37
17 E
11

5.° 82

~~f.° 0.3 n.° 67~~

R. P. NATALIS ALEXANDRI

ORDINIS FF. PRÆDICATORUM,

IN SACRA FACULTATE PARISIENSI DOCTORIS ET EMERITI PROFESSORIS

HISTORIA ECCLESIASTICA VETERIS NOVIQUE TESTAMENTI

Ab orbe condito ad Annum poſt Chriſtum natum milleſimum ſexcenteſimum:
Et in loca ejuſdem inſignia Diſſertationes Hiſtoricæ, Chronologicæ, Criticæ, Dogmaticæ.

IN OCTO DIVISA TOMOS:

Ante quidem per partes, nunc autem conjunctim & accuratiùs edita:

Rerum novarum acceſſione, Scholiis, & Indicibus locupletiſſimis aucta, illuſtrata, ornata.

TOMUS OCTAVUS.

Sæculum Decimum-quintum, & Decimum-ſextum continens.

PARISIIS,
Sumptibus ANTONII DEZALLIER, in Vico San-Jacobæo, ſub ſigno Coronæ Aureæ.

M. DC. XCIX.
Cum Privilegio Regis Chriſtianiſſimi.

INDEX

CAPITUM, DISSERTATIONUM, QUÆSTIONUM, Articulorum, Propoſitionum, Voluminis octavi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ XV. & XVI. Sæculum continentis.

CAPUT PRIMUM. De Romanis Pontificibus. pag. 1.
ARTICULUS. I. *De Innocentio* VII. *& Gregorio* XII. *Romæ, & Benedicto* XIII. *Avenione ſedentibus.* ibid.
ART. II. *De Alexandro* V. *& Joanne* XXIII. 4
ART. III. *De Martino* V. 5
ART. IV. *De Eugenio* IV. 9
ART. V. *De Nicolao* V. 12
ART. VI. *De Callixto* III. 14
ART. VII. *De Pio* II. 15
ART. VIII. *De Paulo* II. 18
ART. IX. *De Sixto* IV. 21
ART. X. *De Innocentio* VIII. 25
ART. XI. *De Alexandro* VI. 26
ART. XII. *De Pio* III. *& Julio* II. 28
ART XIII. *De Leone* X. 33
ART. XIV. *De Adriano* VI. 36
ART. XV. *De Clemente* VII. 38
ART. XVI. *De Paulo* III. 41
ART. XVII. *De Julio* III. *& Marcello* II. 48
ART. XVIII. *De Paulo* IV. 50
ART. XIX. *De Pio* IV. 55
ART. XX. *De Pio* V. 58
ART. XXI. *De Gregorio* XIII. 63
ART. XXII. *De Sixto* V. 65
ART. XXIII. *De Urbano* VII. *Gregorio* XIV. *& Innocentio* IX. 69
ART. XXIV. *De Clemente* VIII. 72
CAPUT II. De Hæreſibus xv. & xvi. Sæculi. 74
ART. I. *De Hæreſi Huſſitarum.* ibid.
§. I. *De illius Origine, Auctore, primiſque Defenſoribus, & variis Factionibus.* ibid.
§. II. *De Erroribus Joannis Hus & Huſſitarum.* 76
§. III. *De Huſſiticæ Hæreſeos, ipſiúſque Joannis Hus, & Hieronymi de Praga Damnatione.* 85
§. IV. *De Geſtis à Synodo Baſileenſi in Cauſa Bohemorum, & de Compactatis Pragenſibus.* 91
ART. II. *De Secta Hominum Intelligentiæ.* 94
ART. III. *De Adamitis.* ibid
ART. IV. *De Errore Joannis Parvi, & ejus Damnatione.* ibid
ART. IV. *De Erroribus F. Matthæi Grabon.* 98
ART. V. *De Erroribus Auguſtini de Roma.* ibid.
ART. VI. *De Erroribus virorum quorumdam Religioſorum ex mendicantium ſodalitiis.* ibid
ART. VII. *De Petro Oxomenſi.* ibid
ART. VIII. *De Foſſariis.* 100
ART. IX. *De Hermano Ruiſſvich.* ibid.
ART. X. *De Lutherana Hæreſi.* ibid.
§. I. *De Luthero, ejúſque Moribus, & Hæreſeos initiis.* ibid.
§. II. *De Lutheri Erroribus, ac Scriptis quibus illos adſtruit & tuetur.* 101
§. III. *De Carloſtadio, Zuinglio, Oecolampadio, Philippo Melanctone, Martino Bucero, Scuvenkfeldio, Joanne Agricola, Oſiandro, Brentio, Matthia Flacco Illyrico, & Stancharo.* 114
§. IV. *De Conventibus, Actis, Colloquiis, Synodis, cum Catholicorum, tum Hæreticorum in cauſa Lutheranæ Hæreſeos habitis.* 120
§. V. *De Scriptoribus qui Lutheranam Hæreſim impugnarunt.* 130
ART. XI. *De Anabaptiſtis.* 31
ART. XII. *De Calviniana Hæreſi.* 133
§. I. *De Calvino, ejúſque Actis & Scriptis.* ibid.
§. II. *De Calvini erroribus.* 138
§. III. *De Calviniſtarum Diſſidiis.* 148
§. IV. *De Colloquiis & Synodis in Cauſa Calvinianæ Hæreſeos* XVI. *Sæculo habitis.* 153
§. V. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis qui Calvinianam Hæreſim impugnarunt.* 157
ART. XIII. *De Antitrinitariis, & Socinianis.* 158
§. I. ibid
§. II. 160
§. III. 161
§. IV. 162
ART. XIV. *De Erroribus Michaelis Baii.* 165
ART. XV. *De Guillelmo Poſtello.* 169
CAPUT IV. De Scriptoribus Eccleſiaſti-

cis, aliiſque claris Authoribus, Sæculi XV. 170
Art. I. *De illuſtrioribus Scripturæ Sacræ Interpretibus.* ibid.
Art II. *De Theologis* XV. *Sæculi.* 171
Art. III. *De Concionatoribus, & Authoribus qui de Rebus Aſceticis & Moralibus ſcripſere.* 174
Art. IV. *De Theologiæ Moralis Interpretibus, ſeu Caſuiſtis.* 176
Art. V. *De Juriſconſultis illuſtribus.* 177
Art. VI. *De Claris Hiſtoricis.* 178
Art. VII. *De Eximiis Philoſophis.* 182
Caput V. De Scriptoribus Eccleſiaſticis, aliiſque Illuſtribus Autoribus Sæculi XVI. ibid.
Art. I. *De Scripturæ Sacræ Interpretibus.* ibid
Art. II. *De Theologis* XVI. *Sæculi.* 189
Art. III. *De Concionatoribus eximiis, & Scriptoribus Aſceticis Sæculi* XVI. 199
Art. IV. *De Theologiæ Moralis Interpretibus, ſeu Caſuiſtis Sæculi* XVI. 202
Art V. *De Juriſconſultis Illuſtribus Sæculi* XVI. 203
Art. VI. *De Claris Hiſtoricis.* 205
Caput VI. De Conciliis Nationalibus, & Provincialibus, quibus ſancita vel inſtaurata Diſciplina eſt Sæculis XV. & XVI. 208
Art. I. *De Concilio Oxonienſi.* ibid
Art. II. *De Concilio Saltzburgenſi.* 209
Art III. *De Concilio Colonienſi.* 210
Art. IV. *De Concilio Pariſienſi.* ibid
Art. V. *De Concilio Dertuſano.* 211
Art. VI. *De Concilio Andegavenſi.* 212
Art. VII. *De Concilio Sueſſionenſi.* ibid.
Art. VIII. *De Concilio Toletano.* ibid
Art. IX. *De Concilio Senonenſi.* 213
Art. X. *De Conciliis Provincialibus* XVI. *Sæculo ante Synodum Tridentinam, in Cauſa Fidei, & Reformationis Eccleſiaſticæ Diſciplinæ celebratis, ſcilicet, Bituricenſi, Senonenſi, Colonienſibus, Moguntino, Treverenſi, & Narbonenſi.* ibid.
Art. XI. *De Conciliis Provincialibus poſt Sacram Oecumenicam Synodum Tridentinam Sæculo* XVI. *celebratis, ad illius executionem & obſervantiam promovendam.* 214
Caput VII. De Politia Eccleſiaſtica Sæculi XV. & XVI. 219
Art. I. *De Metropolitanis.* ibid.
Art. II. *De Epiſcopis.* 220
Art. III. *De Clericis.* 232
Art. IV. *De Religioſis Viris, & Sanctimonialibus.* 239
Art. V. *De Bonorum Eccleſiaſticorum Adminiſtratione.* 248
Art. VI. *De Immunitatibus & oneribus Perſonarum & Bonorum Eccleſiaſticorum.* 249
Caput VIII. De Græcorum Imperatoribus. 252
Caput IX. De Turcarum Regibus & Imperatoribus XV. & XVI. Seculis. 253
Art. I. *De Filiis Bajazethis, & Amurathe* II. ibid.
Art. II. *De Mahomete* II. *& Bajazethe* II. 254
Art. III. *De Selimo* I. *& Solimane* II. 256
Art. IV. *De Selimo* II. *Amurathe* III. *& Mahomete* III. 258
Caput X. De Imperatoribus Occidentis, XV. & XVI. Sæculo 258
Art. I. *De Ruperto Bavaro, Jodoco Moravo & Sigiſmundo.* ibid.
Art. II. *De Alberto* II. *& Frederico* III. 260
Art. III. *De Maximiliano* I. 261
Art. IV. *De Carolo* V. 263
Art. V. *De Ferdinando* I. *& Maximiliano* II. 265
Art. VI. *De Rodulpho* II. 266
Caput XI. De Regibus Francorum, XV. & XVI. Seculis. ibid.
Art. I *De Carolo* VI. 266
Art. II. *De Carolo* VII. 268
Art. III. *De Ludovico* XI. 270
Art. IV. *De Carolo* VIII. 274
Art. V. *De Ludovico* XII. 276
Art. VI. *De Franciſco* I. 278
Art. VII. *De Henrico* II. 279
Art. VIII. *De Franciſco* II. 281
Art. IX. *De Carolo* IX. 283
Art. X. *De Henrico* III. 287
Art. XI. *De Henrico* IV. 292
Caput XII. De Regibus Hiſpaniæ 295
Art. I. *De Joanne Caſtellæ, Ferdinando & Alfonſo Aragoniæ, Joanne & Eduardo Luſitaniæ Regibus.* ibid.
Art. II. *De Henrico* IV. *Caſtellæ; Joanne* II. *Aragonum; & Alfonſo* V. *Luſitaniæ Regibus.* 297
Art. III. *De Ferdinando & Iſabella Hiſpaniarum, Joanne* II. *& Emanuele Luſitaniæ Regibus.* 299
Art. IV. *De Carolo Hiſpaniarum Rege & Imperatore, hujus Nominis Quinto, & Johanne* III. *Rege Luſitaniæ.* 301
Art. V. *De Philippo* II. *Hiſpaniarum, Sebaſtiano & Henrico Luſitaniæ Regibus; & Regni utriuſque in Philippo Rege Catholico conjunctione.* 302
Caput XIII. De Regibus Angliæ, XV. & XVI. Seculis. 305
Art. I. *De Henrico* IV. *Henrico* V. *Henrico* VI. *& Eduardo* IV. ibid.
Art. II. *De Eduardo* V. *Richardo* III. *& Henrico* VII. 306
Art. III. *De Henrico* VIII. 307
Art. IV. *De Eduardo* VI. 312
Art. V. *De Maria Regina.* 313
Art. VI. *De Elizabetha Regina.* ibid.

INDEX.

DISSERTATIO I. De Schiſmate quod Piſano & Conſtantienſi Conciliis occaſionem dedit. 315

Diſſertationis Argumentum. Quæ Pontificibus Avenione ſedentibus, ſcilicet Clementi VII. *& Benedicto* XIII. *parebant Eccleſiæ ante Piſanam Synodum, Schiſmaticæ non erant. Gallicana autem Eccleſia & Academia Pariſienſis præcipuam in procurandæ Eccleſiæ Pace navarunt operam.* ibid.

DISSERT. II. De Concilio Piſano Oecumenico. 341

Hiſtoria ipſius exponitur: Oecumenici nomen & Auctoritas ipſi aſſeritur: Latæ ab ipſo contra Gregorium XII. *& Benedictum* XIII. *in ſuis Obedientiis Pontifices Maximos appellatos Sententiæ æquitas demonſtratur.* ibid.

DISSERT. III. De Concilio Conſtantienſi Occumenico, rerum in eo geſtarum ſummam exponens. 354

DISSERT. IV. De auctoritate & ſenſu Decretorum ſeſſionum IV. & V. Synodi Conſtantienſis, Concilii Generalis Auctoritatem ſpectantium. 365

DECRETUM I. Seſſionis Quartæ. 368

DECRETUM II. Seſſionis Quintæ. ibid.

ART. I. *Illorum ſententiam Clerus Gallicanus meritò improbat, qui Decreta Seſſionis* IV. *&* V. *Concilii Conſtantienſis dubiæ Auctoritatis eſſe affirmant.* ibid.

§. I. *Decreta illa duo ſunt Oecumenici Concilii, ab Eccleſia recepti, à Sede Apoſtolica confirmati.* ibid.

§. II. *Decreta Concilii Conſtantienſis de Conciliorum Generalium Auctoritate, ſunt Scripturæ Sacræ conſona.* 369

§. III *Bellarmini Cardinalis: & Auctoris Anonymi Objectiones ex Scriptura Sacra petitæ diluuntur à Theologis Pariſienſibus.* 371

§. IV. *Decreta Concilii Conſtantienſis de Supremâ Conciliorum Generalium Auctoritate, Traditioni Patrum, & Eccleſiaſticis Regulis conſona ſunt.* 377

§. V. *Bellarmini, & Autoris Anonymi Objectionibus, ex Patribus, & Regulis Eccleſiaſticis, contra Supremam Conciliorum Generalium Auctoritatem, reſpondetur* 384

§. VI. *Decretum Seſſionis Quartæ Concilii Conſtantienſis, de Synodorum Generalium Auctoritate, genuinum, integrum, inviolatum ad nos pervenit.* 402

§. VII. *Decreta Seſſionis quintæ Concilii Conſtantienſis, de Autoritate Generalium Conciliorum ſupra Romanum Pontificem, cum debita deliberatione, & conſentientibus omnibus, quorum intereat, condita ſunt.* 407

§. VIII. *Synodus Conſtantienſis Seſſionibus* IV. *&* V. *ſufficienter Eccleſiam Univerſalem repræſentabat ut ejus Decreta omnes ubique Fideles obligarent.* 413

ART. II. *Illorum ſententiam Clerus Gallicanus meritò improbat, qui Decreta Seſſionis quartæ & quintæ Concilii Conſtantienſis Supremam Synodorum Generalium Auctoritatem declarantia, de ſolo Schiſmatis tempore intelligunt.* 418

ART. III. *Illorum ſententiam meritò Clerus Gallicanus improbat, qui Decreta Seſſionis* V. *Concilii Conſtantienſis ut minùs confirmata robore carere exiſtimarunt.* 424

DISSERT. V. De mente Concilii Conſtantienſis circa poteſtatem Eccleſiæ in Temporalia Regum. 438

ART. UNICUS. *Sacrum Concilium Conſtantienſe Poteſtatem & Autoritatem Eccleſiæ aut Romano Pontifici non tribuit in Temporalia Regum vel Principum Supremorum, nec Autoritatem hujuſmodi, vel indirectam, exercuit.* ibid

DISSERT. Apologetica F. Natalis Alexandri adversùs Libellum F. Franciſci d'Enghien Dominicani, Licentiati Lovanienſis, de Auctoritate Sedis Apoſtolicæ in Reges. 443

ART. I. *Grammaticorum & Rhetorum Judiciū de Libello F. Franciſci d'Enghien.* ibid.

ART. II. *Dialecticorum, Theologorúmque Scholaſticorum Judicium. De Libello Franciſci d'Enghien.* 444

ART. III. *Theologiæ Dogmaticæ ſive Poſitivæ Profeſſorum Judicium de Libello Fratris d'Enghien.* 258

ART. IV. *Hiſtoriæ Peritorum Judicium de Libello Fratris Franciſci d'Enghien.* 471

ART. V. *Criticorum Judicium de Libello Fratris Franciſci d'Enghien.* 477

ART. VI. *Theologiæ Moralis & Canonici Juris Interpretum Judicium de Libello Fratris d'Enghien.* 480

ART. VII. *Diluuntur Calumniæ Fratrum Franciſci d'Enghien, Joannis Antonii d'Aubermont, & Franciſci Janſſens Elinga.* 482

Calumnia I. 483

Reſponſio. ibid.

Altera calumnia. 490

Reſponſio. ibid.

Calumnia III. ibid.

Reſponſio. ibid

Calumnia IV. 491

Reſponſio. ibid

Calumnia V. 492

Reſponſio. ibid

Calumnia VI. ibid

Reſponſio. ibid.

Calumnia VII. ibid.

Reſponſio. ibid.

Calumnia VIII. 493

Reſponſio. ibid

Calumnia IX. ibid.
Reſponſio. ibid.
Calumnia X. 494
Reſponſio. ibid
DISSERT. VII. De Literis Liberi Commeatus, ſive ſalvi-conductus, Joanni Hus & Hieronymo Pragenſi datis. 495
ART. UNICUS. *Sacra Synodus Conſtantienſis fidem Hæreticis violandam non docuit: nec ab ea, aut etiam à Sigiſmundo Imperatore, Joanni Hus, & Hieronymo de Praga violatam unquam probabitur.* ibid
DISSERT. VIII. De Conciliis Senenſi & Baſileenſi. 503
ART. I. *De Concilio Senenſi Oecumenico.* ibid
ART. II. *De Concilii Baſileenſis Oecumenici legitima Convocatione, Cauſis, Præſide, Inchoatione, Modo procedendi.* 504
ART. III. *Quamvis Eugenius* IV. *Baſileenſe Concilium ſtatim diſſolvere tentaverit, ſtetit tamen illius, ceu Oecumenici Concilii, inconcuſſa & Eugenio ſuperior Auctoritas, donec Ferrariam tranſlatum eſt: Conciliique Conſtantienſis Decreta de Suprema Generalium Conciliorum Auctoritate, non ſolùm Schiſmatis, ſed quovis tempore, à Baſileenſi egregiè explicata ſunt, & invictiſſimis Argumentis ac Decretis totius Mundi reverentiam poſtulantibus confirmata.* 506
ART. IV. *Nullius planè ſunt ponderis Argumenta, quibus Baſileenſem Synodum è numero Conciliorum Generalium expungendam quidam contendunt: aut Sacro-ſancta ejus Decreta de Conciliorum Generalium Auctoritate convellere nituntur.* 531
ART. V. *Acta Baſileenſis Concilii poſt Tranſlationem factam Ferrariam Eugenii* IV. *Pontificis Maximi Depoſitionem, & Felicis* V. *Electionem ſpectantia, Univerſalis Eccleſiæ non probavit Aſſenſus. Nonnulla tamen hoc ipſo tempore pia & ſalutaria Decreta Patres Baſileenſes ediderunt: Inter alia Decretum de Immaculata Deiparæ Virginis Conceptione. At pia illa ſententia Synodi Baſileenſis Judicio in dogma Fidei non evaſit.* 541
ART. VI. *Dogma de Concilii Generalis Auctoritate à Chriſto immediatè acceptà, & Pontificia ſuperiore, ſecundùm Conſtantienſis & Baſileenſis Conciliorum Decreta, ab iis ipſis propugnatum eſt, qui Eugenii* IV. *Depoſitionem non approbarunt, nec Felici adhæſerunt. Nec Eccleſias, Academias, Viros omnium Ordinum Eruditos, Antiquæ illius Sententiæ Vindices, Romani Pontifices damnarunt, vel ut Pontificiæ Auctoritatis Hoſtes notarunt, ſed nihilominus gratiis Apoſtolicæ Sedis occaſione datà cumularunt, ornarunt.* 549
ART. VII. *Synodi Baſileenſis Patres, etiam poſtquam Eugenium* IV. *in Jus vocaverunt & depoſuerunt, ac Felicem* V. *elegerunt: Ipſúmve Felicem, & eorum Obedientiis adhærentes, à Schiſmatis propriè dicti labe purgabit, quiſquis animum à præjudiciis liberum ad hujus examen Quæſtionis adjunget. Regem verò Chriſtianiſſimum Carolum* VII. *præcipuum Eccleſiaſticæ Pacis Auctorem prædicabit.* 556
DISSERT. IX. De Annatis. Ad Decreta Concilii Baſileenſis Seſſionibus XII. & XXI. 562
ART. I. *Annatarum Origo explicatur.* ibid
ART. II. *De Motibus contra Annatas in Concilio Conſtantienſi excitatis.* 566
ART. III. *Annatarum exactionem Simoniacam vel illicitam eſſe, nec tota Natio Gallicana ſenſit tempore Concilii Conſtantienſis, nec eam Concilium ipſum damnavit.* 567
ART. IV. *Concilii Baſileenſis & Sanctionis Pragmaticæ Decretis Annatarum exactio prohibita eſt, eà tamen lege, ut congruum aliunde ſubſidium Romano Pontifici ſubminiſtraretur.* 568
ART. V. *Regum Chriſtianiſſimorum Conſtitutiones contra Annatas expenduntur.* 571
ART. VI. *Annatas ſolvere, pium eſt: Exigere, nec ſimoniacum, nec injuſtum.* 576
DISSERT. X. De Synodo Florentina. 581
ART. I. *Diſquiritur an legitimè convocata fuerit, & Oecumenica cenſenda ſit?* ibid
ART. II. *Acta Florentinæ Synodi ſummatim recenſentur.* 589
ART. III. *Decretum de Armenorum inſtitutione, quod incipit: Exultate Deo adjutori noſtro, non eſt Oecumenicæ Synodi.* 597
DISSERT. XI. De Synodo Lateranenſi V. deque Pragmatica Sanctione & Concordatis. 599
ART. I. *Pragmatica Sanctio in Generali Eccleſiæ Gallicanæ Conventu anno* MCCCCXXXVIII. *condita, ſtatim à Romanis Pontificibus improbata & impugnata eſt. Altas tamen in Galliis radices egit Carolo* VII. *regnante.* ibid.
ART. II. *Pragmaticam Sanctionem Ludovicus* XI. *Rex Chriſtianiſſimus Pio* II. *ſuadente abrogavit, magna Romanæ Curiæ lætitià, repugnante Senatu, Academia Pariſienſi intercedente & appellante,* 601
ART. III. *Ortum inter Julium* II. *Romanum Pontificem, & Ludovicum* XII. *Regem Chriſtianiſſimum Diſſidium, Turonenſi Eccleſiæ Gallicanæ Conventui, Piſanæque contra ipſum Julium Synodo occaſionem dedit: cujus exponitur Hiſtoria.* 603
ART. IV. *Piſanus ille Conventus Generalis vel legitimi Concilii nomen obtinere non potuit: cui Synodum Lateranenſem* V. *oppoſuit Julius II.* 605
ART. V. *De præcipuis Geſtis Lateranenſis Concilii Quinti.* 607
ART. VI. *Quæ per Concordata inter Leonem* X. &

X. & *Franciſcum* I *Bononiæ conventa, & à Synodo Lateranenſi confirmata, in Eccleſiæ Diſciplina facta mutatio eſt, utilitate Eccleſiæ poſtulante facta fuit.* 609

Art. VII. *Concordata veri Contractus inter Summos Pontifices Sedèmque Apoſtolicam, & Chriſtianiſſimos Reges, Regnùmque Francorum vim habent: Idèmque Reges ipſorum Concordatorum Protectores, Defenſores & Conſervatores ſunt conſtituti.* 615

Dissert. XII. De Sacra Synodo Tridentina. Qua illius Hiſtoria exponitur: P. Suavis Polani, Caroli Molinæi, & Innocentii Gentileti objectionibus adversùs Sacro-Sanctam & Oecumenicam ejus auctoritatem reſpondetur. 618

Art. I. *De illius convocatione, Præſidibus, variis Statibus, & ordine in agendis.* ibid

Art. II. *De Geſtis Seſſione* I. II. III. & IV. *Sacræ Synodi Tridentinæ.* 621

Art. III. *De Geſtis Seſſione* V. *Tridentinæ Synodi.* 625

Art. IV. *De Geſtis Seſſionis Sextæ.* 627

Art. V. *De Geſtis ac Decretis Seſſionis Septimæ.* 631

Art. VI. *De Geſtis Seſſionis* VIII. IX. & X. 633

Art. VII. *De Geſtis ac Decretis Seſſionum* XI. & XII. 634

Art. VIII. *De Seſſionis* XIII. *Decretis.* 635

Art. IX. *De Seſſionis* XIV. *Decretis.* 6 9

Art. X. *De Seſſionibus* XV. XVI. XVII. XVIII. XIX. & XX. 646

Art. XI. *De Seſſionis* XXI. *Decretis.* 647

Art. XII. *De Seſſionis* XXII. *Decretis.* 649

Art. XIII. *De Seſſionis* XXIII. *Decretis.* 653

Art. XIV. *De Seſſionis* XXIV. *Decretis.* 659

Art. XV. *De Seſſionis* XXV. *Decretis, & Concilii fine.* 663

Art. XVI. *Sacrum Concilium Tridentinum ceu legitimum & Oecumenicum ab omnibus Orthodoxis habendum, colendum, & ſuſcipiendum eſt.* 665

FINIS.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ SÆCULI XV. ET XVI. SYNOPSIS.

CAPUT PRIMUM.

De Romanis Pontificibus.

ARTICULUS I.

De INNOCENTIO VII. & GREGORIO XII. Romæ, & BENEDICTO XIII. Avenione ſedentibus.

IUSTIS *Bonifacio Nono* perſolutis, Obedientiæ illius Cardinales Conclave ingreſſi, nuncupato ſacramento de conſiliis ſtudiiſque omnibus ad ſchiſmatis extinctionem adhibendis, etiamſi Pontificatu cedere opus foret ei qui mox eligeretur, oculos conjecerunt in *Coſmatum de Melioratis*, patria Sulmonenſem, (Eſt autem Sulmo provinciæ Aprutii in Regno Siciliæ oppidum) doctrinâ, rerumagendarum experientiâ, morum etiam integritate, quàm natalibus clariorem. His enim dotibus per omnes dignitatum gradus provectus, ex Bononienſi Epiſcopo Cardinalis & Archiepiſcopus Ravennas à *Bonifacio Nono* creatus, in Cathedram Pontificiam aſcendit, XVI. Kalendas Novembris, anno MCCCCIV. nomènque ſumpſit *Innocentii VII.* Se ad extinctionem ſchiſmatis propenſiſſimum ſignificavit, datis ad Prælatos litteris, quas edidit *Odoricus* C *Raynaldus* Num. XII. Obicem tamen inſuperabilem poſuit Eccleſiaſticæ paci, cùm *Ladiſlao* Regi Neapolitano pollicitus eſt Conſtitutione datâ, ſe nunquam Eccleſiæ unioni conſenſurum, niſi regnum Siciliæ ipſi adversùs *Ludovicum* Andegavenſem aſſereretur, cui conditioni Rex Chriſtianiſſimus nunquam conſenſurus erat. Iſtud pro *Ladiſlao* Decretum exhibet *Odoricus Raynaldus* Num. XIV. *Ladiſlai* in Siculas Eccleſias ac Monaſteria tyrannidem non ſolùm diſſimulavit *Innocentius*; ſed maximis ipſum beneficiis cumulavit, pro quibus inſignes ille repoſuit injurias. Ad Urbis enim Imperium aſ- A pirans, Romanos in Pontificem concitavit: deinde ſe pacis interpretem ac ſequeſtrem conſtituens, author fuit Pactionum, quæ apud *Odoricum Raynaldum* Num. XVI. & ſequentibus leguntur, quibus Urbanorum Magiſtratuum circumſcripta auctoritas, perduellio, cæteráque flagitia populo condonata. Hæc indulgentia popularis furoris irritamentum fuit. Vulgus enim inſolens domari tantùm, non blanditiis mulceri poterat. Pontifici cumprimis infeſti Columnenſes, importunis & iniquis petitionibus ejus patientiam fatigabant, ut *Theodericus Niemus* lib. II. cap. XXXVII. teſtatur. Cùm *Tamer-* B *lanes* victo Bajazethe, Regnóque Turcico expugnato, ingentem exercitum in Europam traducere meditaretur, & Conſtantinopolitano Imperio immineret, *Emmanuel* Græcorum Imperator miſſis ad *Innocentium* Oratoribus, ejus ac omnium Occidentalium opem imploravit. Bellum ſacrum adversùs Tamerlanem indixit Pontifex, profuſis in eos qui nomen darent, aut pecunias in bellicos ſumptus conferrent, Indulgentiis. Qua de re ejus extant ad *Emanuelem Paleologum* litteræ apud *Odoricum Raynaldum*, ad annum MCCCCV. Num. II. In *Albericum è Barbiano* Eccleſiæ Romanæ clientem, C Equitum in Sicilia Magiſtrum, qui nonnulla Bononienſis Agri oppida caſtráque occupaverat, & Bononiam invadere tentabat, ſpretis *Balthaſaris Coſſæ* Cardinalis Legati monitis, Status Eccleſiaſtici Proceres concitavit, juſſitque eum armis coërcerent. Novis interim tumultibus ac ſeditionibus Roma conflagravit. *Columnenſes* populum ſpe libertatis ad rebellionem impellebant, *Urſini* Pontificem inconcuſſâ fide tuebantur. Rex *Ladiſlaus* Urbis inhians dominationi, copias rebellibus ſubmiſit. Romani Pontem Milvium Pontificio præſidio munitum noctu occupare tentarunt. *Ludovicus de Melioratis* Innocentii Nepos, temerarius juvenis,

Innocentius VII.

Indictio Belli ſacri.

Factiones Romæ.

undecim è Romanorum Primoribus è Palatio redeuntes immaniter trucidari juſſit : quod facinus *Innocentium virum mitiſſimum* execratum fuiſſe, Deúmque invocaſſe innocentiæ ſuæ teſtem, *Leonardus Aretinus*, *Theodoricus Niemus*, *& S. Antoninus* teſtantur. Interim populus ad arma concurrit, *Joannes Columna* Palatium occupat, plebs Pontificiam ſupellectilem diripit, Regeſta lacerat, *Innocentii* ſtemmata injecto luto commaculat, expungit. Rex *Ladiſlaus* copias immiſit, Duce *Perreto* Trojæ Comite, quæ à conjuratis exceptæ, & in ſuburbana admiſſæ; ſed cùm in urbem penetrare, ac eam *Ladiſlai* imperio ſubjicere conarentur, à Romanis propulſatæ ſunt, & à *Paulo Urſino* Pontificii Exercitus Duce diſſipatæ. Eccleſiaſticæ, quod præ ſe ferebat, ſtudio pacis, Pontifex Viterbii agens, quò fugere compulſus fuerat, Concilium antea indictum celebrare vehementer optabat, ſed illius celebrationem ad Kalendas Maias anni ſequentis MCCCCVI. ob ſeditiones urbanas prorogare neceſſe fuit, ut conſtat ex ipſius litteris apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MCCCCV. Num. XV. *Petrum de Candia* Tituli SS. XII. Apoſtolorum Cardinalem, Sedis Apoſtolicæ Legatum in Liguria, Inſubria, & in Patriarchatibus Aquileienſi & Gradenſi creavit eodem anno *Innocentius*. Pragenſi Archiepiſcopo *Sbinkoni* juſſit ut Provincialem Synodum congregaret, ac in eos qui Pontificibus Avenione ſedentibus adhærebant, velut in ſchiſmaticos animadverteret. In autores necis *Richardi Scrupi* Eboracenſis Archiepiſcopi, qui conjurationis adversùs *Henricum VI.* Angliæ Regem convictus, capite damnatus fuerat, Cenſuras Eccleſiaſticas diſtrinxit, jus Eccleſiæ violatum eſſe arbitratus, quòd Eccleſiæ judicio permittendus fuiſſet, ſecundùm Canonica Inſtituta puniendus. Id conſtat ex *Gregorii* XII. literis, qui Cenſuras illas ſuſtulit, ab *Odorico Raynaldo* deſcriptis ad annum MCCCCV. Num. XXI.

Romani ad officium & Innocentii VII. obedientiam reverſi.

II. Lætior *Innocentio* fuit annus Chriſti milleſimus quadringenteſimus ſextus, quo Romani ad officium reverſi in ejus verba juraverunt, multiſque legationibus ipſum in Urbem revocaverunt. Miſit ille *Bartholomæum* Cremonenſem Epiſcopum deſignatum, qui Capitolii, portarum, pontium, caſtrorum, præſidiorum omnium, Pontificio nomine poſſeſſionem iniret. Romam reverſus, & ſumma populi gratulatione exceptus, Academiam excitavit, & doctiſſimos omnium Facultatum Profeſſores evocavit, qui Philoſophiam, Theologiam, Jus Canonicum & Civile in Urbe docerent. In *Columnenſes*, in *Perretum* Trojæ Comitem, in *Antonellum Thomacellum* Arcis Sancti Angeli Præfectum, alióſque conjurationis reos, in ipſúmque *Ladiſlaum* Regem judiciaria ſeveritate animadvertit. Ei Campaniæ & Maritimæ Præfecturam, quâ ad Romanam Eccleſiam opprimendam fuerat abuſus, abrogavit; Regno terríſque, quas in feudum ab eadem tenebat Eccleſia, privavit, in Cenſuras omnes & Sententias olim contra Carolum de *Durachio* latas ipſum incurriſſe declaravit, ut *Theodoricus Niemus* commemorat. Pontificio fulmine proſtratus *Ladiſlaus*, veniam pacémque exoravit. *Paulum Urſinum* & *Ludovicum Meliratum* Nepotem ſuum pacis arbitros conſtituit *Innocentius*. Conditionibus Pontifici Regíque commodis conciliata eſt. Arx Sancti Angeli *Innocentio* reſtituta, Cenſuræ ac Sententiæ latæ in *Ladiſlaum*, ejuſque fœderatos diſſolutæ, nuncupato fidelitatis ſacramento, priſtinis honoribus reſtitutus eſt, & nova dignitate Vexilliferi Romanæ Eccleſiæ auctus. Pacta conventa Diplomate Pontificio confirmata legere eſt apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MCCCCVI. Num. VII. Pax diu duratura non erat, *Ladiſlao* fidem violante, novâſque injurias pro acceptis beneficiis referente; ingratiſſimque Principem novis Cenſuris ac Sententiis *Innocentius* coërcuiſſet, ut ſcribit *Niemus*, niſi mors ipſum oppreſſiſſet. Obiit ex apoplexia die ſexta Novembris anno MCCCCVI. ut *Gregorius XII.* ejus Succeſſor in literis encyclicis teſtatur. Severiſſimas in Simoniacos ſanctiones edidit, ut refert *Gobelinus* in *Coſinodromio*, Ætate ſexta, cap. 88. Regulam Fratrum & Sororum Tertii Ordinis de Pœnitentia *S. Dominici* approbavit anno I. Pontificatus, Conſtitutione quæ incipit, *Sedis Apoſtolicæ*: quæ in Bullario Romano edita eſt.

Innocentii VII. Cardinales.

III. Cardinales creavit lectiſſimos viros, *Conradum Caracciolum* Nobilem Neapolitanum, Epiſcopum Melitenſem, & Nicoſienſis Archiepiſcopatus Adminiſtratorem; *Jordanum Urſinum* Nobilem Romanum, *Franciſci Urſini* Urbis Præfecti fratrem, Neapolitanum Archiepiſcopum; *Angelum Corarium* Venetum, ex gente Patritia, virum eximiæ probitatis, Conſtantinopolitanum Patriarcham, qui poſt ipſum Pontifex fuit *Gregorius XII.* in ſua Obedientia nuncupatus; *Joannem Melioratum*, Nepotem, Juris Pontificii doctiſſimum interpretem, Archiepiſcopum Ravennatem; *Petrum Philargum*, in ſacra Facultate Pariſienſi Doctorem, Archiepiſcopum Mediolanenſem, ex Ordine FF. Minorum aſſumptum; *Antonium de Calvis*, Nobilem Romanum, primò Imolenſem, deinde Tudertinum Epiſcopum; *Antonium Archionem*, Romanum, Aſculanum Epiſcopum; *Petrum Stephaneſcum de Hannibaldis*, & *Othonem*, *ſeu Odonem Columna*, Nobiles Romanos, quorum poſtremus in Concilio Conſtantienſi electus eſt Summus Pontifex *Martinus V. Joannem Ægidii*, Gallum, è Neuſtria oriundum, Leodienſis Eccleſiæ Præpoſitum, Rotæ Romanæ Auditorem, qui Concilii Piſani congregandi præcipuus Autor fuit; *Franciſcum de Aguzzonis*, Italum, in utroque Jure peritiſſimum, Burdegalenſem Archiepiſcopum.

Gregorius XII.

IV. Poſt *Innocentii VII.* obitum, ab illius Obedientiæ Cardinalibus Pontifex electus eſt *Angelus Corario*, Titulo *S. Marci* Presbyter Cardinalis, pridie Kalendas Septembris anni MCCCCVI. eâ lege jurejurando firmata, ut primo quoque tempore Pontificatu ſe abdicaret, ſi idem *Benedictus XIII.* quemadmodum ſe facturum juraverat, præſtitiſſet : ita ut magis Procurator ad deponendum Pontificatum, quàm Pontifex factus cenſeretur. Virum priſca ſeveritate & ſanctimoniâ reverendum, quaſi agnum innocentem & ſine felle columbam, *Leonardus Aretinus* & *S. Antoninus* prædicant. Addit Sanctus Archipræſul Florentinus, ipſum Eccleſiæ unionem & reformationem ſemper optaſſe. Verùm convenientia ad eam procurandam & promovendam media non ſemper aſſumpſit. Savonam enim verò ſe conferre noluit prout condictum erat, ut de mutua ceſſione cum Æmulo ageret; quamvis doctiſſimi Juris Interpretes, *Paulus à Caſtro*, *Antonius de Butrio*, *Mattheus de Mattaſſelanis*, & alii ipſum proprio Juramento, Pactiſque Maſſilienſibus ad id teneri reſpondiſſent. Davidicum illud verè uſurpare potuit: *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero:* Ipſius ſiquidem egregias cæteroquin virtutes & vitam integerrimam nimius propinquorum amor infuſcavit, commaculavit. Perſuaſerunt enim optimo Seni, ipſi paratas eſſe inſidias, illum cedere non debere, niſi reipſa cederet Æmulus; tergiverſationis & colluſionis, de qua cum *Petro de Luna* certavit, quamvis ipſum his artibus vicerit *Petrus*, autores fuere. Schiſmatis extinguendi ſtudio ſeceſſerunt ab ipſo Cardinales, & cùm adverſæ Obedientiæ Cardinalibus conjuncti, Piſanum Concilium indixerunt, celebrarunt; ipſum cum Æmulo exauctorarunt

Cardinalium ſeceſſio.

auctorarunt, alterum Pontificem elegerunt *Alexandrum V.* Piſanum Concilium diſturbare ac evertere conatus eſt, indicto altero atque celebrato Auſtriæ in Aquileienſi Provincia anno MCCCCIX. quod Univerſale dixit, quamvis pauciſſimi Prælati adeſſent, & Conciliabulum potius dicendum fuerit. Electiones *Urbani VI. Bonifacii IX. Innocentii VII.* & ipſius *Gregorii XII.* Canonicas fuiſſe & eſſe, ipſoſque veros & legitimos Pontifices pronuntiavit. Electiones verò *Roberti Gehennenſis*, *Petri de Luna*, & *Petri de Candia*, nullas, temerarias, illicitas, injuſtas, & de facto ſacrilegè præſumptas: ipſóſque *Petrum de Luna & Petrum de Candia* fuiſſe & eſſe notorios Schiſmaticos. Cardinalibus, qui à ſe defecerant, diem dixit *Gregorius*, in eoſque tulit exauctorationis Sententiam, cujus nulla ab Eccleſia habita ratio eſt. Legi poteſt apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MCCCCIX. Num. 1.

Piſanum Concilium.

Synodus Auſtriæ.

Perturbatis Eccleſiæ rebus Romam occupavit *Ladiſlaus* Siciliæ Tyrannus, & alias pleráſque Status Eccleſiaſtici civitates & caſtra invaſit, ſed longa non fuit ejus dominatio, qua ſcilicet illum intra annum depulit *Paulus Urſinus* Romanæ Libertatis vindex. Prioris colluſionis *Gregorius XII.* maculam eluit, ceſſione liberrimè factâ in Concilio Conſtantienſi Seſſione XIV. per *Carolum de Malateſtis* Arimini Dominum, anno MCCCCXV. Obiit Cardinalis Epiſcopus Portuenſis, & perpetuus Marchiæ Anconitanæ Legatus, Recaneti anno MCCCCXVII. Congregationem Canonicorum Regularium *S. Salvatoris* Sylvæ Lacus prope Senas, à *Stephano* Senenſi Ordinis Eremitarum *S. Auguſtini* inſtitutam, confirmavit Conſtitutione datâ Nonis Aprilis anno MCCCCVIII. quæ incipit his verbis: *Excitat noſtræ mentis arcanum:* quam Tom. I. Bullarii Romani pag. 306. legere eſt. Confirmavit etiam Inſtitutionem Canonicorum Secularium *S. Gregorii* in Alga Venetiarum, & Congregationem Fratrum Eremitarum *S. Hieronymi de Feſulis.* Diplomata ibidem edita ſunt. Monaſteriorum etiam Ordinis *S. Benedicti* Reformationem in Italia edixit, *Ludovicum Barbum* Patricium Venetum, Congregationis *S. Georgii in* Alga tunc Præfectum, Abbatem Monaſterii *S. Juſtinæ* Patavienſis inſtituens. Unde celebris *S. Juſtinæ* Congregatio ſumpſit originem. Contra fidem in Conclavi juramento firmatam quatuor primùm Cardinales creavit, *F. Joannem Dominici* Raguſinum Archiepiſcopum, ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumptum, Regularis Obſervantiæ in Italia Reparatorem, Concionatorem ferventiſſimum, Autorem Eccleſiaſticum, multis ipſius *Gregorii*, & *Martini V.* Legationibus perfunctum, ſanctimoniâ & miraculis clarum. *Antonium Corarium*, Nepotem, Epiſcopum primò Bononienſem, mox Patriarcham Conſtantinopolitanum, pietatis & doctrinæ fama celebrem, unum ex conditoribus Congregationis S. Georgii in Alga. *Gabrielem Condulmerium*, Nepotem alterum, Senenſem Epiſcopum, Summum poſtea Pontificem *Eugenium IV.* cujus mater *Bariola Coraria* raro fœlicitatis exemplo fratrem *Gregorium XII.* filium ipſum Gabrielem, *Eugenium IV.* & Nepotem ex *Polixena* filia *Nicolao Barbo* matrimonio juncta *Paulum II.* Romanos Pontifices vidit. *Jacobum Utinenſem* Protonotarium Apoſtolicum, cujus Religionem *S. Antoninus* commendat. Poſt veterum Cardinalium ad Piſanum Concilium ſeceſſionem, nova creatione partes ſuas munivit. *Angelum* civem Recanatenſem, Decretorum Doctorem, *Ludovicum Bonetum*, natione Siculum, Panormitanæ, Antibarenſis, Theſſalonicenſis, Bergomenſis, Piſanæ, ac Tarentinæ Eccleſiæ ſucceſſivè Præſulem; *Angelum Barbadicum*, Chimenſem primò, deinde Veronenſem Epiſcopum; *Bandellum de Bandellis*,

Gregorii XII. ceſſio.

Gregorii XII. Cardinales.

A Lucanum, Juris utriuſque Doctorem, Tiphernatem primùm, deinde Ariminenſem Epiſcopum; *Philippum Repindonum*, Doctorem Theologum Oxonienſem, Lincolnienſem Epiſcopum, ex Ordine Canonicorum Regularium S. Auguſtini aſſumptum: *Matthæum*, Vvormatienſem Epiſcopum, *Roberti* ſeu *Ruperti* Romanorum Regis Oratorem, Autorem Eccleſiaſticum: *F. Lucam Manlium*, aliàs *Ognisanti*, Florentinum, Ordinis Humiliatorum Profeſſorem, Feſulanum Epiſcopum, magni conſilii, probitatis, doctrinæque virum, B *S. Antonino* teſte, Autorem pariter Eccleſiaſticum; *Octavianum de Octavianis* Nobilem Florentinum; Petrum *Maurocenum* Patricium Venetum; *Vincentium Valentinum Rivum*, in Jure Canonico Doctorem, ex Ordine *S. Benedicti*, cooptavit. Illi porrò à *Gregorio XII.* creati Cardinales, ab Eccleſia recepti non fuerunt ante illius abdicationem.

V. *Petrus de Luna*, nobiliſſimo genere in Aragonia natus, Juris utriuſque Doctor, & quondam apud Montempeſſulanum Profeſſor ex Præpoſito Valentinæ Eccleſiæ à *Gregorio XI.* Diaconus Cardinalis *S. Mariæ in Coſmedin* creatus, poſt *Cle-* C *mentis VII.* Avenione ſedentis obitum, in Schiſmate electus eſt Pontifex ab illius Obedientiæ Cardinalibus, ſeditque Avenione, & Peninſulæ, *Bonifacii IX. Innocentii VII. Gregorii XII. Alexandri V. Joannis XXIII.* & *Martini V.* Romæ ſedentium Æmulus. Violatâ ſpretaque Jurisjurandi Religione, quâ ſe ad cedendum Pontificatu obſtrinxerat, ſi Cardinalibus Obedientiæ ſuæ pro bono pacis & Eccleſiæ expedire videretur, Dignitatis inſignia invictâ pertinaciâ retinuit. Ad Piſanum uſque Concilium & latam à Sacri illius Conventûs Patribus in ipſum, Æmulumque *Gregorium*, Sententiam, dubius fuit Pontifex; deinceps verò Antipapa. Conciabulum Perpiniani celebravit, quò D ſe adversùs Piſanam Synodum muniret anno MCCCCIX. de quo *Zurita* in Indicibus Rerum Aragonenſium. A Sacro Concilio Conſtantienſi Seſſione XXXVII. lata in ipſum peremptoria Sententia eſt velut in perjurum, Schiſmaticum, Hæreticum, & Articuli, *Unam Sanctam Eccleſiam Catholicam*, violatorem pertinacem, die XXVI. Julii anno MCCCCXVII. Obiit Peninſulæ in Regno Valentino penè nonagenarius, non abſque ſuſpicione veneni ipſi à *Thoma* Monacho ejus familiari propinati, ut *Ludovicus Panſanus*, & *Mariana* Lib. XX. de Rebus Hiſpaniæ, Cap. XIV. referunt. Adeo E perſuaſum habebat ſe legitimum eſſe Pontificem, quamvis Eccleſia tota ipſum ceu Antipapam execraretur, ut moriens duobus Cardinalibus, qui ipſi adhuc adhærebant, ſub interminatione maledictionis æternæ juſſerit, ut alium Pontificem poſt obitum ſuum eligerent. Nec Piſani, neque Conſtantienſis Concilii Decretis ſe teneri arbitrabatur, ex illius ſententiæ præjudiciis, quam edito etiam Tractatu propugnaverat: *Summum Pontificem ſuperiorem eſſe Concilio.* Corpus ejus à *Joanne de Luna* ejus Nepote Illuecam Aragoniæ oppidum, ſuæ ditionis, tranſlatum, ſacrâ ſepulturâ ca- F ret, incorruptum nihilominus perſeverans, ſi qua vulgi rumoribus fides: quod, ſi ita res habet, naturali cauſæ, quamvis ignotæ, non miraculo tribuendum. Poſt ejus obitum duo Cardinales Schiſmatici, ſecundùm ſuprema ipſius mandata, *Ægidium Sancii Munionis*, Aragonenſem, Barcinonenſis Eccleſiæ Canonicum, Antipapam elegerunt, favente *Alfonſo* Aragonum Rege: qui poſt annos quinque, anno ſcilicet MCCCCXXIX. die XXVI. Julii, abdicavit.

Benedictus XIII. dubius primùm Pontifex, tum Antipapa.

Quòd Cardinales ſpectat à *Benedicto XIII.* creatos, hi ab iis qui de Cardinalibus ſcripſerunt recenſentur: *Petrus Blani* Gallus, Diœceſis Mima-

Cardinales Benedicti XIII.

tenſis,

tenſis, Juris utriuſque Doctor; *Ferdinandus de Calniello*, Hiſpanus, Tarraconenſis Epiſcopus; *Gaufridus* Hiſpanus, Referendarius Apoſtolicus; *Petrus Serra*, Martini Regis Aragoniæ ſobrinus, Catanenſis in Sicilia Epiſcopus; *Berengarius Angleſola* Hiſpanus, Gerundenſis Epiſcopus; *Bonifacius Amanatus* Piſtorienſis, Juriſprudentiæ conſultiſſimus, Protonotarius Apoſtolicus; *Ludovicus de Barro*, Gallus, Regum Chriſtianiſſimorum ſanguine progenitus, filius Roberti Ducis Barrenſis, & *Mariæ*, Joannis Regis Francorum filiæ, Virdunenſis Epiſcopus; *Antonius de Chalanto*, Comitis Sabaudiæ Cancellarius, Lauſanenſis Epiſcopus; *Michaël de la Salva*, Legum Doctor, Navarrus, Epiſcopus Pampilonenſis; *Petrus de Fuxo*, Gallus, ex illuſtri Comitum Fuxenſium domo, primùm Epiſcopus Laſcarenſis, deinde Convenarum, tum Lomberienſis, deinde Aquenſis, tandem Arelatenſis Archiepiſcopus, ex Ordine FF. Minorum aſſumptus, à *Martino V.* Pontifice Maximo miſſus in Hiſpanias Legatus, ubi Caſtellæ & Aragoniæ Reges conciliavit, Schiſmatis reliquias ſuſtulit: *Carolus de Urries*, & *Alphonſus Carillus*, Hiſpani; *Petrus Fonſeca* Luſitanus, &c. Qui ex iſtis Cardinalibus ad Concilium uſque Conſtantienſe vixerunt, *Benedictum* in Schiſmate pertinacem deſeruere, plures etiam ante Piſanam Synodum. Qui ad Concilium Conſtantienſe, aut poſt ejus celebrationem ad *Martini V.* obedientiam ſtatim acceſſerunt, legitimi Cardinales ſunt habiti. Qui verò ab eodem *Benedicto* creati, in ejus obedientia & poſt Synodum Conſtantienſem permanſerunt, *Exhiminus Daba*, *Julianus Dobla*, *Dominicus de bona ſpe*, Carthuſianus; *Joannes Carrerius*, Pſeudo-Cardinales & Schiſmatici. Annos triginta ſedit *Benedictus XIII.* ſeu dubius Pontifex, ſeu Antipapa, annis pene quindecim ante Concilium Piſanum, duobus & viginti ante Conſtantienſe: unde non minùs verum eſt quod huc uſque eſt obſervatum, nullum Pontificem vidiſſe annos *Petri*, ſeu tot annos in *S. Petri* Cathedra ſediſſe, quot Romæ ſedit *S. Petrus*. Quamvis falſiſſimum ſit, quod à nonnullis leviter ſcriptum aut creditum eſt, Romano Pontifice in ſolenni Coronationis ejus Ritu acclamari: *Non videbis annos Petri*; ut conſtat ex *Auguſtino Patricio* Lib. I. Sect. II. Cap. III. Rituum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & ex *Andrea Victorello* in Notis ad *Ciaconium*.

ARTICULUS II.

De ALEXANDRO V. & JOANNE XXIII.

I. PETRUS *Philargus*, vulgò *de Candia* nuncupatus, quem alii ex Inſula Cretenſi in Græcia, alii ex Candia oppido Papienſis Territorii, ex gente *Philarga* ejus Urbis civilitate ornata, quæ & Churſinallum oppidum Novarienſis ditionis fiduciaria poteſtate teneret, oriundum ſcripſere, Theologus eximius, in ſacra Facultate Pariſienſi Doctor, & in Fratrum ſuorum Minorum Collegio quondam Profeſſor, à *Galeatio Vicecomite* Inſubrium Principe in familiaritatem aſcitus, & ſummo in honore habitus, primùm Vicentinus, poſtea Novarienſis Epiſcopus, mox Archiepiſcopus Mediolanenſis; ab *Innocentio VII.* Sanctorum duodecim Apoſtolorum Cardinalis Preſbyter creatus, *Benedicto XIII.* & *Gregorio XII.* ſacri Concilii Piſani Sententiâ exauctoratis, Cardinalium viginti quatuor concordibus ſuffragiis legitimus Pontifex electus eſt, die XV. Junii anno MCCCCIX. nomènque ſibi ſumpſit, *Alexander Quintus*. Concilii Piſani Decreta confirmavit; Chriſtianos Principes ad ſacram Militiam contra Turcas excitavit. Conſtitutionem edidit in favorem Religioſorum Mendicantium, quæ incipit his verbis, *Regnans in excelſis*: contra quam reclamavit Pariſienſis Academia; Fratres noſtri Prædicatores, & Carmelitæ palam profeſſi ſunt hanc ſe inſciis impetratam fuiſſe, nec eam approbare, ſéque Privilegiis præcedentium Pontificum eſſe contentos. Cùm enim non ita pridem Academiæ reſtituti eſſent, à qua ob *Joannis de Monteſono* errores diu exules fuerant, Privilegiis uti noluerunt, quæ ipſos cum Epiſcopo & Univerſitate Pariſienſi committerent. Qua in re laudanda ipſorum prudentia fuit. Fratres verò Minores de *Alexandri Quinti* Exaltatione intemperantiùs exultantes, ejuſque in Ordinem ſuum amore & benignitate abuſi, pertinaciores fuerunt, quibus juncti Auguſtiniani, cum Privilegiis nova illa Conſtitutione collatis cedere nollent, Edicto Regio, publica Præconum voce, Parochis prohibitum eſt gravi mulctâ, ne ipſos in Eccleſiis ſuis Confeſſiones audire, aut Conciones habere ſinerent. Ita refert Sandionyſianus Monachus in Hiſtoria *Caroli Sexti*. Idémque in MS. Codice Victorino legitur, quem laudat *Spondanus* ad annum MCCCCIX. Num. XXII. In *Ladiſlaum* Neapolitanum Regem judicio egit, favitque *Ludovico* Andegavenſi. Romam è *Ladiſlai* tyrannide vindicatam ad *Alexandri Quinti* obſequium traduxit *Paulus Urſinus*. Sbinkoni Archiepiſcopo Pragenſi juſſit idem Pontifex, ut adversùs Wicklefi errores à *Joanne Hus* per Boëmiam propagatos invigilaret, adhibitiſque in Concilium Doctoribus, illos in Eccleſiis, Scholis, & quibuſlibet locis doceri prohiberet; & Hæreticos eorúmque fautores juris remediis coërceret. *Alexandri* ad *Sbinkonem* literas exhibet *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCIX. Num. LXXXIX. Obiit Bononiæ, die quarta Maii, anno MCCCCX. Veneriato clyſtere extinctum *S. Antoninus* teſtatur. Varia doctrinæ monumenta tranſmiſit ad poſteros. Fuit is magno erectóque animo, ſummâ prudentiâ, incredibili in pauperes præcipuè liberalitate; quibus levandis ita ſtuduit, ut nihil omnino ſibi reſervaret, nec videri ſibi ſapientes aiebat, qui cùm ſummam gloriam erogandâ pecuniâ comparare poſſint, ſummam aut colligendâ infamiam, aut aſſervandâ invidiam conflant. Nam cùm triplex ſit ea in re errandi ratio, eorum qui, unde fas non eſt, aurum comparant; qui ubi comparaverint, nemini dant; qui dant quidem, ſed non quibus dare maximè oporteret: primos raptores, alteros lucifugos, poſtremos dilapidatores appellabat: fœliciter eos ſummum ſibi locum adipiſci, qui faciliorem inde ſibi ſternunt ad cœlos viam. Ita refert *Ægidius* Cardinalis *Viterbienſis* in Hiſtoria MS. Per jocum dicere ſolebat, Se divitem Epiſcopum fuiſſe, pauperem Cardinalem, mendicum Pontificem, ut *Platina* commemorat. Sedit menſes decem & dies octo. Nullos creavit Cardinales, ſed veterum Titulos primus Pontificum mutavit, ut *Ciaconius*, *Petrus Rodulphi*, & *Andreas Victorellus* obſervant.

II. *Alexandro Quinto* ſexdecim Cardinalium ſuffragiis ſuffectus eſt, *Ludovici Andegavenſis* Siciliæ Regis commendatione, *Balthaſar Coſſa* Neapolitanus, Titulo *S. Euſtachii* Preſbyter Cardinalis, Bononiæ Legatus, *Vir quidem in temporalibus magnus, in ſpiritualibus nullus omnino atque ineptus*: ut *Leonardus Aretinus*, *Theodoricus Niemus*, & *S. Antoninus* teſtantur. His *Platina* conſentit: *In homine*, inquit, *plus ferocia, plúſque audacia & ſecularitatis (ut ita dicam) erat, quam ejus profeſſio requirebat.*

Alexander V.

Alexandri V. elogium.

Joannes XXIII. ejus mores.

Militaris

Militaris propè habebatur ejus vita, militares mores, adeò ut multa etiam quæ loqui fas non erat, ſibi licere arbitraretur. Audito *Ruperti* Imperatoris obitu, *Sigiſmundum* Hungariæ Regem Electoribus ad ſucceſſionem Imperii commendavit. *Ludovicum* Andegavenſem & *Paulum Urſinum* in *Ladiſlaum Regem* Eccleſiæ hoſtem & *Angeli Corarii* Pſeudopontificis fautorem immiſit. Certamine commiſſo, fugatus eſt *Ladiſlaus*, magna ſuorum ſtrage, præcipuorúmque Procerum captivitate: ſed Ducibus à proſecutione victoriæ ceſſantibus, animos viréſque reſumpſit, & *Ludovicum* Regni aditu prohibuit. *Ludovico Andegavenſi* in Gallias reverſo, Pontifex de potentia ſua diffidens, ſacrum bellum in *Ladiſlaum* velut in Eccleſiæ hoſtem indixit. Quo territus, pacem Rex iniit cum *Joanne*, ad ejus obedientiam accedens, relicto *Gregorio XII.* quem hucuſque tutus fuerat. Id factum anno MCCCCXII.

Concilium Romanum. quo vertente, Concilium Romæ celebravit, ut Piſano Concilio morem gereret, quod Generale Concilium triennio poſt iterum celebrandum ſtatuerat; ſed cùm Prælati tanto numero non conveniſſent, quantùm rerum gerendarum gravitas poſtulabat, nec univerſalem Eccleſiam Synodus illa repræſentaret, Oecumenica dici non potuit. In ea Vviclefi errores librique damnati ſunt. Anno ſequenti perfidus *Ladiſlaus* Romam aliáſque Ditionis Eccleſiaſticæ urbes & caſtra occupavit. Compulſus in fugam Pontifex, Florentiam venit, indéque Cardinales duos ad *Sigiſmundum* Romanorum Regem tunc in Italia agentem Legatos miſit, tum ut ejus opem contra *Ladiſlaum* implorarent, cùm ut de Concilii Oecumenici proximè celebrandi loco cum ipſo agerent. De Conſtantia ad Rhenum convenerunt, quam paulò poſt *Joannes* Laudæ cum Rege congreſſus, ad totius orbis Catholici Comitia celebranda deſignavit.

Concilii Conſtantienſis indictio & celebratio. Concilium itaque Conſtantienſe indixit ad Kalendas Novembres anni proximi MCCCCXIV. Mortuo interim *Ladiſlao*, Italiáque ab ejus tyrannide liberatâ, cùm Pontifex Romam reverti decreviſſet, ipſum ab eo conſilio Cardinales dimoverunt, ne Synodi Oecumenicæ celebratio Eccleſiæ paci adeò neceſſaria intempeſtivo ipſius reditu diſturbaretur, ipsique perſuaſerunt ut negotia ſpiritualia & Eccleſiaſtica per ſeipſum, temporalia per Vicarios & Legatos gereret, ut Acta MSS. Concilii ab *Oderico Raynaldo* laudata, *Leonardus Aretinus*. & S. *Antoninus* teſtantur. Prioribus duabus Concilii Seſſionibus, præfuit *Joannes XXIII.* Tum, Concilii diſſolutionem meditatus,

Joannis XXIII. exauctoratio. ne ceſſionis promiſſum juramento ac voto confirmatum exequi cogeretur, Schaffuſiam aufugit. Seſſione XII. latâ in ipſum exauctorationis Sententiâ, cui ſe parere humiliter profeſſus, Pontificiæ Dignitatis inſignia depoſuit. Nihilominus *Ludovico* Comiti Palatino Rheni commendatus, *Haldebergam* primùm, deinde ad Caſtrum *Gotlevem* ductus eſt, & triennio diligentiſſimè cuſtoditus. Tandem cùm ad *Martinum V.* duceretur, fugâ evaſit: At liber ſuique juris factus, meliori conſilio, ſuáque ſponte Florentiam venit, ubi *Martinus V.* agebat, & ad ejus pedes procumbens, eum ut legitimum Pontificem veneratus eſt, omniáque à Concilio Conſtantienſi de ſe Decreta rurſus approbavit & rata habuit, IX. Kalendas Julii. A Pontifice Cardinalis Epiſcopus Tuſculanus, & Sacri Collegii Decanus renuntiatus eſt, ac ſedes ipſi prope Pontificiam paulò eminentior quàm cæterorum Cardinalium poſita, ob memoriam Romani Pontificatus, quem aliquando juſtè ac legitimè geſſerat. Obiit Florentiæ die XXII. Decembris ejuſdem

Joannis XXIII. Cardinales. anni MCCCCXIX. Cardinales creaverat *Franciſcum Landum* Patritium Venetum, Juris utriúſque Doctorem; Gradenſem primùm, deinde Conſtantinopolitanum Patriarcham; *Antonium Panciarinum de Portogruaro*, Aquileienſem Patriarcham; *Joannem* Luſitanum, Uliſſiponenſem Archiepiſcopum; *Alamanum Adimarium* Nobilem Florentinum, ſuæ primùm urbis Epiſcopum, deinde Tarentinum, tandem Piſanum Archipræſulem, Sedis Apoſtolicæ Legatione in Galliis functum; *Petrum de Alliaco*, Gallum, Compendienſem, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctorem Theologum, Regii Collegii Navarrici quondam Gymnaſiarcham, *Carolo VI.* Regi Chriſtianiſſimo ab Eleemoſynis, Regii Sacelli Theſaurarium, Autorem Eccleſiaſticum, Anicienſem, deinde Cameracenſem Epiſcopum: *Georgium Roſco* ſeu *Ruſca*, Tridentinum Epiſcopum & Principem: *Brandum Caſtellionium*, Placentinum Epiſcopum: *Thomam Brancacium*, ex ſorore nepotem, Tricaricenſem Epiſcopum: *Thomam Langlei*, aliàs *Armellinum*, natione Anglum, Dunelmenſem Epiſcopum: *Robertum Alun*, Anglum, Sariſberienſem Epiſcopum: *Ægidium de Campis*, Theologum Pariſienſem, *Carolo VI.* Regi Chriſtianiſſimo à Confeſſionibus, Conſtantienſem in Neuſtria Epiſcopum: *Franciſcum Zabarellam*, Patavinum, Juris Canonici Doctorem ac Profeſſorem celeberrimum, qui ſummam eruditionem variis Operibus prodidit, Florentinum Archiepiſcopum: *Lucidum*, ſeu *Lucium de Comitibus*, Nobilem Romanum: *Guillelmum Philaſtrum*, aliàs *Filaſtrum*, Gallum, Cœnomanum, Juris utriuſque Doctorem inſignem, ex Decano Eccleſiæ Metropolitanæ Remenſis, Aquarum Sextiarum Archipræſulem: *Simonem de Cramando*, Gallum, Epiſcopatu Pictavienſi, aliiſque ornatum, ad Remenſem Archiepiſcopatum tranſlatum, & Alexandrino Patriarchatu adauctum: *Jacobum Inſulanum*, Nobilem Bononienſem: *Guillelmum Carbonem*, Neapolitanum, Epiſcopum Theatinum.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 15. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Prudenter Dominicani noluerunt acceptare Privilegia ſibi data à Papa, qui exules remanſerant ob errores Monteſoni.*

R. *Alexander Quintus*; Pontifex Maximus, Conſtitutionem ediderat in favorem Religioſorum Mendicantium, contra quam reclamavit Pariſienſis Academia. Fratres Prædicatores profeſſi ſunt atque declararunt hanc ſe inſciis impetratam fuiſſe, nec Privilegiis per eam collatis uti velle, quæ illos committerent cum Epiſcopo & Univerſitate Pariſienſi, à qua ob errores Ioannis de Monteſono diu exules fuerant. Hiſtoriæ res eſt. Hac in re laude dignam cenſui Fratrum noſtrorum prudentiam, qui & Eccleſiæ Pariſienſis, & Univerſitatis paci ſua ceſſione conſuluerunt. Sanè cùm Privilegia Religioſis Ordinibus concedantur ab Apoſtolica Sede in Eccleſiæ bonum ac ædificationem; religioſæ ac generoſæ prudentiæ ſunt novis privilegiis non uti, quæ pacem perturbatura videbantur, & eximios ſalutis animarum fructus, quos Religioſi Viri concionibus ac lectionibus ſuis in Diœceſi & Academia Pariſienſi producturi erant Dei gratia adjuvante, impeditura, niſi cum Epiſcopo & Univerſitate Pariſienſi concordaſſent.

ARTICULUS III.

De MARTINO V.

I. PETRO *de Luna* & *Joanne* XXIII. exauctoratis, cùm & *Gregorius XII.* ſponte Pontificis infulas poſuiſſet, Seſſione XLI. Concilii Conſtantienſis de legitimo Pontifice eligendo actum eſt. Triginta viri ſpectatiſſimi ex univerſis Nationibus delecti, unà cum Cardinalibus, qui antea vel *Joanni*, vel *Gregorio*, vel *Benedicto* adhæſerant, numero viginti tribus, die VIII. Novembris anni MCCCCXVII. Conclave ingreſſi, die XI. *S. Martino* ſacra Summum Pontificem concordibus ſuffragiis elegerunt *ODONEM DE COLUMNA*.

Romanum, ex nobili Columnenſium familia, S. A
Georgii ad Velum Aureum Diaconum Cardina-
» lem, qui *Martinus V.* appellatus eſt. Tanta fuit de
» ejus creatione omnium lætitia, ut præ gaudio vix
» loqui homines poſſent. Effuſus nimio gaudio Im-
» perator, nullo habito dignitatis ſuæ diſcrimine,
» Conclave ingreſſus, & gratias omnibus egit, qui
» tantum virum & tam neceſſarium Republi-
» cæ Chriſtianæ propè extinctæ delegiſſent: & an-
» te Pontificem proſtratus, cum ſumma veneratio-
» ne ejus pedes exoſculatus eſt; quem contra Ponti-
» fex amplexus, non ſecus ac fratrem in pretio ha-
» buit, eique gratias egit, quòd ſuâ operâ & indu- B
» ſtriâ pax tandem Eccleſiæ reddita eſſet. Ad hunc

Martini V. elogium.

honoris apicem tum exteræ virtutes, tum eximia
» præcipuè moderatio ipſum extulere. Nam cùm
» in Conventu Conſtantienſi multæ in utramque
» partem altercationes haberentur propter diverſa
» factionum ſtudia, ipſe medium quoddam tenuit,
» quo in alterutram partem inclinare nullomodo
» videbatur, communi utilitati ſemper conſulens.
» In conſultationibus autem miræ prudentiæ vir eſt
» habitus. Nam & quid agendum, & quid vitan-
» dum eſſet, ſtatim re propoſitâ acutiſſimè dijudi-
» cabat. Brevis in dicendo, cautior in agendo, adeo C
» ut priùs rem factam cernerent homines, quàm
» ab eo excogitatam putarent. Ejus autem ſermo
» plenus ſententiis erat. Ex óre ejus nullum verbum
» tam crebrò quàm juſtitiæ nomen prodibat. Ad
» ſuos perſæpe converſus, maximè ad eos qui pro-
» vincias & civitates gubernabant, his vocibus ute-
» batur: *Diligite juſtitiam, qui judicatis terram.* In-
» digebat tum profectò tali Pontifice Eccleſia Dei,
» qui naviculam *Petri*, ſchiſmatis & omnium ſedi-
» tionum fluctibus quaſſam, redigere in portum ſa-
» lutis, gubernaculo admotus ſciret ac poſſet. Ver-
ba ſunt *Platinæ*. Reliquis Synodi Conſtantienſis D

Acta Martini V. contra Hæreticos.

præfuit Seſſionibus. Conſtitutionem edidit VIII.
Kalendas Martias anni MCCCCXVIII. contra *Vvic-
klefi*, *Joannis Hus*, & *Hieronymi de Praga* peſtilen-
tiſſimas hæreſes, quæ in Regno Bohemiæ & Mar-
chionatu Moraviæ graſſabantur, quâ Archiepiſco-
pis, Epiſcopis, & Inquiſitoribus Hæreticæ pra-
vitatis juſſit, ut Hæreticos eorúmque fautores &
defenſores, ex præſcripta judiciorum forma coër-
cerent: eorúmque mentem circa Fidei Catholicæ
dogmata, damnatis à ſacra Synodo Conſtantienſi
Articulis oppoſita explorarent, ſecundùm ſubjec-
tam Formulam in triginta quinque capita diſtin- E
ctam. Iſta Conſtitutio, quæ incipit his verbis, *In-
ter cunctas*, promulgata in Concilio Conſtantienſi
Seſſione XLV. in Bullario etiam Romano Tom. I.
pag. 309. edita eſt. *Joannem Dominici* Cardinalem
Raguſinum ex Ordine FF. Prædicatorem aſſum-
ptum, in Bohemiam & Hungariam Legatum miſit
ad exſcindendas hæreſes, & Hæreticos ad verita-
tem Catholicæ Fidei, ad unitatem Eccleſiæ, &
Sedis Apoſtolicæ obedientiam revocandos. Manda-
ta ampliſſima Legato data exhibet *Odoricus Raynal-
dus* ad annum MCCCCXVIII. Num. IX. Sacram ad-
versùs Huſſitas Expeditionem indixit, miſſo eam F
ob rem *Branda* Cardinali Sedis Apoſtolicæ Lega-
to, cùm *Joannes Dominici* in Hungaria piè defunctus
eſſet. Mandata *Branda* Legato data legere eſt apud
Odoricum Raynaldum, ad annum MCCCCXXI. Num.
VI. Ad *Sigiſmundum* Romanorum Regem, & Sep-
temviros, Nuremburgæ Comitia Imperii cele-
brantes, ſcripſit ut Expeditionem Bohemicam ur-
gerent. Germaniæ Clero ſubſidiaria ſtipendia in
ſacri belli ſumptus imperavit. Pontificias ea de
re litteras edidit *Odoricus Raynaldus* ad annum
MCCCCXXII. Num. XIX. & XX. *Alexandrum* Lithua-
niæ Ducem ab auxilio Hæreticis ferendo deterruit.

a Ibid. Num. XI.

a Cùmque nefaria hæreſis in Poloniam penetraſſet,
A Gneſnenſis Archiepiſcopi, & Plocenſis, Craco-
vienſis, Poznanienſis Epiſcoporum vigilantiam ze-
lúmque excitavit, ut exitiales illius propagines ex
agro dominico evellerent. b Latam ab Apoſtolico
Legato Excommunicationis Sententiam in *Sigiſ-
mundum* Lithuaniæ Principem, Regis Poloniæ ne-

b Num. XX.

potem, qui ſpe Regni Bohemici delinitus, Hære-
ticorum patrocinium contracto exercitu ſuſcepe-
rat, confirmavit, datis ad Præſules Hungariæ,
Bohemiæ, Poloniæ, & Germaniæ litteris X. Ka-
lendas Januarii anno MCCCCXXIV. c *Vvladiſlao* Po-

c Apud Odoricum Rayn. Num. XI.

lonorum Regi gratulatus eſt, quòd oblatam ab Hæ-
B reticis Bohemici Regni coronam reſpuiſſet, ac Ne-
potem ipſis fœderatum hoſtis loco ſe habiturum
profeſſus eſſet. d *Conradum* Pragenſem Archiepiſco-

d Ibid. Num. IX.

pum Apoſtatam, qui Huſſitis ſe adjunxerat, coac-
tóque Conciliabulo errores confirmaverat, propa-
gaveràtque, Anathemate confixit, Archiepiſcopa-
li Dignitate dejecit, omnique Dignitate, Honore,
Ordine, Statu, Beneficio, Privilegio, ac libertate
Eccleſiaſticis & mundanis privatum edixit, Ger-
maniæque juſſit Epiſcopis ut illum caperent, & in
cuſtodiam traderent. Sententiam IV. Nonas Janua-
rii anno MCCCCXXVI. latam Annalibus ſuis inſeruit
C *Odoricus Raynaldus* ad eundem annum Num. XI.
Quia verò *Conradus* in Pſeudoſynodo ſua Decre-
tum de Communione ſub utraque ſpecie Laïcis ex-
hibenda ediderat, *Martinus V.* Concilii Conſtan-
tienſis Decretum de Euchariſtia ſub ſpecie panis
duntaxat iiſdem porrigenda confirmavit, & Ger-
maniæ, Hungariæ, & Poloniæ Præſulibus & In-
quiſitoribus juſſit, illud executioni mandari cura-
rent, & illius tranſgreſſores velut Hæreticos coër-
cerent. Pontificiæ Litteræ apud Autorem mox lau-
datum extant ad eundem annum, Num. XIII. *Jor-
danum* Cardinalem *De Urſinis*, Albanenſem Epiſ-
D copum in Germaniam, Hungariam, & Poloniam
Legatum Apoſtolicum miſit, ut ſacram Expedi-
tionem adversùs Bohemos Hæreticos promoveret.
Vvitholdum Magnum Lithuaniæ Ducem hortatus
eſt, ut ad hæreſim delendam pro viribus incumbe-
ret, Fidei Orthodoxæ ſuccurreret. Anno Chriſti
MCCCCXXVII. Bohemicam Legationem *Henrico*
S. Euſebii Preſbytero Cardinali ad hæreſim debel-
landam impoſuit Pontifex. Teſtes ſunt ejus litteræ
ab *Odorico Raynaldo* editæ Num. I. II. III. & VI.
Cùm verò Catholicus Exercitus ingentem ab Hæ-
reticis cladem, Deo ita permittente, accepiſſet;
E eâque conterriti Pilzinenſes, inducias cum Hære-
ticis ea conditione pepigiſſent, ut in Natali Do-
mini publica Diſputatio de Controverſiis Fidei
cum ipſis fieret, periculoſum congreſſum *Marti-

Apud Odoricum Rayn. ad ann. 1427. Num. VII.

nus V.* diſſuaſit, prohibuítque. *Quidquid enim agunt*
(inquit) *non eò ſpectant ut ipſi converti velint ad ſacram
doctrinam, ſed ut mentes veſtras ſubvertantur. Ideò De-
votionem veſtram rogamus, vobis nihilominus injungen-
tes, ut cum fide ſtetis firmi, fundati ſupra petram, quæ
eſt Chriſtus, nolitis ingredi vias lubricas, ne cadatis;
ſed fugiatis hanc conventionem, & diſputationes inuti-
les, quæ nihil valent niſi ad ſubverſionem animarum
F veſtrarum. Satis probata, imò comprobata eſt Fides
Catholica tot Martyrum ſanguine, & dilucidata tot
Conciliis, tot SS. Patrum Sanctionibus, tot SS. Docto-
rum Scripturis, tot expoſitionibus excellentium virorum,
ut ſuperfluum ſit ſuper ea diſputare ampliùs, ſalutare
autem ſequi quæ ab illis nobis ſunt tradita.* Nec ani-
mos deſpondit magnanimus Pontifex, ſed ut bel-
lum ſacrum ad exterminandam Hæreſim ferven-
tiùs urgeretur, Viris Eccleſiaſticis toti orbi Chri-
ſtiano contributiones ac decimas imperavit, quin-
tam ipſe redituum Ærarii Apoſtolici partem attri-
buit, Diplomate dato VIII. Kalendas Novembris
anno MCCCCXXVII.

II. Nec Vvicleffiſtarum & Huſſitarum dunta-
xat

xat Hæreſes abolere curavit Pontifex vigilantiſſimus, ſed in Fraticellorum, qui vulgò *Fratres de Opinione* in Italia vocabantur, excidium incubuit. Ejus litteras ad Præſules & Inquiſitores ea de re datas anno MCCCCXXVIII. exhibet *Odoricus Raynaldus* Num. XI. Albanenſi & Portuenſi Epiſcopis Cardinalibus ampliſſimam dedit ad eoſdem Hæreticos exſcindendos auctoritatem anno MCCCCXXI. Iiſdem oppoſuit B. *Joannem Capiſtranum* Ordinis Minorum Profeſſorem ſanctiſſimum, *Jacobum Antonii è Monte Brandono* ejuſdem Ordinis Concionatorem egregium, & *Bernardum è Boyandis* Ordinis FF. Prædicatorum Doctorem, ut Barcinonenſem, Gerundenſem & Uricenſem Diœceſes ejuſmodi hypocritarum lue expurgaret. Teſtes ſunt Litteræ ex *Martini V.* Regeſto indicatæ ab *Odorico Raynaldo* ad annum MCCCCXXVI. Num. VIII. *Nicolai Serurarii*, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, damnavit errores, qui Sacramenta ab impiis Sacerdotibus & concubinas publicè foventibus validè confici, & Sanctos religioſè coli negabat.

Acta Martini V. contra Schiſmaticos.

III. *Alphonſum* Aragonum Regem, qui ægrè ferens *Ludovici* Andegavenſis Jura in Regnum Neapolitanum ex *Joannæ* Reginæ adoptione, imò Jura Eccleſiæ Romanæ, quæ uſurpare molitus fuerat ipſe *Alphonſus*, à Summo Pontifice vindicari, ab Obedientia Sedis Apoſtolicæ defecerat, & *Ægidio Munione* Antipapa poſt obitum *Petri de Luna* à duobus Pſeudo-Cardinalibus eligi juſſo Schiſma continuabat, in Jus vocavit *Martinus V.* anno MCCCCXXVI. eodémque ſcelere obſtricto *Joanni* Armaniaci Comiti diem dixit: ac demum ad Sedis Apoſtolicæ Obedientiam, ad Schiſmatis delendas reliquias, ad Eccleſiarum Immunitatem & Libertatem aſſerendam, ad Regni Neapolitani infeſtationem remittendam, *Petri* Cardinalis Fuxenſis Legati Apoſtolici prudentiâ & virtute compulit, ut Legationis ejus Acta teſtantur. *Joannem* verò Comitem Armaniaci domuit latâ in ipſum Sententiâ, qua non modò Sacrorum uſu, ſed etiam temporali Principatu ipſum privatum edixit, jubens Regi Chriſtianiſſimo, ſeu aliis Principibus ac Dominis, quorum intererat, ut infra annum ejus Comitatus, Vicecomitatus, Baronias, Dominia, terras, vel jura, bonáque occuparent. Hac Sententiâ, quam ad annum MCCCCXXIX. Num. XI. deſcripſit *Odoricus Raynaldus*, fractum *Joannem* ad *Martini V.* obedientiam rediiſſe, ejuſdem Pontificis Litteræ ad ipſum datæ teſtantur. Græcis à Schiſmate revocandis curas Apoſtolicas impendit optimus Pontifex, datis ad *Manuelem* & *Joannem Palæologos*, Græcorum Imperatores, Litteris, miſsiſque Nuntiis, qui de conjunctione Eccleſiarum cum ipſis & *Joſepho* Patriarcha Conſtantinopolitano, unionis ſtudioſiſſimo, agerent; ac Latinorum auxilia contra Turcas ipſis Pontificio nomine pollicerentur, utprimùm ſacrum fœdus inſtauratum eſſet. Hanc Provinciam impoſuit *Antonio Maſſano* Ordinis Minorum Profeſſori, qui cum Imperatore *Joanne Palæologo* & Patriarcha congreſſus eſt, Octobri menſe, anno MCCCCXXII. Hujus congreſſûs Acta in Concilio Senenſi habentur pag. 307. Tom. XII. Conciliorum Editionis Pariſienſis. Reſpondit Imperator, ſe non expectiviſſe unionem ſimpliciter ſub ea fide quam Romana profitetur Eccleſia, nec Oratoribus ſuis id in Mandatis dediſſe, ſed ut Concilium Univerſale *ſecundum Ordinem & Conſuetudinem Sanctorum ſeptem Univerſalium Conciliorum* celebraretur, & quod conceſſiſſet Spiritus Sanctus ad pacem, illud firmaretur & teneretur. Nullum aptiorem eſſe locum Conſtantinopoli. Neceſſe non eſſe ut omnes Epiſcopi ad illud conveniant. Fervente bello Turcico indici non poſſe, ſed illius metu depulſo miſſurum ſe ad Romanum Pontificem Oratores, ut quamprimùm congregetur. De unione tractatum iri, cùm Cardinalis Legatus Conſtantinopolim appulerit. Cæterùm ſanctum opus promoveri non poſſe, niſi auxilia contra Turcas mittantur. Imperatoris ad *Martinum V.* Litteras exhibet *Odoricus Raynaldus* Num. XV.

Apud Odoricum Raynald. Num. 12.

Concilium Senenſe.

IV. Concilium Oecumenicum Ticini ex Decreto Synodi Conſtantienſis celebrandum, ac ibidem inchoatum, cùm peſtifera lues in ea Urbe graſſaretur, Senas tranſtulit *Martinus V.* ibique celebravit annis MCCCCXXIII. & MCCCCXXIV. Sed Apoſtolici Legati Concilii Præſides ipſum juſtis de cauſis diſſolverunt, & Concilium Baſileenſe ad ſeptennium, ex prædicti Concilii Conſtantienſis Decreto indixerunt. Quam diſſolutionem, indictionémque Pontifex confirmavit, ut docent ejus Litteræ in Actis Concilii Senenſis, & ab *Odorico Raynaldo* ad annum MCCCCXXIV. Num. V. editæ. Ne verò propter ejuſdem Concilii diſſolutionem Reformatio univerſalis Eccleſiæ & Romanæ Curiæ negligi aut differri videretur, ſelectis Cardinalibus Provinciam commiſit inquirendi, & conſulendi ea de re, & à quibuſlibet recipiendi Monita & conſilia in ſcriptis circa Reformationis iſtius capita, ut tandem omnibus in unum collectis tam ſanctum negotium conficeretur. Utque ad reſtaurandam diſciplinam efficaciùs ac fœliciùs collaborarent Domini Cardinales, has ipſis Leges impoſuit, quas ex Vaticanæ Eccleſiæ Tabulario deſcripſit *Felix Contelorius* in ejus Vita: *Cardinales munditie vitæ alios precellant, ac ſobriè, juſtè piéque vivant; non ſolum à malo, ſed à ſpecie mali abſtineant, pœnam in aliorum exemplum ſubituri, ſi vitam ſuo ſtatui minimè congruentem ducere comperti fuerint. Humilitatem continuò exerceant, Prælatóſque benignè ac honorificè pertractent. Domui ſuæ ſe benè præeſſe oſtendant, familiámque, tam Clericorum quàm Laicorum honeſtam, honeſtiſque veſtibus incedentem inducant; Sacerdotéſque & Levitas in teſtimonium bonum ſecum habeant. Protectiones Regum, Principum, Comitum, aliarúmque Perſonarum Secularium non aſſumant, aſſumptáſque non exerceant, ut liberiùs ipſi Sanctiſſimo in Conſiliis ac aliis actibus valeant aſſiſtere, &c.* Narbonenſem Eccleſiam Metropolitanam Viennenſis ac Bituricenſis Primatûs jure & imperio ſolutam dixit anno MCCCCXVIII. Simoniacos, & omnes qui ipſos non detulerint, Cenſuris Eccleſiaſticis percuſſit. Sedis Apoſtolicæ Nuntiis in Anglia dedit in mandatis, ut Cantuarienſis Archiepiſcopi temeritatem coërcerent, qui Romanorum Pontificum auctoritatem æmulatus, Jubilæi ſtatis temporibus recurrentis ſpeciem quamdam effinxerat, Eccleſiámque Cantuarienſem viſitaturis plenariam propoſuerat Indulgentiam, qualem Apoſtolorum limina Romæ luſtrantes Jubilæi tempore conſequuntur: quin & Pœnitentiarios inſtituerat, qui ab omnibus peccatis, nullâ exceptione factâ, nullóve habito diſcrimine, ipſos abſolverent. In dandis Beneficiis mirâ prudentiâ uſus eſt. Non enim « unicuique petenti ea conferebat, ſed ſtatim mente « agitabat quis potiſſimùm eſſet idoneus cui talis « cura demandaretur. Quòd ſi homines Provinciarum non noſſet, in quibus vacare Beneficia contigiſſet, ſtatim peritos regionum conſulebat, quis « aut in Curia, aut Gymnaſiis publicis, eſſet doctrina, nobilitate, moribus, tantâ provinciâ dignus. « Atque hac quidem ratione & Eccleſiis, & hominibus honore dignis pariter conſulebat cum maxima celebritate nominis ſui. Verba ſunt *Platinæ* in ejus Vita.

Leges Cardinalibus poſitæ.

Litteras Martini V. ea de re datas apud Oder. Raynald. legere eſt ad ann. 1419 Num. 21.

Martini V. Acta cum Principibus.

V. Apoſtolicam in Chriſtianos Principes beneficentiam explicuit, diſſidentes conciliare ſtuduit, Eccleſiæ Jura & Libertates adversùs ipſos generoſè

fortitérque

fortitérque defendit *Martinus V.* Magnis auxit Privilegiis Vyladislaum Poloniæ Regem propter bella in Barbaros præclarè geſta, ſuſceptos pro Græcis ad unitatem Eccleſiæ revocandis labores, Saggniacas populos ad Chriſti fidem traductos; cúmque in Polonia, Novagroda, Pliſkouvia, & Ruſſia Vicarium inſtituit ad Infidelium & Schiſmaticorum converſionem. Siciliæ Regnum, Sedis Apoſtolicæ Beneficiarium, *Joannæ* Reginæ contulit, ejúſque jura adversùs *Alphonſi* Aragonum Regis tyrannidem tuitus eſt. *Henricum V.* & *Henricum VI.* Angliæ Reges ad pacem *Carolo VII.* Regi Chriſtianiſſimo concedendam pluribus Legationibus eſt adhortatus. A *Carolo* obtinuit ut Leges Eccleſiaſticæ Libertati, & Sedi Apoſtolicæ incommodas, de Beneficiorum collatione, & cauſarum Eccleſiaſticarum judicio, tempore Schiſmatis à Patre latas reſcinderet, vel emendaret, cúmque ſolvit juramenti religione, quo ſe ad illarum obſervantiam, cùm junior Delphinus eſſet, quondam obſtrinxerat. Ipſius Majeſtatem, id præſtaret, verbis amantiſſimis obſecravit: *Multa ſunt* (inquit) *magna & gravia officia, ad quæ te nunc ſtrictiùs obligavit Regiæ Dignitatis auctoritas, quibus ſatisfacere ſine magna difficultate non potes: ſed ipſa Regalis Amplitudo nihil tibi efficaciùs commendavit, & quod poſſis adimplere faciliùs, quàm defenſionem Eccleſiæ, & conſervationem Eccleſiaſticæ Libertatis. Nam in cæteris Regni muneribus obeundis plerumque armatis exercitibus indigebis, & conſenſu ac voluntate auxiliiſque multorum, quæ plerùmque non facilè comparantur; ad hoc unum pium opus & debitum Dignitati Excellentiæque Regali tuæ, ſola vox ſufficit, ut tuo beneficio corrigatur, quod alienâ culpâ peccatum eſt. Quare, Fili cariſſime, cùm ad hoc tenearis, & facilè implere poſſis, cùm ſuave Chirographum nobis dederis tuæ erga nos conſtantiſſimæ devotionis & fidei, ſine ulteriori dilatione velis nunc illud autoritate Regia comprobare, abolendo ſtatim atque caſſando omnia interdicta contraria Eccleſiaſticæ Libertati, ut omnes intelligant Te, ſicut Regem decet, & Regem de Chriſtianiſſima Domo Franciæ procreatum, venerari Eccleſiam Dei, & Te penitus inſerere in ſinu charitatis noſtræ.* Vvintonienſi Epiſcopo *Henrico* dedit in Mandatis, ut Edictum Pontificiæ Dignitati, & Libertati Eccleſiaſticæ contrarium à Rege Angliæ promulgatum, in proximo Parlamento reſcindi curaret, Regios Conſiliarios conveniret, ipſis oſtenderet hujuſmodi Legem, Conciliorum, SS. Patrum, Summorum Pontificum Decretis & Univerſalis Eccleſiæ obſervantiæ adverſari: exponeret eos Anathemate devinciri, qui Jus Eccleſiaſticum lædunt. Idipſum initio Parlamenti ſignificaret. Edicti iſtius acerbitatem Literæ Pontificiæ his verbis exprimunt: *Perlege Statutum illud Regium, ſi tamen Statutum, ſi tamen & Regium dici fas eſt. Nam quomodo Statutum, quod Statuta Dei & Eccleſiæ deſtruit? Quomodo Regium, quod juſtitiam perimit, contra id quod ſcriptum eſt.* Honor Regis judicium diligit? *Inprimis per id execrabile Statutum ita Rex Angliæ de Eccleſiarum proviſione & adminiſtratione diſponit, quaſi Vicarium ſuum Chriſtus eum inſtituiſſet: Legem condit ſuper Eccleſias, Beneficia, Clericos, & Eccleſiaſticum Statum. Ad ſe ſuámque Laïcalem Curiam Cauſas Spirituales & Eccleſiaſticas jubet introduci, quaſi Eccleſiæ claves in manibus haberet... Impias quaſdam contra Clericos adjecit pœnas, quæ ne quidem contra Judæos vel Saracenos per ullum de ſuis Statutis promulgata inveniuntur. Poſſunt ad Angliæ Regnum cujuſlibet generis homines liberè proficiſci: ſoli acceptantes Beneficia auctoritate Summi Pontificis Vicarii Jeſu-Chriſti jubentur exulare, capi, carcerari, omnibúſque bonis exui: Executoréſque Literarum Apoſtolicarum, Procuratores, Notarii, & quicumque alii cenſuram ſeu proceſſum ab Apoſtolica Sede in Regnum mittentes aut deferentes, ultimo ſupplicio de*-*putantur*, &c. In Caſtella, Aragonia, Luſitania, Polonia, Eccleſiæ Jura pariter tuitus eſt *Martinus V.* Plurimas Eccleſiaſticæ Ditionis urbes caſtráque recepit, Principum aut Magnatum quorumdam tyrannide, fervente Schiſmate, occupata. Bononiâ, quam invaſerant Bentivoli, precibus & induſtriâ Beati *Conradini* Ordinis Prædicatorum potitus eſt, qui pro Imperii Pontificii defenſione carcerem pertulit, ad ſubeundum etiam Martyrium paratiſſimus, ut *Leander* commemorat Lib. V. De Viris Illuſtribus Ordinis Prædicatorum. *Urbani IV.* Decretum de Feſto Sanctiſſimi Corporis Chriſti celebrando novo Diplomate confirmavit, noviſque propoſitis Indulgentiis Fidelium pietatem excitavit anno MCCCCXXIX. Fratrum Minorum Ordinem reformavit, editis Declarationibus ſingulorum Capitum Regulæ quam profitentur à Joanne *S. Petri* ad Vincula Preſbytero Cardinali, quem ad Capitulum Generale Aſſiſii celebrandum Legatuni à Latere miſerat: quas Declarationes Pontifex confirmavit anno MCCCCXXX. Editæ ſunt Tom. I. Bullarii Romani, pag. 328.

VI. *Martinum V.* perperam accuſant Hæretici quòd cuidam veniam fecerit Matrimonii cum ſorore germana contrahendi. Non enim ita ſe res habet; ſed diſpenſavit duntaxat cum homine, qui feminam duxerat, cujus ſororem conſtupraverat. Cujus affinitatis impedimentum ſolvere poſſe Summum Pontificem, cùm nec Juris naturalis ſit, nec divini, omnes Theologi & Canonici Juris Interpretes docent. Quamquam *S. Antoninus* III. P. Summæ Tit. I. Cap. XI. teſtetur ea de re variè tunc à Doctoribus fuiſſe diſceptatum: ideóque diſpenſaſſe *Martinum V.* quòd fornicatio eſſet occulta, & vir ille Monaſticæ Profeſſioni aut longinquæ peregrinationi impar eſſet; & gravia ex divortio ſcandala ſecuta fuiſſent. Hæreticis occaſionem hujus calumniæ præbuit *Angelus de Clavaſio*, qui in hujus facti relatione erravit, & *S. Antoninum* commenti ſui teſtem falsò appellavit, ut obſervat *Spondanus* ad annum MCCCCXXXI. Num. III. Cæterùm quanto examine, quàm matura deliberatione Diſpenſationes concederet *Martinus V.* conſtat ex ea quam conceſſit *Joanni* Comiti Fuxenſi, ut cùm prioris uxoris, filiæ *Caroli* Regis Navarræ, ſorore nuberet, Navarreni Regni ſuæ ſtirpi aſſerendi ſpe, & firmandæ pacis Navarros inter & Fuxenſes. Quæſtionem de Romani Pontificis poteſtate reſpectu Diſpenſationis hujuſmodi, virorum doctiſſimotum examini commiſit *Martinus V.* Jure concedi poſſe Gallicani Doctores, & plerique aliarum Nationum Deputati in Concilio Conſtantienſi reſponderant; non ſolùm utilem, ſed neceſſariam fore Inquiſitio facta in partibus probaverat; Ca-dinalium Conſilium concedendam eſſe dixerat, cùm nec poteſtatis Pontificiæ fines excederet, publicique boni ratio id poſtularet. Nihilominus ad majorem cautionem duobus S. R. E. Cardinalibus commiſit, ut quæſtione iterum à viris eruditis diſcuſſâ, diſpenſationem, ſi fas eſſet, concederent. *Ad hæc*, inquit, *procedere conſultiſſimè intendentes, licèt per prius vicibus repetitis, multorum peritiſſimorum tam in Sacra Pagina quàm Jure Magiſtrorum pariter & Doctorum exhibita conſilia ſuper iis, & Deliberatione potiſſimè dilectorum Filiorum Gallicanorum, ac majoris partis Commiſſariorum aliarum Nationum Sacri Generalis Conſtantienſis Concilii, aſſerentium hujuſmodi diſpenſationem de Jure concedi poſſe, & à pluribus notabilibus Dominis & Prælatis illarum partium informatione ſuſcepta intellexerimus, plenariè aſſerentibus diſpenſationem ipſam non ſolùm utilem, ſed ſummè neceſſariam fore, & ſi non fiat, exinde maxima ſcandala & horrenda veriſimiliter diſcrimina emerſura: conſultatione demum per nos habita cum nonnullis ex Venerabilibus*

Fratribus

Margin notes (left): Ibid. ad ann. 14[illegible]6. Num 10. — Anno 1427. — Apud Odor. Rayn. ad ann. 1426. N. 19.

Margin notes (right): Martinus V. à calumnia vindicatus. — Martini V. cautio in Diſpenſationibus concedendis.

Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus ſuper his: Nihilominus ut circa premiſſam materiam exactiſſimâ diligentiâ & conſultiùs procedatur, circumſpectioni veſtræ tenore præſentium committimus, quatenus habitis per vos priùs ſuper diſpenſatione hujuſmodi facienda, an de Jure divino pariter & humano fieri poſſit, à peritiſſimis in Sacra Pagina Magiſtris, necnon in Jure Doctoribus, conſiliis, necnon Informatione plenaria à fide dignis, quòd ex hujuſmodi diſpenſatione ac matrimonio, ſi ſequantur, inter Regem & Comitem, Prelatos, Nobiles, Univerſitates atque Dominia, partèſque prædicta & ſubditos pax & concordia ſint veriſimiliter jugiter permanſura; de præmiſſis omnibus & eorum circumſtantiis univerſis auctoritate noſtra vos informetis: & ſi per conſilia & informationem hujuſmodi inveneritis diſpenſationem ipſam de Jure concedi poſſe, ac etiam inter partes ipſas pacem & concordiam propterea duraturas, ſuper quibus veſtras conſcientias oneramus; cum ipſis Joanne Comite & Blanca primogenita & hærede dicti Regis Navarræ, ut impedimento quod ex affinitate hujuſmodi quomodolibet provenit non obſtante, matrimonium inter ſe contrahere, & in eo, poſtquam contractum fuerit, remanere liberè & licitè valeant, eadem auctoritate diſpenſetis. Qui tanta cautione uſus eſt in diſpenſationibus concedendis, hunc al. cui veniam feciſſe ducendæ germanæ ſororis, ab omni ſpecie veri alienum eſt.

VII. Obiit ex apoplexia *Martinus V.* die xx. Februarii, anno MCCCCXXXI. cùm annos XIII. tres menſes, diéſque duodecim ſediſſet, *Temporum ſuorum felicitas* appellatus in inſcriptione ſepulchri, quod in Lateranenſi Baſilica ipſi poſitum eſt. Huic (inquit *Spondanus*) Eccleſia unionem, Italia quietem, Roma reſtaurationem debuit, cæteræ nationes eximiam de omnibus bene merendi voluntatem. Cardinales creavit præſtantiſſimos viros, *Dominicum Ram* Hiſpanum, Tarraconenſem Epiſcopum; *Dominicum Capranica*, Firmanum Epiſcopum, doctrina, religione, & ſanctis operibus admirabilem, XII. Apoſtolicis Legationibus clarum, quem *S. Antoninus* Chronici P. III. Tit. XXII. Cap. XVI. impensè commendat, ejúſque Vitam ſcripſit *Baptiſta Poggius*, quam *Baluzius* V. C. edidit Lib. III. Miſcellaneorum. *Joannem de Rupeſciſſa*, Gallum, Bituricenſem quondam Archiepiſcopum, Conſtantinopolitanum Patriarcham, Eccleſiæ Pariſienſis perpetuum Adminiſtratorem, ac demum Rotomagenſem Archipræſulem: *Ludovicum Alemandum*, Gallum, Arbencio apud Burgeſios illuſtri genere ortum, Lugdunenſis primùm Eccleſiæ Canonicum & Comitem, deinde Magalonenſem Epiſcopum, demum Archiepiſcopum Arelatenſem, virum ſanctiſſimum, quem miraculorum gloriâ poſt obitum conſpicuum *Clemens VII.* Pontifex Maximus in Beatorum numerum retulit. *Henricum Beaufort*, Anglum, è Regio Sanguine, Cantuarienſem Archiepiſcopum: *Joannem Pragenſem*, Olmucenſem in Bohemia Epiſcopum: *Antonium Caſinum*, Senenſem Epiſcopum, Juris utriuſque Doctorem, Cameræ Apoſtolicæ Clericum: *Nicolaum Albergatum*, Bononienſem, ſuæ urbis Epiſcopum, ex Carthuſienſium Ordine aſſumptum, Nuntii Apoſtolici munere in Galliis functum ad pacem inter Francorum & Angliæ Reges componendam, virum eximiæ ſanctitatis, Autorem Eccleſiaſticum; *Raymundum Mayroſium*, Gallum, Caſtrenſem Epiſcopum. *Hugonem Luſignanum*, filium Jacobi Regis Cypri, Nicoſienſem Archiepiſcopum: *Joannem Cervantes*, Hiſpanum, Hiſpalenſem Archipræſulem: *Julianum Cæſarinum*, Romanum, ſcientia & fama probitatis inſignem, poſtea in Concilio Baſileenſi *Eugenii IV.* Legatum, in Florentino præcipuum Catholicæ Fidei vindicem adversùs Græcos: *Proſperum Columnam*, Romanum, ex Fratre Nepotem: *Joannem Caſanova*, Hiſpanum, Regi Aragonum quondam à Confeſſionibus, Sacri Palatii Magiſtrum, deinde Elnenſem Epiſcopum: *Guillelmum de Monteforti*, Gallum, Maclovienſem Epiſcopum: *Leonardum Statium*, Florentinum, totius Ordinis FF. Prædicatorum Generalem Magiſtrum.

Martini V. Cardinales.

ARTICULUS IV.

DE EUGENIO IV.

I. JUSTIS *Martino V.* perſolutis, Cardinales in Conclavi congregati in Conventu *S. Mariæ ſuper Minervam* Ordinis Fratrum Prædicatorum, quinto Nonas Martii anno MCCCCXXXI. in Summum Pontificem elegerunt *Gabrielem Condulmerium*, Venetum, *Gregorii XII.* ex ſorore nepotem, *S. Clementis* Preſbyterum Cardinalem, qui ſibi nomen ſumpſit *Eugenius IV.* Statim atque coronatus fuit, juratos à ſe & Cardinalibus reliquis in Conclavi Articulos Diplomate confirmavit; 1. De Reformatione Romanæ Curiæ in capite & in membris, ſecundùm conſilium majoris partis Cardinalium. 2. De Romana Curia non transferenda abſque eorum aſſenſu. 3. De Concilio Generali loco & tempore debitis celebrando, & de Univerſalis Eccleſiæ Reformatione in ea ſancienda. 4. De Cardinalibus juxta formam à Concilio Conſtantienſi præſcriptam creandis, de conſilio & aſſenſu majoris partis Sacri Collegii. 5. De bonis Cardinalium morientium non occupandis, & de libertate condendi teſtamenti eis relinquenda, exceptis illis qui ex Religioſis Ordinibus ſunt aſſumpti, &c. Pontificatus initio cùm à Columnenſibus *Martini V.* Nepotibus Theſaurum pro Eccleſiæ neceſſitatibus congregatum ſeverè exegiſſet, civilem ſeditionem paſſus ab ipſis eſt. Sed eorum audaciam Legibus armíſque fregit, ſubſidiariis Florentinorum ac Venetorum copiis in ipſos immiſſis. Sententiam in ipſos latam apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MCCCCXXXI. Num. x. legere eſt. *Juliano* Cardinali *Cæſarino* creditam à *Martino V.* Legationem cùm ad ſacram expeditionem contra Huſſitas promovendam, tum ad Oecumenicam Synodum Baſileæ celebrandam, confirmavit. Infelix eo anno fuit belli Bohemici exitus, præcipiti Germanorum fuga, & Cardinalis ad laceſſendos diſputationibus Hæreticos, quàm ad Exercitum contra illos ducendum ac regendum aptioris; incuriâ. Nec fœliciorem habuit exitum Synodus Baſileenſis, die XXIII. Juli inchoata, quam ſtatim diſſolvere, ac Bononiam transferre fruſtra conatus eſt *Eugenius*. Immò precibus Principum, ipſáque rei æquitate, diſſolutionis Decretum reſcindere, Concilii celebrationem & continuationem approbare, Cenſuras in Patres Baſileenſes latas irritas dicere compulſus eſt Diplomate dato XVIII. Kalendas Januarii, anno MCCCCXXXIV. quod Baſileæ Nonis Februarii, Seſſione XVI. promulgatum eſt. Novis ſubinde Synodum inter & Pontificem ortis diſſidiis, ipſáque Synodo duas in partes diſciſsâ XXV. Seſſione, *Eugenius* Tranſlationem Concilii Ferrariam edixit Diplomate dato XIV. Kalendas Octobris anno MCCCCXXXVII. Hinc novi Conciliatium in *Eugenium* motus, quem ab omni adminiſtratione Pontificatus IX. Kalendas Februarii MCCCCXXXVIII. Seſſione XXXI. ſuſpendere; & in eum exauctorationis Sententiam Seſſione XXXIV. ferre ſunt aggreſſi VII. Kalendas Julii anno MCCCCXXXIX & III. Kalendas Novembris, *Amedeum* Sabaudiæ Ducem ſub *Felicis V.* nomine Papam ſalutarunt. Synodum Ferra-

Juratos in Conclavi articulos Eugenius confirmat.

Concilii Baſileenſis infelix exitus.

Conciliatium in Eugenium molitiones.

Concilium Ferrariam primùm, tandemque Florentiam ab Eugenio translatum.

riæ aperuerat *Eugenius* Januario menſe anni MCCCCXXXVIII. Ibi de Græcorum cum Eccleſia Latina conjunctione agi cœptum. Cùm verò peſtilentia Ferrariæ graſſaretur, Synodum Florentiam tranſtulit anno ineunte MCCCCXXXIX. Ibi Conſtitutionem edidit pridie Nonas Septembris contra Patres Baſileenſes, eorum Acta & Decreta poſt Synodi tranſlationem irrita declaravit, illóſque ut Schiſmaticos habendos atque puniendos. Unio utriuſque Eccleſiæ fœliciter conſummata eſt pridie Nonas Julii, anno MCCCCXXXIX. Armenorum, Jacobitarúmque ad Eccleſiæ Romanæ gremium acceſſione aucta lætitia eſt. Decretum de Unione Armenorum, cui Formulam Fidei inſeruit *Eugenius*, quam ipſi ſumma reverentia ſuſceperunt ac profeſſi ſunt, poſt diſceſſum Græcorum editum eſt IV. Idus Decembris anno MCCCCXXXIX. Jacobitæ anno MCCCCXLI. ſuſcepti. Unionis ipſorum Literæ, quæ incipiunt his verbis : *Cantate Domino*, datæ ſunt Florentiæ in publica Seſſione Synodali, pridie Nonas Februarii, anno MCCCCXLI. Porro de Conciliis Baſileenſi & Florentino proprias Diſſertationes inſtituemus.

Unio Eccleſiæ Græcæ cum Romana. Unio Armenorum. Unio Jacobitarum.

Sigiſmundi Imp. coronatio.

II. Sigiſmundo Romanorum Regi Coronam Imperii ſolemni ritu Romæ impoſuit *Eugenius IV.* ſacro die Pentecoſtes, ultima Maii anno MCCCCXXXIII. cùm ſe Catholicam Fidem, & Romanæ cæterarúmque Eccleſiarum jura ac privilegia illibata ſervaturum juraſſet. Anno ſequenti Romanorum conjuratione, qui Nepotem ipſius S. R. E. Cardinalem in cuſtodiam tradiderant, Romámque *Philippo Mariæ* Duci Mediolanenſi dedere meditabantur, fugam capeſſere, ac Florentiam ſe recipere compulſus eſt, ut narrat *Blondus* ejus Notarius lib. VI. *Vuladiſlao* Poloniæ Regi plenariam in articulo mortis Indulgentiam conceſſit, ea lege, ut ſacra Exomologeſi conſcientiam expiaret, & ſingulis per annum ſextis feriis jejunaret. Tunc ſcilicet hujuſmodi gratiarum parciores adhuc erant Pontifices, cœleſtiſque theſauri diſpenſationem ita moderabantur, ut pœnitentialis diſciplinæ ſatisfactioniſque neceſſarium officium non penitus negligeretur; ſed *Pœnitenti, operanti, oranti*, (ut ait *S. Cyprianus*, lib. de *Lapſis*) concederet Deus & in acceptum ferret, quod pro eo Pontifices Chriſti Vicarii decreviſſent. *Nicolaum Albergatum* S. R. E. Cardinalem Sedis Apoſtolicæ Legatum anno MCCCCXXXV. in Gallias miſit *Eugenius*, ut in Conventu Atrebatenſi pacis inter *Carolum VII.* Regem Chriſtianiſſimum, & *Henricum* Angliæ Regem, Pontificio nomine interpres eſſet. Conditiones æquiſſimas Angli reſpuerunt. Synodi Baſileenſis, Eugeniique Legati pacem Regem inter & *Philippum* Burgundiæ Ducem conciliavere, Anglis fruſtra frementibus. Pactorum Formula edita eſt in Appendice Concilii Baſileenſis, cap. VII. pag. 805. Editionis Pariſienſis. Beneficiarium Eccleſiæ Romanæ Neapolitanum Regnum, defunctâ *Joannâ* Reginâ, *Renato* Duci Andegavenſi contulit idem Pontifex, & contra *Alphonſum* Aragonum Regem, qui in illud irruperat, jura ipſius tuitus eſt. *Renatus* à *Philippo* Burgundiæ Duce detinebatur, quem ut à cuſtodia ſolveret, *Eugenius* rogavit, datis ad ipſum literis; impoſitáque provincia Cardinali *Albergato* Sedis Apoſtolicæ Legato, ut hocce negotium promoveret. Hæc geſta ipſo anno MCCCCXXXV. Seminarium Clericorum Florentiæ inſtituit, teſte *S. Antonino* III. Part. Chronicorum, Tit. XXII. cap. I. §. VI. *Eduardum* Luſitaniæ Regem de libertate Eccleſiaſtica ſervanda admonuit, illúmque reprehendit, quòd cauſas de Jure Patronatus ſuum ad Tribunal traheret, Præſuléſque in jus vocaret. Pontificias ea de re Literas exhibet *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCXXXIII. Num. XXVIII. Pragmaticam Sanctionem in Conventu Bituricenſi editam, & à *Carolo VII.* Rege Chriſtianiſſimo confirmatam die VII. Julii anno MCCCCXXXVIII. improbavit, Literis ad ejus Majeſtatem datis anno ſequenti, quas apud laudatum Annalium Eccleſiaſticorum Continuatorem Num. XXVIII. legere eſt : Eámque aliis hortatus eſt Literis ut illam abrogaret, quas anno MCCCCXL. Num. I. refert idem Autor, Sed Eccleſia Gallicana, Réxque Chriſtianiſſimus, hanc à Romano Pontifice convelli non poſſe ſentiebant, quæ ſacri Baſileenſis Concilii Decretis tota conſtaret. Cardinalibus primum in ſedendo locum honorémque ſupra quoſvis Epiſcopos & Archiepiſcopos aſſeruit, ſcriptâ ad Henricum Cantuarienſem Archiepiſcopum Epiſtolâ, quæ dignitatis illius exponit Eminentiam. Ibidem ad annum MCCCCXXXIX. Num. XL. edita eſt, & Tom. I. Bullarii Romani pag. 351. Civilibus in Caſtella diſcordiis motibúſque ſedandis operam dedit. De miraculis editis à *S. Franciſca* Vidua Romana, quæ anno MCCCCL. die nona Martii in cœlum migravit, inquiri juſſit. Excitata quæſtione an Eccleſiæ præcepto de Paſcali Communione ſatisfeciſſent, qui ipſa die Dominicæ Reſurrectionis Euchariſtiam non ſuſcepiſſent; declaravit optimo jure ſatisfactum eſſe præcepto, ſi in Hebdomada Sancta, vel infra Octavam Paſchæ *præparatione debitâ* ſanctum Euchariſtiæ pignus accepiſſent. Conſtitutio ea de re edita die VIII. Julii MCCCCXL. habetur Tom. I. Bullarii Romani pag. 359. *Alphonſo* Aragonum Regi, qui Neapolitanum Regnum injuſtè occupaverat, pulſo legitimo Rege *Renato* Andegavenſi, ejuſdem Regni inveſtituram conceſſit, rerum ſuarum neceſſitate compulſus, cùm illius jam in Regno confirmata potentia facilè frangi non poſſet, ejus auxiliis ad *Franciſcum Sfortiam* Eccleſiaſticæ Ditionis hoſtem edomandum indigeret; ipſúmque *Alphonſum* à *Felicis V.* ac Baſileenſis Concilii partibus abſtrahere operæ pretium eſſet. Pacta inter eos conventa, & Diplomata *Eugenii* hoc ſpectantia negotium, ſuis inſeruit Annalibus *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCXLIII. Eodem anno Romam reverſus Pontifex, ſacram Expeditionem contra Turcas in Hungaria urgendam decrevit *Juliani* Cardinalis *Cæſarini* Legati Apoſtolici operâ, & *Vuladiſlai* Poloniæ & Hungariæ Regis virtute, miſsâ ex Italia Claſſe LXX. triremium, cui *Franciſcum Condulmerium*, Nepotem, S. R. E. Cardinalem Camerarium, & Vicecancellarium præfecit. Uvarnenſi prælio, cui *Amurathes* ipſe Turcarum Imperator interfuit, profligatum Chriſtianorum Exercitum, cæſum Polonorum Regem, *Julianum* Cardinalem interemptum luxit Pontifex, anno MCCCCXLIV. Syros ac Meſopotamenos, quorum Patriarcha *Abdalam* Edeſſenum Archiepiſcopum ſuo totiúſque Orientis nomine in Urbem miſerat, incorruptæ Fidei regulam ab Eccleſia Romana petiturum, in ejuſdem Eccleſiæ gremium recepit in Synodo Lateranenſi, cùm Fidei Profeſſionem ſecundùm formulam ab *Eugenio* ſibi traditam ediſſet, ejuratis erroribus de Proceſſione Spiritus Sancti à ſolo Patre, & de una in Chriſto natura & voluntate, ſuo, Patriarchæ, totiúſque Nationis nomine, pridie Kalendas Octobris anno MCCCCXLIV. ut docet Inſtrumentum ea de re editum, quod III. P. Actorum Concilii Florentini ab *Horatio Juſtiniano* collectorum legere eſt. Ad tuitionem Rhodi contra Soldani Ægyptii impetus, *Marcum* Patriarcham Alexandrinum ampliſſima Legatione ornatum, cum valida Claſſe miſit anno MCCCCXLV. Eodem anno Chaldæi & Maronitæ ſuo ad Eccleſiæ fidem & Communionem reditu *Eugenium* recrearunt. *Timotheus* Metropolitanus Chaldæorum, qui in Cypro verſabantur, Tarſenſis nimirum Archiepiſcopus, & *Iſaac* Nuntius

Eugenii & priſcorum Pontificum in concedendis Indulgentiis moderatio.

Acta Eugenii cum Principibus Chriſtianis.

Pragmaticam Sanctionem Eugenius improbat.

Cardinalium præeminentia.

Legis de Paſchali Communione explicatio.

Expeditio ſacra.

Syri ac Meſopotameni in Eccleſiæ gremium ab Eugenio recepti.

Chaldæorum & Maronitarum ad Eccleſiæ Fidem & Communionem reditus.

Elia Maronitarum Epiſcopi, Gentis utriuſque nomine Fidem Catholicam profeſſi ſunt, damnatis *Neſtorii*, *Eutychetis* & Monothelitarum, quibus antea imbuti erant, erroribus, & Spiritus Sancti Proceſſione à Patre & Filio, necnon Romanæ Eccleſiæ & Summi Pontificis Primatu approbatis. Id in ſolenni Seſſione Lateranenſis Concilii peractum VII. Kalendas Auguſti, Pontificiæ Literæ reſtantur, in Actis Concilii Florentini ab *Horatio Juſtiniano* collectis relatæ, P. III. *Frederici III.* Romanorum Regis, Principúmque Germanorum Oratores, quorum unus erat *Æneas Sylvius*, anno MCCCCXLVII. ſuſcepit. Hi Neutralitatem ejurarunt, quam anno MCCCCXXXVIII. die VII. Martii amplexi fuerant, & in ea octo annis perſeveraverant, Synodum Baſileenſem reveriti, nec tamen ab *Eugenio* penitus deficientes, ſed ſuſpensâ veluti obedientiâ, donec in altero Concilio concordia iniretur. Hac (inquam) ejurata Neutralitate, Germani Principes ac Præſules *Eugenio* ceu vero, unico, & indubitato Pontifici debitam reverentiam & obedientiam per Oratores ſuos exhibuerunt, teſte *Gobelino*, & *S. Antonino*, qui in Conſiſtorio, cùm hæc geſta ſunt, præſens erat. Quatuor conditionibus pacem obtulerunt, poſtularúntque Germani, I. Ut Generale Concilium tempore ac loco deſignando convocaretur. II. Ut Profeſſio poteſtatis, auctoritatis, & præeminentiæ Generalium Conciliorum à Legatis Apoſtolicis facta, Pontificis ipſius Diplomate confirmaretur, III. Ut Nationis Germanicæ Gravamina relevaret. IV. Ut quæ contra Colonienſem & Treverenſem Archiepiſcopos & Electores decreverat, ejus Sanctitas clementer revocaret, illóſque priſtinum in ſtatum reſtitueret. His conditionibus ac poſtulatis annuit *Eugenius*, tribus Diplomatibus, quæ apud *Odoricum Raynaldum* habentur, ad annum MCCCCXLVII. Num. V. VI. & VII. Actis omnibus Eccleſiaſticis Neutralitatis tempore factis, auctoritatis Apoſtolicæ robur adjecit: Cenſuras omnes Eccleſiaſticas, mulctas & pœnas, ejus Neutralitatis, aut adhæſionis Concilio Baſileenſi poſt ejus diſſolutionem atque tranſlationem occaſione latas abrogavit Diplomate quod incipit: *Inter cætera*: quod Tom. I. Bullarii Romani, pag. 372. editum eſt. Pacis Eccleſiaſticæ ſtudio de ſeveriori diſciplina & rigidiori exactione Juris aliquid interdum remittendum, maximè ſi cum populoſiſſimis Eccleſiis, & potentiſſimis Principibus agatur, œconomiâ illâ ſuâ tam prudenti ac laudabili docuit *Eugenius IV*. Germanici illius fœderis Interpretes ac Promotores fuerant *Thomas* Sarzanenſis, Bononienſis Epiſcopus, & *Joannes Carvaial* Hiſpanus, Legati Apoſtolici, qui ob rem bene & fœliciter geſtam Cardinalitias Infulas promeriti ſunt & conſecuti. Cæterùm prudentiſſimus Pontifex metuens ne fortè in Sedis Apoſtolicæ detrimentum cederent, quæ, neceſſitate & Eccleſiæ utilitate exigentibus, Germanis concedebat, publicis Literis conteſtatus eſt, ſe hujuſmodi reſponſis & conceſſione *non intendere in aliquo derogare doctrinæ SS. Patrum aut præfatæ Sedis Privilegiis & auctoritati: & habere pro non reſponſis & non conceſſis, quæcumque talia à ſe contigiſſet emanare.* Beatum *Nicolaum Tolentinatem*, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, virtutibus & miraculis clarum, in Sanctorum numerum retulit Kalendis Februarii anno MCCCCXLVII. Reſciſſis, quæ de Pontificis electione latæ fuerant à Synodo Baſileenſi Legibus, *Gregorii X.* in Concilio Lugdunenſi, & *Clementis V.* in Viennenſi Decreta ſervari juſſit, cùm Pontifex poſt obitum ſuum foret eligendus. Obiit ex febre, VII. Kalendas Martias ejuſdem anni, decimiſexti Pontificatus, ætatis ſexageſimi-ſexti, integro ſenſu atque aſpectu, ut *S. Antoninus* teſtatur III. P. Tit. XXII. C. II. §. XVII. qui & hoc ipſi Cap. X. ſcribit Elogium; *Eugenius ſtatura fuit procerus, gratioſus aſpectu, nec animo minor, liberaliſſimus ad pauperes, ad reparationem Eccleſiarum munificus. Religioſos Deum timentes eximio fovebat affectu pariter & effectu, cultus divini & Chriſtianæ Religionis dilatandæ Zelator præcipuus.* Vitæ ejus Autor, cujus MS. à *Ferdinando Ughello* ſecum communicatum laudat *Odoricus Raynaldus*, teſtatur ipſum rarò vinum bibiſſe, & unico ferculo contentum fuiſſe, quod urgente fame, nullâ ſtatâ horâ afferri jubebat; contemptorem auri eximium extitiſſe; Nepotes Laïcos in Pontificio Palatio aluiſſe, nullo ab aliis Pontificiæ Familiæ Equitibus diſcrimine; aſciviſſe in Cubicularios quatuor Religioſos Viros, duos nimirum ex Ordine *S. Auguſtini*, totidémque ex Monaſterio *S. Georgii de Alga*, in quo olim ſe Deo devoverat, necnon Clericum, hóſque omnes pietate conſpicuos, cum quibus Divinum perſolvebat Officium: in vili & aſpero lecto dormiviſſe, & abrupto ſomno lectioni incubuiſſe; in pauperes fuiſſe beneficentiſſimum: ita conſtantem, ut nullis Principum precibus ab æqui tramite deflecteret: Morti proximum, ad quam ſuſceptis religioſè Sacramentis ſe comparavit, verſo ad Viros Religioſos quibus cinctus erat, vultu dixiſſe: *O Gabriel, quantò magis conduxiſſet ſaluti animæ tuæ, ut nunquam Cardinalatum vel Pontificatum obtinuiſſes, ſed in tuo Monaſterio Religioſam Diſciplinam coluiſſes!* « Vir fuit aſpectu inſignis (inquit *Platina*) gravis in dicendo potiùs quàm eloquens, modicæ literaturæ, multæ cognitionis, Hiſtoriæ præſertim; liberalis in omnes, tum maximè in literatos, quorum familiaritate delectatus eſt. Nam *Leonardum Aretinum*, *Carolum Poggium*, *Blondum*, Viros doctiſſimos, Secretis ſuis admiſit. Neminem ad ſe accedentem dimittebat, quin diligenter ſciſcitatus eſſet quid ageretur in Urbe: hac induſtriâ maximos interdum emendavit errores. Cùm in viros doctos beneficia profunderet, dictitabat: *Non modò eorum Eruditionem amandam, ſed indignationem quoque formidandam, cùm impunè offendi non ſoleant, & iis telis ſint armati, quæ vitari facilè nequeant.* Dictum Platonis non contemnendum arbitrabatur, aientis: *Satius eſſe Imperatorem vel Exercitum armatum, quàm Poetam vel Oratorem iratum hoſtem habere: Exercitum Exercitu refringi, horum ſtilum ſtudio nullo deleri poſſe.* Ita refert *Ægidius* Cardinalis Viterbienſis. Humili ſepulcro condi voluit, ſed *Franciſcus* Cardinalis *Condulmerius* ejus Nepos; marmoreum tumulum ipſi poſuit cum eleganti Epitaphio in Vaticana Baſilica, ex qua deinde ejus oſſa ad *S. Salvatoris in Lauro* tranſlata ſunt, ipſique magnificum Mauſolæum ibi erectum eſt. Ipſum eleganti Oratione celebravit *Laurentius Valla*.

Germani ad Eugenii obedientiam reverſi, ejurata Neutralitate.

Gobel. in Comment. Pii II. lib. II. S. Antonin. III. P. Chron. Tit. XXXI. C. II §. 17.

Eugenii prudens declaratio.

Eugenii Quarti Elogium.

De Eruditorum amore & remuneratione præclara Eugenii IV. ſententia.

III. Cardinales creavit meritiſſimos, *Franciſcum Condulmerium*, Nepotem, Biſuntinum olim Archiepiſcopum & Patriarcham Conſtantinopolitanum, demum Veronenſem Epiſcopum: *Angellotum Fuſcum*, Patritium Romanum: *Joannem Vitelleſchum*, patria Cornetanum, Patriarcham Alexandrinum, cui ob Tyrannos & hoſtes Eccleſiæ ſubactos, equeſtrem ſtatuam, in Capitolio cum honorificentiſſima inſcriptione S. P. Q. R. decrevit; in ejúſque gratiam Cives omnes Cornetanos Romanorum Civium juribus ac privilegiis donavit; Virum ſanè meliori fato dignum: *Reginaldum de Carnuto*, Remenſem Archiepiſcopum, Galliæ Cancellarium: *Joannem Tagliacotium*, Tarentinum Archipræſulem: *Joannem Kemp*, Anglum, Cantuarienſem Archiepiſcopum, Angliæ Cancellarium: *Nicolaum de Acciapacio*, Italum, patria Surrentinum, Capuanum Archiepiſcopum: *Ludovicum de Luxemburgo*, Gallum, Rothomagenſem Archiepiſcopum

Eugenii Cardinales.

piſcopum : *Iſidorum Theſſalonicenſem*, Græcum, Ruthenorum Archiepiſcopum, Authorem Eccleſiaſticum : *Georgium Fliſcum*, Genuenſem Archiepiſcopum : *Beſſarionem*, Græcum, Nicenum Archipræſulem, Autorem Eccleſiaſticum, unionis Eccleſiæ Græcæ cum Latina in Concilio Florentino præcipuum Promotorem : *Gerardum Landrianum de Capitaneis*, Mediolanenſem, Comenſem Epiſcopum : *Sbigneum Oleſnicium*, Polonum, Cracovienſem Epiſcopum : *Petrum Schombergum*, Germanum, Auguſtanum Epiſcopum : *Antonium Martini de Clavibus*, Luſitanum, Eborenſem Epiſcopum : *Joannem Juvenem*, Gallum, Ambianenſem, Morinenſem Epiſcopum : *Dionyſium Zechum*, Hungarum, Agrigenſem Epiſcopum, poſtea Strigonienſem Archiepiſcopum : *Guillelmum de Eſtoutevilla*, Gallum, Normannum, Rothomagenſem Archiepiſcopum, ex Congregatione Cluniacenſi aſſumptum, conſanguinitate Regibus Francorum junctum, doctrinâ Pontificii Juris inſignem : *Joannem de Turrecremata*, Hiſpanum, Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſorem, Sacri Palatii Magiſtrum : *Albertum de Albertis*, Nobilem Florentinum, Camerinenſem Epiſcopum : *Ludovicum Mediarota*, Patavinum, Patriarcham Aquileienſem, Pontificiarum copiarum, poſt caſum Cardinalis *Vitteleſchi* Ducem, qui *Piccininum* Philippi Mediolanenſis Præfectum, Hetruriam longè latéque vaſtantem, apud Anglariam vicit, fregit, fugavit : Agrum Picenum à *Franciſci Sfortiæ* tyrannide ereptum Romanæ Eccleſiæ recuperavit; Turcas ſub *Calliſto III.* navalibus prælus contudit : *Petrum Barbum* Venetum, ex Sorore Nepotem, Patavinum Epiſcopum, qui poſtea fuit Summus Pontifex Paulus II. *Alphonſum Borgia*, Hiſpanum, Valentinum Archiepiſcopum, *Thomam Sarzanenſem*, Italum, Bononienſem Epiſcopum, poſtea Summum Pontificem Nicolaum V. *Henricum de Sancto Allaſio*, Terdonenſem primò, deinde Papienſem Epiſcopum; tandem Mediolanenſem Archiepiſcopum : *Joannem Siculum*, patria Meſſanenſem, Monachum Congregationis *S. Juſtinæ* Patavii, & Abbatem *S. Pauli* extra muros Urbis : *Joannem Carvaial*, Hiſpanum, Juris peritiſſimum, ex Rotæ Auditore Placentinum Epiſcopum, maximis Legationibus, ipſius *Eugenii IV. Nicolai V. Calliſti III. & Pii II.* triginta duabus cum inſigni laude perfunctum, in quibus *B. Joannis de Capiſtrano*, Ordinis Minorum, viri ſanctiſſimi operâ plurimùm uſus eſt.

SCHOLION I.

In hoc Articulo Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant, pag. 41. *Olim Indulgentiarum parciores erant Summi Pontifices, cæleſtiſque theſauri diſpenſationem ita moderabantur, ut Pœnitentiæ officium non penitus negligeretur.*

R. *Eugenii Quarti* geſta commemorans obſervavi, ipſum Vladiſlao Poloniæ Regi plenariam in articulo mortis Indulgentiam conceſſiſſe ea lege, ut ſacra Exomologeſi conſcientiam expiaret, & ſingulis per annum ſextis feriis jejunaret. Hiſtoriæ res eſt, cujus occaſione ſcripſi Summos Pontifices tunc Indulgentiarum parciores fuiſſe. Quid porrò in ea obſervatione Fidei aut Chriſtianæ morum Diſciplinæ repugnat? Quid non Concilii Tridentini doctrinæ ſanctiſſimiſque Decretis conſentaneum eſt, quod Seſſione xxv. *In Indulgentiis concedendis moderationem, juxta veterem & probatam in Eccleſia conſuetudinem adhiberi cupit; ne nimia facilitate Eccleſiaſtica Diſciplina enervetur.*

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 42. Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant : *Eccleſia Gallicana & Rex ſenſerunt, Papam non poſſe Pragmaticam abrogare Sanctionem, approbatam à Concilio Baſileenſi.*

R. Pragmaticam Sanctionem approbatam à Concilio Baſileenſi non ſcripſi, ſed ex Baſileenſis Concilii Decretis conflatam. Quod verò ita ſenſerint olim Eccleſia Gallicana & Rex Chriſtianiſſimus Carolus VII. facti veritas eſt nemini ignota qui Hiſtoriam legerit. An verè ſenſerint, non expendi eo loci. Cæterùm ſummum Pontificem poteſtatem novas leges condendi & veteribus ſubſtituendi, cùm Eccleſiæ neceſſitas & utilitas evidens id expoſcunt, agnoſco & fateor. Quid in eo genere poſſit Apoſtolica Sedes, Concordatorum in locum Pragmaticæ Sanctionis abrogatæ ſubſtitutio à Leone X. facta oſtendit, & à Rege Chriſtianiſſimo Franciſco I. *Tam pro bono obedientiæ, in qua magnum meritum verè conſiſtit, quam pro communi & publica Regni ſui utilitate acceptata* ut loquitur Leo X. in eorumdem Concordatorum Præfatione S. Cæſarii Arelatenſis Epiſcopi verba in Libello Symmacho Papæ oblato repetimus Sanctiſſimo Pontifici nunc in S. Petri Cathedra, utinam ad multos annos ſedenti : *Sicut in perſona Beati Petri Apoſtoli Epiſcopatus ſumit initium, ita neceſſe eſt ut diſciplinis competentibus Sanctitas veſtra ſingulis Eccleſiis quid obſervare debeant evidenter oſtendat.* Gallicanorum Epiſcoporum ad Nicolaum I. ſcribentium verba uſurpamus : *Apoſtolicis documentis & Pontificalibus Decretis multipliciter informamur, ut veſtri ſanctiſſimi Apoſtolatus apicem, Principis Apoſtolorum fide & nomine conſecratum, quoties ſancta Eccleſia aliqua neceſſitate pulſatur, humiliter adeamus, ibique veri conſilii ſaluberrima inſtituta ſinceriter hauriamus, ubi mitis Magiſter Chriſtus, & Summum Caput noſtrum fundamentum Eccleſiæ poſuit.* Cenſemus & credimus, *Romanum Epiſcopum eſſe unum jure divino ſummum in Eccleſia Pontificem, cui omnes Chriſtiani parere tenentur*, ut loquitur ſacra Facultas Pariſienſis. Denique Hincmari Remenſis Archiepiſcopi ad Hincmarum Laudunenſem ſcribentis verba ſincere & ex animo uſurpo : *Ego Decretales Epiſtolas Sedis Apoſtolicæ diverſis temporibus pro diverſorum Patrum conſolatione vel conſultatione ab ejuſdem Sedis Pontificibus datas, & venerabiliter ſuſcipio, & venerabiliter ſuſcipiendas dico & ſcribo, & ſacroſanctorum Conciliorum Canones cum Decretis Apoſtolicæ Sedis ex iiſdem ſacris Canonibus promulgatis, & recipiendos, & cuſtodiendos, & ſervandos profiteor.*

Tom. 1 Concil. Galliæ, pag. 158.

Oper. Hincm. Tom. 2. Num. 16.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 41. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant; *Approbavit Papa ſummam Concilii auctoritatem.*

R. Mera facti quæſtio eſt, cujus veritas ipſis Eugenii Quarti Diplomatibus probata eſt. *Concilium autem Generale Conſtantienſe*, inquit, *Decretum* FREQUENS, *ac alia ejus Decreta, ſicut cætera alia Concilia Catholicam militantem Eccleſiam repræſentantia, ipſorum poteſtatem, auctoritatem, honorem*, EMINENTIAM, *ſicut & cæteri Anteceſſores noſtri; à quorum veſtigiis deviare nequaquam intendimus, ſuſcipimus, amplectimur, & veneramur.*

Apud Odoricum Raynaldum ad an. 1447. n. 3.

Articulus V.

DE NICOLAO V.

I. EUGENIO IV. legitimis ſuffragiis ſuffectus eſt *Thomas Sarzanenſis*, Tit. *S. Suzannæ*, Presbyter Cardinalis, & Bononienſis Epiſcopus, cui *B. Nicolaus* Cardinalis *Albergatus*, cujus in obſequiis ac familiaritate fuerat, Pontificatum prædixerat. In cujus memoriam nomen ſibi ſumpſit *Nicolai V.* Ubi nuntium de ipſius electione in Germaniam perlatum eſt, *Fridericus* Rex Romanorum in ſolemni Ordinum Imperii Conventu confirmatâ neutralitatis abrogatione & omni cum *Felice V.* & Baſileenſibus Patribus communicatione vetitâ; obedientiam ab omnibus Imperio ſubditis illi exhiberi juſſit. Lege latâ, cujus hæc præclara verba : *Et non potuimus laudabiliorem, poſſibiliorem, ac magis Deificam excogitare modum pro Eccleſiæ Dei unione, quàm Sanctæ Romanæ Sedi adhærere, & à communione Chriſti Fidelium minimè ſegregari.* Rex Chriſtianiſſimus *Carolus VII.* indicto Lugduni Conventu, cui Trevirenſis Archiepiſcopus, Colonienſis item, atque Ducis Saxoniæ Electorum Imperii, Regum Angliæ & Siciliæ Oratores, *Felicis V.* & Patrum Baſileenſium Legati adfuerunt, in diſſidii extinctionem toto ſtudio incubuit. *Felicem* conveniri placuit Gebennæ tunc agentem, eique ceſſionem perſuadere. Certi compoſiti ſunt articuli, quibus ſi *Nicolaus* aſſenſum præberet, *Felix* abdicaturus eſſet. Rex miſit Romam Oratores,

Eccleſiæ Pax & unitas a Carolo Rege Chriſtianiſſimo procurata.

cum

cum *Nicolao V.* ea de re collaturos. Pontifex plenam poteſtatem dedit ejus Majeſtati procurandi pacem Eccleſiæ, & cum *Felice*, eique adhærentibus paciſcendi, ſecundùm modum à *Roberto* Aquenſi Epiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato explicandum, ut conſtat ex ejuſdem Pontificis Literis, apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MCCCCXLVII. Num. XIX. Anno MCCCCXLVIII. *Joannes* S. Angeli, Diaconus Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ in Germania Legatus, cum *Friderico* Cæſare, Principibúſque Pactiones quaſdam iniit, quibus modus conferendi Eccleſiaſticas Dignitates ac Beneficia, & Annatas exigendi, in Germania conſtitutus eſt. His *Concordatorum Germanicorum* nomen inditum, quæ *Nicolaus V.* confirmavit Conſtitutione data Romæ Kalendis Aprilis ejuſdem anni, quæ incipit: *Ad ſacram Petri Sedem*: quam Tom. I. Bullarii Romani pag. 301. legere eſt. Annus MCCCCXLIX. fauſtiſſimus Eccleſiæ fuit, ceſſione *Felicis*. & Concilii Baſileenſis Lauſanum tranſlati diſſolutione. Publicas tabulas ceſſionis exhibet *Odoricus Raynaldus* Num. XII. Baſileenſes Patres *Nicolaum V.* in Summum Pontificem elegerunt, ac *Amedæum* ceu concordiæ zelatorem, & Eccleſiaſticæ pacis Autorem commendantes, iiſdem honoribus ac privilegiis ornarunt, quibus ut ornaretur, inter *Nicolaum V.* & Chriſtianiſſimi Regis Oratores convenerat. Sabinenſem nimirum Epiſcopum, S. R. E. Cardinalem, & Sedis Apoſtolicæ in ditionibus Ducis Sabaudiæ, aliiſque in eorum Decreto expreſſis, Vicarium & Legatum perpetuum renunciarunt. Hæc acta Lauſanæ in ſolemni Seſſione VII. Kalendas Maii. Decretum habetur apud *Odoricum Raynaldum* Num. V. *Nicolaus* Diplomate dato Kalendis Julii promotiones omnes, electiones, confirmationes, proviſiones quarumcumque Eccleſiarum ac Beneficiorum; conſecrationes, abſolutiones, diſpenſationes bonorum, jurium ac ſubventionum Sedis Apoſtolicæ adminiſtrationes, & cætera tam juſtitiam quàm gratiam ſpectantia, ſeu in foro contentioſo, ſeu in foro conſcientiæ, in perſonis & locis quæ tempore conceſſionis obediebant *Felici*, aut congregatis Baſileæ & Lauſanæ: necnon omnia & ſingula per Ordinarios in iiſdem locis eorum auctoritate facta, pro bono pacis & unionis Eccleſiæ, de Apoſtolicæ Poteſtatis plenitudine approbavit & confirmavit. Hæc *Nicolai V.* Conſtitutio edita eſt poſt Seſſionem XLV. Concilii Baſileenſis, Tom. XII. Conciliorum Editionis Pariſienſis p. 563. Altera Conſtitutione omnes perſonas cujuſcumque dignitatis, ordinis & conditionis, quæ ratione adhæſionis *Felici* & Concilio, Beneficiis aut Juriſdictionibus ab *Eugenio IV.* privatæ fuerant, in integrum reſtituit. Demum tertia Conſtitutione omnia contra eumdem *Felicem*, & Baſileæ vel Lauſanæ Congregatos, vel eis adhærentes, odioſè dicta vel ſcripta, nulla & irrita declaravit, eáque omnia ex *Eugenii* Regeſtis, & aliis quibuſcumque locis expungi juſſit. Editæ ſunt hæ *Nicolai V.* Conſtitutiones in libro cui titulus eſt, *Amedeus pacificus*. Ad quas ſi attendiſſet Annalium *Baronii* Continuator *Odoricus Raynaldus*, & *Nicolai V.* mentem pacificam induiſſet, infinitis injuriis, probris ac conviciis Baſileenſem Synodum, & *Amedeum* in ſua Obedientia *Felicem V.* Papam quondam nominatum non vexaſſet.

Concordata Germanica.

Amedæus in ſua obedientia Felix V. appellatus, & Baſileenſis Concilii reliquiæ ad Nicolai V. obedientiam revocatæ.

Odoricus Raynaldus notatus.

II. Reſtituta Eccleſiæ pace, *Nicolaus V.* repullulantem in Boſna Manichæorum hæreſim exſcindere ſategit, Sedis Apoſtolicæ Legatione propterea commiſſâ *Thomæ* Pharenſi Epiſcopo. Jubilæum indixit, anno quinquageſimo recurrente, ſecundùm *Clementis VI.* Conſtitutionem, quod incredibili Fidelium ex toto orbe Chriſtiano Romam concurſu anno MCCCCL. celebratum eſt. Quo etiam anno *S. Bernardinum Senenſem* in Sanctorum numerum retulit nono Kalendas Junii. De Bohemis ad fidem revocandis ſolicitus, Nuntios miſit in Bohemiam, & inter alios *Æneam Sylvium*, qui cum ipſis congreſſus eſt. Illuc etiam miſit *B. Joannem de Capiſtrano* Concionatorem Apoſtolicum, Ordinis FF. Minorum, qui multos ad Eccleſiam traduxit. *Friderico III.* Coronam Imperii impoſuit anno MCCCCLII. Claſſem inſtruxit Græcis adversùs Turcas Conſtantinopolim obſidentes laturam auxilium, cui *Jacobum* Raguſinum Archiepiſcopum, Sedis Apoſtolicæ Legatione auctum præfecit. Sed antè Conſtantinopolis à *Mahomete* expugnata eſt, quàm Pontificia Claſſis appuliſſet. Quæ etiam à Turcis intercepta eſt, anno MCCCCLIII. Chriſtianos Principes ad ſacrum bellum confœderare conatus eſt, decimáſque generales Clero Catholico ad hoc opus imperavit. *Stephani Porcarii* conjurationem favente Numine evaſit, diſſipavitque. Poſt excidium Conſtantinopolitanum, Libros Græcos tum Patrum, cùm Autorum profanorum conquiri juſſit, ac Latinitate donari, teſte *Jannotio Manetto* in ejus Vita. Italicam pacem compoſuit operâ *Simonetæ Cameri*, Auguſtiniani, doctrinâ & pietate inſignis, ad eámque firmandam *Dominicum Capranica* Sedis Apoſtolicæ Legatum Neapolim miſit ad *Alfonſum* Aragonum & Siciliæ Regem. « Viros Doctos ſui temporis, quotquot invenit, toto « Pontificatus ſui tempore in Libris conquirendis, « exſcribendis, interpretandis exercuit; neminémque qui aliquid Librorum aut inveniſſet ſolertiâ, aut ingenio elaboratum edidiſſet, indonatum « abire paſſus eſt: quamobrem tantum bonorum ingeniorum numerum excitavit, ut primus Autor « fuerit ſuis temporibus eloquii & eruditionis. De « ipſius liberalitate commendanda prædicandáque « ſoli Viri Docti, Pauperes, Pupilli, Virgines datæ nuptui, defenſæ Viduæ, inſtaurata mœnia, « refecta Templa, & omne genus hominum egentium afflictorúmque certabant (inquit *Ægidius* « Cardinalis *Viterbienſis* in Hiſtoria MS.) Obiit Pontifex Maximus & Religioſiſſimus quâ pietate vixerat, die XXIV. Aprilis anno MCCCCLV. Pontificatus VIII. Ipſum commendaverunt *S. Antoninus* P. III. Chronicorum Tit. XXII. Cap. XII. *Æneas Sylvius* de Statu Europæ, & in Commentario de Rebus Baſileæ ſtatutis, vel diſſoluto Concilio geſtis, *Franciſcus Philelphus* in Epiſtola ad Callixtum III. *Poggius* in Oratione Panegyrica, &c.

Sacra Expeditio.

Nicolaus V. Virorum Eruditorum fautor & remunerator.

III. Cardinales creavit maximo delectu, *Antonium Cerdanum*, eximium Theologum, Archiepiſcopum Meſſanenſem, ex Ordine Sanctiſſimæ Trinitatis de Redemptione Captivorum aſſumptum: *Aſtorgium Agnenſem*, Nobilem Neapolitanum, Archiepiſcopum Beneventanum: *Latinum Urſinum*, Domicellum Romanum, Juris utriuſque Doctorem, Barenſem primò, deinde Tranenſem Archiepiſcopum: *Alanum de Coetivo*, Nobilem Armoricum, ex Dolenſi & Coriſupitenſi Epiſcopo Avenionenſem Archiepiſcopum: *Joannem Rawlinum*, Ludovico Delphino, qui poſtea Rex fuit hujus nominis Undecimus, à Confeſſionibus, Æduenſem Epiſcopum: *Philippum Calandrinum*, ex matre fratrem, Bononienſem Epiſcopum: *Nicolaum de Cuſa*, virum doctiſſimum, Archidiaconum Leodienſem, Autorem Eccleſiaſticum, magnis Legationibus pro Sede Apoſtolica perfunctum: *Amedeum* olim Sabaudiæ Ducem *Felicem V.* in ſua Obedientia nuncupatum: *Joannem de Arſiis*, Gallum, Tarentaſienſem Archiepiſcopum: *Ludovicum de Palude*, Gallum, Dominum de Varambone: *Hugonem Guillelmum de Stagno*, Virdunenſem, S. *Vitoni* Ordinis S. Benedicti Abbatem, Metenſem & Virdunenſem Archidiaconum: qui

Nicolai V. Cardinales.

Felici adhæſerant, & ab eo inter ſui Collegii Cardinales fuerant cooptati.

ARTICULUS VI.

DE CALLIXTO III.

I. NICOLAO V. ſucceſſit *Alfonſus Borgia*, SS. Quatuor Coronatorum Cardinalis, Hiſpanus, IV. Idus Aprilis canonicè electus, ſeptuagenario major, ingentium in tanta ſenectute vir animorum, qui *Callixtus III.* appellari voluit. Ut primùm coronatus eſt, ad bellum ſacrum contra Turcas promovendum gerendúmque voto ſe obſtrinxit, ut *S. Antoninus* III. P. Tit. Cap. XIV. & *Æneas Sylvius* Lib. de Europa, cap. LVIII. teſtantur. Immo votum ea de re ipſum ante Pontificatum nuncupaſſe, ſe *Callixtum Pontificem* in ejus Formula ſcripſiſſe (certâ ſpe ex Prophetia *S. Vincentii Ferrerii* conceptâ, qui ſupremam ipſi Dignitatem à Deo fuerat auguratus.) *Platina* in Vitis Pontificum, & *Cochlæus* Hiſtoriæ Huſſitarum Libro XI. commemorant. Miſſis ad Chriſtianos Principes Legatis, qui ad fœdus contrà hoſtes Chriſtiani nominis ipſos hortarentur, validâ inſtructâ Claſſe, indictis ad ſignum campanæ meridianum precibus, ac ſupplicationibus publicis primâ cujuſque menſis Dominicâ, Chriſtianos ad Bellogradum de Turcis victoriam inſignem reportaſſe audivit, XXIV. Barbarorum millibus interfectis, ducentis fermè tormentis captis, Turcarum Tyranno vulnerato. Ad ſacram illam Expeditionem promovendam propenſiſſimo Pontifici novos ſtimulos addidit *S. Antoninus*, Florentinus Archiepiſcopus, ejuſdémque Reipublicæ ad ejus Sanctitatem cum aliis Legatus, eruditâ illâ & eleganti Oratione, quam ad ipſum habuit, quam tacito nomine ſuo modeſtiæ causâ, Chronico ſuo inſeruit Tit. XXII. Cap. XVI. in qua Summi Pontificis dotes his verbis exprimit: *Decet talem ac tantum Pontificem pro hominibus aſſumptum in iis quæ ad Deum ſunt, normam fore juſtitiæ, ſanctimoniæ ſpeculum, pietatis exemplum, veritatis Aſſertorem, Defenſorem fidei, Doctorem gentium, Ducem Chriſtianorum, Amicum Sponſi, Sponſæ Paranymphum, Ordinatorem Cleri, Paſtorem plebium, Magiſtrum inſipientium, oppreſſorum refugium, Advocatum pauperum, ſpem miſerorum, Tutorem pupillorum, Judicem viduarum, oculum cæcorum, linguam mutorum, baculum ſenum, ultorem ſcelerum, metum malorum, gloriam bonorum, virgam Potentium, malleum Tyrannorum, Patrem Regum, Moderatorem Legum, Canonum Diſpenſatorem, Orbis terræ lumen, Vicarium Chriſti, Chriſtum Domini, Deum Pharaonis. Quæ quidem data optima & dona perfecta in Te eſſe, in populis prædicatur.* Belli etiam adversùs Mauros Granatenſes gerendi *Henrico* Caſtellæ Regi Autor fuit *Callixtus III.* & ad Chriſtianos ſub ejus ſignis cogendos ampliſſimas delictorum Indulgentias, iis qui ſacræ Militiæ nomen darent, aut pecuniam conferrent, propoſuit. Magnanimi Pontificis fuit illa vox, in ejus etiam Literis exarata: *Confidimus, quòd ſi ex Francia auxilium nobis non defuerit, cum adjutorio Altiſſimi Sectam illam Mahometi, & alios Infideles, funditus delere, & omnino perdere poterimus.* Anno MCCCCLV. die SS. Apoſtolis *Petro & Paulo* ſacra, *B. Vincentium Ferrerium*, Virum Apoſtolicum, inter Cœlites retulit. Cùm nullas ea de re Literas *Callixtus* vulgaſſet, *Pius II.* ſanxit exhibendos illi Sanctorum honores à Deceſſore ſuo decretos, ac ſi publicas de illius Canonizatione Literas edidiſſet. *Pii II.* Diploma datum Kalendis Octobris anno MCCCCLVIII. habetur Tom. I. Bullarii Romani. Eccleſiæ jura & immunitatem *Callixtus III.* tuitus eſt, promulgato in eos Anathemate, qui Clericos ad ſæcularia Tribunalia traherent, contra *Friderici II.* & *Caroli IV.* Imperatorum Edicta. Vetuit ne quis inconſulto Sacri Palatii Magiſtro in Sacello Pontificio Orationem haberet, & niſi priùs oſtenſo ipſi Sermone, ab eóque diligenter examinato, & ſi opus fuerit, emendato. Si quis verò correctionem hujuſmodi eâ quâ par eſt humilitate recipere recuſaret; eidem Magiſtro liceret Sermonis habendi munus alteri committere, niſi temporis obeſſet anguſtia; alioquin Concionem pro ea die prohibere. Si quis verò ea pronuntiare auſus eſſet, quæ à Magiſtro emendata fuiſſent, excommunicationem incurreret, à Magiſtro palam argueretur etiam in conſpectu Summi Pontificis, & à Concionibus in eodem Sacello habendis in perpetuum repelleretur. Diploma *Callixti* datum Idibus Novembris anno MCCCCLVI. apud *Odoricum Raynaldum* Num. LXX. legere eſt. Tunc Sacrum Magiſtratum gerebat F. *Jacobus Ægidii* Ordinis Prædicatorum. Anno MCCCCLVI. Magnanimus Pontifex novam Claſſem adversùs Turcas inſtruxit, & Principum Chriſtianorum vires ad communem hoſtem propulſandum conjungere ſtuduit variis Legationibus ac Literis. Pontificia Claſſis inſignem de Turcica victoriam ad Mitylenen Inſulam retulit, teſte *Ænea Sylvio*, in Hiſtoria Aſiæ Minoris. Ægerrimè tulit Pontifex, quòd Pariſienſis Academia, & Provinciæ Rothomagenſis Clerus de exactione Decimæ ratione belli Turcici ad futurum Concilium appellaſſent, juſſitque *Alano* S. R. E. Cardinali, Sedis Apoſtolicæ in Galliis Legato ut Pariſios ſe conferret, Viróſque Academicos ad revocandam Appellationem compelleret, maximè cùm Rex Chriſtianiſſimus, & Eccleſia reliqua Gallicana, collationi Decimæ in tanto Chriſtianæ rei diſcrimine conſenſiſſent. Pontificium Diploma exhibet *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCLVI. Num. LVI. Regem Chriſtianiſſimum Decimæ exactioni in ſubſidium exercitus contra Turcas conſenſiſſe, docent *Callixti III.* Literæ, Tom. VII. *Spicilegii*, & Tom. XIII. Conciliorum Editionis Pariſienſis editæ, pag. 1393. quibus ea de re illius Majeſtati gratias egit. Gallicanam Eccleſiam ingentem pecuniam ad ſumptus belli ſacri contribuiſſe conſtat, ex qua viginti quatuor triremium Claſſem Legatus Apoſtolicus inſtruxit, ut narrat *Gobelinus* in Commentariis Lib. IV. Sed Libertatum antiquarum tuendarum ſtudio à nonnullis, à quibuſdam fortè ex avaritia peccatum eſt. Cæterùm majoris partis Eccleſiæ ipſius Gallicanæ, Regiſque conſenſus neceſſarius ſemper fuit ad hujuſmodi Decimarum exactionem à Summis Pontificibus: oblationéſque ſuas gratuitas omnino, non coactas aut imperatas eſſe voluerunt. Gravius, at iniquè omnino adversùs *Callixtum III.* Germani expoſtularunt cùm de pecuniarum extorſione, tum de Concordatorum violatione. Sed has criminationes diluit Pontifex, datis ad *Fridericum* Imperatorem Literis pridie Kalendas Septembris, quæ apud *Odoricum Raynaldum* leguntur, ad annum MCCCCLVII. Num. XL. Objectiones verò de Concordatorum violatione injuſtas eſſe ac inanes oſtendit *Æneas Sylvius* Cardinalis Senenſis Epiſtola CCCXXXVIII. aliiſque ad *Martinum Mayer* Juriſconſultum, Archiepiſcopi Moguntini Cancellarium, datis, necnon Tractatu de Moribus & conditione Germaniæ ſcripto. Feſtum diem Transfigurationis Chriſti, in gratiarum actionem ob victoriam de Turcis ad Bellogradum reportatam, non inſtituit, ut *Platina*, *Ciaconius*, & *Genebrardus* Lib. I. Chronicorum commemorant: ſiquidem ante ea tempora inſtitutum invictè probat Cardinalis *Baronius* in Notis ad Martyrologium Romanum

VIII.

Sacra Expeditio.

Inſignis de Turcis victoria.

S. Antonini ad Callixtum III. Oratio.

Bellicæ Gallorum fortitudinis elogium.

Magiſtri Sacri Palatii auctoritas.

Expeditio contra Turcas altera.

Feſtum Transfigurationis Chriſti.

VIII. Idus Auguſti, ſed inſtauravit, & celebrius eſſe juſſit ampliſſimis Indulgentiis erogatis Fidelibus, qui ejuſdem Solemnitatis Officio recèns edito intereſſent. Pontificium ea de re Diploma datum Romæ anno MCCCCLVII. octavo Idus Auguſti, quod incipit his verbis: *Inter divinæ diſpenſationis arcana*, legere eſt apud *Odoricum Raynaldum* Num. LXXIII. *B. Oſmundum* Satiſberienſem Epiſcopum ſacris Faſtis adſcripſit, Kalendis Januarii anno MCCCCLVI. Diploma ea de re promulgatum edidit *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCLVII. Num. LXXXI. *Matthiæ*, filio *Huniadis* invictiſſimi Turcarum debellatoris, Hungarorum Regi electo gratulatus eſt, effecitque ut è Bohemico carcere, in quo à *Georgio Podiebracio* Bohemiæ Gubernatore, & mox Rege detinebatur, ad Regnum capeſſendum educeretur. Negotium illud fœliciter confecit Cardinalis *Joannes Carvaial* Sedis Apoſtolicæ in Hungaria Legatus. *Alfonſo* Rege Aragonum & Siciliæ defuncto, anno MCCCCLVIII. *Ferdinandum* ejus Nothum, intentato Anathemate, à Regni adeunda poſſeſſione depulit, Regnúmque ad Sedem Apoſtolicam devolutum declaravit: Sed *Eugenii IV.* arcano Diplomate fultus *Ferdinandus*, ab Edicto *Callixti* appellavit ad futurum Concilium, & ſe Regem nihilominus dixit, ut *S. Antoninus* refert Tit. XXII. cap. XVI. §. I. Ortam Lugdunenſem Archiepiſcopum inter & Rothomagenſem de Primatu controverſiam cùm *Dominicus Cardinalis è Capranica* Sedis Apoſtolicæ in Galliis Legatus diremiſſet, Rothomagenſem à Lugdunenſis Imperio liberum pronuncians, ac nihilominus Lugdunenſes litem inſtaurare ad ſecularium Judicum tribunalia auſi eſſent, Magiſtratibus quibuſcumque ſub pœna excommunicationis prohibuit, ne hujuſmodi cauſæ merè Eccleſiaſticæ, & Majoris, cognitionem ſibi arrogarent; Archiepiſcopo verò, Capitulo, Officialibus, & Procuratoribus Lugdunenſis Eccleſiæ, ne Archiepiſcopo Rothomagenſi, ejúſque Suffraganeis, Procuratoribus vel ſubditis moleſti eſſent; omniáque contra Rothomagenſis Eccleſiæ Jura, & Legati Apoſtolici decretoriam Sententiam geſta in irritum miſit, Diplomate dato VIII. Idus Julii, anno MCCCCLVIII. quod ab *Odorico Raynaldo* ad eumdem annum Num. XXXVII. editum eſt. Obiit *Callixtus III.* octavo Idus Auguſti Feſto Dominicæ Transfigurationis, quod inſtauraverat, cùm annos tres & menſes quatuor Eccleſiam rexiſſet; optimus Pontifex, in victu parcus, in ſermone modeſtus, in pauperes liberalis, in Chriſtianos Principes benevolus & munificus, quorum tamen precibus aut poſtulatis ab honeſto abduci nunquam potuit. Eam ob rem cum *Alfonſo* Aragonum & Siciliæ Rege ſimultates exercuit, quòd is peteret Epiſcopatus interdum his dari, quibus vel propter ætatem, vel ignorantiam tum literarum, tum rerum humanarum, committi numquam debebant. Summa ejus laus eſt, quòd dum Epiſcopus eſſet aut Cardinalis, nullum Beneficium commendatum habere voluerit, dicens: *Se unâ Sponsâ, & quidem Virgine contentum eſſe*: hoc eſt Eccleſia Valentina. Ita refert *Platina* in ejus Vita. Moriens centum & quinquaginta aureorum millia reliquit, in ſumptus belli ſacri contra Turcas comparata. Unam tot virtutibus maculam aſperſit, nimium Nepotum augendorum ſtudium. Has Sententias in ore frequenter habebat: *Ignavorum eſſe pericula formidare, cùm ſint ager ex quo meſſis & fructus gloriæ colliguntur. Se naturâ liberum, adulandi ſtudio ſervum non futurum. Falſa effingentes hominibus ſervire, vera referentes imperare. Principes ſuas quidem laudes amare, at falſos laudatores invidere.* Ita refert *Ægidius* Cardinalis *Viterbienſis* in Hiſtoria MS. *Callixtum III.* Oratione funebri laudavit *Joannes Antonius Campanus*, Epiſcopus Aretinus.

Rothomagenſes Archiepiſcopi à Lugdunenſis Primatus imperio abſoluti.

Callixti III. elogium.

Callixti III. præclaræ Sententiæ.

II. Cardinales ab ipſo creatos legimus *Joannem Ludovicum Milan* ſeu *Milanum*, ex ſorore Nepotem, Segobienſem Epiſcopum electum: *Jacobum* Luſitaniæ Principem, qui Medicis conſulentibus ut lethalem qua decumbebat ægritudinem actu impudico depelleret, generosè reſpondit: *Malo mori, quàm fœdari*: alterum ex ſorore Nepotem *Rodericum Lenzolium, Borgiam* cognominatum, qui Summus poſtea Pontifex immeritus fuit *ALEXANDER VI. Raynaldum Piſcicellum*, Juris Canonici Doctorem, Neapolitanum Archiepiſcopum: *Joannem de Mella*, natione Hiſpanum, Zamorenſem Epiſcopum: *Joannem Caſtellionem*, patria Mediolanenſem, Papienſem Epiſcopum: *Jacobum Thebaldum*, Romanum, Epiſcopum Montis Feretri: *Richardum Olıverium*, Gallum, Conſtantienſem in Normannia Epiſcopum: *Æneam Sylvium Picolomineum*, Civem & Epiſcopum Senenſem, pietate & varia eruditione conſpicuum.

Callixti III. Cardinales.

SCHOLION I.

In hoc Articulo Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant pag. 60 *Clerus Gallicanus ſuas oblationes vult eſſe liberas, non imperatas.*

R. Et hæc mera facti quæſtio. De Romani Pontificis poteſtate ſumma non diſputo, nec diſputare velim. *Sed ſi modus pietati Chriſtianæ congruentior eſt*, (inquit Author Tractatus De Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, Leodii editi anno 1684. & Romæ magno applauſu recepti, Lib. VI. cap. XI. n. 12.)

SCHOLION II.

In eodem Articulo pag. 61. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Ferdinandus appellavit ad Concilium.*

R. Ferdinandum Alfonſi Regis Aragonum filium nothum, & Regni Apuliæ hæredem ab illo inſtitutum, Callixti III Pontificis Maximi Diplomate ab adeunda Regni poſſeſſione ſub pœna Anathematis prohibitum, ad Concilium appellaſſe ſcripſi. Facti veritas eſt, cujus teſtes S. Antoninus III. P. Tit. XXII. Cap. XVI. & Surita Lib. XVI Annalium cap. I. & alii. Refert Odoricus Raynaldus ad annum 1458. num. 34. Juſtam appellationem fuiſſe non ſcripſi, nec ſentio. Regnum Neapolitanum, quod Alfonſus jure fiduciario à Sede Apoſtolica tenebat, ad eamdem Sedem poſt ejus obitum ſummo jure devolutum erat: Siquidem ipſe Alfonſus in Literis quibus Regnum Eugenio IV. acceptum retulit, hunc articulum juraverat: *In Regno & Terra prædictis nullus ſuccedat, qui non fuerit de legitimo Matrimonio procreatus.*

ARTICULUS VII.

DE PIO II.

I. CALLIXTO III. ſubſtitutus eſt *Æneas Sylvius*, Tituli *S. Sabinæ* Preſbyter Cardinalis, XIV. Kalendas Septembris, qui *Pii II.* appellari voluit. Jurata priùs ab ipſo Cardinalibúſque cæteris in Conclavi Capitula quædam, de ſacra in Turcas Expeditione urgenda; de Romanæ Curiæ Reformatione; de Sede non transferenda ſine purpuratorum Patrum conſilio; de Cardinalibus non creandis, niſi de conſilio & aſſenſu majoris partis Sacri Collegii, ſingulorum ſuffragiis conſiſtorialiter, non auriculariter rogatis; de centum florenis quolibet menſe cuilibet Cardinali non habenti quatuor millia florenorum tribuendis; de Beneficiis Conſiſtorialibus abſque eorumdem Cardinalium conſilio non conferendis; de non alienandis Eccleſiæ Juribus, &c. Compoſitis Italiæ rebus, Regnóque Siciliæ *Ferdinando* confirmato, ſolemnem Conventum Mantuæ indixit, celebravitque, in quo de bello contra Turcas gerendo deliberatum eſt: Adfuerunt Regum Chriſtianorum, Principum, Rerúmque Publicarum Oratores

Articuli in Conclavi à Cardinalibus Jurati.

Mantuanus Conventus.

tores; Pontifex, & *Beſſarion* Cardinalis habita Oratione omnium animos ad ſacram Expeditionem commoverunt. Chriſtianiſſimi Regis *Caroli VII.* Oratores, Turonenſis nimirum Archiepiſcopus, Epiſcopus Pariſienſis, *Thomas Courſellus* Theologus Pariſienſis, & Ballivus Rothomagenſis, audientiam à Pontifice priùs non obtinuerunt, quàm Regis nomine Obedientiam ejus Sanctitati præſtitiſſent. Eo functus eſt officio Pariſienſis Epiſcopus, & eleganti Oratione habita de laude Pontificis, de Sedis Apoſtolicæ dignitate, de Regis Regnique gloria & egregiis in Romanam Eccleſiam meritis, *obedientiam filialem* Regis nomine ſe præſtare profeſſus eſt, ut ſervilem excluderet. Poſt dies aliquot, de injuria *Renato* Siciliæ Regi, ac Regiæ Francorum à Pontifice facta, apud ipſummet conqueſti ſunt, quòd *Ferdinandum* Nothum ALFONSI Aragonum Regis, eo ſpreto depulſóque, Regem confirmaſſet: Rogarunt ut inconſultè facta meliori conſilio revocaret, reſcinderet, *Renato* Regnum decerneret. His Oratione vehementi reſpondit Pontifex, factum excuſavit ſuum, oſtenditque nec jure, nec ratione carere. Francorum querelas injuſtas eſſe dixit, quorum juri non eſſet derogatum. *Imò injurios ipſos eſſe, qui Legem in Regno ſuo promulgaſſent Apoſtolicæ Sedi adverſam, quæ multas animas in gehennam raperet:* Id eſt, Pragmaticam Sanctionem. Ita refert *Gobelinus* Lib. III. Commentariorum de Geſtis Pii II. Ne verò hæc illius reſponſa, ſanè duriora, Regem offenderent, ad ejus Majeſtatem Literas dedit, quibus expoſuit habitum Mantuæ cum ipſius Oratoribus tractatum, rogavitque ne contrariis Relationibus fidem adhiberet. Has Literas deſcripſit *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCLIX. Num. LXIX. *Pii II.* Orationes, quibus Regis Chriſtianiſſimi Oratoribus reſpondit, necnon eorumdem Oratorum Reſponſa, legere eſt in Appendice Tomi XIII. Conciliorum Editionis Pariſienſis *Labbei* & *Coſſartii* pag. 1776. De Francorum ad hoſtes fidei debellandos animo hæc Pius II. *Quid tam proprium Franciæ, quàm ſemper ad omnes pia fide paratas expeditiones tenere arma, quibus protegi valeat Chriſtianus populus, vel impetere fidei hoſtes, vel ſe ulciſci laceſſitam? Nulla certè legitur expeditio adversùs Infideles acta inſigniter, in qua Francorum non polleat nomen, fulgeat fortitudo, multaque perexímia geſta, &c.* Legenda eſt & altera Pontificis *Pii* prolixa & elegans Oratio ad eoſdem Chriſtianiſſimi Regis Oratores, quâ Regum noſtrorum de Eccleſia merita ob debellatos fidei hoſtes, Saxones, Bohemos, Hungaros, Longobardos, Græcos, Saracenos, & Sedem Apoſtolicam à Tyrannorum oppreſſione vindicatam commendat. In Pragmaticam Sanctionem quæ à *Pio* dicta, quid à Regis Chriſtianiſſimi Oratoribus reſponſum, aliàs exponemus. Neque enim obmutuerunt illi, ut *Gobelinus* ſcribit. Horum porro Reſponſiones editæ ſunt Tom. IX. *Spicilegii Dacheriani*, & in Appendice Tomi XIII. Conciliorum Editionis Pariſienſis. Sacram adversùs Turcas Expeditionem, conſentientibus Imperatoris, Principúmque cæterorum Oratoribus indixit *Pius II.* In ſumptus bellicos reddit_uum omnium trigeſimam Laicis Fidelibus, vigeſimam Judæis, decimam Clericis imperavit. Decretum illud Italiæ Principes, necnon Siculi, Sardi & Corſi admiſerunt. Id *Pii* Diplomata ab *Odorico Raynaldo* edita, & *Gobelinus* teſtantur. Idem Conventu Mantuano probibuit Lege latâ, ne à Cenſuris, Sententiis, aut Mandatis Apoſtolicis *ad futurum Concilium* quis appellaret, quod privati quique homines audebant, & paſſim frequentabant. Sic appellantes Excommunicationem ipſo facto incurrere declarat, à qua niſi per Romanum Pontificem, extra mortis articulum abſolvi non poſſint. Pœnas omnes in hujus Legis violatores decernit, quas rei Majeſtatis & hæreticæ pravitatis incurrunt. Appellationes ipſas ut *erroneas & deteſtabiles* reprobat, irritáſque & inanes pronuntiat. De appellationibus, quas in caſibus quibuſdam extraordinariis Eccleſiæ populoſiſſimæ ſummo conſenſu interjicerent, ad fidem, diſciplinam, & antiquam libertatem tuendas, illa *Pii II.* Conſtitutio non loquitur, ſed de iis quæ paſſim fiebant ea tempeſtate ad correctionem canonicam vitandam. *Pauperes (inquit) à potentioribus multipliciter opprimuntur, remanent impunita ſcelera, nutritur adversùs primam Sedem rebellio, libertas delinquendi conceditur, & omnis Eccleſiaſtica Diſciplina & Hierarchicus ordo confunditur.* Editum eſt Pontificium iſtud Diploma Lib. III. Commentariorum *Gobelini*, & Tom. I. Bullarii Romani. Contra illius tenorem *Sigiſmundus* Auſtriæ Dux, ob Jus Eccleſiaſticum in *Nicolao* Cardinali *Cuſano*, Brixinenſi Epiſcopo violatum, cenſuris confixus, à *Pio II.* ad futurum Romanum Pontificem, vel Generale Concilium inſtitutum vel inſtituendum, ac tandem ad univerſum populum Chriſtianum appellavit: quem propterea læſæ Majeſtatis, & fautoriæ hæreſeos reum Pontifex declaravit.

Francorum ad hoſtes fidei debellandos promptus animus.

Sacræ Expeditionis indictio.

Pii II Conſtitutio contra appellantes ad futurum Concilium.

II. Pacem inter Chriſtianos Principes variis Legationibus procurare ſtuduit *Pius II.* ut contra communem hoſtem arma jungerent. Trium Patriarcharum Orientalium, Alexandrini, Antiocheni & Hieroſolymitani Legationem ſuſcepit, admiſſa abs ſe Concilii Florentini Decreta ſignificantium, rogantiúmque Latinos ut ab eorum cervicibus Turcicæ tyrannidis jugum depellerent. Monobaſſienſes, olim Spartani dicti, miſſis ad *Pium* Pontificem Oratoribus, ſe Romanæ Eccleſiæ dediderunt, fideíque ſacramentum præſtiterunt, anno MCCCCLX. ut *Gobelinus* Lib. IV. & *Phrantzes* Lib. III. Cap. XXIV. commemorant. *Carolo VII.* Regi Chriſtianiſſimo ægrè ferenti repulſam Tornacenſis Epiſcopatus, quem pro Cardinali Conſtantienſi poſtulaverat, ipſique antepoſitum Epiſcopum Tullenſem à Duce Burgundiæ commendatum, graviſſimas ſcripſit Literas, quibus ad omnia querelarum ipſius capita reſpondit, & cum ipſo de Pragmatica Sanctione expoſtulavit, quam obſervari jubebat. Eodem anno Perſarum & Meſopotamiæ Regum, aliorúmque Principum Orientalium Legationem pro armorum ſocietate contra Turcas ineunda ſuſcepit. Dux Oratorum erat *Ludovicus Bononienſis*, Ordinis Minorum Profeſſor, à Sede Apoſtolica in Orientem miſſus ut Principes Chriſtianos in ſacri belli ſocietatem invitaret, quem ſibi Patriarcham conſtitui rogarunt. De his prolixè *Gobelinus* Lib. V. *Joannem* Armaniaci Comitem, qui inceſtum cum *Iſabella* ſorore conjugii nomine prætexens, à *Carolo VII.* Rege Chriſtianiſſimo fuerat propterea Comitatu ſpoliatus, & flagitii veniam abſolutionémque rogaturus ad Sedem Apoſtolicam acceſſerat, eodem anno abſolvit *Pius II.* congruâ ſatisfactione injunctâ: ſed cavit inprimis ut ab occaſionibus proximis peccati recederet, ſororem deinceps non alloqueretur, per literas aut nuncios ipſam non conveniret, in eodem loco cum ipſa non verſaretur, ſéque ad hæc omnia juramento obſtringeret. Ipſum his conditionibus in ſinum Eccleſiæ receptum Regi commendavit *Pius* Pontifex, ejúſque rogavit Majeſtatem, ut clementiâ in miſerum Principem uteretur, ipſúmque in priſtinos honores ac bona reſtitueret. Miſericordiâ dignum, qui Literis *Callixti III.* nomen præferentibus, ab *Ambroſio* Electenſi Epiſcopo, & *Joanne de Vulterris* Scriptore Apoſtolico deceptus fuerat, diſpenſationem ipſi à Pontifice Romano conceſſam, ut cum ſorore nuberet, imponentibus. Pontificias

Inceſtuoſus Princeps quibus conditionibus abſolutus.

Literas

Literas & documenta hancce Abſolutionem ſpectantia ex Vaticano MS. edidit *Odoricus Raynaldus* ad eumdem annum Num. CXII. & CXIII.

Nimium amplificandæ familiæ Pii II. ſtudium.

III. Picolomineæ familiæ amplificandæ ſpe *Ferdinando* Aragoniæ Notho plus æquo favit, ipſum contra Principum Andegavenſium, de Eccleſia optimè meritorum, Jura in Regni Siculi poſſeſſione confirmans, & Pontificias in illius defenſione adversùs Gallorum potentiam vires exhauriens, quas utiliùs atque gloriosiùs contra Turcas convertiſſet, qui Trapezuntinum Imperium exciderunt, Peloponeſum expugnarunt, nonnullas Ægei Maris inſignes Inſulas, quas *Calixtus III.* magna cum Religionis gloria pepererat, ſubegerunt. Publicæ rei Chriſtianæ utilitatis ſtudium vicit in *Pii* pectore Nepotis *Antonii Picolominei* immodicus amor, cui *Mariam* Ferdinandi Regis filiam cum Amalphitano Ducatu dotis nomine obtinuit. *Urſinos*, aliósque Romanos Proceres, intentato Anathemate à Gallorum partibus abſtraxit, res Gallicas in Regno Neapolitano auctoritate ſua peſſumdedit. *Dietherum* Moguntinum Archiepiſcopum, qui ob Simoniam & perduellionem in Sedem Apoſtolicam & Imperium excommunicatus, ad futurum Concilium appellaverat, exauctoravit. Eruditam & elegantem ad *Mahometum II.* Turcarum Imperatorem ſcripſit Epiſtolam, de Chriſtianæ Religionis veritate, & Mahometanæ falſitate anno MCCCCLXI. ſed tunc validum Exercitum conſultiùs in ipſum immiſiſſet, quàm ſcripſiſſet Epiſtolam, ad confirmandos in fide Chriſtianos, quam ad Turcas convincendos apriorem. Hujus tamen cunctationis maculas tandem eluit, indicta contra Mahometanos expeditione, ad quam ipſe proficiſci decrevit anno MCCCCLXIII. Et revera Anconam profectus eſt ut triremem conſcenderet, Claſſémque comitaretur, majori pietatis & magnanimitatis quàm prudentiæ laude. Plures copiæ ad eam expeditionem confluentes diſſolutæ ſunt defectu Ducis, & ſtipendiorum. Obiit Anconæ, Sacramentis omnibus procuratus, cùm ſacri belli promotionem Cardinalibus commendaſſet, decimonono Kalendas Septembris anno MCCCCLXIV. ætatis quinquageſimo octavo, menſe nono, die vigeſimo ſeptimo, Pontificatus ſexto minùs quinque diebus, maximúmque ſui reliquit deſiderium.

Anno 1461.

Pii II. Epiſtola ad Mahometum II.

Expeditionis contra Turcas apparatus.

Quæſtio de Sanguine Chriſti inter FF Prædicatores & Minores coram Pii II. diſceptata.

IV. *Catharinam* Senenſem Virginem ſacris Faſtis inſcripſit III. Kalendas Julii anno MCCCCLXI. Coram ipſo Quæſtio de Sanguine Chriſti in triduo mortis, magna animorum contentione Minores inter & Prædicatores agitata eſt anno MCCCCLXIII. Minores Sanguinem pretioſum in triduo Paſſionis effuſum & in terra jacentem ab unione hypoſtatica excidiſſe propugnabant; & propterea cultu Latriæ indignum fuiſſe, *Jacobus Marchianus*, Vir alioqui Sanctiſſimus, & ferventiſſimus Concionator, *S. Bernardini* quondam ſocius Brixiæ prædicaverat. FF. Prædicatores, quorum ex Ordine Fidei Cenſor *Jacobum* in Jus vocaverat contrariam propoſitionem tuebantur, totum nihilominus Sanguinem in Paſſione fuſum à Chriſto reſurgente reſumptum fuiſſe non aſſerentes, ne *Pii* Literis adverſari viderentur, Tyburę datis, quibus declaraverat, aſſertionem quæ portionem aliquam Sanguinis Chriſti in terris remanſiſſe traderet, non eſſe Chriſtianæ Religioni contrariam. Inter Prædicatores præcipuæ diſputandi partes *Gabrieli Catalano* ſunt attributæ; inter Minores *Franciſco Saonenſi*. Uterque Philoſophus, uterque Theologus peritiſſimus habebatur. Adventaverat ex Gymnaſio Pariſienſi, *Vvillelmus* quidam nomine, Ordine Minor, natione Gallus, »quem ſui gentiles, omnia ſupra verum extollentes, *in doctrina Theologica Monarcham*, & *omnium* « *Doctorum Doctorem appellabant*, ac veluti quod- « dam numen admirabantur, cui Theologi Italici « generis comparati vix nomen Diſcipulorum me- « rerentur: Hunc Minores qui de Sanguine diſpu- « taret, Triumvirum elegere. Ea res virum contem- « ptibilem reddidit, cùm nihil diceret auditu di- « gnum, &c. Ita refert *Gobelinus* Lib. XI. & quæ ab utriuſque partis Theologis coram Summo Pontifice & Sacro Senatu diſceptata ſunt, quæ momenta ac rationes utrinque prolatæ. Soluto auditorio, Pontifex cum Cardinalibus pleriſque diebus rem tractavit. *Major pars ſententiam Prædicatorum approbavit, pauci cum Minoribus ſenſere. Pius quoque ex majori parte fuit: ſed non eſt viſum eo tempore fieri Decretum declarationis, ne multitudo Minorum, cujus erat contra Turcas prædicatio neceſſaria, offenderetur: in aliud tempus deciſionem referre placuit.* Ita refert *Gobelinus.* Interea ne ex Religioſorum Ordinis utriuſque Virorum contentione ſcandalum oriretur, prohibuit Pontifex Diplomate Kalendis Auguſti anni MCCCCLXIV. promulgato, ne ulli ex Minorum aut Prædicatorum Sodalitiis Fratres de iſta controverſia diſceptarent, prædicarent, aut publicè vel privatim verbum facerent, ſeu aliis ſuaderent: *Quòd videlicet hæreticum, vel peccatum ſit, tenere vel credere Sanguinem ipſius ſacratiſſimum triduo Paſſionis ejuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti ab ipſa Divinitate quomodolibet fuiſſe vel non fuiſſe diviſum vel ſeparatum*: donec quid ea de re tenendum eſſet, à Sede Apoſtolica fuiſſet definitum. Plura ingenii monumenta poſteris reliquit *Pius II.* inter quæ illa retractavit, quæ olim in minoribus poſitus pro Synodo Baſileenſi adversùs *Eugenium* ſcripſerat. Diploma Retractationis datum Romæ ſexto Kalendas Maii anno MCCCCLXIII. habetur apud *Bzovium*, *Odoricum Raynaldum*, & Tom. I. Bullarii Romani. A *Ludovico XI.* Rege Chriſtianiſſimo Pragmaticæ Sanctionis abrogationem obtinuit, de qua in Diſſertationibus dicemus. Caput *S. Andreæ* Apoſtoli ex Peloponeſo allatum, ad Pontem Milvium excepit, ſuis manibus in Urbem portavit, in Vaticana Baſilica depoſuit. De ipſius Laudibus legendi *Gobelinus*, *Jacobus* Cardinalis *Papienſis* in Commentariis, & paſſim in Epiſtolis, *Campanus*, *Platina*, & alii. De ipſius Scriptis agunt præter *Trithemium*, *Platinam*, *Ciaconium*, *Ludovicus Jacobus à S. Carolo* in Bibliotheca Pontificia, & *Oldoinus* S. I. in Additionibus ad *Ciaconium*.

Pragmaticæ Sanctionis abrogationem à Ludovico undecimo obtinuit Pius II.

Pii II. Cardinales.

V. Cardinales à *Pio II.* creati ſunt *Angelus Capranica*, Nobilis Romanus, Reatinus Epiſcopus: *Gerardus*, Narnienſis, ex Rotæ Romanæ Auditore Spoletanus Epiſcopus & Urbis Vicarius, vir doctiſſimus: *Nicolaus Fortiguerra*, Nobilis Piſtorienſis, Theanenſis Epiſcopus, cujus laudes *Jacobus* Cardinalis Papienſis celebrat in Epiſtola ad Cardinalem Spoletanum. *Brocardus* Præpoſitus Saliſburgenſis, *Frederici III.* Imperatoris ad ipſum *Pium II.* Orator. F. *Alexander de Oliva*, natione Italus, patriâ Saxoferratenſis, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini Prior Generalis, doctrinâ & ſanctitate illuſtris: *Franciſcus Todeſchinus Picolomineus*, ipſius *Pii II.* ex Sorore Nepos, Eccleſiæ Senenſis Adminiſtrator, cujus præclaras dotes Cardinalis Papienſis paſſim in Epiſtolis ſuis prædicat; *Bartholomæus Roverella*, Ravennas Archiepiſcopus: *Joannes Gofredus*, Atrebatenſis, ac deinde Albienſis Epiſcopus, vir literatiſſimus, ex Monaſterio Cluniacenſi aſſumptus, quem acerbiſſimo ſtylo inſectatus eſt Cardinalis Papienſis: *Jacobus Cardona* Hiſpanus, Epiſcopus Urgellenſis: *Ludovicus de Albreto*, Gallus, Comitis Albretii Filius, ad preces Regis Chriſtianiſſimi promotus, quem Sacri Collegii amorem ac delicias Cardinalis Papienſis appellat, &

& impensè laudat in Epiſtolis ad *Franciſcum* Cardinalem *Picolomineum* & ad *Gregorium Lollium*: *Jacobus Mentbona*, patriâ Lucenſis, Papienſis Epiſcopus, elegantis vir ingenii, politioris literaturæ, ſummæque in magnis rebus agendis dexteritatis, cujus Commentarios à *Pii II.* profectione Anconam, dum in Turcas Expeditionem pararet, uſque ad obitum Carvaialis Cardinalis, annorum ferme quinque hiſtoriam complexos, necnon plures Epiſtolas habemus: *Franciſcus Gonzaga*, Mantuani Principis Filius.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 67. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc notam appoſuerunt, *De quibus Appellationibus intelligenda ſit Pii II. Conſtitutio*: Diſplicere ſibi ſignificantes explicationem Pontificiæ Conſtitutionis à me allatam

R. De Appellationibus, quas in caſibus quibuſdam extraordinariis Eccleſiæ populoſiſſimæ ſummo conſenſu interjicerent, ad Fidem, Diſciplinam, & antiquam Libertatem tuendas, illam Pii II. Conſtitutionem non eſſe intelligendam mihi viſum eſt, ſed de iis quæ paſſim fiebant ea tempeſtate ad correctionem canonicam vitandam. Ipſius Conſtitutionis verbis, quæ deſcripſi, fultam ac probatam explicationem illam ſum opinatus. Eccleſiam Gallicanam, Academiam Pariſienſem, omnes Regni Chriſtianiſſimi Ordines, qui in ſimilibus caſibus à Papa ad Concilium appellarunt, damnare non potui. Decretales Summorum Pontificum etiam in Corpus Juris relatas quotidie interpretantur in Scholis Juris Canonici Interpretes, & Theologi. Ut illi ſuam, ſic & ego meam explicationem Sedis Apoſtolicæ judicio & auctoritati ſubjeci. Theologis enim & Canoniſtis doctrinalem dumtaxat Canonum & Decretalium interpretationem permiſſam eſſe fateor, judiciariam verò & auctoritativam (ut loquuntur) Sedi Apoſtolicæ ſervatam eſſe. Si Pii II. mentem non ſim aſſecutus, nihil certè contra Fidem aut bonos mores peccavi ea in re. Appellationes ad Concilium legitimas eſſe non dixi, frequentandas non aſſerui. Author eſſe nollem ut in caſibus etiam extraordinariis ſupra expoſitis interjicerentur. Immò conſilium aliud non darem, quàm quod dedit S. Ivo Carnotenſis Epiſcopus, Epiſtolâ LIX. ut *Ab ipſa* Romana Eccleſia & Sede Apoſtolica *ad ipſam confugiant, & inde expetant levamen, unde ſe conquerantur accepiſſe gravamen*. Ut enim ſcribit S. Bernardus Epiſtolâ CVIII. *Apoſtolica Sedes hoc ſolet habere præcipuum, ut non pigeat revocare, quod à ſe fortè deprehenderit fraude elicitum, non veritate promeritum.* Si porrò Leges evidenter injuſtas fortè Summus Pontifex conderet, aut Mandata iniqua imponeret, vel ita gravia ut piâ devotione tolerari non poſſent, indeque vel Fidei, vel Diſciplinæ, vel Libertati Eccleſiæ, aut Reipublicæ tranquillitati periculum grave crearetur; in his caſibus non parere fas eſſet, cùm Leges, Mandata, & Sententiæ apertè injuſtæ non ligent. Dixi, *apertè injuſta*, quia in dubio de juſtitia Legis, Mandati, vel Sententiæ, non ſolùm pro Summo Pontifice, ſed pro quocumque Principe præſumendum, & interim obediendum eſt. Unde Nicolaus Cuſanus S. R. E. Cardinalis, Epiſtolâ ad Rodericum de Trevino, Archidiaconum Oratorem Regis Caſtellæ, in Dieta Francofordienſi anno 1442. die 20. Maii ſcribit: *Ubi Princeps ea fieri mandaret, quæ ad finem ædificationis Eccleſiæ illi creditæ non tenderent, non procederet juſſio à Principatu: quare ei tunc obedire non eſſet neceſſe. Si verò dubium eſſet, & de mente Sacri Principis non conſtaret: Pro Sacro Principe præſumendum eſt, quod rectè credita poteſtate utatur, & ipſi obediendum eſt.* In dubiis tutior pars eligenda. *Tene certum* (inquit S. Auguſtinus) *dimitte incertum.*

ARTICULUS VIII.

DE PAULO II.

Leges Cardinalium juramento in Conclavi firmatæ.

SACRIS Novemdialibus *Pio II.* peractis Pontifex renunciatus eſt ſummo Cardinalium, ſeu eligentium ſeu accedentium conſenſu, *Petrus Barbus*, patriâ Venetus, *Eugenii IV.* ex Sorore Nepos, Tituli S. Marci Preſbyter Cardinalis, & *Paulus II.* appellatus. Leges in Conclavi conditæ ad optimam adminiſtrationis Pontificiæ rationem, quibus Patrum quiſque ſubſcribens, Jurejurando votóque promiſit ſe illas religioſè ſervaturum, ſi ad Pontificatum aſſumeretur. Harum capita recenſet *Jacobus* Cardinalis Papienſis Commentariorum Lib. II. Jurabat vovebatque Deo, Sanctiſque Apoſtolis Petro & Paulo, quiſque Patrum ad Pontificatum «
eſſet aſſumptus, inchoatam Expeditionem in «
Turcos, quantùm Romanæ paterentur opes, «
continuare, proventúmque aluminis ad eam in- «
tegrum adhibere. Lapſos etiam Curialium mo- «
res ad Patrum diſciplinam reſtringere. Curiam «
porro ipſam de Provincia in Provinciam, ſine «
plurium ex Patribus, intra Italiam; extra Italiam, «
ſine omnium aſſenſu, qui ſubſcriptionibus paterent, «
non transferre. Concilium Generale intra trien- «
nium cogere, in quo & Principes ſeculi ad tuen- «
dam Religionis cauſam accenderentur, ægræque «
partes Eccleſiæ communi medicamento ſanitatem «
reciperent: Cardinales non ante creare, quàm ii «
qui creati jam haberentur, ad numerum XXIV. eſ- «
ſent redacti: majorémque hoc numero non pati in «
Eccleſia eſſe: Neminem quoque aſſumere, qui non «
trigeſimum annum excederet, quíque non profeſ- «
ſus eſſet vel Pontificium Jus vel Civile, vel Li- «
teras Sacras. Nec niſi unum, eúmque hujus ge- «
neris hominem ex cognatione ſua eligere: In «
omnibus autem eligendis, ſententias Patrum «
non tacitas in aurem, ut ante, ſed ex ſubſel- «
liis, ad declinandos errores palam accipere. De «
majoribus inſuper committendis Sacerdotiis, «
nonniſi in Conſiſtorio, ſententiis auditis de- «
cernere: Jus ad ea nominandorum nulli om- «
nino permittere: Diplomata etiam non dare, «
quibus ad alienum arbitrium ea ſe collaturum «
promitteret: Si qua eſſent antea data, uno edi- «
cto adimere. Non deſtituere Sede ſua Epiſco- «
pum quemquam, Abbatémque, poſtulatione «
ullâ Principum, niſi & talionem ex Juris for- «
ma ante in ſe reciperent, auditíque rei ſolemni «
judicio eſſent. Non Cardinalem rémve ſuam «
apprehendere, niſi ex Patrum ſententiis: Non «
damnare etiam, niſi ex Synodali Conſtitutione, «
cujus eſt initium: *Sanctiſſimus Præſul.* Nil ex «
omni Eccleſiæ patrimonio, quod paulò inſi- «
gnius eſſet, in quemquam diſtrahere, aut ejus «
cenſum minuere, niſi & aſſenſerint Patres, & «
conceſſioni ſubſcripſerint. Iiſdem quoque non «
conſulentibus, nulli non ſubdito bellum inferre, «
aut ad inferendum fœdus quoddam inire. Teſta- «
menta defunctorum Curialium libera ſinere. «
Portoria nova nulla inducere, nec vetera auge- «
re. Principi Potentatuíve tributum de Clericis «
ſine ratione nullum concedere. Arcium Cuſto- «
des jurejurando vadimoniiſque adigere de iis «
vacante Sede Collegio repoſcenti tradendis: Eas «
quæ eſſent momenti majoris, ſolis Clericis, «
qui tamen ſuæ cognationis non eſſent, com- «
mittere. Eundem verò & Arcis Cuſtodem, & «
Præſidem Civitatis non facere. Præſidibus Pro- «
vinciâ decedentibus Adminiſtrationum omnium «
Judices dare. Ducem Eccleſiaſtici Exercitus ex «
ſuo genere non conſtituere. Nil ex Diplomati- «
bus factum dicere ex Fratrum conſilio, quod re- «
vera conſulentibus eis Decretum non eſſet. De- «
mum primo quoque menſium Conſiſtorio impe- «
rare has Leges ad innovandam memoriam, ex «
ſcripto recitari. Additum eſt: ut bis quotannis, «
per Kalendas Decembres Maiáſque, Patres ſeor- «
ſim à Pontifice convenientes cognoſcerent inter «
ſe, an ſervatæ illæ judicarentur. Id ſi minùs fac- «
tum intelligerent, charitate quæ filiis in paren- «
tes eſt debita, uſque ad tertia rememorationis «
officia, tranſgreſſionis & perjurii illum mone- «
rent, ad ſervandúmque precarentur. Has Leges «
cùm ante Cardinalis, jamque Pontifex factus, «
ſubſcriptionibus duabus jurejurando votóque fir- «
maſſet, delere nihilominus paulò poſt aggreſſus «
eſt,

» eſt aliena magis inſtigatione, quàm ſuo propo- » ſito. Erant inter Miniſtros ejus domeſticos Præ- » ſules duo Cardinalatum magnoperè ambientes, » *Stephanus* Eccleſiæ Mediolanenſis Antiſtes, & » *Theodorus* Tarviſinæ Epiſcopus: qui videntes » deſideria ſua his Legibus impediri, quòd nume- » rus Cardinalium juſtò major nonniſi longa ex- » pectatione rediturus ad legitimum videretur, ſi- » mulato in Pontificem affectu, agere cum eo de » his abrogandis cœperunt, indignum aientes, Vi- » cariam Chriſti poteſtatem humanis conditioni- » bus ſubdi: ipſúmque non tam ſui arbitrii, quàm » alienæ moderationis miniſtrum videri: quæren- » dam libertatem eſſe, idque agendum, ut aucto- » ritatem Eccleſiæ apud ſe, non apud Cardinales » eſſe omnes agnoſcerent. Tarviſinus ſummi inge- » nii vir, ſummæque doctrinæ, qui multos jam » annos ad tribunal Rotæ exercuiſſet judicia, ſi- » démque veritatis haberet, facilè inſinuationi- » bus hiſce rem *Paulo* perſuadet, cùm Literis non » multùm imbuto, tum ſui Juris admodum reti- » nenti. Itaque ex amborum ſententia novæ quæ- » dam Leges quaſi ex perſona Patrum ſcribuntur, » quarum erat obtentus, quòd priores illæ co- » gnoſcerentur inutiles. Induxiſſe eos has novas, » quibus tantùm obnoxium eſſe Pontificem vel- » lent. Libellum quoque, in quo erant digeſtæ, » ſigillatim cuique ad ſecundam ſubſcriptionem » offerre cœperunt, imperioſiùs totam rem jam » contendentes. Inventi inter eos nonnulli ſunt, » qui gratiæ magis quàm animæ obſecuti, manus » ſtatim requirentibus dederint. Qui verò & juriſ- » jurandi magnitudinem, & voti ſaniùs expende- » bant, ſanctúmque Eccleſiæ miniſterium cupie- » bant, eam inconſtantiam à Pontifice depreca- » bantur, nec dicto erant audientes: Pudendam » rem aientes, earum Legum damnatores eos mu- » tatoréſque videri, quarum nuper ſummo con- » ſenſu conſtitutarum vixdum eſſent atramenta » ſiccata. Quo loco commotiore jam animo ille » factus, atque ad pervincendum firmato, agere » in dies ſeveriùs cum Patribus cœpit, nunc pol- » licitus multa, nunc vexans, nunc lacerans ma- » ledictis, nunc etiam liberiùs minitans, nec ul- » lum erat tentandæ mentis tormentum, quod ad » oppugnandum horis omnibus non adhiberet. » Nicenum Cardinalem primæ ſententiæ Patrem, » fatigatum diu intra cubiculum, móxque inſu- » peratum egredientem, manu intus retraxit, fo- » ribúſque occluſis, eò anguſtiarum adduxit, ut » Anathema illum pronunciaret, ſi non ſtatim » ſubſcriberet. Quin & poſcentibus quibuſdam, » ut perlegendi ſemel Libelli ante acciperent po- » teſtatem, gravatè admodum indulgebat, manu » nonnunquam inter ſubſcribendum Scripturam » contegens totam, ne ſcriptorum vanitas appa- » reret, quæ callidi artificis formata ingenio, ple- » na erant verborum effugiis. His atque hujuſmo- » di moleſtiarum aſſiduis machinis debilitati Pa- » tres, tandem ceſſerunt, atque ad unum omnes » non ſine gemitu ſubſcripſere, *Joanne Carvaial* » tantùm excepto, qui Portuenſis Eccleſiæ Anti- » ſtes, annóſque jam ſeptuaginta natus, juvenem » ſe non feciſſe meminerat, ut ulla de cauſa mu- » taret ſententiam, id jam ætatis non commiſſu- » rum reſpondit. Hæc *Jacobus Cardinalis Papienſis*, Lib. ſecundo Commentariorum. Porro hæc vio- lentia Cardinalibus illata, Legúmque optimarum abrogatio, maximam dedecoris labem *Pauli II.* nomini inuſſit. Lege liberrimam Cardinalis *Papienſis* Epiſtolam ad ipſum ea de re datam CLXXXI.

Pauli II. inconſtantia, Juramenti violatio, & violentiæ.

Pauli II. pro Chriſtiana Republica ſolicitudo.

II. Mox ut coronatus eſt, ad Chriſtianæ Religionis contra Turcas defenſionem curas omnes intendit; tres primos ex Cardinalibus delegit, qui

A ea de re cum Principum Italorum Oratoribus conferrent: vectigal ingens, quod ex alumine colligebatur, belli ſacri ſumptibus conſecravit. *Everſi* Comitis *Anguillarii* filios tyrannidis patris ſucceſſores, immiſſis in eos copiis oppreſſit, & ditionibus exuit. *Georgium* Bohemiæ Regem Huſſitam, & Catholicorum perſecutorem damnavit, ſententiâque latâ exauctoravit, anno MCCCCLXVI. Romanam Curiam à Simoniaca labe purgavit. Abbreviatorum ſuſtulit Ordinem, quorum unus erat *B. Platina*, qui ob muneris ac lucri jacturam iratus, cùm ipſi, Collegíſque, aditus ad

B Pontificem interclusus eſſet, inſolentem ad eum ſcripſit Epiſtolam his verbis: Si Tibi licuit in- « dictâ causâ ſpoliare nos emptione noſtrâ juſtâ « & legitimâ, debet & nobis licere conqueri illa- « tam injuriam inuſtámque ignominiam. Rejecti « à Te ac tam inſigni contumeliâ affecti, dilabe- « mur paſſim ad Reges, ad Principes, eóſque « adhortabimur, ut Tibi Concilium indicant, « in quo potiſſimùm rationem reddere cogaris, « cur nos legitimâ poſſeſſione ſpoliaveris. Ideo in « carcerem conjectus eſt, quem & aliâ poſtmodum occaſione, ob leves de conjuratione ſuſpiciones *Pius*

C vexavit, eíque & aliis Viris Clariſſimis, communione ſtudiorum cum ipſo conjunctis, Hæreſeos crimen impegit, quòd de Deo & Animarum immortalitate, ut Philoſophis, Theologiſque mos eſt, diſſeruiſſent ac diſputaſſent. Sed ab iis criminibus *Platina* ſe purgavit, & à *Sixto IV.* Pauli Succeſſore in pretio habitus, Vaticanæ Bibliothecæ præfectus eſt. Pacem inter Polonos & Cruciferos Pruſſiæ Equites conciliavit. Italiæ quoque Principibus concordiam imperavit. *Joanni* Cardinali Atrebatenſi Legationem Apoſtolicam in Galliis commiſit, ut Pragmaticæ Sanctionis abro-

D gationem, à *Ludovico XI.* decretam, in Supremi Senatus Pariſienſis tabulas referri curaret, quod impetrare non potuit, repugnante *Joanne à S. Romano* Regio Cognitore, & intercedente Academia. Rubris capitiis Cardinales ornavit *Paulus II.* quibus ſoli Pontifices Romani antea utebantur; pannóque ejuſdem coloris equos ipſorum ſtratos eſſe juſſit, dum equitabant, ut *Jacobus* Cardinalis Papienſis, & *Platina* teſtantur. Gemmis admodum delectatus, conquiſitis undique pretioſiſſimis, Mitram quæ tribus educta Coronis Re-

Cardinalium ornatus.

E gnum appellatur, atque à Pontificibus multis ante ſæculis geſtari deſierat, ſibi paravit, quâ ornatus tanquam alter *Aaron*, in publicum formâ humanâ auguſtiore prodibat. *Fredericum* Imperatorem, quem voti Religio ad Apoſtolorum limina adduxerat, magnificentiſſimè ſuſcepit. Gubernatores locorum Ditionis Eccleſiaſticæ munera accipere prohibuit, Conſtitutione quæ incipit: *Munera*, datâ XV. Kalendas Aprilis, anno MCCCCLXVI. Jubilæi celebritatem ad annum XXV. revocavit Diplomate quod incipit; *Ineffabilis Providentia*, dato XIII. Kalendas Maii anno MCCCCLXX. Bona Ec-

Jubilæum.

F cleſiaſtica alienari, aut ultra triennium locari vetuit, Diplomate *Ambitioſæ*, dato Kalendis Martii, anno MCCCCLXVII. Edita ſunt in Bullario Romano. Noctes totas uſque in primam lucem vigilabat, diebus tantùm Senatus exceptis. Audientiam vix concedebat ante noctem: unde perpetim vigilare cogebantur, quibus erat in Curia negotium. Numiſmata ſuâ imagine ſignata, fundamentis ædificiorum, quæ magnifica erexit, parietibúſque admiſcebat, & Titulos operibus jubebat incidi, gloriam, & nominis immortalitatem hiſce rebus quærens, quibus priſci Cæſares, non Sancti Pontifices gloriabantur. Bacchanalium pompam, ludóſque, quod indigniſſimum Pontifice jure meritóque viſum eſt, auxit. Quibus de rebus ipſum liberè monuit

Pauli II. mores.

Jacobi Cardinalis Papienſis libera ad Paulum II. admonitio.

Jacobus Cardinalis *Papienſis*, Epiſtolâ CCLXXXI. *Ignoſce (*inquit*) Paule; veram laudem iſta non habent. Sacerdotalis non putantur officii. Vanitas eſt his intendiſſe. Sapiens nemo numiſmata & titulos, & laſciva plebis delinimenta probavit. Peccatum etenim continent. Videntes ea audientéſque poſteri; ſectatorem quemdam inanis gloriæ Te conjicient. Ita, quod minimè quæris, ignominiam pro laude invenies.*

a. Cor. 11. 12.

Gloria noſtra hæc eſt (*ait Apoſtolus*) teſtimonium conſcientiæ. *Quære ergo ut conſcientia tua ſatisfaciat Deo, & in illum reſpiciat. Parabis Tibi gloriam permanſuram, quam nunc quærens non invenis. Opera autem æternitatis in Pontifice ſunt: Vitam immaculatam præſtare, lapſam Eccleſiæ Diſciplinam erigere, reſtituendæ libertati Clericorum intendere; ſic juſtitiæ cultorem eſſe, ut tamen miſericordiæ ſit recordatio: In bonis cauſis intrepidum ſe præſtare, non vultus, non minas Potentum timere; potiorem vitâ conſcientiam ducere, ad publicam gregis ſalutem oculos ſemper intendere: Nihil ſuum credere, quod Chriſti non ſit: Meditari jugiter de miſeris Chriſtianis, qui proximi Infidelibus ſunt, præſidia his mittere: incitare Principes ad capeſſenda pro fide arma; ducatum, ſi opus ſit, illis præſtare; Theſauros in piam hanc cauſam effundere, parcitate non impediri: Miſſione Legatorum, profectione etiam propriâ, ſi expediat, pacare Regna: Nullibi ob cauſam privatam diſſenſiones optare. Conarius Miniſterium Sedis ubique ſit ſalutare. Domi quoque bene compoſitum eſſe, non iracundum, non impatientem, non malè de Miniſtris qui probati jam ſunt, æſtimare. Partiri noctem & diem ad opus viciſſim & quietem, naturam non invertere: Velle ut ſuo potius incommodo omnium conſulatur commodis, quàm ut unius quies aliorum paretur inquietudine, meminiſſe Gregoriani verbi, quod Literæ Apoſtolicæ præferunt:* Servus ſervorum Dei. *Si quando à curis vacet, lectionem ſacram aſſumere, identidem ſcribere, colligere quæ memoratu ſunt digna, laborare ad præſentem pariter & futuram utilitatem. His titulis, & numiſmatibus, & ludis, & epulis paratur ſolida & perennis gloria. Illa ſecularia, ut inania ſunt, ita evaneſcunt quamprimùm, nec fructum acceptabilem habent.* Qui gloriatur, (*inquit Jeremias*) in Domino glorietur. *Et Apoſtolus Paulus:* Mihi abſit gloriari, niſi in Cruce Domini noſtri Jeſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. *Hos audi, Paule, & in quærenda laude ante oculos pone. Suadebunt ſaniora quàm vana Gentilitas.* Quantùm avidus gloriæ, tam pecuniæ liberalis erat. Omnem ſimoniacam licitationem ac pravitatem perinde atque peſtiferum morbum oderat. Indulgentias etiam ipſas temporum neceſſitate conceſſas, quoniam lucrariæ viderentur, magna ex parte abrogavit: Gratias Expectativas, ex quibus grandes Theſauri conflarentur, inhibuit, teſte *Franciſco Philelpho* Lib. XXXV. Epiſtolâ I. ad *Sixtum IV*. In Virginum Pauperum dotem, Viduarum ſolatium, pauperum quorumvis levamen, Templorum ornamenta, Venetorum contra Turcas ſubſidia, opes profundebat, ut idem Autor, & *Platina* ipſi aliàs iniquior, teſtantur. Ob verboſitatem, vanóſque ſermones, & quòd Aſtrologiæ Judiciariæ credere videretur, à *Jacobo* Cardinali *Papienſi* vituperatus eſt Epiſtolâ CLVI. ad Rothomagenſem & Avenionenſem Cardinales. Ut aditu difficilis, ſic exoratu plerúmque durus fuit, ſed qui deinde præſtaret longè plura, quàm aut vultu, aut oratione polliceretur. Juſtitiæ clementiæque laudem promeritus eſt. Monſtra domi non aluit, nullam in familia inſolentiam paſſus. Obiit ex apoplexia, cujus cauſa fuiſſe credita eſt peponum, piſciúmque, cum aquæ frigidæ potu, ad cœnam comeſtio, XVII. Kalendas Auguſti anno ætatis LIV. Pontificatus VII. Chriſti MCCCCLXXI.

Pauli II. Cardinales.

III. Selectos variis Promotionibus creavit Cardinales; *Thomam Bourchierium*, Oxonienſis Academiæ Doctorem Theologum, Archiepiſcopum Cantuarienſem. *Stephanum de Varada*, Hungarum, Colocenſem Archipræſulem: *Oliverium Carafa*, Nobilem Neapolitanum, ſuæ Urbis Archiepiſcopum, qui graviſſimis pro Eccleſia Legationibus ſub *Sixti IV*. Pontificatu functus eſt, & pluribus *Jacobi* Cardinalis *Papienſis* Epiſtolis commendatur: *Marcum Barbum*, Patritium Venetum, patruelem ſuum, Vicentinum Epiſcopum, quem & Aquileienſi Patriarchatu poſtmodum auxit: *Joannem Balue*, Gallum, obſcuro quidem loco natum, ſed qui ingenio, ſagacitate, induſtriâ, aſtutiâ, viam ſibi ad majores Dignitates aperuit; ex Ærarii Quæſtore Beccenſem Abbatem Commendatarium, deinde & Fiſcanenſem, *Ludovico XI.* Regi Chriſtianiſſimo ab Eleemoſynis; Ebroïcenſem primò, tum Andegavenſem Epiſcopum, fortunæ ludibrium, de quo aliàs plura dicemus: *Amicum Agnifilum*, Italum, patriâ Aquilanum, ex Juris Pontificii Profeſſore in Academia Bononienſi, ſuæ civitatis Epiſcopum: *Franciſcum de Ruvera*, Savonenſem, Ordinis FF. Minorum Miniſtrum Generalem, qui fuit Summus Pontifex Sixtus Quartus: *Theodorum Paleologum*, Marchionis Montisferrati filium, qui ad Imperatoriam Paleologorum Domum referebat originem: *Baptiſtam Zenonem*, Patritium Venetum, ex ſorore Nepotem, Vicentinum Epiſcopum: *Joannem Michaelium*, Nepotem alterum, Protonotarium Apoſtolicum, qui deinde Veronenſi, Patavinæ, Albanenſi, Præneſtinæ, Portuenſi Eccleſiis ſucceſſivè præfuit, Patriarchatu etiam Conſtantinopolitano auctum, magni ingenii virum, doctrinæ & pietatis cultorem, à Cardinali Papienſi, aliiſque hujus ætatis Scriptoribus impensè commendatum. Præclara erat illa *Pauli II.* ſententia: *In rebus aliis hominem eſſe poſſe, in Eccleſiarum Rectoribus creandis Angelum, in Collegio augendo Deum, Pontificem eſſe oportere. Qui in altero peccet, impium; qui in altero dæmonem eſſe exiſtimandum. In illo unam Eccleſiarum proſtitui, ac viro alieno conjungi; in hoc Eccleſias univerſas periclitari, tum ob ea quæ quotidie per Senatum decernuntur, tum ob ipſos Dei Vicarios, qui à Senatu creari conſueverunt: Quamobrem altera hac culpâ non unum tantùm, ſed plures ſimul peſſundari, perdique Pontificatus.* Ita refert *Ægidius* Cardinalis *Viterbienſis* in Hiſtoria MS.

Præclara Pauli II. Sententia.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 77. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appoſuerunt: ***Multa mala dicis de Paulo II. quia non ſervavit juramenta*** pag. 81. ***Bacchanalia auxit***, pag. 83. ***Verboſus, Aſtrologiæ nimis credens.***

R. Quæ de Paulo II. ſcripſi, à coævis Scriptoribus memoriæ prodita ſunt, & ex Jacobi Cardinalis Papienſis Literis & Commentariis hauſta; Pactiones juratas in Conclavi ***Paulum II.*** diſſolviſſe; graviſſimè à Cardinali Papienſi monitum, ut vota nuncupata ſervaret: Cardinales, partim blanditiis, partim terrore compuliſſe, ut Legum juratarum diſſolutioni conſentirent: Joannem Carvaialem, Cardinalem Hiſpanum, morum ſanctimoniâ illuſtrem, ſummâ conſtantiâ hanc turpitudinem eſſe deprecatum; diſſolvendi voti Conſultores divina ultione percuſſos, ex Cardinali Papienſi pariter refert Odoricus Raynaldus ad annum 1464. Num 58. 59. 60. 61. Cæterùm ut *Pauli II.* vitia non taceo, ſed obiter perſtringo ex Jacobo Cardinali Papienſi integerrimo Scriptore, ſic nihil eorum prætermitto, quæ ad Summi Pontificis iſtius commendationem vel ab ipſo Jacobo Papienſi, vel ab aliis, & maximè ab Ægidio Cardinali Viterbienſi commemorata ſunt. Hiſtoriæ leges ſecutus ſum. Votum à ſe nuncupatum in Conclavi ante & poſt acceptum Pontificatum, pactiones juramento firmatas violaſſe Paulum II. certum eſt. Neſcio an id excuſari velint aut ſileri Religioſi Cenſores. Sileri vetant Hiſtoriæ leges, excuſari prohibet Lex divina. Suam ea de re ſententiam liberè ſcripſit Jacobus Cardinalis Papienſis Epiſtola 421. ad Cardinalem Thea-

nenſem

nerſeto: Quamdiu (inquit) *Paulus in eodem jurejurando manſit ac voto, ſucceſſum prabuit Deus. mox ut violavit, uno judicio æſtimationis & vita eſt facta jactura. Clamat Propheta,* REDDITE *vota veſtra Domino Deo veſtro, terribili & ei, qui aufert ſpiritum Pauli, eique non modò vocem, ſed ut teſtem quidem interitus in morte miſerrima loquit.* Hæc ille. Jacobi Cardinalis Papienſis Literæ cum ejus Commentariis editæ ſunt, nec à Sede Apoſtolica improbatæ Quæ de Paulo II ſcribit, res geſtæ ſunt, meta facta, quorum teſtis fuit oculatus.

ARTICULUS IX.

DE SIXTO IV.

I. PAULO II. unanimi Cardinalium omnium electione ſuffectus eſt *Franciſcus de Ruvera*, aliàs *Roboreus*, S. Petri ad Vincula Preſbyter Cardinalis, ex Ordine FF. Minorum aſſumptus, annum agens ætatis LVII. qui ſibi nomen ſumpſit, *Sixtus IV*. Prima ipſi cura fuit de *Mahomete* Turcarum Tyranno à Chriſtianorum finibus propulſando.

Expeditio ſacra adverſus Turcas.

Quamobrem Legatos miſit ad Principes, qui pacem inter ipſos componere, eóſque ad communem Religionis hoſtem expugnandum hortari ſatagerent. *Marco* Tituli S. Marci Cardinali Germanicam Legationem commiſit, ut pacem inter Hungarum & Polonum de Bohemiæ Sceptro certantes conciliaret: *Beſſarioni* Cardinali Nicæno Gallicam: *Roderico Borgiæ* Hiſpanicam: *Oliverio Carafæ* Neapolitano Cardinali, Claſſis Maritimæ Legationem & Præfecturam. Hanc porro ſacra prece luſtravit Feſto die Corporis Chriſti anno MCCCCLXXII. Ea Expeditione Attalia Pamphiliæ urbs irrito conatu impugnata. *Smyrna* Ioniæ civitas opulenta à Claſſe Pontificia expugnata eſt. Eodem anno *Ludovicus XI.* Rex Chriſtaniſſimus *Theobaldum Luxemburgium* Cenomanenſem Epiſcopum, ex Ordine Ciſtercienſi aſſumptum, ad *Sixtum IV*. Oratorem miſit. Is Regis nomine Concilium Lugduni celebrari petiit,

Ludovici XI. Regis Chriſtianiſſimi poſtulata.

cujus operâ & auctoritate pax inter Chriſtianos Principes ſanciretur, & communia ſubſidia contra Turcas decernerentur: Rogavit ut *Carolus Borbonius* Lugdunenſis Archiepiſcopus in Cardinalium cœtum cooptaretur: Gallorum nemo invito vel inſcio Rege ad eam promoveretur Dignitatem. Ut Eccleſiis Gallicanis Viri ejus Majeſtati grati præficerentur: Minorum Beneficiorum collatio ſaltem alternis menſibus penes Epiſcopos eſſet; Vacantium taxæ Conſtantienſis Concilii Legibus congruerent: prima cauſarum cognitio ad Curiam non traheretur: Clero Gallicano nova non imperaretur contributio: Leges quædam Sanctionem Pragmaticam ſpectantes ad trium Regni Ordinum petitionem explicarentur ac temperarentur. Concilium intempeſtivè poſtulari Pontifex reſpondit; quippe rem eſſe quæ tempore indigeret, ac multis eſſet obnoxia difficultatibus, cùm præſens eſſet Chriſtianæ rei diſcrimen, imminentibus graſſantibúſque Turcis. Regem Chriſtianiſſimum rem facturum ſua Majeſtate dignam, ſi alios Principes æmulatus, ferret opem Religioni, ſubſidiáque in Regno ſuo tum à Clericis, cùm à Fidelibus reliquis conferri juberet: Ipſum Apoſtolicam benignitatem in aliis probaturum. Hæc ex Libro Expeditionum *Sixti IV*. refert *Bzovius* noſter Num. XII. Gallis re vera favit, promulgatâ Conſtitutione, quæ incipit: *Ad univerſalis Eccleſiæ regimen*:

Sixti Conſtitutio Gallis favens.

quâ Ordinariis hujus Regni ad conferenda Beneficia ſex menſes conceſſit: Cauſarum Beneficialium primam cognitionem judiciúmque in partibus inſtitui permiſit; in iiſque ante finitivam Sententiam appellari prohibuit: Annatarum ſolutionem ſecundùm veram æſtima-

A tionem fructuum Eccleſiæ ſeu Monaſterii, ad quæ promotus quis eſſet, moderatus eſt. Habetur lib. Extravagantium Communium Tit. I. *De Treuga & Pace*. Sacramenta Fidei, quæ Bohemi præſtiterant *Vuladiſlao* Poloniæ Regis filio, reſcidit, quòd Bohemicum Regnum ad *Mathiam* Hungariæ Regem pertineret, qui Sedis Apoſtolicæ conſilio ſacrum bellum ad reſtituendam Religionem in ea regione collapſam ſuſceperat. Bohemos, Sileſios, Moravóſque *Vuladiſlao* faventes, intentato Anathemate, *Mathiæ* Regi obſequi juſſit. *Sixti* Diplomata his de rebus edita exhibet *Odoricus*
B *Raynaldus*, ad annum MCCCCLXXII. Num. XXXII. & XXXIII. Cum Eccleſiæ diſpendio *Leonardi Roverii* Nepotis ſui rebus conſuluit *Sixtus*,

Sixtus Quartus pernicioſo exemplo ex Eccleſiæ ſpoliis Nepotes ſuos ditat.

cui ut *Ferdinandi* Siciliæ Regis filiam collocaret, Soranum Ducatum, quem *Pius II.* Eccleſiaſticæ Ditioni adjunxerat, ipſi reddidit, & condonavit Regni cenſum, tam qui debebatur, quàm qui vivo illo poterat in futurum deberi; ut narrat *Jacobus* Cardinalis Papienſis Epiſtolâ CCCCXXXIX. Eodem in propinquos affectu *Hieronymum Riarium* Nepotem alterum, cui Eccleſiaſtici Exercitus Supremum Imperium contulerat, Imolæ & Forolivii
C Toparchia donavit. *Joanni* ex ſorore Nepoti filiam Urbinatis Comitis, quem titulo Ducis auxit, deſpondit eundémque Nepotem Senogalliæ & Mundavii Dominum creavit, pernicioſo exemplo ex ſpoliis Eccleſiæ ſuos ditans. In quoſdam Ordinis FF. Carmelitarum Profeſſores, qui impiè aſſeruerant, non eſſe hæreticum & à veritate Fidei alienum Dæmonum expectare reſponſa, quæſtionem haberi juſſit à Vicario Epiſcopi Bononienſis, ad quem datæ ea de re Literæ extant poſt Directorium Inquiſitorum *Nicolai Eymerici* pag. 82. *Alphonſum Bolanum* Ordinis Minorum Profeſſorem

Sixti ſtudium pro fide propaganda.

D Apoſtolicâ Auctoritate inſtruxit ad Religionem in Canariis Inſulis, & Africæ Aſiæque oris maritimis, propagandam: quod cùm incredibili fructu præſtaret, Pontifex conceſſit ut ſexdecim ſocios ejuſdem Ordinis, è quatuor Hiſpaniæ Provinciis in laborum ſocietatem aſſumeret, quamvis petita à Præſulibus facultas negaretur. Eccleſiam Avenionenſem Archiepiſcopali Dignitate

Avenionenſem Eccleſiam Metropolitica Dignitate ornat.

auxit, illique Cavallicenſem, Carpentoratenſem, & Vaſionenſem Epiſcopos, ab Arelatenſis Archipræſulis abſolutos Imperio, Suffraganeos addixit Diplomate dato XI. Kalendas Decembris anno
E MCCCCLXXV. Ad Deiparæ Virginis opem contra Turcas implorandam,

Deiparæ Virginis cultum auget.

Feſtum Viſitationis ejuſdem cum Officio proprio, quod ipſe conſcripſit, & Octava, toto orbe Chriſtiano celebrari juſſit, profuſis ad fidelium pietatem excitandam Indulgentiis. Omnibus immaculatam Virginis Deiparæ Conceptionem devotè celebraturis,

Immaculatæ illius Conceptionis celebritas & Officium.

& qui Officium à Magiſtro *Leonardo de Nogarolis* Clerico Veronenſi compoſitum recitarent, vel Horis Canonicis aut Miſſæ intereſſent, in Feſto ejuſdem Conceptionis & per Octavas, eaſdem Indulgentias conceſſit, quæ celebrantibus Officium & Miſſam, vel
F devotè frequentantibus, in Solemnitate & per Octavas Corporis Chriſti, ab *Urbano IV. Clemente V.* & *Martino V.* conceſſæ fuerunt. Ea de re extat Conſtitutio, *Cum præexcelſa*: Lib. III. Extravagantium Communium, Tit. *De Reliquiis & Veneratione Sanctorum*.

II. Pazzorum Florentinam familiam in Mediceorum odium fovit *Sixtus IV*. quibus nonnullis de cauſis temporalem Eccleſiæ Romanæ Statum, Nepotiſque ſui *Hieronymi Riarii* commoda ſpectantibus, eorúmque causâ toti civitati ab eorum nutu pendenti infenſus erat. Tetra conjuratio in Mediceos facta anno MCCCCLXXVIII. pene ipſos oppreſſit. Sexto Kalendas Majas, in Eccleſia *S.*

Conjuratio in Mediceos.

BIB. NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

Reparata, inter Miſſarum Solemnia, conjurati *Julianum Medicem* confoderunt, *Laurentii* natu majoris jugulum ferro petiere. Is levi vulnere ſaucius, in Sacrarium confugit, & Æditnis portas æreas occludentibus evaſit. Conjurati plerique omnes capti, & ſupplicio affecti. Quos inter *Franciſcus Salviatus* Piſanus Archiepiſcopus laqueo ſuffocatus. Cardinalis Legatus honeſtâ cuſtodiâ detentus eſt, donec ejus innocentia comperta fuit. *Sixtus*, quem hujus in Mediceos conjurationis participem fuiſſe tradunt *Angelus Politianus*, *Michaël Brutus* Lib. VI. Hiſtoriæ Florentinæ, *Machiavellus* Lib. VIII. *Volaterranus* Lib. V. Geographiæ & Lib. XX. Antropologiæ, *Stephanus Infiſſura*, in Chronico, & *Onuphrius Panvinus* in Vita ejuſdem Pontificis; graviſſimum Florentinis, Sacris omnibus interdictis, bellum intulit. *Ferdinandus* Rex Neapolitanus, & Senenſes, à Pontificiis partibus contra Florentinos ſteterunt: Florentini Regem Chriſtianiſſimum, Venetos, Mediolanenſium, Mantuanorum, & Ferrarienſium Principes fautores habuere. Culpam omnem in Pontificem rejecere, cujus auctoritate conjurati coiviſſent, ab ipſo ad Synodum provocavere; Sacerdotibus Etruſcis juſſere ut nihilominus Sacris operarentur. *Ludovicus XI.* Rex Francorum, indicto Aureliæ Præſulum Procerúmque Conventu, de Pragmaticæ reſtitutione & Annatis abrogandis deliberari permiſit, quò Romanam Curiam terreret. Tum Oratores miſit ad *Sixtum*, qui Majeſtatis ſuæ nomine Sacra Florentinis reſtitui, Conjuratos plecti, vel Concilium Generale convocari poſtularent: Niſi Pontifex annueret, eodem nomine proteſtarentur, Regem cum aliis Principibus convocaturum Concilium, ad remedia malis Eccleſiam prementibus quærenda. Omnibus denique ac ſingulis Beneficia Eccleſiaſtica in Galliis habentibus, & Romæ tunc degentibus, juſſit ut ad ea quamprimùm redirent, alioqui fructibus privarentur. De hac Legatione, & de commotione Romanæ Curiæ ad ejus famam, legatur *Jacobi* Cardinalis Papienſis Epiſtola 677. ad *Sixtum IV.* data XVI. Julii MCCCCLXXVIII.

Sixti bellum in Florentinos.

Gallicanorum Præſulum Conventus.

Ludovici Undecimi Chriſtianiſſimi Regis Oratores ad Sixtum Quartum.

Regiis Oratoribus optimo conſilio reſpondit Pontifex: Si Rex Chriſtianiſſimus, juſti & æqui amantiſſimus, obſervantiſſimus Eccleſiaſticæ libertatis & totius Religionis Orthodoxæ, ut audivit *Laurentii Medicei* querelas, ita aliquem pro Pontifice reſpondentem audiviſſet, numquam ejuſmodi Legationem miſſurum fuiſſe: de conſilio & aſſenſu Cardinalium latas in Florentinos Cenſuras, indictúmque bellum, quod ſi Regi perſpectum fuiſſet, ea non dediſſet ſuis Oratoribus Mandata. Non conſueviſſe Chriſtianiſſimum Regem facilè ſe committere judicio Dei, & pœnis quas Lex divina decernit in eos qui Summi Sacerdotis imperio reſtiterint. Decere ut Rex *Carolum Magnum imitetur*, cujus præclara illa verba ſunt: *In memoriam B. Petri Apoſtoli honoremus Sanctam Romanam Eccleſiam, & Apoſtolicam Sedem, ut quæ nobis Sacerdotalis Mater eſt dignitatis, eſſe debeat Eccleſiaſtica Magiſtra rationis. Quare ſervanda eſt cum omni manſuetudine humilitas, & licet vix ferendum ab illa Sancta Sede imponatur jugum, tamen feramus, & piâ devotione toleremus.* Pontificem nullum jugum Regi imponere, & ſi quod imponit *Laurentio Mediceo*, quem Cognatum vocat, ſuave illud eſſe, leve & medicinale. Quamvis Summus Pontifex de Judiciis ſuis nemini rationem reddere teneatur, nihilominus de ſingulis querelarum capitibus ſe rationem redditurum ejus Majeſtati per Nuntium ad eam mittendum, ut nunc reddit ejus Oratoribus vivæ vocis oraculo; exemplo *Leonis IV.* qui ad *Ludovicum Pium* ſcribebat: *Nos ſi incompetenter aliquid egimus, & in ſubditis juſtæ legis tramitem non ſervavimus, Veſtro ac Miſſorum veſtrorum cuncta volumus emendari Judicio.* Si Concilium Generale facilè congregari poſſet, nihil fore Pontifici hac in cauſa conducibilius, cùm non Reges, ſed Pontifex ſolus Concilio Generali præeſſe poſſit, tanquam univerſalis Eccleſiæ Caput. Præterea Concilii Patres Libertatem Eccleſiaſticam & Jus fori ſervaturos atque defenſuros, quod nec ipſe Romanus Pontifex tollere Sacerdotibus poteſt; neminémque futurum qui *Laurentii Medicei* facinus non improbet, qui Archiepiſcopum Eccleſiæ ſervandino Judicio è medio ſuſtulit: ſed Concilii Congregationem tempore & multa deliberatione indigere; fieri non poſſe Imperatore & aliis Regibus inconſultis. Tribus de Cauſis Concilia celebrari ſolita, propter extirpationem hæreſum: propter pacificationem Principum, & propter reformationem morum. Hæreſes per Dei gratiam novas non graſſari, quibus extirpandis neceſſaria ſit Synodus: incertum eſſe an pax inter Principes eâ viâ conciliari poſſit. Quamobrem ſatius viſum eſſe Pontifici, qui de celebrando Concilio in ipſis Pontificatus exordiis cogitabat, id in tempus magis opportunum differre. Mirum videri quòd Rex Pragmaticæ Sanctionis reſtitutionem meditaretur: Hac in re agi de ejus honore & conſcientia: Si enim juſta erat, cur eam abrogavit? Si injuſta, cur eam repetit? Quòd Regia Majeſtas vocationem Prælatorum ſibi arroget ad ferendum de Viris Eccleſiaſticis Judicium, eſſe contra diſpoſitionem divini Juris & humani. Quod denique ejus Majeſtas Prælatos in Curia degentes revocare velit, id nihil aliud eſſe quàm à Summo Pontifice alienari velle. Si hæc attendiſſet Rex Chriſtianiſſimus, ſuaſurum potiùs *Laurentio Mediceo*, ut veniam criminis à Chriſti Vicario poſtulet, quàm ſuis Oratoribus iſta commiſſurum. Hanc reſponſionem Regis Chriſtaniſſimi petitionibus datam ex MSS. Vaticanis eruerunt *Bzovius* noſter, & *Odoricus Raynaldus* in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum MCCCCLXXVIII. Immane bellum à Pontifice & *Ferdinando* Neapolitano Rege in Florentinos geſtum, *Laurentii Medicei* prudentiâ finitum eſt: qui cùm hoſtes Florentinis mænibus jam imminere conſpiceret, ſaluti publicæ conſulens, *Ferdinandum* Regem adiit, pacem ab eo rogavit, impetravit annui cenſus pactione. Pax ingrata Pontifici fuit, qui ſe neglectum graviter ferebat. Auxiliis tamen deſtitutus, pacem facere & ipſe coactus eſt. Quamobrem Oratores XII. ad eum miſſi, qui veniam præteritorum peterent, ac Populum Florentinum communi cauſa expiarent. Ita referunt *Raphaël Volaterranus* Lib. V. & *Onuphrius Panvinus* in Vita *Sixti IV.*

Quomodo ſe geſſit erga Regem Chriſtianiſſimum Sixtus IV.

Pax Florentina.

III. Fidei puritati conſervandæ idem invigilans Pontifex, prædamnatas ab *Alphonſo* Toletano Archiepiſcopo, de Selectorum Doctorum conſilio, *Petri Oxomenſis*, Salmanticenſis Theologi, Hæreticas Propoſitiones confixit, Conſtitutione edita Romæ, quinto Idus Auguſti, anno MCCCCLXXVIII. quam Tomo I. Bullarii Romani pag. 430. legere eſt. Subſidia Rhodus miſit adversùs Turcas Inſulam obſidentes, quæ *Petri Albuſſonii* Supremi Equitum S. Joannis Hieroſolymitani Magiſtri bellicâ virtute ſervata eſt, pulſis Infidelibus anno MCCCCLXXX. Cùm Turcica Claſſis in Calabriam invecta Hydruntem expugnaſſet, ac per Italiam fœdè Barbari graſſarentur, *Sixtus* curas omnes ad eos propulſandos adhibuit. Solemnes Conventus Romæ celebravit cum Regum ac Principum Chriſtianorum Oratoribus, ut

Petri Oxomenſis errores damnati.

Bellum ſacrum adversùs Turcas promovit Sixtus.

ut univerſi contra Religionis hoſtes conjunctis viribus inſurgerent: Fœdus ad bellum ſacrum ſancitum eſt, *Ludovico XI.* Rege Chriſtianiſſimo Interprete; ac ſumptuum bellicorum onera, ad ſuppeditanda Militi ſtipendia, conflandámque Claſſem, inter ſe partiti ſunt. Pontifex ad triremes XXV. inſtruendas ſe obſtrinxit. *Ferdinandus* Rex Neapolitanus ad quadraginta ornandas: quinquaquinta millia aureorum Hungariæ Regi Sixtus decrevit, *Ferdinandus* centum millia, cæteri Principes taxam eis convenientem, ad bellum contra Turcas gerendum. Omnibus placuit ut Rex Chriſtianiſſimus eo fœdere comprehenſus, ut illius Autor ac præcipua Columna, pro arbitrio ad communem Religionis defenſionem triremes pecuniáſque contribueret. Sacri Fœderis tabulas edidit *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCLXXXI. Num. IV. ad imploranda in tanto Chriſtianæ rei diſcrimine Cœlitum ſuffragia, Octavam Feſti omnium Sanctorum Pontifex inſtituit. Hydruntem à Turcarum tyrannide Chriſtiana Claſſis vindicavit. Nuntio de *Mahometis II.* morte accepto, Turci ex Italia ſeceſſere. Eo metu liberati Italiæ Principes, opportunâ hac occaſione neglectâ Turcici Imperii imminuendi, mutuis armis inter ſe certarunt, *Sixto* Pontifice nunc Venetis adversùs Ferrarienſem Ducem, & *Ferdinandum* Regem Neapolitanum, ac Florentinos & Inſubres fœderatos favente, nunc Principibus adversùs Venetos fœderatis. Tot bellorum ſumptibus exhauſtus Pontifex, non ſolùm vectigalia nova induxit, veteráque auxit, & plures à ſacratis hominibus decimas exegit, ſed nova Collegia primus omnium Romanorum Pontificum excogitavit, quorum munera venalia eſſent: ac inprimis *Breviatores Minoris Præſidentiæ* à *Pio II.* creatos, à *Paulo II.* ſublatos, reſtituit: addidítque *Solicitatores*; tum certos *Adſtipulatores*, ſine quibus nullæ poſſent confici tabulæ: deinde *Janizzarorum*, *Stradiotarum*, *Mamaluchorum* officia induxit, non minùs reipſa gravia Romanæ libertati quàm barbaro nominum ſono injucunda. Poſtremò Apoſtolici Fiſci novem Notarios conſtituit, quibus redditus unius aſſignavit, qui antea cunctis præerat. Primus etiam vendidit Officia Procuratoris Cameræ, Notariatus Apoſtolici, Protonotariatus Capitolii, Notariatus Gymnaſii, Metiendi ſalis, & Cameriaratus Urbis. Ita refert *Panvinus* in ejus Vita: quanquam hæc ſeu temporum neceſſitati, ſeu veriùs proximis aut Miniſtris ejus tribuenda cenſeat; maximè cùm nemo Pontificum nec animo ad munificentiam propenſior, nec in dando hilarior, nec in promovendis hominibus promptior fuiſſe memoretur. Ejus magnificentiam ædificia, cùm ſacra tum profana, ſeu à fundamentis excitata, ſeu inſtaurata, maximo Urbis commodo & ornamento prædicant. De quibus legendi *Onuphrius Panvinus* in ejus Vita, & *Auguſtinus Oldoinus* in Additionibus ad *Ciaconium*. Inter hæc Pontem ab ejus nomine nuncupatum ſupra Tyberim erexit, & Bibliothecam Vaticanam conſtruxit, ornavit, advectis ex omni Europa Libris, certóſque proventus aſſignavit, in Cuſtodum & Librariorum ſtipendia, necnon ad Libros comparandos; eidémque Bibliothecæ præfecit *Platinam*, virum eruditum, cujus operâ uſus eſt in colligendis veteribus Monumentis Privilegiorum Eccleſiæ Romanæ. Quinque Martyribus Martochitanis ex Ordine Minorum, *Berardo*, *Petro*, *Othoni*, *Accurſio* & *Adjuto*, qui anno Domini MCCXX. decimo-ſeptimo Kalendas Februarii à Tyranno Mahometano trucidati fuerant, ſacros honores decrevit die VII. Augusti anno MCCCCLXXXI. *B. Bonaventuram* Epiſcopum, Cardinalem, ac inſignem Eccleſiæ Doctorem, in Sanctorum album retulit, VIII. Kalendas Maii anno MCCCCLXXXII. Sacrum Minimorum Ordinem à S. *Franciſco de Paula* inſtitutum confirmavit Conſtitutione edita ſexto Kalendas Junii anno MCCCCLXXIV. Item Congregationem Auguſtinianorum Excalceatorum, à *Baptiſta Poggio* Genuenſi, viro pietatis & doctrinæ laude inſigni inſtitutam. FF. Minoribus & Prædicatoribus ampliſſimas gratias & Privilegia conceſſit, quæ propterea *Mare Magnum* nuncupata ſunt. Continentur Diplomatibus quæ incipiunt his verbis: *Regimen univerſalis Eccleſiæ*, editis in Bullarii Romani Tom. I.

Octava omnium Sanctorum.

Novorum Officiorum inſtitutio ac venalitas.

Sixti magnificentia.

Bibliotheca Vaticana.

Controverſiam de Sacris Stigmatibus Sanctæ *Catharinæ Senenſis* inter FF. Minores & Prædicatores noſtros ortam ſopire conatus eſt. Negabant illi *Catharinam* Virginem his divini amoris characteribus fuiſſe inſignitam, id Privilegii uni *S. Franciſco* datum propugnantes: Noſtri verò cum *Sancta Catharina Senenſi* privilegium illud communicatum aſſerebant, quamvis in ejus corpore ſacra Stigmata non ita apparuerint ut in *S. Franciſci* membris. Ipſius Virginis & *Raymundi Capuani* ejus Confeſſarii, Viri Sanctiſſimi teſtimonio nitebantur, in illius Vita Cap. 7. hæc narrantis. Et ipſa quidem Virgo Confeſſario ſuo ait: *Noveritis, Pater, quòd Stigmata Domini Jeſu miſericordiâ ſuâ ego jam in corpore meo porto.* Quo rogante quomodo id factum eſſet, reſpondit Chriſti Sponſa: *Dominum vidi Cruci affixum, ſuper me magno cum lumine deſcendentem: propter quod ex impetu mentis volentis ſuo Creatori occurrere, corpuſculum coactum eſt ſe erigere. Tunc ex ſacratiſſimorum ejus vulnerum cicatricibus quinque in me radios ſanguineos vidi deſcendere, qui ad manus, & pedes & cor mei tendebant corpuſculi. Quapropter advertens Myſterium, continuò clamavi: Ita, Domine Deus meus! Non appareant, obſecro, cicatrices in corpore meo exteriùs. Tunc adhuc me loquente, antequam dicti radii perveniſſent ad me, colorem ſanguineum mutaverunt in ſplendidum, & in forma puræ lucis venerunt ad quinque loca corporis mei, manus ſcilicet, & pedes, & cor.* Secundò teſtimonio *S. Antonini* III. P. Chronicorum Tit. XXIII. Cap. XIV. §. X. hæc ipſa referentis & approbantis. Tertiò *Pii II.* Pontificis Maximi, qui *Catharinam Senenſem* Sacris Faſtis adſcripſit, ac Officium in ejus Feſto celebrandum compoſuit, in Hymno ad Veſperas ita Divam compellans:

Controverſia de Sacris Catharinæ Senenſis Virginis Stigmatibus ſub Sixti IV. Pontificatu excitata.

Vulnerum formam miſerata Chriſti,
Exprimis ipſa.

FF. Minores apud Pontificem ex eorum Ordine aſſumptum ita prævaluerant, ut etiam intentatis Cenſuris Eccleſiaſticis prohibuiſſet, Sanctæ Virginis imagines cum Stigmatibus pingi. At Decretum ſuum mitigavit, Cenſuráſque ſuſtulit anno MCCCCLXXXIII. Eâ controverſia ſub *Clementis VIII.* Pontificatu renovatâ, Pontifex poſt maturum rei examen coram Sacra Rituum Congregatione inſtitutum anno MDXCIX. utrique parti ſilentium indixit. Tandem litem finivit *Urbanus VIII.* qui tertiam Lectionem Romano Breviario ſuis curis & auctoritate emendato inſerendam propriâ manu conſcripſit, & auctoritate Apoſtolicâ ex conſilio Sacræ Congregationis Rituum approbavit, in qua hæc leguntur: *Hanc gratiam amantiſſimus Dominus novâ gratiâ cumulavit, ut ſentiret dolorem illapſâ vi vulnerum, & cruenta ſigna non apparerent. Quod ita contigiſſe cùm Dei Famula Confeſſario ſuo Raymundo retuliſſet; ut oculis etiam repræſentaretur, radios in imaginibus*

in imaginibus Beatæ Catharinæ ad dicta quinque loca pertingentes pia Fidelium cura pictis coloribus expreſſit. Quanto ea res totius Senenſis civitatis applauſu excepta ſit, & quàm celebri atque magnifico apparatu celebrata die VIII. Maii, narrat *Franciſcus Bominſignius* Senenſis, in Tractatu Italico, quem decimo poſt anno vulgavit ſub hoc Titulo; *Triumphus Stigmatum S. Catharinæ Senenſis.* Sed in his diutius immorari non eſt opus, cùm Franciſcanos aſſentiri exiſtimem illuſtri ac pio Annalium Eccleſiaſticorum Continuatori *Henrico Spondano* Appamiarum Epiſcopo ad annum MCCCCLXXXIII. Num. VIII. ſcribenti: *Satius longè ipſis eſſe humilitatem ac paupertatem ſui Conditoris imitari, quàm hujuſmodi diſputationibus gratiam Dei reſtringere velle ad ſuas æmulationes.*

Controverſia de Immaculata Deiparæ Virginis Conceptione à Sixto compoſita.

Eodem anno controverſiam alteram de Beatæ Virginis Immaculata Conceptione inter Theologos ferventem compoſuit *Sixtus IV.* Diplomate promulgato Nonis Septembris, quo Aſſertiones eorum qui affirmare præſumerent, credentes aut propugnantes *Dei Genitricem ab originalis peccati macula in ſua Conceptione preſervatam fuiſſe, propterea alicujus Hæreſis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare, aut hujuſmodi Officium Conceptionis celebrantes, ſeu hujuſmodi Sermones audientes, alicujus peccati reatum incurrere*, damnavit, ut *falſas, erroneas, & à veritate penitus alienas*; Libróſque id continentes quoad hoc reprobavit; ſanxitque ut *Prædicatores Verbi Dei, & quicumque alii, cujuſcunque ſtatus, gradus, aut ordinis ac conditionis fuerint, qui de cætero auſu temerario præſumpſerint in Sermonibus ad Populum, ſeu aliàs quomodolibet affirmare ſic improbatas & damnatas Aſſertiones veras eſſe, aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere, Excommunicationis Sententiam eo ipſo incurrant, à qua ab alio quàm à Romano Pontifice, niſi in mortis articulo, nequeant Abſolutionis Beneficium obtinere.* Simili Cenſurâ confixit eos, *Qui auſi fuerint aſſerere contrariam opinionem, tenentes videlicet, Glorioſam Virginem Mariam cum originali peccato fuiſſe conceptam, Hæreſis crimen, vel peccatum incurrere mortale, cùm nondum ſit à Romana Eccleſia, & Apoſtolica Sede deciſum.*

IV. Obiit *Sixtus IV.* Idibus Auguſti anno Chriſti MCCCCLXXXIV. ætatis LXXI. inchoato, Pontificatûs XIII. accedente ad podagram animi dolore, quòd Veneti jam pene Bello Ferrarienſi attriti, pacem ab Italiæ Principibus in ipſos fœderatis, ipſo neglecto, immò inſcio, obtinuiſſent.

Sixti Quarti opera.

Præter Conſtitutiones quamplurimas, alia reliquit doctrinæ Monumenta ante Pontificatum edita, nimirum Tractatus de Sanguine Chriſti; De futuris contingentibus; De Potentia Dei; De Conceptione Deiparæ Virginis; & contra errorem Carmelitæ cujuſdam Bononienſis, qui procaciter affirmabat, Deum ſuâ omnipotentiâ damnatum hominem ſalvare non poſſe. Aggreſſus fuerat longè difficillimum Opus, quo *S. Thomæ* & *Scoti* doctrinam atque placita conciliare nitebantur.

Sixti Quarti Cardinales.

Cardinales octo Promotionibus creavit, *Petrum Riarium* ex ſorore Nepotem, Ordinis FF. Minorum Profeſſorem, Tarviſinum Epiſcopum, de cujus præmaturo obitu legenda eſt Epiſtola DXLVIII. *Jacobi* Cardinalis Papienſis ad Cardinalem Mantuanum, & Epiſtola *Celſi Veronenſis* ad Cardinalem Julianum *Roverium*, Nepotem alterum, Carpentoratenſem Epiſcopum, deinde primum Avenionenſium Archipræſulem, tum Bononienſem Epiſcopum & Legatum: *Philippum de Levis*, Gallum, Auxitanum, ac deinde Arelatenſem Archiepiſcopum: *Stephanum Nardinum* Italum, patria Forojulienſem, Mediolanenſem Archiepiſcopum: *Auſiam de Podio*, Hiſpanum, Montis Regalis in Sicilia Archiepiſcopum: *Petrum Gundiſalvum de Mendoza*, Hiſpanum, Oxomenſem Epiſcopum, Magnum Caſtellæ Cancellarium; qui & poſtea Hiſpalenſis, & Toletanus Archiepiſcopus fuit: *Antonium Jacobum Venerium*, patria Recinetenſem, Conchenſem Epiſcopum; *Joannem Baptiſtam Cibo*, Genuenſem, filium *Aaronis Cibo* Neapolitani quondam Proregis, Melfitanum Epiſcopum; qui poſtea Summus Pontifex fuit *Innocentius VIII.* *Joannem Arcimboldum*, Novarienſem Epiſcopum, poſtea Mediolanenſem Archipræſulem: *Philibertum Hugonetum*, Gallum, Matiſconenſem Epiſcopum, Juris Utriuſque Conſultiſſimum: *Georgium Coſtam*, Luſitanum, Ulyſſiponenſem Archiepiſcopum: *Carolum Borbonium*, Caroli I. Burgundiæ Ducis Filium, Archiepiſcopum Lugdunenſem: *Petrum Ferrici*, Hiſpanum, Juris peritiſſimum, Tiraſonenſem in Aragonia Præſulem: *Joannem Baptiſtam Millinum*, Romanum, Urbinatem Epiſcopum: *Petrum Fuxenſem*, Gallum, Venetenſem in Britannia Minori Epiſcopum: *Chriſtophorum de Ruvere*, Allobrogem, Tarentaſienſem Epiſcopum: *Hieronymum Baſſum de Ruvera*, Nepotem, Epiſcopum Recanetenſem: *Georgium Heſler*, Germanum, Protonotarium Apoſtolicum: *Gabrielem de Verona*, Ordinis FF. Minorum Profeſſorem, ex Inquiſitore Fidei contra Huſſitas Hæreticos in Bohemia, Agrienſem primùm in Hungaria, deinde Albienſem in Tranſſylvania Epiſcopum, *Matthiæ* Hungariæ Regis & Sedis Apoſtolicæ Legationibus cum laude perfunctum: *Joannem Aragonium*, Ferdinandi Regis Siciliæ Filium: *Raphaelem Riarium*, Savonenſem, quem Nepotem adoptaverat: *Dominicum de Ruvere*, Taurinenſem, Eccleſiæ S. Petri Canonicum, ac ſuum Cubicularium, Chriſtophori Cardinalis Tarentaſienſis fratrem: *Paulum Fulgoſium*, Ducem & Archiepiſcopum Genuenſem: *Coſmam de Melioratis*, Romanum, ex *Innocentii VII.* Familia cum Urſina conjuncta progenitum, ideóque *De Urſinis* etiam appellatum, Tranenſem Archiepiſcopum, ex Ordine S. Benedicti aſſumptum: *Ferricum de Cluniaco*, Burgundum, Juris Utriuſque Doctorem, Tornacenſem Epiſcopum: *Joannem Baptiſtam Sabellum*, Nobilem Romanum: *Joannem Columnam*, Romanum, ex Principe Familia, Reatinum Epiſcopum: *Joannem de Comitibus*, Nobilem Romanum, Compſanum Archiepiſcopum: *Eliam de Bourdeille*, ab Epiſcopatu Petragoricenſi ad Archiepiſcopatum Turonenſem tranſlatum, Ordinis FF. Minorum quondam Profeſſorem, nobilitate generis, vitæ ſanctimoniâ, doctrinæ præſtantiâ, zelo pro defenſione Eccleſiaſticæ Libertatis, miraculis etiam illuſtrem, qui pro Sanctionis Pragmaticæ abrogatione ſcripſit: *Joannem Moles à Margaritis*, Hiſpanum, Regum Caſtellæ & Aragoniæ Legationibus glorioſè functum, eloquentiâ, doctrinâ, ac pietate inſignem: *Joannem Jacobum Sclafenatum*, Mediolanenſem, Parmenſem Epiſcopum: *Joannem Baptiſtam Urſinum*, Nobilem Romanum, Cameræ Apoſtolicæ Clericum: *Aſcanium Mariam Sfortiam*, Franciſci Ducis Mediolanenſis filium: *Theobaldum de Lucemburgo*, Cenomanenſem Epiſcopum, ex Ordine Ciſtercienſi aſſumptum.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 87. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Sixtus Quartus peſſimo exemplo ſuos ditavit, ſpoliando Eccleſiam.*

R. Hiſtoriæ res eſt, ab Odorico Raynaldo minimè diſſimulata ad annum 1472. Num. 54. *Cum Eccleſiæ diſpendio*, inquit, *ſuos promovet Sixtus.* Num. 59. *Ductus præterea humanis affectionibus Sixtus Hieronymum Riarium, cui Eccleſiaſtici Exercitus ſupremum contulerat imperium, Imolæ & Foroliviî toparchiâ donavit: ſed malè collatæ Eccleſiæ opes illi ac filiis exitium poſtea attulere.* Bartholomæum Platinam in

in MS. Vita Sixti Quarti quæ in Archivis Vaticanis aſſervatur, & Jacobum Cardinalem Papienſem Epiſtola 439. ad Angelum Epiſcopum Tudertinum teſtes appellat Odoricus Raynaldus. Ad annum denique 1484. num. 24. hæc habet: *Scripſit reliquas ejuſdem Pontificis res geſtas Raphael Volaterranus in Antropologia, qui ſimulandi neſcius nonnullos ejuſdem Pontificis navos perſtringit, tum ejuſdem virtutes in luce collocat. Suorum in primis ipſum fuiſſe amantiſſimum, nimiſque in eos indulgentem, quorum cauſâ magnam ſibi creavit invidiam Petrum Riarium Franciſcani Ordinis Cardinalitia Dignitate donavit, juvenem luxui deditiſſimum ubi ex mendicitate emerſit, quique tabidus voluptate deceſſit: Hieronymum autem Forlivii Forocorneliique Principem creaſſe virum ſæviorem ingenio, non ſine rei Eccleſiaſtica damno.* Hæc Raynaldus.

SCHOLION II.

Ad eumdem Articulum, pag. 89 Edit primæ, hanc notam appoſuerunt Religioſi Cenſores: *Citas Machiavellum aſſerentem Sixtum Quartum fuiſſe Promotorem conjurationis in Medicaos.*

R. Non unum Machiavellum, ſed Angelum Politianum, Michaëlem Brutum, Raphaëlem Volaterranum, Stephanum Infiſſuram teſtes hujus facti appello, ad quos accedit & Onuphrius Panuinus Sed & Odoricus Raynaldus ad annum 1478. Num 3. ſcribit: *Paſſim ab Hiſtoricis, etiam Pontificio nomini addictis carpitur Sixtus ut conſtionis in Medicaos particeps, quamquam illum patrandi flagitii ratio ultime a conjuratis concepta latuit; ſed quòd Medicaos, quos ſapius hoſtes ſenſerat, à Republica Florentina gubernaculis depelli perceperet.* Uni Machiavello non credidiſſem, cui tamen res omnes ſuo tempore geſtas in Hiſtoria Florentina ſcribenti fidem omnem derogandam, quia impia quædam in aliis Operibus ſcripſit, non eſt conſequens. Hiſtoriam Florentinam Machiavelli citat interdum Odoricus Raynaldus ad fidem rerum geſtarum faciendam in his quæ ad Florentinam Rempublicam pertinent: Nemoque in Romana Curia inventus eſt, qui id ipſi vitio verteret.

SCHOLION III.

Ad eumdem articulum, pag. 91. Edit. primæ, hanc notam appoſuerunt Religioſi Cenſores: *Sape refert illud Caroli Magni, Ut vix ferendum jugum toleremus.*

R Illud appoſitè refero coloci, *Sixti Quarti*, geſta recenſens, qui Ludovico XI. Chriſtianiſſimo Regi, ſeu potius ejus Oratoribus reſpondit: Decere ut Rex Carolum Magnum imitetur, cujus præclara illa verba ſunt: *In memoriam Beati Petri Apoſtoli honoremus ſanctam Romanam Eccleſiam, & Apoſtolicam Sedem, ut qua nobis Sacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſe debeat Eccleſiaſtica magiſtra rationis. Quare ſervanda eſt cum omni manſuetudine humilitas: & licet vix ferendum ab illa ſancta Sede imponatur jugum, tamen feramus,*
„ *& pia devotione toleremus* Nunc autem ſanctiſſimus Do-
„ minus noſter eidem Regiæ Majeſtati nullum jugum impo-
„ nit, & ſi quod imponit Laurentio, quem ſuum cognatum
„ appellat, non eſt importabile; ſuave eſt enim jugum Ec-
„ cleſiæ, quando quidem palam eſt eſſe medicinale, &c. Sic habet Pontificium Reſponſum ad Gallicorum Oratorum poſtulata, ex MS. Vaticano editum ab Odorico Raynaldo ad annum 1478. Num 20 Pia ſancti Imperatoris verba, & ad obſervantiam ac ſummiſſi animi devotionem erga Sedem Apoſtolicam promovendam conducibilia, quæ *Sixtus Quartus* Ludovico XI. in memoriam opportunè revocavit, quæ Continuator Annalium Eccleſiaſticorum refert, quod repetam mihi vitio vertunt Religioſi Cenſores.

ARTICULUS X.

DE INNOCENTIO VIII.

Pacta conventa Cardinalium in Conclavi, à novo Pontifice juramento confirmata.

I. POST obitum *Sixti IV.* Cardinales in Conclavi congregati quaſdam Leges tulerunt, quibus futurum Pontificem obſtrictum voluere. Pleræque ad Cardinalitiæ Dignitatis augendam amplitudinem, aliæ ad Chriſtianæ rei defenſionem editæ, quas ex MS. Codice *Joannis Burchardi*, Argentinenſis Clerici Sacris Ceremoniis Præfecti, deſcripſit *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCLXXXIV. Num. XXVIII. & ſequentibus. His cùm omnes & ſinguli Cardinales ſubſcripſiſſent, conſentientibus ſuffragiis elegerunt *Joannem Baptiſtam Cibo*, ex familia Genuenſi, ortum ex Græcia

Onuph. Panuin. in Vita

A trahente, cujus priſcam nobilitatem *Onuphrius Panvinus*, & *Leonellus* Concordienſis explicant, Tituli *Sanctæ Ceciliæ* Preſbyterum Cardinalem, qui ſtatim pacta conventa jurejurandò confirmavit.

Innocentii VIII. Leonellus in ejus Oratione Funebri.

Miſſis ad Principes Legatis, illos ad mutuam pacem, armaque in Turcas convertenda excitavit: ac inito cum S. R. E. Cardinalibus & Oratoribus Principum conſilio, triremium ſexaginta, & viginti navium majoris alvei claſſem, ad tutanda Italiæ Litora, arcendùmque hoſtem, inſtruendam decrevit, & ſumptuum collationem inter fœderatos Principes æqua & rata portione diviſit, ut teſtan- B tur ejus ad *Ferdinandum* Siciliæ Regem Literæ datæ die 11. Februarii, anno MCCCCLXXXV. Alteri *Ferdinando* & *Elizabethæ* Caſtellæ Regibus, ad bellum contra Mauros Granatenſes gerendum Decimas attribuit, ac Indulgentias propoſuit Cruce ſignatis, aut ſubſidium ad illam expeditionem conferentibus. *Ferdinandum* Neapolitanum Regem, Eccleſiæ Jura violantem, & tyrannidem in Sedis Apoſtolicæ clientes exercentem, bello fregit, & ad rogandam pacem compulit. Ad eum edomandum plurimùm valuerunt formidanda *Caroli VIII.* Chriſtianiſſimi Regis arma, qui ad Regni Neapo- C litani poſſeſſionem ſuæ Majeſtati jure debitam ab *Innocentio VIII.* vocabatur.

Bellicæ expeditiones.

Religionis propagatio.

Granatenſis Regni expugnatione à *Ferdinando* Hiſpaniæ Rege, glorioſiſque victoriis de Mauris reportatis; propagatâ in Regno Congitano & apud Jalophos Æthiopiæ Occidentalis Populos, necnon in Benii Regno Religione, auctoritate & curis *Joannis* Luſitaniæ Regis; *Zizimi* Fratris *Bajazethis II.* Turcarum Imperatoris è cuſtodia Gallicâ in Romanam tranſlatione; Divino cultu in Regno Granatenſi reſtituto; Tituli Crucis Chriſti Inventione Romæ facta in Baſilica Sanctæ Crucis Jeruſalem; ferri Lanceæ quo Chriſti latus perfoſſum eſt (Cujus cuſ- D pis in Sacro Sacello Pariſiis habetur à *S. Ludovico* redempta) oblatione ac receptione à *Bazaſethe II.* lætus fuit *Innocentii VIII.* Pontificatus. Conſtitutionem contra Maleficos edidit, quæ incipit his verbis: *Summis deſiderantes affectibus*: Nonis Decembris anno MCCCCLXXXIV. Extat in Bullario Romano. *Leopoldum* Auſtriæ Principem in Sanctorum numerum retulit, Diplomate; *Sacroſanctam*, dato octavo Idus Januarii; anno MCCCCLXXXV. Ordinem Monialium ſub Titulo Conceptionis Beatiſſimæ Virginis, quem *Beatrix à Silva* Nobilis Virgo Luſitana ub Regula Ciſtercienſis Ordinis, & Diœ- E ceſanorum Epiſcoporum obedientia inſtituerat, confirmavit anno MCCCCLXXXIV.

Ordo Monialium ſub Titulo Conceptionis Beatæ Virginis.

Joannis Pici Mirandulæ Comitis propoſitiones damnatæ.

Libellum Nongentarum Concluſionum *Joannis Pici*, Mirandulæ & Concordiæ Comitis damnavit annò MCCCCLXXXVII. & ſub pœna Excommunicationis legere prohibuit; quòd in iis Propoſitionibus Dialecticis, Phyſicis, Metaphyſicis, Moralibus, Theologicis, Magicis; Cabaliſticis, quas Nobiliſſimus Juvenis annos duntaxat XXIV. natus Romæ publicè propugnaverat, nonnullæ *ſuſpecta & hæreſim ſapientes* viſæ eſſent Epiſcopis, & aliis Sacræ Theologiæ & Juris Utriuſque Profeſſoribus, quos ad earum examen Pontifex ipſe nominaverat: Quas tamen Concluſiones gratiâ tantùm *Scholaſtica Diſ-* F *putationis, ac ſub Apoſtolica Sedis correctione diſputandas publicaverat*: & tales demum eas ſe habiturum profeſſus erat, quales per Summum Pontificem judicarentur: Jurejurandò promittens, ſe cuicumque Declarationi quam ipſum *Innocentium* ſuper hoc facere contingeret, aſſenſurum.

Innocentius VIII. cum Norvegis Sacerdotibus non diſpenſavit, ut Miſſæ Sacrif.

II. Hunc Pontificem Norvegis conceſſiſſe, ut abſque vino Miſſæ Sacrificium Sacerdotes apud illos offerrent, falsò refert *Volaterranus*. Nec id concedere potuit Pontifex, & in eo quod Juris Divini eſt diſpenſare; nec veriſſimile eſt conceſ-

D ſiſſe;

dum abſque vino cel. ... rent.

ſiſſe; cùm nullum ejus ea de re Decretum extet, nec ulla apud alios Authores memoria: & falſa ſit ratio ob quam hujuſmodi diſpenſationem conceſſam *Volaterranus* ſcripſit, quod ſcilicet vinum in eam regionem importatum ſtatim aceſcat; cùm ibi vina generoſiſſima conſervari experientia comprobaverit.

Innocentii Octavi Cardinales.

III. Cardinales creavit *Laurentium Cybo*, Nepotem,. Beneventanum Archiepiſcopum: *Ardicinum de la Porta*, Novarienſem, Epiſcopum Alerienſem: *Antoniottum Palavicinum*, Genuenſem: *Andream Deſpinay*, Gallum Armoricenſem, Burdegalenſem, ac deinde Lugdunenſem Archiepiſcopum: *Maphæum Gerardum*, Venetiarum Patriarcham, ex ſupremo Camaldulenſis Ordinis Moderatore: *Petrum d'Aubuſſon*, Gallum, Equitum S. Joannis Hieroſolymitani Magnum Magiſtrum, Rhodi contra Turcas Defenſorem invictum: *Joannem Mediceum*, filium *Laurentii* viri in Republica Florentina Principis, decimum quartum circiter ætatis annum agentem, magnæ expectationis adoleſcentem, qui poſtea fuit Summus Pontifex Leo X. *Federicum Sanſeverinatem*, Roberti Sanſeverinatis, Comitis Cajazzi, Copiarum olim Eccleſiaſticarum Ducis filium: *Pantaleonem Cybo*, conſobrinum: *Hermolaum Barbarum*, Venetum, Patriarcham Aquileienſem, virum optimis artibus excultiſſimum.

ARTICULUS XI.

DE ALEXANDRO VI.

Alexandri VI. mores.

I. DEFUNCTO *Innocentio VIII.* plerique Cardinales partim auro corrupti, partim ampliſſimorum Sacerdotiorum pollicitatione deliniti, quidam morum ſimilitudine pellecti, Suffragia ſua in *Rodericum Borgiam* Cardinalem Portuenſem, *Callixti III.* Nepotem contulerunt, qui ob effrænem laſciviam à *Pio II.* Pontifice Maximo quondam reprehenſus, intemperantiam ſuam ac libidinem non occulerat, ſed juſtæ propemodum uxoris loco cultúque habuerat *Vanoziam* Romanam puellam, ex qua quatuor filios genuerat Cardinalis, *Petrum Ludovicum* natu maximum, *Cæſarem*, *Joannem*, *Gotifredum*, & filiam unam nomine *Lucretiam*. Cæterùm vir erat ingenio ad quæcumque verſatili, & ingenti animo, ſermone facili, & ad perſuadendum apto, literatura mediocri, naturâ callidus, miræ ad res tractandas induſtriæ, opibus potens, Regum ac Principum clientelis clarus. Creatus eſt Pontifex die XI. Auguſti, anno MCCCCXCII. ſibique nomen ſumpſit, *Alexander Sextus*. Novi Orbis Inſulas à *Chriſtophoro Columbo* inventas, & Ferdinandi Hiſpaniæ Regis quæſitas imperio, eidem aſſeruit, Luſitaniæ Rege nequicquam reclamante: & *Bernardo Boil* Ordinis Minorum in Hiſpaniarum Regnis Vicario Generali poteſtatem dedit Evangelii in Orbe Novo prædicandi, cum aliquibus ſociis, quos ipſe vel Rex & Regina ad hoc opus eligerent, ſeu ex Minorum Ordine, ſeu ex aliis Religioſis Sodalitiis. Mortuo *Ferdinando* Neapolitano Rege, *Alphonſo* ejus filio Regni inveſtituram conceſſit, poſthabito *Carolo VIII.* Francorum Rege, qui Regnum illud hereditario Andegavenſium Principum jure repetebat. *Alexandri* ea de re Literas, *Alphonſi* clientelare Sacramentum, ejúſque inaugurationis Solemnia ex *Burchardo*, qui ſacris tunc præerat Ceremoniis, deſcripta legere eſt apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MCCCCXCIV. *Sancia* filiæ nothæ *Alphonſi* Regis, cum *Joffredo* Pontificis notho, nuptiis firmatum inter utrumque fœdus eſt. Chriſtianiſſimi Regis Orator, vindicatis in Cardinalium Conſiſtorio Domini ſui juribus, à Sententia Pontificis quâ violata erant, ad futurum Concilium appellavit. *Carolum* Regem à Neapolitana Expeditione deterrere fruſtra conatus eſt *Alexander*, miſſo ad ejus Majeſtatem Legato *Franciſco S. Euſtachii* Cardinali. Rex potentiſſimo cum Exercitu Alpes tranſgreſſus, ac Florentiæ receptus, ſua in Regnum Neapolitanum jura Regiis Literis explicuit, ut iis ubique promulgatis, belli à ſe ſuſcepti æquitatem demonſtraret. Legi poſſunt apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MCCCCXCIV. Num. XIII. Ad arma Chriſtianiſſimi Regis tota tremuit Italia. Anxius *Alexander* quid facto opus eſſet, *Aſcanium Sfortiam*, & *Sanſeverinatem* Cardinales, Gallis faventes, in cuſtodiam tradidit; *Ferdinandum Aragonium* Calabriæ Ducem in Urbem recepit, quam tueri non poterat, cùm Romani rerum ſuarum diſcrimen ſubire recuſarent, Regémque potentiſſimum, à quo gratiam paciſque honeſtas conditiones referre poterant, ad ſerviendum alienis commodis in ſe concitare. Quamobrem compulſus eſt Pontifex cum Rege Chriſtianiſſimo paciſci, captivos Cardinales libertate donare, Calabriæ Ducem ex Urbe dimittere, *Carolum* Regem recipere, quatuor Arces, nimirum Terracinam, Urbem veterem, Viterbium, Spoletúmque ejus Majeſtati credere, donec Neapoli abſceſſiſſet; *Zizimum* Turcarum Imperatoris fratrem ipſi tradere, ipſi Regni Neapolitani inveſtituram coram polliceri. Rex Pontificem coluit, ipſique ut Chriſti Vicario obedientiam detulit ſolemni ritu; Pontifex honorificentiſſimè Regem excepit, ſed Neapolitano Regno ab ipſo expugnato, fœdus cum Maximiliano Romanorum, *Ferdinando* Hiſpaniarum Regibus, & Venetiarum, ac Mediolanenſium Ducibus contra Gallos iniit, Pactinum adhuc recentium fide violatâ. *Carolo VIII.* in Gallias reduce, Neapolitanos ad excutiendum Gallicæ dominationis jugum concitavit, miſſo in Regnum *Joanne* Epiſcopo Amalphitano, cum Legationis Apoſtolicæ auctoritate; ac *Ferdinandum Aragonium* ad recuperandam Ditionem maximis præſidiis juvit. Quàm iniquus Gallis, tam liberalis in Hiſpanos fuit *Alexander VI.* quibus & *Catholici* nomen tribuit: quin etiam *Chriſtianiſſimi* titulum Regibus Francorum hereditarium tribuere decreverat, niſi Cardinales aliqui obſtitiſſent, ut *Philippus Cominæus* tradit, & Regum Africæ titulum, ſi ipſam expugnarent, & Chriſti imperio ſubjicerent. *Alexandri* Literas refert *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCXCIV. Num. XXVI. & XXVII. Ad *Conſtantinum* Georgianorum Regem auxilia contra Turcas rogantem, & conjunctionis cum Romana Eccleſia cupidum, Decretum unionis Eccleſiæ Grecæ cum Latina in Concilio Florentino editum miſit, ut in Regni ſui Eccleſiis promulgaret. Equitibus *Militiæ Jeſu-Chriſti* & *De Avis*, Ciſterctenſis Ordinis, rogante *Emanuele* Luſitaniæ Rege, conceſſit ut deinceps caſtitatis voto ſe non obſtringerent, ſed matrimonium contrahere, in eóque permanere poſſent. Cùm *Joannes Borgia Gandiæ* Dux, *Alexandri Sixti* ſpurius, cui Beneventanum Principatum cum Ducis titulo in poſteros transfundendum contulerat, in media libidinum licentiâ trucidatus fuiſſet, Pontifex ad divinam iram placandam de Diſciplina Eccleſiaſtica reſtituenda conſilium iniit, idque munus demandavit ſex Cardinalibus, ut *Petrus Delphinus* Epiſtola XXXVII. Lib. I. ad *Franciſcum* Cardinalem Senenſem data, & *Guicciardinus* Lib. III. teſtantur. Cum *Cæſare Borgia* filio notho, Diacono Cardinali diſpenſavit, ut depoſitâ purpurâ, cum *Carlota Alani Albrets* Reguli filia, ac ſorore

Alexandri VI. Geſta in Carolum Regem Chriſtianiſſimum.

Alexandri Sexti conſilium de reſtauratione Diſciplinæ.

ſorore *Joannis* Regis Navarræ nuberet, cui Rex Chriſtianiſſimus *Ludovicus XII.* Ducatum Valentinum in Delphinatu, & Alam centum Cataphractorum Equitum, cum annua penſione viginti millium librarum Francicarum contulit. *Hieronymum Savonarolam* Ordinis FF. Prædicatorum Concionatorem ferventiſſimum, ſanctitate vitæ, doctrinâ, Prophetiæ dono, miraculis inſignem, injuſtè (ut plurimis viſum eſt) excommunicatum oppreſſit, miſſis Florentiam Romulino Antiſtite, & F. *Turriano* Dominicani Ordinis Generali Magiſtro, qui damnationem ipſius jam Romæ decretam urgerent, eúmque exauctoratum Florentini Magiſtratus in ipſius perniciem conjurati poteſtati traderent. Quod anno MCCCCXCVIII. præſtiterunt. Cujus quidem Magiſtratus iniquiſſimo judicio cum duobus Sodalibus, patibulo affixus & combuſtus eſt. Cauſæ ſupplicii fuerunt vehementes in Cleri & præſertim Romanæ Curiæ corruptelam ac mores diſſolutos in ſacris Concionibus declamationes; Florentinæ libertatis adverſùs *Mediceos* defenſio; civium in amicitia & expectatione *Caroli VIII.* Regis Chriſtianiſſimi confirmatio, *Alexandro VI.* & *Ludovico Sfortia* Duci Mediolanenſi ingratiſſima; ſcriptæ ad Principes Literæ, quibus ipſos hortabatur ut Concilium Generale ad reformandos mores in capite & in membris congregarent. Sed de *Savonarola* commodior erit poſtea diſſerendi locus, cùm de Scriptoribus Eccleſiaſticis agemus. Habito cùm Principum Oratoribus conſilio, bellum in Turcas Eccleſiæ nomine decrevit *Alexander VI.* & redituum Eccleſiaſticorum Decimas in eum finem imperavit anno MD. à quibus conferendis Cardinales quidem immunes eſſe voluit. Venetorum, Gallorum & Rhodiorum fœderatorum Claſſem in Barbaros inſtrui procuravit: *Vuladiſlaum* Hungariæ & *Joannem Albertum* Poloniæ Reges in belli ſacri ſocietatem adduxit, decretis ſubſidiis, ac propoſitis Indulgentiis iis qui nomen darent, ac illorum vexilla ſequerentur. Pium etiam morem à *Callixto III.* inſtitutum inſtauravit, ut campanæ meridie pulſarentur, quò Fideles ad Orationem Dominicam & Salutationem Angelicam repetendas excitarentur, ut divinum contra Turcas præſidium impetrarent. Ad Vualdenſium hæreſim quæ in Bohemia & Moravia pullulabat, excidendam Præpoſitum Nuremburgenſem, pietate & doctrinâ conſpicuum, & *Henricum Inſtitoris*, Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſorem, Fidei Cenſores cum ampliſſima auctoritate inſtituit. Ordinem Sanctimonialium *Annunciationis Beatæ Mariæ Virginis*, à *Joanna Valeſia*, *Ludovici XI.* Chriſtianiſſimi Regis filia, *Caroli VIII.* ſorore, *Ludovici XII.* conjuge repudiatâ, conditum confirmavit, ac Regulam quæ Deiparæ decem Beneplacita, ſeu Virtutes præcipuas ſacris Virginibus proponit imitandas, approbavit pridie Idus Februarii anno MDI. Puritatis Fidei conſervandæ ſtudio, Typographis prohibuit ſub pœna Excommunicationis, ne Libros, Tractatus, aut Scripta quævis typis mandarent ſine Epiſcoporum licentia, prævio hujuſmodi Operum examine concedenda. Cùm de Ruthenorum Baptiſmate orta eſſet controverſia, iis repetendum non eſſe ſanxit, qui ejurato Schiſmate ad Romanæ Eccleſiæ ſinum redirent. Pontificiam ea de re Conſtitutionem apud *Odoricum Reynaldum* legere eſt, ad annum MDI. Num. XXXVII. Regni Neapolitani, juribus inter *Ferdinandum* Hiſpaniarum, & *Ludovicum XII.* Francorum, Reges, diviſis, *Ferdinando* ſcilicet Calabriæ & Apuliæ Duce, *Ludovico* Neapolitano & Hieroſolimitano Rege appellato, *Fridericum Aragonium*, qui cum Bajazete Turcarum Tyranno exitiale Chriſtiano Imperio fœdus inierat, exauctoravit. Apoſtolicas eade re Literas datas Romæ VII. Kalendas Julii anno MDI. exhibet *Odoricus Raynaldus* ad eundem annum, Num. LIII. Turcarum in Venetos excurſionibus cohibendis Claſſim inſtruxit, cui præfecit *Jacobum* Paphenſem Epiſcopum, anno MDII. Dum in rebus *Cæſaris Borgiæ*, Nothi ſui, augendis totus eſſet *Alexander Sextus*, obiit XV. Kalendas Septembris anno MDIII. veneno potatus, quod *Cæſar Borgia* vino miſcuerat, ad *Hadrianum* Cardinalem Cornetanum, Pontifici ſumma familiaritate conjunctum, alióſque nonnullos è medio tollendos, ut eorum ampliſſimas opes invaderet: quod pocillatoris errore, Deique vindicis Decreto, ipſi *Cæſari*, & Pontifici propinatum eſt. *Cæſar* tamen vi remediorum, ætatiſque robore mortem evaſit. Sunt qui falſam de veneno præparato narrationem contendant, quòd ex febre ad ſeptimum diem continua obiiſſe omnibus Eccleſiæ Sacramentis procuratum Diaria quædam MSS. teſtentur. Sed *Anglerius* Epiſtola CCLXIV. ad Comitem Tendillæ & Archiepiſcopum Granatenſem, rem commemorans, prout ad *Ferdinandum* Hiſpaniæ Regem, apud quem agebat, delata eſt; *Raphaël Volaterranus* Lib. XXII. *Petrus* Cardinalis *Bembus* Lib. VI. Hiſtoriæ Venetæ, *Guicciardinus* Libro V. *Panvinus* in *Alexandri Sexti* Vita, & alii, veneno ſic parato extinctum teſtantur. «In otio ſoluniſſimus, in metu conſtantiſſimus *Alexander*, nunquam negotia voluptate omiſit; res in multam noctem protrahebat, breviſſimi ſomni cibique. Artes liberales ſi non colebat, admirabatur, & Juris præſertim ſcientiam. Salaria Doctoribus, ſtipendia militibus, mercedem operariis, nunquam eſt differre, nedum auferre viſus; cujus rei gratiâ Exercitum, quem magnum ductore filio nutriebat, obſequentiſſimum habuit, brevique tempore ac parvo negotio tantum ei imperium comparavit. Hæc animi ornamenta magnis infuſcaverat vitiis, perfidiâ pluſquam Punicâ, ſævitiâ immani, avaritiâ immenſâ ac rapacitate inexhauſta, parandi filio imperii per fas & nefas libidine. Si quando negotiis non premeretur, omni ſe jucunditatis generi ſine diſcrimine dedit, mulieribus maximè addictus: Comœdias Plautinas, cæteráque ludicra libenter ſpectavit. In Urbe gladiatorum & ſicariorum nunquam licentia major, nunquam Populo Romano libertas minor, delatorum ingens numerus, breviſſimo maledicto pœna mortis erat. Graſſatorum inſuper omnia plena, nec noctu tutum per Urbem iter, nec interdiu extra Urbem. Roma gentium profugium & axilum, jam carnificina facta erat. Quæ quidem omnia ſuorum causâ, quibus omnia indulſerat, permittebat. Quos etiam ut magnis clientelis ſublevaret, dominationis præſidia in eo quoque iis paravit, ut ad quadraginta tres Cardinales variis lectionibus, in his octodecim Hiſpanos creaverit. Hæc *Alexandri VI.* ab *Onuphrio Panvino* adumbrata effigies.»

Alexandri VI. geſta in Savonarolam virum religioſiſſimum.

Sacra in Turcas Expeditio.

Signum campanæ Meridianum ad Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam.

Ordo Monialium B. Mariæ Virginis Annunciatæ.

Librorum editio.

Regni Neapolitani diviſio.

Alexandri VI. mors infauſta.

Optimæ dotes ac vitia.

II. Cardinalitiis Inſulis ornati ab ipſo fuerunt *Joannes Borgia*, ex ſorore nepos, Montis Regalis in Sicilia Archiepiſcopus: *Joannes Mortonis*, Anglus, Juris utriuſque Doctor, Cantuarienſis Archiepiſcopus, quem *Thomas Morus* in Vita *Richardi III.* Angliæ Regis plurimùm commendat, & ab *Henrico VII.* Summus Angliæ Cancellarius creatus eſt: *Joannes Antonius de S. Georgio*, Juriſutriuſque Doctor, quod eruditis Commentariis illuſtravit, Alexandrinus Epiſcopus: *Joannes Langrolaſius*, vulgò *de la Grolaye*, aliàs *de Villariis*, appellatus, Gallus, Monachus, & Abbas *S. Dionyſii*

Cardinales Alexandri Sexti.

prope Pariſios, & *S. Quintini* Bellovacenſis, Lom- A berienſis Epiſcopus: *Bernardinus Carvaial*, Hiſpanus, Carthaginenſis Epiſcopus, Regis Hiſpaniæ quondam ad *Innocentium VIII.* Orator: *Raymundus Perault*, Gallus, Sanctonenſis Epiſcopus, deinde Gurcenſis in Germania, ex quo nomen illi adhæſit Cardinalis Gurcenſis: *Cæſar Borgia*, ipſius *Alexandri VI.* filius nothus: *Hipolitus Eſtenſis*, filius *Herculis* primi Ferrariæ Ducis, Strigonienſis Archiepiſcopatus Adminiſtrator: *Fridericus Caſimirus*, Regis Poloniæ filius, Cracovienſis Epiſcopus: *Julianus Cæſarinus*, Nobilis Romanus, Protonotarius Apoſtolicus: *Dominicus Grimanus*, Nobilis Venetus, vir doctiſſimus: *Alexander Farneſius*, Nobilis Romanus, Cornetanus Epiſcopus: *Bernardinus Lonati*, Italus, patriâ Papienſis, Protonotarius Apoſtolicus: *Guillelmus Briſonettus*, Gallus, ex Ærarii Præfecto ſub *Carolo VIII.* Maclovienſis Epiſcopus; qui poſtea Remenſem & Narbonenſem adminiſtravit Eccleſiam: *Philippus Lucemburgius*, Gallus, Cenomanenſis Epiſcopus, ſanctimoniâ & miraculis poſt obitum conſpicuus, qui in Martyrologio Gallicano die XXII. Junii celebratur: *Bartholomæus Martinus*, Segobricenſis Epiſcopus in Aragonia: *Joannes de* C *Caſtro*, pariter Hiſpanus, Agrigentinus Epiſcopus: *Joannes Lopez*, Hiſpanus, Peruſinus Epiſcopus: *Joannes Borgia*, ipſius *Alexandri VI.* Nepos, Melphitanus Epiſcopus, deinde Capuanus Archipræſul: *Aloyſius Aragonius*, filius naturalis *Ferdinandi* Aragonum Regis: *Georgius de Ambaſia*, Rothomagenſis Archiepiſcopus, Regni ſub *Ludovico XII.* Adminiſter, deinde Mediolani Prorex, Legatus Apoſtolicus in Galliis, vir antiqua virtute & fide, & ob id maximè laudatus, quòd unius Rothomagenſis Eccleſiæ Sacerdotio abſque ullis Abbatiis contentus vixerit: *Didacus Hurtadus de Mendoza*, Nobilis Hiſpanus, ex Archie- D piſcopo Hiſpalenſi Patriarcha Alexandrinus: *Amaneus Albretius*, Gallus, Convenarum Epiſcopus: *Ludovicus Borgia*, Alexandri Sexti Nepos alter: *Jacobus Serra*, Hiſpanus, Arborenſis Archiepiſcopus: *Thomas Bacocius*, Hungarus, Strigonienſis Archiepiſcopus: *Petrus Iſualia*, patriâ Meſſanenſis, Rheginus Archipræſul: *Franciſcus Borgia*, Coſentinus Archiepiſcopus: *Joannes Verat*, Hiſpanus, Juris utriuſque conſultiſſimus, Salernitanus Archiepiſcopus: *Antonius Trivultius*, Italus, Mediolanenſis, Epiſcopus Comenſis: *Joannes Baptiſta Ferrarius*, Mutinenſis, ſuæ E civitatis & Capuæ Epiſcopus: *Marcus Cornelius*, Nobilis Venetus, Protonotarius Apoſtolicus: *Joannes Stephanus Ferrerius*, Italus, Bononienſis Epiſcopus: *Joannes Caſtellar*, Hiſpanus, ipſi *Alexandro VI.* affinis: *Franciſcus Remolinus*, Hiſpanus, Surrentinus Epiſcopus: *Franciſcus Soderinus*, Florentinus, Volaterranus Epiſcopus: *Melchior Copis à Mekanu*, Germanus, Brixinenſis Epiſcopus: *Nicolaus de Fliſco*, Genuenſis, Forojulienſis Epiſcopus: *Franciſcus de Sprata*, Hiſpanus, Legionenſis Epiſcopus: *Hadrianus Caſtellenſis*, Italus, patriâ Cornetanus, *Innocentii VIII.* F ad Scotiæ & Galliæ Reges Nuntius, Erfordienſis, Bathonienſis, & Vvellenſis Eccleſiæ ſucceſſivè Epiſcopus: *Jacobus Caſanova*, Hiſpanus, patriâ Valentinus, Protonotarius Apoſtolicus, & Summi Pontificis Cubicularius: *Franciſcus Iloris*, ſeu *de Loris*, Hiſpanus, ipſius *Alexandri VI.* affinis, Elnenſis Epiſcopus.

ARTICULUS XII.

DE PIO III. & JULIO II.

I. ALEXANDRO VI ſuffectus eſt *Franciſcus Todeſchinus*, Picolomineo nomine & ſtem- Pius III. mate donatus à *Pio II.* cujus erat ex Sorore Nepos, & ab eodem Senenſis Archiepiſcopus & Cardinalis creatus anno ætatis circiter XX. Urbis ac Piceni Legatione integerrimè functus; à *Paulo II.* ad *Fredericum III.* miſſus, ut Germanorum arma in Turcas concitaret, conventum frequentiſſimum habuit, qui Pontificis obitu diſſolutus eſt. Sub *Innocentio VIII.* diſſidentes Umbros pacavit, *Carolo VIII.* Gallorum Regi in Italiam irrumpenti ab *Alexandro VI.* ſerò admodum obviàm miſſus. Utprimùm in *S. Petri* Cathedra collocatus eſt, de Chriſtiana Diſciplina reſtauranda ſeriò cogitavit: utque id fœliciùs exequeretur, Concilium Oecumenicum, quod unanimi conſenſu intra biennium celebrandum Patres in Conclavi decreverant, ſe quantocyus congregaturum ſignificavit in ſolemni Conſiſtorio ante ſuam Coronationem habito: Sed præclarum ac ſanctum propoſitum importuna mors diſturbavit, quæ ipſi accidit ex cruris ulcere, non abſque ſuſpicione veneni, XV. Kalendas Novembris, anno Chriſti milleſimo quingenteſimo tertio. Vixit annos ſexagintaquatuor, menſes quinque, eloquio, prudentiâ, religione, innocentiâ & gravitate domi foriſque inſignis. Diem Pontificatus dumtaxat vigeſimum ſextum numeravit.

II. Juſtis *Pio III.* perſolutis, Pontifex electus Julius II. eſt *Julianus Ruvereus*, Sixti IV. Nepos, Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis, qui *Julius II.* appellari voluit, intuitu potiùs *Julii Cæſaris*, cujus bellatorem animum æmulabatur, quàm *Julii I.* ſanctiſſimi Pontificis, cujus manſuetudinem & pacificam indolem non adeo imitari curabat. Certas Leges futu- Pacta conventa Cardinalium in Conclavi à Julio II. jurejurando firmata. ro Pontifici propoſuerant Cardinales in Conclavi congregati, quas unuſquiſque ſe ſervaturum promiſit, juravit ac vovit, ſi Pontifex eligeretur. Præcipua illarum capita erant de bello nulli Principum temerè inferendo ſine conſenſu expreſſo duarum ex tribus partium Dominorum Cardinalium, præſtando per calculos albos & nigros: De Cardinalium conſenſu in majoris momenti negotiis expectando, ſcilicet in creatione Cardinalium, in ſententiis adversùs eos ferendis, Tranſlationibus & Exauctorationibus Epiſcoporum, in miſſione Legatorum, in novorum Officiorum inſtitutione, in generali decimarum impoſitione, &c. de Concilio Generali intra biennium à creatione ſua indicendo & celebrando in loco libero & tuto, determinando per eum, & duas partes Cardinalium, ad pacem Chriſtianorum Principum, & Eccleſiæ Reformationem, multarum exactionum moderationem, & ſacram Expeditionem contra Turcas promovendam. Eo voto & juramento ita ſe Patres ſinguli obſtrinxerunt, ut ab illo nec abſolvere ſeipſum, nec alteri abſolutionem committere futurus Pontifex poſſet, ejúſque tranſgreſſor *tanquam perjurus, perturbator & ſcandalizator Eccleſiæ & totius Chriſtianitatis* haberetur: & *ex nunc dabat & concedebat facultatem & poteſtatem duabus partibus Collegii, congregandi Concilium Generale, cujus ſententiæ in concurſu pœnarum ſupradictarum, & aliarum de jure, propter dictorum, publicum & libertatem Sacri Collegii reſpicientium, tranſgreſſionem infligendarum, ſe ſubjiciebat & ſubmittebat.* Hoc juramentum ac votum poſt electionem ſuam *Julius II.* confirmavit hâc verborum

rum formulâ , *Ego Julius II. electus in Summum Pontificem , præmiſſa omnia & ſingula promitto , juro, & voveo obſervare & adimplere in omnibus & per omnia , pure & ſimpliciter & bona fide , realiter & cum effectu , & ſub pœna perjurii & anathematis , à quibus nec me ipſum abſolvam , nec alicui abſolutionem committam. Ita me Deus adjuvet , & hæc ſancta Dei Evangelia.* Hæc in Actis Piſani Conventus anno MDXI. celebrati legere eſt ; cui Conventui ſeu Synodo juramentum hujuſmodi à *Julio II.* violatum occaſionem dedit , illius cum *Ludovico XII.* Rege Chriſtianiſſimo diſſidio roboratam.

Julii II. in Regem Regnúmque Galliæ inimicitiæ.

Enim verò *Julius* , qui toto fere *Alexandri VI.* ipſi infenſiſſimi Pontificatu apud Reges Galliæ *Carolum VIII.* & *Ludovicum XII.* verſatus fuerat, eorum patrocinio ſecurus ; qui ipſos ad Expeditiones Italicas ſuſcipiendas impulerat ; qui inito cum *Ludovico* fœdere, triumphalibus ejus armis Venetos Eccleſiaſticæ Ditionis hoſtes debellaverat , Urbéſque , Caſtra, & Terras Apoſtolicæ Sedi ab ipſis ereptas receperat , Faventiam ſcilicet, Ariminum, Ravennam , Cerviam , &c. paulò poſt receptis in gratiam Venetis , quos ad futurum Concilium appellantes Eccleſiaſtico multaverat Interdicto , ſe *Ludovici* Regis , Gallorúmque hoſtem apertè profeſſus eſt , Gallos Italiâ pellere decrevit , *Ferdinando* Hiſpaniæ Regi Neapolitani Regni poſſeſſionem ac inveſtituram conceſſit , eodem cenſu , quo Galliæ Reges obtinuerant , violatis *Ludovici* Regis Chriſtianiſſimi Juribus , cui ab *Alexandro VI.* pars ejus Regni confirmata fuerat , noménque Neapolitani Regis attributum. Inanes iniquiſſimæ ſententiæ cauſas *Julius* obtendit , quòd nimirum Rex Chriſtianiſſimus honorarium vectigal nunquam repræſentaſſet , fœdúſque cum *Ferdinando* abſque Pontificis veniâ pepigiſſet. Grande ſcilicet crimen, & exauctoratione dignum ! quaſi id ipſum etiam *Ferdinandus* (ſi tamen peccatum fuit) non peccaſſet. Secundùm hæc , *Julius* inquieti vir animi & pacis impatiens , Helvetiis , Venetis , Hiſpaniſque in partes vocatis , conditiones æquiſſimas à *Ludovico* Rege prò ejus gratia obtinenda propoſitas rejecit , imperans ut ab *Alphonſi* Ducis Ferrarienſis patrocinio abſtineret , ac Genuæ protectionem dimitteret. Exercitum in Ferrarienſem agrum immiſit , Bononiam ſe contulit ut rem præſentiâ ſuâ acriùs urgeret ; *Alphonſum* Ducem , & quotquot ei opem ferrent aut tuliſſent , nominatimque *Ciamontium* , Cardinalis de *Ambaſia* Nepotem , *Ludovici* Chriſtianiſſimi Regis vices in Italia gerentem , cum omnibus Gallici Exercitûs Ducibus , diris devovit. Qui nihilominus cùm paulò poſt ab eodem *Ciamontio* pene intra Bononiam obſeſſus fuiſſet , urgentibus Cardinalibus conſenſit , licet ægerrimè , ut ad ipſum pro ineunda concordia mitteretur. Sed metu ac periculo liberatus , acceptis Venetorum & Turcarum militantium ſubſidiis , ad priſtina conſilia reverſus , Regem Chriſtianiſſimum apud omnes Chriſtianos Principes accuſavit , quòd Pontificis Romani ſanguinem ſitiens , Exercitum ad eum cum univerſo Cardinalium Collegio obſidendum immiſiſſet. Mox Exercitum ſuum ad obſidionem Ferrariæ progredi juſſit , ac Mirandulam priùs expugnari , quæ in clientela Regis erat. Cujus obſidionem cùm lentiùs procedere videret ob hyemis aſperitatem , validámque obſeſſorum propugnationem , in Caſtra profectus eſt , ibique Ducem agens , non abſque ſui periculo , tandem Oppidum ad deditionem compulit decimo-tertio Kalendas Februarii anni MDXI. quæ *Guicciardinus* Lib. IX. prolixè commemorat. Tractatum interim de pace , Gurcenſi Epiſcopo Interprete , quem *Maximilianus* Imperator Oratorem ad *Julium II.* & ad Regem Chriſtianiſſimum propterea miſerat : ſed pacis conſiliis *Julii* pertinaciâ & odio in Regem diſſipatis , Gurcenſis Antiſtes, contemptis honoribus & Cardinalitiis infulis , quas illi Pontifex pollicebatur , ſi Imperatorem à Gallorum amicitiâ divelleret , re infectâ in Germaniam rediit. Pacis ſpe ſublatâ , ad quam ſe propenſiſſimum Rex Chriſtianiſſimus exhibuerat , *Stephano Poncherio* Pariſienſi Epiſcopo , ſummæ auctoritatis , doctrinæ & prudentiæ viro , ad Mantuanum Conventum miſſo Oratore , Gallicus Exercitus Duce *Trivultio* Polemarcho , Concordiam ac Bononiam expugnavit , Pontificias Venetáſque copias diſſipavit. Rex bellum in Pontificem , quamvis hoſtem , geſtum , nec decorum , nec utile Majeſtati ſuæ ratus , *Trivultio* Duci juſſit, ut Bononiâ in Bentivolorum poteſtate relictâ , & reſtitutis , ſi quæ occupaſſet , Ditionis Pontificiæ locis , Exercitum in Mediolanenſium fines reduceret. Regiis Mandatis paruit *Trivultius*. Hac verò Chriſtianiſſimi Regis moderatione *Julius* nequaquam delinitus , ſed efferatus magis , omnes penitus concordiæ rationes abjecit. Adeo impotens ipſius erat in Regem , Gallóſque odium. Piſano Conventui , ſub nomine Concilii Generalis, à novem Cardinalibus , *Maximiliani* Imperatoris, & *Ludovici XII.* Regis Francorum auctoritate fretis indicto , Concilium Lateranenſe Quintum oppoſuit , anno MDXII. Utriuſque Hiſtoriam in Diſſertationibus exponemus. Nec verò bellum Eccleſiaſticum quod oppoſitis Conventibus gerebatur, profani belli , quod gladio temporali conficiebatur , impetum retardavit.

Gallici Exercitus cum Pontificio pugna ad Ravennam.

Gaſto Fuxius Dux Nemorſius , Regis Sorore natus , viginti duorum annorum adoleſcens , copiarum Gallicarum Imperator , Bononiam , Brixiámque recepit , Ravennam oppugnare decrevit : Ad cujus auxilium accedente Fœderatorum Exercitu , celeberrima illa pugna Ravennas ipſo die Paſchatis XI. Aprilis anno MDXII. commiſſa eſt , multâ hoſtium ſtrage , ipſius etiam *Fuxii*, Victoris licèt ſuóque ſepulti triumpho, cæde cruenta. Captus à victore Exercitu Pontificius Legatus *Joannes Mediceus*.

Ravennæ expugnatio.

Ravenna expugnata ac direpta eſt. Victores in patriam temearunt , dicentes : *Adversùs pietatem non pugnandum: ſi quis illam vicerit , vel in ipſa victoria pœnas dare. Ita victoriæ ſuffragium temperavit Deus , ut uterque victus ſit , uterque vicerit , ne planè vel ſuperbiret victor, vel victus interiret ; uti uterque diſceret , hic Sacris , non armis fidere ; ille Sacra armis non oppugnare ; alter bellis , alter templis parceret , uterque ab injuria abſtineret.* Verba ſunt *Ægidii* Cardinalis *Viterbienſis* in Hiſtoria MS. XX. Sæculi. Ad *Julii* partes tandem acceſſit *Maximilianus* Cæſar , quibus etiam ſe adjunxit *Henricus* Angliæ Rex. Galli Mediolano pulſi poſt pugnam Ravennatem : *Julius* inſtituiſſe dicitur ut in Italia contra Gallos ad pulſum Angelicæ Salutationis Deiparæ , cum eadem Salutatione tres breves Orationes ad Virginem *Mariam* , quas ipſe dictaverat , recitarentur. Rex verò *Ludovicus XII.* ab Epiſcopis Regni ſui obtinuit, ut quotidie ad elevationem Corporis Chriſti in Eccleſiis Cathedralibus , Collegiatis , & Conventualibus , inter Miſſarum ſolemnia Verſiculus ille decantaretur.

O Salutaris Hoſtia ,
Quæ cæli pandis oſtium ,
Bella premunt hoſtilia ,
Da robur , fer auxilium.

Ad cujus finem loco illorum verborum , *fer auxilium* , Cantores Regii adjunxerunt , *Serva Lilium*. Ita referunt *Urbanus Reverſus* Doctor Theologus, Canonicus & Præcentor Senonenſis, in Vi-

tis Pontificum Senonenſium; *Clictoveus* Lib. I. Hymnorum Eccleſiaſticorum, *Eſpencæus* Lib. I. *De Euchariſtiæ Adoratione* Cap. X. *Sanctesſius* Lib. de Rebus Euchariſtiæ, Repetit. IX. Cap. VII. & *Pithœus* in Gloſſis ad Libros Capitularium.

Sententiam Excommunicationis in *Ludovicum* Regem Francorum promulgaſſe *Julium* in Conſiſtorio, menſe Junio anni MDXII refert *Paris de Graſſis* in Diariis MSS. ab *Odorico Raynaldo* ſæpe laudatis. Eodem anno XII. Kalendas Auguſti, Diploma in eumdem Regem Chriſtianiſſimum promulgavit, quo univerſis & ſingulis Chriſti Fidelibus, præſertim Baſcis & Cantabris, ſeu Navarris ſub majoris Excommunicationis latæ ſententiæ pœna, quam quilibet tranſgreſſorum, etiamſi Marchionali, Ducali, Regia, Pontificali, aut alia quavis Eccleſiaſtica vel mundana Dignitate præfulgeret, poſt triduum à die publicationis Literarum illarum in Cæſarauguſtana, Calaguritana, Burgenſi, & Elnenſi Eccleſiis, vel aliqua ex eis, faciendæ computandum, incurſuri eſſent ipſo facto; mandavit ne contra ipſum Pontificem, aut aliquem ex ejus aut Sedis Apoſtolicæ confœderatis, arma ſumere, aut ad *Ludovici* Regis, vel aliorum fautorum ſtipendium militare, ſeu fœdus aliquod cum ipſis inire præſumerent, & eis qui talia ſtipendia fortè recepiſſent, ſeu arma ſumpſiſſent, vel fœdus percuſſiſſent; ut arma in ipſius Pontificis & Confœderatorum favorem auxiliúmque converterent, vel ſaltem ea illico deponerent, & à damnando fœdere diſcederent. Qui verò contumaciter repugnarent, & Excommunicationis hujuſmodi ſententiam per alios tres dies ſuſtinerent, ipſos & eorum quemlibet ſe anathematizare, maledicere, & perpetuo damnationis laqueo innodare, *omnique honore & dignitate* privare & exuere, eóſque excommunicatos, anathematizatos, maledictos, privatos & exutos declarare; aliáſque ad omnes actus legitimos omnino inhabiles & læſæ Majeſtatis reos eadem auctoritate, & de Apoſtolicæ plenitudinis poteſtate denuntiare; eorúmque omnia & ſingula bona publicare, & ipſos capientium ſervos effici velle, ſtatuere atque decernere; civitatéſque, oppida, & terras, & loca quæcumque, Eccleſiaſtico ſupponere interdicto. Eodem anno, Idibus Auguſti, Pontifex, de Fratrum conſilio, totum Franciæ Regnum, atque inprimis Lugdunum, quò tranſlatus demum fuerat Piſanus Conventus, Eccleſiaſtico ſubjecit Interdicto, Nundináſque Lugdunenſes Gebennam tranſtulit, ut ipſe declarat Seſſione III. Concilii Lateranenſis, Conſtitutione quæ incipit: *Sacro approbante Concilio*. De Interdicti æquitate hîc non diſputo. Romanum Pontificem Eccleſiaſticas Cenſuras in Reges ipſos, & Regna integra ferre poſſe, modò cauſa ſubſit, Canonéſque ſerventur, nec his quaſi ultionis ſuæ inſtrumentis utatur, ut *Julius II.* uſus eſt, nemo negaverit, qui Primatum ipſi à Chriſto in univerſa Eccleſia collatum agnoverit, ut agnoſcere & credere Catholici omnes tenentur: ſed poteſtatem transferendi Nundinas ab una civitate in aliam, & privandi Regnum, Urbem, Univerſitatem, Regem, vel ſubditos, jure aliquo temporali extra Ditionem Eccleſiaſticam, quis Romano Pontifici aſſeret, ſi ſecundùm Scripturam Sacram & Traditionem ſapiat? Jus igitur alienum uſurpavit *Julius*, cùm Nundinarum tranſlationem à Civitate Lugdunenſi in Gebennenſem ſibi arrogavit. *Guicciardinus* Lib. XI. ſcribit, Pontificem Regnum *Ludovici*, ejúſque Fœderatorum ditiones, cuivis occupandi feciſſe poteſtatem: ſed illud in Diplomatibus contra *Ludovicum* Regem promulgatis non legimus, nec ab aliis Hiſtoricis memoriæ proditum eſt.

Julii II. in temporalia Regis Chriſtianiſſimi juſta invaſio.

A III. Ea tempeſtate *Ferdinandus* Hiſpaniæ Rex Navarricum Regnum occupavit, quod auctoritate Pontificii Decreti ab ipſo factum Scriptores Hiſpani tradunt, quo *Julius II.* ad plectendum *Joannem Albretium* Regem, Schiſmatis (ut aiunt) fautorem, Navarram prædæ expoſuerit. Ita *Zurita* Lib. X. *Mariana* Lib. XXX. Cap. VIII. *Sandovallius* in Vita *Caroli V.* Imperatoris Lib. I. §. 45. *Anglerius* Epiſtola CCCCXCVI. *Antonius Nebriſſenſis* Lib. I. de bello Navarrico, &c. Sed nullum hujuſmodi Decretum à *Julio II.* datum ac promulgatum fuiſſe, multa probant. Primò diſ- B ſenſus Autorum Hiſpanorum in aſſignando die quo datum ſit; cùm tamen Navarræ Regnum à *Ferdinando* menſe Julio anni MDXII. occupatum eſſe conſentiant. Nam *Mariana* & *Zurita* datum aiunt die XVIII. Februarii; *Sandovallius* die prima Martii; *Anglerius* qui tunc apud *Ferdinandum* agebat, Literas Pontificias menſe duntaxat Auguſto Româ allatas teſtatur. Si datæ ſunt Februario aut Martio menſe, cur tamdiu Romæ retentæ, tuncque demum in Hiſpanias miſſæ, cùm Regnum Navarræ à *Ferdinando* occupatum eſt? Præterea, ſi Navarram occupavit *Ferdinandus* menſe Maio, C quomodo illam occupavit auctoritate Pontificii Diplomatis, quod Auguſto duntaxat menſe datum eſt? Secundò, falſi ſuſpicionem auget, quòd Hiſpani qui ſua tantâ pompâ oſtentare ſolent, nuſquam hujus Diplomatis autographum protulerint, nuſquam apographum legitimè collatum & authenticum exhibuerint, nullibi in ſuis Hiſtoriis ac Libris ediderint. *Sandovallius* ipſe, Pampilonenſis Epiſcopus, cùm certa occaſione de finibus Regnorum ageretur, & ipſum inter à *Philippo* Rege Catholico delegatum, & Baiocenſem Epiſcopum à Rege Chriſtianiſſimo, quæſtio de D Navarræ occupatione diſceptaretur, protulit quidem Diplomatis hujuſmodi Pontificii exemplar, ſed ita ſuſpectum, ut ad Monaſteria Hiſpaniæ dirigendum curarit, cum hac epigraphe, *Transunto de Bulas paraque ſe buſca los Originales*: ut ſcilicet apographum nanciſci poſſet, ſicubi deliteſceret. Quaſi verò Pontificiæ hujuſmodi Literæ quibus Jus Regis Catholici in Navarram niti volunt, in Monaſteriis, & non potiùs in Regiarum Chartarum Theſauro ſervarentur. Tertiò, idem *Sandovallius* in Vita *Caroli V.* Imperatoris, *Julii II.* mentem per *Bullam*, *Breve*, aut *Senten-* E *tiam* ejus apparere ſcribit. Sanè Hiſpanos Scriptores nuſquam Pontificium illud de Navarræ expoſitione, & *Joannis Albreti* Regis exauctoratione Decretum legiſſe compertum eſt, qui ne quidem ſciant quo nomine vocandum ſit, an Bulla, an Breve, an Sententia: cùm tamen hujuſmodi Literarum ac Inſtrumentorum forma longè diverſa ſit. Quartò, *Sandovallius* Decretum iſtud fuiſſe datum ſcribit Kalendis Martii, anno Pontificatus Julii decimo; cùm tamen *Julius* mortuus ſit nono Kalendas Martii, & Kalendæ Martiæ præcedentes in annum Pontificatus ipſius nonum in- F ciderint. *Mariana* verò & *Zurita* die XVIII. Februarii datum ſcribunt, quo tempore *Julius* lethali ægritudine oppreſſus erat, quâ poſt triduum obiit, adeóque Conſiſtorium celebrare non poterat, in quo hoc Decretum conditum volunt: aut ſi in lecto, non ex Cathedra, hoc Edictum tulerit, tribuendum potiùs fuerit deliquio hominis moribundi, quàm conſilio & ratiocinationi viventis; ut rectè ait illuſtris & eruditus Annalium *Baronii* Continuator *Spondanus*, Appamienſis Epiſcopus. *Guicciardinus* quidem Lib. XI. tradit *Ferdinandum* vi Diplomatis à *Julio* in *Ludovicum* Galliæ Regem promulgati, quo illum & quotquot ab ejus partibus ſtarent, cunctis Hæretico-

rum

Julii II. Decretum aut ſententiam falsò jactant Hiſpani, vi cujus Ferdinandus Hiſpaniæ Rex Navarricum Regnum occupaverit.

tum & Schiſmaticorum pœnis damnabat, Navartici Regni poſſeſſionem adiviſſe. Verùm cùm acerba illa *Julii II.* adversùs *Ludovicum* Regem Decreta promulgata tantùm fuerint menſe primùm Auguſti, deinde Decembri, quà ratione occupata dici poteſt à *Ferdinando* Navarra menſe Julio vi hujuſmodi Decretorum? Uni itaque *Ferdinandi* Regis impotenti ambitioni Navarræ invaſio tribuenda eſt, non *Julii II.* auctoritati. Quanquam ſi Navarram prædæ expoſuiſſet, id feciſſet injuriâ, cùm Navarræ Regnum Romanæ Eccleſiæ feudum non eſſet, nec ulla ſit prorſus Romani Pontificis in temporalia Regum qui Eccleſiæ Feudatarii ſeu Clientes non ſunt, auctoritas. Quintò, Diploma in *Ludovicum* Regem Chriſtianiſſimum promulgatum XII. Kalendas Auguſti anno MDXII. nec *Joanni* Navarræ Regi, nec ipſi *Ludovico* nocere potuit, utpote iniquiſſimum, & contra rectam judiciorum formam datum à profeſſo Regis utriuſque hoſte, Hiſpanis contra Gallos jam fœderato, & bellum atrox in Chriſtianiſſimum Regem movente, quo jam ipſum tum Italia reliqua, & Genuæ Protectione, tum Neapolitano Regno, & Mediolanenſi Ducatu hereditario pepulerat, nec intra Regni ſui fines pace frui permittebat, Imperatore, Hiſpano, Anglo, Helvetiis contra ipſum concitatis. Quis immanem clavium abuſum in illo Decreto non agnoſcat, quo in re tanti momenti triduum duntaxat ad commonendum datum eſt, & triduum alterum ad pœnas incurrendas? Cujus publicatio in Meditullio Hiſpaniæ fieri juſſa eſt, unde nec ad *Ludovicum* Regem, nec ad Regem Navarræ, qui jam relicto Regno ad Bearnenſem ditionem confugerat, hujus rei nuncius tam brevi ferri poſſet? Præceps planè Judicium, & à Sedis Apoſtolicæ gravitate, æquitate, moribus alienum, quæ ſemper in longè minoribus cauſis, & adversùs inferioris conditionis homines maturè, ſervatiſque formulis Juris, & ampliationibus atque comperendinationibus, procedere conſuevit. Sextò, Decretum iſtud comminatorium tantùm fuit, nullam ſecutam ſententiam, nullam ſaltem contumaciæ *Ludovici* & *Joannis* Franciæ & Navarræ Regum declarationem videmus. Promulgatum quidem eſt illud *Julii* Diploma in Eccleſia Calaguritana die Sabbathi XXI. Auguſti, & ſequenti Dominica anni MDXII. poſtulante *Petro Maria* Protonotario Apoſtolico, Priore Eccleſiæ Granatenſis, & *Ferdinandi* Regis Hiſpaniæ Capellano, Majeſtatis ejus nomine: Sed nulla Sententia damnationis apparet. Regnum itaque Navarræ auctoritate Pontificiâ non occupavit *Ferdinandus*, cùm illud ante invaſerit, quàm *Joannes* Rex Navarræ pœnas generatim Literis Pontificiis expreſſas incurriſſet. Pœna enimvero ſecundùm illarum tenorem incurri non potuit, niſi poſt ſex dies à promulgatione, ac proinde non ante diem XXVII. Auguſti Regno excidiſſet *Joannes Albretius*. Propriâ itaque auctoritate, & impotentis ambitionis impulſu, non vi Pontificii Diplomatis, Navarram invaſit Rex Catholicus: Siquidem Ducem Albanum nomine *Ferdinandi* die XXI. Julii in Regnum Navarræ hoſtiliter ingreſſum tradit *Zurita*: & *Anglerius*, qui tunc apud *Ferdinandum* agebat, Pampelonem primariam Regni Civitatem ſeſe ei dediſſe Kalendis Auguſti, die Dominico teſtatur; cùm jam Rex Navarræ Regnum ſuum deſeruiſſet, ac in Bearnenſem ditionem ſe recepiſſet, libertati conſulens ſuæ, ſéque fortunæ ſervans meliori. Septimò, non ſolùm defectu auctoritatis, quam in Regum non feudatariorum temporalia Summus Pontifex nullam habet; non ſolùm ob defectum formæ, & præſcripta Juris non ſervata; A verùm etiam ob defectum materiæ, *Joanni* Regi Navarræ nocere non potuerunt generales illæ *Julii II.* Literæ, cùm nullius in Sedem Apoſtolicam criminis reus eſſet. Neque enim Piſano Conventui adhæſerat, ut *Anglerius* teſtatur Epiſtolâ 467. nec ſi adhæſiſſet, culpa hæc fuiſſet exauctoratione punienda (etiamſi hanc poteſtatem habuiſſet Pontifex) cùm venialiter in eo erraſſet, quòd Synodum legitimam arbitraretur, ita ſentientibus magni nominis Theologis & Jureconſultis, & Eccleſiæ Gallicanæ Præſulibus, ſecundi Ordinis Sacerdotibus, ac Doctoribus, qui ex B Juramenti à *Julio II.* ante ſuam electionem præſtiti, & poſt ſuam electionem confirmati verbis, Concilium iſtud legitimè convocatum probabant. Fœdus quidem iniit *Joannes* Rex Navarræ cum *Ludovico* Rege propinquo ſuo XVII. Julii, anni MDXII. cùm *Ferdinandum* & Anglos in ſuam perniciem armatos, & in procinctu invaſionis Regni ſui conſpexit; verùm fœdus contra Summum Pontificem aut Eccleſiam non iniit, ſed pro defenſione ſua duntaxat temporali. Nec ei juſſerat nominatim Pontifex, nec jubere poterat, ut adversùs Chriſtianiſſimum Regem bellum gereret. C Unde *Anglerius* Epiſtolâ 490. ſcribit, XV. Kalendas Auguſti ejuſdem anni, cùm urgeretur *Joannes* Rex Navarræ à *Ferdinando* Hiſpaniæ Rege, ut in *Ludovicum* Francorum Regem arma converteret, alioqui hæreſeos infamiam incurſurus; ipſum reſpondiſſe: *Nihil hujuſmodi ſibi à Summo Pontifice imperatum.* Octavò, quamvis Rex Navarræ reus fuiſſet, *Catharina* ejus conjux, cujus Regnum erat proprium & hereditarium, nullo crimine irretita, in viri ſui condemnatione involvi minimè debuiſſet. Nonò, hunc alióſque occupationis Regni Navarræ ab Hiſpaniæ Regibus ti- D tulos adeo caducos agnovit *Carolus V.* Imperator, ut anno MDXLVIII. Auguſtæ Vindelicorum, mori timens, antequam filius ejus *Philippus* ad ipſum in Germaniam perveniſſet, in Monitis eidem relictis ſcripſerit; credere ſe quidem *Ferdinandum* Regnum Navarræ legitimè adeptum, Séque, Matrémque ſuam illud bonâ fide poſſidere; verùm ad omnem conſcientiæ ſcrupulum diſcutiendum, præcipere ſe filio, ut diligenter inquireret an reſtitui deberet; & ſi ita eſſet, vel omnino reſtitueret, vel congruâ compenſatione redimeret: Conſiliúmque illi dedit, ut cum E *Joanna Albretana*, Nepte *Joannis* & *Catharinæ* poſtremorum Navarræ Regum, ejuſdémque Regni herede, Matrimonium iniret, ut Regni illius jura certo ac inconcuſſo titulo poſſideret. *Philippus* verò in Teſtamento ſuo, Patris Mandata, ob negotia quibus impeditus fuerat, implere ſe non potuiſſe excuſans, filio ſuo *Philippo III.* pariter juſſit, ut de Regni Navartici reſtitutione ſeriò cogitaret, eámque exequeretur, niſi certis documentis compertum haberet poſt diligentem inquiſitionem, *Ferdinandum* illud optimo jure occupaſſe. Decimò, *Pius Quartus* Pon- F tifex Maximus, anno MDLXI. *Antonium* Regem ad obedientiam de Regno Navarræ, inſuper habitâ Hiſpanorum interceſſione admiſit. Nullum itaque contrarium *Julii II.* Decretum extare ipſi perſuaſum erat, aut certe nullius fuiſſe roboris.

IV. Conſtitutiones aliquot Eccleſiæ admodum utiles edidit *Julius II.* Statuit ſcilicet, ut ſi in electione Romani Pontificis crimen ſimoniæ vel ab Electo vel ab Electoribus committatur, electio ipſo facto nulla ſit ac irrita, & contra ipſum uti Hæreticum agi poſſit, & brachii ſecularis auxilium implorari, & cùm ipſe, tum Simoniaci Electores privati ſint Cardinalatu, aliiſque omnibus

Salubres Julii II. Conſtitutiones.

nibus Dignitatibus & Beneficiis Eccleſiaſticis, feudis, bonis, honoribus, &c. & ad Cardinales qui ſimoniæ puri extiterint, jus electionem alteram, & Concilium etiam Generale celebrandi ſit devolutum. Conſtitutio iſta data eſt XIX. Kalendas Februarii anno MDV. incipit: *Cum tam divino:* & habetur Tom. II. Bullarii Romani, eamque in Concilio Lateranenſi confirmavit. Sacro Minimorum Ordini à B. *Franciſco de Paula* condito favit, eorum Regulam à Sancto Patriarcha reformatam, Regulámque alteram ab eodem Tertii Ordinis Perſonis utriuſque ſexus præſcriptam confirmavit; Mendicantium Privilegia cum ipſis communicavit, Conſtitutione datâ quinto Kalendas Auguſti anno MDVI. quæ incipit: *Dudum:* & altera quæ incipit: *Virtute* quæ in Bullario Romano pariter habentur. Monachis etiam Congregationum Montis Oliveti & Vallis Umbroſæ Ordinis S. Benedicti, necnon Eremitis S. Auguſtini, ampliſſima conceſſit Privilegia. Collegium Scriptorum Archivi Romanæ Curiæ inſtituit. Duella in Eccleſiaſtica Ditione prohibuit ſub pœna Excommunicationis latæ ſententiæ, quacumque de cauſa, etiam Legibus permiſſa committerentur; pugiles ubique impunè capi & puniri poſſe pro homicidio aut vulnere, juxta juris communis diſpoſitionem, nulla eis conſuetudine ſuffragante, ſtatuit, corporáque in duello morientium Chriſtianâ Sepulturâ privari. Sub eadem Excommunicationis & Interdicti Eccleſiaſtici pœna Ducibus, Comitibus, Marchionibus, Domicellis, Baronibus, & aliis temporalibus Dominis, Vicariis, Communitatibus, & Univerſitatibus Civitatum, Terrarum, & Locorum Eccleſiæ Romanæ mediatè vel immediatè ſubjectorum prohibuit, ne deinceps, perpetuis futuris temporibus, aliquibus, cujuſcunque dignitatis & nobilitatis eſſent, ex quacunque causâ etiam à Legibus non improbata, locum ſeu campum liberum ad duellum concederent. Conſtitutio data VI. Kalendas Martii anno MDIX. incipit: *Regis pacifici.* Bona naufragantium ad Litora Maris, civitatum, terrarum, & locorum Romanæ Eccleſiæ mediatè vel immediatè ſubjectorum pervenientia, à quoquam occupari prohibuit, ſub pœnis tam à Lege quàm à Canone ſtatutis, necnon publicationis propriorum bonorum.

Julii II. obitus.

V. Obiit *Julius II.* nono Kalendas Martii anno MDXIII. Sacramentis Eccleſiæ religioſè perceptis; ſe Cardinalibus qui ab ipſo defecerant; & Piſani Conventus fuerant Promotores, quos propterea exauctoraverat, injuriam omnem condonare profeſſus ut privatam perſonam, ut Pontificem verò juſtitiam ſervari velle, nec eos ad electionem futuri Pontificis admitti. Dira adversùs *Ludovicum* Francorum Regem moliebatur, à quo in Regem Angliæ, ejus hoſtem, titulum *Chriſtianiſſimi* transferre decreverat, ipſúmque Regia Dignitate ſpoliare, & Regnum proſcribere ac prædæ objicere, ferale Decretum Concilii nomine promulgaturus, ut *Guicciardinus* Lib. XI. teſtatur; niſi illius orbiſque Chriſtiani in quo majora bellorum incendia concitaſſet, miſertus Deus, tam præceps acerbúmque conſilium ipſius morte diſſipaſſet. Ipſum *Joannes Maria de Monte* Sipontinus Archiepiſcopus Oratione habita in Lateranenſi Concilio, *Pariſius de Graſſis*, Cæremoniarum Sacelli Pontificii Magiſter, in ſuis Diariis, *Ægidius* Cardinalis *Viterbienſis*, ab illo Cardinalis creatus, *Ubertus Folietta*, aliique ipſi addicti, à ſtudio Libertatis Eccleſiaſticæ propugnandæ, & Ditionis Eccleſiaſticæ conſervandæ, à magnanimitate & conſtantia in adverſis, ab odio Simoniacæ peſtis, ab ædificiorum magnificentia prædicant. Contra, in ipſum alii ob ea præcipuè quæ in Regem Regnúmque Chriſtianiſſimum attentavit, vehementiùs invehuntur, & inter alios *Budæus* Pariſienſis, tum Regius Secretarius, poſtea Libellorum Supplicum Magiſter. Lib. III. *de Aſſe & Partibus ejus*, Fol. XCI. & XCII. & *Petrus Bizarrus* in ſua Senatus Populique Genuenſis Hiſtoria, ubi eum potius ad belli quàm pacis artes tuendas & obeundas natum ſcribit. *Qui ſi tantùm operæ acuendis Regibus ad bellum in Turcam decernendum, quantùm ad Imperia & Reſpublicas conturbandas & inquietandas contuliſſet, nemini dubium eſſe poteſt, quin Reſpublica Chriſtiana ejus præſidiis ſubnixa, meliore loco & conditione diutius ſuo tempore ſtetiſſet ac floruiſſet.*

Julii II. Cardinales.

VI. Cardinalitiis Infulis à *Julio II.* ornati fuere *Franciſcus Guillelmus de Claromonte*, Gallus, filius *Triſtandi* Magni Franciæ Dapiferi, Agathenſis, Valentinus, ac Senecenſis Epiſcopus: *Joannes de Eſtunica* ſive *De Zuniga*, Hiſpanus, Equitum de Alcantara Magnus Magiſter, deinde Archiepiſcopus Hiſpalenſis: *Clemens Ruverius* Sixti IV. ex Sorore Nepos: *Galeottus Franciottus Ruverius*, Nepos ipſius *Julii*, cui & Beneventanum Archiepiſcopatum contulit: *Marcus Vigerius*, ſeu *Viguerius*, Savonenſis, Ordinis FF. Minorum Profeſſor eruditus, *Sixti IV.* Pronepos: *Robertus Brittus*, Gallus, Armoricus, Trecorenſis primùm, deinde Rhedonenſis, demum Nanoetenſis Epiſcopus: *Leonardus Groſſus Ruverius* Sixti IV. ex Sorore Nepos alter, Aginnenſis in Gallia Epiſcopus, Juris utriuſque ſcientiâ & morum integritate ſpectatiſſimus: *Carolus Dominicus de Carreto*, Genuenſis, Thebanus Archiepiſcopus, deinde Turonenſis & Remenſis: *Antonius Ferrerius*, Savonenſis, Peruſinus Epiſcopus, Domus Pontificiæ Magiſter: *Franciſcus Alidoſius*, Italus, Forocornelienſis, Papienſis primùm Epiſcopus, deinde Bononienſis: *Fatius Santorius*, Viterbienſis, quondam *Julii II.* Præceptor, Cæſenatum Epiſcopus, ac Datarius: *Gabriel de Gabriellibus*, Nobilis Fanenſis, Epiſcopus Urbinas: *Sigiſmundus Gonzaga*, Mantuanus, ſuæ civitatis Epiſcopus: *Joannes de Tremolia*, Gallus, Auſcenſis Archiepiſcopus: *Renatus de Pria*, Gallus, Baiocenſis Epiſcopus: *Ludovicus de Ambaſia*, Gallus, Albienſis Epiſcopus: *Franciſcus Ximenius*, Hiſpanus, Toletanus Archiepiſcopus, ex Ordine FF. Minorum aſſumptus, nobilitate, doctrina, ſanctimonia clariſſimus; Hiſpanici Regni Adminiſtratione, Orani Maurorum urbis munitiſſimæ expugnatione, Granatenſium Maurorum converſione, Bibliorum ὀκταγλώττων editione, Complutenſis Academiæ erectione, ad poſteritatis memoriam celeberrimus: *Sixtus Gara Ruverius*, Julii II. ex Sorore Nepos, Romæ Ordinis S. Joannis Hieroſolymitani Prior: *Chriſtophorus*, Anglus, Eboracenſis Archiepiſcopus: *Henrici VII.* Magnæ Britanniæ Regis ad *Julium II.* Orator: *Antonius Ciochi de Monte*, Juriſconſultus inſignis, Archiepiſcopus Sipontinus: *Matthæus Schiner*, Helvetius, Sedunenſis Epiſcopus: *Petrus de Accoltis*, Aretinus, Anconitanus Epiſcopus: *Achilles de Graſſis*, Bononienſis, ex Rotæ Auditore Tiphernas Epiſcopus, deinde ad Bononienſem tranſlatus: *Franciſcus Argentinus*, Venetus, Concordienſis Epiſcopus: *Bandidellus Saulius*, Nobilis Genuenſis, Hieracenſis Epiſcopus: *Alfonſus Petruccius*, Senenſis, Suanenſis Antiſtes, qui poſtea cum in *Leonis X.* vitam conjuraſſet, purpura & omni Sacra Dignitate exutus, in Arce S. Angeli à carnifice jugulatus eſt anno ætatis XXVII. *Matthæus Longus*, Germanus Epiſcopus Gurcenſis, vir ſingularis prudentiæ & doctrinæ, *Maximiliani* Cæſaris Legationibus magna cum laude functus.

SCHOLION I.

SCHOLION I.

Hunc & præcedentem Articulum his notis confixerunt Religioſi Cenſores. *pag.* 106. 108. 109. 112. *de Alexandro VI peſſimè loquitur*: *Pag.* 117. & 119. *peſſimè loquitur de Julio II.*

R. De his Pontificibus locutus ſum ut probati quique Hiſtorici. Hiſtoriæ leges ſum ſecutus, rectè maléque geſta, virtutes ac vitia, quæ quidem in publica luce fuerunt deſcripſi, nihil affinxi. De Alexandro Sexto locutus ſum ſicut locuti ſunt Infiſſura, Volaterranus, Guicciardinus, Petrus Cardinalis Bembus, Onuphrius Panuinus, Mariana, Odoricus ipſe Raynaldus ad annum 1492. Num. 24 ad annum 1502. Num. 10. & 1503. Num. 10. de Julio II. locutus ſum, ut loquuntur Hiſtorici nullis adverſùs Ludovicum XII. Gallorum Regem præjudiciis occupati, & à ſtudio partium alieni; nec ſilui quæ geſſit commendatione digna. Nonne ita loquitur Palavicinus? *Indulſit Julius Militiæ ſtudiis ſupra quàm opus fuit, & ſupra quàm tanti Capitis ſanctitatem deceret... Erat Julius feraci animo atque iracundo*, &c.

Hiſt. Concil. Trid. lib. 1. cap. 1.

SCHOLION II.

In Eodem Articulo pag. 124. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Qui ſecundùm Scripturam loquitur, non tribuit Papæ poteſtatem in temporalia Regum.*

R. Non ſingularis hæc opinio mea, ſed ſacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ doctrina eſt.

SCHOLION III.

In eodem Articulo pag. 125. hæc verba notant Religioſi Cenſores: *Hiſpani qui ſua tantâ pompâ oſtentare ſolent*, &c.

R. Hæc gentis indoles. Mirum quod in his Minutiis notandis Religioſi Cenſores immorentur.

SCHOLION IV.

Eidem Articulo pag. 125. & 129. hanc notam inurunt: *Peſſima ſcribit de auctoritate Papæ in temporalia.*

R. Nullam prorſus eſſe Romani Pontificis in temporalia Regum, qui Eccleſiæ feudatarii & clientes non ſunt, auctoritatem, ſcripſi ex Sententia ſacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ. Julii II. in Regis Chriſtianiſſimi temporalia invaſionem approbare non potui.

SCHOLION V.

In eodem Articulo pag. 130. hanc propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Nec juſſerat Pontifex, nec jubere poterat, ut adverſùs Regem Galliæ bellum gereret.*

R. Id utique Joanni Navarræ Regi non juſſerat, nec jubere poterat Julius II. Auctoritatem regendi & paſcendi univerſam Eccleſiam, Fideles omnes, Reges ipſos & Imperatores Chriſtianos, S. Petro & Succeſſoribus ejus Chriſtus conceſſit: poteſtatem incendendi belli, & jubendi ut in Regem Chriſtianum & Catholicum arma convertant alii Principes, Pontificibus Chriſtus non contulit; Ad S. Petri & Romani Pontificis primatum non pertinet. Arma ejus, quatenus Chriſti Vicarius & S. Petri Succeſſor eſt, ſpiritualia ſunt, potentiora magiſque formidanda, quàm temporalia. Reges ipſos exigentibus criminibus & pertinaciâ excommunicare & Satanæ tradere poteſt: ſed poſt hæc non habet Eccleſia ampliùs quid faciat.

SCHOLION VI.

In hoc denique Articulo, pag. 131. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Julius II. ex Dei miſericordia obiit.*

„ R. Dira adverſùs Ludovicum Francorum Regem mo-
„ liebatur Julius II. à quo in Regem Angliæ ejus hoſtem ti-
„ tulum *Chriſtianiſſimi* transferre decreverat, ipſumque
„ Regia Dignitate ſpoliare, & Regnum proſcribere ac præ-
„ dæ objicere, ferale Decretum promulgaturus, ut *Guicciardinus* lib. xi. teſtatur; *Niſi illius orbiſque Chriſtiani miſertus Deus, tam præceps acerbúmque conſilium ipſius morte diſſipaſſet.* Hæc ego eo loci. Errorem ne putant Religioſi Cenſores, aſſerere quòd Deus Julii II. miſertus ſit, miſertus & orbis Chriſtiani, in quo nova bella concitaſſet acerbiori executione conſilii? Nonne miſericordiæ Dei tribuendum eſt quòd mala cujuſpiam conſilia diſſipentur, in publicum exitium eruptura, ſive illius morte, ſive aliis mediis omnipotenti providentiâ ordinatis? Nonne in omni opere

A Dei miſericordia ejus & juſtitia eluceſcunt? *Omnes viæ Domini miſericordia & veritas.* Mors ipſa juſtorum miſericordiæ ſimul & juſtitiæ Dei opus eſt. Quid mirum igitur ſi Julii II. mortem divinæ miſericordiæ tribuerim? Quid in hac loquendi ratione cenſurâ dignum?

Pſal. 24. *S. Thomas 1. p. q. 21. a. 4.*

ARTICULUS XIII.

DE LEONE X.

I. *JULIO II.* juniorum Cardinalium operâ ſubſtitutus eſt *Joannes Medicæus*, Florentinus è Familia Principe, *S. Mariæ in Dominica* Diaconus Cardinalis, annum agens ætatis trigeſimumoctavum, Idibus Martii anni MDXIII. & *Leo X.* appellatus eſt. Cardinales ob Piſanum Concilium à *Julio* abdicati, ad novum Pontificem, ejus freti clementiâ, ſupplices acceſſerunt, ab eóque benignè ſuſcepti, cùm Piſanum Conventum ceu Conciliabulum ejuraſſent, & Lateranenſi Concilio ſe adhærere profeſſi eſſent, in priſtinam reſtituti ſunt dignitatem. Actis Piſani Conventus reſciſſis, Lateranenſe Concilium continuavit, pacis præſertim Chriſtianos inter Principes conciliandæ, & C ſacræ contra Turcas Expeditionis promovendæ causâ; Regémque Chriſtianiſſimum *Ludovicum XII.* Roberti Cardinalis Nannetenſis, Sedis Apoſtolicæ Legati, induſtriâ adduxit ad Lateranenſis Concilii reverentiam, improbatis Piſani Conventus Geſtis. *Thomam* Titulo *S. Martini in Montibus* Cardinalem Strigonienſem, Legatum à Latere deſtinavit in Poloniam, Bohemiam, & Hungariam, ut ſacrum bellum adverſùs *Selymum*, qui à Perſide in Hungariam arma Turcica converterat, promulgaret, Reges ad mutuam concordiam ac fœdus hortaretur, Bohemos ad Fi- D dem Catholicam revocaret. Pacem inter *Ludovicum* Francorum, & *Henricum* Anglorum Reges conciliavit. Pacem inter Moſcovitas & Polonos conficere conatus eſt, ut in Turcam communem hoſtem arma verterent. A *Joanne de Laſko* Archiepiſcopo Gneſnenſi, Regis Polonorum Oratore, de Ruthenorum erroribus monitus, de ipſis ad Eccleſiæ fidem & unitatem reducendis conſilia agitavit: miſſa ad Regem Abyſſinorum *Davidem* Legatione, Chriſtianam Religionem apud illos propagare ſtuduit; necnon in America, novis Epiſcopatibus erectis. Cum Rege Chriſtianiſſimo *Fran-* E *ciſco I.* Bononiæ congreſſus, Decembri menſe anno MDXV. unius anni Decimas à totius Regni Beneficiis exigere ipſi permiſit: omniúmque ejuſdem Regni Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & Abbatum Nominationem, vacantibus Eccleſiis, ejus Majeſtati ac Succeſſoribus, in perpetuum conceſſit. Pragmaticæ Sanctionis abolitioni Rex conſenſit; pactis cum Pontifice Concordatis, de quibus in Diſſertatione de Concilio Lateranenſi agemus. Nominationem tamen ad Prælaturas Regi gratis omnino *Leo X.* non conceſſit, ſiquidem ab eo obtinuit, ut Annatæ non ex veteri F cenſu, qui longè minor erat, ſed ex vero & novo ſolverentur. Ortis inter *Franciſcum I.* & *Maximilianum* Cæſarem diſſidiis componendis omnem adhibuit operam: Eundem Chriſtianiſſimum Regem inter & *Carolum* Hiſpaniæ, qui poſtea evectus ad Imperium eſt, pacem compoſuit anno MDXVI. ut ipſorum arma in Turcas converteret. *Franciſcum Mariam Ruvereum*, Julii II. Nepotem, ob vetera crimina, recentémque defectionem, *Urbini* Ducatu, Piſaurique & Senogalliæ Dominiis exuit, eiſque Principatibus auxit *Laurentium Medicæum* Nepotem, ut *Pariſius de Graſſis* in Diariis, & *Guicciardinus* Lib. XII. teſtantur.

Pacta Concordata inter Franciſcum I. Regem Chriſtianiſſimum, & Leonem X.

Leo X pacis inter Francorum & Hiſpaniæ Reges ſequeſter.

F Soluto

Soluto Lateranenſi Concilio, Congregationem inſtituit, in qua de ſacra in Turcas Expeditione urgenda & exequenda deliberaretur. Deliberationum Capita ad Principes miſſa, & eorum examini correctionique ſubjecta, legi poſſunt apud *Odoricum Raynaldum*, ad annum MDXVII. Num. XXXIII. Juſtitiæ clementiæque laudem conjunxit *Leo X.* cùm Cardinales quoſdam in ipſius vitam conjuratos Infulis ac Beneficiis omnibus exuit, conjurationis caput *Alphonſum Petrucium* Cardinalem Senenſem, Rerum Capitalium Judicibus tradidit, quorum Sententiâ in carcere ſtrangulatus eſt: conſciis verò criminis *Bandinello Saulio*, & *Raphaëli Riario* pepercit, eóſque in priſtinam reſtituit Dignitatem. *Thomam de Vio* Cardinalem *Cajetanum* in Germaniam Legatum miſit, cùm ut *Maximilianum* Imperatorem, cæteróſque Germaniæ Principes ad bellum ſacrum ſuſcipiendum urgeret, tùm ut Bohemorum reliquias ab Huſſitica Hæreſi ad Catholicam Fidem, & Eccleſiæ Romanæ Communionem reduceret: tum etiam ut *Lutherum* novam hæreſim ſpargentem coërceret. *Bernardo de Bibiena*, S. Mariæ in Porticu Diacono Cardinali Gallicam Legationem commiſit, ejuſque operâ *Franciſcum I.* Regem Chriſtianiſſimum ad ſuppetias Chriſtianæ rei contra Turcarum Tyrannum ferendas hortatus eſt anno MDXVIII. Magnos ad ſacram Expeditionem animos Rex oſtendit, multa pollicitus eſt; cui propterea Gallicanorum Sacerdotiorum decimas Pontifex attribuit. *S. Franciſcum de Paula* ſacri Minimorum Ordinis conditorem in Sanctorum numerum ſolemni ritu retulit anno MDXIX. prima die Maii, Diploma ea de re datum, quod incipit his verbis: *Excelſus Dominus*: habetur Tom. II. Bullarii Romani pag. 607.

Lutheri damnatio.

Lutheranorum errorum XLI. Capita confixit XVII. Kalendas Julii anno MDXX. Lutheri Libros ac Scripta, in quibus illi continebantur, damnavit ac flammis tradi juſſit. Hæreſiarchæ ac Sectatoribus peremptoriam diem dixit, quâ niſi errores ejurarent, velut Hæretici ab omnibus Fidelibus haberentur atque vitarentur: Tandem Archiepiſcopis, Epiſcopis, Principibus ac Magiſtratibus dedit in mandatis, ut eos caperent, & ex Legum præſcripto in ipſos agerent. Diploma Pontificium, quod incipit his verbis: *Exurge, Domine*, habetur Tom. XIV. Conciliorum Labbeanæ Editionis pag. 390. & Tom. II. Bullarii, pag. 614. Elapſo termino, *Lutherum* & ejus Sectatores, Patronos ac Defenſores quoſcumque, & cujuſcumque Dignitatis, Excommunicatione feriit, in pœnas in hæreticos inflictas ipſos incurriſſe declaravit: omnibúſque & ſingulis tum Parochialium Eccleſiarum Rectoribus, cùm Religioſis quorumcumque Ordinum Profeſſoribus dedit in mandatis, ut è ſacro ſuggeſtu damnatos *Lutheri* Articulos refellerent. Diploma ea de re datum III. Nonas Januarii anno MDXXI. quod incipit: *Decet Romanum Pontificem*: habetur Tom. II. Bullarii, pag. 618.

Variæ Leonis X. Decreta ac geſta.

Caroli V. Regis Catholici electionem in Regem Romanorum approbavit, permiſitque ut Neapolitanum Regnum cum Imperio retineret, quamvis olim ejuſdem Regni Inveſtituram ab Apoſtolica Sede ſuſcipiens, Sacramentum de illis non conjungendis præſtitiſſet. Pactiones de Regno Neapolitano inter *Leonem* & *Cæſarem* initas apud *Odoricum Raynaldum* legere eſt, ad annum MDXXI. Num. LXXXI. & ſequentibus. Dubia quædam circa Regulam Monialium *Sanctæ Claræ* declaravit, Diplomate quod incipit: *Cùm ſicut nobis*: dato die XXIX. Maii anni MDXV. Conſtitutione edita die XIII. Novembris anno MDXVII. quæ incipit: *Intelleximus*, declaravit *Omnes Chriſti Fideles utriuſque ſexus, qui non contempto proprio Sacerdote Parochiali, in Eccleſiis Fratrum Ordinum Mendicantium, Dominicis & Feſtis diebus Miſſas audiunt, ſatisfacere Precepto Eccleſiæ de Miſſa audienda, nec in aliquam labem mortalis peccati, pœnamve incurrere.* Julii II. Conſtitutionem contra pugnantes duello confirmavit X. Kalendas Auguſti, anno MDXIX. Communicationem Privilegiorum omnium inter Ordines Mendicantium edixit Conſtitutione, *Dudum*, data X. Decembris ejuſdem anni. Statuit ut quæcumque ſupplicationes, etiam motu proprio ſub quibuſvis datis in poſterum ſignandæ, diſpenſationum retentionum quorumcumque Monaſteriorum & Beneficiorum, Regularium & Secularium, & quarumcumque Penſionum, & ſimilium Beneficiorum vacantium, & Penſionum tranſlatarum per Promotiones & Commendas Conſiſtoriales, nullius ſint roboris, nec in aliquo eiſdem perſonis proviſis ſuffragentur; ſed hujuſmodi Monaſteria & Beneficia impetrari poſſint, ac Penſiones caſſatæ & extinctæ intelligantur, niſi in Literis Proviſionis expreſſa fuerit diſpenſatio. Decretum iſtud motù proprio edidit *Leo X.* die tertia Januarii anno MDXX. Archiconfraternitatem *Caritatis* ad pauperum mendicare erubeſcentium, & incarceratorum ſubventionem, Mortuorúmque ſepulturam, à *Julio* S. Laurentii in Damaſo Presbytero Cardinali S. R. E. Vicecancellario inſtitutam approbavit quinto Kalendas Februarii, anno MDXX. Monaſterium pro mulieribus ab incontinentia & turpi quæſtu converſis ſub Regula *S. Auguſtini*, & *S. Mariæ Magdalenæ* patrocinio erexit, ſub adminiſtratione Rectorum Sodalitii, ſeu Confraternitatis Caritatis: ac eidem Monaſterio omnia ac ſingula bona Curialium Meretricum, ab inteſtato & abſque condendi Teſtamenti facultate morientium attribuit, Conſtitutione data XIV. Kalendas Junii anni MDXX. Tertiam Regulam *S. Franciſci*, à Seraphico Patriarcha pro utriuſque ſexus Fidelibus in ſtatu ſeculari manentibus conditam, Fratribus & Sororibus Tertii Ordinis in communi ſub trium Votorum Profeſſione viventibus accommodavit, Conſtitutione data die XV. Februarii anni MDXXI. quæ incipit: *Inter cætera*. *Henricum VIII.* Angliæ Regem, ob egregium Librum contra *Martini Lutheri* Hæreſim editum, illuſtri titulo *DEFENSORIS FIDEI* donavit, Diplomate dato quinto Idus Octobris ejuſdem anni. Has Conſtitutiones & Diplomata legere eſt Tom. II. Bullarii. Cùm ob Mediolanum Gallis à *Carolo V.* ereptum, impotentiùs exultaret, apoplexiâ oppreſſus eſt die prima Decembris, anno MDXXI. ætatis XLVI. Pontificatus nono. Ingenii acie, ſermonis elegantiâ, facilitate, prudentiâ, morum ſuavitate ac benignitate quâ omnes excipiebat, patientiâ quâ audiebat, magnanimitate & munificentiâ in viros præſertim eruditos, laudem, amorémque plurimorum promeritus eſt. In

Leonis X. Elogium.

Sacerdotiis conferendis ſe integerrimum præſtitit. Libellos ab aliquo è ſuis Cubiculariis oblatos, quibus indecorum aliquid poſcebatur, interdum laceravit. Romanam Academiam inſtauravit, conquiſitis undique viris doctrinâ excultiſſimis. *Santi Pagnino* Verſionis Scripturæ Sacræ ex Hebreo Textu edendæ autor fuit, ſumptus ad tantum opus neceſſarios liberaliter ſubminiſtravit, Religioſo ac Erudito Interpreti gratulatus eſt. Venationibus, aucupiis, luxui, ſplendidiſſimis conviviis, Muſicæ magis deditus fuit, quàm Pontificem deceret. Moribus aliàs caſtiſſimis, famâque intaminatâ fuit, quam nec *Lutherus* Eccleſiæ infenſiſſimus hoſtis ab ipſo damnatus, violare auſus eſt. Bis per hebdomadam jejunabat, quarta

quartâ feriâ temperabat à carnibus, ſextâ in memoriam Chriſti patientis herbâ tantùm ac legumine veſcebatur. De ipſo legendi *Cabrera*, *Paulus Jovius*, *Onuphrius Panvinius*, & *Ciaconius*.

Leonis X. Cardinales.

II. Inter Cardinales adlegit *Laurentium Puccium*, Florentinum, Protonotarium Apoſtolicum & Datarium: *Julium Medicem*, fratrem patruelem, Archiepiſcopum Florentinum: *Bernardum Divitium*, Bibiena Florentinæ Diœceſeos oppido oriundum, Ærarii Pontificii Præfectum: *Innocentium Cybo*, Genuenſem, ex ſorore Nepotem: *Thomam Volſæum*, Anglum, Eboracenſem Archiepiſcopum, & Regni ſub Henrico VIII. Cancellarium: *Hadrianum Gouffier de Boiſi*, Gallum, Albienſem Epiſcopum, Magnum Franciæ Eleemoſynarium: *Antonium Bohierium*, ex Ordinis Benedictini Monacho & Abbate Fiſcanenſi, Bituricenſem Archiepiſcopum: *Guillelmum Croium*, Belgam, Cameracenſem Epiſcopum, deinde Toletani Archiepiſcopatus Adminiſtratorem: *Franciſcum de Comitibus*, Nobilem Romanum, Compſanum Archiepiſcopum: *Joannem Picolomineum*, Pii III. Nepotem, Senenſem Archiepiſcopum: *Joannem Dominicum de Cupis*, Romanum, Tranenſem Archipræſulem: *Nicolaum Pandulchinum*, Florentinum, Piſtorienſem Epiſcopum: *Raphaëlem Petruccium*, Senenſem, Groſſetanum Epiſcopum, Arciſque S. Angeli Præfectum: *Andream de Valle*, Romanum, Cancellariæ Apoſtolicæ Regentem, & Epiſcopum Melitenſem in Calabria: *Bonifacium Ferrerium*, Vercellenſem Epiſcopum: *Joannem Baptiſtam Palavicinum*, Genuenſem, Cavallicenſem Epiſcopum: *Pompeium Columna*, Nobilem Romanum, Reatinum Epiſcopum, & Bononiæ Prolegatum, deinde Montis Regalis Archipræſulem: *Scaramutiam Trivultium*, Mediolanenſem, Juris in Ticicenſi Gymnaſio quondam Profeſſorem doctiſſimum, Comenſem Epiſcopum: *Dominicum Jacobatium*, Patririum Romanum, pietate & Juris utriuſque ſcientiâ ſpectatiſſimum, ex Rotæ Auditore *Lucerinum* Epiſcopum, qui de Concilii & Summi Pontificis auctoritate ſcripſit: *Laurentium Campegium*, Bononienſem, Juris peritiſſimum, ex Rotæ Auditore Feltrenſem Epiſcopum, apud *Maximilianum* Imperatorem Nuntium Apoſtolicum: *Ludovicum Borboninm*, Regiæ Francorum ſtirpis Principem, Laudunenſem Epiſcopum, Senonenſem deinde Archipræſulem, Sorbonæ Proviſorem: *Hadrianum Florentinum*, Belgam, Theologum Lovanienſem, Caroli V. Imperatoris, & Hiſpaniæ Regis Præceptorem, Dertuſenſem Epiſcopum: *Aloyſium Roſſum*, Florentinum, affinem Medicææ genti, Protonotarium Apoſtolicum: *Franciſcum Armellinum*, Peruſinum, Cameræ Clericum, *Mediceo* nomine & inſignibus ab ipſo *Leone* donatum: *Thomam de Vio Cajetanum*, Ordinis FF. Prædicatorum, virum pietate, doctrinâ, operibus celeberrimum, qui Legatione Apoſtolicâ in Germania ad coërcendum *Lutherum*, naſcentémque hæreſim profligandam functus eſt: *Chriſtophorum Numalium*, Ordinis Minorum Miniſtrum Generalem: *Ægidium Viterbienſem*, Ordinis Eremitarum *S. Auguſtini* Moderatorem ſupremum, virum doctiſſimum, qui multa ingenii ſui ac eruditionis argumenta reliquit, & inter alia Hiſtoriam viginti ſæculorum, quam ex MS. Angelicæ Bibliothecæ *S. Auguſtini* ſæpè laudat *Odoricus Raynaldus*: *Guillelmum Raymundum de Vich*, Hiſpanum, Protonotarium Apoſtolicum: *Sylvium Paſſerinum*, Italum, patriâ Cortonenſem, Datarium: *Franciſcum Urſinum*, Nobilem Romanum, affinem ſuum: *Paulum Æmilium Ceſium*, Romanum, Juris peritiſſimum, Cancellariæ Apoſtolicæ Regentem: *Alexandrum Ceſarinum*, Romanum, virum ingenio clarum, Juris & Sacrarum Literarum ſcientiâ conſpicuum: *Joannem Salviatum*, Florentinum, ex ſorore Nepotem: *Nicolaum Rodulphum*, familiarem ſuum, & Cubiculariorum Principem: *Auguſtinum Trivultium*, Patritium Mediolanenſem, qui Romanorum Pontificum & Cardinalium Hiſtoriam ſcripſit, quam laudat *Onuphrius Panvinius*: *Franciſcum Piſanum*, Nobilem Venetum, Narbonenſem poſtmodum Archiepiſcopum: *Alphonſum*, Luſitaniæ Infantem: *Albertum*, Joannis Marchionis Brandeburgenſis filium, Magdeburgenſem, ac Moguntinum Archiepiſcopum: *Joannem à Lotharingia* Principem, Coadjutorem Metenſem: *Herardum à Marka*, Leodienſem Epiſcopum.

Leonis X. Nævi. Palavicin. ab Hiſtor. Concil. Triden. Lib. I. Cap. 2.

III. Præter eos quos leviter perſtrinximus *Leonis X.* nævos, vitio ipſi vertitur quòd majori curâ foveret ac promoveret viros humanioribus literis excultos, quàm Theologos, magiſque Poëticâ, quàm Eccleſiæ Hiſtoriâ ac Patrum doctrinâ delectaretur. Ac utriuſque noxæ pœnas ipſum exolviſſe *Palavicinus* obſervat. Si namque Theologis aſſueviſſet, cautiùs in diſtributione Indulgentiarum eorum conſilio ſe geſſiſſet: & niſi virorum Eccleſiaſticâ eruditione præſtantium copia ipſi defuiſſet, eorum fortè Scriptis naſcentem *Lutheri* hæreſim oppreſſiſſet. Profuſas illas Indulgentias conceſſit causâ colligendæ per eleemoſynas pecuniæ, ut opus Vaticanæ Baſilicæ à *Julio II.* inceptum perficeret. *Leonem X.* accuſant *Guicciardinus*, & *Petrus Suavis Polanus*, in Hiſtoria Tridentini Concilii, quòd pecunias ex Indulgentiis collectas in Saxonia, finitimiſque regionibus, *Magdalenæ* ſorori ſuæ dono dederit. Id tamen falſi ſuſpicione non caret, cùm in Vaticano Tabulario & Cameræ Apoſtolicæ libris, nulla hujuſmodi conceſſionis mentio habeatur, teſte *Felice Conteloro*, ejuſdem Tabularii Cuſtode ac diligentiſſimo Scrutatore. Præterea *Leonis* excelſus animus operiſque magnificentia perſuadent, pias illas Fidelium collationes, longéque majores opes in illius Ædificii fabricâ fuiſſe abſorptas. Eumdem Pontificem accuſant, quòd hunc Indulgentiarum proventum privatis quibuſdam divendiderit, ut Principes in vectigalibus conſtituendis facere ſolent. Atque id turpem faciem præ ſe tuliſſe fatetur *Palavicinus*, adeo ut ſatius fuiſſet quodcumque incommodum devorari, quàm hoc ſcandalum vel activum vel paſſivum Chriſtianis populis afferri. At vix aliam iniri potuiſſe rationem, ſubdit, nec in cujuſquam detrimentum id ceſſiſſe, cùm voluntaria collatio eſſet ex Indulgentiis proveniens. Cap. 3. Lib. I.

P. Suavis Polanus refellitur.

Calumniatur *Suavis*, cùm Indulgentiarum promulgationem fuiſſe demandatam ait Dominicanis, non Eremitis *S. Auguſtini*, ut mos erat, quò quid auctius exprimeretur. Falſum inprimis eſt quòd Auguſtinianis hoc munus injungi conſueviſſet. Id enim *Julius II.* Minoribus impoſuerat. Id Miniſtro Generali Minorum unà cum Archiepiſcopo Moguntino commiſerat *Leo* in pluribus Germaniæ locis, Diplomate dato die ultimâ Martii, anni MDXV. Equites Teutonici FF. Prædicatores elegerant ad promulgandas ſimiles quaſdam Indulgentias, ipſis ab eodem Pontifice in ſubſidium adversùs Turcam collatas. Præterea *Leo* FF. Prædicatoribus hanc provinciam non demandaverat, ſed *Alberto* Archiepiſcopo Septemviro Moguntino, è Brandeburgenſi familia, viro tunc in Germania præſtantiſſimo. Hic verò Indulgentias promulgandas dedit *Joanni Tetzelio* Quæſitori Fidei, ex Ordine Prædicatorum doctiſſimo viro, & Concionatori ferventiſſimo, qui pro Teutonicis Equitibus ſimili promulgatione antea functus fuerat.

SCHOLION.

In hoc Articulo pag. 145. hanc Propoſitionem Religioſi Cenſores reprehendunt: *Si Leo X. Theologis aſſuevisset, cautiùs in diſtributione Indulgentiarum eorum conſilio ſe geſſiſſet.*

R. Verba ſunt Palavicini Lib. 1. Hiſtoriæ Concilii Tridentini, cap. 2. pag. 8.

ARTICULUS XIV.

DE ADRIANO VI.

I. ADRIANUS, Batavus; Trajecti, quæ Urbs uni ex fœderatis Hollandiæ Provinciis nomen facit, patre *Florentio* aulæorum textore, ſeu, ut alii volunt, cerviſiæ coctore natus, in Lovanienſi *Portiorum* Collegio cum pauperibus Scholaſticis gratis educatus, & optimis artibus inſtitutus eſt. Theologicam Lauream in Academia Lovanienſi conſecutus, cujuſdam in Batavia Parochiæ adminiſtrationem, operâ *Margaritæ*, Maximiliani Cæſaris filiæ, quæ tum Belgis imperabat, obtinuit. Deinde munus Cancellarii in celebri illa Univerſitate ipſi delatum eſt. Porro cùm in Belgio, ubi natus erat, *Carolus Auſtriacus*, Philippi I. Caſtellæ Regis filius, educaretur, ac patre defuncto, *Maximiliani Auguſti* Avi ſui curæ relictus eſſet, *Adrianum* ipſi Præceptorem dedit *Maximilianus*. A *Carolo* minùs ad ſtudia propenſo in Hiſpaniam ad *Ferdinandum* Regem Catholicum Orator miſſus, illi ſibique ita conciliavit ſenioris Regis, cujus in Regna ſucceſſurus erat, animum ob ſuſpiciones quaſdam ſubalienatum, ut Epiſcopatu Dertuſenſi ab ipſo ornatus fuerit. Poſt hæc à *Leone X.* in Collegium Cardinalium commendatione Imperatoris, & ob egregia merita adlectus, cùm *Carolus V. Ferdinando* in Regna ſucceſſiſſet, ac paulò poſt ad Imperii coronam capeſſendam vocatus, in Germaniam proficiſci decreviſſet, *Adrianum* Regni Procuratorem creavit. Defuncto *Leone X.* Julii Medicæi Cardinalis ſtudiis, & *Thomæ de Vio Cajetani* auctoritate, ſummo totius Collegii conſenſu, abſens licèt, paucíſque Patrum ex facie notus, divino conſilio Pontifex electus eſt, retentóque nomine, *Adrianus Sextus* appellari voluit. Quamvis *Carolo Quinto* multis nominibus obſtrictus, communem ſe parentem Principibus omnibus præſtitit, ipſum inter & *Franciſcum I.* Francorum Regem pacem conciliare ſtuduit: Chriſtianiſſimo Regi benevolentiſſimam explicuit voluntatem. Romam appulſus, ad componendam Aulam ſtatim animum adjecit. Indulta Cardinalium, Reſervationes, & Gratias Expectativas à die notitiæ Electionis ſuæ revocatas declaravit, déque illa revocatione inter alias Cancellariæ Sanctiones, Regulam edidit ac promulgavit. Ad Curiæ reformationem viros doctrinâ, pietate, induſtriâ eximios acceſſivit. Ex eorum conſilio modum adhibuit quæſtuoſæ in concedendis Indulgentiis ac Diſpenſationibus liberalitati. Nova Officia ſuper ordinariis Apoſtolicæ Cameræ proventibus à *Leone X.* inſtituta, ex quibus pretio datis plurimùm emolumenti ejus ærario acceſſerat, paulatim abolebat; vacantia nulli pretio dabat, etiamſi ærarium Pontificium exhauſtum eſſet.

II. Multos invenit obices perficiendæ Reformationis, quam ad Lutheranam Hæreſim evertendam plurimùm profuturam, immo neceſſariam noverat. *Ludovico* Hungariæ Regi ſuppetiæ adverſùs Turcarum impetum ferendæ, Hieroſolymitanis Equitibus in Inſula Rhodo à *Solimano* obſeſſis auxilia mittenda, vindicandum Arimi- A num à *Malateſtis* ſubreptum. Ad hæc peſtis graviſſima juſtitium indixit. Immenſis ſumptibus in tanta rerum neceſſitate faciendis, nec parſimonia quam erga ſe adhibuit *Adrianus*, nec pleniſſima carnis & ſanguinis oblivio ſuffecere. Ideóque illi neceſſe fuit ſeverioribus modis pecuniam parare, quæ res apud populum avaritiæ illi opinionem, immeritò licèt, peperit. Invidiam auxit credita Belgis duntaxat rerum adminiſtratio, cùm Italorum artibus diffideret. *Franciſcum Soderinum*, Cardinalem, quicum arcana rerum communicare liberali fiduciâ ſolitus erat, ceu ambiguæ fidei virum, B proprius literis, arbitrariis notis conſcriptis, convictum carceri tradidit. *Bernardino Carvaiali*, & *Nicolao Fliſco* Cardinalibus, cùm fortè quererentur, quòd eos in conſilium ſuperiorum Pontificum more non adhiberet, reſpondit: Nemini vel Cardinali ſe temerè credere, quod abſque Reipublicæ periculo credere non poſſet.

III. *Franciſcum Cheregatum* Epiſcopum Aprutinum, ad Conventum Norimbergæ, abſente Imperatore coactum, Nuntium deſtinavit. Duo potiſſimùm ipſi injuncta: Hungariæ à Turcarum incurſibus defenſio, & Germaniæ à Lutherana lue C curatio. Ex Mandatis illi datis intelligimus, quanta eſſet *Adriani* ſinceritas, quantum reſtaurandæ diſciplinæ ſtudium. Hæreſim propter peccata populi, diſſolutóſque Cleri mores ortam fatetur, ſe à Romana Curia reliqui Ordinis Eccleſiaſtici emendationem inchoaturum promittit, eo ſe conſilio Pontificatum ſuſcepiſſe declarat; Beneficia in Germania vacantia probis doctiſque, & nihilominus tenuioris fortunæ viris diſtribuere ſtatuit. Religioſiſſimi Pontificis verba temperare mihi non poſſum quin deſcribam.

Adriani VI. Mandata Franciſco Cheregato in Germania Nuntio data.

Item dices, Nos ingenuè fateri, quòd Deus hanc per- D *ſecutionem Eccleſiæ ſuæ inferre permittit propter peccata hominum, maximè Sacerdotum & Eccleſiæ Prælatorum. Clamant Scripturæ peccata populi derivari à peccatis Sacerdotum: proptercáque (ut ait Chryſoſtomus) Salvator noſter curaturus infirmam civitatem Jeruſalem, ingreſſus eſt priùs Templum; ut peccata Sacerdotum primò caſtigaret, inſtar boni Medici, qui morbum à radice curat. Scimus in hac Sancta Sede aliquot jam annis multa abominanda fuiſſe, abuſus in ſpiritualibus, exceſſus in Mandatis, & omnia denique in perverſum mutata: nec mirum ſi ægritudo à capite in membra, à Summis Pontificibus in alios inferiores Prælatos deſcen-* E *derit. Omnes nos (id eſt, Prælati & Eccleſiaſtici) declinavimus unuſquiſque in vias ſuas, nec fuit jam diu qui faceret bonum, non fuit uſque ad unum. Quamobrem neceſſe eſt, ut omnes demus gloriam Deo, & humiliemus animas noſtras ei, videáque unuſquiſque noſtrûm unde ceciderit, & ſe potius quilibet judicet, quàm à Deo in virga furoris ſui judicari velit. Qua in re quod attinet, polliceberis nos omnem curam adhibituros, ut primùm Curia hæc, unde fortè omne hoc malum proceſſit, reformetur; ut ſicut inde corruptio in omnes inferiores emanavit: ita etiam ab eadem ſanitas & reformatio omnium emanet. Ad quod procurandum* F *Nos tantò arctiùs obligatos reputamus, quantò univerſum mundum avidiùs hujuſmodi reformationem deſiderare videmus. Nos, uti aliàs tibi dixiſſe credimus, Pontificatum hunc nunquam ambivimus; immo, quantùm in nobis fuit, longè maluiſſemus privatam vitam agere, & in ſancto otio Deo ſervire. Et profectò Pontificatum ipſum planè recuſaſſemus, niſi Dei timor & ſinceritas Electionis noſtræ modus, necnon ſchiſmatis ex recuſatione noſtra imminentis metus Nos acceptare illum coëgiſſet. Subjicimus igitur colla ſummæ dignitati, non ob dominandi libidinem, neque ad ditandos propinquos noſtros, ſed ad divinæ voluntati parendum, ad deformatam ejus ſponſam Eccleſiam Catholicam reformandam, ad ſubveniendum oppreſſis, & doctos & virtute*

Apud Odoricum Rayn. Tom. XX. Annal. Eccleſ. ad an. 1522. Num. LXVI.

præditos

præditos, qui multo jam tempore neglecti jacuerunt, erigendum & ornandum; & denique ad omnia illa agendum, quæ bonum Pontificem, & legitimum Beati Petri Succeſſorem agere oportet. Quanquam nemo mirari debebit, ſi non ſtatim omnia errata & abuſus omnes per Nos emendatos viderit. Inveteratus nimiùm morbus eſt, nec ſimplex, ſed varius & multiplex, pedetentim in ejus cura procedendum eſt, & priùs gravioribus magiſque periculoſis occurrendum, ne omnia » *pariter reformari volentes, omnia perturbemus.* Om- » nes ſubitæ mutationes (*inquit Ariſtoteles*) in Re- » publica periculoſæ ſunt: & qui nimis emungit, » elicit ſanguinem.

Et infra: *Item quia intelleximus in Germania eſſe multos bonos & doctos viros pauperes, aliqua etiam præclara ingenia quæ ex indignitate Apoſtolicarum Proviſionum Hiſtrionibus & Stabulariis, potiùs quàm viris doctis fieri ſolitarum, à Sedis hujus devotione averſa: cupimus ut inquiras quinam illi ſint, eorùmque nomina ad Nos tranſmittas, ut occurrente Beneficiorum Germanicorum vacatione, illos proprio motu providere poſſimus. Scimus enim quantùm Dei honori & animarum ſaluti, ac ædificationi obfuerit, quòd jam diu Beneficia Eccleſiaſtica data fuerunt hominibus indignis.*

Adriani VI. Mandata Franciſco Cheregato in Germania Nuntio dat.

Reſponſa Principum Germaniæ

Apud Goldaſtum Tom. 1. Conſtitutionum Imperialium. Pag. 452. & 455. Et apud Odoricum Raynaldum ad an. 1523.

Pontificiis Mandatis Conventus Norimbergenſis reſpondit. Motam in Pontificio Diplomate, Edictóque Cæſareo exequendis Principes excuſarunt. Promiſſionem Pontificis de obſervandis *Concordatis Germaniæ* laudarunt, rogarunt ejus Sanctitatem ut poſtulationibus ſecularium Principum ſeparato Libello ad eum mittendis ſatisfaceret. De Annatis expoſtularunt, ut à Cæſareo Fiſco, non à Romano Pontifice deinceps exigerentur; quandoquidem earum exactioni ad tempus ſub conditione conſenſerant Germani, dummodo in bella contra Turcas pecunia impenderetur, quod neutiquam præſtitum fuerat. Cùm verò ipſorum conſilia Pontifex expoſceret, quibus *Lutherus* ejúſque Sectatores comprimerentur, reſponderunt; Concilium intra annum à Summo Pontifice de conſenſu Cæſaris congregandum videri in aliqua Germaniæ urbe: in quo Concilio, amoto quovis obice obligationis jurisjurandi, liberè quiſque ſententiam diceret de mediis ad ſananda vel avertenda Chriſtianæ Reipublicæ mala conducibilibus & opportunis. Interim ſe daturos operam, ut Saxoniæ Dux, in cujus ditionem *Lutherus*, ejúſque nonnulli Aſſeclæ ſe receperant, eos quicquam ſcribere vel typis edere prohiberet. Comitiorum quoque Principes curaturos, ut ea tempeſtate in Concionibus purum Evangelium piè placidéque prædicaretur, & Sacra Scriptura ſecundùm interpretationem ab Eccleſia receptam & approbatam, ſubtilioribus quibuſcumque, quæ populi captum ſuperarent, prætermiſſis, explicaretur. Ad hæc, aliáque Conventus Reſponſa, nonnulla repoſuit Apoſtolicus Nuntius, effecitque ut in Edicto, quod Nomine Cæſaris die ſextâ Martii anno MDXXIII. editum eſt, illa temperarentur, vel omitterentur, quibus coarctari Summi Pontificis auctoritas, vel Eccleſiaſtica Juriſdictio imminui viſa eſſet. Poſt Nuncii diſceſſum conſcriptus mandato Principum Libellus, & ad Pontificem miſſus hoc titulo: *Centum Gravamina Sedis Apoſtolicæ, non ferenda Germanis.* Editus eſt apud *Goldaſtum* Tom. 1. Conſtitutionum Imperialium pag. 456. Lutherano veneno afflatos fuiſſe, qui illa Gravaminum capita ſcripſerunt atque vulgarunt, ex lectione compertum eſt. Nuncii Apoſtolici conatus à *Friderico* Saxoniæ Duce eluſi; quem Pontifex graviſſimis Literis monuit ut Luthero favere deſineret. Extant apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MDXXII. Num. LXXIII. & Tom. II. Bullarii Romani.

A II. Naturæ neceſſitudini in Beneficiorum & Dignitatum Eccleſiaſticarum diſtributione nihil uſquam *Adrianus VI.* conceſſit, ne Sion in ſanguinibus ædificaret. Cognatum quemdam ſuum in Lovanienſi Academia ſtadium Theologicum decurrentem, ingenióque, doctrinâ, & morum integritate maximè jam commendatum, rogantibus Germaniæ Proceribus, Cardinalitiis Inſulis ornare noluit. Patruelis ſui filium Senis in Gymnaſio ſtudentem, quòd Romam non vocatus veniſſet, ſtatim equo meritorio impoſitum remiſit, de animi levitate increpitum. Alios non remoto affinitatis

Adrianus Sextus in Beneficiorum & Dignitatum Eccleſiaſticarum diſtributione nihil cami & ſanguini conceſſit.

B gradu neceſſarios, qui ſpe celſioris fortunæ è Germania pedibus Romam venerant, verbis ſeverioribus excepit, ſingulóſque ſagis laneis & frugi viatico donatos, pedibus in patriam redire juſſit. Cùm in Nepotem Beneficium annui cenſus ſeptuaginta Ducalium aureorum contuliſſet; illéque paulò poſt aliud pinguius, quod ad centum aureos aſcendebat, poſtulaſſet, illum acerbiſſimis verbis corripuit, præcepitque ut cupiditati modum poneret: Prius enim Beneficium illius ſuſtentationi ſufficere: ac demum multorum precibus permotus

C aſſenſit, ut poſterius Sacerdotium opulentius conſequeretur ea lege, ut priore ſe abdicaret: Neque enim pati velle ut quiſquam duo Beneficia, quibus animarum cura demandata eſt, conjuncta gerat, ſæpiúſque id adagium in ore habebat: *Eccleſias Sacerdotibus, non Sacerdotes Eccleſiis ornare ſe velle.* Ita refert *Hieronymus Niger*, qui tum vivebat. In atrociſſima peſtilentiæ vaſtitate, quæ tum Romæ omnia depaſcebatur, in Urbe manſit impavidus. Quotidie Sacris operabatur. In menſa, frugaliſſima illa quidem, Sacram Lectionem ſemper audiebat. *Antoninum* Florentinum Archiepiſcopum, ex Ordine Dominicano aſſumptum, & *Bennonem* Miſnenſem Epiſcopum, Sanctorum Catalogo ad-

D ſcripſit, ultimâ die Maii, anno MDXXIII. Regibus Hiſpaniæ poteſtatem fecit nominandi Epiſcopos, Diplomate dato VIII. Idus Septembris ejuſdem anni. Dedit etiam ut trium Militarium Ordinum Præfectura, *S. Jacobi*, *Calatravæ*, & *Alcantaræ*, ab aliis Pontificibus ad tempus collata, deinceps Caſtellæ Regibus propria perpetuáque eſſet. In conficiendis negotiis aliquantò lentior timidiórque erat. Unde illa in eum *Hieronymi Balbi* Hungari libertas, qui à *Ferdinando* Cæſaris Fratre miſſus Orator, cùm Lutheranis coërcendis Turciſque propellendis auxilium imploraret, & ille cunctantiùs perplexiúſque in re petita ageret; *Sanctiſſime*

Jus nominandi Epiſcopos Regi Catholico tribuit Adrianus Sextus.

E *Pater* (inquit) *Fabius Maximus cunctando rem Romanam reſtituit, tu cunctando rem Romanam, atque adeo univerſam Europam perditurus videris.* Cardinalem creavit unicum *Vvillelmum Enckenvoirtium* Brabantinum, Dertuſenſem Epiſcopum & Datarium.

Adriani VI. cunctatio.

V. Obiit Religioſiſſimus Pontifex, ſive ex renum dolore, quo multis diebus laboravit, ſive ex veneno, ut ſuſpicio fuit, mœrentibus bonis, exultantibus Aulicis, quibus ob ſeveritatem & parſimoniam inviſus erat, XVIII. Kalendas Octobris, anno ætatis ſexageſimo quinto, cùm annum unum,

Obitus.

F menſes octo, & dies ſex Eccleſiam rexiſſet. Ipſi in Vaticano ſepulto Epitaphium iſtud poſitum eſt: *Hadrianus Sextus hic ſitus eſt, qui nihil ſibi infœlicius in vita duxit, quàm quòd imperaret.* Ejus corpus poſtea tranſlatum eſt ad Eccleſiam *S. Mariæ de Anima*, & magnificentiori tumulo conditum, curante Cardinali *Enckenvoirtio.* Ejus Vitam ſcripſit *Paulus Jovius*, ex cujus, & *Onuphrii Panvini* Commentariis, necnon ex *Adriani Sexti* Itinerario hæc delibavi, per *Blazium Ortizium* in Decretis Doctorem, Canonicum Toletanum, ac Generalem Vicarium, ejuſdémque Pontificis Domeſticum ſcri-

Epitaphium.

pio, quod Vir Clariſſimus *Stephanus Baluzius* ex A veteri Codice MS. Navarrici Collegii publici juris fecit, Libro III. *Miſcellaneorum*.

Adriani VI. Elogium.

VI. Vivens mortuúſque calumniam paſſus eſt *Adrianus Sextus*, teſte *Ortizio* Cap. XL. *Heu!* (inquit) *miſeram temporis calamitatem! Antequam faſtigium Pontificatûs adipiſceretur, erat exemplar virtutum: in Pontificatu verò non defuerunt detractores, critici & blaterones, qui illi detraherent. Poſt obitum verò à malevolis quaſi vas contumeliæ fuit reputatus. Deus tamen qui cuncta per veras cauſas agnoſcit, aliterque homines judicat, qui bene noverat mentem & opera piiſſimi Papæ, quem neque magnitudo ſtatus movit* B *ut vitam mutaret, immo eadem frugalitas, eadem continentia, par in ſacris eloquiis enucleandis ardor & ſtudium, ſibique per omnia ſimilis in cultu & parſimonia, æquali in omnes manſuetudine uſus, nulli ſervivit deſidiæ, nulli denique fuit perturbationi apud eum locus. Neque minùs clementer ac leniter, ubi res poſtulabat, vel ſeverè & rigidè & dixit & fecit omnia, ni forſan clementior fuerit naturâ, quàm Regnorum Gubernatores decet. Audacter fortaſſis aſſerere poſſem, ut domeſticus teſtis, quòd neque vidi, neque perſenſi, quamdiu in ejus obſequio & miniſterio permanſi, quicquam ſiniſtrum aut minùs grave in dictis aut factis: immo quaſi ſpeculum cunctarum virtutum,* C *antequam Urbem ingrederetur, ut cuncti noverunt. Cujus orationi ſtudium vehemens ſuccedebat. Et ſtudium interdum oratio interpellabat, ita ut ea ſolùm tempora, quæ naturæ neceſſitas exigit, victui & quieti concederet, cætera omnia officiis divinis ac humanis ita diſtribuens, ut humani generis adverſario nullum locum vacuum relinqueret. At quid moror in illius præconiis enarrandis, cùm eſſet vir ex omni parte irreprehenſibilis?*

Adrianum VI. mediocrem Pontificem falsò vocat Palavicinus.

VII. Pleriſque non ſatis æquum videtur quod de tanto Pontifice judicium tulit *Palavicinus* in Hiſtoria Concilii Tridentini, Libro II. Cap. IX. D *Fuit ſanè optimus Sacerdos*, inquit, *ſed Pontifex reverà mediocris: apud populum verò res ex eventu metientem, infra mediocrem, ob temporum iniquitatem. A Vaticanis Senatoribus ſupra meritum æquè æſtimatus, cùm evexerunt ad Solium; ac ſupra noxam Aulæ inviſus, cùm in eo regnavit; ac ſupra verum incuſatus, cùm inde moriens deſcendit. Parſimonia ad Reipublicæ commodum adhibita, infamiam illi peperit, tanquam aurum avarè cumulanti. Sed ab ea infamia eumdem liberavit in ejus obitu ipſa Quæſtorum manus, quæ ne tria quidem ſcutorum millia ex ipſius arca numeravit.* Quòd *Adrianum VI. Pontificem reverà mediocrem* E Palavicinus dixerit, viris pleriſque ſapientiſſimis jure meritò diſplicuit ac diſplicet, cùm Pontificiis virtutibus in gradu heroïco fulſerit, fueritque ſanctimoniâ, doctrinâ, Chriſtianâ prudentiâ, & omnibus ad Eccleſiam ſanctè regendam neceſſariis dotibus clariſſimus; etſi defuerit illi ſecularis illa Politica, diſſimulandi & fallendi artifex, & ambitio ſtudiúmque dominationem promovendi ultra fines Canonibus totius mundi reverentiâ conſecratis præſcriptos: quæ ſanè non modò mediocrem, ſed peſſimum Pontificem feciſſet. Iniquum illud & imprudens *Palavicini* de *Adriano VI.* Judicium perſtringit ac F refellit Vir Eruditus *Joannes Launoius* Theologus Pariſienſis in Epiſtola ad *Henricum Barillonium* nunc Illuſtriſſimum & Meritiſſimum Lucionenſium Epiſcopum, P. IV. Epiſtolarum, ac prioris ævi Pontificibus coæquandum *Adrianum VI.* probat.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum Religioſi Cenſores hanc notam appoſuerunt, pag. 157. *Lege quæ dicit de Adriano Sexto.*

R. Nihil de *Adriano Sexto* ſcripſi, quod ad illius commendationem non pertineat. Minùs æquum *Palavicini* de illo judicium non potui quin reprehenderem, Libro II. Cap. IX. de illo ſcribentis: *Fuit ſanè optimus Sacerdos, ſed Pontifex reverà mediocris: apud populum verò res ex eventu metientem, infra mediocrem.*

ARTICULUS XV.

DE CLEMENTE VII.

I. HADRIANO VI. poſt longa Comitiorum diſſidia, ſummo Cardinalium conſenſu ſuffectus eſt *Julius Mediceus* Leonis X. patruelis, S. Laurentii in Damaſo Cardinalis Preſbyter, & Romanæ Eccleſiæ Vicecancellarius, decimo-tertio Kalendas Decembris, anno MDXXIII. & *Clemens VII.* appellari voluit, nulla ejus habitâ ratione qui Avenione tempore Schiſmatis contra *Urbanum VI.* ſederat. Anno ſequenti ad Comitia Norimbergenſia Legatum miſit Cardinalem *Campegium*, Bononienſem Epiſcopum, qui Germaniæ Principes ad Catholicam Fidem retinendam, ad *Lutheri* Sectam opprimendam hortaretur, Religionis unitatem defenderet, poſtulata Principum in Libello *Centum Gravaminum* iniqua eſſe oſtenderet, eorúmque impetrationem fruſtra ſperari quoad ſingula capita: Sedem tamen Apoſtolicam paratam eſſe ex honeſti ac decori præſcripto corrigere, immutare, minuere, reſtaurare quicquid prudentia poſtularet. Nulla ſoliciti Paſtoris officia prætermiſit *Clemens*, ut Lutheranæ hæreſos progreſſum impediret, quà Epiſtolis, quà Nuntiis Reges Academiáſque urgens, ut ad immane incendium extinguendum operam omnem, hæ doctrinâ, illi ſalutaribus Edictis conferrent.

Legatus in Germaniam miſſus.

Clementis VII. cum Carolo V. Imperatore diſſidium.

II. Graviſſimis offenſionibus inter *Clementem VII.* & *Carolum Quintum* Cæſarem ortis, *Clemens* cum Gallis fœdus pepigit. Victoriâ deinde ad Ticinum à Cæſare reportatâ, captóque *Franciſco* Rege Chriſtianiſſimo, Cæſarianorum in Ditionem Pontificiam incurſione ac prædationibus ad novum fœdus cum *Carolo* ſanciendum compulſus eſt, anno MDXXV. Anno ſequenti, cùm *Franciſcus I.* duris & iniquis conditionibus, utpote per vim à Rege captivo extortis, libertati reſtitutus eſſet, Pontifex ipſum à Sacramento Pactionis exſolvit, ab ea ſervanda dehortatus. Mox adversùs Cæſarem fœdus ſanxit cum Regibus Galliæ atque Angliæ, cum Venetis, cum Helvetiis & Florentinis, ad *Franciſcum Sfortiam* Mediolanenſem Ducem liberandum, redintegrandúmque, à Cæſarianis, in Arce Mediolanenſi circumſeſſum, & perduellionis nomine à Cæſare Principatu exutum, necnon ad alia perficienda, communi utilitati atque indemnitati opportuna; aditu etiam ad ſocietatem fœderis Cæſari relicto, ſi eiſdem conditionibus ſubſcribere vellet. Cæſarei, *Hugone Moncada* Neapolis Prorege, & *Carolo Borbonio* Ducibus, *Columniis* ferentibus ſuppetias: Romam uſque penetrarunt, Urbem expugnarunt ac diripuerunt, Pontificem in Arce Ælia, in quam confugerat, ſub graviſſima cuſtodia detinuerunt. Periit in ipſo Urbis ingreſſu Dux *Borbonius*, in Regem Chriſtianiſſimum perduellis, in Romanum Pontificem impius, plumbeo globo minoris tormenti ictus. *Clemens* deditionem fecit *Philiberto*

Clementis VII. captivitas.

Graves pacis cum Cæſareis conditiones.

Philiberto Arauſicano Principi, qui *Borbonio* in
Exercitus Imperium ſucceſſerat, graviſſimis con-
ditionibus, ut ſcilicet quadringenta aureorum mil-
lia numeraret, quinque præcipuas Eccleſiaſticæ
Ditionis Arces unà cum Ælia ſeu *S. Angeli*, ac
Placentiam, Parmam, Mutinam civitates, Cæſa-
ris poteſtati, quandiu ei libitum foret, retinendas
permitteret: Ipſe cum tredecim Cardinalibus, quos
ſecum habebat, donec pars pecuniæ ſoluta fuiſſet,
in Arce captivus maneret, deinde Neapolim aut
Caietam iret, expectaturus quid Cæſar de ipſo de-
cerneret; Obſides Exercitui pro reliqua pecunia
B darentur; *Columnii* Sacris & Dignitatibus Pontifi-
ciâ Sententiâ privati, reſtituerentur in integrum.
Octo menſibus captivus *Clemens* fuit, cùm interim
Carolus Quintus dolorem de ipſius captivitate, ac
Urbis direptione ſimularet, feſtivâ Aulæ ſpecie ob
natum filium in veſtes lugubres ob captivum Pon-
tificem, quod tamen ipſi gratiſſimum acciderat,
commutatâ. Ad eas anguſtias redactus eſt Ponti-
fex, ut cùm promiſſæ pecuniæ ſolvendæ non ſatis
eſſet, Cardinales aliquot, partem collaturos, crea-
re compulſus fuerit; ad reliquam, decimas in Re-
gno Neapolitano indicere, Eccleſiæ bona aliena-
C re, ſacra vaſa conflare. Die XXVI. Novembris anni
MDXXVII. Pactiones cum Cæſareis compoſuit *Cle-
mens*. Dies nona Decembris ejus liberationi con-
dicta; ſed Hiſpanorum, & *Hugonis Moncadæ* præ-
ſertim inſidias veritus, mercatoris cultu è cuſtodia
evaſit. In libertatem aſſertus, Francorum & Angliæ
Regibus, necnon *Lautrechio* Gallici Exercitus in
Italia Duci, qui pro ejus liberatione arma contra
Cæſarem commoverat, honorificis officioſiſque
literis gratias egit, quas apud *Odoricum Raynaldum*,
ad hunc annum, Num. XLIII. legere eſt. De hiſce
diſſidiis, bellis, pactionibus, pluribus agunt
D *Guicciardinus* & *Paulus Jovius*, & ex recentioribus,
Cardinalis *Palavicinus* Lib. II. Hiſtoriæ Concilii
Tridentini, Cap. XIII. & XIV. Amicitiam cum
Cæſare ex tantis inimicitiis *Clemens* revocavit,
eique ſolemni ritu Imperii Coronam impoſuit Bo-
noniæ anno MDXXX.

Geſta Clementis VII. in cauſa Henrici VIII. Angliæ Regis.

III. Sub id tempus *Henricus VIII.* Angliæ Rex,
Thomæ Volſei Cardinalis, Archiepiſcopi Ebora-
cenſis, & Regni Cancellarii conſiliis impulſus,
& perditis in *Annam Bolenam* amoribus incitatus,
contractum olim matrimonium cum *Catharina* Fer-
dinandi & Iſabellæ Regum Catholicorum filia, &
E ſorore natu minore *Joannæ* Caroli V. Matris, à
Summo Pontifice irritum declarari rogavit, cau-
ſámque in Anglia committi duobus Legatis Pon-
tificiis, Cardinali videlicet Eboracenſi, & Cardi-
nali *Campeggio*. Nupſerat priùs *Catharina* Arcturo
Principi Henrici fratri natu majori; eo verò intra
paucos menſes extincto, ipſi *Henrico* tradita fuerat
in matrimonium, *Julio II.* Pontifice Maximo Le-
gis Eccleſiaſticæ connubium inter affines, in eo
præſertim gradu jungi prohibentis, ſolutionem
concedente. Dubitatum fuerat an per Summum
Pontificem id liceret; cùm Divina Lege cautum
F ſit in Levitico, ne frater alterius fratris turpitudi-
nem revelet, & *Joannes Baptiſta* Herodem corri-
puerit ob junctam ſui fratris uxorem. Reſponſum
fuerat, quòd etſi maritalis conjunctio inter *Arctu-
rum* & *Catharinam* interceſſiſſet, quod illa perne-
gabat, Levitici prohibitio in eam ſententiam trahi
non poterat; cùm in Deuteronomio jubeatur fra-
ter excitare ſemen fratris abſque liberis demortui.
Præterea, utcumque res eſſet, inter judicialia, qui-
bus Judaïcus duntaxat populus obſtringebatur,
non inter Legis naturæ præcepta immutabilia con-
tineri: alioqui Patriarcha Judas Onæ filio non
præcepiſſet, ut duceret Tamarim viduam ex obitu
majoris natu fratris. Objurgationem verò Præcur-
A ſoris eum ſpectare, qui veram fratris adhuc viven-
tis uxorem ſibi copulaverat. Regis Angliæ poſtulata
auctoritate ſua apud Pontificem ſuſtentabat *Franciſ-
cus* Rex Chriſtianiſſimus, cujus cum ſorore, *Alen-
çonii* Ducis vidua, *Henricum* novas Nuptias initu-
rum ſpem faciebat *Volſeus* Cardinalis. Cùm intelli-
gerent Oratores Angli, Cardinalium, aliorúmque
Virorum Eruditorum cœtum, ad rem diſcutien-
dam à Summo Pontifice delectum, *Catharinæ*
Nuptias jure divino irritas non judicare, nec ſpem
eſſe ullam ita judicatum iri, quòd eo in judicio fal-
ſum dogma & Divinis Literis repugnans involve-
B retur, & *Julii* judicium improbaretur; aliam iniere
viam, & diſpenſationem ab ipſo impetratam per
fucatas rationes ſubreptitiam oſtendere conati ſunt.
Clemens ex novi Cœtus Cardinalium & Theologo-
rum ſententia *Campeggio* Cardinali, quem Lega-
tum in Angliam nominavit, unà cum Eboracenſi,
cauſam demandavit. Arcana tamen *Campeggio*
mandata dedit. Primùm in Sereniſſimis Conjugi-
bus ad priſtinam benevolentiam revocandis ſtude-
ret. Secundò, ſi nulla reconciliationis ſpes affulge-
ret, Reginæ ſuaderet ut Sanctimonialium clauſtra
ſubiret, divinis tantùm rebus vacatura. Si neutrum
C efficere poſſet, rem protraheret, nec Judicis per-
ſonam aſſumeret. Cæſaris ac Ferdinandi Regis
Oratores; & *Catharina* utriuſque matertera, quod-
cumque in Angliâ Tribunal tanquam ſuſpectum
repudiarunt. Pontifex cauſam ad ſe revocatam
Paulo Capiſucchio, Romanæ Rotæ Decano, cognoſ-
cendam commiſit, ſibi ſervatâ ferendæ Sententiæ
poteſtate; palam tamen ſignificans, velle ſe, quan-
tum fas eſſet, Regis cauſæ favere, de ſe & de Re-
ligione optimè meriti. At cùm Angliæ Rex *An-
nam Bolenam*, nuptias ei pollicitus, in Regiam
induxiſſet, eique ſe reipſa nupturum oſtentaret,
D *Clemens* edito Diplomate Regi & *Annæ*, ſeu cui-
cumque alteri fœminæ prohibuit, ne Matrimo-
nium inirent; vel aliud quicquam ea in cauſa
attentarent; aliàs totum irritum foret. Datum eſt
die XXII. Decembris, anno MDXXX. Cæſar ac *Fer-
dinandus* Rex Catholicus Pontificem ad ferendum
Sententiam acerrimè compellebant, Rex Chriſtia-
niſſimus inducias flagitavit, deterruitque, quan-
tùm in ſe erat, ne Regem libidinis impotem unà
cum Regno precipitem ageret. Toto pene triennio
procraſtinavit *Clemens*: ſed effrænis Regis libido,
& adversùs Apoſtolicam Auctoritatem contuma-
E cia, Cenſuras à Pontifice extorſerunt, cùm *Guil-
lelmus Crammerus*, Cantuarienſis Archiepiſcopus,
connubium *Catharinæ* irritum latâ Sententiâ pro-
nuntiaſſet, eáque nixus *Henricus* clandeſtinum
cum *Anna* jam gravida conjugium contraxiſſet.
Die itaque trigeſima Julii anno MDXXXIII. *Clemens*
in ſecreto Conſiſtorio Sententiam tulit: quâ decla-
ravit Regem in Cenſuras incurriſſe ob attentatum
divortium; & *Annam* ſibi adjunctam contra Pon-
tificia Mandata: Matrimonium iſtud irritum, pro-
lem ex eo ſuſceptam, vel ſuſcipiendam, illegiti-
mam fuiſſe & eſſe: Reginam verò in priſtina con-
F jugii Regiæque Dignitatis jura, quibus injuſtè de-
turbata fuerat, reſtituendam edixit. Ad Septem-
brem uſque proximè futurum Sententiæ ſuſpen-
ſus effectus eſt, eâ temporis morâ Regi conceſſâ;
ſi, fortè ad officium rediret, ac Apoſtolicæ Juſſio-
ni pareret. Hæc Sententia legitur apud *Sanderum*
Lib. I. de Schiſmate Anglicano, pag. 76. *Henricus*
adeo non paruit, ut ſolemni ritu Nuptias celebra-
verit cum *Anna* pellice: eámque Regiâ coronâ
donaverit, *Catharinam* uxorem ſuam Reginámque
vocari prohibuerit, *Mariam* filiam ex eo connubio
natam titulo Principis Vualliæ, & jure ſucceſſio-
nis in Regnum, ceu ex juſto matrimonio non ſuſ-
ceptam, privaverit. Præcipuum cauſæ caput non
attigerat

Clementis VII. Cum Franciſco Rege Chriſtianiſſimo congreſſus.

attigerat Pontifex, an ratum eſſet *Catharinæ* matrimonium, ut Rex metum inter ſpémque medius, Apoſtolicam Sedem obedientiâ promereri ſtuderet. Maſſiliam interim appulit *Clemens*, ibique cum *Franciſco* Rege Chriſtianiſſimo congreſſus, *Catharinam Mediceam* Neptem ſuam *Henrico* Duci Aurelianenſi, ſecundò genito ejus filio collocavit. De Concilii celebratione, de bello in Turcas promovendo, de Angliæ Rege ad ſaniorem mentem revocando, eo in congreſſu actum eſt. Pontificem Romam reverſum *Carolus V.* ad ferendam Sententiam, finiendámque litem incitavit, validiſſimas copias ad executionem pollicitus. *Joannes Bellayus* Pariſienſis Epiſcopus, Chriſtianiſſimi Regis ad *Clementem* Orator, vir prudentiâ & doctrinâ illuſtris, Sanctitatem ejus lenire, ac litem protrahere ſatagebat, juxta Domini ſui Mandata. Demum per certum Nuntium Angliæ Regi ſignificavit *Bellayus*, mox ipſum ut contumacem damnatum iri, niſi per eumdem Nuntium miſſis literis, ſeu procuratorio libello, ſe judicio Summi Pontificis ſubderet. Nec præſcripto tempore Nuntius rediit, nec ſpes affulſit ulla obedientiæ ab *Henrico* exhibendæ: immo Romæ vulgatum eſt, Pontificem ac Purpuratos Patres, dum Comœdia coram Rege haberetur, ejus juſſu in ſcenam ad ludibrium productos. Quamobrem Pontifex, audita relatione *Jacobi Simonettæ*, Epiſcopi Piſaurienſis, Romanæ Rotæ Duodecimviri, cui cauſam, abſente *Capiſuccho*, cognoſcendam commiſerat, pronunciavit Matrimonium inter *Henricum* & *Catharinam* ratum eſſe, præcepitque Regi ut in eo perſiſteret, & *Catharinæ* litis impenſas perſolveret. Id actum XXIII. Maii, anno MDXXXIV.

IV. Apud eos qui ex eventu facta metiuntur, imprudentiæ notam incurrit *Clemens VII.* judiciique præcipitis inſimulatus eſt, quòd paucis poſt latam Sententiam diebus Romæ redditæ ſint *Henrici* literæ, quibus Pontificis judicio ſe pariturum pollicebatur, modò Fidelium communione minimè ſubmoveretur, & à Cauſæ cognitione excluderentur homines ſibi ſuſpecti; & Commiſſarii ſibi non infenſi Cameracum delegarentur, ea excepturi quæ pro ſua Cauſa proferre cupiebat. Qui poſt menſes unum & viginti contigit *Catharinæ* Reginæ obitus, opinionem auxit, quòd Pontifex nimiâ feſtinatione Sententiam tuliſſet. Eâ ſiquidem morte, ſi res integræ fuiſſent, ſiruta controverſia fuiſſet, cujus, inquiunt, præpropterum Judicium Regem Regnúmque in Schiſmatis voraginem ſubmerſit. Malum quidem illud Angliæ quam Romanæ Eccleſiæ longè funeſtius, *Clemens* divinare non potuit, quem excuſat *Palavicinus* Cardinalis, Lib. III. Hiſtoriæ Concilii Tridentini, Cap. XV. Sed etſi fortè peccaſſet *Clemens* in præclaram illam *S. Auguſtini* Regulam: *Cùm quiſque fratrum, id eſt Chriſtianorum intus in Eccleſia ſocietate conſtitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehenſus, ut Anathemate dignus habeatur, fiat hoc, ubi periculum ſchiſmatis nullum eſt:* Nihil tamen contra æquitatem peccaſſe dici poſſet, cùm Regis indomita libido, deſpecta matrimonii religio, abjecta reverentia in Eccleſiæ Caput, pœnam Anathematis mererentur. De Geſtis *Clementis VII.* hac in cauſa legendus *Sanderus* Lib. I. de Schiſmate Anglicano.

Lib. 3. Contra Parmenian. cap. 2.

De Concilii Generalis celebratione Clemens VII deliberat.

VI. De Concilio Oecumenico celebrando, quo Religionis rebus conſuleretur, ſæpe cum Principibus deliberavit *Clemens VII.* Ea de re Bononiæ egit cum Cæſare, anno MDXXXIII. & Nuncium legavit ad *Ferdinandum* Regem & Catholicos Principes *Hugonem Rangonium*, Rhegienſem Epiſcopum: ad Reges verò Galliæ & Britanniæ *Ubaldinum de Ubaldis*, ſibi à Cubiculo, cum Diplomatibus XX. Februarii datis, qui Synodi convocandæ conditiones cum iis Principibus componerent. Sæpe etiam ea de re actum in Purpuratorum Patrum conſeſſu; at *Clementis* obitu hujuſmodi conſilia abrupta. Obiit Romæ die XXVI. Septembris, anno MDXXXIV. anno ætatis quinquageſimo-ſexto, Curiæ inviſus, Principibus ſuſpectus, famâ potiùs gravi & odioſâ, quàm gratâ; exiſtimatus avarus, ambiguâ fide, & naturâ à beneficiis in mortales conferendis alienus: ac nihilominus in ſuis actionibus valde gravis, ſagax, victor ſui, maximóque ingenio, niſi ſæpe metus judicium ipſius corrupiſſet (inquit *Guicciardinus* Lib. XX. Hiſtoriæ) Literas dedit ad Senatum Pariſienſem, ejúſque ſtudium ac vigilantiam in Fide, ac veteri Religione tuenda, comprimendiſque Novatoribus, qui Lutheranæ doctrinæ virus in Galliis diffundere conabantur, laudavit. Diploma Canonizationis *S. Antonini* Archiepiſcopi Florentini ab *Adriano VI.* celebratæ, promulgavit ſexto Kalendas Decembris anno MDXXIII. Congregationem Clericorum Regularium, qui *Theatini* deinceps vocati ſunt, à *Joanne Petro Caraſa* Epiſcopo Theatino, & *Gaboyttano* Presbytero Vicentino inſtitutam approbavit Diplomate dato die XXIV. Junii anno MDXXIV. quod incipit; *Exponi nobis*: & Tom. II. Bullarii editum eſt. Eiſdem gratias & Privilegia conceſſit Diplomate dato VII. Martii, anno MDXXXIII. quod incipit, *Dudum*. Cùm pro Eccleſiæ negotiis ad Imperatorem & ad Regem Francorum proficiſci decreviſſet, Conſtitutionem edidit de Romani Pontificis Electione in Urbe, & non alibi facienda, ſi fortè ante ſuum in eamdem reditum è vita migraret, ac *Alexandri III. Gregorii X.* in Concilio Lugdunenſi, & *Clementis V.* in Viennenſi Conſtitutiones ac Decreta circa hujuſmodi Electionem confirmavit pridie Nonas Octobris, anno MDXXIX. & tertio Nonas Septembris, anno MDXXXIII. *Paulo Butigellæ* Ordinis FF. Prædicatorum Vicario Generali, & in Ferrarienſi & Mutinenſi Diœceſibus Hæreticæ pravitatis Inquiſitori, aliiſque ex eodem Ordine Inquiſitoribus poteſtatem fecit agendi ex Juris præſcripto, contra Regulares cujuſcumque Ordinis in cauſâ hæreſeos, quò faciliùs Lutheranæ peſtis impediretur propagatio. Filios Presbyterorum, ex fornicatione genitos, in Patrum ſuorum Beneficia ſuccedere prohibuit quocumque tempore, *Alexandri III.* Conſtitutione revocatâ, qui ipſos, media intercedente perſona, hujuſmodi Beneficia obtinere permiſerat. *Clementis VII.* Diploma ea de re datum tertio Nonas Junii anno MDXXX. incipiens his verbis, *Ad Canonum Conditorem*, Tom. II. Bullarii Romani editum eſt. Congregationem FF. Minorum Strictioris Obſervantiæ, XVI. Kalendas Decembris anno MDXXXII. Item Congregationem Clericorum Regularium *S. Pauli Decollati* in Diœceſi Mediolanenſi à *Bartholomæo Ferrario* & *Antonio Maria Zacharia* inſtitutam approbavit die XVIII. Februarii, anno MDXXXIII. Deiparæ Virgini devotiſſimus fuit, priúmque Roſarii Sodalitium in ejus honorem inſtitutum commendavit, & Indulgentias Sodalibus Roſarium recitantibus à *Sixto IV.* & *Leone X.* conceſſas ampliavit. Ejus de Roſarii devotione verba in Diplomate quod incipit: *Etſi temporalium*, quod in Bullario Romano habetur, conſideratione digna ſunt: *Conſiderantes* (inquit) *quàm Religioni noſtræ ſalubre ac fructuoſum fuerit Roſarii Inſtitutum, quantáque exinde provenerint, & quotidie proveniant bona; quamobrem tum Clerici tum Laïci, tam maſculi, quàm fœminæ ad tantum devotionis fervorem devenerint, quòd Deus & Ipſa Virgo, ad cujus honorem fuit originaliter inſtitutum, eoſdem non ſolùm gratiis decorare, verùm etiam miraculis & ſignis quamplurimis illuſtrare non dedignatur*, &c.

Ejus obitus.

Mores.

Clementis VII variæ Conſtitutiones & Acta.

Roſarii Deiparæ Virginis devotio.

Clementis VII. Cardinales.

VII. Cardinales variis Promotionibus creavit Clemens VII. *Benedictum Accoltum*, patriâ Florentinum, Ravennatem Epiſcopum: *Auguſtinum Spinula*, Savonenſem, Peruſinum Epiſcopum: *Nicolaum Gaddum*, Florentinum Epiſcopum: *Herculem Gonzaga*, Mantuani Ducis fratrem, & Mantuæ Epiſcopum, qui Concilii Tridentini ſub *Pio IV.* Præſes fuit: *Marinum Grimanum*, Venetum, Patriarcham Aquileienſem: *Antonium Sanſeverinatem*, Neapolitanum, generis nobilitate & virtutum ornamentis illuſtrem: *Vincentium Caraffam*, Neapolitanum Archiepiſcopum: *Andream Matheum Palmerium*, Neapolitanum, Archiepiſcopum Materanum & Acheruntinum: *Antonium à Prato*, ex Principe Senatûs Pariſienſis & Franciæ Cancellario, Albienſem primùm, deinde Meldenſem Epiſcopum, demum Senonenſem Archipræſulem: *Henricum de Cardona*, Hiſpanum, Montis-Regalis Archiepiſcopum: *Hieronimum Grimaldum*, Genuenſem, Venafri in Regno Neapolitano Epiſcopum: *Pirrhum Gonzaga*, Mutinenſem Epiſcopum: *Sigiſmundum Pappacoda*, Nobilem Neapolitanum, Tropeienſem Epiſcopum: *Franciſcum Quignonium*, Hiſpanum, Comitis de Luna filium, Ordinis FF. Minorum Supremum Moderatorem, Carolo V. Imperatori à Confeſſionibus: *Franciſcum Cornelium*, Nobilem Venetum: *Hieronimum de Auria*, Patritium Genuenſem: *Hippolytum Medicem*, Nepotem: *Mercurium Arborenſem de Gattinaria*, Pedemontanum, *Caroli V.* Imperatoris Cancellarium: *Franciſcum Turnonium*, Ebredunenſem primùm, deinde Bituricenſem Archiepiſcopum, ex Ordine S. Antonii Viennenſis aſſumptum, tandem Lugdunenſem Archipræſulem; Religionis ac Reipublicæ præcipuum columen ſub Chriſtianiſſimis Regibus Franciſco I. Henrico II. Franciſco II. & Carolo IX. *Bernardum Cleſium*, natione Germanum, Tridentinum Epiſcopum: *Ludovicum de Gorrevodo, de Chalanto*, Allobrogem, Maurianenſem Antiſtitem: *Garciam à Loayſa*, Hiſpanum, Ordinis FF. Prædicatorum Generalem Magiſtrum, *Carolo V.* Imperatori à Confeſſionibus, Regii Indiarum Conſilii Præſidem, Hæreticæ pravitatis in Hiſpania Inquiſitorem Generalem, Archiepiſcopum Hiſpalenſem: *Enneum de Eſtunica*, Hiſpanum, Burgenſem Epiſcopum: *Gabrielem de Grandmont*, Tarbenſem Epiſcopum, ampliſſimis Legationibus *Franciſci I.* Regis Chriſtianiſſimi ad Cæſarem, ad Angliæ Regem, & ad ipſum Pontificem *Clementem VII.* functum, qui & Pictavienſis, Burdegalenſis, & Toloſanæ Eccleſiæ Sacris ſucceſſivè præfuit: *Alphonſum Manricum de Lara*, Hiſpanum, Archiepiſcopum Hiſpalenſem: *Joannem de Tavera de Pardo*, Hiſpanum, Compoſtellanum Archiepiſcopum, & Regni Caſtellæ Conſilii Præſidem, Archipræſulem deinde Toletanum: *Antonium Puccium*, Florentinum, Sacrarum Literarum peritiſſimum, Piſtorienſem Epiſcopum, Sedis Apoſtolicæ Legatione ad Galliæ Hiſpaniæque Reges functum, Epiſcopum deinde Venetenſem in Gallia: *Stephanum Gabrielem Merinum*, Hiſpanum, Barenſem Archiepiſcopum: *Joannem Aurelianenſem*, Franciſci Ducis *A Longavilla* filium, Toloſanum Archipræſulem, & Aurelianenſem Epiſcopum: *Joannem le Veneur*, Gallum, Epiſcopum Lexovienſem, & Abbatem Beccenſem, Magnum Franciæ Eleemoſynarium; *Claudium de Givry*, Matiſconenſem primùm, deinde Lingonenſem Epiſcopum ac Ducem, qui & Ambianenſis & Pictavienſis Eccleſiæ Sacris præfuit, cujus illa præclara vox: VIX ESSE CHISTIANI LITIGARE: *Odetum de Coligny*, Gallum, Bellovacenſem Epiſcopum ac Comitem, qui poſtmodum ad Calvinianam Sectam defecit, & à *Pio IV.* exauctoratus eſt: *Philippum de Camera*, Sabaudum, ex Monacho Benedictino & Abbate Corbeienſi Bolonienſem Epiſcopum.

ARTICULUS XVI.

DE PAULO III.

Anno MDXXXIV.

1. NOVEMDIALIBUS *Clementi VII.* perſolutis, Cardinales illius judicium ſecuti, primo Comitiorum die, Octobris decimo tertio, concordibus ſuffragiis, *Alexandrum Farneſium*, Sacri Collegii Principem, Epiſcopum Oſtienſem, ad Pontificatum evexere, qui *Pauli III.* nomen accepit. Præcipuas curas adhibuit in Chriſtianis Principibus conciliandis, Cæſare præſertim & Chriſtianiſſimo Rege, in Concilii celebratione promovenda; de exſtirpanda hæreſi & coërcendis Hæreticis; de morum emendatione & reſtauratione Diſciplinæ. Legatos deſtinavit qui de pace & de Concilio agerent, *Jacobatium* Cardinalem ad Cæſarem, & *Pium* Cardinalem Carpenſem, ad Galliæ Regem. Ipſe Niciam ad colloquium venit cum utroque Principe anno MDXXXVIII. induciáſque inter eos in decem annos firmavit. Anno ſequenti, *Farneſium* Cardinalem, Nepotem, ad eoſdem Reges, Pacis & Religionis gratiâ Legatum deſtinavit, cui Legationis comitem & ducem adjunxit *Marcellum Cervinum* Politianum, purpurâ etiam ornatum. Is poſtea Legationem illam geſſit, cùm *Farneſius* Romam rediiſſet. *Cervino* datum in mandatis, ut curaret ne in Spirenſibus & Haganoënſibus Comitiis, aut in Vvormatienſi Colloquio aliquid contra integritatem Religionis, aut contra reverentiam Romanæ Sedis tentaretur. Legationem deinde ad Ratiſponenſia Comitia, à Cæſare ad componendas Religionis diſcordias indicta, Pontifex *Gaſpari* Cardinali *Contareno*, prudentiâ & peritiâ in civilibus negotiis, doctrina tam in profanis, quàm in ſacris diſciplinis, ſtudio Religionis, integritate vitæ ſpectatiſſimo commiſit, anno MDXLI.

Paulus III. ſtudia pro Religione & pace Reipublicæ Chriſtianæ.

Eodem anno Pontifex cum Cæſare Lucæ congreſſus eſt, de Chriſtianæ gentis pacificatione, de Religionis negotio, ac potiſſimùm de Concilio acturus. Ubi verò Legatorum ac Nuntiorum operâ pacem confici non poſſe Chriſtianæ rei adeo neceſſariam animadvertit, Buxetum adiit, quod oppidum eſt prope Padum, ut rurſus cum Cæſare colloqueretur, eúmque ad pacem cohortaretur, anno MDXLIII. Anno ſequenti *Farneſium* Cardinalem iterum delegavit ad pacem Cæſarem inter & Regem Chriſtianiſſimum componendam. Pax fœliciter confecta facilem Concilii celebrationi viam aperuit. Illud Mantuæ primùm, deinde Vicentiæ indixerat, ob novas difficultates prorogatum, Tridentum tandem indixit, anno MDXLIV. eique præfuit per Legatos. Octo Seſſiones ea in Urbe celebratæ: nona & decima Bononiæ, quòd ob contagioſum morbum Tridenti graſſantem, tranſlata Synodus fuerat ex ſententia Patrum, anno MDXLVII. Tandem orta inter Patres ob eam tranſlationem diſſenſione, Concilium à *Paulo III.* ſuſpenſum eſt anno MDXLIX.

Concilii Tridentini indictio, & celebratio.

Edictum Spirenſe Religioni periculoſum, Sedis Apoſtolicæ dignitati indecorum, à Cæſare anno MDXLIV. promulgatum, improbavit; Cæſarémque graviſſimis Literis arguit, quas apud Cardinalem *Palavicinum* Lib. V. Hiſtoriæ Concilii Tridentini, cap. VI. legere eſt. Libellum pariter improbavit ab eodem Imperatore in Comitiis Auguſtanis, anno MDXLVIII. promulgatum, quem, INTERIM, nuncuparunt, quòd in eo præſcriberetur quidquid

Cæſarea quædam Edicta Paulus III. improbat.

Pauli III. Acta in Henricum Angliæ Regem.

interim uſque ad futuri Concilii Decreta credendum eſſet. In *Henricum VIII.* Angliæ Regem, in ſceleribus, ſchiſmate, Sedis Apoſtolicæ, & Eccleſiæ Romanæ contemptu, Catholicorum perſecutione obduratum, Sententiam tulit *Paulus III.* tertio Kalendas Septembris, anno MDXXXV. quâ poſt ejus recenſita crimina, & Leges quibus ſubditos ſuos compellebat ad Articulos quoſdam ſchiſmaticos & hæreticos tenendos, quorum unus erat, *Romanum Pontificem Eccleſiæ Caput & Chriſti Vicarium non eſſe: ipſum verò Regem Supremum Caput Anglicanæ Eccleſiæ agnoſcendum*: Illum ad errorum ac ſcelerum emendationem, Legúmque revocationem hortatur. Complices verò & fautores monet, ne ipſi conſilium, auxilium vel favorem in his præbeant. Si *Henricus* & ejus aſſeclæ vel fautores Monitis Pontificiis non pareant, ſub pœna excommunicationis latæ Sententiæ & amiſſionis Regni mandat, ut per ſe vel per Procuratorem legitimum infra nonaginta dies, complices verò infra dies ſexaginta, Romæ ad dicendam cauſam ſe ſiſtant; alioquì *Henricum* Cenſuras & pœnam privationis Regni ipſo facto incurſurum denunciat: Omnia loca ad quæ ipſe vel ejus complices, vel fautores declinaverint, Interdicto ſupponit; eorum filios omnibus Dignitatibus, gratiis, & privilegiis, dominiis ac bonis privatos, ad quæcumque obtinenda inhabiles declarat: ſubditos *à Juramento fidelitatis, jure vaſſallitico, & omni erga Regem & alios ſubjectione* abſolvit: Eiſque ſub Excommunicationis pœna præcipit: *Ut ab ejuſdem Henrici Regis, ſuorúmque Officialium, Judicum & Magiſtratuum quorumcumque obedientiâ penitus recedant, nec illos in Superiores recognoſcant.* Cunctis Fidelibus ſub pœna excommunicationis prohibet, ne ullum cum *Henrico*, aut cum hominibus, civitatibus, provinciis, & locis ipſi obedientibus commercium vel in civilibus negotiis habeant, omnéſque cum illis contractus, factos aut faciendos, irritos facit. Prælatis, aliiſque Viris Eccleſiaſticis mandat, ut Regno Angliæ, aliiſque *Henrici* ditionibus quantocyus exeant. Principibus Viris ac Ducibus Angliæ, cæteræque Nobilitati jubet, ut vi ac armis *Henrico* & ejus complicibus ſe opponant, eóſque ex Regni finibus expellere nitantur: Regum ac Principum reliquorum fœdera cum *Henrico* diſſolvit: ſequaces in ſervitutem tradit capientibus, eorúmque bona occupantibus addicit. Prælatis omnibus jubet, ut hancce Conſtitutionem promulgent; in eos qui promulgationem directè vel indirectè impediverint, eaſdem pœnas decernit. Executione Sententiæ, Principum, aliorúmque virorum inſignium precibus inflexus Pontifex, triennio pene ſuperſedit. Verùm cùm Rex novo ſacrilegio, nováque immanitate ſuperiora cumulaſſet, in ſacras *S. Thomæ Cantuarienſis* Reliquias ſævuſſet, in ipſum tanquam in perduellem Sententiam dicere auſus eſſet, ejus memoriam damnare, oſſa igni, cineres fluvio, Templi ornamenta fiſco Regio addicere: Pontifex latas in eumdem Regem Cenſuras ac mulctas promulgavit altero Diplomate, dato die XXVII. Decembris anno MDXXXVIII. miſſo privatim *Polo* Cardinali ad Cæſarem & *Franciſcum* Regem Chriſtianiſſimum, qui eos ad abrumpendam quamcumque cum *Henrico* communionem inflammaret. Edita ſunt hæc Diplomata Tom. II. Bullarii Romani, de quibus legendus *Sanderus* Lib. I. de Schiſmate Anglicano. Diris omnibus dignus erat *Henricus*: nulla in ipſum ferri poterat cenſura ſeverior; juribus omnibus, privilegiis, gratiis ab Eccleſia conceſſis, à Romano Pontifice privari poterat; in Summi Pontificis

Theologorum diſceptatio de finibus Eccleſiaſticæ poteſtatis.

erat poteſtate Anglos abſolvere à Juramento fidelitatis in iis quæ Religionem ſpectarent; denuntiare quòd nullo vinculo adſtringerentur ad parendum Regi contra fidem, contra Eccleſiæ unitatem, contra pietatem, contra reverentiam Sedi Apoſtolicæ & *S. Petri* Succeſſoribus debitam: ſed utrum potuerit *Paulus III.* auctoritate clavium à Chriſto conceſſa Regem exauctorare; ſubditos à juramento fidelitatis abſolvere etiam quoad effectus politicos & civiles; Regnum tradere primo occupanti; inter omnes non convenit. Hanc poteſtatem in Eccleſia vel Romano Pontifice Theologi Pariſienſes & Eccleſia Gallicana non agnoſcunt; ad mulctas temporales privationis Regnorum, proſcriptionis bonorum, ſervitutis, infligendas, auctoritatem ligandi & ſolvendi pertinere negant, ſecundùm firmiſſima Scripturæ Sacræ ac Traditionis oracula: Ultramontani Theologi plerique ac Juriſconſulti hanc poteſtatem Romano Pontifici tribuunt. Eccleſiæ judicio nondum eliquata eſt hujuſmodi controverſia. *Paulus III.* Theologorum & Juriſconſultorum quorumdam Italorum improbabilem & falſam opinionem ſecutus, nec ad Dogmaticæ Theologiæ principia Reguláſque, ſed ad Prædeceſſorum quorumdam ſuorum facta; non ad Doctrinam & Traditionem Romanæ Eccleſiæ, ſed ad ſtylum, uſúmque Romanæ Curiæ, ex *Gregorii VII.* privata opinatione & exemplo inductum, *Innocentii IV. Bonifacii VIII. Joannis XXII.* aliorum ævi recentioris Pontificum, auctoritate confirmatum, attendens; & fortè perſuaſum habens Majorem Britanniam Regnum eſſe Romanæ Sedis Beneficiarium, Sententiam privationis Regni in *Henricum VIII.* tulit, ejúſque ſubditos à Juramento abſolvit; quod præſtare ſanè potuit, ſi Regnum Angliæ Romanæ Eccleſiæ Beneficium fuit; ſicut Reges Dynaſtas ſibi Beneficiarios ipſorum Ditionibus jure ſpoliant tanquam perduelles. Sed hæc Anglicani Regni ſubjectio in temporalibus Romanæ Sedi fictitia eſt; cui nihilominus in ſpiritualibus parere Jure Divino tenentur Angli, & omnium gentium Chriſtiani, & Romanum Pontificem ut Chriſti Vicarium, *S. Petri* Succeſſorem, miniſteriale & viſibile Eccleſiæ Caput, Summum Controverſiarum Judicem, Chriſtianorum omnium Patrem & Doctorem, Primatum in Eccleſia univerſa, & ſuper omnes Eccleſias particulares ex inſtitutione Chriſti habentem: Eccleſiam Romanam ut cæterarum Matrem & Magiſtram; Cathedram *S. Petri*, ut centrum Eccleſiaſticæ unitatis, venerari; à cujus communione diſcedere, cujus obedientiam ejurare ſine ſacrilegio ſchiſmatis minimè potuerunt.

Selectorum Cardinalium & Prælatorum Conſilium, ejuſque ad Paulum III. Monita.

III. Ad morum emendationem, & reformationem Curiæ, *Paulus III.* Cœtum inſtituit quatuor Cardinalium, & quinque Præſulum in primis præſtantium. Cardinales fuere *Contarenus*, *Caraſa*, *Sadoletus*, *Polus*: Præſules, *Fredericus Fregoſius* Archiepiſcopus Salernitanus; *Hieronimus Alexander*, Archiepiſcopus Brundiſinus; *Joannes Mathæus Gibertus*, Epiſcopus Veronenſis; *Gregorius Corteſius*, Abbas S. Georgii Venetiarum, Ordinis Benedictini; & *Thomas Badia*, Sacri Palatii Magiſter, Ordinis FF. Prædicatorum. Hi Conſilium ſuum de re tanti momenti Summo Pontifici in ſcriptis exhibuerunt, anno MDXXXVIII. quod, ut eorum integritas, & *Pauli III.* ad reſtaurandam diſciplinam ſtudium innoteſcat, hîc repræſento.

IV. *Beatiſſime Pater, tantùm abeſt ut verbis explicare poſſimus quàm magnas gratias Reſpublica Chriſtiana Deo Optimo Maximo agere debeat, quod Te Pontificem hiſce temporibus ac Paſtorem Gregi ſuo præfecerit, eámque quam habes mentem, dederit: ut minimè ſperemus cogitatione eas, quas Deo gratias debet, conſequi poſſe. Nam Spiritus ille Dei, quo virtus cœlorum firmata eſt (ut ait Propheta) labantem, imò*

ferè

ferè collapſam in preceps Eccleſiam Chriſti per Te reſtaurare, & huic ruinæ manum, ut videmus, ſupponere decrevit, eámque erigere ad priſtinam ſublimitatem, decorique priſtino reſtituere. Certiſſimam divinæ hujus ſententiæ conjecturam nos facere valemus, quibus Sanctitas ſua ad ſe vocatis mandavit, ut nullius aut commodi tui, aut cujuſpiam alterius habita ratione, Tibi ſignificaremus abuſus illos, graviſſimos videlicet morbos, quibus jampridem Eccleſia Dei laborat, ac præſertim hæc Romana Curia: Quibus effectum prope eſt, ut paulatim ac ſenſim ingraveſcentibus peſtiferis his morbis, magnam hanc ruinam traxerit, quam videmus. Et quoniam Sanctitas tua Spiritu Dei erudita (qui, ut inquit Auguſtinus, loquitur in cordibus nullo verborum ſtrepitu) probè noverat principium horum malorum inde fuiſſe, quòd nonnulli Pontifices Prædeceſſores tui, prurientes auribus (ut inquit Apoſtolus Paulus) coacervaverunt ſibi Magiſtros ad deſideria ſua, non ut ab eis diſcerent quid facere deberent, ſed ut eorum ſtudio & calliditate inveniretur ratio quâ liceret id quod liberet: inde effectum eſt (præterquam quòd Principatum omnem ſequitur adulatio, ut umbra corpus; difficilimúſque ſemper fuit aditus veritatis ad aures Principum) quòd confeſtim prodirent Doctores, qui docerent, Pontificem eſſe dominum Beneficiorum omnium: ac ideo, cùm dominus jure vendat id quod ſuum eſt, neceſſariò ſequi, in Pontificem non poſſe cadere Simoniam. Ita quòd voluntas Pontificis, qualiſcumque ea fuerit, ſit regula, qua ejus operationes & actiones dirigantur. Ex quo proculdubio effici ut quidquid libeat, id etiam liceat. Ex hoc fonte, Sancte Pater, tanquam ex equo Trojano, irrupêre in Eccleſiam Dei tot abuſus & tam graviſſimi morbi, quibus nunc conſpicimus eam ad deſperationem ferè ſalutis laboraſſe, & manaſſe harum rerum famam ad Infideles uſque (credat Sanctitas veſtra ſcientibus) qui ob hanc præcipuè cauſam Chriſtianam Religionem derident, adeò ut per nos (inquimus) Chriſti nomen blaſphemetur inter gentes. Tu verò Sanctiſſime Pater, & verè Sanctiſſime, edoctus à Spiritu Dei, præter veterem illam tuam prudentiam, cùm totus in hanc curam incubueris, ut ſanatis ægritudinibus, Chriſti Eccleſia tuæ curæ commiſſa bonam valetudinem recuperares, vidiſti, ac probè vidiſti, inde incipiendam medicationem, unde primùm ortus eſt morbus; ſecutúſque doctrinam Apoſtoli Pauli, vis eſſe diſpenſator, non dominus, & fidelis inveniri à Domino; imitatus etiam ſervum illum, quem in Evangelio Dominus præfecit familiæ ſuæ, ut det illis in tempore tritici menſuram, ac propterea decreviſti nolle quod non liceat. Ideóque nos ad te accerſiviſti, imperitos quidem, ac tam magno negotio impares, non parum tamen affectos cùm honori & gloriæ Sanctitatis tuæ, tum præcipuè inſtaurationi Eccleſiæ Chriſti, ac graviſſimis verbis injunxiſti, ut omnes hos abuſus colligeremus, Tibique illos ſignificaremus: obteſtatus, nos redditurus eſſe rationem hujus negotii nobis demandati Deo Optimo, ſi negligenter ac infideliter ageremus. Atque ut omnia liberiùs inter nos tractari poſſent, Tibique à nobis explicari, jurejurando nos obſtrinxiſti, additâ etiam Excommunicationis pœnâ, ne cuipiam aliquid hujus noſtri muneris proderemus. Nos igitur tuo imperio parentes collegimus, quantò paucioribus fieri potuit, hos morbos, eorúmque remedia, ea (inquam) quæ tenuitate ingenii noſtri excogitare potuimus. Tu verò pro tua bonitate ac ſapientia omnia reſarcies ac perficies, in quibus pro tenuitate noſtra offenderimus. Verùm ut omnia certis quibuſdam finibus complectamur, cùm Sanctitas tua & ſit Princeps Provinciarum harum quæ ſubſunt Ditioni Eccleſiaſticæ, & ſit Pontifex univerſalis Eccleſiæ, ſit etiam Epiſcopus Romanus, nihil nobis dicendum ſumpſimus de his quæ pertinent ad hunc Principatum Eccleſiæ, quem tuâ prudentiâ optimè regi videmus; tangemus tantùm ea quæ pertinent ad officium univerſalis Pontificis, & nonnulla quæ ſunt Romani Epiſcopi. Illud verò ante omnia, Beatiſſime Pater, putamus ſtatuendum eſſe, ut dicit Ariſtoteles in Politicis, ſicut in unaquaque Republica, ita & in hac Eccleſiaſtica Gubernatione Eccleſiæ Chriſti hanc præ omnibus legem habendam, ut quantùm fieri poteſt, leges ſerventur. Nec putemus nobis licere diſpenſare in legibus, niſi urgenti de cauſa & neceſſaria. Nulla namque pernicioſior conſuetudo in quavis Republica induci poteſt, quàm hæc legum inobſervantia, quas ſanctas Majores noſtri eſſe voluerunt, earúmque poteſtatem venerandam & divinam appellarunt. Scis tu hæc omnia, Optime Pontifex, legiſti jampridem apud Philoſophos & Theologos. Illud verò non tantùm huic proximum, ſed longè prius & potius ſuperiore putamus, non licere Pontifici & Chriſti Vicario in uſu poteſtatis (clavium poteſtatis inquimus) à Chriſto ei collatæ, lucrum aliquod comparare: Hoc etenim eſt Chriſti mandatum: Gratis accepiſtis, gratis date. His primùm ſtatutis, cùm Sanctitas veſtra ita gerat curam Eccleſiæ Chriſti, ut Miniſtros plurimos habeat, per quos hanc curam exerceat: (Hi autem ſunt Clerici omnes, quibus mandatus eſt cultus Dei, Presbyteri præſertim, & maximè Curati, & præ omnibus Epiſcopi.) Idcirco, ut gubernatio hæc ſit rectè proceſſura, primò danda eſt opera, ut hi Miniſtri idonei ſint muneri quo fungi debent:

Primus abuſus in hac parte eſt Ordinatio Clericorum, & præſertim Presbyterorum, in qua nulla adhibetur cura, nulla adhibetur diligentia: quòd paſſim, quicumque ſint, imperitiſſimi ſint, viliſſimo genere orti ſint, malis moribus adoleſcentes admittantur ad Ordines ſacros, & maximè ad Presbyteratum, ad characterem (inquam) Chriſtum maximè exprimentem. Hinc innumera ſcandala, hinc contemptus Ordinis Eccleſiaſtici, hinc divini cultus veneratio non tantùm diminuta, ſed etiam prope jam extincta. Ideo putavimus optimum fore, ſi Sanctitas tua primò in hac Urbe præficeres huic negotio duos aut tres Prælatos, viros doctos & probos, qui Ordinationibus Clericorum præeſſent. Injungeret etiam Epiſcopis omnibus, adhibitis etiam pœnis Cenſurarum, ut id curarent in ſuis Diœceſibus. Nec permittat Sanctitas veſtra ut quiſpiam ordinetur, niſi ab Epiſcopo ſuo, vel cum licentia Deputatorum in Urbe, aut Epiſcopi ſui. Inſuper ut in Eccleſiis ſuis quiſque Epiſcopus Magiſtrum habeat, à quo Clerici minores & literis & moribus inſtruantur, ut Jura præcipiunt.

Abuſus alius maximi ponderis eſt in collatione Beneficiorum Eccleſiaſticorum, maximè Curatorum, & præ omnibus Epiſcopatuum, in quibus uſus invaluit ut provideatur perſonis, quibus conferuntur Beneficia, non autem gregi Chriſti & Eccleſiæ. Ideo in conferendis his Beneficiis, Curatis (inquam) ſed præ aliis Epiſcopatibus, curandum eſt ut conferantur viris bonis, doctiſque: ideo ut per ſe poſſint fungi illis muneribus ad quæ tenentur: inſuper illis quos veriſimile eſt Reſidentiam facturos. Non ergo Italo conferendum eſt Beneficium in Hiſpania aut in Britannia, aut è contra. Hoc ſervandum eſt tam in collationibus, cùm vacant per deceſſum, quàm in ceſſionibus, in quibus nunc tantùm habetur ratio voluntatis cedentis, nullius præterea rei. In ceſſionibus his, ſi quiſpiam præficeretur probus, unus pluréſve, bene factum iri putaremus.

Alius abuſus, cùm Beneficia conferuntur, ſeu cùm ceduntur aliis, irrepſit in conſtituendis ſuper eorum fructibus Penſionibus: imò quandoque cedens Beneficio omnes ſibi fructus reſervat. Qua in re illud eſt animadvertendum, nullâ aliâ de cauſâ aliòque jure Penſiones conſtitui poſſe, niſi ut quaſdam eleemoſynas, quæ in pios uſus & indigentibus concedi debent. Nam redditus ſunt annexi Beneficio ut corpus animæ: ideò ſuâ naturâ pertinent ad eum, qui Beneficium habet, ut poſſit ex eis vivere honeſtè pro ſuo ordine, ſimúlque queat ſuſtinere impenſas pro divino cultu, & templi, ſacrarúmque ædium reparatione, ut quòd reliquum eſt, impendat in pios uſus. Hæc eſt enim natura eorum reddituum. Verùm ſicuti in rerum naturæ adminiſtratione nonnulla

Prolapſionis Eccleſiaſticæ Diſciplinæ origo indigitatur.

Abuſus ordinandi.

In Ordinationibus.

In Collatione Beneficiorum.

Penſionum abuſus.

ſiunt à natura particulari præter inclinationem univerſalis naturæ: ſic in Pontifice, quoniam eſt univerſalis diſpenſator bonorum Eccleſiæ, ſi viderit eam fructuum portionem, quæ in pios uſus expendi debet, aut ejus partem in pium quempiam alium uſum, ut expendatur, magis expedire, poteſt proculdubio id facere. Ideò jure merito Penſionem ponere poteſt ut ſubveniat egeno, præſertim Clerico, ut honeſtè queat vitam ducere pro ejuſdem ordine. Ideo omnes fructus reſervari, adimique id omne quod divino cultui, ſuſtentationique habentis Beneficium tribui debet, magnus eſt abuſus. Itèmque Penſiones dari Clericis divitibus, qui commodè & honeſtè vivere queunt ex reditibus quos habent, magnus eſt abuſus, tollendus uterque.

Alius item abuſus in permutationibus Beneficiorum, quæ fiunt cum pactionibus, quæ ſimoniacæ omnes ſunt, nullòque reſpectu habito, niſi lucri.

Abuſus alius omnino auferendus, qui calliditate quadam nonnullorum Peritorum jam invaluit in hac Curia. Nam cùm lege cautum ſit, Beneficia teſtamento legari non poſſe, cùm non ſint teſtatoris, ſed Eccleſiæ, & ut res hæc Eccleſiaſtica ſervaretur communis bonorum omnium, non autem fieret privata cujuſpiam, invenit humana, non tamen Chriſtiana induſtria, plurimos modos quibus huic legi illudatur. Nam fiunt renuntiationes Epiſcopatuum aliorùmque Beneficiorum primò cum regreſſu, addunt reſervationem fructuum, addunt reſervationem collationis Beneficiorum. Inſuper cumulant reſervationem adminiſtrationis, faciúntque hoc pacto Epiſcopum, qui nullum jus habet Epiſcopi: Alterum verò cui jura omnia Epiſcopi competant: non tamen Epiſcopum. Videat Sanctitas tua quò proceſſit aſſentatoria illa Doctrina, quâ tandem effectum eſt ut id liceat, quod libeat. Quid, quæſo, eſt hoc, niſi heredem Beneficii ſibi conſtituere? Alius præter hunc inventus eſt dolus, cùm ſcilicet Coadjutores dantur Epiſcopis petentibus, minùs idonei, quàm ipſi ſint, ita ut niſi quiſpiam claudere oculos voluerit, liquidò videat hæredem ea ratione inſtitui.

Item lex eſt antiqua inſtaurata à Clemenente, ne Filii Preſbyterorum habeant parentum Beneficia, ne ſcilicet res communis hoc modo fiat privata. Diſpenſatur tamen (ut audivimus) in hac veneranda lege. Noluimus tacere id quod veriſſimum eſſe quivis prudens per ſe judicaverit, nullam rem magis conflaſſe hanc invidiam Clericis, unde tot ſeditiones ſunt ortæ, & aliæ inſtant, quàm hanc averſionem commodorum & proventuum Eccleſiaſticorum à communi ad rem privatam: antehac omnes ſperabant, nunc ad deſperationem adducti, acuunt linguas contra hanc Sedem.

Reſervationum & Gratiarum Expectativarum abuſus.

Alius abuſus eſt in Expectativis & Reſervationibus Beneficiorum, quibus & datur occaſio ut aliena mors deſideretur, & libenter audiatur. Præcludunt etiam aditum ſupremum dignioribus, cum vacant, dant litibus cauſam. Omnes has putamus tollendas eſſe.

Beneficiorum incompatibilium retentio cum diſpenſatione.

Abuſus alius eſt eadem calliditate inventus, nam quædam Beneficia incompatibilia jure ſunt & appellantur, quæ ex ipſa vi nominis Majores noſtri admonere nos voluerant, non debere ea uni conferri: nunc in his diſpenſatur, non tantùm duobus, ſed pluribus, & quod pejus eſt, in Epiſcopatibus. Hunc morem, qui ob avaritiam tantùm invaluit, tollendum ducimus, præſertim in Epiſcopatibus. Quid de unionibus Beneficiorum ad vitam unius, ne ſcilicet obſtet illa Beneficiorum pluralitas ad obtinenda incompatibilia, nonne eſt mera fraus legis?

Alius etiam abuſus invaluit, ut Reverendiſſimis Cardinalibus Epiſcopatus conferantur ſeu commendentur, non unus tantùm, ſed plures: quem, Pater Beatiſſime, putamus magni eſſe momenti in Eccleſia Dei. Primò quidem quia officium Cardinalatus, & officium Epiſcopi incompatibilia ſunt. Nam, Cardinalium eſt aſſiſtere Sanctitati tuæ pro gubernanda univerſali Eccleſia: officium autem Epiſcopi eſt paſcere gregem ſuum, quod præſtare bene, & ut debet, haud poteſt, niſi habitet A *cum ovibus ſuis, ut Paſtor cum grege. Præterea, Pater Sancte, hic uſus maximè obeſt exemplo; quomodo namque hæc Sancta Sedes poterit dirigere & corrigere aliorum abuſus, ſi in præcipuis ſuis membris abuſus non tollerentur? Nec ob id quòd Cardinales ſint, putamus eis magis licere tranſgredi legem, imò longè minus. Horum enim vita debet eſſe aliis lex; nec imitandi ſunt Phariſæi, qui dicunt & non faciunt: ſed Chriſtus Salvator noſter incœpit facere, & poſtea docere. Amplius hic uſus nocet in conſultationibus Eccleſiæ, nam hæc licentia fomentum eſt avaritiæ. Ambiunt præterea Cardinales à Regibus & Principibus Epiſcopatus, à quibus po-* B *ſtea dependent, ne poſſint liberè ſententiam dicere; imò ſi poſſent & vellent, fallerentur tamen paſſione animi in judicando perturbati. Ideo utinam hic mos tolleretur, & provideretur Cardinalibus, ut poſſent honeſtè pro dignitate vivere, omnibus æquales redditus: quod putamus facilè fieri poſſe, ſi vellemus abjicere ſervitutem mammonæ, & Chriſto tantùm ſervire.*

Cardinalium vita lex animata aliis eſſe debet.

Abuſus non Reſidentiæ Paſtorum.

His caſtigatis, quæ pertinent ad conſtituendos Tibi Miniſtros, quibus veluti inſtrumentis & cultus Dei bene adminiſtrari, & populus Chriſtianus in vita Chriſtiana bene inſtitui & regi poſſit; accedendum nobis eſt ad illa quæ ſpectant ad gubernationem Chriſtiani populi. In C *qua re, Pater Beatiſſime, abuſus ille primò & præ omnibus corrigendus eſt, ne ſcilicet Epiſcopi primùm & præ omnibus aliis, deinde ne Curati abeſſent à ſuis Eccleſiis & Parochiis, niſi ob gravem aliquam cauſam; ſed reſidentiam facerent, maximè Epiſcopi, ut diximus, quia ſunt Sponſi Eccleſiæ ipſis demandatæ. Nam, per Deum immortalem, quis miſerabilior viro Chriſtiano conſpectus eſſe poteſt, Chriſtianum orbem peragranti, quàm hæc ſolitudo Eccleſiarum? Omnes fere Paſtores receſſerunt à ſuis gregibus, commiſſi ſunt omnes fere mercenariis. Imponenda ergo eſſet magna pœna Epiſcopis præ aliis, deinde Curatis, qui abſunt à ſuis gregibus, non* D *tantùm Cenſurarum, ſed etiam ne reciperent redditus illi qui abſunt, niſi impetratâ licentiâ à tua Sanctitate Epiſcopi, Curati ab Epiſcopis, per breve aliquod temporis ſpatium: Legantur in hoc aliqua Jura, aliquorum Conciliorum Decreta, quibus cautum erat, Epiſcopo non licere abeſſe à ſua Eccleſia, niſi tribus tantùm Dominicis.*

Abuſus etiam eſt, quòd tot Reverendiſſimi Cardinales abſint ab hac Curia, nec aliqua in parte faciant quidpiam ejus officii, quod ſpectat ad Cardinalem. Ideo etſi fortaſſe non omnes, quia expedire exiſtimamus nonnullos habitare in Provinciis ſuis: (Nam per illos E *tanquam per radices quaſdam in totum orbem Chriſtianum ſparſas, continentur populi ſub hac Romana Sede:) plurimùm tamen eſſet Sanctitati tuæ vocare ad Curiam, ut hic reſiderent. Hac enim ratione, præterquàm quòd fungerentur officio ſuo Cardinalatûs, provideretur etiam amplitudini Curiæ, ſuppleretùrque, ſi quid ei detractum fuiſſet per receſſum multorum Epiſcoporum, qui ad ſuas Eccleſias ſe contuliſſent.*

Quòd Epiſcoporum Juriſdictio impediatur.

Alius abuſus magnus & minimè tolerandus, quo univerſus Populus Chriſtianus ſcandalizatur, eſt ex impedimentis quæ inferuntur Epiſcopis in gubernatione ſuarum ovium, maximè in puniendis ſceleſtis & corri- F *gendis. Nam primò multis viis eximunt ſe mali homines, præſertim Clerici, à Juriſdictione ſui Ordinarii. Deinde ſi non ſint exempti, confugiunt ſtatim ad Pœnitentiariam, vel ad Datariam, ubi confeſtim inveniunt viam impunitati, & quod pejus eſt, ob pecuniam præſtitam. Hoc ſcandalum, Beatiſſime Pater, tantopere conturbat Chriſtianum Populum, ut non queat verbis explicari. Tollantur, obteſtamur Sanctitatem tuam per Sanguinem Chriſti, quo redemit ſibi Eccleſiam ſuam, eamque lavit eodem Sanguine, tollantur hæ maculæ, quibus ſi daretur quiſpiam aditus in quacunque hominum Republica aut Regno, confeſtim aut paulò poſt in præceps rueret, nulloque pacto diutius conſtare poſſet: & tamen putamus nobis licere, ut per-*

nos

nos in Chriſtianam Rempublicam inducantur hæc monſtra.

Abuſus in Ordinibus Religioſis.

Alius abuſus corrigendus eſt in Ordinibus Religioſorum, quòd adeo multi deformati ſunt, ut magno ſint ſcandalo Secularibus, exemploque plurimùm noceant. Abolendos putamus omnes, non tamen ut alicui fiat injuria, ſed prohibendo ne Novitios poſſint admittere. Sic enim ſine ullius injuria citò delerentur, & boni Religioſi eis ſubſtitui poſſent. Nunc verò putamus optimum fore, ſi omnes pueri qui non ſunt profeſſi, ab eorum Monaſteriis repellerentur.

Hoc etiam animadvertendum & corrigendum cenſemus in Prædicatoribus & Confeſſoribus conſtituendis à Fratribus, quòd ab eorum Præfectis primùm adhiberetur magna diligentia ut idonei eſſent: deinde ut præſentarentur Epiſcopis, quibus præ omnibus cura Eccleſiæ eſt demandata, à quibus examinarentur per ſe vel per viros idoneos, nec niſi eorum conſenſu admitterentur ad hæc peragenda.

Abuſus in Legatis & Nuntiis Apoſtolicis.

Diximus, Beatiſſime Pater, non licere aliquo pacto in uſu clavium aliquid lucri utenti comparari, eſt in hac in re firmum verbum Chriſti: Gratis accepiſtis, gratis date. *Hoc non tantùm ad Sanctitatem tuam pertinet, ſed ad omnes qui ſunt participes hujus poteſtatis: ideo à Legatis & Nuntiis vellemus idem ſervari. Nam ſicut uſus qui nunc invaluit, dedecorat hanc Sedem & conturbat populum, ita ſi fieret è contra, maximum decus huic Sedi compararetur, & ædificaretur mirificè populus.*

Abuſus in Monialibus.

Abuſus alius turbat Chriſtianum populum in Monialibus, quæ ſunt ſub cura Fratrum Conventualium, ubi in pleriſque Monaſteriis fiunt publica ſacrilegia cum maximo civium ſcandalo. Auferat ergo Sanctitas Veſtra omnem eam curam à Conventualibus, eámque det aut Ordinariis, aut aliis, prout melius videbitur.

Abuſus in Gymnaſiis.

Abuſus magnus & pernicioſus eſt in Gymnaſiis publicis, præſertim in Italia, in quibus multi Philoſophiæ Profeſſores impietatem docent. Imò in Templis fiunt diſputationes impiiſſimæ: & ſi quæ ſunt piæ, tractantur in eis res divinæ coram populo valde irreverenter. Ideo putaremus indicendum Epiſcopis, ubi ſunt publica Gymnaſia, ut per eos admonerentur Lectores ne docerent adoleſcentes impietatem, ſed oſtenderent infirmitatem luminis naturalis in quæſtionibus pertinentibus ad Deum, ad Mundi novitatem vel æternitatem, & ſimilia: eóſque ad pietatem dirigerent. Similiter ne permitterent fieri publicas diſputationes de hujuſmodi quæſtionibus, neque etiam de rebus Theologicis, quæ certè multùm exiſtimationis perdunt apud vulgus: ſed privatim de his rebus fiant diſputationes, publicè de aliis quæſtionibus Phyſicis. Idémque injungendum eſſet omnibus aliis Epiſcopis, maximè inſignium civitatum, in quibus hujus generis diſputationes fieri ſolent. In impreſſione etiam Librorum eadem adhibenda eſſet diligentia, ſcribendúmque Principibus omnibus, ut caveant ne paſſim quivis Libri in eorum Ditione imprimantur. Dandáque eſſet hujus rei cura Ordinariis.

Colloquiorum Eraſmi periculoſa lectio.

Et quoniam pueris in ludis ſolent nunc legi Colloquia Eraſmi, in quibus multa ſunt quæ rudes animos informant ad impietatem; ideo eorum lectio in ludis literariis prohibenda eſſet, & ſi quæ alia ſunt hujus ordinis.

Abuſus in gratiarum conceſſione & diſpenſationibus.

Poſt hæc, quæ ad inſtituendos Miniſtros tuos in hac univerſalis Eccleſiæ cura, & in ejus deinde adminiſtratione ſpectare videntur, animadvertendum eſt in gratiis quæ fiunt à tua Beatitudine, præter priores abuſus, alios quoque abuſus introductos eſſe.

Primus eſt in Fratribus, ſeu Religioſis Apoſtatis, qui poſt votum ſolemne à ſua Religione recedunt, impetrántque ne teneantur gerere habitum ſui Ordinis: immo nec veſtigium habitûs, ſed tantùm veſtem honeſtam Clericalem. Prætermittamus nunc de lucro: Jam enim diximus in principio, non licere ex uſu clavium, & poteſtatis à Chriſto traditæ comparare ſibi lucrum, ſed ab hac gratia abſtinendum. Nam habitus eſt ſignum Profeſſionis. Unde nec ab Epiſcopo poteſt dimitti, cui tenentur hi Apoſtatæ: ideo hæc gratia eis concedi non deberet: neque etiam cùm ipſi receſſerint à voto, quo Deo ſe obligarant, eis permittatur ut habeant Beneficia neque Adminiſtrationes.

Alius abuſus in Quæſtuariis Sancti Spiritus, S. Antonii, aliíſque hujus generis, qui decipiunt ruſticos & ſimplices, eóſque innumeris ſuperſtitionibus implicant. Tollendos hos Quæſtuarios cenſemus.

Abuſus alius in diſpenſatione cum conſtituto in Sacris Ordinibus, ut poſſit uxorem ducere. Hæc diſpenſatio non eſſet ulli danda, niſi pro conſervatione populi cujuſpiam vel gentis, ubi eſſet publica cauſa graviſſima: præſertim his temporibus, in quibus urgent Lutherani hanc rem maximè.

Abuſus in diſpenſatione in Nuptiis inter conſanguineos ſeu affines. Certè in ſecundo gradu non putamus faciendam eſſe, niſi ob publicam cauſam gravem. In aliis verò gradibus, nonniſi ob cauſam honeſtam & abſque pecunia, ut jam diximus, niſi jam priùs conjuncti eſſent; ubi liceret pro abſolutione à peccato jam perpetrato imponi mulctam pecuniariam poſt abſolutionem, & deputari ad pios uſus, in quibus facit Sanctitas tua impenſas. Nam ſicut ubi non eſt peccatum in uſu clavium, nihil exigi poteſt pecuniæ: ita ubi abſolutio petitur à peccato, imponi mulcta pecuniaria poteſt, & deputari ad pios uſus.

Abuſus alius in abſolutione ſimoniaci. Proh dolor, quantùm in Eccleſia Dei regnat hoc peſtilens vitium; adeo ut quidam non vereantur Simoniam committere, deinde confeſtim petunt abſolutionem à pœna; immò eam emunt, ſicque retinent Beneficium quod emerunt. Non dicimus Sanctitatem tuam non poſſe pœnam illam quæ eſt de Jure Poſitivo conſtituta, eis condonare: ſed quòd nullo pacto debent, ut tanto ſceleri reſiſtatur, quo nullum pernicioſius, nec magis ſcandaloſum.

Licentia etiam teſtandi Clericis de bonis Eccleſiæ non eſſet danda, niſi pro cauſa urgenti: ne bona pauperum converterentur in privatas delicias & amplificationes domorum.

Confeſſionalia autem cum uſu Altaris portatilis non eſſent facilè danda: ſic enim viloſcunt Eccleſiaſtica res, & Sacramentum omnium præcipuum.

Nec Indulgentiæ item dandæ eſſent niſi ſemel in anno, in unaquaque inſignium civitatum.

Commutatio item votorum neque ita facilè facienda, neque commutanda præterquàm in æquivalens bonum.

Conſuevere etiam mutari voluntates ultimæ teſtatorum, qui ad pias cauſas legant quampiam pecuniæ ſummam, quam auctoritate Sanctitatis tuæ transferunt ad heredem vel legatarium, ob prætenſam paupertatem, &c. idque ob lucrum. Certè niſi facta ſit magna mutatio in re familiari heredis per obitum teſtatoris, ita quòd veriſimile ſit ob eam mutationem teſtatorem mutaturum fuiſſe voluntatem, voluntates teſtatorum mutari impium eſt. De lucro jam toties diximus, quare putamus omnino abſtinendum.

Abuſus in Urbe emendandi.

Omnibus in ſumma explicatis, quæ pertinent ad univerſalis Eccleſiæ Pontificem, quantùm animo potuimus comprehendere; reſtat ut nonnulla dicamus quæ pertinent ad Romanum Epiſcopum. Hæc Romana civitas & Eccleſia Mater eſt & Magiſtra aliarum Eccleſiarum. Ideo maximè in ea vigere debet divinus cultus & morum honeſtas. Ideo, Beatiſſime Pater, ſcandalizantur omnes exteri, qui ingrediuntur Templum B. Petri, ubi Sacerdotes quidam ſordidi, ignari, induti paramentis & veſtibus, quibus nec in ſordidis ædibus honeſtè uti poſſent, Miſſas celebrant. Hoc magnum eſt omnibus ſcandalum: ideo injungendum eſt Reverendiſſimo Archipreſbytero, vel Reverendiſſimo Pœnitentiario, ut hæc curent, & amoveant hoc ſcandalum: ſicque in aliis Eccleſiis.

In hac etiam Urbe meretrices ut Matronæ incedunt per Urbem, ſeu mula vehuntur, quas aſſectantur de media die Nobiles familiares Cardinalium, Clericique. Nulla in Urbe videmus hanc corruptionem, præterquàm in hac omnium exemplari. Habitant etiam inſignes ædes; corrigendus etiam hic turpis abuſus.

Sunt etiam in hac Urbe privatorum civium odia & inimicitiæ, quas componere, & cives conciliare præcipuè intereſt Epiſcopi. Ideo per Cardinales quoſdam, Romanos præſertim, qui eſſent magis idonei, omnes hæ inimicitiæ componendæ eſſent, & civium animi conciliandi.

Sunt in hac Urbe Hoſpitalia, ſunt pupilli, ſunt viduæ. Harum cura maximè pertinet ad Epiſcopum & ad Principem. Ideo Sanctitas tua per Cardinales viros probos poſſet etiam commodè hæc omnia curare.

Hæc ſunt, Beatiſſime Pater, quæ in præſentia pro tenuitate ingenii noſtri colligenda eſſe duximus, & quæ nobis corrigenda viderentur. Tu verò pro tua bonitate & ſapientia omnia moderabere: Nos certè ſi non rei magnitudini, quæ noſtras vires longè ſuperat, conſcientiæ tamen noſtræ ſatisfecimus, non ſine maxima ſpe, ut ſub Te Principe videamus Eccleſiam Dei purgatam, formoſam ut columbam, ſibi concordem, in unum corpus conſentientem, cum æterna tui nominis memoria. Sumpſiſti tibi nomen Pauli, imitaberis, ſperamus, charitatem Pauli. Electus fuit ille ut vas quod deferret nomen Chriſti per Gentes: Te verò ſperamus electum, ut nomen Chriſti oblitum à Gentibus, & à nobis Clericis, reſtituas in cordibus & in operibus noſtris, ægritudines ſanes, oves Chriſti in unum ovile reducas, amoveaſque à nobis iram Dei & ultionem eam, quam meremur, jam paratam, jam cervicibus noſtris imminentem.

In lultum Cancellarii Franciæ & Senatûs Pariſienſis Paulo III. acceptum refertur.

IV. Geſta *Pauli III.* reliqua memoriâ digniora ut breviter perſequar, author ille eſt Indultorum Cancellarii Franciæ & Senatûs Pariſienſis, quibus Rex Chriſtianiſſimus vi Pontificiæ gratiæ hos Magiſtratus & Officiales, vel ab ipſis nominatos, Codicillis Regiis Ordinariis Collatoribus præſertim præſentat & nominat, ut Beneficia ſuæ collationi addicta, cùm vacaverint, ipſis conferant, vel iis quos nominaverint. Ab *Eugenio IV.* Summo Pontifice conceſſum jam fuerat id privilegium *Carolo VII.* Galliarum Regi, anno MCCCCXXXI. menſe Maio. Ab Eccleſia tamen Gallicana nedum fuerat neglectum, ſed contemptum penitus, eò quòd Baſileenſis Concilii Decretis, quibus Reſervationes & Gratiæ Expectativæ antiquatæ fuerant, vulnus graviſſimum inferret. Quapropter *Franciſci I.* Regis Chriſtianiſſimi votis annuens Paulus III. *Eugenii* literas cum omnibus clauſulis approbavit, innovavit, confirmavit Diplomate dato XXIX. Junii anni Domini MDXXXVIII. Laudantur equidem vetuſtiores Pontifices, qui hanc gratiam Senatui Pariſienſi fecerint, *Benedictus* ſcilicet *XII. Joannes XXIII.* & *Martinus V.* ut refert Commentator Libertatum Gallicanarum à *Pithœo* editarum, ad Articulum LXIX. Sed quia gratiæ illæ perpetuæ non fuerunt, vel pro una & ſola vice, certiſque ex cauſis conceſſæ fuere; conſultiùs ad *Paulum III.* refertur Indultorum origo, qui hanc gratiam *Franciſco I.* (ut diximus) conceſſit in colloquio cum ipſo habito extra muros Niciæ. Quibus porro conditionibus ſubjaceat Indultaria Nominatio, aliàs exponemus. Idem Pontifex florentiſſimam *Societatem Jeſu* maximo Eccleſiæ bono approbavit, primùm vivæ vocis oraculo, anno MDXXXIX. tum publico Diplomate poſt relationem *Guidiccioni* Cardinalis, cui hujus Inſtituti examen commiſerat, quinto Kalendas Octobris, anno MDXL. Confirmavit pariter Congregationem Clericorum Regularium *S. Pauli Decollati* à *Clemente VII.* comprobatam; item Congregationem *Capucinorum* ab eodem Prædeceſſore ſuo ſuſceptam, quam ob *Ochini* Vicarii Generalis ad *Calvinum* defectionem abrogare cogitaverat; item pium Sodalitium ſeu Confraternitatem ſub invocatione Sanctiſſimi Corporis Chriſti in Eccleſia *S. Mariæ* ſuper Minervam; alteram ad erigendum Hoſpitalia pro ſubventione pauperum orphanorum & mulierum converſarum. Academiam in civitate Maceratenſi erexit. Monaſterium & Hoſpitale pro Neophitis ex Judaïſmo ad Chriſtianam Religionem converſis, & Archiconfraternitatem ad illius adminiſtrationem inſtituit. Sex Cardinalium Cœtum negotiis Inquiſitionis ampliſſima cum auctoritate præfecit Diplomate dato XII. Kalendas Auguſti, anno MDXLII. quod incipit: *Licet ab initio*: & Tom. II. Bullarii Romani, cum aliis ejuſdem Pontificis Conſtitutionibus editum eſt. *Coſmum* Florentiæ Ducem, qui FF. Prædicatores ex urbe ſua expulerat, quòd *Savonarolæ* famam ac prophetias vindicarent, atque in eorum Domum Auguſtinianos intruſerat, qui tum ob *Lutheri* hæreſim maximè ſuſpecti erant, graviſſimis literis arguit, juſſitque intentatis Cenſuris, ut homines noſtros in integrum reſtitueret; tum ſi quam de ipſis haberet conquerendi cauſam, illam Sedi Apoſtolicæ exponeret. Sanguinis illicio nimiùm indulſit, & amplificandæ familiæ ſupra modum ſtudioſus, Parmam ac Placentiam Nobiles urbes, à reliqua Eccleſiaſtica Ditione ſejunctas, quas *Julius II.* acquiſierat, & *Leo X.* poſtea recuperaverat, cùm Nepa, quam à *Petro Aloyſio Farneſio*, & Camerino, quam ab *Octavio* accepit, urbibus in Eccleſiaſticæ Ditionis umbilico ſitis, commutavit, & *Aloyſio* dedit. Immoderatam illam hominis affectionem in Pontifice acerbis moleſtiis Deus multavit, in eo planè genere in quo peccaverat. Etenim conceſſa *Petro Aloyſio* urbium poſſeſſio, cauſa fuit, ut miſerabilem illius cædem *Paulus* ſpectaret, ac Placentiam ab exterorum armis occupatam; & inſuper tam graves inter ipſum & Nepotem *Octavium* offenſiones attulit, ut ad illum Parmâ ſpoliandum adductus fuerit.

Paulus III. amplificandæ ſuorum ſupra modum ſtudioſus.

Obiit *Paulus III.* quarto Idus Novembris, anno MDXLIX. ætatis octogeſimo-primo, Pontificatûs XV. ſubinde Davidicum illud ingeminans: *Si mei non fuiſſent dominati, tunc immaculatus eſſem, & emundarer à delicto maximo.* Fuit hic Pontifex multis inſignibus virtutibus clarus, humanitate, affabilitate, clementia, comitate, præcipuè verò prudentiâ ſingulari, per ſexaginta ferè annos, quibus publica munera obiit, fœliciter collectâ, literiſque apprimè excultus. Et niſi gravioribus vectigalibus tributiſque ſubditos oneraſſet, nemo ad eum diem per multos annos jucundiorem ſui memoriam reliquiſſet. Et quanquam recèns mortuus non admodum probaretur, inſequentium temporum tamen infœlici eventu maximè à Bonis omnibus, & ab infima etiam multitudine deſideratus eſt. Verba ſunt *Onuphrii Panvini* in ejus Vita. Urbem ſitu & diverticulis viarum deformem & imperviam, disjectis malè poſitis ædificiis, in meliorem formam redegit, viis areiſque, cùm veteribus directis & ampliatis, tum novis conſtitutis auxit, ornavitque; quo nomine ipſi ſtatua in Capitolio poſita eſt.

Pauli III. eloquium.

V. Sacrum Cardinalium Collegium viris ætatis ſuæ longè præſtantiſſimis cohoneſtavit *Paulus III.* In his fuere, præter Nepotes *Alexandrum* & *Ranutium Farneſios*, & *Guidonem Aſcanium Sfortiam*, quos præclaræ animi dotes & egregia merita non temerè adlectos comprobarunt; *Nicolaus à Schomberg*, natione Suevus, patriâ Miſnenſis, Capuanus Archiepiſcopus, ex Ordine FF. Prædicantium aſſumptus, virtute, doctrinâ, rerum peritiâ celebratiſſimus

Pauli III. Cardinales.

celebratiſſimus, qui in Comitiis poſt *Adriani VI.* & *Clementis VII.* obitum, nondum licèt Cardinalis, ſuffragiorum parte prope majori ad Summum Pontificatum poſtulatus fuerat. *Joannes Bellayus*, Pariſienſis Epiſcopus, vir genere, literis, facundiâ, magnarum rerum gerendarum capacitate inſignis, *Franciſci I.* Regis Chriſtianiſſimi Legationibus ampliſſimis perfunctus: *Hieronimus Ghinuccius*, Italus, patriâ Senenſis, laudatiſſimi vir ingenii, in Calabria Epiſcopus. *Jacobus Simonetta*, Nobilis Mediolanenſis, ex Romanæ Rotæ Duodecimviro, Piſaurienſis Epiſcopus, Autor egregii Tractatûs de Reſervationibus Beneficiorum. *Joannes Fiſcherius*, Anglus, Roffenſis Epiſcopus, pro Fide, unitate, & libertate Eccleſiaſtica ab *Henrico VIII.* Rege capite damnatus, qui Scriptis eruditis Catholicam Religionem propugnavit: In carcere Cardinalis renuntiatus eſt, & ſuo ſanguine glorioſiùs purpuratus ad martyrii coronam evolavit, antequam Infulas reciperet. *Gaſpar Contarenus*, Nobilis Venetus, vir integritate vitæ, Hiſtoriæ cognitione, Linguarum peritiâ, geſtis in Republica ſua ſummis Magiſtratibus inſignis, Scriptis etiam clarus, inter quæ non infimum locum obtinet Liber *De Immortalitate Animæ*, quem juvenis contra *Ponponatium* Præceptorem ſuum, quanquam modeſtiæ causâ ſuppreſſo nomine, edidit. *Marinus Caracciolus* Pontificius ad *Carolum Quintum* Nuntius, cui primam coronam Aquiſgrani impoſuit, multiſque ejuſdem Cæſaris Legationibus functus, Epiſcopus Catanenſis. *Joannes Maria de Monte*, Aretinus, ex Apoſtolicæ Cameræ Auditore, Sipontinus Archiepiſcopus, qui poſtea Summus Pontifex fuit Julius III. *Joannes Petrus Caraffa*, Neapolitanus, Hebraïcâ, Græcâ, Latinâ linguis, boniſque diſciplinis & Sacris Literis excultiſſimus, omnium virtutum ſplendore illuſtris, Theatinus Epiſcopus, Clericorum Regularium, qui Theatinorum nomen ab ipſo ſortiti ſunt, cum *B. Caietano Thieneo* Inſtitutor, Summus poſtea Pontifex Paulus IV. *Ennius Philonardus*, Italus, Verulanus Epiſcopus. *Chriſtophorus Jacobatius*, Romanæ Rotæ Auditor. *Carolus Hemord*, Gallus, Matiſconenſis Epiſcopus, *Franciſci I.* Regis Chriſtianiſſimi ad ipſum *Paulum III.* Orator, deinde Ambianenſis Epiſcopus. *Jacobus Sadoletus*, Mutinenſis, vir piiſſimus, doctiſſimus, & eloquentiſſimus, Carpenctoratenſis Epiſcopus, ingenii monumentis clariſſimus. *Rodolphus Pius*, Carpenſis, Faventinus Epiſcopus, à *Clemente VII.* Nuncius Apoſtolicus in Gallias deſtinatus. *Hieronimus Alexander de Motta*, è Comitibus Landri in Carnia, non longè à Foro-Julio oriundus, Pariſienſis Academiæ quondam ornamentum, Rectoriſque Dignitate in ea inſignitus, *Ludovico XII.* & *Franciſco I.* Regibus Chriſtianiſſimis gratiſſimus, Bibliothecæ Apoſtolicæ Præfectus, vir omni literaturæ genere clariſſimus, Brunduſinus & Oritanus Epiſcopus, variis Sedis Apoſtolicæ Legationibus, præſertim in Germania, pro Fidei Catholicæ negotiis præclarè functus. *Reginaldus Polus*, Anglorum Regum ſanguine procreatus, unitatis Eccleſiaſticæ ſcriptis actiſque defenſor invictiſſimus, heroïcæ magnanimitatis Princeps, qui Pontificias Legationes obiit in Galliis, in Belgio, in Anglia, ubi Catholicam Religionem reſtituit *Maria* Regnante. *Rodericus* ſeu *Ludovicus Borgia*, Hiſpanus, Joannis Gandiæ Ducis filius. *Nicolaus Caietanus Sermoneta*, Bonifacii VIII. gentilis. *Petrus Sarmientus*, Hiſpanus, Compoſtellanus Archiepiſcopus. *Joannes Alvares*, Hiſpanus, *Federici Alvares* Albæ Ducis filius, Cordubenſis primùm, deinde Burgenſis Epiſcopus, ex ordine FF. Prædicatorum aſſumptus, poſtea Compoſtellanus Archiepiſcopus. *Petrus Manri-*

A *quez*, Hiſpanus, Cordubenſis Antiſtes. *Robertus de Lenoncourt*, Gallus, Catalaunenſis Epiſcopus. *David Betonius*, ſanguine & cognatione Scotiæ Regibus propinquus, Jacobi Scotiæ Regis ad *Franciſcum I.* Regem Chriſtianiſſimum Orator, Mirapicenſis in Occitania Epiſcopus, deinde *S. Andreæ* in Scotia Metropolitanus. *Hippolitus Eſtenſis*, Alphonſi Ferrariæ Ducis filius, à *Franciſco I.* & *Henrico II.* Regibus Chriſtianiſſimis multis Sacerdotiis ornatus. *Petrus Bembus*, Nobilis Venetus, vir Græcis Latiniſque literis excultiſſimus, *Leoni X.* quondam ab Epiſtolis. *Ludovicus* **B** *Fregoſius*, Italus, patria Genuenſis, Salernitanus Archiepiſcopus, & Eugubinus Epiſcopus. *Petrus de la Baume*, Gallus, Genevenſis Epiſcopus, qui tuendæ fidei & auctoritatis Eccleſiæ causâ in ultimum vitæ diſcrimen non ſemel adductus eſt, cum Genevenſes ad Calvinianam ſuperſtitionem defecerunt. Præfuit deinde Biſuntinæ Eccleſiæ Sacris. *Antonius Sanguin de Mendun*, Gallus, Aurelianenſis Epiſcopus. *Ubertus Gambara*, Brixienſis, Nuntii Apoſtolici munere in Luſitania, Gallia, Anglia, difficillimis temporibus perfunctus, Epiſcopus Dertonenſis. *Aſcanius Pariſianus*, Tolentinas, **C** Ariminenſis Epiſcopus. *Petrus Paulus Pariſius*, Conſentinus, utriuſque Juris Interpres celeberrimus, Cameræ Apoſtolicæ Auditor, qui unus fuit è *Pauli III.* Legatis & Præſidibus Concilii Tridentini. *Marcellus Cervinus de Spannochiis*, Nobilis Politianus, Epiſcopus Eugubinus, ad *Carolum V.* Imperatorem & *Franciſcum I.* Regem Chriſtianiſſimum pro graviſſimis Eccleſiæ & Reipublicæ negotiis Nuncius, in Concilio Tridentino Legatus ac Præſes, poſtea Summus Pontifex Marcellus II. *Bartholomæus Guidiccionus*, Lucenſis, Romanæ Curiæ Datarius, Aprutinus, ac deinde Lu- **D** cenſis Epiſcopus. *Dionyſius Laurentius*, Beneventanus, Ordinis Servorum Summus Moderator. *Henricus Borgia*, Hiſpanus, Alexandri VI. pronepos. *Jacobus Sabellus*, Nobilis Romanus, *Pauli III.* conſanguineus & Cubicularius. *Michaël Silvius*, Luſitanus, ex Comitibus de Portalegria, Viſenſis Epiſcopus. *Marcellus Creſcentius*, Nobilis Romanus, Marſicanus Epiſcopus. *Joannes Vincentius Aquaviva*, Neapolitanus, Melphienſis & Rapollanus Epiſcopus. *Pomponius Cæcius*, Romanus, Nepeſinus ac Sutrinus Epiſcopus, & Pontificis in Urbe Vicarius. *Robertus Puccius*, Florentinus, poſt- **E** quam Summos in civitate ſua Magiſtratus geſſiſſet, Piſtorienſis Epiſcopus. *Joannes Moronus*, patriâ Mediolanenſis, vir Juris Conſultiſſimus, Epiſcopus Mutinenſis, Nuntius Apoſtolicus in Germaniam miſſus, Sedis Apoſtolicæ in Sacro Concilio Tridentino Legatus & Præſes. *Gregorius Corteſius*, Mutinenſis, vir Græcis Latiniſque literis, Juriſprudentia, ſtudiis Theologicis ornatiſſimus, Ordinis S. Benedicti, Congregationis S. Juſtinæ Monachus, & Mantuanus Abbas, Scriptis celeberrimus. *Thomas Badia*, Mutinenſis, Ordinis FF. Prædicatorum, eruditione ac pietate clariſſimus, Sacri **F** Palatii Magiſter. *Chriſtophorus Liber Madrucius*, Tridentinus Epiſcopus & Princeps. *Gaſpar de Avolos*, Hiſpanus, Compoſtellanus Archiepiſcopus, qui & Gerundenſi & Granatenſi Eccleſiis præfuit. *Georgius Armaniacus*, Gallus, Ruthenenſis Epiſcopus, & Eccleſiarum Leſcarienſis & Vabrenſis Adminiſtrator, Chriſtianiſſimi Regis ad Venetos & ad Summum Pontificem Orator, Toloſanùs deinde, ac demum Avenionenſis Archiepiſcopus. *Franciſcus de Mendoça*, Caurienſis primùm, deinde Burgenſis Epiſcopus, vir eruditione ſpectatiſſimus. *Jacobus d'Annebans*, Gallus, ex Normaniæ Provincia, Beccenſis Abbas, & Lexovienſis Epiſcopus. *Otho Truchſes de Vvaldburg*, Auguſta-

nus Epiſcopus. *Bartholomaus de la Cueva*, Hiſpanus, ex illuſtri Domo Ducum Albuquerquii. *Franciſcus* *Sfondratus*, Cremonenſis, Amalphitanus Archiepiſcopus, qui & urbis ſuæ Sacris præfuit, Mediolanenſium Ducum Legationibus functus, ab iiſque ad Conſilium adſcitus; qui antequam Clero nomen daret, *Anna Vicecomiti* lectiſſimæ fœminæ nupſerat, ex eáque inter cæteros liberos *Nicolaum* ſuſceperat, qui ob vitæ ſanctimoniam & eruditionem Summus Pontifex evaſit Gregorius XIV. *Federicus Caſius*, ex familia Romanas inter primaria, Tudertinus Epiſcopus. *Durantes de Durantibus*, Brixienſis, Juris Peritiſſimus, Caſſanus Epiſcopus. *Nicolaus Ardinghellus*, Foroſempronienſis Epiſcopus, olim in Galliis Apoſtolicus Nuncius, Juris utriuſque Conſultiſſimus. *Andreas Cornelius* Junior, ex Patritia ſtirpe Venetiis clariſſima, Spalatenſis Archiepiſcopus. *Hieronimus de Capiteferreo*, Romanus, variis Curiæ Muneribus, ac Sedis Apoſtolicæ Legationibus cum laude perfunctus. *Tiberius Criſpus*, Romanus, S. Petri Canonicus. *Georgius de Amboſia* junior, Gallus, Rothomagenſis Archiepiſcopus. *Henricus*, Regis Emanuëlis Luſitaniæ filius, vitæ ſanctimoniâ & eruditione commendatiſſimus Princeps, Bracarenſis primùm, deinde primus Archiepiſcopus Eborenſis, & Academiæ ejuſdem urbis Conditor, Generalis Fidei Inquiſitor, Rex demum Luſitaniæ poſt *Sebaſtiani* Regis obitum, Cardinalitiis Infulis novum ſplendorem Diadematis acceſſione contulit. *Petrus Pachecus*, Hiſpanus, Giennenſis Epiſcopus. *Carolus à Lotharingia*, Remenſis Archiepiſcopus, & Academiæ in eadem urbe conditor, qui & Metenſis Diœceſeos Sacris præfuit, & Muſſipontanam Academiam erexit, cujus in Tridentino Concilio magnum nomen, & ſumma in Religionem ac Rempublicam merita ſub Chriſtianiſſimis Regibus Henrico II. Franciſco II. & Carolo IX. *Julius Feltrius Ruvereus* Urbinatis Ducis filius, poſtmodum Ravennas Archiepiſcopus. *Carolus Borbonius*, Vindocinenſis Ducis cognominis filius, Ludovici Condæi Principis, & Antonii Navarræ Regis frater, Archipræſul Rothomagenſis, & Bellovacenſis Eccleſiæ Adminiſtrator, *Franciſci II.* & *Caroli IX.* Regum Chriſtianiſſimorum Tutor, ab *Henrico III.* primus Præſulum in Ordinem *S. Spiritus* adſcriptus, Cœtus Cleri Gallicani Melodun celebrati Præſes, Catholicæ Religionis Defenſor ac vindex acerrimus, Hæreſeos & Hæreticorum hoſtis infenſiſſimus, per omnia laudandus Princeps, niſi conjurationis, quæ ſacri fœderis nomine eſt adornata, ſe ducem præſtitiſſet, Regiúmque nomen affectaſſet. *Hieronimus Verallus*, Romanus, Caſertanus Epiſcopus, & poſtea Roſſanenſis Archiepiſcopatus perpetuus Adminiſtrator, ad *Carolum V.* Imperatorem in Germania Nuncius pro bello in Turcas promovendo, & Religione procuranda, poſtmodum ad *Henricum II.* Galliæ Regem Legatus. *Joannes Angelus*, Mediolanenſis, Archiepiſcopus Raguſinus. *Philibertus Ferrerius*, Vercellenſis, Epiſcopus Eboredienſis. *Bernardinus Maffæus*, Nobilis Romanus, vir omnium ſcientiarum genere inſtructiſſimus, Theatinus Archiepiſcopus.

Academiarum Remenſis & Muſſipontanæ erectio.

* Primus Præſul in Ordinem Sancti Spiritus ab Henrico III. adlectus.

SCHOLION I.

Ad hunc Articulum, pag. 175. & 176. Religioſi Cenſores hanc notam appoſuerunt: *Sententiam de exauctoratione Regum improbabilem & falſam appellat*

R. Sententiam quæ poteſtatem directam vel indirectam exauctorandi Reges & Principes ſupremos Pontificibus aſſerit, improbabilem & falſam appellavi ex Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ Sententia.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 193. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Neglectum & contemptum Indultum Papæ à Pariſienſibus.*

R. Conceſſum ab Eugenio Quarto Summo Pontifice Carolo VII. Francorum Regi Indultum Eccleſia Gallicana non ſolùm neglexerat, ſed contempſerat penitus, eo quòd Baſileenſi Concilii Decretis, quibus Reſervationes & Gratiæ Expectativæ antiquatæ fuerant, vulnus graviſſimum inferret. Hiſtoriæ res eſt. Nam meritò contemptum fuiſſe Pontificium illud Indultum, abſit ut ſcripſerim vel dixerim. Quid geſtum fuerit, non quid geri debuerit, commemoro.

ARTICULUS XVII.

DE JULIO III. & MARCELLO II.

Julius III.

I. Cum Sedes Apoſtolica poſt obitum *Pauli III.* tribus pene menſibus vacaſſet, præter omnium expectationem ad Summum Pontificatum conſentientibus ſuffragiis electus eſt ſexto Idus Februarii, anno MDL. *Joannes Maria de Monte*, Aretinus, Cardinalis, Epiſcopus Præneſtinus, qui *Julii III.* nomen ſibi adſcivit, ob collata in domum ſuam Beneficia à poſtremo hujus nominis Pontifice. Grati animi ſpecimen exhibuit Familiæ *Pauli III.* & *Farneſii* Cardinalis, quibus univerſam amplitudinem ſuam debebat, Parmam *Octavio Farneſio* reſtituens, beneficiario jure poſſidendam. Incredibilem in ſubditos manſuedinem & clementiam exercuit. *Aſcanium Columnam* in gratiam recepit, redditis illi cunctis oppidis, honorúmque ornamentis, quæ per annos plurimos *Paulus* abſtulerat. Farſenſem Abbatem ex *Urſina* familia abſolvit, quem *Paulus* tanquam perduellem damnaverat. Adempta etiam à *Paulo* oppida *Rudolfo Baleonio*, aliiſque primariis ſubditis reſtituit. Diploma de Concilio Tridenti reſumendo promulgavit Kalendis Decembris, anno MDL. Præſidéſque deſignavit *Marcellum* Cardinalem *Creſcentium*, *Sebaſtianum Pighinum*, Sipontinum Archiepiſcopum; & *Aloyſium Lippomanum*, Veronenſem Epiſcopum. Sex ſub *Julio III.* Seſſiones celebratæ. Parmenſe bellum inter Imperatorem & *Henricum II.* Regem Chriſtianiſſimum, cujus in fidem & clientelam ſe contulerat *Octavius Farneſius* Dux Parmenſis, à Cæſare bello petitus, Concilii ſuſpenſioni occaſionem dedit. Cùm enim Pontifex hujuſmodi bello ſe nimiùm implicuiſſet, ac in Cæſaris gratiam Exercitum etiam adversùs *Octavium*, & Gallica auxilia conflaſſet; cùm Cardinalis *Turnonii*, qui negotia Regis in Italia procurabat, & *Pauli Thermei*, Majeſtatis ejus Chriſtianiſſimæ Oratoris, rationes, quibus Regem de ſuſcepta *Octavii* tuitione excuſabant, rejeciſſet: cùm Regi Cenſurarum Eccleſiaſticarum minas intentaſſet; Rex verò Pontifici Synodi Nationalis convocationem: cùm ejus Majeſtas Gallicanos Epiſcopos Tridentinum proficiſci non permitteret, pecuniam è Regno Romam deferri prohibuiſſet; Proteſtationes ad Concilium miſiſſet: cùm Septemviri Tridentino diſceſſiſſent ob Germanici belli apparatum: cùm Regis Galliæ & fœderatorum Principum exercitus Oeniponto immineret, ubi Cæſar degebat, & Tridentum urbem propinquam terrore impleviſſet, ac multi Epiſcopi non ſolum Itali, ſed Hiſpani fugam arripuiſſent; cùm inſuper *Marcellus* Cardinalis *Creſcentius*, Legatus Pontificius, in morbum lethalem incidiſſet, Pontifex in Cœtu Purpuratorum Patrum die XV. Aprilis MDLII. Concilii ſuſpenſionem decrevit: de qua & ipſa per ſe Synodus Decretum edidit promulgavitque in ſolemni Seſſione,

Tridentinum Concilium ſub Julio III. reſumptum.

Tridentini Concilii ſuſpenſio.

Seſſione, die XXVIII. Aprilis. Interim, agente Cardinali *Turnonio*, Pontifex Maximus à belli Cæſarei ſocietate receſſit, pactis ad biennium induciis, quarum una conditio erat ut medium ſe inter Imperatorem & Regem Chriſtianiſſimum gereret.

Syri ad Eccleſiæ Romanæ fidem & unitatem reverſi.

II. Anno MDLIII. *Julius III.* Syriæ Patriarcham *Simonem Sulakam* S. Baſilii Monachum, & ſuo nomine & legitimis literis eorum Populorum, qui Neſtoriano Schiſmati diutius adhæſerant, obedientiam exhibentem, & ad unitatem Eccleſiæ remigrantem ſuſcepit. Extant Literæ ab Eccleſiaſticis Laïciſque Nationis illius ad *Julium* ſcriptæ, quas *Andreas Maſius*, ex Syriaco Latinas fecit, quibus Patriarcham ſuum ab eo confirmari & conſecrari poſtulabant, & unà cum eo regreſſuro idoneos viros mitti, qui de Fidei rebus ipſos edocerent. Extar etiam in Actis Vaticani Senatûs Fidei Profeſſio, quam in Conſiſtorio edidit idem Patriarcha. In quo divinæ Providentiæ diſpoſitio & gratiæ œconomia enituit, quæ Syros Schiſmaticos ad Romani Pontificis Primatum profitendum colendúmque perduxit, cùm Lutherani & Calviniſtæ petulantiùs ipſum impugnabant. Poſt inducias Parmenſes, *Julius* ad concordiam inter Cæſarem & Regem Chriſtianiſſimum tranſigendam Nuntios legavit *Proſperum Sanctacrucium*, Romanæ Rotæ Duodecimvirum, ad *Henricum II.* & *Achillem Graſſium* Montis Faliſci Epiſcopum ad *Carolum V.* Demandatum eſt *Sanctacrucio*, ut certum redderet Regem de ſincera Pontificis reconciliatione, quæ tametſi induciarum nomen haberet, perpetua pax reipſa futura erat, ſimúlque commoneret quàm opportuna foret inter ipſum Regem ac Cæſarem pacificatio, cùm per eorum diſcordias incrementa caperent Turcæ atque Hæretici, quos poſtea coërcere facile non eſſet: offerebátque ſeipſum acceſſurum ad pacem componendam, ubi ambo Principes in eam propenderent. Cùm verò miſſio Nuntiorum inefficax eſſet, & in dies magis & arma & iræ inter *Carolum V.* & *Henricum II.* exaſperarentur, experiri voluit, ſi fortè ipſorum animi ad pacem inclinarentur, duorum Cardinalium Legatione, qui utriuſque Aulæ negotia optimè callebant, & utrique Principi erant in primis gratioſi. *Dandinum* ad Cæſarem, *Capiteferreum* ad Galliæ Regem deſtinavit. *Polo* Cardinali Legationem in Angliam commiſit, *Maria* Regina poſtulante, ut Religionem eo in Regno reſtitueret, Anglóſque cum Eccleſia Romana reconciliaret. *Moronum* Cardinalem, rogante Cæſare, ad Auguſtana Comitia Legatum miſit, in quibus de graviſſimis Religionis rebus deliberandum erat. Utiles publico bono Conſtitutiones edidit, & inter alias Edicta ſeveriſſima contra blaſphemos & Hebræos. Pium *Societatis Jeſu* Inſtitutum, Regulámque accuratiùs & clariùs explicatam iterum confirmavit, Diplomate dato duodecimo Kalendas Auguſti, anno MDL. quod cum aliis editum eſt Tom. II. Bullarii Romani. Obiit *Julius* decimo Kalendas Aprilis anno MDLV. ætatis ſexageſimo-ſeptimo, Pontificatûs quinto. Tener fuit in amore, celer ad iram, ſed non minùs celer ad eam deponendam quàm concipiendam, ad laxamenta pronior, quàm ad negotia. Beneficò fuit animo, ſed interdum abſque delectu: quædam illius libertas ac familiaritas, quæ ipſi privatam gerenti perſonam amorem inter æquales conciliaverant, in excelſo poſtea Principis gradu venerationem minuerunt. Ejus moderatio in eo laudatur, quòd abſtinuerit à transferendis in ſuos Apoſtolicæ Sedis bonis: unde *Aſcanio Corneo* ſolùm, quoad viveret, donavit pagum prope Peruſiam, & germano fratri *Balduino*, itidem quoad viveret, Camerini Principatum conceſſit, qui poſtea à *Julii* Succeſſore, compenſatis aliunde proventibus, ablatus illi fuit.

Pacem inter Imperatorem & Regem Chriſtianiſſimum componere conatur Julius III.

Julii III. virtutes & nævi.

Julii III. Cardinales.

III. Cardinales creavit, *Innocentium* ignobilem adoleſcentem, quem, dum Sipontinus Archiepiſcopus eſſet, è domeſtica ſervitute eductum, pietatis ergo de ſuo alendum, ſtudiiſque imbuendum curaverat: hunc, inquam ſeptemdecim duntaxat annos natum, & à Balduino fratre ſuo adoptari juſſum, tametſi nec tunc, nec poſtea dignum, quodam benevolentiæ faſcino abreptus ad Eminentiſſimam Dignitatem provexit. *Georgium Utiſſenovichium*, Hungarum, Strigonienſem Archiepiſcopum, ex Ordine S. Pauli primi Eremitæ, ad Hungaricæ Reipublicæ Adminiſtrationem & pueri Regis tutelam aſſumptum. *Chriſtophorum de Monte*, ipſius *Julii III.* patruelis fratrem, Montanæ familiæ nomine & inſignibus donatum, Patriarcham Alexandrinum. *Fulvium Corneum*, patria Peruſinum, ſuum ex ſorore nepotem, Peruſii Epiſcopum. *Joannem Michaëlem Saracenum*, Neapolitanum, ex illuſtri familia, Acheruntinum & Materanum Archipræſulem. *Joannem Riccium*, Politianum, Sipontinum Archiepiſcopum, & Cluſinæ Eccleſiæ Adminiſtratorem. *Jacobum à Puteo*, Gallum, patria Nicienſem, ex Rotæ Romanæ Auditore, Barenſem Archiepiſcopum, Juris Conſultiſſimum. *Alexandrum Campegium*. Nobilem Bononienſem, ſuæ civitatis Epiſcopum. *Joannem Andream Mercurium*. Siculum, Meſſanenſem Archiepiſcopum. *Petrum Bertanum*, Mutinenſem, Theologum & Concionatorem eximium, Fanenſem Epiſcopum, ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumptum. *Sebaſtianum Pighinum*, Sipontinum Archiepiſcopum, unum ex Tridentini Concilii Præſidibus. *Fabium Mignanellium*. Senenſem, Lucerinum primò, deinde Groſſetanum Epiſcopum. *Joannem Poggium*. Bononienſem, Epiſcopum Tropienſem, Sedis Apoſtolicæ ad Cæſarem Nuntium. *Joannem Baptiſtam Cicadam*, Genuenſem, Juris Peritiſſimum, ex Cameræ Apoſtolicæ Auditore Albiganenſem in Liguria Epiſcopum. *Hieronymum Dandinum*, Cæſenatem, Juris Utriuſque Doctorem, Epiſcopum Imolenſem, Sedis Apoſtolicæ Legationibus cum laude functum. *Aloyſium Cornelium*, Patritium Venetum, Jaderenſem Archiepiſcopum, ex Ordine S. Joannis Hieroſolymitani aſſumptum. *Petrum Talaviam de Aragonia*, Panormitanum, ſuæ urbis Archiepiſcopum. *Robertum de Nobilibus*, Montepolitianum, ipſius *Julii III.* pronepotem, ſanctimoniæ ſingularis adoleſcentem. *Ludovicum à Guiſia*, Gallum, Albienſem Epiſcopum, qui & Senonenſis, & Metenſis Eccleſiæ ſacris ſucceſſivè præfuit. *Hieronymum Simoncellum*, Italum, patriâ Urbevetanum, ipſius *Julii III*, pronepotem.

Marcellus II.

IV. *Julio III.* concordibus ſuffragiis ſuffectus eſt die nona Aprilis MDLV. *Marcellus Cervinus*, Politianus, Tituli S. Crucis in Jeruſalem Presbyter Cardinalis, Legatus Olim Apoſtolicus ad *Carolum V.* & in Concilio Tridentino, eodémque nomine appellatus *Marcellus II.* ex pietate erga memoriam inclyti Pontificis ac Martyris *Marcelli I.* Hac in electione nihil fortunæ datum, ſed ſanctimoniæ, doctrinæ, prudentiæ uſu rerum conſultiſſimæ, æquitati, moderationi, cæteriſque virtutibus Summo totius Eccleſiæ Principatu dignis, quæ in *Marcello* eminebant. Moderationis ac circumſpectionis ſpecimen dedit, Senenſium poſtulatione repulsâ, negatiſque ipſis auxiliis contra *Coſmum* Florentiæ Ducem, & Cæſarianos, à quibus obſidione premebantur, ſatis gnarus communem Chriſtianæ Gentis parentem nullis partium ſtudiis flecti debere. Cùm ei oblata fuiſſent à Cardinalibus

Communis Chriſtianorum parens nullis partium ſtudiis flecti debet.

Marcelli II. in Eccleſiæ Reformationem ſtudia.

Capitula quædam in Conclavi de more condita, juratáque, ut ea jam Pontifex chirographo ſuo firmaret; reſpondit, ſe ante paucos dies in eadem ipſa juraſſe, nunc verò ſibi eſſe conſtitutum ea re ipſa præſtare, non verbis tantùm polliceri. Prima ejus conſilia fuere de proſequendo Reformationis negotio: ad quod urgendum ſtatim Purpuratos aliquot Patres deſtinavit, quibus à Succeſſore idem poſtea munus confirmatum eſt. Falsò perſuaſum Decaſſoribus ſuis fuiſſe aiebat, Reformationem ad Pontificiæ Auctoritatis imminutionem ſpectare; cùm nihil ad eam conſervandam vel amplificandam ſit conducibilius. Eâ namque nihil ſolidum tolli, ſed vana tantùm, ſumptuoſa, & gravia. Addebat, quòd operæ pretium fuiſſet in Concilio priùs in Reformationem incumbere, ad os Hæreticis obſtruendum. Se nunquam permiſſurum conteſtabatur, ut quibus eſſet animarum cura credita, à ſuis abeſſent Eccleſiis, aut Politicæ Juriſdictionis munia tractarent. Quare viris profanis hujuſmodi Officia committere decreverat. Carni & ſanguini adeo nihil tribuit, ut neminem propinquorum Romam venire voluerit, ne fratrem quidem: duos Nepotes, quos in Urbe educabat, à nemine ſalutari paſſus fuerir, nec ſui Pontificatûs tempore in conſpectum admiſerit. Accitis Cæſaris & Regis Chriſtianiſſimi Oratoribus juſſit, ad Dominos ſuos ſcriberent, ni ad pacis conſilia flecterentur, ſe non tantùm Nuntios & Legatos miſſurum, ſed ad ipſos concordiæ ſanciendæ gratiâ profecturum. Catholici Regis Oratori veniam homicidii pro Nobili quodam Romano roganti reſpondit, ſe Pontificatum ab homicidæ abſolutione auſpicari nolle. Magnam de ipſius Pontificatu lætitiam, ſpem longè majorem extinxit, præciditque immatura mors, ex aſſiduis Sanctioris Hebdomadæ laboribus contracto morbo, qui apoplexiæ ictu illum perculit poſtremo die Aprilis, Pontificatûs vigeſimo ſecundo, anno ætatis quinquageſimo quarto.

Carni & ſanguini nihil tribuit Marcellus II.

P. Suavis mendacii convincitur: Marcellus II. à calumnia vindicatur.

Marcello vitio vertit *P. Suavis* magnam quamdam genethliacæ artis fiduciam, quâ ſibi Summum Pontificatum, de eo palam locutus, & in ipſo poſtea diuturnitatem, rerúmque, quas apud ſe digeſſerat, ſucceſſum ſpopondiſſet; in quibus ab inopinato vitæ exitu illico ſe deluſum agnoverit. Sed *Suavem* mendacii convincit Cardinalis *Palavicinus* Lib. XIII. Hiſtoriæ Concilii Tridentini Cap. XI. tum ex *Marcelli* vita anteacta, quæ ſummis Chriſtianæ Reipublicæ impenſa negotiis, in quolibet curriculi ſui veſtigio nonniſi prudentiam, maturitatem, animique ſoliditatem oſtendit: & quòd in Narrationibus de brevi ipſius Pontificatu editis, ne una quidem vocula deprehendatur quæ hanc laudem offuſcet; tum ex Epiſtola *Seripandi*, Salernitani Archiepiſcopi ad *Camaianum*, Feſulanum Epiſcopum 9. Maii, anno 1555. data. In ea Epiſtola is narrat, cùm ſæpius intento animo res à *Cervino* geſtas recoluiſſet, hanc ſecum ratiocinationem habuiſſe: Si *Cervinus* ad Pontificatum adſpirabat, & ſimul ita ſe gerebat, omnium mortalium hebetiſſimus erat: ſi apicem illum aſcendere hic curabat ſtudio virtutis, non tam homo erat, quàm Angelus humana ſpecie indutus. Illi nimirum ea ætate quadrabat, quod olim de *Catone* dicebatur: *O te felicem Marce Porci, à quo nemo audet quidquam inhoneſtum petere!* Atqui poſt longiſſimam cum *Cervino* familiaritatem, quo pacto potuiſſet ita ratiocinari *Seripandus*, ſi palam ille, ut pro certo *Suavis* aſſumit, per Aſtrologicas Obſervationes Pontificatum ſibi prædixiſſet? Denique *Suavis* calumniam refellunt Scriptores Illuſtres, qui *Marcelli II.* ſanctitatem prædicant,

A *Sadoletus* & *Bembus*, Cardinales in Epiſtolis ad ipſum datis, *Paulus Manutius* in ea, quam ad ipſum pariter ſcripſit, Epiſtola; *Onuphrius* in ejus Vita, *Bzovius* & *Spondanus* in Annalibus Eccleſiaſticis; *Orlandinus* in Hiſtoria Societatis Jeſu Lib. XV. *Theodorus Bibliander* adverſæ Communionis Auctor, *Latinus Latinius* in literis ad Epiſcopum Cracovienſem, *Jacobi* Cardinalis nomine, V. Kalendas Maii 1555. datis; *Joſeph Silos*, in Hiſtoria Clericorum Regularium; Antiqua Hiſtoria Lauretanæ Domus, Cardinalis *Bellarmini* manu deſcripta, quam apud ſe haberi ait *Oldoinus*, in
B Additionibus ad Ciaconium; *Sylveſter Petraſancta*, in Vita Cardinalis *Bellarmini*, &c. Obſervatione dignum eſt, quod de ipſo, præter alia jam relata, ſcribit *Onuphrius Panvinus* in ejus Vita: *Ea ſimplicitate, quâ privatus cùm eſſet, edebat, habebátque, ſive privatim, ſive publicè convivaretur, Anagnoſtem in menſa, qui Sacros Libros, aut SS. Patrum Scripta legeret. Poſt longum in prandio ſilentium, recordatus aliquando ea Hadriani VI. Papæ verba: Romano Pontifice nemo eſt miſerabilior, conditione ejus nulla miſerior. Totius enim vitæ lætitia & fœlicitas amaritudo eſt: Cathedra Romani Ponti-*
C *ficis eſt ſpinoſa, iter undique conſertum aculeis, pondus tanta molis, ut robuſtiſſimos premat & confringat humeros: manu menſam percutiens dixit:* NON VIDEO, QUOMODO QUI LOCUM HUNC ALTISSIMUM TENENT, SALVARI POSSINT.

ARTICULUS XVIII.

DE PAULO IV.

D I. JUSTIS *Marcello II.* de more perſolutis, Cæſariana factione repugnante, & Cardinali *Franciſco*, Pauli III. Nepote, cum favore Gallorum prævalente, aliis demum cum *Truchesio* Cardinali Auguſtano accedentibus, Summus Pontifex electus eſt *Joannes Petrus Carafa*, Cardinalis, Epiſcopus Oſtienſis, Sacri Collegii Decanus; Theatinus olim Archiepiſcopus, illáque abdicata Dignitate, Ordinis Clericorum Regularium, qui Theatini ab ejus Archiepiſcopatu vocati ſunt, conditor, die XXIII. Maii Aſcenſionis Dominicæ memoriæ ſacra, & *Paulus IV.* appellari voluit.
E Pontificatûs initio Anglorum ſuſcepit Oratores, ſuperiorum erratorum veniam ſuorum Principum nomine rogantes, & obedientiam Sedi Apoſtolicæ exhibentes. Utque eorumdem Principum decus augeret, Diplomate VII. Idus Junii edito Hiberniam Regio titulo ornavit, quem *Henricus VIII.* poſt Schiſma conflatum, illi Inſulæ ex Ordinum ſententia indiderat, ſéque tum ipſe, tum ejus filius *Eduardus* Hiberniæ Reges dixerant. Cùm verò Angliæ Reges operâ Sedis Apoſtolicæ Hiberniam peperiſſent, eámque ad id uſque tempus poſſediſſent mero nomine *Domino-*
F *rum*, *Philippus* Rex & *Maria* Regina hunc ſibi titulum & honorem à Summo Pontifice confirmari ſupplicarunt, ut in ipſo Diplomate habetur, quod refert *Bzovius* ad annum MDLV. Cùm *Henrico* Rege Chriſtianiſſimo fœdus iniit adversùs *Carolum V.* Imperatorem. Erat enim alieno prorsùs à Cæſare animo, tum ob privatas ipſius, communéſque familiæ *Carafæ*, malè ſæpe ab impotenti Hiſpanorum dominatu habitæ, injurias; tum verò ob quaſdam triremes in portu Centumcellarum captas; & maximè ob inſidias in ipſum jam Pontificem, ejúſque vitam & auctoritatem à Cæſarianis ſtructas; quarum occaſione multi viri primarii, & nonnulli etiam Cardinales carceri

Bellum inter Philippum Hiſpaniæ Regem & Paulum IV.

carceri addicti, conſcriptus Exercitus; *Columnenſes* velut conjurationis conſcii, perduelles declarati, eorumque oppida occupata. Bellum à *Philippo* Hiſpaniæ Rege ſuſtinuit Pontifex, opem ſibi ferente *Henrico* Rege Chriſtianiſſimo, qui *Guiſium* Ducem cum fortiſſimo Gallorum & Helvetiorum Exercitu in Italiam miſit. Pax demum inter Pontificem & Hiſpanos his conditionibus compoſita, ut Dux Albanus, Hiſpanici Exercitus Imperator, Catholici Regis nomine veniam à Pontifice ſupplex peteret, ejúſque Sanctitati obſequium præſtaret; Pontifex viciſſim Regem uti filium in gratiam reciperet; Gallorum fœderi renunciaret, ac deinceps inter utrumque Regem medius, communis parentis perſonam gereret; arces, oppida, aliáque bello capta Pontifici reſtituerentur, complanatis munitionibus. Offenſiones & injuriæ utrinque remitterentur, ſervatâ nihilominùs Pontifici poteſtate animadvertendi in *Columnenſes* belli autores, alióſque perduelles. Pax confecta XVIII. Kalendas Octobris, anno MDLVII.

Pax confecta.

Ferdinandi Romanorum Regis electionem ad Imperium, Francofurti factam anno MDLVIII. poſt ſolemnem *Caroli* fratris abdicationem, approbare noluit, nec Oratorem ab ipſo, ceu Cæſare miſſum excipere, id abſque detrimento Apoſtolicæ Auctoritatis, Fideíque periculo fieri non poſſe arbitratus. Detrimentum quidem pro cauſa obtendebatur, quòd Septemviri jus eligendi non haberent, niſi quando Sedes Imperatoria morte Cæſaris vacaſſet; quòd abdicatio *Caroli*, & tranſlatio Imperii in *Ferdinandum* abſque Pontificis auctoritate & aſſenſu fieri non potuiſſet; quòd ex ſeptem Electoribus tres, qui à Catholica Religione deſciverant, ſuffragium nihilominus tuliſſent, quod ſi admitteretur, metuendum erat ne in poſterum eum eligerent, qui aut addictus, aut non infenſus eſſet illorum Sectæ. Periculum verò ex electione *Ferdinandi* imminere videbatur, quòd ſuam auctoritatem impertiviſſet tot Comitiorum Decretis Religioni pernicioſis, & noviſſimè Ratiſponenſi Conventui, & quòd majorem natu filium *Maximilianum* penè inter Lutheranos educaſſet, à quibus ſepiebatur, & quorum Prædicantes liberè ſua in Aula permittebat.

Ferdinandi Romanorum Regis electionem ad Imperium poſt Caroli V. abdicationem approbare noluit Paulus IV.

II. Conſervandæ vindicandæque Catholicæ Religioni in Anglia, in Scotia, in Gallia, in Germania, in Polonia, in Italia, & toto orbe Chriſtiano, curas omnes impendit *Paulus IV.* miſſis ad Principes Legationibus, ſubſidiariis Legionibus in Angliam ad *Mariam* Reginam deſtinatis, *Thoma Crammero*, Archiepiſcopo Cantuarienſi, hæretico, & præcipuo Schiſmatis incentore exauctorato, conceſſis Eccleſiaſticis proventibus *Mariæ Stuartæ* ſapientiſſimæ Scotorum Reginæ, ut profligatis Hæreticis, firmatáque Religione, ejus auctoritas erigeretur; miſſis in Poloniam viris doctis cum *Aloyſio Lippomano* Sedis Apoſtolicæ Legato. Propagandæ Religionis ſtudio *Nonnium Barretum*, Luſitanum, Societatis Jeſu Profeſſorem, Patriarchali Dignitate adauctum, ad Regem Abyſſinorum legavit. Novos Epiſcopatus in India Orientali inſtituit, ſub Goana Eccleſia Archiepiſcopali Dignitate donatâ; Novum Teſtamentum Syriaco idiomate characteribúſque Romæ excudi curavit, quò faciliùs Syri ad pietatem inſtituerentur. In Belgio quoque Epiſcoporum numerum auxit, rogante *Philippo* Rege. Tres Eccleſiæ in Metropoles erectæ, Cameracenſis, Trajectenſis, Mechlinienſis; quibus recentes Epiſcopatus ſubditi. Cameracenſi quidem Tornacenſis, Atrebatenſis, Audomarenſis, Namurcenſis. Trajectenſi, Harlemenſis, Daventrienſis, Leonardienſis, Gruvingenſis, Mildeburgenſis. Mechlinienſi, Antuerpienſis, Gandavenſis, Brugenſis, Iprenſis, Buſcoducenſis, & Ruremondenſis. Júſque deſignandorum in illis Eccleſiis Præſulum *Philippo* Regi Catholico, & ejus Succeſſoribus in perpetuum attribuit.

Pauli IV. ſtudia & curæ pro fide conſervanda & propaganda.

Sacræ Inquiſitionis Tribunali majorem auctoritatem dedit, ſtatuens, ut non tantùm de hæreſi, ſed de quibuſdam aliis criminibus etiam cognoſceret Cardinalium Cœtus à *Paulo III.* ad id inſtitutus. *Michaelem Giſlerium* Cardinalem Alexandrinum, qui poſtea Summus Pontifex fuit *Pius V.* Summum Inquiſitorem creavit, idque munus perpetuum eſſe voluit. Inquiſitionis cauſas ſemel in hebdomada, ſtatâ die, coram Pontifice Maximo referri ſtatuit, ut ejus auctoritate firmaretur, quod à ſelectis Cardinalibus præjudicatum eſſet.

Sanctæ Inquiſitionis auctoritas à Paulo IV. ampliata.

Librorum prohibitorum Indicem anno MDLIX. promulgavit, ut fidei morúmque integritati conſuleret. Non ſolùm Hæreticorum libros, ſed etiam Catholicorum, quorum lectio fidelibus pernicioſa eſſet, cujuſcunque argumenti, etiam profani, vel à ſuſpectis Typographis editos, eo Indice complexus eſt, quos ſub pœna Excommunicationis ipſo facto incurrendæ, & Summo Pontifici reſervatæ, privationis & incapacitatis quorumcumque Munerum & Sacerdotiorum, perpetuæ infamiæ, à quoquam legi vel haberi prohibuit. Conſtitutionem edidit contra Hæreticos, præſertim qui Trinitatem, Divinitatem Chriſti, ejus Conceptionem de Spiritu Sancto, mortem ut nos redimeret, aut perpetuam Deiparæ virginitatem inficiabantur. Cenſuras & pœnas contra Hæreticos aut Schiſmaticos à ſuperioribus Pontificibus latas innovavit, novâſque decrevit in Prælatos & Principes à fide deviantes, Conſtitutione, *Cum ex Apoſtolatus*.

Librorum prohibitorum Index ab eodem promulgatus.

IV. Totus ad tollendos abuſus, quos ſuperiorum temporum negligentia pepererat, incubuit *Paulus IV.* ut hac ſaltem ratione Lutheranorum voces contra Romanam Curiam obloquentium retunderet. Multa igitur ſummæ ſeveritatis Edicta promulgavit, quæ ad mores emendandos pertinebant. Ob eam cauſam multis inviſus fuit. Prædia & bona Eccleſiarum malè & ſimoniacè alienata, quæ à multis aut occupata aut temerè empta fuerant, magno multorum damno, poſſeſſoribus deturbatis, reſtitui juſſit. *Hoſio* antiquo familiari Datario declarato, Datariatus redditus ſuſpendit, eúmque ſeverè admonuit, ut nullas pecunias pro impetrandarum quarumlibet rerum, quæ conceſſione parum dignæ viderentur, compoſitionibus acciperet, quouſque à Cardinalibus quibuſdam, quibus id munus demandavit, corrigerentur. Complures ea de re deliberationes habuit Theologorum & Juris-Peritorum, quærens, an hæ pecuniarum ſolutiones, quæ *compoſitiones* vocantur, legitimæ eſſent, & à ſponte offerentibus pecuniæ licitè capi poſſent. Dum omnium ſententias audit, graviter aliquando in eos invectus eſt, qui accipiendas probarent; ab omni avaritia alienum animum præ ſe ferens. Epiſcopis Reſidentiam imperavit, & quotquot Romæ degebant, ad ſuas redire juſſit Eccleſias. Solemnem Fidei Profeſſionem, quæ hodiéque in uſu eſt, ab iiſdem fieri mandavit dum inaugurarentur. Diſpenſationes Matrimoniales inter affines ſecundo gradu aut raròaut nuſquam conceſſit. Pœnitentiariæ Officium, item Cleri ſtatum tam in veſtitu quàm victu emendari decrevit; nec ullius nomen recipi voluit inter Sacerdotiorum Candidatos, quorum ante acta vita non probata eſſet; ac ei quæſtioni viros præfecit integerrimos. Monaſticam Vitam ſemel profeſſos, omnes in Monaſteria, unde quacunque de cauſa exierant, redire compulit, moras nectentes in vincula, nonnullos in triremes conjecit. Contra eos qui pro obtinendis Beneficiis ſe ipſos pro aliis ſupponebant, vel annuas penſiones

Pauli IV Decreta ad Morum Reformationem.

offerebant; aut Beneficia pro aliis impetrabant, ut ab eis aliquid conſequerentur; vel pro ſe ipſis, ut aliis poſtea cum Penſione reſignarent, Conſtitutionem edidit anno MDLVII. quæ incipit: *Inter cæteras cauſas*. Societates certarum pecuniarum, quibus præſcriptæ menſtruæ uſuræ perſolverentur, præter eas quæ ex Officiis Romanæ Curiæ capiuntur, uti uſurarias alterâ Conſtitutione iiſdem verbis incipiente prohibuit, & ne ultra dimidium valoris dictorum Officiorum hujuſmodi Societates inirentur ab eorum Adminiſtris. Leges tulit in Judæos in Ditionibus Eccleſiæ degentes, ſanxitque ut certis ſeptis à Chriſtianorum habitatione ſeparatis concluderentur, pileum crocei coloris viri, velum ejuſdem coloris fœminæ gererent, quo ſigno internoſcerentur; unicam haberent in ſingulis civitatibus Synagogam; nutrices, ancillâſve Chriſtianas, ſeu Chriſtianos famulos non haberent, Dominicis feſtiſque diebus publicè laborare non præſumerent: nec Chriſtianos quoquomodo gravarent, aut contractus fictos vel ſimulatos celebrarent: ne cum Fidelibus luderent, comederent, aut ullam cum ipſis familiaritatem aut converſationem haberent: Ne mercaturam exercerent: Ne Medici Judæi, etiam vocati & rogati, ad Chriſtianorum curam accederent, &c. In lenones & lenas certis in caſibus pœnam capitis, aliàs fuſtium & exilii decrevit. Conſtitutionem edidit contra Summum Pontificatum ambientes, aut Summo Pontifice vivente & inconſulto de Succeſſoris electione tractantes, quos velut ſimoniacæ hæreſeos, & læſæ Majeſtatis in primo capite reos, Anathemate, privatione omnium Dignitatum & Officiorum, proſcriptione bonorum plectendos edixit. Decanatum Sacri Collegii ad Epiſcopum Cardinalem antiquiorem, in Curia tempore vacationis Sedis præſentem, aut ex cauſa publica abſentem, & à Summo Pontifice extra eam deſtinatum, ſpectare declaravit. Lites & controverſias quæ inter Cardinales ortæ eſſent, vel deinceps orirentur, ab uno Summo Pontifice, qualibet appellatione rejectâ, dirimi voluit. Conſtitutiones Apoſtolicas circa ſolutionem Annatarum & Quindenniorum pro Beneficiis Eccleſiaſticis Cameræ Apoſtolicæ debitorum, confirmavit & ampliavit. Archiepiſcopos & Epiſcopos ex quibuſcunque Ordinibus aſſumptos, ad clauſtra ſuorum Ordinum redeuntes, ad Dignitates & Officia ſuorum Ordinum aſſumi prohibuit.

Multa ſancit Paulus IV. ad divini cultus incrementum.

Ad divinum cultum augendum multa ſancivit. Abrogatis brevioribus precibus, quæ tunc in Curia frequentabantur, ſtatas Deo laudes ex antiquioris Breviarii forma ab omnibus perſolvi juſſit. *S. Dominici* FF. Prædicatorum Inſtitutoris Feſtum, die IV. Auguſti ſub Officio Duplici celebrari præcepit. Feſtivitatem Cathedræ *S. Petri Romæ*, quæ tunc quidem in Gallicana & Hiſpanienſi Eccleſiis, non tamen in ipſa Urbe celebrabatur, in eadem reſtituit, Solemnitate Cathedræ Antiochenæ, quæ ſola Romæ celebris erat, ſervatâ. *S. Thomam Aquinatem*, civem ſuum, præcipuâ quadam veneratione proſequebatur, cujus in memoriam Sacra ſolemnia in Eccleſia *S. Mariæ ſuper Minervam* à Sacro Collegio die Martii VII. ipſi dicatâ fieri ſtatuit, & Concionem ad Purpuratos Patres in Sancti Doctoris laudem Latinè habuit, cùm primùm ea celebritas peracta eſt. Ipſius Operum lectioni ad supremam uſque ætatem tanta cum voluptate vacabat, ut ipſum appellare ſolitus eſſet *Baculum ſenectutis ſuæ*; de quo etiam aliquando dixit: *Extinctam in ipſo puerperio Neapolim, cùm enixa Thomam eſt*. Quâ ſententiâ ſignificavit, nunquam fore ut alterum ingeniorum, doctrinæ, ſanctitatiſque miraculum par aut ſimile Urbs Neapolitana Orbi Chriſtiano daret. Græcis Latiniſque literis, ſacris profaniſque egregie excultus erat. Eloquentiam cum Theologica eruditione, munificentiam cum auſteritate vitæ conjunxit.

Pauli IV. cautio in Pontificiæ Poteſtatis uſu.

VI. A *Mommorantio* Duce rogatus, ut matrimonium inter *Franciſcum* ejus filium & *Joannam Halluynam Pienneam*, Nobilem Virginem, per verba de præſenti contractum diſſolveret, Cardinalibus ac Prælatis doctiſſimis in Conſilium vocatis, juſſit illos de poteſtate Pontificis hac in cauſa dicere ſententiam: num ſcilicet matrimonium per verba de præſenti contractum, ejus auctoritate ſolvi poſſet, cùm carnalis nulla interceſſiſſet conjunctio; addiditque: *Ne quæſo vos teneant Deceſſorum meorum facta & exempla, quæ catenus ſequi volo, quatenus Scripturæ auctoritas & Theologorum rationes vos ad illud agendum inducent...... NON DUBITO QUIN EGO ET DECESSORES MEI ERRARE ALIQUANDO POTUERIMUS, NON SOLUM IN HOC, SED ETIAM IN PLURIBUS ALIIS RERUM GENERIBUS, & tamen planè condemnandi non ſumus. Nam Deus ſuam ita regit Eccleſiam, ut illi certum ad tempus abſcondat multa, quæ tum inde patefacit. Quod Chriſtus ipſe ſatis innuit, cum B. Petro dicebat:* Quod ego facio, tu neſcis modò, ſcies autem poſtea. *Et in alio loco aiebat:* Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò. Cùm autem venerit Spiritus Veritatis, docebit vos omnem veritatem. *Quis igitur ſcit modò, num quæ reliquis circa indiſſolubile Matrimonii vinculum ante fuerunt incognita, per Nos Deus apertam in lucem nunc prodi velit? Quamobrem, Fratres & Filii mei, ſtudio omni incumbite in illud auxilium, quod à vobis hac in cauſa expecto; nec rationem habete ullam exempli, quod hic vel ille Deceſſor meus poſteris reliquerit, ut jam admonui: perſpicite an Deceſſores noſtri id ſatis intellexerint, quod de indiſſolubili vinculo Matrimonii diſquirimus. His confectis, ad Cuſentinum Archiepiſcopum, Apoſtolicum aliàs ad Imperatorem Nuntium, ſermonem convertit, & ut deliberaret, præcepit. Cuſentinus ingenii induſtriæque ſuæ nervos omnes contendit ut perſuadeat, Matrimonium de quo agitur, diſſolvi neutiquam poſſe. Pontifex ſententiam hanc gratam ſibi acceptámque eſſe indiciis pluribus oſtendit.... Cuſentinum opinando excepit Epiſcopus nomine Antoniellus, vir admodum ſenex & veneratione dignus, qui contrariam in ſententiam diſceſſit, & paucis pronuntiavit, Pontificem Matrimonium iſtiuſmodi poſſe diſſolvere: cui Pontifex reſpondit, Se pro attributa ſibi poteſtate tantæ gratias nullas agere. Sed quia Epiſcopus hic nonnullis Beati Thomæ teſtimoniis uſus fuerat, ſubjunxit Pontifex: B. Thomam potuiſſe, cùm eſſet junior, multa dicere, quæ factus cum ætate doctior revocaverat: Beatum inſuper Paulum dicentem induxit:* Cùm eſſem parvulus, loquebar ut parvulus, ſapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus: quando autem factus ſum vir, evacuavi quæ erant parvuli. *Deinde addidit: Ego non ſine cauſa vos hac de re moneo, ſed ut ex his qui deliberaturi ſunt, nullus fundamentum iis rebus, quas S. Thomas, cùm eſſet junior, docuerit, conſtituat.* Hæc memoriæ prodidit *Joannes Haya*, Pariſienſis Theologus, qui rebus omnibus tum geſtis interfuit, cujus narratio refertur in *Michaëlis Caſtelnavi Malviſſerii* Tom. II. Commentariorum, & in Lib. VI. Additionum ad eoſdem Commentarios, qui anno MDCLIX. Lutetiæ Pariſiorum in lucem prodierunt. Hæc obſervare operæ pretium fuit, ut omnes doctiſſimi Pontificis ſinceritatem demirentur, qui indeficientis judicii privilegium ſibi ac Deceſſoribus ſuis, ex Cathedra, id eſt, accedente Eccleſiæ conſenſu, non docentibus, reſpondentibus, vel decernentibus abjudicat, & illud Eccleſiæ tribuit à Spiritu Sancto illuſtratæ ac

Pontifices in multis errare poſſe fatetur.

De Summi Pontificis poteſtate ex ſuperiorum Pontificum factis & exemplis judicium ferendum eſſe negat, ſed vult eam ad verbum Dei, & Canones expendi.

1. Cor. 13. 11.

edoctæ

edoctæ. Prudenter etiam declaravit, de Romani Pontificis poteſtate judicium ſerendum non eſſe ex ſuperiorum Pontificum factis vel exemplis; ſed ex auctoritate Scripturæ, ex Traditione, ex Canonibus, ex rationibus Theologorum, quæ his fundamentis innituntur. Noverat alioqui Legum & Canonum violationem pro Lege & Canone ſæpe acceptum iri, quo nihil eſt ad regendam Eccleſiam periculoſius, & perniciosius.

Pauli IV. juſta ſeveritas in Nepotes.

VI. Cùm ad ſe delata Nepotum vitia comperta habuiſſet, ea in Purpuratorum Senatu deteſtatus, Decretum edidit, quo ipſos juſſit Româ ſecedere, cum ſuis cunctis familiis, intra duodecim dies, Cardinale in Lavinium relegato, & *Paliani Duce* in Galleſium, oppidum prope Romam, tunc ab eodem poſſeſſum, & Marchione *Montis-belli* in ſuam Ditionem in Æmilia, ſingulis vetitis ne inde diſcederent, adſcriptâ perduellionis pœnâ. Cunctis etiam Magiſtratibus ac Muneribus, ſeu militaribus, ſeu civilibus illos privavit. Quin & Cardinalibus & quibuſvis aliis interdixit, ne unquam ſecum agerent de indulgenda ipſis venia, pœnâque remittenda. Unum apud ſe retinuit *Alphonſum* Cardinalem *Caraſam*, filium Marchionis *Montis-belli* in exilium pulſi, Juvenem inſigni probitatis laude, & prudentiâ ſupra ætatem conſpicuum, in quo fiduciam regiminis collocavit, ita tamen ut à viris doctrinâ, peritiâque præſtantibus res publicæ adminiſtrarentur. Ejus rei gratiâ Tribunal conſtituit, à quo illud originem traxiſſe, quod nunc Romæ *A Conſultatione* vocatur, ubi de communi Ditionis Eccleſiaſticæ Regimine agitur, *Palævicinus* Cardinalis obſervat. Pulſis Nepotibus, ait: *Nunc dicendum & ſcribendum*, PONTIFICATUS ANNO PRIMO: Quaſi illi anni ex tempore Pontificatûs ipſius expungendi eſſent, quibus rerum ſummam indignis Nepotibus permiſerat.

Pauli IV. obitus.

Populi Romani in ejus memoriam furor.

Obiit XVII. Auguſti anno MDLIX. ætatis octogeſimo-quarto, Pontificatûs quinto. Sæviit in ejus memoriam populus, ob ejus ſeveritatem efferatus, ad Capitolium cæco impetu confluxit, ad Inquiſitionis carcerem, vulnerato formidabilis Tribunalis Præſide, ſeu Commiſſario ex Ordine Prædicatorum, convolavit, fores perfregit, captivos liberavit. Inde converſo furore ad Conventum noſtrum *S. Mariæ ſuper Minervam*, homines noſtros in odium Inquiſitionis contumeliis lacerarunt, faceſque Cœnobio admoviſſent, niſi *Juliani Cæſarini* auctoritate fuiſſent prohibiti. Mox ad Capitolium regreſſi; Pontificis ſimulachro naſum ac brachium abſcidère. Poſt biduum Edictum inſolens promulgarunt, ut unuſquiſque ſtemmata tam inimicæ Populo Romano, ac tyrannicæ (ut inquiebant) familiæ Caraſenſis, quæ penes ſe eſſent dejiceret; alioqui tanquam proditor & infamis, ejuſdem concremata domo, haberetur. At tanti Pontificis gloriam furor ille popularis obſcurare non potuit. Vixit enim, vivetque ſemper ipſius memoria. De ipſo legendi *Panvinus*, *Caracciolus* & *Caſtaldus* in ejus Vita, *Ciaconius* noſter, & ejus Illuſtratores, *Joannes Paulus Flavius* in Oratione Panegyrica, *Sylveſter Petraſancta* in Symbolis, *Joſeph Silos* in Hiſtoria Clericorum Regularium, *Palavicinus* Cardinalis in Hiſtoria Concilii Tridentini, ubi & ejus nævos his verbis exprimit:

Pauli Quarti Nævi.

« Studium pietatis non potuit in eo extinguere quoſdam ſpiritus vel à patria, vel à familia, vel à temperamento hauſtos. A patria retinuit immoderatam quamdam ſolicitudinem in veſtium concinnitate, ſplendoremque pompæ ſupra Eccleſiaſticam in exteriori cultu: A familia, nimium amorem ſanguinis, & in ſanguine nimiam exiſtimationem titulorum, amplitudiniſque mortalis: A temperamento, quamdam agendi rationem elatam, vehementem, iracundam, & quandam ſeveritatem, quæ animi tumorem præferre videbatur. Plus habuit pectoris ad punienda crimina in quovis ſublimi capite, quàm prudentiæ ad eadem præpedienda. Amplitudinem omnem ſacroſanctæ ſuæ poteſtatis habuit pro menſura eam ſapienter exercendi, haud animadvertens rebus naturalibus, non civilibus effatum illud aptari: *Fruſtra eſſe potentiam, quæ non reducitur ad actum.* »

Pauli Quarti Cardinales.

VII. Præter tres è familia ſua, ſcilicet *Carolum*, *Diomedem* & *Alphonſum Caraſas*, in Sacrum Collegium adſcivit *Paulus IV.* lectiſſimos viros *Joannem Siliceum*, ex *Philippi II.* Regis Catholici Præceptore, Toletanum Archiepiſcopum: *Joannem Bernardinum Scotum*, Italum, in Caſtro Malliani in Sabina natum, Ordinis Theatinorum Clericum Regularem, Græcis, Hæbraïcis & Chaldaïcis literis inſtructum, Canonúmque peritiſſimum, Archiepiſcopum Tranenſem, poſtea Placentinum Antiſtitem: *Joannem Suavium Reumanum*, Gallum, ex Novempopulaniæ pago oriundum, Romanæ Rotæ Auditorem: *Joannem Gropperum*, Germanum, Theologum & Juriſconſultum eximium, Colonienſis Eccleſiæ Archidiaconum, Fidei Catholicæ adversùs Lutheranos propugnatorem acerrimum, ingenii Monumentis illuſtrem. *Joannem Antonium Capiſuccum*, Nobilem Romanum, Romanæ Rotæ Duodecimvirum. *Thaddæum Gaddium*, Florentinum, Archiepiſcopum Coſentinum: *Antonium Trivultium*, Mediolanenſem, Juriſconſultiſſimum, Tolonenſem Epiſcopum, Avenionenſem olim Prolegatum, & Sedis Apoſtolicæ in Galliis Nuncium. *Laurentium Strozzium*, Florentinum, *Catharinæ Mediceæ* Galliarum Reginæ conſobrinum, Biterrenſem Epiſcopum. *Virgilium Roſarium*, Spoletanum, Juris utriuſque Doctorem, Iſclanenſis Inſulæ Antiſtitem. *Joannem Bertrandum*, Toloſanum, Senonenſem Archiepiſcopum, *Henrico II.* regnante Regiorum Sigillorum Cuſtodem. *Michaëlem Giſlerium*, ex Boſco, Diœceſis Dertonenſis, agri Alexandrini oppido oriundum, doctrinâ & vitæ ſanctimoniâ inſignem, Ordinis FF. Prædicatorum, ex Commiſſario Generali Sanctæ Inquiſitionis, Nepeſinum & Sutrinum Epiſcopum; qui poſtea fuit Summus Pontifex Pius V. *Clementem Monilianum*, Ordinis FF. Minorum Miniſtrum Generalem, Theologum doctiſſimum. *Vitellotium Vitellium*, Juriſprudentiâ aliiſque diſciplinis exculitiſſimum, Tiphernatem Epiſcopum. *Joannem Baptiſtam Baronem de Conſiliariis ſeu Giſleriis*, Romanum, Apoſtolicæ Cameræ Præſidentem. *Guillelmum Peytoum*, Anglum, Sariſberienſem Epiſcopum, ex Ordine FF. Minorum de Obſervantia aſſumptum.

SCHOLION I.

Ad hunc Articulum, pag. 113. Religioſi Cenſores hanc notam appinxerunt: *De Hiſpanorum impotenti dominatu & machinatione contra Paulum Quartum malè loquitur.*

R. De *Paulo Quarto* ſcripſi, illum cum *Henrico* Rege Chriſtianiſſimo fœdus iniiſſe adversùs *Carolum V.* Imperatorem, à quo alieno prorſus animo fuit, tum ob privatos ipſius, communeſque familiæ Caraſæ, malè ſæpe ab impotenti Hiſpanorum dominatu habitæ, injurias; tum verò ob quaſdam triremes in Portu Centumcellarum captas; & maximè ob inſidias in ipſum jam Pontificem, ejúſque vitam & auctoritatem à Cæſarianis ſtructas. Hæc planè hiſtorica ſunt, non à me adinventa, ſed ex probatæ Fidei Autoribus accepta.

SCHOLION II.

Ad eumdem Articulum, pag. 221. Cenſorius Indiculus hæc habet: *Legenda quæ dicit de Papa infallibilitate.*

R. *Pauli Quarti* Sententiâ verbiſque de Pontificiæ poteſtatis uſu relatis, obſervavi illum indeficientis judicii privilegium ſibi ac Deceſſoribus ſuis, *Ex Cathedra*, id eſt, *accedente Eccleſiæ conſenſu*, non docentibus, reſpondentibus vel decernentibus abjudicaſſe, & illud Eccleſiæ à Spiritu Sancto illuſtratæ ac edoctæ tribuiſſe. Mera hæc facti quæſtio. Non enim quæſtionem moveo an Summus Pontifex ſit infallibilis necne, ſed occaſione datâ obſervo quæ fuerit *Pauli Quarti* ea de re ſententia. Cæterùm hâc relictâ quæſtione, Fidei cauſas, ſive dubia circa Fidem emergentia ad Sedem Apoſtolicam referenda eſſe cenſeo, & ad Eccleſiam Romanam in qua ſemper Fides intemerata ſervata eſt, & ea quæ eſt ab Apoſtolis Traditio: & illius Decretis, *Judiciis & Conſtitutionibus* ita eſſe parendum, ut his obviare, planè ſit *Hæreticæ pravitatis notam incurrere. Hæreticum enim eſſe conſtat, qui Romanæ Eccleſiæ in Fide non concordat*, ut ſcribit Ivo Carnotenſis Epiſtolâ VIII. Hincmari etiam Remenſis Archiepiſcopi verba ex animo uſurpo, in Opuſculo de Divortio Lotharii Regis: *De omnibus dubiis vel obſcuris, quæ ad rectæ Fidei tenorem, vel pietatis dogmata pertinent, Sancta Romana Eccleſia, ut omnium Eccleſiarum Mater & Magiſtra, Nutrix & Doctrix eſt conſulenda, & ejus ſalubria monita ſunt tenenda, maximè ab his qui in illis Regionibus habitant, in quibus divina gratia per ejus prædicationem omnes in Fide genuit, & Catholico lacte nutrivit, quos ad vitam prædinavit æternam.*

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 224 Religioſi Cenſores hæc verba reprehendunt: *Nævi Pauli Quarti.*

R. Pontificis iſtius nævos non aliis quàm *Pallavicini* approbati in Romana Curia Hiſtorici verbis deſcripſi, Libro XIV. Hiſtoriæ Concilii Tridentini, Cap. IX, pag. 358. Verſionis Latinæ.

ARTICULUS XIX.

DE PIO IV.

I. POST quatuor menſes & ſex dies vacationis Sedis, ſummo Cardinalium conſenſu, Pontifex creatus eſt *Joannes Angelus Mediceus*, Mediolanenſis, titulo S. Priſcæ Preſbyter Cardinalis, qui *Pius IV.* appellari voluit. A clementia Pontificatum auſpicatus, Populo Romano condonavit quidquid injuriarum in *Pauli IV.* memoriam, familiam, ſimulacrum, ſtemmata, necnon in Sanctæ Inquiſitionis Tribunal intulerat, ea lege ut damna reſarcirentur tum locis, tum hominibus injuriam paſſis; & in hanc poſtea ſententiam Diploma vulgavit. Inito Pontificatu (inquit *Onuphrius Panvinius*, qui tum Romæ verſabatur) ſtatim alienam perſonam, alienos mores induiſſe viſus eſt. Nam qui hactenus humanus, patiens, beneficus, gratus, mitis, pecuniæ minimè cupidus exiſtimatus fuerat, derepentè naturam mutaſſe apparebat. Ante omnia igitur quæcumque *Paulus IV.* præter Curiæ Romanæ mores, & jam receptam à ſuperioribus Pontificibus conſuetudinem, publicis Edictis novaverat, diſquirens ob multorum querimonias, qui ſe *Pauli* Sanctionibus malè habitos lamentabantur, paulatim retractavit. *Ferdinando* Cæſari Imperatoriam confirmavit Dignitatem, ejúſque Oratores perhonorificè ſuſcepit. In patriam gratus, Collegio Doctorum Mediolanenſium, cujus membrum olim fuerat, Duodecimviratum perpetuò conceſſit. *Joannem Moronum*, Cardinalem, & *Thomam Sanfelicium*, Epiſcopum Cavenſem, quos *Paulus IV.* ob hæreſis ſuſpicionem in carcerem conjecerat, eorum causâ à *Puteo* Juris Peritiſſimo, & *Giſlerio* eximio Theologo, & ſupremo tunc Inquiſitore, S. R. E. Cardinalibus, accuratè diſcuſſâ, abſolvit, & in libertatem reſtituit, cuncta cauſæ acta iniqua & irrita fuiſſe pronuntians, nullámque in ipſis tenuem ſuſpicionem Fidei non rectæ apparere. Quàm juſtè *Moronum* liberavit, detersâ notâ quam enormis & publica criminatio præclaræ ejus famæ inuſſerat, tam iniquè *Caraſas* damnavit *Pauli IV.* Nepotes. *Paliani* Dux in carcere *Turriſnovæ* unà cum uxoris fratre *Comite Aliffrenſi*, & *Leonardo de Cardine* capite multatus eſt: *Carolus* Cardinalis ſtrangulatur. Duci imputabatur cædes uxoris puerperæ & *Marcelli Capecii* ejus familiaris & conſanguinei, ſubdola commutatio unius Epiſtolæ in alteram in cauſa Sfortianarum triremium. Cardinali, fuiſſe ab eo ſtimulatum dolo malo Patruum ad arma Cæſari inferenda: ſimiliter ſtimulatos Gallos ad inducias perfringendas, cùm eos cohortari debuiſſet ad pacem, ex traditis ſibi à Patruo Mandatis: excitos Turcas ad immittendam claſſem, quâ Cæſariani vexarentur: ictum fœdus cum Marchione Brandeburgico, præcipuo Proteſtantium ductore, defraudatos & Galliæ Regem, & Pontificem militari copiarum ſtipendio; affectos per calumniam capitali ſupplicio *Nannium & Spinam.* Damnati ſunt denique ambo fratres, ut rei læſæ majeſtatis ac perduellionis, Cardinalis Neapolitanus *Alfonſus*, Pauli IV. ex fratre pronepos, accuſatus quòd ad extremos Patrui dies pretioſa quædam ex Pontificia ſupellectile diſtraxiſſet, & curaviſſet obſignanda aliquot Diplomata in rem ſuam ab eo qui à Secretis Pontificiis erat, injuſſu morituri Pontificis, poſt miſerabilem ſuorum patruorum exitum, centum aureorum millibus multatus eſt. Hac in cauſa deceptus eſt *Pius IV.* ab *Alexandro Pallantero* Fiſci Procuratore, *Caraſis* infenſo. Cæterùm *Caraſarum* cauſa juſſu *Pii Quinti* retractata, qui poſt accuratum Actorum examen pronuntiavit Cardinalem injuſtè fuiſſe damnatum; ac proinde ipſius memoriæ & heredibus reſtituit quodcumque bonorum non irreparabilium genus, tum Dignitatis, tum pecuniæ quæ in cujuſvis manum perveniſſet. *Baldus Ferratinus*, Ameriæ Antiſtes, Romæ Gubernator, cui *Ducis Paliani* cauſam idem Pontifex commiſit, per Sententiam à ſe pronuntiatam declaravit, Ducem malè damnatum crimine perduellionis & læſæ majeſtatis, reliquis ſilentio præteritis; ejus memoriam heredéſque redintegravit, ad ea omnia, quæ tunc reddi poſſent, recipienda, & cuncta detrimenta non irrevocabilia revocavit. *Alexander Pallanterus* Fiſci Procurator, qui *Pio IV.* iniquæ *Caraſarum* damnationis autor fuerat, capite plexus eſt.

Pius IV. ſævit in Caraſas.

De Concilio Tridenti reſtaurando, ſtatim à coronatione ſua deliberavit *Pius IV.* Nuntios ea de re miſit ad *Ferdinandum* Imperatorem, ad Regem Catholicum, ad *Franciſcum II.* Regem Chriſtianiſſimum, cæteróſque Principes: interceſſit ne Synodus Nationalis in Galliis celebraretur, de cujus convocatione ſuſceptum fuerat in Conventu *Fontisbelli* conſilium, omnibúſque difficultatibus perruptis, Univerſale Jubileum per omnes Chriſtiani orbis Provincias promulgavit, & Synodum Oecumenicam indixit Tridenti, ſuſpenſione ſublatâ, celebrandam ad diem Paſchatis anni MDLXI. qua de re Diploma editum eſt in Purpuratorum Patrum Senatu, tertio Kalendas Decembris, anno MDLX. Obedientia interim Pontifici exhibita eſt ab *Antonio Borbonio*, & à *Joanna Albretia* ejus conjuge, tanquam à Rege ac Regina Navarræ, per utriuſque Oratorem *Petrum Albretium*, eorum conſanguineum. Miſſi in Germaniam ad invitandos ad Concilium Principes, *Oſius*, *Delphinus* & *Commendonus*, Nuncii Apoſtolici. Principibus

Concilium Tridentinum reſtauratur.

Naumburgi

Naumburgi congregatis, Brandeburgico Septemviro, qui à Comitiis abſuerat, Duci Brunſvicenſi, Septemviris Colonienſi ac Trevirenſi, aliis Epiſcopis, Clivienſi Duci, quibuſdam liberis civitatibus cùm indixiſſet Concilium *Commendonus*, miſſus eſt ad Daniæ Regem, à quo repulſus, ad Regem Sueciæ, à quo admiſſus. Ad Angliæ Reginam *Eliſabetham* deſtinatus *Martinenghus* Abbas, *Canobius* ad Moſcorum Ducem, ſed alteri negatum colloquium, alteri tranſitus. Legati à Pontifice delecti, qui ſuo nomine Concilio præeſſent, *Hercules Gonzaga*, Cardinalis Mantuanus, *Jacobus Puteus* Titulo *S. Simeonis* Preſbyter Cardinalis, *Hieronimus Seripandus* Titulo *S. Suzannæ* Preſbyter Cardinalis. His adjunctus eſt *Staniſlaus Oſius*, Vvarmienſis Epiſcopus, Titulo *S. Laurentii* Preſbyter Cardinalis; quibus adjuncti ſunt etiam ante Concilii celebrationem *Ludovicus Simonetta* Titulo S. *Cyriaci* Preſbyter Cardinalis, & *Marcus Siticus Altaëmpſius* Diaconus Cardinalis, ex ſorore *Pii IV.* Nepos. Defuncto demum Cardinali Mantuano, in locum ejus & *Altaëmpſii*, quem ad ſe vocaverat, duos alios Legatos deſtinavit, *Joannem Moronum*, Cardinalem, Epiſcopum Præneſtinum, & *Bernardum Navagerium*, Titulo *S. Mariæ inter Imagines* Preſbyterum Cardinalem. Novem ſub *Pio IV.* Tridentini Concilii Seſſiones celebratæ. Ab ipſo confirmata Synodus Diplomate dato VII. Kalendas Februarii, anno MDLXIV. ſecundùm ipſius Synodi poſtulata: altero Diplomate dato Idibus Novembris, formam Profeſſionis Fidei præſcripſit, ab Epiſcopis, Dignitaribus, Canonicis Cathedralium Eccleſiarum, aliiſque Viris Eccleſiaſticis curam animarum habentibus, Abbatibus, & quorumcumque Monaſteriorum Præfectis edendæ. Incipit: *Injunctum nobis*; & promulgatum eſt Idibus Novembris anno MDLXIV. Altero declaravit quo tempore Concilii Decreta obligare inciperent. Altero demum octo Cardinales deputavit, qui eorumdem obſervantiam Decretorum promoverent, & circa eorum executionem invigilarent. Indicem Librorum prohibitorum à ſelectis Patribus in Synodo adornatum promulgavit. Epiſcopis Reſidentiam imperavit in ſuis Diœceſibus. Bona non reſidentium, ut ſpolia Sedi Apoſtolicæ vindicavit.

Reſtaurandæ diſciplinæ ſtudium.

III. Dum Concilium celebrabatur, Curiæ Romanæ diſciplinam perturbatam, & ſolutos Aulicorum mores reſtituere ac emendare ſtuduit *Pius IV.* Conſtitutionibus Purpuratorum Patrum ſubſcriptione firmatis, Conclavis & Comitiorum pro Romani Pontificis electione rationem ad vetera Decreta moderatus eſt. Decrevit, ut ſi in Concilii celebratione Romana Sedes vacaret, novi Pontificis electio penes Cardinales tantùm eſſet. Rotæ Romanæ, Pœnitentiariæ Apoſtolicæ, Correctoris Cancellariæ Apoſtolicæ, & Literarum minoris Juſtitiæ, Contradictarum nuncupatarum. Cameræ Apoſtolicæ; & Auditoris cauſarum ejuſdem; Judicium ordinariorum Romanæ Curiæ, Advocati & Procuratoris pauperum, item Procuratoris Fiſci Cameræ Apoſtolicæ; & Referendariorum utriuſque Signaturæ Tribunalia & Officia ſeveriſſimis Edictis emendavit. Græcos in Sicilia & aliis Eccleſiæ Latinæ locis degentes, Ordinariorum Juriſdictioni ſubditos eſſe voluit circa ea quæ Dei cultum, Sacramentorum adminiſtrationem, animarumque ſalutem, & hæreſum extirpationem ſpectant. Sacerdotiorum, & præſertim Cardinalatûs ambitum prohibuit. Illicitas pecuniarum tranſlationes, quæ *Cambia ſicca* vocantur, damnavit. Libellorum famoſorum autores caſtigavit. Indulgentiis modum poſuit. Lateritia monumenta, quæ paſſim Eccleſiarum ornatum fœdabant, tolli juſſit. *Philippo* Hiſpaniarum Regi ex redditibus omnium Hiſpaniæ Sacerdotiorum ſeptingenta millia aureorum conceſſit, quibus LXX. triremes contra Turcas parari, inſtrui, contineri poſſent, ſeptem millibus aureorum in ſingulas diſtributis. Anno MDLXIII. *Odetum* Cardinalem *Caſtillioneum*, Bellovacenſem Epiſcopum, & ſex alios Præſules Gallicanos, quorum unus erat *Joannes Monlucius*, Valentinus Epiſcopus, ſecundùm relationem Cardinalis Alexandrini Inquiſitorum Principis deponere aggreſſus eſt propter Hæreſis indicia; ſed Rex Chriſtianiſſimus per Oratorem ſuum *Doyſellum*, qui tum Romæ agebat, graviter expoſtulavit apud ejus Sanctitatem, quòd ipſa contra Regni ſui Jura & Eccleſiæ Gallicanæ Libertates, ejuſmodi Cauſarum primam cognitionem ac judicium ſuſcepiſſet. *Baptiſta du Meſnil* in Senatu Parienſi Advocatus Regius Catholicus, *Caroli IX.* Regis Chriſtianiſſimi juſſu Commentaria his de Cauſis adornavit, quæ Romam ad Regium Oratorem tranſmiſſa fuere anno MDLXIV. cum Papa communicanda. Edita ſunt inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ Tom. I. pag. 135. Uceticenſis & Valentinus Epiſcopi à Pontificis Judicio ad Auctoritatem Regiam, ob abuſum, provocarunt, ſuáſque utrique Literas proviſionis ac tuitionis Rex conceſſit, quarum exempla Tom. II. Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, legere eſt pag. 418. 419. & 420. Regius Orator apud Summum Pontificem effecit, ne Acta Judiciaria contra illos Epiſcopos ampliùs urgerentur. Quòd ſpectat Cardinalis *Caſtillionei* depoſitionem, Senatus Eccleſiæ Gallicanæ Libertates Decreto ſolenni vindicavit, quo ſancitum eſt, ut ad Superiorem ſuum, id eſt, Metropolitanum Remenſem, cui ſuberat, ut Bellovacenſis Epiſcopus, pro crimine Hæreſeos remitteretur, qui Metropolitanus, cum ſuæ Provinciæ Epiſcopis, ejus cauſam ſecundùm Canones cognoſceret ac judicaret. At ea de re pauló uberiùs infra diſſeram, ubi de Eccleſiaſtica Politia ſermo erit.

Acta in Præſules Gallicanos de hæreſi accuſatos.

Acta in Joannam Navarræ Reginam.

IV. Anno MDLXIII. quarto Kalendas Octobris, *Pius IV.* valvis Baſilicæ S. Petri, aliiſque locis publicis libellum affigi juſſit, quo *Joanna* Regina Navarræ in jus vocabatur ob crimen Hæreſeos, ſex menſium ſpatio ad ſe purgandam conceſſo, infra quod temporis intervallum Romæ per ſe ipſam ſiſtere ſe deberet, *Sub pœna excommunicationis latæ Sententiæ, & privatipnis Regni Navarræ, & Principatus, & cujuſlibet Statûs & Dominii vel Dominiorum directorum vel utilium, vel quovis modo ad ipſam aliàs ſpectantium & pertinentium, & ſervitiorum à vaſſallis aliàs ſibi debitis, & quarumcumque gratiarum & Privilegiorum à Sede Apoſtolica obtentorum, & confiſcationis omnium Jurium, actionum, Privilegiorum, quæ vel quas in præfatis Regno & Principatu & Dominiis & vaſſallis habuit, habet, ſeu habere quomodolibet prætendit, omnium & ſingulorum feudorum ad ſe quomodolibet pertinentium & ſpectantium, omniumque & ſingulorum bonorum ſuorum feudalium ſeu allodialium, &c. Ita quod in contraventionis, quod Deus avertat, & contumaciæ caſu, Regnum, Principatus, ac alia Dominia hujuſcemodi dentur & dari poſſint cuilibet occupanti, vel illi aut illis, quibus Sanctitati ſuæ & Succeſſoribus dare & concedere magis placuerit.* Monitorii hujus & citationis exemplum legere eſt apud *Bochellum* Lib. VIII. Decretorum Eccleſiæ Gallicanæ, Tit. V. Cap. X. Adversùs hanc Pontificis molitionem, ſecundùm privatorum quorumdam Thologorum & Juriſperitorum opinionem & conſilia, non ſecundùm verbum Dei & Romanæ ac univerſalis Eccleſiæ traditionem, Juriſque Regulas in hac cauſa agentis, Rex Chriſtianiſſimus *Carolus IX.* interceſſit, per *Henricum Clutinium Oiſellium* Oratorem ſuum *Pio IV.* ſignificans,

Rex Chriſtianiſſimus Navarricæ Reginæ cauſam tuitus eſt.

ficans, ſe ad Reginæ defenſionem ſuſcipiendam A multis rationibus obligari. Primò, quòd cauſa ejus communis eſſet omnium Regum, in quos ſimilia moliri & aggredi Pontifices poſſent. Secundò, quòd vidua eſſet Regis, qui paulò ante in bello contra Hæreticos occubuiſſet, liberis pupillis relictis; & quòd ſibi ex utroque latere conſanguinitate conjuncta. Tertiò, quòd ſuâ intereſſet, ne quis ratione aut ſpecie Religionis vicinis ſuis bellum inferret. Quartò, quòd *Joannæ Reginæ* plurima Feuda in Galliis eſſent, adeóque ſecundùm Regni leges in jus extra Regnum vocari quacunque de cauſa non poſſet, etiam ratione publici criminis, vel B accuſationis; neque etiam ſine inſigni ipſius Regis injuria ea Feuda exponi in prædam, & occupantibus concedi. Quintò, quòd omnes formulæ Juris in iſtius Monitorii promulgatione violatæ fuiſſent. Sextò, quòd à Miniſtris Romanæ Curiæ erga Regem malè affectis hac in cauſa obreptum eſſe Pontifici plura certiſſimè perſuaderent; maximè verò quòd incredibile eſſet Pontificem Optimum, qui nuper tanto ſtudio *Antonii* Navarræ Regis cauſam contra Regem Hiſpaniæ tuitus fuerat, ejus Viduam & Liberos opprimere velle: quòd etiam veriſimile non eſſet, æquiſſimum Pontificem, propter C Religionem in Reginam præſertim Navarræ agere velle, eique honoris, dignitatis, Regni, bonorum omnium privationem intentare, cùm ab annis quadraginta in tot Principes, qui à Fide Catholica & ab Eccleſia Romana defecerant, nuſquam eâ viâ ac ſeveritate animadverſum eſſet. Mirari ſe vehementer quòd Summus Pontifex, quaſi meritorum Regis, ac Majorum ipſius erga Sedem Apoſtolicam oblitus, nequidem ejus Majeſtatem monere dignatus eſſet, ſi quas haberet de Regina conquerendi cauſas, antequam tanta cum infamiâ ipſam damnare aggrederetur: Nec illam antea be- D nevolè fuiſſet adhortatus, & ex charitate arguiſſet, prout cauſæ gravitas, perſonæque dignitas poſtulabant. Meminiſſe debere Pontificem, pro ſalute animarum poteſtatem ſibi conceſſam, ut earum incolumitati, & Chriſtianæ Reipublicæ tranquillitati conſuleret, quibus eas vias haud idoneas eſſe, frequentibus exemplis demonſtratum fuiſſet. *Dieu luy a donné Souveraine Autorité ſpirituelle au gouvernement de ſon Egliſe, pour le ſalut des ames & benefice commun de tous Chrêtiens: non pour la convertir & étendre à priver les Rois de leurs Etats, & diſpoſer de leurs biens: choſe qui ne peut apporter autre fruit* E *qu'un tres-grand mal à l'Egliſe, & trouble à toute la Chrêtienté. Ce que ſa Sainteté connoîtra clairement, ſi elle ſe veut repreſenter les évenemens des entrepriſes autrefois faites par aucun Papes, pour ſpolier les Empereurs & Rois de leurs Etats & biens temporels, d'où ſont toûjours enſuivis de cruelles guerres, effuſion de ſang humain, calamitez & deſolations incomparables à la Chrêtienté, décadence de la Dignité Papale, & du Siege Apoſtolique. Comme auſſi les Papes qui ont telle choſe attenté, demeurent en la memoire des hommes remarquez non pour Paſteurs & Peres de paix, mais comme perturbateurs & autheurs des troubles, malheurs* F *& calamitez du genre humain.* Regem igitur enixè rogare Summum Pontificem, ut vocationem in Jus ſive Monitorium & Acta quælibet contra Reginam intentata Sanctitas ejus revocet, ne Rex adversùs eam vim remedia à Majoribus ſuis olim uſurpari conſueta, & omnem poteſtatem à Deo ſibi traditam in cauſa tam juſta adhibere, ad idque omnium amicorum ſuorum auxilia implorare cogeretur. Commentaria & Mandata de his miſſa ad *D. Oiſellum*, Regis Oratorem in Romana Curia, cum Proteſtationis à Rege factæ exemplo, edita ſunt inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, Tom. 1. pag 135. 154. & 161. ejuſdémque Proteſtationis & expeditionis à Rege ad Summum Pontificem factæ exemplum editum eſt apud *Bochellum* Lib. VIII. Decretorum Eccleſiæ Gallicanæ, Tit. V. Cap. IX. Nullam poteſtatem, Auctoritatem, aut Juriſdictionem, etiam indirectam, in temporalia Regum Summum Pontificem habere, Gallis certiſſimum erat, ut ex aliis Reginæ Matris *Catharinæ Medicea* Regni Moderatricis literis ad Redonenſem Epiſcopum, Regis Oratorem in Aula Cæſarea, compertum eſt. *Mais quand au fait de ladite Reyne de Navarre, qui eſt celuy qui importe le plus, ledit Sieur Doiſel aura charge de luy faire bien entendre, qu'il n'a nulle Auctorité ny Juriſdiction ſur ceux qui portent titre de Roy ou de Reyne, & que ce n'eſt pas à luy de donner leurs Etats & Royaumes en proye au premier occupant, &c.* Quæ Regis Expoſtulatio, & *Doiſelli* hominis impigri ac vehementis apud Pontificem diligentia; effecerunt, ut Chriſti Vicarius à Judiciariis Actis in Reginam Navarræ deinceps abſtineret. Eidem Regis Chriſtianiſſimi Oratori primum locum poſt Oratores Cæſareos, ante Regis Catholici Oratorem qui controverſiam de prærogativa Conſeſsûs Romæ renovaverat, anno MDLXIV. laudato more Majorum conſervavit: cùm de concordiæ forma conſuluiſſet, nec ullam reperiſſet. In Tridentino quoque Concilio, quia Pontificis juſſu utriúſque Regis Oratori in Sacris thuris ſuffimenta ſimul oblata erant, magna diſcordia orta fuerat. Ob eam rem Hiſpanus Orator *Ludovicus Requeſenius*, publica Conteſtatione Regis ſui nomine facta, quam Pontifex ſuſcepit, & Judicium pollicitus eſt, Româ abiit. Nec ab eo tempore Hiſpani rem judicialiter perſecuti ſunt, quamvis jus ſuum magna ſemper oſtentatione prædicent. At Summorum Pontificum æquitas, & diuturna Gallorum poſſeſſio (ut de juris ipſius titulis & rationibus nihil dicam in præſentiarum) potiorem ipſorum cauſam demonſtrat. De *Pii* Judicio ſecundùm Chriſtianiſſimi Regis Oratores lato, legenda Relatio Cardinalis *Vitellii*, apud *Jacobum Valdeſium*, Doctorem Hiſpanum, in Commentario de Dignitate Regum Hiſpaniæ, *Petrus Suavis Polanus*, *Onuphrius*, & *Papirius Maſſo* in Vita Pii IV. *Antonius Herrera*, Hiſpanus, Hiſtoriæ Generalis Lib. X. Cap. XVI. *Cæſar Campana* in Vita *Philippi II. Palavicinus* Cardinalis in Hiſtoria Concilii Tridentini.

Inter Probationes Libert. Eccleſ. Gallic. Tom. I.

Chriſtianiſſimi Regis Oratori primus locus poſt Cæſareos Oratores datus Pii Quarti judicio.

VI. Obiit *Pius IV.* ſuſceptis magna religione ac pietate à Sanctiſſimo Nepote *Carolo* Cardinali *Borromæo* Eccleſtadicis Sacramentis, verba Sancti Senis *Simeonis* proferens: *Nunc dimittis ſervum tuum, Domine, ſecundum verbum tuum in pace*; quinto Idus Decembris anno MDLXV. ætatis LXVI. Pontificatûs quinto. Morum ei diverſa tempora, ut *Panvinus* teſtatur. Egregius vitâ famâque fuit, quoad privatus, vel in Magiſtratibus prioribus ſub Pontificibus vixit. Pontifex creatus, dum Tridentinum Concilium viguit, multa optimi præclarique Pontificis documenta dedit. Concilio abſoluto, ſuo ingenio liberè utens, in multa, quæ non ita ab omnibus probabantur, prorupit. Inerat ei docilitas maxima ad omnes tum pacis, tum belli artes; literarum ſcientia, ac negotiorum magnâ experientia, mira animi patientia, atque in laboribus perſeverantia, eloquentia non mediocris, memoria ſingularis, qui veterum Juriſconſultorum, Poëtarum, & Hiſtoricorum accuratè de improviſo integras paginas memoriter recitaret. Ingenio fuit vivaciſſimus, ac mente firmiſſimus, ſagax & aſtutus; ſed ſimplex & hebetior haberi volebat: in jocis dulcis, in conviviis & domeſticorum privata familiaritate comis, verbis & ſcommatibus acutus, cibi vinique avidus, in voluptates pronus. Erat palam iracundus, occultè invidus,

Pii Quarti virtutes & vitia.

» invidus, in reſponſis aliquando acerbus, domi» nandi cupidus, pecuniæ avidus, ad aurum exci» piendum etiam cum alieno detrimento attentus; » ad ſervandum verò parum cautus. Nam quæ ex» cepit, cuncta penè liberaliſſimè abſumpſit. Ami» citias non ex re, ſed ex commodo æſtimabat. Sic » eximias ejus virtutes non mediocres defectus » obſcurarunt.

Pii Quarti Cardinales.

VII. Quadraginta ſex Cardinales creavit, *Joannem Antonium Sorbellonium*, Mediolanenſem, amitinum ſuum, civili prudentiâ, & rerum publicarum tractatione ſpectatiſſimum, Fulginatem Epiſcopum. *Joannem Mediceum*, Florentini Ducis filium. *Carolum Borromæum*, Patritium Mediolanenſem, ex ſorore Nepotem, cui & Mediolanenſem Archiepiſcopatum contulit annum duntaxat vigeſimum tertium agenti, quem ob heroicas virtutes & miracula *Paulus V.* in Sanctorum numerum retulit. *Hieronimum Seripandum*, inſignem Theologum, ex Priore Generali Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, Salernitanum Epiſcopum. *Bernardum Salviatum*, Catharinæ Mediceæ Francorum Reginæ conſanguineum, Claromontanum primò, deinde S. Papuli Epiſcopum. *Staniſlaum Hoſium*, Polonum, Vvarmienſem Epiſcopum, piiſſimum doctiſſimúmque, Lutheranæ Hæreſeos debellatorem. *Petrum Franciſcum Ferrerium* Vercellenſem Epiſcopum. *Ludovicum Simonettam*, Juriſconſultum inſignem, Piſaurienſem Epiſcopum. *Antonium Perrenotum*, Veſontionenſem, Mechlinienſem Archiepiſcopum. *Philibertum Naldium de la Bourdeſiere*, Engoliſmenſem primò, deinde Autiſiodorenſem Epiſcopum, Regum Chriſtianiſſimorum *Henrici II. Franciſci II. & Caroli IX.* Legationibus ad *Paulum IV. & Pium IV.* Pontifices Maximos præclarè functum. *Marcum Antonium Amulium*, Patritium Venetum, ac Sereniſſimæ Reipublicæ Oratorem. *Aloyſium Eſtenſem*, Ferrariæ Ducis filium, Ferrarienſem primò Epiſcopum, tum Auxitanum in Galliis Archipræſulem. *Ludovicum Madrutium*, Germanum, civem & Epiſcopum Tridentinum. *Marcum Siticum Altaëmpſium*, ipſius *Pii IV.* ex ſorore Nepotem, Caſſanenſem Epiſcopum, *Franciſcum Gonzagam*, Ducis Mantuæ filium, Aquæ Nigræ Abbatem. *Innicum Avalos de Aragonia*, Neapolitani Regni Cancellarium. *Alphonſum Geſvaldum*, Neapolitanum, Protonotarium Apoſtolicum, qui & Compſanæ, & Neapolitanæ Eccleſiæ Sacris præfuit. *Franciſcum Pachecum*, Hiſpanum, Toletanæ Eccleſiæ Canonicum, poſt acceptam Purpuram, Burgenſem Epiſcopum. *Joannem Franciſcum de Gambara*, Brixienſem, Apoſtolicæ Cameræ Præſidentem. *Bernardum Navagerium*, Patritium Venetum, qui plures Sereniſſimæ Reipublicæ Legationes obierat, poſtea Veronenſem Epiſcopum. *Hieronymum Auſtriacum de Corrigio*, Italum, ad Hiſpaniæ & Galliæ Reges Nuntium olim Apoſtolicum. *Federicum Gonzagam*, Federici primi Mantuæ Ducis filium, ejuſdémque civitatis Epiſcopum. *Ferdinandum Medicæum*, *Coſmi Medicæi*, Ducis Hetruriæ filium. *Annibalem Bozzutum*, Nobilem Neapolitanum, Cameræ Apoſtolicæ Præſidentem, & Referendarium Apoſtolicum. *Marcum Antonium Columnam*, Romanum, ex nobiliſſimo Columniorum Procerum genere, Tarentinum Archiepiſcopum. *Ptolomeum Gallium*, Novocomenſem, Sipontinum Archipræſulem. *Angelum Nicolinum*, Florentinum, Piſanum Archiepiſcopum, Juris Peritiſſimum. *Aloyſium Piſanum*, Patritium Venetum, Patavinum Epiſcopum. *Proſperum Publiolam Sanctacrucium*, Nobilem Romanum, Palatinis Officiis, ac Pontificiis Legationibus præclarè geſtis, eruditionéque illuſtrem. *Zachariam Delphinum*, Patritium Venetum, arduis pro Religione

A & Eccleſiæ negotiis fœliciter perfunctum. *Marcum Antonium Bobam*, Auguſtæ Prætoriæ in Allobrogum finibus Epiſcopum, *Emmanuëlis Philiberti*, Sabaudiæ Ducis, ad Tridentinam Synodum Oratorem. *Hugonem Boncompagnum*, Bononienſem, Juris Peritiſſimum, Veſtanum Epiſcopum, qui ſtrenuam Eccleſiæ in Tridentino Concilio navatat operam, & poſtea fuit Summus Pontifex Gregorius XIII. *Alexandrum Sfortiam*, Pauli III. Nepotem, Parmenſem Epiſcopum. *Simonem Paſquam de Nigris*, Patritium Genuenſem, Sarzanenſem Epiſcopum. *Carolum Vicecomitem*, Mediolanenſem, Vintimillienſem Epiſcopum, unum
B ex Tridentini Concilii Patribus. *Franciſcum Abundium Caſtillionem*, Mediolanenſem, Bobienſem Epiſcopum qui in Concilio item Tridentino doctrinæ, pietatis, & ſtudii pro Catholicâ Religione ſpecimen ediderat. *Guidonem Ferrerium*, Vercellenſem Epiſcopum. *Antonium de Crequy*, Gallum, Ambianenſem Epiſcopum. *Alexandrum Cribellium*, Epiſcopum Gierontinenſem & Cariatenſem in Calabria; Sedis Apoſtolicæ in Hiſpania Nuntium. *Joannem Franciſcum Commendonum*, Venetum, Zacinthi Epiſcopum, ad
C maxima Chriſtianæ Reipublicæ tractanda negotia à *Julio III. Paulo IV.* ipſoque *Pio IV.* adhibitum. *Benedictum Lomellinum*, Genuenſem, Juris utriuſque ſcientiâ præſtantiſſimum, Cameræ Apoſtolicæ Clericum. *Flavium Urſinum*, Romanum, ex utriuſque Signaturæ Referendario, & Cameræ Apoſtolicæ Auditore, Muranenſem in Apulia Epiſcopum. *Franciſcum Alciatum*, Juriſconſultum celeberrimum. *Guillelmum Sirletum*, Calabrum, Hebrais, Græcis, Latiníſque literis, & omni Diſciplinarum genere exculptiſſimum, Protonotarium Apoſtolicum, *S. Carolo Borromæo*
D familiariſſimum. *Gabrielem Paleottum*, Bononienſem, Romanæ Rotæ Duodecimvirum, virtutum famâ & Scriptorum doctrinâ celebratiſſimum, præcipuum ipſius *Pii IV.* in Tridentino Concilio Adminiſtrum, qui ejuſdem ſcribendis Decretis Actíſque præcipuam operam navavit, poſt adeptas Cardinalitias Infulas Bononienſem Epiſcopum. *Franciſcum Craſſum*, ex Mediolanenſi Senatore Protonotarium Apoſtolicum, & Bononiæ Moderatorem.

E

SCHOLION I.

Ad hunc Articulum, pag. 232. Edit primæ, refertur hæc Indiculi Cenſorii nota: *Aliqua dicit de Libertate Eccleſiæ Gallicanæ.*

R. Quæ de Eccleſiæ Gallicanæ Libertatibus à Rege & Senatu Pariſienſi vindicatis ſcripſi eo loci, facta merè Hiſtorica ſunt: Juris Quæſtiones non expendo.

SCHOLION II.

Ad hunc & ſequentem Articulum pertinet gemina hæc Indiculi Cenſorii nota: *pag* 234. 235. 237. *Lege quæ dicit de exauctoratione Reginæ Navarræ. pag.* 250. *Vide quæ dicit de facto Pii V. exauctorantis Elizabetham Angliæ Reginam.*
F

R. de Actis Pii Quarti in Reginam Navarræ, & Pii V. in Angliæ Reginam, hiſtoricè ſcripſi; & obiter obſervavi ex hujuſmodi factis argumentum trahi non poſſe contra ſupremam & à ſolo Deo dependentem in temporalibus Regum & Principum ſupremorum auctoritatem. Quæ ſacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ ſententia eſt.

ARTICULUS XX.

DE PIO V.

I. NONO ac vigeſimo Interregni die, *Michaelem Ghiſlerium*, Boſcho oppido agri Alexandrini oriundum, ex Nepeſino, ac Sutrino Epiſcopo *S. Mariæ ad Minervam* Presbyterum Cardinalem, Montis-Regalis Archiepiſcopum, Supremum Inquiſitionis Moderatorem, ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumptum, in perpetua illa B ſua animi æquitate ac moderatione conquieſcentem, nihilſque tale cogitantem, præter omnium expectationem, derepente divinitus conflato Patrum conſenſu, cùm privatim ſinguli rejecturi viderentur, communiter univerſi VII. Idus Januarii anno MDLXVI. Pontificem Maximum declaraverunt. Cujus ſuffragationis principes extitere *Farneſius* & *Borromæus*, Cardinales. Conceſſit id *Borromæi* Cardinalis precibus ut *Pii V.* nomen acciperet. Feſto *S. Antonii*, ac natali ſuo die, annum iniens ſexageſimum-ſecundum, ante Vaticanam Baſilicam ab Urbinate Cardinali coronatus C eſt. Initio Pontificatûs, omni cogitatione curâque ſtatim incubuit ad purgandam & propagandam Religionem, ac reſtituendam vitæ morùmque Diſciplinam. Ipſo etiam Pontificiæ creationis die, *Franciſcum* Cardinalem *Commendonum* ex Polonica Legatione redeuntem, Conventui Principum Germanorum, à *Maximiliano II.* Imperatore Auguſtæ Vindelicorum indicto, Apoſtolicæ Sedis nomine Legatum juſſit intereſſe. Illuſtriſſimam *Carafarum* familiam à *Pio IV.* malè mulctatam in Integrum reſtituit. Nulla à ſacris aut publicis muneribus intermiſſio, una ei voluptas erat cura om- D nis & cogitatio de utilitate ac ſalute communi. Quibus aſſiduis & laboribus & actionibus, in illa præſertim ſanctitate, ſummam apud omnes admirationem & auctoritatem obtinebat, teſte, qui tunc florebat, & in *Pio V.* ſcribendi Vitas Romanorum Pontificum finem fecit, *Onuphrio Panvino*, cujus hæc poſtrema verba ſunt: *Dedit Pius V. Pontifex Maximus adhuc id Religionis, juſtitiæ, patientiæ, liberalitatis, grati animi ſpecimen, ut, ſi ei tam longa dabitur vita, quàm longam & ex admirabili quadam ipſius victûs temperantia ſperare debemus, & tempus Reipublicæ poſtulat, neque ad bene* E *adminiſtrandam Dei Eccleſiam conſequentibus deinceps Pontificibus exempla, neque eloquentibus viris ob laudem ingenii ab eo facta defutura videantur.*

Curæ Pii V. de reſtauratione Diſciplinæ.

Epiſcopis omnibus Chriſtiani Orbis, & univerſis quibus animarum cura injuncta eſſet, juſſit ut ad ſuum quiſque gregem aut Eccleſiam ſe conferrent infra certum tempus. Qua etiam de re ad eos Apoſtolicas literas Paſtoralis Officii zelum ſpirantes tranſmiſit. Lectiſſimos è Societate Jeſu Sacerdotes ad Japonios & Sinas deſtinavit, propagandæ Religionis causâ. Cùm gravis morbus in Urbe graſſaretur, pauperéſque præſertim & artifices ve- F xaret, pecuniam viritim diſtribuit, Medicos deſignavit; *Gambaram* Cardinalem, *Florebellum* Epiſcopum, ac duodecim primarios cives conſtituit, qui omnia charitatis officia erga illos exercerent, nihilque illis deeſſe curarent, quòd ad animæ corporiſve ſalutem opus foret. *Innocentii III.* Conſtitutionem confirmavit, quâ ſancitum eſt ut Medici infirmis ſuadeant, ut ante omnia Medicos advocent Animarum, juſſique ut tertia die ad eos ulteriùs non accedant, niſi peccata ſua confeſſi fuerint, idque eis per fidem Confeſſarii in ſcriptis factam conſtiterit: alioqui Medici Gradu priventur, infamiâ notentur, pecuniâ ad

A arbitrium Ordinarii mulctentur. Concilii Tridentini obſervantiam totis viribus promovit. Conſtitutiones edidit ſaluberrimas de cultu divino, Feſtorum obſervantiâ, veneratione Templorum; Simoniacorum, blaſphemorum, Sodomitarum, & Concubinariorum punitione; de clauſura & numero Monialium; de quæſtuariis Indulgentiis abrogandis; de Parochialium Eccleſiarum collatione ſecundùm Synodi Tridentinæ Decreta; de Reſidentia Parochorum, de Privilegiis Regularium, de juſtis Cenſuum conditionibus; de præſumptionibus & conjecturis legitimis, quibus B Confidentia in Re Beneficiaria probari poteſt; de Cambiis illicitis; de pœnis eorum qui libellos famoſos ſcripſerint, dictaverint, retinuerint, vel tranſmiſerint. Catechiſmum ex Concilii Tridentini Decreto editum à Viris Eruditis, Breviarium item & Miſſale, necnon Officium B. Virginis, ex ejuſdem Synodi præſcripto emendata approbavit & promulgavit, cæteris Breviariis prohibitis, quorum uſus à primæva inſtitutione Ordinum à Sede Apoſtolica approbatus non eſſet, vel à conſuetudine ſupra annos ducentos, & nominatim Breviario Cardinalis *Quignonii*. Multorum Ordi- C num Religioſorum reformationem promovit. Humiliatorum Ordinem, quorum emendationem, tum *S. Carolus Borromæus*, Ordinis Protector, tum ipſe Pontifex fruſtra tentaverant, & quorum nonnulli in Sancti Cardinalis necem conſpiraverant, extinxit, anno MDLXXI. Congregationem Fratrum *Joannis à Deo* nuncupatam, ad regimen Hoſpitalium, pro curandis infirmis nuper inſtitutam, ſub Ordinariorum correctione, & Regula *S. Auguſtini* approbavit. Clericis Regularibus Congregationis *S. Maioli*, ſive *De Somaſcha*, facultatem conceſſit emittendi tria vota, paupertatis ſcilicet, D caſtitatis, & obedientiæ, ſecundùm Regulam *S. Auguſtini*.

II. *Sixti IV.* Conſtitutiones de *B. Mariæ* Virginis Conceptione, in Synodo Tridentina innovatas, confirmavit, & liberâ cuique facultate relictâ *Opinandi hujus controverſiæ partem, prout vel magis pium, vel magis probabile eſſe judicaverit*: Statuit ut *Nemo cujuſcumque Ordinis, Gradûs Conditionis, vel Dignitatis exiſtat, in popularibus concionibus; vel ubicumque promiſcua virorum & mulierum multitudo convenire ſolet, de hujus controverſia alterutra parte diſputare, rationibus vel Doctorum autoritate aſſerendo* E *propriam ſententiam, & contrariam refellendo, vel impugnando, vel in hac ipſa quæſtione, cujuſvis pietatis aut neceſſitatis prætextu vulgari ſermone ſcribere vel dictare præſumat. Qui contra fecerit, Suſpenſionis pœnam à Divinis, abſque nova declaratione, ipſo facto incurrat, ſi fuerit in Sacris conſtitutus, & quocumque præterea gradu, ſive dignitate, vel adminiſtratione fungatur, illis omnibus ſit ipſo jure privatus, & ad eadem vel ſimilia munera obtinenda vel obeunda perpetuæ inhabilitatis cenſuræ ipſo etiam facto ſit obnoxius, ſuper quibus, niſi à Romano Pontifice diſpenſari ſive abſolvi non poſſit.* Permittit nihilominus, *Quamdiu* F *per Apoſtolicam Sedem altera pars definita non fuerit, oppoſitaque ſententia condemnata liceat viris doctis in publicis Academiæ diſputationibus, ſive Generalium aut Provincialium Capitulorum, vel ubi aliàs interſunt, qui rem capere poſſunt, nec ſcandali ulla ſubeſt occaſio, de illa quæſtione diſſerere, & argumentis utramlibet partem vel aſſerere, vel impugnare, dum tamen neutra velati erronea prædicetur, ſerventúrque omnia, quæ à Sixto IV. ſtatuta ſunt.* Angelici Doctoris feſtum diem ſub Duplicis Majoris Officio in Regno Neapolitano, ex præcepto celebrari juſſit: in aliis verò locis, ut feſta quatuor Eccleſiæ Doctorum. Taurorum agitationes, aliáque cruenta ſpectacula, tanquam à

Sixti IV. Conſtitutiones de B. Mariæ Virginis Conceptione Pius V. confirmat.

Chriſtiana

Chriſtiana pietate aliena prohibuit. Meretrices ab Urbe expulit, cùmque Triumviri Urbis Conſervatores acriter reſiſterent, ob locandarum ædium detrimenta, *Pius* continuò ſilentium impoſuit, dicens: *Ergone Romani Senatûs erit mulierculas has tueri, & impudicitiæ favere? Atqui niſi illæ Româ diſcedant, Nos cum univerſa Curia diſcedemus.* Cùm ſeveris Legibus Clerum emendare, Tribunalia omnia reformare, vitioſas conſuetudines tollere ſatageret; pleriſque conclamantibus, Romanam Curiam his innovationibus everſum iri: *Præſtat*, inquit, *Curiam, quàm Religionis & Eccleſiæ Catholicæ ſtatum everti.* Judæos ab omni Ditione Eccleſiaſtica exulare juſſit, urbe Româ & Anconâ exceptis. Nemo ipſo liberalior ac magnificentior, nemo gratiæ privatis quibuſque pro acceptis olim beneficiis referendæ ſtudioſior, nemo ad privatas injurias condonandas facilior, nemo ad promovendam pietatem propenſior, nemo ad Hæreſim exterminandam ardentior, nemo novitati & errori magis inſenſus hoſtis. *Michaelis Baii* LXXIX. Propoſitiones damnavit, anno MDLXVII.

III. *Mariam* Scotiæ Reginam in anguſtiis conſolatus eſt; Regem Chriſtianiſſimum, alióſque Principes ad ejus auxilium adhortatus, miſſo quoque Nuncio Apoſtolico in Scotiam *Vincentio Laureo*, Montis Regalis Archiepiſcopo, qui conſiliis ſuis ei adeſſet, ſcriptis ad eam ſuâ manu literis, datiſque viginti millibus aureorum ad ſubveniendum ejus neceſſitatibus, plura daturus, cùm ferret occaſio. Nuncius poſt longam in Galliis moram, cùm Scotiæ aditum ſibi per Hæreticorum ac Seditioſorum turbas clauſum penitus videret, Reginam per literas ad conſtantiam ſæpe cohortatus, in Italiam remigravit. *Elizabetham* Angliæ Reginam, quæ ſupremi Eccleſiæ Capitis locum & Auctoritatem ea in Inſula uſurpaverat, Catholicæ Religionis uſum Edicto prohibuerat, Catholicos Antiſtites, & Eccleſiarum Rectores, omnéſque veræ Fidei Profeſſores vexabat, Hæreticam & Hæreticorum fautricem, eíque adhærentes in prædictis, Anathematis ſententiam incurriſſe, eſſeque à Chriſti corporis unitate præciſos declaravit. *Quin etiam ipſam prætenſo Regni prædicti Jure, necnon omni & quocumque Dominio, Dignitate, Privilegióque privatam. Item Proceres, ſubditos, & populos dicti Regni à Juramento & omni prorſus obſequii ac fidelitatis debito abſolutos*: latâ in eos omnes, qui ipſi obedirent, Anathematis Sententiâ. Conſtitutio ea de re promulgata, quæ incipit: *Regnans in excelſis*: data v. Kalendas Maii anno MDLXX. edita eſt à *Sanderi* Continuatore Lib. III. De Schiſmate Anglicano, & Tom. III. Bullarii Romani. *Elizabethæ* crimina, quæ *Pium* Pontificem ad eam Sententiam ferendam impulerunt, ad hunc modum exponit: *Hæc, Regno occupato, Supremi Eccleſiæ Capitis locum in omni Anglia, ejúſque præcipuam Auctoritatem atque Juriſdictionem monſtruosè ſibi uſurpans, Regnum ipſum jam tum ad Fidem Catholicam & bonam frugem reductum, rurſus in miſerum exitium revocavit. Uſu namque veræ Religionis, quam ab illius deſertore Henrico VIII. olim everſam, claræ memoriæ Maria Regina legitima hujus Sedis præſidio reparaverat, potenti manu inhibito, ſecutiſque & amplexis Hæreticorum erroribus, Regium Conſilium ex Anglica Nobilitate confectum diremit, illúdque obſcuris hominibus Hæreticis complevit, Catholicæ Fidei cultores oppreſſit, improbos Concionatores, atque impietatum adminiſtros repoſuit, Miſſæ Sacrificium, preces, jejunia, ciborum delectum, cœlibatum, Ritúſque Catholicos abolevit, libros manifeſtam hæreſim continentes toto Regno proponi, impia Myſteria & inſtituta ad Calvini præſcriptum à ſe ſuſcepta & obſervata, etiam à ſubditis ſervari mandavit. Epiſcopos, Eccleſiarum Rectores, & alios Sacerdotes Catholicos ſuis Eccleſiis & Beneficiis ejicere, ac de illis & aliis rebus Eccleſiaſticis, in hæreticos homines diſponere, deque Eccleſiæ cauſis decernere auſa: Prælatis, Clero & populo ne Romanam Eccleſiam agnoſcerent, néve ejus Præceptis, Sanctionibúſque Canonicis obtemperarent, interdixit; pleróſque in nefarias Leges ſuas venire, & Romani Pontificis auctoritatem atque obedientiam abjurare, ſeque ſolam in temporalibus & ſpiritualibus Dominam agnoſcere jurejurando coegit: pœnas & ſupplicia in eos, qui dicto non eſſent audientes, impoſuit, eaſdémque ab iis, qui in unitate Fidei & prædicta obedientia perſeverarunt, exegit. Catholicos Antiſtites & Eccleſiarum Rectores in vincula conjecit, ubi multi diuturno languore & triſtitiâ confecti, extremum vitæ diem miserè finiverunt. Quæ omnia cùm apud omnes Nationes perſpicua & notoria ſint, & graviſſimo quamplurimorum teſtimonio ita comprobata, ut nullus omnino locus excuſationis, defenſionis, aut tergiverſationis relinquatur: Nos multiplicantibus aliis atque aliis ſuper aliis impietatibus & facinoribus, & præterea Fidelium perſecutione, Religioniſque afflictione impulſu & operâ Elizabeth quotidie magis ingraveſcente, quoniam illius animum ita obfirmatum atque induratum intelligimus, ut non modò pias Catholicorum Principum de ſanitate & converſione preces, monitioníſque contempſerit, ſed ne hujus quidem Sedis ad ipſam hac de cauſa Nuntios in Angliam trajicere permiſerit, ad arma juſtitiæ contra eam de neceſſitate converſi, dolorem lenire non poſſumus, quòd adducamur in unam animadvertere, cujus Majores de Republica Chriſtiana tantopere meruere.*

Acta in Elizabetham Angliæ Reginam.

Anglos à juramento & omni debito fidelitatis erga Elizabetham abſolvit.

IV. Quod ſuperiùs de Sententia à *Paulo III.* in *Henricum VIII.* lata dixi, id repetitum velim hoc in loco de *Pii V.* Sententia in *Elizabetham*, ne ex hujuſmodi facto Sanctiſſimi Pontificis argumentum trahatur contra ſupremam & à Deo ſolo dependentem, in temporalibus duntaxat, Regum & Principum Supremorum Auctoritatem; & ex eo colligatur, Eccleſiæ aut Romano Pontifici poteſtatem indirectam in eorum temporalia convenire, quâ ob hæreſim ſaltem exauctorari poſſint. Hanc opinionem in Aula Scholiſque Romanis tunc vigentem, & quorumdam è Superioribus Pontificibus exempla ſecutus *Pius V.* Reges Hæreticos exauctorare ſe poſſe exiſtimavit. Quam quidem opinionem Sacra Facultas Pariſienſis & Gallicana Eccleſia reſpuunt ac improbant verbo Dei cùm ſcripto tum tradito fretæ. Nihil tamen per hoc derogatur eximiæ Beati *Pii V.* ſanctitati, quem excuſare longè facilius & proclivius eſt quàm *Gregorium VII.* Sanctiſſimum pariter Pontificem. Nam *Gregorius VII.* nullum exemplum habuit, quo Regum exauctorandorum poteſtatem ſibi ac Sedi ſuæ tribueret: *Gregorii VII.* & aliorum quorumdam poſt ipſum Pontificum exempla, & inter alia *Pauli III.* in *Henricum VIII.* Angliæ Regem Judicium recens præ oculis habuit *Pius V.* Unde nihil novi ſibi tribuit, ſed jura duntaxat à Decessoribus quibuſdam ſuis Pontificiæ Sedi attributa. Quamquam æquitatem ſententiæ in *Elizabetham* latæ natalium ejus vitium manifeſtè probat. Spuria enim erat *Henrici VIII.* proles ex adulterio cum *Anna Bolena* ſuſcepta; nec jure natalium, nec Regni Legibus capax erat ſucceſſionis in Regiam dignitatem. Jus evidens erat *Mariæ*, Scotiæ Reginæ. *Henrici* quidem voluntate, & Comitiorum Edicto, ſed palam iniquo, regnabat *Elizabetha*: Id attendens *Pius V.* Reginam intruſam, quæ poteſtate malè partâ ad Catholicæ Religionis everſionem abutebatur, quæ tyrannidem in Catholicos Præſules & Sacerdotes, priſcæque Fidei Profeſſores exercebat, quæ ſubditos ſuos ad ejurandam Romani Pontificis obedientiam juramento obſtringebat, quæ ſe unam pro Eccleſiæ Anglicanæ Capite ſeu

Pius V. excuſatur.

Sententiæ in Elizabetham latæ æquitas, ob natalium ejus vitium.

Sententiæ ſenſus.

Gubernatrice gerebat; *prætenſo jure Regni* privatam, & ſubditos à juramento fidelitatis abſolutos denuntiare ſe poſſe exiſtimavit, ſeu declarare quod evidentiſſimum erat, nullum jus ipſius fuiſſe nec eſſe ad Regnum, nullúmque eſſe vinculum juramenti, quo fidelitatem ſuam ac obſequium ipſi Angli obſtrinxerant, nec teneri ad parendum impiis ejus Mandatis ac Legibus contra Fidem, Religionem, Eccleſiam Romanam, & Summi Pontificis Primatum. Hic Sententiæ à *Pio V.* latæ ſenſus eſt, unde & ipſam *Elizabetham prætenſam Angliæ Reginam* vocat, *Mariam* verò cui ſucceſſerat, *Reginam legitimam*: ipſámque *Regnum occupaſſe*, id eſt uſurpaſſe ſcribit. Qua de re *Sanderum* audire juvabit Lib. II. De Schiſmate Anglicano. *Sæpe quidem* (inquit) *conata eſt Maria illam ab omni ſucceſſionis ſorte, vel propter hæreſim, vel propter crimen læſæ Majeſtatis (Multa enim contra ſororem & Rempublicam commiſerat) vel, quod magis conſtabat, propter impuriſſimos natales excludere. Nam ex Clementis VII. Sententia juridica prætenſum Henrici cum Anna Matrimonium, & proles ex illa ſuſcepta, expreſsè definiuntur eſſe illegitima. Idémque Henricus poſtea à perturbatione factus liberior, in publicis Regni Comitiis decerni curavit, omnèſque ſibi ſubditos à juramento quod Annæ Bolenæ vel ejus ſoboli priùs præſtiterant, abſolvi juſſit; porrò conteſtatus in Senatu ſuorum, Annam illam nec fuiſſe, nec eſſe potuiſſe uxorem ſuam, propter certam cauſam, quam dixit ſe Cantuarienſi Epiſcopo ſecretò inſinuaſſe. Et licèt Henricus anno trigeſimo quinto Regni ſui, impetratâ poteſtate ab Ordinibus nominandi Succeſſores ſuos, voluerit etiam Elizabetham habere in ordine regnandi locum, quod & illorum Comitiorum Decreto approbari fecit (Ex quo ſolo Parlamentario Edicto, & nullo nativitatis jure iſta eſt poſtea adepta Imperium, & ita in hunc diem tenet) tamen nec ab Henrico Patre, nec à ſe ipſa, ullo Statuum Decreto, aut Matris cum Patre conjunctio, aut natales ipſius fuerunt unquam poſtea approbati, aut facti legitimi. Quin & Ordines primo anno Reginæ Mariæ Lege perpetuâ approbarunt conjugium Henrici cum Catharina, & prolem ex eo genitam omni divino & humano jure legitimam fuiſſe declararunt; omnia contraria Acta, Proceſſus & Sententias abrogantes: ut proinde altera cum Anna, Catharina adhuc ſuperſtite, veræ nuptiæ eſſe non potuerint, nec ex illis ſuſcepta ſoboles legitima, nec Anglicani Sceptri, ſecundùm Leges Municipales, quæ Spurios non admittunt, vel naturâ, vel ullâ prærogativâ capax eſſe: quod tamen Senatuſconſultum nec ab ipſa Elizabetha reſciſſum eſt hactenus. Quæ licèt jus regnandi vendicet, Regnúmque ſibi deberi ab omnibus, in primis Regni ſui Comitiis agnoſci voluerit, tamen nuſquam jus ſuum naturæ, ſed Parlamento prædicto adſcribit: hoc præterea variis poſtea Decretis cavens, ne quiſpiam ſub pœna capitis affirmet, non eſſe in poteſtate Principis & Statuum poſitum, ut quem velint Regem deſignent. De natalibus autem ſuis probandis aut reformandis nullus ſermo, ſed altiſſimum ubique ſilentium.* Sententiæ Depoſitionis in *Elizabetham* latæ nulla fuit utilitas. Nec enim Catholici Principes commercium cum ipſa propterea abruperunt, nec Orthodoxi Angli ab ejus obedientia receſſerunt, & graviorem perſecutionem in veræ Fidei Profeſſores hujuſmodi Sententia excitavit, ut *Sanderi* Continuator Lib. III. de Schiſmate Anglicano teſtatur. *Propter hujus*, inquit, *Apoſtolici Scripti publicationem ac defenſionem, unus aut alter majori Zelo præditi, mox Londini, ubi ejus Pſeudo-Epiſcopi Palatii valvis affixum fuit, extremum ſupplicium læſæ Majeſtatis condemnati conſtanter ſubierunt: Catholicis cæteris, vel quia non agnoſcebant juridicè publicatum, obſervarêntque vicinos Principes ac Provincias Catholicas ab aſſuetis cum illa commerciis non abſtinere; vel quia paulò poſt Promulgatore Pio V. mortuo, non ſciebant à Succeſſore ſuo renovatum ac confirmatum; vel ſaltem (licèt priora cauſarentur) propter metum in ipſius obedientia permanentibus,... Hac Eccleſiæ contra ipſam Sententiâ, & Catholicorum novis incrementis quotidianis non mediocriter offenſa Elizabetha, convocatis Ordinibus, Leges valde iracundas & cruentas contra veteris Fidei cultores promulgat, &c.* Teſtatur ejuſdem Autoris Continuator, Bullam *Pii V.* occaſionem dediſſe *Elizabethæ* & impiis ejus Adminiſtris ut pleroſque Sacerdotes & Religioſos Viros ceu Majeſtatis reos capite damnarent, quamvis unius re vera Catholicæ Religionis odio ipſos è medio tolli compertum eſſet. *Cum*, inquit, *cæteras confictas criminationes in judicio facilè depuliſſent, mox in ipſorum ſecretiores cogitationes & futura facta quibuſdam copioſis interrogationibus ſuper Bulla declaratoria Pii V. fit inquiſitio, nimirum ſi Sententiam illam legitimam fuiſſe judicent? Si putent in Papæ eſſe poteſtate Reges exauctorare, ac ſubditos ab ipſorum obedientia liberos reddere? Quid ſint facturi ipſi, aut aliis in conſcientia præſcribent, ſi bellum à quoquam inferatur propter Religionem? ac hujus generis alia. In quibus, ſi quid pro Pontificia poteſtate, vel prudentiſſima rerum moderatione dixiſſent, continuò læſæ Majeſtatis, & non Religionis rei decernebantur.* Denique ut ut ſe res habeat, nec *Pii V.* nec *Pauli III.* nec *Innocentii IV.* nec *Bonifacii VIII.* nec *Gregorii VII.* facta & exempla ſupremæ Regum auctoritati, Scripturæ Sacræ, & Traditionis auctoritate firmatæ, præjudicare poſſunt, aut indirectam Romani Pontificis vel Eccleſiæ auctoritatem in Regum temporalia ſtabilire, quia (ut in Jure habetur) *Exemplis non eſt judicandum, ſed Legibus.*

Sententiæ depoſitionis in Elizabetham latæ inutilitas.

Pag. 326.

Pii V. Acta pro Religione.

V. Nec in Anglia ſolùm, ſed in Germania & in Gallia, Catholicam Religionem tuitus eſt *Pius V. Maximilianum* Cæſarem, qui liberam Auguſtanæ Confeſſionis Profeſſionem Proceribus & Nobilitati Auſtriacæ permittere decreverat, miſſo *Commendono* Legato, ſcriptiſque graviſſimis literis, & privatione Imperii intentatâ, ab eo conſilio deterruit. *Carolo IX.* Regi Chriſtianiſſimo adversùs perduellium Calviniſtarum Sectam conſiliis, precibus, pecuniis, copiis præſto fuit. Quatuor millia & quingentos Pedites, Equites mille, Duce *Sfortia* Comite *Sanctæ Floræ*, miſit ad ejus Majeſtatem. His auxiliis Moncontarienſis victoria à *Carolo IX.* reportata. *Sanctæ Floræ* Comes ſeptem & viginti Signa hoſtibus à ſe erepta in Italiam triumphans retulit. *Pius* Pontifex ſolemnes per triduum ſupplicationes ad gratias Deo agendas celebravit; eámque victoriam inſigni Monumento ad poſteritatis memoriam commendari voluit, ſignis illis in Baſilicam S. Joannis Lateranenſis illatis, cum hac inſcriptione: *Pius V. Pontifex Maximus. Signa. De. Caroli. IX. Chriſtianiſſimi. Galliæ. Regis. Perduellibus. Iiſdémque. Eccleſiæ. Hoſtibus. A. Sfortia. Comite. S. Floræ. Pontificii. Auxiliaris. Exercitûs. Duce. Capta. Relatáque. In. Principe. Eccleſiarum. Baſilica. Suſpendit. Et. Omnipotenti. Deo. Tantæ. Victoriæ. Auctori. Dicavit. Anno. MDLXX.* Eodem anno equeſtria ſigna duodecim in celebri prælio Jarnacenſi Hæreticis perduellibus ablata, *Pius* in Baſilica *S. Petri* ſuſpenderat, Rege Chriſtianiſſimo per Oratorem ſuum in publico Cardinalium conſeſſu prædicante, Hanc ſe victoriam Sanctiſſimi Pontificis apud Deum precibus acceptam referre. Auxiliares etiam copias Chriſtianiſſimo Regi ſuppeditaverat, inſtigante Pontifice, *Coſmus Mediceus* Florentiæ Dux, & centum aureorum millia illi mutuò dederat; quem ob rem præclarè geſtam, ob eximias dotes & magna in Sedem Apoſtolicam merita, ob potentiam, ob affinitatem cum maximis Re-

Pii V. in Gallum merita & beneficia.

gibus

Magni Hetruriæ Ducatus titulum Coſmo Medicæo Pius V. tribuit.

gibus, Magnum Etruriæ Ducem creavit, eodémque titulo Succeſſores ipſius perpetuis futuris temporibus auxit, Conſtitutione datâ VI. Kalendas Septembris, anno MDLIX. exemplo (inquit) Deceſſorum ſuorum *Alexandri III. Innocentii III. Pauli IV.* & aliorum Pontificum, qui Portugalliæ & Bulgarorum, & Vvalachorum, necnon Hiberniæ Reges, & ut tunc Dux Bohemiæ Rex in ſuis literis nominari poſſet, reſpectivè creaverant, conſtituerant, & conceſſerant: eumdem *Coſmum* Regali Coronâ donavit, quâ tam ipſe, quàm Succeſſores uti poſſent, hac inſcriptione inſculptâ. *Pius V. Pontifex Maximus. Ob. Eximiam. Dilectionem. Ac. Catholicæ. Religionis. Zelum. Præcipuúmque. Juſtitiæ. Studium.* Salvâ nihilominus (ut addit in laudato Diplomate) in civitatibus & locis Etruriæ, ad Romanæ Eccleſiæ ditionem pertinentibus, ejuſdem Eccleſiæ auctoritate, juriſdictione, & poteſtate, necnon Imperatoris & Regum ſuperioritate, juriſdictione, ac quibuſvis juribus reſpectivè in locis mediatè vel immediatè eis ſubjectis, ac citra aliquod præjudicium civitatum, terrarum, & locorum in eadem Etruriæ Provincia conſiſtentium, quæ non eſſent Dinonis dicti *Coſmi.* Ducem ritu ſolemni inauguravit *Pius* Pontifex III. Nonas Martii anno MDLXX. fruſtra per Oratorem intercedente Cæſare, cujus expoſtulationem his verbis repulit, quæ omnium guſtui non ſapiunt: *Quo jure Imperatores vel fiunt, vel dicuntur, niſi auctoritate Apoſtolicæ Sedis?*

Bullam in Cœna Domini promulgari jubet Pius V. Quo exitu?

Bullam in Cœna Domini quotannis promulgari ſolitam, cùm per univerſum Chriſtianum Orbem promulgari juſſiſſet, eo maximè conſilio, ut Eccleſiæ Miniſtri ubique à tributis, vectigalibus, aliiſque oneribus, quæ ſubditi Regibus ac Principibus pendunt, liberi eſſent; pœnâ Excommunicationis propoſitâ, iis in quorum Dinonibus illa exigerentur, cum prohibitione abſolutionis: id ægrè admodum tulere *Philippus* Hiſpaniæ Rex, & Sereniſſima Venetorum Reſpublica, quòd moribus in eorum Ditionibus receptis illa Conſtitutio repugnaret. Ipſis jure ac rationibus fecit ſatis *Pius* Pontifex. Ejus tamen juſſa nec Hiſpani executioni mandarunt, nec Veneti. Quamobrem ſacri Interdicti Legibus in eos agere decreverat, niſi graviſſimum imminentis contra Turcas fœderis negotium à ſeveriori conſilio ipſum deduxiſſet.

Bellum ſacrum contra Turcas Pius V. promovet.

VI. Sacrum illud ſœdus cum *Philippo* Rege Catholico, & Sereniſſima Venetorum Republica contra Turcas iniit ac promulgavit *Pius V.* decimo-tertio Kalendas Junii anno MDLXXI. *Joannem Auſtriacum*, Catholici Regis fratrem, univerſi Fœderatorum Exercitûs Imperatorem declaravit. *Joannem Odeſchalcum* Pennenſem Epiſcopum, Meſſanam legavit, ut Chriſtianæ Claſſi Pontificio nomine bene precaretur, Ducéſque ad rem ſtrenuè gerendam excitaret. Ad Echinadas Inſulas in ſinu Chorintiaco, ſive Naupacti, qui hodie Lepanticus, die VII. Octobris, quæ Dominica fuit, contra Turcas pugnatum.

Lepantina victoria.

Victoria omnium quæ in Mari conſpectæ, poſt hominum memoriam, maxima, *Pio* Pontifice orante, à Chriſtiana Claſſe reportata eſt. Cœſorum hoſtium numerum triginta millium fuiſſe, aut certè viginti quinque millium, certum eſt, captivos ter mille & quingentos, atque in iis inſignes viros viginti quinque, cunctos ferè Duces certamine periiſſe; inprimiſque *Halim Baſſam* Præfectum Maris; captas fuiſſe centum ſeptemdecim Turcarum triremes. Hanc victoriam terrorem tantùm *Selimo* Turcarum Tyranno intuliſſe, qui tunc Adrianopoli erat, ipſique Urbi Conſtantinopoli, & univerſæ Thraciæ ac circumjacentibus Inſulis, Peloponeſo ad rebellionem proclivi, ut ne per ſuam abſentiam res in Urbe mutarentur, eò ſe confeſtim citatis itineribus tranſtulerit. Victoriam eâ ipsâ horâ qua reportata eſt, Sanctiſſimus Pontifex Deo revelante cognovit. Nuntio verò de tam fœlici eventu Romam perlato, gratiis ſolemnibus peractis, ad honorem Dei, Sanctiſſimæque Deiparæ Virginis *Mariæ*, cujus potiſſimùm auxilio tantam victoriam partam profitebatur, inſtituit ut deinceps, in perpetuùm, Nonis Octobris, *Commemoratio Sanctæ Mariæ de Victoria* in Eccleſia Catholica Religioſè recoleretur. Atque in Litaniis ejuſdem Virginis inſeri voluit; *Auxilium Chriſtianorum, ora pro nobis.* Gregorius verò XIII. ejus Succeſſor, in ejuſdem victoriæ memoriam feſtum ſolemne ſub nuncupatione *Roſarii*, prima die menſis Octobris, ſingulis annis celebrandum inſtituit ſub Duplicis Majoris Officio, in iis Eccleſiis, in quibus Altare vel Capella *Roſarii* fuerit. *Gregorii XIII.* Conſtitutio, quæ incipit his verbis: *Monet Apoſtolus*; data die I. Aprilis anno MDLXXIII. edita eſt Tom. III. Bullarii Romani. Chriſtianos Principes, necnon *Æthiopiæ* ac Perſidis Reges, Turcici perpetuos hoſtes nominis, Legationibus & literis ad Turcam laceſſendum, & ad proſequendam victoriam, quâ Imperii Ottomani vires multum erant imminutæ, hortatus eſt. Novum & majus fœdus contra Chriſtianorum hoſtes meditabatur, cùm ad calculi morbum accedente febre, ſanctiſſimè obiit, uti vixerat, die I. Maii MDLXXII. ætatis LXVIII. Pontificatûs ſexto, miraculis & dum viveret, & poſt obitum clarus.

Pii V. obitus.

Beatificatio.

Quamobrem Sacra Rituum Congregatio, ad Relationem Duodecimvirûm Romanæ Rotæ anno MDCXV. cenſuit, ut anniverſaria depoſitionis ejus die, Sacrum non ampliùs piaculare, ſeu pro Defuncto, ſed de Sanctiſſima Trinitate, in gratiarum actionem ob ejus animam in conſortium Beatorum receptam, deinceps celebraretur, *Urbano VIII.* Decretum confirmante, & *Clemens X.* illum ſolemni ritu in Beatorum numerum adſcripſit, ejúſque Feſtum certis in locis, præſertim Romæ, Boſchi, in Diœceſibus Nepeſina & Sutrina, & in toto Prædicatorum Ordine, die V. Maii celebrari ſanxit, anno MDCLXXII. Graviſſimus *Selimo* Turcarum Tyranno accidit obitûs ejus nuntius, quòd ab ejus precibus, quibus cladem Lepantinam tribuebat, longè plus ſibi timeret, quàm à reliquorum Fœderatorum armis: adeo ut triduo exhibita fuerint Conſtantinopoli publica lætitiæ ſigna, facibus accenſis, & diſploſione tormentorum. Boſchum in Eccleſiam FF. Prædicatorum corpus ſuum deferri juſſerat *Pius V.* ſed cùm totis quindecim annis id curatum non fuiſſet, *Sixtus V.* eo theſauro Urbem privari nolens, illud in ſplendidiſſimum Monumentum, in Baſilica *S. Mariæ Majoris* ipſi erectum, ingenti celebritate deferri curavit. Ingens volumen ſcriberem, ſi *Pii V.* virtutes omnes, ac præclarè geſta celebranda ſuſciperem. Inter ejus virtutes non poſtrema illa fuit, quòd ab omni ditandorum ſuorum cogitatione planè abhorruerit; ſe ad Summi Pontificatûs apicem à Deo vocatum fuiſſe dicens, non ut conſanguineorum commodis aut cupiditati, ſed Eccleſiæ unius utilitati ſerviret. Decies centena millia nummûm aureorum in Ærario reliquit, & quinquaginta præterea millia in nominibus poſt tres inde menſes exigenda, ad bellum Turcicum conficiendum. De illius Geſtis legendi *M. A. Muretus* Lemovix, Orator præſtantiſſimus, in Oratione quam in ejus Funere habuit, *Agatius de Summa, Antonius Ciccarellus, Archangelus Caraccia, Franciſcus Frannettus, Hieronymus Catena, & Gabutius* in ejus Vita, *Mutius Sfortia* in Poëmate, *Ubertus Folieta* in Libris de ſacro Fœdere, *Ciaconius* & ejus Illuſtratores, *Spondanus* in Annalibus Eccleſiaſticis, &c.

Pii V. Cardinales.

V. Cardinales XXI. creavit *Pius V.* Primi

quidem creatione F. *Michaëlem Bonellum* ex ſorore A Nepotem, Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſorem, non tam ob ſanguinis neceſſitudinem, quàm ob egregias virtutes, & præſtans ingenium, ac vitæ curſum connnenter actæ, (inquit *Folieta*) idque Rege Catholico, & toto Purpuratorum Patrum Collegio rogantibus. Aliis Creationibus in Sacrum Ordinem adlegit *Didacum Spinoſam*, Hiſpanum, Caſtellæ Præſidentem, & Inquiſitorem Generalem in Hiſpania, Seguntinum Epiſcopum. *Hieronimum Sochierum*, Theologum Pariſienſem, Ciſterciensis Ordinis Profeſſorem, Clarævallenſem Abbatem, qui Eccleſiæ cauſam & Romanæ Sedis Dignitatem in Concilio Tridentino ſtrenuè defendit. B *Joannem Paulum ab Eccleſia*, virum Juriſconſultiſſimum, Mediolanenſem Senatorem. *Antonium Carafam*, Baſilicæ Vaticanæ Canonicum, *Pauli IV.* conſanguineum, Græcis Latiniſque literis, & ſacrâ doctrinâ excultiſſimum, cujus induſtriâ LXX. Interpretum Editio, quæ pene videbatur extincta, *Sixto V.* Summo Pontifice quaſi rediviva comparuit, & noſtra Vulgata emendari cœpta eſt; qui & nonnullas S. Gregorii Nazianzeni Orationes, & Commentaria Theodoreti in Pſalmos Latinè reddidit. *Marcum Antonium Maffæum*, Nobilem Romanum, Theatinum Archiepiſcopum, Nuntii C Apoſtolici munere in Polonia perfunctum, Pontificis in Urbe Vicarium & Datarium. *Gaſparem de Zuniga*, Hiſpanum, Theologum Salmanticenſem, Archiepiſcopum Hiſpalenſem. *Gaſparem Cervantem*, Hiſpanum, ex Inquiſitore Generali, Meſſanenſem primò, deinde Salernitanum, demum Tarraconenſem Archiepiſcopum. *Nicolaum de Pellevé* ex Libellorum Supplicum Magiſtro, Ambianenſem primùm Epiſcopum, deinde Senonenſem Archipræſulem, ex qua demum Eccleſia tranſlatus ad Remenſem eſt. *Julium Antonium Sanctorium*, Caſernatem, *S. Severinæ* Archipræſulem, virtute & D eruditione clariſſimum. *Petrum Donatum Caſium*, Romanum, Narnienſem Epiſcopum, ad Italiæ Principes, ad Rempublicam Venetam, & ad *Carolum IX.* Regem Chriſtianiſſimum Nuntium Apoſtolicum. *Carolum de Graſſis*, Bononienſem, Montisfaliſci & Corneti Epiſcopum, Romæ Gubernatorem. *Carolum d'Angennes A Rambonilleto*, Gallum, Cenomanenſem Epiſcopum. *Archangelum de Blanchis*, ipſi *Pio V.* à Confeſſionibus, Inquiſitionis Commiſſarium Generalem, deinde Theanenſem Epiſcopum, ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumptum. *Felicem Perretum*, Picenum de Montealto, ex FF. Minorum Conventualium Generali E Miniſtro, *S. Agathæ* Epiſcopum, qui poſtea Summus Pontifex fuit Sixtus V. *Paulum Aretinum*, Placentinum Epiſcopum, ex Ordine Clericorum Regularium Theatinorum aſſumptum, ſanctimoniâ inſignem, poſteà Neapolitanum Archiepiſcopum. *Joannem Aldobrandinum*, Florentinum, ex Romanæ Rotæ Duodecimviro, Imolenſem Epiſcopum. *Vincentium Juſtinianum*, Genuenſem, Ordinis FF. Prædicatorum Generalem Magiſtrum, cujus in primis judicio, operâ, induſtriâ, in rebúſque ducendis lenitate, Legati Pontificii in Concilio Tridentino in arduis rebus expediendis uſi fuerant, F eóque interprete quamplurima gravia & impedita negotia tranſegerant; quique Legationem ad *Philippum II.* Regem Catholicum de Mediolanenſis Eccleſiæ rebus magna cum laude obierat. *Hieronymum Ruſticuccium*, Italum, ipſius *Pii V.* dum Cardinalis Alexandrinus eſſet, familiarem, & jam Pontifici ab intimis Secretis primum. *Julium Aquavivam*, Neapolitanum, utriuſque Signaturæ Referendarium. *Joannem Hieronymum Albanum*, Bergomenſem, Juris peritiſſimum, Protonotarium Apoſtolicum, & Piceni Gubernatorem.

SCHOLION

Hunc Articulum pag. 257. Edit. primæ, nota illa ſpectat Indiculi Cenſorii: *Vide quæ dicit de Auctoritate Imperiali à Papa, & de Bulla Cœnæ.*

R. Eo loci obſervavi Pium Quintum ſolemni ritu Coſmum Medicæum Magnum Etruriæ Ducem inauguraſſe, fruſtra per Oratorem intercedente Cæſare, cujus expoſtulationem his verbis repulit, quæ omnium guſtui non ſapiunt: *Quo jure Imperatores vel ſunt vel dicuntur, niſi auctoritate Apoſtolicæ Sedis.*

Bullam in Cœna Domini quotannis publicari ſolitam, ejuſdem Sancti Pontificis Mandatis per univerſum Orbem Chriſtianum promulgatam fuiſſe commemoravi, eo maximè conſilio ut Eccleſiæ Miniſtri ubique à tributis, vectigalibus, aliiſque oneribus, quæ ſubditi Regibus ac Principibus pendunt, liberi eſſent, pœna Excommunicationis propoſitâ iis in quorum Ditionibus exigerentur. Id ægrè tuliſſe Philippum Hiſpaniæ Regem & Sereniſſimam Venetorum Rempublicam, quod moribus in eorum Ditionibus receptis illa Conſtitutio repugnaret. Ipſis jure ac rationibus feciſſe ſatis *Pium* Pontificem. Ejus tamen juſſis nec Hiſpanos executioni mandaſſe, nec Venetos. Hæc merè hiſtorica, nullique cenſuræ obnoxia, uti nec illud quod notant pag. 272. *Bullam in Cœna Domini in Galliis receptam non eſſe, Pragmatici paſſim obſervant.* Abſit ut Summos Pontifices poteſtatem & auctoritatem non habere dicam vel ſentiam in tota quà latè patet Eccleſia ſtatuendi & præcipiendi quæ ad Diſciplinam pertinent, ſine populi Chriſtiani C aut particularium Eccleſiarum conſenſu. *Hæc propoſitio in fide & moribus eſt erronea, & eſt error damnatus Valdenſium*, ut declaravit Sacra Facultas Pariſienſis in Decreto contra Lutherum, anno 1521. Fit tamen & factum eſt interdum ut Summi Pontificis, ſicut Legiſlatoris cujuſlibet tacito conſenſu, tolerantiâ, diſſimulatione, condeſcenſu, Conſtitutiones illius ut leges non obligent particulares Eccleſias aut Provincias in quibus non ſunt receptæ; cùm eas non obſervari videns & intelligens, illarum executionem non urget pro poteſtate, ſed inexecutionem & inobſervantiam (ut ita loquar) pro benignitate ſuâ & caritate in illas Eccleſias vel populos tolerat, bonum publicum, & ſalutem animarum ſpectans, quibus laqueum inducere veretur; & pacis Eccleſiæ ac Reipublicæ rationem habens, quam mutatio- D ne conſuetudinum receptarum, quæ divinæ legi & Apoſtolicæ Traditioni non repugnant, perturbare metuit. *Ipſa enim mutatio conſuetudinis etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat.* (inquit S. Auguſtinus Epiſtola LV aliàs CXIX.) Et hæc Silveſtri Prieratis, Doctoris Navarri, Angeli à Clavaſio, Bartholomæi Fumi, omniumque pene Theologorum Sententia, necnon Authoris Tractatûs *De Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ* Leodii editi anno 1684. & in Romana Curia recepti, libro II. cap. VII. Hac ratione factum eſt ut Bulla Cœnæ Domini in diverſis Provinciis recepta non ſit. Quæ igitur ea de re ſcripſi non magis digna ſunt animadverſione cenſoria, quam hæc eruditi Cabaſſutii in Juris Canonici Theoria & Praxi libro V. cap. XV. *Reſervationes* (inquit) *& Cenſuras Bullæ Cœnæ Domini in diverſis Provinciis neque recipi, neque* E *ligare, diverſi Authores approbati teſtificantur. In primis Bonacina in Romana Curia approbatiſſimus, in qua multos annos adusque finem vitæ munus geſſit Referendarii Apoſtolici; & Filliucius qui Romæ quoque permultis annis publicè Theologiam Moralem profeſſus eſt, ſuoſque ibidem libros omnes in lucem edidit; & cum his alii plerique ſcribunt de Rege Hiſpaniæ, & de Republica Genuenſi, non teneri Excommunicatione hujus Bullæ, neque eorum Proreges, Gubernatores & Officiales, qui nomine illius Regis inſulas Siciliam & Sardiniam, aut nomine illius Reipublicæ Corſicam occupant ſummo & independenti à Papa jure; quamvis illa Bulla trium illarum inſularum occupatores & detentores anathemate feriat Articulo 7. ipſeque Summus Pontifex, quo præſente quotannis Bulla illa publicè legitur, nullam ejus Excommunicationis ra-* F *tionem habere videtur, cùm notorios illos detentores in ipſa Alma Urbe admittat ad omnia Sacramenta, cæteráque Fidelium Privilegia, nullâ præmiſſâ ejus rei pœnitentiâ, vel reſtitutione, ſed in ea retinendi voluntate pertinaces. Item nullatenus hâc Bullâ adſtringi Germanos, apud quos numquam admiſſa aut recepta fuit, teſtatur inter alios Becanus Tractatu De lege humana, Quæſt. 8. De Belgis quoque hoc idem teſtatur cum aliis Baſſæus. De Galliæ pariter Regno omnes ferè Gallicani Juriſconſulti & Canoniſtæ.* Hæc Cabaſſutius.

Articulus

ARTICULUS XXI.

DE GREGORIO XIII.

Gregorii XIII cura de fide propaganda & conſervanda.

ALTERA die à Conclavis ingreſſu, nempe tertio Idus Maii, anno MDLXXII. concordibus quinquaginta duorum Cardinalium ſuffragiis *Pio V.* ſubſtitutus eſt *Hugo Boncompagnus*, patria Bononienſis, in eâque urbe & Academia olim Juris Anteceſſor celeberrimus; Titulo *S. Sixti* Preſbyter Cardinalis, qui *Gregorii XIII.* nomen ſibi ſumpſit. Redintegrando contra Turcas fœderi, & Sacræ Expeditioni promovendæ animum intendit, miſſis ad Chriſtianos Principes Legationibus, inſtructóque validiſſimo Exercitu, qui Ducum diſcordiâ & cunctatione, Chriſtianæ rei adversùs Infideles promovendæ pene inutilis fuit. Magni Moſchorum Ducis Oratores perbenignè excepit, miſſóque cum ipſis *Antonio Poſſevino* Societatis Jeſu Profeſſore, viro pietatis, eruditionis, prudentiæ laude inſigni, Magnum Ducem *Joannem Baſilii*, poſt graviſſimum bellum, ad pacem cum *Stephano Bathorio*, Sarmatiæ Rege, reduxit, & ad Catholicam unitatem hortatus eſt, ſcriptis ad ipſum humaniſſimis literis, miſſiſque piis muneribus, & Florentinæ Synodi exemplari. Japonicorum Regum Oratores, Obedientiæ & Fidei teſſeram deferentes, perhonorificè & peramanter ſuſcepit, ſcilicet *Franciſci* Bungi Regis, *Protaſii* Arimanorum, & *Bartholomæi* Omurenorum, anno MDLXXV. Selectos è Societate Jeſu Sacerdotes ad Japonios miſit, ubi Chriſtianam Religionem mirificè propagarunt. Archiepiſcopum Angamalæ Chriſtianorum *S. Thomæ* in India, à Neſtorianis erroribus per ejuſdem Societatis Concionatores ad Catholicam veritatem adductum, literiſque obedientiam Sedi Apoſtolicæ præſtantem, ſacris muneribus honeſtavit. Maronitarum Oratores, Patriarchæ nomine Dignitatis illius confirmationem poſtulantes audivit, unâque cum illis *Thomam Radium* & *Joannem* Baptiſtam *Ælianum* Societatis Jeſu Profeſſores, ad Montem Libanum Maronitas edocturos allegavit. Regem Cocini Luſitanis amicum, qui pervagatâ ejus famâ permotus, Legationem ad eum miſerat, ad Chriſtianam Fidem amplectendam, & Chriſti cultores tuendos, non ſine fructu hortatus eſt. *Joanni* Regi Ceilan in India Orientali, cum viginti ſubditorum millibus FF. Minorum operâ & prædicatione Chriſtianis Sacris initiato, & hac de causâ Regno ſpoliato auxilium tulit. Ejuſdem Ordinis Sacerdotes ad propagandam colendámque Religionem in Indias miſit. *Jeremiam* Græcorum Patriarcham, illum, qui Cenſuram Orientalis Eccleſiæ contra Lutheranos ſcripſit, Latinæ Eccleſiæ conciliare ſtuduit. Fraticellorum, qui *Illuminati* dicebantur, Sectam repullulantem extinxit. *Michaëlis Baii* Propoſitiones LXXIX. iterum damnavit anno MDLXXIX. miſſo Lovanium *Franciſco Toleto* Societatis Jeſu viro doctiſſimo, qui Autorem ad eas retractandas induceret; quod ille ex ſententia confecit. *Bartholomæum Caranzam*, Toletanum Archiepiſcopum, ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumptum, à ſuſpicione hæreſeos abſolvit. *Henricum III.* Galliæ Regem adversùs Calviniſtas cum Extraneis fœderatos pecuniâ copiiſque juvit. Ad copias adventitias è Regno emittendas cùm multâ pecuniâ eſſet opus, exhauſtúmque eſſet Ærarium, *Gregorius* præter ſubſidium decies centenûm millium librarum Turonenſium, quas ex fructibus Eccleſiarum iſtius Regni exigi permiſerat, ad ſubveniendum Regis & Regni neceſſitatibus, poteſtatem conceſſit *Carolo* Tit. S. Apollinaris, *A Lotharingia*, & *Carolo* S. Chryſogoni, *A Borbonio*, Presbyteris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & *Antonio Mariæ* S. Pauli Nuntio Apoſtolico, & *Petro Gondio* Pariſienſi, Epiſcopis, alienandi bona immobilia Eccleſiarum, etiam invitis poſſeſſoribus, pro Eccleſiæ cujuſque ſtatu, qualitate, & reditibus, ex quibus alia decies centena millia librarum Turonenſium redigerentur, *Henrico* Regi perſolvenda. Diploma *Gregorii XIII.* ea de re datum nono Kalendas Septembris MDLXXIV. habetur Tom. IV. Commentariorum Cleri Gallicani, pag. 750. Altero Diplomate dato decimo-quinto Kalendas Auguſti anno MDLXXVI. poteſtatem dedit Cardinalibus Borbonio, A Guiſia, & Eſtenſi, Nuntio Apoſtolico, & Epiſcopo Pariſienſi, necnon *Florentino Renard* Carnotenſi, & *Bono Broë* Sanctæ Capellæ Regalis Pariſienſis, Canonicis, alienandi bona Eccleſiarum ad ſummam annui reditûs quinquaginta millium aureorum, cujuſcumque qualitatis & naturæ, nec-non cenſus, fructus, reditus, & jura, etiamſi bona feudalia eſſent, juriſdictionem annexam habentia, dummodo non eſſent primaria feuda, aut principales domus Beneficiorum, vel oppida mœnibus cincta, vel loca inſignia; idque *etiam invitis & contradicentibus poſſeſſoribus*: Quam clauſulam utpote Gallicanæ Eccleſiæ Libertati contrariam, Senatus Pariſienſis non probavit, cùm in eo Diploma Pontificium promulgatum eſt, ut conſtat ex Senatuſconſulto dato ſeptima die Septembris anno MDLXXVI. Vel hæc ſola falſiſſimum eſſe probant, quod jactarunt Hæretici, *Gregorium XIII. Guiſiano* fœderi, quod tuendæ ſpecie Religionis contra Regem ictum eſt, conſenſiſſe. Pro Anglia ab *Elizabethæ* Reginæ tyrannide liberanda, milites & ſubſidia pecuniaria Regi Catholico obtulit. Cardinalem *Madrutium* Legatum à Latere ad Auguſtana Comitia direxit, ut Proteſtantibus aliquid concedi in Fidei Catholicæ & Pontificiæ Auctoritatis injuriam prohiberet. Cophtos, miſſis in Ægyptum Oratoribus, dariſque ad eorum Patriarcham literis erudivit, & ad Romanam Eccleſiam colendam adduxit. *Joannem Baptiſtam Caſtellum*, Arimini Antiſtitem, pietate & doctrinâ celebrem, in Gallias legavit, curaturum ut Synodus Tridentina promulgaretur, & in mores induceretur. Neophytis, Græcis, Maronitis, Germanis, Anglis in alma Urbe Collegia erexit, annuiſque cenſibus munificentiſſimè dotavit. Romanum Collegium Societatis Jeſu, totius Italiæ Seminarium, fundavit, ingentibúſque Beneficiis ac Privilegiis auxit. Alia propagandæ ac tuendæ Religionis ſtudio in variis Orbis Chriſtiani regionibus, etiam apud Japonios, Collegia condidit & Seminaria, ut nulla regio fuerit, quæ optimi Pontificis munificentiam experta non ſit. *Truchſeſium* Colonienſem Archiepiſcopum, à Fide Catholica transfugam, exauctoravit. Urbem Romam novis fontibus, Baſilicis, inventis atque inſigni pompa tranſlatis Sanctorum corporibus, horreis, pontibus, palatiis, viis, porticibus, amplificavit, ornavit, quæ tanquam rerum mutarum linguæ *Gregorii* nomen in omnem loquentur æternitatem.

Gregoriana Kalendarii emendatio.

II. Non terras modò complexa eſt *Gregorii XIII.* providentia ſingularis, ſed aſtrorum quoque curſus ad Eccleſiæ uſum redegit, dum inſignium Aſtronomorum operâ, rogatiſque Regnorum ac Rerumpublicarum ſententiis, ita Julii Cæſaris anno, & Nicænæ Synodi Decreto ſequeſter intercurrit, ut indiſſolubili lege nobis cœli converſiones, & temporum celebritatúmque recurſus atque intervalla conſtarent. In celebri illa anni & Kalendarii emendatione, Cyclo *Aloyſii Lilii*, magni nominis Mathematici, præcipuè uſus eſt, téque diu

ae

ac diligenter examinata, ſtatuit, ut quò Vernum Æquinoctium, quod à Patribus Concilii Nicæni ad XII. Kalendas Aprilis fixum fuerat, ad eamdem ſedem reſtitueretur, de menſe Octobri ſubſequenti decem dies incluſivè, à tertio Nonas uſque ad pridie Idus, eximerentur. Deinde ne in poſterum à duodecimo Kalendas Aprilis Æquinoctium recedat, ſtatuit Biſſextum quarto quoque anno, ut moris erat, continuari, præterquàm in centeſimis annis: qui quamvis Biſſextiles antea ſemper fuiſſent, qualem etiam eſſe voluit annum MDC. qui tamen deinceps conſequentur, non omnes Biſſextiles ſint, ſed in quadringentis quibuſque annis primi quique tres centeſimi ſine Biſſexto tranſigantur, quartus verò quiſque centeſimus Biſſextilis ſit. Quò item XIV. Paſchalis rectè inveniatur, ſtatuit ut amoto Aureo Numero de Kalendario, ejus loco ſubſtitueretur Cyclus Epactarum. Denique cùm partim ob decem dies anno ipſo MDLXXXXII. exemptos, partim ob ternos dies quolibet quadringentorum annorum ſpatio minimè intercalandos, neceſſe eſſet interrumpi Cyclum Literarum Dominicalium viginti octo annorum in Eccleſia Romana uſitatum, voluit ejus in locum ſubſtitui Cyclum viginti ſex annorum. Conſtitutionem ea de re publicavit ſexto Kalendas Martii anno MDLXXXII. quæ incipit: *Inter graviſſimas*. Calendarium Gregorianum impugnarunt *Joſephus Scaliger*, Commentariis de Emendatione Temporum, & Elencho Anni Juliani; & *Michaël Mæſtlinus* Tubingenſis Mathematicus, in Examine Kalendarii Gregoriani: vindicarunt *Hugolinus Martellus*, Epiſcopus Glandatenſis, in Aſſertione Sacrorum Temporum, & Clave Kalendarii Gregoriani, *Chriſtophorus Clavius*, Germanus, Societatis Jeſu, Matheſeos & Theologiæ Profeſſor, & poſt illum *Dionyſius Petavius*, ejuſdem Societatis lumen alterum: & ex Proteſtantibus *Bartholomæus Scultetus*, Gorlicienſis Senator & clarus Mathematicus, qui & illud per univerſam Luſatiam recipi curavit.

Gratiani, & totius Juris Canonici Emendatio.

III. *Gratiani* & totius Juris Canonici Emendationem ſub *Pio IV.* & *Pio V.* cœptam, cui & ipſe operam navarat, feliciter abſolutam gaviſus eſt *Gregorius*, totiúſque Juris ſic à mendis expurgati & reſtituti corpus, Romanis Typis edi curavit. Selectiſſimorum Virorum & Juris peritiſſimorum, qui in id operis ſub tribus Summis Pontificibus incubuerunt, indicem exhibet *Antonius Auguſtinus* in fine Libri I. *De Emendatione Gratiani*. Cardinales à *Pio IV.* adhibiti fuere, *Hugo Boncompagnus*, Bononienſis, poſtea *Gregorius XIII.* P. M. *Alexander Sfortia*, Romanus; *Guillelmus Sirletus*, Calaber; *Franciſcus Alciatus*, Mediolanenſis. His additi ſunt à Pio V. *Guido Ferrarius*, Vercellenſis; & *Antonius Carafa*, Neapolitanus. Doctores delecti fuere, *Felix Montaltus*, Ordinis *S. Franciſci*, poſtea Cardinalis & tandem Summus Pontifex *Sixtus V.* dictus; *Chriſtophorus Patavinus*, Generalis Ordinis Eremitarum S. Auguſtini; *Thomas Manricus*, Ordinis S. Dominici, Sacri Palatii Magiſter; *Euſtachius Lucatellus*, Bononienſis, poſtea Regii Lepidi Epiſcopus; *Joſephus Pamphilus*, Veronenſis, Ordinis S. Auguſtini Eremitarum, poſtea Sacriſta Palatii, & Epiſcopus Signinus; *Franciſcus Turrianus*, Hiſpanus, poſtea Societatis Jeſu; *Marianus Victorius*, Reatinus, poſtea Epiſcopus Amerinenſis; *Michaël Thomaſius*, Majoricenſis, poſtea Epiſcopus Ilerdenſis; *Hieronymus Pariſetus*, Regienſis; *Antonius Cuccus*, Mediolanenſis; *Joannes Marſa*, Hiſpanus; *Franciſcus Leo*, Hiſpanus, poſtea Societatis Jeſu. His additi ſunt *Melchior Cornelius*, Luſitanus; *Latinus Latinius*, Viterbienſis; *Arnaldus Pontacus*, Gallus, poſtea Vaſatenſis Epiſcopus; *Petrus Ciaconius*, Hiſpanus; *Franciſcus Pegna* Hiſpanus. Idem Pontifex Sacris Bibliis etiam expurgandis animum adjecit, varios Codices MSS. ex diverſis regionibus Romam advehi juſſit, hominum linguarum peritiâ, & Theologicâ ſcientiâ inſignium Congregationem ad id inſtituit: ſed hujus Operis executionem *Sixto V.* & *Clementi VIII.* Deus Optimus Maximus ſervabat. *Ceremoniale Epiſcoporum* ejuſdem *Gregorii* juſſu editum eſt. Primis Congregationibus delectorum virorum ea de re habitis adfuit *S. Carolus Borromæus*.

De Sacrorum Bibliorum expurgatione Gregorius XIII. cogitat.

Ceremoniale Epiſcoporum.

Varia Gregorii XIII. Decreta.

IV. Certus quantùm Eccleſiæ intereſſet optimos Paſtores Eccleſiis præficere, Cæſarem & Galliæ Regem monuit *Gregorius XIII.* ut ad vacantia Ditionum ſuarum Beneficia digniores promoverent. Metropolitanis juſſit ut indicem virorum, moribus, literis, & prudentiâ inſignium, quos quiſque in finibus ſuis haberet, ad ſe mitterent, ne indignis Eccleſiarum regimen committeret. Carmelitarum Diſcalceatorum Congregationem à *S. Thereſia*, & Societatem Oratorii à *S. Philippo Nerio* inſtitutas approbavit. Militarem Ordinem *S. Mauritii* Martyris, ſub Regula Ciſtercienſi, & ſub regimine *Emanuelis Philiberti*, Sabaudiæ Ducis, ejúſque Succeſſorum, ceu Summorum ejuſdem Militiæ Magiſtrorum inſtituit; novúmque Ordinem cum antiqua *S. Lazari* Militia univit, ſub nomine *SS. Mauritii & Lazari*, Conſtitutionibus editis anno MDLXXII. Privilegia à *Pio V.* Religioſis Mendicantibus conceſſa ad Juris communis apices, & Concilii Tridentini Decreta reduxit, Conſtitutione quæ incipit: *In tanta*. Formam Profeſſionis Fidei Græcis præſcripſit. Religioſos Societatis Jeſu Preſbyteros, ob miniſteriorum illius Inſtituti multitudinem, & in Eccleſia Dei utilitatem, ad publicas Supplicationes cogi prohibuit, Conſtitutione, *Quæcumque*, anno MDLXXVI. Immunitatem à ſolutione & præſtatione quarumcumque decimarum & onerum, eidem Societati, ejúſque Domibus conceſſit, Diplomate, *Paſtoralis*, anno MDLXXVIII. Ejuſdem Societatis Inſtitutum, Conſtitutiones, & Privilegia confirmavit, Diplomate, *Aſcendente Domino*, MDLXXIV. *S. Baſilii* Monachos in unam Congregationem, ſub unius Abbatis regimine redegit, ac reformavit. Magiſtro Generali, Provincialibus, & reliquis Superioribus Ordinis FF. Prædicatorum prohibuit, ne ad preces quarumcumque perſonarum, tam Laïcarum, quàm Eccleſiaſticarum, extra Ordinem conſtitutarum, etiam Cardinalatûs honore, & quacumque ſeculari dignitate & excellentiâ, etiam Ducali, & Regali, & Imperiali fulgentium, cuivis dicti Ordinis Religioſo ullam gratiam concedere, vel pœnas aliquas remittere audeant ſeu præſumant. Quin imò quoſcumque ejuſdem Ordinis Fratres & Religioſos, qui contra Decreta ſuarum Conſtitutionum, hâc viâ & iis mediis per mendicatos favores & ſuffragia aliquid ſibi procuraverint, ad alia & ſimilia, & etiam majora in eodem Ordine conſequenda, Apoſtolica Auctoritate incapaces in perpetuum eſſe ac fore decernit, niſi veniam à Sede Apoſtolica impetrarint. Conſtitutio ea de re promulgata Kalendis Junii MDLXXX. incipiens his verbis, *Cùm nihil magis*, edita eſt cum aliis ejuſdem Pontificis Diplomatibus. Tom. II. Bullarii Romani. Ratio Decreti fuit, quòd *Nihil magis Religioſorum ſtatum perturbet, quàm favorum & ſuffragiorum ſecularium occupatio, & conquiſitio, quibus Superiorum æqua mens, quæ pro meritis ſuorum unicuique ſubditorum tribui debet, pervertatur.* Bononienſem Eccleſiam in Metropolim idem Pontifex erexit, Placentinâ, Parmenſi, Regienſi, Mutinenſi, Imolenſi, Cervienſi; & Cremenſi Eccleſiis ipſi addictis, anno MDLXXXII. Bullam in Cœna Domini promulgavit pridie Nonas Aprilis MDLXXXIII. quam quidem in

Religioſorum Ordinum confirmatio.

Privilegia Regularium.

Conſtitutio bonum regimen Ordinis FF. Prædicatorum ſpectans.

in Galliis receptam non eſſe Pragmatici paſſim obſervant. Feſtum *S. Annæ*, Matris Deiparæ Virginis, die XXVI. Julii Officio Duplici celebrandum edixit. Obiit Optimus Pontifex die X. Aprilis, anno MDLXXXV. ætatis LXXXIV. Pontificatus XII. De ipſius Geſtis plura habent *Annales Gregoriani*, & *Mucantius* in *Diariis*, ex quibus *Cabrera*, *Victorellus*, & *Oldoinus* hauſerunt. Ipſi marmoream ſtatuam in Capitolio erexit grata Civitas. Ejus virtutes hoc Elogio coronat *Ciaconii* Continuator: *Erat Gregorius in audiendis negotiis patiens, in tranſigendis ſolers, eloquio gravis, reſponſis opportunus, naturâ benignus & miſericors, victu ac potu temperatiſſimus; in pauperes verò & doctos beneficus, & mirum in modum liberalis.* Literarum ſtudia, ſi quando per negotia licebar, nunquam intermiſit, dicere ſolitus: NULLUM MAGIS DECERE PLURA SCIRE, QUAM PONTIFICEM ROMANUM.

Gregorii VII. Elogium.

Præclara Gregorii XIII. Sententia.

V. Triginta & octo Cardinales à *Gregorio XIII.* creati. *Philippus Boncompagnus*, & *Philippus Vaſtavillanus*, ejus Nepotes, eique virtutum non minùs quàm ſanguinis affinitate conjuncti. *Andreas Auſtriacus*, Ferdinandi Archiducis Auſtriæ filius, *Maximiliani* Cæſaris nepos. *Albertus Auſtriacus*, Archidux Auſtriæ, *Maximiliani II.* Imperatoris filius. *Alexander Riarius* Bononienſis, à *Pio V.* Alexandrinus Patriarcha deſignatus, & ad graviſſima negotia conficienda adhibitus. *Claudius de la Baume*, Gallus, Archiepiſcopus Biſuntinus. *Ludovicus à Guiſia*, Remenſis Archiepiſcopus, qui *Henrici III.* juſſu in Comitiis Bleſenſibus infœliciter obtruncatus eſt. *Geraldus à Groſbeeck* Leodienſis Epiſcopus & Princeps. *Renatus Biragus*, Mediolanenſis, Franciæ Cancellarius, & Regiorum Sigillorum Cuſtos, Lodovenſis Epiſcopus, Hæreticorum Malleus, & Catholicæ Fidei Defenſor, *Carolo IX.* & *Henrico III.* Regnantibus, nuncupatus. *Petrus de Deza*, Hiſpanus, Regni Granatenſis Præſes, vir bello pacéque maximus. *Ferdinandus de Toleto*, Hiſpanus, Pontificii Juris Doctor, inſigni vir ſanctimoniâ, & modeſtiâ ſingulari, qui ſacram purpuram raro exemplo recuſavit. *Carolus à Lotharingia*, Vaudemontii Comitis filius, *Aloyſiæ* Reginæ Franciæ frater, Tullenſis primùm, deinde Virdunenſis Epiſcopus, *Joannes Vincentius Gonzaga*, Proregis Siciliæ filius, Mantuani Ducis conſobrinus, Eques S. Joannis Hieroſolymitani. *Gaſpar de Quiroga*, Hiſpanus, Toletanus Archiepiſcopus, Supremus Caſtellæ Cancellarius, & adverſus Hæreticam Pravitatem Inquiſitor Generalis, & Italiæ Præſes. *Joannes Antonius Fachinettus*, Bononienſis, Hieroſolymitanus Patriarcha. *Joannes Baptiſta Caſtaneus*, Roſſanenſis Archiepiſcopus, præclaris Sedis Apoſtolicæ Legationibus perfunctus. *Alexander Medicæus*, Florentinus Archiepiſcopus, *Coſmi* Magni Etruriæ Ducis conſanguineus, ejúſdem olim ad *Pium V.* Orator, Summus poſtea Pontifex Leo XI. *Rodericus de Caſtro*, Hiſpanus, Archiepiſcopus Hiſpalenſis. *Carolus Borbonius*, Ludovici Condæi Principis filius, *Henrici Magni* Galliarum Regis conſanguineus, Rothomagenſis Coadjutor, Catholicæ Religionis difficillimis temporibus Defenſor. *Michaël à Turre*, Italus, Cenetenſis Epiſcopus & Princeps, à Paulo III. & Julio III. ad Henricum II. à Pio V. ad Carolum IX. Reges Chriſtianiſſimos Nuntius Apoſtolicus miſſus. *Julius Canauius*, Ferrarienſis, Adrienſis Epiſcopus, deinde Mutinenſis, qui Sacræ Synodo Tridentinæ cum magna pietatis, eruditionis, & ſapientiæ laude interfuerat. *Nicolaus Sfondratus*, Mediolanenſis, ſub *S. Caroli Borromei* diſciplina inſtitutus, Epiſcopus Cremonenſis, unus è Concilii Tridentini Patribus. *Antonius Maria Salviatus*, Clericorum Apoſtolicæ Cameræ Decanus, olim Sedis Apoſtolicæ in Galliis Nuntius. *Franciſcus de Joyeuſe*, Gallus, Narbonenſis primùm, deinde Toloſanus, tandem Rothomagenſis Archipræſul. *Auguſtinus Valerius*, Patritius Venetus, omni literaturæ genere ornatiſſimus, Epiſcopus Veronenſis, ſacris ac profanis Operibus clariſſimus, *S. Carolo Borromæo* amiciſſimus. *Vincentius Laureus*, Calaber, Montis Regalis Archiepiſcopus, à Pio V. & ipſomet Grogorio XIII. ad Chriſtianos Principes pro graviſſimis Eccleſiæ & Reipublicæ negotiis Nuntius Apoſtolicus deſtinatus. *Philippus Spinula*, Genuenſis, Nolanus Epiſcopus. *Albertus Bolognetus*, Bononienſis, Juriſprudentiam Bononiæ & Salerni ſumma cum laude profeſſus, utriuſque Signaturæ primùm Referendarius, deinde Maſſæ Populoniæ Epiſcopus, Florentiam, Venetias, poſtremò, ad Stephanum Poloniæ Regem Legatus. *Matthæus Contarellus*, Gallus, Datarius, probitatis & Juriſprudentiæ laude clariſſimus. *Georgius Radzivil*, Lithuanus, Vilnenſis primùm, deinde Cracovienſis Epiſcopus. *Scipio Lancellottus*, Nobilis Romanus, Rotæ Duodecimvir, doctrinâ & rerum uſu inſignis. *Simon Talliavia de Aragonia*, Siculus, Complutenſis Academiæ Doctor, nobilitate generis, & morum integritate clariſſimus. *Franciſcus Sfortia*, Romanus, filius *Sfortiæ*, S. Floræ Comitis. *Andreas Bathorius*, Stephani Poloniæ Regis ex fratre Nepos, & ad Romanum Pontificem *Gregorium XIII.* Orator.

Gregorii XIII. Cardinales.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 266. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Clauſula libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ contraria in Gregorii XIII. Diplomate rejecta eſt à Senatu Pariſienſi.*

R. Hiſtoriæ res eſt evidens ex Senatuſconſulto.

ARTICULUS XXII.
DE SIXTO V.

I. GREGORIO XIII. duorum & quadraginta Cardinalium ſuffragiis ſubſtitutus eſt *Felix Peretus de Montealto*, Titulo S. *Hieronymi Illyricorum* Preſbyter Cardinalis, ex Ordine FF. Conventualium S. Franciſci aſſumptus, die XXIV. Aprilis MDLXXXV. & *Sixti V.* nomen accepit. Sub ejus Pontificatu nova apparuit almæ Urbis facies, Baſilicis ejus munificentiâ inſtauratis, viis in commodum publicum ſtratis, fontibus deductis, arcubus, obeliſcis, columnis erectis, Vaticanâ Bibliothecâ magnificè conſtructâ & ornatâ. Nec tamen terrenis hiſce operibus ita curas impendit, ut ſpiritualia propenſiùs non curaverit. Vulgatæ Verſionis Latinæ emendationem lectiſſimis aliquot Cardinalibus, aliiſque tum Sacrarum Literarum, tum variarum linguarum peritiſſimis Viris demandavit, qui adhibitis MSS. Codicibus antiquiſſimis, Hebraïcis quoque ac Græcis fontibus inſpectis, veterum etiam Patrum conſultis Commentariis, Verſionem illam priſtino nitori reſtituerent. Atque in hoc Opus *Sixtus* ipſe, ſtudio tam ardenti, tantâque diligentiâ incubuit, ut cùm jam excuſum eſſet, animadvertens non pauca in Sacra Biblia præli vitio irrepſiſſe, quæ iteratâ diligentiâ indigere viderentur, totum Opus ſub incudem revocandum cenſuerit atque decreverit. Primùm ea de re conſilium inierat *Pius IV.* Idem inſtitutum proſecutus erat *Pius V.* ſed Conventum illum ob varias graviſſimâſque Sedis Apoſtolicæ occupationes jamdudum intermiſſum *Sixtus V.* revocavit: tandem ſub initium Pontificatûs *Clementis VIII.* Opus in quod *Sixtus* intenderat,

Eruditorum virorum congregatio ad Latinæ Verſionis ſacrorum Bibliorum, & Græcæ LXX. Interpretum emendationem à Sixto V. inſtituta.

perfectum eſt. Ejuſdem providentiâ Pontificis Verſio Græca LXX. Interpretum emendata cum Latina Interpretatione prodiit in lucem anno MDLXXXIII.

II. Publicæ tranquillitati in Eccleſiaſtica Ditione reſtituendæ, procurandæ ubertati, ſupplendo ærario, promovendæ pietati, optimo Urbis Orbiſque conſtituendo regimini animum adjecit *Sixtus V.* Exulum & Sicariorum licentiam compreſſit, Romanorum Pontificum Deceſſorum ſuorum Conſtitutionibus contra facinoroſum illud hominum genus innovatis, ſumptôque de pluribus ſupplicio. Aſtrologiam Judiciariam damnavit, in hujus & cujuſcumque divinationis Profeſſores ab Epiſcopis & Inquiſitoribus animadverti juſſit, Libros omnes & ſingulos fallacium hujuſmodi Artium prohibuit ſub Cenſuris in Indice contentis. Damnavit contractus ſocietatis, quibus ſors ſalva eſſet, Conſtitutione quæ incipit, *Deteſtabilis.* Capitalem contra adulteros & lenones quibuſdam in caſibus pœnam ſanxit, Diplomate, *Ad compeſcendam.* Eunuchorum ac Spadonum conjugia prohibuit ac reſcidit. Abortum quovis modo procurantes, ſeu fœtus immaturi, tam animati, quàm inanimati, formati vel informis ejectionem, & ſterilitatis potiones dantes vel ſumentes, homicidii voluntarii pœnis damnavit, decretâ inſuper in Clericos hujus criminis reos pœnâ privationis Beneficiorum, & inhabilitatis ad ea, Conſtitutione: *Effrænatam.* Contra malè promotos & promoventes ad Ordines Eccleſiaſticos Conſtitutionem edidit, incipientem his verbis: *Sanctum & ſalutare.* Conſtitutionum *Pii IV.* & *Pii V.* contra fiduciariæ mancipationis Beneficiorum corruptelam, executionem in Galliis imperavit. Nimios veſtium, dotium, conviviorum ſumptus, luxúmque in Urbe coërcuit. Honeſtarum viduarum & puellarum Collegium Romæ inſtituit. Montiſalti, Laureti, S. Severini, Tolentini oppida, civitatis & Epiſcopalis Cathedræ honore; Firmanam Eccleſiam Archiepiſcopali Dignitate auxit. Congregationem Clericorum Regularium Miniſtrantium infirmis à *Camillo Lelio* Presbytero inſtitutam, & Congregationem *B. Mariæ Fulienſis*, Ordinis Ciſtercienſis, à *Joanne Barrerio* Fulienſi Abbate inſtitutam confirmavit. Feſtivitates *Præſentationis B. Mariæ Virginis*, *SS. Franciſci de Paula*, *Antonii de Padua*, *Januarii & Sociorum*, *Nicolai Tolentinatis*, *Petri Martyris*, *Placidi*, *Eutychii*, *Victorini* & *Flaviæ* ſancivit. *B. Didaco*, Ordinis FF. Minorum de Obſervantiâ, Sanctorum cultum; *S. Bonaventuræ*, Doctorum Eccleſiæ honores decrevit. De Cardinalium numero, ætate, ac dotibus Conſtitutionem promulgavit, quæ incipit: *Poſtquam.* Septuaginta duntaxat creari ſtatuit, ſex Epiſcopos, Presbyteros quinquaginta, & Diaconos quatuordecim, ex iiſque quatuor ſaltem in Sacra Theologia Magiſtros ex Mendicantium Ordinibus aſſumendos, ex omnibus Orbis Chriſtiani Nationibus, ex legitimis & honeſtis natalibus exortos, vitæ probitate, morum candore, doctrinæ ac eruditionis præſtantiâ, ardenti erga ſalutem animarum ſtudio, integritate, prudentiâ, conſtantiâ, auctoritate conſpicuos, quibus nullus Cardinalium ſuperſtitum in primo aut ſecundo conſanguinitatis gradu ſit conjunctus. Præter Congregationem Inquiſitionis, quam confirmavit, quatuordecim alias inſtituit S. R. E. Cardinalium, ad faciliorem univerſæ Reipublicæ Chriſtianæ, Statúſque Eccleſiaſtici, & Romanæ Curiæ negotiorum expeditionem. I. Pro Signatura Gratiæ. II. Pro erectione Eccleſiarum, & Proviſionibus Conſiſtorialibus. III. Pro ubertate Annonæ. IV. Pro Sacris Ritibus & Ceremoniis. V. Pro Claſſe paranda & ſervanda ad Eccleſiaſtici Statûs defenſionem. VI. Pro Indice Librorum prohibitorum. VII. Pro executione & interpretatione Concilii Tridentini. VIII. Pro Statûs Eccleſiaſtici Gravaminibus ſublevandis. IX. Pro Univerſitate Studii Romani. X. Pro Conſultationibus Regularium. XI. Pro Conſultationibus Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum. XII. Pro viis, pontibus, & aquis curandis. XIII. Pro Typographia Vaticana. XIV. Pro Conſultationibus negotiorum Statûs Eccleſiaſtici. Ad pacis ſecuritatem, ad Chriſtianæ Reipublicæ commoda, ad belli, ſi neceſſariò gerendum eſſet, ſubſidium, quinquageſies centena millia nummûm aureorum, ut *Ciaconius*, & alii ſcribunt, ſeu potius trigeſies centena millia, ut ex ipſius Diplomatibus compertum eſt, annis 1586. 1587. 1588. datis in Arce S. Angeli, Succeſſoribus reliquit, certis tantùm caſibus, & ſub præſcripta forma inſumenda. Præſidium ducentorum millium Scutorum pro ubertate Annonæ in Alma Urbe inſtituit. Ducentis millibus aureorum cenſus annuos ad Virgines dotandas, æréque alieno oppreſſos è carceribus eruendos coëmit.

Morum Diſciplinam ſaluberrimis Conſtitutionibus ſancit Sixtus V.

Divinum cultum auget.

Conſtitutio de Cardinalium delectu.

Variæ Congregationes Cardinalium à Sixto V. inſtitutæ.

Theſaurus pro Chriſtianæ Reipublicæ neceſſitatibus & utilitate congregatus, & Succeſſoribus relictus.

III. Non æquè Chriſtiano Orbi univerſo probata ſunt, quæ *Sixtus V.* in Reges attentavit, à *Gregorii XIII.* manſuetudine alienus. *Henricum* Navarræ Regem, & alterum *Henricum* ejus Patruelem, Principem *Condæum*, ceu in hæreſim relapſos, & Calviniſtarum perduellium Duces ac protectores, Anathemate perculit, exauctoravit, omni jure ſucceſſionis in Regnum Franciæ excluſos denuntiavit, ipſorum ſubditos Fidelitatis ſacramento ſolvit: Regem Chriſtianiſſimum ad iſtius executionem Sententiæ hortatus eſt: omnibus Archiepiſcopis & Epiſcopis ejus promulgationem imperavit. Hanc Sententiam anno MDLXXXV. quinto Idus Septembris latam, quæ incipit, *Ab immenſo*, legere eſt apud *Goldaſtum*, Tom. III. *Monarchiæ* pag. 124. Navarrus & Condæus ea de re certiores facti, Programma in ipſa urbe Roma celebrioribus locis affigi curarunt VIII. Idus Novembris, quo de Cenſuris ob crimen hæreſeos, quod ſibi falsò affictum conteſtabantur, ad Concilium liberum & legitimum appellabant. De exauctoratione verò & privatione Jurium temporalium, ad Curiam Parium, ſeu ad Senatum Pariſienſem. Rex Chriſtianiſſimus ſuam, omniúmque Regum rem agi certus, Pontificiam Sententiam hoc in Regno promulgari prohibuit. Scripta contra ipſam variis ab autoribus, variis etiam titulis edita ſunt, & inter alia petulantiſſimus *Franciſci Hotomanni J. C.* Liber, quem inſcripſit, *Fulmen Brutum.* Extat apud *Goldaſtum* Tom. III. *Monarchiæ.* *Sixti* ad *Guiſium* Ducem literæ XV. Julii MDLXXXVIII. datæ, quibus ipſum *Machabæis* comparabat, qui pro patria, pro Templo, pro Lege Dei immortali cum laude pugnarunt, animos addidere Fœderatis, Regíque injurioſæ viſæ ſunt, quamvis conjurationes in Regem *Sixtus* nuſquam approbaſſe dicatur.

Acta Sixti V. in Regem Navarræ, & in Condæum Principem.

IV. Cùm Ducem & Cardinalem Guiſios fratres in Bleſenſibus Comitiis trucidari juſſiſſet *Henricus III.* anno MDLXXXVIII. in ipſum graviter commota Roma fuit. Rex per Marchionem *Piſanii*, ſuum in Aula Romana Oratorem, per Cardinalem *Joyoſam* ibidem agentem, & *Claudium Angenium A Rambulieto*, Cenomanenſem Epiſcopum, ſanctimoniâ vitæ, eruditione, & rerum uſu præſtantem, ea de cauſa Romam Legatum, *Guiſiorum* cædem excuſavit. Pontifici expoſuit Præſul prudentiſſimus, Regem erga Fidem Catholicam optimè affectum, neceſſitate compulſum fuiſſe, ut *Guiſios* fratres è medio tolleret, quibus ſuperſtitibus, nec ejus vita, nec Majeſtas, nec Regni

Sixti V. Monitorium in Henricum III. Regem Chriſtianiſſimum, ob Guiſiorum cædem.

gni tranquillitas in tuto eſſe poterant, cùm in illam conjuraſſent, iſtam factione ſua & molitionibus à longo tempore perturbarent. Attamen de Cardinalis nece, propter ejus Dignitatem, injectum Regi ſcrupulum; ideo petitâ à Confeſſario ſuo Abſolutione, ſe tutum exiſtimare: Si quidem Pontifex paucos ante menſes arcano Diplomate ipſi conceſſerat, ut graviſſimi cujuſcumque peccati, cujus exomologeſim apud Sacerdotem egiſſet, veniam & gratiam pleniſſimam conſequeretur. Supplicare tamen Pontifici, ut ſua Sanctitas illum ſua benedictione ſolaretur. Id ſatis non eſſe reſpondit *Sixtus*, ſed Regem graviſſimis Cenſuris ob cædem Cardinalis irretitum, Abſolutione Pontificia egere. Præſul Cænomanenſis repoſuit: De Cardinalibus quidem, Epiſcopis, aliiſque ſacratis hominibus cognitionem in cauſis Fidei, Diſciplinæ, aliiſque Canonicis, ad Eccleſiaſticos Ordines pertinere; ſed in cauſis profanis, quæ temporalia & publicam tranquillitatem ſpectarent, & maximè ubi de crimine læſæ Majeſtatis ageretur, eos Principum Juriſdictioni ſubeſſe: ac propterea ſe Regis nomine Abſolutionem non petere, ſed Benedictionem dumtaxat Pontificiam. Dum negotium iſtud tractabatur, Pontifice novas difficultates ac moras ingerente, literas à Rege accepit Cenomanenſis Epiſcopus, quibus mandabat, ut ſuo nomine Abſolutionem à Summo Pontifice rogaret. Quod cùm præſtitiſſet Præſul, repulſam nihilominus paſſus eſt, nec flectere Pontificem potuit, ut Regi Abſolutionem concederet, niſi priùs ab ejus Majeſtate reſtitutis Cardinali Borbonio, & Archiepiſcopo Lugdunenſi, aut certè Romam miſſis, ut Sedis Apoſtolicæ Judicium ſubirent. Rex de his ab Epiſcopo Cenomanenſi certior factus, reſpondit: Se abſque ſuo & publicæ tranquillitatis periculo Borbonium Cardinalem è carcere dimittere non poſſe, cùm perduelles ſtatim ipſum Regem creaturi forent. Dux *Mayenius*, Guiſii Ducis & Cardinalis cæſorum frater, ſuo & fœderatorum Principum nomine apud Pontificem interim intercedebat, ne Abſolutio Regi impertiretur, adversùs quam ſe Proteſtationem objecturos minabantur. Ab his vehementiùs inflammatus Pontifex, in ſolemni Purpuratorum conſeſſu, die v. Maii anno MDLXXXIX. Monitorium in Regem emiſit, quo narrata Cardinalis *Guiſii* nece, & *Borbonii* Cardinalis, ac Lugdunenſis Archiepiſcopi detentione, ipſum per viſcera miſericordiæ Dei hortabatur, & Auctoritate Apoſtolica primò, ſecundò, & tertiò monebat, præcipiebatque, ut dictos Cardinalem & Archipræſulem, infra decem dies ab hujuſce Monitorii publicatione numerandos, priſtinæ libertati reſtitueret, & triginta poſt reſtitutionem diebus, id Sedi Apoſtolicæ ſignificaret: ni pareret, Eum, & omnes, & ſingulos, qui iis in rebus conſilium, auxilium, aut favorem præſtarent, in Cenſuras Eccleſiaſticas incurſuros, & à Fidelium cœtu præciſos fore. Ac præterea diem Regi dicebat ab hac in Jus vocatione ſexageſimum, ut per ſe vel idoneos Procuratores Romæ ſe ſiſteret. Declarabat inſuper à nemine, præterquàm à Summo Pontifice Regem interea abſolvi poſſe, extra mortis articulum; nec tunc quidem, niſi præſtita cautione de parendo Eccleſiæ in iis, quæ ejus Majeſtati indicta eſſent. Addita derogatio omnibus Indultis, facultatibus, aut Privilegiis, ſeu Regi, ſeu ipſius Majoribus, quâcumque formâ & modo in contrarium conceſſis. Monitorium iſtud die XXIV. Maii promulgatum eſt, & pro more affixum ad valvas Baſilicæ S. Petri, Cancellariæ Apoſtolicæ, & in Campo *Floræ*. Cúmque in eo pariter juberetur, ut ad valvas duarum aut trium Eccleſiarum Cathedralium promulgaretur; id Meldis & Carnuti XXIII. Junii à Conjuratis peractum eſt.

V. Nulla Monitorii iſtius ratio in Galliis habita eſt. Regem enim Judicii in ſubditos perduelles, & Majeſtatis reos lati, etiamſi Epiſcopali vel Cardinalitia Dignitate fulgeant, ſoli Deo rationem reddere debere, Gallis à factione & conjuratione alienis perſuaſum erat. At *Guiſios* in Regem conjuraſſe, hujuſce conjurationis conſcios fuiſſe Cardinalem Borbonium, & Lugdunenſem Archiepiſcopum, exploratum habebatur: proinde juſtam fuiſſe, quamvis ſeveram, Regis in ipſos animadverſionem. Qua de re *Servinus* in Senatu Pariſienſi Regius Advocatus Catholicus, in Vindiciis anno MDXCII. ſcriptis, quas apud *Goldaſtum* Tom. III. *Monarchiæ* legere eſt, ait: *Hanc Monitionem & citationem non patrium fulmen eſſe, nec ab eo emiſſum, qui illud jacere potuerit. Nec enim Rex Franciæ à Sixto V. ita moneri debuit, cùm ſolum Deum agnoſcat eorum Judicem, quæ Auctoritate Regia & ſummi Imperii jure ab eo geſta ſunt.* Quod autem objiciebatur, Cardinalem *Guiſium* occidi, & *Borbonium* in vincula conjici juſſu Regis non potuiſſe. *Id Legibus Regni, & rerum judicatarum exemplis facilè refutari poſſe* reſpondet. *Ægidii*, Remenſis Archiepiſcopi, *Prætextati*, Rothomagenſis; aliorùmque profert exempla ex Gregorii Turonenſis Annalibus, qui ſe in cauſa capitali, & ubi crimine Majeſtatis accuſati erant, Judicio Regis obnoxios agnoverunt. Id non ſolùm ſub prima & ſecunda, ſed & ſub tertia Regum noſtrorum ſtirpe obſervatum, *ſecundùm antiqua Legum Capitula* ab *Yvone* Carnotenſi Epiſcopo recitata; quin etiam in Hiſpania locum habuiſſe, ut in Concilio Toletano XII. ſancitum legimus, ubi cùm Principibus ſibi illatam injuriam ſummi imperii poteſtate vindicare liceat, ipſi eam ſoli remittere & condonare poſſunt. *Quia* (inquiunt illius Concilii Patres) *Remiſſio talium, qui contra Regem, gentem, vel patriam agunt, per Definitiones antiquorum Canonum in poteſtate ſolùm Regia ponitur, cui & peccaſſe noſcuntur, ab eis nulla deinceps abſtinebit Sacerdotum Communio: ſed quos Regia Poteſtas, aut in gratiam benignitatis receperit, aut participes menſæ ſuæ effecerit, hos etiam Sacerdotum & populorum conventus ſuſcipere in Eccleſiaſticam Communionem debebit, ut quod jam Principalis Pietas habet acceptum, nec à Sacerdotibus Dei habeatur extraneum.* Tum *Ludovici XI.* exemplum profert, qui Cardinalem *Balvam* in carcerem conjectum, quòd Majeſtatis reus eſſet, precibus & interceſſione Romani Pontificis liberavit: Pontificem, & Legatum ea de cauſa miſſum, decretorium ſtilum non adhibuiſſe, ſed meras preces. Ipſos nimirum agnoviſſe, Regem Francorum in omnes ſuos ſubditos, cujuſlibet conditionis, & ſtatûs, gladii & meri imperii jus habere. Se non neſcire à quibuſdam Pontificibus, ſcilicet à *Bonifacio VIII.* & *Clemente V.* ſtatutum, ut qui Romanæ Eccleſiæ Cardinalem hoſtiliter fuerit inſecutus, vel ipſum percuſſerit, infamis perpetuò cenſeatur. Sed has Conſtitutiones Regio Juri, ſummòque Imperio nocere non poſſe: & Canonici Juris Interpretes ad Bonifacianam, quæ eſt in *Sexto*, ſub Titulo *De Pœnis*, & ad Clementinam, *Si quis ſuadente*, diſtinguendum obſervaſſe, *Jurène an injuriâ* Cardinalis cæſus ſit. *Sed* (inquit Servinus) *ut Reges noſtri eorum quæ faciunt, rationem reddere non tenentur, neque nos pro ipſis, quos in orbe terrarum neminem ſuperiorem agnoſcimus. Dicam tamen, ſi in Cardinalem Guiſium, & alios, quorum ſeſe Pontifex in Bulla ſua Judicem dicit, acerbè & ſeverè ab Henrico III. at certè juſtè ac meritò ſtatutum fuiſſe. Cùm enim Eccleſiaſticis Legibus Clerici Sacra tantùm tractare debeant,*

Servini Regii Advocati Catholici Apologia pro Rege.

beant, quod ab illis contra eas factum, in quos Rex animadvertit, ſatis notum eſt ex iis quæ diximus in Sueſſionum Urbe, Lutetiæ, & Bleſis à Guiſianis geſta, ubi Cardinalis Guiſius & Lugdunenſis Archiepiſcopus in caput Regis ſui conjuraverant.

Profert ſubinde Vir Clariſſimus Conſtitutionem *Clementis III.* Tit. *De Sententia Excommunicationis*, cujus hæc ſunt verba: *Perpendimus ex literis tuis, quòd quidam Sacerdos pro eo, quòd ſe filium Regis nominare præſumpſit, & armis acceptis ſeditionem fecit & guerram; à B. Comite juſſus eſt fuſtigari, qui poſtea ejus mandato traditus patibulo expiravit. F. T. duximus reſpondendum, quod ſi memoratus Sacerdos tali modo exceſſit, & non propulſando, ſed inferendo injuriam fuit occiſus, non videtur nobis quòd interfectores ejus propter hoc, ad obtinendam Abſolutionem, Apoſtolicam Sedem adire cogantur.* Eum qui Clericum armatum in ſeditione interfecerat, Panormitanus Epiſcopus auctoritate ordinaria abſolvere potuit, non expectatâ Romani Pontificis Sententiâ. Itaque ſi in Sicilia, quam vindicabat *Clemens*, noluit tamen Juriſdictionem exercere; cur in Francia tentavit *Sixtus V.* cur in Regem noſtrum, qui ſolum Deum in temporalibus agnoſcit, quod ſibi à Deo non datum, ſed prohibitum fuit, uſurpare conatus eſt?

At à Guiſianis, & Hiſpanis, & eorum fautoribus objicitur, Cardinalem *Guiſium* cum purpurea veſte procedentem à Militibus Regis occiſum. Sed etſi veſtem non mutaſſet, tamen ut Dux *Guiſius*, quòd in Regem & Borbonios juraverat, ut everſa eorum ſobole, Franciæ Regnum adipiſceretur, jubente Rege interfectus fuerat: ita expediebat mori illum Prælatum, qui in Regem ipſum Dominum ſuum inſultaverat, licet Eccleſias multas ipſius verbo teneret: qui Trecas & alias multas urbes Regias invaſerat. Publica namque utilitas Regis animum pellebat, ut duos illos fratres è medio tolli juberet, cùm certò ſciret aliter Rempublicam ſalvam fieri non poſſe. Sanè fatendum eſt id Chriſtianis utile demum videri debere, quòd non injuſtum ſit. At quis juſtum negabit quod à Rege factum eſt, non pœnæ feſtinatione, ſed præveniendi periculi causâ?

Sed dicunt *Guiſii*, Non obſervatas à Rege *Henrico III.* ſolemnes & conſuetas quæſtionum & judiciorum formulas. Verùm cùm promptiori ad aſpera Principibus ingenium eſſe oporteat, commotis ſeditionibus Leges accelerandum monent, & ut quiſque præcipuus turbator conquiri, ac cædi intra tabernacula, & ubicumque obrui debet. Non prætermittit *Servinus* exemplum *Pii IV.* qui Cardinalem *Caraſam* tanquam Majeſtatis reum comprehendi & ſtrangulari juſſit, quod clam atque extra ordinem fecit, ne ulla ſeditio moveretur. Quòd ſi id potuit, cur Regi noſtro non liceat, qui in Regni ſui territorio neminem agnoſcit ſuperiorem præter Deum, & in his cauſis Legibus ſolutus eſt? Hæc & alia *Servinus*, qui de *Sixti V.* Monitorio ita concludit: *Quamobrem Sixti Bulla vim Legis in Francia habere non poteſt, maximè adverſus Regem & ſuos, qui non ex Privilegio tantùm, ſed ſummi Imperii Jure, à Juriſdictione Pontificia (* in temporalibus *) liberi ſunt, ita ut Jus ſummum & Regni Leges à Sixto V. tolli non potuerint.*

Occupat denique quorumdam Guiſianæ factionis Theologorum objectionem, dicentium: *Sixtum* ultimâ ſuæ Monitionis clauſulâ Pontificum Bullis derogaſſe, & Pactionibus cum illis initis, quibus Regum noſtrorum & Franciæ Jura ab iis confirmabantur. His opponit verba *Gerſonii*, qui in Tractatu *De Poteſtate Eccleſiaſtica* dixit; *Non licere Papæ facere tot & tales Non-obſtantias, eorum, quæ in Generalibus Conciliis ſtatuta, & à Patribus univerſalis Eccleſiæ approbata ſunt, tollendorum gratiâ.* Non igitur poteſt (inquit *Servinus*) ſubditos à fide erga Principem, & à debita obedientia liberare. Nam quamvis *S. Petrus* habuerit à Deo conceſſam ligandi & ſolvendi poteſtatem, hoc jus de vinculis peccatorum ſcriptum eſt, non ut ſolvantur Sacramenta Divinarum Scripturarum. Hæc ille. Quæ quidem hiſtoricè dumtaxat, nec alio animo à me relata ſunt, quàm ut palam fiat, quæ fuerit Gallorum, Regi (ut par erat) addictorum, & à factionibus alienorum, de Monitorio *Sixti V.* Sententia: útque *Henricus III.* à calumnia, & ſuprema Regum noſtrorum Auctoritas, ab iis qui ex *Sixti V.* facto argumentum ad eam oppugnandam ducunt, vindicetur. Quamquam *Henrici III.* factum omnino purgare nolim, ſed quid alii ſenſerint, referre dumtaxat in animo habuerim.

Sixtus V. à calumnia vindicatur.

VI. Sed & *Sixtum* à calumnia etiam vindicare æquum eſt, & cum Clariſſimo *Servino* obſervare, affictam fuiſſe Optimo Pontifici Orationem, quâ nefandiſſimum parricidium in *Henricum III.* perpetratum laudabatur, & (quod dictu horrendum) cum Incarnatione & Reſurrectione Chriſti comparabatur. Denique (ut idem *Servinus* obſervat) *Sixtus* paucis ante obitum ſuum diebus aures ſuas Gallici Regni ac nominis hoſtibus dedere deſierat, ut probat ejus erga *Henricum Magnum*, cùm ad Regnum capeſſendum acceſſit moderatio. Nam & improvidam Cardinalis *Cajetani*, Sedis Apoſtolicæ Legati, agendi rationem improbavit, qui non ſequeſtrem pacis, quod ei *Sixtus* in mandatis dederat, ſed factionis fautorem & incentorem belli ſe gerebat, cum ſolis agens Fœderatis: nec *Philippi* Regis Hiſpaniæ precibus annuit, ipſum per *Olivarium* Comitem, & Sueſſanum Ducem vehementer urgentis, ut Gallicum Fœdus adverſùs *Henricum Borbonium* auctoraret ac tueretur; ipſius ſucceſſionem in Regnum nuſquam ſe probaturum promitteret; Eccleſiaſticos Viros, qui *Henrici* partes ſequebantur, Anathemate confoderet.

VII. Obiit *Sixtus V.* die XXVII. Auguſti, anno MDXC. ætatis LXIX. Pontificatûs VI. per quatuor menſes & tres dies inchoato. Ei viventi cum S. P. Q. R. ſtatuam in Capitolio collocaſſet, eam Romani Nobiles aliquot ſeveriùs fortè ab ipſo tractati, cum plebejorum manu, quos tributis gravaverat impetu facto, dejicere conati ſunt; & reipſa deturbaſſent, niſi Proceres à Sacro Collegio miſſi furentem multitudinem auctoritate ſua compeſcuiſſent. Ea tamen occaſione ſancitum eſt, ne in poſterum viventi Pontifici ſtatuas erigere liceret.

Sixti V. Cardinales.

VIII. Cardinales lectiſſimos creavit *Sixtus V.* ſcilicet *Alexandrum Perettum de Montealto*, Nepotem. *Henricum Caetanum*, Romanum, ex Referendario utriuſque Signaturæ Patriarcham Alexandrinum. *Georgium Draſcovitium*, Hungarum, eximiæ doctrinæ & eloquentiæ virum, Quinqueeccleſienſem primùm Epiſcopum, & unum è Synodi Tridentinæ Patribus, deinde Colocenſem Archipræſulem. *Joannem Baptiſtam Caſtruccium*, Lucenſem, ex Vaticanæ Baſilicæ Canonico, & Supplicum Libellorum Præfecto, Theatinum Archiepiſcopum. *Federicum Cornelium*, Bergomenſem primò, deinde Patavinum Epiſcopum, ex Ordine S. Joannis Hieroſolymitani aſſumptum, qui inter Synodi Tridentinæ Patres magna cum laude ſederat. *Dominicum Pinellum*, Genuenſem, Firmanum Epiſcopum ac Principem, graviſſimis in Curia Muneribus ſub Pio IV. Pio V. & Gregorio XIII. cum opinione virtutis & induſtriæ ſingulari, perfunctum. *Hippolitum de Rubeis*, Parmenſem, Theologum & Juriſconſultum inſignem, Ticinenſem Epiſcopum, qui in Concilio Tridentino

magnam

magnam ſibi nominis celebritatem pepererat. *Decium Azzolinum*, Firmanum, cujus integritas, virtus, & induſtria, ipſi *Sixto* probata fuerat, cùm ipſi adhuc Cardinali eſſet à Secretis, Cervienſem Epiſcopum. *Hippolytum Aldobrandinum*, Fanenſem, Juris peritiſſimum, Datarium. *Hieronymum de Ruvere*, Taurinenſem Archiepiſcopum. *Philippum de Lenoncourt*, Gallum, Catalaunenſem primò, tum Autiſiodorenſem Epiſcopum, Regiorum Ordinum Commendatorem, poſtea Remenſem Archiepiſcopum. *Hieronymum Bernerium*, Corrigienſem, Ordinis FF. Prædicatorum eximium Theologum, Aſculanum Epiſcopũ. *Antonium Mariam Gallum*, Auximanum, Peruſinum Epiſcopum. *Conſtantium Buccafocum*, Italum, Ordinis FF. Minorum Conventualium Theologum doctiſſimum. *Hieronymum Mattheium*, Nobilem Romanum, Cameræ Apoſtolicæ Clericum, Præſidepſtem, ac Generalem Auditorem. *Benedictum Juſtinianum*, Patritium Genuenſem, utriuſque Signaturæ Referendarium. *Aſcanium Columnam*, Nobilem Romanum. *Guillelmum Alanum*, Anglum, de Fide Catholica optimè meritum, qui extorris à patria, multa Seminaria Anglis ob Religionem exulibus condidit, & doctrinam orthodoxam Scriptis luculentis propugnavit. *Scipionem Gonzagam*, Mantuanum, Patriarcham Hieroſolymitanum, vitæ integritate, literarum ſcientia, rerum uſu, atque elegantia ſingulari, non minùs quàm nobilitate conſpicuum. *Antonium Mariam Saulium*, Nobilem Genuenſem, Urbis ſuæ Archiepiſcopum. *Joannem Evangeliſtam Pallottam*, Picenum, Archiepiſcopum Coſentinum. *Petrum Gondium*, Comitem Juniacenſem, Lingonum primò, tum Pariſiorum Epiſcopum. *Stephanum Bonuccium*, Tridentini Concilii olim Theologum, & Ordinis Servorum B. Mariæ Supremum Moderatorem, Alatrenſem primò, tum Aretinum Epiſcopum. *Joannem de Mendoza*, Hiſpanum, ex nobiliſſimâ familiâ, Toletanum Canonicum, & Talaveræ Archidiaconum. *Hugonem Verdalam de Loubenx*, Ordinis S. Joannis Hieroſolymitani Magnum Magiſtrum. *Federicum Borromæum*, Mediolanenſem, *S. Caroli Borromæi* nepotem, virtutúmque ipſius ſedulum æmulatorem, poſteà Mediolanenſem Archiepiſcopum. *Joannem Franciſcum Maurocenum*, Venetum, ex Reipublicæ Sereniſſimæ Senatore, & ad varios Principes Oratore, Brixienſem Epiſcopum, & ad *Henricum III.* Regem Chriſtianiſſimum, difficillimis temporibus Nuncium. *Auguſtinum Cuſanum*, Mediolanenſem, Juriſconſultum inſignem, Cameræ Apoſtolicæ Clericum & Auditorem. *Franciſcum Mariam*, ex Marchionum Montis S. Mariæ illuſtriſſima familia, Referendarium Apoſtolicum. *Marianum Perbenedictum*, Marturanum Epiſcopum, & Almæ Urbis Præfectum. *Gregorium Petrochinum*, Picenum, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini Priorem Generalem. *Carolum à Lotharingia*, Caroli Lotharingiæ Ducis filium, Metenſem Epiſcopum. *Guidonem Pepulum*, Bononienſem, Cameræ Apoſtolicæ Theſaurarium.

SCHOLION.

Ad hunc & ſequentem Articulum referuntur iſtæ Indiculi Cenſorii notæ. Pag. 2-9. hæc improbat: *Non æquè Chriſtiano orbi probata, quæ Sixtus V. in Reges attentavit, &c.* Pag. 285 Lege (inquiunt Religioſi Cenſores) *quæ dicit de Monitorio Sixti V. contra Regem Henricum III. qui non agnoſcit ſuperiorem.*

Pag. 294. 291. 297 *Vide quæ dicit de exauctoratione Henrici Quarti facta à Gregorio XIV.*

R. De iſtorum Pontificum Actis adversùs jura temporalia Regum iis in locis locutus ſum ſecundùm Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ Sententiam. Quod dixi, Regem Chriſtianiſſimum *Superiorem in temporalibus non recognoſcere*, docuit me Innocentius III. cap. *Per venerabilem*, Extra, *Qui filii ſint legitimi*. Hæc Monitoria & Diplomata Sixti V. contra Henricum III. Gregorii XIV. contra Henricum Quartum, Romano Bullario inſeri noluit Apoſtolica Sedes, cujus ea in re æquitas & prudentia Auctori recentiori documento eſſe debuerant, ne tam invidioſa inſtrumenta ſuo Operi insereret.

ARTICULUS XXIII.

DE URBANO VII. GREGORIO XIV. ET INNOCENTIO IX.

I. POSTQUAM *Sixto V.* ſolemni ritu parentatum eſt, Cardinales Conclave ingreſſi *Joannem-Baptiſtam Caſtaneam*, Titulo *S. Marcelli* Preſbyterum Cardinalem, in Summum Pontificem elegerunt, qui *Urbanus VII.* appellari voluit. Ob Imperii brevitatem coronatus non fuit, improviſo morbo correptus, & ad Coronam immortalem vocatus, quinto Kalendas Octobris anno MDXC. ætatis LXXVIII. Pontificatûs die XII. Tantum Chriſtiani animi robur extremo in morbo præ ſe tulit, ut diem mortis adeſſe proſpiciens, diem illum ſalutis appellaret, curíſque aliis amandatis, in eo ſibi diceret cogitationes omnes defigendas; gratiáſque Deo ageret, quòd tam opportuno tempore ab ipſo vocaretur, quo de onere Pontificatûs non eſſet redditurus rationem. Omnia bona ſua, etiam paterna, ad æſtimationem aureorum triginta millium, Sodalitati Beatæ Virginis Annuntiatæ legavit, in dotes calamitoſarum Virginum conferenda. In ejus Funere elegantem Orationem habuit *Pompeius Ugonius*, quam *Oldoinus* in Additionibus ad *Ciaconium* edidit. Urbanus VII.

II. Defuncto *Urbano*, in Summum Pontificem electus eſt *Nicolaus Sfondratus*, Mediolanenſis, ex Epiſcopo Cremonenſi, quo nomine Tridentino Concilio interfuit, Titulo S. Cæciliæ Preſbyter Cardinalis à *Gregorio XIII.* creatus, qui *Gregorii XIV.* nomen ſibi ſumpſit, caſtiſſimæ vitæ laude, & Chriſtiana modeſtiâ ſpectatiſſimus. Urbem annonæ difficultate laborantem profusâ beneficentiâ ſublevavit. Conſtitutionem *Pii V.* de non alienandis & infeodandis terris ac locis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ confirmavit. Omnes ſponſiones, quæ vulgò *excommiſſa* vocabantur, de vita, morte, & futura electione Summi Pontificis, aut Promotionibus Cardinalium, damnavit ac prohibuit. De forma promovendi ad Eccleſias Cathedrales, aliáſque Dignitates Conſiſtoriales, ſecundùm præſcriptum Tridentini Concilii, Conſtitutionem edidit, quæ incipit: *Onus Apoſtolicæ ſervitutis.* Eccleſiarum immunitatem ſanxit. Conſtitutionem *Sixti V.* contra procurantes abortum moderatus eſt, & pœnas procurantium excuſſionem fœtus inanimis ad terminos Juris communis & Tridentini Concilii diſpoſitionem reduxit. Sacrum Societatis Jeſu Inſtitutum rurſus confirmavit, Conſtitutione quæ incipit: *Eccleſiæ Catholicæ*: eique permiſit ut Novitios reciperet, non ſervatâ formâ Sixtinæ Conſtitutionis. Regulam Congregationis Clericorum Regularium Miniſtrantium infirmis approbavit. Patribus Capucinis interdixit ne Laïcorum & Clericorum Confeſſiones audirent, quò faciliùs vacarent cœleſtium rerum contemplationi. Biretum rubrum conceſſit Cardinalibus ex Ordinibus Regularium aſſumptis. Ad tollendas lites, jurgiáque ſedanda, quæ inter Brunduſinos cives & Uritanos quotidie oriebantur, Catholico Rege rogante, Eccleſiarum illarum unionem diſſolvit, relicto Brunduſinis antiquo Archiepiſcopatûs titulo, & Uritanis novo Epiſcopo ſub Tarentino Metropolita conceſſo. Catholicæ Fidei in Galliis conſervandæ zelo, ſed non ſecundùm ſcientiam ac prudentiam, incenſus, & Hiſpanorum ſuggeſtione incitatus, Exercitum in Gallias miſit in auxilium Fœderatorum, contra *Henricum IV.* Regem, nondum ab Hæreſi conver- Gregorius XIV. Acta Gregorii XIV in Henricum IV. Francorum Regem.

 ſum.

ſuum, Duce *Herculc Sfondrato*, Nepote, Cui *Marſilium Landrianum* Referendarium, Nuntium Apoſtolicum præmiſit, anno MDXCI. Is Diploma duplex attulit Kalendis Martiis datum. Altero omnibus Ordinis Eccleſiaſtici viris præcipiebat, ut infra quindecim dies ab obedientia & comitatu *Henrici Borbonii* recederent, ſub pœna Anathematis; & ſi infra alios quindecim dies eum, non deſeruiſſent, ſub pœna exauctorationis & privationis Dignitatum ac Beneficiorum. Ipſe verò *Henricus Borbonius*, uti Hæreticus & Relapſus, excommunicatus denunciabatur, omnibúſque Regnis & Ditionibus privatus. Quæ Diplomata cum Nuntius Remis Typis excudi, & ubique publicari curaſſet, majus incendium in Galliis excitarunt. Qui enim ad Jus divinum Scripturis & Traditione contentum attendebant, certiſſimum habebant, Pontificem à Gallici nominis hoſtibus ſpecie Religionis deceptum, poteſtatem in Regum temporalia ſibi præter jus & fas vendicare; nec Regiis excidere Juribus, etſi Hæreticos, etſi Relapſos, etſi Ethnicos; aut iis ab ulla Eccleſiaſtica Poteſtate exui poſſe, quæ ſuis circumſcripta finibus, ligandi quidem & ſolvendi auctoritatem à Chriſto collatam exercere poteſt, non verò omnia miſcere, Regna evertere, aut transferre, Reges in ordinem redigere, ſubditos fidelitatis & obſequii vinculo ſolvere, quos Regibus parere, & debitis in Cæſarem officiis fungi, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam, Chriſtus & Apoſtoli jubent. Quocirca Suprema Camera Catalaunenſis, quæ pars erat Senatûs Pariſienſis ibi ad majus commodum Campaniæ conſtituta, poſtulante Procuratore Regio Catholico, pronuntiavit die v. Junii, Libellos in forma Bullarum Monitoriarum Remis excuſos, uti injurioſos, ſcandaloſos, & famoſos, ad ſeditionem, & everſionem Statûs, Coronæ, & Domûs Franciæ ſpectantes, de facto, non de jure datos, in Foro lacerandos eſſe: ſub pœna capitis quibuſcumque prohibuit, ne illos publicarent, iiſve ſeu directè ſeu indirectè abuterentur: omnibus Regis ſubditis, Urbibus, Communibus, Collegiis, & Capitulis, ne publicationem hujuſmodi permitterent: eorúmque latores capi juſſit, ut in eos ceu contra Fautores hoſtium Regni, publicæque tranquillitatis perturbatores ageretur. Altero Senatuſconſulto Catalaunenſi XXIX. Auguſti dato ſancitum eſt, Monitoria & Diplomata contra *Henricum III.* bonæ memoriæ, & *Henricum IV.* tunc Regnantem præter jus & fas data & impetrata fuiſſe, ac jure à Regio Cognitore appellatum. Irritas dixit, nulliúſque roboris literas, excommunicationes, & fulminum jactus contra ipſorum Majeſtatem attentatos. Diplomata hujuſmodi per abuſum data, ſcandaloſa, ſeditioſa, mendaciis calumniiſque ſcatentia, contra Sacra Decreta, Conſtitutiones Canonicas, Concilia approbata, Jura & Libertates Eccleſiæ Gallicanæ pugnantia. Hujuſmodi literæ, Actáque omnia Judiciaria vi illarum facta, in foro comburi juſſa. Statutum ut *Landrianus* pro Nuntio ſe gerens, furtim & abſque venia Regis Gallias ingreſſus, comprehenderetur, & in Regios carceres conjiceretur: ni comprehendi poſſet, edicto perendino vocaretur, præmio decem millium nummûm ſtatuto ei, qui illum traderet: pœna capitis in ipſius receptatores ſtatutâ. Archiepiſcopis, Epiſcopis, aliiſque Eccleſiaſticis Viris crimen læſæ Majeſtatis intentatum, qui Diplomata ab eo allata promulgarent, aut promulgari paterentur. Qui Cardinales, Prælati, aliíve, Romæ conſilium dediſſent aut conſenſum in parricidium contra Regem *Henricum III.* omni jure Beneficiorum, quæ in Regno poſſidebant, excidiſſe declarati. Prohibitum ne pecuniæ Romam mitterentur, aut pro Sacerdotiorum Diplomatibus, aliiſve de cauſis Romana Curia adiretur, donec Rex aliter ſanxiſſet. Demum Regio Cognitori Inſtrumentum Appellationis de *Sfondrati* Cardinalis *Gregorii XIV.* intruſione (ut aiebat) in Sedem Apoſtolicam, ad futurum Concilium legitimè congregandum interpoſitæ, datum. Idem Senatuſconſulto Turonenſi in *Landrianum* & *Gregorii XIV.* Diplomata, majori etiam acrimonia decretum eſt, die v. Auguſti. Idem à Senatu Burgundiæ Flaviniacum tranſlato præjudicatum fuerat, die XXIX. Julii. Idem à Senatu Normanniæ Cadomi ſedente, XIII. Auguſti. Quæ Senatuſconſulta edita ſunt inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, pag. 43. & ſequentibus. In quibus certè ut nonnulla ſunt in *Gregorium XIV.* optimum alioqui Pontificem acerbiora, injurioſa, & falſa, verbi gratiâ quòd unitatis Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ & Romanæ inimicus, in Sedem Apoſtolicam intruſus, execrandi Parricidii in *Henricum III.* Regem Chriſtianiſſimum perpetrati reus pronuntiatur; ita fatendum eſt in *Gregorii* Literis ac Diplomatibus multa fuiſſe amariora, & Regi injurioſa, quem Eccleſiæ Perſecutorem falsò appellabat, cùm Religionis Catholicæ conſervationi ac libertati Edicto irretractabili conſuluiſſet, ſeque veram Religionem edoceri magnopere deſiderare ſignificaret. Fatendum hæc Diplomata nec juſtè, nec prudenter data, miſſa, & publicata fuiſſe. Læſa juſtitia eſt, quoniam Regni Succeſſorem legitimum Pontifex nullam in Regum noſtrorum temporalia juriſdictionem habens, Regni poſſeſſione dejicere tentaret, ſubditos ad defectionem & perduellionem excitare, hoſtibus aditum in Regnum patefacere. In prudentiam verò peccatum eſt, quia perturbatiſſimis temporibus ea non erant emittenda Diplomata, quæ ad perturbationem augendam quàm ſedandam erant aptiora; & Magnanimi Regis animus caritate paternáque benignitate, monitis, adhortationibus, in Eccleſiæ gremium invitandus erat; non minis, cenſuris, pœnis, hoſtili inſultu exaſperandus. Sed non tam culpandus optimus cæteróquin Pontifex, cui obreptum eſt, quàm Hiſpani, & Fœderati ſub Religionis nomine Galliæ perduelles, qui fraudulenter obrepſere.

Supremarum Curiarum ſenatuſconſulta pro Regiorum Jurium defenſione.

Henrici IV. Moderatio.

III. Inſignis moderationis & prudentiæ exemplum Rex Magnus hac occaſione præbuit. Edictum namque ſeu Declarationem condidit ac promulgavit Meduntæ, die quarta Julii: quo repetitis, quæ de ſua ad Catholicam Religionem conſervandam, & ad quærendam, amplexandamque veritatem propenſione ac voluntate publicaverat, iiſdémque confirmatis, de *Gregorio XIV.* querebatur, quòd ſuis & Gallici Regni hoſtibus aures commodaſſet, falsò & per calumniam jactantibus ſuam Majeſtatem multa in Religione novaſſe, nec de vera Fide ullatenus edoceri velle, & quòd Nuntium cum acerbiſſimis Mandatis ad Principes, Antiſtites, Magiſtratus à ſe alienandos legaſſet. Qui quidem Nuntius injuſſu ſuo Regnum ingreſſus, ad Perduellium partes, nullâ adventûs ſui ſignificatione factâ tranſierat. Quæ cùm ad ſuæ Majeſtatis injuriam non ſolùm pertinerent, ſed etiam Regni Jura, Libertates Eccleſiæ Gallicanæ, ac ſecuritatem publicam ſpectarent; nolle ſe hac in cauſa quippiam auctoritate propria ſtatuere profeſſus eſt, ſed eam integram Supremis Regni Curiis relinquere, quæ ſecundùm Regni Leges de illa decernerent. Se inſuper Gallicanos Præſules hortari, ut quamprimùm Conventum haberent, in quo de Cenſuris contra Juris formam decretis ſtatuerent quod æquum videretur.

IV. Senatus Pariſienſis, Fœderatis contra Regem tunc addictus, Catalaunenſia & Turonenſia Senatuſconſulta, ceu Hæretica & Schiſmatica, & ab

hominibus

hominibus poteſtatem non habentibus lata, igne damnavit: Pontificiis Mandatis reverentiam & obedientiam præſtari juſſit, *Gregorium XIV.* tanquam legitimum Chriſti Vicarium & Eccleſiæ Caput honorari.

Gallicanorum Præſulum erga Regem fidelitas, prudentiáque & conſtantia in difficillimo negotio.

V. Gallicani verò Præſules, qui à Rege ſtabant, Meduntæ primò, deinde Carnuti congregati, die XXI. Septembris Decretum ediderunt, ad omnes Ordines, Civitates, & Catholicos Regni directum, quo ſignificarunt, ſe intellexiſſe *Gregorium XIV.* Romæ ſedentem, Statûs Regni & Ordinis Eccleſiaſtici in Galliis neſcium, & malis artibus hoſtium ejuſdem Regni perſuaſum ac incitatum, Mandata quædam, Monitoria, Suſpenſiones, Interdictiones, Excommunicationes miſiſſe non ſolùm contra Præſules, ſed etiam in Principes, Nobiles, Populúmque Gallicum, qui Perduellium partes ſequi nollent. Ideo re in conſultationem adductâ, & accuratè examinatâ ex auctoritate Sacræ Scripturæ, Sanctorum Decretorum, Conciliorum Generalium, Canonicarum Conſtitutionum; perpenſis Sanctorum Patrum exemplis, Juribúſque & Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ; & quòd horum executio Mandatorum innumeris eventibus periculoſis in Religionis perniciem vergentibus implicata eſſet: ſe Interdictiones hujuſcemodi tam ratione formæ quàm materiæ irritas, injuſtas, & ſuggeſtione hoſtium Gallici nominis ac Regni factas declarare; neque iis Clerum Populúmve Gallicanum obligari ullatenus poſſe: idque ſalvâ reverentiâ Romano Pontifici debitâ. Atque ut omnis ſcrupulus è Catholicorum Regi Fidelium animis eximeretur, ſe quamprimùm Oratores ad Summum Pontificem miſſuros, quò ejus Sanctitatem de Regis, Regni, & Eccleſiæ Gallicanæ Jure pleniùs edocerent, eique in omnibus, quantùm in ſe eſſet, ſatisfacerent. A quo idem reſponſum ſperare liceret, quod olim *Alexander III.* ad Ravennatem Archiepiſcopum ſcribens his verbis dederat: *Patienter ſuſtinebimus, ſi non feceris quod prava nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtum.* Interim admonere ſe Dei nomine verè Catholicos & Gallici nominis ſtudioſos, præſertímque Sacratos Viros, ut ferventiſſimis votis ac precibus pro Regis converſione Deum exorarent. Tandem Curionibus, eorúmque Vicariis mandarunt, ut hujus Declarationis exempla pro foribus Templorum ſuorum affigi, & publicè inter Sacra promulgari curarent. Declarationi ſubſcripſere *Borbonius* & *Lenoncurius* Cardinales, Bituricenſis Archiepiſcopus, Nannetenſis, Carnotenſis, Bellovacenſis, Malleacenſis, Cenomanenſis & Catalaunenſis Epiſcopi, aliique Viri Eccleſiaſtici, qui Conventui interfuerunt. Quod verò Legationem ſpectat ab illis ad Summum Pontificem decretam, miſſa illa non eſt, tum ob interceſſionem Senatûs, tum ob ſecutum *Gregorii XIV.* obitum. Hac tempeſtate multa hinc inde pro Diplomatum *Gregorii* defenſione & damnatione Scripta in publicum emiſſa ſunt, & pro ſingulorum ſtudiis æſtimata & accepta. Extat apud *Goldaſtum* Tom. III. *Monarchiæ* Liber inſcriptus: *Pium Conſilium ſuper Papa Sfondrati, dicti Gregorii XIV. Monitorialibus, ut vocant, Bullis, &c.* A *Tuſſano Bercheto* Lingonenſi è Gallico in Latinum ſermonem converſus & *Henrico IV.* dicatus. Extant & *Servini* Advocati Regii *Vindiciæ:* quibus in Libris, eſto nonnulla ſint minimè probanda, quæ nunc diſcutere non eſt hujus inſtituti, multa tamen approbanda ſunt, & à bonis omnibus laudanda; Supremæ ſcilicet Regum Auctoritatis aſſertio, ac defenſio, conjurationum in Sacras eorum Perſonas & Majeſtatem execratio, Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, Juriúmque Regiorum contra peregrinas opiniones vindiciæ, Auctoritatis Pontificiæ ad Scripturam Sacram, Traditionem, & Canones conformandæ neceſſitas, &c. Hæc ad Hiſtoriam *Gregorii XIV.* & jactorum ab eo fulminum illuſtrandam obſervare operæ pretium fuit.

VI. Obiit *Gregorius* die XV. Octobris, anno MDXCI. ætatis LVII. Pontificatûs menſe decimo ac die decimo, ex calculo & alvi fluxu, cùm acceſſitis ad ſe Cardinalibus, apud eos modeſtiſſimè excuſaſſet, ſi quid minùs convenienter in Pontificatu adminiſtraſſet, adverſa valetudine ſemper impeditus, eóſque adhortatus eſt, ut abſque contentione & mora, poſt ſuum obitum, optimum digniſſimúmque Pontificem eligerent. De poſtremo illo *Gregorii XIV.* Sermone ad Cardinales habito *Auguſtinus* Cardinalis Veronenſis Opuſculum ſcripſit. In ejus Funere peroravit *Vincentius Blaſius Garcia*, Valentinus, cujus Orationem *Oldoinus* edidit in Additionibus ad *Ciaconium*. Quinque Cardinales creavit, *Paulum Æmilium Sfondratum*, Nepotem, eximia pietate & munificentia in pauperes commendariſſimum. *Octavium Paravicinum*, Romanum; Alexandrinum Epiſcopum. *Odoardum Farneſium*, Parmenſis Ducis *Alexandri* filium. *Octavium Aquavivam Aragoneum*, Neapolitanum, genere, eruditione, & rerum uſu clariſſimum, ſuæ poſtea Urbis Archiepiſcopum. *Flaminium Platum*, Mediolanenſem, *Sfondratæ* gentis affinem, Romanæ Rotæ Judicem.

Gregorii XIV. Cardinales.

VII. Juſtis *Gregorio XIV.* pro more perſolutis, altera Comitiorum die ſummo Patrum conſenſu Pontifex electus *Joannes Antonius Fachinettus*, Bononienſis, morum integritate, eruditione, civili prudentiâ ſpectatiſſimus, Titulo SS. Quatuor Coronatorum Cardinalis Preſbyter à *Gregorio XIII.* creatus, ad preces *F. Mirandæ* Ordinis Prædicatorum, Sacri Palatii Magiſtri, *Innocentii IX.* nomen accepit. *Pii V.* Conſtitutionem de non alienandis Eccleſiæ bonis, confirmavit. Nihil habuit antiquius, quàm ut laxatis populo Romano nuper impoſitis vectigalibus, de Barbaris ad fidem convertendis, déque Hæreticorum perfidia tollenda, piè ac ſapienter cogitaret; neque cogitaret ſolùm, ſed reipſa perficere aggrederetur. Japoniorum Eccleſiam, impii ac nefarii Tyranni immanitate vexatam, ſua liberalitate recreavit. Ut Turcarum converſioni, Chriſtianorum ſolatio commodiſque conſuleret, Byzantii Collegium fundare decreverat. Sacerdotia nonniſi probatiſſimis viris diſtribui volebat; quóque id eſſet perpetuum, certa quædam capita & quaſi Canones propediem evulgaturus erat, quibus caveretur, ne deinceps niſi pii, prudentes, atque eruditi ad Eccleſiaſtica Beneficia promoverentur: ſed præclara Pontificis optimi conſilia mors intercepit die XXX. Decembris, anno præcipitante MDXCI. cùm duos tantummodo menſes in Cathedra S. Petri ſediſſet. In ejus Funere peroravit *Benedictus Juſtinianus*, Societatis Jeſu vir doctiſſimus & eloquentiſſimus. Duos creavit Cardinales, *Philippum Segam*, Bononienſem, ampliſſimis Sedis Apoſtolicæ Muneribus triginta ampliùs annos egregiè functum, Placentinum Epiſcopum: & *Antonium Fachinettum*, Nepotem.

Innocentius Nonus.

Innocentii Noni præclara conſilia.

Innocentii Noni Cardinales.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum refertur illa Indiculi Cenſorii nota: pag. 300. *Vide quid dicit de auctoritate Papæ.*

R. Pontificiæ Auctoritatis uſum ad Scripturam Sacram, Traditionem, & Canones conformandum ſcripſi eo loci; quod Sanctiſſimi quique Pontifices ſenſerunt & profeſſi ſunt, ut conſtat ex Profeſſione Fidei olim ab iis edita, quæ in Libro Diurno Romanorum Pontificum legitur. Romanum tamen Pontificem Canonum Spiritu Dei conditorum,

ditorum, & totius mundi reverentiâ conſecratorum, non ſolùm cuſtodem, vindicem, diſpenſatorem, ſed ſummum Interpretem agnoſco, auctoritate Primatus S. Petro à Chriſto collati, & in ejus Succeſſores tranſfuſi.

ARTICULUS XXIV.

DE CLEMENTE VIII.

I. POST *Innocentii IX.* obitum, in Pontificiam Cathedram evectus eſt *Hippolitus Aldobrandinus*, Florentinus, Titulo *S. Pancratii*, Preſbyter Cardinalis, tertio Kalendas Februarii, anno MDXCII. & *Clemens VIII.* appellari voluit. Patriarchæ & Choreepiſcopi Alexandrini Oratores anno MDXCV. ſuſcepit, qui Fidei Profeſſionem eorum nomine ediderunt, & obedientiam *Clementi* præſtiterunt. Patriarchæ literas Fideique Profeſſionem apud *Baronium* legere eſt in Appendice Tomi VI. Annalium. Ruthenos Catholicam Fidem profeſſos, & obedientiam Sedi Apoſtolicæ pollicitos, ad Eccleſiæ Romanæ Communionem admiſit, de quorum Legatione & receptione legendus idem *Baronius* in fine Tomi VII. Annalium. *Henrico IV.* Franciæ & Navarræ Regi Abſolutionem ab Hæreſi & Cenſuris per *Jacobum Davy Perronium*, Ebroicenſem Epiſcopum deſignatum, & *Arnaldum Oſſatum*, Procuratores ſuos, humillimè poſtulanti, factâ ab iiſdem, ejus nomine, Fidei Profeſſione, conceſſit XVII. Septembris, ejuſdem anni. Nonnulli Cardinales, factionis præſertim Hiſpanicæ, conditiones quaſdam proponebant, aut pro tempore impoſſibiles, aut Regiæ Auctoritati ac Regno noxias & indecoras, vel nova bella parituras, nempe ut Edicta à Rege in gratiam Calviniſtarum conceſſa omnino revocarentur, nullàque alia Religio præter Catholicam in Regno permitteretur; omnia cum Principibus Hæreticis fœdera diſſolveret; Rex aſſentiretur ſe omni Regni Jure privatum iri, ſi in hæreſim relaberetur. Abſolutio non Romæ à Pontifice, ſed in Regno per Legatum tribueretur, in cujus præſentia Rex denuò errores ejuraret, denuò inungeretur, & Regni, quaſi antea uſurpati, inſignia ſumeret. Has conditiones cùm Regii Procuratores rejeciſſent, in mitiores alias ſexdecim conventum eſt. Clementiam cum diſciplina, & Sedis Apoſtolicæ Auctoritate, in hac Abſolutione Summus Pontifex prudentiſſimè temperavit. Abſolutionem enim ab Archiepiſcopo Bituricenſi anno MDXCIII. de aliorum Prælatorum conſilio, ad *S. Dionyſii*, Regi impertitam, fuiſſe, & eſſe nullam, ac nullius roboris vel momenti priùs declaravit: omnes nihilominus actus Religionis, alioqui Catholicos & approbabiles, in conſequentiam illius Abſolutionis factos, validos, ratos, & firmos pronuntiavit, ac ſi tunc fuiſſet ab ipſo Romano Pontifice abſolutus. Iſta conſtant ex Actis Abſolutionis *Henrici IV.* quæ inter Literas *Perronii* Cardinalis edita ſunt, pag. 162. Pacem inter Catholicum Regem *Philippum III.* & *Henricum IV.* Regem Chriſtianiſſimum conciliavit, inito ad Vervinum Tractatu, cui præfuit *Alexander* Cardinalis Florentinus, Legatus Apoſtolicus, anno MDXCVIII. Eodem anno Ferrariam, totámque ejus Ditionem, bello *Petri Aldobrandini* imperio fœliciter geſto, atque incruentâ prorſus victoriâ, à Cæſare Mutinenſium Duce recepit *Clemens VIII.* Terror armorum *Henrici Magni* Regis Chriſtianiſſimi, qui Jus Eccleſiæ Romanæ tuebatur, Ducem ad cedendum Summo Pontifici compulit, quod Cenſurarum metus non fecerat. Eam Urbem ſuâ præſentiâ illuſtravit & recreavit Pontifex, anno MDXCVIII. Ibi duo nobiliſſima conjugia, alterum *Margaritæ Auſtriacæ* præſentis, cum *Philippo III.* Hiſpaniarum Rege, abſente; alterum *Alberti Archiducis*, præſentis, cum *Iſabella Clara Eugenia*, abſente, Pontifice Sacris operante, celebrata ſunt. Cardinalem *Aldobrandinum* Nepotem, à Latere Legatum, anno ſexcenteſimo in Gallias miſit, cùm ut pacis Regem Chriſtianiſſimum inter & Sabaudiæ Ducem ſequeſter eſſet, tum ut Nuptias ejuſdem Regis & *Mariæ Mediceæ* benediceret. Anno ſuperiore conjugium à Rege cum *Margarita Valeſia* olim contractum, ob præcedens conſanguinitatis in tertio gradu, diſpenſatione ſufficienti non ſublatum impedimentum, defectúmque mutui conſenſûs, Pontifex diſſolverat, causâ accuratè diſcuſsâ per Judices in partibus delegatos, Cardinalem *Joyoſa*, *Horatium de Monte*, Arelatenſem Archiepiſcopum & Epiſcopum Mutinenſem Nuntium Apoſtolicum. *Henricum* Cardinalem *Caietanum*, Apoſtolicæ Sedis Legatum in Poloniam miſit, ut *Sigiſmundum* Regem & Poloniæ Proceres ad fœdus contra Turcas cum Imperatore ſanciendum inflammaret. *Joannem Franciſcum Aldobrandinum*, Eccleſiaſticæ Militiæ ſummâ cum poteſtate Præfectum, copiáſque validiſſimas ad Turcarum impetum ſiſtendum, ter in Hungariam & Croatiam ære Pontificio miſit, aliuſque Cæſari ingens auri pondus in belli ſubſidium ſubminiſtravit; Strigonium à Turcarum tyrannide vindicavit.

II. Alia longè plurima pro Eccleſiæ bono egit decrevitque *Clemens VIII.* Sacrorum Bibliorum Editionem *Sixti V.* auctoritate adornatam perfici, & caſtigatiſſimam prodire curavit. Beatos *Raymundum* & *Hiacynthum* Ordinis FF. Prædicatorum, virtutibus & miraculis claros, in Sanctorum numerum adſcripſit, hunc XV. Kalendas Maii, anno MDXCIV. illum tertio Kalendas Maii, anno MDCI. *B. Ambroſium* Senenſem ejuſdem Ordinis, Martyrologio Romano adſcribi juſſit, *Agneti à Monte Politiano* Virgini, *Laurentio Juſtiniano*, *Joanni Gualberto*, Congregationis Vallis Umbroſæ Conditori, *B. Coletæ* Ordinis S. Claræ, *Staniſlao Koſtka* Polono, Societatis Jeſu, ſacros honores decrevit. *S. Staniſlai* Epiſcopi & Martyris, & *S. Romualdi* Abbatis Feſta Officio Duplici ſanxit celebrari. Qui Græcorum Ritus liciti, qui illiciti ſint, explicuit, in gratiam Epiſcoporum Latinorum, in quorum Diœceſibus Græci vel Albanenſes Græco Ritu viventes degebant, anno MDXCV. Indicem Librorum prohibitorum à *Pio IV.* promulgatum, cum ſupplemento; Pontificale Romanum, & Ceremoniale Epiſcoporum, auctoritate ſua recognita & emendata, approbavit, & Vaticanis Typis excudi curavit. Pace Galliis reſtitutâ, ad univerſos Gallicanæ Eccleſiæ Præſules literas dedit, quibus ipſos hortatus eſt ut Fidei Catholicæ augmento, divini cultûs reſtitutioni, Diſciplinæ reſtaurationi diligenter incumberent. Priſtinum fervorem in Religioſis Ordinibus exſuſcitare, & Regularem obſervantiam Sanctiſſimis Decretis reſtituere ſtuduit, quæ Conſtitutione, *Nullus*, datâ die XX. Martii, anno MDCI. continentur. Eodem ſpectant ipſius Decreta de Novitiorum receptione, inſtitutione, ac profeſſione anno MDCII. & MDCIII. promulgata. Utriuſque ſexûs Regularibus largitione munerum interdixit, Conſtitutione quæ incipit: *Religioſæ*, data XIII. Kalendas Julii, anno MDXCIV. *Gregorii XIII.* Conſtitutionem FF. Prædicatoribus prohibentem, ne favore cujuſcumque perſonæ extra Ordinem conſtitutæ ad honorum gradus aditum ſibi patefaciant, confirmavit, Diplomate quod incipit, *Religioſos Viros*, dato XXIII. Martii, MDXCII. Monaſterium *Refugii B. Virginis* in tres partes diviſum, ad Virginum, honeſtarúmque Viduarum, & Mulierum Pœnitentium receptionem, educationem, probationem, inſtituit

Ruthenorum ad Fidem & Communionem Eccleſiæ Romanæ reditus.

Henrici IV. Francorum Regis Abſolutio.

Pax inter Reges Galliæ & Hiſpaniæ.

Ferraria à Duce Mutinenſi recepta.

Nuptiæ principum.

Sacrorum Bibliorum Editio emendatiſſima.

Regularis Diſciplinæ in Religioſis Ordinibus inſtauratio.

inſtituit & erexit. Domum *Puellarum Diſperſarum*, piis curis Cardinalis *Baronii* erectam, & Monaſterium ſub Regula *S. Claræ* ipſi adjunctum, in quo pauperes illæ puellæ ad Religioſam Profeſſionem recipi poſſent, approbavit, & Apoſtolica protectione dignatus eſt. Collegium pro Natione Scotica Romæ fundavit. Supremis Ordinum Mendicantium Moderatoribus permiſit, ut Religioſos Viros ſpectatæ vitæ & eruditionis ad Japonios, Sinas, & alias Indiarum Orientalium Gentes, Religionis Chriſtianæ propagandæ & excolendæ causâ mitterent, cùm neceſſitas poſtularet. Clericorum Regularium Miniſtrantium Infirmis Regulam explicuit. Leges Judæis à *Paulo IV.* & *Pio V.* impoſitas confirmavit; Talmudicos & Cabaliſticos Libros prohibuit, pœnis graviſſimis conſtitutis. *Pii V.* & *Innocentii IX.* Decretis de non alienandis Civitatibus & Locis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ novum robur addidit. *Sixti V.* Conſtitutiones de conſervatione pecuniarii præſidii trigeſies centenûm millium nummûm aureorum in Arce S. Angeli depoſitorum innovavit & confirmavit. Archiconfraternitatem *B. Mariæ de Suffragio*, ad orandum pro liberatione Animarum in Purgatorio detentarum, approbavit. Alias Litanias, præter antiquiſſimas & communes in Breviariis, Miſſalibus, Pontificalibus ac Ritualibus contentas, ac Litanias de Beata Virgine in Æde Lauretana decantari ſolitas, edi, vel in Eccleſiis, Oratoriis, Supplicationibus uſurpari prohibuit, abſque licentia & approbatione Congregationis Sacrorum Rituum. Capuccinos Sacerdotes temperatâ *Gregorii XIII.* Conſtitutione, ad Confeſſiones audiendas admiſit. Annum milleſimum ſexcenteſimum, Jubilæo celebrem, multis admirandæ pietatis documentis, exemplíſque conſecravit Religioſiſſimus Pontifex. Viros eruditos fovit, Beneficiis honeſtavit, ad Eminentiſſimam Dignitatem promovit.

Congregatio De Auxiliis.

III. Ferventiſſimarum *De Auxiliis Divinæ Gratiæ* Concertationum inter doctiſſimos Societatis Jeſu & Ordinis FF. Prædicatorum Theologos ſpectator eſſe voluit & auditor, graviſſimas illas controverſias, ſi Superis placuiſſet, finiturus. Quam in partem propenderet, Scripto quodam ſuo, veluti præjudicio palam fecit, ac celeberrimæ Congregationis Acta, quæ Romæ in Bibliotheca Angelica Eremitarum S. Auguſtini, & Lutetiæ Pariſiorum in Colbertina Bibliotheca MSS. ſervantur, ſatis produnt. ſed alia ſunt hominum, alia Dei conſilia; controverſias nondum definitioni maturas, & quæ etiamnum ſalvâ Fide, utinam & ſalvâ ſemper charitate, ingenia Theologorum exercent, Divina Providentia *Clementis* obitu, qui inter hæc accidit, ſuſpenſas manere voluit. His tandem diſputationibus, & Congregationi eo de argumento habitæ finem impoſuit *Paulus V.* Clementis VIII. Succeſſor, anno MDCVI. ineunte, ſcholaſticis hiſce controverſiis eodem in ſtatu relictis, in quo ante Congregationem *De Auxiliis* erant.

Opinio de Confeſſione per literas abſenti Sacerdoti facta, & Abſolutione ab eodem abſente data, à Clemente VIII. damnatur.

Non idem fuit alterius, controverſiæ, circa Confeſſionem abſenti Sacerdoti per literas ſeu internuntium factam, & Abſolutionem ab eodem abſente obtentam, exitus. Auditis enim Theologorum ſuffragiis, & re cum Dominis Cardinalibus contra Hæreticam Pravitatem Generalibus Inquiſitoribus maturè ac diligenter conſideratâ, Clemens VIII. die XX. Julii MDCII. *Hanc Propoſitionem, ſcilicet, Licere per literas ſeu internuntium Confeſſario abſenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente Abſolutionem obtinere, ad minus uti falſam, temerariam, & ſcandaloſam, damnavit ac prohibuit. Præcepitque ne deinceps iſta propoſitio publicis privatíſve lectionibus, concionibus, & congreſſibus doceatur, neve unquam, tanquam aliquo caſu probabilis, defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo reducatur. Quòd ſi quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut de ea etiam diſputativè tractaverit (niſi forſan impugnando) vel ad praxim directè ſeu indirectè deduxerit, præter excommunicationem latæ ſententiæ, quam ipſo facto incurrat, & à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam Dignitate fulgente, etiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Majori Pœnitentiario, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice abſolvi, aliis etiam pœnis arbitrio infligendis ſubjaceat.* Sic habet Decretum Congregationis Inquiſitionis editum Tomo III. Bullarii Romani pag. 132. & à *Clemente VIII.* approbatum.

Clementis VIII. Cardinales.

IV. Obiit Maximus Pontifex die tertia Martii anno MDCV. ætatis LXIX. ceu LXX. Corpus ejus temporario tumulo in Vaticana Baſilica conditum, *Paulus V.* in monumentum, quod ipſi grati animi ergo magnificentiſſimè extruxerat, tranſtulit. Viros meritis excellentes in Sacrum Collegium adlegit *Clemens VIII.* ſcilicet *Lucium Saxum*, Neapolitanum, Ripætranſonis Epiſcopum, ampliſſimis in Aula Muneribus ſub Julio III. Pio IV. Pio V. Gregorio XIII. Sixto V. Urbano VII. Gregorio XIV. & Innocentio IX. cum laude functum. *Franciſcum Toletum*, Hiſpanum, patria Cordubenſem, Societatis Jeſu Theologum doctiſſimum, Concionatorem ferventiſſimum, probatiſſimæ pietatis ac prudentiæ virum. *Petrum Aldobrandinum*, in quo curſum virtutum ætatis curſu velociorem fuiſſe teſtatur Arnaldus Cardinalis Oſſatus. *Cynthium Paſſerum*, ex Sorore Nepotem, utriuſque Signaturæ Referendarium. *Silvium Sabellum*, primò Archiepiſcopum Roſſanenſem, deinde Patriarcham Conſtantinopolitanum, & Avenionenſem Prolegatum. *Laurentium Priulum*, Patriarcham Venetum. *Franciſcum Mariam Tauruſium*, Politianum, pietate, doctrinâ, & ſacrâ facundiâ præſtantem, Avenionenſem Archiepiſcopum, ex Congregatione Preſbyterorum Oratorii Romani aſſumptum. *Octavium Bandinum*, Florentinum, multiplici doctrinâ excultum, Firmanum Archiepiſcopum. *Franciſcum Cornelium*, Patritium Venetum, Epiſcopum Tarviſinum. *Annam d'Eſcars de Givry*, Gallum, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctorem Theologum, Lexovienſem Epiſcopum, ex Ordine *S. Benedicti*, & *S. Benigni* Abbatiâ aſſumptum, poſtea Metenſem Præſulem. *Joannem Franciſcum* ex Comitibus *Blandratæ* & *S. Georgii*, qui *Pio V.* Pontifice Maximo utriuſque Signaturæ Referendarius, cum Cardinali Alexandrino Legato inſigniores Chriſtiani nominis regiones peragraverat, ſub eodem & *Gregorio XIII.* plurimas Eccleſiaſticæ Ditionis urbes, Noceriam, Camerinum, Bononiam: Provinciaſque, ſemel Umbriam, bis Flaminiam, bis Picenum, ipſam denique Romam egregiè adminiſtraverat, & à *Sixto V.* ad Aquenſem in Inſubribus Epiſcopatum promotus fuerat, Faventinum poſtea Præſulem. *Camillum Burghеſium*, Nobilem Romanum, Apoſtolicæ Cameræ Auditorem, à *Gregorio XIV.* in Hiſpanias Legatum. *Cæſarem Baronium*, Soranum, morum ſanctimoniâ & eruditione illuſtrem, *S. Philippi Nerii* in Oratorio Romano diſcipulum, ipſi *Clementi VIII.* à Confeſſionibus, Annalium Eccleſiaſticorum Parentem, Protonotarium Apoſtolicum. *Laurentium Blanchetium*, Nobilem Bononienſem, Romanæ Rotæ Duodecimvirum, Cardinalis Aldobrandini in Germanica Legatione comitem & adjutorem, virum Juris Conſultiſſimum. *Franciſcum de Avila*, Hiſpanum, Toletanum Archidiaconum, ejuſdem civitatis Apoſtolicum Inquiſitorem, & Commiſſarium Generalem *Cruciatæ*, in Sacris Literis

egregiè eruditum. *Ferdinandum Ninnum De Guevara*, Hiſpanum, claritate generis, ſtudiis literarum, & civilium rerum uſu inſignem, Regni Granatenſis Præſidentem, poſtea Hiſpalenſem Archipræſulem, & Generalem per Hiſpaniam Inquiſitorem. *Bartholomæum Caſium*, Nobilem Romanum, Apoſtolicæ Cameræ Theſaurarium Generalem. *Franciſcum Manticam*, Utinenſem, Juris utriuſque peritiſſimum, Apoſtolici Palatii Auditorem, qui Romanæ Rotæ Deciſiones conſcripſit. *Pompeium Arigonium*, Romanum, Cauſarum Apoſtolici Palatii Auditorem, poſtea Beneventanum Archiepiſcopum. *Andream Perettum de Montalto*, *Sixti V.* affinem. *Philippum Vuilhelmum*, Ducis Bavariæ filium, Ratiſponenſem Epiſcopum electum. *Bonifacium Bevilaquam*, Ferrarienſem, ex utriuſque Signaturæ Referendario, & Camerini Gubernatore, Conſtantinopolitanum Patriarcham. *Bernardum de Sandoval & Roias*, Hiſpanum, Rodriocopolitanum Epiſcopum, deindè Toletanum Archipræſulem, Summum Caſtellæ Cancellarium, & Generalem Inquiſitorem. *Alphonſum Vicecomitem*, virum ſcientiâ Juris præſtantiſſimum, Cervjenſem Epiſcopum, ſummo Chriſtianæ Reipublicæ bono ad Imperatorem, alióſque Principes Nuntium Apoſtolicum. *Dominicum Tuſchum*, Juris peritiſſimum, Tiburtinum Epiſcopum, & Almæ Urbis Gubernatorem. *Arnaldum Oſſatum*, Gallum, Caſſanaberii Auxitanæ Diœceſis pago natum, *Henrici IV.* Galliæ Regis ad ejus Abſolutionem à *Clemente VIII.* poſtulandam, cum Illuſtriſſimo *Perronio* Procuratorem; Epiſcopum Rhedonenſem, deinde Baiocenſem. *Paulum Æmilium Zacchium*, Ligurem, inter ſui temporis Juriſperitos vix ulli ſecundum, Protonotarium ex participantibus, Apoſtolicæ Cameræ Commiſſarium, & ad Hiſpaniarum Regem Nuntium Apoſtolicum. *Franciſcum à Dietrichſtain*, Nobilem Bohemum, exquiſiti ingenii, & ſingularis honeſtatis virum, ipſius *Clementis VIII.* familiaritate digniſſimum, poſtea Marcomannorum in Moravia Antiſtitem, ac ſacri Romani Imperii Principem. *Silvium Antonianum*, Romanum, Pontificii Cubiculi Magiſtrum, & Secretis Brevibus Præfectum, politioris literaturæ, conſtantis pietatis, prudentiæ & induſtriæ in rebus agendis ſingularis, moderationis eximiæ laude conſpicuum. *Robertum Bellarminum*, Politianum, *Marcelli II.* Nepotem, Societatis Jeſu Profeſſorem, pietate & doctrinâ admirabilem, Fidei Catholicæ propugnatorem acerrimum, Hæreticorum Malleum, Capuanum deinde Archiepiſcopum. *Bonviſinem Bonviſium*, Patritium Lucenſem, utriuſque Signaturæ Referendarium, Cameræ Apoſtolicæ Duodecimvirum, Provinciæ Patrimonii Prolegatum, Exercitûs Pontificii in Pannonia Quæſtorem Summum, deinde Barenſium Archiepiſcopum. *Franciſcum Deſcoubleau de Sourdis*, Gallum, Burdegalenſem Archiepiſcopum. *Alexandrum Eſtenſem*, Cæſaris Mutinenſis Ducis fratrem. *Joannem Baptiſtam Detum*, Patritium Florentinum. *Silveſtrum Aldobrandinum* Florentinum, ipſius *Clementis VIII.* Pronepotem. *Seraphinum Olivarium Razalium*, Gallum, patria Lugdunenſem, ex Romanæ Rotæ Decano Patriarcham Alexandrinum. *Dominicum Ginnaſium*, Bononienſem, Juris peritiſſimum, pluribus in Curia Muneribus præclarè geſtis, Archiepiſcopum Sipontinum, & in Hiſpanias Apoſtolicum Nuntium allegatum, *Antonium Zapatam*, Hiſpanum, Burgenſem Archiepiſcopum. *Philippum Spinellum*, ex Ducibus Seminariæ, & Principibus Cariatti Archiepiſcopum Coloſſenſem, Epiſcopum Policaſtrenſem primùm, tum Averſanum, Apoſtolicæ Cameræ Clericum, & Legatum apud Cæſarem, apud Ferrarienſes ſumma cum poteſtate Prolegatum, aliiſque egregia cum laude Muneribus adminiſtrandis clariſſimum. *Carolum de Comitibus*, Romanum, Anconitanum Epiſcopum, Nuntium Apoſtolicum ad Cæſarem, Legatum Avenionenſem. *Bernardum Maczieiowſki*, Polonum, *Sigiſmundi III.* Polonorum Regis quondam ad *Sixtum V.* Oratorem, Gneſnenſem Archiepiſcopum. *Carolum Madrutium*, Tridentinum Epiſcopum & Principem. *Jacobum Davy Perronium*, Gallum, ſacræ prodigium eruditionis, Ebroïcenſem Epiſcopum, Hæreticorum debellatorem, Scriptis doctiſſimis in poſterorum memoriâ victurum, Converſionis *Henrici IV.* Francorum Regis ad Catholicam Fidem adjutorem, præcipuum, ejuſdémque reconciliationis & expiationis apud *Clementem VIII.* ſedulum fideléinque Promotorem. *Innocentium Bubalum de Cancellariis*, Nobilem Romanum, Camerinum Epiſcopum, Sedis Apoſtolicæ ad *Henricum Magnum*, Regem Chriſtianiſſimum, Nuntium. *Joannem Delphinum* Nobilem Venetum, Sereniſſimæ Reipublicæ apud Sedem Apoſtolicam Oratorem, Divi Marci Procuratorem, tunc Vicentinum Epiſcopum. *Jacobum Sameſium*, Camerinum, in utroque Jure peritum, Protonotarium Apoſtolicum, in graviſſimis negotiis expediendis induſtrium. *Erminium Valentem*, Trivii in Umbria natum, Legum Doctorem, *Petro* Cardinali *Aldobrandino Clementis VIII.* Nepoti à Secretis, Baſilicæ S. Petri Canonicum, poſtea Faventinum Epiſcopum. *Hieronimum Agucchium*, Bononienſem, utriuſque Signaturæ Referendarium, qui Sedi Apoſtolicæ triginta ferè annos variis in locis operam ſtrenuè navaverat. *Hieronymum Pamphilium*, Rotæ Decanum, & Pœnitentiariæ Regentem. *Ferdinandum Tabernam*, Nobilem Mediolanenſem, Almæ Urbis Præfectum, deinde Novarienſem Epiſcopum. *Anſelmum Marzatum*, Monopolitanum, Ordinis Capuccinorum Profeſſorem, Concionatorem Apoſtolicum. *Joannetinum Doria*, Genuenſem, poſtea Panormitanum Archiepiſcopum. *Carolum Emmanuëlem Pium*, primariæ apud Ferrarienſes Nobilitatis.

CAPUT II.

DE HÆRESIBUS XV. ET XVI. SÆCULI.

ARTICULUS I.

DE HÆRESI HUSSITARUM.

§. I.

De illius Origine, Auctore, præcipuiſque Defenſoribus, & variis Factionibus.

CUM acerbi ſchiſmatis incendio Romana conflagraret Eccleſia, regnante in Bohemia *Vuenceſlao*, cui vinum cœteræque voluptates dominabantur magis, quàm ipſe ſubditis, anno circiter milleſimo quadringenteſimo-octavo, Huſſitica Hæreſis Pragæ erupit ex *Joannis Vuitcleffi* libris peſtilentiſſimis à *Joanne Hus* Preſbytero, & in Academia Pragenſi Magiſtro Artium, deinde Rectore,

Rectore, excitata: cujus prædicationi orta inter Academiæ Magiſtros æmulatio occaſionem dedit, ut *Æneas Sylvius*, *Dubravius*, & *Cochlæus* commemorant. Rexerant Scholam Pragenſem uſque in ea tempora Teutones: id moleſtiſſimum Bohemis fuit, hominibus naturâ ferocibus atque indomitis. Ex quibus vir quidam genere nobilis, ex domo quam *Putridi Piſcis* vocant, Oxonii in Anglia ſtudens, cùm *Joannis Vvickleffi* librum offendiſſet, *De Realibus Univerſalibus* inſcriptum, alióſque De Jure Civili & Divino, De Eccleſia, De diverſis quæſtionibus contra Clerum, eorum exemplaria velut pretioſum theſaurum patriæ ſuæ intulit. Venenata Scripta pleráque damnati Hæſiarchæ eodem penè tempore attulerat *Petrus Payne* Vvickleffiſta, ex Anglia profugus. Multa deſcripta ſunt exemplaria, & cum Academicis Bohemis, qui Teutonicos odio immani proſequebantur, communicata. Hos inter eminebat Magiſter *Joannes*, obſcuro loco natus, ex villa *Hus*, quod *anſerem* ſignificat, cognomentum mutuatus. Hic cùm eſſet ingenio peracri, & linguâ diſertâ, multúmque Dialecticis oblectaretur, & peregrinas opiniones amaret, avidè admodum Vvicklefianam doctrinam hauſit, novíſque dogmatibus Teutonicos Magiſtros vexare cœpit, qui in Academia prævalebant, ut importunè laceſſiti diſcederent, & Scholæ regimen Bohemis relinquerent. *XLV. Vvickleffi* Articulos damnaverat Pragenſis Academia, primò in Generalibus Univerſitatis Comitiis; deinde in Comitiis Facultatis Theologicæ, tertiò in Congregatione totius Nationis Bohemicæ in Domo ad Nigram Roſam celebrata. Deliberationi ac Sententiæ tam ſolemni, cui & ipſe ſubſcripſerat, contradicere non audebat *M. Joannes Hus*, in privatis tamen congreſſibus non deſtitit Vvickleffico veneno plurimos inficere, cúmque flagraret vehementi in Teutonicos odio & invidia, quos velut aggerem ſuis oppoſitum molitionibus removere cogitabat, Bohemis ſuis perſuaſit, ut *Vvenceſlao* ſuggererent, operæ pretium eſſe ut Pragenſis Academia juxta Pariſienſis Inſtitutum moréſque regeretur. In quatuor Nationes ab initio diviſa erat Pragenſis Univerſitas, Bohemicam, Saxonicam, Bavaricam, & Polonicam, quæ honoribus, privilegiis, & emolumentis æquo jure fruebantur. A Rege facilè impetratum eſt, ut Bohemica cæteris anteferretur; ipſaque una tantùm juris haberet, quantùm reliquæ tres ſimul junctæ, & ſub Nationis Teutonicæ nomine deinceps confundendæ. Vexati Bohemorum violentiâ Teutonici, una die ſupra duo millia Pragam reliquêre, nec multò poſt ad tria millia ſecuti, Lipſiam, trium dierum itinere à Praga diſtantem, adiere, ubi novam Academiam, faventibus Lantgravio Thuringiæ, & Marchione Miſnæ, religioſiſſimis Principibus, erexerunt. Hinc Pragenſis Academiæ ſimul & Religionis apud Bohemos ruina. Silicet *M. Joannes Hus* virus Vvickleſſicum, quod animo hauſerat, palam effundere cœpit. Cùm enim eſſet ſermone potens, & mundioris vitæ opinione clarus, concionandi munus obtinuit in celebri Templo, quod ſub nomine SS. Apoſtolorum *Matthæi* & *Matthiæ* Pragæ conditum, *Bethléem* vocabatur. Qui cùm ſe libenter audiri animadverteret, multa ex libris *Joannis Vvickleffi* in medium attulit, aſſerens in eis omnem veritatem contineri, adjiciénſque crebrò inter prædicandum, ſe poſtquam ex hac luce migraret, in ea loca proficiſci cupere, ad quæ *Vvickleffi* anima perveniſſet, quem virum fuiſſe bonum, ſanctum, cœlóque dignum non dubitaret. Nec ore tantùm, ſed & calamo impia illius Hæreſiarchæ Dogmata propagavit *Huſſus*, aliquot ejus libris in linguam Bohemicam tranſlatis, quos vel magni muneris loco mittebat ad potentiores Laïcos: Et quidem non ſolùm ad Proceres Bohemiæ, ſed etiam ad vicinos ejuſdem linguæ peritos Moravos: atque adeo ad Moraviæ Principem Marchionem *Jodocum*, quatuor libros *Trialogi* vernaculo idiomate donatos tranſmiſit. *Huſſum* Clerici plerique ære alieno gravati, ſceleribus ac ſeditionibus inſignes ſequebantur, qui rerum novitate ſe pœnas evaſuros confidebant. His & nonnulli doctrinâ celebres ſunt adjuncti, qui cùm in Eccleſia conſequi Dignitatem non potuiſſent, iniquo animo ferebant Sacerdotia majorum cenſuum iis committi, qui quamvis nobilitate præirent, ſcientiâ tamen inferiores viderentur. Excæcavit eos invidia, ut qui viderant, non viderent; & qui intellexerant, non intelligerent. Proruperunt in blaſphemias, cúmque in quoſdam vitioſos & indoctos Sacerdotes jure forſan invehi poſſent, odio & invidia perciti in omnes, latrare cœperunt, adeò ut nec Sedi Apoſtolicæ parcerent. Hos inter doctrinâ & eloquentiâ eminebant *Hieronymus Pragenſis*, & *Jacobellus Miſnenſis*, qui ad *S. Michaelis* per id tempus Conciones magno cum populi plauſu habebat. Cùm illo congreſſus *Petrus Dreſdenſis*, mirari ſe ait doctum piúmque virum, qui Sacra Eloquia plebibus exponeret, errorem illum non animadvertiſſe, qui circa Euchariſtiæ Communionem in Eccleſiam irrepſiſſet, in qua ſub una tantùm ſpecie Corpus Chriſti populo miniſtraretur, cùm apud Joannem Evangeliſtam ſub duplici ſpecie ſumi jubeatur, dicente apud eum Salvatore: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*. His affectus *Jacobellus*, cùm evolutis SS. Patrum Codicibus, *Dionyſii* præſertim & *Cypriani*, Communionem Calicis laudatam inveniſſet, commovere populum cœpit, ne deinceps Communionem ſub utraque ſpecie, ſine qua nemo ſalvari poſſet, negligeret. Huic *Joannes Hus*, ejúſque aſſeclæ conſenſere, incredibili geſtientes lætitia, quòd Articulum inveniſſent in Evangelio (ut putabant) fundatum, per quem Romanæ Sedi vel ignorantiæ vel nequitiæ labem inurere poſſent. Hunc errorem Huſſitæ Bohemi pertinaciſſimè ſemper propugnarunt; quamvis cæteros pleróſque deſeruerint, maximè Vvickleffiticos, & propterea *Calixtini* etiam appellati fuêre.

Dreſda Miſniæ oppidum, ad Albim ſitum.

II. Verùm in retinendis *Joannis Hus* erroribus, & *Vvickleffi* Articulis ab ipſo approbatis, conſtantiores fuere *Thaboritæ*, ſic à loco quodam natura munitiſſimo appellati, quem ad Luſinitium amnem *Joannes Ziſca* Dux Huſſitanum occupavit, mœnibus cinxit, extructíſque domibus, Civitati *Thabor* nomen indidit, comitéſque ſuos Fratres *Thaboritas* appellari voluit, tanquam cum tribus Apoſtolis Transfigurationis Chriſti in Monte teſtes fuiſſent, ibíque ſua dogmata didiciſſent, quæ Fidei veritates appellabant. Hi poſt *Huſſi* mortem bellum in Catholicos immane geſſere, Templa & Monaſteria eripientes, evertentes, incendentes, Viros Eccleſiaſticos & Monachos contrucidantes. Tyrannidem arripuit *Ziſcha*, mortuo *Vvenceſlao* Rege, tùm *Sigiſmundus* Imperator Regnum Bohemicum adiiſſet, quem multis prælíis laceſſivit, & ad pacem compulit indecoram. *Thaboritis* crudelitate non impares *Orebitæ*, factio altera, adversùs quam *Martinus V.* Pontifex Maximus nominatim bellum ſacrum decrevit. Neque tamen in plures annos extirpari potuit. Hujus Sectæ homines, quoties Sacerdotes noſtros intercepe-

re, aut igne cremaverunt, aut nudos rigenti hyeme ſuper glaciem colligatos dimiſere: quos parvi momenti exiſtimarunt, diſſectis vicilibus abire permiſerunt. Hi territorium Greſenſe præſertim, vicinâſque gentes Romanæ Eccleſiæ cultum obſervantes, magnis cladibus affecere. Mortuo *Ziſcha*, ſciſſi ſunt in duas factiones *Thaborita*. Alii *Procopium Magnum*, quem *Raſum* quoque vocavere, ſibi Ducem præfecerunt. Alii nullum inveniri poſſe dictitantes *Ziſcha* parem, ſelectis paucis, qui communi conſilio rem bellicam adminiſtrarent, ſeſe *Orphanos* appellavere, quos inter potior habitus eſt *Procopius* cognomento Minor. Atque ita *Thaborita* in duos Exercitus diviſi; alii vetus nomen retinuere; alii, ob mortem Ducis, *Orphanorum* inditum nomen. Qui etſi aliquando inter ſe diſſentirent, ubi tamen extrinſecùs vis ingruit, junctis viribus in unis caſtris ſe defenderunt. Egrediebatur ille in Sileſiam, iſte Moraviam populabatur, vicinâſque regiones aſſiduis excurſionibus infeſtabant. Theutones per circuitum habitantes, alios *Philiſteos*, alios *Idumeos*, & *Moabitas* vocabant, Bohemiam *Terram Promiſſionis* eſſe dicebant. Tertium, *Orebitarum* Exercitum duxit *Bredricus*, Presbyter Straſmicenſis, natione Moravus, qui ſpreta Religione Catholica, calcatóque Pontificio Jure, uxorem publicè duxit. Horum omnium teſtes ſunt *Æneas Sylvius* in Hiſtoria Bohemica, *Joannes Dubravius* Olomucenſis Epiſcopus Lib. xxiii. & *Joannes Cochleus* Lib. 1. Hiſtoriæ Huſſitarum.

§. II.

De Erroribus Joannis Hus & Huſſitarum.

I. Triginta præcipuos errores *Huſſus* propugnavit, docuit, prædicavit, ut conſtat ex ipſius Scriptis, & ex Concilio Conſtantienſi, Seſſione xv. ubi his verbis referuntur:

1. *Unica eſt Sancta Univerſalis Eccleſia, quæ eſt Prædeſtinatorum univerſitas... Univerſalis Sancta Eccleſia tantùm eſt una, ſicut tantùm eſt numerus unus omnium Prædeſtinatorum.* Utramque propoſitionem expreſsè habet in Tractatu *De Eccleſia*, edito anno mccccxiii. Cap. 1. & 2. Præſcitos tamen in Eccleſia eſſe fatetur, quamvis de Eccleſia tanquam partes eſſe neget, ſicut phlegmata ſunt in humano corpore, non de corpore.

2. *Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecerit actus quoſdam actibus Eccleſiæ malignantium conſimiles.* Habetur in eodem Libro Cap. 3. Præmittit tamen quòd duplex eſt gratia, ſcilicet prædeſtinationis vitæ æternæ, à qua præordinatus non poteſt finaliter excidere. Alia gratia eſt ſecundùm præſentem juſtitiam, quæ nunc adeſt, & alio tempore abeſt, quia nunc accidit, & nunc excidit. Et prima gratia facit filios Eccleſiæ Sanctæ univerſalis, & facit hominem quodammodo in infinitum perfectiorem quàm ſecunda: quia infinitum bonum confert ad perpetuò fruendum, & non ſic ſecunda. Et prima facit filios hereditatis æternæ, ſed ſecunda facit Deo acceptos Officiales temporales. Unde videtur eſſe probabile, quòd ſicut *Paulus* fuit ſimul blaſphemus ſecundùm præſentem injuſtitiam, & de ſancta Matre Eccleſia, & cum hoc fidelis atque in gratia ſecundùm prædeſtinationem vitæ æternæ: ſic *Iſcarioth* fuit ſimul in gratia ſecundùm præſentem juſtitiam, & nunquam de Sancta Matre Eccleſia ſecundùm prædeſtinationem vitæ æternæ, cùm defuit ſibi illa Prædeſtinatio.

3. *Præſciti non ſunt partes Eccleſiæ, cùm nulla pars ejus ab ea finaliter excidat, eò quòd prædeſtinationis charitas, quæ ipſam ligat, non excidit.* Legitur loco mox laudato.

4. *Duæ naturæ, divinitas & humanitas, ſunt unus Chriſtus.* Legitur conceptis terminis in eodem Libro, Cap. 4.

5. *Præſcitus etſi aliquando ſit in gratia ſecundùm præſentem juſtitiam, tamen nunquam eſt pars Sanctæ Eccleſiæ: & prædeſtinatus ſemper manet membrum Eccleſiæ, licet aliquando excidat à gratia adventitia, ſed non à gratia prædeſtinationis.* Legitur cap. 5. ejuſdem Libri in Reſponſione ad quintam confirmationem.

6. *Sumendo Eccleſiam pro convocatione Prædeſtinatorum, ſive ſint in gratia, ſive non, ſecundùm præſentem juſtitiam, iſto modo Eccleſia eſt Articulus Fidei.* (Cap. 7. ejuſdem Libri)

7. *Petrus non fuit, nec eſt Caput Eccleſiæ Sanctæ Catholicæ.* (Cap. 9. ejuſdem Libri) Quod eo ſenſu ſe negare ſignificat, quo ſolus Chriſtus eſt Caput Eccleſiæ Prædeſtinatorum, ſicut ipſe ſolus eſt perſona in illa Eccleſia digniſſima, conferens ei & membris ejus motum & ſenſum in vitam gratiæ. Fatetur nihilominus *Petrum* fuiſſe Capitaneum Apoſtolorum, fundamentum Eccleſiarum, primum inter Apoſtolos, ſecundùm aliquam prærogativam; & fuiſſe Caput totius Eccleſiæ, quam regebat doctrinâ & exemplo. Addit; *Petrum* non auſurum ſe aſſerere Caput Sanctæ Eccleſiæ Catholicæ, eò quòd nec totam rexit, nec totam dignitate præceſſit, nec Sponſus ipſius Eccleſiæ Catholicæ fuit. Chriſtum autem conſtituiſſe *Petrum* poſt ſe Capitaneum & Paſtorem, ob præeminentiam virtutum ad regendam Eccleſiam. Aliter enim Sapientia Patris improvidè eum conſtituiſſet Eccleſiæ ſuæ Epiſcopum. Tres autem commendat virtutes in quibus *Petrus* præcelluit, fidem, humilitatem, charitatem.

8. *Sacerdotes quomodolibet criminosè viventes Sacerdotii polluunt poteſtatem, & ſicut filii infideles ſentiunt infideliter de ſeptem Sacramentis Eccleſiæ, de Clavibus, Officiis, Cenſuris, moribus, ceremoniis, & ſacris rebus Eccleſiæ, veneratione Reliquiarum, Indulgentiis, & Ordinibus.* (Cap. 11. ejuſdem Libri)

9. *Papalis Dignitas à Cæſare inolevit, & Papæ præfectio & inſtitutio à Cæſaris potentia emanavit* (Cap. 13. ejuſdem Libri) Ibidem ſex iſtas propoſitiones velut *indoctorum nugas* ſugillat. Primam: *Papa eſt Caput Sanctæ Romanæ Eccleſiæ.* Secundam: *Collegium Cardinalium eſt corpus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ.* Tertiam: *Papa eſt manifeſtus & verus Succeſſor Principis Apoſtolorum Petri.* Quartam: *Cardinales ſunt manifeſti & veri Succeſſores Collegii aliorum Apoſtolorum Chriſti.* Quintam: *Pro regimine Eccleſiæ per univerſum mundum oportet ſemper manere hujuſmodi manifeſtos veros Succeſſores in tali Officio Principis Apoſtolorum Petri, & aliorum Apoſtolorum Chriſti.* Sextam: *Non poſſunt inveniri vel dari ſuper terram alii tales Succeſſores, quàm Papa exiſtens Caput, & Collegium Cardinalium exiſtens corpus Eccleſiæ Romanæ.* Quas propoſitiones hoc ratiocinio refellere ſibi videtur. Omnis veritas in Religione Chriſti ſequenda, & ſolùm ipſa, vel eſt veritas à ſenſu corporeo cognita, vel ab intelligentia infallibili inventa, vel per revelationem cognita, vel in divina poſita Scriptura: Sed nullus ſex punctorum eſt veritas à ſenſu corporeo cognita, vel ab intelligentia infallibili inventa, vel per revelationem cognita, vel in divina poſita Scriptura: Igitur nullus ſex punctorum eſt veritas in Chriſti Religione ſequenda.

10. *Nullus ſine revelatione aſſereret rationabiliter de ſe vel de alio, quòd eſſet caput particularis Sanctæ Eccleſiæ: nec Romanus Pontifex eſt caput Romanæ Eccleſiæ.* (Ibidem.)

11. *Non oportet credere, quòd iſte, quicumque eſt particularis Romanus Pontifex, ſit Caput cujuſcumque particularis Eccleſiæ Sanctæ, niſi Deus eum prædeſtinaverit* (Ibidem)

12. *Nemo gerit vicem Chriſti, vel Petri, niſi ſequatur eum in moribus; cùm nulla alia ſequela ſit pertinentior, nec aliter à Deo recipiat procuratoriam poteſtatem: quia ad illud Officium Vicarii requiritur & morum conformitas, & inſtituentis auctoritas.* (Cap. 14. ejuſdem Libri)

13. *Papa non eſt manifeſtus & verus Succeſſor Principis Apoſtolorum Petri, ſi vivit moribus contrariis Petro: & ſi quærit avaritiam, tunc eſt Vicarius Judæ Iſchariotis. Et pari evidentiâ Cardinales non ſunt manifeſti & veri Succeſſores Collegii aliorum Apoſtolorum Chriſti, niſi vixerint more Apoſtolorum, ſervantes Conſilia & Mandata Domini Jeſu Chriſti.* (Ibidem)

14. *Doctores ponentes quòd aliquis per Cenſuram Eccleſiaſticam emendandus, ſi corrigi noluerit, Judicio ſeculari eſt tradendus, pro certo ſequuntur in hoc Pontifices, Scribas, & Phariſæos, qui Chriſtum nolentem eis obedire in omnibus, dicentes,* Nobis non licet interficere quemquam, *ipſum ſeculari Judicio tradiderunt, eò quòd tales ſunt homicidæ graviores quàm Pilatus.* (Cap. 16. ejuſdem Libri)

15. *Obedientia Eccleſiaſtica, eſt obedientia ſecundùm adinventionem Sacerdotum Eccleſiæ, præter expreſſam auctoritatem Scripturæ.* (Cap. 17. ejuſdem Libri)

16. *Diviſio immediatè humanorum operum eſt, quòd ſint vel virtuoſa, vel vitioſa: quia ſi homo eſt virtuoſus, & agat quidquam, tunc agit virtuosè; quia ſicut vitium quod crimen dicitur, ſive peccatum mortale, inficit univerſaliter actus hominis vitioſi, ſic virtus vivificat omnes actus hominis virtuoſi.* (Cap. 19. ejuſdem Libri)

17. *Sacerdos Chriſti vivens ſecundùm Legem ejus, & habens notitiam Scripturæ, & affectum ad ædificandum populum, debet prædicare non obſtante prætenſa Excommunicatione… Quòd ſi Papa vel aliquis Prælatus mandat Sacerdoti ſic diſpoſito non prædicare, non debet obedire ſubditus.* (In fine ejuſdem capitis)

18. *Quilibet Prædicantis officium de mandato accipit, qui ad Sacerdotium accedit, & illud mandatum debet exequi, prætenſa Excommunicatione non obſtante* (ibidem) Duas iſtas poſtremas Propoſitiones pariter propugnat in *Determinatione De Prædicatione & Auditione verbi Dei*, facta anno MCCCCXIII. ſeu in *Defenſione quorumdam Articulorum Joannis Vvicklef.*

19. *Per Cenſuras Eccleſiaſticas Excommunicationis, Suſpenſionis & Interdicti, ad ſui exaltationem Clerus Populum Laicalem ſibi ſuppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit & viam præparat Antichriſto. Signum autem evidens eſt, quòd ab Antichriſto tales procedant Cenſuræ, quas vocant in Proceſſibus ſuis fulminationes, quibus Clerus principaliſſimè procedit contra illos, qui denudant nequitiam Antichriſti, quam Clerus maximè pro ſe uſurpavit* (In Tractatu *De Eccleſia*, Cap. 23.)

20. *Si Papa eſt malus, & præſertim ſi eſt præſcitus, tunc ut Judas Apoſtolus eſt diabolus, fur, & filius perditionis: & non eſt Caput ſanctæ militantis Eccleſiæ, cùm nec ſit membrum ejus.* Habetur in Reſponſione *Joannis Hus* ad Scripta Magiſtri *Stephani Paletz*, Decani Theologicæ Facultatis Pragenſis; pag. 258. hoc excepto quòd ſic enunciatur propoſitio: *Quomodo eſt Caput ſanctæ militantis Eccleſiæ?* &c. ſed idem A eſt ſenſus propoſitionis prout à Concilio refertur; & ab *Huſſo* aſſeritur.

21. *Gratia Prædeſtinationis eſt vinculum, quo corpus Eccleſiæ & quodlibet ejus membrum jungitur Chriſto Capiti inſolubiliter.* (Ibidem, pag. 257.)

22. *Papa vel Prælatus malus & præſcitus, eſt æquivocè Paſtor, & verè fur & latro.* (Ibidem, pag. 258.)

23. *Papa non debet dici Sanctiſſimus, etiam ſecundùm Officium, quia aliàs Rex etiam dici deberet Sanctiſſimus ſecundùm Officium; & tortores & præcones dicerentur ſancti; imò etiam diabolus deberet dici* B *ſanctus, cùm ſit Officiarius Dei.* (Ibidem, fol. 258. verſo.) Romanum Pontificem *Antichriſtum* appellavit, Libro *De Antichriſto & membrorum ejus Anatomia*, quem edidit ac Luthero dicavit *Otho Brunfelſius*, anno MDXXIV. & in Sermonibus *De Antichriſto.*

24. *Si Papa vivat Chriſto contrariè, etiamſi aſcenderet per ritam & legitimam electionem ſecundùm Conſtitutionem humanam vulgatam, tamen aliunde aſcenderet quàm per Chriſtum, dato etiam quòd intraret per electionem à Deo principaliter factam. Nam Judas Iſchariotb rite & legitime eſt electus à Deo Jeſu Chriſto* C *ad Apoſtolatum, & tamen aſcendit aliunde in ovile ovium.* (Ibidem, pag. 259.)

25. *Condemnatio XLV. Articulorum Joannis Vvicklef per Doctores facta, eſt irrationabilis, & iniqua, & malè facta, & ficta eſt cauſa per eos allegata, videlicet ex eo quòd nullus eorum ſit Catholicus, ſed quilibet eorum aut eſt Hæreticus, aut erroneus, aut ſcandaloſus.* (Ibidem, pag. 260. & in Actu pro Defenſione Libri Joannis Vvicklef *De Trinitate Sancta*, publicè celebrato anno 1410. Dominico die poſt Feſtum S. Jacobi: in *Replica contra Joannem Stokes Vvickleffi calumniatorem*, anno 1411. & in De- D fenſione quorumdam Articulorum *Joannis Vvickleff*, anno 1412.) Ægrè fert nihilominus quòd *Stephanus Paletz* ipſum & Symmiſtas *Vvickleffiſtas* appellaſſet: *Ego enim* (inquit) *fateor quòd ſententias veras, quas M. Joannes Vvicklef Sacræ Theologiæ Profeſſor poſuit, teneo, non quia ipſe dicit, ſed quia dicens Scriptura vel ratio infallibilis dicit. Si autem aliquem errorem poſuerit, nec quemcumque alium intendo in errore quantumlibet modicè imitari.* Sic loquitur in Reſponſione ad Scripta *M. Stephani Paletz*. pag. 264.

26. *Non eo ipſo quo Electores, vel major pars eo-* E *rum conſenſerit viva voce ſecundùm ritus hominum in perſonam aliquam, eo ipſo illa perſona eſt legitimè electa, vel eo ipſo eſt verus & manifeſtus Vicarius vel Succeſſor Petri Apoſtoli, vel alterius Apoſtoli in Officio Eccleſiaſtico. Unde ſive Electores bene vel malè elegerint, operibus Electi debemus credere. Nam eo ipſo quo quis copioſiùs operatur meritoriè ad profectum Eccleſiæ, habet à Deo ad hoc copioſiùs poteſtatem.* Habetur in Reſponſione *Joannis Hus* ad Scripta Magiſtri *Staniſlai de Znoyma*, Doctoris in Theologica Facultate Pragenſi, ipſius quondam Magiſtri, cap. 2. pag. 271. in fine.

F 27. *Non eſt ſcintilla apparentiæ, quòd oporteat eſſe unum Caput in ſpiritualibus regens Eccleſiam, quod ſemper cum ipſa Militante Eccleſia converſetur, & conſervetur.* (Cap. 3. ejuſdem Libri, pag. 277.)

28. *Chriſtus ſine talibus capitibus monſtruoſis, per ſuos veraces Diſcipulos ſparſos per orbem terrarum, meliùs ſuam Eccleſiam regularet.* (Ibidem, fol. 277. verſo.)

29. *Apoſtoli & fideles Sacerdotes Domini ſtrenuè in neceſſariis ad ſalutem regularunt Eccleſiam, antequam Papæ Officium foret introductum: ſic facerent deficiente, per ſummè poſſibile, Papa, uſque ad diem Judicii.* (Cap.

8. ejuſdem Libri, fol. 283. verſo.)

30. *Nullus eſt Dominus Civilis, nullus eſt Prælatus, nullus eſt Epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.* (Initio Libri contra *Stephanum Paletz*, fol. 256. & in Tractatu *De Decimis*, fol. 128, & ſequentibus.) Hos omnes Articulos ut legitimos fœtus agnovit & propugnavit *Joannes Hus* in Quæſtione contra ipſum habitâ Conſtantiæ, ut probant ejus Acta ab aliquo Bohemo ipſius Diſcipulo, qui ſe omnibus interfuiſſe ait, ſcripta.

II. Hos prætereà *Vvickleffi* Articulos expreſsè propugnavit. 1. *Illi qui dimittunt prædicare, ſive verbum Dei audire, propter Excommunicationem hominum, ſunt excommunicati, & in die Judicii traditores Chriſti habebuntur.* Hunc tuetur in Defenſione quorumdam Articulorum *Joannis Vvicklef*, ſeu in Determinatione de Prædicatione & Auditione verbi Dei facta anno 1412. 2. *Licet alicui Diacono vel Presbytero prædicare verbum Dei abſque auctoritate Sedis Apoſtolicæ, ſive Epiſcopi Catholici.* (Ibidem.) 3. *Domini temporales poſſunt ad arbitrium ſuum auferre bona temporalia ab Eccleſiaſticis habitualiter delinquentibus.* Hunc propugnavit in ſecundo Actu eodem anno habito, ſeu in Tractatu *De ablatione bonorum temporalium à Clericis.* 4. *Decimæ ſunt puræ eleemoſinæ.* Hunc defendit in tertio Actu, anno eodem, poſt Feſtum *S. Viti*, ſeu in Tractatu *de Decimis.* 5. *Si Epiſcopus vel Sacerdos exiſtat in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non conſecrat, nec baptizat..* (Ibidem, fol. 134. verſo.) At fatendum, quod res eſt, hunc Articulum in ſenſum Catholicum à *Joanne Hus* flecti, ſcilicet quòd Epiſcopus vel Sacerdos in peccato mortali exiſtens hæc non facit *dignè.* Quo ſenſu etiam explicat in Libro *De Corpore & Sanguine Chriſti.* Ad hæc, Chriſtum poteſtatem, quâ ejecit è Templo vendentes & ementes, laïcæ poteſtati ad corrigendum Clerum tribuiſſe docuit *Joannes Hus*, in *Replica contra occultum Adverſarium*, anno 1411. in die *S. Scholaſticæ* edita. 7. Item, *Libros Hæreticorum legendos, non comburendos.* Hanc propoſitionem propugnavit ſingulari Libro, *De Libris Hæreticorum legendis.*

III. Contra Indulgentias concionatus eſt, ſcripſitque, cùm *Joannes XXIII.* contra *Ludiſlaum* Apuliæ Regem Eccleſiaſticæ Ditionis urbes, oppida, caſtra, territoria infeſtantem, bellum decreviſſet, Plenariâ Indulgentiâ propoſitâ his, qui ad tuendam Eccleſiam arma induerent, anno MCCCCXII. Extat inter *Joannis Hus* Opera Diſputatio hoc anno habita *adversùs Indulgentias Papales.* Quo in Opere has Propoſitiones ſtatuit ac propugnat. 1. *Sacerdotes Chriſti habent poteſtatem verè pœnitentes abſolvere à pœna & à culpa.* 2. *Non tamen debent abſolvere ſub hac forma, nec abſolvendi debent illud expetere, niſi hoc ſpecialiter fuerit revelatum.* 3. *Nemo eſt capax Indulgentiæ, niſi fuerit, & de quanto fuerit dignus vel diſpoſitus per gratiam apud Deum.* 4. *Omnis recipiens tales Indulgentias, de tanto eas recipit, de quanto fuerit habilior quoad Deum.* 5. *Nullius Papæ vel Epiſcopi prodeſt Indulgentia homini, niſi de quanto priùs ſe diſpoſuerit apud Deum.* 6. *Epiſcopi Indulgentia de tanto recipienti proderit, de quanto Epiſcopus eum in Fide Chriſti inſtruxerit, & in devotionem & in amorem Dei accenderit, vel quandocumque habilem ad Indulgentiam Dei fecerit.* 7. *Sacerdotes Chriſti non habent poteſtatem donandi Indulgentias, ſecundum quantitatem temporis, niſi eis ſpecialiter fuerit revelatum.* 8. *Prælati Eccleſiæ debent in iſta veritate Catholica ſubjectos inſtruere, ne Laïci infideliter occupati circa minùs utilia attendant.* 9. *Licet ſeculari brachio pugnare, & ſibi ſubſidia ad bellandum præſtare, habitis conditionibus XVI. charitatis.* 10. *Non licet Romano Pontifici, nec expedit ſibi, vel cuicumque Epiſcopo vel Clerico pro dominatione ſeculari, vel mundi divitiis pugnare.* 11. *Quamvis non litigare pro terrenis ſit inferioribus Chriſtianis conſilium, Sacerdotibus tamen pro loco & tempore tranſit in præceptum.* 12. *Non poteſt homo ſalvari, qui peccaverit, ſine pœnitentia competenti.* 13. *Non eſt pertinens Papæ, ſubducta revelatione, cuilibet corde contrito, & ore confeſſo, dare & concedere pleniſſimam remiſſionem omnium peccatorum à pœna & à culpa.* 14. *Papa multis talibus concedit Indulgentias; quì ex ſibi dubio ſunt præſciti, & Deus nulli tali concedit tales Indulgentias, ergo Papa in talibus extollitur ſupra Chriſtum.* 15. *Papa in conceſſione Indulgentiæ uſurpat quod Deo proprium eſt, ſcilicet donare vel remittere injuriam ipſi factam.* 16. *Poſitis Indulgentiis Papalibus à pœna & à culpa, videtur quòd poteſt Papa Purgatorium deſtruere.* 17. *Temerariè Sacerdotes præconizant, ſine revelatione affirmantes Crucis erectionem eſſe licitam.* 18. *Non invenitur in Scriptura, quòd aliquis Sanctorum diceret alicui: Ego tibi peccata dimiſi, ego te abſolvi. Nec etiam inveniuntur Sancti qui donaſſent Indulgentias ſub annorum vel dierum numero, vel à pœna, vel à culpa: unde quæſivi & uſque hodie requiro, quis Sanctorum donavit Indulgentias, & non invenio.* Contra Indulgentias etiam debacchatur Sermone XXII.

Cùm Bohemiæ Rex *Vvenceſlaus*, Pontificiarum Indulgentiarum promulgationem Edicto ſanxiſſet, tres Huſſitæ, ſordidæ artis homines, Sacerdoti Indulgentias promulganti publicè obſtrepere auſi ſunt, & Papam Antichriſtum vocare, qui contra Chriſtianos Crucem decerneret. Eos è veſtigio Senatus in carcerem rapi juſſit. Populus verò arreptis armis dimitti omnes petiit. Sed pacatus Oratione Senatûs, tanquam vita captivorum in tuto eſſet, ſuam quiſque domum redire. De illis clam ſupplicium ſumptum. At cùm ſanguis extra Prætorii januam defluens indicium necis feciſſet, iterū occurrens populus interemptorum corpora rapuit, & aureo circumvoluta panno per omnes Urbis Eccleſias detulit, clamantibus ejuſdem Sectæ Sacerdotibus: *Iſti ſunt Sancti, qui pro Teſtamento Dei corpora ſua tradiderunt.* Exin cadavera in Sacrario apud *Bethleem* repoſita, quaſi Martyrum Reliquiæ aromatibus condita. Ita referunt *Æneas Sylvius* Hiſtoriæ Bohemicæ Cap. XXVI. *Dubravius* Lib. XXIII. *Cochlæus* Lib. I. *Hiſtoriæ Huſſitarum.* Suos illos diabolique Martyres *Johannes Hus* celebrat Libro *De Eccleſia*, Cap. XXI.

IV. Huſſitarum errores aliter refert *Æneas Sylvius*, Hiſtoriæ Bohemicæ Cap. XXXV. Hujus, inquit, peſtiferæ ac jampridem damnatæ factionis dogmata ſunt: 1. *Romanum Præſulem reliquis Epiſcopis parem eſſe.* 2. *Inter Sacerdotes nullum diſcrimen: Presbyterum non dignitatem, ſed vitæ meritum efficere potiorem.* 3. *Animas è corporibus excedentes, aut in æternas eveſtigio pœnas mergi, aut perpetua conſequi gaudia. Purgatorium ignem nullum inveniri: vanum eſſe orare pro mortuis, & avaritiæ Sacerdotalis inventum.* At *Johannes Hus* Libro *De Eccleſia* cap. 2. & in *Fidei ſuæ Elucidatione*, Purgatorium profitetur. 4. *Dei & Sanctorum Imagines delendas.* Id non docuit *Joannes Hus*, ſed tantùm non eſſe adorandas latriâ, Lib. contra Imaginum Adorationem. 5. *Aquarum palmarúmque benedictiones irridendas.* 6. *Mendicantium Religiones malos dæmones inveniſſe.* In Religioſos Ordines totis viribus debacchatur *Joannes Hus*, Lib. De Sacerdotum & Monachorum abominatione. 7. *Sacerdotes pauperes eſſe debere, ſolâ contentos eleemoſynâ: ſeu, Non licere Clero tempore Legis Gratiæ ſuper bonis temporalibus ſeculariter dominari.* 8. *Liberam cuique prædicationem verbi*

Dei

Dei patere Hunc &, ſequentem Articulum Huſſitæ Bohemi Concilii Baſileenſis tempore acerrunè propugnabant, ſicut & præcedentem de Cleri paupertate, ut Acta Synodi probant. 9. *Nullum capitale peccatum, quantumvis majoris mali vitandi gratiâ tolerandum.* 10. *Qui mortalis culpæ reus ſit, eum neque ſeculari, neque Eccleſiaſtica Dignitate potiri, neque parendum ei.* 11. *Confirmationem, quam Chriſmate Pontifices inducunt, & Extremam Unctionem, inter Sacramenta minimè contineri.* At *Joannes Hus* in Explicatione Epiſtolæ *S. Jacobi*, ad hunc locum capitis 5. *Infirmatur quis in vobis*, &c. Sacramentum Extremæ-Unctionis agnoſcit. 12. *Auricularem Confeſſionem nugacem eſſe: ſufficere ſua quemque Deo in cubili ſuo confiteri peccata.* Attamen & in Commentario Epiſtolæ S. Jacobi, eo quem mox indicavimus loco, & in Libello *De Pœnitentia*, Confeſſionem Sacerdoti factam partem eſſe Pœnitentiæ perfectæ docet, eámque *plenam & integram* eſſe debere. 13. *Baptiſma fluvialis unda, nullâ interjectâ ſacri olei mixturâ recipiendum.* 14. *Cœmeteriorum inanem uſum, quæſtûs causâ repertum: quacumque tegantur tellure humana corpora, nihil diſtare.* 15. *Templum Dei latè patentis ipſum mundum eſſe: coarctare Majeſtatem ejus, qui Eccleſias, Monaſteria, Oratoriáque conſtruunt, tanquam propitior in eis divina bonitas inveniatur.* Non ſic *Joannes Hus*, qui ad *Bethleem* Pragæ Sacris operabatur. 15. *Sacerdotales veſtes, Altarium ornamenta, pallas, corporalia, calices, patenas, vaſáque hujuſmodi, nihil habere momenti.* 16. *Sacerdotem quocumque loco, quocumque tempore ſacrum Chriſti Corpus conficere poſſe, petentibúſque miniſtrare: ſufficere ſi verba ſacramentalia tantùm dicat.* 17. *Suffragia Sanctorum in cœlis cum Chriſto regnantium fruſtrà impetrari, quæ juvare non poſſunt.* Contrarium aſſerit *Joannes Hus* in Fidei ſuæ Elucidatione, quam Conſtantiæ proponere intendebat. 18. *In Canonicis Horis cantandis dicendiſque fruſtra tempus teri.* 19. *Nulla die ab opere ceſſandum, niſi quæ Dominica nunc appellatur.* 20. *Celebritates Sanctorum prorſus rejiciendas.* 21. *Jejuniis quoque ab Eccleſia inſtitutis nihil ineſſe meriti.*

V. Pleraque hujuſmodi dogmata, *quæ toti Sectæ* tribuit *Æneas Sylvius*, nec *Joannes Hus*, nec Huſſitæ Pragenſes, Nobiléſque Bohemi, & Calixtini Clerici, docuerunt aut propugnarunt, ſed *Thaborita*, ut ipſemet exponit in Epiſtola *ad Joannem* S. R. E. Cardinalem *De Carvaial*, ſuam cum illis collationem referens. (Epiſt. cxxxii.) *Præmiſimus (inquit) qui Thaboritas accederent, atque ab his jus hoſpitalitatis expeterent. Acceperunt hæc læti animis Thaboritæ, dederúntque fidem, atque obviam venerunt. Res ſpectaculo digna fuit, ruſticanum & incompoſitum vulgus, quamvis urbani videri velint. Frigus erat, pluviale tempus (Nam Bohemia ſæpe miſcet æſtati hyemem) Ex illis aliqui nudi erant, ſolis tecti camiſiis, alii pelliceas tunicas induerant, alii ſella carebant, alii fræno, alii calcaribus: alteri crus ocreatum fuit, alteri nudum. Huic oculus defuit, illi manus, & (ut Virgilianis utamur verbis) Fœdum videre fuit* Populatáque tempora raptis Auribus, & truncas inhoneſto vulnere nares. *Incedendi nullus ordo, loquendi nulla modeſtia, barbaro & ruſticano ritu nos exceperunt. Obtulerunt tamen xenia, piſces, vinum, cerviſiam. Sic oppidum ingreſſi, locum vidimus. Quem niſi Hæreticorum arcem aut aſylum vocem, neſcio quo appellem nomine. Nam quæcumque deteguntur inter Chriſtianos impietatis ac blaſphemiarum monſtra, huc confugiunt, tutamentúmque habent. ubi tot ſunt hæreſes, quot capita, & libertas eſt quæ velis credere. In exteriori civitatis porta duo fuerunt ſcuta; in altero pictura erat Angeli Calicem tenentis, quaſi Communionem ſub ſpecie vini ſuaderet Populo: in altero Ziſcha pictus fuit, homo ſenex & utroque lumine caſſus. Hic olim dux Thaboritarum fuerat,* A *& alterum oculum in pueritia perdiderat, alterum hoſtili ſagittâ confixus amiſit. Ab hoc ſæpe victos Fideles aiunt, ſæpe Chriſtianorum cædes factas, complures civitates exuſtas, diruta Monaſteria, ſacras Ædes incenſas, proſtitutas Virgines & Sacerdotes occiſos. Quem Thaboritæ non ſolùm monoculum, ſed cæcum quoque ſecuti ſunt Ducem, neque abſurdè. Nam tali populo, qui nihil divinitatis intelligit, nihil religionis tenet, nihil æqui rectíque videt, quis ducatum præbere debuit niſi cæcus? Impletum eſt illud Salvatoris in eis:* Si cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in foveam cadunt. (Matt. 15. 14.) *Hic dum morti proximus eſſet, conſultarénique* B *Thaboritæ quem poſt ſe Principem deſignaret: Poſtquam, inquit,* animus à me fugerit, excoriate corpus meum, & carnes date volucribus: ex corio verò tympanum facite, atque hoc in prœlio Ducem habete. Nam quovis locorum Teutones ſonum ejus audierint, mox terga dabunt, *Ziſcham* in tympano formidantes. *Hic poſtquam obiit, Thaboritarum alii Procopium ſibi Ducem elegerunt: alii in tantum illius memoriam dilexerunt, ut neminem dignum exiſtimarent qui tanto Duci ſuccederet: aſpernatíque Principem, Orphanos ſeſe vocabant, quaſi patre carentes atque orbatos, ut qui cæcitatem non vivam tan-* C *tùm, ſed mortuam quoque colendam cenſebant, & inferos uſque ſequendam. Hunc autem veluti Numen Thaborenſes habent. Et quamvis picturas omnes abominentur, hujus tamen picturam religiosè colunt, & honorem quem Chriſto negant, concedunt Ziſcæ. Horum ſecta peſtifera & abominabilis eſt, ac ſummo digna ſupplicio. Romanam Eccleſiam nolunt habere Primatum, aut proprii Clerum habere quicquam: Imagines Chriſti, Sanctorúmque delent: ignem Purgatorium inficiantur: Nihil Sanctorum preces jam cum Chriſto regnantium prodeſſe mortalibus aſſeverant. Feſtum diem præter Dominicam & Paſchalem non agunt: Jejunia ſpernunt, Horas Ca-* D *nonicas abjiciunt. Euchariſtiam ſub ſpecie panis & vini & parvulis & dementibus præbent: Conficientes, nihil præter Orationem Dominicam, & verba Conſecrationis dicunt, neque veſtimenta mutant, neque ornatus aſſumunt aliquos. Quidam verò eò uſque deſipiunt, ut non verum Chriſti Corpus in Sacramento Altaris, ſed repræſentationem quamdam eſſe contendant, errantis Berengarii, non converſi, ſequaces. Ex Sacramentis Eccleſiæ Baptiſmum, Euchariſtiam, Matrimonium, Ordinémque recipiunt: De Pœnitentia parùm ſentiunt: De Confeſſione & Extrema Unctione nihil. Monachorum Religionibus infeſtiſſimi ſunt, inventionéſque diabolicas aſſe-* E *runt eſſe: Baptiſma ſimplicis undæ volunt. Nullam aquam benedicunt. Cœmeteria non habent conſecrata: Cadavera mortuorum in campis, & (ut digna ſunt) cum beſtiis ſepeliuntur, vanúmque cenſent orare pro mortuis. Eccleſiarum Conſecrationes derident, & in omnibus locis paſſim conficiunt Sacramentum. Nulla major his cura eſt, quàm Sermonis audiendi. Si quis negligens eſt, domique torpet, aut negotio ludóve vacat, dum Sermo eſt, virgis cæditur, & jurare ut verbum Dei audiat, compellitur. Eſt illis domus quædam lignea, ſimilis horreo rure, hanc Templum appellant. Hic populo prædicant, hic Legem per omnes dies exponunt: hîc Altare unicum* F *habent, neque conſecratum, neque conſecrandum, ex quo Sacramentum plebibus exhibent. Sacerdotes neque coronas ferunt, neque barbas tondent. His Thaboritæ frumento, cerviſia, lardo, leguminibus, lignis, & omni ſupellectili neceſſaria publicè domum complent, & addunt in ſingula capita ſingulis menſibus ſexagenam, ex quo piſces, carnes recentes, & (ſi velint) vinum emant: in Altari nihil offerunt. Decimas omnes damnant: Primitiarum neque nomen, neque rem tenent. Non tamen concordes ſunt in una Fide: ſed aliter iſti, aliter iſti ſentiunt: Velle ſuum cuique eſt, nec voto vivitur uno.*

Joannes Dubravius, Libro xxvi. de Thaboritarum & Pragenſium Huſſitarum diſſenſionibus ſic loquitur:

loquitur: *Thaboritæ nihil horum ferre poterant, ut ſe quiſquam, qui populum doceret, Artium Magiſtrum, aut Civilis Canonicique Juris Doctorem appellaret, quòd ejuſmodi vocabula doctrinam à Lege Divina pœnitùs alienam præ ſe ferrent. Deinde ut quis SS. Patrum Scripta tanquam authentica citaret, aut ullum aliud quàm Veteris & Novi Teſtamenti verbum in ore haberet: nec alias veſtes Miſſam celebraturus, quàm ſuas: non verticem raſum, non manus Chriſmate unctas, non Calices argenteos aureóſque, ſed obvios quoſque, ſive luteos, ſive ligneos... Eamdémque ſine ullis ceremoniis, quemadmodum & Baptiſmum ſine ſale & oleo conficiebant; nullas Imagines, nulla organa muſica, nullas aquæ aſperſiones, nullas articulares Confeſſiones, nullum Euchariſtiæ aut mortuorum hominum cultum noverant. Ad hanc regulam Pragenſium quoque Sacerdotes eſſe dirigendos clamabant. Contra illi Ritum Eccleſiæ veterem ſtrenuè defendebant, ac pro ſolo Calice obtinendo ſoliciti erant, paſſimque illum in parietibus, in vexillis, in templis pingebant, ut haud inſcitè quidam adſcripſit:*

Tot pingit Calices Boëmorum terra per urbes,
Ut credas Bacchi Numina ſola coli.

Theologus quidam Germanus vâticinari viſus eſt, qui *Jacobello* erroris de utrâque ſpecie neceſſariò ſumenda primo Prædicatori exprobravit: *Non in Calicem ſalutis, ſed cyathum furoris, & poculum ruinæ Bohemis ſuppeditaſti, ut illo hauſto furiant, vomant, inſaniant, & mutuis ad extremum præliis inter ſe dimicent.*

VI. Errorem de Communione ſub utraque ſpecie non invenit quidem *Joannes Hus*, ſed à *Petro Dreſdenſi* inventum, & à *Jacobello* prædicatum non improbavit. Quæſtionem conſcripſit Conſtantiæ, priuſquam in carcerem conjiceretur, ſub hoc titulo: *Utrum expediat Laïcis Fidelibus ſumere Sanguinem Chriſti ſub ſpecie vini?* Quâ id unum docet: *Licere & expedire Laïcis Fidelibus ſumere Sanguinem Chriſti ſub ſpecie vini: Quia licet Corpus & Sanguis Chriſti ſit ſub utraque ſpecie Sacramentali, tamen Chriſtus non ſine ratione nec gratis inſtituit utrumque modum Sacramentalem ſuis Fidelibus, ſed ad magnum profectum.* Joannem Hus ad Bohemos è carcere reſcripſiſſe, *Illos tandem reperiſſe poculum, quod ſibi mortem acceleraret*, refert *Dubravius* Lib. XXIII. Hiſtoriæ Bohemicæ. Certum nihilominus eſt, *Huſſum* Epiſtola XVI. Conſtantiá ſcripta è carcere, *Gallum* è diſcipulis ſuis primarium hortatum eſſe, ne Communionem ſub utraque ſpecie impugnaret, ne ſciſſio fieret inter ſuos. *Noli* (inquit) *reſiſtere Sacramento Calicis Domini, quem Chriſtus per ſe, & per ſuum Apoſtolum inſtituit: Quia nulla Scriptura eſt in oppoſitum, ſed ſola conſuetudo, quæ (ut æſtimo) ex negligentia inolevit. Jam non debemus conſuetudinem ſequi, ſed Chriſti exemplum & veritatem. Modò Concilium allegant conſuetudinem, damnavit Communionem Calicis quoad Laïcos, ut errorem, & qui practiſaverit, niſi reſipiſcat, tanquam Hæreticus puniatur. Ecce malitia Chriſti inſtitutionem jam ut errorem damnat. Rogo propter Deum, ut non impugnet Magiſtrum Jacobellum, ne fiat ſciſſio inter Fideles, de qua gaudet diabolus. Etiam, chariſſime, præpara te ad paſſionem in manducatione & Communione Calicis, & ſta fortiter in veritate Chriſti, timore illicito poſtpoſito, confortans fratres alios in Evangelio Domini Jeſu Chriſti. Motiva pro Communione Calicis, æſtimo quòd dabunt tibi quæ ſcripſi in Conſtantia.* Idem ad quemdam Sectæ ſuæ Sacerdotem ſcribebat Epiſtola IX. *Hortare ad Confeſſionem Fidei, & Communionem utriuſque ſpeciei Corporis & Sanguinis Chriſti, ut qui de peccatis ſuis verè pœnitentiam egerunt, eò ſæpius ad Communionem accedant.*

Realem Corporis & Sanguinis Chriſti

VII. Apud Sacram Synodum Conſtantienſem accuſatus fuit *Joannes Hus*, quòd *Panem materialem, vel ſubſtantiam Panis, poſt conſecrationem Hoſtiæ in Altari manere docuiſſet*, quòd multis teſtimoniis probatum eſt Seſſione XV. Sed id ſe tenere, aut aliquando tenuiſſe vel docuiſſe conſtantiſſimè negavit, ac mendaces teſtes palam appellavit. Et ad *Brode* accuſationem reſpondens ait: *Dixi, & dico, quòd in Hoſtia remanet ille Panis, qui dicit:* Ego ſum Panis vitæ. Et *Apoſtolus dicit*: Probet autem ſe-ipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. *De quo dicit quilibet Sacerdos in Miſſa*: Panem cœleſtem accipiam, & nomen Domini invocabo... *Verum eſt quòd panis manet in Hoſtia, ſed non mortalis.* Et Cardinali Cameracenſi *Petro de Alliaco* objiciente: *Poſitis Univerſalibus à parte rei, tunc ſequitur quòd factâ conſecratione manet ibi panis materialis; alioquin ad deſitionem ſingularis deſineret univerſale:* Reſpondit Joannes Hus: *Quod univerſale deſinit eſſe in hoc ſingulari, ſcilicet Pane materiali deſinente, cùm ille mutatur & tranſit in Corpus Domini. Sed nihilominus in aliis ſingularibus ſubſtantiatur.* Et cùm reponeret Cardinalis, *Panem non annihilari*, reſpondit Joannes Hus: *Quòd non annihilatur, ſed ibi ille ſingularis panis deſiit eſſe per Tranſſubſtantiationem in Corpus Chriſti.* Item reſpondens ad Articulos in carcere ſibi oblatos, prope diem mortis ſuæ, & primò ad illum, *Quòd poſt Conſecrationem Hoſtiæ in Altari, maneret panis materialis, vel ſubſtantia panis*, reſpondit: *Non eſt verum.* Quas Reſponſiones propria manu in carcere exaravit, & ex ejus autographo exſcripſit *M. Joannes Przibram*, magnæ quondam inter Huſſitas auctoritatis, ſed ad Catholicam Fidem fœliciter converſus, Lib. *De non Remanentia panis*, contra Wickleffiſtas edito; ex quo refert *Cochlæus*, Lib. II. Hiſtoriæ Huſſitarum.

præſentiam in Sacramẽto Euchariſtiæ & Tranſſubſtantiationem Joannes Hus propugnavit.

Idem *Hus* in Tractatu *De Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*, in carcere edito Conſtantiæ, Catholicum Dogma Tranſſubſtantiationis expreſsè profeſſus eſt. *Cùm enim* (inquit) *credunt ſimplices quòd ex poteſtate & inſtitutione Chriſti veri Dei & veri hominis per miniſterium Sacerdotum eſt in Sacramento venerabili verum Corpus ſuum, quod conceptum eſt & natum ex Maria Virgine caſtiſſima, poteſtate Sancti Spiritûs, quod paſſum eſt in Cruce: quod jacuit in ſepulchro pro triduo, quod aſcendit in Cœlum, & ſedet ad dexteram Dei Patris: Illud & non aliud, ſine nova ſui ſubſtantiali inceptione eſt in ipſo Sacramento venerabili. Similiter Sanguis, qui effuſus eſt in Cruce in remiſſionem peccatorum de eodem Corpore. Nam dixit Chriſtus Jeſus:* Accipite & comedite, Hoc eſt Corpus meum quod pro vobis tradetur. Bibite, Hic eſt Sanguis meus, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum. *Item credendum eſt quòd tam bonus quàm malus Sacerdos, habens fidem rectam circa Sacramentum venerabile, & habens intentionem ſic facere, ut præcepit Chriſtus, & dicens verba in Miſſa ſecundùm inſtitutionem Eccleſiæ, conficit, id eſt, virtute verborum Sacramentalium facit miniſterialiter eſſe ſub ſpecie panis verum Corpus Chriſti. Similiter ſub ſpecie vini facit miniſterialiter eſſe verum Sanguinem Chriſti. Et dico, facit miniſterialiter, quia tanquam Miniſter Chriſti, qui poteſtate & verbis Chriſti facit, quod facit Chriſtus poteſtate propria & verbis propriis, tranſſubſtantians panem in Corpus ſuum, & vinum in Sanguinem ſuum. Unde canit Eccleſia:* Dogma datur Chriſtianis, quòd in Carnem tranſit panis, & vinum in Sanginem. *Et iterum:* Verbum caro panem verum verbo Carnem efficit: fitque Sanguis Chriſti merum: & ſi ſenſus deficit, ad firmandum cor ſincerum ſola fides ſufficit.

In Hymnis Sanctiſſimi Sacramenti.

Et Cap. III. ejuſdem Libri: *Dixi ulteriùs ſupra, quòd Chriſtus virtute propria & verbis propriis tranſſubſtantiat panem in Corpus ſuum & vinum in Sanguinem ſuum juxta Canticum Eccleſiæ iſtud:* Verbum caro

„ caro panem verum Verbo carnem efficit, &c. *Verbum caro, id eſt, Filius Dei exiſtens homo, efficit verbo per Tranſſubſtantiationem, verum panem carnem: & merum, id eſt vinum, fit per Tranſſubſtantiationem ſanguis. Patet iſta materia, De Conſecrat. Diſt.* II: *per Sanctos Ambroſium, Euſebium, & per alios. Unde cantum ſupra dictum, approbatum ab Eccleſia ab anno quo cœpi cantum diſcere, cantavi in Scholis & in Eccleſiis. Poſt legi in Officio, & in Miſſis, & prædicavi in Sermonibus, & nunquam prædicavi quòd in Sacramento Altaris manet ſubſtantia panis materialis, de quo me veritatis inimici mendaciter accuſarunt.*

Idem confirmatur ex Epiſtola *Joannis Hus* ad *Joannem XXIII.* Pontificem Maximum data, quam refert *M. Joannes Przibram* in Libro *De non Remanentia panis in Sacramento Altaris*, quâ Fidem ſuam hunc in modum profeſſus eſt: *Ad reverentiam Jeſu Chriſti Eccleſiæ, ſupremóque ejus Pontifici exhibendam, paratus ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti de ea Fide, quam teneo, rationem reddere: Confiteor corde integro Jeſum Chriſtum Dominum eſſe verum Deum & verum hominem, totámque Legem ejus tam firmæ veritatis exiſtere, quòd nullum iota vel apex ipſius fallere poteſt. Domum ſuam ſanctam Eccleſiam fundatam tam firmiter ſupra firmam Petram, quòd portæ inferi non poſſunt adverſus eam quandolibet prævalere: Promptúſque in ſpe ipſius capitis Jeſu Chriſti Domini, mortis die potiùs ſuſtinere ſupplicium, quàm electivè dicere vel aſſerere quod foret Chriſti ſuæquè Eccleſiæ contrarium voluntati. Ex his fidenter, veraciter, & conſtanter aſſero, quòd à veritatis æmulis ſiniſtrè Sedi Apoſtolicæ ſum relatus. Falsè ſiquidem detulerunt & deferunt, quòd docuerim populum, quòd in Sacramento Altaris remaneat ſubſtantia panis materialis. Falsè, quòd quando elevatur Hoſtia, tunc eſt Corpus Chriſti: & quando ponitur, tunc non eſt. Falsè quòd Sacerdos in peccato mortali non conficit. Falsè, quòd Domini à Clero auferant temporalia: quòd Decimas non ſolvant. Falsè, quòd Indulgentiæ nihil ſunt. Falsè, quòd gladio materiali ſuaſerim Clerum percutere.* Hæc Joannes Hus. *Quam quidem literam atque Profeſſionem ſuam (inquit M. Joannes Przibram) prædictus M. Joannes Hus, introgreſſus in medio Doctorum & Magiſtrorum Univerſitatis Pragenſis in pleno Concilio congregatorum, cum duobus Notariis publicis, & coram multis teſtibus, petiit ſibi Sigillo Univerſitatis præcipuo & magno eamdem ſigillari. Quod & factum eſt cum ſubſcriptione duorum Notariorum. Quam quidem literam nuper in Audientia publica manifeſtè coram omnibus Adverſariis legi & oſtendi. Et tandem eam Conſulibus Pragenſibus in plenum eorum Concilium deferri & exhiberi procuravi. Ubi & viſa eſt ab omnibus, & lecta, & tranſcripta, præſentibus penè omnibus Sacerdotibus Thaboritarum, prædictæ Profeſſioni valdè invidentibus, & punctis prædictis in ea animo toto & totâ vitâ repugnantibus.*

In altero quidem *De Corpore Chriſti* Tractatu, Chriſtum eſſe panem propugnat *Joannes Hus*, ſed panem vivum qui de Cœlo deſcendit, non materialem. Unde ſibi objicit: *Si Chriſtus eſt panis, ergo eſt panis materialis ex farina factus, non tranſſubſtantiatus.* Quam objectionem ſic diluit: *Sed quis ſciolus non reſpueret tam rudem & deliram conſequentiam? Per illam enim decipiuntur Trutanni, qui nec ſciunt quid ſit conſequentia, nec diſcernunt inter panem per Chriſtum, & panem per Clericum piſtum.* Et Berengarii ſententiam Hæreſim appellat: *Ecce*, inquit, *magna hæreſis fuit Berengarii, de qua fuit infamatus, quia ſcilicet tenuit, quòd panis qui in Altari ponitur, ante Conſecrationem eſt panis non conſecratus, & per conſecrationem eſt ſolum panis conſecratus, non verum Corpus Chriſti.*

Libro de Sanguine Chriſti: *Corpus Chriſti cum omnibus partibus ſuis ſolùm in Cœlo eſt localiter & dimenſivè, licet in Sacramento Altaris ſit realiter & verè.*

Hieronymus Pragenſis, antequam combureretur, interrogatus quid ſentiret de Sacramento Euchariſtiæ, reſpondit: *A natura panem in Conſecratione, & poſt, verum Chriſti Corpus, & reliqua ſecundùm fidem. Tum quidam: Atqui aiunt te dixiſſe poſt Conſecrationem remanere panem. Cùm* (inquit) *apud piſtorem remanet, remanet panis.* Ita refert *Poggius* in Epiſtola ad *Leonardum Aretinum*.

Confeſſionis Sacramentalis neceſſitas, à Joanne Hus agnita.

VIII. Confeſſionis Sacramentalis neceſſitatem *Joannes Hus* non negavit, imò partem eſſe Pœnitentiæ docuit, in Tractatu *De Pœnitentia* pro Jacobo. *Sunt autem* (inquit) *Pœnitentiæ perfectæ, ut dicunt Doctores, tres partes: ſcilicet Contritio, Confeſſio, & Satisfactio.* Et infra: *Secunda pars Pœnitentiæ eſt Confeſſio, quæ eſt coram Deo & coram Sacerdote peccatorum recognitio; quæ debet eſſe plana & integra; plana, ut Sacerdos intelligat: integra, ne confitens aliquod peccatum ſcienter abſcondat. Qui enim abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur.* Et infra: *Tu ergo appropinquante Quadrageſima, quæ eſt ſpeciale tempus Pœnitentiæ, ut verè pœniteas, dole cordialiter de peccato. Noli ampliùs peccare. Conſide de Dei miſericordia. Confitere peccata tua Sacerdoti non tardans.* Et Libro *De Cœna Domini*, Cap. V. exponens hæc Apoſtoli verba: *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de Pane illo edat, & de Calice bibat*; ait: *Probet ſe in Contritione, ſi dolet cordialiter de peccatis: in Confeſſione, ſi bene de omnibus eſt confeſſus: in Satisfactione, ſi pœnitentiam facit, & vult perficere.* Et in Epiſtola ad Magiſtrum Martinum: *Cautus ſis, dum Confeſſiones mulierum audis, quòd per mulierum hypochryſim Satanas te non decipiat.* Et in Reſponſione ad Scriptum octo Doctorum, Cap. VIII. *Baptiſmus baptizato non ponenti obicem tollit culpam & pœnam Inferni & Purgatorii; ſed in Sacramento Pœnitentiæ non ſic eſt univerſaliter, cùm tres ſint partes ipſius Pœnitentiæ, ſcilicet Contritio, Confeſſio, & Satisfactio.* Et Commentario in Epiſtolam *S. Jacobi*, explicans illa verba Capitis V. *Confitemini alterutrum peccata veſtra*: ait: *Et quia remiſſio peccati non fit ſine Confeſſione, ſi locus eſt confitendi: nec ſufficit inducere Presbyteros, niſi confiteatur infirmus; propter hoc ſubdit Gloſſa*: Ergo confitemini alterutrum: *id eſt, homo homini peccata veſtra, non tantùm Deo, ſicut tempore Legis, quando offerebant Hoſtias, & ſic ſe peccaſſe innuebant, non confitentes genus vel ſpeciem peccati: quia in Lege non erat perfecta juſtitia. Et ſic patet quòd præceptum eſt confiteri. Et Dominus implicitè Confeſſionem præcepit. Matth.* 4. Pœnitentiam agite: *Et Apoſtoli poſtmodum explicatè præceperunt & diſtinctè, ut hîc. Intelligitur autem de venialibus, & ſic eſt conſilium*, Confitemini alterutrum, *alter alteri: id eſt, homo homini, alter alteri coæqualibus levia & quotidiana. Si de mortalibus, tunc ſic*: Confitemini alterutrum, *id eſt, homo homini, ſcilicet majori. Unde Gloſſa, & eſt Venerabilis Bedæ*; Gravioris lepræ immunditiam Sacerdoti « pandamus, & quanto juſſerit tempore purgare « curemus. *Item alia Gloſſa*: Peccata quæ fiunt ex « ignorantia, vel ex infirmitate humana committuntur, dicit & præcipit alterutrum confiteri, quia « facilè dimittuntur. Quæ verò cum deliberatione, nonniſi per Pœnitentiam majorem, & à Sacerdote ſuſceptam. «

Joannes Hus Extremæ Unctionis Sacramentum admittit.

IX. Extremæ Unctionis Sacramentum agnovit, ibidem explicans illa verba: *Infirmatur quis in vobis, &c. Fuit autem* (inquit) *hoc Sacramentum inſtitutum ad alleviationem infirmi & remiſſionem peccati. Unde & unctio ibi eſt, & oratio. Oratio autem non ſemper impetrat, quia non ſemper expedit infirmo quod petitur. Ideo non ſemper alleviatur. Sed ſi in peccatis eſt, indignè ſuſcipit Sacramentum, quod ſemper impetrat remiſſionem peccati, quantum eſt de*

ſe. Quia eſt Sacramentum novæ Legis, ideo efficit quod figurat. Unctio autem facta de oleo, quod eſt ſanativum, ſignat remiſſionem. Sic patet quod alleviatio non eſt res hujus Sacramenti, ſicut remiſſio peccati, &c. *Et ſi objicitur, quòd eſt Sacramentum novæ Legis: ergo ſemper efficit quod figurat: igitur ſemper alleviat. Solutio: quòd cùm dicitur: Sacramentum novæ Legis efficit quod figurat, litera,* quòd, *ſumitur particulariter, quia non omne quod figuratur efficit, ſed aliquod: ſicut patet in Sacramento Euchariſtiæ, ubi ſunt duæ res Sacramenti, id eſt, quæ ſignificantur, ſcilicet Corpus Chriſti myſticum, & Corpus Chriſti naturale. Sed quare hoc Sacramentum non datur niſi à Sacerdotibus? Solutio. Quia eſt ſupplementum Pœnitentiæ, quæ à ſolis Sacerdotibus imponitur. Eadem ratio eſt quare non datur niſi infirmis, & in ſtatu in quo deſperatur de ipſis, ubi deeſt auxilium naturæ, quæratur auxilium gratiæ, quæ datur in Sacramento. In hoc Sacramento non imprimitur Character. Aut enim eſt diſtinctionis, & hic imprimitur in Baptiſmo: aut ſtrenuitatis, & hic imprimitur in Confirmatione, aut excellentiæ & dignitatis, & hic imprimitur in Sacramento Ordinis. Unde hoc Sacramentum iterari poteſt. Illa autem non iterantur, quæ relinquunt in ſuſcipiente Characterem, ut Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo. Cætera verò quatuor non relinquunt.* Ibi plura ex Eccleſiæ ſenſu docet *Joannes Hus.* 1. Septem eſſe novæ Legis Sacramenta. 2. Ipſa efficere quod figurant. 3. Tria imprimere Characterem. 4. Extremam-Unctionem unum ex Septem illis Sacramentis eſſe.

Joannes Hus Purgatorium confitetur.

X. Purgatorium, & orationes, ſacrificia, eleemoſynas viventium, Animabus in eo detentis prodeſſe, *Joannes Hus* confeſſus eſt, Sermone *De Exequiis*, habito Pragæ in Synodo ad Clerum. *Cauſa laudabilis Exequiarum,* (inquit) *conſiſtit in tribus. Primò, ut de morte Chriſti turpiſſima & graviſſima, & de peccato noſtro, quod fuit cauſa mortis ſuæ, cogitemus. Secundò, ut attendendo ad miſerias mortui, nos ipſos in miſeriis corrigamus. Tertiò, ut devotiùs orando pro mortuis, dormienti Eccleſiæ, id eſt, Sanctis in Purgatorio adjutorium impendamus.* Et infra: *Animæ defunctorum habent poſt exitum à corpore triplicem manſionem. Aliquæ quidem, ut Sanctorum Martyrum & Confeſſorum ſic accenduntur pro articulo mortis in amore Chriſti, quòd ſtatim ponuntur in patria, non relictâ maculâ expurgandâ. Secundæ verò Animæ habentes amorem diſperſum ad temporalia, licet amor Chriſti in eis præponderat, habent venialia expurganda. Tertiæ verò Animæ, quæ finaliter diligunt temporalia plus quàm Chriſtum, ſtatim perpetuam damnationem recipiunt. Et primæ ergo Animæ, vel primi homines, ſecundùm Auguſtinum, vocantur valde boni: Secundi verò non valde mali; Tertii valde mali. Unde dicit B. Auguſtinus: Cùm Sacrificia ſive Altaris, ſive quarumcumque eleemoſynarum, pro baptizatis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones ſunt; pro non valde malis propitiationes ſunt; ſed pro valde malis etiamſi nulla ſint adjumenta mortuorum, tamen qualeſcumque ſunt vivorum conſolationes. Ex jam dictis habetur, quibus defunctis proſunt ſuffragia ad celeriorem liberationem à pœnis: quia illis qui non ſunt valde boni, nec valde mali, ſed medii, qui nec ſunt æternaliter damnati, nec actualiter in Patria beatificati, ſed Militantis Eccleſiæ ſuffragio expurgandi.*

Et infra. *Quoad tertium, ſcilicet, quæ ſunt ſuffragia defunctorum, reſpondet S. Thomas in De Veritate Lib. 7. dicens, quòd Animæ defunctorum quatuor modis ſolvuntur: Aut oblationibus Sacerdotum, aut eleemoſynis charorum, aut precibus Sanctorum, aut jejunio cognatorum. Proſunt autem eis, ſecundùm eumdem Doctorem, non ad meritum vitæ æternæ, quia illud meruerunt, dum vixerunt; ſed*
A *proſunt ad mitigationem pœnæ, ad accelerationem gloriæ.*

Et in Fidei ſuæ Elucidatione: *Univerſalis Eccleſia* (inquit) *principaliter tripartitur: in Eccleſiam triumphantem, militantem, & dormientem. Eccleſia triumphans, eſt Beati quieſcentes in Patria. Eccleſia Militans, dum hic viant ad Patriam. Eccleſia Sancta dormiens eſt numerus Prædeſtinatorum in Purgatorio patiens.* Et infra: *Sanctorum Communio eſt bonorum participatio, quæ omnibus membris Corporis Chriſti myſtici, dum ſunt in gratia, congruit, ita quòd quilibet Juſtus Prædeſtinatus poteſt in ſpiritu humili cum*
B *Pſalmiſta dicere:* Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua. *Ex quibus ſequitur, quòd Sancti in Patria juvant Electos in Militante Eccleſia, gaudentque de eorum pœnitentia & vita meritoria. Beati etiam viantes ſuis orationibus, jejuniis, atque eleemoſynis, & aliis ſanctis operibus, Sanctos dormientis Eccleſiæ, ut à pœnis Purgatorii exeant, & in patria citiùs collocentur. Et iſta Fide de Communione Sanctorum corde habitâ, & jam ore palam expoſita, rogo piiſſimum Jeſum Chriſtum, qui verè pœnitentibus non denegat gratiam, ut dignetur illis culpam dimittere, qui de me dicunt vel*
C *dixerunt privatim vel publicè, quòd ego negarem Sanctorum ſuffragia, & reſpectu viantium, & reſpectu in gratia mortuorum.*

Et Libro *De Eccleſia*, Cap. 11. *Eccleſia dormiens, eſt numerus prædeſtinatorum in Purgatorio patiens. Et dicitur dormiens, quia ibi exiſtens jam beatitudinem non promeretur, eò quòd Dei præveniente & juvante gratia in præſenti meruit, ut poſt ſatisfactionem Purgatorii in patria præmietur.* Addit in ſignum triplicis partis univerſalis Eccleſiæ, Sacramentum Euchariſtiæ dividi in tres partes, ut Doctores
D exponunt. *Primam partem immerſam Sacramento liquido dicunt ſignificare Eccleſiam triumphantem, quæ abſorpta & inebriata eſt intinctione divinæ eſſentiæ. Per illas duas partes, quas Sacerdos tenet in manibus, major ſuppoſita ſignificat Eccleſiam Militantem, & minor immixta ſuppoſitæ ſignificat Eccleſiam in Purgatorio expectantem. Ipſa enim immititur ſuffragiis Militantis Eccleſiæ. Et pro iſtis duabus partibus geminamus preces Agno, qui eſt Caput Eccleſiæ, ut miſereatur nobis. Sed pro tertia parte, ad cujus locum & requiem aſpiramus, petimus ut idem Agnus triplicis naturæ donet finaliter nobis pacem.*

Joannes Hus Sanctorum in Cœlo regnantium invocationem nobis ſalutarem eſſe profitetur, eoſque pro nobis apud Deum intercedere.

XI. Sanctorum in Cœlo regnantium interceſ-
E ſionem, eorumque invocationem nobis ſalutarem eſſe profeſſus eſt *Joannes Hus*, in Elucidatione Fidei ſuæ. *Scio,* inquit, *quòd Chriſtus docet, quòd unumquodque membrum prodeſt cuilibet membro, dum ſanat puerum Centurionis à paralyſi ad rogatum ejus, antequam domum veniat. Nam Matth. 8, dicit:* Vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi. *Et juxta fidem mulieris Chananeæ filiam ejus ſanavit, Matth.* 15. *Si igitur homo adhuc mortalis peccatis irretitus venialibus, poteſt apud Chriſtum Deum alteri, imò toti Eccleſiæ Militanti pia oratione obtinere ſuffragium, quis*
F *ſtultus auderet dicere, quòd exiſtens cum Chriſto in gloria illud non poſſet? Etenim foret minoris potentiæ & acceptationis apud Regem gloriæ in gloria, quàm fuit in miſeria dum viavit. Rogo etiam pro meis ejuſdem accuſatoribus Virginem caſtiſſimam, Genitricem Salvatoris, reparatricem humani generis, Reginam Cœli, quæ ex titulo gratiæ naturæ ſuperadditæ Angelicam naturam ſuperat, quæ inter omnes Beatos citra ſuum Filium eſt beatior, ſingulari privilegio glorioſior, gratia & dotibus gloriæ fœcundior: de cujus plenitudine, ait Bernardus, accipiunt univerſi, ægri curationem, triſtes conſolationem, peccatores veniam, juſti gratiam, Angeli lætitiam, Filius Dei humanæ carnis ſubſtantiam, tota Trinitas gloriam.* Et infra: *Mariam Virginem*

B. Virginem Mariam invocat, & præconiis extollit.

Virginem Advocatam, & Mediatricem, & quodammodo cauſam Incarnationis, Paſſionis, & Reſurrectionis Jeſu Chriſti, & per conſequens & cauſam ſalvationis totius omnium ſalvandorum prædicat.

Joannes Hus venerationem Sacris Imaginibus debitam agnoſcit.

XII. Religioſum cultum latriâ inferiorem Imaginibus tribuit *Joannes Huſſus*, doctrinam *Holcot* in Cap. Sapientiæ XIII. approbans, dicentis: *Nulla adoratio debetur imagini, nec licere adorare imaginem. Vera enim adoratio conſiſtit in ſpiritu, devotione, & amore ſummo, & iſta nullomodo debemus in aliquam creaturam dirigere. Quia tamen propter Imaginem Chriſti excitamur ad adorandum Chriſtum, & coram imagine adorationem noſtram facimus, dicitur largè ſumendo, quòd Imaginem adoramus. Unde videtur mihi, quòd nec adoro imaginem Chriſti, quia ſignum, nec quia Imago Chriſti, ſed adoro Chriſtum coram Imagine, quia eſt Imago Chriſti, & excitat me ad adorandum Chriſtum. Et ſic expono Joannem Damaſcenum, Lib.* IV. *Sententiarum Cap.* VIII. *ubi videtur docere, quòd Imagines Sanctorum debent adorari. Hoc intelligo ſic, quòd propter Imaginis repræſentationem, licet mihi coram Imagine Sanctum, cujus eſt, orare. Et eodem modo intelligo S. Thomam & Baſilium, & totum Eccleſiæ Ritum. Nec video bene eſſe dictum, quòd eodem honore honoretur Imago, & Deus cujus eſt Imago.* Et infra: *Ex quo patet* (inquit Huſſus, *quòd quamvis coram Imagine Chriſti, vel aliâ cujuſcunque Sancti, licitè poſſunt homines genu flectere, orare, offerre, candelas ponere, & ſic faciunt: non tamen in nomine Imaginis, ſed in nomine illius, cujus Imago eſt, illa debent facere, ſicut & Imago, non propter ſe, ſed propter imaginatum eſt coram hominibus ſculpta, poſita, vel depicta. Secundò patet, quòd non ſequitur: Ille homo coram Imagine orat: igitur Imaginem orat. Similiter non ſequitur: Ille oſculatur Imaginem, igitur ille oſculo adorat Imaginem. Unde licet tale oſculum ſit materia latriæ, non tamen ipſa latria vel dulia. Sicut licet distributio, quâ homo diſtribuit uno tempore virtuosè, & alio vitiosè temporalia, ſit materia operis virtutis, non tamen ipſa eſt virtus, cùm omnis virtus ſit per ſe bona. Ex quo tertiò patet, quòd falſum eſt, quòd adorans Salvatorem, oſculando Imaginem ejus, eadem adoratione, quæ eſt oſculum, adorat Salvatorem & Imaginem ejus, cùm nullum tale oſculum ſit adoratio, licet ſit materia adorationis. Quartò patet, quòd licet Fideli multa ſigna adorationis exteriora coram Imagine Chriſti, vel alicujus Sancti facere, quibus non licet eas adorare, vel quæ non licet eis exhibere.* Hæc *Joannes Hus* in Libro *De Imaginum Adoratione.*

XIII. Hæc de *Joannis Hus* doctrina, déque ejus cum Eccleſia Romana conſenſu circa dogmata Tranſſubſtantiationis, numerum & efficaciam Sacramentorum, Confeſſionem Sacramentalem, Purgatorium & Orationes pro defunctis, interceſſionem & invocationem Sanctorum, venerationem Imaginum, Obſervationes, palam oſtendunt *Lutheri* & *Calvini* doctrinam circa eadem capita ab eo damnatam, quem *Lutherus* ipſe *Magnis & excellentibus Spiritus Sancti donis ornatum*, prædicat, & *Scriptis dictiſque ſuis Doctrinæ Chriſtianæ conſenſiſſe, & mortem pro aſſertione veritatis toleraſſe. Qui ſi pro Hæretico habendus eſt, haud facilè quiſquam omnium, quos unquam Sol vidit, verè Chriſtianus haberi poterit.* Eúmque *Magnanimum & fortem Chriſti Martyrem* appellat. Viderint Lutherani & Calviniſtæ, quomodo cum eo conveniant, quem qui teſtem veritatis venerantur. Qua fide ſuarum falſi nominis Eccleſiarum origines aut ſucceſſionem ab *Joanne Hus* & *Hieronymo Pragenſi* deducant, quibuſcum in præcipuis Fidei ſuæ dogmatibus non conſentiunt. Quomodò illos pro Hæreticis habendos eſſe negant, & Chriſtianam Doctrinam

Lutherus in Scripto quod in hoc Literarum Joannis Hus anno MDXXXVII. editarum legitur.

Scriptis aſſeruiſſe aiunt; & hanc ipſam doctrinam ab illis aſſertam, in Eccleſia Romana damnant, ab ejúſque communione propter hæc ipſa capita diſceſſerunt, quæ *Joannes Hus*, quem Chriſti Martyrem, & donis Spiritus Sancti plenum appellare non verentur, propugnavit.

Huſſitarum dogmata Lutheranis & Calvinianis dogmatibus maximam partem oppoſita.

XIV. Sed aliis momentis demonſtratur quàm parum cum Huſſitis Lutherani & Calviniſtæ conveniant, maximéque ex Pragenſi Huſſitarum Synodo, anno MCCCCXXI. die VII. menſis Julii celebrata, Præſidentibus *Joanne de Przibram, Procopio de Pilzna, Jacobo de Miſaa*, ſeu *Jacobello*, & *Joanne de Nova Civitate*, Præmonſtratenſis Ordinis Apoſtata, qua in Synodo confitentur, *In diviniſſimo Euchariſtiæ Sacramento, tam ſub forma panis, quàm ſub forma vini totum Dominum Jeſum Chriſtum verum Deum & hominem, cum ſuo proprio Corpore & Sanguine nobiſcum eſſe ſua præſentia reali: Ordinem & Ritum Miſſæ à Sanctis primitivæ Eccleſiæ approbatum, ab omnibus & ſingulis Sacrificantibus obſervandum: Confeſſionem auricularem non illicitam.* Conſecrationem Fontis Baptiſmatis, Oleum Sacrum cum Chriſmate, Exorciſmos, interrogationes & reſponſiones, unctiones omnino retineri debere. Quemlibet Sacerdotem ad Horas Canonicas obligatum eſſe. Quatuor duntaxat Articulos Eccleſiæ Fidei ac moribus contrarios aſſeruerunt. Primum, de Communione ſub utraque ſpecie. Alterum, quòd nullus Sacerdos Chriſti ſuper prædiis, agris, domibus, cenſibus, aut quibuſcunque aliis proventibus & poſſeſſionibus civili & ſeculari jure dominetur. Tertium, de Lege Domini ab omnibus Sacerdotibus prædicanda. Quartum, de peccatis mortalibus non tolerandis.

Pragenſium Huſſitarum Articuli contra Thaboritas.

XV. Idem confirmatur ex Articulis XXIII. Pragenſium Huſſitarum contra Thaboritas, quos *Joannes Lukawitz* Thaborita Preſbyter, & *Cochleus*, Lib. V. Hiſtoriæ Huſſitarum referunt. Primus eſt de veritate Corporis Chriſti in Euchariſtia, his verbis conceptus: *Credimus & tenemus, ad quod ſingulos Chriſtianos adhortamur, ut credant & teneant, quod Chriſtus verus Deus & verus homo eſt in Sacramento viſibili Euchariſtiæ ſecundum ſuam propriam naturam & ſubſtantiam corpoream, & ſecundùm ejus naturalem eſſentiam, eamdem penitus in numero quam ſumpſit de Virgine Maria, & ſecundùm quam reſidet in Cœlo in dextera Patris. Cui in eodem Sacramento honor, cultu, genuflexione, adoratione, luminum accenſione, & aliorum venerationum exhibitione debet exhiberi.*

Secundus, de ſeptem Sacramentis: *Credimus & tenemus, quod ſeptem Sacramenta, videlicet, Baptiſmus, Confirmatio, Pœnitentia, Sacroſancta Euchariſtia, Ordo, Matrimonium, Unctio ſacra ſunt ex Fide Catholica neceſſaria, & ſalubria antidota animarum, ab omnibus promovenda & tenenda.*

Tertius, de Baptiſmo: *Item tenemus, quòd Sacramentum Baptiſmatis more Eccleſiæ cum Exorciſmis, & cum Patrinis, cum Chriſmate & oleo ſacris, ac cum trina immerſione in aqua benedicta, ac aliis ritibus conſuetis eſt exercendum: dum ad illa adeſt opportunitas loci, temporum, & perſonarum.*

Quartus, de Confirmatione: *Item credendum, & tenendum, & inſtandum eſt, quòd baptizati à proprio Epiſcopo, juxta formam & ſtatuta Eccleſiæ primitivæ cum Chriſmate ſunt confirmandi.*

Quintus, de Pœnitentia & Confeſſione: *Item tenemus, quòd pro remedio animarum lapſarum & labentium, ac pœnitere volentium, Confeſſiones auriculares idoneo Sacerdoti ſunt exercendæ, & remedia ſalutifera, ſcilicet Jejunia, Eleemoſinæ, & Orationes, ac cætera opera ſatisfactionis, pro modo culpæ, ſunt eis injungenda.*

Sextus, de Sacramento Ordinis: *Item credendum eſt & tenendum eſt, quòd Sacramentum Ordinis duntaxat ab Epiſcopo vel Epiſcopis eſt conferendum.*

Septimus, de Clavibus Ordini annexis: *Item credendum eſt, quòd Sacramento Ordinis ſoli duntaxat annexæ ſunt Claves Eccleſiæ, & poteſtas ſolvendi, & conficiendi, & vaſa ſacra contrectandi: ſic quòd non alteri ſtatui vel perſonæ.*

Nonus, de Sacramento Extremæ-Unctionis: *Item credimus & tenemus, quòd Sacramentum Extremæ-Unctionis, poſcentibus ægris & infirmis, juxta formam & ritum Eccleſiæ ſanctæ eſt miniſtrandum & exercendum. Et nos hortamur omnes, & de poſt volumus adhortari, ut cùm in gravem infirmitatem inciderint, illud Sacramentum non omittant, aut quovis modo contemnant. Quia contemptores illius & aliorum Sacramentorum ſunt caſtigandi, & juxta Cenſuram Eccleſiæ corrigendi.*

Decimus-tertius, de Invocatione Sanctorum: *Credimus, & ex Scriptura comperientes tenemus, quòd Sancti in Cœlis, Chriſtianis ac Fidelibus ſuis orationibus, charitativis auxiliis, pro capacitate ſive eorum diſpoſitione ſuffragantur, quos Fideles poſſunt licitè poſtulare & exorare pro auxilio & interceſſione.*

Decimus-quartus, de Purgatorio, & de Orationibus pro Defunctis: *Item tenemus, & ex multis Scripturis Sanctorum comperientes, in Lege Domini fundatis credimus, quòd Animarum à corpore exutarum locus Purgatorii poſt hanc vitam eſt ponendus, quæ non ad plenum hìc in via pro peccatis ſatisfecerunt, poſt hanc vitam purgatæ ſalvabuntur: quòdque Fideles hìc in via, talibus propter vinculum Charitatis & Spiritus, poſſunt & debent Jejuniis & Orationibus, Eleemoſynis, & ſanctis operibus piè ſuffragari.*

Decimus-quintus, de ritu ſacrificandi & orandi: *Item tenemus, & firmiter obſervare intendimus, quòd ritus & ordo ſacrificandi in Miſſa, & Veſperis, & circa alia Officia Divina, in ſignis & habitu conſuetis, eſt legitimus & debitus: prout circa Miſſationem eſt Humerale, Alba, Stola, Mappula, Cingulus, & ornatus more ſanctæ Eccleſiæ ordinatus, &c.*

Decimus-ſextus, de Jejuniis Eccleſiæ: *Item Jejunia in Vigiliis Sanctorum ipſi Deo facienda, & alia Jejunia debita, in Eccleſia ſancta hucuſque legitimè obſervata, ipſi volumus obſervare, & nobis ſubjectos ad obſervandum tenere.*

Decimus-ſeptimus, de Feſtivitatibus Sanctorum: *Item tenemus quòd Feſtivitates Sanctorum, præſertim Domini noſtri Jeſu-Chriſti, & quæ ſunt Beatæ Virginis Mariæ, Apoſtolorum Chriſti Jeſu, Martyrum, Sanctorum, & cæteræ antiquæ in Eccleſia Dei, in celebratione ab antiquo obſervatæ modo debito, non ſolùm ab opere ſervili corporalis laboris, ſed & abſtinendo à peccatis feſtivandæ.*

Vigeſimus-primus, de Horis Canonicis: *Quilibet Chriſti Sacerdos, cui tempus & locus facultatem dant, ad Horas Canonicas ſit obligatus.*

Vigeſimus-tertius, de obedientia Epiſcopis præſtanda: *Item tenendum & fideliter obſervandum, pro unitate & ſocietate Catholica in nobis perpetuò conſervanda, & pace Eccleſiæ cuſtodienda, juxta Decretum Clementis: Omnes Sacerdotes & alii Chriſti Fideles ſubjecti teneantur Epiſcopis, etiam diſcolis, & aliis Præpoſitis, in omnibus præceptis licitis & honeſtis obedire, etiamſi ipſi aliter agant quàm debeant. Et quòd tales Epiſcopi non leviter ſunt arguendi, ſed potiùs ſupportandi, niſi in fide erraverint.* His XXIII. Articulis totidem alios oppoſuerunt Thaboritæ, ac ſuper iis longiſſimum contentionis funem duxerunt. Poſt multas concertationes, cauſa Religionis Arbitris ab utraque Factione electis commiſſa, qui contra Thaboritas pronuntiaverunt. Nec tamen victa ipſorum pertinacia eſt, ſed armis Schiſma ſuum ac errores defenderunt, ut ex *Ænea Sylvio*,

A *Dubravio*, Belli Huſſitici Hiſtoria, & ex *Cochlæo* conſtat.

XVI. *Calixtinorum* & *Thaboritarum* diſcrimen rurſus confirmatur ex Proteſtatione publica à Capitaneis, Conſulibus, totáque Communitate Civitatis Pragenſis edita anno MCCCCXXI. Quâ de quatuor duntaxat Articulis propugnandis conjurant. Primò, *Quòd verbum Dei per Regnum Bohemiæ, liberè, & ſine impedimento ordinatè à Sacerdotibus Domini prædicetur & nuncietur.* Secundò, *Quòd Sacramentum Diviniſſimæ Euchariſtiæ, ſub utraque ſpecie, ſcilicet panis & vini, omnibus Chriſti Fidelibus, nullo*
B *peccato mortali indiſpoſitis liberè miniſtretur.* Tertiò, *Quòd Dominium ſeculare ſuper divitiis & bonis temporalibus, quòd contra præceptum Chriſti Clerus occupat, in præjudicium ſui Officii, & damnum brachii ſecularis, ab ipſo auferatur, & ipſe Clerus ad Regulam Evangelicam & Vitam Apoſtolicam, quam Chriſtus vixit cum ſuis Apoſtolis, reducatur.* Quartò, *Quòd omnia peccata mortalia, & ſpecialiter publica, aliæque deordinationes Legi Dei contrariæ, in quolibet ſtatu ritè & rationabiliter, per eos ad quos ſpectat, prohibeantur & deſtruantur.* Præter hanc verò ſententiam ſi quis aliqua ipſis affinxerit, hunc tanquam falſum & iniquum te-
C ſtem à Chriſti Fidelibus haberi volunt. Hi ſunt celebres Articuli, de quibus poſt annos XII. in Concilio Baſileenſi latiſſimè tractatum ac diſputatum eſt, anno MCCCCXXXIII.

XVII. Catholicos Doctores, eruditóſque viros ſuis erroribus adverſos acutis & variis quæſtionibus interim *Joannes Hus* exagitabat, ut eruditionis gloriam aucuparetur, & cenſoriam auctoritatem ſibi arrogaret. Ingenii ea in re ſui malitiæque ſpecimen præbuit publico Inſtrumento, & Tractatu De tribus Quæſtionibus propoſitis in *Holomutz*, anno MCCCCXII. Prima erat: *Utrum in Papam eſſet creden-*
D *dum?* Secunda: *Utrum poſſibile eſſet aliquem hominem ſalvari, qui non confiteretur ore mortali Sacerdoti?* Tertia: *Utrum aliquis Sanctorum ſenſerit aut dixerit, quòd aliqui de Pharaonis populo ſubmerſo in Mari Rubro, & de Sodomitis ſubverſis ſint ſalvati?*

Quæſtiones à Joanne Hus animo hæretico propoſitæ, ejuſdemque Reſponſa.

Ad primum reſpondit negativè, obliquè Prælatos & Doctores calumniatus, quaſi plebem docuiſſent, in Papam eſſe credendum.

Ad ſecundum affirmatè reſpondit ex Magiſtro Sententiarum in IV. Diſt. XVII. Cap. II. dicente: *Quòd ſine Confeſſione oris, & ſolutione pœnæ exterioris delentur peccata per contritionem & humilitatem cordis.* Locum
E Magiſtri Sententiarum fœdè mutilavit, & in contrarium ſenſum (quod Hæreticorum proprium eſt) detorſit. Hæc ſiquidem verba Magiſtri omiſit: *Nonnulli in vita peccata confiteri negligunt, vel erubeſcunt, & ideo non merentur juſtificari. Sicut enim præcepta eſt nobis interior Pœnitentia; ita & oris Confeſſio, & exterior Satisfactio, ſi adſit facultas. Unde nec verè pœnitens eſt, qui Confeſſionis votum non habet.* Et in eadem Diſtinctione probat, ex teſtimoniis SS. Patrum *Indubitanter oſtendi, oportere Deo primùm, & deinde Sacerdoti offerri Confeſſionem: nec aliter poſſe perveniri ad ingreſſum Paradiſi, ſi adſit facultas.*

F Ad tertium reſpondit ex *S. Hieronymo* Commentar. in *Naüm* Prophetam dicente: *Quòd Deus genus humanum diluvio, Sodomitas igne, Ægyptios Mari, Iſraëlitas in Eremo perdidit; ſcitote, ideo temporaliter eos pro peccatis puniviſſe, ne in æternum punirentur: quia non judicat Deus bis in idipſum. Quia ergo puniti ſunt, poſtea non punientur. Alioquin mentitur Scriptura, quod nefas eſt dicere.* Et Magiſtri Sententiarum in IV. Diſt. XV. Cap. III. verba quædam ad idem probandum attulit. Qua in Reſponſione & *S. Hieronymi*, & Magiſtri loca truncavit. Vera enim *S. Hieronymi* ſententia eſt: *Deum ut omnium rerum, ita ſuppliciorum quoque ſcire menſuras, & non præveniri Sententiam Judicis, nec illi in peccatorem*

exercendæ

exercendæ de hinc pœnæ auferri poteſtatem, & magnum peccatum, magnis diuturniſque lui cruciatibus. Levem verò culpam præſenti compenſari ſupplicio; qualis fuerat illius, qui in Sabbato ligna collegerat. Alioqui ſi magna peccata præſenti compenſarentur ſupplicio, optandum foret adulteris, ut inpræſentiarum brevi & citâ pœnâ cruciatus fruſtrarentur æternos. Diſſimulavit etiam *Hus*, Magiſtrum Sententiarum apertè dixiſſe loco laudato, illam Prophetæ *Naum* Sententiam: *Non judicabit bis Deus in idipſum*; vel ſecundùm aliam Verſionem, *Non conſurget duplex tribulatio*; de his tantùm intelligi debere, qui temporalibus ſuppliciis commutantur in bonum, & ſic perſeverant. Qui verò inter flagella duriores & deteriores fiunt, ut *Pharao*, præſentibus æterna connectunt: ut temporale ſupplicium ſit eis æternæ pœnæ initium, ſecundùm *S. Auguſtinum* ſuper illud Deuteronomii XXXII. *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad inferni noviſſima.*

§. III.

De Huſſiticæ Hæreſeos, ipſiuſque Joannis Hus, & Hieronymi de Praga Damnatione.

Joannes Hus à Pragenſi Archiepiſcopo damnatus.

I. Cùm *Joannem Hus* Catholici Pragenſis Academiæ Doctores pia & fraterna admonitione incaſſùm, & ſine correctionis fructu increparent, & fruſtra rogarent, ut damnatæ *Vvickleffi* doctrinæ patrocinari ceſſaret, Magiſter *Andreas de Broda* Facultatis ejuſdem Baccalaureus *Subinconem* cognomento *Leporem*, Pragenſem Archiepiſcopum, Raudnicii tunc degentem per Literas monuit ac obteſtatus eſt, ut malo in Provincia ſua ac Pragæ præſertim graſſanti, ac ex Librorum *Vvickleffi* diſſeminatione & lectione magis invalituro, Paſtorali vigilantia occurreret. His excitatus Archipræſul conſilio & animo illuſtris, Libros *Joannis Vvickleffi* ad ſe deferri, omnéſque Doctorum Virorum conſilio adhibito publicè concremari juſſit. Supra ducenta volumina fuiſſe traduntur, pulcherrimè conſcripta, bullis aureis, tegumentíſque pretioſis ornata. *Joanni* Prædicatio interdicta, & adjectæ minæ, ſi quando priores in populum errores vulgare audiret. Ipſe Praga excedens, in villam unde illi origo fuit & cognomen, permittente loci Domino, qui ejus inſaniæ favebat, convocare plebem ac docere non deſtitit, multa in Romanum Pontificem, multa in reliquos Eccleſiæ Præſules maledicta congerens, & contumelioſas in Pragenſem Archipræſulem cantiunculas à ſuis componi & cantari permittens, quouſque *Vvenceſlaus* Bohemiæ Rex eas ſub pœna capitis prohiberet: Mox pellifices, ſartores, ſutores & id genus Mechanicos auctoravit, qui concionandi munus uſurpantes, & Sacras Literas in Linguam Vernaculam tranſlatas fervidè legentes, cum Sacerdotibus coram plebe diſputarent. Nec ſolùm viri, ſed & mulieres aliquæ, eò audaciæ & inverecundiæ proruperunt, ut de Sacris Literis diſſerere, & Preſbyteris certamina movere præſumerent: quin etiam Libros de Religionis dogmatibus componere.

Joannes Hus ab Alexandro V. damnatus.

II. De *Joannis Huſſi*, Aſſeclarúmque protervia certior factus *Alexander V.* Pontifex Maximus, ipſum in Jus vocavit, ſcripſitque Pragenſi Archiepiſcopo, ut Auctoritate Apoſtolica prohiberet Conciones ad populum fieri, niſi in Cathedralibus, Collegiatis, Parochialibus, aut Monaſteriorum Eccleſiis ſeu earum Cœmeteriis: & Articulos *Vvickleffi* publicè vel occultè doceri: ac de conſilio quatuor in Theologia, duorúmque in Jure Canonico Doctorum, adversùs eos qui damnata hujuſmodi dogmata docerent, defenderent, aut approbarent, velut contra Hæreticos ageret. Niſi errores publicè ac ſolemniter ejurarent, Libróſque *Vvickleffi* traderent, carceri addicerentur, invocato (ſi opus eſſet) brachii ſecularis auxilio. Adversùs iſtud *Alexandri V.* Diploma inſolenter expoſtulavit *Joannes Hus*, Pontificia Mandata factis & verbis Chriſti & Apoſtolorum contraria eſſe effutiens: cùm Chriſtus in Mari, in Deſerto, in loco campeſtri, in domibus, in Synagogis, in vicis, in plateis, ad populum Sermones habuerit, & Apoſtoli prædicaverint ubique Domino cooperante. Objiciebat præterea Mandatum iſtud in detrimentum Capellarum cedere, quæ ad hoc erant extructæ, ut in illis verbum Dei liberè prædicaretur. Eccleſiæ denique eſſe incommodum & exitiale, cùm Dei verbum alligaret. Quocirca de ipſo Diplomate ad ipſum Romanum Pontificem meliùs conſultum appellavit. Ita *Hus* ipſe refert Lib. *De Eccleſia*, Cap. XVIII.

III. Hæc *Vvenceſlao* Regi minimè quidem grata; ſed deſidiâ tamen corruptus, & inertiâ torpens, impunè debacchari ſinebat Hæreticos. *Subinco* Archiepiſcopus, ubi nullum adversùs tantum emergens malum in *Vvenceſlao* præſidium invenit, ad *Sigiſmundum* Hungariæ Regem confugit, obſecrans ut negligentiam fratris emendet, neque labefactari Orthodoxæ Fidei Sacramenta permittat. Dat fidem *Sigiſmundus*, petiturum ſe brevî Bohemiam, Eccleſiæ Catholicæ conſulturum. Sed, cùm dies die ducitur, *Subinco* in Hungaria obit, eíque ſufficitur *Albicus*, Natione Bohemus, arte Medicus, & *Sigiſmundo* propterea charus, fœdiſſimum avaritiæ monſtrum, qui cellæ vinariæ claves nemini credebat, animalia viventia dono accepta vendebat, nullos præter abjectam anum domeſticos ac miniſtros habebat; qui aliquando interrogatus, ſonorum omnium quem moleſtiùs audiret? *Maxillarum* (inquit) *oſſa frangentium.* Idoneus profectò Pontifex, qui naſcenti fomentum hæreſi præberet, (inquit *Æneas Sylvius.*)

Joannes Hus à Joanne XXIII. damnatus.

IV. Qui *Alexandro Quinto* (ſucceſſit) *Joannes XXIII. Vvickleffi* errores in Synodo Romæ celebrata damnavit anno MCCCCXIII. *Vvickleffi* defenſoribus diem dixit, Libróſque illius interim aboleri juſſit & cremari, contra hujus Mandati violatores ceu contra viros de fide ſuſpectos, & Hæreticorum fautores, ex Legum ſeveritate animadverti. Huſſitæ Pontificium Diploma ſpreverunt, gloſſíſque & obſervationibus petulantibus proſciderunt. Chriſtianiſſimi Regis, & Sacræ Facultatis Pariſienſis operam ac auctoritatem ad Bohemos ab Hæreſi revocandos Pontifex adhibuit. Pragenſi Archiepiſcopatu in gratiam *Conradi*, Olomucenſis Epiſcopi, Regni Bohemiæ Subcamerarii, ceſſerat *Albicus*, Regis, Pragenſíſque Capituli accedente conſenſu, ſeu potiùs vendiderat, infame avaritiæ mancipium. Ad hunc Venerabilis *Gerſonius* literas dedit, quibus conſulebat, ſiquidem miracula ad revocandos ab errore Hæreticos expectanda non erant, & inutiles diſputationes forent, ad ipſorum edomandam proterviam brachii ſecularis autoritas adhiberetur. Miſit unà Regis & Academiæ Pariſienſis literas, ad exterminandam Hæreſim adhortatorias. Verùm cùm Pragenſis Archipræſul *Huſſo* conniveret, *Joannes XXIII.* Sacrorum celebrationem Pragæ ſuſpendit, quandiu *Joannes Hus* ibi verſaretur, cui nominatim concionandi & Sacris operandi munere interdixit, quòd Romæ non comparuiſſet, in Jus vocatus, & Procuratores ab eo miſſi petulantiùs cauſam ejus agerent. A Summi Pontificis Sententia ad Chriſtum appellavit Hæreſiarcha; *S. Joannis Chryſoſtomi*, *S. Andreæ Pragenſis* Archiepiſcopi, *Roberti* Lincolnienſis Epiſcopi exemplis tam inſolitam Appellationem defendit; contumaciam excuſavit, quòd loco minimè tuto, ſcilicet Romæ comparere non potuiſſet. Judicémque

Joannes Hus à Sententia Pontificis ad Chriſtum appellat.

ac teſtes habuiſſet inimicos. In gratiam *Huſſi* Rex *Vuenceſlaus*, Bohemique Nobiles ſcripſerant, *Sophia* Regina procuráte, cui illum à Confeſſionibus fuiſſe tradût, ut Romani itineris neceſſitate ipsū Pontifex liberaret, Legatúmque mitteret in Bohemiam ad cauſæ cognitionem. Ipſi Regem præſto futurum ad coërcendos, qui violatæ per aliquos errores fidei rei deprehenſi eſſent. Verùm Legationem decernere neceſſe non judicaverat Summus Pontifex, nec verò expedire, cùm à *Vuenceſlao*, cellam vinariam, quàm Rempublicam, & Religionem magis curante, jam abalienatis Bohemorum voluntatibus, nihil boni ſperandum eſſet: ſed cognitionem cauſæ ſelectis Cardinalibus commiſerat, qui auditis *Huſſi* Procuratoribus, ipſum contumaciæ reum pronuntiaverant, & diris omnibus devovendum. Ex quorum Sententia Pontifex illud, cujus meminimus, Diploma contra *Joannem Hus* in Bohemiam miſerat.

Facultatis Theologicæ Pragenſis Conſilium contra Huſſiticam Hæreſim.

V. Officio ſuo non defuit Facultas Theologica Pragenſis, quæ *Vuenceſlai* Regis Mandato Conſilium ſapientiſſimum dedit de mediis ad novam Hæreſim extirpandam opportunis, cujus hæc ſumma erat: Ut ſub Pœnis graviſſimis Eccleſiaſticis & Civilibus provideretur, ut nullus è Regno Bohemiæ, de Sacramentis, Clavibus, Officiis, Cenſuris, Ceremoniis, Indulgentiis, Religioſis Ordinibus, aliiſque Catholicæ Doctrinæ capitibus aliter teneret aut doceret, quàm Eccleſia Romana: *Cùm in omni materia Catholica & Eccleſiaſtica ſtandum ſit Fidei, Sententiæ, & determinationi Sedis Apoſtolicæ & Eccleſiæ Romanæ.* Si quis de Clero Bohemico faveret ſententiis aut ſcriptis *Vvickleffi* vel alterius, circa præmiſſa Romanæ Eccleſiæ Fidei ac Declarationi contrariis, ea defendendo, tenendo, vel aſſerendo, Cenſuris Eccleſiaſticis emendaretur; ſi corrigi nollet, ſeculari Judicio traderetur. Nullus ſic errantem & Romanæ Eccleſiæ contrarium, quovis modo defenderet. Damnatos ab Univerſitate Pragenſi, à Natione Bohemica, à Theologica Facultate ejuſdem Studii XLV. *Vvickleffi* Articulos, & Regia etiam Auctoritate prohibitos, nemo aſſerere vel docere auderet ſub pœna Excommunicationis latæ Sententiæ, quam Romani Pontifices inflixerant, & exilii à Regno, quam Rex decreverat. Proceſſus contra *M. Joannem Hus* factos, latáſque Sententias, de voluntate Regis ab Archiepiſcopo, Capitulo, & Clero Pragenſi receptas, magna veneratione ſuſcipiendas eſſe, illiſque parendum: cùm non ſit Cleri Pragenſis judicare ſi juſta vel injuſta ſit *M. Joannis Hus* Excommunicatio & aggravatio à Curia Romana. Quamvis autem Conſilium iſtud Pragenſium Theologorum, à Doctoribus etiàm Conſultiſſimæ Facultatis approbatum, immo & publica receptum auctoritate, & in Bohemicam linguam tranſlatum, Regiſque juſſu palam in Prætorio recitatum fuerit; tanta tamen fuit partis adverſæ pervicacia, tam pertinax contradicendi ſtudium, ut non ſolùm in Concionibus clamitaverint iniquè *Joannem Hus* ejici, maléque contra eum Romanæ Curiæ Sententiis pareri; verùm etiam variis Libris & Scriptis Conſilium iſtud Theologicæ Facultatis impugnarint. Nam & Juriſconſultos quoſdam invenerunt, qui causâ ipſorum ſusceptâ, non ſolùm Scriptis, ſed & publicis diſputationibus, Pontificia ſimul & Academica contra *Huſſum* & ejus Aſſeclas Decreta convellere tentarunt, atque refellere; maximè verò *Joannes de Jeſſenitz* Doctor Juris Canonici in Bononienſi Univerſitate, & *Fridericus Epinge* Baccalaureus, quos eo nomine *Joannes Hus* in Libro ſuo *De Eccleſia*, Cap. XXII. commendat. Theologorum Pragenſium Conſilium adverſùs Huſſitas, Huſſitarum contra illud Objectiones, & eorundem Reſponſa Doctorum, lege ſis apud *Joannem Cochlæum* Lib. I. Hiſtoriæ Huſſitarum. Catholicos inter Doctores Pragæ eruditione & fidei tuendæ ſtudio eminebant *Stephanus Paletz*, *Staniſlaus de Znoyma*, & *Andreas Broda*, qui adverſùs *Joannem Hus* ſcripſerunt.

Joannes Hus à Sacra Facultate Pariſienſi damnatus.

VI. Sacra etiam Facultas Pariſienſis, autore *Gerſone* Cancellario, *Joannis Hus* errores ex illius Tractatu de Eccleſia excerptos damnavit anno MCCCCXIII. Hos Articulos & Cenſuram ſingulis iunctam refert Autor Hæreticus Hiſtoriæ *Joannis Hus* initio ejus Operum editæ. Primus, quòd nullus præſcitus eſt verus Papa, vel Dominus, vel Prælatus: *Error in fide & moribus, pridem & pluries condemnatus, tam contra Pauperes de Lugduno, quàm contra Vualdenſes & Picardos. Cujus erroris aſſertio eſt temeraria, ſcandaloſa, pernicioſa, & in ſeditionem cujuſlibet humanæ Politiæ vergens, cùm nemo ſciat an amore vel odio dignus ſit, & in multis offendamus omnes. Ac proinde redderetur incertiſſima & inſtabiliſſima dominatio, ſi in Prædeſtinatione vel Charitate fundaretur: Nec rectè juſſiſſet Petrus ſervos ſubditos Dominis eſſe debere, etiam diſcolis.*

2. Quòd nullus exiſtens in peccato mortali, ex quo non eſt membrum Chriſti, ſed diaboli, eſt verus Papa, vel Prælatus, vel Dominus. *Error ut priùs.*

3. Nullus præſcitus, vel exiſtens in peccato mortali, ſedet in Apoſtolica Sede Petri, nec habet Poteſtatem Apoſtolicam in populo Chriſtiano. *Error ut priùs.*

4. Quòd nulli præſciti ſunt de Eccleſia, neque ſimiliter qui non imitantur vitam Chriſti. *Error contra communem Doctorum acceptionem de Eccleſia.*

5. Illi ſoli ſunt de Eccleſia, & ſedent in Sede Petri, habentes Auctoritatem Apoſtolicam, qui Chriſtum & Apoſtolos ejus imitantur in vita. *Error in fide & moribus, ſicut in primo Articulo, plus arrogantiæ & temeritatis habens.*

6. Quòd omnis bene vivens ſecundùm vitam Chriſti, poteſt & debet docere palam & prædicare, etiam non miſſus, imò etiam ſi prohibitus ſit à quocumque Prælato, vel excommunicatus; ſicut eleemoſynam dare deberet & poſſet: quia bona vita & ſcientia ſufficienter mittunt eum. *Error temerarius, ſcandaloſus, & totius Eccleſiæ Hierarchiæ confuſivus.*

7. Quòd Papa Romanus, alius à Chriſto, non eſt univerſalis Epiſcopus, nec Eccleſia Romana habet Primatum ſuper alias, niſi forſan à Cæſare, non à Chriſto. *Error pridem & expreſſè reprobatus.*

8. Quòd Papa non debet vocari Sanctiſſimus, nec pedes ejus beati, nec ſunt oſculandi. *Error temerarius, irreverenter & ſcandaloſè publicatus.*

9. Quòd ſecundùm doctrinam Chriſti, non eſſet infligenda mors Hæreticis, etiam incorrigibilibus, nec fulminandum eſt Interdictum. *Error Donatiſtarum, temerariè & ſcandaloſè aſſertus adverſùs Eccleſiaſticæ Diſciplinæ Leges datas, ſicut arguit Auguſtinus.*

10. Quòd ſubditi & plebeii poſſunt & debent palam & publicè detegere & redarguere vitia Superiorum, veluti habentes poteſtatem à Chriſto, & exemplum à *Paulo* iſtud faciendi. *Error pernicioſus, ſcandaloſus, totius rebellionis & inobedientiæ, & ſeditionis, & maledictionis Cham inductivus.*

11. Quòd ſolus Chriſtus, non Papa, eſt Caput Eccleſiæ. *Error juxta communem Doctorum acceptionem, ſi omnis à Papa ratio Capitis excludatur.*

12. Quòd ſola Eccleſia, quæ continet Prædeſtinatos & bene viventes, eſt univerſalis Eccleſia, cui debetur obedientia à ſubditis. *Error, ut in prioribus Articulis continetur.*

13.

» 13. Quòd decimæ & oblationes Eccleſiæ factæ » ſunt publicæ eleemoſynæ. *Error ſcandaloſus, & » contra determinationem Apoſtoli 1. ad Corinthios 9. » poſitus.*

» 14. Quòd Eccleſiaſtici malè viventes poſſunt & » debent per Laïcos coërceri per ſubtractionem » decimarum, & aliorum emolumentorum tem» poralium. *Error pernicioſiſſimus & ſcandaloſus, ad » ſacrilegia perpetranda ſeculares inducens, & Eccleſia» ſticam ſubjiciens libertatem.*

» 15. Quòd Benedictiones Eccleſiaſticorum præ» ſcitorum, vel malè viventium, ſunt maledictio» nes & execrationes apud Deum, juxta illud: » Maledicam benedictionibus veſtris. *Error pri» dem à Divo Auguſtino contra B. Cyprianum & ſe» quaces ejus reprobatus. Imò nec Magiſter Sententia» rum, pro quanto favere videtur Articulo huic, tene» tur à Magiſtris.*

» 16. Quòd iſtis & multis temporibus nullus fuit » verus Papa, nulla vera Eccleſia aut fides, quam » Romanam dicimus, quibus eſſet obediendum; » ſed fuerunt & ſunt Antichriſti, & Synagoga Sa» tanæ. *In hoc Articulo error, pro quanto in illis prio» ribus deductus eſt & fundatus.*

» 17. Quòd omnis datio pecuniæ Miniſtris Eccle» ſiæ facta in miniſtratione ſpiritualium, reddit » Eccleſiaſticos hujuſmodi Simoniacos. *Error » ſcandaloſus & temerarius; quoniam poteſt aliquid » dari talibus Eccleſiaſticis titulo ſuſtentationis Mi» niſtri, abſque venditione & emptione ſpiritualis rei.*

» 18. Quòd excommunicatus à Papa, ſi appellet » ad Chriſtum, præſervatur, ut excommunicatio» tionem non timeat, ſed ſpernat. *Error temerarius, » & arrogantia plenus.*

» 19. Quòd omnis actus extra charitatem eſt peccatum. *Error aliàs Pariſiis reprobatus & revocatus, præſertim ſi intelligatur de mortali peccato. Non enim oportet quòd carens gratiâ peccet aſſiduè noviter, licet aſſiduò ſit in peccato.*

Addebant Theologi Pariſienſes: *Aſſerimus quòd Articuli præfati notoriè ſunt hæretici, & ut tales judicialiter condemnandi, & ne cæteros inficiant, ſunt diligentiſſimè cum doctrinis ſuis ſcandaloſiſſimis extirpandi. Etſi enim videntur habere Zelum contra vitia Prælatorum & Clericorum, nimis, proh dolor! abundantium non tamen ſecundum ſcientiam. Zelus itaque diſcretus ea peccata quæ videt in Domo Dei ſe non poſſe tollere, tolerat & gemit. Non poſſunt autem per vitia & errores bene tolli vitia, quia non in Beelzebud ejiciuntur Dæmonia, ſed in digito Dei, qui eſt Spiritus Sanctus, volens ut in corrigendo modus habeatur prudentiæ. Prælati & Principes obligentur ſub pœnis Juris gravibus & expreſſis, vigilanter ſe habere adverſus errores prædictos & ſimiles, & ſuos aſſertores. Attendatur quod error, cui non reſiſtitur, approbatur, nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obviare.*

Joannes Hus ad Concilium Conſtantienſe proficiſcitur.

VII. Ad Conſtantienſe Concilium, pridie Idus Auguſti anno MCCCCXIV. congregatum ſe conferre decrevit *Joannes Hus*, Sigiſmundi Romanorum & Bohemorum Regis mandato, ſuâque de propriis opinionibus, & ingenii viribus, ad earum defenſionem, confidentiâ incitatus. Jamjam autem abiturus, ad Baſilicas omnes, Monaſteria, Collegia, Pontémque Pragenſem, Programma affigere auſus eſt Latina, Bohemica, & Germanica lingua, quo ſignificabat, ſe Concilio adſtiturum, ibique doctrinæ ſuæ rationem redditurum: ſi tamen Archiepiſcopus juberet, ſe in Provinciali Synodo compariturum, & Epiſcoporum aliorúmque Virorum Eccleſiaſticorum Pragenſis Provinciæ Sententiam auditurum.

Ejus audacia & artes.

Secundùm hæc, ad Regem, Reginam, Aulæque Proceres ac Magiſtratus literas dedit, quibus ipſis notum fecit, ſe ab Archiepiſcopo petiiſſe

A ut audiretur, & quæſtio de Hæreſi, quam ſui æmuli affingebant, haberetur. Porro inventum eſſe neminem, qui ipſum *Hus* accuſaret: Ideóque juſſiſſe Archipræſulem, ut ille cum ſuis in pace abiret. Proinde rogabat Regiam Majeſtatem, Reginam, eorum Conſiliarios, & reliquos Magiſtratus; ut ejus rei teſtimonium ſibi concedere dignarentur. Nullum hujuſmodi teſtimonium, ſed Salvum-conductum duntaxat obtinuit. Mox à *Nicolao* Nazareno Epiſcopo, in urbe Diœceſique Pragenſi Fidei Inquiſitore, per *Joannem de Jeſſenitz* Procuratorem ſuum petiit, ut indicaret, an ipſum *Joannem Hus*

B alicujus Hæreſeos Autorem aut Defenſorem noſſet. Epiſcopus reſpondit, Se cum illo ſæpius collocutum, ipſum Virum Fidelem & Catholicum probaviſſe, nihílque in eo animadvertiſſe, quod hæreſim ſaperet vel errorem. Quocirca publicum ea de re Inſtrumentum à Notario fieri curavit *Huſſi* Procurator. Qui deinde ad generalem Cleri Conventum in Curia Archiepiſcopali congregatum ſe contulit, petens ut eum in Cœtum admitteretur, ab omnibus & ſingulis Regni Prælatis quæſiturus; an hæreſim ullam aut errorem ipſi imputare vellent aut poſſent: cùm verò ipſi negatus fuiſſet in-

C greſſus, ſolemnem Proteſtationem coram Notariis edidit; ejúſque juridicum Inſtrumentum ſibi tradi petiit. Congregatis eodem tempore Pragæ Comitiis, *Joannes Hus* ab Equitibus, ac Civitatum Deputatis impetravit; ut Archipræſulem in ſuum Nationiſque totius honorem interrogandum curarent, an ipſum Magiſtrum *Joannem* Hæreſim docere aut docuiſſe compertum haberet. Si affirmatè reſponderet, Se ad ſatisfactionem & obedientiam comparatum. Archipræſul ab Ordinibus rogatus, reſpondit; *Joannem Hus* alicujus hæreſeos erroriſve reum ſe neſcire, ſed Romani Pontificis Excom-

D municatione devinctum, à quâ abſolvi ipſum neceſſe eſſet. De quo Archiepiſcopi Reſponſo Patentes Literas Barones aliqui ipſi tradiderunt. Inſtrumenta, quorum hîc mentionem fecimus, legere eſt in Hiſtoria *Joannis Hus* ab Anonymo Hæretico edita, & ejus Operibus præmiſſa. His Inſtrumentis præſidiiſque munitus *Huſſus*, lætus itineri ſe commiſit, libero regióque comitatu, datâ ad ſuos aſſeclas Pragæ relictos Epiſtolâ ſexto Idus Octobris, quæ inter ejus Epiſtolas ſecunda eſt. Cùm Norimbergam perveniſſet, Programma affi-

E xit, quo ſe Conſtantiam tendere ſignificabat, Fidei ſuæ rationem redditurum, & omnibus, qui ipſum erroris accuſare vellent, reſponſurum. Idémque præſtitit in omnibus civitatibus quas pertranſiit. Conſtantiam appulit tertio Nonas Novembris. Die ſequenti, *Joannem Chlumeum*, & *Henricum Lazenbogium* ad Summum Pontificem miſit, qui *Joannem Huſſum* Cæſareo munitum Diplomate, quo tutus eſſet, ad Concilium Oecumenicum à ſe deductum nuntiarunt: proinde à ſua Sanctitate petere, ut ille abſque periculo & impedimento Conſtantiæ degere poſſet. Annuit Pontifex. *M. Stephanus Paletz*

F & *Michaël de Cauſis*, contra *Huſſum* cauſæ Promotores adfuerunt.

VIII. Undecimo Nonas Decembris, *Joannes XXIII.* Pontifex Maximus *Joanni* Patriarchæ Conſtantinopolitano, *Joanni* Lubecenſi, & *Bernardo* Civitatis Caſtelli, Epiſcopis, in Synodo Conſtantienſi præſentibus, Cauſæ *Joannis Hus* cognitionem ſua & Synodi auctoritate commiſit, ut habita quæſtione, de re univerſa ad Concilium referrent, à quo Decretoria Sententia ferenda eſſet. Pontificias literas refert *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCXIV. Num. x. *Huſſo* prohibitum à Judicibus ne urbe excederet. Tum ille animadvertere cœpit, longè aliam ibi eſſe diſceptandi rationem in Cœtu Doctiſſimorum ex omni Natione Hominum;

nam, quàm Pragæ in Capella *Bethleem* coram Laïcis novarum rerum cupidis, aut in Aula coram Nobilibus Eccleſiaſticorum cenſuum avidis, aut etiam in foro coram minaci & Clero infeſta plebe. Vidit item è Clero Bohemico adverſarios, ad accuſandum paratos & inſtructos. Quocirca fugam meditari cœpit, facilè conſiderans, ſe Patribus de tot excitatis in Bohemia adversùs Clerum & omnem Religionem malis ſatisfacere non poſſe, niſi per publicam revocationem & pœnitentiam, ubi adverſariis ſuis liceret liberè, & abſque omni metu & furentis plebis terrore, dicere & teſtari contra ipſum de omnibus injuriis Clero, Templiſque, & universæ Religioni Catholicæ per ejus Prædicationes illatis. Acceſſit altera fugiendi cauſa. Sacrum in hoſpitio ſæpe faciebat *Huſſus*, licet excommunicatus; plebs frequens eò concurrebat. Id ubi ad Epiſcopum Conſtantienſem relatum eſt, ipſe pro ſui muneris ratione illi prohibuit ne Sacris operaretur. Non paruit ſuperbus Hæreſiarcha. Populo diras intentavit Præſul vigilantiſſimus, ſi ejus Miſſam audiret. Tum de fuga cogitavit; & Dominica tertia Quadrageſimæ, celebratâ Miſsâ, in curru ſtraminibus undique tecto, & ea die ex urbe educendo ſe abſcondit. De illius fuga monitus Conſul civitatis, Equites miſit, qui fugientem inſequerentur, & Conſtantiam reducerent. Repertus eſt in curru latitans, & ab *Henrico Latzenbok* equo impoſitus, & ad Pontificem in Palatium adductus. Ille verò liberi commeatûs literis fretus, vinciri ſe ac detineri poſſe negabat, niſi publica fide violatâ. Cui Vir Nobilis reſpondit: *Ita decretum eſt ut cauſam tuam juſtifices, ne ſit heretica, aut moriaris, ni revoces.* Tum *Huſſus* ex equo deſiliens, in circumſtantem Bohemorum multitudinem ſe proripuit. At ab Apparitoribus Papæ & Cardinalium comprehenſus, in Palatium adductus eſt; ac poſt octo dies in Ædibus FF. Prædicatorum cuſtodiæ traditus. Quem viri eruditi, qui Synodo frequentes aderant, ſæpe convenerunt, ut eum ad ſaniorem mentem revocarent, & errorum ejurationem illi ſuaderent. Ita referunt *Ulricus Reichental* in Hiſtoria Concilii Conſtantienſis Teutonicè ſcripta, *Joannes Nauclerus* Præpoſitus Tubingenſis, Parte II. Chronici, Generatione XLVIII. & *Joannes Cochlæus*, Lib. II. Hiſtoriæ Huſſitarum.

Joannis Hus fuga.

IX. Apud Fratres Prædicatores detentus *Joannes Hus*, quinto Nonas Martii penè evaſit, unde in alium carcerem tranſlatus, ad diem uſque Mercurii proximam ante Dominicam Palmarum, pii argumenti quoſdam libellos conſcripſit, ſcilicet *De Decalogo*, *De Dilectione & Cognitione Dei*, *De Matrimonio*, *De Pœnitentia*, *De Tribus hoſtibus hominis*, *De Oratione Dominica*, *De Cœna Domini*, &c. Eo die *Joannes XXIII.* clam mutatis veſtibus Conſtantiâ ſe ſubduxit, Judicium metuens, quo poſt fugam, propter plura accuſationum capita exauctoratus eſt. Hæc cauſa fuit *Joannem Hus* in alium carcerem transferendi. Miniſtri enim Pontificii, quibus illius cuſtodia demandata fuerat, Dominum ſecuti, claves carceris *Sigiſmundo* Romanorum Regi & Synodo reddiderunt. *Joannes Hus* in Conſtantienſis Epiſcopi poteſtatem traditus, in Arcem quamdam trans Rhenum deportatus eſt, diligentiùs cuſtodiendus.

X. Interea *Hieronymus* Pragenſis pridie Nonas Aprilis MCCCCXV. Conſtantiam pervenit, cùm ut doctrinam oſtentaret, tum ut Magiſtro ſuppetias ferret: Programmáque affixit, quo *Sigiſmundo* Imperatori & Synodo ſignificabat, ſe comparatum eſſe ad doctrinam ſuam coram univerſo frequentíque Concilio defendendam, & Adverſariorum ſibi hæreſim affingentium calumniam diluendam. Mox à Concilio ſextùm conſidente in Jus vocatus eſt, datâ fide publica, die XVII. Aprilis, dictáque ipſi dies ab hinc decima quinta, infra quam Synodo ſe ſiſteret, ad ea quæ ipſi in cauſâ Fidei objicerentur, reſponſurus, recepturus & facturus in omnibus juſtitiæ complementum. Die XVIII. Aprilis quâ Synodus ſeptimùm conſidebat, Literæ Citationis Magiſtri *Hieronymi* valvis Conventûs FF. Minorum, Eccleſiæ S. Stephani, & B. Virginis affixæ ſunt, & publicum ea de re confectum Inſtrumentum, agente *Henrico de Piro* Concilii Promotore. Seſſione VIII. die Sabbathi quarta Maii celebratâ, univerſi damnandæ doctrinæ ac memoriæ *Joannis Vvickleffi* Defenſores iterum in Jus vocati. XLV. illius Articuli, necnon alii CCLX. Librique, Dialogus præſertim & Trialogus, Concilii Sententiâ damnati: *Vvickleffi* ut pertinacis Hæretici nomen ac memoria diris omnibus devota: decretum ut ipſius oſſa exhumarentur & comburerentur. Commiſſarii à Concilio deputati, qui *Joannis Hus* doctrinam contraherent. Dum hæc aguntur, *Hieronymus Pragenſis* fugam arripit, à Præfecto *Joannis* Comitis Palatini in itinere intercipitur, vinctus Conſtantiam devehitur, in carcerem conjicitur. Bohemi Proceres ad Cæſarem, & ad Synodum ſcribunt pro *Huſſi* libertate, ipſum inauditum carcere damnatum conqueruntur, violatam Salvi-conductûs fidem. Orant Patres ut hanc ipſi ſervari curent; in cauſam illius diligenter incumbant, nec moras trahant incommodas: Imperatori ſupplicant, ut Fidei publicæ *Huſſo* datæ memor, efficiat, ut è carcere eductus, publicè audiatur. Meræ calumniæ Bohemorum literis continebantur. *Huſſo* fides violata non fuerat; Concilii Judicio ſeſe fugâ ſubtraxerat, Sacris contra Eccleſiæ interdictum fuerat operatus. Errores *Vvickleffi* pleroſque pertinaciter defendere pergebat; nec ſpes affulgebat ulla correctionis. Præſens ſubverſionis Fidei ac Religionis in tota Bohemia, Moravia, & Polonia periculum metuebatur, ſi redire ſineretur *Huſſus* non ejuratis erroribus, nec finitâ causâ. Ideò arctiori carcere detentus eſt. Nonis Junii, ſeptimóque & ſextò Idus; teſtes legitimi contra ipſum auditi; libri ipſi exhibiti. Errorum capita ex Libris de Eccleſia, contra *Stephanum Paletz*, & *Staniſlaum Znoyma* excerpta, ipſi oblata; ejus ad ſingula reſponſiones auditæ. Cardinalium Cameracenſis & Florentini, aliorum Præſulum, ac eruditorum virorum, *Sigiſmundi* Imperatoris mandatis, conſiliis, precibus, adhortationibus adduci non potuit ut errores ejuraret. Tum Imperator his verbis Patres eſt allocutus: *Quos errores hic homo docuerit, audiviſtis, qui omnes, quantùm quidem judicare poſſum, imò & ſinguli, morte digni ſunt. Niſi eos adjurarit, comburendum curate: ſi ejuraverit, nolite committere, ut in poſterum ſuggeſtum conſcendat, néve in Bohemiam revertatur: ab errore namque ſuo non recedet, ſed ſuorum ope plura capita inveniet. Tum verò Capitum ſuorum refutationem, addito ſimul Mandato de iis extirpandis, totáque illâ doctrinâ prorſus delenda, in Bohemiam & Poloniam mittendam: Denique & Aſſeclas ſive Sectatores ſuos, imprimis Hieronymum, ſeverè puniendos cenſeo.* Huſſus in carcerem reductus, Epiſtolas quaſdam ad Bohemos ſuos ſcripſit, quæ Latinitate donatæ, etiamnum inter ejus Opera, Tom. I. leguntur.

Cauſa Joannis Hus examinatur.

XI. Die Sabbathi ſexta Julii, Hæreſiarcha ad Synodum decimoquintò conſidentem adductus eſt, ſententiam damnationis excepturus. Ejus Articuli recenſiti, probationes ac teſtimonia contra ipſum allata publicè lecta. Tum Sacra Synodus latâ Sententiâ hujuſmodi Articulos, quos ipſe in publica Audientia coram Patribus confeſſus fuerat in ſuis Libris & Opuſculis contineri, non eſſe Catholicos, nec ut tales docendos pronuntiavit, *Sed ex iis*

Joannis Hus damnatio, & ſupplicium.

plures

plures eſſe erroneos, alios ſcandaloſos, aliquos piarum aurium offenſivos, pluriſque eorum eſſe temerarios, & ſeditioſos, nonnullos notoriè Hæreticos, & jamdudum à Sanctis Patribus & Generalibus Conciliis reprobatos & damnatos. Ipſóſque prædicari, doceri, aut quovis modo approbari prohibuit. Libros ejuſdem quocumque Idiomate conſcriptos igne damnavit, contra damnatæ iſtius doctrinæ defenſores & fautores ab Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis ex Canonum ſeveritate agi præcepit. Ipſum verò *Joannem Hus* pronuntiavit ac declaravit fuiſſe & eſſe verum & manifeſtum Hæreticum, *pertinacem & incorrigibilem*, ideóque ipſum *ab Ordine Sacerdotali, cæteriſque Ordinibus deponendum & degradandum.* Quod munus Archiepiſcopo Mediolanenſi, Feltrenſi, Aſtenſi, Alexandrino, Bagatenſi & Vaurenſi Epiſcopis demandatum eſt. Quâ profanatione & exſecratione ſolemni ritu peracta, ipſum Curiæ ſæculari relinquendum Synodus decrevit his verbis: *Hæc Sancta Synodus Conſtantienſis Joannem Hus, attento quòd Eccleſia Dei non habeat ultra quid gerere valeat, Judicio ſæculari relinquere, & ipſum Curiæ ſæculari relinquendum fore decernit.* Solemniter exauctoratus, & chartacea mithra redimitus, in qua dæmones depicti erant, cum hac inſcriptione: *Hæreſiarcha*, Civili Poteſtati relictus eſt. Tum Imperator *Ludovico* Bavariæ Duci juſſit, ut *Joannem Hus* ab Epiſcopis receptum lictoribus traderet. A quibus cùm ad locum ſupplicii duceretur, pro foribus Templi Libros ſuos comburi cernens, ſubriſit. Cùm ad locum ſupplicii perveniſſet, Pſalmos trigeſimum & quinquageſimum primum læto & hilari vultu recitavit, verſum illum non ſemel repetens: *In manus tuas, Domine, commendo ſpiritum meum.* His ſcilicet adulterinæ pietatis ſignis ſe inſontem perſuadere, ſectatores ſuos in hæreſi confirmare, Martyris nomen apud ipſos conſequi ſtudebat, ambiebat. Priuſquam buſtum incenderetur, Dux Bavariæ & Dominus *De Papenheim* adequitarunt, ipſum admonentes, ut tandem errores ejuraret, vitæque ſuæ parceret. Qui cùm operam perderent, ignis admotus eſt. Ubi ardere cœpit, hunc verſum cecinit: *Jeſu Chriſte, Fili Dei vivi, miſerere mei*: quem vix flamma & fragor ignis intercipere potuit. Cineres ejus in Rhenum projecti, ne ab ejus Sectatoribus in Bohemiam ſuperſtitiosè deferrentur, & colerentur.

In Hieronymum Pragenſem habita quæſtio.

XII. Sumpto de *Joanne Hus* ſupplicio, Synodus in cauſam *Hieronymi de Praga*, Magiſtri Artium, Laïci, ejuſdem *Hus* diſcipuli, ſed ipſo longè facundioris, incubuit. *Petrus de Alliaco* Cardinalis Cameracenſis, aliíque à Concilio Deputati, ipſum ad Eccleſiæ Fidem revocare conati ſunt, & ad errorum abjurationem adducere. Nec infœlices eorum conatus aut inutiles labores videbantur, ſiquidem ſeſe paratiſſimum exhibuit ad abjurandam omnem hæreſim, præſertim Vvicklefficam & Huſſiticam, de quibus accuſabatur, & ad Fidei Profeſſionem edendam, quam ipſi Judices à Synodo deputati deſcripſerunt. Id præſtitit Seſſione XIX. celebrata die XXIII. Septembris MCCCCXV. ſub hac formula:

Ejus Retractatio.

Ego Hieronymus de Praga, Artium liberalium Magiſter, cognoſcens veram Catholicam Eccleſiam, & Apoſtolicam Fidem, anathematizo omnem hæreſim, præcipuè eam de qua hactenus infamatus fui, & quam præteritis temporibus dogmatizaverunt & tenuerunt Joannes Vvicklef & Joannes Hus in ſuis Opuſculis, Libellis, ſeu Sermonibus ad Clerum & ad populum, propter quam cauſam prædicti cum ſuis erroribus & dogmatibus damnati ſunt ab hac dicta Conſtantienſi Synodo tanquam Hæretici, & eorum doctrina prædicta ſententialiter damnata, maximè in nonnullis Articulis expreſſis in Sententiis per hoc ſacrum Concilium contra ipſos latis. Conſentio autem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ & Apoſtolicæ Sedi, & huic ſacro Concilio, & ore ac corde profiteor in omnibus & per omnia, & præſertim de Clavibus, Sacramentis, Ordinibus, Officiis, & Cenſuris Eccleſiaſticis, Indulgentiis, & Reliquiis Sanctorum, & Eccleſiaſtica libertate, ac etiam de Ceremoniis, & aliis omnibus ad Religionem Chriſtianam pertinentibus, prout ipſa Romana Eccleſia & Apoſtolica Sedes, & hoc ſacrum Concilium profitentur: & ſpecialiter quòd prædictorum Articulorum plures ſunt notoriè hæretici, & dudum à Sanctis Patribus reprobati: quidam verò blaſphemi, alii erronei, alii ſcandaloſi; quidam verò etiam piarum aurium offenſivi, & ipſorum nonnulli temerarii & ſeditioſi: & pro talibus fuerunt prædicti Articuli per hoc ſacrum Concilium & nuper condemnati, & inhibitum omnibus & ſingulis Catholicis ſub Anathematis interminatione, ne de cætero dictos Articulos ſeu eorum aliquem aliquis prædicare, dogmatizare, vel tenere præſumeret. Porro ſe *Joanni Hus* adhæſiſſe & faviſſe declaravit, quòd exiſtimaret virum bonum eſſe, nec in aliquo obviare Traditionibus Sanctæ Matris Eccleſiæ ac Sanctorum Doctorum; imò cùm ſibi fuiſſent oblati Articuli ab *Huſſo* aſſerti, & à ſacro Concilio damnati, prima fronte non crediderat illius eſſe, ſaltem in ea forma. At Libris ipſius ſibi exhibitis, damnatos Articulos, ſub ea forma, qua damnati fuere, ſe propria illius manu conſcriptos reperiſſe. Quamobrem ſe compertum habere, ipſum, & ejus doctrinam, cum eorum Sectatoribus, ab hoc ſacro Concilio fuiſſe jure damnatam & reprobatam *tanquam hæreticam & inſanam.* Et hæc omnia ſe purè & ſine conditione aſſerere profeſſus eſt, ut plenè perſuaſum de Sententiarum à Sancta Synodo in *Joannem Vvicklef* & *Joannem Hus* latarum æquitate: ſéque illis Sententiis tanquam devotum Catholicum, in omnibus & per omnia humiliter conſentire & adhærere. Inſuper juravit per Sanctam Trinitatem, & Sancta Evangelia præſentia, ſe *in veritate Eccleſiæ Catholicæ ſemper & ſine dubio permanſurum, & omnes qui contra hanc Fidem venirent*, cum dogmatibus ſuis æterno Anathemate dignos pronuntiavit. Tandem ſe *Canonum ſeveritati*, & *æternæ pœnæ* obnoxium ac obligatum fore, *ſi aliquid contra ſentire aut prædicare aliquando præſumeret.* Quam Abjurationem ac Profeſſionem propria manu conſcripſit, & ſubſcriptione firmavit. Eadem Profeſſione veniam erroris deprecatus eſt, quòd Eccleſiæ Triumphanti fidem tribuiſſet. Cùm enim in propugnanda Univerſalium realium opinione figuram triangularem induxiſſet, quam *Scutum Fidei* appellabat, ita rem in Catholicum ſenſum traxit, ut Divinam Eſſentiam in tribus perſonis adumbraret; qui Articulus Catholicæ veritatis Clypeus ſit & fundamentum.

Hieronymi Pragenſis causa lapſi damnatio, & ſupplicium.

XIII. Die XXVII. Aprilis, anni MCCCCXVI. habito omnium Nationum Cœtu, *Hieronymus Pragenſis* in hæreſim relapſus, à Concilii Promotore ob peſtiferam *Vvicklefſi* doctrinam in Hungaria, Bohemia, Polonia, Germania, diſſeminatam delatus eſt. Multa ipſi crimina primùm objecta, quæ partim negavit, partim variis effugiis eludere viſus eſt. Alia addita criminationum capita, ſcilicet, quòd profectus in Angliam, *Vvicklefſi* libros exſcripſiſſet, juventutem infeciſſet lectione damnatorum hujuſmodi librorum commendatâ; Bohemiam ac Moraviam ad ſpargendam hæreſim luſtraſſet; *Joanni Hus*, *Chriſtanno*, & *Jacobello*, impiis hominibus ſe adjunxiſſet; Aſſeclas in Clerum & alios Catholicos Pragenſes ſummo fidei damno, & piorum offenſione inſigni concitaſſet; *Vvicklefſum* ut Sanctum coluiſſet, ejúſque imaginem gloriæ diademate redimitam propoſuiſſet adorandam. Accuſatus eſt præterea quòd Concionatores Catholicos crudeliſſimè perſecutus,

perſecutus eſſet, Carmelitas oneraſſet vinculis, *Nicolaum* Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſorem è Monaſterio raptum, vinctumque in Multaviam flumen præcipitaſſet. Quòd Pragæ & in aliis Bohemiæ locis prædicaſſet, in Sacramento Altaris poſt conſecrationem remanere panem materialem, nec in eo eſſe verè Chriſtum, ſed ut ſignatum in ſigno. Quòd doctrinam *Vvickleffi* ut verum Evangelium coluiſſet; eam tenentibus cœleſtem fœlicitatem promiſiſſet. Quòd verba Conſecrationis in cantilenas, quibus Laïci conficere ſe ſe poſſe Corpus Chriſti gloriabantur: Quòd Scripturam Sacram in Rithmos redegiſſet ad factionis oſtentationem. Quòd Sacramentorum confectionem, & adminiſtrationem Laïcis tribuiſſet, contemnendam Excommunicationem docuiſſet, Indulgentiarum vim impugnaſſet, eáſque à Summo Pontifice concedi poſſe negaſſet. Laïcis licere docuiſſet ubique ſine Papæ, Epiſcopi, Curati, aut cujuſcumque alterius licentiâ & miſſione verbum Dei publicè prædicare; & hanc ſibi auctoritatem Laïcus ipſe arrogaſſet. Ob crimina & errores Juſſione Regia captus, evaſiſſet. Pontificia Indulgentiarum Diplomata meretricum uberibus per ludibrium appendi, & publicè comburi curaſſet. Contra ſacrarum Imaginum picturam cultúmque declamaſſet. Quòd Imaginem Crucifixi ſtercoribus fœdaſſet; Reliquias Sanctorum conculcaſſet. Quòd Vvickleffitarum & Huſſitarum conventicula veram eſſe Eccleſiam aſſeruiſſet: ſceleſtos Huſſitas, ob ſeditioſam pertinaciam ſupplicio affectos, ut Martyres coli procuraſſet. Addidit Concilii Promotor, nullam ejus promiſſis fidem adhibendam, qui fidem fallere, Judicibus illudere, priores errores captâ fugâ repetere ſolitus eſſet. Vocatum olim in Judicium ab Academia Pariſienſi, cùm ibi Deo redigendæ in nihilum alicujus creaturæ potentiam detraheret, errorémque revocare juſſum, fugâ evaſiſſe: Fugâ ſimili deluſiſſe Heidelbergenſes, cùm refertas hæreſibus Theſes propoſuiſſet. A Cracovienſibus etiam Academicis ob peſtiferum doctrinæ virus quæſitum, inde avolaſſe: Profectum poſtea Viennam, atque hæreſis infamiâ inuſtum, & in cuſtodiam traditum: cùm ad meliorem frugem ſe rediturum ſimulatis verbis ſpopondiſſet, violatâ fide Pragam abiiſſe. Ut ſuos in perfidia confirmaret, publicis Scriptis propoſitis Pragæ, & in aliis Bohemiæ locis, vulgaſſe ſe Conſtantiam iturum, ad *Vvickleffi* ejúſque Sectatorum doctrinam defendendam: Nec alia de cauſa Conſtantiæ inſcriptis Romanorum Regi & Concilio literis ſparſiſſe, ad purgandam ſuſpicionem hæreſeos, & incorruptæ fidei puritatem illuſtrandam ſe acceſſiſſe, quàm ut fictæ Religionis umbram conſectaretur, ad ſuóſque reverſus, victoriam ſe de piis viris reportaſſe, ac *Vvickleffi* Sectam Catholicam eſſe jactaret. Quòd denique poſt revocatos anno ſuperiori in Seſſione publica errores, cùm eſſet pollicitus literas ad *Venceſlaum* Regem, Reginam, & Academiam Pragenſem ſe daturum, quibus *Joannem Hus* & *Vvickleffum*, unà cum ipſorum impia doctrina jure damnatos profiteretur, promiſſis defuiſſe; imò poſtea *Joannem Hus* in Cœlum laudibus extuliſſe: ad hæreſes autem objectas, etſi publico Scripto ſe reſponſurum jam antea vulgaſſet, recuſaſſe præſtito juramento reſpondere.

XIV. Diebus XXIII. & XXVI. Maii *Hieronymus Pragenſis* in Judicium adductus, & legitimis teſtimoniis, quin & propria confeſſione de pleriſque errorum & criminum capitibus convictus eſt: ſolo enim incendii metu ſe *Vvickleffi* & *Joannis Hus* errores ejuraſſe, injuriâque & contra conſcientiam ſe illorum doctrinam & perſonas damnaſſe
A profeſſus eſt, cùm doctrina *Joannis Hus* ſancta, & juſta eſſet ejus vita, cui vellet inhærere, eamque conſtanter tueri. *Vvickleffi* tamen opiniones ſe probare ac tenere negavit quoad Sacramentum Altaris, imò quatuor Eccleſiæ Doctorum, & totius Eccleſiæ communem de Tranſſubſtantiatione panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti ſententiam tenere ſe & propugnare conteſtatus eſt.

XV. Seſſione vigeſima prima Concilii Conſtantienſis, quæ trigeſima prima die menſis Maii, anno MCCCCXVI. celebrata eſt, poſt Orationem ab
B Epiſcopo Laudenſi habitam, quam apud Cochlæum, Lib. III. Hiſtoriæ Huſſitarum legere eſt, lata fuit in *Hieronymum* Pragenſem damnationis ſententia, qua ipſum Sancta Synodus *Hæreticum & in hæreſim relapſum, excommunicatum, anathematizatum pronuntiavit, & declaravit, atque damnavit.* Obſervatione dignum eſt quod ea in Sententia habetur, *Hieronymum de Praga* de Sacramento Altaris & Tranſſubſtantione cum Eccleſia, non cum *Vvickleffo* ſenſiſſe. *Unde idem Hieronymus de Sacramento Altaris, & Tranſſubſtantiatione panis in Corpus, profeſſus eſt ſe tenere & credere, quod Eccleſia tenet; dicens, ſe plus credere Auguſtino, & cæteris Eccleſiæ*
C *Doctoribus quàm Joanni Vvicklef, & Joanni Hus.* Addunt Acta MSS. Congregationum Generalium, ipſum profeſſum eſſe *ſe tenere ceremonias Miſſarum, Officiorum, Jejuniorum.* Item ad objecta de Sacrarum Indulgentiarum contemptu, ipſum reſpondiſſe tradunt: *Indulgentias Papæ & Cardinalium eſſe ritè datas & conceſſas, & fieri poſſe. Sed Indulgentias execratus eſt prout* (inquiebat) *Papa communiter mittit Quæſtuarios ſuos ad partes alienas, ad extorquendum denarios S. Petri*, illáſque *non Indulgentias, ſed abuſiones Indulgentiarum aſſerebat.*

XVI. Latâ Sententiâ, Poteſtati ſeculari tradi-
D tus *Hieronymus* Pragenſis, & ipſa die combuſtus eſt, non minoribus adulterinæ pietatis ſignis datis, quàm dederat *Huſſus.* De utriuſque ſupplicio ſcribit *Æneas Sylvius* Hiſtoriæ Bohemicæ Cap. XXVI. *Pertulerunt ambo conſtanti animo necem, & quaſi ad epulas invitati, ad incendium properarunt, nullam emittentes vocem, quæ miſeri animi poſſet facere indicium. Ubi ardere cœperunt, Hymnum cecinere, quem vix flamma & fragor ignis intercipere potuit. Nemo Philoſophorum tam forti animo mortem pertuliſſe traditur, quàm iſti incendium.*

De morte *Hieronymi Pragenſis* elegantem Epiſto-
E lam ad *Leonardum Aretinum* ſcripſit *Poggius* Florentinus. *Stabat,* (inquit) *impavidus, intrepidus, mortem non contemnens ſolùm, ſed appetens, ut alterum Catonem dixiſſes. Non laudo, ſi quid adverſus Eccleſiæ Inſtituta ſentiebat: doctrinam admiror rerum plurimarum, ſcientiam, eloquentiam, dicendi ſuavitatem, & argutiam reſpondendi. Sed vereor, ne hæc omnia in peſtem ſuam ſibi fuerint à natura conceſſa. Datum deinde ſpatium pœnitendi biduo. Multi ad eum acceſſere Viri Eruditiſſimi, ut ipſum à Sententia ſua dimoverent: inter quos Cardinalis Florentinus eum adiit, ut eum flecteret ad rectam viam: ſed cùm pertinaciùs in erroribus perſeveraret, per Concilium hæreſis damnatus eſt, & igne combuſtus. Jucunda fronte, & alacri vultu*
F *ad exitum ſuum acceſſit: non ignem expavit, non tormenti genus, non mortis. Nullus unquam Stoïcorum tam conſtanti animo, tam forti mortem perpeſſus, quàm ipſe appetiiſſe videtur. Cùm veniſſet ad locum mortis, ſe-ipſum exuit veſtimentis: tum procumbens flexis genibus, veneratus palum ad quem ligatus fuit, primùm funibus madentibus cum catena nudus ad palum conſtrictus fuit: Ligna deinde circumpoſita pectore tenus, non minuſcula, ſed groſſa, paleis interjectis: tum flammâ adhibitâ, canere cœpit Hymnum quemdam, quem fumus & ignis vix interrupit. Hoc maximum conſtantis animi ſignum, cùm lictor ignem poſt*

poſt tergum (ne id videret) *injicere vellet* : Huc, *inquit*, accede, & in conſpectu accende ignem: *ſi enim illum timuiſſem, nunquam ad hunc locum, quem effugiendi facultas erat, acceſſiſſem. Hoc modo vir (præter fidem) egregius eſt conſumptus. Vidi hunc exitum, ſingulos actus inſpexi. Sive perfidia, ſive pertinacia id egeris; certè ex Philoſophiæ Schola interitum viri deſcripſiſſes.* Epiſtola *Poggii* data *Conſtantiæ III. Kalendas Junii, qua die hic Hieronymus hæreſis pœnas luit.* De qua *Poggii* Epiſtola *Aretinus* ad ipſummet prudenter reſcribit, Libro IV. *Nudius tertius exemplum habuimus litterarum tuarum à Barbaro miſſum de Hieronymi ſupplicio; quarum elegantiam valde probo: tu illi tamen plus tribuere videris quàm ego vellem, etſi judicium tuum ſæpè purgas… Ego cautiùs hiſce de rebus ſcribendum puto.* Hæreticus Auctor *Belli Huſſitici* ipſum damnationis tempore vaticinatum fuiſſe ſcribit his verbis: *Ad juſtiſſimum Jeſu-Chriſti Tribunal appello, ut centeſimo ab hinc anno mihi ad hæc reſpondeatis.* Quidam ſimilia ab *Huſſo*, cippum Septentrionem versùs vidente, his verbis prædicta aſſerunt: *Hodie Anſerem aſſatis, centum ab hinc annis niveus Cygnus veniet, quem occidere non valebitis*: Idque vaticinium in *Luthero* impletum. Verùm hujuſmodi vaticinia falſa eſſe probat ſilentium coævorum Scriptorum, *Poggii*, *Æneæ Sylvii*, Huſſitæ Hiſtorici, qui Vitam *Joannis Hus* initio ejus Operum editam ſcripſit, & Relationum de illius & *Hieronymi Pragenſis* morte, quæ in fine eorumdem Operum editæ ſunt.

XVII. Subdit *Æneas Sylvius* Cap. XXVI. Hiſtoriæ Bohemicæ; Cineres exuſtorum, ne raperentur à Bohemis, in lacum[a] projecti. Diſcipuli eorum ex eo ſolo terram abſtulere, in quo ignis fuit, eámque veluti ſacram ſecum attulere in patriam. *Joannes* ac *Hieronymus* apud Bohemos Martyrum honores meruere, nec minores quàm *Petrus* & *Paulus* apud Romanos habiti. Nuntiatis enim in Bohemia, quæ Conſtantiæ geſta fuerunt de *Joanne* ac *Hieronymo*, diſcipuli eorum ſequaceſque omnes in unum convenientes, memoriam in primis defunctorum conſecrant, celebrandámque quotannis decernunt. Exin per amicos nonnullas ſibi Eccleſias à Rege tradi poſcentes extorquent, in queis ſuæ prædicare plebi, Sacramentáque miniſtrare liberè poſſint. Neque hoc modo contenti, apud Sclavoniam nobile Monaſterium FF. Prædicatorum, extra mœnia oppidi ſitum à fundamentis dejiciunt: cáque prima Eccleſiarum ruïnâ in Huſſitarum novitate factâ, decurritur in Eccleſias Monaſteriáque paſſim: nobiliſſima Superis dicata Templa ferro atque ignè vaſtantur.

[a] Alii in Rhenum projectos ſcribunt.

XVIII. Huſſitarum hæreſim damnavit rurſus *Martinus V.* ſeu damnationem à Synodo Conſtantienſi factam promulgavit & executus eſt, formámque habendæ in ipſos Quæſtionis Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis Encyclicis Literis, quæ incipiunt, *Inter cunctas*, datis Conſtantiæ octavo Kalendas Martii, anno MCCCCXVIII.

§. IV.

De Geſtis à Synodo Baſileenſi in Cauſa Bohemorum, & de Compactatis Pragenſibus.

I. Poſt immane bellum à Thaboritis *Ziſcha* Duce, & Orphanis Duce *Procopio Raſo*, in *Sigiſmundum* Imperatorem & Catholicos geſtum, poſt ſacram expeditionem à *Martino V.* Pontifice Maximo in ipſos inſtitutam, & prælium contra illos infœliciter commiſſum, Julianus Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus, è Bohemia cum Exercitu fugatus, Baſileam ſe contulit, ibíque Concilium Oecumenicum à Concilio Senenſi, necnon à Summis Pontificibus *Martino V.* & *Eugenio IV.* indictum celebravit anno MCCCCXXXI. *Sigiſmundus* Imperator ſcriptis ad Bohemos literis; ipſos hortatus eſt ut eò proficiſcerentur; nec plus ſapere vellent, quàm Eccleſia Catholica. Auditurum benignè Conventum rationes eorum; operam darent ut cum Synodo Eccleſiam univerſam repræſentante de Religione convenirent. Scripſit & ipſa Baſileenſis Synodus Bohemis, ut Oratores mitterent, fidei ſuæ rationem expoſituros, pleniſſimámque itineris in eundo, manendo, ac redeundo ſecuritatem; qualem optare poterant, ipſis conceſſit; necnon & libertatem in Generali Concilio proponendi Articulos quatuor, quorum elucidationem urgebant, Scripturis Sacris, Sanctorúmque Doctorum verbis, ſententiis, & rationibus eos declarandi, adſtruendi, perſuadendi; & (ſi opus eſſet) etiam ad objecta Concilii Generalis reſpondendi; vel cum aliquo vel aliquibus de Concilio ſuper eiſdem diſputandi, aut conferendi; ſervatis modis & forma, de quibus inter Legatos Synodi & Bohemorum Oratores in Egrenſi Civitate convenerat; maximè quòd in cauſa quatuor Articulorum ab eis proponendorum, Lex Divina, praxis Chriſti, Apoſtolica & Eccleſiæ Primitivæ, unà cum Conciliis, Doctoribúſque fundantibus ſe veraciter in eadem, pro veriſſimo & indifferente Judice in ipſo Baſileenſi Concilio admitterentur. Salvum-conductum & Epiſtolam Concilii ad Bohemos legere eſt Seſſione IV. De his inter Bohemos duæ fuerunt Sententiæ. Orphani, & Thaboritæ, & plebs fermè omnis, eundum ad Concilium eſſe negabant, *Joannis Hus* & *Hieronymi Pragenſis* exemplum in medium afferentes, qui Conſtantiam ad Synodum profecti ſub fide *Sigiſmundi*, publicè combuſti fuiſſent. Nobilitas verò *Mainardum* ſequuta, Novæ-Domus Dominum, petendum eſſe Concilium prorſus ajebat: nec *tolerandos videri, qui novas peregrináſque de Fide ſententias, novúmque Ritum Religionis inveniſſent, niſi dictorum factorúmque rationem univerſali Eccleſiæ redderent, & quæ vulgo inculcaverant, coram doctis defenderent.* Vicit hæc ſententia. Legatio CCC. Equitum Baſileam miſſa, cujus principes fuere *Guillelmus Coſca*, non tam equeſtri dignitate, quàm Eccleſiarum direptione inſignis; *Procopius* cognomento *Raſus*, multis victoriis, magniſque ſceleribus nobilitatus; *Joannes Rokyſana*, Pragenſium Huſſitarum Rector; *Nicolaus Galecus*, Thaboritarum Preſbyter; & *Petrus Anglicus*, patriâ profugus, ac ſolis elenchis in diſputatione confidens.

II. Bohemorum Oratores anno ineunte MCCCCXXXIII. à Synodo Baſileenſi honorificè & perhumaniter excepti, quos *Julianus* Cardinalis Concilii Præſes benignè allocutus, & longa ac luculenta Oratione ad ea quæ pacis & unionis eſſent, adhortatus eſt. Audita eſt Cardinalis Oratio ſummo Patrum conſenſu. Bohemi pauca reſpondère, quibus par facundia non eſſet. Audientiam circa quatuor de Religione capita rogantibus Synodus annuit, diémque deſignavit Januarii XVI. qua die quatuor Articulos propoſuere, in quibus à Romana Eccleſia diſſentirent. 1. De Communione divinæ Euchariſtiæ, quam ſub ſpecie panis & vini his qui ſalvi eſſe velint, neceſſariò ſumendam affirmabant. 2. De Civili Dominio, quod Clericis interdictum divina Lege dicebant. 3. De Prædicatione Verbi Dei, quam liberam permiſſámque paſſim omnibus arbitrabantur. 4. De publicis delictis, quæ nulla ratione toleranda putabant, etiam majoris mali vitandi gratiâ. Nam quamvis plurima eſſent, quæ Huſſitarum perfidia adversùs Catholicæ Fidei veritatem aſtruere ac prædicare non dubitarer,

Quatuor Bohemorum Articuli Synodo Baſileenſi propoſiti.

coram Concilio tamen doctorúmque Patrum Cœtu hæc tueri tantummodò ſe poſſe arbitrati ſunt (inquit *Æneas Sylvius* (eáque Regni nomine dicta. Verùm cùm Legatus alia quoque de Bohemis accepiſſe ſe affirmaret, quæ Chriſtianas aures offenderent: inter quæ illud eſſet, quòd Religiones Mendicantium inventum eſſe diabolicum prædicarent: aſſurgens Procopius, *Neque hoc falſum eſt* (inquit) *Nam ſi neque Moyſes, neque ante eum Patriarcha, neque poſt eum Propheta, neque in nova Lege Chriſtus Dominus, neque Apoſtoli Mendicantes inſtituère: quis non intelligis diaboli tenebrarúmque opus eſſe?* Excepta eſt ingenti auditorum cachinno *Procopii* vox. Legatus argumentationem indocti hominis placidè diſſolvit. *Neque enim Patriarcharum Prophetarúmque placita, & quæ Chriſtus inſtituit, quæ ſanxerunt Apoſtoli, duntaxat à Deo eſſe docuit, verùm Eccleſiæ quoque Decreta, quæ Sancto dirigente Spiritu ducitur, opera Dei eſſe monſtravit: quamvis & aliunde Mendicantium vita ex Evangelio ſumpta videri poſſit.* Selegerunt Bohemi quatuor Magiſtros, qui ſuos Articulos ex Divina Lege ſumptos oſtenderent. Qui eos confutarent, ex Cœtu Patrum totidem aſſumpti viri præſtantes, & ad dicendum parati. Diſputatum eſt quinquaginta diebus: multa in utramque partem adducta.

Ad primum Bohemorum Articulum de Communione ſub utraque ſpecie octo diebus, horis antemeridianis reſpondit *Joannes de Raguſio* Ordinis FF. Prædicatorum Procurator Generalis, Natione Dalmata, poſtea S. R. E. Cardinalis. Ad ſecundum Articulum, De punitione peccatorum publicorum, per quatuor dies reſpondit *Ægidius Carlerius*, Eccleſiæ Cameracenſis Decanus. Ad tertium, De libera Prædicatione verbi Dei, tribus diebus reſpondit *Henricus Kalteiſen*, Ordinis FF. Prædicatorum, in Academia Colonienſi Doctor & Profeſſor, ac hæreticæ pravitatis Inquiſitor. Ad quartum, De civili Dominio Clericorum, diebus totidem reſpondit *Joannes de Polemar*, Archidiaconus Barcinonenſis, Cauſarum Sacri Palatii Auditor. Eorum Orationes in Collectionibus Conciliorum, poſt Acta Concilii Baſileenſis editæ ſunt. Poſtremò cùm victa Huſſitarum perfidia vinci nollet, ad Tractatus ventum, tentatúmque ſi fortaſſe amicè trahi poſſent. Miſſi & Oratores in Bohemiam viri doctiſſimi, & qui gentis verſutiam noſſent, ſcilicet *Philibertus* Conſtantienſis in Normannia Epiſcopus, *Petrus* Auguſtenſis Epiſcopus, *Joannes de Polemar* Barcinonenſis Archidiaconus, *Fridericus Parſberger* Præpoſitus Ratiſponenſis, *Ægidius Carlerius* Decanus Cameracenſis, *Alexander Sparur* Juriſconſultus Anglus, *Thomas Haſelbachius* Theologus Viennenſis, *Henricus Tockius* Magdeburgenſis Canonicus, *Martinus Bernerius* Decanus Turonenſis, & *Joannes Gelhuſius* Monachus Mulbrunenſis. Synodi Legatis Principum etiam Oratores ſunt adjuncti. Multa cum Bohemis agitata, nunc pacis ſpes facta, nunc belli metus.

Pragenſium Theologorum de quatuor Articulis ſententia.

III. Pragenſis Academiæ Theologi à Bohemiæ Baronibus rogati ut ſuam de quatuor Articulis ſententiam aperirent, Schedulam Oratoribus Concilii porrexerunt, eorum explicationem continentem. *De libertate Verbi Dei dixerunt, ut ſub poteſtate Diœceſani, & jure ejus liberè prædicetur.*

De evellendis peccatis dixerunt: Ut ſpirituales in ſpiritualibus, ſeculares in ſecularibus, ſecundùm poteſtatem à Deo eis conceſſam, extirpent publica mala.

De bonis Eccleſiæ dixerunt: Quia non debent Seculares vel alii bona Eccleſiæ (quia ſunt communia, & quia ſunt Patrimonium Crucifixi, ejus Eccleſiæ & pauperum) ſibi appropriare, quoniam ſacrilegium eſſet. A *Quia tamen pro oppoſito quaſi ſemper objicitur, quod talia bona ſint ſuperflua, ad hoc dixerunt: Si ſunt ſuperflua, tunc illi, qui habent ſuper ea poteſtatem diſpenſatoriam, convertant in uſus pios & communes. Ad nos talia non pertinet diffinire. At civiliter non debere ſuper his dominari dixerunt, quia Dominium civile (ut videtur) præſupponit pro ſubjecto bona temporalia per modum proprietatis poſſeſſa.*

De Communione utriuſque ſpeciei dixerunt: Quia eſt à Chriſto tradita & inſtituta, ab Apoſtolis, & ſua Eccleſia practicata. Et ideo eſt animæ utilis, meritoria, & ſalubris, dummodo fuerit in charitate, juxta limites B *SS. Patrum, practicata. Ad præceptum vel neceſſitatem ejus dixerunt: Quia adhuc eſt eis dubium an cadat ſub præcepto, aut ſub quali præcepto; qualiſve pœna illum ſequeretur qui hoc præceptum omitteret, aut quovis modo non impleret. Hæc autem neſciunt per aliquod Concilium alicubi fore diffinita. Sed ex quo Concilium Baſileenſe nunc congregatum dicit & offert ſe velle ferre judicium in talibus, juxta doctrinas Sacræ Scripturæ & SS. Patrum authenticas, ideo volunt deciſionem expectare.*

IV. Cæterùm poſt diverſos Tractatus, multáſque Oratorum Concilii adhortationes ad pacem, C quas vana loquacitate per ſpinoſas & aculeatas reſponſiones ludificabant Huſſitarum & Thaboritarum Sacerdotes, cùm pertinaciter quatuor Articulis inſiſterent, ne ſpes pacis omnino evaneſcere, utrique parti viſum eſt denuo mittere Legatos ad Concilium, pro illorum Articulorum declaratione. Tranſmiſſa igitur à Concilio pro Bohemorum Oratoribus nova ſecuritate ac Salvo-conductu, venerunt illi Baſileam unà cum Synodi Legatis. Quatuor Articulos Patribus obtulerunt, rogarúntque ut intuitu Eccleſiaſticæ unitatis ac pacis ipſos liberè doceri, & irrevocabiliter obſer- D vari in Regno Bohemiæ, & Marchionatu Moraviæ, locíſque illis adhærentibus, permitterent. Erat porro hic Articulorum tenor: Primò, *Ut Communio diviniſſima Euchariſtiæ utilis & ſalubris, ſub utraque ſpecie, ſcilicet panis & vini, univerſis Chriſti Fidelibus in Regno Bohemiæ, & Marchionatu Moraviæ, & locis eis in hac parte adhærentium conſtitutis, per Sacerdotes liberè adminiſtretur.* Secundò, *Ut omnia peccata mortalia, & præſertim publica, per eos quorum intereſt, rationabiliter & ſecundùm legem Dei cohibeantur, corripiantur, eliminentur.* Tertiò, *Ut Verbum Dei à Sacerdotibus Domini, &* E *Levitis idoneis liberè & fideliter prædicetur.* Quartò, *Ut non liceat Clero tempore Legis Gratiæ, ſuper bonis temporalibus ſeculariter dominari.* Formam verò Unionis hanc obtulerunt: *Parati ſumus uniri & eſſe unum, quomodo omnes Chriſtiani Fideles uniri ſecundùm Legem Dei obligantur; & adhærere ac obedire quibuſcumque nobis legitimè præfectis in omnibus Eccleſiaſticis, quæcumque nobis ſecundùm Legem Dei mandaverint. Quod ſi quicquam Concilium, aut Papa, aut Prælati, quod à Domino prohibitum eſt, determinaverint faciendum, aut facere juſſerint; vel quod in Canone Bibliæ ſcriptum eſt, prætererint, aut præterire* F *mandaverint: cùm Canones tales dicant execrabiles & anathema, obedire non obligamur nec obediemus. Præterea iſtud per Ambaſiatores noſtros tandem ad Concilium pro finali unione facienda mittendos, volumus propter confirmationem & conſervationem unitatis & pacis obtinere, ut unione facta, Concilium ſuis literis præcipiat omnibus Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Regibus, Principibus, & univerſis utriuſque ſtatûs ſibi ſubjectis, quatenus nos & nobis in hac parte adhærentes & adhærere volentes ampliùs palam vel occultè hæreticare, aut quovis modo infamare, aut etiam hoſtiliter invadere non præſumant propter aliquem prædictorum Articulorum, & præſertim propter primum, &c.* Unionis formula Patribus non placuit.

cuit. *Hæc* (inquiebant) *non unitas, ſed duplicitas eſt. Non eſt in Chriſtiana unitate dicere, Nos & Vos, ſed tantùm, Nos. Unus eſt Populus Chriſtianus: pura, ſimplex, & perfecta debet eſſe unitas Eccleſiaſtica, non ambagibus, non duplicitatibus involuta. Tandem quia materna viſcera negare non poteſt pia Mater, quin exhibitione uberum ad vita provocet alimentum: Decrevit Sacrum Concilium iterum deſtinare ad vos, & iterum ad veram, puram, & ſimplicem unitatem & pacem hortari: quam ſi acquieveritis acceptare, prioribus omnibus abolitis, eritis Chariſſimi Filii, nec aliter habiti quàm Regna cætera, Potentatúſque & Provinciæ Populi Chriſtiani.* Ita refert *Joannes de Polemar* in Oratione quam in ſecundo ſuo in Bohemiam adventu Pragæ habuit ad Bohemos, & ex eo *Cochlæus* Libro VII. Hiſtoriæ Huſſitarum.

Compactata Pragenſia Bohemorum.

V. Secundùm hæc, Baſilea Pragam cum tribus Oratoribus Bohemorum reverſi ſunt quatuor Synodi Legati, qui & antea in Bohemiam miſſi fuerant, *Philibertus* Epiſcopus Conſtantienſis in Normannia, *Joannes de Polemar*, *Henricus Toc(k)ius*, & *Martinus Bernerius*. Inter ipſa Conventorum tempora, dum adhuc penderent omnia, *Procopius Raſus* ex iis unus, qui paulò ante Legati ad Concilium venerant, perditæ audaciæ homo, victoriiſque nonnullis adversùs Catholicos celebris, collecto Hæreticorum exercitu, *Pilznam* oppidum obſidere graviter cœpit, à ſolis Fidelibus habitatum. Cúmque operibus undique circumventi, eò anguſtiarum adducti eſſent oppidani, ut cedendum obſeſſoribus brevi tempore videretur, opem à Synodo, impendenti periculo, poſtulavere. Patres verò, etſi ærarium nullum eis eſſet, raptim tamen pecuniam in capita collatam ad *Mainardum* miſere, Bohemicæ Nobilitatis Principem, præcipuum & mittendæ priùs Legationis, & accipiendorum poſt Conventorum autorem; qui jam ad idipſum delectu Militum habito, ducere in *Procopium* properabat. Commiſſæ acies, Thaboritarum Orphanorúmque ex plebe collecti exercitus, invicti ad illud tempus, cum ſcelerato Duce deleti ſunt. Secundùm hanc victoriam, Pragæ Catholicorum res facta ſuperior eſt, Hæreticorum audacia cecidit. Legati in publico Nobilium & Plebeiorum Conventu trium Articulorum Declarationem propoſuerunt, quam ſi Bohemi ſuſciperent vellent, de quarto Articulo, hoc eſt de Communione ſub utraque ſpecie, res per concordiam tranſigeretur.

Primum, de cohibitione & correptione omnium peccatorum mortalium, & præſertim publicorum, ſic reſtrinxere & expoſuere: *Dicimus quòd ſecundùm Scripturæ Sacræ ſententiam, Sanctorúmque documenta Doctorum, ſic Catholicè eſt tenendum: Quòd omnia peccata mortalia, præſertim publica, quantùm rationabiliter fieri poteſt, ſecundùm Legem Dei, & Sanctorum Patrum inſtituta, ſunt cohibenda, corripienda, & eliminanda. Poteſtas autem puniendi criminoſos, non ad privatas perſonas, ſed ad eos tantummodo pertinet, qui Juriſdictionem habent in eos, fori diſtinctione, juris & juſtitiæ ordine obſervatis.*

Secundum Articulum de libera Prædicatione verbi Dei ſic declaravere: *Dicimus quòd ſecundùm Scripturæ Sacræ ſententiam, Sanctorúmque documenta Doctorum, ſic Catholicè eſt tenendum: Quòd verbum Dei à Sacerdotibus Domini, & Levitis ad hoc idoneis, & per Superiores, ad quos pertinet, approbatis & miſſis, liberè, non tamen paſſim, ſed ordinate & fideliter prædicetur: ſalva auctoritate Pontificis, qui eſt præordinator in cunctis, juxta SS. Patrum Inſtituta.*

Articulum tertium de ſeculari Dominio Clericorum in bona temporalia, ſic explicuerunt: *Meminimus quòd dum in Sacro Concilio ſuper hoc diſputatio ageretur publica & ſolemnis, ille qui ad diſputandum per Sacrum Concilium extitit deputatus, duas Concluſiones poſuit ſub his verbis:* Prima, *Quòd Clerici non Religioſi, ſeu qui voto ſe ad hoc non obligarent, licitè poſſunt habere & poſſidere quæcunque bona temporalia, hereditates paternas aut aliorum, ſi eis relinquantur, & alia bona juſtè acquiſita, ex cauſa donationis vel alterius liciti contractus, vel arte licita.* Secunda, *Quòd Eccleſia poteſt licitè habere & poſſidere bona temporalia, mobilia & immobilia, domos, prædia, villas, oppida, caſtra, civitates, & in eis habere privatum & civile Dominium. Ille ſiquidem ex veſtris Ambaſiatoribus, qui diſputabat, conceſſit eaſdem, dicens: Illas ſenſui ſui Articuli bene intellecto non contradicere: cùm ipſe Articulum ſuum intellexerit de Dominio civili formaliter intellecto. Ex quo & aliis ſatis poſſet intelligi, quòd verba*, Seculariter dominari, *in præinſerto Articulo poſita, ad aliquem ſpecialem dominandi modum vel uſum videantur referri. Sed quoniam Doctrina Eccleſiæ non eſt verbis ambiguis pertractanda, ſed planè, propterea illud quod ſecundùm Legem Dei, & Sanctorum documenta Doctorum Catholicè tenendum eſt, duximus exprimendum, videlicet: Præmiſſas duas Concluſiones eſſe veras: Quódque Eccleſiaſtici Viri bona Eccleſiæ, quorum ſunt Adminiſtratores, debent fideliter adminiſtrare, juxta SS. Patrum ſalubria Inſtituta. Ipſáque bona Eccleſiæ ab aliis injuſtè non debent detineri, vel occupari.* Hanc Declarationem Comitia ſuſcepere.

Circa IV. Articulum hæc ratio concordiæ inita eſt: *Ut Bohemis ac Moravis ſuſcipientibus Eccleſiaſticam unitatem & pacem realiter & cum effectu, & in omnibus aliis quàm in uſu Communionis utriuſque ſpeciei, Fidei & Ritui univerſalis Eccleſiæ conformibus, illi & illæ, qui talem uſum haberent, communicarent ſub duplici ſpecie, cum auctoritate Domini noſtri Jeſu Chriſti, & Eccleſiæ Sponſæ ejus. Et hunc Articulum in Sacro Concilio diſcuſſum iri, quoad quæſtionem de præcepto, & conſtituendum quid circa illum Articulum pro Catholica veritate ſit tenendum, & agendum ad utilitatem & ſalutem Populi Chriſtiani. Et omnibus maturè pertractatis, ſi nihilominus in deſiderio Communionis ſub duplici ſpecie perſeveraverint, Sacrum Concilium Sacerdotibus dictorum Regni & Marchionatûs, communicandi ſub utraque ſpecie populum, eas videlicet perſonas, quæ in annis diſcretionis conſtitutæ reverenter & devotè poſtularent, facultatem in Domino, pro eorum utilitate & ſalute conceſſurum. Hoc ſemper obſervato, quòd Sacerdotes ſic communicantibus ſemper dicerent: Ipſos firmiter credere debere, quòd non ſub ſpecie panis caro tantùm, nec ſub ſpecie panis ſanguis tantùm, ſed ſub qualibet ſpecie eſt integer & totus Chriſtus.*

VI. Hanc reducendæ unitatis formam *Compactata* illi vocavere: hujúſque obtentu nominis & tutati aliquando ſe ſunt, & Catholicos oppugnare tentarunt. Concepta ſunt Pragæ anno MCCCCXXXIII. die ultima Novembris, & poſtmodum Iglaviæ conſummata & firmata anno MCCCCXXXVI. In Concilio Baſileenſi pronuntiatum eſt: *Calicem, quantùm ad Laïcos pertinet, ex præcepto Chriſti non eſſe, morémque ſub ſpecie tantùm panis miniſtrandi populo, à Sanctis Patribus inſtitutum: & ſanè inſtitutum videri, & ſervandum ab omnibus Fidelibus eſſe, nec licere cuiquam ſuo judicio hunc declinare.* Legi poſſunt *Compactata* apud *Joannem Cochlæum* Lib. VII. Hiſtoriæ Huſſitarum. De vocatione Bohemorum ad Concilium Baſileenſe, & de Tractatibus cum ipſis initis, extat etiam Hiſtorica narratio, quæ ab *Ænea Sylvio* ſcripta videtur, edita ab *Ortuvino Gratio* in *Faſciculo Rerum Expetendarum*, & Hiſtoriæ Bohemicæ ejuſdem *Æneæ Sylvii*, Editionis *Freheri* poſt caput L. inſerta, ac tandem relata in Tomum XII. Conciliorum Editionis Pariſienſis

anni MDCLXXII. De iiſdem legendus *Jacobus* Cardinalis Papienſis, Libro VI. Commentariorum. A Addit ille: Non petiiſſe ex illo tempore Calicem Bohemos, non indulſiſſe Synodum ultro, à Romano etiam Præſule tale quicquam nec poſtulatum eſſe, nec comprobatum. Ipſos etiam, qui ad omnem Catholicorum contentionem *Compactata* velut clypeum defenſionis objicebant, illa eadem contempſiſſe veriùs, quàm non ſervaviſſe. Etenim pueris paſſim & dementibus non de Pane tantùm, ſed de Calice miniſtraſſe. Invitos quoque & non poſtulantes ad Calicem adegiſſe, Sacramenta Eccleſiæ, & ſepulchra, publicóſque honores iis, qui illum non vellent, per injuriam adimentes: De Myſterio etiam tam panis quàm vini nil plebibus juxta B condictum annuntiaſſe. Poſtremò nec Romanæ Sedis Inſtitutis, à qua longè errabant, in cæteris aſſenſiſſe. *Quorum omnium* (inquit) *ſi præſtita ab illis fuiſſet fides, vix nunc poſt annum quadrageſimum exorti mali oſtenderentur veſtigia: iis videlicet in renovata ætate defunctis, quibus tantummodo, quòd uſum jam haberent, Calix eſſet indultus.*

ARTICULUS II.

DE SECTA HOMINUM INTELLIGENTIÆ.

HÆc Secta Authores habuit *G. Guillelmum de Hildernissen*, Ordinis B. Mariæ de Monte Carmelo Sacerdotem & Concionatorem, & *Ægidium Cantoris*, Laïcum, Belgas. Aſſerebat *Ægidius*, 1. Se eſſe Salvatorem hominum, qui per ipſum viſuri Chriſtum eſſent, ſicut per Chriſtum Patrem. 2. Diabolum, omnéſque homines tandem ſalvandos fore. 3. Actus carnalis copulæ delectationes Paradiſi vocabant homines ſpurciſſimi, & ſine D peccato exerceri docebant. 4. Omnes actus nefarios ad divinam referebant voluntatem. [a] 5. Tempus Veteris Legis, tempus fuiſſe Patris aiebant; tempus Novæ Legis Filio; tempus proximum Spiritui Sancto attributum; quod tempus *Eliæ* appellabant, quo reconciliabantur Scripturæ, ut quæ priùs tanquam vera habebantur, jam refutarentur; ſicuti & Catholicæ veritates, quæ conſueverant prædicari, de paupertate, continentia, obedientia, quarum oppoſitum tempore Spiritus Sancti prædicandum eſſet. Afflatum Spiritus Sancti in rebus etiam inhoneſtis & nefariis jactitabant. Orationes, E Jejunia, Eccleſiæ præcepta, caſtitatem & continentiam ſummopere oderant, nullam eſſe in mundo virginem eſſutientes, præter unam, cui *Sapientia* nomen: Circa Purgatorium quoque & Infernum contraria Doctrinæ Eccleſiæ dogmata tradebant. *Guillelmus* præter hæc affirmabat; Quidquid agit homo illi non cedere ad ſalutem vel damnationem; quòd Paſſio Chriſti ſatisfaceret pro omnibus. 2[b]. Hominem exteriorem non maculare interiorem: 3. Deum eſſe ubique, in lapide, in membris hominis, in inferno, ſicut in Sacramento Altaris. 4. Reſurrectionem ampliùs ſperandam non eſſe, quòd jam F facta ſit in Chriſto, cujus membra ſumus, cum Caput ſine membris non ſurrexerit. Hos, alióſque errores ejuravit coram *Petro de Alliaco* Epiſcopo Cameracenſi, & Priore FF. Prædicatorum Conventûs *S. Quintini* in Picardia, Hæreticæ pravitatis Inquiſitore, die XII. Junii, anno Chriſti MCCCCXII. illóſque deinde Cameraci & Bruxellis publicè revocavit.

[a] Hunc errorem renovarunt Quietiſtæ.

[b] Hunc errorem Quietiſtæ adoptarunt.

ARTICULUS III.

DE ADAMITIS.

I. ANno circiter MCCCCXX. nefariam *Adamitarum* hæreſim exſuſcitavit *Pikardus* quidam nomine, qui ex Gallia Belgica, tranſmiſſo Rheno, per Germaniam in Bohemiam penetravit. Is præſtigiis quibuſdam fidem ſibi concilians, brevi tempore non parvam mulierum, virorúmque plebem ad ſe traxit, quos nudos incedere jubens, *Adamitas* vocavit: & occupatâ Inſulâ quadam amne Luſinicio cinctâ, Filium Dei ſe dixit, & *Adam* appellavit. Connubia eis promiſcua fuere: Nefas tamen ipſis injuſſu *Adam* mulierem cognoſcere: ſed ut quiſque libidine incenſus in aliquam exarſit, eam manu prehendit, & Sectæ Principem adiens: *In hanc*, inquit, *Spiritus meus concaluit.* Cui reſpondebat ille: *Ite, creſcite, multiplicamini, & replete terram.* Aiebat quoque exteros homines ſervos eſſe, ſe verò, & qui ex eis naſcerentur, liberos. Ex iis quadraginta viri Inſulâ exiere, & intrantes vicinas villas, evaginatis C gladiis ſupra ducentos agreſtes interfecere, quos diaboli filios aſſerebant. *Ziſcha* Dux Thaboritarum, quamvis ſceleratus, ſcelus tamen exhorruit, ductóque in eos exercitu, & expugnatâ Inſulâ, Adamitas omnes gladio delevit, duobus tantùm reſervatis, ex quibus generis ſuperſtitionem cognoſceret. Iſta conſtant ex *Ænea Sylvio*, Cap. XLI. Hiſtoriæ Bohemicæ.

II. Revixit rurſus execranda illa hæreſis decimoſexto ſæculo, Autore *Adamo Paſtoris*, qui Chriſtum inſuper merum hominem profeſſus, cum cum *Photino* negabat naturâ Deum eſſe. Matrimonium etiam quaſi per ſe malum damnabat. Fuere & alii Sectæ Anabaptiſtæ, qui quòd nuditatem *Adami* æmulari geſtirent, *Adamitarum* nomen mutuati ſunt. De his *Lindanus* Ruremondenſis Epiſcopus, eo in Libro quem *Dubitantium* inſcripſit, Dialogo II. *Tales*, inquit, *fanaticos vidit Anſtelodamus noſtra: Hos loco honeſtiſſimo natos, & rebus lautis opulentiſſimos, vidit nudos diſcurſitare noſtra Hollandia anno* MDXXXV. *Horum quidam tam fuere inſani capitis, ut conſcenſis arboribus, nudi cæleſtem panem fruſtra expectantes, in terram deciderint ſemineces.*

ARTICULUS IV.

DE ERRORE JOANNIS PARVI, & EJUS DAMNATIONE.

I. CUm *Joannes* Burgundiæ Dux *Ludovicum*, Ducem Aurelianenſem *Caroli VI.* Chriſtianiſſimi Regis Fratrem, Patruelem ſuum, poſtquam in ſignum abſolutiſſimæ cum ipſo reconciliationis in Sacrificio Miſſæ Sacratiſſimum Domini noſtri Jeſu Chriſti Corpus unà cum ipſo percepiſſet die Dominica XX. Novembris, anno MCCCCVII. immani proditione occidi curaſſet, immiſſis in eum ſicariis, die XXII. ejuſdem menſis, & crimen confeſſus in Belgium aufugiſſet; *Joannes Parvus*, natione Normannus, Theologus Pariſienſis (quem nonnulli Franciſcanum, alii Dominicanum falsò ac perperam faciunt, cùm ſecularem fuiſſe *Joannes Juvenalis de Urſinis*, & alii Hiſtorici teſtentur) venalis homo, & ingenii ad aſſentationem fœdè projecti, parricidium horribili impudentiâ defendendum ſuſcepit, defuncti Principis manes crudeliùs inſectatus, quàm fuerat corpus à ſicariis confoſſum. Aurelianenſem ſcilicet Ducem Regnum

affectaſſe

affectaſſe, Magos adhibuiſſe, variáſque incanta- A
tiones ac ſortilegia, ad Regem de medio tollen-
dum, item ad fœminas ſuæ libidini ſubjiciendas,
calumniatus eſt: tentaſſe apud *Benedictum XIII.* ut
Rex è ſolio deturbaretur ob mentis impotentiam;
ipséque in ejus locum ſubſtitueretur: atque etiam
fœdus ad id exequendum cum Angliæ Rege pepi-
giſſe; aliiſque atque aliis modis Regis vitæ, & to-
tius Stirpis Regiæ inſidiatum eſſe: gravia exegiſſe
vectigalia, quibus ſe adversùs Regem exaltaret:
aliáque ejuſmodi plurima tyrannica perpetraſſe.
Quare non ſolùm pœnâ dignum non eſſe Burgun-
diæ Ducem, quòd eum occidiſſet, ſed contra gra- B
tiâ, honore, divitiis, aliiſque præmiis cumulan-
dum, tanquam tyrannidis depulſorem, & tyranni
peremptorem. Execrandum Libellum inſcripſit,
Juſtificationem Ducis Burgundiæ: octo momentis,
quæ Veritates vocabat, probare ſatagens, fas eſſe
ac meritorium cuilibet homini privato propria
auctoritate Tyrannum hujuſmodi opprimere: nec
potuiſſe Burgundum abſque graviſſimo peccato id
facinoris non perpetrare.

II. Anno MCCCCXIV. Februario menſe, imma-
nes *Joannis Parvi* Articuli, qui hactenus ob ſum-
mam Burgundiæ Ducis potentiam abſque Cenſura C
manſerant, mortuo *Parvo*, & Rege Burgundum
Edictis & armis laceſſente, à *Geraldo de Monteacuto*
Epiſcopo Pariſienſi & F. *Joanne Poleti* Hæreticæ
Pravitatis Inquiſitore, Ordinis FF. Prædicatorum,
præviâ Sacræ Facultatis Cenſurâ damnati ſunt.
Cenſuræ, damnationiſque Promotor fuit *Joannes
Gerſonius*, ejuſdem Academiæ Cancellarius; qui ex
Libro *Joannis Parvi* novem Aſſertiones excerpſit,
quas cum Cenſura legere eſt Tom. 1. Operum *Ger-
ſonii*, pag. 409. hoc tenore:

Cenſura Articulorum Joannis Parvi à ſacra Facultate Pariſienſi edita.

» 1. Licitum eſt unicuique ſubdito, abſque quo-
» cumque præcepto vel mandato, ſecundùm Leges, D
» naturalem, moralem, & divinam, occidere, vel
» occidi facere quemlibet Tyrannum, qui per cupi-
» ditatem, fraudem, vel malum ingenium, machi-
» natur contra ſalutem corporalem Regis ſui, & Su-
» periorum omnium, pro auferendo ſibi ſuam no-
» biliſſimam & altiſſimam dominationem: Nedum
» licitum, ſed honorabile & meritorium, maximè
» quando eſt potentiæ tantæ, quòd juſtitia non po-
» teſt bono modo fieri per Superiorem. *Erronea in
fide & in moribus, multipliciter ſcandaloſa.*

» 2. Leges naturalis, moralis, & divina, aucto-
» rizant unumquemque ſubditum de occidendo,
» vel occidi faciendo dictum Tyrannum. *Erronea in* E
*fide, & moribus; ac legibus naturali, morali, & divi-
næ injurioſa.*

» 3. Licitum eſt unicuique ſubdito, honorabile,
» meritorium, occidere, vel occidi facere ſupra
» nominatum Tyrannum proditorem, & infide-
» lem ſuo Regi & ſupremo Domino, per explora-
» tiones & inſidias. Et eſt propria mors quâ debent
» mori Tyranni. Et eſt licitum diſſimulare & ſilere
» voluntatem ſuam de ſic faciendo. *Falſa, erronea,
& ſcandaloſa.*

» 4. Jus eſt, ratio, & æquitas, quòd omnis
» Tyrannus occidatur per explorationes & inſidias,
» & eſt propria mors quâ mori debent Tyranni & F
» infideles. *Erronea, crudelis, & impia.*

» 5. Ille qui occidit, vel occidi facit Tyrannum
» modis prædictis, non debet de aliquo reprehen-
» di, & Rex non debet ſolùm eſſe contentus; ſed
» debet habere factum acceptabile, & auctorizare,
» quantùm opus vel neceſſitas eſſet. *Erronea in fide
& moribus, ac Regiæ Dominationi injurioſa.*

» 6. Rex debet præmiare vel remunerare illum,
» qui occidit modo qui dictus eſt, vel occidi facit
» Tyrannum ſupra nominatum, in tribus rebus,
» ſcilicet in operibus, honoribus, divitiis; exem-
A plo remunerationum factarum *S. Michaëli* Ar- «
changelo pro expulſione *Luciferi* à Regno Para- «
diſi, & *Phinees* pro occiſione Ducis Zambri. *Er-* «
*ronea in fide & moribus, ſcandaloſa, ac Regiæ Domi-
nationi injurioſa.*

7. Rex debet plus amare quàm priùs illum «
qui occidit, vel occidi facit Tyrannum ſupra «
nominatum modis ſupra dictis: & debet facere «
prædicari ſuam fidem, & bonam fidelitatem «
ſuam per Regnum ſuum, & extra facere publicari «
per literas. *Erronea in fide, & moribus, ſcandaloſa,* «
ac Regiæ Dominationi injurioſa.

B 8. *Litera occidit, ſpiritus autem vivificat*; hoc eſt «
dicere; quòd ſemper ſenſum literalem ſervare in «
Scriptura Sacra, eſt occidere animam ſuam. *Expo-* «
ſitio diſtorta, & erronea.

In caſu ſocietatis, juramenti, promiſſionis, «
ſeu confœderationis factarum ab uno Milite ad «
alterum, quocumque modo illud fiat, aut fieri «
poſſit, ſi contingat quòd illud vertatur in præjudi- «
cium unius promittentium ad confœderationem, «
ſponſæ ſuæ, aut ſuorum liberorum, ipſe de nullo «
tenetur eas obſervare. Hoc probatur ex ordine «
charitatis, quo quilibet tenetur ſe ipſum plus di- «
C ligere, uxorem, & liberos. *Falſa, erronea, ſedi-* «
tioſa, & perjurio viam præbens.

III. Secundùm doctrinale Magiſtrorum Sacræ
Facultatis Judicium, Pariſienſis Epiſcopus, & In-
quiſitor hanc tulere Sententiam. *Nos Girardus,
Miſeratione divina Pariſienſis Epiſcopus, & F. Joan-
nes Poleti, Ordinis FF. Prædicatorum ſacræ Theologiæ
Profeſſor, Inquiſitor hæreticæ pravitatis in Regno Fran-
ciæ Auctoritate Apoſtolica deputatus; &c. Evocato
vicibus repetitis Magiſtrorum & Licentiatorum in
Theologia Pariſius exiſtentium, & aliorum peritorum
ſaluberrimo ſapientiſſimóque Conſilio, diu multúmque
D deliberantium, Chriſti nomine invocato, ad ejus lau-
dem, gloriam, & honorem, ac fidei exaltationem, de-
crevimus & decernimus per Præſentes, quòd antedicta
Propoſitio Magiſtri Joannis Parvi in ſeſe & ſuis Aſſer-
tionibus principaliter intentis, & in ea contentis, ac in
Proceſſu latiùs declaratis, eſt abolenda atque damnan-
da tanquam erronea in fide & bonis moribus, ac multi-
pliciter ſcandaloſa; & eam ſic abolemus & damnamus,
& cremandam ſolemniter decernimus, cremarique præci-
pimus ac jubemus. Monentes omnes ſubditos noſtros,
cujuſcumque ſtatûs, gradûs, ordinis, conditionis, aut
præeminentiæ exiſtant, primò, ſecundò, tertiò, ac una
canonica monitione pro omnibus, ſub pœna Excommuni-
E cationis, quam in ipſos in his Scriptis ferimus, niſi fece-
rint quod mandamus, ut ipſi infra ſex dies poſtquam
Præſentes ad eorum pervenerint notitiam, quorum ſex
dierum duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos
duos pro tertio & peremptorio termino aſſignamus eis,
ſi quos haberent penes ſe quaternos hujuſmodi Propoſi-
tionem in ſe continentes, nobis afferant ſeu afferri faciant,
ut de eis diſponere valeamus juxta & ſecundùm formam
& modum noſtræ condemnationis hujuſmodi. Inhibentes
nihilominus & interdicentes omnibus & ſingulis ſupra
dictis ſub eiſdem, ne deinceps quiſquam ipſorum audeat
prædictam Propoſitionem aſſerere, prædicare, publica-
re, defendere, ſeu dogmatizare publicè vel occultè. Quòd
F ſi quis audierit vel ſciverit aliquem in hac parte culpa-
bilem, nobis infra octo dies, vel Cancellario Pariſienſi,
denuntiare teneatur. Datum & actum in Aula Epiſco-
pali Pariſienſi, anno ejuſdem Domini MCCCCXIII.
ſecundùm morem & conſuetudinem Gallicanæ Eccleſiæ,
Indictione VII. Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Pa-
tris & Domini noſtri Joannis divina providentia Papæ
XXIII. anno quarto, præſentibus ad hæc RR. in Chriſto
Patribus & Dominis Henrico Nametenſi, Gaufrido
Xantonenſi, & Joanne Cabilonenſi Epiſcopis, Philippo
S. Dionyſii in Francia, & Petro S. Maxentii Abba-
tibus, ac venerabilibus & circumſpectis viris DD.*

Epiſcopi Pariſienſis & Inquiſitoris Fidei ſententia in Articulos Joannis Parvi.

&

& Magiſtris Joanne de Templis, Almæ Matris Univerſitatis Pariſienſis Rectore, Nobili Viro Jacobo de Borbonio, Sacræ Capellæ Regiæ Pariſienſis Theſaurario, &c. Hæc Sententia die XXIII. Februarii lata, & die XXV. publicè promulgata eſt, damnatique Articuli cremati, ut Monachus Sandionyſianus in Vita *Caroli VI.* & *Monſtreletus* Tom. I. Cap. 113. & 117. teſtantur. Edita eſt in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis, ad annum MCCCCXV. Cùm verò id in opprobrium & dedecus Ducis Burgundiæ vergere videretur, Ducis nomine ad Sedem Apoſtolicam provocatum eſt.

Appellatio ad Summum Pontificem.

IV. *Joannes XXIII.* latam contra *Joannis Parvi* Aſſertiones ab Epiſcopo Pariſienſi & Inquiſitore Sententiam, appellante Burgundiæ Duce, tribus Cardinalibus examinandam commiſit, ſcilicet Cardinali Epiſcopo Albano, *Antonio* Cardinali Aquileienſi, & *Franciſco* Cardinali Florentino, qui illam irritam & nullam pronuntiavere, ut *Joannes Juvenalis de Urſinis*, & *Monſtreletus* referunt. At nulla ipſorum Judicii habitâ ratione, res ad ſacram Synodum Conſtantienſem delata eſt, agente *Gerſonio* Pariſienſis Academiæ Cancellario, & Chriſtianiſſimi Regis Oratore. Burgundiæ Dux datis ad Synodum literis queſtus eſt, quoſdam eſſe Conſtantiæ qui honori ſuo detraherent, præſertim in materia Fidei: rogavit Patres, attenderent Se è glorioſiſſima Franciæ Domo originem ducere, quæ Dei gratiâ nulla unquam hæreſeos labe contaminata fuiſſet: ſe Theologum non eſſe, ac ſubtilitatum Fidei peritum, firmiter tamen credere quod Eccleſia crederet, & credendum decerneret, idque ad effuſionem uſque ſanguinis defendere paratum. Ideoque non poſſe dici approbaſſe errores, quos nunquam cognoviſſet, vel intellexiſſet. Negare tamen plurimos, ſinceram *Joannis Parvi* Propoſitionem ullos errores continere, quos fortè contineret alia ejuſdem *Parvi* nomine Pariſiis confecta ab æmulis & inimicis ipſius Ducis. Obſecrare itaque Patres, ut ſi quid hac in cauſa proferretur, præſentibus Oratoribus ſuis diſcuteretur, ut evidenter conſtaret de Propoſitionibus à *Parvo* prolatis, non aliæ ipſi affingerentur. Res in Synodo Conſtantienſi magna partium contentione agitata eſt. *Martinus Porræus* Attrebatenſis Epiſcopus objecit Gerſonio, quòd parum ſinceræ fidei fuiſſet in exhibendis Theologicæ Facultati Propoſitionibus & Articulis novem, quos & Concilio obtulerat velut *Joannis Parvi.* Gerſonianos Articulos ſub *Parvi* nomine vulgatos, illius eſſe negabat. Damnandos fatebatur, ſed non prout à Magiſtro *Parvi* conſcripti fuerant, & in illius ſenſu.

Res ad Concilium Conſtantienſe à Gerſonio delata.

V. Octo Propoſitiones *Joannis Parvi* Judicibus à Synodo Conſtantienſi deputatis oblatæ (è quorum numero Cardinalem *De Alliaco* expungi Burgundi Oratores obtinuere, quòd olim *Gerſonii* Magiſter fuiſſet) Ex MS. Victorino editæ ſunt apud *Spondanum*, in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum MCCCCXV. & in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis Seculo VII. quas & hic ſubjicio, ut ex earum cum Gerſonianis collatione bona fides & ſinceritas Chriſtianiſſimi Doctoris appareat.

I. *Quilibet ſubditus & vaſſallus, qui per cupiditatem, fraudem, ſortilegia, & malum ingenium machinatur contra ſalutem corporalem ſui Regis & Superioris Domini pro tollendo ſibi & ſubtrahendo ab illo ſuam altiſſimam dominationem, peccat tam graviter, & committit crimen tam horribile, ſicut eſt crimen læſæ Majeſtatis in primo gradu; & per conſequens eſt dignus duplici morte, primâ & ſecundâ. Quia quilibet ſubditus & vaſſallus ſic faciens eſt Tyrannus, peccátque mortaliter.* Probavit auctoritate B. Gregorii dicentis: *Tyrannus eſt propriè, qui in Republica non jure principatur, aut principari conatur.*

A II. *Licet in caſu prædicto quilibet ſubditus & vaſſallus ſit dignus duplici morte, & committat tam horribile crimen quòd non poſſet nimis puniri: tamen plus puniendus eſt unus Miles, quàm unus ſimplex ſubjectus; & iſto caſu unus Baro quàm unus Miles ſimplex, unus Comes quàm unus Baro, unus Dux quàm unus Comes, Cognatus Regis quàm extraneus, Frater Regis quàm cognatus, & Filius Regis quàm Frater.* Probavit hanc ex majoritate obligationis feodalis, naturalis, & gradualis. Item, ratione majoris ſcandali. Tertiò, ratione majoris periculi Regi imminentis propter propinquitatem talis Tyranni.

B III. *Item, caſu prædicto licitum eſt unicuique ſubjecto, ſine quocumque mandato aut præcepto, ſecundùm Leges, moralem, naturalem, & divinam, occidere vel occidi facere illum eumdem Proditorem & Infidelem & Tyrannum: & non ſolùm eſt licitum, ſed honorabile & meritorium; maximè quando eſt tam grandis poteſtatis, quòd juſtitia non poteſt de eo fieri bono modo per Superiorem, & quando perſeverat in ſua malitia, nec ſe vult corrigere, nec emendare; & ſpecialiter quando eſt periculum in mora.* Probavit hanc duodecim rationibus (falſiſſimis) quarum tres primæ erant fundatæ in auctoritatibus ſolemnium Doctorum in

C Theologia (malè intellectis) ſcilicet *S. Thomæ* in II. Sententiarum Diſt. ultima, *Joannis Sariſberienſis* Policratici Lib. 3. Cap. 16. *Alexandri Halenſis*, *Richardi de Mediavilla*, & Aſtenſis in ſuis Summis. Tres aliæ fundabantur in tribus auctoritatibus trium Philoſophorum, ſcilicet *Ariſtotelis* in Politicis: *Tullii* in Officiis, & *Bocatii.* Tres aliæ rationes fundabantur ſuper tribus auctoritatibus Legum Civilium. Prima, *De Deſertoribus militiæ*; ſecunda, *De Inſidiatoribus viarum publicarum*; tertia, *De Fure nocturno.* Tres rationes ultimæ fundabantur ſuper tribus exemplis Scripturæ Sacræ. Primum eſt

D de *Moyſe*, Exodi 21. ſecundum de *Phinées*, Numer. 26. Tertium de *Michaële* Archangelo, Apocal. 7.

IV. *In caſu ſupradicto, magis honorabile, licitum, & meritorium eſt, quòd ille Tyrannus infidelis ſit occiſus, aut fiat occidi per unum de parentibus & ſubditis dicti Regis, quàm per unum extraneum.* Probavit hanc ratione majoris obligationis: tum quia in hoc magis reluceret amor, & obedientia, atque potentia Regis prædicti.

V. *In caſu alligantiarum, juramentorum, promiſſionum factarum Militis ad alterum, quocumque modo ſit, aut eſſe poſſit, ſi contingat quòd eas ſervare*

E *vergat in præjudicium ſui Principis, aut ſponſæ, ſuorum liberorum, aut Reipublicæ, non tenetur talis Miles eas ſervare: imò in tali caſu eas ſervare, eſſet facere contra Leges, moralem, naturalem, & divinam.*

VI. *Si contingat quod dictæ alligantiæ vergant in præjudicium animæ, aut alterius promittentium & confœderatorum, ſuæ ſponſæ, aut ſuorum infantium, in nullo tenetur eas ſervare.*

VII. *In caſu prædicto licitum eſt unicuique ſubjecto, honorabile, & meritorium, occidere ſeu occidi facere ſupra dictum Tyrannum, Proditorem, & Infidelem*

F *ſuo Regi, & Superiori Domino, per aſtutias, cautelas, & inſidias. Et eſt licitum diſſimulare, & tacere voluntatem ſuam ſic faciendi.* Probavit auctoritate *Bocatii*, Lib. 4. *De Caſibus Illuſtrium Virorum*, Cap. 5. Item exemplis Sacræ Scripturæ, de Rege *Jeroboam*, IV. Regum Cap. VI. & *Judith*, quæ occidit *Holofernem* per inſidias, & de hoc laudatur Cap. 13.

8. *Quilibet ſubditus aut vaſſallus, qui propoſito deliberato machinatur contra ſalutem ſui Regis, & Superioris Domini, pro faciendo ipſum mori in languore, cupiditate habendi ſuam Coronam & dominationem, facit conſecrari, aut magis propriè loquendo, exſecrari in nomine dæmonum enſes, pugiones, cultellos, virgas,*

virgas, & annulos aureos, facitque dedicari in nomine dæmonum per Necromanticos, &c. Ille, & omnes qui hoc faciunt, non ſolùm committunt crimen læſæ Majeſtatis humanæ in primo gradu, & ſicut proditores & infideles Regi ſuo, & Deo ſuo Creatori; ſed ſicut Idololatræ, & corruptores; ac falſarii Fidei Catholicæ ſunt digni duplici morte, prima ſcilicet & ſecunda; maximè quando dicta ſortilegia, ſuperſtitiones & maleficia ſortiuntur ſuum effectum in perſona Regis.

VI. Ad calumnias eorum qui à Burgundo ſtabant, & *Parvi* Propoſitionem ſecundùm ſenſum Autoris damnandam non eſſe contendebant, luculentè reſpondit *Gerſonius* Chriſtianiſſimi Regis Orator, in Propoſitione facta coram Concilio Conſtantienſi, quæ Tom. I. Operum ipſius, pag. 375. edita eſt. Extant ejuſdem Sermones coram Commiſſariis Fidei Conſtantiæ habiti, *De erroribus contra fidem & mores*, circa præceptum *Non occides*; ſed tum illa Propoſitio facta, cum Sermones ipſi habiti ſunt anno MCCCCXVI. jam damnata *Joannis Parvi* Aſſertione à ſacra Synodo Conſtantienſi.

Joannis Parvi propoſitio de cæde Tyranni per quemcumque ejus ſubditum, ut hæretica damnatur à Concilio Conſtantienſi.

VII. Damnata quippe fuit Seſſione XV. celebratâ die VI. Julii, anno MCCCCXV. abſque ulla mentione Auctoris, aut Libri ex quo fuerat excerpta, ne quæſtio facti intempeſtivè agitata novas turbas excitaret, utque Ducis Burgundiæ honori parceretur. His porro verbis ſacri Concilii Decretum conceptum eſt: *Præcipua ſolicitudine volens hæc Sacroſancta Synodus ad extirpationem errorum & hæreſum in diverſis mundi partibus invaleſcentium providere, ſicut tenetur, & ad hoc collecta eſt, nuper accepit, quòd nonnullæ Aſſertiones erroneæ in fide, & bonis moribus, ac multipliciter ſcandaloſæ, totiúſque Reipublicæ ſtatum & ordinem ſubvertere molientes, dogmatizatæ ſunt, inter » quas hæc Aſſertio delata eſt:* Quilibet Tyrannus po» teſt & debet licitè & meritoriè occidi per quem» cumque vaſſallum ſuum, vel ſubditum, etiam per » clanculares inſidias, & ſubtiles blanditias, vel » adulationes, non obſtante quocumque præſtito » juramento, ſeu confœderatione factis cum eo, » non expectatâ Sententiâ vel Mandato Judicis cu» juſcumque. *Adverſùs hunc errorem ſatagens hæc ſancta Synodus inſurgere, & ipſum funditus tollere, præhabita deliberatione matura, declarat, decernit, & diffinit, hujuſmodi doctrinam erroneam eſſe in fide, & in moribus, ipſámque tanquam hæreticam, ſcandaloſam, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, proditiones, perjuria, vias dantem reprobat & condemnat. Declarat inſuper, decernit, & definit, quòd pertinaciter doctrinam hanc perniciosiſſimam aſſerentes, ſunt hæretici, & tanquam tales juxta Canonicas Sanctiones puniendi.*

' Ducis Burgundiæ motus contra Gerſonium.

VIII. Cùm damnatam à ſacra Synodo Conſtantienſi *Parvi* Propoſitionem Burgundiæ Dux accepiſſet, *Joannem Montleonem*, Eleemoſynarium ſuum Pariſios miſit cum literis ad Nationem Picardiæ, Pariſienſis Academiæ portionem ſinceriſſimam, quibus de Magiſtro *Joanne Gerſonio* vehementer conquerebatur, quòd Propoſitionem à ſe confictam, à Synodo velut *Joannis Parvi* errorem damnari procuraſſet. Id in ſummum hujus Regni dedecus vergere exponebat, cùm vulgò Conſtantiæ diceretur, *Hæreſim Franciæ damnatam eſſe*: licet à nemine hujuſmodi Propoſitio propugnata eſſet iis verbis, quibus in Schedula *Gerſonii* concepta erat, & à Patribus damnata. Proinde ſinceriſſimam Nationem rogabat, Sereniſſimum Aquitaniæ Ducem *Ludovicum* Franciæ Delphinum adiret, ab eoque literas obtineret ad Concilium, ne inde labes aliqua Regno inureretur: ageret etiam ut *Gerſonii* actio hac in cauſa improbaretur, eique Oratoris Chriſtianiſſimi Regis munus abrogaretur. Literas ad Synodum ſcripſit Dux Aquitaniæ, ſed *Gerſonii* Legationem, quâ tanto cum gentis honore fungebatur, non attigit, nec ejus curas in urgenda parricidalis Propoſitionis damnatione improbavit. Miſerat interim doctiſſimus Cancellarius Schedulam Pariſios contra Ducem Burgundiæ, & ejus fautores, his verbis conceptam: *Præſtans ſcienter impedimentum, commiſſivè, vel omiſſivè, conſilio, vel auxilio, ne Dux Burgundiæ recognoſcat publicè & abſolutè, quòd peccavit in Fide & bonis moribus, juſtificando, aut juſtificari faciendo notoriè & ſcandaloſè interfectionem Ludovici quondam Ducis Aurelianenſis, & circumſtantiam necis illius, omnis talis eſt inimicus dicti Ducis Burgundiæ, & ſalutis ſuæ, & peccat adeo taliter, quòd ſi in hoc ſit pertinax, condemnandus eſt ut fautor hæreticæ pravitatis. Redditurus eſt inſuper rationem de omnibus damnis, tam ſpiritualibus, quàm temporalibus, inde provenientibus vel futuris. Recogitet idcirco quilibet ſive Doctor, ſive Prælatus, aut alius, quemadmodum diſſimulavit in hac materia, vel diſſimulabit, favore, vel timore, vel negligentia, prout quilibet ſcit vel ſcire debet, qualiter obligatur ad correctionem fraternam vel doctrinalem, aut judicialem, præcipuè Summus Pontifex cum ſacro Cardinalium Collegio, aut etiam Generali Concilio. Attento, quòd evidentia patrati ſceleris, clamore non indiget accuſantis. Denique talis, qualis prædictus, eſt cenſendus impeditor pacis, & boni tractatûs in hac parte, quoniam circa hunc errorem verſatur principalis ratio belli in Franciæ Regno.* Refert *Joannes Juvenalis de Urſinis*, Remenſis Archiepiſcopus, in Hiſtoria *Caroli VI.* ad annum MCCCCXV. pag. 293. Editionis Regiæ.

Gerſonii Schedula contra Burgundiæ Ducem & ejus fautores.

VIII. Non omnibus placuit œconomia Concilii, quâ *Joannis Parvi* nomini ac memoriæ pepercerat. Id cùm accepiſſet Senatus Pariſienſis, Literas Regias triennio ante datas, die ſcilicet XVI. Martii, anno MCCCCXIII. quibus executionem Sententiæ ab Epiſcopo Pariſienſi & Inquiſitore in *Joannem Parvi* latæ ejus Majeſtas imperabat, in Commentarios ſeu Regeſta Curiæ retulit, ' die quarta Junii MCCCCXVI. Hujus porro tenoris erant.

Sententia Pariſienſis Epiſcopi & Inquiſitoris in Articulos erroneos Joannis Parvi, Regio Edicto in Tabulas ſupremi Senatus Pariſienſis relata eſt.

Carolus Dei gratiâ Francorum Rex, dilectis & fidelibus Conſiliariis, Gentibus noſtrum præſens Parlamentum tenentibus, & quæ futura noſtra tenebunt Pariſius Parlamenta, ſalutem in Eo per quem Reges regnant, & Legum conditores juſta decernunt. Quoniam omnis poteſtas à Domino Deo eſt, ſceptrumque Regiæ Dignitatis de manu Domini ſuſcepimus, dignum eſt ut in lege ejus jugiter ambulemus, & noſtrorum Progenitorum imitatione Nos Evangelicæ Veritatis conſtituamus defenſores, &c. Nuper igitur tam ex inſinuatione chariſſimæ Filiæ noſtræ Univerſitatis Pariſienſis, quàm aliunde, cognovimus, quod quidam errores contrarii noſtræ Fidei, boniſque moribus quàm plurimùm adverſantes, humanam confundentes pietatem, pacémque cujuſlibet Politici Regiminis conturbantes, ac multipliciter ſcandaloſi, citra paucos annos fuerunt in hac Urbe Regia, & per totum Regnum noſtrum ſeminati, & ſpecialiter in quadam Propoſitione, quam Magiſter Joannes Parvi JUSTIFICATIONEM DUCIS BURGUNDIÆ *fecit appellari: in qua quidem Propoſitione dictus Autor in ſuis Aſſertionibus principaliter intentis Legem immaculatam humanis divinitus inſpiratam cordibus hæreticali quamplurimùm labe perfudit, peſtiferam horridámque doctrinam in agro dominico ſeminando, ſpiritualibúſque alimentis venenum immiſcens lethiferum: unde, proh dolor! tantus error cæcis animis invaluit, ut ſimplex populus, genſque facilè credula, à viis Domini procul abjecti, per devia in perditionem ambulabant. Quamobrem dilectum ac fidelem Conſiliarium noſtrum Epiſcopum Pariſienſem, ac dilectum noſtrum Inquiſitorem pravitatis hæreticæ diligenter commonuimus, ut tam æſtuanti morbo ſalubriter occurrerent. Qui animadvertentes hanc labem in ovili dominico jam gravem intuliſſe jacturam, poſt diligentem ac ſolennem negotii examinationem per egregios Sacræ Theologiæ Profeſſores ac Licentiatos*

tam numeroſè támque ſolemniter ſuper hoc convocatos, diu multúmque deliberantes, dictam Propoſitionem tanquam erroneam in fide & bonis moribus, ac multipliciter ſcandaloſam, abolendam atque condemnandam eſſe decreverunt, eamque per celeberrimum Fidei Conſilium judicialiter condemnari procurarunt, cremandámque publicè, prout decet, ordinarunt: prout ex inſpectione Sententiæ ſeu condemnationis ſuper hoc per dictos Epiſcopum & Inquiſitorem promulgatæ: quam unà cum Præſentibus ſub Contraſigillo noſtro vobis mittimus obligatam, præmiſſa poſſunt latiùs apparere. Nos itaque conſiderantes, quòd jam dicta Propoſitio inventa eſt in ſuis Aſſertionibus non ſolùm divinam & æternam, ſed etiam temporalem offendere Majeſtatem, & ob hoc deſiderantes, ut non ſolùm in Eccleſiaſticis Curiis, ſed etiam per totum Regnum noſtrum, & potiſſimè in noſtra capitali Curia, ipſius peſtifera Propoſitionis abolitio ac condemnatio divulgetur, ejuſdémque (prout decet) concrematio ſeu laceratio ſubſequatur: Vobis præcipimus & mandamus, quatenus dictam Epiſcopi & Inquiſitoris Sententiam judicialémque condemnationem, faciatis coram vobis in noſtra Curia ſolemniter publicari, ac in Regiſtris ſeu Libris dictæ Curiæ ad memoriam perpetuam regiſtrari: ipſámque damnatam Propoſitionem, ſeu ejus quaternos & particulas, ubicumque & apud quemcumque reperiri poterunt, faciatis in veſtro Auditorio palam & publicè tanquam nobis injurioſam, & laſivam noſtræ Regiæ Dignitatis lacerari; inhibendo præcipiendóque ex parte noſtra ſub pœna confiſcationis corporis & bonorum, ne quis deinceps cujuſcumque ſtatûs, dignitatis, præeminentiæ, aut conditionis exiſtat, dictam Propoſitionem aut nefariam doctrinam in ea contentam, verbo aut aliàs fovere, publicare, defendere, ſuſtinere, ſeu dogmatizare audeat publicè vel occultè: quódque ſi quis aliquem ſciverit contrarium facientem, illud Procuratori noſtro Generali, quàm citiùs & commodè fieri poterit, ſub jam dictis pœnis denuntiare teneatur.

ARTICULUS IV.

DE ERRORIBUS F. MATTHÆI GRABON.

FRATER *Matthæus Grabon*, Ordinis Prædicatorum Profeſſor, Conventûs Vuiſmarienſis, Merſeburgenſis Diœceſis, Provinciæ Saxoniæ, Fratres *Vitæ Communis*, ſeu eorum Inſtitutum, quo Religioſorum inſtar, nullam tamen Regulam, nullúmque Ordinem ex approbatis ab Eccleſia profeſſi vivebant, impugnando, in plurimos errores lapſus eſt. Hos edito Libello expreſſit, qui cùm ad Concilium Conſtantienſe delatus eſſet, *Martinus V.* Pontifex Maximus ejus examen ac cenſuram commiſit Cardinali Aquileienſi, *Petro de Alliaco* Cardinali Cameracenſi, aliiſque Prælatis & Doctoribus, quorum unus erat *Joannes Gerſonius* Eccleſiæ & Academiæ Pariſienſis Cancellarius. Judices Deputati, *Fratris Matthæi* propoſitiones damnarunt, quaſdam ut hæreticas, alias ut erroneas, nonnullas ut ſcandaloſas, & piarum aurium offenſivas: ipsúmque *F. Matthæum Grabon* ad illarum abjurationem latâ Sententiâ compulerunt, quam Summus Pontifex confirmavit. Erant autem hujuſmodi Propoſitiones ex *Grabonis* Libello exceptæ.

1. *Proprietas temporalium rerum ſtatui ſeculari eſſentialiter eſt annexa.*

2. *Nullus ſine peccato poteſt illud abjicere, quo retento poteſt convenienter vivere ſecundùm ſtatum ſuum.*

3. *Omnes peccant, qui bona ſua ſimpliciter in eleemoſynam largiuntur propter Chriſtum.*

4. *Abdicationem omnium propter Chriſtum nullus facere poteſt extra veras Religiones manendo ſine peccato mortali: & dico veras Religiones per Sedem Apoſtolicam approbatas.*

5. *Papa non poteſt diſpenſare cum ſecularibus, ut omnibus in ſingulari careant.*

6. *Si Papa poſſet alicui concedere hoc, tunc poſſet ei concedere propriæ vitæ ſubtractionem, quod eſt contra Præceptum Decalogi:* Non occides.

7. *Religioſus non poteſt ſine peccato mortali abdicare voluntatem habendi communia, quando actu talia non habet.*

8. *Quòd aliquis ſit voluntariè pauper propter Chriſtum, in ſæculo manens, omnino nihil habendo in ſingulari, nec etiam ipſam voluntatem habendi propria, includit omni tempore contradictionem.*

9. *Nullus poteſt paupertatis conſilium meritoriè obſervare, niſi fuerit in ſtatu ſpiritualis perfectionis, ſive veræ Religionis. Dico autem veram Religionem, ſecundo modo dictam Religionem.*

10. *Reputantes ſe bene facere aſſumendo paupertatem, quæ eſt Salvatoris conſilium, remanendo in Statu ſeculari, peccant mortaliter.*

11. *Abdicare omnia etiam propter Chriſtum, niſi veram & approbatam Religionem ingrediatur, eſt ſibi & ſuis, quorum cura ſibi incumbit, vitam ſubtrahere: Quod eſt homicidium committere tot hominum, quot ejus curæ ſubduntur.*

12. *Credentes ſe mereri vitam æternam tali abdicatione, credunt ſe poſſe mereri vitam æternam mortaliter peccando.*

13. *Effundi omnes opes ſimul ab his qui volunt in ſæculo manere, reducitur quaſi immediatè ad illud præceptum:* Non occides.

14. *Dicens omnia meritoriè eſſe abjicienda propter Chriſtum, remanenti in ſæculo, eſt hæreticus judicandus.*

15. *Nullus poteſt meritoriè & ſecundùm Deum, obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis conſilia extra veras & approbatas Religiones manendo, adimplere.*

16. *Tria Salvatoris conſilia ſic ſunt concatenata, ut ubi paupertas meritoria, in quantum eſt Salvatoris conſilium, invenitur, oportet ut neceſſariò alia duo, ſcilicet caſtitas & obedientia inveniantur, quæ à paupertate ſeparari non poſſunt.*

17. *Matronæ ſeu mulieres communem vitam ducentes, inſimul commorantes, Beguttæ vulgariter nuncupatæ, quaſcumque errores non tenentes aut prædicantes, ſeu aliàs de erroribus vel hæretica pravitate non ſuſpectæ, æternæ damnationis ſunt filiæ: & earum ſtatus eſt prohibitus & damnatus.*

18. *Peccant, qui propria ſua reſignant, non intrantes Religionem approbatam.*

19. *Non licet Preſbyteris & Clericis communem vitam ducere, niſi in Religione approbatâ, ſub pœna peccati mortalis.*

20. *Peccant omnes qui fovent conſilio & auxilio communem vitam ducentes extra Religionem approbatam.*

21. *Excommunicati ſunt omnes communem vitam ducentes extra Religionem approbatam.*

21. *Similiter excommunicati ſunt illi, qui vitam communem extra Religionem approbatam ducentibus præbent eleemoſynas. Et qui tales fovent conſilio & auxilio, vel defenſione, ſimiliter ſtant & ſunt in ſtatu perpetuæ damnationis: & niſi de hujuſmodi exceſſibus eorum magna contritione pœnituerint, ad vitam æternam non poſſunt pervenire, neque ſalvi permanere.*

23. *Omnes vitam communem ducentes extra Religionem approbatam, ſunt illi à quibus Salvator noſter præcipit eſſe abſtinendum, & tanquam à falſis Prophetis attendendum.*

24. *Quilibet faciens contra Jura Canonica peccat mortaliter.*

25. *Nullus*

25. *Nullus corpore validus, abſque communi utilitate & neceſſitate poteſt extra veras Religiones ſine peccato eleemoſynas Chriſti Fidelium tollere.*

Iſtæ Propoſitiones cum Cenſuris *Petri de Alliaco* & *Gerſonii*, ejuſdémque *F. Matthei Grabou* Revocatione & Abjuratione, habentur inter ipſius *Gerſonii* Opera Tom. 1. pag. 628. & ſequentibus.

ARTICULUS V.

DE ERRORIBUS AUGUSTINI DE ROMA.

AUGUSTINUS *de Roma*, Nazarenus Archiepiſcopus, ex Ordine FF. Eremitarum S. Auguſtini aſſumptus, Librum *De Chriſto & Eccleſia* conſcripſit, cujus primus Tractatus *De Sacramento unitatis Jeſu Chriſti & Eccleſia, ſive de Chriſto integro*, inſcribebatur: Secundus, *De Chriſto Capite, & ejus inclyto Principatu*: Tertius, *De Charitate Chriſti erga Electos, & ejus infinito amore*: multis Propoſitionibus erroneis ſcatentem, quarum præcipuas in Actis Concilii Baſileenſis, Seſſione XXII. legere eſt.

1. *Chriſtus quotidie peccat, & ex quo fuit Chriſtus, quotidie peccavit.* Quam tamen aſſertionem non de Chriſti perſona, ſed de membris ejus ſe intelligere declarabat, quæ cum Capite unum Chriſtum eſſe aſſerebat.

2. *Non omnes Fideles juſtificati ſunt membra Chriſti, ſed ſoli electi, finaliter in perpetuum regnaturi cum Chriſto.*

3. *Secundum ineffabilem præſcientiam Dei ſumuntur membra Chriſti, ex quibus conſtat Eccleſia, quæ tamen non conſtat niſi ex eis qui ſecundum propoſitum electionis vocati ſunt.*

4. *Non ſufficit Chriſto uniri vinculo charitatis, ut aliqui efficiantur membra Chriſti, ſed requiritur alia unio.*

5. *Humana natura in Chriſto verè eſt Chriſtus: Humana natura in Chriſto eſt Perſona Chriſti: Ratio ſuppoſitalis determinans humanam naturam in Chriſto, non realiter diſtinguitur ab ipſa natura determinata.*

6. *Natura humana aſſumpta à Verbo ex unione perſonali, eſt veraciter Deus naturalis & proprius.*

7. *Chriſtus ſecundum voluntatem creatam tantum diligit naturam humanam unitam perſonæ Verbi, quantum diligit naturam divinam.*

8. *Sicut duæ Perſonæ in divinis ſunt æqualiter diligibiles, ita duæ naturæ in Chriſto, divina & humana, ſunt æqualiter diligibiles propter Perſonam communem.*

9. *Anima Chriſti videt Deum tam clarè & intensè, quantùm clarè & intensè Deus videt ſeipſum.*

Has Propoſitiones, & alias ex eadem radice procedentes, in prædicto libello contentas, *tanquam erroneas in fide* damnavit Synodus Baſileenſis Seſſione XXII. Librum & Tractatus ejus defenſorios damnavit, reprobavit, prohibuit: Autoris verò perſonæ præjudicare noluit, quia etſi debitè vocatus fuiſſet, cauſas tamen abſentiæ allegaverat, & in aliquibus ſuis Scriptis, & aliàs, doctrinam ſuam Eccleſiæ Judicio ſubjecerat.

ARTICULUS VI.

DE ERRORIBUS VIRORUM QUORUMDAM RELIGIOSORUM EX MENDICANTIUM SODALITIIS.

ANNO MCCCCXLIII. quidam ex Ordinibus Mendicantium Religioſi homines, Eccleſiaſticæ Diſciplinæ prorſus ignari, in Taurinenſi
B præſertim & Aſtenſi Diœceſibus erroneas quaſdam, ſcandaloſas, & Sacræ Hierarchiæ perturbatrices propoſitiones docebant & prædicabant, quarum tenorem *Auguſtinus Patricius* in Hiſtoria Conciliorum Baſileenſis & Florentini exhibet, Cap. CXXXVII.

1. *Parochiani non tenentur de Jure Dominicis diebus & ſolemnibus Miſſas in propriis Eccleſiis Parochialibus audire, ſed ubi pro ſua devotione maluerint, prætermiſſis ſuis Parochiis: neque hæc libertas ipſis adimi poteſt à Synodalibus Conſtitutionibus.*

2. *Parochiani ſuis Curatis illis diebus non tenentur ad*
C *oblationem faciendam, ſed in voluntate dantis eſt cui velit, oblationem facere.*

3. *Obnoxius quâvis causâ ut Miſſas celebrari curet pro vivis & defunctis, non ſatisfacit debito ſuo ſi per Curatum Sacerdotem id fieri curet; quoniam ratione Beneficii ad id eſt obligatus.*

4. *Decimarum ſolutio, etſi de præcepto ſit, non tamen de præcepto eſt cui ſit ſolvenda: liberum igitur eſt omnibus, cui velint eas ſolvere, vel in opera pietatis pro arbitrio impendere.*

5. *Morientes in habitu & Profeſſione Ordinis Minorum, ultra annum pœnas Purgatorii non patiuntur: quoniam B. Franciſcus ex divino privilegio quotannis*
D *ad Purgatorium deſcendit, Profeſſoréſque omnes ſui Ordinis ad Cœlum ſecum deducit.*

6. *Fratres Mendicantes, etiam non præſentati Ordinariis, omnium Confeſſiones audire poſſunt: & qui apud eos ſunt confeſſi, non tenentur etiam ſemel in anno confiteri proprio Sacerdoti, nec petere confitendi veniam.*

7. *Epiſcopi Diœceſani, etiam in ſuis Synodis, non poſſunt ſibi reſervare abſolutiones aliquorum criminum, præter caſus in Jure expreſſos.*

Has Propoſitiones ut falſas & erroneas damnavit Synodus Baſileenſis Decreto edito pridie Idus
E Februarii, anno milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo-quarto, ut refert. *Auguſtinus Patricius.*

ARTICULUS VII.

DE PETRO OXOMENSI.

PETRUS *de Oſma* ſive *Oxomenſis* Theologiæ in Urbe Salmanticenſi Profeſſor, audaci vir ingenio, Librum vulgavit anno MCCCCLXXIX. quo inter alios errores aſſerebat, Non à Chriſto inſti-
F tutam, ſed ab hominibus invectam Confeſſionem Sacramentalem, peccatáque mortalia unâ cordis contritione; pravas cogitationes ſolâ diſplicentiâ deleri. Hos errores *Alfonſus Carillus*, Toletanus Archiepiſcopus, Compluti, juſſu *Sixti IV.* Pontificis Maximi, convocatis viris doctiſſimis, poſt accuratum examen damnavit; Autorémque, niſi retractaret, Anathematis ignominiâ notavit, latâ Sententiâ ad nonum Kalendas Junii, quam paulò poſt *Sixtus* Romæ confirmavit edita Conſtitutione V. Idus Auguſti; plures alias ejuſdem *Petri* erroneas Aſſertiones, propter earum enormitatem (ut loquitur) ſilentio premens, ut ex hominum me-

moria delerentur. *Petrum Oxomenſem* juſto volumine confutavit *Joannes Prexanus*, nobilis ea ætate Theologus. Narrat verò *Bannes* Commentario in Secundam Secundæ, *S. Thomæ*. Quæſt. 1. Art. X. *Petri Oxomenſis* Librum ſimul cum Cathedra, in media Schola igni traditum.

ARTICULUS VIII.

DE FOSSARIIS.

TUrpiſſimæ *Foſſariorum* Hæreſis Annales Eccleſiaſtici ad annum milleſimum quingenteſimum primum meminerunt, ſic nuncupatorum, quòd in foſſis & ſpeluncis noctu convenirent, & promiſcua libidine more brutorum ſe commiſcerent, ut docet *Trithemius* in Chronico-Spanheimenſi. In Bohemia præſertim graſſabatur hæc peſtis, in qua ad undeviginti millia creviſſe dicebantur: qui & Eccleſiam Dei & Miniſtros ejus contemnebant, Sacramenta irridebant, infinitóſque alios errores profitebantur. Errores ſuos mira ſubtilitate defendebant, certis ſuperſtitionibus & execrationibus ſpiritum erroris, quem ipſi quidem divinum appellabant, recipientes, hauſtu grandis muſcæ, quæ in os eorum ingrediebatur, qui nefariæ Sectæ nomen darent. Ad hunc modum in hæreſi confirmabantur, adeo ut nec diſputationibus nec ſuppliciis ad Catholicam Fidem revocari poſſent.

ARTICULUS IX.

DE HERMANO RUISSVICH.

HErmanus Ruiſſvich, natione Batavus, cùm in multos lapſus olim errores, palinodiâ cantatâ, perpetuo carcere damnatus eſſet anno MCCCCXCIX. inde evaſit, ac in priorem inſaniam relapſus, pejores quàm antea blaſphemias evomuit; propter quas Hagæ captus anno MDXII. per Hæreticæ Pravitatis Inquiſitores ſeculari Magiſtratui traditus, vivus exuſtus eſt. Hi porro ejus errores fuere: 1. Angelos à Deo creatos non eſſe. 2. Animam ſimul cum corpore interire. 3. Nullum eſſe infernum. 4. Materiam ex qua elementa facta ſunt, non eſſe à Deo factam, ſed ipſi coæternam. 5. Chriſtum fuiſſe ſtultum, & ſimplicem, phantaſticum ac ſeductorem hominum; damnaſſe univerſum mundum, & neminem ſalvaſſe. 6. Quæcumque Chriſtus geſſit, humano generi & rectæ rationi eſſe omnino contraria: proindéque ipſum omnipotentis Dei Filium non eſſe. 7. *Moſen* à Deo modo viſibili Legem non accepiſſe; nec facie ad faciem cum eo locutum. 8. Fidem noſtram fabuloſam eſſe, fatuam Scripturam, ficta Biblia, delirum Evangelium. 9. Evangelium falſum eſſe, quòd qui potuit creare mundum ſine Incarnatione, eumdem quoque ſalvare ſine Incarnatione potuerit. Hos & conſimiles Articulos coram Inquiſitore confeſſus vir impiiſſimus, addidit: Se Chriſtianum natum eſſe, ſed jam à Chriſtianiſmo deſciviſſe, quòd Chriſtianos omnes amentiſſimos judicaret. Ita referunt *Bernardus Lutzemburgus*, & *Prateolus*, Lib. VIII.

ARTICULUS X.

DE LUTHERANA HÆRESI.

§. I.

De Luthero, ejúſque Moribus, & Hæreſeos initiis.

I. HÆreſeos ac Sectæ Autor *Martinus Lutherus*, Iſlebii in Saxonia plebeis parentibus natus
B eſt anno MCCCCLXXXIII. *Luder* familiæ nomine appellatus, quod in *Lutheri* nomen mutavit ob vocabuli ſignificationem minùs honeſtam. Humanioribus literis imbutus, Erfordiam ſe contulit, inſignem Turingiæ urbem, ubi celebris erat Academia, in qua Lauream Artium conſecutus eſt, anno ætatis ſuæ vigeſimo. Juris deinde ſtudium aggreſſus, cùm rure eſſet, fulminis in ſodalem immiſſi ictu perterritus, Ordini Eremitarum S. *Auguſtini* nomen dedit, anno ætatis vigeſimo ſecundo, ut ipſe ad *Parentem* ſcribit in Præfatione Libri De Votis Monaſticis: *Memini* (inquit) *cùm jam placatus mecum loquereris, & ego de cœlo terroribus me vo-*
C *catum aſſererem. Neque enim libens & cupiens fiebam Monachus, multò minùs verò ventris gratiâ, ſed terrore & agone mortis ſubitæ circumvallatus, emiſi coactum & neceſſarium Votum. Utinam, aiebas, non ſit illuſio & præſtigium!* In Cœnobio Erfordienſi manſit annis quatuor, ſpeciem quandam pietatis præ ſe ferens, Fratribus tamen nonnihil ſingularitatis habere viſus, ſeu ex occulto cum dæmone commercio, ſeu ex morbo comitiali. Quodam enim die, cùm in Miſſa legeretur Evangelium de dœmonio à ſurdo & muto per Chriſtum ejecto, ſubitò con-
D cidens, clamavit: *Non ſum, Non ſum.* Nefarii ipſius cum dœmone fœderis auxere ſuſpicionem, quæ poſtea dixit, ſcripſitque. In quodam enim ad populum Sermone, ſe diabolo familiarem eſſe ait, ſeque cum ipſo pluſquam unum modium ſalis comediſſe. Et in Libro *De Angulari* (ut vocat) *Miſſa*, Diſputationem diaboli noctu ſecum habitam commemorat. Vuittembergam anno MDVIII. tranſlatus, poſt Actus Academicos Lauream Doctoralem obtinuit, ac Theologiæ Profeſſor creatus eſt. In diſputando acer erat & vehemens, humanæque gloriæ percupidus.
E II. Accidit interea ut *Leo X.* Pontifex Maximus novas Indulgentias profunderet, ac per orbem prædicari curaret occaſione Fabricæ Templi *S. Petri* Romæ, quam *Julius II.* incœperat. Archiepiſcopo Moguntino & Magdeburgenſi S. R. E. Cardinali *Alberto*, Marchioni Brandeburgenſi, promulgandarum in Germania Indulgentiarum provincia demandata eſt. Is Septemvir delegatus, munus id commiſit *Johanni Tetzelio* Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſori doctiſſimo, Quæſitori Fidei, fervido Concionatori, qui paulò ante ſimilem delegationem pro Teutonicis Equitibus adminiſtrave-
F rat. Id Auguſtinianorum promovit invidiam, quibus Vicarii Generalis nomine præerat in Germania *Staupitius*, apud Saxoniæ Ducem *Fridericum* perquàm gratioſus. Eo favente Ordinis Eremitani Moderatore, *Lutherus* contra Indulgentias declamare cœpit ac debacchari, ſcriptâ primùm Epiſtolâ ad *Albertum* Moguntinum Archiepiſcopum, quâ conquerebatur de Indulgentiis Pontificiis, ſub ejus Excellentiæ nomine promulgatis. Se Concionatores, quos non audierat, minimè reprehendere aiebat; ſed per vulgus ſerpere audacem fiduciam, ſuadentem, quicumque eleemoſynam quæſitam conferret, æternæ gloriæ certum eſſe, nec alia ſatisfactione indigere, ut culpâ ſimul & pœnâ ſolvatur.

Lutheri contra Indulgentias declamatio.

tur: nihil cogitari poſſe Scripturæ Sacræ repugnantius eâ perſuaſione; cùm *S. Petrus* doceat *vix juſtum eſſe ſalvum*, & apud *Amos* & *Zachariam* æquiparentur electi torribus è medio incendio ſubtractis. Vim aliam Indulgentiis non ineſſe, niſi à pœnis canonicis liberandi, quas imponit Eccleſia. Denique opera pietatis & charitatis eſſe in infinitum Indulgentiis meliora. Ipſius Archipræſulis nomine circumferri Libellum: in quo affirmabatur, unam principalium gratiarum eſſe donum illud Dei inæſtimabile, quo reconcilietur homo Deo, & omnes pœnæ deleantur Purgatorii. Item quòd non ſit neceſſaria contritio ſive ad Indulgentias impertiendas defunctis, ſeu ad abſolutionem obtinendam ab eo, quem ſibi ex Privilegio delegiſſent ad peccatorum ſuorum Confeſſionem excipiendam. Se à Septemviro ſuppliciter poſtulare, ut hujuſmodi Libellum prohiberet, aliámque formam Indulgentiarum Prædicatoribus præſcriberet, ne fortè aliquis Libellum ipſum confutaret, ad ſummum Celſitudinis ipſius vituperium. Scripta eſt hæc Epiſtola in Vigilia omnium Sanctorum, anno MDXVII. Ad Epiſtolæ calcem adjecit nonaginta ſeptem Concluſiones, quas, non expectato reſponſo, eodem die propoſuit in Templo magnifico, Deo ſub omnium Sanctorum invocatione Vvittembergæ à Saxoniæ Duce dicato; typíſque mandatas per omnem Germaniam diſpergendas curavit. Utque non ſolùm apud Studioſos, verùm etiam apud plebem Indulgentiarum Religionem elevaret, ſolemnem ſuper eodem argumento Concionem in eodem Templo habuit, ac typis mandavit. Adversùs *Lutheri* Theſes *Tetzelius* alias expoſuit Francofurti, ubi Quæſitorem Fidei agebat, quibus Novatoris fallacias detexit, & Romanum Pontificem Concionatoréſque à calumnia vindicavit. Verùm, quòd objicerentur ab æmulo, pertinaciam *Lutheri* magis in ſententia obfirmarunt. Addit *Melancthon* in Vita *Lutheri*, Theſes ejus à *Tetzelio* igni traditas uti hæreticas. Parem contumeliam Vvittembergæ octingentis exemplaribus Theſium *Tetzelii* inferri procuravit *Lutherus*. Quod etſi in foro publicè peractum fuerit, Duce tamen, Magiſtratibus, ac ſe inſcio, imò ægrè ferente patratum fuiſſe ſcribit Epiſtolis 42. & 47. Hæc turbulentæ contentionis exordia, quæ anno ſequenti in apertum efflagravit incendium. Hæreſim propagavit favente *Frederico* Saxoniæ Septemviro.

Tom. I. Operum Lutheri. fol. 92. verſo.

Lutheri Theſes contra Indulgentias.

III. *Lutheri* petulantiam, ſuperbiam, ambitionem, impudentiam, ſcurrilitatem, irreverentiam in Principes, propenſum ad ſeditiones concitandas animum, impudicitiam, impietatem, blaſphemias, mendacia, calumnias, ipſa ejus Scripta, Actáque à *Joanne Cochlæo* fideliter conſcripta teſtantur. *Lutheri* aſſeclæ, ipſo probante ac laudante, novem Virgines genere nobiles & Deo ſacras, ipſis diebus quibus Eccleſia anniverſariam Dominicæ Paſſionis memoriam celebrat, ex Monaſterio Nimicenſi Vvittembergam ad ſtupra rapuerunt. *Leonardum Koppen* raptorem inceſtuoſum Panegyrica Oratione *Lutherus* celebravit, illud facinus in Deum refudit, illúmque cum Chriſto animas ex Inferorum Poteſtatibus eripiente contulit, anno MDXXIII. *Feciſti* (inquit) *opus novum, de quo Provinciæ hominéſque cantabunt & loquentur; quod multi velut ingens incommodum proclamabunt: qui autem cum Deo ſentiunt, velut ingens commodum glorificabunt, ut ſis certus Deum ita ordinaſſe, & non eſſe hoc opus aut conſilium tuum proprium. Ne dixeris, Hîc in me concitatur totum Cœnobium Nimicenſe, quando jam audiunt me illum fuiſſe raptorem. Reſpondeo* (inquit Lutherus) *imò verò fœlicem raptorem, ſicut & Chriſtus raptor erat in mundo, quando per mortem Principi mundi auferebat arma & vaſa ſua, ipſúmque ducebat captivum, ita & tu has miſeras animas ex carcere humanæ tyrannidis eduxiſti: & quidem opportuniſſimo tempore, in Paſcha, quo Chriſtus ſuorum quoque captivitatem captivam duxit.* O ſacrilegas voces! Infœlicium illarum Monialium unam *Catharinam de Boré*, jam gravidam inceſto matrimonio ſibi copulavit: Conjugium vocat, hoc prætexit nomine culpam. Tres ex ea reliquit liberos. Obiit anno MDXLVI. die decima-ſeptima Februarii, Iſlebii, noctu, cùm ſerò præcedenti opiparè cœnaſſet, & facetiis pro more indulſiſſet. Varios de illius obitu Libellos emiſere præcipui ejus Diſcipuli, *Jonas*, *Philippus Melancthon* & *Joannes Pomeranus*. Jonas morti ejus ſubitaneæ & improviſæ interfuit, ac funebris poſtea pompæ contexuit hiſtoriam. Alii duo funebres habuere Conciones: *Pomeranus* Germanicam ad populum, Latinam ad Scholaſticos *Melancthon*, qui & Vitam ejus ſcripſit, Præfationis loco adtextam Operum ſuorum Tomo I. Ejus cadaver ſtanneo loculo incluſum Vvittembergam delatum eſt, comitante *Catharina* pellice carpento vecta, unà cum tribus filiis, *Joanne*, *Martino*, & *Paulo*, & magna equitum peditúmque ſuæ ſuperſtitionis proſecutione. Inſanam ejus ſuperbámque ſententiam celebrat, ejúſque tumulo inſcribendam ait Pomeranus: *Peſtis eram vivus, moriens mors ero tua, Papa.*

Lutheri Mores.

§. II.

De Lutheri Erroribus, ac Scriptis quibus illos adſtruit & tuetur.

1. Non ſtatim ſuos omnes errores evomuit *Lutherus*, ſed ſucceſſione quadam, prout data eſt occaſio illos publicandi, in Diſputationibus, in Concionibus vel Libris. Ab Indulgentiis & Purgatorio errandi initium fecit: De quibus Concluſiones iſtas propoſuit diſputandas Vittembergæ anno MDXVII. *Papa non vult nec poteſt ullas pœnas remittere, præter eas, quas arbitrio, vel ſuo, vel Canonum impoſuit.*

Tom. I. Operum Lutheri. pag. 51.

2. *Papa non poteſt remittere ullam culpam, niſi declarando & approbando remiſſam à Deo, aut certè remittendo caſus reſervatos ſibi.*

3. *Imperfecta charitas, ſeu charitas morituri, neceſſariò ſecum fert magnum timorem, qui ſatis eſt ſe ſolo ut pœnam Purgatorii faciat, cùm ſit proximus deſperationis errori.* Hic Articulus quartus eſt è damnatis à Leone X.

4. *Non videtur probatum ullis aut rationibus aut Scripturis quòd Animæ in Purgatorio ſint extra ſtatum meriti, ſeu augendæ charitatis, & quòd ſint de ſua beatitudine certæ & ſecuræ, ſaltem omnes.* Eſt trigeſimus ſecundus è damnatis à *Leone X.*

5. *Theſauri Eccleſiæ non ſunt merita Chriſti & Sanctorum.*

II. Eodem anno Concluſiones alias quinquaginta propoſuit, in quibus hi Errores extant:

6. *Remiſſio culpæ non innititur contritioni peccatoris, nec officio aut poteſtati Sacerdotis. Innititur potiùs fidei, quæ eſt in verbum Chriſti dicentis: Quodcumque ſolveris, &c. Verum eſt enim quòd non Sacramentum fidei, ſed fides Sacramenti, id eſt, non quia fit, ſed quia creditur, juſtificat.* Eſt undecimus è damnatis à *Leone X.*

Tom. I. Operum Lutheri, Edit. Vvittemb. fol. 53. verſo.

7. *Quantumlibet incertus ſit, tam Sacerdos, quàm peccator de contritione, rata eſt abſolutio, ſi credit ſe abſolutum. Certum eſt ergo remiſſa eſſe peccata, ſi credis remiſſa, quia certa eſt Chriſti Salvatoris promiſſio.* Eſt decimus Articulus à *Leone X.* damnatus. Idem repetit in Concionibus: *Nullo modo te confidas abſolvi propter tuam contritionem, ſed propter verbum Chriſti, qui dixit Petro: Quodcumque ſolveris, &c.* fol. 61. verſo.

8. *Super contriſionem ædificantes remiſſionem, ſuper arenam, id eſt, ſuper opus hominis, ſidem Dei ædificant.*

9. *Injuria eſt Sacramenti, & deſperationis machina, non credere abſolutionem, donec certa ſit contritio.*

10. *Finge caſum per impoſſibile: ſit abſolvendus non contritus, credens tamen ſeſe abſolvi, hic eſt verè abſolutus.* Pars eſt Articuli XII. à *Leone X.* damnati.

11. *Sacerdos etiam levis ac ludens, verè tamen baptizat & abſolvit.* Pars eſt ejudem Articuli. Idemque repetit in Concionibus: *Eſto per impoſſibile quòd confeſſus non ſit contritus, aut Sacerdos non ſeriò ſed joco abſolvat: ſi tamen credat ſe abſolutum, verè eſt abſolutus.*

Fol. 61. 12. *Sacramenta Novæ Legis, non ſic ſunt efficacia gratiæ ſigna, quòd ſatis ſit in percipiendis non ponere obicem.* Eſt primus Articulus à *Leone X.* damnatus.

Tom. 1. fol. 61. 13. *Sicut venialia peccata non pertinent ad Confeſſionem & Abſolutionem clavium, ita nec omnia mortalia. Si homo teneretur omnia peccata mortalia confiteri, & ab eis abſolvi, teneretur ſimpliciter ad impoſſibile.* In Sermonibus idem aſſeruit. *Nullo modo* (inquit) *præſumas confiteri peccata venialia, ſed nec omnia mortalia, quia impoſſibile eſt ut omnia mortalia cognoſcas. Unde in primitiva Eccleſia ſolùm manifeſtè omnia peccata mortalia confitebantur.* Eſt Articulus VIII. à *Leone X.* damnatus.

14. *Nullus hominum cognovit quoties peccet mortaliter, etiam in bonis operibus, propter vanam gloriam.* Eſt Articulus XIII. à *Leone X.* damnatus.

Tom. 1. fol. 34. verſo. III. Alias Concluſiones propoſuit *Heidelbergæ* ſexto Kalendas Maii ejuſdem anni, in quibus hi leguntur errores.

15. *Opera hominum, ut ſemper ſint ſpecioſa, bonáque videantur, probabile tamen eſt ea eſſe peccata mortalia. Juſtorum opera eſſent mortalia, niſi pro Dei timore ab ipſiſmet juſtis ut mortalia timerentur. Tunc verè ſunt peccata apud Deum venialia, quando timentur ab hominibus eſſe mortalia.* Sunt Articuli vigeſimus ſextus & vigeſimus ſeptimus à *Leone X.* damnati.

16. *Liberum arbitrium poſt peccatum res eſt de ſolo titulo, & dum facit quod in ſe eſt, peccat mortaliter.* Eſt Articulus trigeſimus primus à *Leone X.* damnatus.

17. *Non ille juſtus eſt qui multum operatur, ſed qui ſine opere multùm credit in Chriſtum.*

IV. Concionibus eodem anno habitis Wittembergæ hos errores aſſeruit.

18. *Novi Autores, ut Magiſter Sententiarum, S. Thomas, & horum imitatores, tres partes faciunt Pœnitentiæ, nempe Contritionem, Confeſſionem, & Satisfactionem. Quæ diſtinctio deduci non poteſt ex Scriptura, neque ex antiquis Religionis Chriſtianæ Autoribus.* Eſt Articulus quintus à *Leone X.* damnatus.

19. *Ex nulla Scriptura colligi poteſt, divinam Juſtitiam ſive pœnam ſive ſatisfactionem exigere de peccatore.*

20. *Illius imaginariæ pœnæ nomen, quam Indulgentiæ excludunt, nemo explicare poteſt, neque quiſquam novit quidnam ſit.*

21. *Frivolum eſt, quod dicunt, numerum pœnarum & operum, quibus ſatisfaciendum pro peccatis, eſſe majorem, quàm homo in omnem vitam tum facere, tum perferre queat, ob exiguum vitæ ſpatium, eóque neceſſarias Indulgentias.*

22. *Fœdus eſt error, quòd quiſpiam de peccatis ſe putet ſatisfacturum, quæ Deus gratis remittit, nihil à nobis requirens, quàm ut in poſterum benè vivamus.*

23. *Indulgentiæ admittuntur propter inertes & pigros Chriſtianos, qui nolunt animosè neque bona facere, neque mala ſuſtinere. Nam Indulgentiæ nihil promovent in melius: Ideóque non eſt licitum ad eas adhortari.*

24. *Indulgentiæ neque præcepti neque conſilii ſunt; ſed ex illarum rerum numero, quæ ſub permiſſionem cadunt.*

25. *Contritio, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, deteſtationem peccatorum, quâ quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum gravitatem, damnum, fœditatem, multitudinem, amiſſionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquiſitionem, & alia quæ poſſunt triſtitiam & dolorem excitare, ſpe ſatisfaciendi per bona opera, facit hypocritam, imò magis peccatorem.* Eſt Articulus ſextus à *Leone X.* damnatus. Fol. 59. verſo.

26. *Veriſſimum eſt Proverbium, & omni doctrina de contritionibus hucuſque data præſtantius; De cætero non facere; optima pœnitentia, nova vita.* Eſt Articulus ſeptimus à *Leone X.* damnatus. Fol. 60. verſo.

27. *Dum volumus omnia purè confiteri, nihil aliud facimus, quàm quòd miſericordiæ Dei nihil relinquere volumus ignoſcendum.* Eſt nonus Articulus à *Leone X.* damnatus.

28. *Plus eſt à confitente requirendum an credat ſe abſolvi, quàm an ſit verè contritus.*

29. *Excommunicatio eſt duntaxat externa privatio communionis, non ſpiritualium Eccleſiæ bonorum, communiúmque orationum.* Eſt Articulus decimus-octavus à *Leone X.* damnatus. Fol. 62. verſo.

30. *Excommunicatio amanda eſt.* Decimus-nonus Articulus à *Leone X.* damnatus.

31. *Magnus & pernicioſus error eſt, ſi quis accedat ad Sacramentum eâ nixus fiduciâ, quòd confeſſus eſt, quòd non eſt ſibi conſcius peccati mortalis, quòd orationes & præparatoria ſua præmiſerit. Omnes hi judicium ſibi manducant & bibunt, quia his omnibus non fiunt digni neque puri, ſed ſi certiſſimè confidant ſe gratiam conſecuturos. Hæc fides ſola & ſumma ac proxima diſpoſitio facit verè puros & dignos.* Articulus duodecimus à *Leone X.* damnatus. Fol. 64. verſo.

32. *Baptiſmus non totum peccatum tollit & abluit. Cœpta tantùm in eo Chriſtiana innocentia eſt, non abſoluta.* Fol. 71.

33. *Ab impiis Doctoribus perſuaſi, ſentimus nos à Baptiſmo ſeu Contritione ſine peccatis eſſe. Item, quòd bona opera non ad mortificanda peccata, ſed ad cumulanda merita, & ad ſatisfaciendum pro peccatis, valeant. Confirmant autem impiam hanc opinionem, qui Vitas & opera Sanctorum impudenter prædicant, quaſi ea propoſita ſint exempla, quæ nos imitari conveniat.* Fol. 75.

34. *Tum vim ſuam Baptiſmus obtinet, & certò mihi remiſſa ſunt peccata, cùm credo Deo promittenti quòd nolit mihi imputare, quamvis maxima eorum pars adhuc in carne remaneat.* Fol. 74. verſo.

35. *Quòd ſi ſentis, ſi à peccatis recedas, & fœderis quod in Baptiſmo cum Deo junxiſti ſis memor, tum remiſſa tibi eſſe peccata, in eo quidem non falleris, & rectè ſentis.* Fol. 76.

36. *Longè illi errant, & peccant quoque graviter, qui cogunt homines ſub peccato mortali, in Paſchatis Feſto, Sacramento uti.* Ibidem.

37. *Confeſſionem auricularem, quæ fit coram Sacerdote, Deus non præcepit, verùm Papa ad eam coëgit homines.* Sic autem de ea cenſet: *Quanquam ad eam nemo ſit cogendus; non tamen ideo contemnendam propter abſolutionem*, id eſt, *Evangelii verbum, quod ex Sacerdote auditur.* Abſolutionem ergo nihil aliud eſſe quàm verbum Sacerdotis, *remiſſionem peccatorum Dei nomine peccatori annuntiantis.* Præterquàm quod autem in Confeſſione *ad unum* peccatorem *verbum dicitur & refertur*, hoc in ea eſſe commodi, quòd ipſi licet *tutò Sacerdoti dicere quibus in rebus maximè labores, & conſilium ab eo, vel quovis alio, quiſquis tandem fuerit, petere.* Neque enim multùm referre, ſive is ſit Sacerdos, aut publicus Eccleſiæ Miniſter, *ſive alius quilibet Chriſtianus.* Fol. 77.

38.

Fol. 79. 38. In Communione Euchariſtiæ, *una ſpecies nemini exhibenda, ſed is qui Sacramento uti volet, aut integrum Sacramentum, ut à Chriſto inſtitutum eſt, accipiat, aut prorſus abſtineat.*

39. *Jus interpretandi Scripturas, æquè Laïcis conceſſum eſt atque doctis.*

Lutherus Librum De Indulgentiis Leoni X. dicare auſus. V. Eodem anno MDXVIII. *Reſolutiones Diſputationum de virtute Indulgentiarum*, id eſt, Errorum ſuorum probationes ſcripſit, & *Leoni X.* Summo Pontifici dicare auſus eſt. In Epiſtola ad ipſum data his verbis eum compellat, maximam Sanctæ Sedis reverentiam & animi ſummiſſionem præ ſe ferentibus. *Quare, Beatiſſime Pater, proſtratum me pedibus tuæ Beatitudinis offero, cum omnibus quæ ſum & habeo. Vivifica, occide; voca, revoca; approba, reproba, ut placuerit: Vocem tuam vocem Chriſti in Te præſidentis & loquentis agnoſcam. Si mortem merui; mortem non recuſabo.* Hanc verò Proteſtationem Libro ſuo præmiſit. *Proteſtor me prorſus nihil dicere aut tenere velle, niſi quod in & ex Sacris Literis primò, deinde Eccleſiaſticis Patribus, ab Eccleſia Romana receptis, huc uſque ſervatis, & ex Canonibus ac Decretalibus Pontificiis habetur, & haberi poteſt. Quòd ſi quid ex eis probari vel improbari non poteſt, id gratiâ diſputationis duntaxat, pro judicio rationis & experientia tenebo; ſemper tamen in his ſalvo Judicio omnium Superiorum meorum.*

Eo in Libro, cùm præcedentes circa Pœnitentiæ Sacramentum, & Indulgentias, errores confirmat, tum iſtos expreſſiùs aſſerit.

40. *De Sacramentali Pœnitentia nullum habeur preceptum Chriſti, ſed eſt per Pontifices & Eccleſiam ſtatuta, ſaltem quoad tertiam ſui partem, ſcilicet ſatisfactionem, ideo & mutabilis arbitrio Eccleſiæ.*

41. *Per Scripturas probatur non requiri aliquam ſatisfactionem pro peccatis.*

Fol. 111. 42. *Sextuplex hominum genus non eget Indulgentiis; primò, mortui ſeu morituri; ſecundò, infirmi; tertiò, legitimè impediti; quartò, qui non commiſerunt crimina; quintò, qui crimina, ſed non publica commiſerunt; ſextò, qui meliora operantur.* Eſt Articulus decimus-ſeptimus à *Leone X.* damnatus.

43. *Solum inertibus, frigidè pœnitentibus, delicatis ſcilicet peccatoribus, Canonicæ Pœnitentiæ ſunt impoſitæ; ideo ſolummodo duris & impatientibus Indulgentiæ propriè concedi videntur.* Eſt Articulus decimus-ſextus à *Leone X.* damnatus.

Fol. 118. 125. 130. 131. 44. *Indulgentiæ ſunt remiſſiones bonorum operum, ſunt nullius pietatis; nec meriti, nec præcepti, ſed licentia tantummodo quædam, videtur quæſtus augeri per eas magis quàm pietas. Sunt de numero eorum quæ licent, non quæ expediunt: quomodo in Veteri Lege Libellus repudii, & Sacrificium Zelotypiæ. Sunt viliſſimum bonum omnium bonorum Eccleſiæ, nec niſi viliſſimis Eccleſiæ donandum.* Pars eſt decimi-tertii Articuli à *Leone X.* damnati.

Fol. 132. 45. *Theſaurus Eccleſiæ, unde Papa dat Indulgentias, non ſunt merita Chriſti & Sanctorum.* Eſt pars Articuli decimi-tertii à *Leone X.* damnati.

Fol. 118. verſo. 46. *Romana Eccleſia tempore B. Gregorii non erat ſuper alias Eccleſias.*

Ibidem. 47. *Fomes peccati, etiamſi nullum adſit actuale peccatum, moratur exeuntem à corpore Animam ab ingreſſu Regni cœleſtis.* Eſt tertius Articulus à *Leone X.* damnatus.

Fol. 124. 48. *Etiamſi Papa cum magna parte Eccleſiæ ſic vel ſic ſentiret, nec etiam erraret, adhuc non eſt peccatum aut hæreſis contrarium ſentire, præſertim in re non neceſſaria ad ſalutem, donec fuerit per Concilium Univerſale alterum reprobatum, alterum approbatum.* Eſt Articulus vigeſimus-tertius à *Leone X.* damnatus.

Ibidem. 4 . *Seducuntur, qui paſſim Indulgentias non aliter*

A *intelligunt quàm ſalutares, & ad fructum ſpiritus utiles.* Eſt Articulus decimus-quintus à *Leone X.* damnatus.

50. *Abſolutio eſt efficax, non quia fit, ſed quia creditur.* Fol. 134.

51. *Nullus Sanctorum in hac vita implevit mandata Dei.* Fol. 128.

52. *Opus bonum optimè factum eſt veniale peccatum.* Articulus vigeſimus-ſeptimus à *Leone X.* damnatus. Fol. 135.

VI. Eodem anno MDXVIII. probationes Concluſionum Heidelbergæ diſputatarum edidit. T. 1. Operum. Fol. 140. verſ.

B VII. Adversùs *Lutherum* breviſſimas Notas edidit *Joannes Eckius*, Ingolſtadii Procancellarius, & Auguſtæ Concionator, vir doctrinâ & eloquentiâ præpollens. Obeliſcis *Eckii*, Aſteriſcos ſeu Notas adverſarias *Lutherus* oppoſuit. Fol. 145. verſo.

VIII. Eodem tempore, *Sylveſter Prierat*, Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſor, Sacri Palatii Magiſter; *Lutheri* Sophiſmata detexit potius quàm confutavit Dialogo Summo Pontifici dicato. Huic ſtatim reſpondit *Lutherus*, Scholaſticam & Thomiſticam Theologiam, in qua exercitatiſſimus erat *Prieras*, contemnens, ſeque in errore pertinaciùs C obfirmans, quòd Sacrarum Literarum, SS. Patrum, veterum Conciliorum teſtimoniis ab Adverſario non ſatis premeretur. Epitomen Reſponſionis edidit *Sylveſter*, quæ *Lutherum* magis exaſperavit; & ad errorum contra Summum Pontificem, Eccleſiámque Romanam jacienda fundamenta impulit. In Præfatione Editionis hujus Epitomes Silveſtrinæ, quam venenatis ad Marginem Notis fœdatam Tom. 1. Operum ipſius fol. 189. legere eſt, ſic blaſphemare incipit: *Si Romæ ſic ſentitur & docetur ſcientibus Pontifice & Cardinalibus (quod non ſpero) liberè pronuntio his Scriptis: Antichriſtum illum* D *verum ſedere in Templo Dei, & regnare in Babylone illa purpurata Roma: & Curiam Romanam eſſe Synagogam Satanæ.... Si ſic Roma credit, beata Græcia, beata Bohemia, beati omnes qui ſeſe ab ea ſeparaverunt, & de medio iſtius Babylonis exierunt. Damnati verò omnes qui ei communicaverint. Et ego quoque ſi Pontifex & Cardinales hoc os Satanæ non compeſcuerint, & ad palinodiam adegerint, his teſtibus confiteor me diſſentire Romanæ Eccleſiæ, & negare eam cum Papa & Cardinalibus, tamquam abominationem ſtantem in loco ſancto. Extincta eſt in ea* E *jamdudum fides, proſcriptum Evangelium, exul Chriſtus.*

Eodem anno Librum edidit contra Scholaſticorum ſententiam, quo Propoſitionem illam erroneam tuitus eſt: *Juſtus etiam inter bene operandum peccat.* Eodem anno edidit Acta Auguſtæ apud Cardinalem *Cajetanum* Sedis Apoſtolicæ Legatum. Ibi faſſus eſt, *Theſaurum Indulgentiarum eſſe merita Chriſti, non formaliter & propriè, ſed effectivè & impropriè; quia Papa non dat merita Chriſti; id eſt, per Claves merito Chriſti Eccleſiæ donatas.*

IX. Anno MDXIX. Fratres Minores Conventûs F *Juterboccenſis*, ſtrictioris Obſervantiæ, ſcriptâ ad Epiſcopum Brandeburgenſem Epiſtolâ *Lutherum* Hæreſeos in nonnullis capitibus accuſarunt, quæ ipſe pertinaciùs propugnavit Epiſtolâ contumelioſiſſimâ ad ipſos datâ. Hi porro ſunt errores: (Tom. 1. fol. 238.)

53. *Deus præcepit homini impoſſibilia.*

54. *Deus exigit à quolibet Chriſtiano ſummam perfectionem & totum Evangelium.*

55. *Nulla ſunt conſilia, ſed omnia Evangelii ſunt præcepta.*

56. *Laïco habenti auctoritatem Scripturæ plus eſt credendum quàm Papæ, quàm Concilio, immo quàm Eccleſiæ.*

57. *Petrus non erat Princeps Apoſtolorum.*

58. *Papa*

Theſes Lipſiæ Lutheri contra Eckium.

58. *Papa ſolùm Jure humano eſt Vicarius Chriſti.*

X. Eodem anno Theſes propoſuit Lipſiæ contra *Eckium* publicè diſputandas, in quibus hi præſertim errores continentur.

59. *In bono opere peccare hominem, & peccatum veniale non naturâ ſuâ, ſed Dei miſericordiâ ſolùm eſſe tale: aut in puero poſt Baptiſmum peccatum remanens negare, hoc eſt Paulum & Chriſtum ſemel conculcare.*

60. *Qui opus bonum, aut pœnitentiam, à peccatorum deteſtatione ante dilectionem juſtitiæ incipi, nec in eo peccari aſſerit, hunc inter Pelagianos Hæreticos numeramus.*

61. *Deus mutat pœnam æternam in temporalem, cujus Canones aut Sacerdotes, nec ſtatuendæ, nec auferendæ habent ullam poteſtatem.*

62. *Quilibet Sacerdos debet abſolvere Pœnitentem à pœna & culpa, aut peccat.*

63. *Quòd Deus à morituro plus quàm voluntariam mortem requirat, vaniſſima temeritate aſſeritur.*

64. *Neque quid fides, neque quid contritio, neque quid liberum arbitrium ſit oſtendis ſe noſſe, qui liberum arbitrium actuum ſive bonorum, ſive malorum dominum eſſe balbutit; aut non ſola fide verbi quem juſtificari; aut fidem non tolli quolibet crimine ſomniat.*

65. *Merita Chriſti & Sanctorum eſſe theſaurum Indulgentiarum, nemo niſi fœdus adulator, Extravagantes à veritate, & ficta quædam Eccleſiæ praxes, aut uſus ſimulant.*

66. *Dicere Indulgentias eſſe bonum Chriſtiano, eſt inſanire: ſunt enim veriſſimè operis boni vitium, & improbare Indulgentias debet Chriſtianus ob abuſum.*

67. *Papam poſſe remittere omnem pœnam pro peccatis debitam, hujus & futuræ vitæ, & quòd Indulgentiæ proſint non crimino ſis, ſomniant ſecurè indoctiſſimi Sophiſtæ.*

68. *Romanam Eccleſiam eſſe omnibus aliis Superiorem, probatur ex frigidiſſimis Romanorum Pontificum Decretis intra quadringentos annos natis, contra quæ ſunt Hiſtoriæ approbatæ mille & centum annorum, textus Scripturæ Divinæ, & Decretum Nicæni Concilii.*

Hos errores propugnavit in Lipſienſi Diſputatione inter ipſum & *Eckium*, cœptâ die quarta Julii ejuſdem anni, cujus Acta legere eſt Tom. 1. Operum ipſius *Lutheri*, pag. 243.

In hac Diſputatione alios præterea errores aſſeruit.

Fol. 152. 69. *Certum eſt, inter Articulos Joannis Hus vel Bohemorum multos eſſe planè Chriſtianiſſimos & Evangelicos, quos non poſſit Univerſalis Eccleſia damnare, velut ille: Non eſt de neceſſitate ſalutis, credere Romanam Eccleſiam eſſe aliis ſuperiorem.* Eſt vigeſimus-quintus Articulus à *Leone X.* damnatus. Hunc pariter *Huſſi* Articulum approbat: *Papalis Dignitas à Cæſare inolevit.*

70. *Concilium poteſt errare.* At poſtea hoc dictum temperat, fol. 247. verſo: *Ut meo ſenſu loquar, credo Concilium & Eccleſiam nunquam errare in his quæ ſunt Fidei, in cæteris non eſt neceſſe non errare.*

71. *Primatus Romani Pontificis non eſt Jure Divino.* Hunc in tota Diſputatione paſſim tuitus eſt.

Fol. 167. 72. *S. Petrus Primatum duntaxat honoris, non Primatum poteſtatis habuit ſupra cæteros Apoſtolos.*

Fol. 168. 73. *Divina Scriptura tota prorſus nihil habet de Purgatorio.*

Quòd Indulgentias ſpectat, ait illas à ſe vocatas *Vitium operis, non quòd ſint mala & noxia, ſed quòd abuſus perverſus nocet, dum tale opus non facerent, niſi veniæ eſſent.* Nunquam ſe Indulgentias contempſiſſe, aut contemnendas docuiſſe, *Niſi contemptus intelligatur hoc modo, quòd incomparabiliter meliora poſſumus eiſdem expenſis facere, quibus Indulgentiæ redimuntur, vel quàm ſunt Indulgentiæ ipſæ. Quare prærogativa melioris, non eſt contemptus deterioris.*

XI. Paulò poſt Reſolutiones edidit ſuper Propoſitionibus ſuis Lipſiæ diſputatis, *Georgio Spalatino* inſcriptas *Friderico Saxoniæ* Septemviro à Libellis & Sacris, in quibus rurſus aſſerit Concilium Conſtantienſe malè damnaſſe hunc Articulum Joannis Hus: *Papa non eſt Jure divino ſuper omnes Eccleſias:* & hanc damnationem eſſe alteri ejuſdem Concilii Decreto contrariam, quâ declaratum eſt, *Concilium eſſe ſupra Papam.* Alios item errores in eodem Opere propugnavit, ſcilicet,

74. *Nullum eſſe peccatum naturâ ſuâ veniale, ſed omnia damnabilia: quòd autem venialia ſunt, Dei gratiæ tribuendum eſt.*

75. *Certum eſt in manu Eccleſiæ aut Papæ prorſus non eſſe Articulos fidei ſtatuere, imò nec Leges morum ſeu bonorum operum.* Eſt Articulus vigeſimus-ſecundus à *Leone X.* damnatus. Articulorum tamen *declarandorum poteſtatem* ibi Pontifici concedit. Tom. 1. fol. 107.

Specialem Reſolutionem edidit ſuper Propoſitione de poteſtate Papæ, in qua ad id unum controverſiam omnem revocat, Jurène divino Primatum habeat Juriſdictionis? *Ego* (inquit) *omnia admiſi, quæ Romano Pontifici hodie tribuuntur, rem non nego, facto non contradico; ſed de Jure ejus diſputo, & ſentio, quòd non Jure divino, ſed Decretis hominum talia tribuantur. . . . Duplex eſt Primatus, honoris & poteſtatis. Quòd Petrus primus fuit in ordine, nemo negat. Nam & inter Cardinales, Epiſcopos, Sacerdotes, Doctores, Principes, etiamſi nullus alteri ſubjectus eſt, tamen neceſſe eſt in Conventu aliquem primo loco ſedere. Ita Petrum fatemur Principem Apoſtolorum, primum Eccleſiæ membrum, Caput Collegii Apoſtolici, & alia quæ de eo SS. Patres dixerunt. Alter autem Primatus poteſtatis nunquam fuit Petro datus.* Idem tractat argumentum in Epiſtola contra *Hieronymum Emſerum*, & in Apologia contra *Joannem Eckium*, ubi hos Articulos non eſſe erroneos propugnat, quamvis à Concilio Conſtantienſi damnati ſint: Fol. 118. Fol. 122.

Papa non eſt immediatus Vicarius Chriſti & Apoſtolorum.

Non eſt de neceſſitate ſalutis, credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupra alias.

Petrus non eſt nec fuit Caput Eccleſiæ ſanctæ Catholicæ.

Nullus ſine revelatione aſſereret rationabiliter de ſe, vel de alio quod eſſet Caput Eccleſiæ particularis ſanctæ, vel Romanus Pontifex Caput Romanæ Eccleſiæ.

Obedientia Eccleſiaſtica, eſt obedientia ſecundùm adinventionem Sacerdotum Eccleſiæ, præter expreſſam auctoritatem Sacræ Scripturæ.

In eodem Libro propugnat *Confeſſionem Sacramentalem non eſſe de Jure divino:* ſolum nomen liberi arbitrii ſupereſſe. *Sicut civitas vaſtata, vel collapſa domus habet quidem nomen & titulum quem priùs habuit, & poſteriùs habebit, non tamen idem poteſt, quod priùs; ita liberum arbitrium.* Bonorum operum neceſſitatem ſimpliciter ſe rejeciſſe negat, ſed ſolùm *opera legis, quæ noxia ſunt.* Quæ Propoſitio duabus aliis nititur, quas docuerat: *Bona opera quæ extra gratiam fiunt, nihil eſſe:* Deinde, *Soli fidei ſine operibus Legis, juxta Paulum, tribui juſtitiam.* Stare ergo hanc ſententiam: *Non ſunt neceſſaria, imò ſunt noxia opera Legis cujuſcumque. Sed neceſſaria ſunt & ſalubria opera bona quæcumque.* Tum aſſerit *Mandata Dei, etiam leviſſima & minima, eſſe homini impoſſibilia,* quia *non valet niſi peccare.* Propoſitionem tamen ibidem explicat: *Sunt* (inquit) *homini impoſſibilia per ſe-ipſum, ſed cum gratia Dei ſunt facillima, ut Apoſtolus; Poſſum omnia in eo qui me confortat.*

Chriſtum

Chriſtum *nihil ſibi meruiſſe* affirmat. Porro *Mereri, non eſſe animo merendi bona facere, ſed ſimplici corde, nullo meriti aut præmii reſpectu, ſolo gratuito affectu, gratis divinæ voluntati obtemperare. Charitas enim non quærit quæ ſua ſunt. Merita verò & præmia ſua ſponte ſine noſtro ſtudio ſequuntur ad obedientiam divinæ voluntatis.*

Tom VI. Edit. Vvittemb. pag. 182.

De Juſtificatione per ſolam fidem loquens, Commentario in Cap. XXII. Geneſeos, S. *Jacobum* Cap. 2. Epiſtolæ ſuæ Canonicæ dicentem: *Quoniam ex operibus juſtificatur homo, & non ex fide tantùm:* ore ſacrilego ſic proſcindit. *Abraham fuit juſtus fide, antequam cognoſcitur à Deo talis. Igitur malè concludit Jacobus, quòd nunc demum juſtificatus ſit poſt iſtam obedientiam: per opera enim tanquam per fructus cognoſcitur fides & juſtitia. Non autem ſequitur, ut Jacobus delirat: Igitur fructus juſtificant. Sicut non ſequitur: Ego agnoſco arborem ex fructu, igitur arbor ex fructibus fit bona. Faceſſant itaque è medio adverſarii cum ſuo Jacobo, quem toties nobis objiciunt.*

XII. Hos etiam errores ante annum MDXX. *Lutherus* prædicavit & docuit, quos & in Libro quem inſcripſit *Adversùs execrabilem Bullam Antichriſti:* & in Aſſertione Articulorum à *Leone X.* damnatorum pertinaciter tuetur.

75. *Indulgentiæ his qui veraciter eas conſequuntur, non valent ad remiſſionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud divinam juſtitiam.* Eſt Articulus XIV. à *Leone X.* damnatus.

76. *Romanus Pontifex Petri ſucceſſor, non eſt Chriſti Vicarius ſuper omnes totius mundi Eccleſias ab ipſo Chriſto in Beato Petro inſtitutus.* Eſt Articulus vigeſimus à *Leone X.* damnatus.

77. *In Sacramento Pœnitentiæ ac remiſſione culpæ, non plus facit Papa, aut Epiſcopus, quàm infimus Sacerdos: imò ubi non eſt Sacerdos, æquè tantùm quilibet Chriſtianus, etiamſi mulier aut puer eſſet.* Eſt Articulus duodecimus à *Leone X.* damnatus.

78. *Verba Chriſti ad Beatum Petrum,* Quodcumque ſolveris ſuper terram, &c. *extenduntur duntaxat ad ligata ab ipſo Petro.* Eſt Articulus vigeſimus primus à *Leone X.* damnatus.

79. *Via nobis facta eſt enarrandi auctoritatem Conciliorum & liberè contradicendi eorum geſtis, & judicandi eorum Decreta, & confidenter confitendi quicquid verum videtur, ſive probatum fuerit, ſive reprobatum à quocunque Concilio.* Eſt Articulus vigeſimus-quartus à *Leone X.* damnatus.

80. *Hæreticos comburi eſt contra voluntatem Spiritûs.* Eſt Articulus vigeſimus-octavus à *Leone X.* damnatus.

81. *Præliari adversùs Turcas, eſt repugnare Deo viſitanti iniquitates noſtras per illos.* Eſt Articulus vigeſimus-nonus à *Leone X.* damnatus.

82. *Nemo eſt certus ſe non ſemper peccare mortaliter, propter occultiſſimum ſuperbiæ vitium.* Eſt Articulus trigeſimus à *Leone X.* damnatus.

83. *Purgatorium non poteſt probari ex Sacra Scriptura quæ ſit in Canone.* Eſt Articulus trigeſimus-primus à *Leone X.* damnatus.

84. *Animæ in Purgatorio peccant ſine intermiſſione, quamdiu quærunt requiem & horrent pœnas.* Eſt Articulus trigeſimus-tertius à *Leone X.* damnatus.

86. *Animæ ex Purgatorio liberatæ ſuffragiis viventium, minùs beantur, quàm ſi per ſe ſatisfeciſſent.* Eſt Articulus trigeſimus-quartus à *Leone X.* damnatus.

87. *Prælati Eccleſiaſtici, & Principes Seculares non malè facerent, ſi omnes ſaccos Mendicitatis delerent.* Eſt Articulus trigeſimus-quintus à *Leone X.* damnatus.

XIII. Anno milleſimo quingenteſimo vigeſimo, *Lutherus* ad *Carolum V.* Cæſarem electum, & ad Chriſtianam Nobilitatem Germaniæ Librum *De Reformatione* Linguâ Theutonicâ ſcripſit: in quo, ut omnium mentes à Romano Pontifice alienaret, quàm diligentiſſimè recenſuit pompas & abuſus Romanæ Curiæ, odioſiſſimè traducens quicquid ibi reprehenſioni obnoxium eſſet, aut videretur; addens prætereà calumnias non leves in Romanos Pontifices. Utque ſenſum omnem venerationis erga Summum Pontificem, Epiſcopos, Sacerdotes, Clerúmque reliquum, in Laïcorum animis extingueret, nonniſi fictitiam inter Laïcos & Clericos differentiam, præterquàm in officio eſſe aſſerebat; adeo ut quiſquis baptizatus eſt gloriari poſſit ſe jam Preſbyterum, Epiſcopum, & Papam eſſe: licet cuilibet ejuſmodi functiones non conveniant. Ad hæc Summo Pontifici auctoritatem adimit declarandi ſenſum Scripturæ Sacræ, & indicendi Concilium Generale: in mores uſúſque Romanæ Curiæ acerrimè invehitur: Annatas, Epiſcoporum Confirmationes, Archiepiſcoporum Pallia: Romanas Excommunicationes, Bullas, Sigilla, Jus Canonicum, præſertim verò Decretales, penitùs aboleri debere ſuadet. Paulò poſt facinus execrandum, & omnibus retro ſæculis inauditum perpetravit. Totum nempe Jus Pontificium publicè Vvittembergæ combuſſit decima die Decembris, unà cum *Leonis X.* Diplomate, quo ejus Errores XL. paulò antè damnati fuerant, his verbis prolatis cùm illud in ignem conjecit: *Quia tu conturbaſti Sanctum Domini, ideóque te conturbet ignis æternus.* Mox ſacrilegum facinus edito Libello excuſavit, Articulos triginta ex Decretorum volumine velut abſurdos & impios traducens, ipſíſque pravum ſenſum per calumniam affingens, quaſi omnes eò tendant *Ut Papa ſit & Deo, & omnibus hominibus ſuperior, ipsique etiam Deus & Angelus ſint ſubjecti.* Hanc totius Juris Canonici ſummam eſſe ait: *Papa eſt Deus in terris, Superior omnibus cœleſtibus, terrenis, ſpiritualibus & ſecularibus: & omnia Papæ ſunt propria, cui nemo audeat dicere, Quid facis?* Deinde Romanum Pontificem *Antichriſtum;* Romanam Eccleſiam *Synagogam Sathanæ, Babylonem, Lupanar, Sedem Antichriſti* vocavit Hæreſiarcha perditiſſimus, omniſque abjecto pudore & timore, Eccleſiæ Romanæ Summíque Pontificis ſacroſanctæ auctoritati bellum indixit. Articulos à *Leone X.* damnatos defendit Libellis duobus, ſcilicet Libro inſcripto, *Adversùs execrabilem Bullam Antichriſti:* & altero cui titulus eſt, *Aſſertio Articulorum à Leone X. damnatorum.* Tertium Libellum edidit ludicro ſtylo, inſcriptum: *Articuli Martini Lutheri quare damnati ſint?* in quo joculares damnationis rationes, velut à *Simone Heſſo* Sedis Apoſtolicæ Protonotario perſcriptas, ſed revera confictas profert.

Lutheri Liber De Reformatione.

Lutherus totum Jus Pontificium comburit.

Sacrilegum facinus edito Libello excuſat.

Tom. II. Operum. pag. 119.

Tom. II. Operum Lutheri Edit. Vvittemb.

XIII. Eodem anno prodiit Reſponſio *Lutheri*, blaſphemiis, conviciis, contumeliiſque referta, an Librum *Ambroſii Catharini*, Dominicani Theologi, poſtea Epiſcopi Minoritani, quo Pontificium Primatum egregiè tuitus fuerat. Circa idem tempus prodiit *Lutheri* Liber *De Captivitate Babylonica*, cujus in limine ſe pœnitere profitetur, quod *Indulgentias non penitus rejiciendas* eſſe ſenſerit; ſéque beneficio *Sylveſtri* & Fratrum, qui illas ſtrenuè tutati ſunt, intellexiſſe, *eas aliud non eſſe quàm meras adulatorum Romanorum impoſturas, quibus & fidem Dei, & pecunias hominum perderent.* Moderationem etiam ſibi diſplicere, ait, qua Papatum, quem divini Juris eſſe negaverat, humani ſaltem Juris agnovit; nunc verò ſe ſcire & certum eſſe, *Papatum eſſe Regnum Babylonis, & potentiam Nembroth robuſti venatoris.* Scripſerat olim conveniens fore, ut de utraque ſpecie Sacramenti Laïcis porrigenda Concilium Generale ſtatueret; hic errorem ulteriùs provehit

Reſponſio Lutheri ad Librum Catharini.

Lutheri Liber De Captivitate Babylonica.

ſolo æmulationis & negotii Catholicis faceſſendi animo. Sic enim loquitur: *Dabo operam ut negotium ſcribendi habeant copioſum. Præcurram enim, ut dum glorioſiſſimi victores de una aliqua mea hæreſi (ut eis videtur) triumphant, ego interim novam moliar. Itaque dum illi murmurant à me laudari utriuſque ſpeciei Communionem; ego procedam, & jam conabor oſtendere, omnes eſſe impios, qui utriuſque ſpeciei Communionem Laicis denegant; ſub altera ſpecie non eſſe integrum & legitimum Sacramentum. Et contra Chriſti Inſtitutionem agere, qui utriuſque ſpeciei Sacramentum liberum non permittunt.* Alios errores in eo Libro adſtruit, ſcilicet,

87. *Non eſſe ſeptem Sacramenta, & tantùm tria pro tempore ponenda, Baptiſmum, Pœnitentiam, Panem; & hæc omnia per Romanam Curiam in miſerabilem captivitatem ducta. Quamquam, ſi uſu Scripturæ loqui velit, nonniſi unum Sacramentum ſit, & tria ſigna Sacramentalia.*

88. *In Altari verum panem, verúmque vinum abſque hæreſi credi poſſe; Tranſſubſtantiationem nullâ Scripturâ, nulla ratione niti. Eccleſiam ultra mille ducentos annos rectè crediſſe, nec uſquam de iſta Tranſſubſtantiatione (portentoſo ſcilicet vocabulo & ſomnio) meminiſſe Sanctos Patres, donec cœpit Ariſtotelis ſimulata Philoſophia in Eccleſia graſſari.*

89. *Impiiſſimum eſſe illum abuſum quo factum eſt, ut fere nihil ſit hodie in Eccleſia receptius ac magis perſuaſum, quàm Miſſam eſſe opus bonum, & Sacrificium. Evangelium non ſinere Miſſam eſſe Sacrificium. Manifeſtum & impium errorem eſſe, Miſſam pro peccatis, pro ſatisfactionibus, pro defunctis, aut quibuſcumque neceſſitatibus ſuis vel aliorum offerre, ſeu applicare.*

90. *Miſſam, ſecundùm ſubſtantiam ſuam nihil aliud eſſe, quàm verba Chriſti,* Accipite & manducate, *&c. ſeu Chriſti promiſſionem.*

91. *Ad Miſſam dignè habendam aliud non requiri quàm fidem, quæ huic promiſſioni fideliter nitatur.*

92. *Periculoſum errorem eſſe, quo Pœnitentia ſecunda poſt naufragium tabula creditur & dicitur; perniicioſum* (inquam) *errorem eſſe, putare per peccatum excidiſſe vim Baptiſmi. Baptiſmum eſſe Pœnitentiam. Promiſſionem divinam, quæ dicit:* Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit, *ſic obſervandam, ut prorſus non dubitemus nos eſſe ſalvos, poſtquam ſumus baptizati: Nam niſi hæc adſit aut paretur fides, nihil prodeſſe Baptiſmum, imò obeſſe, non ſolum tum cùm ſuſcipitur, ſed toto poſt tempore vitæ.*

93. Impiè aſſeri, *Quod Sacramenta ſigna ſint efficacia gratiæ: niſi hoc modo efficacia dicantur, quòd ſi adſit fides indubitata, certiſſimè & efficaciſſimè gratiam conferant.*

94. *Nunquam irritum fieri Baptiſmum, donec Baptizatus deſperans, redire ad ſalutem noluerit. Baptizatum, etiam volentem, non poſſe perdere ſalutem ſuam quantiſcumque peccatis, niſi nolit credere.*

95. *Neque Papam, neque Epiſcopum, neque ullum hominum, habere jus unius ſyllabæ conſtituendæ ſuper Chriſtianum hominem, niſi id fiat ejuſdem conſenſu: quicquid aliter fit, tyrannico ſpiritu fieri.* Eccleſiæ Legibus *veram Eccleſiæ libertatem non modò captivari, ſed peſſumdari penitus. Chriſtianis, nihil ullo jure poſſe imponi Legum, ſive ab homine, ſive ab Angelis, niſi quantùm volunt. Nullam Rempublicam Legibus fœliciter adminiſtrari, Orationes, jejunia, devotiones, & quæcumque tandem Papa in univerſis ſuis Decretis, tam multis quàm iniquis ſtatuit, & exigit, prorſus nullo jure ſtatuere aut exigere, peccaréque in Eccleſiæ libertatem.*

96. *Vota prorſus omnia tollenda atque vitanda, ſive ſint Religionum, ſive peregrinationum ſive quorumcumque operum, & manendum in libertate Baptiſmi.*

97. *Deus ulturus ingratitudinem & ſuperbiam votariorum, facit ut vota ſua non ſervent, aut cum ingenti labore ſervent.* Vota tamen privatim facta penitus non damnat, ſed commendari publicam rationem vivendi in votis, *pernicioſum eſſe Eccleſiæ* aſſerit.

98. *Votum eſt Lex quædam ceremonialis, & humana traditio, ſeu præſumptio, à qua Eccleſia per Baptiſmum liberata eſt.*

99. *Chriſtianus nulli legi addictus eſt, niſi divinæ.*

100. *Vota nullum habent in Scripturis teſtimonium & exemplum; Fideique & Baptiſmo detrahunt.*

101. *Opera quantumlibet ſacra & ardua Religioſorum & Sacerdotum in oculis Dei prorſus nihil diſtant ab operibus ruſtici in agro laborantis, aut mulieris in domo ſua curantis.*

102. *Si votum diſpenſari poteſt, quilibet frater cum proximo, & ipſe ſecum diſpenſare poteſt. Sin diſpenſare proximus non poteſt, nullo jure Papa poteſt.*

103. *Matrimonium non dirimitur, ſi conjugum alter altero invito Monaſterium ingrediatur, nondum conſummato Matrimonio.*

104. *Neceſſe non eſſe occulta peccata confiteri Prælato aut Sacerdoti, ſed ſufficere ut frater fratri confiteatur.*

105. *Eum eſſe à peccatis ſuis occultis abſolutum, quiſquis ſive ſponte confeſſus, ſive correptus, veniam petierit & emendaverit coram quovis privatim fratre.*

306. *Omnibus & ſingulis Chriſtianis dictum eſſe,* Quodcumque ligaveritis ſuper terram, ligatum « erit & in Cœlis, & quodcumque ſolveritis ſuper « terram, erit ſolutum & in Cœlis. «

107. *Pontifices & Epiſcopos non habere jus reſervandi ſibi caſus.*

108. *Circumſtantias peccatorum, cum matribus, filiabus, ſororibus, affinibus, locorum, temporum, dierum, perſonarum, eſſe penitus contemnendas. Apud Chriſtianos quippe unam eſſe circumſtantiam, quæ eſt peccaſſe in fratrem.*

109. *Veram ſatisfactionem eſſe innovationem vitæ.*

110. *Nullam eſſe cauſam ut Confirmatio inter Sacramenta divinitus inſtituta numeretur: Satis eſſe pro Ritu quodam Eccleſiaſtico ſeu ceremonia Sacramentali ipſam habere.*

111. *Matrimonium Novæ Legis Sacramentum non eſſe.*

112. *Nullum eſſe impedimentum Matrimonii, quod non eſt in Scriptura expreſſum. Contracta contra Leges Eccleſiæ Matrimonia dirimi non poſſe. Impedimenta ſpiritualis affinitatis, diſparitatis cultûs, criminis, Ordinis, meras eſſe nugas & hominum commenta.*

113. *Inter Sacerdotem & uxorem, verum eſſe & inſeparabile Matrimonium, mandatis divinis probatum.*

114. *Urgente amore juventutis, & quavis alia neceſſitate propter quam diſpenſat Papa, diſpenſare etiam poſſe quemlibet fratrem cum fratre, aut ipſum cum ſeipſo.*

115. *Conjuges, facto divortio, ad cœlibatum non cogendos.*

116. *Sacramentum Ordinis Eccleſiam Chriſti ignorare, inventúmque eſſe ab Eccleſia Papæ.*

117. *Concilium Conſtantienſe omnium impiiſſimè erraſſe. In noviſſimis trecentis annis multa perperam determinata eſſe, quale eſt, Eſſentiam divinam nec generare, nec generari, & Animam eſſe formam ſubſtantialem corporis humani.*

118. *Characterem indelebilem, qui Ordinatis imprimatur, figmentum eſſe.*

119. *Chriſtianos omnes eſſe æqualiter Sacerdotes, hoc eſt, eamdem in verbo & Sacramento quodcumque habere poteſtatem. Sacramentum Ordinis nihil aliud eſſe, quàm Ritum quemdam eligendi Concionatoris in Eccleſia,*

Eccleſia : & eum , qui non prædicat verbum , nequaquam eſſe Sacerdotem. Quare eos , qui tantùm ad Horas Canonicas legendas , & Miſſas offerendas ordinantur , eſſe quidem Papiſticos , ſed non Chriſtianos Sacerdotes.

120. *Ordinare Sacerdotes , & Eccleſias & Campanas conſecrare , pueros confirmare , poſſe Diaconum vel quemlibet Laïcum.*

121. *Unctionem-Extremam Sacramentum non eſſe.*

122. *Epiſtolam in qua ſcriptum eſt ,* Infirmatur quis in vobis , inducat Preſbyteros , *&c. probabiliter aſſeri non eſſe Apoſtoli Jacobi , nec Apoſtolico ſpiritu dignam.*

123. *Duo tantùm eſſe in Eccleſia Sacramenta , Baptiſmum & Panem.*

124. *Pœnitentiæ Sacramentum , quod antea his duobus accenſuit , ſigno viſibili & divinitus inſtituto carere ; & aliud non eſſe quàm viam & reditum ad Baptiſmum.*

Librum de Captivitate Babylonica his verbis concludit : *Audio paratas eſſe denuò in me Bullas , & diras Papiſticas , quibus ad revocationem urgear , aut hæreticus declarer. Quæ ſi vera ſunt , hunc Libellum volo partem eſſe revocationis meæ futuræ , ne ſuam tyrannidem fruſtra inflatam querantur. Reliquam partem prope diem editurus ſum talem , Chriſto propitio , qualem hactenus non viderit nec audierit Romana Sedes , obedientiam meam abundè teſtaturus.* Denique Carmen hoc Sacrum adjecit :

Hoſtis Herodes impie ,
Chriſtum venire quid times ?
Non arripit mortalia ,
Qui Regna dat cœleſtia.

Innuens Romanum Pontificem *Herodi* ſimilem ; propter terrenum Imperium perſequi Hæreticos , immo Evangelium Chriſti. Partem porro , de qua minas intentabat , reliquam edidit poſtea contra *Ambroſium Catharinum* , eámque inſcripſit , *De Viſione Danielis :* In qua duodecim facies Romani Pontificis ita appinxit , ut per eas omnem Dei in Eccleſia cultum in ludibrium verteret.

XIV. Anno MDXXI. *Lutherus* pleróſque Libros tum Latinâ , tum Theutonicâ linguâ edidit , ut eruditionis , pietatíſque laudem , & apud alios Principes aucuparetur ; ſcilicet *Expoſitionem decem Præceptorum : De Libertate Chriſtiana : Teſſaradecadem Conſolatoriam : Explanationem Orationis Dominicæ : Commentarium in Epiſtolam Pauli ad Galatas : Enarrationes Epiſtolarum & Evangeliorum per Dominicas Adventus : Operationes in XX. Pſalmos : Expoſitionem VII. Pſalmorum Pœnitentialium : Expoſitionem Cantici ,* Magnificat : *De bonis operibus* , ad Ducem Saxoniæ. Eodem anno poſt Vvormatienſia Comitia , eorum Acta conſcripſit , fide parum integrâ , falſa veris admiſcens , in ſuique gloriam omnia referens. (*Tom. 11. Fol. 163. verſo.*) In Comitiis Vvormatienſibus audacter propugnavit , *Concilia erraſſe , potiſſimùm Conſtantienſe , quod verbum Dei damnavit in hoc Articulo Joannis Hus : Eccleſia Chriſti eſt Univerſitas Prædeſtinatorum.* Eodem anno Librum edidit *De Confeſſione Secreta* , Theutonicè. Item , Librum contra *Jacobum Latomum* , Theologum Lovanienſem , qui inſcribitur , *Rationis Latomianæ pro incendiariis Lovanienſis Scholæ Sophiſtis redditæ , confutatio.* In quo impiiſſimus Hæreſiarcha Papam vocat *Antichriſtum* , Univerſitates *Synagogas Satanæ* , Theologos *Sophiſtas* , *Porcos* , *Aſinos.* Confeſſionem nihil aliud eſſe propugnat , quàm *Tyrannicam exactionem Pontificum , nullis radicibus Scripturæ nixam.* Hunc præſertim errorem à *Latomo* nervosè impugnatum tuetur : *Omne opus bonum eſt peccatum.* Concupiſcentiam poſt Baptiſmum ſuperſtitem *verè peccatum* eſſe propugnat , non quidem *regnans* , ſed *regnatum , captum , judicatum , infirmatum. Theologiam Scholaſticam nihil aliud eſſe* ait ; *quàm ignorantiam veritatis , & ſcandalum juxta Scripturas poſitum.* Author eſt adoleſcenti ut vitet Philoſophiam & Theologiam Scholaſticam *ut mortem animæ ſuæ.* De *Thoma Aquinate* ſe dubitare profitetur , *an damnatus vel beatus ſit , citiùs Bonaventuram crediturus Beatum. Thomas* (inquit) *multa hæretica ſcripſit , & Autor eſt regnantis Ariſtotelis , vaſtatoris piæ doctrinæ.*

Lutheri Liber contra Latomum.

Hiſt. Eccl. Sæc. XV. & XVI.

XV. Eodem anno edidit Librum , *De abroganda Miſſa privata* , ad Fratres ſuos Auguſtinianos Cœnobii Vvittembergenſis : in cujus Præfatione illos in audacia ſua confirmat , qui primi omnium Miſſas abrogaverant , ſuóque exemplo omnes conſcientiæ ſtimulos retundere docet. *Quot* (inquit) *Medicamentis , quàm robuſtâ reſinâ Galaad , quàm potentibus & evidentibus Scripturis meam ipſius conſcientiam vix dum ſtabilivi , ut auderem unus contradicere Papæ , & credere eum eſſe Antichriſtum , Epiſcopos eſſe ejus Apoſtolos , Academias eſſe ejus Lupanaria ? Quoties mihi palpitavit tremulum cor , reprehendens objecit eorum fortiſſimum & unicum argumentum : Tu ſolus ſapis ? Totne errant univerſi ? Tanta ſecula ignoraverunt ? Quid ſi tu erres , & tot tecum in errorem trahas damnandos æternaliter ? Et tandem confirmavit me verbis ſuis Chriſtus , ut jam nec tremat , nec palpet , ſed inſultet cor meum his Papiſticis argumentis , non aliter atque tutiſſimum littus minaces & tumidas procellas ridet.* Hunc Librum ſcripſit in *Alſtat* oppido munitiſſimo Turingiæ , quod *Patmum* ſuam appellat.

Lutheri Liber De Miſſa privata abroganda.

XVI. Ibidem , eodémque anno in publicum emiſit Librum *De Votis Monaſticis* , ad Parentem ſuum. Fatetur *Divinitus inſtitutum Jus reddendi Voti* ; nec ſe in quæſtionem vocare , an reddendum ſit *Votum* , ſed impia tantùm & Deo diſplicentia Vota ſe impugnare. Tum probandum ſibi ſumit , Vota Monaſtica non niti verbo Dei , imò illi adverſari ; Fidei , libertati Evangelicæ , præceptis Dei , charitati , rationi repugnare. Ait *S. Hieronymum* de Virginitate contra *Jovinianum* ſcribentem , hoc argumentum pro dignitate non tractaſſe , raptum *impetu & fervore humano , & nimio ſtudio obſequendi amicis , & ſuæ inprimis Euſtochio : magis premere Jovinianum auctoritate , quàm ſolida eruditione. Id quod probat parum conſideratus ardor corradendi undique teſtimonia Scripturarum congrua & incongrua , magno ludibrio futurus , ſi paris auctoritatis Antagoniſtam ſortitus fuiſſet.* Sanctorum exemplis , qui Monaſticos Ordines condiderunt , & in iis Vota emiſerunt , & ſervârunt , cùm premeretur , illos excuſatos ſe velle profitetur. *Non diſputo* (inquit) *ut Sancti vixerint ſub Inſtituto iſto , ſed de ipſo Inſtituto. Non ut tres pueri in fornace Babylonis vixerint , ſed an paſſim omnibus liceat in eamdem fornacem ruere , aut auream Regis ſtatuam adorare ? Non diſputo an Paulus cœlebs vixerit , ſed an exemplum ſuum ſit in jus & formam doctrinæ trahendum. Idem Paulus totam Legem Moſis ſervabat , & tamen nolebat doceri & audiri eam ad ſervandum. Ita Bernardus ſub Voto ſine Voto , ceu Apoſtolus ſub Lege ſine Lege agebat : ſed non ideo Votum aut Lex in doctrinam & formam vitæ redigi , ſed aboleri debet .... Bernardus , & alii , qui pia opinione voverunt , & vixerunt in votis , comparandi ſunt ducentis illis viris , qui cum Abſalom iverunt de Jeruſalem in Hebron , moliente ſeditionem adverſùs Regnum Patris ſui David. Nihil enim ſciebant de cauſa Abſalom , & ſimplici corde ibant , quos certum eſt re cognitâ reſipuiſſe. At ſi in media re intercepti fuiſſent , poterant accuſari læſæ Majeſtatis rei , ſi opus eorum & viam ſpectes , ſed ſecundùm animum judicati abſolverentur.* Docet , *Votum caſtitatis , & totius Monaſticæ , ſi pium eſt , debere neceſſariò ſecum involvere libertatem rurſus omittendi , & in hanc fermè ſententiam interpretari : Voveo tibi obedientiam , caſti-*

Lutherus Vota Monaſtica impugnat.

tatem, paupertatem ſervandam cum tota Regula S. Auguſtini, uſque ad mortem, liberè, hoc eſt, ut mutare poſſim, quando viſum fuerit.

XVII. Eodem anno, cùm Sacra Facultas Pariſienſis doctrinali judicio *Latheri* Propoſitiones damnaſſet, *Philippus Melancthon* præcipuus Lutheranæ doctrinæ defenſor, *Apologiam pro Luthero* edidit *adverſus furioſum Pariſienſium Theologaſtrorum Decretum*, inſcriptam; in qua de hujuſmodi Cenſura, & de Schola celeberrima ſic loquitur: *Liber eſt, qualem Lutetia ſcribi poſſe, nemo facilè crederet, ſiquidem ita vulgò perſuaſum eſt, in ea Schola, velut in arce quadam, regnare Chriſtianas Literas. Neque negari poteſt, inde prodiiſſe olim graviſſimos homines, adeòque proximo ſeculo Gerſonem illum, plenum (ut apparet) Chriſtiani Spiritûs.* Addit ibi *pro Theologis Sophiſtas, pro Chriſtianis Doctoribus calumniatores regnare.* Non tunc primùm peccare Lutetiam, cùm ibi profana illa *Scholaſtica* nata ſit, *quâ admiſſâ nihil ſalvi reliquum eſt Eccleſia, Evangelium obſcuratum eſt, fides extincta, recepta operum doctrina.* Apologiam *Philippi* in Theutonicam linguam transfudit *Lutherus.* Judiciúmque ſuum interpoſuit, in quo Scholam Pariſienſem *omnium hæreſum ſentinam, Papa veri Antichriſti maximum fornicationis cubiculum* appellat, qui à tribus annis Auguſtæ coram Cardinali *Cajetano*, imò à duobus annis Lipſiæ coram Deputatis Ducis *Georgii*, judiciû expetierat *Pariſienſis Studiorum Parentis, & ab antiquo ſemper Chriſtianiſſima, ac in Theologia florentiſſima Univerſitatis*: ut ipſemet in Actis Auguſtanis teſtatur. Eodem tempore prodiit ridiculus contra Theologos Pariſienſes Libellus ab Anonymo Factionis Lutheranæ editus, ſub hoc titulo: *Determinatio Almæ Facultatis Theologiæ Pariſienſis ſuper Apologiam Philippi Melancthonis.*

Melancthonis Apologia pro Luthero contra Pariſienſes Theologos.

Hanc Apologiam in Theutonicam linguam vertit Lutherus.

Sacræ Facultatis Pariſienſis judicium expetierat antea Lutherus.

XVIII. Anno MDXXII. *Lutherus* à Pathmo ſua reverſus Vvittembergam, etſi propter abrogatam Miſſam Fratres ſuos ante collaudaſſet, facinus illud publicè pro Concione Dominica prima Quadrageſimæ improbavit, quòd abſque mandato ſuo factum eſſet. Coarguit etiam *Carloſtadii* audaciam, qui ſacras Imagines privatâ auctoritate ſuſtulerat, quamvis ipſe earum cultum improbaret, non tamen Imaginis Crucifixi, ad cujus pedes flexis genibus repræſentatur, manibúſque junctis, rogaoris habitu, cum *Frederico* Saxoniæ Duce, in limine Operum ſuorum Editionis Vvittembergenſis anni MDLXII. Ad eundem annum MDXXII. pertinet Liber *Lutheri* contra Bullam *Leonis X.* in Cœna Domini publicatam, in qua cum cæteris Hæreticis *Lutherus* ipſe, & ejus Sectatores diris devovebantur. Item, Liber *Adverſus falsò nominatum Ordinem Epiſcoporum* inſcriptus, in quo Preſbyteros Epiſcopis pares facit, multiſque conviciis, calumniis, blaſphemiis, execrationibus, adverſùs Ordinem Sacratiſſimum, totámque Eccleſiæ Hierarchiam debacchatur. Libro peſtilentiſſimo Bullam Reformationis interſeruit, ſeditiones ſpirantem, cujus hæc ſunt verba: *Omnes quicunque operam, honorem, ſanguinem, vitam impendunt, ut hi Epiſcopatus pompatici & aulici, tam remoti & alieni ab omni functione Apoſtolica, præſertim miniſterio verbi, totúmque hoc Satanicum Regnum evertatur & extinguatur; aut ſi reipſa extinguere eis non licet, contra clamant, damnant, & tanquam abominationem vitant, hi ſunt filii Dei, & veri Chriſtiani, pugnantes, & decertantem fidem Evangelii adjuvantes contra portas Inferi. Contra qui Regno Epiſcoporum tam impio, tam tyrannico, & ſatanico favent, obediunt, ac ſubditi ſunt, hi Satanæ Miniſtri ſunt, contra verbum, leges, & ſanctiones Dei hoſtiliter pugnantes.*

Lutheri Liber contra Epiſcoporum Ordinem.

XIX. Eodem anno Librum edidit contra *Henricum VIII.* Angliæ Regem, qui Captivitati Babylonicæ ipſius Lutheri *Aſſertionem Septem Sacramentorum* oppoſuerat, è faſtigio Regali in arenam literariam pro fidei defenſione deſcendens; ac propterea *Defenſoris Fidei* illuſtre nomen conſecutus. In Præfatione ad Comitem *Sebaſtianum Schlick* Bohemos & *Joannem Hus* vindicat. *Juſtiſſimâ causâ* (inquit) *Bohemi homicidas iſtos & Antichriſtos Papiſtas deſeruerunt, poſtquam innocentem virum Joannem Hus ipſi ſeptiet Hæretici exaſſerunt, & utramque ſpeciem à Chriſto inſtitutam ſacrilegè damnaverunt:* Ita ſecum ipſo *Lutherus* pugnat, qui in Diſputatione Lipſica *Eckio* ipſi Bohemicæ factionis labem inurenti reſponderat: *Nunquam mihi placuit, nec in æternum placebit quodcumque Schiſma. Iniquè faciunt Bohemi, quòd ſe auctoritate propriâ ſeparant à noſtra unitate, etiamſi jus divinum pro eis ſtaret: cùm ſupremum jus divinum ſit charitas & unitas Spiritus.* Omni contumeliarum, probrorum, conviciorúmque genere Majeſtatem Regiam laceſſit ac proſcindit. *Neſcias* (inquit) *an ipſa mania ſic inſanire poſſit, aut ipſa ſtoliditas tam ſtolida ſit, quàm eſt caput hoc Henrici noſtri: Fortè ut verum faciat Proverbium: Aut Regem, aut fatuum naſci oportuit..... Cum prudens & ſciens mendacia componat adverſùs mei Regis Majeſtatem in cœlis, damnabilis putredo iſta & vermis, jus mihi erit pro meo Rege, & Majeſtatem Anglicam luto ſuo & ſtercore conſpergere, & Coronam iſtam blaſphemam in Chriſtum pedibus conculcare.* Hæc novi Evangelii præconem, hæc Reformationis autorem decent? Sic Paulus, ſic Chriſtus, Regibus inſultare docuit, ſic ſuperbè ſapere? Et ſua tamen Dogmata ſe de Cœlo habere gloriatur. *Certus ſum* (inquit) *Dogmata mea habere me de Cœlo, quæ etiam adverſùs eum triumphavi, qui in ungue noviſſimo plus habet virtutis & aſtutiæ, quàm omnes Papæ, & Reges, & Doctores: Ut nihil agant, qui Bullas nominum & titulorum contra me jactant, & Libellos ſub Regiis inſcriptionibus vendiant. Dogmata mea ſtabunt, & Papa cadet, invitis omnibus portis inferi, & poteſtatibus aëris, & terra & maris. Ipſi me provocaverunt ad bellum, bellum igitur habebunt: Pacem oblatam contempſerunt, pacem igitur non habebant. Deus videris, uter primò feſſus defecerit, Papa an Lutherus. Sic placet in Chriſto in dies magis ac magis ſuperbire adverſùs inſulſos iſtos & ineptos Baſiliſcos, quò magis ipſi furunt.* Quo ſpiritu *Lutherus* ageretur, & hæc verba oſtendunt in eodem Libro: *Hæc ſunt arma, quibus Hæretici vincuntur hodie, ignis & furor inſulſiſſimorum aſinorum, & Thomiſticorum porcorum. Sed pergant porci illi, & ſi audent, exurant me. Hic ſum, & expectabo eos, cineribus ſolis poſt mortem etiam in mille maria projectis, proſequar & fatigabo hoc abominabile vulgus. Summâ, vivens Papatus hoſtis ero, exuſtus bis hoſtis ero. Facite, porci Thomiſtæ, quod poteſtis, Lutherum habebitis urſam in via, & leenam in ſemita, undique vobis occurret, & pacem habere non ſinet, donec ferreas veſtras cervices & æreas frontes contriverit.*

Lutheri Liber contra Henricum VIII Angliæ Regem.

Secum ipſo Lutherus pugnat.

Lutheri convitia in Regem.

XX. Eodem anno MDXXII. prodiit Novi Teſtamenti fœdiſſimè interpolati in linguam Germanicam Lutherana Tranſlatio; in qua ſupra mille errores viri Catholicæ ac Romanæ Communionis eruditi notarunt, quos inter *Hieronymus Emſer* præcipuam laudem promeritus eſt, qui & propriam Verſionem cumprimis accuratam, & Latino Textui ab Eccleſia recepto & probato conſonam, velut antidotum contra *Lutheri* venena vulgavit. Ex novi Teſtamenti Canone audacter expunxit *Lutherus* Epiſtolam ad Hebræos, Epiſtolam *S. Jacobi*, Epiſtolam *S. Judæ*, & Apocalypſim *S. Joannis*. Ea Tranſlatio Lutheranæ Sectæ vires addidit, cùm nemo ex ea factione Novum Teſtamentum non legeret, ac memoriæ commendaret: quò factum eſt ut Lutherani Catholicis Theologis

Novi Teſtamenti in linguam Germanicam Lutherana Tranſlatio.

&

& Concionatoribus paſſim inſultarent, etiam mulieres ipſæ, tanquam mera mendacia aut figmenta hominum pro concione dixiſſent. Accedebant & alia incommoda. Nam cùm antiqui Theologi multis retro annis peritiam linguarum, & politiores literas neglexiſſent, Lutherus mox ab initio per *Melanchthonem*, *Zuinglium*, *Oecolampadium* & *Bucerum*, antequam ab eo in nonnullis articulis diſſentire cœpiſſent, totam Juventutem eloquentiæ literis, Linguarúmque ſtudio deditam, in partem ſuam traxit. Juvenes verò & ingenio alacres, & laboris patientes, mox in Sacris Literis (quibus Lutherus unicum tribuebat ſenſum, eúmque literalem) ita profecerunt literaliter, ut vel triginta annorum Theologi tam prompti in Scripturæ locis proferendis non viderentur, quàm illi: qui & de peritia linguarum, & de ſtyli elegantia ſuperbientes, mox quoſlibet veteris farinæ Theologos non ſolùm contemnere, verùm etiam provocare cœperunt, maximè quando ad populum verba faciebant; ut refert *Cochlæus* Libro *De Actis & Scriptis Lutheri*. Poſt aliquot annos priorem ſuam Editionem in pleriſque locis mutavit, adeo ut ex ſolo S. Mathæi Evangelio loca 33. nonnulli obſervaverint, in quibus Editio ſecunda aliter habet ac prima, quæ poſteriorem annis quinque præceſſerat. Nec his Verſionibus contentus, Latinam quoque Editionem à propria ſua Theutonica in multis diverſam adjecit anno poſt primam Editionem ſeptimo. *Bucerus* Dialogo contra *Melanchthonem* ait, *Lutheri* lapſus in vertendis explanandiſque Scripturis, manifeſtos eſſe, nec paucos. Quin etiam Oſiandrici *Luthero*
Plura Novi Teſtamenti loca interpolavit.
non verentur objicere loca ab ipſo magna falſitate & dolo reddita. Inter alia Novi Teſtamenti loca, interpolavit illud *S. Pauli* ad Romanos tertio Oraculum: *Arbitramur enim juſtificari hominem per fidem ſine operibus Legis:* Vertit ſiquidem, *Juſtificari hominem per ſolam fidem ſine operibus Legis*. De qua excluſivæ dictionis additione cùm in Conventu Auguſtano anno MDXXX. expoſtulatum eſſet, *Lutherus* reſpondit amico ea de re interroganti: *Si Papiſta tuus multa vult garrire de hac voce, ſola, ei confeſtim dicito ſic: Doctor Martinus Luther vult ſic habere, & dicit, Papiſtam & aſinum eſſe rem unam. Sic volo, ſic jubeo, ſit pro ratione voluntas. Nolumus enim Papiſtarum Scholares aut Diſcipuli eſſe, ſed Magiſtri ac Judices.* Plura alia Interpolationum *Lutheri* exempla recenſet *Prateolus*, Lib. x. Elenchi Alphabetici omnium Hæreſum.

Eodem anno MDXXII. Libellum edidit Lutherus *De vitandis hominum doctrinis:* in quo damnat omnia præcepta & Inſtituta Eccleſiæ, quæ in Sacris Literis expreſſa non ſunt, qualia ſunt, de abſtinentia ab ovis & carnibus Quadrageſimali tempeſtate, de Jejuniis Quatuor Temporum & Vigiliarum, de Religioſo habitu nuſquam à Monachis abjiciendo, & libertate redeundi ad ſeculum ipſis adempta, &c. Item Librum alterum Germanico pariter idiomate, *De Vita Conjugali:* In quo Sacerdotes, Monachos & Moniales teneri ad ineundum conjugium docet, votis inſuperhabitis, quòd tam neceſſaria ſit res uxoria, quàm cibus, potus, ſomnus, aliáque naturæ officia.

Eodem anno Sermonem de Matrimonio Vvittembergæ habuit, in quo cœlibatum & continentiam, ſive cuſtodiam virginitatis penitus impoſſibilem eſſe hominibus aſſerit, atque ita Chriſti &
Lutheri ſpurcities & ſalacitas. Tom. V. Edit. Vnitemb.
Apoſtoli conſilium fruſtratur. *Ut* (inquit ſpurciſſimus & ſalaciſſimus Hæreſiarcha) *non eſt in meis viribus ſitum ut vir non ſim, tam non eſt etiam mei juris, ut abſque muliere ſim. Rurſum, ut in tua manu non eſt ut fœmina non ſit, ſic nec in te eſt ut abſque viro degas. Nec enim libera eſt electio aut conſilium, ſed res naturâ neceſſaria, ut marem fœmina, fœminam mari ſociari oporteat. Verbum enim hoc quo Deus ait, Creſcite & multiplicamini, non eſt præceptum, ſed pluſquam præceptum, divinum puta opus, quod non eſt noſtrarum virium, vel ut impediatur, vel ut omittatur, ſed tam eſt neceſſarium, quàm ut maſculus ſim, magiſque neceſſarium quàm edere, bibere, purgare, mucum emungere, ſomno & excubiis intentum eſſe. Inſita eſt natura & indoles, æquè ac membra, quæ eò pertinent.* Rurſus aſſerit, *Omnes tum Monachos, tum Nonnas, qui de ſuo Cœlibatu Ordine gloriantur, indignos eſſe qui baptizatum infantem in ſoporem collocent, aut pulmentum illi conficiant, etiamſi nothus ſit. Religio enim & vita eorum nullum Dei verbum pro ſe habet, nec gloriari poſſunt quòd ſua opera Deo grata ſint, ut mulier, etiamſi nothum in utero ferat.* Multos alios errores ibidem adſtruit circa impedimenta, & indiſſolubilitatem Matrimonii: illúdque per alterutrius conjugum fornicationem omnino ſolvi quoad vinculum propugnat.

XXI. Anno MDXXIII. cùm Catholici Germaniæ Principes Editionem Novi Teſtamenti à *Luthero* tranſlati & interpolari prohibuiſſent, edidit ille Theutonicum Librum *De ſeculari Poteſtate*, in Principes maledicentiſſimum. Item, *Epithalamium* laſcivum contra virginitatem. Item, Librum *De formula Miſſæ & Communionis* pro Eccleſia Vvittembergenſi, adeo imperioſum, ut arrogaverit ſibi jus
Lutheri Liber De formula Miſſæ & Communionis.
conſtituendorum Rituum, quod nec Romano Pontifici, nec ipſis Conciliis Oecumenicis permitrit. *Miſſam & Communionem panis & vini Ritum eſſe à Chriſto divinitùs inſtitutum*, ait, *qui ſub ipſo Chriſto primùm, deinde ſub Apoſtolis, ſimpliciſſimè atque piiſſimè abſque ullis additamentis obſervatus fuit.* Miſſam
Ritus Lutherani.
duntaxat ſub ratione Sacrificii, Canonémque Miſſæ ſugillat & explodit. Introïtus Dominicales, & in Feſtis Chriſti, nempe Paſcharis, Pentecoſtes, Nativitatis, probat & obſervat. Virginis, Apoſtolorum, aliorúmque Sanctorum Introïtus, è Pſalmis, aut aliis Scripturis ſumptos, non improbat. Vvittembergæ omnia Sanctorum Feſta abrogat. Feſta Purificationis & Annunciationis pro Feſtis Chriſti, ſicut Epiphaniam & Circumciſionem vult haberi. Loco Feſti *S. Stephani* & *S. Joannis* Evangeliſtæ, Nativitatis Officium ſubſtituit. Feſta *S. Crucis* Anathemate damnat. Quid aliud ab inimico Crucis Chriſti expectandum? Aliis tamen permittit, ut pro ſua conſcientia, vel aliorum infirmitate faciant, quod Spiritus ſuggeſſerit. *Kyrie eleiſon, Gloria in Excelſis*, Orationem ſeu Collectam unicam, Lectionem Epiſtolæ amplectitur, ſed ex Epiſtolis *S. Pauli* eas optat eligi partes, in quibus fides docetur, potiùs quàm morales & exhortatorias. Miſſam lingua vernacula haberi cupit. Graduale duorum verſuum, cum *Alleluia*, admittit. Alios Ritus in Quadrageſima, in Hebdomada Sancta, aut Feria ſexta in Paraſceve, non vult uſurpari. Sequentiam; & Proſas rejicit, præter brevem illam in Nativitate Chriſti, *Grates nunc omnes:* & illas de Spiritu Sancto, *Sancti Spiritûs*, & *Veni, Sancte Spiritus*, quas ſive ſub Veſperis, ſive ſub Miſſa cantari permittit. Sequitur Lectio Evangelii, ad quam nec cereos nec thurificationem prohibet, ſed nec exigit. Symboli Niceni cantum non improbat. Tum parari jubet panem & vinum ad benedictionem ritu ſolito, omnibus illis repudiatis, quæ oblationem ſonant. Hæret circa mixtionem aquæ, eò potiùs propendet ut merum vinum paretur, quamquam id liberum relinquit. Tum Præfationem ſubjungit Ritu noſtro. Deinde: *Qui pridie quàm pateretur, accepit panem, gratias agens, fregit, deditque Diſcipulis ſuis, dicens: Accipite, comedite, Hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis datur.*

Similiter & Calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic Calix eſt Novi Teſtamenti in meo Sanguine, qui

pro vobis & pro multis effunditur in remiſſionem pecca- A
torum. Hæc quotieſcunque feceritis in mei memoriam facietis.

Hæc verba Chriſti vult modicâ poſt Præfatiônem interpoſitâ pauſâ in eo tono vocis recitari, quo canitur aliâs Oratio Dominica in Canone, ut à circumſtantibus poſſint audiri. Quamquam liberum relinquat vel ſilenter, vel palam ea verba recitare. Finitâ panis & vini benedictione, Lutherano Ritu canitur *Sanctus*, & dum canitur *Benedictus*, elevatur Panis & Calix *Ritu hactenus ſervato, vel propter infirmos, qui hac repentina hujus inſignioris in Miſſa Ritus mutatione fortè offenderentur.* Poſt hæc B legitur Oratio Dominica: *Oremus, Præceptis ſalutaribus moniti*, Omiſſa Oratione ſequenti, omiſſis ſignis ſuper Hoſtiam, & cum Hoſtia ſuper Calicem, ejúſque fractione, & in Calicem mixtione. Sed ſtatim poſt Orationem Dominicam dicitur: *Pax Domini, &c.* quam Lutherus publicam *Abſolutionem Communicantium à peccatis* eſſe ait; *vocem planè Evangelicam, annuntiantem remiſſionem peccatorum, unicam & digniſſimam ad Menſam Domini præparationem, ſi fide apprehendatur, non ſecus atque ex ore Chriſti prolata.* Ideòque vellet eam nuntiari verſo ad populum vultu. Sequitur Communio Ce- C lebrantis & Populi. Interim canitur *gnus Dei.* Orationes illas, *Domine Jeſu Chriſte, &c.* & : *Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti cuſtodiat animam meam,* vel *tuam in vitam æternam*, Lutherus probat. Communionem cani permittit. Sed loco ultimæ Collectæ, quæ ferè Sacrificium ſonat; legi præcipit in eodem tono Orationem illam: *Quod ore ſumpſimus, &c.* Loco *Ite Miſſa eſt*, ſubſtituit, *Benedicamus Domino.* Benedictionem ſolitam dari jubet, vel alias ex Scripturis deſumptas. Liberum eſſe vult Epiſcopo, quo nomine Miniſtrum quemlibet intelligit. (Lutherani *Superintendentem* vocant, qui pluribus Ec- D cleſiis falſi nominis præeſt) quo ordine velit, utramque ſpeciem vel ſumere vel miniſtrare: ita ut poſſit utrumque, nempe panem & vinum continuò benedicere, antequam panem ſumpſerit: vel inter Benedictionem panis & vini ſtatim ſeſe, & quotquot voluerint, pane communicare: deinde vinum benedicere, ac demum omnibus bibendum dare. Veſtium uſum permittit, ſed eas conſecrari aut benedici vetat.

Nullam Miſſam privatam relinqui vult in Eccleſia, *niſi toleretur & hic infirmitas ad tempus.* Hunc verò Communionis Ritum præſcribit, ut Miniſtro E ſignificetur qui futuri ſint Communicantes, ut eorum nomina & vitam cognoſcere queat. Deinde petentes non admittat, niſi rationem fidei ſuæ reddiderint, & interrogati reſponderint, quid ſit Cœna Domini, quid præſtet, quo uſu illâ velint potiri, &c. Vitam & mores eorum probari jubet, ut ſi Miniſter viderit aliquem ſcortatorem, adulterum, ebrium, luſorem, uſurarium, maledicum, aut alio crimine manifeſto infamem, eum à Cœna excludat donec manifeſto argumento vitam ſe mutaſſe teſtatus ſit. Communicaturos ſeorſim uno loco ſtare jubet, dum Miſſa celebratur. *Confeſſionem* F *privatam, nec neceſſariam nec exigendam, utilem tamen & non contemnendam* eſſe docet. Vult *utramque ſpeciem peti & miniſtrari.* Matutinas trium Lectionum, & Horas, tum Veſperas, & Completorium, de Tempore, excluſis Sanctorum Feſtis, & Officiis approbat. Hi Ritus Vvittembergæ à *Luthero* inſtituti, qui ægrè admodum ferebat, quòd in Eccleſia ſub omnium Sanctorum memoria Deo dicata Ritus Catholicæ & Romanæ Eccleſiæ, volente *Friderico* Saxoniæ Septemviro, perſeverarent, ut ipſe in ejuſdem Libri fine queritur. Eodem anno Librum edidit *De piis Ceremoniis.* Item Librum contra Canonem Miſſæ, ſeu *De Abominatione Miſſæ privatæ.*

XXIII. Ad annum MDXXIII. pariter pertinent Libri *Lutheri* ad Vvaldenſes, & ad Bohemos, quos antea velut Hæreticos & Schiſmaticos, etiam publicis Scriptis fuerat inſectatus. Sic enim in Reſolutionibus ſuis (Tom. 1. pag. 112.) *Mihi certiſſimum eſt Purgatorium eſſe. Nec multum me movet quid blaterent Hæretici, quando jam mille & plus centum anni ſunt, quòd B. Auguſtinus in ſuarum Confeſſionum IX. pro Matre ſua orat & orandum petit. Et eadem Sancta Mater ejus moriens (ut ibi ſcribit) memoriam ſui fieri optaverit ad Altare Domini. Sed & à B. Ambroſio id factum narrat. Quòd ſi etiam tempore Apoſtolorum non fuiſſet Purgatorium (ut ſuperbit faſtidioſus Pighardus) nunquid ideo credendum eſt Hæretico vix quinquaginta annos nuper nato, & fidem tot ſeculorum falſam fuiſſe contendendum? Maximè cùm ipſe nihil aliud faciat, quàm quod dicit: Non credo; & ſic probavit omnia ſua, & improbavit omnia noſtra; quaſi non & lignum, & lapis non credant.* Quod contra Pighardos *Lutherus* ſcripſerat, contra ipſummet retorqueri jure merito potuit. Idémque dicendum eſt de his quæ ſcripſerat contra Bohemos in Commentario ad Galatas, Cap. VI. quod tamen in prima tantùm Editione habetur, in ſequentibus omiſſum eſt. *Conſequens eſt* (inquit) *quòd Bohemorum diſſidium à Romana Eccleſia nulla poſſit excuſatione defendi, quin ſit impium, & Chriſti omnibus Legibus contrarium: quia contra charitatem, in qua omnes Leges ſummantur, perſtat. Nam hoc quod unicè allegant, ſeſe timore Dei & conſcientiæ defeciſſe, ne inter malos Sacerdotes & Pontifices viverent, hoc eos maximè omnium accuſat.*

Lutheri Liber ad Vvaldenſes & Bohemos. Ejus inconſtantia.

XXV. Eodem anno edidit Libros Theutonicos, *De formula baptizandi; De Inſtitutione Cultûs divini; De communi Fiſco:* Cui addicebat Epiſcopatuum, Capitulorum, Monaſteriorum campeſtrium Ordinis Benedictini, Ciſtercienſis, & Beneficiorum omnium bona, cenſus & reditus. Cœnobia verò Fratrum Mendicantium in Civitatibus, jubebat converti in Scholas puerorum & puellarum, aut in alios publicos uſus civitatis. In diſtributione verò primam partem Paſtoris & Concionatoris eſſe voluit, atque Præpoſitorum Fiſci, & Cuſtodum Templi: Alteram, Rectoris Scholæ utriuſque ſexûs. Tertiam, pro ſenibus & pauperibus invalidis. Quartam, pro infirmis. Quintam, pro plebe oberata. Sextam, pro Mercenariis adventitiis. Septimam, pro ædificiis. Octavam, pro coëmenda ſiligine tempore fertilitatis.

XXVI. Anno MDXXIV, cùm Epiſcopus Miſnenſis Beati *Bennonis* ejuſdem olim Urbis Præſulis, ab Adriano VI. Pontifice Maximo inter Cœlites recèns adſcripti corpus è vetuſto tumulo eductum, in loco ſublimiori ac honeſtiori collocare decreviſſet, annuúmque ejus memoriæ Feſtum auctoritate Sedis Apoſtolicæ inſtituiſſet, *Lutherus* irâ invidiâque accenſus, impium Libellum Germanico idiomate edidit, *Adversùs novum Idolum, & antiquum Diabolum, qui Miſnæ exaltandus eſt*; ut populos ab ea devotione averteret. Eodem anno Libellum Theutonicè edidit, inſcriptum, *Duo contraria & inter ſe pugnantia Edicta Cæſarea de Lutheri negotio.* Scilicet Vvormatienſe anno MDXXI. & Norimbergenſe hoc anno datum: in quo ſeditioſus Hæreſiarcha furioſiſſimis conviciis in Cæſarem & Catholicos Principes debacchatur.

XXVII. Orto inter *Carloſtadium* & *Lutherum* de Cœna Domini diſſidio, cùm *Lutherus* aureo nummo velut arrhabone *Carloſtadium* ad certamen provocaſſet, ac Libellos aliquos ea de re in vulgus emiſiſſet *Carloſtadius* realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam impugnans, & pronomen, *Hoc*, in verbis inſtitutionis, non panem, ſed Corpus crucifigendum demonſtrare contendens, ipſis

Lutheri Liber contra Carloſtadium.

Anno MDXXV.

Librum

Librum contra cœleſtes Prophetas ſeu Fanaticos, Lutherus oppoſuit : quem duabus partibus complectitur. In prima tractat de Imaginibus & Miſſa. De Imaginibus docet : *In Lege Moyſi nullas alias Imagines, quàm Dei, prohiberi ne adorentur : Crucis autem, vel alicujus Sancti Imagines prohibitas non eſſe. In Evangelio autem neminem teneri Imagines, ne Dei quidem, vi abrogare ; nam ibi omnia libera eſſe, Chriſtianos Moyſen audire non debere. Abrogatores imaginum Moſaïcos Doctores eſſe. Chriſtum ipſum approbaſſe Imagines, eò quòd denarium acceperit, cui Cæſaris Imago impreſſa erat. Si Judæis licuerit in moneta ſua habere imagines Cæſarum, multò magis licere Chriſtianis habere etiam in Templis Cruces, & Mariæ Imagines.* De Miſſa docet, *Poſſe hoc vocabulum in Eccleſia Chriſti retineri, & Euchariſtiam ſic nominari; elevationem Sacramenti rem liberam eſſe, quòd neque Chriſtus, neque Apoſtoli eam prohibuerint. Liberum quoque eſſe, ſive in vulgari, ſive in peregrina lingua Miſſam celebrare.*

Apud Hoſpinianum, p. 11. Hiſtoria Sacramentariæ pag. 52.

In altera parte Libri, agit de Sacramento Altaris : docétque, verba hæc : *Corpus Chriſti tam magnum, latum, craſſum, & longum in Sacramento contineri : rationi quidem humanæ, non autem verbo Dei adverſari. Pronomine demonſtrativo*, Hoc, *in verbis Cœnæ Panem demonſtrari. Chriſtum verè & carnaliter Corpore ſuo eſſe in Cœna. Communicationem Corporis Chriſti, de qua Paulus loquitur, eſſe Corpus Chriſti in Pane edere : Communicationem illam non eſſe ſpiritualem tantùm, ſed corporalem. Quemadmodum ferrum & ignis, licet duæ ſubſtantiæ ſint, tamen in ferro ignito miſcentur, ſic etiam Panis & Corpus conjunguntur in Pane, ut de eo rectè dicere poſſis, Panem ſimul & Corpus eſſe.* Hancque ſuæ ſententiæ rationem affert ; *Quia ſicut ſe habet res in ipſo Chriſto propter perſonalem unionem, ſic quoque de Sacramento ſentiendum eſſe, in quo Panis & Corpus unum quiddam conſtituant, & præter omnem rationis captum una ſint eſſentia ſeu maſſa. Unde ſicut Homo Deus eſt, ita etiam Panis dicatur Corpus, & è contra.*

Lutheri Liber De Servo Arbitrio.

Eodem anno, cùm *Eraſmus Roterodamus* vir exquiſitæ facundiæ & eruditionis errorem *Lutheri* Diatriba *De Libero Arbitrio*, luculentè & diſertè impugnaſſet, quem *Emſerus* & *Cochlæus* in Germanicam Linguam transfuderant, *Lutherus* Librum *De Servo Arbitrio* contra ipſum, & contra Eccleſiæ doctrinam, quam ille defenderat, edidit.

XXVIII. Anno MDXXVII. Libellum in Angliæ Regem edidit, qui gravem & eruditam ad ipſum Epiſtolam ſcripſerat, ut ipſius *Lutheri* Literis reſponderet, quibus ejus Majeſtati ſignificaverat, ſe pœnitere eorum quæ in ipſam ſcripſiſſet, atque ad canendam palinodiam paratum, quòd Regem *Evangelio*, (ita ſuam Hæreſim vocabat) favere didiciſſet, Librúmque ſub ejus nomine contra ſe editum, Majeſtatis ejus non eſſe. Eo in Libro non ſolùm adversùs Eccleſiam, & Catholicos Principes, quos *Syllæ* & *Herodi* comparat ; quos *Lendes* appellat, qui necdum *Pediculi* evaſerint ; ſed etiam adversùs Sacramentarios ſtylum acuit. *Hic ego* (inquit) *idem Sacramentariis Papiſta, Papiſtis Sacramentarius traducor ; cùm tamen ut hi Chriſtum, ſic illi Sacramentum Cœnæ Domini Eccleſiis eripere conentur. Et hi quidem ſeſe ſolos Chriſtum prædicare jactant ; cujus tamen Sacramenta in Eccleſia nihil niſi ſigna, & velut teſſeras militares faciunt. Quaſi verò Chriſtiani externis ſignis tantùm à reliquis gentibus diſcerni debeant, quemadmodum diverſi ovium greges diverſis notis ſignîſve dignoſci ſolent. . . . Multiplices quidem & inſidioſas machinationes ſum hactenus expertus ; ſed hæc Sacramentariorum hypocryſis, ob inuſitatum prætextûs fucum, ſuperat omnem vafriciem, & omne genus fraudum.*

Pugna Lutheri contra Sacramentarios, quos velut Hæreticos inſectatur.

A Ad eumdem annum refert *Hoſpinianus* Sermonem *De Sacramento Corporis & Sanguinis Chriſti*, Vvittembergæ *contra Fanaticos Sacramentariorum Spiritus habitum* : In quo Sacramentarios ceu Hæreticos inſectatur. *Cæterùm* (inquit) *ille ipſe Diabolus, de cujus virtutibus nobis jam ſemper conſtitit, nos hodie per fanaticos homines oppugnat blaſphematione Cœnæ Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ſomniant in ea ſolum Panem & Vinum dari in ſignum aut ſymbolum Chriſtianæ Profeſſionis, nec volunt concedere ibi Corpus & Sanguinem Chriſti eſſe ; cùm tamen expreſſa & clara ſint verba : Comedite. Hoc eſt Corpus meum. Quæ* B *quidem verba adhuc firmiter ſubſiſtunt, nec poſſunt ab iis labefactari. Equidem contra Carloſtadium rem iſtam adeò diligenter tractavi, ut niſi quis videns ſciénſque errare vellet, facilè poſſet contra iſta Diaboli phantaſmata ſe tutari.* Et infra : *Nec quicquam hanc hæreſim magis promovet, quàm novitas. Nam nos Germani tales homines ſumus : ea quæ nova ſunt affectamus, & avidè arripimus, & inſani mordicus retinemus, & quò quis nos vehementiùs reprimit, eò furioſiores reddit. Si verò nemo ſe nobis opponit, propè diem ſatietate & tædio affecti, ſponte abjicimus, & ad alia nova inhiamus. Hæc res Diabolo magnam affert occaſionem, ut nul-* C *lum adeo monſtruoſum ſomnium, aut commentum poſſit proferre, cujus non inveniat aſſertores, & hos quidem eò citiùs, quò id quod affert eſt abſurdius & impiius. Verumtamen ſolum Dei verbum manet in æternum, hæreſes verò propè id oriuntur & rurſus occidunt. Quamobrem non poſſum mihi perſuadere, hanc hæreſim fore diuturnam. Nimis enim craſſa & effrænis eſt, & non impugnat incertas opiniones, & dubia Scripturæ teſtimonia, ſed planas & explicatas Scripturæ ſententias.*

Rem levem eſſe aiebant Sacramentarii, ob quam Chriſtiana concordia, charitas, & pax non eſſent diſſolvendæ. Contra quos Lutherus : *Male-* D *dicta ſit in omnem æternitatem illa charitas & concordia, eò quòd talis concordia non ſolùm Eccleſiam miſerè dilacerat, verùm etiam more diabolico irridet, & tam illiberaliter aſpernatur. . . . Si cui parentes, uxorem, liberos interfeciſſem, & de eo quoque occidendo cogitarem, & tamen dicerem : Amice bone, ſecuro ſis animo, & otioſo, diligamus nos mutuò, res non eſt tanti ponderis, ut ob eam inimicitias ſuſcipiamus, & bellum geramus. Quid is, quæſo, reſpondeat? Cenſen illum me charum habiturum? Ita Sacramentarii mihi Dominum meum Jeſum Chriſtum, & Deum Patrem in verbo ſuo trucidant : & Matrem ſuam Sanctam Eccleſiam unà* E *cum fratribus meis mactant, méque jugulare quærunt, & adhuc dicunt. Me tranquillo & bono animo eſſe debere ; ſe mecum familiaritatem & amicitiam juncturos & conſervaturos.*

Et infrà : *Hîc manifeſtum & notum eſt, quòd de verbis Chriſti, de Cœna Dominica contendamus, & confitetur utraque pars, quòd ſint Chriſti & Dei verba. Deinde nos clarè affirmamus, quòd (ut verba ſonant) verum Corpus Chriſti & Sanguis adſit, cùm ait :* Accipite, comedite, Hoc eſt Corpus meum. *Si perperam credimus & docemus, quid, quæſo, facimus? Deum mendacii arguimus, & aſſeveramus quòd illa* F *verba non protulerit, ſed contrarium dixerit. Quod ſi ſit, reipſa probamus nos in Deum mendaces, in Spiritum Sanctum blaſphemos, Chriſti proditores & parricidas : & mundi ſeductores eſſe. Noſtri verò Adverſarii ſtrenuè affirmant, ſolum Panem & Vinum, & non Corpus & Sanguinem Chriſti adeſſe. Si hæc non rectè creduntur & docentur, tum revera Deum blaſphemant, Spiritum Sanctum mendacii accuſant, produnt Chriſtum, & mundum ſeducunt. Alterutram partem à Diabolo exagitari contra Deum neceſſe eſt, tertium nullum eſſe poteſt. Judicent nunc ſinguli Chriſtiani, utrum cauſa hæc ſit levis, & an Verbum Dei pro joco ſit ducendum.*

Verba verò inſtitutionis contra ipſos expendens,

dens, ipſos Scripturam *propriis verbis & geminâ ſententiâ exuere, & in ſuum ſenſum & verba tranſmutare* probat: ac *Zuinglium* aſſerentem verbum, *Eſt*, idem valere quod verbum, *ſignificat*: & *Oecolampadium* ſcribentem verbum, *Corpus meum*, idem eſſe quod, *Signum Corporis mei*, ſimiles eſſe illi, qui hæc verba Moyſis, *In principio creavit Deus cælum & terram*, contra errorem Philoſophorum Ethnicorum de Mundi æternitate objecta, ſic exponeret: *Deus, id eſt, cuculus, creavit, id eſt, devoravit, cælum & terram, id eſt, currucam totam & integram, unà cum oſſibus & plumis*. Vel hæc verba *Joannis I.* neganti Filium Dei hominem factum oppoſita, *Verbum caro factum eſt*, ita interpretaretur: *Verbum* ſignificat *baculum curvum*, & *caro milvum*: & ſenſus eſt, *Baculus curvus factus eſt milvus*.

Hoc itaque hujus rei caput eſt, quòd nos ex partibus noſtris habemus Scripturam expeditam & claram, quæ ſic ſonat: Accipite, comedite, Hoc eſt Corpus meum: *Nec nobis opus eſt, nec debet à nobis à quoquam poſtulari, ut hunc textum Scripturâ confirmemus, licet abundè ſatis præſtare poſſimus. Sed illis neceſſe eſt Scripturam afferre in medium, quæ ſic habeat:* Hoc ſignificat Corpus meum: *Aut*, Hoc eſt Corporis mei ſignum.

Eodem in Libro Sacramentariorum pugnas hoc modo exponit. *Carloſtadius Corpus ſinit eſſe Corpus, & in ſuo ſenſu perſeverat. Alii textum ſic macerant*: Accipite, comedite; Corpus meum pro vobis datum eſt hoc: *intellige ſpiritualis eſca. Hi vocabulum*, Corpus, *intactum relinquunt, & tamen cum iis conſentiunt: Alii verba illa pretioſiſſima hoc modo crucifigunt*: Accipite, cômedite, quod pro vobis datur, Hoc Corpus meum eſt. *Tot capita & tot ſenſus hæc unica Secta habet, qui in re principali omnes congruunt, & Spiritum Sanctum ſinguli jactitant. It verò Spiritus Sanctus in probando, & fundamenta jaciendo, non ſolùm multiplex, ſed etiam ſibi contrarius & inconſtans reperitur: quod eam ob cauſam fieri mihi perſuaſum eſt, ut Spiritus Sanctus palam coarguat, quòd iſti ſinguli æquè errent, cùm nullus eorum Scripturam ſic, ut ſonat, accipiat, neque demonſtrare poſſit quod aliter ac ſonat, intelligenda ſit.*

Et infra: *Doctor Carloſtadius ex his ſacroſanctis vocabulis*: Hoc eſt Corpus meum, *miſerè detorquet pronomen*: Hoc, *Zuinglius autem verbum, ſubſtantivum*, Eſt, *macerat. Oecolampadius nomen*, Corpus, *torturæ ſubjecit. Alii totum textum excarnificant & invertunt, vocabulum*, Hoc, *ex primo in poſtremum locum deturbantes, & dicunt*: Accipite, comedite, Corpus meum, quod pro vobis traditur, eſt hoc. *Alii dimidiam partem textus crucifigunt, & vocem*, Hoc, *in medium locum collocant, & inquiunt*: Accipite, comedite, quod pro vobis datur, Hoc eſt Corpus meum. *Alii textum ſic obtruncant*: Hoc eſt Corpus meum ad mei commemorationem: *Hoc eſt, Corpus meum hîc non debet adeſſe reipſa, ſed tantùm commemoratio mei Corporis, ut textus ita ſonet*: » Accipite, comedite, Hoc eſt Corporis mei commemoratio, quod pro vobis datur. *Præter hos alii accedunt, ut ſeptenarius numerus compleatur, qui dicunt, Non eſſe Articulos fidei, ideóque non eſſe de his contendendum: Liberum enim cuique eſſe ut hîc ſentiat quicquid velit. Hi omnia pedibus conculcant, & deſtruunt. Verumtamen Spiritus Sanctus eſt in his ſingulis, & nullus vult erroris argui in his tam diverſis & contrariis probationibus, & textus ordinationibus; cùm tamen unam tantùm textus collocationem veram eſſe oportet. Adeo craſſè & manifeſtè diabolus nos naſo ſuſpendit.*

Ad ratiunculas tandem & blaſphemias *Oecolampadii*, Deum noſtrum vocantis piſtum & coctum, panaceum, carneum, &c. ſic reſpondet: *Equidem ſi rationis nauſeam & conſilium ſequi velim, ſingulos fidei Articulos æquè ac illi, fœdiſſimis ructibus ac vomitibus inquinarem. Non eſt igitur quod putent iſti blaſphemi ex Spiritu Sancto omnia ſua ſputalica proficiſci. Quæram de Deo, Ad quid opus ſit ut Deus ſit homo? Quare tam difficilia credamus? Quare Apoſtoli eum non adorent in Cœna? Quomodo deceat tantam Majeſtatem à ſceleratiſſimis hominibus crucifigi? O Deum carneum! ô Deum ſanguineum! ô Deum mortuum! & ſic deinceps. Boni ergo Sacramentarii ſcitè ſuâ nauſeâ aditum parant, ad Chriſtum, & Deum ipſum, & omnes Articulos abnegandum. Et quidem magna ex parte jam incœperunt nihil omnino credere. Nam in rationis compita ſeſe conferunt, quibus rectà ducentur ad interitum.*

Hæc paulò prolixiùs retuli, aliáque referrem luculentiſſima, quibus Sacramentariorum hæreſim refellit, eorúmque argumenta diſſipat ac frangit *Lutherus*, ſi id inſtituti mei ratio pateretur, ut omnibus innoteſceret Lutheranos, qui communionem & fraternitatem cum Calviniſtis inierunt, cum *fanaticis, hæreticis, Chriſti proditoribus, blaſphemis in Spiritum Sanctum, ſeductoribus mundi*, Luthero judice, communione conjunctos eſſe: Calviniſtas, qui ipſos ut fratres agnoſcunt, ſuæ damnationi hoc facto ſubſcribere, ſiquidem non minùs ab ipſis habentur ut Hæretici, quàm Romanæ Communionis homines. Sed de his aliàs. Ad Hiſtoriæ ſeriem redeundum.

Lutheri Liber contra Anabaptiſtas.

XXIX. Anno MDXXVIII. *Lutherus* Libellum Theutonico idiomate ſcripſit *contra Anabaptiſtas*, probans non tam fidei baptizantis, aut baptizati, aut Patrinorum fidendum eſſe, quàm promiſſionibus Chriſti, & ſuſceptioni Baptiſmi. Fidem enim eſſe incertam, Sacramentum autem certum. Cúmque Rebaptizatores dicant, Nuſquam haberi in Scripturis quod parvuli habeant fidem propriam, aut quod baptizari debeant, ipſe in hunc modum reſpondet: *Quòd parvuli credant, nullo Scripturæ loco demonſtrare poſſumus, qui clarè his aut ſimilibus verbis dicat: Parvulos baptizate, nam & ipſi credunt. Si quis nos urgeat ad demonſtrandam ejuſmodi literam, huic nos cedere oportet ac victoriam dare: Nuſquam ſcriptam invenimus. Boni autem & ratione præditi Chriſtiani tale à nobis non exigunt: contentioſi & cervicoſi Sectarum Duces id faciunt. At contra, neque ipſi ullam afferent literam quæ dicat; Adultos baptizate, & nullos parvulos.* Sic Traditionum auctoritatem volens nolens admittit, quam aliàs impugnat. Sic ſibi ipſi contradicit, qui ad Vvaldenſes olim ſcripſerat: *Præſtare prorſus omittere Baptiſmum in parvulis, quàm baptizare ſine fide*: Et in eis hunc Articulum reprehenderat, *Quod parvulos baptizarent ad futuram fidem, quam adulti conſequuturi eſſent.*

Lutheri Confeſſio de Cœna Domini, contra Zuinglium & Oecolampadium.

XXX. Eodem anno Librum alterum contra *Zuinglium* & *Oecolampadium* edidit *Lutherus*, Theutonico idiomate, qui inſcribitur, *Confeſſio magna de Cœna Domini*, in qua poſtquam triplicem modum eſſendi in aliquo loco diſtinxit, *localem vel circumſcriptivum, definitivum, & repletivum*, ſecundum tribuit Corpori Chriſti in Pane Euchariſtiæ. *Quemadmodum*, inquit, *conſignatus ſepulchri lapis, & clauſa janua immutata manſerunt; & tamen ſimul Corpus Chriſti ibi fuit, ubi lapis & lignum fuerunt: ita quoque in Sacramento Corpus & Sanguis Chriſti ſunt, ubi panis & vinum ſunt, quæ immutata manent.* Docet, *per prædicationem identicam, Panem eſſe realiter & propriè loquendo Corpus Chriſti.* Errare Sacramentarios, æquè ac Gloſſatorem Juris Canonici, *Cùm Nicolaum Papam reprehendunt, propterea quod coëgerit Berengarium ad Confeſſionem illam, quâ dicit, ſe premere & atterere dentibus verum Chriſti Corpus. Atque utinam* (inquit) *omnes Papæ tam Chriſtianè egiſſent, ac iſte Papa cum Berengario in ſua*

Lege Hoſpinianum Hiſtoria Sacramentaria Ep 3 pag. 86. & ſeq.

illa Confeſſione egit. Utque explicet quomodo per Sacramentalem unionem panis dici poſſit Chriſti Corpus, ex omni genere ſermonis uſitato exempla profert, ſcilicet de ſacco & pecunia, ac ſi quis diceret: *Hoc ſunt centum florení.* Item, de vaſe ſeu cantharo & vino, ac ſi quis diceret: *Hoc eſt vinum Rhenenſe.* Item, de vitro & aqua, ac ſi quis diceret: *Hoc eſt aqua.* Item, de ferro & igne, ac ſi quis diceret: *Hoc eſt ferrum, Hoc eſt ignis. In his omnibus locutionibus*, inquit, *quoniam ſaccus & pecunia, cantharus & vinum, vitrum & aqua, ferrum & ignis, quodammodo una ſunt maſſa, ideo pronomen hoc ſimul ad utrumque refertur: Eodem modo & in verbis Chriſti.* Hoc eſt Corpus meum, *Pronomen* Hoc, *non ſimpliciter de pane, ſed de pane carneo oportet intelligi.*

Tranſſubſtantiationis dogma in medio relinquit Lutherus.

In eadem illa Confeſſione, Tranſſubſtantiationis dogma in medio relinquit. Scribit enim: *Se hactenus docuiſſe, & adhuc docere, parum referre, nec magni momenti quæſtionem eſſe, ſive quis panem in Euchariſtia manere, ſive non manere & tranſſubſtantiari credas.* Ubiquitatem Corpori Chriſti affingit, & per abſurdum illud & erroneum dogma Sacramentalem Chriſti præſentiam in quovis pane Euchariſtico probat. Non ita tamen infenſus ſemper fuit errori Sacramentario *Lutherus*, ut *Hoſpinianus* probat tum ex pleriſque aliis locis, tum maxime ex Præfatione ad Syngramma Suevicum, anno MDXXV. editum. Tandem *Bucero* conceſſit, Chriſti Corpus & Sanguinem extra uſum in Euchariſtia non eſſe, in Concordia VVittembergenſi, anno MDXXVI.

In tertia parte ejuſdem Confeſſionis, ſe rejicere profitetur ac damnare omnem doctrinam, quæ liberum noſtrum arbitrium jactitat. Aſſerit, Vigilias, Miſſas, ac Anniverſarios dies pro Defunctis, eſſe inutiles, ac *Nundinas diaboli.* Item, quòd Sancti invocandi non ſint. Item, quòd Extrema-Unctio, Matrimonium, & Ordo Sacerdotalis, Sacramenta non ſint. Miſſam denique ſacrilegis his verbis execratur: *Super omnes vero abominationes teneo eſſe Miſſam, quæ pro Sacrificio ac bono opere prædicatur ac venditur.*

Alium Librum Theutonico idiomate eodem anno edidit *De Communione ſub utraque ſpecie, adverſus Papiſtas*, ſeu Romanæ Communionis homines.

XXXI. Anno MDXXIX. Cùm Turcarum Tyrannus Germaniæ immineret, Librum Theutonicum *Lutherus* edidit, *De Bello contra Turcas*, in quo queritur, iniquè damnatum à Papa *Leone* illum Articulum ſuum: *Pugnare adverſus Turcas, eſt repugnare Deo viſitanti iniquitates noſtras per illos.* Nefaria illa dicta evomit: *Tam malus eſt Papa quàm Turca: Et è converſo, Tam bonus eſt Turca quàm Papa.*

XXXII. Anno MDXXX. prodiit in lucem Lutheri *Catechiſmus.* Hoc anno Comitia Imperii Auguſtæ celebrata: Auguſtana Confeſſio edita eſt, de qua inferiùs dicemus. Soluto Conventu, *Lutherus* Libellos ſuos ſeditioſos contra Imperatorem edidit, quorum unum inſcripſit: *Gloſſam in prætenſum Edictum Imperiale*, quo ſcilicet Cæſar Lutheranis Auguſta receſſuris certos Articulos præſcripſerat: Alterum inſcripſit: *Præmonitionem ad Germanos ſuos dilectos*: De quibus *Cochlæus* in Actis & Scriptis *Lutheri.*

Lutherus Diaboli Diſcipulus.

XXXIII. Anno MDXXXIV. Libellum diabolicum *De Miſſa Angulari, & Unctione Sacerdotum*, Germanico idiomate *Lutherus* edidit: In quo celebrem illam refert cum Diabolo Magiſtro ſuo Diſputationem. *Ego*, inquit, *coram vobis Reverendis & ſanctis Patribus Confeſſionem faciam. Date mihi abſolutionem bonam, quæ vobis opto quàm minimùm noceat. Contigit me ſemel ſub mediam noctem ſubitò expergefieri, ibi Satan mecum cœpit hujuſmodi Diſputationem. Audi, inquit, Luthere, Doctor perdocte, Noſti etiam te quindecim annis celebraſſe Miſſas privatas pene quotidie? Quid ſi tales Miſſæ privatæ horrenda eſſent Idololatria? Quid ſi ibi non adfuiſſet Corpus & Sanguis Chriſti, ſed tantum panem & vinum adoraſſes, & aliis adorandum propoſuiſſes? Cui ego reſpondi: Sum unctus Sacerdos, accepi Unctionem & Conſecrationem ab Epiſcopo, & hæc omnia feci ex mandato & obedientia Majorum. Quare non conſecraſſem, cùm verba Chriſti feriò pronuntiarim, & magno ſerio Miſſas celebrarim? Hoc noſti. Hoc totum, inquit, eſt verum; ſed Turcæ & Gentiles etiam faciunt in ſuis Templis omnia ex obedientia, & ſerio Sacra ſua faciunt. Sacerdotes Jeroboam faciebant etiam omnia certo Zelo & ſtudio contra veros Sacerdotes in Jeruſalem. Quid ſi tua Ordinatio & Conſecratio etiam falſa eſſet, ſicut Turcarum & Samaritanorum falſi Sacerdotes, falſus & impius cultus eſt?* Diaboli objecta recenſet, approbàtque: Patrem mendacii à mendacio excuſat.

XXIV. Anno MDXLIV. *Lutherus* Librum maledicum & obſcœnum edidit adverſùs *Pauli III.* Epiſtolam ad Cæſarem poſt Spirenſia Comitia datam. Item, Libellum alterum, Germanico pariter idiomate, in quatuor partes tributum. Prima inſcribitur: *De Principalibus Articulis Chriſtianæ Fidei contra Papam & Inferorum portas ſuſtinendis.* Secunda continet ejus Confeſſionem. Tertia eſt, *De vera & falſa Eccleſia.* Quarta, *De tribus Symbolis*, aut Confeſſionibus Catholicæ Fidei.

Lutheri in Sacramentarios declamatio.

Eodem anno *Parvam Confeſſionem* edidit *Lutherus*, quâ Sacramentarios vehementiùs & acerbiùs quàm ante inſectatur. Ait, Se in Marpurgenſi Colloquio ne in uno quidem Articulo in illorum partes conceſſiſſe, ſed ipſos Lutheranorum ſententiam in omnibus complexos. *Ac mallem*, inquit, *centies diſcerpi vel comburi, quàm illorum doctrinæ conſentire.* Se de reali Corporis & Sanguinis Chriſti præſentia cum Romanæ Communionis hominibus ſentire profitetur. *Ex inſtinctu*, inquit, *diaboli nos vocant carnivoros & ſanguipotores: Nam ne Papiſtæ quidem ſic unquam docuerunt. Ad hunc enim modum ſub Papatu traditum eſt, quemadmodum & nos ſtatuimus, atque docemus adhuc, veluti vera & priſca Eccleſia ante mille quingentos annos ſtatuit & docuit. Si de Altari panem accipis, & comedis, non brachium à Corpore Chriſti avellis, aut naſum vel digitum ejus voras, ſed totum Corpus ejus accipis tu, & qui te ſequuntur omnes, juxta illud quod canitur in Corporis Chriſti Feſto: Sumit unus, ſumunt mille, quantum iſti tantum ille, nec ſumptus abſumitur.* Item, *Hoc modo docent etiam Papiſtæ, imò non Papiſtæ, ſed Eccleſia (non enim Papa Sacramentum inſtituit) & nos cum iis, quòd Corpus Chriſti non ſit localiter in Sacramento, ſed definitivè: id eſt, certò eſt ibi corporaliter & verè.* Zuinglianos vocat *paniveros, vinibibones, animarum latrones. Neminem pro illis orare poſſe* ait, *peccare enim eos ad mortem.* Illos vocat *blaſphemos in Deum & Chriſtum, damnatam Sectam, mendaces homines, maledictos, ſuperbos & arrogantes Spiritus, Sacramentorum profanatores & hoſtes, contra propriam conſcientiam agentes: ut nullius fanatici, ſive is ſit Suvenkfeldius, ſive Carloſtadius, ſive quiſquam alius Hæreticus ἀρτοφάγος, οἰνοπότης, conſortium recipere, nec literas, libros, ſalutationes, benedictiones, ſcriptiones, aut nominationem, intra animi ſui penetralia admittere, nec viſu vel auditu dignari* decreverit. Lege *Hoſpinianum* P. II. *Hiſtoria Sacramentaria*, pag. 326. & ſequentibus.

Anno MDXLV. *Lutherus* contra Lovanienſes Theologos Theſes edidit, in quibus contra Sacramentarios hæc habet, Theſi 28. *Hæreticos ſeriò cenſemus, & alienos ab Eccleſia Dei eſſe Zuinglianos, & omnes*

omnes Sacramentarios, qui negant Corpus & Sanguinem Chriſti ore carnali ſumi in Venerabili Sacramento. Hæc poſtrema *Lutheri* ſententia fuit. Qui pleniorem deſiderat Operum *Lutheri* cùm Latinorum, tum Theutonicorum Indicem, illum habet ad calcem Operis Joannis Cochlæi, *De Actis & Scriptis Lutheri.*

§. III.

De Carloſtadio, Zuinglio, Oecolampadio, Philippo Melancthone, Martino Bucero, Scuvenkfeldio, Joanne Agricola, Oſiandro, Brentio, Matthia Flacco Illyrico, & Stancharo.

Id legere eſt apud *Joannem Cochlæum*, in Lib *De Actis & Scriptis Lutheri.*

DE his breviter agendum, quòd in Lutheranæ Hæreſeos Hiſtoria frequenter occurrant, & novando in Religione vel cum *Luthero*, vel contra *Lutherum*, nomen ſibi fecerint.

Sacrilegæ Carloſtadii Nuptiæ.

I. Andreas Carlostadius, Archidiaconus Vvittembergenſis, poſtea factus Agricola, poſtquam ejurato Chriſtiano Sacerdotio primus Reformatorum uxorem duxit: cujus ſacrilegas nuptias Vvittembergenſes Lutherani proprio Miſſæ Officio proſecuti ſunt, quod impietatis & laſciviæ impudentiſſimæ monumentum aut trophæum jure dixerim: dum abſens Vvittemberga eſſet *Lutherus*, eo inconſulto Miſſam abrogavit, ſacrum habitum abjecit, Euchariſtiam profanis manibus contrectari permiſit, concitandæque plebis autor fuit, ut quaſi portis effusè patentibus, infeſta ſigna Templis & Aris inferret, & ex illis Imagines ejiceret. Mox Chriſti Corpus & Sanguinem reipſa & ſecundùm ſubſtantiam in Euchariſtia adeſſe negavit, quod propugnabat *Lutherus*, & ſepultam olim Sacramentariorum Hæreſim excitavit, affirmans Chriſtum, cùm dixit: *Hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis traditur;* iſtud pronomen, *Hoc*, non in panem direxiſſe, ſed in ſeipſum: ut ſit ſenſus: *Accipite & comedite; nam ego hoc Corpus meum ſum vobis traditurus.* Libellis *De Cœna Domini* Orlamundæ, ubi Miniſtrum agebat, editis, hunc ſuum errorem tueri conatus eſt. De quo fuſiùs ſcribit *Zuinglius*, in Epiſtola ad *Matthæum Alberum.* Reutlingenſium Miniſtrum. Ejus ſententiam nec probat omninò, nec penitus improbat. Ipſum laudat, quòd ſenſerit *verbis Chriſti alium oportere ſubeſſe ſenſum, quàm prima fronte promittant: verùm ut illum explicaret, non ſatis clarè vidiſſe:* Illique idem accidiſſe *quod tyroni, cui animus & arma ad pugnandum non deſunt, ſed armorum peritia.* Hoc ipſi tribuit elogium *Philippus Melancthon* in Epiſtola ad *Fridericum Myconium*, quam Teſtimoniis Patrum *De Cœna Domini* à ſe collectis præfixit: *Carloſtadius primus excitavit hunc tumultum, homo ferus, ſine ingenio, ſine doctrina, ſine ſenſu communi, quem nullum unquam humanitatis officium aut intelligere, aut facere animadvertimus, tantùm abeſt ut in eo ſignificatio aliqua Spiritûs Sancti animadverſa ſit; imò extant manifeſta ſigna impietatis. Damnabat omnes Leges ab Ethnicis conditas, contendebat in foro jus ex Moyſe dicendum eſſe, non intelligens vim & naturam Chriſtianæ libertatis: totam illam fanaticam Anabaptiſtarum doctrinam ſtatim initio amplectebatur, cùm cœpiſſet eam in Germania ſerere Nicolaus Stork: controverſiam de Cœna Domini tantùm odio Lutheri, non aliquâ pietatis opinione movit. Bona pars Germaniæ teſtari poſſet, me nihil in hac cauſa fingere. Quamquam ſi teſtibus opus ſit, Libelli ipſius adversùs Autorem dicent certiſſimum teſtimonium. In his apparet hominem ne ratione quidem aliquâ in ſpeciem probabili motum eſſe ad ſcribendum. Quam ſuaviter nugatur de demonſtratione vocis, τοῦτο? Quod affert ad cauſam tantam Eccleſiæ veteris, aut illius magni Autoris teſtimonium? Quæ vox eſt in tota diſputatione, in quâ ſit aliqua pietatis ſignificatio? Tantum vociferatur, ut nunc ſolent homines βάναυσοι inter pocula, qui nullis fabulis, niſi maximè profanis, delectantur. Ad hæc, magnam Librorum partem conſumit in conviciis, & homo inſulſus ſtudet etiam urbanitatis laudem auferre.... Meo quidem judicio magna eſt temeritas, dogmata ſerere non conſultâ Eccleſiâ veteri.* Exul è Saxonia *Carloſtadius*, in Helvetiam venit, & à Tigurinis Diaconus creatus eſt. Poſt *Zuinglii* demum obitum, Baſileam profectus, ad Miniſterium aſſumptus eſt, ibique obiit.

Carloſtadii error.

II. Huldricus Zuinglius, in Pago Doggiorum in Helvetia natus, Glaronenſis primùm, poſtea Eremitanæ Eccleſiæ Paſtor, ad urbis Tigurinæ Parochialem adminiſtrandam vocatus, cùm multos ibi privatis colloquiis pervertiſſet, contra Indulgentias & Romani Pontificis Primatum anno MDXIX. prædicare cœpit; aliòſque errores contra Fidem Catholicam Tigurinis afflavit. Senatus populúſque Tigurinus Pſeudoſynodum indixit ad diem vigeſimam nonam Januarii. *Zuinglius* in eo Conventu ſummam doctrinæ ſuæ LXVIII. Articulis comprehenſam propoſuit examinandam, ad diſputationem omnes, qui contradicere vellent, provocavit. *Joannes Faber* Conſtantienſis Epiſcopi Vicarius Generalis, ipſeque Præſul, interceſſere ne quid in Religione novaretur. Inter *Zuinglii* Articulos hi leguntur.

Zuinglii Articuli.

1. *Miſſa non eſt Sacrificium, ſed Sacrificii in Cruce ſemel oblati Commemoratio, & quaſi ſigillum redemptionis per Chriſtum exhibitæ.*

2. *Nobis extra hanc vitam interceſſore præter Chriſtum nullo opus eſt.*

3. *Chriſtus eſt noſtra juſtitia. Hinc conſequitur opera noſtra eatenus eſſe bona, quatenus ſunt Chriſti; quatenus verò noſtra, non eſſe verè bona.*

4. *Chriſtianorum nullus ad ea opera quæ Chriſtus non præcepit, adſtringitur. Quolibet, tempore quolibet cibo veſci poteſt.*

5. *Quidquid Deus non vetat & permittit, juſtè ſit. Ex quo diſcimus, Matrimonium ex æquo omnibus convenire.*

6. *Qui Eccleſiaſtici vulgò ſeu Spirituales vocantur, peccant dum poſteaquam ſenſerint caſtitatem ſibi à Deo negatam, non uxores ducunt, aut nubunt.*

7. *Qui vovent caſtitatem, ſtultâ præſumptione, & pueri arrogantiâ tenentur. Qui ergo ab eis vota hujuſmodi vel exquirunt, vel oblata recipiunt, injuriam eis faciunt, & tyrannidem in ſimplices exercent.*

8. *Poteſtas, quam ſibi Papa & Epiſcopi, cæterique, quos ſpirituales vocant, arrogant, ex Sacris Literis & doctrina Chriſti firmamentum non habet.*

9. *Confeſſio quæ Sacerdoti aut proximo fit, non pro remiſſione peccatorum, ſed pro conſolatione haberi debet.*

10. *Opera Satisfactionis à Sacerdote impoſita, humanæ ſunt Traditionis.*

11. *Scriptura Sacra Purgatorium poſt hanc vitam nullum novit.* Preces tamen pro Defunctis *Zuinglius* damnare non audet. *Si quis*, inquit, *pro Mortuis ſolicitus, apud Deum gratiam eis implorat aut precatur, non damno.*

12. *De Charactere, quem poſtremis hiſce temporibus excogitarunt Sacrifici, nihil novit divina Scriptura.*

13. *Scriptura alios Preſbyteros aut Sacerdotes non novit quàm eos qui verbum Dei annuntiant.*

Tigurinus Magiſtratus audito *Zuinglio*, omnibus Paſtoribus urbis & ditionis ſuæ mandavit, ne quid poſthac aliud Eccleſiis ſuis proponerent, & annuntiarent, quàm purum Dei verbum, Prophetarum & Apoſtolorum Libris comprehenſum. Conventus alter poſtmodum indictus, habitúſque. Euchariſtiæ circumgeſtatio ſolemni pompa Senatuſconſulto prohibita; Sanctorum Reliquiæ

Helvetiorum Tribus reliquæ ad xxvi. diem Januarii Lucernam convenientes, quicquam in Religione novari ſuis in ditionibus prohibuerunt. Miſſis ad Tigurinos Oratoribus, dolorem ſuum de ſacrilega novitate apud ipſos introducta, hæreſique ſuſceptâ ſignificarunt. Nulla tam juſtæ expoſtulationis habita ratio. A Senatoribus & Ædili urbis ſacræ Imagines everſæ, menſe Junio anni MDXXIV. Ad Conſtantienſis Epiſcopi Monita, Librúmque pro Catholicæ Religionis defenſione ab ipſo præſcriptum, aures obturarunt, oculos animi clauſerunt Tigurini. *Zuinglio*, ejúſque Symmiſtis rogantibus, undecima die Aprilis MDXXV. Miſſa, & Euchariſtiæ adoratio Senatuſconſulto abrogatæ ſunt.

Figuræ clavem ad explicanda verba Chriſti Euchariſtiam inſtituentis à quo accepit Zuinglius?

Novus Sacramentariæ Cœnæ Ritus inſtitutus: Duodecimo poſt die cùm *Zuinglius* diu cogitaſſet quâ ratione figuram in verbis Chriſti Euchariſtiam inſtituentis explicare poſſet, ipſi in ſomnis viſus eſt Monitor. (*Ater an albus fuerit*, ſe non meminiſſe profitetur in Libello *De Subſidio Euchariſtiæ*, fol. 249. Editionis Tigurinæ anni MDLXXXI.) qui ipſi ſuggeſſit locum Exodi: *Eſt Phaſe: hoc eſt, tranſitus Domini.* Quo fretus, conceptum dudum errorem, & lectione Epiſtolæ Batavi cujuſdam *Honii* confirmatum vulgavit, in Reſponſione ad Confeſſionem *Lutheri*, anno MDXXVIII. edita, & *Joanni* Duci Saxoniæ ac *Philippo* Heſſorum Landgravio dicata; in qua his verbis ſuam de Euchariſtia fidem exponit: *Credo quòd in Sacra Euchariſtia, hoc eſt, gratiarum actionis Cœna, verum Chriſti Corpus adſit, fidei contemplatione: hoc eſt, quòd ii qui gratias agunt Domino pro beneficio nobis in Filio ſuo collato, agnoſcunt illum veram carnem aſſumpſiſſe, verè in illa paſſum eſſe, verè noſtra peccata Sanguine ſuo abluiſſe, & ſic omnem rem per Chriſtum geſtam illis fidei contemplatione velut præſentem fieri. Sed quòd Chriſti Corpus per eſſentiam & realiter, hoc eſt, Corpus ipſum naturale in Cœna aut adſit, aut ore dentibuſque noſtris mandatur, quemadmodum Papiſtæ, & quidam qui ad ollas Ægyptiacas reſpectant, perhibent, id verò non tantùm negamus, ſed errorem eſſe qui verbo Dei adverſatur, conſtanter aſſeveramus.*

Error Zuinglii de Euchariſtia.

De Sacramentis, profitetur ipſa gratiam non conferre. *Credo*, inquit, *imò ſcio omnia Sacramenta tam abeſſe ut gratiam conferant, ut ne afferant quidem aut diſpenſent.... Sacramenta dari in teſtimonium publicum ejus gratiæ, quæ cuique privato priùs adeſt. Sic dari Baptiſmum coram Eccleſia ei, qui priùſquam illum recipiat, Religionem Chriſti aut confeſſus eſt, aut promiſſionis verbum habet, quo ſcitur illum ad Eccleſiam pertinere.* Adultos fidem profiteri antequam Baptiſmum recipiant, pueros promiſſionem Dei habere, *quâ ipſos non minus reputat de Eccleſia, quàm Hebræorum. Cùm enim*, inquit, *hi offerunt, qui de Eccleſia ſunt, jam baptizatur infans hac lege, quòd quandoquidem ex Chriſtianis natus ſit, intra Eccleſiæ membra divina promiſſione reputetur. Baptiſmo igitur Eccleſiam publicè recipere eum, qui priùs receptus eſt per gratiam. Non ergo Baptiſmum afferre gratiam, ſed Eccleſiam teſtari gratiam factam eſſe ei cui Baptiſmus datur.*

Error Zuinglii de peccato originali.

De peccato originali cenſet, *Ipſum, ut eſt in filiis Adæ, non propriè peccatum eſſe, ſed morbum & conditionem. Morbum, quia ſicut ille ex amore ſui lapſus eſt, ita & nos labimur: conditionem, quia ſicut ille ſervus factus eſt & morti obnoxius, ſic & nos ſervi & filii iræ naſcimur, & morti obnoxii.* Fatetur tamen hunc morbum & hanc conditionem, juxta Pauli morem, *appellari peccatum: imò tale eſſe peccatum, ut quicumque in eo naſcuntur, hoſtes & adverſarii Dei ſint: Hûc enim trahere illos nativitatis conditionem, non ſceleris perpetrationem, niſi quantùm hoc ſemel perpetravit Primus Parens. Verum igitur perduellionis & mortis cauſam eſſe perpetratum ab Adam crimen ac nefas, atque hoc verè eſſe peccatum. At peccatum iſtud, quod nobis adhæreſcit, & verè morbum, & conditionem, imò neceſſitatem eſſe moriendi.* Suum de peccato originali errorem magis explicat in Declaratione ad *Urbanum Rhegium* Auguſtanum Miniſtrum: *Sic ergo diximus, originalem contagionem morbum eſſe, non peccatum, quod peccatum cum culpa conjunctum eſt: culpa verò ex commiſſo vel admiſſo ejus naſcitur, qui facinus deſignavit. Exemplum do: ſervum naſci, miſera conditio eſt, non culpa ejus qui ſic naſcitur, neque crimen: qui enim naſcitur, nondum quicquam admiſit aut commiſit. Si ergo dicat quis: At majores ejus commiſerunt, ut in ſervitutem redigerentur tam ipſi, quàm ex ſeſe prognati: ergo crimen fuit ex quo culpa, quam deinde ſervitus ſeu multa, ſeu pœna ſequuta eſt. Rectè ſanè. Hoc ipſum volo, culpam originalem non verè, ſed metonymicè à primi Parentis admiſſo culpam vocari: eſſe autem nihil aliud quàm conditionem, miſeram quidem illam, at multò leviorem quàm crimen meruerat, &c.*

Error Zuinglii de Baptiſmo.

Conſequenter ad hunc errorem, alterum aſſerit: *Quòd Baptiſmi lavacro nullum prorſus peccatum tollitur: & duriùs definiri, Chriſtianorum liberos, ſi tincti non ſint, æternæ damnationi alligari: & quòd nullo Scripturæ teſtimonio nititur, Baptiſmo tolli peccatum originale, aut gratiam eo conferri, niſi Baptiſmi ſigno Chriſtum, qui eo ſignatur, intelligas:* & *Baptiſmum Eccleſiæ Chriſti ſignum eſſe, non aliter quàm exercitus aliquis ſignatur, non quòd ſignum hoc conjungat Eccleſiæ, ſed qui ei jam conjunctus eſt, publicam teſſeram accipit: ſicut nemo in exercitum ſcribitur eò quòd ſignum induit (alioquin & hoſtes & proditores, qui nonnunquam ſigna per inſidias variant, de exercitu eſſent) ſed is qui in exercitum jam ſcriptus eſt, ſigno publico dignus ducitur, quo omnibus manifeſtus fiat nomen dediſſe Duci ei, ſub quo militaturum promiſit.* Eoſdem errores aſſerit Libro *De Baptiſmo & Catabaptiſmo.* Purgatorium ignem, ceu *figmentum, & rem contumelioſam in gratuitam redemptionem per Chriſtum donatam*, rejicit in eadem Reſponſione ad Confeſſionem *Lutheri.*

Anno MDXXVIII. habitâ Bernæ Diſputatione ex Decreto Laïci Magiſtratus, Bernates & Conſtantienſes, à Catholica Religione ad *Zuinglii* Sectam defecerunt. Hos ſecuti ſunt deinde Baſileenſes, Schafhuſiani, Santgallenſes, Mulhuſani, & Bielenſes.

Zuinglius Confeſſionem Fidei, ſeu perfidiæ ſuæ ſcribit ad Regem Chriſtianiſſimum.

Paulò ante obitum Confeſſionem Fidei ſuæ ſcripſit *Zuinglius* ad Galliæ Regem, menſe nimirum Februario anni MDXXXI, in qua & Sacramentarium errorem exponit, realémque & ſubſtantialem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & manducationem rejicit; & virtutem eximiam ſe Sacramentis tribuere profitetur, quibus tamen nullam tribuit efficaciam, ſed meram ſignificationem, excitationem fidei, & quod Juriſjurandi vices ſuppleant. Nihil enim aliud importat virtus illa ſeptuplex, quam ipſis attribuit. Primâ, *Quòd res ſanctæ ac venerandæ ſint, utpote à Summo Sacerdote Chriſto inſtitutæ & ſuſceptæ.* Secunda, *Quòd teſtimonium rei geſtæ præbeant.* Tertia, *Quòd vice rerum ſint, quas ſignificant, unde & nomina earum ſortiuntur.* Quarta, *Quòd res arduas ſignificent.* Quinta, Analogia ſymbolorum & *rei ſignificatæ.* Sexta, *Quòd auxilium opémque afferant Fidei.* Septima, *Quòd vice juriſjurandi ſint.* Tum de Euchariſtia hunc in modum colligit: *Cogimur ergo, velimus, nolimus, agnoſcere hæc verba*, Hoc eſt Corpus meum, &c. *non naturaliter, ac pro verborum proprio ſenſu eſſe intelligenda, ſed ſymbolicè, ſacramentaliter, denominativè aut μετωνυμικῶς, hoc modo:* Hoc eſt Corpus meum: *Id eſt: Hoc eſt Sacramentum Corporis mei: ſive, Hoc eſt Corpus meum Sacramentale, ſive Myſticum: id eſt, ejus quod verè aſſumpſi, mortique objeci, ſymbolum ſacramentale & vicarium.*

Zuinglius in acie cæſus.

Obiit *Zuinglius* in acie adverſùs Catholicas Helvetiorum Tribus, die XI. Octobris MDXXXI. annum agens ætatis 48. cujus cadaver à Victoribus inventum, & in quatuor partes ſectum, in ignem conjectum eſt, ac in cineres redactum. De illius exitu tam verè quàm eleganter ſcribit *Staniſlaus Hoſius* Cardinalis in Judicio & Cenſura De adoranda Trinitate: *De veſtro* (inquit) *Tigurini, Papa Zuinglio, quid dicam? Qui Lutheri faſtum alio majori faſtu calcabas, ac minùs etiam quam ille tolerabilis fuiſſe videbatur: cùm nullum illius dictum celebretur magis quàm illud: Evangelium ſitit ſanguinem. Tartaream hanc eſſe vocem Poeta diceret. Verùm talis Evangelii, quod ex imo Tartaro profectum eſt, præconem non alia vox magis decebat. Neque verò dictis magis, quàm ipſis etiam factis Evangelium, quod ipſe prædicabat, ſitire ſanguinem demonſtravit. Statim enim ut ſe Papam ipſe veſtrum conſtituit, cœpit* Ære ciere viros, Martémque accendere cantu. *Quem quidem cantum ille verbum Dei, Chriſtique vocabat Evangelium. Bellonam videres ſanguineo flagello armatam. Illo ductore complerunt campos acies: cùmque futurum prædixiſſet, ut omnes eorum, qui ſtabant ex adverſo, bombarda atque lancea, ac alia tormenta bellica, in propria ipſorum viſcera converterentur, evenit illud quod eſt apud Poëtam:* Primúſque cadit Tolumnius Augur. *Cujus Evangelium ſanguinem ſitiebat alienum, ſuum ipſe ſanguinem in acie prior cum vita profudit. Et quam verum fuit Evangelium quod prædicabat, tam erat illius vera prædictio. Nec obſcuro ſigno Deus tum declaravit, quinam eſſent illi qui ſuum defenderent Evangelium; cùm paucis admodum, & iis inopiâ rerum omnium preſſis, victoriam conceſſit de ſuis & Evangelii ſui hoſtibus: quos & numero militum, & viribus, & armis, & rebus omnibus ad bellum gerendum neceſſariis, multò fuiſſe conſtat inſtructiores: ut non homines, verùm ipſe Deus pro ſuis Fidelibus in aliquot illis præliis pugnaſſe videretur.*

Oecolampadius in modo tantùm explicandi Sacramentariam hæreſim à Zuinglio diverſus.

III. JOANNES OECOLAMPADIUS, Linguarum peritiâ clarus, Ordinis S. Brigittæ Apoſtata, *Zuinglii* fidus Achates, eamdem hæreſim Baſileæ prædicavit, quamvis in modo explicandi ab eo differret. Permiſit ſcilicet verbum, *Eſt*, pro verbi ſubſtantivi natura in ſua genuina & propria ſignificatione manere, accipique ut verbum veritatis & exiſtentiæ; Metonymiam verò collocavit in verbo *Corporis*, ut hic ſenſus reddatur: *Hoc eſt Corpus meum*. id eſt, *Hoc eſt figura Corporis mei*. Hunc errorem propugnavit in Libro *De genuina verborum Domini*, Hoc eſt Corpus meum, *juxta vetuſtiſſimos Autores Expoſitione*: Item in *Antiſyngrammate* ſeu libro contra *Syngramma Suevicum*: Item in Reſponſionibus ad *Lutherum*, & ad Epiſtolam *Theobaldi Billicani* ad *Urbanum Rhegium*: Item, in Reſponſione ad *Bilibaldum Bilkheimerum*: In Epiſtola Apologetica ad *Philippum Melanchthonem*: cujus fragmentum deſcribit *Hoſpinianus* ſecunda parte Hiſtoriæ Sacramentariæ, pag. 115. in Dialogo Sententiarum ex Patribus, & in Sermone *De Dignitate Euchariſtiæ*. Se S. Auguſtini auctoritate hac in cauſa fretum falsò gloriatur. Obiit Baſileæ anno MDXXXI. ætatis anno 49. ſive ex ulcere ſuper os ſacrum erumpente, ut quidam tradunt, & inter alios *Simon Grynæus* in ejus Vita, ſive à fœmina, quam inceſtis polluerat nuptiis, & ex qua tres liberos reliquit, vel à dæmone ſuffocatus, aut alio quocunque modo exanimis in lecto repertus, ut alii ſcripſerunt.

IV. PHILIPPUS MELANCTHON, Germanus, Bretæ inferioris Palatinatus oppido natus, qui *Melanchthon* Græcè voluit appellari, cùm proprio nomine & patrio idiomate *Schwartzerd* diceretur, viginti quatuor circiter annorum juvenis, humaniorum literarum elegantiâ ſuperbus, anno circiter MDXXI. *Luthero* nomen dedit, merendique apud ipſum initium fecit, ſcribendo petulantiſſimam & injuriis ſcatentem pro ejus doctrina Apologiam adverſùs Theologos Pariſienſes. Pleraque *Lutheri* dogmata mollivit, præſertim immanem illum contra libertatem arbitrii errorem: imò hac in controverſia diſceſſit tandem à ſententia *Lutheri*, quam in *Locis Communibus* Vvittembergæ anno MDXX. editis ſecutus fuerat, necnon in Annotationibus in Epiſtolam ad Romanos. Liberum (inquam) arbitrium agnovit & profeſſus eſt in iiſdem locis anno MDXXVI, Argentorati, MDXXVIII. & MDXLIII. Vvittembergæ, MDXLVI. Lipſiæ, denique MDLV. Vvittembergæ excuſis. Negátque Deum eſſe cauſam peccati, velle peccatum, & impellere voluntatem ad peccandum, aut approbare peccatum.

Melanchthon Auguſtanæ Confeſſionis Auctor.

Auguſtanæ Confeſſionis anno MDXXX. editæ Auctor fuit, unde illius Sectatores *Confeſſioniſtæ* nuncupati ſunt, & ob emollita *Lutheri* duriora quædam dogmata, *Molles Lutherani*: ob Ritus plerosque Eccleſiaſticos admiſſos, & Conſtitutiones legitimas Conciliorum & Eccleſiæ ita receptas & approbatas, ut liberum eſſet cuique iis uti, vel non uti, abſque ſalutis diſcrimine, dicti ſunt *Adiaphoriſtæ*, ſive *Indifferentes*. In tradendis Dogmatibus, præſertim de Cœna Domini, & (ut quidam aiunt) de Juſtificatione, varius fuit & anceps.

Melanchthon in dogmate de Euchariſtia tradendo varius & anceps.

In Confeſſionis Auguſtanæ Articulo X. Editionis Vvittembergenſis, doctrina de Euchariſtia his verbis exprimitur: *De Cœna Domini ſic docetur, quòd verum Corpus & Sanguis Chriſti verè ſub ſpecie panis & vini adſint in Cœna Domini, & in ea diſtribuantur & ſumantur: Quare & contraria doctrina rejicitur.* Quæ verba nihil niſi Catholicum ſonant: At in Editione Latina Vvittembergenſi ejuſdem anni MDXXX. his verbis conceptus eſt idem Articulus: *De Cœna Domini docent: quòd corpus & Sanguis Chriſti verè adſint, & diſtribuantur veſcentibus in Cœna Domini, & improbant ſecus docentes.* In ejuſdem verò Confeſſionis Apologia, quam anno MDXXXI. edidit contra Scripta Catholicorum Doctorum ipſam confutantia, de Articulo X. ſic habet: *Decimus Articulus approbatus eſt, in quo confitemur, nos ſentire, quòd in Cœna Domini verè & ſubſtantialiter adſint Corpus & ſanguis Chriſti, & verè exhibeantur cum illis rebus, quæ videntur pane & vino, his qui Sacramentum accipiunt. Hanc ſententiam conſtanter defenderunt noſtri Concionatores. Et comperimus non tantùm Romanam Eccleſiam affirmare corporalem præſentiam Chriſti, ſed idem & nunc ſentire, & olim ſenſiſſe Græcam Eccleſiam, ut teſtatur Canon Miſſæ apud Græcos.*

SS. Patrum Teſtimonia de Cœna Domini collegit *Philippus Melanchthon* anno MDXXX. quibus præmiſit Epiſtolam ad *Fridericum Myconium* in hæc verba: *Mitto tibi locos veterum Scriptorum de Cœna Domini: qui teſtantur illos idem ſenſiſſe quod nos ſentimus: videlicet Corpus & Sanguinem Domini verè adeſſe in Cœna Dominica. Quamquam autem non pendeat fides ab humana auctoritate, ſed à verbo Dei: tamen cùm Scriptura imbecilles à fortioribus confirmari velit, juvat habere Eccleſiæ teſtimonium in omni genere tentationum. Ut enim vivos libenter conſulimus, quos judicamus uſum aliquem habere ſpiritualium rerum. Ita & Veteres quorum Scripta probantur, cenſeo conſulendos eſſe. Sunt & alia cauſa cur Veterum teſtimonia non contemnam. Exiſtimo enim hoc communiter ſenſiſſe Eccleſiam, quod iſti ſcripſerunt. Neque verò tutum eſt à communi ſententia veteris Eccleſiæ diſcedere.* Et in Epilogo hujus Libelli: *Clara*, inquit, *& aperta ſunt teſtimonia Hilarii & Cyrilli, quæ affirmant Corpus Chriſti adeſſe in Cœna. Neque ego ullam ſatis firmam rationem invenio, cur ab hac ſententia diſcedamus. Fieri poteſt ut alia ſententia blandiatur otioſo ani-*

mo quæ eſt magis conſentanea humano judicio, præſertim ſic inſtructa & ornata argumentis eruditè cogitatis. Sed quid fiet in tentatione, cùm diſputabit conſcientia, quam habueris cauſam diſſentiendi à recepta ſententia in Eccleſia? Tunc iſta verba, Hoc eſt Corpus meum, *fulmina erunt. Quid his oppones mens perterrefacta? Quibus Scripturis, qua voce Dei muniet ſe, ac ſibi perſuadebit neceſſariò fuiſſe hic interpretandam metaphoram?*.. *Ego itaque ſequor veteris Eccleſiæ ſententiam, quæ affirmat adeſſe Corpus Chriſti in Cœna: ac judico hanc habere Scripturæ teſtimonium. Non enim invenio firmam rationem, cur nomine Corporis in verbis Cœnæ oporteat tantùm abſentis corporis ſignum intelligi. Quanquam enim ſermo in Sacris Literis plenus ſit figurarum omnis generis, tamen plurimùm inter narrationes rerum geſtarum intereſt, & inter ordinationes divinas ſeu dogmata de natura ſeu voluntate Dei. In narrationibus exponuntur res inter homines geſtæ, ubi ſeries factorum ſubjecta ſenſui, cogit nos abſurdè dicta figuratè interpretari. Si in præceptis ſeu dogmatibus, quæ de natura & voluntate Dei loquuntur, idem conemur facere; quid conſecuturum ſit, facilè poſſunt homines eruditi exiſtimare. Hic cùm abſurditas impingit in alios clariores Scripturæ locos, ſeu Fidei Articulos, corrigenda eſt beneficio figurarum: ſed ſi tantùm in rationem impingat, non in Scripturas, convenit præferre verbum Dei judicio rationis. Neceſſe eſt enim certam eſſe ſententiam illorum locorum, unde Dogmata ſeu Articuli ſumuntur.* Profert exemplum *Abrahæ*, cui mandatum eſt ut circumcideret præputium, quod etſi Gentes irriderent, *non tamen licuit illi, cùm inſtitueretur Ritus, aliud ſuſpicari, quàm quod verba ſonant. Homo aſtutus poterat diſputare, rem tam ridiculam nullo modo præcipi à Deo: ſed ſignificari, libidines eſſe coercendas ac frænandas.*

Anno MDXXXVI. in Formula Concordiæ initæ inter Lutheranos, & ſuperioris Germaniæ Proteſtantes, procurante *Bucero*, approbavit *Melancthon*, quòd profitebantur: *Nullam fieri localem incluſionem* Corporis *Chriſti in Pane: aut durabilem aliquam conjunctionem extra uſum Sacramenti: tamen concedunt Sacramentali unione panem eſſe Corpus Chriſti, hoc eſt, ſentiunt, porrecto pane, ſimul adeſſe & verè exhiberi Corpus Chriſti.*

Anno MDXXXIX. Auguſtana Confeſſio à *Philippo Melancthone* recognita, emendata, aucta & locupletata eſt. Ex Articulo X. verba illa expunxit, *adſint & diſtribuantur*, & pro illis unum, *exhibeantur*, ſubſtituit. Hæc etiam verba delevit: *Et improbant ſecus docentes.* Atque illum Articulum his verbis expreſſit: *De Cœna Domini docent, quòd cum pane & vino verè exhibeantur Corpus & Sanguis Chriſti veſcentibus in Cœna Domini.*

In Confeſſione doctrinæ Saxonicarum Eccleſiarum, ſcriptâ anno MDXLI. ut Synodo Tridentinæ exhiberetur, veram & ſubſtantialem Chriſti præſentiam in uſu tantùm agnoſcit. *Docentur etiam homines* (inquit) *Sacramenta eſſe actiones divinitus inſtitutas, & extra uſum inſtitutum res ipſas non habere rationem Sacramenti, ſed in uſu inſtituto in hac Communione verè & ſubſtantialiter adeſſe Chriſtum, & verè exhiberi ſumentibus Corpus & Sanguinem Chriſti.* Idem aſſerit in Epiſtola ad *Vitum Theodorum*, die XXV. Octobris anno MDXLIII. data. Quam ob cauſam inter *Lutherum* & *Melancthonem* ortum diſſidium eſt, cujus meminit *Camerarius* in *Melancthonis* Vita. Idem aſſerit *Melancthon* in Reſponſione contra Clerum Colonienſem, & in Judicio de controverſia excitata Heildebergæ in negotio Cœnæ Dominicæ inter *Heshuſium* & *Klebitium*.

In Articulo de Miſſa, non minùs *Lutheri* doctrinam emollivit *Melancthon*, ut conſtat ex Auguſtanæ Confeſſionis lectione. *Falsò*, inquit, *accuſantur Eccleſiæ noſtræ, quòd Miſſam aboleant. Retinetur enim Miſſa apud nos, & ſummâ reverentiâ celebratur; ſervantur & uſitatæ ceremoniæ ferè omnes, præter quàm quòd Latinis cantionibus admiſcentur alicubi Germanicæ, quæ additæ ſunt ad docendum populum.* Et infra: *Poſtquam igitur Miſſa apud nos habet exemplum Eccleſiæ ex Scriptura & Patribus, confidimus improbari eam non poſſe; maximè cùm publica ceremoniæ, magna ex parte ſimiles uſitatis ſerventur, tantùm numerus Miſſarum eſt diſſimilis.*

Melancthonis variatio in justificationis dogmate.

Quod ſpectat Dogma Juſtificationis, non minùs in eo varius fuit *Melancthon*, quàm in illo de Euchariſtia; ſi audiatur *Oſiander* ejus æmulus de Auguſtana Confeſſione agens. Viginti namque dicit eſſe diverſas opiniones de hoc uno Dogmate; ac *Philippi Melancthonis*, Diſcipulorùmque ejus, quatuordecim enumerat in eo Libello, quem *contra Nycticoracem quemdam* ſcripſit. Nam ſimul ut (inquit) locum aliquem in Scripturis viderunt, in quo juſtitiæ mentio fieret, ſtatim novam ex eo juſtificationem ſunt fabricati. Verbi gratia, legit aliquis, *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam*: Jam ex hoc uno loco duo colligit juſtificationis genera, unam ex verbo *credidit*, ut diceret fidem eſſe noſtram juſtitiam; alteram ex verbo reputatum eſt, ut diceret Deum juſtitiam ſuam nobis imputare; nos pro juſtis habere, etiamſi non ſimus; atque hanc eſſe juſtitiam noſtram. Legit alius, *Juſtificati ſumus per Sanguinem ejus*: ſtatim ex eo collegit, quòd pretioſus Chriſti Sanguis ſit juſtitia noſtra. Legit alius: *Sicut per unius inobedientiam peccatores conſtituti ſunt multi; ita per unius obedientiam juſti conſtituentur multi*: mox docuit, Obedientia Chriſti eſt juſtitia noſtra. Legit alius: *Reſurrexit propter juſtificationem noſtram*: Reſurrectio, inquit, Chriſti eſt juſtitia noſtra. Legit alius: *Spiritus Sanctus arguet mundum de juſtitia, quia vado ad Patrem*: affirmavit illico, quòd Chriſti tranſitus ad Patrem eſt juſtitia noſtra. Legit alius, quòd efficimur juſti abſque meritis, ex gratia Dei; non dubitavit affirmare quòd gratia & miſericordia Dei ſit juſtitia noſtra. Legit alius: *Ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem præcedentium delictorum*: è veſtigio docuit remiſſionem peccatorum eſſe juſtitiam noſtram. Legit alius: *Livore ejus ſanati ſumus*: aſſeruit illico quòd vulnera Chriſti ſunt juſtitia noſtra. Jam igitur enumeraſſe ſe ſcribit novem genera juſtificationum è Scripturis collecta, malè inter ſe cohærentia, neque tamen omnia ſe adhuc recenſuiſſe. Enumerat deinceps quæ è ſuo quiſque capite confinxit. Aliqui, inquit, dicunt, quòd juſtitia ſit opus Dei, quod ipſe in Chriſto operatur: Alii, quòd nos Deus ad æternam vitam recipit: Alii, quòd meritum Chriſti: Alii, de media quadam juſtitia loquuntur, quam tamen explicare nequeunt. Alii docent, quòd eſſentialis juſtitia Dei creat in nobis aliam novam juſtitiam. Sic *Oſiander* quatuordecim opiniones de juſtificatione recenſet; & quam ipſe profert eſt quintadecima. Juxta numerum autem, cujus meminit in Confutatione Scripti, quod contra ſe *Philippus* ediderat, erunt omnes viginti & una. Ita refert Cardinalis *Hoſius* Libro *De Hæreſibus noſtri temporis*. Illi *tamen* opinioni præſertim inſiſtere videtur *Melancthon*, quæ homines *fide ſpeciali* juſtificari aſſerit, cùm credunt ſe in gratiam recipi, *& peccata remitti propter Chriſtum*, nec bona opera ad juſtificationem concurrere, quamvis *fides* juſtificans *debeat bonos fructus parere, & bona opera à Deo mandata facere oporteat*, ut habet Auguſtana Confeſſio. *Hæc igitur fides ſpecialis* (inquit ejuſdem Confeſſionis Apologia) *quâ credit unuſquiſque ſibi remitti peccata propter Chriſtum, & Deum placatum & propitium eſſe propter Chriſtum, conſequitur remiſſionem*

ſolo æmulationis & negotii Catholicis faceſſendi animo. Sic enim loquitur: *Dabo operam ut negotium ſcribendi habeant copioſum. Præcurram enim, ut dum glorioſiſſimi victores de una aliqua mea hæreſi (ut eis videtur) triumphant, ego interim novam moliar. Itaque dum illi murmurant à me laudari utriuſque ſpeciei Communionem; ego procedam, & jam conabor oſtendere, omnes eſſe impios, qui utriuſque ſpeciei Communionem Laicis denegant; ſub altera ſpecie non eſſe integrum & legitimum Sacramentum. Et contra Chriſti Inſtitutionem agere, qui utriuſque ſpeciei Sacramentum liberum non permittunt.* Alios errores in eo Libro adſtruit, ſcilicet,

87. *Non eſſe ſeptem Sacramenta, & tantùm tria pro tempore ponenda, Baptiſmum, Pœnitentiam, Panem; & hæc omnia per Romanam Curiam in miſerabilem captivitatem ducta. Quamquam, ſi uſu Scripturæ loqui velit, nonniſi unum Sacramentum ſit, & tria ſigna Sacramentalia.*

88. *In Altari verum panem, verúmque vinum abſque hæreſi credi poſſe; Tranſſubſtantiationem nullâ Scripturâ, nulla ratione niti. Eccleſiam ultra mille ducentos annos rectè crediſiſſe, nec uſquam de iſta Tranſſubſtantiatione (portentoſo ſcilicet vocabulo & ſomnio) meminiſſe Sanctos Patres, donec cœpit Ariſtotelis ſimulata Philoſophia in Eccleſia graſſari.*

89. *Impiiſſimum eſſe illum abuſum quo factum eſt, ut fere nihil ſit hodie in Eccleſia receptius ac magis perſuaſum, quàm Miſſam eſſe opus bonum, & Sacrificium. Evangelium non ſinere Miſſam eſſe Sacrificium. Manifeſtum & impium errorem eſſe, Miſſam pro peccatis, pro ſatisfactionibus, pro defunctis, aut quibuſcumque neceſſitatibus ſuis vel aliorum offerre, ſeu applicare.*

90. *Miſſam, ſecundùm ſubſtantiam ſuam nihil aliud eſſe, quàm verba Chriſti,* Accipite & manducate, *&c. ſeu Chriſti promiſſionem.*

91. *Ad Miſſam dignè habendam aliud non requiri quàm fidem, quæ huic promiſſioni fideliter nitatur.*

92. *Periculoſum errorem eſſe, quo Pœnitentia ſecunda poſt naufragium tabula creditur & dicitur; pernicioſum* (inquam) *errorem eſſe, putare per peccatum excidiſſe vim Baptiſmi. Baptiſmum eſſe Pœnitentiam. Promiſſionem divinam, quæ dicit:* Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit, *ſic obſervandam, ut prorſus non dubitemus nos eſſe ſalvos, poſtquam ſumus baptizati: Nam niſi hæc adſit aut paretur fides, nihil prodeſſe Baptiſmum, imò obeſſe, non ſolùm tum cùm ſuſcipitur, ſed toto poſt tempore vitæ.*

93. Impiè aſſeri, *Quod Sacramenta ſigna ſint efficacia gratiæ; niſi hoc modo efficacia dicantur, quòd ſi adſit fides indubitata, certiſſimè & efficaciſſimè gratiam conferant.*

94. *Nunquam irritum fieri Baptiſmum, donec Baptizatus deſperans, redire ad ſalutem noluerit. Baptizatum, etiam volentem, non poſſe perdere ſalutem ſuam quantiſcumque peccatis, niſi nolit credere.*

95. *Neque Papam, neque Epiſcopum, neque ullum hominum, habere jus unius ſyllabæ conſtituendæ ſuper Chriſtianum hominem, niſi id fiat ejuſdem conſenſu: quicquid aliter fit, tyrannico ſpiritu fieri.* Eccleſiæ Legibus *veram Eccleſiæ libertatem non modò captivari, ſed peſſumdari penitus. Chriſtianis nihil ullo jure poſſe imponi Legum, ſive ab homine, ſive ab Angelis, niſi quantùm volunt. Nullam Rempublicam Legibus fœliciter adminiſtrari, Orationes, jejunia, devotiones, & quæcumque tandem Papa in univerſis ſuis Decretis, tam multis quàm iniquis ſtatuit, & exigit, prorſus nullo jure ſtatuere aut exigere, peccaréque in Eccleſiæ libertatem.*

96. *Vota prorſus omnia tollenda atque vitanda, ſive ſint Religionum, ſive peregrinationum ſive quorumcumque operum, & manendum in libertate Baptiſmi.*

97. *Deus ulturus ingratitudinem & ſuperbiam votariorum, facit ut vota ſua non ſervent, aut cum ingenti labore ſervent.* Vota tamen privatim facta penitus non damnat, ſed commendari publicam rationem vivendi in votis, *pernicioſum eſſe Eccleſiæ* aſſerit.

98. *Votum eſt Lex quædam ceremonialis, & humana traditio, ſeu præſumptio, à qua Eccleſia per Baptiſmum liberata eſt.*

99. *Chriſtianus nulli legi addictus eſt, niſi divina.*

100. *Vota nullum habent in Scripturis teſtimonium & exemplum; Fideique & Baptiſmo detrahunt.*

102. *Opera quantumlibet ſacra & ardua Religioſorum & Sacerdotum in oculis Dei prorſus nihil diſtant ab operibus ruſtici in agro laborantis, aut mulieris in domo ſua curantis.*

102. *Si votum diſpenſari poteſt, quilibet frater cum proximo, & ipſe ſecum diſpenſare poteſt. Sin diſpenſare proximus non poteſt, nullo jure Papa poteſt.*

103. *Matrimonium non dirimitur, ſi conjugum alter altero invito Monaſterium ingrediatur, nondum conſummato Matrimonio.*

104. *Neceſſe non eſſe occulta peccata confiteri Prælato aut Sacerdoti, ſed ſufficere ut frater fratri confiteatur.*

105. *Eum eſſe à peccatis ſuis occultis abſolutum, quiſquis ſive ſponte confeſſus, ſive correptus, veniam petierit & emendaverit coram quovis privatim fratre.*

306. *Omnibus & ſingulis Chriſtianis dictum eſſe,* Quodcumque ligaveritis ſuper terram, ligatum « erit & in Cœlis, & quodcumque ſolveritis ſuper « terram, erit ſolutum & in Cœlis. «

107. *Pontifices & Epiſcopos non habere jus reſervandi ſibi caſus.*

108. *Circumſtantias peccatorum, cum matribus, filiabus, ſororibus, affinibus, locorum, temporum, dierum, perſonarum, eſſe penitus contemnendas. Apud Chriſtianos quippe unam eſſe circumſtantiam, quæ eſt peccaſſe in fratrem.*

109. *Veram ſatisfactionem eſſe innovationem vitæ.*

110. *Nullam eſſe cauſam ut Confirmatio inter Sacramenta divinitus inſtituta numeretur: Satis eſſe pro Ritu quodam Eccleſiaſtico ſeu ceremonia Sacramentali ipſam habere.*

111. *Matrimonium Novæ Legis Sacramentum non eſſe.*

112. *Nullum eſſe impedimentum Matrimonii, quod non eſt in Scriptura expreſſum. Contracta contra Leges Eccleſiæ Matrimonia dirimi non poſſe. Impedimenta ſpiritualis affinitatis, diſparitatis cultûs, criminis, Ordinis, meras eſſe nugas & hominum commenta.*

113. *Inter Sacerdotem & uxorem, verum eſſe & inſeparabile Matrimonium, mandatis divinis probatum.*

114. *Urgente amore juventutis, & quavis alia neceſſitate propter quam diſpenſat Papa, diſpenſare etiam poſſe quemlibet fratrem cum fratre, aut ipſum cum ſeipſo.*

115. *Conjuges, facto divortio, ad cœlibatum non cogendos.*

116. *Sacramentum Ordinis Eccleſiam Chriſti ignorare, inventúmque eſſe ab Eccleſia Papæ.*

117. *Concilium Conſtantienſe omnium impiiſſimè erraſſe. In noviſſimis trecentis annis multa perperam determinata eſſe, quale eſt, Eſſentiam divinam nec generare, nec generari, & Animam eſſe formam ſubſtantialem corporis humani.*

118. *Characterem indelebilem, qui Ordinatis imprimatur, figmentum eſſe.*

119. *Chriſtianos omnes eſſe æqualiter Sacerdotes, hoc eſt, eamdem in verbo & Sacramento quodcumque habere poteſtatem. Sacramentum Ordinis nihil aliud eſſe, quàm Ritum quemdam eligendi Concionatoris in Eccleſia,*

Eccleſia : & eum , qui non prædicat verbum , nequaquam eſſe Sacerdosem. Quare eos , qui tantùm ad Horas Canonicas legendas , & Miſſas offerendas ordinantur , eſſe quidem Papiſticos , ſed non Chriſtianos Sacerdoses.

120. *Ordinare Sacerdotes , & Eccleſias & Campanas conſecrare , pueros confirmare , poſſe Diaconum vel quemlibet Laïcum.*

121. *Unctionem-Extremam Sacramentum non eſſe.*

122. *Epiſtolam in qua ſcripsum eſt ,* Infirmatur quis in vobis , inducat Preſbyteros , *&c. probabiliter aſſeri non eſſe Apoſtoli Jacobi , nec Apoſtolico ſpiritu dignam.*

123. *Duo tantùm eſſe in Eccleſia Sacramenta , Baptiſmum & Panem.*

124. *Pœnitentiæ Sacramentum , quod antea his duobus accenſuit , ſigno viſibili & divinitus inſtituto carere ; & aliud non eſſe quàm viam & reditum ad Baptiſmum.*

Librum de Captivitate Babylonica his verbis concludit : *Audio paratas eſſe denuò in me Bullas , & diras Papiſticas , quibus ad revocationem urgear , aut hæreticus declarer. Quæ ſi vera ſunt , hunc Libellum volo partem eſſe revocationis meæ futuræ , ne ſuam tyrannidem fruſtra inflatam querantur. Reliquam partem prope diem editurus ſum talem , Chriſto propitio , qualem hactenus non viderit nec audierit Romana Sedes , obedientiam meam abundè teſtaturus.* Denique Carmen hoc Sacrum adjecit :

Hoſtis Herodes impie ,
Chriſtum venire quid times ?
Non arripit mortalia ,
Qui Regna dat cœleſtia.

Innuens Romanum Pontificem *Herodi* ſimilem , propter terrenum Imperium perſequi Hæreticos , immo Evangelium Chriſti. Partem porro , de qua minas intentabat , reliquam edidit poſtea contra *Ambroſium Catharinum* , eámque inſcripſit , *De Viſione Danielis :* In qua duodecim facies Romani Pontificis ita appinxit , ut per eas omnem Dei in Eccleſia cultum in ludibrium verteret.

XIV. Anno MDXXI. *Lutherus* pleróſque Libros tum Latinâ , tum Theutonicâ linguâ edidit , ut eruditionis , pietatíſque laudem , & apud alios Principes aucuparetur ; ſcilicet *Expoſitionem decem Præceptorum : De Libertate Chriſtiana : Teſſaradecadem Conſolatoriam : Explanationem Orationis Dominicæ : Commentarium in Epiſtolam Pauli ad Galatas : Enarrationes Epiſtolarum & Evangeliorum per Dominicas Adventus : Operationes in XX. Pſalmos : Expoſitionem VII. Pſalmorum Pœnitentialium : Expoſitionem Cantici ,* Magnificat : *De bonis operibus* , ad Ducem Saxoniæ. Eodem anno poſt Vvormatienſia Comitia , eorum Acta conſcripſit , fide parum integrâ , falſa veris admiſcens , in ſuíque gloriam omnia referens. *(Tom. 11. Fol. 163. verſo.)* In Comitiis Vvormatienſibus audacter propugnavit , *Concilia erraſſe , potiſſimùm Conſtantienſe , quod verbum Dei damnavit in hoc Articulo Joannis Hus : Eccleſia Chriſti eſt Univerſitas Prædeſtinatorum.* Eodem anno Librum edidit *De Confeſſione Secreta* , Theutonicè. Item , Librum contra *Jacobum Latomum* , Theologum Lovanienſem , qui inſcribitur , *Rationis Latomianæ pro incendiariis Lovanienſis Scholæ Sophiſtis redditæ , confutatio.* In quo impiiſſimus Hæreſiarcha Papam vocat *Antichriſtum* , Univerſitates *Synagogas Satanæ* , Theologos *Sophiſtas* , *Porcos* , *Aſinos.* Confeſſionem nihil aliud eſſe propugnat , quàm *Tyrannicam exactionem Pontificum , nullis radicibus Scripturæ nixam.* Hunc præſertim errorem à *Latomo* nervosè impugnatum tuetur : *Omne opus bonum eſt peccatum.* Concupiſcentiam poſt Baptiſmum ſuperſtitem *verè peccatum eſſe propugnat* , non quidem *regnans* , ſed *regnatum , captum , judicatum , infirmatum. Theologiam Scholaſticam nihil aliud eſſe* ait , *quàm ignorantiam veritatis , & ſcandalum juxta Scripturas poſitum.* Author eſt adoleſcenti ut vitet Philoſophiam & Theologiam Scholaſticam *ut mortem animæ ſuæ.* De *Thoma Aquinate* ſe dubitare profitetur , *an damnatus vel beatus ſit , citiùs Bonaventuram crediturus Beatum. Thomas* (inquit) *multa hæretica ſcripſit , & Autor eſt regnantis Ariſtotelis , vaſtatoris piæ doctrinæ.*

Lutheri Liber contra Latomum.

XV. Eodem anno edidit Librum , *De abroganda Miſſa privata* , ad Fratres ſuos Auguſtinianos Cœnobii Vvittembergenſis : in cujus Præfatione illos in audacia ſua confirmat , qui primi omnium Miſſas abrogaverant , ſuóque exemplo omnes conſcientiæ ſtimulos retundere docet. *Quot* (inquit) *Medicamentis , quàm robuſtâ reſinâ Galaad , quàm potentibus & evidentibus Scripturis meam ipſius conſcientiam vix dum ſtabilivi , ut auderem unus contradicere Papæ , & credere eum eſſe Antichriſtum , Epiſcopos eſſe ejus Apoſtolos , Academias eſſe ejus Lupanaria ? Quoties mihi palpitavit tremulum cor , reprehendens objecit eorum fortiſſimum & unicum argumentum : Tu ſolus ſapis ? Totne errant univerſi ? Tanta ſecula ignoraverunt ? Quid ſi tu erres , & tot tecum in errorem trahas damnandos æternaliter ? Et tandem confirmavit me verbis ſuis Chriſtus , ut jam nec tremat , nec palpet , ſed inſultet cor meum his Papiſticis argumentis , non aliter atque tutiſſimum littus minaces & tumidas procellas ridet.* Hunc Librum ſcripſit in *Alſtat* oppido munitiſſimo Turingiæ , quod *Patmum* ſuam appellat.

Lutheri Liber De Miſſa privata abroganda.

XVI. Ibidem , eodémque anno in publicum emiſit Librum *De Votis Monaſticis* , ad Parentem ſuum. Fatetur *Divinitus inſtitutum Jus reddendi Voti* ; nec ſe in quæſtionem vocare , an reddendum ſit *Votum* , ſed impia tantùm & Deo diſplicentia Vota ſe impugnare. Tum probandum ſibi ſumit , Vota Monaſtica non niti verbo Dei , imò illi adverſari ; Fidei , libertati Evangelicæ , præceptis Dei , charitati , rationi repugnare. Ait *S. Hieronymum* de Virginitate contra *Jovinianum* ſcribentem , hoc argumentum pro dignitate non tractaſſe , raptum *impetu & fervore humano , & nimio ſtudio obſequendi amicis , & ſuæ imprimis Euſtochio : magis premere Jovinianum auctoritate , quàm ſolida eruditione. Id quod probat parum conſideratus ardor corradendi undique teſtimonia Scripturarum congrua & incongrua , magno ludibrio futurus , ſi paris auctoritatis Antagoniſtam ſortitus fuiſſet.* Sanctorum exemplis , qui Monaſticos Ordines condiderunt , & in iis Vota emiſerunt , & ſervarunt , cùm premeretur , illos excuſatos ſe velle profitetur. *Non diſputo* (inquit) *ut Sancti vixerint ſub Inſtituto iſto , ſed de ipſo Inſtituto. Non ut tres pueri in fornace Babylonis vixerint , ſed an paſſim omnibus liceat in eamdem fornacem ruere , aut auream Regis ſtatuam adorare ? Non diſputo an Paulus cælebs vixerit , ſed an exemplum ſuum ſit in jus & formam doctrinæ trahendum. Idem Paulus totam Legem Moſis ſervabat , & tamen nolebat doceri & audiri eam ad ſervandum. Ita Bernardus ſub Voto ſine Voto , ceu Apoſtolus ſub Lege ſine Lege agebat ; ſed non ideo Votum aut Lex in doctrinam & formam vitæ redigi , ſed aboleri debet . . . . Bernardus , & alii , qui pia opinione voverunt , & vixerunt in votis ; comparandi ſunt ducentis illis viris , qui cum Abſalom iverunt de Jeruſalem in Hebrom , moliente ſeditionem adverſùs Regnum Patris ſui David. Nihil enim ſciebant de cauſa Abſalom , & ſimplici corde ibant , quos certum eſt re cognitâ reſipuiſſe. At ſi in media re intercepti fuiſſent , poterant accuſari læſæ Majeſtatis rei , ſi opus eorum & viam ſpectes , ſed ſecundum animum judicati abſolverentur.* Docet , *Votum caſtitatis , & totius Monaſticæ , ſi pium eſt , debere neceſſariò ſecum involvere libertatem rurſus omittendi , & in hanc fermè ſententiam interpretari : Voveo tibi obedientiam , caſti-*

Lutherus Vota Monaſtica impugnat.

tatem, paupertatem ſervandam cum tota Regula S. Auguſtini, uſque ad mortem, liberè, hoc eſt, ut mutare poſſim, quando viſum fuerit.

XVII. Eodem anno, cùm Sacra Facultas Pariſienſis doctrinali judicio *Lutheri* Propoſitiones damnaſſet, *Philippus Melanchthon* præcipuus Lutheranæ doctrinæ defenſor, *Apologiam pro Luthero* edidit *adversùs furioſum Pariſienſium Theologaſtrorum Decretum*, inſcriptam; in qua de hujuſmodi Cenſura, & de Schola celeberrima ſic loquitur: *Liber eſt, qualem Lutetiæ ſcribi poſſe, nemo facilè crederet, ſiquidem ita vulgò perſuaſum eſt, in ea Schola, velut in arce quadam, regnare Chriſtianas Literas. Neque negari poteſt, inde prodiiſſe olim graviſſimos homines, adeóque proximo ſeculo Gerſonem illum, plenum (ut apparet) Chriſtiani Spiritûs.* Addit ibi *pro Theologis Sophiſtas, pro Chriſtianis Doctoribus calumniatores regnare.* Non tunc primùm peccare Lutetiam, cùm ibi profana illa *Scholaſtica* nata ſit, *quâ admiſſâ nihil ſalvi reliquum eſt Eccleſiæ, Evangelium obſcuratum eſt, fides extincta, recepta operum doctrina.* Apologiam *Philippi* in Theutonicam linguam transfudit *Lutherus*. Judiciúmque ſuum interpoſuit, in quo Scholam Pariſienſem *omnium hæreſum ſentinam, Papæ veri Antichriſti maximum fornicationis cubiculum* appellat, qui à tribus annis Auguſtæ coram Cardinali *Cajetano*, imò à duobus annis Lipſiæ coram Deputatis Ducis *Georgii*, judiciũ expetierat *Pariſienſis Studiorum Parentis, & ab antiquo ſemper Chriſtianiſſimæ, ac in Theologia florentiſſimæ Univerſitatis*: ut ipſemet in Actis Auguſtanis teſtatur. Eodem tempore prodiit ridiculus contra Theologos Pariſienſes Libellus ab Anonymo Factionis Lutheranæ editus, ſub hoc titulo: *Determinatio Almæ Facultatis Theologiæ Pariſienſis ſuper Apologiam Philippi Melanchthonis.*

Melanchthonis Apologia pro Luthero contra Pariſienſes Theologos.

Hanc Apologiam in Theutonicam linguam vertit Lutherus.

Sacræ Facultatis Pariſienſis judicium expetierat antea Lutherus.

XVIII. Anno MDXXII. *Lutherus* à Pathmo ſua reverſus Vvitrembergam, etſi propter abrogatam Miſſam Fratres ſuos ante collaudaſſet, facinus illud publicè pro Concione Dominica prima Quadrageſimæ improbavit, quòd abſque mandato ſuo factum eſſet. Coarguit etiam *Carloſtadii* audaciam, qui ſacras Imagines privatâ auctoritate ſuſtulerat, quamvis ipſe earum cultum improbaret, non tamen Imaginis Crucifixi, ad cujus pedes flexis genibus repræſentatur, manibúſque junctis, rogantis habitu, cum *Frederico* Saxoniæ Duce, in limine Operum ſuorum Editionis Vvittembergenſis anni MDLXII. Ad eundem annum MDXXII. pertinet Liber *Lutheri* contra Bullam *Leonis X.* in Cœna Domini publicatam, in qua cum cæteris Hæreticis *Lutherus* ipſe, & ejus Sectatores diris devovebantur. Item, Liber *Adversùs falsò nominatum Ordinem Epiſcoporum* inſcriptus, in quo Presbyteros Epiſcopis pares facit, multiſque conviciis, calumniis, blaſphemiis, exécrationibus, adversùs Ordinem Sacratiſſimum, totámque Eccleſiæ Hierarchiam debacchatur. Libro peſtilentiſſimo Bullam Reformationis interſeruit, ſeditiones ſpirantem, cujus hæc ſunt verba: *Omnes quicumque eò rem, honorem, ſanguinem, vitam impendunt, ut hi Epiſcopatus pompatici & aulici, tam remoti & alieni ab omni functione Apoſtolica, præſertim miniſterio verbi, totúmque hoc Satanicum Regnum evertatur & extinguatur; aut ſi reipſa extinguere eis non licet, contra clamant, damnant, & tanquam abominationem vitant, hi ſunt filii Dei, & veri Chriſtiani, pugnantes, & decertantem fidem Evangelii adjuvantes contra portas Inferi. Contra qui Regno Epiſcoporum tàm impio, tam tyrannico, & ſatanico favent, obediunt, ac ſubditi ſunt, hi Satanæ Miniſtri ſunt, contra verbum, leges, & ſanctiones Dei hoſtiliter pugnantes.*

Lutheri Liber contra Epiſcoporum Ordinem.

XIX. Eodem anno Librum edidit contra *Henricum VIII.* Angliæ Regem, qui Captivitati Babylonicæ ipſius Lutheri *Aſſertionem Septem Sacramentorum* oppoſuerat, è faſtigio Regali in arenam literariam pro fidei defenſione deſcendens; ac propterea *Defenſoris Fidei* illuſtre nomen conſecutus. In Præfatione ad Comitem *Sebaſtianum Schlick* Bohemos & *Joannem Hus* vindicat. *Juſtiſſimâ causâ* (inquit) *Bohemi homicidas iſtos & Antichriſtos Papiſtas deſeruerunt, poſtquam innocentem virum Joannem Hus ipſi ſepties Hæretici exuſſerunt, & utramque ſpeciem à Chriſto inſtitutam ſacrilegè damnaverunt:* Ita ſecum ipſo *Lutherus* pugnat, qui in Diſputatione Lipſica *Eckio* ipſi Bohemicæ factionis labem inurenti reſponderat: *Nunquam mihi placuit, nec in æternum placebit quodcumque Schiſma. Iniquè faciunt Bohemi, quòd ſe auctoritate propriâ ſeparant à noſtra unitate, etiamſi jus divinum pro eis ſtaret: cùm ſupremum jus divinum ſit charitas & unitas Spiritûs.* Omni contumeliarum, probrorum, conviciorúmque genere Majeſtatem Regiam laceſſit ac proſcindit. *Neſcius* (inquit) *an ipſa mania ſic inſanire poſſit, aut ipſa ſtoliditas tam ſtolida ſit, quàm eſt caput hoc Henrici noſtri: Fortè ut verum facias Proverbium: Aut Regem, aut fatuum naſci oportuit..... Cùm prudens & ſciens mendacia componat adversùs mei Regis Majeſtatem in cœlis, damnabilis putredo iſta & vermis, jus mihi erit pro meo Rege, & Majeſtatem Anglicam luto ſuo & ſtercore conſpergere, & Coronam iſtam blaſphemam in Chriſtum pedibus conculcare.* Hæc novi Evangelii præconem, hæc Reformationis autorem decent? Sic Paulus, ſic Chriſtus, Regibus inſultare docuit, ſic ſuperbè ſapere? Et ſua tamen Dogmata ſe de Cœlo habere gloriatur. *Certus ſum* (inquit) *Dogmata mea habere me de Cœlo, quæ etiam adversùs eum triumphavi, qui in ungue noviſſimo plus habet virtutis & aſtutiæ, quàm omnes Papæ, & Reges, & Doctores: Ut nihil agant, qui Bullas nominum & titulorum contra me jactant, & Libellos ſub Regiis inſcriptionibus venditant. Dogmata mea ſtabunt, & Papa cadet, invitis omnibus portis inferi, & poteſtatibus aëris, & terræ & maris. Ipſi me provocaverunt ad bellum, bellum igitur habebunt: Pacem oblatam contempſerunt, pacem igitur non habebunt. Deus viderit, uter primò feſſus defecerit, Papa an Lutherus. Sic placet in Chriſto in dies magis ac magis ſuperbire adversùs inſulſos iſtos & ineptos Baſiliſcos, quò magis ipſi furunt.* Quo ſpiritu *Lutherus* ageretur, & hæc verba oſtendunt in eodem Libro: *Hæc ſunt arma, quibus Hæretici vincuntur hodie, ignis & furor inſulſiſſimorum aſinorum, & Thomiſticorum porcorum. Sed pergant porci illi, & ſi audent, exurant me. Hìc ſum, & expectabo eos, cineribus ſolis poſt mortem etiam in mille maria projectis, proſequar & fatigabo hoc abominabile vulgus. Summâ, vivens Papatus hoſtis ero, exuſtus bis hoſtis ero. Facite, porci Thomiſtæ, quod poteſtis, Lutherum habebitis urſam in via, & leenam in ſemita, undique vobis occurret, & pacem habere non ſinet, donec ferreas veſtras cervices & æreas frontes contriverit.*

Lutheri Liber contra Henricum VIII. Angliæ Regem.

Secum ipſo Lutherus pugnat.

Lutheri convitia in Regem.

XX. Eodem anno MDXXII. prodiit Novi Teſtamenti fœdiſſimè interpolati in linguam Germanicam Lutherana Tranſlatio; in qua ſupra mille errores viri Catholicæ ac Romanæ Communionis eruditi notarunt, quos inter *Hieronymus Emſer* præcipuam laudem promeritus eſt, qui & propriam Verſionem cumprimis accuratam, & Latino Textui ab Eccleſia recepto & probato conſonam, velut antidotum contra *Lutheri* venena vulgavit. Ex novi Teſtamenti Canone audacter expunxit *Lutherus* Epiſtolam ad Hebræos, Epiſtolam *S. Jacobi*, Epiſtolam *S. Judæ*, & Apocalypſim *S. Joannis*. Ea Tranſlatio Lutheranæ Sectæ vires addidit, cùm nemo ex ea factione Novum Teſtamentum non legeret, ac memoriæ commendaret: quò factum eſt ut Lutherani Catholicis Theologis

Novi Teſtamenti in linguam Germanicam Lutherana Tranſlatio.

&c

& Concionatoribus paſſim inſultarent, etiam mulieres ipſæ, tanquam mera mendacia aut figmenta hominum pro concione dixiſſent. Accedebant & alia incommoda. Nam cùm antiqui Theologi multis retro annis peritiam linguarum, & politiores literas neglexiſſent, Lutherus mox ab initio per *Melanchthonem*, *Zuinglium*, *Oecolampadium* & *Bucerum*, antequam ab eo in nonnullis articulis diſſentire cœpiſſent, totam Juventutem eloquentiæ literis, Linguarúmque ſtudio deditam, in partem ſuam traxit. Juvenes verò & ingenio alacres, & laboris patientes, mox in Sacris Literis (quibus Lutherus unicum tribuebat ſenſum, eúmque literalem) ita profecerunt literaliter, ut vel triginta annorum Theologi tam prompti in Scripturæ locis proferendis non viderentur, quàm illi: qui & de peritia linguarum, & de ſtyli elegantia ſuperbientes, mox quoſlibet veteris farinæ Theologos non ſolùm contemnere, verùm etiam provocare cœperunt, maximè quando ad populum verba faciebant; ut refert *Cochlæus* Libro *De Actis & Scriptis Lutheri.* Poſt aliquot annos priorem ſuam Editionem in pleriſque locis mutavit, adeo ut ex ſolo S. Mathæi Evangelio loca 33. nonnulli obſervaverint, in quibus Editio ſecunda aliter habet ac prima, quæ poſteriorem annis quinque præceſſerat. Nec his Verſionibus contentus, Latinam quoque Editionem à propria ſua Theutonica in multis diverſam adjecit anno poſt primam Editionem ſeptimo. *Bucerus* Dialogo contra *Melanchthonem* ait, *Lutheri* lapſus in vertendis explanandíſque Scripturis, manifeſtos eſſe, nec paucos. Quin etiam Oſiandrici *Luthero* non verentur objicere loca ab ipſo magna falſitate & dolo reddita. Inter alia Novi Teſtamenti loca, interpolavit illud *S. Pauli* ad Romanos tertio Oraculum: *Arbitramur enim juſtificari hominem per fidem ſine operibus Legis:* Vertit ſiquidem, *Juſtificari hominem per ſolam fidem ſine operibus Legis.* De qua excluſivæ dictionis additione cùm in Conventu Auguſtano anno MDXXX. expoſtulatum eſſet, *Lutherus* reſpondit amico ea de re interroganti: *Si Papiſta tuus multa vult garrire de hac voce*, ſola, *ei confeſtim dicito ſic: Doctor Martinus Luther vult ſic habere, & dicit, Papiſtam & aſinum eſſe rem unam. Sic volo, ſic jubeo, ſit pro ratione voluntas. Nolumus enim Papiſtarum Scholares aut Diſcipuli eſſe, ſed Magiſtri ac Judices.* Plura alia Interpolationum *Lutheri* exempla recenſet *Prateolus*, Lib. x. Elenchi Alphabetici omnium Hæreſium.

Plura Novi Teſtamenti loca interpolavit.

Eodem anno MDXXII. Libellum edidit Lutherus *De vitandis hominum doctrinis:* in quo damnat omnia præcepta & Inſtituta Eccleſiæ, quæ in Sacris Literis expreſſa non ſunt, qualia ſunt, de abſtinentia ab ovis & carnibus Quadrageſimali tempeſtate, de Jejuniis Quatuor Temporum & Vigiliarum, de Religioſo habitu nuſquam à Monachis abjiciendo, & libertate redeundi ad ſeculum ipſis adempta, &c. Item Librum alterum Germanico pariter idiomate, *De Vita Conjugali:* In quo Sacerdotes, Monachos & Moniales teneri ad ineundum conjugium docet, votis inſuperhabitis, quòd tam neceſſaria ſit res uxoria, quàm cibus, potus, ſomnus, aliáque naturæ officia.

Eodem anno Sermonem de Matrimonio Vvittembergæ habuit, in quo cœlibatum & continentiam, ſive cuſtodiam virginitatis penitus impoſſibilem eſſe hominibus aſſerit, atque ita Chriſti & Apoſtoli conſilium fruſtratur. *Ut* (inquit ſpurciſſimus & ſalaciſſimus Hæreſiarcha) *non eſt in meis viribus ſitum ut vir non ſim, tam non eſt etiam mei juris, ut abſque muliere ſim. Rurſum, ut in tua manu non eſt ut fœmina non ſis, ſic nec in te eſt ut abſque viro degas. Nec enim libera eſt electio aut conſilium, ſed res naturâ neceſſaria, ut marem fœminæ, fœminam mari ſociari oporteat. Verbum enim hoc quo Deus ait*, Creſcite & multiplicamini, *non eſt præceptum, ſed plusquam præceptum, divinum puta opus, quòd non eſt noſtrarum virium, vel ut impediatur, vel ut omittatur, ſed tam eſt neceſſarium, quàm ut maſculus ſim, magiſque neceſſarium quàm edere, bibere, purgare, mucum emungere, ſomno & excubiis intentum eſſe. Inſita eſt natura & indoles, æquè ac membra, quæ eò pertinent.* Rurſus aſſerit, *Omnes tum Monachos, tum Nonnas, qui de ſuo Cœlibatu Ordine gloriantur, indignos eſſe qui baptizatum infantem in ſoporem collocent, aut pulmentum illi conficiant, etiamſi nothus ſit. Religio enim & vita eorum nullum Dei verbum pro ſe habet, nec gloriari poſſunt quòd ſua opera Deo grata ſint, ut mulier, etiamſi nothum in utero ferat.* Multos alios errores ibidem adſtruit circa impedimenta, & indiſſolubilitatem Matrimonii: illúdque per alterutrius conjugum fornicationem omnino ſolvi quoad vinculum propugnat.

Lutheri ſpurcities & ſalacitas. Tom. V. Edit. Vvitemb.

XXI. Anno MDXXIII. cùm Catholici Germaniæ Principes Editionem Novi Teſtamenti à *Luthero* tranſlati & interpolati prohibuiſſent, edidit ille Theutonicum Librum *De ſeculari Poteſtate*, in Principes maledicentiſſimum. Item, *Epithalamium* laſcivum contra virginitatem. Item, Librum *De formula Miſſæ & Communionis* pro Eccleſia Vvittembergenſi, adeo imperioſum, ut arrogaverit ſibi jus conſtituendorum Rituum, quod nec Romano Pontifici, nec ipſis Conciliis Occumenicis permittit. *Miſſas & Communionem panis & vini Ritum eſſe à Chriſto divinitùs inſtitutum*, ait, *qui ſub ipſo Chriſto primùm, deinde ſub Apoſtolis, ſimpliciſſimè atque piiſſimè abſque ullis additamentis obſervatus fuit.* Miſſam duntaxat ſub ratione Sacrificii, Canonémque Miſſæ ſugillat & explodit. Introïtus Dominicales, & in Feſtis Chriſti, nempe Paſchatis, Pentecoſtes, Nativitatis, probat & obſervat. Virginis, Apoſtolorum, aliorúmque Sanctorum Introïtus, è Pſalmis, aut aliis Scripturis ſumptos, non improbat. Vvittembergæ omnia Sanctorum Feſta abrogat. Feſta Purificationis & Annunciationis pro Feſtis Chriſti, ſicut Epiphaniam & Circumciſionem vult haberi. Loco Feſti *S. Stephani* & *S. Joannis* Evangeliſtæ, Nativitatis Officium ſubſtituit. Feſta *S. Crucis* Anathemate damnat. Quid aliud ab inimico Crucis Chriſti expectandum? Aliis tamen permittit, ut pro ſua conſcientia, vel aliorum infirmitate faciant, quod Spiritus ſuggeſſerit. *Kyrie eleiſon, Gloria in Excelſis*, Orationem ſeu Collectam unicam, Lectionem Epiſtolæ amplectitur, ſed ex Epiſtolis *S. Pauli* eas optat eligi partes, in quibus fides docetur, potiùs quàm morales & exhortatorias. Miſſam lingua vernacula haberi cupit. Graduale duorum verſuum, cum *Alleluia*, admittit. Alios Ritus in Quadrageſima, in Hebdomada Sancta, aut Feria ſexta in Paraſceve, non vult uſurpari. Sequentiam, & Proſas rejicit, præter brevem illam in Nativitate Chriſti, *Grates nunc omnes:* & illas de Spiritu Sancto, *Sancti Spiritûs*, & *Veni Sancte Spiritus*, quas ſive ſub Veſperis, ſive ſub Miſſa cantari permittit. Sequitur Lectio Evangelii, ad quam nec cereos nec thurificationem prohibet, ſed nec exigit. Symboli Niceni cantum non improbat. Tum parari jubet panem & vinum ad benedictionem ritu ſolito, omnibus illis repudiatis, quæ oblationem ſonant. Hæret circa mixtionem aquæ, eò potiùs propendet ut merum vinum paretur, quamquam id liberum relinquit. Tum Præfationem ſubjungit Ritu noſtro. Deinde: *Qui pridie quàm pateretur, accepit panem, gratias agens, fregit, deditque Diſcipulis ſuis, dicens: Accipite, comedite, Hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis datur.*

Lutheri Liber De formula Miſſæ & Communionis.

Ritus Lutherani.

Similiter & Calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic Calix eſt Novi Teſtamenti in meo Sanguine, qui

pro vobis & pro multis effunditur in remiſſionem peccatorum. Hæc quotieſcunque feceritis in mei memoriam facietis.

Hæc verba Chriſti vult modicâ poſt Præfationem interpoſitâ pauſâ in eo tono vocis recitari, quo caniret aliàs Oratio Dominica in Canone, ut à circumſtantibus poſſint audiri. Quamquam liberum relinquat vel ſilenter, vel palam ea verba recitare. Finitâ panis & vini benedictione, Lutherano Ritu canitur *Sanctus*, & dum canitur *Benedictus*, elevatur Panis & Calix *Ritu hactenus ſervato, vel propter infirmos, qui hac repentina hujus inſignioris in Miſſa Ritus mutatione fortè offenderentur.* Poſt hæc legitur Oratio Dominica: *Oremus, Preceptis ſalutaribus moniti*. Omiſſa Oratione ſequenti, omiſſis ſignis ſuper Hoſtiam, & cum Hoſtia ſuper Calicem, ejúſque fractione, & in Calicem mixtione. Sed ſtatim poſt Orationem Dominicam dicitur: *Pax Domini, &c.* quam Lutherus publicam *Abſolutionem Communicantium à peccatis* eſſe ait; *vocem planè Evangelicam, annuntiantem remiſſionem peccatorum, unicam & digniſſimam ad Menſam Domini præparationem, ſi fide apprehendatur, non ſecus atque ex ore Chriſti prolata.* Ideóque vellet eam nuntiari verſo ad populum vultu. Sequitur Communio Celebrantis & Populi. Interim canitur *Agnus Dei*. Orationes illas, *Domine Jeſu Chriſte, &c.* & : *Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti cuſtodiat animam meam, vel tuam in vitam æternam*, Lutherus probat. Communionem cani permittit. Sed loco ultimæ Collectæ, quæ ferè Sacrificium ſonat; legi præcipit in eodem tono Orationem illam: *Quod ore ſumpſimus, &c.* Loco *Ite Miſſa eſt*, ſubſtituit, *Benedicamus Domino.* Benedictionem ſolitam dari jubet, vel alias ex Scripturis deſumptas. Liberum eſſe vult Epiſcopo, quo nomine Miniſtrum quemlibet intelligit. (Lutherani *Superintendentem* vocant, qui pluribus Eccleſiis falſi nominis præeſt) quo ordine velit, utramque ſpeciem vel ſumere vel miniſtrare: ita ut poſſit utrumque, nempe panem & vinum continuò benedicere, antequam panem ſumpſerit; vel inter Benedictionem panis & vini ſtatim ſeſe, & quotquot voluerint, pane communicare: deinde vinum benedicere, ac demum omnibus bibendum dare. Veſtium uſum permittit, ſed eas conſecrari aut benedici vetat.

Nullam Miſſam privatam relinqui vult in Eccleſia, *niſi toleretur & hic infirmitas ad tempus.* Hunc verò Communionis Ritum præſcribit, ut Miniſtro ſignificetur qui futuri ſint Communicantes, ut eorum nomina & vitam cognoſcere queat. Deinde petentes non admittat, niſi rationem fidei ſuæ reddiderint, & interrogati reſponderint, quid ſit Cœna Domini, quid præſtet, quo uſu illâ velint potiri, &c. Vitam & mores eorum probari jubet, ut ſi Miniſter viderit aliquem ſcortatorem, adulterum, ebrium, luſorem, uſurarium, maledicum, aut alio crimine manifeſto infamem, eum à Cœna excludat donec manifeſto argumento vitam ſe mutaſſe teſtatus ſit. Communicaturos ſeorſim uno loco ſtare jubet, dum Miſſa celebratur. *Confeſſionem privatam, nec neceſſariam nec exigendam, utilem tamen & non contemnendam* eſſe docet. Vult *utramque ſpeciem peti & miniſtrari.* Matutinas trium Lectionum, & Horas, tum Veſperas, & Completorium, de Tempore, excluſis Sanctorum Feſtis, & Officiis approbat. Hi Ritus Vvittembergæ à *Luthero* inſtituti, qui ægrè admodum ferebat, quòd in Eccleſia ſub omnium Sanctorum memoria Deo dicata Ritus Catholicæ & Romanæ Eccleſiæ, volente *Friderico* Saxoniæ Septemviro, perſeverarent, ut ipſe in ejuſdem Libri fine queritur. Eodem anno Librum edidit *De piis Ceremoniis*. Item Librum contra Canonem Miſſæ, ſeu *De Abominatione Miſſæ privata.*

Lutheri Libri ad Vvaldenſes & Bohemos.
Ejus inconſtantia.

XXIII. Ad annum MDXXIII. pariter pertinent Libri *Lutheri* ad Vvaldenſes, & ad Bohemos, quos antea velut Hæreticos & Schiſmaticos, etiam publicis Scriptis fuerat inſectatus. Sic enim in Reſolutionibus ſuis (Tom. 1. pag. 112.) *Mihi certiſſimum eſt Purgatorium eſſe. Nec multum me movet quid blaterent Hæretici, quando jam mille & plus centum anni ſunt, quòd B. Auguſtinus in ſuarum Confeſſionum IX. pro Matre ſua orat & orandum petit. Et eadem Sancta Mater ejus moriens (ut ibi ſcribit) memoriam ſui fieri optaverit ad Altare Domini. Sed & à B. Ambroſio id factum narrat. Quòd ſi etiam tempore Apoſtolorum non fuiſſet Purgatorium (ut ſuperbit faſtidioſus Pighardus) numquid ideo credendum eſt Hæretico vix quinquaginta annos nuper nato, & fidem tot ſeculorum falſam fuiſſe contendendum? Maximè cùm ipſe nihil aliud faciat, quàm quod dicit: Non credo; & ſic probavit omnia ſua, & improbavit omnia noſtra, quaſi non & lignum, & lapis non credant.* Quod contra Pighardos *Lutherus* ſcripſerat, contra ipſummet retorqueri jure merito potuit. Idémque dicendum eſt de his quæ ſcripſerat contra Bohemos in Commentario ad Galatas, Cap. VI. quod tamen in prima tantùm Editione habetur, in ſequentibus omiſſum eſt. *Conſequens eſt* (inquit) *quòd Bohemorum diſſidium à Romana Eccleſia nulla poſſit excuſatione defendi, quin ſit impium, & Chriſti omnibus Legibus contrarium: quia contra charitatem, in qua omnes Leges ſummantur, perſtat. Nam hoc quod unicè allegant, ſeſe timore Dei & conſcientia defeciſſe, ne inter malos Sacerdotes & Pontifices viverent; hoc eos maximè omnium accuſat.*

XXV. Eodem anno edidit Libros Theutonicos, *De formula baptizandi; De Inſtitutione Cultûs divini; De communi Fiſco*: Cui addicebat Epiſcopatuum, Capitulorum, Monaſteriorum campeſtrium Ordinis Benedictini, Ciſtercienſis, & Beneficiorum omnium bona, cenſus & reditus. Cœnobia verò Fratrum Mendicantium in Civitatibus, jubebat converti in Scholas puerorum & puellarum, aut in alios publicos uſus civitatis. In diſtributione verò primam partem Paſtoris & Concionatoris eſſe voluit, atque Præpoſitorum Fiſci, & Cuſtodum Templi: Alteram, Rectoris Scholæ utriuſque ſexûs. Tertiam, pro ſenibus & pauperibus invalidis. Quartam, pro infirmis. Quintam, pro plebe oberata. Sextam, pro Mercenariis adventitiis. Septimam, pro ædificiis. Octavam, pro coëmenda ſiligine tempore fertilitatis.

XXVI. Anno MDXXIV, cùm Epiſcopus Miſnenſis Beati *Bennonis* ejuſdem olim Urbis Præſulis, ab Adriano VI. Pontifice Maximo inter Cœlites recèns adſcripti corpus è vetuſto tumulo eductum, in loco ſublimiori ac honeſtiori collocare decreviſſet, annuúmque ejus memoriæ Feſtum auctoritate Sedis Apoſtolicæ inſtituiſſet, *Lutherus* irâ invidiâque accenſus, impium Libellum Germanico idiomate edidit, *Adverſus novum Idolum, & antiquum Diabolum, qui Miſnæ exaltandus eſt*; ut populos ab ea devotione averteret. Eodem anno Libellum Theutonicè edidit, inſcriptum, *Duo contraria & inter ſe pugnantia Edicta Cæſarea de Lutheri negotio.* Scilicet Vvormatienſe anno MDXXI. & Norimbergenſe hoc anno datum: in quo ſeditioſus Hæreſiarcha furioſiſſimis conviciis in Cæſarem & Catholicos Principes debacchatur.

Lutheri Liber contra Carloſtadium.
Anno MDXXV.

XXVII. Orto inter *Carloſtadium* & *Lutherum* de Cœna Domini diſſidio, cùm *Lutherus* aureo nummo velut arrhabone *Carloſtadium* ad certamen provocaſſet, ac Libellos aliquos ea de re in vulgus emiſiſſet *Carloſtadius* realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam impugnans, & pronomen, *Hoc*, in verbis inſtitutionis, non panem, ſed Corpus crucifigendum demonſtrare contendens, ipſis

Librum

Librum contra cœleſtes Prophetas ſeu Fanaticos, Lutherus oppoſuit; quem duabus partibus complectitur. In prima tractat de Imaginibus & Miſſa. De Imaginibus docet; *In Lege Moyſi nullas alias Imagines, quàm Dei, prohiberi ne adorentur: Crucis autem, vel alicujus Sancti Imagines prohibitas non eſſe. In Evangelio autem neminem teneri Imagines, ne Dei quidem, vi abrogare; nam ibi omnia libera eſſe, Chriſtianos Moyſen audire non debere. Abrogatores imaginum Moſaicos Doctores eſſe. Chriſtum ipſum approbaſſe Imagines, eò quòd denarium acceperit, cui Cæſaris Imago impreſſa erat. Si Judæis licuerit in moneta ſua habere imagines Cæſarum, multò magis licere Chriſtianis habere etiam in Templis Cruces, & Mariæ Imagines.* De Miſſa docet, *Poſſe hoc vocabulum in Eccleſia Chriſti retineri, & Euchariſtiam ſic nominari, elevationem Sacramenti rem liberam eſſe, quòd neque Chriſtus, neque Apoſtoli eam prohibuerint. Liberum quoque eſſe, ſive in vulgari, ſive in peregrina lingua Miſſam celebrare.*

Apud Hoſpinianum, p. 11. Hiſtoria Sacramentariæ pag. 32.

In altera parte Libri, agit de Sacramento Altaris: docétque, verba hæc; *Corpus Chriſti tam magnum, latum, craſſum, & longum in Sacramento contineri: rationi quidem humanæ, non autem verbo Dei adverſari. Pronomine demonſtrativo,* Hoc, *in verbis Cœnæ Panem demonſtrari. Chriſtum verè & carnaliter Corpore ſuo eſſe in Cœna. Communicationem Corporis Chriſti, de qua Paulus loquitur, eſſe Corpus Chriſti in Pane edere: Communicationem illam non eſſe ſpiritualem tantùm, ſed corporalem. Quemadmodum ferrum & ignis, licet duæ ſubſtantiæ ſint, tamen in ferro ignito miſcentur, ſic etiam Panis & Corpus conjunguntur in Pane, ut de eo rectè dicere poſſis, Panem ſimul & Corpus eſſe.* Hàncque ſuæ ſententiæ rationem affert; *Quia ſicut ſe habet res in ipſo Chriſto propter perſonalem unionem, ſic quoque de Sacramento ſentiendum eſſe, in quo Panis & Corpus unum quiddam conſtituant, & præter omnem rationis captum una ſint eſſentia ſeu maſſa. Unde ſicut Homo Deus eſt, ita etiam Panis dicatur Corpus, & è contra.*

Lutheri Liber De Servo Arbitrio.

Eodem anno, cùm *Eraſmus Roterodamus* vir exquiſitæ facundiæ & eruditionis errorem *Lutheri* Diatriba *De Libero Arbitrio*, luculentè & diſertè impugnaſſet, quem *Emſerus* & *Cochlæus* in Germanicam Linguam transfuderant, *Lutherus* Librum *De Servo Arbitrio* contra ipſum, & contra Eccleſiæ doctrinam, quam ille defenderat, edidit.

XXVIII. Anno MDXXVII. Libellum in Angliæ Regem edidit, qui gravem & eruditam ad ipſum Epiſtolam ſcripſerat, ut ipſius *Lutheri* Literis reſponderet, quibus ejus Majeſtati ſignificaverat, ſe pœnitere eorum quæ in ipſam ſcripſiſſet, atque ad canendam palinodiam paratum, quòd Regem *Evangelio*, (ita ſuam Hæreſim vocabat) favere didiciſſet, Librúmque ſub ejus nomine contra ſe editum, Majeſtatis ejus non eſſe. Eo in Libro non ſolùm adversùs Eccleſiam, & Catholicos Principes, quos *Syllæ* & *Herodi* comparat; quos *Lendes* appellat, qui necdum *Pèdiculi* evaſerint; ſed etiam adversùs Sacramentarios ſtylum acuit. *Hic ego* (inquit) *idem Sacramentariis Papiſta, Papiſtis Sacramentarius traducor; cùm tamen ut hi Chriſtum, ſic illi Sacramentum Cœnæ Domini Eccleſiis eripere conentur. Et hi quidem ſeſe ſolos Chriſtum prædicare jactant; cujus tamen Sacramenta in Eccleſia nihil niſi ſigna, & velut teſſeras militares faciunt. Quaſi verò Chriſtiani externis ſignis tantùm à reliquis gentibus diſcerni debeant, quemadmodum diverſi ovium greges diverſis notis ſignisve dignoſci ſolent.... Multiplices quidem & inſidioſas machinationes ſum hactenus expertus: ſed hæc Sacramentariorum hypocryſis, ob inuſitatum prætextûs fucum, ſuperat omnem vafriciem, & omne genus fraudum.*

Pugna Lutheri contra Sacramentarios, quos velut Hæreticos inſectatur.

Ad eumdem annum refert *Hoſpinianus* Sermonem *De Sacramento Corporis & Sanguinis Chriſti*, Vvittembergæ *contra Fanaticos Sacramentariorum Spiritus habitum*: In quo Sacramentarios ceu Hæreticos inſectatur. *Cæterùm* (inquit) *ille ipſe Diabolus, de cujus virtutibus nobis jam ter roſuit, nos hodie per fanaticos homines oppugnat blaſphematione Cœnæ Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ſomniant in ea ſolum Panem & Vinum dari in ſignum aut ſymbolum Chriſtianæ Profeſſionis, nec volunt concedere ibi Corpus & Sanguinem Chriſti eſſe; cùm tamen expreſſa & clara ſint verba:* Comedite. *Hoc eſt Corpus meum. Quæ quidem verba adhuc firmiter ſubſiſtunt, nec poſſunt ab iis labefactari. Equidem contra Carloſtadium rem iſtam adeò diligenter tractavi, ut niſi quis videns ſciénſque errare vellet, facilè poſſet contra iſta Diaboli phantaſmata ſe tutari.* Et infra: *Nec quicquam hanc hæreſim magis promovet, quàm novitas. Nam nos Germani tales homines ſumus: ea quæ nova ſunt affectamus, & avidè arripimus, & inſani mordicus retinemus, & quò quis nos vehementiùs reprimit, eò furioſiores reddit. Si verò nemo ſe nobis opponit, propè diem ſatietate & tædio affecti, ſponte abjicimus, & ad alia nova inhiamus. Hæc res Diabolo magnam affert occaſionem, ut nullum adeo monſtruoſum ſomnium, aut commentum poſſit proferre, cujus non inveniat aſſertores, & hos quidem eò citiùs, quò id quod affert eſt abſurdius & impiius. Verumtamen ſolum Dei verbum manet in æternum, hæreſes verò propè id oriuntur & rurſus occidunt. Quamobrem non poſſum mihi perſuadere, hanc hæreſim fore diuturnam. Nimis enim craſſa & effrenis eſt, & non impugnat incertas opiniones, & dubia Scripturæ teſtimonia, ſed planas & explicatas Scripturæ ſententias.*

Rem levem eſſe aiebant Sacramentarii, ob quam Chriſtiana concordia, charitas, & pax non eſſent diſſolvendæ. Contra quos Lutherus; *Maledicta ſit in omnem æternitatem illa charitas & concordia, eò quòd talis concordia non ſolùm Eccleſiam miſerè dilacerat, verùm etiam more diabolico irridet, & tam illiberaliter aſpernatur.... Si cui parentes, uxorem, liberos interfeciſſem, & de eo quoque occidendo cogitarem, & tamen dicerem: Amice bone, ſecuro ſis animo, & otioſo, diligemus nos mutuò, res non eſt tanti ponderis, ut ob eam inimicitias ſuſcipiamus, & bellum geramus. Quid is, quæſo, reſpondeat? Cenſe'n illum me charum habiturum? Ita Sacramentarii mihi Dominum meum Jeſum Chriſtum, & Deum Patrem in verbo ſuo trucidant: & Matrem ſuam Sanctam Eccleſiam unà cum fratribus meis mactant, méque jugulare quærunt, & adhuc dicunt. Me tranquillo & bono animo eſſe debere; ſe mecum familiaritatem & amicitiam juncturos & conſervaturos.*

Et infrà: *Hic manifeſtum & notum eſt, quòd de verbis Chriſti, de Cœna Dominica contendamus, & confitetur utraque pars, quòd ſint Chriſti & Dei verba. Deinde nos clarè affirmamus, quòd (ut verba ſonant) verum Corpus Chriſti & Sanguis adſit, cùm ait:* Accipite, comedite, Hoc eſt Corpus meum. *Si perperam credimus & docemus, quid, quæſo, facimus? Deum mendacii arguimus, & aſſeveramus quòd illa verba non protulerit, ſed contrarium dixerit. Quod ſi ſit, reipſa probamus nos in Deum mendaces, in Spiritum Sanctum blaſphemos, Chriſti proditores & parricidas, & mundi ſeductores eſſe. Noſtri verò Adverſarii ſtatuè affirmant, ſolum Panem & Vinum, & non Corpus & Sanguinem Chriſti adeſſe. Si hæc non rectè creduntur & docentur, tum reverà Deum blaſphemant, Spiritum Sanctum mendacii accuſant, produnt Chriſtum, & mundum ſeducunt. Alterutram partem à Diabolo exagitari contra Deum neceſſe eſt, tertium nullum eſſe poteſt. Judicent nunc ſinguli Chriſtiani, utrum cauſa hæc ſit levis, & an Verbum Dei pro joco ſit ducendum.*

Verba verò inſtitutionis contra ipſos expendens,

dens, ipſos Scripturam *propriis verbis & genuinâ ſententia exuere, & in ſuum ſenſum & verba transmutare* probat: ac *Zuinglium* aſſerentem verbum, *Eſt*, idem valere quod verbum, *ſignificat*: & *Oecolampadium* ſcribentem verbum, *Corpus meum*, idem eſſe quod, *Signum Corporis mei*, ſimiles eſſe illi, qui hæc verba Moyſis, *In principio creavit Deus cœlum & terram*, contra errorem Philoſophorum Ethnicorum de Mundi æternitate objecta, ſic exponeret: *Deus, id eſt, cuculus, creavit, id eſt, devoravit, cœlum & terram, id eſt, currucam totam & integram, unà cum oſſibus & plumis*. Vel hæc verba *Joannis I.* neganti Filium Dei hominem factum oppoſita, *Verbum caro factum eſt*, ita interpretaretur: *Verbum* ſignificat *baculum curvum*, & *caro milvum*: & ſenſus eſt, *Baculus curvus factus eſt milvus*.

Hoc itaque hujus rei caput eſt, quòd nos ex partibus noſtris habemus Scripturam expeditam & claram, quæ ſic ſonat: Accipite, comedite, Hoc eſt Corpus meum: *Nec nobis opus eſt, nec debet à nobis à quoquam poſtulari, ut hunc textum Scripturâ confirmemus, licet abundè ſatis præſtare poſſimus. Sed illis neceſſe eſt Scripturam afferre in medium, quæ ſic habeat:* Hoc ſignificat Corpus meum: *Aut*, Hoc eſt Corporis mei ſignum.

Eodem in Libro Sacramentariorum pugnas hoc modo exponit. *Carloſtadius Corpus ſinit eſſe Corpus, & in ſuo τῦτο perſeverat. Alii textum ſic macerant*: Accipite, comedite; Corpus meum pro vobis datum eſt hoc: *intellige: ſpiritualis eſca. Hi vocabulum*, Corpus, *intactum relinquunt, & tamen cum iis conſentiunt: Alii verba illa pretioſiſſima hoc modo crucifigunt*: Accipite, cõmedite, quod pro vobis datur, Hoc Corpus meum eſt. *Tot capita & tot ſenſus hæc unica Secta habet, qui in re principali omnes congruunt, & Spiritum Sanctum ſinguli jactitant. Is verò Spiritus Sanctus in probando, & fundamenta jaciendo, non ſolùm multiplex, ſed etiam ſibi contrarius & inconſtans reperitur: quod eam ob'cauſam fieri mihi perſuaſum eſt, ut Spiritus Sanctus palam coarguat, quòd iſti ſinguli æquè errent, cùm nullus eorum Scripturam ſic, ut ſonat, accipiat, neque demonſtrare poſſit quòd aliter ac ſonat, intelligenda ſit.*

Et infra: *Doctor Carloſtadius ex his ſacroſanctis vocabulis*: Hoc eſt Corpus meum, *miſerè detorquet pronomen*: Hoc, *Zuinglius autem verbum, ſubſtantivum*, Eſt, *macerat. Oecolampadius nomen*, Corpus, *torturæ ſubjecit. Alii totum textum excarnificant & invertunt, vocabulum*, Hoc, *ex primo in poſtremum locum deturbantes, & dicunt*: Accipite, comedite, Corpus meum, quod pro vobis tradetur, eſt hoc. *Alii dimidiam partem textus crucifigunt, & vocem*, Hoc, *in medium locum collocant, & inquiunt*: Accipite, comedite, quod pro vobis datur, Hoc eſt Corpus meum. *Alii textum ſic obruncant*: Hoc eſt Corpus meum ad mei commemorationem: *Hoc eſt, Corpus meum hic non debet adeſſe reipſa, ſed tantùm commemoratio mei Corporis, ut textus ita ſonet:*
» Accipite, comedite, Hoc eſt Corporis mei com-
» memoratio, quod pro vobis datur. *Præter hos alii accedunt, ut ſeptenarius numerus compleatur, qui dicunt, Non eſſe Articulos fidei, ideóque non eſſe de his contendendum: Liberum enim cuique eſſe ut hic ſentiat quicquid velit. Hi omnia pedibus conculcant, & deſtruunt. Verumtamen Spiritus Sanctus eſt in his ſingulis, & nullus vult erroris argui in his tam diverſis & contrariis probationibus, & textus ordinationibus: cùm tamen unam tantùm textus collocationem veram eſſe oporteat. Adeo craſsè & manifeſtè diabolus nos naſo ſuſpendit.*

Ad ratiunculas tandem & blaſphemias *Oecolampadii*, Deum noſtrum vocantis piſtum & coctum, panaceum, carneum, &c. ſic reſpondet: *Equidem ſi rationis nauſeam & conſilium ſequi velim, ſingulos fidei Articulos æquè ac illi, fœdiſſimis ructibus ac vomitibus inquinarem. Non eſt igitur quòd putent iſti blaſphemi ex Spiritu Sancto omnia ſua ſputalica proficiſci. Quæram de Deo, Ad quid opus ſit ut Deus ſit homo? Quare tam difficilia credamus? Quare Apoſtoli eum non adorent in Cœna? Quomodo deceat tantam Majeſtatem à ſceleratiſſimis hominibus crucifigi? O Deum carneum! ô Deum ſanguineum! ô Deum mortuum! & ſic deinceps. Boni ergo Sacramentarii ſcitè ſuâ nauſeâ aditum parant, ad Chriſtum, & Deum ipſum, & omnes Articulos abnegandum. Et quidem magna ex parte jam incœperunt nihil omnino credere. Nam in rationis compita ſeſe conferunt, quibus rectà ducentur ad interitum.*

Hæc paulò prolixiùs retuli, aliáque referrem luculentiſſima, quibus Sacramentariorum hæreſim refellit, eorúmque argumenta diſſipat ac frangit *Lutherus*, ſi id inſtituti mei ratio pateretur, ut omnibus innoteſceret Lutheranos, qui communionem & fraternitatem cum Calviniſtis inierunt, cum *fanaticis, hæreticis, Chriſti proditoribus, blaſphemis in Spiritum Sanctum, ſeductoribus mundi*, Luthero judice, communione conjunctos eſſe: Calviniſtas, qui ipſos ut fratres agnoſcunt, ſuæ damnationi hoc facto ſubſcribere, ſiquidem non minùs ab ipſis habentur ut Hæretici, quàm Romanæ Communionis homines. Sed de his aliàs. Ad Hiſtoriæ ſeriem redeundum.

Lutheri Liber contra Anabaptiſtas.

XXIX. Anno MDXXVIII. *Lutherus* Libellum Theutonico idiomate ſcripſit *contra Anabaptiſtas*, probans non tam fidei baptizantis, aut baptizati, aut Patrinorum fidendum eſſe, quàm promiſſionibus Chriſti, & ſuſceptioni Baptiſmi. Fidem enim eſſe incertam, Sacramentum autem certum. Cúmque Rebaptizatores dicant, Nuſquam haberi in Scripturis quod parvuli habeant fidem propriam, aut quod baptizari debeant, ipſe in hunc modum reſpondet: *Quòd parvuli credant, nullo Scripturæ loco demonſtrare poſſumus, qui clarè his aut ſimilibus verbis dicat: Parvulos baptizate, nam & ipſi credunt. Si quis nos urgeat ad demonſtrandam ejuſmodi literam, huic nos cedere oportet ac victoriam dare: Nuſquam ſcriptam invenimus. Boni autem & ratione præditi Chriſtiani tale à nobis non exigunt: contentioſi & cervicoſi Sectarum Duces id faciunt. At contra, neque ipſi ullam afferent literam quæ dicat; Adultos baptizate, & nullos parvulos.* Sic Traditionum auctoritatem volens nolens admittit, quam aliàs impugnat. Sic ſibi ipſi contradicit, qui ad Vvaldenſes olim ſcripſerat: *Præſtare prorſus omittere Baptiſmum in parvulis, quàm baptizare ſine fide:* Et in eis hunc Articulum reprehenderat, *Quod parvulos baptizarent ad futuram fidem, quam adulti conſequuturi eſſent.*

Lutheri *Confeſſio de Cœna Domini*, contra Zuinglium & Oecolampadium.

XXX. Eodem anno Librum alterum contra *Zuinglium* & *Oecolampadium* edidit *Lutherus*, Theutonico idiomate, qui inſcribitur, *Confeſſio magna de Cœna Domini*, in qua poſtquam triplicem modum eſſendi in aliquo loco diſtinxit, *localem vel circumſcriptivum, definitivum, & repletivum*, ſecundum tribuit Corpori Chriſti in Pane Euchariſtiæ. *Quemadmodum*, inquit, *conſignatus ſepulchri lapis, & clauſa janua immutata manſerunt; & tamen ſimul Corpus Chriſti ibi fuit, ubi lapis & lignum fuerunt: ita quoque in Sacramento Corpus & Sanguis Chriſti ſunt, ubi panis & vinum ſunt, quæ immutata manent.* Docet, *per prædicationem identicam, Panem eſſe realiter & propriè loquendo Corpus Chriſti.* Errare Sacramentarios, æquè ac Gloſſatorem Juris Canonici, *Cùm Nicolaum Papam reprehendunt, propterea quòd coëgerit Berengarium ad Confeſſionem illam, quâ dicit, ſe premere & atterere dentibus verum Chriſti Corpus. Atque utinam* (inquit) *omnes Papæ tam Chriſtianè egiſſent, ac iſte Papa cum Berengario in ſua*

Lege Hoſpinianum Hiſtoria Sacrament. Ep. 2 pag. 86. & ſeq.

illa

illa Confeſſione egit. Utque explicet quomodo per Sacramentalem unionem panis dici poſſit Chriſti Corpus, ex omni genere ſermonis uſitato exempla profert, ſcilicet de ſacco & pecunia, ac ſi quis diceret: *Hoc ſunt centum floreni.* Item, de vaſe ſeu cantharo & vino, ac ſi quis diceret: *Hoc eſt vinum Rhenenſe.* Item, de vitro & aqua, ac ſi quis diceret: *Hoc eſt aqua.* Item, de ferro & igne, ac ſi quis diceret: *Hoc eſt ferrum, Hoc eſt ignis. In his omnibus locutionibus*, inquit, *quoniam ſaccus & pecunia, cantharus & vinum, vitrum & aqua, ferrum & ignis, quodammodo una ſunt maſſa, ideo pronomen hoc ſimul ad utrumque refertur: Eodem modo & in verbis Chriſti*, Hoc eſt Corpus meum, *Pronomen* Hoc, *non ſimpliciter de pane, ſed de pane carneo oportet intelligi.*

Tranſſubſtantiationis dogma in medio relinquit Lutherus.

In eadem illa Confeſſione, Tranſſubſtantiationis dogma in medio relinquit. Scribit enim: *Se hactenus docuiſſe, & adhuc docere, parum referre, nec magni momenti quæſtionem eſſe, ſive quis panem in Euchariſtia manere, ſive non manere & tranſſubſtantiari credat.* Ubiquitatem Corpori Chriſti affingit, & per abſurdum illud & erroneum dogma Sacramentalem Chriſti præſentiam in quovis pane Euchariſtico probat. Non ita tamen infenſus ſemper fuit errori Sacramentario *Lutherus*, ut *Hoſpinianus* probat tum ex pleriſque aliis locis, tum maximè ex Præfatione ad Syngramma Suevicum, anno MDXXV. editum. Tandem *Bucero* conceſſit, Chriſti Corpus & Sanguinem extra uſum in Euchariſtia non eſſe, in Concordia VVittembergenſi, anno MDXXVI.

In tertia parte ejuſdem Confeſſionis, ſe rejicere profitetur ac damnare omnem doctrinam, quæ liberum noſtrum arbitrium jactitat. Aſſerit, Vigilias, Miſſas, ac Anniverſarios dies pro Defunctis, eſſe inutiles, ac *Nundinas diaboli.* Item, quòd Sancti invocandi non ſint. Item, quòd Extrema-Unctio, Matrimonium, & Ordo Sacerdotalis, Sacramenta non ſint. Miſſam denique ſacrilegis his verbis execratur: *Super omnes verò abominationes teneo eſſe Miſſam, quæ pro Sacrificio ac bono opere prædicatur ac venditur.*

Alium Librum Theutonico idiomate eodem anno edidit *De Communione ſub utraque ſpecie, adversùs Papiſtas*, ſeu Romanæ Communionis homines.

XXXI. Anno MDXXIX. Cùm Turcarum Tyrannus Germaniæ immineret, Librum Theutonicum *Lutherus* edidit, *De Bello contra Turcas*, in quo queritur, iniquè damnatum à Papa *Leone* illum Articulum ſuum: *Pugnare adversùs Turcas, eſt repugnare Deo viſitanti iniquitates noſtras per illos.* Nefaria illa dicta evomit: *Tam malus eſt Papa quàm Turca: Et è converſo, Tam bonus eſt Turca quàm Papa.*

XXXII. Anno MDXXX. prodiit in lucem Lutheri *Catechiſmus.* Hoc anno Comitia Imperii Auguſtæ celebrata: Auguſtana Confeſſio edita eſt, de qua inferiùs dicemus. Soluto Conventu, *Lutherus* Libellos ſuos ſeditioſos contra Imperatorem edidit, quorum unum inſcripſit: *Gloſſam in prætenſum Edictum Imperiale*, quo ſcilicet Cæſar Lutheranis Auguſta receſſuris certos Articulos præſcripſerat: Alterum inſcripſit: *Præmonitionem ad Germanos ſuos dilectos*: De quibus *Cochlæus* in Actis & Scriptis *Lutheri.*

Lutherus Diaboli Diſcipulus.

XXXIII. Anno MDXXXIV. Libellum diabolicum *De Miſſa Angulari, & Unctione Sacerdotum*, Germanico idiomate *Lutherus* edidit: In quo celebrem illam refert cum Diabolo Magiſtro ſuo Diſputationem. *Ego*, inquit, *coram vobis Reverendis & ſanctis Patribus Confeſſionem faciam. Date mihi abſolutionem bonam, quæ vobis opto quàm minimùm nocеat. Contigit me ſemel ſub mediam noctem ſubitò expergeſieri, ibi Satan mecum cœpit hujuſmodi Diſputationem: Audi, inquit, Luthere, Doctor perdocte, Noſti etiam te quindecim annis celebraſſe Miſſas privatas pene quotidiè? Quid ſi tales Miſſæ privatæ horrenda eſſent Idololatria? Quid ſi ibi non adfuiſſet Corpus & Sanguis Chriſti, ſed tantùm panem & vinum adoraſſes, & aliis adorandum propoſuiſſes? Cui ego reſpondi: Sum unctus Sacerdos, accepi Unctionem & Conſecrationem ab Epiſcopo, & hæc omnia feci ex mandato & obedientia Majorum. Quare non conſecraſſem, cùm verba Chriſti ſeriò pronuntiarim, & magno ſerio Miſſas celebrarim? Hoc noſti. Hoc totum, inquit, eſt verum; ſed Turcæ & Gentiles etiam faciunt in ſuis Templis omnia ex obedientia, & ſerio Sacra ſua faciunt. Sacerdotes Jeroboam faciebant etiam omnia certo Zelo & ſtudio contra veros Sacerdotes in Jeruſalem. Quid ſi tua Ordinatio & Conſecratio etiam falſa eſſet, ſicut Turcarum & Samaritanorum falſi Sacerdotes, falſus & impius cultus eſt?* Diaboli objecta recenſet, approbátque: Patrem mendacii à mendacio excuſat.

XXIV. Anno MDXLIV. *Lutherus* Librum maledicum & obſcœnum edidit adversùs *Pauli III.* Epiſtolam ad Cæſarem poſt Spirenſia Comitia datam. Item, Libellum alterum, Germanico pariter idiomate, in quatuor partes tributum. Prima inſcribitur: *De Principalibus Articulis Chriſtianæ Fidei contra Papam & Inferorum portas ſuſtinendis.* Secunda continet ejus Confeſſionem. Tertia eſt, *De vera & falſa Eccleſia.* Quarta, *De tribus Symbolis*, aut Confeſſionibus Catholicæ Fidei.

Lutheri in Sacramentarios declamatio.

Eodem anno *Parvam Confeſſionem* edidit *Lutherus*, quâ Sacramentarios vehementiùs & acerbiùs quàm ante inſectatur. Ait, Se in Marpurgenſi Colloquio ne in uno quidem Articulo in illorum partes conceſſiſſe, ſed ipſos Lutheranorum ſententiam in omnibus complexos. *Ac mallem*, inquit, *centies diſcerpi vel comburi, quàm illorum doctrinæ conſentire.* Se de reali Corporis & Sanguinis Chriſti præſentia cum Romanæ Communionis hominibus ſentire profitetur. *Ex inſtinctu*, inquit, *diaboli nos vocant carnivoros & ſanguipotores: Nam ne Papiſtæ quidem ſic unquam docuerunt. Ad hunc enim modum ſub Papatu traditum eſt, quemadmodum & nos ſtatuimus, atque docemus adhuc, veluti vera & priſca Eccleſia ante mille quingentos annos ſtatuit & docuit. Si de Altari panem accipis, & comedis, non brachium à Corpore Chriſti avellis, aut naſum vel digitum ejus voras; ſed totum Corpus ejus accipis tu, & qui te ſequuntur omnes, juxta illud quod canitur in Corporis Chriſti Feſtô: Sumit unus, ſumunt mille, quantùm iſti tantùm mille, nec ſumptus abſumitur.* Item, *Hoc modo docent etiam Papiſtæ, imò non Papiſtæ, ſed Eccleſia (non enim Papa Sacramentum inſtituit) & nos cum iis, quòd Corpus Chriſti non ſit localiter in Sacramento, ſed definitivè; id eſt, certò eſt ibi corporaliter & verè.* Zuinglianos vocat *panivoros, vinibibones, animarum latrones. Neminem pro illis orare poſſe* ait, *peccare enim eos ad mortem.* Illos vocat *blaſphemos in Deum & Chriſtum, damnatam Sectam, mendaces homines, maledictos, ſuperbos & arrogantes Spiritus, Sacramentorum profanatores & hoſtes, contra propriam conſcientiam agentes: ne nullius fanatici, ſive is ſit Suvenkfeldius, ſive Carloſtadius, ſive quiſquam alius Hæreticus* ἀρτοφάγοι, οἰνοπόται, *conſortium recipere, nec literas, libros, ſalutationes, benedictiones, ſcriptiones, aut nominationem, intra animi ſui penetralia admittere, nec viſu vel auditu dignari* decreverit. Lege *Hoſpinianum* P. II. *Hiſtoriæ Sacramentariæ*, pag. 326. & ſequentibus.

Anno MDXLV. *Lutherus* contra Lovanienſes Theologos Theſes edidit, in quibus contra Sacramentarios hæc habet, Theſi 28. *Hæreticos ſeriò cenſemus, & alienos ab Eccleſia Dei eſſe Zuinglianos, &*

omnes Sacramentarios, qui negant Corpus & Sanguinem Chriſti ore carnali ſumi in Venerabili Sacramento. Hæc poſtrema *Lutheri* ſententia fuit. Qui pleniorem deſiderat Operum *Lutheri* cùm Latinorum, tum Theutonicorum Indicem, illum habet ad calcem Operis Joannis Cochlæi, *De Actis & Scriptis Lutheri.*

§. III.

De Carloſtadio, Zuinglio, Oecolampadio, Philippo Melancthone, Martino Bucero, Scuvenkfeldio, Joanne Agricola, Oſiandro, Brentio, Matthia Flacco Illyrico, & Stancharo.

Id legere eſt apud Joannem Cochlæum, in Lib. De Actis & Scriptis Lutheri.

DE his breviter agendum, quòd in Lutheranæ Hæreſeos Hiſtoria frequenter occurrant, & novando in Religione vel cum *Luthero*, vel contra *Lutherum*, nomen ſibi fecerint.

Sacrilegæ Carloſtadii Nuptiæ.

I. Andreas Carlostadius, Archidiaconus Vvittembergenſis, poſtea factus Agricola, poſtquam ejurato Chriſtiano Sacerdotio primus Reformatorum uxorem duxit: cujus ſacrilegas nuptias Vvittembergenſes Lutherani proprio Miſſæ Officio proſecuti ſunt, quod impietatis & laſciviæ impudentiſſimæ monumentum aut trophæum jure dixerim: dum abſens Vvittemberga eſſet *Lutherus*, eo inconſulto Miſſam abrogavit, ſacrum habitum abjecit, Euchariſtiam profanis manibus contrectari permiſit, concitandæque plebis autor fuit, ut quaſi portis effusè patentibus, infeſta ſigna Templis & Aris inſerret, & ex illis Imagines ejiceret. Mox Chriſti Corpus & Sanguinem reipſa & ſecundùm ſubſtantiam in Euchariſtia adeſſe negavit, quod propugnabat *Lutherus*, & ſepultam olim Sacramentariorum Hæreſim excitavit, affirmans Chriſtum, cùm dixit: *Hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis traditur;* iſtud pronomen, *Hoc*, non in panem direxiſſe, ſed in ſeipſum: ut ſit ſenſus: *Accipite & comedite: nam ego hoc Corpus meum ſum vobis traditurus.*

Carloſtadii error.

Libellis *De Cœna Domini* Orlamundæ, ubi Miniſtrum agebat, editis, hunc ſuum errorem tueri conatus eſt. De quo fuſiùs ſcribit *Zuinglius*, in Epiſtola ad *Matthæum Alberum*, Reuthogenſium Miniſtrum. Ejus ſententiam nec probat omninò, nec penitus improbat. Ipſum laudat, quòd ſenſerit *verbis Chriſti alium oportere ſubeſſe ſenſum, quàm prima fronte promittant: verùm ut illum explicaret, non ſatis claré vidiſſe:* Illique idem accidiſſe *quod tyroni, cui animus & arma ad pugnandum non deſunt, ſed armorum peritia.* Hoc ipſi tribuit elogium *Philippus Melancthon* in Epiſtola ad *Fridericum Myconium*, quam Teſtimoniis Patrum *De Cœna Domini* à ſe collectis præfixit: *Carloſtadius primus excitavit hunc tumultum, homo ferus, ſine ingenio, ſine doctrina, ſine ſenſu communi, quem nullum unquam humanitatis officium aut intelligere, aut facere animadvertimus, tantùm abeſt ut in eo ſignificatio aliqua Spiritûs Sancti animadverſa ſit; imò extant manifeſta ſigna impietatis. Damnabat omnes Leges ab Ethnicis conditas, contendebat in foro jus ex Moyſe dicendum eſſe, non intelligens vim & naturam Chriſtianæ libertatis: totam illam fanaticam Anabaptiſtarum doctrinam ſtatim initio amplectebatur, cùm cœpiſſet eam in Germania ſerere Nicolaus Stork: controverſiam de Cœna Domini tantùm odio Lutheri, non aliquâ pietatis opinione movit. Bona pars Germaniæ teſtari poſſet, me nihil in hac cauſa fingere. Quamquam ſi teſtibus opus ſit, Libelli ipſius adverſùs Autorem dicent certiſſimum teſtimonium. In his apparet hominem ne ratione quidem aliquâ in ſpeciem probabili motum eſſe ad ſcribendum. Quam ſuaviter nugatur de demonſtratione vocis, τοῦτο? Quod affert ad cauſam tantam Eccleſiæ veteris, aut illius magni Autoris teſtimonium? Quæ vox eſt in tota diſputatione, in quâ ſit aliqua pietatis ſignificatio? Tantum vociferatur, ut nunc ſolent homines Σκαιοὶ inter pocula, qui nullis fabulis, niſi maximè profanis, delectantur. Ad hæc, magnam Librorum partem conſumit in conviciis, & homo inſulſus ſtudet etiam urbanitatis laudem auferre. . . . Meo quidem judicio magna eſt temeritas, dogmata ſerere non conſultâ Eccleſiâ veteri.* Exul è Saxonia *Carloſtadius*, in Helvetiam venit, & à Tigurinis Diaconus creatus eſt. Poſt *Zuinglii* demum obitum, Baſileam profectus, ad Miniſterium aſſumptus eſt, ibique obiit.

II. Huldricus Zuinglius, in Pago Doggiorum in Helvetia natus, Glaronenſis primùm, poſtea Eremitanæ Eccleſiæ Paſtor, ad urbis Tigurinæ Parochialem adminiſtrandam vocatus, cùm multos ibi privatis colloquiis pervertiſſet, contra Indulgentias & Romani Pontificis Primatum anno MDXIX. prædicare cœpit; aliòſque errores contra Fidem Catholicam Tigurinis afflavit. Senatus populúſque Tigurinus Pſeudoſynodum indixit ad diem vigeſimam nonam Januarii. *Zuinglius* in eo Conventu ſummam doctrinæ ſuæ LXVIII. Articulis comprehenſam propoſuit examinandam, ad diſputationem omnes, qui contradicere vellent, provocavit. *Joannes Faber* Conſtantienſis Epiſcopi Vicarius Generalis, ipſéque Præſul, interceſſere ne quid in Religione novaretur. Inter *Zuinglii* Articulos hi leguntur.

Zuinglii Articuli.

1. *Miſſa non eſt Sacrificium, ſed Sacrificii in Cruce ſemel oblati Commemoratio, & quaſi ſigillum redemptionis per Chriſtum exhibitæ.*

2. *Nobis extra hanc vitam interceſſore præter Chriſtum nullo opus eſt.*

3. *Chriſtus eſt noſtra juſtitia. Hinc conſequitur opera noſtra eatenus eſſe bona, quatenus ſunt Chriſti, quatenus verò noſtra, non eſſe verè bona.*

4. *Chriſtianorum nullus ad ea opera quæ Chriſtus non præcepit, adſtringitur. Quolibet, tempore quolibet cibo veſci poteſt.*

5. *Quidquid Deus non vetat & permittit, juſtè fit. Ex quo diſcimus, Matrimonium ex æquo omnibus convenire.*

6. *Qui Eccleſiaſtici vulgò ſeu Spirituales vocantur, peccant dum poſteaquam ſenſerint caſtitatem ſibi à Deo negatam, non uxores ducunt, aut nubunt.*

7. *Qui vovent caſtitatem, ſtultâ præſumptione, & puerili arrogantiâ tenentur. Qui ergo ab eis vota hujuſmodi vel exquirunt, vel oblata recipiunt, injuriam eis faciunt, & tyrannidem in ſimplices exercent.*

8. *Poteſtas, quam ſibi Papa & Epiſcopi, cæterique, quos ſpirituales vocant, arrogant, ex Sacris Literis & doctrina Chriſti firmamentum non habet.*

9. *Confeſſio quæ Sacerdoti aut proximo fit, non pro remiſſione peccatorum, ſed pro conſolatione haberi debet.*

10. *Opera Satisfactionis à Sacerdote impoſita, humana ſunt Traditionis.*

11. *Scriptura Sacra Purgatorium poſt hanc vitam nullum novit.* Preces tamen pro Defunctis *Zuinglius* damnare non audet. *Si quis*, inquit, *pro Mortuis ſolicitus, apud Deum gratiam eis implorat aut precatur, non damno.*

12. *De Charactere, quem poſtremis hiſce temporibus excogitarunt Sacrifici, nihil novit divina Scriptura.*

13. *Scriptura alios Preſbyteros aut Sacerdotes non novit quàm eos qui verbum Dei annuntiant.*

Tigurinus Magiſtratus audito *Zuinglio*, omnibus Paſtoribus urbis & ditionis ſuæ mandavit, ne quid poſthac aliud Eccleſiis ſuis proponerent, & annuntiarent, quàm purum Dei verbum, Prophetarum & Apoſtolorum Libris comprehenſum. Conventus alter poſtmodum indictus, habitúſque. Euchariſtiæ circumgeſtatio ſolemni pompa Senatuſconſulto prohibita; Sanctorum Reliquiæ ſublatæ;

Helvetiorum Tribus reliquæ ad xxvi. diem Januarii Lucernam convenientes, quicquam in Religione novari ſuis in ditionibus prohibuerunt. Miſſis ad Tigurinos Oratoribus, dolorem ſuum de ſacrilega novitate apud ipſos introducta, hæreſique ſuſceptâ ſignificarunt. Nulla iam juſtæ expoſtulationis habita ratio. A Senatoribus & Ædili urbis ſacræ Imagines everſæ, menſe Junio anni MDXXIV. Ad Conſtantienſis Epiſcopi Monita, Librúmque pro Catholicæ Religionis defenſione ab ipſo præſcriptum, aures obturarunt, oculos animi clauſerunt Tigurini. *Zuinglio*, ejúſque Symmiſtis rogantibus, undecima die Aprilis MDXXV. Miſſa, & Euchariſtiæ adoratio Senatuſconſulto abrogatæ ſunt. Novus Sacramentariæ Cœnæ Ritus inſtitutus: Duodecimo poſt die cùm *Zuinglius* diu cogitaſſet quâ ratione figuram in verbis Chriſti Euchariſtiam inſtituentis explicare poſſet, ipſi in ſomnis viſus eſt Monitor. (*Ater an albus fuerit*, ſe non meminiſſe profitetur in Libello *De Subſidio Euchariſtiæ*, fol. 249. Editionis Tigurinæ anni MDLXXXI.) qui ipſi ſuggeſſit locum Exodi: *Eſt Phaſe: hoc eſt, tranſitus Domini*. Quo fretus, conceptum dudum errorem, & lectione Epiſtolæ Batavi cujuſdam *Honii* confirmatum vulgavit, in Reſponſione ad Confeſſionem *Lutheri*, anno MDXXVIII. edita, & *Joanni* Duci Saxoniæ ac *Philippo* Heſſorum Landgravio dicata; in qua his verbis ſuam de Euchariſtia fidem exponit: *Credo quòd in Sacra Euchariſtia, hoc eſt, gratiarum actionis Cœna, verum Chriſti Corpus adſit, fidei contemplatione: hoc eſt, quòd ii qui gratias agunt Domino pro beneficio nobis in Filio ſuo collato, agnoſcunt illum veram carnem aſſumpſiſſe, verè in illa paſſum eſſe, verè noſtra peccata Sanguine ſuo abluiſſe, & ſic omnem rem per Chriſtum geſtam illis fidei-contemplatione velut præſentem fieri. Sed quòd Chriſti Corpus per eſſentiam & realiter, hoc eſt, Corpus ipſum naturale in Cœna aut adſit, aut ore dentibuſque noſtris mandatur, quemadmodum Papiſtæ, & quidam qui ad ollas Ægyptiacas reſpectant, perhibent, id verò non tantùm negamus, ſed errorem eſſe qui verbo Dei adverſatur, conſtanter aſſeveramus.*

Figuræ clavem ad explicanda verba Chriſti Euchariſtiam inſtituentis à quo accepit Zuinglius?

Error Zuinglii de Euchariſtia.

De Sacramentis, profitetur ipſa gratiam non conferre. *Credo*, inquit, *imò ſcio omnia Sacramenta tam abeſſe ut gratiam conferant, ut ne afferant quidem aut diſpenſent. . . . Sacramenta dari in teſtimonium publicum ejus gratiæ, quæ cuique privato priùs adeſt. Sic dari Baptiſmum coram Eccleſia ei, qui priuſquam illum recipiat, Religionem Chriſti aut confeſſus eſt, aut promiſſionis verbum habet, quo ſcitur illum ad Eccleſiam pertinere.* Adultos fidem profiteri antequam Baptiſmum recipiant, pueros promiſſionem Dei habere, *quâ ipſos non minus reputat de Eccleſia, quàm Hebræorum. Cùm enim*, inquit, *hi offerunt, qui de Eccleſia ſunt, jam baptizatur infans hac lege, quòd quandoquidem ex Chriſtianis natus ſit, intra Eccleſiæ membra divina promiſſione reputetur. Baptiſmo igitur Eccleſiam publicè recipere eum, qui priùs receptus eſt per gratiam. Non ergo Baptiſmum afferre gratiam, ſed Eccleſiam teſtari gratiam factam eſſe ei cui Baptiſmus datur.*

De peccato originali cenſet, *Ipſum, ut eſt in filiis Adæ, non propriè peccatum eſſe, ſed morbum & conditionem. Morbum, quia ſicut ille ex amore ſui lapſus eſt, ita & nos labimur: conditionem, quia ſicut ille ſervus factus eſt & morti obnoxius, ſic & nos ſervi & filii iræ naſcimur, & morti obnoxii.* Fatetur tamen hunc morbum & hanc conditionem, juxta Pauli morem, *appellari peccatum: imò tale eſſe peccatum, ut quicumque in eo naſcuntur, hoſtes & adverſarii Dei ſint: Huc enim trahere illos nativitatis conditionem, non ſceleris perpetrationem, niſi quatenùs hoc ſemel perpetravit Primus Parens. Veram igitur perduellionis & mortis cauſam eſſe perpetratum ab Adam crimen ac nefas, atque hoc verè eſſe peccatum. At peccatum iſtud, quod nobis adhæreſcit, & verè morbum, & conditionem, imò neceſſitatem eſſe moriendi.* Suum de peccato originali errorem magis explicat in Declaratione ad *Urbanum Rhegium* Auguſtanum Miniſtrum: *Sic ergo diximus, originalem contagionem morbum eſſe, non peccatum, quod peccatum cum culpa conjunctum eſt: culpa verò ex commiſſo vel admiſſo ejus naſcitur, qui facinus deſignavit. Exemplum do: ſervum naſci, miſera conditio eſt, non culpa ejus qui ſic naſcitur, neque crimen: qui enim naſcitur, nondum quicquam admiſit aut commiſit. Si ergo dicat quis: At majores ejus commiſerunt, ut in ſervitutem redigerentur tam ipſi, quàm ex ſeſe prognati: ergo crimen fuit ex quo culpa, quam deinde ſervitus ſeu mulcta, ſeu pœna ſequuta eſt. Rectè ſanè. Hoc ipſum volo, culpam originalem non verè, ſed metonymicè à primi Parentis admiſſo culpam vocari: eſſe autem nihil aliud quàm conditionem, miſeram quidem illam, at multò leviorem quàm crimen meruerat, &c.*

Error Zuinglii de peccato originali.

Conſequenter ad hunc errorem, alterum aſſerit: *Quòd Baptiſmi lavacro nullum prorſus peccatum tollitur:* & *duriùs definiri, Chriſtianorum liberos, ſi tincti non ſint, æternæ damnationi alligari:* & *quòd nullo Scripturæ teſtimonio nititur, Baptiſmo tolli peccatum originale, aut gratiam eo conferri, niſi Baptiſmi ſigno Chriſtum, qui eo ſignatur, intelligas:* & *Baptiſmum Eccleſiæ Chriſti ſignum eſſe, non aliter quàm exercitus aliquis ſignatur, non quòd ſignum hoc conjungat Eccleſiæ, ſed qui ei jam conjunctus eſt, publicam teſſeram accipit: ſicut nemo in exercitum ſcribitur eò quòd ſignum induit (alioquin & hoſtes & proditores, qui nonnunquam ſigna per inſidias variant, de exercitu eſſent) ſed is qui in exercitum jam ſcriptus eſt, ſigno publico dignus ducitur, quo omnibus manifeſtus fiat nomen dediſſe Duci ei, ſub quo militaturum promiſit.* Eoſdem errores aſſerit Libro *De Baptiſmo & Catabaptiſmo*. Purgatorium ignem, ceu *figmentum, & rem contumelioſam in gratuitam redemptionem per Chriſtum donatam*, rejicit in eadem Reſponſione ad Confeſſionem *Lutheri*.

Error Zuinglii de Baptiſmo.

Anno MDXXVIII. habitâ Bernæ Diſputatione ex Decreto Laïci Magiſtratus, Bernates & Conſtantienſes, à Catholica Religione ad *Zuinglii* Sectam defecerunt. Hos ſecuti ſunt deinde Baſileenſes, Schafhuſiani, Santgallenſes, Mulhuſani, & Bielenſes.

Paulò ante obitum Confeſſionem Fidei ſuæ ſcripſit *Zuinglius* ad Galliæ Regem, menſe nimirum Februario anni MDXXXI. in qua & Sacramentarium errorem exponit, realémque & ſubſtantialem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & manducationem rejicit; & virtutem eximiam ſe Sacramentis tribuere profitetur, quibus tamen nullam tribuit efficaciam, ſed meram ſignificationem, excitationem fidei, & quod Juriſjurandi vices ſuppleant. Nihil enim aliud importat virtus illa ſeptuplex, quam ipſis attribuit. Primâ, *Quòd res ſanctæ ac veneranda ſint, utpote à Summo Sacerdote Chriſto inſtituta & ſuſcepta.* Secunda, *Quòd teſtimonium rei geſtæ præbeant.* Tertia, *Quòd vice rerum ſint, quas ſignificant, unde & nomina earum ſortiuntur.* Quarta, *Quòd res arduas ſignificent.* Quinta, Analogia ſymbolorum & *rei ſignificatæ*. Sexta, *Quòd auxilium opémque afferant Fidei.* Septima, *Quòd vice juriſjurandi ſint.* Tum de Euchariſtia hunc in modum colligit: *Cogimur ergo, velimus, nolimus, agnoſcere hæc verba*, Hoc eſt Corpus meum, &c. *non naturaliter, ac pro verborum proprio ſenſu eſſe intelligenda, ſed ſymbolicè, ſacramentaliter, denominativè aut μετωνυμικῶς, hoc modo:* Hoc eſt Corpus meum: *Id eſt: Hoc eſt Sacramentum Corporis mei: ſive, Hoc eſt Corpus meum Sacramentale, ſive Myſticum: id eſt, ejus quod verè aſſumpſi, mortique objeci, ſymbolum ſacramentale & vicarium.*

Zuinglius Confeſſionem Fidei, imo perfidiæ ſuæ ſcribit ad Regem Chriſtianiſſimum.

Zuinglius in acie cæſus.

Obiit *Zuinglius* in acie adversùs Catholicas Helvetiorum Tribus, die XI. Octobris MDXXXI. annum agens ætatis 48. cujus cadaver à Victoribus inventum, & in quatuor partes ſectum, in ignem conjectum eſt, ac in cineres redactum. De illius exitu tam verè quàm eleganter ſcribit *Staniſlaus Hoſius* Cardinalis in Judicio & Cenſura De adoranda Trinitate: *De veſtro* (inquit) *Tigurini, Papa Zuinglio, quid dicam? Qui Lutheri faſtum alio majori faſtu calcabat, ac minùs etiam quàm ille tolerabilis fuiſſe videbatur: cùm nullum illius dictum celebretur magis quàm illud: Evangelium ſitit ſanguinem. Tartaream hanc eſſe vocem Poëta diceret. Verùm talis Evangelii, quod ex imo Tartaro profectum eſt, præconem non alia vox magis decebat. Neque verò dictis magis, quàm ipſis etiam factis Evangelium, quod ipſe prædicabat, ſitire ſanguinem demonſtravit. Statim enim ut ſe Papam ipſe veſtrum conſtituit, cœpit* Ære ciere viros, Martémque accendere cantu. *Quem quidem cantum ille verbum Dei, Chriſtique vocabat Evangelium. Bellonam videret ſanguineo flagello armatam. Illo ductore complerunt campos acies: cùmque futurum prædixiſſet, ut omnes eorum, qui ſtabant ex adverſo, bombardæ atque lanceæ, ac alia tormenta bellica, in propria ipſorum viſcera converterentur, evenit illud quod eſt apud Poëtam:* Primúſque cadit Tolumnius Augur. *Cujus Evangelium ſanguinem ſitiebat alienum, ſuum ipſe ſanguinem in acie prior cum vita profudit. Et quàm verum fuit Evangelium quod prædicabat, tam erat illius vera prædictio. Nec obſcuro ſigno Deus tum declaravit, quinam eſſent illi qui ſuum defenderent Evangelium; cùm paucis admodum, & eis inopiâ rerum omnium preſſis, victoriam conceſſit de ſuis & Evangelii ſui hoſtibus: quos & numero militum, & viribus, & armis, & rebus omnibus ad bellum gerendum neceſſariis, multò fuiſſe conſtat inſtructiores: ut non homines, verùm ipſe Deus pro ſuis Fidelibus in aliquot illis præliis pugnaſſe videretur.*

Oecolampadius in modo tantùm explicandi Sacramentariam hæreſim à Zuinglio diverſus.

III. JOANNES OECOLAMPADIUS, Linguarum peritiâ clarus, Ordinis S. Brigittæ Apoſtata, *Zuinglii* fidus Achates, eamdem hæreſim Baſileæ prædicavit, quamvis in modo explicandi ab eo differret. Permiſit ſcilicet verbum, *Eſt*, pro verbi ſubſtantivi natura in ſua genuina & propria ſignificatione manere, accipíque ut verbum veritatis & exiſtentiæ; Metonymiam verò collocavit in verbo *Corporis*, ut hic ſenſus reddatur: *Hoc eſt Corpus meum*, id eſt, *Hoc eſt figura Corporis mei.* Hunc errorem propugnavit in Libro *De genuina verborum Domini*, Hoc eſt Corpus meum, *juxta vetuſtiſſimos Autores Expoſitione:* Item in *Antiſyngrammate* ſeu libro contra *Syngramma Suevicum:* Item in Reſponſionibus ad *Lutherum*, & ad Epiſtolam *Theobaldi Billicani* ad *Urbanum Rhegium:* Item, in Reſponſione ad *Bilibaldum Bilkheimerum:* In Epiſtola Apologetica ad *Philippum Melancthonem;* cujus fragmentum deſcribit *Hoſpinianus* ſecunda parte Hiſtoriæ Sacramentariæ, pag. 115. in Dialogo Sententiarum ex Patribus, & in Sermone *De Dignitate Euchariſtiæ.* Se S. Auguſtini auctoritate hac in cauſa fretum falsò gloriatur. Obiit Baſileæ anno MDXXXI. ætatis anno 49. ſive ex ulcere ſuper os ſacrum erumpente, ut quidam tradunt, & inter alios *Simon Grynæus* in ejus Vita, ſive à fœmina, quam inceſtis polluerat nuptiis, & ex qua tres liberos reliquit, vel à dæmone ſuffocatus, aut alio quocunque modo exanimis in lecto repertus, ut alii ſcripſerunt.

IV. PHILIPPUS MELANCTHON, Germanus, Brettæ inferioris Palatinatus oppido natus, qui *Melancthon* Græcè voluit appellari, cùm proprio nomine & patrio idiomate *SchuartZerd* diceretur, viginti quatuor circiter annorum juvenis, humaniorum literarum elegantiâ ſuperbus, anno circiter A MDXXI. *Luthero* nomen dedit, merendique apud ipſum initium fecit, ſcribendo petulantiſſimam & injuriis ſcatentem pro ejus doctrina Apologiam adversùs Theologos Pariſienſes. Pleraque *Lutheri* dogmata mollivit, præſertim immanem illum contra libertatem arbitrii errorem: imò hac in controverſia diſceſſit tandem à ſententia *Lutheri*, quam in *Locis Communibus* Vvittembergæ anno MDXX. editis ſecutus fuerat, necnon in Annotationibus in Epiſtolam ad Romanos. Liberum (inquam) arbitrium agnovit & profeſſus eſt in iiſdem locis anno MDXXVI. Argentorati, MDXXVIII. & MDXLIII. B Vvittembergæ, MDXLVI. Lipſiæ, denique MDLV. Vvittembergæ excuſis. Negátque Deum eſſe cauſam peccati, velle peccatum, & impellere voluntatem ad peccandum, aut approbare peccatum.

Melancthon Auguſtanæ Confeſſionis Auctor.

Auguſtanæ Confeſſionis anno MDXXX. editæ Author fuit, unde illius Sectatores *Confeſſioniſtæ* nuncupati ſunt, & ob emollita *Lutheri* duriora quædam dogmata, *Molles Lutherani:* ob Ritus pleróſque Eccleſiaſticos admiſſos, & Conſtitutiones legitimas Conciliorum & Eccleſiæ ita receptas & approbatas, ut liberum eſſet cuique iis uti, vel non uti, abſque ſalutis diſcrimine, dicti ſunt *Adiaphoriſtæ*, ſive *Indifferentes.* In tradendis Dogmatibus, C præſertim de Cœna Domini, & (ut quidam aiunt) de Juſtificatione, varius fuit & anceps.

Melancthon in dogmate de Euchariſtia tradendo varius & anceps.

In Confeſſionis Auguſtanæ Articulo X. Editionis Vvittembergenſis, doctrina de Euchariſtia his verbis exprimitur: *De Cœna Domini ſic docetur, quòd verum Corpus & Sanguis Chriſti verè ſub ſpecie panis & vini adſint in Cœna Domini, & in ea diſtribuantur & ſumantur: Quare & contraria doctrina rejicitur.* Quæ verba nihil niſi Catholicum ſonant: At in Editione Latina Vvittembergenſi ejuſdem anni MDXXX. his verbis conceptus eſt idem Articulus: *De Cœna Domini docent: quòd corpus & San-* D *guis Chriſti verè adſint, & diſtribuantur veſcentibus in Cœna Domini, & improbant ſecus docentes.* In ejuſdem verò Confeſſionis Apologia, quam anno MDXXXI. edidit contra Scripta Catholicorum Doctorum ipſam confutantia, de Articulo X. ſic habet: *Decimus Articulus approbatus eſt, in quo confitemur, nos ſentire, quòd in Cœna Domini verè & ſubſtantialiter adſint Corpus & ſanguis Chriſti, & verè exhibeantur cum illis rebus, quæ videntur pane & vino, his qui Sacramentum accipiunt. Hanc ſententiam conſtanter defenderunt noſtri Concionatores. Et comperimus non tantùm Romanam Eccleſiam affirmare corporalem præſentiam Chriſti, ſed idem & nunc ſentire, & olim ſen-* E *ſiſſe Græcam Eccleſiam, ut teſtatur Canon Miſſæ apud Græcos.*

SS. Patrum Teſtimonia de Cœna Domini collegit *Philippus Melancthon* anno MDXXX. quibus præmiſit Epiſtolam ad *Fridericum Myconium* in hæc verba: *Mitto tibi locos veterum Scriptorum de Cœna Domini: qui teſtantur illos idem ſenſiſſe quod nos ſentimus: videlicet Corpus & Sanguinem Domini verè adeſſe in Cœna Dominica. Quamquam autem non pendeat fides ab humana auctoritate, ſed à verbo Dei: tamen cùm Scriptura imbecilles à fortioribus confirmari velit, juvat habere Eccleſiæ teſtimonium in omni genere* F *tentationum. Ut enim vivos libenter conſulimus, quos judicamus uſum aliquem habere ſpiritualium rerum: Ita & Veteres, quorum Scripta probantur, cenſeo conſulendos eſſe. Sunt & aliæ cauſæ cur Veterum teſtimonia non contemnam. Exiſtimo enim hoc communiter ſenſiſſe Eccleſiam, quod iſti ſcripſerunt. Neque verò tutum eſt à communi ſententia veteris Eccleſiæ diſcedere.* Et in Epilogo hujus Libelli: *Clara*, inquit, *& aperta ſunt teſtimonia Hilarii & Cyrilli, quæ affirmant Corpus Chriſti adeſſe in Cœna. Neque ego ullam ſatis firmam rationem invenio, cur ab hac ſententia diſcedamus. Fieri poteſt ut alia ſententia blandiatur otioſo animo,*

me quæ eſt magis conſentanea humano judicio, præſertim ſic inſtructa & ornata argumentis eruditè cogitatis. Sed quid fiet in tentatione, cùm diſputabit conſcientia, quam habuerit cauſam diſſentiendi à recepta ſententia in Eccleſia? Tunc iſta verba, Hoc eſt Corpus meum, fulmina erunt. Quid his opponet mens perterrefacta? Quibus Scripturis, qua voce Dei muniet ſe, ac ſibi perſuadebit neceſſariò fuiſſe hic interpretandam metaphoram? .. Ego itaque ſequor veteris Eccleſiæ ſententiam, quæ affirmat adeſſe Corpus Chriſti in Cœna: ac judico hanc habere Scripturæ teſtimonium. Non enim invenio firmam rationem, cur nomine Corporis in verbis Cœnæ oporteat tantùm abſentis corporis ſignum intelligi. Quamquam enim ſermo in Sacris Literis plenus ſit figurarum omnis generis, tamen plurimùm inter narrationes rerum geſtarum intereſt, & inter ordinationes divinas ſeu dogmata de natura ſeu voluntate Dei. In narrationibus exponuntur res inter homines geſtæ, ubi ſeries factorum ſubjecta ſenſui, cogit nos abſurdè dicta figuratè interpretari. Si in præceptis ſeu dogmatibus, quæ de natura & voluntate Dei loquuntur, idem conemur facere; quid conſecuturum ſit, facilè poſſunt homines eruditi exiſtimare. Hic cùm abſurditas impingit in alios clariores Scripturæ locos, ſeu Fidei Articulos, corrigenda eſt beneficio figurarum: ſed ſi tantùm in rationem impingat, non in Scripturas, convenit præferre verbum Dei judicio rationis. Neceſſe eſt enim certam eſſe ſententiam illorum locorum, unde Dogmata ſeu Articuli ſumuntur.* Profert exemplum *Abrahæ*, cui mandatum eſt ut circumcideret præputium, quod etſi Gentes irriderent, *non tamen licuit illi, cùm inſtitueretur Ritus, aliud ſuſpicari, quàm quod verba ſonant. Homo aſtutus poterat diſputare, rem tam ridiculam nullo modo præcipi à Deo; ſed ſignificari, libidines eſſe coërcendas ac frænandas.*

Anno MDXXXVI. in Formula Concordiæ initæ inter Lutheranos, & ſuperioris Germaniæ Proteſtantes, procurante *Bucero*, approbavit *Melancthon*, quòd profitebantur: *Nullam fieri localem incluſionem* Corporis *Chriſti in Pane; aut durabilem aliquam conjunctionem extra uſum Sacramenti: tamen concedunt Sacramentali unione panem eſſe Corpus Chriſti, hoc eſt, ſentiunt, porrecto pane, ſimul adeſſe & verè exhiberi Corpus Chriſti.*

Anno MDXXXIX. Auguſtana Confeſſio à *Philippo Melancthone* recognita, emendata, aucta & locupletata eſt. Ex Articulo X. verba illa expunxit, *adſint & diſtribuantur*, & pro illis unum, *exhibeantur*, ſubſtituit. Hæc etiam verba delevit: *Et improbant ſecus docentes.* Atque illum Articulum his verbis expreſſit: *De Cœna Domini docent, quòd cum pane & vino verè exhibeantur Corpus & Sanguis Chriſti veſcentibus in Cœna Domini.*

In Confeſſione doctrinæ Saxonicarum Eccleſiarum, ſcriptâ anno MDXLI. ut Synodo Tridentinæ exhiberetur, veram & ſubſtantialem Chriſti præſentiam in uſu tantùm agnoſcit. *Docentur etiam homines* (inquit) *Sacramenta eſſe actiones divinitùs inſtitutas, & extra uſum inſtitutum res ipſas non habere rationem Sacramenti, ſed in uſu inſtituto in hac Communione verè & ſubſtantialiter adeſſe Chriſtum, & verè exhiberi ſumentibus Corpus & Sanguinem Chriſti.* Idem aſſerit in Epiſtola ad *Vitum Theodorum*, die XXV. Octobris anno MDXLIII. data. Quam ob cauſam inter *Lutherum* & *Melancthonem* ortum diſſidium eſt, cujus meminit *Camerarius* in *Melancthonis* Vita. Idem aſſerit *Melancthon* in Reſponſione contra Clerum Colonienſem, & in Judicio de controverſia excitata Heildebergæ in negotio Cœnæ Dominicæ inter *Heshuſium* & *Klebitium*.

In Articulo de Miſſa, non minùs *Lutheri* doctrinam emollivit *Melancthon*, ut conſtat ex Auguſtanæ Confeſſionis lectione. *Falsò*, inquit, *accuſantur Eccleſiæ noſtræ, quòd Miſſam aboleant. Retinetur enim*

A *Miſſa apud nos, & ſummâ reverentiâ celebratur: ſervantur & uſitatæ ceremoniæ ferè omnes, præter quàm quòd Latinis cantionibus admiſcentur alicubi Germanicæ, quæ additæ ſunt ad docendum populum.* Et infra: *Poſtquam igitur Miſſa apud nos habet exemplum Eccleſiæ ex Scriptura & Patribus, confidimus improbari eam non poſſe; maximè cùm publicæ ceremoniæ, magna ex parte ſimiles uſitatis ſerventur, tantùm numerus Miſſarum eſt diſſimilis.*

Quod ſpectat Dogma Juſtificationis, non minùs in eo varius fuit *Melancthon*, quàm in illo de Euchariſtia; ſi audiatur *Oſiander* ejus æmulus de *Melancthonis variatio in juſtificationis dogmate.*
B Auguſtana Confeſſione agens. Viginti namque dicit eſſe diverſas opiniones de hoc uno Dogmate: ac *Philippi Melancthonis*, Diſcipulorúmque ejus, quatuordecim enumerat in eo Libello, quem *contra Nycticoracem quemdam* ſcripſit. Nam ſimul ut « (inquit) locum aliquem in Scripturis viderunt, « in quo juſtitiæ mentio fieret, ſtatim novam ex eo « juſtificationem ſunt fabricati. Verbi gratia, legit « aliquis, *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam*: jam ex hoc uno loco duo colligit « juſtificationis genera, unam ex verbo *credidit*, ut «
C diceret fidem eſſe noſtram juſtitiam; alteram ex « verbo reputatum eſt, ut diceret Deum juſtitiam « ſuam nobis imputare; nos pro juſtis habere, e- » tiamſi non ſimus; atque hanc eſſe juſtitiam no- « ſtram. Legit alius, *Juſtificati ſumus per Sanguinem* « *ejus*: ſtatim ex eo collegit, quòd pretioſus Chri- « ſti Sanguis ſit juſtitia noſtra. Legit alius: *Sicut per unius inobedientiam peccatores conſtituti ſunt multi; ita per unius obedientiam juſti conſtituentur multi*: mox docuit, Obedientia Chriſti eſt juſtitia no- « ſtra. Legit alius: *Reſurrexit propter juſtificationem* « *noſtram*: Reſurrectio, inquit, Chriſti eſt juſtitia « noſtra. Legit alius: *Spiritus Sanctus arguet mundum de juſtitia, quia vado ad Patrem*: aſſirmavit illico, «
D quòd Chriſti tranſitus ad Patrem eſt juſtitia no- « ſtra. Legit alius, quòd efficimur juſti abſque me- « ritis, ex gratia Dei; non dubitavit affirmare « quòd gratia & miſericordia Dei ſit juſtitia no- « ſtra. Legit alius: *Ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ, pro-* « *pter remiſſionem præcedentium delictorum*: è veſtigio « docuit remiſſionem peccatorum eſſe juſtitiam no- « ſtram. Legit alius: *Livore ejus ſanati ſumus*: aſſe- « ruit illico quòd vulnera Chriſti ſunt juſtitia no- « ſtra. Jam igitur enumeraſſe ſe ſcribit novem ge- « nera juſtificationum è Scripturis collecta, malè « inter ſe cohærentia, neque tamen omnia ſe ad- « huc recenſuiſſe. Enumerat deinceps quæ è ſuo «
E quiſque capite confinxit. Aliqui, inquit, dicunt, « quòd juſtitia ſit opus Dei, quod ipſe in Chriſto « operatur: Alii, quòd nos Deus ad æternam vi- « tam recipit: Alii, quòd meritum Chriſti: Alii, « de media quadam juſtitia loquuntur, quam tamen « explicare nequeunt. Alii docent, quòd eſſentialis « juſtitia Dei creat in nobis aliam novam juſtitiam. « Sic *Oſiander* quatuordecim opiniones de juſtificatione recenſet; & quam ipſe profert eſt quintadecima. Juxta numerum autem, cujus meminit in Confutatione Scripti, quod contra ſe *Philippus* ediderat, erunt omnes viginti & una. Ita refert
F Cardinalis *Hoſius* Libro *De Hæreſibus noſtri temporis*. Illi *tamen* opinioni præſertim inſiſtere videtur *Melancthon*, quæ homines *fide ſpeciali* juſtificari aſſerit, cùm credunt ſe in gratiam recipi, *& peccata remitti propter Chriſtum*, nec bona opera ad juſtificationem concurrere, quamvis *fides* juſtificans *debeat bonos fructus parere, & bona opera à Deo mandata facere oporteat*, ut habet Auguſtana Confeſſio. *Hæc igitur fides ſpecialis* (inquit ejuſdem Confeſſionis Apologia) *quâ credit unuſquiſque ſibi remitti peccata propter Chriſtum, & Deum placatum & propitium eſſe propter Chriſtum, conſequitur remiſſionem*

 peccatorum

mo, quæ eſt magis conſentanea humano judicio, præſertim ſic inſtructa & ornata argumentis eruditè cogitatis. Sed quid fiet in tentatione, cùm diſputabit conſcientia, quam habueris cauſam diſſentiendi à recepta ſententia in Eccleſia? Tunc iſta verba, Hoc eſt Corpus meum, *fulmina erunt. Quid his opponet mens perterrefacta? Quibus Scripturis, qua voce Dei muniet ſe, ac ſibi perſuadebit neceſſariò fuiſſe hic interpretandam metaphoram? . . Ego itaque ſequor veteris Eccleſiæ ſententiam, quæ affirmat adeſſe Corpus Chriſti in Cœna: ac judico hanc habere Scripturæ teſtimonium. Non enim invenio firmam rationem, cur nomine Corporis in verbis Cœnæ oporteat tantùm abſentis corporis ſignum intelligi. Quamquam enim ſermo in Sacris Literis plenus ſit figurarum omnis generis, tamen plurimùm inter narrationes rerum geſtarum intereſt, & inter ordinationes divinas ſeu dogmata de natura ſeu voluntate Dei. In narrationibus exponuntur res inter homines geſtæ, ubi ſeries factorum ſubjecta ſenſui, cogit nos abſurdè dicta figuratè interpretari. Si in preceptis ſeu dogmatibus, quæ de natura & voluntate Dei loquuntur, idem conemur facere: quid conſecuturum ſit, facilè poſſunt homines eruditi exiſtimare. Hic cùm abſurditas impingit in alios clariores Scripturæ locos, ſeu Fidei Articulos, corrigenda eſt beneficio figurarum: ſed ſi tantùm in rationem impingat, non in Scripturas, convenit præferre verbum Dei judicio rationis. Neceſſe eſt enim certam eſſe ſententiam illorum locorum, unde Dogmata ſeu Articuli ſumuntur.* Profert exemplum *Abrahæ*, cui mandatum eſt ut circumcideret præputium, quod etſi Gentes irriderent, *non tamen licuit illi, cùm inſtitueretur Ritus, aliud ſuſpicari, quàm quod verba ſonant. Homo aſtutus poterat diſputare, rem tam ridiculam nullo modo præcipi à Deo: ſed ſignificari, libidines eſſe coërcendas ac frænandas.*

Anno MDXXXVI. in Formula Concordiæ initæ inter Lutheranos, & ſuperioris Germaniæ Proteſtantes, procurante *Bucero*, approbavit *Melancthon*, quòd profitebantur: *Nullam fieri localem incluſionem* Corporis *Chriſti in Pane; aut durabilem aliquam conjunctionem extra uſum Sacramenti: tamen concedunt Sacramentali unione panem eſſe Corpus Chriſti, hoc eſt, ſentiunt, porrecto pane, ſimul adeſſe & verè exhiberi Corpus Chriſti.*

Anno MDXXXIX. Auguſtana Confeſſio à *Philippo Melancthone* recognita, emendata, aucta & locupletata eſt. Ex Articulo X. verba illa expunxit, *adſint & diſtribuantur*, & pro illis unum, *exhibeantur*, ſubſtituit. Hæc etiam verba delevit: *Et improbant ſecus docentes.* Atque illum Articulum his verbis expreſſit: *De Cœna Domini docent, quòd cum pane & vino verè exhibeantur Corpus & Sanguis Chriſti veſcentibus in Cœna Domini.*

In Confeſſione doctrinæ Saxonicarum Eccleſiarum, ſcriptâ anno MDXLI. ut Synodo Tridentinæ exhiberetur, veram & ſubſtantialem Chriſti præſentiam in uſu tantùm agnoſcit. *Docentur etiam homines* (inquit) *Sacramenta eſſe actiones divinitùs inſtitutas, & extra uſum inſtitutum res ipſas non habere rationem Sacramenti, ſed in uſu inſtituto in hac Communione verè & ſubſtantialiter adeſſe Chriſtum, & verè exhiberi ſumentibus Corpus & Sanguinem Chriſti.* Idem aſſerit in Epiſtola ad *Vitum Theodorum*, die XXV. Octobris anno MDXLIII. data. Quam ob cauſam inter *Lutherum* & *Melancthonem* ortum diſſidium eſt, cujus meminit *Camerarius* in *Melancthonis* Vita. Idem aſſerit *Melancthon* in Reſponſione contra Clerum Colonienſem, & in Judicio de controverſia excitata Heildebergæ in negotio Cœnæ Dominicæ inter *Heshuſium* & *Klebitium*.

In Articulo de Miſſa, non minùs *Lutheri* doctrinam emollivit *Melancthon*, ut conſtat ex Auguſtanæ Confeſſionis lectione. *Falsò*, inquit, *accuſantur Eccleſiæ noſtræ, quòd Miſſam aboleant. Retinetur enim Miſſa apud nos, & ſummâ reverentiâ celebratur; ſervantur & uſitatæ ceremoniæ ferè omnes, præter quàm quòd Latinis cantionibus admiſcentur alicubi Germanicæ, quæ additæ ſunt ad docendum populum:* Et infra: *Poſtquam igitur Miſſa apud nos habet exemplum Eccleſiæ ex Scriptura & Patribus, confidimus improbari eam non poſſe; maximè cùm publicæ ceremoniæ, magna ex parte ſimiles uſitatis ſerventur, tantùm numerus Miſſarum eſt diſſimilis.*

Melancthonis variatio in juſtificationis dogmate.

Quod ſpectat Dogma Juſtificationis, non minùs in eo varius fuit *Melancthon*, quàm in illo de Euchariſtia; ſi audiatur *Oſiander* ejus æmulus de Auguſtana Confeſſione agens: Viginti namque dicit eſſe diverſas opiniones de hoc uno Dogmate: ac *Philippi Melancthonis*, Diſcipulorúmque ejus, quatuordecim enumerat in eo Libello, quem *contra Nycticoracem quemdam* ſcripſit. Nam ſimul ut « (inquit) locum aliquem in Scripturis viderunt, « in quo juſtitiæ mentio fieret, ſtatim novam ex eo « juſtificationem ſunt fabricati. Verbi gratia, legit « aliquis, *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam:* jam ex hoc uno loco duo colligit « juſtificationis genera, unam ex verbo *credidit*, ut « diceret fidem eſſe noſtram juſtitiam; alteram ex « verbo reputatum eſt, ut diceret Deum juſtitiam « ſuam nobis imputare; nos pro juſtis habere, e- » tiamſi non ſimus; atque hanc eſſe juſtitiam no- « ſtram. Legit alius, *Juſtificati ſumus per Sanguinem* « *ejus:* ſtatim ex eo collegit, quòd pretioſus Chri- « ſti Sanguis ſit juſtitia noſtra. Legit alius: *Sicut per unius inobedientiam peccatores conſtituti ſunt multi; ita per unius obedientiam juſti conſtituentur multi:* mox docuit, Obedientia Chriſti eſt juſtitia no- « ſtra. Legit alius: *Reſurrexit propter juſtificationem* « *noſtram:* Reſurrectio, inquit, Chriſti eſt juſtitia « noſtra. Legit alius: *Spiritus Sanctus arguet mundum de juſtitia, quia vado ad Patrem:* affirmavit illico, « quòd Chriſti tranſitus ad Patrem eſt juſtitia no- « ſtra. Legit alius, quòd efficimur juſti abſque me- « ritis, ex gratia Dei; non dubitavit affirmare « quòd gratia & miſericordia Dei ſit juſtitia no- « ſtra. Legit alius: *Ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem præcedentium delictorum:* è veſtigio « docuit remiſſionem peccatorum eſſe juſtitiam no- « ſtram. Legit alius: *Livore ejus ſanati ſumus:* aſſe- « ruit illico quòd vulnera Chriſti ſunt juſtitia no- « ſtra. Jam igitur enumeraſſe ſe ſcribit novem ge- « nera juſtificationum è Scripturis collecta, malè « inter ſe cohærentia, neque tamen omnia ſe ad- « huc recenſuiſſe. Enumerat deinceps quæ è ſuo « quiſque capite confinxit. Aliqui, inquit, dicunt, « quòd juſtitia ſit opus Dei, quod ipſe in Chriſto « operatur: Alii, quòd nos Deus ad æternam vi- « tam recipit: Alii, quòd meritum Chriſti: Alii, « de media quadam juſtitia loquuntur, quam tamen « explicare nequeunt. Alii docent, quòd eſſentialis « juſtitia Dei creat in nobis aliam novam juſtitiam. « Sic *Oſiander* quatuordecim opiniones de juſtificatione recenſet; & quam ipſe profert eſt quintadecima. Juxta numerum autem, cujus meminit in Confutatione Scripti, quod contra ſe *Philippus* ediderat, erunt omnes viginti & una. Ita refert Cardinalis *Hoſius* Libro *De Hæreſibus noſtri temporis.* Illi *tamen* opinioni præſertim inſiſtere videtur *Melancthon*, quæ homines *fide ſpeciali* juſtificari aſſerit, cùm credunt ſe in gratiam recipi, *& peccata remitti propter Chriſtum*, nec bona opera ad juſtificationem concurrere, quamvis *fides* juſtificans *debeat bonos fructus parere, & bona opera à Deo mandata facere oporteat*, ut habet Auguſtana Confeſſio. *Hæc igitur fides ſpecialis* (inquit ejuſdem Confeſſionis Apologia) *quâ credit unuſquiſque ſibi remitti peccata propter Chriſtum, & Deum placatum & propitium eſſe propter Chriſtum, conſequitur remiſſionem*

peccatorum , & juſtificat nos. Atque hoc argumento ſuum illum errorem probare aggreditur : *Conſequi remiſſionem peccatorum , eſt juſtificari , juxta illud ;* »Beati , quorum remiſſæ ſunt iniquitates. *Sola fide in Chriſtum , non per dilectionem , non propter dilectionem , aut opera conſequimur remiſſionem peccatorum , etſi dilectio ſequitur fidem. Igitur ſola fide juſtificamur , intelligendo juſtificationem , ex injuſto juſtum effici , ſeu regenerari.* Et Catholicos ſugillat , quòd *dubitent utrum conſequantur remiſſionem peccatorum* ; ſeu fidem illam ſpecialem non habeant : quâ certò credant ſibi remiſſa eſſe peccata. Idque magis explicat in Locis Theologicis : *Cùm dicit Apoſtolus* (inquit) *juſtificamur Fide , vult te intueri Filium Dei ſedentem ad dextram Patris , Mediatorem interpellantem pro nobis , & ſtatuere , quòd tibi remittantur peccata , quòd juſtus, id eſt , acceptus reputeris ſeu pronuntieris propter illum ipſum Filium, qui fuit victima. Ut igitur vocabulum ,* Fides , *monſtres illum Mediatorem , & nobis applicet , ſignificat Fides non tantùm Hiſtoriæ notitiam , ſed fiduciam miſericordiæ promiſſæ propter Filium Dei ; quâ ſibi unuſquiſque in converſione & conſolatione promiſſionem applicat ;* ut etiam docet in Catecheſi , in Examine Miniſtrorum , in Reſponſione ad Articulos Bavaricos, Articulo XXIII. in Enarratione poſtrema Symboli Nicæni , & in Commentario Capitis III. Epiſtolæ ad Romanos.

Obiit *Philippus Melanchthon* anno MDLX. quem *Tilemannus Heshuſius* , aliique rigidiores Lutherani, & poſt mortem Scriptis ſuis flagellarunt. Sic Regnum Satanæ diviſum eſt.

V. *MARTINUS BUCERUS* , Germanus , Ordinis Dominicani Apoſtata , *Elizabetha* Sanctimoniali inceſto ac ſacrilego connubio junctus, quæ tredecies puerpera fuit , de qua *Melanchthon* in Reſponſione contra Clerum Colonienſem , *Luthero* doctrinâ non inferior , Linguarum peritiâ ſuperior , Argentoratenſis Miniſter , pacis & concordiæ inter Sacramentarios & Lutheranos frequens interpres , in Conventu præſertim Vvittembergẽſi, anno MDXXXVI. in Smalcaldico MDXXXVII. Tigurino MDXXXVIII. in Ratiſponenſi MDXLI. cujus etiam Acta ſcripſit : *Hermannum* Colonienſem Archiepiſcopum in hæreſim pertraxit , eique evertendæ in ea Eccleſia Diſciplinæ , ſpecie Reformationis autor fuit. Anno MDXLIX. cum *Paulo Fagio* in Angliam pervenit , *Eduardo* Regnante , & Cantabrigiæ data ſocietatis dextera *Petro Vermilio* Florentino , *Martyri* nuncupato , Canonicorum Regularium Ordinis S. Auguſtini Apoſtatæ, qui biennio ante ipſum præceſſerat , & in Academia Oxonienſi Sacris Literis interpretandis præfectus erat , Hæreſim docuit , & Apoſtaticæ Reformationis diſciplinam in Anglia condidit.

Bucerus hæreſim in Anglia docuit.

Error Buceri circa Euchariſtiam.

Ejus error circa Euchariſtiam in eo poſitus erat , quòd Corpus & Sanguinem Chriſti ſubſtantialiter in ea præſentia non eſſe *extra uſum Sacramenti* affirmaret , nec in ipſo uſu ore corporis manducari , ſed *contemplatione Fidei percipi.* Secundò , impios, id eſt , qui fidem non habent , *ſolum panem & vinum* , non *Chriſti Corpus & Sanguinem* ſumere. Id conſtat ex ipſius *Buceri* Epiſtola ad *Georgium Pontanum* , Electoris Saxoniæ Cancellarium ſcripta anno MDXXX. quam refert *Hoſpinianus* II. Parte Hiſtoriæ Sacramentariæ , pag. 177. Item ex Hiſtoria Concordiæ Vvittembergenſis circa negotium Euchariſtiæ , quæ habetur Tomo Scriptorum Anglicanorum *Buceri* : ex Articulis Concordiæ ab eodem *Bucero* explicatis : ex illius Apologia *De Cœna Domini* ad *Eduardum Foxum* , Epiſcopum Herephordenſem : ex Epiſtola ad Italos , ex Confeſſiooe de Euchariſtia , Argentinæ dictata anno MDXLIV. in qua etiam *Lutherum* vel repugnantem in ſuam ſententiam trahit , Articulo XXVI. *Si me quis roget* , inquit , *cur igitur dicam me conſentire cum LUTHERO , qui affirmat panem ipſum eſſe Corpus Domini , vel in pane , & id omnibus ſumentibus , piis & impiis ? Reſpondeo , Lutherum his ſuis loquendi modis nihil quàm veram exhibitionem Chriſti in Cœna velle exprimere , Panem & Corpus Domini non idem naturâ , ſed Sacramento facere : Corpus Domini non includere pani localiter : non opinari aſcenſum vel deſcenſum hic Chriſti fieri. Cùm igitur ut nos duas res vel in Sacramento agnoſcit , Corpus Domini & Sanguinem , & ſymbola , nec colliget aut commiſceat hac ullâ ratione hujus mundi : Denique non credentibus verbis Domini , & non viva fide credentibus , nihil ſalutare percipi affirmet (quæ omnia ex Scriptis & ore ejus cognovi ſic habere) cur non conſenſum cum illo agnoſcerem ?* Idem conſtat ex ejus *Retractatione De Cœna Domini* : Ex *Axiomatibus Apologeticis* contra *Amſdorfium.* Ex *Reſponſione adverſus Axioma Catholicum Roberti Epiſcopi Abrincenſis* : Ex *Pleniori Definitione , & Explicatione Euchariſtiæ* : Ex *Cenſura trium Propoſitionum Petri Martyris , & Epiſtolâ ad eumdem* : Ex *Confeſſione de Euchariſtia* in Anglia ſcripta anno MDL. Ex *Epitome Doctrinæ Chriſtianæ* , Cap. XIX. & ex Defenſione Reformationis *Hermanni* Archiepiſcopi Colonienſis. Calvinianus magis quàm Lutheranus fuit hac in Controverſia. Unde & maxima illi neceſſitudo cum *Calvino* , interceſſit , ut mutuæ ipſorum Epiſtolæ oſtendunt.

Lutherum vel repugnantem in partes ſuas trahit.

Calvinianus magis hac in controverſia fuit , quàm Lutheranus.

Alii Buceri errores.

Docuit præterea *Bucerus* , Baptiſmum infantibus neceſſarium eſſe *neceſſitate miniſterii , & juſſu Dei , non ſalutis ; ſervarique poſſe virtute Chriſti etiam qui non baptizantur.*

In Articulis Concordiæ explicatis.

In Diſputatione Cantabrigiæ habita anno 1550 & in Lib. de bonis Operibus, contra Iungum.

Item , *Quòd Canonici Libri doceant ſoli abundè renatos , quæ ſint ſaluti neceſſaria.*

Quòd nulla eſt in terris Eccleſia quæ non erret , tam in Fide , quàm in Moribus.

Quòd ita gratis juſtificamur à Deo , ut ante juſtificationem reverà peccatum ſit , iràmque Dei in nos provocet , quicquid boni operis facere videamur , juſtificati autem bona opera facimus neceſſariò.

Lib. II. De Regno Chriſti, à Cap. 40. ad Cap. 47.

Eſſe quoſdam homines ſic à Domino factos ad conjugium , ut Dei decreto repugnet , qui illis connubio interdicat ulla de cauſa.

Conjugibus ſuâ culpâ repudiatis , vel legitimo divortio ſeparatis , aut à conſorte relictis , viris item , quorum uxores in morbos immedicabiles inciderunt , & è contra, permittendum eſſe alterum conjugium.

In Tractatu de Uſuris.

Quamvis uſuram non eſſe peccatum , nec adverſari præceptis Dei , quovis modo accipere aliquid ultra pecuniæ ſortem , quam quis alteri tradiderit utendam.

Cantabrigiæ obiit *Bucerus* Februarii menſe , anno MDLI. ætatis LXI. ibidémque ſepultus : anno verò MDLVI. *Mariæ* Reginæ Catholicæ juſſu, ejus & *Pauli Fagii* oſſa exhumata , & igne conſumpta ſunt. Regnante demùm *Eliſabetha* , in integrum reſtituti ſunt , die XXII. Julii MDLX.

Scuvenkfeldius Lutheranorum non minùs quàm Eccleſiæ Romanæ hoſtis.

Ejus errores.

VI. GASHAR SCUVENKFELDIUS , Nobilis Sileſius , Lutheranæ Synagogæ non minùs quàm Eccleſiæ Romanæ hoſtis, docuit Scripturæ Sacræ non eſſe attendendum , ut quæ verbum Dei dnn eſſec , ſed mortua tantùm litera , ſed privatis potiùs contemplationibus & viſionibus credendum. Spiritum Sanctum enim è ſupernis delabi citra omne medium ; non per externum auditum & vocalem prædicationem , ſeu Scripturarum lectionem.

Aſſerebat præterea , carnem Chriſti in gloria ita deificatam eſſe , ut ejuſdem ſit cum divinitate virtutis , & majeſtatis , ut Chriſtus etiam ſecundùm hanc Deus ſit : imò aſſerebat carnem Chriſti nulla ex parte eſſe creaturam.

Dona Spiritus Sancti , juſtitiam , ſapientiam, charitatem, pacem conſcientiæ , & ſimilia , eſſe

meram

meram Dei eſſentiam, ac homines ipſis præditos, hâc ipsâ naturâ divinâ Deos.

Verba Chriſti Euchariſtiam inſtituentis in alienum ſenſum detorquebat, & ſic interpretabatur; *Corpus meum eſt hoc:* ſcilicet ſpirituale quiddam, cibum ſpiritualem & cœleſtem deſignans, alentem animas, ſicut panis alit corpus. Sectam ſuam latè propagavit, quam ſpecioſo nomine *Confeſſorum gloriæ Chriſti* adornabat. Plurimos Libellos edidit; plurimiſque viciſſim Libris à Lutheranis exagitatus eſt. De ipſo legendus *Conradus Schluſſelburgius*, Saxo Lutheranus in Catalogo Hæreticorum, Libro X. *Scwenkfeldium* perſtringit *Lutherus* in Confeſſione Minori.

Agricola Sectæ Antinomorum parens.

VII. JOANNES AGRICOLA, Iſlebienſis Rector, & poſtea Miniſter Berolinenſis, aſſeruit Legem Moyſi in Eccleſia non eſſe docendam, nec ex ea prædicandam pœnitentiam: Legem & Evangelium ex diametro pugnare: Legem ante & poſt juſtificationem Chriſtianis hominibus prorſus inutilem eſſe: Legem operum omnino rejiciendam; nec ad bona opera divinæ Legis homines Evangelicos obligari. Hinc *Antinomorum* Secta, ſtirps Lutheranæ, de qua *Hoſius* Lib. *De Hæreſibus noſtri temporis*, & *Lindanus* Dialogo II. *Dubitantii*. Eoúſque vaſaniæ progreſſi ſunt, ut Legem aſſererent non eſſe dignam ut vocetur verbum Dei. Contra hos extant *Lutheri* Diſputationes Tom. I. Editionis Vvittembergenſis.

VIII. ANDREAS OSIANDER Lutheranus, in oppido Guntzenhauſen in Marchionatu Brandeburgico natus, patre fabro ferrario, nomen familiæ ridiculum, *Hoſen-Enderle*, mutavit in *Oſiandri*, relictâ propter Cæſareum *Interim* Norimberga, in Pruſſiam migrans: ibi ſub *Alberto* Duce, cui fuit gratiſſimus, ſchiſma in Secta Lutherana fecit.

Oſiander in Lutherana Secta Schiſma fecit.

Præcipuus ejus error fuit, hominem juſtificari, non fide, ſed eâdem eſſentiali juſtitiâ, quâ Deus juſtus eſt, quæ eſt ipſe Deus, infunditúrque hominibus, ita ut non ſit Chriſtianus gratiâ juſtus, ſed naturâ. Contra hunc errorem, Autorémque ejus Lutherani pleríque conclamarunt, graviſſimiſque conviciis ac probris ipſum dilaceraverunt, ut teſtatur *Hoſius* Cardinalis, Lib. I. De Hæreſibus noſtri temporis. *Cujus*, inquit, *criminis non eſt inſimulatus Oſiander? Quæ convitia & maledicta in eum jactata non ſunt? Vocatus eſt, ut ipſe ſcribit, Hæreticus, Antichriſtus, Judæus, niger Diabolus, draco, homo nefarius, conſceleratus, hoſtis Chriſti. Fuit etiam de eo confictum, quacumque incederet, quòd eum in ſpecie canum duo diaboli comitarentur, quos tamen non cuivis videre liceret: quodque quo tempore cibum & potum in inferiore cum ſuis hypocauſto ſumebat, ubi vacare ſolitus erat literarum ſtudiis, in ſuperiore ſedem in illius loco Diabolus viſus fuerit ſcriptitare. Et alia id genus pleraque. Tum & illud ſparſum de illo fuit, quòd affirmaret Chriſti Paſſionem & mortem nullum nobis fructum attuliſſe, cùm tamen in ſcriptis illius diverſum reperiatur. In ſumma, tantum fuit odium homini conflatum, ut non ipſe modò tanquam impius haberetur, verùm etiam qui ſermones ejus audiebant, à Communione cæterorum, qui ſe pios exiſtimabant, arcerentur, ac ne ſepulturâ quidem communi digni ducerentur. Miſſum fuit Vvittembergam, ut de doctrina ejus judicium fieret: damnata eſt per Philippum, Pomeranum, Forſterum, & alios. Miſſum eſt Vvirtembergam: approbata eſt per Brentium, & ſi qui ſunt ejuſdem Sectæ.* De *Oſiandro* legi poſſunt etiam ex Heterodoxis *Chytræus* in ſua *Saxonia*, Lib. XVII. ad annum MDLI. & *Schluſſelburgius*, qui ejus argumenta copioſè confutavit. Paroxiſmo epyleptico extinctus eſt *Oſiander* XVII. Octobris anno MDLII.

Brentius novos errores Lutheri placitis addidit.

IX. JOANNES BRENTIUS, patriâ Suevus, ex Canonico Vvirtembergenſi & Sacerdote, factus A apoſtata & uxoratus, *Lutheri* placitis ſua quædam nova dogmata addidit, ſcilicet, Evangelium Legem non eſſe juxta propriam ac veram Legis rationem. Baptiſmi virtutem ad certam verborum formam Chriſtum alligare noluiſſe, nihilque eo piaculi fore ſi mutetur ſonus, dummodo remaneat ſententia verborum Chriſti. Corpus Chriſti ex vi unionis perſonalis eſſe ubique; adeóque & in pane ante conſecrationem: & verba Chriſti, *Hoc eſt Corpus meum*, eſſe *verba diſpenſationis*, ſignificantia diſtributionem corporis & ſanguinis jam ante præſentis.

Brentius Ubiquitariorum parens.

Hunc errorem primùm exeruit in Colloquio de B Cœna Domini cum *Joanne à Laſco* Vvirtembergæ habito anno MDLVI. illum verò propugnavit in Libro *De perſonali unione duarum naturarum in Chriſto, & Aſcenſu Chriſti in Cœlum, & Seſſione ejus ad dexteram Patris:* In *Reſponſione ad Libellum Bullingeri*, cui titulus eſt, *Tractatio verborum Domini, In domo Patris mei, &c.* In Libro *De Majeſtate Domini noſtri Jeſu Chriſti contra Martyrem & Bullingerum:* In *Recognitione Prophetica & Apoſtolica doctrina de vera Majeſtate Domini noſtri Jeſu Chriſti*, contra Librum *Bullingeri*, cui titulus eſt, *Fundamentum*, &c. C Succenturiati *Brentio* acceſſerunt *Jacobus Schmidelinus*, *Nicolaus Selneccerus*, & *Martinus Kemnitius*, quorum deliria *Hoſpinianus* exponit Parte II. Hiſtoriæ Sacramentariæ, pag. 485. & ſequentibus.

Flaccus Illyricus rigidorum Lutheranorum Antesignanus.

X. MATTHIAS FLACCUS ILLYRICUS, *Magdeburgenſis Miniſter*, Rigidorum Lutheranorum Anteſignanus; propter *Adiaphora* Lipſiæ approbata & recepta, *Melancthonis* & aliorum Confeſſioniſtarum profeſſus hoſtis, peccatum originis eſſe ipſam hominis ſubſtantiam aſſeruit, plurimiſque ſcriptis pertinaciter propugnavit, ac multos Lutheranos in ſuam ſententiam pertraxit, qui ab eo D dogmate, *Subſtantialiſtæ*, & ab Authore *Flacciani* appellati ſunt. Contra *Victorinum Strigelium* Profeſſorem Jenenſem, qui originalem noxam extenuabat, & liberi arbitrii vires in hominis converſione efferebat, aſſerens Spiritum Sanctum, verbum; & voluntatem hominis non tenaci cauſas eſſe juſtificationis, acriter pugnavit *Flaccus*. Sectatores Strigelii *Synergiſtæ* dicti. Centuriatum Magdeburgenſium præcipuus compilator editórque fuit *Flaccus Illyricus*.

De variis Lutheranorum Sectis, lege *Lindanum* Ruremondenſem Epiſcopum, *Dubitantii* ſui Dialogo II.

Error Stancari de Chriſto Mediatore.

E XI. FRANCISCUS STANCARUS, Mantuanus, in Academia Regiomontana in Boruſſia Hebraicæ Linguæ, ſeu (ut alii ſcribunt) Theologiæ Profeſſor, dum ſe *Oſiandri* errori oppoſuit, Chriſtum eſſe juſtitiam noſtram aſſerentis ratione ſolius divinitatis ſuæ, in oppoſitum lapſus errorem eſt, affirmans, non divinæ, ſed humanæ tantummodo naturæ ratione illum eundem eſſe juſtitiam noſtram, *Petri Lombardi* & *S. Thomæ*, ac reliquorum (ut quidem putabat) de Schola Theologorum auctoritate fretus: quos quidem; uti & Patres, tanti ſe facere præ ſe ferebat, ut cum illis comparatos no- F varum Sectarum Principes contemneret ac ludibrio haberet. Extat illius famoſum ac celebre dictum in Apologia contra Tigurinos: *Plus valet unus Petrus Lombardus, quàm centum Lutheri, ducenti Melancthones, trecenti Bullingeri, quadringenti Petri Martyres, & quingenti Calvini, qui omnes ſi in mortario contunderentur, non exprimeretur una uncia veræ Theologiæ.* Ad illius erroris tutelam hæc adhibebat Chriſtianæ principia Fidei: *Quòd Deus unus ſit; quòd Mediator non ſit unius: quòd Filius quoque ſit unus ille Deus; quòd Mediator mori debuerit: quòd Chriſtus paſſus ſit ſecundùm carnem.* Ex quibus colligebat; *Chriſtum, quà homo eſt, non quà*

Deum,

Deum, Mediatorem eſſe Dei & hominem: Quòd ut Deus unum ſit cum Patre, neque pati ac mori potuerit, nec alias Mediatoris functiones obire. Ex Boruſſia pulſus, in Poloniam venit, multóſque errore ſuo infecit. Adversùs ipſum ſcripſit *Orichovius Roxolanus* elegantem Libellum, cui titulum fecit: *Chimæra.* Adversùs eum ſcripſere *Calvinus*, *Philippus Melancthon*, *Joannes Vuingandus* Epiſcopus Pomeranienſis, Lutheranus, Tigurini Zuinglii diſcipuli, *Conradus Schluſſelburgius* Straleſundenſis in Pomerania Superintendens: qui contra Stancariſtas ſatis amplum Librum elucubravit; qui nonus eſt Operis illius, quod Catalogum Hæreticorum inſcripſit. Hunc denique errorem Catholici plerique Controverſiarum & Theologicorum Dogmatum Tractatores confutarunt, & inter alios *Bellarminus* Cardinalis Libro v. *De Chriſto Mediatore*, & *Dionyſius Patavius* Doctiſſimus Societatis Jeſu Theologus, Lib. xii. *De Incarnatione,* Cap. iv. & ſequentibus, Tom. v. Theologicorum Dogmatum.

§. IV.

De Conventibus, Actis, Colloquiis, Synodis, cum Catholicorum, tum Hæreticorum in cauſa Lutheranæ Hæreſeos habitis.

ANNO MDXVIII. *Leo X.* Pontifex Maximus, qui *Luthero* diem dixerat, eique Judices dederat, *Sylveſtrum Prieratem* Sacri Palatii Magiſtrum, & *Hieronymum de Genutiis* Epiſcopum Aſculanum, à Saxoniæ Septemviro exoratus, ejus cauſam *Thomæ de Vio* Cardinali *Cajetano*, Sedis Apoſtolicæ in Germaniæ Legato commiſit, cui mandavit Apoſtolico Diplomate, cujus exemplar extat Tom. i. Operum ipſius *Lutheri*, ut ſi ſponte ſe ſiſteret, erroréſque retractaret, in Eccleſiæ unitate benignè eum reponeret: ſin minùs, accito Principum auxilio, eum carceri manciparet. Quem ſi in ſua poteſtate habere non poſſet, illum, ejúſque aſſeclas, ac fautores omnes percelleret Anathemate; Sacris etiam interdiceret cunctas regiones ipſum excipientes, & quemcumque locum, quouſque ibi degeret, ac ternis poſtea diebus. *Lutherus* fide à *Maximiliano* Cæſare acceptâ, Auguſtæ coram Legato comparuit, à quo humaniſſimè acceptus eſt, ut ipſemet fatetur. Si *Luthero* credimus, tria ab eo petiit Cardinalis: Ut Propoſitiones erroneas à ſe aſſertas improbaret; eas in poſterum ne proferret; abſtineret à quavis alia doctrina Romanæ Eccleſiæ auctoritati contraria. At *Joannes Baptiſta Flavius* Legato à Secretis, *Caietano* Cardinali ſatis fuiſſe ait, ſi *Lutherus* Eccleſiæ Romana doctrinam ſcripto profiteretur, nullâ impoſitâ expreſsâ palinodiâ. Negavit *Lutherus*, prolatam à ſe ad eum uſque diem aſſertionem ullam contrariam Dogmatis Eccleſiæ. Duas illi Cardinalis objecit, ſcilicet, quòd in Eccleſiæ Theſauro merita Chriſti & Sanctorum non contineri dixiſſet: & quòd ad obtinendum fructum Sacramenti, opus eſſet credere fidei firmitate, illum obtentum iri. Oſtendit Legatus, alteram repugnare Conſtitutioni *Clementis VI.* quæ incipit *Unigenitus:* alteram refelli claris Scripturæ dictis, negantis poſſe quempiam certò ſcire ſibi gratiam ineſſe. Nonnulla cùm reponeret *Lutherus*, ac Legati objecta diluere conaretur, Legatus gravi ſimul ac benigno vultu ſubridens, declaravit, ſe nolle cum eo contendere; ſed hortari parentis modo ut revocaret errores, ſeque Eccleſiæ judicio ſubmitteret. *Lutherus*, qui certam ſpem converſionis Cardinali fecerat, utpote qui ejus monitis nihil reluctatus diſceſſiſſet, poſtera die ad ipſum rediit, ſed inopinato comitatu, ni-

Cardinalis Caietani cum Luthero congreſſus.

A mirum cum Scriba publico & quatuor Senatoribus: moxque ſupervenit *Joannes Staupitius*, Vicarius Generalis ejus Ordinis in Germania. Conteſtationem Scriba legit, quâ denuntiabat Lutherus: *Se colere & ſequi Sanctam Romanam Eccleſiam in omnibus ſuis dictis & factis, præſentibus, præteritis, & futuris. Quòd ſi quid contra dictum fuiſſet vel foret, pro non dicto haberi & habere velle.* Addebat, Propoſitiones à ſe ad eam uſque diem aſſertas, ſanas, veras, & Catholicas eſſe, nec ad revocationem ſe compelli poſſe, non auditum, neque convictum. Se paratum ad rationem dictorum reddendam, & ad reſpondendum, vel in Scriptis, Objectionibus
B Legati: acquieturum verò judicio cujuſcumque Academiæ ex tribus Cæſareis celeberrimis: hoc eſt, Baſileenſis, Friburgenſis, Lovanienſis: quin etiam *Pariſienſis Studiorum Parentis, & ab antiquo ſemper Chriſtianiſſimæ, ac in Theologia florentiſſimæ Univerſitatis.* Non abnuit Legatus ex commentario cognoſcere, quæ ab iſto proferrentur. Die poſtero ad Legatum regreſſus *Lutherus*, prolixum obtulit commentarium, plurimis argumentis refertum, pro more litigantis ex animi commotione. Cardinalis, oſtenſa ipſi ſophiſmatum imbecillitate, multus in eo fuit ut ipſum graviter & amanter ad re-
C vocandas Propoſitiones perduceret, mandavítque ne ad ſe rediret, niſi id perfecturus. Itaque *Lutherus* à conſpectu quidem Cardinalis abſtinuit, ſed per Literas expoſuit, retractationem ſuam infructuoſam fore, cùm per hanc rei veritatem evertere non poſſet, nec ſibi permitteret conſcientia ut revocaret, quod rectum & Scripturæ Sacræ conſentaneum noverat. Obtulit tamen, velle ſe auctoritati Eccleſiæ ſubjacere, quæ in Summum Pontificem irreverenter effuderat, revocare, de Articulis Indulgentiarum ſilere, modò ſilerent & adverſarii. *Tanta eſt* (inquit) *tua ſimul humanitas & prudentia, quâ video tuam Reverendiſſimam Paternitatem non*
D *mea, ſed me quærere, cùm potuiſſet ſola poteſtate in me dominari. Itaque jam timor meus ſenſim tranſit, imò mutatus eſt in ſingularem erga Reverendiſſimam Paternitatem tuam amorem, & veram filialémque reverentiam. Nunc Reverendiſſime in Chriſto Pater, fateor, ſicut & aliàs faſſus ſum: me fuiſſe certè nimis* (ut dicunt) *indiſcretum, acrem & irreverentem in nomen Summi Pontificis. Et licet acerrimè fuerim in hanc irreverentiam provocatus, tamen meum fuiſſe nunc intelligo, modeſtiùs, humiliùs, & reverentiùs hanc materiam tractare, & non ita reſpondere ſtulto, ut ei ſimilis efficerer. De quo ſinceriſſimè doleo, & veniam peto; &*
E *per omnia pulpita in vulgus promulgabo, ſicut & ſæpiùs jam feci: daboque deinceps operam, ut alius ſim & aliter loquar, Deo miſerente. Imò promptiſſimus ſum, atque facillimè promitto, me poſthac materiam de Indulgentiis non tractare, atque his finitis quieſcere; modò illis quoque modus imponatur aut ſermonis, aut ſilentii, qui me in hanc tragœdiam ſuſcitaverunt.* Luthero nihil reſpondendum duxit Legatus Apoſtolicus; quamobrem ille paulò poſt ſuſpicionibus agitatus, improvisò diſceſſit, conteſtatione priùs habitâ per Acta publica, quæ poſt ejus digreſſum in Auguſtæ foro
F defixa ſunt, ſcriptiſque ad Legatum literis excuſatione plenis, quibus ſe obedientem Pontifici & Eccleſiæ filium profitebatur. Provocare ſe interim à Legato, qui licet ipſum primò *paternè* ac clementer ſuſcepiſſet, ut *vir omnibus modis doctiſſimus & humaniſſimus*, ipſum tamen ad revocationem propoſitionum compellere voluiſſet, antequam diſcuterentur, & de illis judicium ab Eccleſia Romana ferretur; ſibique & aſſeclis Cenſurarum minas intentaſſet, niſi præſcripta die coram Judicibus à Summo Pontifice deſignatis Romæ compareret: à Legato (inquam) & ab ipſo Pontifice tunc cauſæ ſuæ malè conſcio, ad eumdem, cùm meliùs

fuiſſet

fuiſſet edoctus, appellavit. ad *Fredericum* Saxoniæ Septemvirum *Cajetanus* Cardinalis Literas dedit, quibus ipſum certiorem faciebat, *Lutherum*

Tom. I. Oper. Lutheri.

Hæreticum eſſe, illiúſque patrocinio & tutela indignum, rogabátque ut eum Romam dimitteret, vel è ſua ditione depelleret: ejúſque Excellentiæ denuntiabat, tam grave & peſtilens negotium non poſſe diu hærere, & cauſam tunc à ſe dilapſam, mox Romæ agitandam atque judicandam. Legati Literas ad *Lutherum* Septemvir tranſmiſit. Ejus Excellentiæ reſcripſit *Lutherus*, cúmque ad ſuam cauſam ſuſcipiendam inclinavit, ut docent ejuſdem Septemviri Literæ ad Legatum datæ. Legati Literæ ad Saxoniæ Ducem incuſſere *Luthero* metum ſuæ damnationis Romæ brevî ferendæ, ſtatuítque eam pervertere per provocationem ab imminente Sententia, A Summo ergo Pontifice *non rectè conſulto*, & delegatis ab eo Judicibus, conſtiſque Sententiis, Cenſuris & pœnis ab iis ferendis ac decernendis: *Ad futurum Concilium legitimè ac in loco tuto congregandum: & ad illum, vel ad illos, ad quem, ſeu quos de jure, privilegio, conſuetudine, vel aliàs ſibi provocare & appellare liceret, provocavit & appellavit*, die XXVIII. Novembris MDXVIII. Interea novo diplomate *Leo X.* declaravit, in Eccleſiæ theſauro Chriſti & Sanctorum merita contineri, atque etiam jure Clavium eo Romanos Pontifices uti poſſe, Indulgentias diſpenſantes ad emolumentum viventium ac defunctorum. Diploma datum Romæ die IX. Novembris, Lintzii, quod eſt oppidum ſuperioris Auſtriæ, promulgatum eſt à Cardinali *Cajetano*, die XIII. Decembris.

Miltitii Nuntii Apoſtolici cum Luthero congreſſus, & tecnomia.

II. Anno MDXIX. *Leo X.* in Germaniam miſit *Carolum Miltitium*, intimum ſuum Cubicularium, qui Roſam Auream *Frederico* Saxoniæ Duci ſuo nomine offerret. Cum *Luthero* congreſſus eſt *Miltitius*, útque acerbum ingenium mitigaret, datam illi occaſionem declamandi in Indulgentiarum abuſus conceſſit, ejus Æmulos, ac præcipuè *Tetzelium* objurgavit, reſponſa Pontifici ignominioſa ſcripto tradita toleravit, ut eum faciliùs Romanæ Eccleſiæ conciliare poſtmodum poſſet: ſicut ægris & iratis hominibus plura concedi ſolent, ne eorum animus nimia aſperitate exulceretur. Et revera expreſſit à *Luthero*, ut Literas obſequii ſignificationem præ ſe ferentes ad Pontificem daret. In his & revocationem propoſitionum velut impoſſibilem, inutilem, & in Romanæ Eccleſiæ dedecus ceſſuram detrectat: & de integro ſilentium pollicetur circa Indulgentias, modò & ejus Adverſarii ſileant: Séque ſcriptum editurum, quo populos ad purum Eccleſiæ Romanæ cultum hortetur, damnétque nimiam ſuam aſperitatem. His verbis Summum Pontificem alloquitur: *Nunc, Beatiſſime Pater, coram Deo & tota creatura ſua teſtor, me neque voluiſſe, neque hodie velle Eccleſia Romana ac Beatitudinis tuæ poteſtatem, ullomodo tangere, ut quâcumque verſutiâ demoliri. Quin pleniſſimè confiteor hujus Eccleſia poteſtatem eſſe ſuper omnia, nec ei præferendum quidquam ſive in cœlo ſive in terra, præter unum Jeſum Chriſtum Dominum omnium.* Data eſt Epiſtola Aldemburgi, die 3. Martii MDXIX.

Tom. I Oper. Lutheri, Edit. Wittemb. p. 231.

Diſputatio Lipſica inter Lutherum & Ekium.

III. Eodem anno habita eſt Lipſiæ celebris Diſputatio inter *Lutherum* & *Ekium* in Aula Ducis *Georgii*, aſtante Principe, Senatu, & Academia. Difficile fuit de Arbitro concordare, qui ſententiam circa diſcuſſas quæſtiones poſtmodum ferret. Poſt varias tandem altercationes, in Erfordienſem & Pariſienſem Academias conſenſerunt. Cœpta Diſputatio inter *Andream Carleſtadium* & *Ekium*, die 29. Junii, inter *Lutherum* & eumdē *Ekium* continuata eſt. Ea contentione ſeptem-decim dies aſſumpti. Ad exitum certaminis nulla prodit deciſio. Poſtea Pari-

A ſienſis Academia, altera ex iis quarum judicio litem commiſerant Diſputatores, *Lutherum* damnavit. An Erfordienſis ullam protulerint ſententiam, incertum eſt. Dux *Georgius*, & Lipſica Schola in antiqua Fide perſtitere. Hæc Diſputatio edita eſt Tom. I. Operum *Lutheri*. De ipſa legendi *Cochlæus* in Libro *De Actis & Scriptis Lutheri*, & Cardinalis *Pelavicinus* Libro I. Hiſtoriæ Concilii Tridentini, Cap. 15. 16. & 17.

Lutherus ab Academiis Colonienſi & Lovanienſi, & à Leone X. damnatus.

IV. Eodem anno Academiæ Colonienſis & Lovanienſis plurimos *Lutheri* Articulos damnarunt. *Leo X.* Pontifex Maximus, Apoſtolico Di-
B plomate unam ſupra quadraginta ex Lutheri Propoſitionibus damnavit, vel tanquam hæreticas, vel tanquam ſcandalosas, vel tanquam piarum aurium offenſivas, aut falſas, & ſimplicium mentium ſeductrices reſpectivè. *Luthero* prædicationis Officium interdixit, revocationem errorum ipſi imperavit, Libros & ejus Scripta legi prohibuit: Ipſum ejúſque aſſeclas, niſi Mandatis Apoſtolicis parerent, ut Hæreticos capi & Romam mitti mandavit. Diploma ſubſcriptum eſt XVII. Kalendas Junii, anno MDXX. Nonnulla eo in Diplomate à *P. Suave Polano* perperam reprehendi oſtendit Cardinalis *Pa-*
C *lavicinus* Lib. I. Hiſtoriæ Concilii Tridentini, Cap. XXI. *Carolus V.* novus Imperator, juxta *Leonis* Mandata, *Lutheri* Opera flammis abſumi juſſit Lovanii, Coloniæ, Moguntiæ, Treviris, Halberſtadii, Miſnæ, & Muſenburgi. Comitia Imperii Wormatiæ deinde celebrata. *Lutherus* ad Conventum accitus, datâ Cæſaris fide. Interrogatus eſt an tanquam ſuos agnoſceret Libros ibi productos, alióſque ſuo nomine jam evulgatos; ſimul etiam quæſitum, an vellet res in illis contentas defendere. Ad

Comitia Wormatienſia.

priorem partem reſpondit. Eos Libros revera ſuos eſſe: Ad poſteriorem, Tempus ad deliberandum
D poſtulavit in tam arduo negotio, quod ad Dei verbum, animarúmque ſalutem pertineret. Tempus ad proximum diem ex Cæſaris clementia indultum eſt. Sequenti die, regreſſus ad Conventum *Lutherus* dixit, Ex Libris ſuis alios Religionis argumenta continere, à quorum doctrinâ recedere ſalvâ conſcientiâ non poſſit. In aliis Romani Pontificis Decreta, ac Pontificiorū ſententias impugnariſque quos revocare nihil aliud eſſet, quàm humani generis carnificinam communire. In utriſque varios aculeos ac probra in ſuos æmulos, Romæ aſſentatores & mancipia, ſparſa eſſe, ac ſanè ingenuè fateri,
E ſe in pungendo mordendóque honeſti fines tranſgreſſum; ſed hoc ipſum in illos rejiciendum qui ſe provocaſſent: nolle tamen ob ea retractare Libros, cùm non ſanctitatem, ſed doctrinam profiteretur, Satis ſe quidem hominem noſſe, adeóque erroribus obnoxium: propterea ſe paratum eſſe de ſuis opinionibus cum quocumque mortalium diſceptare; at, qui ubi Sacræ Scripturæ teſtimoniis convinceretur, ſuas offerre manus, quibus ſuamet Opera in flammas conjiceret. Eum deinde percontatus eſt *Ekius* Trevirenſis Archiepiſcopi Vicarius, an Concilium Conſtantienſe reciperet. Negavit diſertè, propter-
F ea quòd Concilia quandóque aberraverant, atque inter ſe diſcrepabant. Demonſtrandum ſuſcepit *Ekius*, Concilia Oecumenica in rebus Fidei errare non poſſe. Sed Imperator ad poſtremum *Lutheri* effatum terrore perculſus, Colloquio interciſo illum è Conventu dimiſit. Vigeſima ſexta Mart, Cæſar Edictum edidit de conſenſu Septemvirûm, & omnium Sacri Imperii Principum, Ordinum, & Statuum, quo *Marthinum Lutherum* ut membrum ab Eccleſia Dei abalienatum, ut obſtinatum Schiſmaticum, & notorium Hæreticum habendum decernit: denuntiatíſque graviſſimis pœnis mandat, ne quis ipſum receptare, defendere, ſuſtentare, fovere dicto aut ſcripto præſumat. Quinimo

Lutherus Imperatoris Edicto proſcriptus.

Q poſt

poſt elapſum viginti dierum terminum, contra eum, ubicumque deprehenſus fuerit, procedant. Ejuſdem complices, fautores, & ſectatores, nec-non eorum nomina & ſingula bona, mobilia & immobilia capiant, & in uſus ſuos optimo & pleno jure convertant. Vetat inſuper ne quis *Lutheri* Scripta emere, vendere, deſcribere, typis edere, legere, prædicare, vel defendere præſumat. Ne quis famoſos Libros, ſeu quaſcumque alias Schedas, Scripturas, Imagines, contra Orthodoxam Fidem, bonos mores, & id quod Sancta Romana Eccleſia hactenus obſervavit: atque etiam invectivas, criminationes, & ignominias contra Summum Pontificem, Sedem Apoſtolicam, Prælatos, Principes, Univerſitates Studiorum, & eorum Facultates, honeſtáſque perſonas componere, ſcribere, depingere, vendere, emere, tenere, habere audeat: jubentúrque omnes cuncta hæc igni comburere. Demùm prohibet, ne quis Typographus Libros ullos, ſeu aliam quamcumque ſcripturam, in quibus de Sacris Literis aut Fide Catholica aliquid vel minimum tractatur, non habito priùs conſenſu & voluntate Ordinarii loci, aut ejus ad hoc Subſtituti & Deputati, cum auctoritate etiam Facultatis Theologicæ alicujus propinquæ Univerſitatis, imprimat. Hæc prolixiùs narrat Cardinalis *Palævicinus* Lib. 1. Hiſtoriæ Concilii Tridentini. Capp. 27. & 28. ex Actis Vvormatienſibus, MSS. Vaticanæ Bibliothecæ, & ex Literis *Aleandri*, Nuntii Apoſtolici, qui res Eccleſiæ apud Cæſarem in illo Conventu egregiè promovit.

Tom. II. Operum Lutheri, pag. 183.

Lutherus à Sacra Facultate Pariſienſi damnatus.

V. Anno MDXXI. die XV. Aprilis, Sacra Facultas Pariſienſis Doctrinali Judicio *Lutheri* Aſſertiones poſt accuratum examen damnavit, ejúſque doctrinam tanquam erroribus contra fidem & mores ſcatentem, ſimplicis populi ſeductricem, omnibus Doctoribus injurioſam, Poteſtati Eccleſiæ & Ordini Hierarchico impiè derogantem, apertè ſchiſmaticam, Sacræ Scripturæ adverſam, in Spiritum Sanctum blaſphemam, Reipublicæ Chriſtianæ pernicioſam, ultricibus flammis delendam cenſuit: Autorem verò ad publicam abjurationem modis omnibus compellendum.

Conventus Norimbergenſis.

VI. Anno MDXXIII. Conventus Principum Imperii Norimbergæ habitus eſt. *Cheregatus* Sedis Apoſtolicæ Nuntius, *Hadriani Sexti* Mandata Conventui communicavit. Ad quæ reſponſum eſt, ſaluberrimum Conſilium Principibus videri, ſi Pontifex cum Cæſaris conſenſu intra annum Concilium congregaret in aliqua Germaniæ urbe, in quo quicumque intereſſet vel ex Eccleſiaſticis vel ex Laïcis, poſſet ac deberet, amoto quovis obice obligationis jurisjurandi, liberè promere quicquid è Chriſtiana Republica judicaret. Interim ne quid turbaretur, Principes operam daturos ut Elector Saxoniæ *Lutherum* & ejus aſſeclas vetaret quidquam vel typis edere, vel ſcribere. Curaturos quoque ut eo tempore in Concionibus purè placidéque purum Evangelium prædicaretur, ac Sacra Scriptura ſecundùm interpretationem ab Eccleſia receptam & comprobatam, ſubtilioribus quibuſcumque prætermiſſis, populorum captui minimè congruentibus. Quicquid ibi operæ à Nuntio impenſum eſt, parum valuit ad deprimendam Lutheranorum audaciam: quin *Lutherus* pro re ſua Edictum Norimbergenſe interpretatus eſt: quamvis ad Saxoniæ Septemvirum ſcripſerit, aliud de ſua cauſa Norimbergæ, aliud in Cœlo decretum.

Tom. II. Operum Lutheri, pag. 162.

VI. Conventus alter Principum Norimbergæ celebratus eſt anno MDXXIV. *Clemens VII.* qui *Hadriano VI.* ſucceſſerat, Legatum Apoſtolicum eò miſit *Laurentium Campegium* S. R. E. Cardinalem. Eo in Conventu de Edicto Vvormatienſi promovendo deliberatum eſt: poſtulatum ut Pontifex, quàm citiſſimè poſſet, Concilium liberum in Germania, ad malorum remedium indiceret: Alius Conventus Spiræ indictus, ad 11. Novembris, ubi diſcuterentur à prudentibus Conſiliariis *Centum Gravamina Germaniæ*, quò decerneretur ad quam denique tolerabilem moderationem redigi poſſent: Interea ſinguli Principes viris eruditis examen Capitum recens de Religione controverſorū committerent, ut integræ à corrupta doctrina facta ſecretione, ſtatueretur quid tantiſper ſcribendum ac prædicandum eſſet, ad Concilii Oecumenici celebrationem. Hæc Decreta vehementer diſplicuêre Cæſari, graviſſimiſque literis Ordines increpuit, quòd Generale Concilium convocandum decreviſſent, cujus convocatio ad Pontificem; propoſitio verò ad ſe ſpectaret: deinde quòd Conventum Spiræ indixiſſent, ubi Religionis argumenta per magnam Sedis Apoſtolicæ injuriam expenderentur. Spopondit, acturum ſe cum Pontifice ut Concilium Tridenti cogeretur. Interim eos jubebat Vvormatienſe Edictum obſequenter exequi, & à Spirenſi Conventu abſtinere.

Conventus Ratiſponenſis.

VII. Interea Legatus Apoſtolicus veris Catholicæ Religionis incrementis intentus, Principes ſecum conſentientes Ratiſponæ collegit, ſcilicet *Ferdinandum* Cæſaris fratrem, ejus in Germania Vicarium, Cardinalem Archiepiſcopum Salisburgenſem, *Guillelmum* & *Ludovicum*, utriuſque Bavariæ Duces, Epiſcopum Tridentinum Ratiſponenſis Eccleſiæ Adminiſtratorem, & Procuratores Epiſcoporum Bambergenſis, Spirenſis, Argentoratenſis, Auguſtani, Conſtantienſis, Baſileenſis, Friſingenſis, Brixinenſis, & Adminiſtratoris Paſſavienſis. Hi Edictum Vvormatienſe executioni mandari, in Miſſæ celebratione nihil mutari, Monachos Apoſtatas puniri, & Legati Apoſtolici Conſtitutionem de Cleri Germanici Reformatione triginta quinque Capitibus comprehenſam, executioni mandari jubent. Pleraque ex iis levamen Laïcorum ab oneribus tribuendæ pecuniæ ſpectant, quò labes cupiditatis à Viris Eccleſiaſticis tolleretur. Inquiorum Parochis interdicit, ne quædam conſueta ſubſidia à populis exigant: Sextum, ſepulturæ ſumtus imminuit; Nonum, vetat ne pecunia recipiatur pro abſolvendis noxis ſuperiori foro reſervatis: Decimum-ſextum, removet abuſus ab Indulgentiarum Quæſtoribus inductos: Decimum-nonum, prohibet impenſas, quæ pro Altarium & Templorum conſecratione exigebantur: Vigeſimum-tertium, vetat ne Epiſcopi adeant, uti mos erat, tanquam hæredes bona Clericorum obeuntium inteſtatò. Vigeſimum-quartum negat Epiſcopis dimidium proventûs annui, cùm ea conferunt Beneficia, quæ vix hominis alimento ſufficiunt, & ex quibus ejuſmodi dimidium Romana Curia non exigit.

Concilium Bituricenſe.

Anno MDXXVIII. Bituricenſe Concilium Provinciale celebratum eſt, Præſide *Franciſco Turnonio* Archiepiſcopo, cujus primo Capite decernitur, ut *Damnatum dogma Lutheri & ſequacium à Sacroſancta Sede Apoſtolica jampridem reprobatum, in publicis concionibus, locis & temporibus opportunis, prout expediens Ordinariis locorum videbitur, generaliter tantùm reprobetur, non declaratis ſigillatim erroribus, niſi locus aliquis fuerit ad quem pervenerint damnati aliqui errores.* Damnati ſunt etiam ac vetiti *Lutheri* & Lutheranorum Libri.

Concilium Senonenſe.

Eodem anno celebratum eſt Concilium Senonenſe ab *Antonio* Cardinali *de Prato*, Senonenſi Archipræſule, Epiſcopo Albigenſi, & Franciæ Cancellario; in quo Senonenſis Provinciæ Epiſcopi Pariſiis congregati Lutheranam hæreſim confixerunt, ſexdecim Decretis de Fide editis. Primum eſt *De unitate & infallibilitate Eccleſiæ.* 2. *Quòd Eccleſia non ſit inviſibilis.* 3. *De Auctoritate ſacrorum Conciliorum.*

Conciliorum. 4. *Quòd ad Eccleſiam ſpectet determinare qui Libri ſint Canonici.* 5. *Aliqua eſſe firmiter credenda* definit, *quæ non continentur expreſſè in Scriptura Sacra.* 6. *De Conſtitutionibus humanis.* 7. *De Jejuniis Eccleſiaſticis.* 8. *De Cœlibatu Sacerdotum.* 9. *De Votis, & præſertim Monaſticis.* 10. *De ſeptem Eccleſiæ Sacramentis.* 11. *De Sacrificio Miſſæ.* 12. *De Satisfactione, Purgatorio, & commemoratione Defunctorum.* 13. *De Veneratione Sanctorum.* 14. *De Veneratione ſacrarum Imaginum.* 15. *De Libero arbitrio.* 16. *De Fide & Operibus.* Lectione Librorum *Lutheri* & Lutheranorum, ſub pœna excommunicationis interdictum. Eccleſiaſtica Diſciplina XL. Decretis B ſancita eſt.

Conventus Spirenſis.

IX. Conventus alter Principum Spiræ coactus eſt juſſu Imperatoris, Februario menſe, anno MDXXIX. Præſide *Ferdinando* Hungariæ Rege, cùm ad comparandas contra *Solimanum* copias, qui Budam ac præcipuam Pannoniæ partem invaſerat, reliquæ ferocior minabatur, tum ad componenda Religionis diſſidia. His Comitiis adfuit Pontificio nomine *Joannes Thomas* Comes Mirandulanus. In Comitiorum receſſu ſancitum eſt, ut quibus locis Edictum VVormatienſe fuerat acceptum, in iis uſque ad futurum Concilium deinceps ſervaretur. C Ubi verò mutata fuerat vetus Religio; nec poſſet ejus exercitium abſque publica rerum perturbatione revocari, res ita perſiſteret uſque ad Concilii celebrationem. Ut Sacramentariorum & Anabaptiſtarum Sectæ undique pellerentur. Ut Miſſæ celebratio ubique libera eſſet, in iis etiam regionibus ubi Lutherana labes graſſabatur. Ut Evangelium exponeretur ex Patrum interpretatione, quos Eccleſia comprobaverat. Ut Ordines Imperii pacem invicem exercerent, nec alius alii Religionis causâ moleſtus eſſet. *Joannes* Saxoniæ Septemvir, *Georgius* Brandeburgenſis Elector, D *Erneſtus*, & *Franciſcus* Luneburgi Duces, *Philippus* Haſſiæ Lantgravius, & *Vvolfangus*, Princeps Anhaltinus, & cum his quatuordecim civitates unà coaluere; palámque conteſtati ſunt ſibi integrum non eſſe illi Decreto parere, utpote Evangelicæ veritati contrario: proinde ad futurum Concilium, ad Cæſarem, ad quemcunque Judicem non ſuſpectum provocare. Hinc natum eſt *Proteſtantium* nomen. Legendus *Sleidanus* Libro VI.

Unde Proteſtantium nomen.

Conventus Marpurgenſis.

X. Eodem anno Marpurgenſis Conventus à *Philippo* Haſſiæ Lantgravio convocatus eſt, ſtudio E concordiæ inter Lutheranos & Zuinglianos procurandæ. Eò convenere *Zuinglius*, *OEcolampadius*, *Bucerus*, & *Hedio* ex una parte: ex altera *Lutherus*, *Melancthon*, *Juſtus Jonas*, *Oſiander*, *Brentius*, *Agricola*. Poſt Colloquium, de Articulis quindecim conſenſerunt: de Cœna Domini conſentire non potuere, ſuúmque his verbis expreſſere diſſenſum. *Etſi autem*, inquiunt, *an verum Corpus & Sanguis Chriſti corporaliter in pane & vino Cœnæ Domini præſens ſit, hoc tempore non concordavimus, tamen una pars alteri Chriſtianam dilectionem, quantùm cujuſque conſcientia feret, declarabit, & utraque pars Deum* F *omnipotentem diligenter orabit, ut nos Spiritu ſuo in vera ſententia confirmet.* Hujus Colloquii Acta prolixè refert & exponit *Hoſpinianus* Parte II. *Hiſtoriæ Sacramentariæ*, pag. 119. & ſequentibus.

XI. Anno trigeſimo ſupra quingenteſimum & milleſimum, Auguſtana Comitia celebrata ſunt. Cæſar eò pervenit XV. Junii pridie Feſti Corporis Chriſti. Poſtridie Principes omnes Pompæ quâ Chriſti Corpus ſolemniter circumferebatur, adeſſe juſſit. Proteſtantes ſe interfuturos negarunt, rati ſuperſtitioſos eſſe hujuſmodi Ritus. Saxoniæ Dux, cujus munus erat Cæſari gladium pro more præferre, Theologis ſuis conſultis, ſolemni pompæ adfuit, affirmavítque, per hujuſmodi miniſterium exerceri à ſe civilem quamdam functionem, non item religioſum opus, auctoritate fretus *Eliſei* Prophetæ, qui *Naamano Syro* permiſerat, ut ſe ante Idolum incurvaret, cùm Rex ejus brachio innixus, genua flecteret. Poſt Sacra, poſt Orationem à *Vincentio Pimpinello* Archiepiſcopo Poſſanenſi hac ipſa die, & à Cardinali Campegio Sedis Apoſtolicæ Legato poſtridie habitam, Principes Proteſtantes Fidei ſuæ Profeſſionem Imperatori obtulerunt. Hanc adornavit *Philippus Melancthon* ex iis quæ Coburgi acceperat à *Luthero*. Studuit *Melancthon* omni ingenii ope invidiam Sectæ ſuæ detrahere, prætermiſſis in ea, vel emollitis, quantùm fieri potuit, opinionibus odioſis: quo animadverſo, Imperator Proteſtantes percontatus eſt, an ulla alia in re à Catholicis diſſentirent. Illi verò, re maturè deliberatâ, negarunt. Complectebatur ea Confeſſio unum ſupra viginti Articulos de ipſorum Fide, ſeptem verò de abuſibus quos Romanæ Eccleſiæ opponebant, quorum tituli ſunt: *De Communione ſub utraque ſpecie; De Conjugio Sacerdotum; De Miſſa; De Confeſſione; De Diſcrimine ciborum; De Votis Monachorum; De Poteſtate Eccleſiaſtica.* Hæc eſt celebris illa *Confeſſio Auguſtana*, quam inſtar Evangelii Lutherani deinceps habuerunt. Huic ſubſcripſere *Joannes* Saxoniæ, & *Georgius* Brandeburgicus, Septemviri; *Erneſtus* Dux Luneburgicus, *Philippus* Lantgravius Haſſiæ, *Vvolfangus* Princeps Anhaltenſis, Senatus Magiſtratúſque Norimbergenſis, Senatus Reutlingenſis. Eam à Cæſare Catholicis, qui Conventui aderant, communicatam, Libello confutarunt *Cochlæus*, *Faber*, & *Ekius*. Quæ confutatio coram Proteſtantibus lecta eſt, non ſcripto ipſis tradita, ne nova Reſponſa redderent, abſque ullo contentionis exitu. De concordia deinde actum. Septem utrimque delecti, qui ſimul operam ſtudiúmque conferrent, bini Principes, bini Legiſperiti, terni Theologi. Deſignati ſunt pro parte Catholicorum inter Principes *Chriſtophorus* Epiſcopus Auguſtanus, *Henricus* Dux Brunſvvicenſis; inter Juriſconſultos, duo Cancellarii, alter Electoris Colonienſis, alter Marchionis Badenſis; inter Theologos, *Joannes Ekius*, *Conradus Vvimpina*, & *Joannes Cochlæus*: pro Lutherana, *Joannes Fredericus* filius Electoris Saxoniæ, & *Georgius* Marchio Brandeburgenſis; ex Legiſperitis, *Gregorius Pontanus* & *D. Hellerus*; ex Theologis, *Melancthon*, *Brentius* & *Schnepfius*. In multis dogmatibus Lutherani cum Catholicis ſe conſentire palam profeſſi ſunt. In quarto ſcilicet Articulo admiſerunt, ne ampliùs diceretur, Nos juſtos reddi per ſolam Fidem; quòd hoc effatum in Sacris Literis non reperiatur, ſed per Fidem, & per Gratiam. In ſexto: Neceſſe eſſe ut bona opera quæ Deus præcipit, efficiamus. In ſeptimo & octavo: In Eccleſia non ſolùm Electos ad gloriam contineri, ſed præſcitos æternùm puniendos. In decimo-octavo, ineſſe homini liberum arbitrium, tametſi nequeat abſque divina gratia juſtitiam aſſequi. In vigeſimo-primo; Sanctos pro nobis Deum deprecari, eorúmque memoriam ſtatis diebus piè recoli: quamquam ipſorum invocationem neque comprobare, neque improbare voluerint. Tandem ex viginti & uno capitibus ad Fidem pertinentibus, in quindecim plenè cum Catholicis conſenſere; in tribus ex parte; tria reliqua rejecerunt in claſſem illorum ſeptem, quæ ſpectant ad abuſus Romanæ Eccleſiæ ab illis adſcriptos. Ex his autem ſeptem, conceſſere primùm; hoc eſt, Chriſtum integrum ſecundùm corpus & ſanguinem contineri ſub utralibet ſpecie; nec ab illis damnari eos Laïcos, qui ſub una ſolùm Euchariſtiam ſumerent. In quinto convenere de Jejunio in multis dierum ſacrorum

Auguſtana Comitia.

Confeſſio Auguſtana.

crorum Pervigiliis, ac de multorum Feſtorum celebritate. In ſeptimo, comprobarunt Epiſcoporum juriſdictionem, eiſque debitam obedientiam à Parochis, à Concionatoribus, à Sacerdotibus in cauſis Eccleſiaſticis; & ne inflictæ ab iis Cenſuræ, ex Sacrarum Literarum norma, impedirentur. Quò faciliùs iniretur concordia, congreſſum ad ternos utrinque coarctavit Imperator, hinc ad *Ekium*, hinc ad *Melanchthonem*, duóſque ex utraque parte Juriſperitos. Sed nihil amplius confectum eſt, propterea quòd, ipſo *Sleidano* teſte, *Melanchthon* ultra progredi vetitus à *Luthero* fuit.

Melanchthonis propenſionem ad pacem exprimit ejus Epiſtola ad *Campegium* Legatum Apoſtolicum, quam refert *Georgius Celeſtinus* Lutheranus, in Hiſtoria Comitiorum Auguſtanorum. *Dogma* (inquit) *nullum habemus diverſum à Romana Eccleſia... Parati ſumus obedire Eccleſiæ Romanæ, modò ut illa pro ſua clementia, quâ ſemper erga omnes homines uſa eſt, parva quædam vel diſſimulet, vel relaxet... Ad hæc Romani Pontificis auctoritatem, & univerſam Politiam Eccleſiaſticam reverenter colimus, modò non abjiciat nos Romanus Pontifex. Cùm autem concordia facilè poſſit conſtitui, ſi æquitas veſtra paucis in rebus conveniat, & nos bona fide obedientiam reddamus; quorſum opus eſt ſupplices abjicere? Quorſum opus eſt ſupplices ferro & igne proſequi?.... Nullam aliam ob rem plus odii ſuſtinemus in Germania, quàm quia Eccleſiæ Romanæ dogmata ſummâ conſtantiâ defendimus. Hanc fidem Chriſto & Romanæ Eccleſiæ ad extremum ſpiritum, Deo volente, præſtabimus. Levis quædam diſſimilitudo Rituum eſt, quæ videtur obſiſtere poſſe concordiæ; ſed ipſi Canones fatentur, concordiam Eccleſiæ in hujuſmodi Rituum diſſimilitudine retineri poſſe.*

Confeſſionem quoque ſuam Cæſari in Comitiis Auguſtanis obtulere Zuingliani, quatuor inſignium Civitatum nomine, Argentorati, Conſtantiæ, Memingæ, & Lindavii; quæ ab Auguſtana, in ſolo Euchariſtiæ Articulo diſſidere viſa eſt. In Ordinum receſſu Cæſar Edictum promulgavit, quo tempus indulgebatur Principibus ac Civitatibus Lutheranis uſque ad XV. Aprilis, quò palam faterentur, an vellent uſque ad futurum Concilium cum Sede Apoſtolica, ac reliqua Imperii parte, de Fidei ſumma convenire. Interim ipſis præſcribebatur ne ſinerent in ſuis ditionibus quidquam typis excudi, vendi, ſeu innovari in rebus Religionis; ne ſuos ſubditos in ea exercenda perturbarent; neque Catholicos ad ſuam Sectam allicerent: Unà omnes adverſùs Zuinglianos & Anabaptiſtas convenirent. Verùm illi ejuſmodi Articulos recipere noluerunt, & omni abjecta ſpe concordiæ, recedendi licentiam poſtularunt. Antequam autem dimitterentur, aliud Edictum edidit Cæſar, cui reliqua Principum Ordinúmque Imperii pars ſubſcripſit; quo decretum eſt, ut omnes in priſca Religione permanerent, repudiatis ac damnatis Anabaptiſtarum, Zuinglianorum, & Lutheranorum Sectis: Ut Eccleſiaſtica bona reſtituerentur: Ut Hæreticorum ſubditi, ſub Cæſaris, Imperiique Fide tuti eſſent, dummodò in Catholica Religione fideliter perſiſterent: omnibúſque injunctum eſt, ut ad Concilium adeundum eſſent parati, quod à Summo Pontifice intra ſex menſes ſe impetraturum Cæſar pollicebatur. De his legendi *Coehlæus* in Actis Lutheri, *Palavicinus* Cardinalis in Hiſtoria Concilii Tridentini, Lib. III. *Chytræus* in Hiſtoria Confeſſionis Auguſtanæ, *Georgius Celeſtinus* in Hiſtoria Comitiorum Auguſtanorum, & *Sleidanus* Lib. VII.

Fœdus Smalkaldicum.

XI. Proteſtantes Auguſtano Edicto inobſequentes, ad Sectæ ſuæ libertatem armis tuendam Smalkaldæ fœdus iniere, anno MDXXXI. quod Smalkaldicum à loco appellatum eſt. Ab illo Helvetii, ob Sacramentarium errorem, ſunt excluſi. De quo legi poteſt *Sleidanus* Lib. VIII.

Comitia Ratiſponenſia.

XII. Comitia Ratiſponæ anno MDXXXII. celebrata, in quibus Cæſar formidoloſo armorum *Solimani* adverſùs Germaniam apparatu adductus eſt ad concedendas Lutheranis inducias; ita ut nemini moleſtiæ causâ Religionis inferrentur uſque ad futurum Concilium, quod Cæſar à Romano Pontifice ſex intra menſes indicendum, ac deinde poſt annum celebrandum curaret: quod ſi id fieri non poſſet, Conventum alium cogendum, in quo de hiſce negotiis deliberaretur. *Aleandro* Nuntio Apoſtolico, aliiſque Pontificiis Adminiſtris repugnantibus, illa cum Lutheranis inita concordia, quæ celebri nomine *Pax Norimbergenſis* dicta eſt, ab ea urbe in qua ſancita fuerat XIII. Julii, & à Cæſare, die II. Auguſti confirmata.

Pax Norimbergenſis.

Rex Chriſtianiſſimus concordiæ inter Proteſtantes & Catholicos ſequeſter intercedit.

Eodem anno *Franciſcus I.* Rex Chriſtianiſſimus, rogante *Paulo III.* Pontifice Maximo, ſuóque in Religionem Catholicam ſtudio, apud Germaniæ Principes Proteſtantes concordiæ ſequeſter interceſſit, miſſo ad ipſos Oratore *Guillelmo Bellaio Langæo*. Articulos aliquot de ratione componendorum diſſidiorum, quæ in materia Religionis orta erant, à *Melanchtone*, *Bucero*, & aliis Proteſtantibus Vir Clariſſimus accepit, & ad Regem retulit, quorum ſumma hæc erat: *De Poteſtate Papæ: De Traditionibus humanis: De Jejunio & ciborum delectu: De Cultu Sanctorum, & eorum Imaginibus: De Miſſa: De Sacramento Euchariſtiæ: De Communione ſub utraque ſpecie; De Confeſſione auriculari: De Juſtificatione: De Fide & Operibus: De Monaſteriis: De Votis Monachorum, & Cœlibatu: De Sacerdotum conjugio: De Parentalibus, & Miſſis pro Defunctis: De Purgatorio: De Libero Arbitrio.* Rex Articulos illos cum Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctoribus communicavit, eorúmque conſilium in tanti momenti negotio rogavit. Reſpondit Sacra Facultas, *Melanchtonem*, *Bucerum*, & eorum aſſeclas, non tam ſtudio ad Catholicæ Eccleſiæ unitatem redeundi, quàm Catholicos ad ſuas partes avocandi, concordiæ deſiderium præ ſe ferre, quippe qui in limine Articulorũ quos proponebant, Catholicos exemplo *S. Auguſtini*, quem Retractationum libros ſcribere non puduit, ad fidei dogmata retractanda, & ſacros Eccleſiæ ritus ejurandos hortarentur. Proclive eſſe verſipellium hominum propoſitum, ac venenum latens detegere: ſi modò Rex Chriſtianiſſimus illorum ſententiam de ſequentibus Articulis rogaret, antequam concordia tentaretur.

Sacræ Facultatis Pariſienſis Conſilium.

I. *Quoniam inter eos qui de re aliqua diſſident, ante omnia de certis quibuſdam atque indubitatis principiis convenire oportet: petendum eſſe, an cunctos Libros Sacris Bibliorum voluminibus contentos pro Sacroſanctis & Canonicis habeant?*

II. *Utrum confiteri velint, Eccleſiam militantem à Chriſto Domino inſtitutam, in fide & bonis moribus errare non poſſe: & ad unitatem fidei retinendam, pro viſibili, externo, & miniſteriali Capite B. Petrum cum ſuis Succeſſoribus, ſub Chriſto Domino, interno atque eſſentiali Capite, jugiter habuiſſe?*

III. *An velut Eccleſiæ filii, Eccleſiæ Catholicæ parentis & Conciliorum Generalium ſcita, cum Pontificum Romanorum Conſtitutionibus ab Eccleſia probatis atque receptis, amplecti velint?*

IV. *Num bonas & laudabiles Eccleſiæ conſuetudines, tanquam certiſſima fomenta & adminicula pietatis, jampridem à Majoribus receptas, comprobent?*

V. *Utrum pro Sacrorum Bibliorum, & antiquorum Rituum Eccleſiæ intelligentia & explicatione, veteres Eccleſiæ Patres & Doctores, tum Græcos, cum Latinos; Hieronymum, Ambroſium, Auguſtinum, Gregorium, Baſilium, Chryſoſtomum, omnéſque alios admittere velint?*

Hoc

Hoc Sacræ Facultatis Conſilium gratiſſimum & probatiſſimum Regi fuit, qui Clariſſimo, Doctiſſimo, Sanctiſſimóque Ordini Literis ſuis gratulatus eſt, die XXVI. Auguſti ejuſdem anni MDXXXV. datis, quæ in ejuſdem Facultatis tabulario aſſervantur.

Formula Concordiæ in re Sacramentaria inter Lutheranos.

XIII. Anno Chriſti MDXXXVI. Nobiliorum Superioris Germaniæ Civitatum Miniſtri, qui Auguſtanam Confeſſionem non comprobaverant, *Capito* & *Bucerus* Argentina; *Frechtus* Ulma; *Lycoſthenes* & *Muſculus* Auguſta; *Other* Eſlinga; *Zuicſus* Conſtantia; *Joannes Bernardi* Francofordia; *Gervaſius Scholaſticus* Memminga; *Martinus Germanus* Furfeldia, Iſenacum, deinde Vvittembergam venere, concordiam in re Sacramentaria cum *Luthero* & ejus aſſeclis agitaturi. Formula concordiæ à *Melanctone* conſcripta eſt hunc in modum: *Audivimus Bucerum explicantem ſuam & aliorum, qui unà fuerunt, ſententiam, de Sacramento Corporis & Sanguinis Chriſti, hoc modo; Confitentur, juxta verba Irenæi, Euchariſtiam conſtare duabus rebus, terrena & cœleſti. Proinde ſentiunt & docent, cum pane & vino verè & ſubſtantialiter adeſſe, exhiberi & ſumi Corpus & Sanguinem Chriſti. Et quamquam negant fieri Tranſſubſtantiationem, nec ſentiunt fieri localem incluſionem in pane, aut durabilem aliquam conjunctionem extra uſum Sacramenti: tamen concedunt, Sacramentali unione panem eſſe Corpus Chriſti; hoc eſt, porrecto pane, ſentiunt ſimul adeſſe, & verè exhiberi Corpus Chriſti. Nam extra uſum cùm aſſervatur in pixide, aut oſtenditur in Proceſſionibus, ut fit apud Papiſtas, ſentiunt non adeſſe Corpus Chriſti. Deinde hanc inſtitutionem Sacramenti ſentiunt valere in Eccleſia, nec pendere ex dignitate Miniſtri & ſumentis. Quare ſicut Paulus ait, etiam indignos manducare Sacramentum; ita ſentiunt Corpus & Sanguinem Chriſti verè porrigi etiam indignis, & indignos ſumere, ubi ſervantur verba & inſtitutio Chriſti. Sed tales ſumunt ad judicium, ut Paulus ait; quia abutuntur Sacramento, cùm ſine pœnitentia & fide eo utuntur. Ideo enim inſtitutum eſt, ut teſtetur illis applicari gratiam & beneficia Chriſti, illos inſeri Chriſto, & ſanguine ejus ablui, qui agunt pœnitentiam, & erigunt ſe fide in Chriſtum. Quia verò hac vice pauci convenimus; & hoc negotium etiam ad alios Concionatores & Magiſtratus utriuſque partis referendum eſt, nondum poſſumus Concordiæ negotium concludere, priùs quàm aliis etiam referatur. Cùm autem hi omnes* (præſentes) *Theologi profiteantur, quòd in omnibus Articulis Confeſſionis & Apologiæ Evangelicorum Principum, idem prorſus ſentire & docere velint, optamus & ſummopere petimus ut concordia fiat. Et ſi reliqui Theologi utriuſque partis hunc* (de Cœna Domini) *Articulum approbaverint, ſperamus firmam concordiam inter nos fieri poſſe.* Subſcripſerunt Miniſtri Civitatum nobiliorum Superioris Germaniæ nominati, *Capito*, *Bucerus*, *Frechtus*, &c. ex Lutherana verò factione, *Lutherus* ipſe, *Gaſparus Cruciger*, *Joannes Bugenhagius*, *Philippus Melancton*, *Juſtus Menius*, *Fredericus Myconius*. Cùm autem *Bucerus* hanc concordiam ad Helvetios Miniſtros miſiſſet, eámque ita interpretaretur, quaſi à *Zuinglii* doctrina non diſſentiret; hanc illi comprobarunt. Eorum Declarationem apud *Hoſpinianum* legere eſt Parte II. *Hiſtoriæ Sacramentariæ* pag. 263. Helvetiorum Declarationem probavit primùm *Lutherus*, deinde improbavit, & Sacramentarios non minori quàm antea acerbitate inſectatus eſt.

Conventus Francofordienſis.

XIV. Anno MDXXXIX. cùm indictus à Lutheranis fuiſſet Francofurti Conventus ob ſuſpicionem Catholici fœderis, quod ſancitum paulò ante fuerat inter Cæſarem, *Ferdinandum* Regem, duos Bavariæ Duces, *Georgium* Ducem Saxoniæ, alióſque Catholicos Principes, quod Smalcaldico Lutheranorum opponeretur, Legatus eò fuit à Cæſare ad concordiam cum illis tranſigendam, quam politicæ rationes ſuadebant, *Joannes Veſſalius* Epiſcopus Londenſis, & Conſtantiæ Poſtulatus, qui Romæ duodecim annos exegerat, & fidus Pontifici cenſebatur. Tria Lutherani poſtulaverant, Norimbergicæ pacis continuationem; ſecuritatem ab omni moleſtia per mutuam promiſſionem; & ceſſationem à quæſtionibus in raptores Eccleſiaſticorum bonorum exercitis; uſque ad futurum Concilium. Primæ duæ conditiones pro temporum iniquitate tolerandæ Legato viſæ ſunt: tertiæ reluctatus eſt. Demum Palatini ac Brandeburgici operâ, conſentientibus Cæſaris ac *Ferdinandi* Legatis, hujuſmodi temperamentum initum eſt: Ad quindecim menſes pax Norimbergenſis protogaretur, cauſarum quæſtionibus ob inflicta jam damna ſuſpenſis; ita tamen ut cautum eſſet, ne in poſterum infligerentur. Norimbergenſe de Religione Colloquium à Lutheranis indictum eſt, à quo Pontificis Miniſtros arcendos decreverunt: quod quidem Colloquium, agente per Legatos Summo Pontifice, Cæſar prohibuit.

Conventus Vvormatienſis.

XV. Anno MDXL. Imperii Comitia Haganoæ habita, ex quorum Decreto Conventus alter ſub Cæſaris beneplacito Vvormatiæ celebrandus 28. Octobris indictus eſt; in quo Pontificis Adminiſtris, Regúmque Legatis præſentibus, atque undecim ex Catholicis Doctoribus, totidémque ex Hæreticis, Religionis controverſias expenſuris, non contentionis; ſed concordiæ gratiâ: cuncta ad nova Comitia referrentur, & quod expediret, ſtatueretur. Ad Vvormatienſem Conventum miſit Pontifex *Thomam Campeggium* Feltrenſem Epiſcopum, cui comites addidit quatuor Theologos, ex Cæſaris & *Ferdinandi* Regis conſilio, ſcilicet *Thomam Badiam*, Ordinis FF. Prædicatorum, Apoſtolici Palatii Magiſtrum; *Gregorium Corteſium*, Abbatem, ex Congregatione Caſſinenſi; *Petrum Gerardum*, Gallum, & doctum quemdam virum, natione Scotum, qui Romæ degebat. Invitavit etiam per literas *Albertum Pighium*, & *Antonium Perenottum* Epiſcopum Attrebatenſem, viros doctiſſimos, ut Religionis cauſam defenſuri huic Congreſſui intereſſent. Cœtus vigeſima-quinta Novembris inchoatus eſt. Eò Legatus à Cæſare *Granvellanus*. Interfuit Chriſtianiſſimi Regis nomine *Vergerius* Juſtinopolitanus Epiſcopus. Per ſpeciem confuſionis ac prolixitatis vitandæ, numerum deſignatorum ad colloquium minuit *Granvellanus*. Dies aliquot *Ekius* & *Melancton* de originali peccato diſſeruere, donec Cæſar Congreſſum abrupit abſque fructu diutius continuandum, diſtulitque ad Ratiſponenſia Comitia, quibus ſe interfuturum pollicitus eſt. Ad ea *Gaſparem* Cardinalem *Contarenum* Legatum deſtinavit Pontifex.

Ratiſponenſia Comitia.

Adfuit Cæſar ipſe juxta promiſſa; réque cum Legato communicatâ, ſelectos Theologos ad componendas Religionis controverſias nominavit, *Joannem Eckium*, *Julium Flugium*, & *Joannem Gropperum* Colonienſem Archidiaconum, à quo conſcripta priùs fuerat Colonienſis Synodus Provincialis: ex factione verò Proteſtantium, *Philippum Melanctonem*, *Martinum Bucerum*, & *Joannem Piſtorium*. Duo conſtituti Præſides, alter Cæſaris Adminiſter *Granvellanus*: alter *Fredericus* Princeps Palatinus, Septemviri frater. Sex auditores deſtinati, Principum pleríque Adminiſtri. Liber à *Granvellano* prolatus eſt, qui magna ex parte Scripturæ Sacræ, Sanctorúmque Patrum dictis contextus, viginti-duo capita complectebatur. Pervolvêre Librum Legatus ac Nuntius Apoſtolicus *Moronus*, unáque *Gropperus*, ac facilè duo priores ex variis argumentis conjecere, Librum *Gropperi* Opus eſſe. Eum primò cum

pluribus Theologis communicavit Legatus, ex quorum ſententia cùm nihil in eo erratum deprehenderetur, Cœtui Deſignatorum propoſitus eſt. Ac proſperum quidem initium Congreſſus habuit, quippe in Articulis de Juſtificatione, de Fide, de Operibus, de Epiſcopis, de Baptiſmo, inter Catholicos Theologos, & Lutheranæ factionis Deputatos convenit. Eorum tamen comprobationem à Summo Pontifice expectandam cenſuit Legatus, ad quem ſubinde ſingula referebat. Circa Euchariſtiæ Myſterium & Tranſſubſtantiationem apparuit primùm diſſenſio. Nulla iniri concordia potuit. Poſt dierum plurimorum congreſſum, poſt varios Libellos ultro citróque Cæſari oblatos, ille ad Ordines plenè retulit ſcripto, quicquid in Congreſſibus peractum erat, eorúmque ſententiam rogavit. Ea fuit, ut Liber Legato traderetur, qui expenderet an falſa dogmata in eo continerentur, & num liceret ea ſaltem capita recipi, de quibus Theologi convenerant, útque in reliquis concordia tentaretur: ad quam ſi Proteſtantes adduci non poſſent, controverſia Concilio Oecumenico committeretur; vel Concilii Oecumenici ſpe ſublatâ, Germanicæ Nationis Synodo. Cæſar in receſſu edixit, ut memoratæ doctrinæ capita exciperentur uſque ad Oecumenicum Concilium in Germania celebrandum, à Legato (ut ipſe quidem affirmabat) promiſſum. Si Concilium non cogeretur, perſiſtendum in eis uſque ad peculiarem Synodum Nationis Germanicæ, vel ad nova Comitia intra ſeſquiannum celebranda. Emendationem Diſciplinæ à *Contareno* Cardinali, Sedis Apoſtolicæ Legato ſancitam promulgavit, ſervaríque juſſit. Auguſtanum Edictum illibatum manere; ſed nullam causâ Religionis moleſtiam uſque ad præfinitum tempus inferendam. Verùm nihil ex iis præſtitum: nec enim à moleſtiis ex parte Lutheranæ factionis ceſſatum eſt, nec in Germania Oecumenica aut Nationalis Synodus habita, nec ea doctrinæ capita ab ulla partium ſuſcepta. Quin *Ekius* Interlocutorum Catholicorum unus, qui ex febri poſtremis à Congreſſibus abfuerat, acrem Libri confutationem ſcripſit. Duos id Collegas impulit ad Apologiam edendam, quam duobus Colloquii Præſidibus obtulerunt, affirmantes nihil à ſe actum fuiſſe præter *Ekii* conſenſum & approbationem. Ita Liber ille qui concordiæ quaſi vinculum futurum ſperabatur, novæ controverſiæ argumentum evaſit. Liber iſte, *Ekii* Conteſtatio, *Phlugii* & *Gropperi* Apologia, aliáque ad Colloquium iſtud Ratiſponenſe ſpectantia, edita ſunt apud *Goldaſtum*, Tom. II. *Conſtitutionum Imperialium*, à pag. 182. ad pag. 234. Plura etiam legere eſt ad Colloquium iſtud pertinentia, apud *Melanctonem*, Tom. IV. Ejuſdem Colloquii Acta edidit *Martinus Bucerus*. De his *Cochlæus* in Actis & Scriptis *Lutheri*, & Cardinalis *Palævicinus* Lib. IV. Hiſtoriæ Concilii Tridentini, Capp. XIII. XIV. & XV.

Spirenſes Conventus.

XVI. Anno MDXLII. celebratus eſt Spiræ Conventus, cui *Moronus* Nuntius Apoſtolicus adfuit, ſubſidium contra Turcas Pontificio nomine Germanis oblaturus, & quatuor Urbes celebrando Concilio, judicio Pontificis opportunas, tandémque Cameracum ac Tridentum propoſiturus. Reſponſum à Conventu, Ubi non liceret ſibi in Germania Concilium obtinere, placere ut haberetur Tridenti. Lutherani factis ſeorſim conteſtationibus reclamarunt tam Concilii loco, quàm auctoritati Pontificiæ illi præfuturæ. Romæ per tres Senatus de Indictione Concilii, ac de tenore Diplomatis deliberatum, ſcilicet diebus 5. 12. & 22. Maii, quâ tandem ſtatutum Diploma, atque ſignatum eſt à *Paulo III.* promulgatum verò die ſolemni SS. Apoſtolorum *Petri & Pauli*, indictúm-

A que Concilium ad proximas Kalendas Novembris. Sed bello Turcico, & Cæſaris ad Chriſtianiſſimum Regem bello laceſſendum obſtinatione retardatum eſt.

Articuli Sacræ Facultatis Pariſienſis contra Lutheranam & Calvinianam Hæreſes.

Eodem anno, die x. menſis Martii, Sacra Facultas Pariſienſis xxv. Articulos Lutheranæ & Calvinianæ hæreſibus oppoſitos, quaſi Formulam Catholicæ Doctrinæ edidit mandato Chriſtianiſſimi Regis *Franciſci I.* omneſque ſui Ordinis Doctores & Baccalaureos ad ſubſcribendum iis adſtrinxit; juſſitque Rex ab omnibus Parochis ſacra illa Catholicæ doctrinæ Axiomata Fidelibus exponi. B De his Provinciale Concilium Narbonenſe anno MDLI. celebratum, ita decernit: *In lucem edita ſunt à Dominis Doctoribus Facultatis Sorbonæ Pariſienſis Chriſtianæ Legis Axiomata die* x. *Martii, anno ſalutis noſtræ* MDXLII. *facta: quibus quæcumque hactenus dicta ſunt, conſentanea intelligi, ſpeciatim exprimi & promulgari volumus. Quæ quidem tamquam vera, Orthodoxa, & Chriſtianæ Religioni conſona recipimus; eáque prædicari, & palam exponi in Sacrificio Miſſæ faciendo, & Concionibus habendis, exactè jubemus. Quod qui factum noluerit, veluti refractarium, ex Chriſtianorum communitate exterminandum judicamus.* Editi ſunt hi Articuli apud *Fontanonem* Tomo IV. Collectionis Regiarum Conſtitutionum. Illos C his exhibeo, ne conſulendo brevitati, lectorum commodo non ſatis conſuluiſſe videar.

DECANUS ET FACULTAS THEOLOGIÆ PARISIENSIS, OMNIBUS FIDELIBUS IN CHRISTO SALUTEM.

Cum hodie per Concionatorum in aſſerendis dogmatibus altercationem videamus pleroſque Fidelium, juxta id quod Epheſiis ſcribit Paulus, tamquam parvulos fluctuantes, ad omnem ventum doctrinæ cujuſvis circumferri, & agitari: Noſtrâ autem interſit, quantùm in nobis erit, diſſidentes opinionum fluctus componere: de ſanctiſſimo Chriſtianiſſimi Regis propoſito abun- D *dè perſuaſi, quidnam circa Articulos hodie à pleriſque controverſos, & Chriſtianis Doctoribus, & Concionatoribus prædicandum; & cæteris Chriſti Fidelibus cum univerſa Eccleſia ſit credendum, paucis hoc ordine viſum eſt adnotare.*

I. Certa & firma fide credendum eſt, Baptiſma omnibus, etiam parvulis, ad ſalutem neceſſarium eſſe; ac per ipſum dari gratiam Spiritûs Sancti.

II. Eâdem fidei conſtantiâ eſt tenendum, homini ineſſe liberum arbitrium, quo poteſt benè vel malè agere: & per quod, etiamſi in peccato mortali fuerit, Deo adjuvante, ad gratiam reſurgere valet.

E *III. Nec minùs certum eſt, adultis & ratione utentibus, poſt peccatum mortale admiſſum, neceſſariam eſſe Pœnitentiam; quæ in Contritione, & Confeſſione Sacramentali, vocaliter Sacerdoti facienda, ſimiliter & Satisfactione conſiſtit.*

IV. Ad hæc, peccatorem non ſola fide, ſed & bonis operibus juſtificari: quæ adeo neceſſaria ſunt, ut ſine illis nemo adultus vitam conſequatur æternam.

V. Quilibet Chriſtianus tenetur firmiter credere, in conſecratione Euchariſtiæ panem & vinum converti in verum Chriſti Corpus & Sanguinem, remanentibus tantùm panis & vini ſpeciebus, ſub quibus realiter ve- F *rum Chriſti Corpus continetur, quod ex Virgine natum, & in Cruce paſſum eſt.*

VI. Sacrificium Miſſæ eſt ex Chriſti inſtitutione, valens pro vivis & defunctis.

VII. Non eſt Laïcis ad ſalutem neceſſaria Communio ſub utraque ſpecie: rectéque certis ac juſtis de cauſis olim ab Eccleſia ſancitum eſt, ut illis ſub una tantum panis ſpecie communicetur.

VIII. Porro ſolis Sacerdotibus, ſecundùm Eccleſiæ ritum ordinatis, data eſt à Chriſto poteſtas conſecrandi verum Chriſti Corpus, & in foro Pœnitentiæ à peccatis abſolvendi.

IX,

IX. Quos certum eſt, etiamſi mali, & in peccato mortali fuerint, conſecrare verum Chriſti Corpus, ſiquidem illud conſecrare intendant.

X. Cæterùm, Confirmatio, Matrimonium, & Unctio-Extrema, ſunt tria Sacramenta à Chriſto inſtituta; per quæ datur gratia Spiritûs Sancti.

XI. Nec dubitandum eſt Sanctos, & in hac mortali vita, & in Paradiſo agentes, aliquando miracula operari.

XII. Sanctum eſt, & Deo maximè gratum orare beatam Dei Genitricem Mariam, & Sanctos qui in cœlo ſunt, ut ſint pro nobis Advocati, & Interceſſores apud Deum.

XIII. Hi itaque Sancti beatam cum Chriſto vitam degentes, non ſolum ſunt imitandi, ſed & venerandi, & orandi.

XIV. Ob idque religioſè faciunt, qui loca eis dicata ex devotione viſitant.

XV. Si quis in Templo, aut extra Templum, priùs ſua oratione ad Beatam Virginem, aut Sanctorum aliquem recurrat, quàm ad Deum, non peccat.

XVI. Nec ullo modo dubitandum eſt, quin genu flectere coram Imagine Crucifixi, & Beatæ Mariæ, & Sanctorum, ad rogandum Chriſtum & Sanctos, opus ſit bonum ac pium.

XVII. Ad hæc, firmiter credendum eſt, & nullatenus dubitandum, Purgatorium eſſe: in quo Animæ detentæ, oratione, jejunio, eleemoſyna, aliiſque bonis operibus juvantur, ut citiùs liberentur à pœnis.

XVIII. Tenetur & quilibet Chriſtianus firmiter credere, unam eſſe in terris univerſalem Eccleſiam viſibilem; quæ in fide & moribus errare non poteſt: cui omnes Fideles, in his quæ ſunt fidei & morum, obedire adſtringuntur.

XIX. Quòd ſi quid in Scripturis Sacris controverſiæ aut dubii oriatur, ad præfatam Eccleſiam definire & determinare ſpectat.

XX. Eſt & certum multa eſſe credenda, quæ non ſunt expreſſè & ſpeciatim tradita in Scripturis Sacris, quæ tamen per Traditionem Eccleſiæ ſunt neceſſariò recipienda.

XXI. Eodem veritatis firmamento recipiendum, poteſtatem excommunicandi eſſe de Jure Divino, immediatè à Chriſto Eccleſiæ conceſſam, & ob id magnopere timendas eſſe Cenſuras Eccleſiaſticas.

XXII. Certum eſt Concilium Generale legitimè congregatum, univerſalem repræſentans Eccleſiam, in fidei & morum determinationibus errare non poſſe.

XXIII. Nec minùs certum, unum eſſe Jure Divino Summum Eccleſiæ Chriſti Militantis Pontificem; cui omnes Chriſtiani parere tenentur: qui quidem poteſtatem habet & Indulgentias conferendi.

XXIV. Conſtitutiones Eccleſiaſticæ, ut de Jejunio, delectu ciborum, de abſtinentia à carnibus, aliiſque multis, verè obligant in foro conſcientiæ, etiam omni ſecluſo ſcandalo.

XXV. In eodem conſcientiæ foro vota obligant, etiamſi Monaſtica ſint, perpetuæ ſcilicet continentiæ, paupertatis, & obedientiæ.

XVIII. Anno MDXLIV. Cæſar politicis rationibus Eccleſiæ commoda Religioniſque bonum poſtponens, Spiræ Comitia habuit ſupra morem frequentia, quibus ſcilicet Electores omnes, & quamplurimi Principes ac Delegati interfuere. Eo in Conventu Lutheranis Auguſtiani Edicti ſuſpenſionem indulſit uſque ad Concilium Oecumenicum liberum in Germania celebrandum, vel certè uſque ad propriam Synodum Germanicæ Nationis: quòd ſi hæc obtineri non poſſent, uſque ad novum Conventum Autumno proximo vel Hyeme congregandum; in quo viri docti utriuſque Partis, de Cæſaris auctoritate decernerent quid obſervandum foret donec Concilium cogeretur. Interim verò imponebantur utrique Parti æquales concordiæ leges in cauſa Religionis; quæſtionibus de direptis Eccleſiæ bonis ſuperſedebatur; Proteſtantes reddebantur idonei juridicundo in Cæſarea Camera; Catholici ad ſolvendum vetera vectigalia Eccleſiis, tametſi per Hæreticos occupatis, adſtringebantur; facultas concedebatur eligendi Ludimagiſtros & Concionatores, quibus ſtipendia præberentur, vel ex bonis Eccleſiaſticis, vel ex piis fidelium ſubſidiis. De his *Belcarius* Lib. XXIII. & *Palavicinus* Cardinalis Lib. V. Hiſtoriæ Concilii Tridentini Cap. V. & VI. ubi etiam refert Literas *Pauli III.* ad *Carolum V.* eum arguentis ob Edictum Spirenſe.

Tridentina Synodus.

XIX. Anno MDXLV. die XIII. Decembris, Tridentina Synodus Lutheranæ Hæreſeos expugnatrix aperta eſt: de qua in Diſſertationibus agemus. Eodem anno Theologica Facultas Lovanienſis duos & triginta Articulos Lutheranæ Hæreſi doctrinali judicio oppoſuit, quos *Carolus V.* Imperator publico Edicto comprobavit, ac in omnibus inferioris Germaniæ Provinciis promulgari juſſit. Quos Articulos unà cum Cæſaris confirmatione legere eſt apud *Goldaſtum*, Tom. I. Conſtitutionum Imperialium, pag. 514. & ſequentibus.

Lovanienſis Academiæ Articuli contra Lutherum.

Colloquium Ratiſponenſe.

XX. Anno MDXLVI. Januario exeunte, Colloquium Ratiſponæ mandato Cæſaris habitum eſt, cui Præſides deſtinavit *Mauritium Huttenum* Epiſcopum Eiſtettenſem, & *Fredericum Furſtembergium*, quibus addidit *Julium Flugium* Naumburgenſem Epiſcopum. Diſputatores ex Catholicis electi fuere *Petrus Malvenda*, Ordinis FF. Prædicatorum, *Everardus Billicus* Carmelita, *Joannes Haffmeiſterus* Auguſtinianus, & *Joannes Cochlæus*; ex Hæreticis, *Martinus Bucerus*, *Joannes Brentius*, *Georgius Major*, *Erardus Schneppius*. Hoc Colloquium cavillationibus productum eſt, ac tandem eorum fugâ poſt tertium menſem, invito Cæſare, ſolutum, ut refert *Cochlæus* in Actis & Scriptis *Lutheri*.

Auguſtana Comitia.

Interim Cæſareum.

XXI. Anno MDXLVIII. celebrata ſunt à *Carolo V.* Imperatore Auguſtæ Comitia, ſuſpenſo tunc temporis Concilii Tridentini progreſſu, in quibus Libellum promulgavit, *Interim* nuncupatum, quòd formulam doctrinæ & ceremoniarum in Germania tenendam interim præſcriberet, dum de univerſa Religione in Concilio Oecumenico decretum eſſet, quem & nonnulli ea de cauſa *Interreligionem* nuncuparunt. Continebat hic Libellus præcipua capita, quæ per recentes controverſias agitabantur, viginti ſex Articulis digeſta. A ſelectis Triumviris, & concordiæ cupientiſſimis, aut compoſitus aut recognitus eſt, ſcilicet à *Julio Flugio* Naumburgenſi Epiſcopo, *Michaële Heldingo* Epiſcopo Sidonio, Archiepiſcopi Moguntini Suffraganeo; & *Joanne Agricola*, Iſlebio, qui ante annos octodecim pro Saxonica Proteſtantium Confeſſione unà cum *Melanctone* & *Brentio* ſteterat, deindéque Antinomorum Princeps factus, poſtremò ad Catholicos redierat, aut certè redire peroptabat. Huic Libello à Brandeburgico Electore ſibi oblato ſubſcribere *Bucerus* recuſavit, quòd Pontificiam Doctrinam in eo conſtitui diceret. Non Catholicis, ſed Proteſtantibus duntaxat illum Cæſar propoſuit. Catholicos enim hortatus eſt ut in Ritibus & Statutis univerſalis Eccleſiæ auctoritate comprobatis conſtanter permanerent; eos verò qui nova dogmata ſecuti fuerant, aut communem Religionem ipſi pariter amplecterentur, aut certè illius Libelli tenorem ſervarent. *Sfrondato* Cardinali, Sedis Apoſtolicæ Legato, Libellum communicaverat Cæſar, ut eum auctoritate Pontificis approbaret. Hunc Romam Legatus miſerat. Pontifex improbavit Libellum, tum quòd Cæſar auctoritatem quamdam in cauſa Fidei ſibi arrogaſſe videretur; tum quòd Sacerdotibus concederet,

deret, ut in conjugio perſiſterent ; Laïcis , qui Communioni ſub utraque ſpecie aſſueverant, ut eum communicandi ritum retinerent ; & ſuper utroque capite Concilii ſententiam decerneret expectandam. Catholicis æquè ac Proteſtantibus pleriſque diſplicuit infauſtus Libellus, quem utriuſque Partis Scriptores acriter confutarunt. Ex Catholicis *Robertus Cenalis* Epiſcopus Abrincenſis, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor Theologus, edidit *Antidotum ad Propoſita per* INTERIM, *non tam per modum, quam præter omnem Religionis modum oblata.* Illum quoque editis Libris impugnarunt *Franciſcus Romeus* , Ordinis Fratrum Prædicatorum Generalis Magiſter ; & *Nicolus Bobadilla* unus ex primis decem Societatis Jeſu Patribus : Ex Hæreticis, *Gaſpar Aquila* Salvendenſis in Thuringia Miniſter , *Philippus Melancton* , & *Joannes Calvinus* , Libro qui titulus eſt : *Interim Adultero-Germanum , cui adjecta eſt vera Chriſtianæ Pacificationis , & Eccleſiæ reformandæ Ratio.* Caroli V. *Interim* XV. Maii anni MDXLVIII. in Auguſtanis Comitiis promulgatum, à *Goldaſto* editum eſt Tom. I. Conſtitutionum Imperialium, pag. 518. & ſequentibus. In iiſdem Comitiis , Formulam Reformationis Cleri promulgavit Cæſar, die ſecunda Julii. Edita eſt à *Goldaſto* Tom. II. Conſtitutionum Imperalium pag. 226. & ſequentibus.

Tom. 8. Oper. Calvini, pag. 600.

Lutherani qui Cæſaris *Interim* ſuſcepere , *Interimiſtæ* ſunt appellati , quos triplicis fuiſſe generis, *Hoſius* Cardinalis in Libro *de Hæreſibus hujus temporis* , & *Lindanus* in *Dubitantio* , Dialogo II. referunt. Primi fuere *Cæſarei* , qui nulla in re alia ſe Lutheranos profitebantur , præterquam in pertinaci retentione Calicis, & conjugio Sacerdotum. Secundi fuere *Lipſici* , ab urbe Lipſia Miſniæ nuncupati , cujus Miniſtri Auguſtanum *Interim* arbitratu ſuo correxerunt, & novum edidere. Ac quod ad ritus quidem attinet , de iis non magnoperè cum Catholicis contendebant , ſed plus tamen aliquid ſibi de Lutheri doctrina , quàm Cæſareo illo *Interim* permiſſum erat , reſervare conabantur. Quamobrem in hoc Imperiali Libello ſubſcripſerunt , ut contenti docere , *Fide non juſtificari* : quod *Lutherus* addidit , *ſola Fide* , id rejicerent , quòd addi aliquid verbo Dei, nefas eſſe judicarent. Opera ad juſtificationem neceſſaria agnoſcebant : Neque totam noſtram juſtitiam in ſolius Juſtitiæ Chriſti imputatione conſtituebant. Miſſam abolitam reſtituerunt ; Septem eſſe Sacramenta conceſſere ; Epiſcoporum etiam Juriſdictioni quominus parerent , cauſam non dixere. De his *Calvinus* in Epiſtolis ad *Pacæum* Miniſtrum Lipſicum , & ad *Melanctonem* , pag. 54. Secundæ Partis Tom. IX. Editionis Amſtelodami. Tertii tandem *Interimiſtæ* fuere *Francici* , id eſt, Marchionis *Alberti* Prædicantes, qui in Lipſico quædam emendarunt & mutarunt.

Conventus Paſſavienſis.

XXII. Cùm Proteſtantium copiæ , Duce *Mauritio* Saxoniæ Septemviro , genero *Philippi* Haſſiæ Lantgravii , quem captivum *Carolus V.* detinebat , Oenipontem uſque penetraſſent , indéque Cæſar ad funalium lucem aufugere cum Ferdinando fratre , Romanorum Rege , coactus eſſet , pacem cum Proteſtantibus pepigit indecoram , in Conventu Paſſavienſi , anno MDLIII. Non interfuit quidem his Comitiis *Carolus V.* ſed ejus nomine ac mandatis Romanorum Rex Concordiam illam compoſuit. Illic inter Principes convenit , ut *Philippus Lantgravius* liberaretur , atque ut *Mauritius* cum decem bellatorum millibus *Ferdinando* adversùs Turcam in Hungaria militaret. Sponte quoque liberavit Cæſar *Joannem Fredericum* Saxoniæ jam Septemvirum. Quod Religionem ſpectat, de tribus Capitibus conventum eſt. Prius erat , ut neutri , è duabus Partibus , quarum alteri *Religionis Veteris* , alteri *Confeſſioniſtarum* nomen editum (Nec enim *Hæretici* vocari , nec alios *Catholicos* appellare volebant) moleſtiam inferre alteri Religionis causâ liceret. Alterum erat , ut intra ſex menſes nova Comitia celebrarentur , in quibus decerneretur quonam ex quatuor modis controverſiæ Religionis componi poſſent ; an Concilio Oecumenico, an Nationali , an Colloquio , an Cæſareo Conventu. Ubi autem nulla hujuſmodi viis concordia conſequeretur , nihilominus hæ induciæ perpetuò valerent atque conſiſterent : atque in tribunali Cæſareo jus omnibus diceretur , haud habita ratione utrius Religionis eſſent. Tertiò , ut bona Eccleſiaſtica jam directa Proteſtantes pacificè poſſiderent : in quæ tamen Catholicus Clerus ſibi *Jus reſervatum* competere conteſtatus eſt. Pacis hujus Articulos legere eſt apud *Goldaſtum* Tom. II. Conſtitutionum Imperialium , pag. 566.

Auguſtana Comitia.

Confirmata eſt in Auguſtanis Comitiis anno MDLV. adjectúmque , ut qui in Religione neutri ex nominatis partibus , id eſt , neque Romanæ Eccleſiæ Communioni , neque Auguſtanæ Confeſſioni adhæſiſſet, à concordia excluderetur. Nemini inter Imperii Ordines fas eſſet ullum Principem , ejúſque ſubditum , ad ſuam propriam Religionem allicere , aut ſubditis contra Dominum patrocinari ; id verò illæſo jure earum ditionum , quibus ex antiquo jure liceret ſibi patronum eligere. Si utrorumvis ſubditi vellent cum familiis aliò migrare , ac bona divendere , ne ullis interdiceretur; ſalvo tamen Jure Dominorum in homines ſerviles. Ne Juriſdictio Eccleſiaſtica exerceretur in iis, quæ ad præſentem concordiam pertinebant , ſed in reliquis , relictâ Viris Eccleſiaſticis facultate exigendi , quæ ipſis de more deberentur , dummodo ſive per ſe , ſive per Parochos eorum Miniſteriis proſpiceretur , & conſuetæ ſuſtentationi Noſocomiorum & Scholarum. Quòd ſi oriretur hac in re controverſia, præſcribebatur illius componendæ ratio per amicos Conciliatores. Hanc *Pacem* Proteſtantes *Religioſam* appellant , & velut ſuæ libertatis columnam prædicant. Hanc tamen non ſpiritualem , ſed merè politicam fatentur , quia de doctrinæ veritate nihil eo in Conventu aſſertum eſt , controverſiæ futuri Concilii judicio reſervatæ: Religioſam tamen dici , quòd ſit Religioni data. De his Auguſtanorum Comitiorum Decretis acerbiſſimè conqueſtus eſt *Paulus III.* Pontifex Maximus per *Delfinum* Apoſtolicum Nuntium , anno ineunte MDLVI.

Colloquium Ratiſponenſe.

XXIII. Habitis novis Comitiis Ratiſponæ ad finem anni MDLVI. cùm urgeri ſe cerneret *Ferdinandus* Rex ad decernendum pro Religionis concordia unum ex quatuor mediis jam memoratis , nec quempiam qui ſibi aſſiſteret ex Adminiſtris Pontificiis haberet , unà cum Principibus Eccleſiaſticis elegit Colloquium , quòd Oecumenica Synodus abſque Summi Pontificis auctoritate ſtabiliri non poſſet ; nec Religionis controverſiæ aut Concilio Nationis , aut Comitiis committi abſque ejuſdem Religionis diſcrimine. Contra verò in Colloquio indicendo eas apponi poſſe conditiones Rex noverat , ut ſemper ſuſpenſæ res manerent ex arbitrio ſuperioris Poteſtatis. Itaque in receſſu habito XIII. Martii anni MDLVII. decretum eſt hujuſmodi Colloquium Wormatiæ Auguſto proximo celebrandum , in quo duodeni utrimque ſeligerentur , qui conferrent, haberéntque conſilium de modo concordiæ , ac poſtea ad Regem referrent ; *qui decreturus erat quod opportunum foret de Religione* : quod ſecundum Juris formam , hoc eſt, ab Auctoritate Pontificia dependentem intelligi , *Ferdinandi* Conſiliarii apud Nuntium Apoſtolicum excuſarunt.

runt. Cùm deſtinato Congreſſui præſideret *Julius Flugius* Naumburgenſis Epiſcopus, aſſidentibus ex Catholicorum parte *Michaële* Epiſcopo Merſpurgenſi, *Delphio* Suffraganeo Argentinenſi, *Caniſio* Societatis Jeſu, *Staphylo*, & duobus Theologis Lovanienſibus: ex parte verò Confeſſioniſtarum, *Melanctone*, *Schnepſio*, *Brentio*, *Rungio*, *Cargio*, *Piſtorio*: initio diſputatum eſt de Norma Judicii, ad quam Fidei controverſiæ exigi debeant. Catholici præter Scripturam Sacram, Traditiones, Patrúmque & veteris Eccleſiæ unanimem interpretationem; Confeſſioniſtæ ſolam Scripturam, quam ipſi pro Canonica haberent, admittendam propugnavêre. Mox de peccato originali diſputatum: ac ubi non omnes Confeſſioniſtas inter ſe convenire Catholici agnoverunt, ipſos monuere, ut quandoquidem tot Cæſaris Comitiorum Edictis omnes Sectæ proſcriptę fuiſſent, præter eas quæ veterem Religionem & Confeſſionem Auguſtanam profiterentur; ipſi ſe à Zuinglianis, Oſiandriſtis, Synergiſtis, Adiaphoriſtis, aliiſque extra Confeſſionem Auguſtanam vagantibus, diſſentire declararent. Cui rei quinque ex Hæreticis Collocutoribus conſenſerunt; Septem repugnarunt, affirmantes inauditas partes damnandas non eſſe. Sic ortâ inter ipſos diſcordiâ, quinque illi ſeceſſere, deinde Catholici, ac proinde congreſſus ſolutus eſt. Id conſtat ex Collocutorum Catholicorum Literis, quas apud Goldaſtum legere eſt Tom. III. Conſtitutionum Imperialium, pag. 568.

Colloquia Vinarienſe & Heidelbergenſe.

XXIV. Anno MDLX. Vinarienſe Colloquium præſentibus Saxoniæ Ducibus *Joanne Frederico* & fratribus habitum eſt inter *Matthiam Flaccum Illyricum*, & *Strigelium* ejus generum. Hic in ſententiam Adiaphoriſtarum, & Synergiſtarum inclinavit; Ille errorem de peccati originalis ſubſtantia Eccleſiæ primò propinavit. Eodem anno Heidelbergenſe Colloquium habitum eſt, in quo à *Morlino* Coburgenſi, & *Stoſſelio* Heidelbergenſi Miniſtris Lutheranis, contra Calvinianos diſputatum, agente *Joanne Frederico* Saxoniæ Septemviro.

Conventus Naumbergenſis.

XXV. Anno MDLXI. Naumburgenſis Conventus habitus, cui *Delfinus* & *Commendonus* Apoſtolici Nuntii adfuerunt, Romani Pontificis Diploma de Concilio Oecumenico inſtaurando ſignificaturi, ac Proteſtantes adhortati ſunt ut ad Concilii Judicium controverſias omnes remitterent. Hi mirari ſe reſponderunt, quo pacto Pontifex Legationem ad ipſos mittere auſus eſſet, cùm ejus auctoritatem non approbarent, nec in ulla alia re, nec in Concilio indicendo; & unicum in terris Dominum agnoſcerent, nempe Cæſarem. Cúmque diſſidium in Fidei doctrina ipſis objectum eſſet, in Decreto Comitiorum XXVII. Februarii firmato ſe ab ea nota purgare ſategerunt, profeſſique ſunt omnes, à ſe concorditer recipi Confeſſionem Auguſtanam cum Apologia *Melanctonis*; juſſerúntque à quodam Theologorum Cœtu componi quatuor Articulos, in quibus eorum aliqui diſcordare videbantur. Varios præterea modos decreverunt, quibus reliqui omnes ex ipſorum Secta convenirent, & licentia imprimendorum Librorum coërceretur, unde pullulabat ſententiarum repugnantia. Tandem ſtatuerunt ut ratio Cæſari redderetur, qua de cauſa indictum Concilium non acciperent, futurum Conventum Erfordiæ XXII. proximi Aprilis decernentes ad unitatem promovendam. Interfuerunt ibi non quidem Principes, ſed eorum Conſiliarii, nec in eo de doctrina convenire potuerunt, præcipuè circa Chriſti præſentiam in Euchariſtia.

Conventus Erfordiæ.

Colloquium Mulbrunenſe

XXVI. Anno MDLXIV. *Fridericus* Palatinus Elector, & *Chriſtophorus* Dux Wirtembergenſis Colloquium Mulbrunni, certis Theologis utrinque deſignatis inſtituerunt, de ubiquitate Corporis

A Chriſti, & de ſenſu verborum Cœnæ Dominicæ. Ab Electoris Palatini partibus deſignati fuere *Petrus Boquinus*, *Gaſpar Olevianus*, *Zacharias Urſinus*, *Michaël Dillerus*, & *Petrus Dathenus*. A Partibus verò Wirtembergici Ducis, *Jacobus Andreæ*, *Valentinus Vannius*, *Joannes Brentius*, *Theodoricus Schnepſius*, & *Balthaſar Bidenbachius*. Duplicis controverſiæ ſtatus erat: *Sintne hæc verba Chriſti*, Hoc eſt Corpus meum, *accipienda ſecundùm literam, an non?* Deinde, *An Corpus Chriſti uno & eodem tempore, ſive in multis, ſive omnibus locis ſit, necne?* B Utrumque Palatini negabant, Wirtembergici affirmabant. Decem Actionibus Colloquium illud finitum eſt. De ipſo lege *Hoſpinianum*, p. II. Hiſtoriæ Sacramentariæ, pag. 554.

XXVII. Cùm inter Lutheranos graviſſima diſſidia eſſent, de corpore doctrinæ *Philippi Melanctonis*, de neceſſitate bonorum operum ad ſalutem, de viribus liberi arbitrii, ac præſertim de Euchariſtia; & Wittembergenſes Miniſtri apud Auguſtum Saxoniæ Septemvirum accuſati eſſent; quòd non *Lutherum* & Saxonicas (ut ipſi loquebantur) Eccleſias, ſed Zuinglianos Calviniſtas ſequerentur; C Septemvir Dreſdæ Conventum indixit anno MDLXXI. ad diem X. Octobris ad has lites componendas. Convenerunt igitur in eum locum non ſolùm Saxonis, ſed aliorum quoque Principum Proteſtantium Theologi, & Superintendentes præcipui, & Formulam Conſensûs conſcripſerunt, de qua legendus *Hoſpinianus* Lib. de Origine & Progreſſu Libri Concordiæ Cap. III. Verùmcùm eam Formulam plerique improbarent, imò etiam impugnarent, graviúſque inter Lutheranos Schiſma Saxoniæ Septemvir metueret, plurimis Confeſſionem Auguſtanam ad Calviniana dogmata detorquentibus, Conventum Torgæ indixit anno MDLXXIV. in quo Formula Concordiæ à quindecim D Theologis Proteſtantibus conſcripta eſt, de qua *Hoſpinianus* Cap. V. Libri citati. Hâc Formulâ Quindecimvirûm judicio damnati, quicumque ab Auguſtana Confeſſione diſſidebant, maximè Zuingliani & Calviniani. Novas lites peperit Torgenſis illa Concordia: quidam enim Proteſtantium illam comprobarunt, alii rejecerunt, multi multa in ea mutanda cenſuerunt. Sex Ubiquitariæ factionis Theologi juſſu Septemviri Saxonii anno MDLXXVII. die XII. Maii Bergæ convenere, ſcilicet *Schmiddinus*, *Muſculus*, *Selneccerus*, *Kemnitius*, *Chytræus*, & *Cornerus*: Torgenſémque Concordiam mutarunt, emendarunt, interpolarunt; quæ hunc E in modum emendata & adornata, *Liber Concordiæ* ſolęt appellari. Eo Libro non ſolùm Catholici, ſed omnes qui aliter ſentirent quàm in eo perſcriptum erat, pro Hæreticis habendos decreverunt. Hujus approbationem Saxoniæ Septemvir *Auguſtus* à Principibus & Civitatibus Auguſtanæ Confeſſionis flagitavit. Cenſuras miſere ſuas plerique, & ſubſcriptiones differendas reſponderunt, donec in libera Synodo Liber diligenter examinatus & approbatus eſſet. Interea procurante *Joanne Caſimiro* Palatino Comite, Conventus Francofurti habitus F eſt die XXVI. Septembris anni MDLXXVII. Adfuere Legati *Eliſabethæ* Anglorum Reginæ: Internuntii & Deputati Gallorum, Polonorum, Hungarorum, Bohemorum, Helvetiorum, Belgicorum, Calvinianæ Sectæ Conventiculorum: Ibi de tribus præſertim Capitibus deliberatum eſt, ſcilicet de impedienda condemnatione diſſidentium ab Auguſtana Confeſſione Sectarum, ſeu (ut ipſi loquebantur) Eccleſiarum, in Libro Concordiæ facta: De communis Confeſſionis conſcriptione: De ſeligendis ad hujuſmodi conſcriptionem Theologis, & de mediis ad illius approbationem & receptionem promovendam conducibilibus. Saxoniæ

Dreſdenſis Conventus.

Conventus Torgenſis.

Liber Concordiæ.

Conventus Francofordienſis.

Septemvir in Synodi celebrationem propendebat, ut examinato demùm Concordiæ Libro ſubſcriptiones exigerentur: ſed hoc ipſi diſſuaſerunt ejus Auctores, modúmque ſubſcriptionum abſque Synodi examine obtinendarum propoſuerunt in Sangerſhuſiano Conventu. Vicit eorum conſilium, Libróque ſubſcripſerunt Saxo & Brandeburgenſis Septemviri, Principes, Comites, & Civitates pleræque Auguſtanæ Confeſſionis, ut videre eſt in Catalogo, initio Libri præfixo. Miniſtris, Theologis, Profeſſoribus, Ludimagiſtris imperata ſubſcriptio. Ad ſcrupulos ex eorum Ordinum animis eximendos, qui ſubſcribere recuſabant, plurimi Conventus celebrati, Magdeburgenſis, Tangermundenſis anno MDLXXVIII. Langenſalzenſis, Schmalcaldenſis, Herzbergenſis, Torgenſis alter eodem anno, & Quedelburgenſis, anno MDLXXXIII. ineunte. Excuſus eſt Concordiæ Liber anno MDLXXX. ejúſque Præfatio à Bergenſibus adornata. Multis Scriptis, Cenſuris, Animadverſionibus, Judiciis, & Colloquiis impugnatus & confixus eſt, non modò à Catholicis, verùm etiam ab Hæreticis, ut videre eſt apud *Hoſpinianum* hæc fusè referentem, Libro cui titulus eſt, *Concordia Diſcors*, ſeu, *De Origine & Progreſſu Libri Concordiæ*, Capp. XXXVII. XXXVIII. XXXIX. & XL. E Catholicis præcipuam operam in Libri Concordiæ Confutatione collocarunt *Lindanus*, Ruremundenſis Epiſcopus, in Libro cui titulus eſt, *Concordia Diſcors, Proteſtantium*, & Cardinalis *Bellarminus* in *Judicio de Libro Concordiæ Lutheranorum*. Tria in ipſo præter communes & notis Proteſtantium errores obſervat ac demonſtrat; inſignem vanitatem, graviſſimas hæreſes contra Symbola Fidei, & LXXVII. mendacia. Primus error eſt, quòd Chriſtus non ſolùm ut homo, ſed etiam ut Deus, Patri fuerit obediens. Secundus, quòd Chriſtus fuerit perfunctus munere Mediatoris & Pontificis, non ſolùm per humanam naturam, ſed etiam per divinam. Tertius, quòd natura humana Chriſti ſit ubique verè & realiter. Quartus, quòd Chriſti humanitati ſint collata verè & realiter multa attributa divina, ut omnipotentia, omniſcientia, omnipræſentia, atque adeo ipſa divina Majeſtas. Quintus, quòd unio hypoſtatica conſiſtat in communicatione divinorum attributorum. Sextus, quòd totus Chriſtus Deus & homo ad Inferos deſcenderit.

Concordia diſcors Lutheranorum.

XXVIII. Cùm hæc fervere cœpiſſent inter Lutheranos diſſidia, *Jacobus Andreæ*, *Schmidelinus* ab arte fabrili, quam initio exercuit, cognominatus, unus è præcipuis Lutheranorum Miniſtris, Tubingenſis Academiæ Cancellarius, & *Martinus Cruſius* Græcarum ibidem literarum Profeſſor, opera *Stephani Gerlachii* pariter Lutherani, & Concionatoris *Davidis Ungnadii* Baronis & Oratoris Cæſarei ad *Selimum II.* Turcarum Imperatorem, *Jeremiæ* Græcorum Patriarchæ Conſtantinopolitano Auguſtanam Confeſſionem in Græcam Linguam transfuſam obtulerunt, & cum eo de concordia cum nonnullis ejus Deceſſoribus tentata egerunt, magni ponderis fore ad antiquam Sectæ ſuæ ſucceſſionem oſtendendam arbitrati, ſi extorta ab ipſo ſuæ Confeſſionis approbatione, de conſenſione in dogmatibus cum Eccleſia Græca poſſent gloriari: Nec difficile fore ſperantes Patriarcham odio Romanæ Eccleſiæ in partes trahere. Tractatus hujuſmodi anno MDLXXIV. cœptus, in aliquot ſequentes annos protractus eſt. Multæ ultrò citróque ſcriptæ Literæ, Libri Conſtantinopolim tranſmiſſi, atque imprimis Lutheranæ Theologiæ compendium à *Jacobo Heerbrando* Juliacenſi compoſitum, & à *Martino Cruſio* Græcè redditum. Omnem induſtriam adhibuerunt *Gerlachius*, & poſt eum *Salomon Schweigkerus* Eccleſiaſtes *Joachimi à Sinzendorf* in ea Legatione *Ungnadii* Baronis ſucceſſoris, ut Confeſſionem ſuam à *Jeremia* probari impetrarent. At nihil obtinuerunt. Humaniſſimè quidem cum ipſis egit Patriarcha, ſed Catholica dogmata, quæ Lutherani vocabant in controverſiam, diſertè ac luculenter confirmavit. Lutheranos errores confixit; ut trinæ ipſius Reſponſiones probant. Neque enim priore illâ anni MDLXXVI. contenti, quamquam ſatis prolixâ & expreſsâ, iterum atque iterum reſcripſerunt, novis argumentis doctrinam munire ſuam aggreſſi, Patriarchæ probationes convellere. Itaque alteram ac tertiam Declarationem ab illo elicuerunt nihilomagis ſibi faventes. Immo importunæ illorum pervicaciæ pertæſus, poſtquam ipſis errores contra Fidei Catholicæ dogmata exprobravit, mutuáſque inter ſeſe diſſenſiones, ipſos demum rogavit ne ſibi deinceps moleſti eſſent, neque nova iis de controverſiis Scripta mitterent: Quippe qui Veteris & Novæ Romæ Fidem impugnarent, & antiquis Eccleſiæ utriuſque Theologis contemptis, erronea dogmata propugnarent. Primam verò eámque prolixiorem Patriarchæ Reſponſionem, cùm ipſi apud ſe reconditam ſervarent, à quodam Archimandrita Græco acceptam, & Latinitate donatam, *Staniſlaus Socolovius*, Stephani Regis Poloniæ Theologus, titulo *Cenſura Orientalis Eccleſiæ* primus in lucem emiſit, quam deinde cum reliquis ab eodem Patriarcha, anno MDLXXIX. & MDLXXXI. redditis, Lutherani Theologi Wittembergenſes ediderunt, anno MDLXXXIV.

Tractatus Concordiæ cum Græca Eccleſia à Lutheranis fruſtrà tentatus.

Jeremias Patriarcha Conſtantinopolitanus Lutheranos errores confutat.

§. V.

De Scriptoribus qui Lutheranam Hæreſim impugnarunt.

Inſignes Fidei Catholicæ Defenſores Lutheranæ Hæreſi Chriſtus oppoſuit, qui Scriptis ipſam impugnarunt atque debellarunt. Hos inter immortale nomen ſibi pepererе *Thomas de Vio* Cardinalis *Cajetanus*, Ordinis FF. Prædicatorum; *Silveſter Prierias*, ejuſdem Ordinis, Sacri Palatii Magiſter; *Chriſtophorus Marcellus*, Archiepiſcopus Corcyrenſis; *Joannes Eckius*, Doctor Ingolſtadienſis; *Hieronymus Emſerus*, Suevus; *Ambroſius Catharinus Politus*, Senenſis, Ordinis FF. Prædicatorum, Minorenſis poſtmodum Epiſcopus, ac deinde Campſanus in Regno Neapolitano Archiepiſcopus; *Joannes Fiſcherus* Epiſcopus Roffenſis in Anglia, & Martyr; *Hieronymus Hangeſtus*, Theologus Pariſienſis, Inſignis Eccleſiæ Cenomanenſis Canonicus; *Gaſpar* Cardinalis *Contarenus*; *Hieronymus Seripandus* S. R. E. Cardinalis, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini; *Joannes Cochlæus*, Normbergenſis, Francofurtenſis Eccleſiæ B. V. Mariæ Decanus; *Jacobus Latomus*, Theologus Lovanienſis, & S. Petri Canonicus; *Henricus VIII.* Angliæ Rex, ob Aſſertionem VII. Sacramentorum contra Captivitatem Babylonicam Lutheri, *Fidei Catholicæ Defenſor* à *Leone X.* appellatus; *Thomas Morus* Angliæ Cancellarius, qui Fidem Catholicam fuſo ſanguine confirmavit in Anglicani Schiſmatis exordio; *Joannes Faber*, ex Canonico Conſtantienſi ad Rhenum, Viennenſis ad Danubium Epiſcopus creatus; *Gaſpar Saltzgerus*, Bavarus, Ordinis FF. Minorum Profeſſor; *Joannes Daventrienſis*, Tranſiſalanus, ejuſdem Ordinis; *Fredericus Staphylus*, Oſnaburgenſis, Ferdinandi Imperatoris Conſiliarius; *Conradus Koellin*, Ulmenſis, Ordinis FF. Prædicatorum Theologus; *Jodocus Clichtoveus*, Theologus Pariſienſis; *Petrus & Dominicus Soto*, Ordinis FF. Prædicatorum Theologi doctiſſimi; *Eraſmus Roterodamus*, qui

qui Catholicum dogma de Libero arbitrio contra A *Lutherum* erudita & eleganti Diatriba, & *Hyperaſpiſte* propugnavit, quamvis aliàs ob nimiam cum Lutheranis familiaritatem; & ob moderationem quâ de *Luthero* ejuſque doctrina ſcripſit, ambiguæ vir Fidei ſit habitus, & à pleriſque laceſſitus, adeò ut opus habuerit ſuſpicionis iſtius labem variis Epiſtolis detergere; *Georgius Vvicellius*, Germanus, à Lutherana Hæreſi ad Fidem Catholicam converſus; *Michaël Vehus*, Germanus, Ordinis FF. Prædicatorum Theologus; *Auguſtinus Steuchus*, Epiſcopus Chiſamenſis; *Albertus Pighius*, Campenſis Batavus, inſignis *De Hierarchia* Operis Autor; *Staniſlaus Hoſius*, S. R. E. Cardinalis, Vvarmienſis B in Polonia Epiſcopus; *Joannes Dietembergius*, Germanus, Ordinis FF. Prædicatorum; *Guillelmus Lindanus*, Dordracenus, Ruremondenſis Epiſcopus; *Ruardus Tapper*, Theologus Lovanienſis, qui ejuſdem Academiæ Articulos contra *Lutherum* duobus eruditiſſimis Voluminibus defendit; *Robertus* Cardinalis *Bellarminus*, Societatis Jeſu lumen clariſſimum, &c. His addenda *Anna Binſia* Virgo & Ludimagiſtra Antuerpienſis, quam excellens ſupra ſexum eruditio, mores caſtiſſimi, & veteris Religionis ſtudium immortalitati conſecrarunt; C quæ Rithmo Theutonico pereruditο Carminum Libros ſexdecim adversùs Lutheranos primùm exſurgentes publicavit.

ARTICULUS XI.

DE ANABAPTISTIS.

I. ANNO circiter MDXXII. orta eſt fanatica *Anabaptiſtarum* Secta, Autore *Nicolao Storkio*, ſive *Pelargo* dicto, Sileſio, qui cùm primùm Sectæ Autores. *Luthero* adhæſiſſet, ab eo poſtea deficiens, & inſo- D litas Revelationes jactans, Vvittemberga pulſus, incertiſque ſedibus per Thuringiam vagatus, ſpecie ſanctitatis, quam egregiè mentiebatur, apud ſtolidum ruſticorum vulgus fidem invenit de ſecretis Myſteriis ſibi per *Michaëlem* Archangelum revelatis. Illis perſuaſit ut libertatem Evangelicam profiterentur, & rebus mundanis valere juſſis, mentem oculóſque ad Deum intenderent, ſéque rebaptizari ſinerent: ac eos omnes qui huic doctrinæ contradicerent, Magiſtratus ſimul ac Principes, Tyrannorum inſtar; igne ferróque ad internecionem delerent; cùm natura omnes liberos genuerit E ac fratres, nec gravari ab aliquibus voluerit, ſed omnia ſingulis eſſe communia: Epiſcopos & Paſtores vel trucidarent, vel finibus ſuis ejicerent, bona eorum diriperent, Monaſteria diruérent, abuſus omnes peſſumdarent: Hanc eſſe Summi Numinis voluntatem, cui morem gerere tenerentur. Nonnullis Sacræ Scripturæ teſtimoniis ad arcana ſua divinitus (ut aiebat) inſpirata Myſteria detortis, inſana illa crudeliáque dogmata confirmabat. Huic ſe adjunxit *Thomas Muntzerus*, Concionator Alſtetenſis in Thuringia, ex Sacerdote Catholico doctrinæ non mediocris, Lutheranus factus, qui Enthuſiaſtam ſcitè agens, & vitæ aſperrimæ ſpeciem oſtentans, adeo Sectam dilatavit, ut à plurimis habitus F fuerit ejus Autor: ſed cùm turbulentiſſimis Concionibus paſſim ſeditiones excitaret, undique profligatus eſt, donec bellum Ruſticorum in Germania commovit, de quo legendi *Cochlæus* in Actis Lutheri, & *Meshovius* in Hiſtoria Anabaptiſtarum Lib. I. Ruſticorum verò copiis à Principibus diſſipatis, cæſiſque centum & triginta efferatorum hominum millibus, anno MDXXV. *Muntzerus* Francbenhuſii captus eſt in lecto morbum ſimulans. Captus etiam *Pfeifferus* ſocius ejus, Ordinis Præmôſtratenſis Apoſtata. *Mulhuſium* ambo ducti, capite plexi ſunt. *Pfeifferus* in Hæreſi obſtinatus obiit: *Muntzerus* errores revocavit, & Confeſſione Sacramentali expians, atque Euchariſtiæ Sacramento Catholico ritu refectus, collum gladio lictoris obtulit. De quo Ruſticorum bello legi etiam poteſt *Petri Criniti* Commentarius Tom. II. Rerum Germanicarum *Marquardi Freheri* editus.

II. Anno MDXXXIV. novæ ſeditionis incendium in civitate Monaſterienſi Vveſtphaliæ Metropoli excitavit Anabaptiſtarum furor, ducibus *Joanne Matthia*, Piſtore Harlemienſi, & *Joanne Bocoldo* Sartore Leidenſi, qui allecto in partes *Bernardo* quodam *Rothmanno* Sacerdote Apoſtata, *Henrici* fabri ferrarii filio, tunc Lutheranæ Superſtitioni addicto, & promiſcuæ plebis ingenti multitudine, falſis revelationibus ſuis & enthuſiaſmis, proximique Judicii terroribus deceptâ, in Magiſtratus inſurrexerunt, ac eò uſque ſeditionem promoverunt, ut quicumque rebaptizari nollent, aut urbe pulſi, aut cæſi fuerint, omnis Dei cultus extinctus, expilatæ Eccleſiæ, Sacræ Virgines violatæ, Senatus pro eorum arbitrio mutatus, bona civium direpta, Politia omnis everſa nutu *Joannis Matthiæ*; qui ſe Prophetam Dei Patris aſſerebat, & pro tali ab omnibus colebatur. Ea tempeſtate Liber editus eſt *Reſtitutionis* titulo, quo aſſerebant Regnum Chriſti futurum ejuſmodi ante ſupremum Judicii diem, ut pii duntaxat & electi regnarent, impiis ubique deletis: Licere Populo Magiſtratum abrogare: Eccleſiæ Miniſtros debere ſibi ſumere jus gladii, novámque Rempublicam conſtituere: *Lutherum* & Romanum Pontificem falſos eſſe Prophetas, ſed *Lutherum* deteriorem: Matrimonium eorum qui vera Fide illuſtrati non eſſent, adulterium potiùs habendum eſſe. Porro obſeſſa urbe ab Epiſcopo Principe Monaſterienſi, *Joannes Matthiæ* in eruptione ab hoſtibus occiſus eſt. Poſt ejus necem *Joannes Sartor* Leidenſis Anabaptiſticæ Reipublicæ regimen capeſſivit, multiſque in civili adminiſtratione mutatis, cùm in adulterio deprehenſus fuiſſet, ad excuſandam infamiam, legem divino (ut aiebat) monitu, de polygamia tulit; & ſexdecim uxores ſibi ſumpſit. Qui demum à quodam fabro aurario Enthuſiaſta Rex à Deo deſignatus, in foro proclamatus eſt, & ab inſana multitudine ſalutatus ac ſuſceptus, eam urbem *Sion* & *Jeruſalem* appellans, ex qua Imperium in terrarum orbem univerſum eſſet propagaturus: & *Rex juſtitiæ hujus Mundi* appellari voluit. Qui cæteris omnibus Magiſtratibus abdicatis, Regium apparatum ac ſatellitium ex Eccleſiarum civiúmque ſpoliis ſibi comparavit. Deinde velut ex mandato Patris Æterni, Apoſtolos ad novum Evangelium orbi prædicandum electurus, magnificam Cœnam inſtruxit, in qua multitudinem univerſam diſcumbere juſſit. Menſis ſublatis, paropſidem afferri mandavit panis triticei fragmentis repletam. Tum ſingulis ordine fruſtulum porrexit dicens: *Accipite, comedite, & mortem Domini annuntiate.* Regina verò ejus uxor præcipua poculum vino plenum porrigens dixit; *Bibite, & mortem Domini annuntiate.* Mox interrogatis omnibus, num pro fide mortem oppetere parati eſſent, illiſque communi acclamatione animum ſibi non deeſſe ſignificantibus, viginti elegit, quos in quatuor orbis plagas emitteret cum poteſtate ſigna & prodigia patrandi; qui in diverſa loca diſperſi, penè omnes à Magiſtratibus extremo ſupplicio damnati ſunt. Nonnulli Sectam aliquatenus propagarunt. De his lege *Meshovium* Lib. VI. & VII. Hiſtoriæ Anabaptiſtarum.

III. Dogma Sectæ præcipuum eſt, Parvulis uſu Anabaptiſtarum errores. rationis carentibus nihil prodeſſe Baptiſma, quòd fidem pro ſe profiteri non poſſint, ſine cujus pro-

pria confeſſione inutilis ſit Baptiſmus, quòd Chriſtus dixerit, eum ſalvum fore, qui crediderit & baptizatus fuerit; qui verò non crediderit, condemnatum iri. Nec inutilem duntaxat, ſed illicitum eſſe Pædobaptiſmum, utpote verbo Dei contrarium. Quamobrem omnes qui ad eorum Sectam ex Catholicis, aut ex aliis Sectis deficiunt, & in infantia baptizati fuere, rebaptizant. Cum Sacramentariis realem Corporis Chriſti præſentiam & manducationem corporalem in Cœna Dominica negant. Imagines execrantur. Solam Scripturam recipiunt. Magiſtratum abjiciunt. Publicam verbi prædicationem reſpuunt ac Miniſterium. Jurare, litigare, arma tractare, Magiſtratum gerere, Chriſtianis illicitum eſſe volunt. Parentum ſuorum polygamiam & enthuſiaſmum deteſtantur. Vocati ſunt *Anabaptiſtæ*, tum quòd ipſi rebaptizentur; tum quòd rebaptizent alios, adultos ſcilicet qui extra eorum Sectam in prima ætate baptizati. *Catabaptiſtæ* etiam nominantur, quaſi Baptiſtis oppoſiti, ſeu Baptiſmum oppugnantes. *Enthuſiaſtæ* priùs etiam appellati, ſeu *Fanatici* ob extaſes & raptus, quibus ſecretas & divinas inſpirationes jactitabant. *Liberorum* & *Libertinorum* compellatione venerunt, ſive quòd ab omni Magiſtratu & onere publico immunes eſſe voluerint, ſive quòd polygamiam & promiſcuam libidinem profeſſi ſint. Sectiones ſive Schiſmata Anabaptiſtarum aliqui quatuordecim faciunt, *Franciſcus* in Hiſtoria ſua LXX. enumerat. De his legendi *Meshovius* in Hiſtoria Anabaptiſtarum, *Bullingerus* de Anabaptiſtis L. I. c. 8. *Oſiander* Centuria Eccleſiaſtica XVI. *Schluſſelburgius* Catalogi Hæreticorum Lib. XII. *Florimundus Remundus* de ortu Hæreſeos Lib. II. *Spanhemius* in Diſputatione Anabaptiſtica, *Hornbekius* in Summa, & *Joannes Henricus Ottius* Tigurinus, in Annalibus Anabapriſticis.

Variæ Anabaptiſtarum Sectæ.

IV. Harum Sectarum nomina vel ab Autoribus ſeu Doctoribus, vel à Dogmatis, ſeu vitæ inſtituto & genere, vel à locis & regionibus, originem trahunt. Ab Autoribus appellati, *Munzeriani* à *Thoma Munzero*, cujus impia dogmata & molimina ſectati. *Huttitæ*, à *Joanne Hut*: Hi ſpontaneam paupertatem profitebantur, *Corporalem Iſraëlem* ſe vocabant, à quo Chananæi exſcindendi, viſiones jactabant, Judicii diem inſtare effutiebant. *Auguſtiniani*, ab *Auguſtino* Bohemo, qui præter communia dogmata, Animas Fidelium à viſione Dei, ob cœlum nondum reſeratum ante ultimum Judicii diem, excluſas contendebat. *Bukoldiani*, à *Joanne Bukold*, Sartore Leidenſi & Rege Monaſterii. Hi Regnum mundanum ſtatuebant; impios extirpare volebant; plures uxores ducebant, bona omnia communia habebant. *Melchioritæ* & *Hofmanniani*, à *Melchiore Hofmanno*, qui Argentinæ & Embdæ diſcipulorum turbam poſt ſe traxit, qui ipſum ceu *Eliam* ante ultimi Judicii diem mittendum venerabantur. Præter communia dogmata, docebat, Verbum non aſſumpſiſſe carnem ex *Maria* Virgine: Chriſtum unam tantùm naturam habuiſſe: Lapſos non recipiendos: Salutis aſſequendæ rationem eſſe ex nobis: Pædobaptiſmum eſſe à Diabolo. *Mennonitæ*, à *Mennone Simonis*, orto ex quodam pago Friſiæ, prope Harlingam: qui voce, Colloquiis, & Scriptis Sectam propagavit. *Gabrielitæ* & *Hutteriani*, Moravi, à *Gabriele* quodam & *Huttero*. *Adamitæ*, à nuditate quâ incedebant, *Adami* inſtar in ſtatu innocentiæ conſtituti. *Servetiani* à *Michaële Serveto*, Hiſpano, qui præter communia cum Anabaptiſtis, execrandas in Sanctiſſimam Trinitatem & Filium Dei blaſphemias effudit. Combuſtus Genevæ anno MDLIII. *Davidiani*, ſeu *Georgiani*, à *Davide Georgio* nato MDXLIV. Kalendis Aprilis, patre *Georgio* Amersfordienſi errone Hiſtrionicam agen-

Davidiani Anabaptiſtæ.

A te, matre verò Delphenſi, qui vitriariam artem Gandavi exercens, mulierculas aliquot peccatis onuſtas ubi repeiiſſet, ſeſe tertium eſſe *Davidem*, verúmque Meſſiam ſuper terram regnaturum illis perſuaſit; quæ ſe beatas exiſtimabant, ſi relictis maritis, ex promiſſo ipſius (ut gloriabatur fœdiſſimus impoſtor) ſemine conciperent. Cum Saducæis negabat veram corporum omnium Reſurrectionem, Angelos, Dæmones, Extremum Judicium, vitam æternam. Mulierum communionem admittebat. Stultum eſſe aiebat, ſi quis peccatum eſſe putaret, abjurare Chriſtum coram hominibus: &
B ideo ſtolidos vocabat Apoſtolos & Martyres, quòd ob eam cauſam ſe occidi permiſiſſent. Non animum, ſed ſolam carnem peccatum contrahere aſſerebat: quódque Animæ eorum, quos Infideles nuncupamus, æquè ſalvabuntur atque Fidelium: & Apoſtolorum corpora æquè damnabuntur, atque Infidelium. Omnem doctrinam hactenus à Deo per Moyſen, Prophetas, Chriſtum & Apoſtolos traditam, fuiſſe imperfectam, & ad ſalutem conſequendam inutilem affirmabat: ſuam verò perfectam eſſe. Se enim eſſe dilectum Dei Filium, non ex carne, ſed ex Spiritu natum, qui peccata
C verè condonet aut reſervet; qui denique judicaturus ſit noviſſimo die. Obiit Baſileæ VIII. Kalendas Septembris anno MDLVI. ſpem fanaticis diſcipulis faciens reſurrectionis ſuæ poſt triennium futuræ. Ejus cad. per Senatûs Baſileenſis Decreto poſt triennium effoſſum, & à carnifice in foro combuſtum eſt, cum Libris & Scriptis diligenter conquiſitis, anno MDLIX. Hæc Pſeudopropheta digna Anaſtaſis. *Scuvenkfeldiani*, à *Gaſpare Scuvenkfeldio*, cujus ſupra meminimus. *Denkiani*, qui Dæmones negabant. *Ukouvalliſtæ*, Groningani, qui impientiſſimis etiam & deſperatis, quin & Diabolo ſalutem
D tribuunt. *Franciſtæ*, à *Sebaſtiano Frank*, quibus omnia in Scriptura Sacra dubia erant. Secundò, à profeſſione denominati ſunt, *Apoſtolici*, quòd Apoſtolos ſe ad amuſſim ſequi gloriarentur. Scripturam juxta literam accipiebant; uxores, liberos, artificia ſua deſerebant; abſque calceis, pera, pecunia, hinc inde divagabantur; pedes ſibi mutuò lavabant (unde & *Podonipta* dicti) & omnia communia eſſe jubebant. *Separati*, quaſi mundo mortui in veſtitu, cibo, ſomno, inceſſu, riſu, conviviis, Anachoretarum ritu vivebant. *Cathari*, id
E eſt, puri, ſpirituales, perfecti, qui non modò infantes à peccato immunes eſſe, ſed etiam ſuæ Sectæ homines adultos tales eſſe poſſe & debere voluerunt: Unde petitionem quintam Orationis Dominicæ omiſere. *Silentiarii*, qui ſententiam rogati, ſilent & obmuteſcunt, quia non multiloquium tantùm vitandum cenſuere, ſed & privatas & publicas ſuper Religione concertationes, eò quòd mundum non eſſe dignum exiſtiment, cui prædicetur Evangelium. *Euchitæ*, id eſt, orantes, Deo relicti, qui vim omnem mala avertendi, & bona in ſe derivandi precibus tribuebant, & illis duntaxat
F vacandum eſſe contendebant, nec media conquirenda ad vitam temporalem neceſſaria, ſed à Deo omnia immediatè expectanda. *Adiaphoriſtæ*, qui Pædobaptiſmum, Politicorum Munerum adminiſtrationem, externam verbi prædicationem, Sacramentorum diſpenſationem & uſum, Fidei Confeſſionem, & alia id genus referebant inter adiaphora, docentes Spiritum Sanctum ſupplere defectum rerum externarum. *Enthuſiaſtæ* ſeu *Extatici*, qui præ aliis inſpirationes divinas, extaſes, & ſecreta cum Deo colloquia jactant, prophetias ſuas pro verbo Dei obtrudunt, eáſque verbo Dei ſcripto anteponunt. *Libertini* ſeu *Liberi*, qui à divinis & politicis legibus, Decimis, tributis, &c. ſe per Chriſtum immunes gloriari, & communionem uxorum

ſixorum cum impuris aliis hujuſmodi dogmatibus promulgare, & opere confirmare non ſunt veriti. *Fratres Charitatis*, qui omnia vendebant, & ſi pretium non dabatur, gratis concedebant, cætera egentibus dividebant. *Ejulantes*, qui ſubinde lachrymas copioſè fundunt. *Effrontes*, qui loco Baptiſmi ſinciput ſcarificabant & ungebant. *Abecedarii* damnabant eos, qui legere & ſcribere poterant. *Humaxarii* & *Borboritæ*, hodie præcipui in Belgio, ſciſſione facta à Memnonitis veteribus, ob Anathematiſmorum ſeveritatem, quoſvis ab aliis Sectis excommunicatos in communionem ſuam recipiebant, dicentes: *Venite ad me omnes, &c.* A locis unde prodiere, vel ubi degunt, appellantur *Germani*, qui iterum ſunt Suevi, Franci, Saxones, Monaſterienſes. *Helvetii*, *Moravi*, *Belgæ*, qui Friſii, Flandri, Batavi, Vvaterlandi, interdum etiam ab urbibus denominari, ut Antuerpiani, Embdani, Frankentani, Leovardienſes, Ziericzeenſes, &c. Non Catholici tantùm, ſed aliarum Sectarum Hæretici, *Lutherus*, *Zuinglius*, *Melancthon*, *Calvinus*, Anabaptiſtas velut Hæreticos impugnarunt ſeu Diſputationibus, ſeu Libris editis. Pædobaptiſmum præſertim defendit *Zuinglius* Lib. De Baptiſmo, Anabaptiſmo, & parvulorum Baptiſmo, & in Reſponſione ad *Balthaſaris Huebmeri* Pacimontani Libellum de Baptiſmo. *Calvinus* Inſtructionem edidit adversùs errores communis Sectæ Anabaptiſtarum, & ſpecialem Librum adversùs Libertinos, quorum Sectam in Galliis *Quintinus* quidam & *Antonius Pocquius* ſuſcitaverant.

Libertinorum Anabaptiſtarum errores.

Docebant illi unicum tantùm Spiritum immortalem eſſe, ſcilicet Spiritum Dei, qui ſit ac vivat in omnibus creaturis. Angelos inſpirationes eſſe eſſentia vacuas; Diabolum & peccatum imaginationes inanes & frivolas aſſerebant. Unicum Spiritum immortalem omnia efficere, adeò ut ipſa peccata Deo imputanda ſint; nec ullius ampliùs rei conſcientiâ moveri quiſquam debeat, nec fas ſit quicquam improbare. Chriſtum ex Spiritu Dei & opinatione eſſe compoſitum: In eo poſitam redemptionem noſtram, quòd Chriſtus ſolùm velut typus fuit, in quo contemplemur ea quæ ad ſalutem noſtrã Scriptura requirit. Regenerationem eſſe reſtitutionem innocentiæ, in qua Adam, antequam peccaſſet, conſtitutus erat. Hunc autem innocentiæ ſtatum ſic accipiebant: Nihil diſcernere, quaſi mali cognitione ſublata; ac puerorum more naturalem ſenſum atque inclinationem ſequi. Libertatem Chriſtianam in eo poſitam; ut omnia homini ſine exceptione licita ſint. Propriam cujuſque ad malum propenſionem eſſe vocationem, in qua, ſecundùm Apoſtoli mandatum, permanere debeat. Matrimonium, etiam ſolemni ritu initum coram hominibus, carnale eſſe, niſi ſpiritus bene conveniant, adeóque Chriſtianum hominem minimè ad id adſtrictum eſſe; ſed id ſolùm inter Chriſtianos firmum eſſe debere, in quo utrique ſimul cum altero bene eſt. Communionem Sanctorum eſſe; ſi nemo quicquam poſſideat tanquam ſuum: ſed unuſquiſque, undecumque nanciſci poterit, ad ſe rapiat. Reſurrectionem jam eſſe factam, cùm homo ſcit Animam ſuam ſpiritum immortalem eſſe perpetuò viventem in cœlis: ac Chriſtum morte ſua opinationem aboleviſſe, eáque ratione nobis reſtituiſſe vitam, quæ in eo eſt, ut nos minimè mori cognoſcamus. Fas eſſe diſſimulare Religionem. Literæ Scripturæ Sacræ minimè nos obnoxios eſſe, ſed Spiritum qui vivificat, ſequi oportere. Unde Scripturam in allegorias totam detorquebant. Hæc de Libertinorum Secta à *Quintino* quodam Belga in Galliam illata, & à *Pocquio* confirmata, refert *Calvinus*, ipſiúſque *Pocquii* Librum expendit ac Cenſurâ ſuâ configit. E Catholicis Doctoribus adversùs Anabaptiſtas ſcripſerunt *Joannes Ekius*, & alii.

ARTICULUS XII.

DE CALVINIANA HÆRESI.

§. I.

De Calvino, ejúſque Actis & Scriptis.

I. JOannes *Calvinus* Sectæ Autor, Novioduni Veromanduorum ſexto Idus Julii, annò MDIX. patre *Gerardo Chauvino* Procuratore, & Epiſcopi Actuario, matre *Joanna Franka*, parentibus Catholicis natus eſt. Lutetiam Studiorum causâ miſſus, & *Richardo* patruò fabro ferrariò commendatus, præceptorem habuit in Gymnaſio Marchiano *Maturinum Corderium*, qui poſteà Sectam Calviniſticam profeſſus, Genevæ mortuus eſt eo ipſo anno quo *Calvinus*. In Gymnaſium deinde Montis-Acuti translatus, in Philoſophia Hiſpanum Profeſſorem tunc celebrem audivit. Ipſi quaſi Sacris deſtinato, pater ab Epiſcopo Noviodunenſi duo Beneficia impetraverat, primùm Capellam Beatæ Mariæ Virginis de Partu in Eccleſia Cathedrali, deinde Parochiæ Pontis-Epiſcopalis prope Noviodunum Curationem. Sed patris mutatus animus, quòd Juriſprudentiam certius iter eſſe ad opes & honores videret; ipſiúſque *Calvini*, cui cognatus quidam ſuus *Petrus Robertus Olivetanus* novæ doctrinæ ſtudium à *Lutheri* & *Zuinglii* Diſcipulis in Galliam illatæ afflaverat. Clericalis igitur vitæ profeſſione relicta, Aureliæ ſub *Petro Stella* inſigni Juriſconſulto, ad Juriſprudentiæ ſtudium animum applicuit. Inter hæc ſtudia Pſychopannychiam edidit, quâ refellendum eorum errorem ſuſcepit, qui Animas poſt hanc vitam uſque ad ultimum Judiciũ dormire putarent (anno MDXXXIV.) Inde Avaricum Biturigum profectus, *Andream Alciatum* Juriſconſultum ætatis ſuæ facilè Principem, ex Italia illuc evocatum audivit. Ibi amicitiam iniit tum *Melchiore Vvolmaro*, Germano, Rotuvillenſi, Græcarum Literarum publico Profeſſore, cujus etiam auditor factus, & ad Theologiæ ſtudium animatus, novæ hæreſeos principia ab ipſo didicit. Lutheranus enim erat *Vvolmarus*, etſi Catholici ſpeciem præ ſe ferret. Cùm his ſtudiis deditus, nonnullas etiam Conciones in agro Bituricenſi, in pago quod *Linerias* vocant, præſente & probante loci Domino haberet, repentina mors patris nuntiata, ipſum in patriam revocavit, ubi duo illa Sacerdotia, quæ pater ipſi procuraverat, vendidit. Inde paulò poſt Lutetiã tranſiens, Commentarium edidit in *Senecæ* Librum *De Clementia*. Ibi cum Lutheranis & Zuinglianis clandeſtinos Conventus agentibus inita familiaritate, præſertim cum *Nicolao Copo*, Guillelmi Copi Baſileenſis Regii Medici filio, Pariſienſis Academiæ Rectore, novæ doctrinæ principiis afflato, quæ in Oratione Academica in Feſto omnium Sanctorum habitâ palam exponere auſus eſt; cùm *Joannes Morinus* rerum Capitalium Judex æquiſſimus & inprimis Catholicus ſeveriſſimam Quæſtionem in Novatores exerceret, ac tum in *Copum*, tum in *Calvinum* ipſum inquireret, Regno ille excedens Baſileam ſe contulit. Hic verò, ſcilicet *Calvinus*, è Collegio *Forteti*, ubi degebat, pannorum lineorum ope per feneſtram evadens, Engoliſmam ſeceſſit. Ibi triennium venditatione Linguæ Græcæ, cujus aliquam notitiam à *Vvolmaro* habuerat, & ſumptibus *Ludovici Tilii* Canonici Engoliſmenſis, & Curionis Claixenſis commoratus, ſuos Inſtitutionum Libros delineare cœpit, ex *Oecolampadio*, *Philippo Melanctone*, aliiſque Sectariis magna ex parte conſarcinatos, ſed nova methodo; & purioris Latinitatis elegantiâ

Calvini Catechiſmus.

ipſis Miniſtris, nec civibus liceret. Eodem anno ſcripſit Cathechiſmum Gallicè & Latinè ab illo priore minimè diſcrepantem, & in quæſtiones & reſponſiones diſtributum, quem tanti fecerunt Calviniſtæ, ut non modò vernaculis plurimis linguis, utpote Germanicâ, Anglicâ, Scoticâ, Belgicâ, Hiſpanicâ, ſed etiam Hebraïcâ donatus ſit ab *Emanuële Tremelio*, & Græcâ ab *Henrico Stephano*. Huic addidit Precum Eccleſiaſticarum, & adminiſtrandorum Sacramentorum Formulam.

Tom. 8. Oper. Calvini. — Tom. 8.

V. Cùm Theologica Facultas Pariſienſis, die x. Martii, anno MDLII. Articulos XXV. ſuper Capitibus Fidei noſtræ tunc controverſis edidiſſet, quò innoteſceret omnibus quidnam circa illa & Chriſtianis Doctoribus & Concionatoribus prædicandum, & cœteris Chriſti fidelibus cum univerſa Eccleſia credendum eſſet; *Calvinus* contra illa *Antidotum* ſcripſit petulantiſſimum, ſcurrilibúſque jocis ac injuriis ſcatens, in quo Pariſienſes Theologos acerrimos illos ac fortiſſimos Catholicæ Fidei defenſores, *Gregem porcorum* appellat. Anno MDXLIII. ſex Libros *Alberti Pighii* Campenſis pro Liberi Arbitrii defenſione ſcriptos confutare agreſſus eſt, Libro cui titulus eſt: *Defenſio ſanæ & orthodoxæ doctrinæ, de Servitute & Liberatione humani Arbitrii:* quem Librum *Philippo Melanctoni* dicavit. Anno MDXLIV. Neocomenſibus ſcripſit De modo exercendæ Diſciplinæ in fratres. Eodem anno cùm *Sebaſtianus Caſtellio* indignatus quòd Gallicam ejus Novi Teſtamenti Verſionem *Calvinus* non probaſſet, exotica quædam doceret, *Cantica* etiam *Salomonis* tanquam impuram & obſcœnam cantionem ex Canone expungi juberet, ac repugnantes Miniſtros atrociſſimis conviciis proſcinderet, illum Senatuſconſulto calumniæ damnari, & urbe expelli *Calvinus* curavit. Cùm verò *Paulus III.* Pontifex Maximus graviſſimis literis *Carolum V.* Imperatorem increpuiſſet, quòd anno ſuperiore, parata jam in Galliam expeditione, æqualem Lutheranorum & Catholicorum conditionem feciſſet, donec Univerſale vel ſaltem Nationale Concilium cogeretur, aut ſaltem Imperialis Conventus, in quo de Religione tractaretur: *Calvinus* maledicentiſſima Scholia in Literas Pontificis edidit, quem per contumeliam non *Farneſium*, ſed *Frenеſium* appellat. Eodem anno *De neceſſitate Reformandæ Eccleſiæ* Libellum adhortatorium ſcripſit ad *Carolum V.* & Principes, alióſque Ordines in Spirenſibus Comitiis congregatos, quo juſtis & neceſſariis de cauſis ſe ſuóſque Symmiſtas ad mutationem Religionis, quam perperam *emendationem* vocat, fuiſſe compulſos, probandum ſuſcipit. Eodem anno *Inſtructionem* edidit *adverſus errores communis Sectæ Anabaptiſtarum*, Miniſtris Comitatûs Neocomenſis dicatam. Item, *Inſtructionem* alteram *adverſus fanaticam & furioſam Sectam Libertinorum, qui ſe Spirituales vocant.* Hanc Reginæ Navarræ diſplicuiſſe *Beza* commemorat, quòd ab illius Sectæ Anteſignanis duobus *Quintino* & *Poquetto*, quos nominatim *Calvinus* arguerat, eò uſque fuiſſet faſcinata, ut cùm alioqui illorum Myſterium non teneret, pro bonis viris illos haberet, ac proinde ſeſe quodammodo per eorum latus confoſſam arbitraretur.

Varia Calvini ſcripta. — Tom. 9. pag. 38. inter Epiſtolas. — Tom. 8. pag. 182. — Tom. 8. pag 37. — Pag. 355. & 374. ejuſdem Tomi.

VI. Anno MDXLV. confirmato per Regem Chriſtianiſſimum *Franciſcum I.* Senatuſconſulto, quòd olim autore *Bartholomeo Chaſſaneo* Parlamenti Aquenſis Principe latum fuerat adversùs Merindolanos & Cabtrienſes, ac finitimos quorumdam Pagorum ad Druentiam flumen in Provincia accolas, infælices reliquias veterum Waldenſium, Zuinglianis & Calviniſtis fraternitate junctos, ut pagi ſolo æquarentur, incolæ omnes promiſcuè trucidarentur ob eorum in hæreſi armis etiam propugnanda pervicaciam, *Joannes Minerius Oppeda* ejuſdem Senatûs Princeps armata manu acerrimè illud executus eſt, incenſis oppidis, cæſis obviis quibuſque omnis ætatis & ſexûs incolis, opem ferente Epiſcopo Cavallicenſi, Pontificii Legati Avenionenſis Vicario, cùm eſſent ex iis Oppidis nonnulla ditionis Pontificiæ Comitatûs Venaiſſini. Plurimi ex miſeris illis Genevam profugerunt, quos *Calvinus* amantiſſimè ſuſcepit ac fovit. Cùm autem plerique in Galliis novæ Religionis Sectatores pœnarum metu Religionem ſimularent, & fas eſſe contenderent Eccleſiæ Catholicæ Romanæ Sacris corpore intereſſe, animo aliam Fidem tenere, contra illos edidit Librum, *De vitandis ſuperſtitionibus quæ cum ſincera Fidei Confeſſione pugnant.* Item, *Excuſationem ad Nicodemitas*; cui ſubjunxit *Melanctonis*, *Buceri*, *Petri Martyris*, & Miniſtrorum Tigurinorum de eadem re Reſponſa.

Tom 9 p. 314. & ſequentibus.

VII. Annis MDXLVI. & MDXLVII. *Calvinum*, qui ſolus regere Senatorum civiúmque Genevenſium animos ambiebat, *Perrini* Generalis Capitanei, quem Comici Cæſaris nomine ſuis in Epiſtolis deſignat, aliorúmque conjuratorum factio exercuit. Eodem anno MDXLVII. impium *Antidotum* ſcripſit adverſùs Concilii Tridentini Seſſiones ſeptem. Item Epiſtolam ad Rothomagenſes Calviniſtas adverſùs Franciſcanum quemdam in Libertinorum Sectam (ut ait) prolapſum. Anno MDXLVIII. inter novos *Perrini* & Conjuratorum tumultus, Commentarios ſcripſit in ſex Epiſtolas *S. Pauli*, & Librum adverſùs *Interim*, quem inſcripſit, *Veram Chriſtianæ Pacificationis & Eccleſiæ Reformandæ Rationem*; Librum denique *Adverſùs Aſtrologiam Judiciariam.* Anno MDXLIX. *Calvinus* cum *Farello* Tigurum profectus cum Zuinglianis convenit circa Cœnam Domini, ſcriptáque eſt omnium Helvetiorum & Rhetiorum Miniſtrorum approbatione Conſenſio, quæ præſertim *Bulingerum* cum *Calvino*, Tigurinóſque cum Genevenſibus arctiſſimo vinculo colligavit, cujus Conſenſionis capita legere eſt apud *Calvinum* Tom. VIII. pag. 648. & apud *Hoſpinianum* Parte altera Hiſtoriæ Sacramentariæ, pag. 368.

Conſenſio Zuinglianorum Tigurinorum cum Genevenſibus Calvinianis.

VIII. Anno MDL. Genevæ decretum eſt, ut Miniſtri non tantùm in Concionibus, ſed etiam ſigillatim per domos & familias certo anni tempore, adhibito cujuſque regionis urbis Decurione, itémque Seniore, plebem inſtituerent, & ab unoquoque Fidei rationem ſummatim expoſcerent. Deinde, ut in proximum diem referretur Natalis Domini celebratio, nec ulli alii feſti dies eſſent præter Dominicum. Id factum plurimos offendit, *Calvinum* in magnam invidiam vocavit, illique præbuit Libelli *De Scandalis* ſcribendi occaſionem, *Laurentio Normandio* nuncupati. Annis MDLI. & MDLII. Genevæ inter *Hieronymum Bolſecum*, Ordinis Carmelitarum Apoſtatam, tunc Medicum agentem, qui tamen favente Deo tandem ad Eccleſiam rediit, (& Vitam *Calvini* aliáque contra Calvinianam Sectam utilia ſcripſit) & *Calvinum*, cæteróſque Miniſtros Genevenſes graviſſima exarſit contentio de Prædeſtinatione. Iſti ineluctabile Decretum, & quod abſolutam neceſſitatem inferret, prædicabant: *Bolſecus* liberum arbitrium, & operum præviſionem propugnabat. Hic tanquam ſeditioſus à Magiſtratu in cuſtodiam traditus. Cauſa multis Diſputationibus agitata. Senatûs, Helvetiorum etiam Miniſtrorum rogatâ ſententiâ, *Bolſecum* ut ſeditioſum & Pelagianum, inſtigante *Calvino* publicè damnatum, urbe expulit, fuſtuariam pœnam minatus, ſi vel in urbe, vel in urbis territorio deprehenſus eſſet. Ea occaſione *Calvinus* Librum ſcripſit *De Æterna Dei Prædeſtinatione.*

Tom. VIII. pag. 64. — Controverſia de Prædeſtinatione Calvinum inter & Bolſecum. — Tom. VIII. pag. 94.

IX. Anno

per calumniam affingi querebantur : quam deinde Apologiam *Antonius Demochares* Theologus Pariſienſis, & Fidei Inquiſitor, & *Robertus Cenalis* Abrincenſis Epiſcopus confutarunt. Habita verò interim de vinctis quæſtione, réque ad Senatum relatâ, nonnulli ad flammas producti ſunt. Dúmque alii recuſarent Judices, & de cauſis recuſationis ageretur, Germanorum Principum & Helvetiorum intervenientium literis Rex Chriſtianiſſimus ad mitiorem cum iis agendi rationem inflexus eſt. Porro primus Calvinianæ Sectæ Pariſiis Miniſter fuit *Joannes Maſſo* Andegavenſis, quem *Beza* in Iconibus anno Chriſti MDLV. inſtitutum refert, cùm annum ætatis trigeſimum ſecundum duntaxat attigiſſet.

Calvinus contra Tritheitas egit.

XII. Anno MDLVIII. perpetua inter Bernenſes & Genevenſes ſancita confœderatio. *Calvinus* contra *Valentinum Gentilem*, *Paulum Alciatum*, & *Georgium Blandratam* Tritheitas egit. Cœtu ea de re extra ordinem coacto, ita res eſt compoſita, ut Formulæ Fidei à *Calvino* & Symmiſtis editæ omnes Itali ſtatim ſubſcriberent; ſex duntaxat exceptis; qui tamen & ipſi poſtea ſeorſim vocati, manu quidem, at corde non item, ut comprobavit eventus, ſubſcripſerunt. Rediens ad ingenium *Gentilis*, eandemque blaſphemiam ſpargens, capitur; captus auditur; tandem veluti victus, reſipiſcentiam ſimulat, palinodiam canit. Eodem anno Commentarios in Iſaiam *Calvinus* in lucem emiſit. Eodem anno Pſalmi a *Clemente Maroto* Cadurcenſi, impuro nebulone, vernaculis Rithmis interpolati magis quam expreſſi, publicè in loco publico, quem *Pratum-Clericorum* vocamus, non abſque tumultu cantari cœpti. Rex ejuſmodi cantus Edicto prohibuit, Pariſienſibus Theologis Auctoribus. XXX. priorum Pſalmorum verſionem Pariſiis, viginti aliorum Genevæ perfecit; *Beza* cœteros eodem ſtylo addidit. Eodem anno ſcripſit *Calvinus* Apologiam doctrinæ ſuæ de occulta Dei Providentia adversùs Anonymi cujuſdam calumnias.

Pſalmi à Maroto rithmis vernaculis interpolati.

Tom. 8. pag. 891.

Quæſtio de Hæreticis habita in Senatu Pariſienſi.

XIII. Anno MDLIX. Quæſtio de Hæreticis in Senatu Pariſienſi habita. *Ægidio Bordino* Regio Cognitore poſtulante ut ex Regio Caſtribrianti Edicto Judicia in Hæreticos exercerentur, aliquot Senatores ſe Calvinianæ Factioni addictos prodiderunt, cenſentes ſupplicia in novarum opinionum Sectatores eſſe remittenda, donec Univerſale Concilium cogeretur, in quo de cunctis Religionis Chriſtianæ controverſiis ferretur ſententia. Quamobrem jubente Rege capti, & in cuſtodiam traditi ſunt. Cauſæ ipſorum cognitio ſelectis à Rege Judicibus commiſſa, quos inter *Euſtachius Bellaius* Pariſienſis Epiſcopus, & *Antonius Demochares* Fidei Quæſitor. *Annas Burgius* in hæreſi pertinax capitali ſupplicio damnatus, cùm ab Antiſtite ſacris Ordinibus Subdiaconatûs & Diaconatûs, quibus initiatus erat, abdicatus eſſet: quem inter Sectæ Martyres *Beza* prædicat.

XIV. Anno MDLX. Amboſiana Conjuratio adversùs Guiſios Principes, & *Franciſcum II.* Regem Chriſtianiſſimum à Calviniſtis inſtructa, duce *Ludovico* Principe Condæo, *Antonii* Regis Navarræ fratre; cujus conjurationis conſcium *Calvinum* fuiſſe multis perſuaſum fuit; nec immeritò, quamvis *Beza* certò ſe ſcire ſcribat, quidquid hoc fuit nunquam illum intellexiſſe, adeóque palam ore, & ſcriptis ad amicos literis improbaſſe. Perſpectam tamen *Calvino* fuiſſe Conjurationem antequam erumperet, nec de ipſa Regem monuiſſe (quod læſæ Majeſtatis crimen eſt) conſtat ex illius ad *Bullingerum* literis. *Quod* (inquit) *Gallici tumultûs invidiam à nobis depellere non dubitaſti, tuto id poteras. Cùm ante octo menſes agitari conſilia hæc inciperent, meam auctoritatem interpoſui, ne longiùs progredi tentarent. Occultè id quidem & placidè, quia verebar ne ſi rei fama ad hoſtes manaret, ad carnificinam pios omnes traherem. Putabam tamen meâ operâ repreſſos atque ſedatos impetus, dum ex Gallia venit quidam nullius apud me pretii, qui ſe creatum eſſe Ducem apud me gloriatus eſt. Compeſcui ſtatim ejus jactantiam, méque ab hac conſpiratione longè abhorrere profeſſus ſum. Poſtridie homo famelicus, qui prædam undique aucupabatur, ut amicum divitem illaquearet, ac ſub collationis prætextu emungeret bonam pecuniæ ſummam, impudenter mentitus eſt mihi non improbari conſpirationem, ſed me invidiæ declinandæ causâ nolle palam fieri. Re audita ſubitò commotus, adhibitis Collegis vanitatem ejus acriter refutavi. Imò teſtatus eſt ſe jam Lutetiæ certò comperiſſe ab eo conſilio me remotiſſimum. Cæterùm quamvis paſſim ſciretur mihi eſſe ſuſpectum, quia tamen Lauſannæ habitabat, propter viciniam, ut erat blandus & illecebris plenus, conciliaverat ſibi apud nos multorum amicitiam: Unde factum eſt ut triduo hanc urbem mira contagione infecerit. Multi tam Nobiles quàm gregarii & opifices clanculum conſultare: ſic tamen ut ſtrepitus à me exaudiretur. Quantopere mihi diſpliceret conſpiratio hæc, tum publicè tum privatim oſtendi abſque diſſimulatione. Cùm nihil proficerem, conqueſtus ſum in nobis tam parum eſſe auctoritatis, ut in re maximè ſeria conſilium noſtrum ſperneretur. Centies dixi, novum eſſe faſcini genus. De triſti eventu ita ſum vaticinatus, ut ſerò multos pœnituerit ſua amentiæ.*

Calvinus Amboſianæ Conjurationis conſcius.

Ea tempeſtate Calviniani in Galliis *Hugonoti* appellari cepti, à voce Fœderis Helvetici, quâ ſe invicem *Eydgenoſſen*, id eſt, *Fœderatos* nuncupant, malè à Gallis pronuntiatâ. Hinc enim formata eſt vox Gallica *Huguenots*, quaſi *Eignots*, & Calvinianis attributa, quòd ad novam Religionem ſtabiliendam eſſent confœderati. Quamquam de ipſius vocis origine alii alia proferant, fabulis, ut videtur, quàm Hiſtoriæ propiora. Eodem anno *Calvinus* ſcripſit ad Polonos contra Stancarum, *Quomodo Mediator ſit Chriſtus*. Scripſit etiam Epiſtolam ad Vvaldenſes Bohemos, qui duos è ſuis ad eum miſerant, eóſque cohortatus eſt ad fuvendam cum Sectæ ſuæ hominibus unitatem; quod facilè fieri poſſe ſuaſit, ſi Confeſſionis ſuæ verba circa Euchariſtiam explicarent & emollirent, id eſt, Calvinianæ doctrinæ prorſus accommodarent. *Quominus* (inquit) *alii ad alios accedant impedit controverſia de communicatione Carnis & Sanguinis Chriſti: cujus obſtaculi tollendi causâ, cenſuimus quærendam eſſe hinc inde commodam & dilucidam explicationem. Si conſilium hoc vobis diſplicet, experientia tandem docebit rectum & ſalubre fuiſſe: quamquam non putamus vos adeo moroſos eſſe, ut illud repudietis. Duo fortè vos pupugerunt: quòd ſcripſimus in veſtra Confeſſione brevitatem eſſe obſcuram & ambiguam, quæ certiore docendi formâ indigeat; deinde in Apologia nimium eſſe vehementiæ & fervoris contra eos omnes, qui præciſo loquendi genere non contenti, lucem ſanæ explicationis deſiderant in his verbis, ubi aſſeritis, Panem eſſe Chriſti Corpus.* Eodem anno Genevâ, Londinum à *Calvino* miſſus eſt *Galaſius*, qui Gallis Calviniſtis illuc profugis, *Eliſabetha* Regina favente, Templum erigeret, eorúmque Sacris ſecundùm formam Genevenſem præeſſet.

Hugonotorum nomen, unde.

Vvaldenſes ad ſe miſſos hortatur Calvinus.

XV. Anno MDLXI. Librum ſcripſit Calvinus, *De vera participatione Carnis & Sanguinis Chriſti in Sacra Cœna*, contra *Tilemannum Heſhuſium* Lutheranum. Præterea *Valentini Gentilis* blaſphemias Lugduni tum adversùs *S. Athanaſii* Symbolum excuſas refutavit. Suas quoque in *Danielem* Prælectiones edidit. Scripſit etiam adversùs *Franciſcum Balduinum* Juriſconſultum clariſſimum, ſuum olim diſcipulum, nunc Hæreſeos inſectatorem acerrimum. Eodem anno Poiſſiacenſe Colloquium habitum eſt, cui *Calvinus* ob continuos

Tom. VIII. pag. 723.

Calviniſtarum ſeditio.

Sacrilegia, crudelitas.

pene gravéſque morbos intereſſe non potuit, ſed eò miſit *Theodorum Bezam*, Succeſſorem ſuum in Caliphatu Genevenſi deſignatum: de quo quidem Colloquio inferiùs agemus. Poſt hæc, Hæreticis copia facta eſt Pariſiis publicè diebus feſtis concionandi. *Beza* & *Malorius* in Antoniano, & Sammarcelliano Suburbiis Conciones habuerunt, comitante ex Reginæ mandato Excubitorum Præfecto, cum ſuis Apparitoribus. Concionante *Malorio* juxta Eccleſiam *S. Medardi* eo tempore quo campanæ ad Veſperas pro more pulſarentur; miſſi ſunt ex Hæreticorum Cœtu qui ſonitum prohiberent, hique cum ludibrio remiſſi. Dimiſſa Concione, Calviniani in Sacram Ædem ſeditione facta furentes irruerunt, Sacratiſſimam Euchariſtiam conculcarunt, Altaria everterunt, Imagines Sanctorum disjecerunt, Preſbyteros ſaucios & cruentatos, tanquam ſeditionis autores per mediam urbem in publicum carcerem traxerunt. Qua de re *Beza* ad *Calvinum* triumphalem Epiſtolam dedit. *Plus* (inquit) *valuit in mediis etiam armis Regii Præfecti auctoritas, quàm ira. Sed qui hoſtibus armatis pepercerant, Idolis & Panaceo illi Deo parcere non potuerunt; fruſtra reclamantibus, quibus iſta non placebant … Captivi hoſtes triginta ſex, ita ut erant ferè omnes vulnerati, & in iis decem ad minimum Sacrifici, funibus vincti, ſpectantibus & ne mutientibus quidem adverſariis, non aliter tranſvecti ſunt, & Minoris Caſtelli carceribus traditi, quàm olim noſtri illi fratres, in D. Jacobi Vico deprehenſi.*

Tom. VIII. pag. 71.

XVI. Anno MDLXII. *Confeſſionem Fidei* ſuæ *Calvinus* edidit totius Sectæ nomine, Cæſari & Principibus Germaniæ, atque Ordinibus in Comitiis Francofurtenſibus offerendam, ſi per itinerum difficultates ex Gallia tum perveniri eò potuiſſet.

Tom. VIII. pag. 598.

Anno MDLXIII. Admonitionem ſcripſit ad Polonos, ne triplicem in Deo eſſentiam pro tribus Perſonis imaginando, tres ſibi Deos fabricarent. Commentarios etiam edidit in quatuor reliquos *Moſis* Libros, necnon in Librum *Joſue*. Anno MDLXIV. variis graviſſimiſque morbis oppreſſus eſt die XXVI. Maii. Vixit annos quinquaginta quatuor, menſes decem, dies ſeptemdecim. Ipſum placidiſſimè

Calvini mors, ejúſque mores.

obiiſſe *Beza* teſtatur: Contra, in vocibus execrationis & maledictionis vitæ ſuæ, ſcriptorum, ſtudiorum, Dæmonúmque invocatione miſeram animam efflaſſe, *Bolſecus* & alii ſcribunt. Sepultus eſt in communi Cœmeterio, nullo addito cippo, uti mandaverat. Cibi fuit parciſſimus, cùm ob ventriculi imbecillitatem, tum ut hemicraniæ, quâ frequenter laborabat, mederetur; in ſtudiis & laboribus indefeſſus; in Scriptis elegans, argutus, vehemens; cœteroquin minimè Theologus; nulla in dicendo actionis elegantiâ inſtructus, ſummam in habitu corporis affectans gravitatem, conſilio promptus & audaciâ; vir ſuperbiâ & faſtu incredibili, moroſus, iræque ac vindictæ impotens, adeo ut *Bucerus*, etſi amicus, familiari Epiſtolâ eum caſtigaturus, *canem rabidum* vocarit, & Scriptorem *maledicendi* ſtudio infectum; judicare eum de hominibus prout amaret, vel odiſſe prout liberet: *Melanchthon* præfractam ejus *Moroſitatem* vituperaverit: Genevenſes vulgò dicerent, malle ſe apud Inferos cum *Beza* eſſe, qui feſtivis jocis eos in mediis flammis exhilaraſſet, quàm apud Superos cum *Calvino*, ut refert *Papirius Maſſonus* in ejus Vita. Candentis ferri ſtigmate inuſtum olim *Calvinum* Novioduni ob nefarium crimen, rogante Epiſcopo, ut pœna mortis cum infami illa nota commutaretur, ſcripſit *Bolſecus* in ejus Vita, & damnationis illius Inſtrumentum adhuc in illa Urbe aſſervari, ubi à Genevenſis Reipublicæ Secretario *Bertheleria*, illuc miſſo ut in rei veritatem inquireret, viſum ſit.

XVII. Ipſi in Caliphatu Genevenſi ſucceſſit *Theodorus Beza*, patria Vezeliacenſis, qui in Judicium olim vocatus apud Senatum Pariſienſem de pæderaſtia & præpoſtera libidine, de qua & in Poëmatibus *Juvenilium* titulo inſcriptis gloriari auſus eſt, venditis Beneficiis Eccleſiaſticis, ſumptóque nomine *Theobaldi de Mayo*, Genevam confugerat, abductâ ſecum ſuâ obſcœnis ſuis verſibus decantatiſſimâ *Candidâ*, quæ ſartoris cujuſdam Pariſienſis tunc etiam viventis uxor fuit, *Claudia* nomine; *Calvino* ſic adhæſerat, ut *Calvinolatra* paſſim vocaretur. De quo legendi *Bolſecus* in ejus Vita, *Lindanus* in *Dubitantio* Dialogo II. *Sanctesius* in Reſponſione ad Apologiam ipſius *Bezæ*, *Prateolus* Lib. II. Num. XX. &c.

§. II.

De Calvini erroribus.

Calvini errores de Deo & Chriſto Jeſu.

1. De ſacris vocibus *Conſubſtantialis*, *Hypoſtaſeos*, *Trinitatis*, non ſatis religioſè ſentit *Calvinus*, Lib. I. Inſtitutionum Cap. XIII. §. V. ſcribens de hujuſmodi nominibus: *Utinam ſepulta eſſent, conſtaret modò hæc inter omnes Fides, Patrem & Filium & Spiritum Sanctum eſſe unum Deum, &c.* Negat Filium ſemper à Patre generari. *Stultè*, inquit, *fingitur continuus actus generandi.*

2. Chriſtum Mediatorem eſſe aſſerit etiam ſecundùm divinam naturam, ita ut illa Mediatricis officium & ante Incarnationem exercuerit. Sic enim ad Polonos ſcribit contrà Stancarum: *Negat Chriſtum poſſe Mediatorem dici ſecundùm divinam naturam, quia Patre eſſet inferior. Sed excipimus primò Mediatoris nomen Chriſto quadrare, non ſolùm ex quo carnem induit, vel ex quo munus ſuſcepit reconciliandi cum Deo humani generis, ſed ab initio creationis jam verè fuiſſe Mediatorem, quia ſemper ſuit Caput Eccleſiæ, & primatum tenuit etiam ſuper Angelos, primogenitus fuit omnis creaturæ. Unde colligimus, non modò poſt Adæ lapſum ſapiſſime fungi Mediatoris officio, ſed quatenus æternus Dei Sermo eſt.*

3. Chriſtum damnatorum pœnas in ſuo ad Inferos deſcenſu paſſum blaſphemat, Lib. II. Inſtitutionum Cap. XVI. *Nihil* (inquit) *actum erat, ſi corpora tantùm morte defunctus fuiſſet Chriſtus, ſed operæ pretium erat, ut divinæ ultionis ſeveritatem ſentiret: quo & iræ ipſius intercederet, & ſatisfaceret juſto judicio. Unde etiam eum oportuit cum Inferorum copiis, æternæque mortis horrore, quaſi conſertis manibus luctari.* Addit: *In locum ſceleratorum ſponſorem, vadem, adeóque inſtar rei ſubmiſſum, qui dependeret ac perſolveret omnes, quæ ab illis expetendæ erant, pœnas: uno hoc duntaxat excepto, quòd doloribus mortis non poterat detineri. Ergo ſi ad Inferos deſcendiſſe dicitur, nihil mirum eſt, cùm eam mortem pertulerit, quæ ſceleratis ab irato Deo infligitur.* Ait deníque: *Non modò corpus Chriſti in redemptionem fuiſſe traditum: ſed aliud majus & excellentius pretium fuiſſe, quòd diros in anima cruciatus damnati ac perditi hominis pertulerit.* Et infra: *Hîc Nebulones quidam, licet indocti, malitiâ tamen magis quàm inſcitiâ impulſi, clamitant me atrocem facere Chriſto injuriam, quia minimè conſentaneum fuerit, eum de animæ ſalute timere.* &c. Idem aſſerit in Harmonia Evangelica, ad Cap. XXVII. S. Matthæi.

4. Etſi *Calvinus* peccatum Deo imputandum eſſe neget, etſi Deum peccati eſſe autorem diſertis verbis inficietur in Inſtructione adversùs Libertinos, Libro De æterna Dei Prædeſtinatione versùs finem, & Commentario in Cap. II. Actorum Apoſtolorum Verſ. 23. id tamen revera ex illius doctrina ſequitur. Sed iſtius erroris flagitium ac blaſphemiam his verborum præſtigiis involvit.

Scilicet,

Scilicet, illum duntaxat qui peccatum & ſcelus proximè committit, vocat peccati autorem, ut ſi quis ſuggerente Diabolo furatus vel ſcortatus eſſet, non Diabolus, ſed homo tantùm furti & ſcortationis autor dicendus ſit. Catholici verò Theologi, imò homines communi ſenſu præditi, ex communi loquendi uſu, & propria vocis ſignificatione autorem vocant alicujus ſceleris, qui efficaci voluntate motúque ad illud concurrit, & maximè illum qui id imperat aliis, & executioni mandat, quod de Deo expreſſis verbis *Calvinus* pronuntiat Lib. I. Inſtitutionum Cap. XVII. §. 11. Aſſerit (inquam) *Diabolum, totámque improborum cohortem nec concipere poſſe ullum adverſùm nos maleficium, nec conceptum moliri, nec ad perpetrandum, ſi maximè moliantur, digitum movere, niſi quantùm ille permiſerit, imò niſi quantùm mandarit.* Et Lib. II. Cap. IV. §. 5. *Simul,* inquit, *addendum eſt, quod à Paulo traditur, divinitus efficaciam erroris ac ſeductionis immitti, ut credant mendacio, qui veritati non paruerunt. Longo tamen diſcrimine ſemper diſtat in eodem opere id quod agit Dominus ab eo, quod Satan & impii moliuntur. Ille mala inſtrumenta, quæ ſub manu habet, & verſare quò libet poteſt, ſervire juſtitiæ ſuæ facit: hi prout mali ſunt, nequitiam ingenii pravitate conceptam effectu pariunt.* Vides quæ ſit operis utriuſque, Dei & Diaboli differentia, ſecundùm *Calvinum*, nempe quòd Deus illud principaliter, Diabolus & impii inſtrumentaliter perficiant. Et Lib. *De Æterna Dei Prædeſtinatione*, idem confirmat, pag. 628. *Ergo* (inquit) *cùm ipſa de cauſa, licèt nobis ignota, à Domino procedant, quæ ſceleratè ab hominibus maleficia perpetrantur; etiamſi rerũ omniũ prima cauſa ſit ejus voluntas, peccati tamen eum eſſe auctorem nego. Nec verò oblivione tegenda eſt illa, quam poſui, cauſarum diverſitas: quòd alia eſt propinqua, alia autem remota cauſa: ut ſciamus quàm longa inter æquabilem Dei providentiam, & turbulentos hominum impetus ſit diſtantia. Turpi quidem & illiberali calumniâ nos gravant, qui Deum peccati autorem fieri oſtendunt, ſi omnium, quæ aguntur, cauſa eſt ejus voluntas. Nam quòd homo injuſtè perpetrat, vel ambitione, vel avaritia, vel libidine, vel pravo quovis alio affectu incitatus, cùm Deus juſto, licet occulto judicio per manum ejus faciat, non poteſt in eum quadrare peccati nomen.* Ibidem, pag. 626. *Hinc certè jam colligere promptum eſt, quàm inane & fluxum ſit illud Divinæ Juſtitiæ patrocinium, quæ mala ſunt, non ejus voluntate, ſed permiſſu duntaxat fieri. Equidem quatenus mala ſunt, quæ malo animo perpetrant homines, Deo minimè placere fateor: ſed quod otioſum ea permittere fingunt, quæ Scriptura non tantùm eo volente, ſed autore fieri pronuntiat, nimis frivolum eſt effugium. Dedit hoc interdum Auguſtinus receptæ loquendi conſuetudini: ſed cùm preſſius inſiſtit, & magis exactè rem examinat, nullomodo patitur in locum actionis permiſſionem ſubſtitui.* Si Deus non tantùm permittit malum culpæ, ſequitur illud, quatenus tale eſt, facere, adeóque eſſe peccati autorem. Unde ſe hinc expedire *Calvinus* aliter non poteſt quàm dicendo: *Quomodo Deus in opere communi ab omni culpa ſit immunis, miniſtros autem ſuos juſtè damnet, vix capit ſenſus carnis. Hinc reperta diſtinctio inter agere & permittere, quia hic nodus multis inexplicabilis viſus eſt.* (Lib. I. Inſtitutionum cap. XVIII.) Addit ibidem 1. *Abſurdum videtur, volente ac jubente Deo excæcari hominem, qui mox excæcitatis ſuæ pœnas daturus eſt. Tergiverſando itaque effugiunt, Dei tantùm permiſſu, non etiam voluntate hæc fieri: ipſe verò palam ſe facere pronuntians, effugium illud repudiat. Quod autem nihil efficiant, arcano Dei nutu, nec quicquam deliberando agitent, niſi quod ipſe jam apud ſe decreverit, & arcana ſua directione conſtituat, innumeris & claris teſtimoniis probatur. Quod ante citavimus ex Pſalmo,* Deum, quæcunque vult, facere, *ad omnes actiones hominum pertinere certum eſt.*

5. Hominis lapſum non tantùm à Deo præſcitum, ſed decretum ac prædeſtinatum aſſerit, Lib. III. Inſtitutionum Cap. XXIII. *Nec probabile eſſe ſolâ Dei permiſſione, nulla ordinatione, hominem ſibi acerſiſſe interitum. Decretum quidem horribile fateor* (inquit) *inficiari tamen nemo poterit quin præſciverit Deus quem exitum habiturus eſſet homo antequam ipſum conderet; & ideo præſciverit quia Decreto ſuo ſic ordinarat.* Docet præterea: *Nudo Dei arbitrio, citra proprium meritum, homines in æternam mortem prædeſtinari.* Nec ſolùm ad damnationem, ſed ad eam, quæ pro damnationis cauſa obtenditur, corruptionem, Dei ordinatione reprobos prædeſtinatos. (Lib. III. Inſtitutionum Capp. XXIII. & XXIV.)

6. Hominem lapſum liberi arbitrii non eſſe docet reſpectu boni; & quamvis ſponte & abſque coactione peccet, neceſſariò tamen peccare. Primum quidem hominem creatum fuiſſe liberum, ſed libertatem ipſius peccato non modò vulneratam, ſed confectam & extinctam. Et qui liberum arbitrium *titulum ſine re eſſe aiunt, Chriſtum habere autorem.* (Lib. II. Inſtitutionem Capp. 2. & 3. Lib. Reſponſionum contra *Pighium*, & in Antidoto Concilii Tridentini ad Seſſionis VI. Canonem V.)

Calvini errores de Libero Arbitrio.

7. Deum voluntatem movere, non qualiter multis ſæculis traditum eſt & creditum, ut noſtræ poſtea ſit electionis, motioni aut obtemperare, aut refragari. Voluntatem à Domino præparatam ſuas in agendo partes non habere: & perperam homini tribui, quòd gratiæ prævenienti pediſſequa voluntate obſequatur. (Lib. II. Inſtitutionum Cap. 3.)

8. Concupiſcentiam originalem, etiam poſt Baptiſma, peccatum eſſe tradit, Lib. 3. Inſtitutionum Cap. 3. §. 10. *Neque opus eſt,* inquit, *multùm in veſtigando laborare, quid hic Veteres ſenſerint: quando unus Auguſtinus ſufficere ad id poteſt, qui fideliter magnáque diligentiâ omnium ſententias collegit. Ex eo igitur ſumant Lectores, ſi quid de ſenſu antiquitatis habere certi volent. Porro inter illum & nos hoc diſcriminis videri poteſt intereſſe, quòd ipſe quidem, cùm Fideles concedat, quandiu in corpore mortali habitant, ſic illigatos teneri concupiſcentiis, ut non poſſint non concupiſcere, eum tamen morbum peccatum vocare non audet: ſed ad illum deſignandum infirmitatis nomine contentus, tunc demum fieri peccatum docet, ubi vel opus, vel conſenſus ad conceptionem vel apprehenſionem accedit, hoc eſt, quando primæ appetitioni cedit voluntas. Nos autem illud ipſum pro peccato habemus, quòd aliqua omninò cupiditate contra Legem Dei homo titillatur. Imò ipſam pravitatem, quæ hujuſmodi cupiditates nobis generat, aſſerimus eſſe peccatum. Docemus itaque in Sanctis, donec mortali corpore exuantur, ſemper eſſe peccatum: quia in eorum carne reſidet illa concupiſcendi pravitas, quæ cum rectitudine pugnat.* De hoc Gallicana Calviniſtarum Confeſſio: *Affirmamus quoque hoc vitium, etiam poſt Baptiſmum eſſe verè peccatum, quod ad culpam attinet, quamvis qui filii Dei ſunt minimè idcirco condemnentur, quoniam videlicet Deus pro gratuita ſua bonitate & miſericordia illud ipſis non imputat.*

De concupiſcentia poſt Baptiſmum ſuperſtite.

9. Juſtificationem eſſe acceptionem, quâ nos Deus in gratiam receptos, pro juſtis habet: Eámque in ſola peccatorum remiſſione ac Juſtitiæ Chriſti imputatione poſitam eſſe cenſet. Nonniſi in ipſo, & extra nos, juſtos nos reputari coram Deo. Juſtificari illum Fide, qui operum juſtitiâ excluſus, *Chriſti juſtitiam per Fidem apprehendit, quâ veſtitus in Dei conſpectu non ut peccator, ſed tanquam juſtus apparet.* (Lib. III. Inſtitutionum Cap. XI. §. 2.)

Calvini errores de Juſtificatione.

10. Hominem non juſtificari per gratiam ſanctificantem, nec per bona opera etiam à Fide & à gratia profecta, ſed per ſolam Fidem. *Scholæ*, (inquit) *in deterius ſemper aberrarunt, donec tandem præcipiti ruina devolutæ ſunt ad quemdam Pelagianiſmum. Ac nec Auguſtini quidem ſententia, vel ſaltem loquendi ratio per omnia recipienda eſt. Tametſi enim egregiè hominem omni juſtitiæ laude ſpoliat, ac totam Dei gratiæ transcribit: gratiam tamen ad ſanctificationem refert, quâ in vitæ novitatem per Spiritum regeneramur. Scriptura autem, cum de Fidei juſtitia loquitur, longè aliò nos ducit: nempe ut ab intuitu operum noſtrorum averſi, in Dei miſericordiam ac Chriſti perfectionem tantùm reſpiciamus. Hunc eſſe Fidei ſenſum, per quem peccator in poſſeſſionem venit ſuæ ſalutis, dum ex Evangelii doctrina agnoſcit Deo ſe reconciliatum: quòd intercedente Chriſti juſtitia, impetrata peccatorum remiſſione juſtificatus ſit: & quamquam Spiritu Dei regeneratus, non in bonis operibus quibus incumbit, ſed in ſola Chriſti juſtitia repoſitam ſibi perpetuam juſtitiam cogitat.* (Lib. III. Inſtitutionum Cap. XI. §. 15. & 16.)

Ibidem §. 19. *Jam perſpicit Lector, quanta æquitate doctrinam noſtram hodie Sophiſtæ cavillentur, cùm dicimus, hominem ſola Fide juſtificari. Fide juſtificari hominem, quia toties in Scriptura recurrit, negare non audent: ſed cùm nuſquam exprimatur*, ſolâ, *hanc adjectionem fieri non ſuſtinent. Itane? Sed quid ad hæc Pauli verba reſpondebunt, ubi contendit non eſſe ex Fide juſtitiam niſi ſit gratuita? Quomodo gratuitum cum operibus conveniet? ... Nec falſa modo, ſed planè ridicula tergiverſatione in excluſiva particula conſiſtunt. Annon enim ſatis ſolidè ſoli Fidei tribuit omnia, qui operibus adimit? Quid ſibi, amabo, volunt iſtæ locutiones*, Sine Lege manifeſtatam eſſe juſtitiam, juſtificari gratis hominem, & ſine operibus Legis? *Hîc ingenioſum ſubterfugium habent: quod tametſi non excogitarunt ipſi, ſed ab Origene & quibuſdam Veterum ſumpſerunt, ineptiſſimum tamen eſt. Opera Legis ceremonialia excludi garriunt, non moralia. Sic proficiunt aſſiduè rixando, ut ne prima quidem Dialecticæ elementa teneant.* Sic autem opinionem ſuam explicat, ut quamvis ſola Fides juſtificet, Fides tamen quæ juſtificat, ſola non ſit. *Hoc ſemper*, inquit, *Lectoribus teſtatum eſſe volo, quoties in hac quæſtione nominamus ſolam Fidem, non mortuam à nobis fingi, & quæ per charitatem non operatur: ſed ipſam ſtatui unicam juſtificationis cauſam. Fides ergo ſola eſt quæ juſtificet: Fides tamen quæ juſtificat, non eſt ſola. Quemadmodum Solis calor ſolus eſt qui terram calefaciat: non tamen idem in Sole eſt ſolus, quia perpetuò conjunctus eſt cum ſplendore.* (In Antidoto Concilii Tridentini ad Seſſionis VI. Canonem XI.) In recentioribus Bibliis Genevenſibus, verſum 16. Capitis 2. Epiſtolæ ad Galatas, fœdè interpolaverunt Calviniſtæ. Cùm enim Apoſtolus dicat, hominem *non juſtificari ex operibus Legis niſi per Fidem Chriſti*: Ipſi ex ſuo addiderunt, *ſeulement par la Foy de Jeſus-Chriſt*. Confeſſio Gallicana de hoc Articulo ſic loquitur: *Credimus, nos ſola Fide fieri hujus Juſtitiæ participes. .... Hoc autem ideo fit quòd promiſſiones vitæ nobis in Chriſto oblatæ, tunc uſui noſtro applicantur, & nobis redduntur efficaces, cùm eas amplectimur, nihil ambigentes nobis obventura, de quibus ore Dei certiores ſumus.*

Roman. 3.

11. Docet, oportere eos, qui verè juſtificati ſunt, abſque dubitatione apud ſeipſos ſtatuere, ſe eſſe juſtificatos. Omnes Fideles debere ſibi promiſſiones divinas firma certitudine Fidei applicare. Maximæ improbitatis eſſe aſſerere, quòd nemo ſcire Fidei certitudine poteſt, ſe gratiam Dei conſecutum. Fidem juſtificantem hanc certitudinem & ſecuritatem involvere. Neminem eſſe juſtificatum, niſi qui ſe juſtificatum crediderit. Abſolutam illam certitudinem ad perſeverantiam & prædeſtinationem extendit, ita ut certa prædeſtinationis ſuæ cognitio piis omnibus communis ſit, non ſecus ac *S. Paulo* poſt ſpecialem revelationem. (In Antidoto Concilii Tridentini & Lib. III. Inſtitutionum Cap. 2. §. 16. & ſequentibus.)

Error Calvini de Juſtitia inamiſſibili.

12. Fidem & Juſtitiam propriam eſſe electorum, & ſemel verè acceptam nulla ratione amitti poſſe, & qui ab ea excidere videntur, nunquam eam verè habuiſſe. *In Fidem*, inquit, *non illuminantur, nec Evangelii efficaciam verè ſentiunt, niſi qui præordinati ſunt ad ſalutem... Solos electos ſemine incorruptibili Deus in perpetuum regenerat, ut nunquã diſpereat ſemen vitæ eorum cordibus inſitum: ita ſolidè in illis obſignat adoptionis ſuæ gratiam, ut ſtabilis ac rata ſit... Hoc interim tenendum eſt, quantumvis exigua ſit ac debilis in electis Fides, quia tamen Spiritus Dei certa illis arrha eſt ac ſigillum ſuæ adoptionis, nunquam ex eorum cordibus deleri poſſe ejus ſculpturam. Semen aliquod & particulam vivæ Fidei manere in homine inter graviſſimos lapſus, Verùm quoniam non apparet ad tempus, nec ſe uſitatis ſignis exerit, perinde haberi atque emortuam, quoad ſenſum noſtrum.* (Lib. III. Inſtitutionum Cap. 2. §. 11. & 12. & in Antidoto Concilii Tridentini in Canonem XXVIII. Seſſionis VI.) Addit, peccata omnia ex infidelitate manare, vel ſaltem ex fidei defectu: & ubicumque regnat fides, iram Dei peccatis omnibus expulſis non ſecus avertere, ac ſi quis ignem extingueret ſubducto ligno. At fidem, eámque vivam in prædeſtinatis ſemper regnare *Calvinus* docet: itaque cenſet nulla peccata prædeſtinatis imputari.

In Can. 27. ejuſdem Seſſionis.

Idem definivit Dordrectana Calviniſtarum Synodus quinto Doctrinæ Capite, *De Perſeverantia Sanctorum*, his verbis: *Propter iſtas peccati inhabitantis reliquias, & Mundi inſuper ac Satanæ tentationes, non poſſent converſi in iſta gratia perſtare, ſi ſuis viribus permitterentur. Sed fidelis eſt Deus, qui ipſos in gratia ſemel collata miſericorditer confirmat, & in eadem uſque ad finem potenter conſervat. Etſi autem illa potentia Dei, verè fideles in gratia confirmantis, major eſt quàm quæ à carne ſuperari poſſit: non ſemper tamen converſi ita à Deo aguntur & moventur, ut non poſſint in quibuſdam actionibus particularibus à ductu gratiæ, ſuo vitio, recedere, & à carnis concupiſcentiis ſeduci, iiſque obſequi. Quapropter ipſis perpetuò eſt vigilandum & orandum, ne in tentationes inducantur. Quod cùm non faciunt, non ſolùm à carne, mundo, & Satana, in peccata etiam gravia & atrocia abripi poſſunt, verùm etiam interdum juſta Dei permiſſione abripiuntur. Quod triſtes Davidis, Petri, aliorúmque Sanctorum lapſus, in Sacra Scriptura deſcripti, demonſtrant. Talibus autem enormibus peccatis Deum valde offendunt, reatum mortis incurrunt, Spiritum Sanctum contriſtant, fidei exercitium interrumpunt, conſcientiam graviſſimè vulnerant, ſenſum gratiæ nonnunquam ad tempus amittunt, donec per ſeriam reſipiſcentiam in viam revertentibus paternus Dei vultus rurſum affulgeat. Deus enim qui dives eſt miſericordiâ, ex immutabili electionis propoſito, Spiritum Sanctum etiam in triſtibus lapſibus à ſuis non prorſus aufert, nec euſque eos prolabi ſinit, ut gratiâ adoptionis ac juſtificationis ſtatu excidant, aut peccatum ad mortem, ſive in Spiritum Sanctum committant, & ab eo penitus deſerti, in exitium æternum ſe præcipitent.* De Calviniſtarum circa iſtud controverſiæ caput ſententia ferventiſſimè diſputant eruditi duo Pariſienſis Academiæ Theologi Libris recèns editis. Eorum diſputationi me immiſcere nolim: quæ tamen facilè componi poſſe doctis pleriſque viris videtur, ut Sectæ quidem dogma fidéſque cenſeatur, quam *Calvinus* & Synodus Dordrectana. Authoréſque inter Calviniſtas celeberrimi tradunt, quamvis nonnulli ejuſdem Sectæ Scriptores ab eo dogmate receſſerint:

rint, ut jure hac in controverſia, & aliis in quibus variarunt, de ipſis dici poſſit, quod *Tertullianus* Lib. *De Præſcriptionibus Hæreticorum*, Cap. XLII. de veteribus Hæreticis ſcribit: *Mentior ſi non etiam à regulis ſuis variant inter ſe, dum unuſquiſque proinde ſuo arbitrio modulatur quæ accepit, quemadmodum de ſuo arbitrio ea compoſuit ille qui tradidit. Agnoſcit naturam ſuam profectus rei. Idem licuit Valentinianis quod Valentino, idem Marcionitis quod Marcioni, de arbitrio ſuo fidem innovare. Denique penitus inſpectæ hæreſes omnes in multis cum Authoribus ſuis diſſentientes deprehenduntur.*

Calvini errores de peccatis.

13. Omne peccatum mortale eſſe *Calvinus* aſſerit: Fidelium peccata venialia eſſe, non quia mortem non mereantur, ſed quia Dei miſericordiâ nulla eſt condemnatio his qui ſunt in Chriſto Jeſu, quià non imputantur, quia veniâ delentur. (Lib. II. Inſtitutionum Cap. 8. §. 59. Lib. III. Cap. 4. §. 28. & in Antidoto Concilii Tridentini.)

14. Omnia juſtorum opera eſſe iniquitatem ac ſordes, peccata, damnabilia. *Qui ſerio*, inquit, *de vera juſtitiæ regula quærent, illi certo comperient, omnia hominum opera, ſi ſua dignitate cenſeantur, nihil niſi inquinamenta eſſe & ſordes: & quæ juſtitia vulgò habetur, eam apud Deum meram eſſe iniquitatem: quæ integritas cenſetur, pollutionem; quæ gloria ducitur, ignominiam.* (Lib. III. Inſtitutionum Cap. 14. §. 4.) *Habemus nec unum à Sanctis exire opus, quod ſi in ſe cenſeatur, non mereatur juſtam opprobrii mercedem.* (Lib. III. Cap. 14. §. 9.) *Duobus his fortiter inſiſtendum, nullum unquam extitiſſe pii hominis opus, quod ſi ſevero Dei judicio examinaretur, non eſſet damnabile. Ad hæc, ſi tale aliquod detur (quod poſſibile homini non eſt) peccatis tamen, quibus laborare autorem ipſum certum eſt, vitiatum ac inquinatum, gratiam perdere.* (Ibidem §. 11.)

Calvini errores de Lege.

15. Legem Dei, quæ bona opera præcipit, impoſſibilem eſſe. *Quod autem*, inquit, *impoſſibilem Legis obſervationem diximus, id eſt paucis verbis explicandum ſimul & confirmandum. Solet enim vulgò abſurdiſſima ſententia videri, ut Hieronymus non dubitarit Anathema illi denuntiare. Quid viſum ſit Hieronymo, nihil moror: nos quid verum ſit, inquiramus. Non texam hic longas ambages de variis poſſibilitatis generibus. Impoſſibile appello, quod nec fuit unquam, & ne in poſterum ſit, Dei ordinatione ac decreto impeditur. Si ab ultima memoria repetamus, neminem Sanctorum extitiſſe dico, qui corpore mortis circumdatus, ad eum dilectionis ſcopum pertigerit, ut ex toto corde, ex tota mente, ex tota anima, ex tota potentia Deum amaret.* (Lib. II. Inſtitutionum Cap. 7. §. 5.) *Si perpetua eſſet regeneratio in hac vita, poſſibilis eſſet Legis obſervatio. Sed cùm Fideles, quamdiu hic vivunt, medio ex ſtadio ad metam aſpirent, magniſque difficultatibus anhelent: ubi reperietur, quam iſti ſomniant, obedientiæ perfectio?* (In Antidoto Concilii Tridentini in Canonem 18. Seſſionis VI.)

16. A Mandatorum obſervatione nequaquam pendere ſalutis fiduciam: & in eo differre à Lege Evangelium, quia non ſub conditione operum ſicut illa, ſed ex Fide vitam promittat. (In Antidoto Concilii Tridentini in Canonem 20. Seſſionis VI.)

17. Nugatoriam Fidei formatæ & informis diſtinctionem. (Lib. III. Inſtitutionum Cap. 2. §. 8.) Fidem porro definit, *Divinæ erga nos benevolentiæ firmam certámque cognitionem, quæ gratuitæ in Chriſto promiſſionis veritate fundata, per Spiritum Sanctum & revelatur mentibus noſtris, & cordibus obſignatur.*

Calvini errores de fide & operibus.

18. Doctrinam de bonorum operum meritis erroneam eſſe. *De meriti*, inquit, *nomine id mihi præfari neceſſe eſt: Quicumque primus illud operibus humanis ad Dei Judicium comparatis aptavit, eum Fidei ſinceritati peſſimè conſuluiſſe... Quorſum enim, obſecro, opus fuit invehi nomen meriti, cùm pretium bonorum operum ſignificanter alio nomine citra offendiculum explicari poſſet? Quantùm autem ipſum offenſionis in ſe contineat, magno cum orbis detrimento patet. Certè ut eſt faſtuoſiſſimum, nihil quàm obſcurare Dei gratiam, & homines pravâ ſuperbiâ imbuere poteſt. Uſi ſunt (fateor) paſſim vetuſti Eccleſiæ Scriptores: atque utinam vocula unius abuſa erroris materiam poſteris non præbuiſſent.* (Lib. III. Inſtitutionum Cap. XV. §. 2.)

Calvini errores de Pœnitentiæ Sacramento.

19. Confeſſionem peccatorum Jure Divino non eſſe inſtitutam, ſeu Divino Præcepto mandatam. Ejus quidem vetuſtiſſimum eſſe uſum, ſed olim fuiſſe liberum. Nullam de ea ſtatam fuiſſe Legem aut Conſtitutionem ante *Innocentii III.* tempora. Luculenta teſtimonia extare tum in Hiſtoriis, tum apud alios antiquos Scriptores, quæ doceant hanc fuiſſe politicam diſciplinam, ab Epiſcopis inſtitutam, non Legem à Chriſto aut Apoſtolis poſitam; conſcientiarum carnificinam eſſe: invectam demum hanc tyrannidem, cùm fœda barbarie oppreſſus eſſet mundus. (Lib. III. Inſtitutionum Cap. 4. & in Reſponſione ad Articulos Facultatis Theologicæ Pariſienſis ad Articulum IV.)

20. Poteſtatem abſolvendi à peccatis, quorum cognitionem in Confeſſione habuerint, Sacerdotibus Novi Teſtamenti à Chriſto non eſſe datam. Abſolutionem quæ fidei ſervit, nihil aliud eſſe quàm teſtimonium veniæ ex gratuita Evangelii promiſſione ſumptum: alteram, quæ ex Diſciplina Eccleſiæ pendet, nihil ad ſecreta peccata, ſed ad exemplum magis pertinere, ut tollatur Eccleſiæ publica offenſio. (Ibidem.)

21. Satisfactionem ad Pœnitentiam non eſſe neceſſariam: nec Deum poſſe pœnis ſatisfactoriis placari: illáſque cum efficacia mortis Chriſti & ſatisfactionis ipſius pugnare. *Parum autem me movent*, inquit, *quæ in Veterum Scriptis de Satisfactione paſſim occurrunt. Video quidem eorum nonnullos (dicam ſimpliciter, omnes ferè quorum Libri extant) aut hac in parte lapſos eſſe, aut nimis aſperè aut durè locutos... Vocarunt autem ut plurimùm ſatisfactionem, non compenſationem quæ Deo redderetur, ſed publicam teſtificationem, quâ qui excommunicatione multati fuerant, cùm in communionem recipi vellent, Eccleſiam reddebant de ſua Pœnitentia certiorem. Indicebantur enim illis Pœnitentibus certa jejunia, & alia quibus ſe prioris vitæ verè & ex animo pertæſos eſſe approbarent, vel potiùs priorum memoriam obliterarent: atque ita dicebantur, non Deo, ſed Eccleſiæ ſatisfacere. Ex antiquo eo ritu ſumpſerunt originem Confeſſiones & Satisfactiones, quæ hodie in uſu ſunt. Viperei ſanè partus, quibus factum eſt ut ne umbra quidem melioris illius formæ ſuperſit. Scio Veteres interdum duriuſculè loqui: nec, ut nuper dixi, forſan lapſos eſſe nego. Sed quæ pauculis nævis aſperſa erant, dum illotis iſtorum manibus tractantur, prorſus inquinantur.* (Lib. III. Inſtitutionum Cap. 4. §. 38. & 39.)

Errores Calvini de Indulgentiis & Purgatorio.

22. Indulgentias eſſe *Sanguinis Chriſti profanationem, Satanæque ludibrium, quo Chriſtianus Populus à Dei gratia, à vita quæ eſt in Chriſto abducatur, & à vera ſalutis via avertatur.* (Lib. III. Inſtitutionum Cap. V. §. 2.) *Quæſtuoſas nundinationes de animarum ſalute, ac pias fraudes* vocat. *Papam plumbo & membranæ gratiam Jeſu Chriſti includere* calumniatur: Nos *commiſcere ſanguinem Martyrum ſanguini Chriſti ad remiſſionem & ſatisfactionem peccatorum: Mendax Dei Evangelium eſſe, aut mendaces Indulgentias*, blaſphemat.

23. *Purgatorium exitiale Satanæ eſſe commentum, quod Chriſti Crucem evacuat, quod contumeliam Dei miſericordiæ non ferendam irrogat, quod fidem noſtram labefacit & evertit.... Cùm mihi* (loquit) *objiciunt adverſarii ante mille & trecentos annos uſu receptum*

fuiſſe, ut precationes fierent pro defunctis, eos viciſſim interrogo, quo Dei verbo, qua revelatione, quo exemplo factum?... Atque ipſi etiam Veteres, qui preces fundebant pro mortuis, & mandato Dei, & legitimo exemplo hic ſe deſtitui videbant. Cur ergo audebant? In eo dico aliquid humani paſſos eſſe: ideóque ad imitationem trahendum non eſſe contendo quod fecerunt. Certè quiſquis mediocri prudentiâ pollet, facilè agnoſcit, quicquid de hac re legitur apud Veteres, publico mori & vulgi imperitiæ fuiſſe datum. Abrepti etiam ipſi, fateor, in errorem fuerunt: nempe ut inconſiderata credulitas privare judicio ſolet hominum mentes. Interea quàm dubitanter preces pro mortuis commendent, lectio ipſa demonſtrat. Monicam matrem ſuam in Libris Confeſſionum Auguſtinus narrat vehementer rogaſſe, ut ſui memoria in peragendis Myſteriis fieret ad Altare. Anile ſcilicet votum, quod filius non exegit ad normam Scripturæ: ſed pro naturæ affectu probari aliis voluit. Liber autem De Cura pro Mortuis agenda compoſitus, tot hæſitationes continet, ut ſuo frigore meritò debeat ſtulti Zeli calorem extinguere. Si quis mortuorum patronus eſſe appetat, frigidis certè veriſimilitudinibus ſecuros reddet, qui priùs erant ſoliciti. (Lib. III. Inſtitutionum Cap. 5. §. 6. & 10.)

De Sanctorum interceſſione & invocatione.

24. Sanctos cum Chriſto in Cœlis viventes pro nobis non intercedere, nec abſque ſacrilegio & ſuperſtitione invocari poſſe. (Lib. III. Inſtitutionum Cap. xx.) Per calumniam aſſerit Catholicos, qui Sanctos invocant, *Chriſtum inhonorare, & Mediatoris titulo ſpoliare, gloriam nativitatis ejus obſcurare, Crucem evacuare: in Litaniis, Hymnis & Proſis, ubi Sanctis mortuis nihil non honoris defertur, nullam Chriſti mentionem fieri.* Sanctos ut *tutelares Deos* à Romanæ Communionis hominibus coli. *Nihil Chriſto reliquum facere, qui pro nihilo ducunt ejus interceſſionem, niſi accedant Georgius & Hippolytus, ac ſimiles larvæ.* Sic impius Hæreſiarcha loquitur. De hoc Articulo Calviniſtarum Gallica Confeſſio ſic habet: *Credimus quoniam Jeſus-Chriſtus datus eſt nobis unicus Advocatus, qui etiam præcipit, ut ad Patrem ſuo nomine confidentes accedamus, neque nobis licet aliâ formâ preces concipere, niſi eâ quam nobis Deus verbo ſuo dictavit: Quicquid homines de mortuorum Sanctorum interceſſione commenti ſunt, nihil aliud eſſe quàm fraudem & fallacias Satanæ, ut homines à recta precandi forma abduceret. Denique Purgatorium arbitramur ex eadem officina profectum: unde etiam manarunt Vota Monaſtica, peregrinationes, interdicta Matrimonii, & uſus ciborum, ceremonialis certorum dierum obſervatio, Confeſſio auricularis, Indulgentiæ, cæteraque res omnes ejuſmodi, quibus opinantur quidam ſe gratiam & ſalutem mereri.*

25. Populari ſermone concipiendas eſſe publicas orationes, qui vulgò à toto cœtu intelligi poſſit, non exoticâ linguâ *Calvinus* affirmat. (Ibidem §. 33.)

Calvini errores contra Romanam Eccleſiam & Romanum Pontificem.

25. *Romanæ Sedis Primatum neque ex Chriſti inſtituto, neque ex Eccleſiæ veteris uſu ſumpſiſſe originem.* Honore ordinis, non poteſtate, *Petrum* cæteris Apoſtolis fuiſſe priorem. Etſi dignitate reliquos antecelluiſſet, Apoſtolis ipſi Primatum deferentibus, id ad perpetuitatem non eſſe trahendum; id eſt, non ſic conſtitutum in *Petro* Eccleſiæ Primatum, ut perpetua ſucceſſione ſemper maneret. Non inficiatur tamen *quin magnũ Romanæ Eccleſiæ honorẽ ubique deferant Veteres, reverentérque de ea loquantur.* Quod tribus maximè de cauſis fieri cenſet. *Opinio enim illa*, inquit, *quæ neſcio quo modo invaluerat, fundatam & conſtitutam eam fuiſſe Petri miniſterio, ad conciliandam gratiam & auctoritatem plurimùm valebat: Itaque in Occidente Sedes Apoſtolica honoris causâ vocabatur. Deinde cùm illic eſſet caput Imperii, & hac ratione credibile eſſet præſtantiores tum doctrinâ, tum prudentiâ, tum peritiâ, & multarum rerum uſu viros illic eſſe, quàm alibi uſquam: ejus rei meritò habebatur ratio, ne & Urbis nobilitas, & alia etiam Dei dona multò excellentiora contemni viderentur. Acceſſit ad hæc & tertium, quòd cùm Orientales & Græcæ Eccleſiæ, Africanæ etiam, multis opinionum diſſenſionibus inter ſe tumultuarentur, hæc ſedatior aliis & minùs turbulenta fuerit. Ita factum eſt, ut pii & Sancti Epiſcopi Sedibus ſuis pulſi, illuc ſe velut in aſylum aut portum quemdam ſæpe reciperent. Nam quò minus acuto & celeri ingenio ſunt Occidentales Aſiaticis & Afris, eò etiam ſunt rerum novarum minùs cupidi. Hoc ergo Romanæ Eccleſiæ plurimùm addidit auctoritatis, quòd non ita dubiis illis temporibus tumultuata eſt, ut reliquæ, ac doctrinæ ſemel traditæ fuit omnibus aliis tenacior. Hæc, inquam, tres ob cauſas non vulgari in honore habita fuit, & multis præclaris Veterum teſtimoniis commendata.* (Lib. IV. Inſtitutionum Cap. VI.)

Calvini calumniæ in Romanam Eccleſiam.

27. Romanum Pontificem *Antichriſtum* vocat, in eúmque quadrare aſſerit, quòd Danielis 7. v. 25. & 2. ad Theſſalonicenſes 2. v. 4. de Antichriſto dicitur. (Lib. IV. Inſtitutionum Cap. 7. §. 25.) Ibidem inverecundè calumniatur, Eccleſiæ Romanæ doctrinam ſic deſcribens: *Quaſi verò dubium ſit qualem Religionis ſpeciem profeſſi ſint jampridem Pontifices cum toto Cardinalium Collegio, & hodie profiteantur. Primum enim arcanæ illius Theologiæ, quæ inter eos regnat, caput eſt, Nullum eſſe Deum. Alterum, Quæcunque de Chriſto docentur, mendacia eſſe & impoſturas. Tertium, Doctrinam de futura vita & ultima Reſurrectione meras eſſe fabulas.* (§. 27.) Calviniſtarum Gallica Confeſſio Articulo XXVIII. Romanam Eccleſiam his calumniis proſcindit: *Papiſticos igitur Conventus damnamus, quòd pura Dei veritas ab illis exulet, in quibus etiam Sacramenta Fidei corrupta ſunt, adulterata, falſificata, vel penitus etiam abolita, in quibus denique omnes ſuperſtitiones & idolomaniæ vigent.*

Ejuſdem errores de Eccleſia & Conciliis.

28. Concilia Generalia in tradendis Fidei dogmatibus, & Scripturæ Sacræ interpretatione errare poſſe. Poteſtatem interpretandi Scripturam Sacram, & eam quidem *ſine provocatione*, penes Eccleſiam non eſſe docet: nec ſemper veram eſſe & certam Scripturæ interpretationem, quæ Conciliorum ſuffragiis fuerit recepta: ſed eorum Decreta verbo Dei examinanda. (Lib. IV. Inſtitutionum Cap. IX.) Quatuor tamen priores Synodos recipit ac venerari ſe profitetur. *Priſcas illas Synodos*, inquit, *ut Nicenam, Conſtantinopolitanam, Epheſinam primam, Chalcedonenſem, ac ſimiles, quæ confutandis erroribus habitæ ſunt, libenter amplectimur, reveremúrque ut Sacroſanctas, quantùm attinet ad Fidei dogmata: nihil enim continent quàm puram & nativam Scripturæ interpretationem, quam SS. Patres ſpirituali prudentiâ, ad frangendos Religionis hoſtes, qui tunc emerſerant, accommodârunt.* (Ibidem §. 8.)

De Imaginibus & cultu Sanctorum.

29. Imaginum uſum & cultum à *Satana manaſſe*, & meram *idololatriam* eſſe aſſerit. (Ibidem §. 9. & Lib. I. Cap. XI.)

30. Cultum Religioſum, etiam duliæ, Angelis & Sanctis hominibus, *abſque damnanda ſuperſtitione* exhiberi non poſſe. (Lib. I. Inſtitutionum Cap. XII.)

De Legibus Eccleſiaſticis.

31. Eccleſiam non habere poteſtatem ferendi Leges, quæ conſcientiam obſtringant. (Lib. IV. Cap. X.) Conſtitutiones Eccleſiaſticas, ſive quæ Ceremonias ac Ritus, ſive quæ Diſciplinam ſpectant, pernicioſas eſſe & impias. (Lib. IV. Cap. X.)

32. Quadrageſimale Jejunium inter ſuperſtitioſas obſervationes enumerat. *Tertius error*, inquit, *non adeo quidem impius, periculoſus tamen, tanquam unum ex præcipuis officiis moroſius ac rigidius exigere,*

ac

ac immodicis encomiis ſic extollere, ut homines ſe aliquid eximium feciſſe putent, cùm jejunaverint. Quæ in parte non in totum excuſare audeo Veteres, quin & ſuperſtitionis quædam ſemina jecerint, & occaſionem præbuerint tyrannidi, quæ poſtea exorta eſt. Occurrunt quidem interdum ſanæ ac prudentes de jejunio ſententiæ: ſed poſtea occurrunt ſubinde immodicæ jejunii laudes, quæ ipſum inter præcipuas virtutes extollunt. Et tunc paſſim invaluerat ſuperſtitioſa Quadrageſimæ obſervatio: quia & vulgus eximium aliquod obſequium Deo ſe in ea præſtare exiſtimabat, & Paſtores eam commendabant pro ſancta Chriſti imitatione: cùm planum ſit, non ideo jejunaſſe Chriſtum ut aliis exemplum præſcriberet. (Lib. IV. Cap. XII. §. 19. & 20.)

33. Eccleſiæ Legem de Cœlibatu Sacerdotum tyrannicam vocat & verbo Dei contrariam. *Certè* (inquit) *quòd Sacerdotibus interdictum fuit conjugium, id factum eſt impia tyrannide, non modò contra verbum Dei, ſed contra omnem æquitatem.* (Ibidem §. 23.) *S. Hieronymum* Cœlibatûs & virginitatis egregium paranymphum, *nimis luculentum maligni perverſique ingenii ſpecimen in eo ediſſe*, impudenter ſcribit, in Harmonia Evangelica ad Cap. 19. S. Matthæi.

Calvini errores circa vota.

34. Vota abſtinentiæ, jejunii, peregrinationum ad ſanctiora loca, non tantùm eſſe inania ac nugatoria, ſed plena manifeſtæ impietatis. Monaſticum Ordinem non eſſe ſingularem ſtatum adipiſcendæ perfectionis. *Monaſteria eſſe lupanaria, potius quàm caſtitatis ſacraria. Non aliter porcos in haris ſaginari, quam Monachos in Cœnobiis.* Vota continentiæ, paupertatis, & obedientiæ, ſuperſtitioſa eſſe, & qui ea nuncupant, Deo illudere & hominibus. Votum tamen continentiæ à primis Eccleſiæ ſeculis nuncupatum fatetur. *Hoc, inquiunt, ab ultima memoria fuit obſervatum, ut ſe alligarent continentiæ voto, qui totos ſe Domino dicare vellent. Fateor certè antiquitùs quoque receptum fuiſſe hunc morem: ſed eam ætatem ſic ab omni vitio liberam non fuiſſe concedo, ut pro regula habendum ſit quicquid tunc factum eſt.* Monachos omnes Chriſtianæ libertatis privilegio ait à vinculis votorum abſolvi, maximè ſi ad Cœlibatum ſe idoneos non ſentiant. (Lib. IV. Cap. XIII.) Ibidem tamen Monachorum Statum, Vota, Inſtituta, ab Eccleſia veteri approbata fuiſſe, vel invitus fatetur, & Monaſtica Collegia fuiſſe tunc veluti Seminaria Ordinis Eccleſiaſtici.

Calvini errores de Sacramentis.

35. *Sacramentum* definit *Externum Symbolum, quo benevolentiæ erga nos ſuæ promiſſiones conſcientiis noſtris Dominus obſignat, ad ſuſtinendam Fidei noſtræ imbecillitatem: & nos viciſſim pietatem erga eum noſtram tam coram eo & Angelis, quàm apud homines teſtamur.* (Lib. IV. Inſtitutionum Cap. XIV.) Benevolentiæ autem nomine Prædeſtinationem intelligit, ſeu æternam illam caritatem, quâ Deus electos diligit: in ſolis enim electis Sacramenta vim exerere ſuam aſſerit. *Sedulò*, inquit, *docemus, Deum non promiſcuè vim ſuam exerere in omnibus qui Sacramenta recipiunt, ſed tantùm in electis. Nam quemadmodum non alios in fidem illuminat, quam quos præordinavit ad vitam: ita arcana Spiritûs ſui virtute efficit, ut percipiant electi quæ offerunt Sacramenta. Reprobis peræquè ac electis ſigna adminiſtrantur: veritas autem ſignorum ad hos ſolos pervenit.* (In Conſenſione Miniſtrorum Tigurinorum cum Genevenſibus, §. 16. & 17.) De Sacramentorum eſſentia & virtute ſic habet Gallica Calviniſtarum Confeſſio: *Credimus adjuncta eſſe verbo Sacramenta, amplioris confirmationis causâ, gratiæ Dei nimirum pignora & teſſeras, quibus infirmæ & rudi fidei noſtræ ſubveniatur. Fatemur enim talia eſſe ſigna hæc exteriora, ut Deus per illa Sancti ſui Spiritûs virtute operetur, ne quidquam ibi fruſtrà nobis ſignificetur. Arbitramur tamen omnem illorum ſubſtantiam & veritatem eſſe in Chriſto Jeſu, à quo ſi ſeparentur, nihil ſint quàm inanes umbræ & fumi.*

26. Verbum quo Sacramentum conficitur, concionatorium duntaxat, non conſecratorium eſſe contendit. *Verbum*, inquit, *intelligere debemus, non quod ſine ſenſu & fide inſuſurratum, ſolo ſtrepitu, velut magica incantatione, conſecrandi elementi vim habeat: ſed quod prædicatum intelligere nos faciat, quid viſibile ſignum ſibi velit. Quod ergo ſub Papæ tyrannide factitatum eſt, non caruit ingenti Myſteriorum profanatione: Putarunt enim ſatis eſſe, ſi Sacerdos, populo ſine intelligentia obſtupente, Conſecrationis formulam demurmuraret... Ergo cùm de verbo Sacramentali fieri mentionem audimus, promiſſionem intelligamus, quæ clara voce à Miniſtro prædicata, plebem eò manu ducat, quò ſignum tendit ac nos dirigit.* (Lib. IV. Inſtitutionum Cap. XIV. §. 4.)

27. Miniſtri intentionem non eſſe ad Sacramentum neceſſariam. *Quod*, inquit, *de conſecrandi intentione garriunt, à Sophiſtis nulla probabili ratione fuit proditum.... Ego verò ſacroſanctæ Chriſti inſtitutioni tantùm defero, ut ſi Epicureus quiſpiam, intus totam actionem ſubſannans, mihi Cœnam ex Chriſti mandato, & ſecundùm regulam ab eo datam, rituque legitimò adminiſtret, non dubitem panem & calicem illius manu porrecta, vera mihi eſſe Corporis & Sanguinis Chriſti pignora.* (In Antid. Concilii Tridentini in Canonem XI. Seſſionis VII.)

28. Nullam ineſſe Sacramentis vim & efficaciam conferendi gratiam ex opere operato, ſed ſolùm excitare & alere fidem, ſicut prædicatio verbi. *Magno*, inquit, *conſenſu Sophiſticæ Scholæ tradiderunt, Sacramenta Novæ Legis, hoc eſt, quæ nunc in uſu ſunt Chriſtianæ Eccleſiæ, juſtificare & conferre gratiam, modò non ponamus obicem peccati mortalis. Quæ ſententia dici non poteſt quàm ſit exitialis & peſtilens, eóque magis, quòd multis antè ſæculis, magnâ Eccleſiæ jacturâ in bona orbis parte obtinuit. Planè certè diabolica eſt.* (Lib. IV. Inſtitutionum, Cap. XIV. §. 14.) *Quamobrem fixum maneat, non eſſe alias Sacramentorum, quàm verbi Dei partes: quæ ſunt offerre nobis ac proponere Chriſtum, & in eo cœleſtis gratiæ theſauros.... Cavendum præterea ne in errorem nos abducant, quæ ad amplificandam Sacramentorum dignitatem paulò magnificentiùs à Veteribus ſcripta ſunt: ut ſcilicet arbitremur latentem aliquam virtutem Sacramentis annexam affixámque eſſe, quò ipſa per ſe Spiritûs Sancti gratias nobis conferant, quemadmodum vinum in cratere propinatur: cùm hoc tantum illis divinitus injunctum ſit munus, teſtificari nobis ac ſancire Dei in nos benevolentiam.* (§. 17.) *Commentum de opere operato, & recens eſt, & ab indoctis Monachis excuſum, qui de Sacramentorum natura nihil unquam didicerant.* (In Antidoto Concilii Tridentini, in Canonem VII. Seſſionis VII.) In Theologia hoſpitem ac peregrinum ſe prodit, cùm per opus operatum intelligit & à Theologis intelligi putat meritum ac bonum opus Miniſtri. *Hujus quoque rei breviter admonitos eſſe Lectores expedit, quicquid de opere operato nugati ſunt Sophiſtæ, non modò falſum eſſe, ſed pugnare cum Sacramentorum natura, quæ inſtituit Deus ut Fideles vacui bonorum omnium & inopes, nihil præter mendicitatem eò afferant. Unde ſequitur, ea recipiendo nihil iſtos agere unde laudem mereantur, vel in actione (quæ eorum reſpectu merè paſſiva eſt) nullum illis poſſe opus adſcribi.* (Lib. IV. Inſtitutionum, §. XXVI. Cap. XIV.)

29. Diſcrimen inter Sacramenta Veteris & Novæ Legis, quoad efficaciam, nullum agnoſcit. *Scholaſticum autem illud dogma* (inquit) *quo tam longum diſcrimen inter Veteris ac Novæ Legis Sacramenta notatur, perinde ac ſi illa non aliud quàm Dei gratiam adumbrarint, hæc verò præſentem conferant, penitus explodendum eſt. Siquidem nihilo*

ſplendidiùs

ſplendidiùs de illis Apoſtolus quàm de his loquitur, cùm docet Patres eamdem nobiſcum eſcam ſpiritualem manducaſſe, & *eſcam illam Chriſtum interpretatur. Quis inane auſit facere ſignum illud, quod veram Chriſti Communionem Judæis exhibebat… Nec verò Baptiſmo noſtro plus tribuere fas eſt, quàm ipſe alibi Circumciſioni tribuit, cùm vocat ſigillum juſtitiæ fidei. Quicquid ergo nobis hodie in Sacramentis exhibetur, id in ſuis olim recipiebant Judæi, Chriſtum ſcilicet cum ſpiritualibus ſuis divitiis.* (Lib. IV. Inſtitutionum Cap. XIV. §. 23.)

30. Characterem Sacramentalem ceu figmentum explodit. *Quod de charactere indelebili ſabulantur,* inquit, *ex eadem prodiit officina: nam Veteribus hoc totum ignotum fuit: & magis conſentaneum eſt incantationibus magicis, quàm ſanæ Evangelii doctrinæ. Eadem ergo facilitate repudiabitur, quâ excogitatum fuit.* (In Antidoto Concilii Tridentini in Canonem IX. Seſſionis VII.)

31. Tria tantùm Sacramenta à Chriſto inſtituta agnoſcit, Baptiſmum, Cœnam & Ordinationem. Duo quidem Sacramenta duntaxat eſſe dicit Lib. IV. Inſtitutionum Cap. XVIII. §. 19. & 20. Baptiſmum & Cœnam: ſed ſe de Sacramentis toti Eccleſiæ communibus ibi locutum eſſe, & Ordinationem pro Sacramento habere ſignificat, Cap. XIX. §. 31. *Supereſt*, inquit, *Impoſitio manuum, quam ut veris legitimiſque Ordinationibus Sacramentum eſſe concedo.* Et Cap. XIV. §. 20. *Hæc Judæorum fuerunt Sacramenta ad Chriſti uſque adventum: abrogatis illis, duo Sacramenta inſtituta, quibus nunc Chriſtiana Eccleſia utitur, Baptiſmus & Cœna Domini. Loquor autem de iis quæ in uſum totius Eccleſiæ ſunt inſtituta. Nam Impoſitionem manuum, quâ Eccleſiæ Miniſtri in ſuum munus initiantur, ut non invitus patior vocari Sacramentum, ita inter ordinaria Sacramenta non numero.* Confirmationem, Pœnitentiam, Extremam-Unctionem, Matrimonium, è numero Sacramentorum expungit (Lib. IV. Inſtitutionum Cap. XIX. & in Antidoto Concilii Tridentini in Seſſionem VII.) Calviniſtarum Gallica Confeſſio de numero Sacramentorum ſic habet Articulo XXXV. *Agnoſcimus duo tantùm Sacramenta toti Eccleſiæ communia, &c.*

Calvini errores de Baptiſmo.

32. Baptiſmum Joannis idem eſſe docet cum Baptiſmo Chriſti Sacramentum. *Quo etiam certiſſimum ſit*, inquit, *idem fuiſſe prorſus Joannis miniſterium, quod Apoſtolis poſtea delegatum eſt. Non enim alium Baptiſmum faciunt diverſæ manus quibus adminiſtratur…. Neminem perturbet, quòd alterum ab altero diſcernere Veteres contendunt, quorum non tanti eſſe nobis debet calculus, ut Scripturæ certitudinem quatefaciat. Quis enim Chryſoſtomo potius auſcultet, neganti in Joannis Baptiſmo comprehenſam fuiſſe peccatorum remiſſionem, quàm Lucæ contra aſſerenti,* Joan„nem Baptiſmum Pœnitentiæ prædicaſſe in pec„catorum remiſſionem? *Nec recipienda eſt illa Auguſtini argutia, in ſpe dimiſſa fuiſſe peccata Baptiſmo Joannis, Chriſti Baptiſmo reipſa dimitti…. Quòd luculentiores Spiritûs gratiæ à Chriſti Reſurrectione effuſæ ſunt, nihil ad ſtatuendam Baptiſmatum diverſitatem attinet.* (Lib. IV. Inſtitutionum Cap. XV. §. 7. & 8.) Eumdem errorem aſſerit in Antidoto Concilii Tridentini in Canonem I. Seſſionis VII.

33. Baptiſmum eſſe medium ad ſalutem neceſſarium inficiatur; Fideliúmque pueros ſine Baptiſmo ſalvari aſſerit, ſi morte intercipiantur, quòd Sancti ſint & Eccleſiæ membra, & in fœderis hæreditatem, ſtatim ac nati ſunt, à Deo excipiantur. *At periculum eſt, ne is qui ægrotat, ſi abſque Baptiſmo deceſſerit, regenerationis gratiâ privetur. Minimè verò. Infantes noſtros, antequam naſcantur, ſe adoptare in ſuos pronuntiat Deus, cùm ſe nobis in Deum fore promittit, ſeminique noſtro poſt nos. Hoc verbo continetur eorum ſalus. Nec quiſquam in Deum tam contumelioſus eſſe audebit, ut ejus promiſſionem effectui ſuo ſufficere per ſe neget. Quantum damni invexerit dogma illud malè expoſitum, Baptiſma eſſe de neceſſitate ſalutis, pauci animadvertunt.* (Lib. IV. Inſtitutionum Cap. 15. §. 20.) Eumdem errorem adſtruit Cap. XV. §. 24. & 25. ubi hæc Chriſti verba (Joan. 3.) *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu non poteſt ingredi in Regnum Dei*, de Baptiſmo intelligenda eſſe negat; *ſed modum indicare ait, quo regenerat nos Deus, nempe per aquam & Spiritum:* quaſi diceret, *per Spiritum, qui purgando & irrigando fideles animas, vice aquæ fungitur.* Idem aſſerit in Antidoto Concilii Tridentini in Cap. 5. Seſſionis VI. Necnon in Reſponſione ad Articulos Facultatis Theologicæ Pariſienſis, Art. I.

34. Laïcos, ac mulieres, etiam in periculo mortis, Baptiſmum adminiſtrare poſſe negat. *Quòd autem*, inquit, *multis ab hinc ſeculis, adeóque ab ipſo ferè Eccleſiæ exordio uſu receptum fuit, ut in periculo mortis Laici baptizarent, ſi Miniſter in tempore non adeſſet, non video quàm firma ratione defendi queat.* Quem errorem erroneo altero principio confirmat; ſcilicet infantes in ſalutis diſcrimen non venire, ſi abſque Baptiſmo è vita migrent. *Sed hanc controverſiam*, inquit, *mox nullo negotio dirimet hoc principium; Non arceri à Regno cœlorum infantes, quos è præſenti vita migrare contingit, antequam aquâ mergi datum fuerit. Atqui jam viſum eſt, fieri non levem injuriam Dei fœderi niſi in eo acquieſcimus, ac ſi per ſe infirmum eſſet: cùm ejus effectus neque à Baptiſmo, neque ab ullis acceſſionibus pendeat. Accedit poſtea Sacramentum ſigilli inſtar, non quod efficaciam Dei promiſſioni, quaſi per ſe invalidæ conferat, ſed eam duntaxat nobis confirmet. Unde ſequitur non ideo baptizari Fidelium liberos, ut filii Dei tunc primùm fiant, qui ante alieni fuerant ab Eccleſia, ſed ſolemni potius ſigno ideo recipi in Eccleſiam, quia promiſſionis beneficio jam ante ad Chriſti Corpus pertinebant. Proinde ſi in omittendo ſigno nec ſocordia eſt, nec contemptus, nec negligentia, tuti ab omni periculo ſumus. Multo igitur ſanctius eſt, hanc Dei ordinationi reverentiam deferre, ut non aliunde Sacramenta petamus, quàm ubi Dominus depoſuit. Ubi ab Eccleſia ſumere non licet, non ſic illis alligata eſt Dei gratia, quin eam fide ex verbo Domini conſequamur.* (Lib. IV. Inſtitutionum Cap. XV. §. 20. 21. & 22.)

35. Baptiſmatis recordationem peccata poſt Baptiſmum commiſſa expiare aſſerit abſque Pœnitentiæ Sacramento. *Neque verò exiſtimandum eſt*, inquit, *Baptiſma in præteritum duntaxat tempus conferri, ut novis lapſibus, in quos à Baptiſmate recidimus, quærenda ſint alia nova expiationis remedia in aliis neſcio quibus Sacramentis, perinde ac ſi illius vis obſoleta eſſet… Sic autem cogitandum eſt, quocunque baptizemur tempore, nos ſemel in omnem vitam ablui & purgari. Itaque quoties lapſi fuerimus, repetenda erit Baptiſmi memoria, & hac armandus animus, ut de peccatorum remiſſione ſemper certus ſecuruſque ſit. Nam etſi adminiſtratus præteriiſſe viſus eſt, poſterioribus tamen peccatis non eſt abolitus. Puritas enim Chriſti in eo nobis oblata eſt: ea ſemper viget, nullis maculis opprimitur: ſed omnes noſtras ſordes abluit & extergit… Equidem ſcio aliud communiter receptum eſſe, Pœnitentiâ & Clavium beneficio nos obtinere poſt Baptiſmum remiſſionem, quæ prima regeneratione per ſolum Baptiſmum nobis datur. Sed qui hoc comminiſcuntur, in eo errant, quòd non cogitant poteſtatem Clavium, de qua loquuntur, à Baptiſmo ſic pendere, ut nullo modo ſeparari debeat… Et hic error commentitium Pœnitentiæ Sacramentum nobis peperit.* (Lib. IV. Inſtitutionum Cap. XV. §. 3. & 4.) Quodcumque ergo peccatum, quàmlibet horrendum ac nefarium Calviniſtæ committant, modò ſe baptizatos eſſe meminerint,

merint, id ſibi protinus condonatum credunt. Quæ doctrina quàm facilem proclivémque viam ad omne peccati genus hominibus aperiat, nemo non videt.

36. Exorciſmos, exſufflationem, chriſmationem, aliáſque ceremonias, velut *nugas & theatricas pompas* à Baptiſmo eliminat. (Ibidem §. 19.)

37. *Ut rarum ſit votum aliquod, ad Baptiſmi* (inquit) *Profeſſionem exigi oportet. Quod ſi fiat, nullum ex votis in Papatu hodie uſitatis non erit irritum.* (In Antidoto Concilii Tridentini in Canonem 9. Seſſionis VII.)

Calvini errores de Euchariſtia.

38. *Tranſſubſtantiationem* in Euchariſtiæ Sacramento velut *figmentum* impugnat. *Euchariſtiam adorandam* eſſe negat, aſſervandam, circumferendam; & extra uſum ac manducationem Sacramentum eſſe. Quam nobis commendat Chriſtus, *non aliam eſſe quàm fidei manducationem.* Verba inſtitutionis, *Hoc eſt Corpus meum, Hoc eſt Sanguis meus*, figuratè accipienda, ut eſſe panis & vinum dicantur id quod ſignificant. Eóſque qui præciſè literalem ſenſum urgent, tanquam præpoſteros interpretes repudiandos. Hinc tollendam eſſe quamlibet localis præſentiæ imaginationem. Nam cùm ſigna in hoc mundo ſint, oculis cernantur, palpentur manibus; Chriſtum quatenus homo eſt, non alibi quàm in Cœlo, nec aliter quàm mente & fidei intelligentiâ quærendum. Docet nihilominus parodoxum illud ſecundùm ſua principia: *In Cœna Myſterio per ſymbola panis & vini Chriſtum verè nobis exhiberi, adeóque Corpus & Sanguinem ejus, in quibus omnem obedientiam pro comparanda nobis juſtitia adimplevit: quo ſcilicet primùm in unum corpus cum ipſo coaleſcamus: deinde participes ſubſtantia ejus facti, in bonorum omnium communicatione virtutem quoque ſentiamus.... Porro de modo ſi quis me interroget: fateri non pudebit ſublimius eſſe arcanum, quàm ut vel meo ingenio comprehendi, vel enarrari verbis queat: atque ut apertius dicam, experior magis quàm intelligam. Itaque veritatem Dei, in qua acquieſcere tutò licet, hic ſine controverſia amplector. Pronuntiat ille carnem ſuam eſſe animæ meæ cibum, ſanguinem eſſe potum. Talibus alimentis animam illi meam paſcendam offero. In ſacra ſua Cœna jubet me ſub ſymbolis panis ac vini Corpus ac Sanguinem ſuum ſumere, manducare ac bibere: nihil dubito quin & ipſe verè porrigat, & ego recipiã.*

In Conſenſu de Re Sacramentaria cum Tigurinis.

Lib. IV. Inſtit. Cap. 17. §. 11.

§. 32.

Id fuſiùs explicat Libro De Cœna Domini. *Si quæratur* (inquit) *an nihilominus panis ſit Corpus Chriſti, & vinum Sanguis ipſius: reſpondebimus, panem & vinum ſigna eſſe viſibilia, quæ Corpus & Sanguinem nobis repræſentant: Corporis verò & Sanguinis nomen eis attributum, quòd ſint veluti inſtrumenta quibus Dominus Jeſus Chriſtus nobis ea diſtribuit. Forma hæc loquendi rei valdè conſentanea eſt. Cùm enim non modo oculis, ſed neque ingeniis noſtris comprehendi poſſit Communio quam in Corpore Chriſti habemus, ea tamen illic apertè ob oculos monſtratur. Exemplum in re ſimili valdè proprium habemus. Cùm vellet Dominus Spiritum ſuum in Baptiſmo Chriſti apparere, eum ſub columbæ figura repræſentavit. Joannes Baptiſta hiſtoriam illam recitans, Spiritum Sanctum deſcendentem ſe vidiſſe ait: ſi propiùs attendamus, comperiemus ipſum nihil præter columbam vidiſſe. Nam Sancti Spiritus eſſentia inviſibilis eſt. Cùm tamen ſciret viſionem illam inanem figuram non eſſe, ſed Spiritus Sancti præſentiæ ſignum certiſſimum: affirmare non dubitat, ſe illum vidiſſe, quòd eo modo, quo ipſe ferre poterat, fuerit repræſentatus. Ita in Communione, quam in Chriſti Corpore & Sanguine habemus, dicendum eſt: Myſterium ſpirituale eſſe, quod nec oculis conſpici, nec ingenio humano comprehendi poteſt. Figuris igitur & ſignis, quæ ſub oculorum ſenſum cadunt, ut natura noſtra imbecillitas requirit, oſtenditur: ita tamen ut non ſit figura nuda & ſimplex, ſed veritati ſuæ & ſubſtantiæ conjuncta. Meritò igitur panis appellatur Corpus: cùm id non modo repræſentet, verùm etiam nobis offerat. Itaque facilè concedemus, Corporis Chriſti nomen ad panem transferri, quòd ejus Sacramentum & figura ſit. Sed hoc adjungemus, Sacramenta Domini ullo modo à ſubſtantia & veritate ſua ſeparari oportere. Ea quidem ne confundantur, diſtinguere non tantùm convenit, ſed etiam omninò neceſſarium eſt: ſed ita dividere ut alterum ſine altero conſtituatur, abſurdiſſimum. Cùm ergo ſignum viſibile conſpicimus, quid repræſentet, & à quo nobis donatum ſit, cogitandum eſt. Panis enim datur ut Corporis Chriſti ſit figura, eúmque jubemur comedere. Datur, inquam, à Deo, qui veritas certa & immutabilis eſt. Quòd ſi Deus nec fallere, nec mentiri poteſt, conſequens eſt, ipſum omnia quæ illic ſignificat, reipſa implere ac præſtare. Neceſſe eſt igitur nos in Cœna verè Corpus & Sanguinem Chriſti recipere, cùm utriuſque Communionem nobis Dominus repræſentet. Quid enim ſibi vellet, nos panem comedere ac vinum bibere, ut ſignificent, Carnem ipſius cibum eſſe noſtrum, & Sanguinem potum: ſi veritate ſpirituali prætermiſſa, vinum & panem ſolummodo præberet? Nonne fruſtra & mendaciter hoc Myſterium inſtituiſſet, & quod Linguâ Gallicâ dicimus, falſis inſignibus? Itaque fatendum eſt, ſi vera ſit repræſentatio quam adhibet Deus in Cœna, ſubſtantiam interiorem Sacramenti viſibilibus ſignis conjunctam eſſe: & quemadmodum panis in manu diſtribuitur, ita Corpus Chriſti, ut ejus participes ſimus, nobis communicari. Hoc certè, etiamſi nihil aliud eſſet, nobis abundè ſatisfacere deberet: cùm intelligimus, Chriſtum nobis in Cœna veram propriámque Corporis & Sanguinis ſui ſubſtantiam donare, ut pleno jure ipſum poſſideamus, & poſſidendo in omnem bonorum ſuorum ſocietatem vocemur.*

Communicationem illam rurſus explicat Lib. IV. Inſtitutionum Cap. XVII. §. 10. ſeu potiùs novis ambagibus involvit. *Summa ſit*, inquit, *non aliter animas noſtras Carne & Sanguine Chriſti paſci, quàm panis & vinum corporalem vitam tuentur & ſuſtinent. Neque enim aliter quadraret analogia ſigni, niſi alimentum ſuum animæ in Chriſto reperirent: quod fieri non poteſt, niſi nobiſcum Chriſtus verè in unum coaleſcat, noſque reficiat Carnis ſuæ eſu & Sanguinis potu. Etſi autem incredibile videatur, in tanta locorum diſtantia penetrare ad nos Chriſti Carnem ut nobis ſit in cibum, meminerimus quantùm ſupra ſenſus omnes noſtros emineat arcana Spiritus Sancti virtus, & quàm ſtultum ſit ejus immenſitatem modo noſtro velle metiri. Quod ergo mens noſtra non comprehendit, concipiat fides, Spiritum verè unire quæ locis disjuncta ſunt. Jam ſacram illam Carnis & Sanguinis ſui communicationem, quâ vitam ſuam in nos transfundit Chriſtus, non ſecus ac ſi oſſa & medullas penetraret, in Cœna etiam teſtatur & obſignat: & quidem non objecto inani & vacuo ſigno, ſed efficaciam Spiritus ſui illuc proferens, quâ impleat quod promiſit.... Fateor ſanè fractionem panis ſymbolum eſſe, non rem ipſam. Verùm hoc poſito, à ſymboli tamen exhibitione rem ipſam exhiberi ritè colligimus. Niſi enim quis fallacem vocare Deum volet, inane ab ipſo ſymbolum propoſitum nunquam dicere audeat. Itaque ſi per fractionem panis Dominus Corporis ſui participationem verè repræſentat, minimè dubium eſſe debet quin verè præſtet atque exhibeat. Atque omnino iſthæc piis tenenda regula eſt, ut quoties ſymbola vident à Domino inſtituta, illic rei ſignatæ veritatem adeſſe certò cogitent, ac ſibi perſuadeant. Quorſum enim Corporis ſui ſymbolum tibi Dominus in manum porrigit, niſi ut de vera ejus participatione te certiorem faciat? Quòd ſi verum eſt præberi nobis ſignum viſibile ad obſignandam inviſibilis rei donationem: accepto Corporis ſymbolo, non minùs Corpus etiam ipſum nobis dari certò confidamus.* Ex §. 12. *Vin-*

culum ergo iſtius conjunctionis eſt Spiritus Chriſti, cujus nexu copulamur; & quidam veluti canalis, per quem quicquid Chriſtus ipſe & eſt & habet, ad nos derivatur. Nam ſi Solem conſpicimus radiis in terram emicantem, ad generandos, fovendos, vegetandos ejus fœtus ſuam quodammodo ſubſtantiam ad eam trajicere: cur inferior Spiritûs Chriſti eſſet irradiatio, ad Communionem Carnis & Sanguinis ejus in nos traducendam? In eo itaque poſitum eſt Calviniani erroris ſyſtema, ut Chriſti Corpus in Cœlo tantùm eſſe aſſerat, non in Sacramento, niſi repræſentativè & figurativè: Fide tantùm manducari: nec ſubſtantiam ipſam Carnis illius & Sanguinis, ſed unam virtutem in nos derivari. *Fidem verò*, inquit, *nos iſtâ, quam enarravimus, Corporis participatione non minùs latè affluentèrque paſcimus, quàm qui ipſum Chriſtum è Cœlo detrahunt. Ingenuè interea confiteor, mixturam Carnis Chriſti cum anima noſtra, vel transfuſionem qualis ab ipſis docetur, me repudiare: quia nobis ſufficit Chriſtum è Carnis ſuæ ſubſtantia vitam in animas noſtras ſpirare: imò propriam in nos vitam diffundere, quamvis in nos non ingrediatur ipſa Chriſti Caro.* (§. 32.) Et in Defenſione II. contra Vveſtphalum: *Efficaciter*, inquit, *exhiberi in Cœna dixi Chriſti Corpus, non naturaliter; ſecundùm virtutem, non ſecundùm ſubſtantiam.* Quod in *Admonitione ultima* ad eumdem, in Libro *De vera Corporis & Sanguinis Chriſti participatione in Cœna, contra Heshuſium*, & in Commentariis ad Cap. XXVI. S. Matthæi, & ad Cap. XI. prioris ad Corinthios etiam inculcat.

Clariùs Confeſſio Fidei Reformatarum falſi nominis Eccleſiarum Pariſiis edita in Synodo Nationali Calviniana die 19. Maii MDLIX. regnante *Henrico II.* Rege Chriſtianiſſimo, & *Carolo IX.* in Colloquio Poiſſiacenſi oblata, anno MDLXI. Articulis XXXVI. & XXXVII. *Affirmamus*, (inquit) *Sanctam Cœnam Domini eſſe nobis teſtimonium noſtræ cum Domino noſtro Jeſu-Chriſto unitionis, quoniam non eſt dumtaxat mortuus ſemel & excitatus à mortuis pro nobis, ſed etiam verè nos paſcit, & nutrit carne ſua & ſanguine, ut unum cum ipſo facti, vitam cum ipſo communem habeamus. Quamvis enim nunc ſit in Cœlis, ibidem etiam manſurus donec veniat mundum judicaturus: credimus tamen eum arcana & incomprehenſibili Spiritûs ſui virtute nos nutrire, & vivificare ſui Corporis & Sanguinis ſubſtantiâ per fidem apprehensâ. Dicimus autem hoc ſpiritualiter fieri, non ut efficaciæ & veritatis loco imaginationem aut cogitationem ſupponamus: ſed potius, quoniam hoc Myſterium noſtræ cum Chriſto coalitionis tam ſublime eſt, ut omnes noſtros ſenſus, totúmque adeo ordinem naturæ ſuperet. Denique quoniam cùm ſit divinum ac cœleſte, nonniſi fide percipi & apprehendi poteſt.*

Credimus tam in Cœna quàm in Baptiſmo, Deum nobis re ipſa, id eſt, verè & efficaciter donare quicquid ibi ſacramentaliter figurat, ac proinde cum ſignis conjungimus veram poſſeſſionem ac fruitionem ejus rei, quæ ibi nobis offertur. Itaque affirmamus eos, qui ad Sacram Menſam Domini puram fidem tanquam vas quoddam afferunt, verè recipere quod ibi ſigna teſtificantur, nempe Corpus & Sanguinem Jeſu-Chriſti, non minùs eſſe cibum ac potum animæ, quàm panis & vinum ſint corporis cibus. Et Articulo XXVIII. *Dicimus panem illum, & vinum illud quod nobis in Cœna datur, verè nobis fieri ſpirituale alimentum, quatenus videlicet velut oculis noſtris ſpectandum præbent Carnem Chriſti noſtrum cibum eſſe, & ejuſdem Sanguinem nobis eſſe potum. Itaque fanaticos illos omnes rejicimus, qui hæc ſigna & ſymbola repudiant, cùm Chriſtus Dominus noſter pronuntiarit: Hoc eſt Corpus meum: & Hoc poculum eſt Sanguis meus.*

Corpus Chriſti adorandum eſſe in Euchariſtia, ſi ſit in ea reipſa præſens, contra Lutheranos *Calvinus* contendit. Libro enim *De vera participatione Carnis & Sanguinis Chriſti, adverſus Heshuſium*, ait: *Negare non poteſt quin adorandus ſit Chriſtus in pane vel ſub pane. Nam certè ubicumque eſt, fraudari eum fas non erit ſuo honore & cultu. Quid ergo magis præpoſterum, quàm locari in pane, & illic non adorari?* Quamobrem mirum eſt, eum Catholicis per calumniam affingere in Inſtitutionibus, quòd Euchariſtiam adorantes, ſeu potius Chriſtum in ea, *Idololatriam committant, dona pro Datore colant; ex Sancto ejus Sacramento execrabile Idolum fecerint.*

39. Docet Calvinus impios non percipere Chriſti Corpus, ſed ſymbola duntaxat. (Lib. IV. Inſtitutionum Cap. XVII. §. 33. & 34. in Conſenſu cum Tigurinis, & in Admonitione ultima ad *Vveſtphalum* versùs finem.)

40. *Miſſam Sacrificium non eſſe pro vivorum & mortuorum expiatione à Chriſto inſtitutum, ſed hanc inſigni contumelia Chriſtum afficere, Crucem ejus ſepelire & opprimere, mortem ejus in oblivionem tradere, fructum qui ex ea nobis proveniebat tollere, Sacramentum quò mortis memoria relicta erat, enervare & diſſipare. Privatas Miſſas cum Chriſti inſtitutione ex diametro pugnare:* ideóque *impiam eſſe ſacræ Cœnæ profanationem. Abominationem* eſſe, *quæ in calice aureo propinata, omnes Reges terræ & populos, à ſummo uſque ad noviſſimum ſic inebriavit, ſic percuſſit ſopore ac vertigine, ut brutis ipſis ſtupidiores, proram & puppim ſuæ ſalutis in hac una exitiali voragine ſtatuerint.* (Lib. IV. Inſtitutionum Cap. XVIII.) Ab Eccleſia veteri ſe alienum hoc in dogmate minimè diffitetur: *Sed quia*, inquit, *Veteres quoque illos video aliò hanc memoriam detorſiſſe, quàm inſtitutioni Domini conveniebat (quòd neſcio quam repetitæ, aut certè renovatæ immolationis faciem eorum Cœna præ ſe ferebat) nihil tutius piis pectoribus fuerit, quàm in pura ſimplicique Dei ordinatione acquieſcere.*

41. Conſuetudinem quæ ſemel quotannis communicare jubet, *certiſſimum eſſe diaboli inventum. Ex eadem prodiiſſe officina* & alteram Conſtitutionem de Communione Laïcorum ſub unica ſpecie, quæ *dimidiam Cœnæ partem meliori Populi Dei numero vel furata eſt, vel eripuit*: nempe ſymbolum Sanguinis, quòd Laïcis interdictum, *paucis raſis & unctis in peculium ceſſit. Edictum æterni Dei eſſe ut omnes bibant: quod homo nova & contraria Lege antiquare & abrogare audet, edicens ne omnes bibant.* (Liv. IV. Inſtitutionum Cap. XVII. §. 46. 47. & 48. & in Reſponſione ad Articulos Facultatis Pariſienſis, ad Articulum. XVII.)

Calvini errores de Traditionibus & Scriptura.

42. Fidem noſtram ſolis Scripturis, non Traditionibus Apoſtolicis niti aſſerit. (In Antidoto Concilii Tridentini ad Seſſionem IV.) In Traditiones & Conſtitutiones Eccleſiaſticas, ceu In Tyrannidem quæ ſub Eccleſiæ titulo ſuperciliosè ingeritur, declamat Lib. IV. Inſtitutionum Cap. X. Calumniatur Romanæ Eccleſiæ Doctores aſſerere, *Nullam eſſe apud nos ceremoniolam, quæ non pro Apoſtolica cenſeatur.* Eccleſiam Romanam irritum facere præceptum Dei propter traditiones hominum. Apud eam *ſceleratiùs eſſe auricularem Confeſſionem vertente anno prætermiſiſſe, quàm nequiſſimam vitam in ſolidum annum produxiſſe: linguam die Veneris infeciſſe modico carnis guſtu, quàm totum corpus diebus omnibus ſcortando fœdaſſe: manum die Sanctulis neſcio quibus conſecrato admoviſſe honeſto operi, quàm peſſimis facinoribus membra omnia exercuiſſe: Sacrificum legitimo uno connubio copulari, quàm obligari mille adulteriis: votivam peregrinationem non perſolviſſe, quàm in promiſſis omnibus fidem fallere: in prodigioſos, nec minùs ſupervacuos ac inutiles Templorum luxus non aliquid profudiſſe, quàm defuiſſe ultimis pauperum neceſſitatibus: Idolum ſine*

Calvini calumniæ in Romanam Eccleſiam.

honore

honore prætcriiſſe, quàm hominum omne genus contumelioſè tractaſſe: non demurmuraſſe certis horis longa ſine ſenſu verba, quam legitimam orationem nunquam concepiſſe. . . . Prope in adulterio abſolvi, qui judicatur in cibo: illi ſcortum permitti, cui interdicitur uxor. Graviſſimi quidem criminis reos aſſerimus, qui Eccleſiæ Leges ac præcepta violant & contemnunt, dicente Christo: *Qui Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus*: &. *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit: qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me.* Sed Dei mandata inprimis ſervanda prædicamus, & longè graviora, cæteris paribus, cenſemus peccata contra Decalogum commiſſa, quàm contra Conſtitutiones Eccleſiæ. Cum Chriſto tandem Magiſtro noſtro reſpondemus: *Hæc oportuit facere, & illa non omittere.*

Matth. 18. Luca 10.

43. Eccleſiaſticum, Sapientiam Salomonis, Tobiam, Judith. & Machabæorum Hiſtoriam, è Canone Sacrarum Scripturarum expunxit. (In Antidoto Concilii Tridentini ad Seſſionem iv.)

44. Vulgatam Scripturæ Sacræ Verſionem authenticam eſſe negat. (Ibidem.)

45. Auctoritatem judicandi de vero ſenſu & interpretatione Sanctarum Scripturarum Eccleſiæ adimit. (Ibidem.)

Calviniana Diſciplina.

46. Baptiſmum in privatis ædibus, quâlibet urgente neceſſitate, *Calvinus* non permittit: ſic tamen collatum, irritum non cenſet, ut nec adminiſtratum in Romanæ Eccleſiæ communione. (Epiſtolâ ad *Lælium Socinum*, Tom. ix. Editionis Amſtelodami p. ii. pag. 57.)

47. Mulieri, quam deſeruit maritus, cum ſcorto in locum ignotum abiens, nubendi libertatem concedit (Epiſtola ad *Valerianum Polanum*, pag. 110.) Matrimonia fornicationis cauſâ ſolvit & quoad vinculum Calviniana Diſciplina, & ad alias nuptias convolandi utrique parti tum læſæ, cum reæ facit poteſtatem. Cap. xiii. Art. xxix.

48. Nullo teſtimonio Scripturæ uſuras damnatas eſſe docet *Calvinus* in Reſponſo de Uſuris, inter Epiſtolas, pag. 223.

49. Quòd Diſciplinam ſpectat à *Calvino* Genevæ conſtitutam, eam ipſe deſcribit in Epiſtola ad *Gaſparem Olevianum* his verbis: » Primùm eliguntur Miniſtri à noſtro Collegio: ac datur illis Scripturæ locus, in cujus interpretatione ſpecimen ſuæ dexteritatis edant. Deinde examen habetur de præcipuis doctrinæ Capitibus: Tandem coram nobis perinde ut apud Populum concionantur. Adſunt etiam duo ex Senatu. Si probatur eorum eruditio, eos Senatui cum teſtimonio offerimus: in cujus arbitrio eſt non admittere, ſi minùs idoneos judicet. Quòd ſi recipiuntur (ut ſemper hactenus contingit) tum nomina promulgamus coram populo, ut ſi quod vitium latuerit, liberum ſit ſingulis ante octo dies indicare. Qui tacitis omnium ſuffragiis probantur, eos commendamus Deo & Eccleſiæ. Infantes non baptizamus, niſi pro publica Concione: quia abſurdum videtur ut ſolemnis illa receptio paucos tantùm habeat teſtes. Patres, niſi quid impediat, jubentur adeſſe, ut ſtipulationi reſpondeant, unà cum Fidejuſſoribus. Nemo tamen ad fidejubendum admittitur, niſi qui ejuſdem nobiſcum eſt profeſſionis. Arcentur & excommunicati ab hoc honore. Nemini ante ad ſacram Chriſti Cœnam patet acceſſus, quàm Fidem ſuam profeſſus ſit. In eum finem quotannis habentur quatuor examina, ubi interrogantur pueri, ac de profectu cujuſque cognoſcitur. Nam etſi ſingulis diebus Dominicis in Catechiſmo jam incipiunt aliquod teſtimonium dare: donec tamen cognitum fuerit Miniſtri judicio mediocriter in ſumma Religionis profeciſſe, ad ſacram Menſam accedere non licet. Quod ad majores natu ſpectat, à nobis quotannis repetitur inſpectio cujuſque familiæ. Diſtribuimus inter nos Urbis regiones, ut ordine ſingulas decurias excutere liceat. Adeſt Miniſtro comes unus ex Senioribus. Illic novi incolæ examinantur. Qui ſemel recepti ſunt, omittuntur: niſi quòd inquiritur ſit-ne domus pacata & rectè compoſita, num lites cum vicinis, num qua ebrietas, num pigri ſint & ignavi ad Conciones frequentandas. In Cenſuris obſervatur hæc ratio. Deliguntur quotannis duodecim Seniores; nempe ex minore Senatu duo, reliqui ex ducentis, ſive ſint indigenæ, ſive adſcriptitii cives. Qui probè & fideliter munere ſuo perfuncti ſunt, loco non moventur: niſi fortè eos occupet alia cura Reipublicæ. Antequam ab electione ſua ſedeant, eorum nomina publicè eduntur, ut ſi quis eos indignos cognoverit, maturè denunciet. Ad Judicium Eccleſiaſticum nemo citatur, niſi ex communi omnium ſententia. Itaque rogantur ſinguli, numquid velint in medium afferre. Nemo autem citatur, niſi vel privatis admonitionibus non obtemperavit; vel qui Eccleſiam offendit malo exemplo. Ita blaſphemi, ebrioſi, ſcortatores, percuſſores, rixoſi, ſaltatores, qui choreas ducunt, & ſimiles vocantur. Qui leviùs deliquit, humanis verbis caſtigatus dimittitur. Gravioribus peccatis animadverſio ſeverior. Eos enim Miniſter excommunicat, ſaltem ad breve tempus. Excluduntur autem à Cœna, donec veniam petentes idem Miniſter Eccleſiæ reconciliet. Si quis præfractè auctoritatem Eccleſiæ ſpernat, niſi ante elapſum annum à contumacia deſtiterit, à Senatu in exilium annuum ejicitur. Si quis etiam protervius ſe gerat, Senatus cauſam ſuſcipit & animadvertit. . . Ac ne plebs queratur de immodico rigore, non tantùm iiſdem pœnis ſubjacent Miniſtri; ſed ſi quid Excommunicatione dignum admiſerint, ſimul etiam abdicantur. «

De Miniſtrorum electione ita cenſent Reformatæ falſi nominis Eccleſiæ, ut habet eorum Gallica Confeſſio: *Credimus nulli fas eſſe ſuaptè auctoritate invadere Eccleſiæ gubernacula, ſed legitimâ electione, quoad ejus fieri poteſt, & quandiu Dominus ejus rei poteſtatem facit, præeunte, adſciſci unumquemque oportere. Addimus autem nominatim illam exceptionem, quoniam interdum, ut noſtris etiam temporibus, interrupto Eccleſiæ ſtatu, neceſſe fuit nonnullos extra ordinem divinitus excitari, qui Eccleſiæ collapſæ ruinas inſtaurarent.* Cùm vocationem atque miſſionem legitimam Eccleſiæ Paſtoribus neceſſariam negare non poſſint, nec miſſionem primorum Reformatorum probare valeant, quos adeo non Paſtores, ſed lupos fuiſſe patet, exceptionem apponunt, eóſque extra ordinem vocatos & divinitus excitatos aiunt. Extraordinariæ hujus miſſionis neceſſitatem in hypotheſi impoſſibili fundant, ſcilicet in ſtatus Eccleſiæ interruptione ac ruina; quaſi Chriſti promiſſio fruſtrari poſſit, qui portas inferi adversùs Eccleſiam ſuam nuſquam prævalituras aſſeruit: aut quaſi Spiritus ille veritatis deſierit aliquando ipſam docere omnem veritatem, aut Chriſto ipſi adſiſtenti omnibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi illam conſervandi ac tuendi poteſtas defuerit aut voluntas. Deinde *Calvinum* ac Symmiſtas divinitùs excitatos & extra ordinem, vocatos ad Eccleſiam reformandam probent. Miraculis extraordinaria vocatio approbata ſemper fuit, ut in *Moyſe*, *Aarone*, Prophetis, Apoſtoliſque patet. Quæ jam verò miracula illi novi Evangelii Prædicatores ediderunt? Quibus ſignis eorum Sermonem ac Reformationem Chriſtus confirmavit? Qua ratione fidem fecerunt ſibi cœlitus datam

Calvinus, Lutherus, aliique prætenſæ Reformationis Auctores miſſione legitimâ ſunt deſtituti.

auctoritatem, novam & planè contrariam illi, quæ in Eccleſia receptæ erat, Confeſſionem Fidei condendi ac promulgandi, Miſſæ Sacrificium abolendi, Sacramenta minuendi, Hierarchiam evertendi, Altaria deſtruendi, ſacratiſſimas Eccleſiæ Leges abrogandi? Divinitùs afflatos & excitatos aiunt. Sed ſi affirmantibus credendum eſt, *Mahometen*, *Nicolaum Storkium*, & *Muntzerum*, aliôſque Anabaptiſtarum Duces, & *Socinum* ſimileſque impoſtores, qui ſe divinitùs afflatos pariter jactitarunt, & novam Religionem condiderunt, extra ordinem miſſos eadem ratione eodémque jure eorum Sectatores aſſerent.

Calviniana Diſciplina in Baptiſmo & Cœnæ celebratione.

50. Nulla habent ut plurimùm Baptiſteria Calviniſtæ, vel ſi qua à Catholicis habent, iis non utuntur. In Hollandia, Miniſter Formulam Baptiſmi ex ſuggeſtu prælegit, aliúſque Miniſter, vel ſi non adeſt, ipſe deſcendens, infra ſuggeſtum baptizat, quamvis in Gallia ſuggeſtus paulo humilior ſit, ut ad illum infantes baptizandi attollantur. Formulam Baptiſmi linguâ vulgari & altâ voce pronunciant. Anglo-Calviniani etiam Crucis ſignum, aliáſque nonnullas ceremonias à Catholicis acceptas in baptizandi ritu adhibent.

51. Quod Cœnæ celebrationem ſpectat, Genevenſes panem azymum & figurâ rotundum; Germani, Galli, Belgæ, Angli, fermentatum uſualémque panem porrigunt, ac in longas partes diſſectum, quas poſtea communicantibus frangunt. Baſileæ, & in aliis Helvetiæ locis fractio locum non habet. Apud Genevenſes, Miniſtri dùm panem diſtribuunt, nihil prorſus loquuntur: in aliis pleriſque locis hæc verba proferunt: *Accipite, manducate, hoc eſt Corpus meum*: In aliis: *Panis quem frangimus, Communio eſt Corporis Chriſti.* Anglo-Calviniani Liturgiam ſingularem habent. In Germania & Gallia, communicantes menſam circumire ſolent: in Gallia, Diaconi, ex artificum gregariorum numero plerumque electi, Calicem propinant. In Anglia verò & Belgio, menſam non circuire, ſed illi aſſidere ſolent: cum hoc tamen diſcrimine, quòd in Belgii pleríſque locis duodenarius communicantium numerus obſervetur, ut Ritus (inquiunt) ad primam Chriſti inſtitutionem propiùs accedat: Angli verò Puritani ad viginti uſque & plures longæ admodum menſæ turmatim accumbant, & ex tribus vel quatuor in ea poſitis ſcutellis, panis fruſtulis repletis, totidémque ſcyphis Sacramentum ſuis ipſi manibus capiant: Apud Anglo-Calvinianos verò neque circumambulare, neque etiam accumbere ſolent; ſed contra Miniſter circumit atque obambulat, deferens unicuique ad ſedem ſuam utramque ſpeciem Sacramenti. Hi vinum in Calicibus: Puritani verò in vulgaribus poculis propinant.

52. Quod Ritus reliquos attinet, Anglo-Calviniani Matutinas & Veſperas quotidie canunt: Itémque organorum pulſu, & vocali Muſica, ſuperpelliceis induti; cæteri unum duntaxat & alterum Pſalmum canunt ante & poſt Concionem, abſque organis. Veſtes ſacras vel religioſas in divino cultu nullas adhibent. Sanctorum Feſta nulla celebrant, exceptis Anglo-Calvinianis. Stata jejunia apud alios nulla. Genevenſes œconomiæ causâ diem Jovis piſculentum fecere, quia propter vicinum Lacum *Lemannum* piſcibus abundant: diem autem Veneris carnium eſui deſtinarunt, propter libertatem (inquiunt) conſcientiæ. Apud Anglos abſtinentia à carnibus diebus Veneris & Quadrageſimali tempeſtate, œconomiæ potiùs causâ, quàm Religionis obſervatur.

Calviniani Lutheranos Auguſtanæ Confeſſionis ad Cœnam & Communionem recipiunt.

53. Lutheranos Auguſtanæ Confeſſionis, quamvis *Corpus Chriſti in pane*, ſeu *cum pane eſſe* credant, ad Cœnam & Communionem recipiunt Calviniani, ex Decreto Synodi Carentonicæ, anno MDCXXXI. celebratæ, quo etiam declaratur, illos in *Articulis fundamentalibus veræ Religionis* cum Reformatis convenire, *nullámque in eorum cultu idololatriam eſſe, vel ſuperſtitionem.* Celebris ille Calvinianæ Sectæ Miniſter *Dalleus* in *Apologia Eccleſiarum Reformatarum*, pag. 43. aſſerit: *Huic opinioni nihil ineſſe veneni, neque ad aliquid inducere quod ſit contrarium pietati, charitati, vel honori Dei, aut hominum bono, eámque poſſe ac debere tolerari.* Ex hoc laqueo extricare ſe Miniſtri non poſſunt, cùm à noſtris urgentur.

Ineluctabile contra Calviniſtas argumentum.

Si enim huic opinioni nihil ineſt veneni, ſi nihil involvit contrarium pietati, charitati, honori Dei vel proximorum ſaluti, cur propterea à Romanæ Eccleſiæ communione defecerunt, aut in ſchiſmate pertinaciter permanent? Si reſpondeant, Lutheranos Tranſſubſtantiationem non admittere, quam ut dogma fidei propugnamus; *Bezam* audiant Lib. De Cœna Domini contra *Vveſtphalum* ſcribentem: *Retineri reipſa non poſſe τὸ ῥητὸν in his Chriſti verbis*, Hoc eſt Corpus meum, *quin Tranſſubſtantiatio ſtatuatur*: & rurſus inferentem: *Vel Tranſſubſtantiatio ponenda eſt, vel tropus.* Cùm itaque nullum ſit in doctrina realis præſentiæ venenum, *Dalleo* teſte, nec ullum venenum eſt in doctrina Tranſſubſtantiationis. At (inquient) Lutherani Sacramentum non adorant. Sed neque nos Sacramentum ipſum ſeu ſymbola adoramus, ſed Chriſtum ſymbolis obvelatum, & realiter ac ſubſtantialiter ſub ipſis præſentem; & omninò neceſſe eſt illum in Euchariſtia adorare, ſi ſit in ea reipſa præſens, ut *Calvinus* contra *Heshuſium* Dialogo II. colligit: & *Beza* Lib. *De Cœna Domini* contra *Vveſtphalum*, pag. 245. ita ſcribens: *Illud verò præ cæteris demiror, qui adorationem iſtam liberam relinquas, qui tamen Chriſtum re ipſa corporaliter ut in Cœlis, cum pane adeſſe, dari, & ſumi fatearis. Id enim ſi ita eſſe crederem, adorationem illius profectò non modò tolerabilem & religioſam, ſed etiam neceſſariam arbitrarer.* Et *Dalleus* in Apologia non ſemel aſſerit, ſuppoſitâ præſentiâ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, illa poſſe ac debere in ea adorari. Cùm itaque fides realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia nihil habeat veneni, nihil contrarium pietati, charitati, honori Dei, vel hominum ſaluti: nihil etiam veneni habet adoratio, quæ ad eam neceſſarò ſequitur. Viderint porro qua ratione illud ſuæ Synodi Carentonicæ Decretum cum *Calvini* Patriarchæ ſui oraculo concilient Epiſtolâ CCXCII. Genevæ datâ, die XXII. Aprilis MDLX. *Porro*, inquit, *quòd me conſulis, an tibi ſacram Chriſti Cœnam ex eorum manibus ſumere liceat, quibus Hæretici ſumus, quia negamus Chriſti carnem dentibus atteri: quanquam mali exempli rem eſſe video, ſi quis à Cœna abſtineat, perverſa tamen, atque adeo perfidæ ſimulationis eſſet, accepto concordiæ ſymbolo, falſum illud & abſurdum commentum, quod exitialibus præſtigiis fidei principia evertit, vel tacitè approbare, niſi clara & ingenua præcedat ſanæ doctrinæ Confeſſio. Nihil igitur melius fore arbitror, quàm ſi liberè palámque teſteris, te eorum culpâ à Cœnæ participatione prohiberi, quia puram & genuinam Chriſti doctrinam non admittunt.*

§. III.

De Calviniſtarum Diſſidiis.

I. Sectæ inter Calviniſtas præcipuæ ſunt quatuor. Prima eorum omnium eſt, qui *Calvinum* ad amuſſim ſequuntur, quales ſunt *Reformati* in Gallia, & in Palatinatu, Belgæ plerique & Helvetii, *Puritani* in Anglia, & Scotia. Altera eſt *Anglo-*

Calvinianorum

Calvinianorum. Tertia, *Piſcatorianorum.* Quarta, *Arminianorum.*

Anglo-Calvinianorum & Puritanorum diſcrimen.

II. *Anglo-Calviniani* à *Puritanis*, cæteriſque *Reformatis* differunt, cùm in Diſciplina, tum in Dogmatibus. Epiſcopalem enim Ordinem admittunt, nonſmodò à cæteris Officiis diſtinctum, ſed etiam jure divino ſuperiorem. Chriſti trophæum, Crucem ſcilicet, non ſolùm honorant, ſed ejus ſignum Sacramentis, & in primis Baptiſmo adhibent: Puritani verò, & reliqua Calviniſtarum natio ſignum Crucis execrantur, & Cruces ubique demoliuntur & frangunt. *Anglo-Calviniani*, quamdam Conſecrationis Epiſcopalis, Confirmationis Baptizatorum, Ordinationis Preſbyterorum, ſpeciem habent: quas reliquum omne Calvinianum nomen velut Papiſticas ſuperſtitiones (ut ipſi loquuntur) ſummo conſenſu rejicit. Anglo-Calviniani Epiſcopi ſuos habent Cancellarios, Archidiaconos, Decanos Rurales, Cathedrales Eccleſias, in quibus ſunt Canonici ſeu Præbendarii, qui Matutinas ac Veſpertinas preces celebrant, ignota cæteris Calviniſtis nomina. Liturgiam ſuo ritu celebrant diebus ſacris, & in eadem Litaniam diebus Mercurii & Veneris recitant, in qua tamen preces ad Deum dirigunt, non ad Sanctos, & in functionibus ſuis obeundis ſuperpelliceo utuntur. Ad Preſbyterorum Ordinem Diaconatus apud illos gradus eſt. Summum Eccleſiæ Anglicanæ Gubernatorem & Caput Regem agnoſcunt, cenſentque, ſecundùm *Elizabethæ* Reginæ Leges, nullum Prælatum extraneum, præcipuè Romanum Pontificem, ullam Juriſdictionem, Autoritatem, vel Præeminentiam ſpiritualem, ſive Eccleſiaſticam, intra Regnum Angliæ habere vel exercere poſſe, ſed omnem Juriſdictionem hujuſmodi Regiæ Coronæ unitam. Regem poſſe novas Leges condere circa Ceremonias & Ritus, cum conſilio Metropolitani, vel Commiſſariorum in cauſis Eccleſiaſticis. De hujuſmodi cauſis ſupremo judicio judicare, cùm per appellationem ad ejus Tribunal devolutæ ſunt: De ipſis Fidei dogmatibus unà cum illorum Conſultiſſimis deliberare, & de iiſdem Edicta promulgare: quamvis nullam ipſi tribuant autoritatem illa pro Concione publicè docendi, nec Sacramenta adminiſtrandi, nec cenſuras ferendi. Lege Tractatum *De Politia Eccleſiæ Anglicanæ* Londini editum anno MDCLXXXIII.

Preſbyteriani & Independentes.

III. Ad *Puritanos* proximè accedunt *Independentes*, & *Preſbyteriani*, quibus admodum favit *Oliverus Cromvellius* Regni Protector nuncupatus. In Confeſſione Fidei à *Puritanis* & *Reformatis* noſtris utrique non diſſentiunt, in Eccleſiaſtico tamen Regimine; (ut hoc verbo utar) à ſe invicem diſſident. Quamquam enim utrorumque Cœtus regant Preſbyteri, majorem tamen ſeveritatem præ ſe ferunt *Independentes* in externa diſciplina & cenſura morum; nec ad Cœnæ uſum admittunt, niſi qui in rebus Religionis & Divinis Scripturis probè ſe eſſe verſatos examine publico demonſtrarunt. Admittunt omnium, quos impetus incitat, doctrinam in conventibus publicis, in quibus ſæpè plures ſucceſſivè Sermonem habere permittuntur. In privatis domibus Cœtus ſuos lubentiùs agunt, quàm in Templis; quamvis & his utantur: quodque præcipuum eſt inter hos & *Preſbyterianos* diſcrimen, unamquamque particularem Eccleſiam ſui juris faciunt, nec alii ulli ſubjectam aut ſubordinatam eſſe ſtatuunt; nemini Fidei rationem reddunt, niſi illi, cujus membra ſunt, Eccleſiæ: Cùm ex adverſo Preſbyteriani particulares Eccleſias Claſſibus, Claſſes Synodis Provincialibus, has Synodo Nationali ſubjiciant, & Decreta Synodorum jure divino vim habere cogendi ſtatuant. *Independentium* libertas aliis Sectis impunè graſſandi in Anglia occaſionem dedit, *Anabaptiſtis*, qui in nulla pene alia re ab ipſis differunt in eo Regno, quàm in Pædobaptiſmi repudiatione: *Antinomis*, qui Legem & totum Vetus Teſtamentum rejiciunt, quippe quæ jam impleta ſint: *Antiſcripturianis*, quibus tota Scriptura contemptui eſt, dum ſe eumdem, quem Apoſtoli & Prophetæ, habere Spiritum gloriantur: *Quakeris*, qui ſe in hac vita plenè perfectos & à peccato mundos exiſtimant, & in ecſtaſes frequenter incidere ſimulant, quo tempore toto corpore contremiſcunt; quia (ut perhibent) magnitudinem illam lucis & ſplendoris divini, quâ obruantur, perferre nequeant: *Ranteris*, qui Libertinorum inſtar nihil turpe putant, ad quod naturæ quantumvis corruptæ ſentiant incitamentum: *Levelleris*, Politici ordinis hoſtibus, qui naturalem omnium hominum æqualitatem urgent, quâ nec opibus, nec honore alter alteri antecellat, frequentes ſeditionum adversùs Magiſtratus incentores.

Controverſia inter Anglo-Calvinianos, & prætenſos Galliæ Reformatos.

IV. Acris olim fuit inter Anglo-Calvinianos, & Galliæ Reformatos in ſcriptis agitata controverſia, Anglis contendentibus, non obſtante Reformationis neceſſitate, continuam debere in Eccleſia Epiſcoporum ac Paſtorum Ordinationem atque ſucceſſionem ſine ulla interruptione ſervari, cùm ex conſcientia uniuſcujuſque ſatis conſtet, neminem ad hujuſmodi reformationis opus, inſtar Apoſtolorum, extraordinariè & immediatè fuiſſe vocatum. Hac arte ſuam Eccleſiam *Reformatarum Matrem* conſtituere volebant, Gallóſque & Germanos invitare ut primas Miniſtrorum ſuorum Ordinationes ab ipſorum Epiſcopis peterent, eóſque propterea transfretare juberent. Verùm Anglorum conſilium Gallis Germaniſque non placuit, imò adeo ipſos commovit importuna illa poſtulatio, ut *Antonius Sadeel* Gallus illam edito Libello retunderet, cui titulus eſt: *De legitima vocatione Paſtorum Eccleſiæ Reformatæ.*

Piſcatoriani.

V. Qui *Piſcatorianis* nomen dedit *Joannes Piſcator*, Argentinenſis, in Gymnaſio Herbornenſi Calvinianæ Theologiæ Profeſſor, homo arrogans, omniúmque Symmiſtarum contemptor, circa annum ſexcenteſimum ſupra milleſimum ad celebritatem nominis aſſequendam animum intendit. Quamobrem Scholarum Reformationem meditatus eſt, éxque iis omnes bonos Autores Gentiles, *Ciceronem*, *Terentium*, *Saluſtium*, *Horatium*, *Virgilium*, alióſque id genus relegavit; & ex verſibus quos ſtudioſa juventus ibi quandoque ſcribebat, ſemper liturâ obduxit vocabula illa profana quidem, ſed maximè Poëtica, *Ceres*, *Bacchus*, *Mars*, *Diana*, *Phœbus*, *&c.* Tandem etiam aſtrorum, dierum, & planetarum nomina reformare, & pro illis Chriſtiana ſubſtituere conatus eſt; ſed hîc illi aqua hæſit. Præcipua dogmata in quibus à reliqua Calviniſtarum gente diſſentit, hæc ſunt: primò, dividit juſtitiam Chriſti in eam quam ex Legis obedientia, vitæque ſanctitate habuit; & in eam quam paſſione & morte acquiſivit: quæ ideo in Scholis Calvinianis, ubi refellitur, *Juſtitia activa & paſſiva* nominari ſolet. Juſtitiam activam tribuit uni Chriſto, nihilque aliis prodeſſe contendit, quòd Chriſtus illam pro ſe debuerit, ut filius Adam & Abraham, Legi ſervandæ obſtrictus. Paſſivam ſolis tribuit Fidelibus, pro quibus Chriſtus mortuus eſt, illóſque iſtius juſtitiæ per fidem apprehenſione, ſine omni infuſa & inhærente juſtitia, ipſorum propriâ, formaliter juſtificari aſſerit. Secundò, docet Chriſtum ſibi etiam ipſi aliquid paſſione ſua & morte promeritum fuiſſe, atque in eo Catholicam ſequitur ſententiam contra *Calvinum*; quem publicè ex cathedra in hoc articulo ſuperciliosè refutavit, ejus verba Lib. II. Inſtitutionum Cap.

In Expoſitione Catech.

Ibidem, & in Aphoriſmis de Cœna, Aphor. 6.

 XVII.

XVII. §. 6. *Quærere verò an ſibi ipſi meruerit, non minùs ſtulta eſt curioſitas, quàm temeraria definitio, &c.* priùs ſubſannando legens. Tertiò, fractionem panis in Cœna Dominica ceremoniam eſſentialem eſſe affirmat, atque ita neceſſariam, ut quiſquis illam omittit, Cœnam non mutilet modò, ſed etiam tollat. Hæc quæſtio in tribus Calviniſtarum Academiis ferventiſſimè diſceptata eſt, Marpurgenſi, Baſileenſi, & Heidelbergenſi. Marpurgenſes *Piſcatoris* ſententiam velut dogma Fidei ſuſcepere. Baſileenſes fractionem ritum eſſe ἀδιάφορον propugnant, & *Piſcatoris* ac Marpurgenſium aſſertionem ipſo etiam opere ac uſu refelluht, panem in Cœna non frangentes. Heidelbergenſes ſeſe quaſi arbitros interponunt; & contra *Piſcatorem* ac Marpurgenſes negant fractionem eſſe ritum eſſentialem Cœnæ; contra Baſileenſes verò ἀδιάφορον eſſe inficiantur: ſed tamen omnino neceſſariam eſſe contendunt, & ad Cœnæ integritatem pertinere. Sic explicantem *Pareum* ſe audiviſſe teſtatur *Petrus Cudſemius* in Libro qui inſcribitur: *Vera Effigies Sectæ Calviniſticæ*. Quartò, docuit *Piſcator*, Legem Moſaïcam quoad judicialia præcepta, & pœnarum genera, non eſſe abolitam, ſed ſanctè ſervandam. Atque in Herbornenſi Academia, & ipſius Naſſovienſis Comitis Aula quæſtio agitata eſt, utrum fures capitali pœnâ plecti debeant. *Piſcator* diſputando obtinuit, ut nullus fur in Comitatu Naſſovienſi crimen capite lueret. Quintò, in omnibus fermè Theologiæ capitibus, de Prædeſtinatione, de Pœnitentia, de ſatisfactione Chriſti, &c. ſingulares habet ſenſus, terminos, & diſtinctiones cæteris Calviniſtis inſuetas, ideóque Catechiſmum Heidelbergenſem paſſim caſtigavit, inque ejus locum novas conſcripſit Expoſitiones Catecheticas: propriam etiam Bibliorum Verſionem adornavit, in quam *Amandus Polanus* Cenſuram ſcripſit, oſtenditque vel in ſolius *Pentateuchi* verſione centies ad minus *Piſcatorem* lapſum eſſe. *Piſcatoris* opiniones exoticas, & *Calvini* ſpiritui ac doctrinæ contrarias, noſtrates Reformati poſt longum examen, hæreticas declararunt, & communi Decreto Autorem Hæreticum publicâ Sententiâ & Anathemate condemnandum dixerunt. Quo nuntio accepto, Naſſovienſis Comes *Joannes* ad Academiam Heidelbergenſem *Crocium* & *Martinium*, è ſuis Theologis duos anno MDCIV. miſit, ut *Piſcatoris* cauſam examinari curarent. Heidelbergenſes *Piſcatorem* pro excommunicato quidem ſe non habere in gratiam Principis reſponderunt, ſed opiniones ipſius & hæreſes improbare ſe ac rejicere ſignificarunt.

In Aphoriſmis de lege Dei, Aphor. 67.

VI. *Arminiani* Magiſtrum agnoſcunt *Jacobum Arminium*, quondam Anſtelodamenſem Miniſtrum, poſtea Lugduni Batavorum Theologiæ Profeſſorem, qui contempta *Calvini*, *Bezæ*, *Petri Martyris*, *Zanchii*, & aliorum Sectæ Doctorum auctoritate, Belgicarum Calviniani nominis, (ut vocant) Reformatarum Eccleſiarum Confeſſioni & Catecheſi minimè ſtandum eſſe, aut ex ipſis controverſias præjudicari non debere contendebat, ſed ex mero Dei verbo. De multis fundamentalibus Dogmatis in materia de gratia Dei & libero arbitrio, de juſtificatione, de perfectione hominis in hac vita, de prædeſtinatione & reprobatione, de perſeverantia, de peccato originis, controverſias excitavit, communiáque Calvinianæ Sectæ placita diſputationibus ac ſcriptis convulſit. Adverſarium habuit *Franciſcum Gomarum* ejuſdem Academiæ Profeſſorem, omnium *Calvini* ſententiarum adoratorem, ac vindicem acerrimum. Quiſque ſuos magno numero ſectatores habuit. Leydenſis primùm Academia varia in ſtudia partéſque ſciſſa, tota deinde Hollandia commota eſt.

Arminiani & Gomariſtæ.

Collatio primùm inter illos habita ex Ordinum mandato, nonnullæ Synodi in Fœderatis Provinciis harum diſſenſionum occaſione celebratæ, Nationalis decreta Synodus; *Arminius* a *Gomaro* & ejus ſectatoribus ubique Pelagianiſmi accuſatus. De modo convocationis Synodi Nationalis, ſervandiſque in ea conditionibus, factionem inter utramque acerrimè certatum, & poſt *Arminii* mortem, quæ Octobri menſe anno MDCIX contigit, *Arminiani* Libellum ſupplicem Ordinibus Hollandiæ & Friſiæ Occidentalis eodem anno obtulere, quo poſtulabant, Confeſſionem & Catechiſmum in libera Synodo ante omnia ad examen revocari, ac proteſtabantur eam Confeſſionem & Catechiſmum quinque Articulorum reſpectu, pro quibus *Gomariſtæ* velut pro aris & focis certabant, cum verbo Dei pugnare; rogabántque ut interim altera pars alteram ex charitate pacificè toleraret, útque nemo vel in Eccleſiarum, vel in Scholarum muneribus ſeu obtinendis ſeu adminiſtrandis, propter Articulos hujuſmodi negotium alteri faceſſeret. Ab hac Proteſtatione, in qua ſæpe ſolemni formulâ in ſupplicibus libellis uſurpatâ *Remonſtrantium* nomine ſe indigitant *Arminiani*, deinceps etiam *Remonſtrantes* appellati ſunt: *Gomariſtæ* verò ipſorum adverſarii *Contraremonſtrantes*. qui & *Rigidi Calviniani*: cùm *Arminiani*, ob emollitam Calvinianorum dogmatum in materia prædeſtinationis & gratiæ duritiem, *Calviniani molles* meritò nuncupentur. Supplex *Remonſtrantium* Libellus editus eſt in Actis Collationis Hagienſis iis de controverſiis habitæ anno MDCXI. Hi porro ſunt *Remonſtrantium* Articuli, quos ab *Arminio* accepere.

1. *Deum æterno, immutabili Decreto, in Jeſu Chriſto Filio ſuo ante jactum mundi fundamentum ſtatuiſſe, ex lapſo peccatis obnoxio humano genere, illos in Chriſto, propter Chriſtum, & per Chriſtum, ſervare, qui Spiritûs Sancti gratiâ in eundem ejus Filium credunt, & in ea Fide, Fideique obedientia, per eamdem gratiam in finem perſeverant. Contra verò, eos qui non convertuntur, & Infideles, in peccato & ira ſubjectos relinquere, & condemnare tanquam à Chriſto alienos: ſecundum illud Evangelii Joannis* III. *v. 36. Qui credit in Filium, habet vitam æternam: qui verò Filio non aſſentitur, non videbit vitam æternam, ſed ira Dei manet ſuper eum.* At qualitates ſalvandorum, Fidem & perſeverantiam, ex prædeſtinatione tanquam ex fonte deſcendere negabant; imò contendebant eas prædeſtinatione ſeu electione priores eſſe, nec obſcurè ab hominis voluntate ſuſpendebant, ut ex Collatione Hagienſi compertum eſt.

Arminianorum ſive Remonſtrantium Articuli de prædeſtinatione, de Chriſti morte, de gratia & libero arbitrio, de perſeverantia.

2. *Jeſum Chriſtum mundi Servatorem pro omnibus & ſingulis mortuum eſſe, atque id ita quidem ut omnibus per mortem Chriſti reconciliationem & peccatorum remiſſionem impetraverit: ea tamen conditione, ut nemo illa remiſſione peccatorum reipſa fruatur præter hominem fidelem. & hoc quoque ſecundum Evangelium Joannis 3. v. 16. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum dederit, ut quiſquis credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. & 1. Joann. 2. Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris; nec pro noſtris ſolùm, ſed pro totius mundi peccatis.*

3. *Hominem verò ſalutarem fidem à ſe ipſo non habere, nec vi liberi ſui arbitrii, quandoquidem in ſtatu defectionis & peccati nihil boni, quod quidem verè bonum eſt, quale quid eſt fides ſalutaris, ex ſe poſſit cogitare vel facere: ſed neceſſarium eſſe eum à Deo in Chriſto per Spiritum ejus Sanctum regigni & renovari mente, affectibus, ſeu voluntate & omnibus facultatibus, ut aliquid boni poſſit intelligere, cogitare, velle, & perficere: ſecundum illud Chriſti Joann. 15. Sine me nihil poteſtis facere.*

4. *Hanc Dei gratiam eſſe initium, progreſſum ac perfectionem omnis boni, atque ideo quidem uſque, ut*

homo quidem regenitus, abſque hac precedanea ſeu adventitia, excitante, conſequente, & cooperante gratiâ, neque boni quid cogitare, velle, aut facere poſſit, neque etiam ulli malæ tentationi reſiſtere. Adeo quidem ut omnia bona opera, quæ excogitare poſſumus, Dei gratiæ in Chriſto tribuenda ſint. Quoad verò modum operationis illius gratiæ, illa non eſt irreſiſtibilis. De multis enim dicitur, eos Spiritui Sancto reſtitiſſe; Actor. 7. & alibi multis locis.

5. Qui Jeſu Chriſto per veram fidem ſunt inſiti, ac proinde Spiritûs ejus vivificantis participes, eos, abundè habere facultatum, quibus contra Satanam, peccatum, mundum, & propriam ſuam carnem pugnens, & victoriam obtineant, verumtamen per gratiæ Spiritûs Sancti ſubſidium: Jeſum Chriſtum verò illis Spiritu ſuo in omnibus tentationibus adeſſe, manum porrigere: & modò ſint ad certamen prompti, & ejus auxilium petant, neque officio ſuo deſint, eos confirmare: Atque id adeo quidem, ut nullâ Satanæ fraude aut vi duci vel è manibus Chriſti eripi poſſint, ſecundùm illud Joannis 10. Nemo illos è manu mea eripiet. *Sed an illi ipſi ſuâ negligentiâ initium ſui eſſe in Chriſto deſerere non poſſint, & præſentem mundum iterum amplecti, à ſancta Doctrina ipſis ſemel tradita deficere, conſcientiæ naufragium facere, à gratia excidere, penitiùs ex Sacra Scriptura eſſet expendendum, antequam illud cum plena animi tranquillitate & πληροφορία docere poſſent.*

Hoſce Articulos poſtmodum variis Theſibus explicarunt. Ad primum Articulum de Prædeſtinatione & Reprobatione Theſes ſequentes pertinent.

1. Prædeſtinatio (quæ electionem & reprobationem amplectitur,) non eſt unica, ſed duplex.

Theſes Arminianorum de Prædeſtinatione

2. Prima eſt Decretum divinum, generale ſeu univerſale: quo conſtituit credentes ſervare, incredulos damnare.

3. Hoc eſt totum & integrum Prædeſtinationis Decretum.

4. Decretum de ſalvandis Fidelibus, ſolum eſt fundamentum Chriſtianiſmi, ſalutis & certitudinis ſalutis.

5. Secunda Prædeſtinatio eſt Decretum divinum ſpeciale ſeu ſingulare, quo conſtituit juxta precedens illud Decretum, hos ſalvare, illos perdere; id eſt, hos conſideratos ut Infideles, ſive qui credere nolint, æternæ morti atque exitio addicere.

6. Prædeſtinatio hominum ad ſalutem ſpecialis, duplex eſt, peremptoria, quæ æternæ ſalutis communicationem actualem & realem ſibi conjunctam habet; & non peremptoria.

7. Peremptoria eſt Decretum Dei, de ſalvandis iis ſigillatim, quos per Spiritûs ſui gratiam in Chriſtum credituros, atque in hac Fide ad finem uſque perſeveraturos prævidebat. Quæ Prædeſtinatio ſolummodo ad ſalutem & gloriam eſt, non autem ad gratiam.

8. Quæ ſalus in credentibus Fidei præmium eſt, non autem finis.

9. Gratia verò donationis Chriſti, vocationis, fidei, juſtificationis, ſanctificationis, adoptionis, perſeverantiæ, non eſt medium Prædeſtinationi ſpeciali ad ſalutem ſubordinatum: ſed ea Prædeſtinationem ipſam natura ordine antecedit.

10. Fides enim, obedientia illius, & perſeverantia, ut ab homine præſtita, & à Deo prævisâ, eſt conditio in objecto eligendo prærequiſita, ac cauſa ſine qua non, cui Decretum electionis innititur.

11. Quæ Fidei gratia non ſolis electis ad gloriam & ſervandis confertur: ſed reprobis etiam ac condemnandis.

12. Ac Fides electorum ſemel collata, omnino amitti ac reſtitui poteſt, ideóque reipſa interdum amittitur, & amiſſa reſtituitur.

13. Ideóque peremptoriè electus in hac vita fieri poteſt reprobus, & rurſum ex reprobo electus. Unde ſequitur, electionem peremptoriam aliam eſſe mutabilem, quæ eſt electorum viventium; aliam immutabilem, quæ eſt mortuorum tantùm.

14. Electionis hujus cauſa impulſiva eſt & ſolum ac liberrimum Dei beneplacitum, & Chriſti meritum.

15. Fidelium in hac vita de electione ſui ſalvifica certitudo non eſt abſoluta, ſed tantùm conditionata, ut quæ ab incertæ perſeverantiæ conditione dependet.

16. Abſoluta electionis certitudo ad pietatem non conducit.

17. Infantibus nullis convenit electio, quòd Fide prævisâ careant.

18. Non peremptoria Prædeſtinatio eſt, quæ æternæ ſalutis communicationem actualem & realem ſibi conjunctam non habet. Eáque vel communis eſt non credentibus & credentibus; vel credentibus propria. Communis eſt, quæ communiter ſe extendit ad omnes, qui divinæ vocationis gratiosè participes fiunt, ſive vocationi pareant, ſive incredulitate eam reſpuant. Propria eſt, quæ ſolis verè credentibus non perſeverantibus convenit.

19. Reprobatio alia eſt peremptoria, quæ actualem & realem damnationem ſibi conjunctam habet; alia non peremptoria.

20. Reprobatio peremptoria eſt Decretum de iis ſigillatim damnandis, quos in infidelitate morituros prævidebat.

21. Reprobi quidem ad tempus viva fide ſunt præditi, viváque ſiunt Chriſti membra, juſtificantur, & regenerantur, ſed tandem omnino ac perpetuò à fide deficiuns ac pereunt.

Ad ſecundum Articulum hæ Theſes revocantur.

Theſes Arminianorum de Chriſti morte pro omnibus.

1. Dei Patris in tradendo in mortem Filio voluntas & intentio fuit, omnibus & ſingulis hominibus, tam perituris quàm ſalvandis, ſalutem aut vitam æternam conferre.

2. Hæc Dei voluntas conditionata, non abſoluta fuit.

3. Chriſti in ſubeunda morte intentio fuit, homines omnes aut ſingula individua ſervare, tam eos qui pereunt, quàm qui ſalvantur: ſeu Chriſtus pro Caino & Abele, pro Juda & Petro indiſcriminatim in communi lapsûs & peccati ſorte conſideratis, mortem ſuſtinuit.

4. Chriſtus pro omnibus & ſingulis hominibus mortuus eſt: reconciliationem cum Deo, & remiſſionem peccatorum ſingulis promeruit, impetravit, & Juſtitiæ Dei pro peccatis ſingulorum ſatisfecit; etſi non omnibus & ſingulis, quibus impetrata ſunt, applicentur.

5. Proinde Deus Pater, qui merito mortis Chriſti univerſo generi humano eſt reconciliatus, novum gratiæ fœdus cum omnibus & ſingulis peccatoribus, damnationique obnoxiis hominibus inire potuit, voluitque; cùm pretium Redemptionis, quod Chriſtus Deo Patri obtulit, in ſe toti humano generi redimendo ſit ſufficiens.

6. Quia Deus univerſum genus humanum in reconciliationis gratiam aſſumpſit, & cum Adamo, omnibúſque ac ſingulis ejus poſteris gratiæ fœdus iniit, nemo nec infant, nec adultus propter originale peccatum damnationi eſt obnoxius.

Ad tertium & quartum Articulum ſequentes Theſes referuntur.

Theſes Arminianorum de Virtutibus, præſertimque de Fide.

1. Eadem voluntatis humanæ actio (licèt diverſa ratione conſiderata) dici non poteſt & contingens & neceſſaria: contingens quidem naturâ ſuâ: neceſſaria verò reſpectu Decreti divini. Ea enim ratione, ex vi & efficacia Decreti divini omnia mala neceſſariò fierent.

2. Cùm ab Adamo ante lapſum Deus obedientiam exegerit liberâ voluntate præſtandam; habituum ſeu virtutum

virtutum in voluntatem infuſio locum habere non potuit, in intellectum & affectus potuit.

3. *Ideo voluntas hominis, cùm virtutes illas admittere nequiverit, eaſdem per lapſum amittere non potuit. Et voluntatis vivificatio in mentis & affectuum reformatione conſiſtit.*

4. *Deus autem ante ſtatum regenerationis, gratiam ſalvificam certis gradibus iis largitur, qui reliquiis imaginis Dei ſcintillis rectè ſunt uſi: quemadmodum ſcriptum eſt: Habenti dabitur.*

5. *Poſt lapſum verò in ſtatu peragendæ regenerationis, infuſiones habituum ſeu virtutum cùm in voluntatem, tum in intellectum, & affectus, (ſi ordinariam converſionem ſpectes) repugnant mediorum, quibus Deus in homine novam vitam operari vult, adminiſtrationi.*

6. *Itaque Fides, quâ primùm convertimur, & à qua Fideles nominamur, actus eſt, non habitus à Deo infuſus, ex quo actus Fidei oritur: alioqui voluntas hominis (cùm habitus infuſus ſit irreſiſtibilis) haberet ſeſe merè paſſivè, pateretur, non ageret.*

7. *Hujus actus Fidei cauſa eſt Dei gratia, non omnipotens; (quaſi ita fidem in homine operaretur, ut voluntas libertate ſua ei reſiſtere, atque omnino fidei actum impedire nequiret) ſed ea tantùm ratione potens, ut ſuaviter in conſenſum alliciens ſuaſu ſuo, à voluntate reſiſtente perpetuo rejici poſſit, ne ullus unquam fidei actus conſequatur.*

Ad quintum Articulum Theſes ſequentes ſpectant.

Theſes Arminianorum de perſeverantia.

1. *Perſeverantia Fidelium in fide non eſt effectum electionis, quâ Deus ſingulares perſonas nulla obedientia conditione circumſcriptas ad ſalutem elegiſſe dicitur.*

2. *Perſeverantia non eſt donum Dei propriè dictum, Fidelibus ſcilicet infuſum, & morte Chriſti partum, ſed præceptum & conditio moralis novi fœderis, quam Deus inter multas poſſibiles præſcripſit, & ante peremptoriam electionem ad peccatorum remiſſionem in homine requirit: quámque homo habitu fidei & obedientiæ per crebros credendi & obediendi actus acquiſito, facilè præſtare poteſt: accedente autem interno Spiritûs Sancti ſolatio, etiam præſtare vult, ac plerumque præſtat.*

3. *Stante auxilii divini promptitudine, & gratiæ ſufficientis præſentia, poſitiſque illis omnibus, quæ ad perſeverandum neceſſaria & ſufficientia ſunt, quæque Deus ad fidem conſervandam vult adhibere: imo etiam poſito in ipſa voluntate fidei habitu, manet tamen in ipſa hominis poteſtate, vel perſeverare, vel non perſeverare.*

4. *Quotieſcumque verè Fideles opera carnis enormia committunt, toties veram fidem totaliter amittunt. Non ſolum autem poſſunt in atrocia & conſcientiam directè vaſtantia ſcelera, atque adeo in ipſum peccatum ad mortem & in Spiritum Sanctum incidere, ſed etiam in iis perſeverare, ac mori, conſequenter à fide juſtificante, gratiâ, & ſalute totaliter & finaliter excidere: multiſque id verè Fidelibus ac regenitis evênit, & etiamnum non rarò evenit.*

5. *Nullus verè Fidelis ac regenitus in hac vita de perſeverantia, ac proinde de ſua ſalute certus eſſe poteſt abſque ſpeciali revelatione.*

6. *Tantùm abeſt ut doctrina de certitudine perſeverantiæ ac ſalutis ad ſolidam Fidelium conſolationem & conſcientiarum pacem in hac vita ſit neceſſaria, ut è contrario natura atque indole ſua veræ pietati ac toti Religioni ſit pernicioſa, ſerviatque ingenerandæ ac fovendæ carnali ſecuritati.*

7. *Fides πρόσκαιρων, id eſt temporariorum, eſt fides vera, totalis, & juſtificans, nec differt ſpecie à vera fide ad finem durante.*

Gomariſtarum Antitheſes.

His Theſibus totidem Antitheſes *Gomariſtæ* ſeu *Contraremonſtrantes* oppoſuerunt, cum probationibus, quibus & ſubſcripſere *Joannes Polyander*; *Franciſcus Gomarus*, *Antonius Thyſius*, *Antonius Vvaleus*, & *Lubeetus*. Quæ Dordrectanæ Synodo exhibitæ ſunt. *Arminianos* confixerunt Fœderatarum Provinciarum Synodi per Deputatos, quorum Judicia ad eamdem Synodum Nationalem perlata, ſcilicet Deputatorum Synodi Geldricæ, Suyd-Hollandicæ, Nort-Hollandicæ, Zelandiæ, Ultrajectinæ, Friſicæ, Trans-Iſulanicæ, Groninganæ, Drentanæ, Gallo-Belgicæ, ut videre eſt in Actis ipſius Dordrectanæ Synodi, parte III. Acceſſerunt exterorum Calvinianæ Sectæ Theologorum Judicia Arminianorum Articulis contraria, ſcilicet Anglorum, Palatinorum, Haſſiacorum, Helvetiorum, Vvetteravicorum, Geneveniſium, Bremenſium, Emdanorum, quæ ſecunda Parte Dordrectanæ Synodi legere eſt. Congregata porro eſt Nationalis illa Calviniani nominis Synodus anno MDCXVIII. Prima Seſſio habita XIII. Novembris; abſoluta eſt menſe Majo, anno MDCXIX. Centum & quinquaginta quatuor Seſſionibus conventum. Seſſione XXVII. die XI. Decembris MDCXVIII. habita, ſolemni Proteſtatione ſignificarunt Arminiani ſe Dordrectanam Synodum pro legitimo Controverſiarum ſuarum Judice non agnoſcere, quòd iidem in ea ſederent adverſarii & Judices, qui nimirum dogmata, de quibus ferri judicium oportebat, mordicùs propugnarent: ideóque judicium ejus nullum apud ſe, ſuáſque Eccleſias pondus habiturum. De hac Proteſtatione rogatæ exterorum Theologorum ſententiæ, qui nullam illius habendam eſſe rationem judicarunt. Idipſum pronuntiarunt Fœderatarum Provinciarum Delegati: idem à Synodo Delphenſi definitum eſt. Remonſtrantium dogmata confixit Synodus Dordrectana, & Reformatarum (ut loquuntur) Eccleſiarum doctrinam Canonibus explicuit Seſſione CXXXVI. promulgatis. Denique lata eſt in Remonſtrantes ſeu Arminianos Synodica Sententia his verbis: *Synodus invocato Dei ſancto nomine, ſuæ auctoritatis ex verbo Dei probè conſcia, omnium legitimarum tum veterum tum recentium Synodorum veſtigiis inſiſtens, & Illuſtriſſimorum DD. Ordinum Generalium auctoritate munita, declarat atque judicat: Paſtores illos, qui partium in Eccleſia ductores, & errorum Doctores ſeſe præbuerunt, corruptæ Religionis, ſciſſæ Eccleſiæ unitatis, & graviſſimorum ſcandalorum; citatos verò ad hanc Synodum, pervicaciæ reos & convictos teneri. Quas ob cauſas, primò Synodus prædictis citatis omni Eccleſiaſtico Munere interdicit, eoſque ab Officiis ſuis abdicat, & Academicis functionibus etiam indignos eſſe judicat, donec per ſeriam reſipiſcentiam, dictis, factis, ſtudiis contrariis abundè comprobatam, Eccleſiæ ſatisfaciant, & cum eadem verè & plenè reconcilientur, atque ad ejus Communionem recipiantur.* Inter Arminianos eminebant *Barnefeldus* Ordinum Cancellarius, *H. Grotius* Syndicus Roterodamenſis, *Epiſcopius* Leidenſis Profeſſor, *Hogerbetius*, *Utenbogardus*, *Bertius*, *Curcellæus*, qui cùm Dordrectanæ Synodi Decretis parere pertinaciter recuſarent, Contraremonſtrantium ſeu Gommaro-Calvinianorum potentiâ oppreſſi ſunt. *Barnefeldus* capite plexus: *Hogerbetius*, *Ledenbergius*, *Grotius*, carceri mancipati. Dordrectanam Synodum Gallicæ Reformati *Alecti* anno ſequenti congregati approbarunt. Adversùs ipſam *Antiſynodica* ſcripſit *Joannes Malderus* Theologus Lovanienſis, Antuerpienſis Epiſcopus. Qui penitiùs Arminianorum dogmata noſſe cupit, legat ipſius *Arminii* Opera, Acta Synodi Dordrectanæ, *Vedelium* in Arcanis Arminianorum & Scripta *Moſis Amiraldi*, qui Gomariſtarum & Arminianorum opiniones conciliare conatus eſt, paulò mitiùs quàm Gomarus & Calviniſtæ reliqui de Gratia & Prædeſtinatione locutus.

Synodus Dordrectanæ.

Dordrectanæ Synodi Sententia in Arminianos.

§. IV.

§. IV.

De Colloquiis & Synodis in Cauſa Calvinianæ Hæreſeos XVI. Sæculo habitis.

Tridentina Synodus.

I. Anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo, *Pius IV.* Pontifex Maximus, ſublatâ Concilii Tridentini ſuſpenſione, illud rurſus indixit ad proximum Paſcha, Diplomate edito die XXIX. Novembris. In ea promulgatione feſtinavit Pontifex, ut Gallos de Concilii Nationalis celebratione cogitantes, quod in Conventu apud Fontembellum propoſitum fuerat, ab eo conſilio dimoveret. Damnata jam fuerant in primis Tridentinæ Synodi Seſſionibus pleráque Calvinianæ Hæreſeos ut & Lutheranæ Capita: Unde & *Calvinus* contra ſeptem priores Seſſiones impium *Antidotum* ſcripſerat: ſed ob diſſenſiones exortas, & ſuſpenſionem à *Paulo III.* primùm, deinde à *Julio* Pauli Succeſſore factam, nondum totius Eccleſiæ conſenſu liquebat an Tridentinis Decretis eadem vis ineſſet, quam habent Decreta Oecumenici Concilii. At ejus continuatione, fœlicique exitu, ſuperiorúmque Seſſionum approbatione, ac omnium Decretorum & Canonum confirmatione atque ſuſceptione ab Eccleſia univerſa factum eſt, ut pro Oecumenici Concilii oraculis ab omni Catholica gente haberentur, quæcumque de Religionis dogmatibus contra *Lutherum* & *Calvinum*, alióſque Hæreticos, inibi definita, & judicata ſunt. Tridentina itaque Synodus Calvinianam Hæreſim confixit, debellavit, proſtravit: Fideique trophæum adversùs ipſam erexit.

Comitia ad S. Germanum in Laya.

Colloquium Poiſſiacenſe indicitur.

II. Anno MDLXI. Habita ſunt ad *Sanctum Germanum* Regiam Villam Regni Comitia, in quibus decretum eſt ut Auguſto menſe Collatio ſolemnis ſeu Colloquium *Poiſſiaci* haberetur, ad Concordiam in Religionis dogmatis procurandam, quæ Eccleſiæ Regníque paci conduceret. Quem in locum Epiſcopi ſelectique Doctores convenirent, cum Reformatorum Miniſtris collaturi, quibus publica fide caveretur. *Colinii* Præfecti Maris, *Hoſpitalii* Cancellarii Novatoribus palam faventis, *Monlucii* Valentini Epiſcopi, aliorúmque auctoritate à Regina *Catharina Medicea*, ſuis quàm Eccleſiæ commodis magis addicta, Colloquium iſtud Calviniani impetrarunt, quod ſuæ Sectæ longè conducibilius fore quàm Synodum, arbitrabantur ac ſperabant. Mutuam enim diſputationem dubia de Catholicis Dogmatibus pleriſque parituram, ſicque viam ad Religionis mutationem ſtratum iri. Ad hæc Epiſcopos eo in Conventu non ſeſſuros ut controverſiarum Judices, ſed ut Collocutores duntaxat: præterea, Miniſtros prætenſæ Reformationis cauſam acturos ſumma libertate, & eruditione ac eloquentiâ pleriſque Aulicis fucum facturos, illóſque in partes pertracturos ſibi pollicebantur. Denique cùm partes nunquam conventuras prævideren, occaſionem ſibi opportunam fore non dubitabant conclamandi, Colloquium abſque fructu diſſolutum, quòd Præſules ac Doctores Catholici eorum doctrinam refellere non potuiſſent, nec eorum argumentis ex verbo Dei (ut jactabant) depromptis reſpondere. Id in Additionibus ad Commentarios *Caſtelnavii Malviſſerii* Lib. III. Cap. 4. obſervatum. Legatum in Gallias decrevit *Pius IV.* Pontifex Maximus *Hippolytum* Cardinalem Ferrarienſem, qui curaret ne quid de dogmatibus controverſis ſtatueretur, antequam in Concilio Generali diſcuſſa ac judicata fuiſſent. Verùm Cardinalis mora inutilem Legationem effecit. Ineunte Septembri, prætenſæ Reformationis Miniſtri Libellum Supplicem Regi porrexerunt, quatuor poſtulata continentem: primum, ut Cardinales & Epiſcopi, quos velut adverſarios ea in cauſa habebant, Controverſiarum Judices non eſſent. Secundum, ut Rex cum Regina Matre, & Regii Sanguinis Principibus Conventui præſideret, in eoque omnia ordine fieri juberet. Tertium, ut ex uno Dei verbo in Sacris Veteris Novique Teſtamenti Libris ſcripto controverſiæ dirimerentur. Quartum, ut à Notariis utrique parti acceptis Acta exciperentur. Fruſtra interceſſere Doctores à Sacra Facultate Pariſienſi deputati, ne Miniſtris errores ſuos defenſuris audientia publica concederetur, útque remitterentur ad Synodum Oecumenicam, controverſiarum ſupremum Judicem. Miniſtrorum preces admiſſæ. Unus ex illuſtriſſimis Notariis, quos Regi à Secretioribus Mandatis dicimus, Actis fideliter excipiendis ab ejus Majeſtate præfectus eſt.

Acta Colloquii Poiſſiacenſis.

III. Nona Septembris initium *Colloquio Poiſſiacenſi* datum in Regio Parthenone Sororum *S. Dominici*. Aderant cum adoleſcente Rege *Carolo IX.* & Regina Matre Regni Procuratrice, Rege Navarræ, aliiſque Regii Sanguinis Principibus, utriuſque Religionis Proceribus, & Comitibus Conſiſtorianis, ſex Cardinales, *Borbonius*, *Turnonius*, *Caſtilloneus*, *Lotharingus*, *Armeniacus*, & *Guiſius*: Archiepiſcopi & Epiſcopi circiter quadraginta, ſelectique Doctores, quos inter principes erant *Claudius Eſpencæus*, & *Claudius Sanctesius* Canonicus Regularis, Pariſienſes Theologi. Ex parte verò Hæreticorum, *Auguſtinus Marloratus*, Lotharingus, Auguſtiniani Ordinis Apoſtata; *Joannes Malo* in Eccleſia S. Andreæ ab Arcubus Lutetiæ olim Preſbyter, *Theodorus Beza* Miniſter Genevenſis, *Joannes Spina* Ordinis FF. Prædicatorum deſertor, *Petrus Martyr* Florentinus, Ordinis Canonicorum Regularium Apoſtata, tunc Profeſſor Tigurinus, aliique ejuſdem furfuris homines numero tredecim, cum duobus & viginti Calvinianæ Seceſſionis Deputatis. Cùm porro Miniſtri Actionis initio arrogantiæ ſpecimen ſuæ dantes, in ſeptum, in quo Rex cum Principibus & Epiſcopis ſedebat, irrumpere, & locum aliquem uſurpare tentarent, ne Doctoribus Catholicis, qui poſt Epiſcoporum ſedilia in ſcamnis ſedebant, inferiores viderentur, juſſi ſunt extra conſiſtere, & ſtantes, nudis capitibus, ac modeſtè loqui, cùm ipſis data foret licentia. Rex indictum à ſe Conventum dixit, ut cuncta de Religione diſſidia, quæ pacem Regni perturbabant, convenientibus mediis componerentur: proinde ſe velle ut omnes communem operam conſiliáque ad procurandam concordiam adhiberent, nec priùs ſolveretur Conventus, quàm tam ſanctum opus perfectum eſſet. Tum *Hoſpitalius* Cancellarius, Regis mentem pluribus declarans, Concilii Generalis remedium præſentibus malis ſanandis minùs congruum fore innuit: Idem Regem Antiſtites convocaſſe, ut abuſus, ſi qui contra Dei verbum, contra doctrinam Apoſtolorum, contra Veteris Eccleſiæ Conſtitutiones uſúmque irrepſiſſent, communibus conſiliis ac ſtudiis emendare ſatagerent. Cùm verò opinionum circa Religionis dogmata diſſenſio præcipua turbarum ſeditionúmque origo ac fomes eſſet, Regem novæ Sectæ Miniſtris liberi commeatûs literas conceſſiſſe, ſpe ductum fore ut amica cum illis Collatio multum utilitatis ad conciliandas opiniones eſſet allatura. Hanc ob cauſam ſuam Majeſtatem rogare Præſules, ut paterno affectu cum illis agerent, eóſque docere dignarentur. Si contra quàm ſperaverat Collatio cederet, nec ad veritatem aut concordiam revocari poſſent, ſaltem omnibus exploratum iri hanc doctrinam abſque examine reprobatam non fuiſſe, nec ejus Sectatores

tatores indictâ cauſâ fuiſſe damnatos. *Turnonius* Cardinalis, Aotiſtinim Princeps & Galliarum Primas, perorantem Cancellarium excepit: rogavitque, ut, quandoquidem nova Capita propoſuerat, ab iis quæ ante Colloquium propoſita fuerant, diſtincta, nec poſſet iis ex tempore reſponderi, ea ſcripto traderet Prælatis ſuper iis deliberaturis. Recuſante *Hoſpitalio*, ne inde ſibi negotium velut Novatorum fautori Præſules faceſſerent, *Beza*, jubente Reginâ, Comminiſtrorum nomine perorans, à precibus de geniculis factis exorſus, ut pietatem erga Deum oſtentaret, Regiſque imploratâ benevolentiâ, iniquè ſecum, ſuiſque Comminiſtris agi dixit, quòd tanquam publicæ tranquillitatis perturbatores & ſeditionum incentores vulgò traducerentur: qui tamen nihil aliud in votis haberent quàm Dei gloriam, & conſcientiarum pacem. Tum ad dogmata tranſiens, Sectæ ſuæ Confeſſionem expoſuit, præcipuèque hæſit in Scripturæ ſolius auctoritate urgenda, ad quam velut unicam Fidei regulam controverſias omnes exigendas atque dirimendas contendebat: & in explicanda Sacramentorum doctrina. Porro cùm de Euchariſtia verba faceret, in execrandam illam blaſphemiam erupit: *Tantum ab ea diſtare Corpus Chriſti, quantùm ſupremum cœlum à terra. Nos enim, ipſáque Sacramenta in terris eſſe: Chriſti carnem in cœlo, ita glorificatam ut veri corporis naturam non amiſerit, ſed infirmitatem duntaxat exuerit.* Inde verò perperam colligi, quòd Chriſtum à ſacra Cœna abſentem crederent. Hunc enim Deo honorem ſe deferre, ut ſecundùm verbum ejus credant, *Quòd licèt Corpus Chriſti in Cœlo ſit, non alibi, nos verò in terra, non alibi verſemur, Corporis tamen & Sanguinis ipſius, modo ſpirituali, mediante ſcilicet fide, participes ſumus, æquè verè ac ipſa Sacramenta oculis uſurpamus, manibus tractamus, ore percipimus, & ex eorum ſubſtantia vivimus.* Ad *Bezæ* blaſphemias Præſulum Corona, totúſque Cœtus Catholicus inhorruit. Ipſi Reginæ diſplicuit comparatio tam abſurda: parúmque abfuit quin *Bezæ* ſilentium imponeret, ut ipſa Redonenſi Epiſcopo Regis ad Cæſarem Oratori ſignificavit Literis ad illum datis. Reginæ offenſionem ſenſit *Beza*: quamobrem poſtridie duriora verba emollire conatus eſt Epiſtolâ ad ejus Majeſtatem ſcriptâ: ſe ſuóſque non adeo ſacrilegos eſſe dicens, ut Chriſtum à ſacra Cœna excluderent: Imò Chriſtum ibi præſentem agnoſcere, quatenus Corpus & Sanguinem ſuum verè nobis tribuit: ſed ejuſdem Corporis ac Sanguinis conjunctionem cum pane & vino ſe negare, quòd hujuſmodi conjunctionem veritati Corporis humani in Chriſto, & Articulo ſymboli de illius in Cœlos Aſcenſione repugnare exiſtimarent. Porro licèt Chriſti Corpus in Cœlo, non alibi reſidere credant, profiteri tamen: *Ejus ſpirituali virtute, ac verâ fide mediante, nos qui in terris verſamur, & in illum credimus, veri Corporis, verique Sanguinis ipſius fieri participes, æquè certè & verè, ac oculis noſtris intuemur, manibúſque tangimus viſibilia panis & vini Sacramenta, hunc in finem ab eo inſtituta.* Cùm dicendi finem *Beza* feciſſet, Fidei Confeſſionem flexo genu Regi obtulit. *Turnonius* Cardinalis zelo Fidei inflammatus, ad Regem converſus dixit: Antiſtites qui aderant, contra animi ſui ſententiam ad Colloquium conveniſſe, atque conſenſiſſe ut novæ Reformationis Miniſtri publicè audirentur: impatientiſſimè tuliſſe quas *Beza* protulerat blaſphemias: à Conſeſſu diſceſſuros, niſi eos Regis reverentia continuiſſet. Rogare ſe ipſius Majeſtatem, ne *Bezæ* Declamationi fidem adhiberet, ſed in avita Religione, quam Galliæ Reges à *Clodoveo* profeſſi fuerant, & in qua fuerat inſtituta, conſtans eſſet ac permaneret. Antiſtites porro Miniſtri Orationem cum ſuæ Majeſtatis venia tam luculenter confutaturos, ut omnibus palam fieret novæ Religionis falſitas, Catholicæ Fidei veritas confirmaretur. Reſpondit Regina, Ex Conſilii deliberatione, Senatúſque ſententiâ Colloquium inſtitutum, non eo fine, ut quid circa Religionem innovaretur aut mutaretur, ſed ut turbæ ex opinionum diſſenſione in materia Religionis exortæ ſedarentur, & Errantes in viam veritatis revocarentur.

IV. Die xvi. Septembris, altera Seſſio habita, in qua *Cardinalis A Lotharingia*, totius Eccleſiaſtici Ordinis nomine Orationem habens, de Eccleſiæ Auctoritate, in ſacrarum præſertim interpretatione Scripturarum, & de præſentia Corporis Chriſti in ſacratiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, multa eruditè & præclarè dixit. Edita hæc Oratio eſt in Hiſtoria Eccleſiarum Reformatarum, Lib. v. quæ ſi cum illa quam *Beza* habuit, ibidem editâ comparetur, fatebitur quiſque harum rerum non prorſus imperitus, vel ſtudio partium obcæcatus, Lotharingum Cardinalem non tantùm cauſæ meritis, ſed ingenii vi, eruditionis ubertate, eloquentiæ efficaciâ *Bezam* longo intervallo ſuperaſſe. Reſpondendi facultatem *Beza* poſtulavit, obtinuitque. Inſtaurata Collatio diebus xxiv. & xxvi. Septembris, non quidem publicè ac ſolemniter præſente Rege, totâque circumſtante Curiâ in magno Monaſterii Refectorio, quemadmodum prioribus in Seſſionibus factum fuerat, ſed in privata Camera, coram Regina Matre, Regina Navarræ, Regii Sanguinis Principibus, & Conſiſtorianis Comitibus. A dextris ſedebant quinque Cardinales, & quindecim ſexdecimve Doctores, à ſiniſtris Miniſtri duodecim, Deputatorum turbâ excluſâ. *Theodorus Beza* de Eccleſia, ejúſque naturâ, notis, auctoritate, de Vocatione Miniſtrorum, aliiſque Capitibus prolixè diſſeruit, intactâ prorſus Euchariſtiæ controverſiâ. Quicquid contra Catholica Dogmata protulit, *Claudius Eſpenceus* & *Claudius Sanctesius* in Sacra Facultate Pariſienſi Doctores Theologi eruditiſſimè confutarunt. Verum ne (quod in ſimilibus Diſputationibus plerúmque fit) nullus eſſet controverſiarum modus, *Cardinalis A Lotharingia* voluit ut de uno Euchariſtiæ Capite ageretur, de quo ſi convenirent Miniſtri, circa cæteros controverſos concordia faciliùs iniri poſſet. Eo de argumento deinceps diſceptatum. *Petrus Vermilius, Martyr* cognominatus, tralatitiis argumentis impugnare conatus eſt quæ Cardinalis & Pariſienſes Theologi ex Scriptura Sacra & antiquis Patribus protulerant ad fidem realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento confirmandam. Tunc *Didacus Lainez* Societatis Jeſu Præpoſitus Generalis, vir pietate & doctrinâ celebris, Cardinalis Ferrarienſis Legati Apoſtolici, qui recèns advenerat, Theologus, annuente Reginâ in Legati gratiam, Italo quoque idiomate perorare aggreſſus eſt, & ad ejus Majeſtatem cõverſus, incredibili libertate oſtendit, quanti periculi res eſſet aliquam concordiæ viam cum Hæreticis tentare, quos Scriptura Sacra cum vulpibus & lupis ovium pelle veſtitis comparat, quòd ſub verborum ambiguorum fuco hæreticæ doctrinæ venena infundant, quæ bibere poſſint incauti. Si cum ipſis agendum eſſet, ut de Fidei formula conveniretur, id ad præſentem Conventum minimè pertinere, ſed ad Concilium Oecumenicum jam apertum: ad illud proinde remittendos Miniſtros. Si eo fine inſtituta eſſet Collatio ut Catholicorum Theologorum diſputationibus erudirentur, & ad veritatis confeſſionem, Eccleſiæque veritatem revocarentur, æquum eſſe ut nec Regina, nec Principes, ſed ſoli Præſules & Doctores hujuſmodi

Pag. 518. pag. 502. ad an. 1561.

hujuſmodi actioni intereſſent. His à *Lainio* intempeſtivè prolatis pauliſper commota Regina, Legati reverentiâ rem diſſimulavit, virúmque religioſiſſimum ac doctiſſimum Orationem abſolvere permiſit, quâ *Petri Martyris* dicta contra realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam invictiſſimè confutavit. Actum deinceps, jubente Reginâ, in privatis Collationibus in Caſtro S. Germani in Laya habitis, de Formula Fidei circa Sacramentum Euchariſtiæ, communi partis utriuſque conſenſu, per Depotatos condenda. Deputati fuere ab ejus Majeſtate pro Catholicis, *Joannes Monlucius* Valentinus, & *Petrus Vallius* Sagienſis, Epiſcopi, quamquam in Hæreticorum partes propenſi, *Claudius Eſpenceus*, *Ludovicus Buttilerius*, & *Joanne de Saligniaco*, Theologi Pariſienſes: Ex Hæretica Factione, *Beza*, *Martyr*, *Marloratus*, *Gallardius*, & *Spina*. Poſt Collationes quinque dierum ſpatio ab illis habitas, in quibus plures Fidei Formulæ propoſitæ ſunt ac repudiatæ, in hanc tandem Miniſtri convenerunt, quam refert *Beza* in Hiſtoria Eccleſiarum Reformatarum Lib. 4. pag. 608. Et in Apologia contra *Claudium Sanctesium*.

Formula Fidei Miniſtrorum Calvinianorum de Euchariſtia.

V. *Profitemur Jeſum Chriſtum in ſua Cœna nobis verè offerre, donare, & exhibere ſubſtantiam Corporis & Sanguinis ſui per operationem Spiritûs Sancti, nóſque ſacramentaliter, ſpiritualiter, & fide illud ipſum Corpus, quod pro nobis mortuum eſt, percipere ac manducare: ut ſacti os ex oſſibus ejus, & caro ex carne ejus, inde vivificemur, & percipiamus quicquid ad ſalutem noſtram requiritur. Et quoniam Fides verbo Dei innixa res promiſſas reddit præſentes, eadémque Fide verè ac reipſa verum ac naturale Chriſti Corpus per Spiritûs Sancti virtutem percipimus, hoc reſpectu præſentiam Corporis & Sanguinis Chriſti in ſancta ipſius Cœna confitemur.* Ac biduo poſt, hanc ad Præſules & Theologos Poiſſiaci congregatos Declarationem ſuæ Majeſtati à Miniſtris Calvinianis oblatam, miſit Regina Mater: quam idem *Beza* refert Apologia 1. contra Sanctesium: *Affirmamus nullam locorum diſtantiam impedire poſſe Corporis & Sanguinis Domini Communionem, quoniam Domini Cœna eſt cœleſtis actio. Et quamvis in terris ore ſumamus panem & vinum, vera Corporis & Sanguinis Domini ſymbola: tamen fide & vi Spiritûs Sancti mentes noſtras, quarum inprimis eſt hic cibus, in cœlos uſque ſublatas, præſenti corpore & ſanguine potiri. Itaque hoc demum ſenſu & reſpectu Corpus pani & Sanguinem vino verè conjungi, non aliter tamen quàm ſacramentaliter, id eſt, non loco neque ſitu: ſed quoniam efficaciter ſignificant quod omnibus cum fide participantibus à Domino donatur, & per fidem à credentibus verè percipitur.* Falsò *Lavaterus* in Hiſtoria Sacramentaria ſcripſit, Catholicos Doctores cum Miniſtris conſenſiſſe, quos realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam invictiſſimis probationibus contra *Bezam* & Symmiſtas aſſeruiſſe, Acta ipſa Colloquii teſtantur.

Lavateri mendacium.

Theologorum Pariſienſium doctrinale Judicium de Formula Fidei, ſeu Declaratione Miniſtrorum Calviniſtarum.

VI. Miniſtrorum Formulam à Regina tranſmiſſam Præſules Poiſſiaci congregati Doctorum Pariſienſium Cœtui examinandam tradidere. Qui Doctrinali Judicio reſponderunt: Illam non modò *inſufficientem* eſſe, ſed *captioſam*, *hæreticam*, *erroréſque plurimos contra Sanctiſſimi Sacramenti Altaris inſtitutionem continentem.* Inſufficientem, quòd realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam ſub ſignis non exprimeret, nullam efficaciam & operationem verbis ſacramentalibus tribueret, nullum Sacerdoti Miniſterium in Conſecratione & exhibitione Corporis & Sanguinis Chriſti; ſed tantùm diceret, Chriſtum nobis offerre, donare & exhibere. Captioſam, quòd verbis ambiguis concepta eſſet, quibus realis Corporis Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ præſentia ſignificari videbatur, quem tamen ſenſum alia ejuſdem Formulæ

A verba deſtruebant; idem Sacratiſſimum Corpus in cœlo, non alibi eſſe, ſignificantia. Hæreticam denique dixerunt, primò, quia præſentiam duntaxat ſpiritualem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia admittit: *Quoniam* (inquiunt) *Fides verbo Dei innixa res promiſſas reddit præſentes.* At fides non reddit res promiſſas revera & in ſeipſis præſentes, ſi futuræ vel abſentes ſint, cùm antiqui Teſtamenti Partes in Meſſiam venturum crederent, & nondum in mundo reipſa exiſtentem; & nos carnis reſurrectionem, etſi nondum revera præſentem, credamus. Cùm itaque præſentiam Corporis Chri- B ſti in Euchariſtia eo reſpectu confitentur, præſentiam duntaxat virtutis & efficaciæ, non realem & ſubſtantialem intelligunt. Secundò, quia qualemcumque præſentiam confiteantur, illam ad ſolum uſum referunt, ut declarant hæc verba: *Cœna*, *donare*, *exhibere*, *percipere*, *manducare*. Tertiò, quia cùm aiunt: *Eadem Fide verè ac reipſa verum ac naturale Chriſti Corpus per Spiritûs Sancti virtutem percipimus*, Eam Fidem intelligunt de qua ante dixere: *Fides verbo Dei innixa res promiſſas reddit præſentes.* Cùm itaque *hoc reſpectu præſentiam Corporis & Sanguinis Chriſti in ſancta Cœna confitentur*, di- C ſertè ſignificant ſine ea Fide non percipi verum & naturale Chriſti Corpus, adeóque ab indignis non manducari, quod manifeſtè repugnat Apoſtoli verbis dicentis: *Qui manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.*

Præſulum Poiſſiaci Congregatorum Judicium de Hæreticis.

VII. Theologorum Cenſuram Præſules Judiciariâ Auctoritate, & unanimi conſenſu approbarunt, ac tandem die nonâ Octobris Reſponſionem omnium ſubſcriptionibus munitam ad Reginam miſerunt; quâ declarabant, Se omnem operam & charitatem adhibuiſſe ad *Bezam* & Symmiſtas edo- D cendos, & ab erroribus revocandos: ideò illis audientiam ex Regis benignitate conceſſam, ipſos nihilominus in ſuis erroribus & damnatis opinionibus pertinaciter perſeverare, ſpretis Antiſtitum monitis, piíſque Reginæ officiis: his de cauſis cœtum Præſulum Poiſſiaci congregatorum decreviſſe, dictum *Bezam* & Socios non eſſe amplius audiendos, nullúmque cum ipſis habendum Tractatum, utpotè pervicacibus, & ab Eccleſiæ Catholicæ unitate ac obedientia ſegregatis: niſi Formulæ Fidei infra poſitæ protinus ſubſcribant, ſecundùm inſtitutionem Chriſti, & Eccleſiæ Catholicæ do- E ctrinam, à qua & legitimis ejus Miniſtris, & Fidem & Legem ſuſcipere debent. Id niſi præſtiterint, Præſules Regem Chriſtianiſſimum ſupplices obſecrare ac obteſtari, ut eos è Regni ſui finibus exterminet, quod à *Clodovei* temporibus unum Deum, unum Regem, Fidem, Legémque unam agnovit. His porro verbis concepta erat Fidei Formula, quam Præſulum Cœtus circa Euchariſtiæ Sacramentum Calvinianis Miniſtris, eorúmque Sociis, præſcripſit: *Credimus & confitemur in Sancto Sacramento Altaris verum Corpus & Sanguinem Jeſu Chriſti exiſtere realiter & tranſſubſtantialiter ſub* F *ſpeciebus panis & vini, vi & potentiâ divini verbi prolati à Sacerdote, ſolo Miniſtro ad hunc effectum ordinato, ſecundùm inſtitutionem & mandatum Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

Formula Fidei à Cœtu Præſulum Calvinianis Miniſtris præſcripta.

VIII. Huic Formulæ ſubſcribere Miniſtri pertinaciter recuſarunt. Quamobrem Colloquium viceſima-quinta Novembris ſolutum eſt, in quo Catholica Veritas de Hæreſi triumphavit. Epiſcopi auctoritatem judicandi de Controverſiis Fidei, & de Hæreſibus emergentibus, à Chriſto immediatè acceptam, glorioſiſſimè conſervarunt & exercuerunt, nec eo jure ſpoliari ſe paſſi ſunt à Regina Hæreticis ob politicas rationes & privata commoda favente. Eccleſiaſticam denique Diſciplinam ſeptem & ſeptuaginta Capitibus conſtituerunt

Eccleſiaſtica Diſciplina ab Epiſcopis inſtaurata.

rum, abuſúſque in omnibus Eccleſiæ Ordinibus vigentes ſaluberrimis Decretis emendarunt, Summum Pontificem rogantes ut ea confirmare, Regem ut eorum executionem lege latâ imperare dignaretur: omniáque & ſingula Sedis Apoſtolicæ Auctoritati ſubjicientes, cui ſe in perpetuum adhærere ac parere velle, ſecundùm Majorum ſuorum conſuetudinem profeſſi ſunt. Iſta conſtant ex Actis MSS. celebris hujuſce Colloquii, & ipſo *Beza* in Hiſtoria Reformatarum Eccleſiarum Libro IV. Hic Poiſſiacenſis Colloquii, peſſimo exemplo indicti, nullo fructu celebrati, non inglorius Eccleſiæ Catholicæ exitus.

Calviniani Miniſtri Auguſtanæ Confeſſioni ſubſcribere recuſarunt.

IX. Non omittendum, Hæreticos Miniſtros, cùm Auguſtana Confeſſione premerentur illo in Colloquio, & à Lotharingo Cardinali, & Doctoribus urgerentur primùm, ut, (ſiquidem Auguſtanæ Confeſſionis homines pro fratribus habebant) illi ſaltem quoad Euchariſtiæ Articulum ſubſcriberent, illos fuiſſe ſemper tergiverſatos, & conditionem recuſaſſe. Qua in re *Calvini* ſui conſiliis *Beza* regebatur, qui ad ipſum x. Septembris MDLXI. in Colloquio Poiſſiacenſi agentem ſcribebat: *Auguſtana Confeſſio, ut ſcis, fax eſt veſtræ furiæ ad excitandum incendium, quo conflagret tota Gallia. Sed quærendum eſt quorſum oſtendatur, cùm ſemper ejus mollities cordatis diſplicuerit, Auctorem ejus pœnituerit, & in plerïſque locis accommodata ſit ad peculiarem uſum Germaniæ. Omitto quod ejus brevitas & obſcura, & præteritis quibuſdam maximi momenti capitibus mutila eſt. Cæterùm abſurdum eſſet, neglectâ Confeſſione Gallorum, illam arripere. Quid quod in futurum tempus paratur hoc modo dimicandi materia? Quia nunquam major pars à Confeſſione ſemel recepta diſcedet.* Unde & *Beza* Calvino ſcribens ex Villa Regia Sancti Germani:

xxx. Auguſti.

Cardinalis, inquit, *fortiter jactat me primo ſtatim congreſſu à ſe ſuperatum, ſed à graviſſimis teſtibus refellitur. Auguſtanam Confeſſionem habet in ore: de qua etiam ſeorſum rogatus à Doctore Botellerio an eam poſſemus admittere, planè reſpondi, Non poſſe in quibuſdam, niſi planâ & perſpicuâ addita interpretatione.*

Calviniſtarum doli.

Nec minùs obſervatione dignum, quod *Lucas Oſiander* Lutheranus, in ſua Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Epitome de Calviniſtarum dolis admonet: Nimirum cùm ante aliquot annos in Germania pax publica Religioni data eſſet, Calviniſtas falsò jactaſſe eam pacem ad ſe etiam pertinere, quòd & ipſi Confeſſionem Auguſtanam amplecterentur, cùm tamen Calvinianos errores ſuos nullatenus emendarent: in Poiſſiacenſi autem Colloquio, cùm ſe ad defenſionem ſuæ Religionis ſatis habere carnalium vitium & potentiæ confiderent, Auguſtanam Confeſſionem ſibi à Cardinali *Lotharingo* ad ſubſcribendum oblatam recipere noluiſſe. Deinceps verò cùm in Gallia non obtinuerint quod ſperabant, rurſus Auguſtanam Confeſſionem contra ſuam conſcientiam jactâre; non quod ſecundùm illam ſentirent, ſed ut ſub ejus nomine ſimplicioribus Lutheranis Calviniſmum obtruderent.

Colloquium alterum ad S. Germanum.

X. Anno MDLXII. Colloquium alterum in Caſtro S. Germani, juſſu Reginæ habitum eſt, in quo de Imaginibus *Bezam* Sociόſque Miniſtros inter & ſelectos è Sacra Facultate Pariſienſi Theologos agitata diſputatio. Theologorum nonnulli Sanctiſſimæ Trinitatis Imagines è medio tollendas conceſſere, plurimos abuſus in cæterarum etiam Imaginum cultum irrepſiſſe, meritò reſecandos. Miniſtri non modò Sanctorum Imagines, ſed Crucem, ex Eccleſiis & compitis auferendas contendebant, cultúmque omnem illis abrogandum. Catholici Theologi omnes ad unum religioſum Crucis cultum propugnarunt, nihilque ex eo remitti poſſe demonſtrarunt. *Nicolaus Mallardus*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Decanus, aliique cum eo Theologi, Eccleſiæ Fidem ac Diſciplinam circa Imaginum uſum cultúmque ſuperſtitionis purum, invictis argumentis propugnarunt, & retinendum eſſe probarunt. De aliis etiam capitibus agi eo in Colloquio debebat, ſcilicet de forma Baptiſmi, de forma Communionis, de Sacrificio Miſſæ, de Miniſterio, de Doctrinæ capitibus. Sed Regina per Cancellarium ſignificavit, ſibi non placere ut procederet Colloquium, quandoquidem in primo capite tanta appareret diſſenſio. De hocce Colloquio duas ad *Calvinum* ſuum Epiſtolas dedit *Beza* mendaciis & dicteriis in Catholicos Doctores ſcatentes.

Inter Calvini Epiſt. tom. IX. Operum Edit. Amſtelod. pag. 165. & 166.

Synodus Sendomirienſis Calviniſtarum.

XI. Anno MDLXX. die XIV. Aprilis, habita eſt *Sendomirienſis* in Polonia *Synodus* ab omnibus Regni Miniſtris, cùm *Auguſtanæ* tum *Helveticæ*, tum etiam *Bohemicæ* Confeſſionis, ubi mutuus conſenſus inter ipſos fuit initus, decretúmque, ut in poſterum, juxta præſcriptum Auguſtanæ Confeſſionis, ſed variatæ doceretur. Tres iſtæ Confeſſiones celebratæ ſunt tanquam in præcipuis Articulis Fidei cum Sacra Scriptura, & ſecum invicem concordes, diſputationibus de modo rei, quòd attinet ad Articulum de Cœna, præciſis. *Deinde verò* (inquiunt) *quantùm ad infælix illud diſſidium de Cœna attinet, convenimus in ſententia verborum, ut illa orthodoxè intellecta eſt à Patribus, ac in primis ab Irenæo, qui duabus rebus, ſcilicet terrena & cæleſti, hoc Myſterium conſtare dixit: neque elementa ſignáve illa nuda & vacuâ eſſe aſſerimus, ſed ſimul reipſa credentibus exhibere & præſtare Fide quod ſignificant. Denique ut expreſſius clariúſque loquamur, convenimus ut credamus & confiteamur, ſubſtantialem præſentiam Chriſti non ſignificari duntaxat, ſed verè in Cœna veſcentibus repræſentari, diſtribui, & exhiberi, ſymbolis adjectis ipſi rei, minimè nudis, ſecundùm Sacramentorum naturam. Ne verò diverſitas formularum loquendi contentionem aliquam pariat, placuit, præter Articulum, qui eſt inſertus Confeſſioni noſtræ, mutuo conſenſu adſcribere Articulum Confeſſionis Saxonicarum Eccleſiarum de Cœna Domini Miſſæ ad Tridentinum Concilium anno MDLI. Quem etiam pium agnoſcimus, & recipimus. Cujus Confeſſionis verba ſunt hæc: &c.* Quem conſenſum ſubſecutæ in eodem Regno Hæreticorum Synodi, Cracovienſis anno MDLXXIII. Petricovienſis anno MDLXXVIII. & Vladiſlavienſis anno MDLXXXIII. approbarunt. Hunc tandem Nationalis ipſorum Synodus Torunienſis die XXI. Auguſti MDXCV. confirmavit his verbis: *Conſenſum noſtrum Evangelicum Sendomiriæ anno Domini* MDLXX. *inſtitutum, & eodem anno Conſignatione Poſnanienſi illuſtratum, ac poſtea Generalibus Synodis, Cracovienſi, Petricovienſi, & Vladiſlavienſi auctum ſtabilitúmque, prout iſta in exemplari Torunii Latinè & Polonicè anno* MDXCII. *excuſo continentur: univerſi hâc noſtrâ Generali Torunienſi Synodo comprobamus, confirmamúſque, & contra Adverſarios, qui tam verbis quàm ſcriptis hactenus diſcordiam & fictum Conſenſum nobis Evangelicis objectare auſi ſunt, hunc verum Conſenſum ſincerè nos amplecti, & fovere atque ſecundùm eum in ſancta concordia verè conjunctos eſſe proteſtamur.*

In Syntagm. Confeſſ. Fid. parte II. pag. 320.

Synodus Rupellenſis.

XII. Anno MDLXXI. Calviniſtæ Galli Synodum Rupellæ habuerunt, Moderatore *Beza*, ut quidam volunt, quamquam alii abfuiſſe ſcribant, præſentibus *Joanna* Navarræ Regina, & *Henrico* Navarræ Principe, *Henrico* Principe Condæo, *Ludovico* Naſſoviæ, *Gaſparo Colinio* Maris Præfecto, aliíſque Sectæ columinibus. Ibi repetita eſt & confirmata ipſorum Fidei Confeſſio, actúmque de inſtaurandæ Diſciplinæ ex ſuperiorum bellorum occaſione collapſæ ratione: ac nova forma à *Joanne Morellio* Pariſienſi propoſita ampliùs diſcuſſa & impugnata

impugnata eſt. De doctrinæ etiam capitibus ali-
quot diſceptatum, ac de Ceremoniis in Cœnæ ad-
miniſtratione obſervandis: de quibus omnibus
quædam Decreta condita fuere, quædam in pro-
ximam Synodum rejecta.

XIII. Hæc anno ſequenti, menſe Maio, Ne-
Nemauſenſis. mauſi magno Miniſtrorum concurſu habita eſt,
eodem *Beza* Præſide. Ea, quæ in Rupellana fini-
ta non fuerant de Diſciplina conſtituit, & Mo-
rellianam formam omnino proſcripſit. *Subſtantiæ*
vocem à Synodo Rupellana in Articulo de Cœna
Domini poſitam, quòd Tigurinis Sacramentariis
offenſioni eſſet, Nemauſenſis explicuit, ut *Beza*
Epiſt. LXV. teſtatur in Epiſtola hujus Synodi nomine ſcripta ad
Tigurinos Miniſtros die 17. Maii anno MDLXXII.
*Rupellana Synodus ſummo omnium conſenſu eorum ſen-
tentiam, qui voculam illam ex Liturgia & Confeſſione
ſublatam volebant, rejecit, tribus potiſſimùm de cauſis.
Primùm enim judicavimus, prout & nunc judicamus,
ſi quæritur quidnam per Communionem adipiſcamur,
dicendum eſſe, non tantùm merita & fructus mortis
Domini, verùm etiam in primis ipſum Dominum, qui
eſt fons iſtorum bonorum, à nobis ſpiritualiter per fidem
percipi; id quod ſubſtantiæ nomine in noſtra Confeſſione
& Liturgia ſignificatum voluimus. Deinde cùm duplex
nobis ſcopulus vitandus eſſet, unus quidem eorum, qui
nos tanquam Chriſtum ipſum è Cœna tollentes accuſant,
alter autem illorum qui metuunt, ne poſitâ ſubſtantiæ
communicatione, realis etiam præſentia, & corporalis
ille communicationis modus ſtabiliri videatur: Utrique
malo ſic occurri commodiſſimè poſſe exiſtimavimus, ſi
illis quidem retento ſubſtantiæ nomine (quo nihil aliud
quàm Chriſtus ipſe intelligitur) os occludere pergeremus,
iſtorum verò timori mederemur, additâ eâ interpreta-
tione, quæ & omnem ambiguitatem vocis tolleret, &
merè ſpiritualem ac myſticum eſſe iſtum ipſius Chriſti
nobiſcum conſociationis modum demonſtraret. Tertio lo-
co, cùm non ageretur de hac voce Confeſſioni & Litur-
gia inſerenda, (quod ſi fuiſſet integrum, forsaſſis ab
ea abſtinuiſſemus) ſed de illa vel retinenda, vel expun-
genda, non putavimus expungi poſſe, quin & magnæ
levitatis notam incurreremus, & aliis ſubinde in ea-
dem Liturgia & Confeſſione, prout huic vel illi temerè
libuiſſet, exagitandis & mutandis aditum pateſaceremus:
adverſariis denique noſtris, inter quos verſamur,
& quorum vel præcipua nobis habenda eſt ratio, os ip-
ſum quodammodo ad veterem illam nobis reponendam
calumniam aperiremus. His igitur rationibus ſubnixa
Rupellana Synodus, retento Confeſſionis Capite XXXVI.
nullos certè damnavit (quos credidiſſe videmini) ſed eo-
rum duntaxat opinionem rejecit, qui eam vocem nollent
eo ſenſu admittere, quò illic uſurpatur. Hæc Synodi
verba cùm mali iſti homines perinde ſunt interpretati,
ac ſi adverſus vos perſcripta eſſent, magnâ certè nos
injuriâ affecerunt. Præterquàm enim quòd Synodo nun-
quam in mentem venit aliis quàm Gallicis Eccleſiis
quicquam præſcribere, coram Deo & Angelis ipſius te-
ſtari ſanctè poſſumus, tam nobis veſtram, id eſt, Hel-
veticam Confeſſionem (cui & Genevenſis Eccleſia ſub-
ſcripſit) quam noſtram ipſorum in omnibus & ſingulis
approbari: quas videlicet ab uno eodémque Spiritu di-
ctatas, & ex puro Dei verbo depromptas, penitúſque
inter ſe conſentientes ſemper ſumus arbitrati, etiamſi
non iiſdem per omnia verbis utamur, quod fieri non po-
tuit, nec fortaſſis etiam oportuit, cùm ne ipſi quidem
Evangeliſtæ in verbis per omnia conſentiant. . . . Hac
autem in re ut plenius etiam vobis ſatisfaceremus, ſcri-
ptum illud Rupellanæ Synodi ſic emendavimus, ut pro
» his verbis: Synodus rejicit eorum opinionem, qui
» nomen ſubſtantiæ nolunt recipere eo ſenſu, quo
» in prædicto XXXVI. Confeſſionis Articulo conti-
» netur: *hæc ſubſtituerimus:* Synodus ſine ullo pror-
» ſus exterarum Eccleſiarum præjudicio, quæ cer-
» tis de cauſis ſubſtantiæ vocabulum non uſurpant,

A vocabulum quidem ſubſtantiæ retinet, ſed eo de- «
mum ſenſu, quo in prædicto XXXVI. Articulo «
continetur, &c. *Item in extremo poſt hæc verba*, «
Sic oportet ut verè participemus alterum Ada- «
mum Jeſum Chriſtum: *Synodus hæc adjecit:* «
Communicatione myſtica & ſpirituali, ut inde «
vera & æterna vita hauriatur, cujus communi- «
cationis gratiâ ſpecialiter inſtituta eſt Cœna Do- «
mini. Quamvis idem Jeſus Chriſtus, cum om- «
nibus ſuis donis, etiam in ſimplici verbo, & in «
Baptiſmo nobis offeratur, & à credentibus per- «
cipiatur. *Et de hoc quidem hactenus.*

B XIV. Anno MDLXXXVI. Colloquium *Mombel-* Colloquium Mombelgardienſe.
gardienſe à *Friderico* Vvirtembergico & Mombel-
gardienſi Comite inter primarios Lutheranæ &
Calvinianæ Sectarum Miniſtros, Viróſque Poli-
ticos ex utraque parte deputatos inſtitutum eſt, ad
concordiam de Capitibus inter Confeſſioniſtas &
Sacramentarios controverſis: Exulibus Gallis, qui
Edicto Regio pulſi, *Mombelgardum* ſe magno nu-
mero receperant, id vehementer optantibus. Ad-
fuere ex Lutheranis, *Jacobus Andreæ* Cancellarius
& Præpoſitus Tubingenſis, *Lucas Oſiander* in Au-
la Vvirtembergenſi Concionator, *Joannes Vvolf-*
C *gangus*, & *Fridericus Schutz*, Comitis Vvirtember-
genſis Conſiliarii: Ex Calviniſtis verò *Theodorus*
Beza Genevenſis Miniſter, *Abraham Muſculus*
Miniſter Bernenſis, *Petrus Hubnerus*, Græcæ Lin-
guæ in Gymnaſio Bernenſi Profeſſor, *Antonius*
Faius Miniſter Genevenſis, *Claudius Alberius*,
Lauſannæ Philoſophiæ Profeſſor; *Antonius Mar-*
ſius, & *Samuel Maierus*, Bernenſis Reipublicæ Se-
natores. *Fridericus* Comes Colloquio præfuit. Is
diſputationi præſcriptus modus, ut Vvirtember-
genſes de ſingulis capitibus controverſis Theſes
primùm ſuas adverſæ parti traderent, & ab ea Reſ-
D ponſum in Scriptis acciperent: deinde *Jacobus An-*
dreæ, & *Beza* de iis colloquerentur. Articuli de
quibus agendum erat, conſtituti ſunt. 1. *De Cœna*
Domini. 2. *De Perſona Chriſti.* 3. *De Imaginibus,*
Templis, & ſimilibus rebus. 4. *De Baptiſmo.* 5. *De*
Prædeſtinatione. Factum eſt initium diſputationi die
XXI. Martii, eáque uſque ad XXIX. continuata eſt.
Idem finis, qui tot aliorum Congreſſuum Luthe-
ranos inter & Sacramentarios, fuit: deſperata in-
ter partes conventio. *Fridericus* Comes Vvirtem-
bergenſes ſuos hortatus eſt, ut donec aliquando
pax conſtitueretur, *Bezam* ejúſque Symmiſtas pro
E fratribus agnoſcerent, & dexteras fraternitatis por-
rigerent. *Jacobus Andreæ* Sociique negarunt; ob
hæreſes teterrimas quibus infecti eſſent; dexteras
tamen humanitatis obtulere. Reſpondit *Beza*:
Quandoquidem dexteras fraternitatis porrigere re-
cuſarent, ſe amicitiæ dexteras nolle. Teſtis eſt,
qui aderat, *Lucas Oſiander* in Hiſtoria ſua Ec-
cleſiaſtica, ubi & partis utriuſque Theſes de
ſingulis Capitibus controverſis propoſitas, cum
Reſponſionibus utrimque datis, refert. Sed hæc
pleniùs conſtant ex Actis à *Jacobo Andreæ* Tu-
bingæ editis; quibus Præfatio *Friderici* Comitis
F nomine præfixa eſt, quâ rationes inſtituti Collo-
quii exponuntur. Editis Actis *Beza* contrarium
Scriptum oppoſuit. *Bezæ* Scriptum Vvirtember-
gici mox confutarunt.

§. V.

De Scriptoribus Eccleſiaſticis qui Calvinianam
Hæreſim impugnarunt.

Calvini Hæreſim Scriptis eruditis impugnarunt
Franciſcus Balduinus, Attrebas, Juriſconſultorum
ſuo tempore princeps; *Jacobus* Cardinalis *Sadoletus*,
Carpentoratenſis Epiſcopus; *Albertus Pighius*,

Campenſis, Theologus Colonienſis; *Robertus Cenalis*, Theologus Pariſienſis, Epiſcopus Abrincenſis; *Nicolaus Villagagnonus*, Melitenſis Eques; *Joannes Heſſelius*, Theologus Lovanienſis; *Gullielmus Alanus*, Anglus, S. R. E. Cardinalis; *Stephanus Gardinerus*, Vvintonienſis Epiſcopus, & Angliæ Cancellarius; *Ambroſius Pelargus*, Niddanus, Ordinis FF. Prædicatorum Theologus, qui Treverenſis Archiepiſcopi nomine primis Concilii Tridentini Seſſionibus interfuit; *Nicolaus Sanderus*, Anglus; *Claudius Sanctesius*, Canonicus Regularis, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor Theologus, Epiſcopus Ebroïcenſis; *Claudius Espenſeus*, Pariſienſis etiam Theologus; *Antonius Demochares*, Doctor Sorbonicus, qui Concilio Tridentino interfuit; *Joannes Tilius* Meldenſis Epiſcopus, unus è Tridentinis Patribus; *Jodocus Raveſteinius*, & *Andreas Vega* Ordinis Minorum Profeſſor, Doctor Salmanticenſis, & *Didacus Payva*, Decretorum Concilii Tridentini adversùs *Calvinum* vindices; *Joannes Piſtorius*, Conſtantienſis ad Rhenum Canonicus; *Robertus Bellarminus* S. R. E. Cardinalis, Societatis Jeſu, & Eccleſiæ lumen; *Jacobus Gretſerus*, & *Edmondus Augerius*, ejuſdem Societatis Theologi; *Franciſcus Feuardentius*, Normannus Conſtantienſis, Ordinis FF. Minorum Theologus inſignis, in ſacra Facultate Pariſienſi Doctor Theologus. *Joannes Crabbius*, Lovanienſis, Ordinis Eremitarum *S. Auguſtini* Profeſſor; *Petrus Auratus* Theologus Pariſienſis, Ordinis FF. Prædicatorum; *Jacobus Davy Perronius* S. R. E. Cardinalis, ex Epiſcopo Ebroïcenſi Archipræſul Senonenſis; *Nicolaus Coeffeteau*, Ordinis FF. Prædicatorum, Theologus Pariſienſis, ex Epiſcopo Dardanenſi & Suffraganeo Metenſi Maſſilienſis Epiſcopus deſignatus. *Franciſcus Coſterus*, *Petrus Cottonus*, & *Franciſcus Veronius*, Societatis Jeſu Profeſſores; *Armandus* Cardinalis *Richelius*, Supremus ſub *Ludovico XIII.* Regni Adminiſter; *Franciſcus Harleus* Rotomagenſis Archiepiſcopus, *Franciſci Harlei* digniſſimi Pariſienſium Archipræſulis Patruus, &c.

SCHOLION I.

In hoc Articulo § II. Num. 52. pag. 649. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Sacramentum non adoratur, ſed Chriſtus.*

R. Ad Sacramentum per ſe ſumptum, ſive ad ſpecies ipſas Sacramentales adorationem non dirigi, ſed ad Chriſtum realiter & ſubſtantialiter in Sacramento præſentem, Dogma Catholicum eſt. Externa enim Symbola quæ ſenſibus obverſantur, ſunt accidentia panis, creaturæ ſunt, ac proinde non ſunt objectum latriæ. Unde Concilium Tridentinum Seſſione XIII. Canone VI. *Si quis dixerit, in Sancto Euchariſtiæ Sacramento Chriſtum unigenitum Dei Filium non eſſe cultu latriæ etiam externo adorandum; anathema ſit.* Atque hic ſenſus eſt Capitis V. ubi ſacra Synodus nullum relinquit ad dubitandi locum, *Quin omnes Chriſti Fideles pro more in Catholica Eccleſia ſemper recepto, latriæ cultum, qui vero Deo debetur, huic Sanctiſſimo Sacramento in veneratione exhibeant. Nam illum eumdem Deum præſentem in eo adeſſe credimus, quem Pater Æternus introducens in orbem terrarum dicit. Et adorent eum omnes Angeli Dei.* Non aliud credo ac doceo. *Sed neque nos*, inquam, *Sacramentum ipſum ſeu ſymbola adoramus, ſed Chriſtum ſymbolis obvelatum, & realiter ac ſubſtantialiter ſub ipſis præſentem* Quod paucis complexus ſum, prolixius explicat Cardinalis Bellarminus in eamdem ſententiam ac ſenſum, Libro IV. *De Sacramento Euchariſtiæ*, Cap. XXIX. *Neque*, inquit, *ullus Catholicus eſt, qui doceat ipſa ſymbola externa per ſe & proprie eſſe adoranda cultu latriæ, ſed ſolùm veneranda cultu quodam minore, qui omnibus Sacramentis competit: Cultu autem latriæ dicimus per ſe & proprie Chriſtum eſſe adorandum, & eam adorationem ad ſymbola etiam panis & vini pertinere, quatenus apprehenduntur ut quid unum cum ipſo Chriſto quem continent. Quemadmodum qui Chriſtum in terris veſtitum adorabant, non ipſum ſolum, ſed etiam veſtes quodam modo adorabant, neque enim ſolebant eum veſtibus nudare antequam adorarent, aut animo & cogitatione ſeparabant à veſtibus cùm adorarent, ſed ſimpliciter Chriſtum, ut tunc ſe habebat, adorabant: tametſi ratio adorandi non erant veſtes, immò nec ipſa humanitas, ſed ſola Divinitas. De modo autem loquendi fatemur, Sacramentum ipſum dici adorandum, ut Concilium Tridentinum loquitur: ſed hoc exponitur dupliciter; Qui enim ſentiunt Sacramentum Euchariſtiæ formaliter eſſe Corpus Chriſti ut eſt ſub ſpeciebus, concedunt etiam Sacramentum dici adorandum. Qui autem docent Sacramentum Euchariſtiæ formaliter eſſe ſpecies panis & vini, ut Chriſtum continent, illi docent conſequenter Sacramentum Euchariſtiæ eſſe materialiter adorandum. Sed quicquid ſit de modo loquendi, ſtatus quæſtionis non eſt, niſi an Chriſtus in Euchariſtia ſit adorandus cultu latriæ.* Hæc Bellarminus.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, §. IV. Num. 8. pag. 781. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Epiſcopi Galliæ ſibi conſervarunt jus definiendi quæſtiones Fidei.*

R. Auctoritatem judicandi de controverſiis Fidei, & de Hæreſibus emergentibus, à Chriſto immediatè acceptam, Epiſcopos in Colloquio Poiſſiacenſi glorioſiſſimè conſervaſſe & exercuiſſe obſervavi: nec eo jure ſpoliari ſe paſſos eſſe à Regina Hæreticis ob politicas rationes & privata commoda favente. Facti veritatem Hiſtoriæ Monumenta probant, veritatem juris, Traditio, quam Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana propugnant. Fidei tamen cauſas poſt Epiſcopale judicium ad Sedem Apoſtolicam referendas eſſe fateor, cujus judicio finiuntur, ſecundùm præclaram illam S. Petri Chryſologi ſententiam, in Epiſtola ad Eutychem: *In omnibus hortamur te, ut hiis quæ à Beatiſſimo Papa Romanæ civitatis ſcripta ſunt, obedienter attendas, quoniam B. Petrus, qui in propria Sede vivit & præſidet, præſtat quærentibus Fidei veritatem. Nos enim pro ſtudio pacis & Fidei extra conſenſum Romanæ Civitatis Epiſcopi cauſas Fidei definire non poſſumus.*

ARTICULUS XIII.

DE ANTITRINITARIIS, ET SOCINIANIS.

§. I.

I. ANTITRINITARIORUM agmen ducit *Michaël Servetus*, Hiſpanus, Tarraconenſis, qui cùm Lutetiæ Pariſiorum operam Medicinæ dediſſet, in Africam ſe contulit, ut Arabicam Linguam & Alcoranum plenè adiſceret. Ab anno MDXXXI. ad annum MDLIII. hæreſeos venena effudit. Anabaptiſta primùm fuit, pædobaptiſmum velut humanum figmentum ſugillans, Magiſtratum omnem rejiciens. De Euchariſtia cum Sacramentariis ſentiebat, ſymbolum duntaxat & ſignum eſſe Corporis Chriſti. Mox Librum edens *De Trinitatis Erroribus*, in Sanctiſſimam Trinitatem blaſphemum ſtylum convertit, aliàque errorum monſtra edidit. Errorum ipſius indicem, excerptis ex ejus Libris propoſitionibus, conſcripſere Miniſtri Genevenſes, qui inter *Calvini* Opera Tom. VIII. Editionis Anſtelodami pag. 523. legitur. Scripſit itaque Servetus: — Michaël Servetus.

1. *Omnes qui Trinitatem ſtatuunt in eſſentia Dei, eſſe Tritheitas, veros Atheos, nec Deum habere niſi tripartitum & aggregativum. Item habere commutativum Deum, non abſolutum: imaginarios habere Deos, & illuſiones Dæmoniorum.* (Lib. de Trinitate, pag. 30.) Quibus reſpondet quod addit pagina ſequenti: *Somnia ne voles, dirige oculos ad phantaſmata, & tunc videbis tuam Trinitatem non eſſe intelligibilem ſine tribus phantaſmatibus.* Tandem concludit: *Omnes Trinitarios eſſe Atheos.* — Impia Serveti Dogmata.

2. *Tot auctoritatibus fulciri Hebræos ut tripartitum Deum à noſtris introductum meritò admirentur.* (Lib. I. de Trinitate pag. 34.)

3. *Incorpoream*

3. *Incorpoream Deitatem realiter diſtinctam Mahometo cauſam dediſſe negandi Chriſtum.* (Lib. 1. p. 36.)

4. *Tres illas res incorporeas diſtinctas in Dei unitate non poſſe ſtare, & eſſe Triadem imaginariam.* (L. 1. de Trinitate pag. 29.)

5. Ut fucum impiis ſuis dogmatibus inducat, fatetur quidem in Deo perſonalem fuiſſe diſtinctionem, ſed perſonam dumtaxat externam intelligit, quæ in Dei eſſentia non verè ſubſiſtat: ſicuti lib. 3. De Trinitate p. 392. dicit: *Verbum fuiſſe idealem rationem ab initio, quæ jam hominem referebat: fuiſſe in Verbo apud Deum futuri hominis Jeſu-Chriſti exemplar, perſonam, effigiem, vultum, faciem, hominis in Deo repræſentationem.* Item Dialogo 1. p. 229. *Non eſſe inter Verbum & Spiritum realem differentiam.* Item lib. 5. De Trinitate p. 189. *Nullam fuiſſe in Deo realem generationem vel ſpirationem.*

6. Ut palam appareat confundi ab eo perſonas, Lib. 2. de Trinitate pag. 66. ſic loquitur: *Ipſa Sapientia olim ſimul erat Verbum & Spiritus, quia non erat realis diſtinctio, ipſamet Sapientia erat Spiritus.* Et L. 5. De Trinitate pag. 164. *Totum Verbi & Spiritus arcanum* definit *fuiſſe fulgentem Chriſti gloriam.*

7. Quamquam autem neget realem diſtinctionem in tribus Perſonis ante Jeſu Chriſti Incarnationem: dicit tamen *tantâ gloriâ decoratum fuiſſe Chriſtum, ut non ſolum ſit ipſe Deus de Deo, ſed & ſit Deus, de quo alius Deus procedat.* (L. 5. pag. 185.)

8. *Ipſum Chriſtum eſſe Filium Dei, quatenus genitus eſt à Deo in utero Virginis Mariæ. Idque non ſolùm virtute Spiritus Sancti, ſed quia Deus ex ſua ſubſtantia illum genuit.* (L. 1. De Trinitate p. 11. & 12. Item Epiſtola ad *Calvinum* 1. & 2.)

9. *Verbum Dei de cœlo deſcendens eſſe nunc carnem Chriſti: ita ut caro Chriſti de cœlo ſit.* (L. 1. De Trinitate pag. 17. & 18.) Item L. 2. De Trinitate p. 73. *Corpus ipſum Chriſti eſſe Corpus Deitatis, carnem ejus divinam, carnem Dei, cœleſtem, de ſubſtantia Dei genitam.* Item Dialogo 1. p. 231. *Animam Chriſti eſſe Deum: carnem Chriſti eſſe Deum: & tam Chriſti animam quàm carnem fuiſſe ab æterno in propria Deitatis ſubſtantia.*

10. L. 2. De Trinitate p. 77. ſic loquitur: *Eſſentia corporis & animæ Chriſti, eſt Verbi & Spiritûs Deitas. Et Chriſtus ab initio eſt tam ratione corporis, quàm ratione animæ.* Item L. 2. p. 87. *Non ſolùm in anima, ſed & in carne Chriſti eſt ſubſtantia Deitas.* Item L. 5. de Trinitate p. 164. *Deus erat Verbum, & Spiritus, Verbum & Spiritum variè diſpenſans in corpus & animam.*

11. Ut oſtendat ſibi ludibrio eſſe Chriſti divinitatem, exponit eum dici *Sapientiam & Virtutem Dei, & ſplendorem gloriæ ipſius, perinde ac ſi vocaretur excellens quædam ſapientia & virtus.* (L. 2. De Trinitate p. 87.)

12. *Jeſum Chriſtum hominem, apud Deum ab initio fuiſſe in propria Perſona & ſubſtantia.* (L. 2. De Trinitate p. 90.) *Alibi tamen tribuit Chriſto duas perſonas:* Lib. 4. de Trinitate p. 129.

13. Poſtquam confeſſus eſt Verbum Dei factum fuiſſe hominem, dicit: *Hoc Verbum fuiſſe ſemen Chriſti.* (L. 4. de Trinitate p. 14.) Item: *Rem eſſe aliam à Filio.* (L. 1. De Trinitat. p. 23.) Item: *Verbum quo mundus eſt creatus, prolatum fuiſſe ejus gratiâ: unde ſequitur ipſum non eſſe illud Verbum.* (Lib. 2. De Trinit. p. 89.) Item, *Verbum Dei fuiſſe rorem naturalis geniture Chriſti in utero Virginis, ſicut ſemen generationis animalium.* (Dialogo 2. de Trinitate p. 260.) Præterea; *Filium Deo naturaliter genitum fuiſſe ex Spiritu Sancto per ſermonem.* (Lib. 1. De Regeneratione p. 355.)

14. *Verbum ipſum Dei fuiſſe ſemen generationis Chriſti. Et ſicut generantia omnia priùs in ſeipſis ſemen concipiunt, quàm fœtum extra ſe mittant: ita fuiſſe in Deo ſemen Verbi, priuſquam in Maria Filius conciperetur.* (Lib. 4. De Trinitate p. 146.) Item; *Paternum ſemen geniture Chriſti idipſum in eo effeciſſe; quod in unoquoque noſtrûm facit ſemen creatum patris.* (Dialog. 2. De Trinitate p. 154.)

15. *Per actionem Spiritûs Dei extitiſſe ipſum Chriſti corpus, quoniam Verbo divino quaſi rore geniture Chriſti cum elementis his creatis ſimul ſe terræ miſcuerit: & quatenus divinus & humanus halitus ejus animæ inſitus fuerit, & coaluerit, extitiſſe hypoſtaſim unam Spiritûs ejus, quæ eſt hypoſtaſis Spiritûs Sancti.* (L. 5. de Trinitate pag. 105.) Et antea dixerat: *In Chriſto tria eleementa eſſe de ſubſtantia Patris.* (L. 4. De Trinitate p. 159.)

16. Ut corrumpat dictum Apoſtoli 2. cap. ad Hebræos, *Chriſtum ſcilicet non aſſumpſiſſe naturam Angelorum, ſed ſemen Abrahæ:* ſic exponit; *Nempe quòd nos à morte liberavit.* (L. 2. De Trinitate pag. 90.)

17. *Deum eſſe Patrem Spiritûs Sancti:* quod nihil eſt aliud quàm Perſonas confundere, quales etiam ipſe fingit. (L. 5. De Trinitate p. 187.)

18. Ut oſtendat ſe ludere in voce perſonæ, dicit: *Unam ſolam fuiſſe perſonalem imaginem ſeu faciem, quæ erat Chriſti Perſona in Deo, etiam Angelis communicata.* (Lib. 3. de Trinitate p. 112.)

19. *Tria elementa eſſe ab utroque parente, tam in Chriſto quàm in nobis. Terream verò materiam eſſe à ſola matre, tam in Chriſto quàm in cæteris omnibus.* (Dial. 2. de Trinitate p. 250.) quod etiam pleniùs exprimit Lib. 5. de Trinitate p. 194. cùm dicit: *In nobis ſolùm eſſe elementa creata: in Chriſto eſſe creata & increata, & ſubſtantiam Spiritûs Dei ipſi carni ſubſtantialiter communicatam.*

20. *Rorem illum cœleſtem Virgini obumbrantem, & ſemini ejus & ſanguini ſeſe immiſcentem, transformaſſe in Deum humanam materiam,* (Dial. 2. De Trinitate p. 263.)

21. Duas naturas confundens, dicit: *Lucem creatam & increatam fuiſſe in Chriſto unam lucem: & ex Spiritu divino & anima humana conſtitiſſe in Chriſto unam ſpiritualem animam.* (Dial. 2. De Trinitate p. 268.) *Adeóque ſubſtantiam carnis & ſubſtantiam Verbi eſſe unam ſubſtantiam.* Tandem concludit, *Carnem Chriſti ſubſtantiam Verbi habere corporaliter ſubſtantialem ipſum vitalem Spiritum Divinum, atque ita eſſe verè cœleſtem & de ſubſtantia Dei, carnem Verbi, carnem Dei; quæ exiſtentiam habet æternam.* (Dial. 2. De Trinitate pag. 271.)

22. *Jeſum Chriſtum participationem Dei & hominis habentem, non potuiſſe dici creaturam, ſed participem creaturarum,* (Dial. 2. de Trinitate p. 272.)

23. *Unam & eamdem Deïtatem, quæ eſt in Patre, communicatam fuiſſe Filio Jeſu Chriſto immediatè & corporaliter. Deinde eo mediatore per miniſterium Angeli Spiritûs communicatam fuiſſe ſpiritualiter Apoſtolis. Ac Chriſto quidem ſoli à natura eſſe Deïtatem inſitam corporaliter & ſpiritualiter: verùm ab eo dari aliis ſanctum & ſubſtantialem halitum.* (Lib. 2. De Trinitate p. 22.)

24. *Sicuti Verbum deſcendit in carnem Chriſti, ita Spiritum Sanctum deſcendiſſe in Apoſtolorum Animas.* (Dial. 2. De Trin. p. 264.)

25. Perſonas confundens, ſic inquit: *Naturaliter & voluntariè erat λόγος idealis ratio & prolatio, relucentia Chriſti apud Deum, Spiritus Chriſti apud Deum, Lux ejus apud Deum: unde ſequitur nullam fuiſſe ſubſtantiam, cùm figura tantùm eſſet illius rei quæ nondum erat, & interea à Spiritu non differat.* (Dial. 1. De Trinitate p. 208.)

26. *Nullam ante Chriſti adventum viſam fuiſſe Spiritûs hypoſtaſim.* (Lib. 5. De Trinitate pag. 197.) Ex quo ſequitur nullam tunc fuiſſe hypoſtaſim nec perſonam, cùm ipſi nulla ſit perſona niſi viſibilis; quemadmodum in Libris ſuis affirmat, & Reſponſis fatetur. Quibus reſpondet quod dicit Dialogo 1. p. 217. *Spiritum Dei umbram fuiſſe in creatione mundi.*

27. Ut intelligatur qualem æternitatem Chriſto tribuat: *Sicut*, inquit, *res omnes nunc ſunt in Deo, ita eodem ordine ante creationem erant in eo, & primus omnium Chriſtus. Item, Deus ratione ſua æterna corporalem ſibi & viſibilem Filium æternaliter decernens, talis ſpeciei ſubſtantia ſeipſum viſibilem præbet per ſermonem.* (Dialogo 1. de Trinitate pag. 205.)

28. *Chriſtum, quamdiu in carne mortali verſatus eſt, nondum accepiſſe Spiritum novum, quem à ſua Reſurrectione accepturus erat.* (Lib. 5. De Trinitate p. 185.) Item pag. 195. *Chriſtum ante Reſurrectionem nondum obtinuiſſe totam Dei gloriam, ſed poſtea Spiritum novum accepiſſe. Totam ergo nunc Verbi & Spiritûs gloriam hypoſtaticè ſolum Chriſtum continere.* Cui reſpondet quod Dialogo 1. de Trinitate pag. 231. ſcribit, *Deum ſpirantem ſpiraſſe in Chriſtum, ſicut in nos, Spiritum Sanctum ſupervenientem: atque ita totam denuo Deïtatem diſpenſatione alia ſpiraſſe, ac ejus priorem Spiritum in Reſurrectione innovaſſe, dato novo Spiritu, quem datus in Jordane Spiritus adumbrabat.*

28. *In Dei ſubſtantia partes eſſe & partitiones, non eo modo quo in creaturis, ſed ſecundum diſpenſationis diſtributionem, ita ut in Spiritûs partitione cujuſque portio ſit Deus.* (Lib. 3. de Trinitate pag. 321.) Præterea ubi affirmavit *Spiritus noſtros ſubſtantialiter ab æterno fuiſſe*, ſubjungit *illos eſſe Deo conſubſtantiales & coæternos.* (Dialogo 1. De Trinitate p. 226.) Et tamen alio loco fatetur, *Spiritum quo illuminati ſumus, extingui poſſe.* (Lib. de Regeneratione 4. p. 555.)

30. *Omnibus inſitum eſſe ab initio Spiritum Deitatis ex Dei halitu.* (Dialogo 1. p. 138.)

31. *Si quando in Lege dicitur eſſe in aliquo Spiritus Dei, non ſumi pro Spiritu regenerationis Sancto.* (In Lib. de Legis & Evangelii differentiis.) *Judæos omnes Deo ſerviiſſe in vetuſtate literæ, non in novitate Spiritûs. Nunquam aliquem Judæorum electum aut prædeſtinatum fuiſſe ea electione, quâ nos prædeſtinavit Deus, ut liberam adoptionem filiorum Dei reciperemus. Abrahamum, Moyſen, & Prophetas, ſub Lege fuiſſe, non ſub gratia, & ſervituti Legis fuiſſe obnoxios.*

32. *Angelos olim ut Deos à Judæis fuiſſe adoratos:* (Lib. 5. De Trinitate p. 184.) ita ut illos ipſorum *Deos* appellet. Cui etiam reſpondet quod dicit Dialogo 1. p. 216. *Nunquam fuiſſe in Lege Deum verè adoratum, ſed Angelos adumbrantes Chriſtum fuiſſe adoratos: Item, Abraham crediſſe illi, qui Chriſtum adumbrabat.*

33. Etſi autem fatetur Chriſtum vel Verbum non habuiſſe hypoſtaſim realem ab initio, nihilominus affirmat Angelos & Electos in Deo fuiſſe realiter ab initio. (Lib. 1. De Trinitate p. 135.)

34. In omnibus creaturis Deïtatem conſtituit, etiam ſubſtantialem. (Dialogo 1. p. 213.)

35. Poſteaquam verò multa deliria, eáque perverſa ac pernicioſa de Animarum ſubſtantia conſarcinavit à pag. 220. uſque ad pag. 225. 1. Dialogo tandem concludit: *Animam eſſe ex Deo, & ex ejus ſubſtantia.* Item, *Inſpirationem creatam in illam fuiſſe inſitam unà cùm Deïtate, & iterum nova ſpiratione in unam cum Deo lucem ſubſtantialiter coïre per Spiritum Sanctum.*

36. *Quamquam autem Anima non eſt Deus, eam tamen effici Deum per Spiritum, qui quidem eſt & ipſe Deus: adeo ut dubitare ſit nefas, & Animam noſtram, & ipſum Chriſti Spiritum Sanctum ſibi eſſentialiter junctam habere ejuſmodi elementarem ſubſtantiam, ſicut Verbum ſibi junctam habet carnem. Atque res creatas & increatas in unam Animæ & Spiritûs ſubſtantiam coïre.* (Lib. 5. De Trinitate p. 181. & 182.)

37. Scripſit, adeóque vulgavit horrendas blaſphemias contra Pædobaptiſmum, quemadmodum ſatis conſtat ex integris quatuor Libris *De Regeneratione*, præſertim verò ex concluſione, pag. 576. Item, *Non committi peccatum mortale ante annos viginti.*

38. *Animam redditam eſſe mortalem per peccatum, ſicut caro mortalis eſt: non quòd in nihilum Anima redeat, ſicut nec caro. Sed mori, quando cum dolore vitalibus actionibus privatur, & in inferno languens detinetur quaſi non ampliùs victura.* (Lib. 4. De Regeneratione p. 551.) Deinde concludit: *Regenitos aliam habere Animam quàm ante, propter ſubſtantiam innovatam, & novam Deïtatem adjunctam.*

Biblia Lugduni excudi curavit, quorum margines multis pernicioſis commentis inquinavit. Quæ de reconciliatione nobis parta, de ſcelerum expiatione, de maledictione ſublatâ virtute mortis Chriſti, aſſerit *Iſaias* Cap. 53. ad *Cyrum* detorquet, quòd in ejus morte Judæi juſtas ſcelerum ſuorum pœnas dederint. Tot blaſphemias non impunè tulit *Servetus*. Repertus enim Genevæ, & accuſatus à *Calvino*, in carcerem truſus eſt: cúmque poſt multam & acerbiſſimam diſputationem, quâ illum mendacii ſæpe numero arguens, ſuas Propoſitiones conviciis & maledictis propugnabat, nihil de obſtinatione remitteret, re cum Bernatibus, Tigurinis, Baſileenſibus, & Schaffuſianis Miniſtris communicatâ, eiſque omnibus ejuſdoctrinam ut impiam & blaſphemam damnantibus (ut liquet ex eorum Reſponſis inter *Calvini* Epiſtolas editis) ex Senatûs Genevenſis Sententia vivus combuſtus eſt, die XXVII. Octobris, anno MDLIII.

Serveti Supplicium.

§. II.

Valentinus Gentilis. Ejus errores.

Cum eo quo conſumptus eſt igne, non eſt extincta illius Hæreſis, Poloniam enim, Tranſylvaniam, & Hungariam invaſit, propagatoribus præcipuis *Valentino Gentili*, Neapolitano, *Georgio Blandrata*, *Alciato*, *Bernardino Ochino*, *Gribaldo*, & *Franciſco Davide*. Non tantùm *Serveti* blaſphemias ſuas fecit *Valentinus Gentilis*, ſed graviſſimos inſuper errores addidit, & ad Tritheïtas proximè acceſſit, dicens, Tria concurrere in Trinitate, eſſentiam quæ dicitur Pater, Filium, & « Spiritum Sanctum. Patrem eſſe unicum illum « Deum Iſraël, Deum Legis & Prophetarum, « ſolum verum Deum, Eſſentiatorem; Filium « Eſſentiatum, & precariò Deum: Sophiſticum « eſſe commentum attribuere Patri propriam Per- « ſonam in eſſentia Deitatis: qui id aſſerunt, Qua- « ternitatem, non Trinitatem agnoſcere. Nam (inquiebat) unica illa eſſentia abſque ulla conſidera- « tione Perſonarum eſt ex ſemetipſa verus Deus: & « quælibet trium Perſonarum eſt item eſſentialiter Deus: ſequitur ergo Quaternitas, non Tri- « nitas.

Hæc à *Valentino Gentili*, aliiſque nonnullis agitari cùm ſubolfeciſſent Cœtûs Italo-Calviniani Genevæ conſtituti Seniores, nullum illis præſentius remedium viſum eſt, quàm editâ Confeſſionis Formulâ, cui omnes ſubſcriberent, detegere ſi quod occultum virus lateret. Edita eſt XVIII. Maii MDLVIII, & in Conventu propoſita, ut liberum ſingulis

ſingulis eſſet in medium contra proferre, ſi quid reprehenſione dignum cenſerent. Tribus circiter locis *Valentinus Gentilis*, & *Joannes Paulus Alciatus* linguas ſuas blaterando exercuerunt. Sedata omni contentione, nulla fuit vel controverſia, vel mora, quin omnes ſubſcriberent, ſex duntaxat exceptis, quorum unus erat *Valentinus*: qui tamen vocati conſenſum tandem ſubſcriptione teſtati ſunt. Sed paulò poſt *Valentinus*, ſpreto jurejurando, ſuos ſuſurros in obſcuris angulis ſpargere non deſtitit & tentare ſimplices ac imperitos, an aliquos irretire ſuis inſidiis poſſet, Re ad Senatum delatâ, in judicium vocatus, & in carcerem truſus, multorum teſtimoniis perjurii convictus eſt. Auditus præſentibus Miniſtris, & à *Calvino* confutatus, uno effugio uſus eſt, ſe diſputandi artificium non tenere. Poſtea farraginem, quam diu meditatus fuerat, ſcriptam obtulit Senatui, vindicias errorum continentem, cui poſtridie ſcripto reſpondit *Calvinus*. Cujus Reſponſo accepto, etſi in eadem quâ cœperat petulantia audacter ad dies aliquot perrexit; ubi tamen ſecum propiùs expendit, ſibi extremum ſupplicium imminere niſi errores revocaret, ſimulatâ pœnitentiâ, Epiſtolam ad Senatum Genevenſem ſcripſit ex carcere, quâ ſuas blaſphemias agnoſcebat, & veniam precabatur, Abjurationémque errorum ſua manu ſcriptam unà miſit, cujus hic erat tenor:

Valentini Gentilis Retractatio.

Confiteor Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, eſſe unum Deum, id eſt, tres Perſonas diſtinctas in una eſſentia. Pater non eſt Filius, nec Filius eſt Spiritus Sanctus, ſed unaquæque illarum Perſonarum eſt integra illa eſſentia. Item Filius & Spiritus Sanctus, quantùm ad divinam naturam ſunt unus Deus cum Patre, cui ſunt coæquales & coæterni. Hoc illud eſt quod ego ſentio, & corde ſimul ac ore profiteor, & confido fore per Dei gratiam ut in hac Confeſſione vivam & moriar. Omnes autem Hæreſes huic ſanctiſſimæ veritati contrarias damno & deteſtor, & quidem nominatim blaſphemias illas, quas ipſe mea manu deſcripſi: quibus inter cæteros errores Quaternitatem aſſerebam, & Chriſtum ſtatuebam unius Iſraëlitici Dei Filium, ita ut æterna ſua divinitate ſpoliaretur. Denique, quoniam ex falſis iſtis fundamentis multæ falſæ conſecutiones oriuntur, omnes illas damno & execror, & palam profiteor me in omnibus & per omnia aſſentiri ſanctæ hujus Eccleſiæ doctrinæ, & quidem inprimis ac diſertè in hoc Sanctiſſimæ Trinitatis Articulo: in quo agnoſco me tam graviter tantàque cum blaſphemia peccaſſe, ut libenter velim jam olim interiiſſe, ne tantum ſcelus admitterem. Hoc illud eſt quod ſentio in corde meo: & infinitam Dei miſericordiam precor, ut in poſterum me afficiat tanto iſtarum rerum ſenſu, ut aliqua ex parte poſſint veræ meæ pœnitentiæ fructus ab omnibus cognoſci. XXIX. Auguſti MDLVIII. *Joannes Valentinus Gentilis manu propria.*

Sententia in eum lata.

Habita hujus palinodiæ ratione, Syndici Genevenſes, Judices cauſarum criminalium, ſententiam in *Valentinum Gentilem* tulere, ut ipſi aiunt, miſericordiâ temperatam, ipſúmque adjudicarunt huic pœnæ, ut exutus uſque ad camiſiam, pedibus nudis, & capite diſcooperto, facem accenſam manu tenens, genibus in terram flexis, veniam à Deo & Juſtitia deprecaretur, fatendo ſe impiè & ſceleratè ſparſiſſe falſam & hæreticam doctrinam; & Scripta ſua in ejus defenſionem deteſtaretur; & propriis manibus in ignem conjiceret tanquam pernicioſis mendaciis referta: ad clangorem tubæ per omnia urbis compita in hoc habitu duceretur, cum prohibitione urbe ipſa egrediendi. Sententia executioni mandata die ſecunda A Septembris, MDLVIII. Aliquot poſt dies, oblato libello ſupplici impetravit à Senatu Genevenſi, ut abſque interpoſito vade, præſtito tamen jurejurando, è carcere dimitteretur. Deinde contra fidem datam Genevâ clam aufugit ad hominem ſui ſimilem *Matthæum Gribaldum*, & petulantiùs quàm antea in Sacram Triadem bacchari cœpit. Inde à Gayenſi Præfecto in carcerem conjectus, ſimulata rurſus probitate evaſit, & mox Lugdunum ſe proripiens, blaſphemum Libellum edidit adversùs *Symbolum* quod *S. Athanaſii* nomine inſcriptum eſt. Inde etiam cùm evaſiſſet, B Bernæ in Helvetia comprehenſus, & accuſatus à *Muſculo* anno MDLXVI. capitali ſupplicio affectus eſt. Conſulatur *Calvinus in Explicatione Perfidiæ Valentini* Gentilis, Tom. VIII. Operum.

Geneuâ fugit.

Ejus ſupplicium.

§. III.

Georgius Blandrata.

Præter *Valentinum Gentilem*, Antitrinitariorum errores in Tranſſilvania & Polonia ſparſerunt *Georgius Blandrata* Medicus Italus, ad cujus quæſtiones extat *Calvini* Reſponſum Tom. VIII. Operum, pag. 585. editum; *Joannes Paulus Al-* C *ciatus*, Mediolanenſis. *Gregorius Paulus*, *Petrus Statorius*; *Bernardinus Ochinus*, Senenſis, ex Ordinis Capucinorum Generali, Apoſtata, qui ex Italia, cum *Petro Vermilio*, *Martyre* cognominato profugus, cum meretricula, quam publicè duxit in ſignum Reformationis, Genevam appulit, indéque Tigurum, Baſileam, in Angliam quoque cum *Petro Martyre*, tum in Germaniam peregrinatus, in Poloniam tandem & Tranſſilvaniam migravit, ubi Libellum blaſphemum *Contra Sectam Terrenorum Deorum*, alióſque peſtilentiſſimos Libellos edidit. Quem *Hoſius* Cardinalis D Vvarmienſis in ſuo *De Adoranda Trinitate Judicio & Cenſura* pro meritis exagitat. Eamdem Sectam amplexi ſunt & propagarunt *Gribaldus*, *Liſmaninus*, & *Franciſcus Davidis*, qui omnium penè Hæreſeon commenta cum Antitrinitaria permiſcuit, ut ſcribit *Theodorus Beza* Epiſtolâ LXXXI. *Incidit Blandrata* (inquit) *in Tranſſilvaniam rediens, in quemdam Franciſcum Davidis paulò magis quàm ſuperiores illi, ut aiunt, providum; qui cùm nimium craſſam eſſe illam Tritheitarum blaſphemiam ſimpliciter propoſitam animadvertiſſet, maluit omnia involvere permixtis omnium penè hac in re hæreſeon com-* E *mentis, quàm ſimpliciter ſuam ſententiam profiteri. Certè in illis, quas initio ſcripſit, Theſibus, quæ illi tribuuntur, auſim dicere & profiteri omnium Hæreſeon, quibus umquam Chriſti Perſonam Satan oppugnavit, ſemina contineri. Quæ verò poſtea evomuit adeo impudenter, ut apertè & ſine ambagibus; non pro hæreticis, ſed pro veritatis aſſertoribus Origenem, Eutychem, Neſtorium, Samoſatenum, Arium, Donatum, Helvidium, Nepotem, Eunomium, Praxeam, Photinum, Cerdonem, Sabellium, Acephalos habeat & nominet; hæc* (inquam) *ejuſmodi ſunt, ut unum hoc ſupereſſe videatur, ut Satanam* F *ipſum in Dei & veritatis ſolio collocet.* Ad Mahometanos defecit *Alciatus*. Miſerrimè trucidatus eſt *Blandrata* in Tranſſylvania ab uno cognatorum ſuorum, qui bonis ejus inhiabat. *Ochinum* miſerabiliter etiam in Polonia obiiſſe ſcribit *Beza*: at ipſum errores ejuraſſe, & peccatorum Confeſſionem Catholico ritu ante mortem ediſſe, Capucinorum Annales probant. *Gribaldus* peſte necatus eſt. *Liſmaninus* in puteum præcipitem ſe dedit. *Franciſcus Davidis* ruente repente domo oppreſſus eſt, ut *Beza* refert in eadem Epiſtola.

Franciſcus Davidis.

§. IV.

Sociniani.

Sectæ Conditores.

I. Celebrius apud Antitrinitarios fuit *Lælii* & *Fauſti Socinorum* nomen, à quibus Secta etiamnum appellatur *Socinianorum.* Uterque Senis oriundus. *Lælius* admodum adoleſcens anno MDXLVII. patriam reliquit, annum videlicet agens alterum & vigeſimum. Proximo quadriennio Galliam, Britanniam, Belgium, Germaniam univerſam, ipſam quoque Poloniam emenſus, apud Helvetios Tiguri Sedem fixit. Ipſi cum Calvino, Melanctone, Beza, Bullingero, Muſculo, Munſtero, Petro Martyre, aliiſque hujuſmodi peſtibus, & doctrinæ Evangelicæ corruptoribus familiaritatem interceſſiſſe, eorum ad ipſum Epiſtolæ teſtantur. *Calvinum* quæſtionibus de Reſurrectione, & Diſciplina propoſitis fatigavit. Peritus diſſimulandi artifex, quam à *Michaële Serveto* hauſerat Hæreſim, eo exuſto abſcondit. Paucos eâ infecit Italos, per Germaniæ ac Poloniæ regiones diffuſos. Annis MDLVIII. & MDLIX. literis Poloniæ ac Bohêmiæ Regum munitus, Venetias ſe contulit, ut cum amicis de patrimonio tranſigeret. Obiit Tiguri die perendino Idus Maii, anno MDLXII. ætatis XXXVII. Ejus de obitu certior factus *Fauſtus Socinus* ipſius nepos, patrui ſcripta ſibi vendicavit, afflatámque ab illo Hæreſim propagare ſtuduit, in Tranſſylvania potiſſimùm & in Polonia; cùm ore tenus in privatis colloquiis, tum ſcriptis virulentis, ſcilicet Commentariis in cap. 5. & 6. Matthæi; in initium Evangelii S. Joannis, in ſeptimum caput ad Romanos, & in iſtius explicationis Defenſione; in Explicatione variorum Scripturæ Sacræ locorum; in primam Epiſtolam S. Joannis, in Libro de Auctoritate Scripturæ Sacræ; in Lectionibus ſacris; in Tractatu De Eccleſia; in Epiſtolis; in Prælectionibus Theologicis; in Lib. De Juſtificatione Fide & Operibus; in Elenchis Sophiſticis; in Inſtitutione Religionis Chriſtianæ, ſive Catecheſi; in Libris de Baptiſmo, de Cœna Domini; De Deo Chriſto & Spiritu Sancto; De Magiſtratu contra *Palæologum*; De Chriſto Servatore contra *Covetum*: in Libro cui titulus eſt, *Synopſis Juſtificationis noſtræ*; in Libro de Statu Adami ante lapſum, contra *Puccium*; in Libro De Natura Chriſti contra *Volanum*; in Aſſertionibus Theologicis de Trino & Uno Deo; in Tractatibus de diverſis materiis ad Chriſtianam Religionem pertinentibus; in Libris contra *Eraſmum Joannis*: contra *Vviekum*, contra *Eutropium*; contra *Franciſcum Davidis*, De Invocatione Chriſti; contra *Chriſtianum Francken.* Sectæ poſt *Socinum* pertinaciſſimi defenſores fuere, *Joannes Crellius*, *Jonas Slichtingius à Buccowietz*, & *Joannes Ludovicus Vvolzogenius*; quorum peſtilentiſſima Opera in unum corpus redacta ſunt, ſub hoc titulo: *Bibliotheca Fratrum Polonorum, quos Unitarios vocant:* & Tomis VIII. comprehenſa, atque apud Batavos edita magno Religionis Chriſtianæ damno. Item, *Chriſtophorus Oſtorodus, Joannes Volkelius, Valentinus Smalcius*, qui *Racovianam Catecheſim* edidit, quæ Socinianiſmi doctrinam omnem explicat, *Sandius* qui *Nucleum Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* emiſit, &c.

II. Ex his diſcimus quæ ſint Socinianæ Sectæ dogmata, qui errores præcipui.

Socinianorum Errores.

1. Aſſerunt, Dei & Religionis cognitionem ex naturæ fontibus hauriri non poſſe. Ita *Socinus* in *Prælectionibus Theologicis*. cap. 2.

De Scriptura Sacra.

2. Chriſtianis non eſſe neceſſarium uſum & lectionem Teſtamenti Veteris, & ſolis Novi Teſtamenti libris, non aliis, Chriſtianam Religionem eſſe comprehenſam.

3. Scripturam Sacram ita eſſe perſpicuam, ut in verbis ad ſalutem neceſſariis, ſolâ rationis ope, ſalutariter ſine præcedanea mentis illuſtratione à Spiritu Sancto, poſſit à quovis intelligi. Traditionem Fidei Regulam non eſſe.

Errores circa Trinitatem.

4. In eſſentia Divina unicam tantùm eſſe Perſonam, contradictionem quippe implicare Deum eſſe unum & plures eſſe in eo Perſonas: & diſtinctionem iſtam, onus eſſentiâ, trinus Perſonis, nec uſquam extare in ſacris Literis, & cum certiſſima ratione ac veritate manifeſtò pugnare: cùm certiſſimum ſit non pauciores eſſe individuas eſſentias, quàm perſonas.

5. Filium Dei appellari Deum metaphoricè & impropriè, ob ſublimem poteſtatem ab illo uno & vero Deo participatam. *Vox, Deus* (inquit *Fauſtus Socinus* in Argumenti pro trino & uno Deo omnium potiſſimi Examinatione) *duplici modo potiſſimùm in ſacris Literis accipitur. Prior modus eſt, cùm ſignificat illum, qui tum in cœlo, tum in terra ita aliis dominatur ac præeſt, rerúmque auctor eſt & origo, ut neminem ſuperiorem ac principem habeat, nec ab ullo pendeat. Atque hoc priore modo dicitur Deus eſſe unus. Alter modus eſt, cùm ſignificat eum qui ſummum aliquod imperium aut vim, aut poteſtatem ab ipſo uno Deo habet, vel aliqua alia ratione divinitatis illius unius Dei eſt particeps. Hoc altero modo in ipſis ſacris Literis vocatur nonnunquam Filius, ſeu Chriſtus Deus.*

6. Spiritum Sanctum non eſſe *Perſonam divinam*, ſed *virtutem atque efficaciam Dei*, & propterea haud rarò illi tribui in Scriptura, quæ Dei ſunt propria, quamvis nuſquam disertè in Scriptura Deus appelletur: ſed non magis ex hoc ſequi Spiritum Sanctum eſſe Perſonam divinam, quàm ſequatur Dei bonitatem, aut juſtitiam, aut miſericordiam, aut judicium, alióſque Dei vel effectus, vel proprietates, eſſe Perſonas divinas. (Ibidem, & in *Chriſtianæ Religionis Inſtitutione.*)

In Diſputat. contra Eraſmum Joannis. & in Diſput. de Chriſti Natura.

7. Chriſtum ſecundùm perſonam eſſe hominem verum, idque unum de ipſo ſciri debere, non tamen eſſe purum hominem, ſed divina filiatione *ab ortu* inſignitum, *quatenus divini Spiritus vi, ſine viri ope, in Virginis utero conceptus & formatus fuit. Nam hujuſce rei causâ eum Filium Dei vocatum iri, ipſius Dei Angelum ipſimet Virgini ex qua natus eſt, prædixiſſe, Lucæ 1. & quidem conſequenter Dei Filium proprium & unigenitum: cùm nemo alius hac ratione, & ab ipſo primo ortu Dei Filius unquam extiterit.* Illum *ante Virginem Mariam non fuiſſe*: & ea duntaxat ratione *Primogenitum omnis creaturæ à S. Paulo appellari, quòd ut dignitate, ſic tempore omnium novarum creaturarum prima ſit. Nam & conceptio ex Spiritu Sancto, & ab omni peccati labe immunitas, eum novum hominem, & conſequenter novam creaturam conſtituunt* (inquit *Socinus* in Chriſtianæ Religionis Inſtitutione) Quas blaſphemias prolixius explicat & tuetur in Lib. contra *Vviekum*, & in 1. Caput Evangelii *S. Joannis*, ubi illud Oraculum: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt.* (ſic enim ſublata interpunctione hæc verba legit perfidus Interpolator) Hoc (inquam) oraculum ſic interpretatur, ſuiſque blaſphemiis accommodat: *In principio erat Verbum*, hoc eſt, *Chriſtus Dei Filius, metonymicè Verbum appellatus, quia ipſius opera Evangelii verbum, quod prius latebat, innotuit, & quia omnem Dei voluntatem nobis patefecit; in principio Evangelii, eo nimirum tempore quo Joannes*

Baptiſta

Baptiſta ad frugem Iſraëlitarum populum revocare cœpit, & antequam ipſius Baptiſtæ prædicatione Judæis innotuiſſet, jam erat, & erat à Deo huic muneri, voluntatem ſuam ſcilicet pateſaciendi deſtinatus. Et Verbum erat apud Deum. *Hoc eſt, Jeſus quatenus Dei Verbum, antequam Baptiſtæ prædicatione pateſieret, ſoli Deo notus erat.* Deus erat Verbum: *Non ratione ſubſtantiæ, vel perſonæ, ſed auctoritatis, potentiæ, ac beneficentiæ, quia ſalutis noſtræ, vitæque æternæ dux & auctor & conſummator extitit, divinâ, dum in terris ageret, potentiâ & auctoritate præditus.* Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt. Id eſt, *Omnia ad ſpiritualis mundi ſtructuram, ſeu ad negotium Evangelii pertinentia; omnia nova hæc ſpiritualia atque divina, quæ apud nos & in toto terrarum orbe facta conſpiciuntur, non aliunde ortum habent, quàm à Jeſu Chriſti Evangelii prædicatione, Chriſtique opera & poteſtate ſunt facta. Et ſine ipſo factum eſt nihil, quod ad hanc factionem pertineat.*

Socinianorum errores circa Incarnationem.

8. Non ſolùm Sanctiſſimæ Trinitatis, ſed Incarnationis Myſterium evertunt Sociniani; Deúmque naturam humanam in unitatem Perſonæ aſſumpſiſſe negant. Unde Evangelicum iſtud Oraculum: *Et Verbum caro factum eſt*, ita *Socinus* interpretatur: *Et Verbum caro fuit*: id eſt, *Homo ille qui ex Maria Virgine natus eſt*, quem tot laudibus *Joannes* decoravit, de quo ſcripſit quòd ſit Deus, & Verbum per quem omnia ſunt facta; *Homo fuit imbecillis, ærumnoſus, deſpectus, humilis, contemptus, & non ſecus atque alii morti obnoxius.*

9. Docent Chriſtum fuiſſe Prophetam, quia antequam Prophetico munere fungi inciperet, in Cœlum raptus eſt ad Patrem, ibidémque de omnibus edoctus, quæ ſe, quæ nos ſpectarent; ac poſtmodum cum plenaria illa voluntatis Dei manifeſtatione in mundum miſſus. Ita *Socinus* in *Chriſtianæ Religionis Inſtitutione*, pag. 675.

10. Divinum honorem cultúmque Chriſto exhibendum, ſed mediatè duntaxat Deum adorari, cùm Chriſtus adoratur. In eo quippe cultu qui ipſi exhibetur, eſſe Deo ſubordinatum. Deum coli ut cauſam primam ſalutis noſtræ, Chriſtum tanquam ſecundam. Ita explicat *Socinus* in Reſponſione ad Præfationem *Vvieki*, in Chriſtianæ Religionis Inſtitutione, Lib. De Invocatione Chriſti contra *Franciſcum Davidis*, in Epiſtola ad *Philippum B.* & in Lib. contra *Chriſtianum Francken.*

11. Jeſum Chriſtum ideò Servatorem noſtrum eſſe, quia ſalutis æternæ viam nobis annuntiaverit, confirmaverit, & in ſua ipſius Perſona, cùm vitæ exemplo, tum ex mortuis reſurgendo, manifeſtè oſtenderit, vitámque æternam nobis ei fidem habentibus ipſe daturus ſit. *Divinæ autem Juſtitiæ per quam peccatores damnari mererentur, neque illum ſatisfeciſſe, neque ut ſatisfieret, opus fuiſſe. Redemptionem noſtram per Chriſtum factam, eſſe metaphoricam, id eſt, in ea peragenda nullum verum pretium interveniſſe, ſive nihil cuiquam pro nobis ſolutum fuiſſe. Chriſtum non potuiſſe divinæ Juſtitiæ pro nobis ſatisfacere. Non enim minùs illum pro ſe obtuliſſe, quàm Legalem Pontificem.* Ita *Socinus* Lib. *De Chriſto Servatore contra Covetum*, in *Chriſtianæ Religionis Inſtitutione*, & in *Prælectionibus Theologicis*, à Cap. xvi. ad xxx.

12. Chriſtum non fuiſſe Sacerdotem antequam in Cœlos aſcenderet, & ne quidem Sacerdotale munus exercuiſſe cùm in Cruce penderet. Ipſius mortem non fuiſſe ſacrificium, ſed viam quamdam & præparationem ad illud peragendum. Oblationem ipſius non fuiſſe conſummatam, antequam à mortuis excitatus Cœlos aſcenderet. *Dico igitur* (inquit *Socinus* in Chriſtianæ Religionis Inſtitutione) *Chriſti oblationem, quâ expiata peccata noſtra fuiſſe dicuntur, non in Cruce & per ipſam ibidem Sanguinis ſui fuſionem peractam fuiſſe, quemadmodum vulgò exiſtimant, ſed in Cœlo, & per ſui ipſius ibi coram Deo pro nobis, ut ſic dixerim, præſentationem.*

13. Chriſtum propriâ virtute à mortuis non ſurrexiſſe. In vero quidem corpore, eo ſcilicet in quo cum Diſcipulis converſatus fuerat, reſurrexiſſe, & in eo ſubinde Apoſtolis, ut fidem Reſurrectionis ſuæ faceret, apparuiſſe, quod tamen ſub Aſcenſionem diſparuit, & annihilatum eſt; ita ut Chriſtus jam ſanguine & carne careat, habeátque corpus quoad eſſentiam merè ſpirituale. Unde (inquit) etiam Fidelium corpora futura ſunt ſpiritualia, id eſt, talia quæ carne, ſanguine, & oſſibus ſunt caritura. *Dum igitur* (inquit *Socinus* in Reſponſione ad Defenſionem Franciſci Puccii) *Dominus Jeſus poſt Reſurrectionem hic cum Diſcipulis eſſe voluit, non fuit corpus ejus immutatum, & immortale & glorioſum effectum; nam neque tantum ſplendorem & Majeſtatem mortalibus oculis intueri & ſuſtinere potuiſſent: nec ipſe ſe verè reſurrexiſſe eis fidem feciſſet, niſi idem prorſus fuiſſet qui antea fuerat. Unde factum eſt ut ipſa clavorum veſtigia in manibus, & lanceæ in latere eum etiam tunc habuiſſe legamus Joannis 20. quæ nemo non videt quàm immortali corpori convenire non poſſint... Addo, cùm Chriſtus per id temporis verè comederit, fieri non poſſe ut naturam immortalem adeptus eſſet, cùm, Paulo teſte, ii qui immortales ſunt, non comedant.*

Socinianorum errores circa hominem.

14. Hominem ante lapſum non fuiſſe immortalitate donatum. *Nec mortalitatem quippe, neque mortem naturalem* per peccatum in mundum intraſſe, *ſed moriendi neceſſitatem, & mortem æternam.* Ita *Socinus* In Reſponſione ad Defenſionem *Franciſci Puccii* Cap. viii. & in toto Libro, & in *Prælectionibus Theologicis*, Cap. i.

15. Juſtitiam originalem in primo homine ante lapſum nullam fuiſſe. Ita *Socinus* in *Prælectionibus Theologicis*, Cap. iii.

16. Peccatum originis nullum eſſe. (*Ibidem*, Cap. iv.)

Socinianorum errores circa Sacramenta.

17. Baptiſmum aquæ à Chriſto præceptum non fuiſſe: eoque poſſe Chriſtianum hominem carere, & ab eo abſtinere. Eſſe quidem in Baptiſmo aquæ poſt Chriſti Reſurrectionem inſtituto aliquid quod ad remiſſionem peccatorum aliquo modo pertineat, ſcilicet publicam & apertam Jeſu Chriſti nominis profeſſionem, ſine qua liberatio à peccatorum reatu contingere nemini poteſt: Verùm Profeſſionem iſtam externæ illi ablutioni alligatam non eſſe, adeo ut etiam alio modo fieri non queat, quemcumque vel Eccleſia pro temporum & locorum conditione elegerit, vel res ipſa per ſe neceſſariò tulerit. Itaque neceſſarium illi Baptiſmum non eſſe, qui citra externam illam ablutionem publicè & apertè Chriſti Jeſu nomen profeſſus fuerit. Eo ritu nec infantes, nec adultos regenerari. Ita docet *Socinus in Diſputatione de Baptiſmo aquæ, in Reſponſione ad priores & poſteriores Notas Andreæ Dudithii, & in Reſponſione ad Martini Czechovicii Notas.* Pœdobaptiſmum ceu verbo Dei contrarium, cum Anabaptiſtis rejiciunt, præeunte *Socino* in Libro contra Evangelicos, id eſt Calvinianos, qui inſcribitur: *Quòd Regni Poloniæ & Magni Ducatûs Lithuaniæ homines, &c.*

18. In ſumptione illa panis & vini, quæ fit « in Cœna Domini, nihil præter ipſum panem « & vinum à credentibus, ſive non credentibus «

» accipi, nec corporaliter, nec ſpiritualiter. Cæ-
» remoniam eſſe duntaxat, non Sacramentum:
» nec alium ejus finem eſſe, quàm mortis Do-
» mini anounciationem, & commemorationem.
» Abuſum eſſe Cœnæ Domini credere, illam
» nobis aliquid conferre beneficii, vel gratiam
» Dei, vel nos ejuſdem certiores facere. Nam
» quod ad externa attinet, quæ nos confirmare
» poſſunt in veritate divina, nulla eſſe alia, quàm
» aquam, hoc eſt innocentiam; ſanguinem, hoc
» eſt mortem truculentam; & Spiritum, hoc eſt
» miracula Jeſu Chriſti, Apoſtolorum, & alio-
» rum credentium. Quod ad interna, nihil nos
» confirmare poſſe in gratia Dei, quàm Spiri-
» tum Dei. Ita *Socinus* in Lib. *De uſu & fine Cœnæ Domini, contra Niemoievium.*

Socinianorum errores circa Legem, Gratiam, & Juſtificationem.

19. Juſtos Veteris Teſtamenti Fide in Chriſtum non fuiſſe juſtificatos: nec vitæ æternæ promiſſionem ad eos pertinuiſſe. Ita *Socinus* in Lib. *Quòd Regni Poloniæ &c. & in Fragmentis de Juſtificatione*; *& Racoviana Catecheſis*, *&c.*

20. Præcepta Moralia Novi Teſtamenti alia eſſe à præceptis moralibus Veteris Fœderis (Ibidem.)

» 20. Voluntatem ad ea perficiendum quæ
» Deus jubet, in omnibus naturâ eſſe poſſe, at-
» que adeo in pleriſque eſſe, niſi peccandi aſſue-
» tudine factum ſit, ut quis ipſo peccato atque
» iniquitate delectetur. Porro vires non ita eſſe
» exiguas, ut homo Dei ope accedente, ſi ſibi
» ipſi vim facere velit, Legi divinæ parere non
» poſſit. Jam verò auxilium iſtud divinum eſſe
» duplex, externum, & internum. Externum eſſe pro-
» miſſiones Legi adjunctas alicujus boni, cujus
» deſiderio ac ſpe homines permoti, Legem ſer-
» vandi difficultates ſuperant: vel minas alicujus
» mali, cujus odio & metu perterriti, ab ea in-
» firmanda ſedulò ſibi cavent, earúmque & pro-
» miſſionum & minarum externas confirmatio-
» nes. Internum autem auxilium duplex eſſe:
» Unum, cùm Deus id, quod ſibi obedientibus
» promiſit, eorum etiam cordibus quodammo-
» do inſcribit. Alterum, cùm ad ipſius volunta-
» tem rectè percipiendam mentem erudit, eám-
» que illuſtrat. Ita *Socinus* in *Prælectionibus Theologicis*, Cap. 5. cum *Pelagio* prorſus conſentiens.

» 22. Deum omnes quibus Chriſti Evangelium
» annuntiatur, ſalvos facere velle, ac vitâ æter-
» nâ donare, ſi modo iidem Evangelio credant
» atque obediant: ut autem credere atque obedire
» poſſint, (naturæ ſcilicet ac liberi arbitrii viri-
» bus) omnibus *generatim concedere*. Ita *Socinus* in *Theſibus de Juſtificatione.*

23. Nullam eſſe Dei Prædeſtinationem, quâ nominatim ab omni æternitate de ſingulis hominibus decreverit, quis omnino ſervandus, quis damnandus ſit. Ita *Socinus* in *Prælectionibus Theologicis* cap. 6.

24. Nullam eſſe in Deo futurorum quæ ex hominis libertate pendent, certam & infallibilem prænotionem, ſeu præſcientiam; nullum ſingulare decretum eorum quæ ad ſalutem aut damnationem hominum attineat. Ibidem à cap. 8. ad 15. & in Explicatione capitis noni Epiſtolæ ad Romanos.

Socinianorum errores de Anima & Reſurrectione.

25. Animas à morte non ſupereſſe. Homines impios penitus annihilari. Reſurrectionem impiorum nullam futuram, ſed eos tantùm impios judicandos, qui tunc vivi ultimo die deprehenderentur, eóſque unà cum Diabolo in ignem æternum detruſum iri. Qui ignis æternus ipſis dicetur, non propterea quòd in æternum affligat, & infideles ardendo non comburantur, ſed quòd in æternum non contingat ex eo liberatio, Ita-

A que negant cruciatus impiorum & Dæmonum in æternum duraturos, verùm omnes eſſe ſimul penitus abolendos aiunt, adeo ut mors & infernus ipſe dicantur conjiciendi in ſtagnum illud ardens. (Apocal. 20.) Rationem addunt, quòd abſurdum ſit Deum iraſci in æternum, & peccata creaturarum finita pœnis infinitis mulctare. *Socinus* in v. caput Epiſtolæ 1. S. Joannis: *Verùm quia nos de Animabus poſt mortem uniuſcujuſque ſuperſtitibus, præſertim ita ut vel bonis perfruantur, vel malis torqueantur, nihil explorati habemus: dicimus, Chriſtum noluiſſe dicere, cùm finis mundi erit,*
B *& judicium univerſale fiet, non fore ut is qui Spiritum Sanctum blaſphemaverit, à morte æterna liberetur, ſeu ad vitam æternam reſurgat, ſi jam antea mortuus fuerit: ſi verò vivus adhuc à Chriſto Judice deprehendatur, immutetur, & ex mortali immortalis fiat ac beatus, ut iis omnibus eveniet qui Chriſti fuerint, & ſimiliter ipſo ad judicandum veniente, adhuc vivere fuerint deprehenſi.* Idem in Explicatione Locorum ſacræ Scripturæ, verba illa Lucæ 20. exponens, *Deus non eſt mortuorum, ſed vivorum Deus, &c.* ait: *Vivunt Deo Abrahamus, Iſaacus, & Jacobus, ſiquidem reſurrecturi ſunt: ſin minus,*
C *planè ſunt mortui... Vivunt Deo, quatenus vitam æternam dare omnino conſtituit. Mortui ſunt Deo, quatenus nondum eam vitam illis dedit*, &c. Joannes Crellius in cap. 25. S. Matthæi: *Utrum verò impii talem æternam pœnam, quæ cum ſenſu intolerabilium dolorum conjuncta ſit, ſubituri ſint, multi etiam ex antiquis Eccleſiæ Doctoribus dubitarunt. Ut verò Deus in omnibus juſtitiæ tenax eſt, ita hic quoque ſuper neminem extendet pœnam meritis ejus majorem. Nulla autem poſſunt eſſe peccata tam gravia, quæ ſempiternis cruciatibus poſſent æquari. Æternum eſt longum tempus: & hoc ipſum eſt pœna gra-*
D *viſſima, æterna beatitudine in æternum privari, & æternum perire. Cui ſententiæ minùs refragabitur, qui conſideraverit Chriſtum hic, ut & in plurimis aliis locis, figuratis & apud Judæos uſitatis loquendi modis uti.* Lege *Cloppenburgium* in *Compendiolo Socinianiſmi*, cap. 8.

Socinianorum errores circa Eccleſiam.

26. Viſibilem Eccleſiam perpetuò non extitiſſe, aut porro extituram. Ita *Socinus* in *Solutione Scrupulorum*, in Reſponſione ad VII.

27. Nullas eſſe notas, quæ poſſint fidem facere veræ Eccleſiæ. (Idem in *Excerptis de Eccleſia.*)

E 28. Non eſſe quærendam ab Eccleſia divinam veritatem: neminémque teneri quærere & inveſtigare quænam ſit vera Chriſti Eccleſia. (*Ibidem.*)

29. Eccleſiam plenè defeciſſe, & per Apoſtolica Scripta inſtaurari poſſe. (*Ibidem.*)

30. Alios condemnare, qui ſecum per omnia non ſentiant, & extra ſuos cœtus nullam ſalutem eſſe affirmare, hoc non eſſe Apoſtolicæ Eccleſiæ proprium, ſed potiùs ab ea alienum. Apoſtolicam Eccleſiam eam non eſſe, quæ in nulla prorſus ſuæ doctrinæ parte errat, ſed eam quæ
F in iis non errat, quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria. Aliqua doctrinæ capita ſine quibus nemini ſalus contingere queat, ex ſolo eóque aperto Dei verbo conſtituenda. Quòd ſi nihilominus in hac parte erratum fuerit, quatenus aliqua capita conſtituta fuerint, quæ ex iſto numero revera non ſint, non idcirco veram Chriſti Eccleſiam eſſe deſinere, quæ hoc fecerit; dummodo nullum eorum prætermiſerit, quæ ex iſto ſunt numero. (Ibidem.)

31. Antichriſtum tunc extitiſſe, quando Romani Epiſcopi Primatus extitit. Nam tum primùm Chriſti præcepta paſſim convelli cœpiſſe, & pro vero Dei cultu idololatriam aliquam induci. (Ibidem.)

32. His

32. His verbis Chriſti, *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, nihil S. *Petro* promiſſum fuiſſe, quod aliis Apoſtolis non fuerit datum. Ita *Socinus* in Tractatu quo hunc locum explicat.

33. Vaniſſimum eſſe eorum commentum, qui ex his Chriſti verbis: *Et portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*, concludunt Chriſti Eccleſiam non poſſe diabolicis ullis viribus aut artibus ſubverti, aut in errores pernicioſos induci. Sed ſenſum Chriſti verborum eſſe, ipſum infernum, ſeu omnem vim ac poteſtatem inferni, non prævalituram Eccleſiæ ſuæ: id eſt, eos qui verè Chriſtiani fuerint, in mortuorum ſtatu & conditione non remanſuros. (*Ibidem.*)

34. Claves *Petro* à Chriſto traditas nihil aliud eſſe quàm facultatem declarandi & pronuntiandi quinam ad Regnum cœlorum pertineant vel non pertineant, id eſt, ad ſtatum & conditionem eorum, in quibus Deus per gratiam ſuam habitat & regnat, ſive in hoc, ſive in futuro ſæculo; (*Ibidem.*)

Moralia Sociniana.

35. *Zuinglium*, *Lutherum*, *Oecolampadium*, ceu ſalutaris Reformationis auctores prædicant: Conciliis Oecumenicis, etiam quatuor prioribus, præſertimque Nicæno, fidem abrogant; *S. Athanaſio*, cæteriſque Patribus detrahunt. Vide *Socinum* in *Solutione Scrupulorum*.

36. Non licere homini Chriſtiano, aſſerunt, Magiſtratûs auctoritate bella gerere, & ejus opem, ſecundùm Leges, ad vindicandas quaſcumque injurias ſuas implorare. Ita *Socinus* in Reſponſione ad *Jacobum Paleologum* pro Racovienſibus, & in Explicatione cap. 5. & 6. Sancti Matthæi. Bellum gerere rem eſſe per ſe malam, & Chriſti præceptis contrariam. (*Ibidem.*)

37. Privata juramenta, etiam pro rebus certiſſimis, univerſim & quâcumque occaſione à Chriſto eſſe prohibita *Socinus* quidem docet, ſed eâ additâ exceptione, *modò res ſint leves, & voluntarium jusjurandum. Juramenta autem de rebus gravibus, nec indignis in quibus Deus teſtis & vindex etiam appelletur, à Chriſto non interdici* fatetur. Quod obſervare volui, quia nec Hæreticis uſquam affingendum eſt.

38. Magiſtratum cum poteſtate coactiva exerceri à Chriſtianis non poſſe: nec populum Chriſtianum id munus & jus alicui deferre, docent etiam Sociniani. Ita *Joannes Ludovicus Vvolzogenius* in Annotationibus ad IV. Quæſtiones, de Magiſtratu, Bello, & quæ his connexa ſunt, *Quæſtione* 1.

39. Non licere Chriſtianis vitam ſuam, ſuorúmque, contra latrones & invaſores, vi oppoſita defendere, ſi poſſint: quia fieri non poteſt ut Deus hominem verè pium, ipſique ex animo confidentem tali involvi patiatur periculo, in quo quidem ipſum ſervatum velit, ſed non aliter quàm ſanguinis humani effuſione. (Idem *Quæſtione* 3.)

40. Homicidium aggreſſoris pro graviori delicto habendum eſſe, quàm ipſam vindictam. Vindicando enim (inquit idem *Vvolzogenius*) retribuo injuriam jam acceptam; at hîc occido hominem, qui me forſan nondum læſerat, necdum occiderat, ſed qui voluntatem tantùm habuit me lædendi aut occidendi; imò de quo certò ſcire non poſſum, an me animo occidendi, & non potiùs terrendi tantùm, quò tutiùs me ſpoliare poſſit, aggrediatur.

41. Docent denique, Eccleſiæ Miniſtris, Doctoribus, Prædicatoribus miſſionem ac vocationem neceſſariam non eſſe: & Apoſtolum cùm ait; *Quomodo prædicabunt, niſi mittantur?* non loqui de quavis prædicatione, verùm de prædicatione novæ duntaxat & antea inauditæ doctrinæ, qualis fuit prædicatio Apoſtolica. Ita *Socinus* in Tractatu cui titulus eſt: *Evangelicis (ut vocant) verbi Dei Miniſtris, Miniſterii controverſiam jure moveri non poſſe*: & *Catecheſis Racoviana* major à *Smalcio* edita, cap. 2. de Regimine & Gubernatione Eccleſiæ Chriſti, Quæſt. 15.

Obiit *Fauſtus Socinus* Luclaviciis in Polonia anno MDCIV. paulò ante Veris initium, ætatis LXV. De quo ejus Aſſeclæ canere ſolent;

Tota licet Babylon deſtruxit tecta Lutherus,
Muros Calvinus, ſed fundamenta Socinus.

ARTICULUS XIV.

DE ERRORIBUS MICHAELIS BAII.

MICHAEL BAIUS Lovanienſis Academiæ Doctor & Profeſſor, tandémque Decanus, vir doctrina & probitate conſpicuus, unus ex Theologis *Philippi II.* Regis Catholici ad Concilium Tridentinum miſſis, novas quaſdam opiniones de Libero Arbitrio, de Operibus, ac de aliis Articulis excitavit. Quarum opinionum causâ cùm inter quoſdam ejus Diſcipulos ex Ordine Franciſcano, alióſque ejuſdem Sodalitii orta eſſet contentio, ii qui veteres ſententias tuebantur, recentiores à Sacra Facultate Pariſienſi damnandas curaverant, tunc in octodecim capita redactas: quod ſanè ad illas extinguendas præſtitum, eaſdem revocarat in vitam, cùm extimularentur æmuli ad ſuos Magiſtros pro illarum defenſione conſulendos. Hi verò Apologiam contra Theologorum Pariſienſium Cenſuram ediderunt, quam unà cum Cenſura ipſa in *Seripandi* Commentariis haberi obſervat Cardinalis *Palavicinus* Lib. XV. Cap. VII. Fruſtra *Commendonus* Sedis Apoſtolicæ Nuntius *Baium* à ſententia dimovere conatus eſt, Anno MDLXI. Adfuit poſt aliquot annos Tridentinæ Synodo, cum *Joanne Heſſelio* & *Cornelio Janſenio* (qui poſtea Gandavenſis Epiſcopus fuit) ejuſdem Academiæ Theologis. Verùm cùm in Concilio quæſtiones tunc ad propria eorum opinamenta ſpectantes non agitarentur, haud data eſt opportunitas illum de ſententia dimovendi. Et quemadmodum prudentiæ vertitur bellorum externorum tempore domeſticos pacatos contentóſque continere, *Baii* opiniones diſſimulatæ ſunt, donec Synodus abſolveretur. Poſtea cùm illæ in pluribus illius Libris diſperſæ eſſent, & errores, ut aſſolet, ex erroribus pullulaſſent, diſſidiorúmque tumultus eorum occaſione in Belgio ſuccreviſſent, *Pius Quintus* Pontifex Maximus cauſæ cognitione ſuſceptâ, noviſque *Baii* dogmatibus diu ac diligenter examinatis, ſeptuaginta novem ejus Poſitiones edito Diplomate, quod incipit: *Ex omnibus*, damnavit, his verbis conceptas:

1. *Nec Angeli, nec Primi Hominis adhuc integri merita rectè vocantur gratia.*

Propoſitiones Michaelis Baii.

2. *Sicut opus malum ex natura ſua eſt mortis æternæ meritorium, ſic bonum opus ex natura ſua eſt vitæ æternæ meritorium.*

3. *Et bonis Angelis, & Primo Homini, ſi in ſtatu illo permanſiſſent uſque ad ultimum vitæ, felicitas eſſet merces & non gratia.*

4. *Vita æterna homini integro & Angelo promiſſa fuit intuitu bonorum operum: & bona opera ex Lege naturæ ad illam conſequendam per ſe ſufficiunt.*

5. *In Promiſſione facta Angelo & Primo Homini continetur naturalis juſtitiæ conſtitutio, quâ pro bonis operibus, ſine alio reſpectu, vita æterna Juſtis promittitur.*

6. *Naturali Lege conſtitutum fuit homini, ut ſi in*

 obedientia

obedientia perſeveraret, ad eam vitam pertranſiret, in qua mori non poſſet.

7. Primi Hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera: ſed juxta modum loquendi Scripturæ Sacræ, non rectè vocantur gratiæ: quò fit ut tantùm merita, non etiam gratiæ debeant nuncupari.

8. In redemptis per gratiam Chriſti nullum inveniri poteſt bonum meritum, quod non ſit gratis indigno collatum.

9. Dona conceſſa Homini integro & Angelo, forſitan non improbanda ratione poſſunt dici gratia, ſed quia ſecundum uſum Scripturæ, nomine gratiæ tantùm ea munera intelliguntur, quæ per Jeſum malè merentibus & indignis conferuntur, ideo neque merita, nec merces quæ illis redditur, gratia dici debet.

10. Solutio pœnæ temporalis, quæ peccato dimiſſo ſæpè manet, & corporis reſurrectio, propriè nonniſi meritis Chriſti adſcribenda eſt.

11. Quod piè & juſtè in hac vita mortali uſque in finem converſati vitam conſequimur æternam, id non propriè gratia Dei, ſed ordinationi naturali ſtatim initio creationis conſtitutæ juſto Dei judicio deputandum eſt.

12. Nec in hac retributione bonorum ad Chriſti meritum reſpicitur, ſed tantùm ad primam inſtitutionem generis humani, in qua Lege naturali inſtitutum eſt, ut juſto Dei judicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur.

13. Pelagii ſententia eſt, opus bonum citra gratiam adoptionis factum, non eſſe Regni cæleſtis meritorium.

14. Opera bona à filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti, ex eo quòd fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, ſed tantùm ex eo quòd ſunt conformia Legi, quòdque per ea præſtatur obedientia Legi.

15. Opera bona Juſtorum non accipient in die Judicii extremi ampliorem mercedem, quàm juſto Dei judicio merentur accipere.

16. Ratio meriti non conſiſtit in eo, quòd qui bene operatur, habeat gratiam & inhabitantem Spiritum Sanctum, ſed in eo ſolùm quòd obedit divinæ Legi.

17. Non eſt vera Legis obedientia, quæ fit ſine charitate.

18. Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt eſſe neceſſarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis ſublimetur ad ſtatum deificum.

19. Opera Catechumenorum, ut Fides & Pœnitentia, ante remiſſionem peccatorum facta, ſunt vitæ æternæ merita, quam ii non conſequentur, niſi priùs præcedentium delictorum impedimenta tollantur.

20. Opera juſtitiæ & temperantiæ, quæ Chriſtus fecit, ex dignitate Perſonæ operantis non traxerunt majorem valorem.

21. Nullum eſt peccatum ex natura ſua veniale, ſed omne peccatum meretur pœnam æternam.

22. Humanæ naturæ ſublimatio & exaltatio in conſortium divinæ naturæ debita fuit integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda eſt, & non ſupernaturalis.

23. Cum Pelagio ſentiunt, qui textum Apoſtoli ad Romanos ſecundo: Gentes quæ Legem non habent, naturaliter, quæ Legis ſunt, faciunt: intelligunt de gentibus fidem non habentibus.

24. Abſurda eſt eorum ſententia, qui dicunt, Hominem ab initio dono quodam ſupernaturali & gratuito ſupra conditionem naturæ fuiſſe exaltatum, ut fide ſpe, charitate, Deum ſupernaturaliter coleret.

25. A vanis & otioſis hominibus ſecundum inſipientiam Philoſophorum excogitata eſt ſententia. Hominem ab initio ſic conſtitutum, ut per dona naturæ ſuperaddita fuerit largitate Conditoris ſublimatus, & in Dei filium adoptatus; & ad Pelagianiſmum rejicienda eſt illa ſententia.

26. Omnia opera Infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia.

27. Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, ſed naturalis ejus conditio.

28. Liberum Arbitrium ſine gratiæ Dei adjutorio nonniſi ad peccandum valet.

29. Pelagianus eſt error dicere, quòd Liberum Arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.

30. Non ſolum fures ii ſunt & latrones, qui Chriſtum viam & oſtium veritatis & vitæ negant, ſed etiam quicumque aliunde quàm per Chriſtum in viam juſtitiæ, hoc eſt, ad aliquam juſtitiam conſcendi poſſe dicunt: aut tentationi ulli ſine gratiæ ipſius adjutorio reſiſtere hominem poſſe, ſic ut in eam non inducatur, aut ab ea ſuperetur.

31. Charitas perfecta & ſincera, quæ eſt ex corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis quàm in Pœnitentibus, poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorum.

32. Charitas illa, quæ eſt plenitudo Legis, non eſt ſemper conjuncta cum remiſſione peccatorum.

33. Catechumenus juſtè, rectè, & ſanctè vivit, & mandata Dei obſervat, ac Legem implet per charitatem, ante obtentam remiſſionem peccatorum, quæ in Baptiſmi lavacro demum percipitur.

34. Diſtinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut autor naturæ; & gratuiti, quo Deus amatur ut beatificator, vana eſt & commentitia, & ad illudendum Sacris Literis, & plurimis Veterum teſtimoniis excogitata.

35. Omne quod agit peccator vel ſervus peccati, peccatum eſt.

36. Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex ſola Philoſophia per elationem præſumptionis humanæ, cum injuria Crucis Chriſti, defenditur à nonnullis Doctoribus.

37. Cum Pelagio ſentit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt, quod ex naturæ ſolis viribus ortum ducit, agnoſcit.

38. Omnis amor creaturæ naturalis, aut vitioſa eſt cupiditas, quâ mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur; aut laudabilis illa charitas, quâ per Spiritum Sanctum in corde diffuſâ, Deus amatur.

39. Quod voluntariè fit, etiamſi in neceſſitate fiat, liberè tamen fit.

40. In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati.

41. Is libertatis modus, qui eſt à neceſſitate, ſub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, ſed ſolum nomen libertatis à peccato.

42. Juſtitia quâ juſtificatur per fidem impius, conſiſtit formaliter in obedientia mandatorum, quæ eſt operum juſtitia, non autem in gratia aliqua animæ infuſa, quâ adoptatur homo in filium Dei, & ſecundum interiorem hominem renovatur, & divinæ naturæ conſors efficitur, ut ſic per Spiritum Sanctum renovatus, deinceps bene vivere, & Dei mandatis obedire poſſit.

43. In hominibus pœnitentibus ante Sacramentum Abſolutionis, & in Catechumenis ante Baptiſmum, eſt vera Juſtificatio, ſeparata tamen à Juſtificatione peccatorum.

44. Operibus pleriſque, quæ à Fidelibus fiunt, ut mandatis Dei pareant, cujuſmodi ſunt obedire parentibus, depoſitum reddere, ab homicidio, à furto, à fornicatione abſtinere, juſtificantur quidem homines, quia ſunt Legis obedientia, & vera Legis juſtitia, non tamen iis obtinent incrementa virtutum.

45. Sacrificium Miſſæ non alia ratione eſt Sacrificium, quàm generali illâ, quâ omne opus quod fit, ut ſancta ſocietate Deo homo inhæreat.

46. Ad

46. *Ad rationem & definitionem peccati non pertinet voluntarium, nec definitionis quæſtio eſt, ſed cauſæ & originis, utrum omne peccatum debeat eſſe voluntarium.*

47. *Unde peccatum originis verè habet rationem peccati ſine ulla relatione ad voluntatem à qua originem habuit.*

48. *Peccatum originis eſt habituati parvuli voluntate voluntarium; & habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.*

49. *Et ex habituali voluntate dominante fit ut parvulus decedens ſine Regenerationis Sacramento, quando uſum rationis conſecutus erat, actualiter Deum odio habeat, Deum blaſphemet, & Legi Dei repugnet.*

50. *Prava deſideria, quibus ratio non conſentit, & quæ homo invitus patitur, ſunt probibita præcepto,* Non concupiſces.

51. *Concupiſcentia ſive lex membrorum, & prava ejus deſideria, quæ inviti ſentiunt homines, ſunt vera Legis inobedientia.*

52. *Omne ſcelus ejus eſt conditionis, ut ſuum autorem, & omnes poſteros eo modo inficere poſſit, quo infecit prima tranſgreſſio.*

53. *Quantùm ex vi tranſgreſſionis, tantùm meritorum malorum à generante contrahunt qui cum minoribus naſcuntur vitiis, quàm qui cum majoribus.*

54. *Diffinitiva hæc ſententia,* Deum homini nihil impoſſibile præcepiſſe, *falsò tribuitur Auguſtino, cùm Pelagii ſit.*

55. *Deus non potuiſſet ab initio talem creare hominem, qualis nunc naſcitur.*

56. *In peccato duo ſunt, actus & reatus: tranſeunte autem actu nihil manet niſi reatus, ſive obligatio ad pœnam.*

57. *Unde in Sacramento Baptiſmi, aut Sacerdotis Abſolutione propriè reatus peccati duntaxat tollitur, & miniſterium Sacerdotum ſolùm liberat à reatu.*

58. *Peccator pœnitens non vivificatur miniſterio Sacerdotis abſolventis, ſed à ſolo Deo, qui pœnitentiam ſuggerens & inſpirans, vivificat eum & reſuſcitat: miniſterio autem Sacerdotis ſolus reatus tollitur.*

59. *Quando per eleemoſynas, aliáque pietatis opera Deo ſatisfacimus pro bonis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis noſtris offerimus, ſicut quidam errantes autumant: nam alioqui eſſemus, ſaltem aliqua ex parte redemptores: ſed aliquid facimus, cujus intuitu Chriſti ſatisfactio nobis applicatur & communicatur.*

60. *Per Paſſiones Sanctorum in Indulgentiis communicatas, non propriè redimuntur noſtra delicta, ſed per communionem charitatis nobis eorum paſſiones impertiuntur, ut digni ſimus, qui pretio Sanguinis Chriſti à pœnis pro peccatis debitis liberemur.*

61. *Celebris illa Doctorum diſtinctio, Divinæ Legis mandata bifariam impleri, altero modo quantùm ad præceptorum operum ſubſtantiam tantùm, altero quantùm ad certum quemdam modum, videlicet ſecundum quem valeant operantem perducere ad Regnum æternum, hoc eſt, ad modum meritorum, commentitia eſt & explodenda.*

62. *Illa quoque diſtinctio quâ opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto & omnibus circumſtantiis rectum eſt & bonum, quod moraliter bonum appellari conſuevit: vel quia eſt meritorium Regni æterni, eò quòd ſit à vivo Chriſti membro per Spiritum charitatis, rejicienda putatur.*

63. *Similiter & illa diſtinctio duplicis juſtitiæ, alterius quæ fit per Spiritum charitatis inhabitantem, alterius quæ fit ex inſpiratione quidem Spiritûs Sancti cor ad pœnitentiam excitantis, ſed nondum cor inhabitantis, & in eo charitatem diffundentis, qua divinæ Legis juſtificatio impleatur, rejicienda eſt.*

64. *Denique & illa diſtinctio duplicis vivificationis, alterius quâ vivificatur peccator, dum ei Pœnitentia & vitæ novæ propoſitum & inchoatio per Dei gratiam inſpiratur, alterius quâ vivificatur qui verè juſtificatur, & palmes vivus in vite Chriſto efficitur, commentitia eſt, & Scripturis minimè congruens.*

65. *Nonniſi Pelagiano errore admitti poteſt uſus aliquis liberi arbitrii bonus, ſive non malus, & gratiæ Chriſti injuriam facit, qui ita ſentit & docet.*

66. *Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.*

67. *Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo quod neceſſariò facit.*

68. *Infidelitas purè negativa, in iis quibus Chriſtus non eſt prædicatus, peccatum eſt.*

69. *Juſtificatio impii fit formaliter per obedientiam Legis, non autem per occultam communicationem & inſpirationem gratiæ, quæ per eam juſtificatos faciat implere Legem.*

70. *Homo exiſtens in peccato mortali, ſive in reatu æternæ damnationis, poteſt habere veram charitatem: & charitas, etiam perfecta, poteſt conſiſtere cum reatu æternæ damnationis.*

71. *Per contritionem, etiam cum charitate perfecta, & cum voto ſuſcipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen, extra caſum neceſſitatis, aut martyrii; ſine actuali ſuſceptione Sacramenti.*

72. *Omnes omnino juſtorum afflictiones, ſunt ultiones peccatorum ipſorum: unde Job, & Martyres, quæ paſſi ſunt, propter peccata ſua paſſi ſunt.*

73. *Nemo præter Chriſtum eſt abſque peccato originali: Hinc beata Virgo mortua eſt propter peccatum ex Adam contractum: omnéſque ejus afflictiones in hac vita, ſicut & aliorum juſtorum, fuerunt ultiones peccati actualis & originalis.*

74. *Concupiſcentia in renatis relapſis in peccatum mortale: in quibus jam dominatur, peccatum eſt, ſicut & alii habitus pravi.*

75. *Motus pravi concupiſcentiæ, ſunt, pro ſtatu hominis vitiati, prohibiti præcepto,* Non concupiſces: *Unde homo eos ſentiens, & non conſentiens, tranſgreditur præceptum,* Non concupiſces; *quamvis tranſgreſſio in peccatum non deputetur.*

76. *Quamdiu aliquid concupiſcentiæ carnalis in diligente eſt, non facit præceptum:* Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.

77. *Satiſfactiones laborioſæ juſtificatorum, non valent expiare de condigno pœnam temporalem reſtantem poſt culpam condonatam.*

78. *Immortalitas Primi Hominis non erat gratiæ beneficium, ſed naturalis conditio.*

79. *Falſa eſt Doctorum ſententia, Primum Hominem potuiſſe à Deo creari, & inſtitui ſine juſtitia naturali.*

Damnavit autem has Propoſitiones *Pius Quintus* abſque declaratione, quænam cuique Cenſura conveniret; ſecutus in hoc conſuetudinem tum Concilii Conſtantienſis contra errores *Vvicleffi*, tum *Leonis X.* contra errores *Lutheri*: & *Michaëlis Baii* nomini pepercit manſuetiſſimus Pontifex, ac aliquas ex proſcriptis Poſitionibus, nullis certis in hac exceptione adnotatis, poſſe quodammodo ſuſtineri declaravit. *Quas quidem ſententias* (inquit) *ſtricto coram nobis examine ponderatas, QUANQUAM NONNULLÆ ALIQUO PACTO SUSTINERI POSSENT, in rigore & proprio verborum ſenſu ab Aſſertoribus*

Errorum Michaëlis Baii damnatio.

bus intento, hæreticas, erroneas, ſuſpectas, temerarias, ſcandaloſas, & in pias aures offenſionem immittentes, reſpectivè, ac quacùmque ſuper iis verbo ſcriptóque emiſſa, præſentium auctoritate damnamus, circumſcribimus, & abolemus, déque eiſdem & ſimilibus poſthac quocumque pacto loquendi, ſcribendi & diſputandi facultatem quibuſcumque interdicimus. Qui ſecùs fecerint, ipſos omnibus Dignitatibus, Gradibus, Honoribus, Beneficiis & Officiis perpetuò privamus, ac etiam inhabiles ad quæcumque decernimus; vinculo quoque Anathematis eo ipſo innodamus, à quo nullus Romano Pontifice inferior valeat ipſos, excepto mortis articulo, liberare. Diploma datum eſt Romæ anno MDLXVII. Kalendis Octobris. Quod quidem, dum *Pius V.* vixit, majoris lenitatis gratiâ privatim Lovanienſi Academiæ ab Archiepiſcopo Mechlinienſi juſſu Apoſtolico denuntiatum eſt. Haud tamen deficientibus damnatarum opinionum defenſoribus, nec illarum causâ diſcordiis; & interim *Pio* Pontifice vitâ functo, confirmatum, & ſolemniter promulgatum eſt à *Gregorio XIII.* ejus ſucceſſore Romæ, anno MDLXXIX. quarto Kalendas Februarii, atque ad Lovanienſem Academiam, & ad ipſum *Baium* delatum à *Franciſco Toleto* Societatis Jeſu Preſbytero doctiſſimo ac religioſiſſimo, tunc Pontificio Concionatore, poſtea S. R. E. Cardinali. Hic *Baium* à pravis illis opinionibus removere ſtuduit, cohortatus ut Sedis Apoſtolicæ Judicio acquieſceret: quod à viro pio æquè ac erudito facilè obtinuit, privatâ illius retractatione contentus. Hoc Diploma acceptum eſt à Lovanienſi Academia, lata lege, ut quiſquis in eam adſcribi vellet, perpetuam priùs ejus obſervationem Jurejurando paciſceretur. *Pii V.* & *Gregorii XIII.* Cenſuram ac Judicium contra *Baium* confirmavit *Urbanus VIII.* anno Dominicæ Incarnationis MDCXLI. pridie Nonas Martii, noſtro numerando more MDCXLII. Diplomate quod per ejus in Gallia tunc Apocriſiarium, deinde S. R. E. Cardinalem, D. *Grimaldum* tranſmiſſum, Sacra Facultas Pariſienſis, quæ *Baii* errores prima omnium olim damnaverat, ſummo omnium Doctorum conſenſu & ſingulari veneratione ſuſcepit, Kalendis Februarii, anno MDCXLIV.

De ſenſu Diplomatis Pii V. Baianas propoſitiones damnantis.

De ſenſu Diplomatis à *Pio V.* contra *Baium* editi, & à *Gregorio XIII.* confirmati atque promulgati novæ lites motæ ſunt in Academia Lovanienſi, quibuſdam palàm conteſtantibus *Pii V.* Diploma adulteratum eſſe ab iis qui virgulam ponerent poſt illa verba, *ſuſtineri poſſent*, ut reliqua quæ ſequuntur, *in rigore & proprio verborum ſenſu ab Aſſertoribus intento*, ad damnationem referrentur, quaſi in ſenſu ab Autore intento damnarentur. Nullam enim eo loco interjectam eſſe virgulam in originali Bulla, *Jacobus Janſonius* Doctor Lovanienſis, autographum manibus tenens & legens teſtabatur, idémque aſſerit *Janſenius* Yprenſis Epiſcopus, Lib. IV. *De ſtatu Naturæ lapſæ*, Cap. ultimo, ſéque nullum diſtinctionis veſtigium ſæpè ſuis oculis in eodem vidiſſe teſtatur, & conſultò diſtinctionis notam, ſeu virgulam à Pontifice ſubtractam contendit, ut in ſenſu ab Autoribus intento quaſdam ex illis Propoſitionibus propugnari poſſe ſignificaret. Verùm etſi in *Pii V.* Diplomate virgula eo loco aliiſque deeſſet Scribæ incuriâ, in *Gregorii* tamen *XIII.* originali Diplomate cum virgula hanc ſententiam legere eſt hunc in modum: *In rigore & proprio verborum ſenſu ab Aſſertoribus intento hæreticas, erroneas, ſuſpectas, temerarias, ſcandaloſas, & in pias aures offenſionem immittentes, reſpectivè, & quacumque ſuper iis verbo ſcriptóque*

A *emiſſa, Præſentium auctoritate damnamus.* Eodem tenore, & cum eadem diſtinctionis nota legitur in laudata *Urbani VIII.* Conſtitutione, quæ incipit: *In eminenti.* Accedit, quòd ſi abſque nota diſtinctionis ſeu virgula, in Pontificio *Pii V.* Diplomate hæc ſententia legenda eſſet, ſibi ipſi contradixiſſet Sapientiſſimus Pontifex: Hoc enim poſito, nonnullæ *Baii* Propoſitiones, non ſolùm *aliquo pacto*, ſed ſimpliciter & abſolutè ſuſtineri poſſent: ſiquidem fieret ſenſus, illas in rigore & ſenſu proprio etiam ſuſtineri poſſe, quod ſanè idem eſt ac poſſe abſolutè & ſimpliciter ſuſtineri.
B Propoſitio enim, quæ ex vi ſua, & ſecundùm ſenſum quem reddit, propugnari poteſt, abſolutè & ſimpliciter defendi poteſt. Abſurdiſſimè etiam fingitur, Pontificem damnare ſententias, quas ipſemet in rigore & proprio ſenſu poſſe ſuſtineri judicat. Legendus itaque eſt ille Pontificii Diplomatis locus cum nota diſtinctionis, ſeu virgulæ interjectione, verbáque in ſenſu adverſativo accipienda, hoc videlicet: Quamquam nonnullæ aliquo pacto ſuſtineri poſſent, id eſt in ſanum ſenſum utcumque flecti; tamen in rigore,
C & proprio ſenſu, quem verba præ ſe ferunt, damnamus, circumſcribimus, & abolemus. Tandem non omnium retractationem à *Michaële Baio* Pontificio nomine poſtulaſſet ac impetraſſet *Toletus*, ſi aliquæ in rigore & proprio ſenſu ab Autore intento ſuſtineri potuiſſent.

Cenſet tamen *Vaſqueſius*, Societatis Jeſu Theologus, illarum Propoſitionum pleraſque damnatas eſſe ob aſperam duntaxat oppoſitæ ſententiæ cenſuram, quæ offenſionis cauſa fuit, non ob illarum falſitatem, ſeu ob errorem quem contineant: ſicut hæc propoſitio,
Aſſerere Beatam Virginem fuiſſe in peccato con- «
D *ceptam, impium, aut hæreticum, aut temerarium* «
eſt, prohibita eſt propter ſcandala, quæ inde «
oriri ſolebant; non tamen ſequitur damnatam «
aut notatam eſſe ſententiam eorum qui aſſerunt «
Beatam Virginem non fuiſſe conceptam in «
peccato originis. Eo loco habet *Vaſqueſius* 29, «
30, 36, & 61, Propoſitiones *Baii* Pontificis Di- «
plomatibus damnatas. Eodem modo, inquit, ex «
eo quòd Propoſitiones citatæ, continentes ſu- «
gillationem oppoſitæ opinionis, quæ dicit poſſe «
fieri opus aliquod bonum morale, aut vinci «
tentationem aliquam ſine gratia, fuerint ex- «
ploſæ à Pontificibus & interdictæ, nullo modo «
E notata oppoſita ſententia eſt quam prædictus «
Doctor, ſcilicet *Baius*, ſequebatur, nempe nul- «
lum opus morale fieri poſſe, aut ullam ſupe- «
rari tentationem ſine auxilio gratiæ. Non ergo «
incuſatur prædictus Doctor, ſcilicet *Baius*, «
quòd hanc ſequatur ſententiam, ſed quòd op- «
poſitam erroris arguat: ſicut etiam incuſare- «
tur, qui cenſeret hæreticam opinionem Tho-
miſtarum aſſerentium, Beatam Virginem con- «
ceptam in peccato originis, non quòd ipſe op- «
poſitam ſequeretur, ſed quòd prædictam car- «
peret ac remorderet. Hoc modo multæ aliæ «
F Propoſitiones rejectæ in prædicta Bulla, ea ſo- «
la ratione, quam diximus, damnantur, quòd «
oppoſitæ ſententiæ cenſuram aſperam conti- «
neant; cùm tamen ſententia Authoris in con- «
troverſia quam habebat, indemnis relinquatur. «
Nunc autem in exemplum nobis una ſufficiat «
XXIII. Propoſitio hujus Doctoris: *Cum Pelagio* «
ſentiunt: qui textum Apoſtoli ad Romanos ſecundo, «
Gentes quæ Legem non habent, naturaliter, quæ «
Legis ſunt, faciunt, *intelligunt de Gentibus fidei* «
gratiam non habentibus. Quis enim dicat dam- «
nari ſententiam hujus Doctoris in eo quod ait, «
illud teſtimonium de Gentibus fidelibus intel- «
ligendum

» l[illegible]m eſſe, cùm ſit ſententia *Auguſtini*, & » omnium Patrum, cum quibus etiam eſt *S. Thomas*, ut vidimus Cap. 15. Damnatur igitur acer» bâ notâ, ob rationem quam diximus. Aut igi» tur dicamus, ſententias communes & veras fuiſ» ſe à Pontificibus damnatas, quod non licet, aut » ſeveras tantùm & acres Cenſuras prohibitas. Senſum hujus damnationis, prout ipſum explicat, ſe contuliſſe cum Illuſtriſſimo Cardinali *Toleto*, cùm adhuc Sacri Palatii Concionator & Theologus eſſet, anno Domini MDLXXXVI. *Vaſqueſius* teſtatur: qui *Toletus* Lovanium miſſus fuerat à *Gregorio XIII.* ut Pontificium damnationis Baïanarum opinionum Diploma ab Academia recipi curaret: cúmque probaſſe hunc ſenſum, & germanum eſſe dixiſſe, propriáque manu ſubſcripſiſſe; ejúſque ſubſcriptionis exemplar apud ſe adhuc eſſe. Addit, eumdem *Toletum*, cum quo de hac re contulit Romæ, & *Bellarminum*, qui Lovanii fuit quo tempore contentiones inter Doctores illarum occaſione opinionum exortæ ſunt, & Romæ cum Diploma illud editum & confirmatum eſt, nihilominus docuiſſe, nullam tentationem, etiam minimam, ſine auxilio gratiæ Chriſti vinci poſſe, ac proinde illos non exiſtimaſſe XXX. *Baii* Propoſitionem ab Apoſtolica Sede damnatam quatenus id aſſerebat, ſed quatenus contrariam opinionem acriori cenſurâ confingebat, ejúſque Aſſertores ceu *fures & latrones* inſectabatur.

Præcipuas *Baii* Propoſitiones, periculoſioréſque propugnandas noſtro ſæculo ſuſcepit, novóſque errores addidit *Cornelius Janſenius*, Yprenſis Epiſcopus, eáſque in Opere inſcripto; *Auguſtinus*, Sanctiſſimo Doctori tribuit. De quibus, earúmque damnatione agere non eſt hujus loci, cùm ad Hiſtoriam XVII. Seculi pertineant.

SCHOLION I.

In hoc Articulo Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant pag. 837. *Academia Pariſienſis prima omnium Baii propoſitiones damnavit.*

Palavic. Hiſtor. Concil. Trid. lib. 15. cap. 7. p. 634.

R. Facti quæſtio eſt, cujus veritatem Seripandus & Palavicinus Cardinales, necnon Sacræ Facultatis Tabularia teſtantur.

SCHOLION II.

Ad eumdem Articulum, pag. 859 Hæc Indiculi Cenſorii nota refertur: *Tangit materiam de Conceptione Beatæ Virginis contra Decretum Alexandri VII.*

R. Ad ea, quæ Alexandri VII. Decreto prohibentur, non attenderunt Religioſi Cenſores Deiparam Virginem Mariam in peccato originali conceptam fuiſſe non aſſero, ne quidem eam quæſtionem attingo, nec alterutri Sententiæ notam aliquam inuro. Damnatos *Michaelis Baii* refero dumtaxat eo loci Articulos, quos inter hunc prætermittere nec debui, nec potui: *Aſſerere Beatam Virginem fuiſſe in peccato conceptam, impium, aut Hæreticum, aut temerarium eſt.* Subjunxi *Gabrielis Vaſquezii* eruditi Societatis Jeſu Theologi verba, aſſerentis: *Hanc propoſitionem prohibitam eſſe propter ſcandala quæ inde oriri ſolebant; non tamen ſequi damnatam aut notatam eſſe ſententiam eorum, qui aſſerunt Beatam Virginem non fuiſſe conceptam in peccato originali.* Hæc tantùm ego eo loci Hiſtoricè refero, quod Alexandri VII. aut illius Deceſſorum Conſtitutionibus ac Decretis minimè vetitum eſt. Cæterùm cenſeo Beatam Virginem Mariam Dei Matrem conceptam fuiſſe ſine labe originalis peccati; quæ eſt opinio Sacræ Facultatis Pariſienſis ab Alexandro VII. commendata. Et quavis occaſione ubi de Sanctiſſimæ Virginis Deiparæ privilegiis & honore agetur, ad illud piiſſimi Doctoris Gerſonii attendam: MULTÒ MAGIS [illegible] ERRA[illegible] BLASPH[illegible] HANC VIRGINEM, QUAM IPSAM LAUDANDO, QUÆ HUMANA LAUDE SUFFICIENTER LAUDARI NON POTEST. (*Sermone de Conceptione Virginis Mariæ, Conſideratione ſecunda.*)

ARTICULUS XV

DE GUILLELMO POSTELLO.

GUillelmus *Poſtellus*, Barentoni vico Normanniæ natus, Philoſophiæ primùm & Matheſeos Profeſſor, deinde longinquis peregrinationibus perfectam Linguarum exoticarum, & maximè Orientalium cognitionem adeptus, in pleroſque errores incidit. Ipſi tribuitur à nonnullis fanatica & blaſphema opinio de fœminei ſexus reparatione nondum conſummata, & per *Matrem Joannam* Virginem Venetam adimplenda, quam & edito Libro, cui titulus erat, *Virgo Veneta*, propugnaverit. Sed ipſum ab hoc delirio & errore vindicat *Florimundus Ræmundus* Lib. II. *De origine Hæreſeos*, Cap. XV. Ipſúmque hunc Librum non alio conſilio ſcripſiſſe tradit, quàm ut ſuæ Benefactricis, à qua ſubſidium ad peregrinationes longinquas acceperat, laudes celebraret. Venetiis Romam digreſſus, cum non exigua pietatis documenta præberet, ad tyrocinium Societatis Jeſu à *S. Ignatio* admiſſus eſt, nec multò poſt ob ingenii petulantiam dimiſſus, à Quæſitore Fidei habita in ipſum quæſtione, perpetuo carcere damnatus eſt: ex quo elapſus, in Gallias rediit, maximóque in pretio à *Carolo IX.* Rege Chriſtianiſſimo habitus eſt, & ab omni doctorum hominum natione. Multa ſcripſit deliriis & erroribus paſſim inſperſa, nimirum De Trinitate Mundi, Corporis & Animarum; De Chriſto intoxicato; De Matrice Mundi; de Salvandis univerſis omnis generis hominum Sectis; De Clave abſconditorum à Seculo, quæ nec Apoſtoli, nec ipſa Eccleſia portare potuiſſet; De Myſteriis ſibi per Angelum *Raziel* revelatis; De Nativitate Mediatoris futura, &c. Ob quæ ſæpius reprehenſus à Theologis Pariſienſibus, & à Magiſtratu increpitus, demum in Monaſterium *S. Martini à Campis* ſecedere juſſus eſt, ubi abdicatis erroribus, & omnibus, quæ unquam docuerat vel ſcripſerat, Eccleſiæ Judicio & correctioni ſubditus, per annos aliquot piè vixit, obiitque die VII. Septembris anno MDLXXXI. penè centenarius, & proſpera ſemper ad hanc ætatem valetudine uſus, ad quam ſe perveniſſe aiebat, quòd nullo unquam actu venereo ſe fœdaſſet. Librum utilem edidit, *De Orbis Concordia* inſcriptum, quo Ethnici, Mahometani, Judæi, Hæreticique omnes refelluntur, Religionis Chriſtianæ & Catholicæ veritas adversùs illos vindicatur.

CAPUT IV.

DE SCRIPTORIBUS Eccleſiaſticis, aliiſque claris Authoribus Seculi XV.

ARTICULUS I.

De illuſtrioribus Scripturæ Sacræ Interpretibus

HUjus & ſequentis Seculi Scriptores illuſtriores recenſere potius animus eſt, & quo tempore vixerint, qua in re ſtylum exercuerint, paucis indicare, quàm eorum Opera enumerare univerſa, quod ab iis abundè ſatis præſtitum eſt, qui diverſarum Gentium, aut Ordinum Bibliothecas ſcripſerunt. Seculo porro XV. Scripturam Sacram Commentariis illuſtrarunt *Paulus Burgenſis*, *Hieronymus à Sancta Fide*, *Joannes Dominici*, *Thomas Anglicus*, *Richardus Pampolitanus*, *Alphonſus Toſtatus*, *Dionyſius Carthuſianus*, *Antonius Rampelogus*, *Jacobus Pereſius*, *Jordanus Suxo*.

I. PAULUS À SANCTA MARIÀ, Judæus, nobilitate, opibus, doctrinæ laude, in ea Gente facilè princeps, ad Chriſtianam Fidem lectione Operum *S. Thomæ Aquinatis* converſus eſt. Carthaginenſis primùm Epiſcopus creatus, deinde ad Burgenſem tranſlatus, unde illi *Burgenſis* cognomen adhæſit, quin etiam Scrinii Regii in Hiſpania Præfectus, *Joannis II. Regis* Caſtellæ Præceptor ab *Henrico Rege* ex teſtamento nominatus, non ſolùm prudentiæ, induſtriæ, fidei in muneribus illis gerendis ſpecimen dedit, ſed Sacras Literas illuſtravit *Additionibus ad Poſtillas Nicolai de Lyra*, & *Scrutinio Scripturarum* in duos Libros diviſo. Obiit XXIX. Auguſti, anno MCCCCXXXV. Tres filios reliquit ex unis nuptiis in Judaïſmo ſuſceptos, *Alphonſum*, qui patri in Epiſcopatu Burgenſi ſucceſſit, *Anacephaleoſis Regum Hiſpaniæ* Authorem, *Gonſalvum* Placentinum Epiſcopum; & *Alvarum Garſiam* familiæ propagatorem, qui de rebus *Joanne II.* Caſtellæ Rege geſtis Commentarios ſcripſit.

II. HIERONYMUS À SANCTA FIDE, ex Judeo Chriſtianus, *Petri de Luna Benedicti XIII.* Medicus, Libros duos *Contra Judæos* ſcripſit anno MCCCCXII. Eorum perfidiam non modò ex Propheticis oraculis, ſed ex Rabbinorum ſententiis refellit, & *Talmudis* errores profligat. Ejus libri in Bibliotheca Patrum Colonienſi Tom. XIV. & Lugdunenſi Tom. XXVI. editi ſunt. Quo obierit anno, incertum.

III. JOANNES DOMINICI, Florentinus, Ordinis FF. Prædicatorum, tantùm ingenio & memoriâ valuit, ut omnes per ſeipſum Diſciplinas abſque Præceptore didicerit. A *Gregorio XII.* Raguſinus primùm Archiepiſcopus, deinde S. R. E. Cardinalis creatus, eidem ceſſionem Pontificatûs in Concilio Conſtantienſi perſuaſit. A *Martino V.* cujus in electione ſuffragatus eſt, Legatus Apoſtolicus in Hungariam & Boëmiam miſſus eſt, ut Huſſitis ad Fidem Catholicam revocandis operam impenderet. Præter Librum inſcriptum, *Luculam noctis*, contra *Colluтii Salutati* Poëtæ Librum *De Fortuna & Fato*, *Sermones*, *Itinerarium Devotionis*, &c. ſcripſit *Commentarios in Eccleſiaſticum*, *in Cantica Canticorum*, *in Evangelium S. Matthæi*, & in *Epiſtolam S. Pauli ad Romanos*. Obiit die X. Junii, anno MCCCCXIX. ſanctitate, & miraculis poſt mortem clarus. A *S. Antonino*, qui ipſum Præceptorem habuit, commendatur, Chronicorum P. III.

III. THOMAS ANGLICUS, patriâ Galenſis, Ordinis FF. Prædicatorum Theologus, XV. Seculo ineunte clarus, multóſque Commentarios in Scripturam Sacram edidit. Ejus eſſe creduntur *Commentaria in Geneſim*, *in Iſaiam*, *in Jeremiam*, *in Epiſtolas Canonicas*, *in Apocalypſim*, & *in Boëtium De Philoſophia Conſolatione* S. Thomæ Aquinati adſcripta Librariorum incuriâ, qui ex Anglico Angelicum fecere. Ita cenſet *Sixtus Senenſis* in Bibliotheca, Lib. IV. At Lectura ſeu Commentarius *Thomæ Anglici* in Geneſim incipiens his verbis: *Non recedat*, &c. quam in Bibliotheca *SS. Joannis & Pauli* Venetiis reperiri teſtatur *Sixtus Senenſis*, alia eſt à Commentario qui ſub nomine *S. Thomæ* editus eſt. Poſtillam quoque ſcripſit in XV. priores Pſalmos, ibidem conſervatam.

IV. RICHARDUS PAMPOLITANUS, Anglo-Saxo, Eremita, cum nonnullis in Scripturam Sacram Lucubratioubus, tum Symboli Apoſtolici & Athanaſiani expoſitione, Exegeſi in Orationem Dominicam, pluſque Tractatibus *De Emendatione Peccatoris*, *De incendio Amoris*, *De Amore ſummo eodémque ſingulari*, & *Encomio Nominis Jeſu*, editis, claruit circa annum Seculi XV. vigeſimum. Hi Tractatus Tom. XXVI. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis editi ſunt. De ipſo legendus *Piſſeus* in Lib. De Scriptoribus Eccleſiaſticis Gentis Anglorum.

V. ALPHONSUS TOSTATUS, Hiſpanus, Doctor Salmanticenſis, Abulenſis Epiſcopus, in Divinis Scripturis longa & continua exercitatione peritiſſimus, in aſſiduis vigiliis, & graviſſimis legendi, docendi, ſcribendique laboribus indefeſſus, ac prope adamantinus, Commentariorum in utrumque Teſtamentum XXIV. grandia Volumina præter varia Opuſcula Tomo XXV. comprehenſa edidit. In Italiam profectus, Senis in Hetruria ſubſtitit, junior adhuc, necdum Epiſcopus, & Theſes unam & vigiuti ex intima Theologia depromptas publicè diſputandas propoſuit, audientibus viris eruditis & illuſtribus quotquot in Aula *Eugenii IV.* tunc Senis exiſtentis, verſabantur. Aliquæ Pontificio Diplomate confixæ, & à *Joanne* Cardinali *De Turrecremata* edito Libro impugnatæ. Eas vindicavit *Toſtatus* Commentario, cui *Defenſorio* nomen fecit, cujus priorem partem *Guttero* Archiepiſcopo Toletano, alteram Cardinali *S. Angeli* nuncupavit. Quæ verò præ cæteris accuſabantur, hæ propoſitiones fuere; primò quòd aſſereret: *Etſi nullum peccatum cujuſque conditionis & pro quocumque ſtatu irremiſſibile ſit, à pœna tamen aut à culpa Deum non abſolvere, nec aliquem Sacerdotem abſolvere poſſe.* Deinde quòd diceret, *Chriſtum non eſſe mortuum die XXV. Martii, ſed die III. Aprilis anno XXXIII. ætatis ſuæ inchoato.* De quibus obtulit Schedulam *Eugenio IV.* Pontifici Maximo, quâ ſe Eccleſiæ & Sanctitatis ipſius Judicio ſubjiciebat. Obiit anno ætatis quadrageſimo, Chriſti MCCCCLIV. De quo jure merito ſcriptum eſt:

Hic ſtupor eſt Mundi, qui ſcibile diſcutit omne.

VI. DIONYSIUS A LIEUVI-, patriâ, Rickelius, profeſſione Carthuſianus, *Doctoris Ex-*

tatici

tatici nomen promeritus, tum Commentariis in omnes Scripturæ Sacræ Libros, tum plurimis aliis Opuſculis Moralibus & Aſceticis magna ſibi parta nominis celebritate, obiit in Carthuſia Ruremondæ in Belgio, die XII. Martii, anno MCCCCLXXI. ætatis LXIX. cum magna ſanctitatis opinione.

VII. Antonius Rampelogus, Genuenſis, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini Profeſſor, Concilii Conſtantienſis tempore claruit, in quo adversùs Huſſitas diſputavit, ediditque *Figuras Bibliorum*.

VIII. Jacobus Perezius, Hiſpanus, Valentiâ oriundus, ſeu potiùs Ajoro Regni Valentini Urbe, ex Auguſtiniano Eremita Chriſtopolitanus Epiſcopus, & *Roderici Borgiæ* Cardinalis Valentini Suffraganeus, Commentariis in Pſalmos, & Cantica Salomonis, necnon Libello contra Judæos de Chriſto generis humani Reparatore, editis clarus, obiit anno MCCCCXCI.

IX. Jordanus Saxo Quedelimburgius, ejuſdem Inſtituti, Commentarios in Apocalypſim, Sermones, Vitáſque Patrum ſui Ordinis poſteris reliquit.

Articulus II.

DE THEOLOGIS XV. SECULI.

Græcam Eccleſiam hoc Seculo ornarunt inſignes Theologi, *Joſephus Methonenſis*, *Georgius Scholarius*, qui & *Gennadius*, *Gregorius Protoſyncellus*, *Beſſario*: & *Iſidorus Theſſalonicenſis*. Latinam *Petrus de Alliaco*, *Joannes Gerſonius*, *Thomas Vualdenſis*, *Joannes de Turrecremata*, *Joannes Capreolus*, *Joannes de Raguſio*, *Henricus Kalteiſein*, *Ægidius Carlerius*, *Joannes de Polemar*, *Nicolaus Cuſanus*, *Joannes Capiſtranus*, *Gabriel Biel*, &c.

I. Josephus Methonensis Epiſcopus Librum edidit, in quo reſpondet calumniis *Marci Epheſii* contra Florentinam Synodum, & Catholicum Dogma De Proceſſione Spiritûs Sancti à Patre, Filióque tuetur, anno circiter MCCCCXI. Extat Græcè & Latinè poſt Acta Concilii Florentini.

II. Gregorius Scholarius, qui & *Gennadius* appellari voluit, cum *Joanne Paleologo* Græcorum Imperatore interfuit Florentinæ Synodo anno MCCCCXXXVIII. ex Laïco Patriarcha Conſtantinopolitanus anno MCCCCLIII. creatus, præter quatuor Orationes ad Florentinam Synodum, Apologiam edidit pro ejuſdem Synodi quinque Capitibus in ejus Definitione decretis; quam in Urbe Conſtantinopolitana ſcripſiſſe videtur paulò poſt ejus direptionem ſub *Mahomete* Turcarum Imperatore. Scripſit etiam Confeſſionem ſeu Sermocinationem habitam cum *Mahomete II.* De Recta & inculpata Chriſtianorum Fide, Libellum de Articulis Fidei ad eumdem, Tractatum de Prædeſtinatione, Orationem de Deo Trino & Uno, &c. Hunc ab altero *Georgio Scholario*, Romanæ Eccleſiæ perduelli, qui neque in Concilio Florentino fuit, nec adeſſe potuit infirmitate oppreſſus; & qui poſteà Monachum induens etiam poſt Concilium ſacram Unionem acerrimè & pertinaciſſimè oppugnavit, diſtingui probat *Leo Allatius* Lib. III. De Perpetua Conſenſione Eccleſiæ Orientalis & Occidentalis, cap. VI. Exercitatione VII. contra *Creigtonium*, & in Diatriba *De Georgiis*. Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Sacris quinquennio & aliquot menſes præfuit *Gennadius*, & tranquillæ vitæ quietíſque ſtu-

A dio Patriarchatu ſe abdicavit, & in Monaſterio Prodromi in Monte Menœcei propè Serras ſito piè obiit.

III. Gregorius Protosyncellus, Joanni Paleologo Imperatori à Confeſſionibus, Alexandrini Patriarchæ in Synodo Florentina Vicarius, Græcis ex ea reverſis Conſtantinopolitanus Patriarcha poſt trigeſimum Monachatûs annum renunciatus, Sacræ Unionis Promotor acerrimus, cùm diſſidium in dies creſcere videret, expugnationem Urbis prædicens, ſe munere abdicavit, & ab Urbe inſtar exulis diſceſſit anno Chriſti MCCCCLI. Romæ poſtea vitam tranſegit,

B ibíque obiit, non ſine ſanctitatis opinione, & ad *S. Georgii in Velabro*, ſepultus eſt, dicitúrque poſt mortem miraculis coruſcaſſe. Scripſit Apologiam pro Synodo Florentina adversùs *Marci Epheſii* Epiſtolam, quæ poſt Acta ejuſdem Synodi edita eſt. Item Apologiam alteram pro ejuſdem Concilii Definitione, cujus ipſe meminit in Reſponſione illa ſua ad Epiſtolam Epheſii: *Nam in Tractatu* (inquit) *quem de hac materia edidimus, copioſiùs explicatiúſque diſſeruimus, pro quarto Definitionis Capite Apologiam ſcribentes, quam qui legerit, inveniet aliorum quoque teſtimo-*

C *niorum congeriem.* Scripſit etiam Epiſtolam ad Imperatorem *Alexium Comnenum*, de Proceſſione Spiritûs Sancti, & additione illa, *ex Filio*, nihilque innovatum eſſe in Symbolo probavit.

IV. Bessarion, patriâ Trapezuntius, ex Monacho *S. Baſilii* Nicænus Archiepiſcopus, Eccleſiæ Græcæ cum Latina Unionem in Concilio Florentino promovit: quo abſoluto, ab *Eugenio IV.* Pontifice Maximo, in numerum Cardinalium cooptatus eſt titulo SS. duodecim Apoſtolorum, à *Nicolao V.* Epiſcopus Sabinenſis, mox Tuſculanus dictus, Conſtantinopolitano etiam

D Patriarchatu auctus, Germanicâ, Venetâ, Gallicanâ Legationibus Sedis Apoſtolicæ nomine functus, à poſtrema cùm re infecta reverteretur, obiit Ravennæ die XVIII. Novembris anno MCCCCLXXII. ætatis LXXVII. Tractatum *De Sacramento Euchariſtiæ, & de verbis quibus Chriſti Corpus conficitur*, Librum *De Spiritu Sancto* adversùs *Marcum Epheſinum*, alterum ejuſdem argumenti adversùs *Alexandrum Laſcarem*, aliáque Philoſophiam magis quàm Theologiam ſpectantia, tranſmiſit ad poſteros.

V. Isidorus Thessalonicensis, ex Mo-

E nacho *S. Baſilii* & Abbate *S. Demetrii* Conſtantinopoli, Ruthenorum Archiepiſcopus, cum *Beſſarione* Concilio Florentino interfuit, ac in præmium virtutis, doctrinæ, ac operæ pro utriuſque Eccleſiæ unione procuranda navatæ, Cardinalis Titulo *SS. Marcellini* & *Petri* pariter ab *Eugenio IV.* creatus eſt. Ejus Diſputationes aliquot de Proceſſione Spiritûs Sancti in Actis Concilii Florentini leguntur, & Orationes in Nativitatem, Præſentationem, Annuntiationem, & Aſſumptionem Deiparæ Virginis à *Joanne Matthæo Caryophilo* Latinitate donatæ. Obiit Sabinen-

F ſis Epiſcopus, & Patriarcha Conſtantinopolitanus, die XXVII. Aprilis, anno MCCCCLXIII.

V. Petrus de Alliaco, non ex illuſtri gente Vicedominorum *De Alliaco* Ambianenſium, ſed ex tenui familia Compendii ad Iſaram natus, virtute & doctrinâ ad ſumma provectus eſt. Ex Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctore, & Collegii Navarrici Magno Magiſtro ac Moderatore, tum Eccleſiæ & Academiæ Pariſienſis Cancellario, ac S. Capellæ Pariſienſis Theſaurario, *Carolo VI.* ab Eleemoſynis Ordinario, Anicienſis primùm, deinde Cameracenſis Epiſcopus crea-

tus, poſt electionem *Benedicti XIII.* in ſua obedientia Pontificis Maximi, ad eum ſalutandum Avenionem à Chriſtianiſſimo Rege miſſus eſt. Piſanæ Synodo cum *Joanne Gerſone* ſuo quondam Diſcipulo interfuit, & extinguendo ſchiſmati quantam potuit, operam navavit. A *Joanne XXIII.* Cardinalis Titulo *S. Chryſogoni* creatus eſt, anno MCCCCXI. Concilio deinde Conſtantienſi adfuit, & damnationem hæreſeum, ſchiſmatis extirpationem, *Martini V.* electionem, reformationem Eccleſiæ pro viribus promovit. Præter Commentarios in IV. Libros Magiſtri Sententiarum, Quæſtiones in Hexaëmeron, Commentarios in Pſalterium, in VII. Pſalmos Pœnitentiales, in Cantica Canticorum, Librum *De laude Scripturæ Sacræ*, Sermones varios, *Vitam S. Petri Cœleſtini*, *&c.* Librum ſcripſit egregium in ipſo Concilio Conſtantienſi, *De Eccleſia & Cardinalium Auctoritate*, inter *Gerſonis* Opera editum Tom. I. Librum ejus *De Concordia Theologiæ cum Aſtronomia & Hiſtoria*, refutavit *Picus Mirandulanus*. De *Petro Alliacenſi* legendus inter alios *Joannes Launoius* in Hiſtoria Collegii Navarrici. Obiit die VIII. ſeu IX. Auguſti, anno MCCCCXXV. & in Eccleſia Cameracenſi ſepultus eſt. *Aquila Franciæ*, & *Aberrantium à veritate Malleus indefeſſus* appellari meruit.

VI. JOANNES CHARLIERUS, Gerſonii, qui agri Remenſis pagus eſt, piis parentibus natus; ex quo GERSONIUS cognominatus, *Petro Alliacenſi* in Theologicis uſus Præceptore, Lauream Doctoralem in Sacra Facultate Pariſienſi conſecutus eſt. Eccleſiæque Pariſienſis & ejuſdem celeberrimæ Academiæ Cancellarius factus, & *S. Joannis in Gravia* Parochus, pietate, doctrinâ, zelo & conſtantiâ in tuenda veritate; ſuſceptis in Concilio Piſano & Conſtantienſi pro extinguendo ſchiſmate laboribus, famam ſibi peperit immortalem.

Gerſonis Elogium.

Eccleſiæ auctoritatem ea in Synodo egregiè aſſeruit; in qua non ſolùm ob eruditionem ac virtutem, ſed ob Legationem quam gerebat Chriſtianiſſimi Regis & Academiæ Pariſienſis, omnium in ſe convertit oculos: verùm cùm *Joannis Parvi* parricidalis ſententia eo Promotore ceu hæretica damnata fuiſſet, tantum odium Burgundiæ Ducis incurrit, ut Burgundionum factione prævalente, cùm Lutetiæ Pariſiorum tutò manere non poſſet, ſponte in exilium ſecedens, tandem Lugdunum ſe contulerit, ut *Joannis* Ordinis Celeſtinorum Monachi, & Lugdunenſis familiæ Prioris, fratris amantiſſimi, conſuetudine uteretur. Ibi ſuum omne tempus orationi, ſcriptioni, Concionibus, Catechiſmis conſecrans, obiit die XII. Julii, anno MCCCCXXIX. ætatis LXVI. & ad *S. Laurentii* ſepultus eſt. Ejus ſanctitas miraculis frequentibus poſt obitum celebrata fertur, ipſéque à die obitûs pro *Beato* ac *Divo* habitus cultúſque communi fere omnium ſuffragio eſt, ut *Andreas Sauſaius* in Gallicano ſuo Martyrologio obſervat: ac in ejus memoriam ſacellum erectum *Caroli VIII.* Regis piâ munificentiâ, ſuadente Majeſtatis ejus Confeſſario, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctore Theologo, Ordinis Carmelitarum, poſtea Siſtaricenſi Epiſcopo: in quo quidem ſacello *Gerſonis* Imago ſupra Altare depicta erat ad inſtar *Alberti Magni*, cum radiis ſolaribus in capite, ſine diademate tamen in Cappa Doctorali; cor tenens in manu ſiniſtra, quod ad cœlum dirigebat, cum hac epigraphe: *Surſum corda*.

Gerſonis Opera.

Ejus Opera Theologica, Moralia, Myſtica, Concionatoria, Miſcellanea, quibus *Chriſtianiſſimi Doctoris* nomen promeritus eſt, omnium Eruditorum manibus teruntur. Aliqua etiam nondum edita prælo parantur ab erudito Regalis Abbatiæ *S. Victoris* Pariſienſis Canonico Regulari, & in Sacra Facultate Doctore D. *D'Herouval*, ex MSS. Bibliothecæ ejuſdem Monaſterii. Pii *Gerſonii* laudibus celebrandis imparem me profiteor. Elogii loco ſint *Franciſci Zabarellæ* Cardinalis Florentini doctiſſimi verba, Huſſitas in Concilio Conſtantienſi compellantis: *Dicitis, ò Huſſitæ, Cancellarium Pariſienſem ſuſpectum vobis exiſtere: qui tamen uſque adeo ſuperexcellens Doctor eſt, qualis in tota Chriſtianitate vix reperiri queat.* Ita refert *Joannes Cochlæus* Lib. II. *Hiſtoriæ Huſſitarum.*

Eumdem *Gerſonium* Diœceſana Synodus Pariſienſis anno MDVI. celebrata vocat *Magnum ac prudentem animarum Zelatorem, & ſingularem conſcientiarum ſerenatorem in ſuo Opere Tripartito, quod ad utriuſque Status ædificationem Latinè & Gallicè ſcripſit.* Illúdque Opus ab omnibus Curatis & eorum Vicariis, ac Scholarum Magiſtris haberi jubet. Cujus uſum pariter commendarunt Synodus Claromontana, anno MDVII. Synodus Carnotenſis, anno MDIX. Synodus Meldenſis, anno MDXI. Senonenſis, anno MDXXIV. Carnotenſis, anno MDXXVI. Toloſana circa idem tempus habita; Senonenſis Provincialis, anno MDXXVIII. Cap. XI. inter Decreta Morum; altera anno MDXXXIV celebrata; Lexovienſis circa idem tempus habita ſub *Joanne Venatore* Epiſcopo & S. R. E. Cardinali; Lexovienſis altera, anno MDL. Tit. XIV. Bellovacenſis, anno MDLIV. Rutenenſis, anno MDLII. Pariſienſis, anno MDLVII. Catalaunenſis eodem anno; Carnotenſis, anno MDLXXV. Idem Liber in quarumdam etiam Eccleſiarum Galliæ Ritualibus Libris commendatur, quos recenſet *Joannes Launoius* Theologus Pariſienſis in Libro *De Frequenti Confeſſionis & Communionis Uſu*, Cap. III. Ejuſdem *Gerſonii* doctrinam cum pietate conjunctam certatim commendarunt Scriptores celeberrimi, qui nuſquam ipſum abſque honoris præfatione appellarunt: Quorum teſtimonia congeſſit mox laudatus *Launoius*, Cap. VI. ejuſdem Libri. *Gerſonii* memoriæ plurimùm ſe debere profitentur FF. Prædicatores, quos plurimi fecit, & cum Academia Pariſienſi reconciliavit, ex qua ob inconſideratam *Joannis de Monteſono* defenſionem ab annis XXV. exules erant; qua de re legenda eſt ejuſdem Venerabilis Cancellarii Epiſtola ad Studentes Collegii Navarrici.

VI. THOMAS VVALDENSIS, Anglus, patriâ Londinenſis, Ordinis FF. *B. Mariæ de Monte Carmelo*, in Anglia Prior Provincialis, edidit *Doctrinale Antiquæ Fidei contra Vvicleffiſtas & Huſſitas*, in tres Tomos diſtributum, & *Martino V.* Pontifici Maximo dicatum, ab eóque Literis Apoſtolicis commendatum, his verbis: *Placuit primò nobis Opus, quod ediderat contra Huſſitas Hæreticos: Téque fuimus hortati, ut id quod reſtabat in materia de Sacramentis, ſimili perficeres ſtudio, & diligentiâ, quod Te feciſſe gaudemus, & tuum ſtudium utile & ſalutare Eccleſiæ commendamus... Recepimus nuper Volumen ſecundum de Sacramentis, quod per ſolemnes viros videri & examinari fecimus, ſicut primum, quod pariter fuit ab omnibus commendatum.* Alia etiam ſcripſit hactenus inedita. Obiit Rothomagi die tertia Novembris anno MCCCCXXX. ibique honorificè apud ſuos Carmelitas ſepultus eſt.

VII. JOANNES DE TURRECREMATA, natione Hiſpanus, *de Turrecremata*, quod Palentinæ Diœceſis oppidum eſt, Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſor, Theologiæ & Pontificii Juris peritiſſimus, ex Magiſtro Sacri Palatii, ob navatam *Eugenio IV.* operam contra Baſileenſe Concilium Cardinalis Titulo *S. Sixti*,

ab eodem Pontifice creatus, poſtea Sabinenſis Epiſcopus renuntiatus, Regularem Diſciplinam in eminentiſſima Dignitate coluit. Sodalitatem Beatæ Virginis Annunciatæ, cujus intereſt Virgines Romanas inopes numerata dote nuptui tradere aut Monaſterio volentes conſecrare, ad *S. Mariæ ſuper Minervam* inſtituit. Volumina IV. in *Gratiani* Decretum, *Summam De Eccleſia*, in IV. Libros tributam, Apparatum in Definitionem Fidei à Concilio Florentino editam, aliáque ſcripſit, quorum indicem exhibent *Antonius*, & *Sixtus Senenſes*, Nomenclator Cardinalium, & alii, qui de Scriptoribus Eccleſiaſticis diſſeruerunt. B À *Pio II.* Pontifice Maximo *Fidei Defenſor* appellatus eſt. Obiit Romæ die XXVI. Septembris, anno MCCCCLXVIII. ætatis LXXX.

VIII. JOANNES CAPREOLUS, ex oppido Ratinenſi Toloſanæ Diœceſeos oriundus, Ordinis FF. Prædicatorum eximius Theologus, doctrinæ *S. Thomæ* vindex acerrimus, à *Trithemio* floruiſſe dicitur anno MCCCCXV. Ab *Antonio Senenſi*, anno MCCCCXXIV. A *Bellarmino* & *Auberto Miræo*, anno MCCCCX. Commentariis in quatuor Libros Magiſtri Sententiarum editis, in quibus ex *S. Thomæ* doctrina ſuas omnes Probationes, & Reſponſiones ad argumenta *Joannis Scoti*, *Petri Aureoli*, & Nominalium, contra ejuſdem Angelici Doctoris placita inſtruxit, *Principis Thomiſtarum* nomen promeritus eſt. C

IX. JOANNES DE MONTE-NIGRO, Italus, qui & vulgò JOANNES PROVINCIALIS, ab eo quo fungebatur in Ordine FF. Prædicatorum munere Provincialis Lombardiæ, à Concilii Florentini Patribus unus delectus eſt, qui unà cum *Juliano* Cardinali Eccleſiæ Latinæ nomine contra Græcos diſputaret. De quo *Joſephus Methonenſis* in ſua contra *Marcum Epheſium* Reſponſione: D *Primus (inquit) de dogmate Joannes ille in re Theologica ſummi vir ingenii, atque in Inſtituto S. Dominici Præfecti Dignitate ornatus, diſputationem inſtituit.*

Alter ab illo fuit JOANNES DE RAGUSIO, Dalmata, cui cognomen *Stoico*, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor Theologus, & Ordinis FF. Prædicatorum Procurator Generalis, qui Concilium Baſileenſe, cum *Joanne Polemar* à *Juliano* S. R. E. Cardinali Sedis Apoſtolicæ Legato deputatus, Auctoritate *Eugenii Quarti* Pontificis Maximi aperuit, in eodémque Concilio Orationem *De Communione ſub utraque ſpecie* habuit E contra Bohemorum errorem, apud *Henricum Caniſium* Tom. III. *Lectionis Antiquæ*, & in Appendice Concilii Baſileenſis editam. Ejuſdem Concilii nomine Legationes obiit cùm ad Græcos, tum ad *Eugenium* Pontificem. Ab *Amedeo*, in ſua obedientia *Felice V.* nominato contra *Eugenium IV.* Papam legitimum, Argenſis Epiſcopus, ac demum S. R. Eccleſiæ Cardinalis Titulo *S. Sixti* creatus eſt (ſi quæ fides *Ortuvino Gratio* Lib. *De Vocatione Bohemorum ad Concilium*, in Faſciculo rerum expetendarum) Quod & *Con-* F *telorius* parte altera Elenchi Cardinalium ex fide *Æneæ Sylvii* confirmat. *Joannem* iſtum *Raguſinum* cum *Joanne Dominici* S. R. E. Cardinali & Archiepiſcopo Raguſino imperitè confundit *Creigtonus* Præfatione ad Syropuli Hiſtoriam. Sed & *Joannem de Raguſio* cum *Joanne de Monte-Nigro* re non ſatis conſiderata confundit *Allatius* vir cæteroqui doctiſſimus.

X. HENRICUS KALTEISEN, Germanus, patriâ Confluentinus, Ordinis FF. Prædicatorum Theologus eximius, Fidei apud Colonienſes Quæſitor, deinde Palatii Apoſtolici Magiſter, tandem Nidroſienſis & Cæſareenſis Archiepiſcopus, obiit Kalendis Octobris, anno MCCCCLXV. In Concilio Baſileenſi per tres dies *De Libera Prædicatione Verbi Dei* contra Bohemos Huſſitas diſſeruit. In eodem Concilio *De corrigendis peccatis publicis* per quatriduum contra Bohemos peroravit *Ægidius Carlerius* Cameracenſis Decanus. Per triduum *De Civili Clericorum Dominio* ibidem adversùs Huſſitas diſputavit *Joannes de Polemar*, Archidiaconus Barcinonenſis.

XI. NICOLAUS DE CUSA, in vico Cuſæ ad Moſellam in Diœceſi Trevirenſi natus, in Concilio Baſileenſi eximiæ doctrinæ ſpecimen dedit: à quo deinde ſecedens, & *Eugenio IV.* adhærens, ejus Dignitatem contra Baſileenſes tuitus eſt apud Chriſtianiſſimum Regem, ad quem ab ipſo miſſus erat. Ab ejus Succeſſore *Nicolao V.* anno MCCCCXLVIII. inter Eccleſiæ Romanæ Cardinales adſcriptus, deinde Brixinenſis Epiſcopus creatus, maximis Sedis Apoſtolicæ Legationibus in Germania, Gallia, Anglia, præclarè functus eſt. Pietatem cum omnigena eruditione conjunxit. In Mathematicis Diſciplinis, in Hiſtoriarum notitia, in Juriſprudentia, in Sacrarum peritia Literarum, ſuâ ætate vix parem habuit. Scripſit *De Docta Ignorantia* Libros tres ad *Julianum Ceſarinum* Cardinalem, eorúmque Apologiam; *Excitationum* Libros X. *De Concordantia Catholica* tres Libros, tempore Concilii Baſileenſis; *Cribrationis Alcorani* Libros tres; *Idiotæ De Sapientia*, Libros IV. aliáque Opera tribus Tomis comprehenſa. Obiit Tuderti in Umbria, anno MCCCCLXIV. die XI. Auguſti, ætatis LXIII. Corpus Romam relatum in Eccleſia *S. Petri ad Vincula* conditum eſt.

XII. B. JOANNES CAPISTRANUS, ſive à *Capiſtrano* Brutiorum oppido, *S. Bernardini Senenſis* Diſcipulus, Regularis Obſervantiæ in Ordine FF. Minorum, cui nomen dederat, Promotor, Concionator ferventiſſimus, Inquiſitor Fidei vigilantiſſimus, Fraticellos, Huſſitas, Adamitas, aliarúmque Sectarum Hæreticos auctoritate repreſſit, plurimos ad Fidem Catholicam convertit. In Florentinorum Patrum conſeſſu velut Sol effulſit. Turcarum Imperatorem magna Claſſe, & ducentorum pene millium Exercitu munitiſſimam Albæ-Regalis in Hungaria Arcem, firmiſſimum Chriſtianorum propugnaculum obſidentem, collectâ Cruce-ſignatorum & ruſticorum copiâ, captis tormentis bellicis & impedimentis, turpi fugâ profligavit. Obiit Vvilare in Diœceſi Quinqueccleſienſi, die III. Octobris anno MCCCCLVI. ætatis LXXI. A *Gregorio XV.* Pontifice Maximo inter Beatos adſcriptus eſt. Varios Tractatus ſummæ in Theologia & utroque Jure peritiæ teſtes tranſmiſit ad poſteros, ſcilicet *De Electione Papæ: De Dignitate Eccleſiæ: Contra Huſſitas: De Auctoritate Papæ & Concilii: De Matrimonio: De Excommunicatione: De Canone Pœnitentiali: Speculum Conſcientiæ: De Uſuris, Contractibus & Reſtitutionibus: De Confeſſione facienda proprio Sacerdoti:* Tractatum *De Fidei Veritate* adversùs *Rochiſanam*: & alia, quæ recenſet *Vvadingus* in Bibliotheca Scriptorum Ordinis Minorum.

XIII. GABRIEL BIEL, è Societate Clericorum Vitæ Communis, in Sacra Theologia Licentiatus, & publicus in Academia Tubingenſi Profeſſor, Commentariis in Libros IV. Magiſtri Sententiarum, Expoſitione Canonis Miſſæ, & Sermonibus editis clarus, obiit anno circiter MCCCCXCV.

Articulus III.

De Concionatoribus, & Autoribus qui de Rebus Aſceticis & Moralibus ſcripſere.

Hoc in ordine celebres fuere *SS. Vincentius Ferrerius, Bernardinus Senenſis, Laurentius Juſtinianus, Henricus Harphius, Maphæus Vegius, Thomas à Kempis, Savonarola, &c.*

S. Vincentii Ferrerii Elogium.

I. S. Vincentius Ferrerius, natione Hiſpanus, patriâ Valentinus, Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſor & Doctor, vir planè Apoſtolicus, *Benedicto XIII.* in ſua Obedientia Pontifici Maximo à Confeſſionibus, & Sacri Palatii Magiſter ab eo creatus, cùm biennio Avenione in Aula manſiſſet, Epiſcopalibus & Cardinalitiis infulis recuſatis, vocante Chriſto, approbante Pontifice, Apoſtolici Concionatoris munus obire cœpit, anno Chriſti MCCCXCVI. aut MCCCXCVII. ætatis quadrageſimo, illúdque ad finem vitæ continuavit. Doctrinæ ſuæ, prædicationis, miraculorum, theatrum habuit Hiſpanias, Gallias, necnon magnam Italarum Ditionum, & Britannicarum Inſularum partem. Laboribus ejus ita Deus benedixit, ut ſupra centum & quadraginta millia perditorum hominum ad pœnitentiam, Judæos ſupra viginti quinque millia, Saracenos ad octo millia, ad Chriſtianam Fidem reduxerit. De arduis Fidei Catholicæ & Romanæ Eccleſiæ negotiis ipſum ſæpe conſuluere Summi Pontifices & R. E. Cardinales, necnon Sacra Synodus Conſtantienſis, *Joanne* Cardinali *S. Angeli*, Theologis duobus, & Juriſconſultis totidem ad eum Legatis. Ex eadem Synodo Epiſtolam ad ipſum ſcripſit *Gerſonius* Pariſienſis Eccleſiæ & Academiæ Cancellarius, qua ipſi ſuſceptos pro Schiſmatis extinctione, & pace Eccleſiæ procuranda labores gratulatus eſt, útque ad Concilium accederet eſt adhortatus. Sacræ Synodi auctoritatem veneratus jam fuerat, multiſque conatus fuerat ſuadere *Benedicto XIII.* ut Eccleſiæ in ea legitimè congregatæ judicio ſe ſubjiceret, & ſi opus eſſet, Pontificatu pro ejuſdem Eccleſiæ pace cederet: perſpectâque hominis ambitioſi pertinaciâ, autor fuerat *Ferdinando* Aragoniæ Regi & *Alfonſo* ejus filio, ut illius Obedientiam ejurarent, atque ſeceſſionem ab eadem ſubditis ſuis imperarent. Obiit die v. Aprilis anno MCCCCXIX. ſeu MCCCCXVIII. more Gallico (Tunc enim in Galliis annus incipiebat à Paſchate) Veneti in Britannia Minori. A *Calixto III.* Pontifice Maximo in Sanctorum numerum ſolemni ritu relatus eſt anno MCCCCLV. die XXIX. Junii. Vitam ejus ſcripſere *Petrus Ranzanus*, Panormitanus, Ordinis FF. Prædicatorum, poſtea Lucerinus Epiſcopus, *Franciſcus Caſtilionenſis*, Canonicus *S. Laurentii* Florentiæ, & *S. Appiani* Parochus, *S. Antoninus* III. P. Chronicorum Tit. XXIII. Cap. VIII. *Joannes Antonius Flaminius*, *Joannes Marietta* Lib. XI. *Diagus* Lib. II. Hiſtoriæ quam de Provincia Aragoniæ Ordinis FF. Prædicatorum edidit, *Vincentius Juſtinianus Antiſtius*, *Alfonſus Caſtillo* in Sacratio Valentino. *Michael Pius*, P. I. & II. De Viris Illuſtribus Ordinis Dominicani, & alii. Vitam à *Petro Ranzano* conſcriptam ex MSS. edidere doctiſſimi Patres *Henſchenius* & *Papebrochius* ad diem v. Aprilis.

S. Vincentii Ferrerii Opera.

Circumferuntur *S. Vincentii Conciones de Tempore & de Sanctis* tribus Voluminibus comprehenſæ, quas ipſius eſſe, ut editæ ſunt, ægrè mihi perſuaſero, quamvis doctrinam ipſo non indignam contineant. Sanè cùm in iis interdum aliorum Autorum more laudetur, ut *Antiſtius* obſervat, illius eſſe non poſſunt. Tractatus *De Vita Spirituali*, ſanctimoniam illius ſapit. Librum *De Fine Mundi* ipſi tribuit *Antonius Senenſis*. Nonnullæ præterea Epiſtolæ, & Tractatus Conſolatorius in tentationibus Fidei, ab eodem *Antiſtio* inter *S. Vincentii* Opera recenſentur.

II. S. Bernardinus Senensis, à frequenti Senarum incolatu, & à patre Senenſi nuncupatus, in Maſſana civitate in Etruria natus, adorandi Nominis Jeſu Præco devotiſſimus ac ferventiſſimus Concionator, obiit Aquilæ in Veſtinis anno MCCCCXLIV. die XX. Maii, ætatis LXIII. & à *Nicolao V.* Pontifice Maximo inter Sanctos adſcriptus eſt anno MCCCCL. Ejus Vitam & Geſta latiſſimè proſecutus eſt *Vvadingus* in *Annalibus* Minorum, Tom. IV. & V. Præter Sermones, alios Tractatus Morales & Aſceticos edidit, quos recenſet idem Autor in Bibliotheca Scriptorum Ordinis Minorum.

III. Laurentius Justinianus, Patritius Venetus, Urbis ſuæ Epiſcopus ac Patriarcha, ex Ordine Canonicorum Regularium Congregationis Sancti Georgii in Alga aſſumptus, vir ſanctitate & doctrinâ eximius, ad vitam migravit immortalem die VIII. Januarii, anno Chriſti MCCCCLV. ætatis LXXIV. & in Sanctorum album à *Clemente VII.* Pontifice Maximo relatus eſt anno MDXXIV. Tractatus ipſius Aſcetici, & Sermones de Feſtis Chriſti, Deiparæ & Sanctorum, in lucem ſunt editi. *Beati Laurentii Juſtiniani* Vitam ſcripſit *Bernardus Juſtinianus*, qui Sereniſſimæ Reipublicæ Venetæ ad *Sixtum Quartum* Pontificem Maximum Orator fuit. Edita eſt à *Bollando* inter Acta Sanctorum menſis Januarii, ad diem VIII.

IV. Henricus Harphius, ſeu *Herpius*, ex pago de *Erp* in Brabantia oriundus, Ordinis FF. Minorum Profeſſor, pietate & doctrinâ conſpicuus, obiit in Conventu Mechlinienſi ejuſdem Ordinis anno MCCCCLXXVII. Præter Sermones, *Theologiam Myſticam cùm Speculativam, tum Affectivam*; alióſque Tractatus Aſceticos reliquit, quorum indicem *Vvadingus* exhibet in Bibliotheca Ordinis Minorum.

V. Mapheus Vegius, Laudenſis Inſuber, *Pii II.* Pontificis Maximi Datarius, & Baſilicæ SS. Apoſtolorum Petri & Pauli Canonicus, ſex Libros ſcripſit *De Educatione Liberorum*, totidem *De Perſeverantia Religionis*; Tractatum *De IV. Noviſſimis*, Dialogum inſcriptum *Philalethes*, ſeu *Veritas inviſa Exulans*, &c. quæ Tomo XXVI. Bibliothecæ Patrum Lugdunenſis Editionis vulgata ſunt. Obiit Romæ anno Chriſti MCCCCLVII.

VI. Thomas A Kempis, ſive *A Campis*, modico in Diœceſi Colonienſi oppido ad Rhenum oriundus, unde illi cognomen adhæſit, quamvis *Hemerchin*, hoc eſt, *Malleolus* appellaretur à familia; Daventriæ liberalium artium pietatiſque ſtudiis imbutus eſt à *Fratribus Vitæ Communis*, quibus ad annum ætatis vigeſimum adhæſit. Tum in Monaſterium Canonicorum Regularium *S. Auguſtini*, Congregationis Vvindeſimenſis, in Monte S. Virginis & Martyris *Agnetis*, prope Zuollas, in Diœceſi Ultrajectenſi ſe contulit, & ſeptimo poſt anno Votis Religioſis ſe obſtrinxit, ubi tantâ vixit ſanctitatis opinione, ut ejus videndi audiendíque gratiâ è remotioribus etiam locis viri pii magno concurſu eò ſe conferrent. Obiit VIII. Kalendas Auguſti, anno Chriſti MCCCCLXXI. ætatis nonageſimo ſecundo. Scripſit *Chronicon Monaſterii S. Agnetis. Sermones ad Novitios; Soliloquia Animæ: Tractatus De Diſciplina Clauſtralium, De Fideli Diſpenſatore. De tribus*

bus Tabernaculis, *De Elevatione mentis ad inquirendum ſummum Bonum*, *Spiritualia Exercitia Religioſorum*, alióſque Tractatus Aſceticos, & *Vitas quorumdam Piorum*, ſcilicet *Gerardi Magni* & Diſcipulorum; primorum Fratrum *Vitæ Communis*. Liber piiſſimus *De Imitatione Chriſti*, ſub *Thomæ A Kempis* nomine paſſim editus, an ipſum habeat Autorem, res eſt inter Canonicos Regulares, & PP. Benedictinos dudum controverſa: Hunc illi *Thomæ Kempenſi*, iſti *Joanni Gerſen* Benedictini Ordinis Abbati *S. Stephani Vercellenſis* vendicant; & totam Eruditorum gentem, ut quemque afficit prolatorum ab ipſis argumentorum pondus, duas in partes utrique dividunt. Pro *Joanne Gerſen* editis Libris pugnarunt *Conſtantinus Caietanus* Congregationis Caſinenſis Monachus, *Franciſcus Valgravius* Ordinis etiam Benedictini Monachus, Prior de Alneto Ordinis Cluniacenſis; *Robertus Quatrimarius* ejuſdem Ordinis Profeſſor; *Joannes Launoius* Theologus Pariſienſis; *Franciſcus Delfavius*. O. B. Congregationis *S. Mauri* Monachus, ejúſque Defenſor qui Animadverſiones in Vindicias Kempenſes anno MDCLXXVII. edidit. Pro *Thoma à Kempis* Vindicias ſcripſere *Heribertus Roſvveidus* Societatis Jeſu vir doctiſſimus, *Fronto & Verlinus* Canonici Regulares; *Gabriel Naudeus* Artigiæ Prior; *Heſerus*, *Bollandus*, *Theophilus Raynaldus* Societatis Jeſu Scriptores eruditi; *Carreus*; *Chiffletius* Abbas Balernenſis; *Jacobus Van-Quaillie S. J. Nicolaus Deſiros* Canonicus Regularis Congregationis Gallicanæ, & *Vindiciarum Kempenſium* adverſùs *P. Delfavium* Author, ejuſdem Congregationis. Manuſcriptorum Codicum fide cauſam ſuam utraque pars tuetur. PP. Benedictini pro *Joanne Gerſene* proferunt Codices MSS. Padolironenſem, Aronenſem Collegii Societatis Jeſu in Ducatu Mediolanenſi, Cavenſem, Allatianum, Sluſianum, & Canonicorum Regularium, *in Monte S. Agnetis prope Suvollam*, cujus in fine leguntur hæc verba minio deſcripta: *Finitus & completus anno Domini* MCCCCXLI. *per manus fratris Thomæ Kemp. in Monte S. Agnet. propè Zvvol.* Quæ *Thomam Kempenſem* Libri exſcriptorem potiùs quàm authorem indicare videntur. Hos alióſque Codices omnes duodecim numero coram Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Pariſienſi *Franciſco Harlæo*, Antiquitatis Eccleſiaſticæ & Critices MSS. Codicum peritiſſimo, protulere PP. Benedictini Cœnobii *S. Germani à Pratis*, in Suburbio Pariſienſi, anno MDCLXXI. die XIV. Auguſti, qui viros eruditos & rei antiquariæ peritiſſimos in Aulam ſuam vocaverat, ſuum de iiſdem MSS. ſuffragium laturos. Canonici Regulares Abbatiæ Pariſienſis *S. Genovefæ*, coram eodem Illuſtriſſimo Archipræſule, & viris pariter eruditis, & in MSS. Codicum Criterio peritiſſimis die quarta Martii MDCLXXXI. ſua etiam pro *Thoma à Kempis* Manuſcripta protulerunt, vel teſtimonia de illis fidem facientia; ſcilicet *S. Martini* Lovanienſis, exaratum anno MCCCCLXXXII. Domus *SS. Petri & Antonii* in *Dailhem*, Scriptum anno MCCCCLXX. Domus *S. Barbaræ* in Colonia, Ordinis Carthuſienſis, ſcriptum anno MCCCCXLVII. Bruxellenſe Carthuſianorum à doctiſſimo *Chiffletio* commendatum in Apologia MS. exaratum anno MCCCCLXIII. *S. Martini* Tornacenſis ab eodem inſpectum & laudatum: Rebdorfianos ab eodem celebratos: Montis Blandinii Ordinis Benedictini juxta Gandavum, cujus idem *Chiffletius* Abbas meminit: Reinſbergenſe & Maſeychenſe, quorum mentionem facit P. *Roſvveydus* Societatis Jeſu; Kirchemienſe *Davidis Ehingeri*, ſcriptum ab ipſo *Thoma Kempenſi* anno MCCCCXXV. ut teſtatur *Proſper Faraudus*. Gerſenſtæ & Kempenſes antiquas etiam Editiones pro ſua parte utrique proferunt, ſuos utrique teſtes, ſuas conjecturas, ab Autoris patriâ, ſtylo, profeſſione petitas, quæ in eorum Diſſertationibus & Vindiciis legi poſſunt. De his Lector judicet, ea enim de re pronuntiare nolim, & vel poſſeſſionem Venerabilium Canonicorum Regularium plurimis titulis fultam turbare, vel Patrum Benedictinorum juri, MSS. etiam Codicum ſinceræ fidei & optimæ notæ, nec ſpernendis argumentis aſſerto derogare, quorum in Diſſertationibus eo de argumento editis placet inprimis religioſa illa moderatio, quam Autor Animadverſionum in Vindicias Kempenſes, Pariſiis anno MDCLXXVI. editarum præ ſe fert, Cap. VII. *Si ergo* (inquit) *alicubi terrarum extet Codex ante annum* MCCCCXLI. *à Venerabili Thoma, alióve quopiam exaratus, atque prima Thomæ ipſi manu adſcriptus, hunc vel ſerò proferant, & agitatæ tot modis controverſiæ ſic tandem finem imponant. Sin minùs, Thomam ſuum Libelli Authorem agnoſcant, per nos licet: At nobis aliiſque pro Joanne Gerſene ſentire concedant. Imò verò in unam omnes conſpiremus ſententiam, nempe ut Spiritum Sanctum iſtius Operis Autorem eſſe credamus, ejúſque genium ac ſenſum in proprios quique uſus convertere contendamus. Sic ceſſabunt lites & altercationes, quæ non ſine magno temporis, tantùm non caritatis detrimento jam obtinent à pluribus annis, atque utinam nunc demum intereant.*

Quis Auctor Libri De imitatione Chriſti?

Savonarolæ elogium, & vindiciæ.

XIX. HIERONYMUS SAVONAROLA, Ferrarienſis, nobili genere natus, Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſor, vir ſanctimoniâ vitæ & doctrinâ illuſtris, opere & ſermone potens, cùm in luxum ac licentiam Cleri, præſertim Romani, ferventiùs declamaret, Florentinæ Reipublicæ libertatem adverſùs *Ludovici* Mediolanenſis Ducis & *Petri Medicei* molitiones auctoritate ſua tueretur, Florentinos in amicitia & expectatione *Caroli VIII.* Regis Chriſtianiſſimi confirmaret; ſcriptis ad Chriſtianos Principes literis, zelum ipſorum ac pietatem excitaſſet ut Eccleſiæ labanti ſuccurrerent, *in qua à planta pedis uſque ad verticem capitis nihil ſani eſſet*; & *Abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto* Concilii Oecumenici auctoritate auferrent; ab *Alexandro VI.* vexatus, & injuſto Anathemate confixus, tandémque eo agente, à Florentino Magiſtratu damnatus eſt, patibulóque ſuſpenſus & combuſtus, cum duobus Sociis. Edita eſt, dum in carcere detineretur, ejus Confeſſio, quâ rejectis calumniis quibus gravabatur, illud continebatur: Quæ prædixiſſet, non inſtinctu afflatúque divino, ſed ſua opinione Sacrarum Literarum doctrinâ obſervationéque nixâ prædixiſſe: nec in eo ſe aliquid improbum, aut ut eâ viâ Dignitatem aliquam aut Honorem Eccleſiaſticum aſſequeretur, ſpectaſſe; verùm ſe illud ſummopere expetiviſſe ut totius Chriſtiani Nominis Concilium convocaretur, cujus auctoritate ac Decretis Clerus reformaretur, & Eccleſiæ ſtatus ad Apoſtolicorum temporum puritatem, quàm maximè fieri poſſet, revocaretur. Quâ quidem Confeſſione freti, Ordinis Prædicatorum Magiſter Generalis, & Romulinus Antiſtes, hujus cauſæ ab *Alexandro VI.* Cognitores dati, ſecundùm quod Romæ præjudicatum fuerat, *Savonarolam* oppreſſerunt, ſolemni ritu exauctorandum pronuntiarunt, & exauctoratum ſæculari Magiſtratui tradiderunt. Mortem fortiter oppetiit *Savonarola*, nullâ tum aliâ vel delicti, vel innocentiæ ſignificatione datâ, quod variis hominum judiciis locum dedit, aliis fallacem illum,

alius

aliis veracem & pium prædicantibus; plurimis Confeſſionem ejus nomine vulgatam, aut commentitiam eſſe, aut in conſtitutione corporis admodum delicata plus tormentorum vim quàm veritatem potuiſſe, excuſantibus, ut *Guicciardinus* Lib. III. Hiſtoriæ refert. Sed etſi vera fuerit hujuſmodi Confeſſio, quid eâ demum continetur, quod tam atrox ſupplicium meruit? (inquit Illuſtriſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Continuator *Spondanus* ad annum MCCCCXCVIII.) Equidem Romam à Pontifice vocatus, ire noluit, ſed legitimam excuſationem attulit, pericula à conjuratis hoſtibus imminentiâ. A concionandi munere ſuſpenſus, cùm aliquando conticuiſſet, ſacrum ſuggeſtum interdicto Pontificio minimè ſublato aſcendit: ſed ſilentium ſuum veritati ac pietati noxium, injuſta cenſurâ non obſtante, abrumpendum eſſe exiſtimavit, poſtquam Deum, viróſque pios ſuper ea re conſuluit, ac maturè deliberavit, ſacris expenſis regulis: *Obediendum magis Deo quàm hominibus*, ratus. Patronos ac vindices poſt mortem plurimos ac graviſſimos habuit, *Joannem Franciſcum Picum Mirandulanum*, & *Marſilium Ficinum*, *Philippum Comineum* clarum Galliæ Hiſtoricum, Lib. VIII. Cap. XIX. *Thomam Nerium* Florentinum, *Bzovium* Tom. XVIII. Annalium ad annum MCCCCXCVIII. & noviſſimè *Quetifium* etiam noſtrum in ejuſdem *Savonarolæ* Vita. At adversùs doctrinam & Prophetias *Savonarolæ* Librum edidit *Ambroſius Catharinus* Epiſcopus Minorenſis. Præter Conciones in Romano Indice prohibitas donec corrigantur, ſcripſit *Savonarola* Librum egregium *De Triumpho Crucis, &c.* Inter ipſos carceris horrores, & imminentis ſupplicii anguſtias, Meditationes edidit in Pſalmos XXXI. & L. vivis verbis, animatis ſententiis, & Spiritûs fervore flagrantiſſimis (inquit *Sixtus Senenſis*, Lib. IV. Bibliothecæ Sanctæ) Oppreſſus ac extinctus eſt anno MCCCCXCVIII.

SCHOLION.

Hunc Articulum perſtringunt Religioſi Cenſores his verbis: *Injuſtam dicit Sententiam in Savonarolam latam ab Alexandro Sexto.*

R. Injuſtam dixere quotquot Apologias pro *Savonarola* ſcripſerunt eruditi viri, quorum Operibus nulla nota propterea inuſta eſt, Joannes Franciſcus Picus Mirandulanus Comes, Marſilius Ficinus, Philippus Cominæus, Thomas Nerius, Abrahamus Bzovius; Henricus Spondanus, Jacobus Quetifius, Joannes à Sancta Maria, Thomas Soüegius in ejus Vita inter Acta Sanctorum Ordinis Dominicani, ad diem XXIII. Maii.

ARTICULUS IV.

De Theologiæ Moralis Interpretibus, ſeu Caſuiſtis.

HAc in palæſtra glorioſè ſe exercuerunt *S. Antoninus, Henricus de Haſſia, Ægidius Carlerius, Jacobus Sprengerus, Henricus Inſtitoris, Baptiſta Salvis, Baptiſta Trovamalis, Angelus à Clavaſio, Pacificus, Petrus Schottus, &c.*

S. Antonini elogium.

I. S. ANTONINUS, Florentinus, Ordinis FF. Prædicatorum lumen, cùm plurimas in ſuo Præfecturas geſſiſſet, ob ſanctitatis & doctrinæ famam ad Florentinum Archiepiſcopatum ab *Eugenio IV.* Pontifice Maximo promotus eſt. Onus Angelicis humeris formidandum deprecatus eſt, ægréque ſuſcepit, Apoſtolicis Mandatis compulſus, à *Dominico* Cardinali *Capranica* ipſi ſignificatis. Cleri populique mores Archipræſul ſanctiſſimus reformavit, omnem à re familiari luxum proſcripſit. Victum ſuum ad paupertatis leges accommodabat. Omnium cauſas benignè audiebat, omnibus optima conſilia, in rebus difficillimis ſuggerebat, ob ſingularem ea in re prudentiam *Antoninus Conſiliorum* cognominatus. Virginitatem perpetuò ſervavit illibatam. Pauperum ſublevandis miſeriis natus videbatur, quibus facultates omnes erogabat, nihil præter victum ac veſtitum, ſibi ſuiſque neceſſarium ex Eccleſiæ bonis accipiens. Hoſpitale pauperibus verecundis Florentiæ erexit. Eccleſiaſticam Libertatem, & civitatis Jura adversùs Summum Florentiæ Magiſtratum fortiſſimè tuitus eſt. Ejuſdem Magiſtratûs ac Urbis nomine Legationem obiit ad *Calixtum III.* & *Pium II.* Pontifices Maximos, apud quos tanta verborum ac ſententiarum venuſtate, tanta geſtûs ac vultûs gravitate, tanta ſuavitate vocis peroravit, ut non jam Theologus aut Orator, ſed Angelus è Cœlo prolocutus eſſe videretur. Gratiâ & auctoritate apud Summos Pontifices plurimùm valuit. Ipſum Romam accerſivit *Eugenius IV.* illuſtriores ipſi decernens Infulas; quod præſtitiſſet, niſi paulò poſt morbo correptus, diem obiiſſet. In ſuprema ægritudine *Antonini* præſentiâ plurimùm recreatus eſt: ac per ejus manus Viaticum Corporis Chriſti, & Unctionem Extremam ſuſcipere voluit. Ejus ſanctitatem non minùs admiratus eſt ac prædicavit *Nicolaus V.* qui hoc ipſum donavit Privilegio, ut nullæ ab ejus Sententiis Appellationes in Romana Curia admitterentur: & palam de eo dixit: *Non minus ego Archiepiſcopum Florentinum Sanctorum Catalogo adhuc vivum adſcribendum putarem, quàm Bernardinum mortuum, quem ego multis veriſſimiſque teſtimoniis, omni approbante Eccleſia, canonica celebratione declaravi.* Obiit *S. Antoninus* die ſecunda Maii MCCCCLIX. cùm annis XIII. Florentinæ Eccleſiæ Sacris præfuiſſet. Ab *Adriano VI.* Sanctorum albo adſcriptus eſt anno MDXXIII. Bullam Canonizationis, quam morte præventus *Adrianus* publicare non potuit, *Clemens VII.* illius Succeſſor evulgavit. *S. Antonini* Vitam ſcripſere *Franciſcus Caſtellionenſis*, S. Laurentii apud Florentinos Canonicus, qui annis octo S. Archipræſulis domeſticus fuit; & *Leonardus Sur-Uberti*, Prædicator Florentinus. Eamdem Carmine Heroïco conſcripſit *Ugolinus Verinus*, quem Marſilius Ficinus *Muſarum Sacerdotem* appellabat. Breve ſed magnificum ipſius Elogium in Commentariis *Pii II.* Lib. 2. legere eſt, cujus Pontificatûs menſe nono ad Cœlum migravit. Vitam à *Franciſco Caſtellionenſi* ſcriptam ex Autographo Florentino Conventus *S. Marci*, in quo ejus corpus colitur, ediderunt Patres *Henſchenius* & *Papebrochius* Societatis Jeſu, cum Additionibus *Leonardi de Sur-Ubertis* ex MS. Bibliothecæ ejuſdem Cœnobii, ad diem ſecundam Maii.

S. Antonini Opera.

Præter Summam Hiſtorialem ſeu *Chronicon* in tres Tomos diviſum, *Summam Doctrinalem* in IV. Partes tributam compoſuit: in qua *Quicquid ad conſiderationem Sacratiſſimæ Theoriæ, quicquid ad nobiliſſimarum virtutum acquiſitionem, quicquid denique ad beatè benèque vivendi uſum pertinere videatur, dilucidè ſapienterque conſcriptum eſt. Nihil ibi prætermiſſum, nil obſcurè, nil conciſè, mutilatéque dictum. Non enim de univerſalibus tantùm rebus ſcripſit, verùm etiam ad particularia quæque deſcendens, ad hunc noſtrum vivendi uſum, & ad ſingularem quamdam humanæ vitæ operationem doctrinam* accommodavit. Scripturæ Sacræ, Patrum, & Canonum, quorum peritiſſimus erat, teſtimoniis ſua de rebus moralibus pronunciata confirmat; *adeo ut nemo unquam in tanto Opere quicquam minùs rectè, minùs elimatè, aut imprudenter prolatum redarguere potuerit.* Verba

ſunt

ſunt *Franciſci Caſtellionenſis* in ejus Vita. Librum præterea ſcripſit *De Eruditione Confeſſorum* : Tractatum *De Cenſuris Eccleſiaſticis*, *de Sponſalibus & Matrimoniis*, & alios, partim Latino, partim Hetruſco ſermone.

II. Henricus de Hassia, Germanus, in Sacra Theologia Licentiatus, Ordinis Carthuſiani Profeſſor, *Regulas ad diſcernendum peccatum mortale à veniali* : & Librum *De Contractibus & ordine Cenſuum* ad poſteros tranſmiſit; inter Scripturæ Sacræ Interpretes etiam commendandus ob Commentaria in Geneſim & Exodum, in Proverbia, in Apocalypſim : Inter Scholaſticos, ob Libros Magiſtri Sententiarum Commentariis illuſtratos : Inter Concionatores, ob Sermones ad populum habitos : Inter Aſceticos, ob *Speculum Animæ* & Librum *De Diſcretione Spirituum*. Obüt anno MCCCCXXVIII. De ipſo legendi *Trithemius*, *Petrus Sutor*, *Sixtus Senenſis*, *Poſſevinus*, & alii.

III. Ægidius Carlerius, Doctor Theologus, Cameracenſis Eccleſiæ Decanus, cujus ſupra memimi, diverſas *Caſuum Conſultationes* ſcripſit duobus voluminibus comprehenſas, quibus titulum dedit, *Sportulæ Fragmentorum*.

III. Jacobus Sprengerus, & Henricus Institor, Germani, Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſores, communibus ſtudiis *Malleum Maleficarum* ediderunt XV. cadente ſeculo. Scripſit præterea *Inſtitor* Librum *Contra Monarchiam Antonii Roſelli* Juriſconſulti Patavini, & alia.

IV. Baptista Salvis, ſive *De Salis*, Ligur, Ordinis FF. Minorum Profeſſor, ſcripſit *Summam Caſuum Conſcientiæ*, quæ ab Autore nomen ſortita, *Baptiſtiana* appellatur. Florebat anno MCCCCXCIV.

V. Baptista Trovamalis, Italus, ejuſdem Ordinis, *Summam Caſuum Conſcientiæ*, pariter edidit eodem circiter tempore, quam *Roſellam* vocant.

VI. Angelus a Clavasio, Liguriæ oppido, vir pius & doctus, ejuſdem Ordinis, *Sixto IV.* & *Innocentio IV.* gratiſſimus, ſcripſit etiam *Summam Caſuum Conſcientiæ*, quæ ab Autoris nomine *Angelica* nuncupata eſt. Item, Tractatum *De Reſtitutionibus*; & alterum inſcriptum, *Arca Fidei*. Obiit Cunii in Cœnobio *S. Mariæ de Angelis*, anno MCCCCXCV.

VII. Pacificus, Novarienſis, ejuſdem Ordinis Profeſſor, ſcripſit *Summam Caſuum Conſcientiæ*, quæ ab eo dicta eſt *Pacifica*. Vixit anno circiter MCCCCLXX.

VIII. Petrus Schottus, Argentoratenſis, Juris utriuſque Doctor, Sacerdos, & Canonicus, *Quæſtiones varias de rebus ad Conſcientiam pertinentibus* explicuit. Obiit anno MCCCCXCIX.

Articulus V.

DE JURISCONSULTIS ILLUSTRIBUS.

INTER Juriſconſultos excelluere XV. ſeculo *Baldus*, *Petrus Ancharanus*, *Franciſcus Zabarella*, *Antonius de Butrio*, *Joannes de Imola*, *Nicolaus Thudeſcus*, *Joannes de Anania*, *Andreas Barbatius*, *Alexander Tartaginus*, *Joannes Franciſcus Pavinus*, *Nicaſius Vordanus*, &c.

I. Balbus de Ubaldis, patriâ Peruſinus, *Bartholi à Saxoferrato* Diſcipulus, varia in Jus utrumque Canonicum & Civile Commentaria edidit, de quibus *Fichardus*, *Panzirolus*, & *Vuadingus* in Bibliotheca Minorum, quorum Ordinem benevolentiâ & beneficentiâ ſingulari proſecutus eſt. Edi-

A dit etiam Tractatum pro Jure *Urbani VI.* in Summo Pontificatu contra *Clementem VII.* Avenione ſedentem. Obiit XXVII. Aprilis, anno MCCCC. & Ticini in Templo *S. Franciſci* ſepultus eſt.

II. Petrus de Ancharano, patriâ Bononienſis, *Baldi* Auditor, floruit anno MCCCCX. Commentaria edidit *in Decretales* & *Clementinas*, & *Conſilia varia*. Sepultus eſt Bononiæ in Templo *S. Dominici*, & Epitaphio honeſtatus, quo *Juris Canonici Speculum*, & *Civilis Anchora* prædicatur.

III. Franciscus Zabarella, Patavinus, *Joannis de Lignano* & *Baldi* auditor, ob divini hu-
B manique Juris peritiam ſingularem cum eximia probitate conjunctam, Epiſcopus Florentinus, deinde S. R. E. Cardinalis Titulo *SS. Coſmæ & Damiani* à *Joanne XXIII.* Pontifice Maximo creatus eſt, anno MCCCCXI. Scripſit Commentaria in Decretales & Clementinas, ſex in Tomos diviſa; In Decretum, Conſiliorum Tomum unum; Tractatum *De Horis Canonicis*; alterum *De Schiſmate*: *Varias Legum Repetitiones* : *Acta in Conciliis Piſano & Conſtantienſi* : *Opuſcula varia*, *&c.* Obiit Conſtantiæ, tempore Concilii, anno Chriſti MCCCCXVII. ætatis LXXVII.

IV. Antonius de Butrio, Bononienſis, iiſ-
C dem penè temporibus florebat, *Commentariis in Decretales & Clementinas*, *Conſiliis*, & *Repertorio Juris Canonici & Civilis*, publico bono editis, clarus Obiit Bononiæ Nonis Octobris anno MCCCCVIII.

V. Joannes de Imola, patriâ Bononienſis, ibidem obiit die XVIII. Februarii, anno MCCCCXXXVI. apud FF. Prædicatores ſepultus. In tres Libros Decretalium, in Sextum, & Clementinas, pluráque in Jus Civile Commentaria edidit.

VI. Nicolaus Tudeschus, ex Catana Siciliæ urbe oriundus, ex Abbate *S. Agathæ*, Ordinis Be-
D nedictini, Panormitanus Archiepiſcopus, & Cardinalis à *Felice V.* contra *Eugenium IV.* Pontificem Maximum ſedente creatus, in eáque Dignitate à *Nicolao V.* Eugenii IV. Succeſſore confirmatus, novem Commentariorum Tomis Jus Canonicum illuſtravit. Scripſit & de Concilio Baſileenſi. A Juris Pontificii Interpretibus ſub uno *Abbatis* nomine ſæpè laudatur, *Lucerna Juris* etiam appellatur. Obiit Panormi, menſe Julio, anno MCCCCXLV.

VII. Joannes de Anania, Bononienſis, pietate & Juriſprudentiâ inſignis, *Commentario in Decretales*, & Volumine *Conſiliorum*, nomen ſuum
E celebravit. Obiit anno MCCCCLV.

V. Andreas Barbatius ſive *Barbatias*, Siculus, præter *Commentaria in Decretales*, *Clementinas*, & *Conſilia Varia*, Tractatum edidit *De Præſtantia Cardinalium*. Floruit anno MCCCCLX.

IX. Joannes Franciscus Pavinus, Civis & Canonicus Patavinus, à *Paulo II.* Pontifice Maximo, qui anno MCCCCLXIV. Pontificatum iniit, Romam vocatus, & Judex Sacri Palatii creatus, ſcripſit *Baculum Paſtoralem*, ſeu Tractatum *De Viſitationibus*, *&c.*

XI. Nicasius Vordanus, Mechlinienſis, jam inde à quarto ætatis anno oculis captus, Theo-
F logiæ Lauream in Academia Lovanienſi conſecutus, in Colonienſi Juris Doctor creatus eſt, cùm Leges Cæſareas quas nuſquam legerat, ſed audiverat duntaxat, ita memoriâ complexus eſſet, ut eas ex tempore recitaret ac interpretaretur. *Commentarios* edidit *in IV. Libros Inſtitutionum Juſtiniani*. Obiit Coloniæ anno MCCCCXCII.

Articulus VI.

DE CLARIS HISTORICIS.

I. Græcam Hiſtoriam Seculo xv. illuſtrarunt Georgius Gemistus, patriâ Conſtantinopolitanus, *Beſſarionis* Cardinalis Magiſter: Georgius Phranza Protoveſtiarius, qui *Chronicon* de Rebus Byzantinis ac Peloponneſiacis edidit: Laonicus Chalcondilas, Athenienſis, Author *Hiſtoria Turcicæ* in decem Libros diviſæ, ab *Ottomano* qui ſub annum mccc. regnare cœpit, ad annum mcccclxiii. Nicolaus Secunuinus, Græcus, Autor *Epitomes De Rebus Turcicis, ab Ottomano uſque ad captam Conſtantinopolim.*

II. Inter Latinos verò nomen ſibi fecere, Joannes Froissaruus, Valentianis ad Scaldini in Hannonia natus, Canonicus ac Theſaurarius Cbimacenſis, qui res in Galliis præſertim Belgióque geſtas *Chronico* complexus eſt, quod ab anno milleſimo trecenteſimo vigeſimo ſexto, ad annum milleſimum trecenteſimum nonageſimum nonum perduxit. In eodem argumento fœliciter verſatus eſt Ingelramnus Monstrflxtus Cameracenſis, Gallicam Hiſtoriam proſecutus ab anno mcccc. ad annum mcccclxxvii.

III. Theouoricus Niemus Clericus Lucenſis & Literarum Apoſtolicarum Abbreviator, nuſquam Verdenſis aut Cameracenſis Epiſcopus, ut *Spondanus* demooſtrat ad annum 1410. Num. iii. Hiſtoriam annorum xxxviii. complexus fuit Libris quatuor, quorum tres priores ſunt *De Schiſmate Univerſali*, quartus verò inſcribitur *Nemus Unionis.* Pontifices tempore Schiſmatis Rnmæ vel Avenione ſedentes acerrimè inſectatur ac diſcerpit, ſed hæreſeon ac Schiſmatis boſtem i oſeſtiſſimum ſe nihilominus prodit. Obiit Cooſtantiæ tempore Coocilii anno mccccxvi.

IV. Poggius Branuolinus, vel Bracciolinus, Florentinus, Terranova Agri Aretini oppido oriundus, Summis Pontificibus *Eugenio IV.* & *Nicolao V.* Scriniis Pootificiis Præfectus, *Hiſtoriam Florentinam* ſcripſit, in qua hoc ipſi vitio datum, quòd pleraque omiſerit quæ ad civiles diſcordias pertinerent; ac patriæ nimiùm faverit; quod *Actius Syncerus* hoc Epigrammate expreſſit;

Dum patriam laudat, damnat dum Poggius hoſtem:
Nec malus eſt civis, nec bonus Hiſtoricus.

V. Joannes Branuo, Hontenesſa oriundus, Ordinis Ciſtercienſis in Cœnobio Dunenſi apud Belgas Monachus, ſcripſit Hiſtoriarum Volumen triplex, quod *Chronodromon* appellavit, ab orbe condito ad annum milleſimum quadringenteſimum decimum quartum. Id *Ægidius à Roya* in compendium redegit, & ad annos octodecim continuavit.

VI. Ericus Daniæ Rex ejus nominis X. qui aliis VII. regnare cœpit anno milleſimo quadringenteſimo undecimo, Regno fugit anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono, obiit anno milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo nono. Hiſtoricam Narrauooem *De origine Gentis Danorum*, *& De Regibus ejuſdem Gentis, eorúmque Geſtis* tranſmiſit ad poſteros.

VII. Ambrosius Camaluulensis, Porticu Flaminiæ oppido, non procul Florentiâ oriundus, Ordinis Camaldulenſium Abbas Generalis, ab *Eugenio IV.* ad Baſileenſe Concilium Orator miſſus eſt. Græcè Orationem habuit Ferrariæ coram *Emmanuele* Imperatore, & Epiſcopis Græ-

A cis. *Coſmo Medices* ob eruditionem cum pietate conjunctam accepriſſimus erat. Præter varia Opuſcula, & Græcorum Scriptorum in Linguam Latinam Verſiones, *Chronicon Montis Caſſini* edidit, & duos Libros Rerum à ſe geſtarum cùm Generalem Ordinis ſui Præfecturam gereret. Obiit Conſtantiæ anno mccccxc. A *Poggio*, *Paulo Jovio*, *Raphaële Volaterrano*, & *Jacobo Philippo Bergomate* celebratur.

VIII. Leonardus Brunus, Aretinus, vir Græcè Latinéque doctiſſimus, *Innocentio VII.* ab Epiſtolis, à Philelpho, Ænea Silvio, Poggio, Flo-
B rido Sabino, Ugolino Verino, Paulo Jovio, Philippo Bergomate, Raphaële Volaterrano, Leandro Alberto commendatus, Commentarium edidit de Rebus ſuo tempore in Italia geſtis, & Hiſtoriæ Florentinæ Libros xii. quam *S. Antoninus* P. iii. Hiſtoriæ, Tit. xxii. Cap. ii. laudat.

IX. Joannes Longinus, qui & *Dlugoſſus*, Canonicus Cracovienſis, nomine *Caſimiri III.* Polonorum Regis varias Legationes obiit, ac liberorum ejus Præceptor fuit. Scripſit Vitam *S. Staniſlai* Cracovienſis Epiſcopi & Martyris, tribus
C Libris ſeu Tractatibus, quos inter Acta Sanctorum menſis Maii, ad diem vii. PP. *Henſchenius* & *Papebrochius* ediderunt, & Polonicam Hiſtoriam in duodecim Libros diviſam, cujus ſex duntaxat priores Libri typis editi. Commentarios ſuos perduxit ad annum milleſimum quadringenteſimum octogeſimum, quo migravit è vita iv. Kalendas Junii.

X. Petrus Ranzanus, Panormitanus, Epiſcopus Lucerienſis, ex Ordine FF. Prædicatorum præter *Vitam S. Vincentii Ferrerii*, ſcripſit *Annalium Libros* lxi. de omnium pene Gentium Re-
D bus, ex quibus ultimum duntaxat babemus inter Hungaticarum Rerum Scriptores. Dividitur in Indiculos xxxvi. Quæ enim ſequuntur, non *Ranzani* ſunt, ſed *Sambuci.* Deſinit autem *Ranzanus* in bello inter *Matthiam Corvinum* Hungariæ Regem, & *Fredericum III.* Imperatorem.

XI. Joannes Buschius, Trithemio & Voſſio *Arnoldus*, in Cœnobio Vvindeſemenſi prope Zuvollas Tranſiſalanæ Provinciæ oppidum Canonicus Regularis, floruit anno mcccclxiv. Scripſit De origine Cœnobii & Capituli ſeu Congregationis *Vvindeſemenſis*. item *De Viris Illuſtribus*
E ejuſdem Cœnobii, quos ipſe pleroſque aut novit, aut vidit.

XII. Thomas Vvalsingham, Norfolcienſis, Monachus Ordinis Benedictini, ad *S. Albani* Martyris, floruit ſub *Henrico V.* Angliæ Rege, cujus Geſta ſcriptis celebravit. Scripſit etiam *Ypodigma Neuſtriæ à Rollone* Duce Normannorum primo, eorúmque irruptione in Britanniam, uſque ad annum ſextum *Henrici V.* qui Chriſti eſt mccccxvii. Item, *Chronicon de Rebus Anglicis*: quod ab *Henrico III.* in quo *Matthæi Pariſii* Hiſtoria deſinit, ad annum xi. *Henrici V.* perducit, id eſt, ab
F anno Chriſti mcclxxiii. ad annum mccccxxii.* Item. *Auctarium Polychronici.**

XIII. Vvernerus Rolevvink de Laer, Vveſtfalus, ex Diœceſi Monaſterienſi, Profeſſione Carthuſianus in Domo *S. Barbaræ* Coloniæ Ubicrum, præter alia Opera reliquit *Faſciculum Temporum* ab orbe condito ad ſua uſque tempora, minimè accuratum Opus. Primùm deſiiſſe videtur in anno mcccclxx. qui penultimus *Pauli II.* MS. enim quod præ manibus habebat *Voſſius*, non ulteriùs producebatur. Exinde paucis additis pertigit uſque ad annum mcccclxxiv. atque hic finit vetuſtiſſima Editio Lovanii procurata anno mcccclxxvi. Poſtremò ſuum Opus continuavit

Autor

Autor uſque ad annum MCCCCLXXX. quo ait Papam factum *Innocentium VIII.* Atque hîc recentiſſimæ etiam Editiones deſinunt, ut *Voſſius* obſervat Lib. III. *De Hiſtoricis Latinis*, Cap. VI. Vixit ad annum uſque MDII. De ipſo legendi *Arnoldus Boſtius* Lib. *De Viris Illuſtribus Carthuſianis*, Cap. ultimo, & *Trithemius*, in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum, & Lib. *De Viris Illuſtribus Germaniæ.* Appendicem ad *Vverneri* Chronicon adjecit *Joannes Linturius* Hoffienſis in in Voitlandia Paſtor, & perduxit ad annum uſque MDXIV.

XIV. HARTMANNUS SCEDEL, Norimbergenſis, ad poſterorum memoriam tranſmiſit & ſubjecit oculis ſeriem Pontificum, Cæſarum, Regum, & aliarum rerum memorabilium ab origine Mundi uſque ad annum MCCCCXCII. quo vivebat. Quod Opus vulgò *Norimbergenſe Chronicon* appellatur.

XV. MATTHÆUS PALMERIUS, Florentinus, præter Libros IV. *De Vita Civili*, & alterum *De Bello Piſano*, *Chronicon Proſperi*, quod deſinit in anno CCCCXLIV. mille additis annis perduxit uſque ad annum milleſimum quadringenteſimum quadrageſimum nonum. Hunc, cùm revocare nollet ea, quæ de Angelis erroneè ſcripſerat, flammis addictum ſcripſit *Trithemius* in Catalogo, & ex eo *Genebrardus*. At *Philippi Bergomatis* Auctoritas, quæ Vitæ ejus curſum exponit in Supplemento ad annum MCCCCXXXIX. necnon *Raphaelis Volaterrani* L. XXI. Commentariorum Urbanorum, ubi *Palmerium* maxima rerum cognitione ac prudentiâ valuiſſe, & ad extremam ſenectutem perveniſſe ſcribit, contrarium *Voſſio* aliiſque Viris Eruditis perſuaſit. *Palmerii* quidem Librum, *cùm de Divinis perperam incautè locutus, in Ariana Hæreſis ſuſpicionem incidiſſet, ex Theologorum ſententia damnatum crematumque* Paulus *Jovius* ait: ſed Autorem ob hæreſim combuſtum non innuit. Id etiam ſilet *Ugolinus Verinus*, civis ejus & coætaneus L. II. *Illuſtrata Florentiæ* ita illum celebrans:

Te quoque, Palmeri, quamquam te cœperit error Spirituum, haud parvo tamen et celebrandus honore.

XVI. LAURENTIUS VALLA, Canonicus Lateranenſis, purioris Latinitatis reſtaurator, à *Poggio* & *Franciſco Philelpho* laceſſitus, à *Paulo Jovio*, *Eraſmo*, *Florino Sabino*, aliiſque laudatus, cùm Neapoli quaſdam Propoſitiones Hæreticas aſſeruiſſet de Trinitate, Libero Arbitrio, & Virginitate Sanctimonialium, ut *Poggius* refert ſecundâ in eum Invectivâ, ad Inquiſitionis Tribunal delatus, in carcerem truſus, ac pro Hæretico damnatus, *Alphonſi* Regis auctoritate pœnam ignis evaſit, erroribus tamen publicè ejuratis, in clauſtro FF. Prædicatorum virgis privatim cæſus eſt. Præter ſex Libros *Elegantiarum*, & Verſiones *Herodoti* & *Thucydidis* in Linguam Latinam, ſcripſit Libros tres *De Rebus Geſtis Ferdinandi* Aragonum Regis Tom. I. *Hiſpaniæ Illuſtrata* editos, eo quidem ſtyli charactere, ut ejus minimè videri poſſit, qui cæteris Elegantiarum Præcepta tradiderit, ut obſervat *Paulus Jovius*. Scripſit & Librum *De falſa Donatione Conſtantini.* Obiit Romæ Kalendis Auguſti anno MCCCCLXV. ætatis quinquageſimo, in Baſilica Lateranenſi ſepultus, & Epitaphio honeſtatus.

XVII. JOANNES ANTONIUS CAMPANUS, quem mater ruſtica, opere feſſa, in agro ſub lauro peperit, primùm ovibus paſcendis à patre deſtinatus, poſtea in Sacerdotis famulatum aſcitus, Latinis literis operam dedit, ac in iis tantus evaſit, ut Scholæ Peruſinæ præficeretur. In funere *Callixti III.* Orationem habuit. A *Pio II.* Pontifice Maximo Aretinus Epiſcopus renuntiatus eſt, qua jam conſpicuus dignitate, in Conventu Ratiſponenſi coram *Frederico III.* & Principibus Germaniæ Oratione luculenta bellum ſuaſit adversùs Turcas. Scripſit *Vitam Pii II.* Item Libros ſex De Geſtis *Andreæ Brachii Peruſini Ducis.* De ipſo videſis *Jovium* in Elogiis, *Volaterranum* Lib. XXI. Antropologiæ, & *Lilium Giraldum* Dialogo I. De Poëtis ſui temporis.

XVIII. BLONDUS FLAVIUS, Forojulienſis, *Eugenio IV.* aliiſque Pontificibus Romanis à Secretis & Epiſtolis, ſcripſit *Romæ Triumphantis* Libros X. *Pio II.* dicatos; *Romæ Inſtauratæ* Libros III. *Eugenio IV.* inſcriptos: *Italiæ Illuſtratæ* Libros VIII. *Hiſtoriarum Decades tres* ab anno Chriſti quadringenteſimo, ad annum milleſimum quadringenteſimum quadrageſimum. Agit poſtremo Libro de Schiſmate *Felicis V.* contra *Eugenium*, quod incidit in annum MCCCCXXXIX. Scripta ipſius in compendium redegit *Pius Secundus* Pontifex Maximus. Obiit Romæ pridie Nonas Junias anni MCCCCLVIII. *Procul Blondus ab eloquentia priſca fuit. neque ſatis diligenter quæ ſcripſit examinavit: non quàm vera, ſed quàm multa ſcriberet, curam habuit.* Cenſura eſt *Joannis Gobellini*, Commentariorum Pii II. Lib. XI. *Mortuus eſt pauper, ut Philoſophum decuit. Patrimonium, quod habuit tenue, dotium causâ inter fœminas diviſit: maſculis præter doctrinam bonóſque mores nihil reliquit* (ut ſcribit idem Autor) Sepultus eſt in *Ara Cœli*, ante introïtum Templi, ipſique Epitaphium quinque filii poſuere.

XIX. S. ANTONINUS Florentinus Archiepiſcopus, de quo ſuperiori capite diximus, & inter Hiſtoricos nomen ſibi peperit *Chronico* tripartito, cujus Archetypon Florentiæ in Conventu *Sancti Marci* Ordinis FF. Prædicatorum aſſervatur. Prima pars res geſtas ab orbe condito uſque ad *Conſtantinum Magnum* & *Silveſtrum I.* Pontificem Maximum, altera inde uſque ad *Henrici VI.* obitum, & *Innocentium III.* hoc eſt, annum Chriſti MCXCIX. tertia hinc uſque ad *Fredericum III.* & *Pium II.* hoc eſt, annum Chriſti milleſimum quadringenteſimum quinquageſimum-octavum complectitur.

XX. B. PLATINA, quem alii *Bartholomæum*, alii *Baptiſtam* appellant, patriâ Cremonenſis, Apoſtolicus Abbreviator, Philoſophus & Rhetor celeberrimus, ingenio ſubtilis & vehemens, eloquio diſertus & mulcens, animo conſtans & validus, (ut eum commendat *Trithemius* in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum) à *Paulo II.* Pontifice Maximo bonis omnibus & dignitate ſpoliatus, & in carcerem truſus, ob quaſdam ſuſpiciones, & minaces querimonias, à *Sixto IV.* liberatus, & Vaticanæ Bibliothecæ Præfectus, præter alia Opera, ſcripſit *Vitas Romanorum Pontificum*, Opuſque ſuum eidem *Sixto* dicavit. *Sixti* & ſequentium Pontificum Vitas uſque ad *Pium V.* adjecit *Onuphrius Panvinius* Ordinis Eremitarum *S. Auguſtini*, qui & *Platinæ* Opus recenſuit, illuſtravit, ac eidem Beatiſſimo Pontifici *Pio V.* obtulit & conſecravit. Romæ peſte ſublatus eſt *Platina* anno MCCCCLXXXI ætatis ſexageſimo, ut *Philippus Bergomas* & *Maffæus* in Chronicis teſtantur. Ipſum quoque *Volaterranus*, *Eraſmus*, & *Floridus Sabinus* commendant: at feſtivè ridet *Actius Syncerus* Epigrammate quodam, quòd poſt *Vitas Pontificum*, de re culinaria ſcripſerit.

XXI. Æneas Silvius, Picolominæus, qui in Summo Pontificatu *Pius II.* vocatus eſt, inter alia quæ ſcripſit longè plurima, Libros duos edidit Commentariorum *De Geſtis Concilii Baſileenſis: Hiſtoriam Bohemicam: Coſmographiam*, ſive Librum Hiſtoriarum de Mundo Univerſo: *Europam*, quâ ſui temporis varias Hiſtorias complectitur. Scripſit etiam, ut *Platina* refert, rerum ſui temporis in Italia geſtarum Libros XII. quod Opus nondum abſolutum cum vita finivit, vetuitque publicari, niſi emendaretur. Obiit Anconæ die XV Auguſti anno MCCCCLXV.

XXII. Gobelinus Persona, Decanus Paderbornenſis, Autor Hiſtoriæ quam inſcripſit, *Coſmodromium*, ſe inchoaſſe ait id Opus temporibus *Bonifacii IX.* qui Pontificatum iniit anno milleſimo trecenteſimo octogeſimo-nono; illúdque produxit ad annum uſque alterum *Martini V.* id eſt, milleſimum quadringenteſimum decimum-octavum. Vitam quoque edidit *S. Meinulphi*, Paderbornenſis Eccleſiæ Diaconi & Confeſſoris. Alius ab ipſo eſt *Joannes Gobelinus*, Vicarius Bonnenſis, *Pio II.* *Pontifici Maximo ab Epiſtolis, cujus ſub nomine prodiere *Commentarii Rerum Memorabilium, quæ ejuſdem Pii temporibus contigerunt*: Quorum quidem ipſummet *Pium II.* Autorem eſſe, perſuaſum pleriſque fuit. Hoc utroque *Gobelino* alter fuit antiquior Ordinis Carmelitarum, ſub Imperatore *Alberto Auſtriaco* celebris, qui à Summo Pontifice ad Anglos *Commiſſarius* allegatus, *Statuta Arbitraria* ſcripſit, quibus Fratrum ſuorum diſſidia ſopivit: Item Librum *De Pœnitentia*, &c.

XXIII. Jacobus Mensbona, patriâ Lucenſis, vir elegantioribus Literis exculiſſimus, *Callixto III.* & *Pio II.* Romanis Pontificibus ab Epiſtolis fuit. A *Pio* ad Papienſem Epiſcopatum promotus, unde illi *Papienſis* cognomen adhæſit; deinde Cardinalitiis Inſulis ornatus, præter Epiſtolas, ſcripſit *Commentarios* de rebus ſuo tempore geſtis, à *Pii II.* profectione Anconam, dum in Turcas Expeditionem pararet, uſque ad obitum *Carvaialis Cardinalis*, qui annorum fere quinque Hiſtoriam complectuntur. Scripſit & Pontificum Vitas, quæ nondum lucem aſpexere. Obiit IV. Idus Septembris, anno Chriſti 1479. ætatis quinquageſimo-ſeptimo.

XXIV. Rodericus Santius, Hiſpanus, Palentinus Epiſcopus, *De Rebus Hiſpanicis* ſcripſit, Opus à *Vaſæo* laudatum in Hiſpaniæ Chronico Cap. IV. editum Tom. III. *Hiſpaniæ Illuſtratæ*. Claruit anno MCCCCLXVIII. Hunc, ut antiquiores duos, *Lucam Tudenſem*, & *Rodericum Ximenium*, cùm non ad voluptatem aurium, ſed ad memoriam & judicium poſteritatis ſcripſiſſent; cùm à deliciis longiſſimè, tum ab ineptiis & mendacio procul abfuiſſe ait *Alphonſus Garſias Matamorus*, Libro *De Doctis Viris & Academiis Hiſpaniæ*.

XXV. Georgius Trapezuntius, ita vocatus quòd ad Trapezuntem Cappadociæ civitatem paternum genus referret, quamquam ipſe Cretenſis eſſet, *Eugenii IV.* temporibus Romam profectus, annos multos Rhetoricam ac Philoſophiam docuit. Multa è Græcis vertit, nec pauca ipſe Latinè ſcripſit, ac inter alia *Vitam S. Andreæ de Chio* Martyris, qui Conſtantinopoli paſſus eſt anno MCCCCLXV. die XXIX. Maii; cujus ipſius anni menſe Novembri *Trapezuntius* Conſtantinopolim ſe veniſſe ait, initio ejus Vitæ. Virum egregiè doctum, déque re literaria pulchrè meritum vocat *Eraſmus* in Ciceroniano. Obiit Romæ anno MCCCCLXXXVI. admodum ſenex, & literarum penitus immemor.

XXVI. Petrus de Natalibus, Epiſcopus Equilinus, circa annum MCCCCLXX. quaſdam *Sanctorum Hiſtorias* edidit, quæ lectoris judicium deſiderant.

XXVII. Baptista Fulgosus (quem Volaterranus *Baptiſtinum Frigoſium* Leander in Deſcriptione Italiæ, *Baptiſtam Fregoſum*, aliqui etiam *Campofulgoſum* appellant) Genuenſi Ducatu à Patruo ſuo dejectus, anno milleſimo quadringenteſimo octogeſimo-tertio, Libros novem *Factorum & Dictorum Memorabilium* edidit, Opus à *Leandro Alberto*, & *Zuingero* commendatum.

XXIX. Bartholomæus Scala, Florentinus, Hiſtoriam Florentinam Libris XX. condidit ab origine Urbis uſque ad annum Chriſti milleſimum quadringenteſimum quinquageſimum, ſed morte præventus, quinque tantùm Libris extremam manum impoſuit. Obiit anno MCCCCXCVII. Hunc *Ugolinus Verinus*, *Paulus Jovius*, & *Leander Albertus* commendant. Celebris etiam extitit ejus filia, cui *Alexandræ* nomen, Græcis Latiniſque literis inſigniter exculta.

Jovius in Elogiis: Verinus L. II. Florentiæ Illuſtratæ: Leander in Italia ſua.

XXX. Bernardinus Corius, Mediolanenſis, decimo-quinto cadente ſeculo *Chronica Rerum Mediolanenſium* ſcribens, de patria, déque Hiſtoria bene meritus eſt. Mediolanenſem pariter Hiſtoriam illuſtravit *Joannes Simoneta*, Calaber, Libris XXXI. de Rebus Geſtis *Franciſci Sfortiæ* Mediolanenſium Ducis editis. Hunc Hiſtoricum *Franciſcus Philelphus* in Epiſtola ad ipſum data, & *Paulus Jovius* in Elogio *Franciſci Sfortiæ* commendant.

XXXI. Jacobus Vuimphelingus, Sletſtadienſis, Eccleſiæ Spirenſis Preſbyter, cujus honorificè meminit *Paulus Langius* in Chronico Citizenſi, floruit apud Nemetes, anno circiter milleſimo quadringenteſimo nonageſimo-quarto, ac præter alia ſcripſit *Epitomen Imperatorum, & Rerum in Germania Geſtarum*.

XXXII. Antonius Bonfinius, Aſculanus, hortatu *Matthiæ Corvini* Hungariæ Regis, *Hungaricarum Rerum* Commentarios ſcripſit, & ad annum uſque milleſimum quadringenteſimum nonageſimum-quintum perduxit.

XXXIII. Joannes Annius, Viterbienſis, natus anno MCCCCXXXVII. Ordinis FF. Prædicatorum, Sacri Palatii Magiſter, præter Commentarios in Pſalterium & in Apocalypſim, XXVII. editis Antiquitatum Libris, in quibus ſunt *Fabius Pictor, De Aureo Seculo*; *Myrſilus Leſbius De Tirrhenis*: *Catonis Origines*; *Sempronius De Italia*; *Archilochus de Temporibus*; * *Metaſthenes*, *Philo*, *Beroſus*, *Manetho*, & fictitia illorum Authorum Opera Commentariis illuſtrans, orbi impoſuit, plures in errorem abduxit, tempore abuſus eſt, quod meliùs collocare poterat Vir Latinè, Græcè, Hebraicè, Chaldaicè & Arabicè eruditus, ut de eo tradit *Leander* in Italia ſua. De Annianis hiſce Autoribus lege Cenſuram *Volaterrani* Lib. XIV. Anthropologiæ, *Ludovici Vives* Lib. V. De tradendis Diſciplinis, *Melchioris Cani* Lib. XI. Locorum Theologicorum, Cap. VI. *Benedicti Pererii* in Danielem, *Antonii Auguſtini* Antiquitatum Dialogo XI. *Antonii Poſſevini* Lib. XVI. Selectæ Bibliothecæ Sectione IV. Sanè verus *Beroſus* uſque ad *Cyrum*, qui poſt bellum Trojanum plus ſexcentis annis vixit, Hiſtoriam ſuam texuit. At *Annii Beroſus* res geſtas Aſſyriorum & Chaldæorum ad ipſum duntaxat Regni Trojani exordium perducit, nempe ad XVIII. Aſſyriorum Regem *Danao* coævum, qui primus Trojæ regnavit. Rurſus *Beroſi* veri de Chaldaïcis Rebus tres Libri extabant, *Joſepho* teſte in Libro adversùs

* In ipſo Metaſthenis nomine lapſus eſt Annius, quem vocare debuerat Megaſthenem.

Antiquitatum Joannis Annii Critica.

Appionem:

Appionem : Hujus verò alterius *Beroſi* unus tantùm apparet de Aſſyriorum Hiſtoria. Præterea, *Beroſus* Annianus ſcribit; *Noë* præter tres filios, *Sem*, *Cham*, & *Japhet*, plures alios poſt diluvium genuiſſe; quod Scripturæ Sacræ contrarium eſt, Geneſ. C. 9. *Tres iſti filii ſunt Noë, & ab his diſſeminatum eſt omne genus hominum ſuper univerſam terram.* Narrat etiam *Annii Beroſus*, Semiramidem Babylonem urbem maximam ex oppido feciſſe, & magis illam ædificaſſe, quàm ampliaſſe. At verus è contrario *Beroſus* apud *Joſephum* Lib. 1. contra *Appionem* Scriptores Græcos reprehendit, qui falsò tradiderint à *Semiramide* Babylonem ædificatam, & mira opera ab illa circa hanc fuiſſe conſtructa. *Beroſus* inſuper *Annianus* nullam nec apertè, nec obſcurè *Abrahami* mentionem facit, At verus *Beroſus*, ut Joſephus refert, *Abrahami* implicitè meminit his verbis: *Poſt diluvium autem decima ætate, apud Chaldæos erat quidam juſtitiæ cultor, vir magnus, & ſyderalis ſcientiæ peritus.* Beroſus *Sennacherib* Regis Aſſyriorum geſta commemoravit, ut *Joſephus* & *S. Hieronymus* teſtantur: At in *Beroſo* Anniano nulla *Sennacherib* memoria. Denique fictus iſte *Beroſus* in *Aſcatade* XVIII. Aſſyriorum Rege finem Hiſtoriæ ſuæ facit; poſt quem viginti alii Reges uſque ad *Sardanapalum* Babyloniis imperarunt. Hos tamen verus *Beroſus* non omiſit; quin eos etiam recenſuit, qui *Nabuchodonoſoro Nabodalaſſari* filio uſque ad *Cyrum* in Imperio Babylonio ſucceſſere, ut *Joſephus* L. 1. contra *Appionem* & *S. Hieronymus* in Cap. 5. *Danielis*, aſſerunt. Quod *Metaſthenem Annii* attinet, ille toti Antiquitati vel ex nomine ignotus eſt. *Megaſthenem* quidem rerum Indicarum Scriptorem Strabo, Plinius, Solinus, Joſephus, Euſebius, Hieronymus, ſæpe laudarunt; hunc verò *Metaſthenem*, qui de rebus Perſicis ſcripſerit, nuſquam. Præterea *Metaſthenes* Annianus in Monarchia Perſarum ab omnibus Græcis & Latinis melioris notæ Scriptoribus maximè diſcrepat in Regum Perſidis numero, annis, nominibus, rebus geſtis, denique in ipſius Monarchiæ diuturnitate. Nam cùm ex omnibus Hiſtoriis Græcis & Latinis exploratum ſit à *Cyro* uſque ad *Alexandrum Magnum* quatuordecim fuiſſe Reges Perſarum, eámque Monarchiam ad triginta & ducentos annos ſtetiſſe; Annianus iſte *Metaſthenes* octo duntaxat Reges enumerat, & *Cambyſem*, *Darium Hiſtaſpis*, & *Xerxem*, omnibus notiſſimos & teſtatiſſimos prætermittit; & Perſarum Imperium uno & nonaginta centúmque annis duntaxat duraſſe aſſerit. Annianus quoque *Manethon* longè aliter de rebus Ægyptiis ſcripſit, quàm *Manethon* verus, cujus longam Orationem *Joſephus* recitat Lib. 1. adversùs *Appionem*. Præterea Annii *Manethon* à *Danao* uſque ad Trojæ excidium paulò plures triginta ſupra trecentos annos: *Joſephus* ex vero *Manethone* ſexcentos ferme annos enumerat. Denique *Philonis* Liber De Temporibus ſuppoſititius etiam eſt, cujus nec *Euſebius*, nec *S. Hieronymus*, nec *Suidas*, qui *Philonis* Opera diligentiſſimè commemorarunt, ullatenus meminere. Præterea ſcribit Annianus ille *Philo*, ſtirpem *Salomonis* in *Ochoſia* defeciſſe, & *Joas* qui illi in Regno ſucceſſit, non de *Salomonis*, ſed de *Nathanis* fuiſſe progenie; quod Scripturæ Sacræ maniſeſtè repugnat, IV. Regum C. XI. XII. & XIII. 1. *Paralipomenon* C. III. & *Matthæi* 1. Tradit rurſum, quos Scriptura filios *Joſaphat*, fratréſque *Joram* appellavit, eos non verè filios *Joſaphat*, germanoſque *Jo am*, ſed *Nathanis* poſteros fuiſſe; quod Scripturæ Sacræ repugnat, II. *Paralipomenon* Cap. XXI. Quid quòd vel in humana Hiſtoria *Philo* iſte Annianus adeo ſæpe delirat (inquit doctiſſimus *Canus*) ut facilè dicenti ipſi credas; ſe in ultimo anno ætatis ſuæ decrepitæ Libellum illum *De Temporibus* ſcripſiſſe. Scribit ſiquidem anno *Cyri* ſecundo *Aggæum* & *Zachariam* prophetaſſe; item, ob mortem *Darii Hiſtaſpis* opus Templi eſſe impeditum, nec adiri potuiſſe *Cyrum* qui bello Tamyrico erat implicitus. Item *Cyro Aſſuerum Priſcum Artaxerxem* ſucceſſiſſe, qui & ampliùs quàm XII. annos imperarit, & *H loſ rnem* in Judæam miſerit. Item, hunc duos filios habuiſſe, qui de Imperio contenderint; ſed cùm alter eorum, hoc eſt *Darius Longimanus* victoriam fuiſſet conſecutus, in ejus primo anno *Jeſum*, hortantibus iiſdem Prophetis, Templi ædificium aggreſſum. Quæ omnia falſa eſſe, & Hiſtoricis probatis omnibus vehementer repugnantia, quis non videt? Cœcutivit igitur *Annius*, qui Librum *De Temporibus* inſcriptum, in quo multa falsè, pleraque abſurdè, nonnulla contra Scripturam etiam dicuntur, *Philoni* attribuit viro doctiſſimo & prudentiſſimo. Quis enim credat *Philonem* ignoraſſe *Xerxem* illum Perſarum Regum omnium apud Græcos celeberrimum? *Darium Hiſtaſpis* cum *Dario Me.'o Cyri* avunculo confudiſſe? *Aſſuerum* illum qui opus Templi impedivit, patrem *Longimani* exiſtimaſſe? Nempe in eos errores ſolus ille poſſet incurrere, qui utriuſque literaturæ & ſacræ & profanæ rudis omnino & imperitus eſſet. Non ergo *Philo Judæus*, cujus ingenium, eruditionem, facundiam celebravit Antiquitas, Autor illius Libelli fuit, ſed homo quiſpiam ſine ulla bona arte, ſine eloquentia, ſine ingenio, ſine literis. Cenſura eſt *Melchioris Cano* loco ſuperiùs laudato: quam ſubjicere volui, ut ex domeſtico Scriptore *Annii* ingenium cognoſcas. Obiit porro *Joannes Annius* Romæ tempore *Alexandri Sexti* Pontificis Maximi, & ad *S. Mariæ ſuper Minervam* ſepultus eſt.

XXXIII. ROBERTUS GAGUINUS, natione Belga, Arteſienſis, Juris Canonici Doctor, Ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis de Redemptione Captivorum Generalis Miniſter, vir eruditus & eloquens, Immaculatæ Conceptionis Deiparæ Virginis contra F. *Vincentium de Caſtro Novo* Defenſor acerrimus, multis pro *Carolo VIII.* & *Ludovico XII.* Chriſtianiſſimis Regibus Legationibus perfunctus, à *Ludovico* Bibliothecæ Regiæ Præfectus, præter alia Opera, *Annales Rerum Gallicarum* Libris XII. ſcripſit uſque ad *Carolum VIII.* Obiit Lutetiæ die XXI. Julii anno MDII. Ejus Hiſtoriam octodecim annis ſupplevit *Hubertus Velleius*, Aquenſis Juriſconſultus.

XXXIV. Iiſdem temporibus floruit PHILIPPUS COMINÆUS, ex illuſtri apud Belgas familia natus, Ruſcurii Dominus, qui *Ludovici XI.* & *Caroli VIII.* Galliæ Regum Hiſtoriam Gallicè ſcripſit. Hunc *Juſtus Lipſius in Notis ad primum Lib. Politicorum* cum quovis veterum Hiſtoricorum conferre non dubitat. *Incredibile eſt*, Inquit, *quàm ille omnia videat, penetret, arcana conſiliorum eruat, & ſubinde inſtruat nos ſalutaribus rariſque præceptis: & id diffuſè, Polybiano quodam exemplo: quamquam revera Polybium, aut talem aliquem ille nec vidit. Et hoc quoque laudem ejus auget, quòd tanta præſtitis literarum omnium rudis, ſolo uſu rerum peritus, & naturali quadam judicii bonitate. Enchiridion Principibus Cominæus eſto. Dignus Alexandris omnibus hic Philippus.* Eumdem Autorem plurimùm commendant *Joannes Sleidanus*, qui ejus Hiſtoriam Latinitate donavit, *Jacobus Marchantius* Lib. 1. Deſcriptionis Flandriæ, Cap. De Oppido Cominæo, *Aubertus Miræus*, in Elogiis Belgicis

gicis, *Valerius Andreas* in Bibliotheca Belgica, *Gerardus Joannes Voſſius*, Lib. III. de Hiſtoricis Latinis, *Ludovicus Guicciardinus* in Deſcriptione Belgii, *Joannes Mariana* Hiſtoriæ Hiſpanicæ Lib. XXIII. Cap. V. *Petrus Ronſardus* celebris Poëta in ejus Epitaphio, *Jacobus Auguſtus Thuanus* Lib. XX. Hiſtoriarum ad annum MDLVIII. *Scevola Sammarthanus*, Elogiorum Lib. I. Obiit Argentoni Pictonum oppido, quod uxoriæ dotis nomine poſſidebat, anno Chriſti MDIX. ætatis LXIV. Pariſiis apud Auguſtinianos ad Sequanam ſepultus eſt.

ARTICULUS VII.

De Eximiis Philoſophis.

MAGNUM ſibi nomen inter Philoſophos decimo-quinto ſeculo pepererunt *Joannes Picus* Mirandulæ Dominus & Concordiæ Comes ac Princeps, & *Marſilius Ficinus*, Florentinus, uterque editis Operibus clariſſimus. De nongentis *Joannis Pici Mirandulani* Concluſionibus Romæ ab *Innocentio VIII.* damnatis, diximus ſuperiùs, Cap. I. Artic. X. Obiit Florentiæ XV. Kalendas Decembris anni MCCCCXCIV. quo die *Carolus VIII.* Rex Chriſtianiſſimus eamdem Urbem ingreſſus eſt. Vir fuit ingenio & doctrinâ maximus: vixit enim annos ſolùm triginta-duos, meritòque ſeculi ſui *Phœnix* eſt appellatus. A Trithemio, Paulo Jovio, Joanne Joviniano Pontano, Angelo Politiano, Marſilio Ficino, Leandro Alberto, & aliis celebratur. Vitam ejus edidit *Joannes Franciſcus Picus* ejus ex fratre Nepos, Patruo doctrinâ non impar, & ipſe egregiis lucubrationibus non minùs quàm nobilitate illuſtris. Decreverat *Joannes Picus Mirandulanus*, relicto ſeculo in Ordine S. Dominici Chriſto ſe conſecrare ut Nepos ipſius teſtatur. Ejus præclaras illas voces commemorat ad *Angelum Politianum*, cui Libellum De Ente & Uno nuncupaverat: *Vide, mi Angele, quæ nos inſania teneat. Amare Deum, dum ſumus in corpore plus poſſumus, quàm vel eloqui, vel cognoſcere: amando plus nobis proficimus, minùs laboramus, illi magis obſequimur: Malumus tamen ſemper per cognitionem nunquam invenire quod quærimus, quàm amando poſſidere id quod non amando fruſtra etiam inveniretur.* Illud quoque S. Franciſci: *Tantùm ſcit homo, quantùm operatur:* illi in ore frequens erat.

II. MARSILIUS FICINUS Platonicæ Philoſophiæ ſua ætate Inſtaurator, à *Dominico Mellino*, qui Vitam ejus ſcripſit, *Guicciardino*, aliiſque rerum Florentinarum Scriptoribus, *Joanne Trithemio*, *Paulo Jovio*, & aliis celebratus, obiit in patria anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo-nono.

CAPUT V.

DE SCRIPTORIBUS Eccleſiaſticis, aliiſque Illuſtribus Autoribus Seculi XVI.

ARTICULUS I.

De Scripturæ Sacræ Interpretibus.

SCRIPTURAM Sacram ſuis Commentariis decimo-ſexto ſeculo illuſtrarunt:

I. AUGUSTINUS JUSTINIANUS, patriâ Genuenſis, Nebienſis in Corſica Epiſcopus, ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumptus, Sacrarum Literarum Linguarúmque peritiſſimus, primus in Regio Collegio Pariſiis Hebraïcæ Linguæ Profeſſor, à *Franciſco I.* Rege Chriſtianiſſimo vocatus, ut ipſe teſtatur Lib. 5. Annalium Januenſium, novo & ingenti auſu primus omnium Vetus & Novum Teſtamentum in unum corpus redigere conatus eſt, quod *Biblia Octapla* inſcripſit. Origenem itaque imitatus, in ſingulis paginis octo columnas diſpoſuit. Prima Textum Hebraïcum, altera Latinam ejuſdem Interpretationem verbo tenus, tertia Latinam Verſionem Vulgatam, quarta Græcam, quinta Arabicam, ſexta Chaldaïcam, ſeptima Latinam Chaldaïcæ Paraphraſeos Interpretationem; octava Scholia continet, ſeu Annotationes breviſſimas, quibus Judæorum præſertim errores redarguit. Præclari adeo Operis duo tantùm Volumina ſe vidiſſe teſtatur *Sixtus Senenſis* Lib. IV. Bibliothecæ Sanctæ, ſcilicet *Pſalterium Octaplum* Typis excuſum, & *Leoni X.* Pontifici Maximo dicatum, & *In IV. Evangelia Octaplum*, ipſa Autoris manu deſcriptum. Adfuit Concilio Lateranenſi V. & tempeſtate jactatus, Mariſque fluctibus abſorptus, obiit anno Chriſti MDXXXVI. cùm in Corſicam ad Eccleſiæ ſuæ adminiſtrationem Genuâ rediret.

Auguſtinus Juſtinianus Ordinis Prædicatorum, primus Hebraïcæ Linguæ in Regio Collegio Pariſienſi Profeſſor.

II. FRANCISCUS XIMENIUS E CISNEROS, Hiſpanus, S. R. E. Cardinalis, & Toletanus Archiepiſcopus, ex Ordine FF. Minorum aſſumptus, Archicancellarius, Inquiſitor Generalis, & Prorex Hiſpaniarum, accitis undique viris doctiſſimis, & vetuſtiſſimis probatiſſimiſque Codicibus MSS. ex Vaticana, Medicea, Veneta, aliiſque Bibliothecis ſtudioſè conquiſitis, Biblia Sacra variis Linguis excudenda magna accuratione, ſummiſque ſumptibus curavit. Pentateuchus triplicem habet Editionem, Hebraïcam, Chaldaïcam, Græcam LXX. Interpretum, & totidem Latinas Verſiones triplici Textui primitivo reſpondentes. Hagiographi ac Prophetici Libri duplici duntaxat Linguâ ſunt excuſi, Hebræâ & Græcâ, cum Latinis Interpretationibus utrique Textui reſpondentibus. Libri qui ſunt extra Canonem Hebræorum, ſed quos Eccleſia nihilominus à Spiritu Sancto edocta pro Canonicis habet, Græcè duntaxat editi ſunt, cum duplici Verſione, una *S. Hieronymi*, altera interlineari de verbo ad verbum. Novum Teſtamentum, Græcum tantùm contextum habet, nullis accentibus aut ſpiritibus adjectis, vetuſtiſſimorum Græcorum inſtar, cum *S. Hieronymi* Verſione. Acceſſit copioſiſſimum Lexicon Hebræorum, Chaldæorum, Græcorúmque vocabulorum. Lucem aſpexerunt illa *Ximenii* Cardinalis *Biblia*, quæ *Complutenſia* vulgò

vulgò nuncupantur, ſub *Leonis X.* Pontificatu. Obiit magnus Cardinalis Compluti anno MDXVI. ætatis penè LXXX.

III. FRANCISCUS PUTEANUS, Lugdunenſis, Juris utriuſque Doctor, Ordinis Carthuſienſium Prior Generalis, *Catenam Auream in Pſalmos Davidis* nexuit ex Latinis Patribus. Floruit anno MDXXXIV.

IV. JACOBUS Cardinalis SADOLETUS, Epiſcopus Carpentoratenſis, *Commentarios in Pſalmos* aliquot, necnon in *Epiſtolam ad Romanos* adornavit. Obiit Romæ anno MDXLVII.

V. NICOLAUS GRANOIS, Ordinis FF. Minorum Profeſſor, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor Theologus, Commentarios in *Epiſtolas S. Pauli ad Romanos, & ad Hebræos*, ſelectis Patrum Sententiis ornatiſſimos elaboravit. Florebat anno MDL.

VI. FRANCISCUS TITELMANUS, Haſſaleto, quod agri Leodienſis oppidum eſt, oriundus, vir eximiæ pietatis & eruditionis, Hebraïcæ, Chaldaïcæ, Græcæ, Latinæque Linguarum peritus, præter alia Opera ſeu dogmatica, ſeu aſcetica, præclaros Commentarios edidit in Librum Job, in Pſalmos, in Eccleſiaſtem, in Cantica, in Evangelia SS. Matthæi, Marci, & Joannis, in omnes Epiſtolas Apoſtolicas, Collationem in Epiſtolam ad Romanos contra *Eraſmum & Fabrum*, & De Auctoritate Apocalypſis Libros duos. Inter PP. Capucinos obiit, ad quos ex Minorum Ordine ſtrictioris Obſervantiæ Regularis ſtudio migraverat, Anticoli anno M. D. XXXVII. ſecundum *Vvadingum*, ex quo emendandus eſt *Aubertus Miræus*, qui ad annum MDLIII. obitum ejus refert. Aureæ illius Sententiæ *S. Franciſci* memor, *Tantùm quiſque ſcit, quantum operatur*, contemplationem ad actionem revocabat, Leproſis incredibili charitate miniſtrans. A Diſcipulis, quos Lovanii olim docuerat, interrogatus, cur Sacras Literas etiam apud Capucinos non exponeret, ſuos eis Leproſos oſtendens: *Ecce*, inquit, *hic meus Auguſtinus, ille meus Hieronymus, Chryſoſtomus, & Baſilius eſt.*

VII. JACOBUS MAGOALIUS, Batavus, Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſor, Hebraïcè, & Græcè doctus, ſcripſit *Correctorium Bibliorum, eorúmque Compendium*, ducentis quinquaginta-ſeptem verſibus comprehenſum, quod lucem aſpexit Coloniæ anno MDVIII.

VIII. PHILIPPUS BEROALDUS, Bononienſis, *Jeremiam & Danielem* Prophetas Annotationibus illuſtravit. Defunctus eſt anno MDX.

IX. DAMIANUS CRASSUS, Ripolenſis, quod oppidum eſt in Subalpinis non longè ab Auguſta Taurinorum, Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſor, & Lombardiæ Provincialis, præter alios Tractatus, *Commentarium in Job* edidit. E vita migravit anno MDXV.

X. DIDACUS DEZA, Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſor, & Doctor Salmanticenſis, Catholico Regi *Ferdinando* à Confeſſionibus, ab eóque *Joanni* Principi Regnorum hæredi datus Præceptor, cum Zamorenſis, Salmanticenſis, Palentinæ Eccleſiarum Sacris ſucceſſivè præfuiſſet, ad Hiſpalenſem Archiepiſcopatum tranſlatus eſt, & Inquiſitoris Generalis munere adauctus. Collegium *S. Thomæ* Fratribus noſtris Hiſpali erexit. Archipræſul demum Toletanus & Hiſpaniæ Primas deſignatus, obiit anno MDXV. relictis pluribus doctrinæ ſuæ monumentis ex quibus *Monoteſſaron Evangelicum* præclaris Commentariis illuſtratum, in Bibliotheca ejuſdem Collegii *S. Thomæ* ſervari teſtatur *Sixtus* noſter *Senenſis* Lib. IV. Bibliothecæ Sanctæ.

XI. JACOBUS FABER, STAPULENSIS, ab ignobili Picardiæ vico, unde oriundus erat, cognominatus, vir humanis divinîſque literis excultiſſimus, ſed propenſo in novitatem ingenio, & communiune cum Novatoribus infamis, præter alia Opera, ſcripſit Commentaria in Evangelia, in Epiſtolas *S. Pauli*, & Canonicas, in Pſalmos, & Tractatum *De tribus Magdalenis.* Ejus Opera *Clemens VIII.* Pontifex Maximus in Librorum prohibitorum Indicem retulit, donec juſſu Inquiſitionis Generalis, aut alicujus Catholicæ Facultatis Theologicæ ſtudio expurgata in lucem prodierint. Obiit *Faber* Neraci in Aquitania, ſub *Henrici Albretani* Regis Navarræ favore & patrocinio deliteſcens anno MDXXXVII. Ipſius errores confutavit *Natalis Beda* Theologus Pariſienſis, Sacræ Facultatis Syndicus, & Collegii Montis-Acuti Primarius.

XII. DESIDERIUS ERASMUS ROTERODAMUS, ex furtivo concubitu genitus, Canonicorum Regularium *S. Auguſtini* Inſtitutum adoleſcens profeſſus eſt. Poſtea votorum pœnitens, vitæque Regularis pertæſus, pleraſque Chriſtiani orbis Academias magna celebritate famæ, quâ docendo, quâ ſcribendo obivit. Græcis Latiniſque Literis ad miraculum eruditus, ad barbariem ex orbe pellendam natus videbatur, ſi ſe intra fines humaniorum ſtudiorum continuiſſet. Sed dum ſuo liberiùs indulgens ingenio, ad res Theologicas tractandas, ad Cenſuram Patrum, ad interpretationem Scripturarum animum adjunxit, ſtylúmque convertit, quo plures edidit Libros, eò frequentiores cumulavit errores: *Major futurus*, ut de ipſo aiebat Scaliger, *ſi minor eſſe voluiſſet.* In fide ambiguus pleriſque viſus eſt, quod molliùs cum *Luthero*, aliiſque Hæreticis ageret, amicitiam cum eis coleret, non ſatis perſpicuè de pleriſque Catholicæ Fidei dogmatibus aut loqueretur aut ſcriberet, multa in Eccleſiæ Diſciplina improbaret, Novatoribus favere paſſim videretur, qui tanti viri auctoritate non ſemel ſunt abuſi. Hanc ob cauſam plurimos in Communione Catholica adverſarios habuit ac Cenſores. Quamquam ipſe multis Epiſtolis favoris Lutheranæ cauſæ impenſi invidiam à ſe depulerit, præſertim Epiſtola 1. Lib. XIV. ad *Laurentium* Cardinalem *Campegium*, in qua hæc habet: *Ex tot Academiis duæ duntaxat damnarunt aliqua Lutheri Paradoxa. Nec hæ prorſus inter ſe conſentiunt, imò nec alterius Theologi inter ſeſe prorſus conſentiunt. EXPECTABATUR SENTENTIA PARISIENSIS ACADEMIÆ; QUÆ SEMPER IN RE THEOLOGICA NON ALITER PRINCIPEM TENUIT LOCUM, QUAM ROMANA SEDES CHRISTIANÆ RELIGIONIS PRINCIPATUM. Cùm hujus expectaretur Judicium, an mihi fraudi eſſe oportuit, etiamſi faviſſem quibuſdam Lutheri dogmatis? Nunc nihil unquam illius tutatus ſum, etiam cùm liceret; tantùm illorum præcipitatum ac tumultuoſum Judicium improbavi, qui diſplicuerunt & iis qui Luthero adverſabantur. O Novum Lutheranum! primus Lutheri Libros haltenus certè damnavi, quòd viderentur ſpectare tumultum, à quo ego ſemper & conſtanter abhorrui; primus obſtiti ne lucubrationes illius ederentur: penè ſolus omnium illius Libros non legi: ſolus nihil unquam in illis ſum conatus defendere. Semper hortatus ſum, ut, qui poſſent, diſputarent adversus Lutherum, ſcriberent adverſus Lutherum. Id ubi Lovanii cœptum eſt, conſtanti vultu probavi, quod utinam non feciſſent præpoſterè. Exiit duarum Academiarum præjudicium adversùs Lutherum. Prodiit Bulla terrifica Romani Pontificis titulo. Exuſti ſunt Codices. Clamatum eſt apud populum.*

Eraſmus ſe Hæreſeos Lutheranæ ſuſpicione purgat.

Res

A *Res odioſiùs agi vix potuit. Bulla viſa eſt omnibus inclementior quàm pro lenitate Leonis noſtri; & tamen hujus ſævitiæ non parum additum eſt ab his qui rem exequebantur. Nullus interim vidit Eraſmum aut inquietum, aut ſolitò triſtiorem, &c.* Et infra: *Quid mihi neceſſitudinis cum Luthero? Aut quid ab illo ſperem premiorum, ut ab eo ſtare velim adversùs Doctrinam Evangelicam; aut adversùs Eccleſiam Romanam, quam opinor à Catholica non diſſentire: aut adversùs Pontificem Romanum totius Eccleſiæ Principem, qui nec Epiſcopo meo peculiari velim adverſari? Non ſum tam impius ut diſſentiam ab Eccleſia Catholica:* B *Non ſum tam ingratus ut diſſentiam à Leone, cujus & favorem & indulgentiam in me non vulgarem ſum expertus. Poſtremò non ſum tam imprudens ut obſiſtam ei, cui nec Regibus tutum eſt obſiſtere, etiamſi illius cauſa mihi parum probaretur; præſertim cùm nulla ſpes eſſet boni fructûs.... Hæc pluribus ad te ſcripſi, ut ſi qui fortè ſunt iſtic qui me vocant in ſuſpicionem, ne quid commovearis iſtorum calumniis, illud certiſſimum habens ac perſuaſiſſimum, Eraſmum & fuiſſe ſemper, & ſemper futurum Romanæ Sedis, cui ſcio me multis nominibus obligatiſſimum, cumprimis ſtudioſum.* C Lege & Epiſtolam v. ejuſdem Libri ad *Leonem X.* Item Epiſtolam XLVII. Libri XXXI. ad *Vvulturium Neocomum*, Epiſtolam LVIII. & LIX. ejuſdem Libri, &c. Novum Teſtamentum collatis multis Græcis exemplaribus Latinè vertit, Annotationibúſque illuſtravit. Paraphraſes etiam in Novum Teſtamentum edidit. Et Verſionem quidem ſuo nomini dicatam laudavit *Leo X.* datis ad *Eraſmum* literis hoc tenore: *Valde nos delectarunt lucubrationes tuæ in Teſtamentum Novum jampridem editæ, non tam quia noſtro nomini dicatæ fuerant, quàm quòd non vulgari, ſed nova & inſigni quadam eruditione præſtabant,* D *omniúmque Doctorum calculo plurimùm laudabantur. Quas nuper à te recognitas, & pluribus additis Annotationibus locupletatas, illuſtratáſque fuiſſe, certiores facti, non mediocriter gaviſi fuimus, ex prima illa Editione, quæ abſolutiſſima videbatur, conjecturam facientes, qualis hæc futura, quantùmve boni Sacræ Theologiæ ſtudioſis, ac Orthodoxæ Fidei noſtræ ſit allatura. Macte igitur iſtius animi tui eſto, ac publicæ utilitati ſtudens, Operi tam ſancto, ut in lucem exeat, ſedulò invigila, dignam quidem tot laborum mercedem ab ipſo Deo relaturus: à nobis verò meritam commendationem, & cunctis Chriſti Fidelibus perpetuam laudem conſecuturus.* Quamobrem & E ſupremus Inquiſitionis in Hiſpania Senatus hanc Verſionem edi, legique probavit ſub hoc titulo: *Deſiderii Eraſmi Autoris damnati Verſio permiſſa.* Annotationes verò & Paraphraſes in Novum Teſtamentum adeo fortunatæ non fuerunt. Ex his nimirum aliiſque lucubrationibus ingentem Articulorum numerum ad Sacræ Facultatis Pariſienſis cognitionem detulit *Natalis Beda* ejuſdem Facultatis Syndicus, cùm priùs *Eraſmum* per literas de corrigendis erroribus ſumma charitate monuiſſet, locóſque indicaſſet, in quibus periculosè ſcripſiſſe videbatur, nempe *De Cleri Cœlibatu*, F *de Votis Monachorum, De Jejuniis & interdicto eſu carnium, De Feſtorum obſervantia; De Conſiliis Evangelicis, De Libris Sacris in vulgarem Linguam transferendis, De Legibus humanis, De Horis Canonicis, De Fidelium divortio, De Symbolis Eccleſiæ, &c.* Articulos plurimos confixit Sacra Facultas latâ in ſolemnibus Comitiis Cenſurâ, die XVII. Decembris, anno MDXXVII. Adversùs *Eraſmum* ſcripſerunt *Albertus Pius* Carpenſis, *Julius Scaliger*, *Petrus Curtius*, *Sepulveda* Hiſpanus, *Jacobus Latomus* Doctor Lovanienſis, *Didacus Lopez Stunica*, Theologus Complutenſis, *Nicolaus Egmondanus* Carmelita, *Eduardus Leus* Hiſpanus, *Vincentius Lovanienſis* Dominicanus, aliique ejuſdem Ordinis Sodales, quos ſibi ſemper infeſtos *Eraſmus* conqueritur, *Petrus Sutor* in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor, & Ordinis Carthuſienſis Profeſſor, *Ludovicus Carvaialis*, & *Joannes Gacchus* Franciſcani, *Joannes Faber*, *Natalis Beda*, &c. Nihil magis anxium ac ſolicitum reddidit *Eraſmum* quàm Cenſura Sacræ Facultatis Pariſienſis, quàm ſemper veritus eſt, ut conſtat ex ejus Epiſtola ad Collegium Sorbonicum. XIX. Lib. XXII. *Mihi*, inquit, *cum nullo unquam Ordine bellum fuit, nec ut ſpero, futurum eſt, tantùm abeſt ut adversùs cum Senatum, cujus Oraculis ſemper prima tributa eſt auctoritas, arma moveam.* Et infra: *HACTENUS MULTUM PONDERIS HABUIT HÆC VOX: SIC JUDICAVIT FACULTAS THEOLOGICA PARISIENSIS. Verùm hæc auctoritas gravitate æquitatéque Judiciorum tuenda eſt.* Sed & Auguſtiſſimum Senatum Pariſienſem per literas ſupplices interpellavit, ut Sacræ Facultatis Cenſuram prohiberet (Epiſtola LXXIII. Libri XIX.) *Quicquid*, inquit, *hactenus per Bedas & Sutores inſanitum eſt, non arbitratus ſum ad Theologicam Facultatem pertinere, cujus auctoritati ſemper detuli plurimùm, ſempérque delaturus ſum, ſi modò liceat. Verùm ſi talibus modis pergant obruere, non dicam me qui nihil ſum, ſed veritatem ac pietatem, qualibus olim Judæi oppreſſerunt Jeſum, efficiam ut Mundus intelligat ea, quæ velut impia damnantur ab iſtis, eſſe Chriſtianæ pietatis, & aut non fuiſſe intellecta, aut malitiosè depravata: ruſticanam ac ſimplicem veritatem ſic exponam oculis hominum, ut textoribus etiam ac textricibus ſit conſpicua. Quæ ex re quantùm illis ſit acceſſurum gloriæ, neſcio. Optarem negotium hujus eſſe generis, ut meam innocentiam ſalva illorum auctoritate tueri poſſim. Impietatis crimen nemo pius debet agnoſcere. Hic igitur ſi veſtra Autoritas, quâ major ſecundùm Regem in illo Regno non eſt, molitionibus iſtis tumultuoſis ac malitioſis imponat ſilentium, primùm conſuluerit & Studiorum quieti, & Religionis Chriſtianæ tranquillitati, denique Theologicæ Facultatis dignitati, ſi veſtro hortatu ſe digna geſſerit. Jam quo minore negotio rem omnem cognoſcatis, mitto Reſponſiunculas ad Articulos aliquot, qui jam in Conſeſſu Sorbonico dicuntur periclitari: ſimúlque mitto Librum quo Bedæ calumniis reſpondeo, locis indicatis, quò magis ſint in promptu. Si veſtra Auctoritas incompoſitos tumultus cohibuerit, erit magnopere gratum: ſin & illam negligent, hujus calumniæ malitiam ſuis coloribus accuratiſſimè depingam, ac Regi Chriſtianiſſimo mittam.* Judicium tamen Sacræ Facultatis ſe non pertimeſcere præmiſerat, de cauſæ ſuæ meritis confidens. *Nec tam malè*, inquit, *vel de me ipſo, vel de Sacratiſſima Facultate ſentio, ut illius Judicium pertimeſcam. Cur enim id facerem, cùm hoc pridem ab illis flagitarim?* Sed nec *Eraſmi* minæ Sacram Facultatem ab Articulorum ejus Cenſura deterruerunt; nec Integerrimi Senatûs Pariſienſis Judices eam à Doctrinali Judicio prohibuere, cum & ipſam jure ſuo uti, & fidei ac veritati conſulere perſuaſum haberent. Variis Apologiis ac Declarationibus ſe doctrinámque ſuam tueri, exponere, vel excuſare agreſſus eſt *Eraſmus*, Eccleſiæque Judicio ſe, Libróſque ſuos ſubjecit. Ejus ingenium, eruditionem, labores plurimi fecere Doctores Catholicæ Communionis plerique, Epiſcopi, Cardinales, Reges, Summi Pontifices *Leo X. Adrianus VI. Clemens VII. Paulus III.* qui ipſum literis ſuis honeſtarunt, Romam ut ſe conferret invitaverunt, contra *Lutherum* ut ſcriberet adhortati ſunt. Quin etiam de ipſo

Eraſmi de Sacra Facultate Pariſienſi exiſtimatio.

Eraſmi verſio Novi Teſtamenti probata.

Inter Epiſtolas Eraſmi Epiſt. XXX. XXIX.

Vide Epiſtolam Eraſmi ad Bedam XCI. Lib. XIX.

Plurimi Eraſmi Articuli à Sacra Facultate Pariſienſi damnati.

ipſo ornando cogitavit *Paulus III.* & Cardinalitias Infulas ipſi decreverat. Honorificentiſſimas iſtius Pontificis ad *Eraſmum* literas inter Eraſmicas legere eſt Lib. XXVII. Epiſt. XXVI. Obiit Baſileæ quarto Idus Julii MDXXXVI. anno ætatis circiter LXX. cui *Ludovicus Maſius* breve iſtud ſed elegans ſcripſit Epitaphium :

Fatalis ſeries nobis invidit Eraſmum,
Sed Deſiderium tollere non potuit.

XIII. OTHOMARUS LUSCINIUS, Argentoratenſis, Ordinis *S. Benedicti* Monachus, ſcripſit *Allegorias Pſalmorum*, Librum cui titulus, *Pelagus humanæ miſeriæ, &c.* Floruit circa annum MDXX.

XIV. JOANNES PICUS, Carthuſiæ Divionenſis Prior, ſcripſit Commentarium in Cantica ab *Aſcenſio Badio* editum anno MDXXIV.

XV. DOMINICUS BUCHIUS, Catharenſis, Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſor, anno MDXXX. celebris, ſcripſit *Etymon* ſeu *Expoſitionem in VII. Pſalmos Pœnitentiales.*

XVI. ÆGIDIUS VITERBIENSIS à natali civitate cognominatus, ex Priore Generali Ordinis Eremitarum *S. Auguſtini* à *Leone X.* in Collegium Cardinalium ob inſignia merita cooptatus, vir eloquentiâ, Linguarum peritiâ, Sacrarum Literarum ſcientiâ, notitiâ Hiſtoriarum ornatiſſimus, præter Orationem habitam in Concilio Lateranenſi, Librum egregium *De Eccleſiæ Incremento, Hiſtoriam XX.* Seculorum, & alia, ſcripſit *Commentaria in tria Capita priora Geneſeos*, & in Pſalmos aliquot ad *Leonem X.* Ejus Opera in Angelica Bibliotheca *S. Auguſtini* Romæ MSS. aſſervantur. Ipſum, ut aliquid in publicam utilitatem ederet, amantiſſimis literis hortatus eſt *Clemens VII.* Pontifex Maximus; ejúſque modeſtiam vincere conatus eſt, quâ verebatur, ne quos Veterum, ſi qua illi aut Græcè parum periti, aut aliorum ingeniis non ita adjuti, aut Hebreæ linguæ omnino expertes, aliter fortè ac ille ſcriptum tradidiſſent, offendere; aut iis & ſanctitate & doctrina inſignibus contradicere videretur. *Cùm tamen (* inquit Pontifex *) multa liceat vel diſputare vel ſcribere, quæ non alii ſentiant, dummodo aliena à veritate, & ſanctæ Eccleſiæ univerſali Traditione pravè non ſentiantur, atque è Scripturis ſacris ſenſus potius fuerit relatus, quàm ablatus. Nec enim reſpectus ullus humanus à navando Deo operam debet avocare, quin quod quis ſtudioſè indagavit, piè ac ſincerè proferat, dum prolatum non contumaciter aſſerat, ſed Eccleſiæ Judicio ſemper ſubjiciat.* Has Literas ex Archivo Romano Ordinis Eremitarum *S. Auguſtini* refert *Thomas de Herrera* in ſuo *Alphabeto Auguſtiniano.* Obiit meritiſſimus Cardinalis die XII. Novembris, anno MDXXXII.

XVII. HENRICUS REGIUS, Padebornenſis, Ordinis FF. Minorum Profeſſor, *Biblia Alphabetica* edidit, Coloniæ primùm excuſa anno MDXXXV.

XVIII. JOANNES UDALRICUS, Baſileenſis, Ordinis Prædicatorum Profeſſor, erudito in Epiſtolam ad Hebræos edito Commentario, obiit Colmariæ anno MDXXXVI.

XIV. CLAUDIUS GUILLAUDUS, Belliocenſis Theologus Pariſienſis, editis *In S. Matthæi & S. Joannis Evangelia Commentariis*, & *Collationibus in Epiſtolas S. Pauli*, cæteráſque Canonicas celebris, floruit anno MDXL.

XX. AUGUSTINUS STEUCHUS, Patria Eugubinus: Bibliothecarius Apoſtolicus, & Chiſamenſis Epiſcopus, ex Canonico Regulari Congregationis *S. Salvatoris* aſſumptus, vir linguarum Orientalium peritiſſimus, præter Libros X. *De Perenni Philoſophia*, & tres Libros *Pro Religione Chriſtiana* adversùs Lutheranos, *Pentateuchum* Annotationibus, Librum *Job* Enarrationibus, Pſalmos præcipuos Commentariis illuſtravit. In errores aliquos impegit vir alioqui doctiſſimus. Aſſeruit ſcilicet cœlum empyreum non eſſe creatum, ſed Deo coæternum. Item, Ex Adami lapſu genus humanum in mortem animæ, non corporis incurriſſe, ſuiſſéque homines morituros, etſi non peccaſſent. Ad quæ tamen opinamenta abjicienda, ſi parum Chriſtiana viderentur, ſeſe paratiſſimum profeſſus eſt. In multis perſtrinxit *Eraſmum*, ipſúmque viciſſim *Eraſmus* Epiſtolâ XXXIV. Libri XXVI. ad ipſum datâ. Florebat anno MDXL.

XXI. SANTES PAGNINUS, Lucenſis, Ordinis FF. Prædicatorum, Concionator Apoſtolicus, vir in Sacris Literis inſigniter eruditus, & trium linguarum, ſed Hebreæ præſertim peritiſſimus, novam totius Scripturæ Verſionem aggreſſus eſt, *Leone X.* Pontifice Maximo animos addente, & ſumptus Operi neceſſarios præbente. Collatis itaque inter ſe vetuſtiſſimis & probatiſſimis Codicibus, quantâ maximè valuit diligentiâ & fide Vetus omne Teſtamentum ex Hebraica Veritate in Latinam linguam transfudit. Ejus Editionem peritiſſimi quique Hebræorum Rabini cæteris Verſionibus Latinis anteponunt, & laudibus efferunt. Eam nihilominus reprehendit *Genebrardus* Præfatione in Opera *Origenis*, poſtquam *omnium optimam* dixit, quaſi *nimis Grammaticam, nimium Rabbinicarum minutiarum æmulam.* Novam quoque Novi Teſtamenti Verſionem juxta fidem Græci Textûs edidit; Opúſque ſuum *Clementi VII.* Pontifici Maximo dicavit. Annotationes marginales aliquot Bibliorum *Santis Pagnini* notantur in Indice Expurgatorio *Sandovalii* Cardinalis. Scripſit præterea *Pagninus* Librum *De Interpretatione Hebræarum, Chaldæarum, Græcarúmque dictionum Sacris in Literis contentarum: Theſaurum Linguæ Sanctæ: Iſagogen ad Sacras Literas: Iſagogen alteram ad myſticos Scripturæ ſenſus*, in Libros XVIII. tributam: *Catenam Argenteam in Pentateuchum*, in qua Hebræorum, Græcorum, Latinorum expoſitiones veluti annulis quibuſdam inſertis contexuit, ſex Voluminibus diſtinctam: Similem *Catenam* in Pſalterium tres in partes diviſam. Obiit Lugduni vir de Sacris Literis optimè meritus anno MDXLI. Nono Kalendas Septembris, & apud Fratres noſtros in medio Chori ſepultus eſt. Pleráque eorum quæ in ejus » Bibliis diſplicent, Genevenſium Interpolato- » rum nequitiæ eſſe adſcribenda, tametſi emen- » tito loci nomine in lucem edita ſint, & mala » fide pro *Pagnini* lucubrationibus publicata, ob- » ſervant *Theophilus Raynaudus S. I.* Libro *De Sanctis Lugdunenſibus*, & *Aubertus Miræus* in *Bibliotheca Eccleſiaſtica.*

XXII. FRANCISCUS VATABLUS, in Ambianis natus, Regius Hebraicæ Linguæ Profeſſor, vir cumprimis Catholicus & doctus, Bibliorum Verſionem ex Hebræo adornaſſe dicitur, quæ ab Hæreticis in Gallia fœdè interpolata ſit, eóque nomine Regula III. Indicis Romani prohibita, donec à Facultate Theologica alicujus Academiæ Catholicæ; aut Inquiſitione Generali expurgata, in lucem prodiret. Id beneficii Chriſtiano orbi præſtitere Salmanticenſes & Complutenſes Theologi, qui *Vatabli* nomine inſcriptum Opus, emaculatum, Salmanticæ apud *Gaſparem de Portonariis* edi curarunt. Cæterùm hanc Editionem Hebraïcum Textum ad literam non reddere, ſed paraphraſticam potius eſſe, cum quadam oratio-

nis & Latini ſermonis puritate, ab iiſdem obſervatum eſt. Et Scholia ejuſdem, quæ fere ex Judæorum Commentariis deſumpta ſunt, in iis in quibus non pervertunt ſenſa ſacra, neque Eccleſiæ doctrinæ, vel communibus Sanctorum Patrum ſenſibus contraria ſunt, recipienda ut probabilia, & ut collata cum Sanctorum expoſitionibus, conſtet Eccleſiæ & Sanctorum ſenſuum altitudo & Spiritus in eis vivificans, & pariter Judæorum humilitas mortuæ literæ adhærentium, neque quicquam ſublimius cogitantium, & quandóque prava interpretatione & expoſitione de Chriſto vaticinia ſubvertentium. Deinde ut variæ apud Hebræos vocum ſignificationes, phraſes, atque Hebraiſmi, maximè à non verſatis in Hebræa lingua utcumque percipiantur. Pariſienſi Bibliorum ſub nomine ſuo Editione ita fuit offenſus *Vatablus*, ut protinus *Robertum Stephanum* » Typographum, jam apoſtaſiam illam ſuam meditantem & accelerantem, ad ſe accerſitum graviſſimè objurgaret, & falſi crimine, quod nonniſi fugâ diluere potuerit, poſtularet. Quod à » bonis & doctis ejus diſcipulis ſe accepiſſe *Genebrardus* teſtatur Præfatione in *Origenem* ſeu in Epiſtola Nuncupatoria ad *Carolum IX.* Regem Chriſtianiſſimum. Et Lib. IV. Chronologiæ obſervat, *Bezam* in Iconibus hanc Verſionem *Leoni Judæ* Helvetio, *Zuinglii* Hæreſiarchæ olim Tiguri Socio tribuiſſe. Obiit *Vatablus* Lutetiæ Pariſiorum anno MDXLVII. XVII. Kalendas Aprilis.

XXIII. Joannes Gagnæus, Theologus Pariſienſis, ejuſdémque Academiæ Cancellarius, *Franciſco I.* Regi Chriſtianiſſimo à Concionibus & Eleemoſynis, vir magni ingen[illegible] pietatis, uti & eruditionis dotibus ornatus, *Commentarios* ſcripſit *in Novum Teſtamentum*, aliis etiam lucubrationibus clarus.

XXIV. Hieronymus Oleaster, Luſitanus, Ordinis FF. Prædicatorum, Inquiſitor Olyſiponenſis, à *Joanne III.* Luſitaniæ Rege ad Tridentinam Synodum miſſus eſt, anno MDXLV. magnúmque in ſacro illo Conſeſſu nomen ſibi peperit. Scripſit Commentarium in Pentateuchum juxta *Sanctis Pagnini* Verſionem, Hebraïcæ linguæ & ipſe peritus. Erudito Operi XVII. Articulos præfixit ad Sanctarum Scripturarum faciliorem intelligentiam admodum utiles. Hebraiſmos etiam ſeu phraſes Hebreæ linguæ peculiares obſervavit. Reliquit prætereà *Commentarios in Iſaiam* cum *Elucidationibus Moralibus.* Obiit Olyſipone anno MDLXIII.

XXV. Godefridus Tilmannus, Carthuſianus Pariſienſis, præter aliqua Græcorum Patrum Monumenta in Latinam linguam transfuſa, edidit *Allegoriarum & Tropologiarum in locos ſelectos utriuſque Teſtamenti* Librum, ex unius & triginta Autorum Commentariis defloratum. Florebat anno MDL.

XXVI. Joannes Ferus, Germanus, Ordinis Minorum Theologus & Concionator eximius, præter multa Concionum Volumina, & Opuſcula varia, Commentarios edidit in Geneſim, Exodum, Numeros, Deuteronomium, Libros Joſuë, Judicum, Job, in Pſalmos XXXI. & LXVI. in Eccleſiaſten, in Eſther, in Threnos Jeremiæ, in Jonam, in Matthæum & Joannem, in Acta Apoſtolorum, Exegeſim in Epiſtolam ad Romanos, & in Epiſt. I. S. Joannis. In pleraque *Feri* Opera aliquot errores irrepſere, vel dolo Hæreticorum ſunt intruſi. Præter Commentaria in Evangelia SS. *Matthæi* & *Joannis*, ac in primam ejuſdem *S. Joannis* Epiſtolam, Romæ recognita, & in Ædibus P.R. edita anno MDLXXVII. varias paſſa ſunt hæc Opera contradictiones; (inquit *Vuadingus*) Sed & *Dominicus Soto*, Ordinis Prædicatorum, edidit Annotationes in Commentaria hujus Autoris ſuper *Joannem*, oſtendens loca LXVII. cautè legenda eſſe; cui *Michaël de Medina* Minorita, *Dominici* in Synodo Tridentina Collega, edito pro defenſione eorumdem locorum Apologetico, doctè reſpondit. Obiit *Joannes Ferus* Moguntiæ anno MDLIV.

XXVII. Gerardus Moringus, Bommelanus, Theologus Lovanienſis, & Sacrarum Literarum Profeſſor, *Commentarium in Eccleſiaſten* anno MDXXXIII. edidit.

XXVIII. Isidorus Clarius, Brixienſis, Fulginas Epiſcopus, trium linguarũ peritus, in Tridentino Concilio Orationes habuit, *Scholia in Cantica Canticorum*, & multa Orationum in utriuſque Teſtamenti inſigniores quoſque locos Volumina edidit. Verſionem etiam Bibliorum adornavit, de qua Regula III. Indicis Librorum prohibitorum *Pii V.* Conſtitutione confirmata hæc habet: *Ex Bibliis verò Iſidori Clarii Brixiani Prologus & Prolegomena præcidantur: Ejus verò Textum nemo Textum Vulgatæ Editionis eſſe exiſtimet.* De qua quidem Verſione ita cenſet *Melchior Canus* Lib. II. *De locis Theologicis*, Cap. XIII. *Quo quidem in loco*, inquit, *Iſidorus Clarius ferendus non eſt, cujus emendatio nihil eſt aliud quàm Interpretis Veteris reprehenſio. Pollicetur enim in Operis fronte Veterem Editionem correctam: poſtea verò quàm pollicitatione hac depellit invidiam novitatis, multa inſerit, adjicit quædam, nonnulla mutat, ut lector non aliud poſſit in locis mutatis intelligere, quàm aut Veteris Interpretis errorem, aut veterum Codicum depravationem.*

XXIX. Seraphinus Cumiranus, Feltrenſis, Ordinis Minorum, ſcripſit *Conciliationem locorum Sacræ Scripturæ quæ inter ſe pugnare videntur,* anno MDLVII.

XXX. Placidus Parmensis, Italus, Ordinis FF. Prædicatorum, ſcripſit Commentaria in Pſalmos, & in Epiſtolam S. Pauli ad Romanos Obiit anno MDLVIII.

XXXI. Aloisius Lippomanus, Venetus, Methonenſis primùm, poſtea Veronenſis Epiſcopus, vir Græcis ac Latinis literis inſigniter eruditus, apud *Joannem* Luſitaniæ Regem Apoſtolica Legatione functus, inter Concilii Tridentini Patres celebris, præter Tomos VIII. *De Vitis Sanctorum*; & *Sermones de Sanctis*; *Conſtitutiones Synodales*; & *Confirmationem Dogmatum omnium Catholicorum* Italicè ſcriptam, *Catenas in Geneſim, in Exodum, & in Pſalmos* ex Græcis & Latinis Autoribus miro ordine contexuit, ſuis etiam Annotationibus inſertis. Obiit anno MDLIX. De quo *Sixtus* noſter *Senenſis* Lib. IV. Bibliothecæ Sanctæ, *Poſſevinus* in Apparatu, *Miræus* in Bibliotheca Eccleſiaſtica, legendi.

XXXII. Felix Pratensis, Etruſcus, genere Hebræus, ex Rabino Auguſtinianus Eremita, *Pſalterium*, ſecundùm veritatem Hebraïcam tranſtulit, & *Leoni X.* obtulit. Libri etiam *Job* Verſionem adornavit, obiítque Romæ propè centenarius anno MDLIX.

XXXIII. Basilius Zanchius, Congregationis Lateranenſis Canonicus Regularis, Vaticanæ Bibliothecæ Cuſtos, Annotationes in omnes Scripturæ Sacræ Libros ex SS. Patribus defloravit, & *Antonio Auguſtino* Tarraconenſi Archiepiſcopo inſcripſit. Quæſtiones etiam in IV. Libros *Regum*; & duos *Paralipómenon*, ex *Theodoreti* potiſſimùm Scriptis decerpſit, & in Latinam linguam transfudit. Obiit Romæ anno circiter MDLX.

XXXIV. Jacobus Naclantus, Florentinus, Clodienſis

Clodienſis Epiſcopus, ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumptus, unus è Concilii Tridentini Patribus, Enarrationes in Epiſtolas *S. Pauli ad Romanos & ad Epheſios* cum Digreſſionibus, item *Sacræ Scripturæ Medullam* edidit, ſeu *Arcanorum Chriſti, quibus ſingulæ mundi locupletatæ ſunt ætates, Diſcuſſionem*, Variòſque Tractatus Theologicos & Philoſophicos, quæ omnia in unum Volumen collecta *Pio V.* Sanctiſſimo Pontifici dicavit.

XXXV. Joannes Benedictus, Theologus Pariſienſis, edidit *Concordantias utriuſque Teſtamenti*, item *Biblia cum Scholiis* eruditis. Florebat anno MDLII.

XXXVI. Cyprianus Ciſtercienſis Ordinis Monachus, *Phœnix Hiſpaniæ* appellatus, Hebraïcæ, Chaldaïcæ, Græcæ, Latinæque Linguarum peritus, Sacrarum Literarum in Academia Complutenſi Profeſſor, *Commentarios* in Job, Iſaïam, Jeremiam, Naum, SS. Matthæi & Joannis Evangelia, & Apocalypſim: tres præterea Libros in Cantica Salomonis, dèque Mundi Opificio edidit. Obiit anno MDLX.

XXXVII. Hieronymus Seripandus, Troia, quod eſt Apuliæ oppidum oriundus, Ordinis Eremitarum *S. Auguſtini* Profeſſor, ac Prior Generalis, *Caroli V.* Imperatoris nominatione ad Salernitanum Archiepiſcopatum promotus, ob navatam Eccleſiæ operam in Concilio Tridentino ſub *Paulo III.* cùm adhuc Supremus Ordinis ſui Moderator eſſet, ob eximiam eruditionem cum ſingulari prudentiæ pietatíſque laude conjunctam, ob defenſionem Fidei contra Lutheranam hæreſim, à *Pio IV.* Pontifice Maximo Cardinalitiis Infulis ornatus, & ad Tridentinam Synodum cum Legati ac Præſidis auctoritate miſſus eſt, ubi magnam graviſſimorum Eccleſiæ negotiorum molem ſumma cum laude ſuſtinuit. Præter *Quæſtiones adversùs hæreſes*; Libros tres *De Hominis Juſtificatione*, Conciones, & alia Opera, Commentarios doctiſſimos edidit in omnes *S. Pauli*, & in ſeptem Canonicas Epiſtolas. Obiit Tridenti XVI. Kalendas Aprilis, anno MDLXIII. ætatis LXX. inde Neapolim tranſlatus, apud Eremitas Auguſtinianos ſepultus eſt cum hac ſepulchrali Inſcriptione:

Si quis honos tumuli, quantùm Sol lampade luſtrat
Terrarum Cœlique, tuum eſt, Seripande, Sepulchrum.

XXXVIII. Cosmas Damianus Hortolanus, Perpinianenſis, Abbas *Villæ-Bertrandi*, ad Tridentinum Concilium à *Philippo II.* Rege Catholico miſſus, in Sacro illo Chriſtiani orbis Cœtu, & poſtea edita Paraphraſi & Commentario in *Cantica Canticorum*, eximiæ doctrinæ ſpecimen dedit. Obiit anno MDLXV.

XXXIX. Sixtus Senensis, Ordinis Prædicatorum Theologus & Concionator eximius, Hebraïcè, Græcè, Latinéque doctus, in Sacris Literis multùm verſatus, de iiſdem ac de tota Eccleſia bene meritus eſt, editis octo *Bibliothecæ Sanctæ* Libris. Item, Libro *De uſu Concordantiarum Sacræ Bibliæ*: altero Libro *Aſtronomicarum Quæſtionum*, uno *Geographicarum*, uno etiam *Phyſicarum, in varios Divinæ Scripturæ locos*: Libro inſuper *Problematicarum Epiſtolarum* in loca ſelecta Scripturæ Sacræ: Item, in IV. Proverbiorum, Eccleſiaſtis, Sapientiæ, & Eccleſiaſtici Volumina *Sophias Monoteſſaron*, id eſt, *Sapientiæ unius* ex quatuor Libro uno: in Epiſtolam ad Romanos *Scholaſtici Compendii*, Libro uno: *Scholaſticis* in eamdem Epiſtolam *Quæſtionibus*, plurimiſque Homiliarum Voluminibus. Quæ omnia annò ætatis XLVI. Chriſti MDLXVI. abſolverat, ut ipſe teſtatur Libro IV. *Bibliothecæ Sanctæ*, pag. 300. Quoſdam Sixtinæ Bibliothecæ nævos annotavit *Poſſevinus* in *Apparatu Sacro*. Tantum Virum *Pio V.* debet Prædicatorum Ordo, imò Eccleſia Catholica, ut ipſemet *Sixtus* in Epiſtola nuncupatoria Bibliothecæ ſuæ, Sanctiſſimum illum Pontificem compellans, profitetur: *Exiſtimans*, inquir, *nulli magis convenire Bibliothecam Sanctam dedicari, quàm Tibi Sanctiſſimo Chriſtianæ Bibliothecæ Reparatori, atque à me uno præſertim, quem Tu olim ab inferis revocatum, & errorum tenebris erutum, ſinceræ veritatis lumine illuſtraſti, & ad ſublimioris Diſciplinæ obſervantiam perductum, habitu ſanctæ profeſſionis tuæ, tuis ipſe veſtibus, tuis ipſe manibus induiſti, & in filium tuo renatum ſpiritu adoptaſti: Méque in hoc ſacro Prædicatorum Ordine ita benignitate ac liberalitate tua ſemper in hanc uſque diem foviſti, ut nulli magis in terris debeam, quàm Tibi.* Obiit Lugduni IX. Kalendas Septembris, anno MDXLI. in noſtro Prædicatorum Conventu, ubi in medio Choro ſepultus eſt.

XL. Claudius Espencæus, Doctor Theologus Pariſienſis, vir nobiliſſimus, doctiſſimus, facundiſſimus, à Chriſtianiſſimis Regibus *Franciſco I.* Melodunum, *Henrico II.* Bononiam & Tridentum, *Franciſco II.* Aureliam, *Carolo IX.* Poiſſiacum, Religionis componendæ ordinandæque nomine Legatus, cùm de re Chriſtiana doctiſſimè diſceptaſſet, *Bezam* cæteróſque Calvinianæ Sectæ Miniſtros in Poiſſiacenſi Colloquio confutaſſet, Libris quinque *De Euchariſtia & ejus Adoratione*, ſex Libris *De Continentia*; *Apologia* adversùs *Miniſtros Hæreticos*; Tractatu Gallico *De Verbi Dei efficacia in Miniſterio & uſu Sacramentorum Eccleſiæ*, parvo item Tractatu *De Miſſa publica & privata*, Calviniſtarum errores profligaſſet, *Commentarium in Epiſtolas S. Pauli ad Titum & Timotheum*, cum tribus *Digreſſionum* Libris adornaſſet; Conciones Linguâ vernaculâ edidiſſet, aliòſque utiles Tractatus, obiit die V. Octobris, anno MDLXXI. ætatis LX. & in Eccleſia Parochiali SS. *Coſmæ & Damiani*, quam olim rexerat, ſepultus eſt, ac Epitaphio decoratus.

XLI. Petrus Serranus, Cordubenſis, Doctor Theologus & Canonicus Complutenſis, Commentaria in *Leviticum*, *Ezechielem*, & *Apocalypſim* edidit. Florebat anno MDLXXII. Iiſdem temporibus claruit *Paulus Palacius* Granatenſis, Theologus Conimbricenſis, & Concionator egregius, Commentariis in XII. Prophetas Minores, & in Evangelium S. Matthæi, necnon Catenâ Patrum in eumdem Evangeliſtam editis, nomen inter Eccleſiaſticos Autores promeritus.

XLII. Andreas Masius, vir Latinè, Græcè, Hebraïcè, Syriacè doctiſſimus, & in Sacris Literis non mediocriter eruditus, cum *Benedicto Aria Montano* ad Regiam Bibliorum Editionem adornandam à *Philippo II.* Rege Catholico adhibitus eſt. Præter *Diſputationem de Cœna Domini* adversùs Calviniſtas, eruditum in *Joſue* Commentarium edidit. Obiit vir doctus & probus Zevenetæ in Clivia die VII. Aprilis anno MDLXXIII.

XLIII. Cornelius Mussus, Placentinus, Bituntinus Epiſcopus, ex Ordine FF. Minorum aſſumptus, vitæ innocentiâ, doctrinâ, & ſacrâ eloquentiâ inſignis, magnam ſui admirationem in Tridentina Synodo excitavit, cùm Oratione ad Patres habita, tum doctrinâ de Juſtificatione explicatâ & in ordinem redacta. Præter Conciones in Symbolum Apoſtolicum coram *Paulo III.* Pontifice Maximo habitas, *Bituntinam Synodum*, &

& Homilias Latinas *De Modo Viſitandi*, quinque Libros ſcripſit *De Hiſtoria Divina*, & Commentarium in omnes *S. Pauli* Epiſtolas, necnon in Decalogum. Obiit Romæ v. Idus Januarii, anno MDLXXIV. De ipſo conſule *Vvadingum* in Bibliotheca.

XLIV. Flaminius Nobilius, Lucenſis, vir Græcè Latinéque doctiſſimus, præter alia Opera, egregiam in Verſione Latina & Editione LXX. Interpretum, unà cum *Antonio* Cardinali *Carafa* navavit operam, Scholiiſque eruditis eam illuſtravit, quæ Romæ *Sixti V.* Pontificis Maximi auctoritate in lucem prodiit.

XLV. Felicianus Capitonus, Narnienſis, Italus, Avenionenſis Archiepiſcopus ex Ordine Servorum *B. Mariæ* aſſumptus, edidit *Promptuarium Sacrum*, explicationes continens præcipuorum locorum utriuſque Teſtamenti, quibus Hæretici abutuntur. Librum etiam edidit *De Jubilæo*. Obiit anno MDLXXVI.

XLVI. Didacus Stella, Ordinis Minorum, Concionator egregius, præter Libros tres *De Vanitate Mundi*, *Meditationes de Amore Dei*, & Rhetoricam Eccleſiaſticam, *Commentarios* edidit in Evangelium *S. Lucæ*; & in Pſalmum CXXXVI. Theologi Hiſpani multa in utroque Volumine expungenda cenſuerunt. Index Romanus eas Editiones prohibuit, quæ ante annum MDLXXI. prodiere, ut monet *Vvadingus*. Ipſum obiiſſe Epiſcopum, neſcio unde *Miræus* habuerit, cùm *Vvadingus* taceat.

XLVII. Joannes Mercerus, Ucetica civitate in Septimania natus, Hebraïcæ Linguæ Lutetiæ Pariſiorum Profeſſor, Commentariis in *Geneſim*, in *Job*, in *Salomonem*, & ſex *Minores Prophetas* priores editis clarus, obiit in natali ſolo anno MDLXX.

XLVIII. Leo Castrius Hiſpanus, in Academia Salmanticenſi Doctor Theologus, ſcripſit Commentarios in *Iſaiam*, & *Oſeam* Prophetas, & *Apologeticum pro Vulgata & LXX. Interpretum Verſione.* Obiit anno MDLXXXVI.

XLIX. Franciscus Ribera, Hiſpanus, Societatis Jeſu, vir Græcæ ac Hebraïcæ linguarum peritiſſimus, præter *Vitam S. Thereſiæ*, ſcripſit inſignes Commentarios in XII. Prophetas Minores, in Epiſtolam *S. Pauli* ad Hebræos, & in Apocalypſim, necnon Libros V. *De Templo Salomonis.* Obiit Salmanticæ, anno MDXCI. ætatis LVII.

L. Hieronymus Pradus, Hiſpanus, Societatis Jeſu, in Academia Cordubenſi Sacrarum Literarum Profeſſor, priora ſex & viginti Capita *Ezechielis* Prophetæ erudito Commentario illuſtravit: Reliqua *Joannes Baptiſta Villalpandus*, ejuſdem piiſſimæ Societatis Theologus explanavit, ea maximè quæ Urbis ac Templi Hieroſolymitani ſpectant apparatum. Obiit *Pradus* die XIII. Januarii, anno MDXCV. ætatis XLVIII.

LI. Franciscus Toletus, Cordubenſis, Societatis Jeſu Theologus doctiſſimus, ac verbi Dei Prædicator eximius, Concionatoris Apoſtolici munus ſub *Pio V.* & ſex aliis ex ordine ſuccedentibus Pontificibus, incredibili cum applauſu, fructúque implevit. Cardinali *Commendono* in Germanica & Polonica Legatione Socius à Sancto Pontifice *Pio V.* adjunctus eſt. A *Gregorio XIII.* miſſus in Belgium, *Michaëlem Baium* veritati, Sediſque Apoſtolicæ Judicio, doctrinæ ſuæ vi, argumentorum pondere, & ſermonis efficaciâ ſubjecit. A *Clemente VIII.* in Collegium Cardinalium cooptatus, celeberrimam Societatem Sacræ Purpuræ honore primus ornavit. Vitæ ſanctimoniam cum eximia eruditione, conſilium A & prudentiam in rebus agendis ſingularem cum religioſa ſimplicitate, magnanimitatem cum humilitate Chriſtiana conjunxit. Præter Philoſophicas Lucubrationes, & *Summam Caſuum Conſcientiæ*, ſeu *Inſtructionem Sacerdotum*, quam *S. Franciſcus Saleſius* Epiſtola XXXIV. Libri I. ceu *brevem, facilem, ac tutam* commendat, ſcripſit eruditos Commentarios in Evangelium *S. Joannis*, in priora duodecim Capita Evangelii *S. Lucæ*, in Epiſtolam ad Romanos, & Sermones XV. in Pſalmum XXXI. Obiit die XIV. Septembris, anno MDXCVI. ætatis LXIII. *Henricus Magnus* B triumphantis memoriæ Rex Chriſtianiſſimus, ipſi Pariſiis in Eccleſia Principe ſolemni ritu parentari juſſit, quòd de ſua Majeſtate, adeóque de Gallia univerſa, in negotio Abſolutionis ipſius à Summo Pontifice impetrandæ, præclarè meritus eſſet.

LII. Joannes Ferdinandus, Toletanus, Societatis Jeſu Theologus, Sacrarum Literarum Profeſſor, *Theſaurum Divinarum Scripturarum, juxta Patrum Sententias*, poſteris reliquit, in quo difficiliora Bibliorum loca ordine Alphabetico explicantur. Palentiæ in Hiſpania piiſſimè obiit anno MDXCV.

C LIII. Emmanuel Sa, Luſitanus, inter inſignes Societatis Jeſu Theologos celebris, Sacras Literas Romæ cum laude interpretatus, Concionatoriſque Pontificii munere glorioſè perfunctus, præter *Aphoriſmos Caſuum Conſcientiæ*, ſcripſit *Annotationes in totam Scripturam Sacram*, & *Scholia in IV. Evangelia*, brevitate grata, ſed eruditione cumulata. Obiit in Domo Aronenſi ejuſdem Societatis, in Diœceſi Mediolanenſi, anno exeunte MDXCVI. ſeptuagenario major.

LIV. Aloysius Legionensis, Ordinis *Eremitarum S. Auguſtini* Doctor Theologus, Sacra- D rum Literarum in Academia Salmanticenſi publicus Interpres, præter *Quæſtiones Theologicas*, & tres Libros *De Nominibus Chriſti*, Librum ſcripſit *De utriuſque Agni, typici & veri immolationis tempore:* & Commentarium egregium in Cantica Canticorum, quorum in explanatione hunc Autorem cæteris recentioris ætatis antecellere *M. Delrio* prædicat. Obiit XXIII. Auguſti, anno MDXCI.

LV. Alfonsus Salmeron, patriâ Toletanus, Societatis Jeſu Profeſſor, unus ex decem primis *S. Ignatii* Sociis, Theologus & Concionator eximius, in ſuperiorem & inferiorem Germaniam, E Poloniam item & Galliam à Summis Pontificibus ob graviſſima negotia miſſus; in Hibernia etiam Nuntii Apoſtolici munere perfunctus eſt. Tridentinæ Synodo interfuit ut *Pii IV.* Theologus. Orationémque habuit ad Patres de *S. Joanne Evangeliſta*, qua omnium rapuit admirationem. *Novum Teſtamentum* ſexdecim Tomis elucidavit, de quibus lege *Poſſevinum* in Apparatu Sacro, & *P. Alegambe* in Bibliotheca Societatis Jeſu. Obiit Præpoſitus Provincialis in Collegio Neapolitano, anno MDLXXXV. paucis menſibus ſeptuagenario minor.

F LVI. Benedictus Arias Montanus, Hiſpalenſis, Doctor Theologus, omnium pene gentium linguis atque literis excultus, à *Philippo II.* Rege Catholico in Aulam vocatus, & in Ordinem Militiæ *S. Jacobi* cooptatus eſt, mox Antuerpiam miſſus, Regiam Sacrorum Bibliorum Editionem, aſcito in Societatem *Andrea Maſio* adornavit, magno Eccleſiæ & Reipublicæ literariæ commodo. Quinque porro linguis Biblia Regia edita ſunt, Hebraïca, Chaldaïca, Græca, Syriaca, ac Latina; ac Tomis VIII. comprehenſa. Scripſit præterea *Apparatum ad Sacra Biblia*, multis

multis Libris conſtantem, quos *Poſſevinus* enumerat, quod quidem Opus totius eruditionis Biblicæ promptuarium non immeritò dixerim. Edidit inſuper Commentarios in Libros *Joſue* & *Judicum*, in XII. Minores Prophetas, in *Iſaiam* Prophetam, in IV. Evangelia, & in Acta Apoſtolorum,&c. A carnium eſu perpetuò ſibi temperavit, ſeceſſum dilexit magis quàm publicum. Cathedram Salmanticenſis Academiæ, quæ ipſum ad Sacræ Scripturæ explicationem honorificentiſſimè vocaverat, necnon Summam Equeſtris Militiæ *S. Jacobi* Præfecturam, modeſtè recuſavit homo ab omni faſtu & ambitione alienus. Obiit anno MDXCVIII. penè octogenarius.

LVII. Blasius Viegas, Luſitanus, Societatis Jeſu Preſbyter, Sacrarum Literarum in Academia Eborenſi Profeſſor, Commentariis Exegeticis *Apocalypſim* illuſtravit. Vivere deſiiit Eboræ anno MDXCIX.

LVIII. Cyprianus Suarez, Hiſpanus, ex Ocaniæ oppido, Toletanæ Diœceſis, multæ ac variæ vir eruditionis, Commentarios in Pſalmos *Davidis*, & in Cantica Canticorum, ad poſteros tranſmiſit. Obiit anno MDXCIII.

LIX. Ludovicus Soto Major, Luſitanus, Ordinis FF. Prædicatorum, Sacrarum Literarum in Academia Conimbricenſi Profeſſor, vir doctrina, pietate, manſuetudine inſignis, Commentaria egregia in *Cantica Canticorum* edidit anno MDXCIX. aliáque reliquit ab *Antonio Senenſi* recenſita.

SCHOLION.

Hunc Articulum Num XI. pag. 901. & 205, Editionis primæ hâc nota perſtringunt Religioſi Cenſores: *Vide quæ dicit de Univerſitate Pariſienſi literis majuſculis.*

R Quæ majuſculis characteribus de Sacra Facultate Pariſienſi edita leguntur locis in Indiculo Cenſorio notatis, verba ſunt Eraſmi. An Sacræ Facultatis Pariſienſis commendatio Religioſis Cenſoribus diſplicet?

Articulus II.

De Theologis XVI. Seculi.

Decimum-ſextum nominis Chriſtiani Seculum eruditione ſua colluſtrarunt inſignes Theologi, quorum nomina in hac Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ parte ſilentio præterire nefas.

I. Hadrianus, Doctor Lovanienſis, *Caroli V.* deinde Imperatoris Præceptor, ex Dertuſano Epiſcopo Cardinalis, ac tandem Pontifex hujus nominis *Sextus*, Quæſtiones Quodlibeticas XII. & Commentarios in Librum IV. Sententiarum edidit, Romanis Typis, cùm in *S. Petri* Cathedra ſedêret, eo approbante iterum excuſos apud *Marcellum* anno MDXXII. curante F. *Minitio Calvo* Novocomenſi, qui de Editione illa ſua hunc in modum ſcripſit ad *Joannem Ruffum* Conſentinum Archiepiſcopum: *Ubi mentio incidiſſet de præclariſſimis Seculi noſtri Viris, præſertim iis quibuſcum tibi in Hiſpaniis agenti conſuetudo & benevolentia interceſſiſſent, Hadrianum tunc Dertuſenſem Cardinalem, qui pro Cæſare in Hiſpaniis moderabatur, abs te cumprimis celebratum, innumeriſque laudibus ornatum fuiſſe, memoria repeto; quippe qui, ſi literas inſpiceres, ſummus eſſet Theologus, eximius Philoſophus, & maximus Cæſarei Pontificiique Juris Conſultus: ſi virtutes animi, quæ pluris etiam quàm doctrinæ omnes æſtimandæ ſunt, ita in eo excellerent omnes, ut quænam magis emineret, haud facilè dignoſci poſſet. Quæ quidem etſi pro tui teſtimonii gravitate vera procul dubio credebantur, veriſſima tamen fuiſſe illud comprobavit, quòd defuncto Leone X. Pontifice Maximo, Hadrianus ipſe Chriſtianæ Reipublicæ Princeps deſignatus eſt: Idque divino potius quàm humano conſilio eveniſſe, unus omnium eſt conſenſus; cùm is longiſſimè gentium abſens, nihil minùs cogitans, tot ampliſſimorum Patrum communi judicio & ſuffragio in ſummo rerum faſtigio collocatus ſit. Quare cùm tam illuſtris & divini Viri præclara ornamenta ex verbis tuis jam cœpiſſem admirari, & cum deinde orbi Chriſtiano divinitùs præfectum viderem, operæ pretium facere mihi viſus ſum, ſi quantulacumque induſtria mea eſt, elegantiſſimis typis, accuratiùſque ſcribendæ curarem ejus Monumenta, quæ dum in minoribus (ut aiunt) exiſtens Lovanii, Sacræ Theologiæ ſtudia magna cum laude profiteretur, elucubravit, propterea quòd Gallicam Editionem plurimis mendis ſcatere non ignorarem. Atque huic rei mea ſponte jam ſatis incumbebam, quando Protonotarii Apoſtolici duo, Guillelmus Enckuort ſummâ fide, prudentiâ, forenſiſque gloriæ præſtantiâ celeberrimus, & Franciſcus Cheregatus, vir & facundiâ & Juris utriuſque peritiâ clarus, ambo Hadriani ipſius ſtudioſiſſimi, ad id me plurimùm adhortati ſunt, ea potiſſimùm ratione, ut Roma, univerſa Italia, & Literati denique Chriſtiani omnes, Sanctiſſimi Pontificis ſaluberrimâ doctrinâ faciliùs erudirentur: eruditi autem pro tam immortali à Deo Optimo Maximo in genus humanum demiſſo cœlitus beneficio ſibi gauderent & congratularentur: Ipſiuſque beneficii Autori gratias perpetuò agerent, quàm maximas poſſent. Quo namque liberaliori dono populum ſuum Deus afficere potuit, quàm cùm illi eum Pontificem conſtituit, qui Chriſtianæ pietatis opera Chriſti ipſius exemplo, priùs facere, deinde docere exactiſſimè ſciat & poſſit? Cui autem Sacroſancta Eccleſiæ Myſteria committi potuerunt, qui ea ſanctiùs tractaret? Cui Eccleſiaſticæ Dignitates, & majora minoráque Sacerdotia, qui juſtiùs & fideliùs eorum curam demandaret? Cui denique juſtitia æquiùs cunctis adminiſtranda, & ſumma Reipublicæ meliùs gubernanda, quàm ei, qui Sacramentorum dignitatem & majeſtatem ex divinis Literis ad amuſſim noverit: qui Sacerdotiorum inſtitutionem, ad eáque pertinentia, ex Sacris Canonum & Theologiæ Autoribus pleniſſimè didicerit? Qui de his doctiſſimè ſcripſerit? Quique per omnem ejus anteactam vitam, omnes virtutes adeo conſtanter excoluerit, ut cum eo natæ & adultæ ſint, ei perpetuæ comites futuræ?* De iiſdem Scriptis *Hieronymus Delius Alexandrinus*, in Epigrammate quo ipſa, Autorémque prædicat:

----- *Nemo etſi ſcripſerit hactenus, eſſent*
Chriſti ad tutandam ſat tua Scripta Fidem.

Petrus Curſius Epigrammate in eoſdem *Hadriani* Libros:

Magnum opus, Adriane eſt, fateor, tam ſcribere ſanctè:
Sic tamen, ut ſcribis, vivere, majus opus.

P. *Franciſcus Centelles* alio Epigrammate:

Jura Deûm, Ritûſque Patrum, Sanctiſſime Paſtor,
Debent & Scriptis Numina cuncta tuis.

II. Thomas de Vio, patriâ *Cajetanus*, unde illi nomen adhæſit, Ordinis FF. Prædicatorum ornamentum, vir ſanctimoniâ doctrinâque eximius, annum agens ætatis vigeſimum-ſecundum, Ferrariæ, dum noſtri Ordinis Fratres Generalia Comitia haberent, cum *Pico Mirandulano* in ſolemni Diſputatione congreſſus, Sereniſſimo Ferrariæ

rariæ Duce, totóque Ferrarienſium Senatu ſpe- A
ctantibus plaudentibúſque, rogante ipſo Miran-
dulæ Comite, Laurea Doctorali à Magiſtro
Ordinis publicè donatus eſt. Annum ætatis agens
trigeſimum-octavum in Supremum totius Ordi-
nis Moderatorem electus, cùm decem annos eam
Præfecturam ſanctiſſimè prudentiſſiméque geſ-
ſiſſet, inſtauratâ Regulari Diſciplinâ; Conven-
túſque Piſani ſub *Julio II.* tempeſtate Pontificiam
Auctoritatem Scriptis vindicare viſus eſſet, à
Leone X. in Sacrum Collegium cooptatus eſt anno
MDXVII. Titulo S. *Sixti*. Ab eodem Pontifice in
Germaniam Legatus, *Lutherum* ab errore revo- B
care fruſtra tentavit. Romam redux, à *Carolo V.*
Cajetanus Epiſcopus nominatus eſt, à *Leone X.*
Panormitanus Archiepiſcopus deſignatus, ſed
Regio Siciliæ Senatu repugnante, quòd Nomi-
nationem ad illum Archiepiſcopatum Juris eſſe
Regii contenderet, nunquam illius Eccleſiæ ad-
miniſtrationem ſuſcepit. Eruditos Commenta-
rios reliquit in Pentateuchum Moyſis, in Libros
Hiſtoriales & Sapientiales Bibliorum, in Pſalte-
rium, in tria priora Iſaïæ capita, & in totum
Novum Teſtamentum, exceptâ Apocalypſi; in
Summam univerſam Sancti Thomæ: Opuſcula C
de Fide & Operibus, Indulgentiis, & aliis quæ-
ſtionibus controverſis contra *Lutherum*: Tracta-
tum de Poteſtate Papæ & Concilii, ab Acade-
mia Pariſienſi & Eccleſia Gallicana non proba-
tum, à *Jacobo Almaino* Theologo Pariſienſi for-
titer impugnatum: Summulam de peccatis, aliá-
que Opuſcula Moralia edidit. In Theologicis &
Moralibus fœliciùs quàm in Sacræ Scripturæ in-
terpretatione verſatus eſt. Veteris Teſtamenti Ver-
ſionem ex Hebræo Textu novam adornare ten-
tavit, Hebraïcæ linguæ planè rudis, ope duorum
Judæorum, quorum alter Chriſto nomen dede- D
rat, & quatuor Verſionum recentiorum: at lau-
dem labori parem haud promeritus eſt. De quo
Melchior Canus Lib. 11. De Locis Theologicis, cap.
XIII. ſcribit: *Cajetani lectionem & textum, cùm*
in aliis Libris, tum maximè in Davidicis Pſalmis,
uſque adeo à noſtro diſcrepare, ut vix poſſis agnoſcere
an idem Liber Sacer, an alius ſit. Tum ſubdit:

Melchioris Cani judicium de Caietani Commentaris in Scripturam Sacram.

» Quid Hieronymus? Pſalmoſne ad verbum
» tranſlatos pateretur, qui in Libro *De Ratione*
» *Interpretandi*, Horatianum præceptum illud:
» *Nec verbum verbo curabit reddere fidus Interpres,*
» etiam in Sacris Literis interpretandis magno- E
» pere commendat? Quid quod *Cicero* in Libro
» 3. *De Finibus* ait, verbum è verbo exprimere
» indiſertos interpretes ſolere? *Fallitur ergo præ*
cæteris Cajetanus, qui hujus præcepti immemor, Pſal-
morum Verſionem dum fidam voluit reddere, reddidit
ad Eccleſiæ quidem uſum prorſus inutilem. Temperare
mihi non poſſum, quin ejuſdem *Cani* de *Cajetano*
Judicium Lib. VIII. *De Locis Theologicis* Cap. III.
referam. *Ego*, inquit, *Virum hunc ut ſæpe aliàs te-*
ſtatus ſum, ſemper feci maximè. Plurimùm enim Ec-
cleſiam Chriſti ſuis literis juvit. Longum eſt autem
hominis commendare ſive eruditionem, ſive ingenium: F
moleſtum etiam univerſa ipſius Opera commemorare.
Illud breviter dici poteſt: Cajetanum ſummis ædifica-
toribus Eccleſiæ parem eſſe potuiſſe, niſi quibuſdam er-
roribus doctrinam ſuam, quaſi cujuſdam lepræ ad-
mixtione fœdaſſet, & vel curioſitatis libidine affectus,
vel certè ingenii dexteritate confiſus, Literas demum
Sacras ſuo arbitratu expoſuiſſet, fœliciſſimè quidem
ferè, ſed in paucis quibuſdam locis acutiùs ſanè multò
quàm fœlicius. Nam & vetuſtæ Traditionis parum
tenax, & in Sanctorum lectione parum quoque ver-
ſatus, Libri ſignati myſteria ab his noluit diſcere,
qui non ſuo ſenſu illa, ſed Majorum Traditione, vera
ſcilicet verbi Dei clave aperuerunt. Ita cùm plurima
ſcripſiſſet egregiè, vertit ad extremum omnia, & no-
vis quibuſdam Scripturæ expoſitionibus, aliorum, quæ
vel graviſſimè dixerat, aut elevavit, aut imminuit
certè auctoritatem. Annotationes in nova *Cajetani*
dogmata, erroréſque ex illius in Scripturam Sa-
cram Commentariis excerptos, edidit *Ambroſius*
Catharinus Politus, ejuſdem Ordinis, poſtea Mi-
norenſis Epiſcopus, ac demum Compſanus Ar-
chipræſul, Opúſque dicavit *F. Joanni de Fenario*
Supremo ejuſdem Inſtituti Moderatori ac Ma-
giſtro. Quod quidem Opus Sacra Facultas Pari-
ſienſis per Deputatos approbavit, & Doctores
Clariſſimi ex eadem Prædicatorum familia, &
Sacra Facultate Pariſienſi laudarunt, ſcilicet
Thomas Laurentii, *Joannes Benedicti*, & *Stephanus*
Paris Aurelianenſis, qui nihili facientes, quod
quibuſdam videri poſſet, nonnullam Ordini no-
ſtro notam inuri, quòd Cardinalis doctiſſimi ex
Ordine aſſumpti doctrina nigro calculo notare-
tur, ſanctiùs duxerunt, utroque (quod dicitur)
exiſtente amico, prævhonorare veritatem, in cu-
jus gratiam, ut præclarè admonuit Philoſophus,
etiam propria, ſi illa exigat, ſunt deſtruenda.
Et laudatus Ordinis totius Dominicani Magi-
ſter, cùm ea de re Romæ cum ipſo colloquere-
tur *Catharinus*, in hæc verba prorupit: *Conteſta-*
bor & ego Summo Pontifici, faciámque ut planè in-
telligat hanc doctrinam noſtri Ordinis non eſſe. Ita
Catharinus ipſe refert in Præfatione Operis. *Caje-*
tanum inter Hæreticos inconſideratè recenſent
Alphonſus à Caſtro Libro II. adversùs Hæreſes,
& *Prateolus* Libro XVIII. Cap. XX. cùm nova illa
dogmata *pertinaci animoſitate* non defenderit, ut
S. Auguſtini verbis utar, ſed corrigere paratus
fuerit ſi inveniret veritatem, Scriptáque ſua Ec-
cleſiæ Judicio ſubjecerit, cui utilem alioqui na-
vavit operam. Unde *Clemens VII.* Pontifex Ma-
ximus hoſtilibus copiis Urbem deprædantibus,
& *Cajetanum* Cardinalem indignè tractantibus,
dixiſſe fertur: *Cavete ne extinguatis Lumen Eccle-*
ſiæ. Obiit doctiſſimus Cardinalis die IX. Septem-
bris, anno Chriſti MDXXXIV. ætatis LXVI. inchoa-
to, & in veſtibulo Baſilicæ *S. Mariæ ſuper Mi-*
nervam, humili ſepulchro, ut optaverat, condi-
tus eſt. Vitam ejus ſcripſit *Antonius Fonſeca* Lu-
ſitanus. Defuncto Funebri Oratione coram Sacro
Senatu parentavit, ejúſque laudes Carmine cele-
bravit *Joannes Baptiſta Flavius*, qui ipſi à Secre-
tis fuerat.

Ambroſii Catharini Annotationes in Cajetanum.

Alphonſi à Caſtro & Prateoli ſeverior in Cajetanum Cenſura.

III. JOANNES FISCHERUS, Roffenſis in An-
glia Epiſcopus, à *Paulo III.* S. R. E. Cardina-
lis deſignatus, Fidem quam eruditis Lucubratio-
nibus contra *Lutherum* defenderat, ſanguine con-
firmavit. Nam ab *Henrico VIII.* Angliæ Rege,
quòd nefario ejus divortio ſubſcribere nollet,
ipſúmque tanquam Supremum Anglicanæ Eccle-
ſiæ Caput agnoſcere, in vincula conjectus, ca-
pitis obtruncatione martyrii palmam conſecutus
eſt anno MDXXXV. die V. Julii. Cùm à longè thea-
trum, in quo martyrium conſummaturus erat,
conſpexiſſet, abjecto, quo pene decrepitus ſenex
nitebatur, baculo: *Eia* (inquit) *pedes, officium*
facite, parum itineris jam reſtat. Conſtitutus autem
in loco Paſſionis, cùm Canticum *Te Deum lau-*
damus, elevatis in Cœlum oculis abſolviſſet, cer-
vicem intrepidè ſecuri ſubjecit. De illius Vita &
Operibus lege *Sanderum* Lib. I. *De Schiſmate An-*
glicano.

IV. JOANNES DRIEDO, Turnhautano in Mu-
nicipio apud Brabantos natos, Lovanienſis Aca-
demiæ Doctor Theologus, Libris *De Gratia &*
Libero Arbitrio, hujúſque cum divina Prædeſtinatio-
natione concordia; *De Captivitate, humaníque ge-*
neris Redemptione; *De Eccleſiaſticis Scripturis &*
Dogmatibus

Dogmatibus, Lutheranos errores impugnavit. Obiit Parochialis Eccleſiæ *S. Jacobi* apud Lovanienſes Rector anno MDXXXV. ibidémque ſepultus eſt.

V. JOANNES MAJOR, natione Scotus, patriâ Hadingtonenſis, Theologus Pariſienſis, ſcripſit *Commentaria in IV. Libros Magiſtri Sententiarum, & in IV. Evangelia.* Ad calcem Operum *Gerſonis* editæ ſunt Diſputationes *De Eccleſia Monarchia, de Epiſcoporum & Parochorum, necnon Concilii Auctoritate*, ex ejus Commentariis in *Matthæum*, cap. 18. excerptæ. Scripſit & *Hiſtoriam majoris Britanniæ* in ſex Libros tributam, in qua magnæ incuriæ, multorúmque errorum arguitur. Obiit in patria poſt annum MDXXVIII.

VI. CYPRIANUS BENETUS, Aragonius, Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſor, ſub *Julio II.* & *Leone X.* ſcripſit eruditos Tractatus *De Prima Orbis Sede, De Concilio, De Eccleſiaſtica Poteſtate, De Pontificis Maximi Poteſtate*, annis MDXII. & MDXIII. Romæ.

VII. ALBERTUS PIUS Carporum in Italia Princeps, Legationibus ad *Julium II. Leonem X.* & *Clementem VII.* doctrinâque ſingulari conſpicuus, *Lutherum*, & *Eraſmum* Scriptis laceſſivit. Obiit Lutetiæ Pariſiorum annò MDXXXV.

VIII. JOANNES FABER, Germanus, Epiſcopus Viennenſis, ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumptus, teſte *Henrico Pantaleone* coævo Autore in Proſopographia, non ex Ordine FF. Minorum, cujus inter Scriptores illum inconſultò recenſet *Vvadingus* in Bibliotheca ſua; plura ſcripſit eruditè in rem Eccleſiæ Catholicæ adversùs Lutheranos, Zuinglianos, Anabaptiſtas, & Calviniſtas; ſcilicet *Diſputationes adversùs Baltazarem Pacimontanum*, Anabaptiſtarum ejus ætatis anteſignanum: *Malleum Hæreticorum*, quem *Hadriano VI.* obtulit; *Propugnaculum Eccleſiæ adversùs Lutherum*; *De Miſſæ Sacrificio*; *De Fide & Operibus*; *Pro Imaginibus Sanctorum*: *De Poteſtate Papæ*; *De Sacroſancta Euchariſtia*; *De Invocatione perpetuæ & immaculatæ Virginis Matris Dei, & aliorum Sanctorum, contra Oecolampadium*; *De Zuinglii tyrannide varióque ſacrilegio*; *Catholicam Orthodoxæ Fidei Defenſionem*; item Librum *De miſeria vitæ humanæ, & de contemptu Mundi.* Ipſum celebrat *Georgius Crugerius* Societatis Jeſu Preſbyter, in Libro quem inſcripſit, *Pulveres ſacri Bohemiæ*, ubi ſequens eruditi iſtius Præſulis Elogium refert ex *Nicolao Avancino* ejuſdem Societatis Profeſſore. *Fuit Joannes Faber Ordinis Prædicatorum illuſtre ornamentum. Hic cum candida ſuſcepta veſte, virtutis & cœli factus eſt candidatus; vir non minùs eruditione ac ſapientiâ inſtructus, quàm vitæ integritate ſpectandus; ſomni modicus; quicquid detrahebat quieti temporaneæ, reſervabat æternæ. In ſapientiæ lucem intentus, multas noctes illuminavit. Animi ſupra ejus ſæculi ſapientes eruditio, ſupra illecebras eminens magnitudo, ſupra minas & terrores conſtantia, ſupra fortunam virtus, latere volentem extraxerunt in lucem. Cùm elegiſſet ampliſſimum virtutis theatrum, conſcientiam, ipſe ſibi Conſul & Civis ac tota Reſpublica, per Ferdinandum I. Imperatorem vocatus eſt ad Aulæ ſplendores, adlectus conſcientiæ Cæſareæ Arbiter, Aulæ vetuſta probra extinxit: cùm eam fecit virtutum magiſtram. Nulli placere ſtudens, nulli diſplicuit: nulli diſplicere volens, omnibus placuit. Virtutis ac ſapientiæ ſuffragio, Epiſcopus Viennenſis creatur. Ingenium, ſtylum, linguam in Hæreticos acuit: ſæpe cùm eis conflixit publicè, ſemper vicit. Per ea prælia ſibi famam & gloriam comparavit, Eccleſiæ manipulos dedit. Deniùm non anguſtam inhabitationem ſtudioſorum Univerſitati Viennenſi conſignavit. Cùm plurimùm vigilaſſet, exploravit quâ horâ Dominus venturus eſſet, mortuus anno ſuperioris ſæculi 41. famam ultra ſæculum propagavit.* Arcta fuit *Joani Fabro* cum *Eraſmo* neceſſitudo, quam mutuis uterque fovebat Epiſtolis, quarum plures inter *Eraſmi* Epiſtolas editæ ſunt.

Joannis Fabri Viennenſis Epiſcopi Opera.

Joannis Fabri Elogium.

1541.

Alter à *Joanne Fabro* Viennenſi Epiſcopo fuit ejuſdem nominis, & Ordinis pariter Dominicani vir eruditiſſimus, quem Auguſtanum *Eraſmus* vocat, *Maximiliani* Cæſaris Domeſticus Capellanus, & Eccleſiaſtes, cujus in exequiis, Vvelſæ Auſtriæ oppido ritu ſolemni celebratis funebrem Orationem habuit, quæ Tomo II. Scriptorum Rerum Germanicarum à *Marquardo Frebero* edita eſt. Hunc etiam *Fabrum* plurimùm commendat *Eraſmus* Epiſtolâ Lovanii datâ 4. Nonas Octobris 1520. Mercurio Gallinario *Caroli V.* Romanorum & Hiſpaniarum Regis Cancellario; in altera Epiſtola ad *Albertum Brandeburgicum* S. R. E. Cardinalem & Archiepiſcopum Electorem Moguntinum, Lovanii data poſtridie Nonas ejuſdem menſis & anni: in altera denique Epiſtola pertinaciſſimo obtrectatori ſuo F. *Vincentio Theodorici* Batavo Harlemenſi, Doctori Lovanienſi Ordinis Prædicatorum inſcripta, anno 1521.

Alter Joannes Faber Auguſtanus.

Alius ab iſto *Fabro* fuit *Joannes Faber* à Carvinio pariter Dominicanus, qui & *Maximiliani* Cæſaris Domeſticus Capellanus dicitur in inſcriptione Libri ab ipſo editi ſub hoc titulo: *Compendioſa variis ex Libris Exhortatio ad omnes Chriſti Fidelium Status.* Eſt autem Carvinium Arteſiæ pagus, vulgò *Carvin l'Epinois*, leucis 4. ab Inſulis diſtans, ex quo oriundum hominem *Eraſmus* (ut puto) Auguſtanum non appellaſſet.

Alter Joannes Faber à Carvinio.

IX. FREDERICUS NAUSEA, Blanticampianus, Fabri in Epiſcopatu Viennenſi Succeſſor, præter Expoſitiones Librorum *Tobiæ* & *Judith*, variáſque Homilias, & Metaphraſim in Evangelium *S. Matthæi*, ſcripſit Expoſitionem XII. Articulorum Fidei contra Hæreticos, Cenſuras, & Solutiones Quæſtionum contra *Zuinglium*: Librum *De Sacramento Euchariſtiæ*; Librum *De Chriſtiani Sacerdotii Dignitate*; alterum *De Cælibatu Sacerdotum & Votis Monaſticis* contra Lutherum: *De ineunda in Chriſtiana Religione Concordia*: *De Concilio Tridentino, &c.* Obiit anno MDL.

X. JOANNES EKIUS, natione Suevus, Sacrarum Literarum in Academia Ingolſtadienſi Profeſſor, Catholicæ Fidei adversùs *Lutherum*, *Carloſtadium*, *Oecolampadium*, *Melanctonem*, *Pomeranum*, aliáſque peſtes, egregius propugnator, in Diſputatione præſertim Lipſica & Badenſi, eamdem Scriptis tutatus eſt, quorum indicem apud *Poſſevinum* legere eſt. Obiit die X. Februarii, anno MDXLIII. ætatis LVII.

XI. JOANNES COCHLÆUS, Norimbergenſis, erectis Catholicæ Fidei adversùs *Lutherum*, *Bullingerum*, *Oſiandrum*, *Muſculum*, *Melanctonem*, *Pomeranum*, *Bucerum*, *Calvinum*, tropæis nobilis, Francofurti ad Mœnum Decanus, deinde Uratiſlaviæ ad Viadrum in Sileſia Canonicus, cujus Opera *Cornelius Callidius*, *Joſias Simlerus*, & *Janus Jacobus Boiſſardus* in *Iconibus*, recenſent, obiit Uratiſlaviæ die X. Januarii anno MDLII. ætatis LXXIII.

XII. STANISLAUS HOSIUS, Cracovienſis, Polonus, vir moribus caſtiſſimis, variáque eruditione, & Fidei zelo illuſtris, Culmenſis primùm, deinde Vvarmienſis Epiſcopus, & S. R. E. Cardinalis à *Pio IV.* anno MDLXI. creatus, ejuſdémque Pontificis in Concilio Tridentino Legatus, quem *Pius V.* & *Gregorius XIII.* Romani Pontifices *Solidam Eccleſiæ Dei Columnam* appellarunt; ſcripſit *Confeſſionem Catholicæ Fidei adversùs Confeſſionem Auguſtanam*, quæ *Synodi Petricovienſis*

tricovienſis nomine inſcripta eſt. *Confutationem Prolegomenon Brentii*: Librum *De Expreſſo Dei Verbo*: *De Communione ſub utraque ſpecie*: *De Hæreſibus ſui temporis*: *Judicium & Cenſuram de Adoranda Trinitate* adversùs Miniſtros Tigurinos & Heidelbergenſes: *De Loco & Auctoritate Romani Pontificis in Eccleſia & in Conciliis*, &c. Obiit Nonis Auguſti anno MDLXXIX. ætatis LXXVI. cujus geſta & elogia vide apud *Ciaconium* ab *Oldoino* recognitum & illuſtratum, Tom. III.

XIII. Christophorus Marcellus, Venetus, Archiepiſcopus Corcyrenſis, præter Commentarium in ſeptem Pſalmos Pœnitentiales, & Libros tres *Ceremoniarum Sacrarum*, Auctoritatem Romani Pontificis Libro contra *Lutherum* edito tuitus eſt. Florebat anno MDXX.

XIV. Joannes Medina, Theologus Complutenſis, Libro *De Pœnitentia, Reſtitutione, & Contractibus* clarus, obiit Compluti anno MDXLVI. *Michaël de Medina* pariter Hiſpanus, unus è Theologis à *Philippo II.* ad Concilium Tridentinum miſſis, ſcripſit *Chriſtianæ Parænéſis*, ſive *De Recta in Deum Fide* Libros ſeptem: *De Sacrorum Hominum Continentia* Libros quinque: Tractatus *De Purgatorio*, *De Indulgentiis*, &c. quæ *Vvadingus* in Bibliotheca recenſet. *Bartholomæus Medina*, Ordinis FF. Prædicatorum in Academia Salmanticenſi Doctor & Profeſſor, Commentariis in Summam Theologicam *S. Thomæ* editis notiſſimus, obiit non admodum ſenex anno MDLXXXI.

XV. Franciscus Victoria, à natali Regni Navarræi oppido cognominatus, Ordinis FF. Prædicatorum in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor, & in Academia Salmanticenſi Primarius Theologiæ Profeſſor, Commentariis, & *Relectionibus Theologicis*, orbi literato innotuit. Hunc *Melchior Canus*, qui ex ejus Schola prodiit, abſque adulationis fuco laudat in Proëmio Libri XII. de locis Theologicis: *Si minùs*, inquit, *imitatione tantam ingenii præſtantiam conſequi poſſumus, voluntate certè proximè accedimus, Magiſtrúmque conamur exprimere. Nimirùm ſi doctrinam meam approbet quiſpiam, quæ utinam eruditorum opinione digna eſſet! Si in rerum judicio prudentiam, quæ utinam eſſet digna noſtro cognomine! Si orationis cultum, quem elegantiorem adhibere ſoleo, quàm conſueverunt Scholaſtici in Libris ſuis: in hoc ſumus docti, prudentes, & facundi, quòd Virum hunc rerum omnium earum ducem optimum ſequimur, atque ejus præceptis monitiſque paremus .... Vir erat ille naturà ipsâ moderatus. At cum Divo etiam Thoma aliquando diſſenſit, majorémque, meo judicio, laudem diſſentiendo, aſſequebatur: Tanta erat in diſſentiendo reverentia.* Obiit Salmanticæ anno MPXLVI. De ipſo *Matamorus* Lib. De Academiis & Doctis Viris Hiſpaniæ, hoc judicium tulit: *Porro Salmantica diſceſſurus, non eſt cur ſilentio præterire debeam virum incomparabilem Franciſcum Victoriam, qui ſplendor Inſtituti Dominicani, decus & ornamentum Theologiæ, exemplar antiquæ Religionis fuit. Hic Theologiam, ut Socrates quondam Philoſophiam, à Cœlo evocavit: quam non in Hiſpaniæ modò civitates, ſed domos etiam & animos hominum ſic invexit, ut ſint hodie permulti illius diſcipuli, quos propter admirabilem ſcientiam, & exquiſitam rerum copiam, exteræ nationes jure debeant admirari.*

XVI. Dominicus Soto, Segobienſis, Hiſpanus, Ordinis FF. Prædicatorum, *Franciſci Victoriæ* diſcipulus, & in Cathedra Salmanticenſi Succeſſor, deinde *Carolo V.* Imperatori à Confeſſionibus, unúſque è Concilii Tridentini Theologis, in quo egregiam Fidei Catholicæ navavit operam, præter Commentarium in Epiſtolam ad Romanos, ſcripſit in IV. Librum Sententiarum, Tractatum *de Natura & Gratia*; Librum *De Juſtitia & Jure*; Apologiam contra *Ambroſium Catharinum*, &c. Clauſtri ſeceſſum Segobienſi Epiſcopatui antetulit. Obiit Salmanticæ, die 15. Novembris, anno MDLX. De ipſo *Matomorus* Lib. De Academiis & Doctis Viris Hiſpaniæ ita cenſet: *Dominicus Soto unicum ingenuarum artium columen, totius Hiſpaniæ conſenſu ceteris & ſtudio & doctrina præſtitit Doctoribus, ſi ſuo Thoma & Ariſtotele contentus, præclaram illam ad Romanos Epiſtolam non attigiſſet.*

XVII. Petrus Soto, Hiſpanus, Ordinis FF. Prædicatorum Theologus, *Pii IV.* mandato Tridentino Concilio interfuit, ſummámque ibi obtinuit exiſtimationem ſeveræ probitatis, ſolidæque ſcientiæ, & Sacram Epiſcoporum Auctoritatem ac Reſidentiam Juris eſſe Divini, conſtantiſſimè propugnavit. Cúmque Tridenti in morbum incidiſſet, ex quo poſt triduum obiit, graviſſimam ſcripſit Epiſtolam ad Summum Pontificem, qua ipſum urgebat ut declararetur cujuſnam juris eſſet Reſidentia tùm Epiſcoporum, tum reliquorum Eccleſiæ Miniſtrorum, curarétque eam ſervandam, alio proventuum genere extra Epiſcopatus Cardinalibus attributo: útque pariter declararetur Auctoritatem Epiſcoporum eſſe Juris Divini: ingenuéque exponebat, non conducere Sedis Apoſtolicæ dignitati aliorum abjectionem. Ita refert *Palavicinus* in Hiſtoria Concilii, Lib. XX. Cap. XIII. Scripſit contra *Joannem Brentium*, alióſque Lutheranos; necnon tres Libros *De Inſtitutione Sacerdotum*. Obiit Tridenti die 21. Aprilis anno MDLXIII. ſummo ſui deſiderio Patribus relicto. *Soti mors* (inquit Palavicinus) *conjuncta cum perfecto religioſæ pietatis exemplo, ſummopere diſplicuit Concilio, cui viſum eſt relinqui velut in infauſta caligine, ademptis ſibi in omni genere quibuſdam è ſuis maximis luminaribus.* Ad *Petri Soto* commendationem non omiſero, ipſum à *Maria* Angliæ Regina, & *Reginaldo* Cardinali *Polo* Sedis Apoſtolicæ Legato in in Angliam honorificentiſſimè vocatum fuiſſe, ut Oxonienſem Academiam à *Petro Martyre* Calviniano Hæretico ſub *Eduardo* Rege corruptam reſtauraret, doctrinámque Catholicam & Scholaſticam reſtitueret. Qua de re *Sanderum* audire præſtat Lib. II. De Schiſmate Anglico, pag. 245. *Id verò ſummum erat Catholicorum Regum novorum, ac Illuſtriſſimi Cardinalis in Univerſitatem Oxonienſem beneficium, quòd Petrum à Soto Ordinis S. Dominici excellentiſſimum Theologum, Hiſpanum, in Inſulam accerſitum, illic Profeſſorem inſtituerint, ut à Petro Martyre omnia paulò ante diruta ædificaret. Scholaſticen reſtitueret, ac meretricium illum Hæreticorum in docendo & decipiendo fucum Gymnaſiis pelleret. Quod ipſe accitis aliquot aliis ex Hiſpania & Germania ſui Ordinis doctiſſimis Collegis, brevi tempore perfecit. Horum enim operâ factum eſt ut juventus fere univerſa Catholicæ & Scholaſticæ, ſolidæque doctrinæ & capax & cupida quàm citiſſimè redderetur. Atque hunc Petrum à Soto Præceptorem jam ſuum, ita priori Pſeudoapoſtolo Petro Martyri compararunt, (prout memini) ſicut Divus Auguſtinus Fauſtum Manichæum Magiſtrum antea ſuum, B. Ambroſio olim comparavit: nimirum Martyrem dictionis meretriciæ, orationiſque magis hilareſcentis ac mulcentis ornamentis Sotum facilè ſuperaſſe: ſed illum ab iſto viciſſim rerum Sacrarum ſcientia & judicio ita ſuperari, ut ipſius, Hæreticorúmque omnium leviſſimæ & fallaciſſimæ Inſtitutionis in poſterum tæderet ac puderet. Certè his Magiſtris Sapientiſſimis ita profecit Academia, ut non aliunde hoc Catholicæ Fidei ſemen, quod Deus in tam diuturno*

ſubſequente

ſubſequente Schiſmate, *& tam immani perſecutione nobis reliquit*, *extitiſſe videatur.*

XVIII. Melchior Canus, Hiſpanus, Canarienſis Epiſcopus, ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumptus, vir non ſolùm in Scholaſtica, ſed in Poſitiva Theologia eruditiſſimus, magnum ſibi nomen in Concilio Tridentino ſub *Julio III.* peperit; ingeniique ſui, doctrinæ, & induſtriæ perenne reliquit monumentum, Libros XII, *De Locis Theologicis* elegantiſſimo ſtylo elaboratos: & Relectiones *De Sacramentis in genere*, *& de Pœnitentia.* Obiit vir laudatiſſimus, cujus ingenium præ cæteris Dominicani Ordinis Scriptoribus poſt *S. Thomæ* Angelicam Mentem maximè ſuſpicio, Toleti anno MDLX. Ingenii ipſius excellentiâ delectabatur plurimùm *Franciſcus Victoria*, ejus Magiſter, ſed nimiam ipſius libertatem arguebat, ut ipſe refert initio Libri XII. quam Clariſſimi Viri reprehenſionem diluit. *Quod verò ad animi moderationem attinet* (inquit) *quam vir in me modeſtiſſimus deſiderabat*, *in eo dedi operam ut timorem illius ego fallerem. Effecerim*, *an non*, *alii incorruptiùs judicabunt. Sanè ſi qua in me temeritatis culpa eſt*, *vix eam excuſatione alicujus tegere & adumbrare poſſum*, *qui ſciam parùm ingenium valere quamlibet excellens & eximium poſſe*, *niſi prudentis intelligentiæ freno*, *& definita animi moderatione gubernetur. Quamquam illos probare non ſoleo*, *qui velut ſacramento rogati*, *vel etiam ſuperſtitione conſtricti* (*ut Fabii verbis utar*) *nefas ducunt à ſuſcepta ſemel perſuaſione diſcedere. Theologo nihil eſt neceſſe in cujuſquam jurare leges. Majus eſt enim opus atque præſtantius ad quod ipſe tendit*, *quàm ut Magiſtri debeat veſtigiis inſiſtere*, *ſiquidem eſt futurus Theologiæ laude perfectus. Memini de Præceptore meo ipſo audire*, *cùm nobis Secundam Secundæ Partem cœpiſſet exponere*, *tanti Divi Thomæ Sententiam eſſe faciendam*, *ut ſi potior illà ratio non ſuccurreret*, *Sanctiſſimi & Doctiſſimi Viri ſatis nobis eſſet auctoritas. Sed admonebat rurſum: non oportere Sancti Doctoris verba ſine delectu & examine accipere*; *imò verè ſi quid aut durius*, *aut improbabilius dixerit*, *imitaturos nos ejuſdem in ſimili re modeſtiam & induſtriam*, *qui nec Autoribus antiquitatis ſuffragio comprobatis fidem abrogat*, *nec in ſententiam eorum ratione in contrariam vocante tranſit. Quod ego præceptum diligentiſſimè tenui. Non enim ullam*, *non Divi Thomæ dico*, *ſed ne Magiſtri mei opinationem quidem revocavi ad arbitrium meum*; *nec cordi tamen fuit jurare in verba Magiſtri.* Ipſum *Matamorus* Lib. De Academiis & Doctis Viris Hiſpaniæ, magnificè commendat. *Summi Viri Melchioris Cani*, *& Bartholomæi Mirandenſis*, *omnis illa ingeniorum & doctrinæ nunquam ſatis pro meritis laudata facultas*, *ex monumentis ipſorum non ineleganter ſcriptis perſpici poteſt: quæ & omninò abſoluta eſt & perfectè diſerta*, *in eóque conſtituta loco*, *quem multi inveniuntur*, *& pauci attingant.*

XIX. Jacobus Payva de Andrada, Luſitanus, inter Concilii Tridentini Theologos celebris, Explicationes omnium fere Capitum de Religione controverſorum ſcripſit, & Tridentinæ Fidei Defenſionem adversùs Hæreticorum, & præſertim *Martini Kemnitii* calumnias.

XX. Ambrosius Politus, Catharinus appellatus, patriâ Senenſis, ex publico Juris Cæſarei ac Pontificii Profeſſore, Dominicanus, à *Julio III.* cujus Præceptor fuerat, Minorenſis primùm Epiſcopus, deinde Compſanus Archipræſul in Regno Neapolitano creatus eſt. Unus fuit ex Synodi Tridentinæ Theologis, in qua & elegantem Orationem habuit, deinde ſedit cum Patribus. Obiit anno MDLIV. *Summa vir exiſtimatione per annos quos vixit*, *ſed per Opera quæ ſcripſit minor*; *cui fortaſſe communis de ipſis opinio minùs favit*, *quia ille in iiſdem communem aliorum opinionem minoris fecit: ſed in certaminibus cum Hæreticis functionibúſque Concilii*, *nemini ſuorum æqualium aut Collegarum plauſu ceſſit.* Hoc ipſum elogio exornat Cardinalis *Palavicinus* Lib. XIII. Cap. VIII. Ejus Opera recenſent *Sixtus* & *Antonius Senenſes.* Inter ipſius opiniones quidam immeritò vellicant illam de de externa (ut vocant) Miniſtri intentione ad efficaciam Sacramenti ſufficiente; quo nomine ſinceram voluntatem & internam revera intentionem intelligunt Theologi, exercendi exteriorem illam actionem ac cæremoniam quâ Eccleſia utitur, quamvis eò non dirigatur interiùs, quò dirigit Eccleſia; nec Sacramenti effectum ponere intendat Miniſter ipſe, imò oppoſitum velit. Immeritò (inquam) opinionem illam vellicant ut Eccleſiæ ac Tridentinæ Synodi Decretis contrariam. Siquidem pendente Concilio eam luculenter aſſeruit in Opuſculo *De Intentione Miniſtri*, Romæ edito, Summo Pontifice, Tridentiniſque Patribus non improbantibus. « Et cùm excitata fuiſſet neſcio quæ literaria contentio « inter *Catharinum* & Sacri Palatii Magiſtrum, « oppoſitiſque invicem libellis litigaretur, rogatus eſt à Legatis Pontifex, Palatii ſui Magiſtrum moneret, ut ab inferenda alteri moleſtia deſiſteret, affirmantibus, vitam & doctrinam *Catharini* ab omnibus commendari. Unde « conficitur opiniones à *Catharino* defenſas, Patribus haud ſuſpectas fuiſſe, nec illis fuiſſe in animo eas proſcribere. Porro ſi res ita haberet, nunquam commiſiſſent ut per communes acclamationes ad Epiſcopatum promoveretur, « neque is qui tunc Synodo Legatus præerat, « poſtea Pontifex Maximus, nobiliori hominem « Tiara exornaſſet. Itaque Sententia Tridenti pro- « ſcripta eadem eſt quam *Leo X.* per ſuam Con- « ſtitutionem in *Luthero* damnavit; videlicet ita « fuiſſe à Chriſto inſtitutum Sacramentum, « ut etiamſi Miniſter per manifeſtam irriſionem « ac ludibrium illud peragat, effectum conſequatur. « Ita *Palavicinus* Lib. IX. Hiſtoriæ, Cap. VI. « Eamdem illam ſententiam ante Concilium Tridentinum propugnarunt Magiſter Sententiarum in IV. Diſt. XXVII. *Petrus Paludanus* ut IV. Diſt. VI. Qu. II. *Angelus de Clavaſio* in Summa, verbo *Baptiſmus*, Cap. V. §. 7. *Silveſter Prieras* Sacri Palatii Magiſter, in Summa, verbo *Baptiſmus*, Tit. III. Poſt Concilium eamdem tuiti ſunt *Alfonſus Salmeron* Lib. I. Commentariorum in Epiſtolas S. Pauli, *Joannes Viguerius* Inſtitutionum Theologicarum Cap. XVI. *Marius Scribonius* Ordinis *Minorum* Recollectorum Theologus Gallus in ſua Panalithia, *Zacharias Paſchaligus* Clericus Regularis Diſputatione LXXII. Sectione IV. Theologi Sacræ Facultatis Pariſienſis complures in Prælectionibus & Theſibus Academicis, *Contenſonius* in Theologia Mentis & Cordis, Tom. VII. Diſſertatione II. ac Sancti etiam *Thomæ* auctoritate eamdem opinionem muniunt, necnon *S. Auguſtini* Lib. VII. De Baptiſmo contra Donatiſtas, Cap. LIII. Tandem Concilii Tridentini Decretis non eſſe contrariam, conſtat ex Concilio Rothomagenſi anno MDLXXXI. celebrato, Præſide Cardinali *Borbonio*, & ex Aquenſi anno MDLXXXV. in quibus prohibitum eſt, ne baptizati à Calviniſtis iterum ſub conditione baptizarentur, qui mos in pleriſque Neuſtriæ ac Provinciæ locis inoleverat, *Quia dubitabant nonnulli de valore Baptiſmi ab hujuſmodi Hæreticis collati*, *eò quòd non haberent intentionem baptizandi in remiſſionem peccatorum.* Ratio Concilii Rothomagenſis & Aquenſis, eſt, quia *Conſtabat Calviniſtas in cœtu publico baptizare in forma verbo-*

Catharini opinio de intentione Miniſtri Sacramentorum.

rum & materia à Chriſto inſtituta, nec de hoc facto ambigi poterat. Plures *Cajetani* errores cenſorio ſtylo *Catharinus* perſtrinxit ſingulari Opuſculo, quod Magiſtro *Joanni de Finario* Supremo totius Ordinis FF. Prædicatorum Moderatori, ac reliquis Patribus ac Magiſtris ejuſdem Ordinis inſcripſit. Quibuſdam Fratribus ipſi de gloria Ordinis objectantibus atque obſtrepentibus reſpondere ſolitus erat: *Gloria Ordinis, ſi vera quæritur, à Dei gloria non ſeceditur. Ille potiùs Ordinis gloriam offuſcat, qui in Ordinem falſas doctrinas ac peregrinas inducit: non is qui jam inductas, ne quis ab iis fallatur, ſedulò detegit, & officiosè commonſtrat.* Id ipſe de ſe teſtatur in Præfatione Opuſculi.

XXI. Andreas Vega, Hiſpanus, Ordinis FF. Minorum, in Academia Salmanticenſi Theologiæ Profeſſor; præſtantiſſimus Concilii Tridentini Theologis annumeratus, Concilii ejuſdem *De Juſtificatione* doctrinam eruditis Commentariis adversùs Hæreticos defendit. De quibus *Vuadingus* in Bibliotheca.

XXII. Jacobus Latomus, patriâ Hannonius, Camberonenſis, inter Lovanienſes Theologos inſignis, multa ſcripſit adversùs *Lutherum*, *Oecolampadium*, aliόſque Novatores. Obiit Lovanii anno MDXLIV.

XXIII. Eadem tempeſtate floruit Claudius Coussordnus, Theologus Pariſienſis, Libro contra Vvaldenſium errores edito celebris.

XXIV. Joannes Ludovicus Vives, Hiſpanus, natione Valentinus, Græcis Latiniſque literis excultus, cùm aliis Operibus, tum Commentariis in Libros S. Auguſtini *De Civitate Dei*, nomen ſibi peperit. Obiit Brugis anno MDXL.

XXV. Gregorius Cortesius, Mutinenſis, Abbas Caſinenſis, à *Paulo III.* Pontifice Maximo in Collegium Cardinalium anno MDXLII. cooptatus, vir utriuſque Juris ac Theologiæ peritiſſimus, IV. Sententiarum Libros Commentariis illuſtravit, aliόſque Tractatus edidit, *De Theologica Inſtitutione: De Peccato Originali: De Poteſtate Eccleſiaſtica: Quòd S. Petrus fuerit Romæ, &c.* E vivis exceſſit Romæ II. Kalendas Octobris, MDXLVIII.

XXVI. Eodem tempore floruit Ambrosius Pelargus, Niddanus, Ordinis FF. Prædicatorum Theologus & Concionator inſignis, Archiepiſcopi Trevirenſis in Concilio Tridentino Procurator, qui Symbolum Nicænum, & *S. Chryſoſtomi* Liturgiam Notis illuſtravit; *Oecolampadium*, aliόſque Hæreticos, necnon *Eraſmum* eruditis Scriptis exagitavit.

XXVII. Jodocus Clitoveus, Neoportuenſis, Gallus, Theologus Pariſienſis, & Carnutenſis Eccleſiæ Canonicus, Decreta Concilii Senonenſis edidit ac Notis illuſtravit; Item *Propugnaculum Eccleſiæ contra Lutheranos; Antilutherum, De Sacramento Euchariſtiæ contra Oecolampadium*, aliόſque de Dogmatibus nonnullis inter Hæreticos & Catholicos controverſis Tractatus. Scripſit & in *S. Joannem Damaſcenum* Commentaria. Collegit verò ex SS. *Chriſoſtomo* & *Auguſtino* Explanationis Evangelii *S. Joannis* Libros quatuor, eóſque inſeruit Commentariis *S. Cyrilli* Alexandrini Archiepiſcopi, ut ex XII. Libris quos ille ſcripſerat in *Joannem*, quatuor intermedios, qui interierant, hoc eſt V. VI. VII. & VIII. ſuppleret. Alia ejuſdem Opera recenſet *Poſſevinus* in Apparatu. Obiit Carnuti anno MDXXXV.

XXVIII. Joannes Ludovicus Vivaldus, Inſuber, in Monte Regali natus, Ordinis FF. Prædicatorum Theologus, editis Tractatibus *De Vera Contritione, De XII. Eccleſiæ Perſecutionibus*, aliiſque famoſus, floruit ſeculo ineunte XVI.

XXIX. Stephanus Brulifer, Brito, Macloviensis, Ordinis FF. Minorum, Theologus Pariſienſis, Libros Sententiarum *S. Bonaventuræ* Commentariis illuſtravit, aliáque ſcripſit Opuſcula à *Vvadingo* recenſita. Sub ejuſdem ſeculi florebat initium.

XXX. Arnoldus Babetus, Dominicanus, Gallus, apud Toloſanos & Burdigalenſes claruit, editis eadem tempeſtate *Breviario de Mirabilibus Mundi: Margarita Virorum Illuſtrium de futura temporis diſpoſitione præcoſcenda*, & *Margarita Scripturæ Sacræ adversùs Hæreticam Pravitatem.*

XXXI. Vincentius Bandellus, a Castro Novo, Ordinis FF. Prædicatorum Generalis Magiſter, Tractatum edidit *De ſingulari puritate & prærogativa Conceptionis Salvatoris noſtri J. ſu Chriſti:* ſeu *De Conceptione B. Virginis Mariæ.* Obiit anno MDVI.

XXXII. Paulus Cortesius, Protonotarius Apoſtolicus, præter Librum egregium *De Cardinalitia Dignitate*, Commentarios èdidit in Libros Sententiarum ſub Julii II. Pontificatu.

XXXIII. Iiſdem temporibus floruit Carolus Bovillus, Veromanduus, 2. Dialogis *De Animæ Immortalitate*, & Theologicarum Quæſtionum & Concluſionum Libris poſteritati notus.

XXXIV. Paulus Middelburgius, à natali ſolo Middelburgo, Zelandiarum Inſularum primaria urbe cognominatus, Foroſemproniensis Epiſcopus, Libros XIV. *De Paſchali Obſervatione* Leoni X. Summo Pontifici, & Libros XIX. *De die Paſſionis Dominicæ* Maximiliano Imperatori dicavit. Excellentem Mathematices peritiam cum Theologica eruditione fœliciter conjunxit. Obiit XIX. Kalendas Januarii, anno MDXXXIV. ætatis octogeſimo-nono.

XXXV. Franciscus Lychetus, Brixienſis, Ordinis FF. Minorum Generalis Miniſter, quatuor Sententiarum Libros *Doctoris Subtilis* Commentariis illuſtravit. Florebat anno MDXVIII.

XXXVI. Marcus Vigerius, Saonenſis, Ligur, S.R.E. Cardinalis, ex Ordine FF. Minorum aſſumptus à *Julio II.* Pontifice Maximo, Apologiam ſcripſit adversùs Piſanum ſub eodem Pontifice Concilium: item *Dechacordum Chriſtianum* de præcipuis Incarnati Verbi Myſteriis, *Julio II.* dicatum, &c. Obiit die XVIII. Julii, anno MDXVI.

XXXVII. Isidorus Isolanus, Mediolanenſis, Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſor, Librum *De Imperio Militantis Eccleſiæ*, anno MDXVI. Diſputationes Catholicas quinque de Inferno, Purgatorio, Indulgentiis, & aliis Fidei Articulis, anno MDXXII. edidit.

XXXVIII. Claudius Seissellus, Sabaudus, ex Libellorum Supplicum Magiſtro ſub *Ludovico XII.* cujus etiam nomine Legationes obiit plurimas, Maſſilienſi primùm Epiſcopus, deinde Taurinenſis Archipræſul, præter ejuſdem Regis Hiſtoriam Gallicè ſcriptam, Librum edidit *De triplici Statu Viatoris* ad *Leonem X.* Tractatus tres *De divina Providentia*: Librum *Contra Vvaldenſes*: &c. Commentariis etiam Evangelium *S. Lucæ* elucidavit. Juris Civilis ſcientiam cum Theologica eruditione conjunxit. Obiit Kalendis Junii, anno MDXX. De ipſo *Ferdinandus Ughellus*, Tom. IV. *Italiæ Sacræ*. in Catalogo Taurinenſium Epiſcoporum, & Sammarthani Tom. III. *Galliæ Chriſtianæ*, in Maſſilienſibus Epiſcopis.

XXXIX. Petrus Galatinus, Apulus, Ordinis FF. Minorum Theologus, ſcripſit Librum *De Arcanis Catholicæ Veritatis* adversùs Judæos, ex

Pugione

Pugione Fidei Raymundi Martini Dominicani maximam partem compilatum, ut obſervavit demonſtravítque Clariſſimûs ejuſdem *Pugionis* Editor & Illúſtrator D. *Joſephus de Voiſin*, nec tamen fontem ex quo hauſit coronare dignatus eſt, vel ſemel laudato *Raymundo Martini*. Scripſit præterea Theologicum Opus in quinque partes tributum: Item Opus *De Eccleſia Catholica Inſtitutione, Deformatione & Reformatione*; alióſque Tractatus, de quibus videſis *Vvadingum* in Bibliotheca. Floruit Imperantibus *Maximiliano* & *Carolo V.* cui *Commentaria in Apocalypſim S. Joannis* dicavit.

XL. Bartholomæus de Spina, Piſanus, Ordinis FF. Prædicatorum Theologus, & Sacri Palatii Magiſter, varia de rebus Theologicis edidit Opuſcula annis MDXIX. & MDXXXV. ut refert *Antonius Senenſis*. Ejus etiam meminit *Molanus* in ſua Bibliotheca Sacra. Alium ab iſto fuiſſe *Bartholomeum Spineum* ejuſdem Ordinis Profeſſorem, cujus Liber *De Strigibus & Lamiis*, MDLXXV. Romæ, & *Malleus Maleficarum*, Coloniæ MDLXXXI. prodierunt, falsò obſervat *Aubertus Miræus*, Parte altera *Bibliothecæ Eccleſiaſticæ*.

XLI. Guillelmus Parvi, Normannus, Ordinis FF. Prædicatorum Conventûs Rothomagenſis alumnus, Theologus Pariſienſis, Regibus Chriſtianiſſimis *Ludovico XII.* & *Franciſco I.* à Confeſſionibus, primus vi Concordatorum nominatus à Rege Trecenſis Epiſcopus, Concilio Senonenſi interfuit, in eóque peroravit vir multæ eruditionis. Deinde ad Sylvanectenſem Eccleſiam anno MDXXVII. tranſlatus, cùm Eccleſiæ & Reipublicæ Literariæ commoda, Paſtorali cura, editiſque inſignium aliquot Scriptorum Operibus, *Gregorii Turonenſis*, *Pauli Diaconi*, *Luitprandi Ticinenſis*, *Sigeberti*, propriique ingenii relictis monumentis procuraſſet, è vita migravit anno MDXXXVI. Ejus Elogium ſuis ad *Eraſmum* literis inſeruit *Budæus*, palámque fecit quàm præclarè de Literis, viríſque literatis meritus eſſet. *Ad Joannis Parvi tabernam* (inquit) *nobilis Bibliopolæ, offendi Guillelmum Parvum, virum eumdem magnum inprimis, Theologúmque eximium, eorum Sodalium decus, quos Dominicanos appellant, cognomento Prædicatores, qui nunc eſt à Sacroſanctis Confeſſionibus Regi: quod munus Sacrum Auricularium appellare ſoleo: haud alio Concionatore Aula ac Regius Comitatus in magnis celebritatibus utitur, nec Ludovici Regis tempore uſa eſt: vir omnino ad Eccleſiaſticos Panegyriſmos exactè à natura concinnatus. Is cùm mihi familiariter amicus eſt, amicóſque meos amat, tum eo nomine eum præcipuè obſervo, quòd Librorum reconditorum conquiſitor eſt, atque inveſtigator ſagaciſſimus, ac Bibliothecarum pene Compilator. Sed neſcias utrùm omnia volumina avidiùs corroget, an benigniùs amicis impartiat & commodet. Ad ſummam, cùm eum hominem multis de rebus ac moribus amem, uno tantùm nomine odiſſe eum poſſum, dicam enim liberè, nihilque aliud ei ſuccenſere, quàm quod Eraſmo nimiùm favet homini externo, cui ego jam invidere cœpi ob nimiam iſtam gloriam, quâ non modo Germaniam (de reliquis Provinciis nunc ſilebo) ſed Galliam etiam noſtram ita irradiat, ut gloriolam noſtram præradiet, & jam nobis eſſe obſcuris ac videri neceſſe ſit… Ut ad rem redeam, Guillelmus Parvus ejuſmodi mecum verba fecit, ut affirmaret, nudiùs (ut arbitror) tertiùs, ſermonem apud Regem excitatum eſſe de Viris Literatis. Ibi cùm multa de Eraſmo, de aliis, de Budæo fortaſſe dicerentur, Rex Minervæ, ut ſpero, Numine afflatus ita infit: In animo ſibi eſſe lectiſſimos viros in Regnum ſuum præmiis opimis aſciſcere, ac Seminarium, ut ita dicam, Eruditorum in Francia inſtituere. Quæ verba cùm Parvus jam diu occaſioni imminens excepiſſet* (*eſt enim ut Literatorum omnium ſuffragator, ſic doctrinæ induſtriæque tuæ admirator & commendator*) *aſciſcendúmque Eraſmum in primis cenſere ſe dixiſſet… ad poſtremum Regem impetu animi egregio eò eſſe productum, ut diceret, Eam per me conditionem tibi offerre verbis ſuis velle, ut ſi iſtinc demigrare in animum induceres, operámque literis hic navare, quam iſthic conſueſſes, Sacerdotium Ipſe tibi ad mille Francicos, & eò ampliùs collaturum ſe ſponderet.* Et infra: *Verùm ut tibi ſucceſſura omnia ſpondeam, facit quòd Parvum* (*ut dixi*) *Auricularium Sacrum Principis, univerſa Doctorum Natio atque etiam virtute præſtantium, habitura mihi videtur quaſi actorem quemdam publicum, qui in commune ſtipuletur, aſſiduúmque veluti admonitorem, qui præclari propoſiti Principem oblivíſci non ſinat, in te etiam ipſum ac tua Scripta peculiariter propenſum.* De eodem *Eraſmus* Epiſtola XVI. Lib. I. ad Budæum: *Sed ditior ſum, quàm exiſtimaram. Neſciebam inſignem illum & omnium ore celebratum Theologum Guillelmum cognomento Parvum, virtutum eminentiâ maximum, uſque adeo meum eſſe.*

Eraſmi Epiſt. Lib. 1. Epiſt. 15.

XLII. Jacobus Merlinus, ex vico S. Victurniani in Diœceſi Lemovicenſi ortus, Doctor Theologus, & Eccleſiæ Pariſienſis Pœnitentiarius, cùm intelligeret nihil adversùs Hæreticorum conatus præſtantiùs eſſe armis, quibus dudum orthodoxi Patres, ut ipſe ait, incircumciſorum errores contriverunt, Sacrorum ſcilicet Conciliorum, Orthodoxorúmque Pontificum Inſtitutis, in duos ea referre Tomos animo deſtinavit, & anno MDXXIV. publici juris fecit. Scripſit item Apologiam pro *Origene*, Operibus *Origenis* anno MDXII. à *Badio* adjunctam.

XLIII. Franciſcus Ferrarienſis, Ordinis FF. Prædicatorum doctiſſimus Theologus, ac Generalis Magiſter, *Summam S. Thomæ contra Gentes* Commentariis illuſtravit; *B. Oſannæ* Virginis Mantuanæ ejuſdem Ordinis Vitam in ſex Libros diſtributam edidit. Obiit anno MDXX.

XLIV. Iiſdem temporibus floruit Chryſoſtomus Javellus, Canapitius, ejuſdem Ordinis Theologus eximius, Operibúſque ſuis orbi literato notus.

XLV. Bartholomæus Carranza, Mirandenſis, Navarrus Profeſſione Dominicanus, Tridentino Concilio Theologos inter adfuit, ibique ſcripſit utilem *De neceſſaria Epiſcoporum Reſidentia* Tractatum, *Summam* etiam *Conciliorum* poſtmodum edidit, necnon Catechiſmum. *Philippum II.* Regem Catholicum, in Britanniam ad Nuptias *Mariæ* Reginæ profectum ſecutus, à Sacris Confeſſionibus huic præfectus eſt: quæ Regina inſcio & invito Archiepiſcopatum Toletanum impetravit. *Carolo V.* morienti adfuit, eíque Sacramenta miniſtravit. Ab Inquiſitoribus Hiſpanis, poſt Imperatoris obitum de Religione poſtulatus, captúſque, multis annis è vinculis cauſam dixit. Qui poſtea juſſu *Pii V.* Romam deductus, anno MDLXVII. in Caſtro S. Angeli cuſtoditus & interrogatus eſt, quouſque demum anno MDLXXVI. à *Gregorio XIII.* poſt Fidei Catholicæ Profeſſionem, abſolutus eſt, & ad Conventum *S. Mariæ ſuper Minervam* remiſſus, ubi paulò poſt piè obiit, Eccleſiæ Sacramentis procuratus. Eruditum ac Religioſiſſimum Archipræſulem iniquè vexatum ab Hiſpanis Inquiſitoribus noverat *Martinus Azpicuelta Navarrus*, vir Juris utriuſque Conſultiſſimus, ac præclaris Operibus celebris, qui Ipſum, quanquam octogenario proximus, Romam comitatus eſt, averſo licèt *Philippo* Rege Catholico, atque ejus Miniſtris, il-

ſúmque verbo & ſcripto conſtanter defendit. Ejuſdem cauſam egit apud *Pium V.* Gaſpar Cervantes, Tarraconenſis Archiepiſcopus poſtea S. R. E. Cardinalis.

XLVI. Joannes Viguerius, Toloſanus Prædicator, *Theologicis Inſtitutionibus* nomen ſibi peperit anno MDLXV.

XLVII. Joannes Hasselius, cognomento *Leonardus*, Haſſeleto Diœceſis Leodienſis oppido oriundus, Theologus Lovanienſis, ac Sacrarum Literarum eadem in Academia Profeſſor, à *Carolo V.* Imperatore ad Concilium Tridentinum anno MDLI. miſſus, eodem anno Tridenti obiit. Tractatum reliquit *De Nectarii Patriarchæ Conſtantinopolitani facto ſuper Confeſſione.*

XLVIII. Eadem ætate floruit Joannes Hesselius, ejuſdem Academiæ Theologus, novarum opinionum cum *Michaële Baio* Defenſor, quas, poſt Sedis Apoſtolicæ Judicium depoſuit. Ad Tridentinam Synodum in locum *Haſſelii* miſſus, præclaram Eccleſiæ navavit operam. Dimiſſo Concilio domum reverſus, non voce tantùm, ſed Scriptis adversùs hæreſes & zelo pugnavit. Inter ejus Opera *Catechiſmum* plurimi faciunt Eruditi. Obiit anno MDLXVI. anno ætatis XLIV. De quo legendi *Valerius* in ſua Bibliotheca Belgica, *Aubertus Miræus*, Parte II. Bibliothecæ Eccleſiaſticæ & *Poſſevinus* in Apparatu ſacro.

XLIX. Stephanus Gardinerus, Anglus, Vvintonienſis Epiſcopus, & Regni ſub *Maria Regina* Cancellarius, Corporis Chriſti in Euchariſtia veritatem ac realem præſentiam contra Calviniſtas erudito Volumine propugnavit. Scripſit etiam adversùs Articulos & Confutationes *Joannis Hopperi.* Item adversùs *Bucerum*, &c. Obiit pius & eruditus Antiſtes die XII. Novembris, anno MDLV. cùm pœnitentia, & moleſtiis carceris, quas ob Fidem ſub *Eduardo* Rege pertulit, priſtinam ignaviam & conniventiam erga *Henricum* ſive in divortii ſive in Schiſmatis negotio eluiſſet.

L. Petrus Crabbius, Mechlinienſis, Ordinis FF. Minorum Profeſſor, vir diligentiſſimus, conquiſitis veterum Conciliorum exemplaribus pluſquam quinquaginta, novam eorum Collectionem adornavit, multò locupletiorem eâ quam *Merlinus* emiſerat. Nam præter varias Synodos, & Epiſtolas ſparſim additas, primus edidit Geſta Concilii Chalcedonenſis ex recenſione *Ruſtici* S. R. E. Diaconi, *Liberati* Carthaginenſis Eccleſiæ Diaconi Breviarium de Cauſa Neſtorianorum & Eutychianorum, Concilium Lateranenſe ſub *Innocentio III.* celebratum, Appendicem uberrimam Concilii Conſtantienſis, Epiſtolas & Reſponſiones Synodales XVII. Concilii Baſileenſis, Geſta Concilii Florentini ex interpretatione *Bartholomæi Abrahami Cretenſis*, & Vitas Pontificum Romanorum. Anno poſtea MDLI. idem *Crabbius* nova editione donavit Collectionem ſuam Conciliorum in tres Tomos diſtributam, in eáque nonnulla addidit, quæ non extabant in prima, nimirùm Concilium Nicænum ex Verſione Latina *G. Longi*, quæ paucis ante annis prodierat in Germania, Appendicem Concilii Baſileenſis, in qua habetur etiam *Joannis Patriarchæ Antiocheni* Opuſculum de Superioritate Concilii ſupra Papam, Concilium Lateranenſe ſub *Julio II.* & *Leone X.* celebratum, Concilium Senonenſe *Antonii Cardinalis Pratenſis*, Concilia Colonienſia *Hermanni* & *Adolphi* Archiepiſcoporum, Moguntinum *Sebaſtiani* Archiepiſcopi, quædam Acta Tridentini, variorum Epiſcoporum Conſtitutiones Synodales, &c. Obiit *Crabbius* die trigeſima Auguſti MDLIV. ætatis octogeſimo-tertio.

A LI. Laurentius Surius, natione Germanus, Lubecæ ad Viſurgim natus, Profeſſione Carthuſianus, pietati, reique literariæ promovendæ ſedulam navavit operam, collectis editiſque Sanctorum Vitis, quæ Collectio Tomos VII. complectitur. Collectionem etiam Conciliorum edidit, multis in locis emendatam collatione veterum exemplarium; pluriúmque monumentorum acceſſione Crabbianam adauxit, ſcilicet Librorum VIII. Conſtitutionum Apoſtolicarum, Codicis Encyclii, Concilii V. Concilii Lateranenſis ſub *Martino I.* Tridentini integri, &c. Ho-
B milias etiam veterum Patrum in totius anni Evangelia recognovit; addiditque Exegeticas Conciones in Epiſtolas ex Patribus collectas. Hiſtoriam Eccleſiaſticam ab anno MD. ad ſuam uſque deduxit ætatem, in iis quæ Lutheranam hæreſim ſpectant, & *Caroli V.* Imperatoris Geſta, præcipuâ diligentiâ verſatus. Nonnulla etiam aliorum Opera ex Germanico idiomate in Latinum transfudit. Obiit Coloniæ die XXIII. Maii MDLXXVII.

LII. Hermanus Lethmatius Gandavenſis, Theologus Pariſienſis, Ultrajecti ad *S. Mariam* Decanus, & Epiſcopi Vicarius Generalis, ſcripſit *De Inſtauranda Religione* Libros IX. Obiit
C anno MDLV. Ejus Elogium apud *Eraſmum* legitur Epiſtola VI. Libri XVII. ad *Nicolaum Everardum* Hollandiæ Præſidem data. *Hermannus* (inquir) *cùm antequam Stadium Theologicum ingrederetur, fœliciter eſſet auſpicatus Græcarum ac bonarum, ut vocant, literarum notitiam, ita ſe geſſit in hoc curſu Sorbonicæ Theologiæ, ut omnium punctis primus meruerit, idque in ea Schola, quæ ſine controverſia, in hoc ſtudiorum genere ſemper primas tenuit. Neque verò tantùm eſt inſtructus argutiis illis quibus in Scholis velitantur; nihil Conciliorum, nihil Hiſtoriarum, ni-*
D *hil veterum Theologorum non excuſſit, atque adeo habet in promptu. Ingenium velox ac rapidum, diſcendi aviditas inexplebilis, judicium præſens & expeditum, quódque in hoc genere rarum eſt, nihil habet arrogantiæ, nihil bilis, nihil ſupercilii. Mira comitas, mira modeſtia. Audit patienter quoſlibet. Cedit etiam inferioribus. Plerique ubi metam illam Sorbonicam contigerunt, perinde quaſi jam defuncti ſint omni ſtudio, in otium ſeſe recipiunt, aut neglectis Libris, Sacerdotiis accumulandis invigilant. Hic tanta cum laude Theologiæ lauream aſſecutus, tam avidè verſatur in evolvendis optimis Autoribus, quaſi non dimiſſus*
E *à ſtudio, ſed nunc demum admiſſus ſit ad ſeria ſtudia. Sic autem amplectitur has humaniores literas, ut ſuæ Profeſſionis tamen non ſit deſertor. Proinde me quidem magna quadam ſpes habet, aut hunc, aut neminem fore, qui veterem ac novam eruditionem ſic miſceat ac temperet, ut utrinſque generis Sodalibus abundè ſatisfiat. Siquidem annum vix attigit trigeſimum.*

LIII. Martinus Olavius, Cantaber, ex oppido Victoria oriundus, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor Theologus, *Ottonis* Cardinalis *Truchesſii*, Epiſcopi Auguſtani, nomine in Synodo Tridentina conſedit, ibique Orationem habuit
F ſummo cum totius Conventûs applauſu. Mox Sacrum Societatis Jeſu Inſtitutum amplexus, primus è ſuis Doctoris Angelici placita in Romano Collegio explicare cœpit anno MDLIII. Obiit duodevigeſimo poſt *S. Ignatium* die, anno MDLVI. Reliquit eruditas *Aſſertiones de conditione, lapſu, & reparatione hominis.*

LIV. Joannes Bunderius, Gandavenſis, Ordinis Prædicatorum Doctor Theologus, & Hæreticæ pravitatis Quæſitor, varia ſcripſit adversùs hujus Seculi Sectas quaſlibet, ſcilicet *Compendium Rerum Theologicarum, quæ ab Hæreticis in controverſiam vocantur: Collationem IV. Doctorum,*

Ambroſii,

Ambroſii, Hieronymi, Auguſtini, & Gregorii, ſuper Articulis ab Hæreticis agitatis: *Scutum Fidei Orthodoxæ adversùs quaſlibet Hæreſes*: *De Baptiſmo contra Mennonem Anabaptiſtam*: *Detectionem Nugarum Lutheri*; & *Confutationem Dogmatum Lutheranorum*. Ipſum etiam collegiſſe Indicem Codicum MSS. per Belgium, vicinaſque Provincias, alphabeti ſerie, ex Schedis *Guillelmi Carnificii* Gandavenſis, itidem Dominicani, qui illuſtriores Belgii, Germaniæ, Galliæ, Angliæque Bibliothecas ante Lutheranæ Hæreſeos ortum luſtraverat ac diligenter excuſſerat, teſtatur *Aubertus Miræus*. Obiit anno MDLVII.

LV. Ruardus Tapperus, Enchuſæ in Hollandia natus, Lovanienſis Academiæ Doctor Theologus, & Cancellarius, primariæque Baſilicæ Decanus, *Adriano VI.* cujus diſcipulus fuerat, aliiſque Pontificibus gratiſſimus, *Carolo V.* Imperatori, & *Philippo II.* Regi Catholico in primis acceptus, ad Oecumenicam Synodum Tridentinam à *Maria* Principe, *Caroli V.* Sorore, quæ tum Belgis præerat, miſſus, magnum ſibi nomen peperit. *Articulos Lovanienſes* contra *Lutherum* erudito Opere explicuit ac defendit. Librum etiam reliquit *De Providentia & Prædeſtinatione*. Obiit Bruxellis anno MDLIX. ætatis LXXI.

LXI. Alfonsus a Castro, Hiſpanus, patriâ Zamorenſis, Ordinis FF. Minorum, unus è Concilii Tridentini Theologis, *Philippo II.* Hiſpaniarum Regi à Sacris Concionibus, & conſcientiæ Secretis, ipſi in Anglia, dum Religionem eo in Regno reſtituit, inſignem operam navavit. Demum in Belgium ipſum ſecutus, obiit Bruxellis III. Nonas Februarii anno MDLVIII. ætatis LXIII. Præter Homilias XXV. In Pſalmum quinquageſimum, & XXIV. in Pſalmum trigeſimum primum, ſcripſit egregium Opus *Adversùs omnes Hæreſes* in Libros XIV. tributum; Libros tres *De Juſta Hæreticorum Punitione*; & Libros duos *De Poteſtate Legis Pœnalis*. De ipſius Scriptis ita cenſet *Matamorus* Libro De Academiis & Doctis Viris Hiſpaniæ: *Alfonſus de Caſtro, ſicut aliena cum Hæreticis congreſſus, fortiter & literatè nimis refutavit, ita ornatè & copiosè confirmaret noſtra, ne quidem vererer eum veteris ætatis præcipuis Authoribus multis quidem doctrinæ partibus comparare.*

LVII. Joannes Gropperus, Germanus, ex Suſato Vveſtphaliæ oppido ortus, Juris utriuſque & Sacræ Theologiæ Doctor, Colonienſis Eccleſiæ Archidiaconus, Religionis Fideique Catholicæ propugnator acerrimus, cùm in Ratiſponenſi Conventu coram *Carolo V.* tum Coloniæ adversùs *Hermannum* Archipræſulem Apoſtatam, vir caſtiſſimis integerrimiſque moribus, à *Paulo IV.* Pontifice Maximo ob præclara merita inter S. R. E. Cardinales cooptatus, eruditis etiam Operibus nomen ſuum æternitati conſecravit, quæ *Poſſevinus* in Apparatu Sacro enumerat. In iis ſunt, *Inſtitutio Catholica*; Liber *De Euchariſtia*; Tractatus *De Communione ſub altera tantùm ſpecie*, Germanicè ſcriptus, & à *Surio* latinitate donatus, &c. Synodi Provincialis ab *Adolpho* Colonienſi Archiepiſcopo celebratæ Decreta juvenis adhuc in ordinem redegit, ac in lucem emiſit. Obiit III. Idus Martii, anno MDLVIII. ætatis LVII. expleto.

LVIII. Robertus Cenalis, Origine Pariſienſis, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor Theologus, Abrincenſis Epiſcopus, præter Gallicam Hiſtoriam Latinè duobus Tomis editam, & *Hierarchiam Neuſtriæ* in quinque Libros diviſam, ſcripſit Librum *Contra Interim Cæſareum*: item *Antidotum adversùs Sacramentarios*; *De Sacro Cœlibatu*: *Larvam Sycophanticam contra Calvinum*: Commentarium *De Colloquio cum Hæreticis*: *De Divortio Moſaici Matrimonii*: *De utriuſque gladii Facultate*: &c. Obiit Pariſiis anno MDLX. & ad *S. Pauli* ſepultus eſt. Verſus ejus tumulo inſcriptos, & Epitaphium referunt Sammarthani in *Gallia Chriſtiana*, Tom. II.

LIX. Guillelmus Alanus, Lancaſtriæ in Anglia natus, Doctor Theologus Duacenſis, plurimis pro Orthodoxa Religione & Romani Pontificis Primatu, in Anglia ſub *Eliſabethæ* Regno perfunctus laboribus, periculis plurimis, propter Chriſtum exul à patria, in cujus commodum ac ſalutem plura Seminaria erexit, fovendis Coëxulibus, ſeu Sacris Pugilibus erudiendis, qui pro Fide Catholica & Pontificio Primatu pariter pugnarent, & ad hæreſim debellandam identidem in Angliam tra ſmitterentur, à *Sixto V.* Pontifice Maximo in Collegium Cardinalium cooptatus eſt, Titulo *S. Martini in Montibus*, anno MDLXXXVII. Obiit Romæ XVII. Kalendas Novembris, anno MDXCIV. ætatis LXIII. Plura ſcripſit de Quæſtionibus contra Hæreticos controverſis, quæ à *Poſſevino* in Apparatu, & *Pitſeo* in Libro de Illuſtribus Angliæ Scriptoribus recenſentur.

LX. Thomas Stapletonus, nobili apud Britannos genere natus, Doctor Duacenſis, in eâque primùm Academia, deinde in Lovanienſi Regius Sacræ Scripturæ Interpres, cùm ad Septemvirûm, quos Protonotarios Apoſtolicos nuncupant, Collegium à *Clemente VIII.* Romam, miſſo viatico eſſet evocatus, Purpurâ hauddubiè mox ornandus, honeſta affectæ ætatis excuſatione uti maluit, quàm priſtino docendi munere defungi. Obiit Lovanii provecta admodum ætate anno MDXCVIII. Hæc de ipſo *Aubertus Miræus*, qui ipſius in Theologia fuit Auditor. Multa reliquit ingenii & eruditionis monumenta, ſcilicet *Principiorum Fidei Doctrinalium Demonſtrationem Methodicam* per controverſias VII. in Libris XII. traditam: *Speculum Pravitatis Hæreticæ*, per Orationes Quodlibeticas ſex ad oculum demonſtratæ. *De univerſa Juſtificationis doctrina hodie controverſa* Libros XII. *Principiorum Fidei Doctrinalium Relectionem Scholaſticam & Compendiariam*, per Controverſias, Quæſtiones, & Articulos traditam. *Antidota Evangelica contra horum temporum Hæreſes*, &c.

LXI. Albertus Pighius, Campis, Tranſiſalanæ ditionis oppido ortus, Mathematicus & Theologus inſignis, in Academia Colonienſi Doctoralibus Infulis ornatus, *Adriano VI.* à quo in Italiam evocatus eſt, *Clementi VII.* & *Paulo III.* Summis Pontificibus acceptiſſimus, magno illis in graviſſimis Chriſtianæ Reipublicæ negotiis adjumento fuit. Non Mathematicis modò Scriptis, *De Ratione Paſchalis celebrationis*, *Deque Reſtitutione Kalendarii* nomen ſuum celebravit, ſed Theologicis Operibus Catholicam Fidem adversùs Hæreticos egregiè defendit, de quibus legendi *Poſſevinus* & *Aubertus Miræus*. In *Aſſertionibus Eccleſiaſticæ Hierarchiæ* doctioribus Theologis non probantur nonnulla de peccato Originis, de Prædeſtinatione Dei, & Gratia Chriſti Mediatoris, in quibus à S. *Auguſtini* doctrina, quam Eccleſia ſequitur, diſceſſit. Obiit Ultrajecti ad *S. Joannem Baptiſtam* Præpoſitus, anno MDXLIII.

LXII. Everardus Billichius, Carmelita Colonienſis, in Concilio Tridentino, & Ratiſponenſi Colloquio, eruditionis ſuæ ſpecimen dedit. *Defenſionem Judicii Univerſitatis Colonienſis* adversùs calumnias *Melanctonis*, *Buceri*, *Oldendorpii & Aſſeclarum*, emiſit in lucem, item Li-

brum *De diſſidiis Eccleſiæ componendis*. Obiit Suffraganeus Colonienſis.

LXIII. Jacobus Noguera, Viennenſis Eccleſiæ in Auſtria Decanus, *Ferdinando I.* Imperatori à Sacris, Libros duos De Eccleſia Chriſti ab Hæreticorum Conciliabulis dignoſcenda anno MDLX. in lucem edidit.

LXIV. Marianus Victorius, Italus, patriâ Reatinus, Amerinus Epiſcopus, Opera *S. Hieronymi* ad fidem MSS. Codicum recenſuit, Commentarium *De Sacramento Pœnitentiæ, & de antiquis Pœnitentiis*, Romæ annis MDLXII. & MDLXXI. evulgavit. Scripſit etiam *De Extrema Unctione*; item *De Romani Pontificis Primatu contra Lutherum*, &c.

LXV. Conradus Clingius, Germanus, Ordinis FF. Minorum Profeſſor, Eccleſiaſtes Erfordienſis, præter *Catechiſmum* Libris IV. comprehenſum, Scripſit *Locorum Communium Sacræ Theologiæ Sylvam*, Summam Catholicæ doctrinæ adversùs Hæreſes continentem, quæ Coloniæ prodiit anno MDLII. & Pariſiis anno MDLXIII.* Alia inſuper Scripſit, quæ vel exuberantis ingenii vitio, vel Hæreticorum fraude corrupta, correctione indigent (inquit *Vvadingus*) unde donec expurgentur, in Indice Romano omnia ejus Opera indicantur ſuſpenſa.

* In Biblioth. Script. Ord. Min.

LXVI. Jacobus Laines, Almazani in Caſtella natus, trium ex ordine Pontificum, *Pauli III. Julii III. & Pii IV.* in Concilio Tridentino Theologus, Societatis Jeſu poſt *S. Ignatium* ſupremus Moderator, vir doctiſſimus & religioſiſſimus, rem Chriſtianam Scriptis illuſtravit, de quibus legendi *Franciſcus Sacchinus* in Hiſtoria Societatis, *Ribadeneira* in Catalogo, & *Allegambius* in Bibliotheca. Obiit anno MDLXVI. ætatis LIII.

LXVI. Clemens Dolera, Italus, à patria *Monilianus* appellatus, ex Miniſtro Generali Ordinis FF. Minorum S. R. E. Preſbyter Cardinalis, Titulo *S. Mariæ de Ara Cœli*, à *Paulo IV.* anno MDLVII. creatus, Epiſcopus Fulginatenſis, *Compendium Catholicarum Inſtitutionum ad Chriſtianam Theologiam*, aliáque edidit, de quibus *Vvadingus* in Bibliotheca. Obiit VIII. Idus Januarii MDLVIII. ætatis LXVII.

LXVII. Jodocus Raveſtenius, Lovanienſis Theologus, Tileto Belgii oppido oriundus, adfuit Vvormatienſi Colloquio de Controverſiis Religionis inſtituto, anno MDLVII. Scripſit adversùs *Matthiam Flaccum Illyricum*, aliòſque Hæreticos. Obiit VII. Idus Februarii, anno MDLXX.

LXX. Joannes Garetius, Lovanienſis, Ordinis Auguſtiniani Profeſſor, vir Sacræ Antiquitatis peritus, *De vera Corporis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento præſentia*, necnon *De Sanctorum Invocatione, déque precibus pro Defunctis*, eruditos Commentarios contra Hæreticos ſcripſit. Obiit Lovanii anno MDLXXI.

LXX. Antonius Demochares, Theologus Pariſienſis, Libros *De Veritate Corporis Chriſti in Miſſæ Sacrificio*, Lutetiæ Pariſiorũ annis MDLXII. & MDLXX. in lucem emiſit. Vivere deſiit anno MDLXXIV.

LXXI. Franciſcus Sonnius, Theologus Lovanienſis, ingenii ac doctrinæ ſpecimen cùm in Vvormatienſi Colloquio, tum in Tridentina Synodo dedit, Antuerpianam Calvinianorum Confeſſionem Scriptis confutavit, Libróſque edidit eruditiſſimos *Demonſtrationum Religionis Chriſtianæ ex verbo Dei*. Cùm *Philippi II.* Catholici Regis nomine Romæ apud *Paulum IV.* Pontificem Maximum egiſſet de novis Epiſcopatibus in Belgio inſtituendis, dignus ipſo Epiſcopatu judicatus eſt, & Silviducenſi primùm, deinde Antuerpienſi Eccleſiæ præfectus. Obiit anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo-quarto.

LXXII. Franciſcus Horantius, Hiſpanus, Ordinis FF. Minorum Profeſſor, *Joanni Auſtriaco* Belgii Gubernatori à Sacris Confeſſionibus & Conſiliis, unuſque è Synodi Tridentinæ Theologis, in qua & Orationem habuit in Feſto Omnium Sanctorum anno MDLXI. *Locos Catholicos pro Romana Fide*, & Librum *De Juſtificatione* adversùs *Calvinum* edidit. Obiit Epiſcopus Oventenſis anno MDLXXXIV.

LXXIII. Claudius Eſpencæus, & Claudius Sanctesius, Theologi Pariſienſes, in Concilio Tridentino, in Colloquio Poiſſiacenſi, & alibi ſæpè eruditionis ſuæ admirationem concitarunt, & Calvinianam Hæreſim præcipuè contra Fidem Sacroſanctæ Euchariſtiæ Scriptis doctiſſimis debellarunt. Poſterior ex Ordine Canonicorum Regularium ad Ebroïcenſem Epiſcopatum aſſumptus eſt. Prior illuſtri familia natus, eruditione, facundia, pietate, Nobilitatis decus cumulavit. Hunc à Summo Pontifice Cardinalitiis Infulis digniſſimum judicatum teſtantur Jacobus Auguſtus Thuanus, & Scevola Sammarthanus. Hic Lib. II. Elogiorum, ille Lib. XVI. Hiſtoriæ.

LXXIV. Franciſcus Forerius, Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſor, vir pietate & eruditione præſtantiſſimus, Doctor Conimbricenſis, Concilio Tridentino cum laude interfuit, Patrúmque juſſu Librorum prohibitorum Indicem concinnavit, & *Catechiſmum* compoſuit cum *Leonardo Marino*, Lancianenſi Epiſcopo ex eodem Ordine aſſumpto, & *Ægidio Fuſcario* Mutinenſi. Primus Congregationis *Indicis* Librorum prohibitorum Actuarius ſeu Secretarius fuit; quod munus deinceps noſtri Ordinis Viris demandatum eſt, & ab iis etiamnum exercetur. De hoc Authore plura legere eſt in Hiſtoriis Ordinis, ejúſque Vitam edidit *F. Thomas Souegius* Tom. IV. Anni Dominicani. De illius in *Iſaiam* Commentariis juxta Hebraïcam Veritatem, nihil dico inpræſentiarum. Obiit anno MDLXXX.

LXXV. Nicolaus Sanderus, Anglus, in Academia Oxonienſi Juris Canonici Profeſſor, rebus ob Schiſma Angliæ, cujus Hiſtoriam ſcripſit, turbatis, Romam ſeceſſit, ubi Doctor Theologus creatus, mox Tridenti in Patrum Conſeſſu, quà diſputando, quà perorando, magnam ſibi peperit nominis celebritatem; *Staniſlai* Cardinalis *Hoſii* ibidem, & per Poloniam, Pruſſiam, ac Lituaniam comes individuus. Inde Lovanium petens, ibi Librum *De Viſibili Monarchia* conſcripſit.

LXXVI. Jacobus Billius Prunæus, Abbas *S. Michaëlis in Eremo*, Guiſiæ natus, proximo Hannoniorũ finibus oppido, quod *Ludovicus* ejus Pater, *Franciſci I.* Francorum Regis nomine tum regebat, vir Græcè ac Latinè doctiſſimus, plurima ex *SS. Gregorio Nazianzeno*, *Baſilio*, *Chryſoſtomo*, *Joanne Damaſceno*, doctiſſimè fideliſſiméque tranſtulit: plurima & ſuo ipſe ingenio meditatus eſt. Obiit Pariſiis anno MDLXXXI. ætatis XLVIII. & ad *S. Severini* ſepultus eſt.

LXXVII. Edmundus Campianus, Societatis Jeſu Theologus, Londini ortus, doctrina, facundia, ac vitæ innocentia illuſtris, Scriptis, ac morte pro Chriſto in patria conſtanter oppetita, Catholicam Fidem confirmavit Kalendis Decembris, anno MDLXXXI. *Eliſabetha* regnante, & in Catholicos ſæviente. De illius Scriptis legendi *Ribadeneira*, *Pitſeus*, & *Allegambius*. Ejus Narratio de Divortio *Henrici VIII.* Angliæ Regis edita eſt poſt Hiſtoriam Vvicklefianam *Nicolai Harpſfeldii*.

LXXVIII.

LXXVIII. Hieronymus Vielmus, Venetus, Epiſcopus Æmoniæ, ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumptus, Tridentino Concilio ut Epiſcopus Argolicenſis interfuit. Opus eruditum edidit *De Opere ſex dierum*, & Tractatum *De Epiſcopis Titularibus*. Obiit poſt annum milleſimum quingenteſimum octogeſimum.

LXXIX. Jacobus Pamelius, Epiſcopus Audomaropolitanus in Arteſia deſignatus, Aldenardæ in Belgio illuſtri ſtirpe ortus, Lovanienſis Theologus, cui *Tertullianus* & *S. Cyprianus* ejus operâ editi, & doctiſſimis Commentariis illuſtrati, necnon Libri *De Rebus Liturgicis*, laudem immortalem pepererunt, obiit Montibus in Hannonia, anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo-ſeptimo. De ipſo *Swertius* in Athenis Belgicis, *Valerius Andreas* & *Aubertus Miræus* in Bibliotheca.

LXXX. Guillelmus Lindanus, ex Theologo Lovanienſi, Decano Hagæ-Comitis, & Fidei Quæſitore per Bataviam Friſiámque, Gandavenſis Epiſcopus, hujus ſeculi hæreſes ſcriptis doctiſſimis impugnavit. Floruit ſub *Gregorii XIII.* Pontificatu.

LXXXI. Petrus Canisius, Noviomagi ad Vahalim fluvium Patre Conſulari natus, Societatem Jeſu tertio à confirmatione illius anno ingreſſus, Theologus doctiſſimus, & Eccleſiaſtes facundiſſimus, ob magni ſimul & placidi animi præſtantiam à Colonienſi Eccleſia ad *Carolum V.* Imperatorem, ab *Ottone* Cardinali Auguſtano ad Sacrum Concilium Tridentinum, à *Ferdinando* Imperatore Vvormatiam contra Melanctonem Hæreticum, à *Pio IV.* Pontifice Maximo ad Principes Germaniæ in Fide confirmandos miſſus, poſtquam Romæ, & in Siciliæ ac Germaniæ Academiis docuiſſet, diu apud *Ferdinandum* Imperatorem & paſſim ſumma cum laude verbum Dei prædicaſſet, primus Provincialis Societatis ejuſdem in Germania ab ipſo Societatis Parente *S. Ignatio* datus fuiſſet, Scriptiſque Fidem Catholicam egregiè illuſtraſſet, Friburgum ſexagenarius venit, Collegii Societatis Jeſu fundamenta jecit, multa præclara documenta dedit, & quaſi quidam Friburgenſium Patronus, Eccleſiæ per Helvetiam Patriarcha, Religionis Catholicæ ſuo tempore columna, toto Chriſtiano orbe notiſſimus, fide, prudentia, indefeſſo ſcribendi labore, abſtinentia perenni, gravitate, animi puritate, flagrantiſſimo Dei amore, multáque ſanctitate clariſſimus, migravit ad Chriſtum Feſto *S. Thomæ* Apoſtoli anno MDXCVII. ætatis ſeptuageſimo-ſeptimo. Ita ejus Epitaphium ab *Auberto Miræo* deſcriptum p. 11. Bibliothecæ Eccleſiaſticæ. Scripſit *Summam Doctrinæ Chriſtianæ*, ſecundùm ſententiam & doctrinam Concilii Tridentini, Commentarios *De verbi Dei corruptelis*, & alia, quæ à *P. Alegambe* in Bibliotheca Scriptorum Societatis Jeſu recenſentur.

LXXXII. Alfonsus Pisanus, natione Hiſpanus, patriâ Toletanus, Societatis Jeſu Profeſſor, in Ingolſtadienſi ac Dilingenſi Academiis magna cum laude Theologiam docuit; & in Poloniam profectus, ſtrenuam Catholicæ Eccleſiæ adversùs Hæreticos navavit operam. Scripſit eruditos Tractatus *De Quæſtionibus Fidei Controverſis*, item *Acta & Canones Concilii Niceni Oecumenici*, 1. &c. Obiit anno ſalutis MDXCVII.

LXXXIII. Dominicus Bannes, Hiſpanus, Mondragonenſis, Ordinis FF. Prædicatorum, vir pietate & eruditione celebris olim *S. Thereſiæ* Director, Commentaria exquiſita in I. Partem, & Secundam Secundæ *S. Thomæ*, quibus Tractatum *De Fide Spe. & Charitate* explicat; Item Tractatum *De Juſtitia & Jure* doctiſſimum tranſmiſit ad poſteros.

LXXXIV. Joannes Molanus, Lovanienſis Theologus, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ peritiſſimus, pluribus ingenii & eruditionis ſuæ relictis monumentis, XIV. Kalendas Octobris, anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo-quinto in patria ſua defunctus eſt.

SCHOLION.

In hoc Articulo Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant, Num. 1. pag. 92. *Tractatus Caietani de Poteſtate Papæ & Concilii ab Academia Pariſienſi & Eccleſia Gallicana non probatur.*

R. Mera Facti Quæſtio, cujus evidens veritas ex Actis Piſani Conventus, ex Libro Jacobi Almaini Doctoris Theologi Pariſienſis contra iſtum Thomæ de Vio Caietani poſtea Cardinalis Tractatum, ex Pariſienſis Facultatis Theologicæ Doctrina, Cenſuris, ac Decretis. Neminem Theologum latet doctiſſimi Cardinalis Caietani opinionem de poteſtate & auctoritate Papæ ſupra Concilium Generale, ab Eccleſia Gallicana & Facultate Pariſienſi non eſſe probatam, immò improbatam & impugnatam. Sed hæc (ut dixi) mera Facti Quæſtio eſt.

SCHOLION II.

Ibidem mihi vitio vertunt Religioſi Cenſores quòd Verſionem Veteris Teſtamenti ex Hebræo à *Caietano* adornatam reprehendam.

R. Non tam meum quàm eruditiſſimi viri *Melchioris Cani*, & aliorum Criticorum de illa judicium profero. In *Palavicinum* cenſoriam animadverſionem ſuam æquè cadere non conſiderarunt Viri Religioſi. Hiſtoricus Romanæ Curiæ probatiſſimus, & ſacram purpuram promeritus de *Caietani* lucubrationibus in Scripturam Sacram ita ſcribit, Lib. XVI. Hiſtoriæ Concilii Tridentini, cap. XVII. p. 597. *Quod attinet ad Caietanum qui eum ex editis in Sacras Literas Commentariis æſtimat, perinde ſeſe habet, ac qui non ex pennis, ſed ex pedibus Pavonis pulchritudinem æſtimat. nempe accidit ut hominis præcelſa mens, in aliis quidem Operibus admirabilis, in his autem ſecuta, Hebraica magis Grammatica, quàm divina Sapientia gnarum, jacuerit ingloria. Quin in eis Caietani Commentariis memoratus Gabriel Prateolus Epiſcopus Claromontanus, ipſum inter Hæreticos connumeravit. & quamvis juſtò ſeverior fuerit ea cenſura in virum adeò pium atque illuſtrem, certè illius interpretationibus nullus datus eſt, nec ab Hæreticis nec a Catholicis plauſus.* Hæc Pallavicinus.

Articulus III.

De Concionatoribus eximiis, & Scriptoribus Aſceticis Seculi XVI.

I. Sacræ eloquentiæ laude hoc ſeculo floruerunt, Oliverius Maillardus, Aremoricus, Theologus Pariſienſis, Ordinis FF. Minorum, vir ſanctitatis etiam opinione clarus. Obiit anno MDII.

II. Ambrosius de Spiera, Tarviſinus, Italus, Ordinis Servorum B. Mariæ.

III. Antonius Vercellensis, Ordinis Minorum, Eccleſiaſtes Apoſtolicus.

IV. Joannes Raulinus, Benedictinus, Cluniacenſis Congregationis Reformator eximius, Theologus Pariſienſis, quem Prophetiæ dono claruiſſe Jacobus Molinus Pariſienſis Theologus, Germanus Faber S. Clodoaldi Decanus, & plerique alii teſtantur apud *Aſcenſium Badium* in vetere ſuper Aulum Gellium Commentario.

V. Guillelmus Pepinus, Ordinis Fratrum Prædicatorum, Conventus Ebroïcenſis in Neuſtria alumnus, anno MDXXIX. defunctus.

VI. Franciscus Ossunensis, Bœticus, Ordinis FF. Minorum, florebat anno MDXXX. Quorum omnium Conciones typis editæ.

VII. Joannes Justus Lanspergius, Bavarus, Profeſſione Carthuſianus, ad poſteros tranſmiſit

miſit *Sermones totius anni*, & Libros xix. Minorum Opuſculorum, Vitam Aſceticam & Spiritualem ſpectantium. Obiit anno MDXXXIX.

VIII. Joannes Faber, Haibrunenſis, Ordinis Prædicatorum Doctor Theologus, præter Libros V. *De Miſſa Evangelica*, quos *Laurentius Surius* in Latinum transfudit, & *Bibliorum Enchiridion*, Conciones etiam emiſit in *Joëlem* Prophetam, &c. Florebat anno MDLVIII.

IX. Fredericus Nausea, Vienneoſis Epiſcopus, non minùs in Concionatorio genere, quàm in dogmatico excelluit. Conciones quoque ipſius excuſæ ſunt.

X. Stephanus Paris, Aurelianenſis, Abelonenſis in partibus infidelium Epiſcopus anno 1551. 16. Martii à Julio III. creatus, non Abelinenſis in Hirpinis ſub Archiepiſcopatu Beneventano, ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumtus, ſuas Conciones publici juris fecit annis 1552. & 1555.

XI. Joannes Doceus, ex Monacho Benedictino Laudunenſis in Gallia Epiſcopus, præter Libros duos *De Æterna Filii Dei Generatione, ejuſque Temporali Nativitate*, Homilias per annum evulgavit. Claruit anno MDLV.

XII. Michael Heldingus, Enſlinga Sueviæ vico oriundus, Concionator *Caroli V.* ex Suffraganeo Moguntini Archiepiſcopi Merſeburgenſis Epiſcopus, obiit anno MDLXI. pluréſque Concionum Tomos reliquit. Conciones illius xv. *De Miſſa* Latinas fecit *Surius*.

XIII. Franciscus Zamora, Ordinis FF. Minorum Miniſter Generalis ſub *Pauli & Pii IV.* Pontificatu, Homilias xxv. edidit in Pſalmum quinquageſimum. Orationem habuit in Synodo Tridentina Dominica II. Quadrageſimæ, anno MDLXII.

XIV. Diodacus Stella, Luſitanus, Ordinis Minorum, Libris *De contemnendis Mundi Vanitatibus*, à *S. Franciſco Saleſio* laudatis, Meditationibus *De Amore Dei*, aliiſque Operibus notus, non ſolùm nominis celebritatem egregiè concionando ſibi peperit, ſed poſteros concionatores informavit Libro *De Modo Concionandi, ſeu Rhetorica Eccleſiaſtica* Salmanticæ primùm edita anno MDLXXVI.

XV. S. Thomas a Villa-Nova, ſic à patrio ſolo in agro Toletano cognominatus, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini Profeſſor, Diſciplinæ Regularis cuſtos ac promotor ferventiſſimus, *Carolo V.* Imperatori à Concionibus & Conſiliis Conſcientiæ, Valentinus deinde Archiepiſcopus, ob eximiam in pauperes liberalitatem Eleemoſynarii cognomen promeritus, ad Superos migravit anno MDLV. poſt obitum miraculis illuſtris. Ab *Alexandro VII.* Pontifice Maximo in Sanctorum numerum relatus eſt anno MDCLVIII. Conciones ejus editæ ſunt. Diſcipulos reliquit omni virtutum ac doctrinæ genere, ſacra facundia, & ſtudio ſalutis animarum præſtantiſſimos; in his *Hieronymum Ximenium*, Apoſtolicum apud Indos Concionatorem, & *Alfonſum de Horoſco*, Caroli V. & Philippi II. Regis Catholici Concionatorē.

XVI. S. Franciscus Xaverius, patriâ Navarrus, è primis *S. Ignatii de Loyola* Sociis, etſi Conciones in Scriptis nullas ad poſteros tranſmiſerit, ſed Epiſtolas duntaxat zelum Apoſtolicum ſpirantes; cùm tamen, quod longè glorioſius eſt, apud Indos Orientales, & Japonios, quibus à Deo datus eſt novisſimus Apoſtolus, uberrimos Concionum ſuarum fructus reliquerit, prætermini hic non debet. Obiit vir ſanctiſſimus in Sinenſis Regni aditu anno MDLII. ætatis LV. cujus ſanctitas & dum viveret in ter-

A ris, & poſtquam ad vitam immortalem migravit, frequentibus miraculis comprobata eſt. A *Gregorio XV.* Sanctorum Catalogo ſolemni ritu adſcriptus eſt. De ipſo legendi Scriptores Hiſtoriæ Societatis Jeſu.

XVII. S. Ludovici Bertrandi hîc etiam meminiſſe juvat, natione Hiſpani, Valentini, Ordinis FF. Prædicatorum, qui ad Occidentales Indos Evangelicus Prædicator miſſus, uno tantùm Hiſpanico uſus idiomate à diverſis & diſſonis nationibus intelligebatur, ex quibus innumeras ad Chriſtianam Fidem adduxit, miraculis clarus,
B quorum celebritas, & probatus vitæ in virtutibus heroïcis actæ perpetuus tenor, *Clementem X.* Pontificem Maximum adduxerunt, ut eum inter Cælites conſcriberet. Obiit VII. Idus Octobris anno MDLXXXI. ætatis LV.

XVIII. Benedictus Palmius, Parmenſis, primus è Societate Jeſu Pontificius Eccleſiaſtes à *Pio V.* delectus eſt. Contexuit utiliſſimum Concionatoribus Opus, in quo *SS. Patrum* teſtimonia, quibus populos fuiſſe commotos experientiâ didicerat, in communes locos digeſſit. Obiit anno MDXCVIII.

C XIX. Magiſter Joannes Avila, Hiſpanus, Almodavati vico Diœceſeos Toletanæ natus, vitæ ſanctimoniam cum doctrina & zelo animarum conjunxit. Cùm *S. Paulum* Apoſtolum in Prædicationis munere imitandum ſibi propoſuiſſet, illud incredibili cum fructu per Bæticam exercuit. Præter Commentarium doctiſſimum & pientiſſimum in Pſalmi XLIV. verſum illum: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviſcere populum tuum, & domum patris tui;* ſpirituales variis de argumentis reliquit Epiſtolas, quibus perlectis, perpenſiſque *argumenti varietate, ſen-*
D *tentiarum pondere, rationum momentis, lociſque Sacra Scriptura, & præcipuè ſcribentis facilitate, ac promptitudine, prudens quiſque digitum Dei hîc eſſe intelliget.* Verba ſunt Venerabilis *Ludovici Granatenſis* in ejus Vita, quam Libris tribus ſcripſit. Probaverat ille *Avila* ſpiritum, eo familiariter uſus, ut in Præfatione teſtatur. Obiit die x. Maii, anno MDLXIX.

XX. B. Ludovicus Granatensis, à natali ſolo Granata Hiſpaniæ urbe celeberrima cognominatus, Theologus, Concionator, & Vitæ Spiritualis Magiſter egregius, magna ſanctitatis
E opinione claruit, gratia & auctoritate apud Reges Luſitaniæ *Joannem III.* & *Catharinam* conjugem valuit. Bracarenſem Archiepiſcopatum à Regina ſibi oblatum recuſavit, & *Bartholomæo de Martyribus* conferendum curavit. Cardinalitias Infulas, quas ipſi deſtinaverat *Sixtus V.* Pontifex Maximus, gratulatoriis *Michaëlis Bonelli* Cardinalis Alexandrini monitus literis, humillimè deprecatus eſt, vitæ religioſæ paupertatem Eminentiſſimæ Dignitati, ſolitudinem Aulæ anteponens. Prædicatorum Ordinem, quem profeſſus fuerat, & univerſam Eccleſiam, virtutum
F exemplis, & Scriptis divinis ornavit, illuſtravit. *Conciones, Rhetoricam Sacram* inſtituendis Concionatoribus cumprimis utilem; *Ducem Peccatorum*, Libros *De Oratione & Meditatione: Memoriale Vitæ Chriſtianæ: Catechiſmum*, &c. nominaſſe, laudaſſe eſt, in quibus neſcias quid priùs mirari debeas, pietatem an eruditionem. Ejus Opera *Gregorius XIII.* datis ad ipſum Apoſtolicis literis laudavit; majoráque piis Libris ipſum edidiſſe miracula dixit, quàm *ſi cæcis aſpectum, aut mortuis à Deo vitam impetraſſet.* Obiit Olyſſipone, pridie Kalendas Januarii, anno MDLXXXVIII. ætatis LXXXIV. Quanti fecerit ejus Opera *S. Franciſcus Saleſius*, notum eſt ex ejus

Epiſtula

Ludovici Granatenſis & Operum ejus elogium.

Epiſtola 34. Libri I. ad quemdam Epiſcopum ſibi amiciſſimum; cujus quidem Epiſtolæ verba Latinè reddo: *Ludovicum Granatenſem integrum habeas, tibique Breviarium ſit alterum. Cardinalis Borromæus aliâ ad concionandum Theologia non utebatur, & tamen concionabatur egregiè. At non hic illius præcipuus uſus eſt. Animum ſcilicet ad veræ devotionis amorem diriget tuum, & ad omnia neceſſaria tibi exercitia ſpiritualia. Ipſius lectionem à Duce Peccatorum auſpiceris velim; tum ad Memoriale tranſeas: tandem totum perlegas. Verùm ut fructuosè legatur, non raptim legendus & quaſi devorandus, ſed ponderandus & æſtimandus eſt. Per ſingula capita in eo meditandum, ejúſque doctrina magnâ conſideratione, & precibus ad Deum, animæ applicanda. Cum reverentia & devotione legendus eſt, ceu Liber utiliſſima, quibus anima cælitùs afflari ac erudiri poſſit, continens documenta: ex quibus omnes animæ facultates reformandæ, &c.*

XXI. B. BARTHOLOMÆUS A MARTYRIBUS, Luſitanus, Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſor, ob ſingularem doctrinam cum vitæ ſanctimonia conjunctam, Regi Luſitaniæ Præceptor datus, & *Ludovico Granatenſi* quîcum familiaritate conjunctiſſimus erat, agente, à *Catharina* Regina Bracarenſis Archiepiſcopus renuntiatus eſt. Tridentinæ Synodo interfuit, & Sacram Reformationem totis viribus promovit. Epiſcoporum auctoritatem à Chriſto immediatè acceptam, & Reſidentiam Jure Divino neceſſariam fortiter propugnavit. Cum *S. Carolo Borromæo* amicitiam iniit, fuítque *Pio IV.* Pontifici Maximo acceptiſſimus. Diſciplinam in Bracarenſi Provincia reſtituit, Cleri Populique mores emendavit, Eccleſiæ Jura ac Libertatem occaſione datâ conſtantiſſimè defendit. Obiit magnâ ſanctitatis opinione anno MDXC. *Stimulum Paſtorum*, ex Moralibus & Paſtorali *S. Gregorii*, necnon ex Epiſtolis & Libris *S. Bernardi* De Conſideratione, maximam partem excerptum, Epiſcopis & Sacerdotibus curam animarum habentibus, ad Munus optimè gerendum informandis cumprimis utilem, cujus adeo lectionem amico Epiſcopo commendat *S. Franciſcus Saleſius* Epiſtolâ ſupra laudatâ, conſcripſit. *Compendium* etiam *Spiritualis Doctrinæ* ex Variis Patrum ſententiis adornavit, quod eo permittente edendum curavit *Ludovicus Granatenſis*, qui & iſtud Authoris & Operis Elogium Libro præfixit: *Hujus Operis* (inquit) *Autor fuit Reverendiſſimus Archiepiſcopus Bracarenſis & Primas, ex D. Dominici grege ad hanc Dignitatem aſſumptus. Qui priuſquam ad hoc Munus cooptaretur, viginti annis in nobiliſſimo Cœnobio Victorenſi Sacræ Theologiæ Cathedram cum maxima ſua laude moderatus eſt, & in ea meritiſſimo Jure Magiſterii honore laureatus. Quamvis autem Scholaſticæ Theologiæ ſtudia præcipuè coleret, nunquam tamen hoc ipſo tempore Myſticæ Theologiæ, quam is chariſſimam habebat, ſtudia intermiſit. Autorum Libros qui de ea diligentiùs ſcripſerunt, aſſiduè evolvens, & præcipuas eorum Sententias carpens, ſcriptóque conſignans, ut frequenti eorum lectione, & in Dei amore, & virtutum ſtudio quotidie proficeret. Cùm ergo his rationibus bonus Chriſti odor effectus eſſet, Sereniſſima & Sanctiſſima Regina D. Catharina, quæ in demortui viri loco Luſitaniæ Regnum moderabatur, hujus boni odoris virtute permota, ipſum Bracarenſis Eccleſiæ Paſtorem præficiendum curavit. Quod ille Munus ex Majorum ſuorum imperio, Eccleſiaſticâ Cenſura adactus, recuſare non potuit, aliàs nullâ ratione ſubiturus. Qui cùm aſtantibus omnibus Cœnobii Ulyſſiponenſis Fratribus, præcepto paruiſſet, hoc de ſe teſtatus eſt: Ego* (inquit) *hoc nomine à multis accuſor, quòd nimium propoſiti mei tenax ſim: in hac autem una re coram vobis profiteor me tenacem futurum, quòd ab omni faſtu & ſplendore domûs & familiæ alieniſſimus ero, eámque humilitatem in cultu corporis, in menſa, cæteriſque ſimilibus, quam Monachus ſectatus ſum; in Epiſcopatu retenturum: nec me ulla vis aut ratio ab hac mente & conſilio unquam revocabit. Hoc quidem ille pollicitus eſt, quòd quàm plenè ad hunc uſque diem præſtiterit, tota Luſitania teſtis eſt. Parciſſimâ enim menſâ, & exigua ſupellectili, & familia contentus, quæ ſibi ademit, nec in conſanguineos, nec in famulos, aut aliqua neceſſitudine ſibi conjunctos, non denique in Palatiis ornandis & ampliandis, ſed in miſeriis pauperum ſublevandis, & adoleſcentibus in literis & moribus inſtituendis impendit. Ad quod pleniùs præſtandum, Collegium ibidem ex Patribus Societatis Jeſu extulit, qui hanc docendi provinciam ſuſciperent. In inſigni etiam & numeroſo populo Vianæ Monaſterium D. Dominici ſimiliter à fundamentis erexit atque dotavit. Is igitur inter varias Paſtoralis Officii curas, nunquam Rachelis ſuæ amplexus deſeruit, ſed diem Paſtoralis Officii curis, noctem Deo offerebat. Quo tempore quicquid de Myſtica Theologia à ſummis viris, hoc eſt, Dionyſio, Bernardo, Bonaventura, Gerſone ſcriptum eſt, ſtudiosè legens, has gemmas ſuper aurum & topazion pretioſas Novis miniſtravit. Quibus ego legendis tantopere delectatus ſum, ut fere affirmare poſſem me nihil hactenus in vita legiſſe, quod acriores piis hominibus ſtimulos ad hujus cœleſtis Philoſophiæ amorem adderet, majorémque lucem his, qui huic ſtudio dediti ſunt, præferret.* Alia præter hæc Opera reliquit *Bartholomæus à Martyribus*, quæ in unum collecta Volumen, prælo parata habet P. *Quetiſius* Ordinis noſtri Pariſiis in Conventu *S. Mariæ Annuntiatæ* ad viam *S. Honorati* Sacerdos, cum ejuſdem Venerabilis Archipræſulis Vita, eâ uberiori, quæ Gallico idiomate aliquot abhinc annis ſtylo ſanè accuratiſſimo & elegantiſſimo edita eſt.

Bartholomæi de Martyribus Opera.

Bartholomæi de Martyribus elogium.

XXII. S. IGNATIUS LOYOLA, natione Hiſpanus, in ea regione quæ ad Pyrrenæum pertinet, ad oppidum Aſpeithiæ, Pampilonenſis Diœceſis, anno MCCCCXCI. natus, Societatis Jeſu Parens & Conditor, præter Conſtitutiones eidem Societati datas, & pias quaſdam Epiſtolas ad filios, admirabilem *Spiritualium Exercitiorum* Librum tranſmiſit ad poſteros; qui à *Paulo III.* aliiſque Pontificibus approbatus ac laudatus eſt, atque à viris doctiſſimis & pientiſſimis commendatus. Ad vitam immortalem migravit *S. Ignatius* pridie Kalendas Auguſti anno MDLVI. & à *Gregorio XV.* in Cælitum numerum relatus eſt, heroïcis ejus virtutibus ac miraculis probatis, quarto Idus *Martii* anno MDCXXII. Cùm verò morte præreptus *Gregorius* Canonizationis Diploma non publicaſſet, illud emiſit *Urbanus Octavus* ejus Succeſſor VIII. Idus Auguſti ejuſdem anni.

S. Ignatius Libri Spiritualium Exercitiorum Auctor.

XXIII. LUDOVICUS BLOSIUS, ex antiqua & illuſtri Bloſiorum & Barbanſoniorum Stirpe, in eo Provinciæ Leodienſis pago, qui non procul ab Hannoniæ oppido Bellomonte ſitus, *Domum-Stephani* appellatur, adoleſcens in *Caroli V.* Imperatoris Aulam, ut Nobilium mos eſt, à parentibus miſſus, & Cæſari charus, afflante Spiritu Sancto ab Aulica Vita ad Religioſam ſe tranſtulit, & *S. Benedicti* Regulam in Cœnobio Lætienſi profeſſus eſt. Studiis in Academia Lovanienſi fœliciter peractis, Latiniſque, Græcis, Hebraïcis Literis, necnon Philoſophia & Theologia ſub optimis Magiſtris imbutus, ſolo virtutis nomine ab *Ægidio Gippo* Lætienſi Abbate, communi

Monachorum ſuffragio, abſens, reique ignarus, A & invitus, in Coadjutorem aſſumptus eſt, anno ætatis vigeſimo-ſecundo, Chriſti MDXXVII. Defuncto *Gippo*, anno MDXXX. Lovanio revocatus, in ejus locum ſubrogatus eſt. Vitæ innocentiâ, Regularis Diſciplinæ zelo, ſacræ lectionis & orationis frequentatione, manſuetudine, caritate, hoſpitalitate, magnanimitate, adverſorum tolerantia, liberalitate in pauperes, opum contemptu, zelo adversùs hæreſes & vitia, Aſceticis Libris, domi foriſque clariſſimus, magna ſanctitatis opinione è vita migravit vir. Januarii anno MDLXVI. ætatis LIX. Vitam ejus ex Monaſterii B Lætienſis Archivis, & aliis documentis à quodam ex Ordine *S. Benedicti*, Sacræ Theologiæ Doctore ſcriptam, & à Lætienſibus, præſertim verò à *Vingio* Abbate immutatam & ornatam, cum ejuſdem *Bloſii* Operibus editam legere eſt, & apud *Bollandum* inter Acta Sanctorum menſis Januarii, ad diem VII. cui & Scriptorum Catalogum Chronologicum præmittit.

XXVI. S. Theresia a Jesu, in ſeculo dicta *Thereſa à Zepeda & Aumada*, Abulæ in Regno Caſtellæ nata parentibus ut genere præclaris, ita etiam vitæ integritate conſpicuis, anno ætatis vi- C geſimo Chriſto ſe totam deſpondens, ad Moniales *S. Mariæ de Monte Carmelo* ſe contulit; ibique per duodeviginti annos graviſſimis morbis, ac variis præterea tentationibus vexata, omnibus virtutibus in gradu heroïco excellens, coruſcavit,

S. Thereſiæ Elogium.

præſertim verò divino amore, qui adeo in corde ejus exarſit, ut Confeſſarii ipſius *Thereſiæ* charitatem, tanquam non hominis, ſed Cherubim propriam, admirarentur & celebrarent. Eam ſpiritu intelligentiæ Dominus adimplevit, ut non ſolùm bonorum operum in Eccleſia Dei exempla relinqueret, *ſed & illam cæleſtis ſapientiæ imbribus irri-* D *garet, editis de Myſtica Theologia, aliiſque etiam multa pietate refertis Libellis, ex quibus Fidelium mentes uberrimos fructus percipiunt, & ad ſupernæ patriæ deſiderium maximè excitantur.* (inquit *Gregorius XV.* in Canonizationis ipſius Diplomate) Reformationem Carmelitani Ordinis aggreſſa eſt, arduúmque & difficillimum, ſed Eccleſiæ Chriſti utiliſſimum opus, non ſolùm in mulieribus, ſed & in viris egregiè perfecit, ædificatis non modò per univerſas Hiſpanias, ſed & per alias etiam Chriſtiani orbis partes tam virorum quàm mulierum Monaſteriis, ſine pecunia, ſine E proventibus, de ſola Dei miſericordia confidens, nec modò omnibus humanis deſtituta auxiliis, ſed adverſantibus plerúmque ac contradicentibus Principibus & Poteſtatibus ſeculi: quæ tamen Domino opus ſuum confirmante, radices miſerunt, incrementa ſuſceperunt, & demum in Do-

Opera.

mo Dei uberes proventus fructificarunt. Hæc verè ſpiritualis & cæleſtis doctrinæ Magiſtra, ſcripſit *Vitæ ſuæ Relationes, Viam Perfectionis, Fundationum Cœnobiorum ſuorum* Librum unum, *Caſtrum Animæ*, & *in Cantica Canticorum* Librum I. quæ in Linguam Gallicam elegantiſſimo ſtylo F tranſfuſa ſunt. Eam Salmanticenſes Doctorali ſua Lauro cingere decreverunt, & cinxerunt: in Patronam tota ſibi adoptavit Hiſpania. Migravit ad Sponſum IV. Nonas Octobris anno MDLXXXII. ætatis LXVIII. Eámque miraculis, dum vixit & poſt obitum, illuſtrem, Sanctarum Virginum Catalogo *Gregorius XV.* Pontifex Maximus adſcripſit die XII. Martii, anno MDCXXII.

SCHOLION.

Cùm Libellis & Epiſtolis Gallicis laceſſat ab Anonymo Societatis Jeſu Rhetore Theologaſtro, Moralem Theologiam à me editam arrodente, & Thomiſtas noſtros in probabilitatis patrocinium irrito conatu trahente; vaniſſimi Declamatoris Parallelo, Anonymi Theologi Epiſtolis duabus ad RR. Patres Societatis Jeſu luculenter & abunde confutato, hîc opportunitate datâ oppono per ſaturam prætioſam *Bartholomæi à Martyribus* Sanctiſſimi & Doctiſſimi Bracatenſium Archiepiſcopi, ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumpti, Regulam de opinionum delectu, ex ejus Compendio Vitæ Spiritualis, cujus in hoc Articulo Num. XXI. memini, cap. 7. deſumptam. *In quolibet negotio agendo,* (inquit) *ſi incertus ſis, quid potius eligas, antequam ſtatuas quid agendum ſit, prius ipſe conſidera quid tu fratri in ea re conſuleres. Item quid acturus eſſes, ſi inſtaret tunc hora mortis. Item cogita quid malles egiſſe cum ſteteris in die judicii coram Domino, & illud age. Si dubitas adhuc, elige illud quod naturæ tuæ ac affectionibus moleſtius eſt, ac magis adverſatur.* Hæc Bartholomæus à Martyribus, & Venerabilis Ludovici Granatenſis, Dominicanorum ſanctimoniæ & eruditionis Famâ conſpicuorum doctrina, quam in Schola S. Thomæ acceptam, ad Eccleſiæ ædificationem effuderunt.

Articulus IV.

De Theologiæ Moralis Interpretibus, ſeu Caſuiſtis Seculi XVI.

I. Plures de Caſibus Conſcientiæ ſeculo XVI. Theologi eruditè ſcripſerunt, quos inter eminent Thomas de Vio Cardinalis Caietanus, Ordinis FF. Prædicatorum, & Franciſcus Cardinalis Toletus Societatis Jeſu, à *S. Franciſco* D *Saleſio* hoc in ſcribendi genere meritò commendatus; Sylvester Mazolinus, à vico feudi Aſtenſis Prierio in Subalpinis *Prierias* cognominatus, Sacri Palatii Magiſter, Fidei adversùs *Lutherum* egregius propugnator, & Concionator etiam ſua ætate inſignis, die XX. Octobris, anno MDXX. Rhedonibus in Minore Britannia defunctus.

II. Martinus Azpilcueta, Navarrus, Ordinis Canonicorum Regularium *S. Auguſtini* Roncævallis Profeſſus, vir non minus pietate quàm Juris utriuſque ſcientiâ commendatiſſimus. E Toloſæ, Salmanticæ, Conimbricæ ſummo cum applauſu docuit. Tanta ejus fuit doctrinæ vis & auctoritas, non vulgi opinione collecta, ſed publico totius Reipublicæ Chriſtianæ teſtimonio comprobata, ut ejus ſententia certa quædam lex & quaſi oraculum ſit habita. Romam profectus, *Pio V. Gregorio XIII. Sixto V.* Pontificibus Maximis chariſſimus fuit. Ibidem obiit undecimo Kalendas Julias MDLXXXVI. ætatis nonageſimo quinto.

III. Alexander Ariostus, Gallus, Ordinis Minorum, circa annum MDXX. celebris. Bartholomæus Fumus, Villaurenſis, Placentinus, Ordinis Prædicatorum, Hæreticæ Pravitatis Quæſitor, *Armillæ Aureæ* Autor, claruit anno F circiter MDXLV.

IV. Joannes Tabiensis, cognomento *Cagnatius*, à Tabia Liguriæ natali oppido ſic dictus, Theologus Bononienſis, *Summæ Summarum de Caſibus Conſcientiæ*, quæ vulgò *Tabiena* dicitur, Autor, Ordinis Prædicatorum, obiit anno MDXXI.

V. Carolus Borromeus, Patritius Mediolanenſis, *Pii IV.* Pontificis Maximi ex ſorore Nepos, ætatis anno XXII. S.R.E. Cardinalis, & Mediolanenſis Archiepiſcopus anno vigeſimo-tertio à Patruo creatus, ſingulari vitæ innocentia & ſanctitate

S. Caroli Borromæi elogium.

ſanctitate commiſſam ſibi Eccleſiam annis viginti-quinque rexit, Diſciplinam Chriſtianam & Eccleſiaſticam in Provincia ſua inſtauravit, collapſos Cleri Populique mores emendavit, ſex Conciliis Provincialibus, Diœceſanis undecim celebratis; variiſque Edictis, Ordinationibus, & Decretis promulgatis, variis *Inſtructionibus* editis, Prædicatorum, Confeſſariorum, Parochorum, &c.& Sacramentorum omnium adminiſtrationem ſpectantibus: ex quibus eas maximè quæ Pœnitentiæ & Euchariſtiæ adminiſtrationem ſpectant, Illuſtriſſimi ac Religioſiſſimi Gallicanæ Eccleſiæ Præſules, à Clero ſuo cum Seculari tum Regulari, edito In Generalibus Comitiis Decreto legi & obſervari juſſerunt, adeòque Typis elegantibus edi curarunt. Reliquit etiam *Inſtitutiones*, *Literas Paſtorales*, *Librum Memorialem*, & *Conciones Synodicas*, quæ omnia in unum collecta, ſub titulo Actorum Eccleſiæ Mediolanenſis edita ſunt. Copioſior & abſolutior eſt Editio Lugdunenſis Tomis duobus anno MDCLXXXIII. *S. Caroli Borromæi Inſtructiones* præ omnium Caſuiſtarum Summis & Summulis legendas ac ſequendas exiſtimo, quamvis eorum Autorum, quorum Opera ab Eccleſia approbata aut permiſſa ſunt, nemini derogatum velim, nec ſua quempiam laude fraudare. Ad Superos migravit III. Nonas Novembris, anno MDLXXXIV. ætatis XLVII. Accepto de ejus obitu nuntio, *Gregorius XIII.* exclamavit, *Extincta eſt lucerna in Iſraël.* Illum in Sanctorum numerum ſolemni ritu retulit *Paulus V.* anno MDCX. Hæc ipſi familiaris erat ſententia, quam & in ſigillo expreſſam habuit: *Sola gaudet humilitate Deus.* Vitam ejus ſcripſerunt *Carolus à Baſilica Petri* Preſbyter Mediolanenſis, ex Congregatione Clericorum Regularium S. Pauli Decollati, *Auguſtinus* Cardinalis, *Valerius* Veronenſis Epiſcopus, & *Joannes Petrus Jaſſanus*, Mediolanenſis Preſbyter, ex Congregatione *Oblatorum S. Ambroſii* ab ipſo *S. Carolo* inſtituta.

ARTICULUS V.

De Juriſconſultis Illuſtribus Seculi XVI.

I. JUriſperitos inter celebre nomen ſibi pepererunt XVI. Seculo LAURENTIUS CAMPEGIUS, Bononienſis, S. R. E. poſtea Cardinalis, Jus Cæſareum Patavii unà cum patre ſuo *Joanne Campegio*, maxima cum laude profeſſus.

II. PETRUS PAULUS PARISIUS, Conſentinus, Calaber, S. R. E. Preſbyter Cardinalis à *Paulo III.* creatus, præter Commentarium in Decretales Romanorum Pontificum Epiſtolas, Conſiliorum Volumina IV. aliáque in lucem emiſit. Obiit anno MDXLV.

III. NICOLAUS BOERIUS, Gallus, in Senatu Burdigalenſi Præſes, anno MDXXXIX. defunctus, cujus Opera in pretio ſunt.

IV. ANDREAS ALCIATUS, Mediolanenſis, Græcè & Latinè doctiſſimus, qui Juriſprudentiam barbaro dicendi genere involutam priſtino nitori reſtituere, & ad fontes revocare cœpit. Primùm Avarici Biturigum Ju[illegible] Civile profeſſus eſt, deinde Ticini in Inſu[illegible]. Obiit anno MDXLVIII. Iiſdem artibus excelluit FRANCISCUS ALCIATUS, ejus gentilis & alumnus, ac in Cathedra Ticinenſi ſucceſſor, S. R. E. Cardinalis à *Pio IV.* creatus.

V. PETRUS REBUFFUS, Gallus, Monſpelienſis, Autor Commentarii in Concordata, *Praxis Beneficiorum*, Commentariorum in Conſtitutiones Regias, Tractatuum *De Decimis*, *De Feudis*, &c. Claruit ab anno MDLIV. ad annum MDLXXXIII.

VI. JOANNES HIERONYMUS ALBANUS, Eques, & Juriſconſultus, Librum *De Immunitate Eccleſiarum* Julio III. Pontifici Maximo obtulit Romæ anno MDLIII. Alterum Librum edidit *De Poteſtate Papæ & Concilii.*

VII. Eadem ætate RAYMUNDUS RUFUS Gallus Juriſconſultus, ſuam Defenſionem pro Pontifice Maximo, Cardinalibus, Epiſcopis, totóque Ordine Sacro, contra *Carolum Molinæum*, doctiſſimum etiam Juriſconſultum, ſed in multis ab Eccleſia improbatum, edidit anno MDLIII. Eadem ætate florebat FRANCISCUS DUARENUS, Briocenſis in Armoricis, qui dicendi genere ſuavi & facili omnes ſui temporis Juriſconſultos ſuperavit. Obiit Avarici Biturigum, ubi Juriſprudentiam magna frequentia ac celebritate profeſſus eſt, anno MDLIX.

VIII. ANDREAS TIRAQUELLUS, Senior, Fontenaii in Pictonibus natus, in Curia Pariſienſi Senator, præter alia ſcripſit Tractatum *De Privilegiis Piæ Cauſæ.* Obiit anno MDLVI.

IX. AUGUSTINUS BEROJUS, Bononiæ Juris Canonici Profeſſor, cujus edita ſunt *Conſilia*, & Commentarii in Decretales, eadem ætate floruit.

X. JOANNES BERNARDUS DIAS, Hiſpanus, Decretorum Doctor, Calaguritanus Epiſcopus, *Carolo V.* Imperatori à Conſiliis, ſcripſit *Practicam Criminalem Canonicam*, Lugduni, Venetiis, Antuerpiæ, & Romæ annis MDLXV. MDLXVIII. & MDLXXXI. editam. Item *Regulas Juris, cum ampliationibus & reſtrictionibus.*

XI. JOANNES QUINTINUS, Burgundus, ex Ordine Hoſpitalario S. Joannis Hieroſolymitani Juris Doctor, & publicus Canonum Lutetiæ Profeſſor, Synodum Gangrenſem Græcè & Latinè, Canones Apoſtolorum, & *Tertulliani* Librum *De Preſcriptionibus Hæreticorum*, Scholiis & Commentariis illuſtratum, emiſit in lucem annis MDIX. & MDLXI.

XII. JACOBUS SIMANCAS, Septimanienſis, ab oppido natali, quod *Simanca* populariter appellatur, cognominatus, Juris utriuſque in Academia Salmanticenſi Profeſſor, deinde in Valliſoletano Prætorio Senator, multis Operibus Juriſprudentiam illuſtravit: quin & Religioni profuit, *Inſtitutionibus Catholicis adverſus Hæreſes* editis anno MDLII.

XIII. FRANCISCUS VARGAS, Philippi II. ad Pium IV. Pontificem Maximum Legatus, Librum *De Epiſcoporum Juriſdictione & Romani Pontificis Auctoritate* Romæ publicavit anno MDLXIII.

XIV. PETRUS VVELLIUS, Juriſconſultus, Librum *De Uſuris* Coloniæ publici juris fecit anno MDLVI.

XV. PHILIPPUS NIGRIUS, Harlebecanus in Belgio Præpoſitus, Bruxellæ ad *S. Gudilam* Canonicus ac Decanus, *Carolo V.* Imperatori & *Philippo II.* Regi à Sanctioribus Conſiliis, Ordinis Velleris Aurei Cancellarius, multis & ampliſſimis eorum Principum Legationibus præclarè functus, tandem Epiſcopus Antuerpienſis deſignatus, Librum *De Exemptione Canonica* tranſmiſit ad poſteros. Obiit anno ineunte MDLXIII.

XVI. FRANCISCUS BALDUINUS, Attrebatenſis, Juriſconſultorum ſui temporis facilè Princeps, Avarici Biturigum, Lutetiæ Pariſiorum, ac in pluribus Germaniæ Academiis Juriſprudentiam incredibili cum plauſu profeſſus, de Catholica Religione ſcriptis adversùs *Calvinum* & *Bezam* Libris, non minùs quàm de Republica & de univerſâ Juriſconſultorum natione editis de Ju-

re Civili Commentariis, præclarè meritus eſt. Eruditis in *Optatum Milevitanum* Annotationibus palam fecit quantùm in ſacra etiam Antiquitate & Hiſtoria Eccleſiaſtica verſatus eſſet, exemplóque probavit quod in ore frequenter habebat, *Hiſtoriam cum Juriſprudentia conjungi oportere*. Obiit Lutetiæ XI. Novembris anno MDLXXIII. ætatis LIII.

XVII. Gaspar Cervantes, Hiſpanus, Placentinus, Juriſprudentia unà & Theologica eruditione nobilis, Tridentinos Patres in ſui admiratione defixit. Meſſanenſis primò, deinde Salernitanus, poſtea Tarraconenſis Archiepiſcopus, tandem S. R. E. Cardinalis à *Pio V.* creatus eſt. Obiit XVI. Kalendas Novembris anno MDLXXV.

XVIII. Didacus & Antonius Covarruvias, fratres, Hiſpani, Toleto oriundi, ad Concilium Tridentinum à *Philippo* Rege Catholico miſſi, ex inſigni Juris utriuſque peritia magnam ſibi laudem pepererunt. *Didacus* domum reverſus, Rodericiæ primùm civitatis, deinde Segobienſis, demum Conchenſis Epiſcopus deſignatus eſt. Obiit anno MDLXXVII. *Variarum Reſolutionum* Libris, *Practicis Quæſtionibus*, aliíſque ingenii monumentis relictis. *Antonius* Libro *De Jure Luſitanici Regni*, quem *Philippo II.* Regi Catholico dicavit, notus, Toletanus Canonicus, obiit XII. Kalendas Januarias anno MDCII.

XIX. Viglius ab Aita, Zuichemus, Friſius, Dolæ apud Sequanos, Valentiæ Cavarum, Avarici Biturigum, Patavii, Ingolſtadii, Jus Cæſareum docuit; à *Carolo V.* Cæſare magnis auctus honoribus, ſublatâ è vivis uxore, Sactis initiatus, ampliſſima ad Divi *Joannis* apud Gandavenſes Præpoſitura donatus eſt. Lovanii auguſtum Friſiorum genti Collegium à fundamentis erexit, dotavítque. Obiit ſeptuagenarius, anno MDLXXVII. Præclaros *De Teſtamentis* Commentarios edidit.

XX. Joannes Paulus Lancelottus, Peruſinus, *Inſtitutiones Juris Canonici* Gregorii XIII. Pontificis Maximi juſſu, Imperatoris *Juſtiniani* exemplo conſcripſit, & Corpori Juris Canonici Indices adjecit.

XXI. Fredericus Scencquius, ex illuſtri Baronum Tautemburgenſium familia apud Tranſiſalanos oriundus, ætatis anno XVII. Juris Lauream promeritus, XX. *Carolo V.* ab arcanis Conſiliis fuit, deinde Aſſeſſor Curiæ Imperialis Spiræ creatus, converſo ad Clericalem Militiam animo, ex Præpoſito *D. Petri* apud Ultrajectanos, primus illius Urbis Archipræſul creatus eſt. Obiit anno MDLXXX. ætatis LXXXVII. Jure Cæſareo præclaris Commentariis illuſtrato.

XXII. Hugo Boncompagnus, Bononienſis, Juris utriuſque Doctor & Profeſſor, Summus poſtea Pontifex *Gregorius XIII.* inter ſummos Juriſconſultos jure merito laudatur, cujus ſtudiis, curis, auſpiciis, auctoritati, *Gratiani* totiúſque Juris Canonici emendationem, Eccleſia & Reſpublica Literaria debent.

XXIII. Hîc etiam cum laude repetendum eſt Martini de Azpicuelta, Doctoris *Navarri* nomen, de quo ſuperiori Articulo diximus.

XXIV. Prosper Cardinalis Sanctacrucius, Romanus, Rotæ, cujus Duodecimvir fuerat, *Deciſiones* edidit. Obiit anno MDLXXXIX.

XXV. Joannes Stephanus Durantius, Toloſano in Senatu Præſes, Librum *De Sacris Eccleſiæ Ritibus* conſcripſit, poſt ejus obitum Romæ *Sixti V.* juſſu, & alibi poſtea editum. A Toloſana plebe, turbatis Galliæ rebus, oppreſſus & interfectus eſt anno MDLXXXIX.

A XXVI. Barnabas Brissonius, Fontenaii in Pictonibus natus, juſſu *Henrici III.* Regis Chriſtianiſſimi Codicem Gallici Juris compoſuit. Scripſit etiam *De Verborum*, quæ ad Jus pertinent, *Significatione*, eruditum Opus, &c.

XXVII. Bertrandus Argentræus, in Parlamento Britanniæ Senator, præter ſuæ Gentis Hiſtoriam, Annotationes edidit in Jus Aremoricorum Municipale. Obiit anno MDXC. ætatis LXXI.

XXVIII. Jacobus Cujacius, præclarum Juriſprudentiæ lumen, in urbe Tectoſagum humili genere natus, incredibili omnium natio- B num concurſu & applauſu Jus Cæſareum Avarici Biturigum docuit, ac egregiis Commentariis illuſtravit. Obiit anno MDXC. Vitam ejus ſcripſit *Papirius Maſſonus*.

XXIX. Antonius Augustinus, Cæſarauguſtanus, Romanæ Rotæ olim Duodecimvir, ex Alliſano & Ilerdenſi Epiſcopo Tarraconenſis Archipræſul, de Antiquitate & Literis bene meritus, Civilis & Pontificii Juris Inſtaurator, *Antiquas Collectiones Decretalium*, & *Canones Pœnitentiales* cum eruditis Notis, *Epitomen Juris Pontificii*, Dialogorum XL. *De Emendatione Gratia-* C *ni* Libros duos, aliáque ad Jus Civile & Pontificium ſpectantia edidit. Obiit pridie Kalendas Junias MDLXXXVI. ſeptuagenario major. Mortuum Oratione funebri laudavit *Andreas Schottus* Societatis Jeſu, quam ad calcem Librorum Antonii Auguſtini *De Emendatione Gratiani*, Baluzianæ Editionis legere eſt.

XXX. Garcias Loaysa, Hiſpanus, Complutenſis Academiæ Doctor, Toletanus Canonicus & Archidiaconus, à *Philippo II.* Rege Catholico ſtudiis unici filii *Philippi III.* Præfectus, eo munere egregiè functus eſt. Archiepiſcopus demum Toletanus creatus, obiit anno ſalutis D MDXCIX. ætatis LXV. Concilia Hiſpaniæ unum in Corpus collegit, Notiſque eruditis illuſtrata edidit.

XXXI. Boetius Epo, Friſius, Lutetiæ, Lovanii, Duaci, Juriſprudentiam ſumma cum laude docuit, atque honorarii vice titulum Palatini Comitis conſecutus eſt. *Syntagmata* & *Eccleſiaſticas* ac *Heroicas Quæſtiones*, &c. tranſmiſit ad poſteros. Obiit Duaci anno MDXCIX.

SCHOLION.

E Ad hunc Articulum, Num. 7. pag. 983. refertur illa Religioſorum Cenſorum nota: *Carolum Molinæum doctiſſimum appellat.*

R. Carolum Molinæum *Doctiſſimum Juriſconſultum, ſed in multis ab Eccleſia improbatum* verè dixi. Pelagii ingenium, eruditionem, facundiam non ſemel commendavit S. Auguſtinus. Quidni Molinæus Juriſconſultus doctiſſimus dicatur, cujus in Civili præſertim Jure ſingularem & eximiam eruditionem Opera teſtantur. Scitum illud S. Hieronymi Libro III. Apologiæ adversûs Rufinum: *Audi ergo, vir ſapientiſſime, & Romanæ Dialecticæ Caput, non eſſe vitii hominem unum laudare in aliis, & in aliis accuſare, ſed eamdem rem & probare & improbare. In Tertulliano laudamus ingenium, ſed damnamus hæreſim. In Origene miramur ſcientiam Scripturarum, ſed tamen* F *Dogmatum non recipimus falſitatem*, &c. Sic in Carolo Molinæo Juris peritiam ſuſpicimus & laudamus; ſed omnia tamen quæ in ejus Operibus damnata ſunt, improbamus ac damnamus.

Articulus VI.

De Claris Hiſtoricis.

I. HIſtoriam Seculo XVI. illuſtrarunt M. Antonius Sabellicus, fabri ferrarii filius, Æquicolis oriundus, qui ſcripſit Hiſtoriam *Enneadum XI.* ab orbe condito uſque ad annum MDIV. aliàque Opera. Obiit XIV. Kalendas Maïas anno MDVI. Laudatur à *Leandro* in Italia ſua, à *Philippo Bergomate* Lib. XVI. Supplementi Chronicorum, à *Ludovico Vives* Lib. V. De tradendis Diſciplinis, à *Bembo* Lib. IV. Epiſtolâ IV. ab *Eraſmo* in Ciceroniano ſuo, à *Paulo Jovio*, &c.

II. Jacobus Philippus Bergomas, è nobili Foreſtorum familia Bergomi natus, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, *Innocentio VIII.* Pontifici Maximo gratiſſimus, Autor *Supplementi Chronicorum*, ab orbe condito ad annum uſque MCCCCLXXXV. in priori editione Brixienſi, in altera autem Veneta ad annum MDIII. obiit in patria anno MDXVIII. Vir erat multæ lectionis & judicii non vulgaris, ſed qui in rebus antiquis, Codicum vitio quibus uſus fuit, ſæpe nomina immutet (inquit *Voſſius* Lib. III. De Hiſtoricis Latinis, Cap. XI.)

III. Leander Albertus, Bononienſis, Ordinis FF. Prædicatorum, Libros VI. *De Viris Illuſtribus* noſtri Ordinis in lucem edidit anno MDXVII. *Italiæ* præterea Deſcriptionem *Henrico II.* Regi Chriſtianiſſimo dicavit anno MDL.

IV. Pandulfus Collenutius, præter alia quibus ſtylum exercuit, Neapolitanam Hiſtoriam ſex Libris Italico idiomate complexus eſt, ejuſdémque Compendium Latinè edidit. A *Joanne Sfortia*, Piſaurienſium Tyranno, in carcerem conjectus eſt, ibique ſtrangulatus, vir hujuſmodi morte indignus, (ut *Paulus Jovius* refert.)

V. Joannes Jovius Pontanus, Cereti in Umbria natus, Neapoli Regii Scrinii Præfectus favore *Ferdinandi* Regis, ſex Libris Hiſtoriam belli, quod Regem *Ferdinandum* Seniorem inter & *Joannem* Ducem Andegavenſem geſtum eſt, conſcripſit. Obiit anno Chriſti MDV. A *Felino Sandio* extrema Epitome de Regibus Siciliæ & Apuliæ, ab *Eraſmo* in Ciceroniano ſuo, à *Sebaſtiano Foxio* Lib. I. & II. De Imitatione ſive de Ratione ſtyli, à *Florido Sabino* Lib. III. Subciſivarum Lectionum, cap. 6. laudatur.

VI. Franciscus Guicciardinus, Florentinus, excellentiſſimus Scriptor, & pauciſſimis antiquorum Hiſtoricorum, recentium nemini gravitate ſermonis, ſententiarum pondere, ratiocinationum circumſpectione poſtponendus, pleriſque eximiis anteponendus (ut *Spondanus* ait) quem *Divinum Hiſtoricum* Itali vocant, vivere deſiit anno MDXL. Hiſtoriam XX. Libris abſolvit ad annum MDXXXIV. in electione *Pauli III.* Pontificis Maximi deſinentem.

VII. Michael Ritius, Neapolitanus, Ludovico XII. Galliarum Regi à Conſiliis, Libros tres *De Regibus Francorum* Romæ edidit anno milleſimo quingenteſimo quinto. Totidem ſcripſit De Regibus Hiſpaniæ, unum *De Regibus Hieroſolymorum*, quatuor *De Regibus Neapolis & Siciliæ*, duos *De Regibus Hungariæ*.

VIII. Joannes Margarinus, Gerundenſis Epiſcopus, *Paralipomena Hiſpaniæ* Libris X. complexus eſt ab adventu Herculis in Hiſpaniam, uſque ad *Theodoſium Seniorem* & filios ejus *Arcadium & Honorium*, quorum temporibus Gothi

A in Hiſpanias irruperunt. *Paralipomena* inſcripſit, quòd referat prætérita proximorum ſeculorum Hiſtoricis.

IX. Paulus Langius, Germanus, Zuviccavii in Voitlandia natus, Ordinis Benedictini Monachus, *Citizenſe Chronicon* ſcripſit, à *Piſtorio* Tomo Hiſtoricorum Germaniæ editum.

X. Albertus Krantzius, Hamaburgenſis, Theologiæ Profeſſor, Canonicus & Decanus, ſcripſit *Metropolim*, ſive Hiſtoriam Eccleſiaſticam de Eccleſiis *Caroli Magni* ætate conſtitutis, vel inſtauratis, item *Saxonicam* & *Vvandalicam*,
B necnon Chronicon rerum aliarum Septentrionalium, Daniæ ſcilicet, Sueciæ, Norvegiæ. A *Caroli Magni* temporibus ad annum milleſimum quingenteſimum quartum Hiſtoriam perduxit. Obiit VII. Idus Decembris MDXVII. A *Gerardo Geldenhaurio Noviomago* Præfatione in Germaniæ Illuſtratæ Scriptores, *Georgio Fabricio* Lib. I. Saxoniæ ſuæ, *Pantaleone* Parte II. Illuſtrium Germaniæ Scriptorum, & *Gerardo Joanne Voſſio* Lib. III. De Hiſtoricis Latinis, cap. X. laudatur.

XI. Petrus Dorlandus, Prior Carthuſiæ in Zeelhem in Diœceſi Leodienſi, *Chronicon Car-*
C *tuſienſe*, aliáque edidit. Obiit XXV. Auguſti, anno milleſimo quingenteſimo ſeptimo.

XII. Raphael Volaterranus, condidit *Urbanorum Commentariorum* Libros XXXVIII. *Julio II.* Pontifici Maximo dicatos, quos *Urbanos* vocavit, quòd eos in Urbe Roma conſcripſerit. In tres verò Tomos diſtinxit, quorum primus *Geographiam veterem* continet: alter *Antropologiam* ſive Viros Illuſtres: tertius *Philologiam*, ſive artium rudimenta. *Antropologiam* componebat anno milleſimo quingenteſimo quinto. De hoc Opere *Jovius*, & *Floridus Sabinus* parum magnificè
D judicarunt.

XIII. Polydorus Vergilius, Urbinas, Romani Pontificis in Anglia Quæſtor, & Vvellenſis Archidiaconus, præter Libros octo *De Rerum Inventoribus*, & Librum *De Prodigiis*, edidit *Hiſtoriam Anglicanam*, Libris XXVI. quam *Henrico VIII.* dicavit anno MDXXXIII. Adversùs ipſum objicit *Paulus Jovius*, quòd *Scotis & Gallis ſæpe reclamantibus, alieno potiùs arbitrio quàm ſuo, intexuiſſe multa in gratiam gentis exiſtimetur.* Sed nec Anglis doctioribus probatur. Sic inter alios de ipſo cenſet *Henricus Savilius* Præfatione in Re-
E rum Anglicarum Scriptores: *Polydorus, ut homo Italus, & in rebus noſtris hoſpes, & quod caput, neque in Republica verſatus, nec magni alioqui vel judicii, vel ingenii, pauca ex multis delibans, & falſa plerumque pro veris amplexus, Hiſtoriam nobis reliquit cùm cæteris mendoſam, tum exiliter ſanè & jejunè conſcriptam.*

XIV. Paulus Æmilius, Veronenſis, Principis Eccleſiæ Pariſienſis *B. Mariæ* Canonicus, magnam ſibi nominis celebritatem paravit Opere egregio *De Rebus Geſtis Francorum*, cui annos triginta impendit. Ac Libros quidem novem per-
F fecit, decimum morte præventus reliquit imperfectum. Deſinit in anno quinto *Caroli VIII.* qui eſt Chriſti MCCCCLXXXVIII. Obiit III. Nonas Quinctiles, anno MDXXIX. *Genus ejus ſcribendi doctum, nervoſum, preſſum, ad ſubtilitatem & argutias inclinans, & relinquens, defingénſque aliquid in animo ſerii lectoris. Sententias & dicta ſæpe miſcet paria antiquis. Rerum ipſarum ſedulus ſcrutator, ſeverus judex, nec legi noſtro ævo, qui magis liber ab affectu* (inquit *Juſtus Lipſius* Notis in Lib. I. Politicorum cap. IX.) De ipſo *Eraſmus* in Ciceroniano ſuo ita cenſet: *Pauli Æmilii & reconditam eruditionem, & diligentiam, & vitæ ſanctitatem, & ſummam in Hiſtoria fidem exoſcu-*

 lor

lor. Tullianam dictionem nec affectavit, nec habet.

XV. Joannes Trithemius, à vico natali ad Moſellam fluvium appellatus, Ordinis Benedictini Profeſſor, primùm Spanheimenſis, poſt Herbipolenſis ad *S. Jacobum* extra muros Abbas, ſcripſit *Chronicon Monaſterii Hirſaugienſis*, quod incipit ab anno octingenteſimo trigeſimo, & deſinit in anno milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo. Hos verò Annales anno MDXIV. ad incudem revocaſſe atque auxiſſe dicitur. Item *Chronicon Monaſterii Sphanheimenſis*, in Diœceſi Moguntina; *Chronicon Monaſterii S. Jacobi Majoris* in ſuburbio Herbipolitano; *Catalogum Scriptorum Eccleſiaſticorum*; Librum *De Illuſtribus Germaniæ Viris*; Librum *De Illuſtribus Viris Ordinis S. Benedicti*, &c. quæ ex Bibliotheca *Marquardi Freheri* Francofurti prodierunt anno MDCI. præter Opera pia, quæ ſtudio *P. Joannis Buſæi* Societatis Jeſu Theologi Moguntiæ edita ſunt anno MDCIV. Obiit *Trithemius* VIII. Decembris anno MDXVI. ætatis ferè quinquageſimo-quinto. De ipſius Operibus plura dabunt *Voſſius* Lib. III. *De Hiſtoricis Latinis*, cap X. & *P. Labbæus* in Diſſertatione Hiſtorica *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*. De ipſius *Steganographia*, ob quam ab imperitis in Magiæ ſuſpicionem immeritò vocatus eſt vir peritiſſimus, lege *Spondanum* in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum MCCCCXCIX. Num. IX. & X.

XVI. Onuphrius Panuinius Veronenſis, Ordinis Eremitarum *S. Auguſtini* Profeſſor, de Hiſtoria Eccleſiaſtica ac profana bene meritus, cujus Opera *Poſſevinus* in Apparatu Sacro, & *Cornelius Curtius* in Elogiis Auguſtinianis recenſent, quem Manutius *Helluonem Antiquitatis*. Scaliger *Patrem Hiſtoriæ*; Lipſius *Principalis Hiſtoriæ, & Faſtorum veterum Patrem*: Thuanus *Virum ad omnes Romanas & Eccleſiaſticas Antiquitates è tenebris eruendas natum*, obiit anno MDLXVIII. ætatis XXXIX. nondum inchoato.

XVII. Franciscus Tarapha, Civis & Canonicus Barcinonenſis, Regum Caſtellæ & Aragoniæ ſeriem ſub annum MDXXX. contexuit, ſed pleraque ridiculè ex Arca Noë, bellique Trojani fabulis derivans, urbium gentiúmque nomina cudit, deceptus *Pſeudo-Beroſo Annii Viterbienſis*, ut obſervat *Aubertus Miræus*.

XVIII. Bernardus Luxemburgius, à natali ſolo in Belgio cognominatus, Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſor, *Catalogum Hæreticorum* Libris V. contexuit. Libellum etiam *De Ordinibus Militaribus* edidit. Fatalis ipſi fuit annus MDXXXV.

XIX. Ælius Antonius Nebrissensis, à Nebriſſa Bœticæ oppido natali cognominatus, Salmanticæ & Compluti publicus Eloquentiæ Profeſſor, ac demum Hiſtoricus Regius, *Rerum à Ferdinando & Iſabella Catholicis Regibus Geſtarum Decades duas*, itidémque *Belli Navarræi* Libros conſcripſit. Obiit anno MDLIV.

XX. Petrus Bembus, Patritius Venetus, S. R. E. Cardinalis, Orator, Poëta, & Hiſtoricus eximius, Libros XII. *Hiſtoriæ Venetæ*, aliáque ingenii monumenta tranſmiſit ad poſteros. Obiit Romæ anno MDXLVI. & ad *S. Mariam ſuper Minervam* ſepultus eſt.

XXI. Augustinus Trivultius, Mediolanenſis, S. R. E. Cardinalis, ſcripſit *Hiſtoriam Romanorum Pontificum*, qua ſe plurimùm adjutum *Onuphrius Panvinius* fatetur.

XXII. Joannes Dubravius, Bohemus, Olomucenſis in Moravia Epiſcopus, vir legationibus rebúſque geſtis clariſſimus, *Hiſtoriam Bohemicam*, Libris XXXIII. complexus, obiit anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo-tertio.

XXIII. Joannes Magnus, Gothus, Sedis Apoſtolicæ Legatus, Archiepiſcopus Upſaliæ; Sueciæ, Gothiæ, Vvandaliæ Primas, Librum *De Epiſcopis Sueciæ*, & alterum Opus *De omnibus Regibus Gothorum & Suecorum* edidit Romæ anno MDLIV. De ipſo plura *Poſſevinus*, qui ipſum vidit, & de Religione etiam optimè meritum teſtatur Apologia contra Lutheranas & impias Conſtitutiones in Aroſia Sueciæ civitate conditas anno MDXXVII. Libris XXIV. Hiſtoriæ *Joannis Magni* Appendicem addidit *Olaus Magnus* ejus frater ac Succeſſor.

XXIV. Vvolfgangus Lazius, Medicus Viennenſis, & *Ferdinandi I.* Imperatoris Hiſtoricus, *Rerum Viennenſium* Libros IV. edidit; *De Republica Romana in exteris Provinciis bello partis conſtituta*, Libros XII. *De Variarum Gentium Migrationibus* Libros II. *Genealogiæ Auſtriacæ* Libros II. &c. Obiit anno MDLV.

XXV. Joannes Vasæus, Brugenſis, Belga, Salmanticæ publicus Eloquentiæ Profeſſor, *Chronico Rerum Hiſpanicarum* relicto, quod in pretio eſt, obiit anno circiter MDLX.

XXVI. Eodem tempore Thomas Fazellus, Siculus, Ordinis FF. Prædicatorum, Libros XX. *De Rebus Siculis* eleganti ſtylo in lucem emiſit.

XXVII. Sub idem tempus *Rerum Venetarum Hiſtoriam* edidit Petrus Justinianus Patritius Venetus.

XXVIII. Gabriel Prateolus, Doctor Theologus Pariſienſis. ſcripſit Librum *De Vitis, Sectis, & Dogmatibus Hæreticorum*, anno MDLXIX. aliáque Opera.

XXIX. Paulus Jovius, Novocomi apud Inſubres natus, à *Clemente VII.* Epiſcopus Nuceriæ creatus, Concilio Tridentino interfuit. Variis Operibus Hiſtoricis nominis immortalitatem ſibi peperit, præſertim verò *Elogiis Virorum illuſtrium*, quos in poſterorum memoria fecit immortales. Obiit Florentiæ III. Idus Decembris, anno MDLII. ætatis LXX.

XXX. Nicolaus Harpsfeldius, Anglus, Archidiaconus Cantuarienſis, in vinculis pro cauſa Religionis Orthodoxæ, temporibus *Eliſabethæ* Reginæ, viginti ampliùs annis Londini vixit, ac demum Confeſſor ibidem obiit anno MDXCIII. Scripſit *Hiſtoriam Anglicanam Eccleſiaſticam*, necnon *Hiſtoriam Vvicleffianam*, &c.

XXXI. Hieronymus Surita, Regni Aragoniæ Hiſtoricus, & Secretarius Judicum violatæ Fidei, omnis Antiquitatis in paucis peritus, ſinceritate, moderatione, diligentiâ, gravitate, nemini eorum, qui de Rebus Hiſpanicis ſcripſerunt, anteponendus, adeo ut apud Regium Hiſpaniarum Conſilium accuſatus ſit, quòd Regum etiam vitia, gentiſque ac ſoli, in Hiſtoria ſua attingere auſus ſit; ab *Ambroſio Morales* edita Apologia egregiè defenſus; *Rerum Aragonenſium* Libros XXX. totidem annis elaboravit Hiſpanico Idiomate, quorum ex prioribus Tomis *Indices Aragonenſium Rerum* Latinè exſcripſit. Obiit Cæſarauguſtæ III. Nonas Novembris anno MDLXXX.

XXXII. Stephanus Garibajus, Cantaber, Moodragonio oppido oriundus, Catholici Regis Hiſtoricus, *Annales Regnorum Caſtellæ, Luſitaniæ, Aragoniæ, Navarræ*, Hiſpano Sermone edidit, Opus ingens, quod quatuor Voluminibus in XL. Libros diviſis res in Hiſpania domi foriſque geſtas complectitur. Florebat anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo-quinto.

XXXIII. Josephus Pamphilus, Veronenſis, ex Auguſtiniano Eremita Sacrario Pontificio à *Pio IV.* Præfectus, & Signinus Epiſcopus poſtea creatus, præter Libros egregios *De origine multarum*

tarum Eccleſiæ Ceremoniarum ; *De Sacris Ritibus Veterum Pontificum in Baptiſmi , Chriſmatis , & Euchariſtiæ Sacramentis adminiſtrandis* : *De Exorciſtis , & antiquo Ritu Dæmones expellendi* : *&c. Chronica ſui Ordinis* edidit, Romæ anno MDLXXXI.

XXXIV. Florimondus Ræmundus, Gallus, Senator Burdigalenſis, vir multæ lectionis & judicii ſingularis , fabulam *De Joanna Papiſſa* egregiè confutavit ; ſcripſit etiam *De Antichriſto* : item *De ortu , progreſſu , ac ruina Hæreſium noſtri ævi* , Gallico ſermone : quibus Operibus & Eccleſiæ ſervivit , & laudem apud Eruditos non mediocrem conſecutus eſt.

XXXV. Ambroſius Morales , Cordubenſis , in Academia Complutenſi Eloquentiæ Profeſſor, & Catholici Regis Hiſtoricus , Operibus relictis , quibus *Hiſpanicam Hiſtoriam* plurimùm illuſtravit , obiit anno MDCII.

XXXVI. Joannes Gonzales de Mendoza, Auguſtinianus , à Rege Catholico anno MDLXXX. Legationis ad Sinarum Regem princeps deſtinatus , quinto poſt anno *Hiſtoriam Regni Sinarum* edidit , ex pleriſque ipſorum Libris , quos *Martinus de Rada* ejuſdem Ordinis Profeſſor , Auchæi apud Sinas coëmerat, ejus Regni Typis variis in locis editos , quos apud ſe quingentis annis priùs repertos gloriantur , quàm Typographia in Germania incœpiſſet.

XXXVII. Ubertus Folieta , Genuenſis Sacerdos , à civibus ſuis in exilium miſſus , quòd Scriptis ſuis vulnera patriæ ac remedia liberiùs indicare non dubitaverit , Librum compoſuit *De ratione ſcribendæ Hiſtoriæ* ; alterum *De laudibus urbis Neapolis* ; item *De Sacro Fœdere in Selymum* Libros IV. *De Scriptoribus Italicis* , & alia Opuſcula. Obiit Romæ anno MDLXXXI.

XXXVIII. Antonius Boſius , Italus, magnam vitæ ſuæ partem Cœmeteriis ſeu Cryptis veterum Chriſtianorum Romæ & in vicinia luſtrandis, ab anno MDLXVII. ad annum uſque MDC. impendit. ſcripsitque lingua Italica Libros III. *De Roma Subterranea* , quos poſt ejus obitum *Joannes Severanus* , Congregationis Oratorii Romani Preſbyter , perfecit , & Libro quarto auctos in lucem edidit. Scripſit idem *Boſius* Hiſtoriam Ordinis *S. Joannis Hieroſolymitani.*

XXXIX. Angelus Rocca , Italus , ex agro Piceno oriundus , Ordinis Eremitarum *S. Auguſtini* Profeſſor , à *Sixto V.* Romam evocatus , Sacris Bibliis, Conciliis, Patribúſque reſtituendis & Scholiis illuſtrandis , toto decennio operam navavit. Ejus labores Præfecturâ Sacrarii Apoſtolici , ac deinde Tagaſtenſi Epiſcopatu muneratus eſt *Clemens VIII.* Magno ſumptu inſtruxit Romæ in Cœnobio *S. Auguſtini* locupletiſſimam Bibliothecam , publicæ utilitati , ſed maximè advenarum , quæ ejus nomine *Angelica* nuncupatur. At majorem ſibi gloriam peperit lucubrationibus doctiſſimis , *Bibliotheca Vaticana*, *Bibliotheca Theologica & Scripturali*, &c.

XL. Joannes Petrus Maffæus , Bergomas , Societatis Jeſu Profeſſor, decimo-ſexto cadente ſæculo *Hiſtoriarum Indicarum* Libros XVI. pereleganti ſtylo conſcripſit , Vitamque *S. Ignatii* ejuſdem Societatis Parentis Libris III. edidit , &c.

XLI. Carolus Sigonius, Mutinenſis Italus, variis editis monumentis, quibus Italicam & Romanam Antiquitatem illuſtravit , in patria naturæ debitum perſolvit , anno MDLXXXV.

XLII. Franciſcus Belcarius Peguillio, Metenſis Epiſcopus, qui Concilio Tridentino ſub *Pio IV.* interfuit , Rerum Gallicarum Hiſtoriam ab anno MCCCCLXI. ad annum MDLXXX. Libris XXX. complexus eſt. Librum etiam edidit adversùs Calvinianum dogma de Infantium in matris utero Sanctificatione. Obiit die XIV. Februarii , anno MDXCI.

XLIII. Natalis Comes , Patritius Venetus, *Hiſtoriam Univerſalem* ſcripſit, cui finem impoſuit anno MDLXXX. diligens magis quàm gratus Auctor : obſcuritatem tamen ſtyli & confuſionem rerum ſententiis ac præceptis paſſim inſertis temperans.

SCHOLION I.

Hunc Articulum, Num. 6. pag. 990. Religioſi Cenſores hâc notâ perſtringunt : *Guicciardinum commendat.*

R. Henrici Spondani Appamienſis Epiſcopi Annales Eccleſiaſticos nemo reprehendit ob Guicciardini commendationem , ad annum 1534. Num. XVIII. pag. 426. col. 2. his verbis adſcriptam : *Guicciardinus excellentiſſimus ſcriptor , & pauciſſimis antiquorum Hiſtoricorum , Recentium nemini gravitate ſermonis , Sententiarum pondere , ratiocinationum circumſpectione , poſtponendus ; pleriſque eximiis anteponendus. Qui ſi nonnumquam acrem ſe geſtorum Principum , aliorumve de quibus agit , cenſorem exhibeat , culpa hæc eſt noxiorum ; non Hiſtoricorum ; qui graviùs culpandi ipſi forent , ſi malè facta tacerent , quibus alii prudentiores fiant , & à ſimilibus peccatis abſtineant , vel pudore. Sententia eſt enim Domini quæ non fallit ; NIHIL eſſe apertum quod non reveletur , neque abſconditum quod non ſciatur.* Hæc Spondanus. Matt. 10. Luca 12.

SCHOLION II.

Ad eumdem Articulum , Num. 15. pag. 993. pertinet iſta indiculi Cenſorii nota : *De Trithemio , quòd ob Steganographiam in Magiæ ſuſpicionem immeritò vocatus ſit.*

R. Quid ſit Steganographia videntur non intelligere , qui Trithemium jure merito in Magiæ ſuſpicionem veniſſe volunt. Legant Illuſtriſſimum Annalium Baronii Continuatorem Spondanum ad annum milleſimum quadringenteſimum nonageſimum nonum. Num. x. ubi pium & eruditum Autorem ab omni Magiæ ſuſpicione vindicat, Steganographiæ clavim tradens. *Ut*, inquit , *tantum virum , optimè cæterà de Eccleſia Catholica , Ordine ſuo , ac re literaria meritum , ab omni adeo nefandi criminis culpa immunem exiſtimemus , fecit diligentia eruditiſſimi Patris Hilarii Monachi Benedictini Cœnobii S. Germani de Pratis Pariſienſis Congregationis reformata SS. Benedicti & Mauri , qui re nobiſcum poſt primam noſtram horum Annalium editionem communicatâ , arcanum aperuit ambagum Trithemii , à ſe non parvo labore & induſtria adinventum : manifeſtâque ad ipſaſmet Trithemii Epiſtolas facta probatione , oſtendit nihil toto eo Opere eſſe conjurationis aut invocationis dæmonum , ſed quæ ejuſmodi videntur , claves tantùm eſſe ſeu interpretationes verborum quibus ambiguè utebatur in ſuis Epiſtolis : Spiritus diurnos , quos vocat , Epiſtolas ipſas eſſe , quæ cunctis paterent : ſpiritus autem nocturnos , quaſdam literas , ſyllabas ſeu vocabula ipſarum Epiſtolarum , quæ in ſe continerent ſecretum in eis comprehenſum : Duces denique & Miniſtros ſpirituum , verba & literas otioſas , quæ iiſdem Epiſtolis continerentur , ad tegendum ſecretum in iis comprehenſum , &c.* Hæc Spondanus. Idem Trithemio contigit , quod Silveſtro II. & Alberto Magno , ut ob rerum , quæ communem hominum captum ſuperarent tractationem , vel operum admirabilitatem à rudibus illarum artium in Magiæ ſuſpicionem vocarentur.

CAPUT VI.

DE CONCILIIS Nationalibus, & Provincialibus, quibus ſancita vel inſtaurata Diſciplina eſt Seculis XV. & XVI.

Articulus I.

De Concilio Oxonienſi.

Oxonium, Oxford, Epiſcopatus ſub Metropoli Cantuarienſi.

ANNO milleſimo quadringenteſimo-octavo, *Thomas Arundellius* Cantuarienſis Archiepiſcopus totius Angliæ Primas, & Sedis Apoſtolicæ Legatus, Provinciale Concilium celebravit, in quo XIII. Statuta condita ſunt, ut Vvickleffianæ Hæreſeos progreſſus impediretur. Primò ut nullus ſive Secularis ſive Regularis ad prædicandum verbum Dei admittatur, niſi ab Epiſcopo Diœceſano examinatus, approbatus, & miſſus, vel aliquo munitus privilegio, ſuæ miſſionis aut privilegii fidem fecerit. Secundò, ne Clerus aut populus aliquem in Eccleſiis, Cœmeteriis, aut locis ſuis aliàs concionari permittat, ſub pœna Interdicti. Tertiò, ut Concionatores modo auditoribus convenienti prædicent, nec apud Laïcos contra vitia Clericorum invehantur. Quartò, ne quis de Sacramentis, aut Fidei dogmatibus aliter doceat, prædicet, aut obſervet, quàm per ſanctam Eccleſiam diſcuſſum fuerit, finitum, aut conſtitutum: neque Sectam aut ſpeciem hæreſis quamcumque doceat, prædicet, vel obſervet, alioqui excommunicationem incurrat ipſo facto, à qua non abſolvatur niſi hæreſim ſolemni ritu ejuraverit. Relapſorum verò bona proſcribantur, & ab iis, quorum intereſt, occupentur. Quintò, ne liberalium artium Magiſtri de Fide aut rebus Theologicis tractent, aut diſcipulos ſuos de iiſdem diſputare permittant. Qui ſecùs faxit, ut fautor errorum & Schiſmatum per loci Ordinarium plectitor. Sextò, ne Libellus aliquis recèns editus, ſeu deinceps edendus, in Scholis aut alibi legatur, niſi ab Academiis Oxonienſi vel Cantabrigienſi, aut duodecim ſaltem Doctoribus ex earum gremio ad nutum Archiepiſcopi Cantuarenſis ſelectis examinetur, & ab iiſdem unanimiter, necnon ab eodem Archipræſule approbetur, exemplari in ſcriniis Academiæ relicto. Qui ſecus faxit, ut ſeminator ſchiſmatis & fautor hæreſis puniatur. Septimò, ut nemo deinceps aliquem textum Sacræ Scripturæ auctoritate ſua in linguam Anglicanam vel aliam transferat, *per viam libri, libelli, aut tractatus;* nec legatur aliquis hujuſmodi liber, libellus aut tractatus, ſub majoris excommunicationis pœna, *niſi à Diœceſano loci, aut Concilio Provinciali, ipſa tranſlatio fuerit approbata.* Qui contra fecerit, ut fautor hæreſis punitor. Octavò, ne quis cujuſcumque gradus, ſtatus, aut conditionis, *Concluſiones aut Propoſitiones in Fide Catholica ſeu bonis moribus adversè ſonantes, præter neceſſariam doctrinam facultatis ſuæ, in Scholis aut extra, diſputando aut communicando, proteſtatione præmiſſa vel non præmiſſa, aſſerat vel proponat, etiamſi quadam verborum aut terminorum curioſitate defendi poſſint:* quia teſte *Hugone de S. Victore* Lib. de Sacramentis: *Sæpius quod bene dicitur, non bene intelligitur.* Qui in hoc Decretum peccaverit, piorum communione excluditor, donec in eodem, quo propoſuit vel aſſeruit, loco delictum ſuum publicè fateatur, *& verum Catholicum intellectum ejuſdem Concluſionis ſive Propoſitionis, ad arbitrium Ordinarii publicè prædicaverit in una Eccleſia vel diverſis.* Nonò, ut nullus de Articulis per Eccleſiam terminatis, niſi ad eorum explicationem diſputare præſumat; aut Decretalium, aut Conſtitutionum Synodalium auctoritatem, poteſtatémve condentis, in dubium revocet; ſive contra determinationem eorumdem doceat, ſub pœna hæreſis, niſi errorem ejuraverit. Decimò, ut nullus Preſbyter extra Diœceſim originis aut Ordinationis ſuæ ad celebrandum admittatur, niſi literis Ordinum ſuorum fidem facientibus, & commendatitiis Epiſcoporum, in quorum Diœceſibus diu verſatus eſt, prolatis. Undecimò, ut Oxonienſis Academiæ Præpoſiti & Gymnaſiarchæ ſemel ſingulis menſibus de doctrina & moribus ſuorum Scholarium inquirant, ut de hæreſi convicti vel ſuſpecti, non modò canonicis, ſed etiam academicis pœnis puniantur. Duodecimò, ut hujus Conſtitutionis tranſgreſſoribus ad quodcumque Beneficium Eccleſiaſticum in Provincia Cantuarienſi obtinendum per triennium præcludatur aditus. Decimo-tertiò, ut in cauſa hæreſeos, non ſecùs ac in quæſtione læſæ majeſtatis, propter pericula quæ ex dilatione poſſunt imminere, *ſummariè & de plano*, ac citatione præmiſsâ per nuntium, ſive per literas, aut Edictum, *& lite non conteſtatâ*, ad teſtium auditionem, & finitivam ſententiam procedatur.

Romani Pontificis Auctoritas.

Magnificum eſt quod in ejuſdem Concilii Præfatione de Sedis Apoſtolicæ Privilegiis, & Romani Pontificis Primatu habetur, quod ibi deſcribo, cùm ut manifeſtum ſit quàm fœdè ab antiqua Eccleſiæ Anglicanæ doctrina fidéque Majorum Anglo-Calviniani deſciverint, tum ut faciam, quod hucuſque diligentiſſimè præſtiti, nihil ut prætercam quod ad ſacroſanctam Romani Pontificis auctoritatem commendandam, aut propugnandam pertineat. *Reverendiſſimæ Synodo* (inquit) *injuriam feciſſe dignoſcitur, qui ſemel ibidem diſcuſſa atque diffinita revolvit: & cùm quis de principali terreno judicio diſputare præſumens, ſacrilegii pœna ſubjicitur, prout civilis ſapientiæ & legis humanæ manifeſtè tradit auctoritas: multò magis qui præcepta Legum & Canonum ab æternæ vitæ & mortis Clavigero, vicem non puri hominis, ſed veri Dei gerente in terris, & cui ipſe Deus cæleſtis imperii jura commiſit ritè edita, canonicè promulgata, ac etiam à SS. Patribus Prædeceſſoribus noſtris, uſque ad glorioſam ſanguinis effuſionem, & cerebri voluntariam ſparſionem firmiter obſervata, ſua imitentes prudentiæ temerè violare præſumunt, ac eiſdem doctrinis variis contraveniunt, ipſáque verbis & factis contemnunt, ſunt pœna graviori plectendi, & tanquam membra putrida à corpore militantis Eccleſiæ celeriter abſcindendi. Conſiderare enim deberent, quod in antiquo traditur Teſtamento:* Moyſes & Aaron in Sacerdotibus ejus; *id eſt, primi inter eos fuerunt. Ac in Novo inter Apoſtolos diſcretio quædam fuit: & licet omnes eſſent Apoſtoli, Petro tamen à Domino conceſſum eſt, & ipſi Apoſtoli inter ſe voluerunt id ipſum, ut reliquis omnibus præeſſet Apoſtolis, & dictus Cephas, id eſt Caput, Principatum Apoſtolorum teneret, cui dictum eſt:* Tu aliquando converſus confirma fratres tuos: *Quaſi diceret, ſi dubium inter eoſdem emerſerit, ipſorúmve aliquis in via Fidei, juſtitiæ, morum, aut*

Summi Pontifici Decretis ſive fidem ſive mores ſpectent, canonicè promulgatis, ab omnibus Chriſtianis parendum eſt. Qui illa verbis vel factis contemnunt, ab Eccleſiæ corpore abſcinduntor.

rectæ

recte converſationis erraverit, tu ipſum confirmes in bono: Quod profectò non dixiſſet Dominus, ſi alios ſibi minimè decreviſſet obedire.

Hæ Conſtitutiones anno ſequenti Londini promulgatæ ſunt in Synodo Diœceſana à *Richardo* Epiſcopo, ſecundùm Mandata ejuſdem Archipræſulis Cantuarienſis.

SCHOLION.

Hunc Articulum pag. 4. hunc in modum perſtringunt Religioſi Cenſores: *Proteſtatur ſe nunquam perdidiſſe occaſionem laudandi Papam.*

R. De laudibus Papæ ibi non loquor. De Concilio Oxonienſi agens, inſignémque ejus locum de Romani Pontificis auctoritate deſcripturus, ita præfatus ſum: *Magnificum eſt quod in ejuſdem Concilii Præfatione de Sedis Apoſtolicæ Privilegiis & Romani Pontificis Primatu habetur; quod ibi deſcribo, cùm ut manifeſtum ſit quàm fœdè ab antiqua Eccleſiæ Anglicanæ doctrina, Fidéque Majorum Anglo-Calviniani defecerint; tum faciam, quod huc uſque diligentiſſimè præſtiti, nihil ut prætercam quod ad Sacro Sanctam Romani Pontificis auctoritatem commendandum aut propugnandam pertineat.* Id me re vera præſtitiſſe judicant æqui rerum æſtimatores, & nihil umquam prætermiſiſſe quod ad Primatum juriſdictionis in Eccleſia univerſa Romano Pontifici divina inſtitutione convenientem, annexaque eidem Primatui jura & privilegia confirmanda pertineat: qualis mihi videtur & ſemper viſa eſt auctoritas ſumma judicandi controverſias fidei, & quæſtiones dubiæ diſciplinæ, Leges condendi quibus omnes Chriſti fideles obligentur, Appellationes ex toto orbe Chriſtiano ſuſcipiendi & judicandi, majoréſque cauſas finiendi, congregandi Concilia Oecumenica, illis præſidendi, eorum Decreta confirmandi, Canones temperandi ſeu de illis diſpenſandi; caſus ſibi reſervandi, & Indulgentias Plenarias concedendi ubique Chriſtianarum gentium, &c.

ARTICULUS II.

De Concilio Saltzburgenſi.

ANno circiter milleſimo quadringenteſimo vigeſimo, *Eberhardus* Archiepiſcopus Saltzburgenſis, Sedis Apoſtolicæ Legatus, Provinciale Concilium in Metropoli ſua celebravit, in quo Decreta XXXIV. condita ſunt. Primum, de Summa Trinitate & Fide Catholica, damnat errorem docentium vel credentium, quòd Sacerdos in mortali peccato exiſtens non poſſit conficere Corpus Chriſti ſeu abſolvere ſuos ſubditos à peccatis; idque aſſerentes, pro hæreticis & incredulis habendos declarat. Reprobat etiam quorumdam opinionem erroneam, aſſerentium, Epiſcopum, ſeu Sacerdotem Curatum, non poſſe abſolvere Presbyteros fornicarios à fornicationis reatu propter votum caſtitatis. Secundo ſancitum eſt, ut Provinciales & Diœceſanæ Synodi ſecundùm præſcriptum Canonum celebrentur: quæ in diſciplinæ inſtaurationem incumbant, præſertim in Clero, & in Monaſteriis Canonicorum Regularium *S. Auguſtini*, & *S. Benedictini* Monachorum. Tertio, Conſuetudines in gravamen Eccleſiarum introductæ abrogantur. Quartum ſtatuit de ſcrutinio ſeu examine Ordinandorum, ad quod nemo ſit admittendus, quin priùs peccatorum confeſſionem ediderit apud idoneum Sacerdotem. Sextum, illegitimos ab Ordinibus & Beneficiis arcet. Septimum, Epiſcopis, Archidiaconis, Prælatis, Officialibus, ſeu aliis Judicibus Eccleſiaſticis prohibet ne in cauſis coram ſe pendentibus appellationes ad Superiores Judices impediant. Octavum jubet Rectoribus Eccleſiarum ut Vicariis ſuis ſufficientem & honeſtam portionem Eccleſiaſticorum proventuum attribuant, ſub pœna privationis Beneficiorum. Nonum cavet ne Interdicti ſententia temerè feratur,

Errores damnati.

Examen Ordinandorum.

A & in hujuſmodi Cenſura irroganda jubet obſervari Conſtitutionem *Bonifacii VIII.* quæ incipit: *Providè attendendum.* Decimum Prælatorum officium explicat, & circa quæ potiſſimùm in ſuis viſitationibus invigilare debeant ad reformationem Cleri. Undecimum ſtatuit ut Capellani Nobilium in Capellis Caſtrorum Dominorum ſuorum non celebrent, niſi antè Epiſcopo vel Archidiacono *obedientiam faciant manualem*, ut ad Synodos veniant & Capitula, ſtatis temporibus, Mandata Eccleſiaſtica recepturi, & ſuis Dominis, ac eorum Caſtrenſibus relaturi: cùm Curati in quorum Parochiis B Caſtra ſita ſunt, id facere frequenter non audeant propter Dominorum tyrannidem. Duodecimum eos, qui abſolutionem à Cenſuris, vel earum revocationem, per vim aut metum extorquẽt, & fructu abſolutionis vel revocationis hujuſmodi privat, & excommunicatione ferit. Decimum-tertium ſtatuit ut nulla rerũ jactura, aut metus incommodi corporis non legitimè probatus, ſubditi inobedientiam, Mandatum Prælati exequi non curantis, valeant excuſare. In præceptis autem negativis, putà de communione cum excommunicatis non ineunda, de non celebrando in locis interdictis, &c. omC nino nullum nec rerum, nec corporum, quantumcumque probatus metus excuſat: *Cùm pro nullo metu debeat peccatum mortale committere, quod ex inobedientia ſurgere, Sanctorum auctoritatibus comprobatur.* Decimum-quartum, ut ceſſiones actionum, ſi cauſæ ſubſint legitimæ, fiant coram Epiſcopis, ſeu Officialibus; iis, qui cedunt, juratis, quòd non ſimulatè ſed verè cedant. Decimum-quintum præſcribit modum quo in jus vocandi ſunt ii, quibus Parochi, ex metu crudelitatis ipſorum ac tyrannidis, vocationem in jus ſignificare non audent. Decimum-ſextum, Clericum ad ſecularia D tribunalia trahi vetat, ſeu coram Judicibus Laïcis conveniri, ſeu tractum aut conventum, ſponte & judicialiter reſpondere, ſub pœna Excommunicationis ipſo facto incurrendæ; & Interdicti ad congruam uſque ſatisfactionem ſervandi in territorio trahentis & judicantis. Decimum-ſeptimum, modeſtiam à ſacris Canonibus imperatam, in Clericorum habitu ſervari mandat; & Titulares Epiſcopos ex Ordinibus Fratrum Mendicantium, vel aliorum Monachorum aſſumptos, admitti vetat ad Epiſcopalia munia obeunda, niſi ſui Ordinis habitum manifeſtè deferant, & ſint converſationis laudabilis, & bonæ famæ; immò eos ut excommunicatos vitari jubet; & EpiſcoE pos, qui ipſos admiſerint, ab Eccleſiæ ingreſſu ſuſpendit. Decimum-octavum, Clericos concubinarios Eccleſiaſticis Beneficiis & Dignitatibus privari decernit, ad eáque obtinenda inhabiles denuntiat. Decimum-nonum Clericos ad curam animarum ab Epiſcopo vel Archidiacono admitti vetat, niſi priùs juratos, quòd nullam in adeptione Beneficii commiſerint ſimoniam: & Sacroſanctæ Generalis Synodi Conſtantienſis Conſtitutionem in Beneficiorum collationibus ſervari jubet. Vigeſimum, Eccleſiaſtica Beneficia ſine diminutione conferri ſtatuit; & Patronos, qui partem F Decimarum ſive obventionum Eccleſiaſticarum ſibi retinent ex pacto, piorum communione ſummovet, eorúmque terras Interdicto ſupponit: Clericos verò qui ſic promoti fuerint, ab his Beneficiis, & ſpe quorúmvis aliorum dejicit. Vigeſimum-primum, eos qui prædam aliquam emerint, vel tenuerint, niſi infra menſem reſtituant, excommunicatione percellit. Vigeſimum-ſecundum ſtatuit, ut ſi quis terram ſuam, cui Jus Patronatus annexum eſt, oppigneraverit, Jus præſentandi apud ipſum oppignerantem remaneat: *Cùm tale Jus æſtimari non poſſit, & in ſortem nequeat computari:* Cùm tamen fru-

Lex poſita Capellanis Nobilium.

In præceptis negativis nullus metus excuſat.

Jus patronatus.

ctus

ctus pignoris ſemper in ſortem computari debeant A juxta Canonum & Legum ſanctiones. Vigeſimum-tertium faciendi teſtamenti libertatem Eccleſiaſticis Viris, & aliis quibuſcunque, quos ab ea poteſtate Leges non excludunt, contra pravas quaſdam conſuetudines vendicat. Vigeſimum-quartum præcipit ut pro Archiepiſcopo vel Epiſcopo defuncto, à quolibet Provinciæ vel Diœceſeos Sacerdote Miſſa celebretur. Vigeſimum-quintum prohibet, ne quis *alienum Parochianum*, exceptâ neceſſitatis causâ, *ad Confeſſionem recipiat*, aut ei aliquod Sacramentum adminiſtret, *non petitâ & obtentâ licentiâ proprii Sacerdotis.* Vigeſimum-ſextum Patronos Eccleſiarum, qui Rectoribus earum defunctis, illas ſpoliant, à Jure præſentandi ſuſpendit. Vigeſimum-ſeptimum, novos Sacerdotes, ea die quâ primam Miſſam celebrant, aliquos ad convivium invitare prohibet. Vigeſimum-octavum jubet ut Sacerdotes formam baptiſmi vulgari idiomate omnes Parochianos ſuos doceant, ut urgente neceſſitate rite baptizare poſſint. Vigeſimum-nonum prohibet ne *Advocati* Eccleſiarum, Monaſteriorum, & alorum piorum locorum, *Eccleſias, Monaſteria, & alia pia loca, ultra conſueta & debita onera ullatenus aggravent & infeſtent*, ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ. Conſuetudinem etiam improbat, quâ Laïci quidam Judices & Poteſtates Clericos ratione bonorum ipſorum in Judicium vocabant: non attendentes quòd *Clerici & Clericorum bona eodem gaudent privilegio, & nulla ſit eis de rebus & perſonis Eccleſiarum attributa judicandi facultas.* Trigeſimum, Generalis Concilii Conſtantienſis Conſtitutionem contra Simoniacos in Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis ter in anno promulgari ſtatuit. Trigeſimum-primum eos qui tempore Interdicti defunctorum corpora in Cœmeteriis ſepelire auſi fuerint, excommunicatione plectit. Trigeſimum-ſecundum, extirpationem hæreſeos, Vvicleſſiſtarum & Huſſitarum ſpectat, pœnáſque in illos, illorúmque fautores decernit. Trigeſimum-tertium, jubet ut Judæi pileum cornutum, ejuſdem ſuperſtitionis mulieres nolam ſonantem ferant, cùm in publicum prodeunt, ut his ſignis à Chriſtianis diſcernantur. Trigeſimum-quartum, inhoneſtum habitum mulierum, caudas, monſtroſa capitis ornamenta prohibet, mandátque ſub *Excommunicationis* Sententia univerſis & ſingulis Laïcis, ut uxores ſuas & filias veſtium ac mundi muliebris luxum, immodeſtiam, ſuperfluitatem reſecare cogant & moderari: ipſiſque mulieribus ſub eadem pœna præcipit ut in hoc maritis morem gerant: Epiſcopis verò & Parochis, ut rebelles ac pervicaces hac in re mulieres arceant à Communione: ſecularibus tandem Poteſtatibus ut ad executionem hujus Statuti pœnales etiam Leges ferant, alioquin eadem Cenſura percellantur.

Proprius Sacerdos. — *Prima Miſſa.* — *Clericorum immunitas.* — *Luxus muliebris.*

Articulus III.

De Concilio Colonienſi.

THeodoricus Colonienſis Archiepiſcopus Provincialem Synodum anno milleſimo quadringenteſimo vigeſimo-tertio celebravit, in quo undecim Decreta condita ſunt. Primum contra concubinarios Clericos. Alterum contra temporales Dominos, prohibentes ſuis ſubditis, ne Prælatis, aut Clericis, quicquam vendant vel emant, & neceſſaria cum ipſis habeant commercia, vel ſolita officia & obſequia illis exhibeant. Contra hujuſmodi Eccleſiaſticæ libertatis hoſtes, eorúmque fautores, excommunicatio vibratur. Tertium, jubet Officiali Archiepiſcopi, ut in cauſis appellationum à Suffraganeorum Sententiis, Jus commune ſervet. Quartum, conſuetudines & obſervantias vetuſtas & laudabiles, pia Fidelium devotione introductas, à Dominis temporalibus, Conſulibus civitatum, aut Judicibus Laïcis abrogari vetat aut impediri, ſub pœna excommunicationis. Quintum, Concionatores ad prædicandas Indulgentias, & colligenda eleemoſynarum ſubſidia prohibet admitti, niſi Sacerdotio initiatos. Sextum, ne Canonici, reliquíve Clerici in Eccleſia vel Cœmeterio deambulent, nec ſtando vel ſedendo confabulentur, dum Divina peraguntur, ſub pœna privationis fructuum ad octo dies. Septimum ſtatuit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ne Rectores Eccleſiarum, Monachos Mendicantes, aut aliorum Ordinum, in Vicarios aſſumant, modò alter idoneus commodè haberi poſſit, dolo & fraude excluſis. Octavum, Decretum ſuperius contra publicos concubinarios, ad notorios & manifeſtos reſtringit. Nonum exterminationem Vviklefiſtarum, & Huſſitarum Hæreticorum ſpectat: Indulgentiáſque concedit iis qui has peſtes Inquiſitoribus hæreticæ pravitatis revelaverint. Decimum, campanas omnibus ſextis feriis circa meridiem pulſari jubet, ut Fideles memoriam Paſſionis Chriſti devotiùs recolant; ſingulis verò diebus circa Solis ortum, in memoriam Compaſſionis glorioſæ Virginis *Mariæ*: & certas preces ad hujuſmodi campanæ pulſum recitantibus, Indulgentias XL. dierum concedit. Undecimum, Feſtum *Compaſſionis* Beatæ Virginis *Mariæ* celebrari ſtatuit.

Deambulationes & confabulationes in Eccleſiis & Cœmeteriis vetitæ. — *Religioſi Mendicantes in Vicarios Parochialium Eccleſiarum non aſſumendi.* — *Feſtum Compaſſionis B. Mariæ Virginis.*

Articulus IV.

De Concilio Pariſienſi.

JOannes de Nantone Senonenſis Archiepiſcopus, Provinciæ ſuæ Concilium Pariſiis celebravit anno milleſimo quadringēteſimo vigeſimo-nono, Aprili menſe, in quo Eccleſiaſtica Diſciplina XL. Decretis ſancita eſt. Primum Divina Officia tractim, devotè, & horis congruentibus decantari jubet. Secundum, ut Divinorum tempore Clerici à confabulationibus abſtineant; alioqui diſtributionibus unius diei priventur: & ne ludos in Sanctorum Feſtis in Eccleſiis agant: alioqui fructibus Beneficiorum priventur ad menſem. Tertium, ut Epiſcopi confabulationes in Cathedralibus præſertim Eccleſiis impediant. Quartum, ut Canonici diſtributionibus priventur, niſi integris Horis interfuerint. Quintum coërceri jubet Canonicos, qui in duabus Eccleſiis conſcripti, ex una ad aliam cum Eccleſiaſticis veſtimentis, impellente avaritia, celeriter currunt, ut in utraque diſtributiones lucrentur. Sextum, ne lucri causâ Cathedrales vel Matrices Eccleſias in Feſtis ſolemnioribus deſerant. Septimum eſt de ſacrorum vaſorum munditie. Octavum, de Ordinandorum & Curatorum examine ac delectu. Nonum, de Prælatorum habitu. Decimum, ut Epiſcopi unum vel duos Theologos habeant, quorum conſilio & operâ in ſuarum Eccleſiarum regimine, Clerique ac populi reformatione utantur. Undecimum jubet ut Curiarum Eccleſiaſticarum Officiarii, Advocati, Promotores, Notarii ab indebitis exactionibus cohibeantur. Duodecimum, & ſeptem ſequentia, ſpectant Reformationem Monachorum Ordinis *S. Benedicti*, & Canonicorum Regularium *S. Auguſtini*, XV. *Pro ingreſſu Religionis* aliquid *ex pacto vel conventione* recipi vetat. Vigeſimum, & quatuor ſequentia, ſtatuunt de Reformatione

formatione Clericorum. xxiv. Vetat ne taxillis ludant, ſub pœna unius libræ ceræ, qualibet vice ſuæ Parochiali Eccleſiæ, vel Cathedrali applicandæ; aut alia graviori pœna arbitrio Superioris infligenda. Reliqua ſpectant Reformationem Secularium. xxv. Abuſum illum reprobat, quo *Barbitonſores & Mareſcalli* (ut loquitur) ſibi licitum eſſe perſuadent, Dominicis Feſtiſque diebus miniſteria ſua exercere, etiam præter neceſſitatem. xxxii. & xxxiii. ſtatuunt ut in Eccleſiis, non in privatis Oratoriis Matrimonia contrahantur: nec facilè condonentur Matrimoniorum publicæ denuntiationes, vel pecuniâ redimantur.

Dominicæ Feſtorúmque dierum obſervantia.

Matrimoniorum Denuntiationes.

Articulus V.

De Concilio Dertuſano.

Torroſa, in Catalonia ad Iberi fluvii oſtia, Epiſcopatus ſub Metropoli Tarraconenſi.

ANno milleſimo quadringenteſimo vigeſimonono, *Petrus* Cardinalis *Fuxenſis*, Sedis Apoſtolicæ Legatus, Concilium *Dertuſæ* ſive *Torroſæ* in Catalanis celebravit, convocatis Tarraconenſis Provinciæ Epiſcopis, favente *Alfonſo* Rege Aragonum: in quo extinctis infauſti Schiſmatis reliquiis per abdicationem Antipapæ *Ægidii de Munione*, Succeſſoris *Petri de Luna*; multíſque in gratiam Eccleſiaſticæ libertatis à Rege impetratis Edictis, Eccleſiaſtica Diſciplina Schiſmatis tempore fœdè prolapſa xx. Decretis inſtaurata eſt. Primum Clericos Beneficiatos aut in ſacris Ordinibus conſtitutos, à procurandis & adminiſtrandis bonis vel negotiis Laïcorum penitus arcet; eiſque modeſtiam in veſtibus imperat: de quarum materia, formáque nonnulla præſcribit: & veſtes, ſi quæ contra hujus Synodi præſcriptum temerè deferantur, fabricæ, vel ornamentis Cathedralis, vel Collegiatæ aut Parochialis Eccleſiæ attribuit. Secundum & tertium coërcent Clericos & Religioſos Militarium Ordinum Equites concubinarios. Quartum ſtatuit ut Clerici Beneficiati vel in ſacris Ordinibus conſtituti ad Breviaria comparanda ab Ordinariis compellantur; *Ne divinæ ſervitutis cenſus, quem de fructu labiorum ſuorum offerre tenetur quilibet Clericus Eccleſiaſticum Beneficium poſſidens, vel in ſacris Ordinibus conſtitutus, dum per occupationes alias Conventui Eccleſiæ intereſſe non valet, ex defectu Breviarii omittatur.* Quintum cavet ne indigni & illiterati ad ſacros Ordines promoveantur: ſi qui obrepſerint, ab eorum executione ſuſpendantur. Sextum ſtatuit ut plebs Chriſtiana diligenter inſtituatur in doctrina Fidei, edito cum in finem Catechiſmo, quem Parochi ſingulis diebus Dominicis explanent: diſputatione tamen de Fide Laïcis interdicta. Septimum, in privatis domibus vel Capellis adminiſtrari Sacramenta vetat, aut Miſſas pro nuptiis vel ſepulturis celebrari. Octavum, ne ſine auctoritate Ordinarii & abſque dote ſufficienti Beneficium Eccleſiaſticum inſtituatur: in cujus receptione & approbatione hæc addatur clauſula; *Salvis Canonicis Inſtitutis, & auctoritate providè diſpenſantis.* Nonum, ſtatuit ut Neophyti, id eſt, à Judaïſmo aut Ethnica ſuperſtitione recèns converſi, infantes ſuos infra diem ab eorum nativitate octavum ad Baptiſmum afferre compellantur, cùm Cenſuris Eccleſiaſticis, tum ſecularium Poteſtatum coërcitione. Decimum, ut Vicarii Generales, & Officiales Epiſcoporum præcipui, ſacris Ordinibus initiati ſint. Undecimum, ſtatuit, ut Clerici, qui Literas Regiæ familiaritatis per ſubreptionem impetrant, cùm verè non ſint in Regis familiam adlecti, ſi hujuſmodi Literis uti deinceps attentaverint, Beneficiorum ſuorum poſſeſſione excidant ipſo facto, non Beneficiatis aditus ad Beneficia per triennium ſit præcluſus. Ideo autem hujuſmodi Literas aucupabantur, ut Regiæ familiaritatis Privilegio Prælatorum ſuorum judicium declinarent, ut ait *Alphonſus* Rex Aragonum in ſuo Edicto: *A noſtra* (inquit) *Majeſtate familiaritatis obſequium fraudulenter implorant, illúdque obtinent, non ut noſtris inſiſtere proponant ſervitiis, ſed ut eis libuerit, quandoque Eccleſiaſtico, quandoque noſtro ſeculari Judicio ſint ſubjecti: ita quòd de commiſſis vel de committendis per eos exceſſibus forum variando ad votum, à nemine punitione debita valeant coërceri, ſed potiùs evadere, judicium canonicæ ultionis, quod in præjudicium Eccleſiaſticæ Juriſdictionis, ad cujus examen patenter ſpectant, noſcitur apprimè redundare.* Duodecimum eſt contra eos, qui Clericos ad ſeculare judicium trahere nituntur oppreſſionis prætextu: & *Bonifacii VIII.* Conſtitutionem his verbis incipientem, *Quidam, ut intelleximus*, ea de re, in Synodis promulgari, & obſervari mandat, latâ contra tranſgreſſores Excommunicatione. Decimum-tertium, Excommunicatione ferit, & à Beneficiorum percipiendis fructibus ad triennium ſuſpendit Clericos, qui palam vel occultè Principes, Dominos temporales, ſeculares Judices, aut Univerſitates, contra Jura Eccleſiæ vel Eccleſiaſticæ libertatis inflammaverint, vel conſilium aut patrocinium dederint, vel Inſtrumenta in Eccleſiæ detrimentum occultaverint, vel exhibuerint. Decimum-quartum, Prælatos Regulares admonet ac ſub divini obteſtatione judicii hortatur, ut ſubditorum ſuorum vitia diligenter emendent. Decimum-quintum Conſervatoribus & Delegatis ab Apoſtolica Sede Judicibus prohibet, ne ultra limites traditæ poteſtatis aliquid attentent. Decimum-ſextum Quæſtores ſine literis Diœceſani Epiſcopi quæſturam aut prædicationis officium exercentes, ipſo facto excommunicatos, & à Beneficiis Eccleſiaſticis ad triennium ſuſpenſos denuntiat. Decimum-ſeptimum prohibet ne Clerici aut Viri Religioſi Prælatis aut ſibi invicem detrahant, aut mutuis juribus derogent; *non populos retrahant ab Eccleſiarum Parochialium frequentia vel acceſſu: ſed ſuper ſepulturis, decimis, vel primitiis, & aliis Eccleſiarum juribus ſacros ſtudeant Canones inviolabiliter obſervare.* Si verò Concionatorum quiſquam Prælati alicujus famæ publicè & injurioſè detraxerit, aut famoſos libellos dictare, ſcribère, vel publicè legere aut evulgare attentaverit, in excommunicationem ipſo facto incurrat, donec publica ſatisfactione & famæ reſtitutione crimen expiaverit. Demum Conſtitutionem *Bonifacii VIII.* quæ incipit: *Animarum ſaluti*, & Clementinas, *Religioſis*, & *Super Cathedram*, accuratè obſervari jubet. Decimum-octavum prohibet ne Eccleſiarum Prælati *bona decedentium Religioſorum*, quibus *ſecundùm Statuta vel laudabiles conſuetudines* permiſſum eſt *de bonis à Deo ſibi collatis diſponere*, ullatenus occupent, ſi per eoſdem Religioſos juxta eadem Statuta & conſuetudines de hujuſmodi bonis fuerit ordinatum, modò Prælatis relinquant quod iis debitum eſt. Idem de bonis Clericorum Secularium ſtatuit, ſi juxta præſcriptum Provincialium vel Synodalium Conſtitutionum teſtamenta ſua condiderint. Decimum-nonum, Decretum Lateranenſis Concilii iv. circa Medicos innovat, & promulgari jubet. Vigeſimum, Clementinam *De Judæis & Saracenis* præcipit obſervari.

Breviarii recitatio.

Regiæ familiaritatis Literæ per ſubreptionem impetratæ Viris Eccleſiaſticis non ſuffragantur.

Religioſorum Virorum cum Clero ſeculari concordia.

Concionatorum Prælatis detrahentium pœnæ.

Articulus VI.

De Concilio Andegavenſi.

TUronenſis Provinciæ Concilium Andegavi à *Joanne* Turonenſi Archiepiſcopo, cum Suffraganeis habitum anno milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo-octavo, in cauſa Diſciplinæ Eccleſiaſticæ reformandæ, ſeptemdecim Decreta condidit. 1. De Reſcriptis. 2. De temporibus Ordinationum. 3. De vita & honeſtate Clericorum. 4. De Clericis non reſidentibus. 5. De ſilentio in Choro. 6. De ludis illicitis, quo pravæ quædam conſuetudines craſtino Paſchæ, & Kalendis Maii affixæ abolentur. 7. De Concionatoribus, quo præcipitur ut in publicis Cathedris & locis conſuetis duntaxat, non in Theatris Conciones habeant, ut verbum Dei cum omni reverentia & humilitate prædicent, *ceſſantibus horridis clamoribus, & impetuoſis manuum elevationibus, exceſſivis ſignis & geſtibus in Eccleſiis, &c.* 8. De Religioſis domibus, aliquorum Abbatum & Priorum Conventualium rapacem avaritiam coërcet, qui ex Privilegio vel conſuetudine bona Prioratuum vacantium ab iiſdem dependentium occupantes, ipſos ſupellectile, boniſque aliis omnibus ita denudabant, ut Succeſſores cum ſua familia uſque ad novos fructus mendicare cogerentur. 9. De Cenſibus; qui & procurationes Prælatis, Archidiaconis, Archipreſbyteris, Decanis, & aliis perſonis Eccleſiaſticis in Viſitationibus pendendas moderatur: & Clericorum immunitatem à Pedagiis, quoad res proprias Eccleſiarum & perſonarum, quas non cauſa negotiandi deferunt, aſſerit, lata in exactores excommunicationis ſententia. 10. Concubinarios canonicè monitos à communione removendos decernit. 11. De Formulis Juris in ferenda excommunicatione ſervandis. 12. Matrimonia Clandeſtina celebrantes, contrahentes, vel procurantes excommunicatione ferit: plebeïa ſecundarum nuptiarum ludibria, ſive inſultus à plebe ſecundò nubentibus fieri ſolitos, & ſonitum qui vulgò dicitur *Carivarium*, * ſub pœna excommunicationis prohibet. 13. Eccleſiarum libertatem & immunitatem tuetur. 14. Reliquias Sanctorum cauſâ quæſtus circumferri vetat. 15. Indulgentias à Sede Apoſtolica conceſſas, ab ignotis, indoctis, & inhoneſtis perſonis prædicari prohibet. 16. De præſentis Concilii promulgatione certis temporibus ſtatuit. 17. Poteſtas abſolvendi à Cenſuris per Synodum latis Epiſcopo cuilibet in ſua Diœceſi tribuitur.

Concionatores.

Matrimonia clandeſtina.

Secundæ Nuptiæ.

** Charivari.*

Articulus VII.

De Concilio Sueſſionenſi.

REmenſis Provinciæ Concilium à *Joanne* Archipræſule cum Suffraganeis Epiſcopis celebratum eſt anno milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo-ſexto; in quo Synodi Baſileenſis Decreta, in Conventu Bituricenſi Eccleſiæ Gallicanæ acceptata, præſertim *De Officio Divino*, & *De Concubinariis*, obſervari juſſa ſunt, aliáque ſalubriter conſtituta de Eccleſiaſtica Immunitate, de Reformatione Monaſteriorum utriuſque ſexûs, &c.

Articulus VIII.

De Concilio Toletano.

TOletanæ Provinciæ Concilium ab *Alfonſo Carrillo* Archiepiſcopo Toletano, ejúſque Suffraganeis celebratum eſt in oppido de *Aranda* anno milleſimo ſeptuageſimo-tertio, in quo viginti novem Decreta ad reformandos Cleri populique mores edita ſunt 1. De Conciliis Provincialibus quolibet biennio, & Synodis Diœceſanis ſingulis annis celebrandis. 2. De Chriſtianæ doctrinæ præcipuis capitibus à Rectoribus Eccleſiarum populo tradendis. 3. & 4. De non promovendis ad Ordines, qui Latinè loqui neſciunt: & de Clericis alienarum Diœceſum non ſuſcipiendis abſque literis commendatitiis. 5. & 6. De habitu & ornatu externo Epiſcoporum & Clericorum, quibus prohibetur ne ſericis veſtibus, aut brevitate notandis, aut calceis albis utantur, ſub gravi mulctâ pecuniaria. 7. De Dominicæ & Feſtorum dierum obſervantia. 8. Clericis lugubres veſtes prohibentur. 9. Clericos concubinarios pœnis Canonicis coërcendos & plectendos decernit. 10. Parochialium Eccleſiarum regimini præfici vetat, niſi qui ſaltem Latinè loqui ſciant; idémque de Canonicis & Dignitatibus Metropolitanarum & Cathedralium Eccleſiarum decernit, niſi ex cauſa multùm evidenti, & neceſſaria cum ipſis Prælati duxerint diſpenſandum. 11. Ludum taxillorum Eccleſiæ Miniſtris Synodus prohibet ſub gravi mulcta pecuniaria piis uſibus applicanda. 12. Præcipit Preſbyteris ut quater ſaltem in anno Miſſam celebrent; alioqui triginta regalium ſolutione qualibet vice mulctentur; Prælatis verò ut ter ad minus, alioqui graviter in ſequenti Concilio arguantur. 13. Prædicatores tam ſeculares quàm Regulares concionari vetat abſque licentia Epiſcopi Diœceſani. 14. Pœnas ſtatuit in Clericos minores Clericalem habitum & tonſuram non deferentes. 15. Clericis prohibet ne Secularibus Dominis, excepto Rege, & Regiis Perſonis, armorum auxilia præbeant, aut ſtipendia, vel terras ab ipſis accipiant ad ſuppeditandum Militem, alioquin ab Officio & Beneficio ſuſpenſos denuntiat. 16. Nuptias, choreas, convivia vetat iis temporibus, quæ à Jure prohibentur, ſub pœna Excommunicationis: Clericos nuptialem Benedictionem tempore vetito tribuentes, decem florenorum pœnâ mulctat. 17. Sponſalia clandeſtina, & ſine quinque teſtium præſentia contrahentes excommunicatione ferit: Clericos qui clandeſtinis hujuſmodi deſponſationibus interfuerint, aut ſic deſponſatis Benedictionem nuptialem impertiverint, ad tres menſes ab Officio & Beneficio ſuſpendit. 18. Eos à communione removet, qui poſſeſſiones Beneficiorum vacantium occupant, vendunt, vel emunt; aut de ipſis illicitè paciſcuntur. 19. Ludos theatrales, larvas, ſpectacula, carmina turpia, & ſermones illicitos in Eccleſiis prohibet. 20. Statuit ut qui in ſingulari certamine, aut vulnere in eo accepto obierint, etiamſi ante obitum receperint Pœnitentiæ Sacramentum, careant Eccleſiaſticâ ſepulturâ, & divina Officia pro ipſis non dicantur, nec oblationes admittantur. 21. A Primitiarum, Decimarum, & aliorum Eccleſiaſticorum redituum fruitione libera Eccleſiaſticos Viros impedientes, Excommunicatione plectit. 22. Raptores Eccleſiaſticâ privandos ſtatuit ſepulturâ, nec pro eis divina Officia cani, aut oblationes admitti,

Clericorum habitus.

Sponſalia clandeſtina.

Singularia certamina.

mitti, etiamſi ante obitum Pœnitentiæ Sacramentum ſuſceperint, & pro rapinis ſatisfecerint. 23. Excommunicationem in una Diœceſi latam, in aliis obſervari jubet, ac excommunicatos pariter vitari. 24. Eccleſiaſticæ libertati conſulit, & civitatem aut villam ex qua Clerici per vim expulſi fuerint, ſubjicit Interdicto. 25. In Ordinationibus aliquid ante vel poſt exigi vel recipi vetat, etiam pro ſigillo aut cera. 26. Pœnas contra Beneficiatos decretas, ad Parochos, & Dignitates quaſcumque etiam poſt Epiſcopalem majores extendi declarat. 27. Epiſcopis univerſis Toletanæ Provinciæ concedit ut à Cenſuris in hac Synodo latis in ſuis Diœceſibus abſolvant. 28. Hæc Decreta infra duos menſes in Synodis Diœceſanis, aut certè in Eccleſiis Cathedralibus promulgari jubet. 29. Teſtes Synodales in qualibet Diœceſi inſtitui decernit.

Articulus IX.

De Concilio Senonenſi.

Senones, *Sens*, urbs Archiepiſcopalis ad Vennam fluvium in Icaunam ſeu Ionam influentem.

Tom. V. Spicilegii, & in Append. ad Tom. XIII. Concil. Labbeanæ Collectionis.

Concilium Senonenſe à *Triſtando de Salazar* Archiepiſcopo & Suffraganeis celebratum eſt die XXIII. Junii anni milleſimi quadringenteſimi octogeſimi quinti, in quo Conſtitutiones alterius Concilii ejuſdem Provinciæ, ſub *Ludovico de Meliduno* congregati ante annos viginti quinque confirmatæ; quatuor Decretorum capitibus Eccleſiaſtica Diſciplina reformata eſt. Primum ſpectat devotam Officii divini celebrationem; circa quam ſacri Baſileenſis Concilii, & Sanctionis Pragmaticæ Decreta fideliter obſervari jubet. Alterum ſpectat reformationem Virorum Eccleſiaſticorum, ſtatuitque de Epiſcoporum converſatione & moribus, de Ordinum celebratione, de Viſitationibus, de collatione Beneficiorum, de Concubinariis, circa quos Baſileenſis Concilii & Sanctionis Pragmaticæ Decretum executioni mandari præcipit; de veſtium honeſtate & modeſtia; de Clericorum honeſta converſatione, & prohibitione à tabernis, negotiatione, & ludis illicitis, taxillorum præſertim & alearum; de Quæſtorum emendatione; de Juriſdictionis Eccleſiaſticæ Adminiſtris reformandis. Tertium Caput ſpectat Virorum Religioſorum reformationem, & inter alia vetat aliquid ex pacto recipi pro Religionis ingreſſu. Quartum ſpectat reformationem Laïcorum, & omnium Fidelium, ac de Feſtis piè celebrandis, de puniendis blaſphemis, de ſolvendis Decimis, de Matrimoniis palam in Eccleſia contrahendis, de libertate & immunitate Eccleſiæ adversùs Laïcos propugnanda, de promulgatione & obſervantia Decretalium ad Sanctimonialium ſtatum pertinentium, decernit.

Articulus X.

De Conciliis Provincialibus XVI. *Seculo ante Synodum Tridentinam, in Cauſa Fidei, & Reformationis Eccleſiaſticæ Diſciplinæ celebratis, ſcilicet, Bituricenſi, Senonenſi, Colonienſibus, Moguntino, Treverenſi, & Narbonenſi.*

I. Provincialia iſta Concilia ſacra quædam Tridentinæ Synodi præludia jure dixerim, quibus & recentes hæreſes damnantur, & Eccleſiaſtica Diſciplina emendatur. Cùm autem illorum Decreta numero plurima ſint, & in iiſdem penè argumentis verſentur, ne prolixitate, ac frequenti repetitione lectores defatigem, à ſingulis pro more percenſendis abſtinebo, tempus duntaxat Conciliorum, Præſides, Decretorum numerum, & ſi quæ notatu digniora videbuntur, breviter perſtringam.

II. *Concilium Bituricenſe* anno Chriſti milleſimo quingenteſimo vigeſimo-octavo, menſe Martio celebratum eſt, Præſide *Franciſco Turnonio* Archiepiſcopo Bituricenſi ac Primate Aquitaniæ. Decreta edidit XXXI. Primo Lutherana hæreſis damnatur, viginti duobus ſequentibus emendatur Diſciplina. Sex ſequentia Juriſdictionis Eccleſiaſticæ reformationem ſpectant, ejuſdémque libertati proſpiciunt. Poſtremo, quatuor Decimarum collectio imperatur pro redemptione filiorum *Franciſci I.* Regis Chriſtianiſſimi, pro Patre in Aula *Caroli V.* obſidum. Concilium Bituricenſe.

III. *Concilium Senonenſe* Pariſiis celebratum eſt annis MDXXVII. & MDXXVIII. pro damnatione Lutheranæ hæreſeos, & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ Reformatione, Præſide *Antonio à Prato* S. R. E. Cardinali, Archiepiſcopo Senonenſi, necnon Albigenſi Epiſcopo, Franciæ Cancellario. Eo in Concilio ſexdecim Fidei Decreta edita ſunt, *Lutheri* libri prohibiti, Eccleſiaſtica Diſciplina quadraginta Decretis emendata. Septimum ſtatuit ut Epiſcopi iis, qui Romæ ſacros Ordines abſque dimiſſoriis literis ſuſceperunt, executionem Ordinum ſuorum non permittant, niſi eorum literis diligenter inſpectis, de Ordinantium poteſtate, & auctoritate eis à Romano Pontifice conceſſa conſtiterit: atque rurſus examinentur de vita, ſcientia, ætate, ac inquiratur de Beneficio ſeu patrimonio. Quibus in rebus ſi minùs ſufficientes inventi fuerint, ab Ordinum executione ſuſpenſi declarantur. Hujuſce Concilii Decretis componendis operam navaverunt ſelecti è Sacra Facultate Pariſienſi Doctores. Illa in lucem emiſit, Notiſque eruditis illuſtravit *Jodocus Clictoveus* ejuſdem Academiæ Theologus. Senonenſe.

IV. *Concilium Colonienſe* auctoritate *Hermanni* Archiepiſcopi, qui poſtea in hæreſim lapſus eſt, pro Eccleſiaſtici Ordinis & Sacrorum Rituum reformatione celebratum fuit anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimo-ſexto. In partes quatuordecim tributum eſt, quarum unaquæque plurima Decreta, eáque ſaluberrima complectitur. Prima *De munere Epiſcopali* tractat. Altera *De Officio privato ac publico, vitâque, moribus, & honeſtate Clericorum.* Tertia, *De Metropolitanis, Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis, & in his Miniſtrantibus.* Quarta, *De Parochis & eorum Vicariis, aliiſque verbi Miniſtris.* Quinta, *De vita ac moribus Parochorum.* Sexta, *De verbi divini prædicatione.* Septima, *De adminiſtratione Sacramentorum.* Octava, *De victu Parochorum.* Nona, *De Conſtitutionibus & Conſuetudinibus Eccleſiaſticis.* Decima, *De vita & converſatione Monaſtica.* Undecima, *De Xenodochiis, Orphanotrophiis aliiſque piis locis.* Duodecima, *De Scholis, Typographis, ac Bibliopolis.* Decima-tertia, *De Juriſdictione Eccleſiaſtica contentioſa.* Decima-quarta, *De Viſitatione & Synodis.* Præclara illa Decreta conſcripſit, ordinavit, digeſſit *Joannes Gropper*, Juris Pontificii Doctor erudítiſſimus, Theologus item doctiſſimus, Lutheranorum acerrimus impugnator. Colonienſe.

V. Alterum *Concilium Coloniæ* celebratum eſt anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo-nono, Quadrageſimali tempeſtate, Præſide *Adolpho* Archiepiſcopo, Septemviro Imperii, & per Italiam Archicancellario, in executionem Formulæ Reformationis, quam Auguſtæ Vindelicorum in ſolemnibus Comitiis à *Carolo V.* Imperatore propoſitam, idem Archiepiſcopus ac re-

liquus Germaniæ Clerus probayetat. Deliberationibus & conſultationibus ea in Synodo à die Martii undecima ad ſextam uſque Aprilis quotidie habitis, tandem apparuit, propterea quòd vigor antiquorum Canonum ſtatim revocari in uſum, abſque motu graviori his temporibus non poterat, ad media quædam ſacris Canonibus conſentanea, quibus Clerus & Populus ad pleniorem Reformationem ſenſim perduceretur, eſſe confugiendum, viſáque ſunt plurimi momenti ad permanſuram & efficacem Reformationis executionem comparandam allatura media ſex, nempe: 1. *Inſtauratio ſtudiorum, potiſſimùm ſacrorum.* 2. *Examen Ordinandorum, ad Miniſteria vel Prælaturas inſtituendorum.* 3. *Officiorum ſedula perfunctio.* 4. *Viſitatio Eccleſiaſtica.* 5. *Synodorum frequens celebratio.* 6. *Juriſdictionis Eccleſiaſticæ jam propemodum collapſæ, & abuſu depravatæ reſtitutio.* De primo medio decem Decreta, totidem de ſecundo, de tertio duodecim, ſeptem de quarto, tria de quinto, de ſexto totidem edita ſunt. Acceſſere Cenſuræ & Decreta XXXVIII. lata pro abuſuum & vitiorum ad Synodi Judicium perlatorum emendatione. Horum omnium Decretorum obſervantiam *Carolus V.* Conſtitutione ſua impetravit.

Moguntinum. VI. Provinciale *Concilium Moguntinum* anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo-nono celebratum eſt, Præſide *Sebaſtiano* Archipræſule, Sacri Imperii Septemviro: In quo Decreta quadraginta-ſeptem ad fidei doctrinam pertinentia, & quinquaginta-ſex morum emendationem ſpectantia, edita ſunt, quæ hâc declaratione finiuntur: *Cùm his præſentibus noſtris Conſtitutionibus, omnes etiam Generalium Conciliorum Conſtitutiones & Decreta; ſimiliter omnia & ſingula alia Statuta Provincialia in Conciliis Provincialibus, ſub noſtris Prædeceſſoribus celebratis edita, quorum in his noſtris Conſtitutionibus etiam nullam mentionem fecimus, in ſuo vigore permanere volumus, & ab omnibus nobis ſubjectis, quâ quemque parte attingunt, pro confirmatis & authenticis agnoſci, haberi, & obſervari, diſtrictè præcipiendo mandamus: Sacroſancta Romana, Catholica, & Apoſtolica Eccleſiæ Judicio, cujus Autoritatem in omnibus ſalvam conſervari volumus, hæc omnia cum debita obedientia ſubmittentes.*

Treverenſe. VII. Eodem anno *Treverenſe Concilium* Provinciale celebratum eſt, Præſide *Joanne* Archiepiſcopo, Imperii Septemviro, in quo ſaluberrima Decreta edita ſunt, de Fide Catholicæ & Romanæ Eccleſiæ fideliter & firmiter tenenda; de verbi divini Prædicatoribus; de cultu divino diligenter & religioſè exequendo, de Horis Canonicis; de Miſſæ Officio ritè peragendo; de Feſtorum numero minuendo, quo & effrenes coërceantur, & aliquid detur neceſſitati pauperum; de Monachis & Sanctimonialibus; de Parochis; de Scholis; de Eccleſiaſtica libertate & immunitate; de vita & honeſtate Clericorum. Denique tum Cæſaream Reformationem in Comitiis Auguſtanis præſcriptam, & à Clero Germanico receptam, tum Diœceſanæ Synodi Trevirenſis Decreta innovat & obſervari juber, *SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ AUCTORITATE SEMPER SALVA.* Concilii erga Sedem Apoſtolicam reverentia.

Narbonenſe. VIII. Sub *Julii III.* Pontificatu, Tridentino Concilio adhuc pendente, Synodus Provinciæ Narbonenſis in Eccleſia Metropolitana celebrata eſt menſe Decembri anni milleſimi quingenteſimi quinquageſimi primi, Præſide *Alexandro Zerbinatis*, Sedis Apoſtolicæ Protonotario, *Franciſci* Cardinalis *A Piſanis* Narbonenſis Archiepiſcopi Vicario Generali. Adfuere Vicarii Epiſcoporum Biterrenſis, Carcaſſonenſis, Montiſpeſſulani, Lodovenſis, Uticenſis, Agathenſis, Nemauſenſis, Electenſis, & S. Pontii Thomeriarum, Cannenſis Abbas, & Inſignium Capitulorum Syndici. Catholicâ Fide contra novas hæreſes breviter explicatâ, damnatíſque velut Hæreticis, quicumque aliud docent quàm Romana credit & profitetur Eccleſia; Canones ſexaginta quatuor de morum emendatione conditi ſunt, quibus hæc addita concluſio: *Voluit Concilium omnia de quibus in his Canonibus & Statutis agitur, determinationi ſanctæ Matris Romanæ Eccleſiæ ſubjici, à qua in quoquam deviare aut aberrare volumus: Neque à Generalibus Conciliis, vel etiam Provincialibus receptis & uſu confirmatis: quibus his Decretis nihil detrahi aut derogari putamus. Neque noſtra eſt ſententia, Chriſtianiſſimi Domini noſtri Francorum Regis, Eccleſiæ Gallicanæ, Sacroſúmque Conventorum auctoritati & prærogativis detrahere, nec ullo modo illis obeſſe.*

ARTICULUS XI.

De Conciliis Provincialibus poſt Sacram Oecumenicam Synodum Tridentinam Seculo XVI. celebratis, ad illius executionem & obſervantiam promovendam.

I. PRimum inter illa tenet locum *Remenſe Concilium* anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo-quarto celebratum, Præſide *Carolo* Cardinali *A Lotharingia*, in quo Statuta undeviginti & ampliùs edita ſunt ad Eccleſiaſticæ Diſciplinæ emendationem. Novemdecim Congregationibus Concilium abſolutum eſt. Congregatione undecima, cùm de cauſa *Odeti Caſtillionei* Cardinalis & Bellovacenſis Epiſcopi, qui à Fide defecerat, ageretur, Cardinalis *A Lotharingia* Concilii Præſes dixit, ſe nolle in eum ſedere Judicem, cùm inter ſuam & illius familiam graves intercederent inimicitiæ; quamquam ipſe quidem, quod ad ſe attinebat, cum eo nullas gereret inimicitias. Abſit enim (inquiebat) ut ego nec illi, nec ulli alii ſim inimicus. Sed tamen ne in me propterea ulla cadat ſuſpicio ſimultatis, Reverendiſſimus Sueſſionenſis, qui poſt nos primum locum tenet, primus dicat ſententiam. Varias in ſententias itum eſt, tandémque Synodo viſum, ut ad Regem Chriſtianiſſimum ea de re ſcriberetur, qui pro ſua pietâte ipſum ab adminiſtratione Bellovacenſis Eccleſiæ cùm in ſpiritualibus, tum in temporalibus, utpote ob hæreſim exauctoratum, excidiſſe declararet ac removeret. Remenſe.

II. Anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo-quinto *Cameracenſe Concilium* celebratum eſt, Præſide *Maximiliano à Bergis*, Archiepiſcopo & Duce Cameracenſi. Edita Fidei Profeſſione juxta Synodum Tridentinam, Decreta XXII. emendationis Diſciplinæ condita ſunt, pluribus quæque capitibus conſtantia. Tridentinum Concilium in ea Synodo ab omnibus receptum eſt hac verborum formulâ: *Ego N. omnia & ſingula, quæ in ſancta Synodo Tridentina definita & ſtatuta ſunt, palam recipio; necnon veram obedientiam Summo Romano Pontifici ſpondeo & profiteor: ſimúlque hæreſes omnes à ſacris Canonibus, & Generalibus Conciliis, præſertimque à prædicta Synodo Tridentina damnatas, publicè deteſtor & anathematizo.* Cameracenſe. Cameracum, Cambray, Belgii Civitas Archiepiſcop.

III. Eodem anno *Concilium Mediolanenſe* I. celebratum eſt Præſide *S. Carolo*, Cardinali *Borromæo*, Archiepiſcopo Mediolanenſi, Sedis Apoſtolicæ per univerſam Italiam de Latere Legato; in quo ſaluberrimæ Conſtitutiones editæ ſunt, in tres partes tributæ. Prima eſt *De Fide Catholi-* Mediolanenſe. Mediolanum, Milan, Ducatus Caput, Sedes Archiepiſcop.

ca

ca. Secunda, *De iis quæ ad Sacramentorum adminiſtrationem generatim pertinent.* Tertia, *De piorum locorum adminiſtratione.*

IV. Triennio poſt, ſcilicet anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo-nono, Synodum alteram Provincialem ex Concilii Tridentini Decreto Sanctus idem Archipræſul celebravit. Statutorum ejus prima pars ea complectitur, quæ ad Fidem tuendam, Sacramenta miniſtranda, & alia Paſtoralia munera pertinent. Altera, quæ ad Miſſam, Divina Officia, Eccleſiæ cultum, & ad Viros Eccleſiaſticos ſpectant. Tertia, quæ ad bona & Jura Eccleſiarum, piorúmque locorum attinent.

V. *Tertium Concilium Mediolanenſe* ab eodem Archipræſule celebratum eſt anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo-tertio; in quo xx. emendationis Decreta condita ſunt.

VI. *Quartum Concilium Mediolanenſe* anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo ſexto, eodem Præſide celebratum eſt, in quo plurima Decreta edita ſunt de ſacris Reliquiis, Miraculis, Imaginibus, Indulgentiis, Jejuniis, Feſtorum dierum obſervantiâ, religioſis peregrinationibus: De ſacris locis & eorum cultu: De verbi Dei prædicatione: de Scholis Doctrinæ Chriſtianæ: De Sacramentorum adminiſtratione: De Divinorum Officiorum celebratione: De Parochiis & Parochialibus Juribus & Officiis: Item de Epiſcopis & eorum converſatione; de vita & honeſtate Clericorum, de Viſitatione, de Synodis Provinciali & Diœceſana; de foro Eccleſiaſtico; de Regularibus, de Monialibus, de piorum locorum adminiſtratione.

VII. *Concilium Mediolanenſe Quintum* anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo-nono ab eodem Sancto Cardinali & Archipræſule celebratum eſt, quod Oratione pietatem & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudium ſpirante, ſicut & ſuperiora, aperuit. Statutorum parte prima ſanciuntur ea, quæ ad Fidei tuendæ ſtudium pertinent: item quæ ad Sacramentorum adminiſtrationem & Sacramentalium uſum. Pars altera de cura peſtilentiæ decernit, in qua admirabilis prudentia & eximia charitas Sancti *Caroli Borromæi* elucet. His autem Decretis occaſionem dedit funeſta peſtilentiæ contagio, quæ ſuperioribus annis urbes aliquot Italiæ celeberrimas, oppida, pagos complures, deinde longè latéque dimanans, Mediolanum ejuſque Diœceſim fere omnem, & aliquam Provinciæ partem, ita vehementer invaſerat, ut multiplicem variámque ſtragem edidiſſet. Pars tertia Statutorum ſpectat Sacramentum Ordinis, Clericorum honeſtatem; Beneficiorum collationem, Divinorum Officiorum celebrationem, Reſidentiam, Eccleſiarum ſupellectilem & fructus, Synodorum congregationem, Viſitationem, & Epiſcopalem Juriſdictionem, Matrimonii diſciplinam, Scholarum, Confraternitatum, piorum locorum directionem & adminiſtrationem, Sanctimonialium reformationem.

VIII. *Concilium Mediolanenſe Sextum* ab eodem celebratum eſt anno Chriſti milleſimo quingenteſimo octogeſimo-ſecundo, in quo triginta Decretis Chriſtiana Diſciplina ſancitur. Mediolanenſes omnes Synodi Provinciales *Sancti Caroli Borromæi* his verbis clauduntur: *Omnia & ſingula, quæ à nobis in hac Provinciali Synodo decreta actáque ſunt, quâ debemus obedientiâ ac reverentiâ, auctoritati ac judicio ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, omnium Eccleſiarum Matris & Magiſtræ, ſemper emendanda & corrigenda ſubjicimus.*

S. Carolus Conciliorum ſuorum Decreta Romanæ Eccleſiæ emendationi ſubjicit.

Hiſpanica.

IX. Quinque Provincialia Concilia in Hiſpania celebrata in Tridentini executionem anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo-quinto, A *Toletanum Salmantinum*, *Bracarenſe*, *Cæſaraiguſtanum*, & *Valentinum*, obſervat Illuſtriſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Continuator *Henricus Spondanus*, Appamienſis Epiſcopus. Ex iis *Toletanum* dumtaxat editum eſt. Ipſi præfuit *Chriſtophorus Rogius de Sandoval*, Cordubenſis Epiſcopus, Comprovincialium Epiſcoporum antiquior. Tribus Actionibus abſolutum eſt, in prima Profeſſio Fidei edita; in ſequentibus, de Reformatione tractatum eſt. Decreta quinquaginta-novem ea de re promulgata ſunt. Pravam conſuetudinem abolevit, quâ nonnulli taurorum agitationem, aut alia id B genus ſpectacula ad populi voluptatem ex voto edebant. Synodus declaravit, hæc ad vota, quæ religionis causâ fiunt, nullâ ratione pertinere poſſe. Idcirco vota quæ hactenus etiam totius populi conſenſu de his edendis, quocumque juramento præſtita fuerant, in irritum miſit: imò ea in poſterum fieri vetuit, excommunicatione lata in eos qui hæc vota emiſerint, vel, cùm ea ne faciant prohibere poſſint, fieri permiſerint.

X. Anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo, menſe Junio, Synodus Provincialis *Mechlinienſis* in Belgio celebrata eſt Præſide *Martino* C *Rythovio*, Epiſcopo Yprenſi, nomine & loco *Antonii* Cardinalis *Granvellani* Mechlinienſis Archiepiſcopi, in qua damnatis hæreſibus, Concilii Tridentini Decretis receptis, & promiſsâ Romano Pontifici, ſecundùm ejus præſcriptum obedientiâ; Decreta ſaluberrima edita ſunt, de Sacramentis, de Ordinandis, de Sponſalibus & Matrimoniis, de Officio & cultu Divino, de Feſtis, de Jejuniis, de Indulgentiis, de Superſtitione, de Sigillis, de Miniſtris Eccleſiæ eorúmque Reſidentia & correctione, de Scholis, & Seminariis: de Regularibus & Monialibus, de Literis Apoſtolicis & Judicibus delegatis, de Uſuris, de Viſitationibus. D

Mechlinienſe; Mechlinia, *Malines*, urbs Brabantiæ, Sedes Archiepiſc.

Decretum de Indulgentiis præcipua obſervatione dignum eſt. *Monet pios ſuos filios hæc Synodus, ne circumforaneis quibuſdam, aut etiam cum privilegio impreſſis Libellis temerè fidem habeant, qui ex levibus, aut ſuperſtitioſis cauſis, incertiſque revelationibus, immodicas & plus æquo exorbitantes pollicentur Indulgentias, potiſſimùm ſi promiſſiones contineant certorum effectuum, periculorum ſcilicet evitationem, à gladiis, à tormentis, ab aquis, à peſte; aut liberationem certam à Purgato-* E *rio: quemadmodum & Miſſis quibuſdam & precibus certo numero recitandis affixas alicubi videre licet.*

Prudens de Indulgentiis Decretum.

Superſtitiones damnatæ.

Decretum de Uſuris Regulam Moralis Chriſtianæ continet memoriæ commendandam. *Quoniam* (inquit) *Uſura Jure Divino & Canonico omnibus Chriſtianis ſub pœna peccati mortalis interdicitur, neque facienda ſunt mala ut eveniant bona, Synodus ſtatuit, & ordinat, ne quis Tutor aut Curator ſub prætextu augmentandi patrimonii Pupillorum, aut ſub eorum curatela exiſtentium, pecunias illorum ſub certo lucro ſingulis annis ultra* F *ſortem recipiendo mutuò dent, retentâ facultate repetendæ ſortis, quando ad majorem ætatem pervenerint, aut matrimonium contraxerint, aut aliàs ad illorum voluntatem & arbitrium, declarando omnes hujuſmodi contractus uſurarios, & contra, ut præmittitur, mutuantes, tanquam contra uſurarios, ad pœnas juris procedendum.*

Decretum de Uſuris notandum.

Pecunias pupillorum mutuo date non licet ſub certo lucro ſingulis annis ultra ſortem recipiendo, retenta facultate repetendæ ſortis.

XI. *Concilium Rothomagenſe* anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo primo celebratum eſt, Præſide Sereniſſimo Principe Cardinali *Borbonio* Rothomagenſi Archiepiſcopo. De Capitibus undecim ea in Synodo Decreta edita ſunt 1. *De Fide & Religione.* 2. *De Cultu Divino in genere.* 3. *De Sacramentis.* 4. *De Sacrificio Miſſæ.* 5. *De Matrimonio.*

Concilium Rothomagenſe.

trimonio. 6. De Epiſcopis & Capitulis. 7. De Epiſcoporum officiis. 8. De Curatorum & aliorum Presbyterorum ac Parœcianorum officiis. 9. De Monaſteriis. 10. De Juriſdictione Eccleſiaſtica. 11. De Scholarum & Seminariorum fundatione & regimine. Cap. 1. Eccleſiæ infallibilitatem profitetur his verbis : *Univerſos qui aliter quàm Catholica, Apoſtolica, & Romana credit & prædicat Eccleſia, credere & pertinaciter aſſerere attentant, ejuſdem Concilii autoritate velut Hæreticos & pertinaces, atque à communione Fidelium ſeparatos declaramus. Eccleſia quippe univerſa errare non poteſt, quæ regitur Spiritu veritatis, ſecum manente in æternum, & cum qua Chriſtus manet uſque ad conſummationem ſeculi : quæ etſi diverſa ac nonnunquam pugnantia propoſuiſſe videatur Decreta de morum Diſciplina, nihil tamen eſt in tanta Decretorum multitudine, quod fidei orthodoxæ adverſetur, ſed ab uno eodémque Spiritu edocta, pro conditione temporum ſtatuit quod videbatur commodius. Ejus itaque Doctrinæ & Fidei inhærentes, quam poſtremò pro neceſſitate hæreſeon & temporum edidit veritatis Confeſſionem in Generali Synodo, amplectimur & profitemur.*

Eccleſiæ infallibilitas.

Cap. De Sacramentis, vetat ne Calviniſtæ ad Eccleſiam redeuntes ſub conditione baptizentur, quantumvis intentionem non habuerit Sectæ Miniſter baptizandi in remiſſionem peccatorum. *Antea* (inquit) *in pleriſque noſtrarum Diœceſium locis baptizati ab Hæreticis, preſertim à Calviniſtis, redeuntes ad Eccleſiam Catholicam, iterum tingebantur ſub hac verborum forma :* Si non es baptizatus ; ego te baptizo : *quia dubitabant nonnulli de valore baptiſmi ab hujuſmodi Hæreticis collati, eo quòd non haberent intentionem baptizandi in remiſſionem peccatorum. Verùm quoniam illa formula baptizandi ſub conditione fuit introducta propter occulta baptiſmata, & de quibus non apparebat, nec uni mulieri ſeu alteri privatim baptizanti credi debebat : contra verò conſtabat Calviniſtas in Cœtu publico baptizare in forma verborum & materia à Chriſto inſtituta, nec de hoc facto ambigi poterat : vetamus ablutionem repeti cum quibuſcunque verbis à Calviniſmo aut aliis hæreſibus ſimiliter baptizantibus, ad noſtras Eccleſias tranſeuntibus, ne de Anabaptiſmo redarguamur.*

Baptiſma collatum à Calviniſtis, nec ſub conditione iterandum.

Cap. De Epiſcopis, Regi Chriſtianiſſimo ſupplicat Synodus pro ſacrarum Electionum reſtitutione : *Optamus omnes à Deo* (inquit) *atque à Chriſtianiſſimo noſtro Rege ſupplices precamur, Electiones reſtitui cum veteri & ſincera eligendi forma.*

Cap. 8. De Curatorum & Parœcianorum officiis, obſervatione dignum eſt Decretum de Sepulturis, his verbis conceptum : *Non adeo promiſcuè (ut nunc fit) mortui ſepeliantur in Eccleſiis, ac ne quidem ditiores, ne is honor detur pecuniis potiùs quàm gratiis Spiritûs Sancti : ſed hoc ſervetur Deo ſacratis ſpecialiter hominibus, eo quòd præ aliis eorum corpora templa ſint Chriſti & Spiritûs Sancti ; & aliis in ſublimitate & dignitate tam Eccleſiaſtica quàm ſeculari conſtitutis, quandoquidem & iſti Dei Miniſtri ſunt, atque organa Spiritûs Sancti : Aliis inſuper qui nobilitate vel virtutibus, vel meritis erga Deum & Rempublicam fulgent. Cæteri piè & religiosè in Cœmeteriis ad hoc dedicatis ſepulturæ tradantur. Nec indifferenter pro quibuſcunque habeantur funebres Orationes, ſed pro his tantùm qui glorioſi ſunt & illuſtres in generationibus ſuis & populis : aut quorum tantum eſt meritum, ut eorum ſapientiam narrare debeant populi, & Eccleſia laudem eorum nuntiare. Non igitur Eccleſiaſticorum, aut aliorum domeſtici intra Eccleſias præſertim Cathedrales, aut alii de plebe, niſi præter opes ſit aliud quod eos commendet, tradantur ſepulturæ. Nec ipſi præter ſtatum & decorum exequiarum pompam affectent, ſed potius Eccleſiæ Sacrificiis aut ſuffragiis, aut in pauperes eleemoſynis, & ambiant & ſtudeant adjuvari.*

Qui in Eccleſiis ſepeliendi ?

Notandum etiam quod de ſtudio Epiſcoporum in Regulares ibidem traditur : *Epiſcopi ſubſidiarios Regulares tueantur, & charos habeant atque alant, ſicut Coadjutores ; omnéſque illis factas injurias & contumelias ſuas eſſe exiſtiment & propulſent. Juniores ad ſtudia literarum foveant, atque Conventus pro ſuis facultatibus, tanquam Concionatorum Seminaria ſuſtentent.*

Charitas in Regulares commendatur.

Præclara ſunt hujus Concilii de Monachorum & Sanctimonialium reformatione Statuta. Obſervatione præcipua dignum eſt quod de Commendatariis Abbatibus decernitur Cap. De Monaſteriis Num. IV. quod nobis non excidet, ubi de Politia Eccleſiaſtica agemus. Notandum quod Num. II. ſtatutum eſt de Electionum reſtitutione à Rege roganda, & Proviſionibus à Sede Apoſtolica intra certum tempus impetrandis. *Supplicandum inſuper à parte hujus ſanctæ Synodi exiſtimavimus Chriſtianiſſimo noſtro Regi, ut Electiones juxta morem antiquum aliquando reſtituere dignetur : & interim intra ſex menſes, juxta Concordata, aut ad ſummum intra novem, teneantur Nominati ad Monaſteria & Prioratus Proviſiones à Sede Apoſtolica impetrare : aut omni Jure excidant, & fructus pietatis operibus per Epiſcopum applicentur, donec eiſdem aut aliis proviſum fuerit ab eadem Sede Romana.* Privilegia Monaſterii *S. Martini* Sagienſis, Ordinis Benedictini, ſalva & illæſa præſtitit Synodus Num. XX. *Synodus ſalva & inviolata vult Statuta & Privilegia Monaſterii S. Martini Sagienſis Diœceſis in Normannia, de Congregatione & Reformatione Caſalis Benedicti, nihilque de eiſdem Statutis & Privilegiis dicti Monaſterii abrogare intendit, ſalvo Jure Epiſcopali.*

Pro ſacrarum electionum reſtitutione Regi ſupplicandum decernitur.

Cap. De Juriſdictione Eccleſiaſtica, Num. VIII. prohibetur Epiſcopis. *Ne ſigillum ſuum ad certum pretium locent, ſed illud probo viro, nec indocto, tamen Eccleſiaſtico committant.*

Sigillum ab Epiſcopis non locandum.

XII. Alterum *Concilium Remenſe* Provinciale anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo tertio celebratum eſt, Præſide *Ludovico* Cardinali *A Guiſia*, Archiepiſcopo Duce Remenſi. Quinque Congregationibus in Palatio Archiepiſcopali celebratis, primùm de Catholicæ Fidei Profeſſione, juxta formulam à *Pio Quarto* Pontifice Maximo præſcriptam, actum eſt ; tum viginti ſeptem Decreta de morum emendatione edita ſunt. Effugium illud Simoniacorum, & corruptorum quorumdam Caſuitarum ſugillat, qui non rem ipſam ſpiritualem, ſed ſolum proventum, rémque temporariam emi effutiunt, cùm pecunia pro Beneficiis datur. *Illi*, inquit, *in primis habeantur, prout ſunt, Simoniaci, qui Beneficia réſque ſpirituales pecuniis comparant vel conferunt, vel certè rebus quæ pecunia æſtimari queant. Nam eorum imprudentiſſimum prætextum deteſtamur, qui de ſolo proventu réque temporaria ſe paciſci dicunt, cùm ea ſpirituali tam arcto ſit annexa vinculo, ut non magis una ab altera divelli queat, quàm in homine vivo manente corpus à ſua anima.*

Concilium Remenſe.

Simonia damnatur.

XIII. *Concilium Burdigalenſe* eodem anno celebratum eſt, Præſide *Antonio Prevotio Sanſaco*, Archiepiſcopo Burdigalenſi ; in quo Decretis ſex & triginta Eccleſiaſticæ Diſciplinæ conſultum eſt. Cap. XVI. pro ſacrarum Electionum reſtitutione Regi Chriſtianiſſimo Synodus ſupplicat : *Ut autem*, inquit, *in poſterum feliciùs quàm antea, præſertim ex quo ſublatæ fuerunt Electiones, Eccleſiis Cathedralibus & Monaſteriis provideatur, Regem Chriſtianiſſimum per viſcera miſericordiæ Dei, ac per Chriſti Sanguinem obſecramus atque obteſtamur,*

Concilium Burdigalenſe.

ut

ut pro ſua in Deum ſingulari pietate, ad ipſius Dei gloriam & Eccleſiæ utilitatem, necnon ad exolvendam maxima religione conſcientiam ſuam, facultatem eligendi idoneos & utiles Paſtores Eccleſiæ reſtituat.

Regulæ de Uſuris, adverſus Moralis Chriſtianæ corruptelas.

Cap. XXXI. De Uſuris & illicitis Contractibus. Regulæ Moralis Chriſtianæ traduntur, ab iis qui Confeſſiones excipiunt memoriæ commendandæ & obſervandæ, quas hîc ſubjicere operæ pretium duxerim. *Quoniam fere ubique gentium teterrimum Uſuræ crimen, quod olim non immeritò à quodam homine Ethnico homicidio comparatum fuit, omnium hominum cujuſque ordinis & conditionis invaſit animos: & quod ſanè graviter dolendum eſt, uſque adeo invaluit, ut jam pleriſque nullam peccati mortalis rationem habere videatur, ſed veluti licita negotiatio contra manifeſtum Dei præceptum exerceatur: Ea de re ne quis hac in parte culpam ſuam ignorationis excuſatione prætexere poſſit, viſum eſt nobis, ex Sacris Scripturis & SS. Patrum Decretis quædam hujus generis delicta, quæ paſſim in hac Provincia committuntur, annotare, & ea pro muneris noſtri ratione prohibere: ut ſciant cuncti, qui hujuſmodi crimina, vel illis affinia commiſerint, ſe mortis æternæ pœnâ, niſi ſedulò inde reſilierint, mulctandos & excommunicandos eſſe; eos verò qui manifeſtè tales fuerint, non ſolùm vivos Altaris Communione privatos, aliiſque graviſſimis pœnis obſtrictos teneri, ſed etiam mortuos ſepulturâ Eccleſiaſtica cariturос eſſe.*

1. Ne cui igitur ex mutuo, præter ſortem ex convento, vel eo, quod datum eſt, aliquid ampliùs accipere, aut principaliter ſperare, ſive ejuſdem generis, ſive alterius quomodocunque, etiamſi operæ ſint, liceat: etſi pecuniæ ipſæ ſint pupillorum, aut viduarum, aut locorum piorum, vel etiam dotales, niſi quatenus id Jure nominatim permittitur. Mutuum enim ex Præcepto divino debet eſſe gratuitum.

2. Ne quis mutuò det frumentum, aut vinum, vel id genus aliud corruptum aut mixtum, ut tantumdem integri & puri carioris reddatur, etiamſi reſtitutio differatur in quodcumque tempus debitori commodum.

3. Si quis debitum loco & tempore re ipſa oblatum accipere recuſaverit, nihil præter ſortem vel ratione damni emergentis, vel quacumque alia de cauſa accipere poſſit.

4. Ne quis ob dilatum ſolutionis diem, cariùs vendat, quàm juſti pretii ratio ferat.

5. Sed neque etiam ob anticipatam ſolutionem res minoris ematur juſto pretio, vel minus ſolvatur.

6. Nec cui præſenti pecuniâ indigenti quidquam cariùs vendatur, ut ſtatim à venditore per ſe, vel per interpoſitam perſonam viliùs ematur.

7. Ne res magnæ æſtimationis modico pretio pignori detur, vel vendatur, pacto redimendi intra certum tempus, ut ſi ad dictum tempus non redimatur, maneat emptori libera, aut ei qui pignori accepit.

8. Ne cui liceat ita contrahere, ut debitor totam pecuniæ ſummam creditori ſolvat, cùm ille partim pecuniâ dederit, partim nominibus, quæ difficilè exigi poſſint, vel in rebus pluris quàm valeant æſtimatis.

9. Nec in ſocietate, in qua alter pecuniam confert, alter operam, lucrum aliter quàm ex æquis partibus dividatur.

10. In ſocietate animalium, quæ inæſtimata dentur alicui cuſtodienda, ſive ut operas præſtet, omnes caſus etiam fortuiti ſemper ſint periculo ejus, qui dederit, niſi accipientis & cuſtodientis dolo aut magnâ negligentiâ damnum accidiſſe contigerit.

11. Non fiat pactio, ut ſors ſit ſemper ſalva, etiam ex primis fœtibus.

12. Et in locationibus animalium, quæ fiunt certo pretio, ſi illa abſque dolo & negligentia ejus qui conduxit, deteriora fiant, aut pereant, id ſemper ſit, damno eis, qui locaverint.

13. Ne liceat divitibus tempore meſſis & vindemiæ, frumentum & vinum viliùs emere, ut iſta poſtea quanti voluerint, vendere poſſint: néve eiſdem fas ſit tempore ſterilitatis & famis pro libidine annonam vendere, ne pauperes fame conficiantur, vel facultatibus ſuis omnino ſpolientur. Neque enim paucorum avaritiâ perire debet univerſa Reſpublica. Quare Magiſtratus, ad quos hæc cura pertinet, hortamur, ut omnium juſtis moderatiſque pretiis provideant.

14. Prohibentur quoque annuorum Cenſuum ſimulati & fictitii Contractus, in quibus nulla certa res immobilis, quæ juſto pretio ematur, deſignatur & exprimitur.

15. Vel ubi venditor intra aliquem præſtitutum diem redimere cogatur, vel ubi non poſſit redimere, niſi poſt certum tempus.

16. Vel ubi annuus Cenſus, ad cujus ſolutionem res obligatur, ſuperat æſtimationem fructuum, quos ex ipſa re Dominus ſolet aut poteſt percipere.

17. Cùm verò Contractus omnes uſurarii, & qui à Jure ut iniqui prohibentur, nulli & irriti & inanes ſint, etiam jurejurando firmati: Contrahentéſque, necnon Tabelliones, proxenetæ uſurarum, aut lucri participes, miniſtrique horum ſcelerum, pœnis à Jure graviter coërceantur, cavere omni ſtudio oportet, non modò ab iis qui uſuræ pravitatem aut turpe lucrum præ ſe ferunt, ſed & ab aliis temperandum, qui licet ſpecie juſtitiæ apparentis contegantur, re tamen ipſa prædictis affines ſunt, multorúmque animas laqueis perniciosè involvunt.

18. Ne verò literarum rudis populus hoc ignoret, Parochorum erit ea interdum publicè in Eccleſia recitare, & quaſcumque alias fœnoris ac uſuræ ſpecies prohibere, cum denuntiatione reſtitutionis meritò faciendæ, ſi & à Sacerdote abſolvi, & à Deo peccata ſibi condonari velint. Concilium iſtud à *Gregorio XIII.* Pontifice Maximo confirmatum eſt.

Synodus Turonenſis.

XIV. Anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo-tertio, Synodus Provincialis Turonenſis, partim Turoni menſe Maio, partim Andegavi menſe Septembri celebrata eſt; Præſide *Simone à Maillè* Archipræſule, in qua uno & viginti Decretis Eccleſiaſticæ Diſciplinæ conſultum eſt. In primis Deo vota facit Concilium pro Regis incolumitate, tum Regiam Majeſtatem renovatis Synodi Lauriacenſis Decretis tuetur: *Cùm* (inquit) *ſancta ſit & auguſta Regum Majeſtas, ſitque ſacrilegus & parricida, qui vel re vel verbo tenus Regem violat: quod priſcis cautum eſt Conciliis, quodque præſertim in Synodo apud Lauriacum pagum Andegavenſem habita pridem fuit conſtitutum, renovans hæc Synodus ſtatuit;*

Regiæ ſecuritati, & auctoritati à Deo inſtitutæ conſulitur.

Quandoquidem Religioni inimicum, & hominibus conſtat eſſe pernicioſum futura curioſiùs perſcrutari, & fata Principum, eorúmque caſus inquirere... hoc Decreto cenſemus, ut quiſquis inventus fuerit talia perquiſiviſſe, & vivente Principe de alio Regni Succeſſore habendo conſilium iniiſſe, ſibique in hac re ſocios conciliaſſe, à Conventu Catholicorum Excommunicationis Sententia expellatur.

Quin etiam pro perverſis hominum moribus emendandis ſalubri deliberatione cenſemus, ne quis in Principem maledicta congerat: Scriptum eſt enim à Legiſlatore: Principem populi tui ne maledixeris: *Quod ſi quis fecerit, Excommunicatione plectatur,*

trimonio. 6. *De Epiſcopis & Capitulis.* 7. *De Epiſcoporum officiis.* 8. *De Curatorum & aliorum Presbyterorum ac Parœcianorum officiis.* 9. *De Monaſteriis.* 10. *De Juriſdictione Eccleſiaſtica.* 11. *De Scholarum & Seminariorum fundatione & regimine.* Cap. 1. Eccleſiæ infallibilitatem profitetur his verbis : *Univerſos qui aliter quàm Catholica, Apoſtolica, & Romana credit & prædicat Eccleſia, credere & pertinaciter aſſerere attentant, ejuſdem Concilii autoritate velut Hereticos & pertinaces, atque à communione Fidelium ſeparatos declaramus. Eccleſia quippe univerſis errare non poteſt, quæ regitur Spiritu veritatis, ſecum manente in æternum,* B *& cum qua Chriſtus manet uſque ad conſummationem ſeculi : quæ etſi diverſa ac nonnunquam pugnantia propoſuiſſe videatur Decreta de morum Diſciplina, nihil tamen eſt in tanta Decretorum multitudine, quod fidei orthodoxæ adverſetur, ſed ab uno eodémque Spiritu edocta, pro conditione temporum ſtatuit quod videbatur commodius. Ejus itaque Doctrinæ & Fidei inhærentes, quam poſtremò pro neceſſitate hæreſeon & temporum edidit veritatis Confeſſionem in Generali Synodo, amplectimur & profitemur.*

Eccleſiæ infallibilitas.

Cap. De Sacramentis, vetat ne Calviniſtæ ad Eccleſiam redeuntes ſub conditione baptizentur, quantumvis intentionem non habuerit Sectæ Miniſter baptizandi in remiſſionem peccatorum. *Antea* (inquit) *in pleriſque noſtrarum Diœceſium locis baptizati ab Hæreticis, præſertim à Calviniſtis, redeuntes ad Eccleſiam Catholicam, iterum tingebantur ſub hac verborum forma :* Si non es baptizatus; ego te baptizo : *quia dubitabant nonnulli de valore baptiſmi ab hujuſmodi Hæreticis collati, eo quòd non haberent intentionem baptizandi in remiſſionem peccatorum. Verùm quoniam illa formula baptizandi ſub conditione fuit introducta propter occulta baptiſmata, & de quibus non apparebat, nec uni mulieri ſeu alteri privatim baptizanti credi debebat : contra verò conſtabat Calviniſtas in Cœtu publico baptizare in forma verborum & materia à Chriſto inſtituta, nec de hoc facto ambigi poterat : vetamus ablutionem repeti cum quibuſcunque verbis à Calviniſmo aut aliis hæreſibus ſimiliter baptizantibus, ad noſtras Eccleſias tranſeuntibus, ne de Anabaptiſmo redarguamur.*

Baptiſma collatum à Calviniſtis, nec ſub conditione iterandum.

Cap. De Epiſcopis, Regi Chriſtianiſſimo ſupplicat Synodus pro ſacrarum Electionum reſtitutione : *Optamus omnes à Deo* (inquit) *atque à Chriſtianiſſimo noſtro Rege ſupplices precamur, Electiones reſtitui cum veteri & ſincera eligendi forma.*

Cap. 8. De Curatorum & Parœcianorum officiis, obſervatione dignum eſt Decretum de Sepulturis, his verbis conceptum : *Non adeo promiſcuè (ut nunc fit) mortui ſepeliantur in Eccleſiis, ut ne quidem ditiores, ne is honor detur pecuniis potiùs quàm gratiis Spiritûs Sancti : ſed hoc ſervetur Deo ſacratis ſpecialiter hominibus, eo quòd præ aliis eorum corpora templa ſint Chriſti & Spiritûs Sancti; & aliis in ſublimitate & dignitate tam Eccleſiaſtica quàm ſeculari conſtitutis, quandoquidem & iſti Dei Miniſtri ſunt, atque organa Spiritûs Sancti : Aliis inſuper qui nobilitate vel virtutibus, vel meritis erga Deum & Rempublicam fulgent. Cæteri piè & religiosè in Cœmeteriis ad hoc dedicatis ſepulturæ tradantur. Nec indifferenter pro quibuſcunque habeantur funebres Orationes, ſed pro his tantùm qui glorioſi ſunt & illuſtres in generationibus ſuis & populis : aut quorum tantùm eſt meritum, ut eorum ſapientiam narrare debeant populi, & Eccleſia laudem eorum nuntiare. Non igitur Eccleſiaſticorum, aut aliorum domeſtici intra Eccleſias præſertim Cathedrales, aut alii de plebe, niſi præter opes ſit aliud quod eos commendet, tradantur ſepulturæ.*

Qui in Eccleſiis ſepeliendi?

A *Nec ipſi præter ſtatum & decorum exequiarum pompam affectent, ſed potius Eccleſiæ Sacrificiis aut ſuffragiis, aut in pauperes eleemoſynis, & ambiant & ſtudeant adjuvari.*

Notandum etiam quod de ſtudio Epiſcoporum in Regulares ibidem traditur : *Epiſcopi ſubſidiarios Regulares tueantur, & charos habeant atque alant, ſicut Coadjutores; omnéſque illis factas injurias & contumelias ſuas eſſe exiſtiment & propulſent. Juniores ad ſtudia literarum foveant, atque Conventus pro ſuis facultatibus, tanquam Concionatorum Seminaria ſuſtentent.*

Charitas in Regulares commendatur.

Præclara ſunt hujus Concilii de Monachorum & Sanctimonialium reformatione Statuta. Obſervatione præcipua dignum eſt quod de Commendatariis Abbatibus decernitur Cap. De Monaſteriis Num. IV. quod nobis non excidet, ubi de Politia Eccleſiaſtica agemus. Notandum quod Num. II. ſtatutum eſt de Electionum reſtitutione à Rege roganda, & Proviſionibus à Sede Apoſtolica intra certum tempus impetrandis. *Supplicandum inſuper à parte hujus ſanctæ Synodi exiſtimavimus Chriſtianiſſimo noſtro Regi, ut Electiones juxta morem anti-* C *quum aliquando reſtituere dignetur : & interim intra ſex menſes, juxta Concordata, aut ad ſummum intra novem, teneantur Nominati ad Monaſteria & Prioratus Proviſiones à Sede Apoſtolica impetrare : aut omni Jure excidant, & fructus pietatis operibus per Epiſcopum applicentur, donec eiſdem aut aliis proviſum fuerit ab eadem Sede Romana.* Privilegia Monaſterii *S. Martini* Sagienſis, Ordinis Benedictini, ſalva & illæſa præſtitit Synodus Num. XX. *Synodus ſalva & inviolata vult Statuta & Privilegia Monaſterii S. Martini Sagienſis Diœceſis in Normannia, de Congregatione & Reformatione Caſalis Benedicti, nihilque de eiſdem Statutis & Privile-* D *giis dicti Monaſterii abrogare intendit, ſalvo Jure Epiſcopali.*

Pro ſacrarum electionum reſtitutione Regi ſupplicandum decernitur.

Cap. De Juriſdictione Eccleſiaſtica, Num. VIII. prohibetur Epiſcopis. *Ne ſigillum ſuum ad certum pretium locent, ſed illud probo viro, nec indocto, tamen Eccleſiaſtico committant.*

Sigillum ab Epiſcopis non locandum.

XII. Alterum *Concilium Remenſe* Provinciale anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo-tertio celebratum eſt, Præſide *Ludovico* Cardinali *A Guiſa*, Archiepiſcopo Duce Remenſi. Quinque Congregationibus in Palatio Archiepiſcopali celebratis, primùm de Catholicæ Fidei Profeſſione, juxta formulam à *Pio Quarto* Pontifice Maximo præſcriptam, actum eſt : tum viginti ſeptem Decreta E de morum emendatione edita ſunt. Effugium illud Simoniacorum, & corruptorum quorumdam Caſuitarum ſugillat, qui non rem ipſam ſpiritualem, ſed ſolum proventum, rémque temporariam emi effutiunt, cùm pecunia pro Beneficiis datur. *Illi*, inquit, *in primis habeantur, prout ſunt, Simoniaci, qui Beneficia réſque ſpirituales pecuniis comparant vel conferunt, vel certè rebus quæ pecunia æſtimari queant. Nam eorum imprudentiſſimum prætextum deteſtamur, qui de ſolo proventu réque temporaria ſe paciſci dicunt, cùm ea ſpirituali tam arcto* F *ſit annexa vinculo, ut non magis una ab altera divelli queat, quàm in homine vivo manente corpus à ſua anima.*

Concilium Remenſe.

Simonia damnatur.

XIII. *Concilium Burdigalenſe* eodem anno celebratum eſt, Præſide *Antonio Prevotio Sanſaco*, Archiepiſcopo Burdigalenſi; in quo Decretis ſex & triginta Eccleſiaſticæ Diſciplinæ conſultum eſt. Cap. XVI. pro ſacrarum Electionum reſtitutione Regi Chriſtianiſſimo Synodus ſupplicat : *Ut autem*, inquit, *in poſterum feliciùs quàm antea, præſertim ex quo ſublatæ fuerunt Electiones, Eccleſiis Cathedralibus & Monaſteriis provideatur, Regem Chriſtianiſſimum per viſcera miſericordiæ Dei, ac per Chriſti Sanguinem obſecramus, atque obteſtamur,*

Concilium Burdigalenſe.

ut

et pro ſua in Deum ſingulari pietate, ad ipſius Dei gloriam & Eccleſiæ utilitatem, necnon ad exolvendam maxima religione conſcientiam ſuam, facultatem eligendi idoneos & utiles Paſtores Eccleſiæ reſtituat.

Regulæ de Uſuris, adversùs Moralis Chriſtianæ corruptelas.

Cap. XXXI. De Uſuris & illicitis Contractibus. Regulæ Moralis Chriſtianæ traduntur, ab iis qui Confeſſiones excipiunt memoriæ commendandæ & obſervandæ, quas hîc ſubjicere operæ pretium duxerim. *Quoniam fere ubique gentium teterrimum Uſuræ crimen, quod olim non immeritò à quodam homine Ethnico homicidio comparatum fuit, omnium hominum cujuſque ordinis & conditionis invaſit animos: & quod ſanè graviter dolendum eſt, uſque adeo invaluit, ut jam pleriſque nullam peccati mortalis rationem habere videatur, ſed veluti licita negotiatio contra manifeſtum Dei præceptum exerceatur: Ea de re ne quis hac in parte culpam ſuam ignorationis excuſatione prætexere poſſit, viſum eſt nobis, ex Sacris Scripturis & SS. Patrum Decretis quædam hujus generis delicta, quæ paſſim in hac Provincia committuntur, annotare, & ea pro muneris noſtri ratione prohibere: ut ſciant cuncti, qui hujuſmodi crimina, vel illis affinia commiſerint, ſe mortis æternæ pœnâ, niſi ſedulò inde reſilierint, mulctandos & excommunicandos eſſe; eos verò qui manifeſtè tales fuerint, non ſolùm vivos Altaris Communione privatos, aliiſque graviſſimis pœnis obſtrictos teneri, ſed etiam mortuos ſepulturâ Eccleſiaſtica carituros eſſe.*

1. *Ne cui igitur ex mutuo, præter ſortem ex convento, vel eo, quod datum eſt, aliquid ampliùs accipere, aut principaliter ſperare, ſive ejuſdem generis, ſive alterius quomodocunque, etiamſi operæ ſint, liceat: etſi pecuniæ ipſæ ſint pupillorum, aut viduarum, aut locorum piorum, vel etiam dotales, niſi quatenus id Jure nominatim permittitur. Mutuum enim ex Præcepto divino debet eſſe gratuitum.*

2. *Ne quis mutuò det frumentum, aut vinum, vel id genus aliud corruptum aut mixtum, ut tantumdem integri & puri carioris reddatur, etiamſi reſtitutio differatur in quodcumque tempus debitori commodum.*

3. *Si quis debitum loco & tempore re ipſa oblatum accipere recuſaverit, nihil præter ſortem vel ratione damni emergentis, vel quacumque alia de cauſa accipere poſſit.*

4. *Ne quis ob dilatum ſolutionis diem, cariùs vendat, quàm juſti pretii ratio ferat.*

5. *Sed neque etiam ob anticipatam ſolutionem res minoris ematur juſto pretio, vel minus ſolvatur.*

6. *Nec cui præſenti pecuniâ indigenti quidquam cariùs vendatur, ut ſtatim à venditore per ſe, vel per interpoſitam perſonam viliùs ematur.*

7. *Ne res magnæ æſtimationis modico pretio pignori detur, vel vendatur, pacto redimendi intra certum tempus, ut ſi ad dictum tempus non redimatur, maneat emptori libera, aut ei qui pignori accepit.*

8. *Ne cui liceat ita contrahere, ut debitor totam pecuniæ ſummam creditori ſolvat, cùm ille partim pecuniâ dederit, partim nominibus, quæ difficilè exigi poſſint, vel in rebus pluris quàm valeant æſtimatis.*

9. *Nec in ſocietate, in qua alter pecuniam confert, alter operam, lucrum aliter quàm ex æquis partibus dividatur.*

10. *In ſocietate animalium, quæ inæſtimata dantur alicui cuſtodienda, ſive ut operas præſtet, omnes caſus etiam fortuiti ſemper ſint periculo ejus, qui dederit, niſi accipientis & cuſtodientis dolo aut magnâ negligentiâ damnum accidiſſe contigerit.*

11. *Non fiat pactio, ut ſors ſit ſemper ſalva, etiam ex primis fœtibus.*

12. *Et in locationibus animalium, quæ fiunt certo pretio, ſi illa abſque dolo & negligentia ejus qui conduxit, deteriora fiant, aut pereant, id ſemper ſit, damno eis, qui locaverint.*

13. *Ne liceat divitibus tempore meſſis & vindemiæ, frumentum & vinum viliùs emere, ut iſta poſtea quanti voluerint, vendere poſſint: néve eiſdem fas ſit tempore ſterilitatis & famis pro libidine annonam vendere, ne pauperes fame conficiantur, vel facultatibus ſuis omnino ſpolientur. Neque enim paucorum avaritiâ perire debet univerſa Reſpublica. Quare Magiſtratus, ad quos hæc cura pertinet, hortamur, ut omnium juſtis moderatiſque pretiis provideant.*

14. *Prohibemus quoque annuorum Cenſuum ſimulati & fictitii Contractus, in quibus nulla certa res immobilis, quæ juſto pretio ematur, deſignatur & exprimitur.*

15. *Vel ubi venditor intra aliquem præſtitutum diem redimere cogatur, vel ubi non poſſit redimere, niſi poſt certum tempus.*

16. *Vel ubi annuus Cenſus, ad cujus ſolutionem res obligatur, ſuperat æſtimationem fructuum, quos ex ipſa re Dominus ſolet aut poteſt percipere.*

17. *Cùm verò Contractus omnes uſurarii, & qui à Jure ut iniqui prohibentur, nulli & irriti & inanes ſint, etiam jurejurando firmati: Contrahentéſque, necnon Tabelliones, proxenetæ uſurarum, aut lucri participes, miniſtrique horum ſcelerum, pœnis à Jure graviter coërceantur, cavere omni ſtudio oportet, non modò ab iis qui uſuræ pravitatem aut turpe lucrum præ ſe ferunt, ſed & ab aliis temperandum, qui licet ſpecie juſtitiæ apparentis contegantur, re tamen ipſa prædictis affines ſunt, multorúmque animas laqueis perniciosè involvunt.*

18. *Ne verò literarum rudis populus hoc ignoret, Parochorum erit ea interdum publicè in Eccleſia recitare, & quaſcumque alias fœnoris ac uſuræ ſpecies prohibere, cum denuntiatione reſtitutionis meritò faciendæ, ſi & à Sacerdote abſolvi, & à Deo peccata ſibi condonari velint.* Concilium iſtud à *Gregorio XIII.* Pontifice Maximo confirmatum eſt.

Synodus Turonenſis.

XIV. Anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo-tertio, Synodus Provincialis Turonenſis, partim Turoni menſe Maio, partim Andegavi menſe Septembri celebrata eſt; Præſide *Simone à Maillè* Archipræſule, in qua uno & viginti Decretis Eccleſiaſticæ Diſciplinæ conſultum eſt. In primis Deo vota facit Concilium pro Regis incolumitate, tum Regiam Majeſtatem renovatis Synodi Lauriacenſis Decretis tuetur: *Cùm* (inquit) *ſancta ſit & auguſta Regum Majeſtas ſitque ſacrilegus & parricida, qui vel re vel verbo tenus Regem violat: quod priſcis cautum eſt Conciliis, quodque præſertim in Synodo apud Lauriacum pagum Andegavenſem habita pridem fuit conſtitutum, renovans hæc Synodus ſtatuit;*

Regiæ ſecuritati, & auctoritati à Deo inſtitutæ conſulitur.

Quandoquidem Religioni inimicum, & hominibus conſtat eſſe perniciosum futura curioſiùs perſcrutari, & fata Principum, eorúmque caſus inquirere... hoc Decreto cenſemus, ut quiſquis inventus fuerit talia perquiſiviſſe, & vivente Principe de alio Regni Succeſſore habendo conſilium iniiſſe, ſibique in hac re ſocios conciliaſſe, à Conventu Catholicorum Excommunicationis Sententia expellatur.

Quin etiam pro perverſis hominum moribus emendandis ſalubri deliberatione cenſemus, ne quis in Principem maledicta congerat: Scriptum eſt enim à Legiſlatore: Principem populi tui ne maledixeris; *Quod ſi quis fecerit, Excommunicatione plectatur.*

tatur. Nam ſi maledici regnum Dei non poſſidebunt, quantò magis talis ab Eccleſia neceſſario pellitur, qui divinæ ſententiæ violator ea ratione in Principem peccans invenitur?

Si quis contra Regiam Dignitatem doloſè, callidè, ac perniciosè machinari comprobatus fuerit, niſi digniſſimè ſatisfecerit, anathematiZetur.

Si quis Poteſtati Regis, quæ non eſt niſi à Deo, contumaci ac inflato ſpiritu contra autoritatem & rationem pertinaciter contradicere præſumpſerit, & ejus juſtis imperiis obtemperare noluerit, anathematiZetur.

Confidentiæ crimen, quæ peſſimum & graviſſimum ſimoniæ genus eſt, hæc Synodus extirpare ſatagit, ac propterea *Pii V.* Sanctiſſimi Pontificis Conſtitutionem executioni mandari jubet, ex qua hæ Moralis Chriſtianæ Regulæ colliguntur.

Moralis Chriſtianæ Regulæ adverſùs Simoniacam fiduciam.

1. *Si qui quacumque autoritate Eccleſiam vel Monaſterium, aut aliud Beneficium Eccleſiaſticum qualecumque, ex reſignatione vel ceſſione cujuſcumque perſonæ ſimpliciter, aut cum circuitu retroceſſionis, cum regreſſu vel acceſſu, etiam ſolâ dimittentis intentione receperit, ut illa, vel illud, etiam in mutuum regreſſum vel acceſſus, eidem dimittenti, vel alteri poſtea conferatur, aut eorum fructus, vel eorum pars, aliis vel aliis concedantur, vel penſiones ſolvantur ex eiſdem, hæc Confidentia cenſeatur.*

2. *Itidem ſi Ordinarius vel alius Collator contulerit antehac, aut conferat in futurum Beneficium Eccleſiaſticum quovismodo vacans, ea conditione tacita vel expreſſa, ut poſtea in alterum pro arbitrio Collatoris, ſeu alterius cujuſcumque, contra juris communis ordinationem diſponatur; ſive ut de eo proviſus, fructus illius, vel partem, ad utilitatem vel libitum conferentis, vel cedentis, aut alterius, relinquat & remittat, ſeu penſionem illi vel illis, quem vel quos idem Collator aut cedens, vel alius, per ſe vel alium, ſcripto aut verbo juſſerit, ſeu ſignificaverit, perſolvat. & pariter ſi à Patrono etiam Laico vel altero Præſentatore ſeu Electore contigerit aut contingat id fieri.*

3. *Ad hæc, ſi Cardinalis, aut alius à ſolutione jurium ipſius Cameræ, vel etiam Cancellariæ Apoſtolicæ exemptus, poſt reſignationem vel ceſſionem alicujus extranei de Eccleſia, Monaſterio, vel alio Beneficio Eccleſiaſtico, in ſe Apoſtolica vel alia Auctoritate factam & admiſſam, illam vel illud, etiam confectis literis Apoſtolicis, & poſſeſſione apprehenſa, in eumdem reſignantem vel cedentem, modico ſpatio interjecto, veluti duorum aut trium menſium, retroceſſerit, aut retrocedat in futurum, ex illa retroceſſione fructus Eccleſiæ, ſeu Monaſterii, aut Beneficii, vel eorum pars ſeu penſio, ſeu quid aliud ſuper illis reſervatum, aut regreſſus, ſeu acceſſus, & ingreſſus ad illa vel illud ipſi Clerico, vel Cardinali, aut alii exempto ſit fueritve conceſſus.*

4. *Si quis crimine aliquo abſolutus, aut cum quo ſuper Irregularitate diſpenſatum eſt, denuo receperit quacumque autoritate Eccleſiam, Monaſterium, vel aliud Beneficium Eccleſiaſticum, quod ante vel poſt commiſſum delictum, aut contractam Irregularitatem dimiſerit, in quovis horum caſuum confidentia pravitas ſit contracta.*

5. *Ad probandum verò planè confidentiarum abuſum, inter alias etiam hæ præſumptiones & conjecturæ habeantur legitimæ, videlicet; ſi quis poſt ceſſam à ſe Eccleſiam vel Monaſterium, aut Beneficium, & publicatam reſignationem ſeu ceſſionem, captámque à Succeſſore poſſeſſionem, ſeſe in illa vel illo, ſeu rebus illius per ſe vel alium, ſeu alios de facto injecerit, aut fructus perceperit, aut quicumque Succeſſor illi vel ejus propinquis ipſos, aut partem aliquam remiſerit eorumdem: ſi recipiens Beneficium conſtituerit dimittentem, vel ejus parentes aut propinquos, Procuratores ad percipiendum vel locandum fructus Beneficii dimiſſi, & illi vel illis de fructibus perceptis aut percipiendis donationem fecerit. ſi vel ſola Procuratoris depoſitione, vel libris rationalibus menſariorum ex parte dimittentis, expeditio quæ perſonam recipientis concernit, proſecuta ſit, ſimulque expenſæ pro ea neceſſariæ ab illo factæ fuerint. Denique ſi quis pro conceſſione alicui facta quacumque autoritate de Beneficio Eccleſiaſtico per ſe, vel alium, ſeu alios interceſſerit, vel aliàs in negotio conceſſionis ſeſe immiſcuerit, quoquo modo denique aliquid de fructibus talis Beneficii de facto etiam per manus poſſeſſoris, ac etiam ſimplicis donationis titulo perceperit, ſeu de illo poſtmodum ad voluntatem interceſſoris fuerit diſpoſitum quandocunque. Teſtes autem de quaque re ſingulares ſingulas probare valeant præſumptiones & conjecturas, pluresque hujuſmodi præſumptiones & conjecturæ plenam probationem faciant in prædictis.*

6. *Omnes & ſingulos, qui hucuſque Eccleſias, Monaſteria, Beneficia, fructus, penſiones, aliáſve res, intercedente hoc Confidentiæ vitio receperunt, aut retinent, niſi ſtatim ad ſe reverſi & reſipiſcentes celeri dimiſſione ſibi proſpexerint, & qui quid tale admiſerint in futurum, etiam omnibus & ſingulis aliis Monaſteriis, Dignitatibus, Officiis, & Beneficiis obtentis, quæ pariter ſub dicta reſervatione comprehendi volumus, necnon fructibus, penſionibus, & aliis officiis temporalibus præſentium auctoritate privamus, & ad futura inhabiles decernimus, & in Juris ſubſidium Excommunicationis Sententia innodamus, à qua nullus niſi in mortis articulo conſtitutus, ab alio quàm à Romano Pontifice abſolutionis beneficium valeat obtinere.*

7. Addit Synodus: *Cùm Simoniacos & Confidentiarios Eccleſia non minore quàm Fidei deſertores odio habeat; (ipſi enim magno Cleri ſcandalo, animarum ſuarum periculo, ac Eccleſiæ bonorum gravi diſpendio, ad Beneficia provehuntur,) ut à tanto ſcelere magis revocemus. volumus omnes Epiſcopos in Capitulis. Abbates ac Priores Conventuales in ipſius Epiſcopi manibus, deinde in Conventûs præſentia, antequam perſonaliter recipiantur; omnéſque alios Beneficiatos, priuſquam fructuum perceptioni ſeſe immiſceant, etiam in ipſius Epiſcopi, ſeu ejus Vicarii, vel Officialis manibus jurare, ſe hujuſmodi Beneficia per Simoniam, aut Confidentiæ nomine non eſſe adeptos, quorum Beneficiorum fructus, ſuos alioqui non facturos eſſe, imò ad eorum reſtitutionem, ſi quos perceperint, teneri decernimus.*

Feſtorum dierum obſervantia.

Præclarum eſt Synodi Turonenſis de Feſtorum dierum ſanctificatione Decretum, his conceptum verbis: *Cùm juxta Divini Pauli præceptum, qui Chriſti ſunt, ſobrietatem ſemper ſectari debeant, diebus Dominicis præſertim, & aliis Feſtis, comeſſationes, convivia publica, tripudia, ſaltationes, ſtrepitus & choreas fieri, venatu & aucupatu tempus terere, in hoſpitiis ſeu cauponis aliis quàm peregrinis cibaria & vinum miniſtrari, ludos palmarios, & alios (maximè dum ſacra conficiuntur, laudéſque Deo decantantur) aperiri, comœdias, ludos ſcenicos vel theatrales, & alia ejus generis irreligioſa ſpectacula agi, ſub Anathematis pœna prohibet hæc Synodus, præcipitque omnibus & ſingulis Parœciarum Rectoribus eos apud Epiſcopum deferre, qui huic Decreto non paruerint, ut illius ordinatione nominatim excommunicati denuntientur & publicentur: valde etenim eſt abſurdum, Fideles iis diebus, qui propitiando Deo ſunt deſtinati, fallacibus iſtis Satanæ blanditiis illectos, à divinis*

vinis Officiis, ſupplicationibúſque ſacris abduci.

Moralis Chriſtianæ Regula de Contractibus.

Hæc rurſus Moralis Chriſtianæ Regula de Contractibus, ad uſuras vitandas, ex Cocilio Turonenſi obſervanda: *Ne qui de cætero facilè contractus uſurarios incauti celebrent, utque timoratis conſcientiis magis conſulatur, Eccleſiaſticis omnibus emptionis & venditionis Contractibus (quos pignoratitios vulgus vocat) quibus res vendita redimendi gratiâ venditoribus ad aliquod certum tempus præſcribitur, uti non expedire: hos verò quibus perpetuò redimendi datur licentia (antiquorum Decretorum veſtigiis inhærendo) licitè & ſanâ conſcientiâ deinceps celebrari poſſe declaramus: ita tamen ut ex rebus venditis, nihil ampliùs quàm quod Supremarum Curiarum Judiciis permiſſum eſt, utilitatis aut commodi percipiatur.* Concilium iſtud *Gregorius XIII.* Pontifex Maximus confirmavit.

Synodus Bituricenſis.

XV. Provinciale Concilium Bituricenſe anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo-quarto, menſe Septembri, celebratum eſt, Præſide *Reginaldo de Beaulne* Archiepiſcopo Bituricenſi, in quo variis Decretis XLVI. Titulis comprehenſis Eccleſiaſticæ Diſciplinæ in illa Provincia inſtaurationi conſultum eſt, ex Tridentina, aliiſque Synodis, maximam partem deſumptis. Hi de Beneficiis Eccleſiaſticis obſervatione digni Canones:

Decreta Beneficiorum ſpectantia.

Cum Beneficium Eccleſiaſticum non otioſis, ſed officium ſuum exequentibus ſit conſtitutum; & propter officium detur Beneficium, denuntiat hæc Synodus omnibus cujuſcumque gradûs & conditionis, qui Beneficia Eccleſiaſtica ſolius temporalis proventûs gratiâ ſuſcipiunt, eos non facere fructus ſuos, ſed ad reſtitutionem teneri.

VI. *Cùm damnet Scriptura eos, qui hereditate poſſidere attentant Sanctuarium Dei, vetat hæc Synodus, ne quis deinceps conſanguineo Beneficium cedat ſolius conſanguinitatis ratione: neve hujuſmodi ceſſiones admittantur contra Conſtitutionem Pii V. de non admittendis Reſignationibus.*

Tit. XLI. Canon I. *Qui pro adipiſcendis Beneficiis ac Penſionibus Eccleſiaſticis aliquid dant vel accipiunt: omnes etiam quomodocumque conferentes, reſignantes & accipientes quæcumque Beneficia cuſtodiæ aut fiduciæ nomine, vel ex iiſdem Penſiones ſine Summi Pontificis auctoritate paciſcentes aut percipientes: omnes denique ſeu Clerici ſeu Laici hujuſmodi illicitis pactionibus intervenientes, conſentientes, aut ex iis emolumentum capientes, ſe Simoniacos eſſe, & juxta Conſtitutiones Pii Quarti, Pii Quinti & Gregorii Decimitertii, à Summo Pontifice duntaxat (niſi in articulo mortis) abſolutionis Beneficium conſequi poſſe intelligant.* Canon II. *Beneficia pretio obtenta, & in confidentiam ſeu cuſtodiam occultè aut apertè tradita, ipſo jure vacent: qui percipiunt eorum fructus, ſuos non faciant, ſed ad reſtitutionem teneantur.* Iſtud Concilium *Sixtus V.* Pontifex Max. confirmavit.

Synodus Aquenſis. Aquæ-Sextiæ, Aix, urbs Provinciæ Archiepiſc. Calviniſtarum aut aliorum Hæreticorum ad Eccleſiam redeuntium Baptiſmus, etiam ſub conditione, non repetendus.

XVI. *Concilium Aquenſe* Provinciale anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo-quinto celebratum eſt, Præſide *Alexandro Canigiano* Aquenſi Archiepiſcopo, in quo tria ſupra quadraginta Conſtitutionum Capita ad Reformationem Diſciplinæ edita ſunt. De Calviniſtarum ad Eccleſiam redeuntium Baptiſmo etiam ſub conditione minimè repetendo ita decernit: *Et quia aliqui dubitabant de valore Baptiſmi ab Hæreticis collati, ideo, ſi qui ab illis baptizati eſſent, rebaptizandos eos ſub conditione exiſtimabant. Verùm quoniam illa forma baptizandi ſub conditione, introducta eſt propter Baptiſmata occulta, & de quibus non apparet, nec uni mulieri, ſeu alteri privatim baptizanti credi neceſſe eſt: contra verò conſtat Calviniſtas in cœtu publico baptizari, & in forma verborum & materia à Chriſto inſtituta nobiſcum convenire, nec de hoc facto ambigi poteſt: Ideo vetamus ablutionem repeti, quibuſcumque etiam verbis, iis qui à Calviniſmo aut aliis hæreſibus ſimiliter baptizantibus ad noſtras Eccleſias tranſeunt, ne de Anabaptiſmo redarguamur.* Cætera Decreta partim ex Tridentino Concilio, partim ex ſuperioribus Conciliis Provincialibus repetita ſunt. A *Sixto V.* Pontifice Maximo confirmatum eſt.

Mexicana.

XVII. Eodem anno celebrata eſt Synodus Provincialis *Mexici*, quæ Metropolis eſt Novæ Hiſpaniæ Indiarum Occidentalium, Præſide *Petro Moya de Contreras*, Archiepiſcopo Mexicano, in quo ſaluberrima Decreta edita ſunt in quinque Libros ſub variis titulis digeſta, Indorúmque ac Hiſpanorum in Indiis degentium moribus aptata.

Toloſana.

XVIII. *Toloſana Synodus* Provincialis, anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo celebrata eſt, menſe Maio, Præſide *Franciſco* Cardinali *A Joyoſa*, Archiepiſcopo Toloſano, cujus Decreta quatuor in partes tributa ſunt.

Avenionenſis.

XIX. Avenionenſe Concilium Provinciale anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo-quarto, Præſide *Franciſco Maria Tauruſio* Archiepiſcopo Avenionenſi, habitum eſt, in quo Decreta ſexaginta quatuor edita.

Aquileienſis.

XX. *Concilium Aquileienſe* Provinciale anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo-ſexto celebratum eſt, Præſide *Franciſco Barbaro* Aquileienſi Patriarcha, in quo undeviginti Decretorum Capita conſcripta & promulgata ſunt.

CAPUT VII.

DE POLITIA ECCLESIASTICA Seculi XV. & XVI.

ARTICULUS I.

De Metropolitanis.

Metropolitanorum officia.

METropolitanorum officia ac poteſtatem his Articulis explicat Sacra Synodus Tridentina. 1. Suffraganeos qui per annum integrum à ſuis Eccleſiis abfuerint, Romano Pontifici denuntiare Metropolitanus tenetur, ſicut ipſum Metropolitanum abſentem antiquior Provinciæ Epiſcopus. Seſſione VI. Cap. 1. *Creſcente verò contumacia, ut ſæviori ſacrorum Canonum Cenſuræ ſubjiciantur, Metropolitanus Suffraganeos Epiſcopos abſentes, Metropolitanum verò abſentem Suffraganeus Epiſcopus antiquior reſidens, ſub pœna interdicti ingreſſus Eccleſiæ, eo ipſo incurrenda, infra tres menſes per literas ſeu nuntium Romano Pontifici denuntiare teneatur.*

II. *Legitimæ abſentiæ cauſas à Romano Pontifice, aut à Metropolitano, vel eo abſente, Suffraganeo Epiſcopo antiquiori reſidente, qui idem Metropolitani abſentiam probare debebit, in ſcriptis eſſe approbandas* decernit eadem Synodus Seſſione XXIII. Cap. 1. de Reformatione.

III. *Ad eumdem cum Concilio Provinciali ſpectat judicare de licentiis à ſe vel à Suffraganeis datis, & videre ne quis eo Jure abutatur, & ut pœnis Canonicis errantes puniantur.* (Ibidem.)

IV. *Si Cathedralium Eccleſiarum Prælati in Seminarii erectione, ejuſque conſervatione negligentes fuerint, ac ſuam portionem ſolvere detrectaverint, eos* Metropolitanus *acriter corripere* & ad id *cogere de-*

beat : & ut *quamprimùm hoc ſanctum & pium opus, ubicumque fieri poterit, promoveatur, ſtudioſè curabit.* (Seſſione XXIII. Cap. XVIII.)

V. Si Capitulum Sede vacante Vicarium Generalem inſtituere neglexerit, *Ad Metropolitanum deputatio hujuſmodi devolvatur : & , ſi Eccleſia ipſa Metropolitana fuerit, aut exempta, Capitulúmque negligens fuerit, tunc antiquiòr Epiſcopus ex Suffraganeis in Metropolitana, & propinquior Epiſcopus in exempta, Oeconomum & Vicarium idoneos poſſit conſtituere.* (Seſſione XXIV. Cap. XVI.)

VI. *Metropolitani per ſeipſos, ſeu, illis legitimè impeditis, Coëpiſcopus antiquior, quolibet ſaltem triennio non prætermittant Synodum in Provincia ſua cogere.* Aliàs tamen *Epiſcopi Comprovinciales prætextu cujuſlibet conſuetudinis ad Metropolitanam Eccleſiam in poſterum accedere inviti non compellantur.* (Ibidem, Cap. II.)

VII. *Si Parochiales Eccleſiæ reperiantur ſubjectæ Monaſteriis in nulla Diœceſi exiſtentibus, ſi Abbates & Regulares Prælati negligentes fuerint in curando ut verbum Dei diebus ſaltem Dominicis & Feſtis ſolemnibus* Rectores plebi ſibi commiſſæ annuntient ; *à Metropolitanis, in quorum Provinciis Diœceſes ipſæ ſitæ ſunt, tanquam quoad hoc Sedis Apoſtolicæ delegatis, compellantur.* (Seſſione V. Cap. II.)

VIII. *Si in aliqua Provincia Eccleſiæ tanta paupertate laborent, ut Collegium in aliquibus erigi non poſſit, Synodus Provincialis, vel Metropolitanus, cum duobus antiquioribus Suffraganeis, in Eccleſia Metropolitana, vel alia Provinciæ Eccleſia commodiori, unum aut plura Collegia, prout opportunum judicabit, ex fructibus duarum aut plurium Eccleſiarum, in quibus ſingulis Collegium commodè inſtitui non poteſt, erigenda curabit, ubi pueri illarum Eccleſiarum educentur.* (Seſſione XXIII. Cap. ultimo.)

IX. *Monaſteria, quæ Generalibus Capitulis aut Epiſcopis non ſubſunt, nec ſuos habent Ordinarios Regulares Viſitatores*, niſi ſe in Congregationem redegerint, & Generalia Comitia quolibet triennio celebraverint, *liceat Metropolitano in cujus Provincia prædicta Monaſteria ſunt, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegato, eos pro prædictis cauſis convocare.* (Seſſione XXV. Cap. VIII. De Reformatione Regularium.)

X. *Si aliquis dubius aut difficilis abuſus ſit extirpandus, vel aliqua gravior quæſtio incidat, Epiſcopus, antequam controverſiam dirimat, Metropolitani & Comprovincialium Epiſcoporum in Concilio Provinciali Sententiam expectet : ita tamen ut nihil inconſulto Sanctiſſimo Romano Pontifice novum aut in Eccleſia hactenus inuſitatum decernatur.*

ARTICULUS II.

De Epiſcopis.

Epiſcoporum electiones contra Reſervationes & Gratias Expectativas vindicatæ.

I. ELectionum Epiſcopalium libertatem XV. Seculo Pontificiæ Reſervationes inumbrabant. Summi namque Pontifices Apoſtolicis literis non ſolùm inferiorum Beneficiorum, ſed etiam Cathedralium Eccleſiarum ac Metropolitanarum ſibi reſervabant collationem. Adversùs iſtam Eccleſiaſticæ Diſciplinæ labem Decretum edidit Eccleſia Gallicana Pariſiis congregata, quod *Carolus VI.* Rex Chriſtianiſſimus Edicto confirmavit anno milleſimo quadringenteſimoſexto. Cujus quidem executionem Curiis Parlamenti, cæteriſque Magiſtratibus commiſit. Quo Edicto hæc inter alia habentur : *Statutis Conciliorum Generalium & Decretis Sanctorum Patrum, pro bono regimine ac conſervatione perpetua ſtatûs Eccleſiæ, inter alia noſcitur ſalubriter inſtitutum, quòd Prælati ad Eccleſias quaſcumque Casbedrales & Collegiatas per electionem illorum de Collegio, & eorum conſenſu aſſumantur : & quoad Eccleſias Cathedrales, per ſuum Metropolitanum ; alii verò per loci Diœceſanum confirmentur, & per eumdem alia Beneficia ſuæ Diœceſis perſonis idoneis conferantur ; vel ſi fuerint Patroni, ad eorum Præſentationem inſtituantur eis. Quamvis etiam illa ſint magnopere præcavenda, ex quibus inducitur via delinquendi, & maximè ubi deſiderandæ ſeu captandæ alienæ mortis votum & occaſio miniſtratur, viáque aperitur ad Beneficia vacatura : ſitque naturali ratione dictante per Concilia Generalia ſimiliter inſtitutum, quòd Beneficia Eccleſiaſtica vacatura promitti non debeant, nec dari jus expectationis ad ea : fuerintque omnia prædicta in Eccleſia Dei hactenus uſque ad tempus quorumdam noviſſimorum Romanorum Pontificum inviolabiter obſervata. Nihilominus tamen ab aliquibus annis citra Romani Pontifices, contemptis præfatis SS. Patrum & Conciliorum Generalium Decretis, & eis penitus non ſervasis, omnes Eccleſiaſticas Dignitates, Casbedrales & Collegiatas, & alias quaſcumque poſt Epiſcopalem majores, indifferenter ſuæ diſpoſitioni reſervaverunt, Gratias ad vacatura Beneficia (per quod contra Sancta Generalia Concilia occaſio votúmque alienæ mortis ingeritur, & via ad vacatura contra rationem aperitur) indiſtinctè & ſine limitatione conceſſerunt, modos innumerabiles introduxerunt, quibus poteſtas Prælatorum, Capitulorum, Collegiorum, & aliorum quorumcumque penitus abſorbetur, apponendo prohibitiones & Decreta, quibus etiam ignorantes volunt eſſe ligatos ; diverſas fulminando ſententias in contrarium facientes, adeóque vix reperiatur aliquis, cui etiam unicum Beneficium conferendi, aut præſentandi ad aliud, ſit relicta facultas. Clauſulas etiam varias & interdum inexplicabiles ſuis in Bullis ſolent apponere : Regulas diverſas aut præter aut contra jus nunc conſtituunt, nunc revocant : ut etiam perſpicaciter diſcernenti apparere non valeat, quis inter plurimos impesrantes jus videatur habere. Intruſiones in Beneficiis inde ſequuntur, graviſſima litigia oriuntur, quæ cum magnis expenſis, & in præjudicium Regnicolarum ducuntur extra Regnum. Et cùm promoventur aliqui ad Dignitates electivas, ceſſant banna & evocationes, quæ de Jure ad probandas electiones & perſonas fieri ſtatuuntur. Propter quod, cùm non poſſit Romanus Pontifex omnium hominum, & ſtatûs Eccleſiarum habere notitiam, ſæpè contingit indignos & indignè ad hujuſmodi Dignitates aſſumi, & tales interdum qui probati ſunt argento, quique nunquam in loco Beneficii morabuntur. Occaſione autem præmiſſorum, Jura Beneficiorum depereunt, ædificia corruunt, & cultus Divinus minuitur..... propter quæ, & alia quæ dictos Prælatos, & alios in dicto Concilio congregatos rationabiliter movere poterant & debebant, deliberaverunt & concluſerunt in modo quo ſequitur : Videlicet quòd de cetero, ſicut volunt Statuta Conciliorum Generalium, & Decreta Sanctorum Patrum, per electiones Capitulorum, Conventuum & Collegiorum, conventionéſque Superiorum, Eccleſiis Casbedralibus, Collegiatis, cæteriſque Beneficiis electivis, tam Regularibus quàm Secularibus, necnon per præſentationes, collationes, & inſtitutiones, per illos, ad quos de Jure communi, Privilegio, vel conſuetudine ſpectat, faciendas provideatur ; ceſſantibus ac rejectis omninò, ac non obſtantibus quibuſcumque & quorumcumque Reſervationibus generalibus vel ſpecialibus, ac prohibitionibus, Expectationibus, aut Gratiis, etiam cum Decreti appoſitione ex parte Papæ, vel ejus auctoritate factis, aut faciendis, ſeu conceſſis aut concedendis : quouſque per Concilium Generale canonicè celebrandum aliud fuerit ordinatum : ad cujus Concilii ordina-*

Caroli Sexti Regis Chriſtianiſſimi Conſtitutio contra Reſervationes.

ordinationem dictæ Eccleſiæ Gallicanæ & Delphinatus ſe ſummiſiti. Supplicabant igitur humiliter & devotè, quatenus nos ipſorum deliberationi & concluſioni adhærentes, ipſas gratas habere, & dictas Eccleſias & Viros Eccleſiaſticos noſtrorum Regni & Delphinatus, quoad prædictos ad ſuam libertatem antiquam, & Juris communis diſpoſitionem, quantùm in nobis eſt reducere, & in eadem libertate eos conſervare & manutenere, omnia ad contrarium impedimenta ſubmovendo, dignaremur. Nos igitur attendentes, quòd ſicut Sacerdotes debitores ſunt, ut veritatem quam audierunt à Deo, liberè prædicent; ſic Princeps debitor eſt ut veritatem quam audivit à Sacerdotibus, probatam quidem Scripturis, defendat fiducialiter & efficaciter exequatur: habitâ priùs deliberatione maturâ, & tractatu diligenti cum pluribus de genere noſtro Principibus, aliiſque viris notabilibus & famoſis, dictorum Prælatorum, & aliorum Virorum Eccleſiaſticorum, ac Procuratoris noſtri ſupplicationem juſtam & rationabilem, Sanctorumque Patrum, & Conciliorum Generalium Decretis conformem reputantes, eam in forma, ſicut præmittitur, de noſtra certa ſcientia duximus admittendam: prædictas deliberationes & concluſiones ratas habentes, dictas Eccleſias, & Viros Eccleſiaſticos, quoad prædicta, ad ſuam libertatem antiquam, & Juris diſpoſitionem, reducendos eſſe cenſemus, & (quantùm in nobis eſt) reducimus: eóſque in eadem libertate per Nos de cætero manuteneri & conſervari volumus.

II. Congregato poſt aliquod tempus Conſtantiæ Generali Concilio, ſpes nonnulla abolitionis Reſervationum & Gratiarum Expectativarum affulſerat. Decrevit namque ſacra Synodus, ut Romanus Pontifex proximè eligendus reformandæ unà cum ipſo Concilio Eccleſiæ in Capite & in membris incumberet, præſertim ſuper Articulis aliàs per Nationes in Reformatorio oblatis, quorum alter erat, *De Reſervationibus Sedis Apoſtolicæ*; quartus verò, *De Collationibus Beneficiorum, & Gratiis Expectativis.* Negotium iſtud maximè urgebant Deputati, quos Clerus Gallicanus Pariſiis congregatus anno milleſimo quadringenteſimo decimo-quarto ad Concilium miſerat.

III. Verùm cùm Synodus Conſtantienſis adversùs Reſervationes & Gratias Expectativas nihil decreviſſet, *Carolus Sextus* Rex Chriſtianiſſimus, coacto in Concilium graviſſimorum ex utroque Ordine Virorum conſeſſu, Conſtitutionis anno milleſimo quadringenteſimo ſexto latæ executionem peremptoriè decrevit anno milleſimo quadringenteſimo decimo-ſeptimo, quam deinde Edicto lato anno proximè ſequenti confirmavit: præcepitque Curiis Parlamenti, & ceteris Judicibus, ut executioni hujus Conſtitutionis diligenter incumbant, & in contumaces, cujuſcumque gradûs & ordinis fuerint, graviter animadvertant. Edicta illa confirmavit *Carolus Septimus* ut primùm in Solio paterno ſedit. Diplomate dato anno milleſimo quadringenteſimo vigeſimo-ſecundo, quo juſſit, ut Electiones, & aliæ Beneficiorum Proviſiones fierent ſecundùm Jus commune & antiquum.

Concilii Baſileenſis Decretum contra Reſervationes Pontificias.

IV. Re ad Baſileenſe Concilium perlatâ, Sacra Synodus Reſervationes Pontificias edito Decreto peſſumdedit Seſſione XII. his verbis: *Quemadmodum in conſtituenda domo præcipua Architectoris eſt cura, ut tale jaciat fundamentum, ſuper quod firmum perduret ædificium; ita in generali Eccleſiæ Reformatione potiſſimum eſt hujus Sanctæ Synodi ſtudium, ut tales Eccleſiis præficiantur Paſtores, qui tanquam columnæ & baſes ipſam Eccleſiam doctrina & meritorum viribus firmiter ſuſtentent. Quanta autem in eligendis Prælatis diligentia adhibenda ſit, officium eis injunctum evidenter oſtendit. Ad regimen enim aſſumuntur animarum, pro quibus Dominus noſter Jeſus Chriſtus mortuus eſt, & Sanguis ejus effuſus. Propterea ſacri Canones Spiritu Dei promulgati providè ſtatuerunt, ut unaquaque Eccleſia, ac Collegium, ſeu Conventus, Prælatum ſibi eligant. Quibus hæc Sancta Synodus, eodem Spiritu congregata, inhærens, ſtatuit & diffinit, generalem Reſervationem omnium Eccleſiarum Metropolitanarum, Cathedralium, Collegiatarum, & Monaſteriorum ac Dignitatum Electivarum per Romanum Pontificem de cetero fieri, aut factis uti non debere: Reſervationibus in corpore Juris clauſis, & his quas in terris Romanæ Eccleſiæ ratione directi ſeu utilis Dominii, mediatè ſeu immediatè ſubjectis fieri contigerit, ſemper exceptis: Sed quod per electiones & confirmationes canonicas, ſecundùm Juris Communis diſpoſitionem, prædictis Metropolitanis, Cathedralibus, Monaſteriis, Collegiatis Eccleſiis, ac Dignitatibus electivis vacantibus deditè provideatur......... Decernitque hæc Sancta Synodus, rationi fore conſentaneum, & Reipublicæ accommodum, ut contra hoc ſalutare Decretum Romanus Pontifex nihil attentet, niſi ex magna, rationabili, & evidenti cauſa in Literis Apoſtolicis nominatim exprimenda. Et ut eò firmiùs hoc ſalubre Decretum cuſtodiatur, vult eadem Sancta Synodus, ut inter alia, quæ Romanus Pontifex in ſua Aſſumptione profitebitur, juret Decretum hoc inviolabiliter obſervare.*

Et Seſſione XXIII. Cap. V. *Licèt dudum hæc Sancta Synodus abolitâ per eam generali omnium Eccleſiarum & Dignitatum electivarum Reſervatione, providè decreverit, ut prædictis Eccleſiis & Dignitatibus per Canonicas electiones & confirmationes provideri deberet, volens etiam ſpeciales ſeu particulares ipſarum Eccleſiarum & Dignitatum electivarum prohibere Reſervationes, per quas libera in eiſdem eligendi & confirmandi facultas impediri poſſet, quódque adversùs hoc Decretum Romanus Pontifex nihil attentaret, niſi ex magna, rationabili & evidenti cauſa, in Literis Apoſtolicis nominatim exprimenda: quia tamen contra ipſius Decreti mentem non pauca ſine hujuſmodi cauſa geſta ſunt, unde gravia hactenus ſucceſſerunt, & graviora in dies timentur ſcandala: cupiens hæc Sacroſancta Synodus his obviare, voléntque ut ipſius Decreti mens, quæ fuit omne obſtaculum à Canonicis Electionibus & Confirmationibus tollere, ſuo fruſtretur effectu; ſtatuit ut Electiones in dictis Eccleſiis ſine impedimento aut obſtaculo omnino fiant, quæ cauſâ cognitâ juxta juris communis, & dicti noſtri Decreti diſpoſitionem confirmentur. Verumtamen ſi fortè aliquando contingat electionem aliquam etiam aliàs canonicam fieri, quæ in perturbationem Eccleſiæ aut patriæ, vel boni publici vergere timeatur, Summus Pontifex, cùm ad ipſum confirmatio delata fuerit, ſi talem urgentiſſimam cauſam adeſſe manifeſtè cognoverit, eâ priùs maturè diſcuſſâ, ac parte plenè defenſa, accedente poſtea Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, aut majoris partis ſubſcriptione, hujuſmodi cauſam veram ſufficientémque fore atteſtantium, rejectâ tali electione, ad Capitulum vel Conventum remittat, ut vel infra tempus Juris, vel aliud, juxta loci diſtantiam, ad aliam, ex qua evenire talia non formidentur, electionem procedant.*

Et Cap. VI. ejuſdem Seſſionis: *Et quia multiplices Eccleſiarum & Beneficiorum hactenus facta per Summos Pontifices Reſervationes non parum Eccleſiis oneroſæ extiterunt: ipſas omnes tam generales quàm ſpeciales ſive particulares, de quibuſcumque Eccleſiis & Beneficiis, quibus tam per electionem quàm collationem aut aliam diſpoſitionem provideri ſolet, ſive per Extravagantes,* AD REGIMEN, *&* EXECRABILIS, *ſive per Regulas Cancellariæ,*

aut alias Apoſtolicas Conſtitutiones introductas, hæc Sancta Synodus abolet, ſtatuens ut de cetero nequaquam fiant; Reſervationibus in corpore Juris expreſſè clauſis, & his quas in terris Romanæ Eccleſiæ, ratione directi ſeu utilis Dominii, mediatè vel immediatè ſubjectis fieri contigerit, duntaxat exceptis. Hæc Decreta ambabus ulnis excepit Conventus Bituricenſis Eccleſiæ Gallicanæ, quibus Rex Chriſtianiſſimus *Carolus VII.* Pragmatica Sanctione ſua vim & robur publicæ Legis addidit.

V. Idem tamen Rex, ejúſque Succeſſores *Ludovicus XI.* & *Carolus VIII.* Summos Pontifices interdum rogarunt ut vacaturos Epiſcopatus ſibi reſervarent, ad ſuæ Majeſtatis preces conferendos, ut nonnullis exemplis probat vir doctiſſimus *Ludovicus Thomaſſinus* parte IV. Diſciplinæ Eccleſiaſticæ de Beneficiis Lib. II. Cap. XLI. *Carolus VII.* (inquam) rogavit *Eugenium IV.* ut *Joannem Cordis* filium *Jacobi Cordis* Conſiliarii & Argentarii ſui ad Bituricenſem Archiepiſcopatum promoveret, ut conſtat ex ejus Epiſtola edita Tom VI. *Spicilegii* pag. 285. Idem Rex cùm contenderet ab *Eugenio IV.* Juvenem ante annos legitimos Metropolitanæ Eccleſiæ præfici, idque aſſecutus, factum damnaret, dicente quodam: *Interceſſiſti, ô Rex: Interceſſi*, inquit, *rogatus, ſed non credidi conceſſum hoc iri: Se videlicet poſtulationis extortæ; Eugenium nimiæ facilitatis damnavit.* Refert *Jacobus* Cardinalis *Papienſis* Epiſtola ducenteſima octogeſima.

Concordata.

VI. Abrogatâ demum Pragmaticâ Sanctione, electiones quoque antiquatæ ſunt, initis inter *Franciſcum I.* & *Leonem X.* Concordatis, quibus Jus Nominationis ad Prælaturas Chriſtianiſſimis Regibus collatum eſt. Quæ Concordata Lateranenſis Concilii Decreto confirmata ſunt, Seſſione XI. Multæ verò Nominationis Regiæ ad Prælaturas conditiones præſcribuntur in Concordatis.

Regiæ ad Prælaturas Nominationis conditiones.

Primùm capacitas perſonæ ad Eccleſiaſticas Dignitates nominandæ. Decernitur enim Regis candidatum, ſive nominandum à Rege Chriſtianiſſimo ad Epiſcopatum vacantem, debere eſſe virum gravem, Magiſtrum ſeu Licentiatum in Theologia, aut in utroque ſeu altero Jurium Doctorem, ſeu Licentiatum in celebri Academia, prævio examine accurato, qui vigeſimumſeptimum ætatis annum ad minus attigerit. Iſtis tamen Scholaſticorum graduum legibus non adſtringuntur conſanguinei Regis & ſublimes perſonæ, ex quarum inauguratione magna in Eccleſiam redundare poteſt utilitas. Excipiuntur & Religioſi Mendicantes Reformatorum Sodalitiorum eminenti ſcientia præditi, qui juxta ſuorum Ordinum Regularia Inſtituta ad gradus hujuſmodi aſſumi non poſſunt. Altera conditio eſt, ut Inquiſitio habeatur in partibus in perſonam Regii candidati coram ipſius Ordinario, vel Nuntio aut Legato Sedis Apoſtolicæ, eáque Inquiſitio juncta Nominationi Regiæ Romam deferatur, ut Summo Pontifici conſtet Nominatum à Chriſtianiſſimo Rege iis inſtructum eſſe conditionibus, iiſque dotibus exornatum, quæ ſacris Canonibus, & ipſis Concordatis præſcriptæ ſunt. Tertia conditio tempus reſpicit intra quod Regia peragi debet Nominatio. Ne enim diuturna Eccleſiarum vacatione ſalus animarum grave diſpendium pateretur, Nominationem intra ſex menſes à die vacantis Beneficii numerandos à Rege Chriſtianiſſimo faciendam eſſe Concordata ſanxerunt. Quod temporis intervallum omnibus collationibus ordinariis ex Decreto Concilii Lateranenſis ſub *Alexandro Tertio* præſtitutum erat. Quarta conditio Regii Juris ſecuritati conſulit, ut eo prætextu convelli non poſſit à Summo Pontifice, quòd nominatus ad Beneficium canonicis dotibus ſit deſtitutus. Enim verò ſi Romanus Pontifex Perſonam à Rege nominatam, ob canonicos, vel ex ipſis Concordatorum viſceribus petitos defectus, probare noluerit, nec Diploma Nominationis Regiæ confirmatorium impertiri, tres alii menſes à die recuſationis Regio in Curia Procuratori ſignificatæ, Majeſtati ſuæ Chriſtianiſſimæ conceduntur, intra quos alterum nominare poſſit, & Summo Pontifici canonicè inſtituendum præſentare. Quintò, ſi Prælati in Curia moriantur, Summus Pontifex nominationem ad eorum Epiſcopatus, aliáve Beneficia vacantia ſibi reſervat. Poſſet tamen Rex (inquit *Rebuffus*) contra Proviſum per Papam ſe opponere, & excipere, ſi timeret de conjuratione, ſeu proditione patriæ, ſeu revelatione ſecretorum ſuorum, ratione patriæ unde Proviſus eſt oriundus, vel propter ejus parentes qui Regi ſemper fuerunt infeſti. Item ſi Epiſcopatus eſſet in partibus limitrophis Regni, nullus ad eum recipi deberet ſine Regis aſſenſu. Sexta conditio eſt, ut Regia Nominatio ad Summum Pontificem deferatur, à quo ſolo proviſoria ſeu confirmatoria Diplomata concedi poſſint. Unde nec ipſum Collegium Cardinalium, Sede vacante, hæc negotia attingere poteſt. Per hoc verò Juri antiquo derogatum eſt. Aliàs enim electiones proximo Superiori exhibendæ erant, ut confirmationis gratiam indulgeret: Epiſcoporum, Metropolitanis; Metropolitanorum, Primatibus; Primatum, Romano Pontifici ut Occidentis Patriarchæ: quem adire mos non erat, niſi electione controverſa, gradatim ad ipſum cognitio cauſæ, & ipſa confirmatio devolveretur, ut patet ex Cap. *Nihil. De electione & electi poteſtate*: necnon ex perpetuo Diſciplinæ veteris uſu. Jus Regiæ Nominationis ad Prælaturas in Provinciam, & Aremoricam, quæ Concordatis non erant comprehenſæ, Indulto *Leonis X.* extenſum eſt, dum viveret *Franciſcus* I. quod ejus Succeſſoribus alii Pontifices confirmarunt. Duo *Pii IV.* ea de re Diplomata *Carolo Nono* data anno MDLXIV. laudant Clariſſimi *Puteani* in Hiſtoria Concordatorum. Legatur & *Pinſonius* in Notis ad Indulta.

Concordata Germanica.

VII. Electionum ſacrarum libertas in Germania ad hanc diem ſervata eſt vi Concordatorum Germanicorum, quæ inter *Nicolaum V.* Pontificem Maximum & *Fredericum III.* Imperatorem, ſeu Nationem Germanicam anno MCCCCXLVIII. inita ſunt. His tamen Apoſtolicæ Sedi reſervantur Beneficia in Curia, aut in loco bidui itinere ab ea diſtito; ſive per obitum, ſive per diſpoſitionem, tranſlationémve ab eadem Sede factam vacatura: Tum omnia Cardinalium & Miniſtrorum ſeu Officialium Summi Pontificis Beneficia, ubicumque per obitum vacent. Item omnium Electorum aut Poſtulatorum, qui repulſam paſſi fuerint, electione in irritum miſsâ, aut poſtulatione rejectâ, eorum inſuper quorum reſignationem Apoſtolica Sedes admiſerit. Omnium Beneficiorum, quæ poſſident ii, quibus Summus Pontifex Patriarchatus, Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, aut Abbatias contulerit. Ad hæc cuncta Beneficia incompatibilia cum iis, quæ Pontificia collatione pacificè poſſidentur. Præterea Summus Pontifex Epiſcopatus & Abbatias conferre poteſt, niſi electiones canonicæ ad ipſum relatæ ſint tempore à *Nicolao III.* præſcripto in Decretali *Cupientes*, in Sexto. Tandem quacumque electione facta, eum promovere poteſt, quem de Cardinalium conſilio digniorem & utiliorem Eccleſiæ judicaverit: *Si canonicæ fuerint electiones, confirmabimus, niſi ex rationabili & evidenti cauſa, ac de Fratrum Conſilio, de digniori & utiliori*

utiliori perſonæ duxerimus providendum. Quod aliorum Beneficiorum collationem ſpectat, ea ſex menſibus alternis Summo Pontifici per Concordata Germanica reſervatur, ita tamen ut ſi tribus à vacatione menſibus elapſis Pontifex non providerit, collationis poteſtas ad Ordinarium redeat.

Jus Regiæ Nominationis in Hiſpania.

VIII. *Adrianus Sextus* in gratiam *Caroli V.* alumni, cui Summum Pontificatum debebat, ei & Succeſſoribus conceſſit lege perpetua Jus præſentandi Epiſcopos Hiſpaniæ, qui ante ad eorum ſupplicationem precariò à Romanis Pontificibus inſtituebantur, ut refert *Mariana* Libro XXVI. *De Rebus Hiſpaniæ*, Cap. V.

Juramentum obedientiæ Romano Pontifici præſtitum.

IX. Epiſcopi electi ſeu deſignati & Pontificio Diplomate confirmati, Fidelitatem Romano Pontifici ante Conſecrationem ſuam Seculis XV. & XVI. jurabant, qui ritus móſque ſolemnis etiamnum ſervatur, ejúſque Juramenti formula extat in Romano Pontificali *Clementis VIII.* juſſu reſtituto atque edito: juxta quem etiam conſecrandus Epiſcopus à Conſecratore interrogatur in hunc modum: *Vis Beato Petro Apoſtolo, cui à Deo data eſt poteſtas ligandi ac ſolvendi, ejúſque Vicario Domino noſtro, Domino N. Papæ N. ſuiſque Succeſſoribus Romanis Pontificibus, fidem, ſubjectionem, & obedientiam, ſecúndum Canónicam Auctoritatem per omnia exhibere?* Qui reſpondet: *Volo.*

Sacramentum fidelitatis præſtitum Regibus.

X. Plerique Epiſcopi hominium, omnes fidelitatis Sacramentum Chriſtianiſſimis Regibus præſtare tenebantur, ut conſtat ex Epiſtola *Caroli VII.* ad *Eugenium IV.* edita Tom. VII. *Spicilegii*, pag. 286. *Credimus*, inquit, *Sanctitatem veſtram non ignorare, quòd Prælati Regni noſtri in Præfectionis ſuæ primordio Nobis præſtant & præſtare tenentur ligium plerique homagium, & omnes alii fidelitatis Juramentum, pro ſuarum temporalitatibus Eccleſiarum, etiam illarum quæ noſtrorum quorumcunque circumdantur à terris ſubditorum, aut quæ ſitæ ſunt infra Dominia ipſorum, ſive ſint Duces, ſive Comites: aut alii Domini temporales in ipſo noſtro Regno quovis honore ſeu titulo fungentes: ſumus enim unicus Prælatorum & Eccleſiarum hujuſmodi Princeps, Protector & Conſervator ſecularis, nec ſubditi ſunt ipſi Prælati & eorum Eccleſiæ aliis temporalibus aut ſecularibus Dominis quàm Nobis, omnéſque in & ſub Regalia continentur. Et propter ea & alia, dum Auctoritate Apoſtolica per electionum confirmationes aut aliàs canonicè præficiuntur talibus Eccleſiis, Prælati debent tam de jure quàm de conſuetudine legitima, & maximè propter bonum ipſarum Eccleſiarum ac Perſonarum Eccleſiaſticarum, eiuimque ob decus & rationem dignitatis & autoritatis noſtræ Coronæ & Majeſtatis Regiæ, de his Proviſionibus ab Apoſtolica Sancta Sede Reſcripta vel expreſſæ Bullæ Nobis, & non aliis temporalibus Dominis dirigi & deſtinari: & ita dirigere conſueverunt Summi Pontifices veſtri Prædeceſſores noſtris Prædeceſſoribus & Nobis.* Eumdem Regem rogavit *Nicolaus V.* ut *Guillelmo* Cardinali *S. Martini in Montibus*, Archiepiſcopo Rothomagenſi, qui fidelitatem & hominium nondum præſtiterat, annuum ſaltem reditum percipere permitteret. *Sed quia*, inquit, *nuper intelleximus annuam temporalitatem ipſius Eccleſiæ eidem Cardinali denegari, cùm Juramentum ſolitum fidelitatis & homagii non præſtiterit, rogare decrevimus enixiùs & ex corde Excellentiam tuam, ut pro tua ergo Nos & Apoſtolicam Sedem ſinceritate, ad ſingularem noſtram complacentiam, temporalitatem pro uno anno eidem Cardinali concedas.* Habetur hæc Epiſtola in eodem *Spicilegii* Tomo pag. 258. Epiſcopis hominium remiſere *Franciſcus I.* ejúſque Succeſſores, ſolum fidelitatis Sacramentum exigentes, in præmium ſpontaneorum ſubſidiorum à Clero difficillimis temporibus contributorum.

Ceſſiones Epiſcopatuum.

XI. Circa Ceſſiones ſive Reſignationes ſimplices Epiſcopatuum, Jus Decretalium ſervabatur, de quo ſuperiori Seculo diximus. De hoc Diſciplinæ capite religioſiſſimus Cardinalis *Bellarminus* in Conſilio Reformationis *Clementi VIII.* hæc ſuggeſſit: *Alii retentis fructibus Eccleſiam reſignant, ac ſi quis uxorem repudiet, & dotem retineat. Alii divites ex reditibus Eccleſiæ effecti, renuntiant Epiſcopatui, ut ad majora ſibi viam aperiant. Alii Nepotibus ſedem renuntiant, ut ſpecie renuntiationis poſſideant Sanctuarium Dei. Alii malunt in Romana Curia Referendarii eſſe, vel Clerici, quàm extra Curiam Sacerdotes Magni. Denique alii cauſantur aëris inſalubritatem, alii proventus exiguos, alii populi proterviam. Sed Deus novit an iſtæ juſtæ cauſæ ſint Reſignationis, & utrum ejuſmodi Epiſcopi quærant quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti.* Reſpondit Pontifex: *Nos Reſignationes difficillimè admittimus, nonniſi examinatis cauſis in Congregatione rerum Conſiſtorialium, & aliquando admittimus ob ineptitudinem Reſignantium.*

Coadjutores.

XI. Coadjutorum deſignatio cum Jure ſucceſſionis, ſeu Reſignationes Epiſcopatuum & Abbatiarum in favorem, juxta Decretalium tenorem fiebant, quem morem Tridentina Synodus Seſſione XXV. Cap. VII. confirmavit: in aliis verò Beneficiis Coadjutores cum futura ſucceſſione dari prohibuit, eorúmque conceſſionem damnavit, ſicut & Regreſſus, & quæcumque hæreditariæ ſucceſſionis imaginem referunt. *In Coadjutoriis quoque cum futura ſucceſſione idem poſthac obſervetur, ut nemini in quibuſcumque Beneficiis Eccleſiaſticis permittantur. Quod ſi quando Eccleſiæ Cathedralis, aut Monaſterii urgens neceſſitas, aut evidens utilitas poſtulet Prælato dari Coadjutorem, is non aliàs cum futura ſucceſſione detur, quàm hac cauſa priùs diligenter à Sanctiſſimo Romano Pontifice ſit cognita, & qualitates omnes in illo concurrere certum ſit, quæ à Jure & Decretis hujus Sanctæ Synodi in Epiſcopis & Prælatis requiruntur: aliàs Conceſſiones ſuper his factæ ſubreptitiæ eſſe cenſeantur.*

Tranſlationes Epiſcoporum.

XII. Tranſlationes invitorum Epiſcoporum fieri non debere vel ab ipſo Romano Pontifice, niſi iis auditis & vocatis, ex juſtis legitimíſque cauſis, & ex conſenſu majoris partis Cardinalium, Piſana Synodus Seſſione XXI. decrevit, anno MCCCCIX. hujus executionem Decreti promittente *Alexandro V.* Idem à Synodo Conſtantienſi ſtatutum eſt Seſſione XXXIX. his verbis: *Cum Prælati nonnunquam Jura & Libertates Eccleſiarum ſuarum tranſlationis formidine non adeo ſolerter ut aliàs proſequantur; ne ad importunitatem quorumdam, quæ ſua, & non quæ Jeſu Chriſti quærentium, Romanus Pontifex forſan ut homo facti neſcius, in hujuſmodi circumveniatur, aut aliàs leviter inclinetur, Præſentibus ſtatuimus & ordinamus, invitorum Epiſcoporum & Superiorum tranſlationes, abſque magna & rationabili cauſa, quæ vocata parte cognita fuerit & decíſa, de conſilio S. R. E. Cardinalium, vel majoris partis eorumdem, & cum ſubſcriptione, de cætero fieri non debere.* Quod Decretum à Concilio Baſileenſi Seſſione XXIII. Cap. III. confirmatum eſt. De qua Juris controverſia lege *Proſperum Fagnanum* in Cap. *Quanto*, *De Tranſlatione Epiſcopi*, fusè & eruditè diſſerentem. Poſt Concordata, Tranſlationes abſque Regis Chriſtianiſſimi voluntate fieri non poſſunt. De Tranſlationum abuſu Cardinalis *Bellarminus* in Conſilio ſeu Admonitione

Tranſlationes Epiſcoporum fieri non debent niſi ob Eccleſiæ neceſſitatem vel majorem utilitatem.

tione ad *Clementem VIII.* hæc ſuggeſſit : *Tranſlatio Epiſcoporum , ſecundum Canones atque uſum veteris Eccleſiæ , non debet fieri , niſi ob Eccleſiæ neceſſitatem vel majorem utilitatem. Nec enim inſtitutæ ſunt Eccleſiæ propter Epiſcopos , ſed Epiſcopi propter Eccleſias. Nunc autem quotidie Tranſlationes fieri videmus , ea ſolùm de cauſa ut Epiſcopi vel honore vel opibus augeantur.* Reſpondit Pontifex : *Nos cum difficultate transferimus , & non defuimus monere Principes per Nos , & per Nuntios noſtros.*

Beneficiorum pluralitas damnata.

XIII. Plures Epiſcopatus ſive in titulum ſive in commendam poſſidere non licebat , vel alia ab Epiſcopatu Beneficia , ſine Sedis Apoſtolicæ legitima diſpenſatione. Cardinales ſelecti , aliique Conſultores , qui *Paulo III.* conſilium pro Eccleſiæ Reformatione dederunt , operæ pretium eſſe ſuggeſſerunt , ut Cardinalibus Epiſcopatus non conferentur , quia Summo Pontifici in Eccleſiæ univerſalis regimine aſſiſtere debent: Epiſcopi verò in ſuis Eccleſiis , ad paſcendum qui in ipſis eſt gregem , manere tenentur. Cardinalis *Bellarminus* in Epiſtola ad Nepotem Theanenſem Epiſcopum Controverſia vi. Beneficiorum pluralitatem in Epiſcopis , aliiſque Clericis improbat. Ait . *Pontificiam diſpenſationem , quando non ſubeſt juſta cauſa diſpenſandi , valere in foro fori , ſed non in foro poli. Sine urgentiſſima cauſa , eadémque Eccleſiæ neceſſaria , non poſſe , citra atrocem culpam , ſuper hoc diſpenſari.* Canonum , *S. Thomæ , Dominici Soto , Panormitani ,* & *Adriani VI.* teſtimoniis id confirmat ; eáque Doctorum verba approbat ac ſua facit : *Sed ait fortè ille cum quo diſpenſatum eſt , Papa diſpenſavit : ipſe ſibi viderit , ego immunis ſum. Hic tamen cavillus ſecuros multos reddit , tutum verò neminem. Quoniam Papa non eſt Dominus , ut identidem dictum eſt , ſed diſpenſator: ideóque qui iniquam diſpenſationem petit , iniquitatis cauſa eſt , & qui ea utitur , eadem ſemper irretitur iniquitate.*

Diſpenſatio, quando juſta cauſa non ſubeſt , non valet in foro poli.

Spiritalem illam polygamiam quoad Beneficia curam animarum annexam habentia , Tridentina Synodus damnavit Seſſione vii. Capp. ii. & iv. *Nemo* , inquit , *quacumque etiam dignitate , gradu , aut præeminentia fulgens , plures Metropolitanas ſeu Cathedrales Eccleſias in titulum ſive commendam , aut alio quovis nomine , contra ſacrorum Canonum Inſtituta , recipere & ſimul retinere præſumat ; cùm valdè felix ſit ille cenſendus , cui unam Eccleſiam bene ac fructuosè , & cum animarum ſibi commiſſarum ſalute regere contigerit. Qui autem plures Eccleſias contra præſentis Decreti tenorem nunc detinent , unâ , quam maluerint , retentâ , reliquas infra ſex menſes , ſi ad liberam Sedis Apoſtolicæ diſpoſitionem pertineant , aliàs infra annum dimittere teneantur ; alioquin Eccleſiæ ipſæ , ultimò obtentâ duntaxat exceptâ , eo ipſo vacare cenſeantur.* Et Cap. iv. *Quicumque de cetero plura Curata , aut aliàs incompatibilia Beneficia Eccleſiaſtica , ſive per viam unionis ad vitam , ſeu commendæ perpetuæ , aut alio quocumque nomine & titulo , contra formam ſacrorum Canonum , & præſertim Conſtitutionis Innocentii Tertii , quæ incipit ,* DE MULTA , *recipere ac ſimul retinere præſumpſerit , Beneficiis ipſis , juxta ipſius Conſtitutionis diſpoſitionem , ipſo jure , etiam præſentis Canonis vigore , privatus exiſtat.*

Tridentini Concilii Decreta contra Beneficiorum pluralitatem.

Seſſione verò xxiv. Cap. xvii, Beneficiorum Eccleſiaſticorum quorumcumque pluralitatem damnavit, ubi unum ad vitam honeſtè ſuſtendandam ſufficeret. *Cùm* , inquit , *Eccleſiaſticus Ordo pervertatur , quando unus plurium officia occupat Clericorum , ſanctè ſacris Canonibus cautum fuit , neminem oportere in duabus Eccleſiis conſcribi. Verùm quoniam multi improbæ cupiditatis affectu , ſe ipſos , non Deum , decipientes , ea quæ bene conſtituta ſunt , variis artibus eludere , & plura ſimul Beneficia obtinere non erubeſcunt ; Sancta Synodus debitam regendis Eccleſiis Diſciplinam reſtituere cupiens , præſenti Decreto , quod in quibuſcumque perſonis , quocumque titulo , etiamſi Cardinalatùs honore fulgeant , mandat obſervari ; ſtatuit ut in poſterum unum tantùm Beneficium Eccleſiaſticum ſingulis conferatur : quod quidem , ſi ad vitam ejus , cui confertur , honeſtè ſuſtentandam non ſufficiat ; liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens , dummodo utrumque perſonalem Reſidentiam non requirat , eidem conferri. Hæcque non modò ad Cathedrales Eccleſias , ſed etiam ad alia omnia Beneficia , tam ſecularia , quàm Regularia quæcumque , etiam Commendata , pertineant , cujuſcumque tituli ac qualitatis exiſtant. Illi verò qui in præſenti plures Parochiales Eccleſias , aut unam Cathedralem , & aliam Parochialem obtinent , cogantur omnino quibuſcumque diſpenſationibus ac unionibus ad vitam non obſtantibus , unâ tantùm Parochiali , vel ſolâ Cathedrali retentâ , alias Parochiales infra ſpatium ſex menſium dimittere ; alioquin tam Parochiales , quàm Beneficia omnia quæ obtinent , ipſo jure vacare cenſeantur , ac tanquam vacantia liberè aliis idoneis conferantur , nec ipſi antea illa obtinentes , tutâ conſcientiâ fructus poſt dictum tempus obtineant.* Hujus conditionem Decreti Gallicani Præſules ſtudiis omnibus promoverunt. Ea de re *Guillelmus de Prato* Claromontanus Epiſcopus in Synodo peroraverat anno mdxlvi. Inter Articulos Reformationis , quos *Carolus IX.* Rex Chriſtianiſſimus Concilio per Oratores ſuos propoſuit anno mdlxiii. ſpiritualis illius polygamiæ abolitionem ſpectabant xiv. & xv. his verbis concepti : *Unum tantùm Beneficium uni conferatur , ſublata (quod attinet ad pluralitatem) compatibilium & incompatibilium Beneficiorum differentiâ , quæ diſtinctio , ut eſt nova & antiquis Decretis incognita , ita Eccleſiæ Catholicæ magnam calamitatem intulit. Dentur autem regularia Regularibus , ſecularia Secularibus. Qui verò nunc duo pluráve poſſident , aut illud tantùm retineant , quod intra breve tempus elegerint , aut in pœnas antiquorum & veterum Canonum incidant.*

Concilium Tridentinum Beneficiorum quorumcumque pluralitatem damnavit, ubi unum ad vitam honeſtè ſuſtentandam ſufficit.

Compatibilium & incompatibilium Beneficiorum diſtinctio Antiquis incognita.

Secundùm Tridentinam Synodum , non tantùm incompatibilia ſunt Beneficia perſonalem reſidentiam annexam habentia , ſeu ratione curæ Animarum , ſeu ratione Officii , ſed quæcumque ad honeſtam perſonæ ſuſtentationem per ſe ſufficiunt , ſive in titulum , ſive in commendam collata ſint. De his Concilii Tridentini Decretis prolixè diſſerit *Proſper Fagnanus* , in Cap. *Jam dudum. De Præbendis* , in iii. Decretalium. P. i.

Jacóbi Cardinalis *Papienſis* Epiſtolam ad *Gonzagam* Cardinalem Mantuanum quingenteſimam quadrageſimam ſeptimam prætermittere non poſſum , in qua cóntra indignam illam Beneficiorum congeriem ita ſcribit : *Congeries hæc Sacerdotiorum , ad quem uſum in domibus ſunt Sacerdotum? Si ad neceſſitatem parantur , audiamus admonentem Apoſtolum :* Habenres alimenta & quibus tegamur , his contenti ſimus. *Si ad cupiditatem explendam , etiam ejuſdem increpantis vocem intelligamus:* Mortificate avaritiam , quæ eſt idolorum ſervitus: *Quia* Non poteſtis , *inquit Salvator* , Deo ſervire & Mammonæ. *Sin verò ad luxum vitæ ac pompam , idem quod Cananeæ reſponſum nobis ſciamus :* Non eſt bonum ſumere panem filiorum & canibus mittere. *Quoquò te vertas , indignam miniſterio Sacerdotali curam invenias , labefactantem animas , atque ad ſolam gehennam ædificantem. Recenſe verò mecum coacervatarum adminiſtrationum quanta ſint mala , quantiſque nos involvant criminibus.*

Jacobi Cardinalis Papienſis Epiſtola contra Beneficiorum pluralitatem.

Defraudamus

Defraudamus primo loco Deum gloriâ juſti obſequii ſui : quod enim illi perſolvi pluribus adminiſtrantibus oporteret , per unum cogimus fieri. Quàm verò rite , quàm diligenter pièque fiat , ipſi nos conſcii ſumus. In multitudine populi , *inquit Scriptura ,* dignitas Regis : & in paucitate plebis ignominia Regis. *Per Prophetam ideo Dominus comminatur ;* Væ qui conjungitis domum ad domum. *Rurſus debilitamus corpus Eccleſiæ. Quatuor, quinque , pluriùmve Præſulum ſedes occupat unus. Cœnobiorum multorum Patres idem unus excludit , minorùmque Munerum Miniſtros idem unus in domo Dei eſſe non ſinit. Tam multos ejicimus , quàm multa ſuperfluò poſſidemus. Iterum quoque de ovibus creditis meremur indignè , à quibus , juxta verbum Apoſtoli , Metentes carnalia , non ſeminamus eis ſpiritualia. Qua enim ratione intendere mens una tam pluribus poſſit , & Cuſtodis unius oculi tam disjuncta regionibus contueri ? Vicariæ verò diligentiæ nullæ ad ſatisfactionem ſunt ſatis. Mercedem ſequuntur illæ , non fructum , & quòd de ovibus ad eas non pertinet , lupis venientibus fugiunt. Noſtrùm unicuique ſigillatim præcipitur :* Cognoſce diligenter vultum pecoris tui , tuóſque greges conſidera : *In quibus quò debitores Deo omnium ſumus , quicquid perit , animabus noſtris haud dubiè perit , reddituris ante Tribunal juſti Judicis , piè crediti , ſed malè adminiſtrati operis ſeveriſſimam rationem , quam neſciæ reddere , in tenebras exteriores ejicientur , ubi fletus erit & dentium ſtridor. Adde publicum odium meritò ex tanta inſania in nos comparatum. Lamentari Eccleſias vides , quod his cumulis egenorum panem eripimus ; dolere populos , quòd venerandis Paſtoribus loca plena nunc mercenariis videns : indignari Principes , quòd nullis acceſſionibus noſtra ingluvies ſaturatur. Clamant , non eſſe nos memores paupertatis antiquæ , propter quam crevit Eccleſia : non videri diſcipulos Chriſti , qui de craſtino vetuit eſſe ſolicitudinem , & duas veſtes habentem dare alteri non habenti præcepit : omnia ad privatam pompam luxúmque referri , quodque multorum eſſe oporteret , injuſtâ diſpenſatione ad unum aliquem redigi : Animæ autem tam eſſe curam exiguam , quàm magna eſt corporis. His indignationibus pernicioſa de nobis aliquando ineuntur conſilia , inque Apoſtolicam Sedem rationes tumultuantur. Id autem ut plurimum accidit , ut poſſeſſum nobis ire prohibitis , aut indignis precibus cogamur , quod datum eſt aſſequi , aut turpi ceſſione triumphare de nobis Principes doceamus.*

Proverb. 14.

Iſaiæ 5.8.

Proverb. 27. 23.

Panormitani ea de re Sententia.

Temperare mihi non poſſum , quin ſubjiciam ad coronidem Suffragium *Panormitani* , in Cap. *Dudum , De Electione* , ſcribentis : *Diſpenſatus etiam per Papam circa pluralitatem iſtorum Beneficiorum ſine cauſa , licèt ſit tutus quoad Eccleſiam Militantem , non tamen quoad Triumphantem , & ſic non valet diſpenſatio quoad Deum &c. Et habeo hanc opinionem pro indubitata , quando fieret diſpenſatio ut Clericus propter utilitatem privatam obtineret plura Beneficia , quorum alterum ſibi ſufficeret ad honeſtatem vivendi. Nam hoc caſu non ſolùm alteratur humani Juris diſpoſitio , ſed etiam Chriſti patrimonium injuſtè diſpergitur. Cùm ergo ipſe Papa non poſſit ſine cauſa alienare bona Eccleſiæ ſine gravi peccato ; multò fortiùs non poteſt alteri dare poteſtatem ipſum Patrimonium malè diſpergendi.*

Reſidentia.

Concilii Tridentini Decreta de Epiſcoporum in ſuis Diœceſibus neceſſaria manſione.

XIV. Ad Reſidentiam antiquis Canonibus , & Decretalibus Summorum Pontificum Epiſtolis imperatam , Epiſcopos fortiùs adſtringit Concilium Tridentinum Seſſione VI. Cap. I. De Reformatione , cujus hæc ſunt verba : *Sacra Synodus confidens per Domini ac Dei noſtri miſericordiam , providámque ipſius Dei in terris Vicarii ſolertiam , omnino futurum , ut ad Eccleſiarum regimen (onus quippe Angelicis humeris formidandum) qui maximè digni fuerint , quorumque prior vita ac omnis ætas à puerilibus exordiis , uſque ad perfectiores annos , per Diſciplinæ ſtipendia Eccleſiaſticæ laudabiliter acta , teſtimonium præbeat , ſecundùm venerabiles Beatorum Patrum Sanctiones aſſumantur : omnes Patriarchalibus , Primatialibus , Metropolitanis , & Cathedralibus Eccleſiis quibuſcumque quovis nomine ac titulo præfectos monet , ac monitos eſſe vult , ut attendentes ſibi & univerſo gregi , in quo Spiritus Sanctus poſuit eos regere Eccleſiam Dei , quam acquiſivit ſanguine ſuo , vigilent , ſicut Apoſtolus præcipit , in omnibus laborent , miniſterium ſuum impleant. Implere autem illud ſe nequaquam poſſe ſciant , ſi greges ſibi commiſſos mercenariorum more deſerant , atque ovium ſuarum , quarum ſanguis de eorum eſt manibus à Supremo Judice requirendus , cuſtodiæ minimè incumbant : cùm certiſſimum ſit , non admitti Paſtoris excuſationem , ſi lupus oves comedit , & Paſtor neſcit. Ac nihilominus , quia nonnulli (quod vehementer dolendum eſt) hoc tempore reperiuntur , qui propriæ etiam ſalutis immemores , terrenáque cœleſtibus , ac divinis humana præferentes , in diverſis Curiis vagantur , aut in negotiorum temporalium ſolicitudine (ovili derelicto , atque ovium ſibi commiſſarum curâ neglectâ) ſe detinent occupatos , placuit Sacroſanctæ Synodo antiquos Canones , qui temporum atque hominum injuriâ penè in deſuetudinem abierunt , adversùs non reſidentes promulgatos , innovare ; quemadmodum virtute præſentis Decreti innovat , ac ulteriùs pro firmiori eorumdem Reſidentia , & reformandis in Eccleſia moribus , in hunc qui ſequitur modum ſtatuere atque ſancire : Si quis à Patriarchali , Primatiali , Metropolitana ſeu Cathedrali Eccleſia , ſibi quocumque titulo , cauſa , nomine , ſeu jure commiſſa , quacumque ille dignitate , gradu , & præeminentia præfulgeat (legitimo impedimento , ſeu juſtis & rationabilibus cauſis ceſſantibus) ſex menſibus continuis extra ſuam Diœceſim morando abfuerit , quartæ partis fructuum unius anni , fabricæ Eccleſiæ , & pauperibus loci per Superiorem Eccleſiaſticum applicandorum pœnam ipſo jure incurrat : Quòd ſi per alios ſex menſes in hujuſmodi abſentia perſeveraverit , aliam quartam partem fructuum ſimiliter applicandam eo ipſo amittat. Creſcente verò contumacia , ut ſæviori Sacrorum Canonum cenſuræ ſubjiciantur , Metropolitanus Suffraganeos Epiſcopos abſentes , Metropolitanum verò abſentem Suffraganeus Epiſcopus antiquior reſidens , ſub pœna Interdicti ingreſsûs Eccleſiæ eo ipſo incurrenda , infra tres menſes per literas ſeu Nuntium Romano Pontifici denuntiare teneatur : Qui in ipſos abſentes , (prout cujuſque minor aut major contumacia exegerit) ſuæ ſupremæ Sedis autoritate animadvertere , & Eccleſiis ipſis de Paſtoribus utilioribus providere poterit , ſicut in Domino noverit ſalubriter expedire.*

Et Seſſione XXIV. Cap. I. *Cùm præcepto divino mandatum ſit omnibus , quibus animarum cura commiſſa eſt , oves ſuas agnoſcere , pro his ſacrificium offerre , verbique divini prædicatione , Sacramentorum adminiſtratione , ac bonorum omnium operum exemplo paſcere , pauperum , aliarúmque miſerabilium perſonarum , curam paternam gerere , & in cætera munia Paſtoralia incumbere : quæ omnia nequaquam ab iis præſtari & impleri poſſunt , qui gregi ſuo non invigilant neque aſſiſtunt , ſed mercenariorum more deſerunt : Sacroſancta Synodus eos admonet & hortatur , ut divinorum præceptorum memores , factique forma gregis , in judicio & veritate paſcant & regant. Ne verò ea quæ de Reſidentia ſanctè & utiliter jam antea ſub felecis recordationis*

dationis Paulo III. ſancita fuerunt, in ſenſus à Sacroſancta Synodi mente alienos trahantur, ac ſi vigore illius Decreti quinque menſibus continuis abeſſe liceat, illis inhærendo declarat Sacroſancta Synodus, omnes Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, ac Cathedralibus Eccleſiis quibuſcumque, quocumque nomine & titulo præfectos, etiamſi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales ſint, obligari ad perſonalem in ſua Eccleſia vel Diœceſi Reſidentiam, ubi injuncto ſibi officio defungi teneantur, neque abeſſe poſſe, niſi ex cauſis & modis infra ſcriptis. Nam cùm Chriſtiana caritas, urgens neceſſitas, debita obedientia, ac evidens Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitas, aliquos nonnunquam abeſſe poſtulent & exigant, decernit eadem Sacroſancta Synodus, has legitimæ abſentiæ cauſas à Beatiſſimo Romano Pontifice, aut à Metropolitano, vel eo abſente, à Suffraganeo Epiſcopo antiquiori reſidente, qui idem Metropolitani abſentiam probare debebit, in ſcriptis eſſe approbandas: niſi cùm abſentia inciderit propter aliquod Munus & Reipublicæ Officium Epiſcopatibus adjunctum: cujus quoniam cauſæ ſunt notoriæ, & interdum repentinæ, nec eas quidem ſignificari Metropolitano neceſſe erit. Ad eumdem tamen cum Concilio Provinciali ſpectabit judicare de licentiis à ſe vel à Suffraganeo datis, & videre ne quis eo jure abutatur, & ut pœnis canonicis errantes puniantur. Interea meminerint diſceſſuri, ita ovibus ſuis providendum, ut, quantùm fieri poterit, ex ipſorum abſentia nullum damnum accipiant. Quoniam autem qui aliquantiſper tantùm abſunt, ex veterum Canonum ſententia non videntur abeſſe, quia ſtatim reverſuri ſunt, Sacroſancta Synodus vult, illud abſentiæ ſpatium ſingulis annis, ſive continuum, ſive interruptum, extra prædictas cauſas nullo pacto debere duos, aut ad ſummum tres menſes excedere, & haberi rationem ut id æqua ex cauſa fiat & abſque ullo gregis detrimento. Quod an ita ſit, abſcedentium conſcientiæ relinquit, quam ſperat religioſam & timoratam fore, cùm Deo corda pateant, cujus opus non fraudulenter agere ſuo periculo tenentur. Eoſdem interim admonet & in Domino hortatur, ne per illius temporis ſpatium Dominici Adventus, Quadrageſimæ, Nativitatis, Reſurrectionis Domini, Pentecoſtes item & Corporis Chriſti diebus, quibus refici maximè & in Domino gaudere Paſtoris præſentia oves debeant, ipſi ab Eccleſia ſua Cathedrali ullo pacto abſint, niſi Epiſcopalia munia in ſua Diœceſi eos aliò vocent. Si quis autem (quod utinam nunquam eveniat) contra hujus Decreti diſpoſitionem abfuerit, ſtatuit Sacroſancta Synodus, præter alias pœnas adverſus non reſidentes ſub Paulo III. impoſitas & innovatas, ac mortalis peccati reatum quem incurrit, eum pro rata temporis abſentiæ fructus ſuos non facere, nec tutâ conſcientiâ, alia etiam declaratione non ſecuta, illos ſibi detinere poſſe: ſed teneri, aut ipſo ceſſante, per Superiorem Eccleſiaſticum, illos fabricæ Eccleſiarum, aut pauperibus loci erogare: prohibita quacumque conventione vel compoſitione, quæ pro fructibus male perceptis appellatur, ex qua etiam prædicti fructus, in totum, aut pro parte, ei remitterentur. Reſidentiam, ad quam Jure divino Epiſcopos teneri doctiſſimi Theologi & inter alios *Dominicus Soto* Prædicator, *Franciſcus Torrenſis*, *Bartholomæus à Miranda*, Toletanus Archiepiſcopus, Patrúmque magna pars, in Concilio Tridentino propugnarunt, Concilium ipſum, non expreſſè quidem Juris eſſe Divini pronuntiat, ſed innuit tamen, cùm ad præceptum divinum illa refert, quæ ſine manſione impleri non poſſunt. Ut ut eſt autem de illa controverſia, mortalis peccati reos declarat Sacra Synodus Epiſcopos omnes, Cardinalitiis etiam Infulis conſpicuos, qui ſuis in Eccleſiis ac Diœceſibus non manſerint, niſi cauſæ legitimæ eorum excuſent abſentiam, quæ Patrum judicio hæ dumtaxat cenſentur: 1. *Chriſtiana charitas.* 2. *Urgens neceſſitas.* 3. *Debita obedientia.* 4. *Evidens Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitas.* Nec tamen quævis cauſa, quæ vel ad Chriſtianam charitatem, urgentem neceſſitatem, debitam obedientiam, evidentem Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitatem cuiquam pertinere videbitur, à Reſidentia excuſare debet: *Sed ea tantùm, quæ Superioribus diligentiſſimo examine, maturo judicio, exactáque cenſurâ ſic probata fuerit, ut verè ſeclusâ omni indulgentiâ, juſta ſit omnino cenſenda; atque ei utilitati, quæ ipſius Paſtoris præſentiam exigit, & quæ non poteſt non eſſe publica, ſit nihilominus præferenda.* Ita docet Synodus Toletana anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto celebrata, Actione II. Cap. I.

> Quæ abſentiæ cauſæ cenſeantur legitimæ.

> Abſque legitima cauſa abſentes mortalis peccant vel ſunt, & fructus Beneficiorum pro rata temporis abſentiæ ſuos non faciunt.

> Concilium non expreſſè pronuntiat Reſidentiam juris eſſe divini: illud tamen innuit.

Quod dixi, Tridentinam Synodum diſertis quidem verbis non declaraſſe Reſidentiam Juris eſſe Divini, id tamen ſatis innuiſſe, confirmat *Proſper Fagnanus* in Cap. *Ex parte. De Clericis non Reſidentibus.* Sic autem habet: *Cæterùm ſi ſingula utriuſque Decreti verba accuratè expendantur, non obſcurè apparebit, Sacram Synodum utrobique voluiſſe virtualiter inſinuare, obligationem Paſtorum ad perſonalem Reſidentiam deduci ex præcepto Evangelico. Huc enim ſpectant verba toties inculcata tam in Cap. 1. Seſſionis* VI. *ibi*: Attendentes ſibi & univerſo gregi, *&c. & ibi*: Ovium ſuarum, quarum ſanguis de eorum eſt manibus à ſupremo Judice requirendus. *Necnon ibi*: Propriæ etiam ſalutis immemores, terrenáque cæleſtibus, ac divinis humana præferentes, in diverſis Curiis vagantur, ovili derelicto. *Et Cap.* I. *Seſſionis* XXIII. *ibi*: Cùm præcepto divino mandatum ſit. *Item ibi*: Cùm corda Deo pateant, cujus opus non fraudulenter agere ſuo periculo tenentur. *Item ibi*: Et mortalis peccati reatum, quem incurrit. *Non enim moris eſt Sanctæ Synodi de mortali culpa mentionem facere, niſi ubi agitur de tranſgreſſione Legis divinæ, ut in Decreto de Juſtificatione, Seſſione* VI. *C.* 15. *Ac demum ibi*: Conſuetudine etiam immemorabili, quæ potiùs corruptela dicenda eſt. *Et hæc quantum ad explicationem mentis Concilii.* Addit idem *Fagnanus*, nullum apud Antiquos dubium fuiſſe, quin Paſtores animarum tenerentur *præcepto divino* ad perſonaliter reſidendum. *Unde hanc quæſtionem temporum iniquitas celebrem fecit*, (loquitur *Soto* Lib. X. *De Juſtitia & Jure*, Quæſt. III. Art. 2.) *Ambroſium Catharinum* Archiepiſcopum Compſanum in Opuſculo De Reſidentia, *fortè omnium primum ante Concilii publicationem aſſeruiſſe Reſidentiam in Epiſcopatibus, & Beneficiis hujuſmodi, eſſe tantùm de Jure poſitivo humano, ſed ejus rationes infirmas eſſe. Contrariam ſententiam ſequi ferè univerſam Theologorum Scholam.* Quam & ipſe *Fagnanus* ſequitur, & latè probat, objecta diluit, cauſas excuſantes Prælatos à continua Reſidentia ſingillatim explicat.

> In 1. p. 112. Decretal.

XV. Juriſdictionis Epiſcopalis non eadem erat in omnibus Regnis Chriſtianis amplitudo. Vix aliquam in Galliis exercere in Laicos Juriſdictionem Præſulibus permittebatur, niſi in materiis Sacramentorum, aliiſque cauſis merè ſpiritualibus. Laicos in cauſis perſonalibus à Judicibus Eccleſiaſticis in Jus vocari, *Franciſcus I.* vetuit edita Conſtitutione anno MDXXXIX. ſalvis tamen eorum Juribus, qui legitimo titulo, aut contraria poſſeſſione niterentur. Ab eo verò tempore Parlamenta nullum titulum, poſſeſſionémve Judicibus Eccleſiaſticis ſuffragari judicarunt ut contra Laicos in cauſis perſonalibus agerent, ut *Fe-*

> Epiſcoporum Juriſdictio in Galliis [illegible]

vretius obſervat in Tractatu *De Abuſu*. Appellationibus ab abuſu frequentioribus Eccleſiaſticam Juriſdictionem imminui ac labefactari, *Guimerius* Pragmaticæ Sanctionis interpres, qui Tridentini Concilii tempore ſcribebat, conqueritur. Ad Eccleſiaſticum forum in Hungaria pertinebant *Omnes cauſæ circum Myſteria & defectus Sacramentorum. Item cauſæ in facto fidei, & cauſæ hæreſum, ſeu ſuſpectorum de hæreſi. Item cauſæ teſtamentorum, & earum acceſſorium. Cauſæ matrimoniales, & acceſſorium earumdem; ſpecialiter autem dotis, & rerum paraphernalium, donationum propter nuptias, & juris quartalitii, ſi non intentetur pro hæreditate poſſeſſionaria adipiſcenda. Item cauſæ decimarum realium & perſonalium, & acceſſorium earumdem. Item cauſæ uſurarum. Item cauſæ miſerabilium perſonarum, ſi non agitur pro poſſeſſionibus & præſidiis adipiſcendis. Item cauſæ fidei violatæ, & omnium perjuriorum, & cauſæ quarum finis tendat ad correctionem peccati. Item omnes cauſæ in quibus quis incidit in Sententiam Excommunicationis vel Canonum.* Verba ſunt *Matthæi* Hungariæ Regis, in Edicto promulgato anno MCCCCLXII.

Quàm latè pateret in Hungaria.

In Polonici Regni Comitiis Cracoviæ ſub Rege *Sigiſmundo* celebratis anno MDXLIII. Eccleſiaſticæ Juriſdictionis limites definiti ſunt his verbis: *In primis ad Spiritualium Judicium pertinet, judicare differentias Fidei Sanctæ Chriſtianæ, Hæreſes, Schiſmata, blaſphemias contra Deum, & Apoſtaſias, item pro Decimis, ſeptem Sacramentis Eccleſiæ, Beneficiis, ſacrilegiis, ſimonia, fœnoribus, Spiritualium homicidiis, percuſſionibus, & vulneribus Ordinatorum, aliàs Conſecratorum, Sacrorum mundinatione, & pro his qui confugiunt ſub tutelam Templorum vel Monaſticorum Cœnobiorum: exceptis tamen illis quos Jus Templis defendere non permittit, ut ſunt nocturni damnidatores, in ſegetibus, fundis, vel agris; ſicarii, aliàs diſpercuſſores liberè iter facientium, fures publicè proclamati, vel ter in Regiſtris conſcripti; incendiarii & violatores Libertatum Eccleſiarum. Iſti & tales debent de Templis recipi, neque defendi. Item ad Judicium ſpirituale judicare pertinet incantationes & magias, cenſus perpetuos Eccleſiaſticos terreſtres & temporales, reemptiones, Eccleſiarum dotationes, &c. Sic etiam ad Judicium ſpirituale pertineat perſona miſera & derelicta, quæ manibus ſuis victum ſibi emereri, atque elaborare nòn poteſt. Item huic etiam ſpirituali Judicio pertinet, quærere vel judicare de legitimi vel illegitimi tori liberis, ſeu natalibus. Item ad Judicium ſpirituale pertinent cauſæ eorum, qui ſe ſponte ſua obligant & inſcribunt in Jure ſpirituali.... Etiam pro percuſſionibus & exceſſibus contra Eccleſias, & Eccleſiaſticas Perſonas conſecratas; præterquam illos Eccleſiæ Miniſtros, qui Eccleſiaſtici & Acolythi eſſent, & poſtea uxores ducerent: præter etiam illos, qui exiſtentes Miniſtri Eccleſiæ, non tamen Sacerdotes, ipſi ſoli in tabernis lites quærerent, & in illis litibus convicti fuerint: hi ad Judicium ſpirituale pertinere non debent. Etiam ad Judicium ſpirituale pertineant cauſæ Juris Patronatûs, Plebanatuum, Altarium, Præbendarum, & aliorum Sacerdotiorum: ad hæc, divortiorum, & dotium inter perſonas per divortium ſeparatas. Cognitio tamen ſeu Judicium de dote perſonæ per divortium ſeparatæ, remitti debet ad Tribunal ſuæ Majeſtatis Regiæ, ſecundùm veterem conſuetudinem. Teſtamentorum verò cauſa, utriuſque Juris tam ſecularis, quàm ſpiritualis debet eſſe, exceptis illis quæ eſſent in Jure ſeculari facta. Ea enim in eodem Jure recognoſci debent: niſi fortè aliquid in eo Eccleſiæ, vel in pios uſus & miſericordiæ opera legaretur, &c.* Hæc habentur in Statutis Regni Poloniæ, pag. 451.

Et in Polonia.

Epiſcopalis in Clericos Juriſdictio Conciliorum Decretis aſſerta & vendicata.

Epiſcopalis in Clericos Juriſdictio decimoquinto ſeculo Conciliorum Decretis aſſerta & vindicata eſt. Concilium Oecumenicum Conſtantienſe antiquam *Frederici II.* Conſtitutionem confirmavit, in qua hæc leguntur: *Nullus Eccleſiaſticam Perſonam in criminali quæſtione vel civili, ad Judicium ſeculare præſumeret attrahere contra Canonicas Sanctiones, & contra Conſtitutiones Imperiales: Quod ſi ſecus faceret, Actor à ſuo jure caderet, & judicatum non teneret, & Judex foret ex tunc judicandi autoritate privatus.*

Concilium Pariſienſe anno MCCCCXXIX. celebratum, Cap. XXXVI. Interdicto loca omnia ſubjecit, in quibus ſeculares Magiſtratus Clericos in ſuis carceribus detentos Eccleſiaſtico Judici reſtituere recuſarent. *Cùm*, inquit, *Judices ſeculares quandoque Clericos in ſuis carceribus detentos, & ab Eccleſia requiſitos, reſtituere nolunt: Volumus quòd Provinciale Statutum in pluribus Conciliis Provincialibus renovatum diligenter obſervetur: cujus forma talis eſt: STATUIMUS ac etiam ordinamus, ut ſi contingat aliquem Clericum in villis ſeu caſtris Diœceſis & Provinciæ Senonenſis per Judicem capi ſecularem, qui ſufficienter requiſitus de reddendo dictum Clericum ſuo Judici Eccleſiaſtico, non reddidit ſeu reſtituit, in ſua malitia perſeverans, in dictis villis ſeu caſtris, quamdiu detinebitur idem Clericus, ceſſetur à Divinis, nedum in Eccleſia, infra cujus confines idem Clericus detineri dignoſcetur: ſed etiam in aliis, ſi in dictis villis vel caſtris plures Eccleſias eſſe contigerit: quod ad Religioſa Monaſteria in dictis villis vel caſtris conſtructa, & alias Eccleſias eis contiguas extendi volumus, ne, ſi in aliquibus ceſſarent & in aliis non, Sententia ceſſationis vel Interdicti valeat vilipendi. Prædictas autem ceſſationes autoritate præſentis Concilii, ab omnibus tam exemptis quàm non exemptis, cùm de jure ad hoc teneantur, volumus obſervari.* Idem edixit Concilium Andegavenſe anno MCCCCLVIII. Cap. XIII.

In Concilio Lateranenſi V. lectus eſt Libellus ſupplex contra Parlamentum Provinciæ, plurima violatæ Immunitatis Eccleſiaſticæ capita continens, quorum iſtud unum eſt: *Quin etiam contra quaſcumque, quavis etiam Epiſcopali fulgentes dignitate, inquirunt, citant, coram ſe perſonaliter comparere compellunt, procedunt, mulctant, & puniunt, &c.* Seſſione X. lectum eſt Inſtrumentum coram *Leone X.* Pontifice Maximo Romæ confectum per *Ludovicum Forbinum* Dominum *De Soleriis*, Chriſtianiſſimi Regis Oratorem, & primum in Parlamento Provinciæ Senatorem, quo, nomine Præſidis, Senatorum, & Regiorum Duumvirûm, *Omnes & ſingulas prohibitiones, Mandata, & Decreta, per ipſos Conſiliarios, ac Parlamentum hujuſmodi hactenus contra Eccleſiaſticam Libertatem, & Canonicas & Pontificum Sanctiones factas, & facta ac geſta, eis omnibus melioribus, modo, via, jure, cauſa, & forma, quibus meliùs potuit, ſcivit, & debuit, revocavit, caſſavit, & annullavit.*

Delictorum Privilegiatorum contra Viros Eccleſiaſticos Judicium Sanctione Molinenſi anno MDLXVI. Judicibus Regiis reſervatum eſt, Articulo XXXIX. In cauſis capitalibus quæſtionem de crimine privilegiato contra Clericos ab Eccleſiaſticis Judicibus unà cum Regiis haberi, idque in Curia Eccleſiaſtica, *Henricus III.* edixit Conſtitutione data Meloduni, anno MDLXXX. Longè tamen antiquior delictorum privilegiatorum & communium diſtinctio, priorúmque ſecularibus Judicibus reſervata cognitio videtur, quod ex Concilio Matiſconenſi I. anno quingenteſimo octogeſimo-primo, Canone ſeptimo colligere eſt, quo decernitur: *Ut nullus Clericus de qualibet cauſa, extra diſcuſſionem Epiſcopi ſui, à ſeculari Judicio injuriam patiatur, aut cuſtodiæ deputetur. Quòd ſi quicumque Judex cujuſcumque Clericum, abſque*

Delicta privilegiata & communia.

tione ad *Clementem VIII.* hæc ſuggeſſit: *Tranſlatio Epiſcoporum, ſecundum Canones atque uſum veteris Eccleſiæ, non debet fieri, niſi ob Eccleſiæ neceſſitatem vel majorem utilitatem. Nec enim inſtituta ſunt Eccleſiæ propter Epiſcopos, ſed Epiſcopi propter Eccleſias. Nunc autem quotidie Translationes fieri videmus, ea ſolum de cauſa ut Epiſcopi vel honore vel opibus augeantur.* Reſpondit Pontifex: *Nos cum difficultate transferimus, & non defuimus monere Principes per Nos, & per Nuntios noſtros.*

Beneficiorum pluralitas damnata.

XIII. Plures Epiſcopatus ſive in titulum ſive in commendam poſſidere non licebat, vel alia ab Epiſcopatu Beneficia, ſine Sedis Apoſtolicæ legitima diſpenſatione. Cardinales ſelecti, aliique Conſultores, qui *Paulo III.* conſilium pro Eccleſiæ Reformatione dederunt, operæ pretium eſſe ſuggeſſerunt, ut Cardinalibus Epiſcopatus non conferentur, quia Summo Pontifici in Eccleſiæ univerſalis regimine aſſiſtere debent; Epiſcopi verò in ſuis Eccleſiis, ad paſcendum qui in ipſis eſt gregem, manere tenentur.

Diſpenſatio, quando juſta cauſa non ſubeſt, non valet in foro poli.

Cardinalis *Bellarminus* in Epiſtola ad Nepotem Theanenſem Epiſcopum Controverſia VI. Beneficiorum pluralitatem in Epiſcopis, aliiſque Clericis improbat. Ait, *Pontificiam diſpenſationem, quando non ſubeſt juſta cauſa diſpenſandi, valere in foro fori, ſed non in foro poli. Sine urgentiſſima cauſa, eademque Eccleſiæ neceſſaria, non poſſe, citra atrocem culpam, ſuper hoc diſpenſari.* Canonum, *S. Thomæ, Dominici Soto, Panormitani, & Adriani VI.* teſtimoniis id confirmat; eáque Doctorum verba approbat ac ſua facit: *Sed ait fortè ille cum quo diſpenſatum eſt, Papa diſpenſavit: ipſe ſibi viderit, ego immunis ſum. Hic tamen cavillus ſecuros multos reddit, tutum verò neminem. Quoniam Papa non eſt Dominus, ut identidem dictum eſt, ſed diſpenſator: ideòque qui iniquam diſpenſationem petit, iniquitatis cauſa eſt, & qui ea utitur, eadem ſemper irretitur iniquitate.*

Tridentini Concilii Decreta contra Beneficiorum pluralitatem.

Spiritalem illam polygamiam quoad Beneficia curam animarum annexam habentia, Tridentina Synodus damnavit Seſſione VII. Capp. II. & IV. *Nemo*, inquit, *quacumque etiam dignitate, gradu, aut præeminentia fulgens, plures Metropolitanas ſeu Cathedrales Eccleſias, in titulum ſive commendam, aut alio quovis nomine, contra ſacrorum Canonum Inſtituta, recipere & ſimul retinere præſumat; cùm valdè felix ſit ille cenſendus, cui unam Eccleſiam bene ac fructuosè, & cum animarum ſibi commiſſarum ſalute regere contigerit. Qui autem plures Eccleſias contra præſentis Decreti tenorem nunc detinent, unâ, quam maluerint, retentâ, reliquas infra ſex menſes, ſi ad liberam Sedis Apoſtolicæ diſpoſitionem pertineant, aliàs infra annum dimittere teneantur; alioquin Eccleſiæ ipſæ, ultimò obtentâ duntaxat exceptâ, eo ipſo vacare cenſeantur.* Et Cap. IV. *Quicumque de cetero plura Curata, aut aliàs incompatibilia Beneficia Eccleſiaſtica, ſive per viam unionis ad vitam, ſeu commendæ perpetuæ, aut alio quocumque nomine & titulo, contra formam ſacrorum Canonum, & præſertim Conſtitutionis Innocentii Tertii, quæ incipit,* DE MULTA, *recipere ac ſimul retinere præſumpſerit, Beneficiis ipſis, juxta ipſius Conſtitutionis diſpoſitionem, ipſo jure, etiam præſentis Canonis vigore, privatus exiſtat.*

Concilium Tridentinum Beneficiorum quorumcumque pluralitatem damnavit, ubi unum ad vitam honeſtè ſuſtentandam ſufficit.

Seſſione verò XXIV. Cap. XVII. Beneficiorum Eccleſiaſticorum quorumcumque pluralitatem damnavit, ubi unum ad vitam honeſtè ſuſtendandam ſufficeret. *Cùm*, inquit, *Eccleſiaſticus Ordo pervertatur, quando unus plurium officia occupat Clericorum, ſanctè ſacris Canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Eccleſiis conſcribi. Ve-*

A *rùm quoniam multi improbæ cupiditatis affectu, ſe ipſos, non Deum, decipientes, ea quæ bene conſtituta ſunt, variis artibus eludere, & plura ſimul Beneficia obtinere non erubeſcunt; Sancta Synodus debitam regendis Eccleſiis Diſciplinam reſtituere cupiens, præſenti Decreto, quod in quibuſcumque perſonis, quocumque titulo, etiamſi Cardinalatûs honore fulgeant, mandat obſervari; ſtatuit ut in poſterum unum tantùm Beneficium Eccleſiaſticum ſingulis conferatur: quod quidem, ſi ad vitam ejus, cui confertur, honeſtè ſuſtentandam non ſufficiat; liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens, dummodo*

B *utrumque perſonalem Reſidentiam non requirat, eidem conferri. Hæcque non modò ad Cathedrales Eccleſias, ſed etiam ad alia omnia Beneficia, tam ſecularia, quàm Regularia quæcumque, etiam Commendata, pertineant, cujuſcumque tituli ac qualitatis exiſtant. Illi verò qui in præſenti plures Parochiales Eccleſias, aut unam Cathedralem, & aliam Parochialem obtinent, cogantur omnino quibuſcumque diſpenſationibus ac unionibus ad vitam non obſtantibus, una tantùm Parochiali, vel ſolâ Cathedrali retentâ, alias Parochiales infra ſpatium ſex menſium dimittere; alioquin tam Parochiales, quàm Be-*

C *neficia omnia quæ obtinent, ipſo jure vacare cenſeantur, ac tanquam vacantia liberè aliis idoneis conferantur, nec ipſi antea illa obtinentes, tutâ conſcientiâ fructus poſt dictum tempus obtineant.* Hujus conditionem Decreti Gallicani Præſules ſtudiis omnibus promoverunt. Ea de re *Guillelmus de Prato* Claromontanus Epiſcopus in Synodo peroraverat anno MDXLVI.

Compatibilium & incompatibilium Beneficiorum diſtinctio Antiquis incognita.

Inter Articulos Reformationis, quos *Carolus IX.* Rex Chriſtianiſſimus Concilio per Oratores ſuos propoſuit anno MDLXIII. ſpiritualis illius polygamiæ abolitionem ſpectabant XIV. & XV. his verbis concepti: *Unum tan-*

D *tùm Beneficium uni conferatur, ſublata (quod attinet ad pluralitatem) compatibilium & incompatibilium Beneficiorum differentiâ, quæ diſtinctio, ut eſt nova & antiquis Decretis incognita, ita Eccleſiæ Catholicæ magnam calamitatem intulit. Dentur autem regularia Regularibus, ſecularia Secularibus. Qui verò nunc duo pluràve poſſident, aut illud tantùm retineant, quod intra breve tempus elegerint, aut in pœnas antiquorum & veterum Canonum incidant.* Secundùm Tridentinam Synodum, non tantùm incompatibilia ſunt Beneficia perſonalem reſidentiam annexam habentia, ſeu ratione curæ Ani-

E marum, ſeu ratione Officii, ſed quæcumque ad honeſtam perſonæ ſuſtentationem per ſe ſufficiunt, ſive in titulum, ſive in commendam collata ſint. De his Concilii Tridentini Decretis prolixè diſſerit *Proſper Fagnanus*, in Cap. *Jam dudum. De Præbendis*, in III. Decretalium. P. I.

Jacobi Cardinalis Papienſis Epiſtola contra Beneficiorum pluralitatem.

Jacobi Cardinalis *Papienſis* Epiſtolam ad *Gonzagam* Cardinalem Mantuanum quingenteſimam quadrageſimam ſeptimam prætermittere non poſſum, in qua contra indignam illam Beneficiorum congeriem ita ſcribit: *Congeries hæc Sacerdotiorum, ad quem uſum in domibus ſunt Sacerdotum? Si ad neceſſitatem parantur, audiamus admonentem Apoſtolum:* Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti ſimus. *Si ad cupiditatem explen-*

F *dam, etiam ejuſdem increpantis vocem intelligamus:* Mortificate avaritiam, quæ eſt idolorum ſervitus: *Quia* Non poteſtis, *inquit Salvator*, Deo ſervire & Mammonæ. *Sin verò ad luxum vitæ ac pompam, idem quod Cananææ reſponſum nobis ſciamus:* Non eſt bonum ſumere panem filiorum & canibus mittere. *Quoquò te vertas, indignam miniſterio Sacerdotali curam invehias, labefactantem animas, atque ad ſolam gehennam ædificantem. Recenſe verò mecum coacervatarum adminiſtrationum quanta ſint mala, quantiſque nos involvant criminibus.*

Defraudamus

Defraudamus primo loco Deum gloriâ juſti obſequii ſui : quod enim illi perſolvi pluribus adminiſtrantibus oporteret, per unum cogimus fieri. Quàm verò rite, quàm diligenter pièque fiat, ipſi nos conſcii ſumus. In multitudine populi, *inquit Scriptura*, dignitas Regis : & in paucitate plebis ignominia

Proverb. 14.

Regis. *Per Prophetam ideo Dominus comminatur* : Væ qui conjungitis domum ad domum. *Rurſus debilitamus corpus Eccleſiæ. Quatuor, quinque, pluriùmve Præſulum ſedes occupat unus.*

Iſaiæ 5.8.

Cœnobiorum multorum Patres idem unus excludit, minorúmque Munerum Miniſtros idem unus in domo Dei eſſe non ſinit. Tam multos ejicimus, quàm multa ſuperfluò B *poſſidemus. Iterum quoque de ovibus creditis meremur indignè, à quibus, juxtà verbum Apoſtoli, Metentes carnalia, non ſeminamus eis ſpiritualia. Qua enim ratione intendere mens una tam pluribus poteſt, & Cuſtodis unius oculi tam disjuncta regionibus contueri? Vicariæ verò diligentiæ nullæ ad ſatisfactionem ſunt ſatis. Mercedem ſequuntur illæ, non fructum, & quòd de ovibus ad eas non pertinet, lupis venientibus fugiunt. Noſtrùm unicuique ſigillatim præcipitur:* Cognoſce diligenter vultum pe-

Proverb. 27. 23.

coris tui, tuóſque greges conſidera : *In quibus quò debitores Deo omnium ſumus, quicquid perit,* C *animabus noſtris haud dubiè perit, reddituris ante Tribunal juſti Judicis, piè crediti, ſed malè adminiſtrati operis ſeveriſſimam rationem, quam neſciæ reddere, in tenebras exteriores ejicientur, ubi fletus erit & dentium ſtridor. Adde publicum odium meritò ex tanta inſania in nos comparatum. Lamentari Eccleſias vides, quòd his cumulis egenorum panem eripimus; dolere populos, quòd venerandis Paſtoribus loca plena nunc mercenariis vident : indignari Principes, quòd nullis acceſſionibus noſtra ingluvies ſaturatur. Clamant, non eſſe nos memores paupertatis antiquæ, propter quam crevit Eccleſia :* D *non videri diſcipulos Chriſti, qui de craſtino vetuit eſſe ſolicitudinem, & duas veſtes habentem dare alteri non habenti præcepit : omnia ad privatam pompam luxúmque referri, quodque multorum eſſe oporteret, injuſtâ diſpenſatione ad unum aliquem redigi : Animæ autem tam eſſe curam exiguam, quàm magna eſt corporis. His indignationibus pernicioſa de nobis aliquando ineuntur conſilia, inque Apoſtolicam Sedem rationes tumultuantur. Id autem ut plurimùm accidit, ut poſſeſſum nobis ire prohibitis, aut indignis precibus cogamur, quod datum eſt aſſequi, aut turpi ceſſione triumphare de nobis Principes do-* E *ceamus.*

Panormitani ea de re Sententia.

Temperare mihi non poſſum, quin ſubjiciam ad coronidem Suffragium *Panormitani*, in Cap. *Dudum*, *De Electione*, ſcribentis : *Diſpenſatus etiam per Papam circa pluralitatem iſtorum Beneficiorum ſine cauſa, licèt ſit tutus quoad Eccleſiam Militantem, non tamen quoad Triumphantem, & ſic non valet diſpenſatio quoad Deum &c. Et habeo hanc opinionem pro indubitata, quando fieret diſpenſatio ut Clericus propter utilitatem privatam obtineret plura Beneficia, quorum alterum ſibi ſufficeret ad honeſtatem vivendi. Nam hoc caſu non* F *ſolùm alteratur humani Juris diſpoſitio, ſed etiam Chriſti patrimonium injuſtè diſpergitur. Cùm ergo ipſe Papa non poſſit ſine cauſa alienare bona Eccleſiæ ſine gravi peccato; multò fortiùs non poteſt alteri dare poteſtatem ipſum Patrimonium malè diſpergendi.*

Reſidentia.

Concilii Tridentini Decreta de Epiſcoporum in ſuis Diœceſibus neceſſaria manſione.

XIV. Ad Reſidentiam antiquis Canonibus, & Decretalibus Summorum Pontificum Epiſtolis imperatam, Epiſcopos fortiùs adſtringit Concilium Tridentinum Seſſione VI. Cap. I. De Reformatione, cujus hæc ſunt verba : *Sacra Synodus confidens per Domini ac Dei noſtri miſericordiam, providámque ipſius Dei in terris Vicarii* A *ſolertiam, omnino futurum, ut ad Eccleſiarum regimen (onus quippe Angelicis humeris formidandum) qui maximè digni fuerint, quorumque prior vita ac omnis ætas à puerilibus exordiis, uſque ad perfectiores annos, per Diſciplinæ ſtipendia Eccleſiaſticæ laudabiliter acta, teſtimonium præbeat, ſecundùm venerabiles Beatorum Patrum Sanctiones aſſumantur : omnes Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, & Cathedralibus Eccleſiis quibuſcumque quovis nomine ac titulo præfectos monet, ac monitos eſſe vult, ut attendentes ſibi & univerſo gregi, in quo Spiritus Sanctus poſuit eos* B *regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo, vigilent, ſicut Apoſtolus præcipit, in omnibus laborent, miniſterium ſuum impleant. Implere autem illud ſe nequaquam poſſe ſciant, ſi greges ſibi commiſſos mercenariorum more deſerant, atque ovium ſuarum, quarum ſanguis de eorum eſt manibus à Supremo Judice requirendus, cuſtodiæ minimè incumbant : cùm certiſſimum ſit, non admitti Paſtoris excuſationem, ſi lupus oves comedit, & Paſtor neſcit. Ac nihilominus, quia nonnulli (quod vehementer dolendum eſt) hoc tempore reperiuntur, qui propriæ etiam ſalutis immemores, terrenáque* C *cœleſtibus, ac divinis humana præferentes, in diverſis Curiis vagantur, aut in negotiorum temporalium ſolicitudine (ovili derelicto, atque ovium ſibi commiſſarum curâ neglectâ) ſe detinent occupatos, placuit Sacroſanctæ Synodo antiquos Canones, qui temporum atque hominum injuriâ penè in deſuetudinem abierunt, adversùs non reſidentes promulgatos, innovare; quemadmodum virtute præſentis Decreti innovat, ac ulteriùs pro firmiori eorumdem Reſidentia, & reformandis in Eccleſia moribus, in hunc qui ſequitur modum ſtatuere atque ſancire : Si quis à Patriarchali, Primatiali, Me-* D *tropolitana ſeu Cathedrali Eccleſia, ſibi quocumque titulo, cauſa, nomine, ſeu jure commiſſa, quacumque ille dignitate, gradu, & præeminentia præfulgeat (legitimo impedimento, ſeu juſtis & rationabilibus cauſis ceſſantibus) ſex menſibus continuis extra ſuam Diœceſim morando abfuerit, quartæ partis fructuum unius anni, fabricæ Eccleſiæ, & pauperibus loci per Superiorem Eccleſiaſticum applicandorum pœnam ipſo jure incurrat : Quòd ſi per alios ſex menſes in hujuſmodi abſentia perſeveraverit, aliam quartam partem fructuum ſimiliter applicandam eo ipſo amittat. Creſcente verò contuma-* E *cia, ut ſeviori Sacrorum Canonum cenſuræ ſubjiciantur, Metropolitanus Suffraganeos Epiſcopos abſentes, Metropolitanum verò abſentem Suffraganeus Epiſcopus antiquior reſidens, ſub pœna Interdicti ingreſſus Eccleſiæ eo ipſo incurrenda, infra tres menſes per literas ſeu Nuntium Romano Pontifici denuntiare teneatur : Qui in ipſos abſentes, (prout cujuſque minor aut major contumacia exegerit) ſuæ ſupremæ Sedis autoritate animadvertere, & Eccleſiis ipſis de Paſtoribus utilioribus providere poterit, ſicut in Domino noverit ſalubriter expedire.*

Et Seſſione XXIV. Cap. I. *Cùm præcepto divi-* F *no mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium offerre, verbique divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere, pauperum, aliarúmque miſerabilium perſonarum, curam paternam gerere, & in cætera munia Paſtoralia incumbere : quæ omnia nequaquam ab iis præſtari & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non invigilant neque aſſiſtunt, ſed mercenariorum more deſerunt : Sacroſancta Synodus eos admonet & hortatur, ut divinorum præceptorum memores, factique forma gregis, in judicio & veritate paſcant & regant. Ne verò ea quæ de Reſidentia ſanctè & utiliter jam antea ſub felicis recor-*

dationis Paulo III. ſancita fuerunt, in ſenſus à Sacroſancta Synodi mente alienos trahantur, ac ſi vigore illius Decreti quinque menſibus continuis abeſſe liceat, illis inhærendo declarat Sacroſancta Synodus, omnes Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, ac Cathedralibus Eccleſiis quibuſcunque, quocumque nomine & titulo præfectos, etiamſi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales ſint, obligari ad perſonalem in ſua Eccleſia vel Diœceſi Reſidentiam, ubi injuncto ſibi officio defungi teneantur, neque abeſſe poſſe, niſi ex cauſis & modis infra ſcriptis. Nam cum Chriſtiana caritas, urgens neceſſitas, debita obedientia, ac evidens Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitas, aliquos nonnunquam abeſſe poſtulent & exigant, decernit eadem Sacroſancta Synodus, has legitimæ abſentiæ cauſas à Beatiſſimo Romano Pontifice, aut à Metropolitano, vel eo abſente, à Suffraganeo Epiſcopo antiquiori reſidente, qui idem Metropolitani abſentiam probare debebit, in ſcriptis eſſe approbandas: niſi cum abſentia inciderit propter aliquod Munus & Reipublicæ Officium Epiſcopatibus adjunctum: cujus quoniam cauſæ ſunt notoriæ, & interdum repentinæ, nec eas quidem ſignificari Metropolitano neceſſe erit. Ad eumdem tamen cum Concilio Provinciali ſpectabit judicare de licentiis à ſe vel à Suffraganeo datis, & videre ne quis eo jure abutatur, & ut pœnis canonicis errantes puniantur. Interea meminerint diſceſſuri, ita ovibus ſuis providendum, ut, quantùm fieri poterit, ex ipſorum abſentia nullum damnum accipiant. Quoniam autem qui aliquantiſper tantùm abſunt, ex veterum Canonum ſententia non videntur abeſſe, quia ſtatim reverſuri ſunt, Sacroſancta Synodus vult, illud abſentiæ ſpatium ſingulis annis, ſive continuum, ſive interruptum, extra prædictas cauſas nullo pacto debere duos, aut ad ſummum tres menſes excedere, & haberi rationem ut id æqua ex cauſa fiat & abſque ullo gregis detrimento. Quod an ita ſit, abſcedentium conſcientiæ relinquit, quam ſperat religioſam & timoratam fore, cùm Deo corda pateant, cujus opus non fraudulenter agere ſuo periculo tenentur. Eoſdem interim admonet & in Domino hortatur, ne per illius temporis ſpatium Dominici Adventus, Quadrageſimæ, Nativitatis, Reſurrectionis Domini. Pentecoſtes item & Corporis Chriſti diebus, quibus refici maximè & in Domino gaudere Paſtoris præſentia oves debeant, ipſi ab Eccleſia ſua Cathedrali ullo pacto abſint, niſi Epiſcopalia munia in ſua Diœceſi eos aliò vocent.

Abſque legitima cauſa abſentes mortalis peccati rei ſunt, & fructus Beneficiorum pro rata temporis abſentiæ ſuos non faciunt.

Si quis autem (quod utinam nunquam eveniat) contra hujus Decreti diſpoſitionem abfuerit, ſtatuit Sacroſancta Synodus, præter alias pœnas adverſus non reſidentes ſub Paulo III. impoſitas & innovatas, ac mortalis peccati reatum quem incurrit, eum pro rata temporis abſentiæ fructus ſuos non facere, nec tutâ conſcientiâ, alia etiam declaratione non ſecuta, illos ſibi detinere poſſe: ſed teneri, aut ipſo ceſſante, per Superiorem Eccleſiaſticum, illos fabricæ Eccleſiarum, aut pauperibus loci erogare: prohibita quacumque conventione vel compoſitione, quæ pro fructibus male perceptis appellatur, ex qua etiam prædicti fructus, in totum, aut pro parte, ei remitterentur. Reſidentiam, ad quam Jure divino Epiſcopos teneri doctiſſimi Theologi & inter alios *Dominicus Soto* Prædicator, *Franciſcus Torrenſis, Bartholomeus à Miranda*, Toleranus Archiepiſcopus, Patrúmque magna pars, in Concilio Tridentino propugnarunt, Concilium ipſum, non expreſsè quidem Juris eſſe Divini pronuntiat, ſed innuit tamen, cùm ad præceptum divinum illa refert, quæ ſine manſione impleri non poſſunt.

Concilium non expreſsè pronuntiat Reſidentiam Juris eſſe divini: illud tamen innuit.

Ut ut eſt autem de illa controverſia, mortalis peccati reos declarat Sacra Synodus Epiſcopos omnes, Cardinalitiis etiam Infulis conſpicuos, qui ſuis in Eccleſiis ac Diœceſibus non manſerint, niſi cauſæ legitimæ eorum excuſent abſentiam; quæ Patrum judicio hæ dumtaxat cenſentur: 1. *Chriſtiana charitas.* 2. *Urgens neceſſitas.* 3. *Debita obedientia.* 4. *Evidens Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitas.* Nec tamen quævis cauſa, quæ vel ad Chriſtianam charitatem, urgentem neceſſitatem, debitam obedientiam, evidentem Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitatem cuiquam pertinere videbitur, à Reſidentia excuſare debet: *Sed ea tantùm, quæ Superioribus diligentiſſimo examine, maturo judicio, exactáque cenſurâ ſic probata fuerit, ut verè ſeclusâ omni indulgentiâ, juſta ſit omnino cenſenda; atque ei utilitati, quæ ipſius Paſtoris præſentiam exigit, & quæ non poteſt non eſſe publica, ſit nihilominus præferenda.* Ita docet Synodus Toletana anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſexto celebrata, Actione II. Cap. 1.

Quod dixi, Tridentinam Synodum diſertis quidem verbis non declaraſſe Reſidentiam Juris eſſe Divini, id tamen ſatis innuiſſe, confirmat *Proſper Fagnanus* in Cap. *Ex parte. De Clericis non Reſidentibus.* Sic autem habet: *Caterùm ſi ſingula utriuſque Decreti verba accuratè expendantur, non obſcurè apparebit, Sacram Synodum utrobique voluiſſe virtualiter inſinuare, obligationem Paſtorum ad perſonalem Reſidentiam deduci ex præcepto Evangelico. Huc enim ſpectant verba toties inculcata tam in Cap. 1. Seſſionis* VI. *ibi*: Attendentes ſibi & « univerſo gregi, *&c. & ibi*: Ovium ſuarum, « quarum ſanguis de eorum eſt manibus à ſupremo « Judice requirendus. *Necnon ibi*: Propriæ « etiam ſalutis immemores, terrenáque cæleſtibus, « ac divinis humana præferentes, in diverſis « Curiis vagantur, ovili derelicto. *Et Cap.* I. « *Seſſionis* XXIII. *ibi*: Cùm præcepto divino man- « datum ſit. *Item ibi*: Cùm corda Deo pateant, « cujus opus non fraudulenter agere ſuo periculo « tenentur. *Item ibi*: Et mortalis peccati reatum, « quem incurrit. *Non enim moris eſt Sanctæ Sy-* « *nodi de mortali culpa mentionem facere, niſi ubi agitur de tranſgreſſione Legis divinæ, ut in Decreto de Juſtificatione, Seſſione* VI. *C.* 15. *Ac demum ibi*: Conſuetudine etiam immemorabili, quæ « potiùs corruptela dicenda eſt. *Et hæc quantùm* « *ad explicationem mentis Concilii.* Addit idem *Fagnanus*, nullum apud Antiquos dubium fuiſſe, quin Paſtores animarum tenerentur *præcepto divino* ad perſonaliter reſidendum. *Unde hanc quæſtionem temporum iniquitas celebrem fecit,* (loquitur *Soto* Lib. X. *De Juſtitia & Jure*, Quæſt. III. Art. 1.) *Ambroſium Catharinum* Archiepiſcopum Compſanum in Opuſculo De Reſidentia, *fortè omnium primum ante Concilii publicationem aſſeruiſſe Reſidentiam in Epiſcopatibus, & Beneficiis hujuſmodi, eſſe tantùm de Jure poſitivo humano, ſed ejus rationes infirmas eſſe. Contrariam ſententiam ſequi fere univerſam Theologorum Scholam.* Quam & ipſe *Fagnanus* ſequitur, & latè probat, objecta diluit, cauſas excuſantes Prælatos à continua Reſidentia ſingillatim explicat.

In 1. p. III. Decretal.

XV. Juriſdictionis Epiſcopalis non eadem erat in omnibus Regnis Chriſtianis amplitudo. Vix aliquam in Galliis exercere in Laicos Juriſdictionem Præſulibus permittebatur, niſi in materiis Sacramentorum, aliiſque cauſis merè ſpiritualibus. Laicos in cauſis perſonalibus à Judicibus Eccleſiaſticis in Jus vocari, *Franciſcus I.* vetuit edita Conſtitutione anno MDXXXIX. ſalvis tamen eorum Juribus, qui legitimo titulo, aut contraria poſſeſſione niterentur. Ab eo verò tempore Parlamenta nullum titulum, poſſeſſionémve Judicibus Eccleſiaſticis ſuffragari judicarunt, ut contra Laicos in cauſis perſonalibus agerent, ut *Fe-*

Epiſcoporum Juriſdictio, in Galliis poſtremis illis ſæculis imminuta.

vetus obſervat in Tractatu *De Abuſu*. Appellationibus ab abuſu frequentioribus Eccleſiaſticam Juriſdictionem imminui ac labefactari, *Guimerius* Pragmaticæ Sanctionis interpres, qui Tridentini Concilii tempore ſcribebat, conqueritur. Ad Eccleſiaſticum forum in Hungaria pertinebant *Omnes cauſæ circum Myſteria & defectus Sacramentorum. Item cauſæ in facto fidei, & cauſæ hæreſum, ſeu ſuſpectorum de hæreſi. Item cauſæ teſtamentorum, & earum acceſſoriorum. Cauſæ matrimoniales, & acceſſorium earumdem; ſpecialiter autem dotis, & rerum paraphernalium, donationum propter nuptias, & juris quartalitii, ſi non intentetur pro hæreditate poſſeſſionaria adipiſcenda. Item cauſæ decimarum realium & perſonalium, & acceſſorium earumdem. Item cauſæ uſurarum. Item cauſæ miſerabilium perſonarum, ſi non agitur pro poſſeſſionibus & præſidiis adipiſcendis. Item cauſæ fidei violatæ, & omnium perjuriorum, & cauſæ quarum finis tendat ad correctionem peccati. Item omnes cauſæ in quibus quis incidit in Sententiam Excommunicationis vel Canonum.* Verba ſunt *Matthæi* Hungariæ Regis, in Edicto promulgato anno MCCCCLXII.

Quàm latè pateret in Hungaria.

In Polonici Regni Comitiis Cracoviæ ſub Rege *Sigiſmundo* celebratis anno MDXLIII. Eccleſiaſticæ Juriſdictionis limites definiti ſunt his verbis: *In primis ad Spiritualium Judicium pertinet, judicare differentias Fidei Sanctæ Chriſtianæ, Hæreſes, Schiſmata, blaſphemias contra Deum, & Apoſtaſias, item pro Decimis, ſeptem Sacramentis Eccleſiæ, Beneficiis, ſacrilegiis, ſimonia, fœnoribus, Spiritualium homicidiis, percuſſionibus, & vulneribus Ordinatorum, aliàs Conſecratorum, Sacrorum mendinatione, & pro his qui confugiunt ſub tutelam Templorum vel Monaſticorum Cœnobiorum; exceptis tamen illis quos Jus Templis defendere non permittit, ut ſunt nocturni damnidatores, in ſegetibus, fundis, vel agris; ſicarii, aliàs diſpercuſſores liberè iter facientium, fures publicè proclamati, vel ter in Regiſtris conſcripti; incendiarii & violatores Libertatum Eccleſiarum. Iſti & tales debent de Templis recipi, neque defendi. Item ad Judicium ſpirituale judicare pertinet incantationes & magias, cenſus perpetuos Eccleſiaſticos terreſtres & temporales, reemptiones, Eccleſiarum dotationes, &c. Sic etiam ad Judicium ſpirituale pertineat perſona miſera & derelicta, quæ manibus ſuis victum ſibi emereri, atque elaborare non poteſt. Item huic etiam ſpirituali Judicio pertinet, quærere vel judicare de legitimi vel illegitimi tori liberis, ſeu natalibus. Item ad Judicium ſpirituale pertinent cauſæ eorum, qui ſe ſponte ſua obligant & inſcribunt in Jure ſpirituali.... Etiam pro percuſſionibus & exceſſibus contra Eccleſias, & Eccleſiaſticas Perſonas conſecratas; præterquam illos Eccleſiæ Miniſtros, qui Eccleſiaſtici & Acolythi eſſent, & poſtea uxores ducerent: præterea etiam illos, qui exiſtentes Miniſtri Eccleſiæ, non tamen Sacerdotes, ipſi ſoli in tabernis lites quærerent, & in illis litibus convicti fuerint: hi ad Judicium ſpirituale pertinere non debent. Etiam ad Judicium ſpirituale pertineant cauſæ Juris Patronatûs, Plebanatuum, Altarium, Præbendarum, & aliorum Sacerdotiorum: ad hæc, divortiorum, & dotium inter perſonas per divortium ſeparatas. Cognitio tamen ſeu Judicium de dote perſonæ per divortium ſeparatæ, remitti debet ad Tribunal ſuæ Majeſtatis Regiæ, ſecundùm veterem conſuetudinem. Teſtamentorum verò cauſa, utriuſque Juris tam ſecularis, quàm ſpiritualis debet eſſe, exceptis illis quæ eſſent in Jure ſeculari facta. Ea enim in eodem Jure recognoſci debent: niſi fortè aliquid in eo Eccleſiæ, vel in pios uſus & miſericordiæ opera legaretur, &c.* Hæc habentur in Statutis Regni Poloniæ, pag. 451.

Et in Polonia.

Epiſcopalis in Clericos Juriſdictio decimoquinto ſeculo Conciliorum Decretis aſſerta &

Epiſcopalis in Clericos Juriſdictio Conciliorum Decretis aſſerta & vendicata.

A vindicata eſt. Concilium Oecumenicum Conſtantienſe antiquam *Frederici II.* Conſtitutionem confirmavit, in qua hæc leguntur: *Nullus Eccleſiaſticam Perſonam in criminali quæſtione vel civili, ad Judicium ſeculare præſumeret attrahere contra Canonicas Sanctiones, & contra Conſtitutiones Imperiales: Quod ſi ſecus faceret, Actor à ſuo jure caderet, & judicatum non teneret, & Judex foret ex tunc judicandi autoritate privatus.*

Concilium Pariſienſe anno MCCCCXXIX. celebratum, Cap. XXXVI. Interdicto loca omnia ſubjecit, in quibus ſeculares Magiſtratus Clericos in B ſuis carceribus detentos Eccleſiaſtico Judici reſtituere recuſarent. *Cùm*, inquit, *Judices ſeculares quandoque Clericos in ſuis carceribus detentos, & ab Eccleſia requiſitos, reſtituere nolunt: Volumus quòd Provinciale Statutum in pluribus Conciliis Provincialibus renovatum diligenter obſervetur: cujus forma talis eſt: STATUIMUS ac etiam ordinamus, ut ſi contingat aliquem Clericum in villis ſeu caſtris Diœceſis & Provinciæ Senonenſis per Judicem capi ſecularem, qui ſufficienter requiſitus de reddendo dictum Clericum ſuo Judici Eccleſiaſtico, non reddidit ſeu reſtituit, in ſua malitia perſeverans, in dictis villis ſeu C caſtris, quamdiu detinebitur idem Clericus, ceſſetur à Divinis, nedum in Eccleſia, infra cujus confines idem Clericus detineri dignoſcetur: ſed etiam in aliis, ſi in dictis villis vel caſtris plures Eccleſias eſſe contigerit: quod ad Religioſa Monaſteria in dictis villis vel caſtris conſtructa, & alias Eccleſias eis contiguas extendi volumus, ne, ſi in aliquibus ceſſarent & in aliis non, Sententia ceſſationis vel Interdicti valeat vilipendi. Prædictas autem ceſſationes autoritate præſentis Concilii, ab omnibus tam exemptis quàm non exemptis, cùm de jure ad hoc teneantur, volumus obſervari.* Idem edixit Concilium Andegavenſe anno MCCCCLVIII. Cap. XIII.

D In Concilio Lateranenſi V. lectus eſt Libellus ſupplex contra Parlamentum Provinciæ, plurima violatæ Immunitatis Eccleſiaſticæ capita continens, quorum iſtud unum eſt: *Quin etiam contra quaſcumque, quavis etiam Epiſcopali fulgentes dignitate, inquirunt, citant, coram ſe perſonaliter comparere compellunt, procedunt, mulctant, & puniunt, &c.* Seſſione X. lectum eſt Inſtrumentum coram *Leone X.* Pontifice Maximo Romæ confectum per *Ludovicum Forbinum* Dominum *De Soleriis*, Chriſtianiſſimi Regis Oratorem, & primum in E Parlamento Provinciæ Senatorem, quo, nomine Præſidis, Senatorum, & Regiorum Duumvirûm, *Omnes & ſingulas prohibitiones, Mandata, & Decreta, per ipſos Conſiliarios, ac Parlamentum hujuſmodi hactenus contra Eccleſiaſticam Libertatem, & Canonicas & Pontificum Sanctiones factas, & facta ac geſta, eis omnibus melioribus, modo, via, jure, cauſa, & forma, quibus meliùs potuit, ſcivit, & debuit, revocavit, caſſavit, & annullavit.*

Delictorum Privilegiatorum contra Viros Eccleſiaſticos Judicium Sanctione Molinenſi anno MDLXVI. Judicibus Regiis reſervatum eſt, Arti-F culo XXXIX. In cauſis capitalibus quæſtionem de crimine privilegiato contra Clericos ab Eccleſiaſticis Judicibus unà cum Regiis haberi, idque in Curia Eccleſiaſtica, *Henricus III.* edixit Conſtitutione data Meloduni, anno MDLXXX. Longè tamen antiquior delictorum privilegiatorum & communium diſtinctio, priorúmque ſecularibus Judicibus reſervata cognitio videtur, quod ex Concilio Matiſconenſi I. anno quingenteſimo octogeſimo-primo, Canone ſeptimo colligere eſt, quo decernitur: *Ut nullus Clericus de qualibet cauſa, extra diſcuſſionem Epiſcopi ſui, à ſeculari Judicio injuriam patiatur, aut cuſtodiæ deputetur. Quòd ſi quicumque Judex cujuſcumque Clericum, abſque*

Delicta privilegiata & communia.

cauſa criminali, id eſt, homicidio, furto, aut maleficio, hoc facere fortaſſe præſumpſeris, quando Epiſcopo loci illius viſum fuerit, ab Eccleſiæ liminibus arceatur. In hunc ſenſum intelligendus eſt Canon quartus Concilii Pariſienſis v. anni DCXV. decernens: *Ut nullus Judicum neque Presbyterum, neque Diaconum vel Clericum ullum, aut Juniores Eccleſiæ, ſine ſcientia Pontificis per ſe diſtringat, aut damnare præſumat, &c.* Nam ſic intelligendum eſſe probat Edictum *Clotarii II.* ejuſdem Synodi confirmatorium, in quo Canon ille his verbis recenſetur: *Ut nullus Judicum de quolibet Ordine Clericos de civilibus cauſis, præter criminalia negotia, per ſe diſtringere, aut damnare præſumat, niſi convincitur manifeſtus, excepto Presbytero, aut Diacono. Qui verò convicti fuerint de crimine capitali, juxta Canones diſtringantur, & cum Pontificibus examinentur. Quòd ſi cauſa inter perſonam publicam & homines Eccleſiæ ſteterit, pariter ab utraque parte Præpoſiti Eccleſiarum & Judex publicus in Audientia publica poſiti ea debeant judicare.* Secundùm hanc formam Clerici gravium criminum rei, quæ Privilegiata dicuntur, ab Eccleſiaſtico & ſeculari Judice conjunctim judicari, mos apud nos invaluit.

Pœna Clericorum coram Judicibus Laïcis litigantium in caſibus ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus.

Synodus Rothomagenſis anno MDLXXXI. Judices Laïcos monet, ne in Juriſdictionem Eccleſiaſticam involent, ſive in civilibus, ſive in criminalibus cauſis, ſub pœna Excommunicationis: Clericis verò ſub eadem pœna præcipit, *Ne coram Judicibus Laïcis litigent, nec voluntariè eorum Juriſdictioni ſe ſubjiciant in caſibus ad Judices Eccleſiaſticos pertinentibus, ſive actores, ſive rei ſint.* Quòd ſi Sententiam Excommunicationis non veriti fuerint, aliis canonicis pœnis graviſſimè puniantur. Synodus Bituricenſis anno MDLXXXV. habita vetat *Ne pertrahat Clericus Clericum ad Judicium ſeculare, ſed tantùm ad Epiſcopale: ne eorum dedecus Laïcis ſcandalo ſit: ſed cauſæ componantur. Qui contra fecerint, legitimis pœnis ſubjaceant.*

Epiſcopi Juriſdictionem ſuam tueantur.

Conventus Melodunenſis Gallicanorum Præſulum, anno MDLXXIX. habitus, Tit. *De his quæ ad Juriſdictionem Forenſem pertinent*, monet Epiſcopos, & eorum Officiales, *Ut Juriſdictionem ſuam tueantur, ita ut non ſinant etiam volentes Clericos profanorum ſubire Judicium, cùm præſertim perſonales aut criminales actiones agitabuntur. ſed illos Jure Canonum vindicent (etiam cum aliquo ſumptu) requirant, & proſequantur. Hoc enim ad jus & decorum Eccleſiaſtici ſtatûs pertinere Conſtitutiones declararunt; adeo ut nec huic favori, qui in gratiam vergit totius Cleri, renuntiare poſſint qui ſubſunt foro Eccleſiaſtico.* Ibidem hoc ſalubre Monitum Epiſcopis datur: *Studeat Epiſcopus, quoad poterit, lites componere, præſertim inter Eccleſiaſticos: ita ut, ſi fieri poſſit, forenſibus jurgiis ſe non implicent. Non enim licet Dei Miniſtrum litigioſum eſſe. Et ad hunc finem moneat eos, & in Synodis ſuis, aliàs (quoties videbitur) convenire ut potiùs Arbitros eligant, quorum arbitrio ſuas controverſias dirimant, & pacificè inter ſe converſentur: quòd ſi pervicaces & obſtinatos aliquos reperiat, & vultu, & gravibus verbis objurgando à litibus revocet.*

Lites inter Eccleſiaſticos componendæ.

Pœnæ trahentium Clericos ad Forenſe Judicium.

Anno MDXLIX. In Germania Concilium Moguntinum ſtatuit: *Ut Actor coram ſeculari Judicio actionem intendens Clerico, eo ipſo omni cauſâ cadat, nec ampliùs ad ejus cauſæ querelam, etiam coram Eccleſiaſtico Judice admittatur. Judex verò ſecularis, qui cauſam Clerici, etiam eo conſentiente, aut aliam quamcumque cauſam ad Eccleſiaſticum Judicium pertinentem, quales ſunt matrimoniales & ſimiles, judicandam ſibi deſumpſerit, Excommunicationis pœnam ipſo facto incurrat.* Concilium Friſingenſe anno MCCCCXL. Cap. III. Viros Eccleſiaſticos ad Judicium Forenſe pariter trahi prohibuit, ſed iſtius Synodi rationem haud omnes probabunt, niſi ad cauſas ſpirituales & Eccleſiaſticas reſtringatur. *Quia*, inquit, *privilegium fori Eccleſiæ eſt immediatè à Jure Divino, quandoquidem nec conſenſus, nec tolerantia excuſare poteſt, animarum periculis providere volentes, ſtatuimus, & univerſis Chriſti Fidelibus noſtræ Diœceſis diſtrictè præcipiendo inhibemus, ne quemquam Clericum, aut Perſonam Eccleſiaſticam, Capitulum aut Collegium quodcumque ad Judicium Forenſe trahant: Judicibus quoque Forenſibus, ne quemquam eorumdem coram ſe experiri cogant. Alioquin eam Actor quàm Judex Sententiam Excommunicationis ipſo facto incurrant.*

Eccleſiæ Privilegium de Jure divino, quo ſenſu.

Canonica Epiſcoporum Judicia.

XVI. Quamvis interdum Romani Pontifices primam cauſarum Epiſcopalium, quæ ad depoſitionem tendebant, cognitionem ad ſe traxerint xv. & xvi. ſeculo: priſcæ tamen Diſciplinæ, quâ cauſas hujuſmodi à Metropolitano & Coëpiſcopis, in Synodis Provincialibus judicari ſancitum erat, nec ad Apoſtolicam Sedem devolvi, niſi per appellationem, ſecundùm Canones Sardicenſes, nulla lege derogatum eſt. Non quidem Jure Concordatorum, ut nonnulli contendunt: Nam etſi detur majorum cauſarum in Jure expreſsè denominatarum nomine graviora Epiſcoporum Judicia in Concordatis intelligi, Cap. *De Cauſis*, non propterea juri antiquo derogatur. Siquidem Epiſcoporum depoſitiones hac ſolùm ratione ex leviorum illarum cauſarum numero eximunt, *Quæ apud illos Judices in partibus, qui de jure aut conſuetudine præſcripta, vel privilegio, illarum cognitionem habent, terminari & finiri debeant*, quòd majores cauſæ, inter quas graviora Epiſcoporum Judicia *Nicolaus I.* & ſecuti Pontifices numerarunt, poſt Epiſcopale Judicium in Provinciis peractum, ad Sedem Apoſtolicam referendæ ſint, ſecundùm antiquos Canones, Reguláſque Patrum; nec ante iſtiuſmodi relationem finitæ cenſeri debeant. Cùm è contrario leviores cauſæ, cœteræque non ita graves, ac illæ quæ Fidem, ambiguam Diſciplinam, vel Epiſcoporum depoſitionem ſpectant, in Provinciarum Synodis finiri poſſint, nec antiqua ulla lege eas ad Sedem Apoſtolicam referri neceſſe ſit. Concordatorum verba ſubjicio: *Statuimus quoque & ordinamus, quòd in Regno, Delphinatu, & Comitatu prædictis, omnes & ſingulæ cauſæ, exceptis Majoribus in Jure expreſsè denominatis, apud illos Judices in partibus, qui de Jure aut Conſuetudine præſcripta, vel Privilegio, illarum cognitionem habent, terminari & finiri debeant. Ac ne ſub umbra appellationum, quæ nimium & nonnunquam frivolè interponi conſueverunt, atque etiam eadem inſtantiâ ad prorogationem litium ſæpe multiplicari, injuſtis vexationibus materia præbeatur: Volumus quòd ſi quis offenſus coram ſuo Judice Juſtitiæ complementum habere non poſſit; ad immediatum Superiorem per appellationem recurſum habeat; nec ad aliquem Superiorem, etiam ad Nos, & Succeſſores noſtros, vel Sedem prædictam, omiſſo medio. Nec à gravamine in quacumque inſtantia, ante diffinitivam Sententiam quomodolibet appelletur, niſi forſitan tale gravamen extiterit, quod in diffinitiva reparari nequiret, & eo caſu nonniſi ad immediatum Superiorem licet appellari. Si quis verò immediatè ſubjectus Sedi Apoſtolicæ, ad eamdem Sedem duxerit appellandum, cauſa committatur in partibus per Reſcriptum, uſque ad finem litis. uſque ad tertiam Sententiam conformem incluſivè, ſi ab illis appellari contigerit: Niſi propter defectum denegatæ juſtitiæ, aut juſtum metum: & tunc committi debeat in partibus convicinis, & cum cauſarum expreſſione. Quæ etiam de illis legitimè aliàs quàm per juramentum coram Judicibus à Sede Apoſtolica deputandis*

Concordata Juri antiquo, non derogant quoad Epiſcoporum cauſas.

tandis

tandis conſtare debeat, &c. Quæ ſi cum ſimili Decreto Pragmaticæ Sanctionis, & Concilii Baſileenſis, Seſſione XXXI. conferantur, manifeſtum erit eam legem editam duntaxat fuiſſe, ad emendandam pravam conſuetudinem, quæ diu inoleverat, vocandi Romam, etiam à remotiſſimis partibus, leviores cauſas minimâque negotia, ſive id fiebat in prima cognitione, & per calumnias, ſive per frivolas etiam appellationes. Quo quidem pacto & potentioribus aperta via erat, quâ pauperes opprimerent, & confuſo Judiciorum ordine, qui Nicænis Canonibus præſcriptus erat, Ordinariorum Juriſdictio peſſumdabatur. *Inoleverunt autem hactenus* (inquit Synodus Baſileenſis) *intolerabilium vexationum abuſus permulti, dum nimiùm frequenter à remotiſſimis etiam partibus ad Romanam Curiam, & interdum pro parvis & minimis rebus ac negotiis quàm plurimi citari & evocari conſueverunt, atque ita expenſis & laboribus fatigari, ut nonnunquam commodiùs arbitrentur Juri ſuo cedere, aut vexationem ſuam gravi damno redimere, quàm in tam longinqua regione litium ſubire diſpendia. Sic facile extitit calumnioſis opprimere pauperes, ſic Beneficia Eccleſiaſtica plerùmque minus juſtè per litium anfractus obtenta ſunt, dum juſtis poſſeſſoribus eorum, ſeu quibus illa de jure competebant, neque opes, neque facultates, ad illos ſumptus ſufficere poterant, quos longinqua profectio ad Romanam Curiam, & litis agitatio in eadem depoſcebant. Confunditur etiam exinde Ordo Eccleſiaſticus, dum Ordinariis Judicibus ſua Juriſdictio minimè ſervatur, pecunia ac facultates Regnorum & Provinciarum hoc pacto non parum diminuta ſunt. Et quod univerſo Eccleſiaſtico Ordini admodum nocere compertum eſt, hi quos ad ſumma negotia Chriſtianæ Religionis ſublimitas Dignitatis evocabat, minus illis reddebantur intenti, dum ipſorum mentes nimiùm occupat aſſidua cauſarum multitudo. Quæ attendens hæc Sancta Synodus, & pro Reformatione Eccleſiæ Dei in Capite & in membris, juxta poteſtatem ſibi à Domino conceſſam evigilans, ut omnia deinceps ordine congruo peragantur ad ſalutem animarum, & pacem ac quietem cunctorum, ſtatuit & decernit, quòd in partibus ultra quatuor dietas à Romana Curia diſtantibus, omnes quæcumque cauſæ, exceptis Majoribus in Jure expreſſè enumeratis, & Electionum Eccleſiarum Cathedralium & Monaſteriorum, quas immediata ſubjectio ad Sedem Apoſtolicam devolvit, apud illos Judices in partibus, qui de Jure, aut Conſuetudine præſcripta, vel Privilegio, cognitionem habent, terminentur & finiantur.* Cujus Decreti vim omnem in unas cadere Minores Cauſas compertum eſt: Majores verò Synodum Baſileenſem, Pragmaticámque Sanctionem, & Concordata, in quibus lex eadem reperita eſt, in eodem ſtatu relinquere, ac Juris communis diſpoſitioni permittere. Jus autem commune graviores Epiſcoporum Cauſas in Synodo Provinciali judicari ſtatuit, in prima, (ut loquuntur) inſtantia, ſeu cognitione, ibique finiri, niſi interjecta fuerit ad Sedem Apoſtolicam appellatio: ſalvo tamen Jure Relationis ad eamdem Sedem, quâ inconſultâ non poteſt ordinari Epiſcopus in loco dejecti. Id liquet ex Cap. *Ultra*, Cauſa III. Q. VI. apud *Gratianum*, cujus hæc ſunt verba: *Ultra Provinciarum terminos accuſandi licentia non progrediatur; Sed omnis accuſatio intra Provinciam audiatur, & à Comprovincialibus terminetur, niſi tantùm ad Apoſtolicam Sedem fuerit appellatum.* Item ex Cap. *Accuſatus*, ibidem: *Accuſatus vel judicatus à Comprovincialibus in aliqua cauſa Epiſcopus, licenter appellet, & adeat Apoſtolicæ Sedis Pontificem, qui aut per ſe, aut per Vicarios ſuos, ejuſdem retractari negotium procuret. Et dum iterato Judicio Pontifex cauſam ſuam agit, nullus alius in ejus loco ponatur, aut ordinetur Epiſcopus. Quoniam quanquam Comprovincialibus Epiſcopis accuſati cauſam Pontificis ſcrutari liceat, non tamen diffinire inconſulto Romano permiſſum eſt.* Et Cap. *Diſcutere*, ibidem: *Diſcutere Epiſcopos, & ſummas Eccleſiaſticorum negotiorum cauſas, Metropolitano unà cum omnibus ſuis Comprovincialibus (ita ut nemo ex eis deſit, & omnes in ſingulorum concordent negotiis) licet: ſed diffinire eorum, atque Eccleſiaſticarum ſummas querelas cauſarum, vel damnare Epiſcopos abſque hujus Sanctæ Sedis autoritate minimè licet, quam omnes appellare, ſi neceſſe fuerit, & ejus fulciri auxilio oportet.*

Fruſtrà verò Epiſcoporum Depoſitiones immediatè obnoxias, eſſe Summo Pontifici, quis ex iſtis Concordatorum verbis colligeret: *Si quis verò immediatè ſubjectus Sedi Apoſtolicæ, ad eamdem Sedem duxerit appellandum, cauſa committatur in partibus per Reſcriptum, &c.* His enim verbis Epiſcopos non deſignari, ex ipſis Concordatis demonſtratur, quæ ipſos Metropolitanis clarè ſubjiciunt, dum appellationum gradus renovant, & ad Apoſtolicam Sedem provocari prohibent, omiſſo medio. His itaque verbis non ſignificantur Epiſcopi (qui generali aliqua lege, maximè pœnali, in Jure contineri non cenſentur, niſi proprio nomine appellentur) ſed Primates, & Metropolitani etiam nonnulli, qui cùm Primates alios non agnoſcant, ſubjecti immediatè videntur Sedi Apoſtolicæ; uno verbo, quilibet Exempti.

Feliciùs non colligerent alii, Depoſitiones Epiſcoporum ad Summum Pontificem immediatè pertinere, ex altero Concordatorum Capite, *De publicis Concubinariis*, §. *Quod ſi iis*: Ubi lata lege adversùs Clericos Concubinarios, *cujuſcumque conditionis, ſtatûs, religionis, dignitatis, etiamſi Pontificalis, vel alterius præeminentiæ fuerint*: quibus verbis ipſi etiam Epiſcopi ſignificantur: hæc ſubjicit Leo X. *Etſi ii quorum deſtitutio ad Nos & Sedem prædictam ſpectat, per Concilia aut ſuos Superiores propter concubinatum publicum reperiantur privatione digni, ſtatim cum proceſſu inquiſitionis ad Nos deferantur. Et eadem diligentia & inquiſitio in quibuſcumque Generalibus Capitulis, etiam Provincialibus, quoad eos ſervetur.* His namque verbis, *ii quorum deſtitutio ad Nos & Sedem prædictam ſpectant*, non ſignificantur Epiſcopi quicumque, ſed Primates duntaxat & Metropolitani nonnulli, qui Superiorem nullum agnoſcunt præter Summum Pontificem, Abbates etiam aliqui, & alii Superiores ab Ordinariorum Juriſdictione Sedis Apoſtolicæ Privilegio immunes. Cæterùm Judicium eorum qui eidem Sedi non ſunt immediatè ſubjecti, ſed Metropolitanis, idem Caput Synodis Provincialibus ſervat, ſecundùm Jus antiquum. *Quod ſi ii*, inquit, *ad quos talium correctio pertinet, eos punire neglexerint, eorum Superiores tam in ipſos de neglectu, quàm in illos pro concubinatu, modis omnibus digna punitione animadvertant: in Conciliis etiam Provincialibus & Synodalibus adversùs tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per Suſpenſionem à collatione Beneficiorum, vel aliâ condignâ pœnâ ſeveriter procedatur.* Condigna pœna his debita criminibus, ſi fortè in his convincatur Epiſcopus, id eſt, ſi Concubinatûs crimine infamis fuerit, vel Concubinarios plectere neglexerit, Epiſcopi certè depoſitio eſt: A Synodis Provincialibus condignam pœnam decerni jubent Concordata in Epiſcopos horum criminum reos: igitur & ipſam depoſitionem.

Judiciorum Epiſcopalium Forma Tridentini Concilii Decreto in Eccleſia Gallicana non eſt immutata.

XVII. Tridentini Concilii Decreto, Seſſione XXIV. Cap. V. De Reformatione, mutata eſt antiqua Judiciorum Epiſcopalium forma in Italia, Hiſpania, aliiſque Regionibus, ſed non in Eccleſia Gallicana, ſive quia Sacra Synodus Gallicanæ Eccleſiæ Libertatibus ac Moribus derogare noluit, & Eminentiſſimus Cardinalis *A Lotharingia* in ipſa Syno profeſſus eſt, eo tantùm nomine Caput illud, quod incipit, *Cauſæ criminales*, ſibi placere, quòd Patres conſenſerint, ut id *Chriſtianiſſimi Franciæ Regni Privilegiis, Juribus & Sacris Conſtitutionibus nihil præjudicii afferret*: ſive quia Gallicana Eccleſia, Regnúmque, Caput iſtud, & alia noſtris Libertatibus ac Moribus contraria non recepit. Sic autem habet Synodus Tridentina: *Cauſæ criminales graviores contra Epiſcopos, etiam hæreſis, quod abſit, quæ depoſitione aut privatione dignæ ſunt, ab ipſo tantùm Summo Pontifice cognoſcantur & terminentur. Quòd ſi ejuſmodi ſit cauſa quæ neceſſariò extra Romanam Curiam ſit committenda, nemini prorſus ea committatur, niſi Metropolitanis aut Epiſcopis à Beatiſſimo Papa eligendis. Hæc verò commiſſio & ſpecialis ſit, & manu ipſius Sanctiſſimi Pontificis ſignata, nec unquam plus his tribuat, quàm ut ſolam facti inſtructionem ſummam, Proceſſúmque conficiant: quem ſtatim ad Romanum Pontificem tranſmittant, reſervatâ eidem Sanctiſſimo Sententiâ definitivâ.* Sed hoc Decretum, ut dixi, Gallias non ſpectat, ſive defectu voluntatis in Patribus, qui Libertatibus Gallicanis, in veterum Canonum hoc in Regno receptorum obſervantiâ poſitis, derogari noluerunt; ſive defectu acceptationis in Eccleſia Gallicana, Regnóque. Unde Cardinalis *Caſtillionæus*, hæreſeos profeſſæ accuſatus, ad Superiorem ſuum Eccleſiaſticum Senatus-conſulto remiſſus eſt judicandus anno MDLXIX. Hunc verò Superiorem alium non eſſe ab Archiepiſcopo Remenſi, ipſius, utpote Bellovacenſis Epiſcopi, Metropolitano, Curia declaravit: à quo unà cum Suffraganeis Epiſcopis, ſi numerus eorum ſufficiens eſſet, ſin minus, adjunctis etiam vicinis Præſulibus, quæſtio de commiſſo delicto in ipſum haberetur, ſecundùm Decretum & Conſtitutiones Canonicas.

Prætereà, cùm *Pius Quartus* Epiſcopos quinque Gallicanos Calvinianæ hæreſeos infamia laborantes in Jus primùm vocatos per Cardinales Præpoſitos Inquiſitioni, in privato Conſiſtorio deponere aggreſſus eſſet anno MDLXIII. Rex Chriſtianiſſimus *Carolus IX.* interceſſit per Oratorem ſuum *Henricum Clutinium Oiſellium*, oſtenditque antiquis Canonibus & exemplis, primam de gravioribus Epiſcoporum criminibus cognitionem in Synodis à Comprovincialibus haberi debere. Commentarii etiamnum extant inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ editi, quales hac de re à *D. Du Meſnil* Advocato Regio Catholico, Regis ipſius juſſu adornati ſunt; quique Romam tranſmiſſi fuere ad Oratorem Regium, cum Summo Pontifice communicandi. *Oiſellius* autem homo vehemens & impiger, hæc ſedulò apud Pontificem proſecutus, pervicit tandem ut Judicialia contra memoratos Epiſcopos Acta ceſſarent. Uceticenſis & Valentinus Epiſcopi ab eodem Pontifice depoſiti, ad Autoritatem Regiam ob abuſum confugerunt ac provocarunt, de veterum Canonum in Galliis receptorum, & Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ manifeſta violatione conqueſti: quarum expoſtulationum habita ratione, Rex Chriſtianiſſimus utrique Literas Proviſionis & tuitionis conceſſit, quas inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, pag. 418. & ſequentibus legere eſt.

SCHOLION I.

Hunc Articulum Num. 1. his verbis perſtringit Indiculus Cenſorius: *Male loquitur de Papa propter Reſervationes.*

R. Reſervationum & Gratiarum Expectativarum abuſum Sæculo XV. hiſtoricè commemoro. Summos Pontifices non ſolùm Inferiorum Beneficiorum, ſed & Cathedralium Eccleſiarum ac Metropolitanarum collationem ſibi reſervaſſe ſcripſi. Hanc Eccleſiaſticæ Diſciplinæ labem Decreto Eccleſiæ Gallicanæ Pariſiis congregatæ improbatam, quod Carolus VI. Rex Chriſtianiſſimus Edicto confirmavit. Edicti verba refero. De Pontificiæ poteſtatis plenitudine, ſive ſumma poteſtate quam Chriſtus S. Petro & Succeſſoribus ejus Summis Pontificibus contulit, abſit ut diſputem; Hanc agnoſco, credo, veneror, ab Eccleſiæ initio eamdem fuiſſe prædico quoad jura eſſentialia & intrinſeca Primatus: Sed de poteſtatis uſu loquor, qui non ſemper unus & idem fuit: in eo quandoque abuſus irrepſiſſe, ſeu hominum vitio, ſeu temporum, conſtat. Tales fuere non minorum duntaxat Sacerdotiorum, ſed Epiſcopatuum ipſorum frequentiſſimæ Reſervationes, quibus Electionum Sacrarum libertati grave vulnus infligebatur. Præſtat ſæpiſſimè Summos ipſos Pontifices prudentiæ regulas conſulere, quàm propriæ poteſtatis gradus metiri: nec ſolùm videre quid poſſint, ſed etiam quid liceat, quid deceat, quid expediat, atque ita ſe habere, ac ſi omnino id non poſſint quod ſibi non liceat, divinúmque honorem, bonum publicum Eccleſiæ, animarum ſalutem ſupremam legem exiſtimare: Quod eſt optimum S. Bernardi monitum Lib. III. *De Conſideratione* ad Eugenium III Pontificem Maximum, Cap. IV. *Puta tibi non licere (& ſi aliàs fortaſſe liceat) quicquid male fuerit coloratum.... Spiritualis homo ille qui omnia dijudicat, ut ipſe à nemine judicetur, omne opus ſuum trina quadam conſideratione præveniet. Primùm quidem an liceat, deinde an deceat, poſtremò an expediat.* Rom. 13. *Nam etſi conſtet in Chriſtiana utique Philoſophia non decere niſi quod licet, non expedire niſi quod decet & licet: non continuò tamen omne quod licet, decere aut expedire conſequens erit. Age, aptemus, ſi poſſumus, tria iſta operi huic. Ac quomodo non indecens tibi voluntate pro lege uti, & quia non eſt ad quem appelleris, poteſtatem exercere, negligere rationem?* Abſit ut de Summo Pontifice malè ſim locutus, quia Reſervationum abuſus XV. Sæculo gliſcentes hiſtoricè perſtrinxi. Romano Pontifici, quicumque in Cathedra S. Petri ſedeat, dico cum *S. Bernardo* Lib. II. *De Conſideratione*, Cap. VIII. *Tu Princeps Epiſcoporum, tu hæres Apoſtolorum, tu Primatu Abel, Gubernatu Noë, Patriarchatu Abraham, Ordine Melchiſedech, Dignitate Aaron, auctoritate Moyſes, judicatu Samuel, poteſtate Petrus, unctione Chriſtus. Tu es cui claves traditæ, cui oves commiſſæ ſunt. Sunt quidem & alii cæli Janitores, & gregum Paſtores: ſed tu tantò glorioſius, quantò & differentius utrumque præ cæteris nomen hæreditaſti. Habent illi ſibi aſſignatos greges, ſinguli ſingulos. Tibi univerſi crediti, uni unus. Nec modò ovium, ſed & Paſtorum tu unus omnium Paſtor.... Ergo juxta Canones tuos alii in partem ſolicitudinis, tu in plenitudinem poteſtatis vocatus es.*

SCHOLION II.

In eodem Articulo, Num. 6. pag. 64. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Poſſet Rex contra Proviſum per Papam ſe opponere, & excipere, ſi timeret de conjuratione, &c.*

R. De Concordatis ſermo eſt. Si Prælati in Curia Romana moriantur, Summus Pontifex nominationem ad eorum Epiſcopatus, aliàve Beneficia vacantia ſibi reſervat. *Poſſet tamen* (inquit Rebuffus) *contra Proviſum per Papam ſe Rex opponere, & excipere, ſi timeret de conjuratione ſeu proditione patriæ, ſeu revelatione ſecretorum ſuorum, ratione patriæ unde Proviſus eſt oriundus, vel propter ejus parentes, qui Regi ſemper fuerunt infeſti.* Id certè æquiſſimum eſt. Exceptionis hujus & interceſſionis Pontifices Optimi Maximi rationem haberent; exceptionis (inquam) & interceſſionis debitâ cum reverentiâ precibúſque factæ. Quæ tamen Religioſi Cenſores reprehendunt, verba mea non ſunt, ſed Rebuffi, à me hiſtoricè relata.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 65. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Aliàs electiones proximo Superiori exhibendæ erant, ut confirmationis gratiam indulgeret.*

R. Nemo

R. Nemo veteris Diſciplinæ peritus id neſcit.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo Num. 15. pag. 90 Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant : *Concilium Friſingenſe non probatur omnibus , quia jure divino ſtatuit immunitatem.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea. De juriſdictione Epiſcopali hiſtoricè tracto. Hæc verba mea eo loci : *Concilium Friſingenſe anno 1440. cap. 3. Viros Eccleſiaſticos ad judicium forenſe pariter trahi prohibuit , ſed eſtius Synodi rationem hanc non omnes probabunt , niſi ad cauſas ſpirituales & Eccleſiaſticas reſtringatur.* Quia, inquit, PRIVILEGIUM ECCLESIÆ EST IMMEDIATE A JURE DIVINO. Immunitatem Eccleſiaſticam , quoad ſpirituales cauſas & merè Eccleſiaſticas , juris eſſe divini fateor : ſed quod ſpectat cauſas temporales & profanas, ut ſolutionis debitorum, & criminum quæ a Viris Eccleſiaſticis , non quatenus Clerici , ſed quatenus homines ſunt improbi , committuntur , ut furta , homicidia , ſacrilegia &c. eorum immunitatem eſſe juris divini concedere non poſſum : ſi quidem in Galliis de hujuſmodi cauſis judicant ſæculares Magiſtratus. His autem Chriſtianiſſimi Regni moribus , quos numquam improbavit Eccleſia , violari jus divinum , nemo ſapiens aſſerit. Juſtiniani Conſtitutione Novella LXXXIII. decernente, *Ut Clerici apud proprios Epiſcopos conveniantur* , violari jus divinum quis dixerit ? In ea certas regulas tradit pro omnibus Clericorum cauſis tam civilibus quàm criminalibus. Pro civilibus, in quibus deſenſores erunt, ſtatuit ut coram Epiſcopo tractentur, ita tamen ut compendiaria ſit diſceptatio, & de plano, & *Ex non ſcripto examinetur negotium ſine damnis , & ex non ſcripto judicium mereatur* : Vel ex ſcripto , *ſi partes voluerint & popoſcerint. Si verò aut propter cauſa naturam , aut propter quamdam fortè difficultatem non fuerit poſſibile Deo amabili Epiſcopo decidere negotium , tunc licentiam eſſe & ad civiles judices pergere* Duas cauſas conſtituit ob quas Clericos coram ſæcularibus judicibus convenire licet : unam ſi controverſia non pertineat ad Epiſcopi cognitionem , quam vocat *cauſa naturam* : Alteram quæ ab ipſius Epiſcopi impedimentis oritur , ſi propter aliquam difficultatem Epiſcopo poſſibile non fuerit dirimere controverſiam , quæ ad illius tribunal alioquin ſpectat. In criminalibus verò cauſis diſcrimen ſtatuit inter crimina civilia & Eccleſiaſtica. *Si de criminibus conveniantur , ſiquidem civilibus , hic quidem competentes judices , in Provinciis autem earum præſides ſive judices , non tranſcendente lite menſium duorum ſpatium ex quo litis conteſtatio ſit , quatenus brevis imponatur cauſa terminus. Illud palam eſt , ſi reum eſſe putaverit eum qui convenitur Provinciæ Præſes , & pœnâ judicaverit eum dignum : prius hunc ſpoliari à Deo amabili Epiſcopo Sacerdotali Dignitate , & ita ſub Legum fieri manu Si verò Eccleſiaſticum ſit delictum , egens caſtigatione Eccleſiaſticâ & mulctâ , Deo amabilis Epiſcopus hoc diſcernat , nihil communicantibus clariſſimis Provinciæ judicibus. Neque enim volumus talia negotia omnino ſcire civiles judices : cùm oporteat talia Eccleſiaſtice examinari , & emendari animas delinquentium per Eccleſiaſticam mulctam ſecundum ſacras & divinas Regulas , quas etiam noſtra ſequi non dedignantur Leges* Porrò quid ſit crimen civile , & quid Eccleſiaſticum , explicari facilè poteſt , mutuando aliquid ex iis quæ jura decernunt de militia , & de iis qui arma ſequuntur. Militiæ tria diſtinguuntur genera L. 1. *Si ancilla , De Donationibus inter virum & uxorem* , in Codice : cæleſtis nimirum , armata , & togata : quæ ita æquata ſunt in jure , ut de uno ad aliud trahatur argumentum Statuit autem jus L. 9. *De Militia , D De Cuſtodia & exhibitione reorum* , Ut milites ad eum remitterentur , ſi quid deliquiſſent , ſub quo militabant. At iſta remiſſio non fiebat in omnibus omnino criminibus : Nam diſcrimen ponebant inter ea quæ militum propria erant , & quæ cæteris communia. Proprium Militum crimen vocabant , quod quis uti miles committebat , veluti ſegnitiei crimen , contumaciæ , defectionis , L. 6. *Omne delictum D. De Re Militari* Alia verò delicta quæ non erant Militiæ , vocabant communia , quæ ſcilicet jure communi & publicis Legibus vindicabantur C. L. 2. *De Re Militari.* Hanc diſtinctionem ſi Militiæ cæleſtis Militibus accommodemus, crimina ipſorum militaria erunt , quæ in Diſciplinam Eccleſiaſticam perpetrantur : & ut loquitur Juſtinianus in Novella ſupra laudata, *quæ egent caſtigatione Eccleſiaſtica & mulctâ* Illa verò dicuntur crimina civilia aut communia , quæ jure communi & publicis Legibus vindicantur. Deſignat igitur hæc Juſtiniani Conſtitutio quid interſit diſcriminis inter *Delictum commune*,

A *& caſum privilegiatum*, (quarum vocum uſus in foro Gallico frequentior eſt) Delictum quidem commune illud eſt quod à civilibus judicibus punitur , & ex Legibus publicis. Caſus verò privilegiatus ille eſt , cujus cognitio ſpeciali privilegio permittebatur judicibus Eccleſiaſticis : quod ex his Juſtiniani Imp. verbis colligitur : *Petiit ſummus à Menna Deo amabile Archiepiſcopo Reverendiſſimus Clericus hoc dare Privilegium* Conſtituitur itaque hic erat ordo , ut de criminibus civilibus Judex ſæcularis in Presbyterum inquireret , quem ſi criminis convictum haberet , ad Epiſcopum remitteret exauctorandum , deinde pœnis corporalibus addiceret : *Spoliatù à Deo amabili Epiſcopo Sacerdotali Dignitate , & ita ſub Legum fieri manu* Novella CXXIII. movet quæſtionem , *Quid fieri debeat , ſi Epiſcopus putaverit geſta non juſtè confecta.* Atque in hoc caſu permittit Epiſcopis

B dilationem exauctorationis , & negotium ad ſuum tribunal evocat Imperator. *Et ita ad nos negotium tam ab Epiſcopo quam à judice referatur , ut nos hoc cognoſcentes , quæ nobis videntur , jubeamus.* Vide ut Juſtinianus ultimam cauſarum criminalium Clericorum cognitionem ſibi tribuit. Has porrò Juſtiniani Conſtitutiones, quæ Eccleſia vidente & intelligente , nec improbante , vim & robur obtinuerunt , violationes fuiſſe juris divini quis dixerit , cùm Joannes II. Pontifex Maximus Juſtinianum *Chriſtianiſſimum Principem vocet , & glorioſiſſimum Imperatorem , qui amore fidei & ſtudio charitatis edoctus , Eccleſiaſticis Diſciplinis Romanæ Sedis reverentiam conſervaret.* Sed neque Concilium Matiſconenſe I. quo cauſæ criminales Clericorum judicibus ſæcularibus reſervantur Canone VII jus divinum

C violaſſe exiſtimandum eſt Nec S Ivo Carnotenſis Epiſcopus Divini & Canonici Juris imperitus cenſebitur , qui cauſas omnes Clericorum ad Eccleſiæ cognitionem non pertinere faſſus eſt , ſed cauſas dumtaxat Eccleſiaſticas , ita ſcribens ad Philippum I. Regem Chriſtianiſſimum : *De cætero calumniatoribus meis , quibus me reſpondere jubetis, cùm inſinuatum fuerit quid ſint, & quid expoſtulent , reſpondere non ſubterfugiam, vel in Eccleſia , ſi Eccleſiaſtica ſint negotia , vel in Curia , ſi ſint curialia.* Nullo denique privilegio hominibus conceſſo , nulla conſuetudine divino juri derogari poteſt. At ex præſcripta conſuetudine , Pontificio privilegio etiam confirmata, judices ſæculares in Galliis Clericorum cauſas cognoſcere , & judicare poſſunt , cùm graviorum criminum accuſantur , quæ conſueto loquendi uſu apud Pragmaticos *crimina privilegiata* vocantur. Obſer-

D vat enim *Andreas Duvallius* Doctor & Profeſſor Sorbonicus libro *De Diſciplina Eccleſiaſtica* , p. III. Quæſt. III. conſuetudinem ſupremorum Senatuum in Galliis, Sacerdotes in criminalibus cauſis judicantium , Bullatis Pontificum Literis , & præſertim Martini V. munitam eſſe, quas expreſſit *Guido Papa* Quæſt. I & inſertæ ſunt veteri ſtylo Parlamenti , Tit. *De Privilegiis Regni Gallici* Cùm enim Senatusconſulto Curiæ Pariſienſis Petrus de Luna tanquam ſchiſmaticus & Pſeudo-Pontifex è Gallia pulſus eſſet , ſicque via ad perniciosiſſimum Schiſma extinguendum feliciter aperta fuiſſet , in Officii Eccleſiæ præſtiti compenſationem Senatum Pariſienſem ampliſſimo privilegio Martinus V. donavit. Cæterùm Clericorum exemptionem à ſæculari

E foro quoad cauſas Eccleſiaſticas jure divino inſtitutam agnoſco & propugno , ut jam dixi. Et ſi quæ ſint aliæ negotiorum ſpecies , in quibus Clerici conſpirante Legum & Canonum ſententiâ exempti ſint à ſæcularis fori conſuetudine , Dei nutu & providentiâ , qui & Principibus & Legibus ipſis moderatur : in jus divinum peccare fateor quicumque illa privilegia violaverit , quia jure divino prohibetur ne cuipiam jus legitimè quæſitum auferatur. Denique veritatem obſervationis meæ ab animadverſione cenſoria Religioſorum Theologorum vindicat ſatis Cardinalis Bellarminus libro 1. *De Clericis* , cap. XXVIII. ubi varias de Clericorum immunitate Catholicorum Scriptorum ſententias recenſens , ait : *Ex Catholicis nonnulli cenſent , jure*

F *divino liberos eſſe Clericos & eorum bona à poteſtate Principum ſæcularium. Ita docet Gloſſa , & nonnulli ex Canoniſtis in Can.* Si Imperator , *Diſt 96. & ex Theologis Joannes Driedo lib* I. *De Libertate Chriſtiana , cap. 9. Nonnulli verò exiſtimant Clericos liberos eſſe , partim jure divino , partim jure humano ; id eſt , in Eccleſiaſticis & ſpiritualibus jure divino , in aliis jure humano. In his videntur eſſe Franciſcus Victoria De poteſtate Eccleſiæ , Relectione 1 Quæſt. ultima Dominicus Soto in Quartum Diſt 25 Quæſt 2 Art. 1 Joannes Medina in Cod. de Reſtitutione Quæſt. 15. & ex Canoniſtis Didacus Covarruvias in lib Practicarum Quæſtionum , cap 31.* Itaque Concilii Friſingenſis rationem prohibentis Viros Eccleſiaſticos ad ſæculare judicium trahi , *Quia privilegium Eccleſiæ eſt immediate à jure divino*, Non omnes probabunt , niſi ad cauſas Eccleſiaſticas reſtringatur.

reſtringatur. Non probabunt (inquam) Theologi & Canoniſtæ, qui opinionem Franciſci à Victoria, Dominici Soto, Joannis Medinæ, & Didaci Covarruviæ propugnant.

SCHOLION V.

De his quæ dixi in eodem Articulo, Num. 16. pag. 91. uſque ad 99. Religioſi Cenſores ita pronuntiant: *Delendum quicquid de judicio Epiſcoporum habetur, quòd immediatè non pertineat ad Papam.*

R. Canonica Epiſcoporum judicia, quoad primam cognitionem, ſive in prima inſtantia, ad Romanum Pontificem non pertinere, ita ut Epiſcopos immediatè deponere poſſit, nullâ quæſtione, nullo examine in Provinciis præcedente, nullâ à Synodis Provincialibus, & à Metropolitanis latâ Sententia, opinio eſt & doctrina Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ. Cauſæ tamen majores ad Sedem Apoſtolicam, *poſt Epiſcopale judicium*, referendæ ſunt, ut loquitur Innocentius I. in Epiſtola ad Victricium Rotomagenſem Epiſcopum; dejectorum Epiſcoporum, qui Sedem Apoſtolicam appellaverint, cauſæ Romani Pontificis judicio reſervantur ſecundùm Canones Sardicenſes: Graviora Epiſcoporum judicia Canonica finiri omnino non poſſunt niſi Summi Pontificis judicio, ſecundùm Sacros Canones & mores antiquos; & (quod Gallicanam Eccleſiam ſpectat) ſecundùm formam Concordatis præſcriptam cap. *De cauſis*, & cap. *De publicis concubinariis.* His Regulis, ac Moribus Eccleſiarum ſervatis, ſtat inconcuſſa Romani Pontificis auctoritas, de qua S. Bernardus libro II. *De Conſideratione* cap. VIII. *Aliorum*, inquit, *poteſtas certis arctatur limitibus, tua extenditur & in ipſos qui poteſtatem ſuper alios acceperunt. Nonne ſi cauſa extiterit, tu Epiſcopo cœlum claudere, tu ipſum ab Epiſcopatu deponere, etiam & ſatanæ tradere potes? Stat ergo inconcuſſum privilegium tuum tibi tam in datis clavibus, quàm in ovibus commendatis.*

SCHOLION VI.

Ejuſdem Articuli pag. 97. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant; *Eccleſia Gallicana non recipit quædam Decreta Concilii Tridentini contra ſuas Libertates.*

R. Mera facti quæſtio. Legatur Pallavicinus in Hiſtoria Concilii Tridentini libro XXIV. cap. X. n. 15.

ARTICULUS II.

De Clericis.

Ordinandorum Titulus.

I. ABſque Titulo Beneficii vel patrimonii ordinari neminem decrevit Sacra Synodus Tridentina; nec paſſim quoſlibet patrimonii Titulo ordinandos, ſed quos Epiſcopus Eccleſiis ſuis neceſſarios vel utiles judicaverit. Hæc ſunt ejus verba Seſſione XXI. Cap. II. De Reformatione: *Cùm non deceat eos, qui Divino Miniſterio adſcripti ſunt, cum Ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere, compertúmque ſit complures pleriſque in locis ad Sacros Ordines nullo ferè delectu admitti, qui variis artibus ac fallaciis confingunt ſe Beneficium Eccleſiaſticum, aut etiam idoneas facultates obtinere: ſtatuit Sancta Synodus, ne quis deinceps Clericus ſecularis (quamvis aliàs ſit idoneus moribus, ſcientiâ & ætate) ad Sacros Ordines promoveatur, niſi priùs legitimè conſtet eum Beneficium Eccleſiaſticum, quod ſibi ad victum honeſtè ſufficiat, pacificè poſſidere. Id verò Beneficium reſignare non poſſit, niſi facta mentione, quòd ad illius Beneficii titulum ſit promotus: Neque ea reſignatio admittatur, niſi conſtito quòd aliunde vivere commodè poſſit: & aliter facta reſignatio nulla ſit. Patrimonium verò vel penſionem obtinentes ordinari poſthac non poſſint, niſi illi quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum, eo quoque priùs perſpecto, patrimonium illud vel penſionem verè ab eis obtineri, taliáque eſſe, quæ eis ad vitam ſuſtentandam ſatis ſint; atque illa deinceps ſine licentia Epiſcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus poſſint, donec Beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens ſint adepti, vel aliunde habeant unde vivere poſſint, antiquorum Canonum pœnas ſuper his innovando.* Et Seſſione XXIII. Cap. XVI. quemlibet Clericum in ſua Ordinatione certæ Eccleſiæ addicendum ſtatuit, in qua ſuis fungatur muneribus. *Cùm nullus*, inquit, *debeat ordinari, qui judicio ſui Epiſcopi non ſit utilis aut neceſſarius ſuis Eccleſiis, Sancta Synodus, veſtigiis ſexti Canonis Concilii Chalcedonenſis inhærendo, ſtatuit ut nullus in poſterum ordinetur, qui illi Eccleſiæ, aut pio loco, pro cujus neceſſitate aut utilitate aſſumitur, non adſcribatur, ubi ſuis fungatur muneribus, nec incertis vagetur ſedibus. Quod ſi locum inconſulto Epiſcopo deſeruerit, ei Sacrorum exercitium interdicatur.* Synodi Tridentinæ Decretum confirmarunt Provincialia Concilia poſtmodum celebrata, Remenſe anno MDLXIV. Cap. XII. Avenionenſe MDXCIV. Cap. XIX. Rothomagenſe MDLXXXI. Tit. *De Ordine*, N. II. Burdigalenſe, MDLXXXIII. Aquenſe MDLXXXV. Cap. VII. Toloſanum MDXC. Cardinalis *Bellarminus* ad Nepotem ſuum Theanenſem Epiſcopum ſcribebat: *Maximus eſt abuſus ordinari quoſlibet ad titulum patrimonii. Plurimi enim ordinari cupiunt pro utilitate ſua, non Eccleſiæ: & de celebratione Miſſæ faciunt artem de pane lucrando. Unde Sacerdotium contemptibile redditur, & Eccleſia ſcandalis patet.*

Quilibet Clericus in ſua Ordinatione certæ Eccleſiæ addicendus.

Proſper Fagnanus, in Cap. *Epiſcopus*, *De Præbendis & Dignitatibus*, obſervat, Synodum Tridentinam apertè ſuſtuliſſe diſpoſitionem Capitis, *Tuis*, eodem Titulo, ſecundùm quam Clerici non Beneficiati licitè poterant ad Sacros Ordines promoveri ad titulum patrimonii; quod etiam licebat in vim Decretalis *Alexandri III.* Cap. *Epiſcopus*, ibidem. *Nam hodie*, inquit idem Author, *ſolum Beneficium eſt titulus legitimus ad Sacros Ordines; patrimonium verò nonniſi diſpenſativè, quemadmodum etiam aliàs declaravit Sacra Congregatio ejuſdem Concilii interpres.* Et propterea Concilium utitur illis verbis, *Statuit ne deinceps*, quæ oſtendunt hanc Proviſionem eſſe Jus novum. Rurſus Concilium ibidem correxit opinionem *Gloſſæ*, *Tancredi*, & *Hoſtienſis*, qui dixerunt, Clericum, ſi patrimonium habeat, ordinari poſſe, etiam nullo titulo aſſignato, & tacitè ad titulum patrimonii ordinatum cenſeri. Nam poſt Concilium, non ſufficit ut habeat patrimonium, ſed exigitur ut expreſsè ad patrimonii titulum ordinetur diſpenſativè; ob neceſſitatem vel utilitatem Eccleſiæ. Tertiò, dum Concilium decrevit, ut priuſquam Clerici ad titulum patrimonii ordinentur, conſtare debeat patrimonium illud verè ab eis obtineri, ſatis clarè improbavit opinionem *Imolæ*, & *Decii*, exiſtimantium Clericum poſſe ad Sacros Ordines jure promoveri, ſi patrem habeat divitem. Quandoquidem patrimonium patris non eſt patrimonium filii verè, ſed interpretativè, ſeu per quamdam Juris fictionem, ſecundùm quam pater & filius cenſentur una & eadem perſona. At ex Concilio, hujuſmodi præſumptio ſeu fictio non ſufficit; quemadmodum nec ſufficit, ut pater teneatur filio ad alimenta; ſed exigitur ut promovendus patrimonium illud verè obtineat. Obtinere autem non dicitur, qui actionem habet, vel jus ad rem, ſed qui habet jus in re, & legitimè poſſidet, ut notat *Archidiaconus*, in Cap. *Si gratiosè*, *De Reſcriptis*, in Sexto. Et abverbium illud, *verè*, uſurpatum fuit à Concilio ad hujuſmodi fictiones excludendas: nam veritas & fictio opponuntur. Præſertim verò quia Concilium paulò poſt adjecit, ut patrimonium illud deinceps ſine licentia Epiſcopi alienari non poſſit, quæ verba non conveniunt niſi bonis verè aſſignatis in titulum, non autem bonis paternis, quorum pater liberam habet diſpoſitionem. Quartò, dum Concilium innovavit pœnas antiquorum Canonum, videtur excluſiſſe opinionem

opinionem *Hoſtienſis*, *Joannis Andreæ*, *Antonii de Butrio*, & aliorum, qui dixerunt; Ad hoc ut Epiſcopus eximatur à pœna, ſeu obligatione præſtandi alimenta, ſufficere ut Clericus habeat patrimonium unde ſuſtentari poſſit, licèt ad illius titulum non fuerit ordinatus. Cùm enim patrimonium non ſit titulus ad Sacros Ordines niſi diſpenſativè, ex eo quòd Clericus habeat unde vivat, non videtur factum ſatis Concilio, quod voluit neminem ordinari niſi ad titulum Beneficii, exceptâ causâ neceſſitatis vel utilitatis Eccleſiarum; & conſequenter cum Epiſcopus non ſervaverit formam ſibi præſcriptam, videtur incidiſſe in pœnam Cap. *Epiſcopus*, & Cap. *Cum ſecundum*, decretam, & à Concilio innovatam; & ſic obligari ad providendum Ordinato de competenn Beneficio Eccleſiaſtico. Tutius tamen eſſet, inquit *Fagnanus*, ſuper hoc dubio Sacram Congregationem conſulere.

Ordinandorum & ad Beneficia nominandorum ætas.

II. Secundùm Tridentinum Concilium, nullus ad Subdiaconatûs Ordinem ante vigeſimum ſecundum, ad Diaconatûs ante vigeſimum-tertium, ad Presbyteratus ante vigeſimum-quintum ætatis ſuæ annum promoveri poteſt. Nec tamen ſinguli in ea ætate conſtituti debent ad hos Ordines aſſumi, ſed digni dumtaxat, & quorum probata vita ſenectus ſit. Nec ipſis etiam Regularibus ut in minori ætate, & ſine diligenti Epiſcopi examine ordinentur, Privilegia quæcumque ſuffragantur. (Seſſione XXIII.) Cap. XII. Ex ejuſdem Concilii Decreto nullus primâ Tonſurâ initiatus, aut etiam in Minoribus Ordinibus conſtitutus, ante decimum-quartum annum Eccleſiaſticum Beneficium poteſt obtinere (ibidem, Cap. VI.) Ad Dignitates quaſcumque, quibus animarum cura ſubeſt, nemo poteſt promoveri, niſi qui ſaltem XXV. ſuæ ætatis annum attigerit, & in Clericali Ordine verſatus, doctrinâ ad ſuum munus exequendum neceſſariâ, ac morum integritate commendetur. Ad cæteras autem Dignitates vel Perſonatus, quibus animarum cura nulla ſubeſt, ætas XXII. annorũ exigitur. (Seſſione XXIV. Cap. XII.) Ante Tridentinam Synodum, Clericus decem annos natus in Collegiata Eccleſia Canonicus eſſe poterat, ſecundùm Regulam XVII. Cancellariæ, quæ eſt *Innocentii VIII.* Sed nunc decimus-quartus ætatis annus ex Tridentini Concilii Decreto neceſſarius eſt. Qui verò Beneficia in Cathedrali vel Collegiata Eccleſia obtinent, quibus Sacrorum Ordinum functiones ſunt annexæ, infra annum Ordines illos tenentur ſuſcipere, juſto impedimento ceſſante: alioqui pœnas incurrunt in Clementina, *Ut ii qui*, *De ætate & qualitate Ordinandorum*, expreſſas. (Seſſione XXII. Cap. IV.)

A proprio Epiſcopo Ordinandi.

III. Unuſquiſque à proprio Epiſcopo, ex Concilii Tridentini Decreto ordinandus eſt. Quòd ſi quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cujuſvis generalis aut ſpecialis Reſcripti vel Privilegii prætextu, etiam ſtatutis temporibus permittatur, niſi ejus probitas ac mores Ordinarii ſui teſtimonio commendentur. Si ſecus fiat, Ordinans à collatione Ordinum per annum, & Ordinatus à ſuſceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, ſuſpenſus declaratur. (Seſſ. XXIII. Cap. VIII.) Proprius Epiſcopus, qui ad Ordines promovere, & Literas Dimiſſorias ad ipſos Ordines concedere poteſt, eſt *Epiſcopus originis*, *domicilii*, *& Beneficii*, ut explicat, Senonenſe Concilium anno MDXXVIII. celebratum Decreto V. ex *Bonifacio VIII.* Cap. *Cum nullus*, *De temporibus Ordinationum*, in Sexto. Concilium Mediolanenſe IV. anno MDLXXVI. celebratum, ſtatuit ut Ordinandus Epiſcopo ſuo inter alia legitimis literis teſtatum faciat, *ſe vel origine*, *vel Beneficio Eccleſiaſtico*, *quod in Diœceſi obtinet*, *vel decennali domicilio*, *vel alia quavis legitima ratione Dmeceſanum eſſe*. Idem repetit Concilium Aquenſe anno MDLXXXV. celebratum, additque: *Aut familiarem Epiſcopi, qui per triennium cum illo commoratus ſit*. Ex Tridentini Concilii Decreto Seſſione XXIII. Cap. IX. conditio illa petita eſt. *Epiſcopus*, inquit, *familiarem ſuum non ſubditum ordinare non poſſit*, *niſi per triennium ſecum fuerit commoratus*, *& Beneficium*, *quacunque fraude ceſſante*, *ſtatim reipſa illi conferat*: *conſuetudine quacunque*, *etiam immemorabili*, *in contrarium non obſtante*. Concilium Mexicanum anno MDLXXXV. celebratum, lib. I. Tit. IV. quemquam ab Epiſcopo domicilii ordinari vetat, *Niſi per tantum tempus in ea Diœceſi vitam duxerit*, *ex quo probabile ſit velle ſe ibi permanere*... *Qui verò in una Diœceſi ordinari cœperint*, *reliquos Ordines in alia ſuſcipere* prohibet, *quamvis ibi per tres annos fuerint commorati*, *niſi à proprio Prælato cum literis dimittantur*. Cùm Tridentinum Concilium ſtatuat Cap. II. Seſſionis XXI. ſupra laudato, *Ne quis deinceps Clericus ſecularis ad ſacros Ordines promoveatur*, *niſi priùs legitimè conſtet eum Beneficium Eccleſiaſticum*, *quod ſibi ad victum honeſtè ſufficiat*, *pacificè poſſidere*: Nemo ab Epiſcopo Beneficii ordinari poteſt, niſi à triennio Beneficium in ejus Diœceſi pacificè poſſideat, ex quo commodè vitam ſullentare poſſit, ut colligitur ex Concilio Baſileenſi Seſſione XXI. Cap. II. ex Concordatis Tit. XXVIII. *De Pacificis Poſſeſſoribus*, & ex Regula XXXVI. Cancellariæ Apoſtolicæ, *De triennali Poſſeſſore*. Idque ex Provinciali Synodo Narbonenſi anno MDCIX. celebrata Cap. XXI. confirmatur. *Statuimus*, inquit, *quòd in poſterum nulli Epiſcopi Ordines vel Literas conferant dimiſſorias*, *niſi his quos ſciverint de ſua Diœceſi oriundos*, *aut in ea per tres annos Beneficium pacificè poſſederint annui reditus valoris triginta aureorum*: *alias*, *non obſtante poſſeſſione Beneficii minoris valoris*, *ab Ordinum ſuſceptione repellant*. Quamvis Clericus, qui Beneficium obtinet in aliena Diœceſi, promoveri poſſit ad Ordines ab Epiſcopo Beneficii, licet tenuiſſimi: tamen ſi illud Beneficium ſibi in fraudem conferri curaverit, ut eludat examen ac judicium ſui Ordinarii; cenſetur malè promotus, & remanet ſuſpenſus ab executione Ordinum, tanquam ordinatus à non ſuo Epiſcopo, juxta Cap. VIII. Seſſionis XXIII. Concilii Tridentini. Ita reſpondit Sacra Congregatio ejuſdem Concilii Interpres, ut refert *Fagnanus*, in Cap. *Omnis*. *De Pœnitentiis & Remiſſionibus*, in V. Decretalium.

Beneficiorum Collatio.

IV. Patronorum Jura ſarta tecta voluit Synodus Tridentina, ſed Proviſionem ſeu Inſtitutionem Beneficii ad Epiſcopum loci Ordinarium pertinere declaravit Seſſione XIV. Cap. XIII. *Non liceat*, inquit, *Patrono cujuſvis Privilegii prætextu*, *aliquem ad Beneficia ſui Juris Patronatus*, *niſi Epiſcopo loci Ordinario*, *ad quem Proviſio ſeu Inſtitutio ipſius Beneficii*, *ceſſante Privilegio*, *jure pertineret*, *quoquo modo præſentare*: *alias præſentatio ac inſtitutio forſan ſecuta nullæ ſint & eſſe intelligantur*. Seſſione XXIV. Cap. XVIII. ſtatuit, ut cùm Parochialis Eccleſiæ vacatio contigerit, *Epiſcopus*, *& qui Jus Patronatus habet*, *intra decem dies*, *vel aliud tempus ab Epiſcopo præſcribendum*, *idoneos aliquot Clericos ad regendam Eccleſiam coram deputandis examinatoribus nominet*. *Liberum ſit tamen etiam aliis*, *qui aliquot ad id aptos noverint*, *eorum nomina deferre*, *ut poſſit poſtea de cujuſlibet ætate*, *moribus & ſufficientia fieri diligens inquiſitio*. *Et*, *ſi Epiſcopo*, *aut Synodo Provinciali pro regionis more videbitur magis expedire*, *per edictum etiam publicum vocentur*, *qui volent examinari*.

Digniori conferenda.

Abſque inſtituto concurſu, ... Eccleſiæ Parochiales non conferendæ.

examinari. Tranſacto conſtituto tempore, omnes qui deſcripti fuerint, examinentur ab Epiſcopo, ſive, eo impedito, ab ejus Vicario Generali, atque ab aliis Examinatoribus non paucioribus quàm tribus, quorum votis, ſi pares aut ſingulares fuerint, accedere poſſit Epiſcopus, vel Vicarius, quibus magis videbitur...... Peracto deinde examine, renuntientur quotcunque ab his idonei judicati fuerint ætate, moribus, doctrinâ, prudentiâ, & aliis rebus ad vacantem Eccleſiam gubernandam opportunis: ex hiſque Epiſcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum judicaverit: atque illi, & non alteri, collatio Eccleſiæ ab eo fiat, ad quem ſpectabit eam conferre. Si verò Juriſpatronatus Eccleſiaſtici erit, ac Inſtitutio ad Epiſcopum & non alium pertineat, is quem Patronus digniorem inter probatos ab Examinatoribus judicabit, Epiſcopo præſentare teneatur, ut ab eo inſtituatur. Cum verò inſtitutio ab alio quàm ab Epiſcopo erit facienda, tunc Epiſcopus ſolus ex dignis eligat digniorem, quem Patronus ei præſentet, ad quem inſtitutio ſpectat. Quod ſi Jus-Patronatus Laicorum fuerit, debeat, qui à Patrono præſentatus fuerit, ab eiſdem Deputatis, ut ſupra examinari, & non, niſi idoneus repertus fuerit admitti, &c. Iſtud Synodi Tridentinæ Decretum confirmarunt Synodi Provinciales, Rothomagenſis anno MDXXXI. Tit. *De Epiſcopi Officio N.* 26. Burdigalenſis anno MDLXXXIII. Cap. XXI. Turonenſis eodem anno Cap. IV. *Volumus*, inquit, *nullum deinceps Eccleſiæ regendæ præficiendum, niſi qui prævio examine per concurſum, juxta formam à Sacris Canonibus & Pii V. Conſtitutione præſcriptam, huic oneri par, & magis idoneus inventus & electus fuerit &c.*, Aquenſis anno MDLXXXV. In Eccleſiis Juris-Patronatus Laïci concurſus locum non habet, niſi Jus conferendi ad Epiſcopum fuerit devolutum propter moram Patroni, ut declaravit Congregatio Tridentini Concilii Interpres, referente *Fagnano*, in Cap. *Cum propter. De Jure Patronatus.* Tridentina Synodus Seſſione XXV. Cap. IX. licere declarat Epiſcopo *Præſentatos à Patronis, ſi idonei non fuerint, repellere. Quod ſi*, inquit, *ad inferiores inſtitutio pertineat, ab Epiſcopo tamen examinentur, alioquin inſtitutio ab inferioribus facta irrita ſit & inanis.*

Reſervationes & Gratiæ Expectativæ.

V. Reſervationes & Gratias Expectativas Baſileenſis Concilii, & Pragmaticæ Sanctionis Decretis abrogatas ſuperiùs diximus. Sed Pragmatica Sanctione ſublata, ſuus Mandatis Apoſtolicis reſtitutus eſt honos, certus dumtaxat modus Pontificiis Reſervationibus per Concordata præſcriptus eſt. Conſtitutum enim fuit, ut Romanus Pontifex in eos Antiſtites, qui decem dumtaxat Beneficiorum collationem habent, uno Diplomate contentus ſit; in eos verò quibus quinquaginta aut eò ampliùs Beneficiorum collatio competit, duobus Diplomatis poſſit uti: ita ut ipſi toto Pontificatûs tempore plura in hujuſmodi Antiſtitis Beneficia conferre non liceat. Secundò, Conſtitutio nulla Diplomata probat, quibus Beneficiorum nondum vacantium ſpes afferatur, niſi verbis, ita ut conſtitutum eſt, conceptis perſcripta fuerint. Eſt enim præſcripta forma *Mandati Apoſtolici* in Concordatis, quâ prætermiſsâ vel mutatâ, Mandatum nullum irritúmque habeatur. Ejus hæ ſunt præcipuæ clauſulæ. Primò, Summus Pontifex, candidatum ſuum à Cenſuris Eccleſiaſticis abſolvit, ad eum dumtaxat finem, ut Diploma ipſi conceſſum valeat. Secundò, omnia Beneficia ejus pro expreſſis habet, cum vera annui reditus ipſorum exiſtimatione, quamvis expreſſa fortè non ſint. Tertiò, declarat ſe nemine poſtulante Diploma ultro conceſſiſſe. Quartò, oſtendit non puré ac ſimpliciter ſe mandare, ſed ita demum ſi pro alio non ſcripſerit. Quintò, Canonicum creat eum, cui Diploma concedit, hoc fine ut ad Dignitates Eccleſiaſticas promoveri poſſit. Sextò, declarat ſe Beneficium dumtaxat conferri velle, quod poſt menſem à Diplomate oblato Antiſtiti vacaverit. Nam alioqui periculum erat, ne Mandati Pontificii denuntiatio differretur, donec mortem alicui opimum Beneficium poſſidenti inſtare exploratum eſſet. Sic enim futurum erat ut Gratiis Expectativis à Pontifice donati, opulentiſſima quæque Beneficia devorarent. Septimò, Summus Pontifex cuicumque Legi, Conſtitutioni, Privilegio, Conſuetudini derogat, per quam effectus Diplomatis impediri poſſet. Inter Petitiones *Caroli IX.* Regis Chriſtianiſſimi nomine ab ejus Oratoribus in Concilio Tridentino factas, vigeſima-prima hæc erat: *Mandata de providendo, Expectativæ, Regreſſus, fiduciariæ Reſignationes & Commendæ revocentur, & omnino arceantur ab Eccleſia, veluti Decretis contraria.* Tridentinæ tandem Synodo viſum eſt Gratias omnes Expectativas, & Reſervationes Pontificias Beneficiorum penitus abrogare, edito ea de re Decreto Seſſione XXIV. Cap. XIX. de Reformatione, cujus hæc ſunt verba: *Decernit Sancta Synodus, Mandata de providendo, & Gratias quæ Expectativæ dicuntur, nemini amplius, etiam Collegiis, Univerſitatibus, Senatibus, & aliis ſingularibus perſonis, etiam ſub nomine Indulti, aut ad certam ſummam, vel alio quovis colore concedi, nec hactenus conceſſis cuiquam uti licere. Sed nec Reſervationes mentales, nec aliæ quæcumque Gratiæ ad vacatura, nec Indulta ad alienas Eccleſias vel Monaſteria, alicui, etiam ex Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus concedantur, & hactenus conceſſa abrogata eſſe cenſeantur.*

Scholaſticæ Nominatio.

VI. Quamdam tamen Gratiarum Expectativarum ſpeciem retinet in Galliis Scholaſtica Nominatio, quæ Synodi Baſileenſis, & Pragmaticæ Sanctionis partus eſt, per Bononienſia Concordata meliorem in formam ordinemque redacta, Tit. XI. & ſequentibus. Beneficia tertia parte anni vacantia, quatuor nimirum menſibus, Januario, Aprili, Julio, & Octobri, Graduatis Clericis attribuunt Concordata, ipſis æqua portione, ſive Nominati ſive ſimplices Graduati ſint, conferenda. His Januarius & Julius; illis Aprilis & October aſſignantur. Graduatos porro Nominatos dicimus, qui à Schola publica ſeu Academia nominantur atque commendantur Antiſtitibus, & Patronis quibuſcunque Eccleſiaſticis, Honores & Beneficia Eccleſiaſtica collaturis. Simplices verò, qui abſque ulla Scholæ commendatione, vi ſui Gradus illa ambiunt. Porro ut nominari quis poſſit ab Academia, non ſufficiunt vulgares dotes, quas Canonum Diſciplina in Beneficiorum candidato poſtulat; ſed Gradibus Scholaſticis ornatus eſſe debet, id eſt, Baccalaureus, Licentiatus vel Doctor ſeu Magiſter ſit neceſſe eſt. Præterea, tempus certum conſtitutum eſt, quod in ſtudiis ante ſolemnem illam Graduum conſecutionem conſumptum eſſe oportet, ſcilicet decem annorum ſpatium in Theologiæ ſtudio ad Infulæ Doctoralis aut Licentiaturæ aſſecutionem, ſexennium verò ad Gradum Baccalaureatus. In ſtudio Juris Canonici aut Civilis, ſeptennium ad Doctoratum, quinquennium ad Baccalaureatum. Eademque eſt Medicinæ ratio, niſi quod in ea ſupremi dumtaxat Gradus ratio habetur: Nullum enim prorſus ad Nominationem Scholaſticam Jus habent Salubertimæ Facultatis Viri, niſi Doctoris Inſignia obtinuerint. Quinquennium denique in Magiſtris ſeu Licentiatis in Artibus, cum rigore examinis,

Duplex Graduatorum genus.

Nominationis Scholaſticæ conditiones.

Certus modus Reſervationibus Pontificiis per Concordata præſcriptus.

examinis, præſtitutum eſt. Excipiuntur viri nobilitate ex utroque parente probata conſpicui. Hi nempe Baccalaurei in Jure Civili vel Pontificio poſt triennium ſtudii eſſe poſſunt, & Scholaſticæ Nominationis candidati. Nominatio in ſcriptis redacta eſſe debet: idémque de teſtimonio dicendum eſt, ad legitimi ſtudiorum temporis fidem faciendam neceſſario. Præterea, Nominationis formula Sacerdotia omnia ac Beneficia, quæcumque is qui nominatur poſſidet, unà cum vera juſtaque annui reditus æſtimatione complecti ac exprimere debet. Cùm enim eos nominare non liceat qui Beneficiis aucti ſunt ad ſummam annui reditus ducentorum florenorum auri, [a] utile viſum fuit in Nominationis formula hujus quantitatis fieri mentionem. Præſentari autem debet hujuſmodi Nominatio iis qui Beneficiorum conferendorum ordinarium jus habent, ſcilicet Epiſcopis, Capitulis, Collegiis, Abbatibus, aut Monaſteriis. Eccleſiaſticos tantùm Patronos, non Laicos, adſtringunt Nominationes Scholaſticæ, quia Jus-patronatus ipſis quæſitum patrimonii partem quodammodo conſtituit, quod nullam diminutionem pati debet.

[a] Decreti ſumma: ſexcentis libellis Turonenſibus æſtimatur.

At Nominationis denuntiatio, quam Inſinuationem vocant, Antiſtitibus, aliiſve Beneficiorum ordinariis Collatoribus fieri debet, ne ejus rei ignorationem cauſari poſſint: huicque Inſinuationi faciendæ Quadrageſimæ tempus conſtitutum eſt. Triplex autem ac interdum quadruplex teſtificatio ipſis edenda eſt: una de Gradu quo quis præditus eſt: altera, de legitimo ſtudiorum tempore: tertia, de Nominatione Scholaſtici Conventûs: quarta de Nobilitate: harúmque omnium exempla apud Collatorem Beneficiorũ, quæ affectant, deponi debent. Quod ſemel præſtitum cùm fuerit, quotannis nomen ſuum apud eumdem profiteri neceſſe eſt, ut priſtinæ obligationis refricet memoriam, ſignificétque Graduatus ſibi perpetuam eſſe fruendi Privilegio ſuo voluntatem. Pœna autem intermiſſæ vel dilatæ Inſinuationis hæc eſt, ut negligens Graduatus eo anno quo inſinuare ceſſavit, Beneficia in vim Gradûs ambire non poſſit; priſtinæ facultati redditus, ſi anno ſequenti aut poſteriori, inſinuandi neceſſitati aut obligationi ſatisfaciat.

Quæ Beneficia Scholaſticæ Nominationi obnoxia.

Omnia Beneficia Scholaſticæ Nominationi obnoxia ſunt, præter ea quæ Regiæ ſunt Nominationis, aut quæ ſunt electiva. Unde & Cathedralium, & Collegiatarum Dignitates Graduati affectare poterant vi Scholaſticæ Nominationis, priuſquam *Henricus Magnus* Rex Chriſtianiſſimus, in grati animi ſignificationem ob ſubſidium à Clero Gallicano collatum, Dignitates Cathedralium Eccleſiarum univerſas, & Primarias Collegiatarum, Scholaſticis Nominationibus exemiſſet Edicto ſolemni dato anno MDCVI.

Vacantia Beneficia eſſe debent, quæ Graduatis adſcribuntur; vacantia (inquam) per obitum poſſeſſoris, non reſignatione aut permutatione. Quanquam fraudulenta permutatio ſeu dolo malo facta, Graduatorum Privilegiis non obeſſet. Tres autem potiſſimùm fraudis præſumptiones proferuntur. Prima eſt, tempus permutationis factæ menſibus Viris Academicis aſſignatis, vel tempore viciniori, ab infirmo, cujus aliàs Beneficium erat periturum. Secunda, eſt qualitas Beneficiorum, cùm ſcilicet opimum pro tenui permutatur. Tertia, eſt cognatio proxima, vel affinitas permutantium. Inter eos enim, qui cognatione, affinitatiſve arctiori vinculo conjuncti ſunt, facilè quidvis pro negotiorum opportunitate confingi ſolet, ut dicitur *Cod. L.* XXVII. *Tit. de Donationibus.*

Scholaſticæ Nominationis poteſtas.

Ea Scholaſticæ Nominationis poteſtas eſt, ut Collatorem obliget ad conferendum Viro Academico Beneficium, ſi modò ritè & ex formula profeſſus fuerit. Si rogatus Collator Virum Academicum legitimè petentem repulerit, Jus conferendi ut caducum ad Superiores Antiſtites devolvitur, niſi juſtam hujus repulſæ cauſam amiſerit. Juſta verò cauſa eſſe poteſt, exempli gratiâ, ſi Clericus ſecularis Beneficium Regulæ obſtrictum poſtulet. Concordatis namque cautum eſt, ut ſecularia Beneficia Secularibus, & Regularia Regularibus conferantur. Juſta etiam negandi ratio eſt, ſi Competitor inſtet ipſi præferendus. Nam qui inter Nominatos prior eſt Nominatione, potior eſt Jure: ſi verò plures eodem anno ſimúlque nominati ſint, is anteponendus reliquis eſt, qui ſummum & in ſuperiori Facultate conſecutus eſt gradum, ſecundùm Concordata. Hinc Doctores Licentiatis, Licentiati Baccalaureis, Doctores Theologi cæteris omnibus, Doctores Juris Pontificii Juris Civilis Magiſtris; iſti verò Medicinæ Magiſtris præponuntur: Baccalaurei Theologi Licentiatis in Jure Canonico, Civili, aut in Medicina; Baccalaurei in Jure Canonico aut Civili, Magiſtris in Artibus.

Collatores Ordinarii & Patroni Eccleſiaſtici Graduatis ſimplicibus, quoad Beneficia in menſibus eis deputatis vacantia, pro arbitrio gratificari poſſunt, & illum, quem voluerint, præponere. Quo verò ad Beneficia in menſibus Graduatis nominatis deputatis, antiquiorem nominatum, qui Literas Nominationis, temporis ſtudii, & atteſtationis Nobilitatis, debitè inſinuaverit, præſentare ſeu nominare tenentur. Unde menſes iſti à Pragmaticis *Menſes rigoris* appellantur

Indultaria Nominatio.

VII. Gratiis etiam Expectativis ac Mandatis Apoſtolicis ſucceſſit Indultaria Nominatio, quam Galliæ Cancellarius, Senatus Pariſienſis Præſides, Libellorum Supplicum Magiſtri, Senatores, & quatuor Curiæ ejuſdem Actuarii, *Pauli III.* Pontificis Maximi Indulto acceptam referunt. In vim itaque gratiæ Pontificiæ Chriſtianiſſimis Regibus conceſſæ, Rex hoſce Officiales, vel ab ipſis nominatos, Codicillis ſuis Regiis Ordinariis Collatoribus præſentat & nominat, ut Beneficia ſuæ collationi addicta, dum morte poſſeſſorum vacua extiterint, ipſis conferant, vel iis quos nominaverint, ſive ſecularia ſint, ſive regularia, modò Religioſi ad regularia, ſeculares ad ſecularia præſententur. Porro conditiones quædam ſunt neceſſariæ ad robur Indultariæ Nominationis, & ad ejus effectum certò conſequendum. Prima, ut Supremi Senatus Officiales, qui gratiam illam impetrant, ſuum in Curia Auguſtiſſima Officium actu exerceant. Illo enim Privilegio frui non poſſunt, qui ſe Munere abdicarunt antequam Regios Codicillos ad obtinendum in vim Indulti Pontificii Beneficium obtineant. Secundò, neceſſaria eſt inſinuatio, ſeu denuntiatio Nominationis illius, inſtrumento publico facta Collatori, apud quem Regii Codicilli, & Nominationis in vi illius editæ exemplaria deponi debent. Tertiò, ut quis in vim Indultariæ Nominationis jus certum firmúmque ad aliquod Beneficium conſequatur, quod contraria diſpoſitione vel Collatoris Ordinarii, vel Summi Pontificis everti non poſſit, neceſſe eſt ut Beneficium in ſpecie poſtulet ab Ordinario Collatore infra ſex menſes, (quibus elapſis, nulla Nominationis Indultariæ lege teneatur, ut rei Beneficiariæ Pragmatici adnotarunt:)

Conditiones ad robur Indultariæ Nominationis neceſſariæ.

Quæ Beneficia Indultis ſubjacent.

Indultis ſubjacent quævis Beneficia, Præbendæ, Dignitates, modò inter electivas confirmatione

examinis, præſtitutum eſt. Excipiuntur viri nobilitate ex utroque parente probata conſpicui. Hi nempe Baccalaurei in Jure Civili vel Pontificio poſt triennium ſtudii eſſe poſſunt, & Scholaſticæ Nominationis candidati. Nominatio in ſcriptis redacta eſſe debet: idémque de teſtimonio dicendum eſt, ad legitimi ſtudiorum temporis fidem faciendam neceſſario. Præterea, Nominationis formula Sacerdotia omnia ac Beneficia, quæcumque is qui nominatur poſſidet, unà cum vera juſtaque annui reditus æſtimatione complecti ac exprimere debet. Cùm enim eos nominare non liceat qui Beneficiis aucti ſunt ad ſummam annui reditus ducentorum florenorum auri, [a] utile viſum fuit in Nominationis formula hujus quantitatis fieri mentionem. Præſentari autem debet hujuſmodi Nominatio iis qui Beneficiorum conferendorum ordinarium jus habent, ſcilicet Epiſcopis, Capitulis, Collegiis, Abbatibus, aut Monaſteriis. Eccleſiaſticos tantùm Patronos, non Laïcos, adſtringunt Nominationes Scholaſticæ, quia Jus-patronatus ipſis quæſitum patrimonii partem quodammodo conſtituit, quod nullam diminutionem pati debet.

a Ducenti floreni ſexcentis libellis Turonenſibus æſtimantur.

At Nominationis denuntiatio, quam Inſinuationem vocant, Antiſtitibus, aliiſve Beneficiorum ordinariis Collatoribus fieri debet, ne ejus rei ignorationem cauſari poſſint: huicque Inſinuationi faciendæ Quadrageſimæ tempus conſtitutum eſt. Triplex autem ac interdum quadruplex teſtificatio ipſis edenda eſt: una de Gradu quo quis præditus eſt: altera, de legitimo ſtudiorum tempore: tertia, de Nominatione Scholaſtici Conventûs: quarta de Nobilitate: harúmque omnium exempla apud Collatorem Beneficiorũ, quæ affectant, deponi debent. Quod ſemel præſtitum cùm fuerit, quotannis nomen ſuum apud eumdem profiteri neceſſe eſt, ut priſtinæ obligationis refricet memoriam, ſignificétque Graduatus ſibi perpetuam eſſe fruendi Privilegio ſuo voluntatem. Pœna autem intermiſſæ vel dilatæ Inſinuationis hæc eſt, ut negligens Graduatus eo anno quo inſinuare ceſſavit, Beneficia in vim Gradûs ambire non poſſit; priſtinæ facultati redditus, ſi anno ſequenti aut poſteriori, inſinuandi neceſſitati aut obligationi ſatisfaciat.

Quæ Beneficia Scholaſticæ Nominationi obnoxia.

Omnia Beneficia Scholaſticæ Nominationi obnoxia ſunt, præter ea quæ Regiæ ſunt Nominationis, aut quæ ſunt electiva. Unde & Cathedralium, & Collegiatarum Dignitates Graduati affectare poterant vi Scholaſticæ Nominationis, priuſquam *Henricus Magnus* Rex Chriſtianiſſimus, in grati animi ſignificationem ob ſubſidium à Clero Gallicano collatum, Dignitates Cathedralium Eccleſiarum univerſas, & Primarias Collegiatarum, Scholaſticis Nominationibus exemiſſet Edicto ſolemni dato anno MDCVI.

Vacantia Beneficia eſſe debent, quæ Graduatis adſcribuntur; vacantia (inquam) per obitum poſſeſſoris, non reſignatione aut permutatione. Quanquam fraudulenta permutatio ſeu dolo malo facta, Graduatorum Privilegiis non obeſſet. Tres autem potiſſimùm fraudis præſumptiones proferuntur. Prima eſt, tempus permutationis factæ menſibus Viris Academicis aſſignatis, vel tempore viciniori, ab infirmo, cujus aliàs Beneficium erat periturum. Secunda, eſt qualitas Beneficiorum, cùm ſcilicet opimum pro tenui permutatur. Tertia, eſt cognatio proxima, vel affinitas permutantium. Inter eos enim, qui cognationis, affinitatiſve arctiori vinculo conjuncti ſunt, facilè quidvis pro negotiorum opportunitate confingi ſolet, ut dicitur *Cod. L.* XXVII. *Tit. de Donationibus.*

Scholaſticæ Nominationis poteſtas.

Ea Scholaſticæ Nominationis poteſtas eſt, ut Collatorem obliget ad conferendum Viro Academico Beneficium, ſi modò ritè & ex formula profeſſus fuerit. Si rogatus Collator Virum Academicum legitimè petentem repulerit, Jus conferendi ut caducum ad Superiores Antiſtites devolvitur, niſi juſtam hujus repulſæ cauſam attulerit. Juſta verò cauſa eſſe poteſt, exempli gratiâ, ſi Clericus ſecularis Beneficium Regulæ obſtrictum poſtulet. Concordatis namque cautum eſt, ut ſecularia Beneficia Secularibus, & Regularia Regularibus conferantur. Juſta etiam negandi ratio eſt, ſi Competitor inſtet ipſi præferendus. Nam qui inter Nominatos prior eſt Nominatione, potior eſt Jure: ſi verò plures eodem anno ſimúlque nominati ſint, is anteponendus reliquis eſt, qui ſummum & in ſuperiori Facultate conſecutus eſt gradum, ſecundùm Concordata. Hinc Doctores Licentiatis, Licentiati Baccalaureis, Doctores Theologi cæteris omnibus, Doctores Juris Pontificii Juris Civilis Magiſtris; iſti verò Medicinæ Magiſtris præponuntur: Baccalaurei Theologi Licentiatis in Jure Canonico, Civili, aut in Medicina; Baccalaurei in Jure Canonico aut Civili, Magiſtris in Artibus.

Collatores Ordinarii & Patroni Eccleſiaſtici Graduatis ſimplicibus, quoad Beneficia in menſibus eis deputatis vacantia, pro arbitrio gratificari poſſunt, & illum, quem voluerint, præponere. Quo verò ad Beneficia in menſibus Graduatis nominatis deputatis, antiquiorem nominatum, qui Literas Nominationis, temporis ſtudii, & atteſtationis Nobilitatis, debitè inſinuaverit, præſentare ſeu nominare tenentur. Unde menſes iſti à Pragmaticis *Menſes rigoris* appellantur

Indultaria Nominatio.

VII. Gratiis etiam Expectativis ac Mandatis Apoſtolicis ſucceſſit Indultaria Nominatio, quam Galliæ Cancellarius, Senatus Pariſienſis Præſides, Libellorum Supplicum Magiſtri, Senatores, & quatuor Curiæ ejuſdem Actuarii, *Pauli III.* Pontificis Maximi Indulto acceptam referunt. In vim itaque gratiæ Pontificiæ Chriſtianiſſimis Regibus conceſſæ, Rex hoſce Officiales, vel ab ipſis nominatos, Codicillis ſuis Regiis Ordinariis Collatoribus præſentat & nominat, ut Beneficia ſuæ collationi addicta, dum morte poſſeſſorum vacua extiterint, ipſis conferant, vel iis quos nominaverint, ſive ſecularia ſint, ſive regularia, modò Religioſi ad regularia, ſeculares ad ſecularia præſententur. Porro conditiones quædam ſunt neceſſariæ ad robur Indultariæ Nominationis, & ad ejus effectum certò conſequendum. Prima, ut Supremi Senatus Officiales, qui gratiam illam impetrant, ſuum in Curia Auguſtiſſima Officium actu exerceant. Illo enim Privilegio frui non poſſunt, qui ſe Munere abdicarunt antequam Regios Codicillos ad obtinendum in vim Indulti Pontificii Beneficium obtineant. Secundò, neceſſaria eſt inſinuatio, ſeu denuntiatio Nominationis illius, inſtrumento publico facta Collatori, apud quem Regii Codicilli, & Nominationis in vi illius editæ exemplaria deponi debent. Tertiò, ut quis in vim Indultariæ Nominationis jus certum firmúmque ad aliquod Beneficium conſequatur, quod contraria diſpoſitione vel Collatoris Ordinarii, vel Summi Pontificis everti non poſſit, neceſſe eſt ut Beneficium in ſpecie poſtulet ab Ordinario Collatore infra ſex menſes, (quibus elapſis, nulla Nominationis Indultariæ lege tenetur, ut rei Beneficiariæ Pragmatici adnotarunt:)

Conditiones ad robur Indultariæ Nominationis neceſſariæ.

Quæ Beneficia Indulto ſubjacent.

Indultis ſubjacent quævis Beneficia, Præbendæ, Dignitates, modò inter electivas confirma-

tione indigentes non cenſeantur. Nam Dignitates quæ electivæ collativæ vocantur, id eſt, quas eligendo conferunt illi ad quos ſpectat, puta Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum Præfecturæ, Indultis ſubjacent (ut à Magni Conſilii Patribus pronuntiatum eſt anno MDLXXXV.)

Id verò in gratia Indultariis conceſſa ſplendidum eſt, quòd Graduatis omnibus anteponi debeant, imò & Cardinalium Beneficiatis (ut variis Regum Chriſtianiſſimorum Sanctionibus, & Magni Conſilii, Senatûſque Pariſienſis Edictis decretum referunt, qui de re Beneficiaria ſcripſere.) Et certè illos duntaxat Indultariis prælpoſuit *Paulus III.* qui Mandatis Apoſtolicis muniti eſſent. Id etiam in eodem Privilegio illuſtre eſt, quòd neceſſitatem imponat Collatoribus tribuendi Beneficii Candidato Indultarii. Quod ſi fortè recuſarent, demandati ſunt executores Pontificio Diplomate Abbas *S. Maglorii*, *S. Victoris* in Suburbio Pariſienſi Cœnobiarcha, & Pariſienſis Academiæ Cancellarius, qui neceſſariam Collationem exerceant.

Pluribus tamen Indultis gravari non poſſunt Ordinarii Collatores. Nam *Henrici II.* Regis Chriſtianiſſimi Edicto cautum eſt, ut quilibet Ordinarius ſemel tantùm in vita Beneficium Indultario conferre teneretur. Capitula vero, Monaſteria, & alia Collegia vel Sodalitia, quæ nunquam intereunt, ſemel duntaxat ſingulis Regibus Chriſtianiſſimis viventibus, Indultariæ Nominationis oneri ſubderentur.

Beneficia ducentarum libellarum Turonenſium annui reditus olim acceptare tenebantur Indultarii, ſed novo *Clementis IX.* Summi Pontificis Indulto Regi Chriſtianiſſimo *Ludovico Magno* conceſſo anno MDCLXVII. factum eſt, ut Beneficia infra ſexcentarum libellarum annui reditus æſtimationem acceptare minimè teneantur, nec ea quibus animarum cura annexa eſt; atque Collatores Beneficia etiam Regularia Indultariis conferre valeant, exceptis Abbatiis, ac Prioratibus Conventualibus, & electioni verè obnoxiis, Officiiſque Clauſtralibus.

Indulta Cardinalium.

VIII. Indulta Cardinalium, Beneficia quorum ſunt Ordinarii Collatores, eximunt ab onere Mandatorum Apoſtolicorum, ſeu Reſervationum, ac Præventionis etiam Pontificiæ. Quod Privilegium *Joanni* Cardinali *A Lotharingia* primùm conceſſit *Paulus III.* anno MDXXX. ſervatâ Sedi Apoſtolicæ poteſtate huic Indulto derogandi. Id Cardinalibus omnibus deinde communicatum. At in Conclavi, in quo *Paulus IV.* electus eſt, ſtatutum fuit, ac poſtea ab eodem Pontifice juratum & confirmatum, nuſquam deinceps Cardinalium Indultis derogatum iri, ſive Præventione Pontificia, ſive Reſignationibus in favorem, ſive derogatione ulla Regulæ Cancellariæ *De* XX. *diebus.* Literæ *Pauli IV.* ea de re datæ anno MDLV. *Bulla Compacti* appellantur.

Præventiones Pontificiæ.

IX. Jus Præventionis in Beneficiorum Collatione agnovit, illæſúmque ſervavit Synodus Baſileenſis Seſſione XXXI. Decreto *De Collationibus.* Eccleſia Gallicana Avarici Biturigum congregata Synodo Baſileenſi ſupplicandum cenſuit, ut decerneret, Præventiones Pontificias, aut Legatorum, Collatoribus Ordinariis & Patronis obeſſe non poſſe, quo minùs ſex menſium intervallo à Concilio Lateranenſi ipſis præſcripto Beneficia conferant, ut conſtat ex Pragmatica Sanctione, Tit. V. *De Collationibus.* Idem optavit Synodus Friſingenſis anno MCCCCXL. celebrata, Canone XXV. Concordata Bononienſia, & Synodus Lateranenſis V. illa approbans, Jus Pontificiarum Præventionum confirmarunt. Ipſas concuſſit *Carolus IX.* Aurelianenſi Sanctione anno MDLX. Articulo XXII. Contra eaſdem expoſtulaturus miſſus eſt Romam Præſes *Ferrerius* anno MDLXI. Sed Rex idem Chriſtianiſſimus dictum Sanctionis Aurelianenſis Articulum revocavit Declaratione data Carnuti anno MDLXII. Jus illud in uno Pontifice, non in Legatis à latere Gallia agnoſcit: quorum facultates cùm examinant approbántque Supremi Senatus hujus Regni, Jus Præventionis in Beneficiorum Collatione excipiunt, ut *Fevretus* obſervat Lib. II. *De Abuſu*, C. VI. Pontificiæ Collationes Jure Præventionis irritæ ſunt, niſi Regula Joannis XX. *De Veriſimili Notitia* obſervetur, id eſt, niſi inter Beneficiarii obitum, & eatum ſubſcriptionem ſive datam tantum temporis interceſſerit, quantùm opus eſt, ut veriſimile ſit Beneficiarii mortem ad Summi Pontificis notitiam pervenire potuiſſe. Secundò, Beneficia Juris Patronatus Laïci obnoxia non ſunt Præventioni Pontificiæ. Tertiò, in Collatione Beneficiorum etiam electivorum, quæ non ſunt Regiæ Nominationis, puta Decanatuum & Præpoſiturarum in Cathedralibus Eccleſiis & Collegiatis, Romanus Pontifex Præventionis Jus habet, ut conſtat ex Concordatis, Tit. *De Mandatis Apoſtolicis.* Quartò, Graduatis tam Simplices quàm Nominatos, menſibus ipſis attributis, Præventioni Pontificiæ cedere neceſſe eſt. Quintò, Præventio Pontificia ad omnia prorſus Beneficia extenditur, iis exceptis, quæ in Regalia vacant, & quæ Regiæ ſunt Nominationis, necnon Capitibus Ordinum. Sextò, Præventioni Pontificiæ non eſt locus, niſi res ſint integræ. Si enim Ordinarius Collator Canonicæ Inſtitutionis negotium vel leviter attigerit, quamvis non perduxerit ad exitum, verbi gratia, ſi Patronus Eccleſiaſticus Literas Præſentationis emiſerit, quæ Ordinatio fuerint exhibitæ, quamvis Canonica Inſtitutio non ſit conſummata, Præventionibus Pontificiis clauditur aditus. Hæc ex Gallis rei Beneficiariæ Pragmaticis obſervaſſe, non inutile fuerit.

Poteſtas Præventionis Pontificiæ.

Reſignationes & Permutationes.

X. Reſignationes ſimplices ac Permutationes Beneficiorum ex cauſis legitimis & neceſſariis, Eccleſiæque commodum ſpectantibus admittere poterant, ut nunc poſſunt, Epiſcopi; Reſignationes verò in favorem ſolus Pontifex Maximus: non quòd purgandi ſimoniam poteſtatem habeat (ut recentiores Juris Canonici Interpretes finxerunt) ſed quòd ſummam habeat in Eccleſia univerſa de Canonibus diſpenſandi poteſtatem ob neceſſitatem vel utilitatem Eccleſiæ: Reſignationes autem conditionales & in favorem Canonibus contrariæ ſint prohibentibus, ne quis Beneficiatus ſibi Succeſſorem eligat. *Carolus IX.* Rex Chriſtianiſſimus à Synodo Tridentina per Oratores ſuos abolitionem Reſignationum in favorem poſtulavit, his verbis: *Reſignationes in favorem ejiciantur omnino à Curia Romana: eſt enim Sacris Canonibus conſtitutum, ne quiſquam ſibi ſui officii quærat aut eligat Succeſſorem.* At Sacræ Synodo haud viſum eſt Regis poſtulatum quoad hoc caput admittere. Circa hujuſmodi Reſignationes ſervandæ ſunt Regulæ Cancellariæ, XIX. aliàs XVIII. *De Infirmis Reſignantibus, ſive de viginti diebus.* XXI. aliàs XX. *De Impetrantibus Beneficia Viventium.* XXX. aliàs XXVIII. *De Veriſimili Notitia*, & XXXIV. *De publicandis Reſignationibus.* Quas *Rebuffus*, *Carolus Molinæus*, *Georgius Louetius*, aliíque Pragmatici Commentariis ſuis illuſtrarunt. Et hæ quidem Regulæ in hoc Regno Chriſtianiſſimo uſu ſunt receptæ, ac ſecundùm eas in Controverſiis Beneficiariis judicatur.

B. Pius

B. Pius V. Pontifex Maximus Conſtitutione quæ incipit, *Quanta*, data Romæ Kalendis Aprilis MDLXVIII. *Statuit ut Epiſcopi, & alii facultatem habentes, eorum duntaxat Reſignationes recipere & admittere poſſint, qui aut ſenio confecti, aut valetudinarii, aut corpore impediti, vel vitiati, aut crimini obnoxii, Cenſuriſque Eccleſiaſticis irretiti, aut nequeunt, aut non debent Eccleſiæ vel Beneficio inſervire; ſeu qui unum aliud vel plura Beneficia obtinuerint, vel quos ad aliud contigerit promoveri; Religionem quoque ingreſſuri, vel Matrimonium contracturi, ſi ſtatim poſtea id re ipſa exequantur; denique ſi quis ex aliis caſibus acciderit, qui Conſtitutione Innocentii III. de dimittendis Cathedralibus Eccleſiis edita continentur. Qui etiam ob Capitales inimicitias nequeunt vel non audent in loco Beneficii reſidere ſecuri. Sed nec horum ullus Sacro Ordini mancipatus, niſi Religionem ingreſſurus, valeat ullo modo Beneficium vel Officium Eccleſiaſticum reſignare, niſi aliunde ei ſit in quo vita poſſit commode ſuſtentari.*

Statuit præterea, *Ut Epiſcopi, omnèſque Electores, Præſentatores, & Patroni, tam Eccleſiaſtici quàm Laici, quicumque ſint*, caveant ut *ne verbo quidem, aut nutu, vel ſigno, futuri in hujuſmodi Beneficiis & Officiis Succeſſores, ab ipſis Reſignantibus, aut aliis eorum ſignificatione vel hortatu deſignentur, aut de his aſſumendis promiſſio inter eos, vel etiam intentio qualiſcumque intercedat.* Prohibet denique *Ne ipſi Epiſcopi, aut alii Collatores, de Beneficiis aut Officiis reſignandis, aut ſuis*, aut Reſignantium *Conſanguineis, affinibus, vel familiaribus, etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum audeant providere.* Admiſſiones Reſignationum, & Collationes contra hanc formam factas irritas declarat. Conſtitutionis hujus violatores à Beneficiorum & Officiorum Collatione, necnon electione, Præſentatione, Confirmatione, & Inſtitutione, prout cuique competit, tandiu ſuſpendit, donec remiſſionem à Romano Pontifice meruerint obtinere.

Reſignationes cum Reſervatione Penſionis.

Concilium Provinciale Rothomagenſe anno MDLXXXI. celebratum, Tit. *De Epiſcoporum Officiis*, Reſignationes in favorem, cum retentione fructuum, vel Penſione, illicitas, & ſimoniacas declarat, niſi interveniat Sedis Apoſtolicæ autoritas. Illas etiam velut de ſimonia ſuſpectas reprobat, quæ ignotis fiunt. *Reſignationes* (inquit) *quorumcumque Beneficiorum cum retentione fructuum, vel Penſione, quæ poſtea ab his, qui Reſignationes illas acceptaverint, præſertim pretio ſine autoritate Sedis Apoſtolicæ redimitur, pro ſimoniacis habendas judicamus. Præterquam enim quod mentalem ſaltem ſimoniam, aut etiam actum illicitum anteceſſiſſe frequentiùs deprehenditur, experientia docet hoc unum eſſe velamen ad contegendam ſimoniæ turpitudinem & malitiam.*

Reſignationes factæ priùs incognitis, aut his quos nulla virtus, aut ſingularis eruditio, aut alia honeſta cauſa commendat, ſuſpectæ de ſimonia redduntur, præſertim ſi quid illicitè actum fama proclamet.

Cap. Quoties &c. Inter Sollicitudines. De Purgat. Canon.

Tales igitur Reſignationes non debent ab Ordinario abſque Purgatione Canonica, ex Decreto Innocentii III. renovato, cùm de Canonicis Cathedralium Eccleſiarum tractatum eſt, admitti.

Omnes Penſiones & pactiones ſuper Beneficiis, in quibus non intervenit Sedis Apoſtolicæ approbatio, illicitas & ſimoniacas declaramus.

Concilium Remenſe anno MDLXXXIII. celebratum, Tit. de Simoniacis, N. 7. quaſcumque Beneficiorum collationes cum onere Penſionis à Sede Apoſtolica non approbatæ, ut Simoniacas damnat. *Si quis*, inquit, *Beneficium propter obſequium, vel impenſæ ſervitutis mercedem conferat, vel de retinenda Penſione ſibi vel alteri paciſcatur, aut partem fructuum, vel aliud Beneficium in compenſationem collationis etiam alteri conferendum exigat, vel aliam quamlibet pactionem à Sede Romana non approbatam fecerit, Simoniacus eſſe cenſeatur.* Idem in Conciliis Burdigalenſi, Turonenſi, & Bituricenſi decretum eſt.

Penſiones Beneficiales.

Ne Penſiones ſuper Beneficiis conſtituerentur, & ut jam conſtitutæ tollerentur, *Carolus IX.* Rex Chriſtianiſſimus per ſuos Oratores à Sacra Synodo Tridentina poſtulavit. Penſiones quidem illa non ſuſtulit, quæ interdum legitimæ ſunt, ſed earum abuſum moderata eſt. Cap. XIII. Seſſionis XXIV. *In poſterum*, inquit, *omnes hæ Cathedrales Eccleſiæ, quarum reditus ſummam ducatorum mille, & Parochiales quæ ſummam ducatorum centum ſecundùm verum annuum valorem non excedunt, nullis Penſionibus aut Reſervationibus fructuum graventur.*

Penſionum abuſus.

Ad hoc Decretum *Pibracii* Chriſtianiſſimi Regis ad Synodum Tridentinam Oratoris hæc legitur Obſervatio: *Hic non obſcurè ſignificatur Penſiones conſtitui, & Reſervationes fructuum fieri poſſe, tum in Cathedralibus, tum in Parochiis, ſi modo ſummam centum aureorum annuus eorum reditus excedat. Quod tum maximè adverſatur iis quæ in Mandatis à Rege noſtro accepimus. Nulla enim ratione nullóque caſu fructus aut eorum partem reſervari vult Rex; neque conditionaliter aut dimidiatè; ſed ſimpliciter tantummodo curari Beneficia, ut integri fructus ad eum qui Beneficio incumbit perveniant. Et ſanè ſi aliter fiat, fruſtra aliquid ſtatuetur poſthac adverſus eos qui plura poſſident Beneficia. Facilè enim cedent Beneficiis, ſi eorum fructus liceat retinere.* Beneficia Curata vel Præbendas cum onere Penſionum reſignari Gallicana Juriſprudentia non patitur, niſi Reſignans in Beneficio annis XX. aut XV. laboraverit, aut gravi infirmitate impotens ad munus obeundum factus fuerit.

Penſionum Beneficialium conditiones.

Penſiones ſuper hujuſmodi Beneficiis aliàs creatas, vel quæ tertiam partem fructuum excedant, quâ etiam delibatâ non ſuperſint Titulari proventus ad honeſtam ſuſtentationem neceſſarii, trecentarum ad minus libellarum, plurimæ Regii Conſiſtorii Sententiæ annis MDCLXVI. die XXIII. Julii, MDCLXVII. die XX. Decembris, MDCLXIX. die XXIV. Julii, Magni Conſilii Senatus-Conſultû anno MDCLXX. die VI. Februarii datum, & Agentibus Cleri Gallicani ſignificatum, extinxerunt. Edicto Regio anni MDCLXI. Penſiones hujuſmodi, ſive ſuper Eccleſiis Parochialibus, ſive ſuper Præbendis Cathedralium aut Collegiatarum Eccleſiarum, approbatæ ſunt duntaxat in eorum Reſignantium gratiam, qui in Beneficio annis quindecim Sacrum Miniſterium obiverint, aut ægritudine ſeu infirmitate Ordinario cognitâ & probatâ ad illud obeundum impotentes evaſerint. Quâ etiam in ſpecie Penſiones illæ tertiam partem annui reditus excedere non poſſunt, manetéque debet Titulari trecentarum ſaltem libellarum annuus reditus, præter fortuitas obventiones Parochorum, & quotidianas diſtributiones Canonicorum. Penſiones item illas extingui volunt Supremarum Curiarum Integerrimi Judices, ſi Reſignantes, aliud Beneficium vel Penſionem honeſtæ ipſorum ſuſtentationi ſufficientem habeant. Denique in quorumcumque Beneficiorum, etiam ſimplicium Reſignationibus, retineri Penſio juſtè ſalvâque conſcientiâ ab iis non poteſt, qui aliunde habent unde honeſtè vivere valeant: Siquidem in Procurationibus *Ad Reſignandum*, & in Litteris Proviſionis in Romana Curia conceſſis, hujuſmodi Penſionum reſervatio poſtulatur & conceditur *ſubventionis cauſâ & ne Reſignans nimium patiatur diſpendium ex ſua Re*

Penſiones Eccleſiaſticæ ſola ſubventionis & eleemoſynæ cauſa aſſignandæ.

ſignatione. Unde Concilium Delectorum Cardinalium olim *Paulo III.* ſuggeſſit: *Nulla aliâ de cauſa, nullóque alio jure Penſiones conſtitui poſſe, niſi ut quaſdam eleemoſynas, quæ in pios uſus, & indigentibus concedi debent...... Itémque Penſiones dari Clericis divitibus, qui commodè & honeſtè vivere queant ex redditibus quos habent, magnum eſſe abuſum.*

Reſidentiæ obligatio.

XII. Beneficia quibus animarum cura aut Eccleſiaſticum miniſterium annexum eſt, poſſidentes, ad perſonalem Reſidentiam obligatos Concilia XVI. Seculi declararunt, alioqui fructus ſuos facere non poſſe. Tridentina Synodus Seſſione ſexta Cap. II. eâ de re ita decernit. *Epiſcopis inferiores quævis Beneficia Eccleſiaſtica perſonalem Reſidentiam de jure ſive conſuetudine exigentia, in titulum ſive commendam obtinentes, ab eorum Ordinariis, quemadmodum eis pro bono Eccleſiarum regimine, & divini cultus augmento, locorum & perſonarum qualitate penſata, expediens videbitur, opportunis juris remediis reſidere cogantur; nullique Privilegia ſeu Indulta perpetua de non reſidendo, aut de fructibus in abſentia percipiendis ſuffragentur: Indulgentiis verò & diſpenſationibus temporalibus, ex veris & rationabilibus cauſis tantùm conceſſis, & coram Ordinario legitimè probandis, in ſuo robore permanſuris, &c.* Et Cap. I. Seſſionis XXIII. ubi de Reſidentia Epiſcoporum ſtatuit, hæc ſubdit de inferiorum, Beneficia quibus animarum cura incumbit poſſidentium, manſione: *Eadem omninò etiam quoad culpam & amiſſionem fructuum, & pœnas, de Curatis inferioribus, & aliis quibuſcumque, qui Beneficium aliquod Eccleſiaſticum, curam animarum habens, obtinent, Sacroſancta Synodus declarat & decernit: ita tamen ut quandocumque eos cauſâ prius per Epiſcopum cognitâ & probatâ abeſſe contigerit, Vicarium idoneum ab ipſo Ordinario approbandum, cum debita mercedis aſſignatione relinquant. Diſcedendi autem licentiam in ſcriptis gratiſque concedendam, ultra bimeſtre tempus, niſi ex gravi cauſa non obtineant. Quod ſi per Edictum citati, etiam non perſonaliter, contumaces fuerint, liberum eſſe vult Ordinariis, per Cenſuras Eccleſiaſticas, & ſequeſtrationem & ſubtractionem fructuum, aliáque Juris remedia, etiam uſque ad privationem compellere.* Seſſione denique XXIV. in Decreto de Reformatione Cap. XII. de Canonicorum Reſidentia idem ſtatuitur. *Obtinentibus*, inquit, *in Cathedralibus aut Collegiatis Dignitates, Canonicatus, Præbendas, aut portiones: non liceat vigore cujuſlibet Statuti aut Conſuetudinis ultra tres menſes ab eiſdem Eccleſiis quolibet anno abeſſe: ſalvis nihilominus earum Eccleſiarum Conſtitutionibus, quæ longius ſervitii tempus requirunt: alioqui primo anno privetur unuſquiſque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam Præbendæ ac Reſidentiæ fecit ſuos. Quòd ſi iterum eâdem fuerit uſus negligentiâ, privetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit. Creſcente verò contumacia, contra eos juxta Sacrorum Canonum Conſtitutiones procedatur.* De tribus menſibus continuis legem illam perperam quis interpretaretur. Nam (ut ait Synodus Provincialis Burdigalenſis anno MDCXXIV. celebrata Cap. IX. Can. VII.) *Illa fraus longè amovenda, quâ, quod cuilibet Canonico per tres menſes abeſſe concedatur, quidam tuti, nullam fere Reſidentiam Eccleſiis exhibere dignoſcuntur. Decernimus igitur tres illos abſentiæ menſes ita numerandos eſſe, ut in iiſdem omnes dies, ſive continui, ſive non continui & interpolati concludantur: Unde qui à Reſidentia ultra tres menſes eo modo reductos abfuerit, pœnis eum à Sacris Canonibus contra abſentes latis feriri, & Capitulum in hoc contra Sacros Canones diſpenſare non poſſe cenſemus.* Concilium Rothomagenſe anno MDLXXXI. celebratum, Tit. *De Curatorum Officiis*, Cap. IV. malas eorum artes deteſtatur, qui *Ne reſideant, prætextus litigia, aut ſuſcitant ipſimet Devoluta, ne videantur ſua Beneficia pacificè poſſidere. Verùm*, inquit, *quiſquis Beneficio vel ejus fructibus gaudet, aut reſideat, aut fructus non recipiat, quos ſuos ſine Reſidentia facere non poteſt, & aliis decretis pœnis ſubjaceat. Alii cauſantur Nobilium aut Parœcianorum vexationem & oppreſſionem. Sed ſi nihil ipſis de fructibus, aut ſaltem major portio non deperit, Reſidentiæ ſunt obnoxii, aut ad fructuum reſtitutionem ſunt obligati.*

Non Reſidentium Curatorum & Canonicorum pœna.

A Reſidentiæ lege ad certum tempus exemptos voluit Concilium Tridentinum Theologiæ Profeſſores, & Studentes in celeberrimis Academiis, juxta *Honorii III.* Decretalem *Super Specula, De Magiſtris*, & *Bonifacii VIII.* Conſtitutionem, *Cum ex eo, De Electione*, in Sexto, ſuperioribus ſeculis receptas. *Docentes verò ipſam Scripturam Sacram*, inquit, *dum publicè in Scholis docuerint, & Scholares qui in ipſis Scholis ſtudent, Privilegiis omnibus de perceptione fructuum Præbendarum & Beneficiorum ſuorum, in abſentia, à Jure communi conceſſis plenè gaudeant & fruantur.* (Seſſione V. Cap. I.) In diſpenſationibus de Reſidentia ratione ſtudiorum conceſſis, ſive in licentia ab Epiſcopis ea de re data, has conditiones exprimi ſtatuit Concilium Mediolanenſe I. anno MDLXV. à *S. Carolo Borromæo* celebratum Cap. XXVII. I. *Ut verè in publico celebrique Gymnaſio Theologiæ vel Sacris Canonibus ſtudeant. 2. Ut minores ſint triginta annis, aut fuerint, cùm in publico Gymnaſio iiſdem ſtudiis operam dare cœperunt, quæ nunc cupiunt abſolvere. 3. Ut illud Beneficium antequam Sacrum Tridentinum Concilium à Pio IV. confirmaretur, obtinuerint. 4. Ut intra annum ad Ordinem ſaltem Subdiaconatus promoveantur. 5. Ut ſingulis ſex menſibus Epiſcopo ſcriptum ſui Doctoris exhibeant, quo is ipſos in eo ſtudii genere proficere teſtetur: quod etiam Epiſcopus ſecretò ab aliis cognoſcere ſtudeat. 6. Quòd ſi omnes ſupra ſcripta conditiones in licentia expreſſæ non fuerint; aut is, qui impetrat, qualitates omnes, quæ in ſcripta licentiâ requiruntur, non habeat; aut quæ ipſi ſervanda proponuntur, deinceps non præſtiterit, facultates irritæ ac nullæ ſint: & qui impetravit, ſciat ſe fructus ſuos non feciſſe, neque facere; ac pœnis quæ non reſidentibus propoſita ſunt, teneri. 7. Concedatur autem ad quinquennium tantùm ab eo die numerandum, quo eum in publico Gymnaſio Theologiæ, aut Sacris Canonibus conſtet operam dare cœpiſſe.* Has conditiones Decreto ſuo complectitur Concilium Turonenſe anno MDLXXXIII. celebratum, Cap. XIII. *Quòd ſi qui in celebri Univerſitate Theologiæ, aut Sacrorum Canonum profeſſioni ſtudium ſtrenuámque operam navare deſiderant: Hi licentiâ Privilegióque percipiendi in abſentia fructus Præbendarum ita demum potiantur, ſi minores triginta annis exiſtentes, docibiles fuerint judicati, & poſtquam præſentes recepti & promoti fuerint, ſaltem ad Subdiaconatum, nec cuiquam tale Indultum ultra quinquennium ſuffragetur. Quamdiu autem in Univerſitatibus ſtudiorum cauſâ manebunt, tamdiu ſuorum Præceptorum teſtimonium literis authenticis confirmatum quotannis exhibere tenebuntur, ſe ſeriò graviterque prædictarum facultatum ſtudiis incumbere, &c.* Concilium Aquenſe anno MDLXXXV. celebratum, Decretum Concilii Mediolanenſis I. ad verbum deſcribendo ſuum fecit, addiditque: *Similes autem facultates, etiam prædictis requiſitis concurrentibus, iis qui Parochiales Eccleſias obtinent, minimè concedantur.*

Diſpenſationes de Reſidentia ad tempus, quæ legitimæ cenſeantur?

Concilium Mechlinienſe anno MDLXX. celebratum, Tit. *De Officio & Cultu Divino*, Cap. III. ſtatuit. *Ut ſi quis in negotiis Eccleſiæ aut Epiſcopi*

occupatus

occupatus, vel ob infirmitatem aut corporalem neceſſitatem ſtatis horis intereſſe nequiverit, pro intereſſente Divinis habeatur, atque ut talis diſtributionibus gaudeat. Sub quibus quidem exceptis caſibus etiam eos comprehendi cenſet Synodus, qui pro conſervandæ aut recuperandæ valetudine aerem ad tempus mutare, aut aliàs publicâ aut legitimâ, causâ juxta Cap. Conſuetudinem, *abeſſe coguntur.*

Intelligit autem Synodus Provincialis in Eccleſiæ negotiis occupari non ſolùm eos qui Capituli vel Fabricæ negotia tractant, ſed & Epiſcopum, Archidiaconum, Pœnitentiarium, atque illos omnes, qui propria Dignitatum vel Prebendarum ſuarum munia obeunt, aut Epiſcopis Ordines conferentibus, viſitantibus, ac in aliis Epiſcopatûs negotiis occupatis adſunt, vel aliquò ab eis miſſi, conſilium & operam ſuam impendunt; quos pro eo tempore, fraude & dolo ſecluſis, decernit pro præſentibus reputari, & omnibus emolumentis gaudere debere, ſicuti ſi perſonaliter Divinis intereſſent.

Concilium Rothomagenſe anno MDLXXXI. celebratum, Tit. *De Epiſcopis & Capitulis*, Cap. XXIV. unum aut alterum Canonicos, qui Epiſcopo in Eccleſiæ negotiis adfuerint, à lege Reſidentiæ ad tempus immunes declarat. *Inter juſtas*, inquit, *abſentiæ cauſas habeatur, ſi unum aut duos de Dignitatibus vel Canonicis Epiſcopus mittat, aut ſecum pro conſilio deducat, ad viſitandum Diœceſim, vel ad Concilium Provinciale, aut ad aliud prò Religione vel Diœceſi urgens negotium: Non tamen diutius excuſabuntur, quàm duraverit negotii neceſſitas.*

Clericos qui Regibus & Reginis Chriſtianiſſimis ſunt à Sacris & Eleemoſinis, & Regiæ Capellæ Cantores, quandiu in Miniſterio actu verſantur, *Pii II.* & aliorum Pontificum Diplomatibus à Reſidentia in Eccleſiis, in quibus Præbendas obtinent, diſpenſatos, & Beneficiorum ſuorum fructus, non verò quotidianas Diſtributiones percipere poſſe, Pragmatici noſtri obſervant: Eóſque extra Miniſterii ſui tempus *Henricum III.* Regem Chriſtianiſſimum, ſupplicante Cœtu generali Cleri Gallicani, ad Reſidentiam obligatos declaraſſe ſub pœna privationis fructuum, Edicto Medolunenſi anni MDLXXX.

ARTICULUS IV.

De Religioſis Viris, & Sanctimonialibus.

Congregatio S. Salvatoris Silvæ-lacus.

I. PLures Ordines Religioſos Eccleſia peperit vel reformavit Seculis XV. & XVI. In his prima occurrit Congregatio Canonicorum Regularium *S. Salvatoris Silvæ-Lacus*, prope Senas, inſtituta à *Stephano Senenſi*, Ordinis *Eremitarum S. Auguſtini* Profeſſore, qui mutato habitu, auctoritate Pontificia, Canonicus Regularis effectus eſt. Nomen ſumpſit hæc Congregatio ab Eccleſia *S. Salvatori* dicata in Silva Ilicum, ad lacum civitati Senenſi vicinum, quæ poſtea *Scopetinorum* à vulgo appellata eſt, ab unione Eccleſiæ *S. Donati de Scopeto*, Florentiæ ſitæ, quam *Martinus V.* ipſi adjunxit. Congregationem illam confirmavit *Gregorius XII.* Nonis Aprilis, anno milleſimo quadringenteſimo-octavo, cujus ea de re Conſtitutio edita eſt in Bullario Romano. *S. Auguſtini* Regula Canonicis tradita; ſub albo Scapulari Rochetum, & deſuper Cappa griſei coloris lanæ mordentis, ad inſtar Capparum quas geſtant Converſi Carthuſienſes pro habitu ipſis deſignata, Gratiis ac Privilegiis ampliſſimis Congregationem auxit *Julius II.* Conſtitutione data quarto Nonas Aprilis anno milleſimo quingenteſimo duodecimo, quæ incipit: *Inter cæteros*, quam Tom. I. Bullarii Romani legere eſt. De iſta Congregatione conſule *Pennotum* Lib. II. Hiſtoriæ Tripartitæ, Cap. LI. & ſequentibus.

Congregatio S. Juſtinæ ſeu Caſinenſis, Ordinis Benedictini.

II. Eadem tempeſtate *Ludovicus Barbus*, Patricius Venetus, Congregationis Canonicorum *S. Georgii in Alga* Moderator, à *Gregorio XII.* Abbas Monaſterii *S. Juſtinæ* Patavienſis conſtitutus, Regularem Diſciplinam in eo collapſam fœliciter reſtituit. Ea Reformatione Ordo *S. Benedicti* in Italia refloruit, unde celebris Congregatio *S. Juſtinæ*, aliàs *Caſinenſis*, à Monte Caſſino appellata, exorta eſt. De qua legi poteſt Hiſtoria Cœnobii *S. Juſtinæ*, & *Maurolicus* in Mari Oceano omnium Religionum, Lib. I. *Aubertus Miræus* in *Originibus Benedictinis*, &c.

Eremitæ S. Hieronymi de Feſulis

III. Ordo Eremitarum *S. Hieronymi de Feſulis*, ab *Antonio* Comite *Montisgranelli*, Sarcenatenſis Diœceſis Preſbytero inſtitutus, ſub *Innocentii VII.* Pontificatu, ad Regularem Profeſſionem ſecundùm Conſtitutiones *S. Hieronymi* nomine inſignitas ab eodem Pontifice admiſſus eſt & approbatus, & à *Gregorio XII.* confirmatus VII. Idus Julii, anno milleſimo quadringenteſimo decimo-quinto. *S. Auguſtini* Regulam deinde amplexi ſunt, approbante *Eugenio IV.* qui & Generalis Præpoſiti eligendi facultatem ipſis conceſſit, & multis gratiis Congregationem donavit, Conſtitutione data VII. Kalendis Auguſti, anno MCCCCXLI.

Congregatio Bursfeldenſis, Ordinis Benedictini.

IV. *Joannes Rodius* vir eximiæ pietatis, cùm ex Ordine Carthuſiano ad Benedictinum Apoſtolica Autoritate tranſlatus eſſet, Abbas Monaſterii *S. Matthiæ* prope Treverim electus, ſalutarem in eo Reformationem ſtabilivit, quæ à *Joanne* Abbate Bursfeldenſi ſuſceptâ, in alia ſubinde Monaſteria derivata eſt, quæ in unum corpus adunata, *Bursfeldenſem Congregationem* compoſuere. Hujus Reformationis initia ad annum MCCCCXXIX. referuntur. De his legendi *Trithemius* in Chronico Spanheimenſi, & Miræus in Originibus Monaſticis Lib. II. Cap. XXV. & XXVI.

Ordo Minimorum.

V. *Minimorum Ordo*, humilitate quam ipſo nomine profitetur magnus, à *Franciſco Paulano* viro ſanctiſſimo in Cœnobiolo prope Paulam ab ipſo condito fundatus eſt, anno MCCCCLXVII. Naſcentem Ordinem excepit, approbavit, fovitque *Pyrrhus* Conſentinus Archiepiſcopus, *Sixtus Quartus* Pontifex Maximus confirmavit ſub nomine Congregationis Eremitarum *S. Franciſci*, plurimiſque gratiis ornavit, Conſtitutione quæ incipit, *Sedes Apoſtolica*, datâ die XXIII. Maii, anno MCCCCLXXIV. Regulam à *Franciſco* dictatam & pluries ab eodem innovatam, approbarunt *Alexander VI.* annis MDI. & MDII. & *Julius II.* anno MDVI. quinto Kalendas Auguſti: Ordinémque *Minimorum Fratrum Eremitarum Fratris Franciſci de Paula* deinceps appellari juſſerunt. Sororibus etiam & Tertiariis utriuſque ſexus præſcriptam ab eodem Sancto Viro Regulam *Julius II.* confirmavit. Auſterâ vitæ quadrageſimalis obſervantiâ alumnos obſtrinxit *B. Franciſcus de Paula*, cujus relaxandæ veniam iis ſolùm indulgeri voluit, qui graviter ægrotarent, idque ex Medicorum judicio. Obiit Vir Sanctiſſimus, & ſui ſeculi Taumaturgus, Summis Pontificibus, Regibus, Principibúſque venerabilis, Ordine in Italia, Gallia, Hiſpania, Germania fœliciter propagato, die II. Aprilis anno MDVII. A *Leone X.* Pontifice Maximo ſolemni ritu in Sanctorum numerum relatus eſt prima die Maii anni milleſimi quingenteſimi decimi-noni. A *Ludovico XI.* in Gallias vocatus fuerat ob famam ſanctitatis & miraculorum, vitam ut prolixiorem ejus precibus à Deo impetraret. Ipſi ac Fratribus Cœnobium extruxerat ad

Pleſſiacum

S. Franciſci de Paula elogium.

Pleſſiacum Parci prope Turonum. *Philippus Cominaeus* in Hiſtoria *Ludovici XI.* Libro VI. ipſum adhuc viventem velut ſanctitatis & prudentiæ miraculum commendat. Ait ipſum *Virum Sanctum* vulgò appellatum, à Rege Chriſtianiſſimo acceſſitum, venire noluiſſe abſque Summi Pontificis & Regis ſui facultate. Nunquam ſe vidiſſe hominem viventem, qui magis ſanctè viveret, & in quo magis appareret quòd Spiritus Sanctus loqueretur per os ejus. Licèt Clericus aut literatus non eſſet, ſatis ei fuiſſe Italicam linguam ſuam ut ſe admirabilem redderet. Illum Neapolim tranſeuntem, honoratum & viſitatum à Rege & filiis ejus fuiſſe ceu Magnum aliquem Legatum Apoſtolicum, cum ipſiſque locutum velut hominem in Aula educatum. Inde Romam tranſeuntem, ab omnibus Cardinalibus viſitatum, & triplici vice Audientiam habuiſſe apud Summum Pontificem, ſolum cum ſolo egiſſe, & prope ipſum aſſidere juſſum trium quatuorve horarum ſpatio, quoties ad ipſum acceſſit. *Ludovicum XI.* in genua ante eum procubuiſſe, oraſſeque ut vitam ſibi prorogaret. Illum autem reſpondiſſe quod vir ſapiens reſpondere debebat. Addit *Cominaeus*, ſæpe eum ſe audiviſſe coram Rege diſſerentem, adſtantibus Magnatibus & Primoribus Regni; & viſum fuiſſe divinitus inſpiratum circa ea quæ dicebat, commonebátque. Delphinum *Caroli VIII.* Regis & *Annæ* Reginæ filium è Sacro Fonte ſuſcipere à Rege juſſus, in Sacello Parci Pleſſiacenſis, ipſius Regis manu ſuffultus, inter ceremonias nomen *Caroli Rolandi* puero impoſuit die XIII. Octobris anni MCCCCXCII. ut legitur in Monumentis Cameræ Rationum, in quibus tota Baptiſmi pompa deſcribitur. Cùm *Claudia* Regina *Franciſci I.* conjux, voti Deo ſub ejus invocatione nuncupati religione obſtricta, filium ejus interceſſione à Deo datum, *Franciſcum* in ejus memoriam & honorem, prout voverat, appellari juſſiſſet, idem Rex ac Regina *Leoni X.* ſupplicarunt, ut Beatum Virum in Sanctorum album referret. Incredibilis fuit Regum Chriſtianiſſimorum de illius Canonizatione lætitia. Nunquam exinde aliter quàm *Patrem noſtrum S. Franciſcum* auditi ſunt nominare, quod cùm faciebant, diſcooperto Rex capite, Regina humiliter inclinata, palam faciebant quâ in veneratione nomen ejus memoriámque haberent. Juſſit etiam Rex monetam cudi, quæ ex una parte effigiem ſuam, ex altera Sanctum repræſentaret, cum hac inſcriptione, REGIÆ STIRPIS PROPAGATORI. Hæc ex antiquis Monumentis referunt doctiſſimi PP. *Henſchenius* & *Papebrochius* in Supplemento Hiſtorico Actorum *S. Franciſci de Paula*, ad diem II. Aprilis. De Sacro *PP. Minimorum* Ordine plura diſces ex *Lanovii* Chronico, & ex Hiſtoria Generali Ordinis Gallicè edita à *Ludovico Doni D'Atichi*, poſtea Reienſi, ac demum Auguſtodunenſi Epiſcopo.

Congregatio Eremitarum Diſcalceatorum S. Auguſtini.

VI. Eremitarum Diſcalceatorum Ordinis S. Auguſtini Congregationi initium dedit *Baptiſta Poggius*, pietate ac doctrina apud Carolum VII. Regem Chriſtianiſſimum, & Galeatium Mariam Sforciam Ducem Mediolanenſem ſpectatiſſimus. Primum Genuæ Conventum inſtituit (ut refert Auguſtinus Juſtinianus Nepeſinus Epiſcopus lib. 5. Hiſtoriæ) Naſcentem Congregationem fovit & confirmavit Sixtus IV. Pontifex Maximus, teſte Odorico Rainaldo ad annum 1474. Congregationem in Luſitania propagarunt *PP. Thomas à Jeſu*, & *Ludovicus de Leon* ejus Socius, qui P. Thoma defuncto, Statuta pro Diſcalceatis condere juſſus Caſtiliæ in Comitiis Ordinis, Diſcalceatorum domum ibi erexit, auſteriorem ipſe Reformationem amplexus. Quatuor poſt annis, *P. Andreas Dies* ex Hiſpania in Italiam profectus, Cœnobium alterum Romæ fundavit. Diſcalceatos Auguſtiniani Ordinis Eremitas in Galliam traduxit *D. Guillelmus d'Avancon* Ebredunenſis Archiepiſcopus, cùm à Clemente VIII. Pontifice Maximo facultatem obtinuiſſet illos collocandi in Conventu penè dilapſo Villaris Benedicti, in Delphinatu, & Gratianopolitana Diœceſi, cujus Prior Commendatarius erat. Novo Cœnobio præfectus fuit *P. Matthæi*, qui auſterioris vitæ ſtudio ad Diſcalceatos tranſierat. Id conſtat ex Brevi Apoſtolico *Clementis VIII.* anno 1595. dato.

Ordo Conceptionis Deiparæ Virginis.

VII. Ordinem Monialium, in honorem *Conceptionis Beatiſſimæ Virginis Mariæ*, Toleti in Hiſpania inſtituit Nobilis Virgo Luſitana, *Beatrix à Silva*, quem rogante *Iſabella* Hiſpaniæ Regina *Innocentius VIII.* approbavit, anno MCCCCLXXXIX. conceſſitque ut ſub Regula Ciſtercienſis Ordinis, & Diœceſani Præſulis obedientia Deo ſervirent, titulo tamen *Conceptionis*, & veſte primùm acceptâ, videlicet Tunica & Scapulari albis, ac Chlamide cærulea ſervatis. *Beatrice* verò anno ſequenti defunctâ, Sodales ejus anno MCCCCXCIV. *Sanctæ Claræ* Regulam ſub eodem ſemper *Conceptionis* nomine & veſte amplexæ ſunt. Quas demum *Julius II.* anno MDXI. Franciſcanorum curæ commendavit. De his *Miræus* Lib. V. *Monaſticarum Originum*, Cap. XIII.

Ordo Annuntiatarum.

VIII. Ordo *Annuntiatarum B. Mariæ*, Avarici Biturigum inſtitutus eſt à *B. Joanna Valeſia*, Francorum Regina, *Ludovici XI.* Regis Chriſtianiſſimi filia, *Ludovici XII.* conjuge repudiata, anno Chriſti milleſimo quingenteſimo-primo. Ordinem, Regulámque, ex verbis Evangelicis à *Gilberto Nicolai*, aliàs *Gabriele Maria*, Ordinis Minorum pientiſſimo Profeſſore, Confeſſario ſuo concinnatam, & decem primarias Sanctiſſimæ Virginis *Mariæ* virtutes continentem, & ad earum exemplar ſacras Virgines inſtituentem ac dirigentem, *Alexander VI.* Pontifex Maximus editâ Conſtitutione confirmavit: quam deinde *Julius II.* anno MDVI. & *Leo X.* anno MDXVII. approbarunt, Ordinémque Privilegiis auxerunt, quod & *Paulus V.* & *Gregorius XV.* cumulatiùs præſtitere. Utuntur *Annuntiatæ* Sanctimoniales veſte leucophæa ſeu griſea, ut vulgus loquitur, in teſtimonium vitæ pœnitentis; chlamyde candida, in memoriam Virgineæ puritatis Deiparæ *Mariæ*, quam imitari geſtiunt; Scapulari rubro in formam Crucis ante pectus aptato, memoriæ Paſſionis Domini aſſiduè in mentem revocandæ. Alter ab iſto eſt *Annuntiatarum* Ordo Genuæ ſub *Clementis VIII.* Pontificatu, anno circiter MDC. aut MDCIV. à *Maria Victoria Fornera*, Matrona Genuenſi, inſtitutus: cujus Moniales veſtem album & Scapulare cum Pallio ætherei coloris induunt, unde etiam *Cæleſtes* appellantur. Obiit *B. Joanna* Avarici Biturigum pridie Nonas Februarii, anno MDV. ferè quadragenaria. Cujus ſanctitas variis poſt obitum comprobata miraculis eſt, de quibus quæſtio habita eſt ab *Andrea Fremioto* Archiepiſcopo Bituricenſi, miſſáque Acta Romam, *Paulo V.* Pontifici Maximo ad pientiſſimæ Principis Beatificationem obtinendam offerenda; quæ poſtea *Urbano VIII.* ab Oratoribus *Ludovici XIII.* Regis Chriſtianiſſimi, & Sereniſſimæ Hiſpaniarum Infantis *Iſabellæ Claræ Eugeniæ* Belgarum Principis exhibita ſunt, cum Vitæ Epitome eidem Pontifici inſcriptâ, quam PP. *Bollandus* & *Henſchenius* ad diem IV. Februarii inter Acta Sanctorum ediderunt. *B. Joannæ* memoriam Franciſcano Martyrologio inſcripſit *Arturus Monſterius*, Gallicano *Andreas Sanſſayus*,

Sanſſayus, ad eumdem diem. De Annuntiatarum Ordine Librum edidit *Miræus*.

Ordo Teatinorum.

IX. Ordo Clericorum Regularium *Teatinorum* à *Joanne Petro Caraffa* Teatino Epiſcopo, viro pietate, induſtria, & doctrina inſigni, qui poſtea fuit Summus Pontifex *Paulus IV.* & *Cajetano Tienæo* Nobili Vicentino, ſanctimonia conſpicuo, & ab *Urbano VIII.* in Beatorum album adſcripto, conditus eſt anno MDXXIV. Spiritu Sancto hujuſmodi viros ad Cleri in Urbe, in Italia, aliiſque regionibus maximè depravati reformationem ſuſcitante. Eorum Inſtitutum eſt, præter tria Vota cæteris Regularibus communia, non ſolùm nihil omnino poſſidere, verùm etiam nec mendicando aut poſtulando vitam ſuſtentare, ſed ſpontaneis dumtaxat oblationibus & eleemoſynis ali, ac in providentiæ Divinæ ſinu, abjecta prorſus rerum terrenarum ſolicitudine, fœliciter quieſcere, ſolúmque Regnum Dei, & juſtitiam ejus quærere. Ordinem approbavit *Clemens VII.* Pontifex Maximus Conſtitutione data die XXIV. Junii MDXXIV. plurimíſque gratiis auxit. Vota ſolemnia emiſerunt *Joannes Petrus Caraffa*, & Socii, Romæ in Baſilica *S. Petri*, die XIV. Septembris *Exaltationi S. Crucis* conſecrata. *Teatini* appellati ſunt à præcipuo ipſorum Autore Epiſcopo Teatino. Plura diſces ab *Antonio Caracciolo*, in Vita *Joannis Petri Caraffæ*, poſtea *Pauli IV.* & Sociorum, à *Joanne Baptiſta Tuſſo* Acerrarum Epiſcopo, in Annalibus Ordinis, à *Silveſtro Maurolico* Abbate *S. Mariæ Roccamatoris*, Ordinis Ciſtercienſis in Mari Oceano omnium Religionum, & aliis Scriptoribus.

Ordo Capucinorum.

X. Ordo *Capucinorum* autorem habuit Fratrem *Matthæum de Baſſio*, ex Umbria oriundum, Ordinis Minorum Obſervantium Sacerdotem, ruſticis quidem parentibus ortum, ſed pœnitentiæ ſeverioris & anguſtioris paupertatis ſtuſtio vehementer inflammatum. Ipſi comites adjuncti *Ludovicus* & *Raphaël Foroſempronienſes*, olim ex Minorum Obſervantium, tunc ex Conventualium Sodalitio, Congregationem FF. Minorum Eremitarum inſtituerunt, caputio quadrato & prolixiori barba, vitáque auſteriori à reliquo Franciſcanorum grege diſtinctam, non tamen ab obedientia Provincialium Conventualium ſtatim abſolutam. Hanc approbavit *Clemens VII.* Pontifex Maximus, Conſtitutione data quinto Nonas Julii anno MDXXVIII. quæ incipit: *Religionis Zelus.* Eamdem Congregationē confirmavit *Paulus III.* ſub nomine *Fratrum Minorum Capucinorum*: & ſub regimine proprii Vicarii Generalis ab ipſis electi, & à Magiſtro Generali FF. Conventualium inſtituendi, Conſtitutione data VIII. Kalendas Septembris anno MDXXXV. Ordinem Privilegiis ornarunt *Pius V. Sixtus V. Paulus V. Gregorius XIV. Urbanus VIII. Gregorius XV.* ut conſtat ex eorum Diplomatibus in Bullario Romano editis. Conventualium jugum, favente Sede Apoſtolica excuſſerunt, Miniſtri Generalis eligendi obtenta facultate. De hoc Ordine legi poſſunt *Marcus Olyſipponenſis* in Hiſtoria Seraphica, *Zacharias Boverius* Salutienſis in Annalibus Capucinorum, *Silveſter Maurolicus* in Mari Oceano omnium Religionum &c.

Clerici Regulares Somaſchi.

XI. Congregatio *Somaſchæ* Clericorum Regularium, condita eſt ab *Hieronymo Æmiliano*, Nobili Veneto & Senatore, ad gerendam Orphanorum curam, ut in certis locis collecti educarentur, & in pietate, literis, vel artium mechanicarum tyrocinio inſtituerentur. Hanc Congregationem confirmavit *Paulus III.* anno MDXL. Privilegiis ornavit *Paulus IV.* facultatem emittendi tria vota ſolemni ritu, & Collegia fundandi conceſſit *Pius V.* utque *Clerici Regulares S. Maioli de Papia* nuncuparentur, quoniam illud primum fuit Congregationis Collegium. Vulgò tamen *Somaſchi* appellantur à loco Mediolanum inter & Bergomum, ubi primùm multi Nobiles Laïci, & nonnulli Sacerdotes *Hieronymo Æmiliano* adhæſerunt, ubi etiam ipſe obiit miraculis clarus, anno MDXXVII. Ejus Vitam ſcripſere *Auguſtinus Turtura* ejuſdem Inſtituti Clericus, & *Andreas Stella* Congregationis Supremus Moderator.

Congregatio Recollectorum.

XII. Congregatio *Fratrum Minorum S. Franciſci, Strictioris Obſervantiæ*, quos poſtea *Recollectos* vocarunt, à quibuſdam ejuſdem Ordinis Profeſſoribus inſtituta eſt, affectantibus Regulam *S. Franciſci* purè & plenè juxta literam & declarationes *Nicolai III.* & *Clementis V.* Romanorum Pontificum obſervare, poſtquam *Leo X.* Obſervantes omnes Franciſcanæ familiæ in unum Religionis corpus ac nomen adunavit. Hanc verò Congregationem approbavit & confirmavit *Clement VII.* Conſtitutione quæ incipit: *In Suprema*; XVI. Kalendas Decembris anno 1532.

Barnabitæ.

XIII. Congregatio Clericorum Regularium *S. Pauli Decollati*, anno MDXXVI. inſtituta eſt Mediolani à Viris ejuſdem civitatis Nobilibus, *Jacobo Antonio Morigia*, & *Bartholomæo Ferrario*, ac *Franciſco Maria Zacharia* Cremonenſi, ferventiſſimis *Seraphini Firmani* Canonici Regularis Concionibus ad nuntium ſeculari vitæ remittendum incitatis. Qui homines ad pœnitentiam adhortati, & publica *S. Pauli* Apoſtoli Epiſtolarum lectione bene vivendi normam edocere ſatagentes, plurimis aliis in conſortium ſuum adlectis, Congregationem illam condiderunt; quæ *S. Pauli Decollati* vocata, vulgò *Barnabitarum*, ab Eccleſia *S. Barnabæ* ipſis primùm conceſſa Mediolani; à *Clemente VII.* approbata eſt ſub obedientia Mediolanenſis Archipræſulis, Conſtitutione quæ incipit; *Vota*: data XVIII. Februarii anno MDXXVIII. Eumdem Ordinem confirmarunt, & multis Privilegiis ornarunt *Paulus III.* Diplomate dato VIII. Kalendas Auguſti MDXXXV. quod incipit, *Dudum*: necnon *Julius III. Gregorius XIII. Sixtus V.* & *Paulus V.* quorum Conſtitutiones in Bullario Romano editæ.

Societas Jeſu.

XIV. Piiſſima & florentiſſima *Societas Jeſu*, ab *Ignatio de Loyola*, Nobili Cantabro, cùm ex vulnere in obſidione Pampelonenſi accepto decumberet, divino lumine illuſtrato, & ad nuntium mundo remittendum gratiâ Chriſti incitato, atque ad Majorem Dei Gloriam & proximorum ſalutem procurandam bene animato, inſtituta eſt, anno Chriſti milleſimo quingenteſimo trigeſimo quarto, quo vir jam ſanctiſſimus ſex Sociis Pariſiis ſibi adjunctis, die ſacra Aſſumptionis *B. Mariæ* Virginis, in ejuſdem Deiparæ Eccleſia, in Monte Martyrum, Societatis vota cum illis emiſit. Hi verò fuere *Petrus Faber*, Allobrox, ex oppido Villareto, Diœceſis Gebennenſis; *Franciſcus Xaverius*, Nobilis Navarrus, ex urbe Pampelonenſi; *Jacobus Lainez*, ex Almazano Seguntinæ Diœceſis oppido; *Alfonſus Salmeron* Toletanus; *Nicolaus Bobadilla*, Palentinus; & *Simon Rodericus*, Luſitanus, Academicis Gradibus in Pariſienſi Univerſitate inſignes, & in Studiis Theologicis plures annos exercitati.

Primi S. Ignatii Socii.

Ad illos acceſſere *Claudius Jaius*, Gebennenſis; *Joannes Codurius*, Allobrox; & *Paſchaſius Broëtus*, ex Picardia oriundus; qui poſt biennium, anno ſcilicet MDXXXVI. eadem Aſſumptionis recurrente Solemnitate, renovationi votorum interfuere, quibus, abdicatis ſeculi illecebris, ad perpetuam caſtimoniam ſeſe obſtrinxerunt, & ad ſalutem hominum promovendam, fidémque ac pietatem propagandā ſe devoverunt, ſpecialem obedientiam Romano Pontifici

Pontifici eum in finem profeſſi, cui parere tenerentur illico ſine ulla tergiverſatione & excuſatione, ſive mitteret ad Turcas, ſive ad quoſcunque alios Infideles, etiam in Indias, aut alias regiones remotiſſimas, ſive ad quoſcumque Hæreticos aut Schiſmaticos, aut etiam ad quoſvis Fideles. Quarto hocce voto Societatis ſuæ Profeſſores obſtringi voluit *S. Ignatius*. Nam & paupertatem & obedientiam vovent, ſervántque ſtrictiſſimam, non ſolùm privatim, ſed neque communiter bona aliqua ſtabilia, proventus, aut cenſus poſſidentes, præter quàm in Collegiis; & à Præpoſiti nutu omnino pendentes. Sanctiſſimam Societatem ad gloriam Dei, utilitatem Eccleſiæ, Fidei propagationem ac defenſionem, Chriſtianæ Juventutis inſtitutionem, pietatis reſtaurationem conditam, *Paulus III.* Pontifex Maximus approbavit Diplomate quod incipit; *Regimini*: v. Kalendas Octobris MDXL. Idem Inſtitutum rurſus approbavit *Julius III.* anno MDL. XII. Kalendas Auguſti, Conſtitutione, quæ incipit, *Expoſcit*: laudavit, confirmavitque Sacra Synodus Tridentina Seſſione XXV. Cap. XVI. de Reformatione Regularium, ubi de Profeſſionis Religioſæ tempore decernens, hanc exceptionem in ejus favorem apponit: *Per hoc tamen Sancta Synodus non intendit aliquid innovare aut prohibere, quin Religio Clericorum Societatis Jeſu, juxta pium eorum Inſtitutum, à Sancta Sede Apoſtolica approbatum, Domino & ejus Eccleſiæ inſervire poſſit.* Eamdem Societatem inter Ordines Mendicantium numerandam, communibúſque Mendicantium Sodalitiorum Privilegiis frui debere, *Pius V.* declaravit. Eam pariter cum piiſſimis ac prudentiſſimis ejus Conſtitutionibus confirmarunt *Gregorius XIII.* Diplomate quod incipit: *Aſcendente Domino*; VIII. Kalendas Junii. MDLXXXIV. & *Gregorius XIV.* Diplomate quod incipit: *Eccleſiæ Catholicæ*: IV. Kalendas Julii MDXCI.

Societatis Jeſu confirmatio.

Societatis Jeſu character ac ſpiritus.

Qui *Societatis Jeſu* characterem ac ſpiritum noſſe cupit, *Gregorium XIII.* audiat in Conſtitutione laudata; in qua ait: Ipſam *Prolem Catholicæ Religioni valde proficuam, & ad omnia pericula pro univerſali Eccleſia ſubeunda paratam procreaſſe, & aliam atque aliam à prima non degenerem, præſtante gratia Dei quotidie ſubſtituere... Cujus Societatis præcipuus finis Catholicæ eſt Religionis defenſio ac propagatio, animarúmque in Chriſtiana vita & doctrina profectus. Gratiæ quoque ejus vocationis eſt proprium diverſa orbis terrarum loca ex Romani Pontificis, ſeu Prepoſiti Generalis ejuſdem Societatis directione peragrare, vitámque in quavis mundi parte agere, ubi ſalvandarum ſuâ operâ animarum copioſior proventus ad Dei gloriam ſperetur. Ad quem finem Spiritus Sanctus bonæ memoriæ Ignatii Loyolæ Societatis ipſius Inſtitutoris, ejúſque Sociorum excitator, media quoque prædicationum, ac cujuſcumque Miniſterii verbi Dei, Doctrinæque Chriſtianæ, & Spiritualium Exercitiorum, aliorum item Charitatis operum, & Sacramentorum adminiſtrationis, ac præcipuè Pœnitentiæ & Euchariſtiæ, horúmque frequentioris uſus accommodavit.* Cùm Lutherana & Calviniana hæreſibus graſſantibus *Societatem Jeſu* Spiritus Sanctus excitaverit, minimè dubium eſt, (quod aſſeruit etiam *Paulus III.*) Deum ſicut alios aliis temporibus Sanctos Viros, ita *Luthero*, aliiſque ejuſdem temporis Hæreticis, *S. Ignatium*, & inſtitutam ab eo Societatem, velut firmiſſimum quoddam Catholicæ Fidei ac Eccleſiæ propugnaculum objeciſſe.

Societatis Jeſu elogium.

Ab hujus Societatis viris ſanctiſſimis, quos verè *Noviſſimos Apoſtolos* dixerimus, Chriſtiana Religio ad Indos Orientales, Japonios, Æthiopes, Congitanos, Sinas, aliáſque gentes remotiſſimas illata & propagata eſt. Martyres plurimos cœlo dedit, Confeſſores ſanctiſſimos peperit, *Ignatium* Patriarcham, *Franciſcum Xaverium*, Indorum & Japoniorum Apoſtolum, *Franciſcum Borgiæ*, quorum memoria ſolemni ritu ab Eccleſia conſecrata eſt, aliôſque ſacris Faſtis dignos. Virorum in omni Diſciplinæ genere doctiſſimorũ è ſinu ſuo ingentẽ numerum in hanc uſque diem profudit, quorum præclara Opera à *P. Allegambio* in ejuſdem Societatis Scriptorum Bibliotheca recenſentur. Statim ut in ea Societate coli Deus cœpit, invidiam ſortita eſt: ſed invidiâ ſuperior, inſtar Eccleſiæ etiam perſecutionibus crevit, inſtar Arcæ tribulationum aquis in ſublime evecta eſt, & ad eum gloriæ ac fœlicitatis apicem promota, quem ejus meritis ac laboribus pro Dei gloria, pro ſalute proximorum, pro hæreſum impugnatione, fideíque defenſione, pro literarum ac pietatis propagatione, conſervatione, promotione, ac reliquis Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ utilitatibus, Dominus rependit. De cujus initiis ac progreſſu legi poſſunt *Orlandinus*, & *Sacchinus* in ejuſdem Societatis Hiſtoria.

Ordo Joannis de Deo, ſeu Charitatis.

XV. *Ordo Charitatis* (ut in Gallia nuncupamus) à *Joanne de Deo* natione Luſitano, viro pientiſſimo, ad officia charitatis erga pauperes, præſertim Infirmos inſtitutus, à *Pio V.* Pontifice Maximo confirmatus eſt Kalendis Januarii MDLXXII. Conſtitutione quæ incipit: *Licet ex debito.* Ordinem deinde in Italia, Germania, Gallia, & Polonia propagatum, & Ordinariorum regimini ſubditum, variiſque Privilegiis auctum, à ſuis Deceſſoribus *Pio V. Gregorio XIII.* & *Sixto V.* unóque voto de juvandis Infirmis obſtrictum, ad ſolemnem trium præterea votorum, obedientiæ, caſtitatis & paupertatis Profeſſionem ſub *S. Auguſtini* Regula, propriiſque Statutis, *Paulus V.* approbavit & confirmavit, Conſtitutionibus; *Romanus Pontifex*, &, *Ea*: XIII. Februarii, & XV. Aprilis MDCXVII. datis. *Joannes de Deo* Ordinis hujuſce parens, vitæ ſanctimonia & miraculis clarus, in Beatorum numerum ab *Urbano VIII.* relatus eſt die XXI. Septembris MDCXXX. Ejus Ordinis Italica Congregatio, *Fate ben Fratelli*, vulgò nominatur.

Carmelitæ Diſcalceati.

XVI. Ordo Carmelitarum, à Sancta *Thereſia de Jeſu* Nobili Virgine Abulenſi ad antiquam primæ Regulæ obſervantiam compoſitus ac reſtitutus eſt, *Joanne de Yepes*, nuncupato *De Cruce*, viro ſanctiſſimo, & *Antonio Heredio*, dicto *De Jeſu*, adjutoribus. Plurima Diſcalceatorum Fratrum, & Sacrarum ejuſdem Inſtituti ac Reformationis Virginum condita intra breve tempus Monaſteria, bonum Chriſti odorem ubique ſpirantia. Sacram illam Congregationem approbavit *Gregorius XIII.* Diplomate quod incipit; *Pia conſideratione*, die XXII. Junii MDLXXX. Hanc verò à Mitigatorum Carmelitarum imperio penitus abſolvit *Clemens VIII.* & proprium Præpoſitum Generalem habere conceſſit, ſuíſque à Sede Apoſtolica approbatis Legibus regi. Conſtitutio ea de re data die XX. Decembris MDXCIII. edita eſt Tom. III. Bullarii Romani. Propagandæ Fidei, præſertim in Perſide, uberrimo cum fructu pii *Thereſiæ* filii adlaborarunt, quam *Gregorius XV.* in Sanctarum Virginum Catalogum retulit quarto Idus Martii, anno MDCXXI. De hoc Ordine plura in ejus Annalibus, & apud *Miræum* in Originibus Monaſticis legi poſſunt.

Clerici Regulares Miniſtrantes infirmis.

XVII. *Congregatio Clericorum Regularium Miniſtrantium Infirmis*, Romæ inſtituta à *Camillo de Leliis*, Theatinæ Diœceſis Preſbytero, à *Sixto V.* approbata eſt die XVIII. Martii MDLXXXV. ejúſque Regula à *Gregorio XIV.* confirmata die XXI. Septembris MDXCI. à *Clemente VIII.* reformata,

mata, Kalendis Januarii MDC. Pontificias Conſtitutiones ea de re editas in Bullario Romano legere harumce rerum ſtudioſus quiſque poteſt.

Fulienſes.

XVIII. Congregatio Beatæ Mariæ Fulienſis, à *Joanne Barrerio*, vulgò *De la Barriere*, Cadurcenſi, Monaſterii Fulienſis, Ordinis Ciſtercienſis, in Diœceſi Rivenſi Abbate, Monachis ad ſeveriorem Diſciplinam, primævùmque *SS. Benedicti & Bernardi* Inſtitutum reductis, condita eſt, & à *Sixto V.* approbata & confirmata Diplomatibus datis die v. Maii MDLXXXVI. & XIII. Novembris MDLXXXVII. à *Clemente VIII.* & *Paulo V.* variis aucta Privilegiis.

Clerici Regulares Minores.

XIX. *Congregatio Clericorum Regularium Minorum*, à *Joanne Auguſtino Adorno* Genuenſi Preſbytero inſtituta, à *Sixto V.* pariter confirmata eſt Conſtitutione quæ incipit, *Sacra Religionis*; data die I. Julii MDLXXXVIII.

Religioſæ Profeſſionis tempus. *Seſſ. 25. c. 15.*

XIX. Quemquam ad Profeſſionem Religioſam ante decimum-ſextum ætatis annum expletum & annum integrum Noviciatus conſummatum, admitti vetuit Tridentina Synodus: Profeſſionem antea factam, irritam declaravit. Quod quidem Decretum Religioſorum quorumdam Ordinum Statutis non derogat, quæ Novitios tardiùs ad Profeſſionem admittunt, ut FF. Capuccinorum, apud quos Clerici ad Profeſſionem non recipiuntur ante annum decimum-nonum, & Laïci ante vigeſimum; & Minorum Conventualium *S. Franciſci*, apud quos Novitii Clerici prohibentur ad Profeſſionem admitti ante annum vigeſimum, & Laïci ante vigeſimum-quintum. Hoc etiam non obſtante Decreto, *Pius V.* in Conſtitutione de Reformatione Servitarum, anno MDLXX. data, Novitios ante annum decimum-octavum ætatis completum recipi, & ante decimum-nonum pariter completum ad Profeſſionem admitti prohibuit. Libertati Profeſſionis Virginum Deo dicandarum proſpiciens Tridentina Synodus, decrevit, ut *Si puella, quæ habitum regularem ſuſcipere voluerit, major duodecim annis ſit, non ante ſuſcipiat, nec poſtea ipſa, vel alia Profeſſionem emittat, quàm exploraverit Epiſcopus, vel eo abſente aut impedito, ejus Vicarius, aut aliquis eorum ſumptibus ab eis deputatus, Virginis voluntatem diligenter, an coacta, an ſeducta ſit, an ſciat quid agat: & ſi voluntas ejus pia, ac libera cognita fuerit, habueritque conditiones requiſitas juxta Monaſterii illius & Ordinis Regulam, necnon Monaſterium fuerit idoneum, liberè ei profiteri liceat: cujus Profeſſionis tempus ne Epiſcopus ignoret, teneatur Præfecta Monaſterii eum ante menſem certiorem facere: quòd ſi Præfecta certiorem Epiſcopum non fecerit, quamdiu Epiſcopo videbitur, ab Officio ſuſpenſa ſit.*

Regularium Exemptiones.

XXI. Regularium Immunitates eodem penè in ſtatu manſere, quo erant XIII. ſeculo, iis dumtaxat reſtrictionibus exceptis, quas ob Eccleſiaſticæ Diſciplinæ bonum Tridentina Synodus addidit. Decrevit ſcilicet, ut *In Monaſteriis ſeu Domibus virorum, ſeu mulierum, quibus imminet animarum cura perſonarum ſecularium, præter eas; quæ ſunt de illorum Monaſteriorum ſeu locorum familia, Perſonæ tam Regulares quàm ſeculares hujuſmodi curam exercentes ſubſint immediatè in iis, quæ ad dictam curam & Sacramentorum adminiſtrationem pertinent, Juriſdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcopi, in cujus Diœceſi ſunt. Nec ibi aliqui etiam ad nutum amovibiles deputentur, niſi de ejuſdem conſenſu ac prævio examine, per eum, aut ejus Vicarium faciendo, excepto Monaſterio Cluniacenſi cum ſuis limitibus, & exceptis iis etiam Monaſteriis ſeu locis, in quibus Abbates Generales aut Capita Ordinum, ſedem ordinariam principalem habent, atque aliis Monaſteriis ſeu domibus, in quibus Abbates aut alii Regularium Superiores, Juriſdictionem Epiſcopalem & temporalem in Parochos & Parochianos exercent, ſalvo tamen eorum Epiſcoporum jure, qui majorem in prædicta loca vel perſonas Juriſdictionem exercent.*

2. Statuit inſuper, ut Regulares etiam in Eccleſiis ſuorum Ordinum Conciones habituri, cum ſuorum Superiorum licentia coram Epiſcopis ſe ſiſtere, & ab eis benedictionem petere teneantur. Si verò errores ubicumque diſſeminaverint, vel offenſionem Chriſtiano populo creaverint, Epiſcopus ipſis concionandi munere interdicat: ſi hæreſes docuerint, in eos, quantumvis exemptos etiam ſpecialibus Privilegiis, ſecundùm Juris diſpoſitionem aut loci conſuetudinem agat tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatus. (Seſſione v. Cap. 2.) Et Seſſione XXIV. Cap. 4. expreſsè Regularibus prohibuit, ne in Eccleſiis etiam ſuorum Ordinum *Contradicente Epiſcopo*, Conciones habere præſumant.

3. Indulgentias abſque Epiſcoporum licentia & mandato promulgare non poſſunt, ut colligitur ex Seſſione XXI. Cap. 9.

4. Privatis in domibus, atque omnino extra Eccleſiam, & ad divinum tantùm cultum dedicata Oratoria, ab Epiſcopis deſignanda & viſitanda, Miſſæ Sacrificium celebrare non poſſunt, ut Decretum eſt Seſſione XXII. in Decreto de obſervandis & evitandis in Celebratione Miſſarum: quo quidem ſublatum eſſe Privilegium ab *Honorio III.* conceſſum Fratribus Prædicatoribus & Minoribus celebrandi in Altari viatico, etiam Epiſcopo non permittente, juxta Cap. *In his*, *De Privilegiis*, Fagnanus obſervat, Commentario in Cap. *Grave*, *De Officio Ordinarii*.

5. Regulares qui Confraternitatum vel Hoſpitalium adminiſtrationem ſuſceperunt, rationes adminiſtrationis Ordinario reddere tenentur, ut colligitur ex eodem Concilio Seſſione XXII. Cap. 9.

6. Nullatenus ipſis Privilegia ſuffragantur, ut in minori ætate, quàm quæ à Tridentina Synodo præſcripta eſt, & ſine diligenti Epiſcopi examine ordinentur, vel ut duos Ordines Sacros eodem die ſuſcipere poſſint, ut ſtatuit idem Concilium Seſſione XXIII. Cap. 12. & 13.

7. Confeſſiones Secularium, etiam Sacerdotum, audire non poſſunt, niſi ſint ab Epiſcopis approbati, ut decernitur ibidem Cap. 15.

8. Monaſteria tam virorum quàm mulierum erigi prohibet eadem Synodus, ſine Epiſcopi, in cujus Diœceſi erigenda ſunt, licentiâ priùs obtentâ (Seſſione XXV. Cap. 3. de Regularibus) quo Decreto ſublatam eſſe prohibitionem *Bonifacii VIII.* in Cap. unico *De Exceſſu Prælatorum*, *in Sexto*, & Clementinam *Cupientes*, *De Pœnis*, cenſuit Congregatio Concilii Tridentini Interpres, ut *Fagnanus* refert.

9. *Non licet Regularibus à ſuis Conventibus recedere, etiam prætextu ad Superiores ſuos accedendi, niſi ab eiſdem miſſi aut vocati fuerint.* Qui verò ſine Superiorum Mandato in ſcriptis obtento repertus fuerit, *ab Ordinariis locorum, tanquam deſertor ſui Inſtituti puniatur.* Illi autem, qui ſtudiorum causâ ad Academias mittuntur, *in Conventibus tantùm habitent; alioqui ab Ordinariis contra eos procedatur.* (Ex eodem Concilio, in eadem Seſſione, Cap. IV.)

Clauſura Monialium.

10. Eadem Synodus innovat *Bonifacii VIII.* Conſtitutionem, *Periculoſo*, *De Statu Regularium*, in Sexto, circa Monialium Clauſuram, plenámque autoritatem Epiſcopo tribuit, ut Sedis Apoſtolicæ Delegato, in his quæ ad eam conſervandam pertinent, in Monaſteriis etiam exemptis. *Bonifacii*

Bonifacii VIII. Conſtitutionem quæ incipit, PERICULOSO, renovans Sancta Synodus, univerſis Epiſcopis, ſub obteſtatione divini Judicii, & interminatione maledictionis æternæ, præcipit, ut in omnibus Monaſteriis ſibi ſubjectis ordinaria, in aliis verò Sedis Apoſtolicæ auctoritate, Clauſuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter reſtitui, & ubi inviolata eſt, conſervari maximè procuret; inobedientes atque contradictores per Cenſuras Eccleſiaſticas, aliaſque pœnas, quacumque appellatione poſtpoſita, compeſcentes, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis. Quod auxilium ut præbeatur, omnes Chriſtianos Principes hortatur Sancta Synodus, & ſub Excommunicationis pœna, ipſo facto incurrenda, omnibus Magiſtratibus ſecularibus injungit (ibidem Cap. 5.) Quod Decretum & *Pius V.* confirmavit Conſtitutione: *Circa Paſtoralis*; data IV. Kalendas Junii anno MDLXVI. & ad univerſas & ſingulas Moniales præſentes atque futuras cujuſcumque Ordinis pertinere declaravit, *etiamſi ex Inſtitutis vel Fundationibus earum Regulæ ad Clauſuram non teneantur, nec unquam in earum Monaſteriis ſeu Domibus, etiam ab immemorabili tempore ea ſervata fuerit.* Unde (ut obſervat *Fagnanus*) Congregatio Concilii Tridentini Interpres declaravit, licere Epiſcopo Monaſteria Monialium, etiam Regularibus ſubjectarum, viſitare, & ſingulas Moniales abſque Regularium interventu alloqui & examinare in iis quæ Clauſuram ſpectant, & Clauſuram violantibus imponere.

11. Nemini Sanctimonialium licet poſt Profeſſionem exire à Monaſterio, etiam ad breve tempus, quocumque prætextu, *niſi aliqua ex legitima cauſa ab Epiſcopo approbanda, Indultis quibuſcumque & Privilegiis non obſtantibus.* Hanc autem facultatem *Pius V.* in Conſtitutione quæ incipit; *Decori*; ad tres caſus reſtringit, ſcilicet *magni incendii, vel infirmitatis, lepræ aut epidimiæ.*

Concil. Trid. ibidem.

12. Cenſuræ & Interdicta ab Epiſcopis promulgata, eorumdem juſſu à Regularibus in eorum Eccleſiis publicari ac ſervari debent. Dies etiam Feſti, quos in Diœceſi ſua ſervandos Epiſcopus præceperit, ab Exemptis omnibus, etiam Regularibus, ſervari neceſſum eſt, ex præſcripto ejuſdem Concilii, Seſſione XXV. Cap. XII.

13. Epiſcopi controverſias omnes de præcedentia, inter Eccleſiaſticas Perſonas tam Seculares quàm Regulares, cum in Proceſſionibus publicis, tum in iis quæ fiunt in tumulandis Defunctorum corporibus, & in deferenda umbella, & aliis ſimilibus, componere poteſt, non obſtantibus quibuſcumque, omni appellatione remotâ. Sic decernit eadem Synodus, ibidem Cap. XIII.

14. Regulares omnes ad publicas Proceſſiones ab Epiſcopo vocati, ab eodem compelli poſſunt ut adſint, iis exceptis qui in ſtrictiori Clauſura perpetuò vivunt, ut decernitur eodem Cap.

15. *Regularis non ſubditus Epiſcopo, qui intra Clauſtra Monaſterii degit, & extra ea ita notoriè deliquerit, ut populo ſcandalo ſit; Epiſcopo inſtante à ſuo Superiore intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeverè puniatur, ac de punitione Epiſcopum certiorem faciat: ſin minus, à ſuo Superiore Officio privetur; & delinquens ab Epiſcopo puniri poſſit.* Ejuſdem Concilii Decretum eſt Cap. XIV. ejuſdem Seſſionis.

16. Renuntiationes Novitiorum, vel obligationes factæ etiam cum Juramento, vel in favorem cujuſcumque piæ cauſæ, nullæ ſunt ac irritæ, niſi fiant cum licentia Epiſcopi, vel ejus Vicarii, infra duos menſes ante Profeſſionem, ut decernitur Cap. XVI. ejuſdem Seſſionis.

17. Epiſcopus Monachos & Moniales compellere poteſt, etiam per Cenſuras Eccleſiaſticas, ſi fuerit opus, ut Novitiis ante Profeſſionem abeuntibus omnia reſtituantur quæ ſua erant. (Ibidem.)

18. Epiſcopus unà cum Superiore Regulari adhiberi debet in Judicio nullitatis Profeſſionis. (Ibidem, Cap. XIX.)

XXII. Jus eligendi Abbates & Priores ante Concordata Monaſteriis competens, ipſis Concordatis extinctum, & ad Regem Chriſtianiſſimum in Galliis tranſlatum eſt. Hæ porro ſunt Regiæ ad Abbatias & Prioratus Nominationis conditiones. 1. Nominari debet Religioſus ejuſdem Ordinis, qui viginti-trium annorum ætatem ad minus attigerit. 2. Si Rex Preſbyterum ſecularem, aut Religioſum alterius Ordinis, aut minoris ætatis, vel aliàs inhabilem Summo Pontifici nominaverit, ſic nominatus repulſam à Pontifice patietur: & Rex infra trimeſtre à die recuſationis computandum alium Sedi Apoſtolicæ nominabit debitis præditum dotibus. 3. Novem elapſis menſibus, ſi Regius Candidatus iis conditionibus inſtructus non fuerit, quas Concordata poſtulant, Jus illa Beneficia conferendi ad Sedem Apoſtolicam devolutum eſt. 4. Si Beneficia in Curia Romana vacaverint, eorum Collatio ad Summum Pontificem pertinet. 5. Regiæ Jus Nominationis ad ea Monaſteria non extenditur, quæ ſingulari gaudent eligendi Privilegio, cui nec Summus Pontifex, nec Rex Chriſtianiſſimus derogatum eſſe voluerunt. Unde Regiæ Nominationi Monaſteria illa non ſubſunt, quæ per Generales & Capita Ordinum regi conſuevere, ut Edicto etiam Bleſenſi declaratum eſt. His adjungendæ quatuor Ciſtercienſis Abbatiæ filiæ, *Pontiniacum, Feritas, Claravallis, & Moriſmundus.* Item Abbatiæ ſive Prioratus, quorum caput eſt *Caſa-Benedicti* in Bituricenſi Diœceſi, vulgò *Cheſalbenoiſt*, & celebris altera Abbatia in ſuburbio Biturigum *S. Sulpitio* conſecrata. His enim omnibus eligendi ſervata libertas eſt.

Regia ad Monaſticas Præfecturas Nominatio.

Ad Abbatias autem Monialium Rex Chriſtianiſſimus non nominat in vim Concordatorum, ſed in vim Pontificii Indulti, quo *Clemens VII.* cum *Franciſco I.* Maſſiliæ congreſſus, Jus & ad illas nominandi conceſſit.

XXIII. Sedis Apoſtolicæ Indulgentiâ præſcriptâ jam conſuetudine & poſſeſſione firmatâ, Rex Clericos ſeculares ad Abbatias & Prioratus nominat, ſed ea lege, ut ſolo Commendationis titulo hæc Beneficia poſſideant. Ab initio quidem non fuit ſic, nec Gallis etiam noſtris hæc Diſciplinæ mutatio placuit, cùm primùm inducta eſt, ut conſtat ex *Defenſione Pariſienſis Curiæ pro Libertate Eccleſiæ Gallicanæ adverſus Romanam Aulam LUDOVICO XI. Gallorum Regi quondam oblata*, quam apud *Pochellum* Lib. IV. Decretorum Eccleſiæ Gallicanæ, pag. 662. legere eſt; & quæ Cap. LXXX. & ſequentibus ſic habet: *Commendationes quæ jam dictis Canonibus & Decretis prohibitæ fuerant, nunc verò uſitatæ ſunt & quotidianæ, quid aliud ſunt quàm certiſſima omnium Eccleſiarum everſio? Nam ex quo Decreta illa peſſum ierunt, vix ullum eſt paulò opimius nobiliuſque Beneficium, quod in hanc Commendationis corruptelam non inciderit. ..... Harum Commendationum abuſus quàm peſtilens exitioſuſque ſit huic Regno, nemo ſatis eloqui poteſt. Commendantur enim opulentiora & clariora Beneficia Cardinalibus Romanæ Eccleſiæ, atque hinc fit ut fere vacent in Curia Romana,*

Cœnobiorum Commendationes tardiùs & ægrè admodum receptæ & probatæ.

eorúmque

eorúmque diſtributio Pontificis Romani ſit, nulláque electio locum habeat. Et quia reditus ac proventus horum Beneficiorum Romam hinc exportantur, corruunt ædificia, Diſciplina omnis Monaſtica ceſſat, cultus Divinus friget & extinguitur. Sic ædificia omnia tam lapidea quàm ſpiritalia dirui funditus & everti videmus..... Nam ipſi ſunt mores hujus ſeculi, proh dolor! ut perinde ſit Abbatem eſſe, ac profani cujuſvis prædii Dominum eſſe: nec ullius oneris officiive gratiâ quis Abbatiam accipiat, niſi ut à colono quopiam aut redemptore ſive conductore rationes exigat, & reliqua, ſi quæ ſint, auferat & conſumat .... Cùm Synodus Conſtantienſis, tempore Martini Papæ, eos, de quibus jam diximus, Canones edidit, non mediocris jam erat corruptio in Eccleſia; Sed longè profectò tolerabilior quam hoc tempore: ac ſinguli Cardinales ſingulis Abbatiis contenti erant: nec ullis hominibus commendabantur Abbatiæ. Hodie humilioribus & in nulla dignitate poſitis, nec Regulares Abbatiæ modò, ſed Prioratus etiam Conventuales S. Benedicti, atque adeo Hoſpitalia ipſa S. Antonii, ſecularibus hominibus commendari cœperunt.

Refert Cardinalis Papienſis Epiſtola XCIII. *Paulo II.* Pontificatum ineunte, cùm in Conſiſtorio *Guillelmus* Cardinalis *Hoſtienſis* de inſigni quodam Cœnobio Gallicano referret, cujus commendationem ambibat neſcio quis Epiſcopus, *Joannem Carvaial* Portuenſem Epiſcopum Cardinalem in dicenda ſententia ſermonem ad Summum Pontificem convertiſſe in hunc modum: *Vereor, Beatiſſime Pontifex, ne prope diem audiamus omnia Galliarum Cœnobia commendata eſſe, & nullum reliquum quod Abbatem ſuum habeat: ita quicquid ibi à nobis decernitur, Commendatio eſt. Surget nobis non expectantibus aliquando Regnum illud in nos, ferre ultra non valens inutile Miniſterium noſtrum.... Approbavit judicium Pontifex, & adjecit, credere ſe à Pontificatu Calixti in eam diem ampliùs quàm quingenta Monaſteria eſſe jam commendata, atque adeo in metu ſibi eſſe ne corruptela hæc maturiùs opinione in ſcandalum grave erumperet.* Subdit Cardinalis Papienſis: *Commendandorum ab initio Cœnobiorum non ea fuit ratio Patribus noſtris, ut ſaginæ Eccleſiaſticorum illa darentur, ſed ut fide & ſtudio Majoris alicujus ea quæ occupata à ſecularibus eſſent, redimerentur, & divinus cultus in priſtinum ſtatum revocaretur. Deflexit res, & in abuſum hunc venit odibilem Deo, & ſorti noſtræ infamem.*

Monaſteriorum Commendationes *Leo X.* in Concilio Lateranenſi Seſſione IX. prohibuit, niſi pro conſervanda Sedis Apoſtolicæ autoritate id neceſſum foret: quo caſu nonniſi Cardinalibus, aut Viris Illuſtribus, & de Eccleſia bene meritis commendarentur; ea tamen lege, ut ſi Commendatarii menſam habuerint à menſa Conventuali ſeparatam, quartam ſuæ menſæ partem pro inſtauratione fabricæ, ſeu pro ornamentis veſtibúſque ſacris emendis farciendiſque, aut pauperum alimonia ac ſuſtentatione, ut major exiget ac ſuadebit neceſſitas: ſi verò menſa fuerit communis, tertiam omnium fructuum dicti Monaſterii ſibi commendati partem pro ſupradictis oneribus ferendis, & ſuſtentatione Monachorum, omnibus aliis deductis oneribus, impertiri teneantur. Ac literæ, quæ ſuper Monaſteriorum hujuſmodi Commendis expedientur, cum clauſula hoc ipſum ſpecificè exprimente debeant expediri: alioqui nullius ſint roboris & momenti. Conſtitutionis hujuſce rationem explicat Pontifex: *Quoniam ex Commendis Monaſteriorum (ut Magiſtra rerum experientia ſæpius docuit) Monaſteria ipſa tam in Spiritualibus quàm in temporalibus*

A *graviter læduntur, quippe quorum ædificia partim Commendatariorum negligentiâ, partim avaritiâ, vel incuriâ collabuntur, & in dies divinus cultus in his magis diminuitur, paſſimque obloquendi materia perſonis præſertim ſecularibus præbetur, non abſque dignitatis Apoſtolicæ Sedis diminutione, à qua Commendæ hujuſmodi proficiſcuntur.*

Tridentina Synodus Seſſione XXV. Cap. XXI. de Regularium Reformatione, ſanxit ut Monaſteria deinceps Regularibus conferrentur, Ordinum Capita nemini commendarentur. *Cum*, inquit, *pleraque Monaſteria, etiam Abbatiæ, Prio-* B *ratus, & Præpoſituræ, ex mala eorum, quibus commiſſa fuerunt, adminiſtratione non levia paſſa fuerint tam in ſpiritualibus quàm in temporalibus detrimenta; cupit Sancta Synodus ea ad congruam Monaſticæ Vitæ Diſciplinam omnino revocare. Verùm adeo dura difficiliſque eſt præſentium temporum conditio, ut nec ſtatim omnibus, nec commune ubique quod optaret, remedium poſſit adhiberi. Ut tamen nihil prætermittat, unde prædictis ſalubriter aliquando provideri poſſit, primùm quidem confidit, Sanctiſſimum Romanum Pontificem pro ſua pietate & prudentia curaturum, quantùm hac tempora ferre poſſe viderit, ut* C *iis quæ nunc commendata reperiuntur, & quæ ſuos Conventus habent, Regulares Perſonæ ejuſdem Ordinis expreſſè profeſſæ, & quæ gregi præire & præeſſe poſſint, præficiantur. Quæ verò in poſterum vacabunt, nonniſi Regularibus ſpectatæ virtutis & ſanctitatis conferantur. Quoad ea verò Monaſteria, quæ Capita ſunt ac Primates Ordinum, ſive Abbatiæ, ſive Prioratus, quæ filiæ illorum Capitum nuncupantur, teneantur illi, qui in præſenti ea in Commendam obtinent, niſi ſit eis de Regulari Succeſſore proviſum, infra ſex menſes Religionem illorum Ordinum propriam ſolemniter profiteri, aut iis cedere; aliàs Commendæ prædi-* D *ctæ ipſo jure vacare cenſeantur.*

Concilium Provinciale Rothomagenſe anno MDLXXXI. Præſide Sereniſſimo Principe *Carolo* Cardinale *Borbonio* celebratum, orta difficultate de Abbatibus Commendatariis an deberent inter Abbates ad ſedendum & deliberandum recipi, negotium remiſit ad Sedem Apoſtolicam, & conceſſit ipſis interim pro hac vice, ut inter Abbates ſederent ac ſententiam dicerent. Summus Pontifex *Gregorius XIII.* audita relatione Congregationis Tridentini Concilii Interpretis reſpondit: *Commendatarios inter Abbates recipiendos eſſe: Ab-* E *bates benedictos, & qui uſum Mitræ habent, præcedere debere Commendatarios:* Neutros vocem definitivam, ſed *conſultivam* tantùm habere. Idem Concilium Tit. *De Monaſteriis*, Cap. IV. de Commendatariorum officio ita decernit: *Abbates & Priores Regulares, atque etiam Exempti aut Commendatarii, ſi ætatem præſcriptam à Jure ad ſuſcipiendos Sacros Ordines attigerint, intra annum promoveantur: facultatéſque de non promovendo, præter quàm in caſibus à Jure expreſſis conceſſæ, ad annum tantùm ſuffragentur: aliàs Epiſcopus pro ſuo jure agat, uſque ad declarationem vacantium omnium Beneficiorum. Promoti verò iiſdem legibus ad celebran-* F *dam Miſſam, quibus omnes Preſbyteri atque Epiſcopi obligentur, & compellantur ab Ordinariis, ſi fuerint contumaces aut contemptores. Commendatarii, quamvis ad Regularem Obſervantiam non obligentur, ne tamen ſint ſine jugo atque omni Regula, decet eos medium ſtatum atque ordinem ſequi & oſtendere inter Regulares & Seculares Clericos, in veſtitu, in victu, & in omni ornatu. Tonſura utantur ampliori quàm Sacerdotali, habitu propiùs ad Regularem accedente: nec exiſtiment ſibi commendatum Monaſteriorum regimen, ad luxum & prodigalitatem, aut ad augendam rem ſuam & conſanguineorum familiam, ſed ad piam & juſtam alienarum rerum diſpenſationem, &*

Commendatarii inter Abbates recepti.

Abbates & Priores Commendatarii ad Sacerdotium intra annum ut promoveantur compellendi, ubi ætatem à jure præſcriptam attigerunt.

Abbatum Commendatariorum vita & cultus exterior qualis eſſe debeat.

quarum non habent proprietatèm, Deóque de omnibus reddendam eſſe rationem. Concilium Remenſe anno MDLXXXIII. Tit. *De Regularibus & eorum Monaſteriis*, Cap. XVIII. deſiderium ſuum de Commendarum abolitione expreſſit: *Nihil*, inquit, *niſi deſiderium nobis ſupereſt, ut Abbatiæ, Prioratúſque nonniſi Regularibus ſpectatæ virtutis, & per electionem conferantur. Quod à Deo Optimo Maximo ſupplicibus votis contendimus, ut ad id excitare dignetur Dominos noſtros, Sanctiſſimum Romanum Pontificem, & Regem noſtrum Chriſtianiſſimum.* Commendatariorum verò officia capite ſequenti breviter complexus eſt: *Si Monaſterium aliquod ſeculari commendetur, iiſdem legibus de promotione & re ſacra facienda teneatur, quibus cæteri Clerici, propiúſque habitu & tonſura quàm alii ad Regularem Vitam accedat.* Cap. XX. *Monaſteriorum Superiores eùm viſitant, conſtituant Priores in Abbatiis, & in Prioratibus Conventualibus Superiores, conſentientibus, & eos nominantibus Commendatariis, aut etiam ſi incapaces nominaverint, reluctantibus. Ut autem conſtituti cæteros in diſciplina contineant, habeant ab illis Vicariatum, ſaltem in ſpiritualibus, quantùm pertinet ad morum correctionem, & Diſciplinæ Regularis obſervationem.* Cap. XXI. *Compellantur quoque Commendatarii vel eorum Vicarii, ut interſint Viſitationibus, Viſitatoréſque honeſtè excipiant, & executioni mandent, quæ in eis ſtatuta fuerint.* Concilium Aquenſe anno MDLXXXV. celebratum, Tit. *De Monaſteriis*, Concilii Rothomagenſis de Commendatariis Decretum totidem verbis deſcribit & ſuum facit.

Dotales eleemoſynæ in Monialium Profeſſione approbatæ, exactio vetita.

XXIV. Pecunias exigi pro Monachorum aut Monialium ad Profeſſionem Religioſam receptione, his, quorum Hiſtoriam ſcribimus, ſeculis Concilia etiam prohibuerunt, Friſingenſe MCCCCXL. Sueſſionenſe MCCCCLVI. Senonenſe MCCCCLXXXV. & alia, quæ mox laudabimus, ſed tamen dotales eleemoſynas approbarunt: qua de re Senonenſe anno MDXXVIII. Canone XXVIII. ita ſtatuit: *Conſtituimus ut in Monaſteriis Monialium tot inſtituantur Moniales, quot de facultatibus eorumdem, reparationibus Eccleſiæ, clauſuræ, & aliarum Regularium domorum, necnon & proceſſuum expenſis deductis, commodè & ſine penuria ſuſtentari poſſint. A quibus pro ingreſſu aut receptione nihil prorſus prætextu conſuetudinis, aut quovis alio quæſito colore exigatur. Si qua tamen ultra eas in hujuſmodi Monaſteriis ſe recipi petat, id non interdicimus, dummodo congruam ſecum afferat Penſionem, qua cum cæteris Religioſis numerariis alatur. Non tamen in locum numerariarum ſuccedat, ſed decedentibus numerariis aliæ novæ & pauperes ſubrogentur.*

Concilium Tridentinum Seſſione XXV. Cap. III. ſtatuit ut *In Monaſteriis & Domibus tam virorum quàm mulierum, bona immobilia poſſidentibus vel non poſſidentibus, is tantum numerus conſtituatur ac in poſterum conſervetur, qui vel ex reditibus propriis Monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari.*

Concilium I. Mediolanenſe anno MDLXV. p. III. Cap. VI. *Quod verò Profeſſione facta, eleemoſynæ gratiâ ad Profeſſam ſuſtentandam Monaſterio datur, id quo tempore Puella Religionis habitum ſuſcipiet apud virum Monialibus & earum Superiori probatum, deponatur: ut nullo impedimento tum Monialibus præſto eſſe poſſit.*

Concilium Mediolanenſe II. in Capitibus ad Moniales pertinentibus, Cap. II. *Epiſcopus tum impenſas æſtimet quæ & in Religionis ingreſſu, & tempore Profeſſionis fieri ſolent pro veſtitu aut pro aliis rebus, ad ipſius Puellæ vel Monaſterii uſum commoditatemve pertinentibus: tum pecuniæ etiam ſummam præſcribat, quam Puella alimentorum nomine Monaſterio det; niſi cenſus, aut alia bona immobilia, quorum annui fructus, ejuſdem judicio, ad ea alimenta ſatis ſint, Monaſterio attribuantur. Ea autem omnis pecuniæ ſumma, eo nomine ab Epiſcopo decreta, reipſa apud certum hominem & virum bonum deponatur, qui Profeſſione confecta, illam ſtatim Monaſterio tradat; ut Decretum eſt ſuperiori Concilio.*

Secundùm *S. Caroli Borromæi*, ac illius Conciliorum Decreta, Reſponſa ſua temperavit Congregatio Tridentini Concilii Interpres, cujus hoc Scitum refertur in Bibliotheca Præmonſtratenſi pag. 556. *Non veſtiantur Moniales, nec admittantur ad habitum, niſi priùs parentes, vel illi ad quos earum cura ſpectat, promptam habuerint pecuniam pro dote vel eleemoſyna conſueta, & illam depoſuerint ſolvendam Monaſterio poſt emiſſam Profeſſionem, ipſiſque Monialibus interim Probationis tempore alimenta ab eis præſtentur. Hæ eleemoſynæ ſive dotes ante emiſſam Profeſſionem non ſolvantur Monaſterio, nec aliqua obligatio aut renuntiatio fiat, niſi juxta formam Concilii.* Et Juris Pontificii Conſultiſſimus *Fagnanus*, in Cap. *Non amplius*, *De Inſtitutionibus*, in I. p. III. Decretalium, ait: *Sacra Congregatio ſuper negotiis Epiſcoporum & Regularium, animadvertens Sanctimonialium Monaſteria ſine dotium ſubſidio diu ſuſtineri non poſſe, & propter ingruentes neceſſitates & caſus inopinatos plerùmque ad inopiam redigi; Summis Pontificibus approbantibus prudenter ſanxit, ut dotales eleemoſynæ à Monialibus numerariis perſolverentur; tametſi numerus eſſet taxatus ad menſuram redituum Monaſterii. Ex penuria enim multa proveniunt mala, præſertim in Monaſteriis Dominarum, ut dicit Hoſtienſis.*

Concilium Remenſe anno MDLXXXIII. Tit. *De Simoniacis*, Cap. X. *Qui pro Religionis ſeu Monaſterii ingreſſu aliquid extorſerit, Simoniacus eſſe cenſeatur. Nam licèt opes Monaſterii ſint adeo tenues, ut vix ingredientem alere queant, eúmque oporteat aliquando pro alimentis & veſtibus aliquid Monaſterio conferre, tutâ conſcientiâ, modò id fiat ante votorum emiſſionem: tamen ut deinceps omnis nequitiæ amputetur occaſio, Synodi Tridentinæ Decretis admoniti ſtatuimus, ne deinceps in quibuſcumque Monaſteriis major Monachorum vel Monialium numerus admittatur, quàm qui ex propriis reditibus Monaſterii, vel eleemoſynis aſſuetis educari queat. Approbamus tamen & laudamus eleemoſynas etiam copioſas ab ingredientibus ſponte collatas.*

Concilium Turonenſe eodem anno, Cap. XVII. *In Monaſteriis Ordinarii numerum Monialium ſua autoritate repleri curent pro modo & facultate loci, neque eumdem augeri, niſi facta Monaſterio annua, quæ ſatis ſit, fructuum acceſſione.*

Concilium Avenionenſe anno MDXCIV. Cap. L. *Antequam Profeſſio emittatur à Virginibus, diligenter de eleemoſyna agatur in numerata pecunia, quæ ſuper fundo ſtatuatur, cujus ſors principalis non poſſit aut debitis ſolvendis, aut quotidianis uſibus inſumi.*

Curent Epiſcopi, expenſis antea Monaſteriorum Monialium ſibi ſubditarum facultatibus, vel ex conſuetis eleemoſynis, certum Monialium numerum conſtitui, qui nullo modo poſſit augeri, niſi facultatibus vel conſuetis eleemoſynis auctis. Quòd ſi Monaſteria Regularibus ſubjecta fuerint, idem Epiſcopus præſtare illis quoque debeat, adhibitis tamen Superioribus Regularibus, quemadmodum cavetur Conſtitutione ſanctæ memoriæ Gregorii XIII. hac de re edita.

Monachi & Moniales in bona parentum ſeculo

XXV. Monachi Seculo XV. adeundæ hæreditatis, quæ per ipſos Monaſterio acquireretur, incapaces non erant; ſed XVI. Seculo Principum

Legibus

xv. ſuccedebunt. Contraria diſpoſitio Principum Legibus inducta ſeculo xvi.

Legibus aut Conſuetudine ſeu Jure Municipali, ab ea pluribus in locis excluſi ſunt. *Eugenius IV.* Pontifex Maximus anno MCCCCXXXVI. Monachis Benedictinis Congregationis *S. Juſtinæ* in Italia confirmavit facultatem acquirendi bona mobilia & immobilia in quibuſcunque civitatibus & locis; petendi etiam & exigendi præfata bona undecumque vel qualitercumque eis debita, *Et quæ, ſi in ſeculo remanſiſſent, jus petendi & exigendi haberent, ipſis eorum Monaſterii acquirenda; non obſtantibus quibuſcunque Statutis, Ordinationibus, & Decretis cujuſvis Eccleſiaſticæ ſive ſecularis Perſonæ, Communitatis, Collegii, &c.*

Germaniæ Principes in Libello centum Gravaminum Nationis Germanicæ, quem Sedis Apoſtolicæ Nuntio Comitiis in Nurĕbergenſibus obtulerunt anno MDXXIII. Cap. XCVIII. conqueſti ſunt de conſuetudine, Reipublicæ (ut aiebant (incommoda, quâ Monachi in bona parentum ſuccedebant, cùm ſecularibus parentibus in eorum bona ſuccedere non liceret; poſtularúntque ut omnibus hereditatibus renuntiare cogerentur, ea lege ut ipſis à parentibus provideretur de neceſſariis ad vitam in Monaſterio commodè ſuſtentandam. *Mos*, inquiunt, *non ampliùs ferendus hactenus invaluit, paulóque altiùs quàm par ſit, radices egit: Videlicet quòd Monachi, Moniales, Conventus, & quicumque tandem ſunt, qui ſe Religioſos & à popularibus ſegregatos profitentur, parentibus, conſanguineis, agnatis, ac ceteris amicis, in hæreditariis bonis aliquando in partem, nonnunquam in totum ſuccedunt. At viciſſim eorum cognati ſeu neceſſarii laïci à prætactis Religioſis ad eorum hæreditates adeundas, non ſolùm non vocantur, ſed ne admittuntur quidem: quod Germanis & grave & moleſtum, injuſtum etiam ac non diutius tolerandum onus eſt. Ea propter neceſſariò ac ſummâ prudentiâ curandum eſt, ut nemo ſe deinceps memoratorum Religioſorum votis adſtringat vel addicat, niſi priùs ea de re civiles Magiſtratus certiores fecerit; quorum præſentia, autoritate, & conſilio Religionem ingredi volentibus, à parentibus & amicis, juxta cujuſque fortunam & facultates, mediocriter provideri debet, ut habeant unde commodè in Monaſteriis vivere poſſint. Ea tamen lege, eo pacto & conditione, ut omnibus hæreditatibus, omnibuſque parentum, fratrum, ſororum, cognatorum, cohæredum, ac quorumcumque aliorum ſucceſſionibus renuntient. Idemque cum his, qui jam olim Religioſorum Regulis ſeſe ſubjecerint, à Sacri Romani Imperii Statibus & petitur & cenſetur.*

Inter Statuta Regni Poloniæ legitur Lex *Sigiſmundi* Regis anno MDXXVII. lata, quâ ſancitum eſt ut Moniales in bona quidem parentum ſuccederent, ſed ea alienare non poſſent, imò cenſuum duntaxat medietate ad vitam fruerentur. *Statuimus etiam*, inquit, *quòd Sanctimoniales, Ordinem aliquem à Sede Apoſtolica approbatum, profeſſæ, tametſi mundo & bonis temporalibus renuntiaverint, nihilque proprii habere poſſint: quia tamen non ſunt ubique debito modo proviſæ: & conceſſum ſit illis ex indulgentia Sedis Apoſtolicæ ut ſuccedere poſſint in bona paterna & materna ad ſe revoluta, de illiſque liberè cum autoritate Superiorum ſuorum diſponere: quia multæ querelæ ſubditorum noſtrorum ad nos deferebantur, qui indignè ferebant, quòd ipſæ Sanctimoniales ſuccedere deberent in bonis ſuis paternis & maternis, ad eas poſt mortem parentum aut conſanguineorum devolutis: juréque illas ab hujuſmodi ſucceſſionibus repellere nitebantur: volentes hujuſmodi querelas cohibere, & eaſdem Sanctimoniales in bona gratia & favore conſanguineorum illarum conſervare, illarúmque neceſſitatibus benignè proſpicere: ſtatuimus & ordinamus de conſilio & conſenſu Conſiliariorum Regni noſtri, ſtatus utriuſque, & Nunciorum Terreſtrium; quòd Moniales ipſæ, Ordinem Regularem profeſſæ, & in Cœnobiis & clauſtris manentes, ſuccedere quidem poſſint ad bona paterna & materna, quæ ad eas devoluta legitimè fuerint, alienare tamen illa à conſanguineis & propinquis, aut in alienas perſonas quomodocunque transferre nullo modo valeant. Sed cùm primùm ad eas, aut earum aliquam ea ipſa bona devoluta fuerint, jure legitimæ ſucceſſionis & devolutionis proximiores conſanguinei ſeu agnati, & cognati earum, illa tenere; earúmque poſſeſſionem adire debebunt, & ex illis medietatem omnium cenſuum, & proventuum pecuniariorum, illis & cuilibet earum ſolvere erunt adſtricti, vita illarum durante. Reliquam verò medietatem proventuum pecuniariorum, ſimul ac fructus omnes ex bonis illis provenientes, pro ſe retinebunt: & ex illis onera Reipublicæ, Regni, & bellicæ expeditionis ſuſtinebunt. Quòd ſi bona ad Moniales ipſas devoluta nullos proventus pecuniarios habuerint, eſſent tamen in illis prædia, ſeu piſcinæ, ſeu molendina, vel prata, vel ſylvæ caduæ, aut mellificia, aut agri, quæ locari poſſint, & alia id genus utilitates, quocumque nomine cenſeantur, in eo caſu Epiſcopus & Ordinarius loci, ſeu ejus in Spiritualibus Vicarius, cum Capitaneo terræ ſeu diſtrictus illius in quo bona hujuſmodi conſiſtunt, diſquirent diligenter quantùm ex hujuſmodi bonis provenire in anno poſſit: illáque & obventiones ſeu utilitates, quæ ex illis annis ſingulis provenire poſſent, diligenter taxabunt & æſtimabunt: & ad quamcumque ſummam illa taxaverint, conſanguinei prædictarum Monialium, qui bona ejuſmodi tenebunt, ſolvere illis & cuilibet earum reſpectivè, medietatem ejuſdem ſummæ quotannis abſque omni contradictione tenebuntur. Et ſi iidem conſanguinei in ſolvendo negligentes & remiſſi fuerint, & moniti literis Epiſcopi ſeu loci Ordinarii, aut ejus in Spiritualibus Vicarii ſeu Officialis, illis ſatisfacere de bonis illarum temerè noluerint, ac demum propterea excommunicati, tres menſes Cenſuras Eccleſiaſticas ſuſtinuerint: ex tunc libertatem & facultatem Moniales prædictæ habebunt, bona ſua hujuſmodi alteri cuipiam conſanguineo, aut etiam externo locandi ſeu arrendandi, pro arbitrio ſuo, ad vitam ſuam: poſt mortem verò illarum, eadem ipſa bona earum ad proximiores illarum conſanguineos rurſum devolventur, & devolvi debebunt.*

In Galliis Viri Religioſi & Sanctimoniales à Jure adeundæ hæreditatis excludi cœpere Jure Municipali ſeu Conſuetudinario Provinciarum, plurimarum, quamvis in Provinciis ubi Jus Scriptum vigebat, hæreditatem capeſſerent, ut obſervat *Joannes Galli* quæſtione CXXII. Tandem Edicto *Franciſci I. & Caroli IX.* Bleſenſi Sanctione Art. XXVIII. à ſucceſſione in bona paterna penitus excluſi ſunt. Unde cùm *Joannes Galli* mox laudatus ſcripſiſſet, Religioſos *non ſuccedere in Patria Conſuetudinaria*; hùnc locum illuſtrans *Molinæus* ita annotavit: *Nec Monaſterium pro eis. Idem generaliter etiam in Patria Juris Scripti.* Laudátque *Guillelmum Benedicti* in Repetitione Cap. *Raynutius*, verbo, *Et uxorem nomine Adelaſiam*, Num. 120. *De Teſtamentis.* Et *Chaſſaneus* in Commentariis Conſuetudinis Burgundiæ ſcribit: *Ciſtercienſes Religioſi comprehenduntur eſſe ſub conſuetudine generali Franciæ, quia ſi ſuccederent, eſſet annihilatio temporalitatis in Republica: cùm ſemper Religioſi traherent ad ſe temporalia, eò quod ſuccederent Laïcis, & Laici eis non ſuccederent, ſed eorum Eccleſiæ & Monaſteria. Unde nulla æqualitas obſervaretur.*

ARTICULUS V.

De Bonorum Eccleſiaſticorum Adminiſtratione.

Conſanguinei ex Eccleſiæ bonis non augendi.

I. EPiſcopos bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſatores eſſe duntaxat, non dominos, Concilium Tridentinum agnoſcens, & Concilii Carthaginenſis IV. exemplum ſecutum, *Non ſolùm jubet ut Epiſcopi modeſta ſupellectili & menſa, ac frugali victu contenti ſint; verùm etiam in reliquo vitæ genere ac tota domo caveant ne quid appareat quod à ſancto hoc Inſtituto ſit alienum, quodque non ſimplicitatem, Dei Zelum, ac vanitatum contemptum præ ſe ferat. Omnino verò eis interdicit, ne ex reditibus Eccleſiæ conſanguineos, familiaréſve ſuos augere ſtudeant: cùm & Apoſtolorum Canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent, ſed, ſi pauperes ſint, iis ut pauperibus diſtribuant, eas autem non diſtrahant nec diſſipent illorum cauſa: imò quàm maximè poteſt eos Sancta Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquóſque carnis affectum, unde malorum in Eccleſia Seminarium extat, penitus deponant.* Eadémque præcepta & monita ad omnes Beneficia Eccleſiaſtica tam Secularia quàm Regularia obtinentes, & ad ipſos etiam Cardinales pertinere declarat.

Mediolanenſis Concilii & S. Caroli Borromæi Decreta de Canonica bonorum Eccleſiæ diſpenſatione.

Concilium Mediolanenſe I. Præſide *S. Carolo Borromæo*, Cap. LXII. De bonorum Eccleſiaſticorum canonica adminiſtratione & diſpenſatione hæc ſtatuit: *Et Sacrorum Canonum Decretis ſtatutum eſt, & Sanctiſſimorum Patrum teſtimoniis celebratum, quæ bona Fidelium pietas Deo conſecravit, ea vel illorum neceſſitatibus honeſtè ſublevandis, qui divinis dicati obſequiis, Chriſti miniſtri & diſpenſatores Myſteriorum Dei effecti eſſent; vel Eccleſiis reficiendis, earúmque ornamentis ad divinum cultum neceſſariis comparandis, vel pauperibus ſuſtentandis addicta eſſe: ſiquidem ubi primùm Eccleſiæ bona eſſe cœperunt, eam naturam & conditionem conſecuta ſunt, ut in alium quàm in ſacrum & pium uſum eorum fructus converti nefas eſſet. Quare cavendum eſt, ne cupiditate prolapſi, quæ radix eſt omnium malorum, dum vel propriis, vel propinquorum & familiarium divitiis & honoribus ſtudemus, quæ Deo dicata ſunt bona, & Eccleſiæ detrimento, & pauperum gemitu, & bonorum offenſione ad aliorum uſum convertamus. Itaque nos Sacrorum Canonum, & Sanctorum Patrum autoritate innixi, atque iis adducti, quæ Sacra Tridentina Synodus de officio adminiſtrandi bona Eccleſiaſtica ſignificavit, eos omnes, qui ea obtinent, vehementer monemus, ut muneris ſui memores, hæc quæ ſequuntur diligentiſſimè præſtent. Epiſcopi, Abbates, Præpoſiti, Parochi, ac cœteri omnes cujuſcumque dignitatis & gradus, Eccleſias, etiam eorum adminiſtrationi commiſſas, ac quæcumque Beneficia Eccleſiaſtica, etiam ſimplicia, quomodocunque etiam commendata, in Provincia noſtra obtinentes, omni diligentiâ cognoſcere ſtudeant quibus oneribus eorum Eccleſiæ & Beneficia, ex bonorum Eccleſiaſticorum naturâ, vel ex illorum quæ obtinent, propria inſtitutione, vel ex conditione Apoſtolicis Literis in Proviſione dictorum Beneficiorum eis præſcripta, vel alia quacumque ejus generis ratione ſubjaceant, illiſque integrè ſatisfaciant. Quod ſi facere omiſerint, ſed eos fructus ſibi vindicare, vel ad alios transferre auſi fuerint, vel in quem debent uſum non impenderint: ſe ex ſacris Canonibus, & Sanctorum Patrum ſententiâ, ſacrilegii reos eſſe intelligant, & eorum omnium neceſſaria reſtitutione teneri; neque ulla omnino etiam immemorabili conſuetudine excuſari &c.*

Ii verò, qui Eccleſias & Beneficia Eccleſiaſtica quæcumque obtinent, quorum fructus ad eos, tanquam divinorum obſequiorum Miniſtros honeſtè ſuſtentandos propriè ſunt attributi, ſi uberiores ſint quàm ad tuendam vitam, conditioniſque ſuæ rationem requiratur, dubitare non debent ad eum finem hanc copiam illis eſſe attributam, ut præter ea quæ ad victum & cultum eorum ſatis eſſent, ſuppeterent etiam quibus divini cultus ornatus ac ſplendor conſervaretur, & pauperum inopia & indigentia ſublevaretur; quemadmodum etiam Deus pleróſque divitiis cumulat, ut amicos ſibi faciant, à quibus cùm defecerint, in æterna recipiantur tabernacula. Quamobrem per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti obteſtamur atque monemus, meminerint ea bona non eſſe credita ad luxum, neque ad augendos conſanguineos, ſed ad vitam honeſtè, ut fidelem Dei Miniſtrum, & pietatis Chriſtianæ Magiſtrum decet, traducendam. Ex eo verò quod ſupererit, ſi neceſſaria pauperibus alimenta denegarint, intelligant ſe, quos non paverint, occidiſſe, atque ob violatam ſanctiſſimæ charitatis legem mortale peccatum commiſiſſe, quo ſibi iram in die iræ theſaurizaverunt. Modum autem & rationem, qua metiri ſe pro conditione & gradu unumquemque oporteat ad vitam ſuam fructibus Eccleſiaſticis honeſtè ducendam, eam eſſe omnes debent intelligere, quæ ab iis non diſcrepet, quæ in Sacris Canonibus, & præſertim in his noſtris Conſtitutionibus de Clericali frugalitatate & modeſtia ſtatuta ſunt. Quæ verò de fructibus Eccleſiaſticis dicta ſunt, eadem etiam de ſupellectili omni, ceteriſque rebus, quæ iiſdem fructibus comparatæ ſunt, dicta eſſe intelligantur; ne quæ de domeſtico Eccleſiaſticorum hominum cultu & ornatu per nos in hac Synodo decreta ſunt, aut ad propriam avaritiam, aut ad propinquorum ſplendorem ſtatuta eſſe videantur.

Concilii Tridentini Decretum de canonica bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtratione, & conſanguineis vel familiaribus ex eis non augendis, promulgarunt & executioni mandari juſſerunt Concilium Cameracenſe anno MDLXV. Tit. XVIII. Cap. XVI. Remenſe anno MDLXXXIII. Tit. *De Epiſcopis*, Cap. VIII. Burdigalenſe eodem anno, cap. XVI. Rothomagenſe MDLXXXI. Tit. *De Epiſcopis*, Cap. XIII.

Mos in Galliis invaluit, ut Beneficiatorum conſanguinei in eorum bona ſuccederent.

II. Seculis XV. & XVI. in Galliis invaluit conſuetudo Eccleſiaſticæ ſuperiorum ſeculorum Politiæ contraria, ut Epiſcoporum, aliorúmque Beneficiatorum conſanguinei in eorum bona, etiam ex fructibus Beneficiorum quæſita, ſuccederent, ſive teſtamenti tabulis inſtituti eſſent heredes, ſive ab inteſtato; ea lege à Chriſtianiſſimis Regibus adſtricti, ut ad Eccleſiaſticarum ædium inſtaurationem tenerentur, & à Regiis Judicibus compellerentur. Id conſtat ex Conſtitutione *Caroli VI.* anno MCCCLXXXV. edita, quæ habetur inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Callicanæ Cap. XXII. Num. VII. cujus hæc ſunt verba: *Licet de Jure, uſu, & conſuetudine, & communi obſervantia notoriè obſervatis, Epiſcopis Regni noſtri teſtari liceat, & in ſuis teſtamentis executores ordinare, qui prædicti executores, aut ſaltem Epiſcoporum heredes, ad faciendum reparationes ædificiorum Epiſcopalium, dum caſus eveniunt, per Judices & Officiarios noſtros compellantur, & compelli conſueverunt.* Et ex altera Conſtitutione anno MCCCCVI. edita, quæ ibidem legitur Num. VIII. cujus hæc ſunt verba: *Cùm ſint fructus Eccleſiarum & Beneficiorum quorumcumque etiam vacantium, tam ſecundùm diſpoſitionem Conciliorum Generalium & Jurium, quàm ſecundùm piam intentionem Fundatorum ordinati ad ſuſtentationem Miniſtrantium in divinis, ipſiúſque divini*

divini cultus augmentum, alimentationem pauperum, redemptionem captivorum, Eccleſiarum ſacrorúmque ædificiorum reparationem, terrarum & poſſeſſionum Eccleſiæ culturam, Jurium ipſarum conſervationem, cæterorúmque onerum incumbentium ſupportationem: adeò & quòd bona per Prælatos poſt eorum obitum dimiſſa futuris debent Succeſſoribus reſervari, in Eccleſiæ utilitatem convertenda: niſi fortè in illis locis Regni, ubi de uſu & conſuetudine notoriè obſervatis, licitum ſit Prælatis ipſis, & aliis Viris Eccleſiaſticis ſecularibus, de eiſdem bonis facere teſtamentum, quibus etiam ab inteſtato, in dictis bonis, ſecundùm conſuetudinem & obſervantiam ſupra dictas, ſui ſuccedunt hæredes. Et quibus patet, in Patria dumtaxat Conſuetudinaria, non autem ubi Jus Scriptum vigeret, morem illum obtinuiſſe, ut in Epiſcoporum, aliorúmque Clericorum Beneficia Eccleſiaſtica poſſidentium, bona ipſorum conſanguinei ſuccederent, ut obſervat *Joannes Galli* Quæſtione XVI. & CCXC. Nihilominus inter Conſtitutiones Synodales *Stephani Poncherii* Pariſienſis Epiſcopi, anno MDIII. inaugurati, hoc Statutum legitur: *Prohibemus Clericis eorum rebus male uti, & de bonis eorum Eccleſiaſticis teſtari, & legare aliis locis & perſonis, quàm eorum Eccleſiis, ſi voluerint ſacrilegium & ultionem evitare divinam, ſicuti Sacra Sanctiones prohibuerunt.*

Concilium Colonienſe anno MDXXXVI. P. XIII. Cap. XI. ſtatuit ut ubi Sacerdos Provinciæ Colonienſis mortuus eſt inteſtatus, *bona ipſius, præter patrimonialia, quæ hæredibus cedunt, deducto ære alieno & funeralibus, in piam cauſam pro Defuncti animæ ſalute convertantur.*

Concilium Toletanum anno MDLVI. Cap. XVIII. *Bona quæcumque eorum Clericorum, qui inteſtati moriuntur, ad Epiſcopum vel conſuetudine, vel alio quocumque jure pertinentia ac devoluta, per eumdem Epiſcopum in pios tantùm uſus ejus arbitrio expendantur.*

Sixtus Quartus Conſtitutione quæ incipit: *Etſi univerſis*, data Kalendis Januarii, anno MCCCCLXXIV. Curialibus omnibus tam Laïcis quàm Eccleſiaſticis facultatem conceſſit liberè diſponendi ſeu donatione inter vivos, ſeu teſtamento, de bonis Romæ & infra decem milliaria, quamvis ex fructibus bonorum Eccleſiaſticorum acquiſitis, utque decedentium ab inteſtato hæreditatem proximiores conſanguinei colligant. Eamdem gratiam renovarunt *Julius III.* anno MDXLIX. ac demum *Paulus V.* anno MDCVI.

ARTICULUS VI.

De Immunitatibus & oneribus Perſonarum & Bonorum Eccleſiaſticorum.

Decimæ, donaque gratuita.

I. DEcimas donáque gratuita pro Eccleſiæ ac Reipublicæ neceſſitate Viri Eccleſiaſtici ſeculo XV. & XVI. conferebant. Decimas Gallicano Clero graviſſimas impoſuere Pontifices Avenione ſedentes tempore Schiſmatis, adversùs quas Pariſienſis Academia non ſemel interceſſit. *Martinus V.* ſacro approbante Concilio Conſtantienſi Seſſione XLIII. præcepit, *Jura quæ prohibent inferioribus à Papa Decimas & alia onera Eccleſiis & Eccleſiaſticis Perſonis imponi, diſtrictiùs obſervari.* Per Summos autem Pontifices *nullatenus imponi generaliter ſuper totum Clerum, niſi ex magna & ardua cauſa & utilitate univerſalem Eccleſiam concernente, & de conſilio & conſenſu & ſubſcriptione S. R. E. Cardinalium & Prælatorum, quorum conſilium commodè haberi poterit. Nec ſpecialiter in aliquo Regno vel Provincia, inconſultis Prælatis ipſius Regni vel Provinciæ, & ipſis non conſentientibus: vel eorum majori parte, & eo caſu per Perſonas Eccleſiaſticas, & Auctoritate Apoſtolica dumtaxat levari.* Clerus Gallicanus Avarici Biturigum anno MCCCCXXXI. congregatus Regi Chriſtianiſſimo quartam Decimæ unius partem conceſſit, ejúſque Majeſtatem obſecravit, ne quid ampliùs à Summo Pontifice exigi ſine Cleri aſſenſu pateretur. Anno MCCCCXXXI. *Eugenius IV.* Regi Cypri centeſimam redituum Eccleſiaſticorum Hiſpaniæ, Angliæ, Franciæ, & Delphinatus conceſſit, ut obſides Sultano Ægypti datos, cùm ex ipſius carceribus dimiſſus eſt, liberaret. Anno MCCCCXLIII. *Alphonſo* Aragoniæ & Siciliæ Regi ſubſidium ducentûm mille florenorum auri per duos annos ex omnibus ditionum ſuarum Eccleſiis colligendum conceſſit ad Claſſem contra Turcas inſtruendam. Anno MCCCCLIII. *Nicolaus V.* vindicandæ à Turcarum tyrannide Conſtantinopolis deſiderio flagrans, Sacram Expeditionem indixit, ad eámque promovendam univerſo Eccleſiæ Clero Decimas impoſuit. Anno MCCCCLVII. *Callixtus III.* à *Carolo VII.* Rege Chriſtianiſſimo obtinuit, ut ſacræ pariter Expeditionis contra Turcas gratiâ Decimam omnibus Galliarum Sacerdotiis imponeret, ut conſtat ex Epiſtola ejuſdem Pontificis quâ ejus Majeſtati gratias agit, edita Tom. IV. *Spicilegii*, pag. 391. *Pius II.* in Mantuano Conventu anno MCCCCLIX. Decimam generalem indicto bello ſacro, ab univerſalis Eccleſiæ Clero ſolvi decrevit, conſentientibus Chriſtianis Principibus. Germanis non placuit hæc impoſitio, gravéſque eâ de re ac tumultuoſas querimonias edidere. Nationem Germanicam lenire literis ſuis conatus eſt Pontifex, quæ inter Epiſtolas *Jacobi* Cardinalis *Papienſis* leguntur. *In Decima quidem*, inquit, *dolent antequam vulnus accipiant. Impoſita eſt, ſed non imperata. Nulli adhuc Nuntii, nulla litera viſa, quibus mandetur Clero quicquam conferre. Non ſumus neſcii viæ, quam teneri cum Germanis oporteat . . . Venienti ad Legationem Niceno colligendæ Decimæ dedimus literas: hoc tamen adjecimus, ut nummum ſine conſenſu Nationis non peteret. Illa volente, faceret quod eſſet injunctum. Mandata ſervavit. De colligenda verò tractavit: non tamen ad executionem ullam proceſſit. Satis eſt nobis, implere quod eſt debiti noſtri. Si alii deſunt officio ſuo, Dei eſt illud judicium. Imponendæ quoque Decimæ ſolius noſtri non fuit conſilium. Mantuanus Conventus hoc approbavit. Ibi pro conſervatione Fidelium, conſentiente tota Congregatione, decimale ſubſidium laudatum eſt & receptum. Quod ergo tot Principum & Populorum, & tanti Cœtus fuit conſenſus, uni nobis non eſt aſcribendum. Si Natio nolet, nihil exigetur . . . Quamquam ſi inſtitutionem noſtram colligendæ Decimæ diligenter inſpiciat, videbis nihil præter publicum bonum eſſe quæſitum. Quod colligendum in Germania erat, ſervari in Germania & à Germanis debebat. Nil inde fuerat exportandum, niſi quod Natio in publicam ſalutem vel ipſa converteret, vel utiliter converti videret.*

Appellationes ab impoſitione Decimarum à Summis Pontificibus Clero Gallicano abſque ejuſdem Cleri conſenſu impoſitarum.

II. Cùm anno MCCCCXC. *Innocentius VIII.* Decimas Clero Gallicano in ſubſidium belli ſacri contra Turcas impoſuiſſet, datis eâ de re ad *Carolum VIII.* Regem Chriſtianiſſimum, & ad nonnullos Præſules literis, Pariſienſis Academia de Pontificio hac in cauſa Decreto, ac de Cenſuris à Pontificis Collectoribus latis vel ferendis hunc in modum appellavit die XIII. Septembris, anni MCCCCXCI. *A Sanctiſſimo Domino noſtro Papa Innocentio VIII. minùs debitè conſulto, ad ſe ipſum meliùs conſulendum, & ad Sanctam Sedem Apo-*

ſtolicam etiam melius conſulendam, necnon ad Sacroſanctam Univerſalem Synodum celebrandam, illúmque vel illos, ad quem ſeu ad quos de jure provocare & appellare nobis licet, in his Scriptis, tam pro nobis, quàm pro nobis adhærentibus & adhæſuris ...... provocamus & appellamus. Proteſtantes nominibus quibus ſupra de prædictis Sententiarum & Cenſurarum nullitate, juxta Canonicas Sanctiones: ſubmittentes tamen omnia judicio Univerſalis Eccleſiæ Concilii, ad quod ſuper omnibus præmiſſis habere recurſum intendit præfata Univerſitas.

B Cùm *Alexander VI.* quæſito colore belli Turcici Clero Gallicano Decimas impoſuiſſet abſque Gallicanæ Eccleſiæ conſenſu anno MDI. *Ludovico XII.* Rege Chriſtianiſſimo non repugnante, Pariſienſis Academia adversùs hanc exactionem, ſuam, Clerique Gallicani libertatem tuita eſt. Cúmque Cenſuris ageret Pontifex in eos qui ſolvere detrectarent, Inſignis Eccleſiæ Pariſienſis Capitulum Sacram Theologiæ Facultatem conſuluit, quid porro de hujuſmodi Cenſuris ſentiendum eſſet. Quæſtione per Deputatos diligenter diſcuſsâ & ventilatâ, ſacer & eruditus Ordo reſpondit hunc in modum: Ad primam Quæſtionem, *Utrum Cenſuræ contra eos, qui decimam per Pontificem ſine congregatione & conſenſu Cleri impoſitam ſolvere recuſarunt, latæ poſt appellationem interjectam timendæ ſint, aut tanquam nullæ reputandæ?* Reſpondit: *Cenſuræ contra eos, qui ne Libertatem Eccleſiaſticam & Decreta Sacrorum Conciliorum læderent, aut ſuaviſſimum Chriſti jugum ſervitute opprimerent, Decimam per modernum Pontificem pro invaſione Turcarum, ut fertur, impoſitam ſolvere recuſarunt, latæ poſt Appellationem interjectam, nullius ſunt roboris, nec timendæ.* Ad ſecundam, qua quærebatur, *Utrum propter hujuſmodi Cenſuras tenerentur Appellantes à celebratione & aliis Divinis abſtinere?* Reſpondit eadem Sacra Facultas: *Quòd præfatæ Cenſuræ non obligant Appellantes, ut à celebratione, & aliis Divinis abſtineant.* Hoc Judicium Doctrinale Kalendis Aprilis anno MDII. latum eſt, & die ſequenti confirmatum, nemine reclamante.

Leo X. in Concilio Lateranenſi Seſſione XII. totius Eccleſiæ Clero Decimam per triennium impoſuit ad Sacram Expeditionem contra Turcas: Quæ impoſitio nec Germanis, nec Hiſpanis grata fuit, & magnos apud utramque Nationem tumultus excitavit. Concilium Bituricenſe anno MDXXVIII. *Franciſco I.* Regi Chriſtianiſſimo quatuor Decimas conceſſit, ut filios in Hiſpania obſides liberaret. *Carolo IX.* regnante, anno MDLXI. Clerus Gallicanus Poiſſiaci congregatus cum Rege pepigit de ſumma ſexdecies centenarum millium libellarum ex Sacerdotiis colligenda, quibus Regia Domania Civitati Pariſienſi oppignerata redimerentur, cenſúſque ſuper iis conſtituti ſolverentur. Anno MDLXVII. idem Clerus in Comitiis Generalibus per Deputatos congregatus novum cum Præfecto & Ædilibus Contractum iniit, quo ſe obſtrinxit ad ſolvendum Urbi quotannis ſummam ſexies centum & trigeſies mille libellarum, ad Sacrum Patrimonium, ſeu Domanium Regis, pati cenſu gravatum, addictúmque, redimendum. Contractum iſtum, alióſque nonnullos improbavit Cœtus Generalis Cleri Gallicani Meloduni congregati annis MDLXXIX. & MDLXXX. tanquam abſque legitima poteſtate factos, & abſque debito Cleri conſenſu. Regi tamen conceſſit ſummam tredecies centum mille libellarum annuæ contributionis ad ſexcennium. Anno MDLXXXVI. Clerus eamdem contributionem ad decennium continuavit. Contractus ille Cleri cum Prætore & Ædilibus

A in Regis utilitatem quolibet decennio in Comitiis Generalibus ejuſdem Cleri renovatur. Præter hujuſmodi contributionem Decimarum, Dona Gratuita Clerus Gallicanus Regibus conferre cœpit ab anno MDLXXXV. tunc quidem in belli contra perduelles Calviniſtas conficiendi ſubſidium, deinde verò ob alias Eccleſiæ vel Reipublicæ neceſſitates. Horum fidem faciunt Cleri Gallicani Commentarii Tom. IV.

IV. Martinus V. Joanni Caſtellæ Regi, & Succeſſoribus, Decimarum Tertiam, quam olim in Templorum fabricationes & ſarta tecta conſumere moris erat, in ſumptus belli Maurici conceſſit. Cùm ſacra illa vectigalia in profanos uſus diſtrahi *Sixtus IV.* animadverteret, Conceſſionem à *Martino V.* Caſtellæ Regibus factam revocavit, ſanxítque ut Tertiæ Templis reſtituerentur, ita tamen ut ſacrorum illorum redituum media pars inde decerperetur, in ærarium Cameræ Apoſtolicæ inferenda ad ſumptus belli Turcici. *Ferdinando* & *Elizabethæ* Regibus Decimas Regni Granatenſis conceſſit *Innocentius VIII.* ab eodémque Jus Tertiarum ipſos in perpetuum obtinuiſſe, veriſimillimum eſt. Anno MLXVII. univerſus Hiſpaniæ Clerus Madriti congregatus eſt, quòd Romà ſcriptum eſſet, Pontificem ob metum irruptionis Turcarum, Decimam ſacrorum omnium redituum ab Hiſpanis exigere velle. Statutum eſt ut ejus Sanctitati ſupplicaretur, ne inaudita exactione Clerum gravaret; cùm Generalia Concilia ſanxiſſent, ne quis Pontifex Decimas exigeret, niſi Chriſtiani hoſtes nominis priùs in Chriſtianorum fines irrupiſſent. Si nihilominus Pontifex rem urgeret, deliberatum eſt Clerum minimè pariturum. Ita refert *Anglerius*, qui huic Hiſpanici Cleri Conventui ut Prior Eccleſiæ Granatenſis interérat, Epiſtola DXCVI. Anno MDXXIII. *Adrianus VI.* Quartam omnium proventuum Eccleſiaſticorum in Hiſpania *Carolo V.* conceſſit. Ea de re graves ad ipſum Pontificem querimonias detulit Clerus Hiſpanus, & ab Archiepiſcopo Granatenſi hujus exactionis conſtituto Executore interim appellavit. Supplicationis & Appellationis hujus Inſtrumentum editum eſt inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, Cap. XXII. Num. XXIX. pag. 646. quo hæ rationes interceſſionis à Clero Hiſpano Valliſoleti congregato factæ proferuntur: *Primò, quia hæc impoſitio Quartæ expreſſè eſt contra Decretum Martini V. in Concilio Conſtantienſi Spiritus Sancti gratiâ in Domino congregato, quo inter alia cavetur expreſſè, nullam Decimam vel ſubſidium ſuper univerſo Clero generaliter per Sedem Apoſtolicam in futurum imponi debere abſque conſilio & aſſenſu & ſubſcriptione S. R. E. Cardinalium & Prælatorum, quorum conſilium commodè haberi poſſet; nec ſpecialiter in aliquo Regno vel Provincia, inconſultis Prælatis ipſius Regni vel Provinciæ, & ipſis conſentientibus, vel eorum majori parte: quod minimè in hujuſmodi Quarta impoſitione factum eſſe dignoſcitur.* Secunda ratio hæc eſt: *Cùm Sixtus IV. pro certa pecuniæ quantitate loco cujuſdam charitativi ſubſidii, quam à Clero iſtorum Regnorum juſtis de cauſis & evidenti neceſſitate urgenti habuit & recepit, motu proprio & de certa ſcientia, dictum Clerum Caſtellæ & Legionis ab omni Decimarum & ſubſidiorum ſolutione tam per ſe quàm per alios Romanos Pontifices imponendorum, in futurum liberavit & abſolvit, ac immunem eſſe ſtatuit & declaravit: Quod vim contractus ſeu obligationis inter Romanos Pontifices & ipſum Clerum conſtat obtinere, ad cujus obſervationem etiam Succeſſores ſui ſaltem ex quadam naturali æquitate tenentur.* Tertia ratio: *Cùm ex Decimis & reditibus Eccleſiaſticis*

Tertiæ Regibus Catholicis conceſſæ.

Appellatio Cleri Hiſpanici de impoſitione Quartæ ab Hadriano VI. facta in gratiam Caroli V.

Eccleſiaſticis dictorum Regnorum Caſtellæ & Legionis Eccleſiis debitis, & Clero, quotam ſeu partem, quam vulgo Tertias appellat, ex conceſſione Apoſtolica Reges dictorum Regnorum pro continuo bello contra Infideles ſingulis annis perceperint, prout Cæſarea & Regia Majeſtas Caroli Regis percipit de præſenti, hæc ſubventio & ſubſidium ſufficere deberet pro bello contra Turcas, abſque nova Quarta impoſitione. Quarta ratio: *Manifeſtum eſt, Magiſtratus S. Jacobi, & de Calatrava, & de Alcantara, & Prioratum S. Joannis, cum omnibus Commendis dictorum Magiſtratuum & Prioratus, ex reditibus Eccleſiaſticis provenire, & ex illis fuiſſe & eſſe fundatos & inſtitutos, ut Reges Hiſpaniæ bellum continuum contra Infideles ſuſtinerent. Cum igitur dicti Magiſtratus & Commendæ ad magnam quantitatem redituum aſcendant, magnique reditus & Decimæ ex fructibus & reditibus Eccleſiaſticis ad effectum belli ſupra dicti extrahantur, ex quibus dictum bellum contra Turcas exerceri & ſuſtineri poſſet, coadunatis Tertiis ſupra dictis, quis dubitat quod ſi inſuper Quarta ab Eccleſiis, Eccleſiaſticiſque Perſonis exigeretur, maximum damnum & dura calamitas eis immineret?* Quinta ratio: *Regnis Italiæ, & aliis Regnis & Provinciis periculo & bello Turcarum vicinioribus, ſola Decima impoſita eſt. Deterius autem & incomportabilius eſt, quod in iſtis Regnis, non ſolum Decima, ſed & Quarta exigatur à Clero, cui dictum bellum contra Turcas non incumbit: & ideo omnino eſſent ab iſta contributione liberandi.*

Sexta ratio: *Cum retroactis temporibus crudeliſſima bella viguerunt, maximáſque jacturas & calamitates civitates & incolæ dictorum Regnorum à Saracenis ſuſtinuerunt, nunquam tamen viſum neque auditum eſt, quòd ab aliis Regnis, ſaltem à Clero ipſorum, ſit aliquod ſubſidium vel ſuccurſus impenſus: injuſtum igitur eſſe videtur, quòd ab eis pro dicto bello Turcarum Quartam prædictam exigant: præſertim quod tam in bellis Regni Granatæ, & aliorum Regnorum & Provinciarum Africæ vicinarum continua bella & deprædationes viguerint & vigeant, & multorum Chriſtianorum quotidie captivitates videantur, quod ſatis dolendum eſt: ſi dicta Quarta ſolveretur ad bellum contra Turcas, cum neceſſitas propinquior immineret, exactis & conſumptis pecuniis dictorum Regnorum, impoſſibile eſſet dicto diſcrimini & periculo ſubvenire: Quod contra rationis tramitem eſſet, cum ubi majus periculum vertitur, ibi cautiùs ſit agendum; & propinquis & vicinis potiùs ſit ſubveniendum quàm extraneis & remotis.* Septima ratio: *Quis dubitat dictam Quartam eſſe inauditam, nunquam ullis retro temporibus viſam, & novum eſſe genus exactionis, & ex ejus impoſitione maximum ſcandalum toti Eccleſiæ, & Perſonis Eccleſiaſticis iſtorum Regnorum generari, magnáque inconvenientia ex dicta impoſitione ſequi poſſe? Certum eſt enim ſubventiones pauperum, peregrinorum refugia, & eleemoſynarum largitiones, Templorum erectiones & reparationes ceſſaturas, & maximam diminutionem perpeſſuras. Quis ignoret Monaſteria Monialium, quæ ſine dicta Quarta impoſitione pauperrima erant, omnino fame peritura, ipſáſque Moniales, quod deterius eſt, ſacras domos exituras: Hoſpitaliáque, quorum reditus vix pro modica infirmorum alimonia ſufficiebant, dictis eleemoſynis & alimoniis multo magis defectura; ipſóſque Dei pauperes variis languoribus cruciatos, quam citiùs horridam mortem incurſuros; totúmque nervum Eccleſiaſticæ Diſciplinæ turbari?* Octava ratio: *Cùm Cæſarea Majeſtas Caroli Imperatoris, Regis noſtri, viſâ quadam ſchedula Regis Ferdinandi Catholici & Potentiſſimi Principis noſtri, glorioſæ memoriæ ejus avi, per quam pollicitus eſt, ſe nullo modo permiſſurum aliquod ſubſidium ſuper dictum Clerum imponi, niſi certo modo & forma in dicta Capitulatione contentis, confirmaverit, fidéque Regiâ, & promiſſione firmiſſima pollicitus ſit, ſe dictam Capitulationem ſervaturum, & pro abundantiori cautela & ſecuritate dicta Capitulatio inter Principem & Clerum facta in Contractum tranſierit, omnino ſervanda eſt: & Dominus noſter Papa dictam confirmationem Prædeceſſorum ſuorum juſtitia mediante, non infringendam, ſed omnino adimplendam declaravit. His de cauſis* (inquit Hiſpaniæ Clerus) *ſentientes Nos ex dicta Quarta impoſitione fuiſſe multipliciter læſos, gravatos & oppreſſos, ac timentes nos & noſtrûm quemlibet plus in futurum lædi, gravari & opprimi poſſe: ab eodem Domino noſtro Papa Adriano VI. non bene informato, ad eumdem melius informandum ſupplicamus: & à R. Dom. Archiepiſcopo, quatenus dictæ exactionis Quartæ executore prætenſo, & à ſuis præmiſſis Proceſſibus, Cenſuris, & pœnis, comminationibus, & omnibus aliis & ſingulis in dictis ſuis Proceſſibus contentis, appellamus eo modo, & formâ & causâ, quibus meliùs poſſumus & debemus, ſalvo jure nullitatis principaliter proſequendo ad eumdem Sanctiſſimum Dominum noſtrum Papam, ſuámque Sanctam Sedem Apoſtolicam.*

V. Mexicana Synodus anno MDLXXXV. celebrata, Eccleſiæ Mexicanæ erectionem inprimis adſcribit, cum *Joannis de Cumarraga* primi Epiſcopi Mexicani, & Sedis Apoſtolicæ Commiſſarii Statutis, inter quæ iſtud legitur de diviſione Decimarum §. XXIV. *Volumus inſuper, & de conſenſu & beneplacito Sereniſſimæ Majeſtatis, & eadem Auctoritate Apoſtolica ſtatuimus, decernimus, & mandamus; quòd omnium Decimarum, tam Cathedralis, quàm aliarum Eccleſiarum dictæ civitatis & Diœceſis fructus, reditus, & proventus, in quatuor æquales dividantur partes, quarum unam Nos & Succeſſores noſtri Epiſcopi, perpetuis futuriſque temporibus, pro honore Pontificalis habitus ſuſtentando, abſque aliqua diminutione pro noſtra ſpeciali menſa habeamus. Decanus vero & Capitulum, & reliqui Miniſtri Eccleſiæ, aliam quartam partem inter eos dividendam habeant: à quibus partibus, licèt ex commiſſione Apoſtolica, & longævo temporis uſu, moribus & conſuetudine approbatâ, eadem Catholica Majeſtas tertiam partem (Tertias in Hiſpania vulgariter nuncupatas) habere & recipere integraliter conſuevit, voluit erga nos ſuæ liberalitatis dexteram extendere... Nos, & Epiſcopos Succeſſores, & Capitulum in ſua quarta Decimarum parte, liberos & exemptos eſſe voluit. Reliquas verò duas Quartæ partes iterum in novem dividendas partes decernimus; duas quarum eidem Majeſtati Sereniſſimæ in ſignum Superioritatis & Juriſpatronatus, ac ratione acquiſitionis prædictæ terræ, futuris perpetuis temporibus percipiendas & levandas applicamus.*

VI. Non ſolùm ab omni Militiæ onere, quo jam pridem levati erant, ſed ab omni contributione pecuniæ pro Militum ſubſidio, ac eorum in ſuis ædibus manſione, Clericos immunes declaravit *Carolus VII.* Rex Chriſtianiſſimus anno MCCCCXLV. volens tamen ut aliis modis per Regias literas ad ſingulas Diœceſes mittendas ſignificandis, ad ferenda militiæ onera ſumptúſque conferrent etiam ac juvarent. Par non fuit Virorum Eccleſiaſticorum cœteris in Regnis fœlicitas. In Germania enim, Hungaria & Polonia Militiæ oneribus ſubjacebant. In Conſtitutione *Alberti II.* Imperatoris anno MCCCCXXXIX. pro Hungaris edita, quam apud *Goldaſtum* Tom. III. Conſtitutionum Imperialium legere eſt, hic habetur Articulus: *Item Eccleſia, & Eccleſiaſticæ Perſonæ à taxis non diu abuſivè introductis liberæ & abſolutæ relinquantur, ſervitia tamen exercitualia more aliàs conſueto, facere teneantur.*

Viri Eccleſiaſtici in Gallia, non item in cæteris Regnis, ab omni Militiæ onere liberi.

Hungariæ Rex *Ladiſlaus*, Rex etiam Romanorum deſignatus, anno MCCCCLIV. Conſtitutionem edidit, quæ à *Frederico III.* Imperatore confirmata eſt, & habetur apud *Goldaſtum* Tom. III. Conſtitutionum Imperialium pag. 479. cujus ſecundum caput ſic habet: *Item Domini Archiepiſcopi, Epiſcopi, Præpoſiti Cœnobiorum, & Capitula, ac Abbates, & alii Dignitates & Honores Eccleſiaſticos majores tenentes, quemadmodum tempore quondam Domini Sigiſmundi Imperatoris & Regis, avi noſtri, conſueti fuerunt, cum ipſorum banderiis, ac numero lancearum exercituare teneantur: ita videlicet, quòd quantumcumque Eccleſiarum ſeu Perſonarum Eccleſiaſticarum proventus per inimicos extitiſſent minorati, juxta limitationem electorum hominum prædictorum, etiam hujuſmodi exercituatio earumdem Eccleſiarum, ſeu Perſonarum Eccleſiaſticarum cum tanto delectu minoretur: quod etiam alia perſonæ Eccleſiaſtica.....juxta quantitatem proventuum... exercere teneantur.*

Pag. 35. Inter Statuta Regni Poloniæ, iſtud habetur *Caſimiri III.* Regis anno MCCCCLXXV. editum: *Item ſpirituales pro hac Expeditione debent ſervire ad bellum, juxta facultatem & exigentiam bonorum ſuorum, ne ſine proviſione bona itidem eorum, prout & Nobilium, annihilentur per belligeros & damnificentur.... Item Eccleſiæ Cathedrales & Collegiatæ, Abbates ſive Præpoſiti Cœnobiorum, debent expedire Armigeros in eo numero, juxta quod in Synodo ſuper unumquemque laudabitur. Item Epiſcopi debent habere intelligentiam cum Plebanis Parochialibus, ut illi etiam faciant ſubſidium ſuo Epiſcopo.*

Ibid. pag. 38. Anno MDXLIV. Rex *Sigiſmundus Auguſtus* ſtatuit ut Viri Eccleſiaſtici, *prout facultas ipſorum maximè tulerit, Expeditionem facere teneantur, ita tamen ut contra ſolius potentioris hoſtis vim, & non aliter, Expeditio hæc per illos fiat: & immunitatem ipſorum Perſonæ habeant à profectione bellica: ſed aliis loco ſui miſſis, officio ſuo fungatur, Sacrificiis & Orationibus Deum placantes.*

Hiſpaniæ Præſules, aliique Viri Eccleſiaſtici, ab onere Militiæ nondum erant immunes ac liberi Seculo XV. ut colligitur ex Concilio Toletano anni MCCCCLXXIII. Canone XV. cujus hæc ſunt verba: *Abſurdum & noſtræ Religioni diſpar & incongruum videtur, ut Regale genus Sacerdotum cum temporalibus Dominis militariter vivendo, in eorum ſervitutem redigatur. Ideòque hortamur Epiſcopos, cæteris Beneficiatis præcipimus, ne cum Dominis ſecularibus cujuſcumque gradûs, ſtatûs, ordinis, ſeu conditionis exiſtant, exceptis Regia Majeſtate, & Regiæ Perſonis, vitam militarem ad auxilia armorum præſtanda ducere audeant diſſolutam, ſeu ab eis terras, ſtipendia, & ſalaria, vel pecunias quaſcumque, ut armis per ſe vel per alios deſerviant, cum Equitum ſeu Peditum gentibus, quomodolibet exigere vel levare præſumant.*

SCHOLION I.

In hoc Articulo Num. 2. pag. 175 Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Appellat Academia Pariſienſis ad futurum Concilium pro Decimis.*

R. Ab impoſitione Decimarum à Summis Pontificibus Clero Gallicano facta abſque ejus conſenſu, eumdem Clerum non ſemel appellaſſe, Hiſtoriæ Monumenta & Acta publica probant. Et hæc mera facti quæſtio. Non enim hìc expendo an jure appellatum ſit, vel quid in ſimilibus rerum circumſtantiis fieri debeat.

SCHOLION II.

Ejuſdem Articuli pag. 176. Religioſi Cenſores notant: *Reſponſa Academiæ Pariſienſis ad inſignis Capituli Pariſienſis Eccleſiæ Quæſtiones* circa Decimarum impoſitionem Eccleſiæ Gallicanæ factam abſque Cleri conſenſu, lataſque Cenſuras in eos qui ſolvere recuſabant.

R. Hæc hiſtoricè refero: Meum his de rebus non interpono Judicium.

SCHOLION III.

Ad eumdem Articulum pertinet hæc Indiculi Cenſorii nota: *Statutum eſt ut ejus Sanctitati ſupplicaretur, &c. uſque ad pag. 183. Num 5 delendum.*

R. Appellatio Cleri Hiſpanici de Impoſitione Quartæ ab Hadriano Sexto facta in gratiam Caroli V. his paginis deſcribitur, & interceſſionis hujus rationes ex ipſo Appellationis inſtrumento exhibentur. Mera Hiſtoriæ res eſt. An juſtè vel injuſtè Hiſpaniæ Clerus appellaverit, non expendo, non pronuntio. Erudito Viro P. Ludovico Tomaſſino vitio non eſt datum quòd hanc Hiſpanici Cleri Appellationem, & rationes in ea expoſitas hiſtoricè commemoraverit P. IV. Lib. III. *De Eccleſiæ Diſciplina*, Cap. XXV. Num. V. pag. 60.. Edit. primæ. Cur id mihi vitio vertatur?

CAPUT VIII.

DE GRÆCORUM IMPERATORIBUS

I. SECULO ineunte XV. Græcorum Imperium regebat *Manuel Palæologus*, immanique bello à *Bajazethe* Turcarum Rege premebatur: ideòque ad elicienda à Francorum præſertim Anglorùmque Regibus auxilia in Occidentem venerat; ſed ob Anglicos tumultus, Regiſque Chriſtianiſſimi *Caroli VI.* morbum, rebus infectis in Orientem redierat, ut *Juvenalis de Urſinis* in Hiſtoria *Caroli VI.* refert. Verùm ante reditum fuerat mirum in modum recreatus, accepto nuntio de ſoluta Conſtantinopolis obſidione à *Bajazethe* ob *Tamerlanis* in Syriam irruptionem, ingentéſque Turcarum ſtrages ab illo editas, ut tradunt *Chalcondilas* Lib. III. *De Rebus Turcicis*, *Bizarrus* Hiſtoriæ *Rerum Perſicarum*, Lib. IX. & Magnum Chronicon Belgicum. (Manuel Palæologus.) Propenſum ad utriuſque Eccleſiæ conjunctionem animum præ ſe tulit, & olim cùm à *Bajazethe*, & cùm ab *Amurathe II.* Conſtantinopolis obſidio acriùs urgeretur anno MCCCCXXII. Anno MCCCCXIX. in *Joannis* filii gratiam ſeſe Imperio abdicaverat, ut *Phranzes* teſtatur; qui & ipſum obiiſſe ſcribit anno MCCCCXXV. die XXI. Julii ex diuturna ſemiapoplexia. Eo morbo fuerat primùm correptus die III. Octobris, anno MCCCCXXII. cùm *Antonius Maſſanus*, Ordinis Minorum, Nuntius Apoſtolicus *Martini V.* nomine cum ipſo de conjunctione Eccleſiarum ageret: ut ejus Legationis Acta in Concilio Senenſi relata fidem faciunt; ſed ne tunc obiiſſe credatur, (quod *Odoricus Raynaldus* exiſtimavit) *Phranzis* teſtimonium prohibet Lib. I. Cap. XLI. Biduo ante obitum Monaſticam veſtem induerat, ſumpto *Matthæi* nomine.

II. *Joannes Palæologus*, Manuëlis filius, patre fœlicior, quòd Religionem ſpectat; Græcæ cum Romana Eccleſia conjunctionem in Concilio Florentino promovit; Fideique Definitioni & Decreto Sanctæ Unionis ſubſcripſit pridie Nonas Julii anno MCCCCXXIX. (Joannes Palæologus.) (Concilio Florentino ſubſcripſit.) Nihil non egerat Turcarum Princeps *Amurathes*, ut *Joannem Palæologum* à profectione Italica, atque à conjunctione cum Latinis deterreret, ſuis de tentanda rurſus Conſtantinopolis expugnatione conſiliis Eccleſiarum fœdus moras allaturum certus. Nec inanis

nis ipſius metus erat. Completa enim Unione, ſuppetias Græcis contra Turcas profuſa liberalitate tulit *Eugenius IV.* Pontifex Maximus; majoráque ſubſidia decreverat, & juſti miſſionem Exercitus. Sed ſua uti fœlicitate noluit *Palæologus*; remiſſóque Schiſmatis evertendi ſtudio, occaſionem *Eugenio* dedit ſuas pariter curas de copiis auxiliaribus deſtinandis remittendi, ut conſtat ex literis ejuſdem Pontificis ad *Conſtantinum Palæologum* XI. Kalendas Maii anno MDXLI. datis. Obiit die XXXI. Octobris, anno Chriſti MCCCCXLIX. ætatis LVIII. Imperii XXIV. ut *Phranzes* teſtatur Lib. II. Cap. XIX.

Conſtantinus Palæologus.

III. Mox ut vulgatus eſt *Joannis Paleologi* obitus, *Thomas Deſpota* Conſtantinopolim appulit, ac Demetrii *Porphyrogeniti*, qui etſi ætate junior Imperium affectabat, factio compreſſa eſt: Decretum ut *Conſtantino* inter *Joannis Palæologi* fratres natu maximo Imperium deferretur, miſſique *Alexius Philantropenus*, & *Manuël Palæologus* in Peloponeſum, qui ipſum anno MCCCCL. die VI. Januarii Spartæ Auguſtali Corona cinxere. Legationem ad *Amurathem* deſtinavit, ut ipſum de morte fratris, ſuáque in Imperium ſucceſſione certiorem faceret. Hanc Legationem obiit *Georgius Phranzes*. Ad Florentini Decreta Concilii promulganda, Sanctæque Unionis conſummandum opus *Conſtantinum Palæologum* graviſſimis literis hortatus eſt *Nicolaus V.* Pontifex Maximus, & niſi Schiſma penitus aboleret, Conſtantinopolis expugnationem, Imperiique excidium infra triennium à Deo eſt interminatus. Contigit illud anno MCCCCLIII. non abſque cœleſtibus portentis. Obtritus in porta fuit *Conſtantinus* dum fugam tentaret, anno Imperii IV. ejúſque caput dein præciſum infixúmque haſtæ per Barbarorum caſtra circumlatum eſt. Exercuere crudelem in Chriſtianos carnificinam Turcæ, omnéque ſtuprorum, rapinarum, & in Templis ſacrilegiorum genus. Obſidionem urſit, perfecítque *Mahometes II.* qui everſo Chriſtianorum in Græcia Imperio, primus Turcarum Imperium extulit. De Conſtantinopolis expugnatione & everſione lege ſis *Phranzem* Lib. III. *Iſidori* Cardinalis *Rutheni* literas à *S. Antonino* relatas III. p. Tit. XXII. Cap. XIII. Autorem *Turcogræciæ* Lib. I. &c.

Conſtantinopolis à Turcis expugnata.

CAPUT IX.

DE TURCARUM REGIBUS ET IMPERATORIBUS

XV. & XVI. Seculis.

ARTICULUS I.

De Filiis Bajazethis, & Amurathe II.

Filii Bajazethis.

I. SEx filios habuerat *Bajazethes*, quorum unus *Muſtapha Zelebis* in Temiriano prælio fuerat deſideratus; quinque manſerant patri ſuperſtites, *Emir Soleimanes*, *Iſa Zelebis*, *Muſa Zelebis*, *Sultanus Muchmetes*, & *Caſa Zelebis*, tempore prælii adhuc puer, ut habent Annales Turcici *Leunclavii*. Aliter *Bajazethis* filios numerat, appellátque *Chalcondylas* Lib. IV. *De Rebus Turcarum*, ſcilicet *Jeſum*, *Muſulmanem*, *Moſen*, *Mechmeten*, *Jeſum Minorem*, & *Muſtapham*: ac *Jeſum* natu minimum, cùm apud Græcos ſe recepiſſet, Chriſtianis Sacris initiatum fuiſſe. Ut ut eſt, *Bajazethis* filii reliqui totis pene duodecim annis de Imperio acerrimè dimicarunt; Aſiámque & Europam cruentis præliis infeſtarunt, mutuam in cædem ſemper armati. Tandem *Mahomethes*, qui digladiantibus fratribus latuerat, à quodam infimæ ſortis opifice educatus, emerſit, & cùm ſua virtute, tum Principis Tryballorum & Thraciæ, ac Ducum ad ipſum deficientium auxiliis, Aſiæ primùm, deinde cæterarum Turcicæ ditionis Provinciarum Imperio potitus eſt, anno ætatis circiter XXVIII. Chriſti MCCCCXIV. Cum Græcis amicitiam, pacémque coluit, *Iſmaëli* Sinopæ Principi bellum denuntiavit: at ille Tributi penſitatione pacem redimere maluit, quàm incertam belli aleam experiri. Bello laceſſivit Venetos, propter regionem quæ Ionium ſpectat, quam immiſſis copiis devaſtare aggreſſus eſt. Commiſſum Venetorum inter Turcarúmque claſſem prælium. Veneti Barbarorum naves tredecim cœpere, pleráſque tamen vacuas: Lampſacum inſuper expugnarunt. Miſſis utrinque Legationibus, mox ſancita pax. Deinde à Caramaniæ Principe bello petitus *Mahometes*, Caramanum, qui in Pruſiam cum exercitu irruperat, debellavit, & in poteſtatem accepit cum ſupremo copiarum ſuarum Duce *Zebuco Muſtapha*. Multis ultrò citróque colloquiis habitis, tandem compoſitum his legibus diſſidium eſt, ut Caramanus *Mahometi* tribus oppidis & uno caſtro cederet; quorum deditione facta, viciſſim *Mahometes* Caramanum muneribus cohoneſtavit, & libertati reſtitutum ſuam in Provinciam remiſit. Poſt hæc Vvalachos bello aggreſſus, ad Danubium caſtra locavit, ipsiſque Tributum imperavit. Tum Serras profectus, eam civitatem occupavit. Mox Pruſam reverſus, Hadrianopoli Templum, quod frater ejus *Emir Solimanes* exſtruere cœperat, abſolvi curavit. Aliud Pruſæ Fanum cum Schola & Xenone condidit. Obiit anno Hegiræ DCCCXXIV. Chriſti MCCCCXXII. ut referunt Annales Turcici.

Amurathes ſecundus.

II. Filius ipſi ſucceſſit *Amurathes II.* Is initio Principatus *Duſmeni Muſtapham*, qui *Bajazethis* filius dicebatur, quique Serras occupaverat, ac Romaniam totam in deditionem acceperat, debellavit: & *Muſtapham* fratrem ſuum turbas in Anatolia concitantem oppreſſit. Mox ductis in Vvalachum Vaivodam copiis, omnem latè regionem populatus eſt. Tranſportatis deinde per Helleſpontum copiis, Theſſalonicam cepit, anno Chriſti MCCCCXXXI. Contra Hungaros & *Uladiſlaum* Regem bellum habuit, cladéſque maximas Chriſtianis intulit. Chriſtianam rem ea tempeſtate in Pannonia & Albania ſuſtinebant fortiſſimi duo Principes, *Joannes Corvinus Huniades*, & *Alexander* Rex Epirotarum, qui *Scanderbergus* vulgò appellatur, eo nomine in Hiſtoria celebratiſſimus. *Huniadis* egregia virtus *Amurathem* primùm compulit ad pacem cum *Uladiſlao* Rege Hungariæ æquiſſimis conditionibus ineundam. Sed eam Turcis Aſiatico bello diſtentis cùm imprudenti conſilio diſturbaſſent Hungari, Chriſtianus Exercitus à Turcis ad Vvarnam profligatus eſt: quo in prælio cùm *Uladiſlaus* ipſe Rex, tum *Julianus* Cardinalis, repetendi contra fœdus belli author occubuit die X. Novembris, anno MCCCCXLIV. quam diem Turcæ in Faſtos ſuos retulere. Id ex ipſorum Annalibus, ex *Chalcondila* Lib. VII. ex *Ænea Sylvio* in Europa, ex *Bonfinio* Decade III. Libri VI. & *Nauclero* certum eſt. A *Scanderbergo* Epiri Rege non ſemel repulſus, victúſque *Amu*-

rathe, dum ejus Regni caput Croiam obſideret, ex mœrore deceſſit (ut *Barletius* teſtatur in *Scanderbergi* Vita,) ſive Adrianopoli, poſt turpem Croianæ obſidionis ſolutionem (ut alii tradunt.) Apoplexia extinctum, cùm nimiâ vini copiâ ſe in convivio ingurgitaſſet, *Chalcondilas* ſcribit Libro VII. Fatalis ipſi fuit annus Hegiræ DCCCLV. Chriſti MCCCCLI. Regni XXXI. Genitzaros magnis Privilegiis donavit, ac novam inſtituit militiæ formam. Ipſis etiam cœlibatum imperavit, ne eorum animus ac fortitudo uxorum amore frangeretur, & ne liberorum curâ diſtinerentur. Recti & æqui amantem *Chalcondilas*, aliique fuiſſe ſcribunt. Singulare quiddam in Vvarnenſi prælio ab *Amurathe* geſtum Authores nonnulli commemorant.

Fabula.

Cùm ſcilicet cæſis in utroque cornu Amurathæis, res Turcarum in extremo diſcrimine verſarentur, *Amurathem* è ſinu prolata Hoſtia conſecrata Chriſtiano ritu, quam ab *Uladiſlao* Hungarorum Rege in pignus pacis nuſquam violandæ acceperat; & erectis ad cœlum oculis, in hujuſmodi verba prorupiſſe: *Chriſte, ſi Deus es, ut Chriſtiani tui de te perhibent, vindica perfidiam tuorum, qui te mihi dedere pignori, nihilóque minùs adeo religiosè ſancitam pacem per ſummum ſcelus violarunt.* Quibus ab ipſo prolatis, victoria ſtatim in Turcarum partes inclinaverit. Sed ut cætera vera eſſe demus: illud tamen de Hoſtia in pignus data, fabulam eſſe arbitramur, his freti *Leunclavii* verbis in Pandectis Hiſtoriæ Turcicæ Cap. CXVI. *Philippus tamen Callimachus hanc remittam ſecretò referre videtur actam, nihil aut certi de tradito tali pignore vulgò conſtaret.*

ARTICULUS II.

De Mahomete II. & Bajazethe II.

Mahometes Secundus.

I. A *Murathi II.* ſucceſſit *Mahometes* ſive *Muchmetes Secundus*, quem unicum reliquerat, unius & viginti circiter annorum adoleſcentem, quem Chriſtiana matre natum Authores nonnulli perperam ſcripſere, *Maria* ſcilicet, ſive (ut alii vocant) *Irene* filia *Georgii Bulcovizii* Serviorum Deſpotæ. Falſum namque hoc eſſe manifeſtè patet ex Annalibus Turcicis, & Annorum ſupputatione, ut demonſtrat *Leunclavius* in Pandectis Hiſtoriæ Turcarum Cap. I. & XCVI. Natus enim fuit *Mahometes Secundus* anno Turcico DCCCXXXIII. Chriſti MCCCCXXX. *Amurathes* autem duxit *Irenem* quinque poſt annis; Mahumetano ſcilicet DCCCXXXVIII. Non ergo potuit *Irenes* eſſe filius *Mahometes.* Præterea non potuiſſet ex *Irene* natus initio Regni plures ætatis annos habere quàm ſexdecim: cùm tamen conſtet, imperare cœpiſſe natum viginti unum plus minùs annos. Tertiò, circumciſus fuit *Mahometes* biennio poſtquam *Maria* Deſpotæ Serviorum *Georgii* filia nupſerat *Amurathi*. Hinc autem conficitur, natum ex illa non fuiſſe *Mahometem II.* Nam bimuli apud Turcas circumcidi non ſolent. Et tradunt Annales, *Mahometem* natum anno Mahumetano DCCCXXXIII. circumciſum anno DCCCXLI. unde colligitur, octennem fuiſſe cùm circumcideretur. Adde teſtimonia Græcorum, *Chalcondylæ* & *Spandugini*, quorum ille *Georgii* Deſpotæ filiam, *Mahometis* novercam expreſsè vocat: hic verò *Amurathem* ex *Maria Deſpina* nullam ſuſcepiſſe ſobolem, diſertis etiam verbis tradit. Imperii fines latè propagavit *Mahometes II.* ſummus belli Dux. Duo quippe Chriſtianorum evertit Imperia, Conſtantinopolitanum, & Trapezuntinum. Ad hæc Regna duodecim, urbes ſupra ducentas expugnavit. A *Taurino*, quam vulgò *Belgradum* vocant, *Joannis Huniadis* præſtantiſſimi Ducis virtute pulſus, *Corinthum*, *Lemnon*, *Mitylenam*, *Eubœam* Veneris nihilominus eripuit: Genuenſibus *Theodoſiam* ſeu *Capham*, *Hydruntum* in Italia cœpit.

Ejus Victoriæ.

Expugnata à Turcis Conſtantinopolis annus & dies.

Expugnata eſt à *Mahomete II.* Conſtantinopolis, die vigeſima-nona Maii, feria tertia, anno milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo tertio, non MCCCLII. quemadmodum apud *Æneam Sylvium* in *Europa* per errorem Librarii ſcriptum eſt; cum idem *Æneas* Epiſtolis 135. 136. 138. 139. 141. 147. 155. 156. 182. & 164. tunc quando urbs capta eſt, ad diverſos ſcriptis, annum MCCCCLIII. diſertè conſignet; idémque conſtet ex Epiſtola *Foſcari* Venetiarum Ducis ad *Fridericum III.* Imperatorem data de eadem clade, ex ejuſdem Imperatoris literis ad *Nicolaum V.* Pontificem Maximum, ex *Leonardi Chienſis* Archiepiſcopi Mitylenenſis, qui unà cum *Iſidoro* Cardinali Rutheno interfuit, Hiſtoria *De Jactura Urbis*, ad eumdem Pontificem mox ſcripta, ex *Phranze* Lib. III. Cap. VII. & XVII. *Chalcondila* Lib. VIII. & ex Annalibus Turcicis, in quibus annus Hegiræ DCCCLVII. notatur. Decepti ſunt, qui die Pentecoſtes in Turcarum poteſtatem veniſſe Conſtantinopolim ſcripſere, cùm anno MCCCCLIII. quo à *Mahomete II.* capta eſt, Paſcha inciderit in Kalendas Aprilis, Pentecoſtes in diem XX. Maii, ac proinde Conſtantinopolis expugnatio biduo poſt Octavas Pentecoſtes contigerit. De rebus eo in excidio geſtis, iidem Authores legendi. Inter alia miſerandum Notaræ Magni Ducis exitum: Qui cùm *Mahometem* adiens, opulentum ipſi theſaurum obtuliſſet, quem ſervaſſe ei aſſerebat, confidens eo munere ſe libertatem ac ſalutem redempturum, è contra contumelioſè ab illo exceptus eſt, quòd eo theſauro Imperatori ſuo ac patriæ non ſuccurriſſet, & quòd Imperatori Author non fuiſſet accipiendæ conditionis de honeſta & ſpontanea Urbis deditione, jámque *Mahometem* ipſum fallere tentaret. Quamobrem ignaviam capite luere juſſus eſt, ut *Phranzes* commemorat Lib. III. Cap. VIII. Implacabilis fuiſſe in Chriſtianos odii *Mahometem II.* adeo ut Chriſtiano ſibi obviante, tanquam inde fœdaretur, oculos & os abluere ſolitus eſſet, narrat *Iſidorus* Cardinalis Ruthenus in Epiſtola de expugnatione Urbis Conſtantinopolitanæ: verùm id à Græcis in Turcarum odium confictum, veriſimile eſt, ſiquidem captâ Conſtantinopoli, tribúſque diebus peractis, quibus eam direptioni militum permiſerat, cùm triumphum duxiſſet, Chriſtianos Conſtantinopolim revocavit, humaniſſiméque tractavit, & ſecundùm ſuæ Religionis ritus vivere conceſſit, ut *Phranzes* commemorat.

Mahometes Secundus Chriſtianis favit.

Quin & Patriarcham ab ipſis eligi voluit, quòd *Gregorius*, qui poſt Synodum Florentinam electus fuerat, ſeſe Patriarchatu abdicaſſet. Epiſcopi, qui fortè aderant, paucique de Clero, & Laici *Georgium Scholarium*, adhuc Laïcum, Judicémque olim Imperialem, Scriptis contra Schiſmaticos pro Fidei Catholicæ, Florentinæ Synodi, & Sanctæ Unionis defenſione clariſſimum, elegerunt, qui mutato, pro more, nomine *Gennadius* eſt appellatus. Cúmque priſtinæ conſuetudinis fuiſſet, ut electo Patriarchæ Imperator Virgam Paſtoralem auream, lapillis & margaritis diſtinctam donaret, hæc pronuntians verba: *Sancta Trinitas, quæ mihi Imperium donavit, te in Patriarcham Novæ Romæ deligit*: & exquiſitum equum de Regio ſtabulo, albo & aureo ſtratorio ornatum: cui Patriarcha inſidens, toto Procerum comitante Cœtu, feſtivis cum acclamationibus, in Patriarchicas ædes ducebatur, hæc eadem officia *Gennadio* exhibuit

Mahometes

Mahometes, ut idem *Phranzes* narrat coævus Author, tuncque Conſtantinopoli præſens. Cùm verò aliàs in Patriarchium introïſſet *Mahometes*, cum *Gennadio* per Interpretem blandè collocutus eſt, eúmque de Religionis Chriſtianæ dogmatibus interrogatum, cum fiducia reſpondere juſſit, déque Sanctiſſima Trinitate, Verbi Divini Incarnatione, & humani generis Redemptione diſſerentem lubenter audivit, & Patriarcham ab eo tempore non ſolùm coluit impenſiùs, non ſolùm Græcos majori benevolentiâ fovit, ſed & eam Diſſertationem ſibi dari voluit, quæ Græcè, Latinè, & Turcarabicè legitur *Turco-Græciæ* Lib. II. *S. Sophiæ* Templo in Meſſitam Mahumetanam profanato, novis ædificiis faciem Regiæ urbis *Mahometes* immutavit, de quibus *Leunclavius* in Pandectis Hiſtoriæ Turcicæ, Num. CXXXIX. *Bozinenſe* Regnum, Ducatúmque occupavit annis XI. poſt captam Conſtantinopolim, ut Annales Turcici tradunt, id eſt, anno MCCCCLXIV. & *Stephanum* Regem cute vivum exui juſſit. Sic juſto Dei judicio cum vita Regnum, quo patrem malis artibus filius ſceleratus excuſſerat, amiſit. *Mathias* tamen Rex Hungarorum Jaitzam cum XXVII. Bozinæ oppidis recepit: quam irrito conatu rurſum oppugnavit *Mahometes*. Ita referunt *Bonfinius* in Hiſtoria Hungarica, & *Leunclavius* in Pandectis Hiſtoriæ Turcarum Num. CXLI.

Rhodus à Petro Albuſſonio defenſa & ſervata.

Rhodum fruſtra tentavit *Mahometes II.* anno MCCCCLXXX. miſſo ad eam oppugnandam *Meſite Veziri Baſſa*, Inſulam egregiè propugnante Rhodiorum Equitum Magiſtro *Petro Albuſſonio*, natione Gallo. Ejus Relationem de ſervata Rhodo, & inſigni victoria contra Turcas, legere eſt, Tom. II. Rerum Germanicarum *Marquardi Freheri*, pag. 158. Obiit *Mahometes* Nicomediæ, anno Chriſti MCCCCLXXXI. quinto Nonas Maias, ut tradit *Bonfinius*. De cujus crudelitate, perfidia, libidine, aliiſque vitiis, & quarumdam ſpecie virtutum, necnon victoriis & rebus geſtis, apud *Chalcondylem* Libris VIII. IX. & X. De Rebus Turcicis, alióſque Authores, plura legere eſt. Eum Teſtamento condito caviſſe de tollendo Tributo, quod nuper ſubditis indixerat, narrat *Philippus Comineus* Lib. VI. illúdque Teſtamentum ſe legiſſe teſtatur.

Mahometes ſecundus quatuor linguarum & Aſtrologiæ peritus.

Quatuor linguas præter ſuam Arabicam noviſſe, Græcam, Latinam, Chaldaïcam, Perſicam, *Phranzes* tradit, & Aſtronomiæ ſtudio addictiſſimum, ex ſyderum converſionibus didiciſſe, Regna & Provincias olim ſe ſubacturum, quas poſtea tanta fœlicitate, fortitudine, & calliditate obtinuit. Hujus ſcientiæ ſtudiis imbuto facilè perſuaſum eſt, columnam ſerpentinam Conſtantinopoli in Atminda ſeu Hippodromo erectam, ex ære factam, ſic ab imo convolutis ſpiris ſerpentis triplicis; ut in parte ſuperiori tandem ſeſe tres cervices, triáque ſerpentina capita dividerent ac ſepararent in formam triquetram; effeciſſe ut ea durante nullus eſſet in Urbe ſerpens, & ſtatua equeſtri ahenea, ibidem extante, præcluſum fuiſſe peſti in Urbem aditum. Has ſcilicet Imagines Aſtronomicas, ſive Taliſmanos eſſe facilè credidit, quibus admirabiles hujuſmodi effectus ſuperſtitioſi homines tribuunt.

Bajazethes ſecundus.

II. *Bajazethes II.* patri *Mahometi* die XIX. menſis Rebiululæ à Prætorianis ſuffectus eſt, natu majori *Zemi* ſeu *Zezimo* antelatus. Qui ſemel & iterum *Achmetis Geducis Baſſæ* ductu ſuperatus à fratre, deſperatis rebus ſuis Rhodum profugit, ſéque Summo Rhodiorum Equitum Magiſtro *Petro Albuſſonio* tradidit. Agebat tunc annum ætatis XXVIII. Id ubi *Bajazethes* accepiſſet, ampliſſimis Magnum Magiſtrum demulcens muneribus, rogavit uti diligenter cuſtodiretur, & quadraginta millia ducatorum ſingulis annis, quamdiu frater ejus ſuperſtes eſſet, ad ejus alimenta ſe numeraturum pollicitus eſt, pacémque cum Chriſtianis perpetuò culturum. Acceptæ conditiones, & utrinque impletæ. *Zemes* in Galliam adductus, in quadam Rhodiorum Equitum Arce, cui nomen Burgonovo, diu vixit. Inde Romam ad *Innocentium VIII.* Pontificem Maximum ductus, ſub illius & *Alexandri VI.* Pontificatu ibi manſit: donec occupaturus Regnum Neapolitanum *Carolus VIII.* Galliæ Rex, Romam veniſſet. Is enimverò *Zemen* ab *Alexandro* impetravit, ipſo (ut aiebat) ad Conſtantinopolitanum Imperium recuperandum uſurus. Pontifex autem *Zemi* lentum venenum propinaſſe traditur, quo poſt aliquot dies Terracinæ, quò perductus fuerat, extinctus eſt. Ita vulgò referunt Latini iſtius ætatis Hiſtorici, & ex iis *Leunclavius* in Pandectis Hiſtoriæ Turcarum Num. CLIV. Inebechtim, ſeu Naupactum, Methonem, Coronémque Chriſtianis eripuit *Bajazethes*, quarum expugnatione dum diſtineretur, Veneti Mitylenes obſidionem fruſtra tentarunt. Adveniente namque Conſtantinopoli numeroſa claſſe, poſt decimum octavum inſultum obſidionem ſolvere ſunt compulſi. *Bajazethem* in Venetos concitaverat *Ludovicus Sfortia* cognomento *Maurus*, Dux Mediolanenſis, cùm *Ludovicus XII.* Rex Chriſtianiſſimus fœdus contra ipſum cum Sereniſſima Venetorum Republica iniviſſet. Contra Sultanum Ægypti ſemel iterúmque exercitum duxit *Bajazethes*, infœlici prorſus exitu.

Bellum civile.

Bajazethis filii *Selimus*, *Achmetes*, & *Corcutes*, impotenti regnandi ambitione civile bellum ac ſeditiones in Porta accenderunt. Perduellionem excuſabat *Selimus* honeſto inviſendi ac ſalutandi patrem deſiderio. Quo officio cùm perfunctus fuiſſet, ſe in ſuum Semendriæ Sangiacatum rediturum pollicebatur. Id cùm recuſaret *Bajazethes*, ſuſpicatus eſt *Selimus* illum de Imperio *Achmeti* conferendo cogitare. Pugna inter *Bajazetis* ac *Selimi* copias commiſſa non procul à Zorlo, victus *Selimus* Midgen aufugit, oppidum versùs Varnam ſitum. Genitzaros *Achmetis*, qui major natu filiorum *Bajazethi* ſuperſtitum erat, durities & feritas ab ipſo penitus alienavit, & *Selimis* partibus adjunxit. Hi *Bajazethem* Imperium abdicare, & *Selimo* filio rerum adminiſtrationem tradere compulerunt, anno Turcico DCCCCXVII. Chriſti MDXII. Imperio abdicato, Dimotucum ſeu Didymorichon, qua in urbe natus fuerat, ſecedere voluit.

Bajazethes II. veneno juſſu Selimi filii propinato extinctus.

Selime patri *Jonuzem* Baſſam adjunxit, qui curam ejus gereret, omnéſque res ipſius adminiſtraret. Interim ſecretò cum *Jonuze* tranſegit, venenum ut patri propinaretur. Itaque *Bajazethes*, priùs quàm Dimotuchum perveniſſet, vi veneni dati extinctus eſt, ut *Spanduginus* refert. *Jovius* ſcribit, venenum ei præbitum ab *Hamone Judæo* Medico. Alii commemorant, *Selimen* metuentem, ne ſe bello in Anatolia contra fratres *Achmetem* & *Corcutem* occupato, rurſus Imperium ſibi vindicaret pater, corrupiſſe *Bajazethis* Medicum *Uſtarabim*, promiſſo ipſi redditu annuo 9000. talerorum. Itaque recepiſſe Medicum, ſe *Bajazethi* venenum pharmaco miſtum propinaturum: illique authorem fuiſſe ſumendi pharmaci, quo mirificus ſeni vigor totius corporis & animi rediturus eſſet. Hoc pacto eum veneno extinxiſſe. Inde Medicum Conſtantinopolim ſe contuliſſe, rationem redditurum *Selimi*, qui prōmiſſi præmii loco, ei caput amputari juſſit: dicens, Hominem ſceleratum ac infidum Sultano patri, eadem uſurum erga ſe perfidiâ, ſi ad id faciendum à quopiam conductus vel compulſus eſſet. Ita refert *Leunclavius* in *Pandectis Hiſtoriæ Turcicæ*, Num. CCI.

ARTICULUS

SCHOLION.

In hoc Articulo Religioſi Cenſores hanc propoſitiones notant pag. 199. Edit. primæ: *Pontifex* (Alexander VI.) *Zemi lentum venenum propinaſſe traditur.*

R. Ita vulgò referunt Latini iſtius ætatis Hiſtorici, & ex iis Leunclavius in Pandectis Hiſtoriæ Turcicæ. Mera facti quæſtio eſt.

ARTICULUS III.

De Selimo I. & Solimane II.

Selimus I. Ejus crudelitas.

I. PArricidale Imperium cædibus *Achmetis* & *Corcuti* germanorum ſuorum, quinque etiam Nepotum, quibus fauces elidi juſſit, ac Procerum plurimorum, cùm *Selimus* confirmaſſet, adversùs *Iſmailem* Sophinum Perſarum bellum

Bellica facinora.

geſſit. Zalderanis in Campis prælium commiſſum, in quo *Uſtagelu-Ogli* Perſici Dux ſupremus Exercitus occubuit, anno MDXIII. Anno ſequenti *Tommambaim* Ægypti Sultanum aggreſſus, profligatis Mammalucis ſive Circaſſis, præcipuâ Sultanorum Ægyptiorum militiâ, Damaſcum, Alepum, nobiliſſimáſque Suriæ Urbes, Tripolim, Sidonem, & Ptolemaidem, ſuam in poteſtatem redegit. Inde promoto versùs Cairum exercitu, urbem expugnavit, & *Tommambaim* ſuſpendio necavit, anno Hegiræ DCCCCXXIII. Chriſti MDXVII. die XVII. Aprilis. Exinde Turcarum ditioni tota contributa eſt Ægyptus, & in Sangiacatus diviſa. *Jonuzes* Baſſa Cairo Præfectus; ſed natis brevî adversùs ipſum ſuſpicionibus, quòd ipſi Æthiopes & plebs urbana Sultani titulum tribuerent, *Selimi* mandato jugulatus eſt. Obiit *Selimus* in territoriis versùs Hadrianopolim, eo ipſo in loco, in quo cum patre congreſſus olim fuerat, anno Hegiræ DCCCCXXVI. die VII. menſis Schebalis, id eſt, XXII. Septembris, anno Chriſti MDXX. Imperii VIII.

Solimanes.

II. Patri *Selimo* ſucceſſit *Solimanes*, vir bello ſtrenuus, prudens, humanus, literarum amans, fidelis in promiſſis, Mahumetanæ ſuperſtitionis ſtudioſiſſimus ac tenaciſſimus. *Gazellem* Syriæ Præfectum perduellem, miſſo in eum cum exercitu *Fechate* Baſſa profligavit anno MDXX. Anno MDXXI. *Albam Græcam* ſeu *Belgradum*, munitiſſimum totius Hungariæ oppidum, & validiſſimum Chriſtianitatis ea parte propugnaculum expugnavit, die 24. Junii. Anno MDXXII. præmiſſo

Rhodi obſidio.

cum inſigni claſſe *Muſtapha* Baſſa, Rhodum obſidione cinxit. Infirmum urbis præſidium, proditorum intus degentium conſilia, ſcilicet Medici cujuſdam Judæo-Chriſtiani, & *Andreæ Amarali* Luſitani, Prioris Caſtellæ, & Ordinis Cancellarii, & Chriſtianorum Principum inteſtina bella, *Solimanum* ad id audendum impulerunt. Urbem incredibili fortitudine invictiſque animis propugnarunt Rhodii, Duce *Liladamo* Supremo Ordinis Magiſtro. Immanis ea in obſidione Turcarum edita ſtrages. Sexto demum obſidionis menſe, *Achmetes* Baſſa Turcicum Exercitum frequentibus impreſſionibus & conflictibus ſic in dies minui animadvertens, ut milites fatigati fractique

Et deditio.

deſponderent animum; *Solimano* author fuit ut Rhodios ad deditionem clementiæ ſpecie invitaret. Scriptis itaque à *Solimano* ad Magnum Magiſtrum literis, miſſiſque ab eo quibuſdam Equitibus & civibus, poſt varia colloquia, Rhodiis ad extremas anguſtias redactis, ſpe tuendæ diutius urbis abjectâ, ad pacta deditionis ægrè inclinatus eſt *Liladami* excelſus animus, quem *Solimanus* ad-

A miratus, ac veneratus eſt. Pacta autem deditio his conditionibus eſt, ut cunctis qui abire vellent, liberum eſſet, cum armis, omnique ſuppellectili, triremibus, aliiſque navigiis; & ſi ad ſuppellectilem omnem comportandam naves eorum non ſufficerent, Turcæ quotquot neceſſariæ eſſent, commodarent: qui remanerent, ii in quinquennium ab omnibus oneribus immunes eſſent, & infra triennium abire poſſent: Religionis Chriſtianæ ac Sacrorum libertas, Eccleſiarum ſanctitas ſalva eſſet. Turcarum ſexaginta millia, in iiſque plurimos Duces ac Præfectos, ferro & igne illa in ob-

B ſidione periiſſe, quinquaginta pene millia variis morbis extincta, Hiſtoriæ produnt. Unde & *Solimanus* dixiſſe fertur, Neſcire ſe utrum pro capta Rhodo lætari, an pro tam cruenta victoria dolere deberet. Deditio Rhodi facta eſt anno Chriſti MDXXII. die XXV. Decembris, Chriſti Natalitiis conſecrata, quo etiàm die *Solimanes* Urbem ingredi voluit. Inſulam ducentos circiter & duodecim annos Ordo tenuerat. Aliæ quoque minores Rhodiorum Equitum Inſulæ, in quibus *Cos* fuit, *Hippocratis* Medicorum Principis patria, quam Itali Nautæ *Lango* nominant, in *Solimanis* poteſta-

C tem venere. De obſidione Rhodi, præter Turcarum Annales, *Spanduginum*, *Sanſovinum*, *Leunclavium*, *Boſium* in Hiſtoria Ordinis Sancti Joannis Hieroſolymitani, *Jovium*, &c. legendus *Jacobus Fontanus* Brugenſis, Judex Appellationum Populi Rhodienſis, qui rebus tunc geſtis interfuit, eámque expugnationem tribus libris Latinè deſcripſit, ac de eadem Epiſtolam ſive Orationem ſcripſit ad *Hadrianum VI.* Pontificem Max. Anno MDXXVI. Bellum Hungariæ *Solimanus* intulit, cùm pacem *Ludovicus* Rex, ſuadente *Clemente VII.* Romano Pontifice imprudenter reſ-

D puiſſet, poſthabitis *Sigiſmundi* Regis, patrui ſui, melioribus conſiliis. *Salankemenen* & *Varadinum Petri* (Ungari *Petrovar*, hoc eſt, *Civitatem Petri* appellant) ad Danubium ſitam, aliaque loca munitiſſima, *Solimanes* occupavit. Cúmque Dravum etiam fluvium Hungarorum ſocordiâ tranſiiſſet, *Paulus Tomoreus*, olim armis exercitatiſſimus, ex Ordinis ſubinde Franciſcani Profeſſore Colocenſis Archiepiſcopus, ac Regni Hungarici Adminiſter, tumultuariè conflatum ex viginti quinque circiter hominum millibus Exercitum juvenémque Regem, præcipiti conſilio ad prælium committen-

Hungarica Solimanis expeditio & victoriæ.

E dum impulit, ſpretâ prudentiorum Ducum ſententiâ, qui differendum certamen ſuadebant, donec Vaivoda Tranſſilvaniæ, & alii, qui prope diem cum validis copiis expectabantur, præſto eſſent. In campis *Mohatzii* die XXIX. Auguſti MDXXVI. pugnatum eſt. Poſt ſeſqui horæ certamen, Hungarorum copiæ fuſæ; *Ludovicus* Rex, deſperatis rebus, fugâ ſibi conſulturus, in vicina palude, cùm in altiorem paulò ripam evadere conaretur, equo cum ſeſſore in dorſum corruente, ita ut erat armatus, in aquæ lutulento gurgite depreſſus & ſuffocatus interiit, anno ætatis XX.

F menſe ſecundo, Regni, poſt Patris *Uladiſlai* obitum, anno decimo, menſe quinto. Seu in pugna, ſeu in fuga periere, *Paulus* Archiepiſcopus Colocenſis, belli Dux, cujus temeritas tantæ cladis cauſa fuit, Strigonienſis Archipræſul Regni Primas, aliique Epiſcopi, Duces, & Nobiles ingenti numero, præter omnem fere peditatum. Ex captivis die ſequenti mille & quingenti, & inter eos primariæ Nobilitatis Viri, in conſpectu victoris Exercitus capite truncati ſunt. Inde *Solimanus* Budam versus Hungariæ Metropolim promovens Exercitum, eam præſidio prorſus omni deſtitutam reperit, unà cum inſignis *Matthiæ* Regis Bibliotheca. Ubi cùm *Ludovici* poſtremi Regis, & *Mariæ*

Buda expugnata.

imagines

imagines contemplaretur, lachrimas fudiſſe ferunt A Barbarum in ipſo triumpho humanæ conditionis memorem, quòd Rex in tam florenti ætate, imprudentibus Miniſtrorum conſiliis, ſe in tam apertum exitum præcipitem dediſſet. De hac Hungariæ clade legendi *Joannes Dubravius* Olomucenſis Epiſcopus, Hiſtoriæ Bohemicæ Lib. xxxiii. in fine, *Stephanus Broderithus* Epiſcopus Vartienſis, Regni Hungariæ Procancellarius, qui interfuit, in Relatione, quæ à *Sambuco* recognita, poſt *Bonfinii* Decades edita eſt, *Iſthuanffius* Pannonius Lib. viii. & *Neugebaverus* Polonus, Lib. vii. Poſt Hungaricam illam expeditionem, Hadriano- B polim revocatus eſt *Solimanes*, ad comprimendos motus, quos *Calender Zelebis*, cum Derviſiis, in Anatolia excitaverat. Eò miſit *Ibrahimem* Baſſam, natione Macedonem, ſibi chariſſimum, qui eumdem *Calenderem* prælio fudit, ac ſeditionem compreſſit. De Regno Hungarico inter *Ferdinandum* Archiducem Auſtriæ, fratrem *Caroli V.* Cæſaris, & *Joannem de Zapolia* Vaivodam Tranſſylvaniæ, & Comitem Scapuſienſem, ſumma contentione interim certatum eſt. *Joannes* à *Ferdinando* pulſus, *Solimanis* Turcarum Imperatoris auxilium imploravit, annuum ipſi Tributum C pro Regno Hungariæ offerens, quod Beneficiario dumtaxat Jure, & clientelari conditione teneret. Quamobrem numeroſum Exercitum rurſus in Hungariam duxit *Solimanes*, & civitates Quinqueeccleſienſem, Albam Regiam, Peſtenſem, Budam, Strigonium, Altenburgum, aliáque oppida & munitiſſima caſtra ad Danubium, ſponte ſe in Victoris manus tradentia recepit. Mox Viennam Auſtriæ die xxvi. Septembris obſidione cinxit, multiſque diebus acerrimè oppugnavit. Sed *Philippi* Palatini Rheni aliorúmque Ducum virtute defenſa, ac liberata eſt. *Solimanem* frigoris vi D ab obſidione diſcedere coactum, narrant Annales Turcici; quod excuſandi *Sultani* ſui, ſuorúmque causâ ab ipſis factum, exploratum eſt. Conſtat enim Turcas vicies muros urbis ſubiiſſe, vicies à mœnibus virtute propugnantium fuiſſe repulſos: adeóque tandem, frameis licet ac fuſtibus adhibitis, adigere ſuos ampliùs ad oppugnationem redintegrandam nulla vi potuiſſe. Hinc Urbis capiendæ deſperatio *Solimanis* animum ſubiit, ut apparet ex iſtius obſidionis Hiſtoria ab Authore Anonymo conſcripta, & ex *Joannis Rami*, *Melchioris Soiteri*, & *Nicolai Iſthuanffii* narrationibus. E Soluta eſt obſidio die xiv. Octobris, anno Chriſti MDXXIX. Rediit in Hungariam *Solimanes* anno MDXLI. ut puero Regi *Stephano*, defuncti *Joannis* filio, & *Iſabellæ* Reginæ Matri ac Tutrici ferret ſuppetias adversùs *Ferdinandum* Regem *Caroli V.* fratrem, qui Budæ obſidionem aggreſſus erat, qui à *Solimane* gravi clade affectus, amiſſis eo bello viginti Chriſtianorum millibus, tormentis omnibus atque impedimentis captis, vulneris accepti, animique dolore extinctus eſt. Buda inſigni fraude occupata, Reginam cum Rege puero Hungaria excedere, & in Tranſſilva- F niam abire juſſit, jurejurando tamen præſtito, ſe, cùm primùm puer adoleviſſet, Regnum ei reſtituturum: hiſque proſperè geſtis, & præſidiis Budæ Peſtique relictis, reliquum Exercitum domum reduxit. Ejuſdem auſpiciis *Barbaroſſa*, Nobilis Pirata, Tunetum in Africa expugnavit. Expeditionem ſuſcepit in Perſidem, ab *Ibraimo* Vezire concitatus, & Tauriſium ac Bagadetum ſeu Babylonem Imperio ſuo ſubjecit ac ab illius Urbis Calipha Rex Perſidis coronatus eſt, anno Chriſti MDXXXIV. At copiis in reditu à Perſico exercitu ad internecionem pene deletis, partum antea decus amiſit. De his legendi *Jovius*

Viennæ obſidionem ſolvere compulſus eſt Solimanes.

Lib. xxxiii. *Leunclavius* in Annalibus Turcarum, *Bizarus* Hiſtoriæ Perſicæ Lib. xi. &c. Ea clades exitium attulit Veziri *Ibrahimo*, Perſicæ expeditionis authori, quem occidi juſſit dormientem, ne fidem fallere videretur, quâ promiſerat, nullum ipſi nocumentum ſe illaturum quamdiu viveret: ſomnus quippe cùm ſit imago mortis, in viventium numero dormientem non habebat, reum maximè, ac morti deſtinatum. Hæc ipſi à Taliſmano quodam ſeu Monacho Turco ſuggeſta ſubtilitas. Expeditionem præterea miſit in Indiam contra Luſitanos, & *Dium* terra marique oppugnavit, anno Chriſti MDXXXVIII. ſed obſidionem ſolvere compulſus eſt terrore advenientis Luſitanis ſubſidii; qui numero dumtaxat ſeptingenti, *Antonio Silveria* Duce, urbem illam contra ferociſſimum & potentiſſimum hoſtem, valida claſſi, multiſque militum millibus ipſus prementem, invicto animo propugnarunt. Qua de re legendi *Damianus à Goes* in Relatione ad Cardinalem *Bembum*, & *Maffæus* Hiſtoriæ Indicæ Lib. xi. Par non fuit *Joannis Cerdæ* Ducis *Medinæ-Cœli*, Proregis Siciliæ, expeditioniſque Tripolitanæ Ducis, ſub auſpiciis *Philippi* Hiſpaniæ Regis, fœlicitas. Chriſtianam enim Claſſem, Exercitúmque, Turcica profligavit ad *Gerbim* Inſulam, Ducibus *Piali Baſſa* & *Cara Muſtapha*, menſe Maio anni MDLX. Amiſſa ſunt ferro, aquis, captivitate, octodecim Chriſtianorum millia, triremes viginti octo, naves onerariæ quatuordecim, *Gerbis* à Turcis recepta. Qua de re legendæ ſunt Relationes *Antonii Franciſci Cirnis*, qui expeditioni interfuit, & *Petri Marchianelli*, qui Ducum unus erat, ad *Coſmum* Florentiæ Ducem, quæ inter Literas Principum Vol. 3. ſunt editæ; necnon alia *Plinii Tomacelli* poſt quatuor annos ſcripta, qua multa ab aliis perperam narrata ſe confutare profitetur; necnon *Guicciardini*, *Uberti Folietæ*, & *Boſii* Hiſtoriæ. Summa fuit ad hanc victoriam *Solimanis* æquanimitas, teſte *Buſbequio* Ferdinandi Cæſaris ad Portam Ottomanam Oratore in ſuis Epiſtolis. Cùm enim in Porticum Conſtantinopolitano Portui vicinam ſe contuliſſet ad inſpectandum triumphum, & captivas naves, hominéſque, nulla inſolentis lætitiæ ſigna dedit. ſed eadem viſus eſt vultûs frontiſque gravitate & ſeveritate, ac ſi illum nullatenus hæc victoria ſpectaſſet. Hacce clade ad octennes inducias cum *Solimane* pangendas compulſus eſt *Ferdinandus* Cæſar, ſub penſione Tributi annui triginta millium aureorum, ut conſtat ex literis *Solimanis* ad eumdem *Ferdinandum* ſingulas conditiones Pactionis continentibus. Anno Chriſti MDLXV. *Melitam* Inſulam, orbis Chriſtiani propugnaculum, à *Carolo V.* Imperatore Equitibus *S. Joannis Hieroſolymitani* conceſſam anno MDXXX. *Solimanes* obſedit. Claſſis Turcicæ præcipui Duces fuere *Muſtapha Baſſa*, Solimani propinquus, & *Pialis Baſſa* Præfectus Maris, natione Hungarus, Fidei Chriſtianæ deſertor. Cœpta eſt obſidio die xviii. Maii. Primus Barbarorum impetus in Arcem *S. Hermetis* incubuit, quæ die profeſto *S. Joannis Baptiſtæ* ab ipſis expugnata eſt, quarta omnium hoſtilium copiarum generali impreſſione. Arx *S. Michaëlis*, & *Burgus*, acerrimè noctu diúque oppugnatæ, muri, aggeres, propugnacula, vi tormentorum quaſſata & dejecta. Præliis, & generalibus impreſſionibus plurimis res obſeſſorum ad extremum redactæ, unius Magni Magiſtri *Joannis Valetæ Pariſoti*, & paucorum Equitum ſuperſtitum invicta fortitudine, magis autem divina virtute & protectione ſuſtentabantur. *Pius IV.* Pontifex Maximus indicto ad implorandum Numinis auxilium Jubilæo, copiarum delectum habuit, quæ Melitenſibus

Chriſtiana Claſſis ad Gerbim inſulam à Turcis profligata.

Melitæ inſulæ obſidio.

ſibus ſubſidio mitterentur, pecuniámque, & bellicas munitiones Religionis apud ſe Oratori ſuppeditavit. *Garſias* Siciliæ Prorex, poſt diuturnas cunctationes, præcipiente *Philippo* Rege Catholico, inſtructæ tandem claſſi octo circiter hominum millia impoſuit, quos in terram expoſuit VII. Idus Septembris; cùm jam Turcæ omni ſpe potiundæ Melitæ dejecti, ad receſſum ſe pararent, & impedimenta colligere cœpiſſent, quæ audito Chriſtianæ claſſis adventu efferre maturarunt, navéſque conſcenderunt, magnâ à novis copiis acceptâ clade & Militum quindecim circiter millium factâ jacturâ, navalis turbæ octo millium. Soluta eſt quadrimeſtris obſidio pridie Idus Septembris. Diem Nativitatis Deiparæ Virginis in memoriam accepti cœlitus auxilii, per omnes Religionis Eccleſias cum ſolemni Supplicatione & Sermone in ejuſdem Sanctiſſimæ Virginis laudem quotannis fieri Summus Magiſter decrevit; pridie Feſti piaculare Sacrum pro Defunctis eo bello celebrari, ſex pauperes Virgines in Melitenſi Conventu ſumptibus Ordinis dotari. De hac obſidione legendi *Hieronymus Comes*, *Ubertus Folieta*, *Cœlius Secundus Curio*, *Joannes Antonius Viperanus*, *Antonius Franciſcus Cirneus*, & *Petrus Gentilis*, in Commentariis, *Jacobus Boſius*, *P. Boiſſatus*, & *Joannes Balduinus*, in Hiſtoria Ordinis S. Joannis Hieroſolymitani. Acceptis literis de infœlici Melitenſis expeditionis exitu eas in terram projecit *Solimanes*, exclamavitque; *Gladium ſuum non aliâ manu quàm ſuâ vincere*: Voluit nihilominus ut *Pialis* Præfectus Maris Conſtantinopolitanum Portum cum univerſa Claſſe optimè ornata vexillis explicatis, cum tormentorum exploſione, & aliis lætitiæ ſignis, quaſi triumphans ingrederetur. Ita refert *Boſius*. *Solimanem* à Magno Muphti monitum ut ad Dei & Prophetæ *Mahometis* iram placandam, Turcorum mores emendaret, præſertim quoad vini potum, ſub pœna capitis Turcis omnibus vino interdixiſſe, & vineas ipſorum omnes eradicari juſſiſſe, tradit idem Author. Anno MDLXVI. *Pialis Baſſa* Maris Præfectus, *Solimanis* juſſu *Chium* Nobilem & divitem Inſulam in Ægeo mari à ducentis ampliùs annis Genuenſi Reipublicæ ſubditam, cæteroquin Turcis tributariam, occupavit. *Juſtiniana* familia, quæ ibi rerum potiebatur, *Caffam* in Taurica Cherſoneſo deportata eſt. Pueri nobiliſſimi nobiliſſimæ gentis circiter decennes Conſtantinopolim adducti, ut inter *Solimanis* Ephebos nutrirentur, uſque circumciſi, fidem Chriſtianam inter flagella conſtantiſſimè confeſſi ſunt. Idem annus poſtrema *Solimanis* in Hungariam expeditione, & *Sigethi* firmiſſimi totius Pannoniæ oppidi obſidione atque expugnatione celebris fuit. Propugnationi præerat *Nicolaus* Comes *Serinius*, vir fortiſſimus, pluribúſque pugnis cum Turcis conſertis, & partis victoriis inclitus, cum duobus millibus & quingentis Militibus, *Maximiliano* Cæſare, cum potentiſſimo exercitu, in quo viginti quinque millia Equitum, & octoginta Peditum numerabantur; obſidionis exitum *Javarini* expectante, ac interim Deum orante. *Serinius* Comes novam ac veterem civitatem, tum anteriorem arcem expugnatas, ignem demum in interiorem arcem injectum videns, qui nulla arte ac diligentia ob venti vehementiam extingui poſſet, in medio ejus & hoſtium magno impetu oppugnantium conſtitutus, die VII. Septembris, cùm ſuos qui trecenti circiter, iique magna parte ſaucii ſupererant, ad fortiter occumbendum potiùs quàm turpi ſervituti ſe dedendum adhortatus eſſet; invocato nomine *Jeſu*, unà cum ipſis in conſertiſſimos hoſtes in arcem irrumpentes irruit: magnâque illorum ſtrage edita, cùm generoſis commilitonibus occubuit. Triginta millia ſuorum Turcæ in illa expeditione deſiderarunt. *Solymanes* ipſe triduo ante ſupremam propugnantium cladem & urbis expugnationem, in ſuo tentorio apoplexia extinctus eſt, anno Mahumetano DCCCCLXXIII. Chriſti MDLXVI. ætatis LXXVI. Imperii XLVI. die IV. Septembris; cujus obitum prudenter occultavit *Mahometes Baſſa*, ne rebus Turcicis ejus publicatio noceret. De *Sigethi* obſidione legendi *M. Samuel Bubina* Labacenſis, cujus Relationem ex Croatico ſermone Latinam fecit *Franciſcus Forgachius* Liber Baro, Cancellarius olim Ferdinandi Cæſaris in Hungaria, & Commentariis ſuis Hiſtoricis inſeruit; *Petrus Bizarus* in bello Pannonico; *Leunclavius* in Supplemento Annalium Turcicorum &c.

Melitæ obſidio ſoluta.

Vini potus Turcis interdictus.

Poſtrema Solimanis in Hungariam expeditio.

Sigethi expugnatio.

ARTICULUS IV.

De SELIMO II. AMURATHE III. & MAHOMETE III.

I. POſt *Solimanum II.* Turcarum Imperator ſalutatus eſt *Selimus*, unicus filius ſuperſtes (cæteros enim *Solimanus* occiderat) Octennales inducias cum *Maximiliano* Cæſare pepigit anno Chriſti MDLXVII. quarum tum aliæ conditiones erant, tum ut quiſque ſibi retineret quicquid poſtremo bello cœpiſſet. Id verò plurimùm *Maximiliani* rebus profuit, qui fines ſuos opera *Suendii* ſic ampliarat, ut ad quadraginta milliaria Germanica cis & ultra Tibiſcum latè dominaretur. His induciis *Joannes* Tranſſilvaniæ Princeps, & Veneti comprehenſi. His tamen, ſpreto fœdere bellum indixit Turca anno MDLXIX. cùm Cyprum ab ipſis repetens, quaſi ad ſe ob ſucceſſionem gentis Oſmanidarum in Jura Sultanorum Ægypti, directò pertineret, repulſam tuliſſet à Senatu. Huic bello gerendo *Muſtapham* Baſſam copiarum terreſtrium, & *Pialim* ac *Alim* Baſſas Claſſis Præfectos conſtituit. Qui de Venetæ claſſis ſtatu Jadertæ inter morbos & otium marceſcentis, & Hiſpanæ cunctatione per ſpeculatores edocti, nihil ab iis timendum rati, in Cyprum contenderunt. Ad *Nicoſiam* Regni Metropolim ſub exitum Julii menſis admota caſtra; quæ acerrimè tam oppugnata, quàm defenſa, tandem die decima Septembris in hoſtium poteſtatem venit, miſeréque direpta eſt, cæſis Præſidiariis, extincta Nobilitate, perexiguis reliquiis ſervituti mancipatis. Interim *Alis* Baſſa *Cerigum* Veneti Juris è regione Promontorii Maleæ ſitam Inſulam, ad *S. Nicolai* Portum, necnon *Soppotum* invaſit. Hinc obſeſſum terra marique *Dulcinium*, ſitum in Albaniæ Dalmatiæque finibus oppidum, menſe Julio Turcis ſe dedidit; qui & *Antibari*, & *Butua* potiti ſunt. Inde *Curzolam* petierunt, quam *Corcyram Nigram* vocant. Quæ cùm à viris deſerta eſſet, à fœminis fortiter propugnata eſt, repulſique à Chriſtianis illis Amazonibus Barbari magno cum dedecore, & immortali ipſarum gloriâ fuerunt. Dum hæc gererentur, *Famaguſtæ* obſidionem acerrimè urgebat *Muſtaphas* Baſſa; cujus urbis Præſidiarii, civéſque, cùm per annum integrum vim omnem hoſtilem ſuſtinuiſſent, tandem in extrema rerum omnium penuria deditionem fecerũt his legibus: Ut Venetis vitæ incolumitas concederetur, utque cum armis & facultatibus ſuis in Cretam deducerentur: Græci domos ſuas incolerent, poſſeſſionibus ſuis fruerentur, ritu Chriſtiano viverent. Quibus conditionibus à *Muſtapha* Baſſa, ineunte Auguſto menſe anni MDLXXI. laudatis & approbatis, ipſiuſque manu ſubſcriptis;

Selimus II. Nicoſiæ & Famaguſtæ expugnatio.

Curzola à mulieribus Chriſtianis contra Turcas propugnata.

tis, die v. ejuſdem menſis, prodiit ex urbe *M. Antonius Bragadinus*, cujus virtute fuerat hactenus propugnata, & cum illuſtri Nobilium Virorum comitatu in *Muſtaphæ* Caſtra venit, eique claves civitatis obtulit, quod in hujuſmodi deditionibus fieri ſolet. Exceptus initio comiter à *Muſtapha*, mox ab illa crudeli bellua per ſummum ſcelus violata fide, cum aliis per ludibrium afficitur exquiſitis injuriis, tum ad extremum vivus excoriatur. *Laurentium Teupolum*, qui & ipſe ſpecimen egregium virtutis in urbe propugnanda dederat, ſuſpendio necari, cæteros dedititios immaniter contrucidari juſſit Barbarus. Hæc ex *Joanne Leunclavio* in Supplemento Annalium Turcicorum excerpta; præter quem, de Cypria illa Turcarum expeditione, & Nicoſiæ ac Famaguſtæ, totiúſque Inſulæ expugnatione legi poſſunt Commentarii *Uberti Folietæ* Genuenſis, *Petri Bizari* Sentinatis, *Antonii Mariæ Gratiani* Epiſcopi Amerini; *Joannis Petri Contareni*; *Angeli Calepii* Cyprii, Ordinis FF. Prædicatorum, qui Nicoſiæ tempore obſidionis degebat, réſque geſtas deſcripſit, rogante *Stephano Luſiniano*, ejuſdem Ordinis Profeſſore, ex antiqua Regum Cypri familia: *Andreas Maurocenus*, & *Paulus Paruta* Senatores Veneti, in Hiſtoria ſuæ Reipublicæ, *Jacobus Boſius*, & alii, in Hiſtoria Ordinis S. Joannis Hieroſolymitani.

II. Erat initio belli Cyprii, defendendæ contra Turcarum vim Reipublicæ Chriſtianæ causâ, percuſſum fœdus inter *Pium V.* Pontificem Maximum, *Philippum* Regem Hiſpaniarum, & Senatum Venetum. Ejus fœderis copiarum omnium deſignatus fuit Imperator *Joannes Auſtrius*, Caroli Auguſti filius, Regis Catholici frater. Pontifex ſuis triremibus *M. Antonium Columnam*, Ducem Talliacoccianum, Nobilitatis Romanæ Principem præfecit: Veneti ampliſſimæ, quam inſtruxerant, claſſis imperium *Sebaſtiano Venerio*, quem poſtea Ducem quoque ſuum creatunt, commiſere. Cùm Chriſtiana claſſis menſe Septembri Meſſana Siciliæ ſolviſſet, hoſtileſque navales copias ad *Inebechtum* ſubſiſtere (ſic Turcæ nominant civitatem, quam noſtri *Lepantum* appellant, Veteres dixere *Naupactum*) nuntiatum eſſet; tandem ad Portum Inſulæ Cephalleniæ, quem Vallis Alexandrinæ vocant, appulit.

Inſignis Chriſtianorum ad Lepantum de Turcica claſſi Victoria.

Stabat haud procul à noſtris in Inebectino ſinu, qui Corinthius olim nuncupabatur, claſſis hoſtium, cui præerant *Pertavus* & *Alis* Baſſæ. A Turcarum Ducibus decretum prælium, quod non minori animorum alacritate à Chriſtianis expetebatur, ad tres exiguas Inſulas, vel marinos potiùs ſcopulos, quos Curzolaros hodie tam Græci, quàm noſtri vocant, commiſſum eſt. Victoriâ potiti ſunt multis à ſeculis inaudita Chriſtiani, non abſque evidentibus præſentis Dei Exercituum auxilii indiciis. Periit *Alis* Baſſa. *Pertavus* animadverſo præſenti ſuorum interitu, levi navigio fugiens ad terram evaſit. *Uluzalis* Algerii Proſultanus mari profugit cum triginta plus minúſve triremibus. Cæſa fuere hoſtium ad triginta aut viginti quinque millia. Claſſis hoſtilis univerſa, cum ſpoliis immenſis, Chriſtianorum in poteſtatem venit; iis duntaxat exceptis triremibus & navigiis, cum quibus evaſit *Uluzalis*. Chriſtiana mancipia ſupra quatuordecim millia liberata. Celebris illa victoria reportata eſt die vii. Octobris, Anno Mahumetano DCCCCLXXIX. Chriſti verò MDLXXII. Hæc *Leunclavius* in Supplemento Annalium Turcicorum. Legenda etiam Relatio *Hieronymi Diedi*, qui interfuit, ad *M. Antonium Barbarum* Bajulum Venetorum Conſtantinopoli, *Gabutius* & *Catena* in Vita *Pii V. Natalis* Lib. XXIII. Hiſtoriæ, & alii. Anno MDLXXIV. *Tunetum*, *Biſerta*, *Guleta*, quas anno ſuperiori *Joannes Auſtriacus* Catholici Regis Philippi II. frater occupaverat, *Uluzalis* & *Sinanis Baſſæ* armis expugnatæ, & Ottomanico Imperio cum tota Africa vindicatæ ſunt. Eodem anno exeunte, XIII. Decembris, obiit *Selimus II.* ſubitâ apoplexiâ extinctus, anno ætatis L. Regni octavo.

III. *Selimo II.* ſucceſſit filius natu major *Amurathes* ejus nominis *III.* annum agens ætatis XXVII. levitatis & inconſtantiæ cùm in moribus, tum in fortuna ſpectaculum.

Amurathes III.

Is Regnum à quinque juniorum fratrum cæde auſpicatus eſt. *Maximilianum* Cæſarem, Polonici Regni candidatum, à Comitiis eligi vetuit, belli fulmina Polonis comminatus, & *Stephanum Bathoreum* Tranſſylvaniæ Principem ab iis eligi curavit.

Bellum Perſicum.

Cum *Mahometo Hodabenda*, Rege Perſarum, diuturnum, vario marte, bellum geſſit, *Muſtapha* primùm, eo deinde ob rem infœliciter geſtam revocato, *Sinane*, Ducibus. De quo quidem bello & ejus cauſis, ac eventis, præter *Leunclavium* in Supplemento Annalium Turcicorum, legi poſſunt *Henricus Porſius*, *Thomas Minadous*, *Bizarus*, & *Natalis*, in Commentariis Rerum Perſicarum. Belli Perſici tempore inducias cum *Rodulpho* Cæſare pepigit *Amurathes*. Pace cum Perſis compoſitâ anno MDXCI. bellum adversùs Chriſtianos in Illyricum & Croatiam tranſtulit, ubi *Sinanes* Baſſa *Javarinum* munitiſſimum oppidum, in dextera Danubi ripa ſitum, alio nomine *Rabam* à flumine, quod illud à meridie alluit, ab indigenis appellatum, expugnavit;

Bellum in Illyrico & Croatia.

Strigonium à *Matthia* Rudolphi Cæſaris fratre obſeſſum liberavit. Nonnullis tamen cladibus à Cæſarianis affecti Turcæ Noviogrado, aliiſque oppidis & munitionibus amiſſis, à *Comari* Arcis in Danubii Inſula oppugnatione repulſi fuere. Obiit *Amurathes* XVIII. Januarii, anno MDXCV. ætatis XLVIII. Imperii XXI. inchoato.

IV. Poſt quem Ottomanum Imperium moderatus eſt major natu filius *Mahometes III.*

Mahometes III.

Regníque initia XXI. fratrum ſtrage cruentavit. Sub ejus Imperio res Turcicæ in Tranſſylvania, Valachia, & Moldavia à *Sinane* malè geſtæ. *Tergoviſtiam*, & *Girgiovum*, ſeu *Arcem S. Georgii* munitiſſimam Turcis eripuit, *Sinanis* Viziris copias fudit, eúmque Conſtantinopolim redire compulit ingloriùm, *Sigiſmundus* Tranſſylvaniæ Princeps, anno MDXCV. ut fusè commemorat *Joannes Jacobinus* urbis Claudiopolitanæ Notarius, Lib. *De Rebus Geſtis Sigiſmundi* Tranſſylvaniæ Principis. Eodem anno *Strigonium* & *Vvinſegardum* Cæſarianus Exercitus in Hungaria recuperavit, magnâ Barbarorum editâ ſtrage. In Strigonienſi obſidione *Mansfeldii* Comitis virtus eluxit. Anno ſequenti, *Mahometes* ducto in Pannoniam Exercitu, *Agriam*, vicináſque urbes occupavit. Pactis deditionis gravem obſidionem ſubiecuræ, conventum erat ut Ducibus captivis retentis, donec occaſione datâ cum Turcis ejuſdem conditionis commutarentur, milites cum impedimentis ſalvi dimitterentur. Sed cùm paululum progreſſi eſſent, ferè omnes contra fidem datam, à Tartaris Turciſque cæſi ſunt. Immane & contra Jus Gentium facinus *Mahometes* ultus eſt Præfecti Prætorianorum ſupplicio, cui hoc crimen imputabatur, illúmque in fruſta concidi juſſit. Mox advolans *Maximilianus* Rudolphi Cæſaris frater, junctis cum *Sigiſmundo* Tranſſylvaniæ Principe, & *Tiffembachio* ſuperioris Hungariæ Prorege viribus, ad *Kereſtium* promoto exercitu, prælium cum Turcis commiſit die XXVI. Octobris: quo cùm hoſtes grandi cæde in fugam verſi eſſent,

Mahomete cum paucis ſe ſubducente; dum Germani diripiendis eorum caſtris, quaſi plenâ victoriâ, inſtarent, *Aſſanes Cicala* Baſſa natione Calaber., à Chriſtiana Religione Apoſtata, ultimi Dux agminis confuſos ordines animadvertens, in Chriſtianos irrupit, ac duodecim ampliùs millia cæcidit. Anno MDXCVIII. *Javarinum*, quam *Rodolphus* Cæſar tormentorum bellicorum impetu, & juſta obſidione fruſtra tentaverat, *Vaubecurtius* Nobilis Gallus, ex Campania oriundus, centum cum militibus, petardo expugnavit. *Buda* ab Archiduce *Maximiliano* irriſo conatu bis obſeſſa anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo-nono. *Caniſa* à Turcis oppugnata, anno ſequenti dedita, irritis *Philippi Emmanuëlis Lotharingii*, Ducis *Mercorii*, pro ea liberanda conatibus. Obiit *Mahometes III.* ex peſte Conſtantinopoli graſſante, inter concubinarum & exoletorum greges anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo-tertio, ætatis trigeſimo-nono, cùm annos novem imperaſſet. Filium natu majorem in conſpectu Sultanæ Matris ſtrangulari juſſerat, ipſamque in mari demergi, ob ſuſpicionem inſidiarum, quas ipſi *Mahometi* ſtruxiſſet, ut filio procuraret Imperium: quamobrem ipſi ſucceſſit filius natu minor *Achmetes I.*

CAPUT X.

DE IMPERATORIBUS OCCIDENTIS.

XV. & XVI. Sæculo.

ARTICULUS I.

De Ruperto Bavaro, Jodoco Moravo & Sigiſmundo.

Rupertus Bavarus.

I. VUENCESLAO Imperatore propter inertiam exauctorato, ſuffectus eſt ipſi *Rupertus* Bavariæ Dux, & Comes Palatinus, cognomento *Parvus*, vir belli paciſque artibus clarus, anno milleſimo quadringenteſimo. Qui à *Bonifacio IX.* ad Coronam Imperialem ſumendam, & à Florentinis ad coërcendam *Galeacii Vicecomitis* Mediolani Ducis, non Etruriæ ſolùm, ſed univerſæ Italiæ formidabilem potentiam, in Italiam accitus, nullo operæ pretio facto in Germaniam rediit, ut narrant *Aretinus* Lib. I. *S. Antoninus* III. P. Chronici Tit. XXII. Cap, III. *Nauclerus* Generatione XLVII. & alii. Defuncto paulò poſt *Galeacio*, quod anno MCCCCII. contigit, pleræque civitates ſe in libertatem vindicarunt; aliæ in aliorum Dominorum poteſtatem venerunt. *Veronam* & *Pataviam* cepere Veneti anno MCCCCV. quo *Scaligerorum* & *Carrarienſium* extincta eſt dominatio. *Piſæ* Florentinorum jugum ſubière. Tunc Neapolitanum Regnum tenebat *Ladiſlaus*, Caroli Dyrrachini, Apuliæ ac deinde Pannoniæ Regis filius, qui per Schiſmatis occaſionem Romam occupavit anno MCCCCVIII. ſeque Romanorum Regem dicere auſus eſt; ſed paulò poſt pulſus à Romanis, tyrannidis ejus brevî pertæſis. De quo legendi *S. Antoninus* loco mox laudato, *Theodoricus Niemus* Lib. III. *De Schiſmate*, & in *Nemore Unionis*, & *Summontius* Lib. IV. Hiſtoriæ Neapolitanæ. *Ladiſlaum* magna clade affecit *Ludovicus* Andium Dux ad *Rupeſicram* in Campania, die decima nona Maii, anni MCCCCXI. ut iidem Authores commemorant; ſed *Pauli Urſini* Pontificiarum copiarum Ducis cunctatione, plenioris victoriæ occaſio elapſa eſt, ut *Poggius* Lib. IV. teſtatur. Et *Ludovicus* quietis amans, abjectâ rerum Italicarum curâ, in Gallias reverſus eſt. Obiit *Rupertus* Imperator in oppido *Oppehein* Bavariæ menſe Maio aut Junio, anni MCCCCX. Imperii X. & Heidelbergæ ſepultus eſt, ubi Academiam olim excitaverat.

Jodocus Moravus.

II. Poſt ipſum Imperator deſignatus eſt *Jodocus* Marchio Moraviæ, cujus extat inter Imperiales Conſtitutiones à *Goldaſto* collectas Conſtitutio *De reſiſtendo Regiæ Majeſtati, ſi contra Ordinationes Imperii fecerit:* data Francofordiæ anno MCCCCX. Regni ejus primo. Paucis diebus vixit poſt electionem ſuam in Schiſmate Electorum factam, ut *Gobelinus Perſona* in Coſmodromio Ætate VI. Cap. 90. teſtatur.

Sigiſmundus.

III. *Sigiſmundus*, *Caroli IV.* Imperatoris filius, *Vuenceſlai* frater, ex Marchione Brandeburgenſi, & Poloniæ Rege deſignato, poſt mortem *Ludovici* Regis, qui filiam *Mariam* ipſi cum ſpe Regni deſponderat, Rex Hungariæ ſalutatus eſt, anno MCCCLXXXVI. Poſt infœlicem contra Turcas ad Nicopolim expeditionem, à conjuratis in Arcem *Soclos* captivus deportatus eſt, & *Ladiſlaus* ad Sceptrum Hungariæ capeſſendum evocatus. Pauló poſt Viduæ Nobilis ope *Sigiſmundus* ex carcere evadit in Moraviam, contractiſque copiis, in Hungariam redit, ac indultâ rebellibus veniâ, illos ad obedientiam redigit. Poſt *Jodocum* patruelem à Septemviris electus eſt Imperator, in qua Dignitate, quod armorum fœlicitati defuit, pietate ac Religionis ſtudio uberrimè compenſavit.

Sigiſmundi pro Schiſmatis extinctione labores.

Quippe ut Eccleſiæ diro Schiſmate laceratæ pacem redderet, cùm Legatos circumquaque miſit ad Principes, tum Galliam, Hiſpaniam, Angliam, Italiam adire non dubitavit ipſe; Conciliúmque Conſtantienſe ſuâ operâ & induſtriâ coactum, ſua præſentiâ & protectione toto ferè triennio cohoneſtans, ad optatum exitum perduxit. Contra Huſſitas majoribus animis quàm fœlicitate pugnavit, à *Joanne Ziſca* illorum Duce ſæpe victus.

Sigiſmundus Bohemiæ Rex coronatur.

Bohemiæ Rex Pragæ coronatus eſt à *Conrado* Archiepiſcopo, anno milleſimo quadringenteſimo vigeſimo. Ab *Eugenio IV.* Pontifice Maximo Romæ coronatus Imperator, anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo tertio. In Synodo etiam Baſileenſi egregiam Eccleſiæ navavit operam, effecitque ut Bohemorum Huſſitarum ad ſanitatem reductio tentaretur à Patribus, miſſis Egram Oratoribus ad Colloquium cum ipſorum Bohemorum Nuntiis ineundum, & ampliſſimo Salvo-conductu conceſſo, ut tutò Baſileam accedere, & fidei veritatem edoceri poſſent: útque *Compactatis* Iglaviæ, quod Moraviæ oppidum eſt, die V. Julii MCCCCXXXVI. firmatis in Eccleſiæ gremium revocarentur. Interim Orphanis & Thaboritis Huſſitarum nequiſſimis cum Duce ſuo *Procopio* à *Mainardo* & Catholico Exercitu debellatis, *Sigiſmundus* à Bohemis in Regem ſuſceptus eſt, Pragámque Regio apparatu ingreſſus, ſexto Kalendas Septembris, anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſexto.

Religio Catholica Pragæ reſtituta.

Philibertus Epiſcopus Conſtantienſis in Normannia, ejúſque Collegæ à Synodo Baſileenſi miſſi, Eccleſiaſticos introducere ritus, Sacerdotes inſtituere, ex Miſſarum ſolemnibus vulgaria verba, cantilenáſque expungere, Sanctorum Imagines reſtituere, Aquam benedictam in Ædibus ſacris reponere, Baptiſmatis fontes ſacrare,

crare, Altaria ornare, ſpurcitias omnes abolere. Cùm verò nulli eſſent Eccleſiæ reditus, ex quibus ali Templorum Miniſtri poſſent, juſſit Imperator ex Fiſco Regio per ſingula Canonicorum capita hebdomadatim aureum nummum diſtribui, minoribus Clericis dimidium dari: & id quidem in Eccleſia Cathedrali. Omnium Ordinum Religioſi Viri Pragam revocati. Donaria Templis ſingulis Auguſti munificentiâ collata. Thaboritæ ſuperioribus cladibus ſuperſtites ea lege in gratiam recepti, ut quinquennio toto ſuis moribus viverent, Religionis cultum mutare non cogerentur, Jura civitatis haberent, ſignum ferrent, in ſigillis rubra cera uterentur, Tributi nomine ſingulis annis ſexagenas decem penderent, Sed cùm nefandas eorum Conſuetudines *Sigiſmundus* accepiſſet, quibus circa Sacra uterentur, quinquennium haudquaquam ſe expectaturum dicere, correpturum prope diem ſceleratæ civitatis inſaniam; *Rokyſanam* hortari Romanæ Eccleſiæ ſe ſubjicerent, ſic poſſe Epiſcopatum ipſi committi: ſuperbienti, & aliena de fide ſapienti, aſcenſum eſſe deſperandum. Ille in dies pejor, in Monachos debacchari, & è ſuggeſtu ſeditioſa verba emittere. *Veniunt*, inquit, *novi dietim ad nos Dæmones, quos Monachos vocant: his ſtudium eſt ejicere nos de veritate: at ſi viri fuerimus, priùs ſanguinem effuderimus.* Id ubi *Sigiſmundus* accepit: *Imò nos* (inquit) *Rokyſanæ ſanguinem non inviti ante aras libabimus.* Non latuit *Rokiſanam* Cæſaris ſermo, unde ab amicis commonitus, clam aufugit. Hæc refert *Æneas Sylvius* Hiſtoriæ Bohemorum Cap. LII.

Sigiſmundus Imperator declaravit Eccleſiam, etiam in Synodo Generali congregatam, non habere poteſtatem judicandi cauſas feudales.

Anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo quinto, Conventum Principum pro Reformatione Imperii in capite & in membris indixit *Sigiſmundus*, Francofordiæ ſexta die Decembris celebrandum: De quo legendus *Krantzius* Lib. XI. *Saxoniæ* Cap. XXV. Eccleſiam, in Concilio etiam Generali congregatam, poteſtatem non habere judicandi cauſas feudales, declaravit *Sigiſmundus Auguſtus* Conſtitutione Ulmæ lata in Comitiis Imperialibus anno MCCCCXXXIV. cùm *Ericus* Dux Lauvemburgenſis *Fredericum* Saxoniæ Ducem, Imperii Archimareſchallum, Lantgravium Turingiæ ac Marchionem Miſnenſem, coram Baſileenſi Concilio ſuper Ducatu Saxoniæ, & Archimareſchallatu, prædictis, & Jure eligendi Romanorum Regem, trahere niteretur in cauſam; contendens Principatum, Officium & Jus ſupra dicta, ſibi tam hereditario jure, quàm etiam infeodationis ab ipſo *Sigiſmundo* Cæſare ſibi factæ, deberi. Verba Conſtitutionis hæc ſunt: *Noſtram itaque decet ſolertiam in primis, quædam Imperii noſtri Jura ſervare, quin imò juxta poſſibilitatem noſtræ facultatis adaugere, prout ex debito Sacramenti fuimus adſtricti. Quod rectè conſpicimus, ſi cauſas ad examen Imperialis culminis pertinentes ſub noſtra Juriſdictione conſervemus. Cùm itaque Principatus, Officium, ac Jus ſupra dicta à nobis & Imperio noſtro in feudum immediatè deſcendant, ac ſecundùm Juris communis diſpoſitionem, necnon uſum, morem, ſtylum, & conſuetudinem Sacri Romani Imperii, feudalis contentio per Dominum feudi, ac Pares Curiæ terminanda ſit, liquet hanc quæſtionem, ſi qua prætendi poterit, ad noſtram & Illuſtrium Archiprincipum noſtrorum S. R. Imperii Electorum pertinere notionem.* Ejuſdem Imperatoris Decreta, Juſtitiæ adminiſtrationem, & Tributorum moderationem ſpectantia, Poſonii in Comitiis Regni Hungariæ edita anno MCCCCXXXV. legere eſt Tom. III. Conſtitutionum Imperialium *Goldaſti*.

Sigiſmundi Imperatoris virtutes.

Prudentiam, magnitudinem animi, liberalitatem, in viros præſertim literatos, aliáſque ampliſſimâ fortunâ dignas *Sigiſmundi* virtutes, quid prædicem? Quantum honoris viris doctis habuerit, vel hoc uno exemplo compertum eſt: Habebat in Aula ſua Juriſconſultum *Georgium*, cognomine *Fiſcellinum*, quem paulò ante ad Ordinem Equeſtrem provexerat, & Militem Auratum (ut vocant) creaverat. Is, cœteris, (ut in Conſilio fit) in partes, deliberandi gratiâ, per ordinem quiſque ſuum diſcedentibus, & ipſe diſceſſurus, anceps hærebat, ad Doctoréſne Juriſconſultos, an ad Equeſtrem Ordinem diſcederet; ad Equites poſtremò velut honorificentiores ſe contulit. Quod intuens Sigiſmundus: *Natu*, inquit, *Georgi, nimis ridiculus es, qui Militiam Literis anteponis, cùm ſcias ex idiotis me vel ſexcentos uno die Equites creare poſſe, at ex eodem genere ne unum quidem Doctorem.* Ita refert *Dubravius* Hiſtoriæ Bohemicæ Lib. XXV.

Sigiſmundi præclarè ſententiæ.

Allata erant *Sigiſmundo* ex Hungaria aureorum quadraginta millia, cùm jam adveſperaſceret, eáque in thalamo regio recondita fuere, dum cubitum eſſet. Cæſar dum cogitat in quos uſus eam pecuniam convertat, ſomnus eum deſtituit. Tum ille excitatis Cubiculariis, Conſiliarios, Ducéſque Militum accerſit, confeſtímque apertâ arcâ, pecuniam inter eos diſtribuens ſibi, inquit, *ſecurè tranquillèque nobis dormire liceat, nam quod mihi ſomnum ademerat, vobiſcum exit.* In Concilio Baſileenſi id factum, & viris eruditis, qui egregiam Sacroſancto Conventui operam navabant, pecuniam illam diſtributam, narrat *Dubravius*. Alia *Sigiſmundi* Cæſaris præclara Apophthegmata legi poſſunt Tom. II. Rerum Germanicarum *Marquardi Freheri* pag. 175. *Joannem Franciſcum Gonzagam* Mantuæ Dominum Marchionis dignitate adauxit; *Amedeum* Sabaudiæ Comitem, Ducem creavit. Obiit *Sigiſmundus* Znoymæ in Moravia anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo ſeptimo die octavo Decembris; corpus Varadini ſepultum. *Barbara* Auguſta ejus uxor, jam de novo conjugio cogitans, ſuprema illius voluntate cuſtodiæ tradita: *Albertus* Dux Auſtriæ Regnorum Hungariæ ac Bohemiæ heres Teſtamento dictus, teſte *Ænea Sylvio* Hiſtoriæ Bohemorum Capp. LIII. & LIV. Legatur & *Bonfinius* Lib. III. Decadis III. Rerum Hungaricarum.

Rerum Italiæ ſtatus.

IV. *Sigiſmundi* temporibus, multis Italia bellis conflagravit: inprimiſque Gallia Ciſalpina, *Philippi Mariæ Vicecomitis*, Ducis Mediolanenſis, Venetorúmque diſcordiis, necnon Florentinorum, quæ ob imperandi cupiditatem redintegrari videbantur in dies, diuturno bello laboravit: multò verò longiore Neapolitanum Regnum, cujus gratiâ Aragones, Gallique, tot annos acerrimè decertarunt. *Joanna* namque *Ladiſlai* Regis Soror, hereditario jure Regnum tenens, cùm *Jacobo Borbonio* Marchiæ Comiti nupſiſſet, eumdem poſtea ſummum ſibi jus in Regno vindicantem, fugere coëgit in Gallias, ubi rerum perituratum faſtideô, Regulam *S. Franciſci* profeſſus eſt. Poſt hæc à *Martino V.* Pontifice Maximo abdicata, qui in *Ludovicum III.* Andegavenſem Regni Neapolitani Jura tranſtulerat, *Alfonſum* Aragoniæ Regem in auxilium evocavit, & cum eo de adoptione, Regniqua ſucceſſione pacta eſt. Secutâ mox cum *Alfonſo* diſcordiâ, *Ludovicum* in gratiam & adoptionem recepit. Hinc *Alfonſum* inter & *Ludovicum* bellum atrox: quod poſt *Ludovici* & *Joannæ* obitum, qui anno MCCCCXXXIV. contigit, inter eumdem *Alfonſum*, & *Renatum* Ludovici fratrem, quem *Joanna* heredem dixerat, exarſit. Neapolim occupavit *Alfonſus* anno MCCCCXLII. per eumdem aquæductum introductis Copiis, per quem *Beliſario* Duce Romanus

 olim

olim Exercitus irruperat. Exinde reverſo in Gallias *Renato*, ſine Competitore regnavit *Alfonſus*.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 224 Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Eccleſiam in Concilio etiam generali congregatam, poteſtatem non habere judicandi cauſas feudales, declaravit Sigiſmundus Imperator.*

R. Hiſtoriæ res eſt. Edita eſt Sigiſmundi Conſtitutio, ejuſque verba à me eo loci deſcripta.

ARTICULUS II.

De Alberto II. & Friderico III.

Albertus II.

I. IN *Sigiſmundi* Soceri Regna, & Imperium ſucceſſit *Albertus* Auſtriæ Dux, Rèxque Hungariæ in Alba Regali coronatus eſt anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo-octavo, Kalendis Januarii, & pridie Nonas Maii Bohemiæ Rex Pragæ ſalutatus, tertio verò Kalendas Junii ſolemni pompâ inauguratus. Francofordiæ tandem XIII. Kalendas Aprilis à Septemviris deſignatus eſt Imperator. De Bohemiæ Regno certavit cum ipſo *Caſimirus* Poloniæ Rex, ſuiſque debellatis, in patriam inglorius remeavit. Non Polonos tantùm, ſed Moravos fudit *Albertus*, Bohemóſque Huſſitas domuit. Poſtquam *Georgio* Deſpotæ adversùs *Amurathem* Turcarum Regem, qui Serviam, Raſciámque populabatur, ac Synderoviam arcem oppugnabat, auxilium tulit, ex immodico peponum eſu dyſenteriâ correptus, obiit non procul à Strigonio, in pago cui *Longo* nomen, Viennam petens, Sexto Kalendas Novembris anno MCCCCXL. cùm nondum toto biennio imperaſſet: magnus planè futurus Imperator, ſi vita longior contigiſſet, qui tam brevi temporis ſpatio tam multa & præclara geſſerit. *Elizabetham* uxorem prægnantem reliquit, quæ filium poſthumum, nomine *Ladiſlaum* Hungariæ Regem ab Archiepiſcopo Strigonienſi conſueto ritu coronari curavit. Synodo Baſileenſi ſavit *Albertus* Cæſar. Ejuſdem Leges Budæ anno MCCCCXXXIX. editas apud *Goldaſtum* legere eſt, Tom. III. Conſtitutionum Imperialium. De ipſo legendi *Æneas Sylvius*, Hiſtoriæ Bohemorum Cap LIV. & LV. *Dubravius* Lib. XXVIII. & *Bonfinius* Lib. IV. Decadis III.

Fridericus III.

II. *Fridericus* Auſtriæ Dux, Imperatorum hujus nominis Tertius, *Erneſti* filius, & *Alberti* Auguſti Patruelis, viginti ſexannorum Juvenis, pietate inſignis, cujus etiam ſtudio Terram Sanctam adierat, aliiſque virtutibus Principe dignis ornatus, cæterùm pacis quàm belli artibus clarior, unde & *Pacifici* cognomen obtinuit, Septemvirûm ſuffragiis in defuncti *Alberti* locum electus eſt. Hujus tutelæ *Elizabetha* Hungariæ Regina *Ladiſlaum* Regem, ſuum Albertique Cæſaris Poſthumum commiſit. Hinc bellum Auſtrales inter & *Fridericum*, qui *Ladiſlaum* Regem ab ipſo petentibus reddere nolebat. Tandem deliberatum eſt, ad tertium Idus Novembris Viennæ Conventum habendum, in quo vocati utriuſque partis conſanguinei, Bohemi quoque & Hungari, de tutela Regis nondum puberis judicarent. *Ladiſlaum* interea in poteſtate Comitis Ciliæ extra Viennam degere, nihil priùs adminiſtrare, quàm Concilii Decretum fieret. Verùm *Ladiſlaus* poſtridie in urbem ductus, ſummis noviſque honoribus exceptus, eveſtigio Magiſtratus creavit, Præfecturas totâ Provinciâ inſtituit; Sacerdotia donavit; Regio more Curiam **A** erexit. Hungari quos inter *Joannes Huniades* Hiſtricenſi Comitatu ab ipſo *Ladiſlao* donatus; & Bohemi, quos inter *Georgius Poggiebracius* vir bello maximus eminebat, Regem illum conſalutarunt. Poſtquam dies illuxit cum Imperatore conſtituta, *Ludovicus* Baioariæ, & *Guillelmus* Saxoniæ Duces, *Albertus* Marchio Brandeburgenſis, *Carolus* Badenſis, & multi ex Germania Prælati ac Principes advenere. Frequens Conventus habitus, in quo, præſidente *Ladiſlao*, Oratores Imperatoris (quorum unus erat, qui hæc refert, *Æneas Sylvius*) ita audici ſunt, ut **B** victi apud Victorem. Fruſtra æquitas, fruſtra honeſtas in medium adducta. Cuncta ex arbitrio Comitis *Huniades* gerebantur. Ipſe pro Rege verbum facere ac reſpondere, qui neque Leges, neque Pacta Victorem obligare poſſe aiebat. *Fridericum* & jure ſimul & bello excidiſſe, armatis ac fortibus jura cavere. Poſtremò, infectis rebus Conventus diſſolutus. *Nicolaus* Cardinalis *S. Petri*, doctrinâ & vitæ integritate conſpicuus, ad componendam pacem Apoſtolico Imperio miſſus, ab Auſtriacis rejectus eſt. *Ladiſlaus*, quamvis Rex appellaretur, alieno tamen arbitrio duc**C**tus, in Regnis ſuis Triumviratum inſtitui: *Joannes Huniades* Hungariam rexit, *Poggiebracius* Bohemiam, *Ulricus* Auſtriam.

Conventus Francofordiæ à Friderico III. habitus.

De rebus Concilii Baſileenſis deliberatum.

Fridericus Cæſar Aquiſgrani die XVII. Junii MCCCCXLII. coronatus, Francofordiæ cum Principibus Conventum habuit, in quo de rebus Synodi Baſileenſis, quæ exauctorato *Eugenio IV.* adhærebat *Amedeo* in Sedem *S. Petri* ſub *Felicis V.* nomine ab ipſa evecto, deliberatum eſt; ſtatutúmque Concilium aliud communi Chriſtiani orbis conſenſu celebrandum: mittendos ea de re Nuntios Baſileam ad Patres, & Florentiam ad *Eugenium*: interim Germanos in ſua ſuſpenſione **D** manſuros. *Baſileenſes* Concilii tranſlationem Cæſari conceſſere certis conditionibus. *Fridericus* Baſileam ingreſſus, ac ſolemni pompâ exceptus, clam *Felicem* convenit, non tamen ut Pontificem veneratus eſt, ſed ad pacem Eccleſiæ procurandam eſt adhortatus. Ita referunt Acta Patritiana Concilii Baſileenſis.

Friderici III. Coronatio.

Anno MCCCCLII. *Fridericus* Romam profectus, Coronam Imperii à *Nicolao V.* Pontifice Maximo ſuſcepit. Coronata etiam eſt *Leonora* Auguſta ejus conjux, *Alfonſi* Luſitaniæ Regis filia. De Ritibus in Coronatione *Friderici III.* ſervatis, **E** legi poteſt *Nauclerus* Generatione XLIX. Orationem à Cæſaris Legato pro illius Coronatione ad *Nicolaum V.* Pontificem Maximum habitam, quâ & Concilii Generalis celebrationem ejus nomine poſtulabat, legere eſt Tom. II. Rerum Germanicarum *Marquardi Freheri*. Alias Orationes in ejuſdem Inaugurationis pompa, ad *Fridericum Auguſtum*, ſcilicet *Antonii Panormitani*, Oratoris *Alfonſi* Aragonum Regis, *Jannotii Manetti* Florentinæ Reipublicæ nomine, habes Tom. III. Rerum Germanicarum ejuſdem *Freheri*, pag. 1. & 5. Duas pariter Orationes habuit Cæſar ad Summum Pontificem per *Æneam Sylvium*, quarum alterâ gratias egit ejus Sanctitati de benefi**F**ciis acceptis, alterâ hortatus eſt ad Expeditionem generalem adversùs Turcas indicendam atque inſtruendam, quæ ibidem pag. 25. legi poteſt. In reditu *Borſium* Marchionem Eſtenſem Mutinæ Ducem creavit. Nil Imperialis Majeſtatis in eo viſum; nec liberalitatis, nec ſapientiæ, cùm per alium ſemper loqueretur, ſpecimen ullum dediſſe, ſed multæ cupiditatis, cùm munera honeſtè quæreret, & libenter acciperet, *S. Antoninus* III. P. Chronicorum Tit. XXII. C. XII. *Langius* in Chronico Citizenſi & *Collenutius* Lib. VI. ſcripſere

Friderici III. vita.

ſere. Romam ſecundò venit *Fridericus* anno MCCCCLXVIII. cùm ſolvendi voti cauſâ, tum deliberandi cum *Paulo II.* Pontifice Maximo de Expeditione contra Turcas ſuſcipienda. De votiva illa Cæſaris profectione, & honorifico Romam adventu, ac deliberatione cum Summo Pontifice habita, lege Librum VII. Commentariorum *Jacobi* Cardinalis Papienſis.

Comitia Ratiſponenſia.

Anno MCCCCLXXI. Comitia Imperii Ratiſponæ Cæſar habuit, quibus quinque Electores, Principes complures, *Franciſcus Picolomineus* Cardinalis Senenſis, Apoſtolicæ Sedis Legatus, & Regum ac civitatum Oratores permulti interfuere. De conſcribendo adversùs Turcas Exercitu deliberatum. Poſtulavit Cæſar, ut decem millia ad præſentem neceſſitatem, quarta pars equites, cæteri pedites cogerentur, qui per fines extremos Germaniæ diſpoſiti, hoſtem ab incurſionibus prohiberent. Alteram deinde manum ſubſidiariam ac paratam in omnem belli eventum, & ad quamvis hoſtium impreſſionem compararent. Poſtremò, ut de ſumma totius belli, quantùm geri univerſis viribus Germaniæ poſſet, in annum ſequentem conſtituerent. Reſponderunt Principes, Se ad omnia, quæ Cæſar poſtulaſſet, eſſe paratos: unum orare, ſimultates Principum, civitatúmque diſcordias (quod facilè auctoritate ſuâ poſſet) è Germania tolleret: magnam partem virium Germanicarum occupari Principum ſeditionibus, quibus ſublatis, uno robore, communi manu, copus univerſis inferri bellum poſſet. Cæſar ſtudioſum ſe ait ſemper fuiſſe concordiæ Principum, & nunc quæ ad pacandam Germaniam pertinerent, omnia eſſe facturum. Noviſſimè deſignati ſunt quinque Viri ex familia Cæſaris, & totidem ex Conſiliariis Principum, qui cum Moguntino Septemviro de cogendis ſtatim decem millibus, & præſidio ſupparando, & de numero copiarum Germaniæ in annum ſequentem præfiniendo, de præficiendo Duce, ac de omni ratione non movendi ſolùm belli, ſed etiam continuandi, inter ſe agerent, & habitâ deliberatione, ad Conventum referrent. Tandem omnium conſenſu decretum eſt, ut in ſumptus belli quiſquis proventus annuos mille aureorum haberet, is equitem unum conduceret; peditem, qui quingentos. Cæteri proportione fortunarum ad eam ſummam. Cæterùm ubi de proventibus haberi ea ratio non poſſet, de capite haberetur; Ut cui mille eſſent aurei, quinquaginta habere in proventibus cenſeretur, atque eâ computatione contribueret. Ita refert *Joannes Antonius Campanus* Epiſtolâ VII. ad *Jacobum* Cardinalem Papienſem, Tom. II. Rerum Germanicarum *Marquardi Freheri*, p. 140. Verùm tam præclara conſilia Cæſaris ignaviâ diſſipata ſunt: De quo idem *Campanus* Epiſtolâ VIII. ad eumdem Cardinalem. *Vereor* (inquit) *Papienſis mi, ne ad unguem divinaveris. Memini quo die locutus ſum tecum de profectione Germanica, dixiſſe te nullam ſpem habere in Cæſaris mente: dubii & latebroſi conſilii hominem nihil ad communem ſalutem, omnia ad ſuam utilitatem revocare.* Et Epiſtolâ XI. *Cæſar clauſis oculis, optimo eſt propoſito; nihil tam ſonorum, tam ſtrepens, quo illi excitentur. Nihil tam magnum atque arduum, quod id ſe facturum non prædicet. Si tam bene olim pugnabit, quàm tunc ſtertit, vicimus.* Et Epiſtolâ XII. *Magno in diſcrimine ut ſimus, non tam hoſtium vires, quàm noſtrorum tarditas, ne dicam ignavia, facit, & cunctatio Cæſaris ..... pacem Germaniæ Cæſar omnibus promuntiavit, nulli dedit, & (quantùm licet perſpicere) nec deponit inimicitias, nec exercet. Legatus omni fomite, omni materia Cæſarem conatur accendere, ſed neſcio an unquam accendi poſſit is, qui nunquam incaleſcit ..... Facile eſt Cæſari decernere, exequi Friderico difficile.*

Frederici III. ignavia.

Bellum Hungaricum.

III. *Ladiſlao* Hungariæ Rege defuncto X. Kalendas Decembris, anno MCCCCLVIII. non abſque graviſſima ſuſpicione veneni à *Georgio Poggiebracio*, & *Joanne Rokyſana*, tunc Huſſitarum capitibus propinati, *Poggiebracius* Bohemiæ, *Matthias Corvinus* Magni illius Herois *Joannis Hunniadis* filius, Hungariæ Rex electus eſt, è carcere tranſlatus ad Solium. Hic *Fridericum* Imperatorem bello laceſſivit, & Viennam Auſtriæ Metropolim, poſt aliquot menſium obſidionem fame ad extremum redactam, deditione recepit, Kalendis Junii anni MCCCCLXXXV. teſte *Bonfinio*, Rerum Hungaricarum Decade IV. Libro VI. In Sileſiæ Annalibus memoriæ proditum eſt, cùm *Matthias* Cæſaris ditiones depopularetur vel occuparet, ipſum Imperatorem peregrinari per Germaniam ſolitum, atque in parietibus hoſpitiorum ſcribere hujuſmodi ſententiam: *Rerum irrecuperabilium ſumma fœlicitas oblivio.*

Vienna à Matthia Hungariæ Rege expugnata.

Rerum Italiæ Status.

Post obitum *Alfonſi* Aragoniæ ac Siciliæ Regis, *Ferdinandus* ejus filius in Neapolitanum Regnum ſucceſſit. *Joannes* Renati Andegavenſis Ducis filius, magno Exercitu collecto, in Apuliam profectus, collatiſque ſignis, *Ferdinandum* acie victum egit in fugam. Sed *Scandebergi*, ex Epiro ſuccurrentis auxilio *Ferdinandus* hoſtes repulit, omniaque ſibi erepta in poteſtatem recepit, ut refert *Marinus Barletius* Lib. X. De Geſtis *Scandebergi*. Defuncto *Philippo Maria* Duce Mediolanenſi, *Franciſcus Sfortia* Mediolanenſes fruſtra ſibi libertatem aſſerere conatos coëgit in poteſtatem. Ad Mediolanenſe Dominium multi aſpirabant. *Fridericus* Imperator devolutum ad ſe Principatum, *Philippo* ſine liberis legitimis ſublato, contendebat. *Alphonſus* Aragonum & Siciliæ Rex, hereditatem ex teſtamento petebat. *Carolus* Dux Aurelianenſis *Ludovici* filius, ſanguinis jure eam ſibi Provinciam vindicabat, utpote *Valentinâ Joannis Galeatii* Vicecomitis filiâ, *Philippi* ſorore genitus. *Franciſcus Sfortia* conjugem ſuam *Philippi* filiam, heredem patri ſuſcipiendam affirmabat. Hinc nova bella in Italia, de quibus legẽdus *Æneæ Piccolominei* Cardinalis Senenſis Liber *De Europæ Statu* ſub *Friderico* Imperatore, Cap. XLVI.

Anno MCCCCXLVIII.

Obiit *Fridericus III.* Lyntzii, die VII. Septembris, anno MCCCCXCIII. Imperii LIV. ut *Nauclerus* docet *Generatione* L. Interrogatus aliquando quinam ſibi chariſſimi eſſent: *Qui me* (inquit) *non magis quàm Deum timent.* Interrogatus aliàs quid homini optimum poſſet contingere: *Bonus* (inquit) *ex hac vita exitus.* Alia ipſius præclara Apothegmata, ab *Æneâ Sylvio* collecta, legi poſſunt Tom. II. Rerum Germanicarum *Marquardi Freheri.*

Præclaræ Friderici III. Sententiæ.

ARTICULUS III.

De Maximiliano I.

I. MAximilianus, quem Pater *Fridericus III.* octavo antequam moreretur anno, Cæſarem à Principibus deſignari curaverat, magnus bello Princeps, & pace præclarus, cujus eximia bonitas, liberalitas ſumma, & Chriſtianæ pietatis cultus præcipuè commendantur, (inquit *Benevenutus de Rambaldis* in Libro Auguſtali) Imperii gubernacula poſt obitum patris ſuſcepit, annum agens ætatis XXXV. Electus fuerat Francofordiæ, XVI. Februarii, anno MCCCCLXXXVI. & Aquiſgrani die IX. Aprilis coronatus. Electionis & Coronationis Hiſtoriam legere eſt Tom. III. Rerum Germanicarum *Marquardi Freheri.*

Anno

Maximiliani Cæſar expeditio Italica.

Anno MCCCCXCVI. *Ludovicus Sforria* Dux Mediolanenſis, aliique Italiæ Principes, unà cum Venetis, bellicum metuentes *Caroli VIII.* Chriſtianiſſimi Regis apparatum, qui Narbonæ claſſem inſtruebat, Neapolitanum Regnum ſibi vindicaturus, *Maximilianum* Cæſarem *Alexandri* etiam *Sixti* Summi Pontificis hortatu, in Italiam advocarunt, ut ejus Germaniæque nomen Gallicis armis opponerent. Annuit Cæſar, expeditionémque in Italiam ſuſcepit, ſuo nomini ac dignitati indecoram, atque à Liburni oppugnatione turpiter à Florentinis in Gallico fœdere conſtantiſſimis repulſus, in Lombardiam rediens, mutatis ibi ſæpe pro animi levitate conſiliis; demum in Germaniam inglorius abſceſſit, ut *Guicciardinus* Lib. III. teſtatur. Vix dierum octo viam Cæſar extra Italiam abierat, cùm ab Haſtenſi agro *Joannes Jacobus Trivultius*, Gallici Dux Exercitus, Ducis Mediolanenſis finibus arma intulit, in Liguria & Tranſpadana ora omnibus ferro atque igne fœdatis. Qua in re etſi objectæ Sfortianæ & Venetorum copiæ haud multù poſt omnia in priſtinum ſtatum reſtituerunt, res tamen Italicæ propter eos motus periculi laboriſque magni expertes non fuere. Verba ſunt *Camilli Gilini* in Commentario *De Expeditione Italica Maximiliani Cæſaris*, Tom. III. Rerum Germanicarum *Marquardi Freberi*.

Bellum Helveticum.

Cum Helvetiis bellum geſſit infauſtum *Maximilianus Cæſar*, anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo nono: ab his enim penè ſemper & ubique ſtetit victoria. Pacem tandem æquis conditionibus cum Cæſare fecerunt. Hujus belli Hiſtoriam à *Bilibaldo Pirkeimero* Patritio Norimbergenſi ſcriptam habes Tom. III. Rerum Germanicarum *Marquardi Freberi*. Is Helvetiorum virtutem eo bello commendat his verbis: *Magnam vera virtutis, & rei militaris obtinuere exiſtimationem, cùm nihil temerè aut inconſultè agerent, ſed in omnibus virtuti plurimùm, fortuna autem minimùm tribuerent, præcipuè verò imperio & juſſis Ducum obtemperarent, ita ut nec conſilia factis, nec facta indigerent conſiliis. Id ſi Cæſariani feciſſent, procul dubio egregiam reportaſſent victoriam, cùm non ſolùm peditum numero eſſent ſuperiores, ſed & equitatu florentiſſimo inſtructi, ac in cunctis aliis, quæ ad bellicum pertinent apparatum, longè præſtarent, animi autem virtute cederent minimè: verùm dum nimiam audaciam maturis præferunt conſiliis, talem ſenſere eventum, qualem contemptus, & nimia parere ſolet temeritas.*

Maximiliani fœdus cum Ludovico XII. Rege Francorum.

II. Anno milleſimo quingenteſimo quarto, fœdus initum eſt inter *Maximilianum* Imperatorem, *Ludovicum* Regem Chriſtianiſſimum, & *Philippum* Archiducem *Maximiliani* filium, Pontificiis Legatis intervenientibus, quo cautum inprimis fuit de Matrimonio *Claudiæ* filiæ Regis cum *Carolo* filio Archiducis, ac de Mediolanenſi Ducatu eis tribuendo, ſi Rex abſque filiis obiret; Deinde verò inter eoſdem & Summum Pontificē *Julium II.* pro communi defenſione, & contra Venetos, ut quæ ſingulis eorum bello eriperent, communibus viribus recuperarentur. *Maximilianus* verò *Rupertum* Bavariæ Ducem ejúſque patrem *Philippum* Electorem Palatinum ob quaſdam ſimultates, & ſpretam in quadam cauſa Cæſaris ſententiam, bello perſecutus eſt, & ad officium redegit. Hujus belli Hiſtoriam ex *Trithemii* Sphanheimenſis Abbatis Annalibus deſcriptam, legere eſt Tom. III. Rerum Germanicarum *Marquardi Freheri*, pag. 97. Anno milleſimo quingenteſimo octavo. *Maximilianus* repulsâ à Venetis acceptâ de tranſitu armato per ipſorum Ditionem ad coronam Imperii accipiendam, exacerbatus, ad fœdus cum *Ludovico* Rege Chriſtianiſſimo ineundum animum convertit. Conventus cauſa ob rem Cameraci habitus. Adfuit pro Cæſare, ejus filia *Margarita*, Belgii Procuratrix, fœmina prudentiſſima, & magnis animi corporiſque dotibus ſpectatiſſima, pro Rege Chriſtianiſſimo *Georgius Amboſius* Cardinalis Rothomagenſis, pro *Ferdinando* Hiſpaniæ Rege Colloquii autore, Orator ab eo miſſus. Re paucorum dierum intervallo confectâ, decimo Decembris, perpetuum inter Summum Pontificem, (pro quo Rothomagenſis Cardinalis etiam agebat) Cæſarem, Regéſque Chriſtianiſſimum & Catholicum fœdus promulgatum eſt, generalibus dumtaxat verbis conceptum. Arcanis autem capitibus continebatur,

Bellum adverſus Venetos.

Summos illos Principes ſacro bello adversùs hoſtes Chriſtiani nominis ſuſcepto, primùm ea, quæ tam neceſſariam Expeditionem diſturbare poſſent, è medio tollere velle; ac præſertim à Venetis civitates Eccleſiæ, Imperii, Regni Neapolitani, & Ducatus Mediolanenſis, quas ambitioſè occupaverant, repetere. Ita refert *Guicciardinus* Lib. VIII. Bellum cœpit *Ludovicus* Rex Chriſtianiſſimus, commiſſoque prælio ad *Ghiaraddam*, ſeu ad *Abduam* amnem, non procul *Laude* urbe, ac *Rivolta*, maximam cladem Venetis iotulit. Secundùm quam victoriam, urbes Ducatui Mediolanenſi olim attributas, ſcilicet *Cremam*, *Cremonam*, *Bergomum*, & *Brixiam*, intra quindecim dies recepit. Summus Pontifex *Faventiam*, *Ariminum*, *Davennam*, *Cerviam*, & quicquid ex Pontificia Ditione uſurpaverant. Hiſpani *Tranum*, *Brundusium*, *Hidruntum*, *Molam*, *Polignanum*, in Regno Neapolitano recuperarunt. *Maximilianus* per Ducem Brunſvicenſem primùm quæ Benaco lacu alluuntur, deinde *Veronam*, *Vicentiam*, & *Patavium* deditione accepit, adeò ut in Italiæ continenti nihil penè Venetis ſupereſſet. In ea rerum ſuarum inclinatione, Oratores ad *Maximilianum* miſere, quas vellet conditiones ab eo ſe accepturos profeſſi. Cæſar nulla de re cum ipſis paciſci voluit abſque Rege Chriſtianiſſimo, cui urbium ſuarum recuperationem acceptam referebat. Verùm cùm Veneti Patavium Cæſareorum negligentiâ recuperaſſent, deinde Vicentiam, aliáſque minores civitates; à Patavii expugnatione *Maximilianus* magno cum dedecore repulſus eſſet; *Julius II.* Venetos Eccleſiæ reſtituiſſet; Regi *Ferdinando* Neapolitani Regni poſſeſſionem confirmaſſet; apertas inimicitias cum *Ludovico* Rege Chriſtianiſſimo exerceret; Cæſar *Matthæum Langium* Epiſcopum Gurcenſem ad Chriſtianiſſimum Regem, & ad Mantuanum Conventum Oratorem miſit, de pace inter Principes, Venetam Rempublicam, & Pontificem, acturum: *Julius II.* Gurcenſem ad ſe accerſivit Bononiam, & honorificentiſſimè ſuſceptum, factâ ſpe Cardinalatûs Patriarchatus Aquileienſis, & Dignitatum Eccleſiaſticarum ad valorem reditus annui centum millium ducatorum, in partes trahere conatus eſt, ac perſuadere ut Cæſarem à Rege Chriſtianiſſimo disjungeret. Sed magnificis promiſſis ab æquitate, à fide Cæſaris, ab officio abduci non potuit excelſi animi Præſul. Pacem fieri poſſe negavit, niſi Veneti Patavium & Tarviſium reſtituerent; & cum Rege etiam Chriſtianiſſimo Pontifex ac Veneti pacem conficerent. *Julio* Gallici nominis hoſti infenſiſſimo ingrata propoſitio fuit. Quamobrem re infectâ Gurcenſis diſceſſit, Parmamque abiit, cum Regis Chriſtianiſſimi Oratore de communibus rebus conſulturus. Conſtant iſta ex *Guicciardino* Lib. IX. & ex *Michaële Coccinio* Tubingenſi, *Viri de Furſt* Gubernatoris & Vicarii Ducatus Murinenſis Cancellario, Libro *De Bello Maximiliani, cæterorúmque Principum cum Venetis*, edito Tom. II. Rerum

rum Germanicarum *Marquardi Freheri*. Rebus interim Conventûs Piſani celebratione magis magiſque turbatis, *Maximilianus* Cæſar Chriſtianiſſimum Regem deſeruit, Conciliòque Lateranenſi, quod *Julius* Piſano oppoſuerat, inter primos adhæſit, miſſo ſtatim ad illud Epiſcopo Gurcenſi, ſuo in Italia Vicario. A quo, & Venetis Oratoribus, *Leo X.* novus Pontifex omnium controverſiarum, quæ inter Cæſarem & eorum Rempublicam erant, arbiter conſtitutus eſt. Cujus compromiſſi nullus tunc fructus extitit. Interim Cæſar junctis cum *Henrico* Angliæ Rege viribus, Regi Chriſtianiſſimo bellum intulit, quo Tarvana in Morinis, & Turnacum in Belgiis, expugnatæ ſunt.

Maximiliani bellum Gallicum.

III. Anno MDXV. die XVII. Julii, Viennæ in Auſtria Conventus Principum factus eſt, *Maximiliani* Cæſaris, *Uladiſlai* Hungariæ, *Ludovici* Bohemiæ, & *Sigiſmundi* Poloniæ Regum, cui etiam interfuere Cardinales Gurcenſis & Strigonienſis, Epiſcopus Feltrenſis Romani Pontificis Nuntius, Regum Hiſpaniæ & Angliæ Oratores, aliique Principes, Præſules, ac Viri Nobiles ex Germania, Hungaria, Polonia, Regniſque & Provinciis vicinis. Quo in Conventu inprimis actum eſt de pace inter iſtos Principes, Regniſque firmandâ, Matrimoniis *Ludovici* cum *Maria* filia *Philippi* Archiducis, filii *Maximiliani* Cæſaris; & *Ferdinandi*, ejuſdem *Mariæ* & *Caroli* poſtea Imperatoris fratris, cum *Anna* dicti Ludovici ſorore, quò pactio antiqua de ſucceſſione Auſtriacæ familiæ in Regnis Hungariæ & Bohemiæ ſecurior redderetur, ſi maſcula progenies *Uladiſlai* deficeret. Actum item de bello contra Turcas, & Oratoribus ea de re ad Senatum Venetum mittendis: de pace inter Moſcos & *Sigiſmundum* honeſtis conditionibus componenda, aut Moſcorum ſocietate à Cæſare dimittenda: de Teutonicis Equitibus ad obedientiam Polonorum reducendis, &c. De iſto porro Conventu legi poſſunt *Joannis Cuſpiniani*, tunc Urbis Viennenſis Præfecti, *Diarium*, & Cardinalis Gurcenſis *Hodæporicon* ſive *Itinerarium*, à *Richardo Bartolino*, Peruſino, qui Orationem eo in Conventu ad Principes habuit, conſcriptum. Anno MDXVI. *Maximilianus* Cæſar circa veris initium Italiam ingreſſus, Mediolanum irrito conatu aggreſſus eſt. Pax demum inter *Franciſcum* Galliæ, *Carolum* Hiſpaniæ, Reges, & *Maximilianum* Cæſarem compoſita eſt Novioduni, Auguſto menſe. Obiit *Maximilianus I.* Lintzii in Auſtria die XII. Januarii, anno MDXIX. ætatis LIX. Regni à patris obitu XXV. Hiſtoriam piiſſimi ejus obitus, & ſepulturæ ad Novam Civitatem electæ deſcripſit Cuſpinianus. Ipſum Oratione funebri laudavit *Joannes Faber* Auguſtanus, Ordinis FF. Prædicatorum Theologus. Edita eſt Tom. II. Rerum Germanicarum *Marquardi Freheri*, cum altera *Georgii Sauromani*.

Conventus Viennæ Principum.

Tom. II. Rerum Germanic. Freheri.

Pax Maximiliani cum Rege Chriſtianiſſimo.

ARTICULUS IV.

De Carolo V.

I. POſt *Maximiliani* Imperatoris obitum, *Carolus* ejus Nepos, *Philippi Auſtriaci* & *Joannæ* Ferdinando & Iſabella natæ filius, Hiſpaniæ Rex, Francofordiæ Imperator electus eſt Septemvirûm numero, qui ipſi ſuffragabantur, contra eos, qui pro *Franciſco I.* Rege Chriſtianiſſimo Imperium pariter ambiente ſtabant, prævalente, quarto Kalendas Julii, anno MDXIX. Quòd autem legibus Pontificiis caveretur, ne ullus qui Regnum Neapolitanum obtineret, in Imperatorem eligi poſſet, hoc cum impedimento *Leonis X.* Pontificis Maximi auctoritate ſolvit Cardinalis *Cajetanus*, Sedis Apoſtolicæ in Germania Legatus. Cujus diſpenſationis confirmationem ab ipſo Pontifice poſtea *Carolus* impetravit. Catholicam Fidem in Comitiis Vvormatienſibus egregiè profeſſus, *Lutherum* velut manifeſtum Hæreticum proſcripſit, & *Leonis X.* Pontificis Maximi Sententiam in ipſum ac Sectatores illius promulgavit, & executioni mandari juſſit, anno MDXXI. Auguſtæ Vvindelicorum Comitia celebravit anno MDXXX. ubi Proteſtantes Lutheranam Confeſſionem à *Philippo Melanchthone* ex *Lutheri* Articulis molliori ſtylo concinnatam Imperatori obtulerunt, quæ ab his Comitiis, ubi primùm in lucem emerſit, *Auguſtana Confeſſio* appellata eſt. Imperator autem, cæterique Catholici Principes, & civitates, fœdus pro defenſione Fidei inierunt, die XXVII. Novembris. Celebratis anno MDXXXII. Ratiſponæ Comitiis, libertatem Religionis Lutheranis Auguſtanæ Confeſſionis Profeſſoribus ad uſque Concilii Generalis tempus publico conceſſit Edicto: quod quidem Concilium intra ſextum menſem à Pontifice indici, & poſt annum celebrari Cæſar curaret: aut ſi id obtineri non poſſet, in Comitiis Imperii de ſumma rei tractaretur. Pax hujuſmodi Catholicæ Religioni incommoda, ſpecie belli contra Turcas gerendi à Cæſare imprudenter compoſita eſt. Edictum Cæſareum legere eſt apud *Goldaſtum* Tom. I Conſtitutionum Imperialium p. 511. Præclara, ſed inutilis fuit contra Turcam expeditio. Ingens *Caroli*, paulò numeroſior *Solimani* Exercitus: cæterùm neuter alteri occurrere, vel eum perſequi auſus; quaſi mutuo terrore ſtupefacti, nihil magis quàm prælium formidarent. Anno MDXLI. inutilem de Religione Conventum Ratiſponæ habuit, de quo ſuperiùs diximus, in Lutheranæ Hæreſeos Hiſtoria. Anno MDXLVI. majori operæ pretio Comitia ibidem habita ſunt, in quibus Cæſar cum Catholicis decrevit, negotia Religionis Tridentino Concilio permittenda. Hinc bellum Cæſarem inter & fœderatos Proteſtantes geſtum, quorum Principes erant *Joannes Fridericus* Dux Saxoniæ, & *Philippus Lantgravius* Heſſiæ: quod bellum *Smalcaldicum* vocatum eſt, quod factum ſit à Principibus & civitatibus fœderis Smalcaldæ inter Proteſtantes primùm initi pro defenſione doctrinæ & Sectæ Lutheranæ. De quo quidem bello Commentarios habemus *Joachimi Camerarii* Græco ſermone ſcriptos, cum verſione Latina & ſupplemento *Simonis Stenii* Tom. III. Rerum Germanicarum *Freheri*, necnon *Lamberti Hortenſii Montfortii*, & *Ludovici ab Avila* Militiæ Alcantarenſis Præfecti, de quo item plura *Sleidanus* Lib. XVII. XVIII. & XIX. Bellum illud à Cæſare fœliciſſimè confectum. *Saxo* & *Lantgravius* domiti. Captus ille, ac latâ ſententiâ capite damnatus, vitæ ſecuritatem *Joachimi* Septemviri Brandeburgenſis, & Ducis Clivenſis interceſſione, graviſſimis conditionibus impetravit, ac potiſſimùm renuntiationis Dignitati Electoris, tam ſuo, quàm liberorum nomine; traditionis Vvittembergæ & Gothæ; obedientiæ Cameræ Imperiali præſtandæ; bonorum omnium publicationis; excepto quinquaginta millium aureorum annuo reditu; permanſionis denique in poteſtate Cæſaris, aut *Philippi* Regis Hiſpaniarum ejus filii. *Lantgravius* verò his conditionibus gratiam obtinuit, ut ſe, ſuamque Provinciam ſimpliciter Cæſari dederet: Majeſtatis ejus pedibus advolutus veniam rogaret; *Henricum Brunſvicenſem* à ſe olim captum, unà cum filio, liberos dimitteret; centum quinquaginta aureorum millia penderet; Cameræ Imperialis judicio pareret; &c. Quindecim

Caroli V. geſta in negotiis Religionis.

Bellum Smalcaldicum.

circiter menſium ſpatio hæc à *Carolo V.* geſta, qui victoriam Deo acceptam referens, Cæſaris verba Chriſtiano ſtylo immutata uſurpabat: *Veni, vidi, Deus vicit.* Ipſum verò Summus Pontifex *Paulus III.* glorioſis *Maximi* & *Fortiſſimi* nominibus in frequenti Cardinalium Senatu, & in literis gratulatoriis, decoravit.

Auguſtana Comitia.

Habitis ſubinde Comitiis Auguſtæ Kalendis Septembris anni MDXLVII. Religionem Catholicâ ea in urbe reſtituit Imperator. Partum eo bello decus obſcuravit, infauſtâ Religionis ſeu potius Interreligionis Formulâ anno MDXLVIII. promulgatâ, quæ INTERIM appellata eſt. Auctoritatem enim ſibi ſumpſit de Fidei & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ quæſtionibus decernendi, quod Laïcis Principibus non licet, qui oves ſunt, non Paſtores, manumque temerè miſit ad Sacra, non ut Arcam nutantem ſuſtentaret, ſed ut ſtantem concuteret; unde non minori penè execratione Cæſareum illud INTERIM dignum fuit, quàm *Zenonis Henoticon, Heraclii Ecthesis*, & *Typus Conſtantis*, quamvis illud molliori manu Summus Pontifex tractaverit. Hanc gloriæ ſuæ labem auxit Cæſar, pace cum *Mauritio* Saxoniæ Septemviro pactâ anno MDLII. poſtquam ab ipſo bello impetitus ac fugatus fuiſſet: pleniſſimam enim Religionis libertatem adiſtum jus ad publicos Honores & Dignitates Auguſtanæ Confeſſionis Profeſſoribus Edicto ſolemni conceſſit, ſuæ dignitatis ac privatæ utilitatis majori habitâ ratione, quàm divinæ gloriæ, & Catholicæ Religionis.

Caroli V. Edictum Interim, nuncupatum.

Caroli V. cum Franciſco I. Rege Chriſtianiſſimo inimicitiæ.

II. Immortales cum *Franciſco I.* Rege Chriſtianiſſimo geſſit inimicitias *Carolus V.* quem in Ticini obſidione captum, Madriti captivum detinuit, & Oximenſis Epiſcopi Confeſſarii ſui, qui ſuadebat ut dignâ Chriſtiano Principe humanitate Regem vel affinitate junctum, vel beneficio devinctum, vel utroque illigatum, generosè dimitteret, ſpreto conſilio, ipſum graviſſimis conditionibus libertatem redimere compulit, ceſſione ſcilicet Ducatus Burgundiæ; omnium præterea Jurium Regni Neapolitani, Mediolanenſis Principatus, Genuæ, Aſtæ; item ſupremi Juris Flandriæ & Arteſiæ; & urbium, quas in illis Provinciis poſſidebat, deditione; pactione Matrimonii cum *Eleonora* Cæſaris ſorore; duorum filiorum ſuorum natu majorum velut datæ fidei obſidum traditione, &c. Nec æquior aut humanior in Summum Pontificem *Clementem VII.* fuit, quem occupatâ ac direptâ à ſuis Ducibus & Exercitu Urbe Roma, captivum tenuit octo menſes, cùm interim in Aula ſpeciem luctus ob ejus captivitatem exiberet, vota nuncuparet, ſupplicationes decerneret fucatæ pietatis ludibrio mirus ſimulandi artifex; & duriſſimas etiam conditiones ſubire coëgit, de quibus diximus ſuperiùs in *Clementis VII.* Vita. Minorem fuiſſe hac occaſione *Caroli V.* quàm *Solimani* Turcarum Imperatoris humanitatem quidam obſervarunt. Ille enim audita Urbis clade, & Pontificis calamitate, in Chriſtianorum inſolentiam excanduiſſe dicitur, qui deteriùs Supremum ſuum Antiſtitem, & Sacra omnia habuiſſent, quàm ipſe Græcorum Patriarcham, aut Ritus, quos violare nefas putaret, quamvis ab illis extraneus. Ita refert *Fabricius Cornelius* apud *Bzovium*, ad annum MDXXVII. Pacem cum Pontifice, & Rege Chriſtianiſſimo Cæſar confecit anno MDXXIX. cujus conditiones apud *Guicciardinum* Lib. XIX. & *Belleforeſtium* Lib. VI. legere eſt. Mox in Italiam profectus, & Bononiæ cum Summo Pontifice congreſſus, ejus hortatu *Franciſco Sfortiæ* Mediolanenſem Principatum reſtituit; & cum Venetis, aliiſque omnibus concordiam iniit. Bononiæ die XXIV. Februarii à *Clemente VII.* coronatus eſt; Florentia Medicæorum dominationi, poſt undecim pene menſium obſidionem ſubjecta; *Fredericus Gonzaga* Marchio Mantuanus, Ducis Dignitate auctus. Anno MDXXXV. *Carolus* fœlici Tunetanæ Expeditionis exitu glorioſus, (quæ ipſi tamen glorioſior extitiſſet, ſi Chriſtianæ Religionis amplificandæ ſtudio, non reſtituendi in Regnum *Muleaſſis* Mahometanæ ſuperſtitioni addicti, fratrûmque ſcelerati peremptoris, ſuſcepta fuiſſet,) in Italiam regreſſus, triumphali pompa Romam intravit anno MDXXXVI. ibique coram Summo Pontifice *Paulo III.* Cardinalium Collegio, Principum Oratoribus, Aulæque Pontificiæ & Cæſareæ Proceribus, graviſſimam & diuturna meditatione paratam Orationem habuit, quâ in Regem Chriſtianiſſimum, quaſi paci totius orbis, Chriſtianæ Reipublicæ rebus adeo neceſſariæ, obices apponentem, ſuperbè invectus eſt; eique tres conditiones, quarum una ſingulare certamen erat, offerendas incredibili faſtu propoſuit. Sed poſtridie à Regiis Oratoribus, qui à Conſiſtorio abfuerant, interpellatos, palinodiam cecinit. Rex autem certior factus de his quæ illi Cæſar palam objecerat, Epiſtola Apologetica ea ſigillatim purgavit, culpámque omnem in Cæſarem, atque alios rejecit. Hanc legere eſt Tom. III. Rerum Germanicarum *Marquardi Freheri*, & apud *Ferronum* in *Franciſco I.* De his etiam legendi *Bellaius* Lib. V. & *Belcarius* Lib. XXI. Secundùm intemperantem illam jactantiam, Cæſar Chriſtianiſſimum Regem in Provincia aggreſſus eſt, ducto ingenti Exercitu, jamque totam Galliam ſpe devoraverat, ſed præter aliquot oppidulorum, unà cum Aquis-Sextiis ob munitionum difficultatem deſertis, receptionem, nihil promovit, à Maſſiliæ oppugnatione repulſus. Anno MDXXXVII. expoſtulante *Jacobo Capello* Advocato Regio in Senatu Pariſienſi, in Jus vocatus eſt *Carolus Auſtriacus* (Imperator) quòd contra *Franciſcum Regem* Dominum ſuum, cujus ſcilicet Beneficiarius erat & Cliens ratione Comitatus Flandriæ, Arteſiæ, Caroleſii, aliorúmque feudorum, arma ſumpſiſſet: ac decretum eſt, ut Curiæ Parium ſe ſiſteret, aut Procuratores legitimos mitteret: alioqui Comitatus illi commiſſi declararentur, & ad Supremum Dominum redirent. Cùm verò dicta die nullus nomine Cæſaris adfuiſſet, ſecundùm Regiorum Triumvirûm poſtulata judicatum eſt, ac in Decreti executionem, copias in Belgium Rex immittere ſtatuit. Hinc immane bellum, quod tamen anno exeunte ſuſpenſum eſt, pactis operâ duarum ſororum, *Mariæ* Hungariæ, quæ Belgium pro Cæſare adminiſtrabat, & *Eleonora* Franciæ, Reginarum, quibuſdam induciis ad tractandum de pace. Tandem agente Summo Pontifice *Paulo III.* qui Niciam Provinciæ urbem maritimam pacis inter eos componendæ causâ ſe contulit, decennales induciæ pactæ ſunt. Pontificem uterque ſeorſim veneratus eſt, ſed ut in mutuum conſpectum, & colloquium ſe præſente venirent, Pontifex impetrare non potuit. De quibus legendi *Jovius* Lib. XXXVII. & *Onuphrius* in *Paulo III.* Poſt diſceſſum tamen Pontificis Cæſar ad *Aquas-Mortuas* Galliæ Narbonenſis oppidum, agente *Eleonora* ejus ſorore, Franciæ Regina, cum Rege congreſſus eſt, tantâ utrinque amicitiæ ſpecie, ut ſpem cunctis facerent perpetuæ pacis. Anno MDXXXIX. cùm *Carolus V.* profectionem in Belgium ad domandum Gandavenſes perduelles decreviſſet, tranſitum per Regnum à *Franciſco I.* poſtulavit, deluſâ inanibus Ducatus Mediolanenſis promiſſis ejus credulitate: in Gallia, ac Pariſiis præſertim magnificentiſſimè exceptus, eadémque pompa qua Reges ipſi excipi conſueverunt, & Bajona Valentianas uſque à duobus

Caroli V. erga Clementem VII iniquitas.

Caroli V. coronatio.

Caroli V. [illegible]

In Franciſcum I. Regem Chriſt. [illegible] invehitur.

Idem Bellum infert.

Pax confecta.

Caroli V. per Galliam tranſitus.

duobus Regis filiis, & *Anna Mommorantio* Comite Stabuli deductus, cùm Gandavenſes ad officium redegiſſet, *Mommorantio* & *Georgio de Selva* Epiſcopo Vavrenſi, Chriſtianiſſimi Regis Oratori, ipſum de promiſſis implendis compellantibus, quidquam ſe Regi promiſiſſe negavit. Regem nimis incautum pleríque omnes exiſtimarunt, qui à *Carolo* aſtutiſſimo & vaferrimo Principe non exegerit ut promiſſa ſcripto confirmaret, quod ejus Majeſtati prudenter ſuaſerat Cardinalis *Turnonius*. De his legendi *Bellaius* Lib. VIII. & IX. *Belcarius* Lib. XXII. *Ferronus* in Franciſco I. *Belleforeſtius* Lib. VI. aliíque Hiſtorici, necnon Ceremoniale Franciæ à *Theodoro Godefrido* editum anno MDCXXIX.

Franciſcum I. non but promiſſis del...

Anno MDXLI. Cæſar *Ferdinandum* fratrem à *Solymano* in Hungaria imperitum, illúdque Regnum Turcarum prædæ relinquens, Africanam expeditionem, Autumno jam inclinante, inconſideratè ſuſcepit, Summo Pontifice, prudentioribúſque Ducibus fruſtra deterrentibus, cladémque graviſſimam ad Algerii littus accepit.

Anno ſequenti bellum à *Franciſco I.* Rege Chriſtianiſſimo ob violatam promiſſorum fidem, aliáſque injurias illatum, in Italia, Belgio, & Hiſpania Cæſar ſuſtinuit, adversùs quem fortunâ magis prævaluit, quàm bellicâ virtute. Cum *Henrico VIII.* Anglorum Rege Catholicæ Fidei & omnium ejus Profeſſorum in Regno ſuo perſecutore, & Pontificii nominis ac auctoritatis hoſte, quem ipſo poſtulante & urgente *Clemens VII.* diris omnibus devoverat, contra Chriſtianiſſimum Regem fœdus iniit, graviſſimarum offenſionum ex repudiatæ, ad necémque adactæ Materteræ, præ *Franciſci* Regis odio, immemor. Quo fœdere non minimam gloriæ ſuæ, ac pietatis famæ, quam affectabat, maculam inuſſit, ut obſervat *Jovius* Lib. XLIV. Anno MDXLIV. junctis cum Anglo viribus in Galliam irrupit, nullo operæ pretio. Mox curis *Eleonoræ* Francorum Reginæ, ſororis Cæſaris, ipſum inter & *Franciſcum I.* Crepiaci in Sueſſionibus XIV. Kalendas Octobris ſancita pax, cujus conditiones apud *Belleforeſtium*, *Belcarium*, & *Ferronum* legi poſſunt. *Mariam* Angliæ Reginam filio ſuo *Philippo* uxorem dedit, in cúmque Regna & ditiones omnes tranſtulit in Belgii Comitiis Bruxellis habitis anno MDLV. Anno ſequenti abdicavit Imperium, miſſa ad Septemviros Legatione, illúdque Fratri ſuo *Ferdinando*, anno MDXXXI. Regi Romanorum electo, adminiſtrandum reliquit, in Extramaduram ſeceſſit, ac in *S. Juſti* Cœnobio, Ordinis Hieronymitarum, octavo à civitate Placentina Caſtulonenſi lapide ſe incluſit, cum duodecim tantùm miniſtris, rebus divinis deinceps tantùm vacaturus, & de morte ſeriò cogitaturus, quæ ipſi contigit die XXI. Septembris, anno MDLVIII. anno ætatis LVIII. menſe ſeptimo. De ipſius rebus geſtis legendi *Sandovallius*, *Alphonſus Ulloa*, & *Ludovicus Dulcis*, in ejus Vita, Hiſpani Hiſtorici ipſum immodicis laudibus efferentes, & *Antonius Viperanus* in Oratione Funebri edita Tom. III. Rerum Germanicarum *Marquardi Freheri*. Filium unicum ex legitimis nuptiis reliquit *Philippum II.* Hiſpaniarum Regem, filias *Mariam* Maximiliani, & *Joannam* Principis Luſitani conjuges. Ante Matrimonium, ex furtivo concubitu habuit *Margaritam*, quæ *Octavio Farneſio* Duci Parmenſi nupſit, & in viduitate *Joannem Auſtrium* ex Ratiſponenſi fœmina.

Caroli V. cum Henrico Angliæ Rege fœdus contra Franciſcum I.

Carolus V. Imperium abdicat.

Pius ejus ſeceſſus, & ad mortem præparatio.

Caroli V. filii.

SCHOLION.

Iſtum Articulum his verbis perſtringunt Religioſi Cenſores: *A pag. 245. uſque ad 250. nimis lacerat Carolum V. Imperatorem.*

R. Caroli V. rectè præclaréque geſta non ſileo, malè geſta non diſſimulo. De illius Edicto INTERIM nuncupato, de inimicitiis cum Franciſco I. Chriſtianiſſimo Rege, de iniquitate in Clementem VII. Pontificem Maximum locutus ſum ut probati quique Hiſtorici. Panegyricum non ſcribo, ſed Hiſtoriam. Legantur *Pallavicinus* in Hiſtoria Concilii Tridentini Lib. XI. Capp. XIII. & XIV. & *Odoricus Raynaldus* ad annum 1548. N. 50. & ſeqq. qui Carolo V. in his Hiſtoriæ Capitibus non magis parcunt, quia malè & inique vel imprudenter geſta à Principibus diſſimulare nec poſſunt Hiſtorici, nec probare.

ARTICULUS V.

De Ferdinando I, & Maximiliano II.

I. FErdinandus *Auſtrius*, Caroli Cæſaris frater, Hungariæ & Bohemiæ Rex, Coloniæ Agrippinæ in Comitiis Imperii Rex Romanorum electus, Nonis Januarii anno MDXXXI. procurante fratre, qui cùm poſtea ipſum urgeret ad cedendum in gratiam *Philippi* Nepotis, ejus poſtulatis annuere noluit: *Caroli* demum abdicatione à Septemviris acceptâ, ab iiſdem Imperator ſalutatus eſt, Francofurti pridie Idus Martii anno MDLVIII. annum agens ætatis LV. Id *Paulo IV.* non placuit, ceſſionem hujuſmodi ac tranſlationem inconſulto Pontifice fieri non potuiſſe contendenti. Quam nihilominus *Pius IV.* poſtmodum ratam habuit. Filium ſuum *Maximilianum* Regem Bohemiæ, Regem etiam Romanorum eligi curavit *Ferdinandus* Cæſar in Comitiis Francofordienſibus die XXIV. Novembris anno MDLXII. Apud *Pium IV.* Pontificem Maximum interceſſit, ne in Reginam Angliæ *Eliſabetham* ſententiam ferret, quod ſpem ipſi feciſſet conjugii cum filio ſuo *Maximiliano* Romanorum Rege. Tridentini Concilii abſolutionem & vehementer optavit, & pro viribus promovit: atque ad reconciliandos Hæreticos varia poſtulavit à Patribus Legum Eccleſiaſticarum laxamenta. Obiit Viennæ die XXV. Julii anno MDLXIV. ætatis LXI. Imperii VII. de cujus laudibus Oratio in Pontificio Sacello Romæ habita eſt, *Pio IV.* jubente: Magno animo Princeps fuit, ſed non vaſto: forti ad bellum pectore, ſed ad pacem prono: in rebus bellicis generoſior quàm fortunatus, ut qui dotalis Regni partem non modicam ſibi præreptam vidit ab *Ottomana* potentia. Pietate in Deum, ſtudio pacis Eccleſiæ & Imperii, clementia, manſuetudine, liberalitate, laudes maximas promeritus eſt.

Ferdinandus I.

II. Poſt ejus obitum Imperium rexit *Maximilianus II.* ejus filius, Rex Romanorum eo vivente creatus. Ingentem exercitum adversùs *Solimanum* Turcarum Imperatorem conſcripſit anno MDLXVI. nullo operæ pretio. Licentiam publicè profitendi Confeſſionem Auguſtanam, quam Proceribus & Nobilitati Auſtriacæ vel conceſſerat vel concedere decreverat, adhortationibus & minis *Pii V.* Sanctiſſimi Pontificis, per Cardinalem *Commendonum*, Sedis Apoſtolicæ Legatum ipſi ſignificatis, deterritus, reſcidit. Poloniæ Rex à magna Procerum parte adversùs *Stephanum Batorium* electus, Jus ſuum armis tueri parabat, favente *Gregorio XIII.* Pontifice Maximo, cùm mors ipſum intercepit Ratiſponæ die XII. Octobris, anno MDLXXVI. ætatis XLIX. Imperii XII.

Maximilianus II.

Articulus VI.

De Rodulpho II.

ROdulphus *II.* Hungariæ & Bohemiæ Rex, *Maximiliani II.* filius primogenitus, in Regem Romanorum anno MDLXXV. die XXVII. Octobris electus, Patri in Imperium ſucceſſit. Cum *Amurate* & *Achmethe* Turcarum Imperatoribus bellum habuit, quorum impreſſiones per fratres ſuos *Matthiam* & *Maximilianum*, aliósque ſtrenuos Duces retundere conatus eſt, ſedens interim ipſe immobilis, ac pene deliteſcens Pragæ in Bohemia. Obiit anno milleſimo ſexcenteſimo duodecimo, Imperii trigeſimo-ſexto, ætatis prope ſexageſimo, die vigeſima Januarii. Edictum ipſius de pace Religionis conceſſa Bohemis, & conjunctarum Provinciarum incolis, Sileſiis, Moravis, Luſatis, &c. ſecundùm Auguſtanam & Bohemicam Confeſſiones, datum Pragæ die XI. Julii MDCIX. legere eſt apud *Goldaſtum* Tom. II. *Conſtitutionum Imperialium.*

CAPUT X.

DE REGIBUS FRANCORUM XV. & XVI. Seculis.

Articulus I.

De Carolo VI.

AB anno MCCCLXXX. regnare cœpit *Carolus Sextus*, de cujus geſtis ad uſque Seculi decimi-quinti initium, egimus in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ XIV. Seculi. Reliquum ipſius Regni tempus funeſtum fuit domeſticis turbis, civilibus externíſque bellis, Tributorum gravitate, Regis morbo pene continuo, Regni pernicie. Turbatis ex diuturno Schiſmate Eccleſiæ rebus, nihilo pacatior fuit res Gallica, cui diſſidia Principum exitium attulere. Poſt mortem *Philippi* Burgundionum Ducis, quæ anno quadringeteſimo quarto ſupra milleſimũ contigit, ejus filius *Joannes* Dux pariter Burgundiæ, patre vehementior, ejus in *Ludovicum* Ducem Aurelianenſem Regis fratrem æmulationis & contentionis de Regni procuratione hæres, odium implacabile cum ipſo fovit, extraneáſque copias in Regnum induxit. Multùm laboravit *Joannes* Dux Biturigum ut ferales illæ diſcordiæ extinguerentur. Nam XII. Kalendas Decembris, anno MCCCCVII. in Templo coram ſacratiſſimo Corpore Chriſti, quod & ipſi unà perceperunt, interpoſitâ, eo autore, jurisjurandi religione, teſtati ſunt ſe odium omne amore pietatis depoſituros. Nihilominus die Mercurii conſecuta, immiſſis ſicariis, quorum præcipuus erat *Rauletus* quidam *Octonvillaus*, Normannus, Ducem ipſum Aurelianenſem immaniter trucidari curavit Burgundiæ Dux, è Palatio Reginæ tunc ex puerperio decumbentis redeuntem. Funeri, quod poſtridie in PP. Celeſtinorum Monaſterium, ubi Dux Aurelianenſis inſigne Sacellum condiderat, per- A actum eſt, Burgundiæ Dux in pulla véſte cum aliis interfuit, quo præſente ſanguis erupit ex feretro, velut homicidam accuſans. Quæſtio de crimine inter Principes poſt exequias cœpta: quod ille patruo ſuo Bituricenſi Duci confeſſus, confeſtim in Flandriam aufugit, jure materno ſuam; ut ſi opus foret, immane parricidium armis obtueret. Piiſſimum *Ludovici* Ducis Aurelianenſis Teſtamentum, die XIX. Octobris anno MCCCCIII. conditum legere eſt in Obſervationibus clariſſimi *Godefridi* in Hiſtoriam *Caroli VI.* pag. 631. *Valentina* Ducis Aurelianenſis Vidua, cum libe- B ris ex ipſo procreatis circumibat Proceres Francos, Regis fidem implorabat, ne fratris cædem inultam pateretur. *Burgundus* ad cauſam dicendam, criménque diluendum, multo equitatu ſubnixus venit, & defuncti manes atrociſſimis calumniis inſectatus, poſtulare auſus eſt ut jure cæſus diceretur. Parricidii defenſionem impiè ſuſcepit *Joannes Parvus* Theologus Pariſienſis, ejuſdem *Joannis* Ducis Burgundiæ ſtipendiarius; Ducémque Aurelianenſem ceu *Tyrannum*, licitè à quovis occidi potuiſſe propugnavit. Rex, ut erat affectâ mente, Burgundiæ Duci gratiam de- C licti fecit. Hinc gravius extitit belli civilis incendium. *Burgundionum*, & *Aurelianenſium*; qui & *Armaniaci* vulgò vocabantur, ob Ducem *Armaniacum*, immanes factiones, Lutetiæ, & alibi graſſabantur, ac prædas exercebant. Lanii, aſſuetum cruori hominum genus, à Burgundionibus in partes recepti. *Carolus* Dux Aurelianenſis, ejúſque fratres, prolixis ac vehementibus literis, quas *Joannes Juvenalis de Urſinis* Hiſtoriæ ſuæ inſeruit, ultionem paternæ cædis ab ejus Majeſtate fruſtra poſtulabant. Eas famoſis literis Burgundus refellebat. Quin etiam Aurelianenſem, eiſ- D que adhærentes, vi cujuſdam Conſtitutionis *Urbani V.* Pontificis Maximi, qua excommunicantur omnes qui contra Regem coïtiones faciunt, vel arma ſumunt, in omnibus Lutetiæ Templis excommunicatos denuntiari curavit. Quod & Aurelianenſes in urbibus ac ditionibus ſuis contra Burgundum ceu Regni perturbatorem præſtiterunt. Regis potens Burgundus, cum partibus ſuis obſtrinxit, Declarationémque ab ejus Majeſtate elicuit, quâ Aurelianenſes velut publicos hoſtes, quorum conſilia & conſpiratio ad ſuam exauctorationem, novique Regis E creationém tenderent, proſcribebat. Pariſienſem etiam Academiam adverſùs ipſos concitavit, quæ vi Conſtitutionis *Urbani V.* ſupra laudatæ, ipſos pro excommunicatis habendos, ipſorum Ditiones ac Terras Eccleſiaſtico ſuppoſitas Interdicto, eorumdem vaſſallos à Juramentis fidelitatis & hominii abſolutos cenſeri debere reſpondit. Bituriges, obſidente oppugnantéque Burgundione, propugnantibus Bituricenſi & Aurelianenſi Ducibus, Anglis iſti ſuccurrentibus, expugnari non potuere. Re infectâ diſceſſum, páxque inter par- F tes redintegrata, & Autiſiodori confirmata, anno MCCCCXII. Tum Regni Ordines Lutetiæ Pariſiorum congregati. De ſubſidiis, noviſque vectigalibus ad repellendos Anglos actum eſt. Pariſienſis Academia, Prætor & Ædiles interceſſere. *Benedictus Gentianus* Urbis & Academiæ nomine peroravit, hoc ſumpto themate; *Imperavit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna:* duóſque ventós in Regno dominari oſtendit, ſeditionem & ambitionem: déque plebis miſeria, vectigalium gravitate, Ærarii depeculatione, Rationalium, aliorúmque Miniſtrorum rapacitate, ſtipendiis immodicis, luxu, vehementem ac nervoſum ſermonem habuit. De eodem argumento dixit *Euſtachius de Pavilly*, Ordinis Carmelitarum Doctor

Ducis Aurelianenſis cædes a Joanne Duce Burgundiæ procurata.

Bellum civile.

Doctor Theologus Pariſienſis. Ordinaria Tri-
buta repellendis hoſtibus ſufficere, modò rectè
adminiſtraretur ærarium, nova exigenda non eſ-
ſe pars Ordinum maxima cenſuit. Cabochiano-
rum & Laniorum ſeditioſa turba, *Joannis Juve-
nalis de Urſinis* Domini *De Traignel* Urbis quon-
dam Regiæ Prætoris auctoritate & induſtria diſ-
ſipata eſt, Burgundi molitiones everſæ, Bava-
riæ & Bari Duces carcere liberati, præterita-
rum injuriarum abolita memoria, pax Principi-
bus, tranquillitas civibus reſtituta eſt. Unus Bur-
gundiæ Dux, fax belli, Pariſiis exceſſit, co-
pias in Provinciis contracturus: quibus tranſi-
tum, auxilium, conſiliúmve dari Rex prohi-
buit, datis ad urbium omnium Præfectos literis
ac mandatis, anno MCCCCXIII. Sueſſiones à Re-
gis vi expugnati, Compendienſes & Atteſii
obſidione preſſi deditionem fecere. Pax brevis
Regem inter & Burgundiæ Ducem compo-
ſita.

Bellum Anglicum.

Interea *Henricus V.* Angliæ Rex *Catharinam*
Chriſtianiſſimi Regis filiam per Oratores nuptui
petiit, cum Aquitaniæ Ducatu, & Comitatu
Pontivi ſupremo Jure poſſidendis: quo fœdere,
pax & concordia inter utramque Regiam ſanci-
retur. Miſſa viciſſim ad Anglum honorifica Le-
gatio, cujus caput Bituricenſis Archiepiſcopus.
Honeſtas conditiones Anglus non accepit, ſed ſe
Normanniæ, Aquitaniæ, Andium, Cenomano-
rum, Turonum, Pontivi, Supremum eſſe Do-
minum, imò legitimum Franciæ Regem conteſta-
tus eſt, Regnúmque armis ſubacturum. Repoſuit
Chriſtianiſſimi Regis Orator, nedum Anglo nul-
lum Jus eſſe in Franciæ Regnum, aut in dictas
ejuſdem Provincias, ſed nec Anglicanum jure
poſſidere, quod ad *Richardi II.* Regis legitimos
heredes optimo jure pertineret. Proinde Fran-
corum Regem cum ipſo paciſci tutò non poſſe.
Hæc verba ſuperbiam Anglicanam pupugerunt,
Legati parum honeſtè & cum minis ab Anglo
dimiſſi. Arcanum fœdus Burgundiæ Ducis cum
illo revelatum. Arroganti ſtylo ad Chriſtianiſſi-
mum Regem ſcripſit *Henricus* Rex Anglorum,
Pacis conditiones iniquiſſimas offerens, aut bel-
lum denuntians; Literarum hæc erat inſcriptio:
*Celſiſſimo Principi Carolo cognato noſtro, & Adver-
ſario Franciæ, Henricus Dei gratia Anglorum &
Francorum Rex, ſpiritum conſilii ſanioris, & tribuere
unicuique quod ſuum eſt.* Se alienum à pace æquis
condinonibus facienda non eſſe reſpondit *Carolus
VI.* Tractatum ſpémque pacis Anglum abrupiſſe
hoſtili in Regnum invaſione. Secum Dei auxi-
lio Jura ſua defenſurum, vímque vi repulſu-
rum. De *Catharinæ* filiæ ſuæ nuptiis quas ambi-
bat, nihil in præſentiarum reſpondere, quòd po-
ſtulandi modus inſolens nec honeſtus eſſet. Lite-
rarum inſcriptio hæc erat: *Celſiſſimo Principi,
Henrico cognato noſtro, & Adverſario Angliæ. Ca-
rolus Dei gratiâ Franciæ Rex: neminem opprimere,
nec quicquam contra Jus aggredi.* Utriuſque Epiſto-
læ exemplar Hiſtoriæ ſuæ inſeruit *Joannes Juve-
nalis de Urſinis*, ad annum MCCCCXV. quo ſcrip-
tæ fuere. Anglus, domeſticis malis ægrâ re Fran-
cicâ, in Normanniam hyeme appetente tranſmi-
ſit. Arefluctus, poſt gravem obſidionem, dedi-
tionem fecit. Exinde cùm tam armis, quàm mor-
bo qui caſtra invaſit, aliquot ſuorum millibus
deſideratis, Anglus Somona amne trajecto, per
Picardiam Caletum versùs reditum maturaret,
ad *Blangium* ipſum aſſecutus eſt Magiſter Equi-
tum *Alebretus*. Cùm à noſtris premerentur An-
gli, amplas conditiones obtulere, etiam Areflu-
cti dimiſſionem, modò liberi & incolumes abi-
re ſinerentur. Quibus, juniorum Principum im-

A prudentiâ & ferocitate recuſatis, contra ſenio-
rum Ducum ſententiam, ad *Azincurtium* pugna-
tum eſt. Galli turpiſſimè victi, Nobilium qua-
tuor millia, quos inter Duces Alenconius, Ba-
renſis, Brabantinus. Comites Nivernenſis &
Marli, *Alebretus* Magiſter Equitum, *Caſtillionæus*
Maris Præfectus, *Joannes de Monte Acuto* Seno-
nenſis Archiepiſcopus, Militum vulgus ad de-
cem millia cecidere. Capti Duces Aurelianenſis
& Borbonius, Comites Vindocinenſis, & Ri-
chemonnus, *Buſſicaldus* Polemarchus, ac nobi-
liſſimarum familiarum Proceres permulti. Ex
B Anglis ducenti duntaxat cum Duce Eboracenſi
Regis fratre deſiderati. Alii mille & ſexcentos
numerant. Victor prædâ gravis in Angliam trans-
fretavit. In Francia à *Joanne* Burgundiæ Duce
magis trepidari cœptum, ne armatus ut erat Lu-
tetiam accederet, quamvis præteritorum errato-
rum à ſe ſuiſque fautoribus commiſſorum ve-
niam ac Literas abolitionis à Rege obtinuiſſet,
quas apud *Juvenalem de Urſinis* legere eſt. Ipſi
Lutetiæ aditu Rex interdixit. Interea *Ludovico*
Delphino, Aquitaniæ Duce defuncto, *Joannes*
Dux Turonum, ſecundùm hunc major natu Re-
C gis filius, *Delphinus* appellatus eſt; à quo dimiſ-
ſis Copiis, Dux Burgundiæ in Arteſiam ſe rece-
pit. Eodem anno MCCCCXV. *Sigiſmundus* Imperator
Pariſiis honorificentiſſimè à Rege exceptus, in-
déque tranſiens in Angliam, inutilem in conci-
lianda inter utramque Regiam, Regnúmque pace
operam navavit. In Senatu Pariſienſi Regia in
Sede ſupra Senatûs Principem ſedit *Sigiſmundus*,
Patronos in cauſa quadam inſigni perorantes au-
divit, ac Nobilem Clericum, cui titulus ac di-
gnitas Equitis deerat ut cauſam vinceret, ſolem-
ni ritu in Curia Equitem creavit. Id pleróſque

Sigiſmundus Imperator in Senatu Pariſienſi in Regia Sede ſupra Senatûs Principem ſedit.

D commovit, quòd Regis Auctoritatem hac actio-
ne uſurpaſſe videretur, qui in Regno ſuo Impe-
rator eſt, illúdque à ſolo Deo, non ab alio tenet,
ut obſervat *Juvenalis de Urſinis* Remenſis Archie-
piſcopus. Annis MCCCCXVI. & XVII. externum ci-
viléque bellum majorem in modum exarſit, Bur-
gundiæ Duce cum Anglis ad Regni perniciem
fœderato. Rothomagus, Rhemi, Catalaunum,
Trecæ, Autiſiodorum, Burgundo deditionem
fecere. Anglus deſcenſione factâ, Cadomum,
omnémque Normanniam inferiorem expugna-
vit, aut deditione recepit. *Carolus* Delphinus,

Burgundiæ Dux cum Henrico V. Anglorum Rege ad Regni perniciem fœderatus.

E qui *Joanni* fratri defuncto in nomen ac ſpem Re-
gni ſucceſſerat, Rothomagum Burgundo eripuit.
Cardinales *De Urſinis* & *S. Marci*, *Martini V.*
Pontificis Maximi Legati, Anglorum Regem ad
propoſitiones pacis audiendas inflectere fruſtra
conan. Burgundiæ Dux, cum Regina ipſi ad-
dictâ, Pariſiis receptus. Rothomagum longa
obſidione & fame domuit Angliæ Rex, Urbém-
que ingreſſus eſt die XIX. Januarii MCCCCXVIII.
Carolus Delphinus, Regni Procurator appellatus,
Regnum adversùs Anglos & Burgundiæ Ducem
pro virili tuebatur. Rebus eò redactis, ut pax
F ineunda eſſet, aut Regnum Anglis penitus ce-
dendum, de pace primùm cum Angliæ Rege
actum eſt. Re ob duras ejus petitiones infectâ,
cum Delphino Regente agi cœptum. Conven-
tum eſt ut ad controverſias dirimendas, paciſque
perficiendum tractatum, Delphinus, Dúxque
Burgundiæ, cum denis omnino Comitibus, Mon-
terigoli * ad Icaunæ & Sequanæ confluentem
colloquerentur. Ibi inter Principum comites orta

* Monterau faut Yone.

contentione, Dux Burgundiæ incertâ manu, Del-
phino minimè conſcio, occiſus eſt. *Tanneguinum
de Caſtello* cædis authorem fuiſſe ferebatur, quod
ipſe omni deinde vita inficiatus eſt. *Philippus*
cæſi Ducis filius, acerrimus necis paternæ ultor,

Urbem Regiam, Carnutum, Trecas, Regem, Reginam, *Catharinam* Virginem Regis filiam, Anglo tradidit, anno MCCCCXIX. Anno ſequenti, die ſecunda Junii, *Catharina*, Patre qui nec ſui, nec Regni, nec mentis potens foret, nihil detrectante, Regina *Yſabella*, & Burgundiæ Duce conſentientibus, nupſit *Henrico* Angliæ Regi his legibus, ut Rex gener, ſi ſocero Regi ſuperſtes foret, liberíve ex *Catharina* procreati, in Regnum Franciæ ſuccederent: interea Rem Francicam adminiſtraret gener Anglus, ac Franciæ Rector diceretur. Eo nomine bellum gerens, adjuvante Burgundione, Senones, Melodunum, Meldoſque cepit. Secundùm hæc, Burgundiæ Dux ultionis avidus, Delphinum Lutetiæ voce Præconis citandum curat, diéque dicta abſentem, agentibus Duûmviris Regiis, indignum pronuntiari qui ſuccedat in Regnum: cujus iniquitatem, nullitatémque Sententiæ vel ipſi Angli, quibus aliquis inerat juſtitiæ, probitatiſque ſenſus, agnovere. Anno MCCCCXXI. Angli à Delphini copiis ad vicum Baugium in Andibus, magna clade ſunt affecti. Clarentiæ Dux, Angli Regis frater, in Procuratione rerum Francicarum ab ipſo relictus, eo prælio cecidit. *Henricus* Angliæ Rex fraternos manes ulturus, in Galliam rediit cum majoribus copiis, quas peſtilentia, & oppidanorum ac ruſticorum gladius miſerum in modum diſſipaverunt. Eodem anno *Catharinam* conjugem prægnantem in Angliam tranſmiſit, quæ ipſum auxit filio, cui nomen *Henrico*. Pacta Matrimonii *Catharinæ* Franciæ, *Caroli VI.* filiæ cum *Henrico V.* Anglorum Rege, Trecis inita die 21. Maii anno MCCCCXX. Obſervationibus ſuis in Hiſtoriam *Caroli VI.* inſeruit *D. Godefridus*, pag. 696. Anno MCCCCXXII. die XX. Octobris, vivere deſiit *Carolus Sextus* Rex Chriſtianiſſimus, anno ætatis LII. Regni XLII. inchoato, adeo populis ſuis charus ob probitatem, manſuetudinem, pietatem, liberalitatem, aliáſque Regias dotes, ut *Bene Amati* cognomen apud eos conſecutus ſit: cæterùm commiſeratione dignus ob continuam penè mentis & corporis infirmitatem, quâ effectum eſt, ut Regnum, quod per ſe regere non poterat, domeſticorum, exterorúmque prædæ pateret, caſurum omnino, niſi Dominus ſuppoſuiſſet manum, & ex quinque *Caroli* filiis, ex *Yſabella* Bavara ſuſceptis, reſervaſſet noviſſimum Patri cognominem, per quem ſalutem Regno afferret. De Geſtis *Caroli VI.* præter *Joannem Juvenalem de Urſinis* Archiepiſcopum Remenſem, ſcripſerunt Anonymus Author Compendii Hiſtoriæ Chronologicæ ab anno MCCCC. ad annum MCCCCLXVII. *Jacobus Bouvierus* primus ejuſdem Regis Fecialis, Author Hiſtoriæ Chronologicæ ab anno MCCCCII. ad annum MCCCCLV. *Petrus de Fenino*, Scutifer ejuſdem Regis, in Commentariis ab anno MCCCCVII. ad annum MCCCCXXII. productis, Anonymus civis Pariſienſis Author Diarii Regni *Caroli VI.* ab anno MCCCCIX. ad annum MCCCCXLIX. quæ omnia eodem Volumine cum Hiſtoria *Juvenalis de Urſinis* edita Regiis Typis habemus; Anonymus *S. Dionyſii* Monachus; *Froiſſartus*, *Monſtreletus*, *Paulus Æmilius*, *Papirius Maſſo*, & omnes qui univerſalem Franciæ Hiſtoriam Scriptis illuſtrarunt.

Anno MCCCCXLVIII.

ARTICULUS II.

De Carolo VII.

I. C*Arolus Septimus* Sexti filius, annum ætatis vigeſimum agens, audito Patris obitu, ex Delphino & Regni Rectore, Regem ſe Francorum, ut verè juréque legitimo ac naturali erat, nuncupavit. Regnum ferè perditum bellica virtute, ac Numinis auxilio recuperavit, unde & *Victoris* cognomen promeritus & conſecutus eſt; cùm initio Regni, *Henrico* pupulo, Anglorum Rege hujus nominis *Sexto*, etiam Francorum proclamato, bis acie victus, ſemel ad *Crepantium*, iterum in finibus Lexoviorum, *Rex Biturigum* ab hoſtibus per ludibrium diceretur. Ligerim uſque Imperium Anglorum pervenerat. Aureliam nobiliſſimam Galliæ Celticæ urbem obſidione cinxerunt anno MCCCCXXIX. duce Satiſberienſi Comite, qui in obſidione cæſus, propugnante *Joanne* Notho Dunenſi Comite, *Ludovici* Ducis Aurelianenſis, qui à *Joanne* Burgundo interfectus eſt, naturali filio. Ultima jam metuentibus civibus, Deus alteram *Deboram* ſuſcitavit, quæ Francorum animos erigeret, urbem liberaret, Anglos profligaret, Regem Rémque Francicam reſtitueret. *Joanna Darcia* hæc fuit, in pago *Dompremeio* ſeu *Domremigio* versùs Valliſcolorem nata, *Jacobo* patre agricola, & *Yſabella* matre, ovium cuſtos, Virgo annorum non ampliùs octodecim, probis & honeſtis moribus, erga Deum, Virginem Deiparam, Sanctos, réſque divinas piè affecta. Ea divinis inſtincta vocibus ad ſolvendam Aureliæ obſidionem, & *Carolum* Regem tot anguſtiis explicandum, ad eum venit, prædicans ſe à Deo miſſam ut urbem liberaret, cúmque Remos ad ſacram Inaugurationem perduceret. Dicenti non priùs fides adhibita, quàm variis interrogationibus à Theologis, Juriſperitis, Proceribus, & Senatu Pariſienſi tunc Pictavium tranſlato, tentata ac probata eſt, prudenter, conſtanter, ac ſanctè ad omnia reſpondens. Militari ergo habitu, qui & ad ſuſceptam expeditionem, & ad ſervandam pudicitiam aptior eſſet, cum egregiis aliquot Ducibus, modica Militum manu, ad ſolvendam Aureliæ obſidionem, cujus ſeptimus jam menſis numerabatur, intrepidè perrexit: cúmque Milites conſcientiam expiare Sacramentali Confeſſione juſſiſſet, per hoſtium munitiones impetu facto, obſeſſis auxilia, commeatúmque intulit. Hoſtium deinde munitiones fortiter aggreſſa, eos crebris irruptionibus fractos, ab urbe repulit, die ſexta Maii anno MCCCCXXIX. Captis deinde nonnullis circumjectis oppidis, Angliſque ad *Pataium* Belſiæ vicum profligatis, & ad tria millia cæſis, capto *Tallebore* hoſtilis exercitus Duce, Regem per medios hoſtes ad Inaugurationem ſuſcipiendam perduxit, Trecis, Catalauno, Remiſque Regiæ poteſtati ſubditis. Mox Laudunum, Sueſſiones, Compendium, Bellovacum, Silvanectum, aliáque oppida, jugum Regis ſubiere. Poſthæc, irrito conatu tentatâ Lutetiâ, Puella Compendienſibus ab Anglo obſeſſis opem ferens, in oppidum irrupit, ſed eruptione poſtea factâ, in poteſtatem hoſtium venit, quam *Joannes de Luxemburgo* Burgundici Ducis exercitûs diu detentam, Anglis tradidit. Ab his Rothomagum ducta, & magiæ, hæreſeos, impudicitiæ, per calumniam accuſata, à *Petro Cauchonio*, Vinitoris in agro Remenſi filio, Epiſcopo Bellovacenſi, inſigni Anglorum & Burgundionum fautore, cujus in Diœceſi capta

Aurelia ab Anglis obſidio.

Johanna Darcia Aurelianenſis Puella.

Aureliam ab obſidione liberat.

Carolus VII. à Puella Remos perductus ad Inaugurationem ſuſcipiendam.

Puella ab Anglis capta, & iniquè damnata.

capta fuerat, *Joanne Magiſtro* Vicario Inquiſitionis, & nonnullis Doctoribus in Theologia & Jure Canonico, earumdem partium, aſſidentibus, carceri perpetuo addicta: deinde cùm virilem habitum, quem eorum juſſu exuerat, rurſus induiſſet, Anglis urgentibus velut relapſa damnata eſt, nemine pro Captiva hiſcere auſo, & ſeculari tradita Magiſtratui igne cremata in foro eſt, die XXX. Maii, anno MCCCCXXXI. Vitæ ejus innocentiam, ac Sententiæ in eam ab hoſtibus latæ iniquitatem Authores graviſſimi prædicant, *Gobelinus* Pontificis *Pii II.* Notarius Lib. VI. Commentariorum, *S. Antoninus* III. P. Chronicorum, Tit. XXII. Cap. IX. §. VII. *Philippus Bergomas* Lib. De Claris Mulieribus, Cap. CLVII. *Gerſonius* ſeu potiùs *Henricus de Gorckeano* coævus Author, *Joannes Chartierus* in Hiſtoria *Caroli VII.* *Belleforeſtius* Lib. V. Capp. XCII. & XCIII. *Monſtreletus* P. II. Chronicorum, *Gaguinus* Lib. X. *Paulus Æmilius*, *Papyrius Maſſonus*, *Valeranus Varanus*, Theologus Pariſienſis, in Puellæ Aurelianenſis Vita carmine conſcripta, aliique Authores laudati à *Joanne Hordal* in Vita ejuſdem Admirabilis Puellæ. Ex Actis Inquiſitionis contra Puellam Rothomagi factæ, ex Interrogationibus *Joannis Eſtiveti* Canonici Bellovacenſis & Bajocenſis, hac in cauſa Promotoris, ejuſdémque Puellæ reſponſis, ac tota litis à *Cauchonio* inſtructæ ſerie, quæ in Codice MS. Victorinæ Bibliothecæ CCCI. exarata habetur, iſtius Heroïnæ innocentia liquidò comprobatur. Denique anno MCCCCLVI. *Yſabella* Puellæ mater, *Petrus* & *Joannes Darc* fratres ejus germani, ſuo, conſanguineorúmque nomine, Reſcriptum à *Callixto III.* impetrarunt ad cauſam retractandam, Puellæque memoriam vindicandam, quo delegati ſunt Judices, *Joannes* Archiepiſcopus Remenſis, *Guillelmus* Pariſienſis, & *Richardus* Conſtantienſis, Epiſcopi, ac *Joannes Brehal*, Ordinis FF. Prædicatorum, Sacræ Theologiæ Profeſſor, & Hæreticæ Pravitatis in Regno Franciæ alter Inquiſitor: Qui viſis & accuratè expenſis omnibus & ſingulis Proceſſus Inſtrumentis, actis, munimentis, ſcripturis, viſis etiam Inquiſitionibus præparatoriis à *Guillelmo* Titulo *S. Martini in Montibus* Presbytero Cardinali, Sedis Apoſtolicæ in Regno Franciæ tunc Legato factis, omnibúſque dictam cauſam ſpectantibus, dixerunt, pronuntiaverunt, decreverunt & declararunt: *Dictos Proceſſus & Sententias dolum, calumniam, iniquitatem, repugnantiam, juriſque & facti errorem continentes manifeſtum, cum executionibus, & omnibus inde ſecutis, fuiſſe, fore, & eſſe nullos, & nullas, invalidos, & invalidas, irritas & inanes:* & nihilominus, quantùm opus eſſet, ipſos & ipſas Auctoritate Apoſtolica reſciderunt, & in irritum miſerunt, *dictámque Joannam, & Parentes ejuſdem, nullam notam infamiæ, ſeu maculam occaſione præmiſſorum contraxiſſe ſeu incurriſſe, immunémque à præmiſſis & expurgatam fore & eſſe* declararunt. Lata fuit hæc Sententia in Palatio Archiepiſcopali Rothomagenſi, die ſeptima Julii, anno milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo-ſexto. Hanc Sententiam ex Regio Chartophylacio erutam, in ſuis ad Hiſtoriam *Caroli VII.* Obſervationibus edidit *Dionyſius Godefridus* pag. 903. Innumeri teſtes omni exceptione majores, quos inter Joannes Comes Dunenſis, ab iiſdem Prælatis & Quæſitore Fidei auditi ſuper *Joannæ* Puellæ natalibus, vitâ, religione, moribus, rebúſque geſtis, fidem fecere Virginem illam injuriâ damnatam. Acta in ſcrinio Pariſienſis Eccleſiæ ſervantur. Judicaverant olim Theologica Facultas Pariſienſis, & Facultas Juris Canonici, die XV. Maii MCCCCXXXI. *Joannam*

Aurelianenſis Puellæ innocentia vindicata.

eſſe blaſphemam in Deum, & contemptricem « Dei in ſuis Sacramentis, Legis Divinæ, & Sa- « cræ Doctrinæ ac Sanctionum Eccleſiaſticarum « prævaricatricem, malè ſapientem & errantem « in fide, ſuſpectam de idololatria, & execratio- « ne ſui ad cultum dæmonum, proditricem, do- « loſam, crudelem, ſeditioſam, & ad tyranni- « dem provocantem, blaſphematricem Dei in « mandatis & revelationibus ſuis, impiam in pa- « rentes, Schiſmaticam, Apoſtatricem, & perti- « naciter errantem in fide. Verùm cùm Sacra & « Conſultiſſima Facultates judicaſſent ſecundùm Articulos ab Anglorum Rege, qui tunc Pariſiis dominabatur, & à *Petro Cauchon* Bellovacenſi Epiſcopo, ab iiſdem Anglis ſubornato, expoſitos & ad ſe tranſmiſſos, nulla hujuſmodi Judicii meritò habita ratio eſt. Majoris certè ponderis eſt Sententia Præſulum à Summo Pontifice ad cauſæ reviſionem delegatorum, cujus, & *Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, ac Sacroſancti Generalis Concilii Ordinationi & Determinationi* Deliberationem ſuam ac Judicium Sacra Facultas ſubmiſerat, ut legimus in Actis inſertis Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis, Seculo VII. ad annum MCCCCXXX. Ingenita Mirabilis Puellæ in ſuam Majeſtatem totúmque Regnum merita commendavit *Carolus VII.* Regio Diplomate, quo ipſam, ejúſque patrem, matrem, fratres, conſanguineos, ac eorum poſteros, ad Nobilium ordinem evexit, dato Magduni ſuper Ebram, in Biturigibus, menſe Decembri, anno MCCCCXXIX. Illud edidit *D. Godefridus* in Obſervationibus ad Hiſtoriam *Caroli VII.*

II. Captâ Puellâ, Res Anglorum in pejus ceſſere. Compendii obſidionem ſolvere coacti, alias ſenſim Urbes amiſere, & ad Catalaunum, magnis cladibus alibíque non ſemel ſunt affecti. Anno MCCCCXXXV. Summo Pontifice per Legatos ultrò citróque commeantes agente, pax Chriſtianiſſimum Regem inter & Burgundiæ Ducem Attrebati confecta. Anno ſequenti, Aprili menſe, Lutetia *Carolum* Regem pulſis Anglis admiſit. Rothomagus anno MCCCCXLIX. cæteræ deinde Normanniæ Urbes Regi Victori ſe dedidêre, Anglis ad *Formniacum* vicum Cadomum inter & Bajocas, profligatis annô MCCCCL. Mox tranſlato in Aquitaniam bello, Burdigala, Baiona, cæteræ Aquitaniæ, & Novempopulaniæ urbes, partim deditione, partim ferro, in *Caroli* Regis poteſtatem ac fidem receptæ; nulla re in continenti Anglis reliquâ præter Caletium, eique contributos anguſtos fines. Regis Victoris fœlicitatem *Ludovici* Delphini rebellio, & ſeceſſio ad Burgundiæ Ducem turbavit. Rex metu veneni cibo abſtinens, cum urgentibus amicis, Mediciſque, aliquid edere conaretur, clauſis jam vitalibus, extinctus eſt Magduni Biturigum, die XXII. Julii Divæ Magdalenæ ſacra, anno MCCCCLXI. Sacramentis Eccleſiæ ritè procuratus, & ad S. Dionyſii illatus eſt. Annum ætatis ſexageſimum agebat, Regni trigeſimum-nonum. Ex *Maria* conjuge, *Ludovici II.* Ducis Andegavenſis filia, quatuor filios, & ſeptem filias ſuſcepit. Filiorum duo duntaxat Patri ſuperſtites vixere, *Ludovicus*, & *Carolus*. Regis hujus pietatem, fortitudinem, juſtitiam, benignitatem, ſtudium Religionis & pacis Eccleſiaſticæ, Diſciplinam Politicam, Authores paſſim prædicant. Cardinalis Papienſis *Pium & Juſtum* appellat: *Gobelinus* Commentariorum Lib. VI. *Regem ſuo ævo & magnum & memorabilem, cujus in utramque partem admirari fortunam liceat:* Polydorus Vergilius in Hiſtoria Anglicana *Gloriam Francorum, & Reſtauratorem Regni*. Baſileenſis Concilii tempeſtate ſemper firmus

Caroli Regis victoriæ.

Caroli VII. filii.

Ejus elogium.

firmus atque inconcuſſus ſtetit ejus animus pro unitate ſervanda, ſemper adhæſit vero Chriſti Vicario, ſemper *Eugenium IV*. & *Nicolaum V*. Summos Pontificos coluit : miſsiſque ad utrumque Pontificem & ad *Amedeum* in ſua Obedientia *Felicem V*. Papam nominatum Legationibus, iſtum ad deponenda Pontificatus inſignia adduxit, & cum *Nicolao* conciliavit, nec pepercit ſumptibus ut pacem Eccleſiæ procuraret. Congregatâ Biturigibus Eccleſia Gallicana, *Pragmaticam Sanctionem* tulit, *Eugenio*, & ſequentibus Pontificibus ingratam, Eccleſiaſticæ licet inſtauratricem Diſciplinæ, anno MCCCCXXXVIII. Cùm aliquando contenderet ab Eugenio Juvenem ante annos Metropolitanæ Eccleſiæ præfici, idque aſſecutus, factum damnaret, dicente quodam, *Interceſſiſti, ô Rex : Interceſſi* (inquit) *ſed non credidi conceſſum hoc iri. Se videlicet poſtulationis extortæ*, *Eugenium nimiæ facilitatis damnavit.* Ita refert *Jacobus* Cardinalis *Papienſis* in Epiſt. ad *Franciſcum Gonzagam*. Leges plurimas tulit *Carolus VII.* quibus Diſciplinam Militarem tam exactè reſtituit, ut miles agricolæ formidabilis in poſterum eſſe non poſſet, Primúſque Regum noſtrorum oppidanis & ruſticis Tributa indixit in ſubſidium exercituum conferenda, ne Milites ex rapto viverent. Primus etiam Jus Municipale antea vagum colligi, ſcribíque juſſit, lege poſteris admodum utili. Ipſum literas in pretio habuiſſe, conceſſa Andegavenſi & Pictavienſi Academiis Privilegia teſtantur. De illius Geſtis legendi *Joannes Chartierus* Eccleſiæ S. Dionyſii Cantor ejuſdémque Regis Hiſtoriographus, in Hiſtoria à *D. Godefrido* edita, *Jacobus Bouvierus* in Hiſtoria Chronologica, Anonymus Author in Hiſtoria Puellæ Aurelianenſis, *Matthæus de Couciaco* in Hiſtoria ab anno MCCCCXLIV. ad annum MCCCCLXI. productâ, (quas Hiſtorias ejuſdem *D. Godefridi* ſtudio collectas, unóque volumine editas Regiis Typis habemus) necnon *Monſtreletus*, *Belleforeſtius*, *Paulus Æmilius*, *Papirius Maſſo*, & alii.

SCHOLION.

In hoc Articulo. pag. 271. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant : *Pragmatica Sanctio Pontificibus ingrata, Eccleſiaſtica licet Diſciplinæ inſtauratrix.*

R. Quòd Eugenio IV. & ſequentibus Pontificibus ingrata fuerit Pragmatica Sanctio, certum eſt. Quòd Eccleſiaſticæ Diſciplinæ inſtauratrix eſſet, perpetua conſtanſque Eccleſiæ Gallicanæ & omnium Regni Ordinum Sententia fuit.

ARTICULUS III.

De Ludovico XI.

I. CArolo patri ſucceſſit in Regnum *Ludovicus*, filius natu major, qui tunc ab eo alienus, apud *Philippum* Burgundiæ Ducem agebat, annos undequadraginta natus, homo longè patri diſſimilis; ingenio quidem perſpicaci & acuto, ſed callido, ſuſpicioſo, pervicaci, vario, & incerto. Remos quamprimùm profectus, à *Joanne Juvenali de Urſinis*, illius urbis Archipræſule inauguratus eſt. Initio Regni Pragmaticam Sanctionem ſuſtulit, qua de re *Pii II.* ad ipſum, ejúſque ad *Pium* literæ legi poſſunt apud ipſum *Æneam Silvium* Epiſt. 387. & 388. Splendidam eâ de re Legationem ad eumdem Pontificem deſtinavit anno MCCCCLXII. quam duo Cardinales, Conſtantienſis & Attrebatenſis, totidémque Epiſcopi, Andegavenſis & Santonenſis, Abbates aliquot, & Proceres, quorum Princeps erat *Petrus* Comes Calvimontis, obiere. Attrebatenſis Orationem habuit : quâ Regis nomine obedientiam obtulit, Pragmaticæ abrogationem confirmavit ; & ſi Regnum Siciliæ Pontificia auctoritate *Renato Andegavenſi*, prout Juris erat, pareret, & Genua in Regis poteſtatem rediret, validum adversùs Turcas exercitum promiſit, ſecundùm Pontificis poſtulata, qui Regem graviſſimis literis atque amantiſſimis ad eam fuerat expeditionem adhortatus, enſémque benedictum ad ejus Majeſtatem miſerat, ut ejus animum incenderet.

Ea tempeſtate Supremi Senatus Pariſienſis Conſcripti Patres *Defenſionem pro Libertate Eccleſiæ Gallicanæ adversùs Romanam Aulam* Regi obtulerunt, ei ut Pragmaticæ Sanctionis abrogationem diſſuaderent. Edita eſt apud L. *Bochellum* in Decretorum Eccleſiæ Gallicanæ Collectione. Lib. IV. pag. 662.

Ad Regis Aragoniæ cum *Henrico* Caſtellæ Rege dirimendam controverſiam electus arbiter *Ludovicus XI.* cum Caſtellano in Tarbellis ad extremos Regnorum fines congreſſus, ſecundùm ipſum pronunciavit. Nihilominus *Joannes* Rex Aragonum, defectione Barcinonenſium perculſus, opem à *Ludovico* Rege impetravit, oppignerato Ruſcinonenſi Comitatu. Nec minùs res ſuas in tuto collocavit, oppidis quæ vi Pacis Attrebatenſis *Philippus* Burgundiæ Dux, nomine pignoris, ad Somonam tenebat, redemptis. *Franciſcum Sfortiam* ſibi conciliare ſtudens, non ſolùm eum Ducem Mediolanenſem agnovit, verùm ei *Saonam* Gallico Præſidio munitam attribuit ; unáque omnia Jura quæ Gallorum Imperium in urbe Genua, totâque ditione haberet, in eum tranſtulit. Sed dum externis amicitiis dominationem ſuam firmare ſatagebat *Ludovicus*, eamdem alienatis à ſe Principum ac Procerum animis, fidiſſimíſque Miniſtris Patris exauctoratis & valere juſſis, peſſumdabat. Unde conjuratio Procerum adversùs eum facta, Principibus *Carolo* fratre Duce Biturigum ; altero *Carolo* Burgundionis Ducis *Philippi* filio, Caroleſii Comite ; *Franciſco* Britanniæ Minoris Duce ; *Joanne* Andegavenſi Duce & *Joanne* Duce Borbonii ; aliíſque Optimatibus Galliæ. Peculiarem odii cauſam, & belli gerendi occaſionem habebant, cauſa tamen *boni publici* prætexebatur, & vectigalium tollendorum neceſſitas, quibus populus opprimeretur. Britanniæ Ducem arma ſumpſiſſe ſcribit *Paulus Æmilius*, quòd ab eo Rex tria petierit: unum ne poſthac ſcriberet, *Dei gratiâ Britanniæ Dux* ; quo loquendi modo ſupremum Dominium ſibi vindicare, ſéque Regis clientem negare videbatur : alterum, ut Regi ex Britannia vectigal cogeretur: tertium, ut ſacra Beneficia ſolum Regem Patronum agnoſcerent ; ea cuncta ni fierent, bellum indicebat. *Caroleſii* Comitem aliæ cauſæ moverunt, de quibus legendus P. *Cominæus* Lib. I. Cap. I. Primus ille belli fortunam tentavit, pugnâ ad *Montemlhericum* octavo circiter ab Urbe Lutetia lapide, XXVII. Julii, anno MCCCCLXV. commiſſa. Neutri exercitui ſatis liquidò victoria conſtitit. Junctis deinde Fœderatorum copiis, & in conſpectu Regiæ Urbis poſitis, Rex periculum intuitus, è Normannia Pariſios advolavit, ut præſentia Majeſtatis populum in officio contineret. Adfuere ſimul auxiliares copiæ à *Franciſco Sfortia* Duce Mediolanenſi miſſæ, qui & ſaluberrimum Regi conſilium dedit, ut ſcilicet Fœderatis omnia quæ peterent, in præſenti concederet, diſtractos deinde à ſe invicem ſingulos occaſione datâ opprimeret. Eo conſilio uſus, pacem ad *Confluentium* cum conjuratis Principibus pepigit, die V. Octobris ejuſdem anni. Pactionum tabulas Obſervationibus ſuis in Hiſtoriam P. *Cominæi*

Pax inita. Confluen.

nes inſeruit D. *Godefridus* pag. 403. Editionis Regiæ. Normannia *Carolo* Regis fratri attributa, quam orto paulò poſt *Carolum* inter & Britanniæ Ducem diſſidio, Rex in poteſtatem recepit. Regis Frater ad *Britonem* ſeceſſit pœnitens, melioris fortunæ occaſionem expectaturus. *Philippus Bonus* Burgundiæ Dux, bello adversùs Leodienſes, quòd *Ludovicum* Borbonii Ducis fratrem admodum adoleſcentem, veniâ ætatis à Romano Pontifice datâ, Epiſcopum admittere nollent, fœliciter confecto, è vita migravit anno MCCCCLXVII. In ejus ditiones ſucceſſit *Carolus* Caroleſii Comes, ejus filius, Burgundiæ Dux deinceps appellandus. Interea Rex *Ludovicus* Britonum Ducem, & *Carolum* fratrem ad pacis conditiones è voluntate ſua accipiendas, bello in Britanniam illato, compulit. Frater Regis ceſſit Ducatu Normanniæ, promiſſa illi tricena quina in ſingulos annos millia ſcutorum (inquit *Æmilius*) Rex Peronæ cum Burgundiæ Duce congreſſus, & in Arce ab eo detentus, Leodienſium, quos in Ducem rurſus conci ta verat, clientelam dimittere, in eoſque velut communes hoſtes fœdus cum illo inire coactus eſt, ut libertatem, forſan & vitam redimeret. Tractatum pacis Regem inter ac Ducem Peronæ initæ die XIV. Octobris MCCCCLXVIII. edidit D. *Godefridus* in Obſervationibus ad Hiſtoriam *P. Cominæi*, pag. 437. Briam, Campaniámque *Carolo* fratri poſſidendam Peronenſibus Pactis Rex attribuerat: egit deinde ut Aquitaniæ Ducatu contentus eſſet, quod Burgundiæ Duci ingratum fuit.

Balua Cardinalis & Virdunenſis Epiſcopi in carcerem miſſi.

Cardinalem *Baluam* Andegavenſem, & Virdunenſem Epiſcopos, quod Regis fratri authores fuiſſent, ne ſe Majeſtatis ejus accommodaret voluntati, in carcerem miſit, ubi annos undecim detenti, Pontificio tandem Legato condonati ſunt. Mox bellum Regem inter & Burgundionem acriùs inſtauratum. Sanquintiniani & Ambianenſes deditionem Regi fecere. De pace deinde actum, cujus Tractatus morte *Caroli* Aquitaniæ Ducis, fratris Regis unici abruptus. Contigit die XII. Maii anno MCCCCLXXII. Veneno juſſu Regis ipſi propinato extinctum ſuſpicio fuit.

Pacta cum Anglorum Rege & Burgundiæ Duce.

Eduardus Angliæ Rex Burgundo ſuppetias laturus, ingenti cum exercitu Galliæ imminebat. Hanc tempeſtatem ſingulari prudentiâ Rex Chriſtianiſſimus avertit, pactis cum Anglo novem annorum induciis. Reges ad *Pecquiniacum* congreſſi. Pacta invito Burgundo confirmarunt anno MCCCCLXXV. die XXIX. Auguſti. Similes inducias Burgundiæ Dux rerum ſuarum neceſſitate compulſus, à Rege accepit die XIII. Septembris. Hujus Pactionis exemplar edidit D. *Godefridus* in Obſervationibus, pag. 451.

Mors Caroli Burgundiæ Ducis.

Burgundo cum Rege conciliato adversùs Helvetios & *Renatum* Lotharingiæ Ducem bellum fuit, cujus poſt varios eventus, in *Nanceii* obſidione à *Renato* victus, in acie cecidit, die V. Januarii, anno MCCCCLXXVI. unicâ relictâ filiâ *Mariâ*, quæ *Maximiliano* Frederici Imperatoris filio nupta. *Caroli* Burgundiæ Ducis audita morte per Curſores his primùm temporibus in Regno inſtitutos, Rex Burgundiam, veterémque in Belgica Ditionem poteſtati ſuæ ſubjecit: quod quâ ratione geſtum ſit, *Philippus Cominæus*, aliique Authores commemorant. Anno MCCCCLXXX. *Renatus* Dux Andegavenſis, Provinciæ Comes, Rex olim Neapolitanus, Aquis in Provincia defunctus eſt die X. Julii.

Provincia, Cenomani, & Andes ad Regis Dominium rediere.

In ejus Ditiones & Jura ſucceſſit *Carolus* Comes Cenomanenſis, Calabriæ Dux appellatus, ejus nepos, qui anno MCCCCLXXXI. moriens, condito X. Decembris Teſtamento, Ditiones omnes ac Jura *Ludovico* Regi, ejúſque Succeſſoribus reliquit. Hoc Teſtamentum in Obſervationibus D.

A *Godefridi*, pag. 476. legere eſt. Sic Provincia, Cenomani, Andéſque ſolido jure ad Reges noſtros rediere.

Ludovici XI. morbus.

Ludovicus XI. morbo graviſſimo, quo deliquium animi ſæpe patiebatur, & corporis debilitatem perpetuam, de morte proximè futura monitus, tam impotenti longioris vitæ deſiderio, mortiſque terrore tenebatur, ut quocumque mortalium Superûmque auxilio quæſito ſanitatem ac prorogationem vitæ impetrare ſatageret.

Impotens diuturnioris vitæ deſiderium.

In Caſtro Pleſſiaci prope Turones, auctis cum morbo ſuſpicionibus, domeſticorum fidens nemini, paucos in conſpe-B ctum admittens, nihil adeo timens quàm auctoritatis imminutionem ſuæ, & ne regnandi incapax per ægritudinem diceretur, ſpontaneo ſe carcere damnaverat; in Eccleſias liberalis, in Medicum prodigus, cui ſingulis menſibus decem millia nummûm donabat. Vota Deiparæ Virgini, Sanctiſque, ac præcipuè Divo *Claudio* nuncupabat, ſacras peregrinationes & ſupplicationes pro ſanitate ſua imperabat: viros ſanctitatis opinione celebres ex longinquis etiam regionibus evocabat; ut *Franciſcum de Paula* virum ſanctiſſimum, Ordinis FF. Minimorum Conditorem ex Calabria, cujus ſancti viri, etiamnum cùm ſcribebat, viventis Elogium *Phi-* C *lippus Cominæus* Lib. VI. Cap. VIII. conſcripſit. Eadem ſpe ſanitatis per Sanctorum merita & preces obtinendæ, Fratris *Joannis de Gandavo* Eremitæ *S. Claudii*, qui in ſanctitatis opinione obierat, corpus quæri, ex primo ſepulchro efferri, ad ſe mitti Reliquias mandavit; remiſſis ad Trecenſes Dominicanos, ubi conditum eſt, datis literis; ejuſdem Canonizatione à Summo Pontifice rogata. Quæ Monumenta *Camuzatus* Canonicus Trecenſis in Miſcellaneis Hiſtoricis, *Guerroiſius* in Lib. De Sanctis Trecenſibus, & D. *Godefridus* in Obſervationibus, ediderunt. Spe tandem prolixioris in terris vitæ deſtitutus, & à S. D *Franciſco de Paula* de Dei voluntate, qui ipſum ex hoc mundo vocare decreverat, admonitus, ejus precibus à mortis horrore liberatus eſt, eámque conſtanti & tranquillo animo expectavit, divinis Sacramentis munitus.

Ludovici XI. obitus.

Obiit die XXIX. Auguſti, anno MCCCC.LXXXIII. ætatis LXI. Regni XXIII. inchoato. Ejus corpus ad B. *Mariæ de Cleriaco* ſepultum. Bis nupſerat, primùm *Margaritæ* filiæ *Jacobi I.* Scotiæ Regis, ex qua nullos liberos habuit: ſecundò, poſt ejus obitum, *Carolæ* filiæ *Ludovici* Sabaudiæ Ducis; ex qua tres filios, totidémque filias ſuſcepit.

Filii.

Ex filiis unus ſuperſtes erat, qui poſt ipſum E regnavit *Carolus*, cui ante obitum egregia Monita dedit, eúmque Regem antequam è vita migraret, appellari voluit, & appellavit. Hæc Documenta legi poſſunt inter Obſervationes D. *Godefridi*, pag. 458.

Virtutes & vitia.

Ipſum ab ingenii perſpicaciâ, & prudentiâ politicâ, qua ſe à graviſſimis periculis expediret, à negotiorum difficillimorum ambagibus explicaret; à liberalitate, aliiſque virtutibus commendant, quas nihilominus crudelitate, & immodica Tributorum exactione infuſcavit. Modum perplexitati & prolixitati litium imponere decreverat, Edictáque fuerat meditatus, quibus Jura & Conſuetudines non Latinè deinceps, ſed vulgari F ſermone, ad Cauſidicorum fraudes & rapinas tollendas, exponi juberet. Unam etiam per totum Regnum conſuetudinem, pondus unum, menſuram unam conſtituere cupiebat, *Cominæo* [illegible] Miſſum à Sultano *Bajazetho* Oratorem M[illegible] ultra progredi vetuit, indignum Chriſtiano [illegible]cipe arbitratus cum hoſtibus Chriſti communicare.

Parlamenta Burdigalenſe & Burgundiæ.

Burdigalenſe Parlamentum inſtituit die VII. Junii anno MCCCCLXII. & Burgundiæ XVIII. Maii MCCCCLXXVI. Etſi filium liberalibus Diſciplinis inſtitui noluerit, hanc Sententiam inſtar omnium præceptorum eſſe dicens: *Qui neſcit diſſimulare,*

neſcit regnare: Literaturæ tamen prorſus expers non fuit, ut *Cominæus* & *Gaguinus* teſtantur; nec animum habuit à literis, viriſque literatis alienum. Teſtis eſt Pariſienſis Academia eo favente reformata curis *Boccardi* Epiſcopi Abrincenſis. Teſtis Regia Bibliotheca, quam *Carolus V.* ad *Fontembellum* incœperat, & *Carolus VI.* Pariſios tranſtulerat, ejus curis aucta. Teſtes viri eruditi ex Græcia poſt Conſtantinopolitanam Cladem exules, ab ipſo benignè ſuſcepti. Teſtes alii ex longinquis regionibus in Gallias evocati, ut *Galeotus Martius* ex Hungaria.

II. In *Ludovicum XI.* impotenter debacchatur *Gobelinus* Vicarius Bonnenſis, *Pii II.* Notarius Lib. XII. Commentariorum, pag. 324. ejúſque Majeſtatem injurioſè perſtringit iis in rebus, in quibus nullo vituperio dignus eſt, cùm Regio Jure uſus ſit. *Sed non hic ſolus* (inquit) *error ejus. Tria Decreta edidit. Primùm in quo ſe Judicem competentem, & non alium declaravit omnium litium, quas ſuper Regaliis oriri contingeret, aut contigiſſet. Regalias vocant Galli Jus quoddam à Francorum Regibus uſurpatum, vacantibus Eccleſiis Cathedralibus reditus earum arripere, ac Beneficia conferre, donec novus Epiſcopus Inveſtituram acceperit. In altero Decreto ſancivit, Præſides Parlamenti, cunctóſque Miniſtros ſuos, in cauſis etiam Beneficialibus his Privilegiis gaudere, quibus Apoſtolica Sedes Pariſienſem Scholam donaſſe perhibetur. In tertio, Judicium ſuper poſſeſſorio cujuſcumque Beneficii Eccleſiaſtici ſuum eſſe conſtituit, nec licere in Regno ſuo, præter ſe, cuiquam ad id manus extendere; conſtitutâ pœnâ, ſi quis tranſgrederetur: Non tam religioſus abolitâ Pragmaticâ Sanctione viſus, quàm hujuſcemodi Decretorum editione ſacrilegus.*

Ludovicus XI. à Gobelini calumniis vindicatur.

III. Scriptoris hujus calumniam & injurias in *Ludovicum Undecimum*, quæ & cæteros Reges Chriſtianiſſimos iiſdem uſos Juribus feriunt, diluere operæ pretium eſt. Errat primò *Gobelinus*, & ſuam his in rebus ignorantiam, ſuam in Reges noſtros iniquitatem probat, cùm ſacrilegum vocat Decretum quo *Ludovicus XI.* Judicium de omnibus cauſis & controverſiis, quæ ſuper Regaliis orirentur, ad ſe unum pertinere declaravit. Id Juris enim ab antiquo Regibus Chriſtianiſſimis quæſitum eſt, ut colligitur ex Epiſtola CXC. *S. Yvonis* Carnotenſis Epiſcopi ad *Paſchalem II.* ex Epiſtola *Hildeberti* Turonenſis Archiepiſcopi ad amicum Epiſcopum, Tom. XIII. *Spicilegii Acheriani* pag. 265. edita; ex *Innocentio III.* Epiſtola CXC. Libri XIII. Epiſtola XL. Lib. XV. & in aliis Epiſtolis ad *Philippum Auguſtum* Regem Chriſtianiſſimum & ad Gallicanos Præſules, inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ editis; ex Senatuſconſultis *Ludovici XI.* ætate longè antiquioribus, ſcilicet anni MCCLVIII. in Quæſtione de Jure Regaliæ orta inter *S. Ludovicum* Regem & Eccleſiam Anicienſem: anni MCCLXXI. in cauſa Regaliæ Eccleſiæ Albigenſis: anni MCCLXXVII. in cauſa Regaliæ Eccleſiæ Bituricenſis: ex Epiſtola Aquenſis Capituli in Provincia Auſcitana ad *Philippum III.* Regem Chriſtianiſſimum datâ die Sabbathi poſt Feſtum *S. Lucæ* anno MCCLXXV. ex Literis *Petri* Archiepiſcopi Narbonenſis, de rebus Geſtis in Concilio Biterrenſi anno MCCLXXIX. ex *Philippi Valeſii* Regis Chriſtianiſſimi Conſtitutione anno MCCCXXXIV. datâ, quæ in hanc diem *Philippina* vocatur. His momentis, quæ Diſſertatione VIII. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam XIII. & XIV. Seculi Articulo VIII. protuli ac fuſiùs expoſui, Regníque moribus, & uſu nititur *Ludovici XI.* Edictum die XIV. Junii anno MCCCCLXIII. datum; quod ad hæc uſque tempora religioſè ſervatum eſt, & in poſterum ſervabitur, cùm perpetuo & irrevocabili Edicto *Ludovici Magni* firmatum ſit. Hujus igitur Decreti editione *Sacrilegum Ludovicum XI.* temerè, inſcitè, & iniquè vocavit *Gobelinus*.

Primus error Gobelini refellitur.

Secundò, errat hic Author, & inſcitiam quoque ſuam hac in materia prodit, cùm Regaliam definit, *Jus à Francorum Regibus uſurpatum*. *Jus* enim verè *Regium* eſt, legitimis titulis quæſitum, fundamentis nixum inconcuſſis, à Summis Pontificibus & Conciliis agnitum, à Regibus Religioſiſſimis, & ab ipſo *Ludovico Nono* Regum Sanctiſſimo poſſeſſum, exercitum, vindicatum, ut latè probavi Diſſertatione ſuprà indicata.

Secundus error Gobelini.

IV. Errat tertiò *Gobelinus*, cùm *Ludovicum XI.* ob Decretum de Privilegiis Præſidum Parlamenti, ac Regiorum Miniſtrorum, in cauſis Beneficialibus, *Sacrilegum* vocat. Siquidem *Eugenius IV.* Pontifex Maximus *Carolo Septimo*, Ludovici Patri, Indultariæ ad Beneficia Nominationis æternum Privilegium in gratiam Illuſtriſſimi Galliarum Cancellarii, Præſidum ac Senatorum Supremæ Curiæ Pariſienſis conceſſerat menſe Maio anni MCCCCXXXI. ut teſtatur *Paulus III.* Literas *Eugenii* ea de re confirmans Diplomate dato die XIX. Junii anno MDXXXVIII. Quin & *Benedictus XIII.* Avenione ſedens ac in ſua Obedientia Pontifex appellatus, & *Joannes XXIII.* & *Martinus V.* legitimi Pontifices, hanc gratiam Senatui Pariſienſi fecerant, quam *Eugenius* & *Paulus III.* magis explicuerunt, æternámque eſſe voluerunt, ut obſervat Juriſconſultiſſimus Commentator Gallicanarum Libertatum *Petrus Pithœus* ad Articulum LXIX. Quâ ergo ratione & æquitate *Sacrilegus* vocatur *Ludovicus XI.* qui Privilegium pro Galliarũ Cancellario, & Supremæ Curiæ Pariſienſis Præſidibus ac Senatoribus, ob egregia ipſorum erga Eccleſiam merita, Patri ſuo ab *Eugenio IV.* Pontifice Maximo conceſſum, ſed ob certas rationes fortè neglectum, executioni mandari decrevit?

Tertius error Gobelini.

V. Errat quartò *Gobelinus*, cùm *Ludovicum XI.* ob Decretum, quo Judicium ſuper poſſeſſorio cujuſcunque Beneficii ſibi vindicavit, *Sacrilegum* appellat. Jus enimvero novum non inſtituit *Ludovicus*, ſed antiqua conſuetudine firmatum declaravit, quod *Martinus V.* Pontifex Maximus agnoverat, approbaverat, laudaverat Diplomate dato XII. Kalendas Septembris anni MCCCCXIII. quod incipit his verbis: *Romani Pontificis providentia*: altero dato Kalendis Maii MCCCCXXVIII. quod incipit: *Apoſtolicæ Sedis*: & *Eugenius IV.* Diplomate dato ſecundo Kalendas Aprilis MCCCCXXXII. quod incipit: *Dudum fœlicis*. Tam ergo *Sacrilegus* hujus editione Decreti non fuit *Ludovicus XI.* quàm ſacrilegi non fuere *Martinus V.* & *Eugenius IV.*

Quartus error Gobelini.

Edita ſunt inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, Cap. XXVI.

VI. Sævit crudeliùs *Gobelinus* in *Ludovicum XI.* pag. 330. ejuſdem Libri, occaſione *Joannis Cæſarini* Legati Apoſtolici ab eo intercepti, & Cardinalis Avenionenſis Beneficiorum ſuorum temporalitate privati. *Longè diſpar* (inquit) *iiſdem fermè diebus Ludovici Franciæ Regis obedientia viſa eſt, qui ſpiritu rebellionis imbutus, Legatum Apoſtolicum Joannem Cæſarinum Sacri Palatii Auditorem, in Britanniam proficiſcentem comprehendere, ſcripturáſque cunctas ei auferre temerario præſumpſit auſu: neque his contentus, Alano Cardinali Avenionenſi, qui mittendi Legati causâ fuiſſet, fructus Beneficiorum omnium, ſive (ut aiunt) temporalitatem ademit, ſibique uſurpavit. Pari pœna & duos ejus Nepotes Epiſcopali Dignitate præditos coërcuit, quamvis prorſus innocentes. Comminatus eſt & Cardinali Rothomagenſi, tan-*

quam

quam & ipſe cum Avenionenſi conſpiraſſet. Crimini dabat miſſionem Cæſarini, quoniam de feudo judicaturus iret in Britanniam inter Epiſcopum Nannetenſem, & Gentis Ducem, quos ſuos eſſe ſubditos aiebat, ſibique Judicium feudi pertinere, non Papæ. Tyrannica vox & mendax. Neque Dux, neque Epiſcopus, Regis Franciæ ſe ſubditum confitetur, quamvis uterque Magni Regis potentiam vereatur. Quemadmodum Imperatorem in ſuo Regno Ludovicus ſe dicit, ita ſe Regem in ſuo Principatu Britanniæ Dux aſſerit. Epiſcopus verò Nannetenſis priùs fundatam fuiſſe ſuam Eccleſiam, temporaliáque dominia, & quæ vocant Regalia Jura habuiſſe contendit, quàm Regnum Franciæ conſtitueretur, in quo Ludovicus regnat: Meritò itaque Pontificem in contentione Ducis & Epiſcopi Judicium ſuſcepiſſe. Sed quæ iſta Regi ſuadet, cum pro lege cupiditas eſt, prurientiſque tantum auribus Magiſtros audit?

Gobelinus Gallicanæ Diſciplinæ, Juriſque Regum noſtrorum ignarus.

VII. Ex Gallicanæ Diſciplinæ, Juriſque, ac Auctoritatis Regum noſtrorum ignorantia, turpiter lapſus eſt *Gobelinus*. Minoris Britanniæ Duces Supremos Dominos iſtius Provinciæ non fuiſſe, ſed Regum Chriſtianiſſimorum Clientes ac Beneficiarios, quibus fidem & hominium debebant ac præſtabant, didiciſſet, ſi per otium ipſi licuiſſet veteres Chartas, & antiqua Monumenta evolvere hujus rei fidem facientia, Gentiſque Hiſtorias legere. Porro & ante *Ludovici XI.* tempora, & eo regnante, Legati in Galliam mitti non poterant, niſi ad poſtulationem Regis, vel cum ejus conſenſu. Non poterant exercere facultates ſuas in Regno & Dominiis illius, niſi ejus Majeſtati approbatæ eſſent. Intactas præſtare debebant Libertates Regni. Facultates eorum in Curia examinabantur, & modificabantur, ſi res ita poſceret; tum demum illis utebantur, ſi Rex permitteret. *Alexander III.* Legationem Galliæ *S. Thomæ* Archiepiſcopo Cantuarienſi deſtinaverat, ſi conſenſus Regis, & Epiſcoporum Galliæ accederet, ut conſtat ex Literis illius Pontificis ad *Ludovicum VII.* Regem Francorum. *Dummodo*, inquit, *Regiæ voluntati ſederit, & beneplacito tuo, nobis per omnem modum complaceret, & gratum valde exiſteret & acceptum, quod ſi abſque gravi ſcandalo perſonarum Regni ſui fieri poſſet, ut nos prænominatum Archiepiſcopum ſpecialis honoris prærogativa inter cæteros donaremus, & ſibi vices noſtras committeremus in illis partibus exequendas.* Jus tam ſplendidum Regibus noſtris tollere fruſtra conatus eſt iratum adversùs *Philippum Pulchrum* impotens *Bonifacius VIII.* Decretali, *Super Gentes*, quæ in vulgatis Extravagantium Communium editionibus *Joanni XXII.* falsò tribuitur. Idem Jus in Anglia olim ſtabilitum erat, ut latè probatur Lib. V. Domini *De Marca*, quem eruditus *Baluzius* ſupplevit, Cap. LVI. Iiſdem moribus vivebat Scotia, ut oſtenditur Cap. LVII. ejuſdem Libri. Regnante *Carolo VII. Ludovici XI.* patre *Alanus Coetivus* Titulo *S. Praxedis* Presbyter Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus à *Callixto III.* in Gallias miſſus, anno MCCCCLVI. auctoritatem Legati hoc in Regno exercere haud permiſſus à Rege eſt: ipſique à *Joanne Baſtardo* Pariſienſis Eccleſiæ Cantore Avenionem ad eum miſſo ſignificatum, Jus eſſe Regi repellendi Legatos Apoſtolicæ Sedis; nullum porro Cardinalem, vel alium quempiam Legatum à Latere ad ſe venire poſſe cum inſignibus & auctoritate Legati, nec iſta poteſtate & auctoritate in Regno uti poſſe abſque conſenſu Regis: in iſtius Juris poſſeſſione ſemper fuiſſe *Carolum*, & ejus Deceſſores Reges Francorum. Id unum *Alano* à Rege datum, ut ad ejus Majeſtatem accederet, Crucem ante ſe deferri faceret in Regno, ſeque Legatum à Latere nomina-

Sedis Apoſtolicæ Legati quibus conditionibus in Gallias recepti?

A ret. Regis Decretum ſuſcepit *Alanus*, Jus illud ejus Majeſtati competere agnovit, uſurum ſe Regia conceſſione pollicitus eſt abſque præjudicio Jurium Regis & Regni, ac Succeſſorum ejus, & Pragmaticæ Sanctionis; & Declarationem ea de re Cantori dedit Avenione die prima Januarii, MCCCCLVII. quam legere eſt inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, Cap. XXIII. §. 3. Hoc jure nitebatur *Ludovicus Undecimus*, cùm Legatum intercepit in Britanniam Regni ſui clientelarem Provinciam miſſum à *Pio II.* & abſque ſua licentia, & approbatione auctoritatem B Legati exercentem in præjudicium Jurium Coronæ ſuæ: ſiquidem judicium controverſiæ de feudo, qualis inter Nannetenſem Epiſcopum & Ducem movebatur, ad Summum Pontificem non pertinet, ſed ad Regem, cùm in ſuo Regno, tum in Ditionibus quarum Principalis Dominus eſt, ſecundùm illam *Innocentii III.* ad Epiſcopos Galliæ ſcribentis ſententiam: *Non enim intendimus judicare de feudo, cujus ad ipſum ſpectat Judicium.* Poterat itaque Jus ſuum tueri, & ipſum quoquo modo prohibere, ne Legati auctoritatem hac in cauſa exerceret, ipſúmque conſilio C vel auxilio ad Regiorum Jurium invaſionem juvantes coërcere privatione temporalitatis: quod Reges ipſius Prædeceſſores in paribus cauſis erga Epiſcopos non ſemel præſtiterant. Quæ de Regio Jure in admittendis vel non admittendis Sedis Apoſtolicæ Legatis, & eorum facultatibus examinandis, & modificandis dicta ſunt, ipſi Legati & Summi Pontifices agnovere *Ludovico XI.* regnante. *Julianus Roboreus*, Titulo *S. Petri* ad Vincula Presbyter Cardinalis, *Sixti IV.* Nepos, Sedis Apoſtolicæ Legatus ab eo miſſus in Gallias, anno MCCCCLXXX. auditâ Proteſtatione nomine D *Ludovici XI.* Regis Chriſtianiſſimi ſibi factâ à Clariſſimo Viro *Guillelmo Danvet* Libellorum Supplicum Magiſtro, coram Majeſtatis ejus Oratoribus die II. Auguſti in loco *S. Symphoriani Auzonis*, reſpondit in hæc verba: *Nos non venimus ad derogandum Privilegiis & Libertatibus ipſius Regis aut Regni, vel Dominii ſui, ſed ad illa augenda potiùs quàm diminuenda, & acceptamus Proteſtationes factas, & illas gratas & acceptabiles habuimus, & habemus: dabimúſque Literas noſtras Patentes pro conſervandis Juribus, Privilegiis, & Præeminentiis ipſius Chriſtianiſſimi Principis. Nec ignari* E *ſumus Jurium prædictorum, & Proteſtationum, quæ ab antiquo fiunt, & fieri conſueverunt; volentes Jura Regalia, Prærogativas & Præeminentias tueri & defendere magis, quàm pati noſtro nomine infringi: Verùm etiam cùm aliàs fuimus hac Legatione functi, memores ſumus nobis has fuiſſe Proteſtationes factas, Literáſque noſtras dediſſe pro Regalibus Juribus, franchiſiis, & præeminentiis ejuſdem Chriſtianiſſimi Regis tuendis. Nec res iſta nova eſt, ſimiliter & fecerunt Reverendiſſimi Cardinales Rothomagenſis & Avenionenſis, qui aliàs miſſi fuere Legati ad præfatum Regnum, & has Galliæ partes.* Publicum In- F ſtrumentum his de rebus à Legato Apoſtolico datum, & hanc Reſponſionem continens, habetur inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, Cap. XXIII. §. V. Alia Documenta eamdem Diſciplinam uſúmque ſpectantia ibidem legi poſſunt. Ex his liquidò conſtat, *Ludovicum XI.* Regem Chriſtianiſſimum inſcitè & iniquè à *Gobelino* perſtringi; cui & ſimilibus Auctoribus extraneis, qui ſuis occæcati præjudiciis, & ex præſumptis animo opinionibus, id omne quod Diſciplinæ in qua vivunt regione receptæ adverſatur, præcipiti cenſurâ & verbis quandoque temerariis damnant, qualia ſunt illa *Gobelini*, *Regiam Ludovici XI.* violantia Majeſtatem, *Tyrannica vox*

Anno ſcilicet MCCCCLXXVI. ut refert Odoricus Raynaldus ad hunc annum § 1.

& mendax; non facilè adhibenda fides.

VIII. Hæc ad vindicandam *Ludovici XI.* memoriam aliis maculis ſatis infuſcatam, & Regum noſtrorum Jura tuenda, contra *Gobelinum* obſervare operæ pretium fuit. Porro de *Ludovici XI.* geſtis, legendi *Philippus Cominæus* in ejus Aula diu verſatus, ipſi perquam familiaris, ejúſque Legationibus functus, ſincerúſque inptimis & accuratus Hiſtoricus, *Robertus Gaguinus*, *Paulus Æmilius*, *Papirius Maſſo*, *Franciſcus Belcarius* Metenſis Epiſcopus, &c.

SCHOLION.

Articulum iſtum Religioſi Cenſores his verbis perſtringunt: *Pag. 250 uſque ad 255. de Regalia ad nauſeam uſque diſputans, invidioſè contendit.*

R. *Ludovicum Undecimum* Regem Chriſtianiſſimum à *Gobelini* Hiſtorici calumniis eo loci vindico, quod præſtare non potui, niſi de Regalia obiter loquerer, probarémque perperam ab illo Hiſtorico vocari *Sacrilegum Decretum* quo Ludovicus Undecimus judicium de omnibus cauſis & controverſiis, quæ ſuper Regaliis orirentur, ad ſe unum pertinere declaravit. Nec diſputo, nec invidioſè contendo: Sententiam meam ſimpliciter propono, rationes expono meas, ſeu argumenta. Si cui leviaris ponderis videantur, in iis quæ Fidei ſummam non ſpectant, aut bonos mores, illam opinionem amplectatur, quæ probabilior & verior ipſi videbitur *Si quis autem videtur contentioſus eſſe; nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.*

1 Cor. 11. 16.

Articulus IV.

De Carolo VIII.

I. *Carolus VIII.* tertium-decimum agens annum, poſt obitum *Ludovici* Patris Regnum ſuſcepit, ſub *Anna* Sororis tutela, quæ *Petro Borbonio* Bellijoci Domino nupſerat. Ortis de Regni procuratione Principes inter diſſidiis, omnium Ordinum Concilium Turonibus habitum eſt, ubi Regis tutela, ſecundùm *Ludovici* Patris Decretum *Annæ* confirmata, adlectis duodecim Proceribus, qui Regi ad rerum adminiſtrationem adeſſent. Codex Regi ab Ordinibus oblatus unà cum Regis Reſponſis, editus eſt in Obſervationibus *Godefridi* ad Hiſtoriam *Caroli VIII.* Dimiſſo Conventu, cùm *Anna* Regis ſoror omnem Regni procurationem ad ſe traxiſſet, neglectis Ordinum ſententiis, diſſenſiones inde graviores exortæ ſunt, & Britannicum bellum, *Ludovico* Aurelianenſi, qui procurationem illam ſibi arrogabat, ad *Franciſcum* Britanniæ Ducem fugiente, ac belli facem præferente, aliis Proceribus in ſocietatem vocatis. *Filicera*[a], dedinonem Regi fecere. Ad Fanum *Albini*[b] acriter pugnatum. Hoſtes ad tria aut quatuor millia cæſi. Dux Aurelianenſis victoriâ cecidit ac libertate, & triennali cuſtodia detentus à Rege eſt. Dinanum, & Maclovioopolis in Regis poteſtatem venere. Pax à Britonibus exorata. Supplici Duci his legibus conceſſa, ut quod Regis armis partum erat, in illius poteſtate maneret; Dux fœdus omne contra Regem initum reſcinderet: filias abſque Majeſtatis ejus conſenſu nuptui non traderet. Pacta Sablæi in Andibus firmata, die 20. Auguſti MCCCCLXXXVIII. legere eſt in Hiſtoria *Caroli VIII.* ſcripta à *Guillelmo de Jalignio*, & à *D. Godefrido* edita, pag. 57. Eo fervente bello, Petricorienſis Epiſcopus *Godefridus de Pompadour*, & *Georgius de Ambaſia* Epiſcopus Montis Albani, accuſati molitionum quarumdam occultarum cum *Ludovico* Aurelianenſi, in carcerem conjecti ſunt. *Innocentius VIII.* Pontifex Maximus ſuis ad Regem Nuntiis in Mandatis dedit, ut ab ejus Majeſtate dictos Epiſcopos unà cum eorum bonis, ſibi committi poſtularent, Avenionem ſub tuta cuſtodia traducendos, ibique detinerentur etiam ſub idoneis cautionibus, ac ſuper objectis criminibus Proceſſus juxta Juris diſpoſitionem, per eoſdem Nuntios ſolos, vel unà cum Archiepiſcopo Bituricenſi formari poſſent, uſque ad Sententiam excluſivè. Quos Proceſſus Romam remitterent ad Pontificem, qui cauſam cum Cardinalibus finiret. Sic habet Mandatum *Innocentii VIII.* Epiſcopo Trecorenſi, & *Antonio Flores* Nuntiis Apoſtolicis datum, & à D. *Godefrido* inſertum Obſervationibus in Hiſtoriam *Caroli VIII.* pag. 571. Id non obtinuit Pontifex, ſed cauſam in partibus, ut Jus poſtulabat, commiſit Archiepiſcopo Turonenſi, & aliis, approbante Rege: qui nihilominus duos è Suprema Curia Pariſienſi Senatores nominavit, qui de reis quæſtionem haberent, eóſque interrogarent, & examinarent. Id conſtat ex Epiſtola *Joannis Boeti* Clerici Turonenſis ad Regem, & ex Senatuſconſulto, datis anno MCCCCLXXXVII. à *Godefrido* deſcriptis pag. 572. & 573.

Conventus Turonenſis Ordinum Regni.

Bellum Britannicum.

a Fougeres.

b S. Aubin du Cormier.

Pax confecta.

Epiſcopi molitionum quarumdam occultarum contra Regem accuſati.

Eorum cauſa ubi examinata.

II. Turbatis in Belgio rebus, cùm *Maximilianus* Rex Romanorum, ratione tutelæ Archiducis *Philippi* Comitis Flandriæ, filii ſui, auctoritatem in Belgio ſibi arrogaret, populúmque premeret, Brugenſes conjuratione factâ ipſum ceperunt, captivúmque detinuerunt. *Innocentius VIII.* Brugenſes, Gandavenſes, Yprenſes, alióſque Belgas Cenſuris graviſſimis perſtrinxit, Eccleſiaſtico ſuppoſuit Interdicto, anno MCCCCLXXXVIII. Magiſter *Petrus Conthardi* in Supremo Senatu Pariſienſi Advocatus Catholicus de Monitoriis Pontificis Literis, hujuſmodi cenſuram continentibus Regis nomine appellavit *Ab eodem Papa & contra ipſum, ad eumdem Papam, ſeu ad illum vel illos, ad quem vel ad quos provocari poſſet ac deberet.* Appellationis Inſtrumentum edidit D. *Godefridus* in Obſervationibus, pag. 577. Ratio appellandi fuit, quòd Regiis Juribus Pontifex Monitoriis hiſce Literis vim inferret; Regem Supremum Belgii Dominum non eſſe ſupponeret; de controverſia merè temporali judicium ſibi ſumeret, terras ipſius dinoni ſubditas Interdicto feriret eo inconſulto, contra Privilegia Chriſtianiſſimis Regibus ab antiquo competentia. *De omni cauſa, quæſtione, lite, vel controverſia orta, vel quæ exerceri poſſet in Comitatu Flandrenſi inter Laicos, cognitio & deciſio ſuprema ſpectat ad Majeſtatem Domini Regis, ſive quæſtio illa ſit civilis, ſive criminalis. Et præterea, ſi de caſu præſenti Sanctiſſimus Dominus noſter vellet cognoſcere: poneret falcem in meſſem alienam, & faceret injuriam Domino Regi, præſertim cùm hæc cauſa non ſit Eccleſiaſtica, nec de Eccleſiaſticis Perſonis agatur.* Et infra: *Sanctiſſimus Dominus noſter Oratoribus Regiis pro filiali obedientia præſtanda ad ſuam Sanctitatem miſſis, & verba facientibus de Privilegiis Regum, & Regni Franciæ, maximè in articulo Eccleſiaſtici Interdicti; reſpondit & pollicitus eſt, quòd nullo tempore intendebat terras, quæ ſunt de Regno Franciæ, ſupponere Interdicto, ſaltem inconſulto Domino Rege; & quidem bene, juſtè, & conſultiſſimè reſpondit, quòd Chriſtianiſſimi Reges Francorum, & Regnum, hoc habent ex Privilegio antiquiſſimo.* Scripſit etiam ad *Innocentium VIII. Carolus VIII.* Jura ſua expoſuit, rogavit ut Cenſuras injuriâ latas & promulgatas, nullas & irritas fuiſſe, & eſſe declararet. Datæ ſunt Regis Literæ die XXII. Octobris MCCCCLXXXVIII. quæ in Obſervationibus D. *Godefridi*, pag. 58. legi poſſunt. Ejuſdem Regis auſpiciis *Henricus VII.* Angliæ Rex, pulſo *Richardo* Tyranno, avitum Regnum recuperavit.

Res in Belgio turbatæ.

Innocentius VIII. Belgas Interdicto ſupponit.

Appellatio à Monitorio Pontificio à Catholico Regis Advocato interjecta.

III. Mortuo *Franciſco* Britonum Duce, *Carolus VIII.*

VIII. bellum in Britanniam circumtulit. *Anna* Ducis filia, poſt obitum patris Britanniæ Princeps, *Maximiliano* Romanorum Regi pacta erat. Is cum *Henrico VII.* Angliæ Rege, & *Philippo* Archiduce Auſtriæ filio ſuo contra Regem Chriſtianiſſimum fœdus iniit; die ſecunda Septembris anno MCCCCXC. cujus fœderis tabulas in Obſervationibus D. *Godefridi* pag. 606. legere eſt. Interim *Ludovicum* Ducem Aurelianenſem libertati, priſtiniſque honoribus Rex reſtituit, ut ejus operâ nuptias cum *Anna* Britanniæ Principe ſuas procuraret: réſque eum quem optarat exitum habuit, etſi *Anna Maximiliano* (ut diximus) deſponſata fuerat, ipſéque *Carolus Margaritam Maximiliani* filiam, quam Patre *Ludovico* authore ſibi deſponderat, à tenera ætate in Regia Francorum enutritam, uxorem ducturus exiſtimaretur; quam ſuaviſſimis moribus atque inſigni formâ præſtantem repudiavit, non libidine aut ſuperbia inductus, ſed impulſus temporum ac bellorum neceſſitate: ut Britannia pro qua toties cruentè admodum Galli decertarant, redemptis eo conjugio Provincialium animis priſtinæ quieti redderetur, & Provincia tantæ opportunitatis ad arcendas Anglorum claſſes, Gallico Dominio in perpetuum uniretur. Matrimonii Pactum *Carolum VIII.* inter & *Annam* Britanniæ Ducem XIII. Decembris anno MCCCCXCI. initum, edidit D. *Godefridus* in Obſervationibus pag. 622. Idémque ex Argenrræo Aremoricæ Hiſtoriæ Scriptore Latinè inſeruit Obſervationibus in *Philippi Cominei* Commentarios, pag. 518. Pax deinde Reges inter Francorum & Anglorum confecta Stapulis ad Mare, die tertia Novembris, MCCCCXCII. cujus Pacta conventa edidit idem Author pag. 629. & ſequentibus. Ob *Margaritæ* filiæ repudiatas à *Carolo* nuptias, bellum ipſi intulit *Maximilianus* Rex Romanorum. Pax denique ſecuta eſt, cùm ei Comitatus Burgundiæ, Attrebatum, & Caroleſii, de Regis voluntate ceſſiſſet. Tractatum pacis Silvanecti confectum die XXIII. Maii anno MCCCCXCIII. legi poteſt in Obſervationibus D. *Godefridi*, ad Hiſtoriam *Caroli VIII.* pag. 640. & ad *Philippi Cominæi* Commentarios, pag. 507.

Caroli VIII. Nuptiæ cum Anna Britanniæ Duce.

IV. Pace in Regno compoſitâ, Italicam Expeditionem *Carolus VIII.* ſuſcepit ad Neapolitanum Regnum recuperandum, quod *Ferdinandus Alfonſi M.* filius *Alfonſi* alterius pater tenebat. *Ludovicus Sfortia* Mediolani Princeps exitialibus odiis à *Ferdinando* & *Alfonſo* diſſidens, Chriſtianiſſimo Regi belli ſuſcipiendi author fuit. Qui ut nihil hoſtile à tergo relinqueret, *Ferdinando* Hiſpaniæ Regi Perpinianum & Ruſcinonenſem Comitatum, *Ludovico* Patri pro centenis ducatorum millibus oppignerata reſtituit. Mox ſuperatis Alpibus, anno MCCCCXCIV. in Italiam deſcendit. Quam cùm repentino terrore complevisſet, quatuor præcipuas Florentinæ Reipublicæ Arces à *Petro de Medicis* mutuò recepiſſet, Piſas in libertatem vindicaſſet, cum Florentinis fœdus iniviſſet, Romam pervenit, cujus adventu perterritus *Alexander VI.* Pontifex Maximus, in Arcem *S. Angeli* ſe recepit. Rex Urbem ingreſſus, Militem à tumultu temperare jubet. Sex è Gallis ac Scotis Regis ſtipatoribus ſeditionis contra Judæos excitatæ authores, furcis in Campo Floræ erectis, ultimo ſupplicio affici. Pontifex ſui ſecurior Arce egreſſus, Regem ad colloquium admiſit, fœdúſque cum ipſo iniit, cujus conditiones leguntur in Libro *Symphoriani Champieri*, Antonii Lotharingiæ Ducis Medici, cui titulus eſt: *Trophæum Gallorum*, quem cum aliis Hiſtoriæ *Caroli VIII.* Scriptoribus edidit D. *Godefridus*. His peractis, Rex cœptum iter proſequitur, & quaſdam ſibi reſiſtentes civitates expugnans, Neapolim versùs tendit. *Alfonſus*, *Ferdinandi* anno ſuperiori defuncti filius, *Caroli* adventu perterrefactus, in Siciliam trajecit, Regnúmque alteri *Ferdinando* filio ſuo reliquit. *Ferdinandus* metu Francorum pariter fugit. *Carolus* Neapolim ingreſſus die XXII. Februarii MCCCCXCIV. brevì toto Regno potitus eſt. Tam proſperis ſucceſſibus invidentes *Alexander* Summus Pontifex, Veneti, *Ludovicus Sfortia* Dux Mediolanenſis, adjuncto ſibi *Maximiliano* Imperatore, & *Ferdinando* Hiſpaniæ Rege, conjuratione factâ, *Carolum* Regem ordinatis in Apulia rebus in Galliam redeuntem intercludere conantur. Erant in hoſtium caſtris millia quadraginta armatorum. *Carolo* ſeptem haud ampliùs millia militabant. Ad Forum-Novum non longè à Parma civitate prælium atrox commiſſum eſt, die ſexta Julii MCCCCXCV. Penes Gallos victoria ſtetit. Rex tantis ex anguſtiis favente Deo, ipſúmque velut manu ducente liberatus, pace cum *Ludovico Sfortia* Duce Mediolanenſi compoſitâ, *Ludovico* Duce Aurelianenſi, quem ille Novaræ incluſum gravi obſidione premebat, recepto, decoris & gloriæ plenus in Gallias rediit. Tam glorioſæ expeditionis fructus haud diu Galli deguſtarunt. Anno enim ſequenti Neapolitani, cœterique omnes ad *Ferdinandum* defecere. Gallorum bellica virtus quàm prudentia magis emicuit. Mortuo paulò poſt *Gilberto Mompenſerio* Prorege Neapolitano, Gallicarum copiarum reliquiæ ex Italia exceſſere. De Expeditione Italica *Caroli Octavi*, plura diſces ex *P. Comineo* Lib. VII. & VIII. Commentariorum, *Guicciardino* Lib. II. ex Diario *Andreæ de Vinea*, qui *Annæ* Reginæ Franciæ *Caroli* uxori à Secretioribus Mandatis fuit, hujúſque Expeditionis Hiſtoriam juſſu ejuſdem Regis literis mandavit: ex altero Diario *Petri Deſrey* Trecenſis: ex Libris duobus *Georgii Flori* Mediolanenſis J. C. de Expeditione *Caroli Octavi* in Neapolitanum Regnum; ex *Symphoriano Champiero* in *Trophæo Gallorum*; ex *Roberto Gaguino*, *Belcario*, *Ferrono* & aliis Hiſtoricis.

Caroli VIII. Expeditio Italica.

Carolus VIII. Neapolitano Regno potitus.

Regis Caroli victoria.

Fornoüe.

Tractatus pacis editus eſt in Obſervat. D. Godefridi pag. 722.

V. Italiæ cladem, & *Caroli* Regis adventum non ſemel prædixerat venerabilis & beatæ memoriæ *Hieronymus Savonarola*, Ordinis FF. Prædicatorum, maximáque pericula in reditu ſubiturum, ex quibus Deo duce glorioſè evaderet. Verùm quòd ſuorum prædas & rapinas non cohibuiſſet, nec Eccleſiæ reformationem promoviſſet, à Deo flagellatum iri. Sed & in publicis concionibus Regem in Italiam brevî rediturum vaticinatus fuerat, ad tollendos Italiæ Tyrannos, & Eccleſiam gladio reformandam. Hanc à Deo ſibi demandatam provinciam ni diligenter exequeretur, acerbiſſimè ab ipſo puniendum. Idque & Regi coram dixit, & per literas non ſemel denuntiavit, poſtquam ex Italia redierat. Ita refert *P. Cominæus*, qui cum ipſo *Savonarola* congreſſus eſt, Capp. II. & XIX. Libri VIII. Religioſiſſimi Viri vaticiniis ſecuræ Regis calamitates fidem fecere. Obiit enim filius ejus unicus *Carolus Orlandus* Delphinus, trium annorum puer: & Rex ipſe anno MCCCCXCVIII. die ſeptima Aprilis, Ambaſiæ in Turonibus, ubi Caſtrum magnificentiſſimum extruebat, apoplexiâ extinctus eſt in loco totius Arcis ſordidiori, in ſtraminea culcitra jacens, Anno ætatis XXVIII. Regni XV. Ejus magnanimitatem, comitatem, popularitatem, *Jovius*, *Pontanus*, aliíque Scriptores prædicant. Bis ea hebdomada conſcientiam Sacramentali Confeſſione expiaſſe, ultimúmque quod ſanus protulit verbum fuiſſe, Daturum ſe operam pro viribus ne ullum unquam lethale peccatum, imò nec veniale ex deliberata voluntate

Savonarolæ vaticinia.

Caroli VIII. obitus.

committeret, *Cominæus* refert: ac ſermonis uſu per intervalla recuperato, ſemper ſe Deo, Virgini Deiparæ, Sanctiſque *Claudio* & *Blaſio* commendaſſe. Decreviſſe verò jam antea populi oneta levare, Clerum ad priſcam ſanctitatem, Judicia ad debitam integritatem revocare: curare ut Epiſcopi nullum præter ſuos Epiſcopatus Beneficium poſſiderent, & Sacras Reſidentiæ leges ſervarent: Diſciplinam Regularem in Ordine *S. Benedicti* aliiſque Religioſis familiis inſtauraſſe, profuſas Fratribus Mendicantibus eleemoſynas paulò ante obitum erogaſſe: publicam audientiam omnibus, ac præſertim pauperibus, certis diebus conceſſiſſe.

Ejus elogium.

Britanniæ Parlamentum inſtitutum.

Britanniæ Parlamentum inſtituit Literis datis die XXVII. Novembris, anno MCCCCXCV. Non poſtrema laus ipſius eſt, quòd Vualdenſes Hæreticos in Vallibus *Fraxineria*, *Argenteria*, & *Puta*, necnon in *Valle Cluſonis*, *Brianzonti*, *Sexanæ*, *Mentollis*, *Ucellis*, *Feneſtrellis*, in *Prato-gelato*, aliiſque locis Delphinatus degentes, partim exterminaverit, partim ad Catholicam Religionem revocaverit, *Innocentii VIII.* Pontificis Maximi piis monitus obtemperans, & *Albertum Cattaneum* Archidiaconum Cremonenſem, Juris utriuſque Conſultiſſimum, ab eodem Pontifice contra illos delegatum, auctoritate, conſilio armiſque juvans, ut idem Archidiaconus teſtatur in Relatione ea de re ſcripta, quam D. *Godefridus*, cum aliis Monumentis *Caroli VIII.* Hiſtoriam ſpectantibus edidit, pag. 277. Editionis Regiæ. *S. Franciſcum de Paula* veneratus eſt, recèns ab illo inſtitutum FF. Minimorum Ordinem fovit, pluráque ipſis Cœnobia fundavit, extruxit, Pleſſiaci nimirum, Ambaſiæ, & Romæ celebre illud *Trinitatis de Monte*, ea lege, quam Summus Pontifex ratam habuit, ut Superior ſemper Gallus eſſet, nullique unquam Fratres in eo degerent, niſi è Gallis oriundi.

Vualdenſes Hæreticos partim exterminavit, partim ad Catholicam Religionem revocavit Carolus VIII.

Pietatis illius Monumenta.

SCHOLION I.

Huic Articulo Religioſi Cenſores hanc notam appinxerunt: *Appellatio de Monitorio Pontificio*: quâ notâ ſignificant ſibi diſplicere Appellationis hujus commemorationem.

R. Turbatis in Belgio rebus, cùm Maximilianus Romanorum Rex ratione tutelæ Archiducis Philippi Comitis Flandriæ filii ſui auctoritatem in Belgio ſibi arrogaret, populumque premeret, Brugenſes conjuratione facta ipſum ceperunt, captivúmque detinuerunt. Innocentius VIII. Brugenſes, Gandavenſes, Yprenſes, aliósque Belgas Cenſuris graviſſimis perſtrinxit, Eccleſiaſtico ſuppoſuit Interdicto. Advocatus Catholicus de Monitorii Pontificii Literis Regis nomine appellavit. Hiſtoriæ res eſt. Editum eſt Appellationis Inſtrumentum. An juſta fuerit vel injuſta Appellatio, non expendo, non pronuntio.

SCHOLION II.

Ad eumdem Articulum pag. 196. hæc nota refertur: *Savonarolam virum beatæ memoriæ & Prophetam appellat.*

R. Savonarolam venerabilis & beatæ memoriæ virum appellant quicumque pro ipſo Apologias ſcripſerunt. *Sanctum* tamen aut *Beatum* Savonarolam, aut quemquam alium ſibi ſit ut appellem, qui non videatur *per communem Eccleſiæ conſenſum, vel immemorabilem temporis curſum, aut per Patrum Virorumque Sanctorum ſcripta, vel longiſſimi temporis ſcientiâ, ac auctoritate vel tolerantiâ Sedis Apoſtolicæ*, venerationem obtinere. Italiæ cladem & Caroli Regis Chriſtianiſſimi adventum in Italiam non ſemel prædixiſſe Savonarolam, commemoravi. Id ante me ſcripſerunt alii, inter alios Philippus Cominæus, qui cum ipſo Savonarola familiariter congreſſus eſt, Libro VIII. Cap. II. & XIX. Prædixiſſe & alia plurima certum eſt, quarum prædictionum veritatem probavit eventus. Cæterùm ejus vaticinia ex Spiritus Sancti afflatu fuiſſe, & veri nominis Prophetias, non dixi, nec ipſum appellavi Prophetam; (quamquam Propheticum donum ſit gratia gratis data, ex qua vita colligi non poteſt Vatis ſanctitas;) Denique Eccleſiæ & Sedis Apoſtolicæ judicio meam de Savonarola opinionem ſubmitto: & ſi Apologias pro ipſo editas; & quemcumque honoris titulum, etiam merè civilis & humani ipſi delatum improbet: pro non dicto & ſcripto habere velim quicquid ad ejus defenſionem vel commendationem ſcripſi poſt Authores celebres, quorum ſcripta à Sede Apoſtolica improbata fuiſſe non novi. Improbata certè non eſt ab Apoſtolica Sede Epiſtola S. Franciſci de Paula ad Illuſtriſſimum Virum Simonem de Limena, in qua & Hieronymi Savonarolæ ſanctimoniam prædicat, & Sermones, Prophetias, damnationem injuſtam prophetico ipſe ſpiritu prædicit. Epiſtolam iſtam Romæ aſſervari in Eccleſia Sanctæ Ceciliæ trans Tyberim in Sacrario Reliquiarum, teſtatur Quetifius noſter in Vita & Apologia Savonarolæ. S. Philippi Nerii factum non damnavit Sedes Apoſtolica, qui Hieronymi Savonarolæ quaſi viri ſancti imaginem diademate gloriæ radiantem in cubiculo ſuo aſſervabat. Non damnavit Joannis Franciſci Pici Mirandulani Comitis Hymnum in laudem Savonarolæ editum, quo & *Sanctum*, & *Vatem*, & *Martyrem*, & *Miraculis* poſt mortem clarum prædicat. Non damnavit imagines Savonarolæ Romæ excuſas & publicè venales ſub Clementis VIII. Pontificatu, cum hac inſcriptione. *B. M. Hieronymi Savonarolæ Ordinis FF. Prædicatorum, Virginis, Doctoris, & Martyris, vera effigies.* Non damnavit Bzovium & Septemdecim Savonarolæ Apologiſtas ab eo citatos. Non damnavit Vitam Savonarolæ à F. Thoma Souegio editam in Dominicano Diario ad Diem XXIII. Maii, cui hanc inſcriptionem præfixit: *Vita Venerabilis Patris Hieronymi Savonarolæ, Prædicatoris Apoſtolici, Reſtauratoris Obſervantiæ Regularis, & Martyris pro Eccleſiæ ſanctitate.* Venerabilem tamen illum Virum, nec *Sanctum* appellavi, nec *Martyrem*, nec *Prophetam*, ut Authores laudati; ſed ſimpliciter *Beatæ Memoriæ Virum* qui titulus & illis tribuitur quorum nondum vindicata ſanctitas eſt, cùm eorum tamen memoria ob vitæ ſanctimoniam & admirabilia opera in benedictione ſit.

Articulus V.

De Ludovico XII.

I. Mortuo ſine liberis *Carolo VIII.* ex lege ſucceſſit agnatione proximus *Ludovicus* Dux Aurelianenſis, Rex ejus nominis XII. appellatus, annum agens trigeſimum-ſeptimum, fortitudine, prudentiâ, clementiâ eximius Princeps, tantâque erga ſuos charitate præditus, de oneribus plebis levandis tam ſolicitus, ut dulce ac glorioſum *Patris Populi* cognomen promeritus & conſecutus ſit. Cujus & illa celebratur egregia ſanè vox, cùm à nonnullis concitaretur in eos, à quibus ſub Rege *Carolo* fuiſſet offenſus ac vexatus: *Non eſſe Regis Francorum, vindictam ſumere de injuriis Duci Aurelianenſi illatis*: quales enim erga Regem recèns defunctum fuiſſent, tales erga ſe inpoſterum futuros. Cùmque Libello ſibi oblato, in quo domeſticorum *Caroli VIII.* Regis deſcripta nomina, duorum ex iis olim ſibi infenſiſſimorum nominibus ſignum crucis addidiſſet; illis hoc audito conturbatis, quaſi Regis Sententiâ patibulo deſtinati eſſent, illos humaniſſimè revocatos de ſe meliùs ſentire ſperaréque juſſit, id ſalutis noſtræ ſignum fauſtiſſimum omen eſſe aſſerens, quo Chriſti Crucifixi exemplo injurias omnes condonaret. Ut primùm Rex ſalutatus eſt, ſe utriuſque Siciliæ ac Hieroſolymorum Regem, ac Mediolanenſem Ducem appellari voluit, ad Expeditionem Italicam cogitationes omnes & conſilia convertens. *Joannam* Regis *Ludovici XI.* filiam, quam ejus imperio invitus duxerat, nec unquam attigerat, cùm *Philippus* Cardinalis *Lucemburgenſis* & Epiſcopus Cenomanenſis, *Ludovicus Amboſianus* Albienſis Antiſtes, necnon *Fernandus* Septenſis Epiſcopus, Sedis Apoſtolicæ Nuntius, Natione Luſitanus, delegati ab *Alexandro VI.* Judices, Matrimo-

Ludovici XII. clementia.

Ludovici XII. Matrimonium.

nium

nium nullum ac irritum dixiſſent, repudiavit, aſſignato ipſi ad ſuſtentationem Ducatu Bituricenſi. Quæ divortio facilè conſenſum præbens, nuntio ſeculi pompis remiſſo, Ordinem Sanctimonialium B. Mariæ Virginis Annuntiatæ Avarici Biturigum inſtituit, ac in Monaſterio ſuis impenſis conſtructo ac dotato, vitam ſanctiſſimè tranſegit, Miraculis poſt obitum illuſtris, qui contigit anno MDV. ætatis ipſius circiter XL. Hoc vinculo ſolutus *Ludovicus*, veniâ Pontificis impetratâ, *Annam* Viduam *Caroli VIII.* ſibi etiam ſanguine conjunctam, uxorem duxit, quo matrimonio Armorica Sceptro Gallico firmiùs agglutinata eſt, certis conditionibus, ejuſdem Regis literis expreſſis, quas *Belleforeſtius* Lib. VI. Hiſtoriæ ſuæ Cap. I. & 2. inſeruit. Pace deinde cum Regibus Hiſpaniæ & Angliæ confirmatâ, necnon induciis cum Imperatore *Maximiliano* pactis, acceptóque *Philippi* Archiducis Auſtriæ ejus filii, Belgii Principis, clientelari Sacramento, pro Comitatibus Flandriæ, Atrebatum, & Carolesii, de *Alexandri* Pontificis & Venetorum amicitia ſecurus, totus in Mediolanenſem Expeditionem incubuit. Mediolanum, ac reliquus Inſubrum Principatus, *Lignii*, *Albinii*, & *Trivultii* Ducum virtute, ac *Ludovici Sfortiæ* Mediolanenſem Ducatum tenentis fugâ, in Francorum poteſtatem pervenit, viginti pene dierum ſpatio. Mox & Genuenſes deditionem fecere. Victoriæ lætiſſimo Nuntio Lugduni accepto, Rex Mediolanum ocyùs contendit, Urbémque ſolemni pompâ, & omnium Ordinum applauſu ingreſſus eſt die VI. Octobris, anno MCCCCXCIX. Cæterùm Rege in Galliam præproperè reverſo, Inſubres odio *Trivultii* Proregis *Ludovicum Sfortiam*, qui ad *Maximilianum* Cæſarem confugerat, clam revocant, ſeque illi tradunt, excuſſo Gallorum dominatu, anno milleſimo quingenteſimo. Verùm novis copiis, *Ludovico Trimollio* Duce, à Rege tranſmiſſis, Inſubres domiti. *Sfortia* captus cum *Aſcanio* Cardinali, fratre, ad arcem Lochienſem in Turonibus perductus, ibi poſt decennii carcerem vitâ exceſſit. Hoc bello impeditus Rex Chriſtianiſſimus, cum *Uladiſlao* Hungariæ & Bohemiæ Rege, & *Joanne Alberto* Poloniæ, nihilominus fœdus iniit contra Turcas die XIV. Julii ejuſdem anni: cujus fœderis tabulas edidit *T. Godefridus* ad calcem Hiſtoriæ *Ludovici XII.* à *Joanne Sangelaſio* ſcriptæ.

Mediolanenſis Expeditio

Ludovici XII. fœdus ſacrum contra Turcas.

II. Anno MDI. *Ludovicus* Rex Chriſtianiſſimus & *Ferdinandus* Rex Hiſpaniæ, *Fridericum Aragonium*, qui Neapolitanum Regnum occupabat, ex compoſito adorti, Regnum illud invaſerunt, *Alexandro VI.* Pacta conventa confirmante, quibus Apulia & Calabria Hiſpano, Neapolis cum reliqua parte Regni Gallo ceſſura erat, quaſi Romanæ Eccleſiæ Beneficiariis. *Fridericus* Regi Chriſtianiſſimo, quàm Hiſpano conſanguineo ſuo, à quo iniquiſſimè proditus erat dedere ſe maluit; ab eóque Andegavenſi Ducatu cum annuis triginta millium nummûm aureorum ſtipendiis donatus, in Gallias ſe recepit. Nec multò poſt Hiſpani & Galli in Regno Neapolitano ex propinquis Præſidiis de finium diviſione contendentes, ad arma, acerrimúmque bellum deſcenderunt; cujus infœlix exitus noſtris fuit, duplici prælio profligatis; altero ad Seminariam in Calabria XI. Kalendas Maii anno MDIII, altero ad Cariniolam in Apulia, IV. Kalendas Maii ejuſdem anni, quo cecidit *Ludovicus* Dux *Nemorſius*. Urbes plurimæ, ipſaque Neapolis Regni Caput, *Gonſalvo* Hiſpani Exercitus Duci deditionem fecere. Fruſtra ſuis ſuccurrere conatus eſt *Ludovicus* Rex. Galli toto Regno à *Gonſalvo* penitus expulſi, anno ineunte MDIV. De quo bello plura diſces ex *Guicciardino* Lib. V. & VI. *Belleforeſtio* Lib. VI. *Belcario* Lib. IX. & X. *Gaguino*, *Ferrono*, & aliis. Anno MDVII. Genuenſes populari defectione antiquam repetentes libertatem Rex terrâ marique domuit, defectioniſque authoribus ſupplicio affectis, Urbi magnâ auri ſummâ mulctatæ formidandam arcem impoſuit. Anno MDVIII. Rex Chriſtianiſſimus cum *Maximiliano* Imperatore, *Ferdinando* Rege Aragonum, & *Julio II.* Pontifice Maximo fœdus iniit contra Venetos, qui Pontificiæ ac Regis utriuſque Majeſtati graves irarum cauſas præbuerant. Hujus Fœderis Cameraci die X. Decembris initi Literas edidit *T. Godefridus* ad calcem Hiſtoriæ *Ludovici XII.* à *Joanne Sangelaſio* ſcriptæ. Anno ſequenti, Venetos ad Abduam caſtra conferre, atque aciem tentare auſos, magnâ cæde profligavit, ſecundùm quam, quicquid in continente habebant, propemodum amiſerunt. Sed *Julius II.* reconciliatis ſibi Venetis, *Ludovicum* Regem temporalibus armis, ſpiritualibúſque atrociter perſecutus eſt. *Gaſto Fuxius* Dux Nemorenſis cum fœderatis Venetorum, Hiſpanorum, ac *Julii* copiis ad Ravennam congreſſus anno MDXII. victor occubuit. Ravenna à Gallis direpta eſt.

Bellum Neapolitanum.

Genuenſes domiti

Fœdus contra Venetos.

Venetorum clades.

Julii II. in *Ludovicum XII.* inimicitiæ, bellúmque ejus Majeſtati illatum, Regis animum graviter in modum exacerbarunt, & ad Piſani Conventus celebrationem promovendam impulerunt. Sed antea Galliæ Antiſtites Aurelias primùm, deinde Turones, anno MDX. Septembri menſe, cum Theologiæ & Juris utriuſque Doctoribus celeberrimis à Rege congregati, de octo capitibus ab ejus Majeſtate propoſitis ſententiam ſummâ libertate dixerunt, quæ apud *L. Bochellum* in Collectione Decretorum Eccleſiæ Gallicanæ, & inter Probationes Libertatum ejuſdem Eccleſiæ Cap. XX. §. XXVIII. legi poteſt. Nos verò in Diſſertatione de Conciliis Piſano & Lateranenſi uberiùs de his agemus. Poſt *Julii II.* mortem, *Leonis X.* benignitate permotus, Lateranenſi Concilio *Ludovicus XII.* adhæſit, Piſanâ Synodo ejuratâ. *Maximilianus* Cæſar, & *Henricus VIII.* Angliæ Rex, in *Ludovicum* Regem conjurarunt, & Morinos Nerviúſque occuparunt, anno MDXIII. *Ludovicus* pacem cum Anglo pepigit anno ſequenti, & *Anna* Reginâ defunctâ, *Mariam* Henrici VIII. ſororem in Matrimonium accepit. Obiit ipſe Kalendis Januarii anno MDXV. ætatis LIV. Regni XVII. tribus nondum expletis à novis Nuptiis menſibus. Duas tantùm filias ex *Anna* Britanniæ ſuſceptas reliquit, *Claudiam*, quæ *Franciſco* Ingoliſmenſi Comiti, poſtea Regi hujus nominis Primo collocata eſt, & *Renatam*, quæ *Herculi* Duci Ferrarienſi nupſit. Leges, ordinémque Judiciorum reformavit. Normanniæ Scacharium in Parlamentum erexit, ac ſedere juſſit Rothomagi, quæ Provinciæ Metropolis eſt. Supremum Conſilium inſtituit, ad quod ex Controverſiæ referrentur, quæ ob potentium hominum in Senatu nimiùm gratioſorum factiones, periculosè tractarentur in Senatibus. Parcus in largitionibus fuit, quia in exactionibus temperans, teſte *Joanne Olivario* Andegavenſium Epiſcopo in ejus Elogio:

Julii II. cum Ludovico XII. inimicitiæ.

Ludovici XII. liberi.

Parlamenti Normanniæ, & Magni Conſilii inſtitutio.

Ludovici XII. elogium.

Profuſus ipſe largiendo non fuit,
Ut qui modeſtè publicam pecuniam
Miſeram putaret plebis eſſe, non ſuam:

De *Ludovici XII.* Geſtis, legendi maximè *Joannes Sangelaſius*, *Robertus Guaguinus*, & *Claudius Seiſellus* Maſſilienſis ac deinde Taurinenſis Epiſcopus, Scriptores coævi.

ARTICULUS

Articulus VI.

De Franciſco I.

Franciſci I. bella.

I. LUdovico XII. abſque maſcula prole defuncto, proximitatis jure ſucceſſit *Franciſcus*, Dux Valeſiorum, & Ingoliſmenſium Comes, cujus Regni initia Inſubrico bello fœliciter confecto, & Mediolanenſi Ducatu vindicato lætiſſima fuere. Reliquum Imperii tempus bellis turbidum, quæ cum *Carolo V.* Cæſare pene perpetua habuit. Quæ bella huic Regno funeſta, Francis Italia pulſis, Rege Ticinenſi acie capto, abductóque in Hiſpaniam anno MDXXV. & periniquis conditionibus redempto, quas Pacta Madriti à *Belleforeſtio* Lib. VI. Cap. XXIX. deſcripta complectuntur, *Guicciardinus*, *Jovius*, *Ferronus*, *Belleforeſtius*, *Belcarius*, aliique graviſſimi Scriptores Literis mandavere. Anglorum Regem *Henricum VIII.* interdum hoſtem, poſtea fœderatum habuit. *Carolum* etiam Sabaudiæ Ducem juſto bello aggreſſus, univerſa Sabaudia, magna Pedemontii parte, & ipſa urbe primaria Taurino ſpoliavit. In petitione Imperii *Caroli V.* æmulus fuit, cui erſi fortuna inferior hac in re, belliſque fuerit, virtute tamen ſuperior pleriſque viſus eſt. Quanquam (ut verum fatear) ſuos uterque nævos habuerit. Utrumque egregiè adumbrat *Ferronus* Rerum Gallicarum Libro VII. *Franciſcus* planè Rex (inquit) & *Carolus* Cæſar, cum æquali haberentur potentiâ, diverſis ferebantur conſiliis. Cæſar callidior & cultior: *Franciſcus* apertior & elatior. In Rege clemens & magis natura: in Cæſare durior & minùs remiſſa. Cæſar valde acutus & providens: Rex ſtrenuus & magnanimus habebatur. Cæſar quò aſtu inſidiiſque falleret: Rex ut pugnâ apertâ vinceret, laborabat. Cæſar militares homines & callidos complectebatur: Rex mirificè ingeniis excellentibus delectabatur. In Cæſare majorem fidem, in Rege interdum majorem cautionem deſiderares. In Cæſare orationis brevitatem, in Rege copiam efferebant. Erant apud Cæſarem induſtriæ quidam ſtimuli ac laboris: flagrabant ornamenta fortitudinis, comitatis, humanitatis apud Regem. Cæſarem parcum, nec illiberalem tamen diceres: Rege in largitione nemo effuſior habebatur. Cæſar ſervire temporibus, regere ad tempus ſuam naturam, huc atque illuc flectere didicerat: Rex conſtantiam ſermonum re exequebatur, eáque palam ſentiebat, quæ invictum ejus animum facilè oſtenderent. Cæſar cum callidis acutè, cum ſuis graviter verſabatur: Rex cum Aulicis jucundè, cum Proceribus humaniter vivebat. In Rege variam eruditionem, memoriámque prope divinam: in Cæſare varium & ad omnia verſatile ingenium non deſiderares. Cæſar repræſentabat ombram humanitatis & clementiæ: in Rege non adumbrata ſimulachra, ſed totam effigiem harum virtutum agnoſceres. Rex manu fortior, Cæſar cautior ferebatur. Cæſarem niſi ſe ambitu commaculaſſet, verè Pii nomen relaturum: Regem niſi deliciis Aulicis implicitus fuiſſet, omnium Regum triumphos ſuperaturum aiebant.

Franciſci I. & Caroli V. Imperatoris comparatio.

Franciſci I. cum tribus Pontificibus congreſſus ſive colloquia.

II. Cum tribus Romanis Pontificibus congreſſus eſt *Franciſcus I.* cum *Leone X.* Bononiæ anno MDXV. cum *Clemente VII.* Maſſiliæ anno MDXXXIII. cum *Paulo III.* Niciæ in Provincia anno MDXXXVIII. In congreſſu cum *Leone X.* Pacta illa Pontificem inter ac Regem, Sedémque Apoſtolicam, & Regnum inita ſunt, quæ vulgò *Concordata* vocantur, perpetui Contractus vim habentia, cujus vel unum caput violare, nec Summo Pontifici, nec Regi ſit integrum. De his ſcribens *Belcarius* Metenſis Epiſcopus in Commentariis Rerum Gallicarum, Lib. XV. ait, Regem inter & Pontificem conveniſſe: *Ut Rex binas ab omnibus Galliarum Sacerdotiis Decimas exigeret: & ut quotquot in poſterum Pontificatibus aut Cœnobiis præeſſent, Romano Pontifici de nomine proponeret: Pontifex eoſdem nec alios ad Sacerdotia à Rege deſignata promovere teneretur. Leo, ſed non gratis, nec ſine magno præmio aſſenſus eſt. Cautum eſt enim ut promovendi primi anni ſuorum Sacerdotiorum fructus (Annatas vulgò appellant) non ex veteri, quæ longè inferior erat, ſed ex ea quæ mox fieret, & vera tum eſſe deprehenderetur, æſtimatione Romano Pontifici penderent. At Sacerdotiorum annuos proventus, cùm Pontificii * paulo poſt in Gallia æſtimare conarentur, nec teſtes, nec aliam rationem, quà Pontificium Mandatum exequerentur, reperire potuerint. Unde Leo ſpe ſua fruſtratus, ad veterem æſtimationem redire coactus eſt.* Concordata à Synodo Lateranenſi V. comprobata & confirmata, quibus Clerus Gallicanus, Academia Pariſienſis, Supremæ Regni Curiæ acerrimè repugnarunt. Sacra tandem Juſſione, & abſoluta Regis voluntate, quin & minis graviſſimis à Rege irato Auguſto Ordini intentatis, quod Regis Juſſioni primùm ab ejus Majeſtate in Senatu ſignificatæ menſe Februario anni MDXVI. deinde à Cancellario Franciæ *Antonio Pratenſi* menſe Maio ſequenti; tertiò ab eodem Cancellario die V. Junii; quartò à Notho Sabaudiæ materno Regis Avunculo, Mandata Regia ad Curiam deferente die XXVI. Junii, data Ambiani die XXI. ejuſdem menſis; quintò vivâ rurſus voce à Rege, cùm Senatores à Curia Deputatos audivit Ambaſiæ die XV. Januarii MDXVII. Sextò à Domino *De Trimolia* Equite Torquato, Primo Franciæ Camerario, die XV. Martii in Senatum cum literis fiduciæ veniente, denuntiatæ, diem de die ducendo, parere ſemper Patres Conſcripti recuſarent; in Senatus Commentarios relata ſunt, cum Actis Appellationis ad Papam meliùs conſultum, & futurum Concilium legitimè congregatum, die XIX. Martii MDXVII. Intercesſit ſpeciatim Academia Pariſienſis in Comitiis Generalibus ad *S. Bernardi* celebratis die XXVII. Martii ejuſdem anni. Acta Senatus & Academiæ hac in cauſa legere eſt apud *Fontanonem* Tom. IV. Collectionis Edictorum Regiorum, pag. 1438. & 1443. & *Bochellum* Lib. IV. Decretorum Eccleſiæ Gallicanæ Tit. XXV. Cap. VIII.

Concordata.

** Pontificii Miniſtri.*

Franciſcus I. Catholicæ Religionis ſtudio inſignis.

IV. Catholicæ Religionis ardentiſſimo ſtudio ferebatur *Franciſcus Primus*, cujus egregia edidit documenta, ſive cùm ſolemnes Supplicationes decrevit, quibus adfuit ipſe cum Principibus, & Clero plebéque univerſa, ut læſæ infamibus Hæreticorum in Sacroſanctam Euchariſtiam libellis Chriſti Majeſtati ſatisfieret; ac palam teſtatus eſt, ſuum quoque brachium exciſurum ſeſe, ſi ea peſte infectum ſciret, atque in chariſſimos Liberos ea etiam ſeveritate uſurum: ſive cum Hæreticos extremo ſupplicio damnavit: ſive cùm à *Margarita* Sorore ſua, Regina Navarræ, deceptus, quem in Regnum vocare decreverat, ſpecie conferendi cum Theologis Pariſienſibus, *Melancthonem*, diſſuadente Cardinali *Turnonio*, Archiepiſcopo Lugdunenſi, execratus eſt: ſive cùm ſeveriſſimum Edictum contrà Hæreſeos Anthores ac Diſſeminatores promulgavit, datum apud Fontemblaudi Kalendis Junii anno MDXL. Sive cum Angliæ Regi *Henrico* poſt ejus excommunicationem & ſchiſma patrocinari recuſavit. Ipſum cum *Solimano* Turcarum Imperatore conſilia communicaſſe, ut eum in *Carolum* Cæſarem concitaret, mirum

Franciſcus I. à calumnia vindicatus.

rum quàm audacter aſſerat *Guicciardinus* Lib. xx. cùm ex *Martini Bellaii* Commentariis contrarium pateat, & *Paulus Jovius* Gallis haud ita amicus Lib. xxx. Regem ab hac infamia liberum cenſeat, idque vagis dumtaxat rumoribus jactatum ſignificet. Poſtea tamen Rex Oratorum ſuorum *Rinconis* & *Fregoſi* cæde à Cæſarianis ad oſtium Padi perpetrata, adversùs *Carolum* Imperatorem execrando facinori conniventem, nec Sicariorum ſaltem ſupplicio ſibi ſatisfacientem exacerbatus, ſimul & inanibus promiſſis ab eo deluſus, ut per Gallias in Belgium tranſitum obtineret, *Solimani* propoſitiones non reſpuit, qui & ipſum *Fratrem* vocabat, & pecuniarum armorumque auxilium adversùs *Carolum* Hiſpaniæ Regem ipſi offerebat; ſed & Venetos ad fœdus invitavit adversùs Cæſarem, qui bello Turcico implicitus, Gallorum ac Venetorum armis ſuſtinendis par non eſſet. Ita refert *Jovius* Lib. xli. Uter verò culpandus magis, an *Franciſcus* qui cum *Solimano* fœdus iniit? An *Carolus V.* qui tam indignis Imperatore Chriſtiano facinoribus ac fraudibus Regem ad hæc extrema compulit?

Franciſci I. juſtitia.

Juſtitiæ ſeverus exactor fuit *Franciſcus*, primúſque Regum noſtrorum Conventum Judicum ſelectorum extra Ordinem inſtituit, quem Galli *Magnos Dies* [a] appellant, ut injuſtam Nobilium vim Leges & Magiſtratus contemnentium comprimeret. Qui Pictavis anno MDXXXI. conſtituti, egregiam operam navarunt: fuerúntque poſt hæc ſæpe diverſis aliis Regni locis magnâ publicæ ſecuritatis utilitate renovati. Ipſi vitio vertitur quòd venales Magiſtratus fecerit, ſed tota hujus adinventionis invidia in *Antonium à Prato* Cancellarium derivata eſt, quem *Bipedum omnium nequiſſimum* Lib. xv. Commentariorum *Belcarius* appellat. Qua de re idem Author ita ſcribit: *Munera civilia, ut Caroli VIII. æs alienum diſſolveret, & quod reliquum erat in bellum Mediolanenſe impenderet, vendidit Ludovicus quadam neceſſitate adductus: quæ ad Juriſdictionem pertinebant, nunquam attigit. Pratus Juriſperitus (ut putabatur) ſed minimè Juris obſervator, præter omne Jus, præter omne fas, Jus pretio addixit, & venalem Senatui Pariſienſi Claſſem vicenariam addidit: quæ tam malè audiit (Venales enim Magiſtratus venales quoque Sententias habere conſentaneum erat) ut alteram hujus Claſſis partem in veteres inſerere, parem numerum ex veteribus parti alteri reddere, veteres Senatores coacti ſint. Cæteris Senatibus eâdem ratione novi Senatores additi: aucta & tributa plebi indicta, & aliæ pecuniæ conquirendæ rationes ab eodem Authore inventæ: Unde ille in omnium juſtum nimirum ac debitum odium incurrit.* Salinarium vectigal vehementer auxit » *Franciſcus I.* Ut autem tributa annua non am» pliùs de trium Ordinum conſenſu, ſed ex ani» mi voluntate indicebat: ſic & in Salinario ve» ctigali idem ſibi permittebat: ex ephebis & ex » tutorum ſervitute ſe Reges eduxiſſe jactabat. » Gallorum duodecim Pares, ac trium Ordi» num Conventus, Gallorum Regum tutores » ac curatores appellabat: ſine quorum auctoritate » antiqui Reges de ſuo patrimonio vivere ſoliti, » nullum tributum indicere ſolebant. Hic omnem » illorum auctoritatem in ſe tranſtulit, & quicquid liberet, ſibi permiſit (inquit idem *Belcarius* Lib. xxii.)

[a] Les Grands Jours.

Civilium Munerum venalitas.

Vectigalia & tributa ſine Ordinum conſenſu indicta.

Franciſcus I. literarum parens.

V. Obiit *Franciſcus I.* Rambulieti Eccleſiaſticis Sacramentis rite procuratus, pridie Kalendas Aprilis, anno MDXLVII. ætatis LIII. Regni XXXIII. cujus nomen nullo unquam tempore bonæ artes in tenebris jacere paſſi ſunt. Tantùm enim Literas atque earum Profeſſores dilexit, ut illuſtri cognomento *Literarum Parens* paſſim nuncupetur. Inſignem Bibliothecam in Regiis Fontiſblaudi ædibus, conquiſitis undique optimis libris inſtruxit, authoribus *Guillelmo Budæo* Pariſienſi, viro Græcè Latinéque doctiſſimo ac Juriſconſultiſſimo, quem Libellorum Supplicum Magiſtrum creavit, & *Jano Laſcari* viro ex Græcorum Imperatorum ſtirpe progenito, & doctrinâ non minùs quam ſplendore natalium illuſtri: eodémque *Budæo* & *Joanne Bellaio* Pariſienſi Epiſcopo, necnon *Petro Caſtellano* Anagnoſte ſuo, ſuadentibus, Hebraïcæ ac Græcæ linguæ Profeſſores, Philoſophiæ item, Medicinæ, & Mathematicarum Diſciplinarum inſtituerit, qui attributis pro tempore ampliſſimis ſtipendiis, Lutetiæ in Gymnaſio Cameracenſi (quod Regium exinde vocatum eſt) publicè prælegerent. Horum ope diſcuſſis ignorantiæ tenebris, lux Literis, & per Literas veritati, in Gallia, atque adeo totâ Europa reſtituta eſt. Ita refert *Thuanus* Lib. III. Hiſtoriarum ſui temporis. Habuiſſe dicitur in animo, Profeſſorum à ſe inſtitutorum numerum augere, Gymnaſiúmque ampliſſimum ædificare, in quo prælectiones fierent, & ipſi Profeſſores, cum ſexcentis pueris & adoleſcentibus ac Magiſtris, publico ſumptu alerentur, cum aſſignatione quinquaginta millium aureorum annuorum: ſed mors hæc eum deliberantem intercepit. Illius Tumulo hoc inſcripſit Elogium *Joannes Bellaius* Epiſcopus Pariſienſis:

Franciſci I. elogium.

Gratia, forma, decus, probitas, facundia, candor.
Relligio, Charitum ſpes, amor Aonidum;
Ingenii atque animi vis admirabilis, uno
Cuncta hæc in tumulo, Rege jacente, jacent.
Fortuna eſt quicquam ſi defuit, &c.

Francis I. liberi.

Duas duxerat conjuges, *Claudiam Ludovici XII.* & *Annæ Britanniæ* filiam, anno MDXIV. eâque defunctâ, *Eleonoram* Auſtriacam *Caroli V.* Imperatoris ſororem. Ex prima tres filios, totidémque filias ſuſceperat. Ex tot liberis duos tantùm ſuperſtites habuit, *Henricum*, & *Margaritam*, quæ *Emmanuëli Philiberto* Sabaudiæ Duci collocata eſt anno MDLIX. *Guillelmum Parvum* Confeſſarium ſuum & Concionatorem, Ordinis FF. Prædicatorum Theologum Pariſienſem, Trecenſem primùm, deinde Silvanectenſem Epiſcopum, Filiis ſuis Præceptorem dederat. Hiſtoriam *Franciſci I.* recèns editam à *Varillaſſio* legat, qui plura de illius Regno noſſe cupit.

SCHOLION.

In Hoc Articulo Religioſis Cenſoribus diſplicet quòd *Interceſſiones ſupremi Senatus & Academiæ Pariſienſis adversùs Concordata commemorem.*

R. Quòd Academia Pariſienſis, & Supremæ Regni Curiæ Concordatis interceſſerint, certum eſt. Mera facti quæſtio. Id Acta publica teſtantur.

ARTICULUS VII.

De Henrico II.

Bellum Anglicum pax cum Anglis confecta.

I. F*Ranciſco* patri ſucceſſit *Henricus* ejus nominis Rex *Secundus*, magnitudine animi, & rei militaris peritiâ inſignis, nec pietate minor, eodem die quo natus fuerat, octo & viginti ante annis, nempe ultima Martii MDXVIII. Cum *Eduardo VI.* Anglorum Rege bellum geſſit. Quod brevî ſequuta pax eſt. Eo Fœdere, cujus capita

Belcarius Lib. xxv. deſcribit, Bolonia, cum Portu & omnibus Propugnaculis Bolonienſis Comitatus ab Anglo occupatis, Regi Chriſtianiſſimo reſtituta eſt. Parmæ propugnatio ab *Henrico* Rege ſuſcepta in gratiam Ducis *Octavii Farneſii*, cujus frater *Horatius* notham Regis filiam *Dianam* uxorem duxerat, bellum inter *Julium III.* Pontificem & *Carolum V.* Imperatorem ex una parte, & *Henricum* Regem ex altera accendit. Regem de bello hoc Parmenſi longè ante conſilia agitaſſe, non ſolùm clam contractâ cum *Mauritio* Saxone ſocietate, verùm etiam Claſſis Turcicæ in maria noſtra adventu, Cæſariani effutiebant, quàm à Chriſtianiſſimo Rege accerſitam falsò comminiſcebantur. Hanc calumniam luculentiſſimè refellit *Belcarius* ex Epiſtola Supremi Rhodiorum Equitum Magiſtri ad Siciliæ Proregem. Aliam item calumniam, qua jactabant Regem authorem eſſe belli Turcici adversùs *Ferdinandum* Romanorum Regem, egregiè diluit idem Hiſtoricus, hujus belli cauſas aperiens ex *Solymani* literis ad Tranſſylvanos, & ad *Georgium* Monachum. Regis cum Pontifice diſſidium Concilii Tridentini rebus obex fuit. Miſſus ad ſacrum illum Cœtum Orator a Rege *Jacobus Amiotus* Belloſanus Abbas, adversùs Concilium Regio nomine proteſtatus eſt, Kalendis Septembris, anno MDLI. Septimo Idus ejuſdem menſis Lutetiæ promulgatur Edictum, quo Rex pecuniam Romam exportari vetat, ſeveriſſimis pœnis additis. Legitur inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ Cap. xx. §. xxxv. Quinto Kalendas Julii, aliud contra Lutheranos, novarúmque in Religione Sectarum reos graviſſimum apud *Caſtellum Brienium* in Sanctiore Conſilio ſanxerat, (idcirco Edictum *Caſtelli Brienſis* vulgò appellarum) quod in Senatu Pariſienſi III. nonas Septembris promulgatum eſt. Hôc omnia antè promulgata in Lutheranos Edicta renovantur: Judicibus etiam Præſidiariis ſumma in reos Juriſdictio ſine provocatione attribuitur; eorum qui Genevam confugerint, bona fiſco addicuntur, & pleræque aliæ mulctæ adduntur: ne rerum novarum ſtudioſi propter hanc, in *Julium* Pontificem, Regémque diſſenſionem, liberam ſibi cujuſvis Religionis Profeſſionem conceſſam exiſtimarent. Anno MDLII. Rex *Henricus* immiſſo in Lotharingiam exercitu Duce *Mommorantio* Magiſtro Equitum; Diviodurum Mediomatricorum, Tullum, & Virdunum Imperio ſubtraxit, ſeu potius ex antiquo Jure Regno reſtituit. Metenſes in loco ſublimi, & omnium oculis patente Aquilæ effigiem cum Herculis columnis, hoc adſcripto Symbolo, *Ultra*, in gratiam Cæſaris erexerant. Quo dejecto, tres creſcentis Lunæ ſemicirculi appenſi fuerunt, hac epigraphe additâ: *Dum totum compleat orbem.* Infra verò hæc legebatur inſcriptio: *Henricus Gallorum Rex, Sacri Imperii Protector.* Dum autem Rex in Alſatiam penetrans, rogatus eſſet à Germaniæ Principibus ne ultra progrederetur: id enim ſine inſigni Imperii detrimento fieri non poſſe: & quandoquidem ſe Germaniæ in libertatem aſſerendæ causâ hanc expeditionem ſuſcepiſſe profitebatur, pacis rationes ne perturbaret, cujus ſpem quaſi certam ejus Sequeſtres conceperant: Rex lætari ſe ſignificavit, quod omnia ex animi ſui ſententia confecta eſſent, pacémque Germaniæ jam penè procuraſſet. Pax Cæſarem inter & Fœderatos Principes confecta, nullâ Regis habitâ ratione. *Carolus V.* Imperator centum armatorum millibus Mediomatricos obſedit: ſed *Franciſco Guiſio* propugnante, potiundi deſperatione obſidionem ſolvit. Anno MDLIV. quarto Nonas Maii, Lex de Senatu Minoris Britanniæ Lutetiæ promulgata. Is in duas claſſes diſtributus eſt: alteram ex indigenis, alteram ex alienigenis, ſeu ex iis qui extra Provinciam nati ſunt, legi ſancitum eſt: quæ alternatim ternis menſibus, Rhedonibus Auguſto, Septembri, Octobri, Nannetibus Februario, Martio, Aprili Jus dicerent. Quæ Judicum Claſſes inquit *Belcarius* non ſolùm Juriſdicundi, ſed & pecuniæ in bellum corradendæ ergo inſtitutæ ſunt.

Parmenſe bellum.

Henrici II. Edictum contra Hæreticos.

a Chaſteaubriant.

Bellum adversùs Carolum V. Imp. & Philippum Hiſpaniarum Regem.

Anno MDLIV. res in Belgio contra Cæſarianos ab *Henrico* proſperè geſtæ. *Orcimons*, *Mariemburgum*, *Theodorici* [illegible] *Caſtellum* [illegible], *Bincium*, partim expugnata, partim deditione accepta. Uterque Exercitus ad *Fauquembergam* congreſſus. Hoſtium fuga, noxque inſtans, integram Gallis victoriam eripuerunt. *Henricus* Rex fœdus cum *Paulo IV.* Pontifice Maximo contra *Philippum* Hiſpaniarum Regem init: Exercitum in Campaniam Neapolitanúmque Regnum immiſit Duce *Franciſco Guiſio* anno MDLVII. Eodem anno ad *Quintini* Fanum in Veromanduis cladem ab Hiſpanis graviſſimam paſſi ſunt Franci die x. Auguſti, cùm ad obſidionem ſolvendam accurriſſent. *Franciſco Guiſio* omnium Regis Exercituum tam intra quàm extra Regnum Imperatore creato, res Gallicæ erectæ. *Caleſium* ab ipſo octo dierum ſpatio expugnatum anno MDLVIII. *Thermeus* interim *Gravelingam*, *Bergam*, *Dunquercum*, in Regis poteſtatem redegit. Pax tandem *Henricum* inter & *Philippum* Reges ſancita eſt, qua etiam Sabaudiæ Dux comprehenſus, nuptialique adſtricta fœdere, data *Philippo* in conjugium *Eliſabetha Henrici* filia, & *Philiberto Emanueli* Sabaudiæ Duci *Margarita* ejuſdem Regis ſorore. Iſtius Fœderis tertio Nonas Aprilis anno MDLIX. initi capita deſcribit *Belcarius* Libro XXVIII. additque *Momm*[illegible]*ii* Magiſtri Equitum auctoritate concinnatum, quod nec *Guiſius*, nec *Briſſacus*, nec cœteri Militares Viri approbare voluerunt. *Henricus autem Rex naturâ probus, ſed ita Dianæ* [a] *Mommorantiòque addictus, ut ſe Regem eſſe non meminiſſet, & verè Simplex, ut Carolus III. dici poſſet, ſi id hac dictione Latinè ſatis exprimi poteſt, id ſolus cum Mommorantio & Mommorantianis comprobavit, fati quod inde ſe maneret, ignarus.*

Pax conſecta.

a Diana Regia pellice.

II. Rempublicam rectè conſtitui non poſſe ratus *Henricus II.* niſi Religio à perverſis ac ſeditioſis Novatorum ſtudiis ſuiſibúſque illibata ſervetur, Calvinianos ſeveriſſimis Edictis compeſcuit. Anno ſcilicet MDLV. omnibus ditionum ſuarum Judicibus injunxit, ut Pontificiorum Judicum, aut Quæſitoris Fidei Sententias, nullâ provocationum ad Supremos Senatus factarum habitâ ratione exequerentur. Senatus Pariſienſis id promulgare juſſus, poſtridie Nonas Octobris nonnullos Senatores ad Regem miſit, qui quadriennio ante Regem novarum in Religione Sectarum Judicia ſuis Magiſtratibus permiſiſſe docerent, iis duntaxat exceptis, qui Sacris Ordinibus eſſent initiati. Hoc recens Edictum prorſus illi repugnare. Temperari poſſe ejus ſeveritatem, ſi Regii Judices de cauſis hujuſmodi cognoſcerent: ſi quid dubii oriretur, Pontificii unà cum Regiis judicarent. Renovatum hoc Edictum eſt anno MDLVII. ſtatutúmque, Pontificios Judices de novarum Sectarum reis cognituros; Regios autem eos qui ſeptem Sacramenta Chriſtiana agnoſcere detrectarent, & publicam tranquillitatem interpellarent, extremo ſupplicio addicturos: Bonorum autem proſcriptiones, aut mulctas ex bonis adjudicatas, non ad Regium [illegible], ſed ad pios uſus & publicos redacturos. Quin etiam poſtridie Idus Septembris,

Henrici II. contra Calvinianos Edicta.

anno

anno MDLIX. domos, in quibus Conventicula in toto Regno, præſertim verò Lutetiæ, à novarum Sectarum ſtudioſis, vel Cœnæ celebrandæ ergo, vel alia de cauſa fierent, à fundamentis everti novo Edicto *Henricus* juſſit. *Franciſcus II.* ejus filius horum conventiculorum authores morte plecti, domos autem in quibus coëunt, ita everti, ut nunquam poſtea inſtaurentur. Menſe verò Februario ſequentis anni, Viros Nobiles, cœteróſque ſummam Juriſdictionem habentes, ſuâ Juriſdictione privari; Regios Magiſtratus Muneribus ſuis abdicari, ſiquidem in puniendis horum conventiculorum authoribus negligentiores deprehenderentur. Ita refert *Belcarius*, qui tum ſcribebat, Lib. XXVI. Commentariorum. Anno MDLIX. Senatores Calvinianæ ſuperſtitionis reos in carcerem conjici Rex juſſit, ab Epiſcopo Pariſienſi, & Fidei Quæſitore in ipſos quæſtionem haberi, unà cum ſelectis è Senatu Commiſſariis. *Annæus Burgus* omnium pertinaciſſimus, in quæſtionem vocatus, Pariſienſium Senatorum Privilegium objecit, qui niſi à cuncto Senatu judicari non deberent, nec ab aliis interrogati reſpondere cogerentur: ſed Diploma ſtatim à Rege impetratum eſt, quo apud eoſdem reſpondere, & Judicium accipere teneretur. Multis itaque Actis Judiciariis interjectis, tandem Pariſienſis Epiſcopus *Burgum* novæ Perſuaſionis convictum declaravit: Sacris Ordinibus, quibus initiatus erat, Subdiaconatu & Diaconatu abdicari, & Regiis Miniſtris tradi juſſit, qui demum XII. Kalendis Januarii Senatuſconſulto flammis damnatus eſt.

Henrici II. Edictum de Matrimoniis filiorum-familias. III. Anno MDLVI. Kalendis Martii, Regium Edictum menſe Februario datum, in Senatu promulgatum eſt, quo filii-familiâs, qui ante trigeſimum, aut filiæ ante vigeſimum-quintum ſuæ ætatis annum, inſciis aut invitis parentibus Matrimonium contraxiſſent, exheredari; donationes omnes iiſdem collatæ revocari; qui Matrimoniis conciliandis operam dediſſent, Judicum arbitrio puniri deberent, aut poſſent, ſi ita parentibus videretur; quódque novum tam in Legibus condendis quàm in Edictis componendis fuit, Edictum, non ſolùm in his Matrimoniis quæ poſt ejus promulgationem, ſed etiam in his quæ ante contracta erant, locum habere voluit: eos duntaxat excepit, qui facta de Matrimonio promiſſa carnali copulâ confirmaſſent. Hoc Edictum authore *Anna Mommorantio* Equitum Magiſtro conditum, ut *Franciſci* ejus filii Matrimonium cum *Piennæa* Nobili Virgine per verba de præſenti contractum, irritum haberetur, à quo Patris conſenſus abfuerat, ac *Dianam Henrici* Regis Notham uxorem duceret, refert *Belcarius* Lib. XXVII. Eodem Edicto Matrimoniorum clandeſtinorum licentiæ obviàm itum eſt, vetitúmque ne abſque ſolemnibus denuntiationibus ac proclamationibus per tres dies feſtos, debito cum intervallo editis, & publicè, coram quatuor probatæ fidei teſtibus, Nuptiæ celebrentur. Hoc Edictum in Collectione *Fontanonis* Tom. I. Lib. IV. Tit. VII. pag. 749. legere eſt.

Edictum Henrici II. contra mulieres uterum vel partum celantes. Aliud Edictum dedit *Henricus II.* iiſdem menſe & anno, quod in Senatu quarta die Martii promulgatum eſt, contra quaſvis mulieres, quæ cùm ex furtivo concubitu conceperint, uterum vel partum celant, quo factum eſt, ut niſi graviditatem ſuam aut partum declaraverint, vel de vita aut morte infantis tempore partûs legitimum teſtimonium protulerint, tanquam homicidii reæ extremo ſupplicio puniantur, ſi infantem baptiſmo aut ſepulturâ publicâ & ſolitâ privatum fuiſſe probetur. Hoc Edictum habes in Collectione *Fontanonis*, Tom. I. Lib. III. Tit. LXXI. pag. 671.

Henrici II. Liberi. Obiit *Henricus II.* ex vulnere per ludicrum certamen Equitum, in filiæ ſuæ Nuptiis exhibitum in capite accepto, die X. Julii anni MDLIX. ætatis XLIII. Regni XIII. Quatuor ex *Catharina Medicea* Regina filios, & tres filias reliquit. Quatuor filiis nomina fuerunt, *Franciſco*, *Carolo*, *Alexandro*, & *Herculi*. Duobus poſtremis in Confirmatione mutata. *Alexander Henricus*, *Hercules Franciſcus* appellatus eſt. Tres primi ſucceſſivè regnarunt: omnes abſque liberis defuncti. Ex tribus filiabus, *Eliſabetha Philippo II.* Hiſpaniarum Regi; *Claudia Carolo* Lotharingiæ Duci; *Margarita Henrico Borbonio* Navarræ, poſtea & Franciæ Regi collocata eſt.

ARTICULUS VIII.

De Franciſco II.

FRanciſci II. antea Regis Scotiæ jure *Mariæ Stuartiæ* conjugis, *Henrico* Patri in Regum Francorum Solio anno ætatis XVII. ſubrogati, breve fuit Imperium, & Calvinianorum ſeditionibus inquietum. *Mommorantio* Equitum Magiſtro à rerum gubernaculis remoto, & *Diana Valentina* ab Aula pulſâ, ſummam auctoritatem ad *Guiſios* fratres Lotharingios, Ducem & Cardinalem, avunculos Reginæ conjugis, conſentiente Regina Matre, Rex tranſtulit. *Franciſco* Duci, Armorum; *Carolo* Cardinali, Ærarii, ac reliquorum Regni negotiorum cura demandata. Creſcente Calvinianorum audaciâ, lata ſub defuncto Rege in eos Edicta renovata ſunt, nova promulgata, Nova claſſis in quolibet Senatu inſtituta, quæ tantummodo de criminibus ad Religionem pertinentibus cognoſceret: *Cameras Ardentes* appellarunt, quód incendio paſſim damnarentur, qui Calvinianæ Superſtitionis convicti eſſent, & in nocturnis conventiculis deprehenſi. Libri ſeditioſi adversùs *Guiſios* antiquæ Religionis vindices, & Reginam Matrem tum illis conſentientem, ab Hæreticis vulgati, & diſſeminati, atque inter alios *Diſſertatio De Libero Francogallorum Imperio*, quam *Joannes Tillius* primus Senatus Pariſienſis Actuarius, vir Juris ac Hiſtoriæ peritus confutavit, cujus Scripto, authore *Michaële Hoſpitalio* Franciæ Cancellario, hic poſtea delatus eſt honos, ut inter Conſtitutiones Regias referretur. *Edicta contra Hæreticos.*

Ambaſiana conjuratio. Motus ob Regni adminiſtrationem excitati in apertam conjurationem eruperunt, ſpecie quidem eam à *Guiſiis* ad Regii Sanguinis Principes transferendi; revera ad hæreſim, extinctâ Religione Catholicâ per totum Regnum ſtabiliendam, Regémque adoleſcentem occupandum, cujus poſtea nomine ſeditioſi Regnum pro arbitrio adminiſtrarent. Conjurationis *Caput mutum* erat, qui tunc nominari nollet, *Condæus* Princeps Navarri Regis frater, Incentor ſub ejus auctoritate præcipuus *Godefridus Barrius Renaudius*, Petrocorius. Ambaſiam confluebant Conjurati, Regem inde abducturi, & *Guiſios* oppreſſuri. *Guiſii* conjuratione à *Petro Avenello* Pariſienſi Cauſidico detectâ, Religionis, Regis, Regni, ſuæque ſecuritati, datis ad Præfectos urbium literis, & armatâ Nobilitate, conſulebant. Vocati interim à Regina Matre *Colinius* Maris Præfectus, & *Andelotus* ejus frater, Peditatus Gallici Tribunus, qui unà cum fratre Cardinale Calvinianæ Superſtitionis ſectatores fautoréſque præcipui erant, & *Guiſiorum* hoſtes acerbiſſimi quaſi

quaſi ad conſilium ſuper iſta conjuratione, ad Regis patriæque ſalutem, præbendum, ſuggeſſerunt, ut propter immenſam Calvinianorum multitudinem, quæ vi coërceri non poſſet, ſupplicia Religionis ergo inſtituta remitterentur, donec univerſalis auctoritate Concilii controverſiæ de ea ſuſceptæ componerentur. Quamobrem Regium Edictum quinto Idus Martii, MDLX. conditum eſt, quo ſanxit Rex ne quis ampliùs ad ſupplicium ob Calvinianam Superſtitionem raperetur, modò inpoſterum Romanæ Religionis Inſtituta Ritúſque ſequeretur; excluſis nihilominus ab hujus Edicti gratiâ Calvinianis Miniſtris & Concionatoribus, & quotquot adversùs Regem, Regis Matrem, ac Fratres, Regiam Stirpem, Regios Domeſticos, Regiorúmque negotiorum Adminiſtros conſpiraſſent. Iſtud Edictum habes apud *Fontanonem* Tom. IV. Tit. VII. & Tom. VI. Commentariorum Cleri Gallicani. *Guiſiorum* prudentiâ, vigilantiâ & virtute, Ambaſiana conjuratio diſſipata eſt: ſupplicia de reis ſumpta. *Guiſio* Duci, ob rem optimè geſtam, Summa totius Regni Præfectura, tam præſente quàm abſente Rege, ab ejus Majeſtate collata, idémque ex Senatuſconſulto *Patriæ Conſervator* appellatus. Menſe Maio Edictum Romorantini à Rege datum, quo criminis hæreſeos cognitio Epiſcopis attributa, Regiis Magiſtratibus adempta eſt. Vetitum etiam ne quis per conventicula aut coïtiones illicitas de Religione diſſereret, aut ſeditionem moveret, armatóſve cogeret, ſub pœna læſæ majeſtatis in reos conſcióſque à Judicibus Regiis decernenda. Epiſcopis demum & Parochis in Diœceſibus ſuis & Eccleſiis imperata manſio, ut in Catholicæ Religionis conſervationem, & hæreſis extirpationem incumberent.

Edictum Romorantinum.

Nova in Guiſios conjuratio.

Secundùm hæc, novâ in *Guiſios* conjuratione detectâ, cujus Duces erant *Antonius* Rex Navarræ, *Ludovicus* Princeps *Condæus* ejus frater, *Mommorantius* Magiſter Equitum, ejúſque nepotes *Caſtillionei* fratres, *Catharina* Regis Mater, fœmina ambitioſa & naturâ diſſimulatrix, *Guiſiis* tacitè invidebat, *Condæo* & *Caſtillioneis* clam favebat, ut iis pro rerum ſuarum opportunitate uteretur; útque *Guiſiorum* auctoritatem horum oppoſitione moderaretur: ipſa verò inter utriuſque factionis motus majorem ſibi poteſtatem aſſereret. Hæc itaque de conſilio *Hoſpitalii* Cancellarii, & *Caſtillioneorum*, Conventum Principum ac Procerum ad Fontemblaudi indixit ad XII. Kalendas Septembris ejuſdem anni MDLX. in quo de Religione, de Regio Ærario, de Populo in obſequio continendo deliberaretur. *Colignius* Maris Præfectus Libellos Calvinianorum querimonias continentes eo in Conventu Regi obtulit, quibus à quinquaginta millibus ſubſcriptum iri, ſi opus eſſet, arroganter dixit. *Joannes Monlucius* Valentinus Epiſcopus, & *Carolus Marilliacus* Archiepiſcopus Viennenſis, ambo in Novam Reformationem propenſi, de Concilii Nationalis neceſſitate, cùm Generale tunc celebrari non poſſet, urgerétque malum, necnon de trium Ordinum neceſſariâ convocatione, ut hinc Religioni, illinc Reipublicæ conſuleretur, verba fecere. Dux *Guiſius* Religionis controverſias ad Theologos, Comitiorum Regni convocationem ad Regis arbitrium rejecit. *Lotharingus* Cardinalis, in oblatos à Talaſſiarcho Calvinianorum libellos invectus, Regem eorum poſtulatis de Templis ad Conventus ſuos habendos annuere non poſſe reſpondit, integro *Chriſtianiſſimi* nomine quod à Majoribus ſuis hereditarium habebat, & ſine ſalutis æternæ periculo. Quinquaginta millibus, quæ libellis ſubſcriptura minatus fuerat *Talaſſiarchus*, Regem decies aut vicies centena millia antiquæ Religionis retinentiſſima oppoſiturum. Singulos Epiſcopos in ſuis Diœceſibus vigilantiâ ſuâ & auctoritate id efficere poſſe, quod à Concilio Nationali expectaretur. Conventum trium Ordinum probare ſe, ut omnes exploratum haberent quantâ ſinceritate, prudentiâ & fide Regnum adminiſtraretur. Regni itaque Comitia in quartum Idus Decembris Meldis indicta; juſſitque Rex, ut quandoquidem Summus Pontifex, Imperator, cœterique Catholici Principes de totius orbis Chriſtiani Concilio propemodum convenerant, Epiſcopi ad quartum Idus Januarii ad Comitatum accederent, inde ad Concilium Oecumenicum profecturi, aut ſi de illo non conveniret, de totius Galliæ Concilio deliberaturi: in ſuas interim Provincias ſinguli redirent, Sacris Libris evolvendis operam darent, & quid in moribus emendandum eſſet, animadverterent. Prætores etiam, Præfecti, & Seneſchalli in ſuas Provincias & Præfecturas abirent, de omnibus, quæ illic agebantur, inquiſituri, nec ullos tamen niſi ſeditionis reos ſupplicio affecturi.

Conventus ad Fontemblaudi.

Cùm verò Calviniani per omnes fere Provincias urbes occupare tentarent, & cuncta ſeditionibus, cædibus, rapinis, ſacrilegiis complerent, Rex Trium Ordinum Conventum, Meldis indictum, Aureliam tranſtulit, ut cives ad res novas propenſos coërceret. Ibi in Sanctiore Conſilio decretum eſt, ut omnes Fidei ſuæ Profeſſionem ederent, ut à Sorbonicis Theologis anno MDXLII. dictata fuerat. Pœna proſcriptionis in rebelles decreta. *Condæus* Princeps comprehenſus & cuſtodiæ traditus, demúmque à Commiſſariis unà cum Cancellario à Rege deputatis, Majeſtatis damnatus eſt, criménque capite luiſſet, ſecundùm latam à Judicibus Sententiam, niſi mors Regis repentinam rebus mutationem attuliſſet. Obiit ex apoſtemate in aure ſiniſtra enato, Eccleſiæ Sacramentis religiosè perceptis, Nonis Octobris anni MDLX. ætatis XVII. nullâ relictâ prole, multo verò ſui deſiderio, *Regis ſine ullo vitio* nomen promeritus. Hoc anno ineunte, author ipſi fuerat *Olivarius* Cancellarius condendi Edicti, quo omnibus Judicum Collegiis injunctum eſt, ut uno ex ipſis vitâ functo, cœteri de Succeſſore deliberarent, & tres, quos potiſſimùm idoneos ducerent, Regi nominarent, nominationémque hujuſmodi à Collegii Scriba ſubſcriptam ad Regem mitterent, ut ex tribus unum deligeret, qui in demortui locum ſuccederet. Hoc Edicto Munerum venalitas maximo Reipublicæ commodo & juſtitiæ bono ſublata fuiſſet, viriſque doctis & probis demandati Magiſtratus, niſi perturbatis temporibus ejus executio fuiſſet impedita. Quæ de *Franciſci II.* Regno diximus, ex *Belcario* Lib. XXVIII. Commentariorum, *Thuano* Lib. XXIII. & XXIV. Hiſtoriæ, *Freigio* in Paralipomenis Gallicanæ Hiſtoriæ, *Belleforeſtio*, & aliis excerpta ſunt.

Ordinum Conventus Aureliæ.

Franciſci II. obitus & elogium.

ARTICULUS

Articulus IX.

De Carolo IX.

FRanciſco II. ſucceſſit frater ejus natu proximus *Carolus*, annum agens ætatis decimum, qui cùm per ætatem incapax eſſet adminiſtrationis Regni, *Catharina* Regina Mater verita ne illa *Antonio* Navarræ Regi deferretur in Trium Ordinum Conventu, utpote primo Regii Sanguinis Principi, adeo artibus ſuis fœmina ſolers juxta & ambitioſa utráſque factiones tam Religionis quàm Politiæ, Navarræi ſcilicet Regis, *Condæi* Principis, & *Caſtillioneorum* fratrum ex una parte; *Mommorantii* Equitum Magiſtri, *Mompenſerii* Ducis & *Guiſiorum* ex altera, ſeorſim ſibi devinxit, ut optatam Regni Procurationem, cedente Navarro, obtinuerit; cujus retinendæ ſtudium ipſi fuit Religione ipſa antiquius. Nocuit enim ſæpe Religionis Catholicæ rebus, ut auctoritatem ſuam tueretur. Celebrata ſtatim Aureliæ Comitia. *Condæus* Princeps abſolutus, & carcere liberatus. *Mommorantius* interim Magiſter Equitum, *Guiſio* Duci reconciliatus, cum eodem & *Sanctandreano* Mareſchallo ad tuendam veterem Religionem fœdus iniit, poſthabitis neceſſitudinibus, illo ſymbolo incitatus quod à Majoribus acceperat: *Primum Chriſtianum Deus adjuvet.* Hoc *Triumviratu* res Catholica in Gallia ſtetit inter bellorum civilium tempeſtates. Triumvirûm auctoritatem ut deprimeret Regina Mater, imperitandi libidine Calviniſtis favit, & eorum precibus annuens Diploma Regium miſit ad ſingularum Provinciarum Præfectos, quo inter alia ſancitum eſt, ne *Papiſtarum* vel *Hugonottorum* ſeditioſa vocabula uſurparentur. Qui Religionis causâ ante primum pro Novæ Perſuaſionis Sectatorum libertate conditum Edictum vincti eſſent, ſtatim ſolverentur. Qui eamdem ob cauſam à *Franciſci I.* tempore Regno pulſi eſſent, iis revertendi facultas eſſet, modò Catholicè & ſine offenſione viverent. Ne Reſcriptum iſtud Lutetiæ promulgaretur, Senatus interceſſit, primùm quòd contra morem ad Præfectos, non ad Supremas Curias miſſum eſſet; ſecundò, quòd per illud effrænis Religionis libertas conceſſa videretur; tandem quòd magnis turbis occaſionem daturum eſſet. Executioni tamen præpoſterum illud Edictum mandatum eſt. Qui Religionis cauſâ in carcere detinebantur, libertate donati; qui exules erant, revocati. Ita refert *Belcarius* Lib. XXIX. Commentariorum. Hoc Edictum die XXVIII. Januarii anno MDLX. datum. Sic nempe numerabatur annus, nondum ante Paſcha incipiens. Eodem menſe, Rex Literas dat ad Genevenſes, quibus poſtulat ut Miniſtros omnes, Concionatores, & Novæ Perſuaſionis Doctores in Regnum ab ipſis miſſos revocent, nec ullos deinceps mittant; Ipſos quippe famoſis libellis, concionibus, conventiculis, conjurationes & ſeditiones in pleríſque Provinciis & locis conflaſſe, excitaſſe, incendiſſe. Hæc Epiſtola MS. habetur in Regia Bibliotheca.

Catharinæ Reginæ Matris artes politicæ.

Triumviratus ad Catholicam Religionem tuendam fœderatus.

II. Ingentes ſpiritus Calvinianis indidit Edictum illud cujus meminimus; ac Principum freti patrocinio, Reginæ etiam Matris favore elati, in Provinciis Eccleſias occuparunt, Altaria everterunt, Sacras Imagines confregerunt, Sacerdotes mactarunt, ſacrilegiis ac cædibus omnia fœdaverunt. Quarum ſeditionum occaſione, *Lotharingi* perſuaſione Cardinalis, Rex in ipſis Inaugurationis ſolemniis, quæ Remis menſe Maio

A facta eſt, ipſo Cardinali Archiepiſcopo Remenſi Sacris operante, ad Senatum Pariſienſem accedere decrevit, unà cum Regina Matre, Principibus, Primoribus Regni, & Sanctioris Conſilii Aſſeſſoribus, ut de remediis ad hos motus compeſcendos opportunis deliberaretur. Ea vicit in Senatu Sententia, quæ cognitionem de crimine hæreſeos ad Eccleſiaſticos Judices remittendam cenſebat, juxta Romorentinenſe *Franciſci* Edictum: vetitis interim ſub pœna capitis omnibus coïtionibus & conventibus illicitis, cum armis aut ſine armis, atque interdictâ concionandi &
B Sacramenta adminiſtrandi libertate alio ritu ac modo, quàm qui in Romana Eccleſia ſolemnis eſſet. Placuit inſuper ut omnes ab injuriis, vique temperarent, Concionatores à verbis ſeditioſis abſtinerent; qui injuriis, inſultibúſve, etiam ſpecie Religionis, alios provocaſſent, aut ſeditionem quovis modo excitare moliti fuiſſent coïtionibus, ſubſcriptionibus, concionibus, conviviis, aggreſſionibus, à Regiis Magiſtratibus, toto Regno capite damnarentur. Placuit etiam ut criminis hæreſeos duntaxat ab Eccleſiaſticis Judicibus convicti, & Regiis Magiſtratibus traditi,
C graviore quàm exilii pœnâ minimè damnarentur: Hæcque proviſoriè tantùm obtinerent, donec Generalis vel Nationalis Concilii Sententiâ aliter ſtatueretur. Præteritorum denique erratorum in cauſa Religionis veniam Rex conceſſit, modò inpoſterum Catholico ritu, & à Deceſſoribus Regibus obſervato viverent, qui hæreſeos olim fuerant poſtulati. Hæc Edicto comprehenſa, quod *Julianum* à menſe dictum eſt, Julio quippe menſe datum in Caſtro *S. Germani in Laya* anno MDLXI. & habetur in Collectione *Fontanonis* Tom. IV. Tit. VII. pag. 264. & Tom. VI.
D Commentariorum Cleri Gallicani. Ordinum Conventus Aureliæ cœptus, Pontiſaram translatus, in Caſtro *S. Germani* ſolutus eſt, Regni Adminiſtratione Reginæ Matri confirmatâ. Clerus quatuor decimas, quotannis in ſexcennium pendendas, ad æs alienum diſſolvendum, Regi obtulit. Secutum eſt *Poiſſiacenſe Colloquium*, de quo ſupra diximus, Regis, Reginæ Matris, Principum, ac Senatûs deliberatione & auctoritate decretum eo ipſo conſeſſu, quo de Juliani Edicti promulgatione conſilium initum eſt; ſed peſſimo exemplo, & nullo fructu *Colloquium* hujuſmodi
E indictum atque habitum.

Caroli IX. Edictum Julianum adversùs Hæreticos.

Colloquium Poiſſiacenſe.

III. Calviniſtis ex Colloquio Poiſſiacenſi in majorem audaciam erectis, & ſub *Condæi* Principis, *Caſtillionei* Thalaſſiarchi, aliorúmque Procerum protectione, non jam conventicula, ſed publicos conventus contra *Julianum Edictum* agentibus, in quibus & novum Evangelium prædicabant, & Cœnam ſuam celebrabant, multiſque ſeditionibus eâ occaſione excitatis, *Hoſpitalius* Cancellarius captatâ opportunitate abſentiæ *Guiſiorum* & *Mommorantii* Equitum Magiſtri, qui pro Catholicis partibus firmi ſtabant, aſſentiente
F Reginâ Matre in Calvinianorum partes invidia Triumviratûs propenſâ, *Juliani Edicti* abrogationem meditatus eſt. Vocatis igitur in Conſilium ad Caſtrum *S. Germani in Laya* ſelectis ex omni Senatu Præſidibus ac Senatoribus, die decimâ-ſeptimâ Januarii MDLXII. Edictum Regio nomine condidit, quod *Januarium* à menſe nuncupatum eſt, cujus hæc fuerunt capita. Ut novæ Religionis homines Templa, domos, prædia, bona omnia, ſpolia atque donaria Eccleſiaſticis adempta reſtituerent; & ab iis inpoſterum, pariterque à Templis, Crucibus, Sacris Imaginibus evertendis abſtinerent: Intra urbes, cœtus, conciones, & publicas preces habere, aut Sacramenta

Caroli IX. Edictum Januarium Calvinianis favens.

menta adminiſtrare clam vel palam, noctu vel interdiu nullo modo poſſent: Extra urbes Novæ Religionis exercendæ causâ convenire, & conciones abſque ulla moleſtia habere, & audire ipſis liceret; nullâ habitâ Juliani Edicti ratione; idque proviſorio Decreto, & ad Concilii Generalis celebrationem uſque valituro: Nullas Synodos, Colloquia, vel Conſiſtoria celebrare fas eſſet, niſi Magiſtratu permittente: Nullos ipſi Magiſtratus crearent, nullas Leges aut Statuta conderent, nullos delectus haberent, nullam pecuniarum collationem quavis ratione indicerent, Feſta recepta, & gradus conſanguinitatis & affinitatis in Matrimoniis contrahendis prohibitos obſervarent: Eorum Miniſtri fidem ſuam jurejurando Magiſtratibus obſtringerent de Edicto hoc ſervando, déque nulla doctrina in concionibus ſuis proponenda, quæ Nicæno Symbolo, & Libris Veteris & Novi Teſtamenti adverſaretur, & à conviciis in Miſſam & Ritus Eccleſiæ Catholicæ abſtinendo. Quod Edictum quoad quædam capita magis explicatum eſt Regiâ Declaratione datâ ibidem, die xiv. Februarii ejuſdem anni. Senatus autem Pariſienſis, antiquæ Fidei retinentiſſimus, ne promulgaretur Edictum interceſſit, per *Chriſtophorum Thuanum* Præſidem, & *Guillelmum Violam* Senatorem, qui poſtea Pariſienſis Epiſcopus factus eſt, explicatis Libello ſupplici cauſis, quibus adductus Senatus Edicti promulgationi aſſentiri non poſſet, nec deberet. At nihilominus eodem die Regia Juſſio Senatui ſignificatur, ut abſque mora Edictum promulget, donec à Concilio Univerſali, vel à Rege fuerit aliter ſtatutum. Cunctantibus Patribus, novâ Juſſione Kalendis Martii datâ Senatus urgetur: patétque tandem pridie Nonas ejuſdem menſis, habitâ ratione temporum, abſque approbatione nihilominus Novæ Religionis (ut expreſſis verbis declarat) proviſoriè duntaxat, & donec aliter à Rege ſtatutum ſit. Edictum, Literas Juſſionis, & Senatuſconſultum habes in Collectione *Fontanonis* Tom. iv. Tit. vii. pag. 267. & ſequentibus, & Tom. vi. Commentariorum Cleri Gallicani. Miſſum ad alias pariter Curias Edictum, Divionenſis nullo modo recipere voluit, cæteræ ægrè, perpaucæ in Acta retulerunt.

Civile Bellum à Calviniſtis inceſſum.

IV. Tumultu Vaſſiaci in Campaniæ finibus fortè excitato, & Calviniſtis circiter ſexaginta cæſis, *Condæus* Princeps belli civilis Claſſicum cecinit. Calviniani arma in Regem patriámque ſumpſere. Pleræque urbes ab iis interceptæ, Aurelia, Rotbomagus, Lugdunum, Pictavi, Andegavi, Bituriges, Turones, &c. Sacratæ Ædes everſæ, ac direptæ, violata Sanctorum Sepulchra, eorum exuſtæ Reliquiæ. Multis præliis victi potiùs quàm domiti ſunt perduelles: celebriora fuere,

Prælium Drocenſe.

Drocenſe, in quo victoriam Catholici reportarunt, æquali pene partis utriuſque clade: *Condæus* Princeps à *Franciſco Guiſio* Catholicarum partium Duce captus, *Mommorantius* Magiſter Equitum vulneratus in manus hoſtium venit, *Sanctandreanus* Polemarchus Triumvirûm unus cecidit. Prælium iſtud anno MDLXII. die xix. Decembris commiſſum eſt. De quo legenda *Belcarii* Metenſis Epiſcopi Oratio, ad Tridentinæ Synodi Patres habita. Duobus ante menſibus Rothomagus ab Exercitu Regio fuerat expugnata, die xxvi. Octobris Ibi vulneratus *Antonius* Rex Navarræ Exercitûs Regii Imperator, in lecto, ſuccollantibus Helvetiis, per ruinam muri ceu triumphans, reſonantibus æneis tympanis ingreſſus, xv. Kalendas Decembris Andelii ex vulnere obierat, Sacramentali Confeſſione expiatus, & Euchariſtiæ Sacramento ritu Catholico munitus, anno ætatis xl. unico filio relicto *Henrico*, qui poſtea Rex Francorum fuit ejus nominis iv. & glorioſis facinoribus *Magni* cognomen adeptus eſt.

Mors Antonii Regis Navarræ.

Mors Guiſii Ducis.

Anno ſequenti MDLXIII. Dux *Guiſius* Regii Exercitus Imperator, dum urbis Aureliæ obſidionem urgeret, à *Joanne Poltrotio*, quem *Caſtillioneus* Thalaſſiarchus ſubornarat, *Beza*, & alius Miniſter ad facinus audendum fuerant adhortati, proditoriè vulneratus, ſexto Kalendas Martias, Eccleſiæ Sacramentis procuratus, magnâ pietate & conſtantiâ obiit. Statim ab ejus nece, Regina Mater ad Pacem cum Hæreticis conficiendam, mitigato *Condæi* Principis animo, deſcendit. Regi quidem in multis indecora, Catholicis pernicioſa fuit, longè turpior futura, niſi *Mommorantii* Magiſtri Equitum virtus & conſtantia obſtitiſſet, qui coram Regina & *Condæo* Principe, de Pace agentibus, conteſtatus eſt, nunquam ſe conſenſurum ut Edictum Januarii vim haberet. Pactis itaque Conventis Reginam inter & *Condæum* Principem, novum Edictum Pacificationis (ut vocant) die xix Martii Ambaſiæ conditum, & paucis poſt diebus in Senatu Pariſienſi promulgatum eſt, cujus hæc erant capita. 1. Ut Nobilibus plenam Juriſdictionem in ſuis Toparchiis habentibus, libera ac publica Novæ Religionis profeſſio in ipſorum ædibus permiſſa eſſet: Nobilibus verò reliquis idem liceret in ſuis domibus, & pro ſuarum familiarum uſu, cum venia tamen Toparcharum, in quorum oppidis & pagis morarentur. 2. Ut in ſingulis Præfecturis, demptâ Pariſienſi, oppidum unum ſupplicantibus Novæ Religionis Sectatoribus à Rege deſignaretur, cujus in ſuburbiis, & non alibi, Religionem ſuam publicè profiteri ac exercere poſſent. 3. Ut in ſingulis urbibus, in quibus uſque ad diem ſeptimam Martii, quo videlicet de pace agi cœptum erat, Religionis causâ liberè convenerant, porro pergerent, in uno aut duobus locis ipſis aſſignandis, Sacris Catholicorum Ædibus exceptis, quarum imperata reſtitutio & libertas, ut cultus divinus Romanæ Eccleſiæ more ac ritu in illis exerceretur. 4. *Condæus* Princeps, bonus ac fidus Regis Cognatus, Regnique ſtudioſus declaratus: & quicumque alii & ubicumque Religionis causâ ejus partibus adhæſiſſent, veniâ donati, & in ſuis bonis, honoribus, gradibus, Officiis, famâ, conſervati, aut reſtituti. 5. Idem Princeps, ejúſque Aſſeclæ ab omni pecuniæ Regiæ reddenda ratione, ab omni monetæ percuſſionis, bombardarum fuſionis, bonorum tam Eccleſiaſticorum quàm profanorum ejus mandato captorum direptionis quæſtione abſoluti. Hoc Edictum legere eſt in Collectione *Fontanonis* Tom. iv. Tit. vii. pag. 272. & in Commentariis Cleri Gallicani, Tom. vi. Cùm autem circa Edicti executionem controverſiæ non paucæ orirentur, ad ejus interpretationem alterum conditum ac promulgatum eſt, quo Rex conceſſam Novæ Religionis Sectatoribus liberè conveniendi facultatem ſic explicuit, ne id in iis locis liceret, quæ vel ex Eccleſiæ patrimonio nuper diſtracta eſſent, aut ad Sacerdotia pertinerent. Quod additum eſt contra Cardinalis *Caſtillionei* Bellovacenſis Epiſcopi & Comitis, & *Sanromani* Aquenſis Archiepiſcopi conatus, qui Calviniſmum publicè profeſſi, illum in ſua quiſque Diœceſi ac ſacra ditione conſtituere omni ſtudio nitebantur. Illud etiam caput, quo libertas conveniendi iis omnibus in locis tribuebatur, in quibus ad ſeptimam Martii conveniebant, de iis urbibus explicatum eſt, quæ bellico præſidio à Calviniana factione tumultuoſis temporibus tenebantur.

Pacificationis Edictum Calvinianis imperium neceſſitate conceſſum.

tenebantur. Ad hæc, prohibitio de vetitis in Urbe & Præfectura Pariſienſi Conventibus ita expoſita eſt, ut earum incolis fas non eſſet vicinarum Præfecturarum urbes, ubi Conventus permitterentur, adire, niſi & in eas ipſi domicilium transferrent. Inſuper, adversùs Monachos Apoſtatas, qui conceſſam conſcientiæ libertatem ad ſe quoque pertinere contendebant, decretum eſt, ut qui Cœnobia ſuperiorum motuum occaſione, aut iiſdem ſedatis deſeruiſſent, eâ indulgentiâ non fruerentur, ſed ad ſua Cœnobia regredi, repudiatis, quas duxerant contra ſacras Leges, uxoribus, aut Regni finibus excedere tenerentur. Hanc Declarationem die XIV. Decembris anno MDLXIII. datam, habes apud *Fontanonem* Tom. IV. Tit. VII. pag. 276. Ejuſdem Edicti altera Declaratio à Rege data Ruſſilione pridie Nonas Auguſti anno MDLXIV. quo etiam anno Regio Edicto cautum eſt, ut deinceps anni initium, more Romano, à Kalendis

Anni initium.

Januariis putaretur, & ita in omnibus Actis Inſtrumentiſque publicis ſervaretur, cùm antea Paſchatis dies anno initium in Galliis daret.

Anno MDLXVI. Januario menſe *Molinis* Conventus Procerum, præcipuorúmque Regni Miniſtrorum, Cardinalium item & Epiſcoporum aliquot, necnon ſelectorum ex omnibus Regni Senatibus Primariorum Virorum habitus eſt, ibique ad Judiciarii Ordinis emendationem, litium reſecandas ambages, & tranquillitatem publicam procurandam, celebre illud Edictum conditum eſt, menſe Februario, *Molinenſe* à loco vocatum, quod octoginta ſex capita complectitur. Inter alia, Tutoribus permiſſum eſt in Judicio repetere, quod eorum pupilli ludo amiſiſſent. Confraternitates ratione conventiculorum & conviviorum difficillimis illis temporibus ſuſpectæ, ſub pœna capitis vetitæ ſunt: quamvis quod in ipſis pietatis eſt ac divini cultus nuſquam fuerit à Chriſtianiſſimis Regibus improbatum. In eodem Conventu *Guiſiorum* & *Coliniorum* reconciliatio Regis auctoritate facta: ſed fucatam fuiſſe demonſtravit eventus.

Edictum Molinenſe.

Bellum Civile à Calviniſtis renovatum. Prælium Sandionyſianum. Mors Mommoranții Equitum Magiſtri.

V. Anno MDLXVII. belli civilis Incendium Calviniani renovarunt, *Condæo* Principe, & *Coliniis* Ducibus. Sandionyſianum prælium quarto Idus Novembris commiſſum Regiis victoriam peperit. In eo *Mommorantius* Equitum Magiſter à *Stuardo* nobili Scoto occiſus eſt, æternâ memoriâ dignus Heros, qui vitam præclarè actam pro Religionis Catholicæ, cujus ſemper ſe obſervantiſſimum & acerrimum vindicem præbuit, pro Regis ac Patriæ defenſione, quorum ſalutem ſuis compendiis antiquiorem ſemper habuit, adversùs affines & conſanguineos ſuos, avitæ Religionis deſertores, Regi perduelles, Patriæ hoſtes, fere octogenarius, in acie victor occubuit. Eo flagrante bello Rupella à Rege defecit. Pax Carnuti facta die ſecunda Martii anno MDLXVIII. his conditionibus: Ut Edictum menſe Martio anni MDLXII. pro libertate conſcientiæ conditum, abſque ullis declarationibus aut exceptionibus integrum maneret, ad amuſſimque ſervaretur; quouſque, Dei favente gratiâ, omnes Regis ſubditi ad ejuſdem Religionis revocarentur unitatem. Ut præteritorum tumultuum abolitâ memoriâ, auxiliares hoſtium copiæ dimitterentur, urbes ab ipſis occupatæ Regi reſtituerentur. Pacta Conventa quatuor Regis Juſſionibus compulſus Pariſienſis Senatus in Commentarios retulit die XXVII. Martii anno MDLXVIII. Hoc Edictum habes in Collectione

Pax.

Fontanonis Tom. IV. Tit. VII. pag. 289. Arma brevi ab Hæreticis reſumpta, acciti ab ipſis in auxilium Germani Proteſtantes & Angli, Regiæ urbes occupatæ; Sanctonum, Pictonum, Engoliſmenſium, Aquitaniæ, Septimaniæ, Delphinatus Provinciæ belli civilis incendio miſerum in modum conflagrarunt. Rex mitioribus Edictis perduellium animos in officio ſe fruſtra retinere conatum conſiderans, ſeveriúſque cum ipſis agendum ratus, graviſſimum Edictum menſe Septembri promulgavit, quo omnibus cujuſcunque conditionis per univerſum Regnum, aliam quàm Catholicæ Romanæ Religionis, quam Majores ſui Reges Francorum ſemper coluiſſent, & ipſe pariter coleret, profeſſionem uſúmque, ſtatutâ capitis & proſcriptionis bonorum pœnâ, interdixit. Aliud edidit die XXV. ejuſdem menſis, quo omnes Calvinianæ Superſtitionis Profeſſores Dignitatibus, Magiſtratibus, & Muneribus publicis abdicati ſunt, ad quæ illis duntaxat pateret deinceps aditus, qui Catholicam Religionem profiterentur. Tertium quoque promulgatum eſt, quo Beneficiorum omnium ab iis detentorum reditus manu capi juſſi. Quæ & alia Novæ Religioni incommoda Edicta tunc à Rege data, legere eſt apud *Fontanonem* Tom. IV. Tit. VII. pag. 292. 294. & ſequentibus.

Arma ab Hæreticis reſumpta.

Nova Caroli IX. in Hæreticos Edicta.

Annus MDLXIX. Jarnacenſi prælio celebris fuit, quo Princeps *Condæus* perduellium Dux Calviniſtarum cæſos: Regio ab Exercitu, cujus Imperator erat *Henricus* Andium Dux, Regis Frater, inſignis victoria reportata eſt. Rex Metis eventum belli præſtolatus, ſecundùm actas Deo Exercituum gratias, Judæorum Synagogam ſolo æquavit, eiſque ſuos Ritus ea in urbe exercere prohibuit. Poſt *Condæi* mortem, ſumma rerum *Colinio Thalaſſiarcho* à perduellibus collata, qui nomine & auſpiciis Principum *Henrici* Bearnenſis, filii *Joannæ* Reginæ Navarræ, & alterius *Henrici* filii *Condæi* Principis, Exercitum duceret. Germani Proteſtantes magno numero in auxilium Calvinianorum perduellium venere ſub Bipontini Ducis Imperio. Cuſa aurea moneta, cujus in anticâ parte *Joannæ Navarræ* & *Henrici* filii ejus, quem Summum fœderati Gallici exercitus Ducem dicebant, expreſſa effigies, cum hoc in poſticâ elogio: *Pax certa, victoria integra, mors honeſta.* Regi quinque etiam millia Germanorum Equitum, Duce *Philiberto* Badenſi Comite, & miſſæ à *Pio V.* Sanctiſſimo Pontifice auxiliares copiæ quatuor millium & 500. Peditum, Equitum 900. Duce *Sfortia* Comite *S. Floræ*, mille inſuper Pedites & Equites ducenti à *Coſmo* Florentiæ Duce, eodem Pontifice authore, directi militabant. Commiſſæ acies ad *Moncotorium* in Pictonibus quinto Nonas Octobris, cæſi magno numero perduelles, plenâ gaviſus eſt Regius Exercitus victoriâ. Pax confecta ſexto Idus Auguſti MDLXX. his conditionibus: Ut præteritorum memoria obliteraretur; Calviniſtis liberum eſſet publicè Religionem ſuam profiteri & exercere abſque impedimento & moleſtia, præter quam in Aula, Regia Urbe, aliiſque locis, temporibus, & legibus, in Edicto expreſſis: in bona, honores, Dignitates, & Munera publica reſtituerentur: par eſſet illorum & Catholicorum in publicis oneribus ferendis conditio, nec aliis alii ampliùs gravarentur. Quatuor urbes ſecuritatis causâ iis attribuerentur, *Rupella*, *Montalbanium*, *Cognacum*, & *Charitaum*, quas *Navarrus* & *Condæus* Princeps, ac viginti Nobiles earumdem partium à Rege deſignandi,

Prælium Jarnacenſe. Mors Condæi principis.

Prælium Moncotorienſe.

Pax confecta. Edictum Pacificationis.

deſignandi, poſt biennium ſe reſtituturos jurarent. Legi poteſt Edictum de his datum in Caſtro *S. Germani in Laya*, menſe Auguſto, in Collectione *Fontanonis* Tom. IV. Tit. VII. pag. 300. & in Commentariis Cleri Gallicani, Tomo VI.

Calvinianorum cædes die S. Bartholomæi memoriæ ſacro.

IV. Anno MDLXXII. *Henrici Borbonii* Navarræ Regis Nuptiæ cum *Margarita Caroli IX.* Sorore celebratæ. Calvinianorum cædes Lutetiæ nono Kalendas Septembris, die S. *Bartholomæo* ſacro inchoata, & in pleriſque Galliæ urbibus eo exemplo perpetrata, cujus invidiam in *Guiſios* primùm Rex rejecit, mox ſuo juſſu & auctoritate factam declaravit in Senatu, ubi & *Colinius* Thalaſſiarchus, à quo ea cœperat, ceu Majeſtatis reus, publicæ tranquillitatis hoſtis, & initæ contra Regem conjurationis author, (cujus ad præpediendum effectum ſtragem illam Hæreticorum editam fuiſſe vulgatum eſt) Senatus-Conſulto damnatus. Rex Navarræ, & *Condæus* Princeps, à Rege ſervati, hæreſim ejurarunt. Stragem illam Hæreticorum, quâ & plures Catholici inimicorum gladiis impunè perempti fuere, plerique, ceu à Chriſtiana manſuetudine alienam, improbarunt.

Joannis Hennuyerii Lexovienſis Epiſcopi caritas & clementia.

Joannes Hennuyerius Ordinis FF. Prædicatorum, Theologus Pariſienſis, Regi *Henrico II.* olim à Confeſſionibus, & *Antonii* Navarræ Regis Præceptor, tunc Lexovienſis in Normannia Epiſcopus, Regii Mandati executionem ſuſpendi ab urbis Præfecto obtinuit, ſe nequaquam paſſurum conteſtatus, ut oves ſuæ, quamquam à Chriſti caulâ ſegreges, necdum tamen deſperatæ, mactarentur; omnémque periculi aleam, quod Præfectus ab Aula metuebat, ſi Juſſionem Regiam exequi negligeret, in caput ſuum ſuſcepit, interceſſionis ſuæ cautioniſque fide ſcripto confirmatâ, & Præfecto traditâ. Optimi porro Præſulis charitas & clementia Calvinianorum adeo permovit animos, ut quotquot Lexovii degebant, in Eccleſiæ gremium redierint. Ita referunt *Sammarthani* fratres Tom. II. Galliæ Chriſtianæ, in Lexovienſibus Epiſcopis. Magis autem ex Symmiſtarum ſuorum cæde in aliis Regni urbibus exacerbati Calviniſtæ, nova bella meditabantur, cùm Regius Exercitus, cujus erat Imperator *Henricus* Dux Andium Regis frater, in *Rupella*, firmiſſimi hæreſeos propugnaculi obſidionem incubuit, dum *Sancerras* in Biturigibus *Claudius Caſtræus* Provinciæ Prorex gravi pariter oppugnatione urgeret. *Sancerra* deditione receptæ.

Novum Pacificationis Edictum.

A Rupellæ obſidione, electo interim in Poloniæ Regem *Henrico* Andegavenſi Duce, ſancitâ per hanc occaſionem pace, diſceſſum eſt. Pacis conditiones fuere, ut Catholica Religio in urbe reſtitueretur. Rupellanis, Montalbanenſibus, Nemauſenſibus, libera Novæ Religionis profeſſio permitteretur: Nemini toto Regno de conſcientia quæſtio fieret: Nobilibus, qui Summam Juriſdictionem haberent, Conciones domi audire, & Sectæ Ritus celebrare liceret. Pacta Conventa ineunte Julio firmata ſunt anno MD.LXXIII.

Nova conjuratio.

Anno ſequenti, nova conjuratio in Regem erupit, *Alenconio* Duce Regis fratre, cum Rege Navarræ, *Condæo* Principe, ac *Mommorantiis*, de receſſu ab Aula cogitantibus, ad quos Hæretici nova bella moliti acceſſuri erant, & Regem intercepturi. De conjurationis incentoribus habita quæſtio.

Caroli IX. obitus.

Mortuus interim *Carolus IX.* die Pentecoſtes, Maii XXX. anno MDLXXIV. ætatis XXV. Regni XIV. Summâ rerum Reginæ Matri delata, donec Rex Poloniæ, Succeſſor legitimus, in Gallias rediiſſet.

Caroli IX. Elogium.

Princeps fuit præclara indole, & magnis virtutibus præditus, ingenio perſpicaci & ſagaci, prudentiâ ſupra ætatem, ad iracundiam nihilominus præceps, quæ violenta & aſſidua equitatione ac vigiliis alebatur, cùm venationi ſupra modum indulgeret; à venationibus verò ceſſans, ſaltationibus, pilæ jactatione, equis domandis, fabricandis armis, ferróque ac malleo verſando deſudaret, laboris ac inediæ patiens, ac fere abſtemius, ſomnique modici. In Muſicam, & Poëticam propenſus, verſus & ipſe ſcitè pangebat, Poëtáſque in pretio habebat; quos tamen equorum generoſorum inſtar aiebat alendos, non ſaginandos. Inter eos eminebat *Ronſardus* Nobilis Vindocinenſis. Scripſit & egregium *De Venatione* Librum Rex *Carolus IX.* Sumpſerat pro emblemate duas columnas coronatas & interſertas, cum hac epigraphe: *Pietate & Juſtitia*: ut nulla eſſe his virtutibus firmiora Regnorum fundamenta ſignificaret. Adfuere Chriſtianè & piè morienti *Jacobus Amiotus* Epiſcopus Autiſiodorenſis, & Magnus Franciæ Eleemoſynarius, ejus olim Præceptor, & *Arnaldus Sorbinus* Doctor Theologus Pariſienſis, ejus Majeſtati à Concionibus, poſtea Nivernenſis Epiſcopus, qui & ipſum Funebri Oratione laudavit, & Vitam illius peculiari Commentario ſcripſit. Unicam ex uxore *Eliſabetha Auſtriaca* filiam reliquit, ſéque gaudere dixit, quòd ea ætate moriturus, nullos liberos Regni hæredes relinqueret; quippe qui proprio exemplo expertus eſſet, quàm ſit infœlix Regum puerorum conditio, & quàm deplorandus Regni ſtatus, cui pueri tempeſtates inter & tumultus præſunt. Paucis ante obitum menſibus, die ſcilicet XXII. Januarii ſolemni Edicto confirmaverat, & in Senatus Pariſienſis Commentarios referri, atque executioni mandari juſſerat Articulos XLVI. à Clero Gallicano ſua auctoritate ac mandatis congregato recèns conditos, ſuæque oblatos Majeſtati pro reformatione Eccleſiaſticæ Diſciplinæ inter bellorum civilium tumultus & Hæreſeos peſtem valdè labefactatæ. Codicem à Clero oblatum, Edictúmque Regis habes Tomo V. Commentariorum Cleri Gallicani, Tit. II. pag. 494. & 507. De Geſtis *Caroli IX.* & Bellorum civilium hiſtoria, quibus eo regnante Gallia conflagravit, legendi *Belleforeſtius* Lib. VI. *Jacobus Auguſtus Thuanus* in Hiſtoria ſui temporis, *Henricus Caterinus Davila* in Hiſtoria Bellorum Civilium, *Lancelotus Voiſinus Poplinerius*, qui licèt Sectam Calvinianam profeſſus eſſet, Hiſtoriam tamen bellorum civilium fideliter ac ſincerè ſcripſit, non ad partium ſuarum decus. Unde ab ipſis Calvinianis in Synodo Rupellana anno MDLXXI. improbata ac damnata eſt, ut refert *Genebrardus* in Chronico. Legi poſſunt & alii recentiores Hiſtoriæ Francorum Scriptores, & inter alios *Varillaſius* in Hiſtoria *Caroli IX.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 324. hanc velut meam propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Carolus Nonus noluit ſæpe Religionis Catholicæ rebus ut auctoritatem ſuam tueretur.*

R. De Carolo Nono id non ſcripſi, ſed de Catharina Regina ejus Matre. Id certò norunt, quicumque Hiſtoriam vel à limine ſalutarunt.

ARTICULUS X.

De Henrico III.

I HEnricus Poloniæ Rex, nuntio de morte *Caroli IX.* accepto, ſtatim à Polonia in Gallias ad Regnum capeſſendum properavit, quod perpetuis in angoribus ac periculis rexit, domeſticis pariter & externis agitatus tumultibus. Poloniæ Regno ipſum excidiſſe, Regni Ordines Stenziciæ congregati declararunt, in ejúſque locum elegerunt *Stephanum Bathorium* Tranſſylvaniæ Principem, ea lege, ut *Annam*, *Sigiſmundi Auguſti* Sororem duceret. In Gallia *Franciſcus* Dux *Alenconius* Regis frater defectionem fecit, anno MDLXXV. Cum hoc *Henricus Borbonius* Rex Navarræ, & *Henricus Condæus* Princeps, cum non exigua Calviniſtarum manu conjuncti, conductis in auxilium Germanis Duce *Caſimiro*, Palatini Septemviri filio, novum Regi patriæque bellum intulerunt. Interventu *Catharinæ* Reginæ Matris pax in Belliloci Cœnobio juxta Lochias in Turonibus confecta menſe Maio anno MDLXXVI. Edictúmque in favorem Seditioſorum & Hæreticorum conditum eſt non minùs iniquum quàm coactum, Capita LXII. continens, quorum præcipua erant; Ut præteritorum abolitâ memoriâ, & Catholicæ Religionis exercitio in omnibus urbibus & locis, in quibus intermiſſus fuerat, reſtituto, libera *Religionis Prætenſæ Reformatæ*, tunc primùm ſic appellatæ, profeſſio per univerſum Regnum permitteretur, dummodo per locorum Dominos liceret. Ut Synodos etiam ſeu Nationales ſeu Provinciales Sectæ ſuæ Calviniani celebrare poſſent, modò iis unus ex Regiis Præfectis intereſſet. Ut de Sacerdotum & Monachorum Apoſtatarum conjugiis jam contractis nulla ampliùs in foro controverſia moveretur; liberi ex iis ſuſcepti legitimi cenſerentur, & in bona mobilia & adventitia ſoli dumtaxat ſuccederent, ab omni alia ſucceſſione tam directa quàm collaterali excluſi. Ut Religionis Prætenſæ Reformatæ Profeſſores ad Honores, Magiſtratus, & publica Munia non ſecus ac Catholici admitterentur. Ut in quolibet Senatu Claſſis Judicum bipartita conſtitueretur, in quâ Judices ex utraque Religione pari numero ſederent, ad Jus inter Calvinianos & Catholicos dicendum, tam in civilibus, quàm in capitalibus cauſis. Ut memoria eorum, qui Novæ Religionis, aut præteritorum tumultuum occaſione, quocumque ſupplicio affecti eſſent, in integrum, eorúmque hæredes in bona reſtituerentur. Ut ad omnium Ordinum querelas & monitiones audiendas Comitia Regni libera infra ſex menſes Bleſis celebrarentur. Ut octo urbes in diverſis Provinciis ſecuritatis cauſâ Calvinianis & Catholicis fœderatis traderentur. *Alenconio* Duci Bituriges, Turones, & Andes attributi. Multa etiam *Caſimiro* Principi conceſſa. Declaratum quicquid illi præterito bello feciſſent, in Regis obſequium ab ipſis factum. Quæ omnia fuſiùs & expreſſius explicata legere eſt in Edicto quod editum eſt in Collectione *Fontanonis* Tom. IV. Tit. VII. pag. 307. & in Commentariis Cleri Gallicani, Tom. VI. Ad exteras copias è Regno emittendas cùm multa pecunia eſſet opus, exhauſtúmque ærarium, Rex à *Gregorio XIII.* Pontifice Maximo alienandi Eccleſiæ bona ad ſummam quinquaginta millium aureorum annui redditus, facultatem obtinuit. Diploma Pontificium in Senatu Pariſienſi die ſeptima Septembris promulgatum eſt, abſque tamen approbatione clauſulæ ipſi inſertæ, ut diſtractio bonorum fieret invitis etiam & repugnantibus poſſeſſoribus, & aliis quibuſdam conditionibus additis in favorem Cleri. Diploma & Senatus-Conſultum legere eſt Tom. IV. Parte VI. Commentariorum Cleri Gallicani, Tit. V.

Civile bellum.

Pax. Pacificationis Edictum non minùs iniquum quàm coactum in favorem Hæreticorum.

II. Extortum ab *Henrico III.* in gratiam Hæreticorum Edictum, Principum, Nobilium, Urbium, Provinciarúmque Henoticum Fœdus, Catholicæ Religionis, Regiæque reverentiæ & auctoritatis tuendæ ſpecie peperit, quam conſpirationem hoc anno conceptam, ac deinde novis occaſionibus firmatam, *Ligam* appellare conſuevimus. Cujus quidem fœderis Rex non tam honeſto quàm neceſſario conſilio Caput ac Principem ſe declaravit in Comitiis Bleſenſibus menſe Novembri celebratis, quò auctoritatem omnem ſibi vindicans, cæteros, qui eam ambirent, intra officii & obſequii jurati fines contineret. His in Comitiis de omnium Ordinum conſilio à Rege decretum eſt, ut ad Catholicæ, Apoſtolicæ & Romanæ Eccleſiæ unitatem omnes Regiæ ditioni ſubditi revocarentur; quod Decretum Novis Calvinianorum motibus occaſionem dedit, quamvis Rex publico Diplomate declaraverit ſe nec ipſorum bona ſequeſtraturum, nec in eorum perſonas animadverſurum, ſed ab omni injuria & moleſtia tutos præſtiturum, modò ſe domi quietos continerent. Arma itaque rurſus in Regem ſumpſere perduelles, *Caſimirum* Palatinum in perniciem Regni rurſus ſolicitarunt; cum Sueciæ, Daniæ, Angliæ Regibus, cum Germanis Proteſtantibus, cum Helveriis Sacramentariis, adversùs Regem, Patriam, & Catholicos fœdus inierunt, Regias urbes priori bello occupatas retinentes, & alias porro invadere conati. Bello fracti, quod Regiorum Ducum virtute proſperè gerebatur, pacem ſibi optatam, nec ingratam Regi acceperunt, quæ ad Bergeracum in Petrocoriis cum Rege Navarræ Septembri menſe anno MDLXXVII. confecta eſt, & Pictavii die V. Octobris à Rege confirmata. Edicto ſancitum, ut Religionis Catholicæ exercitium in omnibus Regni urbibus ac locis reſtitueretur, unde ab Hæreticis eliminata fuerat: Calvinianæ publica profeſſio iis in locis continuaretur, quæ tenebant, iis exceptis quæ hoc ultimo bello fuerant ab illis occupata: Liberum tamen illis eſſet, ubicumque vellent, commorari, nec ad aliquid conſcientiæ ſuæ repugnans cogerentur quoad Religionis profeſſionem: ac nihilominus Catholicorum Feſtos Dies, & in Matrimoniis contrahendis gradus conſanguinitatis & affinitatis ab Eccleſia Catholica, Apoſtolica, & Romana præſcriptos obſervare tenerentur: Magiſtratus & Munera publica gerere poſſent: Judicandis Calvinianorum litibus Camera in ſingulis Parlamentis erigeretur, in qua non æquali (ut olim) numero utriuſque Religionis Senatores, ſed majore Catholici ſederent. Addita ſunt & alia capita ſuperioribus Pacificationis Edictis fere comprehenſa. Iſtud autem habes in Collectione *Fontanonis* Tom. IV. Tit. VII. pag. 318. & Tom. VI. Commentariorum Cleri Gallicani. Occitani, Aquitani, & Delphinates Calviniani Edicto non parebant, nec ab hoſtilibus actibus temperabant. Quamobrem *Catharina* Regina Mater, Cardinalis *Borbonii*, Ducis *Monpenſerii*, Delphini Principis, & aliorum è Sanctiori Regis Conſiſtorio, Comitatu & conſiliis adjuta, Neraci cum Rege Navarræ congreſſa eſt, Februario menſe, anno MDLXXIX. ut de mediis ad Edicti poſtremi promovendam executionem conducibilibus cum ipſo, & *Condæo* Principe, aliiſque factionis ejuſdem conveniret. Cujus Collationis Capita, & Edicta in eorum

Henoticum fœdus.

Comitia Bleſenſia.

Novi Calviniſtarum perduellium motus.

Pacificationis Edictum Pictavienſe.

eorum confirmationem data, apud *Fontanonem* Tom. IV. Tit. VII. pag. 330. & ſequentibus, & Tom. VI. Commentariorum Cleri Gallicani legi poſſunt.

Equeſtris Ordo Spiritus ſancti ab Henrico III. inſtitutus.

III. Equeſtrem *Sancti Spiritus* Ordinem anno ineunte MDLXXIX. *Henricus III.* inſtituit, ſeu recèns inſtitutum ſolemni Torquatorum Equitum & Cummendatorum creatione, ac ſacra Supplicatione celebravit die prima Januarii, cùm in memoriam duplicis Coronæ ipſa die Pentecoſtes Dei providentia ſibi collatæ, cùm ut Catholicos Proceres hujus Honoris inſignibus, & præſtandi ab illis Sacramenti Religione ſibi arctiùs obſtringeret. *Ludovici* Hieroſolymorum & Siciliæ Regis, qui anno MCCCLII. ejuſdem nominis Ordinem condiderat, exemplo, cujus Inſtitutionis Diploma Veneti *Henrico* Regi è Polonia redeunti exhibuerant, ipſum hunc Ordinem inſtituiſſe certum eſt.

Cleri Gallicani Conventus Melodunenſis.

Eodem anno Kalendis Septembris, Cleri Gallicani Conventus cum Regis licentia Meloduni celebratus, Eccleſiaſticam Diſciplinam temporum injuriâ collapſam ſaluberrimis Decretis inſtauravit. Edita ſunt Tom. I. Commentariorum Cleri Gallicani. *Arnaldus Pontacius* Vaſatenſis Epiſcopus, & *Nicolaus Angelerius* Briocenſis in Aremorica, ille cum ſelectis ex primo & ſecundo Ordine Deputatis, iſte cum univerſis Præſulibus, aliiſque Eccleſiaſticis Viris, qui Melodunenſi Conventui interfuerant, Cœtus univerſi nomine graviſſimas ad Regem Orationes habuerunt, quibus duo potiſſimùm remedia curandis Eccleſiæ Gallicanæ malis idonea propoſuere, ſcilicet Diſciplinæ collapſæ reſtaurationem, & dignorum Præſulum delectum. Ad Diſciplinam reſtituendam, Tridentini Concilii per omnes Regis ditiones promulgationem ſupplices poſtularunt, quam Sacer Ordo in Comitiis Bleſenſibus rogaverat: ad optimorum Præſulum delectum, Sacrarum Electionum reſtitutionem optandam ſignificarunt. Quàm fœda tunc eſſet Gallicanæ Eccleſiæ facies, hæreſum graſſatione, perturbatorum temporum injuriâ, Regis incuriâ & ſocordiâ, qui luxui & voluptati mancipatus, Eccleſiam negligebat, ex iſtorum Antiſtitum Orationibus manifeſtum eſt. Viginti & octo Archiepiſcopatus & Epiſcopatus Præſulibus deſtituti erant, Cœnobia innumera Abbatibus, nullâ in iis divini cultûs habitâ ratione ſive curâ, profanis ab hominibus, quin etiam à mulieribus tenebantur, dilapidabantur. In Occitaniæ & Aquitaniæ Provinciis, in quibus ſex & triginta Diœceſes numerantur, nullum anno proximè elapſo Chriſma fuerat conſecratum, ſeu ob Epiſcoporum abſentiam, ſeu ob paucorum admodum in ſuis Eccleſiis manentium ægritudinem, ſeu ob Eccleſiarum vacationem: & ad Chriſma quærendum Pyrenæorum juga ſuperare, in Hiſpanias penetrare neceſſe fuerat. Beneficia impune vendebantur. Abbatiæ fœminis in dotem aſſignabantur, poſt earum obitum inter hæredes æquis portionibus dividendæ: tam infamis corruptela vidente Rege, Conſilio ejus probante ſerpebat. Denique eò progreſſum erat malum, ut Aulici adulatores Regis familiaritate & gratiâ abuſi, ejus Majeſtati perſuaſiſſent nobiliorum & opulentiorum Beneficiorum in Commendas laïcas erectionem: ejúſque etiam nomine Annatæ Sacerdotiorum vacantium percipi cœpiſſent. Hæc & alia mala ac ſcandala ſtylo vehementi & libero Præſules Religioſiſſimi Regi expoſuerunt, utque pia Cleri conſilia de Eccleſiæ reformatione, & Diſciplinæ inſtauratione, auctoritate ſua juvaret, ſupplicarunt. Extant iſtæ Orationes, & expoſtulationes, aliæque variis temporibus & occaſionibus à Cleri Deputatis ad eumdem Regem habitæ, Tomo V. Parte VII. Commentariorum Cleri Gallicani.

Cleri ſupplicationibus reſpondit Rex: Juſtis de cauſis, quæ adhuc ſtarent, Concilii Tridentini promulgationem à *Carolo IX.* Fratre ac Deceſſore ſuo conceſſam non fuiſſe, nec magis à ſe poſſe concedi. Jus Nominationis ad Archiepiſcupatus, Epiſcopatus, & Abbatias Concordatis inter Sedem Apoſtolicam & Reges Deceſſores ſuos pactis firmatum abdicare ſe non poſſe: at curaturum ut dignæ & idoneæ perſonæ Eccleſiis præficiantur, juxta Edictum in Bleſenſibus Comitiis datum. Cæterùm Cleri Poſtulata circa Diſciplinam, Juriſdictionem, & Immunitates Eccleſiaſticas confirmavit Edicto dato Pariſiis anno MLXXX. Februario menſe, & in Senatu promulgato die V. Martii. Extat Tom. V. Commentariorum Cleri Gallicani, Parte VIII. Tit. II. pag. 517.

IV. Dum Rex Cleri poſtulatis facilem ſe præberet, Diſciplinæ reſtaurationem auctoritate ſua promoveret, Juriſdictionem ac Immunitatem Eccleſiaſticam Edictis ſuis tueretur, de Eccleſia bene mereri ſatageret, maximam ipſi apud ferventiores Catholicos invidiam concitavit *Geneva*, quæ ſentina erat Calvinianæ hæreſis, & præcipuum omnium Apoſtatarum & Impiorum confugium, Fœderatorúmque Helvetiorum ſuſcepta Protectio anno MDLXXIX. Nec propterea Calviniani in Galliis à tumultibus temperarunt. Navarrus *Cadurcum* civitatem Epiſcopatu & Academia inſignem ex improviſo aggreſſus, expugnavit, diripuit. Aliorum oppidorum in Aquitania, Pictonibus, Santonibus, Septimania, & Delphinatu occupationes, direptionéſque ſequutæ. *Condæus* Princeps in Angliam, Belgium, Germaniam, auxiliares copias conſcripturus convolaverat. Rex habito delectu triplicem Exercitum Ducibus *Bironio Polemarcho*, *Carolo Lotharingo* Maynitæ Duce, *Jacobo Matignono* etiam Polemarcho, in Aquitaniam, in Delphinatum, & ad *Feram* Veromanduorum, quam *Condæus* occupaverat, obſidendam immiſit. Atque inſuper ut Hæreticis omnem excuſandæ perduellionis anſam præriperet, Diplomate die tertia Junii anno MDLXXX. promulgato Edicta ſuperiora in ipſorum gratiam facta confirmavit, additâ Sanctione, ut qui beneficio eorum uti vellent, domi ab omni injuriâ ſecuri manerent: & qui illis moleſti eſſent, à Magiſtratibus plecterentur. Bellum ab Hæreticis temerè ſuſceptum, cùm illis infœliciter cederet, Rex Navarræ ad pacem faciendam ſe difficilem non præbuit, quam optabat & *Franciſcus* Dux Andegavenſis Regis Frater, ab Ordinibus Belgii ad eorum defenſionem evocatus. Hinc impetratâ à Rege facultate, in Petrocorios conceſſit, de pace cum Navarro acturus. Collatio ad Flexiam *Gurſonii* Comitis domum habita, cui & Dux *Momperſerius*, & *Pomponius Bellevrius* Regis nomine aderant. Poſt multas difficultates, in certa capita tranſactum eſt, die XXVI. Novembris, eáque Edicto confirmata, quod Rex XXVI. Decembris Bleſis ratum habuit, & à Senatu Pariſienſi die XXVI. Januarii anno ſequenti promulgatum eſt; quo & Edictum Septembris anni MDLXXVII. & Collationis Netacianæ Capita confirmabantur, cum nonnullis ampliationibus. Edictum illud & Flexianæ Collationis Capita habes in Collectione *Fontanonis* Tom. IV. Tit. VII. pag. 335. & ſequentibus.

Genevæ protectio à Rege ſuſcepta.

Civile bellum.

Pax confecta.

Flexiana collatio.

V. Anno

Cleri Gallicani Conatus.

V. Anno MDLXXXII. Clerus Gallicanus Pariſiis congregatus Sacræ Reformationis negotium apud Regem proſecutus eſt, perorante *Reginaldo Belnenſi*, Bituricenſi Archiepiſcopo, qui Sacri Conventûs nomine publicationem Tridentini Concilii, & reſtitutionem Electionum, ceu duo ad conſtituendam Diſciplinam conducentia ab ejus Majeſtate rogavit. Rex de Concilii promulgatione maturè ſe deliberaturum reſpondit; Electionum Propoſitionem commotiori animo eluſit: ſex alia Cleri poſtulata confirmavit Edicto dato ad Fontemblaudi menſe Julio ejuſdem anni. Extat Tom. VI. Commentariorum Cleri Gallicani, Tit. II. pag. 529. Oratio verò Bituricenſis Archiepiſcopi pag. 41. ejuſdem Tomi. Eadem rurſus à Rege poſtulavit Clerus Gallicanus Pariſiis congregatus anno MDLXXXV. Sacri Cœtus nomine perorante *Claudio Angennio* Epiſcopo & Comite Noviomenſi, Pari Franciæ, die XIV. Octobris. Sed in tam frequentibus urgentibúſque Religioſiſſimi Cleri Poſtulatis, de Tridentini Concilii promulgatione, ſemper addita ea exceptio eſt, ut Rex illud promulgari juberet, *Salvis Libertatibus & Immunitatibus Eccleſiæ Gallicanæ.*

Civile bellum magis exardeſcit.

VI. Anno MDLXXXV. Fœderati Galliæ ſpecioſo Fidei Catholicæ conſervandæ obtentu, & impediendi ne Princeps Hæreticus in Regnum ſuccederet, ſi fortè Rex nullâ relictâ prole moreretur (obierat enim Dux Andegavenſis Frater Regis unicus, Júſque ad Regnum *Henricum Borbonium* Navarræ Regem proximè ſpectabat.) *Borbonio* Cardinali, ac *Guiſiis* belli civilis facibus, arma ſumpſere, nec ſe depoſituros profitebantur, donec bellum cum Hæreticis decretum, in Supremis Regni Curiis promulgatum, à Rege, Principibus, ac Proceribus, ſolemni Jurejurando approbatum eſſet. Qui interim Viroduno, Tullo, Lugduno, aliiſque civitatibus in partes pertractis vel occupatis, bellum teterrimum toto Regno incenderunt. Alia ex parte Navarrus & *Condæus* Princeps, qui tempeſtatem illam à *Guiſiis* ferali in eos odio, & impotenti regnandi cupiditate animatis concitatam, in ſe ruituram videbant, delectus habuerunt, ut ſe, Calvinianámque Sectam tuerentur. Quanquam Navarrus ſcriptis Apologiis, ad Regémque miſſis, Hæreticum pertinacem, & relapſum, (quod ipſi objiciebant Fœderati) ſe eſſe negaret, quippe qui doceri cuperet veritatem, ſi fortè ab ea aberraret, ac legitimi Concilii, in quo Calviniani audirentur, Decretis pariturum ſe profiteretur: & Abjurationem, poſt Sambartholomæam ſtragem factam, nullius eſſe roboris conteſtaretur, utpote à captivo metu mortis extortam. Rex ad eas anguſtias redactus, ut vel cum Hæreticis, vel cum Fœderatis conveniret, ambabus factionibus diſſipandis impar, ſuæque conſcius debilitatis, & in dies timidior, interventu Reginæ Matris concordiam cum Fœderatis iniit, qua in ſumma decretum eſt, ut copiæ utrinque conſcriptæ in Calvinianos converterentur, ac civitates & arces, quæ in Fœderatorum erant poteſtate, penes eos permanerent. Secundùm hæc, Edictum à Rege menſe Julio conditum eſt anno MDLXXXV. quo ſibi perſpectum & exploratum eſſe dicens, diviſos Religione populos in civilibus negotiis facilè convenire non poſſe, & juxta Dei verbum, omne Regnum in ſe ipſo diviſum ad ruinam inclinare; decrevit ut nullus deinceps toto Regno alterius Religionis uſus eſſet, quàm Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ; additâ capitis, & bonorum proſcriptionis pœnâ. Edictíſque ſuperioribus revocatis, quibus Novæ Religionis libera profeſſio Calvi-

Henrici III. Concordia cum Fœderatis.

Edictum contra Hæreticos promulgatum.

A nianis conceſſa fuerat. Juſſit inſuper ut Calvinianæ ſuperſtitionis Miniſtri intra menſem; cæteri, qui Catholicam Religionem profiteri nollent, intra ſex menſes Regno excederent: omnis Magiſtratus incapaces eſſent: Cameræ Bipartitæ in Senatibus in eorum favorem erectæ abrogarentur: Urbes ipſis ad ſecuritatem creditas ſtatim ab Edicti promulgatione dimitterent. Quæcumque verò à Fœderatis per hos recentes motus tam in Regno quàm extra geſta eſſent, tanquam ſtudio Religionis Catholicæ conſervandæ ac tuendæ facta comprobavit. Mandavit denique ut omnes in verba
B Edicti hujus ſolemni Sacramento adigerentur, eáque de re publica conficerentur Inſtrumenta. Promulgatum eſt in Senatu, ipſo Rege ſedente, die XVIII. Julii. Extat in Collectione *Fontanonis* Tom. IV. Tit. VII. pag. 343.

VII. *Henricus* Rex Navarræ Militem (ut diximus) ex Germania conſcripſerat. Huic *Annas* Dux *Joioſæ* cum Regio Exercitu in finibus Petrocoriorum occurrit. Anno MDLXXXVII. Pugna ad Curtraſium commiſſa, quâ cecidit *Joioſius*, victoria penes Navarrum fuit. Germani porro multis ab *Henrico* Duce *Guiſio* laceſſiti prælius, ad
C *Alnetum* in Belſia profligati ſunt die XXIV. Novembris. Hoc anno in locum *Stephani Bathorii*, qui ſuperiori obierat, Poloniæ Rex electus eſt *Sigiſmundus* hujus nominis *Tertius*, *Joannis* Succiæ Regis filius, & *Maximilianum Auſtrium* competitorem debellavit. Poloniæ Regis titulum *Henricus* Rex Chriſtianiſſimus nihilominus retinebat, nec Jure ſuo ſe excidiſſe contendebat, id armis vindicaturus, ſi quando compoſitis Galliæ rebus licuiſſet. Anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo-octavo perduellium Fœderatorum tumultibus Gallia nimium in modum dilacerata eſt. *Guiſii*
D Ducis, contra Regis prohibitionem, Lutetiam adventus, Helvetiorúmque & Gallorum Prætorianorum in Urbem à Rege vitæ ſuæ ſecuritati conſulente, in quam non ſemel jam conjuratum erat, introductio, Populum repente commovit. Commotio in ſeditionem, ſeditio in apertam defectionem erupit. Rex metu conſternatus, in fugámque compulſus, Fœderatorum poſtulatis aures accommodavit. Edictum Rothomagi menſe Julio ab ejus Majeſtate conditum eſt, quo de ſuo erga Religionem Catholicam eximio ſtudio multa præfatus, ad Catholicorum concordiam ſanciendam, inprimis Juramentum, in Sacris Re-
E giæ Inaugurationis præſtitum renovat, de perpetua Religionis Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ Profeſſione, & vita, ſi opus ſit, ad ejus conſervationem profundenda; de exterminandis toto Regno, Regiiſque ditionibus, Hæreſibus univerſis & Schiſmatibus à Sacris Conciliis, & præcipuè à Tridentino damnatis; nullâ unquam pace vel induciis cum Hæreticis ſanciendis; nullo Edicto in eorum favorem condendo. Omnes etiam Principes, Proceres, Regni Ordines, civitates, cunctos denique tam Eccleſiaſticos quàm
F Seculares ad exterminationem hæreſeos pari Sacramento obſtringere ſe juſſit: Jurare item, ſi Regem nullâ relictâ prole maſculâ mori contingeret, nullum Principem Hæreticum, aut Hæreſis fautorem, ſe in Regem admiſſuros. Declaravit inſuper & promiſit Rex, nulli ſe Officia Militaria collaturum, niſi Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ Religionis apertis Profeſſoribus. Ad Præfecturas, Magiſtratus & munera publica admitti vetuit, niſi de quorum Religione Catholica, Apoſtolica, & Romana, atteſtationibus Epiſcoporum, vel Generalium eorumdem Vicariorum, aut Parochorum, ac decem virorum integerrimæ fidei conſtaret. Regiam tuitio-

Novum Henrici III. Edictum contra Hæretico & ad Henrici Fœderis firmitatem.

nem Fœderatis promiſit, additâ conditione, ut cuncti Catholici cum Rege conjuncti Jurejurando ſponderent, ſe debitam fidem Regi ſervaturos, & ab omni fœdere ac ſocietate huic pactioni, & Regiæ Perſonæ, vel auctoritati contrariis, tam intra quàm extra Regnum diſceſſuros. Tum pro bono pacis, & Religionis Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ, præteritorum motuum & injuriarum oblivio ſancita. Hoc Edictum Rothomagi die XIX. Julii, die verò XXI. Lutetiæ in Senatu promulgatum eſt, & à Rege, omniúmque Ordinum Catholicis, tam in Aula quàm extra Aulam, ſolemni Sacramento confirmatum, quod etiam *Honoratus Laurentius* in Senatu Aquarum-Sextiarum Advocatus Catholicus, *Henotici* titulo ſingulari Libro laudavit, in quo multa de unica Religione retinenda, déque Hæreſi armis extirpanda luculenter diſſeruit. Iſtud porro Edictum legere eſt in Collectione *Fontanonis* Tom. IV. Tit. VII. pag. 357. Fuere & alia nonnulla Regem inter & Fœderatos Conventionis arcana capita, nimirum de Exercitibus adversùs Hæreticos mittendis, ac Ducibus eorum conſtituendis, de Synodi Tridentinæ promulgatione ſalvis Juribus ac Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, de urbibus ſecuritatis à Fœderatis ad ſexcennium retinendis, de bonis Hæreticorum in belli uſus diſtrahendis. Conceſſum inſuper *Guiſio* Duci ſupremum Exercituum Imperium toto Regno, niſi Rex in Exercitu præſens eſſet; ipſúmque Carnuti benignè Rex excepit. Verùm novis poſtea ſuſpicionibus odiíque fomentis in exacerbato Regis animo malè obducta cicatrix renovata eſt, qui ſuam ab egregiis illis Fœderatis violatam Majeſtatem, everſámque auctoritatem non dolere non poterat. Videbat enim ſe neceſſitate compulſum, Regiam demiſiſſe Majeſtatem ad Pacta cum ſubditis ſuis, iiſque perduellibus ineunda, ſibíque conditiones à Conjuratis præſcriptas, & velut imperatas. *Guiſios* hujus, aliarúmque injuriarum authores noverat. Suſpiciones auxerunt literæ *Sixti V.* Pontificis Maximi ad *Borbonium* Cardinalem & *Guiſium* Ducem, die XV. Julii ſcriptæ, & ſtatim ab eorum emiſſariis publicatæ, quibus Pontifex, laudato utriuſque in promovenda Religionis cauſa ſtudio, Legatum à Latere ſe mittere ſignificabat, cujus operâ & auctoritate utriuſque optimi conatus adjuvarentur, & quicûm ſua conſilia bonum Religionis ſpectantia tutiſſimè communicare poſſent. *Guiſium* verò ſingulari elogio *Machabæis* comparabat qui pro Patria, pro Templo, pro Lege Dei & Religione, immortali cum laude decertarunt. Indictis interim celebratiſque cœptis Bleſis Regni Comitiis, cùm nimiam *Guiſiorum* potentiam, quam factioſorum favor in dies magis efferebat, tunc etiam Regem urgentium ut Magiſter Equitum, Ordinum Decreto Dux Guiſius renuntiaretur, labefactatum Regis Imperium ſuſtinere non valeret; & ab ipſo *Henrici Guiſii* fratre *Mayenio* Duce, & à nonnullis aliis ejuſdem familiæ, *Guiſii* fortunam ipſi invidioſam, Regi formidabilem, ſibi odioſam, occulto livore proſequentibus ſecretò Rex moneretur, à temerariis *Guiſii* conſiliis ſibi caveret: factâ demum fide conſiliorum cum Romano Pontifice, cum Hiſpaniæ Rege, & Sabaudiæ Duce à Guiſiis initorum, atque molitionum ad fovendam in Regno ſpecie Religionis teterrimam factionem, ad civile bellum incendendum, ad Regiam Auctoritatem evertendam, ad fundamentales Regni Leges peſſumdandas, *Guiſios* è medio tollere Rex decrevit. Rei Majeſtatis erant, ſolitum Judiciorum ordinem ſervare in tanta omnium erga ipſos propenſione periculoſum videbatur; quamobrem ipſos à Stipatoribus ſuis Rex confodi juſſit. *Henricus* Dux XXIII. Decembris, poſtridie *Ludovicus* Cardinalis ejus frater cæſi ſunt, anno Chriſti MDLXXXVIII. Cardinalis *Borbonius*, & *Petrus Eſpinæus* Lugdunenſis Archiepiſcopus Guiſianæ factioni penitus addictus, comprehenſi & in cuſtodiam traditi. Hic vitæ diſcrimen ſubiit, cujus gratia ipſi à Rege facta, rogante *Malinio Luxio* ejus nepote. Is porro coram delegatis Judicibus ſeu coram Cardinale *Gondio* Archiepiſcopo Pariſienſi, aut coram Epiſcopo Bellovacenſi reſpondere juſſus, conſtantiſſimè reſpondit: In ſe Galliarum Primatem quæſtionem haberi non poſſe, niſi à Summo Pontifice, aut Judicibus ab eo conſtitutis: rogare Regem ne conſcientiæ ſuæ vim afferret. Si tamen Cardinali *Mauroceno* Sedis Apoſtolicæ Legato, habitâ cum Præſulibus Bleſis exiſtentibus deliberatione, ita videretur, ſe ad reſpondendum paratum: ſed ſcirent qui ita cenſerent, ſe, non Archiepiſcopum Lugdunenſem, Immunitatis Eccleſiaſticæ violandæ authores fore. Legatus autem Pontificius Regem adiens, Ipſum ob necem *Guiſii* Cardinalis excommunicatum denuntiavit. *Borbonium* Cardinalem, & Lugdunenſem Archipræſulem dimitti poſtulavit, ejúſque Majeſtatem monuit, ut à Summo Pontifice errati veniam rogaret. Cui Rex Supremis Principibus licere reſpondit, cùm de crimine læſæ Majeſtatis agitur, pœnas de omnibus ſuis ſubditis ſumere.

Guiſiorum Principum cædes.

Bleſenſia Comitia.

VIII. Rex poſt *Guiſiorum* necem exultabundus, Reginam Matrem ex morbo decumbentem adiit, ſe tandem nunc Regem eſſe prædicans: quæ imminentium præſenſione quadam malorum, ab eo quæſivit an motus ex ea cæde orituros prævidiſſet, ſuáque in omnes eventus diſpoſuiſſet negotia; ſéque veteri ait, ne res eo ſtatu non eſſent, quo ipſe exiſtimaret. Obiit anno ſequenti ineunte, die V. Januarii, Fœmina Regnatrix. Interim Pariſienſes, qui Guiſianum nomen pene adorabant, accepto *Guiſiorum* cædis nuntio *Carolum Lotharingum* Aumaliæ Ducem Summum Urbis Præfectum conſtituerant, Concionatores in Regem impotenter debacchabantur, Dux *Nemorosius* Guiſiorum frater uterinus, qui è cuſtodia evaſerat, Lutetiæ præſens pronos in ſeditionem animos irritabat. Rex Catholicos promereri, ſibique magis obſtringere ſtudens, bellum contra Hæreticos vi quàm antea majore gerendum ſtatuit, ac promulgato in Comitiis Diplomate Catholicorum Unionem proximo Edicto factam confirmavit: Quod actum erat id ob violatas illius Edicti Leges factum dixit, pœnáque ad mali authores contractâ, cæteros qui factionis participes fuiſſent ab omni quæſtione immunes eſſe juſſit, modò in poſterum ab omnibus coitionibus, factionibus, & ſecretis molitionibus abſtinerent. Quod Edictum ab Ordinibus ſolemni Jurejurando confirmatum eſt, anno ineunte MDLXXXIX.

IX. Quid miſera illa funeſtáque tempora æterno ſilentio prætetire liceat, quibus teterrimæ factionis conjurationiſque furor in ſacra ſuggeſta, in Pœnitentiæ tribunalia, in Monachorum auſteriorum Cœnobia, in Doctorum celeberrima Collegia penetravit, ac pleróſque adversùs Regem ceu tyrannum, hypocritam, & perfidum publicæ fidei, libertatiſque Comitiorum violatorem, Concionibus, Conſiliis, Scriptis, Reſponſis, Decretis animavit, & ad defectionem ſollicitavit. Tunc Pariſienſibus Theologis Libellus à factioſis oblatus eſt, Prætoris & Ædilium, civiúmque Catholicorum nomine, quo quærebant an Galli Sacramento fidelitatis & obedientiæ *Henrico III.* præſtito ſolvi poſſent? An tutâ

Seditioſum quorumdam Theologorum Reſponſum.

conſcientiâ

conſcientia poſſent arma ſumere, coïre, pecunias colligere ad Religionis Catholicæ defenſionem adversùs ejuſdem *Henrici* ac fautorum ejus nefaria conſilia. Super quibus Articulis reſponderunt Theologi nonnulli die ſeptima Januarii, primùm, *Populum ſolutum eſſe à Sacramento fidelitatis & obedientiæ Henrico præſtito: deinde, eum poſſe licitè & tutâ conſcientiâ armari, uniri, pecunias colligere, &c.* Hancque Concluſionem ad Papam tranſmittendam decreverunt, ut eam Sanctæ Sedis auctoritate confirmaret, Eccleſiæque Gallicanæ graviſſimè laboranti opem ferret. Seditioſum illud ac ferale Decretum fruſtra quis objiciat contra Supremam Regum noſtrorum auctoritatem; fruſtra quis ex eo probare aggrediatur hanc non fuiſſe ſemper Sacræ Facultatis doctrinam, quòd Eccleſia nullam vel indirectam habeat in Regum temporalia poteſtatem, & quòd ſubditi nunquam à Sacramento fidelitatis & obedientiæ Regibus præſtito abſolvi poſſint. Iſtud enim Decretum, quamvis Facultatis nomine editum ſit, Ordini tamen tam celebri, tam pio, tam erudito immeritò affingitur. Septuaginta Magiſtri duntaxat conveniſſe dicuntur: at multò plures erant Pariſiis Doctores; & veriſimillimum eſt ſolos Guiſianæ factionis Magiſtros conveniſſe, quos Fœderati perduelles ſecundùm vota ſua reſponſuros certò ſcirent. Nec ex eo ſeptuaginta Magiſtrorum numero omnes in extremam illam abiere ſententiam, ut habet Decretum, ſed *Joannes Faber* Decanus, ac ſeniores illius Conventûs Magiſtri, juniores à tam præcipiti ac temerario conſilio avertere conati, rem integram ad Summum Pontificem remittendam cenſuerunt, ut ex ſinceris illius temporis Commentariis compertum eſt. Tertiò, quamlibet liberam deliberationem fuiſſe factioſi prædicarint in Decreto tunc edito, certum eſt ex Hiſtoria, bonorum omnium & in Regis obedientia permanentium libertatem factioſorum tyrannide oppreſſam fuiſſe, cùm *Achilles Harlæus* Senatûs Princeps, & quinquaginta tam Præſides quàm Senatores, ejus ſuaſionibus & exemplo in Regis fide & obſequio conſtantes, è Senatu in cuſtodiam ad Arcem Baſtiliæ à factioſis abrepti: cùm legibus inter arma ſilentibus, à Senatûs parte reliqua, *Aumalio* Duce Urbis Præfecto imperante, jusjurandum pro defenſione Factionis Henoticæ præſtitum eſt: cùm Henotica Factio Pariſiis adeò prævaleret, ut Conſilium creaverit ex quadraginta omnium Ordinum viris eidem Factioni addictiſſimis, qui de cauſæ communis (ut vocabant) negotiis decernerent: cùm Dux *Meduanius* ſeu *Mayenius* illius Conſilii Decreto Generalis Vicarius & Locum-tenens Coronæ Franciæ conſtitutus eſt, penes quem eſſet ſumma belli negotiorúmque poteſtas: cùm Sigillis Regiis confractis, nova fabricata & conſtituta ſunt cum inſignibus Franciæ & Throno vacuo, ac inſcriptione, *Sigillum Regni Franciæ*: inter hæc (inquam) liberam eſſe potuiſſe Theologorum Pariſienſium deliberationem quis ſibi perſuadeat? Quartò, factioſi illi Magiſtri ad Decretum illud condendum variis rationibus ex Sacris Scripturis, Canonicis Sanctionibus, & Decretis Pontificum ſe inductos falsò aiunt, ut populo fucum faciant. Qui enim verò Scripturæ locus, qui Canones, quæ Pontificum Decreta, obedientiam ac fidelitatem Jure Divino Regi debitam, pro ſubditorum arbitrio ſolvi poſſe, arma in Reges ſumi, pecunias colligi, coitiones & fœdera iniri poſſe docent? Sanè *Sixtus V.* Pontifex Maximus, ad quem Decretum illud ſeu Conſilium miſerant, ipſum ut temerarium improbavit, ut ipſe *Claudio Angennio* Cenomanenſi Epiſcopo Regis Oratori poſtmodùm teſtatus eſt. Quintò, indirectæ auctoritatis Romanorum Pontificum in Regum temporalia patronis non favet illud factioſorum quorumdam Theologorum Reſponſum, cùm ante ullum Decretum Pontificis in Regem, populum eſſe ſolutum à Sacramento fidelitatis & obedientiæ Majeſtati ejus præſtito reſponderint: Quin etiam ulteriùs progreſſi, Regis nomen, & Orationes pro ipſo in Miſſa recitari ſolitas induxerint, aliáſque pro Catholicis Principibus ſubſtituerint. Sextò, Sacra Facultas Pariſienſis frequentibus, juſtis, liberiſque Comitiis, tranquillis temporibus deinceps non ſemel congregata, non ſolùm doctrinam hujus Decreti, ſed Propoſitiones indirectam Romani Pontificis vel Eccleſiæ auctoritatem in Regum temporalia, & poteſtatem exauctorandi Reges etiam Hæreticos vel Hæreticorum fautores, affirmantes, *ut falſas, erroneas, temerarias, ſeditioſas, Verbo Dei & Traditioni contrarias* damnavit & proſcripſit. Iniquus ergo in celeberrimum, ſanctiſſimum, ac doctiſſimum Ordinem eſſet, qui Decretum ſeu Conſilium, tumultuoſis temporibus à factioſa juniorum quorumdam Magiſtrorum turba editum, Sacræ Facultati tribueret, ac velut ejus doctrinam obtruderet. Denique quod opinionis illius patroni in Reges Hæreticos aut Hæreſis fautores Pontifici tribuunt, quódque ſibi tribuebat *Sixtus V.* tunc in Cathedra *S. Petri* ſedens, ſe non poſſe in *Henricum III.* agnovit, in quem Monitorium quidem paulò poſt decrevit ob *Guiſiorum* cædem, & *Borbonii* Cardinalis ac Lugdunenſis Archiepiſcopi detentionem, quo Monitorio excommunicationis ſolùm, non exauctorationis minas Regi intentabat. Multò minùs id licitum erat ſubditis erga Regem ſincerè Catholicum, hæreſis & Hæreticorum hoſtem & perſecutorem acerrimum; qui temporum duntaxat calamitate & rerum neceſſitate compulſus, Edicta quædam Calvinianæ factioni conceſſerat, ne Catholica Religio, & Regia Auctoritas ab ipſa in utrámque armatâ penitus opprimeretur: qui denique inter diſſolutos Aulæ mores, luxúmque quo diffluebat, inter voluptates obſcœnas, quibus priſca illius Ducis quondam Andegavenſis virtus elanguerat, viréſque emarcuerant, ut vix idem Rex factus agnoſceretur, non ſolùm Religionis Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ publicam profeſſionem ſtudiúmque præ ſe tulerat ſemper ac ſervaverat; verùm etiam quoſdam pietatis in animo foverat igniculos identidem erumpentes, ſive cùm Ordinem *Sancti Spiritus*, ſive cùm Pœnitentium Sodalitia inſtituit, ſive cùm ipſe demiſſâ Majeſtate in publicis Supplicationibus Pœnitentis habitu proceſſit, & Confraternitatibus dato nomine, *Davidis* inſtar coram Arca ſaltantis, contemptui ac ludibrio Politicorum ſe expoſuit, populari devotione.

X. Pariſienſium væſaniam imitatæ pleræque totius Regni præcipuæ civitates, à Rege defecerunt, multáque Nobilitatis acceſſione aucta eſt Henoticæ Factionis potentia. Rex Edictis armíſque perduelles vel ad officium revocare, vel domare conſtituit: Senatum Pariſienſem, & Rationalium Curiam, Turones tranſtulit, Inducias cum Navarræ Rege pepigit, quem amantiſſimè complexus, in belli ſocietatem contra Fœderatos induxit. Dum hæc gererentur, *Sixtus V.* Pontifex Maximus Monitorium emiſit, de quo diſſeruimus Cap. 2. Articulo xxii. Synopſeos hujus. Rex per Cenomanenſem Epiſcopum ſuæ Majeſtatis Oratorem ſatisfacere Pontifici de *Guiſii* Cardinalis nece ennatus fuerat; læſæ Majeſtatis reum, cujuſcumque ſit Ordinis ac Dignitatis, Regi ſubditum,

Reſponſum illud Sacræ Facultati Pariſienſi immeritò affingitur.

Sixti V Monitorium contra Regem.

à

nis diſſidiis arderent, aliis Regi, aliis Henoticæ Factioni ſtudentibus; aliis Interregnum approbantibus, aliis novum Regem creare volentibus. Quibus ut ſatisfaceret, invidiámque declinaret Dux Meduanus, *Carolum* Cardinalem *Borbonium* Regis Patruum, qui in cuſtodia adhuc habebatur, Regem à Fœderatis ſalutari curavit illius nominis *Decimum*. Cardinalis *Cajetanus* Legatus in Gallias à *Sixto V.* miſſus, improvidâ agendi ratione turbas majores excitavit, *Philippo II.* Hiſpaniarum Rege Pontificem fruſtra ſolicitante & per Oratores vehementer urgente, ut Sacratis Viris in Regis fide & obſequio conſtantibus diras imprecaretur, nec ullo unquam tempore ſe *Henricum* pro Rege habiturum declararet. Regiis interim Fœderatorúmque copiis ad *Yvriacum* pugnantibus, Rex inſignem retulit victoriam, per quam *Egmondanus* Comes Hiſpanorum auxiliorum ductor occubuit. Poſt hæc, Lutetiam arctiſſimâ obſidione vallavit *Henricus IV.* cùm interim *Carolus Borbonius* obiit. Parmenſi Duce ad opem Pariſienſibus ferendam è Belgio ſubeunte, ſolutâ obſidione Rex in eum duxit exercitum: at Duce pugnam detrectante, vim belli aliò convertit.

Pariſienſium quorumdam Theologorum Reſponſum contra Henricum IV. Sacræ Facultati minimè tribuendum.

Hæc anno MDXC. geſta, quo Pariſienſium Theologorum pars Henoticæ devota factioni ad Articulos Prætoris & Ædilium nomine paulò ante obitum Cardinalis *Borbonii*, quem Regem *Carolum X.* appellabant, reſpondit 1. Adveniente ejus morte, aut eodem in favorem *Henrici Borbonii* cedente Jure Regni, Gallos non poſſe tutâ conſcientiâ ipſum *Henricum*, aliúmve Principem fautorem hæreſeos, in Regem admittere; etiamſi ab hæreſi, criminibus & cenſuris fuiſſet abſolutus: quòd evidens perfidiæ ac ſubverſionis Religionis & Regni periculum immineret. 2. De hæreſi ſuſpectum, aut ejus fautorem cenſendum, qui pacem cum *Henrico* procuraret, aut pro viribus non impediret. Abſque juris quippe divini violatione, & pœnâ damnationis æternæ, de pace cum illo agi non poſſe. 3. Qui eidem *Henrico* ad ſanguinis uſque profuſionem reſiſterent, Martyrii palmam conſecututos. Quod Decretum VII. die Maii editum, tam non eſt Sacræ Facultati Pariſienſi tribuendum, quam Decretum Senatûs nomine à Magiſtratibus Henoticæ Factionis Curiam occupantibus tunc editum, quo ſub pœna capitis prohibebant, ne quis de pace cum *Henrico Borbonio* ſancienda ſermonem injiceret, non eſt tribuendum Senatui Pariſienſi, qui Regis auctoritate Turones translatus fuerat. *Gregorius XIV.* & *Clemens VIII.* Pontifices Maximi, ille toto Pontificatu, hic ineunte, *Henrico IV.* minùs æqui fuere, & Fœderatis favêre, zelo quidem Catholicæ Religionis, ſed non ſecundùm ſcientiam. Dux *Meduanus* Comitia Pariſiis celebranda, anno MDXCIII. indixit. Rex convocationem, omniáque in iis decernenda, nullius auctoritatis eſſe vel fore declaravit, pœnâ læſæ Majeſtatis iis qui adeſſent intentatâ. Colloquio inter utriuſque Partis Catholicos habito in pago Surenæ, quo armorum ſuſpenſio ad certum tempus decreta eſt, cùm nihilominus Fœderati de novo creando Rege conſilia in Comitiis agitarent, quæ per ambitioſas Hiſpanorum propoſitiones, & diſſenſionem Principum irrita fuere; Rex Epiſcopis & Theologis ab Henotica Factione alienis Meduntam convocatis, omnem Fidei Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ rationem edoceri voluit. Seria de ejuranda hæreſi cogitatio ipſi à Deo indita eſt, cùm ab eo interrogati Calvinianæ Sectæ Miniſtri, utrùm Catholicæ Romanæ Religionis Profeſſores, in ſua Religione

Henrici IV. Converſio.

A & Communione ſalutem æternam conſequi poſſent, id negare non ſunt auſi, Catholicis conſtantiſſimè aſſerentibus, neminem ex Calvinianæ Sectæ Profeſſoribus, niſi eâ ſincerè abdicatâ damnationem æternam evaſurum. Ex his quippe reſponſis invicem collatis collegit prudentiſſimus Princeps, longè ſibi tutius eſſe eam Religionem profiteri, in qua certam eſſe ſpem ſalutis pars utraque fateretur, quàm illam in qua ſalutem Profeſſorum omnium ac Sectatorum deſperandam pars altera crederet atque propugnaret.

II. Fauſta igitur illuxit dies XXI. Julii anni
B MDXCIII. quâ Rex audiit circa controverſos Articulos, circa quos aliquam adhuc difficultatem patiebatur, doctiſſimis Præſulibus, de nullo ampliùs Catholicæ Fidei capite dubitare ſe profeſſus eſt. Quamobrem communi Præſulum Theologorúmque conſilio decretum eſt, ut Ei tam bene animato, pœnitenti, ac ſupplici, Abſolutio quamprimùm concederetur; cùm periculum ejus ſaluti, Eccleſiæ Gallicanæ, & Regno ex mora immineret: A Summo verò Pontifice, de rei neceſſitate certiore facto, Abſolutionis confirmationem, Regis, ejuſdémque Eccleſiæ nomine
C poſtulandam. Ritu ſolemni Catholicam Fidem profeſſus *Henricus*, & ab hæreſi, ac peccatis, prævia Sacramentali Confeſſione abſolutus, die XXV. Julii *S. Jacobo* ſacrâ, Cardinali Placentino Sedis Apoſtolicæ Legato fruſtra intercedente, Nivernenſem Ducem impetrandæ veniæ causâ Romam ad *Clementem VIII.* Oratorem miſit. Quod cùm differret cunctabundus Pontifex, Inaugurationis Sacra Rex *Carnuti* ſuſcepit à *Nicolao* ejuſdem Urbis Epiſcopo, die Dominica XXVII. Februarii, anno MDXCIV. quod Durocottorum Remorum, ubi ea Solemnitas peragi conſuevit,
D in hoſtium poteſtate eſſet. Lutetiam deinde XXII. Martii cum armato milite à *Briſſaco* Urbis Præfecto intromiſſus, præteritorum omnium gratiam civibus conceſſit: Duci *Feria* aliiſque Miniſtris *Philippi* Regis Catholici incolumibus abire permiſit, unà cum Hiſpanis, Neapolitanis, & Belgis Præſidiariis: Senatum integrum reſtituit: antiqua Privilegia & immunitates Urbi & Academiæ confirmavit: Calvinianæ Sectæ publicam profeſſionem intra decem ab Urbe Regia leucas, juxta Edictum *Henrici III.* anno MDLXXVII. datum prohibuit. Quicquid contra Reges *Henricum*
E *III.* & *Henricum IV.* decretum fuerat, Senatuſconſulto abolitum; quicquid Meduano Duci attributum, reſciſſum eſt; eique ac cæteris Lotharingæ familiæ Principibus mandatum ut Regi obedientiam præſtarent, graviſſimis pœnis in perſonas & bona alioquin ſtatutis; In memoriam denique receptæ & ad Regis obſequium redactæ Urbis, ſolemnis Supplicatio in perpetuum decreta die XXII. Martii. Lutetiæ exemplo Urbes plurimæ ſe Regi dedidere. Conceptam inde lætitiam turbavit *Joannis Caſtelli* facinus, qui Regem cultro aggreſſus eſt die XXVII. Decembris. Ejus Majeſtatem Deus ſervavit. *Petrus* Cardinalis *Gon-*
F *dius* Pariſienſis Epiſcopus, nonnullos è Clero inſanis ſcrupulis anxios hærere animadvertens, an preces pro ſalute Regis eſſent inter Sacra fundendæ, quouſque ejus Abſolutio à Summo Pontifice confirmata fuiſſet; Theologos Pariſienſes convocavit, ab iiſque ſciſcitatus eſt, quid de his, & de parricidio in Eum prætextu Religionis tentato, & olim in *Henricum III.* perpetrato cenſerent. Qui maturâ deliberatione habitâ, unanimi conſenſu reſponderunt: « Subditos univerſos plenam obedientiam Henrico Regi præſtare, preceſque tum publicas cùm privatas pro ejus incolumitate & proſperitate Deo offerre debere. »

Abſolutio.

Inauguratio.

Pariſiorum deditio.

Sacræ Facultatis Pariſienſis Reſponſio ad quæſitionem ab Epiſcopo Pariſienſi propoſitam.

Nullo

Nullo pacto cuiquam licere *Henrico IV.* Regi » Christianiſſimo inſidiari, aut conſilium id au» dendi dare, Religionis, periculi fidei, aut quo» vis alio prætextu: quinimo rem eſſe nefandam » & deteſtandam. *Henrici* verò *Tertii* immane par» ricidium tantùm abeſſe ut Facultas unquam pro» baſſet, aut probaret, ut contra exhorreſceret » ac deteſtaretur, unà cum aliis ejuſmodi facinori» bus, eorúmque authoribus, conſciis, & approbatoribus. Quæ ſic in Aula Epiſcopali deliberata die xvi. Januarii anni MDXCV. ſolemnibus Comitiis in Sorbona die xxi. habitis confirmata ſunt.

Abſolutio Regi conceſſa à Summo Pontifice.

Eodem anno Pontifex à *Jacobo Perronio* Ebroïcenſi Epiſcopo, Regis Oratore, & *Arnaldo Oſſato* exoratus, Abſolutionem Regi conceſſit iis conditionibus, & ſolemnitate, quas in ejuſdem *Perronii* poſtea Cardinalis Relationibus legere eſt. Tum verò certatim ad Regis fidem & obſequium redeuntibus Proceribus, ac civitatibus, Henotica Factio penitus diſſipata eſt, cùm Dux Mercorius, Aremoricam tenens, eam demum Provinciam Regi reſtituiſſet, quod anno dumtaxat MDXCVIII. factum eſt, quo & pax *Vervini* cum Hiſpanis inita.

Cleri Gallicani Comitia.

III. Cleri Gallicani Comitia Pariſiis cum *Henrici IV.* licentia habita ſunt anno vertente MDXCV. ex quibus delegatus *Claudius Angennius* Cenomanenſis Epiſcopus, cum nonnullis aliis Præſulibus, egregiam ad ejus Majeſtatem Orationem habuit die xxiv. Januarii anni MDXCV.. quâ inter alia ad ſanandos Eccleſiæ Gallicanæ morbos neceſſaria remedia, promulgationem Tridentini Concilii ab ea Sacri Cœtus nomine poſtulavit, ſalvis tamen Libertatibus & Immunitatibus Regni & Eccleſiæ Gallicanæ. Eodem nomine Regem rogavit, ut ſacras electiones reſtitueret. Hæc Oratio edita eſt Tom. v. Commentariorum Cleri Gallicani, pag. 127. Ad hæc quidem nihil, ſed ad alia quædam capita poſtulationum ejuſdem Religioſiſſimi Cœtus perbenignè reſponſum à Rege eſt, qui ſecundùm ejus preces Edictum promulgavit menſe Maio, quod in eodem Commentariorum Tomo, pag. 560. legere eſt. Eaſdem preces de Concilii Tridentini promulgatione, ac ſacrarum electionum reſtitutione, aut idonearum certè perſonarum ad ſacras Præfecturas nominatione, abrogatione Penſionum laïcarum ſuper Beneficia conſtitutarum, aliorúmque abuſuum emendatione, apud Regem ingeminavit Clerus Religioſiſſimus anno MDXCVIII. Pariſiis congregatus, perorante *Franciſco Gueſlao* Archiepiſcopo Turonenſi, die xxviii. Septembris. Ejus Oratio edita eſt, cum humaniſſima Regis Reſponſione, pag. 157. Tom. v. Commentariorum Cleri Gallicani.

Nannetenſe Pacificationis Edictum.

Eodem anno Nannetenſe Pacificationis Edictum Calvinianis ad arma pronis, nec tumultuari deſinentibus Rex conceſſit Aprili menſe, neceſſitate compulſus, nec alia ratione civiles tumultus compeſcere ſe poſſe exiſtimans. Illud ægrè admodum, poſt iteratam Regis Juſſionem à Senatu Pariſienſi promulgatum eſt die decima quinta Februarii, anno MDXCIX. Unum & nonaginta capita complectitur, præter ſex & quinquaginta de quibus ſecretò conventum eſt, quæ Rex Edicto inſeri noluit. Editum eſt in Collectione *Fontanonis* Tom. IV. Tit. VII. pag. 361. Tom. VI. Commentariorum Cleri Gallicani, necnon ſeorſim curâ *Bernardi* & *Soulieri*, qui id egregiis Commentariis & Obſervationibus illuſtrarunt.

Henrici IV. Nuptiæ.

IV. Eodem anno, Matrimonium Regis cum *Margarita Valeſia*, trium ſuperiorum Regum Sorore ante xxvii. annos contractum, ſententia Judicum in partibus à *Clemente VIII.* Summo Pontifice delegatorum diſſolutum eſt, nullúmque declaratum, ob conſanguinitatis gradum, defectúmque conſenſus in *Margarita*, quæ contra ſuam voluntatem à Patre *Carolo IX.* & Matre *Catharina*, nullâ Pontificis diſpenſatione ſignificatâ, *Henrico* tunc Navarræ Regi nupſerat; ut ipſamet conteſtata eſt, aliiſque documentis probatum fuit. Rex novas cum *Maria Medicea* Nuptias celebravit anno milleſimo ſexcenteſimo.

Pax cum Sabaudiæ Duce.

Pax Sabaudiæ Ducis cum Rege ſequuta eſt, Salutiarum cum Breſſia permutatione factâ.

Diſputatio Perronii Præſulis cum Mornæo Pleſſio.

Rex adeſſe dignatus eſt Diſputationi Doctiſſimi Præſulis *Jacobi Davy Perronii* Ebroïcenſis Epiſcopi, & paulò poſt Cardinalis, cum *Philippo Mornæo Pleſſio* Nobili Normanno, Salmuri Præfecto, præcipui inter Calviniſtas nominis, ad Fonteinbellaqueum habitæ coram ſelectis ex utraque parte Judicibus, in qua doctiſſimus Epiſcopus *Mornæum Pleſſium* in Libro quem Gallico idiomate *De Miſſa Abuſibus* ſcripſerat, falſarum citationum, interpolationúmque plurimarum convicit. Acta Collationis à doctiſſimo Cardinali *Perronio* edita ſunt. Anno MDCII. menſe Junio, ſeveriſſimum Edictum in duella Rex promulgavit.

Societatis Jeſu innocentia à Rege agnita & vindicata.

Religioſiſſimos Patres Societatis Jeſu, occaſione facinoris *Joannis Caſtelli* proſcriptos, agnitâ eorum innocentiâ, toto Regno honorificè reſtituit, anno milleſimo ſexcenteſimo-quarto, nobiléque Collegium Fixæ in Andibus iiſdem erexit; ac ſuam de eâdem celeberrima Societate præclaram & æquiſſimam opinionem orbi univerſo teſtatus eſt, P. *Petro Cotono* ejuſdem Societatis viro ſingulari pietate, doctrinâ, facundiâ ſpectabili, in Concionatorem & Conſcientiæ ſuæ Moderatorem adlecto. Ex quo tempore Chriſtianiſſimi Reges pietatem, doctrinam, prudentiam, fidem hominum ejuſdem Societatis experti, unum ex *S. Ignatii* filiis ſemper à Confeſſionibus habuerunt, nonnullos identidem à Concionibus, ut eſt ſacra illa familia facundiſſimorum Concionatorum feraciſſima.

Equeſtris Ordo S. Mariæ de Monte Carmelo & S. Lazari inſtitutus.

Equeſtris Ordo *S. Mariæ de Monte-Carmelo*, & *S. Lazari*, ab eodem Rege inſtitutus eſt anno MDCVIII. Octobri menſe. *Philibertus Nereſtangus* Ordinis Magiſter creatus. *Henricum* Regem Chriſtianiſſimum, virtute militari, civili prudentiâ, admirabili benignitate, ingentibus denique rebus pace bellóque, manu & conſilio geſtis verè *Magnum*, cùm omnes immortalem cuperent, unius deteſtandi ſicarii parricidium abſtulit Lutetiæ Pariſiorum die xiv. Maii anni MDCX. poſtridie quàm incredibili apparatu *Mariam Mediceam* conjugem apud *S. Dionyſium* coronandam curaverat, anno ætatis LVII. Regni xxii.

Henrici IV. liberi.

Tres filios, totidémque filias ex *Maria Medicea* uxore reliquit, *Ludovicum*, qui poſt ipſum regnavit, hujus nominis *XIII. Juſtum* cognominatum, *Magni* Patrem. Alterum qui puer obiit, & *Joannem Baptiſtam Gaſtonem*, Ducem Aurelianenſem: *Eliſabetham*, quæ *Philippo IV.* Hiſpaniarum Regi; *Chriſtianam*, quæ *Philippo Amedeo* Pedemontio Principi, & deinde Sabaudiæ Duci; & *Henricam Mariam*, quæ *Carolo I.* Majoris Britanniæ Regi nupſit. De hujus Regni Hiſtoria legendi *Davila*, *Matthæus*, *Harduinus Perefixius* Pariſienſis Archiepiſcopus in Vita *Henrici Magni*, & alii Hiſtoriæ Gallicæ Scriptores.

SCHOLION

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 366. Editionis 1 Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Duo Pontifices fuerunt contraris Henrico IV. ſed non ſecundùm ſcientiam.*

„ R. Scripſi Gregorium XIV & Clementem VIII. „ Pontifices Maximos, illum toto Pontificatu, hunc „ ineunte, *minùs æquos fuiſſe Henrico IV & Fœderatis ſaviſſe, zelo quidem Catholicæ Religionis, ſed non ſecundùm ſcientiam.* Nam, ut ait Author Anonymus Tractatus [*De Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ.* Leodii editi anno 1684. Libro II. cap. 11: *Lumen illud Spiritus Sancti, quod Summo Pontifici adeſt, cùm explicanda ſunt Fidei Myſteria, & tradenda Morum præcepta, non perpetuò illi hypocritarum fraudes, Aulicorum adulationes, improborum mendacia detegit, non adverſùs ambitioſorum importunitatem, Magnatum preces, ſuſpecta Officialium conſilia immotum ſervat.* Quæ ſcripſi eo loci, meram facti quæſtionem ſpectant. Moderatiori ſtylo hoc Hiſtoriæ caput perſtringere non potui.

CAPUT XII.

DE REGIBUS Hiſpaniæ.

ARTICULUS I.

De JOANNE Caſtellæ, FERDINANDO & ALFONSO Aragoniæ, JOANNE & EDUARDO Luſitaniæ Regibus.

Joannes Rex Caſtellæ.

I. AB anno milleſimo trecenteſimo nonageſimo ad annum uſque milleſimum quadringenteſimum-ſeptimum quo migravit è vita VIII. Kalendas Januarias, Caſtellæ Regnum moderatus eſt Rex *Henricus*, de quo egimus in Synopſi Hiſtoriæ Seculi XIV. Ipſi ſucceſſit *Joannes* bimulus filius, cùm *Ferdinandus* ejus patruus ultrò delatam à Proceribus Regiam Dignitatem eximia animi moderatione, fidéque & amore in Nepotem repudiaſſet. Regina Vidua, & *Ferdinandus* Regni Procuratores ex defuncti Regis teſtamento declarati. Summa belli Maurici *Ferdinando* delata. *Ferdinandi* ad Aragoniæ Regnum provecti, & *Catharinæ* Reginæ Matris præpropero obitu, continui in Caſtella motus extiterunt & graves; cùm Rex in umbra & mollitie educatus, Aulicorum imperio obnoxius eſſet. Chriſtiani tamen nominis proferendi, & Mauricæ gentis in Hiſpania extirpandæ ſtudio, Granatenſe bellum geſſit. Ipſum inter & *Alfonſum* ac *Joannem* Reges Aragonum & Navarræ bellatum eſt. Inteſtinis diſſidiis ardebat Caſtellæ Regia, *Alvaro Luna* qui ſumma apud Regem gratia & auctoritate valebat, ipſum inter & *Henricum* Infantem ejus fratrem ſimultates fovente. Sed Regio favore ad tyrannidem abuſus *Alvarus*, cùm ipſi Regi metuendus evaſiſſet, datis Judicibus capite damnatus eſt. Obedientiam *Petri de Luna* in retinendis Pontificiæ Dignitatis Inſignibus pertinacis abdicavit, & in Concilium Conſtantienſe conſenſit, miſſis ad illud Oratoribus. Obiit Valliſoleti, XIII. Kalendas Auguſti, anno MCCCCLIV. Religioſiſſimus Princeps fuit, Literarum amator, Doctorúmque Virorum fautor, quibuſcum lubentiſſimè congrediebatur. Ejus celebratur præclara illa vox: *Malo ſubditos*

Joannis Caſtellæ Regis præclara Sententia.

A *abundare, quàm fiſcum; Quia potentiſſimi Regni Princeps pauper eſſe non poteſt.* Ex *Maria* filia *Ferdinandi* Regis Aragonum, uxore ſua, filium reliquit *Henricum* Regni Succeſſorem. De *Joanne* Rege legendi *Rodericus Santius*, Hiſtoriæ Hiſpanicæ P. IV. *Alphonſus A Carthagena* in Anacephalæoſi Regum Hiſpaniæ, Cap. XCII. *Mariana* Libris XIX. XX. & XXI.

II. Aragoniæ Regnum ab anno milleſimo trecenteſimo nonageſimo quinto ad annum milleſimum quadringenteſimum decimum rexit *Martinus*, de quo egimus in Synopſi ſuperio- B ris Seculi. Poſt ejus obitum varii motus animorum erant, de Succeſſore deligendo, ſententiis in omnes partes diſtractis. De Jure ſucceſſionis ampliſſimæ familiæ diſceptabant, ſuas ſinguli Candidati clientelas habebant, propriòſque fautores. Convenit, ut ex tribus præcipuis Regni Nationibus, Catalonia, Aragonia, & Valentia terni delecti Judices Controverſiam finirent. Auditis Competitorum rationibus, collatiſque Judicum ſuffragiis, *Vincentius Ferrerius* Ordinis FF. Prædicatorum Vir Sanctiſſimus omnium nomine *Ferdinandum* Aragoniæ C Regem renuntiavit, *Eleonoræ* Sororis defuncti *Martini* Regis filium, pridie Kalendas Julii, anno MCCCCXII. Comitem Urgelitanum, ſolum ex omnibus Regni Candidatis obſtinatiùs Jus ſuum armis perſequentem, in ordinem redegit *Ferdinandus*, captúmque perpetuo carceri addixit. Siciliam ab obitu *Martini* Regis turbatam brevî per ſuos Duces pacavit: Sardiniam pene deperditam, induciis cum hoſtibus factis continuit, quæ poſtea ſub Aragoniam ditionem revocata eſt univerſa. Habito Perpiniani colloquio cum *Sigiſmundo* Imperatore, & Regum D Caſtellæ, Galliæ, & Navarræ Oratoribus. *Petrum de Luna* præſentem hortatus & obteſtatus eſt, ut ceſſione, vel abdicatione Pontificatus pacem terris Eccleſiæque redderet, Æmulorum exempla ſequeretur. Pervicax animus cùm flecti non poſſet, imò cùm ſe Peninſulam protipuiſſet, oppidi firmitate Pontificiam Dignitatem tueri parans; *Ferdinandus*, cum Regno ſuo, ejus Obedientiam ejuravit, auctore *S. Vincentio Ferrerio.* Regium Edictum in eam ſententiam promulgatum eſt VIII. Nonas Januarii, anno MCCCCXVI. Obiit die ſecunda Aprilis E ejuſdem anni, quem Regni quartum, ætatis XLIII. numerabat. In omnibus rebus ita ſemper honeſtatem ac decus præ ſe tulit, ut *Honeſti* cognomen promeritus ſit & conſecutus. Multùm ingenii, multùm artis & induſtriæ in eo fuit ad conciliandas omnium voluntates, id crebris ſermonibus uſurpare ſolitus: *Ad tuenda tenendáque Regna, Regibus aptius eſſe diligi, quàm timeri.* Quatuor filios, *Alfonſum*, *Joannem*, *Henricum*, & *Sanctium*, duáſque filias, *Mariam* & *Eleonoram*, ex *Eleonora* conjuge reliquit. *Alfonſum* primogenitum Regni hæredem di- F xit. *Laræ* Principatum, *Medinam Campeſtrem*, *Balaguerim*, *Joanni* legavit. *Henricus* Militiæ S. *Jacobi* Magiſter, *Albuquerquium* obtinuit. *Sanctius* Alcantaræ Moderator Supremus, *Montalbanum*. *Maria Joanni II.* Caſtellæ Regi; *Eleonora Eduardo* Luſitaniæ nupta eſt. *Ferdinandi* Vitam Libris tribus ſcripſit *Laurentius Valla*, quos habes Tomo I. *Hiſpaniæ illuſtratæ.* Hoc ipſi contexuit Elogium: *Fuit Ferdinandus parum excultus literis, ſed ut in illo ſeculo, & ut in Hiſpana Nobilitate, non indoctus: Doctorum tamen mirificè fautor, & ſuorum ad ſtudia hortator. Nulli domeſticorum ſalarium numerari voluit, niſi qui teſtimonium à Sacerdote attuliſſet, eo anno ſe eſſe confeſ-*

Ferdinandus Rex Aragoniæ.

Petri de Luna obedientiam ejurat.

Præclara Sententia.

Ferdinandi Regis liberi.

Elogium.

 ſum,

ſum, & Corpus Domini communicaſſe. Execrantium Numina puniſſe acerrimus. Aleatores ut peſtes exoſus. Pro abſentibus, & quos ipſe miſiſſet, quàm pro his qui aderant, diligentior: quippe qui ſcripta eorum nomina in privato quodam libello habebat, & quoties quippiam vacaret, quod conferendum eſſet, ad illud tanquam ad Ephemeridem ſe conferebat. Nec petentibus ſtatim Beneficia conferebat, ſed duo hæc priùs animadvertebat, an alteri indultum eſſet, & an alius dignior. Nihil intercedente pecunia contulit: nam ejus minimè avarus. Auxit que pecuniâ ſuâ, quam ex Caſtella advexerat, Aragoniam, Valentiam, Cataloniam, ideòque ægrè ferebat non poſſe munificentiam conſuetam exercere in tanta proventuum exiguitate ex ſuis Regnis; ſolitus dicere: Non agere Regem, qui non, plus quàm poſceretur, donaret. In Patrimonio Regali tuendo tenax, quod qui alienarent, aiebat inimicos ſibi potius parare, quàm amicos. Legendi & *Hieronymus Surita* Hiſtoriæ Rerum Aragonenſium Lib. XI. *Hieronymus Blanca* in Rerum Aragonenſium Commentariis, & *Joannes Mariana* in Hiſtoria Hiſpaniæ, Lib. XIX. & XX.

Alfonſus Rex Aragoniæ.

III. *Ferdinando* in Regnum Aragoniæ ſucceſſit ejus primogenitus *Alfonſus*, literis eruditus, gloria militari illuſtris, ſed erga Eccleſiam non ita propenſus ac Pater; quippe qui cum *Martino V.* & *Eugenio IV.* ſimultates ad ſchiſma uſque exercuerit, quòd ipſi Neapolitani Regni jura, in *Ludovicum*, & *Renatum* Andegavenſes à *Joanna* Regina tranſlata, attribuere recuſarent. Quod Regnum dum occupare poſt *Ludovici* obitum niteretur, à Genuenſibus navali victus certamine, & cum Fratribus captus, ad *Philippum* Mediolani Ducem, cujus in Ditione tum erat Genua, perductus eſt: à quo humaniſſimè acceptus, & libertati redditus, ad Neapolitanam oppugnationem rediit.

Neapolitanum Regnum ſibi ſubjicit.

Militibus per aquæductum intromiſſis, Urbe potitus eſt, poſtridie Kalendas Junii, anno MCCCCXLII. moxque reliquum Regnum Victori deditionem fecit. *Eugenio* deinde Pontifici reconciliatus, pro ipſo bellum geſſit in Piceno contra *Sfortianos* Eccleſiaſticæ Ditioni infeſtos. Uxorem duxit *Mariam*, *Joannis II.* Caſtellæ Regis ſororem, quæ Marito abſente, & Neapolitani Regni expugnatione occupato, Aragonium Regnum magnâ prudentiæ famâ moderata eſt. Obiit *Alphonſus*, militari virtute *Magnanimi* nomen promeritus, Neapoli, V. Kalendas Julias, anno MCCCC.LVIII. ætatis LXVI. Literas in pretio habuit; viriſque eruditione præſtantibus tantùm tribuit, ut iis ſe inclinata quamvis ætate docendum præberet.

Alfonſus Rex literatum amans.

Laurentio Valla, *Antonio Panormitano*, *Georgio Trapezuntio*, familiariter uſus eſt. A Rege quodam Hiſpano dictum referente quopiam, *Literas Principem non decere*? Eam vocem *non Regis* dixit *eſſe*, *ſed bovis*. Ejus faceta dicta, ſales, jocique notantur magno numero, ad indicium acuti ingenii, elegantis, prompti, atque præſtantis. In ejus laudibus nimii ſunt Hiſpani; quibus incomparabilem ſanè Principem fuiſſe ultro concederem, niſi impotenti regnandi ambitioni jus omne divinum atque humanum ſubjeciſſet, Religionis ac fidei humanæ ad commoda utilitateſque ſuas dumtaxat obſervator; ac veneri intemperantiùs indulſiſſet. *Joannem* Fratrem, Vaſconum Regem, Aragonii Regni hæredem inſtituit. Neapolitanum, quaſi armis partum, *Ferdinando* filio notho legavit. Ejus Vitam quatuor Libris complexus eſt *Antonius Panormitanus*, qui ipſi ab Epiſtolis fuit; ad quam *Æneas Silvius* Commentarios addidit. Eam Libris X. proſequutus eſt *Bartholomæus Facius* Genuenſis; præter quos de *Alfonſo* Rege legi poſſunt, *Surita*, *Hieronymus Blanca*, *Jovius*, *Collenutius*, *Fazellus*, *Mariana*, &c.

Johannes Rex Luſitaniæ.

IV. *Joannes* Luſitaniæ Rex anno milleſimo trecenteſimo octogeſimo-tertio regnandi initium fecerat. Cum *Joanne* Caſtellæ Rege bellum geſſit. Inter utramque gentem honeſtis conditionibus ſancita pax anno MCCCCXXXI. Numeroſâ prole auctus, propter anguſtiam Ditionis, novos in Africa Principatus filiis parare cogitavit: magnâque inſtructa claſſe, *Septam* Mauritaniæ Tingitanæ urbem munitiſſimam uno die expugnavit, magna Saracenorum ſtrage.

Bellum Africanum.

Ea victoria contigit die XXI. Auguſti, anno MCCCCXV. Eccleſiam Oliſiponenſem Metropolitica dignitate augeri curavit: Codicem *Juſtiniani* in Patrium ſermonem verti juſſit à *Joanne ab Aregis* Viro Juris-Conſultiſſimo, *Bartoli* quondam auditore. Magnificam ejus pietatem ſacra teſtantur ædificia, & inprimis Regium illud Cœnobium Batallenſe Virgini Deiparæ eo loco dicatum, quo celebrem illam victoriam de Rege Caſtellæ adeptus eſt. Clementiæ laude nemini Regum inferior fuit. Nonnullis enim qui in ejus caput conjuraverant, non pepercit modò, ſed muneribus illos affecit. Obiit pridie Idus Auguſti, anno MCCCCXXXIII. ætatis LXXV. Regni XLIX. *Rex Bonæ memoriæ* à Luſitanis cognominatus. Præter *Blancam* & *Alfonſum* brevis ævi pueros, ex *Philippa* uxore *Joannis* Lancaſtriæ Ducis filia ſuſcepit *Eduardum* Regni Succeſſorem, *Petrum* Ducem Conimbricenſem, *Henricum* Ducem Viſcenſem, & Militiæ *Jeſu Chriſti* Magiſtrum, *Joannem* Militiæ *S. Jacobi* Summum Moderatorem, *Fernandum* Magiſtrum Militiæ Aviſienſis Ciſtercienſis Ordinis, & *Iſabellam Philippo III.* Burgundiæ Duci, Flandriæ, Hannoniæque Comiti, nuptam.

Johannis Lancaſtriæ Regis liberi.

Henricus Princeps in Mathematicis doctiſſimus, propter ſola Aſtrorum ſtudia cœlebs vixit. Magnam partem Atlantici litoris penetravit, in quo oppida & civitates, inſulæque plurimæ repertæ ſunt. Quibus in locis omnibus Chriſti Fides ejus operâ innotuit, præſertim in Inſula *Lignorum*, quæ vulgò *Madeira* vocatur. Tandem morte interceptus, has Navigationes ad Coronam Regni tanquam fundum hæreditarium tranſmiſit, quæ per manus traditæ, ad tempus *Joannis II.* Luſitaniæ Regis derivatæ ſunt (inquit *Damianus à Goes.*)

Eduardus Rex Luſitaniæ.

V. Succeſſit Patri *Eduardus*, annos natus XLII. cui ad cœteram fœlicitatem numeroſa proles fuit, ex unis nuptiis ſuſcepta cum *Eleonora* filia *Ferdinandi* Aragoniæ & Siciliæ Regis: *Alfonſus* Primogenitus, cui Patre ſuperſtite, inter Luſitanos primùm Principis nomen inditum; *Ferdinandus* Dux Viſcenſis, Militiarum *Jeſu Chriſti* & *S. Jacobi* Magiſter; *Philippa* brevis ævi; *Eleonora* quæ *Frederico III.* Imperatori collocata eſt; *Catharina Carolo* Navarræ Principi, & deinde *Eduardo IV.* Angliæ Regi pacta, ſed cœlebs mortua; *Joanna* nupta Henrico Caſtellæ Regi. Magnum ipſi mœrorem attulit clades à fratribus in Africa accepta in Tingitana obſidione, anno MCCCCXXXVII. ubi *Ferdinandum* Saracenis obſidem dare coacti ſunt, donec Luſitani, *Septa* deditâ, universâ Africa decederent.

Luſitanorum clades in Africa.

Obiit *Eduardus* Rex die IX. Decembris, MCCCCXXXVIII. animi corporiſque dotibus præſtantiſſimus Princeps, literiſque valde deditus, qui *De Regni Moderatione*, *De Fido Conſiliario*, & *De Arte Equitandi*, libros edidit. Regnum ipſius fuit annorum quinque, dierum ſeptem & triginta.

ARTICULUS II.

De HENRICO IV. Caſtellæ. JOANNE II. Aragonum: & ALFONSO V. Luſitaniæ Regibus.

Henricus IV. Rex Caſtellæ.

I. JOanni Caſtellæ Regi ſucceſſit *Henricus* filius, annum agens ætatis trigeſimum, cùm paulò ante Patris obitum *Blancam* uxorem, Regis Navarræ filiam, poſt annos conjugii quatuordecim repudiaſſet, [a] impotentiam ex maleficio cauſatus. Divortii Sententiâ ab Adminiſtratore Segobienſis Eccleſiæ pronuntiatâ primùm, deinde ab Archiepiſcopo Toletano confirmatâ, auctoritate *Nicolai V.* Pontificis Maximi, non ſine admiratione orbis terrarum. Ardenti erat ingenio *Henricus*, puſillo tamen, oppletóque fœditate. Venationis & Muſices præcipuum ſtudium. Cultus moderatus, aqua potus, cibus nimius, mores diſſoluti, atque omnibus turpitudinum maculis vita deformis: quibus rebus corpus labefactatum, atque morbis obnoxium fuit. *Liberalis* illi atque *Impotentis* cognomina vulgò affixa fuit, alterum ex profuſa liberalitate, qua donandis oppidis, profundendis ſine judicio theſauris, Majores omnes ſuperaſſe videbatur. Mitis ſermo atque comis fuit, clementia nimia. Hac morum [illegible]tate factum, nulla ut tempora turbulentiora extiterint, quàm *Henrici* Regno, quod annorum viginti trium fuit, menſium quatuor, dierum duorum. Mauricum bellum geſſit, haud magno operæ pretio. Anno milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo-tertio cum *Ludovico XI.* Rege Chriſtianiſſimo ad Fontarabiæ fines colloquium habuit de controverſia quæ Catalanos cum Aragoniis dudum commiſerat, cujus Judicium *Ludovici* Regis arbitrio partes permiſerant. Secundùm *Henricum* contra Aragoniæ Regiam pronuntiatum eſt. Quæ Sententia nova bella ſuccendit.

Bellum civile.

Horum tumultuum opportunitatem nacti Caſtellæ Proceres, in *Henricum* Regem conjurarunt, *Alfonſo* ejus Fratre in partes abrepto. Ne injuſtè commoti viderentur, querelarum cauſas obtenderunt: quòd Rex Mauros apud ſe verſari permitteret; Magiſtratus venales exponeret: *Bertrandum* Conjugis ſuæ adulterum dignitatibus augeret: Filiam adulterio natam, contra Regni Leges, júſque *Alfonſi* Fratris, Regni heredem renuntiaſſet. Hæc ſi mutarentur, libenter arma poſituros. Regem tanta ſocordia invaſerat, ut his monitionibus vix moveretur. Cúmque armis vindicare nollet injuriam, concordia tentata eſt, & his pacta conditionibus; Ut *Alfonſus* Frater Regni heres eſſet jure ſuo: *Bertrandus* ſe *D. Jacobi* Magiſterio abdicaret. Fœdere facto, *Alfonſus* Segoviâ in Regia Caſtra deductus eſt, undecim annorum adoleſcens. In ejus verba à cunctis qui aderant juratum, anno milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo-quarto, ſed brevis concordia fuit. Sopita potiùs quàm diſſipata conjuratio.

Conjuratio in Regem.

Anno ſequenti, exauctorato per ſummum nefas *Henrico*, *Alfonſum* ejus Fratrem Caſtellæ Regem proclamarunt. *Alfonſus Carillius* Toletanus Archiepiſcopus, magno vir animo, ſed & inquieto, ducem ſe tanti ſceleris exhibuit. Summum etiam Pontificem *Paulum II.* decipere ſtuduerunt, eique perſuadere, hæc *Pii II.* ipſius Deceſſoris conſilio facta. Quam calumniam *Jacobus* Cardinalis Papienſis, honoris ac nominis *Pii II.* ſtudioſiſſimus, Pontifice coram & Cardinalibus confutavit. Dicta ejus confirmarunt *Henrici* Oratores, rogarúntque, per literas declararetur, Romanum Pontificem harumce molitionum nec authorem fuiſſe nec approbatorem. Legatus Cardinalis *Papienſis* Epiſtola CXXII. & *Mariana* Lib. XXIII. Cap. IX. *Henricum* Regem inter & Proceres conjuratos ad *Olmedum* pugnatum eſt ancipiti victoriâ, XII. Kalendas Septembris anno milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo-ſeptimo. Legionenſis interim Epiſcopus *Antonius Venerius* à *Paulo II.* cum poteſtate legatus in Caſtellam, qui Cenſurarum Eccleſiaſticarum terrore conjuratos Epiſcopos ac Proceres ad Regis obſequium

Paulus II. Pontifex Monitis perduelles ad Henrici Regis obedientiam revocare ſtatagit.

B revocaret. Diras denuntianti, *Pontificias partes negarunt eſſe de Republica ſtatuere; & ad Concilium proximum ab ea denuntiatione provocarunt.* Regem ad turpia conſilia concordiæ, quibus ludibrio habebatur Majeſtas, ſolita compulit ignavia. Hac Pactione, ſimul & Reginæ impudicitiâ, novos ſpiritus conjurati ſumpſerunt. Rex in tantis malis pene ab omnibus deſtitutus, mente etiam pererrabat, & privati propemodum habitu vagabatur, decem tantùm Equitibus ſtipatus. Quibus in anguſtiis, Placentiæ Comitis poteſtati ſe permittens, in ejus urbis arce ſplendi- C dè acceptus, habitúſque, quatuor menſibus hæſit. Hæc anno MCCCCLXVIII. geſta. Secundùm hæc, *Paulus II.* perduelles Proceres novâ Legatione ad ſanitatem invitavit; & quoniam non parebant, piorum numero exemit. His commoti potiùs quàm territi, Legatos Romam amandarunt: quibus non priùs facta eſt Pontificem conveniendi poteſtas, ac ne ad Urbem quidem accedendi, niſi juratis *Alfonſo* Regios titulos haudquaquam adſcripturos. Admiſſis tandem, graviſſimiſque verbis increpitis mandatum, ut Pontificis nomine diras omnes conjuratis denuntia- D rent, niſi ad Regis obſequium redirent. Vindicaturum Numen impios illorum auſus. Juvenem Principem, alieni criminis reum, immatura morte pœnas daturum. Inane oraculum non fuit. Principis obitu, Toleti deditione, Pontificis ſtudio, multorum animi ad *Henricum* Regem converſi.

Pax conſecta.

Iſabella Regis Soror ad capeſſendum Regnum a conjuratis fruſtra ſolicitata. Ejus modeſtiâ effectum ut veniam ab *Henrico* propoſitam, & conditiones pacis acciperent; ſecundùm quas *Iſabella* fraterni Regni heres renuntiaretur, ſex oppidis tunc ejus poteſtati contraditis E juramento obſtrictæ ne cui nuberet abſque Regio conſenſu: Regina, filiáque notha in Luſitaniam amandarentur, permiſſu Pontificis Romani repudii Libello dato: Proceres bonis omnibus, honoribúſque reſtituerentur, quæ diſſidii tempore erant ablata. *Iſabella* inconſulto Rege nupſit *Ferdinando* Aragoniæ Principi, lege propinquitatis à Summo Pontifice non ſoluta, licèt ejus veniam à *Pio II.* datam Toletanus Archipræſul affirmarit. His conditionibus, anno MCCCCLXXI. pactum conjugium, Ut *Henrico* Regi ſuperſtiti ſua auctoritas conſtaret: defuncto, F rerum Caſtellæ ſummam *Iſabella* adminiſtraret: neque *Ferdinandus* ſuo nomine quicquam donaret: Nec Magiſtratus externis mandaret. De immunitate, Jure, & Legibus Gentis ne quicquam diminueret: ac niſi uxoris voluntate Reipublicæ partem ullam attingeret. Hæc omnia arcanò conſtituta. Literæ ad Pontificem, *Henricum* Regem, cæteróſque Reges ac Principes datæ, quibus feſtinatæ nuptiæ excuſabantur. Iratus tamen Rex, *Joannam* filiam notham, *Carolo* Aquitaniæ Duci *Ludovici XI.* Chriſtianiſſimi Regis fratri collocatam, juſtam prolem eſſe cum Regina juratus, *Iſabellâ* publicis tabulis abdicatâ, Regni heredem declaravit, Proceribus novo Sacramento in

ejus verba adactis. His connubiis graviſſimi belli Hiſpanos inter Galloſque materia parabatur, niſi *Caroli* Aquitaniæ Ducis obitu, qui ante Matrimonii conſummationem contigit, diſcuſſa tempeſtas fuiſſet; *Iſabella* paulò poſt *Henrico* fratri conciliatâ. *Rodericum Borgiam* Cardinalem, Sedis Apoſtolicæ Legatum, Rex Madriti maximo honore excepit anno MCCCCLXXIII. Epiſcopi ac Sacerdotes à Legato eam in urbem ex tota ditione evocati, frequentes convenere. Subſidium Pontifici Romano ad belli Turcici ſumptus, volente Rege, conceſſum: de Diſciplina Eccleſiaſtica reſtauranda actum eſt: cujus quanta eſſet tunc temporis in Hiſpania prolapſio, *Mariana* eleganter exponit Lib. XXIII. Cap. XVIII. *Invaſerat pudenda Literarum inſcitia in Sacerdotes Hiſpaniæ: uſque eò ut pauci Latinè ſcirent, ventri, gulæque ſervientes. Avaritia rapaces in Eccleſiam Dei manus injecerat. Emere Sacerdotia, olim ſimonia, tunc induſtria erat: Neque intelligebant cæci Principes, cæcique Pontifices, irato Deo fieri impium commercii genus: quod facias an patiaris, perinde eſt.* His malis ut remedium adhiberetur, à Romano Pontifice impetratum eſt, ut in ſingulis Eccleſiis Cathedralibus bina Sacerdotia, ſeu Præbendæ, Theologo una, altera Jure-Conſulto obveniret. Pontificii Diplomatis fragmentum *Mariana* deſcribit. Obiit *Henricus* Caſtellæ Rex III. Idus Decembris, anno MCCCCLXXIV. ætatis XLV. Regni XXVI. De quo legendi *Rodericus Santius* Palentinus Epiſcopus, Hiſtoriæ Hiſpanicæ P. IV. cui ſub hujus Regno finem impoſuit; *Ælius Antonius Nebriſſenſis*, Decadis I. Lib. I. & II. & *Mariana* Lib. XXIII. & initio Libri XXIV.

De Diſciplina Eccleſiaſtica in Hiſpania reſtauranda agitur.

Joannes II. Rex Aragonum.

II. Poſt *Alfonſum* in Aragonia regnavit *Joannes II.* Vaſconum Rex, ejus frater; quem *Magnum* Hiſpani appellant. Dotale Navarræ Regnum ipſi attulerat *Blanca* Regina. Ad *Carolum* Vianæ Principem ex eo Matrimonio ſuſceptum matris jura poſt ejus obitum tranſlata. *Joannes* dominandi avidus, filium ad Comitia Cataloniæ evocatum in cuſtodiam tradidit. Catalani ad violationem publicæ fidei frementes, arma pro Principis libertate ſumpſerunt, patrémque compulerunt ut carcere ſoluto Cataloniâ cederet. Sed alio medio Regi ſatisfactum, homini alieno à naturæ & humanitatis legibus, cùm infœlix Princeps IX. Kalendas Octobris anno MCCCCLXI. morbo extinctus eſt (ut nonnulli crediderunt) animi ægritudine contracto, ſeu (ut plurimorum conſtanti opinione vulgatum fuit) lento veneno, quò fortuitus morbus putaretur, vitalibus in cuſtodia corruptis, anno ætatis XLIV. Juvenis meliore fortunâ, patréque benigniore digniſſimus. Ingenium Literis dederat. Hujus extant monumenta, Libri Ariſtotelis *De Moribus*, vulgari linguâ donati, brevis *De Vaſconum Regibus* Hiſtoria, præterea verſus non inelegantes, quos ad lyram pangere ſolitus erat. Optimis Legibus Regnum munivit Rex *Joannes*; de quibus *Hieronymus Blanca* in Aragonenſium Rerum Commentariis. Ex *Joanna* ſecunda uxore, *Frederici* Almirantis Caſtellæ filia, ſuſcepit *Ferdinandum* Regnorum heredem, *Joannam* Ferdinando Neapolitano Regi nuptam, *Mariam* & *Eleonoram*, quæ innuptæ obierunt. E vita migravit Barcinone ad XIV. Kalendas Februarii, anno milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo-nono, ætatis ſeptuageſimo-ſecundo.

Ejus in Filium crudelitas.

Alfonſus V. Luſitaniæ Rex.

III. Poſt *Eduardi* mortem, rerum Luſitanarum ſumma ad *Alfonſum* filium, Regem ejus nominis V. tranſlata eſt, ſexennem puerum. Regni procurationem ex viri teſtamento ſuſcepit *Eleonora* Regina Mater: ſed Luſitani fœminæ imperium impatienter ferentes, *Petro* Conimbricæ Duci, Regis patruo, ejus tutelam, Regnique adminiſtrationem commendarunt. Hunc *Alfonſus*, ubi adolevit, ob ſuſpiciones & calumnias in exilium amandatum, poſtea *Santarenam* ad ſe venientem ut accuſationes dilueret, quòd Militibus ſtipatus defenſionis causâ veniret, ducto in eum exercitu oppreſſit, & triduo reliquit inſepultum inter viliſſima cadavera. Hujus filiam duxerat *Iſabellam*, ex qua *Joannem* primogenitum ſuſcepit, in cunis extinctum; *Joannam*, quæ Chriſto ſe conſecravit in Parthenone Dominicani Ordinis, & *Joannem* alterum paterni Regni heredem. Invicti animi Princeps, ſed magis ad belli quàm ad pacis artes aptus prædicatur. Fretum Herculeum trajecit; multáſque de Saracenis victorias reportavit. Unde illi cognomentum *Africano*. Tingin; Zelen ſeu Arzillam, Alcaſſerem, Seguerium, & alias Africæ urbes debellavit, ſuæque ditioni adjecit. Domi remiſſo fuit animo, tantóque juſtitiæ neglectu vixit, ut Nobilium inſolentiam, ipſo regnante auctam, *Joannes II.* ejus filius vix coercere potuerit. Tanta præterea fuit comitate & humanitate, ut de Majeſtate multùm detraheret. Hinc multorum improbæ poſtulationes, & Regii patrimonii diſtractio. Aliena contempſit conſilia: ex quo graves in errores incurrit. Cœterùm animi magnitudine, liberalitate & clementiâ excelluit. *Joannam Henrici IV.* Caſtellæ Regis filiam, neptem ſuam ex ſorore *Joanna*, mortuo *Henrico* ſponſam accepit, Caſtellæ heredem deſignatam, ejúſque ſusceptâ causâ grave bellum geſſit adverſus *Ferdinandum* & *Iſabellam* Reges Catholicos; cujus exitus haud fuit Luſitano fœlix. In Galliam à *Ludovico XI.* auxilia rogaturus cùm fruſtra veniſſet, pacem facere neceſſe fuit. *Joanna* Princeps ſpe Regni fruſtrata, tardiorſque deſtinata conjugio cum *Joanne* filio *Ferdinandi* Regis, Conimbricæ in Divæ *Claræ* Monaſterio veſtem mutavit: ſacratæque Virginis officium ſuſceptum neceſſariò, ad multam ætatem egregiè præſtitit, pertæſa rerum humanarum inconſtantiæ varietatiſque. Ex his contracto mœrore in febrim incidit *Alfonſus* Luſitaniæ Rex, quæ ipſum oppreſſit *Sintræ* in quo conclavi natus erat, ad V. Kalendas Septembris anno milleſimo quadringenteſimo octogeſimo-primo, ætatis quinquageſimo, Regni quadrageſimo-tertio, Religioſorum ac doctorum hominum fautorem, Literarum ſtudiis eruditum, qui primus Luſitanorum Regum Bibliothecam in propriis ædibus inſtruxerit; cibo, potu, & venere continentiſſimum, qui ab uxoris obitu annos tum XXIII. duntaxat natus, ſummâ caſtitate ad mortem uſque vixerit, gentis Hiſtorici prædicant, & inter alios *Duardus Nonius Leo* Juriſconſultus, Libro *De vera Regum Portugalliæ Genealogia*. Addit *Antonius Vaſconcellus*, in redimendis captivis adeo profuſum fuiſſe, ut Captivorum Redemptor vulgò nominaretur.

Bellum Africanum.

Alfonſi Regis elogium.

ARTICULUS

Articulus III.

De FERDINANDO & ISABELLA Hiſpaniarum, JOANNE II. & EMANUELE Luſitaniæ. Regibus.

Ferdinandus & Iſabella Hiſpaniæ Reges.

I. HEnrici Regis obitu, Caſtellæ Regnum ad *Ferdinandum* Aragonium, & *Iſabellam* ejus uxorem, ſororem *Henrici* pervenit, per quos Aragonia Caſtelláque unam in Monarchiam coaluerunt. Quibuſdam Proceribus in *Joannæ* Principis fide perſeverantibus, & Luſitaniæ Rege cauſam ejus ſuſcipiente, bellum ſuſtinendum fuit. *Zamora* à Luſitano capta, paulò poſt à *Ferdinando* recepta eſt. Pugna ad *Taurum* urbem commiſſa, dubio ancipitíque marte. *Taurus* deinde, aliæque arces de Luſitanis captæ. Bætica *Ferdinandi* & *Iſabellæ* virtute prudentiáque pacata. Caſtellam inter & Luſitaniam ſancita pax anno MCCCCLXXIX. Licentiâ ſuperiorum temporum multa in Caſtella erant depravata, Mauris, Judæiſque cum Chriſtianis promiſcuè verſantibus, nullo non commercii genere. Pravâ conſuetudine uſúque non pauci è piis infecti: plures Sacra Chriſtiana quæ ſuſceperant, patria ſuperſtitione abdicata, fide inconſtanti, nullo vetante deſerebant. Malo adhibitum remedium. Inquiſitio in Caſtellæ Regno à *Ferdinando* & *Iſabella* inſtituta. Huic Præfectus *Thomas Turrecremata* ex Dominicano Ordine vir prudens doctúſque, Segobienſis Conventûs Prior, præcipuâ apud Reges gratiâ, eorúmque Majeſtati à Confeſſionibus. Auctoritas initio Caſtellæ finibus terminata, quarto poſt anno in Aragoniam tranſiit, *Gualbe* & *Orteſio* ex eodem Ordine veteri inſtituto Inquiſitoribus amotis. A *Turrecremata* Edictis propoſitâ ſpe veniæ, homines promiſcuæ ætatis, ſexus, conditionis, ad decem & ſeptem millia ultrò crimina confeſſos commemorant: duo millia crematos igne, majori numero in vicinas Provincias fugâ dilapſos. Ita *Mariana*, ex antiquioribus monumentis, Lib. XXIV. Cap. XVII. Pace cum Luſitanis factâ. Bellum Granatenſe Regum *Ferdinandi* & *Iſabellæ* auſpiciis ductúque decem annis geſtum eſt, plenum variis caſibus, atrox præliis, ſucceſſu lætum fauſtúmque Hiſpaniæ, totíque Chriſtiano nomini; Maurorum Imperio ab ſtirpe convulſo, quod ſeptingentis ampliùs annis eâ parte ſteterat in Hiſpania altis nixum fundamentis. Granata capta die ſecunda Januarii, anno MCCCCXCI. De hujus belli hiſtoria legendi *Ælius Antonius Nebriſſenſis*, Decade II. & *Mariana* Lib. XXV. Ruſcinonenſes & Ceretanos ad Aragonium Imperium revocavit Rex *Ferdinandus* inito cum *Carolo VIII.* Rege Chriſtianiſſimo fœdere, anno MCCCCXCIII. Idem annus *Chriſtophori Columbi* reditu ex fælici in Novum Orbem, ſub *Ferdinandi* & *Iſabellæ* Regum auſpiciis, Navigatione, inſignis lætúſque fuit: Inſularum *Principum*, quam deinde regionem *Floridam* nuncuparunt, & *Hiſpaniolæ* auri feraciſſimæ detectione nuntiatâ. De quarum Inſularum inventione, legenda eſt ipſius *Columbi* Epiſtola ad *Raphaëlem Sanxis*, edita Tom. II. *Hiſpaniæ Illuſtratæ*, pag. 1282. Mox novi Orbis Donationem ab *Alexandro VI.* Romano Pontifice impetrarunt, qui nullum in eo Jus habebat, niſi permittendi ut illuc Evangelium inferretur, & Concionatores ad Chriſtianam Religionem propagandam in eas oras mittendi: quod ſtudium Catholici Reges etiam præ ſe ferebant: quamvis & Imperii fines dilatandi, & immenſarum opum cupido eos æquè ſolicitarent. Quamobrem viribus armorum, non *Alexandri VI.* Diplomati debent Hiſpaniæ Reges quicquid Novi Orbis potiuntur. *Ludovico XII.* Regi Chriſtianiſſimo infidus ingratúſque *Ferdinandus*, in ipſum de Regno Neapolitano arma movit; quo potitus eſt, Gallis magnâ clade affectis, pulſiſque anno MDIII. Obiit *Iſabella* Hiſpaniæ Regina, *Ferdinandi* conjux ad ſextum Kalendas Decembris anni Domini MDIV. fœmina animi magnitudine & prudentiâ nulli ſecunda, honeſtiſſimiſque moribus, cui Canarias, Novum Orbem, ejectos Mauros; & hanc magnitudinem ſuam Hiſpania maximâ parte debet. Maritum enim, etſi magnum ex ſe Principem, haud tamen tam altum ſplendidúmque, ad ingentia illa facinora leniter impellebat, ducebátque. Heredem ex aſſe in Regno Caſtellæ, cùm nullum maſculum ſuperſtitem haberet, *Joannam* majorem filiam ſcripſit, unáque *Philippum* Archiducem, Belgii Principem, ejus virum: addito tamen, juxta quæ ante biennium Regni Ordines poſtulaverant, ſi valetudine vel abſentiâ, aut ob aliam quamcumque cauſam *Joanna* impediretur, aut omnino nollet Regni curam ſuſcipere: uti ejus loco & nomine *Ferdinandus* Rex ejus adminiſtrationem ſuſciperet, dum *Carolus* Nepos vigeſimum annum attigiſſet. Regni procurationem *Ferdinandus* retinuit. Inde nata ipſum inter & *Philippum*, Socerum & Generum, gravis controverſia, quæ non multò poſt compoſita eſt. Anno MDV. alteram duxit uxorem *Ferdinandus Germanam Fuxenſem*, Chriſtianiſſimi Regis *Ludovici XII.* Neptim ex Sorore; quicum Fœdus iniit. Anno ſequenti, *Philippus* Archidux cum uxore *Joanna* in Caſtellam profectus eſt: cui poſt unum & alterum colloquium, Caſtellæ adminiſtratione ceſſit, in avitum Aragoniæ Regnum ſecedens, indéque Neapolim contendens, ut res illius Regni componeret. Obiit interim *Philippus* Archidux, juréque uxorio Caſtellæ Rex. *Ferdinandus* ad Caſtellæ adminiſtrationem revocatus, cùm *Joanna* Regina ejus filia, nec vellet, nec præ mentis infirmitate poſſet ad res gerendas incumbere. Interim *Ximenio* Hiſpaniæ Cardinali, Archiepiſcopo Toletano, autore ac duce, *Ferdinandus* Rex bellum Africanum fælici ſucceſſu confecit. Oranum, Bugia, Algerium, Tripolis captæ. Tunecius Rex & Tremeſenius vectigal annuum Catholico Regi obtulerunt, Chriſtianóſque captivos omnes libertate donarunt. In ea Expeditione, *Petri Navarri* egregii belli Ducis virtus emicuit. Qui de his plura cupit, *Gomecium* conſulat in Vita *Ximenii* Cardinalis, Lib. IV. & *Marianam* Lib. XXIX. Cap. XVIII. XXII. & XXIII. Obiit *Ferdinandus* Rex Catholicus in vico Madrigalegio ad Caſtra Julia, dum Hiſpalim peteret, decimo Kalendas Februarii anno MDXVI. Sacramentis Eccleſiæ procuratus à *Thoma Matienſo* Ordinis FF. Prædicatorum, qui ipſi à Confeſſionibus erat; anno ætatis circiter LXIII. Regni Aragoniæ ab obitu Patris XXXVII. Caſtellæ XLII. Princeps juſtitiæ cultu, prudentiæ laude, animi præſtantiâ, imperii modeſtiâ, Religionis amore, bonarum artium ſtudio excellentior omnibus qui unquàm in Hiſpania extiterunt: in quo præter infidelitatem & inconſtantiam in ſervandis promiſſis (qui ſanè fœdus in Rege nævus eſt) vix aliquid reprehenſione dignum reperias. Condito Teſtamento, Cæſarauguſtanum Præſulem Aragoniis rebus præfecit: Caſtellæ *Ximenium* Cardinalem; dum *Carolus* Nepos omnium Regnorum heres, qui tunc in Belgio agebat, in Hiſpaniam veniret. *Hadrianus* Decanus Lovanienſis,

Sacra Inquiſitio in Caſtellæ Regno inſtituta.

Bellum Granatenſe.

Floridæ & Hiſpaniolæ Novi Orbis Inſularum inventio.

Quid juris in Novum Orbem ex Alexandri VI. donatione Catholicis Regibus acceſſerit?

Ferdinandus Regno Neapolitano potitur.

Bellum Africanum.

Ferdinandi Regis obitus.

Elogium.

ſis, de *Caroli* Principis mandato, Hiſpaniæ Cardinali in gerendis Caſtellæ rebus conſors acceſſit.

Joannes II. Rex Luſitaniæ.

II. *Alfonſo* Luſitaniæ Regi ſucceſſit in Regnum filius ejus *Joannes II.* ab animi præſtantia, rerúmque geſtarum gloria *Magni* cognomen promeritus: multis egregiis virtutibus cœteros ætate ſuâ Reges æquans, plures etiam ſuperans. Initam initio Principatus in ipſius caput, ob ſeveritatem judiciorum, conjurationem Deus avertit. De qua legendus *Mariana* Cap. ultimo Libri xxv. de Rebus Hiſpaniæ. Res Guineæ ſive Æthiopiæ Occiduæ proſecutus, miſſâ claſſe ſub ductu *Didaci Daſambuio*, arcem eo loco, ubi auri permutatio cum cœteris mercedibus fieri cœperat, conſentiente *Caramanza* regionis Principe, ſub nuncupatione *S. Georgii* condidit, quæ poſtea in civitatem crevit. De his plura *Barroſius* Hiſtoriæ Aſianæ Lib. III. Sub ejuſdem Regis auſpiciis, *Jacobus Canus* Nobilis Luſitanus Regnum Congi in Æthiopia Navigationibus ſuis detexit: Regémque ad Fidem Chriſti ſuſcipiendam hortatus, Nobiles quoſdam Pueros accepit, *Cazuta*, ſeu (ut alii vocant) *Zacuta* Moderatore; per quem Rex *Congi* Luſitanum rogabat, ut illos Chriſtianis Sacris initiatos, & in Religione ritè inſtitutos, cum piis aliquot doctíſque Sacerdotibus remitteret, quorum operâ Fides prædicari, & Eccleſia eo in Regno fundari poſſet. Qui in Luſitaniam appulſi, à Rege honorificè ac peramanter accepti & habiti ſunt: qui & *Cazutam* è Sacro Fonte ſuſcepit, eíque nomen impoſuit *Joanni*. Qua de re, præter *Joannem Barroſum* jam lau[…]tum, legendus eſt *Maffæus* Rerum Indicarum Lib. I. Non multò poſt, anno ſcilicet MCCCCLXXXVII. Promontorio *Bonæ Spei* tranſmiſſo, in Luſitaniam rediit *Bartholomeus Diacus*. Rex verò *Joannes* terreſtri itinere miſit, qui Aſiæ & Æthiopiæ inferioris regiones luſtrarent, *Petrum Covillanium*, & *Alfonſum Payvam*. *Petrus* ad Æthiopiæ Regem, quem *Pretioſum Joannem* vocant, pervenit, literáſque *Joannis* Luſitaniæ Regis obtulit. Cui adeo fuit acceptus, ut redire ipſi in Luſitaniam non permiſerit, amplis poſſeſſionibus & nobili conjuge donato. Quamobrem literis duntaxat Luſitaniæ Regi aperire potuit viſa exploratáque, tam de *Calecutio*, & de *Ormutio* Inſula ad Sinus Perſici fauces jacente, à ſe luſtratis, quàm de Æthiopia. Luſitanarum Navigationum fructus ſub *Joanne* Rege fuit Chriſtianæ Fidei propagatio in Regno *Congi*, operantibus præſertim Dominicanis. Obiit *Joannes* Luſitaniæ Rex ad Balnea Alborenſia in Algarbiis, die XXV. Octobris anno MCCCCXCV. ætatis XL. Regni XV. nullâ prole legitimâ relictâ. Illud ſemper habebat in ore, quod & operè comprobavit: *Indignum eum eſſe Regis nomine, cujus voluntas alieno penderet arbitrio.* Unde cùm ex Angliæ Proceribus quidam è Luſitania ad ſuos rediiſſet, rogatus à Rege quid in hac regione obſervatione dignius viſum eſſet, reſpondit: *Vidiſſe hominem, qui cùm omnibus imperaret, imperabat ei nemo.* In Beneficiis conferendis & remunerando nullam faciebat moram. Id enim quod dare decreverat, citò dabat & ſponte ſua, ne videretur magis ab eo extortum quàm datum. Quare & accipientibus majora & honorificentiora videbantur Beneficia, ad quæ à Rege graviſſimi judicii vocarentur: & gratia manebat apud ipſum, non apud Miniſtros. Hæc & alia in *Joannis II.* laudem apud *Duardum Nonium* Lib. De vera Regum Portugalliæ Genealogia, *Vaſconcellum* in Anacephalæoſi, *Oſorium* Lib. II. aliósque Luſitanæ Hiſtoriæ Scriptores legere eſt, qui ipſum in cœlum efferunt.

Fides à Luſitanis in Regnum Congitanum Æthiopiæ regionem illata.

Joannis Luſitaniæ Regis præclara ſententia.

Emanuël Luſitaniæ Rex.

II. Poſt *Joannis* Regis obitum, *Emanuël* ejus
A Patruëlis, Patruo *Ferdinando* natus, Pacis Juliæ Dux, Luſitaniæ Rex ſalutatus eſt. Initio Regni, ut *Iſabellam* Hiſpaniæ Principem, *Ferdinandi* & *Iſabellæ* Regum filiam, conjugem promereretur, iiſdem rogantibus, Mauros & Judæos Luſitaniæ finibus abſcedere juſſit, ſervitutis metu propoſito, ſi qui poſt deſignatum tempus reſtitiſſent. Mauri in Africam continuò tranſmiſerunt. Judæis non eadem facultas extitit, quibus paulò poſt novò Edicto filii ſunt ſubtracti quatuordecim annis minores, & ad Baptiſmum compulſi: Quin & majores natu variis modis & indignis
B vexati, Chriſto nomen dederunt, plerique animo ſimulato. Unde poſtmodum occaſione datâ, ad patriam ſuperſtitionem ſunt reverſi. *Emanuëlis* Regis mandato & auſpiciis *Vaſcus Gama* Nobilis Luſitanus, in Indiam Orientalem fœlici navigatione penetravit, regiones illas exploraturus, anno MCCCCXCVII. Poſt ejus reditum, Seculo XVI. ineunte, nova in Indiam à Rege tranſmiſſa Claſſis, Duce *Petro Alvari Caprali* Nobili Luſitano. Eâ navigatione detecta *Braſilia*; quam paulò poſt *Americus Veſpucius* Florentinus, ejuſdem *Emanuëlis* Regis nomine diligentiùs exploravit: à quo &
C ea pars Novi Orbis, quæ Luſitanis patet, *America* appellata eſt. Miſſis deinde cum validioribus Claſſibus, copiiſque, *Alfonſo Albuquercio* & *Franciſco Almeida*, quos Indiarum Proreges dixit, *Malacam*, *Moluccas*, *Braſiliam*, aliáſque Inſulas antea incognitas Imperio ſuo adjecit. Multos Reges ſubegit, & tanto maris terrarúmque diſſitus intervallo, tributarios & vectigales reddidit: alios in clientelam & amicitiam ſuſcepit. Babyloniæ Regis Claſſem ſuperavit. Africanorum Regum vires ingentes ſepe contudit. Luſitaniam auro, argento, margaritis, aromatibus,
D aliiſque Orientalibus mercibus divitem; Indos & Æthiopes Evangelii prædicatione ditiores effecit. *Helenæ* Aviæ *Davidis Pretioſi-Joannis* Æthiopum Imperatoris; ipſiúſque *Davidis* literas per *Matheum* Oratorem cum exquiſitis muneribus miſſas, Latinè reddidit *Paulus Jovius*; Libro ſuo *De Æthiopum Moribus* inſeruit *Damianus à Goës*. De victoriis à ſe in Africa reportatis, de *Azamoræ* expugnatione, *Almedinæ*, *Thi:is*, & aliarum civitatum deditione, literas dedit ad *Leonem X.* Pontificem Maximum, quas legere eſt Tom. II. *Hiſpaniæ Illuſtratæ*, pag. 1315. Novos titulos ſibi
E ſumpſit *Domini Guineæ, & Conquiſtæ Navigationis ac Commercii Æthiopiæ, Arabiæ, Perſiæ, atque Indiæ, & Regis Algarbiorum, citra ultraque Mare in Africa*, &c. A vino per totam vitam abſtinuiſſe, oleum nuſquam guſtaſſe, cibi parciſſimum fuiſſe, inter ipſos ludos aliquid ſerii negotii egiſſe; decimas exemptionibus, venditionibus, aliíſque contractibus, fiſco ſolvi ſolitas, Clericis, Monachis, & Sacratis Virginibus, Religionis ergo remiſiſſe, Luſitani Scriptores produnt. Tres uxores habuit, ſcilicet *Iſabellam* Hiſpaniæ Principem, ex qua filium ſuſcepit *Mi-*
F *chaëlem* in cunis extinctum; *Iſabellam* ſororem *Joannæ*, quæ ipſi peperit *Joannem* Regni Succeſſorem; *Iſabellam Caroli V.* Imperatoris uxorem, *Beatricem* quæ *Carolo* nupſit Sabaudiæ Duci; *Ludovicum* Ducem Pacenſem, *Ferdinandum*, *Alfonſum*, & *Henricum* S. R. E. Cardinales, *Eduardum*, *Mariam*, & *Antonium* brevis ævi infantes. Duxit tandem *Eleonoram* alterâ conjuge defunctâ, *Philippi* Caſtellæ Regis filiam, *Caroli V.* Imperatoris ſororem, ex qua ſuſcepit *Carolum* menſe quarto-decimo ætatis defunctum, & *Mariam*. Obiit Rex fœliciſſimus die XIII. Decembris, anno MDXXI. ætatis LIII. Regni XXVII. inchoato, magno ſui relicto deſiderio. Unde ejus ætatem

Ejus Imperio Malaca, Moluccæ, Braſilia, aliæque Novi Orbis Inſulæ adjectæ.

Ejus in Africa victoriæ.

Emanuëlis Regis liberi.

ætatem auream Luſitani ſemper appellarunt. De ipſius geſtis legendi *Oſorius* Epiſcopus Silvenſis in Algarbiis, & *Vaſconcellus* S. J. in Anacephalæoſi Regum Portugalliæ.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 391. & 392. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Alexander Sextus nullum habebat jus donandi Indias Hiſpanis. Id debent Hiſpani ſuis armis, non Diplomati Alexandri.*

R. Nullum revera in Indiis temporale jus habebat Alexander Sextus, ſed jus unum permittendi ut illuc Evangelium inferretur, Concionatores ad Chriſtianam Religionem propagandam in eas plagas mittendi, Eccleſiam in illis fundandi, Epiſcopatus erigendi, &c. Sanè Regna donare non poteſt, qui non eſt ſupremus illorum dominus: porrò Summum Pontificem ſupremum eſſe Regnum omnium Mundi Dominum temporalem, ne Ipſe quidem Cardinalis Bellarminus exiſtimavit: & hujus opinionis falſitatem probat *Martinus Azpicuelta* Navarrus in Relectione cap. *Novit, De judiciis*, Notabili tertio.

ARTICULUS IV.

De CAROLO Hiſpaniarum Rege & Imperatore hujus Nominis QUINTO, & JOANNE III. Rege Luſitaniæ.

I. DE *Ferdinandi* Regis Avi ſui obitu certior factus *Carolus* Princeps in Belgio agens, ſtatim ſe Regem Hiſpaniarum dixit. De cujus geſtis cùm ſuperiùs egerimus Cap. V. de Imperatoribus Occidentis, Articulo IV. Paralipomena quædam dumtaxat hic attingemus ad Hiſtoriam Hiſpaniæ pertinentia. Paulò poſt *Caroli* Regis adventum in Hiſpaniam, obiit *Franciſcus Ximenius*, Cardinalis Hiſpaniæ appellatus, & Archiepiſcopus Toletanus, penè octogenarius, ſexto Idus Novembris anno MDXVII. gravi febre correptus, quam ipſi peperit dolor ex miſſione ab Aula, publicíſque negotiis conceptus, procurata Belgarum Aulicorum artibus, ſummæ ejus auctoritati invidentium. *Ximenii* res geſtas octo Libris complexus eſt *Alvarus Gomecius* Toletanus, Vitam Gallicè edidit vir Eloquentiſſimus D. Spiritus Flechier, Nemauſenſis Epiſcopus. Cùm extremis vitæ temporibus ſeriùs, quàm ſolebat, prodiret in publicum, & ea de re ejus æmuli apud Regem *Ferdinandum* conquererentur, multùm inde detrimentum privatorum negotiis accedere cauſati, reſpóndit Rex: *Plus momenti in unius Ximenii ſalute ad Reipublica incolumitatem verti, quàm in omnium privatorum negotiis.* Anno Chriſti MDXX. Mexica *Ferdinandi Corteſii* virtute ſubacta eſt; & Regum Catholicorum Imperio addita. Anno Chriſti MDXXV. *Franciſcus Pizarrus* Hiſpanus ad Iſthmi Novi Orbis lævam *Pervam* * invenit, & octavo poſt anno, capto occisóque iniquiſſimè contra fidem datam *Atabalipa* ejus Imperatore, univerſam Catholici Regis ſubjecit Imperio: omnium quæ repertæ ſunt, venis auri & argenti beatiſſimam gentem, ſi tanti feciſſet hæc metalla, quanti Natio quæ illam ad ea poriunda fictâ ſpecie Religionis invaſit ac pene delevit. Crudelitatem & carnificinam, quam Hiſpani in Novi Orbis incolas exercuerunt, ex quibus apparuit, ipſos Navigationes difficillimas primùm ſuſcepiſſe ad auri ſacram famem explendam, non ad Fidem Chriſti propagandam, probatæ fidei Authores, nec ipſis Hiſpanis ullatenus ſuſpecti, memoriæ prodiderunt. In his eminet *Bartholomæus Caſa*, Caſtellanus, Epiſcopus Regiæ Civitatis *Chiapæ* in illa Nova Hiſpania, ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumptus; qui in Hiſpaniam navigavit, ut *Carolum V.* ad coërcendam ſuorum immanitatem excitaret: editiſque Hiſpanica lingua Commentariis, Hiſpanorum in illam regionem appulſorum feritatem ac nequitiam toti orbi manifeſtam fecit, aſſerens, quadraginta annorum ſpatio ad ſuum inde diſceſſum, ſublata de medio fuiſſe tyrannica illâ & infernali (ut vocat) crudelitate ampliùs quindecies dena centena millia hominum, & in terras duorum millium leucarum Hiſpanicarum importatam vaſtitatem: cùm nihilominus illi Novi Orbis homines optimis moribus præditi eſſent, maximéque dociles ad Chriſtianam Religionem Legémque ſuſcipiendam. Cujus loco, paucos illos, qui ſuperſtites fuere, Hiſpani docuerint, quæ in eum Orbem intulerant flagitia, blaſphemias, furta, ſcortationes, aleam, aliaque id generis vitia, ad quæ comis eorum ac ſimplex indoles ſua ſponte non ferebatur. Hæc confirmant *Joannes Matalius Metellus*, Sequanus Juriſconſultus, Præfatione in Hiſtoriam *Oſorii* Luſitani de Rebus ab *Emanuele* Rege geſtis, ad *Antonium Auguſtinum* Archiepiſcopum Tarraconenſem: & *Hieronymus Benzonius* Mediolanenſis, in ſuis Novi Orbis, quem pluribus annis peragravit, Hiſtoriis Italicis; quas Latio donavit unà cum Auctariis & Annotationibus ex aliis hujuſmodi Relationum Authoribus *Theodorus de Bry* Leodienſis, Americæ Parte V. qui & Præfatione in Partem IV. ait, nullam ſe noſſe gentem, in quam juſtiùs quadret quod Romanis quondam exprobratum à Britannis legimus apud *Tacitum*, in Agricolæ Vita: *Raptores Orbis, poſtquam cuncta vaſtantibus defuere terræ, & Mare ſcrutantur: ſi locuples hoſtis eſt, avari: ſi pauper ambitioſi; quos non Oriens, non Occidens ſatiaverit: ſoli omnium opes atque inopiam pari affectu concupiſcunt; auferre, trucidare, rapere falſis nominibus Imperium; atque ubi ſolitudinem faciunt, pacem appellant.* Quod tamen *Carolo V.* imputari nolim: Nametſi nonnulli Theologi hanc Hiſpanorum violentiam, tyrannidem, cædéſque, Jure Divino & humano licitas eſſe, & ad Chriſtianam Fidem propagandam conducibiles obſtinatiſſimè contenderent, ut *Geneſius Sepulveda* Cordubenſis, quîcum *Bartholomæus Caſa* câ de re acerrimè concertavit: Religioſiſſimi tamen, doctiſſimi, & verè Spiritu Dei animati Præſulis, ejuſdem ſcilicet *Bartholomæi* rationibus, monitis, adhortationibus ferventiſſimis victus Cæſar, Leges à Ducibus ac Præfectis ſervandas ſanxit, quibus Hiſpanorum ſævitiam coërceret, Indóſque de ſua clementia meliùs in poſterùm ſperare juberet. Quos non armis ad fidem compellendos, ſed benignè Sacrâ Doctrinâ, Verbi Divini prædicatione & ſanctis exemplis ex infidelitatis tenebris educendos, judicavit poſtea *Pius V.* & *Sepulvedæ* aliorúmque feralem opinionem in pulvere ſepultam jacere æternùm voluit. A *Paulo III.* Pontifice Maximo *Carolus V.* impetravit ut Novi Orbis & Indiarum Occidentalium Eccleſiæ, à Provincia Metropolitanæ Eccleſiæ Hiſpalenſis cui ſuberant, disjungerentur, Hiſpalenſi Archiepiſcopo conſentiente: Urbéſque illarum regionum ampliſſimæ, *Mexica, S. Dominici*, & *Regum* in Metropoles erigerentur; ſuis cuique Epiſcopatibus Suffraganeis attributis. Id factum anno MDXLVII. Anno ſuperiori miſerat Cæſar in Pervanam Provinciam *Petrum Gaſcam* Præſidem, virum Juris Conſultiſſimum & integerrimum, qui Duces tyrannidem jam olim in miſeros incolas exercentes, prudentiâ ſua & induſtriâ in caſſes Juſtitiæ tractos, extremo ſupplicio affecit menſe Aprili anni MDXLVIII. & Leges ab Imperatore conditas

Cardinalis Ximenii obitus.

Mexica, & Perua Catholici Regis Imperio ſubditæ.

* Le Perou.

Hiſpanorum in Novi Orbis incolas crudelitas.

Crudelitas illa Carolo V. minimè imputanda.

Novæ Metropoles in Indiis Occidentalibus erectæ.

conditas pro Indorum ab Hiſpanis injuſtè oppreſſorum levamento promulgavit, ut refert *Ulloa* in Vita *Caroli V*. Hiſpaniæ Regnum, aliáſque Ditiones tam in Europa, quàm in America & Novo Orbe, *Philippo* filio ſuo unico ceſſit *Carolus V*. anno MDLV. cùm nominis ſui gloriam *Plus ultra* dilataſſet, quàm Hercules ille monſtrorum domitor laborum & itinerum ſuorum fines protulerat.

Joannes III. Rex Luſitaniæ.

II. Luſitaniæ Regnum *Emanuel* Rex ad *Joannem* majorem natu filium, ejus nominis *Tertium* moriens tranſmiſit. Is Claſſes in Indiam & Æthiopiam maximas deſtinavit: cum *Davide* Æthiopum Rege fovit amicitiam: ad ipſum Oratores miſit, ab eóque ſuſcepit. Legationis Æthiopicæ caput fuit *F. Chriſtophorus Liganati*, in Baptiſmate *Zaga Zabo*, hoc eſt, *Gratia Patris*, nominatus, Epiſcopali Dignitate inſignis. Cum ipſo rediit *Franciſcus Alvares* Sacerdos, *Emanueli* Regi *Joannis III*. Patri à Sacris, ab eóque miſſus in Æthiopiam Orator. Huic David Æthiopum Imperator Legationem impoſuit ad Romanum Pontificem, eique literas credidit ejus offerendas Sanctitati: ac dedit in Mandatis ut ſuo, Regnorúmque ſuorum nomine, filialem ei obedientiam præſtaret, anno MDXXIV. ſuas adjunxit ad Chriſti Vicarium literas *Joannes Luſitaniæ* Rex ſacri hujus commercii ſequeſter, quas *Clementi VII*. reddidit *Franciſcus Alvares*, cum *Davidis* Æthiopum Imperatoris literis ac muneribus, cujus etiam nomine ejus Beatitudini obedientiam exhibuit. Has literas à *Paulo Jovio* latinitate donatas, Libro ſuo *De Æthiopum Moribus* * inſeruit *Damianus à Goës*, Quo in Libro quicquid de Moribus & Religione Chriſtianorum Æthiopum ſcripſit, ſe didiciſſe profitetur à *Zaga Zabo* Æthiopico Oratore, quîcum Ulisypone familiariter congreſſus eſt: & ex Libro quem *Franciſcus Alvares* de eodem argumento edidit. Anno MDXXXVI. *Badur* Rex *Zambri* ſive Cambaiæ, Bazaim civitatem nobiliſſimam, Diúmque in Litoris Indici ingreſſu poſitam, natura & arte munitiſſimam, negotiationi ac bello opportunam, Luſitanis ceſſit, ut à continuis illorum in Regnum ſuum invaſionibus, pace cum ipſis factâ, liber eſſet. Ejus poſſeſſionem iniit *Joannis III*. nomine *Nonnius Acunia* Indiarum Prorex, lætiſſimúmque nuntium tam fauſtæ deditionis ad ipſum citiſſimè tranſmiſit. Is verò lætitiæ partem effudit in ſinum *Pauli III*. Pontificis Maximi dans ad ipſum ea de re literis, quas legere eſt Tom. II. *Hiſpaniæ Illuſtratæ*, pag. 1316. Cúmque non minùs eſſet Chriſtianæ Religionis propagandæ quàm amplificandi Imperii ſtudioſus, Apoſtolicos Viros è Societate Jeſu à Summo Pontifice & à *S. Ignatio* impetravit, *Simonem Rodericum* & *Franciſcum Xaverium*, Luſitanum illum, hunc Navarrum; qui Evangelium Indis Orientalibus prædicarent. Et *Xaverius* quidem, quem unum Apoſtolatus hujus gloria manebat, in Indiam cum *Martino Alfonſo Senza* Indiarum Prorege deſignato navigavit, accepto à Rege Diplomate Pontificio, quo eum Nuncium Apoſtolicum in totis quà latè patent Indiarum regionibus ampliſſima cum poteſtate creandum curaverat. *Simonem* verò ad excolendam pietate Luſitaniam, & Collegium Societatis condendum retinuit. Egregia bello facinora Luſitani regnante *Joanne III*. in India edidère, præſertim in Propugnatione Dienſis civitatis adverſùs *Solimanum II*. Turcarum Imperatorem, ipſam oppugnantem per *Solimanum* Eunuchum, Epirotæ Ægypti Præfectum, anno MDXXXVIII. & adverſùs *Mamudium* Cambaiæ Regem, Nepotem *Badurii*, ipſam obſidentem per *Sofarem Chium*, Fidei Chriſtianæ deſertorem, anno MDXLVI. De priori Oppugnatione Librum unum, de altera tres Libros ſcripſit *Damianus à Goes* Eques Luſitanus. De qua etiam *Jacobi Tevii* Luſitani Commentarius extat *Joanni III. Invictiſſimo Luſitaniæ & Algarbiorum Regi, Africo, Arabico, Æthiopico, Perſico, Indico*, dicatus. Quos Libros & Commentarios habes Tom. II. *Hiſpaniæ Illuſtratæ*. Obiit *Joannes III*. Luſitaniæ Rex die XI. Junii, anno MDLVII. ætatis LV. Regni XXXVI. Quæſtiones publicas de Fide in Luſitania haberi, primus à Summis Pontificibus impetravit. Literarum ſtudia excitavit; Oliſiponenſem Academiam Conimbricam tranſtulit, Doctorúmque auxit honorarium. Benignitatis & clementiæ laudem promeritus eſt, ad abſolvendum quàm ad condemnandum propenſior. In eligendis optimis Magiſtratibus diligentiam adhibuit ſingularem. Ex *Catharina* conjuge, filia *Philippi I*. Caſtellæ Regis, plures ſuſcepit liberos, nullum habuit ſuperſtitem.

Chriſtiana Religio in Indias Orientales propagata.

Tom. II. Hiſpaniæ Illuſtratæ.

Luſitanorum ſub Johanne III. Rege egregia bello facinora.

Inquiſitio in Luſitania inſtituta.

Academia Conimbricenſis.

Articulus V.

De PHILIPPO II. Hiſpaniarum, SEBASTIANO & HENRICO Luſitaniæ Regibus; & Regni utriuſque in PHILIPPO Rege Catholico conjunctione.

Philippus II. Rex Hiſpaniæ.

I. P*hilippus Caroli V*. Imperatoris filius, & Regnorum hæres, *Mariam* Angliæ Reginam uxorem duxit: nec tamen ab Ordinibus impetrare potuit ut Angliæ Rex coronaretur. Maxima clade Gallos affecit ad *Quintini* Fanum per *Emanuelem Philibertum* Sabaudiæ Ducem, anno MDLVII. Pace cum *Henrico II*. Rege Chriſtianiſſimo compoſitâ, & Matrimonio firmatâ, quo *Eliſabetham* ejus filiam, defuncta *Maria* priori conjuge, uxorem duxit, in Hiſpaniam reverſus eſt, Belgii Procuratione relicta *Margarita* Sorori, *Octavii* Ducis Parmenſis conjugi, anno MDLIX. Chriſtianiſſimi Regis Oratoribus principem locum poſt Cæſareos præripere conatus, Venetiæ Senatuſconſulto causâ cecidit anno MDLVIII. & Romæ Decreto *Pii IV*. Pontificis Maximi anno MDLXIX. Fœderatis perduellibus adverſùs *Henricum III*. Regem Chriſtianiſſimum, tuendæ ſpecie Religionis conjunctus, Bellum civile, conjurationéſque Factionis Henoticæ ſtudiis omnibus, viribúſque fovit. Ab *Henrico Magno* pacem obtinuit Vervinenſi Tractatu, anno MDXCVIII. Bellum Africanum geſſit, Regnúmque Tunetanum recuperavit *Joannis Auſtriaci* virtute, anno MDLXXIII. ſed brevis fuit de tam fœlici expeditione lætitia. Anno enim ſequenti Hiſpani à Claſſe & terreſtri Exercitu *Selimi* Turcarum Imperatoris magna clade affecti, totáque Africa pulſi ſunt. *Pio V*. Pontifici Maximo & Sereniſſimæ Venetorum Reipublicæ auxilia miſit contra Turcas ſuorum Ducum culpâ penè inutilia. *Geuſios* (id nomen fœderatis & perduellibus Calviniſtis in Belgio datum) per *Ferdinandum Alvarez à Toleto* Albæ Ducem domuit, Religionem in Provincia procuravit, Tridentinum Concilium & Librorum prohibitorum Indicem promulgari juſſit, anno MDLXVIII. Belgas deinde violentis exactionibus à ſe & univerſo Hiſpano nomine alienavit Dux Albanus. *Geuſii* ſub *Arauſicani* Ducis vexillis iterum rebellarunt, Proteſtantibus Germanis, & ſegregibus Gallis opem ferentibus. Anno MDLXXVI.

Belgii

Belgicorum Ordinum fœdus adversùs Hiſpanam Dominationem.

Belgii Ordines Hiſpanis, corúmque fautoribus perduellibus publico Diplomate declaratis, Fœdus inter ſe inierunt, Conſilii ſui ac Fœderis ſede Bruxellis conſtituta. Eo ſe obſtrinxere non Hæretici tantùm, ſed Catholici etiam, & Eccleſiaſtici Viri. Fruſtra illud impedire tentavit *Joannes Auſtriacus* Regis Catholici nothus frater, Belgii Prorex deſignatus, quamvis Privilegiorum antiquorum & Immunitatum confirmationem Provinciis offerret. Fœdus Gandavi pactum die VIII. Novembris, his conditionibus; Ut præteritorum oblivione ſancitâ, deinceps inter Brabantiæ, Flandriæ, Arteſiæ, Hannoniæ, Valencenarum, Inſulæ, Duaci, Tornaci, Namurci, Ultrajecti, Mechliniæ, Hollandiæ & Zelandiæ Provincias, firma & ſincera pax & concordia eſſet; in id ut communibus conſiliis & viribus Hiſpanos Belgii hoſtes declaratos, & cæteros externos Milites, Belgio ejicerent: Ut iis ejectis, Ordines Generales congregarentur, in quibus de Reipublicæ adminiſtratione, de Religione, de armis ageretur: Ut *Albani* Ducis Decreta in Hæreticos ſuſpenderentur; Ut *Arauſicanus* Præfectus Maris, & Hollandiæ ac Zelandiæ Præſes eſſet *Philippi* Regis nomine, donec digreſſis è Belgio Hiſpanis, aliter ab Ordinibus decerneretur: Interim Religio Catholica Romana integra ubique, etiámque in Hollandia ac Zelandia maneret. Anno MDLXXVII. Formula quædam Pacis inter *Joannem Auſtriacum* & Fœderatos Belgii Ordines condita eſt, haud diu duraturæ, quamvis ei *Perpetui Edicti* nomen inditum fuerit, eamque confirmaverit Rex *Philippus*: ſecundùm quam Hiſpani omnes è Belgio amandati; *Auſtriacus* in Proregem receptus. *Arauſicanus* novarum turbarum author fuit. Is Brabantiæ Gubernator proclamatus. *Matthias* Archidux Auſtriæ ab iis, quibus Catholica Religio cordi erat, in Belgium vocatus, ut eam contra *Arauſicani* Ducis molitiones tueretur, ſummam ejus auctoritatem conſiderans, Fœdus cum eo pepigit, Belgiique Præfectus fiduciaria poteſtate renuntiatus eſt, donec Rex aliter ex Ordinum ſententia decerneret. Gandavenſique Fœdere confirmato, Catholici & Geuſii mutuam amicitiam ac defenſionem jurarunt. *Auſtriacus* publicus hoſtis declaratus: ejus ſocii & aſſeclæ in jus vocati: niſi ad diem quintum decimum comparerent, tanquam patriæ hoſtes pariter proſcripti. Cum *Eliſabetha* Angliæ Regina mutui auxilii fœdus initum. Dux Arauſicanus *Matthiæ* Archiducis Vicarius in Belgii Præfectura Ordinum Decreto conſtitutus. Bellum exinde *Joannem Auſtriacum* inter & Ordines majori acerbitate geſtum, *Alexandro Farneſio* Ducis *Octavii Parmenſis* filio cum Hiſpanorum & Italorum copiis in *Auſtriaci* auxilium advolante. Inſignem de Geuſiis victoriam retulit *Auſtriacus* anno ineunte MDLXXVIII. cujus in præcipuo vexillo Crux depicta erat cum hac teſſera: *In hoc ſigno vici Turcos; in hoc ſigno vincam Hæreticos*; fauſto prorſus omine. Ordinibus ſuppetias tulere *Franciſcus* Dux Andegavenſis, *Henrici* Francorum Regis Frater, & *Joannes Caſimirus* Palatinus Princeps. Inter hæc ſub Arauſicani Ducis auctoritate præcipua *Geuſii* & numero & audacia creſcere; Edictum à *Matthia* Archiduce & Ordinibus extorquere de libera profeſſione Calvinianæ Religionis in civitatibus omnibus & locis, quæ illam amplecti vellent; Catholicorum templa invadere; ſacras opes prædari, diripere; in Clericos & Monachos ſævire: omnem Catholicæ Religionis cultum, ubi viribus ſuperiores erant, abolere. Hannoniæ & Arteſiæ Proceres, Catholicæ Fidei, quam peſſumdari dolebant, tenaciſſimi, à communi fœdere receſſerunt, novúmque pro Catholicæ Religionis tuitione inierunt. His *Malecontentorum* nomen inditum, quod nec à Rege, nec ab Ordinibus ſtarent, quòd neutra pars illis ſatisfaceret, pro Religione non minùs quàm pro libertate vitam profundere paratis. Obiit *Joannes Auſtriacus* Kalendis Octobris anni MDLXXVIII. anno ætatis XXXII. eo ipſo die, quem ob Lepantinam & Tunetanam victorias feſtum agere conſueverat. Illi in Belgii adminiſtratione ſuffectus *Alexander Farneſius* Parmenſis Princeps, qui ſingularis fortitudinis ac virtutis laude priſcis Imperatoribus æquandus, totam belli molem in ea Provincia multos annos ſuſtinuit.

Claſſis Hiſpanicæ clades.

Claſſis ingentis ac formidandæ centum circiter & quadraginta navium ad invaſionem Angliæ adornatæ, anno MDLXXXVIII. ut *Elizabetham* Reginam è Solio dejiceret, ac Religionem Catholicam reſtitueret, cui Claſſi *Invincibilis* nomen inditum, ab Anglis ex parte diſſipatæ, tempeſtatibúſque ac naufragiis quaſſatæ, cladem *Philippus II.* æquo animo tulit; Deo ac Sanctis gratias agens, & per Hiſpaniam agi præcipiens, quòd gravior, triſtiórque non fuiſſet, afflictiſque Militibus & Nautis miſericordiam exhibuit ſingularem; Ducibus tantùm nonnullis, qui malè officio ſuo functi erant, in ordinem redactis. Quæ clades cauterium veluti fuit ejus ambitioni ac faſtui à Deo adhibitum. Non parum enim ſuperbum Principem pupugerunt hoſtium ejus infœlicitati inſultantium dicteria, ſignatáque ab ipſis per ludibrium numiſmata cum Claſſe paſſis velis fugiente, & inſcriptione: *Venit, Vidit, Fugit.* Patrem ſe eſſe oblitus eſt, ut Regem probaret: naturalem pietatem extinxit, ut Majeſtatem tueretur: cùm *Carolum* filium primogenitum ex *Maria* Luſitana, res novas (ut vulgatum eſt) molitum, in cuſtodiam tradidit; in qua victûs intempetie, & ciborum ingurgitatione poſt longam inediam, continuáque frigidæ potatione, contractâ dyſenteria, mortem ſibi maturavit. Quam nihilominus imminentem ſentiens, Chriſtiano ac pœnitenti animo excepit, Eccleſiæ Sacramentis procuratus die XXIV. Julii, anno MDLXVIII. ætatis XXIV. Alii veneno extinctum ferunt, & varias carceris ac mortis ejus cauſas afferunt; pro ſuo quiſque affectu vel in patris, vel in filii memoriam ſtylo ſævientes. Paulò poſt, Octobri ſcilicet menſe, mortua eſt *Iſabella* Regina *Philippi II.* uxor, Regis Chriſtianiſſimi ſoror, ex immaturo partu, qui cum illa periit. Cujus loco poſtea *Philippus Annam* filiam *Maximiliani* Cæſaris, ſuámque ex ſorore neptem, cum Summi Pontificis venia, quartis Nuptiis uxorem duxit. Bullæ *Cœnæ Domini* promulgationem à *Pio V.* ubivis Chriſtianarum Gentium imperatam, ſuis in Regnis ac Ditionibus prohibuit, ob illud præcipuè caput, quo Principes piorum Cœtu ſummovet, qui ab Eccleſiæ Miniſtris tributa, vectigalia, aliáque onera, quibus reliqui ſubditi obnoxii ſunt, exegerint. Ita refert *Gabutius* in Vita *Pii V.*

Carolum filium primogenitum in cuſtodiam tradit Philippus II.

Mors Caroli Principis.

Bullam Cœnæ Domini in ſuis Regnis ac Ditionibus promulgari prohibet Philippus II.

Sebaſtianus Rex Luſitaniæ.

II. *Joanni III.* Luſitaniæ Regi ſucceſſit *Sebaſtianus* ejus ex filio *Joanne* prædefuncto, & *Joanna Caroli V.* Imperatoris filia poſthumus Nepos, trium annorum puer, ſub tutela Aviæ *Catharinæ* ejuſdem *Caroli* ſororis, & *Henrici* Cardinalis, Patrui. Is annum dumtaxat XXIV. natus, Expeditionem in Africam paravit, ut *Mahometem Xeriphium* contra *Abdelmelechum* fratrem, quîcum de Regno Maroci & Feſſæ bellabat, ab eo penè attritum juvaret. Hujus Expeditionis per ſe ipſum Dux eſſe voluit *Sebaſtianus* Rex. Juvenilis ardor, gloriæ cupiditas, & Chriſtiani nominis propagandi deſiderium flagrans, ipſum

Bellum Africanum.

rapuit in medios hoſtes, nec quicquam ipſum deterrentibus Aviæ *Catharinæ*, *Henrici* Patrui Cardinalis, & *Philippi* Regis Catholici Avunculi ſui prudentioribus conſilus. Pugnatum eſt *Alcazarium* versùs in campis Tonitenſibus, die IV. Auguſti anno MDLXXVIII. *Abdelmelechus* gravi licèt ægritudine oppreſſus, in lectica deferri voluit ad prælium, ut Mauris animos adderet, & *Hametem* juniorem fratrem bello præfectum conſilio regeret. Mauros ab *Eduardo Meneſe* Duce Luſitano fractos retrocedere animadvertens *Abdelmelechus*, è lectica inſiliit in equum, & irâ vires ſufficiente, in medios perrupturus pergebat, ut pudore præſentiâ ſuâ injecto, fugam ſuorum ſiſteret. Qui à ſuis vix revocatus, & præ ira compreſſo pene ſpiritu, ex equo titubans cecidit, indéque in lecticam illatus, monitis qui circa eum erant ut mortem ſuam celarent, animam efflavit, Princeps inſigni fortitudine, prudentiâ, æquitate, nec Chriſtianis infeſtus; qui & conditiones pacis glorioſas, utiléſque *Sebaſtiano* Regi obtulerat. Chriſtiani à Mauris *Abdelmelechi* furore animatis promiſcuè cæſi, *Sebaſtianus* Rex initio ſummi Imperatoris officio functus, in tanta ſuorum ſtrage fruſtra ſtrenui Militis munus obibat, in ſingulas acies excurrens, & plerumque inter medios hoſtes viam ſibi ferro aperiens, ſtupentibus Barbaris.& in juvene Principe tantum pugnandi robur mirantibus. Jam tres equos in prælio ictibus ſuffoſſos amiſerat, & à Mauris ſalvam vitam ſpondentibus ut ſe dederet rogabatur, cùm gloriam vitâ potiorem ducens, in medios cum tribus dumtaxat Equitibus, qui ei adſtabant, prorupit, incredibili virtute obvios quoſque cædens, quouſque duobus ſuorum occiſis, ipſe quoque diuturnâ pugnâ deficiens, captus & exarmatus eſt: exortáque de tanto Captivo inter Mauros rixâ, à quodam Centurione confoſſus eſt, præſente *Nonio Maſcaregna* qui ſolus è Luſitanis Proceribus cum ipſo ſupererat. Vixit *Sebaſtianus* annos XXIV. menſes VII. dies XV. Ejus cadaver ſecundo poſt prælium die inter mortuos ſeptem vulneribus confoſſum, à *Sebaſtiano Reſendio* ejus Domeſtico inventum, à *Melchiore* autem *Amaralio* Regio Conſiliario captivo, qui in Luſitano Exercitu Duumvirum Capitalem agebat, agnitum eſt; poſtea verò ab aliis Proceribus & Nobilibus Luſitanis, & à *Vincentio Fonſeca* Ordinis FF. Prædicatorum, qui Regi à Concionibus fuerat, deinde Archiepiſcopo Goënſi: ut facilè convinci potuerint Impoſtores, qui *Sebaſtiani* Regis, quaſi è pugna elapſi, perſonam poſthæc mentiti ſunt.

Sebaſtiani Regis magnanimitas.

Mors Sebaſtiani Regis.

III. Nuntio de *Sebaſtiani* Regis nece in Luſitaniam perlato, Regia Inſignia noménque ſuſcepit *Henricus* Cardinalis Preſbyter SS. *Quatuor Coronatorum*, & Archiepiſcopus Eborenſis, magnus ejus Patruus, *Joannis III.* frater, *Emanuëlis* Regis filius; ad quem Regnum jure devolutum erat, cùm cœlebs obiiſſet *Sebaſtianus*, nec ullus eſſet agnatione propinquior. Annum agebat ætatis LXVII. & languida ejus valetudo Regnum brevì vacaturum minabatur, incerta ſucceſſione. Competitores erant *Philippus* Hiſpaniæ Rex, ex Iſabella *Henrici* ſorore, & *Emanuëlis* Regis majore filia natus; *Philibertus Emanuël* Dux Sabaudiæ, ex *Beatrice* filia *Emanuëlis* Regis altera genitus; *Raynutius Farneſius* Dux Parmenſis, ex *Maria* filia *Eduardi* Henrici fratris prognatus; *Catharina* minor ejuſdem *Eduardi* filia nupta *Joanni* Brigantiæ in Luſitania Duci. *Antonius* Crati Prior, *Ludovici* Henrici fratris filius nothus, ad Regnum ambiendum Populi favore & ipſe ſublevabatur. *Catharina* denique *Henrici* Francorum Regis Mater Jus in illud Regnum remota quidem

Henricus Cardinalis Rex Luſitaniæ.

A ab origine repetebat, ſed cui temporis diuturnitate, & violenta aliorum poſſeſſione præſcribi non potuiſſe contendebat. Horum omnium Jura à celebtrimis illius ætatis Juriſconſultis diſceptata ſunt. *Philippus* Rex Catholicus ſuum per literas & Oratores *Henrico* Regi & Luſitanis Proceribus expoſuit, ubi rationes nihil poſſent, armis vindicare paratus. Bis ab *Henrico* Rege congregata de Regni ſucceſſione Comitia, nullo operæ pretio: quin majores ex iis motus ſecuti. Obiit *Henricus* Rex Amerini, dum Regni Conventus ageret, die IX. Januarii, anno MDLXXX. cùm menſes XVII. regnaſſet.

B IV. *Philippus II.* Rex Catholicus potenti Exercitu terra marique comparato, jus ſuum armis vindicare decrevit, certus Theologorum ſuorum Reſponſis, quos conſcriptis jam copiis, & inſtructa claſſe conſuluerat, ut aliquid famæ daret, ſe nullo conſcientiæ vinculo teneri ad ſubjiciendum ſe hâc in Controverſia Juriſdictioni aut Arbitrio cujuſcunque; cùm nullum agnoſceret hac in re Superiorem; nec quidem Undecimvirûm, qui ab *Henrico* Rege fuerant de Jure ſucceſſionis in Regnum Judices conſtituti; cùm ipſos nullam

Philippus II. Luſitaniæ Regnum ſibi ſubjicit.

C à ſe habere auctoritatem perſpicuum eſſet, & quæ à Rege mandata fuerat, ipſius morte defiiſſet: vel denique Romani ipſius Pontificis *Gregorii XIII.* qui cauſæ judicium ad ſe trahere conabatur pacis componendæ ſtudio; cùm res merè ſoli eſſet, Auctoritati Pontificiæ, ac Sacræ Juriſdictioni nullatenus ſubjecta. Interim *Antonius* Crati Prior à Luſitanis ab Hiſpana dominatione abhorrentibus Rex proclamatus eſt. Prælio dirempta controverſia, die XXV. Auguſti anni MDLXXX. ad vicum *Alcantaram* mille paſſus ab *Oliſippona* diſtantem. Profligatus & in fugam verſus eſt *Antonius*.

Antonius à Luſitanis Rex ſalutatus, à Philippo vincitur.

D Luſitania univerſa in *Philippi* Regis Hiſpaniarum ditionem ac poteſtatem redacta eſt bello intra quinquaginta octo dierum ſpatium confecto. India etiam Orientalis, & Africæ Arces, Luſitaniæ Regibus ſubditæ, ad ejus obedientiam conceſſerunt. Regni Comitia Tomari habuit anno MDLXXXI. ibique rebus conſtitutis, Oliſſiponem ſolemni pompa ingreſſus eſt die Feſto SS. Apoſtolorum *Petri* & *Pauli*. Subigendæ ſupererant *Azora* Inſulæ in *Antonii* fide pertinaces. Claſſis Gallica ſexaginta circiter navium, ſex millia circiter bellatorum vehens, à

E *Catharina Medicea* Chriſtianiſſimi Regis Matre, ſub *Philippi Strozzii* Florentini ductu & imperio, in auxilium *Antonii* tranſmiſſa. Claſſes inter Hiſpanam & Gallicam pugna commiſſa eſt, & magna contentione pugnatum die XXVI. Julii anno MDLXXXII. Victoria penes Hiſpanos ſtetit. *Sanctacrucius* Hiſpanæ claſſis Præfectus captivos omnes Gallos in quibus erant XXVIII. Proceres, ex cœtera Nobilitate LII. cum gregariis militibus, ad mortem damnavit, & carnificis gladio, aut furca extingui juſſit, inaudito etiam apud gentes immanitate barbaras crudelita-

Sanctacrucii Hiſpanæ Claſſis Præfecti in Gallos captivos crudelitas.

F tis exemplo. Quin & Sacerdotem Gallum, cui ſingulos peccata confiteri permiſit, poſtea eodem ſupplicio affecit. Truculentum facinus contra uſum omnem Chriſtianorum, contra fas omne Religionis Catholicæ, Rex *Philippus* imperaverat, cujus Mandata *Sanctacrucius* oppoſuit Hiſpanorum Militum precibus, pro captivorum ſalute ipſum interpellantibus. Unde & *Sanctacrucium* ex illa expeditione reducem ſummo honore *Philippus* Oliſippone excepit. Ubi & gratiam præteritorum Luſitanis, qui ab *Antonio* ſteterant, olim factam ampliavit, Clericis tamen & Monachis ſemper exceptis, quos ad duo millia hujus belli occaſione, delevit. *Albertum* Cardinalem

Auſtriacum

Auſtriacum Mariæ Auguſtæ ſororis ſuæ filium, ac Rodulphi Cæſaris fratrem, Luſitaniæ Proregem creavit, quem & Apoſtolicâ per totum Regnum Legatione ornavit Gregorius XIII. Pontifex Maximus. De Sebaſtiano & Henrico Luſitaniæ Regibus, & de rebus à Philippo II. geſtis pro Regno Luſitaniæ obtinendo, lege Antonium Viperanum Lib. De obtenta Portugallia, quem Alberto Cardinali Auſtriæ Archiduci, Luſitaniæ Proregi dicavit; & Hieronymum Coneſtaggium Patritium Genuenſem, Libris decem De Portugalliæ conjunctione cum Regno Caſtellæ.

Editi ſunt Tom. 1. Hiſpaniæ Illuſtratæ.

Philippi Regis obitus.

Obiit Philippus II. in Monaſterio S. Laurentii Eſcurialis, quod Regio ſumptu ſeptem à Madrito leucis extruendum curaverat, & ampliſſimis reditibus locupletaverat, & in quo ſepulturam elegerat, die XIII. Septembris, anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo-octavo, ætatis LXXV. Regni Hiſpaniæ à Patris renuntiatione XLIII. Luſitani XVIII. à Garſia Loaiſa Toletano Archiepiſcopo Eccleſiaſticis Sacramentis procuratus; Princeps in Politicis rebus adminiſtrandis eximius, in adverſis conſtans, conſilio melior quàm manu: de quo ſcitè à quopiam dictum eſt: Neminem unquam abſque motu plura moviſſe. Quippe qui domi ſedens, negotium cæteris per cunctas pene orbis regiones faceſſiverit. Immortali certè laude dignus, quòd Hiſpaniam ab Hæreſi, quæ alia Regna infecit, puram illibatámque ſervaverit. Cujus dominationem niſi faſtus incredibilis & ſeveritas immanis dedecoraſſent, inter abſolutiſſimos Principes numerari poſſet ac celebrari. Heredem omnium Regnorum & Ditionum reliquit Philippum filium, ejus nominis Tertium, ſuperſtitem unum ex pluribus quos ex variis uxoribus ſuſceperat, natum annos XX. Belgicis Provinciis Claræ Eugeniæ Iſabellæ filiæ ſuæ, quam Alberto Archiduci uxorem deſtinaverat, in Dotem attributis, cum Burgundiæ & Caroleſii Comitatibus.

Ejus elogium.

CAPUT XIII.

DE REGIBUS ANGLIÆ. XV. & XVI. Seculis.

ARTICULUS I.

De HENRICO IV. HENRICO V. HENRICO VI. & EDUARDO IV.

Henricus IV.

I. Richardo II. Rege anno milleſimo trecenteſimo nonageſimo-nono exauctorato, & ex abundanti abdicare coacto, Angliæ Regnum uſurpaverat Henricus Lancaſtrius, ejus nominis Quartus appellatus, ſuperſtite licèt Rogerio Marchiæ Comite, cui jure agnationis corona debebatur: ſed menſura juris vis erat. Regnum ſibi firmavit parricidio, Richardum ſuſtulit, veritus ne ad ipſum Angli pro innata levitate deficerent. Ad minuendam invidiam facinoris, vulgatum eſt, ipſum ſpontaneâ inediâ mortem ſibi conſciviſſe: quod Polydorus Vergilius non admittit; in medio relinquit Harpsfeldius. Variis motibus, conjurationibúſque Procerum, Henrici Percii, & Duglaſſii Comitis Scoti, belliſque civilibus in Vuallia excitatis, turbulentum ejus Regnum fuit & inquietum. Congregato Conventriæ Parlamento, cùm Proceres Vuickleſſianæ hæreſeos veneno afflati Regi ſuaderent, ut exhauſto ærario, in Eccleſiæ bona manum mitteret, animosè reſtitit Thomas Arundellius Cantuarienſis Archiepiſcopus. Rex propoſitum ſibi eſſe dixit, Eccleſiæ Jura, Libertatémque ſervare. Clerus ſubſidia Regi conceſſit, ut refert Vualſinghamus. Bello fuit à Gallis laceſſitus, donec Iſabellam Caroli VI. Regis Chriſtianiſſimi filiam, Richardi II. Regis uxorem, cum dote & ſupellectili in Galliam remiſiſſet. Vuickleffiſtas execratus eſt & inſectatus. In Regni Comitiis novi Principatus exordio celebratis, Regem obteſtatus eſt Arundellius Archipræſul, ut Proviſiones abrogaret, per quas fiebat ut docti & pii viri in Academiis, rerum victúſque inopiâ premerentur, ſtudiáque deſerere cogerentur, cùm opima interim Beneficia indoctis & ambitioſis accreſcerent. Rex id ſe curaturum promiſit. Eccleſiæ commodas Leges tulit, ſtatuitque ne ulla Eccleſia in proprietatem alicujus ſive Cœnobii ſive Capituli transferretur, niſi congruâ portione delibatâ ad commodam Vicarii ſuſtentationem, & alterâ ad pauperum Parochianorum uſum quotannis erogandâ. Edixit etiam ne Clerici ad ſeculare tribunal traherentur, & ne pro Regiæ familiæ commeatu res ſuas vendere cogerentur. Vetuit inſuper ne pueros infra XIV. ætatis annum Religioſi Mendicantes Monaſtico habitu induerent, abſque parentum vel tutorum conſenſu. Pacato Regno, de ſacra in Paleſtinam expeditione conſilia agitavit, Comitiáque Regni indixit, ea de re cum Ordinibus deliberaturus. Clerus Anglicanus anno MCCCCXII. à Thoma Arundellio Cantuarienſi Archipræſule in Synodo congregatus, à Rege plurima poſtulavit, Eccleſiæ Libertates & Privilegia, quæ convellebantur in dies, ſpectantia. Summa capita poſtulatorum Harpsfeldius refert, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Anglorum Seculo XV. Cap. IX. Poſtulatum « eſt, ne cùm quiſquam è Clero proſcribatur ali- « quam ob cauſam, decimæ, oblationes, & bona « Eccleſiæ idcirco Regiis uſibus cederent. 2. Ne, « cùm Vicarii propter Vicariæ tenuitatem atque « exilitatem, acceſſionem & incrementum, ubi « Rex aliquarum Eccleſiarum eſſet Patronus, apud « Eccleſiaſticum Tribunal poſtularent, cognitio « illa Reſcripto (ut fiebat) Regio interpellaretur. « 3. Ne, cùm fructus Eccleſiarum, quarum Pa- « tronus erat Rex, ſequeſtrarentur, quòd Curæ « Parochiali idoneè non proſpiceretur; Regis « Reſcriptum ad Eccleſiaſticorum cognitionem « perturbandam decerneretur. 4. Ne Cœnobia, « è quibus exteri quaſi Regni hoſtes ejecti eſſent, « Laïci uſurparent, ſed alii Monachi ex Anglis « ſufficerentur. Cleri petitionibus ne Rex ſatisfaceret, morte interveniente, vel aliâ causâ prohibitus eſt. Obiit die XX. Martii, anno MCCCCXIII. Londini in ædibus Abbatis Vueſtmonaſterienſis, in cubiculo cui nomen Jeruſalem, ex quo impletum vaticinium collegit, quo prænuntiatum fuerat, Jeruſalem ſibi fatalem fore. Collegium Vvindeſorienſe magnificis ædibus, poſſeſſionibus, privilegiis, & cumprimis delato illuc S. Georgii Martyris, Ordinis Periſcelidis & Militiæ Anglicanæ Patroni capite, ornavit.

Henrici IV. Leges Eccleſiæ commodæ

Anglicani Cleri poſtulata.

Henricus V.

II. Henrico IV. in Angliæ Regnum ſucceſſit Henricus V. ejus filius, XXVI. annorum Princeps, quem Regem factum, ſolutiorem adoleſcentiæ vitam ejectis ex Aula voluptatum laſciviæque ſociis, ita emendaſſe tradunt Vualſinghamus & Polydorus Vergilius, ut cæteris virtutis & modeſtiæ exemplo eſſet. Carthuſianis, & Brigit-

tanis Virginibus duo Cœnobia extruxit, fundavit, locupletavit. Ad Magiſtratus & publica Munera viros integerrimos, & ab omni avaritiæ labe aut partium ſtudio puros adlegit. Sic initio à pietate & juſtitia Imperio, bellum Galliæ intulit, occaſione captatâ ægritudinis *Caroli VI.* feraliúmque diſſidiorum inter Principes flagrantium. Gallis Azincurtio prælio ſuperatis, occupatâ Normanniâ, aliiſque Provinciis, Regem, Regnúmque, cum *Catharina* Regis filia ſibi collocata, tradente *Philippo* Burgundiæ Duce, in poteſtatem accepit: Regnique heres & Rector, iniquiſſimè proſcripto *Carolo* Delphino Regis filio, renuntiatus eſt, anno milleſimo quadringenteſimo vigeſimo. Injuſtarum victoriarum curſum ſtitit Deus Gallicis rebus propitius. Obiit enim in Caſtro Saltus Vicennarum prope Pariſios, die ultimâ Auguſti, anno MCCCCXXII. De quo legendi *Vualſinghamus*, & *Polydorus Vergilius* Libro XXII.

Bellum Gallicum.

Henricus VI.

III. Filium unicum reliquit ex *Catharina* Regis Chriſtianiſſimi *Caroli VI.* filia *Henricum Sextum* Regni heredem, anniculum puerum, cujus educationem *Thomæ* Exoniæ Duci, & *Henrico* Vvintonienſi Epiſcopo commendavit. *Joannem Betfordiæ* Ducem, fratrem ſuum, Regni Francorum: *Humfredum* fratrem alterum, Ducem Glonceſtrenſem, Regni Anglici Procuratorem inſtituit. *Henricus VI.* Rex Franciæ ab Anglis proclamatus & coronatus, haud diu potitus eſt iis, » quæ Pater ipſi in Gallia reliquerat. Hebetatæ » ſunt, paulóque poſt prorſus interiere omnes » Anglorum vires & recens gloria (inquit *Harps» feldius*) & quæ Pater in Galliâ, aut re, aut » ſpe poſſedit univerſa, & ſuum etiam poſtea Re» gnum, inteſtinis diſſidiis, importúnáque ſuo» rum ambitione, cum ipſa vita filius perdidit. Ortis in Anglia domeſticis Principum diſſidiis, *Humfredo* Regni Procuratore in Comitiis apud Buriam per calumniam accuſato, deinde ab æmulis interempto, Angli intra quinquennium Normanniâ totâ & Aquitaniâ exciderunt; Galliáque demum ſunt penitus ejecti anno milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo-tertio. Poſt hæc, invaleſcente Principum factione, cujus author erat *Richardus* Dux Eboracenſis, Rex *Henricus* collatis ſignis ab illo ſuperatus eſt anno milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo; & Conſilii Decreto ſancitum, ut poſt *Henrici* mortem hereditas Regni familiæ Eboracenſi veniret, interímque *Richardus Eboracenſis* Regni Rector eſſet. *Margarita* Renati Andegavenſium Ducis filia, *Henrici* Regis conjux, virilis animi fœmina, haud exiguâ manu contractâ, pro viri libertate, qui captivus Londini detinebatur, commiſſo prælio, *Richardum* profligavit, cæciditque. Tum ſubeuntem auxilio *Richardum* alterum Vvarvicenſem Comitem in fugam conjecit, ac virum reſtituit in Regnum. Poſtea *Eduardus* Merchiæ Comes, *Richardi* filius, Comitis Vvarvicenſis auxilio *Henricum* vicit, & ex Anglia, cum *Margarita* conjuge in Scotiam fugere compulit, Réxque ipſe renuntiatus eſt tertio Kalendas Julii, anno milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo-primo.

Angli ex Gallia penitus ejecti.

Henricus ab Eduardo Merciæ Comite victus, & ex Anglia pulſus.

Eduardus IV.

IV. *Eduardus* Rex hujus nominis *Quartus* appellatus, Comitiis habitis, Regni ſtatum civili bello collapſum reſtituere ſatagit; eóque authore omnia *Henrici* Acta reſcinduntur. *Henricus* collecto apud Scotos Exercitu victus pro more eſt; cúmque in Angliam inconſideratè rediiſſet, captus, Londinúmque ad *Eduardum* ductus, in cuſtodiam traditus eſt. Tum *Eduardus* hoſtili metu pene ſolutus, convocato ad Vveſtmonaſterium Parlamento, rebus domeſticis conſtituendis totum fere quadriennium impendit, conciliare ſatagens Principum, Nobilium, Populique animos, illóſque omni humanitatis & beneficiorum genere promereri. Externorum etiam Principum & amicitias & affinitates quæſivit. Atque inprimis *Margaritam* ſororem *Carolo* Philippi Burgundionum Ducis filio collocavit: deinde *Richardum* Vvarvicenſem Comitem in Galliam miſit, qui *Bonam* filiam *Ludovici* Sabaudiæ Ducis, *Carolæ* Reginæ Francorum ſororem, ſibi uxorem peteret. Dum Comes in Regia Francorum eo de Matrimonio ageret cum *Ludovico XI.* apud quem degebat *Bona* in Reginæ comitatu, *Eduardus* mutato repente conſilio, alteram uxorem duxit, *Eliſabetham*, *Richardi Riverii* Comitis filiam, *Joannis Grali* Equitis viduam. Hinc initium ortæ *Vvarvicenſem* inter & *Eduardum* ſimultatis, quæ in apertas inimicitias erupit. De *Henrico* in Regnum reſtituendo conſilia cum amicis communicavit *Richardus* Vvarvicenſis, quæ *Ludovici XI.* Chriſtianiſſimi Regis ope ad exitum fœliciter perduxit anno milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo-primo. *Eduardus* verò *Carolo* Burgundiæ Duce ſuppetias ferente, Regnum quod amiſerat, recepit ſexto poſt menſe: & *Richardo Varvicenſi* in pugna interfecto, *Eduardo* Vvalliæ Principi, unico *Henrici* Regis filio, necnon ipſi *Henrico* vitam eripuit anno milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo-primo. Regnavit *Henricus VI.* Angliæ Rex annos octo & triginta, & poſt receptum Regnum, ſex menſes. Vixit annos LII. Princeps pietate, ſimplicitate, patientiâ in adverſis, aliiſque egregiis virtutibus Deo acceptiſſimus: cujus ſanctimoniam miracula ad ejus ſepulchrum patrata comprobaſſe tradit *Polydorus Vergilius* Libro XXIV. de iiſque agit *Harpsfeldius* Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Anglorum Seculo XV. Cap. V. *Eduardus* verò obiit anno milleſimo quadringenteſimo octogeſimo-tertio, quinto Idus Aprilis, ætatis anno LI.

Henricus VI in Regnum reſtitutus.

Henrici VI. mors & ſanctimonia.

ARTICULUS II.

De EDUARDO V. RICHARDO III. *&* HENRICO VII.

I. DUos filios minorennes reliquerat *Eduardus IV.* ſcilicet *Eduardum* Vvalliæ Principem, annum ætatis circiter XIII. agentem, & *Richardum* Ducem Eboracenſem, biennio minorem, ſub tutela *Richardi* fratris Gloceſtriæ Ducis. Hic majorem natu *Eduardum* Angliæ Regem proclamavit ejus nominis *Quintum*. Sed paulò poſt *Eduardum* ipſum, ac *Richardum* fratrem nothos, *Eliſabetham* Reginam matrem adulteram, adornatâ calumniâ denuntiari curavit, ſubornato ad eam publicandam è ſuggeſtu *S. Pauli* Londinenſis Pſeudo-Theologo quodam nomine *Shaio*; Duce *Buckingamiæ* favente, & auctoritate ſuâ immani calumniæ pondus addente. Denique *Eduardo* Rege ejúſque fratre *Richardo* interfectis, tyrannidem invaſit, Réxque appellatus eſt, *Richardus* ejus nominis *Tertius*. Longa non fuit tam gravibus parta ſceleribus dominatio. *Henricus* enim Richemundiæ Comes, *Henrici Sexti* ex fratre nepos, Anglici Regni ligitimus heres, *Thoma Stanleio* & *Guillelmo* fratribus, aliiſque Proceribus, quos magno numero in partes traxerat ad excutiendum Tyranni jugum, opitulantibus, illum juſto prælio fudit cæcidítque ad XI. Kalendas Septembris, anno milleſimo quadringenteſimo octogeſimo-ſexto. De his legendi *Polydorus Vergilius* Libro XXV. Anglicanæ Hiſtoriæ.

Eduardus V.

Richardi Gloceſtriæ Ducis immanis calumnia.

Richardus III.

Thomas

Thomas Morus in Vita *Richardi*, & *Nicolaus* A *Harpsfildius* Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Anglorum Seculo xv. Cap. vi.

Henricus VII.

II. *Henricus VII.* ex multiplicibus inſidiis divinâ providentiâ ſervatus, avitum Regnum vindicatâ ab immanis Tyranni dominatu patriâ, conſecutus eſt. *Eliſabetham* Regis *Eduardi IV.* filiam ex Eboracenſi familia uxorem duxit. Quo Matrimonio Lancaſtriorum & Eboracenſium funeſta illa, & Anglis exitialia odia reſtincta ſunt. Hujus Regis ſaluti contra aſcititios & perſonatos *Eduardi* Regis, & *Vvarvicenſis* Comitis filios, aliáſque conjurationes & ſeditiones graviſſimas Deus Optimus Maximus conſuluit: ſummámque tandem & ſingularem ab omnibus tam domeſticis quàm externis bellis quietem illi indulſit. Ad cujus boni cumulum & illa fœlicitas acceſſit, ut accuratior illa atque exquiſitior Latinæ, Græcæ, & Hebraicæ linguæ, artiúmque optimarum cognitio, quæ diu in Anglia jacuerat, & viri undequaque doctiſſimi florere paſſim inciperent: quos inter *Joannes Coletus* Londinenſis Eccleſiæ *S. Pauli* Decanus, & Concionator egregius, nomen ſibi peperit immortale. Leges

Henrici VII. elog. um.

tulit Eccleſiæ & Reipublicæ utiliſſimas, quibus fœneratores, mulierúmque raptores coërcuit. Epiſcopis, aliíſque Eccleſiæ Præfectis negotium faceſſi vetuit ob Clericorum incontinentium incarcerationem. Advocatos inſtituit, qui cauſas pauperum gratis agerent. Princeps erat inſigni prudentiâ, modeſtiâ, temperantiâ, benignitate, ab omni faſtu & arrogantiâ alieniſſimus; juſti & æqui obſervantiſſimus, qui tamen judiciorum ſeveritatem miſericordiâ & lenitate, ut ſe dabat occaſio, prudenter temperaret. Singulari erga Deum, & Divina, Sacratóſque Viros pietate afficiebatur. Binas, ternáſque quotidie Miſſas audiebat. Pauperum miſerias profusâ liberalitate ſublevabat. Pecuniæ colligendæ, mulctæ præſertim nomine ab iis qui in Leges peccabant, populo ſtudioſior videbatur, quam tamen adhuc vivens piorum conſilio reſtituit. Omnis etiam pecuniæ quam à Judicibus Fiſci præter Jus corraſiſſe ſibi videbatur, reſtitutionem ſupremis tabulis imperavit. Cœnobia & Xenodochia plurima extruxit, ornavit. Morti proximus, Edicto toto Regno promulgato, omnibus qui Leges violaſſent, pœnas remiſit. Ab ea gratia excepti fures & homicidæ, quòd hæc facinora non ipſum, ſed alterum læliſſent. Obiit xi. Kalendas Maii anno milleſimo quingenteſimo octavo, ætatis quinquageſimo-ſecundo, Regni vigeſimo-quarto. Oc-

Henrici VII. Liberi.

to filios ex *Eliſabetha* uxore ſuſcepit, quatuor mares, totidem fœminas: tres duntaxat ſuperſtites reliquit, *Henricum* Vualliæ Principem, Regni heredem, *Margaritam* & *Mariam*. De ipſo plura *Polydorus Vergilius* Libro xxvi. & *Harpsfeldius* xv. Seculo Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Anglorum Cap. vii.

Articulus III.

De HENRICO VIII.

I. SEptimi poſt *Henrici* mortem Rex Angliæ ſalutatus eſt *Henricus* Vualliæ Princeps ejus filius, Anglorum Regum ejus nominis *Octavus*, annorum duodeviginti adoleſcens. *Catharinam Ferdinandi* & *Eliſabethæ* Hiſpaniæ Regum filiam, *Arthuri* fratris ſui Viduam, qui nullos ex ea li-

Henrici VIII. Nuptiæ.

B beros ſuſceperat; immò ob ætatis imbecillitatem, ac lentum, quo conficiebatur, morbum, nequidem virginitatis ejus florem delibaſſe dicebatur, *Julio II.* Pontifice Maximo juris humani, quod unum obſtabat, vinculum ſolvente de Theologorum & Juriſperitorum doctiſſimorum conſilio, uxorem duxit: Ex qua tres filios, duáſque filias ſuſcepit, paucis poſt nativitatem menſibus præreptos. Sola *Maria* utrique parenti ſuperſtes vixit. Cum *Julio II.* & Hiſpaniæ Rege adversùs *Ludovicum XII.* Regem Francorum fœdus iniit, Piſanum Concilium execratus eſt, Regni ſui An-

C tiſtites ad Lateranenſe mittendos decrevit. Rerum civilium & bellicarum gloriæ novum decus addidit, cùm adversùs *Lutherum* pro ſumma Religionis Catholicæ Libellum edidit plenum pietatis & eruditionis, propter quod Illuſtre *Defenſoris Fidei* nomen Pontificio *Leonis X.* Diplomate conſecutus eſt.

Henricus VIII. contra Lutherum ſcribit.

Thomas Vvolſæus non humili tantùm loco, ſed & vili natus, ad ſummas Eccleſiæ, Aulæque Dignitates adrepſerat, Eboracenſis Archiepiſcopus, Regni Cancellarius, S. R. E. Cardinalis, & Sedis Apoſtolicæ per totam Angliam à Latere Legatus creatus; vir ſummâ

Volſæus Cardinalis Politicarum artium peritiſſimus.

D apud Regem gratiâ & auctoritate. Quo ut ad ſua conſilia *Carolus V.* uteretur, per ipsúmque *Henricum* Regem in ſocietatem belli contra Gallos traheret, ipſum obſervantia, beneficiis, promiſſis obſtringere ſibi nitebatur, frequentes ad ipſum literas auguſtâ manu dabat, ſubſcribebátque hunc in modum: *Filius veſter & cognatus Carolus*: quin & Summi Pontificatus ſpem injiciebat, ſi res ſuas in Angliæ Regia promoveret. Verùm cùm bello adversùs Gallos proſperè geſto, captóque *Franciſco* Rege in prælio Ticinenſi, Anglicorum auxiliorum haud ampliùs egeret Cæſar, ejus in

E *Vvolſæum* ſtudium deferbuit. Quocirca ille *Carolo* infenſiſſimus evaſit, & Chriſtianiſſimo Regi ſe totum addixit. Jam alienus erat à *Catharina* conjuge *Henrici* Regis animus. Morum diſſimilitudo maxima faſtidium augebat in dies. *Catharina* mediâ nocte ſurgebat, ut nocturnis precibus intereſſet. Mane horâ quintâ ornabat ſe quàm citiſſimè, nihil ſibi temporis, præter id ſolùm quo veſtiebatur, perire dicens. Sub Regiis veſtibus *S. Franciſci* habitu, cujus Tertio Ordini nomen dederat, utebatur. Singulis ſextis Feriis & Sabbathis jejunabat: in Vigiliis Feſtivitatum Deiparæ Virginis ſolo pane & aqua vivebat: Quartis & ſex-

Catharinæ Reginæ pietas.

F tis Feriis peccata Sacramentali Confeſſione expiabat: Dominicis diebus Euchariſtiam ſingulari pietatis affectu ſumebat: Officium B. Virginis quotidie perſolvebat: Sex horas matutinas quotidie in Templo Sacris Officiis intenta tranſigebat. Pomeridiano tempore, Sanctorum Acta Puellis ſuis adſtantibus ad duas horas legebat: Inde Templum repetens, vacabat orationi ad horam Cœnæ, quam ſumebat parciſſimam. Flexis orabat genibus abſque pulvinari. Omnium denique virtutum cultu eminebat. *Henricus* contra levis & in libidines pronus, cum Nobilibus Puellis, quas Regina in comitatu & miniſterio habe-

bat, colludere, frequentior in Gynæceo verſari A quàm in Templo; ſaltare lubentiùs quàm orare; ſanctimoniam Reginæ ſuſpicere, furtivas cum aliis venari voluptates. *Vvolſæus* Cardinalis politicarum artium quàm Religionis, rationum ſuarum atque commodorum quàm juſtitiæ ſtudioſior, Reginæ ſanctiſſimæ fœminæ gratus eſſe non poterat. Hic itaque ut Regi placeret, ut Reginam læderet, ut de Cæſare, cujus erat matertera, vindictam ſumeret, *Henrici* connubium cum *Catharina* legitimum non eſſe, quòd *Arthuri* Principis ejus fratris vidua eſſet; nec in eo ſalvâ conſcientiâ ipſum manere poſſe, ejus Majeſtati ſug- B geſſit, uſus etiam ad id ope *Joannis Longlandi* Lincolnienſis Epiſcopi, conſcientiæ ipſius Moderatoris: ſalutem Regis in diſcrimine verſari, niſi *Catharinæ* repudium diceret. Eſſe Regi Chriſtianiſſimo Sororem *Margaritam* Ducis *Alenconii* Viduam, juvenem ac eleganti formâ Principem, quam poſtulare poſſet uxorem. Id conjugium firmandæ inter utramque Regiam paci opportunum fore; útque ambo Reges conjunctis viribus Cæſarem ad *Clementem VII.* Pontificem Maximū, quem per ſummum nefas in cuſtodia detinebat, reſtituendum libertati, & *Franciſci I.* filios, quos obſides habebat, dimittendos compellerent. Hoc C pacto non ſolùm Anglorum, ſed & Francorum Regem, & Summum Pontificem promereri *Vvolſæus* ſatagebat. Decreta in Gallias Legatio, cujus Princeps *Vvolſæus*. Præter generalia Mandata tribus ex æquo Oratoribus à Rege data, ſingularia quædam ille accepit, ut de procurando *Catharinæ* divortio; de Matrimonio *Henrici* cum *Margarita Alenconia*, & de filiis Chriſtianiſſimi Regis ex manu Cæſaris eruendis ageret. Vix Caletum pervenerat *Vvolſæus*, cùm ſecreta Mandata à Rege accepit, ne ullum de novo Matrimonio cum Regis Chriſtianiſſimi Sorore contrahendo ver- D bum faceret, ſed de reliquis duntaxat capitibus ageret. Jam enim *Annæ Bolenæ* amore captus & illaqueatus *Henricus*, Nuptias cum ipſa meditabatur, ſi divortii negotium ex ſententia ſuccederet. Arte magis quàm naturalibus illecebris hominum amores ſibi conciliare potis erat *Anna*. Ipſam enim eximiè pulchram cenſeri nævi non mediocres minimè permittebant. Sed labiorum venuſtas, veſtium elegantia, ſaltandi & fidibus ludendi peritia, lepida & ad facetias ac jocos compoſita indoles, *Henrici* Regis libidinem illexerunt, inflammarunt. Meretricium animum E ſpecie quadam & larvâ pudoris obduxerat: ſe cuiquam hominum potiundi ſui corporis facultatem nuſquam daturam jurabat, niſi conjugali jure, ſæpiùs à Rege rogata, ipſum repulsâ magis devinciebat, accendebat. Multa de ipſa probra vulgata ſunt, quòd ſcilicet *Henrici* Regis filia eſſet, ex *Boleni* Equitis uxore furtivo concubitu ſuſcepta, dum *Bolenus* in Galliis verſaretur: quòd plurimis ſtupris cùm in Anglia, tum in Gallia ſe contaminaſſet: quòd Rex cum ejus Sorore ſtupri conſuetudinem habuiſſet: quæ etſi à *Sandero* in Anglicani Schiſmatis Hiſtoria ut certa aſſerantur, non ſum tamen credulitatis tantæ ut F pleraque hujuſmodi conficta, & in vulgus emiſſa non addubitem in odium Divortii, novarúmque Nuptiarum *Henrici*, & conſecuti Schiſmatis. Quanquam *Annæ Bolenæ* poſterius adulterium, propter quod à Rege capite damnata eſt, haud incredibilia eſſe ſuadeat quæ de prioribus ejus ſtupris publicata ſunt: nec etiam veriſimile non ſit *Henricum* ſuâ cupiditate raptum & excæcatum, probroſum inceſtúmque Matrimonium contraxiſſe, ut libidinem expleret: idéoque illum à Deo in reprobum ſenſum traditum, repulsâ conſcientiâ, conculcatâ Dei lege, Fidei tandem naufragium feciſſe.

Catharinæ Reginæ repudium Henricus meditatur.

Henricus VIII. Annæ Bolenæ amore captus.

Ut ut eſt, *Henricus* uxorem expetens *Annam*, quæ concubinæ loco eſſe nollet, de divortio flagrantiſſimis ſtudiis egit cum *Vvolſæo* Cardinali ex Gallica Legatione reduce. Projectæ vir adulationis, nihil æquè metuens ac variantis fortunæ vices, caſúmque à Regis gratia & primaria auctoritate, nihil negligit ejus ut expectationi ſatisfaciat. Mittitur ad Summum Pontificem Legatio, poſtulantur Judices *Campegius* & *Vvolſæus* ipſe, Cardinales. Cauſa Divortii Romæ primùm in ſelectorum Theologorum & Cardinalium Conſeſſu diſceptata: conceſſi deinde Judices quos Rex optabat. Ab ipſis Regina appellavit, primùm quod locus Judicii parum æquus videretur, cùm *Henricus* hujus litis Actor rerum in Anglia potiretur; ipſa in Hiſpaniis nata, ibi peregrina eſſet. Deinde quòd ſibi ſuſpecti eſſent Judices, utpote Regi devincti, imo & ſubditi, *Vvolſæus* ob Vvintonienſem Epiſcopatum, Eboracenſem Archiepiſcopatum, Abbatias plurimas; *Campegius* ob Sariſberienſem Epiſcopatum dono Regis obtentum. Cauſæ nihilominus cognitionem rogante Rege ac importuniùs urgente, Legati ſuſcepere. Prolata in medium, diſcuſſáque Regiorum Procuratorum momenta contra *Henrici* & *Catharinæ* Matrimonium, contra *Julii II.* Diploma, qui illius contrahendi veniam fecerat: quæ Reginæ Advocati luculenter confutarunt. Totam cauſæ diſceptationem accuratè refert *Sanderus* Lib. 1. Sic verò contrahit *Edmundus Campianus* Societatis Jeſu Sacerdos piiſſimus & doctiſſimus, ſub *Eliſabethæ* Reginæ perſecutione Martyrio coronatus, in Narratione *De Henrici* Divortio. *A Rege Patroni, Leviticum jus urgere, probare coïtum; Diploma ſpurium & ſuppoſititium dicere, genuinum oſtendi, in quorum poſtremo tacitè ſubintelligatur conjunctio corporea, nimium ſibi Pontificem ſumere, qui nullum finem nec modum faciat divinum etiam præceptum remittendi. Arthurum primo mane ſitiviſſe, hauſiſſe plenum cyathum, Hiſpanicas oras valde calentes & ſiccas per jocum dictitaſſe. Conſiliarii Reginæ contra: In demortui fratris thalamum, qui nullum heredem reliquiſſet, non modo potuiſſe fratrem ſurrogari, ſed etiam apertiſſimis Scripturæ teſtimoniis debuiſſe; id tamen ad tempus: poſt Eccleſiam caviſſe ne quis hujuſcemodi connubium appeteret. Hominum ſcita per homines temperari. Carnalem omnino copulam dejerare; id eſſe conſummationem cujuſque Matrimonii. Sponſum jam, priuſquam cum uxore rem habuiſſet, ab eadem ſegregatum, & virginem obiiſſe. Cautionem adjectam recentiori Diplomati, quòd Leges interpretentur & conjectent coïtum, ſi nox una ſupervenerit. Arthurum neque per ætatem, neque per valetudinem, dare operam rei uxoriæ potuiſſe. Conſutum eſſe figmentum* Hiſpanicum *à Sycophanta quopiam non infaceto.* Reginæ porro patrocinabantur Cantuarienſis Archiepiſcopus *Guillelmus Varamus*, Roffenſis Epiſcopus *Joannes Fiſcherus*, quatuor alii pietate pariter & doctrinâ ſpectatiſſimi Præſules, totidémque Theologi, non ad aulicam auram flectere ſententias, ſed ad Scripturam Sacram, Traditionem, Sacróſque Canones quæſtiones expendere ſoliti. Hi & verbis, & libris quos Legatis Apoſtolicis exhibuere, diſertè probarunt, nullam in terris eſſe poteſtatem, quæ Regis cum *Catharina* Matrimonium à Deo conjunctum diſſolvere poſſet aut disjungere. Rex Apoſtolicos Legatos acriter urgebat ut cauſam finirent: procraſtinabant illi, præcipuè *Campegius*, feſtinationem in cauſa tanti momenti calumniæ obnoxiam fore, & in orbis Chriſtiani ſcandalum ceſſuram dicens: accuratius ac

Cauſa Divortii Henrici VIII. cum Catharina Regina diſceptatur.

ſcrupuloſius

ſcrupuloſius cauſæ examen eſſe non poſſe, in qua de Matrimonii per viginti annorum cohabitationem pacificam, & liberorum ſuſceptionem roborati diſſolutione; de Prolis generoſæ atque adeo Regiæ, *Mariæ* ſcilicet Vualliæ Principis, quam huc uſque *Henricus* pro legitima habuerat, & in ſpem ſucceſſionis in Regnum educaverat, cujus ut legitimæ Nuptias tot Principes ambiverant, abjectione & exheredatione; de Cæſaris offenſione; de Chriſtiani populi divellenda concordia; de Pontificia diſpenſatione in irritum mittenda, ageretur.

II. Pontifex interim Appellationis à Regina interjectæ habitâ ratione, cauſam ad ſe revocavit, ulteriori ejus cognitione Legatis interdictâ. Ejus examini præfectus *Paulus Capiſucchus* Romanæ Rotæ Duodecimvirûm Decanus, qui demum totam ejus ſeriem Pontifici referret & explicaret. Regi ac Reginæ dicta dies ut legitimos Procuratores Romam mitterent. Rex *Thomam Crannerum* miſit. Theologorum & Juriſconſultorum quorumdam ſuffragia redimere conatus eſt ad divortii neceſſitatem adſtruendam; ut *Reginaldus Polus* tunc Pariſiis degens Lib. III. De Unione, *Petrus Ferdinandus* Braſilienſis Epiſcopus, & *Cochleus* contra *Moriſonum* ſcribens, teſtantur. Fruſtra *Polum*, fruſtra *Thomam Morum* viros integerrimos tentavit. Viri ex omni natione doctiſſimi *Catharinæ* Reginæ cauſam Scriptis tuiti ſunt. Rex quò Pontificem terreret, Edicto vetuit ne quis è ſuis ſubditis quicquam in Romana Curia, abſque ſuæ licentia Majeſtatis peteret deinceps aut procuraret. *Vvolſæum* verò, qui Divortii quidem conſilium primus ſuggeſſerat, poſtea negotium remiſſiùs tractaverat, denique rem pœnitendam ſe commiſiſſe faſſus fuerat, Cancellarii Dignitate abdicatum, ac Epiſcopatu Vvintonienſi, Palatio quod Londini habebat magnificentiſſimum, immenſis opibus ſpoliatum, & in Eccleſiam ſuam Eboracenſem relegatum, ab *Henrico* Northumbriæ Comite paulò poſt apprehendi, captivúmque Londinum duci juſſit. At in ipſo itinere ad Leceſtriæ oppidum obiit ad IV. Kalendas Decembris, anno MDXXX. Cùm in eum velut in reum læſæ Majeſtatis manus injicerentur, has in voces erupit: *Utinam nihilo magis læſæ Majeſtatis Divinæ reus eſſem! Nunc autem dum nulli rei magis incubui quàm ut Regi penitus inſervirem, & in Deum peccavi, & Regis gratiam non obtinui.* Extincto ſub idem tempus *Guillelmo Varamo* Cantuarienſi Archipræſule, Rex *Henricus* ad eum Archiepiſcopatum nominavit *Thomam Crannerum* qui *Thomæ Boleno* Annæ Patri erat à Sacris; virum qui ſe in omnibus ad Regis nutum componeret, nullámque aliam Religionis ac Diſciplinæ normam ſectaretur. Mox inito cum *Franciſco I.* Rege Chriſtianiſſimo contra Cæſarem fœdere, Turnonium & Tarbienſem Cardinales Gallos ad Summum Pontificem mitti obtinuit, qui Regis utriuſque nomine Pontificem ad probandum *Catharinæ Reginæ* repudium, novique conjugii facultatem concedendam vehementiùs urgerent. Cùm verò Eccleſiaſticos Viros frequentiſſimos à partibus *Catharinæ* ſtare, divortium execrari animadverteret, Clerum ſubigere decrevit, ſuæque voluntati mancipare. Adornatâ calumniâ de infractione Legis, quam Angli *De Præmunire* vocant, Sacrum Ordinem univerſum in Jus vocavit, quòd Pontificiorum Legatorum auctoritatem contra Regis Mandata coluiſſent ac propugnaſſent; ideóq; Clericorum totius Regni bona in commiſſum cecidiſſe, & fiſco eſſe obnoxia pronuntiavit. Clerus omni deſtitutus patrocinio, præſertim cùm *Crannerus* Cantuarienſis, & *Leius* Eboracenſis Archipræſules fœdè Regem adularentur, quadringenta aureorum millia ejus obtulit Majeſtati quaſi ad expiationem criminis, ſupplicans ut pœnam reliquam condonare dignaretur, pro ſumma illa poteſtate quam in Regno ſuo tam in Clerum, quàm in Laïcos ipſam habere fatebantur. Ex his initiis graviorem tempeſtatem auguratus *Thomas Morus*, Cancellarii Dignitate ſe abdicavit. In illius locum ſuffecit Rex *Thomam Audleum* mediocris fortunæ hominem, cui ad tuendam ſplendidè dignitatem Monaſterium locupletiſſimum *Eccleſiæ Chriſti* Londini ſitum, cum reditibus omnibus dono dedit, Canonicis Regularibus in alia ejuſdem Ordinis Monaſteria diſtributis.

Apud Sanderum Lib. I. pag. 49. & 50.

Cardinalis Vvolſæi caſus.

Anglicani Cleri oppreſſio.

III. *Clementem VII.* Pontificem Maximum certiorem fecerant Cardinales Galli, quorum ſupra meminimus, de periculo Angliæ imminente ab impotenti amore quo *Annam* deperibat *Henricus*, niſi ſua Sanctitas, quantùm Jura fáſque permitterent, ejus votis indulgeret: ita affectum eſſe, ut *Annam* ducere non dubitaret, quamvis Apoſtolica Sede repugnante. Quamobrem Chriſti Vicarius frænum ejus libidini injicere tentavit, Apoſtolico Diplomate ipſi prohibens ſub pœna Anathematis, ne pendente lite de divortio novum conjugium iniret, aut in prioris præjudicium quicquam attentaret. Sed Rex inſtar juvenci indomiti vincula diſrupit, ſpretiſque Patris optimi monitis ac mandatis, *Annam Bolenam* Pembrochi priùs Marchioniſſam creatam ad XVIII. Kalendas Decembris anni MDXXXII. clam uxorem duxit, Nuptiis à *Rolando* quodam Preſbytero ante Solis ortum celebratis, cui primum ſuum cum *Catharina* connubium Pontificiâ Sententiâ diremptum eſſe perſuaſit, ſibique factam novarum Nuptiarum poteſtatem. *Annæ* favore ad ſummæ auctoritatis ac dignitatis faſtigium evectus eſt *Thomas Cromvellus*, homo vafer, ambitioſus, avarus, Lutheranæ Factioni addictus, totique Eccleſiaſtico Ordini infeſtus. Hunc Rex ut hominem *Annæ* gratum, & ſuis Conſiliis Miniſtrum aptiſſimum ſociare ſtatuit *Crannero* Archiepiſcopo, & *Audleo* Cancellario, ut per illum Triumviratum ex ſua ſententia ſingula gererentur. Primò itaque Regiis Scriniis illum præfecit, tum ſibi à Secretis conſtituit, poſtea Equitem Auratum & Baronem, deinceps Eſſexiæ Comitem creavit, Magnú etiam Regni Camerarium, & Sigilli ſecreti Cuſtodem: poſtremò non ſolùm Conſilii ſui Primum, verùm etiam ſuum in Cauſis Eccleſiaſticis Vicarium Generalem. Ab eo porro, aliiſque Politicis Regi perſuaſum eſt, ut in Comitiis Regni novum ab omnibus Viris Eccleſiaſticis exigeret Sacramentum, quo eamdem ſuæ Majeſtati obedientiam jurarent, quam antea Romano Pontifici promittere conſueverant, in cauſis etiam Eccleſiaſticis & ſpiritualibus. Tentationi ceſſit ante omnes *Joannes Fiſcherus* Epiſcopus Roffenſis, illa Juramento adjectâ exceptione, quàm Rex ſibi non ingratam fore teſtatus eſt (*quantùm per Dei verbum liceret*) Hâc Anglicani Cleri columnâ concuſsâ, cæteri facilè Regis voluntati ceſſerunt. Secundùm hæc *Crannerus* ea lege creatus Archiepiſcopus Cantuarienſis ut divortium Regis latâ Sententiâ approbaret, Romano etiam Pontifice repugnante, fruſtra in Jus vocatâ *Catharina*, pronuntiavit neceſſitatem Jure Divino impoſitam eſſe Regi, illam utpote defuncti fratris ſui uxorem dimittendi, conceſsámque novi contrahendi conjugii libertatem. Hâc Sententiâ fretus *Henricus*, quam quinque ante menſes clam ſibi copulaverat,

Henricus clandeſtinum cum Anna Bolena Matrimonium init.

Impium Juramentum à Viris Eccleſiaſticis extorquet Henricus VIII.

Crannerus Cantuarienſis Archiepiſcopus divortii ſententiam Regem inter & Catharinam Reginam pronuntiat.

pulaverat, *Annam* ſolemni pompa duxit. Nuptiis A pridie Idus Aprilis, quæ Vigilia erat Reſurrectionis Dominicæ celebratis, nova Sponſa Regio Diademate ornata eſt poſtridie Kalendas Junii anni MDXXXIII.

IV. Cùm hujus Matrimonii fama pervagata fuiſſet, *Clemens Septimus* juſtis Cæſaris querimoniis permotus, ſimul & abjecta ſpe *Henricum* ab *Annæ* complexibus abſtrahendi, niſi fortè adhibitâ Cenſurarum Eccleſiaſticarum ſeveritate, maximè cùm ejus Oratores Maſſiliæ in ipſo cubiculo Pontificio coram *Franciſco* Rege Chriſtianiſſimo, Chriſti Vicario inſolenter obloqui, & de iis B quæ hac in cauſa gereret, ad futurum Concilium appellare non dubitaſſent; cùm etiam Rex Chriſtianiſſimus ſanctiſſimè conteſtatus eſſet, ſe in iis, quæ contra Religionem, & obedientiam Sedi Apoſtolicæ debitam ab *Henrico* fierent, nullum ipſi favorem aut auxilium impenſurum: Pontifex Romam reverſus, peremptoriam tulit Sententiam, quâ ejectionem ac ſpoliationem *Catharinæ* Reginæ à poſſeſſione Juris Conjugalis, & Reginalis Dignitatis, & Matrimonium inter *Henricum* & *Annam* contractum, nulla, injuſ- C » ta, & attentata fuiſſe & eſſe declaravit: Pro- » lémque ſuſceptam vel ſuſcipiendam, illegiti- » mam fuiſſe & eſſe: Ipſamque *Catharinam* Re- » ginam ad ſuum priſtinum ſtatum & quaſi poſ- » ſeſſionem Juris Conjugalis & Reginalis Di- » gnitatis reſtitui: *Annam* à Regio thoro, & qua- » ſi poſſeſſione ejuſdem Juris & Dignitatis ejici » ac amoveri debere: prout ipſe Pontifex reſti- » tuit & reponit, rejicit & removet. *Henricum* » Regem in majoris Excommunicationis, & » aliàs Cenſuras & pœnas, ob inobedientiam & » contemptum Mandatorum Sedis Apoſtolicæ » incurriſſe declaravit: ſuſpenſo nihilominus ad D menſem Cenſurarum effectu, ut Pontificiæ Sententiæ ac Mandatis commodiùs Rex parere poſſet.

Clementis VII Acta hâc in causâ.

Cenſuræ in Regem latæ.

V. His exacerbatus *Henricus* ſub pœnis graviſſimis edixit, ne quis in poſterum *Catharinam* Reginam vel *Henrici* Regis uxorem, ſed tantùm *Arthuri* Principis Viduam appellaret: *Mariam* ex *Catharina* filiam, quam ante *Wualliæ* Principem, Regnique hæredem univerſi Ordines juratò profeſſi fuerant, omni Regio ornamento detracto, tanquam ſpuriam & illegitimam, ad *Catharinam* Matrem remiſit, ut privatam cum ea vitam ageret: Conſtituti famulorum loco in *Catharinæ* E domo cuſtodes & exploratores: in ejus amicos patronóſque ſævitum. Nata interim eſt *Annæ* filia *Eliſabetha*, ſeptimo Idus Septembris, in pervigilio Nativitatis Deiparæ Virginis, quinque menſibus poſt ſolemnes Nuptias necdum elapſis. Mox initium Piorum perſecutioni datum; Roffenſem Epiſcopum *Joannem Fiſcherum*, *Thomam Morum*, ducentos Fratres Minores de Obſervantia nuncupatos in carcerem detruſit, quòd Matrimonium *Catharinæ* acerrimè defenderent: iniquam Juramenti formulam à Rege propoſitam, quâ profitendum erat Nuptias Regis cum *Anna* F legitimas eſſe, natámque ex iis prolem *Eliſabetham* veram eſſe Regni hæredem, excluſâ *Maria* Principe, quaſi ex Matrimonio illegitimo prognatâ, palam improbarent. Exinde celebrata Regni Comitia III. Nonas Novembris, anno MDXXXIV. in quibus ab *Henrico* de communi Præſulum depravatorum, ac Procerum ſententiâ, *Mariâ* Princeps natalium honore, omnique regnandi jure privata eſt: omnes honorum tituli, ac ſucceſſionis jura in *Eliſabetham* tranſlata. Dein omnis Poteſtas ac Juriſdictio in Anglos & Hibernos Romano Pontifici in perpetuum tempus abjudicata & abrogata: perduelles declarati, qui in Romano Pontifice Primatum Juriſdictionis & Auctoritatis colerent. Anglicanæ Eccleſiæ Summum & unicum in terris Caput Rex declaratus, cujus unius eſſet ſuprema auctoritate errores, hæreſes, abuſus omnes emendare: cui eo nomine omnium Sacerdotiorum Annatæ, ac Decimæ ſolverentur. Nomen Papæ ubique inductum, proſcriptúmque, ac in Litaniis impia & ſacrilega iſta verba *Henrici* mandato appoſita: *Ab Epiſcopi Romani tyrannide, & deteſtandis enormitatibus libera nos Domine.* Cùm autem *Henrici* defectionem à Romano Pontifice Catholici omnes execrarentur: cùm *Franciſcus I.* Rex Chriſtianiſſimus ejus Oratores ea de re ne quidem audire voluiſſet: Cum ipſi *Lutherus* & *Calvinus* uſurpatum ab eo Eccleſiæ Primatum non probarent; juſſit ut ſui tam Concionibus, quàm Libris editis, hanc novam Auctoritatem ſuam Eccleſiaſticam tuerentur. Qua Regis voce excitati ſunt ad concionandum plurimi, ad ſcribendum etiam nonnulli: quorum aliqui id ſponte faciebant, quòd hæreſi faverent, ut *Samſonus*, *Foxus*, *Moriſonus*, & alii; quidam verò coactè, ne Regem offenderent, ut *Gardinerus* Wintonienſis, & *Tonſtallus* Dunelmenſis, Epiſcopi. *Reginaldum Polum*, conſanguineum ſuum fruſtra ad ſcribendum pro monſtruoſo ſuo Primatu hortatus eſt: quin immo hunc ille fortiter oppugnavit quatuor Libris *De Unione Eccleſiaſtica* Regi inſcriptis. Quibus quidem Regis odium ita in ſe commovit, ut patriæ proditor, reúſque læſæ Majeſtatis ab eo ſit declaratus, vitáque ejus multiplicibus inſidiis deinceps appetita; mater, frater, avunculus necati, familia univerſa illius causâ afflicta & prope extincta fuerit. Immani etiam furore inſectatus eſt Religioſos tyrannidis ac Schiſmatis ſui impugnatores, Ordinum præcipuè *Carthuſiani*, *S. Brigittæ*, & S. *Franciſci* Profeſſores, ex quibus plurimi *Henriciana* perſecutione Martyres conſecrati, unà cum *Joanne Fiſchero* Epiſcopo Roffenſi, & *Thoma Moro*, de quorum glorioſis agonibus legendus *Sanderus* Lib. I. *De Schiſmate Anglicano*.

Henrici contumacia & furor.

Eliſabethæ ex Anna Bolena nativitas.

Regni Comitia.

Henrici VIII. à Summi Pontificis obedientia & ab Eccleſia defectio.

Henriciana piorum perſecutio.

VI. His acceptis, *Paulus III.* Pontifex Maximus, qui *Clementi VII.* ſucceſſerat, *Henricum*, ejúſque complices in Jus vocat: illum, niſi pareat, Regno ac Dominiis omnibus privatum denuntiat: Hos in pœnas omnes Legibus præſcriptas incurriſſe, cùm bonis omnibus diffidatos, « & Chriſtiana ſepultura privatos eſſe jubet ac de- « cernit. Loca omnia, in quibus Rex fuerit, « Eccleſiaſtico ſubjicit Interdicto: *Henrici* vaſſal- « los & ſubditos à juramento fidelitatis abſol- « vit: Communionem omnem & commercium « cum *Henrico* vel ejus ſubditis prohibet; omnéſ- « que contractus cum illis factos aut faciendos, « irritos pronuntiat: Prælatis, aliíſque Viris Ec- « cleſiaſticis præcipit, ut ex Anglia, & aliis « *Henrici* Ditionibus quamprimùm exeant: Principibus Viris, Ducibus, ac reliquæ Nobili- « tati Anglicanæ, ut vi ac armis ſe Henrico « opponant, eúmque è Regni finibus ejicere « nitantur. Cæterorum Regum ac Principum « cum *Henrico* confœderationes, contractus, pac- « ta & conventa omnia quovis modo ſtabili- « ta, irrita facit & nulla: Eóſque ut *Hen-* « *ricum* ac cæteros Eccleſiæ rebelles ſacris armis « perſequantur, donec Sedi Apoſtolicæ colla « ſubmiſerint, erroréſque agnoverint, in Do- « mino hortatur. Ut prædictæ perſonæ rebelles « & infideles, *Henrici* ſequaces, ubicumque « terrarum apprehenſi & intercepti fuerint, in «

Pauli III. Acta in Henricum VIII.

„ ſervos ipſi, & omnia eorum bona capientibus „ cedant, edicit. Cujus quidem Sententiæ dilata executio eſt, quòd interim in Anglia ejuſmodi rerum mutationes acciderint, quæ novas ſpes de *Henrici* emendatione excitarent. Sed fruſtra invitabatur ad pœnitentiam; cujus cor obdureſcebat in dies, & qui novis ſacrilegiis ac flagitiis facinorum ſuorum menſuram cumulabat. Aggreſſus eſt inter alia Monaſteriorum Viſitationem tanquam Summum Anglicanæ Eccleſiæ Caput. *Leum* Juris Civilis Profeſſorem, Sacris Ordinis non initiatum, luſtrandis Monachorum ac Sacrarum Virginum Ædibus, & inquiſitioni in eorum vitam ac mores præfecit. Cujus Viſitationis hæ fuere leges; primùm, ut omnium vitia diſceret: deinde, ut qui minor XXIV. annis eſſet è Monaſterio exire, & ad ſæculum reverti cogeretur; qui verò major eſſet, non cogeretur quidem, ſed tamen exire, ſi vellet, impunè poſſet: Exeuntibus loco religioſi habitus togam Sacerdotalem, & aureos octo daret Abbas: Virgines ſacræ more ſecularium fœminarum veſtirentur: pretioſiſſima quæque Eccleſiarum ornamenta, & Sanctorum Reliquiæ Regis Quæſtoribus traderentur. Eo verò conſilio hæc inſtituta Viſitatio eſt, ut Rex omnem evertendi ac diripiendi Monaſteria occaſionem captaret. Pridie ergo Nonas Februarii anno MDXXXV. minora quæque Monaſteria, quorum annuus cenſus nonniſi ad ſeptingentos circiter aureos æſtimabantur, ex Comitiorum Regni Sententiâ invaſit. Hoc primo impetu Monaſteria trecenta ſeptuaginta ſex oppreſſa ſunt: ex quorum ſpoliis in Fiſcum Regium ceſſerunt annui cenſus ad centum circiter & viginti millia aureorum; in ſupellectili verò boniſque mobilibus ad quadraginta fere millia; Religioſorum utriuſque ſexus decem ampliùs millia ad ſeculum redierunt. Inter hæc obiit Sereniſſima Pientiſſimáque Regina *Catharina*, cujus ſanctitatem non ſolùm vitæ religioſiſſimè tranſactæ tenor, eximiæque in tanto faſtigio virtutes, non ſolùm invicta in rebus adverſis conſtantia, patientia, charitas, humilitas, reverentia & obſervantia erga Regem, ex marito licet perſecutorem crudeliſſimum; ſed & literæ quas paulò ante obitum ſcripſit ad *P. Joannem Foreſtum* Ordinis FF. Minorum Profeſſorem, conſcientiæ quondam ſuæ Moderatorem, qui in carcere Londinenſi à duobus annis detinebatur Martyrii candidatus; & aliæ quas in extremis poſita ſcripſit ad Regem, quæ ex corde ipſius, quamvis ſaxeo, lachrymas elicuerunt: locupletiſſimè teſtantur. Legi poſſunt apud *Sanderum* Lib. 1. pag. 107. & 112. Paulò poſt *Anna Bolena*, divinæ matura ultioni, adulterii & inceſtûs convicta & damnata eſt. Poſtridie mortis *Annæ Bolenæ*, Rex *Janam Seimeram*, quam ea vivente deperibat, uxorem duxit.

Monaſteriorum viſitationem uſurpat Henricus, pro Summo Anglicanæ Eccleſiæ capite ſe gerens.

Catharinæ Reginæ obitus.

Anna Bolena adulterii & inceſtûs convicta damnatur.

Paulò poſt indictis Comitiis inſimul & Synodo ad ſextum Idus Junias ejuſdem anni MDXXXVI. ea reſcidit quæ pro *Eliſabetha* Bolenæ filia in *Mariæ* Principis detrimentum olim decreverat. Tum in utroque Concilio diſceptari juſſit ac deliberari, quæ forma Religionis ac divini cultus deinceps in Anglia tenenda ac ſervanda eſſet, intacto tamen Primatu ſuo, quem ut apertiùs etiam tunc exerceret, *Thomam Cromvelem* ſupremum ſuum Vicarium Generalem in cauſis Eccleſiaſticis ac ſpiritualibus conſtituit, eique Sigillum peculiare tradidit quo in hujuſmodi negotiis uteretur. Illum etiam ſuo nomine ac loco præſidere voluit Synodis omnibus & Conventibus Epiſcoporum, quamvis laïcus eſſet omniſque bonæ eruditionis expers. In iiſdem Comitiis & Synodo, poſt varias de Fide diſceptationes, Libellus auctoritate publica editus, qui vulgò *Sex Articulorum* appellatur, cum hac inſcriptione: *Articuli per Regiæ Majeſtatis Serenitatem conſtituti.* Horum primus in Euchariſtiæ Sacramento *Tranſſubſtantiationem* credi jubet. Alter *Communionem ſub una ſpecie ad ſalutem ſufficere* declarat. Tertius, *Cœlibatum Sacerdotum retinendum* ſancit. Quartus, *vota caſtitatis & viduitatis* non temerè facta, *neceſſariò perſolvenda* decernit. Quintus, non modò *Miſſarum celebrationem Juri Divino conſentaneam eſſe*, verùm & *Miſſas privatas* fieri *bonum ac neceſſarium* eſſe aſſerit. Sextus denique, *Auriculatem Confeſſionem in Eccleſia neceſſariò con-*
B *ſervandam* edicit. qui ſecus aut docuerit aut crediderit poſt XII. diem Junii proximè ſequentis, illum *tanquam Hæreticum* ſuppliciis affectum iri graviſſimis Regia Serenitas, cum utriuſque Senatorii Ordinis, & Plebis in Comitiis adunatæ conſenſu decernit.

De forma Religionis in Anglia tenenda, in Synodo & Regni Comitiis agitur.

III. De *Henrici VIII.* ſceleribus, ſacrilegiis, immanitate in pios quoſque, certior factus *Paulus III.* Romanus Pontifex, & quòd *S. Thomæ* Cantuarienſis Archiepiſcopi ſacram memoriam violaſſet, eum ceu proditorem damnaſſet, corpus ejus comburi, cineres in ventum ſpargi juſſiſſet;
C ſuſpenſam hucuſque Sententiæ in eum latæ publicationem imperavit Diplomate dato Kalendis Januarii, anno MDXXXVIII. Dum hæc Romæ gererentur, *Henricus* quatuor Ordinum Mendicantium Religioſos Viros ex ſuis Monaſteriis ejecerat, ipſorumque Ædes uſurpaverat: Poſtmodum etiam cætera utriuſque ſexûs Monaſteria invaſit, eorumque bona in fiſcum redegit. *Jana Seimera* in partu defunctâ, quo filium profudit *Eduardum*, quartam duxit uxorem, *Annam* ſororem *Guillelmi* Cliviæ & Juliæ Ducis; cujus brevi pertæſus, *Cromvele* harum conciliatore Nuptiarum ab Ordi-
D nibus Regni hæreſeos, perduellionis, feloniæ, repetundarum damnato, capitéque truncato, cum ipſa divortium fecit, & cum *Catharina Houarda* Ducis *Norfolciæ* Nepte quintas Nuptias celebravit. His diebus lepidum illud Anglicanæ Eccleſiæ Caput Legem edidit perpetuam de Nuptiis, Comitiorum etiam auctoritate firmatam, qua ſtatuebatur; Ut ſi quæ perſonæ in Levitico non prohibitæ, ſolo conſenſu per verba de præſenti Matrimonium, nullâ carnali copulâ ſubſequutâ, contraxerint; ambæ verò poſtea, vel earum altera, Nu-
E ptiis cum tertia perſona in Levitico non prohibitâ contractis; carnali copulâ eaſdem conſummaverint; hæ poſteriores, quas copula firmaſſet, non priores illæ, quas ſolus conſenſus ſtatuiſſet, ratæ atque legitimæ haberentur: adeo ut cum olim Juris Gentium regula fuiſſet: *Nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit*; jam deinceps *Henrici* regula eſſe cœperit; *Nuptias non conſenſus, ſed concubitus conſtituit.* Quam tamen regulam violare non dubitavit & in Legem ipſe ſuam commiſit, cùm *Annam Clivenſem*, cujus Nuptias non ſolo conſenſu, ſed ſeptem etiam menſium concubitu firmaverat, eo tantùm prætextu repudiavit, ipſaque
F vivente alteram duxit, quòd in alterius Nuptias antea conſenſiſſe fingeretur. Hujus porro Legis tantopere poſtea puduit ipſos Proteſtantes, ut mortuo *Henrico* eam reſcindi curaverint. Poſt hæc, *Catharina Houarda* ob adulterium, cum Procis, ex Ordinum Sententiâ, neci traditâ, *Catharinam Parram* Baronis *Latimeri* Viduam, ſextis nuptiis ſibi copulavit. Inane erat Regis ærarium, etſi opes immenſas ex Eccleſiis & Monaſteriis corraſiſſet: unde graviſſimis tributis, & antea inauditis populum vexavit: & inter alia, indictis Comitiis ad VIII. Kalendas Decembris anni MDXLV. omnibus & ſingulis auctoritate publica tam decimam quàm quintamdecimam ſibi

Henricus VIII. Monaſteriorum bona in fiſcum redegit.

Pudenda lex de Nuptiis ab Henrico VIII. lata.

Sextæ Henrici VIII. Nuptiæ.

ſolvendam ex omnibus cenſibus annuis totius Angliæ, ex bonis verò mobilibus duas integras decimas impoſuit. Eorumdem etiam Comitiorum aſſenſu & auctoritate poteſtatem ſummam accepit in Procotrophia & Xenodochia, in omnia etiam Noſocomia, Seminaria, & Collegia, in omnes denique Miſſarum fundationes, ſacráſque oblationes: ut dum viveret, de his omnibus, eorúmque bonis, Baſilicis, ædificiis, ac cenſibus annuis, pro ſuo arbitratu ſtatueret ac diſponeret.

Extrema Henrici VIII. ægritudo, & obitus.

IX. Gravi correptus ægritudine, mortémque imminentem prævidens, de reconciliatione cum Romana Eccleſia & Summo Pontifice cogitavit, eáque de re cum Epiſcopis nonnullis egit: ſed præterita ejus crudelitas effecit ut nemo inſidias non timeret, nemo ipſum ſincerè loqui arbitraretur, nemo animi ſui ſenſa liberè aperire & veritatem dicere auderet. Reſpondit unus: Ejus Majeſtatem cæteris mortalium ſapientiorem eſſe: Illam divino conſilio Pontificis Romani Primatum abdicaſſe: nec jam ſolicitum eſſe debere, cùm publica Regni Lege Judicium illud confirmatum eſſet. *Stephanus Gardinerus* Vintonienſis Epiſcopus ſeorſim Regi ſuaſiſſe fertur, ut ſi fieri poſſet, Ordinibus Regni convocatis rem tanti ponderis cum iis communicaret. Sin ad congreganda Comitia tempus non ſuppeteret, ſaltem animi ſui ſententiam ſcripto exponeret: Deum ſolo cordis voto contentum eſſe, quando res propter neceſſarium impedimentum executioni mandari non poteſt. ſed prævaluit adulatorum turba, qui veriti ne Religionis mutatione ipſi bonis Eccleſiaſticis exciderent, Regi perſuaſerunt, ut ſcrupulos omnes abjiceret. XXV. die ante mortem Eccleſiam FF. *S. Franciſci de Obſervantia* aperiri, & expiari juſſit, Miſſámque in ea celebrari, ac in Parochiam erigi, certo attributo cenſu: in eáque inſcribi voluit hæc verba: *Eccleſia Chriſti ab Henrico VIII. Angliæ Rege fundata.* Sacramentum Euchariſtiæ ſummo ſemper in honore habuit. Quocirca cùm paulò ante obitum ſub unica ſpecie, ut conſueverat, communicaturus ſurgeret, ut Chriſti Corpus genu flexo adoraret; Zuingliani verò qui adſtabant, dicerent poſſe Majeſtatem ſuam in tam imbecilli valetudine ſedentem in cathedra Euchariſtiam ſumere, reſpondit: Si me non modò uſque ad terram dejicerem, ſed & ſub ipſam terram ſubmitterem, ne ſic quidem ſatis honoris huic Sanctiſſimo Sacramento mihi videret delaturus. Literis excultus fuit, viróſque fovit literatos. Epiſcopos (præter unum *Cranmerum* Cantuarienſem, quem ad eam Dignitatem promovit ut ſuæ libidini in divortii negotio ſerviret) & doctos & minimè malos plerumque nominavit: adeò ut multi poſtea ſub *Eduardi* & *Eliſabethæ* Regno ob Catholicæ Religionis profeſſionem carceres & vincula ſubierint.

Henrici VIII. Teſtamentum.

Schiſmatis, ebrietatis, libidinis, avaritiæ, crudelitatis infamia, nonnullas, quibus præditus erat, præclaras dotes obſcuravit, obruit. Condito Teſtamento ſtatuit ut *Eduardus* filius ex *Jana Seimera* novennis ſibi in Regnum ſuccederet: ſecundùm hunc, ſi obiret abſque liberis, regnaret *Maria* Princeps ex *Catharina* priori conjuge filia: tertia eſſet in jure ſucceſſionis *Eliſabetha* ex *Anna Bolena* ſuſcepta: his deficientibus, ad illos Regnum devolveretur, ad quos jure communi pertineret. Deinde impuberi filio ſexdecim Tutores & Curatores pari poteſtate conſtituit, eóſque magna ex parte Catholicos: juſſítque ut in Fide ac Religione Catholica educaretur, excepto Primatus Eccleſiaſtici titulo, quem in ipſum transfudit: & ut Regnum ab hæreſibus purgaret. Obiit *Henricus VIII.* Angliæ Rex Londini ad V. Kalendas Februarii, anno MDXLVII. Regni XXXVIII. ætatis LVI.

Articulus IV.

De EDUARDO VI.

EDuardus novem annorum puer, ſecundùm ſupremam Patris voluntatem, Rex Angliæ & Hiberniæ, ſummúmque Anglicanæ Eccleſiæ Caput proclamatus eſt. Inter Tutores ipſi à parente datos ortâ diſſenſione, quòd Catholici Regnum ad Eccleſiæ Romanæ communionem & Summi Pontificis obedientiam revocare vellent, alii perſeverandum in Schiſmate ducerent, *Eduardus Seimerus* Hetfordiæ Comes, & paulò poſt Somerſeti Dux, *Janæ* quondam Reginæ frater, *Eduardi* Regis Avunculus, totam ad ſe rapuit auctoritatem, ſéque ſolum Regis Tutorem ac Regni Protectorem dixit.

Hæreſis in Anglia recepta.

Ejus favore Hæreſis in Anglia caput extulit: *Martino Bucero*, *Petro Martyri*, *Bernardino Ochino*, ſimilibúſque peſtibus ad Cathedras Theologicas, & Templorum ſuggeſta patuit aditus: ad eos audiendos coacta juventus eſt, Theologia Scholaſtica ex Academiis proſcripta, exauctorati SS. Patres; Sacrorum Bibliorum Codices fœdè interpolati. Comitia Regni Londini pridie Nonas Novembris ejuſdem anni MDXLVII. celebrata, quorum Decreto novi adminiſtrandorum Sacramentorum Ritus conſtituti ſunt, Libérque ea de re editus ac publicatus. De Sanctorum Imaginibus toto Regno abolendis deliberatum. Miſſæ Sacrificium abrogatum. Vaſa ſacra, Cruces, candelabra aurea, argentea, Regis fiſco adjudicata. Imperata ſub utraque ſpecie Communio Euchariſtica. Vulgaris idiomatis uſus in Sacra introductus. Hæretici Viſitatores inſtituti, qui omnia Catholicæ Religionis monumenta, ſigna, teſſeraſque everterent, abolerent. Qui ab impia novitate abhorrebant Epiſcopi, *Stephanus* Vvintonienſis, *Cutbertus* Dunelmienſis, & alii, in carceres conjecti, poſtea Dignitatibus exuti. Hæretici, perditique homines in eorum loca intruſi. Hic Religionis in Anglia ſub *Eduardo VI.* ſtatus. Obiit ille pridie Nonas Julii, anno MDLIII. ætatis XVI. Regni VII. eodem menſis die quo *Henricus* ejus Pater *Thomam Morum* capite truncari juſſerat. Poſt ejus mortem, *Joannes Dudlæus* Comes Vvarvicenſis, qui *Eduardum Seimerum* Somerſeti Ducem, & Regni Protectorem, capite plecti publico Judicio curaverat, *Joannam* Ducis Suffolcienſis filiam, *Henrici VIII.* Neptem, Reginam renuntiavit, Prætore Londinenſi, & ſex primariis Senatoribus in ejus verba jurare compulſis. Verùm Proceribus, Nobilitate, ac Plebe univerſa ad *Mariam* Principem *Henrici VIII.* ex *Catharina* filiam, cujus evidentiſſimum jus erat, concurrente, *Dudlæus* quoque animo fractus *Mariam* Reginam conclamavit, & Magiſtratui ſe dedidit; cujus Sententiâ poſt dies aliquot perduellionis damnatus, capite plexus eſt, ejuratâ prius hæreſi, & Catholicæ Profeſſione Fidei editâ.

Articulus V.

De MARIA Regina.

M*Ariæ* fauſtum nomen, Imperiúmque Catholicæ Religioni fuit. Regios titulos ſimul ſumpſit, & ſupremi Eccleſiæ Anglicanæ Capitis appellationem, Primatúſque Eccleſiaſtici Dignitatem à Patre impiè uſurpatam, ab *Eduardo* fratre ſacrilegè retentam reſpuit, abdicavit: *Edmundum* Londinenſem, *Stephanum* Vvintonienſem, *Cutbertum* Dunelmenſem Epiſcopos *Thomam Nortfolciæ* Ducem, *Eduardum Courtenæum* Marchionis Exonienſis olim ab *Henrico VIII.* occiſi filium, injuſtè carceribus damnatos, in libertatem ac priſtinos honores reſtituit: *Stephanum* Vvintonienſem Epiſcopum Regni Cancellarium creavit: Exilii & perduellionis contra *Reginaldum* Cardinalem *Polum* latam ab *Henrico* Rege iniquiſſimam Sententiam reſcidit: graviſſimum vectigal populo ab *Eduardo* Rege impoſitum condonavit. Poſt Inaugurationis ſolemnia Kalendis Octobris anni MDLIII. celebrata, Comitiis eodem menſe convocatis, Sententiam de *Henrici* & *Catharinæ* parentum divortio quondam latam inprimis reſcindi, & illorum Matrimonium legitimum, ſuſceptámque ex ea Prolem pariter legitimam pronuntiari curavit. Nupſit *Philippo* Hiſpano, *Caroli V.* Imperatoris filio. Harum occaſione Nuptiarum, magis autem Catholicæ Religionis odio, in cujus reſtaurationem Pientiſſima Regina incumbere decreverat, exorta in ejus Majeſtatem conjuratio perduellium ſupplicio aut carcere diſſipata eſt. *Suffolciæ* Dux, ubique capite plexi, *Eliſabetha* Reginæ ſoror, conjurationis particeps, in cuſtodiam tradita. Mox præcipuas curas ad reſtituendam Religionem *Maria* convertit. Quod ut fœliciùs ac faciliùs conficeret, exteros omnes, qui nec publicam perſonam gererent, nec Regnicolarum juribus donati eſſent, ad certum diem, graviſſimâ indictâ pœnâ, Regno exire juſſit. Hoc Edicto ſupra triginta millia Hæreticorum ex Anglia excedere compulſa. *Buceri* & *Fagii* cadavera exhumata & cremata ſunt. Cardinalis *Polus* à *Julio III.* Pontifice Maximo, Sereniſſimâ Reginâ poſtulante, in Angliam à Latere Legatus, ſupplices Ordines, Regnúmque totum à Schiſmate abſolvit, ac Sedi Apoſtolicæ reconciliavit, in Profeſto *S. Andreæ* Apoſtoli anno MDLIV. Miſſi Romam Oratores, Regum & Ordinum nomine obedientiam ejus Sanctitati exhibituri. Exin Legatus in Religione inſtauranda, in Cleri Populique Diſciplina reſtituenda, in reformandis Academiis, in moribus emendandis, in antiquis Inſtitutis, piíſque Conſuetudinibus poſtliminiò reducendis, hortationibus, Synodis, Decretiſque ſanctiſſimis invigilavit, ac pro virili laboravit. Quoniam verò difficultas adversùs reconciliationem cum Apoſtolica Sede ab iis objecta erat, qui bona Eccleſiaſtica ab *Henrico* Rege diſtracta poſſidebant, Legatus propter bonum pacis & unitatis Eccleſiaſticæ, publico Inſtrumento, Summi Pontificis nomine & auctoritate, omnes de hujuſmodi bonis in Schiſmate acquiſitis, quoad pœnas & Cenſuras Canonicas, in perpetuum liberos & abſolutos declaravit. Primitias vero & Decimas fructuum, quæ *Henrici* & *Eduardi* Regum Sanctionibus in Fiſcum inferebantur, Clero deinceps perſolvi decretum eſt. Matrimonia in gradibus prohibitis contracta, unà cum prole ex iis ſuſcepta, legitima eſſe decrevit, datâ iis qui ſic contraxerant,

Catholica Religio in Anglia restituta.

veniâ, Epiſcopos Religione Catholicos, ſed in Schiſmate creatos, una cum ſex novis Epiſcopatibus ab *Henrico VIII.* erectis confirmavit. Quæ omnia ut prudentiſſimè conſtituta, rata deinde habuit *Paulus IV.* Obiit *Maria* diuturniori ævo digna Princeps XVII. Kalendas Decembris, anno MDLVIII. ætatis XLIV. Regni V. De cujus Hiſtoria legendi *Sanderus* Lib. II. de Schiſmate, *Natalis Comes* Lib. VII. *Thuanus* Lib. XIII. *Sleidanus* Lib. XXV. *Belcarius* Lib. XXVI. *Florimundus Ræmundus* Lib. VI. & alii.

Articulus VI.

De ELISABETHA Regina.

I. QUàm fauſtum Catholicæ in Anglia Religioni *Mariæ* Regnum, tam infauſtus eidem fuit ac pernicioſus *Eliſabethæ* Principatus. Hæc, *Maria* Scotiæ Regina ſe fruſtra pro herede gerente, Angliæ Regina ſummo omnium Ordinum conſenſu ſalutata eſt, annos tunc nata viginti quinque, literis politioribus exculta, & linguarum Latinæ, Italicæ, Gallicæ perita, egregiis naturæ ac ingenii prædita dotibus, gerendæ Reipublicæ capaciſſima; ac magnorum Principum numero celebranda, niſi tot naturæ, ſtudii, Politicæ ornamenta hæreſi & crudelitate, quam in pios exercuit, dedecoraſſet. Nec tamen ſtatim impietatem prodidit: nam quamdiu vixit Maria ejus ſoror, Catholicam ſemper ſimulavit Religionem: ſed poſtea vetita, ne qua etiam ipſi fieret controverſia de natalibus, juréque regnandi, damnatis *Clementis VII.* & *Pauli III.* Romanorum Pontificum ſententiâ Nuptiis *Henrici VIII.* cum *Anna Bolena*, ex quibus nata erat, Prolêque ex iis ſuſceptâ illegitimâ declaratâ; operæ pretium exiſtimavit politicis artibus erudita mulier, & animo jam infidelis, Romanæ Eccleſiæ jugum excutere, novam Religionis Eccleſiaſticique Regiminis formam introducere decrevit & ſtabilire. Pedetentim tamen hoc in negotio procedere voluit, ac primùm ſolam Religionis permittere libertatem: deinde Catholico Ritu inaugurari ab Epiſcopo Catleolenſi XVIII. Kalendas Februarii, anno MDLIX. qua in Solemnitate ſolitum Juramentum præſtitit de Fidei Catholicæ defenſione, & Privilegiorum ac Libertatum Eccleſiaſticarum conſervatione. Inaugurationémque ſuam Romano Pontifici curavit ſignificari per *Eduardum Carnum*, qui *Mariæ* ſororis Legatione functus, adhuc in Aula Romana verſabatur. *Paulus IV.* ut erat Dignitatis ſuæ & Auctoritatis retinentiſſimus, Reſponſum dedit nutantis in Anglia Religionis ſtatui parum opportunum: Regnum Angliæ feudum eſſe Apoſtolicæ Sedis, nec potuiſſe ipſam, obſtante maximè natalium vitio, adminiſtrationem Regni inconſultâ eadem Sede aſſumere: Illámque hortatus eſt, quo cuncta rite fierent, ut ſe ejus arbitrio permitteret, paternum erga ſe animum in Pontifice probatura. Egiſſe etiam dicitur per Oratores *Henricus II.* Rex Chriſtianiſſimus, ne Summus Pontifex gratioſius reſponſum daret, quippe qui vereretur ne *Eliſabetha* Hiſpaniarum Regi *Philippo*, aut *Ferdinandi* Cæſaris cognominis filio nuberet, quæ Nuptiæ Gallicis rebus incommodæ futuræ eſſent. (Ita enim *Belleforeſtius* Lib. VI. *Camdenus* in *Eliſabetha* Vita, & *Thuanus* Lib. XX. referunt.) Hac occaſione uſa eſt *Eliſabetha* hæreſim quam animo fovebat, publicè profitendi, & in Regno ſtabiliendi.

II. Convocatis itaque Regni Comitiis, præ-

Eliſabethæ Acta & Decreta Mariæ Reginæ de Religione reſcindit.

valente contra Epiſcoporum ſuffragia Nobilitate, obtinuit, ut Acta & Decreta *Mariæ* omnia de Religione abolerentur, *Eduardi autem* fratris reſtituerentur. Interim verò latâ Lege ne ullum Romano Pontifici obſequium præſtaretur, ipſa Patris & Fratris exemplo omnem Juriſdictionis non ſolùm temporalium, verùm etiam Eccleſiaſticarum rerum & cauſarum plenitudinem ſibi aſſumpſit, cum omni viſitatione, correctione, reformatione Cleri, cum omni auctoritate Epiſcopos creandi, Synodos convocandi, atque in iis præſidendi, Leges & Conſtitutiones condendi; cum omni cognitione ac punitione errorum, hæreſum, ſchiſmatum, abuſuum; denique cum omni facultate ſubſtituendi alios quoſcumque vellet, etiámque ſimplices Laïcos in iiſdem negotiis; nullâ Epiſcoporum habitâ ratione, niſi quantùm ipſa concederet: ita ut Juriſdictionem poteſtatémque Epiſcopalem non tenerent aut exercerent, *Niſi ad beneplacitum Reginæ, nec aliter niſi per ipſam, & à Regali Majeſtate derivatam Auctoritatem:* Neque iſta quidem tanquam recèns uſurpata ſibi attribuens, ſed tanquam ad antiquum Jus Regale Anglicum pertinentia. Quamobrem ſupremi Capitis Eccleſiaſtici nomine attribuit ſibi in perpetuum primi anni cujuſcumque Beneficii integros fructus: omnéſque Cœnobiorum poſſeſſiones antè ſacris uſibus à *Maria* Regina reſtitutas, partim Fiſco addixit, partim Nobilitati diſtribuit. Vicarios & Commiſſarios in Spiritualibus conſtituit: Sigillum ad cauſas Eccleſiaſticas peculiare cudit. Imagines ſacras omnes à Templis, aliiſque locis deturbari juſſit, exceptâ Chriſti Crucifixi, quam in domeſtico ſacello ſervavit, publicéque exponi permiſit. Miſſæ Sacrificium, cum reliquo omni Sanctiſſimo Ritu prædicandi, & Sacramenta adminiſtrandi, ſuſtulit. Nováque Sacra, ceremonias, precéſque linguâ vulgari, ad normam præſertim Lutheranorum præſcripſit; quamvis Calviniana dogmata maxima ex parte profiteretur; ſecundùm quæ Schiſmaticam illam Eccleſiam ſuam inſtitui voluit. Ad hæc, convocato Parlamento, Archiepiſcopos omnes, Epiſcopos, Prælatos, totúmque Clerum novo Juramento obſtringere decrevit: Qui recuſarent, primâ vice Beneficiis boniſque omnibus mulctari, & in carcerem detrudi; alterâ vice perduellionis damnari, & capite plecti edixit. Hæc autem eſt Schiſmatici, quod Supremat̃iæ vocant, Sacramenti formula:

Timato Schiſmate, novam Religionis formam inſtituit.

Novum Suprematiæ Juramentum à Clero exigit.

III. *Ego N. prorſus teſtificor & declaro in conſcientia mea, Reginam eſſe ſolam Supremam Gubernatricem & iſtius Regni Angliæ, & aliorum omnium ſuæ Majeſtatis dominiorum & regionum, non minùs in omnibus Spiritualibus atque Eccleſiaſticis rebus vel cauſis, quàm temporalibus: & quòd nemo externus Princeps, Perſona, Prælatus, Status, vel Potentatus, aut facto, aut jure habet aliquam Juriſdictionem, Poteſtatem, Superioritatem, Præeminentiam, vel Auctoritatem Eccleſiaſticam aut Spiritualem in hoc Regno. Ideóque planè renuntio & repudio omnes externas Juriſdictiones, Poteſtates, Superioritates, atque Auctoritates.* Id Juramentum, factámque ab *Eliſabetha* in Religione & Eccleſiæ Regimine immutationem cùm Epiſcopi omnes execrarentur, à Regina exauctorari, & relegari, aut in varios carceres conjecti ſunt. Melior etiam pars Cleri, variorum Ordinum Monachi, Catholici Doctores, Nobiles Laïci utriuſque ſexus in veteri Religione conſtantes, vel in cuſtodiam dati, vel in exilium amandati. Cruenta deinde perſecutio in Sacerdotes, Monachos, Concionatoréſque Catholicos, & ferventiores quoſque Catholicæ Fidei profeſſores ac defenſores excitata, Martyres plurimos conſummavit: de quibus *Sanderi* Continuator Lib. III. De Schiſmate Anglicano; *Diarium Rerum pro Religione Catholica in Turri Londinenſi geſtarum ab anno* MDLXXX. *ad annum* MD.LXXXV. ab uno ex Catholicis ibidem captivis ſcriptum: & Appendix ſive Liber IV. Schiſmatis Anglicani ex *R. P. Ribadeneiræ* Societatis Jeſu Libris excerptus, legi poſſunt. Hanc perſecutionem acriùs inflammavit *Pii V.* in *Eliſabetham* ſevera Conſtitutio data quinto Kalendas Martii anno MDLXX. qua ipſam Angliæ Regno, omnique alio Dominio, Dignitate, Privilegio privatam declaravit, omnéſque ac ſingulos ejus ſubditos à Juramento fidelitatis abſolvit, lato in eos qui illius Legibus ac Mandatis parerent, anathemate. Quam Conſtitutionem *Gregorius XIII.* & *Sixtus V.* innovarunt & confirmarunt: Quorum Diplomatibus exacerbata magis *Eliſabetha*, crudeli carnificina in Catholicos graſſata eſt. Perduellibus Scotis adversùs *Mariam Stuartam* Reginam favit, ad ſe confugientem in cuſtodiam dedit, oppreſſit, ultimo ſupplicio affecit, approbatâ quam iniquiſſimi Judices in eam tulerant Sententiâ, ſolis fultâ calumniis, quas innocentiſſima Regina diluerat. Sententiæ ſubſcripſit *Eliſabetha* Kalendis Februarii anno MDLXXXVII. *Maria* verò capite truncata eſt die XVIII. Februarii, anno ætatis XLV. captivitatis XIX. Princeps in Fide Catholica conſtantiſſima, in cujus odium oppreſſa & interſecta eſt, eximiâ in Deum pietate, invicta animi magnitudine, prudentiâ ſupra ſexum, formâ præſtantiſſima. De cujus cauſa, oppreſſione, damnatione, ac triumphali morte pluribus agunt *Camdenus* in Vita *Eliſabethæ* Reginæ, *Romualdus Scotus* in Summario *De Morte Mariæ Stuartæ*, ubi rationes legere eſt, quibus Cancellarius Angliæ, & Prolocutor *Puckeringius* ipſius necem *Eliſabethæ* perſuaſerunt, unà cum eorum quæ eidem *Mariæ* objecta ſunt, confutatione: & *Obertus Barneſtapolius* in Epiſtola ad *Joannem B.* Germanum, quam anno poſt *Mariæ* Scotiæ Reginæ mortem *Guillelmo* Cardinali *Alano* dicatam in lucem emiſit, hoc præfixo titulo: *Maria Stuarta, Regina Scotiæ, Dotaria Franciæ, Heres Angliæ & Hyberniæ, Martyr Eccleſiæ, Innocens à cæde Darleana.* Legendus & P. *Cauſſinus* Societatis Jeſu vir eloquentiſſimus Tom. II. Aulæ Sanctæ. *Philippo II.* Regi Catholico inſenſiſſima *Eliſabetha*, magiſque Catholicæ Religioni, cum Belgis perduellibus adversùs illum fœdus iniit, *Geuſios* pecuniâ juvit & milite; Claſſem in Hiſpaniam immiſit haud multò fœliciori ſucceſſu, quàm *Philippus* Invincibilem ſuam in Angliam immiſerat. Nuptias ejus plures Principes ambierunt, *Ferdinandus* Cæſaris ejuſdem nominis filius, *Carolus* Maximiliani Cæſaris frater, *Franciſcus* Dux Andegavenſis frater *Henrici* Regis Chriſtianiſſimi; & ex Anglis *Nortfolciæ* Dux, & *Arundeliæ* Comes: At illa ſpes ſingulorum, pro rerum ſuarum opportunitate fovit, omnes eluſit; ſe Virginem permanſuram aſſerens, velléque ut in marmore ſub quo ſepulta jaceret, inſcriberetur: *Hic jacet Eliſabetha, quæ & tot annos Regina, & totâ ætate ſua Virgo extitit.* Obiit anno milleſimo ſexcenteſimo tertio, die quarto Aprilis, ætatis anno ſeptuageſimo, Regni quadrageſimo-quinto; de cujus geſtis plura *Camdenus* in ejus Vita.

Eliſabethæ perſecutio in Catholicæ Fidei profeſſores ac defenſores.

Mariam Scotiæ Reginam opprimit.

Eliſabethæ obitus.

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM SÆCULORUM XV. ET XVI. DISSERTATIONES SELECTÆ.

DISSERTATIO I.

DE SCHISMATE QUOD PISANO ET CONSTANTIENSI CONCILIIS OCCASIONEM DEDIT.

DISSERTATIONIS ARGUMENTUM:

Quæ Pontificibus Avenione ſedentibus; ſcilicet Clementi VII. & Benedicto XIII. parebant Eccleſiæ ante Piſanam Synodum, Schiſmaticæ non erant. Gallicana autem Eccleſia & Academia Pariſienſis præcipuam in procuranda Eccleſiæ Pace navarunt operam.

I. POST *Gregorii XI.* obitum, qui anno milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo octavo contigit, die vigeſimâ-ſeptimâ Martii, *Bartholomæus Prignanus* Barenſis Archiepiſcopus in tumultu electus eſt, Populo Romano ſeditioſis vocibus inclamante, *Romanum vel Italum volumus*; ignémque intentante Conclavi, niſi Romanus Italúſve Pontifex crearetur. Sacrum Collegium vigintitribus Cardinalibus conſtabat; ſex Avenione remanſerant cùm *Gregorius Undecimus* Romam petiit; unus à Legatione Serazanianâ nondum redierat; à ſexdecim reliquis, quorum quatuor Itali, unus Hiſpanus, undecim Galli, peracta Barenſis Archipræſulis electio, qui *Urbanus Sextus* appellatus eſt. Ipſum ut verum Pontificem ſpecie tenus coluerunt; deinde ab ipſo defecere partim acerba ejus indole, præcipitibus accuſationibus, aſperis intempeſtivíſque increpationibus offenſi, partim impreſſionem ac violentiam

Urbani VI. electio.

A in ejus electione factam cauſati, quæ propterea nulla & irrita eſſet. Duodecim Ultramontani Anagniam ſeceſſerunt, ubi coram *Petro de Croſo* Archiepiſcopo Arelatenſi, S. R. E. Camerario ac Judice Ordinario Proteſtationem ediderunt, ſuâ ſubſcriptione ac juramento firmatam de violentia in *Urbani Sexti* electione illatâ, quæ ipſam ſecundùm Canones nullam effecerat. Illum per Viros Religioſos, per Prælatos, per Cardinales Italos ab eodem ad ſe miſſos honeſtè monuerunt; ut qui optimè noſſet ſe per impreſſionem electum, legitimum Pontificem non eſſe, B Dignitate cederet, Inſignia deponeret, Schiſma graviſſimum in Eccleſia ne incenderet. Ipſi deinde non jam ut *Urbano*, ſed ut *Bartholomæo Barenſi* in Sedem Pontificiam intruſo, à Camerario dicta dies, Jus ſuum ut tueretur. Non comparentem tredecim Cardinales Ultramontani, duodecim nempe illi qui Conclavi adfuerant, cum Ambianenſi tunc reduce, facientes ultra duas partes omnium Cardinalium in Urbe exiſtentium tempore obitus *Gregorii XI.* illum Sententiâ latâ intruſum & nullâ præcedente electione canonicâ Sedi Apoſtolicæ incubantem declararunt ac denuntiarunt, literáſque ea de re ad omnes Orbis C Chriſtiani Principes, ad Fideles univerſos, necnon id ipſummet *Urbanum* ſeu (ut vocant) Barenſem intruſum dedere. Quæ Sententia ac literæ extant in MSS. Cod. Vaticano, Fuxenſi, & S. Victoris Pariſienſis. Literas ad omnes Fideles

Proteſtatio juridica xiij. Cardinalium de violentia in ejus electione illata.

Encyclicas, apud *Odoricum Raynaldum* legere eſt ad annum MCCCLXXVIII. Num. XLVIII. & in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis Tom. IV. pag. 476. Literæ ad Reges & Principes editæ ſunt *Spicilegii Acheriani* Tom. VI. pag. 41. & eorumdem Cardinalium literæ ad Univerſitatem Pariſienſem, pag. 44. Ad tredecim Cardinales Ultramontanos tres Itali juridicè vocati acceſſere, *Florentinus*, *Mediolanenſis*, & *Urſinus*. Apud *Urbanum* unus remanſit Cardinalis *S. Petri*, qui & paulò poſt obiit, Auguſto ſcilicet menſe. Fundos, quem locum ut ſecuriorem elegerant, cùm omnes conveniſſent, novum Pontificem ſummo ſuffragiorum conſenſu elegerunt *Robertum* Gebennenſis Comitis fratrem, Sanctorum duodecim Apoſtolorum Cardinalem Preſbyterum, annos duntaxat natum triginta ſex, die vigeſima-prima Septembris, qui *Clemens VII.* appellari voluit. Obiit *Urbanus* tertio Idus Octobris anno MCCC. LXXXIX. poſtquam Sedem annis undecim, menſibus ſex, diebus ſex vel novem infœliciter tenuiſſet. Suffectus ipſi eſt à Cardinalibus quatuordecim illius Obedientiæ, qui tum Romæ verſabantur, *Petrus Thomacellus* ſub nomine *Bonifacii Noni*. Obiit *Clemens VII.* in ſua Obedientia Pontifex appellatus, Avenione, ex apoplexia, decimo-ſexto Kalendas Octobris anno milleſimo trecenteſimo nonageſimo quarto. In illius locum ab ejuſdem Obedientiæ Cardinalibus electus eſt *Petrus de Luna*, Aragonius, nobiliſſimâ familiâ ortus, Juris utriuſque peritiſſimus, *Sanctæ Mariæ in Coſmedin* Diaconus Cardinalis, die vigeſimâ-octavâ Septembris, qui ſibi nomen aſſumpſit *Benedicti XIII.* Defuncto *Bonifacio* Kalendis Octobris anni MCCCCIV. omnium Cardinalium Romæ degentium ſuffragiis electus eſt *Coſmatus Melioratus*, decimo-ſexto Kalendas Novembris, & *Innocentius VII.* appellatus. Defuncto *Innocentio*, octavo Idus Novembris, anno MCCCCVI. ſubrogatus eſt *Angelus Corarius* S. Marci Preſbyter Cardinalis, qui nomen aſſumpſit *Gregorii XII.* Anno milleſimo quadringenteſimo nono, die quintâ Junii, *Benedictus XIII.* & *Gregorius XII.* Piſani Concilii Sententiâ Pontificatu dejecti ſunt, ob invictam in fovendo Schiſmate pertinaciam. Decimâ-quintâ Junii ab utriuſque Obedientiæ Cardinalibus in uno Collegio conjunctis electus eſt *Petrus Philargi*, vulgò *De Candia* dictus; Sanctorum duodecim Apoſtolorum Preſbyter Cardinalis, qui ſibi nomen ſumpſit *Alexander V.* Synodi Sententiæ non paruerunt *Petrus de Luna* & *Angelus Corarius*, in Dignitate retinenda, contra Juramenti ſolemnis religionem, quo ſe, priuſquam eligerentur, & deinceps obſtrinxerant, obſtinatiſſimi. *Alexandro V.* legitimo Pontifice ad meliorem vitam tranſlato die tertiâ Maii, anno MCCCCX. Bononiæ electus eſt *Balthaſar Coſſa* legitimis Cardinalium ſeptemdecim ſuffragiis, die XVII. Maii, qui nomen ſibi ſumpſit, *Joannes XXIII.* Is à Synodo Conſtantienſi, quam indixerat, die vigeſimânonâ Maii anno MCCCCXV. depoſitus, Concilii Sententiam ſuſcepit, & Pontificia Inſignia depoſuit. Eadem Synodus Edicto ſolemni vetuit, ne tum ille, tum *Angelus de Corario*, & *Petrus de Luna* in Pontifices reeligerentur. *Angelus de Corario* in ſua Obedientia *Gregorius XII.* nuncupatus, Seſſione XIV. ejuſdem Concilii, die quarta Julii ejuſdem anni celebrata, per Procuratorem *Carolum de Malateſtis* Arimini Dominum Pontificatui renuntiavit. *Petrus de Luna* dictus in Obedientia ſua *Benedictus XIII.* Concilii Conſtantienſis Sententiâ depoſitus eſt Seſſione XXXII. die primâ Aprilis, Anno MCCCCXVII. celebratâ.

Aliorum Cardinalium acceſſio.

Clementis VII. electio.

Alii Pontifices in Schiſmate electi.

A Cardinalibus triplicis Obedientiæ jam in uno Collegio conjunctis, aliiſque triginta Electoribus, quos Synodus deſignaverat, in Summum Pontificem electus eſt *Odo Columna* die undecimâ Novembris ejuſdem anni, qui *Martini V.* nomen aſſumpſit. *Petrus de Luna* in Schiſmate obſirmatus, Paniſcolæ, quæ Arx erat munitiſſima in Aragonia, ad Mare, ditionis Lunenſium Procerum, ſe ad obitum uſque pro Pontifice geſſit. Quin etiam morti proximus, quam obiit anno MCCCCXXIV. qui à dubii Pontificatûs exordio trigeſimus erat, duobus, quos reliquos habebat Cardinalibus, ſub pœna maledictionis æternæ præcepit, ut alium poſt obitum ſuum Pontificem deſignarent. Antipapæ juſſioni paruerunt Schiſmatici Cardinales, & *Ægidium Sancii Munionis* Barcinonenſis Eccleſiæ Canonicum elegerunt, qui ab *Alfonſo* Aragoniæ Rege ſuis rationibus Eccleſiæ unitatem ac pacem poſtponente, ad umbratilem pudendámque Dignitatem ſuſcipiendam compulſus eſt, & *Clementis VIII.* nomen uſurpavit. Pace tandem Regnum inter & Sacerdotium ſancitâ, agente *Petro* Cardinali Fuxenſi ex Ordine FF. Minorum aſſumpto, Sedis Apoſtolicæ Legato, *Ægidius* Antipapa ſponte abdicavit, Cardinalibúſque ſuis author fuit ut *Odonem Columnam* in Pontificem eligerent, & *Martinum Quintum* renuntiarent: quod die vigeſimâ-ſextâ Julii anno MCCCCXXIX. peractum eſt, ut Acta Legationis Cardinalis Fuxenſis à *Bzovio* noſtro edita teſtantur. Ita Schiſma teterrimum extinctum eſt, quod uno & quinquaginta annis duraverat. His ad Hiſtoriæ intelligentiam præmiſſis, demonſtro quod probandum hac Diſſertatione ſuſcepi, Gallicanam, Hiſpanienſem, aliáſque Eccleſias, *Clementi VII.* & *Benedicto XIII.* Avenione ſedentibus, ante Piſanam Synodum, tam ſine Schiſmatis crimine adhæſiſſe ac paruiſſe, quàm Romanam, Italicam, Anglicanam, & alias, *Urbano VI. Bonifacio IX. Innocentio VII.* & *Gregorio XII.* Romæ ſedentibus.

II. Cùm ita obſcura ſunt duorum de Pontificatu contendentium jura, ut poſt multas virorum doctiſſimorum cùm in Theologia tum in Jure diſceptationes, poſt plurimos Tractatus ad electionis utriuſque diſcutienda merita editos, certò ac evidenter ab omnibus Sapientibus & erga Catholicam unitatem bene affectis cognoſci non poſſit quis ſit verus ac legitimus Pontifex, tunc alterutri qui bonâ fide adhærent, paréntque, à Schiſmatis crimine immunes cenſendi ſunt. Illi enim *Eccleſiam Catholicæ radicem ac matricem* agnoſcunt & tenent: illi Eccleſiaſticæ *Unitatis origini*, *Cathedræ Petri* & *Eccleſiæ Principali*, *unde unitas Sacerdotalis exorta eſt*; & *in qua unitas ab omnibus ſervatur*, communione conſociantur. Illi Romanam Eccleſiam, *in qua Apoſtolicæ Cathedræ ſemper viguit Principatus*, velut cœterorum *omnium Matrem & Magiſtram* agnoſcunt ac venerantur: Illi tandem Eccleſiæ diligunt unitatem, quàm ferventiſſimis votis optant, & ſtudiis omnibus quærunt ac procurant, Eccleſiam audire parati, & illi obſequi, ſi alterutrum Contendentium legitimum eſſe Pontificem pronuntiet. In hoc porro Schiſmate adeo obſcura erant & dubia Contendentium jura, ut poſt multas virorum doctiſſimorum Diſſertationes, plurimóſque Tractatus editos, quorum nonnulli extant in Bibliotheca S. Victoris Pariſienſis, cœteri in Vaticana, aliiſque inſignibus, certò ac evidenter ab omnibus Sapientibus & erga Catholicam unitatem bene affectis cognoſci non poſſet quis eſſet verus ac legitimus Pontifex, cùm utraque pars momentis graviſſimis niteretur: Eccleſiæ igitur quæ negotio diligenter

Propoſitionis Probationes.

S. Cyprianus Epiſt. XL. XLV. LV. & *Lib. de Unitate Eccleſiæ.*

Optatus Milevit. Lib. II. contra Parmen.

S. Hieronymus in Epiſt. ad Damaſum.

S. Auguſtinus. Concilia paſſim.

genter examinato, alterutri bonâ fide adhærebant, à Schiſmate immunes fuiſſe cenſendæ ſunt.

Momenta utriuſque partis expoſitio & comparatio.

III. Porro quàm obſcura res eſſet, quàm gravia & ſpecioſa partis utriuſque momenta, eorum compendioſâ comparatione expono. *Urbanum VI.* per impreſſionem electum Clementini allegabant. Bandereſios nempe ſeu Præfectos Regionarios Urbis *Gregorio XI.* in extremis agente multos Conventus & Conſilia habuiſſe inter ſe, & alios cum Civibus Romanis atque exteris Italis, quibus plures Curiæ Prælati, & inter alios *Bartholomeus* Barenſis Archiepiſcopus interfuerant. In iis fuiſſe deliberatum ut vix omnes tentarentur ad Romani vel Itali electionem in Summum Pontificem procurandam. Defuncto *Gregorio*, eoſdem Bandereſios Cardinales ante Conclavis ingreſſum adiiſſe, ſive ſeorſim ſingulos, ſive omnes ſimul ſubinde convenientes, illos adhortatos primùm fuiſſe ad Romani vel Itali electionem, tum terrorem à populo injeciſſe ad ſeditionem prono, & in ipſos veriſimiliter inſurrecturo, niſi votis ejus annuerent. Cardinales reſpondiſſe, de his in Conclavi ſe deliberaturos, facturóſque quod Chriſtianæ rei conducibilius foret. Si vi aut minarum terrore ſeſe populi deſiderio accommodare in electione cogerentur, ſic electum Pontificem non fore, ſed intruſum. Dum Sacra Novemdialia pro defuncto Pontifice agerentur, Bandereſios Nobiles Romanos, qui Cardinalibus adversùs popularem ſeditionem præſto eſſe poſſent, Urbe expuliſſe. Montanos & efferos homines ad portarum, pontium, portuúmque cuſtodiam conſtituiſſe. Antequam Cardinales Conclave ingrederentur, plateam *S. Petri* populo magna ex parte armato plenam fuiſſe, adeò ut Palatium vix ingredi ipſis liceret. Cum iis ſeditioſam turbam Vaticanum ingreſſam, portas ejus nocte totâ apertas tenuiſſe, armatis hominibus circumdediſſe. Ægrè tandem clauſo Conclavi, Regionum Capita multis cum Civibus ſuperveniſſe, ingreſſum in Conclave præter fas & morem poſtulaſſe, Cardinalibus denuntiaſſe ut mentem ſuam circa electionem Romani vel Itali, quod populus optabat, aperirent; alioqui certum ipſis periculum imminere. Commotam armatámque plebem, cum cuſtodibus Conclavis, non illis quidem ex Nobilium Ordine (ut moris erat) delectis, ſed infimæ ſortis hominibus, qui Cardinalibus meritò ſuſpecti eſſent, illam maximè Palatii partem occupaſſe, quæ ſubtus Conclave ſita erat; nocte totâ contignationes & parietes contis & lanceis concuſſiſſe, furioſis clamoribus intermixtis: *O Romano lo volemo, o vero Italiano.* Ignem etiam ac mortem intentaſſe Cardinalibus, ſi alium eligerent. Clamoribus, miníſque minimè ceſſantibus, ipſos ex abrupto *Bartholomæum* Barenſem Archiepiſcopum in ea trepidatione Pontificem renuntiaſſe, eâ fiduciâ quòd eam Dignitatem quaſi depoſitum reciperet, ut præſens averteret periculum, eam verò opportuno tempore dimitteret, ut qui, pro ſua Canonum peritia, ipſam irritam eſſe noſſet, cùm impreſſionem ac violentiam Cardinalibus illatam propriis oculis uſurpaſſet. Addebant, Omnes Cardinales à *Gregorii XI.* obitu ad tempus uſque impreſſionis, apud ſe conſtitutum habuiſſe, Pontificem non eligere niſi ex Collegio, Ultramontanos quidem Ultramontanum, Italos Italum. Ad electionem Itali condeſcendiſſe propter vitandum mortis periculum, aliàs id minimè facturos, ut tunc palam dixerunt. Quoſdam dixiſſe: Barenſem Archiepiſcopum ſe eligere, animo quidem ut eſſet verus Papa, terrore tamen mortis. Romanum unum conteſtatum eſſe, Nemini ſe daturum ſuffragium niſi impreſſio ceſſaret, plenâque libertate frueretur. Tres Ultramontanos proteſtatos, electionem nullam fore. Aliquos etiam eâ conditione Barenſem Archiepiſcopum elegiſſe, ut cùm primum ad locum tutum accedere poſſent, eum iterum eligerent. Cùm remiſſo aliquantulum populi tumultu plures è Cardinalibus in Sacello Palatii, abſentibus interim & inſciis trium Ordinum Primariis, ad novam *Bartholomæi* electionem procedere cœpiſſent, populum renovatis majori furore clamoribus in Conclave quatuor partibus perfractum cum armis irrupiſſe, & Cardinalibus in intimum Sacrarium confugientibus, illud etiam ſecuribus confregiſſe, & Cardinales hinc inde circumdediſſe. Unum eorum ut ſeditionem comprimeret, dixiſſe populo; Cardinalem *S. Petri* electum, qui Romanus erat, ſed electioni conſenſum accommodare nolle. Illi ergo perſuaderent, ut Summam Dignitatem ſuſciperet, atque à tumultu quieſcerent. Dum autem ii hac arte decepti invitum & reluctantem in Sede collocarent, ut Pontificem adoraturi, Cardinales re infectâ ſeſe è Palatio ſenſim ſubduxiſſe metu attonitos, partem latenter in ſuas ædes, partem in Arcem Sancti Angeli, partem extra urbem diſſimulato habitu ſe recepiſſe. Electione verò Barenſis Archipræſulis promulgatâ, cùm eam Romani gratam haberent, illum intra Palatium in Pontificia Camera ſubſtitiſſe; poſtridie Cardinales fruſtra rogantes ut è Palatio pariter exiret, ad locum tutum extra Urbem accederet, ubi de ipſius electione canonicè ageretur, in Palatium revocaſſe; per Bandereſios, alióſque Magiſtratus frequenter, importunè urſiſſe, objecto majoris ſcandali periculo: nec ſatis ipſi fuiſſe quòd Cardinales qui ſe in Arcem receperant, Schedulam ad cæteros miſiſſent, quâ facultatem eis impertiebant cum ſuo etiam nomine in Sede Pontificia collocandi; voluiſſe ut & ipſi ſe ſiſterent, cum per ſe adoraturi. Illos cæteróſque omnes pejora veritos, & maximè direptionem bonorum, & familiarum cædem, ad Palatium rediiſſe, eum ſolemni ritu exaltaſſe, coronaſſe, ut verum Pontificem externis actibus privatim publicéque coluiſſe; eâ tamen interiùs mente, ut nihil inde novi Juris acquireret. Aliud tandem non auſos quandiu Romæ fuerunt, durante ſemper metu in viros conſtantes cadente, & imminente mortis periculo, ſi electionem impugnaſſent. Sed quamprimùm data opportunitas, ipſos Anagniam ſe recepiſſe, ſervato Juris ordine *Bartholomæum* Barenſem Archiepiſcopum in Sedem Apoſtolicam intruſum; eamdem Sedem vacantem declaraſſe, *Robertum Gebennenſem* ſummo conſenſu, liberrimíſque ſuffragiis in Pontificem elegiſſe, qui *Clementis VII.* nomen aſſumpſit. Ita rem geſtam expoſuerunt tredecim Cardinales publico Inſtrumento juridicè edito Anagniæ, cui ſubſcripſerunt omnes, illúdque ad omnes Eccleſias & Principes miſerunt. Inſcribitur: *Atteſtatio Cardinalium de Electione Urbani VI.* Legi poteſt apud *Odericum Raynaldum* ad annum MCCCLXXVIII. & in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis, Seculo ſexto. Ejuſdem factionis, tumultûs, impreſſionis in *Urbani VI.* electione teſtes ſunt coævus Auctor Anonymus Vitæ Gregorii Undecimi, *Boninſegnius* qui tum vivebat, Lib. IV. Hiſtoriæ, *S. Antoninus* III. P. Chronicorum Tit. XXII. Cap. II. Addit *Simon Cramandus* Patriarcha Hieroſolymitanus in Tractatu ea de re conſcripto, qui MSS. extat in Bibliotheca Regalis Abbatiæ S. Victoris Pariſienſis, *Pontium Veraldi*, qui *Bartholomæo* Barenſi Archiepiſcopo familiaris & amicus fuerat, ipſi *Simoni* ſub juramento aſſeruiſſe, *Bartholomæum* ſe præſente dixiſſe,

xiſſe, cùm ſimul eſſent in Baſilica S. Petri, & Cardinalibus Conclave adeuntibus popularis tumultus excitatus eſſet: Vides quales modi ſervantur. Verè quicumque erit electus in iſto tumultu, non erit Papa: Nec ego vellem ſic ei obedire; nec debent hoc facere quicumque boni Catholici. *Alfonſus* quidem illius temporis Monachus, in Tractatu quem de hoc Schiſmate edidit, cujus meminit *Gobelinus* in Coſmodromio, Ætate VI. Cap. LXXIV. clamores populi non fuiſſe urgentium, ſed precantium, aſſerit. Sed cæterorum omnium qui de Schiſmate ſcripſerunt, teſtimonio refellitur, & ipſius *Jacobi de Sena* qui *Factum* (ut vocant) Univerſitati Pariſienſi miſit pro *Urbani* causâ. * Quamquam ille rem aliter narret, ac Barenſem Archipræſulem Pontificiam Dignitatem recuſaſſe aſſerat, donec accedentes ad eum Cardinales, tam qui extra Urbem, quàm qui in Arcem S. Angeli ſe receperant, ipſum denuo liberè & unanimiter elegerunt. *Theodoricus Niemus*, qui ſe tunc *Bartholomæo* adhæſiſſe teſtatur, vim pariter agnoſcit, ſed inde totam proceſſiſſe ſignificat, quòd populus Barenſem electum eſſe audiens, *Joannem de Bare* Lemovicenſem, *Gregorii XI.* quondam Cubicularium, hominem ob ſuperbiam & laſciviam cunctis inviſum, creatum eſſe Pontificem crederet. *Factum miſſum per Bartholomæum ſub Bulla Regi Caſtellæ*, id eſt, per ipſum *Urbanum VI.* quod ab *Odorico Raynaldo* editum eſt ad annum MCCCLXXVIII. Num. LXXIII. preces dumtaxat à Magiſtratibus Populóque Romano apud Cardinales repetitas exponit, ut Italum eligerent, ne ſi Ultramontanus eligeretur, Sedem iterum transferret graviſſimo Chriſtianæ Romanæque rei detrimento. Magiſtratus Urbis Sacramento ſe obſtrinxiſſe ad Cardinalium perſonas familiáſque cuſtodiendas. Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Camerarium Cuſtodem Conclavis deſignaſſe minimè ſuſpectum, ſcilicet Maſſilienſem Epiſcopum, cui Cardinales Tiburtinum & Tudertinum Epiſcopos & nonnullos Ultramontanos adjunxerunt; qui functi ſunt officio ſuo diligenter & fideliter, ac Perſonas Cardinalium ab omni violentia, impreſſione, & injuria defenderunt, quamdiu fuerunt in Conclavi, & donec celebrata eſt electio. Gallos, præſertim Lemovicenſes, ante Conclavis ingreſſum de Barenſis Archiepiſcopi electione in Summum Pontificem deliberaſſe. Cùm Conclave ſunt ingreſſi, multos ex Romanis Palatium circumdantes altis vocibus clamaſſe *Papa Romano volemo*: quæ verba multis vocibus tam in ingreſſu quàm poſt ingreſſum Palatii, & publicè repetierunt. Conclave tamen benè undique clauſum & munitum fuiſſe. Actum de Barenſis Archipræſulis electione in Papam. Cardinalem *Urſinum* diſturbare conatum electionem, & cœteris perſuadere ut Fratris Minoris electionem ad illudendum populo ſimularent: Conſilium hujuſmodi repudiatum. Conclavi adhuc clauſo & undique munito, & omnibus qui in *Palatio* & circa illud erant ſilentium tenentibus, Cardinalem Lemovicenſem audientibus cœteris elegiſſe *Bartholomæum* Barenſem Archiepiſcopum in Romanum Pontificem, hâc verborum formulâ: *Ego purè & liberè eligo & aſſumo in Papam Dominum Bartholomæum Archiepiſcopum Barenſem, animo & voluntate quòd ſit verus Papa*: & ſtatim duas partes Cardinalium & ampliùs *purè & liberè* eundem pariter elegiſſe. Dilatâ electionis promulgatione, ex quibuſdam Epiſcopi Maſſilienſis verbis malè intellectis increbuiſſe rumorem quòd Cardinalis *S. Petri* Pontifex electus eſſet. Populum ad ejus ædes concurrentem ejus ſuppellectilem pro more diri-

* Editum eſt in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis Tom. IV. pag. 458.

A puiſſe: partem circa Palatium remanſiſſe geſtientem & præ lætitia clamantem: *Romanum volumus, Romanum habemus.* Vocatum interim Barenſem Archiepiſcopum in Palatium cum aliis Prælatis; iterumque *purè, liberè, concorditer & unanimiter* electum, & *animo & voluntate ut eſſet verus Papa.* Cùm electione nondum promulgata Conclave apertum eſſet, aliquos è Populo Romano ingreſſos explorandi causâ an & quis Pontifex electus eſſet, metuentes nimirum ne Cardinales ipſis illuſiſſent. Tunc Cardinales metu popularis furoris, quòd Romanum non B elegiſſent, Cardinalem *S. Petri* electum ſimulaſſe: quem dum plebs decepta revereretur, Cardinales à Conclavi egreſſi in ſuas ædes reverſi ſunt. Seditione interim Populum inter & Milites Arcis S. Angeli excitatâ, rumorem diſſipatum, electum Pontificem ad necem quæri, quòd Romanus non eſſet. Propterea ipſum in loco ſecreto Palatii delituiſſe, donec electio promulgata eſſet. Cardinales verò timentes Romanorum impetum ob ſimulatam Cardinalis *S. Petri* electionem, ſe in Arcem recepiſſe: Conſuluiſſe *Urbano* ut è Palatio recederet, & ad lo- C cum tutum ſe conferret. Die ſequenti ſignificatam Magiſtratibus *Urbani* electionem: Cardinales qui in ædibus ſuis remanſerant, illi Decretum electionis obtuliſſe: ipſum profeſſum fuiſſe electioni de ſe factæ ſe non aſſenſurum, niſi fuiſſet libera & canonica: de unanimi conſenſu ab ipſis certiorem factum: Cardinales qui in Arcem S. Angeli ſe receperant, ſchedulâ ſuis ſubſcriptionibus munitâ, cœteris poteſtatem feciſſe collocandi Electum in Sede Pontificia. Monitos deinde à Senatore, aliiſque Urbis Magiſtratibus, depoſito metu ad Palatium acceſſiſſe, D iterum in Barenſem Archiepiſcopum *unanimiter & purè conſenſiſſe, ut eſſet Papa*; Ipſum in Throno Apoſtolico ritu ſolemni collocaſſe; die Dominicæ Reſurrectionis adſtantibus omnibus Cardinalibus fuiſſe coronatum, qui tribus menſibus continuis ipſum ut legitimum Pontificem coluerunt, & in Miſſarum ſolemniis, publiciſque precibus Pontificem appellarunt; Beneficia pro ſe, pro conſanguineis, familiaribus & amicis ab ipſo petierunt & impetrarunt; Conſiſtorio pro confirmatione *Wenceſlai* Bohemiæ Regis in Regem Romanorum ab ipſo celebra- E to, aliiſque adfuerunt, literas ad Chriſtianos Principes, & ad Cardinales Avenione degentes dederunt, quibus eum canonicè electum nunciabant, & pro vero ac legitimo Pontifice habendum & colendum. Cardinales ab ipſo defeciſſe, quòd Penſiones à Principibus ipſos recipere vetuiſſet; pleróſque ſeveriùs objurgaſſet, Curiam reformare aggreſſus eſſet; nonnulla, quæ injuſtè poſtulabant, ipſis negaſſet; Cardinales ex Italia cœteriſque Nationibus ad æqualitatem numeri Ultramontanorum creare decreviſſet. His de cauſis ab ipſo alienatos Car- F dinales Ultramontanos Anagniam ſeceſſiſſe: Ex quo tamen eò ſeceſſerunt, ad ipſum literas & nuntios ut ad verum Pontificem deſtinaſſe, & publica Inſtrumenta Literáſque notâ Pontificatûs ipſius conſignaſſe. Schiſmaticos proinde eſſe concludit, qui his non obſtantibus *Robertum Gebennenſem* Fundis in Pontificem elegerint. Tam diverſa rei geſtæ narratio & expoſitio manifeſtè probat, neutrius partis jus evidens fuiſſe, nec ita certò conſtitui potuiſſe quis eſſet canonicè electus; cùm in ipſius facti expoſitione, ex qua juris cognitio ac deciſio pendebat, non convenirent.

IV. Impreſſionem aliquam ac metum in electione

Joannis de Lignano Argumenta pro Urbano I.

Apud Odericum Raynaldum ad annum 1378. Num 10. & ſeq.

tione *Urbani Sexti* intervenisſe fatebantur doctiſſimi Juris ipſius vindices, *Joannes de Lignano*, & *Baldus* Juriſconſulti; ſed talem impreſſionem fuiſſe negabant, quæ metum juſtum viris conſtantibus incutere potuiſſet. *Suppoſito* (inquit Joannes de Lignano) *quòd hæc omnia facta fuerint ad metum incutiendum, ut electio fieret de Romano vel Italico, quod credo veriſſimum, duo ſunt ponderanda, primùm an iſti actus inducant metum ſufficientem, nullitatem electionis inferentem: ſecundò ſuppoſito quòd inducant, an electio celebrata dici debeat impreſſiva.* Probat quòd iſti actus metum ſufficientem non inducant. 1. *Quia deputati fuerunt Cuſtodes Conclavis ſufficientes, & intervenerunt juramenta & promiſſiones de obſervando eis ut libertatem plenariè haberent circa actum electionis, juxta formam Capitis*, Ubi periculum, De Electione. *In Sexto.* 2º. *Quia ſuppoſito quòd metus cadens in conſtantem hic interceſſiſſet, non propter hoc vitiatur electio, niſi metum paſſus fuerit Juris remedio ſuffultus: Nam quæ metu omittuntur vel fiunt, obligant efficaciter, niſi præmiſſa fuerit Proteſtatio. At hic nulla Proteſtatio fuit præmiſſa nec ante electionis actum, nec in actu electionis.* 3. Quia ubi intervenit metus cadens in conſtantem, *ſi ſuperveniat actus ſpontaneus, ille eſt illius metus purgativus.* At quamvis metus cadens in conſtantem *Urbani VI.* electionem præceſſiſſet, tamen actus electionis liberrimus fuit. In prima enim electione dixerunt Cardinales, quòd *eo animo ipſum elegerunt ut eſſet verus Papa: quæ verba ſunt metus excluſiva. Non enim eſt veriſimile quòd quis proferat quod in mente non gerit: ergo menti adfuit quod eſſet verus Papa: qui non eſſet, ſi metu cadente in conſtantem elegiſſent: Nam poterant non eligere: poterant eligere, & dicere quòd metu ducti, vel proteſtari.* Præterea, ſecundæ electionis actus priorem à violentia purgaſſet, ſi quæ reverà interceſſiſſet: *Quia binus actus fortiùs exprimit mentis declarationem quam unus, & tantò fortiùs quantò pluries iteratus: maximè cùm timor non induceret ad ſecundam electionem: ſufficiebat enim vim inferentibus unica electio. Iteratus ergo actus electionis proceſſit à libera voluntate, quod probant verba eligentium, cùm dixerunt: Nunc poſſumus eligere, quia ceſſavit tumultus. Nec obſtat ingreſſus violentus cum fractura Conclavis; quoniam ille ſubſequens non vitiat actum præcedentem.* 4. Ex actu ſpontaneo Coronationis præſumitur libertas electionis; *cùm non poſſit coronari, niſi canonicè electus.* Item, *Libertatem præcedentis actus electionis, demonſtrat ſequens debita recognitione. At ipſum ut verum Papam recognoverunt in Conſiſtoriis, in Divinis Officiis per ipſum participando, in Promotionibus Prælatorum conſenſum præſtando, in Beneficiis de manibus ipſius accipiendo & aliis conferri faciendo. Ex quibus demonſtratur, quòd ampliùs reclamare non poſſunt prætextu conſenſus non præſtiti vel expreſſi.*

Baldi argumenta pro Urbani VI. electione.

V. *Baldus* quoque in Tractatu pro *Urbano* edito, quem ad calcem Tomi XVII. Annal. Eccleſiaſticor. *Oderici Raynaldi* legere eſt, probat *Urbanum VI.* electum in Summum Pontificem *concorditer & canonicè, quamquam obſtrepente populari ſeu militari tumultu. Ex concordia* namque *verbali præſumi concordiam mentalem: & ſicut præſumitur ſcriptura vera, ita etiam & vivæ vocis actum prolatum*; ut C. De Fide Inſtrumentorum. *In exercendi*: & C. De Probationibus. *Cum precibus tuis.* Secundò, *Quod clamor extra locum Conclavis inducat metum Cardinalibus exiſtentibus ſolis in firmato Conclavi, nullo modo poteſt conſtare certâ & neceſſariâ probatione, cùm ei viſus non atteſtetur. Nam (ut ait Dinus) ad probandum verum hominis actum, requiritur viſus. Unde metus hoc caſu probari non poteſt niſi præſumptivè: ſed talis præſumptio de facili tollitur per alias præſumptiones, ut notat Innocentius. Extra.* De eo qui furtivè Ordi- » nem ſuſcepit. *C. Innotuit, in fine, ubi dicit*: Contra » has probationes quæ procedunt ex præſumptio- » ne, facilè admittitur in contrarium probatio. *Et certè hoc caſu non debet præſumi metus: quia ex qualitate perſonarum, præſumendi ſunt motus animorum: unde animi virorum fortium verba non timent; ſicut naturaliter exprimere facit ff. ad L. Jull. Pecul. Famoſi: & C. Si quis impera. Malè dix. L. 1. ibi dum dicit*: Ex perſonis homi- » num dicta penſamus. 2. *Metus non vitiat, niſi » interceſſerit per præſens; Nam nullum vitium quod reſpiciat originem, actum vitiat, niſi præcedat; ita quòd habeat ſe ad actum per modum cauſæ impedientis. Cùm ergo hic non appareat, nec ſit verum, nec poſſit apparere quòd metus præceſſerit electionem Domini noſtri Urbani, manifeſtum eſt quòd nec præſumptivè, nec quoquo modo contra dictam electionem infertur.* 3. Eorumdem legitimum conſenſum probat ex Coronatione, quæ vim habuiſſet electionis, etiamſi electio nulla præceſſiſſet; ſicut ſi Electores Imperii venirent Romam, & ſine alia electione facerent per habentes poteſtatem coronari Imperatorem, *non eſt dubium quòd Imperator eſſet, quia nec actus nec conſenſus deeſſet.* 4. Quia ratihabitio ſupplet quod defuit actui, ut patet in Matrimonio: & *cùm à cauſa efficiente non removetur auctoritas, nec à ſubjecto removetur acceptabilitas, conſenſus etiam id quod nullum erat ratificare poteſt.* 5. *Quia perſeverantes præſumuntur voluntarii: & dicuntur perſeverare, qui non contradicunt confeſtim*: Porro non contradixerunt nec proteſtati ſunt Cardinales: & *nolle proteſtari, habet ſignificationem ſuper conſenſum.* 6. *Quia teſtimonium æquivalet electioni: Nam teſtimonium alicui perhibentes eo ipſo electioni conſenſerunt, ut expreſſè legitur & notatur* LXII. *Diſt. C. Nulla.* Porro Cardinales perhibuerunt *Urbano* teſtimonium quòd canonicè in Pontificem electus eſſet. 7. *Quia non eſt præſumenda in Cardinalibus fictio quæ inducat, vel inducere poſſit Schiſma.* Porro ſi fictè *Urbanum* coronarunt, *deſtructores & ſubverſores Cathedræ S. Petri* probantur. 8. *Ex ordine factum deprehenditur, facti pondus, & facientis affectus, ait Ambroſius ſuper illud Pſalmi* Adhæſit pavimento anima mea. *Item, ſi diſplicebat, non debuerant reverti. Item contra notorios actus proprios non debent audiri nec contra proprias literas. Nam ſi primis literis creditur, ergo non ſecundis contrariis*; ut ex De Teſt. Cod. C. Præterea *& maximè quando ſunt munita authenticis ſigillis.* 9. Ubi dubitatur de juſtitiâ metus, Cardinales non ſunt Judices. 1. *Quia in propria cauſa non poſſunt judicare, ut* C. Ne quis in ſua cauſa. L. 1. 2. *Quia notat Innocentius*, Extra, De Verbor. Signific. Ex parte. In Chriſto, *ubi ſic ait*: Si aliquis autem vellet Papæ crimen » objicere, de hoc nullus poteſt cognoſcere IX. » Q. III. Facta aliorum: *niſi de hæreſi.* XL. Diſt. Si Papa. *Item ſi de proprietate ejus agitur, vel ſtatu, nullus niſi ipſe ſolus cognoſcit.* IX. Q. III. Ne viol. *& cap. ſequentibus.* 3. *Quia ſunt ſuſpecti, eò quod deponunt contra ipſum, licet nulliter.* 4. *Quia nullo jure videbatur hoc eis concedi: & ipſi non habent aliam poteſtatem quàm à Jure conceſſam.* 5. *Quia in caſu dubii, ipſi tenentur habere electum pro Papa, ut expreſſè legitur & notatur* LXXIX. Diſt. C. Si duo, *& C.* Si quis pecunia.

Probat præterea Vir Juriſconſultiſſimus, cùm non conſtaret de nullitate prioris electionis non licuiſſe Cardinalibus ad aliam procedere: *Quia quando de nullitate non poteſt liquere, nec diſcuti, illud quod etiam eſt nullum, habetur pro aliquo.* Et

ſanè *eſſet inconveniens dare Cardinalibus poteſtatem delinquendi, & quandocumque vellent, ponendi Mundum in Schiſmate.*

Probat denique, *in dubio parendum eſſe primo inveſtito de Pontificatu.* 1. *Quia præſumitur pro eo qui habet titulum & poſſeſſionem.* 2. Quia *Prior tempore, potior eſt jure: immo in juribus quæ non poſſunt eſſe niſi apud unum in ſolidum, ſecundus tempore non dicitur ſecundus, ſed generis nullius; & primus non tam potior quàm ſolus invenitur.* 3. *Quia dubius Papa, eſt verus Papa: nam electio duarum partium habetur pro definitiva Sententia; tamen poſt ipſam non ſpectetur alia, ut eleganter dicit textus in dicto* C. Licet de vitanda: *& Sententia pro veritate habetur, præſertim Sententia tanti Collegii: dico de Sententia prima; quia per ipſam fuit functus officio ſuo.*

Johannis Fabri, & Petri de Barreria argumenta pro Jure Clementis VII.

IV. *Joannes Fabri* Abbas *S. Vedaſti*, & *Petrus de Barreria* Cardinalis Æduenſis, Juris Canonici Peritiſſimi, Jus *Clementis VII.* doctiſſimis Tractatibus adversùs laudatos Juriſconſultos propugnarunt, eorúmque argumentis reſponderunt. 1. Juſtum fuiſſe metum: *Nam ubi eſt mentis trepidatio capitalis periculi, cui reſiſti non poteſt, licèt poſſit conditionatè vitari, non eſt tantùm veriſimilis, verùm etiam notorius juſtus metus, qui reddit electionem nullam, ut patet ex* C. In nomine Domini: *imò ſic nullam quod non debet admitti in Papam qui taliter eſt electus, ſed ei juſtè reſiſtitur, ut C.* 1. LXXIX. *Diſt.* & C. Si quis pecunia: & C. Licet de vitanda. *Sed hîc intervenit talis trepidatio ante nominationem Bartholomei, in nominatione, & poſt, actibus ſemper continuatis: Ergo ejus electio eſt nulla.* Ita ratiocinatur Cardinalis Æduenſis. Minorem verò Propoſitionem probat ex congregatione Ruſticorum & Populi ſine ratione ad urgendam Romani vel Itali electionem *precibus vel vi.* 2. Ex Romanorum Nobilium qui Cardinales tueri potuiſſent, expulſione. 3. Ex conſiliis agitatis ut Romanus vel Italus Pontifex *precibus vel vi* obtineretur. 4. Ex numero congregatorum, cui non poterat reſiſti. 5. Quia rogati à Cardinalibus Magiſtratus ut plebem armatam ſeditioſúmque vulgus expellerent, id præſtare noluerunt, ſed omnibus ſimul, & ſingulis privatim ſignificarunt, ipſis imminere periculum, niſi Romanum vel Italum ſe electuros, ante Conclavis ingreſſum, pollicerentur. 6. Quia portas Palatii fregerunt, ſubtus Conclave tumultuati ſunt nocte totâ, interdum etiam clamantes, *Moriantur.* Ex quibus colligit, quòd *Preces non fuerunt ſimplices, ſed doloſæ & armatæ. Nec fuit metus periculi tantùm, ſed mortis, & ſic talis qui cadit in conſtantem: Nec veriſimilis tantùm, ſed probatus, eò quòd notorius, quia incuſſus à populo, & in populo.*

In Hiſtor. Univerſit. Pariſ. Tom. IV. pag. 521. & 529.

Cardinalis Æduenſis Reſponſio ad objectiones in gratiam Urbani VI. propoſitas.

Ad objectionem de præſtitis Juramentis à Magiſtratibus de Cuſtodia Conclavis & Cardinalium defenſione, reſpondet: *Iſta Juramenta eſſe fragilem cautionem, cui non debet ſe quis committere. Ut ff. ad Trebell.* L. Qui ita. *Et ſunt adversùs tot facta contraria: & ſunt præſtita contra aſſertionem eorum qui aſſerebant, quòd non poterant cohibere periculum, ſi non fieret quod populus optabat: & ſuper impoſſibili, quòd etiam ipſi poſito quod vellent, non poſſent cohibere plebem, ut patuit ex facto. Item fuit Juramentum fallax & doloſum: Nam primò conſuluerant, & in hoc remanſerant, quòd haberent Romanum vel Italicum prece vel vi, quia hoc expediebat Reipublicæ Romanorum. Immò tale Juramentum potius erat perjurium, quod fiebat ad fallendum.*

Ad objectionem de Proteſtatione non facta, reſpondet; ſufficientem Proteſtationem præmiſſam: *Dictum enim fuit Romanis, quòd non obſervabant bonam viam: Nam ea quæ taliter agerentur nulla eſſent. Et ea dixerunt Majoribus civitatis, & per conſequens videntur dixiſſe toti civitati: ut ff. ad Trebell. C.* Municipibus, ff. De rebus dubiis, L. 2. Addit, *Impoſſibile eſſe proteſtari in periculo mortis.* Præterea, falſum eſt quòd omiſsâ Proteſtatione firmetur actus: *Nam ſi quis timore mortis intraret Monaſterium, etiam ſi non proteſtaretur,* Profeſſio irrita eſſet.

Ad objectionem de libertate eligendi quemliber Romanum vel Italum, ex qua ad Barenſis Archiepiſcopi electionem compulſos non fuiſſe Cardinales colligebant; reſpondet: Cùm ex toto orbe Chriſtiano dignum eligere liceat, ademptam ipſis fuiſſe libertatem hoc ipſo quò ad eligendum Romanum vel Italum ſunt adſtricti. Sanè ſi per vim ipſis prohibitum eſſet, ne Romanum vel Italum eligerent, ipſis adempta libertas eligendi cenſeretur: multò magis ergo cenſetur violata libertas, ſi contra diſpoſitionem Juris ad Romanum vel Italum eligendum ſint coacti.

Ad objectionem de ratihabitione electionis per actus ſubſequentes; reſpondet: *Electionem, quæ nulla eſt propter defectum conſenſus, qui non intervenit, ſed vitioſus eſt jure naturæ, non poſſe confirmari per actus ſubſequentes: Quia quod non eſt, non confirmatur. Unde habetur in Regulis Juris: Non firmatur tractu temporis, quod de Jure ab initio non ſubſiſtit.*

Ad objectonem de ſecunda electione, reſpondet; Nullam interveniſſe electionem canonicam. Ad eam enim (ut ait *Innocentius*) requiritur *conſenſus duarum partium Cardinalium liber & non vitioſus, notoriè animo eligendi adhibitus, in perſonam habilem, ſi electioni conſentiat.* At duæ partes Cardinalium liberè in *Bartholomæum* Barenſem Archiepiſcopum non conſenſerunt. Nec inthronizatio, reverentia, coronatio, collatio Beneficiorum vel Dignitatum, vim electionis habent, præſertim quamdiu metus viſque durant, quibus irrita facta eſt electio. Porro *Semper duravit idem timor, & eadem cauſa timendi; imò magis erat cauſa timendi poſt, quàm ante, quamdiu fuerunt ſub poteſtate Romanorum. Nam ut haberent Papam Romanum vel Italum quantopere minas & terrores inferendo, tot injurias atroces & tantam violentiam committendo; tantò magis veriſimile quòd laborarent pro tenendo quem credebant habere. Turpius enim ejicitur &c. Et licet cauſa vel juſtus titulus poſſeſſionem juſtificet, ut L.* 2. *C.* De Acq. Poſſ. *tamen poſſeſſio non juſtificat cauſam ſeu titulum, ut L.* 2. *in præc. ff.* Pro emptore, & *L.* Quod vulgo. *eod. tit.*

Ad objectionem de incompetentia Cardinalium ad teſtimonium judiciúmque ferendum hac in cauſa; reſpondet: Non eſſe cauſam ipſorum propriam, ſed Eccleſiæ. Porrò *pluribus teſtibus omni exceptione majoribus deponentibus & denuntiantibus ad utilitatem publicam, non privatam, ad idem concordantibus, fides adhibenda eſt indubia.* Cùm itaque Cardinales ſint hujuſmodi, *qui æquiparantur Præfectis Prætorio*, & *deponant ad utilitatem publicam, ut ſcilicet Eccleſiæ de vero Capite provideant; eorum teſtimonio eſt ſtandum.*

Ad objectionem de Literis ad Principes miſſis, quibus Cardinales *Urbanum* legitimè electum eſſe nuntiarunt; reſpondet: Eas ad illius petitionem ſcriptas eſſe, quam repellere fas ipſis tunc non erat abſque vitæ periculo: Romanis enim compertum fuiſſet illos electionem ratam non habere; atque ita eorum impetum non effugiſſent. Nec in eo rerum ſtatu contrarias literas ſcribere poterant, quæ facilè fuiſſent interceptæ, & veniſſent in notitiam Romanorum. At ubi Roma ſunt egreſſi, & in loco tuto, ſcilicet Anagniæ verſati ſunt, contrarias literas ſcripſere ad Principes,

quibus

quibus *Bartholomæum* Batenſem Archiepiſcopum per impreſſionem electum & in Sedem Apoſtolicam intruſum ſignificarunt : Idque Atteſtatione publicâ præmiſſo jurejurando factâ coram *Petro de Croſo* Arelatenſi Epiſcopo, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Camerario ac Judice Ordinario, cui ſubſcripſere ſinguli numero duodecim, omnibus notum eſſe voluerunt. Scripſerunt inprimis ad Regem Chriſtianiſſimum *Carolum V.* & ad Univerſitatem Pariſienſem per M. *Joannem de Guignecourt* Baccalaureum Theologum, ut ejus Majeſtatem de impreſſione & violentia in electione *Urbani* factis certiorem redderent : deinde in eumdem finem ſuos ad eam Oratores miſere, Famaguſtanum Epiſcopum, & P *Nicolaum de Sancto Saturnino* Sacri Palatii Magiſtrum, Ordinis FF. Prædicatorum doctiſſimum, ac Religioſiſſimum Profeſſorem. Scripſerunt & ad Pariſienſem Univerſitatem, eique totam rerum poſt *Gregorii XI.* obitum Romæ geſtarum ſeriem ſignificarunt per *Petrum de Corbeia* Regium Secretarium; denuntiantes *S. Petri* Sedem habere in Urbano *Seſſorem Apoſtaticum, tunicæ Domini tunicæ invaſorem, quem non tradidit canonica electio, Spiritus Domini non vocavit, non ſtabilivit conſenſus, ſed truculenta rabies, & ſæva timoris incuſſio in Apoſtolica Sede intruſit.*

Tom. VI. Spicilegii. pag. 44.

Addit *Henricus de Haſſia* in Dialogo de hoc Schiſmate tunc edito, Cardinalium unum, ſtatim poſt electionem *Urbani*, ad Regem Chriſtianiſſimum ſcripſiſſe, ne literis ab ipſis, quandiu Romæ degerent, datis ullam fidem adhiberet; quia metu conturbati ſcriberent, & facerent omnia pro votis Populi & Electi, ut vitæ ſuæ conſulerent.

Extat MS. in Bibl. S. Victoris Par. & in Vatic.

Ad objectionem ex *Urbani* poſſeſſione petitam, reſpondet Abbas S. Vedaſti : *Verè poſſeſſorem non fuiſſe, cum non habuerit canonicam Inſtitutionem*, juxta Regulas Juris. *Beneficium Eccleſiaſticum non poteſt licitè ſine Inſtitutione canonica obtineri.* Et : *Poſſeſſor malæ fidei ullo tempore non præſcribit.* Nec poſſe dici ſpoliatum, cujus notoria intruſio eſt : nec debere ipſi fieri reſtitutionem, ne detur occaſio peccandi, ut conſtat ex C. *Literas : De Reſtitutione Spoliatorum :* & ex C. *Inquiſitioni : De Sententia Excommunicationis.* Præterea ſingularem eſſe rationem de intruſo in Sedem Pontificiam, *à quo licitè quilibet ſe ſubtrahere poteſt*, ut conſtat ex C. *Si quis pecunia.* LXXIX. *Diſt. Quod ei nulla dari debet audientia.* XXXIII. *Diſt.* Addit Cardinalis Æduenſis : *Cardinales potuiſſe eligere legitimè, non obſtante primâ electione vel nominatione nullâ : Quia cum Sedes vacaret, nec aliquem haberet titulum Intruſus, imò eſſet notoriè non admittendus, & jus eligendi pertineat ad Cardinales, quo non poſſunt privari, abſque dubio eligere potuerunt : Quia nullum eſt impedimentum. Non enim præſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum, juxta Regulam Juris. Et ſic* (inquit) *electio facta tenet. Quare Sanctiſſimus Pater D. Clemens VII. verus Papa & Vicarius Chriſti Jeſu, & ſibi tanquam vero Capiti Eccleſiæ obediendum, omni exceptione ſemotâ.* Id appoſitis exemplis ex Jure Canonico petitis confirmant Pariſienſes in Decretis Doctores in Tractatu tunc edito. Quemadmodum (inquiunt) receptio Ordinum ab eo qui non eſt Epiſcopus, & ingreſſus Religionis non approbatæ, non impediunt Matrimonium ſecutum : ſic electio prima quæ notoriè nulla eſt ipſo Jure, non præſtat impedimentum ſecundæ.

Tom. IV. Hiſt. Univerſ. Pariſ. pag. 503.

VII. Objiciebant Urbaniſtæ; Cardinales duntaxat Ultramontanos *Robertum Gebennenſem* elegiſſe.

Reſpondebant Clementini, ipſos duas & amplius Sacri Collegii partes fuiſſe, & ad eamdem electionem acceſſiſſe tres Cardinales Italos. Et revera id ipſi teſtati ſunt in literis ad Principes, quæ apud *Bzovium* ad annum MCCCLVIII. Num. XVIII. & in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis, pag. 526. legi poſſunt : *Per omnes DD. Ultramontanos, qui erant tredecim, facta nobis reſponſione, tandem in noſtri præſentia duodecim ex his elegerunt decimumtertium, ſcilicet D. tunc Cardinalem Gebennenſem, quem Clementem VII. appellaverunt, cujus electioni per nos non extitit contradictum : cognovimus enim & reputavimus electionem eſſe canonicam.* Idipſum publico Inſtrumento proteſtatus eſt *Simon de Broſſano* Cardinalis Mediolanenſis in mortis articulo, anno Chriſti MCCCLXXXI. die XXVI. Auguſti. *Volens* (inquit) *de Chriſtianitate omne dubium removere, & de cordibus quorumcumque Fidelium iſtud Schiſma peſtiferum radicitus extirpare, & ut populus Chriſtianus ad unitatem Sanctæ Matris Eccleſiæ reducatur, pro qua unione ſtando de medio velut indifferenter, nec ad unam partem nec ad aliam declinando uſque ad hæc tempora, unà cum Reverendiſſimis Patribus & Dominis meis Petro Epiſcopo Portuenſi, dicto Florentino, & Jacobo de Urſinis bonæ memoriæ, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus fideliter laboravi. Idcirco volens quicquam ſub verborum involucro neque ambiguè loqui, neque obſcurè, ſed clarè, attentis omnibus quæ intervenerunt in facto hujuſmodi Schiſmatis, & his quæ diſponuntur & ordinantur in Jure expreſſè: Dico & aſſero, & apertè declaro, electionem Bartholomæi tunc Barenſis factam fuiſſe per impreſſionem, & nullam ipſo jure, ſicut etiam Reverendiſſimi Patres & D. Domini Cardinales Ultramontani hoc idem declaraverunt & publicaverunt. Et electionem Sanctiſſimi in Chriſto Patris D. N. D. Clementis, & divinâ clementiâ Papæ VII. factam à numero ſufficienti RR. PP. & DD. Cardinalium eſſe validam & canonicam. Item dico, quòd ſi verbo, ſcripto, diſputatione vel opere aliquid unquam dixerim vel fecerim contra præfatum Sanctiſſimum Patrem & D. noſtrum Papam Clementem, confiteor me erraſſe, & humiliter veniam peto, & recommendo animam meam & familiam meam eidem SS. Domino noſtro Papæ Clementi tanquam vero Chriſti Vicario, & B. Petri Succeſſori legitimo.*

Tom. VI. Spicilegii pag. 45.

Cardinalem *Jacobum de Urſinis*, cujus mentionem facit illa *Simonis* Cardinalis Mediolanenſis Proteſtatio, morti proximum ſibi dixiſſe, *Urbanum eſſe veriſſimè Papam*, publicis tabulis vulgavit Epiſcopus Viterbienſis, cujus Relationem ex MS. Vaticano laudat *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCLXXIX. Num. III. At hanc Relationem falſi convincit ejuſdem *Jacobi* Cardinalis *de Urſinis* authentica Proteſtatio coram publicis Notariis facta antequam è vivis excederet, die XIII. Auguſti, anni MCCCLXXIX. qua ſe, unà cum *Petro* Portuenſi Epiſcopo, & *Simone de Broſſano* Cardinalibus, Synodi Oecumenicæ ad abolendum Schiſma celebrationem optaſſe profitetur, ac eum agnoſcere Pontificem, quem Eccleſia in Concilio congregata legitimum pronuntiaret. *Ego verò* (inquit) *me illum pro Papa tenere fateor, & teneo, qui per Sanctam Matrem Eccleſiam & Concilium fuerit approbatus. Et ſi verbo, ſcripto, vel opere aliquid unquam fecerim vel dixerim contra illum qui ſic declaratus fuerit; fateor me erraſſe, & correptioni & determinationi Sanctæ Matris Eccleſiæ, & Concilii me ſubmitto, & ex nunc humiliter veniam peto.* Hoc Inſtrumentum edidit *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCLXXIX. Num. II.

VIII. Qui ab *Urbano* ſtabant, Jus illius à Viris doctiſſimis & Juriſconſultiſſimis agnoſci, ac propugnari objiciebant. Qui *Clementi* adhærebant, ejus Obedientiam à Viris æquè eruditis vindicari reſpondebant. Quibuſdam Juriſconſultis Italis an-

reponendos eſſe Cardinales Juris Canonici peritos, & geſtorum in utraque electione teſtes oculatos, quorum magna pars fuerant; Gallicanos omnes Præſules ac Doctores, qui electionis utriuſque merita in variis Eccleſiæ Gallicanæ & Academiæ Pariſienſis Conventibus diſcuſſerant; Hiſpanos item Præſules & Doctores, qui in Generalibus Regni Caſtellæ Comitiis ad *Medinam del Campo* in Diœceſi Salmanticenſi à *Joanne* Rege congregati anno MCCCLXXXI. accuratiùs examinatis duorum menſium ſpatio Inſtrumentis omnibus Regiis Oratoribus ab *Urbano* & *Clemente* traditis, necnon Scriptis pro utriuſque cauſa editis; item Inquiſitionum ab iiſdem Oratoribus Romæ & Avenione factarum Actis; auditis etiam *Urbani* & *Clementis* Legatis; *Urbanum* per notoriam impreſſionem electum, ac intruſum, *Clementem* liberè & canonicè electum, verum ac legitimum eſſe Pontificem pronuntiaverant. Quod examen quantâ conſideratione, deliberatione, diligentiâ factum ſit, probant antiqua rei geſtæ monumenta in Codice membranaceo CCXCVIII. foliorum ad memoriam poſteritatis deſcripta juſſu *Petri de Luna* Cardinalis Aragonii, *Clementis VII.* in Hiſpaniis Legati; quem Codicem à ſe in Arce Paniſcolæ inventum Cardinalis Fuxenſis *Martini V.* Legatus in Bibliotheca celeberrimi Collegii Toloſæ à ſe conditi, & ex ſuo nomine appellati depoſuit, & nunc in Bibliotheca Illuſtriſſimi *D. Harlei*, Supremi Senatûs Pariſienſis Principis, aſſervatur. *Urbani* Obedientiæ maximum pondus addebant *Petrus* Regiæ Aragoniæ Princeps, Ordinis FF. Minorum Profeſſor, ſanctitatis & cæleſtium viſionum famâ celebris, & *Catharina Senenſis*, Tertii Ordinis *S. Dominici* Virgo Sanctiſſima, quæ ipſum *Urbanum* adhortata eſt frequentibus Epiſtolis ut bono animo eſſet; perſuaſit ut novum Cardinalium Collegium crearet, cùm veteres ad ejus obedientiam revocare fruſtra conata eſſet; eo jubente in Conſiſtorio Sermonem habuit, Cardinales ad conſtantiam excitavit; ad *Carolum V.* Regem Chriſtianiſſimum pro *Urbano* ſcripſit vehementes ſanè literas; quicquid ſibi inerat ingenii, facundiæ, zeli, quicquid auctoritatis ob pervagatiſſimam ſanctimoniæ famam, ad *Urbani* promovendam obedientiam contulit. Non minùs juvabant, promovebant, roborabántque *Clementis* Obedientiam *Petrus de Luxemburgo* Cardinalis ab ipſo creatus; ſanctimoniâ & miraculis clarus, & *S. Vincentius Ferrerius* doctrinâ, ſanctitate, zelo apoſtolico, prophetiæ dono, aliiſque chariſmatibus, & miraculis illuſtris.

IX. Ex his omnibus conficitur, quæſtionem illam, Quis legitimus Pontifex eſſet, *Urbanus Sextus*, aut *Clemens Septimus*? nunquam ita eliquatam fuiſſe, quin dubia apud plurimos non remanſerit; & utramque partem iis momentis fultam fuiſſe, quæ viros ſapientes, pios ac eruditos afficere poſſent ac movere. Unde Eccleſia in Conciliis Piſano & Conſtantienſi quæſtionem hanc in medio reliquit. Quamvis igitur is eſſe videatur Eccleſiæ ſenſus, *Urbanum* ejúſque Succeſſores Romæ ſedentes, *Bonifacium IX. Innocentium VII. Gregorium XII.* fuiſſe veros ac legitimos Pontifices; nunquam tamen *Clementem VII.* qui adverſùs *Urbanum VI.* electus eſt, ſolemni aliquo judicio Antipapam declaravit, aut Shiſmaticos pronuntiavit, qui illi, & *Benedicto XIII.* ante Piſanum Concilium adhæſerunt ac paruerunt. Quamvis enim legitimi fortaſſis Pontifices non eſſent, id tamen tunc exploratum non erat. Unde invincibilis ignorantia, bona fides, adhæſio firma Cathedræ *S. Petri*, centro Eccleſiaſticæ unitatis, animus ad parendum Eccleſiæ judicio hac etiam in cauſa comparatus, Prælatos, Clericos, Fideléſque cæteros, ipſorum addictos Obedientiæ à Schiſmatis crimine immunes ac inſontes præſtiterunt. Quo fit ut *Odorico Raynaldo*, aliiſque Scriptoribus Italis, & aliis quibuſdam jure meritóque ſuccenſeant viri eruditi & cordati, quòd Reges Chriſtianiſſimos *Carolum V.* & *Carolum VI.* Reges etiam Catholicos *Joannem* Caſtellæ ac Legionis, & *Joannem* Aragoniæ, *Carolum* Navarræ, alióſque Principes, Prælatos, Doctores Gallicanæ, Hiſpanicæ, aliarúmque Eccleſiarum, qui *Clementem VII.* & *Benedictum XIII.* ut legitimos Pontifices coluerunt, velut Schiſmaticos paſſim inſectentur. In hanc tamen ſententiam propenſior deinceps Eccleſia Catholica fuit, cui humillimè ſubſcribimus, *Urbanum Sextum* ejúſque Succeſſores *Bonifacium IX. Innocentium VII* & *Gregorium XII.* ante Concilii Piſani Sententiam & *Alexandri Quinti* electionem veros ac legitimos Pontifices fuiſſe; unde Sanctiſſimum Patrem ac Dominum noſtrum nunc Eccleſiæ Romanæ & Catholicæ Pontificem virtutibus non minùs quàm Dignitate Maximum, *Innocentium Duodecimum* Eccleſia appellat univerſa, qui *Undecimus* dicendus eſſet, niſi *Innocentius Septimus* tempore Schiſmatis electus verus ac legitimus Pontifex cenſeretur. Sed iſta quæſtio (ut ſatis probaſſe mihi videor) tempore Schiſmatis eliquata non erat; unde venialiter in ea falli poterant Viri cumprimis Catholici ac Religioſi, imò Eccleſiæ integræ, abſque crimine Schiſmatis; quia Romanum Pontificem Chriſti Vicarium, *S. Petri* Succeſſorem, Jure Divino Poteſtatem ac Juriſdictionem habere in tota Eccleſia & ſuper Fideles univerſos credebant; ſe ad parendum ipſi teneri profitebantur: illi duntaxat parere volebant, & porro ſe obſequi exiſtimabant, qui canonicè electus eſſet: in eo ſolùm fallebantur (ſi tamen fallebantur) quòd eum canonicè electum ac verum Pontificem exiſtimarent, qui fortè non erat. Æquè ergo venialis fuit eorum error, ac eorum qui de Sacramento Euchariſtiæ Catholicè ſentientes, Hoſtiam fortè non conſecratam, quæ à ſacrilego Sacerdote qui verba conſecrationis omiſiſſet, aut intentionem legitimam conſecrandi non habuiſſet, in Altari expoſitam adorarent. Illi enim idololatræ iniquè dicerentur, cùm verum Chriſti Corpus, quod ſub Hoſtiæ conſecratæ ſymbolis reipſa & ſubſtantialiter præſens cum Eccleſia Catholica credunt, adorare intendant, & adorare ſe putent, in facti duntaxat, quod fidem non ſpectat, quæſtione decepti, nimirum an hæc Hoſtia conſecrata ſit. Sic in præſentiarum dicendum: Eccleſias quæ *Clementi VII.* & *Benedicto XIII.* in Schiſmate electis adhæſerunt & paruerunt, Schiſmaticas iniquè appellari, & Chriſtianiſſimos atque Catholicos Reges, Prælatos, Doctores, Clerum, populúmque illarum Eccleſiarum, iniquè velut Schiſmaticos traduci: qui de Romani Pontificis Primatu rectè ſentientes, ac in Romani Pontificis & Cathedræ *S. Petri* communione vivere volentes ac moti, eum venerabantur qui legitimus fortè Pontifex non erat: quia in quæſtione duntaxat facti fallebantur, quod quidem obſcurum erat, & difficultatibus pene inextricabilibus implicatum. Nec ſpectabat ad fidem an *Bartholomæus* Archiepiſcopus Barenſis, vel *Robertus* Cardinalis Gebennenſis canonicè in Pontifices electi eſſent. Et ſicut *Jacob* ad *Liam* pro *Rachele* ſuppoſitam accedens, adulter vel inceſtuoſus non fuit, quia ſuam eſſe putans, bonâ fide & maritali affectu ad eam accedebat: Ita Prælati, Principes, populus, Eccleſiæ integræ, quæ Cardinalium omnium Relationi & Atteſtationi, plurimis aliis

A Schiſmatis crimine immunes fuere, qui Clementi VII. & Benedicto XIII. ante Piſanum Concilium adhæſerunt.

aliis maximè ponderis Inſtrumentis, & teſtimoniis ſuffultæ, causâ diligenter ac maturè diſcuſsâ, credentes, ad *Clementis VII.* loco legitimi Pontificis fortè ſuppoſiti, Obedientiam, Catholico affectu, & animo colendi verum ac legitimum Chriſti Vicarium & *S. Petri* Succeſſorem, & in ejus communione manendi, ſe adjunxerunt, à Schiſmate immunes jure meritóque cenſentur.

Prætereà, qui erroneas opiniones ſequuntur, controverſiis quibuſdam non omnino eliquatis, & Eccleſiæ Judicio finitis, in quo acquieſcere parati ſunt, in crimen hæreſeos non incurrunt. Nec ergo rei ſunt Schiſmatis, qui Intruſo fortè in Sedem Pontificiam adhærent, legitimum eſſe Pontificem arbitrati, ob rationes admodum probabiles, eóque conſilio & diligentiâ adhibitis, quæ in tanti momenti negotio par eſt adhiberi: Siquidem parati ſunt eum ut legitimum Pontificem colere, quem Eccleſia talem declaraverit. Sic porro diſpoſiti erant & affecti Prælati, Doctores, Chriſtianiſſimi & Catholici Reges, ac populi, qui *Clementis VII.* & *Benedicti XIII.* Obedientiæ adhæſerunt. Ita erat affectus inter alios *Carolus Quintus* Rex Sapientiſſimus, qui morti proximus profeſſus eſt: *Quòd ipſe non ex cognatione carnali, ſeu alia inordinata affectione quacumque motus, ſed ſolùm determinatione & declaratione Cardinalium, Prælatorum, & aliorum Clericorum, & Conſilii ſui deliberatione intervenientibus, credens bene & licitè facere, partem Clementis Papæ tenuerat & tenebat. In caſu autem quòd ſic ſe habendo, dicerent eum aliquando erraſſe, (quod propter prædicta non crediderat nec credebat) ſuæ tamen erat intentionis velle ſemper tenere & ſequi opinionem & declarationem Sanctæ Matris ac univerſalis Eccleſiæ, & quod fieret ac determinaretur ſuper hoc per Generale Concilium, vel aliud conveniens, ne de contrario, ſi quid inſcienter egiſſet, à Deo poſſet redargui, vel culpari; cupiens in Proteſtatione & Confeſſione hujuſmodi, ut verus Eccleſiæ filius ſtare perpetuò firmiter & manere.* Hanc Proteſtationem Chriſtianiſſimi Sapientiſſimique Regis apud *Odoricum Raynaldum* legere eſt ad annum MCCCLXXX. Num. X. Nec ipſe igitur, nec Gallicani Præſules & Doctores, Clerus, & Populus, aliique in aliis Eccleſiis ſimiliter affecti, qui *Clementem VII.* & *Benedictum XIII.* ut legitimos Pontifices coluerunt, Schiſmatici ſunt cenſendi. Illi enim duntaxat *propriè Schiſmatici dicuntur, qui propria ſponte & intentione ſe ab unitate Eccleſiæ ſeparant, quæ eſt unitas principalis* · ut ait *S. Thomas* Secunda Secundæ Quæſt. XXXIX. Art. 1.

Clemens VII. & Benedictus XIII. ante Piſani Concilii Sententiam propriè Antipapæ non fuerunt.

Sed nec verè & propriè Antipapæ fuerunt *Clemens VII.* & *Benedictus XIII.* ante Sententiam à Piſano Concilio in ipſum latam: Siquidem univerſalis Eccleſia eos ut tales non habuit, nec de ipſorum electione Judicium tulit: ſed dubii Pontifices. Nec igitur verè & propriè Schiſmatici fuere qui ipſis adhæſerunt. *Schiſmatici enim dicuntur, qui ſubeſſe renuunt Summo Pontifici & qui membris Eccleſiæ ei ſubjectis communicare recuſant* (ut ibidem ait *S. Thomas*) Qui autem dubio Pontifici adhæret, quem canonicè electum probabiles rationes ipſi perſuadent, non renuit ſimpliciter Summo Pontifici ſubeſſe, ſed illi quem Intruſum exiſtimat cum Prælatis & Doctoribus, Eccleſiæque non modica parte; Schiſmaticus igitur propriè non eſt cenſendus. Ne verò quis me novam Sententiam, aut Romanæ Sedi injurioſam, propugnaſſe objiciat, quod interdum ab imperitis patiuntur Eccleſiaſtici Scriptores, Sententiæ meæ, imò Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ totius Gallicanæ, quæ *Clementem VII.* & *Benedictum XIII.* ante Piſani Synodi Sententiam Antipapas non fuiſſe, ſeque, & alias Eccleſias ipſis adhæſiſſe abſque crimine Schiſmatis propugnant, Authores profero ac vindices omni exceptione majores, Chriſtianiſſimum Doctorem *Gerſonium*, *S. Antoninum* Florentinum Archiepiſcopum, & *Joannem* Cardinalem *A Turrecremata*, duos illos quidem ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumptos, nec Romanis Theologis ſuſpectos, & *Henricum Inſtitoris* ejuſdem Ordinis Profeſſorem.

X. *Gerſonius* in Tractatu *De modo ſe habendi tempore Schiſmatis*, ea tempeſtate edito, ita ſcribit: *Ad tollendam quorumdam in præſenti Schiſmate pertinaciam, dignum duxi quædam fundamentalia per me poſita, ſub aliquarum Concluſionum compendio ponere.*

1. Quocumque de Papatu Contendentium demonſtrato, non eſt Hæreticum dicere: A. non eſt Papa.

Ratio eſt, quoniam nulla propoſitio ad cujus verificationem exigitur veritas unius propoſitionis contingentis & ad fidem impertinentis, eſt de neceſſitate aut integritate fidei. Conſtat autem quod ad verificationem illius: A. eſt Papa, exigitur non ſolùm unam, ſed multas contingentes purè eſſe veras, ut quòd electio ſit ritè celebrata, & ab illis qui habebant poteſtatem, &c.

2. In Schiſmate præſenti tam dubio, temerarium, injurioſum, & ſcandaloſum eſt aſſerere, omnes tenentes iſtam partem vel alteram, vel omnes neutrales etiam abſolutos, eſſe univerſaliter extra ſtatum ſalutis, vel excommunicatos, vel rationabiliter de Schiſmate ſuſpectos.

Ratio eſt, quia multi ſunt ex utraque parte, & neutrales, quibus non eſt materia iſta clarificata, quin rationabiliter poſſunt negare vel dubitare iſtam propoſitionem, quocunque contendentium demonſtrato: A. eſt aut fuit rite electus. A. non eſt Schiſmaticus aut Hæreticus, & conſimiles ad quas ſequitur: A. non eſt Papa. Aſſumptum docet experientia, & tot Doctorum diverſæ adverſæque ſententiæ. Et conſtat multos eſſe ſimplices, qui ad talia dubia inveſtiganda non tenentur alios ſequi, nec moventur favore, vel odio ſeu quæſtu ad non conſentiendum huic parti vel illi, & parati ſunt obedire veritati ſufficienter agnitæ, nec ſunt pertinaces, igitur nec excommunicati, nec de Schiſmate rationabiliter ſuſpecti. Tota ratio fundatur in hoc quòd nunquam fuit tam rationabilis vehemens cauſa dubitationis in aliquo Schiſmate, ſicut in iſto. Cujus ſignum evidens eſt varietas opinionum Doctorum, & inter doctiſſimos & probatiſſimos ex utraque parte. Qui etiam ſuppletis eis quæ facti ſunt conceſſis, adhuc reſtarent quæſtiones Juris ad utrumlibet diſputabiles, quæ omnia incertitudinem rationabilem generant in hoc Schiſmate, & ab errore pernicioſo plures excuſant. Poteſt igitur illud dici rationabiliter dubitabile, quod plurimi & maximè Sapientes dubitabile reputant & prædicant.

Addit *Gerſonius*, quòd *Non expedit unam partem generaliter vitare alteram, & facere ſciſſuram in principalibus actibus Religionis Chriſtianæ, & fraternam charitatem violare. Verum eſt enim quòd ſingularitas in opinione propria contumaciter alios condemnans incomparabiliter videtur eſſe periculoſior & deterior quàm communicatio fraternalis per charitatem, quæ eſt compago membrorum Eccleſiæ ſub intentione ſemper recta & firma de obediendo Eccleſiæ. Etenim qui aliter agit pro incerto vero, ille ſe exponit certæ violationi fraternæ charitatis. Nec oportet allegare Jura ſuper periculis & maledictionibus eorum qui non obediunt præceptis & Inſtitutionibus Summi Pontificis & Sententiis. Habet enim locum talium allegatio apud illos qui nullâ poſſunt rationabili causâ excuſari, quin ſciant vel ſcire debeant talem vel talem eſſe ſuum Superiorem. Si verò eſt ignorantia probabilis, ſicut eſt in præſenti Schiſmate apud multos de utraque Obedientia,*

& apud neutros, non reputantur talibus Sententiis alligati.

XI. S. *Antoninus* III. P. Chronicorum Tit. xxii. Cap. ii. & impreſſionem in *Urbani VI.* electione factam narrat Authorum antiquiorum teſtimonio fultus, & eos qui *Clementi VII.* adhæſerunt, a Schiſmate excuſat. *Solemnibus* (inquit) *exequiis Gregorii XI. celebratis, Principaliores ex Romanis congregati decreverunt Cardinales piè & inſtanter obſecrare, ut placeret eis in Apoſtolicum eligere Romanum, vel ſaltem Italicum. Satis enim eis videri Gallos regnaſſe in Romana Sede: jam ad cives Romanos Italoſque redire Honorem illum congruum fore. Et ſecundum Chronica non ſolum omnes Cardinales adunatos, ſed & ſigillatim quemlibet eorum deprecabantur. Domini autem Cardinales benignè eos audiebant, & reſponſa humana, generalia tamen eis exhibebant. Vulgus autem audacius loquebatur, per vicos & plateas clamitando:* Romanum volumus. *Quod cùm familiares Cardinalium audientes Dominis ſuis retuliſſent, conſiderantes conditionem illius Populi Romani præcipitem & inconſideratam ut torrentem impetuoſum in tumultus & ſeditiones effluere, ſibi ipſis pavere cœperunt. Unde & commiſerunt modum placandi Romanos Cardinali Lemovicenſi, qui magis practicus & ſagax inter omnes exiſtimabatur Ultramontanos. Hic autem amiciſſimum ſibi fecerat Archiepiſcopum Barenſem, qui dicebatur Dominus Bartholomæus . . . . . Hunc ergo accerſens, ut aſtutum conſuluit, quid fieri poſſet ut Populus Romanus quietaretur, & Curia Romana in Gallias rediret: qui poſt plurima colloquia reſpondit: Hoc eſſe remedium, ut unum nomine tantùm, alium re & facto eligerent, quem poſtea ſublato periculo nominarent. Nec ei hoc diſplicuit verbum. Intrantes ergo Cardinales in Conclave, & de providendo ſoliciti vacanti Sedi, poſt aliquot dies, cùm Bartholomæum præfatum eligendum decernerent, ſolùm ad Romanorum impetuoſum rumorem vitandum, ut alibi in loco tutiori alium crearent, unus ex eis Cardinalibus, qui alium non ſperabat quàm ſe inthronizandum, notum fieri fecit ad extra, Ultramontanum electum. Quod cùm vulgus expectans audiiſſet, furiis invectum Conclave fregit, & cum minis & terroribus irruit in eos. Sed cùm didiciſſet Italicum electum, ſcilicet Bartholomæum Barenſem Archiepiſcopum, conquievit ab inſolentiis deſiſtens.* Impreſſionem ac violentiam ex *Leonardo Aretino* confirmat. *Leonardus* tamen in fine Libri VIII. *Hiſtoriæ Florentinæ ſic breviter dicit: Quod cùm ingreſſi Conclave Patres de Succeſſore deligendo cogitarent, inſurgens Romana plebs nullius certi hominis impulſu, ſed ſuopte ingenio permota, Romanum Pontificem ex Civibus Romanis, vel ſaltem ex Italicis creari debere clamitabat. Hæc dicta poſtulataque, cùm non inconſona rationi viderentur, augetur tumultus, creſcenſque multitudo paulatim ad uſque Conclave pervenit. Patres conterriti, quoniam Romanus vel Italus eligi poſtulabatur, Bartholomæum Archiepiſcopum Barenſem elegerunt. Hunc & poſteris diebus, ceſſante jam metu, venerari ut Pontificem perſeveraverunt: Principibus ac Communitatibus per orbem (ut moris eſt) per ſuas literas ſolemnes intimarunt, Bartholomæum, quem Urbanum Sextum nuncuparunt, canonicè ab eis electum in Romanum Antiſtitem.* Tum de ipſius moribus, & Cardinalium ab ipſo defectione ſubdit: *Fuit autem in homine illo natura inquieta & dura. Et tunc præter ſpem ad tantæ Dignitatis faſtigium ſublevatus, intolerabilis videbatur. Nulla Patribus gratia, quòd ſe potiſſimùm delegiſſent, nulla humanitas, nulla conciliatio animorum, ſed contumax & minabundus & aſper, malebat vitari & metui potiùs quàm diligi. Ea perverſitas Patres induxit metu & indignatione aliorſum reſpicere. Itaque clam inter ſe de electione conqueſti, cùm & metum & violentiam Populi Romani*
A *accuſarent, abire à novo Pontifice omnes fermè cœperunt.* Et infra: *Fundis Congregati Cardinales, novam proviſionem ediderunt, eligentes Cardinalem Gebennenſem, & Clementem VII. nuncuparunt, per orbem literis diſſeminantes hanc eſſe canonicam electionem, quia liberam; non illam Urbani, utpote violentam & coactam. Et inde inchoatum eſt Schiſma peſſimum, ut duo dicerentur in Eccleſia Dei, Urbanus & Clemens. Urbano ut vero Pontifici adhæſit Italia, Alemannia & Hungaria: Clementi verò Francia, Hiſpania, Catalania. Aſſerebant Obedientiales Clementis, ſum eſſe verum Papam, ex electione ejus canonica,*
B *utpote libera, non coacta; non illam Urbani, quia metu coactam, & ejus ſequaces Schiſmaticos & excommunicatos. E contrario Obedientes Urbano Clementem affirmabant Apoſtaticum, non Apoſtolicum, &c. Multæ diſputationes factæ ſunt circa iſtam materiam, multi libelli editi pro utriuſque partis defenſione. Peritiſſimos viros in Sacra Pagina & Jure Canonico habuit, toto illo tempore quo duravit id Schiſma, utraque pars ſeu Obedientia, ac etiam Religioſiſſimos Viros, & (quod majus eſt) etiam miraculis fulgentes: nec unquam ſic potuit illa quæſtio decidi, quin ſemper apud plurimos remaneret dubia. Nam*
C *etſi neceſſarium ſit credere, ſicut unam eſſe Catholicam Eccleſiam, non plures, ita & unicum ejus Paſtorem Vicarium Chriſti, juxta id Joannis X.* Fiet unum ovile & unus Paſtor: *tamen ſi contingit plures per Schiſma creari ſeu nominari Pontifices Summos uno & eodem tempore, non videtur ſaluti neceſſarium credere iſtum eſſe vel illum, ſed alterum illorum, qui ſcilicet fuerit canonicè aſſumptus. Qui autem fuerit canonicè electus, non tenetur quis ſcire, ſicut nec Jus Canonicum, ſed in hoc populi ſequi poſſunt Majores ſuos ſeu Prælatos.*

Idem Sanctus Archipræſul Tit. xxiii. Cap. viii. §. de Sancto *Vincentio Ferrerio* agens, idem
D confirmat. *Sanctus* (inquit) *Vincentius, etſi curſum ſuum penè conſummaverat ſub obedientia Benedicti XIII. Avenione cum Curia ſua reſidentis, & illum Italici cum pluribus aliis Nationibus Apoſtaticum & Schiſmaticum arbitrarentur cum ſequacibus ſuis, Urbanum, cum Succeſſoribus in Urbe remanentibus, Apoſtolicum, verum Chriſti Vicarium, Petri Succeſſorem aſſerentes, in nullo hoc habet Sancti merita obumbrare, vel ſanctitatem minuere. Eſt enim Articulus fidei credere, ſicut una eſt Eccleſia Sancta Catholica, ita & unum ejus eſſe Paſtorem: Sed non eſt Articulus credere iſtum vel illum eſſe, quando plures*
E *ſe nuncupant & ab aliis arbitrantur eſſe Summi Pontifices, & res ipſa obſcura eſt, nec ſufficienter declarata. Siquidem utraque pars habuit peritiſſimos viros in omni facultate, & ſanctiſſimos viros. Et licet plures Diſputationes & Opuſcula fuerint edita, nunquam tamen ita quæſtio deciſa eſt, quin remanſerit apud multos dubia. Unde qui erraverunt in eo, ſatis excuſavit eos apud Deum ignorantia facti, & quaſi invincibilis. Et propterea Spiritu Sancto operante, ad unionem faciendam ſumpta fuit via ceſſionis, cùm non ſufficeret via diſceptationis. Et quia ille Benedictus obſtinatus manſit in ſua pertinacia ad non cedendum, privatus fuit omni jure, ſi quod ha-*
F *buiſſet in Papatu. Et tunc Beatus Vincentius, qui priùs prædicaverat pro Obedientia ejus, cernens ejus duritiam, prædicavit expreſſè contra eum ut Hæreticum & Schiſmaticum, & quòd ei non eſſet obediendum, & adhæſit Concilio Conſtantienſi & geſtis in eo.*

XII. Cardinalis *Joannes à Turrecremata*, in Summa *De Eccleſia*, Lib. IV. p. I. Cap. XIV. quartam iſtam Propoſitionem ſtatuit: *Illi qui ſacta exactâ diligentiâ, ad ſciendum veritatem, quis ſit verus Papa, & non potuerunt plenè clarificari, & inducti aliquibus probabilibus rationibus adhæ-*

rent

rent Antipapæ, cum propoſito tamen ſemper adhærendi vero Ponſifici ipſo facto quòd de hoc veraciter informari poſſent, videnstur excuſati à labe & reasu Schiſmatis. Quam Propoſitionem ex eo probat, quòd *ignorantia iſtorum eſt omnino involuntaria, cùm ſis invincibilis, & abſque aliqua inordinatione voluntatis: & per conſequens abſque culpa eſt actus ſequens. Unde Dominus Ulricus in Summa ſua dicit: Si quis de aliquo agendo dubius magis peritos conſulit, de quo nullam habet auctorisasem expreſſam, utrùm ita ſit vel non ſit, dummodo formet ſibi bonam conſciensiam, poſtquam magis peritos conſuluit; etiam ſi res aliter ſe habes, non peccavit. Fecit enim quod potuit: Deus ausem nihil requirit ab homine impoſſibile.* Quintam Propoſitionem ſubdit: *Simplices populi & idiotæ non habenses ſcientiam Juris nec facti, videntur excuſari à labe Schiſmasis & reasu, obediendo & adhærendo illi, cui obediebant & adhærebans Prælati ſui; ſi habeant samen animi promptitudinem obediendi cuicumque, cujus Jus vel Deo revelante, vel Eccleſia declaranse, vel alio quovis modo valeres ſufficienter monſtrari.* Propoſitionē iſtam

Hebr. 13. probat ex eo quòd *iſti senebansur obedire Prælasis ſuis, juxsa illud: Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacese illis: & ſequi quod maser ſua Eccleſia senes, juxta illud Job 1. Boves arabant, & aſinæ paſcebantur juxsa illos: quia videlicet minores, qui ſignificantur per aſinas, debens in credendis adhærere majoribus, qui per boves ſignificansur, ut Gregorius in 11. Libro Moralium exponit.*

XIII. *Henricus Inſtitoris* Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſor, & Fidei Cenſor in Bohemia & Moldavia ab *Alexandro VI.* inſtitutus, qui florebat anno milleſimo quingenteſimo, in Libro adversùs Pikardos ſeu Vvaldenſes Hæreticos, argumenta nonnulla referens ac ſolvens, quibus diſceſſionem ſuam ab Eccleſia Romana excuſabant, ſextam ipſorum objectionem ita proponit: *Tempore Schiſmatis, ubi duo vel tres ſe ingerebant pro Summis Pontificibus, ſine Obedientia Romanæ Eccleſiæ Fideles ſalvabansur: Ita & nunc quòd jam per Regnum Bohemiæ plures neutraliter vivuns.* Ad quam ſic reſpondet: *In illo Schiſmase illi fuerunt verè & propriè Schiſmasici, qui præſentes, ſcienses factum contra Jura, ſcienter vel contra conſcientiam fecerunt Schiſma sale, paſſionibus ducti amoris vel odii, cupiditasis & ambitionis: Alii verò qui uni vel alteri, Urbano ſcilicet vel Clementi Obedientes adhærebant, moti ad hujuſmodi tenendum non semporalisase, ſed ex conſcientia, ex auditis conſiliis peritorum, non erans verè & propriè Schiſmatici, etiamſi ei, qui non erat verus, adhæſiſſent: quia præter intentionem eorum erat error & diviſio eorum. Quamvis enim ignoransia Juris Divini vel Nasuralis neminem excuſes, ut dicit Grasianus in dicto Cap. non sum erat talis ignorantia: Quia etſi credere in unum Caput, ſicut in unam Eccleſiam Casholicam, etiam de Articulis Fidei, qui ſpectans ad Jus Divinum, ſis neceſſarium: Fideli samen credere hunc eſſe illud unum Caput vel alium, cùm duo ſunt gerenses ſe pro Papa, non eſt Articulus fidei, ſed qui ſecundùm Jura Eccleſiæ eſt electus; quod ſcire pertinet ad factum vis ſe & ad Jus Canonicum. Quamvis ergo una pars excommunicares alseram cum Sequacibus, & Schiſmasicos nuncuparet, qui ſimpliciter inhærebant, excuſari videbantur à vitio Schiſmasis.*

Ex quibus compertum eſt, nec Prælatos & Clerum, nec Principes populúmque Galliæ, Hiſpaniæ, aliarum Nationum, qui *Clemensi VII.* & *Benedicto XIII.* poſt accuratum cauſæ iſtius examen probabilibus rationibus vel Majorum ſuorum ſive Prælatorum doctrinâ & auctoritate ducti, adhæſerunt, Schiſmaticos fuiſſe. His confectis, exponendum eſt quomodo Eccleſia

[A] Gallicana & Academia Pariſienſis ſtudium operámque omnem ad extinctionem funeſti illius Schiſmatis contulerint.

Eccleſia Gallicana & Academia Pariſienſis ſtudium operámque omnem ad extinctionem Schiſmatis contulerunt.

XIV. Rex ſapientiſſimus *Carolus V.* Cardinalium Literis, & Famaguſtani Epiſcopi ac F. *Nicolai à S. Saturnino* Sacri Palatii Magiſtri, quos ad ejus Majeſtatem miſerant, relatione certior factus de his quæ Romæ contigerant in electione *Urbani*, & de eorumdem Cardinalium ſeceſſione ad novum legitimúmque Pontificem eligendum, Clerum Gallicanum, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctores, & Juris utriuſque Conſul-

Hoc in negotio prudenter ſe geſſit Carolus V. Rex Chriſtianiſſimus.

[B] tiſſimos Viros in Palatium congregavit Septembri menſe, anno MCCCLXXVIII. de tanti momenti negotio deliberaturos. Eo in conſeſſu ſex Ar- « chiepiſcoporum, triginta Epiſcoporum, com- « plurium Cœnobiorum Patrum, ſimul Theolo- « giæ, Juriſque & Civilis & Pontificii Profeſſo- « rum, conſtitutum eſt, Cardinalibus Romana « Comitia fando improbantibus, non aſſentien- « dum, niſi majore conſilio, gravioréque deli- « beratione. Idque Cardinalium Nunciis, Regis nomine ſignificavit Abbas Sancti Vedaſti *Joannes Fabri*, Sacri Juris Doctor, & Regi à Sanctiori-

[C] bus Conſiliis, in Aula Majoris Palatii. Id conſtat ex Scripto ejuſdem Abbatis tradito Flandriæ Comiti, quod editum eſt in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis, Tom. IV. pag. 523. ex Chronico MS. *Caroli V.* quod extat in Regia Bibliotheca, ex Continuatore *Nangii*, & *Paulo Æmilio*, &c. Cùm verò Cardinalium Atteſtationem, cujus ſupra meminimus, necnon Acta Fundanorum Comitiorum, quibus in Summum Pontificem electus fuerat *Robertus* Cardinalis Gebennenſis, *Clemens VII.* nuncupatus, Rex Sapiens accepiſſet, & hanc electionem à Cardinalibus etiam Italis, & ab iis qui Avenione ab

[D] obitu *Gregorii Undecimi* manſerant, ſummo conſenſu approbatam, Conventum alterum Cleri, Nobilium, & Sanctioris Conſilii Patrum, in Saltu Vicennarum habuit menſe Novembri. Negotio maturâ deliberatione, magnáque libertate diſcuſſo, ventilatis, quæ utrique parti favere videbantur, momentis ac rationibus, cùm nonnulli, & inter alios Cameracenſis Epiſcopus, neutras partes adſciſcendas aſſererent, in *Clementis VII.* Obedientiam frequentioribus ſuffragiis itum eſt. Ita rem enarrat Abbas *S. Vedaſti* in Scripto ſupra laudato: *Tunc Rex convocavit Prælasos &*

[E] *Clericos, Conſiliarios ſuos, & alios Nobiles Pariſiis exiſtentes pro sunc & in magno numero, qui ad eum accederens apud Nemus Vicennarum, quos ibi congregatos ſigillasim adjuravit: quòd omni favore poſtpoſito ſibi conſuleretur quid in hac maseria eſſet acturus: Qui omnes & ſinguli dederuns Regi conſilium quòd ſe declarares & determinaret ad partem D. Clemensis VII. cujus promotionem canonicam reputabant, & contra Bartholomæum Barenſem, cujus nominasio fueras violensa & impreſſiva, & quæ nullum ei Jus tribueras in Papatu. Igitur poſt tot informationes memorasas, poſt sot habisa conſilia, & multò plura quàm ſcripſimus, Dominus noſter Rex XVI. die menſis Novembris, determinavis fore pro parte D. Papæ Cle-*

[F] *mentis, quam senes, per ea quæ in Conſiliis multis invenit, fore juri & rasioni conſonam.* Viam porro Concilii Generalis ante celebrandi quàm Rex & Eccleſia Gallicana alterutri Obedientiæ ſe addicerent, meritò non placuiſſe Patribus, ſcripſit Vedaſtinus Abbas: Quia vix infra quadriennium ob tumultus bellicos convocari potuiſſet, nec à quo vocarentur Prælati exploratum erat: Ideóque cavendum fuiſſe ne intruſus uſurpatione ſua tandiu gauderet. Congregandum quidem Concilium, cùm Pontifex legitimè electus de hæreſi poſtmo-

dum accuſatur : ſed ubi vitium electionis evidens eſt, examine Concilii opus non eſſe. Quamobrem Cardinales jure diſceſſiſſe ab Intruſo, & alium elegiſſe.

Pariſienſis Academiæ deliberatio & doctrinale judicium.

XV. Cùm verò in Academia Pariſienſi de Jure utriuſque Contendentis ultro citróque diſputaretur, Eruditi Ordinis ſententiam Rex Sapiens rogavit, datis ad eum literis. Generalia Comitia octava Januarii MCCCLXXIX. apud Ciſtercienſes congregata. Ob negotii gravitatem, quod accurato egebat examine, protrahendæ venia deliberationis ab ejus Majeſtate poſtulata eſt, útque communi Facultatum omnium conſenſu Doctrinale Judicium ferretur. Rex annuit Doctorum poſtulatis, & ad diem vigeſimam Maii ſequentis conceſſit inducias. Quo tempore, Laudunenſem Epiſcopum, & Abbatem *S. Vedaſti* ad eos miſit, qui Deliberationem ac Reſponſum urgerent, ſumma tamen ſuffragiorum libertate permiſſa, ut ex Regiis Literis conſtat, quarum hæc ſunt verba : *Vos intimo cordis affectu rogamus, vobis nihilominus diſtrictè præcipiendo mandantes, quòd cunctis paſſionibus, immoderatis favoribus, vel odiorum fomentis ab animo veſtrûm cujuſcumque rejectis, ſolum Deum & ejus Judicium habentes præ oculis, ad dirimenda Schiſmata, imminentibus etiam ſcandalis obviando, ſuper contentis noſtris in apicibus vobis ultimatè directis, ſic maturè, ſanctè, & juſtè, & deliberatè, & cum effectu reali concludere ſtudeatis, nobis ſuper id veſtra laturi Reſponſa, quòd cedat ad laudem divinam, & Eccleſiæ ac Fidei firmitatem, & illibatam pariter unitatem, &c.* Comitiis habitis, tres Facultates, Theologica ſcilicet, Decretorum, & Medicinæ, duæque Nationes Facultatis Artium, Gallicana & Normanna, *Clementi VII.* ceu vero ac legitimo Pontifici, adhærendum eſſe reſponderunt, ſeque illi adhærere ſunt profeſſæ. Nationes Picardiæ & Angliæ neutras partes eligendas ſenſerunt. Tandem & illæ ad Theologorum & Sacri Juris Doctorum Sententiam acceſſere, ſummóque omnium Facultatum conſenſu Decretum de *Clementis* Obedientia profitenda editum eſt. Reſponſum Regi per Rectorem & quatuor Facultatum Deputatos dedit Academia. *Simon Freron* Sacræ Theologiæ Profeſſor omnium Ordinum nomine peroravit, Regi gratias egit immortales, quòd Academiam tam piè, tam benignè ad veritatem juſtitiámque inquirendam ac propugnandam adhortari ejus Majeſtas dignata eſſet : Eum rogavit ut ejuſdem Academiæ moras æqui boníque duceret, juxta illam *Gregorii Magni* Sententiam : *Minùs Maria præſtitit, quæ citò credidit, quàm Thomas qui diu dubitavit.* Declarationis Academicæ Inſtrumentum in ejuſdem Univerſitatis Hiſtoria editum eſt, Tom. IV. pag. 566. Artium Facultati, cujus Nationes duæ hoc in negotio diu hæſitaverant, gratulatus eſt *Clemens VII.* quòd tandem electionem ſuam ad Pontificiæ Dignitatis apicem canonicam declaraſſet. *Ad noſtrum* (inquit) *pervenit auditum, quòd in & ſuper Electionis negotio de nobis ad apicem Summi Apoſtolatus canonicè celebratæ, de qua forſan, ut aliquorum relatione didicimus, aliquantulum hæſitaſtis, ad chariſſimi in Chriſto filii Caroli Regis Francorum illuſtris inſtantiam, Reſponſionem benevolam, & orthodoxæ fidei congruam, imò Chriſticolæ Populo neceſſariam, pia mente dediſtis : Super qua veſtræ devotionis eximiæ puritatem charitatis viſceribus amplexantes, vobis gratiarum referimus multiplices actiones.* Haſce Literas datas VII. Auguſti, anno MCCCLXXIX. legere eſt in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis, Tom. IV. pag. 778.

XV. Anno milleſimo trecenteſimo nonageſimo-ſecundo, de Unione Eccleſiæ Tractatus habitus èſt inter *Bonifacium Nonum* & *Carolum Sextum* Regem Chriſtianiſſimum, agente *Petro* Carthuſiæ Aſtenſis in Lombardia Priore, qui ipſum *Bonifacium* adiens, Literas ad Regem ab eo impetravit, quibus ejus rogabat Majeſtatem, ut Eccleſiæ Unioni procurandæ incumberet, nihil ſe omiſſurum pollicitus, quo res Piis omnibus adeo optata felicem exitum conſequi poſſet. *D. Petro* ſocium adjunxit *D. Bartholomæum de Ravenna* Carthuſiæ Inſulæ Gorgonæ Priorem. Angelos pacis Avenionem primò accedentes ingratè ſuſcepit *Clemens VII.* & contra jus omne detinuit, donec re Pariſiis pervulgatâ, Rex, Academia ſupplicante, *Clementem* monuit eos dimitteret. Lutetiam itaque circa Natale Domini pervenerunt, Regíque *Bonifacii* Literas obtulere, quarum hæc erant verba ad ejus Majeſtatem permovendam aptiſſima :

Tractatus de unione Eccleſiæ inter Bonifacium XI & Carolum VI. Regem Chriſtianiſſimum habitus.

Cùm venit in mentem quòd tu ex ea non ſolùm vetuſtiſſima atque nobiliſſima, ſed etiam Chriſtianiſſima & virtuoſiſſima progenie ducis originem, de qua multi & inclyti Reges ac Principes prodière, ut etiam eorum aliqui fluctuantem Eccleſiam & Rempublicam, fidei integritate, & induſtria, indefeſſis laboribus, gravioribus periculis, magniſque ſumptibus juverunt, foverunt, defenſarunt, & ad portum ſalutis ac tranquillam duxerunt ſtationem : & vice verſa, cùm fuit opus, nonnulli tui Progenitores, etiam in recenti memoria, ab eadem Eccleſia præcipuos honores, & opportuna commoda reportaverunt : Quamobrem tanta inter Eccleſiam piam Matrem & Progenitores ipſos filios connexio indiſſolubiliter viguit, ut Eccleſia abſque illis, & illi ſine Eccleſia, ſi recenſeantur Annales, nunquam vel rarò magnificum fæliciter quid tentarunt : ſpes nos bona fovet, quòd propitio Deo, ad unitatem & ſedationem hujuſmodi multa operaberis laude digna ; & fortè iſta Eccleſiæ calamitoſa diviſio tuis operationibus magna ex parte ſopietur..... Ideóque tuam Serenitatem requirimus, paternè monemus, rogamus, hortamur & obſecramus per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, per deſideratam ſalutem, per æternum præmium, quatenus hanc Dei cauſam promptè ſuſcipiens, & conſtanti animo perſequens, commendanda dignorum Progenitorum veſtigia imitatus, ad intemeritatem veritatis & unitatis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ te conformans, ad hujuſmodi reprobi Schiſmatis & diviſionis remiſſioſionem, & Eccleſiæ reintegrationem, ingenii tui vires & efficaces operas adhibere velis, nec ulterius retardare... Nos enim quamprimum te ad id diſpoſitum fore ſenſerimus, parati ſumus tecum apponere partes noſtras, nihil de contingentibus omittendo. Editæ ſunt hæ literæ Tomo ſexto *Spicilegii Dacheriani*, pag. 54.

Religioſis Nunciis Rex ore tenus reſponſum dedit, de quo *Bonifacium* certiorem facerent ; Se ſtudium omne viréſque ad unionem Eccleſiæ promovendam adhibiturum. Literas nullas dedit, ne *Clementis* cauſæ nocere videretur. Publicæ Supplicationes Pariſiis pro Schiſmatis extinctione fieri cœptæ. Tunc & *Clemens* ut nihil ſibi unione Eccleſiæ antiquius eſſe perſuaderet, Miſſam votivam pro ipſa à Deo poſtulanda compoſuit, celebraturis Indulgentias erogans : quod tamen ſimulatè ab eo factum probavit eventus, cùm F. *Joannem Goulan* Carmelitam Pariſios miſit, qui conceſſis Apoſtolicæ Sedis auctoritate Indulgentiis, Tractatum Unionis diſturbaret, omnéſque in *Bonifacium* concitaret. Iſta conſtant ex Monacho Sandionyſiano Lib. XII. Cap. VII. & ex *Juvenalis de Urſinis* in Hiſtoria *Caroli VI.* Sed & *Bonifacius* accepto Regis Chriſtianiſſimi reſponſo ab ore Carthuſienſium, quos ad ejus Majeſtatem miſerat, & duorum aliorum ejuſdem Ordinis Profeſſorum, quos ipſis Romam redeuntibus Rex adjunxerat, alienum ab

unione

unione animum præ ſe tulit, niſi Rex ejuratâ *Clementis* Obedientiâ, ſuam profiteretur, ac Regnum, Belgium, Vvaſconiam, Lotharingiam, Britanniam, ad ſuas partes traduceret. Id conſtat ex aliis ipſius *Bonifacii* Literis, quas Tomo Sexto *Spicilegii Dacheriani*, pag. 57. legere eſt.

Pariſienſis Academia de mediis extinguendi Schiſmatis deliberat.

XVI. Anno MCCCXCIII. die Converſioni *S. Pauli* ſacra, Academia Pariſienſis, quæ facultatem à Rege ac Principibus Regni Moderatoribus obtinuerat inquirendi in vias extinguendi Schiſmatis, quas ejus Majeſtati & Conſilio ſuggereret, ad *S. Martini de Campis* ritu ſolemni Deo ſupplicatura proceſſit. Sacris operatus eſt *Guido Moncelli* Sandionyſianus Abbas: de pace Eccleſiæ præclarè dixit *Guillelmus Varrant* ejuſdem Cœnobii Prior, in Sacra Facultate Doctor Theologus; Regis ac Principum voluntatem ad divinum unionis opus propenſiſſimam commendavit, omnes hortatus eſt ut ipſis conſtantiam in bono propoſito à Deo obtinere ſatagerent. *Ut autem Regio obtemperaretur Præcepto, & ut uniuſcujuſque animus deſiniendo liber eſſet, in Univerſitate iterum publicè divulgatum eſt, ut quod cuilibet mens dictaret pro Unione habenda, notaret in Schedula, quam & infra unam arcam fortiter obſeratam, & in Clauſtro S. Maturini repoſitam, quaſi in gazophylacium mitteret, nemine compellente.*

Monachus Sandionyſ.

Schedulæ ſingulorum ſuffragia rationibus fulta continentes, à Deputatis lectæ & collatæ. In eam ſententiam omnes conſenſiſſe compertum fuit; Commodiores ad Schiſmatis extinctionem vias eligi atque adhiberi non poſſe, quàm ceſſionem & renuntiationem plenariam utriuſque de Summo Pontificatu Contendentis; vel mutuam compromiſſionem amborum in aliquos eligendos, qui negotium ſumma auctoritate decernerent, ac finirent; vel Concilii Generalis celebrationem. Quæ cùm in Comitiis retuliſſent, ab Academia decretum eſt, ut de hiſce viis ac mediis finiendi Schiſmatis Epiſtola Regi offerenda ſcriberetur; hanc ſuſciperent curam, quoad rerum diſpoſitionem, *Petrus de Alliaco* & *Ægidius de Campo* in Sacra Facultate Pariſienſi Doctores; quoad verborum delectum ornatúmque Orationis, *Nicolaus de Clamengiis* Baccalaureus Navarricus, Rhetor ea tempeſtate inſignis. Omnem induſtriam adhibuit *Petrus de Luna* Clementinus Cardinalis, Ducis Bituricenſis auctoritate fultus, ut Academiæ conſilia conatúſque diſturbaret. Audientiam tamen, favore Ducis Burgundiæ, alterius Regis Patrui, die ultima Junii impetrarunt Oratores Academici, ac Epiſtolam Univerſitatis ejus Majeſtati obtulerunt, ſic inſcriptam: *Chriſtianiſſimo ac Religionis orthodoxæ Zelantiſſimo Principi Carolo Dei gratia Regi Francorum Illuſtriſſimo, devota ſuæ Celſitudinis filia Univerſitas Studii Pariſienſis, devotæ & filialis obedientiæ ſinceritatem.* Poſtquam Regis pietatem effuſiſſimè laudavit, *qui ſe & ſua univerſa in hujus execrabilis ſciſſuræ reſartionem impenſurum* pollicitus erat, *etſi Regni ſui aut corporis impendium negotium hujuſmodi depoſceret*: tres vias exponit extinguendi Schiſmatis, unanimi Virorum Academicorum conſenſu approbatas; Aliàs nihilominus, *ſi quæ ſunt commodiores ſeu faciliores*, minimè ſe excludere profitetur. De priori via, ceſſionis ſcilicet ac renuntiationis, cui potiſſimùm inſiſtit, hæc habet:

Via ceſſionis ac renuntiationis.

Prima igitur via eſt Ceſſionis & Renuntiationis plenariæ utriuſque partium, ſcilicet D. noſtri Papæ, & alterius de Summo Pontificatu Contendentis ad totale jus illud quod habet in Papatu, vel ſe habere prætendit, ſive ceſſio illa in manibus vel præſentia amborum Collegiorum in unum convenientium pro bono pacis fieret, ſive in manibus aut

A *in præſentia ſui Collegii pars quælibet ſeorſum cederet; ſive poſtremò in manibus aut præſentia aliquorum per eos aut ſua Collegia nominandorum; ſive aliis modis rationabiliter excogitandis. Qua Ceſſione facta, per veteres Cardinales, de futuro Pontifice fieret proviſio, ſeu pro bono pacis per Collegia amborum. Et hanc viam, PRINCEPS CHRISTIANISSIME, adceler, conveniens & efficax hujus plagæ lethiferæ remedium, cæteris in hac noſtrâ Epiſtola contentis anteponimus, tum propter facilitatem faciendi: ſic nempe labores, ſumptus, difficultates plurimæ, maxima denique Chriſtianitatis totius vitarentur diſpen-*
B *dia; cùm propter univerſorum Fidelium utriuſque Obedientiæ, totiúſque in genere Chriſtianitatis in cordibus & conſcientiis perfectam atque integram abſque remorſu aliquo quietationem: cùm maximè propter Principum & Regnorum utriuſque adhærentiæ honorem ex integro conſervandum, & devitandum ſcandalum. Quod judicio noſtro ſummopere attendendum penſandúmque hac in materia eſt, Fratres quippe omnes ſumus in Chriſto. Et nonne Domini vox eſt, quâ qui fratrem ſcandalizaverit, à nobis expellere præcipimur, etiamſi pes fuerit, manus aut oculus? Tum propter apparentiam rationum utriuſque*
C *partis, qualis nequaquam in Schiſmate aliàs viſa eſt. Tum propter adhærentium fixam atque radicatam cujuſque partis ad ſuum, ut nulla veriſimilis ſpes ſit, aut nos ad aliam partem accedere, aut alios ad noſtram ullatenus verti poſſe. Et profectò ad hanc viam debet eos proprii amor honoris inducere, voluntarióſque reddere, ne ſi diſcuſſio fiat, in alterius eorum aut amborum ignominiam res veniat. Debet & gregis Chriſti, cui ſe præeſſe dicunt, lugubris, extitioſa, & miſerabilis diſſipatio, eis non æquo animo (ſi quid miſericordiæ & compaſſionis habent) intuenda. Debet Zelus animarum dicti gregis, pro quibus, ſi perditæ*
D *ſint ex eorum neglectu, ſuæ in ultionem repoſcentur à Domino. Debet præterea tam virtuoſi operis atque ſublimis meriti apud Deum reſpectus. Debet nominis gloria, qua ipſi perenni laude ſuccedentibus ſæculis hoc in omnium ore hominum & ſcriptis celebrabuntur, plus profectò quàm ſi uterque eorum centum quadrucentis annis etiam virtuosè pacatéque præſediſſet. Debet poſtremo charitas ampliſſima, qua præditi eſſe debent, quâque pro ovibus ſuis, juxta Supremi Paſtoris Sententiam, ſuam etiam animam exponere adſtringuntur. Quantò igitur ampliùs in tam horrendo ſcandalo gregis ſui temporalem ſuum ſtatum in tam evi-*
E *denti bono Eccleſiæ reſignare?*

Via mutuæ compromiſſionis.

XVII. Viam ſubinde mutuæ compromiſſionis exponit Academia, ejúſque commoda prædicat. *Per hanc viam* (inquit) *vitaretur Concilii Generalis difficultas, ceſſaret cavillatio dicentium, Quòd in illo Concilio Generali D. noſter Papa ob ampliorem numerum aliorum, jus ſuum exponeret diſcrimini. Per hanc maturior eſſet terminatio facti, quam nos omnes maximopere deſiderare debemus. Per hanc quoque nota perverſæ dominandi ambitionis tolleretur, quam rigoroſa nimium & pertinax defenſio cogniti etiam juris ſæpe numero inducit. Denique ſubterfugiens viam iſtam æquitatis ſectatricem,*
F *charitatis & amicitiæ pleniſſimam, vehementem de injuſto titulo ſuo ſuſpicionem in omnium animos hominum ingerere videretur. Nam præſumptio juris eſt rationis judicio conſentiens, quòd æquè ſi non ampliùs nocens, atque injuſtus alieni uſurpator, æquitatem judicii propriæ cauſæ diffidens ſubterfugit: ſicut juſtus innocénſque propriæ innocentiæ conſcientiâ ſecurus hoc appetit.*

XVIII. Secundùm hæc, objectiones diluit hanc viam unionis improbantium. Prima objectio erat, Summum Pontificem nullatenus poſſe in aliquos compromittere, ſe ipſum eorum Judicio ſubjiciendo.

Reſpondet Academia: Nihil ad rem id pertine-

te. *Quia illic neuter eorum ſe tanquam Papa ſub-* A *deret, ſed tanquam in dubium revocatus, de ſuo atque alterius in Papatu jure: imò quilibet eorum ab adverſa parte ſua velut Papatus invaſor & uſurpator arguitur, & quoad hoc arbitrio ſe ſubdere poſtulatur. Simile quippe omnino, ut videtur in Concilio Generali, ſi ſuper hoc ageretur. & in parte iſta cenſendum eſt. Conſtat verò quòd illic neuter eorum ut Papa præſiderat: Quare nec etiam iſthic ut Papa ſe ſubjicit. Præterea id falſum eſt quod ſubjungitur, Papam non poſſe ſe ipſum in alterius ditionem ſubmittere. Numquid Chriſto major erit, de quo ſacratiſſima Evangelii profitetur Hiſtoria,* B *Quia erat ſubditus illis, Matri ſcilicet & Joſeph? Matri namque ſuæ, hoc eſt, Sanctæ Eccleſiæ, quam Fidelium omnium Matrem eſſe conſtat, ſi ipſe Catholicus eſt, materno jure ſubditur. Niſi forſan quis dixerit, poſtquam Sponſa facta eſt, Matrem eſſe deſtitiſſe. Numquid Petrum anteibit, cui non ad Evangelii veritatem ambulanti Paulus in faciem liberè reſtitit? Quam Pauli correctionem ſubmiſſè & humiliter ſuſtinuit. Numquid & Papatus jure à fraternæ correctionis eximetur lege, ut eidem omnium agendorum licentiam impunè donemus? De Deo ſolo Job » Sanctus id loquitur:* Non eſt qui dicat tibi; C » Cur ita facis? *Caveant qui hunc titulum ſoli divinæ omnipotentiæ debitum in ſe ipſos uſurpando tranſtulerint.... Ab eiſdem percuntari lubet, Jura ſi quæ prohibent, Divina ne an humana, ac purè Poſitiva ſint? Non divina profectò aliqua allaturi ſunt: reſtat ergo ut Poſitiva ſint; quibus (ut ipſi aiunt) Papa non eſt ſubjectus: Idcirco ſemetipſum compromittendo ſubmittens, non contra illa ageret. Nihil igitur cauſa eſt quominus ſe ſubjicere ac compromittere poſſit; & mirum eſt quod non vident hæc dicentes, ſeſe illi Potentiæ, quam Cœlo æquare volunt, tam apertè derogare.*

Via Concilii Generalis.

XVIII. De tertia via, Concilii ſcilicet Generalis, hæc ſubdit Univerſitas: *Quamvis via iſta à nonnullis adulatoribus, ac hujuſmodi monſtruoſæ ſectionis fautoribus ab ipſius initio uſque ad iſta tempora magis turbandi ſtudio quàm veritatis radice, velut inepta omnino repudiata ſit, tamen abſque fermento affectionis malignæ veritatem intuenti non adeo refellendam eſſe ſatis liquido clareſcet. Nam ut ab altiori repetamus, unde variæ hæreſes ſæculis anteactis in Eccleſiam Chriſti irruperunt, niſi quia ante Piiſſimi Conſtantini Imperium Chriſtianis Præſulibus in unum conveniendi licentia interdicta erat?* E *Qua ab ipſo accepta, Conciliorum univerſalium Decretis hæreſes innumeræ perverſiſſimæ cum ſuis aſſertoribus damnatæ ſunt, ſicque Catholica Fides intemerata permanſit. Si igitur ad tollendum hoc peſtiferum ſchiſma, quod jam propter longam moram hæreſis ſpeciem habet (Inveteratum quippe ſchiſma, ſicut ait Auguſtinus, hæreſis eſt) non liceat Eccleſiam congregari, repudiatis præſertim viis ſuperioribus, quid reſtabit? Profectò ſicut per ignaviam inexcuſabilémque negligentiam amborum, de quibus ſermo, Præſulúmque & Collegiorum ſuorum, jam per ſexdecim annorum ſpatium hoc diſſidium duravit,* F *ita adhuc per totidem, attentâ majori ſemper invaleſcentiâ, & pacis turbatoribus, durare poterit, ſicque in oblivionem cum Græcorum diſſidio atque in finem ſæculi perducetur. Quis igitur obviabit ſurgentibus hæreſibus, cùm ab altero plectendus, ad alterum de facili pro impunitate confugiet? &c. Chriſtus Dominus noſter legem nobis ſtatuens de fratre corripiendo, ſi quid fortaſſe in nos peccaverit, præcepit ut eum primò inter nos & ipſum ſolos corrigeremus: deinde, ſi non audiat, teſtes aliquos nobiſcum aſſumamus: & tunc, ſi nihilo magis audierit, Eccleſiæ nunciemus. Cùm igitur per tam longa jam annorum curricula neuter alterum nec ſe ſolo audire,* A *nec teſtibus adhibitis voluerit, quin etiam nec ſpes ulla audiendi reliqua ſit, quid jam reſtare videtur, ſi Chriſti præcepta impleamus, niſi id dicere Eccleſiæ, Concilio Generali convocata: quam ſi ipſi, vel alter, audire recuſaverint, aut ipſius judicio nequaquam obtemperare, planè & liberè cum Chriſto fateamur eos nobis Ethnicos & Publicanos habendos?*

Adverſariorum pacis objectionibus Academia reſpondet.

XIX. Adverſariorum pacis objectiones mox diluit Academia. *Quomodo* (inquiebant) *Papa noſter electus jus ſuum clarum adducet in diſcrimen, & illud, de quo conſtat, in dubium revocabit?* Reſ- B pondet illa: *Quid clarum vocatis? Certúmne an verum? Si verum, cùm hæc veritas nunc ſub modio lateat, nec à tantis Catholicis cerni poſſit, eam ſuper candelabrum per Concilium ponite, ut omnibus qui in domo Dei ſunt, eluceat. Si certum, videte ne verbo abutamini, qui id certum appellatis; de cujus obſcuritate atque ambiguitate tanta ſemper fuit & eſt apud tantam Fidelium portionem contentio?... Sed eſto, certum verúmque ſit illud, quod certum unicuique eſſe prædicatis; reſpondebit tamen vobis Adverſarius veſter ita eſſe dicentibus, Judicium rem iſtam depoſcere, nec fidem veſtris dictis ſe ullo pac-* C *to habiturum, qui contendens contra eum pars eſtis. In Judicium itaque deſcendite. Quid enim vultis?* (inquiet Adverſarius veſter) *Ille quem Papam dicitis, aut jure ſuo fidit, aut diffidit. Si diffidit, modicè ponderandum eſt Juris illius diſcrimen: Nam & alii meritò diffidere habent. Si confidit, confidat in Domino, & Dominus juſtitiam ſuam tuebitur, nec fluctuare permittet... Et præſertim cùm pendente Concilio, pro Juſtitia habenda declaratione fierent à cunctis Fidelibus ex Indicto Eccleſiæ Orationes devotæ apud Deum.*

XX. Objiciebant alii, quòd *Minor multò nume-* D *rus Concilii pro una partium, & major pro altera ſtaret.*

Reſpondet Academia, Hanc objectionem nullius eſſe momenti: *Primò quidem* (inquit) *quia Spiritus Sanctus Concilio aſſiſtere, ipſum quoque dirigere pia fide creditur, quem non eſt veriſimile ipſum errare ſinere in hac Chriſtianæ pacis materia.... Deinde malæ mentis eſt & carnaliter nimium ſapiens ſic malè de hominibus ſuſpicari, ut quilibet veritate dilucidè patefacta, contra agnitam etiam veritatem pro ea parte pertinax & obſtinatus maneat, quam ante diſcuſſionem ſecutus ſit? Quid quòd S. Gre-* E *gorius tantus Eccleſiæ Paſtor ſe quatuor Concilia Univerſalia tanquam quatuor Evangelii libros venerari & colere profitetur, quod minimè affirmaret, ſi ea errare poſſe tam facilè, ſicut hi dixerunt, crederet. Sed fac ut errare poſſint, quandoquidem hi errorum ſomniatores hoc volunt, quem tardius è duobus erratum ire putemus, aut hunc vel hunc ſe Papam dicentem, aut Concilii totalis Sententiam ſuper hoc definientem? Non tantæ impudentiæ quiſquam erit, quin Concilium in hoc remotiùs ab errore abfuturum dicat? Minus igitur diſcrimen eſt Concilio credere in hoc caſu, quam partibus.*

F XXI. Obſtrepebant adverſarii: *Quis dabit auctoritatem Concilio?* Reſpondet Academia: *Eam dabit conſenſus omnium Fidelium. Dabit Chriſtus in Evangelio dicens:* Ubicumque duo vel tres « in nomine meo eritis congregati ſuper terram, « &c. *Dabit & Domini juſſus ad Moyſen in Deute-* « *ronomio:* Si (*inquit*) difficile & ambiguum apud « te Judicium eſſe perſpexeris, & videris verba « variari, venies ad Sacerdotes Levitici generis, quæréſque ab eis, qui judicabunt tibi judicii ve- « ritatem. *Quid autem reperietur diſſenſione iſta* « *magis difficile, magis ambiguum, magis in verbis varium? Ubi non modo verba varia currunt, ſed contraria penitus & invicem pugnantia? Nec hoc*

quidem

quidem inter paucos, ſed inter penè æquales orbis Chriſtiani partes, alterâ, quòd amplior eſt prætendente, & alterâ quòd ſanior.

XXII. His ita expoſitis, declarat Academia; Si alter diſſidentium, aut uterque, vias illas inite obſtinatiùs refugiat, nec aliam extinguendo Schiſmati opportunam offerat, eum ut *Schiſmaticum & Hæreticum* habendum: *Nec gregis Chriſti Paſtorem, ſed direptorem potiùs ac Tyrannum; ſicque ejus deinceps nec juſſis obediendum: Nec eidem regiminis ullam adminiſtrationem, imò nec patrimonium Eccleſiæ quo utatur, relinquendum: Ipſum quoque ab ovili Jeſu Chriſti ut lupum infeſtiſſimum penitus abigendum, pœniſque acerbiſſimis Schiſmaticorum plectendum, nec in terra viventium, ſed cum Dathan & Abiron nequiſſimis Schiſmaticis portionem ejus habendam: Quippe qui gregis Paſtorem ſe dictitans, non ad debitam ipſius adunationem, ſed magis ad perpetuam quantum in ſe eſt, diſſipationem diſperſionémque tendit.*

XXIII. Denique ad Regem orationem convertit: ejus Majeſtatem hortatur & obſecrat, ut ad pacem & unitatem Eccleſiæ totis animi medullis incumbat; meminerit ſolum ſe Principem Chriſtianiſſimum nomen non otioſum tenere; quòd in omnibus ſemper Eccleſiæ anguſtiis ei Majores ipſius præſidium ante alios tulerunt; nolit privilegium tam nobile, titulum tam magnificum amittere; hunc honorem à ſe auferri non ſinat, aut alterum in iſto ante ſe venire; defendat jus ſuum, defendat nomen, defendat decus; moveat ipſum omnium Catholicorum & fratrum in Chriſto expectatio, quæ tota in re iſta de ejus Perſona pendet; omnes Principes Catholicos ejus in hoc negotio manum præſtolari, tanquam ejus cui jure, conſuetudine, potentiâ, cœteriſque adminiculis magis iſtud debitum. Atque enumeratis pari eloquentiæ vi Schiſmatis iſtius incommodis. Epiſtolam abſolvit, Deum obſecrans ut quaſſatam pene undis ratem ſuam, nec jam ſine ſua ope obniti valentem, tandem aliquando ſervet, ventis & mari imperans. Clauditur Epiſtola his verbis: *Datum in noſtra Congregatione Generali apud S. Bernardum, ut mos eſt in arduis, celebrata unanimi Facultatum ſingularum & Nationum conſenſu*, VIII. *Idus Junii, Vigilia videlicet Pentecoſtes: quo die Spiritus Sanctus Diſcipulorum mentibus in unum congregatorum illapſus eſt, charitate concordes inundantis gratiæ profuſione replevit: quem & noſtro tam concordi Conventui ea hora adſtitiſſe, piâ & veriſimili conjecturâ credimus. Anno Domini* MCCCXCIV. edita eſt hæc Epiſtola ex MSS. Bibliothecæ S. Victoris Pariſienſis, & Collegii Navarrici, necnon ex Hiſtoria Sandionyſiani Monachi, Tom. VI. *Spicilegii Dacheriani*, pag. 81. & Tom. IV. Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis, pag. 687.

XXIV. Quamvis Academiæ Deliberatio dicendique libertas, Eccleſiæ ſtatui & tempori planè opportuna, Regi, Principibus, Proceribus ac Prælatis, inter quos eminebat *Simon Cramandus*, Patriarcha Alexandrinus, vehementer placuiſſet, artibus tamen *Petri de Luna* Cardinalis Aragonii, & Ducis Bituricenſis effectum eſt, ut cùm ad certum diem Academiæ Deputati, reſponſum accepturi, ad Aulam rediiſſent, Regni Cancellarius Regis nomine illis ſignificaverit, ipſius Majeſtati non placere, ut ea de re Viri Academici deinceps agerent, ac ne literas hoc de negotio aliunde ſcriptas reciperent, niſi priùs Regi oblatas. Qui Cancellario Academiæ nomine liberè denuntiarunt, Ipſam à lectionibus, concionibus, omnibúſque aliis Studiorum actibus ceſſaturam, niſi & donec juſtis ejus petitionibus ſatisfieret. Ita referunt Sandionyſianus Monachus, & *Joannes Juvenalis de Urſinis*, in Hiſtoria *Caroli Sexti*. Extant in MSS. Codicibus Victorino & Navarrico Academiæ Colonienſis literæ ad Pariſienſem hoc ipſo anno MCCCXCIV. datæ die quintâ Julii, quibus ipſi zelum pro unione Eccleſiæ gratulatur, hortatúrque ad ſanctum opus ſtudiis omnibus ac viribus promovendum. Editæ ſunt cum cum Academiæ noſtræ Reſponſo, Tom. VI. *Spicilegii*. Extant & aliæ à *Joanne* Rege Aragoniæ die vigeſimâ Auguſti Barcinone ſcriptæ, quibus rogat Academiam noſtram ut mentem ſuam conſiliúmque de unione Eccleſiæ, viiſque ad ipſam procurandam opportunis aperiat. Paratum enim ſe pro defenſione Fidei & unione Populi Chriſtiani, non ſolùm Regna ſua ac facultates omnes, ſed & vitam ipſam exponere. Ex quibus facilè quivis intelliget, quanta fuerit ſemper apud exteras etiam gentes Academiæ Pariſienſis exiſtimatio & auctoritas.

Johannis Regis Aragoniæ Literæ ad Pariſienſem Academiam.

Editæ ſunt Tom. IV Hiſtor. Univerſit. Pariſ. pag. 106.

XXV. Univerſitatis Epiſtola de Viis ad ſedandum Schiſma ineundis Regi oblata, de Majeſtatis ejus Mandato ad *Clementem VII.* tranſmiſſa eſt; ad quem eadem Academia literas alias dedit, quibus ipſum hortata eſt ut Viarum hujuſmodi aliquam amplecteretur. Ad id ex officio ſe teneri Doctores iis literis profitentur, quo & Summi Pontificis, & Regis ſaluti, ac totius Eccleſiæ ſunt obnoxii. *In Paſtoribus ſiquidem & Doctoribus maximè totum regimen Eccleſiæ conſiſtit: Faciant* (inquit) *Paſtores ipſi quod ſuum eſt. Nos certè noſtrum docendi, ſi Dominus annuerit, nullatenus omittemus officium, quod quamquam omni tempore congruum ſit & neceſſarium, præcipuè tamen hoc tempore, quo tam multis anguſtiis, ærumnis & ſcandalis per hoc execrandum Schiſma Eccleſia atteritur.* Graviter expoſtulant, quòd in his ſilentium à Rege *Doctoribus Eccleſiæ & lucernis ardentibus* imponi *inimicus homo* (Petrus de Luna) poſtulaſſet. *Clementem* monent, rogant, obteſtantur, per fidem integerrimam, per fœdus inviolandum, per amorem ampliſſimum & ſinceriſſimum quem ad Sponſam Eccleſiam habere debet, per Paſtoralis vigilantiæ debitam ſolicitudinem, ut hanc ſacratiſſimam concordiam, quæ in ejus manu ſita eſt, abſque mora intendat. Satis jam expectatum, exurgendum tandem aliquando ad pacem eſſe, deſides torpentéſque animos ad hujus rei aggreſſum excitandos, niſi Schiſma perpetuum in Eccleſia permittere proponant. Rem in tantam perniciem errotéſque jam proceſſiſſe, ut plures paſſim dicere non vereantur: *Papæ ſint, & non modo duo aut tres, ſed decem aut duodecim, imo & ſingulis Regnis ſingulos præfici poſſe, nullâ ſibi invicem Poteſtatis aut Juriſdictionis auctoritate prælatos.* Editæ ſunt hæ Literæ Tom. VI. *Spicilegii*, pag. 109. & in Hiſtoria Univerſitatis Tomo quarto, pag. 699. Scripſit ejuſdem argumenti literas Academia noſtra ad Clementinos Cardinales, quibus eas inſeruit, quas ad *Clementem* ſcribebat, illóſque hortata eſt, ut laborem hunc ſuum pro unione Eccleſiæ ſincera mente ſuſceptum, quem Sacro Collegio gratum eſſe arbitratur, fovere, adjuvare, & ad proſperum exitum dirigere dignentur: Summúmque Pontificem cujus lateri jugiter aſſiſtunt, quorum ipſe conſilio in agendis uti debet, monere, urgere, hortari, allicere ad hoc opus ſanctiſſimum, quantùm in eo fuerit, maturè & celeriter exequendum. Ad quod etiam ſuam operam & induſtriam eadem Academia pollicetur. Has Literas Tomo Sexto *Spicilegii*, pag. 113. & Tomo quarto Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis, pag. 700. legere eſt. His acceptis atque perlectis, *Clemens* nullo Academiam di-

Academiæ Pariſienſis Literæ ad Clementem VII.

Academiæ Pariſienſis Literæ ad Clementinos Cardinales.

Aliæ Pariſienſis Academiæ ad Clementem VII. Literæ.

gnatus reſponſo eſt, id unum dixiſſe fertur: *Literæ iſtæ malæ ſunt & venenoſæ.* Quod cùm Pariſios perlatum eſſet, continuò ad eumdem reſcripſit Academia, Vix ſe crediſſe, quod de illo vulgatum eſt: Si falſum ſit id ipſum dixiſſe, gratâ Reſponſione propenſam demonſtret ad pacem Eccleſiæ voluntatem. Si verum ſit, mirari ſe vehementer quòd tam indignæ voces ore Pontificio exciderint. Tractatum de unione Eccleſiæ tam ſanctum eſſe, ut nec veneno pollui, nec venenum admittere ullum in ſe poſſit, etiamſi quis cuperet infundere. Doctores Pariſienſes intentione ſincerâ hoc in negotio proceſſiſſe, & ad concordiam uſque proceſſuros, ne quis eos tepeſcere, aut tædio victos eſſe ſuſpicetur. Nihil omnino Literis Academiæ ad ejus Sanctitatem ſcriptis veneni ineſſe, aut deprehendi poſſe, ſi articulatim examinentur. *An illud* (inquit) *venenoſum eſt, quòd labenti Eccleſiæ in ipſius exitio condolemus? Quòd officii debito & conſcientiâ ducti, hunc laborem ſuſcepiſſe nos dicimus? Quòd Principem Chriſtianiſſimum Carolum Regem Francorum ad hoc opus ineundum induximus? Quòd Sanctitatem veſtram ad id ipſum piâ quidem & firmâ charitate commonefecimus? Unde hæc venenoſa ſunt, non videmus. Si quis acutiùs cernit in dignoſcendis venenis, ab eo libenter multùm doceri vellemus, quò acutiores aliàs in divitandis anguibus venenoſis & tutiores eſſemus. Cæterùm illa forſitàn venenoſa arguitur oratio, quâ in * in inimicum hominem tam ſalubris propoſiti ac operis, quantùm quidem in ſe erat, turbatorem, paululùm & non certè pro rei magnitudine induximus. Quòd ſi id vitio datur, quid, quæſumus, deterius aut magis virulentum eſt, vel ad pacem Eccleſiæ laborantes viis talibus qualibus impedire, atque tam ſanctum laborem funditus exinanire ſatagere; vel Doctores Eccleſiæ ad ipſius unionem perſeverantem operam impendere, Schiſmatiſque nutritores, qui verè Schiſmatici ſunt, refellere..... Ille venenoſus potiùs erat dicendus, qui errori ſchiſmaticæ perfidiæ hæreſis ſuſpicionem cumulaverit, Doctoribus Eccleſiæ perpetuum machinatus imponere ſilentium, nec quidquam de hoc ad eos pertinere auſus ore ſacrilego evomere.*

* Petrum de Luna Cardinalem Aragonum.

Denique *Clementem* rogant Pariſienſes Doctores ut ignoſcat, ſi fortaſſe vehementiùs reſcripſerint: In aliis rebus blandiri aliquatenus fas eſſe, ſed Catholicam veritatem, de qua agitur, fictas aſſentationes palpantium non recipere. Supplicant, ad Univerſitatem reſcribat, mentem ſuam conſiliúmque aperiat. Si trium Viarum, quas Academia propoſuit, aliquam acceptam habuerit, ſe plurimùm gaviſuros: Si quartam convenientiorem meditatus fuerit, eam Academiæ patefaciat. Extant hæ literæ in MSS. Codicibus Victorinæ & Navarricæ Bibliothecæ, ex quibus editæ ſunt Tom. IV. Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis, pag. 701. Antequam verò ad *Clementem* perveniretur, diem obiit XVI. Kalendas Octobris anno milleſimo trecenteſimo nonageſimo-quarto.

XXVII. Audito *Clementis VII.* obitu, Pariſienſis Academia Regem adiit per Deputatos, ejúſque ſupplicavit Majeſtati, 1. Ut Cardinales moneret quatenus electione ſuperſederent, donec ſuper unionis negotio pleniùs deliberaſſet, modúmque ac viam promovendi tantum opus elegiſſet. 2. Ut Prælatos & Barones Regni, Viros etiam Academicos opere & ſermone potentes, cum præcipuæ auctoritatis, ſpectatæ probitatis, & propenſæ ad Eccleſiæ pacem voluntatis Civibus congregaret, qui de modo procedendi in tam ſancto arduóque negotio unà deliberarent. 3. Ut de unione ſcriberent ab *Bonifacium* Romæ Sedentem, & ad Principes Obedientiæ ipſius adhærentes; precéſque publicas ac ſolemnes Supplicationes pro extinctione Schiſmatis per totum Regnum imperaret. 4. Ut ipſi Univerſitati Pariſienſi liceret ad reliquas orbis Chriſtiani Academias eo de negotio ſcribere, ab illiſque literas recipere, non rogato Regis aſſenſu. Academiæ poſtulatis Rex annuit, habitóque cum ſuis Conſilio, ſemel iterúmque ſcripſit ad Cardinales, diebus XXII. & XXIV. Septembris, MCCCXCIV. rogans ut electionem differrent, donec Oratores de unione Eccleſiæ cum ipſis acturos miſiſſet. Ita refert Sandionyſianus Monachus in Hiſtoria *Caroli Sexti*; Regiſque Literas exhibet, quas Tomo ſexto *Spicilegii Dacheriani* legere eſt, pag. 62. & in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis, Tom. IV. pag. 710.

Academiæ preces Regi Carolo VI. oblatæ poſt obitum Clementis VII.

Regis & Academiæ Literæ ad Cardinales Clementinos.

Scripſit ad eoſdem Academia, illóſque magnis laudibus efferens, obſecravit ne electionem maturarent, donec Adverſarii, id eſt, *Bonifacii* ad concordiam Eccleſiæ voluntas explorata eſſet, ac undique tentatæ pacis viæ, quam Sede vacante faciliùs obtineri poſſe conſtabat. Nec eos movere debere quòd alterius Obedientiæ Cardinales *Urbano* defuncto Succeſſorem elegerint: Illos enim malo exemplo id egiſſe, ipſis, qui ad unionem Eccleſiæ optimè affecti erant, nequaquam imitando. Editæ ſunt hæ literæ ex MS. Victorinæ Bibliothecæ, Tom. IV. Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis pag. 711. Datæ ſunt die vigeſima-tertia Septembris. Qua etiam die ad Prælatos & Capitula Cathedralium Eccleſiarum Academia ſcripſit, eodem animi affectu rogans, ut preces, curas, operam ad procurandam Eccleſiæ pacem conferrent: miſſis ad Regem, & ad Cardinales Oratoribus, aut certè ſcriptis literis, pro Eccleſiæ pace ſupplicarent, quam uno ſpiritu quæſitam, unóque conſenſu rogatam, obtinere facilius eſſet. His tamen Monitis inſuperhabitis, Clementini Cardinales die vigeſima-octava Septembris in Pontificem elegerunt *Petrum de Luna*, S. Mariæ in Coſmedin Cardinalem, confecta Jurisjurandi formula, quâ ſe obſtrinxerunt, ne Schiſmatis fautores viderentur, quòd ad ipſius extinctionem modis omnibus laborarent fideliter & diligenter, futuróque Pontifici auxilium, conſilium & favorem darent ad unionem ac pacem Eccleſiæ promovendam. Et quicumque ipſorum electus eſſet, *Omnes vias utiles & accommodas ad unitatem Eccleſiæ, & unionem prædictam ejuſdem ſanè & veraciter, ſine machinatione ſeu excuſatione vel dilatione quacumque ſervaret & procuraret, uſque ad ceſſionem etiam incluſivè per ipſum de Papatu faciendam, ſi Dominis Cardinalibus tunc exiſtentibus vel futuris, vel majori parti eorumdem, id pro bono Eccleſiæ & unitatis prædictæ expedire videretur.* Huic Schedulæ ſubſcripſere ſinguli, tactis ſacroſanctis Evangeliis. Ex Monacho Sandionyſiano edita eſt Tomo ſexto *Spicilegii*, pag. 64. & in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis pag. 730.

Petrus de Luna Pontifex Avenione eligitur.

XXVIII. Ad *Petrum de Luna* electum Avenione Pontificem, *Benedictum XIII.* appellatum, Rex & Academia Oratores miſerunt. Utriuſque nomine ipſum adiit, ipſique Obedientiam pollicitus eſt M. *Petrus de Alliaco* Eccleſiæ & Univerſitatis Pariſienſis Cancellarius, Regi ab Eleemoſynis. Literas ejuſdem Academiæ illi porrexit de ipſius electione gratulatorias, & adhortatorias ad Eccleſiæ pacem, quæ in ejus poteſtate ſita erat. Ex Monacho Sandionyſiano editæ ſunt Tomo ſexto *Spicilegii*, pag. 65. & Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis Tomo ſexto, pag. 713. Datæ ſunt die vigeſima-tertia Octobris, anno MCCCXCIV. Ad Cardinales quoque ſcripſit Academia, ipſos rogans ut in unionis opere promovendo novo Pontifici conſilio ſubſidióque præſto eſſent, ut per ipſos potiùs quàm per terrenam Poteſtatem ad proſperum exitum hocce negotium perduceretur;

Regis & Academiæ Pariſienſis Literæ ad Benedictum XIII. & Cardinales.

duceretur; ſuámque ſi ullius momenti eſſet, operam ipſis non defuturam pollicita eſt. His literis illas inſeruit, quas ad *Benedictum* ſcribebat, ut majorem in ipſis fiduciam demonſtraret, illóſque arctiùs obſtringeret ad unionem viis opportunis, & maximè viâ ceſſionis, procurandam. Editæ ſunt Tomo ſexto *Spicilegii*, pag. 125. & Tomo quarto Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis, pag. 716. Voluntatem ad Unionem propenſiſſimam ſimulavit *Benedictus*, miſſis ad Regem Chriſtianiſſimum, alióſque Principes Nuntiis, datíſque literis ad Academiam Pariſienſem per *Ægidium Bellemarium* Avenionenſem Epiſcopum, & *Petrum Blavii* Juris Canonici Doctorem, quas Tomo ſexto *Spicilegii*, pag. 123. & Tomo IV. Hiſtoriæ Univerſitatis, pag. 724. legere eſt.

De viis unionis agitur in Conventu Præſulum & Doctorum à Rege congregato.

XXIX. Anno MCCCXCV. Gallicanæ Eccleſiæ Præſules ac Doctores præcipui Februarii menſe Pariſiis à Rege Chriſtianiſſimo congregati ad agendum de Viis Unionis, quam ſe vehementer optare *Benedictus* profitebatur, *Simone Cramando*, Patriarcha Alexandrino, & Eccleſiæ Carcaſſonenſis Adminiſtratore perpetuo, Conventûs Præſide, præmiſſo juramento, Sententiam dixerunt. Inprimis via facti improbata eſt, quæ bella incenderet, diſſenſiones Regum & Regnorum foveret, per quam forſan legitimus Pontifex ſuccumberet, nec finis imponeretur Schiſmati: Siquidem alterutrius victoria non perſuaderet Fidelibus ipſum eſſe verum Pontificem. Via reductionis *Bonifacii* Romæ Sedentis, Regúmque, Principum, Prælatorum, ac Populi ipſi adhærentium ad Obedientiam *Benedicti*, impoſſibilis judicata eſt propter iſtorum obſtinationem, Schiſmatis diuturnitatem, Prælatorum & aliorum Virorum Eccleſiaſticorum Promotiones, quòd partis adverſæ Principes æqualitatem ſervari vellent: & quòd *Bonifacio* cedente, ejus Obedientia *Benedictum* propterea non coleret, nec cedente *Benedicto* Rex & ejus ſubditi propterea parerent *Bonifacio*. Tres itaque Viæ ab Academia Pariſienſi jam olim Regi propoſitæ maturiùs & accuratiùs diſcuſſæ ſunt.

Via ceſſionis opportunior ad Schiſmatis extinctionem judicata.

Via Concilii Generalis non placuit, propter difficultatem ac prolixitatem: Quia partes vocare & audire neceſſe fuiſſet; & quælibet pars alteri parti ſuſpecta extitiſſet; nec ad eum acceſſiſſet adverſa Obedientia, cui Pontificia Dignitas frequentioribus ſuffragiis eſſet adjudicata; quia Sententiam à Schiſmaticis latam objeciſſet, adeoque irritam. Via compromiſſi non minoribus obnoxia difficultatibus viſa eſt, tum quoad Arbitrorum electionem, tum ratione rei de qua agebatur, quæ utpote ſpiritualis ſub compromiſſum vel arbitrium cadere non poſſe plerique videbatur: Tum quia, ſi uterque contendens Pontificatu cedere ſe profiteretur ex hypotheſi quod ita judicarent Arbitri, ceſſio hujuſmodi conditionalis Jure nulla eſſet: Quia ſicut conſenſus Papatus poſt electionem canonicam debet eſſe purus & ſimplex, non recipiens conditionem extrinſecam; ſic renuntiatio debet eſſe pura & libera, abſque ulla conditione, præſertim extrinſeca: Tum quia veriſimile non erat, quòd Contendentes de via ceſſionis compromitterent, quorum honori magis conſultum eſſet ſi liberè cederent, quàm ad Arbitrorum Sententiam: Tum etiam quia Arbitrorum Sententia non parit actionem, niſi approbata fuerit: Nemo verò Sententiam ab Arbitris hac in cauſa latam executioni mandare poſſet *Benedicto & Bonifacio* invitis, cùm Superiorem non agnoſcerent. Quamobrem, ſecundùm Academiæ Pariſienſis Conſilium, cui Carthuſienſes etiam & Celeſtini ſubſcripſerant Aſcetæ, Viam Ceſſionis utriuſque Contendentis commodiorem, compendioſiorem, & efficaciorem eſſe ad Schiſma extinguendum & optatiſſimam piis omnibus Eccleſiæ unionem procurandam, judicatum eſt, nec aliam exquirendam eſſe aut ſequendam. Sic autem procedendum, ut primùm ab ipſo *Benedicto* & à Rege Chriſtianiſſimo ſignificaretur Obedientiæ ſuæ Principibus, deinde à ſolo Rege Principibus alterius Obedientiæ, qui hanc ſignificationem à *Benedicto* gratam non haberent. Poſtquam autem illi *Bonifacio* ſuo ceſſionem perſuaſiſſent, de modo futuræ electionis ageretur. Ita rem narrat Sandionyſianus Monachus, è cujus Hiſtoria deſcripta hujuſmodi Narratio, edita eſt Tomo ſexto *Spicilegii*, pag. 74.

Oratores ad Benedictum XIII à Rege mittuntur, qui ad viam ceſſionis amplectendam eum urgeant.

Secundùm hæc, Oratores ad *Benedictum* miſit Rex Chriſtianiſſimus Fratrem ſuum *Ludovicum* Ducem Aurelianenſem, & Patruos *Joannem* Bituricenſem & *Philippum* Burgundiæ Duces, cum ſelectis Prælatis, Proceribus, ac Doctoribus, qui ipſum ad Viam Ceſſionis amplectendam urgerent. Sex hebdomadarum ſpatio ea de re cum ipſo actum eſt: At ille Regis, Cleri Gallicani, & Academiæ vota multiplici tergiverſatione eluſit; hanc viam ſe rejicere declarans, quòd nec à Jure

Benedicti Reſponſio.

ſtatuta eſſet, nec à Patribus uſurpata, quin imo aliquando repulſa, poſſetque non ſolùm in Dei offenſam, damnum Eccleſiæ, exempli perniciem, contemptum clavium, & cenſuræ ac libertatis Eccleſiaſticæ læſionem, ſed etiam in ſcandalum Prælatorum, & aliorum Catholicorum Principum, Chriſtique Fidelium ſuæ Obedientiæ ignominiam redundare. Ipſe cum Æmulo, & utroque Collegio in locum idoneum ad hoc eligendum ſub fide & ſecura Protectione Regis Chriſtianiſſimi convenirent, de Eccleſiæ unione acturi; & tunc ſe viam ſeu vias convenientes declaraturum, quibus unio tam optata procurari & conſummari poſſet. Si hâc viâ concordia iniri non poſſet, eligerentur utrinque viri probi & erga Eccleſiæ pacem bene affecti, qui auditis & examinatis juris & facti utriuſque partis rationibus, pronuntiarent quis legitimus eſſet Pontifex. Si verò hâc etiam viâ Schiſma finiri non poſſet, ſe propoſiturum, aut accepturum vias rationabiles, honeſtas, & juridicas, per quam, ſeu quas ſine Dei offenſa, exempli pernicie, ac Eccleſiæ Romanæ & Fidelium ſcandalo, pax Eccleſiæ ſanciretur. Hanc Reſponſionem in forma Diplomatis Sereniſſimis Ducibus ſignificari juſſit Avenione die vigeſima Junii anno MCCCXCV. quam & altero Diplomate confirmavit die vigeſima-octava ejuſdem menſis. Utrumque editum eſt Tomo ſexto *Spicilegii*, pag. 126. & 130. *Benedicti* reſponſionem Cardinales vehementer improbarunt, viámque Ceſſionis à Rege propoſitam præ cæteris quibuſcumque viis ſe elegiſſe & eligere tanquam breviorem & utiliorem ad Schiſma tollendum, eámque ſe conſulere *Benedicto XIII.* publicis literis, ſingulorum ſubſcriptione munitis, ſunt conteſtati: ſeque in hujuſmodi propoſito cum Rege conſtanter permanſuros, ac illius executionem, pro ſuo Jure & Officio promoturos. Hoc Inſtrumentum editum eſt Tomo ſexto *Spicilegii*, pag. 131.

Via ceſſionis Cardinalibus accepta.

Tractatum Regiorum Oratorum cum *Benedicto*, ſummam Orationis ab *Ægidio de Campis*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctore in Conſiſtorio habitæ, hoc aſſumpto Themate; *Viam veritatis elegi*, &c. *Benedicti* Reſponſum, Cardinalium ſingulas opiniones in viam unionis conſpirantes, narrat Sandionyſianus Monachus in Hiſtoria *Caroli Sexti*, ex qua Excerpta hanc Legationem Tractatúmque ſpectantia in eodem *Spicilegii* Tomo, pag. 134. & ſequentibus edita ſunt. Quibus de rebus legendus etiam *Juve-*

nalis de Urſinis in ejuſdem Regis Hiſtoria.

Encyclica Pariſienſis Academiæ Epiſtola.

XXX. Scripſerat Academia Pariſienſis per ſuos Oratores graviſſimam ad *Benedictum* Epiſtolam, (quam & Encyclicam ad univerſos Chriſti Fideles eſſe voluit) quâ viam Ceſſionis ad ſedandum Schiſma præ omnibus opportunam firmiſſimis argumentis demonſtrabat, ex quadruplici radice deſumptis, 1. Viæ ipſius, 2. Cauſæ, 3. Contendentium, 4. Eccleſiæ. Ex parte viæ, quadruplici item ratione; 1. Ob facilitatem. 2. Ob ſecuritatem. 3. Ob perfectionem. 4. Ob honorem utriuſque Obedientiæ. Ex parte cauſæ, quadruplici pariter argumento: 1. Ex diuturnitate Schiſmatis. 2. Ex probabilitate rationum utriuſque partis. 3. Ex earumdem partium in rebus geſtis earúmque relatione pugnâ. 4. Ex difficultate Judicum & Præſidentiæ. Ex parte Contendentium, ex ſempiterna gloriæ mercede ob inſigne iſtud & heroicum charitatis opus, ex immortalitate nominis quam apud poſteros tam egregio facinore conſequerentur; & contra ex damnatione æterna, cujus in periculum incurrerent, ſi præſentiſſimum illud Schiſmatis remedium pertinaciter reſpuerent; & ex opprobrio atque infamia, quæ ipſorum nomini in ſempiternum tempus adhæreret. Denique ex miſeranda & lugubri Eccleſiæ facie, & ex aſſidua iſtius Viæ poſtulatione. Edita eſt hæc Epiſtola Tomo quarto Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis, pag. 740. Cæterùm nec *Benedicto* reddi potuit, nec Academiæ Oratores audientiam in Conſiſtorio, rogantibus licèt Principibus, ab ipſo impetrarunt; nec aliud præter verba duriora minaſque ab ipſo retulerunt.

Academiæ Pariſienſis Appellatio à Benedicto XIII. Gravaminibus.

XXXI. Quamobrem adversùs Cenſuras ac privationes quas in ipſam, ejúſque Suppoſita proximè decreturus videbatur *Benedictus*, Juris remedio ſe muniens Academia, ab ipſo de omnibus gravaminibus illatis, vel deinceps per ipſum aut delegatos ab eo Judices vel Executores inferendis, appellavit *Ad proximum futurum unicum, verum, orthodoxum, pacificum, & univerſalem Papam, ejúſque Sanctam Apoſtolicam Sedem, ſeu ad illum qui de hujuſmodi cauſa Appellationis de jure cognoſcere poterit.* Hujus Appellationis Inſtrumentum, quam *Benedicto* ſignificandam ſuſcepit M. *Joannes de Craona*, Procurator ab Univerſitate ad eum finem inſtitutus, editum eſt Tomo ſexto *Spicilegii*, pag. 143. & Tomo quarto Hiſtoriæ ejuſdem Univerſitatis, pag. 805. His auditis, Conſtitutionem edidit *Benedictus*, qua in Procuratoris illius invectus audaciam declaravit: *Non licuiſſe ſeu licere à Romano Pontifice appellare: & Appellationem à Jure prohibitam ac damnatam eſſe, ac nullam, nulliuſque efficaciæ exiſtere, roboris vel momenti, ac omni Juris effectu carere.* Data eſt Avenione III. Kalendas Junii, anno MCCCXCVI. Quæ cùm ad ejuſdem Academiæ notitiam perveniſſet, ab illa rurſus appellavit, ac prioris Appellationis ſuæ vindicavit æquitatem. Diluit inprimis calumniam ſibi impactam, nunquam ſe adversùs Romanam Eccleſiam rebellaſſe, ſed eam ſemper coluiſſe, foviſſe, ac pro virili defendiſſe conteſtatur: quin immo nec ipſius *Benedicti* Obedientiam excutere voluiſſe, quamquam ad peſtiferi Schiſmatis extinctionem ipſum canonicè monuerit & adhortata ſit ad cedendum, eo duntaxat caſu quo ejus cederet Æmulus. Appellationem ab ipſo neceſſariam fuiſſe juſtis de cauſis, præcipuè pro ſubventione Eccleſiæ miſerabiliter deploratæ. Ubi de Schiſmate vel ſuſpicione Hæreſeos agitur, Summos ipſos Pontifices tam vivos quàm defunctos Superiorem habere Judicem; vivos, Concilium Generale; defunctos, Succeſſo-

(A) rem: Ab ipſis itaque appellari poſſe. Romanos Pontifices Prædeceſſorum ſuorum Acta ſæpe correxiſſe vel reſcidiſſe: *Clementem V.* Geſta *Bonifacii VIII.* emendaſſe: Regem Chriſtianiſſimum *Philippum Pulchrum* & Eccleſiam Gallicanam, à *Bonifacio* occaſione Conſtitutionis, *Unam Sanctam*, ad Concilium & ad futurum legitimum Pontificem appellaſſe: *Clementem V.* iſtius Conſtitutionis effectus ſuſpendiſſe. Si Cathedra *S. Petri* Præſidentes in ea impeccabiles redderet, Appellationem à Romano Pontifice illicitam fore, quia nec fratrem Chriſtianum gravare poſſet; at è contra- (B) rio rem ſe habere. Quamobrem iterum appellat ad proximum futurum unicum, verum, orthodoxum, pacificum & univerſalem Papam, ejúſque Sanctam Sedem Apoſtolicam. Secundæ iſtius Appellationis Inſtrumentum editum eſt Tom. IV. Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis, pag. 821.

Richardus Angliæ Rex Theologorum Pariſienſium rationibus perſuaſus, viam ceſſionis urgere ſtatuit.

XXXIII. Interim Oratores ad Reges exteros miſerat, literáſque ſcripſerat Academia Pariſienſis, ut eos ad Schiſma compeſcendum, & ad Viam Ceſſionis, ad id præ cæteris opportunam ac magis efficacem, urgendam excitaret. *Richardus* Angliæ Rex Pariſienſium Doctorum Literas, (C) ac Viam Ceſſionis ab ipſis propoſitam, Studii Oxonienſis examini permiſit. Hanc improbarunt Oxonienſes, argumentis Pariſienſium reſpondere conati, Concilii Generalis viam potiùs eligendam cenſentes, tanquam dignitate & auctoritate cæteris quibuſcumque præſtantem. Prolixas ea de re literas ad Sereniſſimum Angliæ Regem ſcripſere, die x. Martii anno MCCCXCVI. quas Tom. IV. Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis legere eſt, pag. 776. Oxonienſium Sententiam confutavit, & propoſitas ab Academia Pariſienſi vias vindicavit G. Præpoſitus Tornacenſis, in Sacra (D) Facultate Pariſienſi Doctor Theologus, tribus Tractatibus editis, qui MSS. extant in Victorina Bibliotheca. Tandem *Petrus Regis* Abbas *S. Michaelis in Periculo Maris*, in eadem Sacra Facultate Doctor, cum Alexandrino Patriarcha & Archiepiſcopo Viennenſi ad Angliæ Regem pro Eccleſiæ pace à Rege Chriſtianiſſimo Legatus, de Via Ceſſionis cæteris omnibus anteponenda tam eruditè diſſeruit, ad eámque teneri *Benedictum* vi Juramenti in Conclavi præſtiti, aliiſque argumentis, tam evidenter ejus Majeſtati demonſtravit, ut eam Rex idem Sereniſſimus admiſerit, ac auctoritate ſua conjunctiſque cum Rege Chriſtianiſſimo ſtudiis promovere decreverit. Diſſertatio (E) *Petri Regis* ex MS. Victorino edita eſt Tom. IV. Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis, pag. 755. Ad Viam Ceſſionis urgendam eo maximè confirmatus eſt Angliæ Rex, quòd miſſis Romam & Avenionem ad *Bonifacium* & *Benedictum* Oratoribus, cum iis quos Rex Chriſtianiſſimus miſerat, utrumque colludere compertum habuit, reſpondente *Bonifacio*, ſe lubenter ceſſurum, ſi *Benedictus* prior cederet, quod minimè ipſum facturum certò ſciebat. *Wenceſlaus* etiam Rex Romanorum, Electores Imperii, Bavariæ & Auſtriæ Duces, in Comitiis Francofordienſibus Viam Ceſſionis ample- (F) xi ſunt, ſecundùm Pariſienſis Academiæ Sententiam, anno MCCCXCVII. Eidem quoque *Sigiſmundus* Hungariæ Rex, necnon Caſtellæ & Navarræ Reges adhæſerunt, ac Oratores miſerunt ad *Bonifacium*, qui ipſi Ceſſionem ſuaderent, ſed fruſtra: ipſos enim vel ambiguis reſponſis deluſit, ut *Theodoricus Niemus* teſtatur; vel apertè reſpondit ſe eſſe verum ac legitimum Pontificem, nec ullo modo renuntiaturum Dignitati, ut *S. Antoninus* ſcribit III. P. Chronicorum Tit. XXII. Cap. III. §. II.

Alii Reges & Principes Ceſſionis viam pariter amplectuntur.

XXXIII. Anno MCCCXCVIII. die XXII. Maii celebrari

celebrari cœptus eſt Generalis Eccleſiæ Gallicanæ Conventus, Pariſios à Rege convocatus pro extirpatione Schiſmatis, & proſecutione unionis Eccleſiæ: cui interfuerunt, Rege ob morbum abſente, Frater ejus ac Patrui, *Ludovicus* Aurelianenſis, *Joannes* Biturigum, & *Philippus* Burgundiæ, Duces, *Carolus* Rex Navarræ, *Ludovicus* Dux Borbonius, Regis Avunculus, *Arnaldus de Corbia* Regni Cancellarius, aliique Principes ac Proceres Regii Conſilii: *Simon Cramandus* Alexandrinus Patriarcha, undecim Archiepiſcopi, ſexaginta Epiſcopi, ſeptuaginta Abbates, Procuratores Capitulorum ſexaginta & octo, Rector Academiæ Pariſienſis, cum Procuratoribus ſingularum Facultatum; Deputati Univerſitatum Aurelianenſis, Andegavenſis, Magalonenſis, & Toloſanæ, Doctores in Theologia & in utroque Jure plurimi. *Simon Cramandus* Concilii Præſes, expoſitis omnibus quæ huſuſque pro extinctione Schiſmatis, & unione Eccleſiæ procuranda geſta erant, negotium propoſuit de quo deliberandum erat, an ſcilicet pro executione viæ Ceſſionis, quam Eccleſia Gallicana Réxque Chriſtianiſſimus dudum ſuſceperant, & quam *Benedictus XIII.* pertinaciter reſpuebat, ipſi Obedientia ex parte, vel penitus ſubtrahenda eſſet, id eſt, an ſuſpenſio dumtaxat ſubſidiorum, & collationis Beneficiorum in ipſum decernenda, an ab ejus Obedientia omnino recedendum, ejuſque Juriſdictio in omnibus excutienda. Quæſtio in utramque, partem à Viris Doctiſſimis ventilata eſt, omnibúſque diligenter diſcuſſis, ex trecentis qui ſuffragium tulere, ducenti quadraginta-ſeptem omnem omnino Obedientiam *Benedicto* quamprimùm ſubtrahendam cenſuerunt, præter Univerſitates, quarum ſingulæ unius tantùm ſuffragii pondus habuere: Viginti circiter decernendam quidem ſubtractionem voluerunt, at executionem differendam dum *Benedictus* iterum moneretur: Circiter ſexdecim eum rurſus à Clero Gallicano monendum cenſuerunt, ac poſtea totam ejus Obedientiam congregandam ad deliberandum quid porro agendum eſſet. Cæteri ſingulares in ſententias abiere. Id conſtat ex Actis iſtius Conventûs, quorum ſummam ex MS. Cod. Victorinæ Bibliothecæ *Spondanus* deſcripſit ad annum MCCCXCVIII. Num. V. & VI. Suffragia *Petri Ranati* ſeu *Rabani*, Epiſcopi *S. Pontii*, Dominicani cujuſdam, & *Joannis de Coſta* Legum Doctoris in Academia Toloſana, in gratiam *Benedicti*, & pro continuatione Obedientiæ: *Simonis Cramaudi* Patriarchæ Alexandrini; *Petri Regis* Abbatis S. Michaëlis in Periculo Maris, *Ægidii de Campis*, & *Petri Plaoul* Theologorum Pariſienſium, pro ſubtractione, habet idem MS. Codex, necnon Sententiam Academiæ Pariſienſis ad Regem directam; quæ in ejuſdem Univerſitatis Hiſtoria Tom. IV. à pag. 831. ad pag. 847. legi poſſunt. Academiæ Sententia ſic habet: *Diſcuſſis cum omni maturitate his quæ ſunt juris & facti; juris (inquam) triplicis, divini, naturalis, & humani, nedum ſemel, ſed ſæpius, non in una Congregatione, ſed pluribus, rectis intentionibus, juſtiſque conſcientiis concluſimus, Lege Divina maximè nos ad id aſtringente, licitum, expediens, ac neceſſarium eſſe pro bono unionis Eccleſiæ, Vos, Princeps Chriſtianiſſime, ſingulóſque Chriſticolas, à Benedicti ipſius Obedientia ex nunc ceſſare totaliter atque recedere. Sic non modo particulariter collationes Beneficiorum atque pecuniarum exactiones non amplius ei tolerandas aſſerimus, quod alias feceramus, imò nec aliqualem Obedientiam eidem permittendam.* Omnibus auditis, *Arnaldus de Corbia* Regni Cancellarius, Regis nomine totalem Obedientiæ ſubtractionem *Benedicto* ſine mora

Obedientiam omnem Benedicto XIII. ſubtrahendam decernunt.

A denuntiandam pronuntiavit die XXVIII. Julii; cujus Oratio in hujus Conventûs concluſione habita, *Spicilegii* Tom. VI. pag. 153. edita eſt ex Monacho Sandionyſiano in Hiſtoria *Caroli Sexti*. Huicce Concluſioni Caſtellæ Regis Orator, qui Deliberationi adfuerat, Domini ſui nomine aſſenſum præbuit. Chriſtianiſſimi Regis Edictum de ſubtractione, quam *Benedictus* miſſo ad Regem Cardinali Pampilonenſi, prohibere fruſtra tentaverat, die XXVIII. Julii promulgatum eſt, & in Regeſtum Supremæ Senatûs Pariſienſis Curiæ relatum die XXIX. Auguſti. Rationes ſubtractionis in E-

B dicto ſuo Rex explicat. *Per opinionem* (inquit) *ejuſdem Concilii comperto inter cætera quòd Excellentes in Eccleſia, ſicut aſſerit Auguſtinus, parati debent vigilanter intendere, ne propter ſuos Honores ſuperbè agendo Schiſmata faciant, unitatis compage diſruptâ, ſubditi vero ita obedire ipſis, ut ſemper eis Chriſtum anteponant, ne eorum vana auctoritate ſeducti, ſe à Chriſti unitate dirumpant: Quodque illi verè Schiſmata faciunt, qui contra Conſtitutiones Canonicas aliquid protervè agunt, per id Eccleſiam dividentes; imò & qui alicujus temporalis commodi, maximè gloriæ & Principatus*

C *ſui gratiâ, falſas & novas opiniones vel gignunt vel ſequuntur, veri Hæretici ſunt, & qui ſcindunt Eccleſiam, eadem ratione Schiſmatici. Quòd inſuper Papæ etiam unico & indubitato præcipienti, & multò magis notoriè facienti aliquid quo Eccleſiæ univerſalis turbatio, ſubverſio vel deſtructio ſequi veriſimiliter timetur, ſub pœna ſeu periculo peccati mortalis obediendum non eſt, cùm mala futura præcaveri debeant, non juvari. Cùm etiam Petro & ejus Succeſſoribus ad ædificationem, non ad deſtructionem ſit collata poteſtas. Comperto præterea quod quia duo Contendentes prædicti pluries requiſiti ſup-*

D *pliciter & juxta Evangelicam doctrinam ſufficienter moniti, refutarunt & refutant pertinaciter acceptare viam, quâ ad ipſius unitatem Eccleſiæ perveniri poſſit faciliùs & commodiùs: imo & ſuis ambitionibus intenti, verſique in laqueum tortuoſum, & ubique ponentes ſcandalum, ipſam damnabiliter fugiunt integrare, ſatagentes quiſque videlicet in ſua Obedientia retinere Cathedram, quæ (ut verbis Auguſtini utamur) eò foret utique fructuoſior, quò gregem depoſita magis colligeret, quàm retenta diſſipat; cùm pro parte Chriſti Epiſcopi eſſe debeant, vel non eſſe; eùmque non propter eos Epiſ-*

E *copi ſint, ſed propter populum cui Sacramenta miniſtrant. Quia etiam Contendentes prædicti ad obviandum hujuſmodi unitati proventus Eccleſiaſticos diſſipando, & ad id reddendo Chriſticolas ſuis corruptionibus indiſpoſitos, notorium Schiſma faciunt, ſive fovent: ac, quantum eſt in eis, cauſam perpetuationis præbent, crimen Schiſmatis incurrendo.... Si multi Clerici à communione Anaſtaſii pro longè minori cauſa, etiam ſine Sententia & Declaratione ſe canonicè abegerunt; ſi etiam Guido Archiepiſcopus Viennenſis poſtmodum factus Calixtus II. unà cum Prælatis in Concilio Viennæ aſſiſtentibus à Paſchalis II. Obedientia recedere tunc decrevit: Mul-*

F *tò magis pro vitanda notorietate ſcandali, fautoria Schiſmatis, ſubverſionis Eccleſiæ, & animarum periculo, ambitionéque & cupidine Contendentium eorumdem, jubemur à Domino per Moyſen ab hujuſmodi praviſſimorum hominum conſortio ſeparari, ne ſimul pereamus in peccatis eorum: Cùm, juxta Sacrum Eloquium, Sacrificium eorum ſit panis luctus, omnes ex eo comedentes contaminans: & Digni ſint morte non ſolùm qui faciunt, ſed & qui facientibus quomodocunque conſentiunt. Præterea ne de cætero habeant unde hujuſmodi dolendo Schiſmati fomenta miniſtrent; cùm præſertim illi non debeant aliquid nomine Eccleſiæ poſſidere, qui nolunt*

Regis Edictum de Obedientiæ ſubtractione.

in pace colere Pacis Autorem; imò utiliùs eſurienti panis tollitur, ſi de cibo ſecurus juſtitiam negligas, quàm frangatur ut injuſtitiæ deditus acquieſcat: Totalis Obedientia eſt eis & eorum cuilibet deneganda. Nec nos & ceteros Principes Catholicos debent hominum vaniloquia, prout ait Pelagius, in aliquo retardare dicentium, quòd Papam perſequimur. Errant certè: Non enim perſequitur, niſi qui ad malum cogit: ille verò qui ea, quæ malè aguntur reprimit, & animarum ſalutem requirit, non perſequitur. Sed quia malum eſt Schiſma eſſe, per nos & Reges cæteros hujuſmodi opprimi debere homines, & Canonica Scripturæ auctoritas, & Paternarum Regularum veritas docet. Nos itaque, qui ut Reges cæteri Domino per Prophetam nunc præcipuè intelligere jubemur, quando fidei murum ſic ubique aries lacerat inimici; præmiſſis omnibus & ſingulis aliis in hac parte conſiderandis, ſignanter violatione Juramenti in introitu Conclavis præſtiti… In nomine Sanctæ ac Individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: Ex quo Contendentes ob ambitioſam pertinaciam ab eorum Obedientia repellunt cunctum populum Chriſtianum… dicemes cum Malachia: Propitius ſit nobis Deus: ab Obedientia totali ipſius Benedicti, Nos etiam, Clerus, & Populus Regni noſtri, & Delphinatus, de prædictorum vocatorum conſilio & aſſenſu recedimus, nuntiamúſque auctoritate præſentium receſſiſſe. Volentes inter cætera quòd ab in antea ipſi Benedicto, ſuiſque Collectoribus, & aliis Officiariis quibuſcumque, ſuis etiam complicibus, fautoribus & ſequacibus, ac procuratoribus eorumdem, nullus cujuſcumque conditionis fuerit, de reditibus, proventibus & emolumentis Eccleſiaſticis, quomodocumque & ex quacumque cauſa ſolvere ac reſpondere præſumat. Quod etiam occurrentibus vacationum caſibus, aſſumantur ad Prælaturas, Dignitates, & alia Beneficia vacantia electiva per electionem: Cæteris etiam Beneficiis provideatur per Collationem eorum, ad quos hujuſmodi electio & collatio ſpectant, adhibitis etiam ad hæc ſolemnitatibus, & aliis ſolitis ac etiam opportunis. De Beneficiis verò complicum, fautorum, & ſequacium prædictorum, per Ordinarios provideatur debitè, vel aliàs ea concedantur in Commendam perſonis idoneis; donec aliàs canonicè ſit proviſum.

Cardinales Avenionenſes ab Obedientia Benedicti pariter recedunt.

XXXIV. Cardinales Avenionenſes duodeviginti numero, habito inter ſe conſilio, ab Obedientia *Benedicti* pariter ſeceſſerunt, & Villam-Novam citra Rhodanum, oppidum Regis Francorum ſe receperunt, Literáſque ad Regem Chriſtianiſſimum dedere XVII. Septembris, quarum hæc ſunt verba: *Conſideratis ac etiam ponderatis omnibus, quæ per veſtram Serenitatem ac etiam per Nos in hac parte facta ſunt, necnon cauſis motivis, quæ Veſtram ad hoc Sacram Majeſtatem impulerunt, aliíſque rationibus quibus in conſcientiis noſtris urgemur, multíſque inter nos habitis conſiliis & deliberationibus digeſtis: Nos omnes numero decem & octo exiſtentes, & Sacrum Collegium Romanæ Eccleſiæ facientes, unanimâ & concordi omnium voluntate & aſſenſu, ea quæ per Serenitatem Veſtram, Eccleſiam & Clerum Regni veſtri & Delphinatus facta ſunt concernentia receſſum ab Obedientia totali dicti Benedicti, collegialiter laudavimus, & approbavimus, laudamus & approbamus. Noſque nihilominus à totali Obedientia ipſius recedere decernimus, recedimus, & aſſerimus receſſiſſe, & cum Serenitate prædicta concurrere in proſecutione ulteriùs agendorum, ſperantes in Domino quòd ex veſtro Regali præſidio ſuffragante, repulſis ambitionibus hominum, Thronus Dei, id eſt, Eccleſia Sancta Dei, tot inundationibus concuſſa elevabitur in ſublime, & qui poſt nubilum dat ſerenum, inclytam Sponſam ſuam oculo clementiori ex alto reſpicit, non ferens eam in ſuis nominis injuriam diutiùs conculcari.*

Benedictus XIII. ad ceſſionem urgetur.

XXXV. Dum Pariſiis de ſubtractione Obedientiæ ageretur, *Buſſicaldus* Polemarchus à Rege miſſus ut *Benedictum* ad ceſſionem armorum terrore cogeret, obſeſſam primùm Avenionem paulò poſt de conſenſu civium ingreſſus fuerat, ipſúmque polliceri compulerat, nunquam ſe è Palatio exiturum, quin pax Eccleſiæ reddita eſſet. Qua de re tam Cardinales quàm cives ſponſores ſe ac fidejuſſores conſtituerant, ac propterea cuſtodias adhibuerant. Suadente poſtea concordiam per Oratores Aragonum Rege, ad eas conditiones adductus eſt *Benedictus*, ut cauſam ſuam poteſtati Chriſtianiſſimi & Aragonum Regum permitteret. Hoc accepto reſponſo, Oratores Lutetiam, ut in mandatis habebant, profecti ſunt, ea de re cum Rege & ejus Conſilio deliberaturi. Maturè diſcuſſo negotio, convenit, ut ſi *Benedictus* promitteret, cedente, vel mortuo, vel ægroto Æmulo renuntiare, & ad Conventum pro Eccleſiæ unione celebrandum ſe conferre, interimque à Palatio, vel alio loco ubi ejus manſio conducibilis videretur, ſine conſenſu Regum non recedere: Chriſtianiſſimum Regem curaturum ut Cardinales & cives Avenionenſes à quacumque via facti in ipſum ceſſarent, illum unà cum centum familiaribus ac domeſticis in tutelam ſuſcepturum, ejus ſecuritati rebúſque ad vitam commodè agendam neceſſariis proviſurum, ſalvâ ſemper Obedientiæ ſubtractione, cui derogare non intendebat ejus Majeſtas. Hæc Regiis Oratoribus ægrè admodum promiſit *Benedictus* menſe Aprili anni MCCCXCIX. manſitque in Palatio ab omni vi & injuria ſecurus, ſed adhibitâ foris cuſtodiâ, ne ſuo arbitrio recedere poſſet. Iſta conſtant ex *Froiſſardo*, ex *Zurita* Hiſpano Scriptore, ex MSS. Victorinæ Bibliothecæ, & ex *Juvenali de Urſinis*. Sic arctatus *Benedictus*, Epiſtolam ſcripſit ad Regem, ad excitandam commiſerationem aptiſſimam, quæ apud *Gerſonium* in Trilogo de Schiſmate legi poteſt, Tom. 1. Oper. pag. 306. Ea tempeſtate varii Commentarii pro Subtractione & contra Subtractionem à Viris Eruditis editi ſunt. Ipſam egregio Tractatu propugnavit *Simon Cramandus* Alexandrinus Patriarcha, oppugnavit *Nicolaus de Clamengiis* jam addictus *Benedicto*, cui ab Epiſtolis fuit. Qua de re Epiſtola ipſius XVII. ad *Carolum Sextum* Regem Chriſtianiſſimum elegans ſanè ac vehemens legenda eſt, poſt annos quatuor data. Sed præ cæteris Subtractioni adverſata eſt Academia Toloſana, *Benedicto* quàm Eccleſiæ paci magis addicta, quæ petulantiſſimam Epiſtolam ad Regem ſcripſit de ejuſdem Subtractionis vitio & injuſtitia, déque Obedientia *Benedicto* reſtituenda; Subtractionem tanta deliberatione tantáque ſolemnitate factam ab Eccleſia Gallicana, & aliis, ex Pariſienſis Academiæ conſilio, uno ſtudio Schiſmatis abolendi, leoninam, cruentam, fallacem, perfidam, prævaricatricem, pernicioſiſſimam, tabidam, viperinam, monſtruoſam, Schiſmatis & Hæreſis genitivam, à Patre mendacii procuratam, legis divinæ abrogativam; Regem ipſum ejus autorem, infamem; ipſius Procuratores, crudeles, pernicioſos, Schiſmaticos, ignorantes, ignominioſos, furibundos, viperarum progeniem, Hæreticos, parricidas, appellare auſa, ſimilibúſque conviciis inſectari, quæ trivium quàm Academiam, ſcurras quàm Doctores magis redoleant. Ex MS. Regalis Abbatiæ S. Victoris Pariſienſis edita eſt Tom. V. Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis ad annum MCCCCII. pag. 4. Contra iſtam Epiſtolam editi fuere varii Tractatus, quorum duo præ cæteris accurati in eodem Codice habentur, quorum etiam meminit *Spondanus* ad eumdem annum Num. VI. unus G. Præpoſiti

Obedientiæ ſubtractio contra Toloſanæ Academiæ Epiſtolam propugnata.

poſiti Tornacenſis ad Ducem Burgundiæ, alter Autoris Anonymi ad *Carolum Sextum* Regem Chriſtianiſſimum. Eidem Epiſtolæ reſpondit Academia Pariſienſis, ac Reſponſionem Regi obtulit, quæ inſerta eſt Trilogo *Gerſonii* in Materia Schiſmatis, in quâ hæc animadverſione digna, ad Subtractionis juſtitiam comprobandam: *Quantùm licet dubitare de D. Benedicto an perdiderit Jus in Papatu, aut quòd Obedientia ad ipſum eſt Eccleſiæ peſtifera, tantumdem fas eſt ab ejus Obedientia ſecedere. Neque enim negabitis, quoniam pro culpa Hæreſis aut Schiſmatis Papa fieret inferior quolibet Chriſtiano. Jura ſunt ad hoc pleniſſima. Neque præterea latet vos, Poteſtatem Papalem datam eſſe in ædificationem Eccleſiæ, non in deſtructionem: Quo abuſu in deſtructionem Eccleſiæ notorio exiſtente, nonne exemplo Pauli reſiſtere in faciem gerenti ſe pro Papa liceret? Nonne ſibi dici poſſet, Cur ita facis? Et, ô Deus arbiter æquiſſime! quo pacto mirantur iſtud quidam hominum, cùm in rebus longè minoribus id licere fieri magno aſſenſu concederent? Si enim Palatium ſuum, ſive Civitatem ſuam Papa facibus accenſis pro ſua libidine quæreret concremare: Si Paganos armatos, ſi agrorum depopulatores moliretur apud Chriſtianos intromittere (etiam ubi nihil prædicaretur adverſum) ſi Virgines ingenuas, aut Matronas honorabiles violare ſatageret; quis tam indulgentiſſimus unquam aut blandus adulator ad Papam fuit, qui negaret his auſibus obviandum eſſe? Quis Papam ipſum, ſi verba non ſufficerent, diceret non debere factis arceri? Jure naturali conceditur vim vi repellere: Ideóque conceditur perſonæ ſingulari fas eſſe Papam aut Regem ligare, vel carceri mancipare, eis injuſtè perſequentibus hanc perſonam, ſi ſibi non aliunde pateret propriæ mortis aut impudicæ violationis effugium. Si hoc in damnis corporalibus tam liquidum eſt, quid de ſpiritualibus incommodis longè gravioribus relinquitur æſtimandum? Jungamus hanc rationem ad rem quæ agitur: Si ſubtracti habuerunt probabiles vehementéſque conjecturas, aut certas rationes, ex his quæ facta ſunt, quòd Dominus Benedictus adverſabatur Eccleſiaſticæ unitati, numquid non bono fine & intentione poterat hæc fieri Subtractio? Quæritis quo pacto? Sic quippe ut non aſſumeret Obedientiam ſibi factam in velamen aliquod nequitiæ aut protelationis Schiſmaticæ Pravitatis; idque mille mediis, aut continuando honores ſuos ſine procuratione unionis, aut promovendo ſibi faventes in hac libidine dominandi, aut nunc apertè, nunc occultè non faventes ſibi perſequendo &c. Nullas legum interpretationes ſubdolas aut fictas adducimus: ſolis innitimur regulis Juris divini & naturalis. Hæ ſunt regulæ quas Summus Eccleſiæ Prælatus propter Eccleſiæ utilitatem ſtabilivit: Quod Papæ, ſi apoſtatet à fide, reſiſtendum eſt in facie; & ſi non rectè ambulet ad veritatem Evangelii: Quod vim vi licet repellere: Quòd Deo magis eſt obediendum quàm hominibus: Quòd bonum publicum præferendum eſt particulari. Iſtis (inquam) innitimur, non (ut falsò criminamini) talibus: Quòd faciendæ ſunt mala ut bona eveniant: Quòd perſequendus eſt Papa verus ut Schiſmaticis ſalus detur: Nondum ita veſtri ſimiles ſumus, ut ita deſipiamus. Quid ergo multos turpiter involvunt Sophiſmata, dum nimis fugiuntur? Quia enim videre nequeunt quomodo Papa verus aut pro tali habitus, deſinere poſſit eſſe Papa, aut non habendus eſt pro tali, ipſi non capiunt qua ratione Subtractio poſſit, imò & debeat in caſu, juſtiſſima reputari. Hoc eſt (inquiunt) inobedientem eſſe; hoc eſt perſecutorem Capitis exiſtere; cùm tamen nulla ſeceſſio à Capite dici debeat inobedientia, niſi legi divinæ fuerit contraria. Eſt autem divina lex jubens recedere à tabernaculis impiorum; jubens fratrem, poſtquam audire noluerit Eccleſiam, habendum eſſe ſicut Ethnicum & Publicanum; jubens præterea oculum aut membrum aliquod eruendum eſſe, ne totum corpus ſuâ contagione depravet: Quæ divina juſſio qualiter ad rem, quæ tractatur, adaptari debeat, inſinuatum eſt.* Addit Academia Pariſienſis, Toloſanorum Epiſtolam, quæ libellus famoſus veriùs appellari meretur, multa complecti, quæ ſi ad ſeverum examen vocarentur, de errore in fide, de crimine in bonis moribus, de inobedientia læſæ Majeſtatis Regiæ, & aliis pluribus damnanda paterent. *Quæ omnia oſtendere* (inquiunt Academici) *ſicut & principalem cauſam noſtram juſtificare, paratos nos aſſerimus, quantùm & quemadmodum Tu, REX SAPIENTISSIME, juſſeris, qui hactenus nos individuos Coadjutores tuos aſſumere dignatus es: Neque enim diverſum à Te quicquam agere, fas putat diſcretio noſtra.* Tum Oratione ad Studii Toloſani Magiſtros converſa, perperam & imprudenter eos à communi Regis & Regni conſilio diſceſſiſſe oſtendit. *Itaque petimus rationem, Fratres, quo fructu, quave utilitate complacuerit ſejungi à communi Regis & Regni conſilio? Periret quippe omnis politicus ordo, ſi ea quæ communi ſunt aſſenſu concluſa, quilibet pro ſuo motu capitis vel inculpare, vel ad novam cenſuram revocare contenderet. Ubi enim fuit unquam tam aperta, tam concors Sententia, quæ non adverſis calumniantium linguis carpi poſſet; aliis amore, aliis ignorantiâ, aliis ſolâ contrariandi proterviâ, aut pruritu novas res moliendi vexatis? Sed neque Conciliis Generalibus præſtitus eſt olim aſſenſus unanimis taliter ut non ex aliqua parte contradictores invenirentur. Æquum eſt idcirco, legibuſque & conſuetudine ſancitum, ut in ore majoris partis ſtet omne Communitatis Judicium. Alioquin ſi cuilibet aſſiduè fas eſſet obniti, nihilo plus ageretur, quàm ſi inter naucleros ejuſdem navis odioſum continuaretur jurgium, illis velum tendere, iſtis laxare; illis dextrorſum, aliis ſiniſtrorſum ex adverſo conari, implacabili animoſitate tentantibus. Deliberatione enim majoris partis acceptatâ, nonne conſultius eſt ei vel opem ferre, vel nequaquam pertinaciter adverſari, & ita portum qualemlibet attingere, quàm ſub dubia ſpe melioris portus confundere interim omnia ſeditione certiſſimâ? Multa proinde tolerari debent jam facta, quorum inceptis contradicere dignum erat. Eſto, vobis appareant, vel fortè ſint ſaniora conſilia: nihilominus apud communitatem, cujus eſtis pars parva, ambulantem in oppoſita ſententia, quid prodeſt tractus veſter pertinax aliorſum? Imò quid aliud operatur quàm contentiones, ſcandala, animoſitates, & diſturbia ad rem omnem, quæ agitur, ſalubriùs finiendam? Negotium aliquod grande, priuſquam concluſione firmetur, opus habet conſultatione, in qua ſit animus in conſulendo liber. Porro acceptata concluſione, tunc eſt tempus faciendi, non dijudicandi. Quòd ſi oppoſueritis præceptum Domini, Ut non peccet aliquis ſequendo multitudinem; Hoc de criminibus, quæ bene fieri nequeunt, intelligi neceſſe eſt: Non enim talia unquam licere faciet quantuſlibet numerus peccantium & ſtultorum. At verò ſecus eſt in eis quæ fieri bene poſſunt; quibus conſcientiam propriam ad aliorum formare judicium, quandoque licitum, quandoque debitum eſt: qualiter eſſe dicimus in propoſito, ubi ea quæ in facto ſunt, non quæ Fidem immediatè reſpiciunt, ventilantur.*

XXXVI. Anno MCCCCIII. Avenione, ubi incluſus in Palatio tenebatur, *Benedictus* evaſit, autoritate & favore Ducis Aurelianenſis, arte *Roberti Bracquemontii* Nobilis Normanni. Mox datis ad Regem Chriſtianiſſimum; cœteros Principes, ac Pariſienſem Academiam Literis, ſcripſit, — Obedientia Benedicto XIII. quibus conditionibus reſtituta.

Se ea, quæ pro reſarcienda Eccleſiæ pace olim ſpoponderat, fideliter adimpleturum. Hinc reſtituta ipſi à Cardinalibus primùm & civibus Avenionenſibus Obedientia eſt. Rex Caſtellæ, ex Conventus Vallìſoletani Sententiâ eidem ſe ſubjecit. Idem in Galliis à Rege factum, rem præſertim urgente ipſius Fratre Duce Aurelianenſi, qui *Benedicti* totus erat. His porro conditionibus ipſi reſtituta Obedientia. 1. Quòd Scripto declararet, ſe acceptam habere viam ceſſionis Æmulo cedente, mortuo, vel ejecto. 2. Quòd omnes injuriæ occaſione Subtractionis ultro citróque factæ condonarentur. 3. Quòd intra annum convocaret Concilium univerſale ſuæ Obedientiæ, in quo de proſecutione unionis, de Eccleſiæ libertatibus, de ſubſidiis & oneribus impoſitis à Pontificibus Clero Gallicano, ageretur: cujus Concilii Decreta ab ipſo *Benedicto* religiosè ſervarentur. Id conſtat ex Monacho Sandionyſiano in Hiſtoria *Caroli Sexti* Libr XXIII. Cap. 4. 5. & 6. ex MS. Victorino, & ex Schedula die XXVIII. Maii ejuſdem anni in Baſilica Principe Deiparæ Virginis promulgata, quæ ex eodem MS. edita eſt in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis, Tom. V. pag. 64. Edictum Chriſtianiſſimi Regis de Reſtitutione Obedientiæ *Benedicto* facta, datum die penultima Maii ejuſdem anni, ibidem legere eſt, pag. 66. Hoc Edictum toto Regno promulgari juſſit, cùm Dux Aurelianenſis à *Benedicto* redux retuliſſet ipſum conditiones in Schedula, cujus ſupra meminimus, præſcriptas approbaſſe, ac Diplomate confirmaſſe, ut ex Regiis Literis compertum eſt, ibidem editis, pag. 69. Eodem animo Rex, & Eccleſia Gallicana Obedientiam *Benedicto* reſtituerunt, quo ſubtraxerant, ſtudio ſcilicet Eccleſiaſticæ pacis; cùm ille ad cedendum Pontificatu ſe obſtrinxiſſet, quo ex promiſſo ſpes certiſſima de Schiſmatis extinctione concipiebatur. Sed ſola verba dedit, conditiones à ſe acceptas violavit. Una ex illis erat confirmatio electionum, conſecrationum, collationum, quæ tempore Subtractionis ab Ordinariis factæ fuèrant; ad quam ſe difficilem præbuit. Eam ob rem miſſi ad ipſum à Rege & ab Academia Oratores, quorum unus erat Venerabilis *Gerſonius* ejuſdem Academiæ Cancellarius, cujus Oratio ad *Benedictum* habita Maſſiliæ ſub hoc Themate: *Benedic hæreditati tuæ:* die IX. Novembris, habetur Tom. I. Operum ipſius, pag. 270. Coram eodem Sermonem habuit ſolemni die Circumciſionis Domini Taraſconæ, ubi & *Quatuor Conſiderationes de Pace* ex ſacro Suggeſtu expoſuit.

Conſiderationes de pace, à Gerſonio è ſacro ſuggeſtu coram Benedicto XIII. expoſitæ.

Prima Conſideratio: *Finis Politiæ Eccleſiaſticæ, & cujuſlibet legis eam regulantis, eſt pax ſalutifera.* Hanc explicans, opiniones *in perniciem Eccleſiæ & pacis ſalutiferæ* adinventas perſtringit; ut, *Quòd non licet diſputare de potentia Papæ? Quòd non poteſt ipſi dici: Cur ita facis? Quod non poteſt in aliquo caſu Eccleſia ſine eo convocari vel aggregari. Quòd hic eſt Fidei Articulus: Benedictus eſt Papa:* (exempli gratiâ) *Quòd non poteſt in aliquo caſu ad Concilium Papa vocari. Quòd abſque eo non ſtat ſalus.* &c.

Conſideratio Secunda: *Quælibet in Eccleſiaſtica Hierarchia Poteſtas in pacem ſalutiferam ordinatur.* Laudat verba ſtudium Eccleſiaſticæ pacis præ ſe ferentia, quæ ab ore *Benedicti* non ſemel audivit: *Paratus ſum* (inquiebat Hypocrita inſignis) *etiam uſque ad mortem vel immolationem proprii corporis, ſi ita res exigat, Eccleſiaſticam unionem procurare: quantò ampliùs uſque ad proprii Statùs abdicationem?* Viam ceſſionis in caſu neceſſariam eſſe probat ex his S. *Dionyſii Alexandrini* verbis in Epiſtola ad Donatum: *Si invitus, ut ais, ad hoc veniſti, oſtendis in eo, ſi dimittis volens. Oportuerat quidem etiam pati omnia ne ſcinderetur Eccleſia Dei. Et erat non inferior gloria ſuſtinere Martyrium pro eo ne ſcinderetur Eccleſia, quàm eſt illa, ne Idolis immoletur: immò majus hoc puto Martyrium eſſe quàm illud, quia unuſquiſq; pro ſua tantùm miſericordia, in hoc verò pro omni Eccleſia Martyriũ ſuſtinet.*

Conſideratio tertia: *Quilibet rationis capax obligatur ſecundùm vocationem ſuam, pacem Eccleſiæ ſalutiferam procurare: Ille orando, hic diſputando, hic prædicando, hic exhortando, hic agendo, vel quolibet alio modo.* Conſiderationem hanc explicans, ait, quod obſervatione maximè dignum eſt: *Stat aliquem adhærentem juſtæ parti plus eſſe de Schiſmate culpabilem, quàm alterum qui adhæret parti falſæ; ut ſi primus aliqua paſſione vitioſa tractus obſiſtat quominus fiat pax, nec audire paratus ſit Eccleſiam: Alius quærat cum omni ſolicitudine vias pacis, promptum habens animum obediendi Eccleſiæ Judicio, ſeu veritati, dum ſibi clareſceret. Ea namque quæ diſſenſionem afferunt in præſenti Schiſmate, ſunt talia quæ in facto maximè conſiſtunt; in quibus errare ſine periculo ſalutis poteſt non ſolùm iſte vel ille, ſed etiam in talibus Eccleſia fallere dicitur & falli. Porro manifeſtari poteſt ex radice hac quales excuſantur à vitio Schiſmatis: Et quòd ſtat ſcire quòd Schiſma eſt in Eccleſia, & tamen neſcire quis in ea ſit Schiſmaticus.*

Conſideratio quarta: *Tantum eſt pacis ſalutiferæ bonum, ut pro ejus adeptione neque mundanus honor, neque ſtatus, neque gradus, neque propria utilitas debeant aliquem deterrere, & nihil prorſus niſi peccatum contra legem Dei æternam.*

Benedictus XIII. ſtudium pacis oſtentat, miſſis Romam Oratoribus cum Bonifacio IX. tractaturis.

XXVII. Anno MCCCCIV. *Benedictus* orbi Chriſtiano perſuadere volens ſe pacem Eccleſiæ ex animo optare, Epiſcopos S. Pontii & Malleacenſem, & Electum Ilerdenſem, cum Abbate *S. Facundi*, necnon *F. Bertrando Radulphi*, Ordinis FF. Minorum, & *Franciſco de Pano* Viro Nobili, Maſſiliâ Romam ad *Bonifacium IX.* ibi ſedentem de pace tractaturos miſit. Romam ubi pervenere, ad eum admiſſi rogarunt coram Cardinalibus illius Obedientiæ, ut ambo ſimul Pontifices commodum convenirent in locum, de unione acturi, ad quam *Benedictus* paratiſſimus eſſet. Reſponſum in diem alteram diſtulit *Bonifacius*. Gratum illud Oratoribus non fuit; verbiſque durioribus hinc inde prolatis, ut *Theodoricus Niemus* teſtatur, *Bonifacius* in ipſos commotus, ad acerbum calculi dolorem accedente febri, obiit Kalendis Octobris. *Benedicti* Nuntios Præfectus Arcis S. Angeli eadem Arce concluſit, *Bonifacio* mortis cauſam extitiſſe calumniatus, nec ante libertate donavit, quam florenorum quinque millia ſolviſſent. Hujus Obedientiæ Cardinales, quantùm potuere, adhortati ſunt, ut à novi Pontificis electione abſtinerent, quò via ad Eccleſiæ unionem commodior pateret: ſed auditi non fuere, quòd exiſtimarent illi hæc ab ipſis ſubdolè proponi, ut *Benedicti* cauſam promoverent. Conclave igitur ingreſſi Cardinales octo, ante omnia Juramento ſe obſtrinxerunt, ut quiſquis ex eorum Collegio Pontifex renuntiaretur, liberè ſe Pontificia Dignitate abdicaret, cùm alterius Obedientiæ Pontifex ad extinctionem Schiſmatis idem præſtaret.

Bonifacii IX. obitus.

Interim de *Bonifacii* obitu, & Nuntiorum à *Benedicto* miſſorum detentione certior factus Rex Chriſtianiſſimus, ad Cardinales illius Obedientiæ literas dedit, rogans ut à Succeſſoris electione abſtinerent, ſaltem donec Oratores ſuos ad eorum Collegium miſiſſet: útque Nuntios miſſos Romam à *Benedicto*, ac ibi contra Jus gentium & fidem Salvi Conductus, priuſquam Urbem ingrederentur, conceſſi detentos, priſtinæ libertati reſtitui curarent.

Regis Chriſtianiſſimi literæ ad Cardinales illius Obedientiæ.

Hæ

Hæ Regis Literæ Tom. VI. *Spicilegii*, pag. 169. editæ ſunt. Antequam verò Romam perveniſſent, Pontifex electus eſt *Coſmatus Melioratus* in ſua Obedientia *Innocentius VII.* appellatus. Hic ad Academiam Pariſienſem Literas dedit, die XVII. Februarii anni MCCCCV. quibus propenſum ad extinctionem Schiſmatis animum demonſtrabat, & quæ in *Benedicti* Oratores acta erant, excuſabat. Hæ *Innocentii VII.* Literæ in eodem *Spicilegii* Tomo, pag. 171. legi poſſunt.

Innocentii VII. electio.

XXXVIII. Eodem anno *Benedictus* unionis ſtudium præ ſe ferens, menſe Maio Genuam navigavit. Sed cùm petitis ab *Innocentio* Viterbii tunc agente liberi commeatus literis pro Nuntiis quos ad ipſum miſſurus eſſet, qui de unione cum ipſo agerent, eas *Innocentius* fraudem ſuſpicatus denegaſſet, occaſionem indè *Benedictus* arripuit de ſua in unionem propenſione gloriandi, pervicacem Æmulum ſe inveniſſe effutiens, & literas quoquoverſum adversùs illum dirigens, quas *Innocentius* contrariis Epiſtolis refellebat, revocans in dubium an verus & legitimus Pontifex, qualem ſe exiſtimabat, de unione agere deberet cum intruſo. Quia de re eum malè apud plurimos audiviſſe *Theodoricus Niemm* refert; & utrumque arguit quòd malis artibus inter ſe colluderent, ne cedere cogerentur.

Benedicti & Innocentii colluſio.

XXXIX. Anno MCCCCVI. Cùm *Antonius de Chalanto* Avenionenſis Collegii Cardinalis à *Benedicto* miſſus ad Regem, ut novos in ipſum Pariſienſis Academiæ motus compeſceret, ab ejúſque Majeſtate impetraret ne Doctores audirentur; multa in Latina Oratione qua Regem & Principes fatigavit, adversùs eos dixiſſet qui Subtractionem Obedientiæ antea perſuaſerant, & *Benedictum* ad Ceſſionem urgebant; Magiſter *Joannes Parvi* in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor Theologus, ejuſdem Academiæ nomine coram Rege ejúſque Conſilio Cardinalis Orationem confutavit, *Benedicti* ludificationes palam expoſuit, triáque ab ejus Majeſtate poſtulavit: Primò, ut Toloſanorum Doctorum Epiſtola contra Subtractionem Obedientiæ quatuor ab hinc annis ſcripta, ut Regi pariter & Eccleſiæ Gallicanæ injurioſa damnaretur. Secundò, ut eadem Eccleſia liberaretur ab exactionibus, quibus ipſam *Benedictus* opprimebat. Tertiò, ut Subtractio Obedientiæ olim ipſi facta innovaretur. Proceribus varia in ſtudia diſtractis, in eam tandem omnes convenere ſententiam, ut Edicto Regis negotii difficillimi Judicium ad Supremam Senatus Pariſienſis Curiam remitteretur. Cauſam orarunt Magiſtri *Petrus Plaoul* & *Joannes Parvi* Doctores Theologi. Ille contra Toloſanæ Academiæ Epiſtolam; hic adversùs *Benedictum*, à quo ut ſubtraheretur iterum totalis Obedientia poſtulavit, cùm eas non impleviſſet conditiones, quibus ipſi fuerat reſtituta. Unum id ad unionem Eccleſiæ maturandam remedium ſupereſſe. Academiæ poſtulatis ut Patres annuerent, inſtitit *Joannes Juvenalis de Urſinis* Regius Advocatus. Cùm autem *Benedicti* Defenſores moras necterent, jubente Rege ut Jus Academiæ diceretur, tribus Senatuſconſultis cauſa finita eſt. Primum die XVII. Julii pronuntiatum, Academiæ Toloſanæ Epiſtolam igne damnavit. Alterum die VII. Auguſti datum, pecuniarum ſubtractionem *Benedicto* fieri decrevit. Utrumque Regio confirmatum Edicto eſt, quod in Hiſtoria Pariſienſis Univerſitatis legitur pag. 120. & 127. Tertii capitis ab Academia propoſiti diſcuſſio, ſubtractionis ſcilicet renovandæ, ad Eccleſiæ Gallicanæ poſt Feſtum omnium Sanctorum Pariſios congregandæ Cætum remiſſa eſt.

Academiæ Pariſienſis poſtulata.

Senatuſconſulta.

Frequens Prælatorum Conventus ad Feſtum *S. Martini* in Palatio habitus eſt coram Rege, Delphino, Principibus, Proceribus, & Senatu. Adfuere Archiepiſcopi & Epiſcopi ſexagintaquatuor, Abbates centum & quadraginta, Doctorum ex omnibus Regni Academiis ingens numerus. Utque Juris ordo ſervaretur, ſelecti ſunt ſex viri eruditione præſtantes, qui pro *Benedicto*, totidem qui pro Academia cauſam dicerent.

Eccleſiæ Gallicanæ Conventus.

Pro Academia inprimis perorarunt Magiſter *F. Petrus ad Boves* Theologus Pariſienſis Ordinis FF. Minorum, hoc aſſumpto Themate: *Adeſtis omnes filii Iſraël, decernite quid facere debeatis.* (Judic. Cap. XXII.) Ejus Orationis Summa fuit, Prælatos in Concilium convenire poſſe, ut Eccleſiæ ſuccurrant, ſi fortè Romanus Pontifex eam perturbaret, offenderet, aut peſſumdaret. Fas ipſis eſſe illi reſiſtere, & circa illius geſta deliberare ac Sententiam dicere. Reges Chriſtianiſſimos auctoritatem habere convocandi Synodos Eccleſiæ Gallicanæ, etiam ubi de fide agitur, idque ex Hiſtoriæ monumentis eſſe manifeſtum. *Petrum de Luna* Pontificatu cedere debere; alioqui ab ejus Obedientia ſecedendum. Regem decernere poſſe ut interim in Eccleſia Gallicana Beneficiis electivis electione canonica, cæteris collatione ab Ordinariis provideretur.

Eodem collineabat Magiſtri *Joannis Parvi* in Sacra Facultate Doctoris Oratio ſub hoc Themate: *Recedite à tabernaculis impiorum hominum, & nolite tangere ea quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum.*

Sabbato ante Dominicam primam Adventus, *Simon Cramaudus* Patriarcha Alexandrinus & Epiſcopus Pictavienſis peroravit hoc aſſumpto Themate ex *Oſee* 1. Cap. *Et congregabuntur filii Juda, & filii Iſraël pariter, & ponent ſibimet Caput unum*, &c. Neutri Contendentium parendum eſſe demonſtravit. Summum Pontificatum ad unionem in Sancta Eccleſia conſervandam inſtitutum eſſe. Errare, qui Epiſcopos in Synodo congregatos hujus cauſæ Judices eſſe negarent. Incommodis obviàm iri poſſe Appellatione ad Concilium Generale. Interim in cauſis ordinariis Appellationes ab Epiſcopis ad Metropolitanos, à Metropolitanis ad Primates dirigendas. Convenientius fore ut cauſæ Eccleſiaſticæ in ipſo Regno finirentur, in Conciliis Provincialibus Jure communi celebrandis, quàm extra deferrentur. Diſpenſationes Subtractionis tempore ab Ordinariis concedendas, ea lege ut ii quibuſcum fuerit diſpenſatum, ad Summum Pontificem redeant ratihabitionem poſtulaturi, cùm Eccleſiæ proviſum fuerit. Cæterùm melius Eccleſiæ fore, ſi diſpenſationes minùs frequentes eſſent.

Die Lunæ ſequenti, Magiſter *Guillelmus Filaſtrius* Doctor in utroque Jure, & Eccleſiæ Remenſis Decanus, pro *Benedicto* dixit, hoc ſumpto Themate: *Manete in dilectione mea.* (Joann. XV.) *Benedictum* ad Ceſſionem cogendum non eſſe, nec ab ejus Obedientia ſecedendum, Oratione vehementi oſtendit. Cùm verò Regis & Eccleſiæ Gallicanæ auctoritatem imminuere viſus eſſet, Regémque Pontifici in temporalibus etiam ſubjicere, alterâ die veniam à Rege humillimè poſtulare compulſus eſt, palámque profiteri, Regem nullum in temporalibus Superiorem in terris agnoſcere, Regnum à nemine mortalium tenere, nullique obnoxium eſſe, Imperatoriam Auctoritatem ac Dignitatem in Ditionibus ſuis habere, mixtam ejus Poteſtatem eſſe, mediúmque inter ſpiritualia & temporalia locum obtinere.

Sabbatho ſequenti IV. Decembris, *Amelius de*

Brolio Turonenſis Archiepiſcopus, pro *Benedicto* peroravit hoc ſumpto Themate: *Principes populorum congregati ſunt cum Deo Abraham, quoniam Dii fortes terræ vehementer elevati ſunt.* (Pſalm. XLV.)

Undecima Decembris, *Petrus de Alliaco* Epiſcopus Cameracenſis pro *Benedicto* dixit, hoc ſumpto Themate: *Pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra & intelligentias veſtras.* (Ad Philipp. IV.) Concilium Generale iſtius Obedientiæ congregandum oſtendit, cæteras vias propoſitas minùs convenientes aut impoſſibiles eſſe.

Pro Academia Pariſienſi diſſeruit *Petrus Regis* Abbas S. Michaëlis in Periculo Maris, præſente Rege, hoc ſumpto Themate: *Da nobis auxilium de tribulatione, quia vana ſalus hominis.* (Pſalm. CVII.) Summo Pontifici jure obſiſti poſſe probavit, ad unionem Eccleſiæ procurandam. Papam Conciliorum Generalium Decreta immutare non poſſe, ſed ad eorum obſervantiam teneri, &c.

Die xv. Decembris, Magiſter *Petrus Plaoult* Doctor Theologus, & Inſignis Eccleſiæ Pariſienſis Canonicus, patria Leodienſis, pro Academia peroravit, hoc ſumpto Themate: *Convertantur retrorſum omnes qui oderunt Sion.* De Regis poteſtate ſimilibus in cauſis præclarè dixit. Nullum hominem mortalem Corporis Myſtici Chriſti, quod eſt Eccleſia, Dominum eſſe probavit. Summum Pontificem errare poſſe, ſicut & peccare. Miniſtrorum Eccleſiæ Primum eſſe, & ipſos corrigendi auctoritatem habere, ſi officio ſuo deſint. Hunc ſpectari poſſe, vel ut Romanæ Eccleſiæ quaſi privatæ Diœceſeos Epiſcopum, vel ut Eccleſiæ Romanæ, quatenus per *S. Petri* Sedem cæterarum Caput effecta eſt: Hac ratione ipſum Eccleſiæ Univerſali præeſſe. Illam eſſe Sedem Apoſtolicam, quæ errare non poteſt. Subtractionis tempore cum Apoſtolica Sede fore conjunctos, qui Sedenti in ea non adhæſerint; quia ſeceſſio ab Obedientia utriuſque Contendentis ad unionem Eccleſiæ procurandam decernetur, cujus ſemper erunt, qui neutrius erunt Pontificis. Iſta conſtant ex Monacho Sandionyſiano Lib. XXVI. *Joanne Juvenali de Urſinis* in Hiſtoria *Caroli Sexti*, & MSS. à Clariſſimo Viro *Dionyſio Godefrido* defloratis in Obſervationibus ad Hiſtoriam *Caroli Sexti*.

XL. Die xx. Decembris, *Joannes Juvenalis de Urſinis* Regius Advocatus peroravit hoc ſumpto Themate: *Viriliter agite, & confortetur cor veſtrum, omnes qui ſperatis in Domino.* (Pſal. XXVI.) Regem Chriſtianiſſimum, qui *dexterum Eccleſiæ brachium* eſt, auctoritatem júſque habere probavit Regni ſui Clerum congregandi ad Conſilium de Eccleſiæ negotiis exquirendum: & ejuſmodi Conventui præeſſe *tanquam Caput*: * Idque præſtare poſſe nemine poſtulante, quoties expedire judicat: Ibíque de agendis deliberare, & executionem eorum imperare quæ illo in Conſilio deliberata ac decreta erunt. Rationibus etiam graviſſimis oſtendit, Pariſienſis Academiæ poſtularis contra *Benedictum* annuendum eſſe.

* Non Eccleſiæ, ſed Regni, cujus & Viri Eccleſiaſtici membra ſunt.

His ita diſceptatis, Gallicani Præſules poſtridie eodem in loco congregati Sententiam dixere. Viſum omnibus eſt, Concilio Generali opus eſſe *ad Reformationem Eccleſiæ in Capite & in membris*: Decretúmque, ſeceſſionem à *Petro de Luna* iterum faciendam: Interim Eccleſia Gallicana ſuis Legibus regeretur, ac antiquis Libertatibus frueretur: Ordinarii Beneficia Eccleſiaſtica conferrent, quæ ad eorum collationem ſpectabant; electivis ſecundùm Jus antiquum viâ electionis & confirmationis provideretur. Ita refert *Joannes Juvenalis de Urſinis*, in Hiſtoria *Caroli Sexti*. Pariſienſis Academiæ Propoſitiones & Concluſiones Generali Eccleſiæ Gallicanæ Cœtui die III. Januarii traditas, Conſiliúmque Regi datum legere eſt Tom. V. Hiſtoriæ ejuſdem Univerſitatis pag. 135. 136. & 137.

Obedientiam Benedicto XIII. iterum ſubtrahendam eſſe decretum eſt.

Chriſtianiſſimum Regem his verbis Viri Academici alloquuntur. *Non ſumus, Chriſtianiſſime Princeps, non ſumus talibus rationibus inſtituti, ut in hac totius Eccleſiæ cauſa, ex qua ſalus tot gentium pendet, naturæ legibus ac Religioni noſtræ non pareamus, quibus edocemur illis obſiſtere, qui dum tenent Eccleſiarum gubernacula, negligentiâ, ambitione, Schiſmate, Hæreſi, ſunt pene omnibus miſerabilem peſtem allaturi. Itaque quoniam D. Benedictus in hac materia de veritate pertinaciter renuit informari, & ſufficienter informatus eam impugnavit, & impugnari fecit: Cùm etiam non tantùm Vos, Chriſtianiſſime Princeps, ſed vobiſcum tota Eccleſia Gallicana, quoniam perperam & notoriè Schiſma faciebat, & quantùm in ipſo erat, crimen Schiſmatis incurrens, cauſam diviſionis perpetuam præbebat, Obedientiam ab eo ſubtraxit: Cùm denique non ſolùm in negligentia, ſed etiam perjuriis debilitatus, & fraudulentis pollicitis irretitus, ex nulla parte purgatus, in ſua perſeveravit pertinacia, Hæreſis non modicam ſuſpicionem incurrens; non poſſumus ſibi obedire, & Chriſto ſervire. Ideo, quantùm in nobis eſt, ab eo nos ſubtrahimus, ne Schiſmatis eadem maculâ contaminemur. Et quia luce clariùs intelligimus, tali Schiſmatico neminem ſufficienter informatum licitè poſſe obedire, Vobis ex noſtrarum conſcientiarum ſinceritate conſulimus, Chriſtianiſſime Princeps, ut omnem Obedientiam ab eo ſubtrahatis.*

Pariſienſis Academiæ Concluſiones.

XLI. Concluſiones verò iſtæ erant. I. *Quicumque Prælatus, etiam Papa, etiamſi non juraverit cedere, pro unione tamen Eccleſiæ, & pro tam gravi ſcandalo vitando, ſicut eſt Schiſma præſens, nec aliàs ſedari poteſt, tenetur cedere, etiam invitus.*

2. *Papa qui juravit pro unione Eccleſiæ cedere quotieſcumque videbitur Collegio Dominorum Cardinalium, vel majori parti eorum, obligatus eſt Deo propter juſjurandum, quia iſtud juramentum dirigitur ad Deum principaliter, & Deo principaliter obligatur, & Eccleſiæ Militanti, in cujus favorem unio fienda eſt. Nec tale juramentum per hominem eſt remiſſibile: Sicque Eccleſia aliam viam admittere non tenetur, cùm per præmiſſa ſit jus in Papam & Chriſto & Eccleſiæ.*

3. *Papa qui juravit cedere pro unione Eccleſiæ, quotieſcumque videbitur Collegio DD. Cardinalium vel majori parti, hoc viſo & deliberato per eoſdem Cardinales, tenetur cedere, & expreſſè recuſans perjurus eſt, & infidelis Deo & hominibus, & malè ſentiens de fide, & tanquam de fide ſuſpectus poteſt de Hæreſi accuſari; & niſi cedat, recuſans pertinaciter tanquam Hæreticus per Concilium Prælatorum declarandus.*

4. *Electus in Papam ea intentione quòd cedet quandocumque, & ſine quo non aliàs fuiſſet electus, de qua intentione apparet per juramentum ipſorum Cardinalium; ſi & poſt pertinaciter contradicit cedere, requiſitus ſolemniter, ex tunc talis non eſt reputandus Papa; ſed ab ejus Obedientia liberè recedi poteſt, etiam ſine declaratione.*

5. *Papa notoriè faciens contra juramentum ſuum, eſt notoriè crimincſus crimine peſſimo, & per conſequens contumax & rebellis: Sicque quia contumacia notoria ſuper crimine tam notorio eſt Hæreſis, eſt tanquam Hæreticus habendus ac perſequendus.*

6. *Quia perjurium directè reſpicit Dei irreverentiam, quæ propriè eſt Chriſtianæ Religioni contraria: Principes ſeculares, qui perjuria punire poſſunt, conſurgentes*

ſurgentes contra Papam notoriè delinquentem, aut cogentes eum cedere, merentur apud Deum, & ſunt duntaxat Jurium Executores, ac juramenti violati proſecutores: Nec reſiſtit perſonæ qualitas, cùm per præmiſſa reddiderit ſe indignum Privilegio Clericali, & Dignitate Papali.

XLII. Decretum Eccleſiæ Gallicanæ, Chriſtianiſſimique Regis Edictum de Subtractione Obedientiæ ſecundùm Academiæ Pariſienſis poſtulata & Concluſiones, habentur in Hiſtoria ejuſdem Univerſitatis Tom. v. pag. 137. 138. 141. Horum tamen promulgationem differri placuit, donec *Benedicti* & novi Pontificis Romæ ſedentis prætentarentur animi. Mortuo enim *Innocentio VII.* à Cardinalibus illius Obedientiæ electus fuerat *Angelus de Corario* dictus *Gregorius XII.* Legatóſque ad Regem miſerat cum literis ejus Majeſtati & Academiæ Pariſienſi denuntiantibus, ipſum ad unionem Eccleſiæ propenſiſſimum, imò ad Ceſſionem paratiſſimum, ut qui ea conditione cum cæteris Cardinalibus juratâ in Conclavi, Pontifex electus eſſet. Scripſerat etiam ad *Petrum de Luna*, Ceſſionem offerens ad pacem Eccleſiæ reddendam, modò ille pariter cederet, ejúſque Cardinales cum Romani Collegii Cardinalibus convenire vellent ad Canonicam unius Pontificis electionem faciendam: Nullóſque ſe Cardinales creaturum, niſi ad numerum utriuſque Collegii æquandum, ſi & ipſe hanc legem ſibi imponeret. Hæ Literæ datæ die xi. Decembris habentur apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MCCCCVI. Num. xv. *Benedictus* non minus unionis ſtudium oſtentavit, datis ad *Gregorium* reciprocis literis, quibus puram & ſimplicem Ceſſionem iiſdem conditionibus pollicebatur. Hæ Literæ Maſſiliæ apud *S. Victorem* 11. Kalendas Februarii anno MCCCCVII. ſcriptæ, habentur apud *Theodoricum Niemum*, *Nicolaum de Clemangiis*, qui *Benedicto* ab Epiſtolis erat, & *Odoricum Raynaldum* ad eum annum Num. I. Rex porro Chriſtianiſſimus encyclicis ad univerſos Chriſti Fideles literis ſignificavit miſſurum ſe Oratores ad utrumque Contendentem, qui illis gratularentur, quòd viam Ceſſionis à ſua Majeſtate tanto ſtudio procuratam amplecti vellent, eóſque adhortarentur, ut ad vitandas itineris difficultates, pericula perſonarum, querelas litium, & quæcumque ſubterfugia, cederent abſentes, uterque in loco ſuo, aut in Collegiorum ſuorum manibus, aut per literas exhibitas, aut per Procuratores conſtitutos: Quas preces ſi admitterent, confeſtim ambo Collegia unum convenirent in locum ad unici Pontificis electionem celebrandam. Si verò per ſe convenire vellent ad Ceſſionem faciendam, nullatenus ſe impediturum, imò potiùs adjuturum: Cœterùm Oratores ſuos *Benedictum*, ad quem primò acceſſuri eſſent, obſecraturos, ut ſemotis ambagibus ac tricis, infra decem dies ſcripto promitteret, ſe viam Ceſſionis, cæteris poſtpoſitis, ad exitum perducturum; & infra decem alios dies de circumſtantiis ejuſdem viæ executionem ſpectantibus mentem ſuam Regiis Oratoribus aperiret: Quod niſi ſincerè præſtaret, ab eo ſe velut à Schiſmatico receſſurum; & ea de re eoſdem Oratores cum ejus Cardinalibus; vel iis recuſantibus, cum alterius Obedientiæ Collegio acturos. Has Regis Chriſtianiſſimi Literas apud *Theodoricum Niemum*, & apud *Bochellum* in Decretis Eccleſiæ Gallicanæ, Lib. iv. Tit. xxii. Cap. iii. & apud *Odoricum Raynaldum* Num. lii. legere eſt. Literas etiam ad *Gregorium*, & ejus Cardinales ſcripſit Rex Chriſtianiſſimus, quibus ipſos adhortatus eſt, ut in Eccleſiæ unione procuranda conſtantes eſſent, ac præſtitum de Ceſſione juramentum ſervarent. Editæ ſunt Tomo vi. *Spicilegii*, pag. 175. & 177. Idibus Martii ejuſdem anni *Gregorius* Nuntios ad *Benedictum* deſtinavit, quibus honorificè ab illo Maſſiliæ ſuſceptis, poſt longas diſceptationes, pactum eſt, ambos cum ſuis Collegiis Saonam in Liguria conventuros ad Feſtum S. Michaëlis, aut ſaltem ad Feſtum Omnium Sanctorum, mutuâ ſecuritate juratâ, aliiſque conditionibus utrinque admiſſis, quæ apud *Theodoricum Niemum* Tractatu ii. Cap. x. & *Odoricum Raynaldum* Num. 4. legi poſſunt.

Innocentii VII. obitus.

Gregorii XII. electio.

Gregorius & Benedictus de Pontificatu contendentes colluſionibus ſuis fucum orbi Chriſtiano faciunt.

XLIII. Miſſi à Rege Chriſtianiſſimo ſub id tempus Oratores ad *Benedictum* Maſſiliæ agentem, *Simon Cramaudus* Alexandrinus Patriarcha, Turonenſis Archiepiſcopus, Bellovacenſis, Cameracenſis, Meldenſis, Trecenſis, Ebroïcenſis Epiſcopi; Claravallenſis, Gemeticenſis, S. Dionyſii & S. Michaëlis Abbates, &c. nil ab eo retulerunt præter ambigua de Ceſſione promiſſa; Diploma quo ſe ad eam obſtringeret, quod Regis nomine poſtulabant, obtinere non potuerunt. A ſubtractione tamen denuntianda tunc abſtinuere, ne Tractatui Saonæ ineundo obicem apponerent. Patriarcha cum parte Collegarum Romam profectus, *Gregorium* reperit à Conventu Saonenſi penitus alienum, ac novas ſubinde difficultates injicientem, locique mutationem urgentem, ut Monachus Sandionyſianus, & *Juvenalis de Urſinis* tradunt, in Hiſtoria *Caroli Sexti*. Interim *Benedictus* Regis & Eccleſiæ Gallicanæ receſſionem metuens, Conſtitutionem edidit xiv. Kalendas Junii, qua in omnes & ſingulos qui ab ipſo ſeu à Succeſſoribus Romanis Pontificibus canonicè intrantibus appellaturi, vel ab ejus Obedientia receſſuri forent, & in hujuſmodi Appellationibus aut ſubtractione perſeveraturi, etiamſi Cardinalitia, Patriarchali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, Imperiali & Regali, aut alia quacumque Eccleſiaſtica vel Seculari Dignitate fulgerent, excommunicationis Sententiam promulgavit, à qua, præterquam à Romano Pontifice, niſi duntaxat in mortis articulo abſolvi non poſſent: & ſi per viginti dies eam indurato animo ſuſtinerent, eos omnibus Beneficiis, & Privilegiis à Sede Apoſtolica conceſſis privatos denuntiavit: & vaſſallos prædictorum omnium, tam Eccleſiaſticorum quàm Laïcorum, à juramento, fidelitate, & quacumque aliâ obligatione, quibus eis tenebantur, abſolutos, & omnibus feudis, juribus, honoribus, officiis, & aliis bonis immobilibus, quæ ubilibet à Romana vel aliis Eccleſiis haberent, ipſo jure exutos. Conſtitutio illa fulminatrix *Petri de Luna* edita eſt Tomo vi. *Spicilegii*, pag. 182. Illam tamen ſtatim non emiſit, ne pacem prior turbaſſe videretur.

XLIV. Anno MCCCCVIII. cùm Rex Chriſtianiſſimus *Gregorium* & *Benedictum* de Pontificatu contendentes ſuis colluſionibus fucum orbi Chriſtiano facere perſpectum haberet, xii. Januarii Paræneticas Literas ad univerſos Chriſti Fideles publicavit, quibus recenſitis quæ hactenus ea in cauſa egerat, Principes, Antiſtites, Chriſtianóſque omnes ad Obedientiam utrique contendenti ſubtrahendam adhortatus eſt, ut eâ ratione ad Ceſſionem uterque compelleretur, & pax Eccleſiæ ſanciretur: Suámque Majeſtatem unà cum Eccleſia Regni ſui ab utriuſque Obedientia receſſuram ad Feſtum proximum Dominicæ Aſcenſionis ſignificavit, niſi Unio interim fieret. Hæ Literæ legi poſſunt apud *Theodoricum Niemum*, apud *Gerſonium* Tom. i. pag. 315. & in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis, Tom. v. pag. 147. Secundùm

hæc, cùm *Benedictus* ad Portum Veneris appuliſſet, Lucam ſe contuliſſet *Gregorius*, illúcque Nuntios ad ipſum *Benedictus* miſiſſet de loco intermedio aut viciniori, quò in unum convenire poſſent, acturos, ſpes adhuc aliqualis unionis affulſit. Variæ ab utraque parte conſcriptæ ſunt literæ, varii pro *Gregorio* editi Tractatus ejus pertinaciam in Saonæ declinatione excuſantes, quorum nonnullos Annalibus ſuis inſeruit *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCVII. Omnibus tandem innotuit ipſos datâ operâ moras nectere, & univerſo orbi Chriſtiano illudere. Cúmque contra pacta conventa, & juramentum in Conclavi præſtitum, & poſt creationem ſuam renovatum, quatuor novos Cardinales *Gregorius* creaſſet, toto ſuæ Obedientiæ Collegio repugnante; veteribúſque Cardinalibus prohibuiſſet ne abſque ejus licentiâ Lucâ exirent, vel inter ſe convenirent, aut cum Regis Chriſtianiſſimi Oratoribus, ac *Benedicti* Legatis colloquerentur; hi ab ipſo omnes ad unum defecerunt, Piſas ſeceſſerunt: Suæque Seceſſionis rationem Fidelibus univerſis Encyclicis Literis expoſuerunt, quæ apud *Odoricum Raynaldum* ad hunc annum Num. VIII. habentur. Utque ſe adversùs ejus minas ac Sententias munirent, ab ipſo ad ipſum, & ad Concilium, necnon ad futurum Pontificem appellarunt. Appellationis Inſtrumentum extat apud *Theodoricum Niemum* Tractatu VI. Cap. X. & apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MCCCCVIII. Num. IX. quo Mandatorum ipſius nullitate, injuſtitiâ, gravaminibúſque expoſitis, ſubdunt: *Ab ipſis præceptis, ac aliis omnibus gravaminibus poſt prædicta fortè ſecuturis, præfati Cardinales, in quantum eis licet, & in quantum poſſunt, provocant & in his ſcriptis appellant. Et primò quia ratio appetitui noſcitur eſſe ſuperior, & intellectus dominari ſenſibus, à vobis, Pater Beatiſſime, irrationabiliter decernentibus, ad voſmet ſecundum rectam rationem & melius informatum: Item ſi diſcretio perſonarum requiritur, à vobis, Pater Sancte, Vicario, ad Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui judicaturus eſt vivos & mortuos & ſeculum per ignem: Item ad Generale Concilium, à quo & in quo ſolent geſta etiam Summorum Pontificum quæcumque pertractari, decerni, & judicari: Item ad Pontificem futurum, cujus eſt geſta inordinata ſui Prædeceſſoris in melius reformare.* Cardinalium querimoniis ea in Appellatione expreſſis *Gregorii* nomine reſponſum eſt. Reſponſionem exhibet ibidem *Odoricus Raynaldus*.

Cardinales Obedientiæ Gregorii ab eo deficiunt, & Piſas ſeccedunt.

Benedicti Bulla & Literæ ad Regem.

XLV. Interea *Benedicto* ad Portum Veneris agenti redditæ ſunt Chriſtianiſſimi Regis Literæ, quibus ſignificabat, niſi unio ad diem Aſcenſionis facta eſſet, ſe cum Regno ſuo ab ejus Obedientia receſſurum. His acceptis, *Benedictus* Bullam anno ſuperiori datam, qua ſubtractionem ſub pœna Excommunicationis, aliiſque graviſſimis prohibebat, necnon Appellationes à Papa ad Concilium, in Gallias miſit Regi ſignificandam; aliaſque ad ejus Majeſtatem Literas dedit, quibus ipſam hortatus eſt, ut Seceſſionis conſilium deponeret, ac adversùs calumniatores expoſtulavit, conteſtatus per ſe non ſtare quin fieret unio; perſtringens etiam eos qui ab ipſo appellare non veriti, varios errores contra ſinceritatem fidei ſpargebant, & permittebantur *Concluſiones nefarias, falſa intermiſcendo pro veris, procaciter ſuſtinere.* Editæ ſunt hæ Literæ Tomo VI. *Spicilegii*, pag. 178. De illis deliberatum eſt in Conſilio Regis & Senatu Pariſienſi, ipſo Rege, Principibus, Præſulibus, & Viris Academicis præſentibus, Magiſtro *Joanne Curtacoxa*, Doctore Theologo, Natione Normanno, pro Regiorum Jurium & Gallicanæ Eccleſiæ Libertatum defenſione perorante, & *Benedictum* non modò Schiſmaticum, & perturbatorem pacis & unitatis Eccleſiæ, verùm etiam in Regiam Majeſtatem injurium, conclamante; neque ampliùs appellandum *Benedictum*, aut Papam, vel Cardinalem, aut nomine alterius cujuſquam dignitatis, nec ipſi obediendum tanquam Paſtori Eccleſiæ, ſub pœna fautorum Schiſmatis & Hæreſeos: omneſque & ſingulos qui favorem, conſilium & auxilium in Regno, Delphinatu, omnibúſque Ditionibus Regiis dicto *Petro de Luna* præſtarent, crimen læſæ Majeſtatis evidenter incurſuros: Decretum eſt eas Literas iniquas & injuſtas, lacerandas eſſe. Quod executioni mandatum eſt. De iis etiam habita quæſtio, qui *Benedicto* favebant, & hanc in ipſum agendi rationem calumniabantur; quidam in carcerem conjecti, alii publicis ignominiæ notis inuſti: Remenſi etiam Archiepiſcopo, & Epiſcopo Cameracenſi *Petro de Alliaco* liberiùs locutis, dicta dies; qui minimè comparuerunt, ne in ipſos etiam ſæviretur. *Buſſicaldo* Genuæ Gubernatori mandatum, ut ſi fieri commodè poſſet, *Benedictum* comprehenderet ac detineret. Seceſſionis à *Benedicto* & Neutralitatis Edictum ad Aſcenſionem Domini promulgatum eſt. Is verò in Italia aut Gallia tutò ſe deinceps verſari non poſſe intelligens, è Portu Veneris ad Illiberitanum Cataloniæ Portum appulit, & Perpinianum ſe recepit, ubi & Concilium celebravit centum circiter & viginti Prælatorum ex Regnis Caſtellæ, Aragoniæ, & Navarræ, quorum variæ fuerunt Sententiæ, quibuſdam cenſentibus *Benedictum* continuò cedere debere per Legatos; aliis tempus ducentibus, aſſerentibúſque ipſum verum quidem Chriſti Vicarium eſſe, ac inprimis Catholicum; qui tamen & ipſi autores fuere, ut propter Eccleſiæ bonum ac unionem, viam renuntiationis cæteris omnibus præponeret; ac Legatos cum plenaria poteſtate incundæ concordiæ mitteret. Interim Gallicanæ Eccleſiæ Concilio Pariſios convocato, ab undecima Auguſti ad quintam Novembris, cui præfuit Senonenſis Archiepiſcopus, privatio Beneficiorum & Dignitatum in quoſcumque fautores, participes, & defenſores *Petri de Luna*, velut Hæretici & Schiſmatici ab Eccleſia præciſi decreta eſt: Nominatim verò Beneficiis omnibus ac Juriſdictione Eccleſiaſtica in Galliis privati ſunt, Cardinales quondam Auxitanus, de Fliſco, de Chalanto, Auxitanus Archiepiſcopus, S. Pontii, Mimatenſis, Biterrenſis Epiſcopi, Abbas S. Saturnini Toloſani, & *Guigo Flandrini* lator Epiſtolæ damnatæ Univerſitatis Toloſanæ contra Sententiam Academiæ Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ de Subtractione Obedientiæ *Benedicto* facienda, necnon Generales FF. Prædicatorum & Minorum. Statuti ſunt etiam Articuli communes de modo providendi Beneficiis durante Neutralitate: Denique Statuta ſeu Monita, vel (ut eâ ætate loquebantur) Adviſamenta de regimine Eccleſiæ Gallicanæ tempore ejuſdem Neutralitatis, die V. Novembris deliberata ſunt, de Abſolutionibus, Diſpenſationibus, Judiciis, Appellationibus, & modo providendi Beneficiis: ita ut diſpenſationes, abſolutiones, aliæque Eccleſiaſticæ cauſæ, ſecundùm earum naturam aut gravitatem, vel ad Sedis Apoſtolicæ Pœnitentiarios, vel ad Superiores Ordinum, & ad Epiſcopos Diœceſanos, vel ad Concilia Provincialia referrentur. Beneficiorum verò collatio ab Ordinariis Collatoribus fieret; Epiſcopi à Metropolitano; Archiepiſcopi à Synodo Provinciali confirmarentur. Hæc autem deliberata

Seceſſionis à Benedicto & Neutralitatis Edictum in Galliis promulgatum.

Concilium Eccleſiæ Gallicanæ.

ſunt

ſunt *Salvis Juribus Coronæ Franciæ , & Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ , ſalvâ etiam debitâ Sanctæ Sedi Apoſtolicæ reverentiâ , & Domino Papa futuro legitimo , clave non errante.* Hæc Statuta ſeu Adviſamenta habentur in MS. Victorinis à *Spondano* laudatis , apud Monachum Sandionyſianum in Hiſtoria *Caroli VI.* & apud *Bochellum* Lib. IV. Decretorum Eccleſiæ Gallicanæ , Tit. XXII. pag. 677. Plura etiam Inſtrumenta Conſultationum & Deliberationum circa Beneficiorum proviſiones habitarum in illa Synodo Nationali Pariſiis celebrata , Tomo V. Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis edita ſunt à pag. 175. ad pag. 184.

XLVI. Audita Cardinalium à *Gregorio* ſeceſſione , ſuis ipſos Literis *Carolus Sextus* Rex Chriſtianiſſimus hortatus eſt , ut cum Cardinalibus Avenionenſis Collegii convenirent, Eccleſiæ unioni ac paci conſulturi. Has Literas datas XXII. Maii MCCCCVIII. apud *Odoricum Reynaldum* ad hunc annum Num. XX. legere eſt. Cardinales Avenionenſes pariter hortata eſt Academia Pariſienſis , ut cum Romanis Cardinalibus ad extinguendum Schiſma & ad agendum legibus in ambos de Pontificatu Contendentes , jungerentur. Hæ literæ datæ die XXIX. Maii habentur inter Epiſtolas *Nicolai de Clemangiis*, pag. 187. Cùm *Gregorius* , Concilio ad Feſtum Pentecoſtes anni ſequentis in Provincia Aquileienſi indicto , in quo de pace Eccleſiæ ageretur , novem adhuc Cardinales contra ſolemnis Juramenti fidem ac religionem creaſſet , antiqui utriuſque Collegii Cardinales Liburnum convenerunt; qua ex Urbe ad Regem Chriſtianiſſimum & ad Pariſienſem Academiam die ultima Junii ſcripſere , ſuam ad pacem Eccleſiæ procurandam , prout Regia Majeſtas per Literas ſuaſerat , concordiam nuntiantes , Divino certè Spiritui, potius quàm humanæ induſtriæ adſcribendam. Editæ ſunt hæ Literæ Tomo VI. *Spicilegii* , pag. 190. Die prima Julii , Gregoriani Cardinales Encyclicam ad Fideles univerſos publicarunt Epiſtolam , quâ expoſitis cauſis cur à *Gregorio* ſeceſſiſſent , omnes pariter ad ejus obedientiam ejurandam hortabantur , utque ipſis Cardinalibus ad unionem Eccleſiæ perficiendam manum auxiliatricem porrigerent. Edita eſt ibidem, pag. 192. Legatur hujus Schiſmatis Hiſtoria à *Petro Puteano* , Viro Clariſſimo & erudito , Gallico idiomate ſcripta.

SCHOLION I.

In hac Diſſertatione , Num. IX pag. 470. Edit. primæ ; Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant : *Non ſpectat ad fidem an Bartholomæus Barenſis ſit Papa.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea , ſed iſta : *Nec ſpectabat ad fidem an Bartholomæus Archiepiſcopus Barenſis vel Robertus Cardinalis Gebennenſis canonicè in pontifices electi eſſent.* Ad fidem quidem ſpectat , Eum qui canonicè fuerit Pontifex electus , legitimum eſſe S. Petri ſucceſſorem , & Summum Pontificem : ſed ad fidem non ſpectat illum eſſe verum Pontificem , cujus dubia electio eſt. Et cùm plures de Pontificatu contendunt , ſacro Collegio duas in partes ſciſſo , quarum utraque ſuam electionem legitimam eſſe contendit , & in duas etiam partes ſciſſa eſt infeliciter Eccleſia , & partium jura obſcura ſunt , hunc vel illum determinatè verum Pontificem eſſe non pertinet ad fidem , donec Eccleſia judicaverit quinam legitimè ſit electus.

SCHOLION II.

In eadem Diſſertatione , ſub eodem Num. pag. 472. Religioſi Cenſores hæc notant : *Ne verò quis me novam ſententiam , aut Romanæ Sedi injurioſum propugnare objiciat , quod interdum ab imperitis patiuntur Eccleſiaſtici Scriptores , ſententiæ meæ authores profero.*

R. Hanc Scriptorum Eccleſiaſticorum aliquando ſortem eſſe , aliorum exemplis didiceram , experientiâ tandem ipſe mea probavi. Quam verò hîc propugno ſententiam , non eſſe novam , aut Sedi Apoſtolicæ injurioſam oſtendi ex Gerſonio , S. Antonino , Joanne Cardinali à Turrecremata , & Henrico Inſtitoris iſtius opinionis defenſoribus ; quòd ſcilicet ſchiſmatici non fuerint , qui Clementi VII. & Benedicto XIII. ante Piſani Concilii ſententiam bona fide adhæſerunt.

SCHOLION III.

In eadem Diſſertatione , Num. XXXI. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant : *Papa vivi habent ſuperiorem , Concilium Generale.*

R. Non meum , ſed Pariſienſis Academiæ Reſponſum eſt , quod hiſtoricè refero : *Ubi de Schiſmate , vel ſuſpicione hæreſeos agitur , Summos ipſos pontifices tam vivos quàm defunctos ſuperiorem habere Judicem ; vivos Concilium Generale , defunctos ſucceſſorem.* Indiculi Cenſorii authores propoſitionem meam interpolarunt , hæc verba ſupprimentes , *Ubi de ſchiſmate , vel ſuſpicione hæreſeos agitur.* Iſtud Academiæ Pariſienſis Reſponſum editum eſt Tomo Quarto Hiſtoriæ ejuſdem Univerſitatis , pag. 740. ex cujus collatione intelligi poteſt quàm fideliter illud citaverim.

SCHOLION IV.

In eadem Diſſertatione , Num. XL. pag. 537. Edit. primæ , Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem , notant : *Rex Galliæ tamquam caput cogere poteſt Concilium , eique præeſſe*

R. Hæc propoſitio non eſt mea ; ſed ita ſcripſi eo loci : *Joannes Juvenalis de Urſinis Regius Advocatus Regem Chriſtianiſſimum , qui dexterum Eccleſiæ brachium eſt , auctoritatem juſque habere probavit Regni ſui Clerum congregandi ad Conſilium de Eccleſiæ negotiis exquirendum ; & ejuſmodi Conventui præeſſe tanquam caput.* Non mea hæc propoſitio eſt , ut patet , ſed Joannis Juvenalis de Urſinis , hiſtoricè tantùm à me relata , non dogmaticè aſſerta. Nec tamen Catholicus ille Advocatus dixit Regem Galliæ poſſe congregare Concilium Oecumenicum , aut cuicumque alteri Concilio, in quo de fide , diſciplina , aut de cauſis quibuſcumque Eccleſiaſticis agendum ſit , præeſſe poſſe tanquam caput Eccleſiæ : procul ab ore Catholico Hæreticæ hujuſmodi propoſitiones : ſed dixit Juvenalis de Urſinis , poſſe Regem congregare Clerum Regni ſui ad conſilium exquirendum , & ejuſmodi Conventui præeſſe tanquam caput ; *Non Eccleſiæ , ſed Regni , cujus & Viri Eccleſiaſtici membra ſunt.* Sic mentem Advocati Catholici ad marginem explicui.

DISSERTATIO II.

DE CONCILIO PISANO OECUMENICO.

Piſa, Piſæ, Urbs Etruriæ, Sedes Archiepiſcop.

Hiſtoria ipſius exponitur : Oecumenici nomen & Auctoritas ipſi aſſeritur : Latæ ab ipſo contra GREGORIUM XII. & BENEDICTUM XIII. in ſuis Obedientiis Pontifices Maximos appellatos Sententiæ Æquitas demonſtratur.

1. CUm in unum Collegium conveniſſent utriuſque partis Cardinales , Concilii celebrationem Piſæ ad diem XXV. Martii , anni Domini milleſimi quadringenteſimi noni decrevere , quod ex toto orbe Chriſtiano atque Catholico congregatum , univerſalem Eccleſiam repræſentaret, ad ejuſdem unionem procurandam, compulſis ad ceſſionem , quam juraverant , æmulis Pontificibus, aut Canonico Judicio exauctoratis , novóque , unico & legitimo Pontifice electo. Decreverunt etiam ut ambo Contendentes ad Concilium vocarentur, ejus Decretis parituri. Si

Concilium Piſanum ab utriuſque Obedientiæ Cardinalibus in unum Collegium unitis Jure convocatum.

adeſſe

adeſſe renuerent, ſacer nihilominus haberetur Conſeſſus, & quod è re Eccleſiæ foret, ſtatueret. Quiſque autem à Cardinalibus partis ſuæ vocaretur: Qui & ſuæ Obedientiæ Prælatos, aliòſque convocarent, & Regum ac Principum auxilium ad tantæ molis negotium conſummandum implorarent. Literæ Cardinalium Obedientiæ quondam *Benedicti* ad ipſum datæ xiv. Julii mccccviii. quibus ipſum vocant ad Concilium Piſanum, editæ ſunt Tom. vi. *Spicilegii*, pag. 200. Ita ſunt inſcriptæ: *Sanctiſſimo Domino noſtro, Domino Benedicto XIII. miſeratione divina Summo Pontifici, ſui humiles & devoti Oratores, Epiſcopi, Preſbyteri, & Diaconi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, nunc in Liburno Piſanæ Diœceſis exiſtentes, pro nobis & aliis Reverendiſſimis Patribus Dominis Cardinalibus, pro nunc abſentibus, nobis adhærentibus & adhærere volentibus in hac parte, cum ſupplici & devota ſui recommendatione utriuſque hominis ſoſpitatem.* Ubi Schiſmatis malum, viam Concilii repulſam, viam ceſſionis longo tempore declinatam expoſuerunt, de obicibus ab utroque Contendente unioni appoſitis hæc habent: *Et quamvis ex poſt exactis annorum curriculis fuerit hæc via ſancta & neceſſaria, communi omnium Fidelium judicio prælecta, cum Angelo Corrario Gregorio nominato, per veſtram Sanctitatem recepta, & etiam approbata; tot tamen & tanta in illius habendæ executione adhibita difficultates, variationes, dilationes ac repudia circa locorum electionem & ſecuritates hinc inde, quòd nullus effectus ſecutus eſt, nec abinde ſperatur modo aliquo proventurus, ſed quodam receſſu in dicto pacis tractatu, imo veriùs repudio perenni, abiiſtis in viam longinquam, nunquam ad Agni nuptias per unitatis vinculum, ut à multis creditur, intraturi. Quæ mala conſiderantes providè, ac pia mentis conſideratione penſantes Reverendiſſimi Patres nominati in parte alia Cardinales, à dicto Angelo Corrario, Gregorio nominato, ad omnem viam habendæ unionis mente & propoſito indurato, receſſerunt juxta divina mandata. Ad quos de veſtræ Sanctitatis permiſſu & voluntate expreſſa quatuor ex nobis directi fuere, & convenientibus in Liburno cum quatuor ex eis nominatis Cardinalibus, demum nos omnes & ipſi in unum convenientes, perſpeximus communi & concordi voto, & matura deliberatione habitâ cum multis Prælatis notabilibus, ac quampluribus Literatis Viris Deum timentibus & pacem Eccleſiæ habentibus in fervore charitatis, fore neceſſarium, ut per Eccleſiam univerſalem congregatam huic tam peſtilenti morbo & inveterato languori erroribus fidem tangentibus pleno, ſubveniatur & occurratur in brevi ad ſerenandas omnium Fidelium conſcientias, errores ſubmovendos notorios, virtutes inſerendas, morum & Eccleſiæ Reformationem debitam & ſalubrem: & quòd per nos in noſtra Obedientia, & alios nominatos Cardinales in ſua, Prælati & alii qui convocandi fuerint, convocentur per nos in civitate Piſana, & per illos in eadem ad terminum xxv. diei Martii proximè futuri. Et hunc modum convocationis aſſumpſimus propter Neutrales, & illos qui de Obedientia dicti Angeli ad noſtram, & etiam illos de noſtra qui ad veſtram & dicti Angeli vocationem nullatenus venirent; & propter defectus aliàs habitos in convocatione Concilii, de quo ſæpiſſimè & diverſis temporum intervallis fuit per nos Sanctitas veſtra requiſita, & eidem humiliter ſupplicatum, & aliquando promiſſum, ſed nullatenus adimpletum. Et ut omnis adhibeatur cautela, ex abundanti vobis tenore præſentium ſupplicamus, & inſtanter requirimus, quatenus, quantum in vobis eſt, dictæ convocationi præbeatis aſſenſum & opem: & quòd Sanctitati veſtræ placeat in dictis loco & termino perſonaliter intereſſe &c. Hæc enim convocatio ad locum & terminum antedictos nullo valet colore difficultari, impediri, ſeu quocumque confictio pallio differri, declinari, ſeu mutari: cùm etſi in veſtra Sanctitate corporalis infirmitas, vel aliud occurreret impedimentum, ſeu aliàs abſentia juſta cauſa, poſſit & debeat, de quo vos ſolemniter requirimus, & aliàs fuit per nos conſultum, hoc Dei tam neceſſarium negotium, quoad illa quæ per vos facienda exiſtunt, per Deputatum à vobis perfici, & per Procuratorem ſufficienti & ſpeciali Mandato ac irrevocabili munitum, ceſſio pro parte veſtra fieri valeat; Angelo nominato Gregorio cedente in propria perſona, vel per Procuratorem ſimilem poteſtatem habentem, & irrevocabile & ſpeciale Mandatum, vel ipſo ſublato de medio, vel canonicè per Eccleſiam ejecto. Quòd ſi dictæ convocationi opem & aſſenſum præſtare refugeritis, & in loco & termino antedictis convenire, vel deputatum Procuratorem deſtinare; cum extra terminos Italiæ nequeant partes, ſeu ipſarum altera, ad conſummationem unitatis habendæ multis conſideratis, ita commodè & utiliter convenire, attento quòd per Concilia particularia Schiſma extirpari non poſſet: Nos, & alii, qui ad vocationem noſtram venerint, procedemus in negotio unionis habendæ, & Schiſmatis tam horrendi, errorùmque fidem tangentium extirpatione, cum Collegio partis alterius, ac cum Concilio vocatorum per nos & ipſos, attentis promiſſis juratis & conventis per Sanctitatem veſtram & dictum Angelum, ut dictaverit Spiritus Sancti gratia, & aliàs fuit per Sanctos Patres in Romana Eccleſia ſalubriter obſervatum, veſtrâ, & dicti Angeli, ſeu alterius abſentiâ non obſtante, &c. Et ſi (quod abſit) præmiſſis vellet veſtra Sanctitas impedimentum præſtare; cùm nihil ſit per quod fiendæ unitati, ad quam tendimus, poſſet per poteſtatem aliquam juſtè fieri, cùm in hoc proſequamur voluntatem divinam, Eccleſia, cujus unitatis claves à Chriſto conceſſæ ſunt, talia non pateretur ſub diſſimulatione tranſire.*

II. Editæ ſunt in eodem *Spicilegii* Tomo pag. 205. Literæ quibus Cardinales *Benedicti XIII.* convocant omnes Prælatos, & alios de ſua Obedientia ad Concilium Piſanum: in quibus enarratis quæ huc uſque in Schiſmate contigerant, & impedimentis quæ ambo Contendentes unioni appoſuerant, hæc habent: *Et perpendentes ex prædictis indiſpoſitionibus tam ipſius Domini Benedicti, quàm Angeli, unionem Eccleſiæ patenter impediri, imò veriùs Schiſma perpetuari, niſi celeriter occurratur: convenimus in unum cum Collegio partis alterius & nominatis Cardinalibus, qui à dicto Angelo receſſerant, quos reperimus bene diſpoſitos ad extirpationem Schiſmatis, & unionem in Dei Eccleſia procurandam. Et conſiderantes ad invicem quòd ex indiſpoſitionibus prædictis, contumaciis, & pertinaciis, ſi ſtaretur arbitrio duorum Contendentium de Papatu, nunquam Schiſma extirparetur, imò quodammodo perpetuaretur in ævum: Et etiam attendentes quòd Schiſma quos inquinat, æquat, & non ſolùm qui Schiſma facit & fovet, ſed etiam qui patitur, & extirpare negligit, eodem involvitur crimine & delicto: Conſiderato etiam quòd Contendentes de Papatu non ſolùm Juramento & voto ac promiſſione multiplici, ſed etiam Jure Divino & Canonico, & ſub pœna damnationis æternæ, ſi refugerint, tenentur & multipliciter ſunt adſtricti pacem dare Eccleſiæ per viam ceſſionis, attentâ Schiſmatis diuturnitate & involutione, ac magnâ adhærentiâ quam utraque pars habere dignoſcitur: quæ via etiam eſt ab omnibus Chriſti Fidelibus approbata & neceſſaria reputata. Et etiam conſiderato quòd ex indiſpoſitionibus prædictis complures ſe ſubtraxerunt & ſe Neutrales fecerunt ab*

Obedientia

Obedientia utrinſque, multique ſe parant ad ſimilem Subtractionem ſeu Neutralitatem faciendam. Quodque ſi diffugia & dilationes Contendentium ulteriùs attenderentur & expectarentur, qui ſe ſic ſimul ſeparant & diſpergunt, maximâ quaſi ex propoſito ſeu condicto locorum diſtantiâ, ut de eorum reductione in unum, ſeu mutuâ conventione ſpes nulla de cætero habeatur, errores ſuccreſcerent, cùm Schiſma mater errorum exiſtat; & inveteratum tranſit in hæreſim, juxta divinas & canonicas Sanctiones . . . Conſiderato etiam quòd duobus Contendentibus de Papatu, qui de facili ad pacem reduci nequeunt, Concilium Generale ſeu Eccleſia congregata Judex eſt competens controverſiæ prædictæ, quæ meritò tangit fidem. Et quòd Concilium eſt per Cardinales, maximè in contumaciam, defectum, ſeu negligentiam Contendentium, convocandum, cùm ipſi duo Contendentes contra ſe & intentiones ſuas Concilium nullo modo congregarent, ut experientia præteritorum docuit & docet: Cùm etiam Neutrales ſeu Subtracti de facili ad eorum convocationem non haberent convenire, & ſequerentur alia pericula evidentia in impedimentum tam deſideratæ unionis. Habitâ ad invicem inter Nos & Collegium partis alterius deliberatione maturâ, & etiam cum multis Prælatis, Nobilibus ac magnis Literatis in Theologica & Canonica Facultate & Civili, ſequentes geſta & exempla Sanctorum aliàs virtuosè in Romana Eccleſia obſervata, deliberavimus quòd per nos in parte & Obedientia noſtra Concilium ſeu Eccleſia convocetur in certo loco & termino, & idem fiat per Collegium ſeu Cardinales nominatos alterius partis in eodem termino & loco, cum auxilio & benigno ſuffragio Regum & Principum utriuſque Obedientiæ, quibus nunc Romana & univerſalis Eccleſia permaximè noſcitur indigere, &c. Quocirca prædictam deliberationem veſtrûm ſingulis intimamus & notificamus, precamur, & ſub debito Juramenti, quo Eccleſiæ Romanæ tenemini, requirimus, quatenus in quantum Deo placere cupitis, & defenſioni fidei aſſiſtere, & pro unitatis vinculo procurando velitis in termino xxv. *diei menſis Martii proximè futuri, ad quem etiam terminum Domini Cardinales alterius partis Prælatos & alios ſuæ Obedientiæ convocant, in civitate Piſana . . . convenire & comparere, ad fines & effectus prædictos inſpirante gratiâ Spiritus Sancti proſequendos, & fœliciter conſummandos.*

III. Ibidem pag. 215. editæ ſunt Literæ Cardinalium *Gregorii XII.* quibus Obedientiæ ſuæ Prælatos, alioſque, ad idem Concilium convocant. Rationes ob quas Concilium Oecumenicum celebrare neceſſarium viſum eſt, luculenter ac perſpicuè exponunt: tum graviſſimis invictiſſimiſque momentis probant id à Cardinalibus, utroque Contendente invito, convocari poſſe ac celebrari, in illo Chriſtianæ rei ſtatu. *Habitis,* (inquiunt) *& conſideratis maturis conſiliis Univerſitatum, Magiſtrorum Studii Pariſienſis & Bononienſis, quæ Univerſitates maximè inclinabant in has concluſiones, quarum plurimæ ad ſcripturam publicam & authenticam roboratam ſigillis ſunt redactæ: Videlicet primò, quòd uterque, & Dominus Gregorius, & qui ſe ex altera parte pro Papa gerit, ex debito Officii Paſtoralis veri vel prætenſi, jure communi, circumſcripto quolibet juramento & voto, ſtante Schiſmate tam inveterato cum tanto populi ſcandalo, tenentur & debent cedere, ex quo propter dubia juris & facti ſuper Papatu aliter non poteſt commodè dari unio & pax in Eccleſia Dei, ne plus temporalem dignitatem quàm æternam ſalutem & unitatem ac æternam vitam, appetere videantur; & quia finis Paſtoralis officii eſt providere unitati gregis, paci & ſaluti animarum populi Chriſti. Secundò, quòd longè fortiùs aſtringuntur concurrentibus tam ſolemnibus vinculis, ut promiſſionis, voti, & juramenti. Tertiò, quòd Papa ſtante tali Schiſmate pertinaciter reſiſtendo in complendo quod vovit & juravit, ad quod etiam abſque voto & juramento tenetur, incurrit crimen notorium, propter quod ſubjicitur proviſioni Concilii, & ultra hoc concluditur Schiſmatis nutritor & fautor, cujus obſtinatione & vetuſtate deſcenditur in hæreſim, & fides læditur Deo & Eccleſiæ debita; cujus etiam proviſio ſpectat ad Concilium. Quartò, quòd etiam ſtante dubio an hoc incrementum Schiſmatis tranſeat in hæreſim, vel an tale ſit debitum ex quo proviſio ſpectet ad Concilium, quòd cognoſcere in dubio ad idem pertinet. Quintò, quòd ſtante dubio Papatus inextricabili propter dubium facti & juris, ne in ſubverſionem fidei Eccleſia ſic remaneat diviſa perpetuò cum tanto ſcandalo & animarum perditione, proviſio ſpectat ad Concilium & Eccleſiam univerſalem, ut utrumque, eis non cedentibus, poſſit à Papatu ejicere. Sextò, quòd ſtantibus terminis ut ſtant, & ambobus detrectantibus implere quod jurarunt & voverunt, cùm ex hoc nutriant Schiſma manifeſtum, ſubditi poſſunt & debent ab eorum Obedientia recedere, & tenentur, cùm ex eorum Obedientia palpabiliter videant utrumque in ſuo malo nutriri propoſito: & etiam peccant ſi non ſubtrahunt, tanquam principaliter Schiſma facientes, vel ſaltem indirectè auxilium præbentes nutritoribus Schiſmatis antiquati, nec ſententiis Contendentium de Papatu aliquatenus propter hoc valent alligari. Ultimò ex factis & dictis quæ ſupra ponuntur, quæ univerſo mundo notoria ſunt, ſatis notoriè patet utrumque detrectare implere quod debebat, & ad quod tenetur ex debito officii & juramenti, cùm ſaltem potuerunt cedere per Procuratores idoneos, vel uterque in manibus Collegii ſui, & ſic dare pacem Populo Chriſti: cùm uterque de jure & forma juramenti arctetur ad nihil de utilibus, neceſſariis, aut quomodolibet opportunis omittendum; cùm etiam ab utriuſque pendeat poteſtate ſolvere perplexitatem conditionum juramenti, ſi qua ſubſit; & ſi quæ circa hoc excuſationes allegentur, frivolæ ſunt, & earum cognitio eſt Concilii.*

IV. *Quibus viſis, & pluribus inter nos habitis conſiliis, firmavimus nos unire cum Dominis alterius Collegii, & Liburnum accedentibus nobis, ac eis Dominis Cardinalibus ex altera parte in ſufficienti numero nobiſcum congregatis, in unum nos univimus propoſitum, ut modis omnibus juſtis & ſanctis, & ſecundum Canonicas Sanctiones, Populo Chriſti de unione & pace provideremus. Et conſiderantes quòd ipſi de Papatu Contendentes contra ſe minimè Concilium integrum congregarent, ut præteritorum experientia docuit & docet, & etiam præterita negligentia; & maximè quia Dominus Gregorius negavit Ceſſionis viam, & eam ut diabolicam reprobavit, ad quam tractandam etiam Concilium denegaſſe videtur; Attendentes etiam quòd uterque permaximè eſt de convocando Concilio ſuſpectus, ut aut nolit, aut nimiùm dilatet, aut etiam minùs fideliter congreget, cùm verbis & factis viam impediant ad Schiſma tollendum, ad cujus finem Concilium congregatur, cùm perpendat uterque ſe congregato Concilio veriſimiliter excludi, & uterque multifariè declaraverit ſe anhelare ut in Papatu etiam cum diviſione remaneat, Item propter probabiles dubitationes de Papatu, tam ex facto & facti antiquitate, quam ex jure deſcendentes, & propter Obedientias ſeparatas, neuter quoad totam Congregationem utriuſque Obedientiæ, quæ in tali caſu tota eſt neceſſariò congreganda, poteſt ſe oſtendere Papam indubitatum, nec in ſolida poſſeſſione pacifica Papa-*

adeſſe renuerent, ſacer nihilominus haberetur Conſeſſus, & quod è re Eccleſiæ foret, ſtatueret. Quiſque autem à Cardinalibus partis ſuæ vocaretur: Qui & ſuæ Obedientiæ Prælatos, aliòſque convocarent, & Regum ac Principum auxilium ad tantæ molis negotium conſummandum implorarent. Literæ Cardinalium Obedientiæ quondam *Benedicti* ad ipſum datæ XIV. Julii MCCCCVIII. quibus ipſum vocant ad Concilium Piſanum, editæ ſunt Tom. VI. *Spicilegii*, pag. 200. Ita ſunt inſcriptæ: *Sanctiſſimo Domino noſtro, Domino Benedicto XIII. miſeratione divina Summo Pontifici, ſui humiles & devoti Oratores, Epiſcopi, Preſbyteri, & Diaconi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, nunc in Liburno Piſanæ Diœceſis exiſtentes, pro nobis & aliis Reverendiſſimis Patribus Dominis Cardinalibus, pro nunc abſentibus, nobis adhærentibus & adhærere volentibus in hac parte, cum ſupplici & devota ſui recommendatione utriuſque hominis ſoſpitatem.* Ubi Schiſmatis malum, viam Concilii repulſam, viam ceſſionis longo tempore declinatam expoſuerunt, de obicibus ab utroque Contendente unioni appoſitis hæc habent: *Et quamvis ex poſt exactis annorum curriculis fuerit hæc via ſancta & neceſſaria, communi omnium Fidelium judicio prælecta, cum Angelo Corrario Gregorio nominato, per veſtram Sanctitatem recepta, & etiam approbata; tot tamen & tanta in illius habenda executione adhibita difficultates, variationes, dilationes ac repudia circa locorum electionem & ſecuritates hinc inde, quòd nullus effectus ſecutus eſt, nec abinde ſperatur modo aliquo præventurus, ſed quodam receſſu in dicto pacis tractatu, imo veriùs repudio perenni, abiiſtis in viam longinquam, nunquam ad Agni nuptias per unitatis vinculum, ut à multis creditur, intraturi. Quæ mala conſiderantes providè, ac pia mentis conſideratione penſantes Reverendiſſimi Patres nominati in parte alia Cardinales, à dicto Angelo Corrario, Gregorio nominato, ad omnem viam habendæ unionis mente & propoſito indurato, receſſerunt juxta divina mandata. Ad quos de veſtra Sanctitatis permiſſu & voluntate expreſſa quatuor ex nobis directi fuere, & convenientibus in Liburno cum quatuor ex eis nominatis Cardinalibus, demum nos omnes & ipſi in unum convenientes, perſpeximus communi & concordi voto, & matura deliberatione habitâ cum multis Prælatis notabilibus, ac quampluribus Literatis Viris Deum timentibus & pacem Eccleſiæ habentibus in fervore charitatis, fore neceſſarium, ut per Eccleſiam univerſalem congregatam huic tam peſtilenti morbo & inveterato laqueo erroribus fidem tangentibus pleno, ſubveniatur & occurratur in brevi ad ſerenandas omnium Fidelium conſcientias, errores ſubmovendos notorios, virtutes inſerendas, morum & Eccleſiæ Reformationem debitam & ſalubrem: & quòd per nos in noſtra Obedientia, & alios nominatos Cardinales in ſua, Prælati & alii qui convocandi fuerint, convocentur per nos in civitate Piſana, & per illos in eadem ad terminum XXV. diei Martii proximè futuri. Et hunc modum convocationis aſſumpſimus propter Neutrales, & illos qui de Obedientia dicti Angeli ad noſtram, & etiam illos de noſtra qui ad veſtram & dicti Angeli vocationem nullatenus venirent; & propter defectus aliàs habitos in convocatione Concilii, de quo ſæpiſſimè & diverſis temporum intervallis fuit per nos Sanctitas veſtra requiſita, & eidem humiliter ſupplicatum, & aliquando promiſſum, ſed nullatenus adimpletum. Et ut omnis adhibeatur cautela, ex abundanti vobis tenore præſentium ſupplicamus, & inſtanter requirimus, quatenus, quantum in vobis eſt, dictæ convocationi præbeatis aſſenſum & opem: & quòd Sanctitati veſtræ placeat in dictis loco & termino perſonaliter intereſſe &c. Hæc enim convocatio ad locum & terminum antedictos nullo valet colore difficultari, impediri, ſeu quocumque confìcto pallio differri, declinari, ſeu mutari: cùm etſi in veſtra Sanctitate corporalis infirmitas, vel aliud occurreret impedimentum, ſeu aliàs abſentia juſta cauſa, poſſit & debeat, de quo vos ſolemniter requirimus, & aliàs fuit per nos conſultum, hoc Dei tam neceſſarium negotium, quoad illa quæ per vos facienda exiſtunt, per Deputatum à vobis perfici, & per Procuratorem ſufficienti & ſpeciali Mandato ac irrevocabili munitum, ceſſio pro parte veſtra fieri valeat; Angelo nominato Gregorio cedente in propria perſona, vel per Procuratorem ſimilem poteſtatem habentem, & irrevocabile & ſpeciale Mandatum, vel ipſo ſublato de medio, vel canonicè per Eccleſiam ejecto. Quòd ſi dictæ convocationi opem & aſſenſum præſtare refugeritis, & in loco & termino antedictis convenire, vel deputatum Procuratorem deſtinare; cum extra terminos Italiæ nequeant partes, ſeu ipſarum altera, ad conſummationem unitatis habendæ multis conſideratis, ita commode & utiliter convenire, attento quòd per Concilia particularia Schiſma extirpari non poſſet: Nos, & alii, qui ad vocationem noſtram venerint, procedemus in negotio unionis habendæ, & Schiſmatis tam horrendi, errorùmque fidem tangentium extirpatione, cum Collegio partis alterius, ac cum Concilio vocatorum per nos & ipſos, attentis promiſſis juratis & conventis per Sanctitatem veſtram & dictum Angelum, ut dictaverit Spiritus Sancti gratia, & aliàs fuit per Sanctos Patres in Romana Eccleſia ſalubriter obſervatum, veſtrâ, & dicti Angeli, ſeu alterius abſentiâ non obſtante, &c. Et ſi (quod abſit) præmiſſis vellet veſtra Sanctitas impedimentum præſtare; cùm nihil ſit per quod fienda unitati, ad quam tendimus, poſſet per poteſtatem aliquam juſtè fieri, cùm in hoc proſequamur voluntatem divinam; Eccleſia, cujus unitatis claves à Chriſto conceſſæ ſunt, talia non pateretur ſub diſſimulatione tranſire.*

II. Editæ ſunt in eodem *Spicilegii* Tomo pag. 205. Literæ quibus Cardinales *Benedicti XIII.* convocant omnes Prælatos, & alios de ſua Obedientia ad Concilium Piſanum: in quibus enarratis quæ huc uſque in Schiſmate contigerant, & impedimentis quæ ambo Contendentes unioni appoſuerant, hæc habent: *Et perpendentes ex prædictis indiſpoſitionibus tam ipſius Domini Benedicti, quàm Angeli, unionem Eccleſiæ patenter impediri, imò veriùs Schiſma perpetuari, niſi celeriter occurratur: convenimus in unum cum Collegio partis alterius & nominatis Cardinalibus, qui à dicto Angelo receſſerant, quos reperimus bene diſpoſitos ad extirpationem Schiſmatis, & unionem in Dei Eccleſia procurandam. Et conſiderantes ad invicem quòd ex indiſpoſitionibus prædictis, contumaciis, & pertinaciis, ſi ſtaretur arbitrio duorum Contendentium de Papatu, nunquam Schiſma extirparetur, imò quodammodo perpetuaretur in ævum: Et etiam attendentes quòd Schiſma quos inquinat, æquat, & non ſolùm qui Schiſma facit & fovet, ſed etiam qui patitur, & extirpare negligit, eodem involvitur crimine & delicto: Conſiderato etiam quòd Contendentes de Papatu non ſolùm Juramento & voto ac promiſſione multiplici, ſed etiam Jure Divino & Canonico, & ſub pœna damnationis æternæ, ſi refugerint, tenentur & multipliciter ſunt adſtricti pacem dare Eccleſiæ per viam ceſſionis, attentâ Schiſmatis diuturnitate & involutione, ac magnâ adhærentiâ quam utraque pars habere dignoſcitur; quæ via etiam eſt ab omnibus Chriſti Fidelibus approbata & neceſſaria reputata: Et etiam conſiderato quòd ex indiſpoſitionibus prædictis complures ſe ſubtraxerunt & ſe Neutrales fecerunt ab*

Obedientia

Obedientia utrinſque, multique ſe parant ad ſimilem Subtractionem ſeu Neutralitatem faciendam. Quodque ſi diffugia & dilationes Contendentium ulteriùs attenderentur & expectarentur, qui ſe ſic ſimul ſeparant & diſpergunt, maximè quaſi ex propoſito ſeu condicto locorum diſtantiâ, ut de eorum reductione in unum, ſeu mutuâ conventione ſpes nulla de cætero habeatur, errores ſuccreſcerent, cùm Schiſma mater errorum exiſtat; & inveteratum tranſit in hæreſim, juxta divinas & canonicas Sanctiones... Conſiderato etiam quòd duobus Contendentibus de Papatu, qui de facili ad pacem reduci nequeunt, Concilium Generale ſeu Eccleſia congregata Judex eſt competens controverſiæ prædictæ, quæ meritò tangit fidem. Et quòd Concilium eſt per Cardinales, maximè in contumaciam, defectum, ſeu negligentiam Contendentium, convocandum, cùm ipſi duo Contendentes contra ſe & intentiones ſuas Concilium nullo modo congregarent, ut experientia præteritorum docuit & docet: Cùm etiam Neutrales ſeu Subtracti de facili ad eorum convocationem non haberent convenire, & ſequerentur alia pericula evidentia in impedimentum tam deſiderata unionis. Habitâ ad invicem inter Nos & Collegium partis alterius deliberatione maturâ, & etiam cum multis Prælatis, Nobilibus ac magnis Literatis in Theologica & Canonica Facultate & Civili, ſequentes geſta & exempla Sanctorum aliàs virtuosè in Romana Eccleſia obſervata, deliberavimus quòd per nos in parte & Obedientia noſtra Concilium ſeu Eccleſia convocetur in certo loco & termino, & idem fiat per Collegium ſeu Cardinales nominatos alterius partis in eodem termino & loco, cum auxilio & benigno ſuffragio Regum & Principum utriuſque Obedientiæ, quibus nunc Romana & univerſalis Eccleſia permaximè noſcitur indigere, &c. Quocirca prædictam deliberationem veſtrûm ſingulis intimamus & notificamus, precamur, & ſub debito Juramenti, quo Eccleſiæ Romanæ tenemini, requirimus, quatenus in quantum Deo placere cupitis, & defenſioni fidei aſſiſtere, & pro unitatis vinculo procurando velitis in termino xxv. diei menſis Martii proximè futuri, ad quem etiam terminum Domini Cardinales alterius partis Prælatos & alios ſuæ Obedientiæ convocant, in civitate Piſana... convenire & comparere, ad fines & effectus prædictos inſpirante gratiâ Spiritus Sancti proſequendos, & fœliciter conſummandos.

III. Ibidem pag. 215. editæ ſunt Literæ Cardinalium *Gregorii XII.* quibus Obedientiæ ſuæ Prælatos, alioſque, ad idem Concilium convocant. Rationes ob quas Concilium Oecumenicum celebrare neceſſarium viſum eſt, luculenter ac perſpicuè exponunt: tum graviſſimis invictiſſimiſque momentis probant id à Cardinalibus, utroque Contendente invito, convocari poſſe ac celebrari, in illo Chriſtianæ rei ſtatu. *Habitis,* (inquiunt) *& conſideratis maturis conſiliis Univerſitatum, Magiſtrorum Studii Pariſienſis & Bononienſis, quæ Univerſitates maximè inclinabant in has concluſiones, quarum plurima ad ſcripturam publicam & authenticam roboratam ſigillis ſunt redacta: Videlicet primò, quod uterque, & Dominus Gregorius, & qui ſe ex altera parte pro Papa gerit, ex debito Officii Paſtoralis veri vel prætenſi, jure communi, circumſcripto quolibet juramento & voto, ſtante Schiſmate tam inveterato cum tanto populi ſcandalo, tenentur & debent cedere, ex quo propter dubia juris & facti ſuper Papatu aliter non poteſt commodè dari unio & pax in Eccleſia Dei, ne plus temporalem dignitatem quam æternam ſalutem & unitatem ac æternam vitam, appetere videantur, & quia finis Paſtoralis officii eſt providere unitati gregis, paci & ſaluti animarum populi Chriſti. Secundò, quòd longè fortiùs aſtringuntur concurrentibus tam ſolemnibus vinculis, ut promiſſionis, voti, & juramenti. Tertiò, quòd Papa ſtante tali Schiſmate pertinaciter reſiſtendo in complendo quod vovit & juravit, ad quod etiam abſque voto & juramento tenetur, incurrit crimen notorium, propter quod ſubjicitur proviſioni Concilii, & ultra hoc concluditur Schiſmatis nutritor & fautor, cujus obſtinatione & vetuſtate deſcenditur in hæreſim, & fides læditur Deo & Eccleſiæ debita, cujus etiam proviſio ſpectat ad Concilium. Quartò, quòd etiam ſtante dubio an hoc incrementum Schiſmatis tranſeat in hæreſim, vel an tale ſit debitum ex quo proviſio ſpectet ad Concilium, quòd cognoſcere in dubiis ad idem pertinet. Quintò, quòd ſtante dubio Papatus inextricabili propter dubium facti & juris, ne in ſubverſionem fidei Eccleſia ſic remaneat diviſa perpetuò cum tanto ſcandalo & animarum perditione, proviſio ſpectat ad Concilium & Eccleſiam univerſalem, ut utrumque, eis non cedentibus, poſſit à Papatu ejicere. Sextò, quòd ſtantibus terminis ut ſtant, & ambobus detrectantibus implere quod jurarunt & voverunt, cùm ex hoc nutriant Schiſma manifeſtum, ſubditi poſſunt & debent ab eorum Obedientia recedere, & tenentur, cùm ex eorum Obedientia palpabiliter videant utrumque in ſuo malo nutriri propoſito: & etiam peccant ſi non ſubtrahunt, tanquam principaliter Schiſma facientes, vel ſaltem indirectè auxilium præbentes nutritoribus Schiſmatis antiquati, nec ſententiis Contendentium de Papatu aliquatenus propter hoc valent alligari. Ultimò ex factis & dictis quæ ſupra ponuntur, quæ univerſo mundo notoria ſunt, ſatis notoriè patet utrumque detrectare implere quod debebat, & ad quod tenetur ex debito officii & juramenti, cùm ſaltem potuerunt cedere per Procuratores idoneos, vel uterque in manibus Collegii ſui, & ſic dare pacem Populo Chriſti: cùm uterque de jure & forma juramenti arctetur ad nihil de utilibus, neceſſariis, aut quomodolibet opportunis omittendum; cùm etiam ab utriuſque pendeat poteſtate ſolvere perplexitatem conditionum juramenti, ſi qua ſubſit; & ſi quæ circa hoc excuſationes allegentur, frivolæ ſunt, & eorum cognitio eſt Concilii.*

IV. *Quibus viſis, & pluribus inter nos habitis conſiliis, firmavimus nos unire cum Dominis alterius Collegii, & Liburnum accedentibus nobis, ac eis Dominis Cardinalibus ex altera parte in ſufficienti numero nobiſcum congregatis, in unum nos univimus propoſitum; ut modis omnibus juſtis & ſanctis, & ſecundum Canonicas Sanctiones, Populo Chriſti de unione & pace provideremus. Et conſiderantes quòd ipſi de Papatu Contendentes contra ſe minimè Concilium integrum congregarent, ut præteritorum experientia docuit & docet, & etiam præterita negligentia; & maximè quia Dominus Gregorius negavit Ceſſionis viam, & eam ut diabolicam reprobavit, ad quam tractandam etiam Concilium denegaſſe videtur: Attendentes etiam quòd uterque permaximè eſt de convocando Concilio ſuſpectus, ut aut nolit, aut nimiùm dilatet, aut etiam minùs fideliter congreget, cùm verbis & factis viam impediant ad Schiſma tollendum, ad cujus finem Concilium congregatur, cùm perpendat uterque ſe congregato Concilio veriſimiliter excludi, & uterque multifariè declaraverit ſe anhelare ut in Papatu etiam cum diviſione remaneat, Item propter probabiles dubitationes de Papatu, tam ex facto & facti antiquitate, quam ex jure deſcendentes, & propter Obedientias ſeparatas, neuter quoad totam Congregationem utriuſque Obedientiæ, quæ in tali caſu tota eſt neceſſario congreganda, poteſt ſe oſtendere Papam indubitatum, nec in ſolida poſſeſſione pacifica Papa-*

tus exiſtis, ſic ut eo modo quo oporteat valeas Concilium totum congregare; nec uterque de facili ad hoc poteſt induci ut congregent ſimul, tum propter eorum indiſpoſitionem ad hoc, quæ perpenditur ex retro factis & dictis, tum propter nimiam eorum diſtantiam in re tantam celeritatem deſiderante: Tum quia ſaltem caſualiter Canones inferioribus Concilii Congregationem permittunt: nullus autem proportionabilior caſus iſto: Tum quia ad Congregationem Concilii requiruntur per nos; & per Concilium requiremur, ut conſentiant; & ſi conſentiunt, bene quidem; aliàs Concilium procedere poterit; cùm ab eorum poteſtate pendere non debeat, an de criminibus ſuis inquiratur, de quibus per Concilium poteſt inquiri; nec ut perpetuò ſic Eccleſia lacerata remanere debeat.

V. Alias ad *Gregorium* literas ejus Cardinales dedêre die XVI. Julii, quas exhibet *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCVIII. Num. XXXIII. quibus ipſum hortantur, ut ad Concilium Piſis celebrandum accedat, pacem Eccleſiæ redditurus, Ceſſione quam vovit & juravit; alioqui contra ipſum, ipſique faventes, legibus actum iri. Quæ de convocatione & auctoritate præſidendi Concilio Summo Pontifici conveniente in Jure habentur, tunc tantùm locum habere declarant, cùm unus eſt indubitatus Pontifex, ooo verò cùm duo de Pontificatu contendunt, quorum obſcura ſunt Jura, & qui inſuperhabitâ Eccleſiæ pace, promiſſorum fide, juramenti ac voti religione, dubiam Dignitatem pertinaciter retinent, ſempérque retinere volunt. Et quamvis ipſi Concilia convocarent, prout convocabant *Gregorius* & *Benedictus*, ille in Aquileienſi Provincia, iſte Perpinianum, Concilia hujuſmodi Generalia ooo eſſent, nec Schiſma extinguere valerent. Poteſtatem ergo convocandi Concilium Oecumenicum ad Cardinales utriuſque Collegii, jam Spiritus Sancti gratiâ conjunctos, eſſe devolutam. *Dicimus, & de jure prætendimus poteſtatem convocandi & congregandi Sacrum Generale Concilium ad nos totaliter devolutam, ex eo etiam maximè quòd ex retrogeſtis eſtis in dicta Congregatione ſuſpecti; cùm nonniſi poſtquam præſenſiſtis nos ad dictam convocationem parari, hoc unquam velle facere oſtendiſtis: Et quia nec poſſibilis ſit per ambos vos in uno loco tale Generale Concilium convocari, nec vocatio illorum Obedientia alterius partis poſſet rectè dici Concilium Generale, nec in eo de altero irrequiſito aliquid definiri, nec requiſitus etiam cum parte ſua accederet; & ſi accederet, & ſi ambo præſideretis, prout in uno Papa indubitato probabiliter dici poſſet, eſſetis in eodem corpore & unica Eccleſia duo Capita quaſi monſtrum: Nec Jura, quæ de Congregatione Generalis Concilii Auctoritate Papæ loquuntur, vendicant ſibi locum cùm duo contendunt contra vota & juramenta de Papatu, &c.* Gregorio in memoriam revocant, quod olim ad *Benedictum* ſcripſerat, ut eum ad locum mutuæ Ceſſionis concorditer eligendum urgeret: *Non enim ſemper de jure ſuo diſputandum eſt: Sæpe rigor ipſe utilitati & tempori cedit. Nam ſi mulier illa & juri ſuo renuntiare, & filio ſuo proprio ſpoliare ſe voluit, ne ſectionem unius pueri videret: quantò magis nos, ſi malitia operante ad optatam unionem pervenire non poſſumus per vias Juſtitiæ, piè cedendum videtur?*

VI. Die XXIV. Septembris, Cardinales *Benedicti* ad ipſum literas dedêre, quas Tom. VI. *Spicilegii*, pag. 225. legere eſt, quibus illum rurſus adhortati ſunt, ut ad Piſanum Coocilium accederet. Modum convocationis juſtum atque canonicum eſſe, neceſſarium, ac etiam opportunum: Quia nunquam de Concilii Generalis utriuſque Obedientiæ in unum locum, & eodem tempore *Gregorius* cum ipſo concordaret; nec ad utriuſque vocationem Subtracti & Neutrales convenirent. *Eſtque convenientius Canonibus, veriſque conſonum opinionibus, & Sanctorum Patrum exemplis meritò imitandum, duobus de Papatu contendentibus, quorum neuter ab univerſali Eccleſia pro vero Pontifice habitus eſt ſeu receptus, & quorum Obedientia per multorum ſubtractiones & neutralitates in dies diminuitur & aufertur; ſuper quorum Controverſia neceſſarium eſt utriuſque partis Concilium convocandum, quòd per Cardinales partis utriuſque potiùs, in quibus, quantùm ad membrorum cohærentiam attinet, eſt reformatum unitatis vinculum, & qui ad hoc ſolùm agunt ut quantùm ad ſubjectionem & communionem Capitis inter Fideles exiſtat uniformis charitas, convocetur univerſalis Eccleſia in Concilium Generale: Quorum vocationi potiùs parebitur, quàm per Sanctitatem veſtram & Gregorium, quorum Auctoritas ad effectus contemptu plenos deducitur, negligitúrque taliter, quòd ad vocationem veſtram & ipſius, univerſalis, qui quæritur, non ſequeretur profectus.* Hæ Literæ *Benedicto* traditæ ſunt à *Joanne Guiardi* Archipreſbytero Pictavienſi, quem propterea Cardinales Perpinianum miſerant. Reſpondit ille, Se Concilium Generale Perpinianum convocaſſe, ibi de mediis ad unionem Eccleſiæ utilibus deliberaturum: ad illud itaque accederent ſuas rationes declaraturi. Ejus Reſponſio data die XVII. Novembris, edita eſt in eodem *Spicilegii* Tomo, pag. 232.

VII. Miſſus interim ab utroque Collegio in Gallias & in Angliam Cardinalis Burdegalenſis, in Germaniam verò ad Comitia Francofordienſia *Landolphus* Cardinalis Barenſis, quì Principes ad ſavendum Concilio Piſis indicto hortarentur, utque Ditionum ſuarum Præſules ad illud accedere permitterent, Oratoréſque deſtinarent. *Henricus* Angliæ Rex Concilio aſſenſum præbuit, ad illúdque Oratores miſit, necnon ſelectos ex Academia Oxonienſi Theologos. Principes ac Præſules Imperii Concilii convocationem pariter approbarunt, uno excepto Romanorum Rege *Roberto*, qui *Gregorio* addictiſſimus erat. Anglis Pariſios tranſeuntibus propenſionem ac ſtudium erga pacem Eccleſiæ ſolemni Oratione gratulatus eſt *Gerſonius*

Gerſonii Oratio Gratulatoria ad Anglos.

Pariſienſis Academiæ Cancellarius, ejuſdem Academiæ nomine. Extat illa Tom. I. ipſius Operum, pag. 291. In ea probat Eccleſiam licitè in aliquibus caſibus ſine Summo Pootifice, & abſque illius auctoritate poſſe congregari; alioqui periclitaretur Eccleſia: quod nonnullis exemplis palam facit: puta, ſi periculum Eccleſiæ immineret, ſive in temporalibus, ſive in ſpiritualibus, & tunc nullus eſſet Pontifex, nec poſſet priùs inſtitui, quàm provideretur Eccleſiæ per aſſenſum communem. Item ſi Pontifex in amentiam perpetuam incidiſſet. Item ſi depravatus eſſet in intellectu per Hæreſim, & in affectu per enormes & ſcandaloſos mores, & ad Eccleſiæ deſtructionem palam laboraret. Item, ſi rogatus & monitus dare nollet auctoritatem, id eſt, aſſenſum Concilio, ut inpræſentiarum: Quia ſignum eſt quòd non vult audire Eccleſiam, ſi non vult eam congregare. Item ubi probabiliter dubitatur quòd Fideles nunquam ei præſtabunt Obedientiam qualemcumque aut non ſatis utiliter atque concorditer. *In talibus & ſimilibus caſibus, Congregatio Eccleſiaſtica ſumit auctoritatem & virtutem ſeipſam uniendi ex divino ſemine per univerſum corpus ſuum diffuſo.* Et ad hoc eſt textus Legis, Deuteron. XVII. & notat Chriſtus Matth. XVIII. reſolvens tandem omnia ad Eccleſiæ Judicium: *Si* (inquit) *Eccleſiam non audierit*, &c.

VIII. Piſanum Concilium ſtata die XXV. Martii, anno MCCCCIX. inchoatum eſt. Præfuit Cardinalis

nalis Pictavienſis utriuſque Collegii Decanus. Adfuere XXII. Cardinales, quatuor Patriarchæ, ſcilicet Alexandrinus, Antiochenus, Hieroſolymitanus, & Gradenſis; Archiepiſcopi duodecim per ſeipſos, & totidem per Procuratores; octoginta Epiſcopi, & duo ſupra centum aliorum Procuratores; Abbates octoginta ſeptem, quos inter Ciſtercienſis, Claravallenſis, Grandimontenſis, Camaldulenſis, & Vallis Umbroſæ; Generales quatuor Ordinum Mendicantium; Magnus Rhodi Magiſter cum ſexdecim Commendatoribus, Prior Generalis Equitum S. Sepulchri, & Procurator Generalis Teutonicorum Equitum, Magni Magiſtri totiúſque Ordinis nomine; Academiarum Pariſienſis, Toloſanæ, Aurelianenſis, Andegavenſis, Monſpelienſis, Bononienſis, Florentinæ, Cracovienſis, Viennenſis, Pragenſis, Colonienſis, Cantabrigienſis Deputati; trecenti & ampliùs Doctores in Theologia, & Jure Canonico; Regum Franciæ, Angliæ, Luſitaniæ, Bohemiæ, Siciliæ, Poloniæ, & Cypri, Ducum Burgundiæ, Brabantiæ, Lotharingiæ, Bavariæ, Pomeraniæ, Marchionis Brandeburgenſis, Lantgravii Thuringiæ, & omnium pene Germaniæ Principum Oratores. Solemnibus ſecundùm Conciliorum morem peractis, electíſque Officiariis Concilii, Advocato Synodi poſtulante, poſt triplicem citationem *Gregorii* & *Benedicti* de Summo Pontificatu contendentium, primâ, ſecundâ, & tertiâ Seſſione factam ad valvas Eccleſiæ per duos Cardinales à Concilio deſignatos, tertiâ ipſâ Seſſione contumaces declarati ſunt his verbis: *Sancta Synodus Dominum Petrum de Luna Benedictum* XIII. *nominatum, Dominum Angelum Corario, Gregorium* XII. *nuncupatum, de Papatu contendentes, & quantùm in eis eſt, Eccleſiam Dei notoriè in Schiſmate tenentes, legitimè requiſitos, vocatos, & provocatos in cauſa Schiſmatis & Fidei ad hoc præſens Sanctum & Generale Concilium, & omnia in eo agenda, non venientes ſeu legitimè comparentes per ſe vel per alios, nec termino ſtatuto ſatisfacientes, licèt expectatos poſt terminum per duas Seſſiones, reputat, decernit, & declarat in cauſa Schiſmatis & Fidei contumaces; & ordinat in eorum contumaciam ad ulteriora debere procedi, & procedendum fore.* Seſſio ſequens ad diem XV. Aprilis indicta; & eò uſque tempus ampliatum eſt Cardinali Tudertino, qui *Gregorio*, & Cardinalibus *De Fliſco*, *Auxitano*, & *De Chalanto*, qui *Benedicto* adhærebant: Qui ſi dictâ die non comparerent, in ipſos ſicut & in duos Contendentes, legibus ageretur.

Acta Piſani Concilii.

IX. Seſſione quartâ, Rigenſis Archiepiſcopus, Vvormatienſis Epiſcopus, & Electus Verdenſis, à *Roberto* Bavariæ Duce in Romanorum Regem electo miſſi, ad *Gregorii* partes propugnandas, admiſſi ſunt & auditi. Verdenſis Electus XXIV. Quæſtiones ſeu difficultates propoſuit adversùs ea quæ in *Gregorium* à Cardinalibus geſta erant. Leguntur in Actis Concilii ex Codice Gemmeticenſi primùm editis Tom. VI. *Spicilegii*: & deinde in Labbeana Conciliorum Editione, cum Reſponſionibus à *Petro de Ancharano* Doctore Bononienſi editis, ab eóque in Synodo lectis Seſſione VII. Præcipuæ erant. 1. Utrum Cardinales ei quem ut legitimum Pontificem agnoſcebant ac venerabantur, Obedientiam ſubtrahere potuerint, ante cauſæ cognitionem, & Sententiam latam? Reſponſum eſt: In Schiſmate quod duo de Pontificatu contendentes notoriè fovent, recuſando pertinaciter viam ceſſionis ad quam ſolemni Juramento ſe obſtrinxerunt, Obedientiæ ſubtractionem non ſolùm ipſis licitè fieri poſſe, ſed debere. Qui enim agnoſcebatur priùs ut Papa legitimus, *ex actis & geſtis notoriis oſtendit ſe eſſe Schiſmaticum, immò Hæreticum, &* ideo *ceſſavit eſſe Papa: & licèt non poſſit eligi alter Papa ante Sententiam, tamen ante Sententiam poteſt ab eo recedi.* XVI. *Quæſt.* VII. Sanè. *Gloſſ. in Cap.* Sacerdotes. II. *Quæſt.* VII. *Gloſſa in Cap.* Cùm non liceat. De Præſcript. *Maximè in caſu noſtro, ubi qualitercumque obediendo ſibi favetur in Schiſmate; non obſtante Cap.* Ratione. VIII. *Quæſt.* IV. *quia ibi pro dubia ſuſpicione recedebatur. Item, obediendo in aliis non favebatur ibi crimini vel hæreſi, hic ſecus.*

Quæſtiones à Verdenſi Electo propoſitæ adversùs ea quæ in Gregorium à Cardinalibus geſta erant.

Reſponſiones Petri de Ancharano.

2. Si Cardinales dubitant an *Gregorius* ſit legitimus Pontifex, cur non dubitant an ſint legitimi Cardinales, cùm ab ipſo creati fuerint? Porro ſi de ipſorum Cardinalitia Dignitate ſit dubium, cur ſe ingerunt electioni Summi Pontificis? Reſponſum eſt: Dubium de *Gregorii* Pontificatu *ex nova cauſa* emerſiſſe, *Quia factus Schiſmaticus vel Hæreticus*; quod Cardinalatum præcedentem non attingit.

3. Utrum Concilium Generale convocare poſſint, cùm nullam ſupra Concilium auctoritatem habeant? Reſponſum eſt: Ubi Concilium eſt convocandum in cauſa Fidei vel Schiſmatis, quæ aliter finiri non poteſt; *& Papa unicus* illud congregare *non vult, negligit, aut non poteſt*, quia fortè furioſus, vel aliâ ratione; *non eſt dubium quin Cardinales hoc poſſint. Nec eſt de ſubſtantiâ Concilii quòd convocans habeat Auctoritatem ſuper Concilium: ſicut Archiepiſcopus vocat Concilium*, quod tamen ipſo ſuperius eſt, *quia de eo appellatur ad Concilium.* C. Multis. XVII. *Diſt. Clem.* 1. *in fine.* De Sentent. Excommun. §. *De caſu.* C. Si fortè. LXV. *Diſt. Sic duæ partes Capituli vocant Capitulum*, & tamen Capitulum eſt ſuperius. Nec obſtat quòd *Gregorius* Concilium in Aquileienſi Provincia indixiſſet. Eò enim tendebat hæc indictio, ut Concilii Generalis convocationem impediret, à quo uno pax Eccleſiæ reddi poterat, compulſis ambobus Contendentibus ad ceſſionem quam juraverant; quod particulare Concilium unius Obedientiæ efficere non poterat. *Gregorio* itaque Generale Concilium declinante, & cedere pertinaciter recuſante, Cardinales convocare illud poterant, *etiamſi indubitatus Papa eſſet: immò in defectum eorum Clerus Romanus potuiſſet convocare*, ut notant *Oſtienſis* & *Joannes Andreas*, in Cap. *Licet. De Electione.*

4. Utrum *Gregorius* parere Concilio teneretur, cujus pars erant ejus Adverſarii, qui à *Benedicto* ſtabant, pars illi ſubtraxerat Obedientiam; pars Neutralitatem profeſſa erat? Reſponſum eſt: *Neutrales & ſubtractos magis idoneos eſſe ad cognoſcendum de iſto caſu Schiſmatis, & ad introducendum unionem in Eccleſia Dei, quàm illos qui firmiter obediunt alteri, & ejus partem ſuſtinent & procurant. Ideo hoc non impedit quin vocatus comparere teneatur, ex quo vocatio aliàs eſt debitè facta: Nec poſſunt dici adverſarii vel inimici, quia ex culpa ipſorum vocatorum procedit hæc ſubtractio, & criminis impoſitio, juxta Cap.* Si de rebus XXIII. *Quæſt.* VII. Nec eſt diffidendum de Judicio Concilii Generalis XX. *Quæſt.* 1.

5. Quâ ratione duo Collegia, quorum unum verum ac legitimum, alterum falſum ac illegitimum eſt, in unum convenire potuerint, & alterum alteri jus ac poteſtatem eligendi Summum Pontificem tribuere? Reſponſum eſt: Ex Juramentis in Conclavi utriuſque partis factis de omni operâ ac diligentiâ ad extirpationem Schiſmatis conferendâ, ipſos ad conveniendum in unum obſtrictos fuiſſe, ad unionem Eccleſiæ promovendam. *In quo caſu etiam cum Excommunicatis & Schiſmaticis communicare liceret.* XIII. *Quæſt.* III.

Anteceſſor. *Nec requiritur habilitatio, nec Cardinalatus creatio, quia, etiam Electores poſſunt ad eligendum ſecum aſſumere aliquos, qui jus eligendi non habent. Nec in Cardinales poteſt aliquid objici circa Cap.* Licet. De Electione.

His propoſitis, Verdenſis Electus Regis Romanorum nomine poſtulavit, ut Concilium alium in locum transferretur, quò *Gregorius* ſe conferret, liberéque Pontificatu cederet, modò idem præſtaret *Benedictus*. Synodus ab Oratoribus poſtulavit, ut quæ propoſuerant, ſcripto traderent, Principiſque ſui Mandata exhiberent. Quod cùm ægrè admodum præſtitiſſent, ac Synodus reſponſionem in alium diem diſtuliſſet, mutuâ contentione demonſtrarunt, ob aliud non veniſſe niſi ad unionem impediendam, & non expectato reſponſo, Patribuſque inſalutatis abierunt, affixâ ad Eccleſiæ valvas Proteſtatione contra Concilium, cujus nulla habita ratio eſt. Die XXI. Aprilis, Dinienſis Epiſcopus, ex Ordine FF. Minorum, hoc Themate Concionis aſſumpto, *Mercenarius fugit, quia mercenarius eſt*, Objectiones Oratorum Regis Romanorum egregiè confutavit.

X. Seſſione quintâ, quæ XXIV. Aprilis celebrata eſt, Advocatus Concilii rerum à Schiſmatis exordio geſtarum diffuſam narrationem ex Scripto recitavit. Concilii Promotor poſtulavit, ut duorum Collegiorum unio, Concilii convocatio, duorum Contendentium citationes, & contumaciæ illorum declaratio à Sacra Synodo confirmarentur: Iidémque ut Notorii Schiſmatici latâ Sententiâ abjicerentur, ipſiſque prohiberetur, ne pro Summo Pontifice ſe gererent: Cunctique Fideles ab eorum obedientia, non obſtante cujuſlibet Juramenti vinculo abſolverentur, iiſque vetaretur ne dictis Contendentibus auxilium vel favorem præſtarent, ſub pœnis Excommunicationis, & aliis per Sacros Canones ſtatutis. Et ſi Concilii Sententiæ parere contemnerent, à Secularibus Poteſtatibus comprimerentur. Poſtulavit inſuper, ut omnes Proceſſus, & Sententias ab iiſdem Contendentibus latas, Synodus irritas diceret.

Sextâ, ſeptimâ, & octavâ Seſſionibus, deputati ſunt à ſingulis Nationibus Commiſſarii, qui teſtes audirent, & Inſtrumenta examinarent utriuſque Contendentis cauſam ſpectantia, quamvis id neceſſe non eſſet ob factorum evidentiam. Seſſione ipſâ octavâ declaratum eſt, unionem utriuſque Collegii ad extinctionem Schiſmatis & ad pacem Eccleſiæ procurandam jure factam eſſe: A Cardinalibus ita conjunctis Concilium Eccleſiæ univerſalis congregari potuiſſe, quod iſti negotio provideret: *Hic eſſe Generale Concilium repræſentativum totius Eccleſiæ Catholicæ, ritè, juſtè, & rationabiliter fundatum & congregatum: & ad hoc Generale Concilium, tanquam ad unicum Superiorem & Judicem in terris, pertinere hujuſmodi cauſæ, & omnium propoſitorum contra Benedictum & Gregorium contendentes, ſeu colludentes, cognitionem, examinationem, deciſionem & omnimodam determinationem omnium & ſingulorum ad dictam cauſam pertinentium, quoquo modo dependentium, incidentium, ſeu emergentium.*

XI. Seſſione nonâ, pronuntiavit & decrevit Synodus, ex juſtis & rationabilibus cauſis à *Petro de Luna* qui *Benedictus XIII.* & *Angelo Corario*, qui *Gregorius XII.* dicebantur, improbè contendentes de Papatu, & ab ipſorum cujuſlibet Obedientia licuiſſe recedere liberè & impunè, ex quo conſtitit eos non habere, vel non habuiſſe voluntatem uniendi Eccleſiam per viam juratam & ab Eccleſia electam. Pronuntiavit inſuper, Utrique ſubtrahendam eſſe Obedientiam. Sententias omnes & Cenſuras ab alterutro latas in detrimentum unionis Eccleſiæ contra ſe ſubtrahentes aut ſubtractos ab ipſorum Obedientia, irritas declaravit. Item, Omnes qui in hac cauſa Judices eſſe poſſent, etiam legitimos teſtes eſſe poſſe; quod in favorem fidei, & pro Schiſmatis extirpatione decretum eſt. Obſervatis in ſequentibus Seſſionibus ſolemnibus Juris quoad citationes Contendentium & auditiones teſtium contra illorum ambitionem, pertinaciam, perjurium, &c. Seſſione XIII. Magiſter *Petrus Plaoult* in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor Theologus, poſtea Silvanectenſis Epiſcopus, & Sorbonæ Proviſor, ex ejuſdem Academiæ ſententia declaravit, Ambos Contendentes cenſendos eſſe Schiſmaticos & Hæreticos pertinaces, & ab Eccleſia præciſos & abjectos, & quantùm opus eſſet, præcidendos & abjiciendos. Tum de Eccleſiæ Auctoritate præclarè dixit, hoc ſumpto Themate: *Congregabuntur filii Juda & filii Iſraël pariter, & ponent ſibimet Caput unum.* (Oſeæ I.) Eamdémque Eccleſiam eſſe *Romano Pontifice Superiorem*, pluribus rationibus probavit; ex parte materiæ, ſcilicet animarum; ex parte formæ, quæ eſt Spiritus Sanctus, ex parte cauſæ efficientis, quæ eſt ipſe Chriſtus; ex parte finis, qui eſt ipſe Deus in Eccleſia Triumphante. Deinde *Petrum de Luna* Schiſmaticum pertinacem, Hæreticum, etiam propriè ſumptâ hæreſi, à Pontificatu excidiſſe, & per Concilium tanquam de facto talem ejiciendum ac privandum: in eâque Sententia eſſe non ſolùm Pariſienſem, ſed Andegavenſem, Aurelianenſem, Toloſanámque Academias aſſeruit. Bononienſes Doctores Pariſienſibus conſentire, quidam Epiſcopus Italus teſtatus eſt. Die I. Junii, Piſanus Archiepiſcopus ſuo & aliorum Commiſſariorum nomine Relationem fecit accuratam Inquiſitionum contra *Petrum de Luna* & *Angelum de Corario* habitarum.

Sententia depoſitionis in Petrum de Luna & Angelum de Corario lata.

Seſſione XV. lecta eſt citatio Contendentium ad audiendum Sententiam definitivam Concilii in cauſa unionis Eccleſiæ, Fidei & Schiſmatis. Lata revera & promulgata contra ipſos Sententia eſt, tanquam in notorios Schiſmaticos, & antiqui Schiſmatis nutritores, defenſores, approbatores, fautores, pertinaces, necnon notorios Hæreticos & à fide devios, notoriiſque criminibus perjurii & violationis voti irretitos, univerſalem Eccleſiam notoriè ſcandalizantes, cum incorrigibilitate, contumacia & pertinacia notoriis, evidentibus & manifeſtis; quibus ſe omni honore & dignitate, etiam Papali, indignos reddiderunt. Utrumque Sacra Synodus nihilominus privat & abjicit, inhibet ne aliquis eorum pro Summo Pontifice gerere ſe præſumat, Eccleſiam Romanam vacare declarat, Chriſtianos omnes ab eorum Obedientia in perpetuum abſolutos denuntiat; ſub pœna Excommunicationis, aliiſque pœnis Catholicis vetat ne ipſis pareant; ipſos & eorum fautores à Secularibus Poteſtatibus comprimi jubet, ſingulos Proceſſus & Sententias ab ipſis latas, ad cautelam mittit in irritum; creationes Cardinalium ab *Angelo Corario* factas à die tertia Maii, & à *Petro de Luna* à die decimaquinta Junii anni milleſimi quadringenteſimi octavi, fuiſſe & eſſe nullas, irritas, & inanes pronuntiat.

XII. Seſſione decimâ-ſextâ Cardinalium Schedulam ex pulpito legit Piſanus Archiepiſcopus, quâ Deo, Eccleſiæ Romanæ, & Sanctæ Synodo promittunt in verbo veritatis, quòd ſi quis ipſorum in Summum Pontificem eligatur, præſens Concilium continuabit, nec diſſolvet, aut diſſolvi permittet, donec ab eo facta ſit debita & ſufficiens

ſufficiens *Reformatio univerſalis Eccleſiæ & Status ejus, tam in capite quàm in membris.* Si verò aliquem Cardinalium abſentium, vel extra Collegium, ad Summum Pontificatum aſſumi contingat; procurabunt ut eadem promiſſione ſe obſtringat, antequam ejus electio publicetur.

Seſſione decimâ-ſeptimâ, de Romani Pontificis electione agi cœptum. Synodus Cardinalibus utriuſque Obedientiæ jus ſuffragii dedit in electione, etſi dubium moveri poſſet quinam eſſent legitimi Cardinales. Irrita rurſus & nullius momenti declaravit, quæ à *Petro de Luna* quocumque tempore, & ab *Angelo de Corario* à die tertia Maii anni MCCCCVIII. decreta & facta eſſent contra Principes, Prælatos, alios Viros Eccleſiaſticos, Academias, Collegia, Communitates urbium, caſtrorum, &c. ſingularéſque perſonas unionem Eccleſiæ procurantes ac promoventes. Regis Aragonum Oratoribus conceſſa audientia eſt, necnon *Petri de Luna* Legatis, ob Regis reverentiam; quamvis de jure audiri non deberent contra Sententiam in *Hæreticum* (ut dicitur) latam, ſed extra Synodum ſunt auditi, nec ullus ipſis habitus honos.

Alexandri V. electio.

Die XV. Junii, poſt ſolemne Sacrum, & Sermonem habitum ab Epiſcopo Novarienſi ſub hoc Themate: *Eligite meliorem, & eum ponite ſuper ſolium.* (IV. Reg. 10.) Cardinales numero XXIV. Conclave ſunt ingreſſi. Die XXVI. ejuſdem menſis unanimi conſenſu in Summum Pontificem elegerunt *Petrum Philargi*, aliàs *Philareti*, vulgò *De Candia* nuncupatum, Titulo SS. duodecim Apoſtolorum Preſbyterum Cardinalem, qui nomen ſumpſit *Alexandri Quinti*. Seſſione XVIII. Decreto electionis promulgato, Pontifex Concionem habuit hoc ſumpto Themate: *Erit unum ovile, & unus Paſtor.* Dominicâ ſequente VII. Julii ſolemni ritu coronatus eſt.

Seſſione XIX. habitâ decima Julii, Summus Pontifex *Alexander* ut conſcientiarum quieti conſuleret, cùm in dubium verteretur à multis quis à Schiſmatis exordio fuiſſet Romanus Pontifex, omnes Cenſuras & Sententias dicti Schiſmatis occaſione hinc inde latas irritas declaravit, omnéſque dictis Cenſuris & Sententiis irretitos ad cautelam abſolvit. Item omnes & ſingulas diſpenſationes factas per Contendentes, vel eorum alterum, ſeu eorum Prædeceſſores, ſuper Matrimoniis & aliis caſibus forum conſcientiæ ſpectantibus, eorum durante Obedientiâ, ratas habuit & confirmavit.

Seſſione XX. cui Siciliæ Rex *Ludovicus* interfuit die vigeſimâ-ſeptimâ Julii, *Alexander V.* Sacro approbante Concilio, omnes & ſingulas electiones, poſtulationes, promotiones, confirmationes, collationes, quaſcumque proviſiones, quibuſvis perſonis pacificè poſſidentibus, & huic Sacro Concilio, ejúſque Decretis adhærentibus, de quibuſcumque Prælaturis, Dignitatibus, & Beneficiis Eccleſiaſticis, Conſecrationéſque Epiſcoporum, & Ordinationes Clericorum, per illos Contendentes de Papatu, aut eorum alterum, ſeu eorum Prædeceſſores, aut eorum mandato vel auctoritate, temporibus & locis, in quibus eiſdem realiter & liberè præſtabatur Obedientia, dum tamen ante Sententiam & canonicè factæ eſſent, nec in detrimentum unionis, ratas habuit & confirmavit. Item electiones, poſtulationes, ipſarum admiſſiones, confirmationes, mutationes, Conſecrationes, Clericorum Ordinationes, collationes, præſentationes, inſtitutiones, permutationes, & quaſvis Proviſiones huic Sacro Concilio & ejus Decretis adhærentibus de quibuſcumque Beneficiis Eccleſiaſticis & Prælaturis per Electores, Confirmatores, Patronos, Ordinarios, & quoſcumque Proviſores ad hoc habentes poteſtatem & auctoritatem, canonicè factas temporibus & locis Subtractionis & Neutralitatis, in quibus hujuſmodi Contendentibus Obedientia non præſtabatur, dummodo canonicè factæ eſſent, pariter approbavit. Item, omnes & ſingulos Beneficia Eccleſiaſtica, Dignitates, Perſonatus, vel Officia Curata, ſeu Parochiales Eccleſias titulo ordinario aſſecutos, & poſſeſſionem pacificam jam adeptos, dum tamen canonicè, & aliàs quàm per privationem adhærentium huic Sacro Concilio; & ejus Decretis hujuſmodi Beneficia obtinuerint, iis liberè & pacificè frui permittit, etiamſi ſpecialiter Sedi Apoſtolicæ reſervata eſſent. Se tamen derogare Pontifex declarat *Ordinationibus circa præmiſſos Articulos factis in ultima Congregatione Prælatorum, & aliorum Eccleſiaſticorum Pariſiis facta.* Item legibus agendum decrevit contra obedientes & adhærentes pertinaciter *Petro de Luna* & *Angelo Corario* ceu contra fautores Hæreticæ Pravitatis. Hac etiam Seſſione Pontifex *Sacro approbante Concilio*, certis, magnis & arduis cauſis moventibus, Synodum alteram Oecumenicam ad triennium indixit, videlicet anno MCCCCXII. menſe Aprili, loco idoneo, anno antea declarando celebrandam. Omnes denique diſpenſationes ab Epiſcopis Diœceſanis in partibus neutralibus conceſſas de ætate ad obtinenda Beneficia, Dignitates, aut Prælaturas neceſſaria: omnes etiam abſolutiones & reſtitutiones in integrum in foro pœnitentiali, tam per Contendentes de Pontificatu, quàm Ordinarios, tempore Schiſmatis factas in Caſibus Sedi Apoſtolicæ Reſervatis, approbavit & confirmavit.

XIII. Seſſione vigeſimâ-primâ, quæ die VII. Auguſti celebrata eſt, Summus Pontifex Sacro approbante Concilio decrevit, ut bona immobilia Eccleſiæ Romanæ ſeu aliarum Eccleſiarum nullatenus alienarentur aut in hypothecam traderentur, uſque ad proximum Concilium Generale, in quo maturior ea de re haberetur deliberatio. Decrevit præterea juſſitque, eodem approbante Concilio, ut Synodi Provinciales & Diœceſanæ, ſecundùm formam Juris, & Concilii Generalis celebrarentur; necnon Capitula Monachorum & Canonicorum Regularium. Tertiò ſtatuit eodem Sacro approbante Concilio, Tranſlationes de invitis non fieri, niſi parte auditâ & vocatâ & de conſenſu majoris partis Cardinalium, juſtíſque de cauſis. Quartò, mittendos Nuntios ad Reges & Principes ad promulgationem hujus Concilii, & executionem Decretorum ipſius promovendam. Quintò, multa retro debita Cameræ Apoſtolicæ ratione Majorum & Minutorum Servitiorum generoſus Pontifex remiſit, ſicut Seſſione præcedenti reſervationes de Spoliis defunctorum Prælatorum, & fructuum obvenientium Sede vacante, à quibuſdam Prædeceſſoribus ſuis factas remiſerat. Sextò, omnibus qui Concilio interfuerant, ejúſque Decretis adhærebant, Indulgentiam Plenariam conceſſit, infra duos menſes, & in articulo mortis applicandam. Septimò, *Reformationem Eccleſiæ in Capite & in membris* à Concilio Decretam, Conciliúmque ipſum prorogavit Pontifex ad alterius uſque Concilii Oecumenici, ad triennium indicti, celebrationem. Hæc omnia conſtant ex Actis Concilii ex Gemeticenſis Abbatiæ MS. editis Tom. XI. *Spicilegii Dacheriani*, ex aliis item antea editis in Biniana Conciliorum Collectione, & ex Monacho Sandionyſiano in Hiſtoria *Caroli Sexti*. Non tamen idem ubique eſt Seſſionum numerus. Nam viginti tres in Actis Binianæ Collectionis; in editis

verò à *D. Luca Dacherio* XXI. duntaxat numerantur.

XIV. Piſanam Synodum *S. Antoninus* ut legitimam & Oecumenicam non agnovit, III. P. Chronicorum Tit XXII. Cap. 5. §. 11. *Per Piſanum Concilium* (inquit) *vel Conciliabulum*, (*cùm non eſſet alicujus eorum, qui ſe gerebant pro Pontifice, auctoritate congregatum*) *non erat ablatum ipſum Schiſma, ſed augmentatum, tribus jam ſe pro Papa gerentibus.* Et §. ſequenti de *Alexandro V.* loquens, ait, ipſum anno uno *Sedem S. Petri tenuiſſe, ſecundùm communem opinionem*; ſignificans ex ſua Sententia *Alexandrum V.* legitimum non fuiſſe Pontificem, ſed *Gregorium XII.* Cum *S. Antonino* ſenſit *Cajetanus* Cardinalis Tractatu II. De Auctoritate Papæ & Concilii, Cap. XI. *Ad ſecundam objectionem* (inquit) *de Succeſſione ad Concilium Piſanum dicitur, Quòd nec illud Concilium conſtat fuiſſe certum & indubitatum, ut cæteris omiſſis patet ex duobus, primò, quia aſſertio iſta revocaret antiquum Schiſma. Quid enim aliud eſt dicere, Concilium illud Piſanum cum Alexandro V. certum & indubitatum, quàm certè & indubiè damnare Gregorium XII. & Benedictum XIII. cum ſuis Obedientiis? Hoc autem eſt redire ad illud Schiſma.* Ad hanc opinionem *Sanderus* accedit Lib. 7. De Viſibili Monatchia, ubi de tribus Pontificibus tempore Conſtantienſis Concilii verba faciens, de *Gregorio XII.* ſic loquitur: *Quem titulum juſtiſſimum habuiſſe putaverim.* Qui Scholia ſcripſit *S. Antonini* Chronico addita, & *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCIX. Num. LXXIX. & LXXX. eidem ſententiæ ſubſcribunt. Cardinalis *Bellarminus* Lib. 1. *De Conciliis & Eccleſia*, Cap. VIII. Concilium Piſanum *nec approbatum, nec reprobatum* eſſe docet. Non approbatum ut aſſerat, movetur auctoritate *S. Antonini*, & quòd eventus idem oſtendiſſe videatur: coactum enim Concilium fuit ad Schiſma tollendum, & tamen illud non ſuſtulit, ſed auxit. *Si autem* (inquit) *ſine dubio fuiſſet reprobatum, etiam ſine dubio Alexander Sextus ſe non Sextum, ſed Quintum appellaſſet. Adde quòd eſt fermè communis opinio, Alexandrum & qui ei ſucceſſit Joannem, fuiſſe veros Pontifices. At certè ex tribus, qui tum ſe pro Pontificibus gerebant, iſti maximè ut veri Pontifices colebantur.*

Penus Mauntus.

Concilii Piſani auctoritas œcumenica defenditur.

At *S. Antonini* hac in re auctoritas non multùm nos movet, Illi enim & paucis, qui ipſum ſecuti ſunt, Autoribus, Romanæ & Univerſalis Eccleſiæ Sententiam opponimus, quæ Piſanum Concilium ſeu legitimum & Oecumenicum agnovit, cùm *Alexandrum V.* & *Joannem XXIII.* ut veros ac legitimos Pontifices agnoverit in Concilio Conſtantienſi congregata, quod *Joannis* ipſius auctoritate convocatum eſt. Porro veri Pontifices non fuiſſent, niſi *Gregorius* & *Benedictus* tum ſuperſtites legitimè depoſiti fuiſſent: Nec legitimè fuiſſent depoſiti, niſi Piſanum Concilium legitimum extitiſſet. Quamvis enim *Gregorius* poteſtatem dederit *Joanni Dominici* Cardinali Raguſino convocandi ſuo nomine Concilii Conſtantienſis, ídque præſtiterit XIV. Seſſione his verbis: *Iſtud Sacrum Concilium Generale convoco, & omnia per ipſum agenda auctorizo & confirmo juxta modum & formam prout in Literis Domini noſtri nunc lectis pleniùs continetur:* Hujuſmodi tamen convocatione opus non fuit ut Synodus Conſtantienſis legitima & verè Oecumenica eſſet, cujus Seſſiones quatuordecim jam celebratæ fuerant, & in octava damnatus cum ſuis erroribus *Vvickleffus.* Sed œconomiâ quadam permiſit Synodus pro bono Eccleſiaſticæ pacis, ut *Gregorius* ad Ceſſionem paratiſſimus, eâ ſolemnitate cederet, ac ſpeciem illam Pontificiæ Majeſtatis & Auctoritatis, datâ ad cedendum Procuratione exhiberet, ne ceſſiſſe videretur invitus. Id tantilli ſolatii venerando Seni datum, ne ſeveriori Juris diſcuſſione ac obſervantiâ Eccleſiæ unio retardaretur. His autem adversùs Piſanam Synodum præjudiciis occupatus videri poteſt Sanctus Archipræſul Florentinus à *Joanne Dominici*, cujus diſcipulus fuerat, uno ex quatuor illis Cardinalibus, quos violatâ jurisjurandi religione *Gregorius XII.* creaverat, & qui eidem *Gregorio* ad ipſius uſque Ceſſionem conſtanter adhæſit, ejúſque Legationes obiit.

Aliis Autoribus *Gerſonium* oppono non ſolùm in locis ſuperiùs laudatis, ſed in Tractatu *De Auferibilitate Papæ ab Eccleſia*, Conſideratione XX. ſcribentem: *Hi nutu Dei & Spiritus Sancti, ſicut credendum eſt, inſpiratione tracti fuerunt, qui ad convocationem Sacri Concilii Piſis celebrandi dederunt operam.* Oppono *Ægidium* Cardinalem Viterbienſem in Hiſtoria MS. XX. Seculorum, ubi de Cardinalibus Benedictinæ & Gregorianæ Obedientiæ ſic loquitur: *Duce Deo, illi Avenione, hi Romæ ſolvunt, utrique tandem Religioni conſulturi, pandunt vela ventis, utrique Piſas, eodem non vento, ſed Numine potiùs afflante, pervehuntur. Patres rem mirati, ac divinam Providentiam animadvertentes, attoniti tanto eventu primùm, deinde incredibili affecti lætitiâ, alteri amplectuntur alteros, alteri ad Schiſma abolendum alteros adhortantur.* Accedunt *Dominicus Jacobatius* Cardinalis, Lib. 3. De Conciliis, *Azorius* p. II. Lib. V. Cap. XVII. Sacra Facultas Pariſienſis, Academiæ cœteræ, quæ Deputatos ad Piſanum Concilium miſerunt. Et quidem nullius ponderis eſt *S. Antonini*, aliorúmque ratio, ſed caduca prorſus, nimirùm quòd Piſanum Concilium à Summo Pontifice congregatum non fuerit. Eſto enim ſecundùm legem communem neceſſe ſit ut Concilia Summi Pontificis auctoritate congregentur, aut certè ipſo conſentiente & probante, cùm verus eſt, legitimus ac certus Pontifex, nec recuſat illa congtegare urgente Eccleſiæ neceſſitate; negari tamen meritò non poteſt quin Synodus Oecumenica abſque Summi Pontificis auctoritate convocari & celebrari poſſit, ſi nullus ſit, vel dubius & Schiſmaticus: ſeu duo Contendentes de Pontificatu, qui juratam ceſſionem exequi nolunt, ſed pertinaciâ ſuâ Schiſma fovent. Niſi enim tunc auctoritatem haberent Cardinales, vel Catholici Principes Concilium congregandi, & agendi contra eos qui pro Pontificibus ſe gerunt, Chriſtus Eccleſiæ ſuæ non ſatis proſpexiſſe videretur. Hinc *Adrianus II.* in Epiſtola quæ lecta eſt & approbata in Octava Synodo, Actione VII. ſcribit: *Romanum Pontificem de omnium Eccleſiarum Præſulibus judicaſſe legimus, de eo verò quemquam judicaſſe non legimus. Licèt enim Honorio ab Orientalibus Anathema dictum ſit; ſciendum tamen eſt quòd ſuper hæreſi fuerat accuſatus; propter quam ſolum licitum eſt minoribus Majorum ſuorum moribus reſiſtere.* Quod Theologi omnes ad caſum Schiſmatis pariter extendunt, quia Schiſma inveteratum facilè in hæreſim degenerat, & qui ſuâ colluſione, ambitione, pertinaciâ Schiſma fovent, *Unam Sanctam Eccleſiam Catholicam* non credere præſumuntur. Cùm igitur *Angelus Corario* dictus *Gregorius XII.* & *Petrus de Luna*, dictus *Benedictus XIII.* manifeſtè de Pontificatu colluderent, Schiſmatis fautores eſſent, pacem & unitatem Eccleſiæ dare per viam mutuæ ceſſionis ab ipſis aliàs approbatæ, Juramento irrevocabiliter firmatæ, & ab ipſorum altero voto etiam roboratæ, pertinaciter recuſarent; cùm etiam ſuſpicionem hæreſeos incurriſſent, aſſerentes viam mutuæ ceſſionis ad unionem

Eccleſiæ

Eccleſiæ procurandam eſſe malam, pernicioſam, & diabolicam: abſque ipſorum auctoritate convocari, celebrarique potuit Concilium, in quo adversùs ipſos ageretur, & eorum exauctoratio decerneretur. Sanè hæreſeos notam illis inuſtam probat Synodi Sententia ab *Odorico Raynaldo* relata ad annum mccccx. quâ inter alias exauctorationis ipſorum rationes hæc tertio loco profertur: *Quia errores fidei oppoſitos & hæreſim continentes manifeſtè & notoriè, tenuerunt pertinaciter & induratè aſſeruerunt, prædicaverunt, ſeu aliàs publicè dogmatiZaverunt & defenderunt, dum dixerunt in ſua ambitionis defenſionem, Quòd via mutua ceſſionis per ipſos jurata tam ſancta & juſta, auctoritatibus Novi & Veteris Teſtamenti conveniens, Sanctorum dictis pariter & exemplis, & determinationi Eccleſia, & quæ ſumma Caritatis & unitatis exiſtit, continens ſummum & perfectum bonum, erat mala, iniqua, exoſa, pernicioſa, diabolica, & continens peccatum, ſi fieret, ſeu executioni mandaretur pro unione habenda. Quæ Aſſertiones ad derogationem fidei, & quantum in eis eſt, in corruptionem Articuli fidei,* Unam Sanctam Eccleſiam, *evidenter & inexcuſabiliter cenſentur pertinere.*

XV. Illud *S. Antonini*, aliorúmque fundamentum Venerabilis *Gerſonius* evertit in Sermone habito coram *Alexandro* Papa in die Aſcenſionis Domini, ubi de Piſano Concilio ſic loquitur: *Unde convocatio Concilii tam mira? Unde priùs diſcordantium inaudita conſenſio? Unde tot Præſulum ac Sapientum concurſus tam celer? Non causâ certè diſſenſionis, ſed pacis. Non vocavit Papa, fuit conventiculum. O ridenda & irrationalis nimiùm ratio! Neque verò ad quatuor illa Concilia, quæ in Actibus Apoſtolicis deſcribuntur, Petrus vocaſſe memoratur. Neque Synodus Nicæna juſſu Silveſtri, ſed Conſtantini conveniſſe legitur. Ad Quintum univerſale Patrum Concilium contra Theodorum Neſtorii diſcipulum, nemine convocante ſeſe Patres exhortati ſunt. Fuere ergo conventicula? Cave dixeris. Coluntur tanquam Evangelia. Quid ſi Schiſma dubios reddit Chriſtianos, quem duorum pro Papa colant? Quid ſi (quod perrarum eſt) Summus Pontifex labatur in hæreſim, ut legimus Liberium Ariana pravitati ſubſcripſiſſe? Quid ſi intolerandis oneribus Chriſtianitatem gravaret? An adversùs tantos morbos nullam relinquis medelam? Relinquo, inquies. Credo ſanè. Nam imperfectam nimiùm Eccleſiaſticam Politiam adſtrueres, nec à Deo, cujus perfecta ſunt opera, ſalubriter inſtitutam (quod credere nefas eſt) ſi quis in eam morbus poſſet incurrere, contra quem nulla poſſet adhiberi medicina. Sed tamen nulla memoratis caſibus relinquitur, ſi non aliquando ſine Papæ vocatione convenire poſſit Eccleſia.*

XVI. Hanc doctrinam Chriſtianiſſimus Doctor tradit explicatiùs in Tractatu qui inſcribitur: *Propoſitiones utiles ad exterminationem præſentis Schiſmatis per viam Concilii Generalis:* Parte IV. ipſius Operum, pag. 105. quas quidem Propoſitiones operæ pretium fecero ſi ſubjecerim.

1. In unitate Eccleſiæ Capitis, Chriſti Sponſi Eccleſiæ, plenè ac perfectè conſiſtit unitas corporis myſtici totius Eccleſiæ Chriſtianæ, juxta illud: *Chriſtus eſt caput Eccleſiæ:* & illud: *Omnes unum Corpus ſumus in Chriſto.*

2. Licèt Papa in quantum Chriſti Vicarius quodammodo dici poſſit Caput Eccleſiæ, & ipſius Sponſus, tamen Eccleſiæ unitas non neceſſariò dependet aut originatur ab unitate Papæ. Patet ex prima: & etiam quia nullo modo [Sede ſcilicet vacante.] exiſtente Papa, ſemper Eccleſia remanet una, juxta illud Canticorum: *Una eſt Columba mea:* & illud Symboli: *Unam Sanctam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam.*

3. A Chriſto Capite & Sponſo Eccleſiæ Corpus Myſticum, quod eſt Eccleſia, originatur, & immediatè poteſtatem habet, & auctoritatem, ut ad ſuam unitatem conſervandam rite valeat ſeipſam ad Generale Concilium ipſam repræſentans congregare. Patet ex illo verbo Chriſti: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio illorum ſum.* Ubi advertendum eſt, quòd non dicit, *In nomine Petri*, vel *In nomine Papæ*, ſed, *In nomine meo*; dans intelligere quòd ubicumque congregantur Fideles, cùm hoc fiat in nomine ſuo, hoc eſt, in Chriſti fide, & pro Eccleſiæ ſuæ ſalute, ipſe aſſiſtit eis tanquam Director & infallibilis Eccleſiæ Rector. Confirmatur: Quia aliàs Chriſtus non fuiſſet ſufficiens fundator Eccleſiæ Sponſæ ſuæ.

4. Non ſolùm Auctoritate Chriſti, ſed etiam communi Jure Naturali, præmiſſam poteſtatem habet Corpus Myſticum Eccleſiæ Dei. Patet; Quia quodlibet corpus naturale naturaliter reſiſtit ſuæ diviſioni & diſtractioni; & ſi ſit corpus animatum, naturaliter congregat omnia membra, unuméſque vires ſuas ad conſervandam ſuam unitatem & repellendam ſuam diviſionem. Simili quoque modo & quodlibet corpus civile, ſeu Civilis Communitas, vel Politia rite ordinata. Ideóque corpus ſpirituale ſeu myſticum Eccleſiæ Chriſtianæ, quod ordinatiſſimè compoſitum eſt, (Ipſa quidem Eccleſiaſtica Politia in Canticis deſcribitur velut *Caſtrorum acies ordinata*) ſimili jure uti poterit ad ſuam unitatem conſervandam, & quamlibet Schiſmaticam diviſionem repellendam, tanquam ſuæ ordinationis deſtructivam.

5. Præmiſſâ Auctoritate & auctoritativa poteſtate uſa eſt Eccleſia Primitiva. Patet; Quia in Actibus Apoſtolorum quatuor leguntur Concilia Generalia congregata: & non habetur quòd ſolâ auctoritate *Petri* fuerunt convocata, ſed communi conſenſu Eccleſiæ.

6. Poſt incrementa naſcentis Eccleſiæ primitivæ præmiſſa auctoritas & poteſtas congregandi Generalia Concilia rationabiliter limitata fuit & reſtricta, ſic ſcilicet, quòd ſine Auctoritate Papæ nulli liceret hujuſmodi Concilia congregare. Patet ex Juribus communibus, quæ habentur in Decreto & Decretalibus. Et ratio fuit, ut honoraretur Sedes Apoſtolica, & ut obviaretur Hæreticis vel Schiſmaticis, qui quandoque ad libitum pro potentia Principum ſecularium Concilia vocari & congregari procurabant ad ſuorum errorum fulcimentum.

7. Præmiſſa limitatio ſeu reſtrictio non tollit quin prædicta auctoritativa poteſtas ſemper abſolutè remaneat in ipſa univerſali Eccleſia. Patet; Quia Jura poſitiva non poſſunt ab Eccleſia abſolutè tollere illam Poteſtatem quæ ei convenit divino & naturali Jure.

8. Non obſtante limitatione ſeu reſtrictione præmiſſa, in certis caſibus Eccleſia ſine Auctoritate Papæ poteſt Concilium Generale celebrare. Patet per prædicta. Et etiam, quia quod eſt in favorem Eccleſiæ introductum; non eſt in ejus damnum & grave periculum obſervandum: Sed prædicta limitatio ſeu reſtrictio, quæ in favorem Eccleſiæ jure poſitivo legitur introducta, poſſet in certis caſibus eidem graviſſimè præjudicare. Et ſpecialiter poſſunt tres caſus aſſignari. Primus eſt, Si vacante Sede occurreret hæreſis, vel alia Eccleſiæ perſecutio, cui eſſet per Generale Concilium obviandum. Secundus, ſi in caſu neceſſitatis vel manifeſtæ

utilitatis

» utilitatis vocandi Concilium, Papa eſſet furio-
» ſus aut Hæreticus, vel aliàs ad hoc inutilis,
» vel inſufficiens; ſi ſuper hoc requiſitus, Con-
» cilium vocare recuſaret, aut damnabiliter ne-
» gligeret. Tertius, ſi plures eſſent contendentes
» de Papatu, ita quòd nulli eorum tota obediret
» Eccleſia, nec ad alicujus eorum, aut amborum
» ſimul vocationem compareret, ſicut eſſe vide-
» tur in præſenti Schiſmate. In his igitur aut ſimi-
» libus caſibus, clarè patet ex præmiſſis, quòd
» abſque Auctoritate Papæ poſſet & deberet Ec-
» cleſia Generale Concilium celebrare.
» 9. Jura poſitiva quæ communiter dicunt,
» quòd abſque Papæ Auctoritate non eſt fas Ge-
» nerale Concilium congregare, debent civiliter
» intelligi, ſcilicet, quando eſt unicus Papa con-
» corditer ab Eccleſia receptus, ad congregan-
» dum hujuſmodi Concilium, occurrente evi-
» denti utilitate, idoneus & paratus. Patet ex
» prædictis, & ex doctrina Ariſtotelis in
» Ethicis, ubi loquitur de Epixeia.
» 10. Pro ſedando præſenti Schiſmate. abſque
» Auctoritate Papæ, immo ipſo contradicente,
» poteſt Auctoritate univerſalis Eccleſiæ Gene-
» rale Concilium congregari; & non ſolùm per
» Dominos Cardinales convocari, ſed etiam in
» caſu per quoſcunque Fideles, ſpecialiter majo-
» res & potentiores, qui vel autoritativa poteſta-
» te, vel charitativa admonitione, ſcirent & poſ-
» ſent ad executionem cooperari. Patet ex præ-
» miſſis.

XVII. Eccleſiæ magis favet illa *Gerſonii* & Sacræ Facultatis Pariſienſis, necnon Gallicanæ Eccleſiæ, & aliarum quæ ad Concilium Piſanum convenerunt, vel eidem adhæſerunt, Sententia, quàm oppoſita *Petri de Luna* in Actis Barcinone editis; in quibus contra Piſanos Patres hunc in modum loquitur: *Poteſtatem & Auctoritatem convocandi Generale Concilium à tempore Sanctorum Apoſtolorum ſolis Romanis Pontificibus reſervatam temerè uſurpantes, Prælatos tam obedientes, quàm ab eadem Obedientia etiam eorum malitia procurante ſubtractos, ad Generale Concilium, imò veriùs Conciliabulum, per eos Piſis de facto celebrandum, ſeu veriùs profanandum, per diverſas mundi provincias per literas de facto citaverant, & fecerant convocari.*

XVIII. Addendum, inter conditiones Concilii Generalis à *Gelaſio I.* in Epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ aſſignatas, convocationem à Summo Pontifice factam non recenſeri, ſed ſolùm Apoſtolicæ Sedis approbationem: *Per benè geſtam Synodum,* (inquit) *id eſt, ſecundum Scripturas, ſecundum Traditionem Patrum, ſecundum Eccleſiaſticas Regulas, pro Fide Catholica & communione prolatam, quam cuncta recepit Eccleſia, quam maximè Sedes Apoſtolica comprobavit*, &c. Porrò Sedes Apoſtolica Piſanum Concilium approbavit, confirmavit *Alexander V.* Romana ſuſcepit Eccleſia, quæ *Alexandrum* ſeu legitimum Pontificem venerata eſt. Confirmavit, inquam, *Alexander V.* primò in fine ipſius Concilii Piſani, ut in Actis à *D. Luca Dacherio* Tom. VI. *Spicilegii*, deinde in Labbeana Conciliorum Collectione editis legitur: *Item Dominus noſter, Sacro approbante Concilio decernit, quòd per dictum Dominum noſtrum, cum Cardinalium conſilio, deputentur Nuntii ſolemnes, & mittantur ad Reges & Principes cunctos Fideles ad publicandum & proſequendum Auctoritate Domini noſtri Papæ & Sacri Concilii Acta in iſto Sacro Concilio.... Item Dominus noſter Sanctiſſimus cum conſilio Concilii intendit reformare Eccleſiam in Capite & in membris.* Confirmavit iterum eamdem Synodum ſingulari Diplomate poſt ejus celebrationem. Diploma confirmationis datum Bononiæ anno MCCCCIX. II. Kalendas Februarii legere eſt apud *Odoricum Raynaldum* Num. VII. cujus hæc ſunt verba: *De conſilio Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium, prædictam Sententiam, & omnia alia & ſingula, quæ per Concilium hujuſmodi pro tollendo Schiſmate & reintegratione memoratâ facta fuerunt, utpote providè & tantorum venerandorum Patrum, immo univerſalis Eccleſiæ auctoritate. & concordiâ facta, rata habentes & grata, ea Auctoritate Apoſtolica ex ſcientia approbamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus, decernentes non minoris exiſtere vigoris & firmitatis hujuſmodi Sententiam, necnon omnia & ſingula acta in eodem Generali Concilio in hac parte, quàm fuerunt & ſunt alia Concilia in diverſis arduis negotiis ipſius Eccleſiæ celebrata &c.* Et in ſuprema ægritudine, cùm noſſet mortem prope inſtare, aſtantibus Cardinalibus *Teſtatus eſt per eam mortem, quam ante oculos ſe continuò cernere dicebat, nec reformidare, conſcientiâ bene actæ vitæ motus, ſe exiſtimare & credere, quæ in Concilio Piſano decreta fuiſſent, rectè atque integrè facta eſſe omnia, ſine dolo malo fraudeve.* Cùm hæc dixiſſet, lachrymantibus omnibus qui aderant, obiit, illud Salvatoris verbum proferens: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis.* Ita referunt *Platina* & *Ciaconius* noſter in Vita *Alexandri V.* Et *Dominicus Tempeſta,* Romanus in Vita Alexandri V. *Dimiſſa* (inquit) *Synodo Piſana, Bononiam profectus, ægritudine quadam corporis oppreſſus, cùm ſe proximum morti noſſet, accitis Cardinalibus, uſque ad concordiam & Eccleſiæ bonum cohortatis, rurſus Concilii Piſani Decreta tanquam æquo jure facta confirmavit.* Eadem penè habet *Simon Starovolſcius* in Epitome Conciliorum Romæ edita.

XIX. Nullius etiam roboris eſt ratio altera ob quam *S. Antoninus*, & alii, Piſanum Concilium legitimum & Oecumenicum non fuiſſe contendunt, quòd ſcilicet Schiſma non ſuſtulerit, ſed auxerit. Suſtulit enim quantùm in ſe erat, Schiſmaticis Pſeudo-Pontificibus exauctoratis, legitimo Pontifice electo; quamvis utriuſque pertinaciâ in Eccleſiæ Judicio acquieſcere nolentis, Schiſma continuatum ſit. Sicut ergo alia Concilia ad evertendas hæreſes, Hæreticóſque comprimendos, & ad Schiſma Græcorum extinguendum congregata, ceu legitima & Oecumenica recipimus, veneramur, & prædicamus, quamvis poſt eorum celebrationem nihilominus graſſatæ ſint hæreſes, eodémque Schiſmate Eccleſia Græca diviſa fuerit à Latina: ſic legitima & Oecumenica fuit Piſana Synodus, etſi Schiſma penitus non extinxerit; cùm ad illius extinctionem fecerit quicquid jure poterat & debebat. Præterea, longè facilius Schiſma extinctum eſt quàm fuiſſet nullâ celebratâ Synodo, & *Benedicto* atque *Gregorio* non abdicatis. Maxima ſiquidem orbis Chriſtiani pars ab illorum Obedientia receſſit, utriuſque Collegii Cardinales conjuncti ſunt, unicus Pontifex legitimus electus eſt, Concilium alterum Generale indictum, ſcilicet Conſtantienſe; cujus tandem Auctoritate Schiſma penitus abolitum eſt.

XX. Inanis eſt & *Caietani* objectio, & quæ in ipſum facilè retorquetur. Aſſerere namque Piſanam Synodum legitimam non fuiſſe, eſt renovare Schiſma, & damnare *Alexandrum V. Joannem XXIII.* immo & *Martinum V.* in Concilio Conſtantienſi electum: quia Eccleſia Conſtantiæ congregata nihilo plus habuit juris ut *Benedictum* & *Joannem XXIII.* dejiceret, *Maginum V.* crearet, quàm Piſana Synodus ut *Benedictum* exauctoraret ac *Gregorium.*

Sed

Sed (inquies) cur ceſſio *Gregorii XII.* ut A dubii Pontificis Conſtantiæ admiſſa, ſi poſt Synodi Piſanæ Sententiam certò certiùs erat Antipapa?

Reſpondeo, id œconomiæ datum, ad majus unionis & pacis Eccleſiaſticæ robur ac firmamentum. Nam & poſt Concilium Conſtantienſe, mortuo *Petro de Luna* tunc Pſeudo-Pontifice, duo reliqui Schiſmaticæ illius partis Cardinales *Ægidium Sancii Munionis* Barcinonenſem Canonicum elegerunt in Cathedra peſtilentiæ Succeſſorem. Hunc Antipapam eſſe certiſſimum erat, & tamen ejus ceſſio & ſpontanea abdicatio admiſſa B eſt, permiſſimque ut ejus umbratici Cardinales *Martinum V.* ab Eccleſia univerſa legitimum Pontificem agnitum eligerent. Hæc tolerata ſolemnia, nec ſeveriori Jure cum Antipapa & Schiſmaticis Cardinalibus actum, ut Schiſmatis reliquiæ abolerentur.

XXI. Ab univerſa Eccleſia ſuſceptam ac probatam non fuiſſe Piſanam Synodum objiciunt: illi quippe *Benedicti XIII.* & *Gregorii XII.* Obedientias non adhæſiſſe. Verùm elumbis eſt hæc Objectio. Partes enim *Petri de Luna*, & *Angeli Corario* minima erant nominis Chriſtiani portio C ab Eccleſiæ corpore diviſa, quam repræſentabat univerſam Piſana Synodus, & ab unico vero & legitimo Summo Pontifice diſtracta, ſcilicet ab *Alexandro V.* & ab ejus Succeſſore *Joanne XXIII.* atque Pſeudo-Pontificibus adhærebat ac Schiſmaticis. Sicut ergo in aliis Schiſmatibus, Novatiani, verbi gratiâ contra S. Cornelium, Urſicini contra S. Damaſum, Laurentii contra Symmachum, Petri Leonis contra *Innocentium II.* Octaviani adversùs *Alexandrum III.* &c. qui ſtabant ab Antipapa non impediebant quominus Eccleſia univerſa legitimum Pontificem colere cenſeretur; D ita in illo, de quo agimus, Schiſmate, Aragoniæ & Scotiæ Reges, & Comes Armeniacus, eorúmque ſubditi, qui *Petro de Luna* & poſt Synodum Piſanam adhæſerunt; & *Ladiſlaus* Apuliæ Regulus, cum paucis urbibus Italiæ, qui *Angelum Corarium* coluerunt, non impedivere quin Eccleſia Piſanum Concilium ſuſcepiſſe, & *Alexandrum V.* in eo electum colere diceretur. Sanè ſi Eccleſiam univerſam in ſex partes diſtribuamus, compertum erit vix ſextam partem *Petro de Luna* & *Angelo Corario* adhæſiſſe; reliquas autem quinque partes integras *Alexandro V.* & *Joanni XXIII.* E paruiſſe, & Piſanam atque Conſtantienſem Oecumenicas Synodos, & Eccleſiam Catholicam conſtituiſſe. Schiſmatica enim factio pars eſt, quæ ſe à toto divulſit: Eccleſia Catholica totum eſt. Qui ſunt in parte divulſâ, in toto non ſunt: Qui ſunt in Schiſmate, ad Eccleſiam unam Sanctam Catholicam non pertinent. Ita contra Donatiſtas ratiocinabatur *S. Auguſtinus*.

XXII. Defenſores *Petri de Luna* & *Angeli Corario* objiciebant, Summum Pontificem nec à Concilio Generali deponi poſſe, cùm inferior Superiorem condemnare non poſſit, Papa verò nullum in terris Superiorem habeat, & Prima F Sedes à nemine judicetur, & illius Præſulem ſuo ſine quæſtione Deus reſervaverit arbitrio, ut habetur in Jure. Ita Anonymus Autor Commentarii tunc temporis editi, apud *Odoricum Raynaldum*, ad annum MCCCCX. Num. LXXIV. Et ipſe *Petrus de Luna* in Actis Judiciariis Barcinone editis contra Piſanæ Synodi Patres: *Non conſiderantes* (inquit) *quòd inferior Superiorem non poteſt ſolvere vel ligare, Juriſdictionem & Poteſtatem judicandi Sedem ipſam ſibi temeritate ſacrilega vendicantes...... In Nos depoſitionis Sententiam promulgarunt.*

Verùm caduco fundamento hujuſmodi Objectio nitebatur, falſis propoſitionibus. Siquidem Concilium Generale ſuperius eſſe Summo Pontifice, illúmque ab Eccleſia in Concilio Generali congregata judicari poſſe in cauſis hæreſeos, Schiſmatis, & aliis, ſi quæ ſunt, univerſalis Eccleſiæ ſtatum ſpectantibus, dogma Eccleſiaſticum eſt à Sacra Synodo Conſtantienſi aſſertum, ac declaratum. Nec Juris exceptio, quæ Romanum Pontificem humano Judicio ſubducit, Eccleſiæ, Conciliique Generalis ipſam repræſentantis Juriſdictioni derogat; ſed ab aliis Epiſcopis diviſim ſumptis, aut à Synodis particularibus Provinciarum, Nationum, Diœceſeon, judicari poſſe Summum Pontificem negat. Et de criminibus perſonalibus loquitur, quæ totius Eccleſiæ ſtatum non ſpectent. De his enim dictum ſupponitur in Actis pſeudepigraphis Sinueſſanæ Synodi in cauſa *Marcellini* Papæ: *Prima Sedes à nemine judicatur.* De his dixit *Ennodius* in Apologetico pro cauſa Symmachi edito: *Aliorum fortè hominum cauſas Deus voluerit per homines terminare: Sedis iſtius Præſulem ſuo ſine quæſtione reſervavit arbitrio.* Tandem etſi de vero, certo, ac indubitato Pontifice concederetur, quòd deponi nunquam poſſit, (quod Doctores omnes, Pariſienſes præſertim, non concedunt) Non tamen de Antipapa, aut de Pontifice dubio idem aſſeri poſſet. Porro *Benedictus* & *Gregorius* dubii ſaltem Pontifices erant: poſtquam verò contra ſolemnis promiſſi, juramenti, voti, fidem ac religionem, viam ceſſionis ad unionem Eccleſiæ procurandam pertinaciter reſpuerunt, Schiſmatis fautores fuerunt, & Pſeudo-Pontifices: A Concilio igitur potuerunt judicari ac deponi, ſecundùm quamcumque opinionem. Sed falſo illi principio, quo Lunenſium & Corariorum objectio contra Piſanam Synodum nitebatur, firmiſſima Doctoris Chriſtianiſſimi *Gerſonii* principia opponimus, in Tractatu *De Auferibilitate Papæ ab Eccleſia*: Conſideratione X.

XXIII. Auferibilis eſt in caſibus dabilibus Vicarius Sponſus Eccleſiæ ab ipſa Eccleſia, & hoc « per eam, vel per Concilium Generale repræſen- « tans eam: vel per aliquos ad hoc per eam inſti- « tutos, ſive conſentiat ipſe Vicarius, vel non con- « ſentiat ſuæ ceſſioni. «

Sumitur inprimis argumentum pro hac Con- « ſideratione, ex veritate præcedentis. Nam, ſi « Vicarius Sponſus poteſt reſignare ſponte, ipſi « Eccleſiæ dando libellum repudii; cùm Sponſus « & Sponſa non debeant quoad hoc impari jure « cenſeri, poterit ſimiliter repudiare Sponſum ta- « lem ipſa Eccleſia Sponſa, dum par ratio vel po- « tior adducitur pro ipſa contra Sponſum; vel « quia proſtituere quærit eam, quantùm in ſe eſt, « vel tyrannide ſæva tractare laniando eam, vel « bona ſua diſſipando; vel quia abuti conatur ea « in perniciem filiorum. Nullum quippe ſtatum, « nullum gradum dignitatis, nullum miniſtratio- « nis genus dedit Deus, niſi in ædificationem ſuam « & utilitatem communem. Patet *ad Epheſ.* 4. « & *ad Corinth.* 6. Dedit utique ad pacem ejus, « *cujus fines poſuit pacem.* Et hanc operatur di- « lectio: Propter quod finis Legis ab Apoſtolo « ponitur dilectio, in qua etiam fundavit Chriſ- « tus Officium Paſtorale. *Si diligis me* (inquit « Chriſtus Petro) *paſce oves meas.* Sed quis non « videat caſus multos eſſe poſſibiles, quorum ali- « qui nunc tacti ſunt, in quibus Eccleſia non æ- « dificaretur, ſed deſtrueretur; non uniretur, ſed « diſſiparetur; non paſceretur, ſed depaſceretur, « ſi non cederet voluntarius vel ejiceretur invitus « hic, qui in Vicarium Sponſum Eccleſiæ ritè & « canonicè fuerat ordinatus? Nec ſit cuiquam « illud

» illud admirationi quod dicimus, quaſi contra-
Pſalm. 104. » riantes illi Juſſioni, *Nolite tangere Chriſtos meos:*
» quando etiam uni ſingulari perſonæ fas eſſet in
» caſu violentiæ attentatæ per Papam verum con-
» tra caſtitatem ſuam, vel vitam, vim vi repellere
» cum appoſitione inculpatæ tutelæ, & ita licitè
» ſtabit quòd tangat Papam violenter, vel in Mare
» dejiciat: Cur ſimiliter in caſu non liceat idem
» toti Eccleſiæ pro defenſione ſua, & violentiæ
» attentatæ cauta repreſſione?
» Et Conſideratione XI. Auferibilis eſt in caſu
» Vicarius Sponſus Eccleſiæ per Concilium Ge-
» nerale, eo non conſentiente vel invito celebra-
» tum.
» Fateamur priùs quod regulariter Concilium
» Generale non eſt celebrandum, de jure etiam
» divino, non vocante vel approbante Papa, ſi
» eſt unicus, nec adversùs eum allegatio legitima.
» Sed regulæ generales bene ſuſcipiunt exceptio-
» nes, ſicut in Grammaticalibus, ita & in Mo-
» ralibus: præſertim ubi caſus particulares inci-
» dunt modis variabiles infinitis: ad quas excep-
» tiones ordinata eſt lex ſuperior interpres alia
» rum, quam Ariſtoteles vocat ἐπιείκειαν: & alia-
» divinior, quam γνώμην appellat. Hæc autem
» lex ſemper habet locum in interpretatione le-
» gum aliarum particularium, ubi deficere cerni-
» tur ratio & finis inſtitutionis ipſarum. Finis
» autem legum omnium, nedum humanarum,
» ſed divinarum, eſt dilectio, quæ unitatem ope-
» ratur. Sit ergo caſus, ubi legis alicujus obſer-
» vatio diſſiparet unitatem, & obeſſet publicæ
» ſaluti, quis ratione utens diceret eam teneri o-
» portere? Nimirum nec ſibi ipſi quiſquam vel-
» let hoc fieri: quantò minus tota communitas
» rationabiliter hoc fugiet? Quòd ſi quis interro-
» garet, Qua auctoritate fulcietur vel utetur hu-
» juſmodi Concilium Acephalum, ut videtur, ſi-
» ne Papa? Reſpondendum, quòd Auctoritate
» Chriſti Capitis ſui & indefectibilis Sponſi: Auc-
» toritate præterea legum ſuarum, tam divinæ
» quàm naturalis, quæ hanc licentiam vel neceſ-
» ſitati, vel manifeſtæ caritati, vel religioſæ pie-
» tati concedunt: pro quo facit textus Marci de
» excuſatione diſcipulorum vellentium ſpicas in
» Sabbatho per legem neceſſitatis confirmatam
» exemplo David, qui comedit Panes Propoſitio-
» nis.
» Conſideratione XII. Auferibilis eſt in caſu
» Vicarius Sponſus Eccleſiæ per Eccleſiam vel Ge-
» nerale Concilium, nedum conſiliativè aut dic-
» tativè, vel denuntiativè, ſed auctoritativè, judi-
» cialiter atque juridicè.
» Præſupponamus quòd Juriſdictio idem eſt
» quod Juris ditio ſeu poteſtas, vel Juriſdictio eſt
» facultas propinqua dicendi Jus: & ſolet reſtrin-
» gi ad coactivam Juriſdictionem, quæ fertur vel
» dicitur in alterum invitum. Sequitur protinus
» ex hac deſcriptione Conſiderationis veritas,
» quomodo Eccleſia ſeu Concilium habet in caſu
» facultatem propinquam, vel auctoritatem ſeu
» poteſtatem dicendi Jus, etiam in alterum qui
» in Papam fuit rite ſuſceptus & electus. Nolu-
» mus tamen impugnare quin Summus Pontifex
» habeat poteſtatem regitivam & auctoritativam
» reſpectu omnium hominum, quantùm Chriſ-
» tus voluit & cognovit expediens ſibi dare pro
» exercendo eam, non pro ſe tantummodo, ſed
» magis ad utilitatem Eccleſiæ: Qualem auctori-
» tatem non habet totum Eccleſiæ reſiduum, niſi
» unitivè quodammodo vel electivè. Et ex iſta
» diviſione verum eſt, quòd claves datæ ſunt ne-
» dum uni, ſed unitati: Ex hoc tamen non ha-
» betur quòd Eccleſia tota vel Concilium abſente

A Papa, præſertim ſuo demerito, non poſſit auc- «
toritativam Juriſdictionem exercere, ſicut lex «
quædam divina & indeviabilis, ad reducendum «
ipſum, vel corrigendum, vel compeſcendum, «
ne noceat ipſe, nedum Eccleſiæ, ſed ſibimet, »
&c. Judicabat olim *Petrus* per diſſimulationem, «
Paulus et reſtiit in faciem (*ad Galat.* 2.) In- «
troducebat *Petrus* rem novam in Eccleſia Dei; «
ad Centurionem Gentilem intravit (*Actor.* 10.) «
ſubortum eſt murmur in Eccleſia; ita ut com- «
pulſus ſit *Petrus* doctrinam inſequi quam tradi- «
dit ſcriptis, ut paratus eſſet coram tota Eccleſia «
B rationem reddere de ea, quæ in ipſo erat, fide «
& ſpe; alioquin non ſibi credidiſſet Eccleſia. «
Quantò fortiùs & rationabiliùs poſſunt duo «
Contendentes diffamati apud bonos & graves «
de Schiſmate, de Perjurio, de Hæreſis ſuſpicio- «
ne, compelli rationem reddere, ſi ſe cognoverint «
innocentes. «
Conſideratione XVIII. Auferibilis eſt Vica- «
rius Sponſus Eccleſiæ tanquam Hæreticus aut «
Schiſmaticus, etiam ubi in caſu ipſe non eſt ve- «
raciter & mentaliter talis. «
Conſideratione XIX. Auferibilis eſt Vicarius «
C Sponſus Eccleſiæ per Eccleſiam, etiam ſine cul- «
pa, quamvis non ſine cauſa. «
Caſus aliquos proponit, quibus id fieri poſſet. «
I. Ubi coram tota Eccleſia vel Concilio Gene- «
rali proponeretur & probaretur per teſtes, quòd «
Papa, qui fortè eſt detentus inter Saracenos, jam «
obiit; & cùm Eccleſia jam non poſſit commo- «
dè diutius remanere ſine Papa, videtur omnino «
quòd in hoc caſu Concilium poterit creare no- «
vum Papam; & cùm non poſſint eſſe duo ſi- «
mul, videtur quòd primus erit deſtitutus per «
Concilium. Poſſet etiam deſtitui, ubi conſtaret «
D de vita, ſi de eo ablata eſſet ſpes redeundi. II. «
Ubi quis rite electus in Papam efficeretur adeo «
inutilis propter indiſpoſitionem corporalem, »
ac propter carentiam perpetuam uſus rationis, «
quòd per Concilium jam per eum congrega- «
tum, dum ſanæ mentis erat, expedivit aliter «
provideri de Summo Pontifice. III. Ubi poſt «
electionem Canonicam alicujus in Papam per «
Cardinales, ipſi Cardinales omnes morerentur »
priuſquam poſſent electionem ſuam Canonicam «
publicare: Conſtat quòd Eccleſia non tenetur «
hunc recipere pro Papa, & ita poſſet ad electio- «
E nem alterius procedere. IV. Ubi nullo modo «
Cardinales etiam viventes poſſent facere fidem «
ſufficientem de electione Canonica facta circa «
unum: Qualis caſus videtur eſſe & fuiſſe in «
Schiſmate præſenti. Et ideo circumſtantia ejus «
multùm juſtificat Proceſſus habitos contra hu- «
juſmodi Contendentes, & adversùs Cardinales. «
V. Propter communem errorem aut æſtimatio- «
nem ſubditorum, aut ipſorum malitiam gene- »
ralem, de quibus non eſt præſumendum quòd «
unquam debeant Obedientiam præſtare tali, «
qui fuit in Papam rite electus; tamen alteri no- «
F viter eligendo parati ſunt. Ut fortè ſi Græci «
vellent ad unitatem Eccleſiæ redire, dummodo «
tolleretur Papa jam exiſtens, & novus rite & «
canonicè crearetur. Confirmat hoc imagina- «
tio caſus illius, juxta poſitionem *Innocentii* & «
alorum Juriſtarum, qui dicunt, hominem ex- «
preſsè profeſſum in Religione poſſe uxorem «
ducere pro ſalvatione magnæ gentis, aut ad fi- «
dem converſione. Cur non ſimiliter pro aliquo «
tanto bono poſſet rite electus per Eccleſiam aut «
Concilium Generale deſtitui, bono zelo & inte- «
gra charitate: VI. Ubi per juramentum & vo- «
tum aliquis in Papam rite electus, ſe ipſum ad »
Ceſſionem obligaſſet, ſed differret hoc adim- «
plere

» plere in ſcandalum populorum, putantium ex » tali facto Papæ, quòd neque juramentis ſuis » obligantur, neque votis, qualem caſum habere » videmur in manibus. Licèt autem horum ca- » ſuum pars maxima nunquam extiterit, nec » porro extitura ſit, ad explicandam tamen Eccleſiæ poteſtatem plurimùm conducunt, ut monet *Gerſonius*.

XXIV. Addiderim, quòd etſi nec promiſſis, nec juramento, neque voto ad Ceſſionem ſeobſtrinxiſſet, non modò dubius, ſed verus ac legitimus Pontifex cedere Pontificatu nihilominus teneretur ad Eccleſiæ pacem procurandam, ſi aliter conſummari non poſſet: Adeóque ſi in Dignitate retinenda eo in caſu eſſet pertinax, exauctorari poſſet ab Eccleſia ut fautor Schiſmatis. Sanè Epiſcopos, & conſequenter Summum Pontificem Epiſcoporum Epiſcopum, ad Epiſcopatus dimittendos teneri, ſi ad unitatem & pacem Eccleſiæ reſarciandam neceſſe fuerit, *S. Auguſtinus* & trecenti cum illo Epiſcopi Africani, non modò verbis; ſed animi præparatione docuerunt in cauſa Schiſmatis Donatiſtarum, ut conſtat ex eorum Epiſtola ad *Marcellinum* Tribunum ante Collationem Carthaginenſem datâ, quæ inſerta eſt Libro *S. Auguſtini* De Geſtis cum *Emerito* Donatiſtarum Epiſcopo, & ex ejuſdem *S. Auguſtini* verbis ibidem. Sic habet Epiſcoporum Epiſtola: *Sic ejus* (Eccleſiæ) *nobiſcum teneant unitatem; ut non ſolùm viam ſalutis inveniant, ſed nec honorem Epiſcopatûs amittant . . . Poterit quippe unuſquiſque noſtrûm honoris ſibi ſocio copulato viciſſim ſedere eminentiùs, ſicut peregrino Epiſcopo juxta conſidentem Collegam hoc cum alternis Baſilicis utrumque conceditur, utroque altero cum honore mutuo prævenientе: Quia ubi preceptio charitatis dilataverit corda, poſſeſſio pacis non ſit anguſta; ut uno defuncto, deinceps jam ſingulis ſinguli priſtino more ſuccedant. . . . Aut ſi fortè Populi Chriſtiani ſingulis delectantur Epiſcopis, & duorum conſortium inuſitata rerum facie tolerare non poſſunt, utrique de medio diſcedamus, & Eccleſiis ſingulis, damnatâ Schiſmatis causâ, in unitate pacifica conſtitutis, ab his ſingulis in Eccleſiis ſingulis annuentibus unitati facta, ſinguli conſtituantur Epiſcopi.*

Subdit S. Auguſtinus: *Dicam Charitati veſtræ & commemorem rem dulciſſimam & ſuaviſſimam, quam Domino adjuvante ſumus experti. Cùm ante ipſam Collationem inter nos aliqui Fratres de hac re colloqueremur, quia pro pace Chriſti Epiſcopi debent eſſe, aut debent non eſſe: Quod vobis fatendum eſt, circumſpicientes omnes Fratres & Coëpiſcopos noſtros, non facilè nobis occurrebant qui hoc vellent ſuſcipere, & de hac humilitate Domino ſacrificare: Dicebamus, ut fieri ſolet; Ille poteſt; ille non poteſt: Ille conſentit, hoc ille non tolerat, loquentes magis pro ſuſpicionibus noſtris, qui corda illorum videre minimè poteramus. Quando autem ventum eſt ut hoc palam fieret in Concilio univerſorum tam frequenti pene trecentorum Epiſcoporum, ſic placuit omnibus, ſic exarſerunt omnes, ut parati eſſent Epiſcopatum pro Chriſti unitate deponere, & non perdere, ſed Deo tutiùs commendare. Duo ibi vix inventi ſunt quibus diſpliceret: Unus annoſus Senex qui hoc etiam dicere liberiùs auſus eſt, alter voluntatem ſuam tacito vultu ſignificavit. Sed poſteaquam illum Senem liberiùs hoc dicentem obruit omnium fraterna correptio, illo mutante ſententiam, vultum etiam ille mutavit.*

Epiſtolæ verba ſequuntur in Collatione cum *Emerito* recitata: *Quid enim dubitemus Redemptori noſtro Sacrificium iſtius humilitatis offerre? An verò Ille de cœlis in humana membra deſcendit, ut membra ejus eſſemus, & nos ne ipſa ejus membra crudeli diviſione lanientur, de cathedris deſcendere formidamus? Propter nos nihil ſufficientius, quàm ut Chriſtiani, Fideles, & obedientes ſimus. Hoc ergo ſemper ſimus. Epiſcopi autem propter Chriſtianos Populos ordinamur. Quod ergo Chriſtianis Populis ad Chriſtianam pacem prodeſt, hoc de noſtro Epiſcopatu faciamus.*

S. Auguſtinus ſubjunxit: *Propter nos hoc debemus eſſe quod vos. Quid debet eſſe tu? Cuicumque loquor veſtrûm. Chriſtianus, fidelis, obediens: hoc tu propter te, hoc & ego propter me: Ergo quod tu propter te, & ego propter me, ſemper eſſe debemus. Quod autem ſum propter te, ſim ſi tibi prodeſt: non ſim, ſi tibi obeſt.*

Epiſtola: *Si ſervi utiles ſumus, cur Domini æternis lucris pro noſtris temporalibus ſublimitatibus invidemus? Epiſcopalis Dignitas fructuoſior nobis erit, ſi Gregem Chriſti depoſita magis collegerit, quàm retenta diſperſerit.*

S. Auguſtinus: *Fratres mei, ſi Dominum cogitamus, locus iſte altior ſpecula vinitoris eſt, non faſtigium ſuperbientis. Si cùm volo retinere Epiſcopatum meum, diſperdo Gregem Chriſti; quomodo eſt damnum Gregis honor Paſtoris?*

Epiſtola: *Nam qua fronte in futuro ſeculo promiſſum à Chriſto ſperabimus honorem, ſi Chriſtianam in hoc ſeculo noſter honor impedit unitatem?*

XXV. Secundùm hæc principia, Cardinales *S. Marci*, & Cameracenſis *Petrus de Alliaco*, Conſtantiæ, paulò ante celebrationem Concilii, ſcripſerunt: *Summus Pontifex, quantò verior Paſtor eſt Eccleſiæ, tantò libentiùs, ferventiùs & citiùs debet pro pace & unione Eccleſiæ aggredi viam ceſſionis & offerre. Patet Concluſio ex dictis Summi Paſtoris dicentis:* Bonus Paſtor animam ſuam ponit pro ovibus ſuis: *Hæc eſt igitur boni Paſtoris proprietas, ut animam ſuam ponat pro ovibus ſuis, quando opus eſt; ſi non ponit, non eſt bonus Paſtor. Si autem animam tenetur ponere, quod eſt vitam ponere, multò magis accidentia vitæ, honorem, poteſtatem, dominatum, & hæc omnia, quæ ſi deſiderantur, vana ſunt?* &c.

In Append. Concil. Conſtant. Tom. XII. Concil. Edit. PP. Labbei & Coſſartii, pag. 1438. & 1447.

2. Licèt regulariter Papa verùs & canonicus de Hæreſi cum notorio crimine Eccleſiam ſcandalizante non infamatus, nec ſuſpectus, nequeat ab aliquo particulari Collegio, ſeu perſona ſingulari contra ea quæ ſunt ſui juris compelli, vel arctari: tamen ab univerſali Eccleſia, ſeu Concilio Generali ipſam repræſentante, attentâ prolixitate caſus præſentis, pro pace Eccleſiæ celeriùs procuranda, juſtè poſſet ad Ceſſionem compelli.

3. Si in caſu prædicto Papa dictam viam pertinaciter recuſaret, legitimè poſſet, tanquam Schiſmaticus, & de fautoria Schiſmaticæ Pravitatis ſuſpectus, rationabiliter condemnari.

4. In caſu prædicto Papam tanquam Hæreticum vel Schiſmaticum condemnantes, & dictam condemnationem juſtam & canonicam fore firmiter aſſerentes, nullatenus Hæretici ſunt cenſendi; ſed magis oppoſitum pertinaciter affirmantes.

5. Qui nunc reprobant viam ceſſionis, dicentes, eam eſſe irrationabilem, illegitimam, & injuſtam ſecundum ſe & ad ſe ipſam, ſecundum rationes Juris; inducunt fundamentum Piſani Concilii, ipſiúſque robur infirmant, & totam hanc Obedientiam ſcandalizant:

SCHOLION I.

In hac Diſſertatione, Num. III. pag. 557. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Invictiſſimis rationibus probat ad Concilium pertinere judicium de utroque contendente de Papatu.*

R. Loquor de tempore Schiſmatis, quo nullus eſt certus & indubitatus Pontifex. *Edita ſunt* (inquam) *Literæ Cardinalium Gregorii XII quibus Obedientia ſua Prælatos, aliiſque ad idem Concilium convocant. Rationes ob quas Concilium Oecumenicum celebrare viſum eſt neceſſarium, luculenter ac perſpicue exponunt: tum graviſſimis invictiſſimiſque momentis probant, id à Cardinalibus, utroque Contendente invito, convocari poſſe ac celebrari, in illo Chriſtianæ Rei ſtatu.* Hæc erat Eccleſiæ ſententia, cùm Piſanum & Conſtantienſe Concilia congregata ſunt, quam hiſtoricè refero.

SCHOLION II.

In eadem Diſſertatione, Num. VII. pag. 564 Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Eccleſia in aliquibus caſibus poteſt ſe ipſam congregare.*

R. Gerſonii Propoſitio eſt, à me hiſtoricè relata, non dogmaticè aſſerta. En verba mea: *Anglis Pariſios tranſeuntibus propenſionem ac ſtudium erga pacem Eccleſiæ ſolemni Oratione gratulatus eſt Gerſonius Pariſienſis Academiæ Cancellarius. In ea probat Eccleſiam licet in aliquibus caſibus ſine Summo Pontifice, & abſque illius auctoritate poſſe congregari*, &c. Nec in illa tantùm Oratione, ſed in Tractatu *De Poteſtate Eccleſiæ*, Conſideratione XII. id aſſerit Gerſonius, ubi tamen docet quod & nos propugnamus, *Congregationem Concilii legitimâ auctoritate factam dici regulariter à Papa.* Sed dum nullus eſt Papa, vel incertus, nemo Theologorum diffitetur quin Eccleſia congregare ſe ipſam poſſit.

SCHOLION III.

In eadem Diſſertatione Num. XV. pag. 582 ad 587. Religioſi Cenſores has Propoſitiones notant: *Gerſonius evertit doctrinam S. Antonini, probans quòd ſine Papa poteſt congregari Concilium, & multa ſunt congregata præter caſum hæreſis. . Poteſt Papa deponi.*

R. Hæc tantùm hiſtoricè refero, non dogmaticè Gerſonii Propoſitiones ſunt, cujus verba ſubjicio ex Sermone habito coram *Alexandro V* in die Aſcenſionis Domini. Papam dubium, & Eccleſiæ paci atque unitati pertinaciter repugnantem, Conciliòque Generali, legitimo, & Eccleſiam univerſalem repræſentanti parere nolentem, deponi poſſe certum eſt, Nemo Theologorum Catholicorum non fatetur, etiam Bellarminus Cardinalis, Concilium Generale tempore Schiſmatis Romano Pontifice ſuperius eſſe.

SCHOLION IV.

Eamdem Diſſertationem Num XXII. perſtringit hæc Indiculi Cenſurii nota: *Pag. 592. probat quod Papa non eſt ſupra Concilium; extollit Gerſonii doctrinam & Pariſienſium uſque ad 599.*

R. Concilium Generale ſuperius eſſe Romano Pontifice; illúmque ab Eccleſia judicari poſſe in cauſis hæreſeos, Schiſmatis, & aliis, ſi quæ ſunt, univerſalis Eccleſiæ ſtatum ſpectantibus, doctrina eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ, Concilii Conſtantienſis fulta Decretis, Seſſionibus quarta & quinta, quæ ſaltem de tempore Schiſmatis, & de dubiis Pontificibus intelligi nemo Theologorum diffitetur, quale tempus erat, & quales Pontifices, cùm Piſanum Concilium celebratum eſt, de quo in iſta Diſſertatione agitur. Gerſonii doctrinam hic præter modum non extollo, ſed ſimpliciter expono.

DISSERTATIO III.

DE CONCILIO CONSTANTIENSI OECUMENICO, RERUM IN EO GESTARUM SUMMAM EXPONENS.

Conſtantia, Conſtance, urbs libera in Suevia, Sedes Epiſcopalis ſub Moguntina Metropoli.

I. Cum Synodi Piſanæ auctoritati *Gregorius XII.* & *Benedictus XIII.* in ſua Obedientia Pontifices appellati non parerent, jamque ſuâ pertinaciâ Pſeudo-Pontifices evaſiſſent; & nihilominus *Gregorium* nonnullæ civitates Italiæ, *Benedictum* Hiſpaniæ magna pars ut Pontifices legitimos colerent, errore facti, quòd ipſis perſuaſum non eſſet Piſanam Synodum Oecumenicam eſſe, aut ipſos Jure depoſitos, & in eorum locum legitimè electum unicum ac verum Pontificem *Alexandrum V.* &, qui defuncto *Alexandro* ſucceſſerat, *Joannem XXIII.* Synodo alterâ opus erat, ſeu Piſanæ ipſius redintegratione & continuatione, quam ſcilicet ſuſpenſam dumtaxat, & in tempus magis opportunum reſervatam, non penitus diſſolutam voluerat *Alexander Quintus* Pontifex Optimus. Quamobrem *Joannes XXIII.* ut primùm Pontificiam Cathedram aſcendit, de transferendo Piſano Concilio in commodiorem locum, ad quem tutus omnibus pateret acceſſus, & de reſtituenda Eccleſiæ unitate ac diſciplina, ac inprimis de profligandis erroribus *Vvickleffi* & *Joannis Hus*, ſeriò cogitare cœpit. Itaque re cum *Sigiſmundo* Imperatore per Legatos communicatâ ac deliberatâ, Synodum Oecumenicam Conſtantiæ, quæ Germaniæ urbs eſt prope Helvetios, in Moguntina Provincia Kalendis Novembris anni MCCCCXIV. celebrandam indixit, Diploma te dato Laude, quinto Idus Decembris anno MCCCCXIII. quod incipit: *Ad pacem & exaltationem Eccleſiæ.* Initio Concilii præfuit *Joannes XXIII.* legitimus Pontifex; Seſſionibus pleriſque poſt ejus fugam habitis præfuit *Joannes* Epiſcopus Oſtienſis, Cardinalis Vivarienſis nuncupatus, quatuor poſtremis Seſſionibus *Martinus V.* Seſſione XLI. Pontifex electus, qui & ipſam Synodum confirmavit. Quadragintaquinque Seſſionibus abſoluta eſt. Annis quatuor & ſex menſibus duravit, ſcilicet ab ineunte Novembri anni MCCCCXIV. ad XXII. Aprilis MCCCC. XVIII. Concilium ſolemni ritu inchoatum die Lunæ quintâ Novembris, dúmque Sacris operaretur Pontifex, lecta illius Mandato Schedula eſt à *Franciſco* SS. Coſmæ & Damiani Diacono Cardinali, quâ ſignificabat, Se v. Idus Decembris, Pontificatûs anno v. indixiſſe Concilium Generale Conſtantiæ celebrandum Kalendis Novembris anni ſequentis, *continuando Sacrum Piſanum & Generale Concilium ſuper Reformatione Status ejuſdem Eccleſiæ*, de venerabilium Fratrum ſuorum S. R. E. Cardinalium conſilio; peractiſque ſolemnibus, *Sacro approbante Concilio, primam Seſſionem* celebrandam indixit XVI. Novembris.

Synodi tempus.

Præſides

II. Ipſi præfuit Summus idem Pontifex *Joannes XXIII.* Sermonémque habuit, quo omnes adhortatus eſt ut ſoleriter meditarentur quæ ad Eccleſiæ ſtatum & pacem pertinerent. Deinde *Franciſcus* Cardinalis Florentinus legit Diploma convocationis Concilii. Subjecit ex ſcripto Admonitionem Pontificis de perpendendis & ad ſuam & Sacræ Synodi notitiam perducendis, quæ utilitaté

&

& incrementum Catholicæ Fidei, Vviekleffianorum errorum damnationem, debitam Eccleſiæ reformationem & tranquillitatem ſpectarent: Item de ordine ac modeſtia in Concilio ſervandis, juxta Toletani Concilii XI. Canonem primum. Ac ne fortè Seſſionum occaſione turbæ excitarentur, eadem auctoritate declaravit, ex ordine ſedendi nullum alicui Eccleſiæ aut perſonæ præjudicium futurum. Denique Synodi Miniſtri & Officiales, inprimiſque Notarii ex qualibet Natione ſunt electi, Italicâ ſcilicet, Gallicanâ, Germanicâ, & Anglicanâ. In has enim diviſum Concilium eſt, ſeu in Concilium illæ ſunt adunatæ: Ad quas poſtea Hiſpanica Natio quinta acceſſit, relicto *Petro de Luna*.

III. Primâ die Martii, quatuor Nationibus in Palatio Apoſtolico congregatis, præſente *Sigiſmundo* Imperatore, Antiochenus Patriarcha *Joannem XXIII.* totius Concilii nomine ſupplex rogavit, ut ad reddendam Eccleſiæ abſolutiſſimam pacem Pontificatu cederet abdicantibus Æmulis, aut quo nec ejus Ceſſione Eccleſiæ unio procurari poſſet; quod ſe præſtiturum ultro promiſit. Qua de re ſolemne juramentum ac votum edidit coram Synodo, *Seſſione ſecunda* die ſecunda Martii, anni MCCCCXV. hoc tenore: *Ego Joannes Papa XXIII. propter quietem totius Populi Chriſtiani profiteor, ſpondeo, promitto, voveo, & juro Deo, & Eccleſiæ, & huic Sacro Concilio, ſponte & liberè dare pacem ipſi Eccleſiæ per viam meæ ſimplicis ceſſionis Papatus, & eam facere & adimplere cum effectu juxta deliberationem præſentis Concilii, ſi & quando Petrus de Luna, Benedictus XIII. & Angelus de Corario, Gregorius XII. in ſuis Obedientiis nuncupati, Papatui quem prætendunt, per ſe vel Procuratores ſuos legitimos ſimpliciter cedant, & etiam in quocumque caſu Ceſſionis vel deceſſus, aut alio, in quo per meam ceſſionem poterit dari unio Eccleſiæ Dei ad extirpationem præſentis Schiſmatis.* Et dum legebat hæc verba in Schedula, *Spondeo, promitto, voveo, & juro Deo*, flexit genua versùs Altare, ponendo manus ad pectus, & addidit hæc verba: *Et ita promitto obſervare.* Secundum hæc, ipſi gratias egit Imperator, & depoſita coronâ, flexiſque genibus, pedes ejus oſculatus eſt. Ipſi etiam gratias habuit Patriarcha Synodi nomine. Tum *Joannes de Scribanis* Concilii Procurator publicum ea de re Inſtrumentum à Synodi Notariis fieri poſtulavit. Diploma Pontificium ea de re confectum exhibent Acta Concilii in MS. Regalis Abbatiæ S. Victoris Pariſienſis, quæ deinceps Acta Victorina vocabimus, necnon Monachus Sandionyſianus in Hiſtoria *Caroli VI.*

Joannis XXIII. juramentum.

IV. Ineunte Februario advenerant *Gregorii XII.* & *Benedicti XIII.* ſeu *Angeli de Corario*, & *Petri de Luna* Legati, quorum aliqui Cardinalitiis Infulis ornati erant, quibus uti permiſſum ipſis eſt pro bono pacis, licèt in cæterorum conſortium admiſſi non fuerint, niſi poſt *Gregorii* Ceſſionem, & conjunctionem cum Synodo. *Ludovicus* Bavariæ Dux, qui *Gregorium* colebat, ejúſque Legati coram Imperatore promiſerunt, ſe nihil non effecturos ut Ceſſionem ab ipſo impetrarent. Cæteri ejuſdem Obedientiæ Doctores petiere, ne *Joannes* Concilio præeſſet, útque omnium vota libera eſſent: eâ conditione ſe Concilio Obedientiam præſtituros polliciti ſunt. Nuntii verò *Petri de Luna* nihil aliud obtulere, niſi ut *Sigiſmundus* Imperator eum ipſo & *Ferdinando* Rege Aragonum conveniret Niciam civitatem maritimam in orâ Liguriæ, ut de via modóque unionis deliberarent. Die V. Martii, Chriſtianiſſimi Regis Oratores, *Ludovicus* Bavariæ Dux, Reginæ Frater, Archiepiſcopus Remenſis, Epiſcopi Carcaſſonenſis, & Ebroicenſis, & *Gerſonius* qui & Pariſienſis Academiæ Legationem obibat, Conſtantiam ſunt ingreſſi, ibidémque magnâ pompâ excepti, cæterorum Principum Oratoribus, Prælatiſque plurimis ad duo millia equorum obviàm progreſſis. Ita referunt Acta Victorina, & Diaria *Cerretana*. Die verò XV. ut in iiſdem Actis memoriæ proditum eſt, Synodus ſex rerum capita à *Joanne XXIII.* poſtulavit. Primò ne diſſolveretur Concilium donec unio perfecta eſſet. Secundò, ne alium in locum transferretur. Tertiò, ne ipſe Pontifex inde recederet. Quartò, ut conſtitueret Procuratorem ad renuntiandum efficaciter ejus nomine. Quintò, ut Diplomata his de rebus ederet. Sextò, ne Prælati, aut alii ad Concilium vocati recederent, niſi ratione infirmitatis, aut paupertatis. Ad quæ Pontifex die ſequenti reſpondens, primum poſtulatorum caput conceſſit. Ad ſecundum ait, videri commodius ut Concilium ad locum aliquem Niciæ vicinum transferretur, ubi Imperator cum *Petro de Luna* & Rege Aragonum colloqui & de mediis unionis conferre debebat. Ad quartum, Sibi in animo eſſe Ceſſionem per ſe ipſum exequi: Idque honeſtius fore, ſive res, ſive perſona, ſive Eccleſia & Concilium ſpectarentur. Ad quintum & ſextum nulla reſponſio legitur, ſed eam colligere facile eſt. Cùm autem his Pontificis Reſponſionibus factum ſatis Nationibus non eſſet; vehementiùs poſtularunt ut Procuratorem conſtitueret, ad Ceſſionem exequendam, ne fortè mutaret ſententiam, útque colluſio vitaretur. Sed & Legati *Angeli de Corario* Dominum ſuum Niciam non iturum conteſtati ſunt, ſed venturum Conſtantiam, aut Procurationem daturum ad Ceſſionem peragendam. Legati etiam *Petri de Luna* ſe nihil acturos cum Synodo aut *Joanne XXIII.* profeſſi ſunt, ſed cum ſolo Imperatore ad quem miſſi erant. Quæ dum agerent, *Joannes* è Conſtantienſi civitate ſe ſubduxit, Schaffuſiamque aufugit, *Frederici* Auſtriæ Ducis oppidum, quatuor milliaribus Conſtantiâ diſtans; ne Pontificatu, juxta promiſſa, ſe abdicare cogeretur. Eam ob rem commotis omnibus, quibus pax Eccleſiæ cordi erat, *Sigiſmundus* Imperator bono animo eſſe juſſit, ſe Concilii Protectorem fore, & unionem uſque ad mortem procuraturum pollicitus. Continuo verò *Joannes* miſſo Conſtantiam Archiepiſcopo Remenſi *Reginaldo de Carnuto*, quem fortè Schaffuſiæ reperit, ſignificavit Patribus, Non ideo ſe diſceſſiſſe ne promiſſionem impleret, nec odio Imperatoris, aut animo diſſolvendi Concilium, ſed ut liberè ac ſecurè promiſſa implere poſſet. Eo tempore *Joannes Gerſonius* Chriſtianiſſimi Regis & Academiæ Pariſienſis Orator, biduo poſt receſſum *Joannis*, nempe die XXIII. Martii, quæ erat Vigilia Dominicæ Palmarum, Sermonem habuit, quo Concilii Generalis Auctoritatem ſupra Papam, viámque Ceſſionis XII. Conſiderationibus tractavit. Habetur inter ejus Opera Tom. I. pag. 366. Hunc tamen *ita Pontificem Concilio ſubjeciſſe, ut non abſolutè & formaliter, ſed caſualiter tantùm, & in neceſſitatibus Eccleſiæ, de quibus tunc agebatur, in dubio de verò Pontifice, id vellet intelligi*, Spondanus obſervat ad hunc annum Num. VIII. ſed Illuſtrem Autorem ſenſum *Gerſonis* per ſe ſatis obvium & evidentem aſſecutum non fuiſſe, ipſius Sermonis contextus demonſtrat. *Eccleſia* (inquit) *vel Generale Concilium eam repræſentans, eſt Regula à Spiritu Sancto directa, tradita à Chriſto, ut quilibet cujuſcumque ſtatus, etiam Papalis, exiſtat, eam audire, ac eidem obedire teneatur, alioquin habendus eſt ut*

Synodus ſex rerum capita à Joanne XXIII. poſtulavit.

Joannis XXIII. fuga.

Sermo Gerſonii.

 ethnicus

ethnicus & publicanus. Patet ex immutabili Lege divina, Matthæi 18. promulgata...... Eccleſia vel Generale Concilium, dum dictat aliqua regimen Eccleſiæ concernentia, Papa non ſic eſt ſupra jura etiam poſitiva, quò poſſit pro libito diſſolvere talia dictata per Eccleſiam, eo modo & intentione quibus dictata concluſáque ſunt ...... Eccleſia vel Generale Concilium, quamvis non poſſit tollere plenitudinem Poteſtatis Papalis à Chriſto ſupernaturaliter & miſericorditer collatæ, poteſt tamen uſum ejus limitare ſub certis Regulis ac Legibus, ad ædificationem Eccleſiæ, propter quam Papalis Auctoritas, & alterius hominis collata eſt. Et in hoc eſt totius Eccleſiæ Reformationis ſtabile fundamentum..... Eccleſia vel Generale Concilium potuit & poteſt congregari ſine expreſſo conſenſu vel mandato Papæ, etiam rite electi, & viventis, in multis caſibus. Unus inter cæteros eſt, quia accuſatus & evocatus ſit ut audiat Eccleſiam juxta Evangelicam auctoritatem allegatam, cui legi ſubjectus eſt, & ipſe renuit contumaciter Eccleſiam convocare. Alius caſus: Ubi materiæ grandes, concernentes regimen Eccleſiæ, veniunt terminandæ per Generale Concilium, & Papa renuit contumaciter illud vocare. Alius: Si etiam dictatum ſit per Generale Concilium, quòd debeat tali vel tali tempore convocari. Alter caſus eſt, ubi eſt probabilis dubitatio ſuper contendentia plurium de Papatu.

V. Die xxvi. Martii, ut habent Acta Victorina, Sandionyſianus Monachus, & *Gobelinus*, ſeu xxv. ut habent edita, *Tertia Seſſio* celebrata eſt, Præſide *Petro de Alliaco*, Cardinali Cameracenſi. Cardinalis *Franciſcus Zabarella* ex Pontificalis præſcripta formula Patres hortatus, ut piè ac ſanctè ſe gererent, juſtéque in omnibus judicarent, has Conſtitutiones ex Decreto Synodi publicavit: Primò, *Quòd ipſa Synodus fuit & eſt rite & juſtè convocata Conſtantiam, & ſimiliter rectè, & rite, & juſtè initiata & celebrata.* Secundò, *Quòd per receſſum Papæ vel aliorum Prælatorum non eſt diſſolutum Sacrum Concilium, ſed remanet in ſua integritate & auctoritate, etiamſi quæ Ordinationes factæ fuiſſent in contrarium, vel in futurum fierent.* Tertiò, *Quòd iſtud Sacrum Concilium non debet diſſolvi, neque diſſolvitur uſque ad extirpationem præſentis Schiſmatis, & quouſque Eccleſia ſit reformata in fide & moribus, Capite & membris.* Quartò, *Quòd ipſum Sacrum Concilium non transferatur ad alium locum, niſi ex cauſa rationabili, & ab ipſo Concilio deliberanda & concludenda.* Quintò, *Quòd Prælati & alii qui Concilio intereſſe debent, non recedant ante finem Concilii, niſi ex cauſa rationabili, examinanda per Deputatos à Synodo: túncque recedens teneatur dimittere poteſtatem ſuam aliis remanentibus, ſub pœnis juris & aliis per Concilium indicendis.*

Joannis XXIII. excuſationes inanes judicantur.

V I. *Joannes XXIII.* datis ad Principes literis receſſum ſuum excuſavit, móxque in Caſtrum *Lauffemberg* Diœceſis Baſileenſis, ac paucis poſt diebus *Friburgum* abſceſſit. *Sigiſmundum* Cæſarem, Synodúmque accuſavit, oppreſſam ab iis ſuffragiorum libertatem, everſumque juris ordinem conqueſtus eſt. Synodus Encyclicis Literis excuſationes *Joannis* frivolas & inanes eſſe demonſtravit, Synodum ab ipſo perperam accuſari. Habentur in Actis Victorinis, & in Diariis Cerretanis. Addunt hujuſmodi Acta, Cardinales quatuor, qui à *Joanne* è Schaffuſia redierant Conſtantiam die 27. Martii, Literas ac Mandata ab ipſo retuliſſe, quibus pollicebatur ſe conſtituturum Procuratorem ad cedendum ſe etiam abſente vel nolente: futuros autem ad eum finem Procuratores omnes & ſingulos Cardinales, ita ut tres eorum, cum tribus ex octo à ſe electis Prælatis, ſuo nomine Mandatum Ceſſionis exequi poſſent. Inſtituturum quoque Vicarios ad negotium Concilii omnes & ſingulos Cardinales Conſtantiæ agentes, qui unum è ſuo Ordine Concilii Præſidem eligerent. Rogare autem ut de Proviſione ejus poſt Ceſſionem ageretur, utque Imperator ac Synodus ejus poſt Ceſſionem ſecuritati caverent.

VII. Die xxx. Martii, celebrata fuit *Seſſio quarta*, cui unà cum Imperatore interfuere ducenti Patres, in quibus erant novem Cardinales, ut Acta ex Appendice Suriana edita teſtantur, Sacris operatus eſt Antiochenus Patriarcha, præfuit *Jordanus* Epiſcopus Albanenſis, Cardinalis *De Urſinis*: Adfuere Regum Franciæ, Angliæ, Poloniæ, Norvegiæ, Cypri, Navarræ Oratores, *Joannes de Vicecomitibus* Dux Mediolanenſis, & Marchio Montisferrati. *Franciſcus Zabarella* Cardinalis Florentinus promulgavit Conſtitutiones à Synodo Generali approbatas, quibus inprimis decretum eſt: *Quòd ipſa Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata, Generale Concilium faciens, Eccleſiam Catholicam Militantem repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem, & extirpationem dicti Schiſmatis, & Reformationem Generalem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris.* Deinde prohibitum eſt ne *Joannes XXIII.* abſque Synodi deliberatione & conſenſu, Officia vel Officiarios ſeu Miniſtros, quorum abſentiâ Concilium veriſimiliter diſſolveretur vel læderetur, è civitate Conſtantia ad alium locum transferret aut vocaret; quod ſi facere tentaret adhibitis Cenſuris, latiſve Sententiis, illæ irritæ eſſent ac inanes: Juſſitque Synodus ut Officia ſua liberè exercerent. Decretum etiam eſt, ut quicquid idem Pontifex contra quoſcumque Prælatos & Viros Eccleſiaſticos, aut Miniſtros Concilio adhærentes tentaret, pariter irritum eſſet. Item, ut de qualibet Natione tres eligerentur ad cognoſcendum de cauſis recedere volentium à Synodo. Demum, ut pro bono unionis novi non crearentur Cardinales, iique tantùm pro Cardinalibus haberentur, qui in receſſu *Joannis* Pontificis è civitate Conſtantienſi publicè pro talibus agnoſcebantur.

Concilii Generalis poteſtatem immediatè à Chriſto eſſe, Concilium declarat.

VIII. *Seſſione quinta*, quæ die ſexta Aprilis ejuſdem anni MCCCCXV. celebrata eſt, confirmatæ ſunt Synodali Definitione Conſtitutiones præcedenti Seſſione editæ ac promulgatæ, eáque inprimis quâ declaratur: *Concilium Generale Eccleſiam Catholicam repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habere, cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem & extirpationem Schiſmatis, & Reformationem Eccleſiæ in Capite & in membris.* Porro de Auctoritate & ſenſu iſtius Decreti Seſſionibus IV. & V. Concilii Conſtantienſis editi, Diſſertatione ſequenti agemus. In eadem Seſſione declaravit Sacra Synodus, teneri *Joannem XXIII.* ad cedendum Pontificatu, non ſolùm in caſibus ejus Schedulâ comprehenſis, verùm & in alio quocumque ad unionem & pacem Eccleſiæ utili: iſtique Concilii Definitioni ſtare debere: Quod ſi contemneret vel differret, pro abjecto à Papatu haberetur, omniſque Obedientia illi ſubtraheretur: Item ejus receſſum clandeſtinum fuiſſe illicitum: Ipſi nomine Concilii denuntiandum ut revertatur, promiſſa pro unione Eccleſiæ, voto & juramento firmata, impleturus; alioqui contra eum tanquam fautorem Schiſmatis, & ſuſpectum de hæreſi, ſecundùm Canones actum iri. Si verò ad Synodum redire, promiſſaque implere velit, dandas ipſi ſecuritatis Literas, & ejus ac ſuorum ſtatui poſt ceſſionem proviſum iri

Concilii Generalis auctoritas declaratur.

ad

ad arbitrium quatuor ab ipſo, & quatuor à Synodo eligendorum. Secundùm hæc, nominati ſunt Commiſſarii in materia Fidei contra *Vvicleffi* & *Joannis Hus* doctrinam, Cameracenſis & Sancti Marci Cardinales, Dolenſis Epiſcopus, & Ciſtercienſis Abbas.

IX. *Seſſio ſexta* die XVII. Aprilis celebrata eſt, in qua Sacris operatus eſt *Nicolaus* Gneſnenſis Archiepiſcopus, præfuit *Joannes* Epiſcopus Oſtienſis, Cardinalis Vivarienſis. Propoſita eſt, & ab univerſa Syoodo approbata forma Procuratorii ſuper ceſſione Pontificatus à *Joanne XXIII.* facienda pro Eccleſiæ unione; illúmque obligari ad illud eâ formâ dandum decretum eſt. Ad ipſum etiam decreta eſt Legatio duorum Cardinalium, & Epiſcoporum, Abbatum, atque Doctorum aliquot ex ſingulis Natinnibus, qui reditum Conſtantiam illi ſuaderent, vel acceſſum ad unum ex tribus locis vicinis ei deſignatis, cum *Sigiſmundi* Auguſti Salvo Conductu, quem Acta Victorina exhibent, dato XVIII. Aprilis: Interimque dum expectaretur reſponſio, ab omni actione judiciaria contra ipſum temperaretur. Secundùm hæc, alii etiam contra *Joannem Hus*, & damnatos in Academiis Pariſienſi, Pragenſi, Oxonienſi *Joannis Vviclef* Articulos, deſignati Judices. *Hieronymus de Praga* in Jus vocatus. Libelli famoſi in civitate Conſtantienſi ſub pœna Excommunicationis prohibiti. Statutum ut literæ ad Reges, Principes, & Academias, Concilii nomine ſcriberentur, pro rerum hactenus geſtarum ſignificatione. Denique lectæ ſunt literæ Pariſienſis Univerſitatis ad *Joannem*, quibus eum hortabatur ut ad Concilium rediret; aliæque ad Nationem Italicam, ut hujuſmodi reditum urgeret.

Citatio Johannis XXIII.

X. *Seſſio ſeptima* celebrata eſt die ſecunda Maii, Præſide *Joanne* Cardinali Vivarienſi. In ea citatio in *Joannem XXIII.* auctoritate Synodi publicata eſt ad novem dies, infra quos reverteretur Conſtantiam, & in Concilio cum fautoribus & aſſeclis ſuis compareret, de fuga, aliiſque criminibus reſponſurus, dato ei Salvo-conductu cùm à Patribus, tum ab Imperatore. In eadem Seſſione contumacia *Hieronymi de Praga* à Promotoribus Concilii probata eſt, & ea de re publica Inſtrumenta confecta.

Johannis Vvicleff Articuli memoriáque damnantur.

XI. *Octava Seſſione*, quæ die quarta Maii celebrata eſt, damnata eſt doctrina ac memoria *Joannis Vvicklef*, ac ſpeciatim Articuli XLV. ibidem inſerti, quidam ut notoriè hæretici, alii ut erronei, alii ut ſcandaloſi & blaſphemi, quidam ut piarum aurium offenſivi, nonnulli ut temerarii & ſeditioſi. Ejus pariter Libros omnes & Tractatus Concilium igne damnavit. Damnationem inſuper CCLX. Articulorum ejuſdem Hæreſiarchæ, ab Univerſitate Oxonienſi factam, ratam habuit Sacra Synodus. Ejus denique oſſa exhumari juſſit, & procul ab Eccleſiæ ſepultura projici, ſecundùm canonicas & legitimas ſanctiones. Secundùm hæc, in Cœtu Nationum deliberatum eſt *Fridericum* Auſtriæ Ducem ad veniam ac miſericordiam ab Imperatore admitti poſſe. Venit ille cum Duce Bavariæ & Burgravio Nurembergenſi, ſeque & omnia ſua *Sigiſmundi* Auguſti poteſtati permiſit, & *Joannem* Papam reducere pollicitus eſt, dummodo tam ei quàm ſuis de vita & bonis cautum eſſet; & interim obſes Conſtantiæ permanere, dum omnia executioni mandarentur. Ad oppidum Cellæ duobus tantum milliaribus Conſtantiâ diſtans, ductus eſt infœlix Pontifex, ibique diligenter cuſtoditus, datis ipſi in conſortium & ſolatium *Vitali* Epiſcopo Tolonenſi, unà cum aliis octo viris honoratis, duobus ex qualibet Natione. Annulum Piſcatoris ab eo recepit Præſul Tolonenſis, mi-

A ſitque Conſtantiam, ut Acta Victorina teſtantur.

Inquiſitores in Johannem XXIII audiuntur.

XII. *Seſſione* IX. die XIII. Maii celebratâ eodem Præſide, prolatâ citatione aliàs contra *Joannem* Pontificem decretâ, accuſatâque ejus contumaciâ à Promotoribus Concilii, Cardinalis Florentinus ejuſdem literas exibuit, quibus cauſæ ſuæ defenſionem quibuſdam Cardinalibus commiſerat: Sed objicientibus Promotoribus perſonalem citationem eſſe, cauſámque criminis, in qua nullus per Procuratorem admitteretur; ad obſervanda Juris ſolemnia rogati ſunt duo Cardinales Diaconi

B & quidam Prælati Nationum, ut ad valvas Eccleſiæ ſe conferrent inquiſituri an *Joannes* advenisſet. Recuſantibus Cardinalibus, id executi ſunt Prælati. Ac deinum delegati ſunt à Synodo in cauſa Inquiſitionis contra eumdem Pontificem Commiſſarii, Cardinales *De Urſinis* & *S. Marci*, Epiſcopi Concordienſis & Tarviſinus, ac *Joannes Bononienſis*, Sacri Palatii Apoſtolici cauſarum Auditor, Nationis Italicæ: Dolenſis Epiſcopus, Abbas *S. Lupi*, & *Guillelmus Malignus* dicti Palatii Auditor, Nationis Gallicanæ: Epiſcopus Merſeburgen-

C ſis, *Andreas* electus Poznanienſis, & *Bertholdus de Vvildungen*, ejuſdem Palatii Auditor, Nationis Germanicæ: Epiſcopus Linchfeldenſis, & Abbas B. Mariæ extra muros Eboraci, Nationis Anglicanæ. Denique conſtituti ſunt Judices ad audiendas cauſas quæ ad Synodum deferrentur.

XIII. *Seſſione* X. die XIV. Maii celebrata, eodem Præſide, urgentibus Concilii Promotoribus rurſum quæſitus *Joannes* Papa ad valvas Eccleſiæ & extra à duobus Cardinalibus, & duobus Prælatis Nationum, nec repertus, de totius Synodi ſententia declaratus eſt contumax, cum ſuis

D fautoribus. Deinde Cardinalis *S. Marci* ad Synodum retulit, ex teſtium auditione conſtare, dictum *Joannem* Papam fuiſſe dilapidatorem bonorum Eccleſiæ Romanæ, ſimoniacum, ſcandaloſum, perturbatorem Fidei Chriſtianæ, & aliàs talem quòd meritò deberet ſuſpendi ab adminiſtratione bonorum Eccleſiaſticorum, ſpiritualium & temporalium. His auditis, communibus Patrum ſuffragiis decreta eſt ac publicata contra ipſum Sententia, quâ *Ab omni Adminiſtratione Pontificatus tàm ſpirituali quàm temporali* ſuſpenſus eſt, eò quòd legitimis documentis conſtaret, Ipſum à tempore ſuæ Aſſumptionis, *Papatum ipſum, &*

Sententia ſuſpenſionis in Joannem XXIII à Concilio lata

E *Politiam Eccleſiæ, in ſcandalum notorium ipſius & Eccleſiæ, malè adminiſtraſſe, rexiſſe, & gubernaſſe, vitâque ſua damnabili & nefandis moribus, populis exemplum vitæ malæ præbuiſſe & præbere: inſuper Eccleſias Cathedrales, Monaſteria, & cætera Beneficia Eccleſiaſtica pretio appretiato ſimoniacè notoriè diſtribuiſſe; bonáque & jura Romanæ & aliarum Eccleſiarum plurium notoriè dilapidaſſe*; quòdque ex caritate monitus, ad meliorem frugem redire noluiſſet. Atque omnibus Fidelibus cujuſcunque dignitatis & conditionis prohibitum eſt, ne ipſi deinceps directè vel indirectè parerent velut Pontifici, ſub pœna fautoriæ Schiſmatis.

F Factis poſt hæc diligentioribus Inquiſitionibus, antequam in ipſum ferretur ultima damnationis Sententia, miſſi ſunt Cellam ad eum quinque Cardinales, qui ei ſignificarent Acta in Synodo contra ipſum, & capita his Inquiſitionibus contenta. Quibus ille paratum ad Ceſſionem ſeu Conſtantiæ ſeu alibi faciendam ſe exhibuit, & Synodo Oecumenicæ in omnibus ſe pariturum, latámque ab illa Sententiam approbaturum profeſſus eſt.

XIV. Seſſione XI die Maii XXV. celebrata, Præſide ſemper Cardinali Vivarienſi, Promotores

Concilii

Articuli contra Johannem XXIII. objecti & probati.

Concilii petierunt legi Articulos contra *Joannem XXIII.* objectos & probatos, de notoria dilapidatione bonorum Eccleſiæ, ſimoniâ in adeptione Cardinalatus, collatione & diſtractione Beneficiorum ac bonorum Eccleſiaſticorum, gratiarum, Indulgentiarum, Diſpenſationum, Reliquiarum, oppreſſione pauperum ac Virorum Eccleſiaſticorum, fuga in habitu indecenti, vitâ impudica, ſcandaloſa, incorrigibili &c. Qui Articuli numero LIV. ſunt recenſiti, teſtium numero ac dignitate deſignatis. Additi ſunt alii nulla probatione fulti, de veneno in necem *Alexandri V.* parato, & de hæreſi contra Reſurrectionem mortuorum, & vitam æternam. Delati ſunt hi Articuli ad miſerum Pontificem, & cum illo communicati, ut ad illos reſponderet. Qui reſpondit: *Volo quòd Concilium ſit defenſio mea, quod ſcio errare non poſſe : nec alia defenſione quacumque uti volo.* Cúmque ad audiendam Sententiam dies ipſi craſtina diceretur, reſpondit: *Summè mihi placet Sententia ipſa, quam cum omni reverentia, etiam cum bireti mei depoſitione recipiam, eámque (quantùm in me fuerit) confirmabo.* De quibus publicum Inſtrumentum confectum eſt.

Depoſitionis Sententia in Johannem XXIII. à Concilio lata.

XV. *Seſſione* XII. die XXIX. Maii celebrata, Præſide Cardinali Vivarienſi, eorum quæ cum *Joanne XXIII.* geſta erant, ac Reſponſorum ejus Relatione facta à *Joanne* Vaurenſi Epiſcopo, decretum eſt, Ut ſi Sedem Apoſtolicam quovis modo vacare contingeret, ad electionem futuri Summi Pontificis nullo modo procederetur ſine deliberatione & conſenſu hujus Sacri Generalis Concilii Conſtantienſis. Si contrarium fieret, ipſo facto irritum eſſet ac inane. Lata deinde eſt Depoſitionis Sententia in *Joannem Papam XXIII.* quâ Synodus pronuntiat receſſum ipſius à civitate & Concilio Generali Conſtantienſi, clam, noctu, horâ ſuſpectâ, in habitu diſſimulato & indecenti, fuiſſe & eſſe illicitum, Eccleſiæ Dei & ipſi Concilio notoriè ſcandaloſum, pacis & unionis Eccleſiæ turbativum & impeditivum, Schiſmatis inveterati nutritivum, à voto, promiſſione, & juramento per ipſum *Joannem Papam* Deo & Eccleſiæ, & huic Sacro Concilio præſtitis deviativum; Ipſúmque *Joannem* ſimoniacum notorium; bonorúmque & jurium, nedum Romanæ, ſed & aliarum Eccleſiarum, piorúmque locorum dilapidatorem manifeſtum; malúmque ſpiritualium & temporalium Eccleſiæ Adminiſtratorem & Diſpenſatorem fuiſſe & eſſe; inhoneſtis ac diſſolutis moribus Populum Chriſtianum notoriè ſcandalizantem ante aſſumptionem ad Pontificatum, & deinceps ad hæc uſque tempora; in illiſque criminibus poſt monitiones debitas, & ex caritate iteratas, pertinaciter perſeveraſſe. Propter quæ Sancta Synodus ipſum à Pontificatu & omni ejus adminiſtratione amovet, privat, deponit; univerſos & ſingulos Chriſtianos ab ejus obedientia, fidelitate & Juramento abſolutos declarans. Prohibet denique Synodus, ne *Balthaſar Coſſa nuper Joannes Papa XXIII.* vel *Angelus de Corario Gregorius XII.* vel *Petrus de Luna Benedictus XIII.* in ſuis *Obedientiis ſic nominati*, in Pontifices iterum eligantur: Quod ſi fiat, totum irritum erit & inane. Sententiam porro Synodi ſibi ſignificatam idem *Balthazar*, nuper Pontifex ratam habuit, & Pontificia Inſignia depoſuit. Qua de re publicum Inſtrumentum confectum eſt. Obſervatione porro dignum eſt, quòd *Joannes XXIII. Papa* ſimpliciter appellatus eſt ab Oecumenica Synodo, donec exauctorationis Sententia in ipſum lata eſt, & deinceps *nuper* aut *olim Papa*; at *Angelus de Corario*, & *Petrus de Luna*, *Gregorius XII.* & *Benedictus XIII.* *in ſuis Obedientiis nuncupati.* Ex quo evidens eſt, Oecumenicam Synodum Conſtantienſem non ſpectaſſe *Joannem XXIII.* ut dubium Pontificem, ſed ut verum ac legitimum, reum tamen, cùm Judiciariam Auctoritatem in ipſum exercuit, ipſúmque ſuſpendit, ac demum Pontificatu privavit: adeóque Concilium ſuperius Pontifice exiſtimaſſe ac declaraſſe, non ſolùm dubio, ſed vero ac legitimo, non ſolùm in caſu ſchiſmatis, ſed ſimpliciter & abſolutè. Qua de re ſequenti Diſſertatione uberiùs agemus.

Decretum de Laicorum Communione ſub unica ſpecie.

XVI. *Seſſione* XIII. die XV. Junii, eodem Cardinali Præſide celebrata, Decretum editum eſt de Communione ſub unica ſpecie à laïcis, iiſque jejunis ſumenda, contra Bohemos Huſſitas; declaratúmque hanc conſuetudinem ad evitandum aliqua pericula & ſcandala eſſe legitimè introductam, licèt in primitiva Eccleſia Sacramentum Euchariſtiæ ſub utraque à Fidelibus ſumeretur: cùm firmiſſimè credendum ſit, *Integrum Chriſti Corpus & Sanguinem tam ſub ſpecie panis, quàm ſub ſpecie vini veraciter contineri. Unde cùm hujuſmodi conſuetudo ab Eccleſia & Sanctis Patribus rationabiliter introducta, & diutiſſimè obſervata ſit, habenda eſt pro lege, quam non licet reprobare, aut ſine Eccleſiæ Auctoritate pro libito mutare. Quapropter dicere, quòd hanc conſuetudinem aut legem obſervare, ſit ſacrilegum aut illicitum, cenſeri debet erroneum, & pertinaciter aſſerentes oppoſitum, tanquam Hæretici arcendi ſunt, & graviter puniendi.* Præſulibus etiam juſſit Synodus ſub pœna Excommunicationis, ut Preſbyteros Communionem ſub utraque ſpecie miniſtrantes, Cenſuris Eccleſiaſticis ut hæreticos coerceant, invocato etiam (ſi opus fuerit) brachii ſecularis auxilio. In eadem Seſſione conſtituti ſunt Judices ad cauſas quarumcumque hæreſium & errorum in Fide Catholica & Moribus; & contra quaſcumque perſonas, cujuſcumque ſtatus eſſent aut dignitatis.

Ceſſio Gregorii XII.

XVII. Seſſione XIV. die quarta Julii celebrata, de Ceſſione *Gregorii XII.* actum eſt, quam in manibus *Sigiſmundi* Auguſti, non Synodi fieri voluit. Quam ob rem non præfuit ei initiò Cardinalis, ſed Auguſtus ipſe; nec facta eſt mentio Concilii, aut Sedis Apoſtolicæ, ſed tantùm Imperatoris. De cujus Mandato lecta ſunt ejuſdem *Gregorii* Diplomata duo data Arimini, tertio Idus Martii anno ſui Pontificatus nono; quorum altero *Joanni Dominici* Cardinali Raguſino ſuæ Obedientiæ, *Joanni* Patriarchæ Conſtantinopolitano, *Wernero* Archiepiſcopo Treverenſi, *Ludovico* Comiti Palatino Rheni, & *Carolo de Malateſtis* Domicello Ariminenſi, & Provinciæ Romandiolæ pro Sede Apoſtolica Rectori, facultatem tribuebat, ipſius vice ad pacem & unionem Eccleſiæ promovendam, Concilium Conſtantiæ collectum, in quantum per Regem, & non per *Balthazarem, Joannem XXIII.* dictum convocatum eſſet, ſuo etiam nomine convocandi & comprobandi, & quæ in eo fierent pariter confirmandi; ea lege ut *Balthaſar* ipſe nec præeſſet, nec adeſſet: Altero, pleniorem *Carolo de Malateſtis* tribuebat facultatem ad illud exequendum. Qui illam omnem tranſfudit in *Joannem* Cardinalem *Raguſinum*, qui Declaratione ſolemni Concilium *Gregorii* nomine convocavit & confirmavit, cui titulus eſt: *Schedula Auctorizationis Concilii.* Poſt hæc, *Joannes Raguſinus* in Cardinalium cœterorum conſortium receptus eſt. Mox *Joannes* Cardinalis Oſtienſis Præſidis perſonam reſumpſit, peractiſque pro more aliarum Seſſionum ſolemnibus, lectum eſt Procuratorium *Gregorii XII.* ad cedendum Pontificatu datum *Carolo de Malateſtis.* In Quæſtionem ab ipſo vocatum eſt, num convenientius eſſet abdicationem

Pontificatus

Pontificatus modò fieri Conſtantiæ, an verò expectari quouſque cum *Petro de Luna* tractatum Niciæ fuiſſet. A Concilio decretum eſt, conducibilius eſſe unioni Eccleſiæ, ut in hac ipſa Seſſione Conſtantiæ fieret. Varia deinde Concilii Decreta promulgata ſunt. 1. Ut Acta omnia Judiciaria, Cenſuræ, Sententiæ, pœnæ, in Obedientiis *Joannis XXIII.* & *Gregorii XII.* latæ ac decretæ occaſione vel ex cauſa Schiſmatis, irritæ eſſent. 2. Ne Romanus Pontifex durante Concilio eligeretur abſque ejuſdem Concilii deliberatione & conſenſu. 3. Ut omnia quæ *Gregorius XII.* in ſua Obedientia aliàs rectè & canonicè geſſerat, rata eſſent. 4. Ne Decretum iteratam ejus electionem vetans, factum ad ejus inhabilitatem intelligeretur, & quaſi Pontificiæ Dignitatis incapax eſſet, ſed pro bono pacis Eccleſiæ, & futuris ſcandalis, ſcrupulis, & ſuſpicionibus vitandis. 5. Ut *Gregorii* Cardinales ſtatim poſt ejus Ceſſionem reciperentur. 6. Ut Curiæ ipſius Miniſtri ſuis in Officiis & Gradibus confirmarentur. 7. Synodus Imperatorem *Sigiſmundum* adhortata eſt, ut Concilii ſecuritati, ac libertati futuræ electionis Summi Pontificis provideret, exacto à Conſulibus & Civibus Conſtantienſis civitatis Juramento; quod ipſe Edicto ſolemni præſtitit. Mox *Carolus de Malateſtis* Arimini Dominus, vi Procuratorii ſui renuntiavit ac ceſſit juri, titulo, & poſſeſſioni eidem *Gregorio* in Pontificatu Romanæ & univerſalis Eccleſiæ competenti, *Coram Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui Eccleſiæ ſuæ Caput eſt & Sponſus, in hac Sacroſancta Synodo Sanctam Romanam & Univerſalem Eccleſiam repræſentante.* Quam Ceſſionem Concilium ratam habuit ac collaudavit.

In hac ipſa Seſſione decretum eſt, monendum eſſe *Petrum de Luna* Concilii Auctoritate, ut infra decem dies promiſſam toties ceſſionem exequeretur: quod niſi præſtaret, eum Synodus ex tunc declaravit fuiſſe & eſſe notorium Schiſmaticum incorrigibilem & pertinacem, Hæreticum, omnique honore & dignitate abjectum & privatum.

Damnatio Johannis Hus.

XVIII. Seſſione xv. die ſexta Julii celebrata, eodem Præſide Cardinali Oſtienſi, poſt Decretum de ſervando ſilentio ſub graviſſimis pœnis, *Joannis Hus* Articuli ac Libri damnati ſunt, ipſeque Hæreticus declaratus, & uti talis ab Ordine Sacerdotali dejiciendus, & Curiæ ſecularis judicio relinquendus. In eadem Seſſione damnata eſt Propoſitio: *Quilibet Tyrannus, &c.* quondam à *Joanne Parvi* Theologo Pariſienſi aſſerta, ad cædem Ducis Aurelianenſis, mandato Ducis Burgundiæ factam, à crimine vindicandam. De quo *Parvi* errore & infami Apologemate, ejúſque damnatione, in Synopſi, Cap. III. Articulo 21. actum eſt. Deinde promulgata eſt Synodi Conſtitutio contra omnes & ſingulos cujuſcumque ordinis & dignitatis, qui accedentes ad Concilium ipſum Conſtantienſe, & ad quælibet alia futura Generalia Concilia, aut ab iis redeuntes, invaderent, detinerent, mutilarent, occiderent, aut ſpoliarent.

Error Johannis Parvi damnatur.

XIX. Seſſione xvi. quæ die xi. Julii celebrata eſt, Turonenſis Archiepiſcopus, aliique nonnulli Epiſcopi, Abbates, & Doctores, omnes numero xii. conſtituti ſunt Procuratores Concilii, qui unà cum *Sigiſmundo* Auguſto ad Regem Aragoniæ & *Petrum de Luna* proficiſcerentur, ut eum ad Ceſſionem exemplo *Joannis* & *Gregorii* inducerent. Pientiſſimi Regis conatus variis ſubterfugiis deluſit homo ambitioſus & pervicax *Petrus de Luna*, ac tandem Perpiniano, ubi cum Regibus, & Nuntiis Concilii Conſtantienſis congreſſus eſt, ſecedens, Paniſcolam ſe recepit. Quo rurſus fruſtra vocato, & novam cum Regibus & Oratoribus collationem renuente, inter *Sigiſmundum* Cæſarem & Delegatos Concilii ex una, & Oratores Regum Aragoniæ, Navarræ & Caſtellæ, & Comitum Fuxi & Armaniaci, qui *Petro de Luna* parebant, ex altera, (adſtantibus etiam & cooperantibus Chriſtianiſſimi Regis Oratoribus) poſt varios tractatus demum concordatum eſt in duodecim Articulos, quos *Sigiſmundus* Imperator, *Alfonſus* primogenitus *Ferdinandi* Regis Aragoniæ, Patre ægrotante & abſente, aliique Principes & Oratores, ſubſcriptione ſua confirmarunt, facto de eis Inſtrumento die XIII. Decembris MCCCCXV. In eadem Seſſione Pariſienſis, Metenſis, Virdunenſis, & Leonenſis Epiſcopi, Commiſſarii deputati ſunt ad promulgandam Excommunicationem contra Nobiles quoſdam Pradones, qui Prælatos & Doctores à Rege Chriſtianiſſimo & Academia Pariſienſi ad Concilium miſſos: & qui ad eundem Regem pro bono univerſalis Eccleſiæ à Sacra Synodo & *Sigiſmundo* Cæſare mittebantur, intercepiſſent, ſpoliaſſent, detinuiſſent, vexaſſent.

Sigiſmundus Imperator, & Concilii Delegati iter in Aragoniam ſuſcipiunt pro Schiſmatis extirpatione.

XX. Seſſione xvii. quæ die xv. Julii celebrata eſt, Synodus *Sigiſmundo* Imperatori in Aragoniam eunti ritu ſolemni bene precata eſt; Diploma Legationis *Angeli de Corario* olim *Gregorii XII.* & Proviſionis ejuſdem lectum & approbatum fuit Summo conſenſu Patrum; Excommunicatio & privatio bonorum, dignitatum, officiorum in eos decreta, qui *Sigiſmundo* Cæſari & aliis cum ipſo in Aragoniam pro Schiſmatis extirpatione iter Concilii nomine ſuſcipientibus, moleſti forent; ſolemnes Supplicationes pro fauſta eorum profectione ac reditu imperatæ. In prima quæ die xxi. Julii facta eſt, *Joannes Gerſonius* Sermonem habuit *De Viagio Regis Romanorum* (Ita nempe inſcribitur Tomo 1. Operum ipſius, pag. 143.) in quo duodecim Propoſitionibus ſeu Directionibus, de Auctoritate Conciliorum Generalium etiam ſupra Romanum Pontificem diſſeruit, quod de tempore duntaxat Schiſmatis ab ipſo intellectum fruſtra monet *Spondanus*, ad annum MCCCCXV. Num. LIV. cùm id figmentum nona, decima, duodecima Directio refellant. Nona quippe ſic habet: *Concilium Generale ſic eſt ſupra Papam, & alium quemlibet de Eccleſia, quòd ipſum Papam poteſt deponere pro quocumque crimine, de quo notoriè & incorrigibiliter ſcandalizatur Eccleſia.* Decima verò ſic: *Concilium Generale, quamvis non poſſit nec debeat plenitudinem Poteſtatis Papalis commiſſam à Chriſto Petro & Succeſſoribus ejus tollere vel minuere, eámque revereri debeat & amplecti: poteſt nihilominus uſum Poteſtatis illius certis Legibus & Statutis limitare in ædificationem Eccleſiæ.* Duodecima tandem: *Concilium Generale poteſt & debet conſtituere crebriorem Generalium Conciliorum celebrationem, quàm retroactis temporibus fuerint celebrata, ut de decennio in decennium, præfixa Summis Pontificibus iſtâ lege quam tranſgredi non liceat.*

Sermo Gerſonii.

XXI. Seſſione xviii. quæ xvii. Auguſti die celebrata eſt, demandata eſt quatuor Epiſcopis poteſtas finiendi, cum aliorum totidem ex omnibus Nationibus Aſſeſſorum conſilio, cauſas & querelas omnes ad Synodum delatas & deferendas, cauſis tantùm Cathedralium Eccleſiarum, aliíſque majoribus exceptis. Literæ deinde conſcribi ac dari juſſæ, de gratiis à *Joanne XXIII. olim Papa* conceſſis, uſque ad ipſius Adminiſtrationis in ſpiritualibus & temporalibus

ſuſpenſionem, exorbitantibus & Expectativis exceptis. Miſſi tandem Oratores in Italiam ad *Angelum de Corario* Epiſcopum Cardinalem, olim *Gregorium XII.* nominatum, & Cardinales cum ipſo exiſtentes, pro negotiis unionis Eccleſiæ.

Hieronymus de Praga errores ejurat.

XXII. Seſſione XIX. quæ die XXIII. Septembris celebrata eſt, *Hieronymus de Praga* errores *Vvickleſſi* & *Joannis Hus* ejuravit; & quicquid dixiſſet, Judicio ſacri Concilii Conſtantienſis ſubjecit, ſeque in veritate Eccleſiæ Catholicæ ſemper manſurum profeſſus eſt, & Canonum ſeveritati obnoxium fore, ſi contra ſentiret aut prædicaret. Deinde Conſtitutio edita eſt in favorem Strictioris Obſervantiæ apud FF. Minores, Provinciarum Franciæ, Burgundiæ, ac Turonenſis, promovendæ. Tertiò, declaratum eſt quaſvis Salviconductûs literas ab Imperatore, Regibus, & aliis ſeculi Principibus conceſſas Hæreticis, vel de hæreſi ſuſpectis & accuſatis, non prohibere quin Eccleſiaſtici Judices *contra ipſorum errores inquirant, eóſque puniant, quantùm juſtitia ſuadebit, ſi ſuos errores revocare pertinaciter recuſaverint.* Quartò, cauſas hæreſis certis Judicibus Concilium commiſit. Quintò, ſtatutum eſt ut omnes & ſinguli Beneficiarii Concilio præſentes fructus Beneficiorum ſuorum reciperent, ac ſi in iis reſiderent. Sextò, ut de Proviſionibus ad Patriarchales, Metropolitanas, & alias Eccleſias à *Joanne* olim Papa XXIII. ante Suſpenſionem illius factis, ſub nomine & ſigillo Synodi Literæ concederentur. Denique ut *Carolina* Conſtitutio ſeu *Caroli IV.* Imperatoris Diploma, ſtatuta quondam à *Friderico II.* in favorem Eccleſiaſticæ libertatis confirmans, cum additionibus Eccleſiæ commodis, promulgaretur, ejúſque executio decerneretur.

XXIII. Seſſione XX. quæ die vigeſimâ primâ Novembris celebrata eſt, ſupplicante *Georgio* Tridentino Epiſcopo, Monitorium contra *Fridericum* Auſtriæ Ducem decretum eſt, qui bona, juráque Eccleſiæ Tridentinæ invaſerat.

XXIV. Die trigeſimâ Januarii anno ccccxvi. Congregatio Generalis in majori Eccleſia Conſtantienſi celebrata eſt, in qua Legatorum ad *Petrum de Luna*, & *Ferdinandum* Aragonum Regem miſſorum audita Relatio, *Jacobo* Turonenſi Archiepiſcopo Collegarum nomine loquente.

Capitula inter Sigiſmundum Imperatorem & Legatos Concilii ex una parte, & Regum ac Principum Petro de Luna adhærentium ex altera concordata.

Tum Capitula inter *Sigiſmundum* Auguſtum & Legatos Concilii Conſtantienſis ex una parte; & Regum ac Principum *Petro de Luna* adhærentium ex altera, anno ſuperiori, die XIII. Decembris Narbonæ concordata, propoſita ſunt, & in altera Congregatione, die quarta Februarii, communi Patrum conſenſu approbata. Quorum Capitulorum numero XII. hic tenor erat: 1. Ut à Patribus Conſtantienſibus fieret nova Convocatio Regum & Prælatorum Obedientiæ *Benedicti*, Conſtantiæ infra tres menſes ſiſtendorum; ita tamen ut Literæ convocationis Regibus, & per ipſos Prælatis mitterentur. 2. Ne quid in eo Concilio tractaretur de rebus eoſdem Reges, aut Prælatos, cœteróſque Obedientiæ prædictæ ſpectantibus, ſed tantùm de extinctione Schiſmatis, & Eccleſiæ unione. 3. Ut quicunque eorum ad Concilium accederent, ſtatim ejus reciperentur in conſeſſum, quemadmodum aliarum Obedientiarum ſuſcepti fuerant Antiſtites; & per Concilium ſic unitum contra *Benedictum* Pontificatui purè & liberè renuntiare nolentem ageretur. 4. Ut omnes Cenſuræ ac Sententiæ latæ contra Reges, Principes, Academias, & quaſvis perſonas Obedientiæ *Benedicti* per *Gregorium* & *Joannem*, eorúmque Prædeceſſores, & per Concilium Piſanum, à tempore exorti Schiſmatis, abolerentur; imò & contra *Benedictum* ipſum, ſi purè & liberè cederet. 5. Ut confirmarentur Collationes omnes à *Benedicto* factæ, gratiæque ab illo conceſſæ in ſua Obedientia. 6. Ut Cardinales *Benedicti* venientes ad Concilium, admitterentur cum aliis ad electionem novi Pontificis. 7. Ut Miniſtri Romanæ Curiæ à *Benedicto* conſtituti non deponerentur, modo illi non adhæreretent factâ Subtractione. 8. Si *Benedictus* ante abdicationem obiret, non eſſet alius Pontifex quàm qui à Concilio eligeretur. 9. Ut provideretur ſuper Titulis Cardinalium, ad quos duo vel plures ex diverſis Obedientiis fuiſſent nominati. 10. Ut *Benedicto* ad Concilium ire volenti, aliiſque ex ipſius Obedientia, provideretur de Salvo-conductu Regum ac Principum, per quorum ditiones tranſiturus eſſet. 11. Ut Conventa utrinque juramento firmarentur, & à ſingulis Conſtantienſis Concilii Patribus ac Principum Oratoribus probarentur. 12. Ut Conventorum Inſtrumenta cuilibet parti traderentur.

Damnatio Hieronymi Pragenſis in hæreſim relapſi.

XXV. Seſſione XXI. die trigeſimâ Maii, anno MCCCCXVI. celebratâ, *Hieronymus de Praga* in hæreſim, quam ejuraverat, relapſus, damnatus eſt, & ſeculari poteſtati relictus.

XXVI. Seſſione XXII. Regis Aragonum Oratores ad Concilium ſunt admiſſi, & poſt *Joannem Gerſonium* Chriſtianiſſimi Regis Oratorem, qui primo loco ſedebat, collocati. Tum capita Narbonæ conventa executioni à Concilio mandari cœpta.

XXVII. Seſſione XXIII. die quintâ Novembris anni MCCCCXVI. celebratâ, duodecim Commiſſarii à Synodo nominati ſunt ad inquirendum contra *Petrum de Luna*, ut in jus vocari, & contra ipſum uſque ad abſolutam Schiſmatis extirpationem procedi poſſet.

Citatio Petri de Luna decernitur.

XXVIII. Seſſione XXIV. die XXVIII. Novembris habita, *Stephanus* Epiſcopus Dolenſis, jubente Synodo legit citationem contra *Petrum de Luna* decretam, ut ad centeſimum diem Conſtantiæ coram Oecumenica Synodo ſe ſiſteret, vel ad ſeptuageſimum à ſignificatione ipſi facienda, ſi liber ad eum pateret acceſſus; vel in Eccleſia Dertuſenſi, cui Paniſcolæ oppidum ſuberat; aut aliqua alia ejuſdem Diœceſis promulganda.

XXIX. Seſſione XXV. die XIV. Decembris celebrata, Fuxenſis Comitis Oratores in Conſeſſum ſunt admiſſi. Olomucenſis Eccleſiæ vacantis Adminiſtratio in ſpiritualibus & temporalibus *Joanni* Epiſcopo Lutomuſſenſi commendata eſt uſque ad electionem futuri Summi Pontificis, & ex poſt ad tres menſes immediatè ſequentes.

XXX. Seſſione XXVI. celebratâ die XXIV. Decembris, Regis Navarræ Oratores ad Concilium ſunt admiſſi; & ad pacem inter Nationes fovendam decretum eſt, nihil omnino excellentiæ ſeu præeminentiæ; aut cujuſcumque alterius juris, proprietatis, aut poſſeſſionis, cuiquam Nationi accreſcere vel decreſcere ex loco ſeſſionis, reſponſionis, ſubſcriptionis, & aliis hujuſmodi.

XXXI. Seſſione XXVII. celebratâ die XX. Februarii MCCCCXVII. Præſide *Joanne* Epiſcopo Cardinali Oſtienſi, Commiſſarii in cauſa Tridentinæ Eccleſiæ à Concilio deputati, de Monitorii contra *Fridericum* Auſtriæ Ducem, bonorum ejuſdem Eccleſiæ invaſorem, decreti executione Relatione factâ, ejuſdem contumaciam accuſarunt.

XXXII. Seſſione XXVIII. celebratâ die tertia Martii ejuſdem anni, Synodus latâ Sententiâ declaravit,

Sententia in Fredericum Auſtriæ Ducem.

claravit, *Fredericum* Auſtriæ Ducem, ob vexationem *Georgii* Tridentini Epiſcopi; ejuſdem Eccleſiæ, & oppidorum, caſtrorum, villarum, bonorum & jurium ad eam pertinentium occupationem, invaſionem, ac detentionem; & ob violatum juramentum quo in *Sigiſmundi* Auguſti Judicio ſuper Tridentini Epiſcopi querelis acquieturum ſe promiſerat, Anathematis & ſacrilegii vinculis innodatum, perjuriíque reum, necnon pœnas privationis & inhabilitationis in Carolina contentas incurriſſe; ejúſque complices & fautores iiſdem pœnis ſubjacere; eorúmque loca Eccleſiaſtico ſuppoſuit Interdicto, quouſque ſatisfeciſſent, & abſoluti fuiſſent. Executionem verò Sententiæ *Sigiſmundo* Auguſto demandavit, cœterorúmque etiam Principum auxilium invocavit.

XXXIII. Seſſione XXIX. celebrata die octavâ Martii, Promotores & Notarii in cauſa contra *Petrum de Luna* nominati fuere: ejus accuſata contumacia eſt; publicáque Inſtrumenta ea de re confecta.

XXXIV. Seſſione XXX. celebrata die decima Martii, Subtractionem Obedientiæ à *Ferdinando* Aragonum Rege *Petro de Luna* factam ſuadente *S. Vincentio Ferrerio*, Ordinis FF. Prædicatorum, Sacra Synodus approbavit ac laudavit; ejuſdémque *Petri de Luna* Conſtitutionem quamdam, tanquam unionis Eccleſiæ obicem, nullius eſſe aut fuiſſe roboris declaravit. Quod de *Sancto Vincentio Ferrerio* dixi, *Joannes Gerſonius* in Epiſtola ad ipſum è Concilio Conſtantienſi ſcripta teſtatur, cujus hæc ſunt verba: *Nominatiſſimo Doctori & Prædicatori Zelanti ſalutem animarum, Magiſtro Vincentio de Ordine FF. Prædicatorum, Patri meo in Chriſti caritate dilectiſſimo, Joannes de Gerſon. Tanta de virtutibus tuis, Doctor egregie, fama referente crebriùs accepi, tanta ſpecialiter in collocutione familiari cum Reverendo Patre Domino Generali tui Ordinis Prædicatorum agnovi, ut mihi videaris rectè figuratus, ſecundùm nomen tuum, per illud Apocalypſis:* » Vidi, & ecce equus, & qui ſedebat ſuper il» lum habebat arcum, & data eſt ei corona, & » exiit vincens ut vinceret. *Exiſti quidem ut vinceres, ô Vincenti glorioſe, ſed quales tu vinceres, qua ratione, quibus armis, quo apparatu bellico, quali arcu tu tandem ipſe coronatus triumphares? Reſpondet ille cujus es imitator Paulus, dicens:* Arma militiæ noſtræ non eſſe carnalia; *cum reliquis ſimilibus, qualia meliùs ipſe noſti. . . . Reddunt tuæ caritati, tuóque Zelo pacis Eccleſiaſticæ teſtimonium hoc inſigne, hoc celeberrimum præconium, tum multi, tum nominati, quòd inclito Aragonum Regno nunquam fuiſſent concordata pacis Capitula; nunquam ſubtractio, quæ tam viriliter & legitimè facta eſt ab illo, nimis, proh dolor! erga Matrem Eccleſiam obdurato Petro de Luna, fuiſſet attenta, ſi non Auctoritatis tuæ pondus, & conſilii robur addidiſſes: cujus favoris tam egregii Nos ipſi Sacro Generali Concilio præſentes, deſideratiſſimæ pacis, annis jam fere XL. miſerabiliter exulantis, fructum & reditum proximum expectamus*, &c.

S. Vincentius Ferrerius ad ſubtractionem Obedientiæ Petro de Luna faciendam Aragonum Regem adduxit.

XXXV. Seſſione XXXI. die ultima Martii celebrata, Monitorium contra *Philippum* Comitem Virtutum, ex familia Vicecomitum Mediolanenſium promulgatum eſt, qui *Albertum* Aſtenſem in Lombardia Epiſcopum, vi armata captum, in carcerem conjecerat; ut niſi Epiſcopum libertati reſtitueret, ipſe & ejus complices Anathemati, ejus Terræ & Dominia Interdicto ſubjicerentur. Quod in hoc Monitorio habetur, *Attendentes quòd ſubditi in eorum Prælatos, & Laici in Clericos nullam habent juriſdictionem & poteſtatem;* Regum & Supremorum Principum poteſtati & juriſdictioni in Clericos non derogat. Comes enim Virtutum Aſtenſis Epiſcopi ſupremus non erat Dominus. Et ex Imperatorum Regúmque Legibus ea dudum invaluerat laudatiſſima conſuetudo, ne quis Procerum, Optimatum, aut Magiſtratuum, Clericorum cauſas auctoritate ſua cognoſceret. Exemptionem itaque Clericorum ſupponit Concilium Conſtantienſe, non à Summis Pontificibus duntaxat vel Conciliis ſancitam, ſed ab Imperatoribus ac Regibus olim conceſſam, ab Eccleſia laudatam, & diuturnâ poſſeſſione firmatam. Qui Reges, etſi Clericos à Magiſtratuum ſuorum, aut Comitum, vel etiam Principum ſibi ſubditorum cenſurâ quandoque abſolverunt, ſeu univerſim, ſeu certis in cauſis, nuſquam tamen à jugo Regiæ Majeſtatis ſolutos ac prorſus liberos eſſe conceſſere in cauſis temporalibus ac profanis.

Monitorium contra Comitem Virtutum.

Clericorum immunitas.

In eadem Seſſione decretum eſt, ut *Guillelmus* Baïonenſis in Aquitania Epiſcopus, olim à *Petro de Luna* in Schiſmate conſtitutus, & in Concilio præſens, mortuo jam *Petro* ejus Competitore Obedientiæ *Joannis XXIII.* tanquam verus Epiſcopus à Clero & Populo Baïonenſi agnoſceretur & coleretur: Capitulóque ejuſdem Eccleſiæ vetitum ne ad alterius Præſulis electionem procederet.

XXXVI. Seſſionibus XXXII. XXXIII. & XXXIV. celebratis diebus prima Aprilis, duodecima Maii, & quinta Junii, Judiciariæ Actiones in *Petrum de Luna* continuatæ ſunt. contumax declaratus eſt, Commiſſarii ad teſtes ſuper certis Articulis contra ipſum audiendos deputati, de teſtium examine Relatio ad Synodum facta: In Jus iterum vocatus Pſeudopontifex ad dicendum, objiciendum & proponendum coram Commiſſariis, quicquid dicere, objicere, & proponere vellet contra teſtes in hac cauſa auditos; eorúmque dicta, & Inſtrumenta prolata; cauſæ ſeries coram Synodo recenſita eſt, Inquiſitiones lectæ, omniáque ſecundùm Juris apices ad Sententiam proximè ferendam neceſſaria peracta ſunt.

Actiones Judiciariæ in Petrum de Luna.

XXXVII. Seſſione XXXV. die decima-octava Junii, *Joannis* Regis Caſtellæ & Legionis Oratores, quos inter ſpectabilis erat F. *Ludovicus de Valle Oleti* Ordinis FF. Prædicatorum, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor Theologus, Concilio ſunt conjuncti, & acta in hanc diem contra *Petrum de Luna* approbarunt, Concordatáque Narbonenſia cùm ab ipſis, tum à Synodo, eorum reſpectu, executioni fuere demandata.

Regis Caſtellæ Oratores Concilio conjuncti.

XXXVIII. Seſſione XXXVI. die vigeſima ſecunda Julii, peremptoria citatio contra *Petrum de Luna* publicata eſt, ut vigeſima-ſexta ejuſdem menſis, in Eccleſia Conſtantienſi ſe ſiſteret, definitivam Synodi Sententiam in cauſa ſua auditurus, Cenſuras, Sententias, & pœnas, ab ipſo contra bonum unionis latas aut decretas, eadem Synodus irritas pronuntiavit: Gratias omnes & diſpenſationes ab ipſo conceſſas, & omnia alia ab eodem in ditionibus *Joannis* Regis Caſtellæ & Legionis acta ad diem uſque decimam-octavam Junii ultimò præteriti, pro bono pacis approbavit, & confirmavit.

XXXIX. Seſſione XXXVII. celebrata die vigeſima-ſexta Julii, Præſide *Joanne* Cardinali Epiſcopo Oſtienſi, in *Petrum de Luna* Benedictum XIII. in ſua Obedientia nuncupatum lata eſt Exauctorationis Sententia, tanquam perjurum, univerſalis Eccleſiæ ſcandaliſatorem, fautorem & nutritorem inveterati Schiſmatis, pacis & unionis Eccleſiæ impeditorem & turbatorem,

Sententia in Petrum de Luna.

Schiſmaticum & Hæreticum, Articuli Fidei, *Unam Sanctam Eccleſiam Catholicam*, violatorem pertinacem, cum ſcandalo Eccleſiæ Dei, incorrigibilem, notorium & manifeſtum: ac omni titulo, gradu, honore indignum, à Deo ejectum & præciſum, omni jure in Pontificatu quomodolibet illi competente privatum, & ab Eccleſia Catholica tanquam membrum aridum præciſum Sacra Synodus pronuntiavit: omnes Chriſtianos ab ejus Obedientia, juramentis, obligationibus ipſi quomodolibet præſtitis abſolvit.

XL. Seſſione XXXVIII. celebrata die vigeſima-octava Julii, Sententiæ contra Oratores *Henrici* Infantis Caſtellæ & eorum conſanguineos vel familiares latæ à die prima Aprilis anni MCCCCXVI. reſciſſæ ſunt. Revocata eſt facultas Oratoribus Regis Aragoniæ conceſſa de ſuffragiis pro omnibus Prælatis & Eccleſiaſticis Viris Ditionum ejuſdem Regis, tam intra quàm extra Hiſpaniam ferendis: decretúmque ut Prælatos tantùm Hiſpanos repræſentarent: & Oratores Regum Caſtellæ, Luſitaniæ, & Navarræ, repræſentarent pariter Regnorum ſinguli ſuorum Prælatos, & alios qui ad Concilia vocari conſueverunt.

Decretum de Conciliis Generalibus ſtato tempore celebrandis.

XLI. Seſſione XXXIX. celebrata die nona Octobris anni MCCCCXVII. Decretum perpetuum de Conciliis Generalibus ſtato tempore celebrandis editum eſt, ut ſcilicet quinquennio poſt abſolutionem Concilii Conſtantienſis aliud celebraretur; & illo abſoluto, aliud ſeptennio poſt; ac deinceps ſingulis decenniis, in locis à Pontifice Romano per menſem ante finem cujuſlibet Concilii, de ejuſdem Concilii conſenſu, vel in defectum Pontificis, ab ipſo Concilio indicendis: *Ut ſic per quamdam continuationem ſemper aut Concilium vigeat, aut per termini pendentiam expectetur.* Quem terminum liceat Summo Pontifici de conſilio S. R. E. Cardinalium, ob emergentes fortè caſus breviare, ſed nullatenus prorogare; nec locum pro futuro Concilio celebrando deſtinatum abſque evidenti neceſſitate mutare. Decretum ſic incipit: *Frequens Generalium Conciliorum celebratio, agri Dominici cultura eſt præcipua.* Addita eſt proviſio adversùs futura Schiſmata; nimirùm ut ſi Schiſma oriri contingat, ipſo Jure terminus Concilii tunc fortè ultra annum pendens, ad annum proximum abbreviatus cenſeatur. Ad quod omnes Prælati, & cæteri qui ad Concilium ire teneantur, ſub pœnis Juris, & aliis per Concilium imponendis, abſque alia vocatione conveniant: necnon Imperator, cæterique Reges & Principes, vel perſonaliter, vel per Oratores, tanquam ad commune incendium extinguendum concurrant. Quilibet verò pro Romano Pontifice ſe gerentium, infra menſem à die qua noverit alium vel alios Inſignia Pontificatus aſſumpſiſſe, teneatur ſub interminatione maledictionis æternæ, & amiſſione Juris, ſi quod fortè ſibi quæſitum eſſet in Pontificatu, necnon inhabilitatis ad quaſlibet Dignitates, Concilium intra menſem in loco priùs deſignato indicere, Competitores ad cauſam dicendam provocare, ad Concilium accedere, nec inde recedere donec per Concilium cauſa Schiſmatis ſit finita. Nullus inſuper Contendentium de Pontificatu ipſi Concilio ut Pontifex præſideat; imò poſtquam incœptum fuerit Concilium, omnes ipſo jure ſint ab adminiſtratione ſuſpenſi. Quòd ſi fortè electionem Romani Pontificis per metum in conſtantem virum cadentem, ſeu impreſſionem fieri contingat, irrita ſit, nec per ſequentem conſenſum, etiam ceſſante metu, rata fiat. Non tamen liceat Cardinalibus ad aliam electionem procedere, niſi ſic electus obierit vel ceſſerit, donec à

Proviſio adverſus futura Schiſmata.

Concilio Generali de electione hujuſmodi fuerit judicatum, &c.

Formula Profeſſionis Fidei à Pontificibus electis edendæ.

In eadem Seſſione formula Profeſſionis Fidei à ſingulis futuris Pontificibus in ſuæ Creationis primordiis, & ante Electionis ipſorum promulgationem emittendæ, præſcripta eſt, cujus hic eſt tenor: *Ego Electus in Papam, omnipotenti Deo, cujus Eccleſiam ſuo præſidio regendam ſuſcipio, & B. Petro Apoſtolorum Principi, corde & ore profiteor, quamdiu in hac fragili vita conſtitutus fuero, me firmiter credere & tenere Sanctam Fidem Catholicam ſecundum Traditiones Apoſtolorum, Generalium Conciliorum, & aliorum SS. Patrum. Maximè autem Sanctorum octo Univerſalium Conciliorum, videlicet primi Nicæni, ſecundi Conſtantinopolitani, tertii Epheſini, quarti Chalcedonenſis, quinti & ſexti Conſtantinopolitanorum, ſeptimi item Nicæni, octavi quoque Conſtantinopolitani, necnon Lateranenſis, Lugdunenſis, & Viennenſis Generalium etiam Conciliorum: Et illam Fidem uſque ad unum apicem immutilatam ſervare, & uſque ad animam & ſanguinem confirmare, defenſare, & prædicare; Ritum quoque Sacramentorum Catholicæ Eccleſiæ traditum omnimodè proſequi & obſervare.*

Translationes Epiſcoporum.

Secundùm hæc, Synodus edito Decreto prohibuit ne Tranſlationes Epiſcoporum & ſuperiorum Prælatorum, ipſis invitis fiant, abſque magna & legitima cauſa, quæ vocatâ parte cognita fuerit & judicata de conſilio S. R. E. Cardinalium, vel majoris partis eorumdem, & cum ſubſcriptione.

Prohibita eſt altero Decreto Reſervatio & perceptio à Pontificibus Romanis fieri ſolita procurationum Ordinariis & aliis inferioribus Prælatis debitarum ratione Viſitationis, necnon & Spoliorum decedentium Prælatorum, aliorúmque Clericorum, ſive in Curia Romana, ſive extra obierint.

Eccleſiæ Reformatio in Capite & in membris.

XLII. Seſſione XL. celebrata die trigeſima Octobris anno MCCCCXVII. Præſide *Joanne* Oſtienſi Epiſcopo Cardinali, decretum eſt, futurum Romanum Pontificem proximè eligendum, cum hoc Sacro Concilio, vel Deputandis per ſingulas Nationes *debere reformare Eccleſiam in Capite & in membris, & Curiam Romanam, ſecundùm æquitatem, & bonum regimen Eccleſiæ*, ante diſſolutionem Concilii, ſuper certis Articulis, ſcilicet: 1. *De numero, qualitate, & natione Cardinalium:* 2. *De Reſervationibus Sedis Apoſtolicæ.* 3. *De Annatis, communibus ſervitiis, & minutis.* 4. *De Collationibus Beneficiorum, & Gratiis Expectativis.* 5. *De confirmationibus Electionum.* 6. *De cauſis in Romana Curia tractandis, vel non.* 7. *De Appellationibus ad Romanam Curiam.* 8. *De Officiis Cancellariæ & Pœnitentiariæ.* 9. *De Exemptionibus, & incorporationibus tempore Schiſmatis factis.* 10. *De Commendis.* 11. *De fructibus medii temporis.* 12. *De non alienandis bonis Romanæ Eccleſiæ.* 13. *Propter quæ & quomodo Papa poſſit corrigi & deponi.* 14. *De extirpatione Simoniæ.* 15. *De Diſpenſationibus.* 16. *De Proviſione Papæ & Cardinalium.* 17. *De Indulgentiis.* 18. *De Decimis.* Deinde decretum eſt, ut abſentiâ Cardinalium *Petri de Luna* non obſtante, ad novi Pontificis electionem procederetur: Qui tamen ſi re integra advenirent, & Concilio adhærerent, admitterentur cum aliis. Denique forma eligendi Romanum Pontificem præſcripta eſt, de conſenſu Cardinalium, ut ſcilicet hac vice duntaxat, ad eligendum Romanum Pontificem, ipſis adjungerentur ſex Prælati, vel aliæ honorabiles Perſonæ Eccleſiaſticæ in Sacris Ordinibus conſtitutæ, de qualibet Natione in eadem Synodo pro tunc exiſtentes, quos ſeu quas quælibet ipſarum Nationum per ſe ad hoc infra decem dies eligeret:

eligeret: Utque nemo verus & legitimus Pontifex habeatur, niſi à duabus partibus Cardinalium, & ab Adjunctorum è qualibet Natione duabus etiam partibus electus eſſet.

XLIII. Seſſione XLI. celebrata die octava Novembris, Præſide (ut in cæteris) *Joanne* Cardinali Oſtienſi, lecta eſt Conſtitutio *Clementis Sexti*, quæ incipit, *Licet*, de modo & forma Conclavis; præſcripta juramenta ab Electoribus Romani Pontificis, & Cuſtodibus Conclavis emittenda; nominati Electores Cardinalibus à qualibet Natione adjuncti; promulgata Excommunicatio, atque Beneficiorum, Officiorum, & Dignitatum privatio contra eos, qui *ex abuſiva licentia*, res & bona electi Pontificis invaderent. Denique Cardinales numero viginti Concilio præſentes, unà cum cæteris triginta Electoribus à quinque Nationibus deſignatis Conclave ſunt ingreſſi, paratum in Domo Communitatis Civitatis Conſtantienſis. Ac tertio poſt die, nempe undecima Novembris, concordibus ſuffragiis in Romanum Pontificem elegerunt *Odonem* ſeu *Othonem Columna*, S. Georgii ad Velum Aureum Diaconum Cardinalem; qui *Martinus Quintus* appellari voluit: & die Dominica XXI. Novembris in Eccleſia Conſtantienſi ſolemni ritu coronatus eſt.

Novi Pontificis electio.

Martinus V. Concilio deinceps præſidet.

XLIV. Seſſione XLII. celebrata die vigeſima octava Decembris, Præſide *Martino Quinto* Pontifice Maximo, *Sigiſmundus* Auguſtus, & *Ludovicus* Bavariæ Comes, abſoluti ſunt ab onere cuſtodiæ *Balthaſaris Coſſæ* olim *Joannis XXIII.* Quem in manus ipſius Pontificis, aut ab eo nominandorum, traderent.

Reformationis Capita.

XLV. Seſſione XLIII. celebrata die vigeſima-prima Martii, anno MCCCCXVIII. eodem Præſide *Martino* Pontifice, quædam Reformationis Capita decreta ac promulgata ſunt. Primum, de Exemptionibus abrogandis, quæ ab obitu *Gregorii Undecimi* conceſſæ eſſent, iis exceptis, quæ uni toti Ordini, & quæ Eccleſiis, Monaſteriis, Capitulis, Conventibus, Beneficiis, ſive locis ea temporis intercapedine ſub modo Exemptionis aut conditione fundatis conceſſæ erant. Secundum, de revocandis unionibus Beneficiorum ex eo tempore factis, niſi ex legitimis veriſque cauſis factæ fuerint, licèt Apoſtolicæ Sedis intervenerit Auctoritas. Tertium, de fructibus Beneficiorum vacantium non attribuendis Romano Pontifici, vel Apoſtolicæ Cameræ, ſed Juris, & Conſuetudinis, vel Privilegii diſpoſitioni relinquendis. Quartum, de ſuſpenſione ſimoniacè Ordinatorum, déque nullitate electionum, poſtulationum, & quarumvis proviſionum ſimoniacè factarum. Declarant Synodus & Pontifex, quòd ſic promoti *Non poſſunt facere fructus ſuos, ſed ad illorum reſtitutionem, tanquam iniquè ablatorum, teneri. Dantes* verò *& recipientes ipſo facto Sententiam Excommunicationis incurrere, etiamſi Pontificali aut Cardinalatus præfulgeant Dignitate.* Quintum, de Diſpenſationibus revocandis, quibus conceditur Electis ſeu Proviſis ad Eccleſias, Monaſteria, & quæcumque Beneficia, ne munus Conſecrationis Epiſcopi, ſive Benedictionem Abbatis, ſive debitos & annexos aliis Beneficiis Ordines ſuſcipiant: *Quia Beneficia propter Officia conceduntur, & abſurdum eſt ut qui Beneficia obtinent, recuſent aut negligant Officium exercere.* Sextum, de Decimis, & aliis oneribus, Eccleſiis & Eccleſiaſticis Perſonis non imponendis à quovis Romano Pontifice inferiore: Nec ab ipſo Romano Pontifice *generaliter ſuper totum Clerum, niſi ex magna & ardua cauſa & utilitate univerſalem Eccleſiam concernente, & de conſilio, conſenſu, & ſubſcriptione Car-* A *dinalium, & Prælatorum, quorum conſilium commodè haberi poterit. Nec ſpecialiter in aliquo Regno vel Provincia, inconſultis Prælatis ipſius Regni vel Provinciæ, & ipſis non conſentientibus, vel eorum majori parte:* & eo caſu à Viris Eccleſiaſticis colligantur. Septimum, de vita & honeſtate Clericorum, præcipuè circa veſtes & Tonſuram.

Decretum de numero & qualitate Cardinalium.

XLV. His addenda, quæ *Philippus Labbeus* in Appendice ad Concilium Conſtantienſe edidit, tanquam ad Seſſionem quadrageſimam ſpectantia, & quæ ex duobus Codicibus MSS. uno Bibliothecæ Vaticanæ, altero Palatinæ publicavit B *Emmanuel à Schelſtrate*, Vaticanæ Bibliothecæ Præfectus, & ad Seſſionem potius XLIII. reducenda obſervavit. 1. De numero & qualitate Cardinalium, & modo promotionis eorum, ſtatuit ut deinceps numerus Cardinalium S. R. E. *adeo ſit moderatus, ut nec gravis ſit Eccleſiæ, nec ſuperflua numeroſitate vileſcat*; qui ex omnibus orbis Chriſtiani partibus, proportione ſervata, quantùm fieri poterit aſſumantur, *Ut notitia cauſarum & negotiorum in Eccleſia emergentium faciliùs haberi poſſit, & æqualitas regionum in Honoribus Eccleſiaſticis obſervetur.* Numerus ad XXIV. definitur: Quos viros C eſſe oporteat, ſcientiâ, moribus, & rerum experientia excellentes, Doctores in Theologia, aut in Jure Canonico vel Civili, præter admodum paucos, è Stirpe Regia, aut Ducali, vel magni Principis oriundos, in quibus competens litteratura ſufficiat, non Fratres aut Nepotes ex fratre vel ſorore alicujus Cardinalis viventis, &c. Secundum, de Proviſionibus Eccleſiarum, Monaſteriorum, Prioratuum, Dignitatum, & aliorum Beneficiorum; aliquem ad Epiſcopales Dignitates eligi vetat, *niſi ſit Doctor, aut Licentiatus cum rigore examinis, in Theologia, aut Jure Canonico, vel* D *Civili.* Tertium, de Annatis, quo ſtatuitur, ut pro ſuſtentatione Summi Pontificis, & S. R. E. Cardinalium, de Eccleſiis & Monaſteriis virorum duntaxat vacantibus & vacaturis, ſolvantur pro fructibus primi anni, à die vacationis, ſummæ pecuniarum in Libris Cameræ Apoſtolicæ taxatæ, quæ communia ſervitia nuncupantur; ſi quæ verò malè taxatæ ſunt, juſtè taxentur. Si autem infra annum bis Eccleſiæ vacaverint; ſemel tantùm ſolvatur; nec debitum hujuſmodi in Succeſſorem tranſeat, &c. Extat Nationis Gallicanæ Deliberatio Conſtantiæ facta ante *Martini V.* electionem, de non ſolvendis Annatis, & communibus ac minutis ſervitiis, & Reſponſio ejuſ- E dem Nationis ad Appellationem per Cardinales miniſterio *Joannis de Scribanis* contra eam factam, quæ apud *Nicolaum de Clemangiis*, apud *Orthuinum* in Faſciculo Rerum Expetendarum, & inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ legi poſſunt: Sed de Annatis infra diſſeram, ac ea retractabo, quæ de eo argumento olim ſcripſi. Quartum, de cauſis in Romana Curia, vel extra tractandis ſtatuit, ut cauſas quæ ad Forum Eccleſiaſticum de jure vel conſuetudine non pertinent, Curia Romana ad ſe non trahat, niſi de conſenſu partium. Quæ verò ad ipſam per appellationem F devolutæ ſunt, aut ad eam aliàs de jure pertinent, in ea tractentur. Cæteræ committantur in partibus. Matrimonialium cauſarum prima cognitio non habeatur in Curia. Appellationes fruſtratoriæ ante Diffinitivam Sententiam interpoſitæ ſub gravibus mulctis prohibentur. Quintum, de Exemptionibus, idem habet ac primum Editionis *Binii* & aliorum, licèt prolixiùs & explicatiùs. Sextum, de Commendis, vetat ne in poſterum Monaſteria, aut magni Prioratus Conventuales, ultra decem Religioſos, & Officia Clauſtralia habere conſueti, Dignitates Majores poſt Pontifica-

Annatæ.

Qui ad Epiſcopatum promovendi.

De cauſis.

Commendæ.

 lem

Alienationes rerum & jurium Eccleſiæ.

lem in Cathedralibus, ſive Eccleſiæ Parochiales, ulli Prælato, etiam Cardinali, dentur in Commendam. Septimum, de fructibus medii temporis, idem eſt cum tertio Binianæ ac aliarum editionum. Octavum de non alienandis rebus Eccleſiaſticis, omnes alienationes rerum immobilium & jurium Eccleſiæ Romanæ, ſine Concilii conſenſu, & ſubſcriptione majoris partis Cardinalium illius Obedientiæ: necnon omnes alienationes rerum ſimilium aliarum Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum Beneficiorum, ſine conſenſu libero Rectorum, & Miniſtrorum eorumdem, per quoſcumque pro Romanis Pontificibus ſe gerentes, à tempore *Gregorii XI.* Pontificis Maximi factas penitus revocat. Alienationes autem à Prælatis & Miniſtris, præter & contra juris formam factas reſcindit. Nonum, *De quibus cauſis Papa corrigi poſſit vel deponi*, hoc tantùm habet: *Non videtur, prout nec viſum fuit in pluribus Nationibus, circa hoc aliquod novum ſtatui vel decerni.* Decimum, De Simoniacis, idem habet cum quarto vulgatarum Editionum. Undecimum, De Diſpenſationibus, idem eſt cum quinto earumdem Editionum. Duodecimum, De Reſidentia, jubet ut Epiſcopi, & Superiores hujuſmodi, in ſuis Eccleſiis & Diœceſibus, Abbates autem in ſuis Monaſteriis perſonaliter reſideant, à quibus ſi ſex menſes continuos abfuerint, perceptione fructuum & proventuum per biennium ſint privati: qui fructus Eccleſiis & Monaſteriis applicentur. Si biennio abfuerint, Eccleſiis ipſis, & Monaſteriis priventur. Item declarat Pontifex, Se non intendere diſpenſare circa Beneficia incompatibilia obtinentes. Decimum-tertium, De Proviſione Papæ & Cardinalium, ipſorum ſuſtentationi aliter non-poſſe provideri declarat, quàm hucuſque factum eſt, ſcilicet per Beneficia, & communia ſervitia, quæ vacantiæ nuncupantur: Sed quæ Beneficia non poſſint à Cardinalibus poſſideri declarat. Decimum-quartum, De Indulgentiis, Pontificem deinceps à nimia Indulgentiarum effuſione temperare ſtatuit, ne vileſcant, & olim conceſſas ab obitu *Gregorii XI.* citra perpetuas; item quæ dicuntur de pœna & culpa, ſive de plena remiſſione, conceſſas locis; item omnes conceſſas ad inſtar alterius Indulgentiæ, revocat & irritas declarat. Decimum-quintum, De Decimis & aliis oneribus Eccleſiaſticis, idem eſt cum ſexto vulgatarum Editionum.

Reſidentia.

Indulgentiarum moderatio.

Per hæc verò & alia cum ſingulis Nationibus concordata, necnon per ea quæ in Cancellariæ Regulis poſita ſunt, factum eſſe ſatis Articulis de Reformatione facienda, die trigeſima Octobris proximè præteriti promulgatis, Synodus declaravit.

Cardinalium & Nationum diſſenſio circa Reformationis negotium.

XLVI. Sed quod Reformationis negotium attinet, maxima fuit circa illud Cardinalium & Nationum diſſenſio. Nationes enim Germanica & Anglica, *Sigiſmundo* Auguſto incitante, Reformationem electioni præmitti volebant; Cardinales verò cum Nationibus Italica, Hiſpanica, & Gallicana, priùs electionem fieri: Quia *ſi Reformatio fienda eſt de deformatis, quæ major eſt* (inquiebant) *aut eſſe poteſt in corpore deformitas, quàm carere Capite, & acephalum eſſe? Illa igitur prior tanquam magis neceſſaria debet eſſe Reformatio, quæ corpus ipſum ad Caput reformet, & informet.* Ita docet Proteſtatio ab ipſis facta poſt Seſſionem XXXVIII. quam ex quatuor Codicibus MSS. edidit *M. Emmanuël à Schelſtrate*. Natio Anglicana, jubente Sereniſſimo Magnæ Britanniæ Rege, Germanicam dimiſit, & tribus aliis ſe adjunxit. Duo etiam Cardinales, Bononienſis, & Senenſis, cum nonnullis Prælatis, ad frequentiorem acceſſere ſententiam. Tandem *Sigiſmundus* Auguſtus & Germani eò ſe recepere, ut ſecuritas ipſis daretur *per Decretum irritans*, quòd poſt electionem Papæ fieret Reformatio, ante coronationem ipſius, & adminiſtrationem aliquam. Id Cæſari datum; cautioniſque Decretum his verbis conceptum eſt: *Sacroſancta, &c. ſtatuit & decrevit, quod futurus Summus Pontifex per Dei gratiam, & pro primo aſſumendus, cum hoc Sacro Concilio vel deputandis per ſingulas Nationes, debeat reformare Eccleſiam in Capite & Curia Romana, ſecundùm æquitatem & bonum regimen Eccleſiæ, antequam hoc Concilium diſſolvatur, ſuper materiis Articulorum, videlicet, &c.* Ita Fragmenta Actorum Concilii, ex Codicibus MSS. ab *Emmanuële à Schelſtrate* edita. De iſta Nationum diſſenſione circa Reformationis negotium, legendus etiam *Gobelinus Perſona* in fine Coſmodromii.

Concilii proximè futuri indictio.

XLVII. Seſſione XLIV. celebrata die decima nona Aprilis, anno MCCCCXVIII. Pontifex *Decreto hujus Generalis Concilii ſatisfacere* cupiens ac volens, inter alia diſponenti, *Ut Generalia Concilia celebrentur in loco quem Summus Pontifex per menſem ante finem hujus Concilii, approbante & conſentiente Concilio deſignare teneatur, Concilium proximè futurum Papiæ celebrandum, eodem conſentiente & approbante Concilio indixit.*

Plenaria Indulgentia quibus conditionibus à Martino V. conceſſa.

Confirmatio Concilii.

XLVIII. Seſſione XLV. celebrata die vigeſima-ſecunda Aprilis, anni MCCCCXVIII. abſolutum eſt Concilium, quod annis quatuor & ſex menſibus duraverat, conceſſaque eſt à Summo Pontifice Plenaria Indulgentia omnibus qui Concilio interfuerant, ſemel in vita, & ſemel in morte, ea lege ut pro Abſolutione in vita per annum qualibet feria ſexta jejunarent, & pro Abſolutione Plenaria in mortis articulo per alium annum, niſi legitimè impediti eſſent, quo caſu alia pietatis peragerent opera; cum onere jejunandi qualibet feriâ ſextâ poſt annum alterum, uſque ad finem vitæ, vel alia pietatis opera peragendi. Denique Summus Pontifex omnia Decreta Synodi *in materia Fidei Conciliariter facta* approbavit & confirmavit. Quod quo ſenſu ſit intelligendum, ſequenti Diſſertatione exponemus.

SCHOLION I.

Hanc Diſſertationem Num XI. pag 616. his verbis perſtringit Indiculus Cenſorius: *Joannem XXIII. infelicem Pontificem vocat.*

R. Pontificem qui pertinaciâ ſuâ, inconſtantiâ, fugâ è Synodo Oecumenica Conſtantienſi contra juramentum ſuum, diſſolutis moribus, captionem ac depoſitionem ſibi acceſſivit, *infelicem* vocare licuit.

SCHOLION II.

Eamdem Diſſertationem Num. XV. pag. 621. Cenſoria hæc animadverſio petit: *Notanda quæ dicit de Sententia in Joannem* XXIII. *tanquam in certum Pontificem.*

R. Obſervavi *Joannem* XXIII. *Papam* ſimpliciter appellatum à Concilio Conſtantienſi, donec exauctorationis Sententia in ipſum lata eſt; & deinceps, *nuper*, aut *olim Papam*: at Angelum de Corario & Petrum de Luna *Gregorium* XII. *& Benedictum* XIII. *in ſuis Obedientiis nuncupatos.* Ex quo evidens eſſe dixi, Synodum Conſtantienſem non ſpectaſſe Joannem XXIII. ut dubium Pontificem, ſed ut verum ac legitimum, reum tamen, cùm judiciariam auctoritatem in ipſum exercuit, ipſumque ſuſpendit, ac demum Pontificatu privavit. Hæc Obſervatio facti quæſtionem ſpectat, non dogmatis.

SCHOLION III.

In eadem Diſſertatione Num. XVII. pag. 622 Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Sigiſmundus Imperator initio præfuit Concilio Conſtantienſi.*

R. Concilio Conſtantienſi præfuiſſe Sigiſmundum Auguſtum

A guſtum non dixi, ſed præfuiſſe initio duntaxat Seſſionis decimæ-quartæ, in qua de Ceſſione Angeli de Corario, in ſua Obedientia dicti Gregorii XII. actum eſt, quam ſcilicet in manibus Imperatoris, non Synodi fieri voluit. Hiſtoriæ res eſt; ex Actis Concilii Conſtantienſis probata, in quibus hæc habentur: *Die Jovis quarta menſis Julii fuit tenta Seſſio generalis, per Sanctam Synodum Conſtantienſem in Eccleſia Cathedrali Conſtantienſi ſupra dicta..., in cujus quidem Seſſionis principio præfatus Dominus Romanus Rex indutus veſtibus regalibus receſſit de ſua Sede ſolita, & tranſivit ad aliam Sedem poſitam in fronte Altaris,* TANQUAM PRÆSIDENS PRO TUNC IN CONCILIO. Et infra, *Anno & indictione quibus ſupra, Sede Apoſtolica Paſtore vacante, die verò Jovis quarta menſis Julii fuit Seſſio generalis, in qua Sereniſſimus Romanorum & Hungariæ Rex, tanquam Imperator in inſigniis regalibus* PRÆSIDEBAT. Hæc Concilii Conſtantienſis Acta.

SCHOLION IV.

Eamdem Diſſertationem Num. xx. pag. 627. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hac notâ confixerunt: *Contra Spondanum ex Gerſonio probat Concilium habere abſolutam poteſtatem ſupra Papam certum, & contrarium vocat figmentum.*

R. Quæſtionem dogmatis hîc non attingo, ſed ſolùm Quæſtionem facti; quid nimirum ea de re ſenſerit Gerſonius. Figmentum vocavi ſenſum qui Gerſonio affingitur contra illius mentem expreſſamque ſententiam.

SCHOLION V.

Eamdem Diſſertationem Num. xxxv. pag. 634. Edit. primæ ſpectat nota illa Cenſoria: *Vide quæ dicit de immunitate Clericorum à Poteſtate Regali, quam negat.*

R. Clericorum immunitatem quamcumque non nego, ſed ſolùm immunitatem à dominio & legibus Principum, eorùmque judicio, in cauſis merè temporalibus & profanis. Sanè S. Petrus Epiſtolâ 1. Cap. II. compellans eos quos priùs vocaverat *Genus electum, Regale Sacerdotium, Gentem Sanctam*, ſcilicet Chriſtianos omnes cujuſcumque ſint ordinis, addit: *Subjecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſive Regi quaſi præcellenti, ſive Ducibus tanquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum, quia ſic eſt voluntas Dei, &c.* Et S. Paulus ad Romanos Cap. XIII. *Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim poteſtas niſi à Deo: quæ autem ſunt à Deo ordinata ſunt. Itaque qui reſiſtit Poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt.* Quem locum S. Joannes Chryſoſtomus ſic interpretatur: *Facit hoc Apoſtolus, ut oſtendat Chriſtum Leges ſuas non ad hoc induxiſſe ut politicas evertat, ſed ut ad melius inſtituat, oſtendens quòd iſta omnibus imperentur, & Monachis & Sacerdotibus.* Et paulò poſt: *Etiamſi Apoſtolus ſis, etiamſi Propheta, ſive tandem quiſquis fueris.* Idem confirmat S. Auguſtinus in Expoſitione quarumdam Propoſitionum ex Epiſtola ad Romanos: *Cùm animâ* (inquit) *conſtemus & corpore, quandiu in hac vita temporali ſumus, oportet nos ex ea parte quæ ad hanc vitam pertinet, ſubditos eſſe Poteſtatibus, id eſt, hominibus res humanas cum aliquo honore adminiſtrantibus.*

SCHOLION VI.

In eadem Diſſertatione, Num. XLV. pag. 644. Religioſis Cenſoribus hæc diſplicent: *Extat Nationis Gallicanæ Deliberatio Conſtantiæ facta de non ſolvendis Annatis.*

R. De hac Deliberatione hiſtoricè tantùm loquor, de illius æquitate, aut doctrina in ea contenta, non pronuntio, nec illam expendo. Hæc igitur mera Hiſtoriæ & facti res eſt.

DISSERTATIO IV.

DE AUCTORITATE ET SENSU DECRETORUM SESSIONUM IV. ET V. SYNODI CONSTANTIENSIS, CONCILII GENERALIS AUCTORITATEM SPECTANTIUM.

B I. ANtiquam & perpetuam Eccleſiæ Gallicanæ de Conciliorum Generalium Auctoritate, déque Conſtantienſium horúmce Decretorum ſenſu ſententiam expreſſit Illuſtriſſimus florentiſſimúſque pietate & doctrinâ Clerus, in Generali Conventu eamdem Eccleſiam repræſentante, anno milleſimo ſexcenteſimo octogeſimo-ſecundo, in celebri Declaratione de Eccleſiaſtica Poteſtate, quam *Ludovicus Magnus* Rex Chriſtianiſſimus per univerſum Regnum Ditionéſque ſuas promulgari ſtatuit ac juſſit, & in omnium C Senatuum, Curiarum, & Academiarum Commentarios & Acta referri, Edicto perpetuo & irrevocabili dato Martio menſe ejuſdem anni. Hoc porro Inſtrumento Religioſiſſimus Clerus declarat: *Sic ineſſe Apoſtolicæ Sedi ac Petri Succeſſoribus Chriſti Vicariis rerum ſpiritualium plenam poteſtatem, ut ſimul valeant atque immota conſiſtant Sacræ Oecumenicæ Synodi Conſtantienſis à Sede Apoſtolica comprobata, ipſóque Romanorum Pontificum, ac totius Eccleſiæ uſu confirmata, atque ab Eccleſia Gallicana perpetua religione cuſtodita Decreta de Auctoritate Conciliorum Generalium, quæ Seſſione* D *quarta & quinta continentur: Nec probari à Gallicana Eccleſia, qui eorùm Decretorum, quaſi dubiæ ſint auctoritatis ac minùs approbata, robur infringant, aut ad ſolum Schiſmatis tempus Concilii dicta detorqueant.* Qua quidem Declaratione hanc & alias finire Quæſtiones Eccleſia Gallicana non intendit, ut ipſi imponit Anonymus Libertatum ejus Impugnator in ſuo Tractatu Lib. III. Cap. XIV. ſed ſententiam duntaxat ſuam declarare, ac ſolis ejuſdem Eccleſiæ membris, non aliarùm Eccleſiarum Prælatis aut Doctoribus ſeu Profeſſoribus legem ſtatuere, illud uſurpans reſpectu illorum, E quod *S. Cyprianus* alia occaſione: *Cæterùm ſcimus quoſdam quod ſemel imbiberunt, nolle deponere, nec propoſitum ſuum facilè mutare, ſed ſalvo inter Collegas pacis & concordiæ vinculo; quædam propria, quæ apud ſe ſemel ſint uſurpata, retinere. Qua in re non vim cuiquam facimus, aut legem damus, cùm habeat in Eccleſiæ adminiſtratione voluntatis ſuæ arbitrium liberum unuſquiſque Præpoſitus, rationem actus ſui Domino redditurus... Nemini præſcribentes, aut à Communione, ſi diverſa ſenſerit, removentes.* Atque hanc ipſam opinionem ab antiquo in Galliis receptam, ut Dogma Fidei ſuis non proponit Ec- F cleſia Gallicana, ſed ut probabiliorem, & Scripturæ Sacræ ac Traditioni magis conſonam. Quæ verò de conſilio Illuſtriſſimi Cleri Gallicani in Declaratione illa edenda, iniquo ſtylo ac petulanti ſcribit Anonymus ille in ejuſdem Cleri & Eccleſiæ Gallicanæ injuriam, necnon Chriſtianiſſimi Regis, qui Declarationem Edicto ſuo roboravit ac promulgavit, quamvis ut ab homine viſionem cordis ſui nulla veriſimilitudine, nullo fundamento fultam in vulgus effundente ſcripta, nullius futura ſint apud æquos æſtimatores ponderis: Quamvis Religioſiſſimis Archiepiſcopis, Epiſcopis, aliiſque Viris Eccleſiaſticis, probitate, doctrina, dignitate ſpectatiſſimis, conſilium ex-

ponentibus

Eccleſiæ Gallicanæ Sententia.

Num. II.

Tractatus De Libertat. Eccl. Gallic. editus Leodii apud Matthiam Hovium MDCLXXXIV.

Eccleſia Gallicana aliarum Eccleſiarum Prælatis ac membris legem non ſtatuit.

Sententiam ſuam ut dogma fidei non proponit.

Clerus Gallicanus à calumnia vindicatur.

ponentibus ſuum major ſit adhibenda fides, quàm Anonymo Scriptori ea de re judicanti: intactum tamen relinquere non poſſum, quod tanta effutiit levitate. Ac primùm quidem, ab omni veri ſpecie alienum eſt, quòd Antiſtites Reverendiſſimi Declarationem de Eccleſiaſtica Poteſtate eo conſilio ediderint, *Ut Curia Romana Propoſitionibus illis perturbata, cogitationes ſuas à Regaliæ negotio averteret*; ut ille calumniatur. Nec enim ita affecti ſunt Piiſſimi Præſules, & Romanæ Sedis, Sanctiſſimique Pontificis in ea ſedentis obſervantiſſimi, ut ejus Beatitudinem, Curiámque perturbare velint: Nec tam abjecto indignóque conſilio ducuntur in Dogmaticis Propoſitionibus exponendis; ſed uno ſtudio veritatis & antiquæ doctrinæ propugnandæ, alienos à Fide & Communione Romanæ Eccleſiæ homines ad Catholicam Religionem, ad Eccleſiam *Matricem & originalem Fidei*, ad Pontificii Primatûs confeſſionem & obſervantiam faciliùs revocandi; opinionum varietatem, Eccleſiæ Gallicanæ, Regníque paci in illis doctrinæ capitibus periculoſam prohibendi; peregrinarum opinionum torrentem ſiſtendi, ne ad naufragium Libertatum noſtrarum exundet. Ac tantò minùs veriſimilis eſt illa Scriptoris Anonymi, & aliorum forſan malè feriatorum hominum ſuſpicio, quòd Sapientiſſimi, Prudentiſſimíque Præſules perſuaſum habere non potuerint, Romanam Curiam perturbari poſſe Declaratione doctrinæ, quam Gallicanam Eccleſiam & Sacram Facultatem Pariſienſem, longè ante Concilii Conſtantienſis tempora propugnaſſe novit, & poſt Conſtantienſe Concilium, apertiùs, frequentiùs, firmiùs ac perſeverantiùs defendiſſe, etiam in Sacra Synodo Tridentina, ut ex *Palavicini* Cardinalis Hiſtoria, & ex Eminentiſſimi Cardinalis *Lotharingi* literis ad *Britonem* Secretarium ſuum, cum *Pio IV*. Pontifice Maximo communicandis perſpectum eſt. Et quis ſibi perſuaſiſſet, Sanctiſſimum Pontificem perturbari vel terreri poſſe Propoſitionibus quatuor à Fide & unitate Catholica nequaquam alienis, de quibus nihil hucuſque pronuntiavit ac diſſinivit Eccleſia; quas Scripturæ Sacræ, Traditioni, ſacris Canonibus, Hiſtoriæque Eccleſiaſticæ Monumentis omnino conſentaneas florentiſſima Eccleſia, & doctiſſima totius orbis Chriſtiani Academia, cenſent, ac invictè ſe probare confidunt? Quid quod piiſſimum, æquiſſimum, & pacis amantiſſimum Pontificem, in Regaliæ cauſſa rationibus quibus Jus Regium fulcitur, poſſeſſioni Regis, Majeſtatis ejus Chriſtianiſſimæ in Romanam & univerſalem Eccleſiam, Religionémque Catholicam meritis ampliſſimis, Eccleſiæ Gallicanæ conſenſui, ejuſdem Eccleſiæ, Regníque moribus, paci, tranquillitati conceſſurum tandem aliquando ſperare licuit, ut propterea terrorem injicere non fuerit opus? Sed & Regem Potentiſſimum Invictiſſimúmque, aliis machinis Urbem Curiámque Romanam turbare ac terrore complere potuiſſe, nemo non fatebitur, ſi id quidem ipſius Majeſtas in animo habuiſſet, aut quâ pietate, charitate, & obſervantiâ erga Sedem Apoſtolicam, & ſedentem in ea Sanctiſſimum Pontificem, prædita eſt, habere potuiſſet, ut propterea Cleri Gallicani Declaratio, Regiáque Sanctio illam promulgans & roborans, neceſſariæ non fuiſſent. At longè aliud eſt REGIS verè MAGNI ingenium, qui territum aliunde imminentibus periculis Pontificem, ac perturbatam Curiam (quod Deus avertat) Regum Deceſſorum ac Majorum ſuórum exemplo, ſolaretur potius, confirmaret, juvaret, foveret, recrearet, ut Filium Eccleſiæ Primogenitum decet, quàm terrere ſibi proponeret ac pertur-

Eccleſiæ Gallicanæ doctrina de Romani Pontificis Primatu & ſuprema auctoritate.

A bare. Falſiſſima præterea Anonymi illius Autoris ac ſimilium Aſſertio eſt, quòd Gallicanus Clerus illâ jam ſolenniter editâ Declaratione Sedem Apoſtolicam *Auctoritate ac Dignitate ſua exuat*; Siquidem Eccleſia Gallicana, & quotquot in Galliis ſunt Academiæ, dogma fidei nihilominus eſſe cenſent, quòd Romanus Epiſcopus unus ſit Jure Divino Summus in Eccleſia Pontifex, cui omnes Chriſtiani parere tenentur: & qui immediatè à Chriſto non honoris ſolùm aut dignitatis, ſed & Poteſtatis ac Juriſdictionis Primatum habeat. Ad univerſalis etiam Eccleſiæ Diſ-
B ciplinam pertinere profitentur, ut Majores Eccleſiæ Cauſæ ad Sedem Apoſtolicam referantur; ut in Fidei ac dubiæ Diſciplinæ cauſis conſulatur illud Chriſtianæ Religionis Oraculum: Ut ad honorandam *S. Petri* memoriam Appellationes ex toto orbe Chriſtiano ad Romanum Pontificem fieri poſſint, ſecundùm Canones: Ut ipſos Canones temperare poſſit, eorum executionem in omnibus Eccleſiis urgere, promovere; corúmque infractores, cujuſcumque ſint ordinis & dignitatis, pœnis canonicis coërcere: Ut caſus ſibi reſervare, Indulgentias concedere, Leges ad Eccleſiæ ædificationem condere valeat. Omnem denique prærogativam tum à Chriſto, cùm ab Eccle-
C ſia, Sedi Apoſtolicæ ac Romano Pontifici conceſſam, in omnibus & per omnia ſalvam eſſe volunt Gallicani Præſules & Doctores. Putida itaque calumnia eſt, quòd Sedem Apoſtolicam auctoritate ac dignitate ſua exuat Cleri Gallicani Declaratio: Niſi in eo poſita fingatur Romani Pontificis autoritas & dignitas, ut Reges exauctorare, orbis Chriſtiani pacem perturbare, bellis ac cædibus occaſionem dare, Canones pro arbitrio & abſque cauſa ſolvere, Diſciplinam Eccleſiaſticam everrere, alienas à Scriptura Sacra &
D Traditione opiniones quaſi Fidei Dogmata propugnare, obtrudere, quodvis peccati genus committendi cum impunitatis privilegio poteſtatem habere, Eccleſiam non audire, ſed ſpernere valeat. Hæc quidem certè Romanis Pontificibus negat Eccleſia Gallicana: Sed in illis autoritatem & dignitatem Sedis Apoſtolicæ ſitam eſſe jure merito inficiatur: Neque horum omnium licentiam partem eſſe Autoritatis ſuæ Sedes Apoſtolica cenſet ac docet. Quamobrem ſi qua in Romana Curia ex Declaratione Cleri Gallicani orta eſſet perturbatio, ſanè præter voluntatem Religioſiſſimi ac florentiſſimi Cleri, nullâque ab Il-
E luſtriſſimis Præſulibus occaſione data contigiſſet. Verùm quæ iſtius Declarationis neceſſitas? (inquit Autor Anonymus) Illam ſatis explicuit Clerus ipſe Declarationis exordio. *Eccleſiæ*, inquit, *Gallicanæ Decreta & Libertates à Majoribus noſtris tanto ſtudio propugnatas, earúmque fundamenta Sacris Canonibus & Patrum Traditione nixa multi diruere moliuntur; nec deſunt qui earum obtentu Primatum Beati Petri ejúſque Succeſſorum Romanorum Pontificum à Chriſto inſtitutum, iiſque debitam ab omnibus Chriſtianis obedientiam, Sediſque Apoſtolicæ, in qua Fides prædicatur, & unitas ſervatur Eccleſiæ,*
F *reverendam omnibus gentibus Majeſtatem imminuere non vereantur. Hæretici quoque nihil prætermittant, quò eam Poteſtatem, quâ pax Eccleſiæ continetur, invidioſam & gravem Regibus & Populis oſtentent, iiſque fraudibus ſimplices animas ab Eccleſiæ Matris, Chriſtique adeo communione diſſocient. Quæ ut incommoda propulſemus, Nos Archiepiſcopi & Epiſcopi Pariſiis Mandato Regio congregati, Eccleſiam Gallicanam repræſentantes, unà cum cæteris Eccleſiaſticis Viris nobiſcum Deputatis diligenti tractatu habito, hæc ſancienda & declaranda eſſe duximus*, &c. Sed & ſecluſis illis incommodis ac malis,

quæ

quæ utinam non experiremur ac ſentiremus! Suæ Declarationis neceſſitatem contra Scriptoris Anonymi calumnias Clerus Gallicanus tueri etiam poteſt his quæ præfatur *Gerſonius*, *Vir pro ſua pietate, doctrina, & Zelo* (ut Anonymus ipſe fatetur) *plurimum commendandus*, Tractatu de Poteſtate Eccleſiaſtica: *Poteſtas Eccleſiaſtica debet ab Eccleſiaſticis quid, & qualis, & quanta ſit agnoſci: Habet hoc itaque fieri, ut & honoretur cognita, cùm Deus dederit talem poteſtatem hominibus, ut in ſuis terminis honorata ſervetur: ne plus debito falſa eam opiniones vel deprimant, vel exaltent. Quoniam primum eſt ſacrilega impietatis, alterum de adulatione peſtifera ſuſpectum eſt. Conſtat igitur quòd de Poteſtate Eccleſiaſtica diſputare vel inquirere, nedum licet, ſed decet & expedit; tantummodo ſit intentionis oculus ſimplex & rectus. Quidni liceat, cùm de ipſius Omnipotentis Dei Poteſtate crebrò fiat abſque omni temeritate conquiſitio?* Sicut ergo Deus Optimus Maximus Viris Theologis non iraſcitur, de ipſius Poteſtate diſputantibus, quia ipſum nihilominus omnipotentem confitentur, ſinceræ fide ac religione ipſum colunt & adorant; & ad laudem Poteſtatis ipſius divinæ pertinet, quòd ea ipſi negentur poſſibilia, quæ æternæ rationi ac Legi, providentiæ, ſanctitati infinitæ repugnant: Ita iiſdem Theologis ſuccenſere ac iraſci non ſolent Sanctiſſimi Pontifices, de Eccleſiaſtica & Pontificia Poteſtate diſſerentibus, & in iis Quæſtionibus ingenia ſua exercentibus, quæ ab Eccleſia finitæ non ſunt, nec eorum diſputationibus ab eadem interdictæ: Quia Sedis Apoſtolicæ Primatum Jure Divino inſtitutum nihilominus confitentur, eamdem Sedem, & Sedentes in ea Romanos Pontifices, Chriſti Vicarios, ſincerâ obſervantiâ colunt, illiſque parendum verbo & exemplo, ſecundùm Canones, quavis data occaſione docent: & quòd Plenitudini Pontificiæ Poteſtatis aliqua negant, ad laudem ipſius pertinet, ut ſcilicet non poſſit niſi quæ ſancta, quæ juſta, quæ Scripturæ Sacræ, Traditioni, Canonibus Spiritu Dei conditis conſentanea ſunt: Pertinet ad laudem Chriſti Deique gloriam, quòd ſcilicet poteſtatem talem hominibus dederit in ædificationem, non in deſtructionem: & Eccleſiam ſuam Suprema Poteſtate donaverit, Sanctique Spiritus ſui aſſiſtentiâ ad finem uſque ſeculorum dirigat & gubernet, quâ fit ut, ſecundùm promiſſa ſua, à veritate deficere aut deviare nunquam poſſit.

Declarationem verò Eccleſiæ Gallicanæ Rex Edicto ſuo roboravit, doctrinámque antiquam in ea explicatam in omnibus Regni ac Ditionum ſuarum Academiis & Scholis tradi juſſit, ac propugnari, contrariam à nemine ſubditorum ſuorum, vel advenarum, in Regno ſuo & Ditionibus iiſdem commorantium doceri, ob eaſdem rationes quas Religioſiſſimus Clerus in ejuſdem Præfatione Declarationis exponit, ſcilicet ut Hæretici faciliùs ad Romanæ Eccleſiæ communionem, & ad Sedis Apoſtolicæ Majeſtatem Primatúmque Summi Pontificis colendum adducantur: Utque Eccleſiarum Regni ſui Libertates, quarum tuitionem in ſua Inauguratione juravit, & Regia ſua Jura inconcuſſa ſubſiſtant. Enimvero cùm Summi Pontificis Primatus, & debita Sedi Apoſtolicæ canonica obedientia atque communio, Suprema Conciliorum Generalium Auctoritas, Supremum etiam & nulli in terris Poteſtati unquam obnoxium Regis Imperium, Libertatum noſtratum præcipua fundamenta & fulcimenta ſint, Declarationem hujuſmodi Dogmatum Rex Maximus & Sapientiſſimus Auctoritate ſua meritò communivit. Id ſi Anonymo Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, & Declarationis Re-

De Poteſtate Eccleſiaſtica diſſerere licet.

A ligioſiſſimi Cleri Impugnatori novum & minimè neceſſarium fuiſſe videatur, audiat iterum Venerabilem *Gerſonium*, in Tractatu qui inſcribitur: *Diſcuſſio illius Aſſertionis* SENTENTIA PASTORIS ETIAM INJUSTA TENENDA EST: ita ſcribentem. *Rex Chriſtianiſſimus Francorum juravit in ſua Conſecratione defendere & tenere Jura & Libertates Eccleſiarum Regni ſui .... Rex idem habuit convocationem & Concilium Prælatorum, ad quorum Deliberationem concluſit ſolemniter per Arreſtum Curiæ ſuæ Supremæ Parlamenti, quòd Eccleſia Gallicana in ſe & in membris ſuis ad ſuas antiquas & legitimas Libertates reduceretur, &c....* B *Rex idem poteſt ſe tueri contra procedentes in eum vel ſuos occaſione prædicta, ſicut contra volentes uſurpare poſſeſſiones temporales Regni ſui: imò magis, quantùm ſpiritualia & Eccleſiaſtica potiora ſunt temporalibus... Rex idem debet habere ſubditos ſuos, præſertim Eccleſiaſticos, favorabiles in dicta proſecutione, & obedientes: Juxta monitionem Apoſtolicam debent obedire Regi tanquam præcellenti: & hoc præcipuè dum utitur ſua legitima Poteſtate in obſervationem proprii Juramenti, & Eccleſiaſticæ Libertatis tuitionem.... Rex idem debet protegere ſubditos ſuos, ſi præmiſſorum* C *occaſione & propter obedientiam ſibi factam pati habeant, & aſſumere cauſam in ſe: & ſub hac Protectione ſubditi tam Seculares quàm Eccleſiaſtici debent & poſſunt in quiete vivere, non plus ſapientes quàm oportet.... Rex idem poteſt rationabiliter conqueri de ſubditis ſuis, præſertim Eccleſiaſticis, ſi in prædicta reductione Libertatum inveniantur tepidi, & tergiverſatores, & claudicantes: & poteſt ab eis per ſe aut ſuos exigere rationes, quibus moventur ſentire contra Deliberationes nedum Conſilii ſui, & ſuorum Prælatorum, ac Univerſitatum Regni ſui.* Hæc *Gerſonius*, *Vir* (ut Anonymi verbis utar) *pro ſua* D *pietate, doctrina & Zelo plurimum commendandus.* His præmiſſis, de illo duntaxat Declarationis Capite impræſentiarum diſſerendum eſt, Decretorum Concilii Conſtantienſis occaſione, ac ſuſcepti Operis ratione poſtulante, quo Generalium Conciliorum Sacroſancta exponitur Auctoritas.

II. Hoc Declarationis celeberrimæ Caput impugnandum ſuſcepit *M. Emanuel à Schelſtrate* Sacræ Theologiæ Doctor, & Vaticanæ Bibliothecæ Præfectus, Diſſertatione cum aliquibus Concilii Conſtantienſis fragmentis edita An- E tuerpiæ anno MDCLXXXIII. quam in tria capita partitur. Capite primo, vindicat eorum ſententiam, qui Decreta Seſſionum IV. & V. dubiæ auctoritatis eſſe affirmant; idque tribus mediis oſtendere aggreditur. Primò, quòd Decretum Seſſionis IV. prout ad nos pervenit, genuinum non ſit; ſed à Concilio Baſileenſi corruptum. Secundò, quòd Decreta Seſſionis V. ſine debita & communi deliberatione ab una Obedientia *Joannis XXIII.* eáque non integra, edita ſint, proteſtantibus etiam contra illa Cardinalibus, & Galliæ Regis Oratoribus. Tertiò, quòd Concilium Conſtantienſe F Seſſionibus IV. & V. non ſufficienter Eccleſiam univerſalem repræſentaverit. Capite II. probandum ſibi ſumit Conſtantienſis Concilii Patres poſt Seſſionem XXXVIII. primum Decretum Seſſionis quintæ ita interpretatos fuiſſe, ut nihil faciat ad ſuperioritatem Concilii. Decretum verò ſecundum de puniendo Pontifice contumace, nunquam de vero & indubitato Pontifice intelligere auſos. Capite denique III. contendit, nec Patres Conſtantienſes, poſt trium Obedientiarum unionem, nec *Martinum V.* illa Decreta unquam confirmaſſe: quin potiùs ſuperioritatem Pontificiam & facto & verbo ſuſtinuiſſe.

Tom. 1. Oper. Gerſon. pag. 450.

III. Hæc Viri Clariſſimi Theoremata ut te-

ſellam, non contradicendi libido me inſtigat, ſed materiæ neceſſitas, Hiſtoriæ leges, ſuſcepti Operis inſtitutum, officii denique multiplicis ratio, quo Eccleſiæ Gallicanæ doctrinam, Edicti Regii æquitatem, impugnatam ab Adverſariis veritatem, ut ejudem Eccleſiæ Sacerdos, ut Regis Chriſtianiſſimi ſubditus, ut Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor Theologus, tueri teneor ac propugnare. Quod ita exequar, ut quod in eadem Academiâ à Magiſtris doctiſſimis tum qui floruerunt olim, & ſcriptis Rem Chriſtianam illuſtrarunt; tum qui nunc in iſto Chriſtianæ Sapientiæ Palladio, in iſta totius Eruditionis Matrice docent, hoc de argumento didicerim, non quod ipſe finxerim, ſcribere, & ad poſteros me tranſmittere profitear. Ut autem ſequar methodum *M. Emanuelis A Schelſtrate*, primùm deſcribenda ſunt duo, de quibus agimus, Sacræ Synodi Conſtantienſis Decreta, deinde tria Capita Schelſtrateanæ Diſſertationis totidem Articulis refellenda.

A

B

DECRETUM I.

Seſſionis Quartæ.

Hæc Sancta Synodus Conſtantienſis Generale Concilium faciens, pro extirpatione præſentis Schiſmatis & unione ac Reformatione Eccleſiæ Dei in Capite & in membris fienda, ad laudem omnipotentis Dei, in Spiritu Sancto legitimè congregata, ad conſequendum faciliùs, ſecuriùs, liberiùs, & uberiùs, unionem & reformationem Eccleſiæ Dei, ordinat, diſponit, ſtatuit, decernit, & declarat, ut ſequitur.

Et primò, quòd ipſa Synodus in Spiritu Sancto congregata legitimè, Generale Concilium faciens, Eccleſiam Catholicam militantem repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem, & extirpationem dicti Schiſmatis, & Reformationem generalem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris.

DECRETUM II.

Seſſionis Quintæ.

Item declarat, quòd quicumque cujuſcumque conditionis, ſtatus, dignitatis, etiamſi Papalis, qui mandatis aut præceptis hujus Sacræ Synodi, & cujuſcumque alterius Concilii Generalis legitimè congregati, ſuper præmiſſis, ſeu ad ea ſpectantibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo.

Articulus I.

Illorum Sententiam Clerus Gallicanus meritò improbat, qui Decreta Seſſionis IV. & V. Concilii Conſtantienſis dubiæ Auctoritatis eſſe affirmant.

I. Quæ enim Decreta ab Oecumenico Concilio condita ſunt, *ſecundum Scripturas Sacras, ſecundum Traditionem Patrum, ſecundum Eccleſiaſticas Regulas, pro Fide Catholica & Communione; quæ cuncta recepit Eccleſia; quæ maximè Sedes Apoſtolica comprobavit* (ut ait *Gelaſius I.* Pontifex Maximus, in Epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ) eorum auctoritas in dubium perperam revocatur. At Concilii Conſtantienſis Decreta duo, quartæ nimirum & quintæ Seſſionis, de Conciliorum Generalium Auctoritate, ab Oecumenica Synodo condita ſunt *ſecundùm Scripturas Sacras, ſecundùm Traditionem Patrum, ſecundùm Eccleſiaſticas Regulas*; Hæc *cuncta recepit Eccleſia*, & *Sedes Apoſtolica comprobavit*: Perperam igitur eo-

C rum auctoritas in dubium revocatur.

§. I.

Decreta illa duo ſunt Oecumenici Concilii, ab Eccleſiâ recepti, à Sede Apoſtolica confirmati.

II. Ab Oecumenica Synodo eſſe condita fateri neceſſe eſt, niſi Synodus Conſtantienſis è numero Conciliorum Generalium expungatur, quod ſalva fidei veritate fieri non poteſt, cùm Synodus ipſa ſe *Generale Concilium facere, in*
D *Spiritu Sancto legitimè congregatum, univerſalem Eccleſiam repræſentans*, aſſerat; idque verè ab ipſa aſſertum confirmet *Martinus V.* in Diplomate dato in ipſo Concilio Conſtantienſi octavo Kalendas Martii anno MCCCCXVIII. Quo inter Articulos, de quibus interrogandus eſt Wicklefiſta vel Huſſita Hæreticus, vel de his Hæreſibus ſuſpectus, cùm ad Eccleſiam redit, tres iſtos præſcribit, Concilii Conſtantienſis & Decretorum illius auctoritatem ſpectantes:

Item, utrum credat, teneat & aſſerat, quod quodlibet Concilium Generale, & etiam Conſtantienſe,
E *univerſalem Eccleſiam repræſentet.*

Item, utrum credat, quòd illud, quod Sacrum Concilium Conſtantienſe, univerſalem Eccleſiam repræſentans, approbavit & approbat in favorem fidei & ſalutem animarum, quòd hoc eſt ab univerſis Chriſti Fidelibus approbandum & tenendum: & quod condemnavit & condemnat, eſſe fidei vel bonis moribus contrarium, hoc ab eiſdem eſſe tenendum pro condemnato, credendum, & aſſerendum.

Item, utrum credat, quòd condemnationes Joannis Wicklef, Joannis Hus, & Hieronymi de Praga, factæ de perſonis eorum, libris & documentis, per Sacrum Generale Conſtantienſe Concilium, fuerint ritè & juſtè factæ, & à quolibet Catholico pro talibus
F *tenendæ, & firmiter aſſerendæ.*

III. Præterea, *Martinus V.* Seſſione ultima profeſſus eſt, *Quòd omnia & ſingula determinata, concluſa, & decreta in materiis fidei per præſens Concilium conciliariter, tenere & inviolabiliter obſervare volebat, & nunquam contraire quoquo modo. Ipſaque ſic conciliariter facta approbat & ratificat, & non aliter nec alio modo.*

Hanc etiam Synodum & ejus Decreta approbarunt & confirmarunt duo ſequentia Concilia Generalia, Senenſe, & Baſileenſe, illud à *Martino V.* iſtud ab *Eugenio IV.* uſque ad tranſlationem

nem in civitatem Ferrarienſem approbatum, ut in A Diſſertatione de ipſo inſtituenda probabimus. Nam in Concilio Baſileenſi quinquies repetita ſunt, & confirmata in publicis Seſſionibus celeberrima illa Conſtantienſis Synodi de Conciliorum Generalium Auctoritate Decreta, antequam translatio Synodi Ferrariam ab *Eugenio IV.* ſancita eſſet; idque præſentibus & conſentientibus ipſius Legatis ſecunda & decima octava Seſſione. Et ipſe *Eugenius IV.* in literis ad *Fredericum III.* Romanorum Regem anno MCCCCXLVII. paulò ante obitum datis, Decreta Concilii Conſtantienſis univerſim approbavit. *Concilium autem Generale Conſtantienſe (inquit) Decretum* Frequens, *ac alia ejus Decreta, ſicut cetera alia Concilia Catholicam militantem Eccleſiam repræſentantia; ipſorum poteſtatem, auctoritatem, & eminentiam, ſicut & cæteri Anteceſſores noſtri, à quorum veſtigiis deviare nequaquam intendimus, ſuſcipimus, amplectimur, & veneramur.* Refert *Odoricus Raynaldus* ad hunc annum Num. VI. Tom. XVIII. Annalium Eccleſiaſticorum.

Tertiò, *Pius II.* in Bulla Retractationis data Romæ ſexto Kalendas Maias, anno MCCCCLXIII. Concilium Conſtantienſe, & hæc ipſa Decreta C confirmat. *Cum his (inquit) & Generalis Concilii Auctoritatem & Poteſtatem complectimur, quemadmodum & ævo noſtro Conſtantiæ, dum ibi fuit Synodus Univerſalis, declaratum definitúmque eſt. Veneramur enim Conſtantienſe Concilium, & cuncta quæ præceſſerunt, à Romanis Pontificibus noſtris Prædeceſſoribus approbata.* Nec vim iſtius Profeſſionis imminuunt verba immediatè præcedentia, quibus de Summo Pontifice ſic loquitur: *Qui etſi filius eſt propter regenerationem, propter dignitatem tamen Pater habetur: & ſicuti filiationis causâ venerari debet Eccleſiam tanquam Matrem, ita & Prælationis causâ præfertur ei ut Paſtor Gregi, Princeps populo, Rector* D *familiæ.* Loco enim illius verbi, *præfertur*, in quibuſdam MSS. legi, *præeſt*, ad marginem hujus Diplomatis obſervatur in Labbeana Conciliorum Collectione, Tom. XIII. pag. 1415. Quam lectionem meliorem eſſe ac ſinceriorem non dubito, cùm perſuaſum habeam *Pium II.* ſincerè profeſſum ſe complecti Synodi Generalis Conſtantienſis Decreta, quibus tamen, & ſibi ipſi manifeſtè contradixiſſe videretur, ſi Romani Pontificis Auctoritatem Concilii Generalis Auctoritati anteponendam ibidem affirmaſſet. Denique in Ro- E mana Conciliorum Generalium Editione Concilium Conſtantienſe ſuum locum obtinet, atque *Oecumenicum* ſimpliciter inſcribitur & appellatur, non (ut Cardinali *Bellarmino* appellare placuit) *partim approbatum, partim reprobatum.* Ex his conſtat, Decreta illa duo Concilii Conſtantienſis de Conciliorum Generalium Auctoritate, Seſſionibus IV. & V. condita, eſſe Decreta Synodi Oecumenicæ, *quæ cuncta recepit Eccleſia, & Sedes Apoſtolica comprobavit.* Ex quo ſequitur, illorum auctoritatem jure in dubium revocari non poſſe: F Maximè cùm doctrinam tradant Scripturis Sacris, Traditioni Patrum, & Eccleſiaſticis Regulis planè conſentaneam.

§. II.

Decreta Concilii Conſtantienſis de Conciliorum Generalium Auctoritate, ſunt Scripturæ Sacræ conſona.

III. ET de Scripturis quidem Sacris id probant Pariſienſes Theologi, tum ex verbis Chriſti, Matthæi 18. *Ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Tum ex illis Joannis 14. *Ego rogabo Patrem, &* B *alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum, Spiritum veritatis.* Tum ex verbis Synodi Hieroſolymitanæ Apoſtolorum & Seniorum, ad finiendam controverſiam de legalium ceremoniarum obſervantia congregatæ, Actuum 15. *Viſum eſt enim Spiritui Sancto & nobis.* Quæ manifeſtè probant, Conciliorum Generalium Auctoritatem eſſe immediatè à Chriſto derivatam. Ad primi loci explicationem afferunt *Celeſtini I.* verba in Epiſtola ad Epheſinæ Synodi Patres, quæ Actione II. legitur: *Spiritus Sancti teſtatur præſentiam Congregatio Sacerdotum. Verum eſt enim* C *quod legimus, quia nec poteſt veritas mentiri, cujus in Evangelio iſta Sententia eſt:* « Ubi duo vel tres « congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego « ſum in medio eorum. « *Quod cùm ita ſit, ſi nec huic tam brevi numero Spiritus Sanctus deeſt, quantò magis eum intereſſe credimus, quando in unum convenit tanta turba Sanctorum? Sanctum namque eſt pro debita ſibi veneratione Concilium, in quo utique nunc Apoſtolorum frequentiſſimæ illius, quam legimus, congregationis aſpicienda reverentia eſt. Nunquam his defuit Magiſter, quem receperant prædicandum. Adfuit his ſemper Dominus & Magiſter: ſed nec docen-* D *tes à ſuo Doctore deſerti ſunt unquam. Docebat ille qui miſerat, docebat qui dixerat quid docerent, docebat qui in Apoſtolis ſuis ſe confirmat audiri.* Ad ſecundi & tertii loci explicationem afferunt verba *S. Leonis* Epiſtola LXIII. ſeu XCIII. in Editione *P. Quenellii*, ad *Theodoretum* Epiſcopum Cyri: *Hæc præcipuè præſenti occaſione credimus admonendum, Frater Chariſſime, ut quotieſcumque divinâ gratiâ adminiſtrante, illos, qui foris ſunt, fonte doctrinæ aut ſubmergimus, aut purgamus, in nullo ab illis, quas Spiritus Sancti divinitas in Chalcedonenſi Concilio protulit, Fidei Regulis recedentes, inter utrumque ho-* E *ſtem novellæ perfidiæ ſermonem noſtrum cum omni cautela libremus: non jam, quod abſit, tanquam de dubiis diſceptantes, ſed auctoritate ſumma, quæ bene definita ſunt, adſtruentes.* Et Epiſtola LXXIII. ſeu CXV. in Editione *P. Quenellii* ad Leonem Auguſtum: *Quod opus (inquit) virtutibus veſtris glorieque conveniet, celerem & Deo placitum habebit effectum, ſi Sanctam Chalcedonenſem Synodum de Domini Chriſti Incarnatione firmatam, nulla permiſeritis retractatione pulſari: Quia in illo Concilio per Spiritum Sanctum congregato, tam plenis atque perfectis definitionibus cuncta firmata ſunt, ut nihil ei regulæ,* F *quæ ex divina inſpiratione prolata eſt, addi poſſit aut minui.* Et Epiſtola LXXVIII. ſeu CXXXII. ad eumdem Imperatorem: *Præceptioni veſtræ (inquit) in eo adnitor obedire, ut aliquos de Fratribus meis dirigam, qui apud vos præſentiæ meæ inſtar exhibeant, & quæ ſit Apoſtolica Fidei regula demonſtrent, patefacientes in omnibus, & probantes, non eſſe omnino inter Catholicos computandos, qui definitiones venerabilis Synodi Nicenæ, vel Sancti Chalcedonenſis Concilii regulas non ſequuntur: Cum utrorumque Sancta Decreta ex Evangelico manifeſtum ſit fonte prodire, & quicquid non eſt de irrigatione Chriſti, poculi eſſe vipeerei. Prænoſcat igitur Pietas tua, hos quos ſpondeo dirigendos, non ad confligandum cum hoſtibus fidei,*

nec ad certandum contra ullos à Sede Apoſtolica profecturos: Quia de rebus & apud Nicæam, & apud Chalcedonem, ſicut Deo placuit, definitis, nullum audemus inire tractatum: Tanquam dubia vel infirma ſint, quæ tanta per Spiritum Sanctum fixit auctoritas. Et Epiſtola LV. ſeu LXXIX. Editionis *P. Queſnel.* ad *Pulcheriam Auguſtam* data: *Conſenſiones verò Epiſcoporum, Sanctorum Canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnantes, unita nobiſcum veſtræ fidei pietate in irritum mittimus, in omnibus Eccleſiaſticis cauſis his legibus obſequentes, quas ad pacificam obſervantiam omnium Sacerdotum, per trecentos decem & octo Sacerdotes Spiritus Sanctus inſtituit:* Quæ teſtimonia Anonymum Authorem Tractatûs De Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ fugerunt, vel illa diſſimulavit, ut Scripturæ loca pro Concilii Generalis immediatè à Chriſto accepta Auctoritate à Pariſienſibus Theologis prolata faciliùs eluderet.

IV. Sed & aliis Scripturæ Sacræ locis nititur Sacræ Facultatis Pariſienſis doctrina, illo præſertim Matthæi XVIII. *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium ſtet omne verbum. Quòd ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ: Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus.* Romanus Pontifex frater noſter eſt, circumdatus infirmitate; & peccato obnoxius. Patrem quippe Deum nobiſcum invocat, Orationem Dominicam & ipſe recitans, *Pater noſter qui es in cœlis,* oránſque ut ſibi peccata remittantur. In ipſum itaque fraterna correctio exerceri poteſt & debet, maximè ſi in graviora peccata prolabatur, quæ plurimis offenſioni ſint & ſcandalo. Sic *Paulus* reprehendit *Petrum* non rectè ambulantem ad veritatem Evangelii. Si verò fratrem corripientem, vel adhibitis teſtibus, non audiat, Eccleſiæ denunciari poteſt, quæ certè non eſt ipſe Pontifex, quia non eſt idem judex & reus, corripiens & correctus. Unde *S. Gregorius Magnus* ad *Joannem* Conſtantinopolitanum ſcribens, qui ſe Univerſalem inſcribebat, ait ſe bis per Reſponſales ſuos ipſum corrigere ſtuduiſſe: Sed (inquit) *Si in mea correctione deſpicior, reſtat ut Eccleſiam debeam adhibere.* Et *Silveſter II.* Epiſtola ad *Segulnum* Senonenſem Archiepiſcopum: *Conſtanter dico quòd ſi ipſe Romanus Epiſcopus in fratrem peccaverit, ſæpiúſque admonitus, Eccleſiam non audierit, hic, inquam, Romanus Epiſcopus precepto Dei eſt habendus ſicut Ethnicus & Publicanus.* Porro deferri non poteſt Summus Pontifex, ſive ob Hæreſim, ſive ob Schiſma, ſive ob Mores diſſolutos, ad Eccleſiam diſperſam, quæ ipſum corrigere vel coërcere potis non eſſet, ſed ad Eccleſiam in Concilio Generali, quod totius nominis Chriſtiani repræſentatio eſt, congregatam; quam audire debet ut Matrem filius: quia *Non habebit Deum Patrem, qui Eccleſiam noluerit habere Matrem.* Si autem Eccleſiam, ſive Concilium Generale ipſam repræſentans non audierit, habeatur ſicut Ethnicus & Publicanus. Quomodo verò denuntiari poſſet Eccleſiæ, & ab ea corrigi, niſi ejuſdem Eccleſiæ & Synodi Generalis ipſam repræſentantis poteſtas eſſet Pontificia ſuperior, & Eccleſia poteſtatem clavium à Chriſto immediatè accepiſſet, qua Fideles omnes, & ipſum Romanum Pontificem ligare poſſit & ſolvere? Unde Chriſtus ibidem ſubdit: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in Cœlo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in Cœlo.* Qui locus probat invictè, claves immediatiùs Eccleſiæ quàm *Petro* datas, cui collatæ ſunt quatenus Eccleſiam repræſentabat, ut toties repetit *S. Auguſtinus*, cujus unum hic deſcribo locum inſtar omnium, ex Sermone CVIII. De Diverſis. *Inter Apoſtolos* (inquit) *pene ubique ſolus Petrus totius Eccleſiæ meruit geſtare perſonam, propter ipſam perſonam quam totius Eccleſiæ ſolus geſtabat, audire meruit; Tibi dabò Claves Regni Cœlorum. HAS ENIM CLAVES NON HOMO UNUS, SED UNITAS ACCEPIT ECCLESIÆ. Hinc ergo Petri excellentia prædicatur, quia ipſius univerſitatis & unitatis Eccleſiæ figuram geſſit, quando ei dictum eſt: Tibi trado, quod omnibus traditum eſt. Nam ut noveritis Eccleſiam accepiſſe Claves Regni Cœlorum, audite in alio loco quid Dominus dicat omnibus Apoſtolis ſuis,* Accipite Spiritum Sanctum; *& continuò,* Si cui dimiſeritis peccata, dimittentur ei: Si cujus tenueritis, tenebuntur. « *Hoc ad Claves pertinet, de quibus dictum eſt:* Quæ ſolveritis in terra, ſoluta erunt & in Cœlo: & quæ ligaveritis in terra, ligata erunt & in Cœlo. « *Sed hoc Petro dixit, ut ſcias quia Petrus univerſæ Eccleſiæ perſonam tunc gerebat, audi quid ipſi dicatur, quid omnibus Fidelibus ſanctis:* Si peccaverit in te frater tuus, corripe illum inter te & ipſum ſolum: Si te non audierit, adhibe tecum unum vel duos: Scriptum eſt enim, In ore duorum vel trium ſtabit omne verbum: Si nec ipſos audierit, refer ad Eccleſiam: Si nec ipſam audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus. Amen dico vobis, quia quæ ligaveritis in terra, ligata erunt & in Cœlo, & quæcumque ſolveritis in terra, ſoluta erunt & in Cœlo. « *Columba ligat, Columba ſolvit; ædificium ſupra Petram ligat & ſolvit .... Meritò etiam poſt Reſurrectionem Dominus ipſi Petro oves ſuas commendavit paſcendas: Non enim inter Diſcipulos ſolus meruit paſcere dominicas oves: ſed quando Chriſtus ad unum loquitur, unitas commendatur, & Petro primitus, quia in Apoſtolis Petrus eſt primus.* Ex his diluitur Objectio, quam ex Clavibus *S. Petro* datis petit Author Anonymus Libri contra Libertates Eccleſiæ Gallicanæ, Lib. V. Cap. X. Num. 7. Hoc autem argumentum ex Cap. XVIII. *S. Matthæi* depromptum urget Chriſtianiſſimus Doctor *Gerſonius* in Tractatu *De Poteſtate Eccleſiaſtica*, Conſideratione IV. docétque fundari in hoc textu & *poteſtatem diffiniendi, determinandi, ſtatuendi, decernendi, conſtituendi Præcepta, Leges, & Canones; procedendi denique contra non obedientes uſque ad Sententiam Excommunicationis incluſivè: imò ſecundùm Canones nunc inſtitutos, uſque ad invocationem brachii ſecularis: Quia dicitur in textu,* Quòd ſi Eccleſiam non audierit, *&c. Audire igitur debet Eccleſiam quilibet frater noſter, qui dicit ad Deum,* Pater noſter, *ſicut explicat alibi Chriſtus:* Qui vos audit, me audit .... *Et fundatur prædicta Poteſtas Eccleſiaſtica Juriſdictionis in unitate, vel unione tali, quemadmodum notaſſe videtur B. Auguſtinus, quòd Claves Eccleſiæ datæ ſunt unitati. Verumtamen hoc non impedit quin datæ ſint Petro, tanquam Monarchæ, legitimiſque Succeſſoribus ſuis, principaliùs tamen Eccleſiæ: Primò ratione indeviabilitatis; quia* Portæ inferi non prævalebunt adversùs eam, *nec deficiet fides ejus; non ita de Papa.: Secundò, ratione Regulabilitatis; quoniam habet regulare uſum Poteſtatis Papalis, non ſic è converſo. Tertiò, ratione Multiplicitatis; quoniam Eccleſia continet Poteſtatem quamlibet Eccleſiaſticam, etiam Papalem, non ſic Papa, præſertim in extenſione. Quartò, ratione obligabilitatis; quia Eccleſia poteſt condere leges obligantes, & regulantes etiam ipſum Papam, tam quoad perſonam, quàm reſpectu uſus poteſtatis: Non ſic è converſo poteſt Papa judicare totam Eccleſiam, vel uſum ſuæ poteſtatis limitare.* Idem argumentum urget

get *Joannes Major* Pariſienſis etiam Theologus A
celeberrimus, Commentario in Cap. XVIII. *S.*
Matthæi. Idem argumentum urget *Toſtatus* Abu-
lenſis Epiſcopus in eundem *S. Matthæi* locum
Quæſtione CVIII. Commentariorum.

V. Utuntur Pariſienſes Theologi & altero Scri-
pturæ Sacræ loco, Actorum VIII. *Cum audiſſent*
Apoſtoli, qui erant Hieroſolymis, quòd recepiſſet Sa-
maria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum & Joan-
nem. Quæ verba expendens *Gerſonius* in Tractatu
De Eccleſiaſtica Poteſtate, Conſideratione XI.
Apoſtoli (inquit) *miſerunt in Samariam Petrum &*
Joannem, tanquam ſubditos Eccleſiæ. Et *Renatus Be-* B
nedictus Sacræ Facultatis Pariſienſis olim Deca-
nus, in Panoplia Catholicorum adversùs hodier-
nas Hæreſes *Gregorio XIII.* Pontifici Maximo
dicata, anno milleſimo quingenteſimo ſeptua-
geſimo-quinto, eumdem locum ita tractat: *Quo*
non intellecto abutuntur, qui ex eo colligunt, Petrum
non fuiſſe cæteris Apoſtolis ſuperiorem. Nam non eſt
miſſus ab aliquo in particulari, ſed ab illis congre-
gatis: Qui Eccleſiam repræſentabant. Non fuit autem
Beatus Petrus Superior totâ Eccleſia, ſicut nec nunc
Succeſſor ejus Papa, ſaltem in determinando: Aliud
autem eſſe puto forſan in determinationum executione.
Quare non eſt mirum, ſi ab Apoſtolis congregatis, id C
eſt ab Eccleſia miſſus eſt. Quam interpretationem
æqui bonique duxit *Gregorius XIII.* doctiſſimus
& optimus Pontifex.

§. III.

Bellarmini Cardinalis: & Auctoris Anonymi
Objectiones ex Scriptura Sacra petita diluuntur
à Theologis Pariſienſibus.

VI. Quatuor Scripturæ Sacræ locis doctiſſi- D
mus Cardinalis *Bellarminus*, & alii abutuntur,
ut probent Summum Pontificem ſimpliciter &
abſolutè eſſe ſupra Eccleſiam univerſam, & ſupra
Coocilium Generale, ita ut nullum in terris ſu-
pra ſe Judicium agnoſcat. Primus legitur in Evan-
gelio S. Lucæ, Cap. XII. *Quis eſt fidelis diſpenſator*
& prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam
ſuam? Ex quo loco ita ratiocinatur: » Hîc per
» per diſpenſatorem intelligunt Epiſcopum *Am-*
» *broſius* in hunc locum, & *Hilarius*, & *Hierony-*
» *mus* in Cap. 24. *Matthæi*. Et quamvis Patres
» non expreſsè loquantur de Epiſcopo Romano, E
» tamen ſine dubio ſententia Scripturæ illa eſt:
» Ut Epiſcopi particulares ſunt Summi Oecono-
» mi in ſuis Eccleſiis, ita eſſe Epiſcopum Roma-
» num in Eccleſia univerſa. Unde *Ambroſius* in
» illud 1. ad Timotheum 3. *Ut ſcias quomodo opor-*
» *teat te converſari in Domo Dei, &c.* ait: *Domus*
» *Dei Eccleſia dicitur, cujus hodie Rector eſt Dama-*
» *ſus*. Et *Chryſoſtomus* hunc ipſum locum, *Quis eſt*
» *fidelis ſervus, &c.* de *Petro* exponit. Quòd au-
» tem Oeconomus ſummus ſit ſupra familiam;
» & ab ea judicari ac puniri non poſſit, patet ex
» hoc eodem loco. Dominus enim ait: *Quem con-*
» *ſtituit Dominus ſuper familiam ſuam*. Et ibidem: F
» *Quòd ſi dixerit ſervus ille in corde ſuo, Moram*
» *facit Dominus meus venire, & cœperit percutere*
» *ſervos & ancillas; edere & bibere, & inebriari,*
» *veniet Dominus ſervi illius in die qua non ſperat,*
» *& dividet eum, partémque ejus cum infidelibus po-*
» *net*. Ubi vides Dominum ſervare ſuo judicio
» ſervum illum, & non committere judicio fami-
» liæ. Idem etiam docet uſus omnium familiarum:
» Nulla enim eſt in qua liceat inferioribus fa-
» mulis, etiam ſimul congregatis, punire vel ex-
» pellere Oeconomum, etiamſi peſſimus ſit; id e-
» nim ad ſummum Dominum totius familiæ per-
» tinet.

Non Ambroſius, ſed [illegible] Romanæ Eccleſiæ Diaconus.

A Alter locus habetur *Joannis* ultimo, ubi Chriſtus
ait S. Petro: *Paſce oves meas*. Conſtat autem «
Paſtorem ita præeſſe ovibus (inquit *Bellarmi-* «
nus) ut nullo modo ab eis judicari poſſit. Eu- «
dem utitur argumento Anonymus Author Trac- «
tatus *De Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ*, Lib. V. «
Cap. X. «

Tertius locus eſt ad Epheſios IV. *Et ipſe dedit*
quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophe-
tas, alios verò Evangeliſtas, alios autem Paſtores &
Doctores, ad conſummationem Sanctorum, in opus
Miniſterii, in ædificationem Corporis Chriſti.... Veri-
B *tatem autem facientes in charitate, creſcamus in illo*
per omnia qui eſt Caput Chriſtus. Idem verò Chri-
ſtus communicat *Petro*, ut habemus in Concilio
Chalcedonenſi, Actione III. ubi Legati Senten- «
tiam pronuntiant in *Dioſcorum*, & in Epiſtola «
Concilii ad *Leonem*. Porrò caput à membris «
regi, & non ea potiùs regere, contra naturam «
eſt, ſicut etiam eſt contra naturam quòd mem- «
bra ſibi caput præcidant, cùm fortè graviter «
ægrotat. «

Quartus locus, ad Epheſios V. ubi Chriſtus
Eccleſiæ Sponſus dicitur: *Viri diligite uxores veſ-*
tras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, & tradidit ſe
C *ipſum pro ea*. Idem convenit *Petro*: Nam in Con- «
cilio Generali Lugdunenſi, ut habetur Cap. «
Ubi periculum, De Electione: in Sexto; loquens «
Concilium de electione Romani Pontificis: «
Acceleret (inquit) *utilis pernéceſſaria totius Mun-* «
di Proviſio, idoneo celeriter eidem Eccleſia Sponſo «
dato. Eſt autem contra Apoſtolum ad Epheſios «
5. ut Sponſa præſit Sponſo, & non potiùs ſubſit.
In ſumma illud eſt *Bellarmini* ratioeinium: No-
mina quæ tribuuntur Chriſto, Paſtoris, Sponſi,
Capitis, Patris-familias, probant ipſum eſſe ſupra
D Eccleſiam. Atqui eadem tribuuntur Summo Pon-
tifici; Eſt enim Summus Oecooomus, Paſtor, Ca-
put, Sponſus Eccleſiæ: Eſt ergo ſupra Eccleſiam.

Duo alia loca addit Auctor Anonymus Trac-
tatûs *De Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ*, Lib. V.
Cap. X. Primum ex Cap. XVI. *S. Matthæi*, ubi
habetur, *S. Petrum* fundamentum Eccleſiæ à
Chriſto conſtitutum, dicente: *Tu es Petrus, &*
ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ
inferi non prævalebunt adverſus eam. Quibus «
verbis, inquit, manifeſtè declaratur, eum «
ejúſque Succeſſorem Romanum Pontificem ita «
E ſe habere ad reliquorum Fidelium Cœtum, «
ſicut fundamenta ad ædificium: Atqui ratione «
& experientiâ compertiſſimum eſt, firmitatem «
ædificii à fundamento, non autem fundamenta «
ab ædificio pendere. In eumdem ergo modum «
firmitas in Fide ac Religione, non à reliquis «
Fidelibus in Summum Pontificem, ſed à Sum- «
mo Pontifice in reliquos fideles provenit.

Alter locus eſt Lucæ XXII. ubi Chriſtus ait:
Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat Fides tua,
& tu aliquando converſus, confirma fratres tuos. Ex
quo ſic ratiocinatur: Epiſcopi etiam congregati
non deſinunt eſſe fratres Succeſſoris *Petri*: Ergo
F ab eo debent confirmari: Pro ipſo enim Chriſtus
oravit, ne deficeret fides ejus, ut poſſet deficien-
tes aut titubantes fulcire.

VII. Verùm hæc tum *Bellarmini*, tum Auctoris
Anonymi ratiocinia nullius planè ſunt roboris.
Atque ut à *Bellarmino* incipiam, fallaciâ peccat
ejus ratiocinium, cùm ea nomina, eáſque dotes,
ex quibus Chriſtum Eccleſiâ ſuperiorem eſſe pro-
batur, perſuadere contendit quòd *S. Petrus* &
ejus Succeſſores ſint pariter ſupra Eccleſiam, quia
Chriſtus eadem cum ipſis nomina & officia com-
municavit, ſcilicet Oeconomi, Paſtoris, Sponſi,
Capitis. Ut enim rectè colligeret doctiſſimus Car-

Theologorum Pariſienſium Reſponſio ad argumenta Bellarmini, & Auctoris Anonymi.

dinalis, neceſſe eſſet, ut illa nomina dotéſque *S. Petro* & ejus Succeſſoribus Romanis Pontificibus ac Chriſto eodem modo convenirent. At eodem modo non conveniunt: Chriſtus enim eſt Summus Pater-familias & Dominus in domo ſua, ſcilicet Eccleſia: Summus Pontifex non eſt Dominus Eccleſiæ, nec Pater-familias Supremus, ſed Diſpenſator, Eccleſiæ Chriſti Sponſæ ſubjectus, & reddendæ utrique rationi obnoxius. Chriſtus eſt Paſtor & Dominus ovium, quas acquiſivit ſanguine ſuo; Romanus Pontifex Paſtor eſt, non dominus ovium Chriſti. Unde Chriſtus ait S. Petro: *Paſce oves meas*; non *oves tuas*. Chriſtus eſt ſummum & eſſentiale Caput Eccleſiæ, in omnia membra influens, eáque regens auctoritate excellentiæ: Summus Pontifex Eccleſiæ Caput eſt miniſteriale, ſecundarium, non intùs in membra influens, ſed exteriùs ſub Chriſto & pro Chriſto regens. Chriſtus Eccleſiæ Sponſus eſt propriè, Summus Pontifex minùs propriè. Chriſtus enim ita cum Eccleſia conjunctus eſt, ut ſit unum corpus cum ipſa, juxta illud à *S. Auguſtino* toties inculcatum: *Caput & membra unus eſt Chriſtus*: Mundavit eam lavacro aquæ in verbo vitæ: Sponſavit eam ſibi in fide & in ſempiternum: Se illi ita conjunxit, ut nec illa Sponſum, nec ille Sponſam repudiare poſſit: Summus Pontifex non eſt unum corpus cum Eccleſia, ſed eſt pars Eccleſiæ, primúmque Myſtici Corporis Chriſti membrum: Non eſt conjunctus Eccleſiæ in æternum, ſed quamdiu Pontifex fuerit. Defuncto Summo Pontifice, univerſalis Eccleſia vidua non eſt, cujus Sponſus Chriſtus, à mortuis redivivus non moritur, ſed in æternum vivit. Denique repudium (ut ita loquar) Pontifex Eccleſiæ dare poteſt, abdicando Pontificatum, ſicut fecit *S. Celeſtinus V.* & viciſſim Eccleſia poteſt ipſum repudiare, à Pontificatu removendo, ut removit *Joannem XXIII.* Perperam ergo colligit *Bellarminus*, Romanum Pontificem eſſe abſolutè ſupra Eccleſiam, quia Chriſtus ſupra Eccleſiam eſt.

Verùm ad loca ſingula expreſſiùs ut reſpondeam; Ad primum dico, Hunc locum de omnibus Epiſcopis, vel Doctoribus, non de ſolo Romano Pontifice, à SS. Patribus exponi, à *S. Irenæo* Lib. IV. adversùs Hæreſes, Cap XLIV. à *S. Hilario* Cap. XXVII. in Matthæum, à *S. Ambroſio* in Cap. XII. S. Lucæ, à *S. Joanne Chryſoſtomo* Homilia LXXVIII. in Matthæum, à *S. Hieronymo* in Cap. XXIV. S. Matthæi, à *S. Auguſtino* Lib. De Quæſtionibus Evangelicis, Cap. XXVI. à *S. Iſidoro Peluſiota* Lib. III. Epiſt. CXLV. ad *Theodoſium* Epiſcopum, à *S. Leone* Epiſtola XC. ſeu XXXVIII. in Editione *P. Queſnellii*, ad Ravennium Arelatenſem Epiſcopum, à *S. Petro Chryſologo* Sermone XXVI. De Fideli Diſpenſatore, à *S. Gregorio Magno* P. III. Paſtoralis, Cap. V. ab *Agobardo* Lugdunenſi Archiepiſcopo in Tractatu De Modo Regiminis Eccleſiaſtici ad Clericos & Monachos Lugdunenſes. Nullus iſtorum Patrum hunc locum ita interpretatur, ut ſuo arbitrio interpretatus eſt *Bellarminus*, nullus ex eo collegit, aut colligi poſſe innuit, Romanum Pontificem ſimpliciter & abſolutè eſſe ſupra Eccleſiam univerſam, & ſupra Concilium Generale, ità ut nullum in terris ſupra ſe Judicium agnoſcat. Peccant itaque, quicúmque hunc locum ita interpretantur, contra regulam de Scripturis interpretandis à Sacra Synodo Tridentina præſcriptam, eum in proprios ſenſus, contra unanimem SS. Patrum conſenſum explicantes, & detorquentes. Certè ſi ſuo judicio eos omnes Chriſtus reſervat, de quibus hunc locum Patres explicant, nec familiæ judicio committit, ſequitur nullum Epiſcopum, nullum Doctorem aut Prædicatorem, ab Eccleſia judicari poſſe: quo quid abſurdius? Præterea, quæ inter Oeconomum & ſervos inſtituitur à Chriſto comparatio, inter Summum Pontificem & Epiſcopos inſtitui non poteſt, ſed quæ inter Oeconomum & fratres illios inſtitui poſſet, quibus familiæ adminiſtratio & bonorum illius procuratio in ſolidum commiſſa eſſet. Nam Epiſcopi famuli non ſunt Summi Pontificis, ſed ejus Fratres, Comminiſtri, Conſacerdotes, Coëpiſcopi; non ab ipſo, ſed à Chriſto immediatè Auctoritatem habentes, quà *Miniſtri* ſunt *Novi Teſtamenti, & Diſpenſatores Myſteriorum Dei.* Et Oeconomatus familiæ Chriſti, ſeu *Epiſcopatus unus eſt, cujus à ſingulis in ſolidum pars tenetur* (ut S. *Cyprianus* ait) ſive (ut ait *Symmachus* Papa) *Ad Trinitatis inſtar, cujus una eſt atque individua poteſtas, unum eſt per diverſos Antiſtites Sacerdotium.* Nec etiam Eccleſia ancilla eſt, ſed Regina Chriſti Sponſa, *quæ tenet & poſſidet omnem Sponſi ſui & Domini poteſtatem*, ut loquitur *S. Bonaventura* P. VI. Cap. V. *Breviloquii* ſui ex dictis *S. Auguſtini.* Oeconomum ergo Summum judicare poteſt, ſi officio ſuo in ejus perniciem ac detrimentum abutatur: Aliàs Chriſtus Eccleſiæ Sponſæ ſuæ ſatis providiſſe non videretur. Ita ratiocinatur *Petrus de Alliaco* Cardinalis Cameracenſis in Libro *De Auctoritate Eccleſiæ* ſcripto in Concilio Conſtantienſi, Cap. IV. III. Partis. *Tam de jure humano*, inquit, *quàm divino concedendum eſt, Papam poſſe ab univerſali Eccleſia vel à Generali Concilio eam repræſentante in multis caſibus judicari, & condemnari, & ab eo ad Concilium in multis caſibus appellari, videlicet in caſibus Eccleſiæ deſtructionem tangentibus: Quia aliter ſequeretur, ipſum Chriſtum, verum & Supremum Caput Eccleſiæ, & Inſtitutorem ejus ſapientiſſimum, eam non perfectè & ſufficienter ordinaſſe, quod eſt hæreticum, & contra illud Deuteronomii* XXXII. Dei perfecta ſunt opera. *Patet per contrarium, quia illa Communitas non eſt ſufficienter ordinata, quæ perditioni ſuæ & demolitioni publicæ non poteſt occurrere; ſic eſſet de Eccleſiaſtica Politia in caſu quo Papa per hæreſim manifeſtam, & tyrannidem apertam, aut aliud notorium crimen, conaretur eam ſubvertere, & nemo ei dicere poſſet,* Cur ita facis? *Per viam juris eidem reſiſtendo, id eſt, ab eo appellando, eum accuſando, & per Concilium judicando. Hoc eſſet Papæ concedere poteſtatem non in ædificationem, ſed in deſtructionem, quod eſt contra ſententiam Apoſtoli, quam non ſolo verbo docuit, ſed exemplo firmavit, quando ſcilicet Petro reſtitit in faciem.* Sic reſpondent Theologi Pariſienſes.

VIII. Ad locum alterum reſpondent, ut jam innui, Summum Pontificem eſſe Paſtorem viſibilem omnium Fidelium loco Chriſti, ejúſque Primatum *Super alias Eccleſias particulares* (ut Concilii Conſtantienſis Vvickleffianam & Huſſiticam hæreſim damnantis verbis utar) laudatis Chriſti verbis, *Paſce oves meas*, probari; non verò ſuperiorem univerſali Eccleſia & Concilio Generali Auctoritatem. Præterea, non *S. Petro* duntaxat, ſed omnibus Epiſcopis, in perſona *S. Petri* dictum eſt à Chriſto, *Paſce oves meas*, ut docet Auctor Libri *De Dignitate Sacerdotali*, apud *S. Ambroſium* Cap. II. *S. Chryſoſtomus* Homilia LXXIX. in Matthæum, & Homilia XXXI. de *B. Philogonio*, *S. Auguſtinus* Tractatu XLVII. in *Joannem*, & alii Patres, & Eccleſia ipſa in Præfatione de Apoſtolis. Hæc etiam verba ad ſe pertinere docet vacante Sede Pontificia Romanus Clerus, & ad Clerum Carthaginenſem abſente Epiſcopo; cùm hunc in modum ſcribit poſt

S.

S. Fabiani Martyrium, & *S. Cypriani* ſeceſſum: *Cum incumbat nobis, qui videmur Præpoſiti eſſe, & vice Paſtoris cuſtodire gregem, &c. Denique ipſe Dominus Simoni ait:* Paſce oves meas. *Nolumus ergo, Fratres dilectiſſimi, vos mercenarios invenire, ſed bonos Paſtores, cùm ſciatis tum non minimum periculum incumbere, ſi non hortati fueritis fratres noſtros ſtare in fide immobiles, ne præceps iens in idololatriam funditus eradicetur fraternitas.* Atqui nemo dixerit, Epiſcopos, vel Romanum, aut alterius Eccleſiæ Clerum, Sede vacante, eſſe ſupra Eccleſiam univerſam, & ſupra Concilium Generale; ita ut nullum in terris ſupra ſe judicium agnoſcant. Neque ergo aſſerendum eſt de Romano Pontifice: Quamvis ſit *Primus Paſtor Eccleſiæ*, ut vocatur ab *Hadriano I.* in Epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ, & à Conciliis Moguntino & Aquiſgranenſi. Tandem, cùm hæc verba, *Paſce oves meas*, dictæ ſint *Petro* ut *Eccleſiæ Catholicæ perſonam gerenti*, ſicut illa, *Quæcumque ſolveritis*, &c. ut docet *S. Auguſtinus* Lib. *De Agone Chriſtiano*, Cap. XXX. Tractatu XLVII. in *Joannem*, & Enarratione in Pſalmum CVIII. ſicut Claves Eccleſiæ à Chriſto immediatiùs quàm S. Petro traditæ ſunt, ſic & oves paſcendi Auctoritas. Ad Eccleſiam ergo, & ad Concilium univerſale ipſam repræſentans, pertinent primitus illa Chriſti verba, *Paſce oves meas*; adeóque Summus Pontifex non eſt eâ ſuperior. Nec illa ovilis & Paſtoris analogia prohibet quin ovile Chriſti collectivè ſumptum, ſeu Eccleſia in Concilio Generali congregata, Vicarium Paſtorem univerſis ovibus à Chriſto præpoſitum arcere poſſit, ſi perniciem ſibi moliatur, ſi deſtruat, mactet, & perdat; ſi mercenarium ſe potiùs quàm Paſtorem optimum exhibeat. Sic reſpondent *Almainus* Lib. *De Auctoritate Eccleſiæ & Conciliorum Generalium*, Cap. VIII. in ſolutione rationum *Caietani*, & alii Theologi Pariſienſes.

IX. Ad tertium locum reſpondent, Summum Pontificem Caput eſſe Eccleſiæ miniſteriale, non principale. *Quamvis Papa concedatur eſſe Caput Eccleſiæ* (inquit Cardinalis Cameracenſis) *tamen hoc eſt ſub principali & eſſentiali Capite Chriſto: & ideo ſubordinatio corporis Eccleſiæ ad Papam, eſt ſolum accidentalis; eſſentialis ad Chriſtum, à quo immediatè habet Auctoritatem.* Porro licèt Caput eſſentiale & principale Eccleſiæ, ſcilicet Chriſtus, ſit abſolutè ſupra univerſalem Eccleſiam, tamen Caput miniſteriale, ſcilicet Summus Pontifex, Eccleſiæ univerſali & Synodo Generali eam repræſentanti ſubditum eſt; cùm ab ea reformari poſſit. Unde Concilia Conſtantienſe, & Baſileenſe congregari dicunt Generalia Concilia *ad Reformationem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris.* Et *Julius II.* in Summum Pontificem electus, plurima inter Capita, hæc duo juravit: *Generale Concilium congregare intra biennium, & reformare Eccleſiam in Capite & in membris.* Romanus Pontifex Eccleſiæ Caput eſt, non à corpore independens, ſicut Chriſtus, ſed ejus ſuſtentatione & ope indigens, ſine qua firmitatem ſuam, vigorem & dignitatem amitteret. Quocirca *Sixtus III.* ad Epiſcopos Illyrici ſcribebat: *Ut omne corpus Capite regitur, ita ipſum Caput, niſi ſuo corpore ſuſtentetur, firmitatem & vigorem ſuum perdit, & non tenet quam habuerat dignitatem.* Chriſtus & Eccleſia *Caput & Corpus dicuntur ab Apoſtolo frequenter, & ideo una perſona ſunt, quia & corpus capitis corpus dicitur, & caput corporis utique corpus. Non enim ad ſe dicitur, caput, ſed ad corpus,* (inquit *Agobardus* Lugdunenſis Archiepiſcopus Lib. contra *Felicem Urgelitanum*) At Summus Pontifex & Eccleſia univerſalis non ſunt una perſona, nec Eccleſia eſt corpus Summi Pontificis, ſed Corpus Chriſti. Itaque Pontifex Eccleſiæ univerſalis Caput eſt, id eſt, primum membrum ſub Chriſto, ſub quo & reliqui Epiſcopi ſunt particularium Eccleſiarum Capita, & univerſalis Eccleſiæ membra. Unde *S. Gregorius Magnus* Lib. IV. Epiſt XXXVIII. ad *Joannem* Conſtantinopolitanum Epiſcopum ait: *Certè Petrus Apoſtolus primum membrum ſanctæ univerſalis Eccleſiæ eſt. Paulus, Andreas, Joannes, quid aliud quàm ſingularium ſunt plebium capita? Et tamen ſub uno Capite omnes membra ſunt Eccleſiæ.* Hoc ſenſu Chalcedonenſis Concilii Patres *S. Leonem* Synodi *Caput*, id eſt, *Primum Membrum* appellarunt, quod propter dignitatem cæteris membris præerat, ſed tamen ſupra Eccleſiam & Synodum Generalem, ipſam repræſentantem, ſimpliciter & abſolutè non erat. Neque hæc verba, *Sicut Caput, ὡς κεφαλὴ*, ſimilitudinem omnimodam, ſed proportionem duntaxat aliquam ſignificant. Primum Eccleſiæ, Conciliique Generalis membrum; Eccleſiæ & Concilii pars eſt, adeóque ipſi præponi debet Eccleſia; quia *Univerſum partibus ſemper optimo jure præponitur:* ut ait *S. Auguſtinus* Lib. II. *De Baptiſmo*, Cap. IV. Nec eadem ratio eſt Capitis Eccleſiæ miniſterialis & capitis humani, quod præcidi abſque corporis interitu non poteſt. Corporis enim humani caput omnium ſpirituum animalium & ſenſuum fons eſt & origo, nec aliud eo obtruncato ſubſtitui loco illius poteſt: At Caput miniſteriale, ſcilicet Epiſcopus vel Summus Pontifex non influit ſpiritum in Eccleſiam, in quam influxus omnis per Spiritus ſubminiſtrationem à Chriſto eſt; & mortuo vel amoto Capite miniſteriali, vivit Eccleſia, nec acephala dici poteſt, Chriſtum Caput habens; & viſibili Capite ſeu per obitum, ſeu aliàs ab Eccleſia ablato, poteſt aliud ſubſtitui. Hinc Turonenſe Concilium II. Canone XIX. ait: *Rectius ut Caput morbidum, ſi curari non poteſt, amputetur, quam grex per eumdem inficiatur. Talis ergo Sacerdos & Paſtor non debet à populo venerari, ſed renui, qui non formam Diſciplinæ, ſed vitii docet, dum ſe ipſum non corrigit.*

X. Quartus locus probat Chriſtum eſſe unicum totius Eccleſiæ Sponſum, quæ propterea ipſi ſubjecta eſt: At Summum Pontificem non eodem modo Sponſum eſſe probat, ſed Sponſum Vicarium. Hoc modo Epiſcopi ſuarum ſunt Eccleſiarum Sponſi, ut *S. Athanaſius* Apologia II. & *Innocentius III.* de Tranſlationibus Epiſcoporum ſtatuens, aſſerunt. Sponſus autem Vicarius, ſeu Sponſæ Chriſti cuſtos, etſi Eccleſiâ particulari ſit Superior, non tamen Eccleſiâ univerſâ, quæ ipſi libellum repudii dare poteſt. Ita docet *Gerſonius* Libro *De Auferibilitate Papæ ab Eccleſia*, Conſideratione X. *Auferibilis eſt*, inquit, *Vicarius Sponſus Eccleſiæ ab ipſa Eccleſia in caſibus dabilibus, & hoc per eam, vel per Concilium Generale repræſentans eam, vel per aliquos ad hoc per eam inſtitutos, ſive conſentiat ipſe Vicarius, vel non conſentiat ſuæ ceſſioni. Nam ſi Vicarius Sponſus poteſt reſignare ſponte, ipſi Eccleſiæ dando libellum repudii; cùm Sponſus & Sponſa non debeant quoad hoc impari jure cenſeri, poterit ſimiliter repudiare Sponſum talem ipſa Eccleſia Sponſa: dum par ratio vel potior adducitur pro ipſa contra Sponſum: Vel quia proſtituere quærit eam quantum in ſe eſt, vel tyrannide ſæva tractare laniando eam, vel placitando, bona ſua diſſipando, vel quia abuti conatur ea in perniciem filiorum. Nullum quippe ſtatum, nullum gradum dignitatis, nullum miniſtrationis genus dedit Deus, niſi in ædificationem & utilitatem communem. Patet ad Epheſios 4. & ad Corinthios 6. Sed quis non videat caſus multos eſſe poſſibiles, quorum aliqui nunc facti ſunt, in quibus Eccleſia non ædificaretur*

Petrus de Alliaco, Lib. De Auctorit. Eccleſ. Cap. IV. III. Partis.

Apud Odoricum Raynaldum.

retur

retur, ſed deſtrueretur; non uniretur, ſed diſſiparetur; non paſceretur, ſed depaſceretur, ſi non cederet voluntarius, vel ejiceretur invitus hic, qui in Vicarium Sponſum Eccleſiæ rite fuerat ordinatus? &c. Quæ totidem verbis repetit *Thomas Illyricus*, Italus ex Ordine Minorum Theologus, in *Clypeo Papali*, quem adversùs *Lutherum* edidit, & *Hadriano VI.* nuncupavit; Qui ut erat doctiſſimus & optimus Pontifex, hanc doctrinam gratam habuit. Quòd autem Epiſcopus & Summus Pontifex Vicarii Sponſi rectè vocentur, confirmat Conſecrationis Epiſcopalis Ritus in Pontificali Romano, in quo Conſecrator Epiſcopi annulum mittit in digitum annularem dexteræ manus illius dicens: *Accipe annulum, Fidei ſcilicet ſignaculum, quatenus Sponſam Dei, videlicet Eccleſiam Sanctam, intemeratâ fide illibatam cuſtodias:* Non ait, *Sponſam tuam*, ſed, *Sponſam Dei.*

XI. Ad quintum locum ex Matthæi XVI. Capite, cui ſuum ſuperſtruit ratiocinium Auctor Anonymus, reſpondent Theologi Pariſienſes, Eccleſiam, quæ *Domus Dei* eſt, à ſecundo, minúſque præcipuo fundamento, ſcilicet *S. Petro*, ejúſque Succeſſore Romano Pontifice firmitatem in fide & religione non accipere, nec fundamentum hujuſmodi eſſe ipſa domo ſuperius, præſtantius, & firmius: Sed à primario & principali fundamento, ſcilicet Chriſto, qui Eccleſiæ ipſius fundator ſimul & fundamentum eſt (de quo Apoſtolus dicit: *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus*, qui & ait: *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, non *Eccleſiam tuam*,) immediatè habere ut ſit *Columna & firmamentum veritatis*; & ut *Portæ inferi adversùs eam non prævaleant.* Illúdque unum fundamentum eſſe ſupra ædificium; quia artifex non eſt pars domus, ſed ipsâ ſuperior: At fundamentum illud ſecundum, minùs præcipuum, & miniſteriale Eccleſiæ, pars ipſius eſt, adeóque præponi Eccleſiæ non debet, cùm totum majus eſſe ſua parte, communis ſenſus doceat, & *Univerſum partibus ſemper optimo jure præponatur*, ut ait *S. Auguſtinus*. Nec diſſimulare debuerat Anonymus ille Gallicanarum Libertatum Impugnator, explanationem illius loci quadruplicem à Patribus & Eccleſiaſticis Tractatoribus afferri. Quidam illius ſenſum eſſe docent, quòd Eccleſia ſuper *S. Petrum* à Chriſto ſit ædificata; ſcilicet *Tertullianus* Lib. De Præſcriptionibus Hæreticorum Cap. XXII. *Origenes* in Cap. XVII. S. Matthæi, *S. Cyprianus* Lib. De Unitate Eccleſiæ, & Epiſtola LXXIII. ad Jubaianum, *S. Hilarius* Cap. XVI. in Matthæum, *S. Baſilius* in Caput II. Iſaiæ, *S. Ambroſius* Sermone XLVIII. *S. Epiphanius* in Ancorato, *S. Hieronymus* in Cap. XVI. S. Matthæi, & Epiſtola LVII. ad Damaſum, *S. Auguſtinus* Epiſtola CLXV. ad *Generoſum*, Concione II. in Pſalmum XXX. & Lib. I. Retractationum Cap. XXI. *S. Cyrillus* Alexandrinus Lib. II. in Joannem, Cap. XII. *S. Leo* Epiſtola LXXV. ſive CXXV. Editionis *P. Quenellii* ad Leonem Auguſtum, *S. Maximus* Taurinenſis Epiſcopus Homilia I. in Natali SS. Petri & Pauli, *Theophilactus* & *Euthymius* in Cap. XVI. S. Matthæi, &c. Alii hunc locum exponunt eo ſenſu, quòd non ſupra *Petrum* duntaxat, ſed ſuper omnes Apoſtolos & eorum Succeſſores à Chriſto ædificata ſit Eccleſia. Sic *Origenes* Tractatu I. in Cap. VI. S. Matthæi, *S. Cyprianus* Epiſtola XXVII. de Lapſis, *S. Hieronymus* Lib. I. contra Jovinianum, *S. Auguſtinus* in Pſalmum LXXXVI. *Theodoretus* in eumdem Pſalmum, & in Cap. XLIII. Ezechielis, *Etherius* & *Beatus* Lib. I. contra Elipandum, *Paſchaſius Radbertus* Lib. IV. in Matthæum, &c. Plurimi hunc locum eo ſenſu interpretantur, quòd ſuper illam Fidem, quam confeſſus eſt *S. Petrus* dicens, *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*, ædificata ſit à Chriſto Eccleſia. Sic *SS. Hilarius* Lib. VI. De Trinitate, *Gregorius Nyſſenus* Lib. De Adventu Domini, *Ambroſius* Lib. VI. in Lucam, Cap. IX. *Hilarius* Diaconus in Cap. II. Epiſtolæ ad Epheſios, *Chryſoſtomus* Homilia LV. & LXXXIII. in Matthæum, *Auguſtinus* Tractatu VII. in Joannem, *Cyrillus Alexandrinus* Lib. IV. in Iſaïam, & Lib. IV. de Trinitate, *Juvenalis* Hieroſolymorum Epiſcopus in Literis Synodicis ad Preſbyteros & Archimandritas, *S. Leo* Sermonibus II. & III. in Anniverſario Aſſumptionis ſuæ die, *S. Petrus Chryſologus* Sermonibus LIII. & LXXIV. *Theodoretus* Epiſtola LXXVII. ad *Eulalium* Epiſcopum, & Epiſtola CXLVI. ad *Joannem* Oeconomum; *Eucherius* Lugdunenſis Archiepiſcopus, ſeu alius ſub ejus nomine, Homilia in Natali S. Petri, *Felix III.* Pontifex Maximus Epiſtola V. ad *Zenonem* Imperatorem, *S. Gregorius Magnus* Lib. III. Epiſtola XXXIII. ad *Theodelindam* Reginam, Venerabilis *Beda* Homilia in Feriam III. poſt Dominicam Palmarum, & in Cap. XXI. S. Joannis, *Joannes Damaſcenus* Oratione de Transfiguratione Domini, *Hadrianus I.* Pontifex Maximus in Epiſtola quæ Actione II. Septimæ Synodi lecta & probata eſt, & in altera ad Epiſcopos Hiſpaniæ, *Chriſtianus Drutmarus* Commentario in Evangelium S. Matthæi, Cap. XXXV. *Jonas* Aurelianenſis Epiſcopus Lib. III. De Cultu Imaginum, *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus Opuſculo XXXIII. contra Hincmarum Laudunenſem Epiſcopum, Capp. V. & XLV. *Nicolaus I.* Epiſtola II. ad *Michaëlem* Imperatorem, & Epiſtola VI. ad Photium, *Joannes VIII.* Pontifex item Maximus Epiſtola ad *Petrum* Comitem, *Theophanes Cerameus* Archiepiſcopus Tauromenii Homilia XLV. *Theodorus Abucara* in Epiſtola Orthodoxa, *Stephanus VI.* Pontifex Maximus Epiſtola II. Synodus Troſleiana, Canone XV. *S. Odo* Cluniacenſis Abbas Sermone de Cathedra S. Petri, *Rupertus* Abbas Tuitienſis Lib. III. in Matthæum, *Innocentius II.* Pontifex Maximus in Epiſtola ad Epiſcopos Senonenſis Concilii, quod contra errores *Petri Abaëlardi* celebratum eſt, *Hadrianus IV.* in Epiſtola ad *Fredericum* Imperatorem, *Urbanus III.* in Epiſtola ad Archiepiſcopos, Epiſcopos, & Abbates, *S. Thomas* Quæſtione XXV. Supplementi, Art. I. in Argum. *Sed contra*, & *Stephanus* Pariſienſis Epiſcopus cum Sacra Facultate Pariſienſi, in Literis quibus S. *Thomæ* doctrinam commendant, anno MCCCXXV. datis, *Alfonſus Toſtatus* in Cap. XV. S. Matthæi, Quæſtione LXVII. *Jodocus Clictovens* Theologus Pariſienſis in Compendio Veritatum ad Fidem pertinentium, contra erroneas Lutheranorum Aſſertiones, *Joannes Ekius* Lib. De Primatu S. Petri contra Lutherum, *Renatus Benedictus* in Panoplia adversùs novas Hæreſes *Gregorii XIII.* Romano Pontifici dicatâ. Alii denique Patres & Tractatores Eccleſiaſtici locum illum explicant eo ſenſu, quòd ſuper petram Chriſtum ædificata ſit Eccleſia. Sic *SS. Hieronymus* in Cap. VII. S. Matthæi, *Auguſtinus* Sermone XIII. De Verbis Domini, Tractatu CXXIV. in Joannem, & Lib. I. Retractationum, Cap. XXI. *Theodoretus* in Cap. III. Epiſtolæ I. ad Corinthios, Venerabilis *Beda* in Cap. XVI. S. Matthæi, *Paulinus* Aquileienſis Epiſcopus Lib. I. contra *Felicem* Urgelitanum Epiſcopum, *Dungalus* Diaconus Lib. contra *Claudium* Taurinenſem Epiſcopum, *Rabanus Maurus* Lib. IV. De Univerſo, Cap. I. *S. Anſelmus* in Cap. XVI. S. Matthæi, *Petrus Lombardus* Pariſienſis Epiſcopus, Magiſter Sententiarum

Sententiæ Chriſti, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam &c. quadruplex explicatio à Patribus allata.

* Seu potiùs alius Auctor Sermonum S. Ambroſio adſcriptorum.

rum nominatus, in Cap. 11. Epiſtolæ ad Epheſios, *Joannes Sareſberienſis* Carnotenſium Epiſcopus, Epiſtola CLXVI. ad Cantuarienſem Archiepiſcopum, *Celeſtinus III.* Pontifex Maximus Epiſtola XIV. ad Lincolnienſem Epiſcopum, *Innocentius III.* Sermone 11. De Conſecratione Pontificis, *S. Thomas* in Cap. IV. Epiſtolæ 1. ad Corinthios, ad iſta verba: *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus* &c. Has (inquam) expoſitiones quatuor diſſimulare non debuit Auctor Anonymus, quæ licèt conciliari facilè poſſint, quia veræ ſunt ſingulæ, nec veritas repugnat veritati; ex iis tamen compertum eſt, *S. Petrum* & ejus Succeſſores Romanos Pontifices, non eſſe præcipua Eccleſiæ fundamenta, quæ firmitatem in Fide & Religione eidem Eccleſiæ vel Synodo Generali ipſam repræſentanti tribuant; ſed fundamentum præcipuum & primarium Chriſtum eſſe, & Petram illam ſuper quam Eccleſia fundata eſt, adversùs quam inferi portæ non prævalebunt: Manifeſtum eſt (inquam) non à *S. Petro*, & ejus Succeſſoribus Pontificibus Romanis, ſed à Chriſto, Eccleſiæ firmitatem & indeficientiam derivari: Ab illo ſcilicet fundamento, de quo *S. Auguſtinus* Tractatu CXXIV. in Joannem ait: *Eccleſia fundata eſt ſuper Petram, unde Petrus nomen accepit. Non enim à Petro Petra, ſed Petrus à Petra. Sicut non Chriſtus à Chriſtiano, ſed Chriſtianus à Chriſto vocatur. Ideo quippe ait Dominus*; Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, *quia dixerat Petrus:* Tu es Chriſtus Filius Dei vivi. *Super hanc ergo, inquit, Petram, quam confeſſus es, ædificabo Eccleſiam meam.* Petra *enim* erat Chriſtus: *Super quod fundamentum etiam ipſe ædificatus eſt Petrus.*
» Fundamentum *quippe* aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus. *Eccleſia ergo quæ fundatur in Chriſto, claves ab eo Regni cælorum accepit in Petro: id eſt, poteſtatem ligandi ſolvendique peccata.* Quam explicationem priori non minùs probabilem niſi cenſuiſſet *S. Auguſtinus*, eam hic & alibi non tradidiſſet, nec utramque lectoris optioni permitteret, Lib. 1. Retractationum Cap. XXI. ubi recenſens, quod Libro contra Epiſtolam *Donati* de *S. Petro* dixerat, *In illo tanquam in petra fundatam eſſe Eccleſiam*, ſubdit: *Sed ſcio me poſtea ſæpiſſimè ſic expoſuiſſe, quod à Domino dictum eſt:* » Tu es Petrus, » & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam » meam; *ut ſuper hanc intelligatur, quam confeſſus eſt Petrus dicens:* Tu es Chriſtus Filius Dei vivi: *Ac ſi Petrus ab hac Petra appellatus, perſonam Eccleſiæ figuraret, quæ ſuper hanc Petram ædificatur, & accepit claves Regni cælorum. Non enim dictum eſt illi:* Tu es petra, *ſed*, Tu es Petrus. Petra autem erat Chriſtus, *quem confeſſus Simon, ſicut eum tota confitetur Eccleſia, dictus eſt Petrus. Harum autem duarum ſententiarum, quæ ſit probabilior, eligat lector.* Illud ſolum fundamentum, quod eſt Chriſtus, ſupra Eccleſiam eſſe *S. Auguſtinus* ſenſit, de quo ait, Enarratione in Pſalmum LXXXVI. *Fundamentum & lapis angularis ipſe eſt ab imo ſurgens, ſi tamen ab imo. Etenim origo fundamenti hujus ſummitatem tenet. Et quemadmodum fundamentum corporeæ fabricæ in imo eſt: ſic & fundamentum ſpiritualis fabricæ in ſummo eſt. Si ad terram ædificaremur, in imo nobis ponendum erat fundamentum. Quia cæleſtis fabrica eſt, & ad cælos præceſſit fundamentum noſtrum.*

Eccleſiæ firmitas & indeficientia ſeu infallibilitas à Chriſto immediatè derivatur.

XII. Quod de Eccleſiæ firmitate & indeficientia, ab hoc uno fundamento, quod eſt Chriſtus Jeſus, non à *S. Petro* & Romano Pontifice, pendente dicunt Pariſienſes Theologi, *Innocentii III.* auctoritate confirmant, locum illum, *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*, tractantis Sermone 11. de Conſecratione Pontificis: *Cùm enim*, inquit, *idem ſit ipſe fundator & fundamentum Eccleſiæ, profectò portæ inferi non prævalebunt adverſus eam, quia fundamentum immobile perſeverat, de quo dixit Apoſtolus*: Fun- «
damentum poſitum eſt, præter quod aliud poni «
non poteſt, quod eſt Chriſtus Jeſus.... *Fundata erat ſupra petram, ſuper illam videlicet de qua dicit Apoſtolus: Petra autem erat Chriſtus.* Idem confirmant auctoritate *S. Thomæ* in Cap. IV. Epiſtolæ 1. ad Corinthios, duplex fundamentum diſtinguentis, *Unum quidem quod per ſe habet ſoliditatem, ſicut rupes aliqua ſupra quam ædificium conſtruitur. Et huic fundamento Chriſtus comparatur. Ipſe enim eſt petra de qua dicitur Matthæi VII.* Fundamentum enim erat ſupra firmam petram. *Aliud eſt fundamentum, quod habet ſoliditatem non ex ſe, ſed ex alio ſolido ſubjecto, ſicut lapides qui primò apponuntur petræ ſolidæ. Et hoc modo dicuntur Apoſtoli fundamentum Eccleſiæ, quia ipſi primò ſuperædificati ſunt Chriſto per fidem & charitatem. Unde dicitur ad Epheſios* 11. Superædificati ſupra fundamentum «
Apoſtolorum. «

XIII. Denique, ſecundùm expoſitionem triginta quinque Patrum & Tractatorum Eccleſiaſticorum ſuperiùs laudatorum, qui nomine Petræ ſuper quam ædificata eſt Eccleſia, Fidem intelligunt, quam *S. Petrus* confeſſus eſt, hæc verba: *Et portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*, ad fidem *S. Petri* & Eccleſiæ, non ad ejus, aut Succeſſorum Pontificum perſonam referuntur (inquiunt Theologi Pariſienſes) Hæc *S. Leonis* mens eſt Sermone III. de Anniverſario Aſſumptionis ſuæ ad Pontificatum, in quo Chriſtum ſic loquentem inducit: *Quia tu es Petrus, id eſt, cùm ego ſim inviolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio utraque unum, ego fundamentum, præter quod nemo poteſt aliud ponere: Tamen tu quoque petra es, qui mea virtute ſolidaris, ut quæ mihi poteſtate ſunt propria, ſint tibi mecum participatione communia.* Et ſuper «
hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & «
portæ inferi non prævalebunt adverſùs eam. «
Super hanc, inquit, *fortitudinem æternum extruam Templum, & Eccleſiæ meæ Cælo inferenda ſublimitas in hujus Fidei firmitate conſurget. Hanc confeſſionem portæ inferi non tenebunt, mortis vincula non ligabunt. Vox enim iſta, vox vitæ eſt.* Ea mens *Hadriani I.* in Epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ: *Beatus Petrus*, inquit, *ſolus pro ſe, & pro omnibus, & pro unitate omnium, teſtimonium perhibuit Fidei, dicens:* Tu es Chriſtus Filius Dei vivi: *Qui mox confeſſionis præmium adeptus, & Cæli janitor, & ligandi ſolvendique arbiter factus eſt animarum, ſtatimque Dominus:* Et ego dico tibi, Tu es Petrus, & «
ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. «
Super hanc, inquit, petram, quam confeſſus es, & à quo vocabulo ſortitus es dignitatem, ſuper hanc ſoliditatem Fidei ædificabo Eccleſiam meam, & idcirco portæ inferi, id eſt Hæretici, non prævalebunt adverſùs eam. Ea mens *Nicolai I.* Epiſtola VI. ad *Photium* ſcribentis: *Chriſtus ſupra ſoliditatem Fidei ſuam Sanctam dignatus eſt ſtabilire Eccleſiam, ſecundum illius veridicam vocem dicentis: Amen dico tibi, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Ea mens *Stephani VI.* Epiſtola 11. *Catholica*, inquit, *Chriſti & Dei noſtri Eccleſia fundata ſuper firmam petram, Apoſtoli videlicet Petri confeſſionem, licèt plurimis tempeſtatibus & fluctibus agitetur, nihilominus confirmatur & augetur.* Ea mens *Innocentii II.* in Epiſtola ad Epiſcopos Concilii Senonenſis: *Teſtante*, inquit, *Apoſtolo, Sicut unus Dominus, ita una Fides eſſe dignoſcitur, in qua*

tanquam in immobili fundamento, præter quod nemo poteſt aliud ponere, firmitas Eccleſiæ Catholicæ inviolata conſiſtit. Inde eſt, quod Beatus Petrus Apoſtolorum Princeps, pro eximius hujus Fidei confeſſione à Domino ac Salvatore noſtro audire meruit: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: *Petram utique fimitatem Fidei, & Catholicæ unitatis ſoliditatem manifeſtè deſignans.* Ea mens *Urbani III.* In Epiſtola ad Archiepiſcopos, Epiſcopos, & Abbates: *Cæleſtis*, inquit, *altitudo conſilii firmam retinens in ſui diſpoſitione cenſuram, Sacro-ſanctam Romanam Eccleſiam, ad cujus regimen ſumus, licèt inſufficientes, aſſumpti, ſupra petram Fidei ſoliditate fundavit, illud ei tribuens Apoſtolicæ confeſſionis fortitudine firmamentum, cui nec procella turbinis, nec prævalere poſſit ſpiritus tempeſtatis.* Iſta ergo Sedis Apoſtolicæ Traditio jure merito dici poteſt, quàm confirmat Oratio in Miſſa Vigiliæ Apoſtolorum *Petri* & *Pauli* in Miſſali Romano præſcripta: *Præſta, quæſumus omnipotens Deus, ut nullis nos ſinas perturbationibus concuti, quos in Apoſtolicæ confeſſionis petra ſolidaſti.* Cùm ergo non aliter credat & aliter oret Eccleſia, quia *Legem credendi lex ſtatuit ſupplicandi*, ut ſcribit *Celeſtinus I.* ad Epiſcopos Galliæ: Doctrina ejus ac Fides eſt, Eccleſiam ſupra confeſſionem *S. Petri* à Chriſto fundatam eſſe, adeóque hæc verba Chriſti, *Et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam*, ad eamdem Fidem, & ad Catholicam Eccleſiam, in qua prædicatur, eſſe referenda.

Explicationes illius ſententiæ Chriſti, Luc. 22. *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua, &c.*

XIV. Ad poſtremum locum ex Cap. XXII. *S. Lucæ* deſumptum, quem affert Anonymus Libertatum Gallicanarum Impugnator, Pariſienſes Theologi reſpondent: Quatuor illius explicationes à Patribus & Eccleſiaſticis Tractatoribus afferri, juxta quas tamen haud rectè colligit Auctor ille, Cœtum Epiſcoporum, Concilium Generale univerſalem Eccleſiam repræſentans, faciéntium, ſeu ipſam Eccleſiam Catholicam, quæ *Columna eſt & firmamentum veritatis*, & cui Spiritus Sanctus ex Chriſti promiſſione jugiter adſiſtit, à Romano Pontifice in Fide & Religione confirmari: Cùm Eccleſia & Concilium Generale in Fidei Morúmque doctrina errare non poſſint, idque fide ſit tenendum; Pontificem autem in Hæreſim labi poſſe, vel Canones ipſi, Pontificéſque in ſuis Decretis ſupponant. Patrum ergo & Tractatorum Eccleſiaſticorum maxima pars Chriſtum oraſſe tradit pro *S. Petri* perſeverantia finali in vera fide, & gratia, ne ſcilicet Paſſionis ſuæ tempore, quo Apoſtolis graviſſima tentatio imminebat, ipſéque concutiendus erat & caſurus, fidem amitteret, ſed ut fide ſervatâ in ipſo lapſu, citò reſurgeret, fortiórque divinâ gratiâ factus, fratres, id eſt, cæteros Apoſtolos in fide confirmaret. Idque privilegium eſſe perſonale *S. Petri*, quod ad Succeſſores non manaverit. Sic exponunt hunc locum *Tertullianus* Lib. De Fuga in Perſecutione, Cap. II. *S. Cyprianus* Lib. de Oratione Dominica, *S. Hilarius* Lib. I. de Trinitate, *S. Baſilius* Homilia XXII. De Humilitate, *S. Joannes Chryſoſtomus* Homilia LXXXIII. in Matthæum, *S. Ambroſius* in Pſalmum XLIII. & in Cap. XXII. Evangelii S. Lucæ, Concilia Carthaginenſe & Milevitanum in Epiſtolis Synodicis ad *Innocentium I.* Pontificem Maximum, *S. Auguſtinus* Lib. De Correptione & Gratia, Cap. VI. VIII. & XII. *S. Cyrillus Alexandrinus* Lib. XI. in Joannem, *S. Leo* Sermone II. in Natali Apoſtolorum Petri & Pauli, *S. Proſper* in Epiſtola ad Rufinum, *Theodoretus* Oratione de Charitate, Venerabilis *Beda*, *Theophylactus*, *Oecumenius*, *Euthymius*, in Cap. XXII. S. Lucæ, *B. Petrus Damiani* Sermo- A ne XXVII. de SS. Petro & Paulo, *Drogo* Oſtienſis Epiſcopus, Lib. De Sacramento Dominicæ Paſſionis, *Innocentius III.* Sermone I. de SS. Petro & Paulo, *Hugo* Cardinalis, *Albertus Magnus*, *S. Thomas*, *S. Bonaventura*: Gloſſa Interlinearis, *Nicolaus de Lira*, *Dionyſius Cartuſianus*, Cardinalis *Cajetanus*, *Joannes Major*, *Joannes Arboreus*, *Joannes Benedictus*, *Joannes Gagneus*, in Cap. XXII. S. Lucæ, *Dominicus Bannes* Ordinis Prædicatorum doctiſſimus Theologus, Commentario in Secundam Secundæ *S. Thomæ*, Quæſt. I. Art. X. Dubio IV. Concluſ. III. &c. Nonnulli hunc locum B ad Romanam Eccleſiam flectunt, pro qua Chriſtus oraverit, ut à Fide nuſquam deficeret, ſcilicet *Agatho* Pontifex Maximus in Epiſtola ad Conſtantinum Pogonatum Imperatorem, quæ in Synodo VI. Actione IV. lecta & laudata eſt, B. *Petrus Damiani* Sermone XXIII. de Nativitate S. Joannis Baptiſtæ, *S. Thomas* in Expoſitione Symboli, *Joannes XXII.* in Diplomate Canonizationis *S. Thomæ*, &c. Quidam Sedi S. Petri, ſive Sedi Apoſtolicæ hunc locum accommodant, Chriſtúmque pro ea oraſſe docent, ut à Fide nuſquam deficiat; ſcilicet *Leo IX.* Epiſtola V. ad Pe- C trum Antiochenum, *Gregorius VII.* Lib. II. Epiſtola XXXI. & Lib. III. Epiſtola XVIII. *S. Bernardus* Epiſtola CXC. ad Innocentium II. *Innocentius II.* Epiſtola ad Concilium Senonenſe, *Innocentius III.* Cap. *Majores*, *De Baptiſmo, & ejus effectu*, & Sermone II. & III. de Conſecratione Romani Pontificis. Alii denique hunc locum de univerſali Eccleſia, & de Concilio Generali ipſam repræſentante interpretantur, pro qua, & pro quo Chriſtus oraverit, ne deficeret fides ejus. Hanc explicationem juvant *Leo IX.* Epiſtola IX. ad *Michaëlem* Conſtantinopolitanum Epiſcopum, *S.* D *Thomas* Secunda Secundæ, Quæſt. XI. Art. VI. dicens, *Univerſalis Eccleſiæ fidem non poſſe deficere, Domino dicente, Lucæ* XXII. *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua.* S. Bonaventura in Cap. XXII. S. Lucæ, *Thomas Waldenſis*, cujus Opus Diplomate Pontificio *Martinus V.* approbavit, Tom. I. Doctrinalis Fidei, Lib. II. Art. II. Cap. XIX. Eam interpretationem amplectuntur Pariſienſes Theologi, *Petrus de Alliaco* Cardinalis & Epiſcopus Cameracenſis, Lib. *De Auctoritate Eccleſiæ*, P. III. Cap. I. & IV. *Gerſonius* in Tractatu *De Poteſtate Eccleſiaſtica*, Conſideratione IV. *Almainus* E Lib. *De Auctoritate Eccleſiæ*, Cap. X. *Cyprianus Benetus* Ordinis Prædicatorum, in Tractatu *De non mutando Paſchate*, Fundamento XIII. *Franciſcus Victoria*, Relectione *De Poteſtate Papæ & Concilii*, & quotquot hodie Pariſiis docent Sacræ Facultatis Doctores & Profeſſores. Salvis itaque Juribus Romanæ Eccleſiæ & Sedis Apoſtolicæ, in qua ſingulari Chriſti protectione Fides *S. Petri* illibata hucuſque prædicata eſt, & porro prædicabitur, (ut piè confidimus, precamúrque) univerſalis Eccleſiæ, Conciliíque Generalis eam repræſentantis Fidem ex Chriſti promiſſione firmi- F tatem & indeficientiam habere aſſerimus, nec à Romano Pontifice precariò illam accipere, ſed ab ipſo Chriſto & Spiritu Sancto. Quamobrem debilitate ſua concidit Authoris Anonymi ratiocinium contra Supremam Conciliorum Generalium Auctoritatem ex verbis Chriſti Lucæ XXII. depromptum. Licèt enim *S. Petro* dictum ſit: *Rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua*, hæc tamen quodam ſenſu ipſi dicta ſunt ut Eccleſiam univerſam repræſentanti, quam proinde immediatiùs ſpectat illa Salvatoris promiſſio. Unde licèt ex hoc loco rectè colligeretur non errandi Privilegium Romano Pontifici convenire (quod tamen rectè colligi negant Theologi Pariſienſes, niſi

Eccleſiæ

Eccleſiæ conſenſus acceſſerit) non ſequeretur tamen illud non convenire etiam Eccleſiæ & Concilio Generali eam repræſentanti, immediatè ex conceſſione Chriſti, & ex adſiſtentia immediata Spiritus Sancti, independenter à Romano Pontifice: Sicut Claves datæ ſunt à Chriſto *S. Petro* ut Eccleſiæ perſonam gerenti, & tamen Eccleſiæ datæ ſunt immediatiùs, adeo ut Eccleſiam Claves habere dependenter à *S. Petro*, & ejus Succeſſoribus, ſano ſenſu dici non poſſit.

§. IV.

Decreta Concilii Conſtantienſis de Suprema Conciliorum Generalium Auctoritate, Traditioni Patrum, & Eccleſiaſticis Regulis conſona ſunt.

XV. Patres Oecumenicam Synodum ut Supremum ultimúmque Catholicæ Eccleſiæ tribunal agnoviſſe & habuiſſe, multa ſunt quæ planè perſuadeant ingeniis nullo ſtudio partium, nullo opinionum præjudicio occupatis. Primò, quod in Controverſia de celebratione Paſchatis ante Nicænam Synodum geſtum eſt. Res ſic ſe habuit. Secundo cadente ſeculo, gravis controverſia exorta eſt, eò quòd omnes per Aſiam Eccleſiæ vetuſta quadam Traditione nixæ, quartadecima Lunâ Paſcha celebrarent (quo die, præſcriptum erat Judæis ut agnum immolarent) eáque omnino Lunâ in quemcumque ſeptimanæ diem incidiſſet, finem jejuniis imponerent; cùm tamen reliquæ totius orbis Eccleſiæ, more ex Apoſtolorum Traditione profecto, Dominica duntaxat ſequente Reſurrectionis Chriſti Solemnitatem peragerent. Frequentes ea de re Synodi convenere in Palæſtina, in Ponto; Romæ, in Gallia, *Quæ uno conſenſu Eccleſiaſticam Regulam univerſis Fidelibus per Epiſtolas tradiderunt, ne videlicet ullo alio quàm Dominico die Myſterium Reſurrectionis Domini unquam celebretur, utque eo duntaxat die Paſchalium Jejuniorum terminum obſervemus* .... Extat inter alias *Epiſtola Synodi Romanæ: cui Victoris Epiſcopi nomen præfixum eſt.* Ita refert *Euſebius* Lib. V. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. XXIII. Verſionis *Valeſii.* Epiſcopi tamen Aſiatici, morem ſibi à Majoribus traditum retinendum eſſe acriter contendebant, quem ſcriptâ ad *Victorem* & ad Romanæ Urbis Eccleſiam Epiſtolâ *Polycrates* Epheſinus Epiſcopus vindicavit. Tum *Victor* Pontifex Maximus *illico omnes Aſiæ vicinarúmque Provinciarum Eccleſias, tanquam contraria rectæ Fidei ſentientes, à communione abſcindere conatus eſt; datiſque literis univerſos, qui illic erant, Fratres proſcribit, & ab unitate Eccleſiæ prorſus alienos eſſe pronuntiat. Verùm hæc non omnibus placebant Epiſcopis. Proinde Victorem ex adverſo hortati ſunt, ut ea potiùs ſentire vellet, quæ paci & unitati, caritatique erga proximum congruebant. Extant etiamnum eorum literæ, quibus Victorem acerbiùs perſtringunt. Ex quorum numero Irenæus in Epiſtola quam ſcripſit nomine Fratrum, quibus præerat in Gallia, illud quidem defendit, ſolo die Dominico Reſurrectionis Domini Myſterium eſſe celebrandum: Victorem tamen decenter admonet, ne integras Dei Eccleſias morem ſibi à Majoribus traditum cuſtodientes à communione abſcindat.* Ita refert *Euſebius* Lib. laudato, Cap. XXIV. Ex quibus patet, Aſiaticos Epiſcopos *Victoris* Romani Pontificis Definitioni ac Decreto, etſi in Synodo Romana condito non ceſſiſſe, nec ad cedendum ſe adſtrictos exiſtimaſſe. Ceſſiſſent autem, ſi Sedem Apoſtolicam ultimum Eccleſiæ tribunal, & ſedentem in ea Pontificem indeficientis Judicii Privilegio abſolutè & ſimpliciter donatum à Chriſto credidiſſent. Morem autem retinuere ſuum celebrandi Paſchatis ad Nicænam uſque Synodum, cujus tandem Decreto de Paſchate celebrando die Dominica Lunam decimam-quartam proximè ſequente, paruerunt Orientales omnes, Syri, Cilices, Meſopotami, quotquot *in cauſa Feſti claudicabant*, ut loquitur *S. Athanaſius* Epiſtolâ de Synodis Arimini & Seleuciæ. Quid ita? Quia *omnium conſenſu controverſia de ea re ſuſcepta prudenter & commodè ſedata eſt* in Concilio Oecumenico, ut habet Epiſtola Synodica ipſius Concilii Nicæni ad Alexandrinam Eccleſiam, apud *Theodoretum* Lib. I. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, Cap. II. Perſuaſum itaque habuerunt Aſiatici, & quotquot in celebratione Paſchatis à Romana cœteriſque Eccleſiis diſſentiebant, Concilium Oecumenicum ſupremum & ultimum eſſe tribunal, in quo Religionis controverſiæ finirentur. Unde ex tunc inter Hæreticos numerati ſunt, eorúmque nomen execrata Eccleſia eſt, qui pertinaciter morem illum celebrandi Paſcha Luna XIV. in quamcumque diem incideret, nihilominus retinebant, ut conſtat ex SS. *Epiphanio*, *Auguſtino*, & *Theodoreto*, in Libris quos de Hæreſibus ſcripſere; ubi de Quartodecimanis, & Audianis agunt.

Primum argumentum ex Controverſia de celebratione Paſchatis.

XVI. Idem demonſtratur ex iis quæ geſta ſunt in Quæſtione de Baptiſmo Hæreticorum, ſeculo tertio. Baptiſmum ab Hæreticis collatum cùm abdicaſſet *Agrippinus* Carthaginenſis Epiſcopus cum Africana Synodo; & ab iis ad Eccleſiam venientes baptizandos ſanxiſſet, error ille altas in Africa radices egit, indéque in Orientem propagatus, Conciliis etiam Iconienſi & Synadenſi firmatus eſt, & magni nominis viros ſanctitate & doctrina inſignes, *Firmilianum* præſertim Cæſareæ in Cappadocia Epiſcopum, & *Dionyſium Alexandrinum*, propugnatores habuit. Eumdem errorem *S. Cyprianus* Carthaginenſis Epiſcopus, Africæ Primas, cum omnibus Coëpiſcopis ſuis fortiter defendit, & tribus Conciliis celebratis ſtabilivit, doctrinam Catholicam, & Scripturis Sacris conſonam eſſe falsò perſuaſus. *Stephanus I.* Pontifex Maximus pro muneris Apoſtolici ratione; novam pernicioſámque doctrinam damnavit, intentato illius Defenſoribus Anathemate: ſanxitque, *Nihil novandum, niſi quod traditum eſt*, ut idem *S. Cyprianus* in Epiſtola ad *Pompeium*; & *Vincentius Lirinenſis* in Commonitorio Cap. 9. teſtantur. Quid inde? Nec Africani Epiſcopi, & *S. Cyprianus* inprimis, neque Cappadoces cum *S. Firmiliano*, neque cum *S. Dionyſio Alexandrino* Ægyptii, Auctoritati ac Definitioni *Stephani* Romani Pontificis ceſſerunt, ac errorem ab ipſo damnatum depoſuerunt; Ipſummet errare arbitrati. Unde *S. Cyprianus* Epiſtolâ LXXIV. ad *Pompeium* ſcribebat: *Quia deſideraſti in notitiam tuam perferri quid mihi ad literas noſtras Stephanus frater noſter reſcripſerit; miſi tibi Reſcripti ejus exemplum, quo lecto, magis ac magis ejus errorem denotabis, qui Hæreticorum cauſam contra Chriſtianos, & contra Eccleſiam Dei aſſerere conatur.... : Inter cætera vel ſuperba, vel ad rem non pertinentia, vel ſibi ipſi contraria, quæ imperitè atque improvidè ſcripſit, etiam illud adjunxit, ut diceret: Si quis ergo à quacumque Hæreſi venerit ad nos, nihil innovetur, niſi quod traditum eſt, ut manus illi imponatur in pænitentiam.* Non cenſebant ſcilicet *S. Cyprianus* & Africani Epiſcopi, *S. Dionyſius* Alexandrinus, *S. Firmilianus* & alii, indeficientis judicii Privilegium Romano Pontifici à Chriſto eſſe collatum, qui tamen Plenarii ſeu Generalis Concilii Auctoritati ceſſiſſent, ſi quod iis temporibus celebratum eſſet, in quo iſta de Baptiſmo Hæreticorum diremta fuiſſet controverſia, ut ſæpius inculcat *S. Auguſtinus*

Secundum argumentum ex quæſtione de Baptiſmo Hæreticorum.

ſtinus contra Donatiſtas ſcribens. Plenarium itaque ſeu Generale totius Eccleſiæ Concilium, non ſolam Sedem Apoſtolicam, ut ſupremum ac ultimum Eccleſiæ tribunal agnoſcebant: Alioqui non magis illius quàm iſtius judicio ceſſuros *S. Auguſtinus* dixiſſet. Nec ob aliam rationem Eccleſiæ communione frui permiſſi ſunt, nec Hæreſeos damnati fuere, quàm quòd nullum celebratum fuerat Plenarium totius orbis Chriſtiani Concilium, in quo eliquata veritas firmaretur, ut idem inculcat *S. Auguſtinus*, S. Cyprianum & Africanos Epiſcopos excuſans. Abſolutis verò Magiſtris erroris, damnati ſunt Diſcipuli, ſcilicet Donatiſtæ, atque ut Hæretici habiti ac proſcripti ſunt ab Eccleſia univerſa, quia Plenarium Concilium Baptiſmum ab Hæreticis collatum approbavit, ratúmque ac legitimum eſſe ſanxit, & ab Hæreſi ad Catholicam Eccleſiam venientes, ſi Baptiſmo verbis Evangelicis conſecrato tincti eſſent, non eſſe baptizandos, ſed manûs impoſitione recipiendos. Qui verò ſic ratiocinatur *S. Auguſtinus*, qui *S. Stephani I.* Pontificis Maximi Decretum ne ſemel quidem Donatiſtis objicit, qui nuſquam ipſis improperat quòd poſt Romani Pontificis ſupremum, ultimum, indeficiens judicium, in errore pertinaciter maneant, ſed quòd Plenarii Concilii, quòd univerſalis Eccleſiæ Auctoritati non cedant, ille cenſet Concilii Generalis & univerſalis Eccleſiæ, non Romani Pontificis, tribunal, ſupremum, ultimum, ac indeficiens eſſe, ad quod Religionis controverſiæ deferantur, ejus judicio finiendæ. *S. Auguſtini* loca exhibeo.

Lib. I. De Baptiſmo contra Donatiſtas, Cap. VII. *Jam ne videar humanis argumentis agere, quoniam Quæſtionis hujus obſcuritas prioribus Eccleſiæ temporibus ante Schiſma Donati magnos viros, & magna caritate præditos, Patres Epiſcopos, ita inter ſe compulit ſalva pace diſceptare atque fluctuare, ut diu Conciliorum in ſuis quibuſque regionibus diverſa Statuta nutaverint, donec Plenario totius orbis Concilio, quod ſaluberrimè ſentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur.*

Ejuſdem Libri Cap. XVIII. *De Baptiſmi ergo quæſtione jam, quantum arbitror, ſatis diſſerui, & quia hoc manifeſtiſſimum Schiſma eſt, quod Donatiſtarum nomine nuncupatur, reſtat ut hoc de Baptiſmo piè credamus, quod univerſa Eccleſia à ſacrilegio Schiſmatis remota cuſtodit: In qua tamen ſi aliud alii & aliud alii adhuc de iſta quæſtione ſalva pace ſentirent, donec Univerſali Concilio unum aliquid eliquatum ſincerúmque placuiſſet, humanæ infirmitatis errorem cooperiret caritas unitatis.*

Lib. II. Cap. IV. *Sanctus Cyprianus ſatis oſtendit, facillimè ſe correcturum fuiſſe ſententiam ſuam, ſi quis ei demonſtraret Baptiſmum Chriſti ſic dari poſſe ab eis, qui foras exierunt, quemadmodum amitti non potuit cùm foras exirent: Unde multa jam diximus, nec nos ipſi tale aliquid auderemus aſſerere, niſi univerſa Eccleſia concordiſſima Auctoritate firmati, cui & ipſe ſine dubio cederet, ſi jam illo tempore quæſtionis hujus veritas eliquata & declarata per Plenarium Concilium ſolidaretur. Si enim Petrum laudat & prædicat, ab uno poſteriore Collega patienter concorditérque correctum, quantò citiùs ipſe, cum Concilio Provinciæ ſuæ, univerſi orbis Auctoritati, patefacta veritate, ceſſiſſet.*

Et Cap. VII. *Nolite ergo nobis auctoritatem objicere Cypriani ad Baptiſmi repetitionem, ſed tenete nobiſcum exemplum Cypriani ad unitatis conſervationem. Nondum enim erat diligenter illa Baptiſmi quæſtio pertractata.... Sic diligentiùs inquiſita veritas docuit, quæ poſt magnos dubitationis fluctus ad Plenarii Concilii confirmationem perducta eſt.*

Cap. IX. *Cyprianus hac atteſtatione ſatis oſtendit, multò magis ſe fuiſſe commemoraturum, ſi quod de hac re Tranſmarinum vel Univerſale Concilium factum eſſet. Nondum autem factum erat, quia conſuetudinis robore tenebatur orbis terrarum, & hæc ſola opponebatur inducere volentibus novitatem, quia non poterant apprehendere veritatem. Poſtea tamen dum inter multos ex utraque parte tractatur, & quæritur, non ſolùm inventa eſt, ſed etiam ad Plenarii Concilii Auctoritatem robúrque perducta, poſt Cypriani quidem paſſionem, ſed antequam nos nati eſſemus. Hanc autem fuiſſe conſuetudinem Eccleſiæ, quæ poſtea multis diſcuſſis ambagibus, perſpecta veritate, Plenario Concilio confirmata eſt, ſatis oſtenditur.*

Cap. XV. *Fuit aliquando de Baptiſmo dubitatio: Qui diverſa ſenſerunt, in unitate manſerunt. Ea dubitatio procedente tempore, perſpecta veritate, ſublata eſt. Quæſtio quæ nondum finita Cyprianum non deterruit, ut recederet, vos finita, ut redeatis, invitat.*

Quæſtio finita non erat S. *Cypriani* tempore, quia nondum per Plenarium Concilium dubitatio ſublata erat & perſpecta veritas; poſteriori tempore finita eſt, quia per Concilium Plenarium judicata.

Lib. IV. Cap. VI. ait, Si minùs aliquid de obſcuriſſima Quæſtione *S. Cypriano* revelatum eſt, ut magnitudo caritatis ejus, qua unitatem non deſeruit, probaretur, non ideo quemquam tantis ejus meritis virtutum & tantæ copiæ gratiarum, debere ſe audere præponere, *Quia Univerſalis Concilii firmitate admonitus videt aliquid quod ille non vidit, quia Plenarium de hac re Concilium nondum habebat Eccleſia.*

Lib. V. Cap. XVII. Majus in *S. Cypriano* robur virtutis eminuiſſe ait, *Cum iſta Quæſtio nondum diſcuſſa nutaret, quod aliter ſentiens quàm multi Collegæ, tantam moderationem obtinuit, ut Eccleſiæ Dei Sanctam Societatem nulla Schiſmatis labe truncaret...: Neque illius huic ſententiæ, in qua ei viſum eſt aliter ſuſcipiendos ab Hæreticis venientes, quàm vel in præteritum ſuſcipiebantur, ſicut ipſe teſtatur, vel nunc ſuſcipiuntur; ſicut totius orbis Chriſtiani Plenario Concilio rationabilis conſuetudo firmata eſt, meam præpono ſententiam, ſed Eccleſiæ Sanctæ Catholicæ, cujus univerſitas ipſe non fuit, ſed in ejus univerſitate permanſit.* Similia habet Lib. VI. Cap. I. II. VII. VIII. XIII. XXXV. & Lib. VII. Cap. I.

XVII. Idem ſuadetur ex iis quæ idem *S. Auguſtinus* habet de cauſa *Ceciliani* Carthaginenſis Epiſcopi, cujus occaſione Schiſma fecerant Donatiſtæ, ipſius Ordinationem accuſantes, quaſi à Traditoribus Sacrarum Scripturarum peracta eſſet. Abſolutus fuerat *Cecilianus*, Donatiſtæ damnati, tum in Romana Synodo Præſide *Melchiade* Pontifice Maximo, cùm in Concilio Arelatenſi I. nec ideo tamen à Schiſmate & inſectatione *Ceciliani* ceſſabant, effutientes, quod improbis litigatoribus ſolemne eſt, cùm cauſâ ceciderunt, ſe malos judices paſſos eſſe. Quid ad hæc *S. Auguſtinus*? Urgétne *Melchiadis* Romani Pontificis Judicium peremptorium fuiſſe, quod retractare nefas eſſet? Nequaquam; ſed potuiſſe Donatiſtas Plenarium Concilium adire, reponit, ibique oſtendere *Melchiadem* & Coëpiſcopos malè judicaſſe, ut eorum Sententia reſcinderetur. Hoc nempe tribunal ſuperfuiſſe. Quod cùm non fecerint, nulla ipſis ſupereſt conquerendi ratio. Verba *S. Auguſtini* ſubjicio Epiſtola ad *Glorium, Eleuſium*, & alios, centeſimâ ſexageſimâ-ſecundâ. *Sed poſteaquam ipſis rebus experti ſunt cum Ceciliano permanere communionem orbis terrarum, & ad eum à Tranſmarinis Eccleſiis communicatorias literas mitti, non ad illum quem ſibi ſcelerato ordinaverant, puduit eos ſemper tacere, quia poſſet eis objici*

Tertium argumentum ex cauſa Ceciliani.

jici, cur paterentur ignaram per tot gentes Eccleſiam communicare damnatis, & cur ſe ipſi ab innocentia orbis terrarum communione præciderent, elegerunt, ſicut dicitur, ad duas fraudes agere cauſam cum Ceciliano apud Eccleſias Tranſmarinas, parati ad utrumque, ut ſi eum potuiſſent quacumque verſutia falſæ criminationis evincere, ſatiarent pleniſſimè cupiditatem ſuam; ſi autem non poſſent, in eadem quidem perverſitate durarent, ſed jam tamen quaſi haberent quod dicerent, malos Judices ſe eſſe perpeſſos, quæ vox eſt omnium malorum litigatorum, cùm fuerint etiam manifeſtiſſima veritate ſuperati. Quaſi non eis ad hoc dici poſſet & juſtiſſimè dici: Ecce putemus illos Epiſcopos, qui Romæ judicarunt, non bonos Judices fuiſſe; Reſtabat adhuc Plenarium Eccleſiæ univerſalis Concilium, ubi etiam cum ipſis Judicibus cauſa poſſet agitari, ut ſi malè judicaſſe convicti eſſent, eorum Sententiæ ſolverentur. Quod utrum fecerint, probent: Nos enim non factum eſſe facilè probamus, ex eo quòd totus orbis non eis communicat: Aut ſi factum eſt, etiam ibi ſunt victi, quod ipſa eorum ſeparatio manifeſtat. Ex his meridiana luce clariùs probatur, *S. Auguſtinum* agnoviſſe, *Plenarium Eccleſiæ univerſalis Concilium*, non Romanam Synodum Præſide *Melchiade* Romano Pontifice in cauſa *Ceciliani* celebratam, ſupremum eſſe & ultimum totius Eccleſiæ tribunal: Aliqui verè non dixiſſet ac ſincerè: *Reſtabat adhuc Plenarium Eccleſiæ univerſalis Concilium, &c.*

Quartum argumentum ex cauſa Apiarii.

XVII. Idem probatur ex iis quæ geſta ſunt in cauſa *Apiarii* Presbyteri ab Epiſcopis Africanis tempore *S. Auguſtini*, & *Zoſimi*, *Bonifacii*, *Celeſtini I.* Pontificum Maximorum. Gradu & communione ſummotus *Apiarius* ab Africana Synodo, ad Sedem Apoſtolicam confugit, obtinuitque à *Zoſimo* ut *Fauſtinus* Epiſcopus in Africam Legatus à Latere mitteretur, cauſæ cognitionem ſuſcepturus, cum duobus Presbyteris Legationis ſociis. In Synodo Africana, cui interfuit, de Appellationibus ad Romanam Sedem actum, & utrum Nicænis Canonibus niterentur, quos *Zoſimus* allegaverat, Sardicenſes intelligens, quæſitum eſt. Fruſtra laboravit *Fauſtinus* à *Celeſtino* iterum miſſus, ut decretam à Summo Pontifice *Apiarii* reſtitutionem exequeretur. In Synodo namque, præſente ipſo *Fauſtino*, propria confeſſione convictus eſt criminum, ob quæ fuerat ab Epiſcopo Siccenſi depoſitus. Africani Patres, quorum unus erat *S. Auguſtinus*, Epiſtolam ad *Celeſtinum I.* ſcripſere; qua rei geſtæ ſeriem exponentes, & de *Fauſtino* vehementer conqueſti, Summum Pontificem rogarunt, Ne ab ipſis excommunicatos in Communionem ultra acciperet: Deinde ne Presbyterorum & inferiorum Clericorum Appellationes admitteret, quia nullo Concilio id Eccleſiæ derogatum erat Africanæ; imò Nicænis Canonibus repugnabat. Tertiò, ne Legatos à Latere mitteret in Africam ad exequendum Sententias Romæ latas, quia nulla Synodo id conſtitutum inveniebatur. Quæ enim allegata erant per *Fauſtinum* Concilii Nicæni Decreta, id non habere, ut conſtabat ex authenticis exemplaribus Nicænorum Canonum à *Cyrillo* Alexandrino & *Attico* Conſtantinopolitano Antiſtite in Africam miſſis. *Impendiò deprecamur, ut deinceps ad veſtras aures hinc venientes non faciliùs admittatis, nec à nobis excommunicatos in communionem ultra velitis accipere, quia hoc etiam Nicæno Concilio definitum facilè advertet Venerabilitas tua. Nam etſi de inferioribus Clericis vel Laicis videtur ibi præcaveri, quantò magis hoc de Epiſcopis voluit obſervari, ne in ſua Provincia communione ſuſpenſi, à tua Sanctitate vel feſtinatò, vel præproperè, vel indebitè videantur communioni reſtitui? Presbyterorum quoque & ſequentium Clericorum improba refugia, ſicut Te dignum eſt, repellat Sanctitas tua: Quia & nulla Patrum definitione hoc Eccleſiæ derogatum eſt Africanæ, & Decreta Nicæna ſive inferioris ordinis Clericos, ſive ipſos Epiſcopos, Metropolitanis ſuis apertiſſimè commiſerunt, &c.* Et infra: *Nam ut aliqui tanquam à tua Sanctitatis Latere mittantur, nullâ invenimus Patrum Synodo conſtitutum.* Ex quibus apparet, *S. Auguſtinum* & Africanos Epiſcopos agnoviſſe Pontificiæ Poteſtatis uſum ſecundùm Canones eſſe moderandum; Romanum Pontificem Canonibus Nicænis teneri; Concilii Generalis Auctoritatem ſuperiorem eſſe Pontificiâ: Siquidem Concilii Generalis Decretis cedere parati erant, ſi ordinem illum Judiciorum ab ipſo conſtitutum noviſſent: Romani verò Pontificis Mandato novum ordinem Judiciorum, Africanæ Eccleſiæ ignotum, ejúſque moribus repugnantem, invehere volentis, cedere ſe debere non cenſuerunt.

Argumentum ex Epiſtola Siricii ad Anyſium petitum infirmatur.

XVIII. Ante *S. Auguſtinum* laudandus erat *Siricius* Pontifex Maximus, ex cujus Epiſtola ad *Anyſium* Theſſalonicenſem Epiſcopum, & cæteros Epiſcopos Illyrici de cauſa *Bonoſi* Epiſcopi hæretici, quam Synodus Capuana eidem *Anyſio* & Macedonibus Epiſcopis commiſerat, colligunt *Almainus*, & poſt eum recentiores Authores; Concilium eſſe ſupra Pontificem. Quid ita? Quia *Siricius* judicare ſibi non licere, quaſi ex Synodi auctoritate profitetur. *Ideo*, inquit, *primum eſt ut iii judicent, quibus judicandi facultas eſt data. Vos enim totius, ut ſcripſimus, Synodi vice decernitis, nos quaſi ex Synodi auctoritate judicare non convenit.* Verùm hoc argumentum prætermiſi lubens, quod certè nihil probat, quia nimis probat. Si enim alicajus eſſet momenti, conficeret non Generale tantùm, ſed Nationale Concilium, quale Capuanum erat, eſſe Romano Pontifice ſuperius, nec ſolùm iſtius Concilii, ſed delegatorum ab eo Judicum auctoritatem eſſe ſupra Pontificiam, quod nuſquam admiſero, nec (ut arbitror) ſalvâ Primatus Pontificii divino jure inſtituti confeſſione admitti poteſt. Quomodo verò ſit intelligendus hic locus, olim expoſui Diſſertatione XXVII. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi IV. Propoſitione III. in Reſponſione ad objectionem ſeptimam, quam lector, ſi lubet, conſulat.

Quintum argumentum ex Actis in cauſa Neſtorii & Epheſino Concilio.

XIX. Luculentiùs probant Pariſienſes Theologi, Concilium Oecumenicum Supremum eſſe & ultimum Eccleſiæ tribunal, adeóque Romano Pontifice ſuperius, ex iis quæ in cauſa *Neſtorii* geſta ſunt, & ex Actis Epheſini Concilii. Res ita ſe habet. Cùm *Neſtorius* Conſtantinopolitanus Epiſcopus hæreſim prædicaſſet, *Celeſtinus I.* Pontifex Maximus à *S. Cyrillo Alexandrino* admonitus, acceptiſque ipſius *Neſtorii* literis & quaternionibus hæreſim continentibus, Romæ celebravit Synodum, in qua excommunicationis & depoſitionis Sententia in illum Hæreſiarcham lata eſt, niſi intra decimum à denuntiatione diem, errores ſuos *aperta & ſcripta confeſſione* damnaret. *S. Cyrillo Alexandrino* vices ſuas ad executionem Sententiæ demandavit *Celeſtinus*. Convocavit ille Synodum Alexandrinam ex tota Ægypti Diœceſi, ipſo anno CCCCXXX. Synodica miſſa ad *Neſtorium* eſt cum *Celeſtini* Pontificis literis. Denuntiata ipſi *Celeſtini* Sententia, præſcripta errorum ejuratio, Fidei Profeſſio, imperata denique ſubſcriptio XII. Anathematiſmis à *Cyrillo* editis. Non paruit *Neſtorius* in erroribus pertinax. Quamobrem Oecumenicam Synodum congregare operæ pretium fuit; hanc indixit *Theodoſius Auguſtus* Epheſi celebrandam. Anno CCCCXXXI. celebrata eſt. In ea retractata eſt *Neſtorii* cauſa, licèt à *Celeſtino* & Sy-

nodo Romana damnati, tum ab Alexandrina Præſide *Cyrillo* Romani Pontificis hac in cauſa Vicario & Legato. Actione I. canonicè vocatur ad Sanctæ Synodi tribunal; *Religioſiſſimus & Reverendiſſimus Epiſcopus Neſtorius*, non ſecùs ac alii Antiſtites, à Patribus appellatur; Lecta ejus Epiſtola, quâ auditâ Patres Hæreticum *Neſtorium* conclamarunt, ipſique Anathema ſunt imprecati: *Quicumque Neſtorium non anathematizat, Anathema ſit: Hunc recta fides anathematizat: Hunc Sancta Synodus anathematizat. Omnes Neſtorii Epiſtolam & dogmata anathematizamus; Omnes Hæreticum Neſtorium anathematizamus.* Lecta deinde Excerpta ex ejus Commentariis & quaternionibus; in Sermones, quos Epheſi habuerat, inquiſitum eſt. Tandem probatis ejus blaſphemiis & contumaciâ legitimorum documentorum fide; Synodus in eum Sententiam tulit his verbis: *Dominus noſter Jeſus Chriſtus, quem ſuis ille blaſphemis vocibus impetivit, per ſanctiſſimam hanc Synodum eumdem Neſtorium Epiſcopali Dignitate privatum, & ab univerſo Sacerdotum conſortio & cœtu alienum eſſe definit.* Ex his porrò evidens eſt, Oecumenicam Synodum ſupremum eſſe ac ultimum Eccleſiæ tribunal, ad quod cauſæ Fidei & Religionis, poſt Romani etiam Pontificis Judicium & Sententiam, deferuntur, in eòque retractantur, ac examinantur perinde ac ſi à Summo Pontifice judicatæ non eſſent, ac tandem ita finiuntur, ut deinceps retractari non poſſint.

Sextum argumentum ex cauſa Eutychetis & Actis Chalcedonenſi Concilii.

XX. Idem demonſtratur ex iis quæ geſta ſunt in cauſa *Eutychetis*, & ex Actis Chalcedonenſis Synodi. *Flavianus* Conſtantinopolitanus Epiſcopus *Eutychetis* hæreſim, ejûſque perſonam in Concilio ſuo damnaverat: *Flaviani* Judicium confirmaverat *S. Leo* Pontifex Maximus; novam hæreſim confoderat celeberrimâ illâ ad *Flavianum* Epiſtolâ. *Dioſcorus* Alexandrinus Patriarcha *Eutychetis* patrocinium ſuſcepit, & *Chryſaphii* Eunuchi favore à *Theodoſio* Auguſto impetravit ut ſecunda Synodus Epheſina convocaretur, in qua lata contra *Eutychetem* Conſtantinopoli Romæque Judicia revocarentur ad examen. Annuit *S. Leo*, miſit Legatos, ſcripſitque ad Synodum in hæc verba: *Verùm quia etiam talium non eſt negligenda curatio, & piè ac religioſè Chriſtianiſſimus Imperator haberi voluit Epiſcopale Concilium, ut pleniore Judicio omnis poſſit error aboleri: Fratrès noſtros Julium Epiſcopum, Renatum Preſbyterum, filium meum Hilarium Diaconum, cùmque his Dulcitium Notarium probatæ nobis fidei, miſi: Qui vice mea ſancto Conventui veſtræ fraternitatis interſint, & communi vobiſcum ſententiâ quæ Domino ſint placita conſtituant. Hoc eſt, ut primitus peſtifero errore damnato, etiam de ipſius, qui imprudenter erravit, reſtitutione tractetur: Si tamen doctrinam veritatis amplectens, ſenſus hæreticos, quibus imperitia ejus fuerat irretita, plenè apertèque propria voce & ſubſcriptione damnaverit.* Quamvis rem *Synodali non indigere tractatu* S. Leo cenſeret, annuit tamen ut celebraretur Synodus, in qua *pleniore judicio poſſet error aboleri.* Majorem itaque Synodi Generalis Auctoritatem eſſe perſuaſum habebat, quàm Pontificiam. Quis enim ad inferius tribunal cauſam deferens aut deferri permittens, id ſe facere aut permittere dixerit, ut quod à ſuperiori Judice decretorio judicio pronuntiatum eſt, *pleniore judicio* tractetur, & validiùs ac efficaciùs opprimatur iniquitas?

XXI. Cùm verò *Chryſaphii* malis artibus ac potentiâ, necnon *Dioſcori* tyrannide, Epheſina illa Synodus in apertum *Latrocinium* evaſiſſet, in quo violata Romani Pontificis Majeſtas, omnis Judiciorum ordo ſubverſus, *Eutyches* abſolutus, *Flavianus* damnatus; *S. Leo* Synodum legitimam à *Theodoſio Auguſto* congregari rogavit: Utque interim omnia in eo ſtatu manere juberet in quo fuerant ante omne Judicium, donec major ex toto orbe Sacerdotum numerus congregaretur. Synodum eſſe neceſſariam ſcripſit ut fidei conſuleretur & unitati, maximè cùm *Flavianus* appellaſſet. Id conſtat ex Epiſtolâ XXV. ſeu XL. Editionis *P. Quenellii* ad *Theodoſium* Auguſtum; *Cui Sacramento*, inquit, *quia impiè nunc à paucis imprudentibus obviatur, omnes partium noſtrarum Eccleſiæ, omnes Manſuetudini veſtræ cum gemitibus & lacrymis ſupplicant Sacerdotes, ut quia & noſtri fideliter reclamarunt, & eiſdem libellum Appellationis Flavianus Epiſcopus dedit, Generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offenſiones ita aut repellat aut mitiget, ne aliquid ultra ſit vel in fide dubium, vel in caritate diviſum... Quàm autem poſt Appellationem interpoſitam hoc neceſſariè poſtuletur, Canonum Nicææ habitorum Decreta teſtantur, quæ à totius Mundi ſunt Sacerdotibus conſtituta, quæque ſubter annexa ſunt.* Sardicenſes Canones Nicænorum nomine adornat. Scripſit eâ de re & ad *Pulcheriam Auguſtam*, rogans ut Concilium à *Theodoſio* Imperatore impetraret, *Quo diligentiùs univerſa, quæ offenſionem generaverant, retractarentur, omnibus querelis & præjudiciis partis utriuſque interim ſuſpenſis.* An verò neceſſe fuiſſet Synodum Oecumenicam congregari, *ne aliquid ultra eſſet in fide dubium?* an id tam enixè poſtulaſſet ab Imperatore *S. Leo*, niſi planè perſuaſum habuiſſet, Concilium Generale ſupremum eſſe & ultimum Eccleſiæ tribunal? Enimverò, ſi & Ipſe, & Eccleſia cum ipſo univerſa ſenſiſſet Romanum Pontificem abſolutè eſſe ſupra Concilium Generale, ita ut nullum ſupra ſe Judicem in terris agnoſcat; ſatis habuiſſet reſcindere omnia quæ in Epheſino Latrocinio geſta erant, *Flavianum* reſtituere, damnare *Dioſcorum*, damnationem *Eutychetis* aggravare & confirmare: Quæ longè facilior & compendioſior via fuiſſet. Ejus enimvero Sententiam omnes Eccleſiæ ultro ſuſcepiſſent ac executioni mandaſſent, ſiquidem in ea fuiſſent opinione, Sedem Apoſtolicam ultimum eſſe totius Eccleſiæ tribunal, & Summi Pontificis irretractabile eſſe Judicium, non accedente Eccleſiæ conſenſu.

XXII. Synodum, quam *S. Leo* poſtulabat, non conceſſit *Theodoſius*; ſed *Martianus* Auguſtus, qui ipſi in Imperium ſucceſſit, eam congregavit Chalcedonem, conſentiente *S. Leone*, qui & Legatos ad eam miſit, & per eos Concilio præfuit. In illo ejuſdem *S. Leonis* Epiſtola ad *Flavianum* examinata eſt, & cum Symbolis Nicæno & Conſtantinopolitano, necnon cum *S. Cyrilli* Synodicis Epiſtolis collata, ut palam fieret omnibus, an cum ipſis in doctrina & expoſitione fidei conſentiret. Rem ita ſe habere cùm agnoſcerent Patres, laudatam Epiſtolam ſummo conſenſu approbarunt ac ſuſceperunt, ut *S. Petri confeſſioni congruentem, & communem quamdam columnam exiſtentem adverſus perversè ſentientes, ad confirmationem rectorum Dogmatum.* Et ſecundùm illam, Eutychianam Hæreſim Synodus damnavit, & Fidei Definitionem edidit. An, quæſo, Chalcedonenſis Concilii Patres *S. Leonis* Epiſtolam examinaſſent? An cauſam *Eutychetis* tanto ſtudio retractaſſent? Idne paſſi eſſent ipſius *Leonis* Legati, qui Synodo præerant, niſi una hæc omnium fuiſſet ſententia, Synodum Oecumenicam, non Apoſtolicam Sedem, ſupremum & ultimum eſſe totius Eccleſiæ tribunal, & Romani Pontificis Judicia poſſe à Concilio Generali retractari? Id *S. Leo* poſtea profeſſus eſt Epiſtolâ LXIII. ſeu XCIII.

Editionis

Editionis *P. Quenellii* ad *Theodoretum* Epiſcopum Cyri, ut aliàs obſervavi. *Gloriamur*, inquit, *in Domino, qui nullum nos in noſtris fratribus detrimentum ſuſtinere permiſit, ſed quæ noſtro prius miniſterio Dominus definierat, univerſæ fraternitatis irretractabili firmavit aſſenſu: Ut verè à ſe prodiiſſe oſtenderet, quod prius à Prima omnium Sede formatum, totius Chriſtiani orbis Judicium recepiſſet: Ut in hoc quoque Capiti membra concordent.* Concilii ergo Oecumenici, non Romani Pontificis Judicium irretractabile cenſet *S. Leo*, & Sedis Apoſtolicæ Judicium Auctoritate Synodi Generalis firmari, adeóque Concilium eſſe ipſo Pontifice ſuperius.

Septimum argumentum ex cauſa triū Capitulorum, & quinta Synodo.

XXIII. Idem confirmatur ex iis quæ in cauſa Trium Capitulorum, & in Quinta Synodo geſta ſunt. Anno DLIII. Synodus Conſtantinopoli congregata eſt à *Juſtiniano* Imperatore in cauſa Trium Capitulorum, *Eutychio* Conſtantinopolitano Patriarcha Præſide, cùm *Vigilius* Pontifex Maximus Conſtantinopoli tunc exiſtens, adeſſe Concilio ac præſidere recuſaſſet, atque ad vitandas inſidias, ob improbatum *Juſtiniani* de Trium Capitulorum damnatione Edictum, ſibi ſtructas, Chalcedonem ſeceſſiſſet. Coacta Synodus Ipſum honorifica Legatione convenit *Eutychii* Conſtantinopolitani & aliorum Patriarcharum, & ſexdecim Metropolitanorum, quibus Patricios Imperator adjunxit. Ab his ſemel, iterúmque interpellatus *Vigilius*, ut cauſam Trium Capitulorum cum cœteris Epiſcopis diſceptare vellet, quemadmodum ſuis literis *Eutychio* pollicitus erat, reſpondit, ſe intra dierum aliquot ſpatium, quid ſibi de controverſia videretur, ad Imperatorem ſcripto tranſmiſſurum, quod ſtatim, ob ægritudinem, præſtare non poterat. Poſt dies viginti, pridie ſcilicet Idus Maii, *Conſtitutum* ſuum ad *Juſtinianum* dedit, quo ſuam de Tribus Capitulis copioſè declarat ſententiam. *Theodori Mopſueſteni* Capitula configit, ac errores, ſed ejus nomini perſonæque parcit, nemini licere aſſerens, ſecundùm Sedis Apoſtolicæ Decreta, *Noviter aliquid de mortuorum judicare perſonis: ſed in hoc ſtatu relinqui, in quo unumquemque dies ſupremus invenit.* Statuit ac decernit, *Nihil in injuriam atque obtrectationem probatiſſimi in Chalcedonenſi Synodo viri Theodoreti Epiſcopi Cyri, ſub taxatione nominis ejus à quoquam fieri, vel proferri: ſed cuſtoditâ in omnibus perſonæ ejus reverentiâ, quæcumque ſcripta vel dogmata, ejus & cujuſlibet nomine prolata, Neſtorii atque Eutychetis manifeſtantur erroribus conſonare, anathematizat atque damnat.* Declarat Chalcedonenſis Concilii Patres, *Ex verbis Epiſtolæ viri venerabilis Ibæ rectiſſimo ac piiſſimo intellectu perſpectis, & ex Geſtis apud Photium & Euſtathium habitis, & ex ipſius Ibæ Epiſcopi præſentis à præſentibus intentione diſcuſſa, juſtiſſimè orthodoxam ejus pronuntiaſſe Fidem*: Quamobrem ſtatuit ac decernit, *Cùm in omnibus, tum in venerabilis Ibæ Epiſtola, intemeratum Patrum Chalcedonenſium manere Judicium.* Statuit tandem ac decernit *Nulli ad Ordines & Dignitates Eccleſiaſticas pertinenti licere quidquam huic de tribus Capitulis Conſtituto contrarium conſcribere, proferre, componere vel docere, aut aliquam poſt præſentem Definitionem movere ulteriùs quæſtionem.* Nihilominus Quinta Synodus Tria Capitula damnavit. Imprimis Anathemate confixit eos qui defenderent, *Impium Theodorum Mopſueſtenum, & impia ejus Conſcripta*: Deinde eos qui defenderent *impia Theodoreti Scripta, quæ contra rectam Fidem, & contra ſanctam Epheſinam Synodum, & S. Cyrillum, & XII. ejus Capitula expoſuit, & omnia quæ conſcripſit pro Theodoro & Neſtorio*: Eos tandem qui defenderint *Impiam Epiſtolam, quam dicitur Ibas ad Marin Perſam Hæreticum ſcripſiſſe, & non anathematizant eam, & defenſores ejus, & eos qui dicunt eam rectam eſſe vel partem ejus, & eos qui ſcripſerunt vel ſcribunt pro ea, vel pro impietate quæ in ea continetur, & præſumunt eam defendere, vel inſertam ei impietatem, nomine SS. Patrum, vel Sancti Chalcedonenſis Concilii.* Si perſuaſum fuiſſet Quintæ Synodi Patribus, Romani Pontificis, non verò Concilii Generalis tribunal, eſſe ſupremum & ultimum tribunal totius Eccleſiæ Catholicæ, ejuſdémque Pontificis Judicium de quæſtionibus Religionis eſſe irretractabile, *Vigilii Conſtitutum* de Tribus Capitulis amplexi eſſent: Quod tantùm abeſt ut fecerint, ut potius Definitiones Conſtituto planè contrarias ediderint, Capituláque damnaverint, quæ illæſa & intacta eſſe volebat, & à quovis damnari prohibuerat. Præterea, ſi *Vigilius*, & qui Sententiam ipſius de Tribus Capitulis ſequebantur, Occidentales Epiſcopi, Summum Pontificem abſolutè & ſimpliciter eſſe ſupra Concilia Generalia, ita ut nullum in terris Judicem ſupra ſe agnoſcat, ſenſiſſent, eam attuliſſent rationem contra Quintam Synodum: Eam uſurpaſſe Judicium controverſiæ à Summo Pontifice decretoriâ Sententiâ finitæ conclamaſſent: Ab ipſa temerè attentatam Trium Capitulorum damnationem contra *Conſtitutum* Pontificium, cui parere deberet, utpote Summo Pontifice inferior, ſuámque ab eo Auctoritatem emendicans. At neque *Vigilio*, nec Africanis, & Iſtriæ Epiſcopis, qui uſque ad Schiſma Tria Capitula defenderunt, & Quintam Synodum rejecerunt & impugnarunt, id venit in mentem, ut conſtat ex Scriptis *Facundi* Hermianenſis Epiſcopi pro Trium Capitulorum defenſione, & ex Epiſtola *Pelagii II.* Pontificis Maximi ad *Eliam* Aquileienſem, & alios Epiſcopos Iſtriæ, quâ eorum objectionibus adversùs Trium Capitulorum damnationem reſpondet. Sanè cùm Quintæ Synodi Judicium tandem amplexus ſit & confirmaverit *Vigilius*, Tria impia Capitula pariter damnaverit, omnes, qui rectam fidem ſervantes à quatuor Synodis Oecumenicis prædicatam, ipſa damnaverant, vel damnabant, *Fratres & Conſacerdotes eſſe* definiverit datis ad *Eutychium* Patriarcham literis; agnovit Concilium nihil ſibi temerè arrogaſſe, nec indebitam auctoritatem uſurpaſſe, cum Trium Capitulorum damnationem contra ejus *Conſtitutum* definivit. Agnovit itaque illius & cujuſvis Concilii Generalis Auctoritatem ſua fuiſſe & eſſe Superiorem. Agnoverunt cùm Ipſe, tum adhærentes ei Præſules, ſe in Trium Capitulorum defenſione erraſſe: *Errorem tardè cognoverunt* (inquit *Pelagius II.*) errorémque illum ſuum rectè ab Oecumenica Synodo fuiſſe correctum. Unde cognita veritate ſententiam mutarunt, *S. Petrum* imitati, qui à *S. Paulo* reprehenſus, priorem de jugo Circumciſionis Gentibus ad Eccleſiam venientibus imponendo ſententiam abdicavit.

Argumentum 8. ex S. Gregorio Magno.

XXIV. Conciliorum Generalium Auctoritatem magnificis verbis extollit *S. Gregorius Magnus* Lib. I. Epiſtola XXIV. ad Joannem Conſtantinopolitanum Patriarcham, omnéſque eorum Decretis teneri profitetur, nec ipſos Romanos Pontifices excipiens, quia, inquit, *ſunt univerſali conſenſu conſtituta.* Proinde ſe, non illa deſtruere, quiſquis præſumit ſolvere quos ligant, aut ligare quos ſolvunt: & omnes contrarium ſapientes anathemate percellit. Magni Pontificis verba ſubjicio. *Quia corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem: ſicut Sancti Evangelii quatuor libros, ſic quatuor Concilia ſuſcipere & venerari me fateor; Nicænum ſcilicet, in quo perverſum Arii dogma*

ma deſtruitur: Conſtantinopolitanum quoque, in quo Eunomii & Macedonii error convincitur: Epheſinum etiam primum, in quo Neſtorii impietas judicatur: Chalcedonenſe verò, in quo Eutychis, Dioſcorique pravitas reprobatur, tota devotione complector, integerrima approbatione cuſtodio. Quia in his, velut in quadrato lapide, Sanctæ Fidei ſtructura conſurgit, & cujuſlibet vitæ atque actionis norma conſiſtit. Quiſquis eorum ſoliditatem non tenet, etiamſi lapis eſſe cernitur, tamen extra ædificium jacet. Quintum quoque Concilium pariter veneror, in quo Epiſtola, quæ Ibæ dicitur, erroris plena, reprobatur: & Theodorus perſonam Mediatoris Dei & hominum in duabus ſubſiſtentiis ſeparans, ad impietatis perfidiam cecidiſſe convincitur. Scripta quoque Theodoreti, per quæ B. Cyrilli Fides reprehenditur, auſu dementiæ prolata refutantur. Cunctas verò, quas præfata veneranda Concilia perſonas reſpuunt, reſpuo; quas venerantur, amplector: Quia dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit, quiſquis præſumit aut ſolvere quos ligant, aut religare quos ſolvunt. Quiſquis ergo aliud ſapit, Anathema ſit.

Nonum argumentum ex Synodo ſexta Generali.

XXV. Acta Sextæ Synodi manifeſtè probant Concilium Generale Supremum eſſe ac ultimum Eccleſiæ tribunal. Quamvis enim à *Martino I.* Pontifice Maximo in Synodo Lateranenſi damnata eſſet Monothelitarum Hæreſis, Sectæque Principes Anathemate confixi: Quamvis ejuſdem hæreſis ac Sectatorum damnationem *Agatho* in Synodo frequentiſſima Romæ celebrata confirmaſſet: hanc tamen controverſiam cauſamque Sexta Synodus Oecumenica retractavit, Hæreticorum ſcripta, latáque adversùs ipſos Judicia examinavit, dogmaticam *Agathonis* Pontificis Epiſtolam diſcuſſit, & cum doctrina SS. Patrum ac ſuperiorum Conciliorum diligenter collatam ſuſcepit, ut conſtat ex Actione VIII. ex Epiſtola Synodica ad *Agathonem*, & ex literis Conſtantini Imperatoris ad *Leonem II.* in quibus hæc habentur: *Cùm protinus Suggeſtionem Sancti Papæ Agathonis ad Poteſtatem noſtram, ii qui vice ejus fungebantur, obtuliſſent, eam Serenitati noſtræ porrexerunt. Quam cùm juſſiſſemus omnibus audientibus recitari, ſana nec adulterata Fidei characterem in ea perſpeximus. Perpenſis enim Evangelicis & Apoſtolicis vocibus, comparatiſque cum ipſa iis, quæ à Sanctis & Univerſalibus Conciliis ſtatuta ac definita ſunt: Collatis præterea teſtimoniis, quæ afferebat, cum Paternis libris, nihil non concinens inventum eſt, ac nihilum immutata vera Confeſſionis ratio in ea perſpecta. Ac veluti ipſum Principem Apoſtolici Chori, primæque Cathedræ Antiſtitem Petrum contuitu ſummo mentium noſtrarum oculis totius Diſpenſationis Myſterium divinitus eloquentem, verbáque hæc per eas literas Chriſto facientem:* Tu es Chriſtus Filius Dei vivi. *Nam ipſum totum Chriſtum nobis ſacra ejus litera differendo exprimebant: Quas omnes libentibus animis, ſincerèque accepimus, & veluti Petrum ipſum ulnis animi ſuſcepimus.* Cum Hæreticis verò Synodus eadem *Honorium* Romanum quondam Pontificem damnavit, lectis ejus ad *Sergium* Epiſtolis. Porro niſi Concilium Generale, non Sedem Apoſtolicam, Supremum eſſe ac ultimum totius Eccleſiæ tribunal, in quo Religionis controverſiæ decretorio Judicio finiantur, *Agatho* Pontifex Maximus, & totus cum eo Chriſtianus orbis exiſtimaſſet, permiſiſſétne *Martini I.* ac Synodi Lateranenſis Judicium à Sexta Synodo retractari? Permiſiſſétne Synodum Oecumenicam celebrari, quæ cauſam Monotheliticam de novo examinaret, quaſi nihil ei de re confectum eſſet? An ejus Epiſtolam dogmaticam à Synodo examinari ejus Legati patienter tuliſſent? An *Honorium* Pontificem ùt hæreſeos fautorem inter Hæreticos damnari? Nonne clamaſſent injuriam fieri Sedi Apoſtolicæ, Concilium ſibi nimiùm tribuere, & ſuæ poteſtatis fines tranſgredi; Romanorum Pontificum Sententias, Geſta Synodalia, Epiſtolas examinare, ac retractare non poſſe; multò minùs Romanum Pontificem cum Hæreticis damnare: ſiquidem inferior nullam Juriſdictionem in Superiorem habet; Romanus autem Pontifex eſt abſolutè & ſimpliciter ſupra Generalia Concilia, ita ut nullum ſupra ſe judicem in terris agnoſcat? Id cùm *Agathoni*, ejus Legatis, Eccleſiæ totius Epiſcopis, & Eccleſiaſticis Viris, his temporibus non venerit in mentem, liquet omnibus perſuaſum fuiſſe, Concilium Generale eſſe Supremum & ultimum Eccleſiæ tribunal, in quo Religionis controverſiæ decretorio Judicio finiantur.

Argumentum x. ex Synodo Octava.

XXVI. Oecumenica Synodus VIII. Canone XXI. Concilii Generalis auctoritatem eſſe Pontificiâ ſuperiorem ſupponit, ſiquidem controverſias & quæſtiones Romanam Eccleſiam, adeóque & Summum Pontificem ei præſidentem ſpectantes, à Concilio judicari ſtatuit, ſervatâ tamen erga ipſum reverentiâ, ita ut audacter contra ipſum Sententia non dicatur, cùm ſcilicet Eccleſiam audire paratus fuerit. *Porro ſi Synodus Univerſalis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de Sancta Romanorum Eccleſia quævis ambiguitas & controverſia, oportet venerabiliter, & cum convenienti reverentia, de propoſita quæſtione ſciſcitari, & ſolutionem accipere, aut profectum facere: non tamen audacter Sententiam dicere contra Summos Senioris Romæ Pontifices.* Non prohibet Synodus ne uſquam & nulla occaſione Sententia feratur à Concilio Generali in Romanum Pontificem, etiamſi Hæreticus vel Schiſmaticus, aut moribus perditiſſimus evadat, nec monentem Eccleſiam audiat, nec ad meliorem frugem recipere ſe velit: alioqui fruſtra quæſtio à Synodo haberetur in cauſis ipſum ſpectantibus, cùm omnis quæſtio ad judicium ordinetur: Sed vetat ne *audacter*, ne facilè, ne abſque diligenti examine & matura deliberatione, cæteriſque remediis tentatis, in Romanos Pontifices feratur à Concilio Sententia, ut *Photius* & *Dioſcorus* in Prædatoriis Conciliis fecerant. Id ex ſuperioribus verbis ejuſdem Canonis manifeſtum eſt: *Quiſquis autem* (inquit) *tantâ jactantiâ & audacia uſus fuerit, ut ſecundùm Photium vel Dioſcorum, in ſcriptis vel ſine ſcriptis, injurias quaſdam contra Sedem Petri Apoſtolorum Principis moveat, æqualem & eamdem quam illi condemnationem recipiat.* Audacia itaque, non juſtitia Patribus in Concilio Generali congregatis prohibetur in cauſis Romanum Pontificem ſpectantibus. Meminiſſe enim debent eſſe Caput Eccleſiæ viſibile & miniſteriale, ſeu primum Sanctæ Eccleſiæ membrum, quod niſi remediis omnibus priùs tentatis, & deſperata ſanitate, graviſſimóque periculo, niſi id fieret, Eccleſiæ imminente, abſcindi, non debet: Sed pro loco quem in corpore Chriſti tenet, pro dignitate ac divino Primatu; cum reverentia tractari; ac lenibus remediis, quantùm fieri poteſt, ſi graviter ſecundùm animam ægrotet, à Synodo curari.

Argumentum undecimum ex Leone III.

XXVII. Pene mihi exciderat, quod tamen non levis hac in quæſtione momenti eſt, *Leonis III.* teſtimonium in Collatione quam de Symbolo habuit cum *Bernario* & *Jeſſe* Epiſcopis, & *Adalardo* Abbate, miſſis Romam à *Carolo Magno* anno DCCCIX. cujus Acta ſcripſit *Smaragdus* Abbas. Cùm enim Symbolum in Gallicana Eccleſia, cum additione particulæ, *Filióque*, cantari Pontifex non probaret, quia Nicæna & Conſtantinopolitana Synodus, à quibus Symbolum conditum eſt, hanc vocem non indiderunt, & ſequentes Synodi

Oecumenicæ,

Oecumenicæ, Epheſina ſcilicet, Chalcedonenſis, A Quinta quoque & Sexta, additionem quamvis aut mutationem prohibuerunt: Gallicani Præſules hanc *Leoni* quæſtionem propoſuere: *Numquid non bene iidem auctores tunc feciſſent, ſi quatuor tantùm addendo ſyllabas, tam per neceſſarium Fidei Sacramentum cunctis deincept ſeculis perſpicuum redderetur?* Reſpondit Pontifex: *Sicut non audeo dicere, non bene feciſſe, ſi feciſſent, quia procul dubio ſicut cætera quæ vel omiſerunt, ſcientes utique, & non tam humanâ, quàm divinâ illuminati ſapientiâ fecerunt; ita quoque non audeo dicere iſtud eos nobis minus intellexiſſe; perpendiſſe cur dimiſerunt, vel cur dimiſ-* B *ſum ne ultra mitteretur, ſicut & cætera prohibuere. Tu & tui videte quid ſentiatis de vobis. Nam & ego Me illis non dico præferam, ſed etiam illud abſit mihi ut coæquare præſumam.* Res clara eſt: *Leo Tertius*, non ſolùm ſe Conciliis Generalibus præferre, ſed etiam coæquare nefas eſſe ducit. Se igitur abſolutè & ſimpliciter ſupra Eccleſiam univerſam & ſupra Concilium Generale eſſe non ſentiebat, ita ut nullum in terris ſupra ſe Judicium agnoſceret, quemadmodum aſſerit *Bellarminus* Cardinalis.

Argumentum xiv. ex Glabro Rodulfo, & communi Gallicanæ Eccleſiæ Sententia ſæculo undecimo.

XXVIII. Undecimo ineunte ſeculo, Galli- C cani Epiſcopi Romanum Pontificem Concilio Generali & ejus Decretis ſuperiorem non eſſe cenſebant, ſi vera ſunt quæ refert *Glaber Rodulfus*, Cluniacenſis Monachus, Lib. II. Hiſtoriarum ſui temporis Cap. IV. *Joannes XVIII.* Pontifex Maximus, Eccleſiæ Lucacenſis ſeu Bellilocenſis Monaſterii conſecrationem *Petro* Cardinali, rogante *Fulcone* Andium Comite, ejuſdem Cœnobii Fundatore, commiſerat. Id cùm *Hugo* Turonenſis Archiepiſcopus, cujus in Diœceſi conditum erat Monaſterium, tum alii Galliæ Præſules moleſtiſſimè tulerunt, quòd contra Canones attentatum D videretur, quibus & ipſe Romanus Pontifex ſubditus videbatur. *Quod utique audientes Galliarum quique Præſules* (inquit Glaber) *præſumptionem ſacrilegam cognoverunt ex cæcâ cupiditate proceſſiſſe. Univerſi etiam pariter deteſtantes, quoniam nimium indecens videbatur, ut is, qui Apoſtolicam regebat Sedem, Apoſtolicum primitus ac Canonicum tranſgrediebatur tenorem. Cùm inſuper multiplici ſit antiquitus auctoritate roboratum, ut non quiſpiam Epiſcoporum in alterius Diœceſi iſtud præſumat exercere, niſi Præſule, cujus fuerit, compellente ſeu permittente.* Tum ubi narravit, Eccleſiam ipſâ Dedicationis E die vehementiſſimo turbine concuſſam corruiſſe, divino Judicio id factum interpretatur, idque multis perſuaſum ait, ut præſentibus ac futuris quibuſque loco admonitionis eſſet, ne quid ſimile agerent. *Licèt namque*, inquit, *Pontifex Romanæ Eccleſiæ, ob dignitatem Apoſtolicæ Sedis, cæteris in orbe conſtitutis reverentior habeatur, non tamen ei licet in aliquo tranſgredi Canonici Moderaminis tenorem. Sicut enim unuſquiſque Orthodoxæ Eccleſiæ Pontifex ac Sponſus propriæ Sedis, uniformiter ſpeciem gerit Salvatoris, ita generaliter nulli convenit quippiam in alterius procaciter patrare E-* F *piſcopi Diœceſi.* Licèt hæc Glabri narratio aliqua emendatione ſeu expoſitione indigeat, ut obſervavi in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ XI. Seculi, Cap. I. Art. I. ex ea nihilominus colligitur, hanc tum fuiſſe in Gallicana Eccleſia communem ſententiam, Romanum Pontificem Eccleſiam ſecundùm Canones regere debere; ad Canonum obſervantiam teneri; adeòque ſupra Canones, & ſupra Concilia in quibus Spiritu Dei conditi ſunt, abſolutè & ſimpliciter non eſſe. Idque etiam in Cluniacenſium Schola *Glaber* didicerat.

XXIX. Id confirmatur ex iis quæ geſta ſunt in Concilio apud *Anſam* anno MXXV. ab Archiepiſcopis duobus, Viennenſi & Tarentaſienſi, & novem Epiſcopis celebrato. *Gauſlenus* Matiſconenſis Epiſcopus de *Burchardo* Viennenſi Archipræſule conqueſtus eſt, quòd ſine licentia & aſſenſu ſuo *contra Canonum Statuta*, Monachos in Cœnobio Cluniacenſi, quod Matiſconenſis Diœceſis eſt, ordinaſſet. Archipræſul *Odilonem* Abbatem, quo autore Ordinationes celebraverat, defenſorem adduxit. Privilegium à Romana Eccleſia Cluniacenſibus conceſſum protulit Sanctus Abbas, *Quod eis libertatem tribuebat, ut nulli in cujus territorio degebant, nec alicui aliquatenus ſubjacerent Epiſcopo, ſed quemcumque vellent, adirent, vel de qualibet regione adducerent Epiſcopum, qui faceret Ordinationes vel Conſecrationes in eorum Monaſterio. Relegentes ergo Sancti Chalcedonenſis & plurimorum authenticorum Conciliorum Sententias, quibus præcipitur, qualiter per unamquamque regionem Abbates & Monachi proprio debeant Epiſcopo ſubjici, & ne Epiſcopus in Parœcia alterius audeat Ordinationes vel Conſecrationes abſque licentia ipſius Epiſcopi facere, decreverunt Chartam non eſſe ratam, quæ Canonicis non ſolum non concordaret, ſed etiam contrairet Sententiis.* Archiepiſcopus autem *ratione convictus*, à *Gauſleno* Matiſconenſi Epiſcopo *veniam petens, loco ſatisfactionis, & per quales ipſe voluit fidejuſſores, ut unoquoque anno, quamdiu ambo viverent, tempore Quadrageſimæ ſufficientiam olei de olivis ad conficiendum Chriſma ipſi perſolveret ſine negligentia*, ſe obſtrinxit. Summum ergo Pontificem ſupra Canones Concilii Chalcedonenſis, & aliorum Conciliorum Generalium non eſſe, & irritum habendum quicquid contra illorum tenorem conceſſiſſet, vel decreviſſet, Gallicanis illis Præſulibus perſuaſum erat.

Argumentum xvii ex Innocentio III.

XXX. *Innocentius III.* Pontifex Maximus Concilio Generali ſe ſubditum eſſe, & ab eo ſe poſſe coërceri agnovit, ut probat ejus Epiſtola ad *Philippum Auguſtum* Regem Chriſtianiſſimum, CVI. Libri XV. *In carnali*, inquit, *commercio inter Te ac Reginam conjugem tuam adeo eſt proceſſum, quòd ſi etiam illi tantùm confeſſioni vellemus inſiſtere, quam nuper eadem Regina feciſſe proponitur coram prædicto Abbate de Trapa, & dilecto filio Magiſtro Roberto de Corzon, nunc Tituli S. Stephani in Cælio Monte Presbytero Cardinali, non auderemus ſuper hujuſmodi caſu de noſtro ſenſu pro te aliquid diffinire, propter illam Sententiam Evangelicam quam ipſe Chriſtus expreſſit, videlicet*, Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet; *cùm abſque dubio nec Sanctorum exempla, nec Patrum Decreta, intentioni tuæ in hoc articulo ſuffragentur. Verùm ſi ſuper hoc, abſque Generalis deliberatione Concilii determinare aliquid tentaremus, præter divinam offenſam & mundanam infamiam, quam ex hoc poſſemus incurrere, forſan Ordinis & Officii nobis periculum immineret, cùm contra præmiſſam Veritatis Sententiam noſtra non poſſit Auctoritas diſpenſare.* Non veniebat in dubium an Matrimonium conſummatum ſolvere Summus Pontifex poſſet, ne quidem an ratum; cùm evidens ſit Chriſti Sententia, *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*; Sed utrùm impedimento aliquo intercedente, cujus veniam indulgere poſſet Pontifex, vel divortium permittere, id poſſet conſummato Matrimonio. Rex porro allegabat ſuum cum *Ingeburge* Matrimonium conſummatum non fuiſſe, *Quod etſi commixtio ſexuum in eorum carnali commercio interceſſiſſet, commixtio tamen ſeminum in vaſe muliebri non eſſet ſubſecuta*; ut conſtat ex Epiſtola ſequenti. Hoc eſt quod in Concilio Generali diſceptandum ſcribit *Innocentius III.* an Matrimonium in ſpecie facti propoſita conſummatum eſſet, ut obſervat D. *De Mar-*

Hiſt. Eccl. Sæc. XV. & XVI.

ca Lib. IV. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, Cap. XVII. Cæterùm fore ut *Ordinis forſan & Officii ſibi periculum immineret*, ſcribit *Innocentius*, ſi ſupra hoc *abſque Generalis deliberatione Concilii determinare aliquid tentaret.* Unde verò periculum illud, niſi à Concilio, à quo ſe poſſe coërceri agnoſcit, ſi de Lege Divina diſpenſaret? Non cenſebat igitur *Innocentius III.* Romanum Pontificem ſimpliciter & abſolutè eſſe ſupra Concilium Generale, ita ut nullum ſupra ſe in terris Judicem agnoſcat.

§. V.

Bellarmini, & Autoris Anonymi Objectionibus, ex Patribus, & Regulis Eccleſiaſticis, contra Supremam Conciliorum Generalium Auctoritatem, Reſpondetur.

Objectio I.

XXXI. OBjiciunt Adverſarii celebrem illum S. *Auguſtini* locum in Sermone II. *De Verbis Domini*, Cap. X. ubi de Pelagianæ Hæreſeos damnatione à Sede Apoſtolica loquens, ait: *Cauſa finita eſt, error utinam aliquando finiatur!* Indéque colligunt, Sedem Romani Pontificis eſſe ſupremum & ultimum Eccleſiæ tribunal, in quo Religionis controverſiæ decretorio judicio finiantur, non vero Concilium Generale.

Refellitur Maimburgus in Hiſtor. Tract. de Eccleſiæ Romanæ & Epiſcoporum illius Privilegiis. Cap. 28.

Reſponſio.

Reſpondere nolim, quod abſciſsè Maimburgus reſpondet, Id tantùm ſignificare, cauſam Pelagianam finitam fuiſſe Romæ. Abſolutè & ſimpliciter finitam fuiſſe fateor, non quidem eo ſenſu quòd à Concilio Generali retractari non poſſet, ad illúdque deferri tanquam ad Tribunal Pontificio ſuperius; ſed quia ſufficienter examinata cauſa fuerat, & Romanorum Pontificum Decreta Pelagianam Hæreſim ad Relationem Africanarum Synodorum damnantia, accedente totius Eccleſiæ conſenſu firmata erant, & ubique conclamata fuerat ejuſdem Hæreſeos damnatio ſecundùm *Innocentii & Zoſimi* Sententiam. Africana Concilia præceſſiſſe, ex hoc ipſo loco patet: *Redarguite contradicentes, & reſiſtentes ad nos perducite. Jam enim de hac cauſa duo Concilia miſſa ſunt ad Sedem Apoſtolicam; Inde etiam Reſcripta venerunt. Cauſa finita eſt.* Sanè cùm Hæreſis in illa Eccleſia damnata eſt ubi erupit, & Nationalis Concilii Decreta Sedes Apoſtolica confirmavit, Reſcriptáque de illius Hæreſeos damnatione miſit ad omnes Eccleſias, quæ ab iis ſummo conſenſu recepta ſunt; cauſa ſic finita eſt, ut novo examine, nováque cognitione non ſit opus. Id autem in cauſa Pelagiana factum, teſtis eſt S. *Auguſtinus*, Epiſtola CLVII. ad Optatum. *Hæreſis novæ*, inquit, *vel Autores vel certè acerrimi notiſſimique ſuaſores cùm Pelagius & Celeſtius extitiſſent, Conciliorum Epiſcopalium vigilantia in adjutorio Salvatoris, qui ſuam tuetur Eccleſiam, etiam à duobus Venerabilibus Antiſtitibus Apoſtolicæ Sedis Papa Zoſimo & Papa Innocentio, niſi correcti etiam egerint pœnitentiam, toto Chriſtiano orbe damnati ſunt. De quibus exempla recentium Scripturarum ſive quæ ſpecialiter ad Afros, ſive quæ univerſaliter ad omnes Epiſcopos, de memorata Sede manarant, ne fortè ad veſtram Sanctitatem nondum pervenerint, vobis curavimus mitti.* Teſtis eſt & *Marius Mercator* in Commonitorio ad *Theodoſium* Cap. II. *Quæ omnia* (inquit) *ſupra ſcripta Capitula continet illa Beatæ memoriæ Epiſcopi Zoſimi Epiſtola, quæ Tractoria dicitur, qua Celeſtius Pelagiúſque damnati ſunt, quæ & Conſtantinopolim, & per totum orbem miſſa, ſubſcriptionibus Sanctorum Patrum eſt roborata.* Hinc Pelagianis Oecumenica Synodus Jure negata eſt, utpote minimè neceſſaria, poſt competens ſufficienſque Judicium, maximè cùm *Celeſtius*, in Africa damnatus, ad Sedem Apoſtolicam appellaſſet. S. *Auguſtinum* eâ de re audiamus Lib. IV. ad *Bonifacium*, Cap. ultimo. *Aut verò*, inquit, *congregatione Synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur: Quaſi nulla Hæreſis aliquando niſi Synodi congregatione damnata ſit: cùm potius rariſſimæ inveniantur, propter quas damnandas neceſſitas talis extiterit: Multóque ſint atque incomparabiliter plures, quæ ubi extiterunt, illic improbari, damnarique meruerunt, atque inde per cæteras terras devitandæ innoteſcere potuerunt. Verùm iſtorum ſuperbia, quæ tantùm ſe extollit adverſùs Deum, ut non in illo velit, ſed potius in libero arbitrio gloriari, hanc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis & Occidentis Synodus congregetur. Orbem quippe Catholicum quoniam, Domino eis reſiſtente, pervertere nequeunt, ſaltem commovere conantur: Cùm potiùs vigilantiâ & diligentiâ Paſtorali, poſt factum illic competens ſufficienſque Judicium, ubicumque iſti lupi apparuerint, conterendi ſint, ſive ut ſanentur atque mutentur, ſive ut ab aliorum ſalute atque integritate vitentur.* Cæterùm ultima de Pelagianis habita cognitio eſt in Epheſina Synodo Oecumenica, ibique eorum cauſa ut ſupremo, ita & peremptorio Judicio ſic finita eſt, ut nunquam poſtea retractari poſſet. Id conſtat ex Relatione Synodi ad *Celeſtinum I.* Pontificem Maximum. *Porro autem perlectis in Sancta Synodo Commentariis Actorum in depoſitione impiorum Pelagianorum & Celeſtianorum, Celeſtii, Pelagii, Juliani, Perſidii, Flori, Marcellini, Orentii, & eadem cum illis ſentientium, quæ à Pietate tua de ipſis decreta & conſtituta ſunt, judicavimus & nos ea ſolida firmáque permanere debere, & idem omnes tecum ſtatuimus, eos pro depoſitis habentes.* Et inter Epheſinos Canones primus & quartus depoſitionis pœnam decernunt adversùs Epiſcopos & Clericos, qui privatim vel publicè *Pelagii & Celeſtii* nefaria dogmata propugnarunt vel propugnabunt. Unde S. *Proſper* hanc hæreſim Neſtorianæ conſanguineam, unà cùm ipſa cecidiſſe, & uno tumulo ſepultam fuiſſe canit in utriuſque Epitaphio: Quaſi Pelagiana hæreſis antea multis ictibus confoſſa, tum ab Africanis Synodis, aliiſque, tum à Romanis Pontificibus, tum demum ceciderit, & ſepulta fuerit, cùm ab Epheſina Synodo Oecumenica lethalem ictum accepit, ab eâque ſupremo, ultimo, decretorio, irretractabili judicio damnata eſt.

XXXII. Objicit Anonymus Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ Impugnator Lib. V. Cap. XI. loca omnia S. *Auguſtini* in quibus S. *Petrus* Eccleſiam repræſentaſſe dicitur, cùm claves accepit, ſcilicet Tractatu L. & CXVIII. in *Joannem*, Sermone XIII. *De Verbis Domini*, & Sermone CCVIII. *De Diverſis*, quem poſtremum locum inſtar omnium ſuperiùs protuli §. I. ex quibus hoc inſtruit adversùs Pariſienſes Theologos, qui pro ſuprema Conciliorum Generalium Auctoritate ſcripſerunt, ratiocinium, ei quod ex iiſdem locis ac teſtimoniis eruunt, planè contradictorium: *Ei per quem repræſentatur Eccleſia univerſalis conveniunt quæcunque in Scripturis ſacris tribuuntur Eccleſiæ ipſi. Atqui per Petrum repræſentatur Eccleſia univerſalis: Ergo Petro conveniunt quæcumque in Scripturis ſacris tribuuntur Eccleſiæ ipſi: Verbi gratia, quòd ſit columna & firmamentum veritatis, quòd qui eam non audierit, ſit habendus tanquam Ethnicus & Publicanus, &c.* Prima propoſitio, inquit, eſt quaſi primum principium eorum, qui Conciliorum Generalium Auctoritatem altiùs extollunt. Secundam concedunt, & teſtimonio S. *Auguſtini* confirmant.

Objectio II.

confirmant. Quî ergo negari poteſt concluſio legitimâ conſequentiâ illata?

Reſponſio Theologorum Pariſienſium. Hanc Objectionem facilè diluunt Pariſienſes Theologi. Reſpondent ſcilicet, Ei per quem perfectè repræſentatur Eccleſia univerſalis, tanquam per Cœtum ex univerſa Eccleſia collectum, omnia tribui (ſeu ut congruentiùs loquar, & ut loquuntur Theologi noſtri, non proni ipſis affingit Anonymus) omnem auctoritatem, Juriſdictionem, infallibilitatem convenire, quæ in Scripturis Sacris tribuitur Eccleſiæ ipſi: Non autem ei per quem repræſentatur Eccleſia minùs perfectè, tanquam per perſonam clavium poteſtatem exercentem, quas Eccleſia in *Petro* accepit à Chriſto Capite & Sponſo, & per *Petrum* ejúſque Succeſſores tractat & adminiſtrat: Quia actiones ſunt ſuppoſitorum: Eccleſia autem, & quælibet Communitas non eſt una *perſona naturæ*, *ſed juris*; unde quamvis Juriſdictionem ſupremam habeat, *quantùm ad originem & virtutem*, non tamen *quantùm ad uſum*, reſpectu earum actionum quæ ab aliqua ſingulari perſona exerceri poſtulant, ut ait *Toſtatus* Abulenſis Epiſcopus in Cap. xv. Numerorum. Quæſt. xlviii. *Impoſſibile eſt*, inquit, *in communitate eſſe juriſdictionem ſecundùm actum; eſt tamen juriſdictio ſecundùm originem, & ſecundùm virtutem, quia omnes perſonæ accipientes juriſdictionem, ex virtute communitatis accipiunt, quia ipſæ poſſunt per ſe judicare, communitas autem non. Ita autem videtur de Clavibus Eccleſiæ, quia illa data ſunt à Chriſto toti Eccleſiæ. Quia tamen non poterat tota Eccleſia diſpenſare illas, cùm non eſſet aliqua perſona, tradidit eas Petro nomine Eccleſiæ.* Juriſdictionem autem magis eſſe in Eccleſia, & ut loquitur, *radicaliùs*, quàm in Prælato, ex eo probat, quòd ante ſuam electionem vel inſtitutionem, nullam Juriſdictionem habet; nec eo mortuo, vel cedente, Juriſdictio expirat; ſed manet in Eccleſia, à qua confertur alteri per electionem legitimam & canonicam. Hanc autem Juriſdictionem *Eccleſia à nullo ſuſcipit, poſtquam ſemel à Chriſto ſuſcepit. Ideo illas per originem & virtutem habet. Et quando* *Quæſt. xlix.* *confert eas Prælato, non confert eas modo quo habet, ſcilicet quantùm ad originem & virtutem: ſed quantùm ad uſum. In utroque tamen ſunt integræ Claves.* Rem exemplo illuſtrat domini alicujus rei & uſufructuarii. *Nam dominus habet uſum rei, & confert illum uſum alteri; ſed non eo modo quo habet, quia ſibi reſervat uſum ut proprietario, alteri concedit ut uſuario vel uſufructuario*: Sic in Eccleſia: *Ipſa enim non habet claves quantùm ad uſum. Omnia autem iſta deſcendunt ex hoc, quòd Eccleſia non eſt aliquid unum per ſe potens habere adminiſtrationem clavium: Ideo illas alteri commendat: Si autem poſſet per ſe adminiſtrare, non committeret alicui Prælato.* Summus ergo Pontifex Eccleſiam repræſentat ut Caput, ut membrum Eccleſiæ præcipuum, ut *Monarcha Primus* (ſic enim poſt *Gerſonium* loqui placet) id eſt, ut ovium & Paſtorum omnium Summus Paſtor: *Lib. de Auferibilitate Papæ ab Eccleſia, Conſideratione xii.* Quemadmodum Rex Poloniæ Regnum univerſum repræſentat. Sed Eccleſiam non repræſentat modo perfectiſſimo, & cum ea extenſione quâ Concilium Generale: Sicut Sereniſſimus Rex Poloniæ Regnum univerſum eo modo perfectiſſimo, & cum ea extenſione non repræſentat, quâ Generalia Regni totius Comitia. Unde ſicut una Poteſtas eſt Regis Poloniæ atque Comitiorum; amplior tamen & ad plures negotiorum ſpecies extenſa in Comitiis quàm in Rege: Ita (inquiunt Pariſienſes Theologi) una eſt Eccleſiæ Summique Pontificis Poteſtas; ſed magis eſt extenſa in Eccleſia, quàm in Summo Pontifice: Quia Eccleſiæ Poteſtas Pontificiam includit, & in ipſos Pontifices Maximos poteſt exerceri. Id explicant e-

A xemplo Characteris Epiſcopalis & Sacerdotalis, qui unus eſt, ſecundùm opinionem *S. Thomæ*, pluriúmque Theologorum; ſed tamen ad aliquos actus extenditur in Epiſcopo, ad quos non extenditur in ſimplici Sacerdote, ſcilicet ad Confirmationem & Ordinationem.

His addunt Pariſienſes Theologi obſervationem *Petri de Alliaco* Cardinalis & Epiſcopi Cameracenſis in Tractatu *De Auctoritate Eccleſiæ*, quem in ipſa Synodo Conſtantienſi, ſcripſit, iii. P. Cap. i. *Sciendum eſt* (inquit) *quod quantùm ad propoſitum pertinet, aliquid dicitur tripliciter eſſe in alio. Pri-*
B *mò tanquam in ſubjecto, ſicut virtus eſt in anima, & accidens in ſubſtantia. Secundò, tanquam in objecto, ſicut aliquis effectus dicitur eſſe in ſua cauſa, vel in ſuo fine, quia in illum tendit tanquam in ſuum objectum finale. Tertio modo, tanquam in exemplo, ut res viſa dicitur in ſpeculo, vel aliqua doctrina in libro, quia ibi eſt repræſentativè. Primò ergo plenitudo poteſtatis eſt in Papa tanquam in ſubjecto ipſam recipiente & miniſterialiter exercente. Secundò, eſt in univerſali Eccleſia tanquam in objecto ipſam cauſaliter & finaliter continente. Tertiò, eſt in Generali Concilio, tanquam in exemplo ipſam repræſentante, & regulariter diri-*
C *gente. Primum patet ex immediatè dictis, quòd Papa propriè loquendo eſt Miniſter hanc Poteſtatem ſubjectivè recipiens, & adminiſtrative diſpenſans, juxta illud Matthæi* 20. Qui Præceſſor eſt in vobis, « fiat ſicut Miniſtrator. *Secundum patet, quia ple- « nitudo Poteſtatis non eſt cauſaliter propter Papam, ſed Papa & ejus Poteſtas propter Eccleſiam, & ad eam ordinatur ſicut ad finem, id eſt, ad ejus ædificationem, quia, ſecundùm ſententiam Apoſtoli, ſecunda ad Corinthios* 10. *& penult. hanc Poteſtatem dedit Dominus* in ædificationem Eccleſiæ, & non in « deſtructionem. *Tertium patet ex eodem verbo Apo-*
D *ſtoli, quia ſi Papa uteretur hac Poteſtate ad deſtructionem Eccleſiæ, Generale Concilium eſt exemplum vel ſpeculum, dictam univerſalem Eccleſiam repræſentans, & ejus vice & nomine, abuſus hujuſmodi Plenitudinis Poteſtatis coercens, regulans, & dirigens ... Ex præmiſſis patet, quòd ſicut plenitudo poteſtatis eſt in Generali Concilio repræſentativè, ita aliquo modo, licèt non æqualiter, eſt in Romana Eccleſia, quia ipſam univerſalem Eccleſiam repræſentat, & in condendis Eccleſiaſticis Juribus ſeu Canonibus, ipſius vices gerit, & hoc ſibi competit ratione ſui Capitis, ſcilicet Papæ, qui huic Eccleſiæ ſpecialiter præeſt. Et ideo Romana Eccleſia dicitur Sedes Apoſtolica, quia in ea*
E *ſedet Apoſtolicus, id eſt, præſidet Apoſtoli Petri Succeſſor.*

Cardinali Cameracenſi ſubſcribit doctiſſimus ejus diſcipulus *Gerſonius* Lib. *De Poteſtate Eccleſiaſtica* Conſideratione x. & xi. *Poteſtas Eccleſiaſtica*, inquit, *in ſua plenitudine eſt formaliter & ſubjectivè in ſolo Romano Pontifice.* Et quibuſdam præmiſſis, in quibus eſt axioma illud Philoſophi, *Actiones ſunt ſuppoſitorum*, hanc deſcriptionem tradit: *Plenitudo Poteſtatis Eccleſiaſtica eſt poteſtas Ordinis & Juriſdictionis, quæ à Chriſto collata eſt ſupernaturaliter Petro ſicut Vicario ſuo, & Monarchæ Primo, pro ſe & ſuis Succeſſoribus legitimis, uſque*
F *in finem ſeculi, ad ædificationem Eccleſiæ Militantis, pro conſecutione felicitatis æternæ.*

Poteſtas Eccleſiaſtica in ſua plenitudine, eſt in Eccleſia ſicut in fine, & ſicut in Regulante applicationem & uſum hujuſmodi plenitudinis Eccleſiaſticæ Poteſtatis per ſe ipſam vel per Generale Concilium ipſam ſufficienter & legitimè repræſentans. Poteſt etiam dici, in Eccleſia vel in Concilio, hæc plenitudo Eccleſiaſticæ Poteſtatis nedum eſſe finaliter, ſed aliis duobus modis, videlicet quoad applicationem ad hanc vel illam perſonam, & quoad uſum regulandi, ſi fortaſſis in abuſum verti quæreretur. Conſtat his tribus modis

plenitudinem Eccleſiaſticæ Poteſtatis eſſe in Eccleſia, & in Generali Concilio, tanquam in gerente vices ejus. Et quidem de duplici modo, primo & ſecundo, non eſt difficultas; ſimiliter nec de tertio, ſi conſideremus deſcriptionem plenitudinis Eccleſiaſticæ Poteſtatis, ubi ponitur quòd data eſt ad ædificationem Eccleſiæ. Cùm igitur Summus Pontifex habens eam, ſit peccabilis, & poſſit hanc poteſtatem in deſtructionem velle convertere, ſimiliter Sacrum Collegium, quod ei datum eſt & coaſſiſtit quaſi Communitas Ariſtocratica, non eſt in gratia vel fide confirmatum; ſupereſt ut aliqua ſit relicta inobliquabilis & indeviabilis regula ab optimo Legiſlatore Chriſto, ſecundùm quam poſſit abuſus hujuſmodi Poteſtatis reprimi, dirigi atque moderari. Hæc autem regula eſt vel Eccleſia, vel Generale Concilium. Unde cùm medium virtutis aliter non habeatur, niſi prout Sapiens judicabit, finalis reſolutio ad hanc ſapientiam fiet ad Eccleſiam, ubi eſt ſapientia indeviabilis, vel ad Generale Concilium.

Addit Chriſtianiſſimus Doctor, quòd *Plenitudo Eccleſiaſticæ Poteſtatis, ſi conſideretur in ſua latitudine, ipſa non eſt in ſolo Papa, niſi quodammodo fontaliter, poteſtativè, & originaliter ſuo modo. Hæc enim latitudo Poteſtatis complectitur in ſe alias Poteſtates Eccleſiaſticas collectivè, à ſummo uſque deorſum. Et eſt in eis plenitudo Eccleſiaſticæ Poteſtatis Papalis, tanquam pars integralis in ſuo toto: & ita non eſt major vel ſuperior ad totam Eccleſiam, ſicut nec pars major toto. Si verò conſideretur hæc plenitudo in ſua ſupremitate, tunc abſque ulla dubitatione plenitudo Eccleſiaſticæ Poteſtatis Papalis ſuperior & major eſt ad reliquas: Sed jam illud quod reliquum eſt, nullo pacto poteſt conſtituere Generale Concilium; juxta illud quod dictum eſt priùs, quòd Generale Concilium in ſua ratione formali includit de neceſſitate Papalem Auctoritatem, ſive Papa ſit, ſive non ſit: Quia ſi Papa eſt, & vult facere debitum ſuum de congregando Concilium, certè debet auctorizari per ipſum: Si verò pertinaciter renuit in deſtructionem Eccleſiæ, jam tunc agendum eſt ac ſi non eſſet; & remanet in Eccleſia poteſtas ſeipſam congregandi, & ſibi providendi, ac ordinandi de Poteſtate Papali.*

XXXIII. Objicit Anonymus Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ Impugnator Cap. XII. ejuſdem Libri nonnulla *S. Joannis Chryſoſtomi* teſtimonia, quæ contra Pariſienſium Theologorum opinionem de Concilii Generalis Auctoritate ſupra Romanum Pontificem nihil planè conficiunt, ſed Primatum duntaxat *S. Petri*, vel fidei ejus excellentiam ardorémque probant, ut illud Homil. LV. in Matthæum, ubi verba illa Chriſti: *Vos autem quem me eſſe dicitis?* & *S. Petri* confeſſionem expendit: *Petrus omnium Apoſtolorum os, vertex conſortii totius... Cùm omnes interrogati eſſent, ipſe ſolus reſpondet... Et quandoquidem de ſententia vulgi petebat, omnes reſponderunt: cùm verò de ſua eos rogaret, Petrus confeſtim præſilivit, ac præveniens ait: Tu es Chriſtus Filius Dei vivi.* At (inquit Anonymus) S. Chryſoſtomus *S. Petrum* agnoſcit *Verticem conſortii totius*, non Apoſtolorum tantùm ſeorſim acceptorum.

Objectio tertia ex S. Joanne Chryſoſtomo.

Id Theologi Pariſienſes non diffitentur. *Petrum* inter Apoſtolos congregatos primum eſſe, Principem, Caput agnoſcunt: Petri Succeſſorem Romanum Pontificem congregatis etiam Epiſcopis præſidere, in Concilio primas habere: Sed ex hoc rectè colligi negant, quod ſit abſolutè ſupra Eccleſiam univerſam, & Concilium Generale ipſam repræſentans. At (inquit Anonymus) tanta fuit *Petri* ſententia, & à Chriſto ipſo approbata, non expectato aliorum ſuffragio. Quid inde colligere vult Auctor ille? An ſolius Pontificis Romani ſententiam in Conciliis Generalibus audiendam, nec aliorum Epiſcoporum aſſenſum neceſſarium eſſe? Id verò abſque errore aſſeri non poteſt, & ex Apoſtolorum praxi in Concilio Hieroſolymitano refellitur. Sed nec Apoſtoli tunc cùm à Chriſto ſunt interrogati, velut in Concilio congregati erant, ut Eccleſiæ Doctores; ſed ut Diſcipuli in Chriſti Schola inſtituebantur, & à Magiſtro de fidei myſteriis erudiebantur: Nec *Petrus* cùm præclaram illam edidit confeſſionem, Primatum Apoſtolici Collegii & Eccleſiæ totius ſub Chriſto Præfecturam acceperat, quam in præmium confeſſionis accepit his verbis: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Fruſtrà ergo Auctor Anonymus hunc *S. Chryſoſtomi* locum contra Pariſienſium Theologorum opinionem urget.

Theologorum Pariſienſium Reſponſio.

Inſtat: *S. Petro* verè & propriè factam eſſe promiſſionem de ædificanda ſuper ipſum Eccleſia, & tradendis illi clavibus Regni cælorum, docet *S. Chryſoſtomus*; & verè, propriè, immediatè claves illi à Chriſto datas, ex ejus verbis colligitur; & *Eccleſiæ Paſtorem & Caput* conſtitutum: & *univerſo terrarum orbi* à Chriſto *prapoſitum.*

Hæc nemo Pariſienſium Theologorum, nemo Catholicorum negat. Sed quid hæc ad præeminentiam Summi Pontificis ſupra Concilium comprobandam? Negat ne *S. Chryſoſtomus* Eccleſiæ claves eſſe datas in *Petro*; & illi ut Eccleſiæ perſonam gerenti collatas? *Pater quidem*, inquit, *revelationem ei Filii ſui dedit: Filius autem partim ut tam Patris, quàm Filii ſui revelationem ubique terrarum poſſet ſeminare, partim ut quamvis homo eſſet mortalis, cœleſti tamen poteſtate polleret, & claves haberet Regni cœlorum: Ita Petrus Eccleſiam per univerſum orbem amplificatam cœlo etiam ipſo validiorem monſtravit. Tranſibunt* (inquit Chriſtus) *cœlum & terra, verba autem mea non tranſibunt.* Id autem expreſſiùs confirmat Homiliâ LXXIX. hæc verba Chriſti, *Amas me, Petre? Paſce oves meas,* expendens. *Cùm tertiò*, inquit, *ipſum interrogaſſet, hoc amoris argumentum eſſe confirmavit: quod non ad Sacerdotes ſolummodo dictum eſt, verùm etiam ad ſingulos noſtrùm, quibus vel minimus quidem grex commiſſus eſſe videtur: nec enim quia minimus eſt, negligi debet. Pater namque meus complacuit in ipſis. Habet unuſquiſque noſtrûm ovem, ad pinguia eam paſcua ducat.* Denique in ipſa Homilia LV. S. *Chryſoſtomus*, hæc Domini verba: *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, refert ad *Fidem atque confeſſionem Petri*. Et illa: *Et portæ inferi non prævalebunt adverſùs eam*, ad Eccleſiam, non ad *Petrum* refert. *Si verò adverſus Eccleſiam non prævalebunt, multò minùs adverſùs me prævalebunt. Non enim turbari te convenit, cùm audieris quia tradar & crucifigar.* Quantùm porro hæc interpretatio Pariſienſium Theologorum opinionem juvet, nemo in his rebus vel mediocriter verſatus non intelligit.

Alter locus quem profert Anonymus ex Sermone de *SS. Petro & Paulo*, ubi *S. Petrum* vocat *Splendorem totius Mundi, Apoſtolorum Doctorem, firmam Fidei Petram*, nihil magis ad propoſitum facit. Nam & alii Apoſtoli *lux mundi* à Chriſto ſunt appellati, & *S. Petrus* Apoſtolorum Doctor vocatur, ob Divinitatis Chriſti confeſſionem, in qua ipſos prævenit; quamquam alii non à *Petro*, ſed à Chriſto & Spiritu Sancto immediatè cœleſtem doctrinam acceperint, & S. Paulus *non ab homine*, ſed per revelationem Jeſu Chriſti ſe accepiſſe profitetur. Et cùm *Petro* non rectè ambulanti ad veritatem Evangelii in faciem reſtitit, verè ipſum docuit. Vanum eſt ergo nec ullatenus ad rem iſtud Anonymi ratiocinium: *Si Petrus erat Splendor mundi, ſi Apoſtolorum Doctor, ab*

ipſo

ipſo aliis, non ab aliis ipſe inſtrui atque doceri indiguit. Quantò conſultiùs ad hæc Quintæ Synodi Oecumenicæ verba Collatione VIII. attendiſſet? *Licèt Sancti Spiritus gratia & circa ſingulos Apoſtolos abundaret, ut non indigerent alieno conſilio ad ea quæ agenda erant; non tamen aliter voluerunt de eo quod movebatur, ſi oporteret Gentes circumcidi, definire priuſquam communiter congregati, Divinarum Scripturarum teſtimoniis unuſquiſque dicta ſua confirmaverunt. Unde communiter de eo ſententiam protulerunt ad Gentes ſcribentes:* Viſum eſt Spiritui Sancto & Nobis... *Sed & Sancti Patres qui per tempora in Sanctis quatuor Conciliis convenerunt, antiquis exemplis utentes, communiter de exortis hæreſibus & quæſtionibus diſpoſuerunt, certo conſtituto, quòd in communibus diſceptationibus, cùm proponuntur quæ diſcutienda ſunt, veritatis lumen tenebras expellit mendacii.*

Tertius locus, ex Homilia III. in Acta Apoſtolorum ab Anonymo laudatus, nihil aliud probat, quàm *S. Petrum* habuiſſe jus eligendi Apoſtolum in locum *Judæ* Proditoris, *par omnibus.* Quod autem addit Anonymus, habuiſſe jus par omnibus non ſeorſim, ſed etiam ſimul ſumptis, proprium ipſius idque abſurdiſſimum figmentum eſt, non *S. Chryſoſtomi* doctrina. Quod autem S. Doctor ſubdit: *Meritò primus omnium auctoritatem uſurpat in negotio, ut qui omnes habeat in manu: ad hunc enim dixit Chriſtus, & tu aliquandò converſus confirma fratres tuos:* Probat quidem Primatum *S. Petri*, & prærogativam ſuffragii ratione Primatus in negotiis Eccleſiæ ipſi convenientem, non verò præeminentiam ſupra Eccleſiam univerſam.

Objectio quarta ex Concilio Chalcedonenſi.

XXXIV. Objiciunt *Bellarminus*, & Anonymus Auctor, Concilium Chalcedonenſe in Epiſtola ad *S. Leonem* Romanum Pontificem Caput ac Patrem appellare: *Rogamus igitur* (inquiunt Patres) *& tuis Decretis noſtrum honora Judicium; & ſicut nos Capiti in bonis adjecimus conſonantiam, ſic & Summitas tua filiis, quod decet, adimpleat.* Caput autem Concilii dicitur Pontifex (inquit Anonymus) non tantùm quòd primo ac præcipuo loco ſit, ſed quia, ut ait idem S. Leo, *Chriſtus ab ipſo quaſi quodam Capite dona ſua velut in corpus omne diffundit.* Sicut ergo quilibet Epiſcopus, quatenus Eccleſiæ particularis Caput, ipsâ ſuperior eſt, ejúſque Paſtor & Doctor, quem audire & ſequi tenentur, non ſolùm ſinguli, ſed etiam omnes illius Diœceſis homines, nec ad eos de illius doctrina & regimine ſpectat judicare, ſed ad Superiorem extra Diœceſim; ita Summus Pontifex, Eccleſiæ univerſæ Caput, ipſam ſolus meliùs quàm cætera membra ſine ipſo videtur exhibere, ejúſque Paſtor & Doctor eſt, cui tenentur obedire tum Laïci, tum Clerici, tum ſeorſim, tum conjunctim, quotquot intra Eccleſiam ſunt.

Reſponſio Theologorum Pariſienſium.

Reſpondent Theologi Pariſienſes, Ex appellatione & officio Capitis miniſterialis, id eſt, *primi Eccleſiæ membri*, non rectè colligi Romani Pontificis præeminentiam ſupra Concilium, ſed ſolùm quòd in Concilio primas habeat, quatenus ipſi per ſe vel per Legatos præeſt, & eo *auctore* omnia decernuntur; propter prærogativam ſuffragii: quamvis & cæteri Epiſcopi ut Judices definiant, & major Suffragiorum numerus prævaleat. Unde ſicut particularis Eccleſiæ Epiſcopus Paſtor eſt omnium & ſingulorum ſuæ Diœceſis hominum, & illi omnes obedire tenentur; & tamen Concilio Provinciali ſubeſt, à quo poteſt judicari & coërceri; quia membrum eſt Eccleſiaſticæ Provinciæ: Ita Summus Pontifex totius Eccleſiæ Paſtor eſt; ſuper omnes Eccleſias particu- A lares Primatum habet; omnium Chriſtianorum Pater & Doctor eſt; omnes ipſi parere tenentur: Subeſt tamen Eccleſiæ univerſæ, & Synodo Generali, quia ejus membrum eſt & pars, nobiliſſima quidem, ſed pars nihilominus: *Univerſum autem partibus ſemper jure optimo præponitur*, ut S. Auguſtinus ait, communíſque ſenſus docet. Sic emendandum eſt obliquum Authoris Anonymi ratiocinium. Quod verò ex *S. Leone* ſubdit; ex Epiſtola LXXXIX. ſeu in Editione *P. Quenellii* deſumptum, non probat Auctoritatem cæterorum Epiſcoporum, & Concilii etiam Generalis B à *S. Petro* derivari, quod contendit Auctor ille; ſed ſignificat ligandi, ſolvendi, paſcendi poteſtatem, originalitèr (ut ita loquar) & in ipſa Apoſtolicæ, Pontificalíſque Dignitatis inſtitutione atque principio, *S. Petro* à Chriſto traditam pro cæteris Epiſcopis, atque adeo omnes per illum & in illo accepiſſe à Chriſto. Hic igitur locus: *Hujus Muneris Sacramentum ita Dominus ad omnium Apoſtolorum officium pertinere voluit, ut in Beatiſſimo Petro, Apoſtolorum omnium ſummo, principaliter collocarit: & ab ipſo quaſi quodam Capite dona ſua velit in corpus omne manare:* C Hic, inquam, *S. Leonis* locus cum altero conferendus eſt, & per ipſum explicandus, Sermone III. in Anniverſario die Aſſumptionis ſuæ, cujus hæc ſunt verba: *Dicitur beatiſſimo Petro:* Tibi dabo claves Regni Cœlorum, *&c. Tranſivit quidem etiam in alios Apoſtolos jus Poteſtatis iſtius, & ad omnes Eccleſiæ Principes decreti hujus conſtitutio commeavit: ſed non fruſtra uni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ideo hoc ſingulariter creditur, quia cunctis Eccleſiæ Rectoribus Petri forma præponitur.*

Objectio quinta ex Epiſtolis Variorum ad Concilium Chalcedonenſe.

XXXV. Objicit *Bellarminus* Epiſtolas ex va- D riis locis ad Concilium Chalcedonenſe ſcriptas, & Actione III. recitatas, quæ omnes ita incipiunt: *Sanctiſſimo & beatiſſimo univerſali Patriarchæ Magnæ Romæ Leoni, & Sancto Univerſali Concilio congregato in Chalcedonenſi civitate, &c.* Nemo autem, inquit, in toto Concilio fuit, qui reclamarit ac dixerit, Non debere Pontificem anteponi toti Concilio.

Reſponſio Theologorum Pariſienſium.

Reſpondent Theologi Pariſienſes, Non ſequi quòd Pontifex ſit ſupra Concilium, quia ejus nomen Concilii nomini in Epiſtolis illis præponitur. *Leo* Concilio per ſuos Legatos præerat: quidni E *Leoni* & Concilio Epiſtolæ inſcriptæ fuiſſent? Sed is ordo Pontificis præeminentiam ſupra Concilium non probat: Alióqui & *Anatolium* Conſtantinopolitanum Patriarcham ſuperiorem fuiſſe Concilio colligetur, quia Actione III. plerique Epiſcopi, de *Dioſcoro* ferentes judicium, non *Leonem* ſolùm, ſed & Anatolium Concilio præponunt. Unum inſtar omnium profero *Diogenem* Cyzici Metropolitam: *Conſentio*, inquit, *his quæ ſtatuta ſunt à ſanctiſſimo & beatiſſimo Archiepiſcopo Romano Leone, & his quæ à ſanctiſſimo & beatiſſimo Regiæ Novæ Romæ Anatolio, & præſente ſancto* F *& univerſali Concilio.* Verùm attendere potiùs debuerat doctiſſimus Cardinalis ad eum, quem Eccleſia ſervat, ordinem in ſacris Actibus & precibus publicis, quæ Deo ad Altare funduntur, ubi orationes pro Eccleſia, & Eccleſiæ commemoratio, commemorationem Summi Pontificis, & orationes pro eo antecedunt, ut patet ex Miſſæ Canone, ex Orationibus quæ Feria VI. in Paraſceve Domini poſt Paſſionem canuntur; ex Miſſis in quibus Orationes pro Eccleſia & Papa præſcribuntur certis Dominicis & Feriis in Miſſali Romano, & ex Litaniis. Si quam igitur vim habet *Bellarmini* ratiocinium, probat Eccleſiam Romanam cenſere, *Eccleſiam* univerſam eſſe ſupra

Romanum Pontificem, quia ipſi in Sacris Ritibus præponitur. Nam *Legem credendi lex ſtatuit ſupplicandi*, ut ſcribit *Celeſtinus I.* ad Epiſcopos Galliæ. Denique in Profeſſione Fidei, quam Tridentina Synodus & *Pius IV.* præſcripſerunt, Eccleſia Romano Pontifici præmittitur. *Et unam Sanctam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam..... Item Sacram Scripturam juxta eum ſenſum quem tenuit & tenet ſancta Mater Eccleſia cujus eſt judicare de vero ſenſu & interpretatione ſacrarum Scripturarum, admitto... Sanctam Catholicam & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam, omnium Eccleſiarum Matrem & Magiſtram agnoſco; Romanoque Pontifici, Beati Petri Apoſtolorum Principis Succeſſori, ac Jeſu Chriſti Vicario, veram obedientiam ſpondeo.* Porro ſicut *S. Auguſtinus* in *Enchiridio* ad *Laurentium*, Cap. LVI. Spiritum Sanctum eſſe ſupra Eccleſiam colligit, & ſupra omnem creaturam, ex eo quòd in Regula Fidei ante Eccleſiam ponatur: Quia *Si creatura, non Creator eſſet, profectò creatura rationalis eſſet. Ipſe enim eſſet ſumma creatura, & ideo in Regula Fidei non poneretur ante Eccleſiam, quia & ipſe ad Eccleſiam pertineret, in illa ejus parte, quæ in cælis eſt*: Ita rectè colligitur, Romanum Pontificem eſſe inferiorem Eccleſiâ, quia in Regula Fidei poſt Eccleſiam ponitur, utpote pars Eccleſiæ quæ militat in terris, primúmque illius membrum.

Objectio ſexta.

XXXVI. Objicit *Bellarminus* verba Concilii Sinueſſani in cauſa *Marcellini* Papæ: *Prima Sedes à nemine judicatur*: Item Concilii Romani ſub *Silveſtro*, Canone ultimo: *Nemo judicabit Primam Sedem.* Item Concilii Romani v. ſub *Symmacho*, Librum *Ennodii* Auctoritate Synodali donantis, in quo habetur: *Aliorum hominum cauſas Deus voluit per homines terminari: Sedis iſtius Præſulem ſuo ſine quæſtione reſervavit arbitrio.*

Reſponſio Theologorum Pariſienſium.

Reſpondent Theologi Pariſienſes, & Sinueſſanæ Synodi Acta, & Romanæ Synodi ſub *Silveſtro*, eſſe pſeudepigrapha, ipſaſque Synodos commentitias; eáque eſt omnium Eruditorum ſententia: & laudatas utriuſque Concilii ſententias probare ſolùm Primam Sedem ab inferioribus Sedibus, aut particularibus Synodis non judicari, non verò à Synodo Oecumenica. *Ennodium* verò & Romanam ſub *Symmacho* Synodum, de occultis tantùm criminibus intelligi, quæ nec probantur, nec legitimis documentis & teſtimoniis probari poſſunt, qualia erant quæ impingebantur *Symmacho* à Schiſmaticis. Hæc Synodum Romanam divino ſervaſſe arbitrio, ſi quæ fortè eſſent, cùm apud homines purus & innocens appareret. Cœterùm nec *Symmachum*, qui Romanæ Synodi examini cauſam ſuam permiſit, nec Synodum ipſam, quæ iſtius cauſæ cognitionem ſuſcepit, dixiſſe abſolutè aut ſenſiſſe quod *Ennodius* ſcripſit: Romanæ Sedis Præſules *cælo tantùm debere innocentiam*. Pontifex verò qui Synodi Romanæ ex tribus tantùm Provinciis conflatæ, Romanâ, Mediolanenſi, & Ravennatenſi judicium non declinavit, multò minùs Generalis Concilii Judicium declinaſſet.

Objectio ſeptima ex S. Leone.

XXXVII. Objicit *Bellarminus* locum *S. Leonis* Epiſtolâ LXXXIV. ad *Anaſtaſium* ſcribentis: *Magna Dei diſpoſitione proviſum eſt, ne omnes ſibi omnia vindicarent, ſed eſſent in ſingulis Provinciis ſinguli, quorum inter fratres haberetur prima ſententia, & quidam rurſus in majoribus urbibus conſtituti, curam ſuſciperent ampliorem, per quos ad unam Petri Sedem univerſalis Eccleſiæ cura conflueret, & nihil unquam à ſuo Capite diſſideret.* Jam ſi cura univerſalis Eccleſiæ ad *Petrum* pertinet (inquit *Bellarminus*) certè etiam Concilii, quod univerſalis Eccleſiæ vicem gerit.

Reſponſio Theologorum Pariſienſium.

Reſpondent Theologi Pariſienſes, *S. Leonem* ibi non loqui de Eccleſia in Concilio congregata, ſed per totum orbem diſperſa, cujus etſi cura ad Romanum Pontificem confluat, non ſequitur quòd ſit abſolutè & ſimpliciter ſupra Concilium Generale: Sicut nec Metropolitanus eſt abſolutè & ſimpliciter ſupra Concilium Provinciale, ita quòd ab eo judicari non poſſit, quamvis ad Metropolitanum univerſæ Provinciæ cura confluat, ſecundùm Canonem IV. Nicænæ Synodi, cujus hæc ſunt verba: *Firmitas eorum, quæ geruntur per unamquamque Provinciam, Metropolitano tribuatur Epiſcopo.* Non tamen inficiantur Pariſienſes Theologi, quin Conciliorum cura ad Romanum Pontificem præ cæteris pertineat, ſive jus ea convocandi, & eis præſidendi, ſpectetur, ſive obligatio Canones exequendi, & auctoritas exigendi eorum obſervantiam ab omnibus Epiſcopis, Eccleſiaſticis Viris, & Chriſtianis univerſis. Quâ obligatione ſe conſtringi *S. Leo* agnovit Epiſtolâ LV. ſive LXXIX. Editionis *P. Quenellii* ad *Pulcheriam* Auguſtam. *Quoniam*, inquit, *contra ſtatuta paternorum Canonum, quæ ante longiſſimæ ætatis annos in urbe Nicæna ſpiritualibus ſunt fundata Decretis, nihil cuique audere conceditur: Ita ut ſi quis diverſum aliquid decernere velit, ſe potiùs minuat, quàm illa corrumpat. Quæ ſi, ut oportet, à cunctis Pontificibus intemerata ſerventur, per univerſas Eccleſias tranquilla erit pax & firma concordia: Nullæ de menſura honorum diſſenſiones, nullæ de Ordinationibus lites, nullæ de Privilegiis ambiguitates, nulla erunt de alienâ uſurpatione certamina, ſed is qui jure charitatis rationabilis eſt, & morum & officiorum ordo ſervabitur.* Et infra: *Conſenſiones verò Epiſcoporum, Sanctorum Canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnantes, unitâ nobiſcum veſtræ Fidei pietate in irritum mittimus, & per Auctoritatem B. Petri Apoſtoli generali prorſus definitione caſſamus, in omnibus Eccleſiaſticis cauſis his legibus obſequentes, quas ad pacificam obſervantiam omnium Sacerdotum, per trecentos decem & octo Antiſtites Spiritus Sanctus inſtituit. Ita ut etiamſi multò plures aliud quàm illi ſtatuere decernant, in nulla reverentia ſit habendum, quidquid fuerit à prædictorum conſtitutione diverſum.* Cùm ait, neminem poſſe aliquid contrarium Nicænis Canonibus decernere, ne Romanum quidem Pontificem excipit *S. Leo*: excepiſſet utique, ſi ſe ſupra Eccleſiam univerſam, & ſupra Concilium Generale eſſe credidiſſet.

Objectio octava ex Gelaſio I.

XXXVIII. Idem Cardinalis, & Anonymus Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ Impugnator Lib. v. Cap. IV. duplicem *Gelaſii I.* locum objiciunt: primum ex Epiſtola XIII. ad Epiſcopos Dardaniæ. *Cuncta*, inquit, *per Mundum novit Eccleſia, quoniam quorumlibet Sententiis ligata Pontificum, Sedes Beati Petri Apoſtoli jus habeat reſolvendi, utpote quòd de omni Eccleſia fas habeat judicandi, neque cuiquam de ejus liceat judicare judicio. Siquidem ad illam de qualibet Mundi parte Canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo ſit appellare permiſſus.* Sine controverſia à minore ad majorem appellatur (inquit *Bellarminus*) Appellari autem à Concilio ad Papam, non contra, perſpicuum eſt ex *Gelaſio*. Addit Anonymus, *Gelaſium* ibidem variis exemplis Auctoritatem Summi Pontificis ſupra Concilia confirmare. Sic enim habet: *Sed nec illa præterimus, quod Apoſtolica Sedes frequenter (ut dictum eſt) more Majorum, etiam ſine ulla Synodo præcedente, & abſolvendi quos Synodus iniquè damnaverat, & damnandi, nulla exiſtente Synodo, quos oportuit, habuerit facultatem. Sanctæ memoriæ quippe Athanaſium Synodus Orientalis addixerat, quem tamen exceptum Sedes Apoſtolica quia damnationi Græcorum non conſenſit, abſolvit. Itémque ſancta*

memoria

A *memoria Flavianum Pontificum Congregatione damnatum pari tenore, quoniam ſola Sedes Apoſtolica non conſenſit, abſolvit: potiúſque, qui illic receptus fuerat, Dioſcorum ſecundæ Sedis Præſulem ſuâ Auctoritate damnavit, & impiam Synodum non conſentiendo ſubmovit, &c.*

Alter *Gelaſii* locus habetur Epiſtola IV. ſeu in Commonitorio ad *Fauſtum*, cujus hæc ſunt verba: *Nobis opponunt Canones, dum neſciunt quid loquantur, contra quos hoc ipſo venire ſe probant, quòd Sanctæ Sedi ſana rectáque ſuadenti parere fugiunt. Ipſi ſunt Canones, qui Appellationes totius Eccleſiæ ad* B *hujus Sedis examen voluere deferri, ab ipſa verò nuſquam prorſus appellari ſanxerunt, ac per hoc illam de tota Eccleſia judicare, ipſam ad nullius commeare Judicium. Nec de ejus unquam præceperunt Judicio judicare, Sententiámque illius conſtituerunt non oportere diſſolvi, cujus potius ſequenda Decreta mandarunt.*

Addit Author uterque *Nicolai I.* teſtimonium Epiſtola VIII. quæ eſt ad *Michaëlem* Imperatorem, ſcribentis: *Quoniam cùm ſecundùm Canones, ubi eſt major Auctoritas Judicium inferiorum ſit deferendum, ad diſſolvendum ſcilicet, vel ad roborandum,* C *patet profectò Sedis Apoſtolicæ, cujus Auctoritate major non eſt, Judicium à nemine fore retractandum, neque cuiquam de ejus liceat judicare judicio: Siquidem ad illam de qualibet Mundi parte Canones appellari voluerunt, ab illa autem nemo ſit appellare permiſſus: Juxta quod & Bonifacius atque Gelaſius Sanctiſſimi Præſules, non ſuis adinventionibus, ſed Eccleſiæ Romanæ conſuetudines non ignorantes dicunt.*

Theologorum Pariſienſium reſponſio.

Reſpondent Pariſienſes Theologi, *Gelaſium* non loqui de Concilio Generali, quod Sedis Apoſtolicæ Judicium retractet, ſed de unaquaque D Sede ſigillatim acceptâ, nimirum Alexandrina, Antiochena, Conſtantinopolitana, quæ de Primæ Sedis Judicio judicare non poteſt: Non loqui de Appellatione à Romana Sede ad Synodum Generalem, ſed de Appellatione à Romana Sede ad aliam Sedem, ad Synodum Provincialem, aut Nationalem, quæ nunquam permiſſa eſt. Canones enim qui de qualibet mundi parte ad Romanæ Sedis examen Appellationes deferri ſanxerunt, & ab ea nuſquam appellari, ut ait *Gelaſius*, ſunt Canones Sardicenſes, tertius, quartus, & ſeptimus, quos de cauſis Epiſcoporum in Synodo E Provinciali aut Nationali judicatis loqui manifeſtum eſt legentibus, non de cauſis Concilii Generalis judicio finitis. Mens *Gelaſii* patet ex ſtatu controverſiæ, quæ *Gelaſium* inter & eos qui *Acacio* favebant, *Euphemium* præſertim Conſtantinopolitanum Epiſcopum erat, qui nomen *Acacii* à *Felice III.* in Romana Synodo damnati, in ſacris Dyptichis pertinaciter retinebat. Hac in cauſa non vertebatur in dubium an Romanus Pontifex Conciliis Generalibus & Sacris Canonibus ſubeſſet. Id enim apud omnes conſtabat. Sed qui favebant *Acacio*, ejus cauſam ab uno Romano Pon-F tifice judicari poſſe negabant. Hi quidem opponebant Canones, quibus ſtatuitur ut Epiſcoporum cauſæ judicentur in Conciliis atque finiantur: Sed *Gelaſius* id neceſſe non eſſe reponit, cùm Hæreticorum jam à Conciliis damnatorum Sectatores aut fautores damnantur, quia ex forma Conciliorum, quæ Autores hæreſum damnarunt, continuò poſſunt damnari, maximè à Sede Apoſtolica, cui Canonum executio per univerſum orbem Chriſtianum incumbit. *Acacium* porro cum *Petro Mogo* Eutychianæ hæreſeos convicto communicaſſe, & hæreticos fovisſe; adeóque à Sede Apoſtolica meritò fuiſſe communione ſummotum, ſecundùm Synodi Chalcedonenſis tenorem.

Sedis autem Apoſtolicæ Judicium ac Decreta hac in cauſa & ſimilibus, à quibuſlibet Patriarchis, & Epiſcopis, ac Eccleſiis particularibus religiosè ſervari debere, non retractari: cùm Canones ita ſanxerint. Non eſſe, inquam, retractanda Sedis Apoſtolicæ judicia, ſecundùm formam Conciliorum Generalium, & in eorum executionem lata, quia ipſa Conciliorum Oecumenicorum Decreta irretractabilia ſunt. *Gelaſii* verba ſubjicio in Epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ, ex quibus mens ejus cuique rem attentâ conſideratione & abſque præjudiciis expendenti, explorata erit ac manifeſta. *Acacium*, inquit, *non putant jure damnatum, quòd non ſpeciali Synodo videatur fuiſſe dejectus, & inſuper dementiam ſuæ vanitatis accumulant, pueriliter adjicientes, præcipuè Pontificem Regiæ civitatis: Quapropter ſtultitiam reſpuentes inanium querelarum, percurrere vos oportet ab ipſis Apoſtolis, & conſiderare prudenter, quoniam Patres noſtri Catholici doctique Pontifices, in unaquaque hæreſi quolibet tempore ſuſcitata, quicquid pro veritate, pro communione Catholica atque Apoſtolica, ſecundùm Scripturarum tramitem, prædicationémque Majorum, facta ſemel congregatione ſanxerunt, inconvulſum voluerunt deinceps firmúmque conſtare: Nec in eadem cauſa denuo, quæ præfixa fuerant, retractari qualibet recenti præſumptione permiſerunt: Sapientiſſimè prævidentes, quoniam ſi Decreta ſalubriter cuiquam liceret iterare, nullum contra ſingulos quoſque prorſus errores ſtabile perſiſteret Eccleſiæ Conſtitutum, ac ſemper iiſdem furoribus recidivis omnis integra Definitio turbaretur.* Et infra: *Quæ Majores noſtri divina inſpiratione cernentes, neceſſariè præcaverunt, ut quæ contra unamquamque hæreſim coacta Synodus, pro Fide, communione, & veritate Catholica atque Apoſtolica promulgaſſet, non ſinerent poſt hæc novis retractationibus mutilari, ne pravis occaſio præberetur, quæ medicinaliter fuerant ſtatuta, pulſandi: Sed Auctore cujuſlibet inſaniæ, ac pariter errore damnato ſufficere judicarunt, ut quiſquis aliquando hujus erroris Communicator exiſteret, principali Sententiâ damnationis ejus eſſet obſtrictus: Quoniam manifeſtè quilibet vel profeſſione ſua, vel communione poſſet agnoſci.* Id ubi confirmavit ex geſtis in cauſa Sabellianæ, Arianæ, Macedonianæ, & Neſtorianæ hæreſum, ſubdit: *Quibus convenienter ex Paterna Traditione perpenſis, confidimus quòd nullus jam veraciter Chriſtianus ignoret, Uniuſcujuſque Synodi Conſtitutum, quod univerſalis Eccleſiæ firmavit aſſenſus, non aliquam magis exequi Sedem præ cæteris oportere quam Primam: Quæ & unamquamque Synodum ſua Auctoritate confirmat, & continuata confirmatione cuſtodit, pro ſuo ſcilicet Principatu, quem B. Petrus Apoſtolus Domini voce perceptum, Eccleſia nihilominus ſubſequente, & tenuit ſemper & retinet.* Cauſam deinde *Acacii* exponens, ipſum *Petri Moggi* communione pollutum oſtendit, & *ſecundùm formam Synodi Chalcedonenſis, qua error, cui communicavit, eliſus eſt*, à Sede Apoſtolica fuiſſe damnatum.

Id confirmatur luculentius ex Pontificis ejuſdem Commonitorio ad *Fauſtum*, Legationis Apoſtolicæ munus Conſtantinopoli gerentem. *Euphemium verò miror*, inquit, *ſi ignorantiam ſuam ipſe non perſpicit, qui dicit Acacium ab uno non potuiſſe damnari. Itane non perſpicit, ſecundùm formam Synodi Chalcedonenſis Acacium fuiſſe damnatum? Nec novit eam, aut ſe noſſe diſſimulat, in qua utique per numeroſam Sententiam Sacerdotum erroris hujus Autores conſtat fuiſſe damnatos, ſicut in unaquaque hæreſi à principio Chriſtianæ Religionis & factum fuiſſe, & fieri, manifeſta rerum ratione monſtratur. Deceſſorémque meum executorem fuiſſe veteris Conſtituti, non novæ Conſtitutionis autorem? Quod non ſolum Præſuli Apoſtolico facere licet, ſed cuicunque Pontifici, ut* quoſlibet

quoſlibet & quemlibet locum, ſecundum Regulam hæreſeôs ipſius ante damnatæ, à Catholica communione diſcernant. Acacius quippe non fuit novi vel proprii inventor erroris, ut in eum nova Scita prodirent, ſed alieno facinori ſua communione ſe miſcuit. Itaque neceſſe eſt ut in illam recideret juſtâ lance Sententiam, quam cum ſuis Succeſſoribus per convenientiam Synodalem ſuſceperat Autor erroris. Nobis opponunt Canones, dum neſciunt quid loquantur, &c. Et poſt verba in Objectione deſcripta ſubdit: *In hac ipſa cauſa Timotheus Alexandrinus, & Petrus Antiochenus, Petrus, Paulus, Joannes, & cæteri, non ſolum unus, ſed plures utique nomen Sacerdotii præferentes, ſola Sedis Apoſtolicæ ſunt Auctoritate dejecti, cujus rei teſtis etiam ipſe docetur Acacius, qui præceptionis hujus extitit executor. Quod utique ſicut Apoſtolicam Sedem juxta formam Synodicam feciſſe manifeſtum eſt, ſic neminem reſultare potuiſſe, certiſſimum. Hoc igitur modo recidens in conſortium damnatorum eſt damnatus Acacius, qui eorum damnationem, antequam prævaricator exiſteret, fuerat executus.*

Ex his porro *Gelaſii* teſtimoniis nullatenus extundi poteſt, à Synodo Generali ad Summum Pontificem appellari, Summi verò Pontificis judicia in Generali Synodo non retractari, quod *Bellarminus* aſſeverat. Nec id probant exempla à *Gelaſio* adducta eorum, quos à Synodis damnatos, Sedes Apoſtolica quia non conſenſit, abſolvit, præſertim *SS. Athanaſii & Flaviani.* A Synodis enim univerſalibus damnati & depoſiti non fuerant, ſed *Athanaſius* quidem ab Euſebianis in Synodo Tyria; *Flavianus* verò à *Dioſcoro* in Synodo Epheſina II. convocatione quidem Oecumenica, non tamen Auctoritate, quia ejuſdem Dioſcori tyrannide in apertum evaſerat Latrocinium. Et quamvis ſola Sedes Apoſtolica *Athanaſium*, & *Flavianum* abſolverit proviſorio Decreto, non conſentiendo eorum damnationi, eorum nihilominus cauſæ in Conciliis Generalibus retractatæ & decretorio Judicio finitæ; & Romanorum Pontificum *Julii & Leonis* latæ pro ipſis Sententiæ, poſt accuratam cauſæ totius cognitionem, confirmatæ ſunt: *Athanaſii* quidem in Synodo Sardicenſi, ut teſtantur ejuſdem Synodi Epiſtolæ ad Preſbyteros & Diaconos Alexandriæ, & ad Ægyptios ac Africanos, & S. ipſe *Athanaſius* Apologia II. *Flaviani* verò in Chalcedonenſi. Ejus verò cauſam in alia Synodo legitima retractandam judicavit *S. Leo*, quanquam ipſum, non conſentiendo abſolviſſet, *Dioſcorum* damnaſſet, ac impiam Synodum non conſentiendo ſummoviſſet. Id patet ex ipſius *Leonis* Epiſtola ad *Theodoſium Auguſtum* xxv. ſeu xL. Editionis P. Quenellii: *Omnes Manſuetudini veſtræ cum gemitibus & lachrymis ſupplicant Sacerdotes, ut quia & noſtri fideliter reclamarunt, & iiſdem libellum Appellationis Flavianus Epiſcopus dedit, Generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offenſiones ita aut repellat, aut mitiget, ne aliquid ultra ſit vel in fide dubium, vel in charitate diviſum.* Idem confirmatur ex Epiſtola *Valentiniani* Imperatoris ad eumdem *Theodoſium*, qua ipſum rogat, ut quia *Conſtantinopolitanus Epiſcopus ſecundum ſolemnitatem Conciliorum per libellos Romanum Epiſcopum appellavit, proptèr contentionem quæ orta eſt de Fide,* annuat ut idem Beatiſſimus Romanæ civitatis Epiſcopus, *congregatis ex omni orbe etiam reliquis Sacerdotibus intra Italiam, omni præjudicio ſubmoto, à principio omnem cauſam quæ vertitur, ſolicita probatione cognoſcens, Sententiam ferat, quam fides & ratio veræ divinitatis expoſtulat.* Porro Conciliorum Generalium Auctoritas ſupra Pontificiam probari luculentiùs non poteſt, quàm ex cauſarum illarum in Synodo Generàli retractatione, quarum cognitionem Pontifices Romani ſuſceperant, & de quibus Sententiam tulerant.

Ad *Nicolai I.* teſtimonium reſpondent Theologi Pariſienſes: Hunc non Romanæ Sedis Auctoritatem cum Eccleſiæ univerſæ vel Concilii Generalis Auctoritate comparare, ut *Bellarminus* & Anonymus Author perſuaſum habuerunt, ſed cum Sedis Conſtantinopolitanæ Dignitate & Privilegiis. Sedis enim utriuſque Privilegia expendit, affirmátque cùm ex aliis, tum ex hoc quoque Capite Romanam Conſtantinopolitanæ antecellere, quòd Romanæ Judicium minimè retractetur, nec cuiquam aliarum Sedium de ejus liceat Judicio judicare, cùm tamen Conſtantinopolitani Epiſcopi Judicium apud Sedem Apoſtolicam retractari poſſit.

XXXIX. Objicit *Bellarminus* teſtimonium *S. Gregorii* Lib. IX. Epiſt. XXXIX. ad *Theoiſtam* Patriciam ſcribentis: *Si B. Petrus, cùm à Fidelibus culparetur, Auctoritatem, quam in ſanctam Eccleſiam acceperat, attendiſſet, reſpondere poterat, ut Paſtorem ſuum oves reprehendere non auderent; ſed ſi in querela Fidelium aliquid de ſua poteſtate diceret, doctor manſuetudinis non fuiſſet. Humili ergo eos ratione placavit.*

Objectio ac-na ex S. Gregorio.

Reſpondent Theologi Pariſienſes, Ex eo teſtimonio contra Supremam Conciliorum Auctoritatem nihil confici, cùm *S. Gregorius* S. Petrum ejúſque Succeſſores cum Synodo Generali non comparet, ſed cum ſingulis Fidelibus, quorum querelis non ex poteſtate, ſed ex ratione reſpondere debent, & eos humili ratione placare, ſi fortè ab ipſis reprehendantur: Nec ait *S. Petrum* Auctoritatem in Sanctam Eccleſiam accepiſſe, ut refert doctiſſimus Cardinalis, ſed in tota Eccleſia. *Gregorii* verba ſubjicio. *Petrus*, inquit, *poteſtatem Regni cœleſtis acceperat, ut quæque in terra ligaret vel ſolveret, eſſent in Cœlo ligata vel ſoluta. Supra Mare ambulavit, ægrotantes umbrâ curabat, peccantes verbo occidebat, mortuos oratione ſuſcitabat: & quia ex admonitione Spiritus ad Cornelium Gentilem fuerat ingreſſus, contra eum quæſtio à Fidelibus facta eſt, cur ad Gentiles intraſſet, & comediſſet cum eis, cur eos in Baptiſmate ſuſcepiſſet: & tamen idem Apoſtolorum Primus, tantâ donorum gratiâ repletus, querelæ Fidelium non ex poteſtate, ſed ex ratione reſpondit, cauſam per ordinem expoſuit, quomodo vas quoddam velut linteum, in quo quadrupedia terræ & beſtiæ & reptilia atque volatilia inerant, de Cœlo ſubmitti viderit, vocémque audierit,* Surge Petre, occide & manduca; *qualiter tres viri venerint, eum ad Cornelium vocantes; qualiter Spiritus Sanctus hunc cum eis ire præceperit; qualiter idem Spiritus Sanctus, qui venire in baptizatos in Judæa poſt Baptiſmum conſueverat, in Gentibus ante Baptiſmum venit. Si enim cùm à Fidelibus culparetur, AUCTORITATEM, QUAM IN SANCTA ECCLESIA ACCEPERAT, attendiſſet, reſpondere poterat, Ut Paſtorem ſuum oves, quæ ei commiſſæ fuerant, reprehendere non auderent. Sed ſi in querela Fidelium aliquid de ſua poteſtate diceret, profectò Doctor manſuetudinis non fuiſſet. Humili ergo eos ratione placavit, atque in cauſa reprehenſionis ſuæ etiam teſtes exhibuit dicens;* Venerunt autem ſex fratres iſti. *Si ergo Paſtor Eccleſiæ, Apoſtolorum Princeps, ſigna & miracula ſingulariter faciens, non dedignatus eſt in cauſa reprehenſionis ſuæ rationem humiliter reddere; quantò magis nos peccatores, cùm de re aliqua reprehendimur, reprehenſores noſtros humili ratione placare debemus?* Cæterùm quàm magnificè de Conciliorum Auctoritate ſenſerit *S. Gregorius*, nec ſe ſupra eam extulerit, conſtat ex Epiſtola ipſius XXIV. Lib. I. ad *Joannem* Conſtantinopolitanum Patriarcham, cujus verba ſuperiori §. Num. XXIV. deſcripſi.

Reſponſio Theologorum Pariſienſium.

XL.

Objectio decima ex Paſchali II.

XL. Objiciunt *Bellarminus*, & Anonymus Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ Impugnator, Lib. v. Cap. xiv. *Paſchalis II.* Sententiam, Epiſtola ad Archiepiſcopum Panormitanum, relatâ à *Baronio* è Codice Vaticano ad annum MCII. Cap. *Significaſti*, Extra, *De Electione*; cujus hæc ſunt verba: *Aiunt in Conciliis Statutum non inveniri, quòd Romanæ Eccleſiæ Legem Concilia ulla præfixerint, cùm omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ Auctoritatem & facta ſint, & robur acceperint, & in eorum Statutis Romani Pontificis patenter excipiatur Auctoritas.*

Reſponſio Theologorum Pariſienſium.

Reſpondent Theologi Pariſienſes, 1. Concilia per Romanæ Eccleſiæ Auctoritatem eo ſenſu facta dici à *Paſchali II.* quòd Romani Pontifices vel ea convocarint, vel conſenſerint, ut ab Imperatoribus convocarentur, & ad ea Legatos ſuos miſerint, qui eorum nomine præfuerunt, vel eorum Acta & Decreta conſenſu ſuo confirmarunt. 2. Concilia per Romanæ Eccleſiæ Auctoritatem robur accepiſſe, eo ſenſu, quòd Romani Pontifices eorum Definitiones atqueCanones promulgarunt, corúmque executionem imperarunt ac promoverunt; non eo ſenſu quòd omnem Auctoritatem ſuam à Romanis Pontificibus accéperint. Nam (ut docet Sacra Facultas in Formula Revocationis *F. Joanni Sarrazin* præſcripta) *Quandocumque in aliquo Concilio aliqua inſtituuntur, tota Auctoritas dans vigorem ſtatutis, reſidet non in ſolo Summo Pontifice, ſed principaliter in Spiritu Sancto, & Eccleſia Catholica.* 3. Nulla Concilia Romanæ Eccleſiæ legem præfixiſſe, & in eorum Statutis Romani Pontificis exceptam Auctoritatem, eo ſenſu, quòd Concilia Romanis Pontificibus manus abſolutè non ligaverint; ne Canones temperent, ac illorum ſeveriorem obſervantiam remittant; ubi neceſſitas vel utilitas Eccleſiæ id expoſcit: Non eo ſenſu quòd Romana Eccleſia, Summúſque Pontifex nullis Conciliorum legibus teneantur ac ſubdantur, & quòd Papa Canonum obſervantiâ ſit ſolutus, aut à Concilii Generalis coërcitióne immunis, ſi prima & maxima, quam à Chriſto accepit, Auctoritate, in Canonum Spiritu Dei conditorum, & totius Mundi reverentiâ conſecratorum, deſtructionem, Eccleſiæque detrimentum abuteretur. Nam (ut ait *Facundus Hermianenſis* Lib. 11. pro Defenſione Trium Capitulorum, Cap. VI.) *Ille non in deſtructionem paternæ ſententiæ, ſed potius in defenſionem atque ultionem, primam accepit & maximam Poteſtatem: nec aliquid contra veritatem, ſed pro veritate plus cæteris Conſacerdotibus poteſt. Paulus enim dicit Apoſtolus: Non enim poſſumus aliquid adversùs veritatem, ſed pro veritate.*

Anno MCCCC. XXIX.

Sed *Gerſonium* eâ de re audiamus Lib. *De Poteſtate Eccleſiaſtica* in Concilio Conſtantienſi edito; Conſideratione x, ubi quorumdam Reſponſionem refellit, aſſerentium, Concilia, in omnibus Conſtitutionibus ſuis Romani Pontificis Auctoritatem excepiſſe. *At verò*, inquit, *reſpondent alii, non originem Eccleſiaſticæ Poteſtatis poſitam à Jure Divino tantumdem conſiderantes, quantùm reſpiciunt Decretales cum Gloſſis, allegationibus, concordantiis ſine numero Doctorum unius ad alterum, ut ovium gregi mos eſt: Reſpondent, inquam, per unicum verbum, Quòd ſemper intellexit Concilium Generale Auctoritatem Summi Pontificis exceptam eſſe in omni Conſtitutione ſua qualicumque: Nimirum quia poſuerunt iſti Papalem Auctoritatem ſupra Concilium, aut ſaltem non imparem. Eſt autem certum apud eos, quòd par in parem, & minor in Superiorem non habet imperium. Benedictus autem Deus, qui per hoc Sacroſanctum Conſtantienſe Concilium, illuſtrante Divinæ Legis lumine, dante ad hoc ipſum vexatione præſentis Schiſmatis intellectum, liberavit Eccleſiam ſuam ab hac peſtifera pernicioſiſſimáque doctrina: Qua ſemper manente, perſeveraſſet ſemper Schiſma nutritum ab ea. Declaratum nempe, decretúmque eſt, quòd & ſine Papa Generale Concilium convocari, & à Concilio Papa judicari certis caſibus poteſt. Quòd inſuper habet Auctoritatem Generale Concilium præſcribere Leges ſeu Regulas, ſecundùm quas plenitudo Poteſtatis Papalis, non quidem in ſe, quæ ſemper eadem eſt; ſed in uſu ſuo moderanda, regulandáque eſt. Neque putandum eſt inſuper, Concilia Generalia ſic excepiſſe Papalem Auctoritatem in Conſtitutionibus ſuis, ut eidem permitteretur effrænis libertas ea deſtruendi licitiſſimè, quæ tanta gravitate & digeſta Sapientum maturitate condita ſunt. Intelligitur ergo Papalis Auctoritatis exceptiò facta, prout occurrens neceſſitas, vel evidens utilitas poſtulabat: ubi pro tunc recurſus ad Generale Concilium non patebat. Alioqui non erat ibi uti plenitudine Papalis Poteſtatis, ſed abuti pleniſſimè.*

Cæterùm *Paſchalis II.* cujus in teſtimonio explicando verſamur, non is erat, qui ſupra Conciliorum Generalium Auctoritatem, Pontificiam extolleret, cùm vel Concilii Lateranenſis Epiſcoporum plus minùs centum Judicio Privilegium de Inveſtituris *Henrico* Imperatori à ſe conceſſum ſubdiderit, Fideíque Profeſſionem coram Synodo ediderit, qua ſe Generalium Conciliorum Decretis & Sacris Canonibus ſubditum profeſſus eſt: Ac demum Concilium Privilegium illud, *Pravilegium* execrationis causâ nuncupatum, damnaverit ac reſciderit. *Paſchalis II.* Conciliique verba ſubjicio: *Porro ſcriptum illud, quod magnis neceſſitatibus coactus, non pro vita mea, non pro ſalute aut gloria, ſed pro ſolis Eccleſiæ neceſſitatibus ſine Fratrum Concilio aut ſubſcriptionibus feci: ſuper quo nulla conditione, nulla promiſſione conſtringimur; ſicut pravè factum agnoſco, ita pravè factum confiteor, & omnino corrigi Deo præſtante deſidero. Cujus correctionis modum, Fratrum qui convenerunt, conſilio judicióque conſtituo, ne fortè per hoc impoſterum detrimentum aliquod Eccleſiæ, aut animæ meæ præjudicium relinquatur. Tunc communi omnium favore laudatum eſt, ut Fratres, qui donum à Deo ſapientiæ ſcientiæque perceperant, maturiùs ſuper hoc conſilium communi deliberatione ſuſciperent, quid ſequenti die per inſpirationem Spiritus Sancti reſponderent. Die itaque ſexta, quæ ultima Concilii fuit; Fidei ſuæ veritatem; Sanctis Patribus per omnia congruentem, Dominus Papa Paſchalis audientiæ totius Concilii expoſuit, aſſerens ſe Scripturas Sanctas Veteris & Novi Teſtamenti, & Concilia Univerſalia veneranda ſuſcipere; ac venerari, quæ Catholica Eccleſia ſuſcipit ac veneratur, ita dicendo: Amplector omnem Divinam Scripturam, ſcilicet Veteris & Novi Teſtamenti, Legem ſcriptam à Moyſe, & à Sanctis Prophetis; amplector quatuor Evangelia, ſeptem Epiſtolas Canonicas, & Epiſtolas glorioſi Doctoris B. Pauli Apoſtoli, Sanctos Canones Apoſtolorum; quatuor Univerſalia Concilia, ſicut quatuor Evangelia, Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, & Chalcedonenſe; Decreta Sanctorum Patrum, Romanorum Pontificum, & præcipuè Decreta Domini Papæ Gregorii, & beatæ memoriæ Papæ Urbani: quæ ipſi laudaverunt, laudo: quæ ipſi tenuerunt, teneo; quæ confirmaverunt, confirmo: quæ damnaverunt, damno: quæ repulerunt, repello; quæ interdixerunt, interdico: quæ prohibuerunt, prohibeo in omnibus & per omnia; & in omnibus ſemper perſeverabo.*

In calce hujus Profeſſionis, ex ore omnium; qui ad conſulendum heſterna deliberatione convenerant, Engoliſmenſis Epiſcopus Gerardus hanc in ſcriptis ſententiam recitavit: Privilegium illud, quod non

eſt Privilegium (neque enim dici debet Privilegium, ſed Pravilegium) pro libertate Captivorum & Eccleſiæ à Domino Papa Paſchali per violentiam Henrici Regis extortum, Nos omnes in hoc Sancto Concilio cum eodem Domino Papa congregati, Canonicâ Cenſurâ, & Eccleſiaſtica Auctoritate, Judicio Sancti Spiritus damnamus, & irritum eſſe judicamus, atque omnino caſſamus. Siccine locuti fuiſſent Pontifex & Epiſcopi, qui credidiſſent vel ſenſiſſent, Romanum Pontificem ſimpliciter & abſolutè eſſe ſupra Eccleſiam univerſam, & ſupra Generale Concilium, ita ut nullum in terris ſupra ſe Judicium cognoſcat? An verò Gallicani Præſules, qui idem Privilegium ſeu *Pravilegium Paſchalis II.* in Synodo Viennenſi anno MCXII. damnarunt ac reſciderunt, minatique ſunt, ni Decreta ſua confirmaret, ſe ab ejus obedientiâ receſſuros, (ut conſtat ex eorum Epiſtola Synodica) Romanum Pontificem Generali Concilio ſuperiorem, vel ejus irreformabile Judicium nullo Eccleſiæ accedente conſenſu ſentiebant? Porro inter hujus Viennenſis Concilii Patres ſedebant Epiſcopi ſanctitate & doctrina conſpicui, *S. Hugo* Gratianopolitanus, & *S. Godefridus* Ambianenſis. Præterea *Guido* Viennenſis Archipræſul Sedis Apoſtolicæ Legatus, poſtea Summus Pontifex *Callixtus II.*

Objectio ex decreto Concilii Lateranenſis III.

XXXI. Objiciunt *Bellarminus*, & Anonymus Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ Impugnator, Sententiam Lateranenſis Concilii ſub *Alexandro III.* quæ Cap. *Licet*, Extra, *De Electione*, habetur: *In Romana Eccleſia*, inquit, *aliquid ſpecialiter conſtituitur, quia non poterit ad Superiorem haberi recurſus.* Ubi Concilium docet, inquit *Bellarminus*, majori cautela debere eligi Romanum Pontificem, quàm alios Epiſcopos, quia ſi eligatur malus Epiſcopus, poteſt ille corrigi & deponi per Romanum Pontificem: Si autem eligatur malus Pontifex Summus, non eſt remedium ullum: Non enim habet Superiorem à quo deponi poſſit.

Reſponſio Theologorum Pariſienſium.

Reſpondent Theologi Pariſienſes: Hæc verba *Alexandri III.* & Concilii: *In Romana Eccleſia recurſus ad Superiorem haberi poterit*, Generale Concilium non excludere, ſed alias duntaxat Sedes, & cæteros Epiſcopos. Is enim Decreti ſenſus eſt: In eligendis & conſtituendis Pontificibus rationem aliam eſſe Romanæ, aliam cæterarum Eccleſiarum. In cæteris Eccleſiis, ſi contra Canones eligatur Epiſcopus, huic Diſciplinæ vulneri facilè remedium adhiberi, cùm Eccleſiæ cæteræ Romanum Pontificem Superiorem habeant, cujus eſt Canonum executioni per totum orbem invigilare, qui proinde vitioſam electionem canonicè reſcindere, & malè conſtitutum Epiſcopum deponere poteſt. In Romana verò Eccleſia, ſi Pontifex contra Canones eligatur, non eſt qui huic malo tam promptè & tam facilè remedium afferat: Quia in reliquorum Epiſcoporum ordine nullus eſt, à quo perverſa Romani Pontificis electio reſcindatur, & perperam electus removeatur. Concilium quidem Generale celebrari poteſt, quod electionem contra Canones factam abroget, & legitimum Pontificem creet: Imperatoris, ac Regum Chriſtianorum & Catholicorum auxilium implorari poteſt, ut iis jubentibus ac faventibus, vicinarum ſaltem Provinciarum Synodus congregetur, quæ merita electionis & Electi diſcutiat, ut factum eſt in Schiſmate quod inter *Damaſum* & *Urſicinum*, inter *Bonifacium* & *Eulalium*, inter *Symmachum* & *Laurentium* olim conflatum eſt. Sed multis incommodis, & diuturni Schiſmatis periculo hæc remedia obnoxia ſunt, nec ſunt adeo præſentia ac Romani Pontificis aditus in controverſiis de aliorum Præſulum electione emergentibus. Quamobrem *Alexander III.* & Concilium Lateranenſe cautionem maximam in præſcribenda electionis Pontificiæ forma adhibent, ut quod malum in aliis Eccleſiis interdum contingit, à Romana in perpetuum, ſi fieri poteſt, avertatur. Mens illorum ex Decreti verbis perſpicua eſt. *Statuimus, ut ſi fortè inter Cardinales de ſubſtituendo Summo Pontifice non potuerit eſſe plena concordia, & duabus partibus concordantibus, pars tertia concordare noluerit, aut ſibi alium præſumpſerit nominare, ille abſque ulla exceptione ab univerſali Eccleſia Romanus Pontifex habeatur, qui à duabus partibus concordantibus electus fuerit & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confiſus (quia de ratione eſſe non poteſt) ſibi nomen Epiſcopi uſurpaverit, tam ipſe, quam hi qui eum receperint, Excommunicationi ſubjaceant, & totius Sacri Ordinis privatione mulctentur, ut Viatica etiam eis (niſi tantùm in ultimis) Communio denegetur; & ſi non reſipuerint, cum Dathan & Abiron (quos terra vivos abſorbuit) accipiant portionem: Præterea, ſi à paucioribus quàm duabus partibus aliquis electus fuerit, ad Apoſtolatus officium, niſi major concordia interceſſerit, nullatenus aſſumatur, & prædictæ pœnæ ſubjaceat, ſi humiliter noluerit abſtinere. Ex hoc tamen nullum Canonicis Conſtitutionibus, & aliis Eccleſiis præjudicium generetur, in quibus debet majoris & ſanioris partis ſententia prævalere: Quia quod in eis dubium venerit, Superioris poterit Judicio definiri: In Romana Eccleſia ſpeciale aliquid conſtituitur, quia non poterit ad Superiorem recurſus haberi.*

Nomine ſuperioris, ad quem in dubió electionis Romani Pontificis recurri non poſſit, Concilium Generale ab *Alexandro III.* intellectum non fuiſſe, confirmat *Julii II.* Decretum de Simoniaca Romani Pontificis Electione, cujus hæc ſunt verba: *Liceat Cardinalibus, qui electioni prædictæ Simoniacæ interfuerint, & à præfato ſic electo diſceſſerint, adhibitis ſecum aliis Cardinalibus qui hujuſmodi electioni ſimoniacæ conſenſerunt, & poſtea eiſdem Cardinalibus in dicta Simonia non complicibus ſe univerint, ſi ſe cum eiſdem unire voluerint, alioquin ſine eis, ad alterius nihilominus Pontificis electionem, non exſpectatâ aliâ Sententiâ declaratoriâ ſimoniacæ electionis hujuſmodi, liberè, alias tamen canonicè devenire, & Concilium etiam Generale indicere & convocare in loco idoneo, prout eis videbitur expedire, non obſtantibus Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis, & præcipuè felicis recordationis Alexandri Papæ III. quæ incipit: LICET DE VITANDA DISCORDIA.*

Mens denique *Alexandri III.* innoteſcit ex literis, quibus Epiſcopos per Tuſciam conſtitutos ad Concilium convocat, ad emendanda, quæ digna emendatione videntur, & ad promulganda quæ ſaluti Fidelium expediunt: *Ut quod bonum eſt, ſecundum conſuetudinem antiquorum Patrum provideatur & firmetur à multis, quod ſi particulariter fieret, non facilè poſſet plenum robur haberè.* At ſi ſe Concilio Generali Superiorem exiſtimaſſet *Alexander III.* majus robur habiturum credidiſſet, quod à ſe particulariter fieret, quàm quod in Concilio Generali plurimorum ſuffragiis ac Judicio firmaretur.

Objectio xii. ex Innocentio III.

XXXII. Objicit Cardinalis *Bellarminus* teſtimonium *Innocentii III.* Sermone 2. De Conſecratione Pontificis: *In tantum*, inquit, *mihi Fides neceſſaria eſt, ut cùm de cæteris peccatis Deum Judicem habeam, propter ſolum peccatum quod in Fide committitur, poſſem ab Eccleſia judicari.*

Reſpondent

Reſponſio Theologorum Pariſienſium.

Reſpondent Theologi Pariſienſes, Hunc *Innocentii III.* locum non probare quod *Bellarminus* aſſerit, Summum Pontificem ſimpliciter & abſolutè eſſe ſupra Concilium Generale, ita ut nullum in terris ſupra ſe Judicium agnoſcat: Cùm liquidò probet Pontificem ſaltem in cauſa Fidei Concilio ſubeſſe, & ab eo poſſe judicari. Cæterùm hîc nomine peccati quod in Fidem committitur, non ſolùm hæreſim propriè dictam intelligi, ſed quamcunque pravitatem, quæ publicam Eccleſiæ offenſionem importaret, quámque monitus emendare nollet. Id conſtare ex altero loco, §. ſuperiori deſcripto, ubi in cauſa divortii *Philippi Auguſti*, Fidem non ſpectante, id genus peccati admittere ſe poſſe fatetur, propter quod Ordinis & Officii periculum etiam immineret.

Objectio ... ex Bonifacio VIII.

XXXIII. Objicit *Bellarminus* Bonifacii VIII. teſtimonium in Conſtitutione, *Unam Sanctam*, Tit. *De Majoritate & Obedientia*, cujus hæc ſunt verba: *Si deviat terrena Poteſtas, judicabitur à Poteſtate ſpirituali; Si deviat ſpiritualis, minor à majori; ſi verò ſuprema, à Deo ſolo, non ab homine poterit judicari; teſtante Apoſtolo: Spiritualis homo judicat omnia, ipſe à nemine judicatur.*

Reſponſio Theologorum Pariſienſium.

Reſpondent Theologi Pariſienſes: Hanc *Bonifacii* Conſtitutionem editam inter graviſſima illa diſſidia, quæ inter illum & *Philippum Pulchrum* Regem Chriſtianiſſimum exarſerunt, à *Clemente V.* reſciſſam, aut certè temperatam Cap. *Meruit, De Privilegiis*, ab Eccleſia Gallicana non receptam, nullius eſſe hac in cauſa roboris. Deinde, verba illa non eſſe *Bonifacii* definientis, ſed malè ratiocinantis, & locum Apoſtoli in alienum ſenſum detorquentis, ut patet ex unanimi SS. Patrum conſenſu illum de viris quibuſlibet ſpiritualibus ſive juſtis exponentium, quos tamen nemo dixerit nullum in terris Superiorem habere à quo judicari poſſint. Patrum loca indigitare ſatis fuerit, *S. Irenæi* Libro IV. contra Hæreſes, Cap. LIII. *S. Athanaſii* Libro de Incarnatione Chriſti, *S. Joannis Chryſoſtomi* in Epiſtolæ I. ad Corinthios Cap. II. *Hilarii*, Romanæ Eccleſiæ Diaconi, cujus Commentarii ſub *S. Ambroſii* nomine ſunt editi, in eumdem locum. *S. Auguſtini*, Lib. De Geneſi ad Literam XII. Cap XXIV. & Lib. III. De Baptiſmo, Cap. XVIII. *Theodoreti*, Venerabilis *Bedæ*, *Theophylacti*, *Oecumenii*, *Lanfranci* Cantuarienſis Archiepiſcopi, in eumdem Apoſtoli locum, &c.

Objectio decima-quarta ex Conciliorum neceſſaria confirmatione à Romano Pontifice.

XXXIV. Objiciunt *Bellarminus*, & Anonymus Auctor, Ea Concilia recipi, quæ Romanus Pontifex approbat & confirmat, ea rejici, quæ improbat. Ipſa Concilia Decretorum ſuorum Confirmationem à Romano Pontifice poſtulaſſe, ut ex eorum Actis patet, præcipuè, Nicæni, Conſtantinopolitani I. Epheſini, Chalcedonenſis, Conſtantinopolitani III. ſeu VI. Generalis. Id teſtari *Gelaſium* in Epiſtola XIII. ad Epiſcopos Dardaniæ ſcribentem: *Prima Sedes unamquamque Synodum Auctoritate ſua confirmat.* Et, *Sanctæ memoriæ Flavianum, Pontificum congregatione damnatum, pari tenore, quoniam ſola Sedes Apoſtolica non conſenſit, abſolvit; potiúſque, qui illic receptus fuerat, Dioſcorum ſecundæ Sedis Præſulem ſua Auctoritate damnavit, & impiam Synodum* (Epheſinam II.) *non conſentiendo, ac pro veritate, ut Synodus Chalcedonenſis fieret, ſola decrevit.* Idem teſtari *Nicolaum I.* Epiſtolâ VIII. cujus hæc ſunt verba: *Non ergo dicatis, non eguiſſe vos in cauſa pietatis Romana Eccleſia, quæ collecta Concilia ſua Auctoritate firmat, ſua moderatione cuſtodit. Unde quædam eorum, quia conſenſum Romani Pontificis non habuerunt, valetudinem perdiderunt. Quomodo non egeat qualibet Synodus Romana Sede, quando in Epheſino Latrocinio cunctis Præſulibus, & ipſis quoque Patriarchis probantibus, niſi Magnus Leo, imitator ſcilicet illius Leonis, de quo ſcriptum eſt, Vicit Leo de Tribu Juda, divinitus excitatus, os aperiens, totum orbem, & ipſos quoque Auguſtos concuteret, & ad pietatem commoveret, Religio Catholica penitus corruiſſet.* Quòd Pontifices Conciliorum Decreta aliquando reprobaverint, perſpicuum eſſe ex Epiſtola LII. *S. Baſilii* ad *S. Athanaſium*, in qua ſcribit, rogandum eſſe Romanum Epiſcopum, ut mittat aliquos in Græciam, qui ejus nomine Concilium Ariminenſe reſcindant: Item ex Epiſtola *Damaſi* ad Epiſcopos Illyrici, Concilium illud reprobantis; Tum etiam ex Epiſtola *S. Leonis* LV. ad *Pulcheriam*, quæ ſic habet: *Conſenſiones Epiſcoporum, Canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnantes, in irritum mittimus, & per Auctoritatem B. Petri Apoſtoli generali prorſus definitione caſſamus.* Ex Epiſtola denique *S. Gregorii* XXXIV. Libri IV. in qua ſcribit: *Cuncta Acta illius Synodi, Sede contradicente Apoſtolica, ſoluta ſunt.* Id autem apertum eſt ſignum ſuperioritatis (inquit *Bellarminus*.)

Reſponſio Theologorum Pariſienſium.

XXXV. Reſpondent Theologi Pariſienſes, ea quidem Concilia duntaxat recipi, quæ Romanus Pontifex approbat & confirmat: Sed eam confirmationem non ita accipiendam & intelligendam, ut totum robur Concilii ſit à Romano Pontifice, adeo ut Oecumenica Synodus legitimè congregata, geſtáque, nullius futura ſit auctoritatis, niſi à Romano Pontifice confirmetur. Quis enim dixerit, Symbolum Nicænum, & Conſtantinopolitanum, Synodi quoque Epheſinæ, Chalcedonenſis, & aliarum Definitiones Fidei, Scripturis Sacris & Traditioni conſonas, Hæreſum peremptrices, nullam vim habituras, ſi Romani Pontifices eas approbare noluiſſent? Quis Nicænos Canones Spiritu Dei conditos, ab his vim ſuam omnem & auctoritatem mutuari aſſeveret? *Tota* igitur *Auctoritas dans robur ſtatutis Conciliorum Generalium, principaliter reſidet in Spiritu Sancto, & in Eccleſia Catholica*, ut docet ab antiquo Sacra Facultas Pariſienſis. Quamobrem Summi Pontificis confirmatio in eo ſolùm poſita eſt, quòd Synodi Decretis conſentiat, quòd ea promulget, executioni mandari jubeat, ipſemet exequatur (inquiunt Theologi Pariſienſes) quod ex Epiſtola *S. Leonis* LXI. ſeu LXXXVII. Editionis *P. Queſnellii*, ad Epiſcopos, qui in Synodo Chalcedonenſi congregati fuerant, directâ, colligunt, in qua declarat quomodo Geſta Synodalia approbaverit & confirmaverit, conſenſum nimirum adhibendo his quæ in cauſa fidei decreta erant. Quod tamen non fecit quaſi robur alioqui Sacroſanctis Decretis deeſſet, quæ ad normam Epiſtolæ ipſius dogmaticæ ad *Flavianum* & Paternæ Traditionis condita fuerant, Legatis, qui vicem ejus in Synodo geſſerant, conſentientibus; ſed ut damnatis Eutychianæ Sectæ aſſeclis os obſtrueret, qui adversùs Sanctæ Synodi Decreta excipiebant, hæc unanimi omnium conſenſu non eſſe condita, nec recepta, imò Sedem Romanam ita illis contradixiſſe, ut omnino ſuum conſenſum his adhibere renuiſſet. Nimirum ex eo quòd Legati *S. Leonis* adversùs Canonem XXVIII. interceſſiſſent, improbaſſétque ipſe *Leo*, occaſionem hujus calumniæ ſpargendæ ſumpſerant Hæretici, Chalcedonenſem Synodum ab Apoſtolica Sede repudiatam eſſe. *Omnem* (inquit) *fraternitatem veſtram noſſe non ambigo, Definitionem Sanctæ Synodi, quæ ob confirmationem Fidei in Chalcedonenſi civitate celebrata eſt, toto corde me fuiſſe complexum:*

Quia nulla ſinebat ratio, ut qui unitatem Catholicæ Fidei dolebam ab Hæreticis fuiſſe turbatam, non exultanter in integrum rediiſſe gauderem. Hoc autem non ſolùm ex ipſo beatiſſimæ conſenſionis effectu, ſed etiam ex Epiſtolis meis, quas poſt reditum meorum ad Conſtantinopolitanæ urbis Antiſtitem dedi, potuiſſetis agnoſcere, ſi vobis Reſponſionem Sedis Apoſtolicæ manifeſtare voluiſſet. Ne ergo per malignos interpretes dubitabile videatur, utrum quæ in Synodo Chalcedonenſi per unanimitatem veſtram de Fide ſtatuta ſunt, approbem, hæc ad omnes Fratres & Coëpiſcopos noſtros, qui prædicto Concilio interfuerunt, Scripta direxi, quæ Glorioſiſſimus & Clementiſſimus Princeps, ſicut popoſci, in notitiam veſtram mittere pro Catholicæ Fidei amore dignabitur: Ut & fraterna univerſitas, & omnium Fidelium corda cognoſcant, me non ſolùm per Fratres, qui vicem meam executi ſunt, ſed etiam per approbationem geſtorum Synodalium, propriam vobiſcum uniſſe ſententiam, in ſola videlicet cauſa Fidei. Hoc ſenſu Concilium confirmant omnes Epiſcopi, qui illius Decretis ſubſcribunt. Unde *S. Cyrillus Alexandrinus* Epiſtola ad *Acacium* Melitinenſem Epiſcopum, de *Sixto III.* Romano Pontifice ſcribit: *Si qui Epiſtolam tanquam à Philippo Romanæ Eccleſiæ Preſbytero ſcriptam attulerint, perinde ſonantem ac ſi Sanctiſſimus Epiſcopus Sixtus depoſitionem Neſtorii moleſtè acceperit, eique opem tulerit, ne credat hoc Sanctitas tua. Scripſit enim conſona ſanctæ Synodo, omniáque illius geſta confirmavit, ac nobiſcum ſentit.* Hoc ſenſu *Martinus I.* Pontifex Sanctiſſimus Lateranenſis Concilii contra Monothelitas ipſo Præſide celebrati Acta à Gallicanæ Eccleſiæ Epiſcopis confirmari optavit, ut conſtat ex ejus Epiſtola ad *S. Amandum* Trajectenſem Epiſcopum. *Synodali* (inquit) *conventione omnium fratrum & Coëpiſcoporum noſtrorum partium illarum effectâ, ſecundùm tenorem Encyclicæ à nobis directæ, Scripta unà cum ſubſcriptionibus veſtris Nobiſmet deſtinanda concelebrent, confirmantes atque conſentientes eis, quæ pro orthodoxa Fide, & deſtructione Hæreticorum veſaniæ nuper exortæ à nobis ſtatuta ſunt.* Hoc ſenſu *Stephanus Junior* de Synodo Iconomachorum loquens, eam hoc nomine reſpuendam probat, quòd Romani Pontificis ac cœterorum Patriarcharum libellis confirmata non fuerit. *Quî Oecumenicum iſtud Concilium vocari queat, quod nec Romanus Antiſtes, citra cujus Auctoritatem nullo modo fieri poteſt ut res Eccleſiæ ad normam dirigantur, gratum habuit, nec Alexandrinus comprobavit, nec Antiochenus, nec denique Hieroſolymitanus? Ubinam eorum libelli ſunt? Aut quinam per diverſa loca miſſi ſunt, in quibus falſum veſtrum Concilium confirmaretur, ut hac ratione Oecumenicum cenſeri poſſit?* Ex hoc porro confirmationis genere colligi non poteſt eum qui Synodum confirmat, ſuperiorem eſſe Synodo, alioqui ſequeretur Gallicanos Epiſcopos Lateranenſi Concilio, & Romano Pontifice illi præſidente, ſuperiores eſſe. Sequeretur cœteros Patriarchas non minùs quàm Romanum Pontificem Concilio ſuperiorem auctoritatem habere.

Addiderim, quod olim à me obſervatum eſt, Synodum quidem Generalem, in Spiritu Sancto legitimè congregatam, & univerſalem Eccleſiam repræſentantem, Auctoritatem à Chriſto immediatè habere, non à Summo Pontifice: Sed quia conditiones quædam ad Synodum Oecumenicam neceſſariò concurrunt, ut ſcilicet ſecundùm Scripturas Sacras, ſecundùm Traditionem Patrum, ſecundùm Eccleſiaſticas Regulas, cum plena ſuffragiorum libertate, conſentiente regulariter Summo Pontifice, & per ſeipſum vel per Legatos, ſi voluerit, Præſidente, & Suffragii prærogativa gaudente, celebretur ab Epiſcopis ex toto orbe Chriſtiano convocatis, nemine, qui jus habuerit, excluſo: Aliquam in Eccleſia Auctoritatem eſſe neceſſe eſt, ad quam ſpectet judicare ac declarare quòd cum harum conditionum concurſu Synodus geſta ſit: Qua ex declaratione, Chriſtianorum omnium obligatio ad ejus Decreta cùm de fide, tum de morum diſciplina recipienda conſequitur. Id porro præſtat Romanus Pontifex, cùm Synodi Generalis Decreta promulgat, eorúmque executionem imperat. Id Canonicarum Scripturarum exemplo illuſtrabam, quæ Auctoritatem à Deo immediatè habent, cujus verbum ſunt, & cujus afflante ac dictante Spiritu à Sanctis Dei hominibus ſunt conſcriptæ: & tamen ad Eccleſiam ſpectat declarare quænam Canonicæ ac Divinæ ſint, ut ejus veluti ſigillo ab Apocryphis diſcretas Fideles omnes internoſcant: Unde S. *Auguſtinus* ait: *Evangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ moveret Auctoritas:* & ex ea declaratione naſcitur obligatio Chriſtianorum omnium, ut eas Canonicarum numero & loco habeant: Ita Summi Pontificis eſt declarare, quæ Concilia verè Oecumenica ſint, ad ipſum ſpectat judicare an iis inſtructa ſint conditionibus, quæ Concilii Oecumenici rationem conſtituunt; ea promulgare, eorum executionem jubere ac promovere, quamvis precariam ab ipſo non habeant, ſed à Chriſto immediatè acceptam ſupremam Auctoritatem. Hujus explicationis fundamentum accepi ex ipſa Epiſtola *Gelaſii* ad Epiſcopos Dardaniæ, quam *Bellarminus* objicit, in qua de Epheſino Latrocinio ſic loquitur: *Sicut id quod Prima Sedes non probaverat, conſtare non potuit, ſic quod illa cenſuit judicandum, Eccleſia tota ſuſcepit: Ubi etiam conſequenter oſtenditur, quia malè geſta Synodus, id eſt, contra Scripturas Sanctas, contra doctrinam Patrum, contra Eccleſiaſticas Regulas, quam tota meritò Eccleſia non recipit, & præcipuè Sedes Apoſtolica non probavit, per bene geſtam Synodum, id eſt, ſecundùm Scripturas, ſecundùm Traditionem Patrum, ſecundùm Eccleſiaſticas Regulas, pro Fide Catholica & communione prolatam, quam cuncta recepit Eccleſia, quam maximè Sedes Apoſtolica comprobavit, & debuerit, & potuerit immutari.* Ibidem explicat *Gelaſius*, quid ſit confirmari Synodum à Romano Pontifice: Nihil aliud eſſe nimirum quàm promulgari, executioni mandari, illiúſque Synodi Sacroſancta Decreta, ab ipſo inprimis cuſtodiri. *Quibus*, inquit, *ex divina Traditione perpenſis, confidimus quòd nullus jam veraciter Chriſtianus ignoret, Uniuſcujuſque Synodi Conſtitutum, quod univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, non aliquam magis exequi Sedem præ cæteris oportere, quam Primam, quæ & unamquamque Synodum Auctoritate ſua confirmat, & continuatâ moderatione cuſtodit.* At confirmatio quæ in conſenſu, promulgatione, executione, & cuſtodia legis poſita eſt, non probat eum qui confirmat, ſuperiorem eſſe eo qui Legem tulit. Quis enim Præfectum Prætorio ſupra Imperatores fuiſſe colligat, quòd latas ab ipſis Leges promulgaret, earúmque executionem curaret? Quis Senatum eſſe ſupra Regem inferat, quia ejus Edictis aſſenſum præbet, eáque promulgat, & executioni mandari jubet?

XXXVI. Idem eſt *Nicolai I.* ac *Gelaſii* ſenſus, cujus verba mutuatur. Et certè cùm Definitiones Conciliorum Generalium ſint Oracula Spiritûs Sancti, juxta illud, *Viſum eſt Spiritui Sancto & nobis*, Non eſt in poteſtate Summi Pontificis ut Concilii verè Oecumenici Definitionem reſcindat; aliàs Spiritus Sanctus non doceret omnem veritatem, niſi Romano Pontifici placeret illam approbare; quod vel cogitare impium eſt. Fateor tamen Deum permiſiſſe nuſquam, neque (ut con-

fidit

fidit Chriſtiana pietas) permiſſurum ut Summi Pontifices conſenſum non adhiberent, aut non adhibeant Oecumenicorum Conciliorum Definitionibus ac Decretis Fidem ſpectantibus: Nuſquam permiſiſſe ut ea Concilia ſeu Oecumenica approbarent & reciperent, vel approbent ac recipiant, quæ in Fidei cauſa perperam geſta ſunt, & contra Scripturas Sacras, contra Patrum Traditionem, contra Regulas Eccleſiaſticas. Sanè cùm adversùs veritatem nihil poſſint, ſic geſtam Synodum approbare & confirmare, non eſt in ipſorum poteſtate poſitum. Quam ſi approbarent, ipſi Anathemate ab Eccleſia damnarentur. Si, inquam, *Damaſus* Synodum Ariminenſem approbaſſet, aſſenſúque ſuo firmare voluiſſet; ſi *Leo* Epheſinam ſecundam, robore nihilominus caruiſſent. *Non enim firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non ſubſiſtit*, ut habet Regula Juris. Porro Concilia illa per ſe erant irrita; robur itaque nancisci non poterant conſenſu Romani Pontificis, aut legitima & Oecumenica ejus confirmatione evadere: Siquidem efficere ille non poteſt ut hæreſis ſit veritas Catholica, ut quod injuſtum eſt ſit juſtum. Eccleſia igitur *Damaſum* damnaſſet cum Arianis, ſi Synodum Ariminenſem ſuſcepiſſet; *Leonem* damnaſſet cum *Dioſcoro* & Eutychianis, ſi Latrocinium Epheſinum comprobaſſet, his Apoſtoli fulta verbis: *Licèt nos, aut Angelus de Cœlo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, Anathema ſit. Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepiſtis, Anathema ſit.* Verùm quia Dei providentia ſingularis, Chriſti Eccleſiam ſuam gubernantis protectio, Spiritus Sancti Sedis Apoſtolicæ Præſules dirigentis aſſiſtentia, *S. Petri* qui *in ſua Sede vivit & præſidet*, quique *Fidei columna eſt & Eccleſiæ Catholicæ fundamentum*, interceſſio, hactenus effecerunt ut Romani Pontifices bene geſta Concilia approbarent, malè geſta rejicerent, ut eorum officii ratio poſtulabat, & ex eorum diſſenſu & improbatione Fidelibus univerſis innotuit hujuſmodi Conciliorum pravitas & inanitas, hinc *Nicolaus I.* ait: *Quædam eorum, quia conſenſum Romani Pontificis non habuerunt, valetudinem perdiderunt.*

XXXVIII. Synodum igitur Ariminenſem *Damaſus* in[i]tam non fecit, ſed irritam declaravit, cùm revera talis eſſet, ejúſque Decreta Arianam Hæreſim ſub verborum ambiguorum involucris tegentia, *per vim & contentionem extorta* eſſent, ut *S. Baſilius* Epiſtolâ ſuperiùs laudatâ, & *S. Athanaſius* in Epiſtola ad Africanos, teſtatur. Id autem à Romano Pontifice declarari operæ pretium duxit *S. Baſilius*, tum quia ratione Primatus ad ipſum pertinebat *corrigere* eos qui *diſtorti & obliqui* erant, & præjudicium ex Ariminenſi Concilio contra Nicænam Fidem faciebant: Tum quia Concilium illud in Romana Provincia fuerat celebratum, cui per ſe vel per Legatos intereſſe ac præeſſe debuerat, nec tamen interfuerat, neque conſultus fuerat de capitibus decernendis. Unde ſilentium illius in conſcientiam & approbationem Concilii ductum fuiſſet, niſi ejus diſſenſus omnibus innotuiſſet, miſsiſque in Græciam Legatis, Acta hujuſmodi Concilii irrita declaraſſet. Nec verò ſolus *Damaſus*, ſed & *nonaginta cum illo Epiſcopi ex Italia & Gallia*, Formulam Ariminenſis Concilii improbarunt, ſcriptâ ex Romana Synodo ad Epiſcopos Illyrici Epiſtolâ, ut *Theodoretus* teſtatur Libro II. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. XVII. Addit: *Præjudicium aliquod fieri non potuiſſe per numerum Arimini congregatum, quando conſtat, neque Romanum Epiſcopum, cujus ante omnia expectanda erat ſententia, neque Vincentium, qui tot annorum Epiſcopatum integrè geſſerat, neque alios talibus præbuiſſe conſenſum*; maximè cùm Epiſcopi qui per fraudem à Nicæna Fide deflexerant, *confiterentur ſibi ſubreptum, quòd non intelligerent Patrum ſententiæ apud Nicæam conſtitutæ hoc eſſe contrarium.* En rationes cur irritum eſſet Ariminenſe Concilium, & ob quas illud improbarunt, non ſolùm Romanus Pontifex, ſed *Vincentius*, & alii Epiſcopi, quos tamen eſſe Concilio Generali ſuperiores nemo dixerit. Denique Concilium Ariminenſe Oecumenicum non fuit, cùm Orientales interim Seleuciæ congregati eſſent; & quamvis convocatione & numero Præſulum, non tamen auctoritate Oecumenicum fuiſſet, cùm ſecundùm Scripturas, ſecundùm Traditionem Patrum, ſecundùm Regulas Eccleſiaſticas, pro Fide & Communione Catholica celebratum non fuerit: Adeóque non conficitur Pontificem Romanum Synodum Generalem aliquando reſcidiſſe, quia reſcidit, id eſt, irritam declaravit Ariminenſem.

XXXVIII. De Synodo Epheſina Secunda, idem dicendum, Non ideo ipſam irritam fuiſſe, quia à *S. Leone* improbata & rejecta eſt, ſed ideo rejectam & improbatam, quia irrita erat. Id conſtat ex Epiſtola *S. Leonis* XXV. ſeu XL. Editionis *Quenellii*, ad *Theodoſium Auguſtum* datâ. *Dum*, inquit, *privatæ cauſæ Religionis exercemur obtentu, commiſſum eſt impietate paucorum, quod univerſam Eccleſiam vulneraret. Comperimus enim non incerto nuncio, ſed fideliſſimo rerum quæ geſta ſunt narratore Hilaro Diacono noſtro (qui vix, ne ſubſcribere per vim cogeretur, effugit) conveniſſe ad Synodum plurimos Sacerdotes; quorum utique frequentia conſultationi & judicio profuiſſet; ſi is qui ſibi locum principem vindicabat, Sacerdotalem moderationem cuſtodire voluiſſet, ut (ſicut moris eſt) omnium ſententiis ex libertate prolatis, id tranquillo & æquo conſtitueretur examine, quod & Fidei congrueret, & errantibus ſubveniret. In ipſo autem judicio non omnes qui convenerant, interfuiſſe cognovimus. Nam alios rejectos, alios didicimus intromiſſos, qui pro ſupradicti Sacerdotis arbitrio, impiis ſubſcriptionibus captivas manus dederent, & nociturum ſtatui ſuo ſcirent, niſi imperata feciſſent: Talémque ab ipſo prolatam eſſe Sententiam, ut dum unus homo impetitur, in omnem Eccleſiam ſæviretur. Quod noſtri ab Apoſtolica Sede directi, adeo impium, & Catholicæ Fidei contrarium eſſe viderunt, ut ad conſentiendum nulla potuerint oppreſſione compelli: conſtantérque in eadem Synodo, ſicut decuit, fuerint proteſtati, nequaquam id, quod conſtituebatur, Sedem Apoſtolicam recepturam: quoniam revera omne Chriſtianæ Fidei Sacramentum, quod abſit à temporibus veſtræ Pietatis, exſcinditur, niſi hoc ſceleſtiſſimum facinus, quod cuncta ſacrilegia excedit, aboleatur.* Et Epiſtola XLI. ad *Pulcheriam* Auguſtam: *Quæ enim*, inquit, *congregata apud Epheſum Synodo, ſopienda & ſananda pacis remedio credebantur; hæc non ſolùm in majora pacis diſpendia, ſed (quod nimis dolendum eſt) etiam in ipſius Fidei, quâ Chriſtiani ſumus, excidia proceſſerunt. Et hi quidem qui miſſi ſunt, quorumque unus vim Alexandrini Epiſcopi ſibi omnia vindicantis effugiens, rerum geſtarum nobis ordinem fideliter nuntiavit, reclamarunt, ſicut oportuit, unius hominis non tam judicio quàm furori; proteſtantes ea quæ per vim metúmque gererentur, Sacramentis Eccleſiæ, & ipſi Symbolo ab Apoſtolis inſtituto præjudicare non poſſe, nec ſe ab ea Fide ullâ injuriâ ſeparandos, quam pleniſſimè expoſitam atque digeſtam à Sede Beati Apoſtoli Petri ad Sanctam Synodum detuliſſent. Cujus cùm recitatio, poſcentibus Epiſcopis, non ſit admiſſa...... Scripſimus ad glorioſiſſimum Principem, ut Fidem in qua renatus per Dei gratiam regnat, nulla ſinat novitate*

corrumpi. Nec tamen ſolus Epheſinum Latrocinium reprobavit *S. Leo*, ſed tota cum ipſo Occidentalis Synodus, ut conſtat ex *Hilari* Diaconi literis ad *Pulcheriam* Auguſtam: *Veſtra*, inquit, *veneranda Clementia cognoſcat, à præfato Papa, cum omni Occidentali Concilio, reprobari omnia, quæ in Epheſo contra Canones per tumultum & odia ſecularia à Dioſcoro Epiſcopo geſta ſunt, & nulla ratione hæc in his partibus ſuſcipi poſſe, quæ per potentiam prædicti, non ſine læſione Fidei & præjudicio Sanctiſſimi Viri* [a] *innoxiique commiſſa ſunt.* Imò & *Marcianus Auguſtus* Epheſinum Latrocinium caſſavit, id eſt, caſſum declaravit, ut protector Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, & executor Canonum: ut ſcribit *S. Leo* Epiſtolâ XLIII. ſeu LXXIII. ad ipſum datâ. *Prior*, inquit, *Synodus Epheſina Neſtorium cum dogmate ſuo meritò juſtèque damnavit . . . Sequens verò in prædicta civitate, non poteſt vocari Concilium, quod in everſionem Fidei fuiſſe conſtat agitatum; quodque veſtra Clementia amore veritatis Catholicis adſutura, aliud ſtatuendo caſſavit, Glorioſiſſime Imperator.* Ex quo tamen colligi non poteſt *Marcianum Auguſtum* fuiſſe ſupra Concilium Generale.

[a] Flaviani.

XXXIX. Quod verò Canonem XXVIII. Concilii Chalcedonenſis Conſtantinopolitani Patriarchæ prærogativam ſpectantem, & *Anatolii* ambitu, abſentibus Legatis Apoſtolicis, & reclamantibus, quaſi extortum, in irritum miſerit *S. Leo*, non probat ipſum fuiſſe ſuperiorem Concilio, ſed fuiſſe Canonum in Synodo Nicæna Spiritu Dei conditorum cuſtodem & vindicem, quibus Canon ille repugnabat. Atque horum Canonum auctoritate novam illam diſpoſitionem ſe caſſare, id eſt, irritam declarare profitetur, quibus & ipſe obſequium debet & reverentiam. Integrum *S. Leonis* locum exhibeo. *Conſenſiones verò Epiſcoporum, Sanctorum Canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnantes, unitâ nobiſcum veſtræ Fidei pietate, in irritum mittimus, & per Auctoritatem Beati Petri Apoſtoli generali prorſus definitione caſſamus, in omnibus Eccleſiaſticis cauſis his Legibus obſequentes, quas ad pacificam obſervantiam omnium Sacerdotum, per trecentos decem & octo Antiſtites Spiritus Sanctus inſtituit: Ita ut etiam ſi multò plures aliud quàm illi ſtatuêre decernant, in nulla reverentia ſit habendum, quicquid fuerit à prædictorum Conſtitutione diverſum.* Quod Epiſtolâ ſequenti ad *Anatolium* confirmat luculentiùs, ac ſe irritum & caſſum declaraſſe Canonem illum ſignificat, quòd per ſe auctoritate vacuus eſſet, irritus & caſſus, utpote Nicænis Canonibus contrarius, aliena jura perturbans & evertens, intercedentibus Sedis Apoſtolicæ Legatis promulgatus, elationi & ambitui favens. *Doleo etiam*, inquit, *Dilectionem tuam in hoc eſſe prolapſam, ut ſacratiſſimas Nicænorum Canonum Conſtitutiones conareris infringere: Tanquam opportunè ſe tibi hoc tempus obtulerit, quo ſecundi honoris privilegium Sedes Alexandrina perdiderit, & Antiochena Eccleſia proprietatem tertiæ dignitatis amiſerit: ut his locis Juri tuo ſubditis, omnes Metropolitani Epiſcopi proprio honore priventur. Quibus inauditis, & nunquam ante tentatis ita præveniris exceſſibus, ut Sanctam Synodum ad extinguendam ſolùm hæreſim, & ad confirmationem Fidei Catholicæ ſtudio Chriſtianiſſimi Principis congregatam, in occaſionem ambitûs trahas, & ut conniventiam ſuam tibi det, impellas: Tanquam refutari nequeat, quod illicitè voluerit multitudo, & illa Nicænorum Canonum per Spiritum verè Sanctum ordinata conditio in aliqua cuiquam ſit parte ſolubilis. Nulla ſibimet de multiplicatione congregationis Synodalia Concilia blandiantur, neque trecentis illis decem atque octo Epiſcopis quantumlibet copioſior numerus Sacerdotum vel comparare ſe audeat, vel præferre: Cùm tanto divinitus Privilegiò Nicæna ſit Synodus conſecrata, ut ſive per pauciores, ſive per plures Eccleſiaſtica Judicia celebrentur, omni penitus auctoritate ſit vacuum, quicquid ab illorum fuerit conſtitutione diverſum. Nimis ergo hæc improba, nimis ſunt prava, quæ ſacratiſſimis Canonibus inveniuntur eſſe contraria. In totius Eccleſiæ perturbationem ſuperba hæc tendit elatio, quæ ita abuti voluit Concilio Synodali, ut Fratres in Fidei tantummodo negotio convocatos, & definitione ejus cauſæ, quæ erat curanda, perfunctos, ad conſentiendum ſibi aut depravando traduceret, aut terrendo compelleret. Inde enim Fratres noſtri ab Apoſtolica Sede directi, qui vice mea Synodo præſidebant, probabiliter atque conſtanter illicitis auſibus obſtiterunt, apertè reclamantes, ne contra Inſtituta Nicæni Concilii, præſumptio reproba novitatis aſſurgeret.* Et infra. *Sancti illi & venerabiles Patres, qui in urbe Nicæna ſacrilego Ario cum ſua impietate damnato, manſuras uſque in finem mundi Leges Eccleſiaſticorum Canonum condiderunt, & apud nos, & in toto orbe terrarum, in ſuis Conſtitutionibus vivunt: & ſi quid uſquam aliter quàm illi ſtatuêre, præſumitur, ſine cunctatione caſſatur.* Vox igitur, *Caſſamus*, apud *Sanctum Leonem* locis laudatis, idem ſonat ac, irritum declaramus, & caſſum pronuntiamus. Quo ſenſu ea vox in Decretalibus etiam uſurpatur, ut conſtat ex Cap. *Cùm dilectus, De Electione & Electi poteſtate.* Caſſetis, *id eſt*, inquit Gloſſa, *nullam pronuntietis*, & Cap. *Accedens, Ut lite non conteſt.* Caſſavimus, *id eſt, Caſſum denuntiavimus* (inquit Gloſſator) *Cùm enim ſententia nulla eſt, non debet caſſari, ſed caſſa & irrita denuntiari: Quia quod nihil eſt, caſſari non poteſt, & omnia reſtituenda ſunt in priſtinam cauſam per talem ſententiam habita.*

X L. *Sanctus Gregorius* Epiſtola XXXIV. Libri IV. à *Bellarmino* laudata, de particulari Synodo Conſtantinopoli celebrata loquitur, in qua *Joannes* illius Sedis Archiepiſcopus ſe univerſalem Patriarcham inſcripſerat, quod nomen cùm *ſuperbum* eſſet, ac *univerſalis Eccleſiæ viſcera perturbaret*, (ut loquitur Sanctus idem Pontifex Epiſtolâ XXVI. ejuſdem Libri ad *Eulogium* & *Anaſtaſium*, Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas data) nec *Sanctus Leo* à Synodo Chalcedonenſi oblatum, nec ullus Pontificum Romanorum ſibi tribuiſſet; *Quia ſi unus Patriarcha Univerſalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur:* Synodi illius Acta caſſaverat *Pelagius Secundus*, cujus ſententiam *Sanctus Gregorius* confirmavit, ut ipſe teſtatur tum in ea Epiſtola, tum in illa quam laudat *Bellarminus* ad *Conſtantinam Auguſtam* data, cujus hæc ſunt verba: *Præterea judico, quia Piiſſimi Domini Scripta ſuſcepi, ut cum Fratre & Conſacerdote meo Joanne debeam eſſe pacificus; & quidem ſic Religioſum Dominum decuit, ut iſta præciperet Sacerdotibus: Sed cùm ſe nova præſumptione atque ſuperbia idem Frater meus Univerſalem Epiſcopum appellet, ita ut ſanctæ memoriæ Deceſſoris mei tempore abſcribi ſe in Synodo tali hoc ſuperbo vocabulo faceret, quamvis cuncta Acta illius Synodi, Sede contradicente Apoſtolica ſoluta ſint; triſte mihi aliquid Sereniſſimus Dominus innuit, quòd non eum corripuit qui ſuperbit: Sed magis ab intentione mea declinare ſuaduit, qui in hac cauſa Evangeliorum & Canonum Statuta humilitatis atque rectitudinis virtute defendo. Qua in re à prædicto Fratre & Conſacerdote meo contra Evangelicam ſententiam, contra Beatum quoque Petrum Apoſtolum, & contra omnes Eccleſias, contràque Canonum Statuta*

agitur

agitur. At ex eo quòd *Pelagius II.* & *S. Gregorius* particularem Synodum, quæ res novas, & toti Eccleſiæ injurioſas decreverat, in irritum miſerint, colligitur quidem illos fuiſſe particulari iſta Synodo ſuperiores; non verò fuiſſe abſolutè & ſimpliciter ſupra Eccleſiam univerſam, quod probandum ſuſcepit *Bellarminus.*

XLI. Nec intactum relinquunt Pariſienſes Theologi, quod idem Cardinalis in objectione ſua ait, Ipſa Concilia Confirmationem Decretorum ſuorum à Romanis Pontificibus poſtulaſſe, idque ex Actis I. II. III. IV. & VI. Conciliorum Generalium patere. Quinimo (inquiunt) incertum iſtud, & de primis quatuor Conciliis falſum eſt. Nicænam Synodum Actorum ſuorum confirmationem à *S. Silveſtro* petiiſſe, & *S. Silveſtrum* eam dediſſe, nulla coævorum vel ſuppariùm Authorum teſtimonia probant. *Euſebius* Lib. III. De Vita Conſtantini, *Julius I.* in Epiſtola ad Orientales, *Liberius* in Epiſtola ad Conſtantium, & in Dialogo cum eodem Imperatore, apud Theodoretum; *S. Hilarius* Lib. contra Conſtantium, *S. Athanaſius* Orationibus I. & II. contra Arianos, Epiſtola de Nicænæ Synodi contra Hæreſim Arianam Decretis, Epiſtola Ad Solitarios, Lib. De Synodis Arimini & Seleuciæ, & Epiſtola Ad Epiſcopos Africæ, *Rufinus* Lib. I. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, *S. Leo* paſſim in Epiſtolis, *Socrates* & *Theodoretus* Lib. I. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & alii Scriptores Eccleſiaſtici veteres, Nicænæ Synodi meminerunt, ejus auctoritatem commendant; poſtulatam à *Silveſtro*, aut ab eo datam Actorum illius Synodi confirmationem non memorant. Epiſtolam Concilii ad Alexandrinam Eccleſiam, & ad Ægypti, Lybiæ, & Pentapolis Epiſcopos, mox laudati *Socrates* & *Theodoretus* referunt; Epiſtolam Concilii ad *Silveſtrum* Pontificem, aut *Silveſtri* ad Concilium nullam referunt. Et quæ Tom. I. Conciliorum editæ ſunt, ab Eruditis omnibus ut ſuppoſititiæ rejiciuntur; ac ſuppoſititias probant ſtyli barbaries, putidæque phraſes: *Veſtro oris conſortio confirmetur.... Paulino & Juliano Summis Conſulibus.... Atque in gremio veſtræ Synodi parva propter diſciplinam alligabo præcepta....Cum Epiſcopis totius Urbis Italiæ examinatam univerſitas veſtri ſancti Concilii dignetur accipere veritatem, &c.* Item *Victorini* neſcio cujus mentio, qui Cyclos Paſchæ pronuntiabat fallaces. Item Anachroniſmus evidens, quo Synodus Actorum ſuorum confirmationem à *Silveſtro* poſtulaſſe ſupponitur quinto vel ſexto die poſtquam inchoata eſt. Item adſcriptus Epiſtolæ *Silveſtri* Conſulatus *Conſtantini* & *Conſtantii* Anachroniſmum exhibet alterum. Non negamus tamen *S. Silveſtrum* Nicæno Concilio conſenſiſſe per Legatos, qui nomine ipſius Sacroſanctis Decretis condendis præfuerunt. Conſenſus iſte confirmatio vocetur, non repugnamus: Quo ſenſu *Liberius* ad *Conſtantium* ſcribit: *Tranquillitate tua conſentiente ſic omnia diſcutiantur, ut quæ fuerint judicio Sacerdotum Dei confirmata, cùm conſtiterit in Expoſitione Fidei, quæ inter tantos Epiſcopos apud Nicæam præſente ſanctæ memoriæ Patre tuo confirmata eſt, univerſos conſenſiſſe.* Et in Dialogo cum eodem Imperatore: *Ego primùm generalem fieri poſco ſubſcriptionem, qua Fides apud Nicæam expoſita confirmetur.* Verùm iſta confirmandi ratio, (inquiunt Pariſienſes Theologi) non magis probat *S. Silveſtrum* fuiſſe Nicæna Synodo ſuperiorem, quàm cæteros Epiſcopos, qui ejus Symbolo ac Decretis conſenſerunt & ſubſcripſerunt.

XLIV. Orientales Epiſcopi *Damaſum* Pontificem rogant Epiſtola, quam *Theodoretus* refert Libro V. Cap. IX. ut *Rebus* in Oecumenica Synodo ſuperioris anni *legitimè & ſecundum Eccleſiæ Canones conſtitutis congratuletur.* At hujuſmodi congratulatio non probat Pontificem eſſe Superiorem Concilio, vel omnem Concilii Auctoritatem ac robur à Summi Pontificis approbatione derivari. Fatemur nihilominus, accedente duntaxat *Damaſi* & totius Eccleſiæ Occidentalis conſenſu, iiſdem Hæreſibus in Romana Synodo damnatis, quas Conſtantinopolitana I. confixerat, illam Oecumenicam evaſiſſe. Verùm conſenſus *Damaſi* non magis probat ipſum fuiſſe ſupra Eccleſiam univerſam, quam cæterorum Epiſcoporum Occidentis conſenſus eos probet fuiſſe abſolutè & ſimpliciter Eccleſia univerſali, & Synodo Oecumenica ſuperiores. Quamquam primæ ſint partes Romani Pontificis in Synodo, & ejus præ cæteris expectanda ſit ſententia, utpote cæterorum Capitis.

XLV. Epheſina Synodus rerum à ſe geſtarum Relationem ad *Celeſtinum* miſit, confirmationem ab illo nullam petiit. Nec verò neceſſaria erat, cùm *Celeſtinus* per Legatos præſens & præſidens Definitioni Fidei, Actiſque omnibus conſenſum præberet, atque præjudicatam ab ipſo cauſam, ſecundùm ejus Epiſtolæ ac Sententiæ in *Neſtorium* latæ tenorem Synodus judicaſſet, ut conſtat ex illis Synodicæ Sententiæ verbis: *Coacti per Sacros Canones & Epiſtolam Sanctiſſimi Patris & Comminiſtri Celeſtini Romanæ Eccleſiæ Epiſcopi, lachrymis ſubinde perfuſi, ad lugubrem hanc contra eum Sententiam neceſſariò venimus.* Et in Relatione ad Imperatores, Actione III. *Celeſtinum* cum Occidendali Synodo *eamdem de fide Sententiam magno conſenſu prædicaſſe* teſtantur, & *Celeſtini* Synodique illius Legatos conſenſum illorum Oecumenico Concilio expoſuiſſe, & in ſcriptis exhibuiſſe. Quamobrem (inquiunt Epheſini Patres) *Neceſſariò, quod Officii ratio poſtulabat, de conſenſu illorum nobiſcum ad Majeſtatem veſtram retulimus, ut Pietati veſtræ certò conſtet Judicium, quod paulo ante à nobis exiit, eſſe unam communémque totius orbis terrarum ſententiam.*

XLVI. Synodus Chalcedonenſis confirmationem à *S. Leone* petiit, non Definitionis Fidei, quæ ſecundùm Epiſtolam ipſius ad *Flavianum* edita erat, clamantibus Patribus poſt illius Epiſtolæ lectionem: *Hæc Patrum Fides, hæc Apoſtolorum Fides, omnes ita credimus, Orthodoxi ita credunt, Anathema ei qui ita non credit. Petrus per Leonem ita locutus eſt.* Imò Synodus Chalcedonenſis magis confirmavit Definitionem Fidei à *Leone* contra Eutychianam Hæreſim editam, quam Ille Synodi Chalcedonenſis Definitionem, ut ex ipſius ad *Theodoretum* Epiſtola ſuperiùs laudatâ colligitur: *Quæ noſtro prius Miniſterio Dominus definierat (inquit) univerſæ Fraternitatis irretractabili firmavit aſſenſu.* Non petiit etiam à *S. Leone* Synodus Chalcedonenſis latæ in *Dioſcorum* confirmationem Sententiæ, cujus pronuntiationem ejus Legatis Patres detulerant: *Petimus (inquiunt Patres Actione III.) veſtram Sanctitatem, qui habes, magis autem qui habetis locum Sanctiſſimi Papæ LEONIS, promulgate in eum, & Regulis inſitam contra eum proferte Sententiam. Omnis enim & tota univerſalis Synodus concors efficitur veſtræ Sanctitatis Sententiæ.* Et *Paſchaſinus* Legatus *S. Leonis* nomine hanc ediderat his verbis: *Sanctiſſimus & Beatiſſimus Archiepiſcopus Magnæ & Senioris Romæ Leo, per Nos & per præſentem Sanctam Synodum, una cum ter Beatiſſimo & omni laude digno Beato Petro Apoſtolo, qui eſt petra & crepido Catholicæ Eccleſiæ, & rectæ fidei fundamentum, nudavit eum tam Epiſcopatus Dignitate, quàm etiam*

&

& ab omni Sacerdotali alienavit Miniſterio. Quo tamen ex loco ſuffragii duntaxat prærogativa *S. Leonis* in Synodo, non ſuperioritas ſupra Synodum ipſam Oecumenicam probari poteſt (ut Anonymus Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ Impugnator contendit) ſiquidem tota Synodus cùm S. *Leonis* Legatis judicavit: Sicut Senatuſconſultum omnium Patrum Conſcriptorum judicio ac ſuffragio, totiúſque Senatus Auctoritate editur, quamvis ab uno Senatus Principe proferatur. Solam ergo Canonis XXVIII. quo Sedis Conſtantinopolitanæ Privilegia ſancita erant, confirmationem Chalcedonenſe Concilium à *S. Leone* poſtulavit, id eſt, ejus conſenſum, quo ſine ratus eſſe ex omni parte non poterat, cùm ejus Legati interceſſiſſent. Id ex Epiſtola Concilii ad Ipſum data compertum eſt. His enim, quæ de Fide erant decreta, expoſitis, aiunt Patres: *Hæc ſunt, quæ Tecum, qui ſpiritu præſens eras, & complacere tanquam fratribus deliberaſti, & qui penè per tuorum Vicariorum ſapientiam videbaris à nobis, efficimus.* Tum referunt quæ de Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Privilegiis ſanxere, iiſque expoſitis, ſubdunt: *Quæ igitur ad interemptionem quidem totius confuſionis, confirmationem verò Eccleſiaſticæ Ordinationis definivimus, hæc ſicut propria, & amica, & ad decorem convenientiſſima, dignare complecti, Sanctiſſime & Beatiſſime Pater. Qui enim locum veſtræ Sanctitatis obtinent Sanctiſſimi Epiſcopi Paſchaſinus & Lucentius, & qui cum eis eſt Reverendiſſimus Preſbyter Bonifacius, his ita conſtitutis vehementer reſiſtere tentaverunt, procul dubio à veſtra Providentia inchoari & hoc bonum volentes: ut ſicut Fidei, ſic bonæ ordinationis vobis deputetur effectus. Nos enim curantes tam Piiſſimos & Chriſti amicos Imperatores, qui ſuper hoc delectantur, quàm Clariſſimum Senatum, & totam Imperii civitatem, opportunum credidimus eſſe honoris ejus confirmationem ab univerſali Concilio celebrari, & velut hæc à tua Sanctitate fuerint inchoata, eò quòd fovere ſemper ſtudeas, roboravimus... Rogamus igitur & tuis Decretis noſtrum honora Judicium; & ſicut nos Capiti in bonis adjecimus conſonantiam, ſic & Summitas tua filiis, quod decet, adimpleat.* Ex eo autem quòd Romanus Pontifex Concilii Generalis Decretis conſenſum adhibeat, vel ex eo quod illa promulget, ac executionem eorum imperet ac promoveat, in quo poſita eſt & illa confirmatio quam Sexta Synodus ab *Agatone*, & aliæ ab aliis Pontificibus petierunt & acceperunt, haud rectè colligitur, ipſum Pontificem eſſe abſolutè & ſimpliciter Concilio Superiorem. Unde Tridentini Concilii Patres, uno excepto Granatenſi Archiepiſcopo, unanimi conſenſu confirmationem Synodi à *Pio IV.* Pontifice Maximo poſtulandam cenſuerunt, ut refert *Palavicinus*; cùm tamen omnes Pontificem eſſe ſupra Concilium non cenſerent, imò Galli quotquot aderant Præſules Concilium Superius eſſe Pontifice, in ipſa Synodo acriter conſtanterque propugnaſſent.

Huic Pariſienſium Theologorum Doctrinæ hac in parte conſentit *Dydacus Payva* Luſitanus Theologus, qui in Concilio Tridentino magnam ſibi celebritatem nominis peperit. Lib. I. Defenſionis Tridentinæ Fidei, fol. 35. *Quòd ſi fortè evenirit (* inquit *) ut Romanus Pontifex à Conciliorum placitis, quæ confirmare debuiſſet, opinione deflectat... Conciliorúmque Sententias aſpernetur, non aliter quidem de ea re ſtatuendum judico, quàm ſi à veterum Synodorum, quæ omnium ſunt ſeculorum conſenſione commendata, & tanquam quatuor Evangelia Gregorius veneratur, Fide deſciſceret: Cum par ſit in omnibus generalibus & legitimis Synodis Poteſtas,*

A *& æqua Auctoritas. Cujuſlibet enim vita atque actionis exiſtat, quiſquis Sanctiſſimarum quinque Synodorum ſoliditatem non tenet, etiamſi lapis eſſe cernatur, tamen extra ædificium jacet, (ut inquit Gregorius.) Cùm enim Summus Pontifex ita divinas functiones exerceat, ut hominis naturam non exuerit, accideréque fortaſſe poſſit, ut Fidem, quam Paſtoris Officium præſtam integerrimè docet, humana infirmitate preſſus aliquando deſerat, & tetra errorum caligine offundatur, id certè nihil debet Synodorum integritati detrahere, ſuntque illa ſemper ſtudioſè amplectenda, quæ Oecumenica & Univerſalia Concilia* B *in Spiritu Sancto legitimè congregata concludunt. Cùm præſertim non à Romanis modò Pontificibus, ſed à Chriſto etiam illam, quæ excellunt, Auctoritatem acceperint: Quam tamen à Romanis Pontificibus pendere dicimus, quia ab iis ſunt Generalia Concilia non ſolum convocanda, ſed etiam moderanda. At ubi æquè & legitimè coacta... Poteſtate ſibi à Chriſto conceſſa, involuta aperiunt, & abdita myſteria in lucem emittunt. Convocatam enim Chalcedonenſem Synodum fuiſſe, inquit Pulcheria Auguſta, ut ſine aliqua commotione atque contentione, quæ à Domino Chriſto fuiſſent revelata, communiter ab omnibus con-* C *firmarentur. Quod illa Gregorii Sanctiſſimi Pontificis de quinque Generalibus Synodis oratio præ ſe ferre mihi videtur.* » Cunctas, *inquit*, quas præfata veneranda Concilia perſonas reſpuunt, reſpuo, « quas venerantur, amplector: Quia dum univer- « ſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa « deſtruit, quicumque præſumit aut ſolvere quos « religant, aut ligare quos ſolvunt. *Qui verò fie-* « *ri poterat, ut univerſali conſenſui Conciliorum firmitudinem Sanctiſſimus Pontifex tribueret, ſi ex Romani Pontificis confirmatione univerſa extaret, poſſétque ille univerſali conſenſu ſpreto diverſum concludere?* D *Aut quæ eſt illa univerſalium Synodorum tanta dignitas à Gregorio commendata, ſi Divina eas vi cœleſtique inſtinctu affectas eſſe dubitavit? Sin Epiſcoporum mentes & ora, dum Eccleſiæ res in Conciliis agitantur, Spiritus Sancti admirabilis quædam inſtitutio informat, ne à vero dimoveantur, atque ideo dicuntur in Spiritu Sancto legitimè congregati, quid eſt quod non Sanctiſſimo in primis Paracleto, à quo informantur, omnem quâ Concilia eminent, Auctoritatem referamus acceptam?* Tum Cardinalis *De Turrecremata* ſententiam verbáque laudat affirmantis, Concilii de dogmatibus Fidei definitiones Romani Pontificis eſſe Judicio præferendas. *Si talis (* inquit *) caſus contingeret, quod Patres* E *univerſi in Synodo univerſali convenientes, unanimiter aliquam definitionem Fidei facerent, cui ſola perſona Papæ contradiceret, dicerem judicio meo, quod Synodo ſtandum eſſet, & non perſonæ Papæ. Judicium enim tantorum Patrum Univerſalis unius Synodi, in materia Fidei meritò præferendum videtur Judicio unius hominis.*

XLV. Tandem quæ Anonymus ipſe Libertatum noſtrarum Impugnator de Conciliis ſcribit Cap. I. Libri ſecundi, liquidò probant ea robur ſuum ac Auctoritatem à Summi Pontificis confirmatione non habere, ſed à Spiritu Sancto. *A-* F *poſtoli (* inquit *) Spiritu Sancto repleti, exortas circa Circumciſionem, & alias obſervantias legales, difficultates, non ſeorſim, ut facilè poterant, enodarunt; ſed in Concilium congregati, poſt longam diſquiſitionem, ſolverunt. Notanda ſunt autem verba à quibus incipit Decretum illud Apoſtolicum:* Viſum eſt, *inquiunt*, Spiritui Sancto, & Nobis. « *Quæ quidem verba argumento ſunt, quòd Spiritus Sanctus Conciliis maximè Oecumenicis præſit, ea illuſtret, & ad veritatem infallibiliter dirigat. Porro cùm primum in unoquoque genere ſit menſura & regula cæterorum, illud Apoſtolorum exemplum ſequi debent.*

debent, qui in illorum locum ſuccedunt, quando tempora incidunt quæ id expoſcant. Is fuit omnibus recto ſeculis Catholicæ Eccleſiæ ſenſus . . . A Conciliis Generalibus, in quibus Summus Pontifex Caput viſibile Eccleſiæ, & præcipua ejus membra, id eſt, Paſtores conjunguntur, repræſentatur Eccleſia illa, quæ ab Apoſtolo dicta eſt. Columna & firmamentum veritatis, (1. *ad Timoth.* 3.) *Quam qui non audit, debet, ut Ethnicus & Infidelis, exterminari. Quæcumque ab Eccleſia ſic congregata oracula proferuntur, à promiſſione divina pleniſſimam obtinent Auctoritatem.*

Objectio decima quinta, ex Decretis Conciliorum Summi Pontificis nomine editis.

XLVI. Objicit idem Anonymus ſibi ipſi B contradicens: Concilia Oecumenica, niſi Summi Pontificis Auctoritatem Superiorem eſſe cognoviſſent, quomodo ejus, non ſuo nomine, Decreta communi conſenſu conſtituta edi paſſa eſſent; ut Autoritatem à Pontifice mutuari, approbationem tantùm à Concilio habere intelligerentur? Quod in iis duntaxat Conciliis obſervatum legimus, quibus interfuit ipſemet Papa, quò expreſſiùs ſignificaretur, perſonæ ipſi Summi Pontificis, quatenus *Petri* Succeſſoris, hanc competere prærogativam.

Addit ad objectionis confirmationem: Regem C Galliæ Comitiis Regni Superiorem eſſe, qui revocaret in dubium, læſæ Majeſtatis reus haberetur; eámque ſuperioritatem omnes intelligunt in eo ſignificatam, quòd quæ in Comitiis deliberata ſunt, Regis nomine inſcribuntur, & Auctoritate promulgantur. Itaque Summus Pontifex Generalibus Eccleſiæ Comitiis, ſeu Concilio Oecumenico Superior eſt, cùm ejus nomine Definitiones & Decreta Concilii edantur.

Theologorum Pariſienſium reſponſio.

Reſpondent Theologi Pariſienſes: In octo prioribus Conciliis Oecumenicis, Decreta communi conſenſu conſtituta, ſolius Concilii nomine edita D eſſe, juxta formam Concilii Hieroſolymitani Apoſtolorum de Legalium Ceremoniarum obſervantia, cujus definitio his concepta verbis eſt: *Viſum eſt Spiritui ſancto & Nobis.* Lateranenſia, Lugdunenſia, & Viennenſe, Concilia, quamvis aliter Definitiones ſuas exprimant, ſcilicet ſub nomine Romani Pontificis, *Sacro approbante Concilio*, nihil in re ipſa immutaſſe, quia hâc formulâ ſolùm exprimitur prærogativa ſuffragii Summo Pontifici in Concilio competens, quâ rerum gerendarum ac decernendarum Concilio auctor eſt, quod & in prioribus Conciliis habuit. Unde *Va-* E *lentinianus* & *Marcianus* Imperatores ad *S. Leonem* ſcribunt: *Tuam Sanctitatem, Principatum in Epiſcopatu Divinæ Fidei poſſidentem, Sacris Literis in principio juſtum credimus alloquendam: Invitantes atque rogantes, ut pro firmitate & ſtatu noſtri Imperii, æternam Divinitatem tua Sanctitas deprecetur; ut & tale propoſitum atque deſiderium habeamus: quatenus OMNI IMPIO ERRORE SUBLATO PER CELEBRANDAM SYNODUM, TE AUTORE, maxima pars circa omnes Epiſcopos Fidei Catholicæ fiat, ab omni ſcelere pura & intemerata conſiſtens.* Scribit ad eum- F dem *Pulcheria* Auguſta: *Et illic facto Concilio, & de Catholica Confeſſione, & de his Epiſcopis qui ante hoc ſegregati ſunt, ſicut Fides & Chriſtiana pietas exigit, TE AUTORE DECERNANT.* Illâ prærogativâ potiti ſunt *S. Celeſtinus I.* in Epheſina, *S. Leo* in Chalcedonenſi, *Agatho* in Sexta, *Hadrianus I.* in VII. *Hadrianus II.* in VIII. Synodis, in quibus ſecundùm formam & tenorem literarum ab ipſis directarum & latæ ab iis Sententiæ, cauſæ Eccleſiaſticæ finitæ ſunt, & hæreſes damnatæ. Nihil ampliùs ſignificat hæc formula, *Innocentius*, vel *Clemens Sacra approbante Synodo.* Quanquam antiqua ratio modúſque Definitiones edendi Concilii nomine, quam Synodus Conſtantienſis, Baſileenſis, & Tridentina retinendam duxerunt, longè convenientior videatur (inquiunt Theologi Pariſienſes) Pro veteri illa formula fortiter certavit *Petrus* Cardinalis *De Alliaco* in Concilio Conſtantienſi, in quo Adverſarios paſſus eſt, qui ipſum initio Concilii apud *Joannem XXIII.* accuſarunt, & hanc adversùs ipſum Schedulam conſcripſerunt.

Caſus ſuper quo Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Cameracenſis conſilium habuit cum Sacræ Theologiæ Magiſtris Regularibus & Secularibus diverſorum Studiorum, eſt iſte: Si XLV. *errores Joannis Vvicklef contra Fidem, damnari debent per Summum Pontificem ſub hac conſueta forma alias in Conciliis obſervata, videlicet:* Nos hoc Sacro approbante Concilio, vel *abſque expreſſione Summi Pontificis*, Sacroſanctum Concilium damnat & reprobat, &c. *& ibi per eum allegatur, quòd per Concilium, & non per Papam, quia Concilium eſt majus Papa, cùm ſit totum, & Papa ſit pars ejuſdem: & ita ex Actibus Apoſtolorum, & quibuſdam Decretis Sanctorum, magis conſonum videbitur Scriptura Sacræ. Unde & magis Theologica facta eſt contentio inter ſupra dictos Magiſtros, quorum de numero quinquaginta duo fuerunt ſuæ opinionis: cæteri verò viriliter ei reſtiterunt in faciem, dicentes, Concilium per ſe nullam Auctoritatem habere, niſi ex Capite, & per conſequens non debere ſententiare, neque definire tanquam principale, ſed Caput Concilio conſentiente. Inde deventum eſt, verbis verba trahentibus, quòd ipſe Dominus Cardinalis aſſeruit, quòd Concilium eſt ſupra Papam, & poteſt eum deponere, aliis paucis exceptis, in faciem veriſimiliter ei contradicentibus, unde remanſit in ſuo propoſito, cum intentione illa proponendi Concilio.*

Ad hanc verò Schedulam *Joanni XXIII.* reſcripſit *Petrus de Alliaco*, offerens ſe reſponſurum « coram Cardinalibus, omnibus Magiſtris in « Theologia convocatis, & tunc paratus fuit « reſpondere ponendo ſex propoſitiones in hac « forma. *Dico primò, quòd quærere an errores con-* « *tra Fidem in hoc Sacro Concilio damnandi, debeant per Summum Pontificem damnari ſub hac forma:* Nos hoc Sacro Concilio approbante damnamus, &c. *aut ſub iſta,* Sacroſanctum Concilium damnat, &c. *non eſt quæſtio inutilis, aut ſupervacua, nec ad materiam Fidei, quæ tractatur, eſt impertinens. Patet, quia utraque forma in Decretis Generalium Conciliorum reperitur. Nam, ſicut tunc fuit allegatum, ſecunda forma condemnandi habetur in multis Libris Conciliorum, & etiam Decreti, & Decretalium, ubi ſic dicitur,* Placuit Sacro Concilio; *vel,* Concilium diffinit; *vel,* Statuit Sanctum Concilium. *Papa etiam aliquando dicit:* Sacri Autoritate « Concilii & conſenſu; atque reliquorum Fide- « lium & cunctorum Conſiliariorum noſtrorum « conſultu diffinitum eſt. « *Et primò habetur in multis Conſtitutionibus Synodalibus, & maximè in Juribus novis.*

Secundò dico, quòd Theologi dicentes primam formam eſſe convenientiorem quàm ſecundam, & Theologiæ magis conſonam vel conformem, non inconvenienter aut improbabiliter loquuntur: nec per hoc reprobant, ſed approbant ſecundam formam eſſe convenientem. Sed quòd alia ſit Theologiæ conformior, patet, quia in Actibus Apoſtolorum Autoritas diffiniendi attribuitur Concilio, & non ſpecialiter Petro, ubi dicitur: Placuit nobis collectis in unum, &c. « *Et B. Gregorius XV. Diſt. Canone* Sicut, *ubi dicit ſe quatuor Concilia, ſicut S. Evangelii quatuor Libros venerari, ſubdit cauſam;* Quia univerſali con- « ſenſu conſtituta ſunt. « *Unde videtur ſequi quòd*

Autoritas diffiniendi, maximè in materia Fidei, pertinet ad Concilium Generale. Et idem dicunt aliqui, quando agitur de facto Papæ, quod patet in Conciliis » *Symmachi, ubi dicunt Epiſcopi:* Decernimus, & » Synodali Autoritate roboramus, ut Synodalis » Ordinatio vigeat. *Et in ſubſcriptionibus Epiſ-* » *coporum dicitur:* His Conſtitutis Synodalibus à » nobis probatis atque firmatis: *& multa alia hujuſmodi.*

Tertiò dico, quòd ex præmiſſis ſequitur, quòd dicta Schedula eſt erronea, & in ſe eſt deſtructiva Autoritatis Concilii Piſani, & per conſequens Domini noſtri Papæ, & præſentis Concilii, quæ ex illo dependet. B *Patet, quia dicta Schedula ponit & approbat, Concilium nullam per ſe Autoritatem habere, niſi ex Capite, videlicet Papa; & per conſequens, non debere ſententiare neque definire tanquam principale, ſed Capite Concilio conſentiente. Nam conſtat quòd Concilium Piſanum non habuit Auctoritatem ſententiandi & diffiniendi à Papa, tanquam ex Capite, quia Auctoritate Papæ non fuit congregatum, ſed magis ipſo contradicente, cùm ibi duo Contendentes fuerint condemnati, quorum alter erat Papa, ſicut communiter tenebat Eccleſia Chriſtiana.*

Quartò, dico circa prædictam Schedulam, quod C *etiam ex præmiſſis ſequitur, quòd ſicut Concilium Piſanum, ita & aliud Concilium in aliquo caſu eſſe poteſt ſupra Papam, & poteſt eum deponere. Patet, quia non apparet major ratio de uno quàm de alio.*

Quintò dico, quòd Concilium præſente Papa, à quo ipſum Concilium convocatum eſt, eſt velut unum corpus myſticum, cujus Papa eſt Caput, & alii ſunt membra: & ideo, ſecundùm aliquos, non ſolùm falſum, ſed fatuum eſſet dicere, quòd major ſit Autoritas partis, quàm totius corporis.

Sextò, ex præmiſſis ſequi videtur, ſecundùm aliquos, quòd falſa eſt quorumdam Juriſtarum opinio, D *dicentium, quòd in Concilio Generali Papa duntaxat judicat & diffinit, & ſi eo non præſente ibi aliqua ſtatuerentur, Concilium nihil ſtatuit, ſed ſuadet & conſulit; nec Papa tenetur ſequi deliberationem vel ſuaſionem Concilii, ſed quòd ſtandum videretur ſententiæ Papæ, ſi contradiceret Eccleſiæ vel Concilio. Patet, quia univerſalis Eccleſia à Chriſto, & non à Papa, hoc Privilegium Auctoritatis habet, quòd in Fide errare non poteſt: & hanc etiam Auctoritatem, ſecundùm aliquos, habet Concilium univerſalem Eccleſiam repræſentans: Sed talem Auctoritatem non habet Papa, cùm errare poſſit in Fide: Unde in hoc major eſt Autoritas Concilii vel Eccleſiæ, quàm Papæ:* E *Unde oppoſitum dicere, multis eſſet Hæreticum & ex Juribus malè intellectis erroneè concluſum.* Hæc *Petrus de Alliaco* Cardinalis & Epiſcopus Cameracenſis, in Tractatu *De Eccleſiæ Auctoritate*, ſcripto Conſtantiæ, Cap. II. Tertiæ Partis. Eminentiſſimo Præceptori conſentit doctiſſimus diſcipulus *Gerſonius*, Libro *De Poteſtate Eccleſiaſtica*, Conſideratione XI.

Quæcumque verò duarum formularum in Concilii Definitionibus ac Decretis uſurpetur, Concilio Superiorem eſſe Romanum Pontificem non F probat, ut ſuperiùs diximus. Quamobrem ipſi Pontifices, qui Sacri Approbatione Concilii Synodica Decreta ſuo nomine ediderunt, majorem eſſe Conciliorum Generalium Autoritatem, quàm ſuam ſignificarunt. Audiatur *Alexander III.* in Literis Concilii Lateranenſis III. convocatoriis. *Quia* (inquit) *in Eccleſia Dei correctione videmus quamplurima indigere, tam ad emendanda quæ digna emendatione videntur, quàm ad promulganda quæ ſaluti Fidelium viſa fuerint expedire: de diverſis partibus perſonas Eccleſiaſticas decrevimus evocandas, quarum præſentia & conſilio, quæ fuerint ſalubria ſtatuantur: & quod bonum, ſecundùm conſuetudinem* A *antiquorum Patrum, provideatur & firmetur à multis. Quod ſi particulariter fieret, non facilè poſſet plenum robur habere.* At ſi major eſſet Romani Pontificis, quàm Concilii Generalis Autoritas, plenius robur haberet aut ſaltem æquale, quod ab ipſo fieret particulariter, ac id quod fieret à toto Concilio communiter.

Audiatur & *Innocentius III.* in Literis Concilii Lateranenſis IV. convocatoriis. *Inter omnia deſiderabilia cordis noſtri* (inquit) *duo in hoc ſeculo principaliter affectamus: ut ad recuperationem videlicet Terræ Sanctæ, ac Reformationem univerſalis Eccleſiæ, valeamus intendere cum effectu.... Quapropter habito ſuper his cum Fratribus noſtris, & aliis viris prudentibus frequenti ac diligenti tractatu, prout tanti ſollicitudo propoſiti exigebat, hoc tandem ad exequendum prædicta de ipſorum conſilio providimus faciendum, ut quia hæc univerſorum Fidelium communem ſtatum reſpiciunt, Generale Concilium, juxta priſcam Sanctorum Patrum conſuetudinem convocemus.* Nec in iis porro, quæ univerſorum Fidelium communem ſtatum reſpiciunt, Generalis Concilii convocatione opus eſſet, ſi Romanus Pontifex eſſet abſolutè ſupra Eccleſiam univerſam, & ſuper Concilium Generale; maximè ſi judicium ejus irreformabile ſit, & infallibile nullo accedente Eccleſiæ conſenſu, ut contendit Anonymus Libertatum noſtrarum Impugnator.

Audiatur *Gregorius X.* in Literis convocatoriis Concilii Lugdunenſis II. *Lugendum & ampliùs* (inquit) *pariter & horrendum, quòd cùm ille Summus Agricola, ſator bonorum omnium & plantator; agrum mundi hujus diligenter excolens, in eo ſeminaverit ſemen bonum: inimicus homo tanta invenitur in ipſo ſuperſeminaſſe vitiorum Zizania & errorum, ut ea deflere magis liceat, quàm narrare: Idemque ager quotidie potiùs areſcere videatur ad ignem, quàm albeſcere inveniatur ad meſſem. Hæc dum miniſterio conſiderationis debitæ, mentis noſtræ præſentantur obtutibus, ignis in noſtris meditationibus exardeſcit; & ad tanta diſcrimina relevanda ſuſpirat affectus, Zelus accenditur, & ſpiritus anxiatur. Ad quod cùm nos ſufficere non poſſe ſciamus, levamus oculos noſtros ad montem, montem quidem Dei, montem uberem, montem pinguem, unde opportunum nobis provenire auxilium & humiliter petimus, & devotè ſperamus. Et quia ſalubre in his adhiberi remedium intereſt generaliter omnium; Nos cum Fratribus noſtris, aliiſque viris prudentibus, exacto & frequenti tractatu prahabito, prout tantæ neceſſitatis inſtantia exigebat, de ipſorum conſilio, Generale Concilium, ſicut imitatione digna Sanctorum Patrum conſuetudo laudabilis Nos inſtruit, opportuno tempore decrevimus congregandum: ut in eo tam circa præmiſſa, quàm circa cætera, quæ ſalutem reſpiciunt animarum, illa Deo auſpice, communi conſilio inveniatur proviſio, & ejuſdem Approbatione Concilii roboretur, &c.* Quorſum verò approbatio Concilii ad robur proviſionis circa neceſſitates Eccleſiæ inveniendæ deſideratur, ſi Concilium robur nullum habet niſi ab Autoritate Romani Pontificis, & ille Autoritatem habet ſuperiorem Eccleſiæ univerſæ & Concilii Generalis Poteſtate?

Audiatur *Clemens V.* in Literis convocatoriis Concilii Viennenſis, iiſdem verbis ſcribens, quibus *Gregorius X.* mox laudatus. Audiatur *Clemens VII.* qui *Hadrianum VI.* proximum *Leonis X.* Succeſſorem in Cathedra Pontificia ſecutus eſt, illius (inquam) *Leonis*, qui *Lutheri* errores perſonámque damnavit, & formulam, *Sacro approbante Concilio*, in Synodo Lateranenſi V. uſurpavit. Sic autem habet *Clemens VII.* in Literis ad *Franciſcum I.* Regem Chriſtianiſſimum datis, anno Chriſti MDXXXIII. *Superiore*

periore biennio, inquit, *cùm Sereniſſimum Cæſarem in Conventu Auguſtano nihil remedii ad hæreſim Lutheranorum in Germania tollendam præ illorum obſtinatione, afferre potuiſſe audiremus, ſolùmque Concilii Generalis remedium, à noſtris Prædeceſſoribus in caſu ſimili uſitatum, & ab ipſis Lutheranis poſtulatum, ſupereſſe videremus; habitâ ſuper hoc cum Venerabilibus Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus deliberatione ad ipſius Concilii Generalis indictionem in Italia & loco ad hoc commodiore celebrandi devenire intendentes, id tuæ Majeſtati, ſicut Cæſari, & cæteris Principibus, ſignificandum communicandùmque duximus.* Porro ſolum Generalis Concilii remedium, poſt Sententiam Pontificis, ad hæreſim tollendam non ſupereſſet, ſi Romanus Pontifex eſſet ſupra Concilium Generale. Remedium autem illud non multò poſt adhibitum eſt, ſcilicet Sacroſanctum Concilium Tridentinum, in quo Lutherana Hæreſis peremptorio Judicio damnata eſt.

Reſponſio Theologorum Pariſienſium ad comparationem Summi Pontificis & Concilii, cum Rege & Comitiis Regni, ab Anonymo inſtitutam.

Ad comparationem Summi Pontificis & Concilii cum Rege & Comitiis Regni Galliæ, reſpondent Theologi Pariſienſes: Non ex eo duntaxat Regem Ordinum Conventu ſuperiorem probari, quia Majeſtatis ejus nomine inſcribuntur ac promulgantur, quæ ibi deliberata ſunt; ſed quia unius Regis Autoritate ac voluntate cuncta geruntur, ſanciuntur ac decernuntur, ſoliùſque conſilii, vel ſupplicationis vim habent, quæ à Deputatis proponuntur ac deliberantur, non Judicii, aut Legis, niſi Rex hujuſmodi deliberationes Edicto roboret. Quod ex ea radice petitur, quòd Regni Gallici regimen ſit penitus Monarchicum. At Concilii Generalis Decreta, quamvis Romani Pontificis nomine inſcribantur ac promulgentur, una tamen illius Autoritate, voluntate, ac Judicio non conduntur, cùm Epiſcopi in Conciliis ſint Judices, vinceréque debeat, ſicut in Senatu, ſententia plurimorum. Diſcriminis ratio eſt, quia Eccleſiæ regimen non eſt merè Monarchicum, ſed Ariſtocratiâ temperatum; nec abſolutâ auctoritate vel proprio motu, ſed Canone regitur Eccleſia, juxta illud *Celeſtini I.* in Epiſtola ad Epiſcopos Illyrici: *Dominentur nobis Regulæ, non Regulis dominemur; ſimus ſubjecti Canonibus, cùm Canonum præcepta ſervamus.* Et illud *S. Leonis* in Epiſtola ad Epiſcopos per Campaniam & Picenum conſtitutos: *Omnia Decretalia Conſtituta, tam beatæ recordationis Innocentii, quàm omnium Prædeceſſorum noſtrorum, quæ de Eccleſiaſticis Ordinibus & Canonum ſunt promulgata diſciplinis, ita veſtram Dilectionem cuſtodire debere mandamus, ut ſi quis illa contempſerit, veniam ſibi deinceps noverit denegari.* Epiſtolâ LIV. ad *Marcianum* Auguſtum: *Ad meum tendit reatum, ſi Paternarum Regulæ Sanctionum, quæ in Synodo Nicænâ ad totius Eccleſiæ regimen Spiritu Dei inſtruente ſunt conditæ, me, quod abſit, connivente violentur, & major ſit apud me unius Fratris voluntas, quàm univerſæ Domûs Domini communis utilitas.* Epiſtolâ ad Epiſcopos Cæſareenſis Mauritaniæ: *Quàm diligens & quàm prudens habenda eſt diſpenſatio divinorum Munerum & cœleſtium Dignitatum, ne in aliquo Apoſtolica & Canonica Decreta violentur, & his Eccleſia Domini regenda credatur.* Et illud *Gelaſii I.* Epiſtolâ IX. ad Epiſcopos Lucaniæ, ſcribentis: *Neceſſaria rerum diſpenſatione conſtringimur, & Apoſtolicæ Sedis moderamine convenimur, ſic Canonum paternorum Decreta librare, & retro Præſulum Deceſſorúmque noſtrorum præcepta metiri, ut quæ præſentium neceſſitas temporum reſtaurandis Eccleſiis relaxanda depoſcit, adhibita conſideratione diligenti, quantum fieri poteſt temperemus, quo nec in totum formam veterum videamur excedere Regularum.* Et Hormiſdæ in Indiculo dato *Ennodio & Fortunato* Conſtantinopolim Legatis: *Canonem ſolvere, in Religionem committere eſt.* Et *Agapeti I.* ad *Cæſarium* Arelatenſem Epiſcopum ſcribentis: *In nullo contra priſcæ Definitionis Conſtituta vel Regulas pro quolibet occaſione, vel ſub cujuſcumque perſonæ reſpectu venire præſumimus... Divini conſideratione Judicii, neceſſe nobis eſt, quicquid Synodalis decrevit Autoritas, inviolabiliter cuſtodire.* Et *S. Gregorii Magni* Libro II. Epiſtolâ VII. ad *Joannem* Lariſſæum Epiſcopum ſcribentis: *Hac conſona Sanctis Patribus definitione ſancimus, ut qui ſacris neſcit obedire Canonibus, nec ſacris adminiſtrare, nec Communionem capere ſit dignus Altaribus.* Et *Silveſtri II.* Epiſtolâ ad *Seguinum* Senonenſem Archiepiſcopum: *Sit lex communis*, inquit, *Eccleſiæ Catholicæ, Evangelium, Apoſtoli, Prophetæ, Canones Spiritu Dei conſtituti, & totius mundi reverentiâ conſecrati, & Sedis Apoſtolicæ Decreta ab his non diſcordantia:* Et B. *Gregorii VII.* Epiſtolâ LVIII. Libri II. ad *Manaſſen* Archiepiſcopum Remenſem ſcribentis: *Eccleſiaſticas cauſas, non potentiæ magnitudine, ſed juſtitiæ cenſura finire oportet.* Et Libro V. Epiſtolâ V. ad Clerum & Populum Aquileienſem: *Nihil novi, nihil noſtris adinventionibus ſuperinducere conamur, ſed illud ſolummodo quærimus, quod & omnium ſalus poſtulat & neceſſitas, ut Evangelica & Canonica ſervetur Auctoritas: Non ſecundum arbitrium noſtrum, ſed per viam & Doctrinam Orthodoxorum Patrum, incedere cupimus.* Et *Eugenii III.* Epiſtolâ X. ad *Arnaldum* Colonienſem Archiepiſcopum ſcribentis: *Apoſtolica Providentia, ſecundum Sacrorum Canonum Inſtitutiones, univerſas regit Eccleſias.* Denique *Innocentii III.* Epiſtolâ CXV. Libri II. ad Cantuarienſem Archiepiſcopum ſcribentis: *Quæ in derogationem Sanctorum Canonum attentantur, tantò potiùs infringi volumus & carere robore firmitatis, quantò Autoritas univerſalis Eccleſiæ, cui præſidemus, ad id nos provocat & inducit.*

Ratio altera diſcriminis inter Concilia reſpectu Romani Pontificis, & Regni Ordines reſpectu Regis, eſt quòd Romanus Pontifex Eccleſiæ & Concilii Generalis membrum eſt: Rex non eſt membrum Ordinum Regni & Comitiorum, ſed ſupremus Dominus: Regni Ordines non habent Autoritatem immediatè à Chriſto, ſed à Rege: At Eccleſia univerſalis, & Concilium Generale, Autoritatem à Chriſto immediatè habent, non à Romano Pontifice: & quod Spiritum Sanctum Ordinibus Regni Chriſtus Dominus non promiſit, quo dirigente nuſquam errarent: Sed Eccleſiæ, & Concilio Generali ipſam repræſentanti perennem Sancti Spiritus aſſiſtentiam ac directionem pollicitus eſt, cujus afflatu & autoritate Decreta fidem & morum reformationem ſpectantia conduntur, ut jure merito dicant Patres in Synodo congregati: *Viſum eſt Spiritui Sancto & nobis.* Unde Synodus Baſileenſis in Reſponſione Synodali ad Oratores *Eugenii IV.* quæ incipit, *Cogitanti*, ait: *Nec comparandum eſt Corpus Eccleſiæ aliis Politicis Corporibus Civitatum & Univerſitatum, quia in medio hujus corporis eſt Chriſtus, qui ipſum regit, ne erret. Alia autem Politica Corpora humanis & variis voluntatibus gubernantur.* Ordinum Regni & Conciliorum diſcrimen fuſiùs explicat egregius Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor *Thomas de Corſellis*, in Propoſitione facta Biturigibus in Conventu Eccleſiæ Gallicanæ, præſente Rege Chriſtianiſſimo *Carolo VII.* nomine Synodi Baſileenſis, anno milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo. *Nec ullatenus* (inquit) *ſunt audiendi qui ad alliciendum Reges & Principes in contrarium Auctoritatis Conciliorum dicunt, Quod ſi Concilia Generalia poſſent corrigere & deponere Summos Pontifices, pari ratione quòd Populi haberent*

corrigere & deponere Principes ſeculares. Qui enim talia dicunt, manifeſtè Auctoritatem Conciliorum, & Declarationem Fidei ſuper hoc factam deſtruunt; non plus tribuentes Auctoritatis ipſi congregationi Eccleſiæ, quàm uni communitati ſeculari, quæ non habet Auctoritatem à Chriſto corrigendi aut puniendi Principem ſuum: Sed bene inſpiciant definitiones Concilii Conſtantienſis, reperient in hoc magnam differentiam. Nam ipſum Concilium Conſtantienſe reprobavit illum Articulum XVII. *inter Articulos Joannis Hus contentum:* » Quòd Principes haberent puniri ad arbi» trium Populi: *& tamen alterum probavit*, Quòd » Concilium Generale habet immediatè poteſta» tem à Chriſto, &c. *Et hoc etiam apparet ex Sacris Scripturis, cùm Chriſtus ipſe aſſignans differentiam inter hoc & illud, dicat:* » Reges Gentium do» minantur eorum, Vos autem non ſic. *Et Beatus Petrus in Canonica dicit de Paſtoribus:* » Non ut » dominantes in Clero, ſed forma facti gregis. *Doctores quoque lucidè declarant, quomodo Papa non eſt Dominus rerum Eccleſiæ; ſed Miniſter. Valde quoque extraneum eſt, & à veritate alienum dicere, Quòd non plus ſpiritualitatis reperiatur in Congregatione legitima Eccleſiæ, quàm in una communitate ſeculari, aut non ſpecialior aſſiſtentia Spiritûs Sancti, de quo Chriſtus ad ipſam dixit:* » Mittam vobis Spi» ritum veritatis, ut maneat vobiſcum in æternum. *(Joannis XIV.)*

Tandem etſi plenè ſatisfacere debeat Anonymo Libertatum noſtrarum Impugnatori, & aliis invidioſam illam comparationem Comitiorum Regni & Concilii Generalis inſtituentibus, diſcrimen utriuſque regiminis, Eccleſiaſtici & Politici, Regum Gentium, & Prælatorum Eccleſiæ à Chriſto Domino ac Magiſtro noſtro aſſignatum Matthæi XX. Marci X. & Lucæ XXII. & importunè contendentes his *Tertulliani* verbis Lib. de Præſcriptionibus Hæreticorum Cap. VIII. repellere poſſimus: *Nobis curioſitate opus non eſt poſt Chriſtum Jeſum, nec inquiſitione poſt Evangelium*: Tamen ex abundanti objectionis illorum vanitas his SS. Patrum ſententiis oſtendi poteſt: S. Joannis Chryſoſtomi, Homiliâ LXVI. in Cap. XX. S. Matthæi: *Non externis ſimilia noſtra ſunt. Nam apud Gentes, qui Principes ſunt, ipſi dominantur; apud nos autem, qui ultimus eſt, ipſe ſumma tenet.* S. Hieronymi Epiſtola XXX. ad Oceanum: *Aliæ ſunt Leges Cæſarum, aliæ Chriſti; aliud Papinianus, aliud Paulus noſter præcipit.* S. Auguſtini Epiſtola CLX. ad *Apringium* Judicem: *Alia cauſa eſt Provinciæ, alia Eccleſiæ. Illius terribiliter gerenda eſt adminiſtratio; hujus clementer commendanda eſt manſuetudo.* S. Leonis Epiſtolâ LIV. ſeu LXXVIII. Editionis P. Queſnellii, ad Martianum Auguſtum, *Alia ratio eſt rerum ſecularium, alia divinarum.* Apollinaris Sidonii Libro IV. Epiſtolâ XIV. ad Polemium: *Noveris, non ut eſt apud Præſulem Fori, ſic eſſe apud Judicem Mundi.* Gelaſii I. in Epiſtola ad Anaſtaſium Imperatorem: *Duo ſunt, quibus principaliter Mundus hic regitur, Auctoritas Sacra Pontificum, & Regia Poteſtas.... Si quantùm ad ordinem pertinet Diſciplinæ, cognoſcentes Imperium Tibi ſuperna diſpoſitione collatum, Legibus tuis ipſi quoque parent Antiſtites, ne vel in rebus mundanis excluſæ videantur obviare ſententiæ: Quo ergo Te decet affectu eis obedire, qui prærogandis venerabilibus attributi ſunt Myſteriis?* Ex quibus patet Eccleſiaſtica ſecularibus non eſſe permiſcenda, neque ex Politico Regimine ac Regali trahendam eſſe ad Eccleſiaſticum Regimen conſequentiam, cùm alia ſit utriuſque forma; & utraque Poteſtas ſuos habeat limites. *Nicolai I.* denique in Epiſtola VIII. ad *Michaelem* Imperatorem: *Sed cùm ad verum ventum eſt & eumdem Regem atque Pontificem, ultra ſibi nec Imperator Jura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen Imperatorium uſurpavit: Quoniam idem Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus ſic actibus propriis dignitatibúſque diſtinctis officia utriuſque diſcrevit, ut & Chriſtiani Imperatores, pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro curſu rerum temporalium tantummodo Imperialibus Legibus uterentur.* Ex quibus colligitur, à Regio Jure petendum non eſſe argumentum pro Jure Summi Pontificis, nec ex Concilii Autoritate pro Comitiorum Regni poteſtate; cùm Regia & Pontificia Poteſtas proprium habeant ac diverſum regendi modum ex inſtitutione divina.

§. VI.

Decretum Seſſionis Quartæ Concilii Conſtantienſis, de Synodorum Generalium Auctoritate, genuinum, integrum, inviolatum ad nos pervenit.

XLVII. Dubium de iſtius Decreti ſinceritate & integritate mortalium omnium primus excitavit *D. Emanuel à Schelſtrate* Vaticanæ Bibliothecæ Præfectus in Diſſertatione ſua, Cap. I. Articulo I. Primam (inquit) rationem « dubitandi ſubminiſtrant omnes Editiones Con« ſtantienſis Concilii, quæ Editionem Colonien« ſem *Petri Crabbe* præceſſerunt, in quibus non re« peritur illa particula, *& ad Fidem*. Eâ nunverò « deſideratur illa in Editione Conſtantienſis Con« cilii anno MCCCCXCIX. inchoata & anno MD. ab« ſoluta in Imperiali oppido *Hagenovv*, quâ non « reperitur antiquior. Secunda Editio prodiit an« no MDXI. Mediolani typis *Gotardi de Ponte*, ope« râ *Zachariæ Ferrerii* Subaſienſis, Abbatis Vicen« tini: Tertia anno MDXXIV. Lutetiæ, Typis *Ga«lioti à Prato*, operâ *Jacobi Merlini* Doctoris Pari« ſienſis, in Collectione Conciliorum, quæ anno « MDXXX. Coloniæ iterum prodiit ex Ædibus « Quentelianis. Et in his omnibus Editionibus « ultima Decreti verba Seſſione IV. leguntur: « *Obedire tenetur in his quæ pertinent ad extirpatio« nem dicti Schiſmatis, & Reformationem generalem « Eccleſiæ Dei in Capite & in membris.* Ubi parti« cula *Ad Fidem*, nullatenus reperitur. Obſervat deinde Vir Clariſſimus, Decreta Conſtantienſis Concilii primùm collecta & edita in lucem juſſu Concilii Baſileenſis. Hujus collectionis provinciam duobus Cardinalibus, duobus Epiſcopis, duobus Theologiæ Doctoribus, & Archidiacono Zagabienſi fuiſſe demandatam. Hoc cùm anno MCCCCXLII. abſolutum eſſet à Deputatis ſupradictis, Opus fideliter conſcriptum fuiſſe, & Bulla plumbea pendente in chordula ſericea per omnes chartas inferioris marginis tranſeunte bullatum. Ex hoc Codice juſſu Baſileenſis Synodi exſcripto, & à Deputatis ſubſcripto *Joannem Hober* ex Inderdorff, Sacræ Theologiæ Baccalaureum anno MCCCCXC. copiam (ut loquitur) propriâ manu extraxiſſe, quam cum ſuo originali concordare teſtatus fuit *Matthias Strinbach* publicus Autoritate Apoſtolica Notarius: & hanc copiam quæ anno MCCCCXCIX. ad *Hieronymum de Croatia* Juris utriuſque Doctorem ſpectabat, eodem anno Typis mandatam in Imperiali oppido *Hagenovv*.

Dubium ab Emanuële Schelſtrate excitatum.

XLVIII. Gratias ampliſſimas debet *D. Emanuëli à Schelſtrate* Reſpublica Literaria, quòd obſervatione illâ ſuâ Decretorum Concilii Conſtantienſis, prout ad nos pervenerunt ſinceritatem præter intentionem ſuam confirmaverit. Siquidem ex ea patet, vix majorem adhiberi potuiſſe curam ac diligentiam in Actis ac Decretis illius Concilii colligendis, quàm quæ à Patribus Synodi Baſileenſis

Reſpondetur objectionibus Emanuelis Schelſtrate.

ſileenſis adhibita eſt. Viris ſiquidem omnium Eccleſiæ Ordinum dignitate, doctrinâ, probitate ſpectatiſſimis hanc provinciam demandarunt, quâ fideliter ſunt perfuncti. *Opus* (inquit) *fideliter conſcriptum fuit.* Collectionem Baſileenſes Patres approbarunt, Bulla Concilii Codici appenſa, ejuſdémque fore fidei declararunt, ac ſi Bullâ ejuſdem Concilii Conſtantienſis munita forent. Cedò, ſi quæ Actorum cujuſlibet alterius Synodi Acta magis authentica, & majori curâ deſcripta & collata ad nos pervenerunt. Sed obſervationi *D. Schelſtrate* addendum eſt, nunc ab annis decem Concilium Baſileenſe duo illa, de quibus agimus, Conſtantienſis Decreta laudaſſe, exſcripſiſſe, renovaſſe, confirmaſſe iiſdem omnino verbis, quibus nunc in Actis Concilii Conſtantienſis, Romanæ, Regiæ, Labbeanæ Editionis leguntur, idque non ſemel, ſed quinquies, in publicis Seſſionibus, antequam Synodus Ferrariam ab *Eugenio IV.* transferretur, cùm ejus Legati Concilio præeſſent, ac inprimis *Julianus* Titulo *S. Angeli* Cardinalis, Acta ac Decreta Concilii Conſtantienſis ſolitus nocturnâ verſare manu, verſare diurnâ, ut *Eugenii* Mandatis pareret, qui juſſerat, ut juxta Concilii Conſtantienſis Decreta Baſileenſe dirigeret, ut conſtat ex verbis ejuſdem Cardinalis ad *Eugenium* ſcribentis: *Sed quid opus eſt hoc aliunde probari, quàm per literas Sanctitatis veſtræ? Ipſa in iis confectis XI. Kalendas Junii mandat mihi quòd expedito negotio Bohemiæ, cujus finis expectatur in brevi, dirigam greſſus meos ad Baſileam pro Concilio celebrando: ET IBI OPPORTUNE PROVIDEAM JUXTA MIHI INJUNCTA, ET ORDINATA IN CONCILIO CONSTANTIENSI.* Repetita (inquam) fuerant iiſdem verbis, atque confirmata duo illa, de quibus agimus, Concilii Conſtantienſis Decreta, in Synodo Baſileenſi, Seſſionibus ſecunda, tertia, duodecima, decima-ſexta, & decima-octava, antequam Synodus ipſa Baſileenſis Acta Conſtantienſis Concilii colligi, & in uno Codice deſcribi curaſſet anno MCCCCXLII. Adeóque licèt ab illo Codice ſive ab ejus tranſumpto abfuiſſet illa particula, *Ad Fidem*, non rectè colligeret *D. Emanuel à Schelſtrate*, hanc in genuinis Concilii Conſtantienſis Actis fuiſſe deſideratam. Sed hujus conjecturæ confutandæ onere nos liberavit ingenua ipſius confeſſio, hanc particulam in antiquiſſimis Concilii Conſtantienſis Manuſcriptis haberi ac legi declarantis. *Attamen*, inquit, *ſi genuina & vera eſſet Actorum à Baſileenſibus collectorum copia, ex qua prima Conſtantienſis Concilii Editio prodiit, non deeſſent forſan, qui de particula*; Ad Fidem, *an Decreto addenda ſit, dubitare pergerent. Verùm cùm ego antiquiſſima Manuſcripta Conſtantienſis Concilii particulam illam habere animadverterim, conceſſo libenter Baſileenſium in illius omiſſione errore, alium in ponendis certis verbis graviorem adjungo.* Omiſſionem illius particulæ in Typographorum incuriam & oſcitantiam prudentiùs & conſultiùs quàm in Patrum Baſileenſium errorem Vir Clariſſimus retuliſſet, cùm nulla Manuſcripta viderit in quibus deſideretur; & Synodus Baſileenſis in Decretis Concilii Conſtantienſis quinquies in publicis Seſſionibus, & in Reſponſione Synodali ad Oratores *Eugenii IV.* quæ incipit, *Cogitanti*: hæc verba, *Et ad Fidem*, habeat eodem ordine, quo in Actis Synodi Conſtantienſis leguntur.

XLIX. Graviorem errorem, imò fœdam Decreti Seſſionis IV. Concilii Conſtantienſis interpolationem Patribus Baſileenſibus affingit *D. Emanuel à Schelſtrate*, horum additione verborum, ut ipſe contendit, commiſſam: *Et Reformationem generalem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris.* Hæc ſunt, inquit, quæ à Decreto Seſſionis IV. abeſſe debuerunt. Mirum & novum hoc quidem videbitur, idque contra omnium Editionum fidem, quæ poſt primam Conſtantienſis Synodi editionem hæc verba retinuerunt: *Sed cùm res indubitata evadat ex omnibus Codicibus MSS.* nihil aliud Editiones Conciliorum efficere poſſunt, quàm errorem ſemel à Baſileenſibus inchoatum huc uſque perſeveraſſe. Tres Codices MSS. continentes Acta Conſtantienſis Concilii à Notariis ipſius conſcripta, ex quibus Baſileenſes Decreta compilarunt, non habent illa verba in primo Decreto Seſſionis IV. *Et ad Reformationem generalem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris.* Codices quatuor MSS. continentes Geſta indubitata Conſtantienſis Synodi, quorum duo circa ipſius Conſtantienſis Concilii tempus conſcripti ſunt, licèt habeant multò plura quàm hactenus edita, nullam tamen mentionem faciunt in Decreto Seſſionis IV. de Reformatione Eccleſiæ in Capite & in membris. Quinimò in uno ex iſtis Codicibus, poſt hæc Decreti verba: *Ad Fidem, & ad extirpationem dicti Schiſmatis*, notatum erat: *Iſte* (nimirum Articulus) *imperfectè fuit factus, ideo ſuppletur in Seſſione ſequenti.* Quibus indicatur, clauſulam *de Reformatione Eccleſiæ in Capite & in membris*, abeſſe debere à Decreto Seſſionis IV. ideóque illud Decretum renovatum fuiſſe in Seſſione V. Duo demùm Codices continentes Regeſtum Actorum Conſtantienſis Concilii, quorum unus circa tempus ipſius Concilii ſcriptus ſpectavit ad Eminentiſſimum Cardinalem *Sirletum*, alius antiquo charactere Italico conſcriptus eſt, licèt omnia Acta contineant à prima Seſſione uſque ad electionem *Martini V.* nullam tamen mentionem faciunt in Decreto Seſſionis IV. *de Reformatione Eccleſiæ in Capite & in membris.* Addit, cæteros, quos vidit, Codices recentiores ſe prætermittere, in quibus tamen omnibus prædicta verba deſiderantur, ut indubitatum ſit à Baſileenſibus erroneè Decreto Seſſionis IV. adjuncta, & à Collectoribus Conciliorum, errore Baſileenſium deceptis, Typis edita.

L. Mirum quidem videtur viris egregiè cordatis, *D. Emanuelem à Schelſtrate*, tantâ confidentiâ aſſerere, hæc verba Decreto Seſſionis IV. à Patribus Baſileenſibus addita fuiſſe, *Rémque indubitatam evadere ex omnibus Codicibus MSS.* quaſi præter novem Codices, quos laudat, Romæ à ſe inſpectos ac lectos, nulli eſſent in reliquo terrarum orbe, aut ſoli Vaticani fidem facere indubiam poſſent: quaſi & mendoſi Codices in Vaticana Bibliotheca nulli eſſent, de qua ſcripſit olim Cardinalis Baronius, *Similem eſſe ſagenæ miſſæ in Mare, & ex omni genere piſcium congreganti*: Quaſi Exſcriptores etiam & Librarii indeficientis Scripturæ privilegio ſeu inerrante calamo donati deſuper fuiſſent. Tres quos laudat Codices MSS. Acta Concilii Conſtantienſis continere dicit à Notariis ipſius conſcripta. An immediatè, adeò ut originalia ſint, & autographa? Non credimus, neque ita conjicienti, & ſuam conjecturam non probanti, credere tenemur. Ipſi verò decem ſaltem Codices MSS. optimæ notæ opponimus, quos non vidit, Pariſiis extantes in Bibliothecis Regia, Colbertina, Regalis Abbatiæ *S. Victoris*, Collegii Navarrici, &c. in quibus Acta Concilii Conſtantienſis fideliter deſcripta continentur, quæ Decretum Seſſionis IV. habent cum his verbis: *Et Reformationem generalem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris.* Atque inter Manuſcripta

Victorina habentur ſingularum Seſſionum Con-
cilii exemplaria, quæ, ex ipſo Conſtantienſi Con-
cilio à Præſulibus Theologiſque Nationis Galli-
canæ Pariſios, ſtatim atque celebrata fuerant, mit-
tebantur, in quibus Decretum Seſſionis quartæ iiſ-
dem omnino verbis legitur, quibus in Editione
Haganoënſi & tribus ſubſequentibus, necnon in
Crabbiana, Romana, Biniana, Regia, Labbeana,
cum his verbis: *Et ad Reformationem generalem Ec-
cleſiæ Dei in Capite & in membris.* Opponimus &
Codices Germanicos & Belgicos, *quibus undique
collectis uſum* ſe teſtatur *Petrus Crabbe* Mechlinien-
ſis, Ordinis FF. Minorum de Obſervantia, vir e-
ruditus & diligens, in Editione ſua Colonienſi
Conciliorum anni MDLI. in qua vel minutiſſimas
lectionum varietates, & dictionum, ſyllabarum,
ac literarum etiam defectus vel redundantiam no-
tavit, qui tamen nullam varietatem lectionis in
Decreto Seſſionis IV. Concilii Conſtantienſis in-
dicavit, ſed illud edidit cum his verbis, quæ in
omnibus, quos præ manibus habuit, Codicibus
Manuſcriptis legerat: *Et ad Reformationem genera-
lem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris.* Iiſdem
verbis legitur Decretum iſtud in Manuſcriptis e-
xemplaribus longè pluribus *undecumque conquiſitis,*
quibus uſum ſe teſtatur *Laurentius Surius* Cartu-
ſianus in Editione ſua Colonienſi Conciliorum
anni MDLXVII. *in quibus erant nonnulla admirandæ
vetuſtatis.* Ad quorum fidem cùm *aliquot locorum
millia ſe emendaſſe, plurima etiam illuſtraſſe, & ſuæ
integritati reſtituiſſe,* in Domino glorietur, De-
cretum tamen Seſſionis IV. Concilii Conſtantien-
ſis iiſdem verbis edidit, quibus illud vulgò legi-
mus, quia iiſdem verbis conceptum legit in om-
nibus, quæ vidit, Exemplaribus Manuſcriptis.
Quid Codices à *Severino Binio* luſtratos comme-
morem? Quid Vaticanos, & aliarum Almæ Ur-
bis Bibliothecarum ab Editionis Romanæ Cura-
toribus, quæ *Pauli V.* Pontificis Maximi auctori-
tate prodiit anno MDCXXVIII. inſpectos? An cri-
terium illis deerat, quo ſincera exemplaria diſ-
cernerent à mendoſis? An Codices non viderunt,
quos *D. Schelſtrate* vidit? An cum aliis non con-
tulerunt? Quin id fecerint, dubium non eſt, ex-
ploratúmque habuerint, ſinceriores, antiquiores,
& melioris notæ Codices Actorum Concilii Con-
ſtantienſis Decretum Seſſionis IV. iis exhibere ver-
bis, quibus illud ediderunt, cum hacce clauſula,
*Et ad Reformationem generalem Eccleſiæ Dei in Ca-
pite & in membris.* Regia etiam & Labbeana Edi-
tiones mirificè confirmant Codices omnes Regiæ
hujus Urbis ita prorſus Decretum illud habere.
Sanè ſi *PP. Labbe & Coſſartius* vel unum legiſſent
Codicem MS. in quo hæc verba defuiſſent, ea de
re pro ſua ingenuitate monuiſſent lectorem, cùm
eorum ſtudia prodat hæc Nota ad marginem e-
juſdem Decreti, prout in Seſſione II. Concilii
Baſileenſis innovatur & confirmatur: *Quomodo, cur,
& quando hoc verificetur, vide præſer. im D. de Tur-
recremata in ſua Summa De Eccleſia, Libro* 2. Ejuſ-
dem ſinceritatem ac integritatem Decreti adversùs
D. Emanuëlem à Schelſtrate ſe luculenter probare
purat Auctor recentior* ex Venerabili Pariſienſis
Eccleſiæ Cancellario *Joanne Gerſonio* Chriſtianiſſi-
mi Regis ad Conſtantienſe Concilium Oratore.
Laudat ejus Tractatum *De Poteſtate Eccleſiaſtica*;
alterum qui inſcribitur: *An & quomodo liceat in
cauſis fidei à Summo Pontifice appellare?* Sermonem
Pro Viagio Regis Romanorum Directione I. & Ser-
monem coram Concilio habitum Dominica II.
poſt Epiphaniam, in quam incidebat *S. Antonii*
Feſtivitas: quibus in locis ab ipſo proferri ait De-
cretum Seſſionis IV. iiſdem verbis, quibus illud
habemus, & legimus. Tum MSS. Codices Ope-

*Ludovici Maimburgi Hallucinatio.

A rum *Gerſonis* magno apparatu laudat, ut nulla falſi
ſuſpicio oriri poſſit. Verùm ſi magis attentâ conſi-
deratione *Gerſonium* legiſſet, animadvertiſſet ip-
ſum his in locis laudare Decreta Seſſionis V. non
Seſſionis IV. Tractatu namque de Poteſtate Eccle-
ſiaſtica, Conſideratione IV. hæc habet: *Audire
igitur debet Eccleſiam quilibet frater noſter, qui dicit
ad Deum,* Pater noſter. *Confirmant hanc ſenten-
tiam Statuta & practicata in hoc Sacro Conſtan-
tienſi Concilio, præſertim ſexta Aprilis anni* MCCCC.
XV. *in Seſſione publica: cujus inter cætera ſunt hæc
duo Decreta prima: Et primò declarat quòd ipſa in
B Spiritu Sancto legitime congregata, Generale Conci-
lium faciens, & Eccleſiam Catholicam militantem
repræſentans, poteſtatem immediatè à Chriſto habet,
cui quilibet, cujuſcumque Status vel Dignitatis, e-
tiamſi Papalis exiſtat, obedire tenetur, in his quæ
pertinent ad Fidem, & extirpationem dicti Schiſma-
tis, & Generalem Reformationem Eccleſiæ Dei in Ca-
pite & in membris. Item declarat, quod quicumque,
cujuſcumque Status vel Dignitatis, etiamſi Papalis
exiſtat, qui Mandatis, Statutis, ſeu Ordinationibus
aut præceptis hujus Sanctæ Synodi, & cujuſcumque
alterius Concilii Generalis legitimè congregati ſuper
C præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis,
obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, con-
dignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debite puniatur, e-
tiam ad alia Juris remedia, ſi opus fuerit, recurren-
do.* Hæc autem ſunt Decreta Seſſionis V. quæ die
ſexta Aprilis revera celebrata eſt, non Seſſionis
IV. quæ habita eſt die trigeſima & penultima men-
ſis Martii. Primum Decretum laudat ac refert in
Sermone pro Viagio Regis Romanorum, Direc-
tione I. & illud tribuit *Seſſioni publicæ quinto Apri-
lis habitæ* (ita in editis habetur) ſed legendum,
ſexto, ut in Tractatu *De Poteſtate Eccleſiaſtica.*
D Non ergo Seſſionis IV. penultima die Martii ce-
lebratæ Decretum eſt. In Tractatu, *Quomodo, &
an liceat in cauſis Fidei à Summo Pontifice appellare?*
Decretum utrumque laudat iiſdem verbis, ſed illa
profert ex *publica Seſſione celebrata die ſexta Apri-
lis*: quæ Seſſio quinta eſt. Tandem in Sermone
Dominica II. poſt Epiphaniam, cum qua Feſtum
S. Antonii concurrebat, coram Concilii Conſtan-
tienſis Patribus habito, ejuſdem Sacræ Synodi
Judicia laudat de Auctoritate Eccleſiæ Synoda-
liter congregatæ: & duo Decreta conjunctim re-
citat iiſdem verbis, eodémque tenore, quo illa
E protulit in duobus Tractatibus ſuperiùs indica-
tis: ut manifeſtum ſit illa ad Seſſionem V. re-
ferri. *Gerſonii* itaque teſtimoniis in alterum uſum
ſervatis, ad alia momenta progredior.

LI. Longè veriſimilius eſt mendoſos eſſe Co-
dices *D. Emanuelis à Schelſtrate*, in quibus hæc
verba deſunt, *Et ad Reformationem generalem Eccle-
ſiæ Dei in Capite & in membris*, quàm quòd à Pa-
tribus Baſileenſibus addita fuerint, interpolatúm-
que ab ipſis fuerit Seſſionis quartæ Decretum.
Concilium enim Piſanum, cujus Conſtantienſe
continuatio fuit, apertè declarat Seſſione ultima,
F ſe omnino attendiſſe ad Reformationem genera-
lem Eccleſiæ in Capite & in membris: Et quia
tam neceſſarium opus perficere non potuerat,
ideo ad proximam Synodum illud remittit. *Item*
(inquit) *cùm Dominus noſter Papa cum conſilio
Concilii intenderet reformare Eccleſiam in Capite & in
membris; & jam multa per Dei gratiam ſint expe-
dita per ipſum Dominum noſtrum Papam: & multa
alia ſtatum & favorem Prælatorum ac aliorum infe-
riorum concernentia reſtent, quæ propter regreſſum
Prælatorum & Ambaſiatorum de præſenti expediri
non poſſunt; propterea idem Dominus noſter Sacro re-
quirente & approbante Concilio, dictam Reformationem
ſuſpendit*

Patres Baſileenſes à calumnia vindicantur.

ſuſpendit & continuat, uſque ad proximum jam indictum Concilium & præſens Concilium prorogat & continuat uſque ad illum terminum, qui præfixus eſt omnibus ad Concilium convocatis. Dicendum ergo, Concilium Conſtantienſe ad Reformationem Generalem Eccleſiæ Dei tam in Capite quam in membris, ex Decreto Synodi Piſanæ congregatum, ſtatim ſe ad tam ſacrum opus accinxiſſe. Unde Seſſione III. diſertè profitetur ſe ad iſtam Reformationem promovendam fuiſſe congregatum, nec diſſolutum iri donec ex omni parte fuerit abſoluta. *Hæc Sancta Synodus Sacrum Generale Concilium Conſtantienſe nuncupata, pro Reformatione & unione Eccleſiæ in Capite & in membris fienda, in Spiritu Sancto legitimè congregata, decernit, declarat, diffinit & ordinat,* &c. *Item quòd iſtud Sacrum Concilium non debet diſſolvi, neque diſſolvitur, uſque ad extirpationem præſentis Schiſmatis, & quouſque Eccleſia ſit reformata in Fide & moribus, & Capite & membris.* Quæ cùm ita ſint, quidni idem Concilium iiſdem verbis uſum fuerit Seſſione IV. quæ Seſſione III. uſurpavit, cùm ſe hunc in finem congregatum profiteatur, & revera illud in eumdem finem congregari voluerit Piſana Synodus.

Præterea, ipſum, de quo agimus, Seſſionis IV. Decretum, prout illud ex ſuis Manuſcriptis refert *D. Emanuel à Schelſtrate*, hanc initio clauſulam habet, hiſque conceptum eſt verbis, quæ mutilum eſſe arguant, niſi hæc quæ deſunt verba, *Et ad Reformationem generalem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris*, in fine ſuppleantur & addantur. Illud ſubjicio prout à Viro Clariſſimo deſcribitur pag. 4. *Hæc Sancta Synodus Conſtantienſis & Generale Concilium faciens, pro extirpatione præſentis Schiſmatis, & unione, AC REFORMATIONE ECCLESIÆ DEI IN CAPITE, ET IN MEMBRIS FIENDA, ad laudem omnipotentis Dei in Spiritu Sancto legitimè congregata ad conſequendum faciliùs, ſecuriùs, uberiùs, ac liberiùs unionem AC REFORMATIONEM ECCLESIÆ DEI, ordinat, diffinit, ſtatuit, decernit, & declarat, ut ſequitur: Et primò, quòd ipſa in Spiritu Sancto legitimè congregata, Generale Concilium faciens, Eccleſiam Catholicam militantem repræſentans, poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui quilibet, cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, ETIAMSI PAPALIS exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem, & extirpationem dicti Schiſmatis.* Quis hiulcum non videat eſſe Decretum, niſi addatur hæc clauſula, quam melioris notæ & venerandæ antiquitatis Manuſcripta, omnéſque Editiones habent? *Et ad Reformationem Generalem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris.*

Patres Baſileenſes Concilii Conſtantienſis Decreta non interpolarunt.

LII. Denique Pariſienſes Theologi hanc interpolationem Decreti Seſſionis IV. Concilii Conſtantienſis, à Domino *Schelſtrate* Baſileenſibus Patribus attributam, merum eſſe figmentum ſomniúmque luculentiſſimè probant, cùm ex illius impoſſibilitate, tum ex inutilitate. Ex impoſſibilitate quidem, quia Conſtantienſis Concilii Acta & Decreta præ manibus erant omnium, antequam Synodus Baſileenſis conveniret. Prælati qui Concilio adfuerant, Decretorum exemplaria ad ſuas Eccleſias detulerant; quidam etiam miſerant ante reditum, ut primùm quæque Seſſio celebrata fuerat, ut Gallicani, quod probat Codex MS. Bibliothecæ *S. Victoris* Pariſienſis, Acta illa & Decreta continens, prout à Prælatis vel Theologis Gallicanis Conſtantiâ mittebantur Pariſios. Doctores quorum conſilio & ope Decreta fuerant condita, illa cum amicis ſuis, & rerum Eccleſiaſticarum Peritis (ut fieri ſolet) communicaverant. Et cùm pax Sancti Concilii operâ & auctoritate parta ad omnes pertineret, quicquid in illo decretum fuerat, ad omnes Eccleſias haud dubiè pervenerat. Impoſſibilis erat itaque illorum interpolatio Decretorum, niſi omnia Exemplaria Manuſcripta, per omnes Occidentis Eccleſias ſparſa, quæ apud Prælatos, Doctores & viros quoſque rerum Eccleſiaſticarum ſtudioſos aſſervabantur, à Baſileenſibus Patribus ſupprimerentur; quod qui fingeret, ſe ridendum omnibus propinaret. Certè cùm *Clemens Quintus* nonnullas Concilii Viennenſis Conſtitutiones immutare voluit ac emendare, certus de illius immutationis impoſſibilitate, quamdiu illarum Conſtitutionum exemplaria præ manibus omnium eſſent, Bullam edidit, referente *Joanne Andrea* ad primam *Clementinam*, qua ſub pœna Excommunicationis omnibus præcepit, ut quæ penes illos eſſent exemplaria, aut ad Deputatos deferrent, aut flammis abolerent. Porro de Baſileenſibus Patribus nihil ejuſmodi legitur aut traditur: Quod tamen præſtare debuiſſent, ſi in Decretis Concilii Conſtantienſis aliquid immutare, ſi quid demere, vel addere voluiſſent. Quo ergo fundamento aſſeritur, Patres Baſileenſes Decreti Seſſionis IV. interpolationem, quæ ſpectatis rerum circumſtantiis impoſſibilis erat, attentaſſe? Purum putum iſtud figmentum ac ſomnium eſt.

Præterea, ſi aliqua Decretorum Concilii Conſtantienſis interpolatio à Baſileenſibus Patribus facta fuiſſet, hanc ipſis exprobraſſent *Eugenius IV.* & Cardinales, Epiſcopi, ac Theologi ipſi adhærentes, quorum pleríque Synodo Conſtantienſi adfuerant. An contra ſe adduci paſſus fuiſſet Decreta Summus Pontifex, quæ à ſuis Adverſariis noviſſet interpolata? Nonne hac de re totius orbis Chriſtiani fidem appellaſſet? Ex quo ſanè æterna Patrum Baſileenſium nomini conciliata fuiſſet invidia, perenniſque nota dedecoris inuſta. Hoc ratiocinium fortiùs adſtringo. Eruditis omnibus exploratum eſt, Patres Baſileenſes ſua contra *Eugenium* Decreta, prioráque ab *Eugenio* ipſo approbata, Decretorum Concilii Conſtantienſis Auctoritate confirmare; his Decretis fretos, ſua de Synodi Baſileenſis, & cujuſcumque alterius Generalis Concilii Auctoritate ſupra Romanum Pontificem Decreta edidiſſe; priorem, ac poſteriorem Concilii diſſolutionem, ab *Eugenio* factam, irritam declaraſſe, *Eugenium* in Jus vocaſſe, Decreta, & Geſta ſua in Reſponſione Synodali ad *Eugenii* Oratores, & in aliis Epiſtolis Synodalibus, necnon Florentiæ per ſuos Oratores coram ipſo *Eugenio*, Auctoritate Decretorum Synodi Conſtantienſis purgaſſe, vindicaſſe. Qua ratione, quæſo, fieri poteſt, ut in contentione jam fervent, in tanta animorum commotione, adverſùs aliquem Decreta fœdè interpolata & adulterata proferantur, qui interpolationem illam non ſolus novit, ſed orbis cum ipſo univerſus, nec ille tamen tam indignum facinus Adverſariis ſuis objiciat & exprobret? Quod tamen nuſquam fecit *Eugenius*, nec qui ab ejus partibus ſtabant Cardinales, Epiſcopi, Theologi doctiſſimi, & inter alios *Joannes de Turrecremata*, qui Concilii Conſtantienſis Decreta Conciliorum Generalium Auctoritatem ſpectantia, penitus infixa memoriæ tenebant, & diligenter expenderant, aliáſque Reſponſiones excogitaverant, quibus illorum vim elevarent, ad ſerviendum cauſæ *Eugenii*, cujus defenſionem contra PP. Baſileenſes ſuſceperant. Attendat inſuper cordatus quiſque, difficile admodum eſſe, imò impoſſibile moraliter, ut Synodus tota, cui præeſt vir ſeveræ virtutis, conſtantiſſimæ integritatis, qualis erat *Ludovicus Alemanus* Cardinalis & Archiepiſcopus Arelatenſis,

tenſis, cujus ſanctitas miraculis comprobata eſt, qui in Beatorum album adſcriptus eſt à *Clemente VII.* Pontifice Maximo; cui adſunt Præſules, ſecundi Ordinis Sacerdotes, Doctores pietate conſpicui, gloriæ & honoris ipſius Synodi ſtudioſiſſimi, ſummo conſenſu in Decretorum Concilii Generalis interpolatione conveniat, ex qua æterni probri ac infamiæ periculum ſubiret.

LIII. Verùm etiamſi hanc interpolationem commodè, & abſque ullo vituperii & invidiæ periculo Patres Baſileenſes exequi potuiſſent, illius inutilitas æquos rerum æſtimatores adducere debet, illam ut minimè attentatam concludant. Magni quidem erat momenti ac ponderis Baſileenſibus Patribus Declaratio Concilii Conſtantienſis de Conciliorum Generalium Auctoritate à Chriſto immediatè accepta *ad Reformationem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris*, ut & ipſi tam optatæ Reformationi incumberent. At nihil intererat in qua Seſſione Declaratio illa edita fuiſſet, An in quarta, vel in quinta, cùm non minor eſſet Sacri Concilii in una quàm in altera Seſſione Auctoritas. At in quinta Seſſione habentur expreſsè illa verba in priori Decreto, *Et ad Reformationem generalem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris*, in omnibus Codicibus Manuſcriptis, cunctiſque Editionibus, ut nemo diffitetur, ne quidem *D. Emanuël à Schelſtrate*: Prorſus ergo inutilis erat Patribus Baſileenſibus interpolatio Decreti Seſſionis IV. per iſtorum additionem verborum. Nec ſolùm in Decreto Seſſionis V. leguntur, ſed & Seſſione ſeptima, in Citatione *Joannis XXIII.* in qua Synodus ait, ſe illum per nonnullos Prælatos, & alios inſignes viros, ad eum ex parte hujus Sacri Concilii Legatos tranſmiſſos monuiſſe ac urſiſſe, ut ad ipſum Sacrum Concilium, & ad civitatem Conſtantienſem, ex qua ſe fugâ ſubduxerat, quantocyus rediret, *Ea quæ pertinebant ad extirpationem præſentis Schiſmatis, & Reformationem Eccleſiæ in Capite & in membris faciendam, impleturus, & cum effectu facturus, ſicut promiſerat, voverat, juraverat, & in ſuis Literis ſuper convocatione dicti Concilii conceſſis, ſe facturum publicaverat.* Eadem verba inferiùs in eodem Citationis Inſtrumento repetuntur, dicitúrque ipſum *Joannem XXIII.* ex Conſtantienſi civitate & Concilio Generali fugiſſe, ut *Generalem Reformationem Eccleſiæ, per dictum Sacrum Concilium in Capite & in membris faciendam* evitaret. Ter etiam eadem verba repetuntur in Sententia Suſpenſionis adversùs eumdem Pontificem latâ Seſſione X. Quæ omnia ſatis evincunt, Patres Baſileenſes hæc verba, *Et ad Reformationem generalem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris*, nullo operæ pretio addituros fuiſſe Decreto Seſſionis IV. Nec veriſimile eſſe quòd addiderint, cùm pene ubique in eo Concilio legantur. Nec mirum, cùm hæc Reformatio una ex cauſis fuerit ob quas convocatum eſt. Addiderim, *D. Emanuëlem à Schelſtrate* ſatis attenta conſideratione non perpendiſſe, *Eugenium IV.* agnoviſſe Concilium Baſileenſe ad hanc Reformationem Eccleſiæ promovendam congregatum juxta Decreta Concilii Conſtantienſis; adeóque nihil fuiſſe cauſæ cur Patres Baſileenſes hæc verba Decreto Seſſionis IV. adderent; aut ſi addiderint, hujus interpolationis conſcium fuiſſe & approbatorem *Eugenium.* Iſtius Pontificis verba in Literis quibus Decretum de Concilii Baſileenſis diſſolutione reſcindit, Seſſione XVI. lectis & approbatis, ſubjicio. *Dudum Sacrum Generale Baſileenſe Concilium per Generalium Conſtantienſis & Senenſis Conciliorum Statuta, Ordinationéſque felicis recordationis Martini Papæ V.* *ac noſtras, pro extirpatione Hæreſum, pace populi Chriſtiani, AC GENERALI REFORMATIONE ECCLESIÆ IN CAPITE ET IN MEMBRIS, ET PERTINENTIBUS AD EA, legitimè inchoatum, ex certis cauſis in aliis noſtris Literis expreſſis diſſolvimus.*

Objectio D. Schelſtrate.

LIV. Objicit *D. Emanuël à Schelſtrate*: Art. II. Poſt fugam *Joannis XXIII.* è Concilio Conſtantienſi Scafuſam, cùm tres Cardinales, ad eum à Collegio deputati, Conſtantiam reverſi eſſent, & coram Rege Romanorum ac Nationibus vigeſima octava Martii varia nomine *Joannis* Papæ de Procuratoribus ſtatuendis obtuliſſent, omnia, teſte Regeſto Conſtantienſis Concilii, *tanquam ludicra* & fictè pro parte *Joannis XXIII.* oblata, per Regem Romanorum & alios ibidem adſtantes, reputata fuiſſe; ac ibidem unanimiter vociferatum: *His non obſtantibus fiat Seſſio, fiat Seſſio.* Secundò, haberi ex Regeſto & Geſtis, poſt tam inconſultam vociferationem, die ſequenti vigeſima-nona Martii conſtitutum fuiſſe, ut Seſſio quarta celebraretur in craſtinum, ſtatímque nominata Capitula, quæ volebant in ea ſtatuere, & ob hæc magnam concertationem fuiſſe tam inter Nationes, quàm Cardinales: Qui ultimi, autore Cardinale Florentino, difficultatem fecerunt veniendi ad Seſſionem IV. nolentès Decretorum ab ipſis impugnatorum publicationi intereſſe: Ideóque Regem Romanorum die vigeſima-nona apud Nationes plurimùm laboraſſe, ut Decreta à Cardinalibus impugnata omitterentur, ſed *non potuiſſe concordare*: Obtinuiſſe tamen ab eis, *quòd Seſſio uſque ad horam decimam prorogaretur, & in craſtinum uſque ad illam horam viderent, ſi poſſent ad invicem concordare.* Ex quibus verbis patet, etiam in ipſis Nationibus fuiſſe magnam animorum diſcordiam. Tertiò, in eodem Regeſto haberi obſervat, die ſequenti XXX. Martii, manè horâ ſeptimâ, convenientibus in Palatio Epiſcopali Rege Romanorum, Cardinalibus, & Nationibus, fuiſſe *plurimùm altercatum* ſuper *Capitulis* in Seſſione publicandis; & tandem Cardinalibus cum Nationibus non concordantibus, inceptam fuiſſe Miſſam: Cúmque Prælati ſederent in Concilio cum Mithris & Pluvialibus, ad Seſſionem IV. celebrandam, Cardinales & Ambaſſiatores Regis Franciæ noluiſſe Seſſioni illi intereſſe: *Quia ſuper Diffinitionibus non fuerant habitæ nec ſufficienter petitæ deliberationes eorum*: Ideóque Regem Romanorum ad ſe vocaſſe Deputatos Nationum, & ingreſſum cum duobus Cardinalibus, *S. Marci & Florentino*, primam Capellam Eccleſiæ Conſtantienſis: ibique habitam fuiſſe *non modicam diſceptationem* inter Regem, Cardinales & Deputatos Nationum, *ſuper Capitulis prælibatis: Et tandem, Divino Flamine inſpirante, in unam ſententiam conveniſſe, quòd tantùm Capitula infra-ſcripta in dicta Seſſione ſtatuerentur*, & omitterentur Capitula à Cardinalibus impugnata. « Sic (inquit *D. Emanuël*) ut à Seſſione quarta non ſolùm abſit Decretum de puniendo quocumque contumaciter obedire nolente; ſed & Articulus de Reformatione Eccleſiæ in Capite & in membris, à primo Decreto abeſſe debeat, cùm & illi articulo Cardinales contradixiſſent.

Reſponſio.

LV. Ad hæc facilis eſt & obvia Reſponſio, Altercationem nullam fuiſſe inter Cardinales & Deputatos Nationum de his vocibus: *Et ad Reformationem generalem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris*: ſed de certis *Capitulis*: Cardinales voces illas non impugnaſſe, quæ à Piſano Concilio conſecratæ erant, quas *Joannes XXIII.* in Literis Convocatoriis

vocatoriis ipſius Concilii Conſtantienſis uſurpaverat, illud hunc in finem indictum ſignificans; quas ipſa Sancta Synodus Seſſione III. ſuis Decretis inſeruerat, ad id ſe conveniſſe declarans, ut in eam Reformationem incumberet. Chriſtianiſſimi Regis Oratores multòminus de hîs vocibus diſceptaſſe, cùm nihil magis in votis haberent quàm ſalutarem illam Eccleſiæ in Capite & membris Reformationem, ut in toto Concilii decurſu opere comprobarunt, *& Gerſonius* imprimis Pariſienſis Academiæ Cancellarius, Oratorum unus, cujus Scripta id tota ſpirant. Diſceptatio ergo fuit duntaxat de Capitulis ac Decretis, quibus de Summi Pontificis punitione ſtatuebatur, ſi hujus Sacri Concilii Generalis, & cujuſcumque alterius legitimè congregati Mandatis ac Sanctionibus parere nollet: Item declarabatur *Joannem XXIII.* in plenaria libertate fuiſſe & exiſtere; prohibebatur etiam ne Romanam Curiam, & ejus Miniſtros, ab urbe Conſtantienſi ad alia loca traduceret, ſine Sanctæ Synodi conſenſu: Diffiniebatur præterea ipſum cedere debere Pontificatu in quocumque caſu, in quo ceſſio ipſius bono unionis Eccleſiæ Dei evidenter utilis eſſe poſſet; qua de re Concilii diffinitioni ſtare teneretur. Si, jubente Synodo, Pontificatus Inſignia ponere contemneret, vel differret, ex nunc prout ex tunc pro exauctorato habendum, & omnem ei ſubtrahendam obedientiam. Item, diſceſſum ipſius clandeſtinum Conſtantiâ fuiſſe illicitum, & bono unionis Eccleſiæ Dei nocivum. Niſi infra tempus ipſi à Synodo ſtatuendum rediret, contra eum tanquam fautorem Schiſmatis, & ſuſpectum de Hæreſi, proceſſum iri. Hæc ſunt de quibus Cardinales cum Nationibus concordare non poterant Seſſione IV. hæc de quibus diſceptatum eſt, ut habet Regeſtum Concilii: *Fuit plurimùm ſuper infra ſcripiis & aliis Capitulis altercatum.* Cardinales porro & Oratores Regis Chriſtianiſſimi intereſſe Seſſioni quartæ non recuſabant, quòd decretis ſeu decernendis penitus repugnarent, ſed quòd ipſis *adhuc non fuerat plenè aperta materia agendorum in illa Seſſione*, ut habent Geſta Concilii in Codicibus MSS. *D. Emanuëlis à Schelſtrate.* Ex quibus etiam diſcimus, quod *Rex tractavit cum Cardinalibus, & per ejus medium adhibito quodam moderamine in expediendis in illa Seſſione, Cardinales conſenſerunt intereſſe, & fecerunt quòd etiam interfuerint Ambaxiatores Regis Franciæ.* Moderamen illud fuit, ut illa duntaxat Decreta in hac Seſſione promulgarentur, quæ in ea legimus; alia ad pleniorem deliberationem in ſequenti Seſſione remitterentur. Sed unanimi conſenſu Decretum iſtud de Conciliorum Generalium auctoritate, & alia quæ Seſſione IV. in Manuſcriptis noſtris, & in omnibus Editionibus habemus, à Nationibus concluſa, à Patribus diffinita, ab Oratoribus Principum accepta fuiſſe, Regeſtum ejuſdem Concilii teſtatur apud *D. Schelſtrate* his verbis: *Et tandem, Divino Flamine inſpirante in unam ſententiam convenerunt, quòd tantùm Capitula infra-ſcripta in dicta Seſſione ſtatuerentur. Fuit ergo dicta Seſſio de conſenſu & voluntate Domini Regis, & omnium Dominorum Cardinalium in Conſtantia exiſtentium, quatuor Nationum, & Oratorum Regum & Principum celebrata: & omnes Cardinales in Conſtantia exiſtentes, qui non erant infirmitate gravati, interfuerunt: cui Seſſioni Reverendiſſimus in Chriſto Pater D. Joannes Epiſcopus Albanenſis Cardinalis De Urſinis præſedit, & Reverendiſſimus Pater D. Joannes Patriarcha Antiochenus Miſſam celebravit. Quâ finitâ, Reverendiſſimus in Chriſto Pater D. Franciſcus SS. Coſmæ & Damiani Archidiaconus Cardinalis, SACRO CONSTANTIENSI APPRO-*

A *BANTE CONCILIO, legit Capitula infra ſcripta.*

In Nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

Hæc Sancta Synodus Conſtantienſis, & Generale Concilium faciens, pro extirpatione præſentis Schiſmatis, & unione ac Reformatione Eccleſiæ Dei in Capite & in membris fienda, ad laudem omnipotentis Dei in Spiritu Sancto legitimè congregata, &c. Prout Seſſione IV. in editis, excepta illa clauſula, *Et ad generalem Reformationem Eccleſiæ in Ca-* B *pite & in membris*, quam mendoſi Codices *D. Emanuëlis à Schelſtrate* in fine primi Decreti non habent, quoad hoc Caput ex Gallicanis, Germanicis, Belgicis, aliiſque Vaticanæ Bibliothecæ emendandi.

Quod autem in uno ex iſtis Codicibus notatur, hunc Articulum *imperfectè fuiſſe factum, ideo ſuppleri in Seſſione ſequenti*, non indicat clauſulam *de Reformatione Eccleſiæ in Capite & in membris*, à Decreto Seſſionis quartæ abeſſe debere: ſed illi deeſſe declarationem, quòd ipſe Romanus Pontifex, qui *Statutis vel præceptis hujus Sa-* C *cræ Synodi, & cujuſcumque alterius Concilii Generalis legitimè congregati, obedire contempſerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia juris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo.* Et iſtud ſuppletum eſt in ſecundo Decreto Seſſionis V.

§. VII.

Decreta Seſſionis quintæ Concilii Conſtantienſis, de Autoritate Generalium Conciliorum ſupra Romanum Pontificem, cum debita deliberatione, & conſentientibus omnibus, quorum intererat, con- D *dita ſunt.*

LVI. HÆc Decreta ſine matura & debita tantæ rei deliberatione, & pluribus contra clamantibus, edita contendit *D. Emanuël à Schelſtrate* Articulo II. Capitis I. Diſſertationis ſuæ; ſed hanc exceptionem, dudum à quibuſdam Theologis Ultramontanis excogitatam, nullo niti fundamento, aut certè caduco & ruinoſo, graviſſimis momentis demonſtrant Theologi Pariſienſes. Primò, quia hujuſmodi Quæſtio de Auctoritate Concilii ſupra Romanum Pontificem ab E annis XL. quibus Schiſma dividebat Eccleſiam, examinata per orbem fuerat & diſcuſſa, Pariſiis, Avenione, Romæ, Piſis in Concilio Generali quinque annis ante Conſtantienſe celebrato. In quo quidem Concilio depoſiti fuerant duo Pontifices, qui ambitione ſua Schiſma in Eccleſia fovebant, electúſque *Alexander V.* qui legitimus Papa habitus eſt: & id quidem ſecundùm Sententiam Academiæ Pariſienſis, *Eccleſiam eſſe ſupra Papam* docentis, quam Magiſter *Petrus Plaoult* Doctor Theologus Pariſienſis & Socius Sorbonicus, poſtea Silvanectenſis Epiſcopus & Sorbonæ Proviſor, graviſſimis rationibus confirmavit Seſſio- F ne XIII. ſubjunxitque Andegavenſem, Aurelianenſem, & Toloſanam Academias in eadem eſſe opinione. Quin & omnes Theologos qui ad hanc Synodum confluxerant ex variis orbis Chriſtiani partibus & Academiis, *inter quot fuerat habita plena deliberatio ſuper iſta materia*, nec non Florentinam & Bononienſem Academiam, ut Acta teſtantur. Eadem tempeſtate, cùm *Gregorius XII.* Cardinalibus Obedientiæ ſuæ prohibuiſſet, ne abſque ejus licentia Lucâ diſcederent, illi à Pontifice ad Concilium appellarunt his verbis: *Item ad Generale Concilium, à quo, & in quo ſolent Geſta*

etiam Summorum Pontificum quacumque retractari, decerni, & judicari. Atque ex appellantium numero erat *Odo Columna*, S. Georgii ad Velum Aureum Diaconus Cardinalis, qui in Concilio Conſtantienſi Pontifex electus, *Martinus Quintus* appellatus eſt. Communis igitur erat Cardinalium Obedientiæ Gregorii XII.° & aliorum Patrum Synodi Piſanæ Sententia, Concilium eſſe ſuperius Romano Pontifice, ut mirum non ſit eos poſtea in Concilio Conſtantienſi hanc doctrinam diſſiniviſſe. Hujus Appellationis Inſtrumentum in *Spicilegio* Dacheriano, & in Labbeana Conciliorum Collectione editum eſt. Eadem erat Sententia Cardinalium *Benedicti XIII.* ut patet ex eorum Literis Concilii convocatoriis, cui ſi vellet impedimenta præſtare, *Eccleſia, cujus unitati claves à Chriſto conceſſæ ſunt, talia non pateretur ſub diſſimulatione tranſire.*

LVII. In Concilio etiam Conſtantienſi, ſtatim ab initio, quæſtionem iſtam diligenter examinatam fuiſſe, conſtat *ex Petro* Cardinali *De Alliaco* Tractatu *De Auctoritate Eccleſiæ*, conſcripto Conſtantiæ, P. III. Cap. II. *Quia*, inquit, *nonnulli Adverſarii veritatis & erroris defenſores, hanc mihi impoſuerunt infamiam, quòd diſputare volebam de plenitudine Poteſtatis Romani Pontificis, ut ejus ac Romanæ Eccleſiæ Poteſtatem extollerem, & deprimerem Auctoritatem Concilii Generalis: Ideò ad hanc maculam expurgandam, declarabo qualiter non ſolùm nunc, ſed jamdudum Concilium Generale ſtabilire niſus ſum, & ſpecialiter in hujus Concilii initio. Unde tunc grave & periculoſum dicti Joannis Papæ odium incurri: Tum propter aliquas Concluſiones, quas poſui ad hunc finem, ne præſens Concilium diſſolveretur, donec & quouſque in ipſo plenè congregato eſſet tractatum de perfecta & integra Eccleſiæ unione, & ejus debita Reformatione in Capite & in membris: & quòd oppoſitum dicere aut facere ſaperet fautoriam Schiſmatis, & Hereticæ Pravitatis: Tum etiam quia quidam ejus fautores & impugnatores dictarum Concluſionum, adverſus me quaſdam accuſationes conſcripſerunt, &c.* Idem conſtat ex Schedula *Joannis* Patriarchæ Antiocheni pro Auctoritate Papæ ſupra Concilium, *Joanni XXIII.* directa, initio Concilii Conſtantienſis, quam idem Cardinalis *De Alliaco* refert Cap. ſequenti, & Cap. ultimo refellit velut *erroneam*, & *Politiæ Chriſtianæ periculoſiſſimam.* Quamvis teſtetur, dictum Patriarcham, poſt Schedulæ publicationem ſuæ, *in præſentia Sacri Collegii ſe excuſaviſſe, quòd illam Schedulam non ſcripſerat determinativè, ſed arguitivè.*

LVIII. Tertiò, hanc Quæſtionem in Concilio Conſtantienſi ventilatam fuiſſe ſtatim poſt fugam *Joannis XXIII.* adeòque ante Seſſionem quartam, conſtat ex *Theodorico Niemo* in Vita *Joannis XXIII.* referente, quòd cùm aliqui Concilium ipſius, qui legitimus Pontifex agnoſcebatur, diſceſſu ſolutum contenderent, Summúmque Pontificem eſſe Concilio Superiorem: *Eis reſponſum fuit alacriter per plures de ipſo Concilio viros magnæ auctoritatis & ſcientificos, ſcilicet quòd Papa non eſſet ſupra Concilium, ſed ſub Concilio, & facta eſt illic contentio magna hinc & inde.*

Idem conſtat ex Venerabili *Gerſonio* Pariſienſis Academiæ Cancellario, & Chriſtianiſſimi Regis, ejuſdémque Univerſitatis ad Concilium Oratore, in Sermone habito in loco Seſſionis generalis ejuſdem Concilii coram Patribus, in Vigilia Dominicæ in Ramis Palmarum, poſt receſſum recentem *Joannis XXIII.* ab eodem Concilio & Urbe Conſtantienſi. Quo in Sermone duodecim Conſiderationibus explicuit Eccleſiæ & Concilii Ge-

A neralis Auctoritatem ſupra Pontificem Romanum, quarum una eſt: *Eccleſia vel Generale Concilium eam repræſentans, eſt Regula à Spiritu Sancto directa, tradita à Chriſto, ut quilibet cujuſcumquè Status, etiam Papalis, exiſtat, eam audire, ac eidem obedire teneatur, alioquin habendus eſt ut Ethnicus & Publicanus. Patet ex immutabili Lege divina Matthæi XVIII. promulgata.*

Altera: *Eccleſia vel Generale Concilium, dum dictat aliqua regimen Eccleſiæ concernentia, Papa non ſic eſt ſupra Jura etiam Poſitiva, quòd poſſit pro libito diſſolvere talia dictata per Eccleſiam, eo modo & in-* B *tentione quibus dictata concluſáque ſunt.*

Tertia: *Eccleſia vel Generale Concilium, quamvis non poſſit tollere plenitudinem Poteſtatis Papalis, à Chriſto ſupernaturaliter & miſericorditer collatæ, poteſt tamen uſum ejus limitare ſub certis Regulis ac Legibus, in ædificationem Eccleſiæ, propter quam Papalis Auctoritas collata eſt. Et in hoc eſt totius Eccleſiaſticæ Reformationis ſtabile fundamentum.*

Quarta: *Eccleſia vel Generale Concilium potuit & poteſt congregari ſine expreſſo conſenſu vel mandato Papæ, etiam rite electi, & viventis, in multis caſibus. Unus inter cæteros eſt, quia accuſatus & evocatus* C *ſit ut audiat Eccleſiam, juxta Legem Evangelicam allegatam, cui Legi ſubjectus eſt, & ipſe renuit contumaciter Eccleſiam convocare, &c.* Hæc doctiſſimus Cancellarius die XXIII. Martii, adeòque ante Seſſionem tertiam, quæ die XXV. ejuſdem menſis celebrata eſt.

LIX. In ea porro Seſſione, Decreta Sacra Synodus edidit, quibus ſatis innoteſcit, quænam Patrum omnium mens eſſet de Conciliorum Generalium Autoritate. Scilicet Cardinalis Florentinus, *juxta deliberationem Concilii*, has Conſtitutiones promulgavit. *Hæc Sancta Synodus, ſacrum Ge-* D *nerale Concilium Conſtantienſe nuncupata, pro Reformatione & unione dictæ Eccleſiæ in Capite & in membris fienda, in Spiritu Sancto legitime congregata, decernit, declarat, diffinit & ordinat.... Quòd per receſſum Domini noſtri Papæ de hoc loco Conſtantienſi, vel etiam per receſſum aliorum Prælatorum, ſeu aliorum quorumcumque, non eſt diſſolutum hoc ſacrum Concilium, ſed remanet in ſua integritate & auctoritate; etiamſi quæ ordinationes factæ eſſent in contrarium, vel in futurum fierent.... Item quòd iſtud Sacrum Concilium non debet diſſolvi, neque diſſolvitur, uſque ad extirpationem præſentis Schiſmatis, & quouſque Eccleſia ſit reformata in Fide & mori-* E *bus, in Capite & membris.... Item quòd ipſum Sacrum Concilium non transferatur ad alium locum, niſi ex cauſa rationabili, & de conſilio hujus Concilii deliberanda & concludenda.* Certè qui hujuſmodi Decreta condunt, nullatenus dubitant de Auctoritate Concilii Generalis ſupra Romanum Pontificem: proindéque cùm alia poſtea Decreta hac de re fuerunt, verè dici non poteſt illa abſque deliberatione edita fuiſſe. Veritas enim omnibus jam explorata, prolixiori examine non indiget.

LX. Quintò, Decreta Seſſionis quintæ poſt F ſufficientem & maturam deliberationem condita fuiſſe, confirmatur ex *Gerſonio*, qui ipſa laudat ut *Determinationem ſive Conſtitutionem Generalis Concilii Conſtantienſis*, in Tractatu qui inſcribitur: *Quomodo & an liceat in cauſis Fidei à Summo Pontifice appellare?* Ubi & hæc habet: *Sequeretur ſeptimò, quòd Concilium Generale non eſſet ſupra Papam, vel Judex Papæ legitimus, cujus oppoſitum determinavit & practicavit Sacrum Conſtantienſe Concilium. Non enim proceſſum eſt ad inchoandum Depoſitionem Joannis, quouſque fuiſſet Articulus iſte declaratus, ſicut apparet ex Actis ejuſdem Concilii, quoniam aliqui videbantur ſuper hoc heſitare.*

ſitare. Eadem Decreta laudat & profert in Tractatu *De Poteſtate Eccleſiaſtica*, Conſideratione IV. Et Conſideratione XII. ea recenſens quæ Romano Pontifici tribuit adulatio, hæc habet: *Concedit inſuper quod ſuper Jus eſt potens ab altero Jus ſuum tollere, & quod nec ab eo appellari, neque enim judicialiter evocari, nec obedientiam ab eo ſubtrahi, præſertim extra caſum hæreſis, ſit aliquatenus poſſibile. Hic ſolus Symbolum Fidei condere, hic ſolus cauſas ejuſdem Fidei, & Majores cæteras tractare poteſt; ſolus Diffinitiones, Regulas, Leges, & Canones condit. Alioqui quicquid per alios diffinitur, decernitur, conditur, ſtatuitur, irritum eſt & inane. Nec aliquid ex eis, quæ ſtatuerit, poteſt niſi per ipſum quomodolibet caſſari vel infringi. Fallor ſi non ante celebrationem hujus Sacroſanctæ Conſtantienſis Synodi ſic occupaverat mentes plurimorum, literalium magis quàm literatorum iſta traditio, ut oppoſitorum dogmatizator fuiſſet de hæretica pravitate vel notatus, vel damnatus. Hujus rei ſignum accipe, quia poſt declarationem ex Theologiæ principiis luce clariorem, & quod urgentius eſt, poſt determinationem & practicationem ejuſdem Sanctæ Synodi, inveniuntur qui talia palam aſſerere non paveant. Tam radicatùm, & ut cancer ſerpens, tam medullitùs imbibitum fuit hoc priſcæ adulationis virus letiferum.* Eadem Decreta commendat ac profert Sermone habito coram Concilio Conſtantienſi in Feſto *S. Antonii*, his verbis: *Habet Summus Pontifex plenitudinem Poteſtatis Eccleſiaſticæ ſubjectivè, ordinativè, regulativè, & ſuppletivè, ſuper ſingulos de Eccleſia. Nihilominus habet Eccleſia Synodaliter congregata plenitudinem Poteſtatis, etiam ſuper Papam, ordinativè, regulativè, & ſuppletivè. Quæ verba quomodo ſint accipienda, Tractatulus quidam nuper editus pandit... Quamvis ultra multiplicare Sermones quid opus eſt ſuper ea Veritate, cujus deciſio clariſſima ſolidiſſimáque facta eſt per hoc Sacrum Concilium? Cui non licet obniti, nec ipſam in argumenta deducere: quoniam diſputationum, & argumentationum, & evaſionum frivolarum nullus unquam eſſet finis, ſed caſus aſſiduus in errores abſurdos & impios. Verè & graviter Eccleſiaſtes intonuit:* Quia citò non profertur contra malos Sententia, filii hominum abſque ullo timore perpetrant mala. *Nunquid non ideo Sacra hujus Synodi Conſtantienſis impugnantur Judicia? Quæ ſic habent, &c.* Tum duobus Seſſionis V. Decretis ad verbum recenſitis, continenter ſubdit: *Huic Veritati fundatæ ſupra petram Sacræ Scripturæ quiſquis à propoſito detrahit, cadit in Hæreſim jam damnatam, quam nullus unquam Theologus, maximè Pariſienſis, & Sanctus aſſeruit. Vidi nuper Sanctum Thomam & Bonaventuram (hic reliquorum libros non habeo) Dans ſupremam & plenam Summo Pontifici Poteſtatem Eccleſiaſticam, rectè procul dubio, ſed hoc faciunt in comparatione ad Fideles ſingulos, & particulares Eccleſias. Dum etiam comparatio facienda fuiſſet ad Auctoritatem Eccleſiæ Synodaliter congregatæ, ſubjeciſſent Papam, & uſum Poteſtatis ſuæ, eidem Eccleſiæ, tanquam Matri ſuæ, cujus legem dimitti non debere, tradit Sapiens: tanquam præterea regulæ vel legi directivæ & regulativæ infallibiliter, cui ſe ſubmittere tenetur omnis frater peccabilis de Eccleſia, cujus Auctoritatem & Judicia ſi non audierit frater quilibet, etiam Papa, qui nobiſcum dicit,* Pater noſter, *audiatur quid juſſerit omni Catholico Chriſtus:* Sit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus; *id eſt, excommunicatus.*

LXI. Deniquè etiamſi ſufficiens omnino deliberatio circa hanc materiam ante Seſſionem IV. habita non fuiſſet, quod tamen à vero longè alienum eſt; nihilominus cùm ex Actis à *D. Emanuele Schelſtrate* laudatis iſta quæſtio fuerit *ad longum* diſcuſſa ante Seſſionem V. & poſt Diſputationem Cardinalis Florentini cum Deputatis Nationum, deliberationémque maturam, Seſſio V. confirmaverit Decretum Seſſionis IV. perperam Decretum illud rejicitur tanquam ſine debita deliberatione conditum: maximè cùm Acta illa Schelſtratenſia nullam aut minùs ſufficientem habitam fuiſſe deliberationem non dicant, ſed ſolummodo illam habitam non fuiſſe cum Cardinalibus. Cæterùm hæc Decreta *per ſingulas quatuor Nationes concluſa & deliberata*, melioris notæ Codices MSS. Actorum Concilii Conſtantienſis, & Editio Crabbiana, cæteræque teſtantur. Nullius enimverò momenti eſt, quod *D. Schelſtrate* ex Geſtis Concilii objicit: Fuiſſe *per Cardinalem Florentinum cum aliquibus Deputatis aliqualiter diſputatum:* quaſi τὸ *aliqualiter*, indicet à Deputatis Nationum cum *Franciſco* Cardinali *Zabarella* ſuper capitulis controverſis non ſufficienter diſputatum fuiſſe. Quaſi aliqualis Diſputatio & Collatio cùm doctiſſimis Theologis habita ſatis non fuiſſet ad difficultatem omnem ac dubitationem abſtergendam, ſi quæ in mente Florentini Cardinalis circa hanc quæſtionem ſupereſſet. Sed dicamus ingenuè, quod res eſt, longiori diſputatione opus non fuiſſe, cùm quæſtio jam ante ſatis ventilata & eliquata fuiſſet; nec dubitaret Cardinalis Florentinus de ſuprema Conciliorum Auctoritate, quippe qui tertiæ & quartæ Seſſionis Decreta, quibus illa ſancita eſt, *juxta deliberationem ſanctæ Synodi* pronuntiaſſet; ſed illa duntaxat Decreta, quæ *Joannis XXIII.* perſonam ſpectabant, minùs grata forſan haberet. Unde noluit illa pronuntiare, ſed hanc provinciam ceſſit Electo Poznanienſi. Sed eſto, quidam Cardinales non conſenſiſſent; nonne ſufficit quod cæteri Præſules Decreta omnia ſummo conſenſu probaverint; cùm in Conciliis paucorum diſſenſus Definitionem non impediat?

LXII. Objicit *D. Emanuel à Schelſtrate*, quòd in Regeſto Concilii Conſtantienſis in duobus Codicibus MSS. habetur, Cardinales, & Oratores Chriſtianiſſimi Regis ante Seſſionem quintam *Proteſtationem in Camera Paramentorum Palatii Conſtantienſis ſecretè feciſſe, quòd propter ſcandalum evitandum ad Seſſionem ibant, non animo conſentiendi his quæ audiverant in ipſa ſtatui debere.* Poſtquam verò Vir Clariſſimus mirificè prædicavit, ea ſe in lucem proferre, *quæ hucuſque ignoravit orbis Catholicus*, teſtimonium adducit Cardinalis *De Turrecremata*, Libro II. de Eccleſia, Cap. XCIX. ſcribentis: *Neque ipſam integram Joannis XXIII. Obedientiam conſenſiſſe, quoniam plures Patres doctiſſimi illius Obedientiæ illis non præſtiterunt conſenſum ſuum: item nec ipſe in ſua Obedientia vocatus Joannes XXIII. quoniam cùm poſt receſſum ſuum à Conſtantia Scaphuſæ conſtitutus audiret præfatam Declarationem concluſam, Dominis Oratoribus Regis Franciæ viſitantibus eum amaro animo conqueſtus eſt, falſa quædam & erronea adverſùs Auctoritatem Romani Pontificis Decreta per æmulos ſuos, poſt receſſum ejus eſſe concluſa.* Profert denique teſtimonium *Eugenii IV.* in ſua Apologia contra PP. Baſileenſes, P. VIII. ſcribentis: *Qui Conſtantiæ ſedebant, unius tantùm Obedientiæ Synodum faciebant, nec tamen hi omnes in eam ſententiam convenerunt, ſed nonnulli reclamavere graviores, qui ſtrepente multitudine ſuperati, ſicut his noviſſimis temporibus, quibus carnales exuberant paſſiones, factum eſſe manifeſtum eſt, audiri nequiverunt.*

Objectio D. Schelſtrate.

LXIII. Fucus fieret Orbi Catholico, ſi *M. Emanuelis à Schelſtrate* objectiones duntaxat audirentur, nec expenderentur Acta ipſa quæ profert. Verùm ſi conſiderentur attentiùs, hanc Proteſtationem Cardinalium & Oratorum Regis

Reſponſio.

Chriſtianiſſimi (ſi quæ tamen facta ſit) emiſſam non fuiſſe contra Decretum de Auctoritate Concilii ſupra Summum Pontificem, aliáque in præcedenti Seſſione condita, manifeſtum erit, ſed id maximè Caput illam ſpectare, quod de plena ſecuritate Papæ additum eſt his verbis: *Item declarat, quòd Dominus Joannes Papa, & omnes Prælati, & alii in eodem Concilio exiſtentes, in plenaria libertate fuerunt & exiſtunt, ut viſum eſt dicto Sacro Concilio, nec ad notitiam dictorum vocatorum, ſeu dicti Concilii contrariam deductam eſt; & hoc teſtificatur dictum Sacrum Concilium coram Deo & hominibus.* Hanc (inquam) Declarationem ſpectat maximè Proteſtatio Cardinalium, & Oratorum Chriſtianiſſimi Regis, in Camera Paramentorum ſecretè facta, *Quòd propter ſcandalum vitandum ad Seſſionem ibant, non animo conſentiendi his quæ audiverant in ipſa ſtatui debere, maximè quòd Dominus noſter Papa, & alii in Concilio exiſtentes, in plena ſecuritate fuerant, quorum plura ſtatuta non ſunt, ſed ad Seſſionem aliam reſervata.* Verba ipſa ſunt Actorum à *M. Schelſtrate* editorum; ex quibus evidens eſt, Proteſtationem ſupra dictam Cardinalium & Oratorum Chriſtianiſſimi Regis factam fuiſſe maximè contra unum Seſſionis quintæ Caput, quod eſt de plena ſecuritate *Joannis XXIII.* & contra alia quædam quæ in hac Seſſione ſtatuta non ſunt, ſed ad Seſſionem alteram reſervata, quæ ſcilicet ſpectabant *Procuratorium ſuper renuntiatione Papatus facienda* per eumdem *Joannem XXIII.* quæ tandem Seſſione ſexta decreta ſunt, ut ex Actis patet. Sanè Cardinalium & Oratorum Gallorum Proteſtatio Decreta illa non ſpectat, quæ omnibus *Divino Flamine inſpirante in unam ſententiam convenientibus*, partim condita fuerant Seſſione quarta, partim hac ipſa Seſſione quinta conſtituta & confirmata ſunt, *at in editis* leguntur, non verò *in aliam Seſſionem reſervata.* Capitula verò, quæ iſtud de plena ſecuritate *Joannis XXIII.* ipſíque adhærentium, præcedunt, & illa inprimis de Conciliorum Generalium Auctoritate ſupra Papam, partim deliberata fuerant Seſſione quarta, omnibus *in unam ſententiam convenientibus*, ut habent Acta *D. A Schelſtrate*, his verbis: *Habita fuit non modica diſceptatio inter Dominum Regem, Dominos Cardinales, & Deputatos Nationum, ſuper Capitulis prælibatis: & tandem Divino Flamine inſpirante, in unam ſententiam convenerunt, quòd tantùm Capitula infra ſcripta in dicta Seſſione ſtatuerentur:* Partim etiam in Seſſione quinta, in qua frequentiores erant Patres, conſtituta ſunt & confirmata, & illud ipſum contra quod emiſſa fuerat Proteſtatio, in rem judicatam ſummo conſenſu tranſiit, poſt emendationem eorum quæ Cardinalibus, & Oratoribus diſplicebant, communi conſilio factam. Id ex ipſis Actis à *D. Emanuele à Schelſtrate* editis totus diſcet Chriſtianus Orbis; ſic enim habent poſt Seſſionem quartam: *Die Sabbathi ſexta menſis Aprilis, cùm per prius inter Dominos Cardinales, & Nationes altercatum fuiſſet ſuper correctione & emendatione Capitulorum in præcedenti Seſſione ſtatutorum, tandem ordinatum & concluſum eſt, quod ſupra dicta Capitula modo infra ſcripto corrigentur. . . . Tandem quinta Seſſio celebrata eſt, Reverendiſſimúſque in Chriſto Pater D. Joannes Epiſcopus Albanenſis Cardinalis De Urſinis in ipſa Seſſione præſedit, & Reverendiſſimus in Chriſto Pater D. Andreas Laſcharis Electus Poznanienſis, poſt finitum Officium, pronuntiavit Capitula infra ſcripta.*

In Nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen

Hæc Sancta Synodus Conſtantienſis Generale Concilium faciens, &c. at in editis Seſſione quinta (inquit *D. A Schelſtrate*) Ne igitur ſibi Vir Clariſſimus blandiatur, quòd ex ejus Actis innoteſcant, *quæ hucuſque ignoravit Orbis Catholicus*, inprimis *Oratores Regis Galliæ unà cum Cardinalibus, contra Decreta Seſſionis quintæ proteſtatos fuiſſe*, quod *divinâ providentiâ factum* nunc auguratur, *cùm Galliæ Clerus Decreta illa tanquam indubitatæ Auctoritatis habuit, omnibúſque tanquam à Concilio Generali edita propoſuit.*

LXIV. Verùm ut in totius Orbis Chriſtiani luce iſtius propoſitionis falſitas exponatur, quam non ſatis attentâ Conſideratione Vir Clariſſimus propugnat, *Chriſtianiſſimi Regis Oratores contra Decreta Seſſionis quintæ de ſuprema Conciliorum Generalium Auctoritate fuiſſe proteſtatos*; id merum eſſe figmentum ab omni veri ſpecie alienum, rationibus luculentiſſimis demonſtrant Theologi Pariſienſes. Nam *Gerſonius* Oratorum unus, tribus poſt Seſſionem quintam menſibus Sermonem habuit ad Patres Synodi Conſtantienſis, cùm *Sigiſmundus* Imperator profectionem adornaret ad *Petrum de Luna* in ſua Obedientia *Benedictum XIII.* nuncupatum, ut ipſum, eíque adhærentes, ad Concilium unà cum aliis adduceret, eúmque ad unionem Eccleſiæ ceſſione ſuâ procurandam hortaretur. Quo quidem in Sermone, cui titulus eſt, *De Viagio Regis Romanorum*, Doctor Chriſtianiſſimus palam & apertè profitetur, Decreta Seſſionis quintæ ita eſſe ad unionem Eccleſiæ non ſolùm utilia, ſed etiam neceſſaria, ut unicum ad eam reſtituendam remedium viderentur: proinde illa ubique promulganda, & æternùm duraturis characteribus conſcribenda. Nec ſolùm Decretum iſtud laudat coram Patribus, qui illud condiderunt, ſed etiam aſſerit, poſt illius promulgationem nemini licere de illius veritate vel minimùm dubitare; neque ad illius confirmationem probationibus opus eſſe, cùm illius veritas ex ſemetipſa omnibus pateat. Ulteriùs etiam progreſſus eſt, cùm ibidem aſſerere non dubitavit, hanc Definitionem in Scriptura Sacra fundatam eſſe, neque eam abſque pernicioſiſſimi erroris notâ impugnari poſſe. Quis porro ſibi perſuaſerit, *Gerſonium* Regis Chriſtianiſſimi & Academiæ Pariſienſis ad Concilium Oratorem, virum doctiſſimum & prudentiſſimum, hunc Sermonem de Seſſionis v. Decretis, Conciliorum Generalium ſupremam Auctoritatem explicantibus, ad Patres Conſtantienſes habere potuiſſe, ſi nomine Regis ipſe & Collegæ Legationis interceſſiſſent, quominus hæc ipſa Decreta in illa Seſſione promulgarentur? Venerabilis *Gerſonis* verba ſubjicio. *Aſſignetur* (inquit) *pro prima parte, quæ eſt de via pacis, prima Lex ſive Directio liberans iter noſtrum à primo ſcandalo; quæ data eſt in Seſſione publica ſexto* Aprilis anni præſentis.* « Concilium Generale Poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui quilibet, cujuſcumque Status, vel Dignitatis, etiamſi Papalis exiſtat, obedire tenetur, in his quæ pertinent ad Fidem, & extirpationem Schiſmatis, ac generalem Reformationem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris. « *Conſcribenda prorſus eſſe mihi videretur in eminentioribus locis, vel inſculpenda per omnes Eccleſias ſaluberrima hæc Determinatio, Lex vel Regula, tanquam directio fundamentalis, & velut infallibilis, adversùs monſtruoſum horrendúmque offendiculum, quod hactenus poſitum erat per multos de Eccleſia in itinere mandatorum Dei: determinantes ex textibus Gloſſæ, non ad Regulam Evangelicam & Æternam acceptis, Papam non eſſe ſubjectum Generali Concilio, neque judicari poſſe per ipſum. Quòd præterea Generale Concilium totum ab ipſo*

robur

Proteſtatio Cardinalium & Oratorum Regis Chriſtianiſſimi non ſpectat Decreta de Conciliorum Generalium auctoritate.

* Mendosè habetur in editis, Quinto.

robur immediatum ſumebat : Nec poterat ſine eo, caſu quocunque, vel convocari, vel ſtabiliri: Quòd nemo poterat ei dicere : Cur ita facis? Quoniam ſolutus erat Legibus, & ſupra Jus : & ita de plurimis, per quæ blanda, fallax, & ſubdola Adulatio fovebat libidinem dominandi, & tyrannidem Eccleſiæ deſtructricem : Papatum ſeu ejus uſum convertebat ita, ut non pateret via reductionis ſeu pacis. Scripſit ſuper hoc errore vel ſcandalo Reverendiſſimus Pater Dominus Cardinalis Cameracenſis, Preceptor meus Inclytus, dudum & nuper, antequam fieret hæc Conſtitutio, reputans eſſe pernicioſum ſic aſſerere; ſicut & de multis dictis per quoſdam innitentes ſuis Juribus poſitivis annotavit. Nunc ex quo jam Lex poſita eſt, nec jam licet dubitare, probationes omittamus : Sola hæc probatio ſufficeret, SI ECCLESIAM NON AUDIERIT, SIT TIBI SICUT ETHNICUS ET PUBLICANUS. Itáne de Seſſionis v. Concilii Conſtantienſis Decretis coram Patribus locutus fuiſſet *Gerſonius*, ſi Chriſtianiſſimi Regis Oratores, quorum ille unus erat, hujuſmodi Decretis interceſſiſſent, & adversùs illa Proteſtationem emiſiſſent ?

LXV. Præterea, Decreta Seſſionis quintæ Concilii Conſtantienſis, Generalium Conciliorum Auctoritatem ſpectantia, conſcripta fuere & recepta in Pragmatica Sanctione apud Bituriges in Conventu Generali Eccleſiæ Gallicanæ condita, & *Caroli VII.* Chriſtianiſſimi Regis Autoritate promulgata; quod nequaquam factum eſſet, ſi Regii Oratores his Decretis in Synodo Conſtantienſi interceſſiſſent; & adversùs illa fuiſſent proteſtati. Tertiò, *Thomas de Corſellis*, Theologus Pariſienſis, Concilii Baſileenſis ad *Carolum VII.* Orator, luculentam Orationem ad Eumdem habuit Avarici Biturigum, in qua omnibus exploratum eſſe aſſeruit, hæc Decreta de Conciliorum Generalium auctoritate à Concilio Conſtantienſi promulgata fuiſſe, eáque palam & publicè in Gallorum Imperio recepta. *Sicut autem* (inquit) *in hac doctrina Fidei invariabili perſeveravit Sancta Synodus, ſic etiam ſpecialiter hoc Chriſtianiſſimum Regnum eamdem aſſiduè tenuit. Nam primò tempore Concilii Piſani, dum Autoritate ipſius Concilii Sententia lata eſt in duos Contendentes de Papatu (quorùm alterum oportebat in Papatu jus habere) Rex clariſſimæ memoriæ Genitor veſter Sententiæ Concilii obedivit, & eum, quem Papa reputaverat, deſeruit. Similiter tempore Concilii Conſtantienſis, latâ Sententiâ contra Joannem XXIII. quem verum Papam Rex & Regnum reputabant, obedivit Rex ipſe Sententiæ Concilii, & non ulteriùs ipſi Joanni : interfuerúntque Oratores Regii, & alii Præclariſſimi de hoc Regno, in ipſo Concilio Conſtantienſi, ut Cardinalis Cameracenſis, Cancellarius Pariſienſis, & cæteri permulti, tam ibi, quàm in Concilio Piſano, in tanto numero Prælatorum, & Doctorum peritiſſimorum, cui nunc vix ſimilis poſſet inveniri..... Sed & tempore Concilii Baſileenſis Veſtra Majeſtas Auctoritatem Conciliorum Generalium & Declarationem Fidei in Concilio Conſtantienſi factam jugiter ſuſtinuit..... Demum eamdem Declarationem de Conciliorum Auctoritate, in ſua Pragmatica Sanctione inſeruit : ſicque in hac eadem Fide Veſtra Majeſtas; & Chriſtianiſſimum Regnum ſemper fuit. Neque neceſſarium eſſet pro his, quæ per Eccleſiam determinata ſunt, allegationes aliarum auctoritatum & doctrinarum facere; quoniam factâ Declaratione, illam credere oportet.* Itáne verò locutus fuiſſet *Thomas de Corſellis*, ſi *Carolus Sextus* Chriſtianiſſimi Regis, quem alloquebatur, Pater, his Conſtantienſis Concilii Decretis per Oratores ſuos interceſſiſſet? Quartò, *Jacobus Almainus*, & *Joannes Major*, aſſerunt doctrinam horúmce Decretorum, doctrinam eſſe Ec-

A cleſiæ Gallicanæ & Scholæ Pariſienſis, maximè à diebus Concilii Conſtantienſis. Num verò ea fuiſſet ab hujus Concilii celebratione Eccleſiæ Gallicanæ doctrina, ſi Regii Oratores in eadem Synodo his Decretis interceſſiſſent? Quintò, Cardinalis *A Lotharingia* ſuperiori ſeculo de rebus ad Concilium pertinentibus ad *Britonem* Secretarium ſuum, Romæ agentem, ſcribens Epiſtolam cum *Pio IV.* Pontifice Maximo communicandam, declarat Eccleſiam Gallicanam ſemper *Concilium Conſtantienſe totum & integrum tanquam Generale Concilium ſuſcepiſſe, Gallóſque omnes*
B *uſque ad ultimam ſanguinis effuſionem propugnaturos Concilium Generale eſſe Romano Pontifice ſuperius, ſecundùm ejuſdem Synodi Conſtantienſis Decreta.* Siccine verò ſcripſiſſet doctiſſimus & prudentiſſimus Cardinalis, ſi Regii Oratores Decretis Concilii Conſtantienſis de Conciliorum Generalium Auctoritate interceſſiſſent?

LXVI. Reſponſionem illam Theologorum Pariſienſium mirum in modum confirmat comparatio quam faciunt Conciliorum, in quibus alicujus Pontificis vel Principis nomine Proteſtatio
C contra aliqua Decreta facta fuit, cum Concilio Conſtantienſi, & diverſus utrorumque exitus. In exemplum adducunt interceſſionem Legatorum *S. Leonis* in Concilio Chalcedonenſi adversùs Canonem XXVIII. de Privilegiis Conſtantinopolitanæ Sedis. Petierunt illi, ut hujuſmodi contradictio ſua in Actis ejuſdem Concilii deſcriberetur. Quæ quidem tanti fuit ponderis & efficaciæ apud Romanos, ut per plurium ſeculorum intervalla Canon ille Romæ admiſſus non fuerit, nec Epiſcopis Conſtantinopolitanis conceſſum Privilegium, quod ipſis Canone Chalcedonenſi tributum fuerat. Unde ſic ratiocinari licet : Si inter-
D ceſſio Legatorum Romani Pontificis in cauſa Diſciplinæ hanc Romæ vim habuit, ut Canon à Concilio Oecumenico conditus, vix & poſt longa temporum intervalla fuerit à Romanis Pontificibus admiſſus : nonne Proteſtatio, ſi quæ unquam à Chriſtianiſſimi Regis Oratoribus contra Decreta Seſſionis v. Concilii Conſtantienſis facta fuiſſet, eumdem debuiſſet in Galliis effectum ſortiri, quem Romæ ſortita eſt Pontificiorum Legatorum contradictio, omnémque his Decretis autoritatem apud Gallos abrogare? Id tamen tantùm abeſt ut contigerit, ut è contra Gallicana Eccleſia, Academiæ, Senatus, iſta Decreta ſtatim ſuſceperint, ſempérque exinde venerati ſint.
E Quamobrem veriſimile non eſt, Chriſtianiſſimi Regis Oratores adversùs hæc Decreta fuiſſe proteſtatos.

Alterum exemplum Theologi noſtrates adducunt Concilii Tridentini, in quo *Caroli IX.* Chriſtianiſſimi Regis Oratores interceſſerunt quominus nonnulla Decreta, quæ Gallicanæ Eccleſiæ lædere viſa ſunt Libertates, promulgarentur. Contra nonnulla pariter interceſſit Cardinalis *A Lotharingia*, ut in Commentariis Rerum ad Synodum Tridentinam ſpectantium legere eſt. Hinc Concilium illud, licèt aliàs Sacroſan-
F ctum, & quoad dogmata & diffinitiones fidei ab omnibus verè Catholicis receptum; nullatenus tamen, quantumvis Roma poſtulante, quantumvis rogante ſæpius Clero Gallicano, quantùm ad ea quæ Diſciplinam ſpectant, promulgari conceſſerunt Chriſtianiſſimi Reges. Cùm itaque Conſtantienſis Concilii Decreta de Conciliorum Generalium Auctoritate, Seſſionibus quartâ & quintâ editâ, Galli ab initio ſuſceperint, Chriſtianiſſimi Reges Sanctionibus ſuis illa inſeruerint, Senatus ea laudaverit, ſecundùm illa docuerint omnes Regni Academiæ;

argumento eſt, nullam adverſùs illa factam fuiſſe à Regiis Oratoribus Proteſtationem. Porro ſi Oratores Regis non interceſſerunt, ut invictè probatum eſt, de Cardinalium interceſſione ac Proteſtatione, æquo jure dubitari poteſt, cùm utroſque in Proteſtatione conjungant Codices *M. Emanuelis à Schelſtrate*: eòque majori fundamento de illa dubitatur, quòd in cœteris Codicibus MSS. Gallicis, Belgicis, Germanicis, nullum illius veſtigium appareat.

LXVII. Tandem etſi Decretorum iſtorum occaſione aliquam Cardinales inter & Nationes ortam diſcordiam daremus, id tamen ipſorum autoritati nihil detraheret. Sanè ſi alicujus eſſet ponderis *M. Emanuelis* ratiocinium, fides omnium Diffinitionum & Decretorum Synodalium, atque Canonum vacillaret. Quid enim in Conciliis frequentius, quàm Patrum & Theologorum, vel circa dogmata, vel circa diſciplinam, in ferendis ſuffragiis varietas, diſſenſio, concertationeſque interdum acerrimæ? Sed tandem poſt hominum diſputationes Spiritus Sanctus judicat: & ut Spiritus Sanctus per Sacram Synodum pronuntiavit, diſputationem æſtus conquieſcit; & quicumque ſeu Prælatus, ſeu Theologus, aut alius, modò verè Catholicus, ante dogmati diffiniendo contradixit, poſt diffinitionem ſilet & credit. Legatur Concilii Chalcedonenſis Actio quinta, in qua circa iſtud caput Diffinitionis, quo duæ in Chriſto naturæ dicuntur unitæ inconvertibiliter, inſeparabiliter, & inconfusè, magna Epiſcoporum pene cœterorum & Legatorum Sedis Apoſtolicæ diſſenſio fuit, acerrimàque concertatio. Legatur Concilii Tridentini Hiſtoria à *Palavicino* conſcripta, quæ frequentes & acerrimas inter Epiſcopos diſputationes ac diſſenſiones circa dogmata diffinienda commemorat, quæ tamen Decretorum auctoritati non obfuerunt, neque vim Diffinitionum elevant; quia tandem Spiritu Sancto afflante ac dirigente in eamdem omnes convenere ſententiam. Ità de Conſtantienſis Concilii Decretis Seſſionis quintæ dicendum eſt. Quamvis quidam Cardinales ſtatim non conſenſiſſent, quamvis etiam repugnaſſent, ea nihilominus ut Synodi Oecumenicæ Decreta haberi & cum veneratione ſuſcipi debent ab omnibus qui Chriſtiano & Catholico nomine cenſentur; non ſolùm quia majori parti Patrum primò placuerunt, & frequentioribus ſuffragiis approbata ſunt, & confirmata; ſed quia tandem à tota Synodo ſummo conſenſu promulgata ſunt. Si quid in contrarium *Joannes à Turrecremata*, *Rodericus* Epiſcopus Calaguritanus, & *Eugenius IV*. ſcripſerunt, ut Decretorum autoritatem elevarent, quorum pondere premebantur, eorum teſtimonium non recipimus, ſed *Eugenio* ipſummet opponimus *Eugenium*, qui laudata Concilii Conſtantienſis Decreta, in Baſileenſi quinquies renovata, ſemel iterùmque approbavit Apoſtolicis Literis, quibus ipſam Synodum Baſileenſem ratam habuit ad tempus uſque Tranſlationis ab ipſo factæ Ferrariam. Utrique verò, ſicut & alteri Scriptori, quem nobis objicit *M. Emanuel à Schelſtrate*, Acta ipſa Concilii opponimus, ex Codicibus MSS. antiquis & optimæ notæ eruta à *Felice Cantelorio* viro diligentiſſimo & erudito, quæ pro ſuo ſingulari erga Hiſtoriam Eccleſiaſticam amore tranſmiſit Pariſios Eminentiſſimus S. R. E. Princeps *Franciſcus* Cardinalis *Barberinus*: Ex quibus Appendix Concilii Conſtantienſis edita eſt, in qua hæc leguntur ſub finem Seſſionis quintæ: *Quibus Articulis ſive Conſtitutionibus lectis, DICTUM CONCILIUM EOS ET EAS UNIFORMITER APPROBAVIT ET CONCLUSIT ITA FORE SERVANDUM, Super quibus lecturis & approbationibus, Magiſter Henricus de Piro Promotor ipſius Concilii, & omnium ibidem exiſtentium nomine Procuratoris, à RR. PP. Dominis Sedis Apoſtolicæ Protonotariis ibidem exiſtentibus, omnibúſque aliis Notariis & Tabellionibus per dictum Concilium ad hoc deputatis, & eorum quolibet, unum vel plura, tot quot fuerint neceſſaria, publicum & publica, Inſtrumentum & Inſtrumenta poſtulavit ad perpetuam rei memoriam. Præſentibus ibidem Illuſtribus & Magnificis Viris D. Ludolfo Duce Saxoniæ, Hermanno Comite Seniori Czul, Philippo Magno Comite de Hungaria, Joanne de Vicecomitibus de Medsolano, Marchione Montisferrati, cæteriſque Nobilibus, & Ambaſſiatoribus Regum & Principum, Univerſitatum Studiorum, ſeu Communitatum in numero copioſo.* (Labbeanæ Collectionis Tomo XII. pag. 1468.) Sed & in MSS. omnibus Gallicanis, Germanicis, Belgicis, & in omnibus Editionibus, quæ ad fidem vetuſtiſſimorum Codicum prodierunt, idem habetur de uniformi Decretorum quintæ Seſſionis à Sacra Synodo approbatione & concluſione, ad finem ejuſdem Seſſionis: *Quibus Articulis ſive Conſtitutionibus lectis, dictum Concilium eos & eas uniformiter approbavit & concluſit. Super quibus Henricus de Piro Promotor & Procurator ipſius Concilii, nomine ejuſdem Concilii petiit Inſtrumentum.*

LXVIII. Nullius demum ponderis eſt, quod ex *Joannis XXIII.* diſſenſu petitur argumentum. Reus erat ille clandeſtini ex Concilio diſceſſûs, obicis Eccleſiæ unioni & paci appoſiti, voti & juramenti infractorum, ſimoniæ, malæ adminiſtrationis bonorum Eccleſiæ, aliorúmque criminum. Synodum Judicem propterea verebatur; quid mirum ergo ſi grata ipſi non fuere Decreta, quæ Synodi Auctoritatem in Summos Pontifices declarabant? Sed adversùs Sacroſancta illa Decreta inanes effundens querimonias, ſecum ipſe pugnabat infœlix ille Pontifex. In Bulla enim Convocationis, *Piſanum Concilium* ſeu *Generale* laudaverat, & in ejus executionem Conſtantienſe Concilium Generale indixerat, velut ejuſdem Piſani continuationem ad Eccleſiæ Reformationem abſolvendam. Porro Piſanum Concilium doctrinam de Suprema Conciliorum Autoritate & eminentia ſupra Summos Pontifices non ſolùm aſſeruerat, ſed redegerat ad praxim, latâ in duos de Summo Pontificatu contendentes Sententiâ, & electo *Alexandro V*. cui ſucceſſerat *Joannes XXIII*. Ejus verò conſenſu non egebant Concilii Conſtantienſis Decreta ut rata eſſent, cùm à Spiritu Sancto per Synodum in ipſo legitimè congregatam eſſent condita. Eſto non conſenſerit Decretis Seſſionis v. conſentire tamen ac parere debuit; ejúſque diſſenſui Synodi totius aſſenſus præponi debet ac præponderare, ipſo *Eugenio IV*. Judice, qui Bulla III. inter eas quas revocavit, ut legitur Seſſione XVI. Concilii Baſileenſis, (ſed non revocavit quoad hoc caput, quod ejuſdem Concilii & cujuſcumque alterius Oecumenici Auctoritati non erat incommodum) aſſerere non dubitavit, quòd *ſi quæ ſtatuenda forent in Conciliis, Catholicam Fidem reſpicerent; vel, ſi non fierent, ſtatum univerſalis Eccleſiæ principaliter perturbarent, tunc Concilii Sententia eſſet potius attendenda*, quàm Summi Pontificis. Porro niſi condita fuiſſent Seſſionis quintæ Decreta de Concilii Generalis Auctoritate ſupra Romanum Pontificem, ſtatus univerſalis Eccleſiæ magis ac magis perturbatus fuiſſet, nec Schiſma tam fœliciter fuiſſet extinctum: Potiùs itaque attendenda eſt, quoad hujus etiam declarationem Dogmatis, Sententia Concilii Conſtantienſis, quàm *Joannis XXIII*. Sed & ipſe meliori poſtea conſilio uſus, Decretis Seſſionis quintæ aſſenſum præbuit, ſi-

quidem

quidem Concilium agnovit *pro ſuo Judice*, & Sententiam Exauctorationis à Concilio in ſe latam approbavit ac ratam habuit, ut probat Inſtrumentum coram Sedis Apoſtolicæ Protonotariis ea de re confectum, quod Seſſione XII. ejuſdem Concilii Conſtantienſis legere eſt. Id *Eugenio IV.* reſponderunt olim Baſileenſes Patres : *Item, de conſenſu Joannis Papæ XXIII. legitur in Libro de Geſtis iſtius Concilii compoſitis per Protonotarios, in Reſponſione quam fecit, quando fuerunt ſibi exhibiti Articuli Proceſſus Concilii. Dixit enim, quòd nullam defenſionem facere volebat, affirmans Concilium Conſtantienſe Sanctiſſimum eſſe, errareque non poſſe, & quòd ipſe nunquam contradicere vellet, cùm id ſibi minùs non eſſet, quàm publicè fateri, In Papatu nullum jus habere.*

§. VIII.

Synodus Conſtantienſis Seſſionibus IV. *&* V. *ſufficienter Eccleſiam Univerſalem repræſentabat, ut ejus Decreta omnes ubique Fideles obligarent.*

LXIX. Decretorum Seſſionis IV. & V. Synodi Conſtantienſis autoritatem ut elevent D. *Emanuel à Schelſtrate* Articulo III. Capitis primi Diſſertationis ſuæ, & Anonymus Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ Impugnator Libro V. Cap. XV. veteri cantilena Eruditorum aures fatigant : Conſtantienſem ſcilicet Synodum in iſtis Seſſionibus ſufficienter univerſalem Eccleſiam non repræſentaſſe aiunt, ad quam tunc ſolâ *Joannis XXIII.* Obedientia convenerat. Sed tunc demum Generale Concilium fuiſſe, univerſalem repræſentans Eccleſiam, cùm *Gregorii XII.* & *Benedicti XIII.* Obedientiæ Synodo ſe conjunxerunt ad pacem Eccleſiæ procurandam. Hanc Reſponſionem modulantur ſecundùm notas *Eugenii IV.* in ſua contra Patres Baſileenſes Apologia, & *Joannis à Turrecremata* in Summa De Eccleſia, Libro II. Cap. XCIX. Addit *D. Schelſtrate*, » non permiſiſſe *Gregorium* unionem Obedientiæ ſuæ (ut conſtat ex Actis) niſi improbando convocationem Concilii à *Joanne XXIII.* factam, & aliam novam faciendo. Ita Bullas ejus teſtari à quatuor Protonotariis Seſſioni XIV. inſertas, in quarum prima data Arimini III. Idus Martii, *Gregorius* concedit *Joanni* Cardinali *S. Sixti*, & Electo Conſtantinopolitano Patriarchæ, ſuis ad Concilium Nuntiis, aliiſque de Obedientia ſua Conſtantiæ exiſtentibus, *Congregationem ipſam, in quantum per dictam Serenitatem Regiam, & non per Balthaſarem ſe nuncupari facientem Joannem Papam XXIII. vocatam, vice ſua ad prædictorum effectum convocandi & auctorizandi in Generale Concilium, remotâ tamen omni modo dicti Balthaſaris præſidentiâ, & præſentiâ ab iiſdem.* Et hanc *Gregorii* Bullam non ſolùm Actis ſuis inſeruit Conſtantienſe Concilium, ſed conſentientibus quatuor Nationibus *Bartholomæus* Archiepiſcopus Mediolanenſis publicè legit duas Schedulas, quarum una in effectu continebat : *Quòd Concilium memoratum dictam convocationem, auctorizationem, & confirmationem, in quantum ad eumdem Gregorium pertinet, & attinet eis, admittit, & Collegium ipſius Domini Gregorii nuncupati alteri Collegio, videlicet olim Joannis Papæ XXIII. & è converſo, unita omnimodò fore decrevit. Altera verò continebat in effectu, quòd Notarii rogati de premiſſis, non faciant mentionem in Inſtrumentis ſuis de Papa vel Sede Apoſtolica, ſed de Sigiſmundo Romanorum Rege, &c. & Regno Romanorum, uſque ad Ceſſionem per Carolum nomine dicti Gregorii faciendam.* Hæc omnia in Regeſto Actorum Concilii habentur. Ex quibus patet, *Gregorium* cum omni ſua Obedientia coram toto Concilio Seſſione XIV. profeſſum fuiſſe, illud eò uſque debita Autoritate non fuiſſe convocatum, ideóque ut Generale eſſet, alia convocatione indiguiſſe, improbando illam quæ à *Joanne XXIII.* facta erat : Ipſúmque Concilium non damnaſſe illam Obedientiam ſic ſentientem, ſed potiùs convocationem admiſiſſe, & *Joannis* ac Sedis Apoſtolicæ mentionem omiſiſſe in Actis uſque ad Ceſſionem à *Carolo de Malateſtis* nomine *Gregorii* factam. «

Objectio D. Schelſtrate.

Objectionem ſuam confirmat *D. Emanuel à Schelſtrate*, ex iis quæ Narbonæ acta ſunt inter *Sigiſmundum* Romanorum Regem Concilii nomine, & Principes Obedientiæ *Benedicti*, ſcilicet Reges Aragonum, Caſtellæ, & Navarræ, & Comites Fuxenſem & Armeniacum. Hîc ſcilicet, ut teſtatur Archiepiſcopus Narbonenſis in Epiſtola quæ extat in Regeſto Concilii MS. Concordata de unione inita ſunt, quòd certis modis & temporibus literæ convocationis fierent tam ex parte Obedientiæ *Benedicti*, quàm ex parte Congregationis Conſtantienſis. Inter certos autem modos unus fuit, ut hæc eſſet literarum inſcriptio ex parte Concilii « : *Miſeratione divina Epiſcopi, Preſbyteri & Diaconi Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Prælati, & ceteri in Conſtantia Provinciæ Moguntiæ in Chriſti nomine congregati, Illuſtri Principi Ferdinando Dei Gratiâ Arragonum & Siciliæ Regi, &c.* ſine ulla mentione Generalis Concilii. Et ſexaginta literæ cum hac inſcriptione miſſæ ſunt à Concilio ad Regem Arragonum pro Prælatis ſuis tam in Regno Arragoniæ, quàm aliis Regnis & Terris conſtitutis. Obſervat demum idem Archiepiſcopus Narbonenſis, quòd hac unione mediante *erit Conſtantiæ Univerſalis Synodus totius Chriſtianitatis :* Ac ſi innueret, ante unionem reipſa talem non fuiſſe, prout apertiùs volunt ipſa Concordata Narbonenſia, in quibus non fiebat mentio Conſtantienſis Synodi tanquam Generalis, niſi addito, *ſic per ejus Obedientiam nuncupata :* In quibus ſtatuebatur, Novam Concilii convocationem ex utraque parte faciendam, adeo ut Patres Obedientiæ *Benedicti* alios Conſtantiæ conſtitutos ad Concilium Univerſale vocarent : In quibus demum vetabatur Patribus Conſtantiæ conſtitutis, ne in litteris convocatoriis nomen Generalis Concilii uſurparent. Et Concordata hæc omnia continentia non ſolùm inita ſunt à Deputatis Concilii, ſed & quatuor Nationes Concilium Conſtantienſe cum Sacro Cardinalium Collegio conſtituentes hæc ipſa acceptarunt, & Juramento confirmarunt, ut patet ex Actis Seſſionis XX. «

Addit *D. Emanuel à Schelſtrate* ex Geſtis Concilii hucuſque ineditis : Quando Arragonenſes ad Concilium venere ; exortis ante unionem quibuſdam difficultatibus, Legatos Regis expreſsè dixiſſe, *Quòd quidem vellent ſe unire Concilio, non tamen reputare eſſe Generale Concilium, neque agi de rebus Concilii Generalis, donec venirent Legati Regis Caſtellæ.* His autem conſonant Literæ ſcriptæ à Rege & Regina Caſtellæ *Ad Congregationem quatuor Nationum in Conſtantia. Sic enim*, ut ſubdunt ipſamet Geſta ; *intitulantur Literæ.* Ac ſi notaſſent ; Caſtellanos Congregationem Conſtantienſem ne quidem habuiſſe pro Concilio. Idemque obſervant eadem Geſta de literis Regis Scotiæ, in quibus «

» ſe recommendat Concilio, quod vocat Congregationem in Conſtantia.

Addit denique Vir Clariſſimus ex iiſdem Geſtis, quod hucuſque *ignoraſſe Orbem Catholicum* ait: » Cùm Seſſione xiv. editum fuiſſet terribile Decretum de non eligendo ſine aſſenſu Concilii Pontifice, Cardinales, quia id factum erat ſine prævia Collegii deliberatione, poſt Seſſionem trigeſimam-octavam apud omnes Nationes proteſtatos eſſe, quòd Decretum illud haberent pro invalido & nullo: & Nationem Hiſpanam poſtea adjunxiſſe, ſe illo Decreto, licèt aliàs validum exiſteret, minimè teneri, quia Seſſione xiv. nondum adfuerat Concilio. Et hæc adeo rationi conſentanea exiſtimarunt Nationes Italiæ & Galliæ, ut Hiſpanorum dicta laudaverint & approbarint, quandoquidem ea Proteſtationi ſub nomine ſuo factæ inſeri permiſerint. Ex quibus, inquit, videre poteſt Orbis Catholicus, qua ratione prætendatur Concilium Seſſione v. ſufficienter Eccleſiam Univerſalem repræſentaſſe, ut Fideles omnes obligentur ejus Decretis, quibus, cùm ſtatuerentur, non ſolùm Hiſpani aſſenſum ſuum non præbuerunt, ſed nec Obedientia *Benedicti XIII.* nec Obedientia *Gregorii XII.* interfuere.

Reſponſio Theologorum Pariſienſium.

LXX. Reſpondent Theologi Pariſienſes: Abſentiam Epiſcoporum ex nonnullis Provinciis aut Regnis non impediiſſe quominus Generale tunc eſſet Concilium Conſtantienſe, cùm Seſſiones iv. & v. celebratæ ſunt. Omnes Epiſcopos Antiocheni Patriarchatus, qui plurimas complectebatur Provincias, cum *Joanne* Patriarcha ſuo ab Epheſina Synodo abfuiſſe, cùm lata in Neſtorium Sententia eſt, cùm damnata Hæreſis, edita Fidei Definitio, *S. Cyrilli Alexandrini* Anathematiſmi approbati, aliáque in Synodi totius decurſu condita Decreta: nihilominus ipſam fuiſſe verè Oecumenicam, atque in Oecumenicarum numero habitam iri, etiamſi Orientales poſtea *Neſtorii* damnationi & Definitioni Fidei non præbuiſſent aſſenſum. *Eutherius Thyanenſis*, & *Helladius Tarſenſis* Epiſcopi, nomine Epiſcoporum *è diverſis regionibus, id eſt, ex Euphrateſia, ex utraque Cilicia, ſecunda Cappadocia, Bythinia, Theſſalia & Mæſia*, acerbiſſimam ad *Sixtum III.* Pontificem Maximum Epiſtolam contra Sacram Synodum Epheſinam ejuſque Geſta ſcripſerunt, ejus *Sanctitatem orantes, ut manum porrigeret ſalutarem, ut auferret Mundi naufragium, omniúmque horum inquiſitionem juberet fieri, & his illicitis cæleſtem ſuperinduci correctionem* (Verba ſunt Epiſtolæ cum aliis à P. *Lupo* editæ Cap. cxvii.) An propterea Oecumenica non erat Epheſina Synodus? A Concilio Tridentino aberant Germaniæ totius, & Provinciarum præterea plurimarum Epiſcopi, cùm priores Seſſiones celebratæ ſunt. Duodequinquaginta duntaxat aderant Antiſtites, cùm de Libris Canonicis, de Traditionibus, de Regulis intelligendi Scripturam Sacram, de peccato originali, de Juſtificatione, Decreta conſcripta ſunt, Canonéſque conditi ac promulgati: Et tamen de iſto titulo, *Univerſalis Eccleſiam repræſentans*, Tridentinæ Synodo tribuendo tunc actum ac deliberatum eſt; à quo ideo temperatum fuit, ne Lutheranorum auribus vulnus infligeret, quos ad reſipiſcendum Patres alliciebant, & quòd antiquiora Concilia hunc ſibi titulum non tribuerint; non quòd verè & jure uſurpari non poſſet, ut obſervat *Palavicinus* Lib. vi. Hiſtoriæ ejuſdem Concilii. Et Seſſione iii. iv. vi. & vii. ſe nihilominus Oecumenicam inſcripſit, hoc modo: *Hæc Sacroſancta Oecumenica & Generalis Tridentina Synodus, in Spiritu Sancto legitimè congregata, &c.* Et quæcumque in illis Seſſionibus diffinita ſunt, noluerunt Pontificii Legati ut in ſequentibus retractarentur, cùm frequentior adfuit in Concilio Patrum numerus. Quid ita? Satis Eccleſiam Univerſalem per eum Epiſcoporum Cœtum repræſentari perſuaſum erat, omnibus legitimè convocatis, & ad ſtatam diem, qua cœpta Synodus eſt, expectatis. Ita cùm Synodus Conſtantienſis legitimè convocata eſſet, ejúſque ſonus in totum Chriſtianum orbem exiiſſet, eorum abſentia, qui ex induſtria, & nulla cogente neceſſitate abfuerunt, Pſeudopontificum partibus poſt Concilii Piſani Sententiam pertinaciter adhærentes, non impediebat quin Synodus Generalis eſſet, Univerſalem Eccleſiam repræſentans.

Secundò, cùm Epiſcopi aliarum Obedientiarum, *Gregorii* ſcilicet *XII.* & *Benedicti XIII.* ad Concilium acceſſerunt, adversùs Decreta Seſſionis quartæ & quintæ non reclamavere. In Concordatis Narbonenſibus Seſſione xx. promulgatis Obedientia *Benedicti* concedit ut convocationes Concilii utrinque ita fiant, *Ut deferant honori Concilii Conſtantienſis, ſcilicet pro extirpatione Schiſmatis & Hæreſum, pro ſancta unione Romanæ Eccleſiæ, PRO REFORMATIONE UNIVERSALIS ECCLESIÆ IN CAPITE ET IN MEMBRIS, & pro unico eligendo Paſtore, & pro aliis cauſis & rationibus, quæ ad Generale Concilium pertinent & ſpectant.* Id verò quid aliud eſt, quàm Auctoritatem Concilii ſupra Summum Pontificem agnoſcere? Et Seſſione xl. cui omnes Obedientiæ aderant, in unam operante Spiritu Sancto conjunctæ, inter alia Capita ſuper quibus Pontifex proximè eligendus cum hoc Sacro Concilio, vel Deputandis per ſingulas Nationes, *debet reformare Eccleſiam in Capite & in membris*, iſtud propoſitum & ab omnibus acceptum fuit ordine xiii. *ITEM PROPTER QUÆ ET QUOMODO PAPA POSSIT CORRIGI ET DEPONI.* Convenit ergo inter omnes Obedientias, legitimum Pontificem propter certa crimina deponi poſſe. A quo autem corrigi & deponi poteſt niſi à Concilio? Qua ratione verò Concilium corrigere ac deponere Summum Pontificem poterit, niſi Auctoritatem in ipſum habeat, ſitque illo abſolutè & ſimpliciter ſuperius? Seſſio ergo quadrageſima unanimi conſenſu, & frequenti ex omnibus Obedientiis Concilio, confirmat Decreta Seſſionum quartæ & quintæ. Quamobrem Seſſiones illæ ab omnibus celebratæ, utpote ab omnibus acceptæ & approbatæ cenſeri debent.

Tertiò, ſi Decreta Seſſionum quartæ & quintæ dubiæ autoritatis eſſent, quia illis condendis non aderant omnes Obedientiæ, eodem Jure in dubium revocanda eſſent quæcumque in eodem Concilio decreta ſunt uſque ad Seſſionem xxxv. in qua demum cum duabus aliis Obedientiis plenè conjuncta eſt Obedientia *Benedicti XIII.* Oratoribus Regis Caſtellæ, ac Prælatis illius Regni ad Concilium accedentibus. Attamen omnes Catholici hactenus ſumma cum Religione ſuſceperunt Diffinitiones Seſſionis octavæ, in qua damnati ſunt Articuli xlv. *Joannis Vuicklef.* Omnes acclamarunt depoſitioni *Joannis XXIII.* factæ Seſſione duodecima. Omnes Decreto de Communione populi ſub unica ſpecie Seſſione decima-tertia edito ſe obligari ſenſerunt. Orthodoxorum nemo derogavit autoritatem Seſſioni decimæ-quintæ, in qua damnati fuerunt errores & perſona *Joannis Hus*, nec Seſſioni vigeſimæ-primæ adversùs *Hieronymum de Praga.* In illis tamen Seſſionibus nondum

dum omnes convenerant Obedientiæ, cùm *Gregorii XII.* Obedientia nonniſi in decima-quarta Seſſione, & Obedientia *Benedicti XIII.* partim Seſſione vigeſima-ſecunda, quoad Regnum Arragoniæ, partim Seſſione trigeſima-quinta quoad Regnum Caſtellæ, Concilio conjunctæ fuerint. Sicut ergo omnes illæ Seſſiones autoritatem per Eccleſiam obtinuerunt univerſam, licèt earum celebrationi omnes non adfuerint Obedientiæ; quidni pariter autoritatem irretractabilem obtinebunt Decreta Seſſionum quartæ & quintæ, maximè cùm ab omnibus approbata fuerit *Joannis XXIII.* exauctoratio vi Decretorum illorum facta, & B *Martinum V.* qui illi ſuffectus eſt, totus veneratus ſit Chriſtianus orbis, & Seſſione quadrageſima omnes Articulum iſtum Reformationis admiſerint: *Propter quæ & quomodo Papa poſſit corrigi & deponi?* Circa quem viſum non eſt Patribus ut aliquid novum ſtatueretur, ut habent MSS. Codices Vaticanus & Palatinus à *D. Schelſtrate* laudati: *Non videtur, prout nec viſum fuit in pluribus Nationibus, circa hoc aliquod novum ſtatui vel decerni:* Non alia certè de cauſa, niſi quòd ſufficiebant Decreta Seſſionum quartæ & quintæ, quæ Summum Pontificem Auctoritati & C correctioni Concilii Generalis omnino ſubdunt.

LXXI. Audiatur celeberrimus *Thomas de Corſellis* Theologus Pariſienſis in Propoſitione ſolemni facta Biturigibus in Conventu Eccleſiæ Gallicanæ, præſente *Carolo VII.* Rege Chriſtianiſſimo. *Et quia*, inquit, *aliqui volunt dicere quod* » *Declaratio ſupra poſita* de poteſtate immediatè » à Chriſto, &c. *non fuit facta per Eccleſiam, eò quòd tunc non erant in Conſtantia omnes Obedientiæ, ſed ſola Obedientia Joannis XXIII. patet quòd ex iſtis literis Martini Papæ & totius Concilii apertè* D *confutantur. Nam in prædictis interrogatoriis ponuntur ſequentia:* » Item interrogetur utrum credat » quòd Sententia lata ſuper condemnatione Arti» culorum *Joannis Hus*, & *Joannis Vvicklef*, per » Sacrum Concilium fuerit ritè & legitimè lata. *Et tamen manifeſtum eſt quòd illa Sententia fuerit lata antequam eſſent ibi tres Obedientiæ. Similiter etiam ponit interrogatorium de Declaratione facta in Concilio Conſtantienſi ſuper Communione Dominicæ Euchariſtiæ ſub utraque ſpecie, quæ fuit facta dum adhuc ibi erat ſola Obedientia Joannis. Et ſic apparet ex decurſu Literarum prædictarum, quòd Marti-* E *nus approbat fuiſſe verum Concilium Conſtantienſe repræſentans univerſalem Eccleſiam, non ſolum pro tempore quo jam ibi erant tres Obedientiæ, ſed etiam pro tempore præcedenti, in quo licèt non ibi eſſent actu omnes, tamen omnes erant vocatæ; & poſtquam ibi fuerunt, approbaverunt ibi antea fuiſſe Concilium, ſicut apparet ex tenore Literarum prædictarum. Et ſic Autoritate Apoſtolica & univerſalis Eccleſiæ, per Papam, Cardinales, & omnes qui tunc in Concilio Conſtantienſi aderant, confutatur ipſorum poſitio, qui nunc Autoritatem Conciliorum Generalium impugnare volunt.* Invictum argumentum eſt quo F *Thomas de Corſellis* utitur, ut probet Concilium Conſtantienſe fuiſſe verè & propriè Generale ab initio, & ut tale agnitum à *Martino V.* & omnibus Obedientiis. Scilicet cùm Errores *Joannis Vvicklef* & *Joannis Hus*, eorúmque libros, & perſonas Concilium damnavit, tunc omnes Obedientiæ non aderant. Attamen *Martinus V.* in Bulla quæ extat ad calcem hujus Concilii, quæ à toto Concilio probata eſt, non aliter de illo loquitur quam de Concilio Generali, cùm adverſùs illos Hæreſiarchas Sententiam dixit; Decernítque idem Pontifex, ut qui à Vvicleffiſtis & Huſſitis ad Eccleſiam reverte-

A rentur, ſe illius Decreta, tanquam à Concilio Generali edita, profiterentur ſuſcepturos. *Item*, (inquit) *utrum credat quòd condemnationes Joannis Vvicklef, Joannis Hus, & Hieronymi de Praga, factæ de perſonis eorum, libris, & documentis, per Sacrum Generale Conſtantienſe Concilium, ritè & juſtè factæ, & à quolibet Catholico pro tali tenendæ & firmiter aſſerendæ?* Si ergo Concilium Conſtantienſe, fatente *Martino V.* Generale fuit, cùm pronuntiavit adversùs Hæreticos in cauſa Fidei, cui judicio non aderant tres Obedientiæ: Quidni etiam Generale dicitur, & univerſalem Eccleſiam ſufficienter repræſentans Seſſionibus IV. & V. cùm Decreta de ſuprema Conciliorum Generalium Autoritate edidit, licèt tres Obedientiæ utrique Seſſioni non adfuerint?

LXXII. Licèt verò *Gregorius XII.* non permiſerit unionem Obedientiæ ſuæ cum Concilio, niſi improbando convocationem à *Joanne XXIII.* factam, novámque promulgando: licèt etiam ex Narbonenſibus Concordatis Concilium Conſtantienſe titulum & nomen Concilii Generalis in Literis novæ convocationis omiſerit, perperam tamen inde colligit *D. Emanuël à Schelſtrate* Generale Concilium ab initio non fuiſſe. Id enim œconomiæ datum. Ardens, inquam, pacis & unionis deſiderium, quo Synodi Conſtantienſis Patres agebantur ad ſalutem Fidelium & Eccleſiæ tranquillitatem procurandam, effecit ut parum attenderent ad titulos, qui ipſis à cæteris Obedientiis, aut Obedientiarum potiùs reliquiis denegabantur; & ut *Gregorii* ad ceſſionem parati, Principúmque à *Benedicto* ſtantium, ſed jam ad unionem propenſorum, & ad ejus Obedientiam ejurandam accinctorum, Propoſitiones ultro pro bono pacis admitterent. Hac itaque conſideratione multa tulit Concilium Conſtantienſe, multa permiſit & conceſſit, ut omnes ſaluberrima pace per orbem in Chriſto conjungerentur. Qua in re Patres illi Religioſiſſimi & Sapientiſſimi Catholicos illos Africæ Epiſcopos imitari voluiſſe videntur, qui vel honorum ſuorum negligentiâ & jacturâ dignitatum, Donatiſtas ad Eccleſiæ unitatem revocare voluerunt. Qua de re *S. Auguſtinus* Sermone II. ante Collationem Carthaginenſem, quem poſt editionem *Sirmondi*, cum veteri Codice MS. Colbertinæ Bibliothecæ collatum novæ ſuæ Conciliorum Collectioni inſeruit Clariſſimus *Baluzius* Tom. I. pag. 125. ait: *Epiſcopi vultis eſſe nobiſcum?* (Donatiſtæ) *eſtote. Non vult Populus duos Epiſcopos, nobiſcum in hereditate fratres eſtote. NON PROPTER HONORES NOSTROS IMPEDIAMUS PACEM CHRISTI. Quem honorem in cœleſti pace accepturi ſumus, ſi honorem noſtrum non in terrena lite defendamus. Tollatur paries erroris, & ſimul ſumus. Agnoſce me fratrem, agnoſco te fratrem, ſed excepto errore, excepta diſſenſione. Hoc corrigatur, & meus es. Cur non vis eſſe meus? Ego, ſi te corrigas, volo eſſe tuus. Ergo ſublato errore de medio, tanquam pariete maceriæ, contradictionis & diviſionis, eſto frater meus, & ego ſum frater tuus, ut ambo ſimus ejus qui Dominus eſt & meus & tuus. HÆC DICIMUS AMORE PACIS, NON DIFFIDENTIA VERITATIS. Hoc enim reſcripſimus, hoc propoſitum legiſtis, quia cauſam conferendam non fugimus, immo ut conferatur inſtamus*, Ibi, ut patet, *S. Auguſtinus*, aliique Epiſcopi Africani, propter honores ſuos impedire nolebant pacem Chriſti; ad pacem illam Eccleſiæ reſtituendam Epiſcopatus Donatiſtis concedebant; è Sedibus ſuis deſcendere parati erant ob amorem ejus qui è ſinu Patris in terras

 deſcendit

deſcendit, naturámque noſtram aſſumpſit, ut nos cum Deo reconciliaret. Hoc humilitatis ſacrificium alacri animo offerre volebant ei, qui Sacrificium paſſionis ſuæ obtulit ut Eccleſiam Sanguine ſuo acquireret: ſe propter Eccleſiam Epiſcopos eſſe meminerant, adeóque & Epiſcopatu cedere ad Eccleſiæ unitatem, ſalutémque fratrum, non recuſabant (ut alibi ait *S. Auguſtinus*) Ex hac tamen conceſſione & humilitate nemo concludere legitimè poterat, Epiſcopos Afros non eſſe veros Epiſcopos, aut licere per Eccleſiæ Canones duos in eadem urbe Epiſcopos conſecrari: nemo, inquam, id colligere poterat, quia hæc omnia ab Epiſcopis Catholicis concedebantur, *amore pacis, non diffidentiâ veritatis.* Sic etiam licèt Synodi Conſtantienſis Patres pro bono pacis, & ad unionem Eccleſiæ univerſalis procurandam, titulum Synodi Generalis in Concordatis Narbonenſibus, & in novæ convocationis literis ad alias Obedientias miſſis omiſerint, nemo inde concludere legitimè poteſt, Concilium Conſtantienſe non fuiſſe verè & propriè Generale quouſque aliarum Obedientiarum reliquiæ ad illud acceſſiſſent; quia Sacra Synodus *propter honores ſuos impedire noluit pacem Chriſti:* & quicquid tunc temporis *Angelo de Corario* in ſua Obedientia *Gregorio XII.* nuncupato, & Principibus Obedientiæ *Petri de Luna*, quem *Benedictum XIII.* appellabant, conceſſit, id ab ipſa *amore pacis, non diffidentia veritatis,* conceſſum eſt. Nec tamen eadem Sacra Synodus titulum *Generalis* abjecit, ſed retinuit, cùm in ipſa Seſſione XIV. in qua ceſſit *Gregorius*, octies legatur hic titulus: *Sacroſancta Generalis Synodus Conſtantienſis*, & in ipſo Decreto quo hujuſmodi Ceſſio approbata eſt, *Sacroſancta Generalis Synodus Conſtantienſis in Spiritu Sancto legitimè congregata, univerſalem Eccleſiam Catholicam repræſentans, &c.* Eumdem titulum retinet Seſſione XV. in Sententia lata contra *Joannem Hus*, & deinceps in aliis Seſſionibus, quoties aliquid majoris momenti decernit. In ipſis etiam Concordatis Narbonenſibus indicatur, Conſtantienſes Patres Concilium Conſtantienſe Generale Concilium appellare. *Propterea in favorem dictæ unionis conſequendæ, eſt Concordatum inter Sereniſſimum Dominum Regem Romanorum, & alios DOMINOS DE CONCILIO CONSTANTIENSI, QUOD AB EIS SACRUM CONCILIUM GENERALE APPELLATUR, &c.* Et revera Literæ convocatoriæ à Synodo ſcriptæ ad Regem Arragonum, Epiſcopos Regnorum ipſius convocant ad Synodum Conſtantiæ congregatam, ceu Generalem. *Requirimus* (inquiunt) *& monemus, quatenus ob Dei noſtri reverentiam ad tractandum unà nobiſcum ſuper infra ſcriptis veniatis, & ſubditos veſtros qui poſſint & debeant Conciliis Generalibus intereſſe, quos unà vobiſcum præſentibus convocamus, moneatis, &c.* Et infra: *Compareatis ad Schiſma ſedandum, unionem Eccleſiæ procurandam, Reformationem etiam ipſius Eccleſiæ tam in Capite quàm in membris complendam, & dejectionem dicti Benedicti effectualiter faciendam, & ad electionem futuri Romani Pontificis procedendum, ac pro aliis cauſis & rationibus quæ ad GENERALE CONCILIUM de Jure pertinent & ſpectans.* Extant Seſſione XXII. Atque in hac ipſa Seſſione Synodus ſe Generalem inſcripſit in Decreto de voce Oratorum Regis Arragoniæ: *Sacroſancta Generalis Synodus Conſtantienſis in Spiritu Sancto legitimè congregata, &c.* Item Seſſione XXIII. in Commiſſione Deputatorum contra *Petrum de Luna*, Seſſione XXIV. in ejuſdem *Petri* citatione: *Sacroſancta Generalis Synodus Conſtantienſis in Spiritu Sancto legitimè congregata, univerſalem Eccle-* A *ſiam repræſentans, &c.* Sicque in ſequentibus Seſſionibus: & tamen omnes Obedientiæ Synodo conjunctæ non fuerunt ante Seſſionem trigeſimam-quintam, in qua Regis Caſtellæ & Infantis *Henrici* Oratores à Concilio ſunt admiſſi. Denique Obedientiæ omnes exauctorationi *Joannis XXIII.* cæteriſque in earum abſentia geſtis tum in cauſa Fidei, cùm Diſciplinæ, ſubſcripſerunt. Non dubitarunt igitur quin Concilium Conſtantienſe Generale ab initio fuiſſet. Sed quia probroſum videbatur, quòd tandiu Concilio Generali conjunctæ non fuiſſent, ut earum B conſuleretur honori, ſicut & Eccleſiæ paci, lubens hunc titulum omiſit Concilium Conſtantienſe in Literis convocationis ad Principes datis, tulitque ut ab ea Appellatione abſtinerent, ne ſe ipſos damnare cogerentur: ſicut *S. Cyrillus Alexandrinus* in pace cum Orientalibus inita poſt Epheſinam Synodum, Orientales non adegit ad retractanda Capitula, quæ ſuis contra *Neſtorium* Anathematiſmis ab eadem Sacra Synodo probatis oppoſuerant, nec ad revocandas calumnias in eis ſparſas contra doctrinæ ſuæ integritatem: Quia *Recuperandæ unitatis cupidus, in defenſione dictorum ſuorum* C *noluit immorari, ne controverſiæ hac diſſenſione terminus non daretur:* ut ait *Facundus Hermianenſis* Libro VI.

Ad id tandem quod poſtremo loco *D. A Schelſtrate* objicit. Cardinales poſt Seſſionem XXXVIII. proteſtatos fuiſſe contra Decretum Seſſionis XIV. de non eligendo ſine aſſenſu Concilii Pontifice, quòd Decretum illud haberent pro invalido & nullo, Reſpondemus, id oppidò falſum eſſe. Natio quidem Hiſpanica dixit, ſe his Decretis modum electionis Summi Pontificis proximè faciendæ ſpectantibus *non ligari, etiamſi valida exiſte-* D *rent*, quia in ea opinione erat, Decreta Diſciplinam ſpectantia non obligare abſque acceptatione, cùm exceptiones ſtatuunt à jure communi, quale erat Decretum illud Synodi Conſtantienſis, *Omnia Jura Poſitiva in Conciliis Generalibus edita, & ipſorum Statuta, Ordinationes, conſuetudines, & Privilegia quibuſcumque conceſſa*, ſuſpendens, in quantum ejuſdem Decreti effectum poſſent impedire. Falſum (inquam) eſt quòd contra Decretum illud proteſtati ſint Cardinales & Nationes Italica, Hiſpanica & Gallicana: immo ejus promptam executionem poſtularunt à Germanica Natione, quæ Romani Pontificis Elec- E tioni ad unionem Eccleſiæ conſummandam neceſſariæ moras injiciebat, hoc ſpreta Decreto. Is autem erat Decreti illius, vel Decretorum illorum tenor: *Sacroſancta Generalis Synodus Conſtantienſis, ad faciliùs, liberiùs, & utiliùs integram unionem Eccleſiæ conſequendam, pronuntiat, ſtatuit, & ordinat, quòd prætextu cujuſcumque ceſſionis, aut vacationis Sedis Apoſtolicæ ſive Papatus, durante præſenti Concilio factæ vel faciendæ, ad Electionem futuri Romani Pontificis nullatenus procedatur ſine deliberatione & conſenſu hujus Sacri Generalis Concilii. Et ſi quid fieret, ſit ipſo facto Autoritate hu-* F *jus Sacri Concilii irritum & inane, &c.* Item; *Sacroſancta Generalis Conſtantienſis Synodus, ut Eccleſiæ Sanctæ Dei eò meliùs & ſinceriùs provideatur, ſtatuit & ordinat, pronuntiat & decernit, quòd proxima Electio futuri Romani Pontificis fiat modo, forma, loco, tempore & materia per Sacrum Concilium ordinandis.* Quònam verò collineat Cardinalium & trium Nationum Proteſtatio? An ad hujus abrogationem ac everſionem Decreti? Imò verò ad ejus executionem: Ut ſcilicet modus electionis futuri Pontificis concludatur, & via Nationibus omnibus propoſita, & à tribus Nationibus,

bus, videlicet Italica, Hiſpanica, & Gallicana, multò majorem & ſaniorem partem Concilii facientibus, necnon à Collegio DD. Cardinalium acceptata, ab ipſa etiam Natione Germanica approbetur, quam urgent, ut cum cœteris Nationibus, & Cardinalium Cóllegio, de modo faciendæ electionis, & maximè de electoribus, ſine mora tractet, conveniat, & concurrat, ad vitanda pericula, quæ ex diuturna Sedis Apoſtolicæ vacatione Eccleſiæ imminent univerſæ. Alioqui damna ex mora emerſura cùm in ſpiritualibus, tum in temporalibus dictæ Nationi Germanicæ imputanda. Quæ ſi ulteriùs differat tractatum de modo futuræ electionis, aliæ Nationes & Sacrum Collegium per opportuna remedia providebunt. Hic unus eſt Proteſtationis ſcopus, non ille quem *D. Emanuël à Schelſtrate* affingit, ut ex verbis ejuſdem Proteſtationis patet, prout eam refert ex quatuor MSS. *Oblaſa jam* (inquiunt) *& aperta via plana per duos S. R. E. Cardinales, per quam verus & indubitatus Sponſus Eccleſiæ Chriſti Vicarius haberi poterat, videlicet quòd ad eligendum Summum Pontificem aliqui de ſingulis Nationibus cum Cardinalibus per Sacrum Collegium deputarentur, quorum tamen numerus Cardinalium numerum non excederet, & aliàs prout in cedula oblata ſuper hoc continetur. Ecce jam Sponſa lugente differtur, ecce novæ diſcordiæ, & ab illa via plana deviæ ſuſcitantur. Licèt enim illa via per duos Cardinales omnibus in hoc ſacro Concilio Naſionibus, & Congregationibus, quæ per Naſiones fuerunt, oblata extiterit, & tres Nationes, Italiæ videlicet, Galliæ, & Hiſpaniæ, quæ faciunt multò majorem & ſaniorem partem Concilii, & ultra dicti Domini Cardinales illam acceptaverint, & juſtam, ſanctam, & ad perfectam unionem Eccleſiæ efficacem reputaverint & reputent: iſta tamen Natio venerabilis Germaniæ ſuper hoc ſæpius interpellata reſpondere noluit, imò reſpondere jam tribus menſibus diſtulit. Conſiderantes S. R. E. Cardinales, qui præfatam viam obtulerunt, & dictæ tres Italiæ, Galliæ, & Hiſpaniæ Nationes, & attendentes Eccleſiam apud omnes vacare, & jamdiu vacaviſſe, quamque ſit perículoſa, quámque damnoſa Sedis Apoſtolicæ ac univerſalis Eccleſiæ præſens vacatio, & quòd propter communia & nota pericula atque damna ſpiritualia, tamen majora & periculoſiora his temporibus imminent, renovandi videlicet deterioris & pene inſanabilis Schiſmatis, &c.... Vos præfatam venerabilem Nationem Germaniæ, ſinguláque ejus Suppoſita pluries & inſtanser exhortasi ſunt, & requiſierunt, quatenus attentis periculis Eccleſiæ Sanctæ Dei, velletis per vos vel Deputatos veſtros, cum dictis tribus Nationibus, Italiæ, Galliæ, Hiſpaniæ, & Cardinalibus, ſuper modo futuræ electionis, maximè de electoribus tractare, & convenire, ut ſuper hoc per ſacrum Concilium ordinato ad Summi Pontificis electionem procederesur tempore opportuno, quod facere & ſuper hoc reſpondere multis diebus diſtuliſtis, & non feciſtis, licèt aſſeratis, ſine veſtro conſenſu & ordinatione Concilii ſuper modo, forma, locò, tempore, & materia ad dictam electionem non poſſe procedi, obſtantibus quibuſdam hujus Concilii Decretis, quibus nos Hiſpanica Natio, etiamſi aliàs valida exiſterent, non ligamur. Et quia procedente tempore etiam præfata pericula atque damna ſemper augentur, nos Deputati ex parte & nomine trium Nationum prædictarum, Italiæ, Galliæ, & Hiſpaniæ, atque ſacri dictorum DD. Cardinalium Collegii, & noſtro ac omnium his adhærere volentium de præſenti vel in futurum, vos Nationem prædictam Germaniæ, & veſtra ſingula Suppoſita exhortamur & requirimus, iterum ac tertiò monemus, exhortamur; exhortantur, requirunt & monent tres Nationes, & Cardinales prædicti, per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti .... velitis per vos, vel Deputatos, aut Deputandos à vobis cum aliis Nationibus & Cardinalium Collegio, vel cum Deputatis ab illis, de modo fiendæ electionis, & maximè de materia quantùm ad electores, celeriter & ſine moræ diſpendio tractare, concurrere, convenire & concordare, ad vitanda prædicta pericula, & in tanta concordia fiet Electio; quòd in ea concordet totus populus Chriſtianus. Proteſtamur autem nomine quo ſupra, & obteſtamur, proteſtantur & obteſtantur tres Naſiones & Cardinales prædicti Deum Patrem omnipotentem, Filium, & Spiritum Sanctum, omnes Sanctos ac Virtutes cœlorum.... Quòd ſi deinceps Eccleſiam ipſam Sanctam Dei pro carentia Summi Pontificis canonicè eligendi, ſeu prætextu dilationis & moræ electionis ipſius, ſeu fiendæ ordinationis modi electionis ejuſdem; aut aliàs, detrimenta aut damna aliqua vel pericula in ſpiritualibus vel temporalibus incurrat, nihil eiſdem tribus Nationibus & Collegio Cardinalium, valeat imputari, ſed ſuper his ſint & habeantur inſonses; ſed vobis Nationi Germaniæ & veſtris Suppoſitis poſſit & debeat meritò imputari.* Et infra: *Nulla igisur cauſa ſubeſt differendi tractatum ſuper modo futuræ Electionis, quæ ſi per prædictam venerabilem Nationem ulteriùs plus debito differaſur, proteſtamur nomine dictarum trium Naſionum, & Collegii Cardinalium, & proteſtantur eadem Nationes & Collegium de providendo Eccleſiæ Dei per remedia opportuna, maximè cùm præter Collegium Cardinalium, ad quod de Jure ſcripto magis pertinet Electionis prædictæ materia, dictæ Nationes tres, & multò magis cum dicto Cardinalium Collegio, multò majorem partem & ſaniorem hujus ſacri Concilii faciunt; & majorem partem univerſalis Eccleſiæ repræſentant.* Ex his diſcet *Orbis Catholicus*, quorſum illa Cardinalium, & trium Nationum Proteſtatio facta ſit, illámque adversùs Decretum Seſſionis decimæ-quartæ editam non eſſe, ut fingit *D. Emanuël A Schelſtrate*, cùm potiùs illius Decreti executionem urgeat; támque ex illa extundi non poſſe quòd Concilium Conſtantienſe Seſſionibus IV. & V. univerſalem Eccleſiam ſufficienter non repræſentaverit, quàm quòd nulli ſint Antipodes. Tandem Cardinales & tres Nationes ſupra dictas Proteſtationem non emiſiſſe adversùs Decretum decimæ-quartæ Seſſionis, tanquam invalidum & nullum, ut aſſerit *D. A Schelſtrate*, patet ex Seſſione quadrageſima, in qua Sacra Synodus Decretum edidit de modo & forma eligendi Summum Pontificem & de electoribus, pro hac vice duntaxat, *de ſpeciali & expreſſo conſenſu & voluntate concordi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium in eadem Synodo perſonaliter exiſtentium, & Collegii eorundem, ac omnium Nationum præſentis Concilii.* Quis porrò in dubium revocare poteſt, an hæc ſit executio Decreti Seſſionis decimæ-quartæ, quo ſancitum eſt ut *Proxima Electio fuſuri Romani Pontificis fiat modo, forma, loco, tempore, & materia per Sacrum Concilium ordinandis?*

ARTICULUS II.

Illorum ſententiam Clerus Gallicanus meritò improbat, qui Decreta Seſſionis quartæ & quintæ Concilii Conſtantienſis Supremam Synodorum Generalium Auctoritatem declarantia, de ſolo Schiſmatis tempore intelligunt.

I. ID ex ipſis Decretorum illorum verbis perſpicuum eſt ingeniis nullo præjudicio occupatis. Illa enim Decreta, in quibus non ſolùm *de Schiſmatis extirpatione*, verùm etiam *de Fide, & generali Reformatione Eccleſiæ in Capite & membris* agitur, & declaratur *quod in iis ſeu ad ea ſpectantibus, factis vel faciendis*, Summus Pontifex obedire *tenetur Concilio*, perperam ad ſolum Schiſmatis tempus detorquentur: Sed laudata Concilii Conſtantienſis Decreta non ſolùm *de Schiſmatis extirpatione*, verùm etiam *de Fide, & Reformatione generali Eccleſiæ in Capite & in membris* agunt, *in hiſque, & omnibus ad ea ſpectantibus*, Summum Pontificem ſubeſſe Concilio, ejúſque *Mandatis & Statutis obedire teneri* declarant; perperam itaque ad ſolum Schiſmatis tempus detorquentur.

Decreta præterea quæ Romanum etiam Pontificem, non ſolùm hujus Sacræ Synodi, ſed *cujuſcumque alterius Concilii Generalis* Mandatis & Statutis ſuper præmiſſis, ſeu ad ea ſpectantibus factis vel faciendis ſubjiciunt, & *ſi obedire contumaciter contempſerit, puniri* jubent, ad ſolum Schiſmatis tempus perperam reſtringuntur: Sed Decreta ſupra laudata Romanum etiam Pontificem, non ſolùm hujus Sacræ Synodi, *ſed cujuſcumque alterius Concilii Generalis* Mandatis & Statutis ſuper præmiſſis, & ad ea ſpectantibus, factis vel faciendis ſubjiciunt; & ſi *obedire contumaciter contempſerit, puniri* jubent: Ad ſolum itaque Schiſmatis tempus perperam reſtringuntur.

Tertiò, vi horumce Decretorum lata eſt in *Joannem XXIII.* depoſitionis Sententia Seſſione duodecimâ: & tamen hunc ceu legitimum Pontificem habebat, colebátque Conſtantienſis Synodus: nec damnatus eſt propter Hæreſim, aut Schiſma, ſed propter clandeſtinum receſſum à Synodo & civitate Conſtantienſi, de nocte, hora ſuſpectâ, in habitu diſſimulato & indecenti; propter voti, promiſſionis, & juramenti violationem, ſimoniam, bonorum & Jurium Eccleſiæ Romanæ, aliarúmque dilapidationem; malam ſpiritualium & temporalium Eccleſiæ adminiſtrationem, mores inhoneſtos, vitámque ſcandaloſam ante & poſt aſſumptionem ad Pontificatum, & incorrigibilitatem, ut ex tenore Sententiæ contra ipſum latæ compertum eſt. Ex his autem conſequens eſſe videtur, quemlibet Pontificem ob ſimiles cauſas à quacumque Synodo Generali in Spiritu Sancto legitimè congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentante, deponi poſſe.

Quartò, Sacra Synodus Baſileenſis, antequam Ferrariam ab *Eugenio IV.* transferretur, hæc Decreta quinquies in ſolemni Seſſione renovans & confirmans, illa de quovis Concilio Generali legitimè congregato, & de legitimo etiam Pontifice intellexit, nec ad ſolum Schiſmatis tempus pertinere.

Quintò, *M. Thomas de Corſellis* Theologus Pariſienſis, in Propoſitione ſolemni Biturigibus facta, in Conventu Eccleſiæ Gallicanæ, coram Chriſtianiſſimo Rege *Carolo VII.* de ſenſu De-
A cretorum Seſſionis quartæ & quintæ Concilii Conſtantienſis hæc habet: *Patet etiam dictum eorum nullam habere apparentiam, quo dicunt, prædictam Declarationem* de Auctoritate immediatè data à Chriſto, &c. *factam fuiſſe ſolùm pro Concilio Conſtantienſi, & non pro aliis, cùm dicatur in prædicta Declaratione:* Si quis cujuſcumque Dignitatis, « etiamſi Papalis, Statutis & Mandatis hujus « Sanctæ Synodi ET CUJUSLIBET CON- « CILII GENERALIS LEGITIME CON- « GREGATI, obedire contempſerit, &c. *Etiam,* « *quæ apparentia moverit ad dicendum quòd Concilium Conſtantienſe habuiſſet Autoritatem immediatè* B *à Chriſto, & alia non; quódque quatuor prima Concilia Generalia, quæ tantæ Autoritatis fuerunt, non habuerunt immediatè Autoritatem à Chriſto, & Concilium Conſtantienſe illam habuerit?*

Denique argumenta omnia quibus Theologi Pariſienſes Concilii Generalis Autoritatem ſupra Romanum Pontificem demonſtrant, Articulo ſuperiori §. II. & IV. expoſita, de quocumque Concilio Generali id invictè probant, non de illo ſolùm quod Schiſmatis tempore celebratur.

C II. Objicit *D. Emanuël à Schelſtrate*, Cap. II. Proteſtationem illam de qua in fine ſuperioris Paragraphi diximus, poſt trigeſimam-octavam Seſſionem à Cardinalibus & tribus Nationibus factam. Scilicet cùm Natio Germanica tractatui de modo electionis Summi Pontificis moras injiceret hâc ratione, quòd ante electionem abſolvenda erat Eccleſiæ Reformatio; & quòd agere de modo electionis ante Reformationem erat contra Decreta Concilii, & contra Capitula Narbonæ Concordata: Reſponderunt tres Nationes unà cum Sacro Collegio: *Nulla Decreta contra-* D *dicere, imò velle contrarium. In omnibus enim locis, ubi vel Concilium, vel dicta Capitula de agendis in iſto Concilio loquuntur, ſemper præponunt unionem; quæ unio nec eſt nec dici poteſt perfecta, niſi Eccleſia unum Caput miniſteriale habeat, cui corpus Eccleſiæ uniatur. Duplex enim, ſecundùm ſacros Doctores, eſt unio Eccleſiæ: una membrorum invicem, quæ jam creditur eſſe facta; altera membrorum ad Caput, ut conſtituatur corpus integrum & perfectum, & iſta non eſt facta: igitur primo loco fienda.* Deinde in Capitulis Narbonenſibus dixerunt hunc eſſe ordinem: *Quòd agatur de ejectione Petri de Luna,* E *de Electione Summi Pontificis, & de Reformatione Eccleſiæ in Capite & in membris.* Et hîc habes « ſenſum Decreti primi Seſſionis quintæ (inquit « *D. Schelſtrate)* per Decreta enim Concilii à « Natione Germanica objecta, intelliguntur De- « creta Seſſionis quintæ, in quibus ſolùm agitur « de Reformatione Eccleſiæ in Curia Romana, « ſive Capite: & illa Decreta quocumque tan- « dem ſenſu Seſſione illa ab una Obedientia ſint « edita, poſt Seſſionem trigeſimam-octavam uni- « tis jam tribus Obedientiis hoc ſenſu intelligen- « da dicuntur, ut non de Concilio ſeorſim ſum- « F pto, quem ſenſum ſuperioritati Concilii favere « exiſtimaverant Cardinales, ſed Concilio cui ve- « rus & indubitatus Pontifex adeſt, qui ſenſus « nihil ad ſuperioritatem Concilii facit, intelli- « gantur. Neque ego ſum (inquit *D. Schelſtra-* « *te)* qui ita Decreta expono, ſed ipſimet Con- « cilii Conſtantienſis Patres, Sacrum Cardina- « lium Collegium, tota Natio Italica, Natio « Hiſpana, & quod Caput eſt, ipſa Natio Gal- « licana, cujus Bituricenſis Archiepiſcopus, ip- « ſius Regis Galliæ Legatus, integram Proteſta- « tionem publicaſſet, niſi ob factum occaſione « Regis Romanorum tumultum, in lectione il- « lius pergere impeditus fuiſſet. «

Objectio D. Schelſtrate.

Addit

» Addit, dum aliqui Reformationem in Capite » per Concilium ſeorſim ſumptum aggredi ten- » tabant, permiſiſſe Deum talia occurrere, quæ » hunc errorem corrigerent, & illam ſine ipſo » Pontifice fieri non poſſe oſtenderent: *Si enim Reformatio fienda eſt* (inquiunt tres Nationes cum Collegio Cardinalium) *quæ major eſt aut eſſe poteſt in corpore deformitas, quàm carere Capite, & acephalum eſſe? Illa igitur prior tanquam magis neceſſaria debet eſſe Reformatio, quæ corpus ipſum ad Caput reformet, & informet; & contrarium aſſerere, vel facere, non videtur eſſe ſecurum.*

Reſponſio.

III. Mirum quantâ confidentiâ Vir Clariſſimus aſſerat, ipſos Concilii Conſtantienſis Patres, Cardinalium Collegium, Nationes Italicam, Hiſpanicam, Gallicanam, Decreta Seſſionis quintæ, in quibus ſolùm agitur de Reformatione Eccleſiæ in Capite, expoſuiſſe non de Concilio ſeorſim ſumpto, ſed de Concilio cui verus & indubitatus Pontifex adeſt: cùm tamen totum illud (pace ipſius dixerim) putum putum figmentum ſit. Nullum iſtius diſtinctiunculæ in tota illa Proteſtatione, vel in Actis Concilii veſtigium apparet, nullum invenitur fundamentum. De Seſſionis quintæ Decretis ne minimum quidem verbum in illa Cardinalium ac trium Nationum Proteſtatione occurrit, in quibus tamen falſum eſt ſolùm agi de Reformatione Eccleſiæ in Capite, ut ait *E. Schelſtrate*, ad ea non ſatis attendens; loquuntur enim expreſſis verbis *de Reformatione Generali Eccleſiæ Dei in Capite & in membris*, in qua & eam ſpectantibus, factis vel faciendis, *quemlibet cujuſcumque conditionis, ſtatus, dignitatis, etiamſi Papalis, mandatis hujus Sacræ Synodi, & cujuſcumque alterius Concilii Generalis obedire teneri* decernunt. Sanè de Seſſionis quintæ Decretis ſpeciatim non loqui Cardinales & tres Nationes in verbis Proteſtationis ſuæ à *D. Schelſtrate* laudatis, evidentiſſimum eſt: *Nulla Decreta contradicunt, imò volunt contrarium. In omnibus enim locis, ubi vel Concilium, vel dicta Capitula de agendis in iſto Concilio loquuntur, ſemper præponunt unionem.* At ſi de ſenſu Decretorum Seſſionis quintæ actum eſſet, ut gratis aſſerit *E. Schelſtrate*, omnia Concilii loca generatim & indefinitè non laudaſſent, ſed Seſſionem quotam indigitaſſent. Nec veriſimile eſt ita cæcos fuiſſe Germanicæ Nationis Præſules & Doctores, ut Decreta Seſſionis quintæ objicerent ad probandum operæ pretium eſſe ut Reformatio ante Summi Pontificis electionem abſolveretur, cùm hæc Decreta capita de quibus in Concilio deliberandum eſt, hoc ordine deſignent: *Quæ pertinent ad Fidem, & extirpationem Schiſmatis, & Reformationem Eccleſiæ in Capite & in membris.* Veriſimilius eſt illos ſpectaſſe Seſſionis II. Decreta, quæ in Seſſione Reformatio cæteris præmittitur: *Hæc Sancta Synodus Sacrum Generale Concilium Conſtantienſe nuncupata PRO REFORMATIONE ET UNIONE IN CAPITE ET IN MEMBRIS FIENDA IN SPIRITU SANCTO LEGITIME CONGREGATA, decernit, declarat, diffinit, & ordinat, &c. Item quòd ſacrum illud Concilium non debet diſſolvi, neque diſſolvitur, uſque ad extirpationem præſentis Schiſmatis, & quouſque Eccleſia ſit reformata in fide & moribus, & Capite & membris.* Spectabant etiam Caput ſecundum Concordatorum Narbonenſium, in quo Reformatio diſertè præponitur Electioni, cùm decernitur faciendas eſſe convocationes generaliter ut deferatur honori Concilii Conſtantienſis, ſcilicet *pro extirpatione Schiſmatis & hæreſum, pro ſancta unione Romanæ Eccleſiæ, PRO REFORMATIONE UNIVERSALIS ECCLESIÆ IN CAPITE ET IN MEMBRIS, ET PRO UNICO ELIGENDO PASTORE.*

Neque verò Cardinales, & Nationes Italica, Hiſpanica & Gallicana in dubium revocabant an Concilium Generale Eccleſiam in Capite reformare poſſet, id eſt, Romanum Pontificem, cùm in perſona ſua & uſu poteſtatis, tum in Romana Curia; id enim in rem diffinitam ac judicatam tranſierat Seſſionibus quarta & quinta: quarum Decretis ea poteſtas aſſerta fuerat non tantùm Concilio, cui Summus Pontifex in ſalutaris Reformationis negotio conſentiret, ut *E. Schelſtrate* Sacro Cardinalium Collegio & tribus Nationibus affingit, ſed etiam Concilio ſeorſim ſumpto, quod ſcilicet eo quidem tempore celebraretur, quo verus ac indubitatus Pontifex Eccleſiæ præeſſet, ſed tamen in Generali Eccleſiæ Reformatione in Capite & in membris Synodo Generali univerſalem Eccleſiam repræſentanti collaborare nollet, ejúſque Mandatis parere. Id ex ſecundi Decreti Seſſionis quintæ verbis evidentiſſimum eſt: *Item declarat, quòd quicumque cujuſcumque conditionis, ſtatus, dignitatis, etiamſi Papalis, qui Mandatis, Statutis, ſeu Ordinationibus aut præceptis hujus Sacræ Synodi, ET CUJUSCUMQUE ALTERIUS CONCILII GENERALIS LEGITIME CONGREGATI, ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia Juris ſubſidia (ſi opus fuerit) recurrendo.* Sanè Decretum illud fruſtra conditum eſſet, ſenſúmque non ſolùm nugatorium, ſed prorſus ridiculum præ ſe ferret, ſi de Concilio duntaxat intelligeretur, cujus Decretis Summus Pontifex præbuiſſet aſſenſum. Is enim eſſet ſenſus: Si Papa Decretis hujus Sacræ Synodi, & cujuſcumque alterius Concilii Generalis legitimè congregati, Reformationem Eccleſiæ in Capite ſtatuentibus ac mandantibus, exploratâ ejuſdem Papæ voluntate, habitóque conſenſu conditis, obedire contumaciter contempſerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debitè punietur, ſi voluerit. Quid verò hoc ſenſu abſurdius & ineptius eſt? Concilium quodcumque Generale, in Spiritu Sancto legitimè congregatum, poteſt reformare Eccleſiam in Capite, id eſt, in perſona Summi Pontificis, & Curia Romana, ſi Pontifex velit, & ipſum in caſu contumaciæ punire ac deponere, ſi ipſe velit; ſi verò nolit, id Concilium non poterit. Nonne Decreta laudata ſic exponere, eadem fruſtrare eſt, ac Sacræ Synodo ſenſum abſonum affingere? Quæſtio itaque non erat inter Nationem Germanicam ex una parte, & Collegium Cardinalium ac Nationes Italicam, Hiſpanicam, & Gallicanam ex altera, de Poteſtate ac Autoritate Concilii ſupra Romanum Pontificem; in eóque conveniebant omnes, Sacram Synodum Eccleſiam in Capite reformare poſſe, ejúſque Decretis quocumque tempore conditis, & Fidem, extirpationem Schiſmatis, ac dictam Reformationem ſpectantibus obedire teneri; & ſi parere contumaciter contemneret, poſſe puniri ac deponi: Sed agebatur de reformationis illius executione & ordine, an ſcilicet electioni Pontificis præmittenda eſſet, an poſt electionem differenda. Germani præmitti volebant reformationem: Cardinales & tres aliæ Nationes accelerari poſtulabant electionem: non quòd Sacra Synodus poteſtatem non haberet ſtatuendi de Reformatione Eccleſiæ in Capite ante electionem Pontificis, ſed quòd non ita conveniens ac ſecurum videretur, ut habet Proteſtatio laudata: & quia Pontificis electio ad Eccleſiæ tam diuturno Schiſmate laceratæ reformationem perti-

 nebat.

nebat. *Si reformatio*, inquiebant, *ſienda eſt de deformatis, quæ major eſt aut eſſe poteſt in corpore deformitas, quàm carere Capite & acephalum eſſe? Illa igitur prior tanquam magis neceſſaria debet eſſe reformatio, quæ corpus ipſum ad caput reformet, & contrarium aſſerere vel facere, non videtur eſſe ſecurum.*

IV. Præterea tres Nationes & Cardinales non contendebant ut remitteretur omnino reformationis in Capite negotium poſt electionem Pontificis, ſed conſentiebant ut eodem tempore de reformatione & modo electionis tractaretur, ut eadem Proteſtatio docet. *Nullam autem omnino cauſam* (inquiunt) *imò nec occaſionem habere videtur dicta Natio & ejus Suppoſita differendi præmiſſa, nec ullam cauſam allegant, niſi quod ante electionem fiat reformatio; quæ cauſa nulla eſt, quoniam & fieri reformationem dictæ tres Nationes & Cardinales volunt & cupiunt, prout jam ad hoc ſuos cum cæteris Nationibus Deputatos dederunt, qui ad hoc agunt, & illis agentibus poteſt etiam eodem tempore agi de modo electionis Summi Pontificis, prout eidem Nationi ſæpe expoſitum & petitum.* Tertiò, contra Nationem Germanicam hoc argumentum contorquent: Sequi ſecundùm ejus poſtulata, quòd reformatio etiam membrorum electioni Pontificis præmittenda ſit, quia eodem ordine ponitur in Decretis Concilii *Reformatio Eccleſiæ in Capite & in membris.* Id autem conveniens non eſſe, quia reformatio membrorum Eccleſiæ nuſquam facta eſt, nec verò fieri poſſe videtur ſine Summo Pontifice. *Præterea*, inquiunt, *eadem ratione priùs ageretur de reformatione membrorum, quàm Capitis, quia in eodem ordine ponuntur, quod uſque ad annum; imò ſine Summo Pontifice numquam eſſet factum, nec fieri poſſe videtur.* Quibus verbis id diſcriminis innuunt inter Capitis & membrorum reformationem, quòd reformatio Capitis à Concilio Generali ſeorſim ſumpto fieri poſſit, adeóque Pontificis electioni præmitti, non verò membrorum reformatio. Tandem Sacra Synodus antequam de modo & forma eligendi Summum Pontificem decerneret, Reformationem Eccleſiæ in Capite auſpicata eſt, graviſſimáque Decreta edidit ſalutatem illam Reformationem ſpectantia, quibus Romanum Pontificem obſtrinxit, ſcilicet Decretum *Frequens*, de Generalium Conciliorum celebratione; alterum, *De Profeſſione Fidei à Romanis Pontificibus facienda antequam eorum Electio publicetur.* Aliud *De Prælatorum Tranſlationibus*; quo ſtatutum eſt, *Ne Romanus Pontifex invitorum Epiſcoporum & Superiorum tranſlationes faciat abſque magna & rationabili cauſa, quæ vocatâ parte cognita fuerit & deciſa de conſilio S. R. E. Cardinalium, vel majoris partis eorumdem, & cum ſubſcriptione.* Aliud *De Spoliis & Procurationibus*, quo *Reſervationes ſpoliorum ſeu bonorum quorumcumque Prælatorum, Cardinalium etiam, vel ipſius Papæ familiarium, Officialium, & quorumvis Clericorum, in Curia Romana vel extra decedentium*, Romano Pontifici prohibentur, & exactiones Collectoribus ſeu aliis Autoritate Apoſtolica Deputatis vetantur. Quæ Decreta dubios duntaxat Pontifices ſpectare, ut fingit *M. Emanuël Schelſtrate*, tam falſum eſt quàm quod falſiſſimum, ut ex ipſorum lectione cuique patet attentè conſideranti. Nec refert quòd nullam pœnam decernant, nullam mentionem coactionis faciant, ut Vir Clariſſimus objicit. Neceſſe enim non eſt pœnam decerni ut lex obliget; nec ſequitur ſuperiorem non eſſe Legiſlatoris autoritatem iis quibus Leges præſcribit, ſi in ſingulis Legibus coactionis mentionem non faciat, aut pœnas non adjungat; ſatis eſt quòd pœnas decernere poſſit adversùs Legum à ſe latarum tranſgreſſores, aut generatim pœnas ipſis inflictum iri declaraverit. Porro Sacra Synodus Seſſione quinta declaraverat, Summos etiam Pontifices, qui ſuis & cujuſcumque alterius Concilii Generalis Mandatis & Statutis obedire contumaciter contemnerent, debitas pœnas daturos, & alia Juris remedia, (ſi opus foret) ad eos coërcendos adhibenda: non erat igitur neceſſarium ut ſequentibus de Reformatione Eccleſiæ in Capite Decretis pœnæ adjungerentur, aut coactionis mentio fieret, quoniam planum erat Pontificem à Synodo poſſe coërceri, ſi hæc exequi contumaciter contemneret. Nullius ergo momenti eſt illa Viri Clariſſimi Reſponſio.

Objectio altera D. Schelſtrate.

V. Objicit idem *M. Emanuël à Schelſtrate* Geſta Concilii, quorum fragmenta ex quatuor Codicibus MSS. edidit, referre, quòd *Sigiſmundo* Rege Romanorum cum Natione Germanica de « novo proponente ut Reformatio præcederet, « magna iterum in Concilio orta eſt controverſia, & inſiſtentibus quatuor Nationibus cum « Collegio Cardinalium pro acceleratione electionis, ſcilicet Italica, Hiſpanica, Gallicana, & « Anglicana; tandem victam Nationem Germanicam conſenſum præbuiſſe, petiviſſeque *aſſecurationem, & cautionem per Decretum irritans, quòd poſt Electionem Papæ fieret Reformatio ante Coronationem Papæ, & Adminiſtrationem aliquam: poſtea fuerunt factæ diverſæ formæ Decreti ad hoc. Tandem fuit dictum, Quod Papa electus ligari non poterat.* Notanda ſunt, inquit, hæc ultima « verba poſt ſeriam deliberationem pro finali reſponſione data. Ex iis enim non difficilè colligitur, aliam longè fuiſſe mentem Patrum Conſtantienſium de Autoritate Summi Pontificis, « quàm Orbi Catholico obtrudere conata fuit « turba Baſileenſium. « (Ita loquitur de Patribus toto orbe venerandis, quos etiam moriens veneratus eſt *Eugenius IV.* ut conſtat ex illius Conſtitutione quæ incipit: *Etſi circa orbis*, ab *Odorico Raynaldo* relata ad annum MCCCCXLVII. *Num.* XII.) Pergit *M. SCHELSTRATE.* Enimvero, ſi Concilium ſeorſim ſumptum ſit ſupra « unicum & legitimum Pontificem, & de legitimo Pontifice intelligenda ſint Decreta Seſſionis quintæ, cur Concilium Conſtantienſe hæc « Decreta in præſenti locum habere noluit? Cur « non renovavit, Pontificem obedire debere Concilii Decretis, ſic, ut qui obedire contempſerit, debitè puniatur? Cur his fundamentis innixum non judicavit electionem Pontificis in « caſu contumaciæ irritandam? Nihil horum « tentavit Concilium, quia aliena fuerunt à mente Patrum Conſtantienſienſium: unde Germanis « reſponſum eſt: *PAPA ELECTUS LIGARI NON POTEST.*

Reſponſio Theologorum Pariſienſium.

VI. Reſpondent Theologi Pariſienſes, Admiſſa MSS. à *D. Schelſtrate* laudatorum fide, quæ majori diſcuſſione & Eruditorum inſpectione libera ad ſui confirmationem egerent, cùm ex iis fragmenta duntaxat quædam, ſibi (ut putat) faventia ediderit: Verba illa ex quibus palmare argumentum Vir Clariſſimus ſibi conficere videtur, adversùs Eccleſiæ Gallicanæ & Sacræ Facultatis Pariſienſis ſententiam, de Concilii cujuſcumque Generalis Autoritate ſupra Romanum Pontificem legitimum, Decreta Seſſionis IV. & V. Synodi Conſtantienſis explicantium, nihil efficere, quia prolata non fuerunt à Concilio, neque à majori Nationum parte, ſed à nonnullis duntaxat Deputatis Cardinalium & Nationum, ad condendam formulam Decreti circa modum electionis futuri Pontificis, & Reformationis faciendæ, in æſtu diſputationis, ſine ullo prævio examine eorũ quæ in ſuperioribus Seſſionibus decreta fuerant,

rant, ut patet ex ipſiſmet Geſtis à *D. Schelſtrate* laudatis. *Poſtea* (inquiunt) *fuerunt facta diverſa forma Decreti ad hoc. Tandem fuit dictum, Quòd Papa electus ligari non poterat. Et ſemper agebatur per Deputatos Cardinalium & Nationum omnium de concordando Articulos Reformationis. Sed pauci & vix poterant concordari : una Natio volebat unò modo, alia alio, & diu fuit laboratum, & parum actum.* Ex quibus verbis patet, nonnullos ex Deputatis Cardinalium & Nationum, cùm inter ſe convenire non poſſent circa formam Decreti, illa verba inter diſputandum vel conferendum protuliſſe : *Papa electus ligari non poteſt.* Quod quidem à viris prudentibus, & qui conſideratiſſima ratione hæc expenderint, haberi non poteſt tanquam à Concilio diffinitum aut prolatum in explicationem eorum quæ in quarta & quinta Seſſione decreta fuerant, & quorum virtute & autoritate freti ejuſdem Concilii Patres *Joannem XXIII.* depoſuerant.

VII. Præterea, ex his quæ Sacra Synodus decrevit, & ipſe *Martinus V.* Pontifex ab omnibus electus in Concilio geſſit, objectio *M. Emanuëlis à Schelſtrate* penitus diſſipatur. Et quidem poſt Seſſionem trigeſimam-octavam tandem inter Cardinales & Nationum omnium Deputatos, Regémque Romanorum, ſequeſtre Vvintonienſi Epiſcopo Regis Angliæ Patruo, convenit ; *Quòd daretur per Decretum Concilii in forma infra ſcripta cautio de fienda Reformatione poſt electionem Papæ, & expedirentur Capitula Reformationis concordata per omnes Nationes, & darentur Deputati ad ordinandum modum electionis.* Forma autem Cautionis & Decreti hæc erat : *Sacroſancta, &c. Statuit & decrevit, quòd futurus Summus Pontifex per Dei gratiam & pro primo aſſumendus, cum hoc Sacro Concilio vel Deputandis per ſingulas Nationes, debeat reformare Eccleſiam in Capite & Curia Romana ſecundum æquitatem & bonum regimen Eccleſiæ, antequam hoc Concilium diſſolvatur, ſupra materiis Articulorum, videlicet, &c.* Ita habent Geſta Concilii MSS. laudata à *M. Schelſtrate.* Seſſione trigeſima-nona, Decretum editum eſt, cui Papam ipſum ſubditum eſſe Sacra Synodus voluit, de Concilio intra quinquennium, tum poſt ſeptennium, deinceps tandem poſt decennium celebrando, quod incipit, *Frequens.* Ejus verba adſcribo, quæ propoſitionem illam, *Papa electus ligari non poteſt*, tam à Concilii mente, quàm à veritate alieniſſimam liquidò probant. *Ea propter hoc Edicto perpetuo ſancimus, decernimus, & ordinamus, ut amodo Concilia Generalia celebrentur, & quòd primum à fine hujus Concilii in quinquennium immediatè ſequens, ſecundum vero à fine illius immediatè ſequentis Concilii in ſeptennium, & deinceps de decennio in decennium perpetuò celebrentur in locis, quæ Summus Pontifex per menſem ante finem cujuſlibet Concilii, approbante & conſentiente Concilio, vel in ejus defectum, ipſum Concilium deputare & aſſignare teneatur, ut ſic per quamdam continuationem ſemper aut Concilium vigeat, aut per termini pendentiam expectetur : Quem terminum liceat Summo Pontifici, de fratrum ſuorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio, ob emergentes fortè caſus abbreviare : ſed nullatenus prorogetur. Locum autem pro futuro celebrando Concilio deputatum abſque evidenti neceſſitate non mutet.* Seſſione XL. propoſiti fuere plures Articuli de Reformatione Eccleſiæ *in Capite & in membris* à Romano Pontifice *cum hoc Sacro Concilio* perficienda, antequam Concilium diſſolveretur, ſcilicet, *De numero, qualitate & natione Dominorum Cardinalium. Item, De Reſervationibus Sedis Apoſtolicæ. Item, de Annatis, communibus ſervitiis & minutis. Item, de Collationibus Beneficiorum & Gratiis Expectativis. Item de Confirmationibus Electionum. Item de Cauſis in Romana Curia tractandis vel non. Item de Officiis Cancellariæ & Pœnitentiariæ. Item de Exemptionibus, & Incorporationibus tempore Schiſmatis factis. Item de Commendis. Item de fructibus medii temporis; &c. Item de non alienandis bonis Romanæ Eccleſiæ. ITEM PROPTER QUÆ. ET QUOMODO PAPA POSSIT CORRIGI VEL DEPONI, &c.* Sacra Synodus ex omnibus Obedientiis conflata Seſſione quadrageſima non revocat in dubium an Summus Pontifex à Concilio Generali corrigi poſſit vel deponi, imò id ſupponit velut dogma Seſſionis quintæ Decretis declaratum, quæ proinde non intelligit de ſolo tempore Schiſmatis, ſed de legitimo Pontifice : crimina duntaxat particulatim recenſeri propter quæ ſit puniendus vel deponendus, modúmque vult præſcribi, quo in hujuſmodi cauſa procedatur. Porro *Martinus V.* palam & apertè profeſſus eſt ſe hiſce Decretis eſſe ligatum, quoniam in executionem Decreti Seſſionis trigeſimæ-nonæ convocavit intra quinquennium Concilium Generale, ac Literas ea de re Seſſione quadrageſima-quarta promulgavit his verbis : *MARTINUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI, &c. Cupientes ac volentes Decreto hujus Generalis Concilii ſatisfacere, inter alia diſponenti, quòd omnino Generalia Concilia celebrentur in loco, quem Summus Pontifex per menſem ante finem hujus Concilii, approbante & conſentiente Concilio deputare & deſignare teneatur pro loco dicti proximè futuri Concilii celebrandi; eodem conſentiente & approbante Concilio civitatem Papienſem tenore præſentium deputamus, & etiam aſſignamus, ſtatuentes & decernentes, quòd Prælati & alii qui ad Generalia Concilia debent convocari, tempore prædicto civitatem ipſam Papienſem accedere teneantur.* Seſſione verò quadrageſima-tertia idem Pontifex, poſtquam varia Decreta, & multa etiam cum ſingulis Nationibus inita Concordata promulgaſſet ; voluit ut Concilium Inſtrumento publico fidem omnibus faceret, ſibi ab eodem Pontifice circa Reformationis Articulos Seſſione XL. propoſitos fuiſſe factum ſatis : Quod, ut poſtulabatur, præſtitum eſt, hoc tenore : *MARTINUS, &c. Decernimus & declaramus, Sacro approbante Concilio, per decreta, ſtatuta, & ordinata, tam lecta in præſenti Seſſione, quàm concordata cum ſingulis Nationibus ejuſdem Concilii, & quæ in noſtra Cancellaria poni volumus, & Literas in forma publica ſub ſigillo Vicecancellarii volentibus confici atque tradi, HUIC SACRO CONCILIO SUPER ARTICULIS CONTENTIS IN DECRETO SUPER REFORMATIONE FIENDA, die Sabbathi trigeſima menſis Octobris proximè præteriti promulgato, FUISSE ET ESSE JAM SATISFACTUM. Quibus Decretis ac Statutis ſic (ut præmittitur) lectis**, *Reverendiſſimus Pater D. Joannes Epiſcopus Oſtienſis, de voluntate Nationum ac ipſius Synodi, & eorum Nominibus, reſpondit in hunc modum : De mandato Nationum reſpondeo, Quòd placent Nationibus Decreta recitata, & cuilibet Nationi placet concordia cum ipſa per Dominum noſtrum facta, & per præmiſſa fatentur dicto Decreto jam eſſe ſatisfactum . . . : Super quibus omnibus & ſingulis præmiſſis, & eorum quolibet, Magiſter Joannes de Scribanis Promotor Sacræ Synodi prædictæ & Fiſcalis Cameræ Apoſtolicæ, petiit ſibi tam Domini noſtri Papæ, quàm Synodi nominibus, à Protonotariis, Notariis, atque Scribis ejuſdem Synodi fieri unum vel plura, publicum ſeu publica Inſtrumenta, ad perpetuam rei memoriam.* Pontifex qui tanta cautione ac diligentiâ approbat, ac omnibus palam facit, publicíſque Inſtrumentis

* Edita ſunt à P. Labbe in Appendice Concilii, & ab Emanuele Schelſtrate ex MSS. Vaticano & Palatino.

Quomodo intelligendum illud effatum, *Papa electus ligari non poteſt?*

Inſtrumentis vult conſignari & cunctis innoteſcere, quòd Synodi Conſtantienſis Mandatis ac Statutis, propoſitiſque ab eadem Sacra Synodo Articulis de Reformatione Eccleſiæ in Capite & in membris ſatisfecerit, iſne, quæſo, his Decretis ac Mandatis ſe non ligatum exiſtimat? Iſne illud quorumdam Deputatorum effatum non ſatis conſideratè prolatum approbat? *Papa electus ligari non poteſt.*

VIII. Nec ſolus *Martinus V.* ſed & alii Romani Pontifices, & Eccleſia quæ illorum Epiſtolas ſuſcepit, hujus pronuntiati damnant falſitatem, *Papa electus ligari non poteſt.* Exiſtimabátne *Julius I.* Papam electum ligari non poſſe, qui ad Orientales ſcribebat de *S. Athanaſii* cauſa: *Quid, quæſo, Nos oportuit facere? An non quod Eccleſiaſtici Canonis?* An Papam electum ligari non poſſe ſentiebat *Celeſtinus I.* qui ad Epiſcopos Illyrici ſcribit? *Dominentur Nobis Regulæ, non Regulis dominemur, ſimus ſubjecti Canonibus, cùm Canonum præcepta ſervamus.* An Papam electum ligari non poſſe ſentiebat *Zoſimus*, ad *Aurelianum* Arelatenſem Epiſcopum ſcribens? *Cùm adversùs Patrum Statuta venitur, non tantùm illorum prudentiæ atque ſententiæ, qui in ævum victura ſanxerunt, ſed ipſi quodammodo Fidei & Catholicæ Diſciplinæ irrogatur injuria. Quid enim tam ſanctum & venerabile eſt, quàm penitus non exorbitare ab itinere Majorum, quorum Canonica Inſtituta velut quædam fundamenta ſunt ferendis Fidei jacta ponderibus?* An Papam electum ligari non poſſe arbitrabatur *S. Leo*, ad *Marcianum* Imperatorem ſcribens? *Privilegia Eccleſiarum, Sanctorum Patrum Canonibus inſtituta, & venerabilis Synodi Nicænæ fixa Decretis, nulla poſſunt improbitate convelli, nulla novitate mutari. In quo opere, auxiliante Chriſto, fideliter exequendo, neceſſe eſt me perſeverantem exhibere famulatum, quoniam diſpenſatio mihi credita eſt, & ad meum tendit reatum, ſi paternarum Regulæ ſanctionum, quæ in Synodo Nicæna ad totius Eccleſiæ regimen, Spiritu Dei inſtruente, ſunt conditæ, Me, quod abſit, connivente violentur.* An Papam electum ligari non poſſe credebat *Gelaſius I.* ad Epiſcopos Dardaniæ ſcribens? *Uniuſcujuſque Synodi Conſtitutum, quod univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, nullam magis exequi Sedem præ cæteris oportere quam Primam?* An Papam electum ligari non poſſe perſuaſum habebat *Hormiſdas*, ſcribens in Indiculo quem *Ennodio* & *Fortunato* Epiſcopis Conſtantinopolim allegatis dedit? *Canones ſolvere, in Religionem committere eſt.* An Papam electum ligari non poſſe cenſebat Joannes II. ad *Cæſarium Arelatenſem* de cauſa *Contumelioſi* Reïenſis Epiſcopi ſcribens? *Rigorem Canonum ſervare neceſſe eſt.* An Papam electum ligari non poſſe dixiſſet *Agapetus I.* qui de bonorum Eccleſiaſticorum alienatione Sacris Canonibus Romano etiam Pontifici prohibita ad *Cæſarium Arelatenſem* ſcribit? *Tanta eſt Deo propitio & ad ea concedenda quæ alimoniis proficiunt pauperum, & circa tuæ Fraternitatis affectum noſtra devotio, ut oneroſum nobis nullatenus eſſe judicemus, quod annui veſtris deſideriis poſtulatis. Sed revocant Nos veneranda Patrum manifeſtiſſima Conſtituta, quibus ſpecialiter prohibemur, prædia juris Eccleſiæ, cui nos omnipotens Dominus præeſſe conſtituit, quolibet titulo ad aliena jura transferre. Qua in re veſtra quoque Sapientia credimus eſſe gratiſſimum, quòd in nullo contra priſcæ Definitionis Conſtituta vel Regulas pro qualibet occaſione, vel ſub cujuſcumque perſonæ reſpectu venire præſumimus. Nec tenacitatis ſtudio, aut ſecularis utilitatis causâ hoc facere Nos credatis, ſed divini conſideratione judicii neceſſe nobis eſt quicquid Synodalis decrevit Auctoritas inviolabiliter cuſtodire.* An Papam electum ligari non poſſe

Epiſt. 14. ſeu 78 Edit. P. Queſnel.

Epiſt. 6.

A ſe dixiſſet *S. Gregorius Magnus*, qui Lib. I. Epiſtola XXIV. ad *Joannem* Conſtantinopolitanum Epiſcopum de Synodorum Generalium Decretis ſcribit? *Dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe, non illa deſtruit, quiſquis præſumit aut ſolvere quos ligant, aut ligare quos ſolvunt.* An Papam electum ligari non poſſe dixiſſet *S. Martinus I.* Epiſtola V. ad *Joannem* Philadelphiæ Epiſcopum ſcribens? *Sed omnino in iis qui libenter peccant & amant peccare, denegare oportet eam veniam, quæ in hujuſmodi lapſibus ex diſpenſatione datur, ne & ipſi propter Canonis contemptum amplius graventur, & Nos in* B *culpa ſimus, injuſtè agendi iis licentiam permittentes. Defenſores enim divinorum Canonum ſumus, non prævaricatores, quandoquidem prævaricationibus conjunctæ manifeſtè retributiones ſunt.* An Papam electum ligari non poſſe dixiſſent Pontifices omnes, qui à ſeptimo ſeculo ad decimum-tertium Profeſſionem illam emittebant, quæ in Libro Diurno Romanorum Pontificum edita eſt? Qua *B. Petro* Apoſtolorum Principi poſt Electionem ſuam, & ante Inaugurationem profitebantur, *Sancta Univerſalia Concilia uſque ad unum apicem immutilata ſervare.... Diligentiùs autem & viva-* C *ciùs omnia Decreta Prædeceſſorum Apoſtolicorum Pontificum, quæque Synodaliter ſtatuerunt, & probata ſunt, confirmare, & indiminutè ſervare, & ſicut ab eis ſtatuta ſunt, in ſui vigoris ſtabilitate cuſtodire: quæque vel quoſque ſimili Auctoritatis Sententiâ condemnaverunt, vel abdicaverunt, ſimili Auctoritatis Sententiâ condemnare, &c. Si qua verò emerſerint contra Diſciplinam Canonicam, emendare; Sacróſque Canones & Conſtituta Pontificum noſtrorum, ut divina & cæleſtia mandata, cuſtodire, utpote tibi redditurum me ſciens de omnibus, quæ profiteor, diſtrictam in divino Judicio rationem, cujus lo-* D *cum divina dignatione perago, & vicem interceſſionibus tuis adjutus impleo. Si præter hæc aliquid agere præſumpſero, eris mihi in illa terribili die divini Judicii depropitius.* An Papam electum ligari non poſſe dixiſſet *Paſchalis II.* qui ad *Baſilium* Hieroſolymitanum Regem Epiſtola XXIX. ſcripſit: *Unaquæque Provincia juſtitia ſua limitibus perfruatur. Nec enim poſſumus manifeſtè ſanctis Patrum noſtrorum Conſtitutionibus obviare.* An Papam electum ligari non poſſe dixiſſet *Eugenius III.* qui Epiſtola VIII. ad Germaniæ Epiſcopos ſcribit? *Contra Deum & Sacrorum Canonum Sanctiones nulli om-* E *nino petitioni poſſumus præbere conſenſum.* An Pontificem electum ligari non poſſe dixiſſet *Innocentius III.* ad *Philippum Auguſtum* ſcribens Epiſtola CVI. Libri XV. *Verùm ſi ſuper hoc abſque Generalis deliberatione Concilii determinare aliquid tentaremus, præter divinam offenſam, & mundanam infamiam, quam ex eo poſſemus incurrere, forſan Ordinis & Officii nobis periculum immineret.* An Pontificem electum ligari non poſſe ſentiebant Cardinales qui *Paulum II.* elegerunt, & ipſemet ante electionem ſuam? Qui jurarunt ſinguli voverúntque Deo, Sanctiſque Apoſtolis *Petro* & *Paulo*, ſi ad F Pontificatum aſſumerentur, *Lapſos Curialium mores ad Patrum diſciplinam reſtringere, Concilium Generale Chriſtianorum intra triennium cogere, in quo & Principes ſeculi ad tuendam Religionis cauſam accenderentur, atræque partes Eccleſiæ communi medicamento ſanitatem reciperent:* & alias Leges obſervare, quas recenſet *Jacobus* Cardinalis Papienſis Libro II. Commentariorum. Utque *bis quotannis per Kalendas Decembres Maiáſque Patres ſeorſum à Pontifice convenientes cognoſcerent inter ſe an ſervatæ illæ judicarentur. Id ſi minùs factum intelligerent, charitate quæ filiis in parentes eſt debita, uſque ad tertia rememorationis officia, tranſgreſſionis & perjurii illum monerent, ad ſervandumque precarentur.*

Mentem

Mentem mutaverit *Paulus II.* poſt Aſſumptionem ſuam, Leges in Conclavi ſummo conſenſu latas, & à ſe ſemel iterùmque juratas abrogaverit, Cardinales vi illatâ ad ſubſcribendum placitis etiam non cognitis compulerit, Pontificem electum ligari non poſſe perſuaſus. Non ita ſenſit Sacrum Collegium, nominatim Juris Pontificii Doctores, Theologique omnes, ut ſcribit ad ipſum Cardinalis Papienſis Epiſtola LXXXI. *Voviſti Cardinalis, voviſti & Pontifex, ſervaturum te Leges quæ in Conclavi ſunt editæ, ad ſalutem publicam utiles, voti tui duobus in libellis Chirographum extat, dixiſti cùm ſcriberes, etiam ſine voto ſervaturum te eas fuiſſe.... Non diſputo nunc voto illo tenearis, an non, alterius loci & temporis ſit inquiſitio; tantùm dico, paucis exceptis, qui ſublatis Legibus, faciliorem ſibi ad Cardinalatum viam intelligunt, reliquos tam Pontificii quàm Divini Juris Interpretes, totum quoque Collegium, teneri te exiſtimare.* An Papam electum ligari non poſſe credebant Cardinales quotquot poſt obitum *Pii III.* ad novi Pontificis electionem convenere, quorum ſinguli certas Leges unanimi conſenſu latas *pro defenſione Catholicæ Fidei, pro conſervatione Eccleſiaſticæ Libertatis, & Reformatione Eccleſiæ in Capite & in membris*, ſe obſervaturos jurarunt, ſi ad Summum Pontificatum aſſumerentur: & inter alias, Generale Concilium intra biennium à creatione ſuâ indicere & celebrare? Quas leges ſi Pontifex electus violaret, *tanquam tranſgreſſor voti ac fidei præſtitæ, ac perjurus, tanquam etiam perturbator & ſcandalizator Eccleſiæ & totius Chriſtianitatis haberetur*, & *poteſtas* eſſet duabus partibus Sacri Collegii *congregandi Concilium Generale*, cujus Sententiæ eſſet obnoxius; cujúſque judicio pœnas daret. An Papam electum ligari non poſſe credebat, qui hoc in Conclavi electus eſt *Julius II.* qui ad iſtarum Legum obſervantiam juramento & voto poſt electionem ſe obſtrinxit, ut ſeptimo harum Capite ſancitum erat, ſub hac verborum formula? *Ego Julius II. Electus in Summum Pontificem, præmiſſa omnia & ſingula promitto, juro, & voveo obſervare & adimplere in omnibus & per omnia purè & ſimpliciter & bona fide realiter & cum effectu, & ſub pœna perjurii & Anathematis, à quibus nec me ipſum abſolvam, nec alicui abſolutionem committam. Ita me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia.* Refert *Odoricus Raynaldus*, Annalium Eccleſiaſticorum Tom. XX. ad annum. MDIII.

IX. Ex his omnibus evidens eſt, effatum illud, *Papa electus ligari non poteſt*, eo ſenſu intellectum, quo illud accepit *M. Emanuël à Schelſtrate*, Traditioni Sedis Apoſtolicæ prorſus repugnare, adeóque Sacræ Synodo Conſtantienſi abſque injuria affingi non poſſe. Ratum igitur maneat, quod Geſta ipſa à Viro Clariſſimo laudata docent, id à quibuſdam tantùm Deputatis inter conferendum prolatum, non ſatis conſiderata ratione, ut ex dictis patet. Si tamen mollire quis hoc aliquorum à Nationibus, & Cardinalibus Deputatorum Pronuntiatum velit, & in ſenſum tolerabilem flectere, non repugnabo: ſed hac interpretatione præſidium *M. Schelſtrate* diruetur. Is ergo forſan fuerit illius Pronuntiati ſenſus: In materia qua de agebatur, Papam electum prohiberi non poſſe ac ſuſpendi ab Adminiſtratione ſtatim atque aſſumptus eſt, abſque ſua culpa, & Eccleſiæ Reformationem ad ipſum cum Sacro Concilio, cui præerit, pertinere; adeóque non poſſe excludi à conſortio tam glorioſi operis. Is, inquam, fortè ſenſus fuit Deputatorum, cùm Nationi Germanicæ petenti *aſſecurationem & cautionem per Decretum irritans, quòd poſt Electionem Papæ fieret Reformatio ante Coronationem Papæ & Adminiſtrationem aliquam*, reſponderunt: *Quòd Papa electus ligari non poterat.*

X. Objectionem alteram, ad finem Capitis ſecundi Diſſertationis ſuæ contra Eccleſiæ Gallicanæ ſententiam depromit *M. Emanuël à Schelſtrate* ex Profeſſione Fidei, quam Synodus Conſtantienſis Romano Pontifici proximè eligendo præſcripſit Seſſione trigeſima-nona; in qua quidem Profeſſione, (ut Vir Clariſſimus obſervat) Patres enumerant omnia Concilia Generalia tam « in Oriente quàm Occidente ante illud tempus « celebrata, in quorum Decreta ad Fidem ſpec- « tantia Pontifices ante Conſecrationem jurare « debebant, ſolius autem Conſtantienſis Concilii « mentionem omiſerunt. Nullum Concilium ex « omnibus Generalibus tam ſpecialem Conſtitu- « tionem ediderat de obſervandis à quocumque, « etiamſi Pontificalis Auctoritatis exiſtat, Decre- « tis Fidei à ſe ſtatuendis, quam hoc Concilium « Conſtantienſe Seſſione v. & cùm ageretur Seſ- « ſione trigeſima-nona de Profeſſione Pontificis « pro obſervandis Decretis Generalium Conci- « liorum, adducuntur octo prima Concilia, quæ « ſunt omnia Generalia ab Orientalibus celebra- « ta, & adduntur Concilia Romæ in Laterano, « Lugduni, & Viennæ habita, quæ erant omnia « Generalia ab Occidentalibus ante illud tem- « pus celebrata, & Decreta Fidei continentia: « Conſtantienſis verò Concilii nulla fit mentio, « licèt jam plura edidiſſet de Fide Decreta, « quàm ullum præcedens Concilium: Quid hic « ſubſit, dicant, obſecro, qui norint: Nos ſanè « (inquit *M. Schelſtrate*) vel ex hoc loco evin- « cimus, ipſum Conſtantienſe Concilium Seſ- « ſione XXXIX. ad Fidei Decreta à ſe edita Roma- « nos Pontifices ante approbationem adſtringere « noluiſſe. «

Objectio M. Schelſtrate.

XI. Reſpondetur, quòd etſi diſerta & expreſſa mentio non fiat Concilii Conſtantienſis in Profeſſione Fidei, quam ipſa Sacra Synodus futuro Pontifici præſcripſit, Decreta tamen Fidei ab eadem edita in hac Profeſſione implicitè continentur: ſiquidem Pontifex electus *corde & ore* profitetur, quamdiu in hac fragili vita conſtitutus fuerit, *Se firmiter credere & tenere ſanctam Fidem Catholicam ſecundùm Traditiones Apoſtolorum, Generalium Conciliorum, & aliorum Sanctorum Patrum.* Hæc porro Generalium Conciliorum appellatio Conſtantienſe quoque complectitur. Deinde cùm Sacra Synodus Conſtantienſis hanc Fidei Profeſſionem Pontifici præſcriberet, multò magis ipſi proponere cenſebatur Fidei dogmata contra *Vvicleffum, Joannem Hus & Hieronymum de Praga*, necnon *Joannem Parvi* diffinita: maximè cùm Seſſionibus quarta & quinta declaraſſet ac diffiniviſſet, Pontificem ipſum Romanum *teneri obedire Mandatis ac Decretis hujus Sanctæ Synodi, & cujuſcumque alterius Concilii Generalis, in his quæ pertinent ad Fidem, extirpationem Schiſmatis, & Reformationem Generalem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris.* Tertiò, Pontifex eligendus vel damnationi errorum *Vvickleffi, Joannis Hus, & Joannis Parvi* adfuerat, vel Concilio Conſtantienſi adhærens, eorum damnationem palam approbabat: Non erat igitur opus ut verbis profiteretur Fidem Concilii Conſtantienſis, quam ſe tenere factis ipſis teſtabatur. Quartò, cùm hi errores *dudum à Sanctis Patribus & Generalibus Conciliis damnati eſſent*, ut habetur in Sententia contra *Vvickleffum* Seſſione VIII. & in Sententia contra *Joannem Hus* Seſſione XV. hoc ipſo quo Pontifex Fidem profitebatur ſecundùm ſuperiorum Conciliorum Generalium diffinitiones, & doctrinam SS. Patrum, profitebatur & dogmata

Reſponſio.

damnatis à ſacra Synodo Conſtantienſi erroribus oppoſita. Quintò, pendente adhuc Synodo, viſum non eſt Patribus eam Fidei Profeſſioni expreſsè inſerere. Nec tamen inde ſequitur, ut colligit Magiſter *Emanuel à Schelſtrate*, Romanos Pontifices Decretis Fidei à Sacro Concilio Conſtantienſi editis adſtrictos non fuiſſe, donec Illa approbaſſent. Sicut enim abſurdè diceretur, *S. Silveſtrum* adſtrictum non fuiſſe ad credendum Filium Dei eſſe conſubſtantialem & coæternum Patri, antequam Nicænum Symbolum approbaſſet, quia Spiritus Sanctus per Sanctam Synodum id diffiniverat, & Anathema dixerat contrarium aſſerentibus, quo fuiſſet confixus ipſe Pontifex, ſi cum Ario dixiſſet, Filium eſſe ex non entibus. Fuiſſe tempus quando non erat, Æterno Patri conſubſtantialem non eſſe, ſed primam creaturam: Ita abſque errore aſſeri non poteſt Summum Pontificem adſtrictum non fuiſſe Decretis Fidei à Sacra Synodo Conſtantienſi latis antequam ipſa approbaſſet: ſiquidem Spiritus Sanctus per Sacram Synodum Articulos *Joannis Vvicklef*, & *Joannis Hus* non eſſe Catholicos diffiniverat, nec tanquam tales dogmatizandos, ſed ex eis plures eſſe erroneos, alios ſcandaloſos, aliquos piarum aurium offenſivos, plures temerarios & ſeditioſos, *nonnullos notoriè hæreticos, & jamdudum à Sanctis Patribus & Generalibus Conciliis reprobatos & damnatos*, ipſóſque prædicare, dogmatizare, aut quomodolibet approbare prohibuerat. Propoſitionem etiam *Joannis Parvi*, tametſi non ſub ejus nomine, hæreticam pronuntiaverat, & pertinaciter illam aſſerentes Hæreticos declaraverat, & tanquam tales juxta Canonicas Sanctiones puniendos. Tenebatur itaque Summus Pontifex illos errores damnare, alioqui ut Hæreticus & ipſe damnatus à Synodo fuiſſet. Quod probè intelligens *Martinus V.* in Concilio Conſtantienſi Pontifex electus, damnationem errorum *Joannis Vvicklef* & *Joannis Hus* à Synodo Conſtantienſi factam promulgavit, atque in eorum Sectatores ab Epiſcopis & Inquiſitoribus agi præcepit, Conſtitutione quæ incipit: *Inter cunctas*, ab ipſo Concilio approbatâ, quâ vim diffinitionis Fidei & damnationis hæreſum prædictatum atque Hæreticorum ab approbatione ſeu confirmatione ſua tantùm abeſt ut repetat, ut potiùs uni Concilio Generali Conſtantienſi illam tribuat. *Quapropter*, inquit, *Generalis Conſtantienſis Synodus tantam Fidelium & Fides Orthodoxa plagam & ruinam videns, exclamare compulſa eſt cum Auguſtino &c. Proinde Synodus præfata ad omnipotentis Dei gloriam, ipſiúſque Catholica Fidei ac Christiana Religionis conſervationem, augmentum, & animarum ſalutem & præſervationem, eoſdem Joannem Vvicklef & Joannem Hus, & Hieronymum, qui inter cætera de Sacro Euchariſtia Sacramento, & aliis Sacramentis Eccleſia, & Articulis Fidei, aliter quàm Sancta Romana Eccleſia credit & tenet, & prædicat, & docet, quamplurima temerè & damnabiliter credere ac tenere, prædicare atque docere pertinaciter attentabant, velut Hæreticos & pertinaces ac obſtinatos, jam à communione Fidelium ſeparatos, de Domo Dei corporaliter ejecit, & ſpiritualiter ejectos declaravit, & alia nonnulla circa præmiſſa utilia & ſalubria ſtatuit & decrevit, per quæ alii, qui conſenſibus Hæreſiarchis, eorúmque falſis doctrinis hujuſmodi, ſpiritualiter de Domo Dei exierunt, per vias canonicas reducerentur ad ſemitas veritatis.* Et inter ea de quibus interrogari jubet Vvicklefitas & Huſſitas, ſive de his hæreſibus ſuſpectos, hæc præſcribitur Interrogatio: *Item, utrum credat, quòd condemnationes Joannis Vvicklef, Joannis Hus, & Hieronymi de Praga, facta de perſonis eorum, libris, & documentis per ſacrum Generale Conſtantienſe Concilium, fuerint rite & juſtè facta, & à quolibet Catholico pro talibus tenenda & firmiter aſſerenda.* Necnon iſta: *Item, utrum credat, quòd illud quod ſacrum Concilium Conſtantienſe, univerſalem Eccleſiam repræſentans, approbavit & approbat in favorem Fidei & ad ſalutem animarum, quòd hoc eſt ab univerſis Chriſti Fidelibus approbandum & tenendum: & quod condemnavit & condemnat, eſſe Fidei vel bonis moribus contrarium, hoc ab eiſdem eſſe tenendum pro condemnato, credendum, & aſſerendum.* Cùm Pontifex ab univerſis Chriſti Fidelibus approbandum & tenendum aſſerit, quod à Sacro Concilio Generali Conſtantienſi in favorem Fidei & ſalutem animarum diffinitum eſt, & tenendum pro condemnato, quod ab eodem eſt damnatum ut Fidei vel bonis moribus contrarium, ſeipſum ab ea lege non magis excipit, quàm à numero Chriſti Fidelium. Falſiſſimum igitur eſt, quod *M. Emanuel à Schelſtrate* aſſerit, Patres Conſtantienſes ad Fidei Decreta à ſe edita Romanos Pontifices ante approbationem adſtringere noluiſſe.

ARTICULUS III.

Illorum Sententiam meritò Clerus Gallicanus improbat, qui Decreta Seſſionis v. Concilii Conſtantienſis ut minùs confirmata robore carere exiſtimarunt.

I. Concilium Conſtantienſe à Sede Apoſtolica confirmatum abſque exceptione prorſus ulla Decretorum Seſſionis quartæ & quintæ, Articulo I. §. I. hujus Diſſertationis probavimus, primò ex verbis *Martini V.* in poſtrema Seſſione declarantis, *Quòd omnia & ſingula determinata, concluſa, & decreta in materiis Fidei per præſens Sacrum Generale Concilium Conſtantienſe conciliariter teneri, & inviolabiliter obſervari volebat, & nunquam contravenire quoquo modo, ipſáque ſic conciliariter facta approbat & ratificat.* Porro Decreta Seſſionis quintæ ad materiam Fidei pertinent: Dogma enim Fidei eſt obediendum eſſe Concilii Generalis Decretis & mandatis in his quæ pertinent ad Fidem, & extirpationem Schiſmatis, & Reformationem Eccleſiæ. Et quamvis dogma Fidei non ſit Concilium eſſe Romano Pontifice ſuperius, adeo ut hæretici ſint qui contrarium aſſerunt, quia dogma Fidei eſſe nondum Eccleſia diffinivit, ad materiam tamen Fidei & illud pertinet, ceu doctrina Scripturæ Sacræ & Traditioni conſona, & ut talis à Concilio Generali declarata & confirmata. Hæc etiam Decreta *conciliariter*, id eſt, in ſolemni Seſſione poſt accuratum examen, & maturam deliberationem condita ſunt. Illa ergo à *Martino V.* ſunt approbata & confirmata.

II. Idem Pontifex in Conſtitutione quam ſupra laudavimus, ubi inter condemnatos à Sacra Synodo Generali Conſtantienſi *Vvicklefi* errores hunc recenſuit ordine XLI. *Non eſt de neceſſitate ſalutis, credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias*: hanc Cenſuram Concilii approbat, & approbando ſuam facit: *Error eſt, ſi per Romanam Eccleſiam intelligat univerſalem Eccleſiam, aut Concilium Generale, aut pro quanto negaret Primatum Summi Pontificis ſuper alias Eccleſias particulares.* Qui primatum Romani Pontificis aſſerit ſuper Eccleſias duntaxat particulares, non ſuper Eccleſiam univerſalem & Concilium Generale illam repræſentans, nonne approbare atque confirmare cenſendus eſt Decreta Seſſionis v. declarantia, Quòd Summus etiam Pontifex obedire tenetur Decretis Concilii Conſtantienſis,

ſtatis, & cujuſcumque alterius Concilii Generalis, in his quæ pertinent ad Fidem, ad extirpationem Schiſmatis, & generalem Reformationem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris?

III. Idem conſtat ex quæſtionibus quas ab hæreſi redeuntibus fieri jubet, quarum una hæc eſt: *Item, utrum credat, quòd Papa canonicè electus, qui pro tempore fuerit, ejus nomine proprio expreſſo, ſit Succeſſor Beati Petri, habens ſupremam Auctoritatem in Eccleſia Dei?* Accuratè loquitur *Martinus V.* & in Conſtitutione, quam *Sacro approbante Concilio* promulgat, Concilii mentem, doctrinámque ſequitur. Propterea non ait Summum Pontificem habere ſupremam Autoritatem *in Eccleſiam*, ſed, *in Eccleſia*. S[ic] verba temperat, ut Concilii Generalis ſuperiori Autoritati, Seſſionis quintæ Decretis aſſertæ non deroget. Altera quæſtio ſeu interrogatio his verbis concepta eſt: *Item, utrum credat, teneat & aſſerat, quod quodlibet Concilium Generale, & etiam Conſtantienſe, univerſalem Eccleſiam repræſentet?* Nulla fit Seſſionum exceptio, ac proinde in quinta etiam Seſſione univerſalem Eccleſiam repræſentabat; hujus itaque Seſſionis Decreta etiam à *Martino V.* approbata ſunt. *Item, utrum credat, quod illud Sacrum Concilium Conſtantienſe univerſalem Eccleſiam repræſentans, approbavit & approbat in favorem Fidei, & ad ſalutem animarum, quòd hoc eſt ab univerſis Chriſti Fidelibus approbandum & tenendum?* &c. Decreta Seſſionis v. quibus ſancitum eſt, *Concilium Generale poteſtatem à Chriſto immediatè habere, in his quæ pertinent ad Fidem, ad extirpationem Schiſmatis, & Reformationem generalem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris: & quemcumque cujuſcumque dignitatis, etiam Papalis, obedire teneri Statutis & Præceptis hujus Sacræ Synodi, & cujuſcumque alterius Concilii Generalis, ſuper præmiſſis, & ad ea pertinentibus*, &c. Hæc, inquam, Decreta in favorem Fidei, & ad ſalutem animarum condita, nemo ſapienter negaverit. Sunt igitur à *Martino V.* confirmata. Præterea, Concilium Conſtantienſe ubique Seſſionum, univerſalem repræſentat Eccleſiam, ut docet *Martinus V.* in Conſtitutione illa ſua, *Sacro approbante Concilio* edita: in ſuis itaque Diffinitionibus & Declarationibus dogmatum errare non potuit: idque cùm perſuaſum eſſet *Martino V.* omnes Concilii Diffinitiones ac Decreta confirmavit, adeóque & Decreta Seſſionis v. Tandem *Martinus V.* cùm Generale Concilium indixit Seſſione XLIV. ut Decreto Generalis Concilii Conſtantienſis, quod incipit, *Frequens*, ſatisfaceret, quemadmodum ipſe teſtatur; non potuit expreſſiùs hoc & alia Concilii Decreta, maximè Seſſionis quintæ, ad quæ relationem habet, confirmare.

IV. Accedit *Eugenii IV.* & *Pii II.* Conſtantienſem Synodum generatim, indefinitè, & abſque ulla prorſus exceptione vel reſtrictione Seſſionum aut Decretorum, tanquam Oecumenicam approbantium & confirmantium autoritas quorum verba Articulo I. §. I. hujus Diſſertationis deſcripta, hic repetere non eſt opus.

Objectio Bellarmini.

V. At, inquit *Bellarminus* Libro II. De Conciliorum Autoritate, Cap. XIX. „*Martinus V.* „diſertè dixit ſe confirmare tantùm ea Decre„ta de Fide, quæ facta erant *Conciliariter*, id „eſt, more a[?]orum Conciliorum, re diligen„ter examinatâ: conſtat autem hoc Decre„tum ſine ullo examine factum à Concilio Con„ſtantienſi.

Reſponſio.

VI. Reſpondetur, Nullam unquam falſitatem majori aſſeveratione & confidentia prolatam ac ſcriptam. *Conſtat* (inquit doctiſſimus Cardinalis) *hoc Decretum ſine ullo examine factum à Concilio.* Unde verò id [?]nſtat? An ex Actis Concilii? An ex Sc[?]iptoribus c[?] v[?] aut ſupparibus? Nequaquam. Imò conſtat ex his quæ in hacce Diſſertatione ſcripſimus, prævio examine diligenti, & matura cum deliberatione conditum. Atque ut id extra omnem dubitationem poſitum ſit, ſatis eſt quòd in publica Seſſione more ſolemni ſit à Concilio *uniformiter approbatum & concluſum*, quod ita factum patet ex Actis. Quod ſi d[?] C[?]ncilii Generalis Decretis in Seſſione publica more ſolemni Conciliorum conditis ac promulgatis dicere liceat, vel fingere, quod *Bellarminus* de his Concilii Conſtantienſis Decretis ſcribit, ſine ullo examine eſſe facta, via Hæreticis omnibus aperitur ad Conciliorum Diffinitiones eludendas, omniúmque Decretorum in materia fidei autoritatem elevandam. Quis enim Vvicklefiſta aut Huſſita non eadem confidentiâ diceret, Conſtat Articulos *Vvicleffi* & *Joannis Hus* ſine ullo examine damnatos? Malè igitur intelligunt, *to Conciliariter*, qui aliquid in publica Seſſione diffinitum, declaratum vel decretum a Concilio putant, quod tamen *Conciliariter* diffinitum non ſit vel decretum, & à *Martino V.* approbatum. Omnia enimvero probavit *Martinus V.* quæ in ſolemni totius Concilii Conſeſſu ſancita fuerant. Id unum ſignificat hoc verbo, *Conciliariter*, non verò quæ in privatis duntaxat Nationum Collationibus, aut per Deputatos, aut denique in Collegio tantùm Cardinalium propoſita fuerant, examinata, & deliberata; cujus generis erat damnatio cujuſdam Libri, cujus occaſione hæc, quæ objiciuntur, verba protulit *Martinus V.* Abſoluto ſcilicet Concilio, cùm *Umbaldus* Titulo *S. Viti* Diaconus Cardinalis, de mandato Summi Pontificis, totiúſque ſacri Concilii, altâ & intelligibili voce dixiſſet: *Domini, ite in pace*: & ab omnibus reſponſum fuiſſet, *Amen*: jámque de eodem mandato *Joannes de Podimitis* Catanenſis Epiſcopus, ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumptus, ambonem aſcenderet, Legati *Vladiſlai* Sereniſſimi Poloniæ Regis, & Illuſtriſſimi Principis *Alexandri*, Magni Lithuaniæ Ducis, Dominorum ſuorum nomine Summo Pontifici & ſacro Concilio ſupplicarunt, ut *Libellus cujuſdam Fratris Joannis Falkemberch, notoriè crudeliſſimas hæreſes (ut dixerunt) continens, rite damnatus tanquam hæreticus per Deputatos in cauſa Fidei ac etiam per omnes Nationes Concilii, ac per Collegium Cardinalium* (ut conſtare publicis Inſtrumentis aſſerebant) *in Seſſione publica per Sacrum Concilium damnaretur, ſeu publicè damnatus pronuntiaretur, antequam præſens Concilium diſſolveretur. Alioquin nomine quo ſupra proteſtabantur de gravamine, & de appellando ad futurum Concilium.* Quibus reſpondit Summus Pontifex: *Quòd omnia & ſingula determinata, concluſa & decreta in materia Fidei per præſens Sacrum Generale Concilium Conſtantienſe, tenere, & inviolabiliter obſervare volebat, & nunquam contra venire quoquo modo, ipſáque ſic conciliariter facta approbat & ratificat, & non aliter nec alio modo.* Et iſtud vivæ vocis oraculum repeti juſſit per *Auguſtinum de Piſis* Sacri Conſiſtorii Advocatum, qui de hoc ab Apoſtolicæ Sedis Protonotariis & Notariis, ad conſcribendum Acta Concilii deputatis, petiit ejuſdem Pontificis nomine publicum ſeu publica Inſtrumenta confici ad æternam rei memoriam. Ex his colligitur, Decreta Seſſionis quintæ fuiſſe *Conciliariter* condita, ſiquidem non in privatis duntaxat Nationum Collationibus, quod hac voce *Nationaliter*, exprimi poteſt (ſi hanc uſurpare liceat)

non per Deputatos tantùm, aut in Collegio Cardinalium; ſed in publica Seſſione, more ſolemni Conciliorum edita fuit, viámque extinguendo Schiſmati facillimam aperuere: ac proinde illa etiam approbavit & confirmavit *Martinus V.* Pontifex Maximus.

Objectio D. Schelſtrate.

VII. Objicit *M. Emanuël à Schelſtrate*; Certum eſſe, *Martinum V.* per materias Fidei non intellexiſſe Decreta Seſſionis quartæ & quintæ: tria namque materiarum genera in Conſtantienſi Concilio diſtingui ſolebant; unum materiæ Fidei; ſecundum materiæ unionis; tertium materiæ reformationis. Per primum, intelligebatur in Conſtantienſi Concilio illud quod fiebat contra Hæreticos: per ſecundum, quod fiebat contra tres Contendentes de Papatu, & pro trium Obedientiarum unione, ac electione veri & indubitati Pontificis: per tertium, quod fiebat pro reformanda Eccleſia in Capite & in membris. Duo ultima nullam pati poſſunt controverſiam: primum ex ipſis Actis patet: Ubi de materiis fidei mentio facta reperitur, ſemper agitur de iis quæ facta ſunt contra *Joannem Vvicklef*, *Joannem Hus*, vel *Hieronymum de Praga*, eorúmque Articulos hæreticos, & nunquam de alia materia. Ut autem hujus rei veritas magis pateſiat, reſtantur Acta Conſtantienſis Concilii à quatuor Sedis Apoſtolicæ Notariis conſcripta, quòd cùm Seſſione v. Electus Poznanienſis pronuntiaret Decreta ſuperiùs allata, illa edita ſint *per modum Conſtitutionum* ad conſequendum faciliùs unionem, & reformationem, iiſque ſic pronuntiatis ſtatim addunt: *Quibus itaque peractis, ſupradictus Pater Dominus Andreas Electus Poznanienſis legebat quædam Aviſamenta in materia Fidei, & ſuper materia Joannis Hus detenti per Concilium, & quodam Joanne Vvicklef, quæ ſequuntur, &c.* Diſtinctio fit inter Decreta per modum Conſtitutionum pronuntiata, & Adviſamenta contra Hæreticos prælecta, quæ ſola à Concilio ipſo dicuntur verſari in materia fidei: Unde iidem Notarii Seſſione ſexta mentionem facientes materiæ fidei, non de alio quàm de *Joanne Hus* loquuntur: & Seſſione ſeptima, dum Statutum referunt, quòd *quarta menſis Maii debeat fieri Seſſio in materia fidei*, addunt *videlicet ſuper condemnatione memoriæ Joannis Vvicklef.* Neque aliud voluit *Martinus V.* per materias fidei, quàm quod per illas in Conſtantienſi Concilio intelligebatur, neque aliud planè intelligere debuit, quando omnia & ſingula in materiis fidei Conciliariter determinata probavit Seſſione XLV. enimvero occaſione libelli *Joannis Falkembergh*, agebatur de Propoſitionibus notoriè hæreticis damnandis, vel tanquam damnatas declarandis, adeóque de illis agebatur, quæ Concilium Conſtantienſe per materias Fidei intelligebat. Quid ad hæc *Martinus Quintus*? Reſpondit ad prædicta, Se ſolùm confirmare quæ Conciliariter concluſa & decreta fuerant in materiis Fidei, qualia erant omnia illa contra *Joannem Hus*, *Joannem Vvicklef*, *Hieronymum de Praga*, & Bohemos, in publicis Seſſionibus determinata, quæ proinde ſpeciali Conſtitutione, *Inter cunctas*, Conſtantienſi Concilio approbante, toti Eccleſiæ credenda propoſuit: non autem illa contra *Joannem Falkembergh* propoſita: quia licèt cauſa ejus in materia fidei eſſet, non tamen conciliariter in publica Seſſione determinata erat. Ex quibus manifeſtum eſt, quòd *Martinus V.* per materias fidei nihil aliud intelligere debuit, ſed & re ipſa nihil aliud intellexit, quàm determinata, concluſa, & decreta contra Hæreticos,

A eorúmque propoſitiones. Non confirmavit ergo Decreta Seſſionis quartæ & quintæ de Superioritate Concilii intellecta.

VIII. Reſpondetur, Tres illas materias, circa quas verſata eſt Sacra Synodus Conſtantienſis, non ita diſtinctas eſſe, ut concurrere non poſſint, id eſt, ut eædem quæſtiones & propoſitiones ad materiam unionis vel reformationis, & ſimul ad materiam Fidei interdum non pertineant. Nam Reformatio facienda erat *in fide & in moribus*, adeóque ad materiam fidei etiam pertinebat. Similiter ad unionem perfectam unum & indubi-
B tatum Pontificem eligi neceſſe erat: & tamen ad fidem pertinet quòd hic Pontifex electus canonicè, puta *Martinus V.* ſit ſucceſſor *B. Petri* habens ſupremam Autoritatem in Eccleſia Dei. Unde Hæreticos ad Eccleſiam redeuntes interrogari jubet *Martinus V.* in Conſtitutione laudata, utrum id credant. Pariter Conſtitutiones Synodales Autoritatem Concilii Generalis diffinientes, etſi viam ad unionem faciliorem aperiant, ad materiam tamen Fidei & Reformationis etiam ſpectant, ſiquidem Fideles omnes adſtrictos
C declarant ad obediendum Statutis Concilii Generalis *in his quæ pertinent ad Fidem, extirpationem Schiſmatis, & Reformationem Eccleſiæ in Capite & in membris.* Fidem itaque, unionem, & Reformationem juvant, ſicque ad triplicem illam materiam revocantur. Diffiniunt inſuper, Concilium Generale Catholicam Eccleſiam repræſentare, & à Chriſto immediatè poteſtatem habere: quæ dogmata ſunt in materia Fidei comprehenſa. Unde *Martinus V.* Hæreticum ad Eccleſiam redeuntem interrogari jubet: *Utrum credat, teneat, & aſſerat, quòd quodlibet Concilium Generale, & etiam Conſtantienſe, univerſalem Eccleſiam
D repræſentet. Item, Utrum credat quod illud quod Sacrum Concilium Conſtantienſe univerſalem Eccleſiam repræſentans, approbavit & approbat in favorem Fidei & ad ſalutem animarum, quòd hoc eſt ab univerſis Chriſti Fidelibus approbandum & tenendum.* Cùm itaque illa ad Fidem pertineant, fatente *M. Emanuële à Schelſtrate*, quæ *Martinus V.* Conſtitutione, *Inter cunctas*, toti Eccleſiæ credenda propoſuit; dogma fidei eſt, quòd Concilium Conſtantienſe in omnibus Seſſionibus univerſalem Eccleſiam repræſentaverit: dogma item fidei eſt, quòd quicquid approbavit in favorem fidei & ad ſalutem animarum, ſit ab univerſis
E Chriſti Fidelibus tenendum. At Decreta Seſſionis quintæ ad ſalutem animarum & in favorem fidei condita ſunt: ſiquidem *ad conſequendum faciliùs, ſecuriùs, liberiùs Unionem, & Reformationem Eccleſiæ Dei*, ut habent Acta, & Clariſſimus Adverſarius fatetur: & Reformatio Eccleſiæ circa Fidem & mores verſari debebat, ut docet eadem Sacra Synodus Seſſione tertia, Se diſſolvi non debere, nec diſſolutum iri declarans, uſque ad extirpationem Schiſmatis, & *quouſque Eccleſia ſit reformata in Fide & moribus, & Capite & membris.*

Reſponſio.

F Præterea *Gerſonius*, qui Concilio Conſtantienſi interfuit, hæc Decreta Seſſionis v. eſſe in materia Fidei palam dixit, in Sermone habito coram Patribus ejuſdem Concilii in Feſto *S. Antonii.* Recenſitis enim Decretis illis, ſtatim ſubdit: *Huic veritati fundatæ ſupra Petram Sacræ Scripturæ, quiſquis propoſito detrahit, cadit in hæreſim jam damnatam.* Et in Tractatu *De Examine Doctrinarum*, Conſideratione II. *Supereſt quoque remedium Concilii Generalis, cujus finalis, autoritativa, judicialiſque poteſtas fundata eſt indeſtructibiliter in illo verbo Chriſti*: « Quòd ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus. «

Cui

Cui legi haud dubiè ſubeſt Papa, licèt haſtenus mul tis hæc veritas non placeret propter inordinatum favorem ad Summum Pontificem, vel Scripta ſua malè ſit·epta plusquam ad Chriſtum & Evangelia. Nunc autem oppoſita falſitas eſt Hæreſis expreſſè damnata per Concilium Conſtantienſe. Idem dixit Magiſter *Thomas de Corſellis*, in Propoſitione facta Biturigibus in Conventu Eccleſiæ Gallicanæ anno MCCCCXL. *Nec dubium eſt* (inquit) *hanc eſſe Declarationem Fidei Catholicæ, quæ eſt de Autoritate data Eccleſiæ immediatè à Chriſto, qui eſt veritas prima & primum objectum Fidei, à quo dependet univerſa fides noſtra. Vigore autem hujus Declarationis fuit poſtea editum Capitulum, Frequens, etiam poſtquam omnes Obedientiæ ibidem advenerant, in quo ſtatuta ſunt pœnæ in caſu quo Schiſma inſurgeret, non ſedente Concilio contra Papam, ſi non congregaret Concilium infra annum, aut ſi perſonaliter ad ipſum non veniret, videlicet pœna cadendi à Jure Papatus, & inhabilitationis ad omnes Dignitates activè & paſſivè. Quas pœnas non potuiſſet ſtatuere ipſa Synodus Conſtantienſis in illum qui haberet verum jus in Papatu, niſi ad hoc Autoritatem immediatè à Chriſto habuiſſet, quemadmodum in prædicta Declaratione ponitur.* Idem ſenſit *Almainus* Libro *De Autoritate Eccleſiæ*, Cap. VIII. *Iſta argumenta* (inquit) *parum motiva ſunt ad inferendum quòd ſit error intolerabilis dicere, quod Concilium ſit ſupra Papam: imò oppoſitum eſt error totius Eccleſiæ deſtructivus, & Eccleſiæ ſponſæ Chriſti perniciosiſſimus.* Ita ſenſerunt alii Theologi Pariſienſes, ac Viri Doctiſſimi qui Concilio Baſileenſi adhæſerunt, & in eo Concilii Autoritatem pro ſua virili propugnarunt. Attamen dicere nolumus, uti nec ſentimus, doctrinam de Autoritate Concilii ſupra Romanum Pontificem eſſe Dogma Fidei, & oppoſitam opinionem eſſe Hæreticam. Parcamus Romanis fratribus, parcamus Eccleſiaſticæ unitati. Cum Romanæ Eccleſiæ Theologis Fide conjuncti ſumus, ut communione: Cathedræ *S. Petri* utrique jungimur: Summi Pontificis Primatum, non honoris duntaxat, ſed Poteſtatis & Auctoritatis, immediatè à Chriſto ſuper omnes Eccleſias particulares inſtitutum & acceptum, pariter profitemur & colimus: In quæſtionibus nonnullis de Poteſtate Eccleſiaſtica diſſidemus quidem, ut in hac de Concilii Poteſtate ſupra Romanum Pontificem, aut Romani Pontificis ſupra Concilium: Sed iſta diſſenſio fidei ſummam non ſpectat; quamvis ad materiam fidei aliquo ſenſu quæſtiones hujuſmodi pertineant, quia Eccleſiæ & Summi Pontificis Poteſtas, de cujus amplitudine diſputatur, fidei Dogmata fundat plurima; quamvis quæcumque circa illam Poteſtatem quæſtiones excitantur, fidem per ſe non ſpectent, nec errores omnes in quos circa illas impingitur, ſint contra fidem. Sicut materia Sacramentorum, materia fidei eſt, nec tamen errores omnes qui contra doctrinam Sacramentorum vulgati ſunt, veræ ſunt hæreſes, niſi ab Eccleſia ut tales ſint damnati. Hinc Synodus ipſa Conſtantienſis Articulos *Joannis Vvicklef, Joannis Hus, Hieronymi Pragenſis*, vocat materiam fidei, quamvis omnes hæretici non ſint, ſed quidam ſimpliciter erronei, vel temerarii. Satis nimirum eſt ad hanc appellationem, ut Chriſtus, Sacramenta, Eccleſia, circa quæ hujuſmodi errores verſantur, ſint materia ſeu objectum fidei noſtræ, & illorum errorum plurimi verè & propriè hæretici ſint. Sic Decreta duo Seſſionis quintæ, de quibus diſſerimus, ad materiam fidei ſpectare dici poſſunt, quia Eccleſiæ & Concilii Generalis legitimè congregati Autoritas, quam declarant, ad objectum fidei noſtræ pertinet, & propoſitiones quædam illis Decretis diffinitæ, ita pertinent ad fidem, ut oppoſitæ ſint verè hæreticæ. Dogma ſcilicet fidei eſt, quòd Concilium Generale univerſalem Eccleſiam repræſentet. Dogma fidei eſt ex iſto conſequens, quòd Concilium Generale in Spiritu Sancto legitimè congregatum errare non poſſit. Dogma fidei eſt, quòd Concilii Generalis ſtatutis ſeu ordinationibus aut præceptis, ad Fidem, extirpationem Schiſmatis, Reformationem Eccleſiæ pertinentibus, omnia ejuſdem Eccleſiæ membra parere teneantur. Adeòque Decreta Seſſionis V. ad materiam fidei ratione iſtorum dogmatum pertinent, quamvis propoſitionem de Concilii Autoritate ſupra Papam, ut ipſum puniat, ac deponat, ſi ſtatutis ſuis ac mandatis obedire contumaciter contempſerit, eſſe Dogma fidei tota Eccleſia non conveniat. Quæ cùm ita ſint, *Martinus V.* approbans *omnia & ſingula determinata, concluſa, & decreta in materiis Fidei per Sacrum Generale Concilium Conſtantienſe conciliariter*, Decreta etiam quintæ Seſſionis, de quibus diſſerimus, approbavit & confirmavit.

IX. Quanquam etſi daremus *M. Emanuëli à Schelſtrate, Martinum Quintum* per materias Fidei duntaxat intellexiſſe illa quæ contra *Joannem Vvicklef, Joannem Hus, Hieronymum de Praga*, & Bohemos, in publicis Seſſionibus determinata ſunt, nihil contra nos conficeret: Quia non ait Pontifex, quod ipſi Clariſſimus Adverſarius affingit, *Se ſolùm confirmare, quæ conciliariter concluſa & decreta fuerant in materiis Fidei*; ſed *omnia ſingula determinata, concluſa, & decreta in materiis Fidei conciliariter, ſe approbare & ratificare, & non aliter nec alio modo*: Id eſt, ex iis quæ in materiis Fidei concluſa ſunt, illa tantùm ſe approbare & rata habere, quæ in publica Seſſione, more ſolemni Conciliorum concluſa, determinata, & decreta fuerant, non autem per Deputatos, per Collegium Cardinalium, aut per Nationes, ſicut damnatio libri à *Joanne Falkembergh* editi. Sanè ſi ea ſolùm approbaſſet *Martinus V.* quæ contra Hæreticos diffinita erant, aliter locutus eſſet, ac reſpondiſſet, ſe ea ſolùm approbare, quæ in materiis fidei conciliariter diffinita erant. Sicut *S. Leo* ad Epiſcopos, qui in Sancta Chalcedonenſi Synodo convenerant, ſcribit, *Se per approbationem Geſtorum Synodalium propriam* cum ipſis *uniſſe Sententiam, in ſola videlicet Fidei cauſſa, propter quam Generale Concilium, & ex præcepto Chriſtianorum Principum, & ex conſenſu Apoſtolicæ Sedis placuit congregari: ut damnatis Hæreticis, qui corrigi noluiſſent, nulla penitus reſideret de vera Domini noſtri Jeſu Chriſti Incarnatione dubitatio.* Non ita locutus eſt *Martinus V.* quia mens ejus non fuit, Decreta duntaxat à Concilio in materiis Fidei, prout contra unionis, & reformationis materias dividuntur, approbare & confirmare, ſeu damnationem duntaxat errorum *Joannis Vvicklef, Joannis Hus, Hieronymi de Praga*, & Bohemorum, necnon Parricidalis & Hæreticæ Propoſitionis: *Quilibet Tyrannus*, quam mirum eſt *M. Emanuëlem à Schelſtrate* in materiis Fidei à Concilio Conſtantienſi finitis non recenſere: Sed omnia conſenſu ſuo comprobavit & confirmavit, quæ ad Fidem, quæ ad extirpationem Schiſmatis, quæ ad Reformationem Eccleſiæ in Capite & in membris, ab eadem Sacra Synodo in Seſſionibus publicis decreta fuerant, ob quas cauſas congregata fuerat Synodus, quibus condendis Decretis & ipſe interfuerat: Alioquin ſequeretur ipſum latam in *Joannem XXIII.* & *Petrum de Luna* depoſitionis Sententiam, & *Angeli de Corario* ſeu *Gregorii XII.* ceſſionem non approbaſſe, nec ſuam electionem ratam habuiſſe, uti nec Decreta Sy-

D[illegible] de Autoritate C[illegible] ſupra Romanum Pontificem [illegible] non eſt dogma hic Seſſionis V. Decreta Con[illegible] [illegible] tamen ſpectant ad materiam fidei [illegible] pertinent.

nodi modum & formam illius electionis ſpectantia, quia hæc non ſunt decreta & facta contra Hæreticos, proindéque non pertinent ad materias fidei conciliariter concluſas, ſecundùm explicationem *M. Emanuelis à Schelſtrate*. Quæ quam ab omni veri ſpecie aliena ſint, nemo cordatus non intelligit.

Objectio D. Schelſtrate.

X. Objicit *M. Emanuel à Schelſtrate*, » Longè » aliam habuiſſe *Martinum V.* de Sedis Apoſto» licæ Autoritate opinionem, quàm ut illam Con» cilio ſeorſim ſumpto ſummitteret; neque ſe ut » hoc probet, alio teſtimonio indigere, quàm ex » Actis Seſſionis XLV. deſumpto. Seſſione XIII. » (inquit) elegerat Concilium Commiſſarios in » cauſa fidei ex Collegio Cardinalium quatuor, » & ex Nationibus plures ad audiendum & exa» minandum cauſas Hæreſum, & errorum in Fi» de Catholica, & moribus, undecumque habuiſ» ſent, & haberent originem. Cùm autem Rex » Poloniæ, & Dux Lithuaniæ ſcripſiſſent ad » Concilium pro remedio contra exortas in ſuis » regionibus Hæreſes, Oratores Regis Poloniæ, » & Ducis Lithuaniæ, unum ex fautoribus Hæ» reſum ad deputatos Judices detulerant, & libel» lum ejus Hæreſibus ſcatentem damnandum ob» tulerant, ac reipſa per Judices Fidei à Sacro » Concilio Conſtantienſi deputatos rite & cum » omni debita ſolemnitate & maturitate damna» tum receperant. Neque his contenti, per omnes » Nationes ejuſdem Concilii ac Sacrum Colle» gium S. R. E. Cardinalium, dictum Sacrum » Concilium integrantes & conſtituentes, con» cluſum & ordinatum in publicis & authenticis » Scripturis obtinuerant, quòd dictus libellus » *tanquam hæreſes continens, in Seſſione publica per* » *Sacroſanctum Concilium publicè damnaretur, ſeu* » *damnatus nuntiaretur.* Quæ omnia licèt à Con» cilio ſeorſim ſumpto facta eſſent, adeo ut nihil » aliud reſtaret, quàm in publica Seſſione libel» lum damnatum declarari, ſolus *Martinus V.* » ne fieret effecit: & cùm à multis multa dice» rentur, impoſito omnibus ſilentio, non petito » ullo Patrum conſenſu, ſola Autoritate Ponti» ficia, de illo nihil declarandum eſſe conſtituit, » & ſic omnium Nationum & Cardinalium De» creto ſolus obſtitit: útque oſtenderet ſibi ſupre» mum in rebus Fidei Judicium competere, Acta » in materiis Fidei, & a Concilio Conſtantienſi » decreta, confirmatione ſua indigere monſtra» vit, & verba quibus confirmabat, in publica » Seſſione coram Patribus Conſtantienſibus ite» ratò pronuntiari mandavit, iiſque tacentibus, » & nihil contradicentibus, Actis Concilii inſeri » juſſit.

Reſponſio.

XI. Reſpondetur, *Martinum V.* hac agendi ratione oſtendiſſe quidem Summum Pontificem Concilii Deputatis, Collegio Cardinalium, Congregationibus Nationum, ſuperiorem eſſe, nec eorum deliberationibus adſtringi ac ligari; non verò demonſtraſſe quòd Concilio ſuperior eſſet, ejúſque Decretis obedire non teneretur. Nationes quidem, & DD. Cardinales deliberaverant, libellum *Joannis Falkembergh* tanquam hæreſes continentem, in Seſſione publica damnandum, ſed res Concilio in publica Seſſione propoſita non fuerat. Proponere pertinebat ad Summum Pontificem, & id quidem cum prærogativa ſuffragii. Id è re Chriſtiana eſſe viſum non eſt *Martino V.* ſive quòd ſatis Fidei conſultum eſſet, per hoc quòd libellus ille novas fortè non continens hæreſes, aut non ſatis exploratas, à Deputatis in cauſa Fidei, & Nationibus, & Collegio Cardinalium, damnatus eſſet, nec ea res Concilii judicio indigeret, ſeu propter obſcuritatem ac facilem ſuppreſſionem libelli, ſeu propter diſpoſitionem & affectum Autoris ad revocandum aut exponendum ea, quæ in ejus Opere hæreſeos accuſabantur. Ut ut eſt, Concilium ſeorſim ſumptum, hunc libellum cum erroribus in eo contentis conciliariter non damnaverat, id eſt, in publica Seſſione more ſolemni Conciliorum, re à Concilii Præſide propoſita & in deliberationem miſſa, poſt ſolemne Sacrum preceſque, Patribus ſigillatim, ordine ſuo ac liberè ſuffragantibus, vel Primariis Nationum earum ſuffragationem palam referentibus. Virum Clariſſimum proferre oportebat Decretum aliquod à Synodo Conſtantienſi in publica Seſſione hoc modo conditum, quod *Martinus V.* non approbaverit, ut inde colligeret, Pontificem eſſe ſupra Concilium ſeorſim ſumptum. Sed fruſtra hujus rei exemplum in Concilio Conſtantienſi quæreret. Perſuaſum enimvero erat *Martino V.* ſe Concilii Decretis ligari, eis parere debere, ac eam approbare Sententiam, quæ à majori parte Concilii prolata fuiſſet. Quod cùm à Clariſſimis etiam Thomiſtis confirmatum video, incredibili gaudio afficior. Sic *Dominicus Soto* Ordinis FF. Prædicatorum doctiſſimus Theologus in IV. Sententiarum Diſt. XX. Quæſt. I. Articulo quarto in Reſponſione ad ſecundam objectionem: *Non aliter*, inquit, *Concilium habet Autoritatem a Summo Pontifice, quàm quòd Epiſcopi creantur ab ipſo.... Et hi per Autoritatem Epiſcopalem quam à Chriſto ſuſceperunt, dum publico nomine congregantur, habent Autoritatem, quibus Spiritus Sanctus, ut errare nequeant, aſſiſtit... Et è contrario, ſi Concilium eſt ſupra Papam, non eſt quòd ipſe à Concilio ullam recipiat Autoritatem: Sed quia omne membrum, etiam Caput, eſt pars totius; & ideo debet ſtare Decreto & Sententiæ totius.* Sic *Franciſcus Victoria*, ejuſdem Ordinis, Salmanticenſis Academiæ in Primaria Cathedra Profeſſor, Relectione IV. *De Poteſtate Papæ & Concilii*, Propoſitione II. *Si Concilium* inquit, *declarat aliquid eſſe de Fide, aut de Jure Divino, Papa in hoc nihil poteſt aliter declarare aut immutare, maximè ſi tale Jus ſpectet ad Fidem vel ad mores Eccleſiæ univerſalis. Probatur, quia in illis Concilium errare non poteſt, juxta promiſſum Chriſti, Lucæ* XXII. « Ego rogavi pro te &c. *&* *Matth.* XVIII. Ubicumque fuerint duo vel tres, &c. *Et non minùs eſt Spiritus Sanctus in quocumque Concilio Generali, quam in Concilio Apoſtolorum, ubi Spiritus Sanctus aſſiſtebat*, Actuum XV. Viſum eſt Spiritui Sancto, &c. *Confirmatur, quia ſi in illis Concilium errare poſſet, Papa errare poſſet, & ſi utrumque errare poſſet, ſtandum eſſet potius Concilio. Sicut ergo poſtquam determinatum fuit in Concilio Apoſtolorum, quod legalia erant extincta, non potuit Petrus aliter diffinire: Ita in quocumque Concilio Generali. Et patet, quia ſi errare poſſet, non eſſet Eccleſia fundata ſuper firmam petram, cùm ſemper maneret dubia & vacillaret. Nec Evangelium eſſet certum, cùm Auguſtinus dicat, Se non credere Evangelio niſi propter Auctoritatem Eccleſiæ.*

Martini V. Sententia de Concilii Generalis Autoritate, Concilii Conſtantienſis Decretis conſentanea.

Concilium eſſe Summo Pontifice ſuperius, quidni ſenſiſſet *Martinus V.* poſt Concilii Conſtantienſis Decreta ac definitionem, quam ſuo conſenſu probaverat, qui jam olim in Piſano Concilio, in hanc iverat ſententiam, à *Gregorii XII.* Obedientia, poſtquam illius Synodi judicio depoſitus eſt, recedens, & *Alexandro V.* ac deinde *Joanni XXIII.* ejus Succeſſori adhærens? Et tamen *Gregorium XII.* ante Synodi Piſanæ judicium ut legitimum Pontificem coluit, cùm ſucceſſiſſet *Innocentio VII.* à quo ipſe *Odo Columna* [illegible] tificatu *Martinus V.* appellatus, [illegible] litiis ornatus fuerat. Legitimum itaque [illegible]

çem

cem à Concilio poſſe deponi ſenſerat, ob pertinaciam in retinenda Dignitate, qua ob Eccleſiæ pacem cedere debuiſſet. Concilium etiam Conſtantienſe non aliter *Martinus V.* confirmavit, quàm ejus Decretis conſentiendo, eáque promulgando, & exequendo, non quaſi ipſis Auctoritatem dans ac robur, quo antea carerent. Auctoritatem ſiquidem ac vigorem principaliter habent à Spiritu Sancto & ab Eccleſia Catholica, non à ſolo Romano Pontifice, ut loquitur ac docet Sacra Facultas Pariſienſis. Et certè Concilii Conſtantienſis Diffinitiones ac Decreta tum in materia Fidei, cùm in aliis materiis edita vim per ſe habere Fideles omnes obligandi, agnoverat ac declaraverat *Martinus V.* antequam Regis Poloniæ & Ducis Lithuaniæ Oratoribus reſponderet, *Quòd omnia & ſingula determinata, concluſa, & decreta in materiis Fidei per Sacrum Generale Concilium Conſtantienſe conciliariter, approbabat & ratificabat*, ut conſtat ex ipſius Conſtitutione quæ incipit: *Inter cunctas*; & ex interrogationibus quas Hæreticis ad Eccleſiam redeuntibus fieri jubet: *Utrum credant, teneant & aſſerant, quòd quodlibet Concilium Generale, & etiam Conſtantienſe, univerſalem Eccleſiam repræſentet. Item utrum credant, quòd illud, quod Sacrum Concilium Conſtantienſe, univerſalem Eccleſiam repræſentans, approbavit & approbat in favorem fidei & ad ſalutem animarum, quod hoc eſt ab omnibus Chriſti Fidelibus approbandum & tenendum: & quod condemnavit & condemnat, eſſe Fidei vel bonis moribus contrarium, hoc ab iiſdem eſſe tenendum pro condemnato, credendum, & aſſerendum. Item, utrum credant quod condemnationes Joannis Vvicklef, Joannis Hus, & Hieronymi de Praga, facta de perſonis eorum, libris, & documentis, per ſacrum Generale Conſtantienſe Concilium, fuerint ritè & juſtè facta, & à quolibet Catholico pro talibus tenenda & firmiter aſſerenda.* At Conſtitutio, *Inter cunctas*, in qua hujuſmodi interrogationes præſcribuntur, edita fuerat à *Martino V.* octavo Kalendas Martii, *ſacro approbante Concilio*, ac proinde ante Seſſionem XLIII. Reſponſionem autem illam de approbatione eorum quæ in materiis Fidei concluſa ac decreta fuerant conciliariter, dedit Seſſione XLV. & ultima, celebrata die XXII. Aprilis, dimiſſo jam his verbis Concilio, *Ite in pace.* Quamobrem ſi in hac *Martini V.* reſponſione poſita eſt Concilii Conſtantienſis confirmatio, ut contendit *M. Schelſtrate*, liquidò conſtat Concilii Decreta Fideles omnes obligaſſe ante ipſius Pontificis confirmationem, ſtatim atque fuere promulgata.

Denique quod addit Vir Clariſſimus, oſtendiſſe *Martinum V.* ſupremum Judicium in rebus Fidei ſibi competere, Theologi Pariſienſes ultrò concedunt ad ſenſum venerabilis *Gerſonii*, in Tractatu *De Examine Doctrinarum*, Conſideratione II. hanc Propoſitionem ſtatuentis: *Examinator Juridicus doctrinarum Fidem tangentium, Papa Supremus eſt in terris, poſt Generale Concilium, vel cum ipſo, &c.*

Objectio D. Schelſtrate, petita ex prohibitione Appellationum à Summo Pontifice ad Concilium.

XII. Objicit tandem *D. Emanuël à Schelſtrate*: « Dum *Paulus Voladimiri* unus ex Regis Poloniæ Legatis animadvertiſſet, Libelli damnationem minimè publicandam, Proteſtationem & Appellationem ad futurum Concilium proſequi tentavit: Sed ut loqui cœpit; ſtatim *fuit ipſi de mandato Domini noſtri Papæ ſilentium impoſitum ſub pœna Excommunicationis, quo quidem ſilentio impoſito, idem Paulus tacuit.* Summus autem Pontifex oſtenſurus mentem ſuam de ſupremo Succeſſorum *Petri* in cauſis Fidei judicio, in Conſiſtorio publico anno MCCCCXVIII. Conſtantiæ habito Conſtitutionem ad perpetuam rei memoriam fecit, & præſentibus pluribus Concilii Patribus promulgavit, in qua reperitur hæc Aſſertio. *Nulli fas eſt à Supremo Judice, videlicet Apoſtolica Sede, ſeu Romano Pontifice Jeſu Chriſti Vicario in terris appellare, aut illius judicium in cauſis Fidei, quæ tanquam majores ad Ipſum & Sedem Apoſtolicam referenda ſunt, declinare.* Quam Conſtitutionem occaſione Oratorum Regis Poloniæ editam innuit *Gerſonius* in Tractatu: *Quomodo & an liceat à Summo Pontifice appellare, & ejus judicium declinare?* Et conatur oſtendere ipſam oppoſitam eſſe Declarationibus ſexto Aprilis anno MCCCCXV. editis, quæ ſunt ipſamet Decreta Seſſionis V. Porro qui Romanum Pontificem ſupremum in terris Judicem dicit, alium in terris Judicem ſupra ipſum non agnoſcit. Unde & ad Concilium Generale appellari non permiſit *Martinus*, quòd Romanum Pontificem ejus Judicio minimè ſubjiciendum putarit. Hæc Pontifex ille ab ipſo Conſtantienſi Concilio electus promulgavit in Conſiſtorio publico Conſtantiæ habito, ut orbis univerſus agnoſceret, Decreta Seſſionis V. de ſuperioritate Concilii intellecta nullatenus confirmata fuiſſe à *Martino V.* ſed potiùs rejecta & improbata, ut damnari nequeat ſententia illorum, qui Decreta Seſſionis quintæ, tanquam minùs confirmata, robore carere exiſtimant. Eaſdem autem Appellationes à Romano Pontifice ad Concilium prohibuere *Pius II.* Literis Mantuæ in Conventu Principum publicatis anno MCCCCLX. *Julius II.* & *Bulla in Cœna Domini* quotannis Romæ legi ſolita, unde illi nomen, à *Gregorio XIII.* renovata. »

Reſponſio Theologorum Pariſienſium.

XIII. Reſpondent Theologi Pariſienſes, *Martini V.* Conſtitutionem expreſsè non damnare Appellationes quaſcumque à Summo Pontifice, ſed quæ temerè & abſque juſta cauſa fierent, ab iis qui majorum cauſarum cognitionem Sedi Apoſtolicæ eriperent, contendentes pertinaciter illas ſolùm in Concilio Generali judicandas atque finiendas, ut Poloni Oratores occaſione Libri *Joannis Fal-embergh* contendere videbantur, cùm ſumma Sedis Apoſtolicæ & Novi Pontificis, conſervandæ Fidei ſtudioſiſſimi, & in Hæreticos egregiè animati injuriâ. Cæterùm caſus eſſe aliquos, in quibus à Summo Pontifice ad Concilium, etiam in cauſis Fidei, appellari poſſet, quamvis admodum infrequentes, & qui neque hucuſque contigerunt, nec unquam fortaſſis contingent, (ut à Chriſto & Spiritu Sancto Pontifices Maximos in judicandis Fidei controverſiis dirigente piè ſperamus) Caſus hujuſmodi *Martini V.* Conſtitutionem non complecti, adeóque non pugnare cum Decretis Seſſionis V. Concilii Conſtantienſis de Autoritate Concilii Generalis ſupra Romanum Pontificem. Quæ tamen Conſtitutio ob verborum ambiguitatem, & timore periculi quod ſuberat ne illâ plures abuterentur ad Conciliorum Generalium Autoritatem elevandam, & quòd ſecundùm ſpeciem Decretis Seſſionis V. contraria videretur, aut videri poſſet, plurimorum egregiè Catholicorum & Eruditorum animos commovit, teſte *Gerſonio* Doctore Chriſtianiſſimo, in Tractatu ea occaſione edito, cui titulus eſt: *Quomodo & an liceat in cauſis Fidei à Summo Pontifice appellare, ſeu ejus Judicium declinare?* Quorum rationes profert ac probat, & *Martini V.* Conſtitutionem reverenter exponit.

Gerſonii ſententia.

Imprimis verò probat Appellationes illas à Summo Pontifice ad Concilium eſſe licitas, autoritate determinationis, ſive Conſtitutionis Generalis Concilii Conſtantienſis Seſſione V. Secundò, rationibus,

nionibus ducentibus ad *inconvenientia manifeſta contra Jus Divinum pariter & humanum.* » Sequeretur enim primò, (inquit) quod Papa non ſubjiceretur Legi Divinæ vel Evangelicæ, quæ generaliter abſque omni exceptione promulgata eſt à Chriſto (Math. 18.) dum loqueretur *Petro*, ſicut tradit Eccleſia, & circumſtantia textus ſatis indicat: *Si peccaverit in te frater tuus*, &c. Sequitur, *Dic Eccleſiæ; quòd ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus*, &c. Hoc autem conſequens eſt erroneum manifeſtè: quoniam Papa eſt frater noſter, alioquin non deberet dicere, *Pater noſter*, ſed *Pater mi*, ſed nec Cardinales, nec Epiſcopos, fratres appellare deberet. Sequeretur ſecundò, quòd *Paulus* egiſſet contra Jus Divinum & humanum, dum reſtitit *Petro* in facie, hoc eſt, publicè & coram Eccleſiæ Congregatione, ſicut habetur ad Galatas 2. Hæc enim reſiſtentia non fuit minor provocatio *Pauli* contra *Petrum*, quàm fuiſſet Appellatio ad Eccleſiam, imò fuit æquivalenter Appellatio. Unde etſi *Petrus* deſiſtere noluiſſet, fuiſſet ab Eccleſia condemnandus. Sequeretur tertiò, quòd Papa, qui eſt membrum totius corporis Eccleſiæ, ſicut homines alii, ſi ſcandalizaret totum corpus, ipſe non eſſet reſcindendus, ut totum corpus ſanum fieret, contra Doctrinam Chriſti fundatam in ſimilitudine Juris Naturalis (*Matth.* 16.) Sequeretur quartò, quòd *Petrus* Summus Pontifex non debuiſſet compelli reddere rationem ab Apoſtolis fratribus, qui erant in Judæa, quia viſitaverat *Cornelium* Gentilem, cujus tamen oppoſitum dicitur *Actuum* 11. Sequeretur quintò, quòd alicui injuriato per Papam, ſicut poteſt evenire tam in corpore, quàm in membris; imò in fama, circa ea quæ purè Fidei ſunt, non pateret in caſu dabili aliqua defenſio, vel gravaminis ſublevatio: Quod eſt contra Jus Naturale, cui Jus Divinum non repugnat. Sequeretur ſextò, quòd in nullo caſu Papa poſſet judicari vel deponi per Generale Concilium, quantumcumque criminoſus eſſet, vel ſcandaloſus Eccleſiæ. Sequeretur ſeptimò, & magis ad hominem, quòd Concilium Generale non eſſet ſupra Papam, vel judex Papæ legitimus, cujus oppoſitum determinavit & practicavit ſacrum Conſtantienſe Concilium. Non enim proceſſum eſt ad inchoandum depoſitionem *Joannis XXIII*. quouſque fuiſſet Articulus iſte declaratus, ſicut apparet ex Actis ejuſdem Concilii; quoniam aliqui videbantur ſuper hoc hæſitare. Conſtat autem, quòd ab omni homine, qui habet legitimum ſuperiorem Judicem, ſive ſit unus homo, ſive una communitas, poteſt, ſi rationabilis & urgens immineat cauſa, fieri Appellatio ad eumdem Judicem.

XIV. His uberiùs expoſitis, ſubdit Gerſonius: *Poſtremò, dimiſſis illis quæ ſunt in facto circa juſtificationem Appellationis Dominorum Polonorum; (Nam multa hinc & inde diverſa, imò adverſa & contraria videntur afferi, circa quæ Theologicum negotium non verſatur) convertatur tandem Inquiſitio particularis quæſtionis circa ultimam particulam ſuam, quæ ſic habet:* » Quòd nulli fas eſt, &c. Illius, videlicet Apoſtolicæ Sedis ſeu Romani Pontificis Judicium in cauſis Fidei, quæ tanquam majores ad ipſum & Sedem Apoſtolicam deferendæ ſunt, declinare.

Sunt aliqui, ſicut dicitur, qui minùs iſtam particulam ſ[...]inibilem reputant, quàm præcedentem, qualificantes eam. Quòd eſt palam Hæreticalis, & totius Eccleſiaſticæ Hierarchiæ circa Fidei conſervationem finalem & reſolutivam ſubverſiva. Nituntur autem fundare dictum ſuum in aliquibus Propoſitionibus, quas reputant Catholicas Veritates.

Prima Propoſitio. *In cauſis Fidei, judicium inniti debet infallibili Regulæ, ſic quòd ultimus & ſupremus Judex, cujus ſententiæ neceſſariò ſtandum eſt tanquàm verè Catholicæ, non ſit in Fide deviabilis, alioquin ſtaret in caſu, quòd homines obligarentur aſſentire contra Fidem.*

Secunda Propoſitio. *In cauſis Fidei non habetur in terra Judex infallibilis, vel qui non ſit deviabilis à Fide de lege communi, præter ipſam Eccleſiam univerſalem, vel Concilium Generale eam ſufficienter repræſentans.*

Tertia Propoſitio. *In cauſis Fidei nullus particularis homo per ſuam determinationem poteſt de Propoſitione non Hæretica facere Hæreticam, ſicut nec de Catholica non Catholicam. Ita nec Papa, nec Epiſcopus, propriè & verè loquendo, poſſunt propoſitionem aliquam hæreticare. Poſſunt tamen propoſitionem aliquam, quæ videtur aliquibus non Hæretica, declarare quod ſit Hæretica, & hoc judicialiter, ſicut Doctores ſcholaſticè hoc faciunt, vel doctrinaliter. Et hoc appellatur facere Articulum, diverſimodè tamen: Quia Papæ determinatio pœnalis extendit ſe ad omnes Fideles, ſed Epiſcopalis tantummodo ad ſubditos ſuos, ut præcisè eſt Epiſcopalis.*

Quarta propoſitio. *In cauſis Fidei nulla determinatio judicialis Epiſcopi, imò nec Papæ ſolius, præcisè ut eſt Epiſcopi vel Papæ, ligat Fideles ad credendum quòd ita ſit de veritate Fidei, quoniam tam Papa quàm Epiſcopus deviabiles ſunt à Fide: obligat tamen ſubditos ſub pœna Excommunicationis talis determinatio, quod non dogmatizent oppoſitum talis determinationis, niſi appareat manifeſta ratio repugnandi, vel per Sacram Scripturam, vel per revelationem, vel per Eccleſiæ ſeu Concilii Generalis determinationem.*

Quinta Propoſitio. *In cauſis Fidei, ſicut poteſt declinari judicium Epiſcopi, ſi appareat à Fide devius, & requiri judicium Papæ: ſic de Papa reſpectu Generalis Concilii, ſuo modo, dici poteſt. Et hæc eſt ad formam reſponſiva ſequens ex præmiſſis: juncto, quòd apud Summum Pontificem, & ejus Sedem Romanam, poteſt eſſe quandoque raritas Peritorum in Sacris Literis, & in vera Fide probatorum, magis quàm apud quoſdam ex ipſis, qui Generalia habent Studia Sacræ Scripturæ, & aliarum facultatum.*

Sexta propoſitio. *In cauſis Fidei illa cauſa dicitur major eſſe, non quæ eſt de re majori, ſicut de Trinitate & unitate Perſonarum, ſed quæ difficilis eſt & ambigua ad determinandum, juxta textum Scripturæ* (Exodi 18. Deuteronomii 17. Paralipomenon 19.) *in quibus fundantur Canones dicentes. Quòd cauſæ majores Fidei ſunt ad Sedem Apoſtolicam referendæ.*

Septima Propoſitio. *In cauſis Fidei poterit una cauſa dici major apud aliquem Epiſcopum vel Diœceſim, quæ apud alium Epiſcopum vel Diœceſim non reputabitur eſſe major vel ad Superiorem ſicut Papam remittenda: quia ſcilicet apud talem Epiſcopum vel Diœceſim, propter abundantiam Theologorum, cauſa talis non reputabitur difficilis vel ambigua, ſed per Sacram Scripturam jam damnata vel approbata.*

Octava Propoſitio. *In cauſis Fidei, non minus aliquando occurrendum eſt ſive per Epiſcopum, ſive per Summum Pontificem, ſive per Generale Concilium, dum cernuntur oriri ſcandala, & errores crudeles & impudentia contra pacificum convictum Populi Chriſtiani, qui maximè conſiſtit in obſervatione mandatorum Dei, de ſervando juramento, & de non interficiendo homines autoritate propria, & de non præſtando ad uſuram, vel de non rapiendo, vel de non adulterando;*

quàm

quàm dum inſurgunt errores contra aliquos de Articulis Fidei qui numerati ſunt in Symbolo.

Formant igitur rationem ſuam, qui prædictam particulam impugnant, juxta Propoſitiones præmiſſas, præſertim juxta quinque primas, quòd fas eſt in caſibus concernentibus cauſas Fidei declinare illius Judicium, qui reperitur devius à Fide, vel eis quæ Fidei ſunt, cum ſuis Conſiliariis vehementer ſuſpectus, per aperta ſigna nimiæ diſſimulationis, vel acceptationis perſonarum, vel aliunde multis modis. Sed, loquendo ſemper cum reverentia, ſtaret aliquem Summum Pontificem, cum ſuo Collegio, ſic poſſe deficere circa ea quæ ſunt Fidei, quemadmodum Petrus & alii Apoſtoli defecerunt in Paſſione: imò quod minus videretur, ſicut Petrus deficiebat, nec rectè ambulabat ad veritatem Evangelii, & reprehenſibilis erat, dum Paulus ſibi reſtitit in faciem, ac proinde declinabat ejus Judicium. Ergo fas eſt interdum Summi Pontificis Judicium in cauſis Fidei declinare.

Hæc autem dicta ſunt vel argumentata magis ad veritatis Inquiſitionem, quàm ad alicujus, præſertim Sanctiſſimi Domini Martini Papæ reprehenſionem: attento, quòd Conſtitutio ſua quantùm ad illa quæ fundantur in facto, non jacet ſub Theologica reprehenſione: & quantum ad alia quæ Jus concernunt, dicerent benevoli ſui, Quòd non obſtantibus allegationibus in oppoſitum, illa poteſt ſuſcipere rationabilem & veram interpretationem, ſicut recipiunt Conſtitutiones Poſitivæ Decretis inſertæ, quibus innititur: ſic intelligendo, quòd non eſt fas appellare, vel ejus Judicium in cauſis Fidei declinare, non quidem pro omni caſu, ſed quando facit id quod in ſe eſt, & quando non apparet devius à Fide, ſed ambulat rectè ad veritatem Evangelii, ſine perſonarum acceptione: quemadmodum in proœmio & narratione ſuæ Conſtitutionis dicit eſſe faciendum per Summum Pontificem, & quòd ita facit, affirmat. Nam Conſtitutiones & Leges, ſecundum Ariſtotelem, feruntur univerſaliter, quamvis in aliquo caſu dabili pati poſſint inſtantiam.

Porro Dominus noſter tollere poterit efficaciter ſuſpicionem ſiniſtram, quæ contra Sanctitatem ſuam fieri poſſet, ſi dicta ſua factis compenſet: hoc eſt, ſi ſponte, nullo requirente, damnet doctrinam illam peſtiferam & crudelem contra Polonos, cum ſimilibus aliis, cum tali celebritate & rigore, qualem Fidei materia vergens in ſcandalum & perniciem Reipublicæ poſtulat & requirit, procul abjectâ quavis acceptione perſonarum. Hanc porro Conſtitutionis *Martini V.* explicationem Optimo Pontifici diſplicuiſſe non legimus, aut ipſum Piiſſimo Doctori *Gerſonio* ob ejus Tractatus doctrinam ſuccenſuiſſe, aut Tractatum ipſum cenſoriâ notâ inuſſiſſe. Hanc doctrinam ab Illuſtriſſimo Præceptore *Petro de Alliaco* Cardinali Cameracenſi *Gerſonius* acceperat. Ille enim in Tractatu *De Autoritate Eccleſiæ*, edito in ipſo Concilio Conſtantienſi, anno MCCCCXVII. Cap. IV. tertiæ partis, ait: *Ex omnibus præmiſſis concluditur, quòd tam de jure humano quàm divino concedendum eſt, Papam poſſe ab univerſali Eccleſia, vel à Generali Concilio eam repræſentante, in multis caſibus judicari, & condemnari, & ab eo ad Concilium in multis caſibus appellari, videlicet in caſibus Eccleſiæ deſtructionem tangentibus.* Eamdem ſecuti ſunt doctrinam *Almainus*, *Maior*, aliique Scholæ Pariſienſis Theologi, & Facultas univerſa in Cenſura Libri *Jacobi Vernantii*, quatuor Propoſitiones contra Supremam Concilii Generalis Autoritatem in ſexta configens his verbis: *Hæ quatuor Propoſitiones falſæ ſunt, & quatenus quædam aſſerunt & innuunt, in nullo caſu à Summo Pontifice appellari poſſe; Sacrorum Conciliorum Autoritati detrahunt, ac germanis Eccleſiæ Gallicanæ Libertatibus ſunt contrariæ.* Hæc à me hiſtoricè relata Lector accipiat, ut innoteſcat Reſponſio Theologorum Pariſienſium ad Objectionem ex *Martini Quinti* Conſtitutione petitam.

Sententia Cardinalis de Alliaco.

Hæc hiſtoricè duntaxat ab Auctore referuntur.

XIV. Reſpondent iidem Theologi, *Pium II. Julium II.* & *Gregorium XIII.* omnes ad futurum Concilium Appellationes non prohibuiſſe, ſed vagis, promiſcuis, ac frivolis Appellationibus modum impoſuiſſe. Tunc enim erant, qui ne decretas Sacris Canonibus pœnas luerent, útque Obedientiæ Romano Pontifici debitæ jugum excuterent, ad futurum Concilium appellabant; quòd nuſquam fortè, quoad viverent, congregandum eſſet. Hic abuſus Eccleſiæ pernicioſiſſimus Summorum Conſtitutionibus Pontificum repreſſus eſt, non res ipſa (inquiunt) certis in caſibus admodum infrequentibus licita & ſalutaris.

Reſponſio altera Theologorum Pariſienſium.

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines;
Quos ultra citráque nequit conſiſtere rectum.

Ad futurum Concilium temerè & injuſtè appellaverant *Sigiſmundus* Dux Auſtriæ, & *Georgius Heymburgius* Juriſconſultus, communione abſtenti; quia quicquid *Pius II.* in eorum cauſa decreverat, ex Canonum præſcripto ipſum decreviſſe manifeſtum erat. Quamobrem eorum Appellationes meritò damnatæ ſunt, & ſimiles quæcumque prohibitæ. Mens *Pii II.* ex Conſtitutionis ipſius tenore liquidò patet. *Execrabilis*, inquit, *& priſtinis temporibus inauditus tempeſtate noſtra inolevit abuſus, ut à Romano Pontifice Jeſu Chriſti Vicario, cui dictum eſt in perſona Beati Petri,* Paſce oves meas, *&*, Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlo, *nonnulli ſpiritu rebellionis imbuti, non ſanioris cupiditate judicii, commiſſi evaſione peccati ad futurum Concilium provocare præſumunt, quod quantùm ſacris Canonibus adverſetur, quantùmque Reipublicæ Chriſtianæ noxium ſit, quiſquis non ignarus jurium intelligero poteſt. Namque, ut alia prætereamus, quæ huic corruptelæ manifeſtiſſimè refragantur, quis non illud ridiculum judicaverit, quòd ad id appellatur, quod nuſquam eſt, neque ſcitur quòd futurum ſit? Pauperes à potentioribus multipliciter opprimuntur, remanent impunita ſcelera, nutritur adverſus Primam Sedem rebellio, libertas delinquendi conceditur, & omnis Eccleſiaſtica Diſciplina & Hierarchicus Ordo confunditur.* Prætereà mentem *Pſi II.* aperit ejus Epiſtola quadringenteſima ad Burgimagiſtros & Senatum oppidi Nurimbergenſis. *Cùm*, inquit, *nullum Regnum, ut ipſius Domini noſtri verbis didicimus, in ſe diviſum ſtare poſſit, quonam modo Sacroſanctum ſtabit Eccleſiæ Regnum, ſi illi qui Chriſti Supremi Regis Vicario parere contemnunt, de Regni non valeant ſorte depelli? Adverſus hoc inquaſſabile fundamentum, & Eccleſiæ firmam petram, hæreſis quædam à parvo tempore, citra ſenſum viſa ſuboriri, pullulavit, quæ ſub ovium veſtibus lupos rapaces intrinſecùs celans, ſub Appellationis ſpecie Eccleſiæ ſatagit unitatem convellere. Nam ſi quæ Chriſti unicus Vicarius, Canonibus Sacris etiam & Juri ſcripto inhærendo, decrevit, ſtatuitque, & ſervari, ut dignum eſt, præcepit, calumniatores malevoli & perverſi ſubterfugere juſtitiam præſumentes, per ludibria frivolarum Appellationum ad futurum Concilium, ceu ad id quod nuſquam eſt, ac ſupra Chriſti Vicarium eſſe aut reperiri nequit, obedientiam quæ eſt de neceſſitate Eccleſiæ & ſalutis univerſorum improbè declinant ac temerè.* Addunt Pariſienſes Theologi, In privatis quidem cauſſis, hujuſmodi prohibitiones Appellationum ad futurum Concilium locum habere, non autem in cauſis communibus, præcipuè ſi Regibus, Regionibus, Eccleſiis injuria inferretur, ex qua Fidei vel unitatis Eccleſiaſticæ læſio, vel Diſciplinæ manifeſta interverſio ſequi poſſet. Referuntur inter

Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, Cap. XIII. Formulæ plures Appellationum à Papa ad futurum Concilium in Galliis interjectarum per Reges, Eccleſiam Gallicanam, aut Academiam Pariſienſem, ſed ex iis Formulis conſtat, hæc remedia nunquam adhibita, niſi cùm de cauſſa communi, & manifeſta Canonum everſione ageretur, aut Libertatum, morúmque in hoc Regno & Eccleſia Gallicana receptorum aperta violatione.

Hæc hiſtoricè duntaxat ab Auctore referuntur.

XV. Prima occurrit Appellatio *Philippi Pulchri* Regis Chriſtianiſſimi, Cleri Gallicani, Academiæ Pariſienſis, omniúmque Ordinum: à *Bonifacii VIII.* Geſtis ac Decretis ad futurum Generale Concilium: qua de Appellatione relege quæ diximus Diſſertatione nona in Hiſtoriam Seculi XIII. & XIV. Articulo IV. & inter alia memineris, ipſos utramque Autoritatem imploraſſe, Concilii vel futuri legitimi Summi Pontificis, non quòd dubitarent an ad Concilium vel ad Summum Pontificem appellandum eſſet, ut fingit nuperus Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ Impugnator Lib. X. Cap. VI. aut quòd ambigerent an legitimus ac verus eſſet Pontifex, cùm ad hujus uſque diſſidii tempora ipſum pro vero & legitimo Pontifice agnoviſſent, Sanctum *Ludovicum* ab ipſo inter Divos adſcriptum ſolemni ritu colerent: ab eo Beneficiorum Proviſiones & Confirmationes, aliáſque gratias à legitimis Pontificibus poſtulari ſolitas accepiſſent; ſed quòd Concilium à futuro Pontifice congregandum ſperarent, quod nihilominus de *Bonifacii* geſtis ac perſona judicare poſſet, utpote Jure Divino Summo Pontifice ſuperius. Hanc Appellantium fuiſſe mentem Continuator Chronici *Guillelmi Nangii* coævus Autor teſtatur ad annum MCCCXIII. *Rex*, inquit, *cùm urgente conſcientiâ ulteriùs diſſimulare non poſſet, ad Concilium Generale per Sedem Apoſtolicam promovendum, quod in iſto caſu Summo præeſt Pontifici, deliberatione ſuper hoc multa maturitate præhabita, appellavit.*

Occurrit ſecundò Appellatio *M. Joannis Dauvet* Procuratoris Generalis *Caroli VII.* Chriſtianiſſimi Regis nomine ac mandato à Comminationibus *Pii II.* in Conventu Mantuano adverſùs Regem ac Regnum, quòd à Sanctionis Pragmaticæ defenſione & obſervantia ſe diduci non paterentur. In hac autem Appellationis formula Regius Cognitor benignâ expoſitione mitigat Bullam *Execrabilis*, Appellationes ad futurum Concilium ſub pœna Excommunicationis inhibentem, ea ſcilicet quam à Theologis Pariſienſibus adduci ſuperiùs retulimus. *Neque etiam æſtimandum eſt* (inquit) *eumdem Sanctiſſimum Dominum noſtrum, per Literas quas Mantuæ publicaſſe fertur, quæ incipiunt*, EXECRABILIS ET INAUDITUS, *&c. voluiſſe prohibere, ut in nullo caſu, ſive tangat conſervationem orthodoxæ Fidei, ſive extirpationem Schiſmatis, ſive univerſalem Reformationem Eccleſiæ in Capite & in membris, ſuper gravaminibus quæ per aliquem Summorum Pontificum inferri contingeret Principibus & Regionibus, liceat quovis modo habere recurſum ad Judicium Plenarii Concilii: cùm ſub generali prohibitione non veniant ea, quæ ſpeciali expreſſione indigerent, & præſertim talia, ex quibus læſio Fidei orthodoxæ, Schiſmatum fomenta, atque graviſſima decoloratio ſtatus Eccleſiæ univerſæ ſequi poſſent.*

Occurrit tertiò Appellatio Pariſienſis Academiæ à Literis *Pauli II.* Pragmaticam Sanctionem reſcindentibus, Legato Apoſtolico, qui ad earum executionem miſſus erat in Gallias, ſignificata anno MCCCCLXVII.

Occurrit quartò Appellatio *Joannis Nanterre* Procuratoris Catholici de Legatione *Joannis Balue* Titulo *S. Suſannæ* Preſbytero Cardinali à *Sixto IV.* per Gallias commiſſa, qui Legatus, homo turbulentus & audax, Regis Chriſtianiſſimi conſenſu & licentiâ minimè petitis & obtentis, nec Legationis ſuæ Literis pro more Regni receptis, Legationem exercere aggreſſus erat, Juriſdictionem ordinariam Prælatorum hujus Regni invaſerat, Beneficiorum ad eorum collationem ſpectantium Nominationem & Proviſionem ſibi arrogaverat, & ingentem pecuniæ vim emunxerat atque corraſerat, extra Regnum transferendæ, in grave detrimentum ipſius Regni, Jurium, Privilegiorum, & Libertatum ipſius Regiæ Majeſtatis, necnon in contemptum & enervationem Sacrorum Canonum in Generalibus Conciliis conditorum, ac Regnicolarum tam Eccleſiaſticorum quàm Secularium læſionem. Quamobrem dictus Procurator Catholicus à Pontifice minùs debitè conſulto *Ad ipſum meliùs conſulendum, aut ad illum vel illos, ad quem ſeu quos de jure provocare ipſi liceret*, appellavit, cui Tornacenſis Epiſcopus, & Abbas *S. Launomari*, Apoſtolos (ut vocant) ſub hac formula dedere: *Ob reverentiam univerſalis Eccleſiæ, ac Sanctiſſimi Domini noſtri Papæ, ad quam ſeu quem appellaſtis, Appellationi veſtræ deferimus veneranter, & hos pro Apoſtolis vobis reſpondemus.*

Occurrit quintò, Appellatio Pariſienſis Academiæ pro Libertate Eccleſiæ & Virorum Eccleſiaſticorum immunitatibus ab indictione Decimæ ab *Innocentio VIII.* facta anno MCCCCXCI. qua impoſitione ſeu indictione Decreta Concilii Conſtantienſis ludibrio haberi & funditus everti, Viri Academici conqueruntur, eámque tendere ad manifeſtam deformationem & deſtructionem totius Eccleſiæ Gallicanæ. Quamobrem *A Sanctiſſimo Domino Papa Innocentio VIII. minùs debitè conſulto, ad ipſum meliùs conſulendum, necnon ad Sacroſanctam Synodum Univerſalem celebrandam, illúmque vel illos, ad quem ſeu ad quos de jure provocare & appellare ipſis licebat*, appellant. Ad utrumque appellabant, ad Pontificem meliùs conſultum, vel ad Concilium Generale, non quòd dubitarent an Concilium appellari poſſet, ſed quia utroque remedio rebus ſuis proſpicere volebant, uno in ſubſidium alterius ſuffecto; ſeu quia ſperabant Summum Pontificem emendaturum aut revocaturum Mandata vel Decreta, quæ minùs conſultò emiſerat; ſeu quia Concilii cogendi & moderandi jus ad Sedem Apoſtolicam regulariter ſpectare agnoſcebant; adeóque Appellationem ad Concilium Generale dici poſſe Appellationem ab ipſo Pontifice ſeorſim ſumpto ad ipſum cum Concilio Generali, & ex ipſius Concilii ſententia judicantem, ut explicat Illuſtriſſimus Archipræſul *Petrus de Marca* Libro IV. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*. Cap. XVII. De *Innocentio VIII.* porro obſervandum impræſentiarum eſt, ipſum Theologos Pariſienſes à Fidei Catholicæ defenſione, & ſincera in Sedem Apoſtolicam obſervantia laudaſſe, quamvis ſententiam de Autoritate Concilii Generalis ſupra Romanum Pontificem, & de jure appellandi ab ipſo Pontifice ad Concilium Generale certis in caſibus, à Sacra Facultate Pariſienſi conſtanter propugnari non ignoraret. Sic autem ad Theologos Pariſienſes ſcribebat VII. Idus Septembris anno MCCCCLXXXVI. *Intelleximus non ſine magna cordis noſtri lætitia ſinceram animorum veſtrorum devotionem, quam ad Nos, Sanctámque Romanam Eccleſiam, & Fidem Catholicam habetis, cùm omne ſtudium & curam veſtram pro ejuſdem Fidei defenſione & hæreſum extirpatione, ſicut probatiſſimos quoſque Chriſtianos decet, inceſſanter adhibueritis.*

Occurrit

Occurrit denique Appellatio ejuſdem Academiæ Pariſienſis pro Sacrarum Electionum & Juris communis defenſione à Concordatorum Bononienſium promulgatione & Pragmaticæ Sanctionis abrogatione, ad futurum Concilium facta anno MDXVII. Ex quibus omnibus compertum eſt, hæc Appellationum ad futurum Concilium extrema remedia nunquam à Gallis adhibita, niſi cùm de cauſa communi, & de manifeſta Canonum & Libertatum noſtrarum everſione, vel Regiorum Jurium violatione & invaſione ageretur; uno verbo, in cauſis quæ univerſam Eccleſiam Gallicanam aut Regnum reſpicerent, non verò in cauſis privatis: atque *Pii II.* Conſtitutionem, quæ incipit, *Execrabilis*, ita intellexiſſe, ut in iſtis dumtaxat, non in illis, Appellationes à Summo Pontifice ad futurum Concilium ſub pœna Excommunicationis eſſent prohibitæ. Atque etiam ita intellexiſſe videtur *Leo X.* in Diplomate contra errores *Lutheri*, Hæreſiarcham illum perſtringens, quòd à Summo Pontifice ob errores contra Fidem Catholicam meritò in jus vocatus, *in vocem temerariæ Appellationis proruperit ad futurum Concilium, contra Conſtitutiones Pii II. ac Julii II. quibus cavetur ita appellantes Hæreticorum pœna plectendos.* Temerarias eſſe, illicitas & damnatas Appellationes à Romano Pontifice ad futurum Concilium, Lutheranæ ſimiles, à privatis, iiſque de hæreſi ſuſpectis, accuſatis, & in jus vocatis interjectas, ad declinandam Vicarii Jeſu Chriſti, ſummi controverſiarum, circa Fidem Catholicam in toto orbe Chriſtiano emergentium, Judicis Juriſdictionem, ad excutiendum obedientiæ Jure divino ipſi ab omnibus Fidelibus debitæ jugum, ad errores pertinaciùs tuendos, ad pœnas canonicas vitandas; has, inquam, Appellationes illicitas eſſe, & meritò damnatas, & ſic appellantes Hæreticorum pœnis coërcendos Theologi Pariſienſes fatentur.

XVI. Cæterùm, etſi jus appellandi à Romano Pontifice ad Concilium Galli propugnent certis in caſibus, quia ſententiæ de Autoritate Conciliorum Generalium ſupra Romanos Pontifices, quam tuentur mordicùs, conſectarium eſt, nihilominus tamen Appellationes illæ jam non ita ſunt in uſu, ſed loco illarum pro ſanandis iiſdem vulneribus remedium Appellationum *tanquam ab Abuſu* ſuffectum eſt, quarum uſus longè antiquior quàm nomen, nec à priſca ſunt alienæ Diſciplina, & jure etiam naturali nituntur, ſecundùm quod vim illatam vi repellere licet, dummodo inculpatæ tutelæ ſervetur modus. Adeóque ſi Romanus Pontifex Canonibus, Diſciplinæ, Libertatibus, moribus in Eccleſia Gallicana receptis, aut Juribus Regiis vulnus fortè inferat, Principis vel Senatus, qui vice ſacrâ judicat, auxilium imploratur per Appellationem tanquam ab Abuſu, & Pontificii Reſcripti vel Mandati executio prohibetur ac impeditur; non quòd Summa Romani Pontificis Autoritas vocetur in dubium; ſed quòd Integerrimis Judicibus perſuaſum ſit, ab illa Sede, quam Canones præ cæteris exequi decet, quæ ſua ſingulis Eccleſiis Jura & Libertates ſervare debet, quæ juris & æqui cuſtodiam ab aliis exigere, quæ ſcandalum vitare ſolet, ea Reſcripta aut Mandata conſultò non proficiſci, quæ Sacris Canonibus, Regis aut Prælatorum, vel Eccleſiarum particularium Juribus, totius Eccleſiæ Gallicanæ Libertatibus & Moribus præſcriptis ac probatis apertè repugnant, & abſque gravi ſcandalo ac perturbatione executioni mandari non poſſunt. Ipſorum enim memoriæ penitus infixa eſt *Gregorii VII.* ſententia ad *Sancium* Aragoniæ Regem ſcribentis Epiſtolâ I. Libri II. *Solet Sancta & Apoſtolica Sedes pleraque conſiderata ratione tolerare, ſed nunquam in ſuis Decretis & Conſtitutionibus à concordia canonica Traditionis diſcedere.* Illa item *Alexandri Tertii* Cap. *Cùm teneamur.* De Præbendis & Dignitatibus: *Si Mandatum noſtrum pro alicujus Proviſione receperis, qui aliud Beneficium habeat, de quo valeat commodè ſuſtentari, niſi fortè in Literis ipſis de hoc mentio habeatur, aut ſi non poteſt ei ſine ſcandalo provideri, æquanimiter ſuſtinemus, ſi pro eo Mandatum noſtrum non duxeris exequendum.* Item illa *Innocentii Tertii* Libro I. Epiſtola ad Faventinum Epiſcopum ſcribentis: *Quæ in derogationem Sanctorum Canonum attentantur, tantò potiùs infringi volumus, & carere robore firmitatis, quantò Autoritas univerſalis Eccleſiæ, cui præſidemus, ad id nos provocat & inducit.* Item ejuſdem Reſcriptum, Cap. *Cùm olim, de Clericis conjugatis*, relatum, quo filium Græci Sacerdotis ex legitima uxore ſuſceptum in Epiſcopum conſecrari jubet, *Niſi, pro eo quòd inter Latinos Græci hujuſmodi converſantur, regionis conſuetudo repugnet.* Ubi *Joannes Andreas* rectè obſervat, hanc exceptionem additam ob vitandum ſcandalum & offenſionem, quæ inde contingere poſſet, ſi quid alienum à conſuetudine recepta inter Latinos induceretur. Quando igitur ex Reſcriptorum Pontificiorum executione ſcandalum, aut pacis perturbatio ſequeretur, quia vel Canonibus & Diſciplinæ, moribúſque præſcriptis & probatis, vel Regum, aut Eccleſiarum Juribus & Libertatibus vulnus infligunt, eorum executione meritò ſuperſedetur, nec id piorum Pontificum intentioni contrarium eſt.

Mores Gallicani.

XVII. Illud autem remedium Romanis fortè minùs invidioſum, ac tolerabilius eſt, quàm Appellatio ad futurum Concilium, cùm ab iis Autoribus etiam admittatur, qui Pontificiam Autoritatem ſupra Concilia Generalia extollunt. Qua de re audiendus *Joannes* Cadinalis *De Turrecremata* in Summa *De Eccleſia*, Libro II. Cap. CVI. ubi quærit quid faciendum ſit contra Papam, ſi contingeret eum aut moribus cum ſcandalo etiam Fidelium *incorrigibiliter* deformatum, aut poteſtate ſua abutentem, & dilapidatorem eſſe Eccleſiæ, aut nonniſi per ſimoniam velle Beneficia Eccleſiaſtica conferre. Qui reſpondet, plura ad hoc eſſe remedia. Primum eſt humilis admonitio, & fraterna correctio. Secundum, ubi præcedens locum non haberet, devota oratio. *Tertium remedium, ubi præcedentia occulto Dei judicio non juvarent, hoc ſupereſſet, videlicet reſiſtentia: Reſiſtendum enim eſſet in faciem per Dominos Cardinales, mala ejus opera exprobrando, ac rationibus convincendo, & etiam ſcandalis, & iis quæ Papa vellet attentare, ſe opponendo, ſicut Paulus reſtitit Petro, quia non ambulabat ad veritatem Evangelii. Et ſicut Epiſcopo vel Abbati, ſeu Priori dilapidatori Eccleſiæ, ſubditi reſiſterent & contravenirent, & ita in propoſito, ut ſi Papa, prout exemplificat Dominus Petrus de Palude, theſaurum Eccleſiæ vellet dare parentibus ſuis, aut Eccleſiam Sancti Petri deſtruere, & ædificare Palatia parentibus ſuis, aut dare Patrimonium Sancti Petri, quod non licet, aut aliquid hujuſmodi, quod tamen non eſt veriſimile poſſe contingere, non eſſet ei permittendum, ſed eſſet ei reſiſtendum, & non obediendum, ſine tamen depoſitione. Similiter ſi vellet contra ſtatum univerſalis Eccleſiæ aliquid attentare, ſicut ſi vellet omnes Epiſcopos deponere, aut ſimilia, ex quibus univerſalis turbaretur Eccleſia. Et hoc modo dicunt Hoſtienſis, & Innocentius, & Archidiaconus, quòd non eſſet Papa ſuſtinendus, id eſt, permittendus hoc facere, ſed ei tamen cum humilitate & reverentia reſiſtendum fo-*

Sententia Joannis Cardinalis à Turrecremata.

ret. Quartò, attento quòd (ut dicit Sanctus Thomas in Secunda Secundæ) Papa poteſt incurrere ſimoniam ſicut alius quilibet homo, & oppoſitum dicere ſit erroneum, ut dicit in IV. *Sententiarum Diſt.* XXV. *tale remedium poſſit dari, videlicet non acceptare ea quæ malè & contra reverentiam & legem Dei geſta eſſent per eum, ut Promotiones, Proviſiones Beneficiorum, Collationes manifeſtè ſimoniacè factas: quoniam cùm tales in Eccleſiam non per Chriſtum, qui eſt oſtium, ſed aliunde intrare præſumpſerint, non Paſtores Eccleſiarum, ſed fures & latrones arbitrandi ſunt.... Quintum remedium eſt convocare Concilium Generale, quæ convocatio eſſet facienda* B *per Cardinales, ut ipſe Papa id nollet congregare, aut per alios illis negligentibus, & hoc non ad deponendum Papam, ſed ad tria prædicta faciendum cum majore ſolemnitate & autoritate, videlicet primò ad monendum & exhortandum Papam de correctione ſua.... Secundum, quòd Concilium facere deberet, ubi primum non ſufficeret, eſt devotiſſimis precibus & jejuniis, & operibus rectis, divinæ clementiæ aures pulſare, ut dignaretur Eccleſiæ ſuæ miſereri, ut eorum Pontificem aut illuminare dignaretur, aut auferre de medio. Hoc planè remedium eſſet magnæ virtutis.... Tertium, quòd Concilium debet facere, ubi prædicta occultis nobis cauſis uſquequaque non proficerent, etiam cum invocatione brachii ſecularis, ut putà Imperatoris,* C *vel aliorum Principum, providere de modo & forma reſiſtendi malis, quæ Papa tentaret facere, ne Eccleſia periclitaretur.*

XVIII. Audiendus *Silveſter Prieras* Sacri Palatii Magiſter, Ordinis FF. Prædicatorum, in Summa, verbo *Papa*, ubi hæc habet: *Quid autem faciendum ſit quando Papa ſuis moribus Eccleſiam deſtruit, dicit idem Petrus Paludanus; Primò, non eſſe obediendum in multis, ſed reſiſtendum per honeſtam reprehenſionem, exemplo Pauli reſiſtentis Petro in faciem. Unde ſi vellet totum theſaurum Eccle-* D *ſiæ, aut patrimonium B. Petri dare parentibus ejus, vel Eccleſiam deſtruere, & hujuſmodi non eſſet permittendum, ſed reſiſtendum, tamen ſine depoſitione. Ratio eſt, quia in deſtruendo nihil poteſt, & ſi de deſtructione conſtat, poteſt reſiſti. Secundò, orandum eſſet ut corrigeretur à Deo, vel de medio tolleretur: & contra ejus voluntatem Concilium convocandum, ut per illud Papa moneretur, vel Deus invocaretur, & reſiſtendo malis remedium imponeretur.*

Sententia Silveſtri Prieratis.

XIX. Audiendus *Dominicus* Cardinalis *Jacobatius*, eadem remedia quæ *Joannes de Turrecremata* & *Silveſter Prieras*, fuſiùs exponens Lib. VIII. *De Conciliis*, Art. III. ubi & *Baldum* laudat in Cap. E *Olim*, *De Reſcriptis*, dicentem, quòd *Si Papa non vult uti rationibus, ubi tractatur de periculo Mundi, debet compeſci armis*: C. De Judæis, L. Nullus. *Et dicit referendo Archidiaconum, quòd volentes dirigere virgam tortuoſam, plicant per contrarium: & hoc non poteſt fieri, niſi igne, & per ignem humiliatur illa virga ſicut panis in igne poſitus. Unde ſubjunxit, utendum eſſe primò verbis, ut in* C. Novit. De Judiciis; *deinde herbis, tertiò lapidibus, & ubi non ſufficit virtutis ingenium, ibi valeat armorum præſidium & tutela.* Et in ſexto Remedio ait: *Concilium ſic coadunatum invocabit brachium ſeculare (ut* F *putà Imperatoris vel aliorum Principum) ad providendum de modo & forma reſiſtendi malis quæ Papa facere tentaret, ne Eccleſia periclitaretur. Pro* hoc 79. *Diſt.* Si quis pecunia 63. *Diſt.* Adrianus & C. In Synodo. *Unde tali Pontifici volenti deſtruere Eccleſiam debent omnes Chriſtiani reſiſtere.* 24. Quæſtione 1. C. *Memor.* 43. C. Sit Rector. 7. Quæſtione 1. §. *Cùm verò.* Atque hujus reſiſtentiæ æquitatem probat à ſimili: *Sicut (inquit) Judicibus facientibus aliquid de facto extra judicialiter, licet de*

Sententia Cardinalis Jacobatii.

A *facto armata manu ei reſiſtere.* Quam in rem L. *Probibitum*, C. *De Jure Fiſci*, compluréſque Juriſconſultos laudat.

XX. Audiendus *Thomas de Vio* Cardinalis *Cajetanus*, Tractatu I. *De Autoritate Papæ & Concilii*, Cap. XXVII. *Reſiſtendum eſt ergo*, inquit, *etiam in faciem Papæ publicè dilanianti Eccleſiam, verbi gratia, quia non vult dare Beneficia Eccleſiaſtica, niſi pro pecunia aut commutatione Officii, & cum omni reverentia & obedientia neganda eſt poſſeſſio talium Beneficiorum his qui emerunt, & allegenda eſt cauſa ſimoniæ etiam cum Pa-* B *pa commiſſa. Et ſine dubio Principes ſeculi & clariùs gladium de manu furioſi ſic cum modeſtia tollerent. Multæ quoque ſunt viæ, quibus abſque rebellione Principes mundi, & Prælati Eccleſiæ, ſi vellent uti, reſiſtentiam impedimentúmque abuſus poteſtatis afferrent. Sed quoniam Principes & Prælati non curant niſi quaſi ſomniando, cur conqueruntur quòd non poteſt deponi? Cur opponunt, quod Poteſtas data eſt in ædificationem, & non in deſtructionem? Abuſui namque Poteſtatis, qui deſtruit, obviàm eant congruis remediis, non obediendo, in malis non adulando, non tacendo, arguendo, advocando Illuſtres ad increpandum exemplo Pauli, & præcepto ejuſdem:* Dicite Archippo, Vide Miniſterium « C quod accepiſti in Domino, ut illud impleas; « *(Ad Coloſſ. ult.) & parum aut nihil abuteretur Poteſtate.*

Cajetani Cardinalis ſententia.

XXI. Audiendus *Franciſcus Victoria*, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor Theologus, & in Salmanticenſi Primarius Profeſſor, Ordinis FF. Prædicatorum Relectione IV. *De Poteſtate Papæ & Concilii*, in qua iſtas Propoſitiones ſtatuit & probat. Decima Propoſitio: *Si ex uſu, & experientia, aut providentia intelligeretur, quòd ſi diſpenſaretur in aliqua Lege Eccleſiaſtica, vergeret in* D *perniciem aut grave damnum Eccleſiæ & Religionis: Concilium poſſet hoc declarare & determinare, & etiam ſtatuere ut in tali lege nunquam diſpenſaretur.* Undecima Propoſitio: *Videtur quòd in tali determinatione Concilium errare non poſſit.* Duodecima Propoſitio: *Facta tali determinatione, nunquam liceret Papæ diſpenſare in tali Lege, & peccaret mortaliter diſpenſando ex quacumque cauſa.* Decimaſeptima Propoſitio: *Non ſemper Mandatum Papæ, aut diſpenſatio, obligat ſubditos ad parendum.* Decima-octava Propoſitio: *Facta tali Declaratione & Decreto Concilii, ſi Papa diſpenſaret, ſubditi non tenerentur parere tali diſpenſationi.* Vigeſima- E prima Propoſitio: *Non videtur permittendum cuicumque privato ſua autoritate reſiſtere, & non parere Mandatis Pontificis, quantumcumque eſſent contra determinationem Concilii.* Vigeſima-ſecunda Propoſitio: *Facta tali Declaratione & Decreto Concilii, ſi Papa contrarium mandaret, poſſunt vel Epiſcopi, vel Concilium Provinciale per ſe reſiſtere tali Mandato, vel etiam implorare Principes, ut autoritate eorum reſiſterent Summo Pontifici, impediendo executionem Mandatorum ejus.* Tum ſubdit: *Quod mihi fecit animum tenendi hanc ſententiam, fuit, quòd Doctores egregii, & aliter magni defenſores Autori-* F *tatis Pontificiæ, etiam in ordine ad Concilium, tenent expreſsè hanc ſententiam, ut Cajetanus in ipſo Opere in quo tenet Superioritatem Papæ ſupra Concilium* C. 27. & Silveſter *in verbo*, PAPA. Tum laudatis utriuſque verbis ſubdit: *Ex his omnibus habetur, quòd ubi Mandata & facta Papæ ſunt in deſtructionem Eccleſiæ, poteſt ei reſiſti, & impediri executio Mandatorum; Ergo ſi jam conſtet ex determinatione Concilii, quod hujuſmodi diſpenſationes ſunt in deſtructionem Eccleſiæ, poterunt Gubernatores ipſius Eccleſiæ & Principes reſiſtere in his. Secundò, probatur, quia vim*

Sententia Franciſci à Victoria.

vi repellere licet Jure Naturali: Sed Papa infert vim hujuſmodi Mandatis & diſpenſationibus, quia facit injuriam, ut ſupra probatum eſt: Ergo licitum eſt reſiſtere illi. Sequitur Corollarium, *Quòd non ſolùm liceret non parere talibus Mandatis, ſed etiam facto & vi, ſi opus eſſet, reſiſtere illi, & impedire armis executionem illorum Mandatorum: & maximè intercedente publica Auctoritate, ut Principis: & comprehendere, & punire executores talium Mandatorum, ſemper tamen ſervando moderamen inculpatæ tutelæ, non excedendo reverentiam, nec negando aliquo pacto Auctoritatem illius, ſed ſolùm allegando quòd hoc ſit injuſtum, & in detrimentum Eccleſiæ.* Vigeſima tertia Propoſitio: *Propter injuſtas diſpenſationes, vel alia Mandata inſolentia, quæ in perniciem Eccleſiæ procederent, poſſet convocari & congregari Concilium Generale contra voluntatem Papæ, ut ei reſiſteret, & obviaret ejus inſolentiæ. Hoc expreſſè tenet Silveſter, in verbo*, Papa, §. *Quòd ſi Papa ſuis moribus deſtruit Eccleſiam Dei, poteſt convocari Concilium contra ejus voluntatem, ut per illud Papa moneatur, & Deus invocetur, & reſiſtendo malis remedium apponatur. Hoc expreſſè tenet Turrecremata Aſſertor vehementiſſimus Pontificiæ Dignitatis, Lib.* III. *Cap.* X. *ubi loquens de Autoritate Conciliorum:* Celebratio, *inquit*, Conciliorum utilis eſt ad refrænandum exorbitantias quorumdam Pontificum, qui Pontificatum ſuum aut extra Sanctorum Patrum Regulas pro voluntate exercent, aut ſimoniaca pravitate dehoneſtant, aut ſeculi vanitate & vitâ ſcandaloſâ confundunt. Hac de cauſa congregatum legitur Concilium Epiſcoporum Italiæ Romæ per Imperatorem contra *Joannem XII.* qui venator, lubricus, & incorrigibilis erat. *Quod factum laudat & approbat Turrecremata, & hoc eſt valde utile. Ut enim ait Hormiſda Papa, in Epiſtola ad Epiſcopos per Hiſpaniam conſtitutos:* Difficile eſt ut cujuſque cor ſic pravis cogitationibus induretur, ut in ſe patiatur culpandus fieri, cùm Judicium noverit ſubeundum Concilii. *Unde etiam confirmantur quæ ſupra dicta ſunt. Nihil enim prodeſſet congregatio Concilii, niſi ſua Auctoritate poſſet determinare, quibus in rebus Pontifex non debeat nec poſſit attentare contra Patrum Decreta & Sanctiones.*

Sententia Duvallii Doctoris & Profeſſoris Sorbonici.

XXII. Audiendus M. *Andreas Duvallius* Doctor & Profeſſor Sorbonicus, Tractatu *De ſuprema Romani Pontificis in Eccleſia Poteſtate*, P. IV. Quæſtione ultima, ubi hæc habet: *Dices, Principes & Reſpublicas graviter nonnunquam conqueri ſe à Pontificibus graves injurias pati, nullúmque ad has depellendas efficacius remedium eſſe præter provocationem ad Concilium Generale. Reſpondeo, Non licere propterea ad Concilium provocare; cùm Principes ſibi ſuiſque rebus poſſint aliâ viâ conſulere, ſcilicet non obediendo Mandatis Pontificis; imò ſi aliter non poſſunt ſibi ſuccurrere, ſtrennè prudentèrque reſiſtendo, & cum ea moderatione, quam ſuperiori Quæſtione, ubi de iniquis & Eccleſiæ pernicioſis diſpenſationibus aſſignavimus.*

XXIII. Sed à praxi abſtrahendo (Utinam enim hujuſmodi remedia adhibere nuſquam neceſſe ſit!) Non ſatis apparet quâ ratione prior via magis diſplicere Curiæ Romanæ debeat quàm altera (inquiunt Pariſienſes Theologi.) Videtur enim malis Pontificibus non minùs incommodum ut Concilium ipſis invitis, in certis illis caſibus, quos *Turrecremata*, *Silveſter Prieras*, *Cajetanus*, *Jacobatius*, & *Victoria* deſignant, congregetur, quod eorum *exorbitantias* coërceat, quod remedium malis apponat ex abuſu Pontificiæ Poteſtatis in Eccleſia graſſantibus, quod determinet quibus in rebus non debeant attentare contra Patrum Sanctiones, cujus metus ipſos à malo arcere poſſit, *dum noverint Judicium ſubeundum Concilii*: quàm ut ab ipſis ad futurum Concilium in iiſdem caſibus appelletur? Nonne enimvero (inquiunt) convocatio Concilii hos in fines, & hoc modo facta, Appellatio quædam ad futurum Concilium eſt, aut certè vim Appellationis habet? Quid præterea malo Pontifici tolerabilius eſſet ad Concilii tribunal vocari, an ad Chriſti tribunal Judiciúmque rapi? Subire periculum ne exturbaretur è Cathedra, vel ne privaret eum Deus vitâ? Concilium enim ad hoc etiam aſſerunt congregari *Turrecremata*, *Silveſter Prieras*, *Jacobatius*, & alii Pontificiæ ſupra Concilium Autoritatis Aſſertores vehementiſſimi, ut Eccleſia congregata ſuis à Deo precibus impetret ut malus Pontifex corrigatur, vel ejus providentiâ ſingulari *de medio auferatur.* Quid optabilius, ut Canonibus, an armis in ipſum agatur? Ut ſubeat Eccleſiæ Judicium, vel coërceatur armis Principum? Sed ad quid Concilium, ſi totam à Pontifice Auctoritatem habeat, ſi ſit inſtar corporis, quod ſine capite poteſt habere motum gravium, ſed non motum vitalem, ut ait *Silveſter?* An Auctoritatem Concilio dabit Pontifex ut *exorbitantias* ſuas, exceſſus, & abuſum poteſtatis refrænet ac moderetur? Nonne Concilium ſe invito congregatum irritum dicet, ſi tota Concilii Auctoritas ab ipſo eſt? Quis verò correctionis ab Eccleſia congregata erga Pontificem adhibitæ fructus erit, ſi correctionis ordo à Chriſto in Evangelio præſcriptus obſervari non poſſit, ut *Si Eccleſiam non audierit, tanquam Ethnicus & Publicanus* habeatur? Quid Præſules magnis impendiis & difficultatibus in Concilium congregare neceſſe eſt, ut orent Deum Optimum Maximum, malum Pontificem ut gratiâ ſuâ corrigat, vel de medio auferat? Cùm in ſuis Eccleſiis manentes ſinguli, Sacrificium incruentum Deo quotidiè offerre, precéſque ardentiſſimas fundere in eumdem finem poſſint, interímque excubias agere ſuper greges à Chriſto ſibi creditos, & Mandatis ac Decretis palam injuſtis, ſi quæ ad ipſos perveniant, non parere, ac eorum executionem impedire?

Theologorum Pariſienſium cum citatis Auctoribus concertatio hiſtoricè ab Auctore relata.

XXIV. At, (inquiunt Pariſienſium Theologorum Adverſarii) Summi Pontifices hæreſeos notam inuſſerunt Appellantibus à Summi Pontificis Judiciis ac Mandatis ad Concilium. Sed & Hæreticos declararunt (reſpondent illi) qui Summorum Pontificum Mandatis non parerent, vel ipſis reſiſterent. Et *Sanctus Yvo Carnotenſis* Epiſtola VIII. ad *Richerium* Senonenſem Metropolitanum ſcribit; *Sedis Apoſtolicæ Judiciis & Conſtitutionibus obviare, planè eſt Hæreticæ Pravitatis notam incurrere, cùm Scriptura dicat: Hæreticum eſſe conſtat, qui Romanæ Eccleſiæ non concordat.* His tamen non obſtantibus, *Turrecremata*, *Cajetanus*, & *Jacobatius* Cardinales, *Silveſter Prieras*, *Franciſcus Victoria*, *Andreas Duvallius*, aliique Theologi, Pontificiam licèt Autoritatem ſupra Generale Concilium extollentes, exceptiones quaſdam afferunt, & certis in caſibus licitum eſſe, imò neceſſariũ aſſerunt, Romani Pontificis Mandatis, palam ſcilicet injuſtis, vel in Eccleſiæ perniciem aut Fidelium offenſionem cedentibus, non obtemperare, quin etiam reſiſtere, cum his, quas explicant illi, cautionibus: Quidni ergo (inquiunt noſtrates Theologi) & exceptiones afferre nobis liceat legis illius à *Martino V. Pio. II. Julio II.* latæ adversùs Appellationes & Appellantes ad futurum Generale Concilium, ut Majores noſtri,

viri cumprimis Catholici, Pontificii Primatus Jure Divino inſtituti acerrimi defenſores, & Sedis Apoſtolicæ obſervantiſſimi attulerunt. Ut in privatis quidem cauſis vetitæ intelligantur, non verò in communibus, quæ Canonum everſionem, & Eccleſiarum populoſiſſimarum, verbi gratia, Gallicanæ, aut univerſalis Eccleſiæ ſtatum ſpectarent; non ab hominibus privatis, ſeu privatis nominibus, ſed ab ipſis Eccleſiis, vel Principibus cum illis conjunctis, ſalvâ reverentiâ Sedi Apoſtolicæ debitâ interjectæ, ad Fidem, vel Diſciplinam tuendam, ad Regum vel Eccleſiarum Jura ſervanda, ad impediendum *Ne paulatim amittatur Libertas quam Eccleſia donavit Sanguine ſuo Dominus noſter Jeſus Chriſtus* (ut loquitur ſacra Synodus Epheſina) non autem ad fruſtrandam obedientiam, quam omnes Chriſtiani, & omnes etiam particulares Eccleſiæ Jure Divino debent Sedis Apoſtolicæ Conſtitutionibus & Mandatis *ſalubriter promulgatis.* Nam cum *Leone IV.* & LXXII. Epiſcopis in Concilio ipſi aſſidentibus, dicimus, dicemúſque ſemper: *Si quis Dogmata, Mandata, Sanctiones, vel Decreta pro Catholica Fide, pro Eccleſiaſtica Diſciplina, pro correctione Fidelium, pro emendatione ſceleratorum, vel interdictione imminentium vel futurorum malorum, à Sedis Apoſtolicæ Præſule ſalubriter promulgata contempſerit, Anathema ſit.* Dicemus & cum *Gregorio VII. Qui Apoſtolicæ Sedis Saluberrimo Præcepto obedire noluerit, Idololatriæ peccatum incurrit, teſte Samuële, & Beato Gregorio adſtruente.* Hæc Theologi Pariſienſes, quorum ſententiam, rationes, reſponſa hiſtoricè refero.

Objectio ex S. Antonini & Franciſci Ferrarienſis cenſura.

XXV. Objicit Anonymus Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ Impugnator Libro V. Cap. XV. §. 9. *S. Antoninum* Archiepiſcopum Florentinum, doctrina, pietate, & miraculis clariſſimum, oppoſitam Pariſienſium Theologorum & Cleri Gallicani ſententiæ doctrinam validè defendere P. III. Summæ, Tit. XXIII. Cap. III. *De Appellatione Papæ*, §. 3. *Sed nec*, inquit, *ad Concilium Generale à Papa appellari poteſt: quia Papa omni Concilio ſuperior eſt, nec robur habet quicquid agitur, niſi Autoritate Romani Pontificis roboretur & confirmetur. Sentire ergo quòd ad Concilium à Papa appellari poſſit, eſt Hæreticum, & contra illum Articulum, Sanctam Eccleſiam Catholicam.* Sic autem ſuperiùs argumentatur: *Quicumque Privilegium Romanæ Eccleſiæ à Chriſto traditum auferre conatur, eſt Hæreticus: Sed dicens & tenens, quòd licet appellare à Pontifice Romano ad Succeſſorem ejus, aufert Privilegium Romanæ Eccleſiæ à Chriſto traditum: Ergo talis manifeſtè eſt Hæreticus.* Et ſic probat Minorem: *Quicumque ſentit Romanum Pontificem non eſſe ſummum, ſupremum, & unicum Caput totius Eccleſiæ, auferre conatur Privilegium Romanæ Eccleſiæ à Chriſto traditum: Sed quicumque à Papa appellandum ſentit, ſentit Papam non eſſe ſummum & unicum Caput Eccleſiæ: Ergo, &c. Unde ſequitur quòd quicumque hoc ſentit, facit contra Articulum Nicænæ Synodi, ubi dicitur,* Unam Sanctam Eccleſiam, *quia Eccleſia habet unitatem ex unitate Capitis. Unde & Joannis X. dicit Chriſtus:* » Fiet unum ovile & unus Paſtor. » *Si licitum eſſet appellare à Papa, & ille ad quem appellatur, eſſet Caput; Sic Papa non eſſet Caput, vel eſſent duo Capita, quod eſſet monſtroſum.* Affert idem Anonymus cenſuram *Franciſci de Silveſtris*, vulgò *Ferrarienſis* à patria nuncupati, Ordinis Prædicatorum Magiſtri Generalis, in Commentario Libri IV. *S. Thomæ* contra Gentes, Cap. LXXVI. in fine, ſcribentis: *Ex prædictis conſtat, vanam eſſe, & à Fide Chriſtiana alienam opinionem dicentium, Concilium & Eccleſiam eſſe ſupra Papam, & ipſum Papam ab Eccleſia Autoritatem habere, tanquam ab ipſa inſtitutum.*

Reſponſio Theologorum Pariſienſium.

XXVI. Reſpondent Theologi Pariſienſes, *S. Antonini, Franciſci de Silveſtris*, & aliorum Autorum Scholaſticorum teſtimonia ſuæ ſententiæ veritati, in Scriptura Sacra, Traditione, Conciliorúmque Generalium Decretis fundatæ, & à Scriptoribus pleriſque omnium Ordinum, pietate, & eruditione conſpicuis approbatæ, præjudicare non poſſe. Siquidem *Veritati nihil præſcribere poteſt, non intervalla temporum, non privilegia regionum, non patrocinia perſonarum* (ut ait *Tertullianus*) Sanctiſſimum Archipræſulem Florentinum ex vero principio falsò ratiocinari, quia tribuit Adverſariis conſequentiam quam ipſi non admittunt, nec ex ſententia ipſorum legitimè illatam. Hæreticus certè eſt, qui negat Privilegia Romanæ Eccleſiæ à Chriſto tradita, vel ea auferre conatur: Hæreticus eſt, qui Romanum Pontificem totius Eccleſiæ Caput eſſe diffitetur: Sed falſum eſt (inquiunt) quòd quicumque à Summo Pontifice appellari poſſe cenſet, neget ipſum eſſe ſummum & unicum Miniſteriale Eccleſiæ Caput. Unicum enim poſt Chriſtum illum eſſe profitemur Eccleſiæ Caput, & hoc nomine colimus, credimúſque ipſum habere Jure Divino Primatum, non honoris tantùm, ſed Autoritatis & Juriſdictionis ſuper omnes Eccleſias particulares, & ſingulos Fideles: & nihilominus Concilio Generali inferiorem propugnamus (inquiunt) & ab ipſo proinde ad Concilium appellari poſſe. Simili ratiocinio contra oppoſitæ ſententiæ Aſſertores colligi poſſet: Quicumque negat Privilegia Eccleſiæ univerſali à Chriſto collata, Hæreticus eſt: Sed quicumque negat Eccleſiam Univerſalem, & Concilium Generale ipſam repræſentans, eſſe Romano Pontifice ſuperius, negat Privilegia Eccleſiæ Univerſali à Chriſto collata: Igitur Hæreticus eſt. Sed ab hujuſmodi cenſura utrimque temperare conſultius eſt. Privilegium Romanæ Eccleſiæ eſſe cenſet *S. Antoninus*, quòd Summi Pontificis Judicia etiam à Concilio Generali retractari non poſſint, & quòd à Concilio judicari non poſſit. Id verò negant Theologi Pariſienſes. Unde qui contra ipſos id proferunt, id ipſum quod in quæſtione eſt pro principio aſſumunt. Eſt tamen apud *S. Antoninum* quod Academiæ noſtræ & Cleri Gallicani ſententiæ mirum in modum faveat. Cenſet enim Summi Pontificis Judicium in cauſis Fidei non eſſe indeficiens, niſi accedente Eccleſiæ conſenſu: Quod ſi ita eſt, non eſt per ſe irretractabile, niſi Eccleſiæ conſenſus acceſſerit: Si non eſt per ſe irretractabile, poteſt à Concilio Generali retractari: Si poteſt à Concilio Generali retractari, illud ergo ſuperius eſt: Si ſuperius, ad ipſum ergo certis in caſibus appellari poſſet à Summo Pontifice, præſertim ubi de Fidei periculo ageretur. Sic (inquiunt Pariſienſes Theologi) ex *S. Antonino* contra ipſummet argumentamur. Sed illum audire præſtat eodem Capite hanc Objectionem ſibi proponentem: *Contingere poſſet quòd Papa Hæreticus eſſet, & vellet Hæretica Statuta condere, quòd ſi contingeret, deficeret Fides Petri, quia non eſſet qui in hoc caſu poſſet reſiſtere, nec teneretur Eccleſia Statutis ejus Hæreticis obedire. (Videtur ergo in hoc caſu ſaltem licitum eſſe ad aliquem appellare.)* Sic verò reſpondet: *Ad illud dicendum, quòd licèt ut perſona ſingularis ex motu proprio agens errare poſſet in Fide; tamen utens Concilio & requirens adjutorium univerſalis Eccleſiæ, Deo ordinante, qui dixit, Ego rogavi pro te, &c. non poteſt errare. Nec poteſt eſſe quòd Univerſalis Eccleſia accipiat aliquid tanquam Catholicum, quod eſt Hæreticum: quia Eccleſia univerſalis,*

quæ

quæ eſt Sponſa, & erit ſemper, & non habens maculam neque rugam, (Epheſ. 5.) Hæc eſt, &c. *Item Sancta Romana Eccleſia, quæ ſemper immaculata permanſit, Domino procurante, & B. Petro Apoſtolo opem ferente, in ſeculo futuro permanebit ſine ulla Hæreticorum inſultatione: Cantic. 5. dicit Sponſus de Eccleſia:* Amica mea, columba mea, immaculata mea. CYPRIANUS 24. Quæſt. 1. C. *Loquitur*, in fine: *Adulterari non poteſt Sponſa Chriſti, incorrupta eſt & pudica.* Subdit quidem » *S. Antoninus:* Si Papa ut ſingularis perſona in » Hæreſim laberetur notoriè, adhuc tamen non » eſſe appellandum à Papa: quia talis primò » monendus eſt ab illis, qui in electione Papæ » totum corpus Eccleſiæ repræſentant, qui ſunt » Romanæ Eccleſiæ Cardinales; & ſi admonitus » vellet ſe corrigere, non deberent eum judicare, » ſed ipſemet humiliter ab errore deſiſtens, ſe » ipſum deberet punire. Si autem vellet in Hæ» reſi pertinaciter permanere, videretur à Papa» tu eo ipſo dejectus XXIV. Quæſt. 1. Cap. *Audi» vimus.* Et minor eſt quolibet Clerico Catho» lico, ut dicit Gloſſa; nec videretur habere » poſſe Summi Capitis dignitatem, ſi Fidei non » tenuerit unitatem. Sed (inquiunt Pariſienſes Theologi) hanc Reſponſionem dudum evertit *Gerſonius* noſter, in Tractatu qui inſcribitur, *Quomodo & an liceat in cauſis Fidei à Summo Pontifice appellare?* Cujus hæc ſunt verba: *Ampliùs, non eſt verum quòd Papa, eo facto quo cadit in Hæreſim, ſit depoſitus à Papatu, ſicut nec eſt verum de aliis Epiſcopis, quemadmodum iſta materia declarata eſt alibi latiùs; reducendo hanc opinionem ad multiplex inconveniens, ſicut ad incertitudinem Eccleſiaſticæ Politiæ, & ſuſceptionis Sacramentorum, & ad favorabilitatem damnatæ doctrinæ Joannis Vvicklef, quæ principaliter innitebatur tali fundamento, Quòd nullus exiſtens in peccato mortali erat Papa, vel Epiſcopus, nec conſecrabat, &c. Et qui bene ponderat cauſas reprobationis hujus doctrinæ Vvicklef in hac parte, illæ ſimiles cauſæ concludunt, quòd hæreſis, licèt reddat Prælatum dignum depoſitione, junctâ pertinaciâ, non tamen reddit eum depoſitum eo facto, ſed requiritur humana depoſitio. Sicut enim nulla ſanctitas, quantumcunque magna, conſtituit aliquem in ſtatu Papali vel Epiſcopali niſi per electionem humanam de lege communi, contra opinionem Valdenſium: ita nulla iniquitas removet aliquem ab Epiſcopali gradu vel Papali de communi lege, ſi non interveniat humana depoſitio.*

Si Papa laberetur in Hæreſim, non eſſet ipſo facto depoſitus.

Quod ſpectat *Franciſcum de Silveſtris*, ejus autoritas non tanti eſt (inquiunt Pariſienſes Theologi) ut nos movere debeat: Quamquam ejus Cenſura noſtram doctrinam non afficit, ſed alteram tantùm Propoſitionem ab ipſo in eadem periodo copulatam, ſcilicet, *Papam habere ab Eccleſia Autoritatem, tanquam ab ipſa inſtitutum.* Hanc, inquam, *à Fide alienam opinionem* ait: quam & nos cum ipſo rejicimus & configimus, repetentes quod Sacra Facultas in Articulis Fidei contra *Lutherum* die XVIII. Januarii anno MDXLII. editis pronuntiavit & declaravit; 22. *Certum eſt Concilium Generale, legitimè congregatum, univerſalem repræſentans Eccleſiam, in Fidei & Morum determinationibus errare non poſſe.* 23. *Nec minùs certum eſt, unum eſſe Jure Divino Summum in Eccleſia Chriſti Militante Pontificem: Cui omnes Chriſtiani parere tenentur.* Hæc Theologi Pariſienſes. Cæterùm lectorem admonere operæ pretium eſt, ea quæ hîc deſunt ad plenam Quæſtionis de ſuprema Conciliorum Generalium Auctoritate tractationem, Diſſertatione VIII. quæ eſt De Concilio Baſileenſi, ſuppleri; præſertim Objectionum ex Florentina Synodo & Lateranenſi ſub *Leone X.* petitarum ſolutionem.

Papa non habet ab Eccleſia auctoritatem, ſed à Chriſto immediatè.

SCHOLION

Religioſi cenſores Diſſertationem iſtam his verbis configunt: *Hæc Diſſertatio tota caſſanda, quia injurioſa Romanis Pontificibus, & plena deriſoriis verbis, falſiſque doctrinis, deprimentibus auctoritatem Apoſtolicæ Sedis.*

R. Tam falſa hæc accuſatio, quàm vaga. Nihil in hac Diſſertatione non ſerium, nihil Theologica gravitate indignum. Doctrina verò quam continet, Sacræ Facultatis Pariſienſes & Eccleſiæ Gallicanæ doctrina eſt, hiſtoricè tamen magis quàm dogmaticè à me tractata & expoſita, ut oſtendit ipſe tractandi modus, & loquendi ratio in ſingulis penè Probationibus & Reſponſionibus repetita: *Ita probant Theologi Pariſienſes: Sic reſpondent Theologi Pariſienſes.* Et hanc ipſam Pariſienſis Academiæ & Eccleſiæ Gallicanæ doctrinam intra opinionis limites coërcui; & ex eorum dogmatum numero non eſſe docui, quæ ab omnibus neceſſario credenda, ſive tenenda & propugnanda ſint. En verba mea pag. 650. Edit. primæ: *Qua quidem Declaratione hanc & alias finire quæſtiones Eccleſia Gallicana non intendit, ſed ſententiam duntaxat ſuam declarare, ac ſolis ejuſdem Eccleſiæ membris, non aliarum Eccleſiarum Prælatis aut Doctoribus ſeu Profeſſoribus legem ſtatuere. Atque hanc ipſam opinionem ab antiquo in Galliis receptam, ſuis non proponit ut dogma Fidei Eccleſia Gallicana, ſed ut probabiliorem, & Scripturæ Sacræ ac Traditioni magis conſonam.* Nec veriùs mihi objicitur quòd Romanis Pontificibus injuriam faciam, & Sedis Apoſtolicæ auctoritatem deprimam: immò Sacroſanctam illam auctoritatem extollo pro viribus, pag. 653. Edit. primæ, ubi ceu *Dogma Fidei* profiteor, *Quòd Romanus Epiſcopus unus ſit jure Divino Summus in Eccleſia Pontifex, cui omnes Chriſtiani parere tenentur: & qui immediatè à Chriſto non honoris ſolùm aut dignitatis, ſed & poteſtatis ac juriſdictionis primatum habet.* Secundùm hæc, profiteor *Ad univerſalis etiam Eccleſiæ diſciplinam pertinere, ut Majores Eccleſiæ cauſæ ad Sedem Apoſtolicam referantur; & in Fidei ac dubiæ Diſciplinæ cauſis conſulatur illud Chriſtianæ Religionis Oraculum: ut ad honorandam S. Petri memoriam Appellationes ex toto orbe Chriſtiano ad Romanum Pontificem fieri poſſint, ſecundùm Canones: ut ipſos Canones temperare poſſit, eorum executionem in omnibus Eccleſiis urgere, promovere; eorumque infractores, cujuſcumque ſint Ordinis & Dignitatis, pœnis canonicis coercere: ut caſus ſibi reſervare, indulgentias concedere, Leges ad Eccleſiæ ædificationem condere valeat. Omnem denique prærogativam tum à Chriſto, tùm ab Eccleſia Romanis Pontificibus conceſſam, in omnibus & per omnia ſalvam eſſe volo.* Hoccine eſt Romanis Pontificibus injuriam facere, Sedis Apoſtolicæ auctoritatem deprimere? Pag. 696. *Salvis itaque juribus Romanæ Eccleſiæ & Sedis Apoſtolicæ, in qua ſingulari Chriſti protectione Fides S. Petri illibata huc uſque prædicata eſt, & porrò prædicabitur*, &c. Hoccine eſt verbis illudere, injuriam Romanis Pontificibus facere, Sedis Apoſtolicæ auctoritatem deprimere? pag. 735. *Summus ergo Pontifex Eccleſiam repræſentat ut Caput, ut membrum Eccleſiæ præcipuum, ut MONARCHA PRIMUS (ſic enim poſt Gerſonium loqui placet) id eſt, ut ovium & Paſtorum omnium Summus Paſtor.* Hæccine ſunt deriſoria verba, Romanis Pontificibus injurioſa, Sedis Apoſtolicæ auctoritatem Sacroſanctam deprimentia? Pag. 740. *S. Petri ſucceſſorem Romanum pontificem congregatis etiam Epiſcopis præſidere, in Concilio primas habere, ſcripſi.* Pag. 744. *In Concilio primas habet, quatenus ipſi per ſe vel per Legatos præeſt, & eo AUTORE omnia decernuntur.* Pag. 776. *Summi Pontificis eſt declarare quæ Concilia verè Oecumenica ſint; ad ipſum ſpectat judicare an iis inſtructa ſint conditionibus, quæ Concilii Oecumenici rationem conſtituunt; ea promulgare, eorum executionem jubere ac promovere.* Pag. 778. *Dei providentia ſingularis, Chriſti Eccleſiam ſuam gubernantis protectio, Spiritus-Sancti Sedis Apoſtolicæ Præſules dirigentis aſſiſtentia*, S. PETRI QUI IN SUA SEDE VIVIT AC PRÆSIDET, *quique* FIDEI COLUMNA EST ET ECCLESIÆ CATHOLICÆ FUNDAMENTUM, *interceſſio, hactenus effecerunt ut Romani Pontificis bene geſta Concilia approbarent, malè geſta reſcinderent.* Hæccine Romanis Pontificibus injurioſa ſunt, & Sedis Apoſtolicæ deprimunt auctoritatem?

Quod denique ſpectat Quæſtionem ipſam & doctrinam de Concilii Oecumenici præeminentia, nihil aliud impræſentiarum ad excuſationem meam proferam præter verba *Martini* *Azpilcuetæ Navarri* Doctoris celeberrimi, Relectione Cap. *Novit, De Judiciis*, Notabili

III.

III. ubi noſte ſe definire ait cui poteſtas Eccleſiaſtica à Chriſto collata fuerit, an Eccleſiæ toti, an verò ipſi Petro. *Quod non eſt conſilium* (inquit) *facere in præſentia, propter illam maximam diſcordiam Romanorum & Pariſienſium. Illi enim tenent Petro & ſucceſſoribus datam eſſe hanc poteſtatem, atque ideo Papam Concilio eſſe ſuperiorem: ii verò, quibus Gerſon adhæret, totam datam eſſe toti Eccleſiæ, licet exercendam per unum; atque ideo in aliquot ſaltem caſibus Concilium eſſe ſupra Papam..... Hæc Sententia placuit Panormitano, qui pro Pariſienſibus eſt, quem frequentiùs noſtri ſequuntur, ut tradit Decius, quam mordicus tuetur Jacobus Almainus è Sorbona Theologus, qui reſpondit Thomæ à Vio Libello juſto, & Joannes Major in Cap. 10. ſup. Matth. qui idem facit, aiens, Romæ nemini permitti tenere Pariſienſium & Panormitani ſententiam; nec rurſus Academiam illam Pariſienſem pati ut contraria opinio aſſeratur in ea.* Hæc Navarrus.

DISSERTATIO V.

DE MENTE CONCILII Conſtantienſis circa Poteſtatem Eccleſiæ in Temporalia Regum.

ARTICULUS UNICUS.

Sacrum Concilium Generale Conſtantienſe Poteſtatem & Autoritatem Eccleſiæ aut Romano Pontifici non tribuit in Temporalia Regum vel Principum Supremorum: nec Autoritatem hujuſmodi, vel indirectam, exercuit.

ADVERSÙS *Bellarminum* & *Perronium* Cardinales doctiſſimos, necnon Anonymum Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ Impugnatorem Lib. IV. Cap. IV. hac in Diſſertatione agimus, quam Concilii Conſtantienſis finibus conſtringimus, quia nullum pene teſtimonium vel factum eſt, quo iidem DD. Cardinales, & Anonymus ille abutantur, quod in ſuperiorum Seculorum Hiſtoria noſtris Obſervationibus ac Diſſertationibus non elucidaverimus, & eorum ſententiæ de poteſtate indirecta Eccleſiæ & Romani Pontificis in Reges ac Supremos Principes, eorúmque temporalia, nequaquam favere, non demonſtraverimus. Lege Diſſertationem IV. in Hiſtoriam Seculi ſeptimi, in qua expendimus utrum *Vvamba* Rex Gotthorum à Concilio Toletano XII. fuerit exauctoratus: Diſſertationem I. in Hiſtoriam octavi Seculi, quâ oſtendimus, *Gregorium II.* Pontificem Maximum *Leonem Iſaurum* Imperatorem Tributorum exactione non privaſſe, nec Urbem Romam, Italiam, totúmque Occidentem ab ejus obedientia abſtraxiſſe, aut ab eo ipſum defeciſſe: Diſſertationem II. in Hiſtoriam ejuſdem Seculi, quâ probamus, nec *Zachariæ*, nec *Stephani III.* Romanorum Pontificum Autoritate Regnum Francorum à *Childerico III.* ad *Pippinum* Majorem-Domus eſſe tranſlatum: Synopſim Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Seculi noni & decimi, Cap. ſeptimo, Articulo quinto, pag. 803. & ſequentibus, ubi obſervavimus quod operæ pretium erat circa minas à *Fulcone* Remenſi Archiepiſcopo *Carolo Simplici* intentatas: Diſſertationem I. in eorumdem Sæculorum Hiſtoriam, in qua de Tranſlatione Imperii à Græcis ad *Carolum Magnum* agitur: Diſſertationem alteram, de *Ludovici Pii* Imperatoris Exauctoratione & Reſtitutione: Diſſertationem decimam-ſeptimam, de Septemvirûm Sacri Romani Imperii Electorum Inſtitutione: Synopſim Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Seculi undecimi & duodecimi, Cap. decimo, Articulo ſecundo, Num. II. ubi de *Philippi I.* Francorum Regis Excommunicatione ob *Bertham* Reginam repudiatam, & *Bertradam* ſuperductam; de verbis *Ivonis Carnotenſis* Epiſtola XLVI. ad *Urbanum II.* ſcribentis, ne Coronam *Philippo* reſtituat, & de Formula, *Regnante Chriſto*: Articulum quintum ejuſdem Capitis, in quo de Cenſuris in *Philippum Auguſtum* latis ob *Ingeburgis* repudium, & *Mariam* ſuperductam, & de ſupra dicta Formula, quam in publicis Inſtrumentis, Interdicto durante, tunc pariter appoſitam quidam aiunt: Diſſertationis ſecundæ in eorumdem Seculorum XI. & XII. Hiſtoriam, Articulum nonum, in quo probavimus, *Gregorium Septimum* Romanorum primum Pontificum ſibi Regum exauctorandorum tribuiſſe poteſtatem, contra Patrum doctrinam, imò contra verbum Dei: Articulum decimum, in quo oſtendimus, nullius eſſe ponderis argumenta; quibus novam ac ſingularem opinionem ſuam de poteſtate exauctorandi Reges Romano Pontifici & Eccleſiæ à ſe attributâ probare nititur idem *Gregorius VII.* in Epiſtola ad *Herimannum* Epiſcopum Metenſem, quo in Articulo & de mente *S. Gregorii Magni*, & *S. Thomæ* Angelici Doctoris, circa iſtam controverſiam agitur, quos à calumnia vindicamus: Diſſertationem octavam in eorumdem Seculorum Hiſtoriam, Articulo quarto, ubi ſenſum Canonis XXVII. Concilii Lateranenſis Tertii ſub *Alexandro III.* celebrati explicamus: Synopſim Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Seculi decimi-tertii & decimi quarti, Cap. I. Articulo I. Num. XIII. ubi Geſta *Innocentii Tertii* Pontificis Maximi cum *Joanne* Anglorum Rege *Sine Terra* nuncupato expendimus: Articulum III. ubi de *Gregorii Noni* Sententia in *Fredericum II.* Imperatorem: Articulum undecimum, ubi de *Martini Quarti* Sententia in *Petrum* Aragonum Regem: Articulum quintum Capitis noni, ubi de *Ludovico Bavaro* Imperatore agitur: Articulum primum Capitis decimi, ubi de cauſis belli à *Philippo Auguſto* Rege Chriſtianiſſimo illati *Joanni* Regi Anglorum *Sine Terra*: Articulum quartum, ubi de expeditione *Philippi Audacis* Regis Chriſtianiſſimi in *Petrum* Aragonum Regem: Articulum nonum ejuſdem Capitis, ubi de cauſis belli à *Carolo Sapiente* Rege Chriſtianiſſimo ſuſcepti adversùs *Petrum Crudelem* Caſtellæ Regem: Articulum ſecundum Capitis undecimi, Num. IV. ubi de *Sanctio II.* Luſitaniæ Rege: Diſſertationem ſecundam in Hiſtoriam eorumdem Seculorum, Articulo tertio, ubi quærimus, utrum Lateranenſis IV. Concilii Canon III. Eccleſiæ vel Romano Pontifici poteſtatem tribuat ſaltem indirectam in temporalia Regum & Principum Supremorum? Diſſertationis quintæ Articulum quintum, ſextum, & ſeptimum, ubi de *Frederici Secundi* Imperatoris depoſitione: Diſſertationem denique nonam, de *Bonifacii Octavi*, & *Philippi Pulchri* Regis Chriſtianiſſimi diſſidio: Synopſim Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Seculi decimi-quinti & decimi-ſexti, Cap. de Romanis Pontificibus, in quo facta hiſtorica hoc argumentum ſpectantia datâ occaſione expoſuimus.

Hæc, inquam, omnia lege, & invenies unde toti pene Libro IV. Anonymi Autoris Tractatus de Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ facilè reſpondeas. Quæ enim Capitibus octavo & nono congerit Scholaſticorum quorumdam, & nonnullorum Juriſperitorum, etiam Gallorum, vel in Gal-

liis educatorum teſtimonia, illos quidem ſententiam de indirecta Eccleſiæ poteſtate in temporalia Regum & Supremorum Principum tenuiſſe probant, ſed hanc ſententiam veram fuiſſe, & Scripturæ Sacræ, Traditioni, rectæ rationi conſentaneam non probant. Quot errores, quàm periculoſi, ſuos defenſores ac patronos in Scholaſticorum vel Juriſperitorum ordine invenerunt? Quot opiniones pravæ & ab Eccleſia jam damnatæ, olim nonnullos non obſcuri nominis habuerunt aſſertores? Quàm ingens Auctorum turba, ex omni ordine, profertur in patrocinium Propoſitionum plurimarum contra Moralis Chriſtianæ puritatem pugnantium, & ab Epiſcopis Gallicanis, atque à Sede Apoſtolica noſtris diebus conſultiſſimè damnatarum? Denique quos Autores profert Anonymus pro indirecta Eccleſiæ poteſtate in Regum temporalia, recentiores illi ſunt: Nos totam retrò ipſis opponimus Traditionem; & antiquum dogma novello errori anteponendum contendimus. Perſuaſum ſcilicet nobis eſt, *Id eſſe dominicum & verum, quod ſit prius traditum; id autem extraneum & falſum, quod ſit poſteriùs immiſſum:* ut ait *Tertullianus* Lib. *De Præſcriptionibus Hæreticorum*, Cap. XXXI.

Bellarmini & Perronii Cardinalium Auctoriſque Anonymi Objectiones ex Concilio Conſtantienſi.

II. Verùm Concilii Conſtantienſis autoritatem adversùs Eccleſiæ Gallicanæ & Pariſienſis Academiæ ſententiam *Bellarminus* & *Perronius* Cardinales, & poſt illos Anonymus Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ Impugnator, objiciunt. Id ſcilicet Seſſione XII. ubi prohibet ne *Baltaſſar Coſſa*, *Angelus Corario*, & *Petrus de Luna*, in Summos Pontifices reeligantur; & ſi contrarium fiat, irritum declarat & inane, ſubdit: *Nulluſque cujuſcumque dignitatis vel præeminentiæ, etiamſi Imperiali, Regali, Cardinalatûs, vel Pontificali dignitate præfulgeat, eis vel eorum alteri contra hoc Decretum ullo unquam tempore obediat, ſeu adhæreat, ſub pœna fautoriæ dicti Sciſmatis, & maledictionis æternæ: ad quas contra præſumptores, ſi qui in poſterum fuerint, etiam cum invocatione auxilii Brachii ſecularis, & aliàs rigidè procedatur.*

Seſſione XIV. *Item Sacroſancta Synodus ſtatuit, ordinat & diffinit, quòd quæcumque perſona Concilii, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, aut præeminentiæ exiſtat, ab hoc Sacro Concilio deinceps ſine licentia Concilii, vel ad hoc Deputandorum receſſerit; & quæcumque Concilii, aut quævis alia perſona ipſum Concilium quomodolibet perturbaverit, &c. perpetuò ſit infamis, omnique dignitate, honore, ſtatu, Officio & Beneficio, Eccleſiaſticis & Secularibus, etiamſi Imperialis, Regalis, Cardinalatus, aut Pontificalis exiſtat ipſo jure privata, ſpe promotionis omnino ſublata; nec aliquatenus aperiatur ei janua dignitatis, aut honoris Eccleſiaſtici aut mundani.*

Seſſione XV. *Sacroſancta Synodus Conſtantienſis, &c. præcipit & mandat ſub pœna Excommunicationis latæ Sententiæ, quam contravenientes vult incurrere ipſo facto, & ſub pœna carceris duorum menſium, & fautoriæ hæreſis, ne aliquis cujuſcumque ſtatus, autoritatis, gradus, ordinis, præeminentiæ, aut conditionis fuerit, etiamſi Imperiali, Regali, Cardinalatus, Archiepiſcopali aut Epiſcopali præfulgeat Dignitate, in hac præſenti Seſſione ipſam Seſſionem ſeu pronuntiantes & loquentes in eadem perturbet, murmuret, impediat, & quamvis ſtrepitum voce vel manibus aut pedibus faciat.*

Seſſione XVII. *Sacroſancta Conſtantienſis Synodus ...... ſtatuit, diffinit, & ordinat, quòd quicumque cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtat, etiamſi Regalis, Cardinalatus, Patriarchalis, Archiepiſcopalis, Epiſcopalis, Ducatus, Principatus, Comitatus, Marchionatus, ſeu alterius cujuſcumque dignitatis, ſeu ſtatus Eccleſiaſtici vel ſecularis exiſtat, qui Sereniſſimum & Chriſtianiſſimum Principem Dominum Sigiſmundum, Romanorum & Hungariæ Regem, vel alios eum eodem, ad conveniendum cum Domino Rege Arragonum pro pace Eccleſiæ ad extirpationem præſentis Schiſmatis per hoc Sacrum Concilium ordinatos, ad dictam conventionem euntes vel redeuntes impediverit, &c. Sententiam Excommunicationis autoritate hujus Sacri Concilii Generalis ipſo facto incurrat: & ulteriùs omni honore & dignitate, Officio, Beneficio, Eccleſiaſtico vel ſeculari, ſit ipſo facto privatus.*

Seſſione XX. In Monitorio contra Ducem Auſtriæ: *Ipſique Friderico Duci in virtute Sanctæ obedientiæ & ſub Anathematis, ſacrilegii, privationis omnium bonorum feudalium, quæ ab Eccleſia ſeu Imperio obtinet, &c. diſtrictè præcipiendo mandent, &c.*

Seſſione XXVIII. Contra eumdem Ducem, qui bona Tridentinæ Eccleſiæ occupaverat, & retinebat, *pœnas privationis & inhabilitationis in Conſtitutione Carolina contentas* decernit.

Seſſione XXXVII. In Sententia contra *Petrum de Luna*, omnibus & ſingulis Chriſti Fidelibus inhibet ſub pœna fautoriæ Schiſmatis & Hæreſis, *atque privationis omnium Beneficiorum, dignitatum, & honorum Eccleſiaſticorum & Mundanorum, & aliis pœnis Juris, etiamſi Epiſcopalis, & Patriarchalis, Cardinalatus, Regalis ſint dignitatis aut Imperialis; quibus ſi contra hanc inhibitionem fecerint, ſint autoritate hujus Decreti ac Sententiæ ipſo facto privati, & alias Juris incurrant pœnas, ne eidem Petro de Luna tanquam Papæ obediant.*

Seſſione XXXIX. *Si quis hujuſmodi metum vel impreſſionem aut violentiam Electoribus ipſis, aut alicui ipſorum in electione Papæ intulerit, ſeu fecerit, aut fieri procuraverit, vel factum ratum habuerit, aut in hoc conſilium dederit, vel favorem, &c. cujuſcumque ſtatus, gradus, aut preeminentiæ fuerit, etiamſi Imperiali, Regali, Pontificali, vel alia quavis Eccleſiaſtica aut ſeculari præfulgeat Dignitate, illas pœnas ipſo facto incurrat, quæ in Conſtitutione felicis recordationis BONIFACII Papæ Octavi, quæ incipit, FELICIS, continentur, illiſque effectualiter puniatur.*

Denique in Confirmatione Conſtitutionum *Friderici II.* & *Caroli IV.* Imperatorum: *Sancta Synodus hoc perpetuò ſtatuit & ordinat, quòd nulla perſona ſecularis, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, & conditionis exiſtat, etiamſi Imperiali, Regali, vel quacumque præfulgeat Dignitate, ſub prætextu conſenſus Epiſcopi, Clero tallias, impoſitiones, vel ſubſidia imponat, exigat, vel recipiat, niſi priùs Romano Pontifice conſulto, ſub pœnis, bannis, & cenſuris eiſdem.*

Item ex Conciliis Senenſi & Baſileenſi.

III. Ex quibus omnibus evidens eſt (inquiunt) Sacram Synodum Conſtantienſem Eccleſiæ ſibique poteſtatem tribuiſſe in Regum, aliorúmque Principum Supremorum temporalia, & hanc autoritatem in ſuis Decretis condendis exercuiſſe. Quæ Decreta Senenſe & Baſileenſe Concilia confirmarunt. Illud quidem cùm Sententiam in fautores *Petri de Luna* in Synodo Conſtantienſi latam confirmat his verbis: *Inhibitionem factam omnibus & ſingulis Chriſti Fidelibus ſub pœnis fautoriæ hæreſis & ſchiſmatis, ac privationis omnium Beneficiorum, Dignitatum, & Honorum Eccleſiaſticorum ac mundanorum, & alias pœnas Juris infligendo, ut dictâ Sententiâ præfati Concilii, cujus totum tenorem hic haberi vult pro expreſſo, latiùs continetur, ratam & gratam habens ejus executionem, continuare volens, decernit, ſtatuit, & declarat, omnes & ſingulos poſt obitum dicti Petri de Luna continuantes, ſeu perſeverantes in credulitate vel obſervantia erroris & Schiſmatis ejuſdem Petri ſic (ut præmittitur) damnati,*

vel jus aliquod ab eo in eas directè vel per indirectum derivaſſe, aut derivari potuiſſe prætendentes, ſeu in vice ejus ſuccedentes, eorúmque receptatores, defenſores, & fautores, cujuſcumque ſtatûs, præeminentiæ, vel conditionis exiſtant, etiamſi Pontificali, Cardinalatûs, Imperiali vel Regali, aut alia quacumque Eccleſiaſtica vel ſeculari præfulgeant Dignitate...fore obnoxios & ligatos pœnis & Cenſuris in dicta Sententia contentis.

Concilium verò Baſileenſe in Salvoconductu dato in Congregatione generali, die xviii. Julii anno mccccxxxii. Legatis Pontificiis, ſic loquitur: *Exhortatur omnes & ſingulos Chriſti Fideles, cujuſcumque dignitatis, ſtatûs, gradûs, aut præeminentiæ exiſtant, ſpiritualis, & temporalis: etiamſi Regali, Ducali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, vel alia quavis præfulgeant Dignitate, Univerſitates & Communitates, cæteróſque quibus præſentes Literæ exhibitæ fuerint, eiſque in virtute ſanctæ obedientiæ mandat, ut ſi per eorum dominia, terras, territoria, civitates, oppida, caſtra, Status, villas, caſtella, aut alia loca, vos & quemlibet veſtrûm tranſire contingat, ſub pœnis, Sententiis & Cenſuris tam in Conſtantienſi & Senenſi, quàm hujus Sanctæ Synodi Sacris Decretis contentis & fulminatis diſtrictè injungendo, quatenus vos, & veſtrûm quemlibet, cum comitiva hujuſmodi ſecuros, liberos, & tutos cum rebus & bonis veſtris univerſis, ire, ſtare, & redire ſine moleſtia & impedimento permittant, de ſecuritate & conductu à nobis requiſiti, quoties opus fuerit, favorabiliter providendo.*

Reſponſio.

IV. Reſpondetur: Adversùs Reges, alióſque Supremos Principes in tanti momenti controverſia, in qua de ipſorum Statu & Majeſtate agitur, nihil decerni potuiſſe, quæſtione non diſcuſſa, Principibus ipſis non auditis, re in deliberationem non miſſa, rogatíſque Patrum ſuffragiis ſolemni more Conciliorum. Cùm itaque ventilatam quæſtionem de Poteſtate & Auctoritate Eccleſiæ, Concilii Generalis, vel Romani Pontificis in temporalia Principum, ſive in conſeſſu Nationum, ſive in ſolemni Seſſione Concilii non legamus; cùm rogata non ſint ea de re Patrum ſuffragia, nec auditi Principes, evidens eſt Sacram Synodum Conſtantienſem, & quæ illius Decreta confirmarunt, Senenſem & Baſileenſem, nihil adversùs Reges, alióſque Principes Supremos, decreviſſe quod eorum Majeſtatem minuat, aut Eccleſiæ in temporalibus vel indirectè ſubdat. Quamobrem laudata Decreta diviſim intelligenda ſunt, & in ſenſu accommodo (ut Scholaſtici loquuntur) ut Cenſuræ quidem & ad Reges ipſos pertineant, ſi Concilii Decretis non paruerint; privationes verò Dignitatum, Officiorum, ac bonorum temporalium, Imperatore, ac Regibus per Oratores ſuos conſentientibus à Concilio decretæ, & ab ipſis infligendæ, Principes Feudatarios, & quoſcumque Dominos ſubalternos, Imperii vel Regnorum Dignitatibus & honoribus conſpicuos ſpectent, non Reges ipſos, niſi jure feudi Eccleſiæ obnoxii ſint. Hanc eſſe Sacri Concilii Conſtantienſis mentem multa perſuadent.

Concilii Conſtantienſis Decreta Principes duntaxat Feudatarios, & Dominos ſubalternos, non Reges aut ſupremos Principes ſpectare, decem argumentis probatur.

Primò, Decretum ſilentii Seſſione xv. quo præcipit Sacra Synodus ſub pœna Excommunicationis latæ Sententiæ, & ſub pœna carceris duorum menſium, & fautoriæ ſchiſmatis, ne aliquis cujuſcumque ſtatûs, auctoritatis, gradus, Ordinis, etiamſi Imperiali & Regali præfulgeat Dignitate, ne in hac Seſſione quemvis ſtrepitum voce vel manibus, vel pedibus faciat. Porro quòd pœnam carceris in Imperatorem & Reges ob ſilentii violationem Synodus decreverit, quam reipſa infligere non potuiſſet, quis ſibi perſuadeat? Præterea, nullus in ea Seſſione præter Sigiſmundum ipſum Imperatorem Rex aderat: his igitur verbis, *etiamſi Imperiali, Regali præfulgeant Dignitate*, ſacræ Perſonæ Imperatoris vel Regum non intelliguntur, ſed qui primariis Imperii vel Regnorum Dignitatibus & Officiis conſpicui ſunt, ad quos hiſce pœnis coërcendos Sacrum Concilium Imperatorem ac Reges hortatur.

Secundò, ſancta Synodus in Sententia contra *Joannem Hus* in eadem Seſſione lata, ipſum, *attento quòd Eccleſia Dei non habeat ultra quid gerere valeat, Judicio ſeculari relinquere, & Curiæ ſeculari relinquendum fore decernit.* Habuiſſet autem Synodus poſt degradationem, quam in illum Hæreſiarcham decrevit, quid ulteriùs gereret, ſi Eccleſia jus haberet gladii temporalis per totum orbem Chriſtianum, ratione peccati, & maximè hæreſeos: Pœnas enim temporales in *Joannem Hus* decernere potuiſſet, non Curiæ Seculari decernendas reliquiſſet.

Tertiò, Sacra Synodus Seſſione xx. *Fredericum* Auſtriæ Ducem, bona Eccleſiæ Tridentinæ injuſtè detinentem, monet ut ea reſtituat, *Sub pœna Anathematis, ſacrilegii, PRIVATIONIS OMNIUM BONORUM FEUDALIUM, QUÆ AB ECCLESIA SEU IMPERIO OBTINET, & inhabilitationis ſuæ & filiorum ſuorum maſculorum, ad obtinendum tam FEUDA, quàm Officia & Beneficia uſque ad ſecundam generationem, & honoris & famæ, ac communionis in Conſiliis Principum, in quam ipſum Fridericum Ducem, juxta Conſtitutionem divæ memoriæ Caroli Quarti contra tales facinoroſos & ſacrilegos editam, à Sede Apoſtolica canonizatam & approbatam, quin imò & perjurii ratione Juramenti in manibus Regis Romanorum per ipſum Ducem præſtiti, &c. niſi mandatis hujuſmodi obedierint.* Privationem bonorum Feudalium, quæ ab Eccleſia *Fridericus* Auſtriæ Dux, & complices tenent, Synodus Conſtantienſis in ipſos decernit, & id quidem autoritate propria: privationem etiam Feudorum, quæ tenent ab Imperio, ipſos incurſuros declarat, & id autoritate Conſtitutionis à *Carolo IV.* Imperatore editæ, & à Sede Apoſtolica laudatæ, & *Sigiſmundi* Cæſaris, cui præſtitum Fidei ſacramentum *Fridericus* ipſe Auſtriæ Dux violaverat. Cui *Sigiſmundo* Sancta Synodus latæ in eumdem *Fridericum* Sententiæ executionem, ut Eccleſiæ Defenſori & Advocato commiſit Seſſione xxviii.

Quartò, Sacra Synodus Seſſione xxxix. Schiſmatum periculis occurrens, metum, impreſſionem, aut violentiam Electoribus Romani Pontificis incuti vetat vel inferri à quocumque, cujuſcumque ſit ſtatus, gradus, aut præeminentiæ, decernítque ut qui intulerit, etiamſi Imperiali, Regali, Pontificali præfulgeat dignitate, illas pœnas ipſo facto incurrat, quæ in Conſtitutione *Bonifacii VIII.* quæ incipit, *FELICIS*, continentur, illiſque reipſa puniatur. Porro ſi Concilium Conſtantienſe Reges, alióſque Supremos Principes Decreto illa pœnali complecti voluiſſet, quoad pœnam exauctorationis, & privationis Jurium temporalium, laudaſſet potiùs Conſtitutionem *Bonifacii* quæ incipit, *UNAM SANCTAM*, quàm Conſtitutionem quæ incipit, *FELICIS*; cùm iſta in Dominos duntaxat temporales Eccleſiæ Feudatarios, qui Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales fuerint hoſtiliter inſecuti, vel percuſſerint, aut ceperint, ac eorum conſcios, pœnas temporales decernat: *Si qua verò FEUDA (inquit) locationes, Officium, vel Beneficium ſpiritale vel temporale, AB ALIQUIBUS ECCLESIIS*

ECCLESIIS OBTINET, SIT EIS IPSO JURE PRIVATUS: QUÆ SIC LIBERE AD ECCLESIAS REVERTANTUR, QUOD ECCLESIARUM RECTORES DE IPSIS PRO SUA VOLUNTATE DISPONANT. Et infra: *Per hoc quoque ſecularibus Poteſtatibus non adimimus facultatem utendi Legibus contra tales, quas adverſus Sacrilegos Catholici Principes ediderunt.* Denique adverſùs Principes, vel alios Dominos temporales, qui ſacrilegos illos Cardinalium occiſores, perſecutores, vel detentores coërcere, & hancce Conſtitutionem exequi neglexerint, nullas pœnas temporales, ſed ſpirituales duntaxat decernit, ſcilicet Excommunicationem. *Quapropter* (inquit) *ſi Princeps, Senator, Conſul, Poteſtas, vel alius Dominus ſive Rector, contra præſumptores prædictos præſentis Conſtitutionis tenorem non fecerit obſervari; tam ipſe, quàm Officiales ipſius intra menſem, poſtquam res ad eorum notitiam pervenerit, eo ipſo Sententiam Excommunicationis incurrant.* Extat autem Conſtitutio *FELICIS*, in Sexto, Tit. *De Pœnis.*

Quintò, hanc eſſe Concilii mentem confirmatur ex Seſſione XLI. in qua Sacra Synodus decernit, ut qui bona Electi in Romanum Pontificem, vel Cardinalium in Conclavi exiſtentium invaſerit & occupaverit, eo ipſo Sententiam Excommunicationis incurrat: *Et omni Officio, Beneficio, Privilegiis ac Dignitate Eccleſiaſtica & Mundana, FEUDISQUE ET REBUS ALIIS, SI QUÆ AUT QUAS IN ROMANA VEL ALIIS ECCLESIIS OBTINEBIT, SIT PRIVATUS.*

Sextò, veriſimile non eſt Sacram Synodum Conſtantienſem in ea fuiſſe doctrina, quæ favet huic Propoſitioni: *Quilibet Tyrannus poteſt & debet licitè & meritoriè occidi per quemcumque vaſſallum ſuum vel ſubditum, etiam per clanculares inſidias, & ſubtiles blanditias vel adulationes, non obſtante quocumque præſtito Juramento, ſeu confœderatione factis cum eo, non expectatâ Sententiâ vel Mandato Judicis cujuſcumque:* Quam doctrinam eadem Sacra Synodus *erroneam in fide & in moribus* eſſe diffinivit, *ipſámque tanquam hæreticam, ſcandaloſam, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, proditiones, perjuria vias dantem, reprobavit & condemnavit*, Seſſione XIV. Porro doctrina de autoritate Eccleſiæ, etiam indirectâ; in temporalia Regum, quæ ipſos ob hæreſim, vel alia peccata, exauctorari, vel à Romano Pontifice, vel à Concilio, poſſe propugnat, & ſubditos à Juramento fidelitatis ipſis præſtito abſolvi, damnatæ illi Propoſitioni favere videtur: ſiquidem ex ea ſequitur, Principem qui dignitatem ſuam ac dominia retinet ac tuetur poſt Summi Sententiam Pontificis, Tyrannum eſſe; & ſubditis ejus Fidei ac Juramenti vinculo, (ut adverſariis placet) ſolutis anſa datur in ipſum ſæviendi. Unde & Sacra Facultas Pariſienſis in Cenſuris *Sanctarelli* & *Malagolæ* * ipſam confixit *tanquam novam, falſam, erroneam, verbo Dei contrariam, pacis publicæ perturbativam, Regnorum, Statuum, Rerúmque publicarum everſivam, ſubditos ab obedientia & ſubjectione avocantem, & ad factiones, rebelliones, ſeditiones, & PRINCIPUM PARRICIDIA excitantem.* Non eſt igitur veriſimile Sacram Synodum Conſtantienſem in ea fuiſſe doctrina, & eam ad praxim ſuis in Decretis revocaſſe.

* Die 4. Novembris 1682.

Septimò, idem confirmatur ex Conſtitutione *Martini Quinti*, quæ incipit, *Inter cunctas*: quâ, *Sacro approbante Concilio*, contra Huſſitas hæreticos, & eorum fautores, *cujuſcumque dignitatis, præeminentiæ, gradûs, ordinis, vel conditionis (ut præfertur) exiſtant*: id eſt, ut paulò ſuperiùs habetur, *etiamſi Patriarchali, Archiepiſcopali, Epiſcopali, Regali, Reginali, Ducali, aut alia quavis Eccleſiaſtica vel Mundana præfulgeant Dignitate*, præter Cenſuras Eccleſiaſticas, *decernitur privatio Dignitatum, Perſonatuum, & Officiorum, aliorúmque Beneficiorum Eccleſiaſticorum AC FEUDORUM, QUÆ A QUIBUSCUMQUE ECCLESIIS, MONASTERIIS, AC ALIIS LOCIS ECCLESIASTICIS OBTINENT.*

Octavò, Sacra Synodus Conſtantienſis ſtatuit, ut nulla perſona ſecularis, cujuſcumque dignitatis, ſtatûs & conditionis, *Etiamſi Imperiali, Regali, vel quacumque præfulgeat Dignitate*, ſub prætextu conſenſus *Epiſcopi, Clero tallias, impoſitiones, & onera vel ſubſidia imponat, exigat, vel recipiat, niſi priùs Romano Pontifice conſulto, ſub pœnis, bannis & Cenſuris* latis cùm in Lateranenſi Concilio ſub *Innocentio III.* tum in Conſtitutionibus *Friderici II.* & *Caroli IV.* Imperatorum. At Concilium Lateranenſe adverſùs Reges, alióſque Supremos Principes Canonem ſuum XLVI. non tulit *De talliis à Clericis non exigendis*, ſed *adverſùs Conſules & Rectores civitatum, & alios* Dominos temporales: quos tamen nullis pœnis temporalibus ſubjicit, nec in eos privationem decernit Dignitatum aut Officiorum, ſed Excommunicatione duntaxat percellit. *Friderici II.* & *Caroli IV.* Conſtitutiones *Banno Imperiali*, ſeu mulctæ Fiſco Imperatoris inferendæ ſubjiciunt illos Immunitatis Eccleſiaſticæ violatores: Sed ex eo ſatis patet, pœnam illam in Reges ac Supremos Principes non decerni, ſed in Feudatarios Imperii, in Duces, Comites, *Poteſtates, perſonas publicas, & privatas*, ut habet *Friderici* Conſtitutio: ſeu (ut habet Carolina) in *Seculares quoſdam in Poteſtatibus & Officiis publicis conſtitutos, videlicet Duces, Comites, & Barones, & alios Dominos temporales; necnon Conſules civitatum, oppidorum, villarum, & locorum Rectores, &c.* Cùm itaque Concilium Conſtantienſe eò loci loquatur ad ſenſum iſtarum Conſtitutionum, quas laudat, de Regibus, aliiſve Supremis Principibus haud intelligendum eſt.

Nonò, doctiſſimi Theologi, qui Concilio Conſtantienſi interfuere, & ejus condendis Decretis collaboravere, ſcilicet *Petrus de Alliaco* Cardinalis Cameracenſis, & *Gerſonius* Cancellarius Pariſienſis, Chriſtianiſſimíque Regis Orator, ab illa Sententia de Eccleſiæ poteſtate in Regum temporalia fuerunt alieniſſimi: qui tamen tradita à Sacro Concilio dogmata mordicùs tenuerunt ac pro virili defenderunt: quod argumento eſt hanc Sacræ Synodi Conſtantienſis non fuiſſe ſententiam. *Petrus* quidem *De Alliaco*, in Proœmio Libri *De Eccleſiæ Autoritate*, ſcripto in Concilio Conſtantienſi anno MCCCCXVII. hæc habet: *Circa Eccleſiaſticam Poteſtatem medium docet Veritas Catholica inter duos errores. Nam error Vvaldenſium fuit, quòd Succeſſoribus Apoſtolorum, ſcilicet Papæ & Perſonis Eccleſiaſticis, repugnat Dominium in temporalibus, nec eis licet habere divitias temporales... Alius verò error fuit Herodianorum. Herodes enim audiens Chriſtum Regem natum, credidit ipſum Regem eſſe terrenum: ex quo derivari videtur error quorumdam, qui in tantùm ad oppoſitum prædicti erroris Vvaldenſium declinant, ut aſſerere præſumant, à Papa, in quantum eſt loco Chriſti in terris, immediatè haberi Primariam Auctoritatem, Dominium & Juriſdictionem in temporalibus bonis, non ſolùm Eccleſiæ donatis, ſeu aliàs juſtè acquiſitis, ſed etiam Principibus ſecularibus ſubjectis; licèt dicant quòd Papa in his non habet executionem immediatam, niſi in quibuſdam caſibus notatis in Extravagante*, Qui filii ſint legitimi, *Cap.* Per venerabilem. *Inter autem duos errores contrarios, Catholica medium tenet Eccleſia, videlicet quòd Papæ & Prælatis*

DISSERTATIO APOLOGETICA

F. NATALIS ALEXANDRI

Adverſùs Libellum

F. FRANCISCI D'ENGHIEN Dominicani, Licentiati Lovanienſis, DE AUCTORITATE SEDIS APOSTOLICÆ IN REGES.

DISSERTATIONEM ſecundam in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi XI. & XII. *De Diſſidio quod Gregorium VII.* Pontificem Maximũ cum *Henrico IV.* Imperatore commiſit, inſcriptam, & præſertim Articulum nonum ejuſdem Diſſertationis, cujus hic titulus eſt: *Gregorius VII. Romanorum primus Pontificum ſibi Regum exauctorandorum tribuit poteſtatem, contra Patrum doctrinam, immò contra verbum Dei*: impugnandam nuper ſuſcepit *F. Franciſcus D'Enghien*, in Lovanienſi Academia Licentiatus, edito Libello cui titulus eſt; *Auctoritas Sedis Apoſtolicæ in Reges*; (ſive) *Auctoritas Sedis Apoſtolica pro Gregorio VII. Papa vindicata, adversùs F. Natalem Alexandrum.* Qui Libellus ad nos pervenit, cùm harumce Diſſertationum in Hiſtoriam Eccleſiaſticam XV. & XVI. Seculi editioni incumberem. Quam certè Licentiati Lovanienſis Fratris noſtri lucubrationem reſponſione non dignarer, imbecillam planè & elumbem, nec doctrinam Eccleſiæ Gallicanæ & Sacræ Facultatis Pariſienſis, quam in Diſſertatione mea propugnavi, vel leviter concutientem, aut ſuperficie tenus vulnerantem, niſi calumniis atrociſſimis nomen meum proſcinderet, ipſiúſque Libelli Approbatores, Ordinis etiam noſtri Fratres, iiſdem calumniis non modò ſuffragarentur, ſed in Approbationibus ſuis mihi petulanter inſultarent. Adversùs Fratres ægrè ſcribo: ſed me ad ſcribendum coëgerunt & provocarunt. Meminero tamen Fratres eſſe, & caritatis lege ſervatâ, doctrinam meam, immò Pariſienſis Academiæ & Eccleſiæ Gallicanæ, ac exiſtimationem tuebor ea ratione, ut ſolas calumnias refellam; de Libello ipſo Fratris *D'Enghien* aliorum potiùs in omni Diſciplinæ genere eruditiorum virorum Judicia referam, quàm meum proferam. *O vita pauperum, Deus meus! in cujus ſinu non eſt contradictio, plus mihi mitigationes in cor*, ut Fratrem refellens *caritate veritatis*, non deficiam à *veritate charitatis*.

S. Auguſt. Lib. XII Confeſſ. Cap. 25. & alibi.

ARTICULUS I.

Grammaticorum & Rhetorum Judicium de Libello F. FRANCISCI D'ENGHIEN.

PRodeunt inprimis Grammatici & *F. Franciſcum D'Enghien* ferulæ ſuæ manum porrigere jubent ob ſolœciſmos ac barbariſmos quibus Libellum ſuum inquinavit. Pag. 12. ſic loquitur: *Interpretantis auctoritatem in effectu non minuit.* Quod vulgò dicimus, *en effet*, Latinè *revera* aut *reipſa*, vir elegans ſcribit, *in effectu*. Pag. 21. ſic loquitur vir politiſſimus; *Cum ergo illi intento Childerici depoſitio efficaciter contribueret.* Pag. 40. *In quorum ſupplica.* Libellum ſupplicem Grammatici dicunt: ille novi vocabuli pro ſua auctoritate artifex, *ſupplicam* dicit. Pag. 67. *Ipſum praivit Baronius.* Alicui præire Cicero, aliquem præire hic ait. Pag. 111. *Reſpondeo quòd hunc locum Baronius ita Lectorem deſuper inſtruat.* Pag. 133. *In probam adduxit.* Grammaticorum vulgus *probationem*, F. Denghien vir ornatiſſimus *probam* uſurpat. Pag. 151. *Cum fundamento conjecturari licet.* Nobis *conjicere* Latinum eſt, *conjecturari* barbarum. Pag. 224. *Pro abſolutione Papam acceſſit, eámque cum inſtantia omnium qui aderant impetravit.* Pag. 285. *Quam vexam redemit*: Alius *vexatio* dat intellectum, an Fratri *Denghien* adimit, ut *vexam* dicat, quaſi obſoletum eſſet *vexationis* nomen? Pag. 289. *Quò comparens, ſe ſubmiſſiſſimè ſubjecit Pontifici.* Latini dicerent; Ubi comparens, ſe humillimè ſubjecit Pontifici; ſed Belgæ Fratri ſic loqui placet. Pag. 309. *P. Lupus ſuæ ætatis in lectura facilè primus.* Qui Latinè ſciunt, virum multæ lectionis dixiſſent. Pag. 313. *Quo auctorizatus*, pro auctus, ornatus, vel fretus. Pag. 314. *Marſelienſis Epiſcopus.* Pag. 322. *Prænominata argumenta ad intentum probam infirma.* Pag. 433. *Pontificia auctoritatis truncationem.* Imminutionem Latinæ linguæ periti dicerent. Ibidem: *In noſtri aſſerti probam juvat Illuſtrium Scriptorum Gregorio noſtro concordium verba producere.* Pag. 554. *Majoris faciendus eſt ſanguis humanus, quam ut pro tam inaniter prodigeretur.* Pag. 585. *Fam Epiſtolam non favere in quem finem aſſumpta fuit.* Pag. 575. *E Patribus prætendit.* Pag. 601. *Publicam retractationem facere non erubuit, Bulla deſuper ad Univerſitatem Colonienſem directâ.* Pag. 587. *Multa hodie Monumenta prodeunt, quorum Veteres non meminerunt, quæ tamen ideo non ſuſpectantur.* Hæc ſermonis vitia, quæ pueris in Quinta Grammatices Claſſe ſtudentibus Pædagogi non condonant, in cariſſimi Fratris Libello ferri vellem tolerabilius, qui Grammaticis procul dubio reponet vetus illud adagium quo ſe tueri ſolet ſacra barbaries:

Grammatica Leges plerúmque Eccleſia ſpernit.

Sed vereor ut Grammatici, moroſum hominum genus, quidlibet faciliùs quàm locutionem inquinatam excuſare ſoliti, Fratri noſtro reponant: *Ne illud quidem Socraticum noſſe debueras*; Scio quod neſcio. *Navem agere ignarus navis timet: Abrotanum ægro, non audet, niſi qui didicit dare: Quod Medicorum eſt, promittunt Medici; tractant fabrilia fabri. Scribimus indocti doctique Poemata paſſim. Niſi fortè ſe literas non didiciſſe jurabit: quod nos & illi & abſque juramento perfacilè credimus: vel ad Apoſtolum confugit profitentem*: Etſi imperitus ſermone, non tamen ſcientiâ.... *Tu qui in Latinis muſſitas, & teſtudineo gradu moveris*

S. Hieronymus Apolog. ad verſus Ruffin. Lib. 2.

potiùs quàm incedis, vel Græcè debes ſcribere, ut apud homines Græci ſermonis ignaros aliena ſcire videaris, vel ſi Latina tentaveris, ante audire Grammaticum ferulæ manum ſubtrahere, & inter parvulos a Swogiegor, artem loquendi diſcere.

II. Rhetores cum Fratre noſtro paulò indulgentiùs agunt quàm Grammatici, quibus eloquentiam in Theologo non ita deſiderandam perſuaſum eſt. Ipſum tamen ſimilem adoleſcentibus Rhetoricam audientibus eſſe aiunt, qui in Oratiunculæ componendæ tyrocinio, *Ciceronis* optimi eloquentiæ Magiſtri Orationes non modò imitati, ſed integras deſcribere periodos geſtiunt; nihilque præclariùs ac ornatiùs arbitrantur, quàm ſi hoc dicendi capiant exordium: *Tandem aliquando:* vel: *Novum crimen, & ante hanc diem inauditum:* vel: *Quanquam hic locus ad dicendum aptiſſimus, &c.* Sic (inquiunt) Frater *Denghien* Libellum *De Sedis Apoſtolicæ Autoritate in Reges*, contra *F. Natalem Alexandrum* ſcribere aggreſſus, ad *Bellarmini* Cardinalis Librum de eadem materia contra *Barclaium* oculos animúmque convertit, illiúſque profligata dudum argumenta, ipſáque verba paſſim deſcribens audax plagiarius, ab ea *Bellarmini* periodo exorſus eſt, *Barclaii* nomine in *Natalis* mutato. *Satis audacter Natalis in Chriſtum Domini, ac ſuum, atque omnium Chriſtianorum Judicem ſententiam tulit. nec ſaltem dubitando vel ſuſpicando, vel opinando locutus eſt, ſed præcise & abſolutè, quaſi de re explorata & certa pronuntiavit, &c.* In arce eloquentiæ ſtare ſe putat Frater noſter, cùm ad arcem calumniæ pervenit. Quòd, In Chriſtum Domini Sententiam tulerim, falſum eſt, immo *Gregorii VII.* ſanctimoniam ab Hæreticorum & Schiſmaticorum calumniis toto Diſſertationis meæ Articulo XII. vindicavi: ſed de *Gregorii* ut privati Doctoris opinione ſententiam dixi; non juridicam, ſed doctrinalem, quod quiſque in Sacra Facultate Theologica Doctor, quiſque Sacrarum Literarum peritus, jure ſuo poteſt, ut probat Venerabilis *Gerſonius* in aureo Libello *De Examinatione Doctrinarum*, Conſideratione IV. *Examinator* (inquit) *partim authenticus, partim doctrinalis hujuſmodi doctrinarum, eſt quilibet in Sacra Theologia Facultate Licentiatus aut Doctor.* Et Conſideratione V. *Examinator hujuſmodi doctrinarum, eſt per modum doctrinæ quilibet in Sacris Literis ſufficienter eruditus.* Sententiam (inquam) dixi, non meam duntaxat ſed Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ, quarum doctrinam ſequi teneor, ut veriſſimam agnoſco. Opinionem ergo, quam *Gregorius VII.* ut privatus Doctor invexit de Poteſtate Romani Pontificis in temporalia Regum, *Doctrinæ Patrum*, ac *verbo Dei contrariam* aſſerui, *novam, falſam, erroneam, Pontificiæ Dignitati odium conciliantem, Schiſmati occaſionem præbentem, Supremæ Regum Auctoritati à Deo ſolo dependenti derogantem, Principum Infidelium & Hæreticorum converſionem impedientem, pacis publicæ perturbativam, Regnorum, Statuum, Rerúmque publicarum everſivam, ſubditos ab obedientia & ſubjectione avocantem, & ad factiones, rebelliones, & Principum parricidia excitantem.* Cur mihi crimini vertitur à Fratre, quòd Pariſienſis Academiæ Sententiam ſequar, ac verba ipſa uſurpem? Sic enim pronuntiavit in Cenſuris *Sanctarelli* & *F. Malagolæ*. Quòd hanc Sententiam primus invexerit *Gregorius VII.* facti quæſtio eſt, quam invictis teſtimoniis me probaſſe confido. Non ſuſpicando, dubitando, vel opinando locutus ſum, ſed præcisè & abſolutè pronuntiavi, Hunc Pontificem iſtam ſibi poteſtatem tribuiſſe *contra Patrum Doctrinam & Verbum Dei.* Res eſt ſanè explorata & certa Sacræ Facultati Pariſienſi & Eccleſiæ Gallicanæ. De illa Gallorum eruditorum nemo dubitat. Cur opinando expreſſiſſem, quod certiſſimè ſcio? Cur dubitando, quod firmiter teneo? Cur ſuſpicando, quod ſuſpicionum materia non eſt? Cùm Doctorem, cujus labia ſententiam cuſtodiunt, & de cujus ore Populus Chriſtianus Legem ac veritatem exquirit, ſuſpiciones meras afferre, ſit indigniſſimum, ubi veritas Scripturæ Sacræ & Traditionis radiis illuſtrata & confirmata, omnium perſtringit oculos, ac ingenia vincit, qui, nullis obcæcati præjudiciis, eam conſideratiùs intuentur.

Bellarm. De Exam. Barclaii Cap. 9. pag. 185.

Articulus II.

Dialecticorum, Theologorúmque Scholaſticorum Judicium

De Libello F. FRANCISCI DENGHIEN.

I. Dialectici, Theologique Scholaſtici Fratrem *Denghien* in illo ſuo Operecium arte rectè ratiocinandi feciſſe divortium, & argumentationibus abſurdiſſimis uti demonſtrant. Scilicet Articulo 1. Aſſertione 2. pag. 12. verba illa Epiſtolæ *S. Gregorii Magni* (ut inſcribitur) ad Senatorem Abbatem De Auguſtodunenſis Xenodochii Privilegium violantibus: *In æterno examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat*: non imprecantis eſſe aſſerit, ſed decernentis: adeóque & illa: *Si quis vero Regum hanc Conſtitutionis noſtræ paginam agnoſcens, contra eam venire tentaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat. NEC propterea* (inquit) *Pontifex ſibi poteſtatem tribuit quempiam de Libro vitæ delendi, ſed Dei auctoritate dignum decernendi, ratione delicti per pœnitentiam non expiati, qui executionem deletionis de Libro vitæ à Deo juſto Judice recipiat, etiam vi Pontificii Decreti, quam aliàs incurreret.*

Quantæ, bone Deus, in una periodo tenebræ, quantæ ambages, quot abſurda! Romanus Pontifex eum qui Monaſterii vel Xenodochii Immunitatem violaverit, decretorio Judicio damnatum iri pronuntiat, ſi pœnitentiam non egerit ita ut Deus etiam vi Pontificii Decreti illum ad Inferos detrudat. Scilicet Decretum Pontificium Deum movet ut damnet eos, qui rem alienam non reſtituerint, nec pœnitentiam egerint: quaſi jus habeat vitæ ac mortis æternæ homo Chriſti Miniſter ac Vicarius: quaſi quid aliud præter peccata Deum moveat ad pœnam æternam reprobis infligendam, aut Pontificium Decretum peccatum ſit: quaſi Deus Pontificii Decreti ſit executor in negotio prædeſtinationis & reprobationis. Habet quidem à Chriſto Pontifex auctoritatem excommunicandi & abſolvendi, non verò aliquem reipſa ad inferos detrudendi. Sed (inquit F. *Denghien*) dignum decernit qui executionem deletionis de Libro vitæ à Deo recipiat. Convenientiùs loqueretur, ſi dignum æterna damnatione à Summo Pontifice declarari diceret, ex hypotheſi quòd pœnitentiam non agat. Sed numquid idem Sacerdos & Concionator quilibet, imò quilibet fidem Catholicam tenens, aſſerere ac denuntiare non poteſt, cùm ſit veritas fidei minimè controverſa? Denique ex hac *Fratris Denghien* reſponſione, præclarum illud conficitur argumentum quod ejus opinionem mirum in modum juvat:

Eodem ſenſu intelligenda ſunt hæc verba Epiſtolæ ad Senatorem: *Si quis Regum, &c. poteſta-*

tis

tis honoriſque ſui dignitate careat, ac iſta: *In æterno* A *examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat:* Sed poſteriora illa ſic intelligenda ſunt, ut Summus Pontifex dignum duntaxat pronunciet peccatorem impœnitentem, qui à Deo juſto Judice Sententiam damnationis excipiat: Ergo & priora ſic intelligenda ſunt, ut Summus Pontifex Reges qui Conſtitutionem ſuam violaverint, dignos cenſeat ac pronuntiet, qui Dignitate ſua, honore & poteſtate à Deo exuantur.

An *Gregorii VII.* opinioni, & Lovanienſibus Fratribus ejus errorem perfractè propugnantibus, hæc ratiocinatio faveat, an potiùs eam deſtruat, B prudens Lector judicet.

II. Pag. 49. ad F. *Natalis Alexandri* argumentum ex *Gregorii II.* ad *Leonem Iſaurum* ſcribentis » teſtimonio petitum reſpondens, ait: Pontifi» cem non intelligendum de indirecta Eccleſiæ » poteſtate. Hanc enim (inquit) in Palatium » introſpiciendi auctoritatem ſibi ineſſe non ne» gat, ſed affirmat Epiſtolâ citatâ: *Doluimus* (in» quit) *& nos, utpote qui facultatem, poteſtatem at» que auctoritatem à S. Petro Principe Apoſtolorum » habeamus tibi pœnam irrogare.* Quod Fratris » *Denghien* ratiocinium ad hanc formam redigi C poteſt:

Qui poteſtatem habet pœnam irrogandi Imperatori, poteſtatem habet eum deponendi: ſed Gregorius II. aſſerit ſe poteſtatem habere pœnam irrogandi Imperatori: Ergo aſſerit ſe poteſtatem habere ipſum deponendi & Imperio privandi.

Ut Major vera eſſet, neceſſe eſſet, vel nullam eſſe pœnam, quâ emendari poſſint Imperatores ac Reges, præter depoſitionem, ſeu privationem Regnorum, adeóque Excommunicationem pœnam non eſſe, & quidem temporalibus graviorem: vel Summum Pontificem non poſſe Princi- D pes excommunicare. Utrumque hæreticum eſt. Præterea, à genere ad ſpeciem conſequentia non valet, ſecundùm Dialecticos: ſed doctiſſimus F. *Denghien* Dialecticæ & ratiocinationis legibus ſuperior, ſic argumentari pro ſuo jure poteſt:

Qui poteſtatem habet pœnam irrogandi, poteſt irrogare pœnas temporales, etiam privationis bonorum & Regnorum: ſed Summus Pontifex poteſtatem habet pœnam irrogandi Principibus: Ergo poteſt ipſis irrogare pœnas temporales, etiam privationis bonorum & Regnorum.

» Ibidem ſic ratiocinatur Frater noſter: Nec per » hoc quòd Pontifices à Reipublicæ negotiis fe- E » riatos velit, illis indirectam in civilia & tem» poralia denegat poteſtatem. Qui enim iis dun» taxat ſe occupat ob ſpiritualis vitæ finem, à » Reipublicæ negotiis abſtinet, utpote quæ finem » alium ſibi præſtitutum non habeat, niſi politi» cum. Quæ ſi ad finem ſpiritualem, prout illi fa» mulari debent, colliment, Reipublicæ Chriſtia» næ negotia ſunt; cùm, ut Ethica docet, media » finis dignitatem ſortiantur.

Hujus ratiocinationis inſulſitas ac vanitas, ut omnibus pateat, omnino ſimilem ſubjicio:

Qui Reipublicæ negotiis ſe occupat ob ſpiritualis vitæ F *finem, ad quem adminiſtrationem temporalem, & publicam ſubditorum tranquillitatem dirigit, à Reipublicæ negotiis abſtinet: Sed Henricus Pius & Carolus Magnus Imperatores, Robertus & Ludovicus Nonus Reges Francorum Sanctiſſimi, Reipublicæ negotiis ſe occuparunt ob ſpiritualis vitæ finem, ad quem adminiſtrationem temporalem, & publicam ſubditorum tranquillitatem dirigebant: Ergo Henricus Pius & Carolus Magnus Imperatores, Robertus & Ludovicus Nonus Reges Francorum Sanctiſſimi, à Reipublicæ negotiis abſtinuerunt.*

Ex hac etiam Fratris noſtri ratiocinatione Poteſtas indirecta Principum in res Eccleſiaſticas & ſpirituales pariter probaretur, ſi vim aliquam haberet.

Enimverò: *Quemadmodum Pontifex introſpiciendi in Palatium poteſtatem non habet, ac Dignitates Regias deferendi, ſic neque Imperator in Eccleſias introſpiciendi, & electiones in Clero peragendi (ut loquitur Gregorius II.) Sed Pontifex, etſi Poteſtatem directam introſpiciendi in Palatium non habeat, indirectam nihilominus Poteſtatem habet*, (ex Bellarmino & Fratre Denghien) *ita ut deponere poſſit Imperatores & Reges: Ergo etiam Imperator, quamvis Poteſtatem directam introſpiciendi in Eccleſias non habeat, indirectam nihilominus Poteſtatem habet, quâ poſſit deponere Epiſcopos & Pontifices, ſi ad publicæ tranquillitatis perturbationem ſua Poteſtate abutantur. Et tamen ab Eccleſiaſticis negotiis abſtinebit. Qui enim iis duntaxat ſe occupat ob finem politicum, ſcilicet ob Reipublicæ tranquillitatem, ab Eccleſiaſticis negotiis abſtinet, quæ finem alium ſibi præſtitutum non habent, niſi vitam æternam: Sed Rex tunc ſe negotiis Eccleſiaſticis occupabit ob finem duntaxat politicum: Ergo deponendo Epiſcopos & Pontifices, ab Eccleſiæ negotiis abſtinebit.*

Ex hujuſmodi argumentationum collatione cuilibet à recta ratione haud penitùs deſtituto perſpicuum eſt, ratiocinationem Fratris *Denghien* tam falſam, tam inſulſam ac abſurdam eſſe, quàm poſteriores iſtas ipſi ſimillimas.

Pag. 76. Ad Sedis Apoſtolicæ indirectam in Reges auctoritatem comprobandam affert *Innocentii III.* teſtimonium Cap. *Solitæ*, *De Majoritate & Obedientia*, dicentis: *Ad firmamentum igitur Cœli, hoc eſt univerſalis Eccleſiæ, fecit Deus duo luminaria magna, id eſt, duas inſtituit Dignitates, quæ ſunt Pontificalis Auctoritas & Regalis Poteſtas: ſed illa quæ præeſt diebus, id eſt ſpiritualibus, major eſt: quæ verò carnalibus, minor: ut quanta eſt inter Solem & Lunam, tanta inter Pontifices & Reges differentia cognoſcatur.* Fratrem *Denghien* ita ratiocinari neceſſe eſt, ut ex hoc *Innocentii III.* teſtimonio poteſtatem indirectam Summi Pontificis in Reges colligat:

Quæcumque Auctoritas alterâ major eſt ac perfectior, ipſam abdicare & exauctorare poteſt: ſed Pontificalis auctoritas major eſt Regiâ: Ergo Pontifices Maximi Reges exauctorare poſſunt.

Hujus verò argumentationis abſurditas ex alia ſimili dignoſci poteſt, quam ipſi oppono:

Quæcumque Auctoritas alterâ major eſt ac perfectior, ipſam abdicare & exauctorare poteſt: ſed Poteſtas quælibet Eccleſiaſtica, non ſolùm Romani Pontificis, ſed Epiſcoporum etiam, & Parochorum, major eſt ac perfectior Poteſtate Regum: Ergo Epiſcopi, vel Parochi, in quorum fortè Diœceſi aut Parochia Rex crimen aliquod adversùs Eccleſiam commiſerit, ipſum exauctorare poſſunt.

Non minùs ineptè & abſurdè Poteſtatis Regiæ & Pontificiæ cum Sole & Luna comparatio ad indirectam Sedis Apoſtolicæ Auctoritatem in Reges confirmandam adhibetur: ex qua contrarium colligitur hac ratiocinatione ipſis Solis radiis clariore:

Sicut ſe habent Sol & Luna in firmamento Cœli: ita ſe habent Pontificalis Auctoritas & Regalis Poteſtas in Eccleſia: & ſicut Deus Solem condidit ut præeſſet diei, & Lunam ut præeſſet nocti; ita Pontificiam Auctoritatem inſtituit ut præeſſet ſpiritualibus, & Regiam ut præeſſet carnalibus (Ex Innocentio III.) *Sed Sol poteſtatem etiam indirectam non habet privandi Lunam jure, quod à Creatore cum naturâ accepit, ut præſit nocti: Ergo nec Pontifex Poteſtatem habet, etiam indirectam, privandi Reges jure, quod à*

Deo

Deo acceperint, ut præſint carnalibus. Et ſicut Luna à Sole quidem illuſtratur & accenditur, luce tamen congenitâ privari ab ipſo non poteſt: ita Reges à Pontificibus illuſtrantur ac diriguntur in his quæ ad ſalutem æternam pertinent: ſed temporali Poteſtate à Deo acceptâ privari ab ipſis non poſſunt.

Lumen quidem doctrinæ à Pontificibus Reges ſuſcipiunt, non Auctoritatem; ſicut Luna motum & influxum à Sole non habet. Et quemadmodum duo illa Sydera invicem non commiſcentur, nec in ipſa corporum ſubſtantia, nec in ordine quem ſortita ſunt ab omnium conditore Deo; ſed Sol diei, Luna verò nocti prælucet: ſic utriuſque Poteſtatis, Regiæ & Pontificiæ immixta diſcretio eſt: hæc ſpiritualibus in rebus dumtaxat, illa in temporalibus ſola ſummo Jure dominatur. Solis & Lunæ imperium in reliqua Sydera immediatè à Deo eſt, Pontificis & Regis Principatus pariter à Deo derivatur. *Berengoſium* Abbatem Sermone *De Myſterio Ligni Dominici* audiamus, hanc comparationem appoſitè inſtituentem: *Sciendum eſt* (inquit) *quòd nec Catholicæ Fidei, nec Chriſtianæ contrarium eſt Legi, ſi ad honorem Regni & Sacerdotii Rex Pontifici, & Pontifex obediat Regi. Iſti ſunt enim qui ex antiquo, Divinitatis diſpenſatione biſaria, in firmamento Eccleſiæ quaſi duo magna convenere Luminaria, quatenus in his quæ ſunt ſæculi, & in his quæ ſunt Dei, luminare minus nocti, & luminare majus debeat præeſſe diei. Et non immeritò duobus illis luminaribus poterunt comparari, quæ cæteris ſyderibus videntur principari. Quia ſicut in firmamento Cœli eiſdem luminaribus nulla ſtellarum creatura claritate videtur eximior; ſic in firmamento Eccleſiæ, duabus his Perſonis ordine & dignitate nulla poteſt eſſe ſublimior.* Comparationem à Sole & Luna ductam non probare quòd mutuatitia vel ſaltem obnoxia luce Principum Poteſtas fulgeat, ex *Metrophanis* Smyrnæ Metropolitæ Oratione in Octava Synodo Oecumenica liquet, in qua *Baſilium* Imperatorem alloquens, ipſum novum Iubar eſſe ait, cujus ſplendore Patriarchæ illuſtrentur, quamquam magna luminaria ſint, diei & nocti præpoſita. *Sol juſtitiæ* (inquit) *& immenſa ſolus potentia & Dominus noſter, qui fecit duo luminaria magna: majus, ut præeſſet diei, minus, ut præeſſet nocti; iiſque in firmamento collocatis, poſuit & alia quædam luminaria magna in firmamento Eccleſiæ; rectos nempe vertices Patriarcharum ad univerſum terrarum orbem illuſtrandum, ut præſint diei & nocti, & lucem dividant à tenebris, hoc eſt, dividant ac ſeparent facientes opera lucis & tenebrarum. Hæc igitur magna luminaria, Religioſiſſime Princeps, perinde ac in magna domo multas faces, ita in tua Urbe congregaſti. Teque ipſum clarius Iubar, ac tuum Imperium illuſtrius & Chriſti Eccleſiam ſplendidiorem reddidiſti. Quin immo tuâ præſentiâ veluti Luminare aliquod ingens Sanctæ huic & Oecumenicæ Synodo, dicta hæc viſáque Lumina multò fulgentiora effeciſti.* Denique ſi ex hujuſmodi comparatione colligere liceret Regiam Auctoritatem ad Pontificiam eodem prorſus modo ſe habere, quo Luna ad Solem, ſequeretur tunc majorem ac fortiorem eſſe Regum Auctoritatem, cùm à Summo Pontifice diſſident; infirmam verò, cum eidem arctiùs ſunt conjuncti: ſicut Luna in coïtu Solis caligat, & in maximo receſſu fulget orbe pleno. Id autem abſque errore & impietate dici non poteſt. Addiderim ex *Joanne Pariſienſi*, Lib. *De Poteſtate Regia & Papali*, Cap. XIV. Hanc Solis & Lunæ comparationem cum Civili & Eccleſiaſtica Poteſtate, ad ſenſum literalem Scripturæ Sacræ non pertinere, ſed ad Myſticam expoſitionem. *Myſtica autem Theologia non eſt argumentativa, niſi accipiatur ejus probatio ex alia Scriptura.* Sed neque myſtica illa expoſitio à Sanctis tradita eſt: *ſed fortè contraria: Unde dicit Iſidorus ſuper Geneſim*, in Gloſſa: *Quod per Solem intelligitur Regnum, & per Lunam Sacerdotium.* Diſcat itaque Licentiatus Lovanienſis ex comparatione utriuſque Poteſtatis adducta ab *Innocentio III.* cum Sole & Luna nihil colligi poſſe, quo indirectæ Poteſtatis Pontificiæ in temporalia Regum figmentum adſtruatur.

V. Non minùs abſurdè ratiocinatur Lovanienſis Licentiatus ex comparatione quam inſtituunt quidam ex SS. Patribus Eccleſiaſticæ & Politicæ Poteſtatis cum corpore & anima, quàm ex earum comparatione inſtituta ab *Innocentio III.* cum Sole & Luna. Romani enim Pontificis Auctoritatem in temporalia Regum eſſe *Traditioni omninò conſonam* demonſtrare ſe putat ex *S. Gregorio Nazianzeno* in Oratione ad ſubditos timore perculſos, & Præſidem iraſcentem, ſic Magiſtratus compellante: *Lex Chriſti vos meæ Poteſtati, meóque ſubjecit Tribunali. Imperamus enim & ipſi, addo majori imperio & perfectiori: aut oportet potiùs ut Spiritus ſubſit carni, cœleſtiáque terreſtribus? Suſcipe igitur vocem liberiorem, ſive te ovem eſſe mei gregis.* Secundò, ex *S. Joanne Chryſoſtomo* Homilia XV. in II. ad Corinthios, dicente: *Hic eſt etiam Principatus Civili ſublimior. Quis igitur eſt ille? Is qui in Eccleſia: cujus Paulus meminit dicens:* Obedite Præpoſitis veſtris, & ſubjacete, quia ipſi pervigilant pro animabus veſtris tanquam rationem reddituri: *Iſte enim Principatus Civili tantò ſublimior eſt, quantùm terrâ cœlum, imò & multùm magis... Iſte noſter Principatus illo ideo melior eſt, quia non ſolùm eſt Principatus, ſed & Paternitas (ut ita dicatur) nam & Patris habet manſuetudinem... Honorabile hoc Tribunal etiam animam, non ſolùm corpus corrigit: Quantùm igitur diſtat inter corpus & animam, tantùm iſte Principatus ab illo diſtat.* Tertiò, ex *S. Iſidoro Peluſiota* Lib. III. Epiſtola CCXLIX. *Ex Sacerdotio & Regno rerum adminiſtratio conflata eſt, quamvis permagna utrinſque differentia ſit. Illud enim velut anima, & hoc velut corpus, ad unum eumdémque finem.*

Hæc teſtimonia probant quod in quæſtione non eſt, & de quo inter nos convenit, Poteſtatem Eccleſiaſticam eſſe temporali perfectiorem & excellentiorem. Ex iis qui colligit Romani Pontificis Poteſtatem in temporalia Regum, ut Frater *Denghien*, ſic ratiocinetur oportet:

Quæcumque Poteſtas alterâ perfectior eſt & excellentior, ipſi dominatur in omnibus, eámque abdicare, exauctorare, & deſtruere poteſt: ſed Poteſtas Romani Pontificis eſt perfectior & excellentior Poteſtate Regia: Ergo Romanus Pontifex Reges abdicare & exauctorare poteſt.

Hujus porro argumentationis abſurditas ex alterius ſimilis collatione demonſtratur, quam ex eodem principio conficere licet:

Quæcumque Poteſtas alterâ perfectior eſt & excellentior, ipſi dominatur in omnibus, eámque abdicare, exauctorare, & deſtruere poteſt: ſed Poteſtas qualibet Eccleſiaſtica, ſcilicet Epiſcoporum, & ſecundi Ordinis Sacerdotum, eſt perfectior & excellentior Poteſtate Regia: tantùm quippe inter eas diſtat, quantùm inter cœlum & terram, inter animam & corpus, ex SS. Gregorio Nazianzeno, Joanne Chryſoſtomo, Iſidoro Peluſiota: Ergo quilibet Epiſcopus, & ſecundi Ordinis Sacerdos Regi dominatur in omnibus, ipſumque abdicare & exauctorare poteſt.

Quidni porro contrarium ex utriuſque Poteſtatis comparatione cum anima & corpore ſic colligitur?

Sicut ſe habet corpus ad animam, ita Politica Poteſtas

teſtas ad Eccleſiaſticam & ſpiritualem : ſed Anima ita imperat corpori, ut illud perficiat, non ut ipſum deſtruere valeat : Ergo Eccleſiaſtica Poteſtas non ita imperat Politicæ ut ipſam deſtruere, evertere, abdicare poſſit, ſed perficere tantùm ac dirigere ad finem ſpiritualem.

Ad hæc, ſi Phyſicæ ac Ethices Principiis attendiſſet F. *Denghien*, diſcrimen facilè percepiſſet, quod inter utramque Poteſtatem, & corpus ac animam intercedit. Quid enim certius ac evidentius, quàm corpus ut corpus referri ad animam, & animam ut talem ad corpus referri, cùm ad unius compoſiti Phyſici conſtitutionem ut partes eſſentiales conſpirent, & corpus naturâ ſubjiciatur animæ, & per eam exiſtat, vivat, moveatur : ab eâque deſtitutum, vitæ ac motus penitus expers ſit ? At Politica Poteſtas, quà Politica eſt, ad ſpiritualem non ordinatur, cùm abſque illius conſortio perfecta, integra & abſolutiſſima eſſe poſſit, & plerumque apud Infideles extiterit : multò minùs Eccleſiaſtica Poteſtas, quà talis, ad Politicam ordinatur. Duæ ſunt igitur Poteſtates ſuis officiis diſtinctæ, ſuis finibus circumſcriptæ, perfectione quidem & excellentiâ impares, ſed in ſuo quæque ordine libertate & ſupremo imperio æquales.

Nec verò ob inſulſum duntaxat ratiocinium, ſed etiam ob malam fidem, vel intelligentiæ tarditatem reprehendunt Fratrem *Denghien* : ob malam fidem, quòd Orationis XVII. *S. Gregorii Nazianzeni* titulum interpolaverit. Cùm enim inſcribatur : *Ad Cives Nazianzenos timore perculſos, & ad Præfectum iraſcentem :* Sic eam laudavit : *In Oratione ad ſubditos timore perculſos, & Imperatorem iraſcentem :* ob ſtuporem ac tarditatem Fratrem noſtrum arguunt, quod hæc in eadem Oratione intelligentiâ non ſit aſſecutus, vel, ut ſuo errori adverſa, rurſus malâ fide reticuerit : *Jam verò inter cæteras noſtræ doctrinæ Leges hanc quoque habemus cumprimis laudandam, & à Spiritu præclarè conſtitutam, quâ ut ſervi heris ſuis, & uxores viris, & Eccleſia Chriſto, & diſcipuli Magiſtris ac Paſtoribus, dicto audientes eſſe atque obtemperare jubentur, ita nobis etiam præſcribitur, ut ſublimioribus Poteſtatibus pareamus, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam, ut qui pendendo Tributo ſimus obnoxii.*

Malæ pariter fidei vel ſimilis ſtuporis ſpecimen præbuit Frater *Denghien* in *S. Joannis Chryſoſtomi* teſtimonio referendo. Primùm diſſimulat quod de Civili Imperio præmittit Sanctiſſimus Antiſtes; *Duplex, enim Imperii genus eſt : alterum cujus operâ homines & populis & urbibus imperant, ac civilem hanc vitam moderantur. (Id quod Paulus indicabat, cùm diceret : Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit : Non eſt enim Poteſtas niſi à Deo.) At verò hic aliud quoque Imperii genus eſt, ac civili quidem Imperio ſublimius, &c.* Duplex Imperii genus diſtinguit, unum altero præſtantius aſſerit, ſed non magis civile, quà tale eſt, Eccleſiaſtico ſubditum innuit, quàm Eccleſiaſticum civili. Et tantùm abeſt ut Civilem Poteſtatem ab Eccleſiaſtica abdicari poſſe doceat, ut utriuſque Poteſtatis diſcrimen & in eo poſitum affirmet, quòd Eccleſiaſtica in id unum incumbat, ut vitium evellatur, non ut ſupplicium de nocente ſumatur; & patris manſuetudinem ac ſuavitatem habeat, nec majorem exerceat ſeveritatem in peccatores, quàm ut ipſos à Myſteriis ſacriſque ſeptis arceat. *Hoc Imperium* (inquit) *tantò civili excellentius eſt, quantò cœlum terrâ : imò etiam multò præſtantius. Primùm namque non hoc præcipuo ſtudio ſpectat, ut perpetrata ſcelera vindicet, ſed ut ne omnino quidem perpetrentur. Deinde ſi perpetrata ſint, non ut ægrotantem de medio tollat : ſed ut ipſa deleantur. . . Jam verò quòd hoc Imperium omnium leniſſimum ſit, hinc liquet : Nam qui externum Imperium gerit, ſi adulterum arripuerit, protinus in eum animadvertit. Ecquid porro hinc commodi extitit? Hoc enim non eſt vitium de medio tollere, ſed ægram ac ſauciam animam abigere. At qui hic Imperium adminiſtrat, hoc ſummo ſtudio agit, non ut de nocente ſupplicium ſumat, ſed ut vitium evellat. Nam tu quidem perinde facis, ac ſi morbo aliquo in capite enato non morbum eſſe comprimas, ſed caput amputes : Ego vero non ita, ſed morbum trunco : atque eum quidem à Myſteriis, ſacriſque ſeptis arceo; cæterùm eumdem poſtea excitatum, ac vitio liberatum, melioremque per pœnitentiam effectum, rurſus aſſumo.* Si hæc expendiſſet, vel capere potuiſſet Frater *Denghien*, *S. Chryſoſtomum* hac in Homilia Poteſtatem Eccleſiæ in temporalia Regum aſſerere non ſcripſiſſet. Sed vir oculatiſſimus videt quod alii non vident, & hunc forſan Syllogiſmum ex *S. Chryſoſtomi* verbis contextum id demonſtrare putat :

Imperium omnium leniſſimum & ſuaviſſimum, & quod potius paternitas eſt quam dominatio ; nec alias à nocente pœnas expetit, quàm medicinales, quarū maxima eſt, ut à Myſteriis & ſacris ſeptis arceatur, Poteſtatem habet in temporalia Regum, ipſoſque Regnis privare poteſt : Sed Imperium Eccleſiaſticum, ex S. Joanne Chryſoſtomo, *eſt omnium leniſſimum & ſuaviſſimum ; & magis paternitas eſt, quàm dominatio, nec alias à nocente pœnas expetit quàm medicinales, quarum maxima eſt ut à Myſteriis & ſacris ſeptis arceat : Ergo Poteſtatem habet in temporalia Regum, ipſoſque Regnis privare poteſt.*

VI. Pag. 103. Ad *Nicolai I.* teſtimonium à me laudatum ex illius ad *Michaëlem* Imperatorem Epiſtola reſpondens F. *Denghien*, ait : « *Nicolaum* quidem docere, Pontificiam & Imperiālem Poteſtatem eſſe actibus, dignitatibus & officiis diſtinctas, nullo tamen verbo indicare neutram alteri ſubjectam, quin potius contrarium inſinuare, ſiquidem paulò poſt ſubjungit : *Chriſtianos Imperatores egere Pontificum miniſterio pro æterna vita*, & contra *Pontifices uti Legibus Imperialibus pro curſu* tantùm *vitæ temporalis :* apertiſſimè indicans finem Poteſtatis Pontificiæ ſuperiorem eſſe fini Poteſtatis Politicæ ; ac per hoc Poteſtatem Pontificum imperium habere ſuper Politicam Poteſtatem, quatenus opus eſt, ut Poteſtas Politica non impediat adeptionem vitæ æternæ, ad quam à Pontificia dirigenda eſt. »

Ut autem omnibus appareat quàm leve ſit hujus argumenti pondus, immò quàm abſurda ſit ipſa per ſe ratiocinatio, ſic eam ad formam ſyllogiſticam revoco :

Qui aſſerit Pontificiam Poteſtatem & Regiam ita eſſe propriis actibus, dignitatibus, & officiis ex Chriſti inſtitutione diſcretas, ut nec Pontifex vi ſpiritualis poteſtatis ſe negotiis ſecularibus implicet, nec Rex divinis rebus præſideat, nullo verbo indicat neutram poteſtatem eſſe alteri ſubjectam eo in ordine in quo ſuprema eſt ; immò contrarium inſinuat : Sed Nicolaus I. aſſerit Pontificiam Poteſtatem & Regiam ita eſſe propriis actibus, dignitatibus, & officiis ex Chriſti inſtitutione diſcretas, ut nec Pontifex ſecularibus negotiis ſe implicet, nec Rex divinis rebus præſideat : Ergo Nicolaus I. nullo verbo indicat neutram Poteſtatem eſſe alteri ſubjectam eo in ordine in quo ſuprema eſt, immò contrarium inſinuat.

Ad hunc rurſus ſyllogiſmum Fratris noſtri ratiocinatio redigitur :

Poteſtas cujus finis eſt ſuperior fine alterius, habet in ipſam imperium, quatenus opus eſt, ut illa non impediat conſe-

conſecutionem finis ſuperioris, & vi hujuſmodi Imperii pœnas quaſcumque ipſi infligere poteſt: Sed finis Poteſtatis Pontificia ſuperior eſt fine Politica Poteſtatis: Ergo Poteſtas Pontifi ia Imperium habet ſuper Politicam Poteſtatem, quatenus opus eſt ut iſta non impediat conſecutionem vita æterna, ad quam illa dirigit: ita ut vi hujuſmodi imperii quaſcumque pœnas ipſi infligere poſſit, etiam privationis bonorum & regnorum.

Hujus argumentationis vanitas ex ſimilis collatione oſtenditur:

Poteſtas cujus finis eſt ſuperior fine alterius, habet in ipſam imperium, ne ſui finis adeptionem impediat, vique illius imperii ipſam abdicare poteſt, proſcribere, ac bonis privare: ſed finis Poteſtatis Parochorum eſt ſuperior fine Politicæ Poteſtatis; Ergo Parochiales Sacerdotes imperium habent ſuper Politicam Poteſtatem, vi cujus Politicos Magiſtratus abdicare, & Reges ipſos deponere poſſunt.

VII. Eadem ratione (an rationis potius defectionem dixerim?) utitur Frater FRANCISCUS JANSSENS ELINGA, Dominicanus, Doctor, & Profeſſor Antuerpienſis, in Approbatione Libelli Fratris *Denghien*.

» Cui (inquit) præcipitur alicujus intenti fi-
» nis executio, media etiam ad eum finem ob-
» tinendum neceſſaria, ſeu eorumdem electio
» committitur. Porro nemo ſanæ fidei ambigit
» *B. Petro* Apoſtolo ac ejus Succeſſoribus pro fi-
» ne præfixum fuiſſe à Chriſto Domino ſpiritua-
» le regimen totius Eccleſiæ. Et iterum nemo
» eſt qui ambigat finem illum, quia ſpiritualem,
» altioris eſſe ordinis, imò & ſupremi in Monar-
» chia Dei. Quod ſi ita ſit, iiſdem à Chriſto
» conceſſam, imò commiſſam fuiſſe electionem
» omnium mediorum, quæ fini illi congrua vel
» neceſſaria fuerint. Hinc Autoritas Sedis Apo-
» ſtolicæ ſuper Reges & Regna, non directa qui-
» dem, ſed indirecta, ſi videlicet in quibuſdam
» implexis temporum circumſtantiis ſpirituale
» Eccleſiæ regimen ſine exercitio ſpiritualis po-
» teſtatis in eorum Perſonas, Regna, vel bona
» temporalia, ſubſiſtere vix aut nullatenus poſ-
» ſit. Indubitatum enim eſſe debet, quod ad
» finem eum etſi ſpiritualem, imò quia ſpiritua-
» lem, ac proinde ſuperiorem, imperari poſſint
» temporalium bonorum media, & porro ſi
» poſſint, etiam debeant, ſi id neceſſitas iſtius
» finis exegerit. Hanc certam Angelici Doctoris
» doctrinam non ſatis attenderit NATALIS
» ALEXANDER, dum Succeſſoribus *Petri*
» indirectam Poteſtatem in Reges & Regna non
» ſolùm negavit, ſed eam *contra Patrum Doctri-*
» *nam* ac *contra* ipſum *Verbum Dei* à *Gregorio VII.*
» præſumptam fuiſſe, temerariè affirmare præ-
» ſumpſit.

Antuerpienſis Profeſſoris miror confidentiam, qui tam inſulſum ratiocinium Angelico Doctori affingere non dubitat. Adeo leve eſt, illud ut repellere Novitii noſtri Collegii Pariſienſis Theologi facilè poſſint. *Cui finis praſcribitur, eidem electio mediorum, qua ad finem ſunt neceſſaria, committitur:* Diſtinguunt Propoſitionem: Quæ ad finem per ſe neceſſaria ſunt, & quæ ſunt illi fini congrua; concedunt. Quæ neceſſaria ſunt ſecundùm pravam quorumdam opinionem, & quæ illi fini minimè ſunt congrua; negant. *Sed Poteſtas in bona temporalia & Regna eſt interdum neceſſaria ad ſpirituale Eccleſia regimen:* Ex falſa & erronea quorumdam opinione; concedunt; Ex rei naturâ & ſpectata proportione mediorum ad finem; negant. Vel iterum Propoſitionem diſtinguunt: Poteſtas dirigens, & pœnis ſpiritualibus etiam coër-

A cens eſt neceſſaria ad Eccleſiæ regimen, concedunt: Poteſtas Dominii in bona temporalia, & pœnis temporalibus ſeu privationis temporalium dignitatum & bonorum conſtringens, negant. *Ergo Poteſtas in bona temporalia & Regna commiſſa eſt S. Petro & ejus Succeſſoribus.* Diſtinguunt conſequens: Poteſtas dirigendi & coërcendi pœnis ſpiritualibus Principes & Magiſtratus, ſi poteſtate ſua in Eccleſiæ detrimentum abutantur; concedunt. Poteſtas dominandi ac diſponendi de rebus temporalibus & Regnis, ipſoſque Principes & Magiſtratus abdicandi; negant. *Ad finem ſpiritua-*
B *lem imperari poſſunt temporalium bonorum media:* illi fini congrua, & modo quem Chriſtus inſtituit; concedunt: Media quæcumque, & arbitraria; negant.

Verùm inſulsè ratiocinari Magiſtrum *Janſſens Elinga*, ſimilibus argumentis velut ad ſenſum demonſtratur:

Cui præcipitur finis alicujus executio, media etiam ad finem obtinendum neceſſaria committuntur eligenda: Sed ſpirituale Eccleſia regimen, quod Apoſtolis & LXX. Diſcipulis, & Epiſcopis Apoſtolorum Succeſſoribus, ac Parochis, qui LXX. Diſcipulo-
C *rum locum tenent, à Chriſto commiſſum eſt, plerùmque ſine exercitio ſpiritualis poteſtatis in bona temporalia & Regna, & ſine abdicatione & tranſlatione Regnorum, vel Magiſtratuum, ſubſiſtere vix aut nullatenus poteſt: Ergo Epiſcopis, & Parochis poteſtas indirecta in Perſonas Principum, & Magiſtratuum, in eorum Regna, Dignitates, Officia, & bona temporalia, & auctoritas illos abdicandi, à Chriſto commiſſa eſt.*

Simile rurſus argumentum iſtud erit: *Ad finem ſpiritualem imperari poſſunt temporalia media, & ſi poſſunt, etiam debent, ſi id neceſſitas iſtius finis exe-*
D *gerit: ſed fieri poteſt ut ſpirituale Eccleſia regimen Romano Pontifici vix aut nullatenus ſubſiſtere poſſe videatur Imperatore aut Rege aliquo ſuperſtite: Ergo Romanus Pontifex illum è medio tollere & interimere poteſt.*

Tam feralem conſequentiam Summi quidem Pontifices execrantur, & non ſolùm nolunt occidere quemquam, ſed nec poſſe volunt. En tamen quò hujuſmodi principia & falſæ ratiocinationes præcipitant, ad ſeditiones, & parricidia Regum, ut rectè obſervat Sacra Facultas Pariſienſis in Cenſuris *Sanctarelli* & F. *Malagola*.
E Hanc conſequentiam non tantùm admittit, ſed in ea ſuæ præſidium ſententiæ ex parte ponit unus è recentioribus Theologis, quem inter opinionis ſuæ Suffragatores non abſque honorifica præfatione laudat *F. Denghien*, (pag. 445. linea 2.) Diſputatione 1. in Secundam Secundæ, Quæſt. Gregorius de Valentia.
XII. Puncto II. Aſſertione II. his conceptâ verbis: *Jure Eccleſiaſtico, atque adeo per Summi Pontificis Auctoritatem atque ſententiam, omnino poteſt quis dominio & prælatione erga ſubditos privari, propter apoſtaſiam à fide.* Quam Aſſertionem ſic probare
F aggreditur: *Probatur primò, & quidem irrefragibiliter, illis omnibus argumentis, quibus Quæſtione præcedenti, Puncto III. convicimus poſſe Hæreticos & Apoſtatas à fide privari etiam ipſa vitâ per Eccleſia auctoritatem. Nam ſi vitâ poſſunt privari, multò magis omnibus aliis bonis, atque adeo etiam Prælatione in alios: cùm omnibus hujuſmodi temporalibus bonis vita præponderet, & eâ ſublatâ, reliqua omnia tollantur.* Exiſtimo Fratres noſtros *Denghien*, & *Janſſens Elinga*, hanc conſequentiam execrari, quam abſque horrore legere piorum nemo poteſt. Abjiciant ergo ac retractent ſuperiorem illam ratiocinationem ſuam, quæ ad parricidalem & impiam concluſionem vel invitos compellit.

Præterea,

Præterea, cæci ſint oportet qui non videant, aliud eſſe, habere poteſtatem ſeu jus dirigendi alterum in temporalibus, atque præcipiendi & cogendi ne temporalia in boni ſpiritualis detrimentum adminiſtret; & aliud, habere dominium rerum temporalium, ſeu jus de temporalibus diſponendi, eáque à poſſeſſoribus, qui illis abutuntur, auferendi. Sicut aliud eſt, habere poteſtatem ac jus monendi, jubendi, ac etiam impediendi alterum ne ſpiritualia in perniciem Reipublicæ adminiſtret, ſeu ne ſpirituali poteſtate ad Statum Politicum perturbandum abutatur; aliud habere dominium rerum ſpiritualium, ſeu poteſtatem privandi ſpirituali poteſtate Pontifices ac Prælatos qui ipſa abutuntur. Res exemplis illuſtratur. Epiſcopus quilibet ſeculares Judices ſibi in ſpiritualibus ſubditos in adminiſtratione juſtitiæ dirigere poteſt ac debet, eóſque admonere ut ſecundùm Legum ſcita, Principúmque Edicta, ſicarios, incendiarios, ſacrilegos, raptores, aliáſque peſtes exterminent, imò & cenſuris compellere, ſuo ut munere fungantur. Nemo tamen inde collegerit, Epiſcopum jus vitæ & necis habere. Si quis promiſſione, voto aut juramento ſe obſtrinxerit, ut in ſuorum diſpenſatione bonorum alterius conſilium vel juſſionem ſequatur; tenebitur quidem in bonis ſuis diſpenſandis illi obſequi, aliàs voti aut juramenti violati reus erit; non ideo tamen alter dominium in ejus bona acquiret, ſeu jus illum privandi bonis ſuis, ex hypotheſi quòd illa contra fidem voti aut juramenti diſpenſet; ſed poteſtatem duntaxat júſque illum dirigendi in bonorum diſpenſatione. Quamobrem licet Eccleſia à Chriſto poteſtatem acceperit dirigendi Principes ſeculares, etiam in temporalibus, in ordine ad ſpirituale bonum, ſeu imperandi illis, & cenſuris cogendi, ne in perniciem animarum ſuarum, vel in ipſius Eccleſiæ detrimentum, de temporalibus diſponant, Leges ferant, Rempublicam adminiſtrent: abſurdè tamen inde colligitur, Eccleſiam in ordine ad ſalutem animarum, & Religionis conſervationem, habere dominium rerum temporalium, Regnorúmque, aut poteſtatem de illis diſponendi, illaque à legitimis poſſeſſoribus auferendi.

Falluntur præterea, qui ſuis illis ratiunculis conficere ſe putant, Summum Pontificem omnia ſalutis æternæ impedimenta removere poſſe ac debere. Nec enim medium ullum habet ad ſalvandum infantem in utero matris, quem ipſa vivũ parere non poteſt. nec ipſi licet imperare ut matris viventis uterus incidatur ad Baptiſma proli procurandum. Nec in internos animi motus, qui ad ſalutem maximè ſunt neceſſarii, poteſtatem habet: nec Turcas omnes ac Infideles, Hæreticos, Schiſmaticos, malóſque Chriſtianos, qui ad finem ſalutis æternæ conſequendum plurimis ſunt impedimento, ex toto orbe eliminare ac exterminare poteſt. Nec tamen inſufficiens in ordine ſuo cenſenda eſt Eccleſiaſtica Poteſtas, ſicut nec virtus Solis ad illuminandum inſufficiens aut imperfecta eſt, quamvis removere omnia non poſſit, quæ illuminationem impediunt. Habent Summi Pontifices Poteſtatem Ordinis, quâ ſalutem omnium hominum per Sacramentorum diſpenſationem procurare poſſunt. Habent ſummam Juriſdictionis Auctoritatem, quâ Prædicatores Evangelicos in orbem univerſum mittere ad converſionem Infidelium, Majores cauſas judicare, Leges condere, tranſgreſſores omnes Sacrorum Canonum, aut quod gravius eſt, Fidei ac Religionis Catholicæ violatores, pœnis ſpiritualibus ſeu Eccleſiaſticis Cenſuris coërcere poſſunt: ſed diſponendi de rebus temporalibus, & de Regnis, in ordine ad ſpiritualia, Regéſque deponendi, non acceperunt à Chriſto poteſtatem: nec verò ut acciperent neceſſe fuit, cùm hujuſmodi poteſtas fini ſpirituali non ſit accommodata. Mirum ſi id non capiat Profeſſor Antuerpienſis, quod Novitii noſtri Theologi facilè intelligunt.

VIII. Pergit Magiſter *Jeuſſent Elinga* in præclara illa egregii Libelli Approbatione: *Habent quidem Reges in ſuos ſubditos ſupremam Poteſtatem, nec ab alio quàm à Deo dependentem: ſed errant, qui crediderint, Poteſtatem Regiam à ſolo Deo non dependere, ſi indirectè ab ejus Vicario dependeat; cùm Vicarius in eo in quo Vicarius eſt, cum ſuo Principali non ponat in numero, nec ſeparari ab ipſo debeat. Itaque Poteſtati Regia nihil derogatur, dum indirectè Poteſtati Apoſtolica ſubjicitur.*

Iſtud quàm abſonum ratiocinium! Habent Reges in ſuos ſubditos ſupremam in temporalibus poteſtatem (inquit) & hæc tamen ſubditur Pontificiæ poteſtati: In eodem igitur ordine ſuprema eſt, & non ſuprema. Regum Poteſtas (ait) *ab alio quàm à Deo* non dependet: Nihilominus à Summo Pontifice dependet: Summus ergo Pontifex non eſt alius à Deo. Ita ne delirare non ſufficit, ſed ad blaſphemiam uſque delirandum eſt? Conſequentiam negat vir ſubtiliſſimus, & à ſolo Deo pendere protervè contendit, etſi à Summo Pontifice pendeat: Quia (inquit) *Vicarius in eo quo Vicarius eſt, cum ſuo Principali non ponit in numero.* Digna profectò tam venerando capite argutia! ſecundùm quam eodem delirandi jure colliget, Summum Pontificem poſſe augere vel minuere Sacramentorum numerum, quia id Chriſtus poteſt: *Vicarius autem cum ſuo Principali non ponit in numero.* Summum Pontificem jus habere vitæ & mortis in omnes homines, quia id Chriſtus habet; poſſe peccatorem, ſtatim atque peccavit, in Inferos detrudere: poſſe omnes animas in Purgatorio detentas ſolo voluntatis actu ad Cœlos tranſmittere, quia id Chriſtus poteſt: *Vicarius autem cum ſuo Principali non ponit in numero.* Poſſe ſpiritu oris ſui, & ſolâ voluntate omnes Turcarum Exercitus profligare, Turcarum Tyrannum interficere, Nationem omnem Infidelem, Chriſtianóque Nomini infeſtam è medio tollere, abſque ſubſidio pecuniarum, quas tam generosè, tam laudabiliter in ſacri belli ſumptus profundit, abſque inſtructione Claſſium, abſque conſcriptione Militum, abſque ope armorum, quia id Chriſtus poteſt: *Vicarius autem cum ſuo Principali non ponit in numero.* Huic ſanè Fratri, & ejus ſimilibus apprimè convenit illa Cardinalis *A Turrecremata* ſententia in Canonem, *Conjunctiones.* Cauſa xxx. Quæſtione II. *Mirum eſt quòd Sancti Pontifices loquantur moderatè de Poteſtate eis data: & quidam Doctorculi ſine aliquo vero fundamento volunt adulando eos quaſi æquiparare Deo.*

IX. Verùm Approbatore obiter ſalutato, ad Libellum ipſum Fratris *Denghien* redeo. Is paginâ 122. ad *Gelaſii I.* teſtimonium, ex Epiſtola ad *Anaſtaſium* Imperatorem à me prolatum, reſpondens, ait: Reſpondeo, quòd *Gelaſius* doceat, *Sacerdotium ac Imperium eſſe duas in Eccleſia Supremas Poteſtates*: ita tamen ut hæc illi ſubſit. Nam ſi Pontifex redditurus eſt Deo rationem pro Imperatore & Regibus (ut ibidem tradit) certè dirigere eos debet, & ſi fortè devient, corrigere. Quomodo autem poteſt dirigere & corrigere Imperatores & Reges, ſi in ipſos, eorúmque Regna nullum habeat Imperium, in quorum adminiſtratione notum eſt

» eos aberrare, ac ſua abuti poteſtate?

Hæc eſt Fratris noſtri ratiocinatio: *Qui docet Sacerdotium & Imperium eſſe duas ſupremas Poteſtates, cenſet Imperatores & Reges in Temporalibus, id eſt, in eo ordine, in quo neminem Superiorem agnoſcunt, eſſe ſubditos Romano Pontifici, & ab eo deponi poſſe, ſi ſua poteſtate abutantur: ſed Gelaſius docet, Sacerdotium & Imperium eſſe duas ſupremas in Eccleſia Poteſtates: Ergo Gelaſius cenſet, Imperatores & Reges in Temporalibus, id eſt, in eo ordine in quo neminem Superiorem agnoſcunt, eſſe ſubditos Romano Pontifici, & ab eo deponi poſſe, ſi fortè ſua poteſtate abutantur.* O egregiam ratiocinationem!

Sic rurſus ratiocinatur Frater noſter: *Summus Pontifex dirigere & corrigere poteſt Imperatores & Reges: Sed ipſos dirigere & corrigere non poteſt, niſi poteſtatem habeat ipſos exauctorandi, bonáque temporalia & Regna ab ipſis auferendi: Ergo Summus Pontifex habet hujuſmodi Poteſtatem.*

Hujus argumentationis vitium ex alia ſimili palam fiet:

Epiſcopus ſuos Diœceſanos, Curatus Parochianos ſuos dirigere & corrigere poſſunt: Sed ipſos dirigere & corrigere non poſſent, niſi poteſtatem haberent in illorum bona, Dignitates, & Munera, ita ut illos hujuſmodi Dignitatibus ac Muneribus Politicis abdicare, boniſque privare poſſent, ſi fortè ipſis abutantur: Hac ergo præditi ſunt Poteſtate.

Capiat, ſi poteſt, Frater *Denghien*, conſequens non eſſe, ex eo quòd aliquis poteſtatem habeat ex ordinatione divina alteri imperandi, ut poſſis omni ratione quâ placuerit, ad obedientiam illum cogere, omnique pœnarum genere coërcere. Præceptor Diſcipulis imperare poteſt, eóſque ad officium compellere, non tamen quavis pœna, ſed ſolùm intra limites diſciplinæ. Pater filio, vir uxori, dominus famulo imperare poſſunt, & ſi non paruerint, pœnis coërcere, non tamen quibuſcumque, ſed levioribus, lege vel conſuetudine conſtitutis. Similiter, licèt Pontifex poteſtatem habeat dirigendi Reges, etiam in temporalium adminiſtratione, prohibendique ne animarum ſaluti grave damnum inferant; non tamen idcirco poteſtatem habet omni pœnarum genere in eos animadvertendi; cùm aberraverint, ſed pœnis tantùm à Chriſto definitis, ac Spirituali Poteſtati convenientibus, nempe Cenſuris Eccleſiaſticis.

X. Pag. 159. & ſequentibus probandum ſibi ſumit F. *Denghien* ex *Gregorii VII.* ſanctitate, illum ſibi non tribuiſſe poteſtatem exauctorandi Reges contra Patrum doctrinam, & contra verbum Dei: & ea omnia deſcribens, quæ ad vindicandam contra Hæreticos hujus Pontificis ſanctitatem in Diſſertatione mea protuli, ex iis colligit, ejus opinionem de poteſtate Sedis Apoſtolicæ, in temporalia Regum veram eſſe, & ſententiam exauctorationis ab ipſo in *Henricum* Imperatorem latam eſſe omninò juſtam. » Quod (inquit) pro» batione non eget, ſi flagitiorum immanitas ex» pendatur, quorum contraxiſſet reatum, ſi ea » poteſtate caruiſſet. Enimverò quàm enorme in» juſtitiæ crimen in hypotheſi uſurpati judicii & » poteſtatis admiſiſſet, exauctorationis ſenten» tiam in *Henricum* ferendo, nemo communiſſi» ma naturæ principia conſulens ignorare per» mittitur... Accedit ad numerum criminum, » quòd graviſſimorum malorum ac peccatorum » autor & reus extitiſſet, quæ occaſione iſtorum » factorum oborta ſunt & perpetrata. Siquidem » juxta Theologiæ principia, mala ſive culpæ, » ſive pœnæ, ex injuſta actione ſequi nata, po» nenti actionem attribuuntur, quæcumque ma-

A nant. Ex Regum autem depoſitione (inquit *Natalis*) maximæ in Republica perturbationes, » cædéſque innumeræ conſequi ſolent. Igitur, » juxta ejus ſententiam, dicendus eſt prælibatus » Pontifex plurimorum graviſſimorúmque cri» minum reus, ac per conſequens hæc cum exi» mia ejus ſanctitate minimè conſiſtit.

Gregorii VII. opinionem Patrum doctrinæ & verbo Dei contrariam cum ejus ſanctitate revera conciliare non poſſum, ſi recta ſit illa Fratris *Denghien* ratiocinatio: Gregorii VII. ut privati Doctoris error cum ejus ſanctitate optimè conciliatur.

Vir Sanctus non poteſt errare, nulla etiam in re B *peccare, aut imprudenter agere poteſt: ſed Gregorius VII. Sanctus eſt: Ergo non erravit, nulla in re peccavit, aut imprudenter egit.*

Si ita ſe res habet, nec SS. *Juſtinus, Irenæus, Cyprianus, Firmilianus*, aliique Patres, Millenariorum vel Rebaptizantium errorem propugnantes vel approbantes, aut alios fortè ab Eccleſia nunc damnatos, in opinione verbo Dei contraria fuiſſe dici poſſunt, quia Sancti: & quæ per ſe peccata ſunt, aut imprudenter geſta, virtutis ac prudentiæ laudem conſequentur, cùm à Sanctis perpetrabuntur. Sed *Væ iis qui dicunt malum bonum,* C *& tenebras lucem.* De *Gregorii VII.* ſanctitate non contendimus, quam adversùs Hæreticos & Schiſmaticos luculentè vindicavi, ſed de opinionis veritate, & de facti per ſe ſpectati æquitate. Graviſſimè deliquiſſe, & peccatum ad mortem commiſiſſe *Gregorium VII.* non eſt conſequens, ſi rem injuſtam fecerit, ſi Jus ac Poteſtatem in temporalia Imperatoris uſurpaverit, ſi ipſum Regno privare aggreſſus fuerit, quia juſtè ſe facere exiſtimavit, & æquitatis affectu ſervato, ab æquitatis regulis ex errore deflexit, ut in Diſſertatione mea explicui. In quæſtione obſcura & Eccleſiæ Judicio nondum eliquatâ deceptus eſt; erravit, D quia Traditionem haud ſatis ſcrutatus eſt, aut expendit; quia Scripturas Sacras ſupremæ & à quovis præter Deum independenti Regum auctoritati teſtimonium perhibentes non intellexit. Charitas zelúſque ipſum à tanto (ut loquuntur) non tamen à toto excuſarunt. Quis neſcit injuſtum per ſe eſſe rem alienam poſſidere, & tamen poſſeſſorem bonæ fidei à crimine excuſari, quamdiu durat bona fides? Quis ignorat, rem eſſe per ſe injuſtam, litem intentare ad jura vel bona tibi vindicanda, quorum non ſis dominus: nec tamen injuſtum eſſe omnem qui litem movet ut jura E quædam vel bona ſibi vindicet, quæ revera ipſius non ſunt, ſed alterius, ſecundùm quem Judices pronuntiant? Sufficit quippe ut legitimis titulis petitio ſua niti ſibi videatur, & jus ad rem ſe habere perſuaſum habeat. Cùm verò Jus ipſius deinde à Peritis examinatur, diſceptatur, ejúſque tituli & momenta cum alterius titulis & momentis conferuntur, & à Judicibus diſcutiuntur, causâ cadit, utpote injuſtâ: nec tamen damnatur ipſe ut injuſtus, quia litem bona fide ſuſcepit, & ſecundùm præſcriptum Juris perſecutus eſt. Qui ad uxorem alienam accedit, ſuam eſſe putans, rem illicitam committit, non tamen adulter eſt, quia conjugali affectu ſervato illam F mulierem cognoſcit, quam non tangeret, ſi alienam eſſe ſciret aut vel ſuſpicaretur. Qui propoſitionem hæreticam tuetur abſque pertinacia, Eccleſiæ judicio ſtare paratus, Hæreticus dici non poteſt. Cur ergo *Gregorium VII.* graviſſimorum criminum reum fuiſſe colligat Licentiatus Lovanienſis, ſi rem per ſe injuſtam egerit, exauctorationis Sententiam in *Henricum* Imperatorem ferens, & ſi erraverit id ſibi Juris tribuens?

At (inquit F. *Denghien*) rectam intentionem « electio pravi medii vitiat, ſicut & intentionis «

perverſitas

» perverſitas boni medii electionem depravat. » Cùm ergo *Natalis* cenſeat *Gregorii VII.* factum » injuſtum eſſe, & violationem divini & apo» ſtolici præcepti, ejus intentio debet *Natali* eſſe » mala ob tam pravi medii electionem.

In Ethicis ignarus eſt Licentiatus Lovanienſis, qui neſciat, electionem pravi medii, quod bonum & juſtum ex errore putatur, ſi nec lege naturæ nota ſit ejus pravitas, nec Eccleſiæ judicio manifeſta, intentionem non vitiare. In iis quidem quæ Legi naturæ apertè repugnant, & quorum malitia invincibiliter ignorari non poteſt, ut fornicatione, furto, perjurio, electio pravi medii, etſi juſtum ex errore videatur, rectam intentionem vitiat. Quamobrem qui furatur ad alendos pauperes, quæ fornicatur ad ſuſtentandum patrem, qui pejerat ad amici vitam ſervandam, à crimine excuſari non poteſt, & furti, fornicationis, vel perjurii reatum incurrit. At ſi medii pravitas legis naturalis lumine non innoteſcat, nec Eccleſiæ judicio declarata ſit, ſoláque poſitivi juris ignorantiâ medium illud rectum exiſtimetur, recti finis intentio ex iſtius medii electione penitus vitiari non poteſt. Ita qui conjuges ob fornicationis cauſam olim dimittebant, aliáſque ducebant, nondum eliquata Eccleſiæ judicio graviſſima illa quæſtione, recto fine ad novas nuptias convolare poterant, ſcilicet ad procreationem ſobolis in Dei timore & obſequio educandæ, & in concupiſcentiæ remedium. Illud quidem medium, ſcilicet novum Matrimonium priori conjuge ſuperſtite, pravum erat: Nec tamen rectam intentionem ita vitiabat hujus electio medii, ut rei adulterii eſſent, qui id agebant: ſed venialiter errare poterant (ut docet *S. Auguſtinus* optimus Ethicæ Chriſtianæ Magiſter Lib. de Fide & Operibus, Cap. XIX.) quia ſcilicet nec naturæ lex id explicitè prâvum eſſe docet, nec Scriptura Sacra ea de re clara videbatur, nec Eccleſiæ Judicio quæſtio erat omnino eliquata. Unde & *Leo IV.* cum Romana Synodo, & tota Græ-
Can. 16. corum Eccleſia in hunc errorem incidit. Sic procurare æternam hominum ſalutem ſanctiſſimus finis eſt: at propterea compellere & cogere Judæos vel alios Infideles ad ſuſcipiendum Baptiſmum, pravum medium eſt; nec tamen iſtius electio medii piam intentionem vitiat, ut probat exemplum *Siſebuti* Regis, cujus factum Toletana Synodus, V. Canone LVII. improbavit, intentionem verò laudavit, *Religioſiſſimi Principis* nomen ipſi tribuens. Idem de Baptiſmo puerorum invitis parentibus infidelibus dixerim. Medium illud eſt ad ſalutem procurandam, ſed pravum ſanè, cùm id non liceat, ſecundùm ſententiam *S. Thomæ*, quia juſtitiæ naturali, parentúmque juri repugnat. Verùm quia id ex primis legis naturalis principiis minimè notum eſt, nec ea de re inter omnes Theologos convenit, nec eam quæſtionem finivit Eccleſia, hujus aſſumptio medii pii Principis intentionem non depravaret, qui Infidelium jure belli ſubactorum pueros parentibus ſubtraheret, iiſque invitis baptizari curaret. Quamvis ergo injuſta fuerit exauctorationis ſententia à *Gregorio VII.* in *Henricum* Imperatorem lata: quamvis uſurpata revera fuerit auctoritas, quam in Regum temporalia ſibi tribuit, hujus tamen electio medii bonitatem intentionis ejus non corrupit, ardorem charitatis non extinxit, quia ſolâ ignorantiâ Juris poſitivi errabat, & ea ſe poteſtate præditum exiſtimabat. Synodum Romanam habebat opinioni ſuæ conſentientem, ſicut olim Africanam *S. Cyprianus* in errore de Baptiſmo Hæreticorum: Unde ſicut ille ab errore non excuſatur, nec ab omni prorſus peccato ſed tamen excuſatur à crimine, & quidquid ab illo hac in controverſia geſtum eſt contra verbum Dei & Traditionem, *nævus fuit in candore ſanctæ Animæ, quem charitatis ubera contegebant, & Martyrii falce purgatum eſt*: ita de *Gregorio VII.* dicendum, piam ejus intentionem fuiſſe; odio in Schiſma, in ſimoniam, aliáque *Henrici* crimina, ſtudio Eccleſiaſticæ Libertatis, zelo juſtitiæ accenſum, *Henrici* exauctorationem ſuſcepiſſe; propterea peccatum ejus ad mortem non fuiſſe, actionem tamen ejus à peccato penitus immunem non fuiſſe. Ipſum igitur recta intentio aliquatenus, non penitùs excuſavit, ſeu (ut Theologi de Schola loquuntur) à tanto, non à toto. Hoc *S. Bernardi* principium eſt Libro De Præcepto & Diſpenſatione, Cap. XIV. *Ut interior oculus verè ſit ſimplex, duo illi eſſe arbitror neceſſaria, charitatem in intentione, & in electione veritatem. Nam ſi bonum quidem diligat, ſed verum non eligat, habet quidem Zelum Dei, ſed non ſecundùm ſcientiam: & neſcio quemadmodum judicio veritatis vera eſſe poſſit cum falſitate ſimplicitas. Volens denique ad veram Diſcipulos inſtruere ſimplicitatem Magiſtra Veritas,* Eſtote, *inquit*, prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. *Præmiſit ergo prudentiam, ſine qua neminem ſatis eſſe poſſe ſimplicem ſciret. Quomodo denique verè ſimplex erit oculus cum ignorantia veritatis? Aut vera poteſt dici ſimplicitas, quam ſimplex ignorat veritas? Scriptum eſt enim: Ignorans ignorabitur. Patet ergo laudabilem illam & à Domino laudatam ſimplicitatem abſque his duobus non eſſe bonis, benevolentia atque prudentia, ut oculus videlicet cordis non ſolùm pius, qui fallere nolit; ſed & cautus ſit, qui falli non poſſit ... Sine malo quocumque non erit decepta ſimplicitas.* Subdit illud Apoſtoli teſtimonium: *Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt;* utrumque complecti; *& cæcam videlicet malitiam, & deceptam innocentiam: quia quod à neſciente fit, & bonum prorſus condemnat intentio prava, & malum non penitus excuſat recta. Sive itaque malum putes bonum quod fortè agis, ſive bonum malum quod operaris, utrumque peccatum eſt, quia neutrum ex fide: licèt ſanè leviùs admodum peccetur, ubi ſana intentione ſola reprehenſibilis actio foris apparet, quàm ubi maligna latet etiam in bona actione intentio. Verùm quod abſque minimo peccato non eſt, purum bonum minimè eſt.*

XI. Objicit *F. Denghien*, me ex *Gregorii II.* & *Zachariæ* Romanorum Pontificum ſanctitate & æquitate argumentum ſumpſiſſe quo probarem, hunc non exauctoraſſe *Childericum*, illum non privaſſe *Leonem Iſaurum* exactione Tributorum Italiæ.

Ex illorum quidem ſanctitate Pontificum veriſimile & ſubſidiarium argumentum arceſſivi ad hujuſmodi factorum narrationem refellendam, quorum de veritate viri eruditi non conveniunt, & quorum falſitatem aliis momentis graviſſimis comprobavi. At de *Gregorii VII.* opinione, factóque nullus dubitat, nec dubitare cum fundamento poteſt. Expendenda itaque facti æquitas ad Legem Verbúmque Dei, & ad Patrum Veterum doctrinam: & ſi quidem ipſis contrarium convincitur, improbandum eſt. Id Eccleſia Gallicana, & Sacra Facultas Pariſienſis præſtiterunt: idcirco *Gregorii* doctrinam de Sedis Apoſtolicæ Poteſtate in temporalia Regum, doctrinæ Patrum & Verbo Dei contrariam, ejúſque factum per ſe ſpectatum injuſtùm omnino fuiſſe ſentiunt ac propugnant. Hos duces ſecutus, momentis graviſſimis, quibus eorum ſententia nititur, expenſis, à veritatis partibus ſtare me confido, quicquid *F. Denghien* & Libelli ejus Approbatores deblaterent. Sanctitatem nihilominus *Gre-*

gorii VII. cum ejus doctrina & facto conciliamus & ſi conciliare non poſſemus, nihilominus improbaremus; quia ſanctitas ejus ſolo conſtat hominum teſtimonio: at Dei teſtimonium in Sacra Scriptura & Traditione contentum majus eſt, quo *Gregorii VII.* doctrina de Sedis Apoſtolicæ Auctoritate in temporalia Regum, ſecundùm quam exauctorationis Sententiam in *Henricum* Imperatorem tulit, nobis damnata videtur. Noſtrum, inquam, judicium de illius ſanctitate ſuſpenderemus, ad occulta Dei judicia totum remittentes, cùm inter Sanctos ſolemni Canonizationis ritu, non ſit adſcriptus. Verùm id minimè neceſſe eſt, cùm eum Sanctum piè credam, ejúſque ſanctitatem contra Hæreticos & Schiſmaticos vindicaſſe non me pigeat, plurimúmque Beatæ illius Animæ interceſſionibus apud Deum confidam, quas mihi quidem (ut ſpero) non negabit, reverentiæ erga ipſam meæ, ſtudiique adhibiti, ut eam à *Bennonis* Pſeudo-Cardinalis, aliorúmque Schiſmaticorum calumniis vindicarem, intuitu. Nec ſolùm ſanctitatem ejus prædicavi, ſed cum ejus facto & doctrina conciliare ſtudui, ut omnibus exploratum eſt, qui Articulum XII. Diſſertationis meæ legerunt: atque ea in te probi viri officio functum me puto, illámque Chriſtianæ Moralis Regulam impleviſſe: *Excuſa intentionem, ſi opus non potes, puta ignorantiam, ſubreptionem, caſum.*

S. Bernardus Serm. XL in Cantic.

XII. At, inquit *F. Denghien*, zelus *Gregorii VII.* fuit ſecundùm ſcientiam, ut conſtat ex *Hugone* Flavioiacenſi in Chronico Virdunenſi, cujus & teſtimonium à me prolatum objicit Articulo XVIII. Diſſertationis meæ.

Verùm iſtius Authoris fidem non appellavi, ut *Gregorii VII.* zelum omnem *ſecundùm ſcientiam* fuiſſe approbarem, quod nuſquam ſenſi, nec ſentire me poſſe ingenuè fateor: ſed tantùm ut ipſum Sententiam in *Henricum Regem* latam imminente obitu non reſcidiſſe, nec ipſum à Cenſuris abſolviſſe demonſtrarem, quod ex illius Articuli lectione cuivis perſpicuum eſſe poteſt. Quamquam *Gregorii VII.* zelum contra Schiſmaticos, Simoniacos, & Clericos concubinarios, quin etiam contra *Henrici* ipſius Imperatoris crimina, *ſecundùm ſcientiam* fuiſſe non abnuam: ſed de zeli exceſſu & intemperantia, uſque ad Imperatoris exauctorationem progreſſa id non concedam.

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,
Quos ultra citráque nequit conſiſtere rectum.

Præterea, ſi quæ *Petrus Damiani* Vir Sanctiſſimus ſcripſit ad *Oldericum* Firmanum Epiſcopum contra factum *Leonis IX.* bellis adversùs Normannos ſe immiſcentis, *examinanda eſſe an in omnibus veritate ſubſiſtant*, cum ſuo *Baronio* reſpondet *F. Denghien* pag. 184. & in moroſam ipſius indolem ea refundere non veretur; *Cùm*, inquit, *ipſe eſſes mærens animo, lugens eremi incola*: cur examinare nobis non licebit, quæ ſcripſit & geſſit *Gregorius VII.* quantumvis Sanctus habeatur? Et ſi *Petri Damiani* ſententiæ Catholica Dogmata penitus adverſari ait, eámque *hæreſis errore* notat (immeritò quidem & inerudirè) nec tamen injuriam ejus eximiæ ſanctitati inferre ſe putat: cur nos *Gregorii VII.* ſanctitatem violare blaterat, quòd ſententiam Patrum doctrinæ & Verbo Dei contrariam ipſum propugnaſſe aſſeramus? *Menſura & menſura, pondus & pondus, utrumque abominabile Domino.*

XIII. Objicit *F. Denghien*, Gregorium VII. teſte *Lamberto Schafnaburgenſi*, Sacris Literis fuiſſe eruditiſſimum & pariter doctiſſimum: proinde noviſſe Verbum Dei, & Patrum Traditionem.

Hujus argumenti inſulſitas ex altero ſimili demonſtratur: *Patrum in Sacris Literis eruditiſſimorum nulla ſententia Verbo Dei contraria dici poteſt (Verbum quipe Dei noverant) ſed S. Juſtinus, S. Irenæus, Tertullianus, Origenes, S. Cyprianus, S. Firmilianus, Lactantius, Euſebius Cæſarienſis, & inter Pontifices Joannes XXII. viri fuerunt in Sacris Literis eruditiſſimi: Ergo ſententia S. Juſtini, S. Irenæi, Lactantii, de millenario in terris Chriſti Regno; Tertulliani, qui poteſtatem remittendi peccata Eccleſiæ negat, & ſecundas nuptias ut adulteria damnat; Origenis, qui Dæmonum hominúmque damnatorum pœnas aliquando finiendas aſſeruit; S. Cypriani, qui collatum ab Hæreticis Baptiſma nullum eſſe propugnavit: Euſebii Cæſarienſis, qui Filii Dei Majeſtatem imminuit; Joannis XXII. qui Beatitudinem Sanctorum ad extremi uſque Judicii diem differri cenſuit; aliorum denique virorum doctiſſimorum, qui in errores ab Eccleſia nunc damnatos inciderunt, ſententiæ, Verbo Dei & cæterorum Patrum, Eccleſiæque doctrinæ non ſunt contrariæ.* Hæc ſanè ratiocinatio Licentiato Lovanienſi digna.

XIV. Objicit, *Micrologum*, Lib. *De Eccleſiaſticis Obſervationibus*, Cap. XIV. de *Gregorio VII.* cujus poſt obitum ſcribebat, dicentem: *Apoſtolicæ Sedi noſtrò tempore talem Deus Gubernatorem, reverendæ memoriæ Gregorium Papam impoſuit, qui ſub decem ſuis Anteceſſoribus, à puero Romæ nutritus & eruditus, omnes Apoſtolicas Traditiones diligentiſſimè inveſtigavit.* Si quæ ergo (inquit) Traditio fuit ſuis factis adverſa, Pontifex tam eruditus non ignoravit.

Gregorium VII. Traditiones omnes, quæ Sacros Liturgiæ ac Divinorum Officiorum Ritus ſpectarent, diligenter inveſtigaſſe, *Micrologus* aſſerit; de aliis minimè loquitur, ut Libri, Capitiſque argumentum, & ſequentia verba probant. Liber *De Eccleſiaſticis Obſervationibus*. Caput XIV. *De ſignis ſuper Oblationem* inſcribitur. Verba ſequentia ſic habent: *Hunc ergo Doctorem religione & auctoritate præcipuum, imò Apoſtolicam Traditionem per ipſum in conſecrandis Myſteriis potiſſimùm imitari decrevimus. Sicut nos ipſi per ipſum, & per Epiſcopos qui eum imitati ſunt, accepimus, imparem numerum ſemper in diſpenſatione ſignorum ſuper Oblationem ſervamus, videlicet unam Crucem vel tres, vel quinque faciendo, & hoc utique non ſine certa cauſa myſterii.* Quid hæc porro ad Quæſtionem de Auctoritate Sedis Apoſtolicæ in temporalia Regum?

XV. Præclaras Fratris *Denghien* ratiocinationes expendere pergamus. Pag. 192. probandum ſuſcipit ex ultione divina in fautores *Henrici IV.* juſtam fuiſſe *Gregorii VII.* in eum Sententiam. Quomodo verò id probat? Ex *Lamberto Schafnaburgenſi*, qui *Vuillelmi* Trajectenſis Epiſcopi miſerum obitum commemorat: cùm tamen hic Hiſtoricus ne leviter quidem innuat, *Vuillelmum* divinam ultionem propterea expertum, quòd Sententiam exauctorationis à *Gregorio VII.* in *Henricum* latam injuſtam cenſeret, eúmque ut Regem nihilominus veneraretur, ſed *Quòd Regi ad omnia quæ perperam intendiſſet, operam ſuam ſummo anniſu præbuiſſet, atque in ſpem gratiæ ejus Romano Pontifici graves contumelias ſciens & prudens innocenti irrogaſſet*: & quòd *inter Miſſas Sermonem faciens, deriſoriè, quòd Rex excommunicatus eſſet, indicavit, ſed hanc Excommunicationem nihil valere* (ut habet *Paulus Langius* in Chronico Citizenſi.)

Ad hanc itaque formam revocetur Fratris *Denghien* argumentatio, ut ejus appareat inſulſitas

tas : *Qui Deo vindice periit , quòd Regi ad omnia, quæ contra ſas voluerat , perperam intendiſſet , quòd ipſi in Schiſmate adhæſiſſet , quòd Excommunicationem Sedis Apoſtolicæ contempſiſſet ac irriſiſſet , quòd innocenti Pontifici graves contumelias ſciens & volens irrogaſſet , ille miſerè periit , quòd exauctorationis Sententiam à Gregorio VII. in Henricum Regem latam nullam & irritam cenſuerit , ipſúmque nihilominus Regem agnoverit : Sed Vuillelmus Trajectenſis Epiſcopus miſerè periit , quòd Regi ad omnia, quæ contra ſas voluerat , perperam intendiſſet , quod ipſi in Schiſmate adhæſiſſet , quòd Excommunicationem Sedis Apoſtolicæ contempſiſſet ac irriſiſſet , quòd innocenti Pontifici graves contumelias ſciens & volens irrogaſſet (ut Lambertus Scafnaburgenſis & Paulus Langius teſtantur ,) Ergo Vuillelmus Trajectenſis miſerè periit , quòd Sententiam à Gregorio VII. in Henricum latam nullam & irritam cenſuerit , ipſúmque nihilominus Regem agnoverit.* Quis non videat putidam hîc fallaciam committi ſecundùm non cauſam ut cauſam ?

Sententiam exauctorationis à Gregorio VII. in Henricum Regem latam orbis Chriſtianus non probavit.

XVI. Articulo III. Aſſertione III. pag. 214. demonſtrandum ſibi ſumit Frater *Denghien*, quòd Sententiam exauctorationis à *Gregorio VII.* in *Henricum* Regem latam orbis Chriſtianus probaverit. Id conficere ſe putat 1. teſtimonio *Pauli Bernriedenſis* in Vita *Gregorii VII.* referentis, multos qui *partim Regalibus blanditiis , partim terroribus & minis contra Apoſtolicam Sedem conjuraverant , converſos poſtmodum , digno in Regem Anathemati conſcripſiſſe.* 2. Ex *Domnizone* Presbytero in Vita *Mathildis* , qui teſtatur Synodi Romanæ Epiſcopos *Gregorium VII.* adhortatos fuiſſe ad Sententiam in *Henricum* ferendam :

Omnibus excelſo dignum clamantibus eſſe
Privari Regno Regem.

3. Ex *Mariano Scoto* , Lib. III. Chronicorum ad annum 1075. ſcribente : *Gregorius VII. Zelo Dei accenſus , jam dictum Regem excommunicatum pronuntiavit, maximè propter Simoniam. Quod factum Catholicis quidem Viris bene placuit , Simoniacis verò & fautoribus Regis nimiùm diſplicuit , qui dicebant, Nunquam eſſe auditum, Regem aliquando Excommunicationi ſubditum.*

4. Quòd Sueviæ & Saxoniæ Principes in Conventu Triburienſi concluſerint , ut *Lambertus Scafnaburgenſis* refert : *Quòd ſi Rex ante diem anniverſarium Excommunicationis ſuæ , ſuo præſertim vitio , Excommunicatione non abſolvatur , abſque retractatione in perpetuum cauſâ ceciderit , nec Legibus deinceps Regnum repetere poſſit , quod Legibus ultra adminiſtrare , annuam paſſus Excommunicationem , non poſſit.* 5. Ex electione *Rodulphi* à Sueviæ & Saxoniæ Principibus. 6. Ex Synodo Quintilineburgenſi , in qua , teſte *Bertoldo Conſtantienſi* , prolata ſunt in medium *Decreta SS. Patrum de Primatu Sedis Apoſtolicæ , quòd nulli unquam liceret ejus Judicium retractare , & de ejus Judicio judicare , quod totius Synodi publica Profeſſione laudatum & confirmatum eſt. Et hoc utique contra Henricianos , qui Fideles S. Petri conſtringere voluerunt , ut Excommunicationem Domini Papæ Gregorii ſuper Henricum cum illis retractare præſumerent.* In cujus etiam Synodi fine *Sententia Anathematis cum ardentibus candelis promulgata eſt in Guibertum Hæreſiarcham Sedis Apoſtolicæ invaſorem , & in Apoſtatas S. Petri.* 7. Ex eo quòd *Gregorii VII.* Succeſſores , *Victor III. Urbanus II. Paſchalis II. Henricum & Guibertum Romanæ Eccleſiæ Invaſorem cum omnibus fautoribus ſuis excommunicarunt ,* & *contra invaſores ſpiritualium Chariſmatum Decretum promulgarunt ;* & *Schiſmatis autores & ſequaces Anathemate damnarunt* , omnémque hæreſim , & præcipuè eam quæ docebat , *Anathema contemnendum , & Eccleſiæ ligamenta ſpernenda* , ut teſtantur *Bertoldus Conſtantienſis* , & *Dodechinus* Abbas.

Inſulſa F. Denghien ratiocinia.

Admirabiles Fratris *Denghien* ratiocinationes eo in Articulo involutas , in lucem proferre juvat , in ſeptem ſyllogiſmos redactas.

1. *Qui Anathemati in Regem ſubſcripſerunt , probaverunt Sententiam exauctorationis in eum latam (idem quippe eſt Excommunicatio, & Regni privatio) Sed qui partim Regalibus blanditiis , partim terroribus & minis contra Sedem Apoſtolicam conjuraverant , Anathemati in Regem ſubſcripſerunt (teſte Paulo Bernriędenſi) & hi erant totus orbis Chriſtianus : Ergo totus orbis Chriſtianus Sententiam exauctorationis à Gregorio VII. in Henricum Regem latam approbavit.*

2. *Quod Romana Synodus particularis conſlata ex aliquot Epiſcopis Gregorio VII. addictis approbavit , totus orbis Chriſtianus approbavit : ſed Henrici Regis exauctorationem approbavit Synodus Romana particularis , ex aliquot Epiſcopis Gregorii VII. addictis conſlata (teſte Domnizone Presbytero) Ergo totus orbis Chriſtianus exauctorationem Henrici Regis approbavit.*

3. *Excommunicatio Regis , maximè propter Simoniam , eſt privatio Regni : ſed Excommunicatio Henrici Regis à Gregorio VII. maximè propter Simoniam, Catholicis viris bene placuit (teſte Mariano Scoto) Ergo Sententiam exauctorationis in eumdem latam totus orbis Chriſtianus probavit.*

4. *Quod plerique Sueviæ & Saxoniæ Principes in Conventu Triburienſi concluſerunt, totus orbis Chriſtianus approbavit : ſed plerique Sueviæ & Saxoniæ Principes exauctorationis Sententiam in Henricum Regem à Gregorio VII. latam in Conventu Triburienſi approbarunt : Ergo totus orbis Chriſtianus illam approbavit.*

Major patet , *quia plerique Sueviæ & Saxoniæ Principes erant totus orbis Chriſtianus.*

Probatur minor. *Qui concluſerunt quòd ſi Rex intra annum ab Excommunicatione ſuo vitio non abſolveretur , cauſâ caderet , & Regnum repetere non poſſet , ſecundùm Leges Imperiales , approbarunt Sententiam exauctorationis à Gregorio VII. in ipſum latam (idem eſt enim Legibus Imperii à Regni poſſeſſione cadere , & Pontificia Sententiâ Regno privari) ſed plerique Sueviæ & Saxoniæ Principes concluſerunt , quòd ſi Rex intra annum ab Excommunicatione ſuo vitio non abſolveretur , cauſâ caderet , Regnúmque repetere non poſſet (teſte Lamberto Scafnaburgenſi) Ergo Sententiam exauctorationis ab ipſo in Gregoriun latam approbarunt.*

5. *Sueviæ & Saxoniæ Principes adverſùs Henricum Imperatorem perduelles erant totus orbis Chriſtianus : ſed Sueviæ & Saxoniæ Principes adverſùs Henricum Imperatorem perduelles Rodulphum in Imperatorem elegerunt* (quamquam abſque *Gregorii* conſilio, & antequam ipſe peremptoriam exauctorationis Sententiam in *Henricum* tuliſſet , ut oſtendit *F. Alexander* Articulo VII. Diſſertationis ſuæ) *Ergo totus orbis Chriſtianus exauctorationis Sententiam à Gregorio VII. in Henricum Imperatorem latam approbavit.*

6. *Qui pronuntiarunt Excommunicationem Henrici Regis à Gregorio VII. latam , non eſſe retractandam , & Anathemate Guibertum Antipapam , cæteróſque Schiſmaticos confixerunt , Sententiam privationis Regni in eumdem Regem à Pontifice latam approbarunt : Sed Synodus Quintilineburgenſis , à Gregorii VII. Legato ex paucis Epiſcopis ab Henrico Rege abalienatis conſlata , pronuntiavit Excommunicationem Henrici Regis à Gregorio VII. latam non*

eſſe

eſſe retractandam, & Anathemate Guibertum Antipapam cæteróſque Schiſmaticos confixit (teſte Bertoldo Conſtantienſi) & Synodus illa particularis totum orbem Chriſtianum repræſentabat: Ergo totus orbis Chriſtianus Sententiam privationis Regni in eumdem Regem à Summo Pontifice latam approbavit.

7. *Qui Guibertum Romanæ Sedis Invaſorem, & Henricum Regem excommunicarunt, qui contra Invaſores ſpiritualium chariſmatum, id eſt, contra Laïcos jus Inveſtiturarum per Baculum Paſtoralem & Annulum ſibi arrogantes, & Clericos ab ipſis Epiſcopatum aut Abbatiam hac ſolemnitate accipientes, Decretum promulgarunt; qui Schiſmatis auctores & ſequaces Anathemate damnarunt; qui Hæreſim omnem, & eam præcipuè quæ Excommunicationem contemnendam eſſe docebat, proſcripſerunt: hi Sententiam privationis Regni à Gregorio VII. in Henricum latam confirmarunt: Sed Victor III. Urbanus II. & Paſchalis II. hæc omnia præſtiterunt (ut Bertoldus & Dodechinus Abbas teſtantur) & iſtorum Pontificum Judicium totius orbis Chriſtiani judicium eſt: Ergo totus orbis Chriſtianus Sententiam privationis Regni in Henricum Regem à Gregorio VII. latam approbavit.*

Nemo qui Dialecticæ præceptis vel leviter imbutus eſt, & Scholaſticæ Theologiæ limina ſalutavit, non videt harum argumentationum vitia & inſulſitatem. Privatas Synodos ex Epiſcopis ab *Henrico* Rege abalienatis conflatas, tres aut quatuor Pontifices, nonnullos Principes in eumdem *Henricum* perduelles: & *Mathildem* Comitiſſam *Gregorii VII.* filiam ſpiritualem, ipſique planè devotam, totum Orbem interpretatur: Excommunicationem cum Regni privatione perpetuò confundit: Eos omnes, qui Excommunicationem in Schiſmaticos, & in ipſum *Henricum* Schiſmatis Auctorem latam approbarunt, ejuſdem exauctorationem approbaſſe colligit: Ex Poteſtate ſpirituali judicandi malos Reges, ipſiſque pœnas aliquas infligendi, Romano Pontifici divinitùs conceſſa, illum Poteſtatem habere concludit auferendi ipſis Regna & bona temporalia, in pœnam hæreſeos, aliorúmve criminum: & id *Ottonem Bambergenſem* Epiſcopum ſignificaſſe comminiſcitur, cùm Sedem Apoſtolicam *Virgam directionis, virgam Regnorum, Pontificatuum, & omnium Poteſtatum in Eccleſia*, appellavit in Epiſtola ad *Paſchalem II.* Quid hoc eſt, niſi fallacia à dicto ſecundùm quid ad dictum ſimpliciter, huic Scriptori familiaris?

XVII. Nondum ineptiarum Fratris *Denghien* ratiocinationum finis. Articulo IV. Aſſertione IV. pag. 332. Summi Pontificis Poteſtatem in temporalia Regum probat ex Poteſtate paſcendi agnos & oves à Chriſto *S. Petro* & ejus Succeſſoribus tradita. Sit (inquit) quidam aries, dux & caput reliqui gregis, qui furore quodam percitus, aut morbo afflictus, cæteras oves vel cornibus petat, vel tabe inficiat: Nunquid & licebit nobis, & neceſſe erit, ſi Paſtores boni eſſe volumus, hunc arietem de ſuo Principatu deponere, aliúmque in ejus locum ſubſtituere? Quod autem in grege ovium eſt aries, hoc in magna hominum multitudine eſt Rex, aut quivis alius Magiſtratus. Pontifex igitur non minùs dabit operam, ut Regem qui populum Chriſtianum falsâ doctrinâ imbuit, à regimine populi removeat, quàm Paſtor operam dat, ut malè affectum arietem de medio auferat.

Hoc argumentum quod arietis inſtar eſt Supremæ Regum Poteſtatis Impugnatoribus, ad hanc formam redigo, ut ejus inſulſitas ob omnium oculos ponatur:

Ita ſe habet Rex ad Populum Chriſtianum ſibi ſubditum, ſicut aries ad gregem, Pontifex vero ſicut Paſtor: Sed Paſtor arietem ovibus infeſtum, gregique noxium, à grege arcere & removere poteſt: Ergo Summus Pontifex Regem ſaluti Chriſtianæ plebis, & Religioni Fideique Catholicæ contrarium, poteſt à grege Chriſtiano arcere. Atqui non arcetur à grege Chriſtiano, niſi Regno privetur: Ergo Summus Pontifex Poteſtatem habet ipſum Regno privandi.

Ex hac Licentiati Lovanienſis argumentatione ſequitur, Excommunicationem à grege Chriſti Reges non arcere. *Rex enim & Magiſtratus, præcipui illi Dominici gregis arietes, ab ovili Chriſti non arcentur & removentur, niſi de ſuo Principatu aut Munere deponantur, & alii in eorum locum ſubſtituantur,* ut docet F. Denghien: *Sed quotieſcumque excommunicantur, non deponuntur è ſuo Principatu, aut Magiſtratu abdicantur: Ergo per Excommunicationem à Chriſti grege non arcentur.* Non ſolùm inſulſa, ſed hæretica hæc ratiocinatio, quæ tametſi non eâ formâ, certè eo ſenſu, eſſe videtur Licentiati Lovanienſis.

Rursùs: *Qui Auctoritatem habet Regem & Magiſtratum à grege Chriſti arcendi, ipſos deponere & abdicare poteſt:* (ex principiis F. Denghien) *Sed Epiſcopus auctoritatem habet Regem & Magiſtratum à grege Chriſti arcendi: ſiquidem ipſos excommunicandi poteſtatem habet, cum cauſa ſubeſt: Ergo Epiſcopus Regem exauctorare, & Magiſtratum abdicare poteſt.* Quis conſequentiam tam inſulſam ferat?

Argumentationis ineptiam & vanitatem patefeci: falſitatem ejus oſtendo luculentiùs, obſervando diſcrimen quod inter arietes irrationales & Reges intercedit. Illi enim ita ſunt de grege, ut in omnibus Paſtoris regimini ſubſint, neque ipſi alterius gregis Paſtores ſint deſignati. At Reges, quamvis quoad aliqua, nempe ſpiritualia, Paſtori ſpirituali ſubdantur; quoad temporalia tamen ſunt & ipſi ſupremi Domini, nec Paſtorem ſpiritualem ut ſuperiorem cognoſcunt; ſed alterius gregis, nempe Statûs Politici, ſunt à Deo Paſtores conſtituti. Unde 1. Paralipomen. Cap. XI. dicitur de *Davide* Rege: *Tu paſces populum meum Iſrael, & tu eris Princeps ſuper eum.* Et Iſaiæ XLIII. dicit Dominus de *Cyro* Rege: *Qui dico Cyro, Paſtor meus es.* Præterea; oves rationis expertes, nulla prorſus habent arma, quibus arieti furioſo reſiſtere, nulla remedia quibus à contagione ſe tueri valeant. At ſpirituales oves armis ſpiritualibus ſunt inſtructæ, quibus Principi ad hæreſim aut ad vitia fortè ſolicitanti reſiſtere; habent *Armaturam Dei, ut poſſint ſtare adverſus inſidias Diaboli, reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare, & omnia tela Nequiſſimi ignea extinguere, ſumentes ſcutum fidei, galeam ſalutis, & gladium Spiritûs, quod eſt Verbum Dei, per omnem orationem & obſecrationem orantes omni tempore in Spiritu.* Ad Ephes. 6. Remedia ipſis à Deo præſto ſunt, quibus ab hæreſeos & aliorum criminum contagione ſe conſervent, quæ ipſas niſi volentes inficere non poteſt. Quamobrem non eſt neceſſaria tanta Poteſtas in ſpirituali Paſtore ad furioſum vel ſcabioſum arietem corporaliter & civiliter arcendum propter ſalutem Dominici gregis, quanta neceſſaria eſt Paſtori pecudum ad oves inermes ab arietis furentis inſultibus aut ſcabie infecti conſortio liberandas. Unde perperam colligitur, Summum Pontificem poſſe Regem ſuo Regno privare, & alium in ejus locum ſubſtituere; ſicut Paſtor ovium arietem ab ovili ſegregare, & à ſuo veluti Principatu deponere poteſt.

Accedit & aliud obſervatione digniſſimum: Duplex nimirum eſſe Paſtorum genus: unum eorum

rum qui ſuas, alterum eorum qui alienas oves paſcunt. Hi Paſtores ſunt duntaxat: illi Paſtores ovium ſimul & domini. Primi abſolutam & ſupremam Poteſtatem habent in gregem; adeo ut ſi oves vel à grege errantes, vel ſcabie inquinatas, aut alio quovis modo gregi noxias repererint, illas aut recludere, aut ſi placuerit, etiam mactare poſſint: Quam tamen poteſtatem non habent quà Paſtores, ſed quà domini ovium. Aliis verò ovium quidem cura incumbit, ſed anguſtioribus finibus circumſcripta. Munus quidem illorum eſt convenienti pabulo ovibus providere; ſi à grege devient, voce, baculo, canibus revocare; ſi ſcabie aut alia contagione infectæ fuerint, eas à reliquis ſeparare, & remedium opportunum quantocyus adhibere: denique à luporum, aliarúmque ferarum incurſibus, ab arietis furioſi cornibus, in quantùm poſſunt ac debent, eas incolumes ſervare. At oves erraticas, vel furioſum arietem inconſulto Domino è medio tollere & mactare non poſſunt. Porro Summus Pontifex Paſtor eſt duntaxat Dominici gregis, non dominus: Non enim Chriſtus S. *Petro* dixit: *Paſce oves tuas*, ſed, *Paſce oves meas*. Unde ſpirituales oves ſpirituali pabulo reficere, à noxiis paſcuis, id eſt, pravis doctrinis abducere; ſi extra gregem evagentur, tum voce propria, tum canum, id eſt, Prædicatorum adhortationibus; atque etiam baculo paſtorali, id eſt, reprehenſionibus, ad ovile dominicum revocare, & ubi periculum eſt, ne gregem reliquum hæreſeos aut criminis alterius contagione inficiant, ipſas ab ovili dominico per Excommunicationem arcere & ſegregare poteſt: ſed bonis & Dignitatibus temporalibus eas privare non poteſt: maximè cùm arietes dominici gregis, Reges ſcilicet ac Magiſtratus, Principatum ac Dignitatem ſuam à Spirituali Paſtore non acceperint, ſicut arietes gregis pecuarii ſuum ſuper oves gregis iſtius principatum à Paſtore acceperunt, qui illos gregi adjunxit. Summus (inquam) Pontifex Reges non inſtituit, nec Regnis præpoſuit: Quamobrem nec illos exauctorare poteſt.

XVIII. Cavillationes omnes Fratris *Denghien* recenſere me tædet. Pag. 404. ex eo quòd Regia Dominatio Jure Gentium introducta ſit, Deo quidem autore, ſed non Immediato, ſicut Eccleſiaſtica Poteſtas, colligit Summum Pontificem eximere poſſe ſubditos à fidelitate & obedientia, *quam jure naturali & divino* ipſos Regi debere cum *S. Thoma* fatetur: Regiámque Poteſtatem à Deo immediatè eſſe negat. *Itaque* (inquit) *licet prohiberi nequeat, ne ſubditus manens talis ſuo Superiori obtemperet; poteſt nihilominus ab ejus Juriſdictione ad tempus vel in perpetuum juſta de cauſa per Eccleſiam eximi, ac præcipuè per Romanum Pontificem, ob plenitudinem in eo reſidentem Eccleſiaſticæ Poteſtatis.*

Regia Poteſtas immediatè à Deo.

Quot verba, penè tot errata; quot ratiocinationes, tot à recta ratione aberrationes; quot argumenta, tot ſophiſmata. Etſi Regia Poteſtas quodam ſenſu à Deo non ſit immediatè inſtituta, ſed media hominum electione, qui publicam Poteſtatem in Republica reſidentem in unum transtulerunt, certum nihilominus eſt Politicam Poteſtatem in genere immediatam à Deo originem habere, qui homines in unam primum generis Societatem, & Rempublicam ſub Adamo Principe coadunavit: deinde humano genere propagato in varias Societates & Reſpublicas convenire voluit. Unde quamvis Juris ſit Gentium quòd in tota Republica, vel in Optimatibus ex ea ſelectis, vel in uno Principe, Rege, vel Imperatore, Politica Poteſtas reſideat, idque vel electione, vel ſucceſſione; útque Regimen vel Democraticum ſit, vel Ariſtocraticum, vel Monarchicum, vel Mixtum: Nihilominus juris naturalis ac divini eſt, ut ſit Suprema Poteſtas Politica, cui ſingula cujuſque Reipublicæ membra ad ejuſdem conſervationem, ordinem, tranquillitatem, cæteráſque utilitates parere teneantur. Et ubi hæc Poteſtas in Regem transfuſa eſt, nihilominus à Deo immediatè eſt; eique uni in ordine temporalis regiminis ſubjicitur, ſicut Poteſtas Eccleſiaſtica in ordine regiminis ſpiritualis. *Omnis anima* (inquit Apoſtolus) *Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim Poteſtas, niſi à Deo. Quæ autem ſunt à Deo, ordinata ſunt. Itaque qui reſiſtit Poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt . . . Non ſine cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt, vindex in iram ei qui malum agit. Ideo enim & tributa præſtatis: Miniſtri enim Dei ſunt, in hoc ipſum ſervientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.* Sanè quamvis juris divini non ſit ut hic vel ille homo ſit Summus Pontifex, ſed media electione, ſecundùm formam ab Eccleſia præſcriptam, illi Pontificia Poteſtas, quam Chriſtus in Beato *Petro* inſtituit, & in Eccleſia perpetuam eſſe voluit, conferatur: Nihilominus Pontifex electus Divino Jure Summus eſt univerſalis Eccleſiæ & omnium Fidelium Paſtor & Rector, eodémque Jure parere illi tenentur omnes & ſinguli qui Chriſtiano nomine cenſentur. Ita quamvis hominum electione ac Reipublicæ arbitrio Reges primùm conſtituti ſint, nec Divini ſit Juris quòd hic vel ille Regiæ Poteſtatis apicem teneat: ſtatim tamen ac aliquis vel electione, vel hereditaria ſucceſſione, aut Juſtâ victoriâ, ad Regiam evectus eſt Dignitatem, Divino Jure Summus eſt Regni ſui & ditionum ei annexarum Dominus, Poteſtatem à Deo immediatè habet, juxtà illud Sapientiæ 6. *Data eſt à Domino Poteſtas vobis, & virtus ab Altiſſimo*: Eique uni in temporalibus ſubjicitur. Illi proinde naturali ac divino Jure ſubditi ſunt, ac obedientiam debent, quicumque Regni membra ſunt: Et *ſolo Deo minor*, (ut *Tertullianus* ait) in ordine politico, & quoad temporalium adminiſtrationem illi ſoli ſubditus, illique uni ad rationem reddendam obnoxius, tam à Summo Pontifice deponi non poteſt, quam nec ipſe Summum Pontificem deponendi jus habet. Sicut ergo ferendi non eſſent, qui aſſererent, Imperatorem quidem & Reges non poſſe prohibere quin ſubditi ſui Summo Pontifici obediant, quamdiu Pontifex manet: poſſe nihilominus ipſos ab ejus juriſdictione ad tempus vel in perpetuum eximere: ita minimè ferendus eſt qui aſſerit, Summum Pontificem, quamvis impedire non poſſit ne ſubditi, quamdiu tales manent, Regi obedire teneantur, poſſe nihilominus ab ejus juriſdictione illos eximere, vel ad tempus, vel in perpetuum.

Ad Rom. 13.

XIX. Exemplis evidentiſſimis hanc doctrinam illuſtro. Juris quidem naturalis non eſt ut homo ſit alteri debitor, ſed ex civilibus contractibus Jure Gentium inſtitutis orta ſunt debitorum nomina. Juris tamen naturalis ac divini eſſe nemo negaverit, ut quis ſolvat debita: & propterea Summus Pontifex neminem à debitis ſolvendis eximere poteſt, quamvis habeat plenitudinem ſpiritualis Poteſtatis: quia Poteſtatem à Chriſto accepit remittendi peccata, non verò expungendi debita temporalia & civilia. Ita quamvis Juris

Naturalis non ſit ut homines Regem habeant, ſed Juris Gentium: Juris tamen naturalis ac Divini eſt, ut Regi ſuper ſe conſtituto obediant: ideòque nec Summus Pontifex, nec ulla in terris Poteſtas ipſos ab obedientia eximere poteſt. Non eſt Juris Naturalis ac Divini quòd Monachi ſint in Eccleſia, qui tribus ſolemnibus votis Deo conſecrati ſint, ſed ex hominum ſanctorum inſtitutione id ortum habet: Juris nihilominus Naturalis ac Divini eſt, ut qui ſe Deo ſolemniter devoverunt, & publica vitæ Religioſæ Profeſſione obſtrinxerunt, vota Deo reddant, nec Summus Pontifex ipſos à voto abſolvere poteſt, ut docet *S. Thomas*. Ita licèt Jure Gentium Reges ſint conſtituti, nihilominus Juris Naturalis ac Divini eſt ut conſtitutis ſupra ſe Regibus pareant ſubditi: nec ipſos ab obedientiæ debito & fidelitatis Juramento Summus ipſe Pontifex abſolvere poteſt. Denique ſicut non poteſt ſolvere vinculum quo uxor viro, & vir uxori, aut parentibus filii adſtricti ſunt, quia jus naturale ac divinum ſolvere non poteſt; ita nec vinculum quo ſubditi Regibus tenentur. Doctrina eſt Traditionis à *S. Joanne Chryſoſtomo* explicata Homilia XXIII. in Epiſtolam ad Romanos. *Interea verò eas rationes quas commemoravi, non movit; ſed eas qua Poteſtatibus ex debito obedire jubent, oſtendent quòd iſta imperentur omnibus, & Sacerdotibus, & Monachis, non ſolum ſecularibus: id quod ſtatim in ipſo exordio declarat, cùm dicit:* Omnis anima Poteſtatibus ſupereminentibus ſubdita ſit: *Etiamſi Apoſtolus ſis, ſi Evangeliſta, ſi Propheta, ſive quiſquis tandem fueris. Neque enim pietatem ſubvertit iſta ſubjectio. Et non ſimpliciter dicit*, obediat, *ſed*, ſubdita ſit. *Eſt autem prima conſtitutionis hujus juſticia, qua & fidelibus cogitationibus ac mentibus ſatis & decora & honeſta, nimirùm quòd à Deo ordinata ſint iſta*. Non enim eſt Poteſtas niſi à Deo. *Quid dicis? Omnis ergo Princeps à Deo conſtitutus eſt? Iſtud (inquis) non dico. Neque enim de quovis Principum mihi ſermo nunc eſt, ſed de ipſa re. Quod enim Principatus ſunt, quòd hi quidem imperant, iſti verò ſubjecti ſunt, quodque non ſimpliciter ac temerè cuncta feruntur, nec fluctuum inſtar populi huc atque illuc circumaguntur, divina ſapientia opus eſſe dico.* » *Propterea non dicit:* Non enim Princeps eſt, » niſi à Deo: *ſed de re ipſa diſſerit, dicens:* Non » enim Poteſtas eſt, niſi à Deo. Quæ verò ſunt » Poteſtates, à Deo ordinatæ ſunt. *Ita cùm Sapientum quis dicit, quòd à Deo conglutinetur mulier viro; non aliud dicit, quàm Deum inſtituiſſe Nuptias: non quòd quiſquis mulieri utcumque cohabitat, à Deo illi ſit conjunctus (Videmus enim multos in malo, non juxta Nuptiarum Leges ſimul commorantes: quod tamen Deo utique non imputamus) ſed quod Chriſtus ipſe dixit, qui hominem ab initio fecit:* » Maſculum & fœminam fecit eos: propterea » relinquet homo patrem ſuum & matrem, & » agglutinabitur uxori ſuæ. *Idem & Sapiens ille dixit: Quoniam enim honoris ac conditionis æqualis pugnas ac diſſidia plerumque inducit, multos fecit Principatus, multáſque ſubjectiones: utpote viri & uxoris ſuæ, filii & patris, ſenis & adoleſcentis, ſervi & liberi, Principis & ſubditi, Præceptoriſque & diſcipuli. Et quid miraris quòd in hominibus iſtud fecit, quando idem & in corpore noſtro fecerit? Neque enim hic paris honoris omnia fecit; ſed hoc quidem minus, iſtud verò melius: & hæc quidem reliquit membris imperantia, iſta verò ſubdita, &c. Poſtquam itaque* » *dixit, unde ſint Principatus, ſubjungit;* Itaque » quiſquis reſiſtit Poteſtati, Dei ordinationi re» ſiſtit. *Vide quò rem deduxerit, unde terruerit, & quomodo iſtud juxta debitum factum eſſe oſtenderit. Etenim ne dicerent Fideles, Attenuas nos contemptibi-*

Secunda Secunda Quæſt. 88. Art. 11.

Proverb. 19.

léſque facis, qui cœlorum Regno potituri ſumus, dum Principibus ſubdis: oſtendit quod hoc faciens, non Principibus illos, ſed Deo ſubjiciat. Illi ſiquidem obedit, qui Principatibus ſubditus eſt. Sed ita non loquitur, nimirum quod Deo obedias qui Principibus morem geris, ſed per contrarium terret, atque idem diligentius probat & exactiùs, dicens: Quod qui Poteſtati obediens non fuerit, Deo adverſetur, qui iſta ita conſtituerit. Atque hoc ubique probare ſatagit, nimirum quòd non gratiam illis, ſed debitum obediendo præſtemus. Qui enim ita ſe habuerit, is & incredulos Magiſtratus magis ad pietatem attrahet, & Fideles ad obedientiam. Plurima quippe tum temporis circumferebatur fama traducens Apoſtolos veluti ſeditioſos rerúmque Novatores, qui omnia ad evertendum Leges communes, & facerent, & dicerent. Cùm itaque oſtendit communem noſtrum Dominum iſtud omnibus ſuis præcipientem, & eorum, qui Chriſtianos innovationis crimine traducebant, ora obſtruit, & majori fiducia cum veritate ſua dogmata tradit. Luculentiùs & explicatiùs aſſeri non poteſt, Deum Poteſtatem Politicam inſtituiſſe; vinculum quo ſubditi Principibus alligantur, naturalis ac divini juris eſſe; Chriſtum obedientiam Principibus debitam ſanxiſſe, hac non laïcos duntaxat, ſed Clericos & Monachos, Apoſtolos ipſos, & eorum Succeſſores teneri: nullam eſſe in terris Poteſtatem, quæ ſubditos à fidelitate & obedientia Regibus & Magiſtratibus debitâ abſolvere poſſit; contrariam doctrinam invidioſam eſſe, & Principum Infidelium converſioni obicem ponere, anſam dare Hæreticis traducendi Romanos Pontifices *veluti ſeditioſos, rerúmque Novatores, qui omnia ad evertendum Leges communes & faciant, & dicant*; ſicut olim Apoſtolos traducebant & calumniabantur Ethnici. Ex his denique colligitur, optimum remedium ad Hæreticorum ora obſtruenda eſſe aſſertionem ac prædicationem doctrinæ, quam Gallicana Eccleſia & Sacra Facultas Pariſienſis propugnant, affirmantes, Doctrinam de Sedis Apoſtolicæ Poteſtate in temporalia Regum eſſe Verbo Dei contrariam, erroneam, temerariam, ad ſeditiones, & parricidia Principum excitantem.

Inanibus itaque ratiunculis, figmentiſque paſcatur Licentiatus Lovanienſis, & cum Scholaſticis quibuſdam effutiat Regiam Poteſtatem à Deo immediatè non manare: Nos cum *Tertulliano* dicemus Apologetici cap. XXX. *Inde eſt Imperator, unde & homo antequam Imperator: inde Poteſtas illi, unde & ſpiritus.* An porro illis ſpiritus non immediatè à Deo eſt? Dicemus cum *S. Auguſtino* Lib. V. de Civitate Dei, Cap. XXI. *Qui Auguſto Imperium dedit, ipſe & Neroni: qui Veſpaſianis vel patri vel filio, ſuaviſſimis Imperatoribus, ipſe & Domitiano crudeliſſimo.* Cum Eccleſiæ Gallicanæ Patribus in Concilio Pariſienſi ſub *Ludovico Pio* anno DCCCXXIX. congregatis, (Lib. 2. Cap. 5.) dicemus: *Nemo Regum à Progenitoribus Regnum ſibi adminiſtrari, ſed à Deo veraciter atque humiliter credere debet dari, qui dicit: Meum* « *eſt conſilium & æquitas, mea eſt prudentia, mea eſt* « *fortitudo. Per me Reges regnant, & Legum Con-* « *ditores juſta decernunt: Per me Principes imperant,* « *& Potentes juſtitiam decernunt. Quod autem non* « *ab hominibus, ſed à Deo Regnum terrenum tribuatur, Daniel Propheta teſtatur dicens.* (Cap. IV.) *In Sententia vigilum decretum eſt, & ſermo Sanc-* « *torum, & petitio, donec cognoſcant viventes quòd* « *dominetur Excelſus in Regno hominum, & cui-* « *cumque voluerit, dabit illud, & humillimum ho-* « *minem conſtituet ſuper illud..... Hi verò qui* « *à Progenitoribus ſuccedere Regnum terrenum, & non potiùs à Deo dari putant, illis aptantur quos*

Proverb. 8. 15.

Dominus

Dominus per Prophetam improbat, dicens: » *Ipſi regnaverunt, & non ex me. Principes extiterunt, &* » *non cognovi. Ignorare quippe Dei, procuidubio reprobare. Quapropter quiſquis cæteris mortalibus temporaliter imperat, non ab hominibus, ſed à Deo ſibi commiſſum Regnum credat.* Denique Frater *Denghien* Regiam Poteſtatem immediatè à Deo eſſe negans, ſe è Sapientum numero non eſſe probat, judicio *Franciſci Victoria*, Dominicani, Doctoris Theologi Pariſienſis & Profeſſoris Salmanticenſis, Relectione III. *De Poteſtate Civili*, Num. VIII. *Ideo* (inquit ille) *nos cum omnibus Sapientibus meliùs dicimus, Monarchiam ſive Regiam Poteſtatem non ſolùm juſtam eſſe & legitimam, ſed dico Reges etiam à Jure Divino & Naturali habere Poteſtatem, & non ab ipſa Republica, aut prorſus ab hominibus.* Et infra ubi Apoſtolica Oracula de obedientia Regibus debita attulit, ſcilicet ad *Romanos* XIII. ad *Titum* III. 1. ad *Timotheum* II 1. *Petri* II. ita concludit: *Videtur ergo quod Regia Poteſtas ſit non à Republica, ſed ab ipſo Deo, ut Catholici Doctores ſentiunt: Quamvis enim à Republica conſtituatur (Creat enim Respublica Regem) non poteſtatem, ſed propriam Auctoritatem in Regem transfert, nec ſunt duæ Poteſtates, una Regia, altera Communitatis. Atque ideo, ſicut Poteſtatem Reipublicæ à Deo, & à Jure Naturali conſtitutam eſſe dicimus, idem prorſus de Regia Poteſtate dicamus neceſſe eſt: quod ſatis conſonum Scripturæ videtur, conſuetudinique, quæ Principes Dei Miniſtros, non Reipublicæ appellat. Apud Salomonem enim ait Deus:* Per me Reges regnant. *Et Dominus Pilato reſpondit:* Non haberes Poteſtatem adverſùm me ullam, niſi tradita eſſet deſuper; *id eſt de cœlo: Errare ergo videntur Auctores concedentes Reipublicæ Poteſtatem eſſe de Jure Divino, non autem Regiam Poteſtatem.*

Oſee 8. 4.

Joan. 19. 11.

XX. Aliud erraticæ ratiocinationis ſpecimen in Libello Fratris *Denghien* Scholaſtici noſtrates obſervant. Pag. 542. & ſequentibus probandum ſuſcipit, Regibus maximi beneficii loco ducendum, quòd Romano Pontifici in temporalibus (ut ipſe contendit) ſubditi ſint. Id probat primò ex *Valentiniano* Imperatore ad Mediolanenſes ſcribente: *Talem in Pontificali Sede conſtituere procuretis, cui & nos, qui gubernamus Imperium, ſincerè noſtra capita ſubmittamus, & ejus monita, cùm tanquam homines deliquerimus, ſuſcipiamus neceſſariò velut medicamenta curantis.* Quo ex teſtimonio præclaram illam argumentationem confici neceſſe eſt ſecundùm mentem Licentiati Lovanienſis:

Illi ſubditus eſt Imperator in temporalibus, & ab eo deponi poteſt, cui caput ſubmittit, & cujus monita neceſſariò ſuſcipit, velut ſpiritualia medicamenta: Sed Valentinianus caput ſubmittere ſe debere aiebat Archiepiſcopo Mediolanenſi, & ejus monita ſuſcipere velut ſpiritualia medicamenta: Ergo Valentinianus ſubditus erat in temporalibus Archiepiſcopo Mediolanenſi, & ab eo deponi poterat: Ergo multò magis à Summo Pontifice.

Simile ex eodem Principio conficiet argumentum Frater Denghien: *Ille cui caput Rex Hiſpaniæ ſubmittit, & cujus neceſſariò ſuſcipit monita, ſi deliquerit, velut medicamenta ſalutis, ipſum Regno privare poteſt: Sed Rex Catholicus caput ſubmittit Archiepiſcopo Toletano; imò & Confeſſario ſuo, quem ex noſtro Prædicatorum Ordine, pro more Deceſſorum Regum eligere dignata eſt ſua Majeſtas, caput inclinat, & ab iis monita ſuſcipit neceſſariò, ſi ut homo deliquerit, velut medicamenta curantium. Ergo Toletanus Archiepiſcopus, imo Confeſſarius Regis, ipſum Regno privare poſſunt.* Nemo præter Lovanienſem Licentiatum tam inſulſam ratiocinationem approbabit.

2. Id beneficii agnoviſſe ait *S. Ludovicum* Francorum Regem, in Documentis ante mortem ſuam *Philippo* filio ſcriptis: *Sis devotus* (inquit) *& obediens Matri noſtræ Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Summo Pontifici tanquam Patri ſpirituali.* Ex quo teſtimonio ſplendidum iſtud argumentum Lovanienſi Licentiato conficere licet.

Qui devotus & obediens Romanæ Eccleſiæ & Summo Pontifici tanquam Patri ſpirituali eſſe debet, ſubditus eſt Summo Pontifici in temporalibus, & ab eo deponi poteſt: Atqui Reges devoti & obedientes eſſe debent Romanæ Eccleſiæ, & Summo Pontifici tanquam Patri ſpirituali: Ergo Reges ſubditi ſunt Romano Pontifici in temporalibus, & ab eo deponi poſſunt.

3. Id beneficii agnoviſſe ait *Ludovicum Duodecimum* (dicere *Undecimum* debuiſſet) cùm ad *Pium II.* ſcripſit in hæc verba: *Te Vicarium Dei viventis eâ veneratione proſequimur, ut ſacra, præſertim in Eccleſiaſticis rebus, tua Monita velut vocem Paſtoris audire, illiſque parere prompta mente velimus.* Ex quibus verbis hunc ſyllogiſmum adornare Lovanienſi Licentiato licet:

Qui Sacra Summi Pontificis monita, præſertim in Eccleſiaſticis rebus, velut vocem Paſtoris audire debet, illiſque parere, illi ſubditus eſt in temporalibus, ab eóque ſuis bonis privari, ſuis exui Dignitatibus poteſt: Sed Rex ſacra Summi Pontificis monita, præſertim in Eccleſiaſticis rebus velut vocem Paſtoris audire debet, illiſque parere (ut Ludovicus XI. profitetur) Ergo Rex Summo Pontifici in temporalibus ſubditus eſt, ab eóque poteſt Regno privari.

4. Id beneficii agnoviſſe ait *Protaſium* Regem Armenorum in Epiſtola ad *Gregorium XIII.* ſcribentem, ſibi in votis fuiſſe, ejus Sanctitati coram *humi ſtratum exhibere obedientiam, & poſt pedum oſcula beatorum, eoſmet ſuo capiti ſuperimponere.* Ex quo teſtimonio hanc ratiocinationem inſtruet Licentiatus Lovanienſis:

Quicumque Summi Pontificis pedes oſculatur, in temporalibus illi ſubditus eſt: Sed Reges Summi Pontificis pedes oſculantur: Ergo Reges Summo Pontifici in temporalibus ſubditi ſunt. Igitur (inquit) *Gregorii VII. doctrina Regibus aut Regnis periculoſa non eſt: ſed conceſſum ipſis cœlitus beneficium declarat.* Quid, quæſo, his ratiocinationibus magis abſonum? Quid rectæ rationi & bono ſenſui magis contrarium dici aut cogitari poteſt? Qui ſic tamen ratiocinatur, *Auctoritatem Sedis Apoſtolicæ in Reges ſtrenuè ac potenter propugnat*, judicio *Reverendi admodum & eximii Patris Magiſtri VERVACQUES* in Univerſitate Lovanienſi Sacræ Theologiæ Doctoris & Profeſſoris. Qui ſic ratiocinatur, *Doctrinam de Sedis Apoſtolicæ Auctoritate in Reges & Regna egregiè illuſtrat, ſolidè confirmat adversùs Natalem Alexandrum*, judicio *Eruditiſſimi Viri NICOLAI DU BOIS* in Univerſitate Lovanienſi Sacrarum Literarum Profeſſoris.

O quantum eſt in rebus inane!

ARTICULUS III.

Theologiæ Dogmaticæ ſive Poſitivæ Profeſſorum Judicium de Libello Fratris DENGHIEN.

I. QUi Theologiæ Dogmaticæ, quam Poſitivam appellari uſus obtinuit, ſtudia profitentur, Fratrem FRANCISCUM DENGHIEN in ea penitus hoſpitem & peregrinum cenſent: Sacram nimirum Scripturam in alienos ſenſus ipſum miſerè detorquere obſervant, Traditionis verò vel ipſam notionem ignorare. Articulo IV. Aſſertione IV. pag. 324. doctrinam de Sedis Apoſtolicæ & Eccleſiæ Poteſtate in temporalia Regum Verbo Dei omninò conformem aſſerit, & pro ea militare utriuſque Fœderis Sacras Paginas: atque inprimis illud *Jeremiæ* I. Cap. in perſona ipſius Romano Antiſtiti dictum: *Conſtitui te ſuper Gentes & Regna, ut evellas & deſtruas, &c.* De Poteſtate Romani Pontificis in temporalia Regum, hunc locum qui explicat Regulam interpretandi Scripturas Sacras à Concilio Tridentino traditam ſe non intelligere, aut parvifacere comprobat. Decernit Sancta Synodus Seſſione IV. *Ut nemo ſuæ prudentiæ innixus in rebus fidei & morum ad ædificationem doctrinæ Chriſtianæ pertinentium, Sacram Scripturam ad ſuos ſenſus contorquens, contra eum ſenſum, quem tenuit & tenet Sancta Mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu & interpretatione Scripturarum Sanctarum, aut etiam contra unanimem conſenſum SS. Patrum, ipſam Sacram Scripturam interpretari audeat.* Hunc verò *Jeremiæ* locum, quem profert Licentiatus Lovanienſis, contra Veteris Eccleſiæ ſenſum, contra unanimem SS. Patrum ſententiam, ipſum interpretari, perſpicuum eſt, vel ex eo quòd Patrum & Tractatorum Eccleſiaſticorum neminem, qui duodecim primis Eccleſiæ ſeculis floruerit, laudare potuerit, qui locum illum de Romani Pontificis Poteſtate in temporalia Regum ſit interpretatus. *Innocentium III.* appellat, quem inter Sanctos Patres nemo numeraverit: nec tamen tam abſonam interpretationem affert *Innocentius III.* Ex *Jeremiæ* verbis Pontifici Maximo accommodatis ſolùm colligit, ipſum *ſedere excelſiorem Regibus, & ſolium gloriæ tenere:* id eſt, Poteſtatem Pontificiam eſſe altioris ordinis quàm Regiam, cùm ſpiritualis ſit, & ad animas pertineat. Laudat ſecundò *Bonifacium VIII.* in Extravaganti, *Unam Sanctam*, qui teſtimonium iſtud *Jeremiæ* de Poteſtate quidem Sedis Apoſtolicæ in temporalia Regum interpretatur, ſed ex propria mente, & nullo SS. Patrum præeunte, adeóque contra Regulam exponendi Sacras Scripturas Eccleſiæ à Spiritu Sancto traditam. Extravagantem *Unam Sanctam*, à *Clemente V.* ita temperatam, ut quicquid in Regiæ Auctoritatis imminutionem *Bonifacius* decreverat, irritum ſit, nullus dubitat Eruditus. Legantur quæ ea de re ſcripſimus Articulo VII. Diſſertationis IX. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam XIII. & XIV. Seculi. Laudat *Paulum III.* in Bulla Excommunicationis *Henrici VIII.* Regis Angliæ, qui *Jeremiæ* verba initio Diplomatis in eum duntaxat finem profert, ut *præcipuum ſuper omnes Reges univerſæ terræ cunctóſque Populos obtinere ſe principatum*, id eſt Primatum, & ſummam in ſpiritualibus Auctoritatem ſignificet. Uſus enim obtinuit, ut quoties Summi Pontifices Auctoritatem ſuam exercent, eamdem in ſuarum Præfatione Literarum commendent, antequam ad cauſam ipſam deſcendant. Et quamvis *Paulum Tertium* in eumdem ſenſum *Jeremiæ* verba detorſiſſe detur, in quem *Bonifacius*; exploratum ſemper erit hunc ſenſum *Bonifaciani* ingenii inventum, non Eccleſiæ Veteris, non SS. Patrum interpretationem eſſe, novámque illam *Bonifacii VIII.* & *Pauli III.* expoſitionem à Theologis, qui Regulam à Sacra Synodo Tridentina de Sanctæ Scripturæ interpretatione traditam religiosè ſequuntur, non eſſe admittendam. Laudat denique Lovanienſis Licentiatus *B. Pium V.* in Diplomate adversùs *Eliſabetham* Angliæ Reginam. Sed *Pius V.* ex hoc loco nihil aliud elicit, quàm Romanum Pontificem à Chriſto habere *Plenitudinem Poteſtatis ad Eccleſiam gubernandam, ut fidelem Populum mutuæ charitatis nexu conſtrictum in unitate Spiritûs Sancti Dei contineat, ſalvúmque & incolumem ſuo exhibeat Salvatori.* Quid hæc verò ad Poteſtatem exauctorandi Reges?

Jeremiæ Prophetæ locus de Romani Pontificis poteſtate in temporalia Regum inſcitè explicatus.

II. Jam verò quis ſit hujus *Jeremiæ* loci legitimus ſenſus, ex Patribus, qui illum ſunt commentati, manifeſtum eſt. Vel ad Prophetam ipſum, vel ad Chriſtum, cujus figuram gereret, iſtud pertinet Oraculum: vel ad Evangelii Prædicatores & Prælatos refertur. Primus ſenſus literalis eſt, ſecundus allegoricus, tertius moralis. Si de ipſo Propheta intelligatur, ſenſus eſt ipſum à Deo conſtitui ut Gentium & Regnorum concurſum adversùs Judam vaticinetur; annuntiet, interminetur, ut adverſa & proſpera prædicat: ut ſi Judæi non reſipuerint nuntiet fore ut eos Deus evellat, deſtruat, perdat, ut dicit Cap. XLV. v. 4. *Ecce quos ædificavi, ego deſtruo; & quos plantavi, ego evello.* Si reſipuerint, fore ut Deus eos ædificet, & plantet, id eſt, bene eis faciat, ut ait Cap. XLII. v. 10. *Si quieſcentes manſeritis in terra hac, ædificabo vos, & non deſtruam; plantabo, & non evellam: jam enim placatus ſum ſuper malo quod feci vobis.* Si de Chriſto Propheticum Oraculum intelligatur, ſenſus eſt, ipſum deſtruxiſſe Regnum diaboli, & Eccleſiam plantaſſe atque ædificaſſe. Si ad Prædicatores Evangelicos & Prælatos referatur, ſenſus eſt, ipſos ad vitia deſtruenda & evellenda, ad ſerendas & extruendas virtutes, à Chriſto miſſos & conſtitutos. Priores duas explicationes tradit *S. Hieronymus* in Commentariis. *Conſiderandum* (inquit) *quòd quatuor triſtibus duo læta ſuccedant. Neque enim ædificari poterant bona, niſi deſtructa eſſent mala: nec plantari optima, niſi eradicarentur peſſima. Omnis enim plantatio, quam non plantavit Cœleſtis Pater, eradicabitur: & ædificatio quæ ſupra petram non habet fundamentum, ſed in arena extructa eſt, ſermone Dei ſuffoditur atque deſtruitur. Illam autem, quam conſumet Jeſus ſpiritu oris ſui: & deſtruet adventu præſentiæ ſuæ, omnem ſcilicet ſacrilegam perverſámque doctrinam diſperdet in perpetuum. Porro ea quæ elevantur contra ſcientiam Dei, & in ſua confidunt ſapientia, quæ apud Deum ſtultitia eſt, diſſipabit atque deponet, ut ædificentur pro his humilia, & in locum ſuperiorum quæ deſtructa ſunt & evulſa, extruantur atque plantentur quæ Eccleſiaſticæ conveniunt veritati, & impleatur illud quod dicit Apoſtolus:* Dei ædificatio, Dei agricultura eſtis. 1. Corinth. 3. *Multi hunc locum ſuper Perſona Chriſti intelligunt. Jeremias enim interpretatur, Excelſus Domini, qui deſtruxit Regna diaboli, quæ ſibi in montis oſtenderat excelſo, adverſarias perdidit Poteſtates, delens chirographum errorum in Cruce. De quibus & in Pſalmo poſt hiſtoriæ veritatem τροπικῶς loquitur:* Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum. *Pro his evulſis, deſtructis, & perditis, & in inferiora detractis, ædificatur atque plantatur Eccleſia Dei. Super Jeremiæ autem perſona nulla dubitatio eſt. Legimus enim in conſequentibus, quòd in manu accipiat calicem meri plenum, & pro-*

pinare

pinare jubeatur cunctis in circuitu Nationibus.

Ante S. *Hieronymum* hæc verba & de Chriſto, & de Jeremia intellexerat *Origenes* Homilia 1. in Jeremiam. *De Jeremia* (inquit) *difficilem faciunt interpretationem : quas enim gentes eradicavit Jeremias? Quæ regna ſubvertit, ut meritò ei dictum ſit :* » Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes & ſuper » regna eradicare, & ſuffodere? *Quam habuit poteſtatem ad diſperdendum, ut audierit :* & diſperdere? *Quenam verò ædificavit, ut conſequenter addatur,* ædificare? *Jeremias dixit :* Non profui, neque mihi profuit aliquis : *& quomodo data eſt ei ædificatio atque plantatio? Hæc, ut diximus, ad Salvatorem relata non coarctant interpretantem. Jeremias enim in eis Salvatoris figura eſt.* At conſiderans *Origenes*, ea quæ ſequuntur ad Chriſtum referri non poſſe : *Et dixi : Quis es Dominator Domine? Ecce neſcio loqui, quia juvenis ego ſum :* Convenientius exiſtimat ut de *Jeremia* cuncta exponantur. *Cuncta*, inquit, *ad Jeremiam referre tentabimus : hoc eſt, & ea quæ cum majora ſint, videntur conditionem ejus excedere. Quicumque à Deo accepit verba, ſumens gratiam cœleſtis eloquii, idcirco ea accipit, ut regna gentéſque eradicet atque ſubvertat. Sed cùm nominentur Gentes & Regna, omnis qui divina verba ſuſcipit, nolo ipſum corporaliter intelligere regna & gentes, ſed conſiderans animas hominum regnatas à peccato, juxta id quod in Apoſtolo ſcriptum eſt :* Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore : *Videns quoque multas ſpecies delictorum, allegorizet & regna & gentes per varia delicta, quæ humanas animas poſſederunt; & hæc erunt quæ evellentur & ſuffodientur à ſermonibus Dei, qui dati ſunt ſive Jeremiæ, ſive cæteris Sanctis.* Et infra; *Nec aliquis exiſtimet triſte quiddam Jeremiam recepiſſe, quia conſtitutus ſit ad eradicationem regnorum & gentium. Bonitatis Dei iſtud eſt indicium, eradicare vitia per ſermones, inimica cœleſtis regni regna deſtruere, & bellantes cum ſua gente evertere nationes, eradicare, & ſubvertere. Eſt quædam ædificatio Zabuli, & eſt quædam ædificatio Dei. Quod ſuper arenam extruitur, hoc Zabuli eſt : quod ſuper petram ædificatur, hoc Dei eſt. Unde & his qui* » *ejus ſunt, dicitur :* Dei agricultura, Dei ædifi- » catio eſtis.

Tom. 1. Edit. D. Hueti.
Rom. 6. 12.
1. Cor. 3. 9.

S. *Joannes Chryſoſtomus* in Catena Græcorum Patrum ſuper *Jeremiam* laudatus, quam ex Vaticana Bibliotheca eruit *Michaël Ghiſlerius* Romanus, Clericus Regularis, ſeu in Commentario Græco, quem MS. in Bibliotheca Altaëmpſiana vidit, legit, contulitque idem Author, ut ipſe teſtatur in ſuorum Commentariorum Præfatione, hoc *Jeremiæ* vaticinium omnium ejus vaticiniorum compendium quoddam vocat, quo Judæorum adverſa & proſpera prænunciet. *Quæ prophetare debet* (inquit) *compendio quodam proponit.* (Eradicare) *è civitate nempe exire.* (Effodere) *Templum everti.* (Diſſolvere) *Multitudinem necari.* (Diſperdere) *Domeſticos interimi.* (Reædificare) *Revocari.* (Tranſplantare) *Poſt reditum tutò terram incolere.*

Victor Preſbyter in eadem Catena non abſimili modo hunc locum interpretatur : *Eradicare dicitur Propheta, dum eradicationem prophetat, & contra; ut eradicavit regnum Babylonis, & iterum diſſipavit regnum Nechaoni, Pharaonis, cæterorúmque adverſus quos prophetavit.* Et poſt pauca : » *Plantavit* » *gentes, & ædificavit cùm diceret : Ad te gentes ve-* » *nient ab extremis terræ, & dicent : Falſa quæſierunt* » *Patres noſtri Idola, & non eſt in eis utilitas.*

B. *Theodoretus* Epiſcopus Cyri in Commentario ad illa verba Cap. 1. *Ecce dedi verba mea in os* » *tuum :* ſic exponit : *Et docet quæ ſunt verba :* Ecce » conſtitui te hodie ſuper gentes & regna, ut e- » radices, & evellas, & diſperdas, & deſtruas,

A & reædifices, & plantes. *Prophetavit enim non* « *ſolum Judæorum captivitatem, ſed etiam præſtitam à Cyro libertatem. Prophetavit item & aliis pleriſque Nationibus, non tantùm calamitates omnimodas, ſed & ſalutem per Incarnationem Chriſti Domini donatam. Quapropter eradicare & deſtruere dixit de triſtibus; reædificare verò & plantare de contrariis.*

S. *Gregorius Magnus* III. Parte Paſtoralis, Admonitione xxxv. ita hunc locum tractat : *Jeremiæ miſſo ad Prædicationem dicitur :* Ecce conſti- « tui te hodie ſuper gentes & ſuper regna, ut e- « vellas & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & « B ædifices & plantes. *Quia niſi priùs perverſa de-* « *strueret, ædificare recta utiliter non poſſet : niſi ab auditorum ſuorum cordibus ſpinas vani amoris evelleret, nimirum fruſtra in eis ſanctæ prædicationis verba plantaret.*

Rabanus Maurus interpretationes *Origenis* & S. *Hieronymi* conjungit, & ſuas facit.

S. *Bernardus* Lib. II. De Conſideratione ad Eugenium Papam, Cap. IV. ſic ipſum alloquitur : *Factum te Superiorem diſſimulare nequimus; ſed enim ad quid omnimodis attendendum. Non enim ad dominandum opinor. Nam & Propheta cùm ſimiliter le-* C *varetur, audivit :* Ut evellas & deſtruas; & diſ- « perdas, & diſſipes; & ædifices & plantes. *Quid* « *horum faſtum ſonat? Ruſticani magis ſudoris ſchemate quodam labor ſpiritualis expreſſus eſt. Et nos ergo ut multùm ſentiamus de nobis, impoſitum ſenſerimus Miniſterium, non Dominium datum . . . . . Diſce exemplo prophetico præſidere, non tam ad imperitandum, quàm ad factitandum quod tempus requirit : Diſce ſarculo tibi opus eſſe, non ſceptro, ut opus facias Prophetæ. Et quidem ille non regnaturus aſcendit, ſed extirpaturus.*

Ex his liquidò conſtat, Fratrem *DENGHIEN* D *Jeremiæ* locum ad ſuum ſenſum contorquere, & contra ſenſum Eccleſiæ, ac unanimem ſenſum SS. Patrum illum interpretari, cùm de Sedis Apoſtolicæ Poteſtate in temporalia Regum Prophetæ verba explicat; Tridentini Decreti ad coërcenda *petulantia ingenia* Seſſione IV. editi prævaricatorem eſſe, adeóque *pœnis à Jure ſtatutis* (ut eadem Synodus edicit) puniendum. Recentiorum Interpretum non minùs quàm Veterum Patrum ſuffragio & auctoritate ejus expoſitio deſtituta eſt. *Hugonis à S. Caro* Cardinalis ex noſtro FF. Prædicatorum Ordine aſſumpti, *Thomæ Malvenda*, ejuſdem Ordinis, *Maldonati* & *Sanctii* Societatis Jeſu, *Ghiſlerii* Clerici Regularis, aliorúmE que Commentatorum Catholicorum Expoſitiones legi poſſunt, quæ ex antiquis Patribus expreſſæ, Lovanienſis Licentiati commento nullatenus favent. His adde præſtantiſſimum ex Ordine noſtro Theologum & in Sacra Facultate Pariſienſi Doctorem, *Joannem de Pariſiis*, in excellenti Libro *De Poteſtate Regia & Papali*, Cap. XX. cujus à me laudata Reſponſio eſt ad objectionem ex hoc *Jeremiæ* loco factam, Diſſertatione IX. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi XIII. & XIV. Articulo II. Num. XIII. pag. 312.

II. *Gregorii VII.* doctrinam de Romani Pon- F tificis Poteſtate in temporalia Regum confirmari ait Frater *Denghien* divino Oraculo, Matthæi XVI. *Quæcumque ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcumque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis.* Quòmodo verò id probat? Ex ipſomet *Gregorio VII.* cujus factum, doctrina, interpretatio in controverſiam veniunt : ex *Innocentii IV.* Sententia contra *Fridericum II.* Imperatorem in Concilio Lugdunenſi I. quam à ſolo Pontifice, non ab ipſo Concilio latam probavi Diſſertatione V. in Hiſtoriam XIII. & XIV. Seculi, Articulo III. quam ne quidem attigit Licentia-

Chriſti ſententia, *Quæcumque ligaveris, &c.* Romani Pontificis Poteſtatem in Regum temporalia non probat.

tus Lovanienſis, uti nec Articulum III. Diſſertationis II. in quo Lateranenſis Concilii IV. Canonem tertium indirectam in temporalia Regum & Principum Supremorum Poteſtatem Eccleſiæ vel Romano Pontifici non tribuere demonſtravi. Lateranenſe tamen & Lugdunenſe Concilium pro ſui erroris defenſione laudat *F. Denghien* nulla iſtarum Diſſertationũ, argumentorúmque noſtrorum mentione factâ, quia apud *Baronium*, *Bellarminum*, & *Sanderum*, non invenit quid ad illa reponeret. *Innocentius* quidem *Quartus* in ſua contra *Fridericum II.* Sententia, ſe *Jeſu Chriſti vices in terris tenere*, *ſibique in Beati Petri Apoſtoli perſona dictum* præfatur: *Quodcumque ligaveris ſuper terram, &c.* Sed hæc ad Primatum Romani Pontificis confirmandum tantùm valent, quem deinde ultra fines à Chriſto conſtitutos extendit, Imperatorem exauctorando. Cæterùm etſi divinum illud Oraculum *Innocentius IV.* de Poteſtate Sedis Apoſtolicæ in temporalia Regum intellexerit, inde colligere non potuit *F. Denghien* abſque craſſa Scripturæ Sacræ & Traditionis ignorantia, hunc eſſe legitimum verborum illorum ſenſum: cùm ex Græcorum Latinorúmque Patrum unanimi conſenſu, quorum loca indicavi Articulo x. Diſſertationis meæ pag. 353. & 354. & ex Eccleſiæ publicis precibus conſtet, de ſolis peccatis & cenſuris intelligendam eſſe illam Chriſti Sententiam, ligandi & ſolvendi Poteſtatem *S. Petro*, & in ipſo omnibus Pontificibus tribuentis. Quis verò judicii non penitus inops, aut qui vel Traditionis definitionem non ignoraverit, aſſeret eam explicationem Scripturæ ac Traditioni conſentaneam eſſe, & ſecundùm unanimem conſenſum Sanctorum Patrum, eúmque ſenſum quem tenuit & tenet Sancta Mater Eccleſia, quam nemo Patrum, nemo veterum Pontificum, ante *Gregorium VII.* tradidit? *Tertullianum* audire juvat Lib. De Præſcriptionibus Hæreticorum, Cap. XXXI. *Sed ab exceſſu revertar ad principalitatem veritatis, & poſteritatem mendacitatis diſputandam, ex illius quoque Parabola patrocinio quæ bonum ſemen frumenti à Domino ſeminatum in primore conſtituit, avenarum autem ſterilis fœni adulterum ab inimico diabolo poſtea ſuperducit. Propriè enim doctrinarum diſtinctionem figurat, quia & alibi Verbum Dei ſeminis ſimilitudo eſt. Ita ex ipſo ordine manifeſtatur, id eſſe dominicum & verum, quod ſit prius traditum: id autem extraneum & falſum, quod ſit poſteriùs immiſſum.* Porrò interpretatio divini Oraculi, *Quodcumque ſolveris, &c.* de poteſtate ligandi & ſolvendi animas, ligandi (inquam) per Cenſuras & pœnas ſatisfactorias, ſolvendi per Abſolutionem Sacramentalem & Indulgentias, priùs tradita eſt, ab Origene ſcilicet, SS. Cypriano, Hilario, Paciano, Ambroſio, Amphilochio, Joanne Chryſoſtomo, Hieronymo, Auguſtino, Leone, Gregorio Magno, Venerabili Beda, S. Bernardo, aliiſque Patribus, quos in Diſſertatione mea laudavi, & quorum loca indigitavi: à *Paulo I.* Pontifice Maximo Epiſtola x. ad Proceres Francorum ſcribente: *Firmum quippe Beatiſſimum Petrum Apoſtolorum Principem, cui à Redemptore noſtro ligandi ſolvendique peccata in cœlo & in terra conceſſa eſt poteſtas, adepti eſtis protectorem*: Ab *Hadriano I.* in Epiſtola I. ad *Carolum Magnum* de *B. Petro* ſcribente: *Cui Claves Regni cœlorum ab omnium Opifice facinorum nexus, ſolvendi ſimúlque ligandi eſt attributa facultas*: Sola ab Eccleſia recepta eſt hæc expoſitio XII. ſeculorum ſpatio, & poſt *S. Gregorium* hanc ab eo præſcriptam Orationem in Feſto *Cathedræ S. Petri* recitante: *Deus qui Beato Petro Apoſtolo tuo collatis clavibus Regni cœleſtis ligandi atque ſolvendi animas Pontificium tradidiſti, &c.* Hanc

A (inquam) interpretationem ſolam legitimam ſe credere ipſo uſu comprobavit Eccleſia. *Legem enim credendi lex ſtatuit ſupplicandi*; ut ſcribebat olim *Celeſtinus I.* ad Epiſcopos Galliæ. Illa igitur interpretatio ſola cenſenda eſt dominica & vera. Quæ verò de indirecta Poteſtate Sedis Apoſtolicæ in temporalia Regum, & de Auctoritate abſolvendi eorum ſubditos à vinculo juramenti fidelitatis, & obedientiæ ipſis debitæ, Chriſti verba exponit, poſteriùs immiſſa eſt, à *Gregorio VII.* & ab aliis quibuſdam recentioris ævi propugnata. Ea igitur interpretatio extranea eſt & falſa. *Vincentium* quoque *Lirinenſem* in Commonitorio audire

B præſtat: *In ipſa (inquit) Catholica Eccleſia magnopere curandum eſt, ut id teneamus, quod ubique, quod ſemper, quod ab omnibus creditum eſt: hoc eſt etenim verè propriéque Catholicum... Sed hoc ita demum fiet, ſi ſequamur univerſitatem, antiquitatem, conſenſionem.* Det operam Catholicus Doctor neceſſe eſt, *Ut collatas inter ſe Majorum conſulat, interrogétque Sententias, eorum duntaxat, qui diverſis licèt temporibus & locis, in unius tamen Eccleſiæ Catholicæ communione & fide permanentes, Magiſtri probabiles extiterunt: & quicquid non unus aut duo*

Cap. 2.
Cap. 4.

C *tantùm, ſed omnes pariter uno eodémque conſenſu apertè, frequenter, perſeveranter, tenuiſſe, ſcripſiſſe, docuiſſe cognoverit, id ſibi quoque intelligat abſque ulla dubitatione credendum... Quicquid verò quamvis ille ſanctus & doctus, quamvis Epiſcopus, quamvis Confeſſor & Martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes ſenſerit, id inter proprias & occultas & privatas opiniunculas à communis, publicæ & generalis ſententiæ auctoritate ſecretum ſit, nec cum ſummo ſalutis æternæ periculo, juxta ſacrilegam Hæreticorum & Schiſmaticorum conſuetudinem, univerſalis Dogmatis veritate dimiſſa, unius hominis novitium*

Cap. 17.

D *ſectemur errorem.* An, quæſo, interpretatio horum Chriſti verborum, *Quodcumque ligaveris, &c.* à *Gregorio VII.* & *Bonifacio VIII.* de Romani Pontificis Poteſtate in temporalia Regum, præter omnes & contra omnes duodecim priorum ſeculorum Patres tradita, ubique, ſemper, & ab omnibus credita eſt? An *Gregorius VII.* & *Bonifacius VIII.* in divini hujus oraculi expoſitione ſecuti ſunt univerſitatem, antiquitatem, conſenſionem? An aſſeruerunt quod Patres uno eodémque conſenſu apertè, frequenter, perſeveranter tenuerunt, docuerunt, ſcripſerunt? Nullum cer-

E tè ante *Gregorium VII.* hujus interpretationis Authorem afferre poteſt Licentiatus Lovanienſis. Errat igitur ipſe, & errantes ſequitur alios recentiores Theologos, *dum juxta Hæreticorum & Schiſmaticorum conſuetudinem, univerſalis Dogmatis antiqua veritate dimiſſa, unius hominis novitium ſectantur errorem.* His adde, quòd ſicut *S. Petro* Chriſtus dixit: *Quodcumque ligaveris ſuper terram, &c.* ſic omnibus Apoſtolis, & in eorum perſona Succeſſoribus Epiſcopis dixit: *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in Cælo; & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in*

F *Cælo.* Nemo tamen ex hoc loco unquam collegit, Epiſcopis indirectam in temporalia Regum auctoritatem convenire.

III. Expreſſum Domini teſtimonium pro *Gregorii VII.* ſententia *Joannis XXI.* Cap. extare ait F. *Denghien*, ubi gregem ſuum *Petro*, ac ejus Succeſſoribus Romanis Pontificibus commendans, dixit: *Paſce oves meas, paſce agnos meos.* Scilicet *Paſce agnos*, idem eſt Lovanienſi Licentiato ac, *Depone Reges.* Hæc verba *S. Petro* in perſona Eccleſiæ dicta in hunc ſenſum Veterum Patrum & Tractatorum Eccleſiaſticorum flexiſſe neminem compertum eſt iis, qui in eorum lectione ſunt verſati. Hunc locum exponunt Clerus Romanus in Epiſtola

ad

ad *S. Cyprianum* de Lapſorum cauſa, *S. Cyprianus* Lib. *De Unitate Eccleſiæ*, *Origenes* in Cap. 6. Epiſtolæ ad Romanos, *S. Ambroſius* Lib. x. in Lucam ad Cap. 24. *S. Joannes Chryſoſtomus* Homilia LXXVII. in Evangelium S. Joannis, & Homilia LXXIX. in S. Matthæum; *S. Hieronymus* Lib. XVII. in Iſaïam, Cap. 62. & Lib. XVIII. Cap. 63. *S. Auguſtinus* Tractatu CXXIII. in Joannem, *S. Cyrillus Alexandrinus* in Cap. XXI. S. Joannis Lib. XII. Commentariorum *S. Leo* Sermone II in Natali Apoſtolorum Petri & Pauli, *S. Baſilius Seleucienſis* Oratione XXVIII. *S. Eucherius*, ſeu alius Author Sermonum *Euſebio Emiſſeno* adſcriptorum, Sermone de Natali SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, *S. Maximus Taurinenſis* Sermone in eodem Feſto, *S. Gregorius Magnus* Epiſtola XXXI. Libri IV. ad *Mauritium* Imperatorem datâ, *S. Paterius* Lib. II. in Evangelium S. Joannis, Cap. 58. Venerabilis *Beda* in Cap. XXI. S. Joannis, *S. Bernardus* Lib. II. De Conſideratione, Cap. 8. Horum verò Patrum nemini venit in mentem hæc interpretatio de Poteſtate Indirecta Romani Pontificis in temporalia Regum. Hunc tamen locum ſic exponere Fratri *Denghien* non modò placet, ſed expreſſum aſſerere pro *Gregorii VII.* ſententia, & hanc expoſitionem non eſſe contra unanimem SS. Patrum conſenſum, & contra eum ſenſum quem tenuit & tenet Sancta Mater Eccleſia; quia ſic expoſuerunt Eminentiſſimus Cardinalis *Baronius ad annum* 800. *Num.* 15. *&* 16. & *Nicolaus Sanderus* Lib. II. de Viſibili Monarchia, Cap. IV. *O Thimothee* (inquit Apoſtolus) *depoſitum cuſtodi, devita profanas vocum novitates.* Sacerdotes & Doctores in *Timothei* perſona alloquitur, eúſque ad Catholicæ doctrinæ depoſitum ſervandum hortatur. *Quid verò eſt depoſitum?* Reſpondet *Vincentius Lirinenſis* Cap. XXVII. Commonitorii: *Id eſt, quod tibi creditum eſt, non quod à te inventum; quod accepiſti, non quod excogitaſti: rem non ingenii, ſed doctrinæ; non uſurpationis privatæ, ſed publicæ Traditionis; rem ad te perductam, non à te prolatam: in qua non author debes eſſe, ſed cuſtos; non inſtitutor, ſed ſectator: non ducens, ſed ſequens.* Num verò id de expoſitione *Baronii* & *Sanderi* dici poteſt, quorum ſe pediſſequum Licentianis Lovanienſis, non SS. Patrum diſcipulum demonſtrat? Adde, quod hæc Chriſti verba ſingulos etiam Epiſcopos ſpectare, non Romanum duntaxat Pontificem, *S. Chryſoſtomus* & *S. Auguſtinus* docent: ille Homilia LXXVIII. in Matthæum; iſte Libro de Agone Chriſtiano, Cap. XXX. *Amas me, Petre? Paſce oves meas. . . . QUOD non ad Sacerdotes ſolummodo dictum eſt, verùm etiam ad ſingulos noſtrùm, quibus vel minimus grex commiſſus eſſe videtur* (inquit S. Chryſoſtomus) *Huic Eccleſiæ claves Regni Cœlorum datæ ſunt, cùm Petro datæ ſunt, & cùm ei dicitur, ad omnes dicitur: Amas me? Paſce oves meas.* (inquit S. Auguſtinus) His duobus & alii Patres ſuffragantur. Quis tamen inde colligat indirectam Epiſcoporum Poteſtatem in temporalia Regum?

2. ad Timoth. 6.

Pa. 173. Fratris *Denghien* confidentiam quis non miretur? *Senſus* (inquit) *verborum Chriſti*, Quæcumque ligaveris, &c. *quem Natalis prætendit, Patribus incognitus & peregrinus eſt. Ex his nihilominus hic Author non erubeſcit concludere:* Quæ cùm ita ſint, » verba illa Chriſti, *Quodcumque ligaveris, &c.* de » Poteſtate abſolvendi ſubditos à Sacramento fi» delitatis, quo Regi ſunt adſtricti, intelligi » non debent, & qui ſic intelligeret aut expone» ret, peccaret contra Decretum Synodi Triden» tinæ, &c.

Senſus verborum Chriſti, *Quæcumque ligaveris*, quem protuli, is eſt; conceſſam à Chriſto Beato A *Petro*, in eoque omnibus ejus Succeſſoribus, & Epiſcopis, atque Sacerdotibus, poteſtatem ligandi & ſolvendi animas; ligandi quidem tum per Cenſuras Eccleſiaſticas, tum per ſatisfactiones in Pœnitentiæ foro impoſitas; ſolvendi per Abſolutionem ſive Canonicam ſive Sacramentalem. Unde ex illis verbis, Pœnitentiæ Sacramentum, & Abſolvendi Poteſtas Sacerdotibus à Chriſto data, & Confeſſionis Jure Divino neceſſitas, contra Hæreticos demonſtrantur, ſicut & ex aliis Chriſti verbis: Joannis XX. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis,* B *retenta ſunt*: Utriuſque enim loci eumdem eſſe ſenſum SS. Patres & Sacra Synodus Tridentina docent. Patrum loca in Diſſertatione mea laudavi. Concilii Tridentini verba ſubjicio. Seſſione XIV. De Pœnitentia, Cap. I. ſic habet: *Dominus Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipuè inſtituit, cùm à mortuis excitatus, inſufflavit in Diſcipulos ſuos, dicens.* Accipite Spiritum Sanctum: quorum re« miſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum « retinueritis, retenta ſunt. *Quo tam inſigni facto,* « *& verbis tam perſpicuis, Poteſtatem remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandos Fideles poſt Ba-* C *ptiſmum lapſos, Apoſtolis & eorum legitimis Succeſſoribus fuiſſe communicatam, univerſorum Patrum conſenſus ſemper intellexit. Quare veriſſimum hunc illorum verborum Domini ſenſum Sancta hæc Synodus probans & recipiens, damnat commentitias eorum interpretationes, &c.* Cap. V. *Ex inſtitutione Sacramenti Pœnitentiæ jam explicatâ, univerſa Eccleſia ſemper intellexit, inſtitutam etiam eſſe à Domino integram peccatorum Confeſſionem, & omnibus poſt Baptiſmum lapſis Jure Divino neceſſariam exiſtere: quia Dominus noſter Jeſus Chriſtus è terris aſcenſurus ad Cœlos, Sacerdotes ſui ipſius Vicarios reliquit tamquam Præſides & Judices, ad quos omnia mortalia* D *crimina deferantur, in quæ Chriſti Fideles ceciderint; quo pro Poteſtate clavium, remiſſionis aut retentionis peccatorum Sententiam pronuntient.* Cap. VI. *Circa Miniſtrum autem hujus Sacramenti, declarat Sancta Synodus falſas eſſe, & à veritate Evangelii penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quoſvis homines præter Epiſcopos & Sacerdotes, Clavium Miniſterium pernicioſè extendunt, putantes verba illa Domini:* Quæcumque ligaveritis ſuper terram, erunt al« ligata & in Cœlo, *&* quorum remiſeritis pec« cata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, « retenta ſunt: « *ad omnes Chriſti Fideles indifferen-* E *ter & promiſcuè contra inſtitutionem hujus Sacramenti, ita fuiſſe dicta, ut quivis Poteſtatem habeat remittendi peccata; publica quidem per correptionem, ſi correptus acquieverit, ſecreta verò per ſpontaneam Confeſſionem cuicumque factam.* Cap. VIII. *Habeant autem præ oculis, ut ſatisfactio quam imponunt, non ſit tantùm ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem: nam Claves Sacerdotum non ad ſolvendum duntaxat, ſed & ad ligandum conceſſas, antiqui Patres & credunt & docent, &c.* Canone X. *Si quis dixerit, Sacerdotes qui in peccato mortali ſunt, Poteſtatem ligandi & ſolvendi non ha-* F *bere; aut non ſolos Sacerdotes eſſe Miniſtros Abſolutionis, ſed omnibus & ſingulis Chriſti Fidelibus eſſe dictum:* Quæcumque ligaveritis ſuper terram, « erunt ligata & in Cœlo; & quæcumque ſolve« ritis ſuper terram, erunt ſoluta & in Cœlo; & « Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, « & quorum retinueritis, retenta ſunt: *quorum* « *verborum virtute quilibet abſolvere poſſit peccata: publica quidem per correptionem duntaxat, ſi correptus acquieverit; ſecreta verò per ſpontaneam Confeſſionem, Anathema ſit* . . . Hunc ſenſum *Patribus incognitum & peregrinum* qui aſſeruerit, (ut aſſerit

Frater

Frater *Denghien*) neceſſe eſt cenſeat, Sacram Synodum Tridentinam contra Regulam à ſe ipſa traditam & commendatam, de Scriptura Sacra contra unanimem ſenſum SS. Patrum non explicanda, peccaſſe, ſensúmque verborum Chriſti *Patribus incognitum & peregrinum* Eccleſiæ obtruſiſſe : quæ propóſitio hæreſim ſapit.

At (inquit) Poteſtatem ligandi & ſolvendi Sacra Synodus ad ſpiritualia non reſtringit ; non negat quin Chriſti verba de Poteſtate deponendi Reges intelligantur. Digna Licentiato Lovanienſi Reſponſio ! Quaſi verò ſenſus literalis Scripturæ Sacræ unanimi Patrum conſenſu traditus & explicatus, adeóque ab Apoſtolis & à Chriſto acceptus, ab Eccleſia in Synodo Oecumenica velut Dogma Fidei declaratus, cæteros ſenſus velut peregrinos & falſos non excludat. Si enim hæc reſponſio ferenda ſit, quidni eodem jure dicere liceat, Sacram Synodum Tridentinam non negare, quin illa Chriſti verba, *Quæcumque ſolveritis*, *&c.* intelligantur etiam de Poteſtate ſolvendi conjugia ritè ac legitimè contracta & cónſummata ; de Poteſtate expungendi quæcumque debita civilia, & quoſlibet Contractus irritos faciendi ; de Poteſtate abſolvendi à votis ſolemnibus legitimè nuncupatis, quam Summo etiam Pontifici negat *S. Thomas*. In promptu enim erit ut dicatur: SS. Patres & Sacra Synodus Tridentina hunc ſenſum non excludunt. Non erubeſco, Chariſſime Frater *DENGHIEN*, nec erubeſcam unquam aſſerere verba illa Chriſti : *Quodcumque ligaveris*, *&c.* perperam, falsò, erroneè, temerè explicari de Poteſtate abſolvendi ſubditos à vinculo fidei & obedientiæ, quo Regibus ſunt obſtricti, quia non erubeſco Evangelium Dei, non erubeſco ſermones Chriſti.

IV. At (inquit *F. Denghien*) Eccleſia in Solemnitate *S. Petri* canere conſuevit : *Tu es Paſtor ovium, Princeps Apoſtolorum, tibi tradidit Deus omnia Regna Mundi* : Ergo Summus Pontifex Poteſtatem habet indirectam in temporalia Regum.

Breviarium fœliciùs quàm Scripturæ Sacræ laudata ſuperiùs teſtimonia non interpretatur Licentiatus Lovanienſis. Chriſtum omnia Regna Mundi *S. Petro* tradidiſſe canit Eccleſia, ut ea in ſpiritualibus gubernaret, non ut iis temporaliter dominaretur, & à poſſeſſoribus legitimis auferret: ut per totum orbem homines à peccatorum vinculis, non à fide & obedientia Regibus debita ſolveret : unde eadem Eccleſia canit : *Jam bone Paſtor, Petre, clemens accipe vota precantum, & peccati vincula reſolve tibi poteſtate tradita, quâ cunctis cœlum verbo claudis, aperis.*

Clementina, Paſtoralis, explicatur.

V. *Clementem V.* commentorum ſuorum teſtem advocat Lib. II. Clementinarum Tit. XI. Cap. II. cúmque ſuperiores illas, non dicam expoſitiones, ſed interpolationes verborum Chriſti ſuo facto probaſſe confidenter aſſerit, quia » Sententiam ab *Henrico* Imperatore in *Robertum* » Siciliæ Regem latam *irritavit*, Conſtitutione ea » de re edita, ac loco citato inſertâ.

Clementinam, *Paſtoralis*, vel pro ſuâ diligentia totam non legit *F. Denghien*, vel pro ſuâ perſpicacia non intellexit, vel pro ſua ingenuitate diſſimulandum duxit *Clementem V.* Sententiam illam reſcidiſſe, quia lata erat à non Judice, cùm *Robertus* Siciliæ Rex, Sedis Apoſtolicæ Feudatarius, à Romano duntaxat Pontifice judicari & Regno privari poſſet ; nec ab Imperatore in jus vocari ratione feudorum quæ ab Imperio tenebat, niſi Summus Pontifex, in cujus fiduciaria ditione morabatur, ipſum ad Auguſti tribunal rogatus remitteret. *Nos quoque* (inquit) *Regis ordinarius Judex, quòd ad Imperatoris Judicium citaremus, vel citari aut remitti faceremus eumdem, nequaquam fuimus requiſiti : imò licèt ad Nos & Curiam noſtram temporibus illis rumores frequenter de Curia Imperatoris venirent, & juxta eum etiam quidam ex Fratribus noſtris eſſent, priùs tamen dictæ Sententiæ promulgatio, quàm aliquid de Proceſſibus antecedentibus ad audientiam noſtram pervenit. . . . Rurſus non eſt ſilentio relinquendum, quòd ipſe Rex noſter & Eccleſiæ Romanæ, ratione Regni prædicti, notoriè ſubditus, homóque ligius & vaſſallus, ac in eodem Regno, non in Imperio, certum, continuum, & notorium ſuum habens domicilium, ac originem inde trahens, Imperatori eo modo non ſubfuit, quòd in eum crimen læſæ Majeſtatis commiſerit : Quantumlibet omnia in Sententia ſupra dicta contenta veritatem indubiam continerent : ſicque nedum non jure, imò nec juris colore tulit Imperator Sententiam ſupradictam in Regem ex cauſa quæ veritatis ſubſiſtentiam non habebat : propter quam etiam, quatenus in eo fuit, Regem eumdem privando Regno & Regia Dignitate ; ac terris etiam aliis, & Juriſdictionibus perpetuis, & temporalibus, quæ ſub eo nullatenus, vel ab eo, ſed à Nobis & ſub Nobis tenebat. . . . . Abſolvendo quoque ab omni fidelitate, obligatione, ſervitio, promiſſione ac pacto, Provincias omnes, civitates, & caſtra, & loca, ipſiuſque vaſſallos. & feudatarios, & alios quoſlibet eidem Regi quomodolibet obligatos : cùm includerentur in abſolutione hujuſmodi terræ & perſonæ Nobis & Eccleſiæ Romanæ ſubjectæ : propriæ terminos poteſtatis exceſſit, in meſſem noſtram mittens perperam ſuam falcem.*

Romana Synodus ſub Gregorio VII. novum robur ejus Sententiæ de Poteſtate Sedis Apoſtolicæ in Regum temporalia non addidit.

VI. Romanam Synodum ſub *Gregorio VII.* fruſtra nobis opponit Frater *Denghien*, cùm illa *Henricum* quidem Imperatorem authore *Gregorio VII.* depoſuerit, ſeu depoſitionis Sententiam ferenti aſſenſerit, ex præjudiciis, ex ſubreptione ; & quæſtione de Sedis Apoſtolicæ Poteſtate in temporalia Regem non examinata ; cúmque privata Synodus, Romano etiam Pontifice Præſide, indeficientis Judicii Privilegio donata non ſit à Chriſto, ſicut Oecumenica, cujus hæc prærogativa eſt, necnon univerſalis Eccleſiæ quam repræſentat, ut docent Eccleſia Gallicana, & Sacra Facultas Pariſienſis. Sanè tam erraſſe *Gregorium VII.* cum Romana Synodo in quæſtione de Sedis Apoſtolicæ Poteſtate in temporalia Regum, abſque irreverentia in eamdem Sedem dici poteſt ; quàm erraſſe *Stephanum Sextum* & *Sergium III.* cum Synodis etiam Romanis, in quibus *Formoſi* Papæ Ordinationes irritas & iterandas ſanxerunt, perſuaſi Ordinationes ab Epiſcopis depoſitis factas nullas eſſe : quæ non facti duntaxat, ſed & Juris quæſtio erat. Quid *Bonifacium II.* commemorem, qui in Romana Synodo anno DXXXI. Succeſſorem ſibi peſſimo & Sacris Canonibus contrario Decreto deſignavit *Vigilium* Diaconum, Clero ad conſenſum ſuum Chirographis & Jurejurando præbendum ac firmandum impulſo : quem errorem deinde emendavit, & pœnitendum Decretum reſcidit, ac ante Confeſſionem *S. Petri* flammis tradidit in altera Synodo, ut teſtatur *Anaſtaſius Bibliothecarius* in ejus Vita ? Quid *Leonem IV.* qui Matrimonium, quoad vinculum, fornicationis causâ diſſolvi, læſóque conjugi licitum eſſe aliud contrahere, declaravit cum Romana Synodo anno DCCCLIII. Canone XXXVI ? Hæc expendiſſet Licentiatus Lovanienſis, ſi Antiquitatis Eccleſiaſticæ vel levi notitia imbutus fuiſſet, nec tam protervè contenderet *Gregorii VII.* opinionem de Sedis Apoſtolicæ Auctoritate in temporalia Regum non eſſe Verbo Dei contrariam, quia Romanæ Synodi Præſules illam opinionem approbarunt, ſive illa indiſcuſsâ quidem,

dem, ſed tamen ſuppoſitâ, Sententiæ in *Henricum* Imperatorem ab ipſo latæ ex ſubreptione conſenſerunt.

Quæ ex Patribus profert F. Denghien ad Gregorii VII. Sententiam confirmandam, nullatenus illi favent.

VII. Quæ ex Patribus profert Licentiatus Lovanienſis ad *Gregorii VII.* Sententiam confirmandam, nullatenus ipſi favent, nec magis probari ex iis poteſt indirecta Poteſtas Romani Pontificis in Regum temporalia, quàm Syſtema Copernici. Poteſtatem Imperatoribus ac Regibus *cœlitus datam fatemur, ut qui bona appetunt adjuventur, ut cœlorum via largiùs pateat, ut terreſtre Regnum cœleſti Regno famuletur* (ut ait *S. Gregorius Magnus* Lib. II. Epiſtola LXI.) Quid verò aliud ex eo colligi poteſt, quàm Regiam Poteſtatem, juvare ac tueri debere Eccleſiam, Deique honorem & cultum promovere? Quo ſenſu dixit *S. Auguſtinus* Epiſtola L. ad *Bonifacium* Comitem: *Quomodo ergo Reges Domino ſerviunt in timore, niſi ea quæ contra juſſa Domini fiunt, religioſa ſeveritate prohibendo atque plectendo? Aliter enim ſervit, quia homo eſt; aliter, quia etiam Rex eſt. Quia homo eſt, ei ſervit vivendo fideliter: Quia verò etiam Rex eſt, ſervit Leges juſta præcipientes & contraria prohibentes, convenienti vigore ſanciendo . . . . In hoc ergo ſerviunt Domino Reges in quantum ſunt Reges, cùm ea faciunt ad ſerviendum illi, quæ non poſſunt facere niſi Reges.* Quo item ſenſu *S. Iſidorus Hiſpalenſis*, & ex eo Sexta Synodus Pariſienſis part. II. Cap. I. dicunt: *Principes Seculi nonnumquam intra Eccleſiam Poteſtatis adepta culmina tenent, ut per eamdem Poteſtatem Diſciplinam Eccleſiaſticam muniant. Cæterùm intra Eccleſiam Poteſtates neceſſariæ non eſſent, niſi ut, quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ ſermonem, Poteſtas hoc imperet per Diſciplinæ terrorem. Sæpe per Regnum terrenum cœleſte Regnum proficit, ut qui intra Eccleſiam poſiti contra Fidem & Diſciplinam Eccleſiæ agunt, rigore Principum conterantur, ipſamque Diſciplinam, quam Eccleſiæ utilitas exercere non prævalet, cervicibus ſuperborum Poteſtas Principalis imponat, & ut venerationem mereatur, Poteſtas impertiat. Cognoſcant Principes ſeculi, Deo debere ſe reddere rationem pro Eccleſia, quam à Chriſto tuendam ſuſcipiunt. Nam ſive augeatur Pax & Diſciplina Eccleſiæ per fideles Principes, ſive ſolvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum Poteſtati ſuam Eccleſiam credidit.* Hoc ſenſu à *S. Gregorio* dictum eſt: *Poteſtatem* Regibus *cœlitus datam, ut terreſtre Regnum cœleſti Regno famuletur*: non verò quòd ſpiritualis Poteſtas jus habeat evertendi temporalem; quòd Pontifex Romanus herile jus habeat in Reges, ipſóſque exauctorare poſſit, ut ineptè colligit cum *Sandero* Licentiatus Lovanienſis.

Lib. IV. De Conſiderat. ad Eugenium cap. 3.

VIII. Cum *S. Bernardo* fatemur, & materialem gladium eſſe Eccleſiæ, ſed *ad nutum Sacerdotis*, id eſt, Summo Pontifice monente, adhortante, dirigente, *pro Eccleſia exerendum*, non *ab Eccleſia* contra Reges diſtringendum, ut fusè expoſui Articulo II. Diſſertationis IX. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam XIII. & XIV. Seculi, Num. XI. à pag. 307. ad pag. 313. Si enim (inquiebam) *S. Bernardus* auctoritatem aliquam in temporalia Regum Eccleſiæ ac Romano Pontifici à Chriſto collatam cenſuiſſet, non ſolum *nutum*, ſed *juſſum* in diſtrictione gladii temporalis ipſi convenire cenſuiſſet. Mentem verò *S. Bernardi* ex his Libri II. ad *Eugenium III.* verbis manifeſtam feci: *Reges gentium dominantur eorum: Vos autem non ſic. PLANUM eſt quòd Apoſtolis interdicitur dominatus: Ergo & tu tibi uſurpare cave aut dominans Apoſtolatum, aut Apoſtolicus dominatum. Planum eſt quia ab utroque prohiberis. Si utrumque ſimiliter habere voles, perdes utrumque. Alioquin non te exceptum illorum numero » putes, de quibus conqueritur Dominus*: Ipſi regnaverunt, & non ex me; Principes extiterunt, & non cognovi. « *Forma Apoſtolica hæc eſt: Dominatio interdicitur; indicitur miniſtratio. Exi, ò Eugeni; exi (inquam) in mundum. Ager enim mundus eſt: iſque tibi creditus eſt. Exi in illum, non tanquam dominus, ſed tanquam villicus, videre & procurare, unde exigendus es reddere rationem. Non à Chriſto vel ejus Vicario Petro habet Summus Pontifex Dominatum. . . . In criminibus, non in poſſeſſionibus Poteſtas veſtra: quoniam propter illa, non propter iſtas accepiſtis claves Regni cœlorum. Habent hæc infima & terrena Judices ſuos Reges & Principes terræ. Quid ergo fines alienos invaditis? Quid falcem veſtram in meſſem alienam extenditis? Non quia indigni vos, ſed quia indignum vos talibus inſiſtere, quippe potioribus occupati.* Non alius eſt *Gregorii IX.* ſenſus in Epiſtola ad *Germanum* Patriarcham Conſtantinopolitanum ſcribentis: *Uterque gladius Eccleſiæ traditur, ſed ab Eccleſia exercendus eſt unus, alius pro Eccleſia manu ſecularis Principis eximendus: unus à Sacerdote, alius ad nutum Sacerdotis adminiſtrandus à Milite.*

IX. Imperitiam verò ſuam prodit Frater *Denghien* pag. 185. ſcribens: *Hucuſque de his Petrus Damiani, cui Catholica dogmata penitus adverſantur, quibus hæreſis errore notantur omnes, qui ab Eccleſia Romana Cathedra Petri è duobus alterum gladium auferunt, nec niſi ſpiritualem concedunt, ipſo S. Bernardo dicente:* « *Materialem gladium qui tuum negat, non ſatis mihi videtur attendere verbum Domini dicentis: Converte gladium tuum in vaginam.* »

Si ex Scriptura Sacrâ ſecundùm literalem ſenſum intellecta, aut ex Traditione erui poſſet utrumque gladium eſſe Eccleſiæ & Romano Pontifici à Chriſto traditum, hæreſis errore notandi eſſent; qui temporalem gladium Eccleſiæ negant: Sed quandoquidem nec ſenſus literalis Scripturæ Sacræ, nec Traditio id docet, Catholicè aſſeritur ſpiritualem duntaxat gladium ad Eccleſiam pertinere, in temporalem ſolum directionis jus habere, quem Chriſtiani Principes ad Eccleſiæ defenſionem à Deo acceperunt. Porro locum Evangelii *Lucæ XXIII.* de duobus gladiis, allegoricè duntaxat de gladio ſpirituali & temporali intelligi *Bellarminus* ipſe (quem Judicem non repudiabit Frater *Denghien*) fatetur Lib. V. de Romano Pontifice Cap. V.: *Reſpondeo (inquit) ad literam nullam fieri mentionem in eo loco Evangelii de gladio ſpirituali vel temporali Pontificis, ſed ſolum Dominum illis verbis admonere voluiſſe Diſcipulos, tempore Paſſionis ſuæ in iis anguſtiis & metu ipſos futuros fuiſſe, in quibus eſſe ſolent, qui tunicam vendunt ut emant gladium, ut ex Theophylacto aliiſque Patribus colligitur.* Et *Maldonatus* in Cap. XXIII. *S. Lucæ*: ubi obſervavit Apoſtolos non intellexiſſe quid Chriſtus ſignificare voluiſſet, gladióſque de quibus loquebantur dicentes: *Ecce duo gladii hic*: non fuiſſe militares gladios, ſed ruſticos ad ſecandas res neceſſarias; quales lanii & homines ruſtici habere ſolent; poſtquam myſticas *S. Ambroſii* & Venerabilis *Bedæ* interpretationes attulit, quas & *S. Thomas* in Catena Aurea refert, ſubdit: *Alii recentiores Interpretes, duos ex hoc loco gladios Eccleſiam habere colligunt, alterum ſpiritualem; temporalem alterum: quos ut habeat, ex hoc certè loco non habet; ubi de aliis, ut explicavimus, agitur gladiis.* Cùm itaque ex uno ſenſu hiſtorico ſive literali trahi poſſit argumentum, ut docent *S. Hieronymus* in Cap. XIII. *S. Matthæi*, *S. Auguſtinus* Epiſtola XLVIII. ad *Vincentium*, *S. Thomas* I. P. Q. I. A. X. ad I. *Bellarminus* ipſe Lib. III. *De Verbo Dei*, Cap. III. totáque Theologorum Schola; errat Frater

Frater *Denghien*, qui ex hoc loco: *Converte gladium tuum in vaginam*, & ex *S. Bernardi* verbis, colligit: *Hæreſis errore notari omnes qui ab Eccleſia Romana Cathedra Petri è duobus alterum gladium auferunt, nec niſi ſpiritualem concedunt.* Scilicet *Hæreſis errore* notandus, Licentiati Lovanienſis judicio, *S. Petrus Damiani*, in Epiſtola ad *Oldericum* Firmanum Epiſcopum ſcribens: *Inter Regnum & Sacerdotium propria cujuſque diſtinguuntur Officia, ut & Rex armis utatur ſæculi, & Sacerdos accingatur gladio Spiritûs, qui eſt verbum Dei.* Hæreſis errore notabitur *Nicolaus I.* Cap. *Inter hæc,* Cauſa XXXIII. Quæſt. II. laudatus, cujus hæc ſunt verba: *Sancta Dei Eccleſia mundanis nunquam conſtringitur legibus: gladium non habet niſi ſpiritualem.* Hæreſis errore notabitur *Joannes VIII.* Cap. *Porro,* Cauſa XVI. Quæſt. III. cujus hæc ſunt verba: *Eccleſia corporalia neſcientes arma, ſolum Dominum & propugnatorem ſuum, quando ei placuerit miſereri, patienter expectant.* Hæreſis errore notabitur *Cæſarius Ciſtercienſis* Homilia II. in Dominicam II. Adventus dicens: *Unde gladius ſpiritualis eſt, qui Papæ collatus eſt à Domino: alter materialis, quem tenet Imperator, ſimiliter à Deo collatus. Hoc duplici gladio regitur & defenſatur Eccleſia Dei.* Hæreſis errore notabitur *Celeſtinus III.* Cap. *Cùm ab homine*; Extra, *De Judiciis*, aſſerens Eccleſiam non habere ampliùs quid faciat, cum pœnas ſpirituales inflixit: *Cùm non habeat Eccleſia ultra quid faciat, per ſecularem comprimendus eſt Poteſtatem, ita quod ei* (Clerico ſcilicet impœnitenti) *deputetur exilium, aut alia legitima pœna inferatur.* Hæreſis errore notabitur ante alios *S. Auguſtinus* Lib. *De Fide & Operibus*, Cap. 2. ubi ait: *Moyſen* & *Phinées* gladio materiali in peccatores animadvertiſſe, *Quod excommunicationibus & degradationibus faciendum erat iſto tempore, cùm in Eccleſiæ Diſciplina viſibilis gladius erat ceſſaturus.*

Epiſt. ad Henricum II. Anglorum Regem.

X. Fatemur cum *S. Thoma Cantuarienſi*, voluiſſe Deum ad Sacerdotes ſuos, *quæ Eccleſiæ ſuæ ſunt, diſponenda pertinere, non ad Poteſtates ſeculi*: Illas, quoad ſpiritualia, *Sacerdotibus eſſe ſubjectas: Obſequi ſolere Principes Chriſtianos Statutis Eccleſiæ, non ſuam Poteſtatem præponere* in his quæ ſpiritalem adminiſtrationem & Eccleſiaſticam Diſciplinam ſpectant; *Epiſcopis caput ſubdere* in ſpiritualibus; *non de Epiſcopis judicare*, quoad canonica crimina. *Duo eſſe quibus principaliter regitur Mundus, Auctoritatem Sacram Pontificis, & Regalem Poteſtatem.* Ex ſpiritali Sacerdotum Judicio Reges ipſos & Imperatores pendere, ab illiſque juſtis de cauſis excommunicari poſſe, & nonnullos excommunicatos fuiſſe. Quid hæc verò ad Sedis Apoſtolicæ Poteſtatem indirectam in temporalia Regum comprobandam?

Lib. IV. Epiſt. 19.

XI. Fatemur cum *Petro Cluniacenſi*, Eccleſiam, *quamvis non habeat Imperatoris gladium*, id eſt, auctoritatem in temporalia ex inſtitutione Chriſti; *habere tamen ſuper quoſlibet minores, & ſuper ipſos Imperatores Imperium* ſpirituale, & *deſtruere* poſſe ſpiritualiter per Cenſuras, non temporaliter per privationem bonorum temporalium & regnorum, ſicut *non poteſt occidere.*

Lib. De Sacram. pag. 11. Cap. IV.

XII. Fatemur cum *Hugone à S. Victore*, quòd ad *Poteſtatem Summi Pontificis pertinent quæ ſpiritualia ſunt, & vitæ ſpirituali attributa univerſa.* Spiritualem poteſtatem *inſtituere* terrenam, id eſt, inſtitutam manifeſtare, Imperatores coronando & inungendo, & *judicare, ſi bona* non fuerit, *per Cenſuras* corrigendo; ut exponit *Joannes de Pariſiis* in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor Theologus, Ordinis noſtri FF. Prædicatorum, Lib. *De Poteſtate Regia & Papali,* Cap. XVIII. *Cùm mos* (inquit) *Sacræ Scripturæ ſit, ut ait S. Auguſtinus Lib. I. De Civitate Dei, dicere rem fieri quando manifeſtatur, pro tanto dicit Hugo, quòd Poteſtas Spiritualis Regiam inſtituit, non quidem ipſam efficiendo ut ſit, cùm ſit à Deo, & Populo conſentiente & eligente: ſed quia inungendo Regem inſtituit & electum manifeſtat; non ita tamen ut de neceſſitate Poteſtatis ſecularis ſit quòd inungatur, cùm aliæ gentes Reges habeant qui non inunguntur. Unde & in novo Teſtamento non legimus quòd Sacerdotes inungere debeant Reges, nec etiam obſervatur in omnibus Regibus Chriſtianis, ut patet in Regibus Hiſpaniæ. Atque idcirco Papa non inſtituit Regem, niſi ad modum jam explicatum, ſed uterque eſt à Deo inſtitutus ſuo modo: nec Papa dirigit Regem per ſe ut Rex eſt, ſed per accidens: in quantum convenit Regem Fidelem eſſe, in quo inſtruitur à Papa de fide, non de regimine: unde ſubjicitur Papæ in iis in quibus ſubji:it eum Poteſtas Suprema, ſcilicet in ſpiritualibus tantùm.*

XIII. Fatemur cum *Petro Bleſenſi* nomine *Aleonoræ* Reginæ Anglorum ad *Celeſtinum III.* Pontificem Maximum ſcribente pro liberatione *Richardi* Regis ejus filii, quem *Leopoldus* Auſtriæ Dux in Hieroſolymitana peregrinatione captum *Henrico VI.* Imperatori tradiderat, à quo in carcere detinebatur; fatemur (inquam) Romanum Pontificem *Deum conſtituiſſe ſuper Gentes & Regna in omni plenitudine poteſtatis* ſpiritualis: *Omne Regnum, omnémque Poteſtatem regendam* ipſi committi: Non Regem, non Imperatorem, aut Ducem *à jugo* Pontificiæ *Juriſdictionis eximi*: Poſſe exercere *in maleficos gladium Petri*, id eſt, Eccleſiaſticas Cenſuras: *Crucem C·hriſti antecedere Cæſaris Aquilas; gladium Petri gladio Conſtantini, & Apoſtolicam Sedem præjudicare Imperatoriæ Poteſtati*; id eſt, excellentiorem eſſe, & in ſpiritualibus ſuperiorem: Poteſtatem denique Pontificiam *à Deo eſſe.* Sed quid hoc ad indirectam Summi Pontificis in temporalia Regum Poteſtatem adſtruendam? Quis ſit & qualis gladius *S. Petri* explicat *Petrus Bleſenſis* Epiſtola CXLIV. quam laudat Licentiatus Lovanienſis. *Porro Tyrannus Apoſtolicas claves habet ludibrio, nec niſi verba reputat Legem Dei. Sed tantò conſtantiùs deberetis arripere gladium Spiritûs, quod eſt verbum Dei...: Non ſit ergo alligatum in ore veſtro verbum Domini, nec in vobis timor humanus obruat ſpiritum libertatis.* Gladius S. *Petri*, ſecundùm Petrum Bleſenſem, verbum Dei eſt, quo ut Principes Angliæ Regem injuſtè detinentes adhortetur per Legatos, urgeátque ac jubeat in libertatem reſtitui, *Aleonora* Regina Mater flagitat. *Sæpe* (inquit) *pro cauſis mediocribus veſtri Cardinales in magna poteſtate, etiam ad partes barbaras Legatione funguntur: in cauſa verò tam ardua, tam lamentabili, tam communi, nec unum adhuc Subdiaconum aut Acolythum deſtinaſtis. Legatos enim hodie facit quæſtus, non reſpectus Chriſti, non honor Eccleſiæ, non Regnorum pax, aut populi ſalus. Quis quæſtus Vobis aut proventus glorioſior poſſet eſſe, quàm in hâc liberatione Regis Summi Pontificatus apicem, ſive Sacerdotium Aaron & Phinées exaltare? Sanè non multùm humiliaſſes Sedis Apoſtolicæ dignitatem, ſi in propria perſona ad tanti liberationem Principis in Germaniam deſcendiſſes.* Gladius *S. Petri* eſt Anathema, quo ut feriat Auſtriæ Ducem & Imperatorem, filium ſuum Angliæ Regem captivum detinentes, eadem Regina, ſive *Petrus Bleſenſis* ejus nomine Pontificem urget. *Certè* (inquit) *horrendo Anathemate feriendi erant, aut potius fulminandi. Exurgat igitur orbis Epiſcopus, & arripiat quaſi fulgur judicium manus tua; ſicut Petrus uno ictu Ananiam & Sapphiram, & uno ictu Simonem Magum potuit delere de medio, ſic ſpiritu oris tui interficias impios.* Epiſtola denique

Epiſt. 144. 145. 146.

CXLVI.

cxlvi. Summi Pontificis Poteſtatem in Animas duntaxat exerceri poſſe concedit. *Nome* (inquit) *Deus Deorum locutus eſt Vobis in Petro Apoſtolo dicens* : » Quodcumque ligaveris ſuper terram, » erit ligatum & in cœlis: & quodcumque ſol» veris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis? *Quare ergo tanto tempore, tam negligenter, imò tam crudeliter filium meum ſolvere differtis, aut potius non audetis? Sed dicetis, hanc Poteſtatem Vobis in animabus, non in corporibus fuiſſe commiſſam. Eſto: certè ſufficit nobis ſi eorum ligaveritis animas, qui filium meum ligatum in carcere tenent: filium meum ſolvere vobis in expedito eſt, dummodo humanum timorem timor Dei evacuet.... Anima tua tibi, quæſo, ſalva ſit, dummodo non dicam ovis tuæ, ſed filii tui liberationem crebris legationibus, ſalutaribus monitis, comminationum tonitruis, generalibus Interdictis, Sententiis terribilibus ſtudeas procurare.*

XIV. Fatemur cum *S. Yvone* Carnotenſi Epiſcopo, Epiſtola cvi. *Regem terrenum cœleſti Regno, quod Eccleſiæ commiſſum eſt, ſubditum eſſe debere*, ut *informetur & regatur Eccleſiaſticâ Diſciplinâ*: Sed quid hæc aliud ſignificant, quàm Reges in ſpiritualibus Eccleſiæ ſubditos eſſe? Fatemur cum *Joanne* Lugdunenſi Archiepiſcopo, *Omnes Reges Eccleſiaſtico ſubdi Judicio*, & ab Epiſcopis ac Summo Pontifice Cenſuris percelli aut damnari poſſe; nec incuſamus *Gregorium VII.* quòd *Henricum* Regem *ob ſcelera ſua*, præcipuè ob Schiſma, *damnaverit* latâ in eum Excommunicationis Sententiâ, de qua una *Joannes Lugdunenſis* loquitur. Fatemur cum *Yvone Carnotenſi* Epiſtola viii. quòd *Sedis Apoſtolicæ Judiciis & Conſtitutionibus obviare, planè eſt Hæreticæ pravitatis notam incurrere*: Si hujuſmodi Judicia & Conſtitutiones ex *S. Petri æquitate* latæ ſint (ut cum *S. Leone* loquar) *Manet enim Petri Privilegium, ubi ex illius æquitate fertur Judicium.* Ex *S. Petri* autem æquitate latas demonſtrat Eccleſiæ ipſas recipientis & approbantis conſenſus. Fatemur etiam Hæreſeos notam incurrere, qui propterea Sedis Apoſtolicæ Conſtitutionibus reſiſtit, quòd Romani Pontificis Primatum non agnoſcat. *Hæreticum eſſe qui Romanæ Eccleſiæ non concordat* in Fide: Sed Hæreticum eſſe, qui Pontificibus Auctoritatem in temporalia Regum ſibi tribuentibus, aut alia contra verbum Dei, contra Patrum Traditionem, contra Canones Spiritu Dei conditos & totius mundi reverentiâ conſecratos, contra æquitatem molientibus, decernentibus, agentibus non concordat, Theologorum nemo dixerit, nec dixit *Yvo Carnotenſis.* Id quidem dixit occaſione depoſitionis *Gaufridi* Carnotenſis Epiſcopi, & Conſecrationis ſuæ in ejus locum ab *Urbano II.* factæ; quas *Richerius* Senonenſis Archiepiſcopus improbabat, Juribus ſuis Metropoliticis grave vulnus illatum cauſatus: Sed illum propterea Hæreticæ Pravitatis notam incurriſſe, non exiſtimavit *Yvo*, qui ipſum ut Metropolitanum ſuum nihilominus coluit. Sanè Romano Pontifici aliquid contra doctrinam Evangelicam vel Apoſtolicam præcipienti non eſſe obediendum, docet *Yvo Carnotenſis* Epiſtola ccxxxii. *De Paſchalis II.* Pravilegio in cauſa Inveſtiturarum loquens: *Habemus* (inquit) *Evangelicam ſententiam, quæ nos ſecuros facit*: Super » Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi: » Quæ dicunt, ſervate & facite: ſecundùm verò » opera eorum nolite facere. *Vult enim hæc ſententia, præcepta Præſidentium ad Cathedram pertinentia obedienter impleri (etiamſi tales ſint quales erant Phariſæi) non eos factioſa conſpiratione à ſuis Sedibus removeri. Si verò ea præcipiant, quæ ſunt contra Doctrinam Evangelicam vel Apoſtolicam, ibi eis non eſſe obediendum, exemplo docemur Pauli Apoſtoli, qui Petro ſibi Prælato non rectè incedenti ad veritatem Evangelii in faciem reſtitit, non tamen eum abjecit.* Epiſtola lvi. ad *Philippum* Regem Chriſtianiſſimum ejus Majeſtati auctor eſt, ut ſi Pontifex vel Apoſtolicus Legatus Gallicanos Epiſcopos præter Canonum præſcripta ad Conventus Eccleſiaſticos vocare voluerit, Ipſa pro ſuo jure ab injuſtis oppreſſionibus illos vindicet. *Quòd ſi quis* (inquit) *eos ultra terminos à Patribus conſtitutos angariare voluerit, Vos habito cum eis communi conſilio, injuſtis oppreſſionibus pro perſona veſtra reſiſtite, ſicut quæ Dei ſunt, Deo reddant; & quæ Cæſaris ſunt, Cæſari reddere non omittant.* Epiſtola ccxxxvi. *Principales Eccleſiæ Claves nolumus Poteſtate ſua privare, quæcumque perſona vices Petri habeat, niſi manifeſtè ab Evangelica veritate diſcedat.* Neque igitur *Gregorii VII.* nec aliorum quorumdam ipſius Succeſſorum opinio & Decreta, Eccleſiæ Catholicæ conſenſu non probata, movere nos debent ut indirectam Romani Pontificis in Regum temporalia Poteſtatem admittamus, cùm doctrinæ Evangelicæ & Apoſtolicæ manifeſtè repugnent, Sacræ Facultatis Pariſienſis, & Eccleſiæ Gallicanæ Judicio.

[*Apud Yvonem Carnotenſem, Epiſt. 237.*] [*F. Denghien, pag. 155.*] [*Serm. III. De Aſſumpt. ſua ad Pontif.*] [*Matth. 23.*]

XV. Conciliorum Lateranenſis ſub *Innocentio III.* & Lugdunenſis ſub *Innocentio IV.* auctoritatem laudat *F. Denghien*; & ex iis *Gregorii VII.* opinionem ab errore vindicari contendit: verùm cùm nihil ampliùs dicat quàm *Bellarminus*, cujus & aliorum quorumdam ſententiæ de indirecta Sedis Apoſtolicæ in Regum temporalia Poteſtate nec Lateranenſe Concilium, nec Lugdunenſe iv. favere oſtendi Diſſertatione iii. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi xiii. & xiv. Articulo iii. & Diſſertatione v. Articulo iii.* Hæ Diſſertationes ſufficient ad Lovanienſis Licentiati, qui nihil ad illas habuit quod reponeret, quòd nihil aliud apud *Bellarminum* ſuum invenerit, vanitatem refellendam. Decretum contra Aſſaſinos, quod nec *Matthæus Pariſius* inter Lugdunenſis Concilii Decreta recenſet, neque in MSS. habetur, nec à Conciliorum Collectoribus refertur, ſed ex Lib. vi. Decretalium Tit. *De Homicidio*, in Collectione PP. *Labbei & Coſſartii* deſcriptum eſt, & *Sacri Approbatione Concilii* ab *Innocentio IV.* promulgatum dicitur, Supremos Principes non ſpectat, ſed Feudatarios, ſeu Principes Viros Regibus, aut Sedi Apoſtolicæ, vel aliis Principalibus Dominis obnoxios, ut liquet ex ipſius tenore Decreti: *Sacri approbatione Concilii ſtatuimus, ut quicumque Princeps, Prælatus, ſeu quævis alia Eccleſiaſtica ſecularisve perſona quempiam Chriſtianorum per prædictos Aſſaſinos interfici fecerit, vel etiam mandaverit (quanquam mors ex hoc forſitan non ſequatur) aut eos receptaverit, vel defenderit, ſeu occultaverit, Excommunicationis, & Depoſitionis à Dignitate, Honore, Ordine, Officio & Beneficio incurrat Sententias ipſo facto: & illa liberè aliis per illos, ad quos eorum collatio pertinet, conferantur, &c.* Et Gloſſa notat ex Archidiacono, Hanc *Decretalem non loqui de iis qui non ſunt ſub alicujus Dominio.*

[* *Tom. xxi.*] [*Decretum Innocentii IV. contra Aſſaſinos explicatur.*]

XVI. *Gregorii VII.* Imperatorem exauctorantis factum doctrinámque de indirecta Sedis Apoſtolicæ in Reges Poteſtate Eccleſiam Gallicanam approbaſſe, Frater *Denghien* probandum ſuſcipit ex Auguſtodunenſi Concilio, ab *Hugone* Archiepiſcopo Lugdunenſi, Legato Sedis Apoſtolicæ congregato anno mxciv. Quàm fœliciter autem id probet, conſtat ex ipſo *Bertoldi Conſtantienſis*, quod laudat, teſtimonio. *In Galliarum civitate, quam Oſtionem* * *vulgariter dicunt; congregatum eſt Generale Concilium à venerando Hugone Lugdunenſi Archiepiſcopo, & Sedis Apoſtolicæ Legato, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Abbatibus diverſarum Provinciarum, xvii. Kalendas Novembris, in quo Con-*

[*Eccleſia Gallicana factum & doctrinam Gregorii VII de indirecta Sedis Apoſtolicæ Poteſtate in Regum temporalia non probavit.*] [* *Autun.*]

cilio renovata eſt Excommunicatio in Henricum Regem, & in Guibertum Sedis Apoſtolicæ Invaſorem : & in omnes eorum complices. De Regis exauctoratione, de Sedis Apoſtolicæ Poteſtate in temporalia Regum quæſtio eſt, non de Excommunicatione. *Henricum* Regem ob Schiſma, & alia crimina, juſtè à Sede Apoſtolica excommunicatum agnovit Eccleſia Gallicana, & ipſum, necnon *Guibertum* Antipapam Anathemate confixit; ſed ejus exauctorationem non approbavit, nec Sedi Apoſtolicæ Poteſtatem deponendi Reges convenire exiſtimavit, quod ex Anonymo Hiſtoriæ Francicæ Scriptore Monacho Floriacenſi, apud *Ducheſnium* edito Tom. IV. ex *Sugerio* Abbate in Vita *Ludovici VI.* & ipſius *Herimanni* Metenſis Epiſcopi dubitatione colligitur, ad quam eximendam literas ad illum dedit *Gregorius*, quas in Diſſertatione noſtra diſcuſſimus. Nec eſt quòd *Herimanno* in Germania Epiſcopo nullam cum Gallicanis Præſulibus conjunctionem fuiſſe dicat *F. Denghien*; cùm Mediomatricum civitatem in Gallia Celtica Geographi ponant; cùm olim Auſtraſiæ Regni partem fuiſſe ex Hiſtoria conſtet; cùm eo ipſo tempore quo Francorum Regibus non parebat, finitima eſſet Gallicanæ ditioni; nec Metenſi Epiſcopo nulla non poſſet intercedere cum Gallicanis Epiſcopis vicinis ſuis familiaritas; maximè cùm Legationes Apoſtolicæ Galliarum Lotharingiam quoque complecterentur.

XVII. Synodi Bellovacenſis anno MCXIV. celebratæ Præſide *Conone* Præneſtino Epiſcopo Sedis Apoſtolicæ Legato, Decretum fruſtra objicit Licentiatus Lovanienſis, pag. 411. quo hic *Gregorii IV.* Canon renovatus eſt: *Prædeceſſorum noſtrorum Statuta ſequentes, eos qui excommunicatis fidelitate aut Sacramento adſtricti ſunt, Apoſtolica Auctoritate à Sacramento abſolvimus, quouſque ipſi ad ſatisfactionem veniant, & ne eis antea fidelitatem obſervent, prohibemus.* Nam de Regibus Canon iſte non loquitur, ſed vel de iis qui Eccleſiæ Feudatarii ſunt, vel de Fidelitate & Sacramento ſponte præſtitis, non ex juſtitia, & multò minùs de fidelitate ſecundùm Jus Divinum & naturale Regibus à ſubditis debita. Sanè iſtud Decretum repetitum videtur à Synodi Bellovacenſis Patribus, occaſione *Thomæ de Marna*, qui Pagum Laudunenſem, Remenſem, Ambianenſem, uſque adeo dilapidaverat, ut nec Clero, nec Populo pepercisſet, omnia trucidans, omnia perdens: etiam *S. Joannis* Laudunenſis Parthenoni duas villas eripuerat; fortiſſima Caſtella Creciacum & Novigentum vallo mirabili, altis etiam turribus tanquam propria munierat, & ſicut draconum cubile, & ſpeluncam latronum adaptans, totam fere terram tam rapinis quàm incendiis immaniter expoſuerat. Hunc Anathemate confodit Synodus Bellovacenſis, ut *Sugerius* teſtatur in Vita *Ludovici VI.* Et quia ſolus tot mala non perpetraverat ille Tyrannulus, ſed multos habebat fidelitate & juramento ſibi obſtrictos, ideo Synodus Canonem *Gregorii IV.* renovavit ac promulgavit, quo à Juramento & Fidelitate abſolvuntur, qui excommunicatis obligati ſunt, donec illi ad ſatisfactionem venerint. Longè verò alieni erant Gallicani Epiſcopi tempore *Gregorii IV.* ab errore illo de Romani Pontificis Poteſtate in Regum temporalia, à quo remotiſſimus erat & ipſe *Gregorius IV.* Siquidem civili bello inter *Ludovicum Pium* & filios ejus flagrante, cùm falſus percrebuiſſet rumor ipſum ideo in Gallias venire, ut Chriſtianiſſimum Imperatorem eique addictos Epiſcopos excommunicatione feriret, niſi ſuæ ac Principum perduellium voluntati parerent, conteſtati ſunt An-

A tiſtites, nullo modo ſe velle Pontificis voluntati ea in re ſuccumbere: *Sed ſi excommunicaturus adveniret, excommunicatus abiret, cùm aliter ſe habeat antiquorum Canonum auctoritas.* Ita refert Aſtronomus in Vita *Ludovici Pii.* Addit *Paſchaſius* in Vita *Wala* Abbatis Lib. II. Gallicanos Præſules *Gregorio IV.* depoſitionem fuiſſe comminatos. *Terrebatur* (inquit) *ab Auguſto, & ab omnibus ſuis, etiam ab Epiſcopis qui ſibi pridie quàm veniſſemus, dexteras dederant, quod unanimes eſſent ad reſiſtendum his qui ex adverſo erant, Regibus filiis, Principibus, & Populo: Inſuper conſiliabantur firmantes,* B *proh dolor! quod eumdem Apoſtolicum, quia non vocatus venerat, deponere deberent. Quibus auditis, Pontifex plurimùm morabatur, & verebatur.* Qui ſic erant affecti, toleraturos putas Decreta de Romani Pontificis in temporalia Regum Poteſtate, ſi quæ *Gregorius IV.* edidiſſet?

XVIII. De *S. Thomæ* ſententia, quem *Gregorii VII.* & aliorum errori favere Licentiatus Lovanienſis pertinaciter contendit, ſat multa in Diſſertatione noſtra diximus, quæ nequicquam ille refellere conatur, & miſeris diſtinctiunculis, jejuniſque argutiis eludere. Angelici Doctoris Ar- C ticulus X. Quæſtionis X. Secundæ Secundæ & Quæſtionis XII. Articulus II. eſto, Nodus Gordius quibuſdam videantur, hunc fortè ab *Alexandro* ſolutum, non ſectum, viri cordati & eruditi, nulliſque præjudiciis occupari agnoſcent. Sanè qui filios Judæorum & aliorum Infidelium, rationis uſum nondum habentes, baptizandos eſſe negat invitis Parentibus, *Quia repugnat juſtitiæ naturali, & de jure naturali eſt, quòd filius antequam habeat uſum rationis ſit ſub cura patris. Unde contra juſtitiam naturalem eſſet, ſi puer antequam habeat uſum rationis, à cura parentum ſubtrahatur, vel de eo* D *aliquid ordinetur invitis parentibus:* Qui (inquam) ita cenſuit, & ita ratiocinatus eſt, conſequenter ſentire debuit Romanum Pontificem abſolvere ſubditos non poſſe ab obedientia & fidelitate quam Regibus & Supremis Principibus debent, quia pariter *repugnat juſtitiæ naturali.* Siquidem (ut ait idem Angelicus Doctor Quæſtione CIV. Articulo I.) *Sicut ex ipſo ordine naturali divinitùs inſtituto, inferiora in rebus naturalibus neceſſe habent ſubjici motioni ſuperiorum; ita etiam in rebus humanis, ex ordine Juris Naturalis & Divini, tenentur inferiores ſuis Superioribus obedire.* Et Articulo VI. *Per* E *Fidem Jeſu Chriſti non tollitur ordo Juſtitiæ, ſed magis firmatur. Ordo autem Juſtitiæ requirit ut inferiores ſuis Superioribus obediant. Aliter enim non poſſet humanarum rerum ſtatus conſervari. Et ideo per Fidem Chriſti non excuſantur Fideles, quin Principibus ſecularibus obedire teneantur.* Multò minùs ergo excuſantur per Summi Pontificis mandatum, qui Chriſti mandatum & Divini Juris ac Naturalis obligationem ſolvere non poteſt. Enimverò (ut Scholæ Angelus Articulo V. ejuſdem Quæſtionis explicat) *Ex duobus poteſt contingere, quòd ſubditus ſuo Superiori non teneatur in omnibus obedire. Uno mo-* F *do propter præceptum majoris Poteſtatis.* At Supremo Principe, Rege, vel Imperatore, non eſt major Poteſtas in rerum temporalium adminiſtratione. Siquidem (ut ait *Gelaſius I.* in Epiſtola ad *Anaſtaſium* Imperatorem) *Duo ſunt quibus principaliter Mundus hic regitur, Auctoritas Sacra Pontificum, & Regalis Poteſtas... Et quantùm ad ordinem pertinet publicæ Diſciplinæ, cognoſcentes Imperium Regi ſuperna diſpoſitione collatum, Legibus ejus ipſi quoque parent Religionis Antiſtites.* Quam doctrinam Libro *De Anathemate* confirmat. Pontificia ergo Poteſtas, in his quæ Reipublicæ, & rerum temporalium regimen ſpectant, non eſt Regali Poteſtate ſuperior. Quamobrem Regum ſubditi

ab

Pag. 177. & ſequent.

S. Thomas opinioni de indirecta Eccleſiæ Poteſtate in Regum temporalia non favet.

Art. 12. Quæſt. 10.

ab eorum obedientia & fidelitate propter Summi Pontificis præceptum non diſpenſantur. Hinc *S. Thomas* ait: *Si aliud Imperator, aliud Deus jubeat, contempto illo obtemperandum eſt Deo.* Non ait: *Si aliud Imperator, aliud Romanus Pontifex jubeat, contempto illo obtemperandum eſt Pontifici.* Alio modo (inquit S. Thomas) *Non tenetur inferior ſuo Superiori obedire, ſi ei aliquid præcipiat, in quo ei non ſubdatur. Porro tenetur ſubditus ſuo Superiori obedire ſecundum rationem ſuperioritatis: ſicut Miles Duci Exercitus, in his quæ pertinent ad bellum: ſervus domino, in his quæ pertinent ad ſervilia opera exequenda: filius patri, in his quæ pertinent ad diſciplinam vitæ & curam domeſticam: & ſic de aliis.* Igitur & ſubditi Regibus obedire tenentur in his quæ pertinent ad ordinem publicæ Diſciplinæ, ad regimen politicum, ad rerum temporalium adminiſtrationem; nec ab ea obedientia ipſos eximere Summus Pontifex poteſt.

Adversùs hæc *S. Thomæ* principia non pugnant ejuſdem verba in Cap. 5. Epiſtolæ 1. ad Corinthios, Lectione 3. *Indirectè tamen* (inquit) *Prælati Eccleſiarum habent poteſtatem ſuper eos qui foris ſunt, in quantum propter eorum culpam prohibent Fideles ne illis communicent.* De communione enim in Ritibus [...] conjugiis, in convivus, hæc *S. Thomæ* verba intelligenda ſunt, non de omni communione civili, præſertim reſpectu Regum, quibus Chriſtiani ſubditi ſunt. Noverat enim Apoſtolum ſalutaſſe eos qui erant *de Cæſaris domo*, non verò juſſiſſe ut ex ea diſcederent: Chriſtianos Ethnicis Imperatoribus militaſſe, etiam ipſi *Juliano Apoſtatæ*, quod abſque civili communicatione, obedientia, & fidelitate, in iis quæ militiam, & ſalutem Imperii ſpectabant, fieri non poterat. Chriſtianis perſuaſum fuiſſe ex Evangelica & Apoſtolica doctrina non ignorabat, Imperatoribus etiam Infidelibus parendum eſſe in his quæ Dei mandatis non repugnarent, *Tertulliano* ſcribente ad *Scapulam* Præfectum Africæ: *Chriſtianus nullius eſt hoſtis, nedum Imperatoris: quem ſciens à Deo ſuo conſtitui, neceſſe eſt ut & ipſum diligat, & revereatur, & honoret, & ſalvum velit cum toto Romano Imperio, quouſque ſeculum ſtabit: tamdiu enim ſtabit. Colimus ergo & Imperatorem ſic quomodo & vobis licet, & ipſi expedit, ut hominem à Deo ſecundum, & quicquid eſt à Deo conſecutum, & ſolo Deo minorem. Hoc & ipſe volet. Sic enim omnibus major eſt, dum ſolo vero Deo minor eſt.* Et Lib. De Idololatria Cap. xv. *Igitur quod attineat ad honores Regum vel Imperatorum, ſatis præſcriptum habemus, in omni obſequio eſſe nos oportere, ſecundum Apoſtoli præceptum ſubditos Magiſtratibus, & Principibus, & Poteſtatibus; ſed contra limites Diſciplinæ, quouſque ab idololatria ſeparamur. Propterea enim & illud exemplum trium Fratrum præcurrit, qui alias obſequentes erga Regem Nabuchodonoſor, honorem imaginis ejus conſtantiſſimè reſpuerunt... Sic & Daniel cætera Dario obnixus, tamdiu in officio fuit, quamdiu à periculo Diſciplinæ vacaret.*

Neque verò audienda eſt, ſed exſibilanda illa Fratris *Denghien* & Magiſtrorum ipſius tralatitia Reſponſio, Eccleſiam non potuiſſe de facto Chriſtianos ab Imperatorum Ethnicorum obedientia abſolvere, ſed de jure potuiſſe: cùm de jure non potuerit Chriſtianos ab Evangelicis & Apoſtolicis præceptis eximere, Juriſque Naturalis & Divini obligatione ſolvere. Præterea, id de facto Eccleſiam potuiſſe, ſi de Jure licuiſſet, ingens Chriſtianorum numerus *Tertulliani* tempore probat, de quo ipſe Apologetici Cap. xxxvIII. *Heſterni ſumus, & veſtra omnia implevimus, urbes, inſulas, caſtella, municipia, conciliabula, caſtra ipſa, tribus, decurias, Palatium, Senatum, forum. Sola vobis relinquimus Templa. Cui bello non idonei, non prompti fuiſſemus, etiam impares copiis, qui tam libenter trucidamur, ſi non apud iſtam diſciplinam magis occidi liceret, quàm occidere? Potuimus & inermes nec rebelles, ſed tantummodo diſcordes, ſolius divortii invidiâ adversùs vos dimicaſſe. Si enim tanta vis hominum in aliquem orbis remoti ſinum abrupiſſemus à vobis, ſuffudiſſet utique dominationem veſtram tot qualiumcumque amiſſio civium, immò etiam & ipſa deſtitutione puniſſet. Procul dubio expaviſſetis ad ſolitudinem veſtram, ad ſilentium rerum, & ſtuporem quemdam quaſi mortui orbis. Quæſiſſetis quibus imperaretis: Plures hoſtes quàm cives vobis remanſiſſent. Nunc enim pauciores hoſtes habetis præ multitudine Chriſtianorum.* Mitto alia quæ ex noſtra Diſſertatione repeti poſſunt, quibus inane illud reſponſum exſufflavimus.

Non magis favet errori de indirecta Eccleſiæ in temporalia Regum Poteſtate locus alter *S. Thomæ*, quem ab oppoſitione liberum, & clariſſimum prædicat Licentiatus Lovanienſis. Legitur Secunda Secundæ, Quæſtione LX. Articulo VI. in Reſponſione ad tertiam objectionem: *Poteſtas ſecularis ſubditur ſpirituali, ſicut corpus animæ: & ideo non eſt uſurpatum judicium, ſi Spiritualis Prælatus ſe intromittat de temporalibus quantùm ad ea quibus ſubditur ei ſecularis Poteſtas.* Sequentia verba flagitioſè ſupprimit Licentiatus Lovanienſis: *Vel quæ ei à ſeculari Poteſtate relinquuntur.* Spiritualem Poteſtatem ſe de temporalibus intromittere poſſe, (ut cum *S. Thoma* loquamur) non imus inficias, ſed *quantùm ad ea in quibus ſubditur ei ſecularis Poteſtas*, ſcilicet quantùm ad animarum directionem, ut Dei & Eccleſiæ mandata in temporalium adminiſtratione ſervari curet, ut Leges contra divinum honorem, contra Eccleſiæ libertatem, contra ſalutem animarum condi ac promulgari prohibeat, ut bonorum malè partorum reſtitutionem imperet, ut de ipſis rebus temporalibus ſalutares pro peccatis ſatisfactiones vel in foro interiori, vel in foro exteriori ſecundùm Canones imperet. Non negamus & de iis *quæ ipſi à ſeculari Poteſtate relinquuntur*, ſive permittuntur, poſſe diſponere vel judicare: ſed negamus quòd à ſeculari Poteſtate temporalia bona, juriſdictionem, auctoritatem, dignitatem auferre poſſit; nec id unquam docuit *S. Thomas*; aut ipſi hoc erroris monſtrum abſque injuria ab iis tribui poteſt, qui Thomiſtarum nomine gloriantur. Angelici Doctoris Diſcipulum eſſe me profiteor: doctrinam ejus non modò ſequor, ſed honorem ipſius promoveo, Opera vindico; adversùs eos qui Summam Theologicam, vel Officium Venerabilis Sacramenti ipſi abjudicant; vel ex *Alexandro Halenſi* ipſum Secundam Secundæ mutuatum vel ſuffuratum dicunt, totis viribus ſtudiiſque pugno, ut *Summa Sancti Thomæ vindicata adverſus Joannem Launoium Pariſienſem Theologum*, aliàque *Apologetica pro S. Thoma Opuſcula* à me edita teſtantur. Ejuſdem Angelici Præceptoris laudes *Panegyrico* unà in lucem emiſſo celebravi: Quem tanti facio quanti & ejus merita, & mea profeſſio poſtulant, quem tam impensè veneror ac diligo, ut hac in re nemini cedam: Quem ab errore Verbo Dei & doctrinæ SS. Patrum contrario de Sedis Apoſtolicæ Poteſtate in temporalia Regum, ex ſtudio ſingulari in doctrinam ejus illibatam, ex charitate erga ipſum ardentiſſima vindico. Inìquè ergo me accuſant Fratres noſtri Lovanienſes, quòd *S. Thomæ* Magiſtri noſtri doctrinam non ſequar, non tradam, quod ejus honori non conſulam; quòd fœlix Thomiſtarum jusjuran-

dum non ſervem. *Mirabor niſi pœna etiam à me expetantur, dum prodeſſe cupio: talis enim rerum noſtrarum ſtatus eſt* (ut cum *S. Gregorio Nazianzeno* loquar Oratione XIV.)

XIX. Gallicanum Clerum duce doctiſſimo Cardinali *Perronio* Romani Pontificis in Regum temporalia auctoritatem adversùs Tertium Regni Ordinem, in Comitiis trium Ordinum Pariſiis celebratis anno MDCXIV. vindicaſſe objicit Frater *Denghien* pag. 417. prolixéque rei totius refert Hiſtoriam ex *Gramondo* Toloſano Præſide Lib. 1. Hiſtoriæ Gallicæ ab obitu *Henrici IV.* indéque colligit, doctrinam de indirecta Romani Pontificis in Regum temporalia Poteſtate, non repugnare Traditioni.

Clerus Gallicanus Romani Pontificis auctoritatem in Regum temporalia non agnovit in Comitiis Regni 1614.

Verùm controverſiæ ſtatum, quâ de agebatur in Comitiis illis trium Regni Ordinum, & quæ tunc fuerit Cleri Gallicani ſententia, ignorare ſe prodit Licentiatus Lovanienſis. Atque ut à ſtatu controverſiæ incipiam, obſervabit quiſquis his in rebus non planè hoſpes erit ac peregrinus, Quæſtionem quæ Clerum Gallicanum, eique adhærentem Nobilitatem cum Tertio Ordine commiſit, non fuiſſe de ipſo dogmate, quo poteſtas exauctorandi Reges, & eorum ſubditos à Sacramento fidelitatis & ab obedientia ipſis debita abſolvendi Romano Pontifici negabatur: ſed tum de contrariæ opinionis cenſura, tum de auctoritate illam proſcribendi. Ac Cenſuram quidem, quæ Propoſitionem illam notabat ut *impiam* & ſolemni Juramento execrandam proponebat uno tenore cum altera de Regum parricidiis, Gallicani Præſules improbabant; quòd illa non minùs quàm iſta ipſis ut hæretica damnari videretur, ſicque via Schiſmati aperiri; cùm plerique aliarum Nationum Theologi ipſam propugnarent, quibuſcum, ſi non minùs impia & execranda, id eſt, D pariter hæretica eſſet ac altera in Sacro Concilio Conſtantienſi damnata, tutò foveri communio non poſſet. Deinde Cenſuram illam ab iis qui Catholicorum Dogmatum Judices non eſſent, ſcilicet à Laïcis, incongruo loco ac tempore latam conquerebantur, cùm Epiſcoporum ſit de dogmatibus judicare, idque in Synodis in Chriſti nomine congregatis, non in Regni Comitiis fieri debeat. Id conſtat ex ipſa *Perronii* Cardinalis Oratione ad Tertium Ordinem, & ex Præſulum litteris ad *Paulum V.* Pontificem Maximum, VII. Kalendas Martii datis. E *Angebamur enim non mediocriter* (inquiunt) *cum videremus ipſos Laicos Zelo quodam minùs prudenti abreptos, cognitionem earum rerum, quæ ad fidem pertinent, ad ſe trahere, & de quæſtionibus hujuſmodi ſtatuere velle, quas niſi Paſtorum ſuorum vocibus edocti, non debeant attingere. Sed ea moleſtia veſtigio in lætitiam verſa eſt, poſtquam iidem noſtris monitis & juſtis rationibus adducti, demum agnoverunt, omnem hanc auctoritatem penes Eccleſiam, eóſque ſolos eſſe, quos illa Fidelium gregi præeſſe voluerit.* Cæterùm Eccleſiaſticus Ordo his in Comitiis non ſemel profeſſus eſt; *Regem ſoli Deo in temporalibus ſubditum agnoſci debere. Chriſti*F *que Vicarium nullam in res merè temporales ex inſtitutione Chriſti juriſdictionem habere*, ut conſtat ex MSS. & editis Commentariis rerum his in Comitiis geſtarum. Quin & Sacra Facultas Pariſienſis Libello iiſdem Ordinibus oblato die XXII. Januarii declaravit: *Reges Chriſtianiſſimos à ſolo Deo in temporalibus pendere, nec ullam in terris eſſe Poteſtatem, quæ ipſos exauctorare, vel ipſorum ſubditos à fidelitate & obedientia illis debita quavis ratione aut colore diſpenſare vel abſolvere poſſit.* Cardinalis itaque *Perronius* in Oratione ſua inſiſtens opinioni de indirecta Sedis Apoſtolicæ Poteſtate in temporalia Regum adſtruendæ; Ordinis Eccleſiaſtici Mandata prætergreſſus eſt, cujus nomine incommoda duntaxat A ex Articulo Juramenti à Tertio Ordine propoſito emergentia exponere debebat, non quæſtionem ipſam probabilem oſtendere, contra ipſius Cleri ſententiam. Quamquam his omnibus monentis quæ protulit, id duntaxat ſibi ſumpſerit probandum; Quæſtionem illam *in materia fidei problematicam eſſe*, & propoſitionem in Articulo Juramenti aſſertam *non eſſe neceſſariam neceſſitate fidei; ita ut contradictoria vindices Anathemate obligentur, atque à Communione Catholica propterea excidant* (Verba ſunt ipſius Cardinalis) Addit *Gramondus* Præſes Toloſanus in ſua Hiſtoria à B Fratre *Denghien* laudata, Conſcriptos Senatûs Pariſienſis Patres, *Vetera Regni Columina*, Senatuſconſultum vulgaſſe, quo ſancitum eſt, *pro Lege fundamentali Regni* habendas eſſe Propoſitiones, quæ Articulo Juramenti ab ipſis fuerant inſertæ. Reclamavit Clerus, quòd Tertii Ordinis ſuffragium ſententiæ Ordinis Eccleſiaſtici, ac Nobilitatis prævalere in Comitiis non deberet. Nuntius Apoſtolicus apud Regem quoque interceſſit, ne Tertii Ordinis Placitum pro lege haberetur. Cardinalis *Sordiſius* ad Regem delegatus, ab ejus Majeſtate obtinuit, *in ſuſpenſo haberi Theſes, donec opportuno tempore diſcuſſa irent in Legem, aut penitus abrogarentur.* C Venit opportunum tempus: Clerus Gallicanus anno MDCLXXXII. Pariſiis Mandato Regio congregatus diligenti tractatu habito declaravit, *beato Petro, ejúſque Succeſſoribus Chriſti Vicariis, ipſique Eccleſiæ, rerum ſpiritualium & ad æternam ſalutem pertinentium, non autem civilium ac temporalium, à Deo traditam poteſtatem, dicente Domino:* Regnum meum non eſt de hoc mundo: *& iterum:* Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo: *ac proinde ſtare Apoſtolicum illud:* Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim Poteſtas D niſi à Deo. Quæ autem ſunt à Deo, ordinata ſunt. Itaque qui Poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. *Reges ergo & Principes in temporalibus nulli Eccleſiaſticæ Poteſtati Dei ordinatione ſubjici, neque auctoritate clavium Eccleſiæ directè vel indirectè deponi, aut illorum ſubditos eximi à fide atque obedientia, ac præſtito fidelitatis Sacramento ſolvi poſſe; eámque ſententiam publicæ tranquillitati neceſſariam, nec minùs Eccleſiæ quàm Imperio utilem, ut verbo Dei, Patrum Traditioni, & Sanctorum exemplis conſonam omnino retinendam.* Contrariam ſententiam Eccleſia Gallicana ut verbo Dei, Patrum Traditioni, E & Sanctorum exemplis prorſus contrariam ac diſſentaneam improbat ac rejicit; tantùm ut hæreticam non damnat, quia nondum univerſalis Eccleſiæ Judicio hæc expreſsè finita quæſtio eſt, & communione jungimur cum Ultramontanis Theologis, ac Belgis quibuſdam, qui Scripturam Sacram & Traditionem nondum ſatis ſcrutati ſunt, ut illis hujus dogmatis veritas perſuaderi potuerit, quam mens duntaxat à præjudiciis libera intueri poteſt. Dubitare itaque nemo poteſt, quin hæc ſit totius Eccleſiæ Gallicanæ, omniúmque F Regni Academiarum doctrina, quæ eadem erat Comitiorum Pariſienſium tempore, quamvis *Perronius* Cardinalis Cleri Mandata (ut dixi) prætergreſſus contrariæ ſententiæ faverit.

XX. Sententiam de indirecta Romani Pontificis in Regum temporalia Poteſtate *Traditioni non adverſari*, ſed *Eccleſiæ doctrinam eſſe*, probandum ſibi ſumit Frater *Denghien* ex Theologis Scholaſticis & Juriſconſultis, qui ab annis quadringentis apud diverſas Nationes floruerunt. Decem paginas integras ex Magiſtro ſuo *Bellarmino*, in Libro de Poteſtate Papæ in temporalibus contra *Barclaium* exſcribens, laudat illuſtres Scriptores Nationis Italicæ, Hiſpanicæ, Gallicæ,

Reſpondetur objectioni F. Denghien ex Theologis Scholaſticis & Juriſconſultis petitis.

Gallicæ, Germanicæ, Anglicæ, Scoticæ.

Papæ! quanta *eruditione*, quàm *operoſa venerandæ antiquitatis indagine*, quàm *nervoſè ac eruditè* indirectam Sedis Apoſtolicæ in temporalia Regum Poteſtatem vindicat F. *Franciſcus Denghien* Licentiatus Lovanienſis, ut prædicant FF. *Antonius D'Aubermont* in Univerſitate Lovanienſi Doctor & Profeſſor, & *Franciſcus Janſſens Elinga* Studii Antuerpienſis Regens Primarius, viri (ut ex eorum Approbationibus patet) optimi criterii. Traditionem ſcilicet inſtruit ex Scholaſticis & Juriſconſultis pleriſque, qui ab annis quadringentis vixerunt, ex Cajetano, Jacobatio, Silveſtro Prierate, Baronio, Bellarmino, Panormitano, Bartholo, Baldo, Gambara, Caſtaldo, De Turrecremata, Dominico Soto, Alfonſo de Caſtro, Simanca, Bannes, Suarez, Molina, De Valentia, Vaſquez, Oſtienſi, Aufterio, Pighio, Gretſero, Schulckenio, Latomo, Driedone, Stapletono, Sinnichio, Lupo, Holkot, Bacono, Sandero, &c. Hi Lovanienſi Licentiato, & ejus ſimilibus, Traditionis fontes. Quibus illud *Tertulliani* opponimus: *Id eſſe Dominicum & verum, quod ſit priùs traditum: id autem extraneum & falſum, quod ſit poſteriùs immiſſum.* Porro illuſtrium illorum Nationis Italicæ, Hiſpanicæ, Anglicæ, Germanicæ, Gallicæ Scriptorum doctrina, poſteriùs immiſſa eſt; Eccleſiæ Gallicanæ & Sacræ Facultatis Pariſienſis doctrina priùs tradita, nimirum à Patribus qui ante *Gregorium VII.* Eccleſiam Scriptis ſuis illuſtrarunt: Itaque dogma de indirecta Sedis Apoſtolicæ Poteſtate in temporalia Regum, extraneum & falſum eſt: Dogma verò Eccleſiæ Gallicanæ & Pariſienſis Academiæ aſſerentium Reges ſoli Deo in temporalibus ſubeſſe, nec uſquam à Romano Pontifice poſſe exauctorari, Dominicum & verum eſt. Opponimus rurſus illi Scholaſticorum & Juriſperitorum inter ſe non conſentientium catervæ (quidam enim indirectam duntaxàt, alii & directam in Regum temporalia Poteſtatem Romano Pontifici tribuunt) hæc *S. Baſilii* verba Epiſtola LXI. ad Antiochenam Eccleſiam: *Fidem porro nos neque ab aliis ſcriptam nobis recentiorem ſuſcipimus, neque ipſi mentis noſtræ ſobolem tradere audemus, ut ne humana arbitrentur pietatis verba; ſed quæ à Sanctis Patribus edocti ſumus, eà interrogantibus nos annuntiamus.* Opponimus quod *S. Auguſtinus* Epiſtola XIX. ad *S. Hieronymum* ſcribit: *Solis eis Scripturarum Libris, qui jam Canonici appellantur, didici hunc timorem honorémque deferre, ut nullum eorum Autorem in ſcribendo aliquid erraſſe firmiſſimè credam.... Alios autem ita lego; ut quantalibet ſanctitate doctrináque præpolleant, non ideo verum putem quia ipſi ita ſenſerunt: ſed quia mihi vel per illos Autores Canonicos, vel probabili ratione quòd à vero non abhorreat, perſuadere potuerunt.* Opponimus præclaram *Vincentii Lirinenſis* ſententiam Commonitorii Cap. IV: *Quid faciet Chriſtianus Catholicus, ſi ſe aliqua Eccleſiæ particula ab univerſalis fidei communione præciderit? Quid utique, niſi ut peſtifero corruptóque membro ſanitatem univerſi corporis anteponat? Quid ſi novella aliqua contagio non jam portiunculam tantùm, ſed totam pariter Eccleſiam commaculare conetur? TUNC ITEM PROVIDEBIT UT ANTIQUITATI INHÆREAT, QUÆ PRORSUS JAM NON POTEST AB ULLA NOVITATIS FRAUDE SEDUCI.* Opponimus verba *S. Bernardi* ad Canonicos Lugdunenſes ſcribentis: *Numquid Patribus doctiores aut devotiores ſumus? Periculoſè præſumimus, quicquid ipſorum in talibus prudentiam præterivit. Nec verò id tale eſt, quod niſi præferendum fuerit, Patrum quiverit omnino diligentiam præteriſſe.* Opponimus verba *S. Thomæ*

A Opuſculo XXII. *De Forma Abſolutionis*, ad Generalem Ordinis noſtri Magiſtrum, Cap. II. Anonymi argumentis reſpondentis, qui veterum quorumdam Theologorum auctoritate ſententiam ſuam tuebatur. *Inducit ſic ſenſiſſe quoſdam antiquos & famoſos Magiſtros, ſcilicet Magiſtrum Guillelmum de Autiſiodoro, & Magiſtrum Guillelmum quondam Epiſcopum Pariſienſem, & Dominum Hugonem quondam Cardinalem, de quibus quòd ita ſenſerint, non conſtat. Sed etſi ita ſenſerunt; NUNQUID EORUM OPINIO PRÆJUDICARE POTERIT VERBIS DOMINI, &c. NUNQUID,* B *ETIAMSI NUNC VIVERENT, PRÆJUDICARE POSSENT COMMUNI SENTENTIÆ MAGISTRORUM PARISIUS REGENTIUM, QUI CONTRARIUM SENTIUNT?* Licentiato Lovanienſi Cenſuram Lovanienſium Doctorum adversùs vagæ probabilitatis doctrinam, & alias Chriſtianæ Moralis corruptelas opponimus, qua plurimos Articulos damnarunt, quamvis ab illuſtribus omnium Nationum Scriptoribus aſſertos & propugnatos. Opponimus verba *Proſperi Fagnani* in 1. P. 1. Decretalium, *De Conſtitutionibus* Cap. *Ne imitaris*: ubi de opinionum probabilitate ſcribens, hæc habet: C *Veruntamen (ut inquit Menochius. De Præſumpt. Lib. 2. Præſumpt. 7. Num. 39.) Non dicitur communis opinio, quæ plures Doctores eam aſſerentes habet, nullâ diſputatione præmiſſâ, ſed perfunctoriè, & (ut aiunt) per tranſennam illam ſequentes. Et concordat Alciatus De Præſumpt. Reg. 1. Præſumpt. 51. Num. 2. Card. Mantic. De Conjecturis ultim. voluntat. Lib. 11. Tit. 3. Num. 4. Thom. Sanchez in Decal. Lib. 1. Cap. 9. Num. 9. ubi ſimiliter ait: Non dicitur autem communis ex Authorum numero qui priorum veſtigia inſtar ovium ſequentes, nulla diſcuſſione præ*D*miſſa, eam affirmant, ſed communis dicetur ſi pauciores Doctores habeat, qui utriuſque partis rationibus diſcuſſis & perpenſis illam affirment. Et idem monuit Baſſæus in Floribus Theologiæ Moralis, verbo* Conſcientia: Num. 8. *in hæc verba: Opinionem probabilem non facit multitudo Doctorum eam ſequentium, ſi eam non confirment optimis rationibus; quia negare non poſſumus turbam Doctorum aliquando amplecti opinionem abſque delectu rationum; aut ſaltem rationibus non exactè ponderatis. Unde optimè Navarrus in Manuali Cap. 27. Num. 289. ait, Communiorem cenſeri opinionem approbatam à ſex aut ſep*E*tem Authoribus Claſſicis, rem ex profeſſo tractantibus, quàm à quinquaginta ſola ferè priorum auctoritate ductis. Conſentiunt Comitolus, & Joannes Major..... Conſentiunt Juriſperiti, qui unanimiter tradunt, Communem opinionem non eſſe attendendam, cùm contraria melioribus rationibus & argumentis probatur. Ita Joannes Andreas, Abbas, & Felinus in Cap. 1. ſupra eodem, & complures alii, quos ſupra citavimus in 3. Quæſt. Num. 276. quibus addimus Rotam Deciſione 501. poſt princip. part. 1. diverſ... Quinimo juſtius & æquius eſt illi ſententiæ adhærere, quæ melioribus rationibus fulcitur, etiamſi Imperator ſit in opinione contraria.* L. Æmilius; ff. de Minor. *Decius* Con F ſil. 219. Viſis his. *Quò enim quis magis ratione nititur, eò majoris auctoritatis ejus verba eſſe videntur, ut legitur in §. 1. Diſt. 20. Unde Auguſtinus dicebat: Verbo credendum, diſputatione pugnandum, ratione vincendum*, ut refertur in Cap. *Fides.* XXIII. Quæſt. VI. Quamvis itaque multi Scholaſtici & Juriſconſulti ab annis quadringentis opinionem illam docuerint, Romanum ſcilicet Pontificem indirectam Poteſtatem habere in temporalia Regum, ineptè ex eo colligit Frater *Denghien*, illam eſſe Traditioni conſonam, verbo Dei conſentaneam, & probabiliorem; cùm Theologici Dogmatis inconcuſſa veritas ex Scri-

ptura

ptura Sacra & Veterum Patrum Sententiis inter ſe collatis, conſentientibus, idémque apertè, frequenter, perſeveranter aſſerentibus, non ex recentioribus Authoribus probetur. Gallicanæ autem Eccleſiæ & Sacræ Facultatis Pariſienſis, de ſuprema & nulli in terris Poteſtati, etiam Pontificiæ, in temporalibus obnoxia Regum auctoritate, ſententia, Scripturæ Sacræ Oraculis, Veterum Patrum, & Romanorum etiam Pontificum uſque ad *Gregorium VII.* teſtimoniis, totius Eccleſiæ Catholicæ per duodecim ſecula conſenſu nititur: eamdémque non ſolùm *Gerſonius*, Cardinalis *Cuſanus* Lib. III. de Concordantia Catholica, *Joannes de Pariſiis*, Lib. de Poteſtate Regia & Papali, *Joannes Major*, in Cap. XVI. S. Matthæi; *L. Bochellus*, in Collectione Decretorum Eccleſiæ Gallicanæ, *Leſchaſſerius*, in Tractatu de Libertatibus Antiquis & Canonicis Eccleſiæ Gallicanæ, *Gregorius Blacuellus* Archipreſbyter Anglus, *Barclaius, Vvindrigtonus, Edmundus Richerius, Raymundus Carron* eruditus Ordinis FF. Minorum Theologus, in Lib. contra Cenſuram Lovanienſem; *Pithœus*, *Petrus de Marca* in Libris De Concordia Sacerdotii & Imperii, *Joannes Launoius* paſſim in Epiſtolis, *Baluzius*, omnes Angliæ Catholici, id eſt cum Eccleſia Romana communione conjuncti, plurimi aliarum Nationum viri doctiſſimi, quorum teſtimonia profert *P. Carron*, in illo ſuo contra Lovanienſes Opere; ſed totius Eccleſiæ Gallicanæ Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Doctores, Juriſperiti, Academia Pariſienſis omnium orbis Chriſtiani Academiarum Princeps, Andegavenſis, Cadomenſis, Remenſis, Bituricenſis, Pictavienſis, Toloſana, Burdigalenſis, Cadurcenſis, Aquenſis, Valentina, Nannetenſis, Pontimuſſana. Qua fronte igitur Frater *Denghien* ſcribit: *Omnium non modo Theologorum, verùm & Juriſconſultorum ſententia eſt, Romano Pontifici ineſſe Poteſtatem in temporalia Regum, ſi paucos demas, ut Barclaium, Vvindrigtonum à Doctoribus Catholicis hac in re refutatos, Richerium à Senonenſi & Aquenſi Archiepiſcopis, & eorum Suffraganeis proſcriptum, & ſi qui alii ſint à nota non immunes?* Quaſi verò Gallicani omnes Epiſcopi & Doctores, Sacræ præſertim Facultatis Pariſienſis, omnéſque hujus Regni Magiſtratus & Juriſconſulti, qui nullam Romano Pontifici Poteſtatem ineſſe in temporalia Regum palam aſſerunt & propugnant, nullo numero & loco inter Theologos vel Juriſperitos haberentur; aut Eccleſia Gallicana, Sacra Facultas Pariſienſis, Academiæ Regni cæteræ, Magiſtratus Integerrimi ac Doctiſſimi, à nota (ut ipſe loquitur) immunes non eſſent. Siccine vir ſapiens loqui poteſt? *Barclaium* & *Vvindrigtonum* à Doctoribus Catholicis hac in re refutatos ait: quaſi & ipſi Catholicè non ſenſiſſent. *Richerium* à duobus Archiepiſcopis damnatum ait. Quid ad rem? Cùm propterea damnatus non fuerit, quòd auctoritatem omnem in temporalia Regum Romano Pontifici adimeret: ſed ob alias propoſitiones, expoſitiones, & allegationes, quæ Religioſiſſimis Præſulibus cenſura dignæ viſæ ſunt. Unde Synodus Senonenſis hanc exceptionem adhibet in Libri ipſius *De Eccleſiaſtica & Politica Poteſtate*, Damnatione: *Juribus tam Regis, quàm Eccleſiæ Gallicanæ; ejúſque Immunitatibus & Libertatibus per nos non tactis.* Suprema porro & à quavis in terris Poteſtate in temporalibus independens Regum Auctoritas, Regiorum Jurium præcipuum eſt, & Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ fundamentum.

Adde, quòd aliqui ex illis Theologis, quos laudat Frater *Denghien*, indirectam Romani Pontificis in Regum temporalia Poteſtatem non admiſerunt; nonnulli Juriſperiti, quorum teſtimonia profert, directam etiam Poteſtatem & Supremum in omnia Regna Dominium ipſi aſſeruerunt, ita ut Imperatores & Reges ſint meri Summi Pontificis Vicarii; omnes autem vel nullis, vel leviſſimis rationibus nituntur. Hæc ſigillatim demonſtrarem, ſi neceſſe foret, nec illud à *Barclaio* confectum eſſet, in Examine Prolegomenon Cardinalis *Bellarmini*, qui eandem Scholaſticorum Theologorum & Juriſperitorum aciem hac in controverſia inſtruxerat. Quis favere Licentiato Lovanienſi putet *Gerſonium*, in Sermone coram Rege Chriſtianiſſimo habito pro pace Eccleſiæ & unione Græcorum, Conſideratione V. dicentem? *Nec dicere oportet: Omnes Reges vel Principes hereditatem eorum vel terram tenere à Papa & de Eccleſia, ut Papa habeat ſuperioritatem civilem & juridicam ſuper omnes, quemadmodum aliqui imponunt Bonifacio VIII. Omnes tamen homines, Principes, & alii, ſubjectionem habent ad Papam, in quantum eorum juriſdictionibus, temporalitate & Dominio abuti vellent contra Legem Divinam & Naturalem: & poteſt ſuperioritas iſta nominari poteſtas directiva & ordinativa, potius quàm civilis & juridica.* An quæſo jure privari poſſe Principes ditionibus ſuis, & bonis temporalibus ſenſit ille, qui juridicam in ipſorum temporalia poteſtatem Summo Pontifici negat? An verò poteſtas directiva & ordinativa eſt poteſtas auferendi Regna, Dignitates, & bona temporalia? An Epiſcopi in Diœceſanos ſuos, Curati in Parochianos, poteſtatem directivam & ordinativam non habent? An propterea Magiſtratus qui ſua juriſdictione; an cæteros qui ſuis bonis contra Legem Divinam & Naturalem abutuntur, abdicare, & exheredare poſſunt? Quis Licentiato Lovanienſi favere putet *Almainum*, cujus non ſunt verba ab illo laudata, ſed *Occami*, quem Doctoris nomine paſſim indigitat eo in libro, cui titulus eſt: *Expoſitio circa Quæſtionum Deciſiones Magiſtri Guillelmi Occami ſuper Poteſtate Summi Pontificis?* Cùm expoſitâ *Occami* ſententiâ Cap. IX. alios Doctores, ſéque ipſum ab eo diſſentire ſignificet. *Si contingeret* (inquit) *Principem Secularem abuti re ſua in perniciem Chriſtianitatis, vel Fidei, ita quòd ille abuſus eſſet in maximo nocumento pro conſecutione fœlicitatis æternæ, non negas quin in tali caſu Papa poſſit eum deponere; ETSI ALII DOCTORES HOC NEGENT. Patet; quia eſſet occaſio quòd ratione talis poteſtatis Papa efferretur in maximam ſuperbiam, & illa plenitudo poteſtatis eſſet multùm damnoſa ſubjectis: & ſic non eſt veriſimile quòd Chriſtus ei talem contulerit poteſtatem.* Et Cap. XII. Quæſtionis II. hæc ab *Occamo* diſputando potiùs quàm aſſerendo dicta ſignificat, ac in opinione oppoſita, quæ longè probabilior eſt, ipſum fuiſſe ait: *Opinio Doctoris ſimpliciter probabilior eſt* (inquit) *quòd nec per Excommunicationem, nec alio modo poteſt Papa Principem deponere à ſua Dignitate Imperiali & Regali.* Quis favere Licentiato Lovanienſi dixerit *Herveum Natalem*, quia Tractatu *De Poteſtate Papæ*, §. *Ad evidentiam*, ſcripſit, Ad ſummum Pontificem pertinere *corrigere omnem abuſum tam Poteſtatis Eccleſiaſticæ, quàm terrenæ, in quocumque exiſtente de populo Chriſtiano?* Abuſus omnes etiam terrenæ Poteſtatis à Romano Pontifice pœnis ſpiritualibus caſtigari, ſcilicet Eccleſiaſticis Cenſuris, non verò pœnis temporalibus agnovit *Herveus*. Qui ex his *Hervei* verbis colligit ipſum ſenſiſſe, quòd Summus Pontifex Principes Ditionibus ſuis ac bonis temporalibus privare poſſit, tam rectè ratiocinatur ac ille qui colligeret, Lovanienſem Prædicatorum Priorem jus habere truncandi aures & naſum Fratri *Denghien*, quia jus habet

ipſum

ipſum corrigendi. Quid abſurdas, blaſphemas, hæreticas Propoſitiones recenſeam quorumdam ex illis Authoribus, quos laudat in ſuæ patrocinium ſententiæ Licentiatus Lovanienſis? Pag. 417. hæc ex *Petro Bertrando* refert, approbatque: *Item quia Chriſtus Filius Dei, dum fuit in hoc mundo, & etiam ab æterno, naturalis Dominus fuit: & jure naturali in Imperatores & quoſcunque alios depoſitionis Sententias ferre potuiſſet, & damnationis, & quaſcunque alias; utpote in perſonas quas creaverat, & donis naturalibus & gratuitis dotaverat, & etiam conſervabat: & eadem ratione ejus Vicarius poteſt. Nam non videretur diſcretus Dominus fuiſſe (ut cum reverentia ejus loquar) niſi unicum poſt ſe talem Vicarium reliquiſſet, qui hæc omnia poſſet. Fuit autem iſte Vicarius ejus Petrus: & idem dicendum de Succeſſoribus Petri.* Summum Pontificem in quoſcunque homines omnis generis Sententias ferre poſſe, quas Chriſtus quatenus Deus, quatenus Creator, quatenus Servator ferre poteſt, quid eſt aliud quàm omnipotentem eſſe proindéque Deum? Quid aliud, quàm in omnium ac ſingulorum hominum opes, in omnium corpora, in omnium animas abſolutam Dominii habere poteſtatem; vitæ mortiſque cùm temporalis, tum æternæ jus & arbitrium habere, poſſe etiam in nihilum, ſi velit, ſingulos homines redigere? Hæc verò Summo Pontifici tribuere, & Chriſtum accuſare imprudentiæ, niſi has ipſi prærogativas contulerit, nonne abſurdum, blaſphemum, & hæreticum eſt? Quid *Joannis de Sylva* Tractatu *De Beneficiis*, P. III. Quæſt. VIII. errores commemorem, loco à Fratre *DENGHIEN* laudato aſſerentis, Papam *contra Jus Divinum* diſpenſare poſſe, *cùm ſit Deus in terris*, ideóque in Judiciis lege illa Divina non teneri: *In ore duorum vel trium ſtat omne verbum*: & ſolvere poſſe Matrimonium carnali copulâ conſummatum? His tamen erroris ſui Suffragatoribus Licentiatus Lovanienſis gloriatur. Nos verò SS. Patrum Oraculis, qui *Quod invenerunt in Eccleſia tenuerunt, quod didicerunt, docuerunt; quod à Patribus acceperunt, hoc filiis tradiderunt. Nondum vobiſcum*, (Fratres) *apud iſtos Judices aliquid agebamus, & apud eos acta eſt cauſa noſtra. Nec nos, nec vos eis noti fueramus, & eorum pro nobis latas contra vos ſententias recitamus. Nondum vobiſcum certabamus, & eis pronuntiantibus vicimus.* Verba *S. Auguſtini* uſurpo Lib. II. contra *Julianum* Pelagianum. *Antiquorum* (Frater mi) *appende ſententias. Nolo eſſe plures, ut eas te pigeat numerare. Sed non ſunt leves, ut eas te pigeat appendere, imò tam ſunt graves, ut te videam ſub eorum onere laborare.* Enimvero inanes illas argutias, evanidas ſubtilitates, ſophiſticas, abſurdas, nihil ad rem facientes reſponſiones, quibus prolata à F. *Natali Alexandro* SS. Patrum pro Regibus teſtimonia eludere infœliciter conaris, qui legerit, tibi convenire verba illa *S. Hieronymi* adversùs Luciferianos ſcribentis fatebitur: *Dum amorem contradicendi ſequeris, à quæſtionum lineis excidiſti, more quorumdam loquacium potius quàm facundorum; qui cùm diſputare neſciant, litigare tamen non deſinunt.*

ARTICULUS IV.

Hiſtoria Peritorum Judicium de Libello Fratris FRANCISCI DENGHIEN.

I. NON omnia poſſumus omnes. Quidam rerum Theologicarum & Sacrarum Literarum ignari in Hiſtoria verſati ſunt: at Frater *Denghien* in hac etiam peregrinus eſt, quamvis & ad Theologicam eruditionem conferat plurimùm. Pag. 21. & ſequentibus, Sedis Apoſtolicæ auctoritatem in Reges probat ex decantato illo *Zacharia* facto, quem depoſuiſſe *Childericum* Stirpis Merovingicæ poſtremum Regem plures Authores fabulantur. Abundè probavi nec *Zacharia*, nec *Stephani III.* auctoritate Regnum Francorum à *Childerico III.* ad *Pippinum* tranſlatum eſſe, narrationem illam pleriſque fabulis intermixtam, imò totam fabulâ niti de Regum Merovingiorum ignavia & ſocordia; illius facti teſtes inter ſe pugnare, nullo coævorum Authorum niti teſtimonio; plures ex iis, qui factum illud referunt, ſolum ea in re *conſilium* aut *conſenſum Zachariæ* tribuere, qui reſponderit; *Regem potius illum debere vocari, qui Rempublicam gereret*, ſeu qui *Regia melius obire poſſet munera*: ſcilicet Monachum Engoliſmenſem in Vita *Caroli Magni*, Abbatem Urſpergenſem in Chronico; *Adonem Viennenſem* in Chronico, *Blondum* Lib. X. Decade I. *S. Antoninum* II. P. Chronicorum, Tit. XIV. C. I. §. 2. *Trithemium* in Compendio de Origine Regum & Gentis Francorum Lib. I. *Nauclerum* Generatione XXVI. ad annum 750. *Sabellicum* Enneade VIII. Lib. VIII. Gloſſam Canonis, *Alius*, XV. Quæſt. VI. *Guillelmum Nangium* in Chronographia MS. *Robertum Gaguinum* Lib. III. Hiſtoriæ Francorum, *Carolum Sigonium* Lib. III. Hiſtoriæ de Regno Italiæ: Hæc (inquam) abundè probavi Diſſertatione II. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi VIII. At hæc partim diſſimulat, partim ſpernit Frater *Denghien*, neglectiſque Hiſtoriæ legibus, *Childericum* à *Zacharia* depoſitum fuiſſe pertinaciter contendit, quia id referunt Scriptores plurimi, quorum Opera typis edita ſunt. Quaſi & *Joannæ Papiſſæ* fabula, & fictitius *Cyriaci* Pontificatus, & *Conſtantini* Imperatoris lepra ac Donatio, & veterum Pontificum ante *Siricium* Decretales Epiſtolæ, & alia hujuſmodi figmenta non referrentur à Scriptoribus plurimis, qui ſine examine illatiis Operibus inſeruerunt, more ovium primum aliquem fabulatorem ſequuti, & euntes non quò eundum erat, ſed quò ab aliis ibatur.

Fratris Denghien aberrationes circa Zachariæ factum & Childerici Hiſtoriam.

II. *S. Medardi Sueſſionenſis* Chronographum ſecutus, qui oppoſitas Laureshamenſium Annalium & *Anaſtaſii Bibliothecarii* narrationes in Chronicon ſuum abſque judicio retulit, Pippinum bis unctum fuiſſe in Regem fabulatur Frater *Denghien*, primùm à *S. Bonifacio* Archiepiſcopo, anno 750. deinde à *Stephano* anno 754. atque adeo *Childericum* Regem bis tonſum & Monachum factum, primò *Zachariæ* juſſu, deinde ab ipſo *Stephano III.*

III. Teſtem advocat *Pium II.* in Oratione ad Chriſtianiſſimi Regis Oratores in Mantuano Conventu, qui *Zachariam* contuliſſe *Pippino* regimen, nomen, & gubernationem aſſerit, miſſiſque Legatis Regem totondiſſe, & in Monaſterio recluſiſſe: nec animadvertit id ita intelligendum, ut conſilio, non auctoritate, & juſſione id præſtiterit *Zacharias*: ut ipſe *Æneas Silvius*, ſeu *Pius II.* in Epitome Libri X. Decadis I.

Flavii Blondi exponit his verbis: *Sunt qui dicunt, Francorum Proceres Zachariam Papam conſuluiſſe, ineptiùsne Regem tolerarent, an Pippinum Dignitate Regia dignum aſſumerent? Cùmque reſpondiſſet Pontifex, Eum, qui Regia meliùs obiret munera præferendum, Francos, publico totius gentis conſilio Pippinum Regem declaraſſe, Childerico in Clericum tonſurato.* Adde Chriſtianiſſimi Regis Oratores *Pio II.* publicè reſpondiſſe: *Regem nulli in terris ſubjici, nec cuiquam humanæ ſubjacere Poteſtati.*

IV. *Godefridum Viterbienſem* laudat F. Denghien, in Chronico ſcribentem, *Zachariam* ad Francos Epiſtolam ſcripſiſſe de *Childerici* depoſitione:

Litera Papalis Francis celeberrima venit.

Quæ nimirum in Archivis Palatii Somniorum, in Mundo Lunari aſſervatur.

V. Dixeram *Zachariam* tanti rem momenti non facturum ſine Synodo, quam in gravioribus cauſis congregari Eccleſiæ mos erat, ac Romanorum Pontificum uſus. Reſpondet Frater Denghien: *Rem non fuiſſe tanti momenti*, quanti eam facio, *ut Synodi congregatione opus fuerit.* Regum exauctoratio, Regnorum tranſlatio, nullius momenti negotia ſunt, ſecundùm judicium Fratris noſtri, qui fortè Prioris aut Provincialis depoſitionem alicujus momenti negotium cenſeret. Sic enim Viri pleríque Clauſtrales judicant.

VI. Diſciplinam Eccleſiaſticam in Galliis peſſumdatam fuiſſe, nullam per annos octoginta Synodum habitam, Sedes Epiſcopales Laïcis ad poſſidendum fuiſſe traditas, refert ex Epiſtola 132. S. *Bonifacii* Moguntini Archiepiſcopi ad *Zachariam* Papam: indéque colligit *Zachariam* potuiſſe ac debuiſſe *Childericum* deponere, Regem adoleſcentem, nec monitum nec auditum, qui horum malorum author non erat, in Saracenorum incurſus, in temporum calamitatem, in *Carolum Martellum* patrem *Pippini* refundendorum.

VII. Orationem à *Scipione Dupleix* recentiore Hiſtorico *Burchardo* ad Sedem Apoſtolicam (ut ait) Legato affictam, velut certiſſimum & antiquitate ipſa venerandum monumentum profert, moris Hiſtoricorum ignarus, qui ſæpe Orationes hujuſmodi Hiſtoriæ ſuæ inſerunt ad ornatum, non quales habitæ ſint, ſed quales haberi potuerint: Unde & à diverſis Scriptoribus diverſæ quandoque Orationes iiſdem perſonis, in iiſdem rerum, temporum, & locorum circumſtantiis tribuuntur. O infirmam certè Lovanienſis Licentiati cauſam, quæ hoc *Scipione* nititur!

VIII. Optimè cohærere ait: *Pippinum* ſecundùm morem Francorum electum eſſe Regem, & Apoſtolica *Zachariæ* auctoritate exaltatum. Quaſi mos Francorum fuiſſet ut Regem Pontificia nominatione acciperent. Loiſelianos, Tilianos, & Laureshamenſes Annales utrumque aſſerere objicit. Fateor; ideo ipſos pugnantia tradere, & nullam ipſis ea in re adhibendam fidem obſervavi.

IX. *Gregorium II.* Poteſtatem indirectam in Regum temporalia exercuiſſe probat Frater *Denghien*, pag. 60. quòd *Leonem Iſaurum* Imperatorem, ob proſcriptum Sacrarum imaginum cultum, exactione Tributorum Italiæ privaverit, ut *Theophanes, Zonaras, Cedrenus, & Sigebertus* teſtantur.

F. Denghien aberrationes in Hiſtoria Gregorii II. & Leonis Iſauri.

Hoc verò argumentum à me profligatum eſt Diſſertatione 1. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi VIII. Ex ipſius *Gregorii II.* Epiſtolis, ex *Paulo Diacono*, & *Anaſtaſio Bibliothecario*, quibus major hac in re quàm Græcis adhibenda fides; ex Geſtis *Gregorii III.* qui *Gregorio II.* immediatè ſucceſſit, aliiſque momentis graviſſimis demonſtravi hunc Pontificem *Leonem Iſaurum* Tributorum exactione non privaſſe, nec Romam, Italiam, totúmque Occidentem ab ejus obedientia abſtraxiſſe, aut ab ipſo defeciſſe, ut *Theophanes, Zonaras, Cedrenus, Sigebertus* falsò ſcripſerunt. Quid ad hæc Lovanienſis Licentiatus? *Bellarminum, Baronium, Genebrardum*, recentiores Authores, qui in eodem Hiſtoriæ capite ſunt hallucinati, pro ſolutione affert. *Commonitorias & adhortatorias* Literas ad *Leonem Iſaurum & Conſtantinum* Imperatores à *Gregorio III.* datas ut ab errore reſipiſcerent ac ſe removerent, cùm negare non poſſit, id referente Anaſtaſio Bibliothecario, & *cunctam generalitatem Italiæ ſimiliter pro erigendis Imaginibus Supplicationum Scripta unanimiter ad eoſdem Principes direxiſſe:* quod certè ipſos facturos nemo ſibi perſuaſerit, ſi adversùs illos rebellaſſent, ipsíſque vectigalia pendere recuſaſſent: Reſpondet ſummi vir judicii: Etſi *Gregorius III.* & Itali *Leonem* ut Imperatorem agnoverint, id nihil urgere: *Erat enim* (inquit) *Orientis Imperator, etſi parte Imperii eſſet mulctatus.* Tam inepta reſponſa retuliſſe, & ridenda Sapientibus expoſuiſſe, confutaſſe eſt. Si Imperii parte mulctaſſet *Leonem Iſaurum* Summus Pontifex *Gregorius III.* quis credat ipſum permiſſurum ut pars illa Imperii, quam ab ejus obedientia abſtraxiſſet, Supplices ad eumdem velut ad Imperatorem ac Dominum ſuum Libellos dirigeret? Nonne vacantem illam imperii partem alteri regendam ac tuendam commiſiſſet? Nonne *Carolum Martellum* Franciæ Majorem-Domûs, cujus auxilium adversùs Longobardorum tyrannidem tam enixè implorabat, aut alterum Principem, ad capeſſendum novum Imperium invitaſſet? Nonne ſaltem in duabus, quas ad *Carolum Martellum* ſcribit, Epiſtolis, aliquid de Italiæ mutatione, déque defectione à Græcis Imperatoribus cum ipſo communicaſſet?

X. Ex *Agathone* Papa, *Martino I. & S. Gregorio Magno*, Lib. 11. Epiſtola LXII. ad *Mauritium* Imperatorem, probaveram, Imperatoribus præſtandam ſemper obedientiam in iis quæ Jura Reipublicæ ſpectant. Obſervaveram, quod res eſt, Sanctiſſimum Pontificem Legem Imperatoris *per diverſas terrarum partes tranſmiſiſſe*, prout in Mandatis acceperat, quia *juſſioni ſubjectum* ſe agnoſcebat, & *Imperatori obedientiam* debere ut *Domino ſuo:* Solùm ejus Majeſtati pro officii ſui ratione ſuggeſſiſſe, hanc Legem omnipotenti Deo minimè concordare, quæ viam ſalutis arctaret. Quid ad hæc Frater *Denghien?* Præter calumnias, quas loco ſuo diſcutiemus, reſpondet: « *S. Gregorium* ſic Juſſionem Imperatoris adimpleviſſe, eam promulgando, ut ſimul illius « corrector, emendator, & cenſor extiterit; « maximúmque ediderit ſpecimen Pontificiæ « ſuper Imperium Poteſtatis. Unde verò id « probat? Ex oraculo ſuo *Baronio*, ad annum DXCIII. Num. XIX.

Aberratio F. Denghien in Hiſtoria S. Gregorii & Mauritii Imperatoris.

S. Gregorium latam à *Mauritio* Imperatore Legem temperaſſe fatemur, cùm eam ad Metropolitanos miſit, ſeu potiùs ejus executionem ſuſpendiſſe, donec à Principe fuiſſet temperata. Duo prohibuerat *Mauritius:* Primum, ne Clero adſcriberetur, qui publicis actionibus ſe immiſcuiſſet, reddendiſque rationibus eſſet obnoxius: Secundum, ne illi qui publicas actiones egiſſet, aut manu ſignatus inter Milites fuiſſet, in Monaſterio *converti* liceret. Primam partem Legis abſque exceptione *S. Gregorius* promulgavit; alteram

alteram adhibita moderatione, jubens ne Milites A qui converti cuperent, temerè ſuſciperentur, ſed cum delectu. Sed hæc Imperatoriæ Legis moderatio vel ſuſpenſio facta non eſt à *S. Gregorio* auctoritate Primatus & ex plenitudine Pontificiæ Poteſtatis, ſed ipſius Imperatoris delegatione, quemadmodum Præfectis Prætorio licebat ex delegatione Principis Leges novas ad ſe miſſas in aliquo capite temperare, aut ab executione abſtinere, ſi in Reipublicæ detrimentum ceſſuræ viderentur, donec Relationem ad Principem miſiſſent; prout Novellâ *Juſtiniani* CLII. ſancitum erat. Secundùm hoc exemplum Conſtitutiones B externam Eccleſiæ Politiam ſpectantes ad Patriarchas mittebantur, ut eas ad Metropolitanos dirigerent, & in Provinciis promulgari curarent. Patriarchæ verò eodem jure uſi hac in occaſione, qua Præfecti Prætorio, Edicta Eccleſiæ incommoda temperare poterant, aut executioni ſuperſedere, auctoritate Principis, donec ipſum de incommodis ex hujuſmodi Edictorum executione emergentibus certiorem feciſſent. Id *S. Gregorius* præſtitit. Miſſa ad Imperatorem Relatione, ipſum rogavit ut Legem, quæ viam ſalutis arctabat, inflecteret. *Aut temperando* (inquit) *Pietas* C *veſtra, aut immutando, vigorem ejuſdem Legis inflectat.* Eam verò Legem prudenti moderatione temperatam ad Metropolitanos mittens, temperamentum illud Imperatori acceptum fore aſſerit. *Quâ de re* (inquit) *etiam Sereniſſimus & Chriſtianiſſimus Imperator, mihi credite, omni modo placatur, & libenter eorum converſionem ſuſcipit, quos in rationibus publicis implicatos non eſſe cognoſcit.* Hæc Archipræſulis doctiſſimi *Petri de Marca* obſervatio eſt, L. II. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, Cap. XI. Legatur & in Præfatione II. ejuſdem Operis, Num. V. D

XI. *Gregorii VII.* Deceſſores indirectam in temporalia Regum Poteſtatem exercuiſſe probat F. *Denghien* pag. 82. ex facto *Leonis III.* qui Imperium à Græcis ad Germanos tranſtulit, & *Carolo Magno* Eccleſiæ Defenſori contulit. Eam Tranſlationem me fateri ait Diſſertatione I. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi Noni, in qua » ſcripſi: *Carolum Magnum* Imperiale nomen ac » Dignitatem, ac Imperialia Inſignia accepiſſe » *Leonis III.* auctoritate, qui ipſum coronavit, » & Romanis auctor fuit ut ipſum Imperatorem » ſalutarent. E

Imperii tranſlatio auctoritate Leonis III. ficta.

Ex hujuſmodi Tranſlatione Poteſtatem indirectam Sedis Apoſtolicæ in Imperium & Imperatorum temporalia colligi non poſſe, probavi ſatis in illa Diſſertatione quam laudat Frater *Denghien*. Sed Aſſertiones, Probationéſque noſtras diſſimulat, ut reſponſionis onere levetur, malæque fidei, ut in cæteris ſpecimen præbet. Primò, falſum eſt quod Imperii Tranſlationem à *Leone III.* factam conceſſerim. Imò ipſam ut commentum rejeci. Allatis enim Cardinalis *Bellarmini* rationibus, ipſas refellere aggreſſus, dixi, pag. 2. *Verùm hæc Tranſlationem Imperii nullatenus probant, &c.* Et pag. 3. *Nec à Græcis ad Francos à Leone* F *III. tranſlatum Imperium dici poteſt, ſi propriè vox illa*, Tranſlatio, *ſumatur: cùm Imperio ſpoliati Principes Græci non ſint, nec ullas ab ipſis Provincias aut Urbes Leo Pontifex abſtulerit, aut Carolo Magno contulerit. Sed iiſdem potiti ſunt ditionibus tùm in Oriente tum in Occidente, poſt Caroli Magni Inaugurationem, quas poſſidebant antequam Imperator ſalutaretur. Nec ex Imperatoris titulo auctæ fuerunt Caroli Magni ditiones, aut ei major in populos, quibus antea præerat, acceſſit Auctoritas.* Quod non tantùm à me dictum, ſed ibidem firmiſſimis momentis probatum eſt. Addidi pag. 5.

Quartò, nec Urbis Romæ Dominium tunc Carolo Magno delatum eſt, cùm inauguratus eſt Imperator, cui ſe jam dediderant Romani anno Chriſti DCCXCVI. *ut Annales Laureshamenſes teſtantur, &c.* Quis igitur non videat quàm audacter mihi aſſingat Frater noſter, cùm ita ſcribit: *Eam Tranſlationem Pater Natalis profitetur in Hiſtoria Sæculi IX. Diſſertatione I.* ? Addo quidem: Imperiale nomen ac Dignitatem, ac Imperialia Inſignia *Carolum Magnum* auctoritate *Leonis III.* accepiſſe, quia author fuit Romanis ut ipſum Imperatorem ſalutarent, eúmque coronavit. Sed diſſimulat Frater noſter quod ibidem ſubjunxi: Facti quidem *Ducem & Authorem fuiſſe Leonem Papam*, ſed id factum *applaudentibus Romanis, ſuóque conſenſu, & communi lætitiæ ſignificatione ipſum pro ſua parte Imperatorem conſtituentibus.* Quod ex *Anaſtaſio Bibliothecario* in Vita *Leonis III.* probavi dicente: *Tunc univerſi fideles Romani videntes tantam defenſionem & dilectionem, quam erga Sanctam Romanam Eccleſiam, & ejus Vicarium habuit, unanimiter altiſona voce, Dei nutu, atque B. Petri Clavigeri Regni cælorum, exclamarunt: Carolo Piiſſimo Auguſto à Deo coronato, Magno, Pacifico Imperatori, vita & victoria. Ante Sacram Confeſſionem B. Petri Apoſtoli plures Sanctos invocantes, ter dictum eſt: ET AB OMNIBUS CONSTITUTUS EST IMPERATOR ROMANORUM.* Ex Annalibus Laureshamenſibus ſubdidi, *Leonem III.* poſt Senatus Populíque Romani fauſtas acclamationes, *Carolum Magnum* ut Dominum ſuum jam novâ dignitate radiantem adoraſſe: *Poſt quas laudes* (inquiunt) *à Pontifice, more antiquorum Principum adoratus eſt, ac deinde omiſſo Patritii nomine, Imperator & Auguſtus appellatus.* Nudum quidem titulum *Carolo Magno* à *Leone* Papa collatum non fuiſſe dixi, ſed Dignitatem ampliſſimam ſublimi titulo reſpondentem, *Chriſtianæ ſcilicet Reipublicæ ac Eccleſiæ univerſæ, præſertimque Romanæ, Tutoris ac Defenſoris.* Quod latè ibidem explicui. At nemo ſani capitis collegerit, illos qui in Protectores ab aliqua hominum Societate eliguntur, ipſis in temporalibus indirectè ſubditos eſſe. Alia non repeto, quæ in illa Diſſertatione à me ſtabilita & probata contra *Bellarmini & Baronii* Cardinalium Aſſertionem de Tranſlatione Imperii à Græcis ad *Carolum Magnum*, Frater noſter mala fide diſſimulavit.

Pium II. in Reſponſione ad Gallos Oratores in Conventu Mantuano laudat Licentiatus Lovanienſis, aſſerentem: *Leonem III. Imperium de Græcis ad Germanos in perſona magnifici Caroli Magni tranſtuliſſe. Honoratam eſſe præ cæteris Francorum Gentem, & in ſublimi vertice montium à Romana Eccleſia ſuſcepto Imperio collocatam.* Verùm hæc ita intelligenda, ut non ſolius *Leonis III.* Auctoritate, ſed & communi Cleri, Senatus, Populíque Romani conſenſu, Imperator appellatus fuerit *Carolus Magnus*, jam antea Urbis & maximæ partis Italiæ Dominus, ex ipſomet *Æneа Sylvio* poſtea *Pio II.* compertum eſt, in Epitome Libri I. Secundæ Decadis *Blondi*, ubi hæc habet: *Pontifex Leo celebratis Solemnibus apud Beati Petri Reliquias, ROMANI POPULI SCITO AC PRECIBUS CAROLUM IMPERATOREM ROMANORUM DECLARATUM DIADEMATE DECORAVIT, acclamante ter populo: Carolo Auguſto à Deo coronato, Magno & Pacifico Imperatori, vita & victoria.* Et Lib. De Ortu & Auctoritate Imperii Romani, Cap. IX. *Demum verò negligentibus Romam Græcis, eámque nunc Barbarorum, nunc aliorum direptioni relinquentibus, Populus iſte Romanus, qui ſuo ſan-*

guine tantum pararat Imperium, qui ſuis virtutibus Monarchiam fundaverat orbis, venientem in auxilium ejus Carolum Regem, natione Germanum, qui Urbem ſacráque loca ab omni hoſtium incurſione defendit, primò Patritium, pòſt, Auguſtum, concurrente Summi Pontificis conſenſu, ſalutavit Cæſarem. Populi Romani conſenſu *Carolum Magnum* ſalutatum & creatum Imperatorem pariter teſtantur *Sigebertus* in Chronico ad annum DCCCI. *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali Lib. XXIII. *Paulus Æmilius*, Lib. III. & *Nauclerus* Generatione XXVI. ad annum DCCC. Quamobrem ſi colligere licet, Summum Pontificem habere B poteſtatem in temporalia Regum, quia *Leo III.* Imperatoris nomen ac dignitatem *Carolo Magno* contulit: pari jure ac ratione colligere licebit, Senatum Populúmque Romanum eamdem auctoritatem habere, quia & ab ipſis conſtitutus eſt Imperator Romanorum.

XII. Ex alio facto indirectam Romani Pontificis in temporalia Regum auctoritatem probat » Frater *Denghien*, pag. 86. Item (inquit) » *Gregorius IV.* Decretum Francorum, quo *Ludovico Pio* Imperium auferebatur, ſua aucto- » ritate reſcidit, & Imperium *Ludovico* reſtituit, C » ut refert *Paulus Æmilius* Lib. III. Idem & » *Marianus Scotus* Lib. III. Chronici comme- » morat.

F. Denghien aberrationes in Hiſtoria Gregorii IV. & Ludovici Pii.

Imperium *Ludovico Pio* à filiis perduellibus tyrannicè ablatum, qui Populum ad defectionem ſolicitarunt; qui Epiſcopos conjurationis ſuæ ac perduellionis participes ad illum vexandum impulerunt, ut publicæ Pœnitentiæ addictus in Monaſterium ſecedere cogeretur; qui *Juditham* uxorem ab ipſo avulſam in exilium deportarunt, Francorum Hiſtoriæ teſtantur. Hæc omnia iniquè geſta, ipſo jure irrita, utpote contra jus na- D turale, divinum, gentium, attentata; adeóque execranda. *Lotharius*, aliíque filii perduelles aſſumpto ſecùm *Gregorio IV.* adversùs Patrem cum ingenti exercitu proceſſerant. Sequeſter pacis veniebat Pontifex, ut ipſe declaravit: nihilominus cùm rumor percrebuiſſet, ipſum à filiorum perduellium partibus contra Patrem Auguſtum ſtare, & Epiſcopos Pio Imperatori fideles excommunicare velle: Gallicani Præſules ipſi denuntiarunt: *Nullo modo ſe velle ejus voluntati ſuccumbere: ſed ſi excommunicaturus adveniret, excommunicatus abiret, cùm aliter ſe habeat antiquo-* E *rum Canonum auctoritas* (ut ſupra obſervavimus ex *Aſtronomo* in Vita *Ludovici Pii.*) Hæc anno DCCCXXXIII. geſta. Anno ſequenti *Ludovicus Pius* Imperium & *Juditham* uxorem recepit, non Pontificis auctoritate, ſed *Ludovici* & *Pipini* filiorum auxilio, qui à *Lothario* divulſi ſunt pœnitentiâ ducti, necnon ipſius tyrannidis odio, quem univerſum Imperium invadere velle certò noverant. *Lotharius* enim Patrem dimiſit in *S. Dionyſii* Monaſterio, cogentibus fratribus & Proceribus, qui triplici cum exercitu ipſi imminebant. Ibi Populus, qui ab Imperatore defecerat, ad illius F obedientiam rediit, communique Sacri & Laïci Ordinis concurſu corona & arma ipſi ritu ſolemni reſtituta ſunt. Rem ita referunt *Aſtronomus*, *Theganus*, & *Nithardus*, quorum teſtimonia protuli Diſſertatione II. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi IX. & X. cui titulus eſt: *De Ludovici Pii Imperatoris Exauctoratione & Reſtitutione:* in qua hanc Hiſtoriam tam diligenter quàm prolixè me tractaſſe confido. Sed hæc omnia malâ fide diſſimulat Licentiatus Lovanienſis. *Paulus Æmilius* & *Marianus Scotus*, qui Decretum de Imperii abrogatione *Ludovico Pio* reſciſſum à *Gregorio IV.* Imperium eodem Pontifice jubente illi reſtitu- A tum commemorant, præ coævis Hiſtoricis, qui rebus Palatinis tunc intererant, audiri non debent. Nulla Synodus Lugduni habita, in cauſa *Ludovici Pii*, ſed Compendii, cujus Decreto Pœnitentiæ quidem publicæ addictus eſt, non verò exauctoratus, cùm antè illius Synodi celebrationem *Lotharius* paternum Imperium invaſiſſet, ut ex *Thegano* Chorepiſcopo Trevirenſi, *Aſtronomo* & *Nithardo*, coævis Scriptoribus in Diſſertatione mea probavi. Decretum igitur Lugdunenſis Concilii, quod habitum non fuit, *Gregorius IV.* non reſcidit; ſicque falſi convicta B manet *Pauli Æmilii* narratio. Quamquam etſi id verum eſſe daremus, nulla inde colligi poſſet Romani Pontificis in temporalia Regum auctoritas: ſed tantùm Romano Pontifici ratione divini Primatûs incumbere, ut legem naturalem ac divinam obſervari curet, Majeſtatem Principum tueatur, defectiones ſubditorum damnet, coërceat, aliena reſtitui, & jus cuique ſuum ſartum tectum ſervari imperet. Sanè ſi indirectam Romani Pontificis poteſtatem in temporalia Regum colligit Frater *Denghien*, ex eo quod *Ludovico Pio* Imperium *jubente Gregorio* reſtitu- C tum *Marianus Scotus* teſtatur: eadem ratione colligat Romani Pontificis indirectam poteſtatem in uxores Principum, quia *Ludovicus Pius Juditham uxorem* pariter *recepit jubente Gregorio* (ut ſcribit *Marianus Scotus.*) Quod quàm ridiculum & abſurdum ſit, nemo non videt.

Ex Hadriani II. geſtis perperam colligitur indirecta Romani Pontificis in temporalia Regum auctoritas.

XIII. Ex *Hadriani II.* geſtis indirectam Romanam Pontificis in temporalia Regum auctoritatem probat F. *Denghien*, pag. 87. quia ni- « mirum cùm *Carolus Calvus* Rex Francorum « occupaſſet *Lotharii* Nepotis defuncti Regnum « *Ludovico II.* Imperatori jure hereditario debi- « D tum, ei reſtitutionem mandavit, minacibus ad eum datis literis, monuit ne quod ſibi fieri nollet, alteri faceret; cenſuras, ni pareret, interminatus eſt, & *Hincmaro* Archiepiſcopo Remenſi præcepit, ut ſi *Carolus* Rex Mandatis Sedis Apoſtolicæ parere recuſaret, ab ejus communione ſecederet, ſi vellet ipſe communione Sedis Apoſtolicæ frui.

Quid hæc rurſus ad Romani Pontificis Poteſtatem in temporalia Regum probandam? Summos Pontifices, & Epiſcopos, monere poſſe Principes, ut & alios ſpirituali ſuæ curæ ſubditos, E ut aliena reſtituant, ut ab injuria aliis inferenda temperent; Cenſuris etiam in contumaces animadvertere poſſe, non negamus: ſed Reges exauctorare poſſe inficiamur. Id ſibi *Hadrianus II.* non tribuit, ut nec jure poterat. Quid porro *Hincmarus* ad *Adriani II.* literas reſponderit, diſſimulandum non erat. Reſpondit 1. *Carolum* Regem excommunicari non debere, quia nec invaſionis convictus erat, nec eam confeſſus. 2. Se à Regis communione abſtinere non poſſe: & Coëpiſcoporum communione ſe privatum iri, ſi ejus communionem vitet, maximè cùm ſe in- F vaſionis & perjurii neget eſſe reum, nec judicium fugiat, modò ſecundùm Leges & Canones inſtituatur. 3. Fieri non poſſe ut Epiſcopi communione Regis abſtineant, niſi à Regno exulare velint. 4. Gallorum Proceres & Magiſtratus in ea eſſe ſententia: Cùm de re ſeculari, & temporali dominio agitur, nec Auctoritati Eccleſiaſticæ, quæ ſuis finibus, ſpiritualibus nimirum cauſis circumſcripta eſt, nec Excommunicationibus locum eſſe. His enim verbis Epiſcopos compellabant, ut refert *Hincmarus* Epiſtola XLI. ad *Hadrianum* Papam: *Petite Dominum Apoſtolicum, ut quia Rex ſimul & Epiſcopus eſſe non poteſt, & ſui Anteceſſores Eccleſiaſticum Ordinem, quod ſuum eſt,*

eſt, & non Rempublicam, quod Regum eſt, diſpoſuerunt, non præcipiat nobis habere Regem, qui nos in ſic longinquis partibus adjuvare non poſſit contra ſubitaneos & frequentes Paganorum impetus: & nos Francos non jubeat ſervire, quia iſtum jugum ſui Anteceſſores noſtris Anteceſſoribus non impoſuerunt, & nos illud portare non poſſumus, qui ſcriptum eſſe in Sanctis Libris audimus, ut pro libertate & hæreditate noſtra uſque ad mortem certare debeamus. Et ſi quis Epiſcopus aliquem Chriſtianum contra Legem excommunicet, ſibi Poteſtatem ligandi tollit: Et nulli vitam æternam poteſt tollere, ſi eam ſua peccata illi non tollunt, & non convenit uni Epiſcopo dicere, ut Chriſtianum, qui non eſt incorrigibilis, non propter propria crimina, ſed pro terreno regno alicui tollendo, vel acquirendo, nomine Chriſtianitatis debeat privare. Propterea ſi Domnus Apoſtolicus vult pacem quærere, ſic pacem quærat, ut rixam non moveat: quia nos non concredemus, ut aliter ad Regnum Dei pervenire non poſſimus, ſi illum, quem ipſe commendat, terrenum Regem non habuerimus. Relegi poſſunt quæ de hoc Hiſtoriæ capite ſcripſi in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Seculi IX. & X. Cap. VII. Articulo III. à pag. 779. ad pag. 784. Tom. XV. Edit. I.

F. Denghien aberratio in Hiſtoria Lotharii Imperatoris.

XIV. Indirectam Romani Pontificis in temporalia Regum poteſtatem ex eo probat F. *Denghien*, pag. 408. quòd Gallicani Epiſcopi in » Conventu Aquiſgranenſi anno DCCCXLII. *Lotharium* Imperatorem Regno privarint, & in » *Carolum* & *Ludovicum* Reges Fratres tranſtulerint, teſte *Nithardo*, qui interfuit. Ergo, » inquit, à fortiori hanc Poteſtatem Romano Pontifici tribuebant.

Nithardo imponit, imperitiam in Hiſtoria ſuam confirmat, *Baronium* errantem ſequitur Licentiatus Lovanienſis. *Ludovicus* Germaniæ, & *Carolus Calvus* Burgundiæ & Neuſtriæ Reges, à *Lothario* Imperatore injuſto bello vexati, ejus exercitum ad Fontaneum Antiſiodorenſis agri pagum fuderant VII. Kalendas Julii anno DCCCXLI. Anno ſequenti, inito juratóque fœdere *Lotharium* inſecuti, Lugdunum uſque fugere compulerunt, ac Auſtraſiam totam, Regnique Burgundici partem relinquere. Juſto Bello Regno exciderat *Lotharius*, juſto (inquam) ex parte Fratrum: *Ludovico* & *Carolo* Regnum illud legitimè quæſitum erat. Regnum tamen legitimè partum capeſſere noluerunt Religioſiſſimi Principes inconſultis Epiſcopis. Qui *Lotharii* geſtis conſideratis; *Quomodo Patrem ſuum Regno pepulerit; quoties hoc quod Patri, Fratribúſque juraverat, fruſtraverit, quoties poſt Patris obitum Fratres ſuos exheredare, atque delere tentaſſet; quanta homicidia, adulteria, incendia, omnigenáque facinora, ſua nefandiſſima cupiditate univerſalis Eccleſia perpeſſa ſit! Inſuper autem neque ſcientiam gubernandi Rempublicam illum habere, nec quoddam veſtigium bonæ voluntatis in ſua gubernatione quemlibet invenire poſſe ferebant.* His (inquam) conſideratis, ad Principum conſultationem Præſules reſponderunt; *Lotharium* juſto Dei judicio à Regno excidiſſe, primùm prælio, deinde fugâ ejectum, Deúmque Regnum illud tradidiſſe Fratribus *Ludovico* & *Carolo*, quod ut piè ac juſtè adminiſtrarent, ſunt adhortati. *Quibus ex cauſis non immeritò, ſed juſto Dei omnipotentis judicio, primùm à prælio, & ſecundò à proprio Regno fugam illum iniiſſe aiebant. Ergo omnibus unanimiter viſum eſt, atque conſentiunt, quòd ob ſuam nequitiam vindicta divina illum ejecerit, Regnúmque Fratribus ſuis melioribus ſe juſtè ad regendum tradiderit. Veruntamen haudquaquam illis hanc licentiam dedêre, donec palam illos percontati ſunt, utrum illud per veſtigia* A *Fratris ejecti, an ſecundùm Dei voluntatem regere voluiſſent. Reſpondentibus autem, in quantum noſſe ac poſſe Deus illis concederet, ſe & ſuos gubernare & regere velle, aiunt: Et auctoritate divina ut illud ſuſcipiatis, & ſecundùm Dei voluntatem illud regatis, monemus, hortamur, atque præcipimus. Hinc autem uterque illorum duodecim è ſuis ad hoc opus elegit, quorum unus extiti, & ſicut illis congruum ut inter illos hoc Regnum divideretur, viſum eſt, contenti ſunt.* Ita refert *Nithardus* Lib. VI. Ex his porro conſtat, Gallicanos Præſules Regnum *Lothario* non abrogaſſe, & in *Ludovicum* & B *Carolum* Reges tranſtuliſſe, ſed declaraſſe duntaxat, ipſos tutâ conſcientiâ Regnum illud inter ſe dividere, & illius poſſeſſionem capere poſſe, quod jure belli ipſorum erat. Hoc etiam jure, non donatione aut judicio Epiſcoporum ipſos *Lotharii* Regnum occupaſſe, docent Annales Francorum Fuldenſes, ad annum DCCCXLIII. *Hludovicus verò videns Lotharium in priſtina pertinacia perdurantem, nec adhuc velle deſiſtere victum, collectâ Orientalium non modica manu, Rhenum tranſiit, civitates in Occidentali Rheni littore poſitas, quæ partibus Hlotarii favebant, in deditio-* C *nem accepit, accurritque ei Carlus apud Urbem Argentoratum. Unde pari intentione pergentes, Hlotarium in villa Sentiaca morantem, & à ſuis deſertum, in quibus non parum confidebat, fugere compellunt,* XVII. *Kalendas Aprilis. Putantes autem eum, ut fama vulgabat, rebus deſperatis Italiam petere, partem Regni, quam habuit eatenus, inter ſe diſpertiunt.* Ita *Baronii* figmentum, & Fratris *Denghien* illud adorantis vanitas refellitur.

F. Denghien aberratio in Hiſtoria Gregorii V.

XV. Romani Pontificis indirectam in temporalia Regum Poteſtatem pag. 89. probat Fr. *Denghien* ex facto *Gregorii V.* qui certis (in- « D quit) Germaniæ Principibus Imperatorem eli- « gendi Jus & Poteſtatem contulit, ut *Bellarmi-* « *nus*, & *Baronius* aſſerunt. «

Tom. 16. Pag. 68.

Non à *Gregorio V.* nec ab *Innocentio IV.* ſed à Principibus & Ordinibus Germaniæ jus eligendi Imperatorem in Septemviros transfuſum, contra *Bellarminum* & *Baronium* demonſtravi Diſſertatione XVII. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi IX. & X. quam ne quidem attigit Licentiatus Lovanienſis. Jus tamen illud à Sede Apoſtolica quodam modo emanaſſe dixi, quatenus Romani Pontifices ſe ad eum Imperatorem coronandum ob- E ſtrinxere, qui Germaniæ ſeu Romanorum Rex electus eſſet, modò nullus occurreret in electione defectus, nec eligeretur Paganus, Hæreticus, Tyrannus, aut alio quovis eſſentiali impedimento ad gerendam Rempublicam, & Eccleſiæ defenſionem incapax. Quod examinare, ad Summum Pontificem ſpectat, ut conſtat ex *Innocentio III.* in Cap. *Venerabilem*, *De Electione*: & ex *Clemente V.* in Concilio Viennenſi, ut habetur in Clementina, *Romani Principes*, *De Jurejurando*: Re porro ita conſtitutâ, nihil inde colligi poteſt ad Romani Pontificis Poteſtatem in temporalia Regum probandam. Siquidem ex conſenſu F Principum & Ordinum Imperii jus illud Romano Pontifici quæſitum eſt, non verò ex ſolo Romani Pontificis conſenſu jus eligendi Imperatorem Septemviris collatum: quamvis Summum Pontificem ſuo etiam conſenſu ad hanc inſtitutionem cooperatum dici poſſit. Ita docet *Cuſanus* Cardinalis vir maximus, Lib. III. *De Concordantia Catholica*, Cap. IV. in facto licet deceptus, quatenus ſub *Gregorii V.* Pontificatu Septemviros Sacri Imperii Electores inſtitutos ſupponit. *Electio libera* (inquit) *à Naturali & Divino Jure dependens, non habet ortum à Poſitivo Jure aut homine quocumque, ut in ejus arbitrio exiſtat quoad*

hoc validitas electionis, maximè in eligendo Regem & Imperatorem, cujus eſſe & poſſe ab uno homine non dependet. Unde Electores, qui communi conſenſu omnium Alemannorum, & aliorum, qui Imperio ſubjecti erant, tempore Secundi Henrics conſtituti ſunt, radicalem vim habent ab ipſo communi omnium conſenſu, qui ſibi naturali jure Imperatorem conſtituere poterant: non ab ipſo Romano Pontifice, in cujus poteſtate non eſt dare cuicunque Provinciæ per Mundum Regem vel Imperatorem, ipſa non conſentiente. Sed concurrebat ad hoc conſenſus ipſius Gregorii V. tanquam unius Pontificis Romani. qui juxta gradum ſuum, in conſentiendo in communem Imperatorem intereſſe habet. Rectè, ſicut in Conciliis univerſalibus concurrit in primo gradu auctoritas ipſius per conſenſum cum aliis omnibus ipſum Concilium celebrantibus: vigor nihilominus definitionis non ab ipſo primo omnium Pontifice, ſed ex communi omnium & ipſius & aliorum conſenſu dependet. Addit, Electores *communi fungentes Legatione omnium qui Imperio ſubſunt, etiam totius Sacerdotii, & Romani Pontificis nomine eligere: & Electum ex ipſa electione cuncta conſequi, ut notat Joannes in Gloſſ. 93. Diſt.* Legimus, & *Innocentius* in Cap. Venerabilem, De Electione. *Et ita tenetur, ut notat Hoſtienſis* De Verborum Significatione, ſuper quibuſdam, & *Gloſſa in Clementinam* Romani, *ſuper verbo, Reges.* De Jurejurando. *Quoniam ſubjectionem omnium habet, & per conſequens imperandi poteſtatem, in qua conſiſtit Imperii eſſentia. Unctio autem & coronatio, quas etiam legimus aliis Regibus tribui, nec arguunt in Papa majoritatem ſupra ipſam electionem confirmandam, vel ſuper ipſum etiam Imperium quoad temporalia: ſicut nec unctio quæ fit Regi Franciæ Remis, aut coronatio ipſiuſmet Imperatoris per Archiepiſcopum Colonienſem Aquiſgrani... Inſignia enim illa quaſi ad Majeſtatem Sacram, quæ Imperio ineſt, oſtendendam ſubjectis Imperii cum ceremoniis impenduntur, ut ſint ſigna prædicantia admirabilem illam potentiam: ſicut ſimilia in Romano Pontifice videmus fieri, tamen ante omnia talia Papa eſt poſt electionem.* Addit, quòd etſi Imperator non vocetur ante Coronationem per Papam, nihilominus potentiam imperandi priùs habet, eſtque in veritate Imperator, etiamſi vulgò ita non nominetur. Sed ut ad ipſam Coronationem anhelet Rex, ſervatur huic ſolemnitati hoc nomen. Subdit denique: *Sufficiat nobis ſcire quòd noſtri Electores Imperii eligunt uno communi omnium, qui ſubſunt Imperio, conſenſu, per concordem omnium transfuſionem in eos hoc agunt. Et ex hoc ex electione Imperator efficitur abſque quacunque confirmatione. Rectè in Cardinales univerſalis Eccleſiæ Poteſtas per communem tacitum vel quemdam expreſſum conſenſum in eligendo Papa transfuſa eſt; & ideo abſque confirmatione electus Papa eſt. Et ſicut Poteſtas electiva hâc concordantiâ venit in certos utriuſque Statûs Principes: ita etiam par eſſe debeat Poteſtas tollendi ab ipſis hanc Poteſtatem, non puto Romanum Pontificem ſolum ab ipſis Principibus abdicare eamdem: ſed concurrente tam ipſius Romani Pontificis, quàm aliorum omnium conſenſu, non dubitatur ab ipſis tolli poſſe hanc Poteſtatem.*

Aliæ F. Denghien aberrationes.

XVI. Alias Fratris *Denghien* aberrationes obſervant Hiſtoriæ Periti, nimirum quòd in *Gregorii VII.* cauſa, eos tantùm teſtes admittat, qui ab ejus partibus ſtabant, vel qui Saxonibus contra *Henricum* Imperatorem perduellibus favebant, *Sigebertum*, *Helmoldum*, *Chronicon Hildenheimenſe*, Auctorem Additionum ad *Lambertum Schafnaburgenſem*, & alios, pro arbitrio rejiciat, quos ſuſceptæ à ſe cauſæ contrarios invenit. *Sigebertum* in Chronico ad annum MLXXXIX. perpetam calumniatorem vocat: quòd ſcripſerit: *Hæc ſola novitas, ne dicam hæreſis, necdum in Mundo emerſerat, ut Sacerdotes illius qui dixit Regi, Apoſtata, & qui regnare facit hypocritam propter peccata populi, doceant quòd malis Regibus nullam debeant ſubjectionem. Et licèt ei Sacramentum fidelitatis fecerint, nullam tamen debeant fidelitatem, nec perjuri dicantur, qui contra Regem ſenſerint, immò qui Regi paruerit, pro excommunicato habeatur: qui contra Regem fecerit, à noxa injuſtitiæ & perjurii abſolvatur.* Cùm ſincerè *Gregorii VII.* & Sacerdotum qui ab ejus partibus ſtabant ſententiam referat *Sigebertus*, quòd ſcilicet ſubditi à fidelitate & obedientia malis Principibus debita abſolvi poſſint, nec rei ſint perjurii qui contra Regem ſenſerint, ſive ab eo defecerint, cùm authorem habuerint ſuæ defectionis Romanum Pontificem; Domnoi Sacerdotibus calumniam non impingit: Nec deceptus eſt *Vincentius* Bellovacenſis ejus verba deſcribens, & ſua faciens, Lib. XXV. Speculi Hiſtorialis, Cap. LXXXIV.

F. Denghien fictam Revelationem obtrudit.

Secundò, *Henricum* à *Gregorio VII.* præcipiente Virgine Deipara in viſione exauctoratum refert ex *Paulo Benriedenſi*, ex eòque colligit, & facti illius juſtitiam, & doctrinæ veritatem. At de Revelationis illius veritate non ſolùm Hiſtorici paulò ſeveriores, ſed & Theologi, & Spirituales Viri, quibus donum diſcretionis Spirituum deſuper collatum eſt, meritò dubitabunt.

Regulæ ad falſas Revelationes dignoſcendas.

Quoties enim res revelatæ, aut in viſionibus præceptæ, cum Sacris Literis, cum Divinis & Apoſtolicis Traditionibus, cum moribus Eccleſiæ non conſentiunt, immò ipſis adverſantur, argumento eſt illuſiones eſſe: Deus enim veritas eſt, cui canit Pſaltes Regius: *Principium verborum tuorum veritas.* Unde *Richardus à S. Victore* Lib. *De Præparatione Animæ ad Contemplationem*, Cap. II. præclarè dixit: *Suſpecta eſt mihi omnis veritas, quam non confirmat Scripturarum auctoritas, nec Chriſtum in ſua clarificatione ſuſcipio, ſi non aſſiſtant ei Moyſes & Elias.* Et infra: *Nec rata poterit eſſe quàmlibet veriſimilis revelatio ſine atteſtatione Moyſis & Eliæ, ſine Scripturarum auctoritate.* Utique ait *S. Thomas I. P.* Quæſt. I. Art. VIII. *Innititur fides noſtra revelationi Apoſtolis & Prophetis factæ, qui Canonicos Libros ſcripſerunt, non autem revelationi, ſi quæ fuit, aliis Doctoribus factæ.* Præterea, ut conſtet revelationem à Deo eſſe, inſpiciendum eſt an habeat conditiones quas ſapientiæ à Deo revelatæ *S. Jacobus* Apoſtolus tribuit, Cap. III. Epiſtolæ ſuæ, quarum una eſt ut ut ſit *pacifica*, non autem ad lites & contentiones impellens, ut docet vir doctus & pius *Joannes* Cardinalis *Bona*, Lib. *De Diſcretione Spirituum*, Cap. XX. At doctrina de Romani Pontificis Poteſtate in temporalia Regum, & lata ſecundùm illam in *Henricum* Imperatorem exauctorationis Sententia, Sacris Literis, Traditioni, Moribus Eccleſiæ uſque ad *Gregorium VII.* adverſatur, nec aliunde pacifica eſt, ſed ad ſeditiones, ad bella, cædéſque impellens. Non eſt ergo veriſimile, quòd *Paulus Benriedenſis* in Vita *Gregorii VII.* narrat, Deiparam Virginem in viſione ipſi præcepiſſe, ut *Henricum* Imperatorem exauctoraret. Atque admodum vereor ne huic Scriptori conveniat quod habet *Melchior Canus*, Lib. II. *De Locis Theologicis*, Cap. VI. *Eccleſiæ Chriſti hi vehementer incommodant, qui res Divorum præclarè geſtas non ſe putant egregiè expoſituros, niſi eas fictis & revelationibus & miraculis adornarint.*

Tertiò, hæc *Gregorii VII.* verba Epiſtola III. Lib. VIII. *Quotquot Latini ſunt, omnes cauſam Henrici, præter admodum paucos: laudant ac defendunt, & pernimia duritia ac impietatis circa eum*

vie arguunt: Hæc (inquam) verba ſic interpretatur: Quotquot Latini ſunt, id eſt, Schiſmatici Longobardiæ Antiſtites: ex qua interpretatione ſequitur, aliquos ex Schiſmaticis ipſi Pontifici adhæſiſſe, & illius factum approbaſſe. Sed qui vim ac ſignificationem vocum, modúmque loquendi Authorum Eccleſiaſticorum illius ætatis non penitus ignoraverit, hæc verba *quotquot Latini ſunt*, omnes Latinæ linguæ Eccleſias ſignificare fatebitur.

F. Denghien aberrationes in Hiſtoria Cenſuræ Sanctarelli.

Quartò, Cenſuram Sacræ Facultatis Pariſienſis in Doctrinam *Antonii Sanctarelli* de Romani Pontificis poteſtate in temporalia Regum anno MDCXXVI. latam elevare conatur pag. 549. multiplici falſitate. Ait huic Cenſuræ nunc fuiſſe acriter Pariſiis reclamatum, pluribus querelis ad Regem Chriſtianiſſimum ea de re delatis. Ex octo & ſexaginta Sorbonæ Doctoribus decem & octo dumtaxat Cenſuram ſub ea forma qua lata eſt probaſſe. Ad ſedandos tumultus ea de cauſa obortos Regem literis die XIII. Decembris MDCXXVI. datis Rectori & Suppoſitis Univerſitatis prohibuiſſe, ne quidquam ſive pro parte affirmante, ſive pro negante in quæſtione de auctoritate Romani Pontificis in Regum temporalia proponerent ac determinarent, ſine ſua licentia literis ſpeciatim expreſſa. Fontem denique ex quo hæc hauſerit indigitans, laudat Mercurium Gallicum. *Hæc omnia* (inquit) *habeo ex Mercurio Gallico, è quo Natalis Cenſuram latam in Librum Sanctarelli commemorat.*

Falſum eſt quòd Cenſuram latam in Librum *Sanctarelli* ex *Mercurio Gallico* retulerim. Hunc Librum ne quidem nominavi aut indicavi; ipſam retuli ex Tabulario & Commentariis Sacræ Facultatis Pariſienſis, in quibus exarata eſt. An fortè Licentiatus Lovanienſis *Mercurium Gallicum* & Commentarios Facultatis noſtræ idem eſſe putat? 2. Cum *Mercurio Gallico* turpiter errat, qui decem & octo duntaxat Doctores Cenſuram ſub ea forma quâ lata eſt approbaſſe ait. Cenſura dignam *Sanctarelli* Doctrinam, una erat Magiſtrorum omnium ſententia: circa Cenſuræ modum, ſeu pravæ doctrinæ notas aut qualificationem (ut loquuntur) ſuffragiorum varietas ac diſſenſio fuit. Nihilominus re maturè ac diligenter diſcuſsâ, ſummáque libertate diſceptata, frequentioribus ſuffragiis concluſum eſt, Doctrinam *Sanctarelli* Propoſitionibus contentam damnandam eſſe *Tanquam novam, falſam, erroneam, verbo Dei contrariam, & Pontificiæ Dignitati odium conciliantem, Schiſmati occaſionem præbentem, Supremæ Regum Auctoritati à Deo ſolo dependenti derogantem, Principum infidelium & hæreticorum converſionem impedientem, pacis publicæ perturbativam, Regnorum, Statuum, Rerúmque publicarum everſivam, ſubditos ab obedientia & ſubjectione avocantem, & ad factiones, rebelliones, ſeditiones, & Principum parricidia excitantem.* A majori Doctorum numero Cenſuram iſtam latam fuiſſe, Acta probant, in quibus ſuffragia ſingulatim numerantur, probant Leges moréſque Sacræ Facultatis, cujus in Comitiis nulla deliberatio, in materia præſertim dogmatica, rata habetur, niſi quæ majori ſuffragiorum parte facta, Decano vel Seniore concludente, & in ſequentibus Comitiis publicè omnibus audientibus lecta & confirmata fuerit: probat denique conſenſus unanimis Sacræ Facultatis, quæ Cenſuram illam ut ſuam agnoſcit, eámque adversùs *F. Franciſcum Malagola* renovavit diebus IV. Novembris, & VII. Decembris anni MDCLXXXII. Ridendus igitur potiùs quàm refellendus Licentiatus Lovanienſis, qui hanc Cenſuram robore deſtitutam aſſerit. *Mercurii Gallici* Authorem vel Authores ſubleſtæ hac in re fidei, convincunt Acta Sacræ Facultatis. 3. Cùm extra Academiam Patronos plurimos haberet *Sanctarellus*, ſcilicet Patres omnes Societatis Jeſu & eorum amicos, quòd Societas Religioſiſſima ſui honoris intereſſe putaret Cenſuram Sacræ Facultatis ab Opere *Sanctarelli* avertere; cùm tota aliunde Univerſitas, adeóque Rector & Magiſtri in Artibus huic negotio ſe immiſcerent, maximáque inde in Societatem derivaretur invidia; Rex à *Sanctarelli* fautoribus interpellatus, Viris Academicis quietem & ſilentium literis ad eos datis imperavit: ſed latæ ab octo & ampliùs menſibus in Librum ac Doctrinam *Sanctarelli* Cenſuræ nullatenus derogavit. Denique cùm Rector Academiæ, Facultatis Artium Suppoſitis ſtipatus, Regem adiiſſet, ſtudiúmque Univerſitatis in Regiam Dignitatem & Auctoritatem explicuiſſet, Rex Virorum Academicorum ſtudium, voluntatem, fidémque laudavit; ſed Maieſtatem ſuam non probare declaravit, quòd Judicio Doctrinali de dogmatibus fidem ſpectantibus ſe immiſcerent: Id enim *ad Sorbonæ Doctores*, ſive ad Theologicam Facultatem pertinere, ut refert Mercurius ipſe Gallicus à Lovanienſi Licentiato laudatus. Theologica autem Facultas Cenſuram in *Sanctarellum* tulerat, in qua nihil immutatum eſt.

Contra Cenſuram illam pugnare ait Decretum Sacræ Facultatis editum anno MDCXXIX. de more antiquo renovando, ut Baccalaurei in Theologicorum Actuum exordio jurarent in Decreta Summorum Pontificum.

In Decreta Summorum Pontificum Baccalaureos ſuos jurare juſſit, jubétque Sacra Facultas, non in eorum facta: in Decreta (inquam) ab Eccleſia probata, cujus non accedente conſenſu, Romanum Pontificem infallibilem non agnoſcit. Juramus in Summorum Pontificum Decreta, & Baccalaureos noſtros jurare compellimus, ſicut recèns creati Pontifices in ſuorum Deceſſorum Decreta olim jurabant, in Profeſſione cujus Formulam editam habemus in Libro Diurno Romanorum Pontificum: *Diligentiùs autem & vivaciùs omnia Decreta Prædeceſſorum Apoſtolicorum noſtrorum Pontificum, quæque Synodaliter ſtatuerunt, & probata ſunt, confirmare & indiminutè ſervare, & ſicut ab eis ſtatuta ſunt, in ſui vigoris ſtabilitate cuſtodire.* Quis autem Cenſuram *Sanctarelli* Decretis Summorum Pontificum Eccleſiæ conſenſu approbatis & confirmatis adverſari dixerit?

Articulus V.

Criticorum Judicium de Libello Fratris FRANCISCI DENGHIEN.

Lovanienſem iſtum Licentiatum in Auctorum Critica, genuiniſque ipſorum Operibus dignoſcendis identidem impingere, hujus ſcientiæ Periti obſervant.

I. Pag. 2. laudat hæc verba *S. Cyrilli* in Libro Theſaurorum: *Ut membra maneamus in Capite noſtro Apoſtolico Throno Romanorum Pontificum, à quo noſtrum eſt quærere quid credere, & quid tenere debemus.* In toto *Theſaurorum* Libro Aſſertionibus XXXV. conſtante, & omni ex parte abſolutiſſimo, hic locus non habetur. Is quidem à *S. Thoma* cùm junior eſſet, in Opuſculo *Contra impugnantes Religionem*, & ab aliis poſt ipſum

in

in ejus fide laudatus eſt ; ſed *S. Thomæ* impoſitum ab eo fuit, qui hæc & alia teſtimonia *S. Cyrillo* ſuppoſuit ; ut invictè probat *Joannes Launoius* Theologus Pariſienſis, Epiſtolarum Pag. I. in Epiſtola ad *Antonium Faurum* Pariſienſem etiam Theologum.

II. *S. Gregorii Magni* nomine inſcriptam Epiſtolam ad *Senatorem* Abbatem, quæ eſt x. Libri XI. genuinam aſſerit, & clauſulam illam, *Si quis Regum, &c.* non eſſe addititiam. Contra, viri eruditi vel ſuppoſititiam Epiſtolam, vel clauſulam illam, *Si quis Regum*, addititiam & aſſutam eſſe cenſent ; quam poſtremam opinionem probavi in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Seculi VI. Cap. IV. Art. XVI. pag. 204. 205. & 206. Legantur *Joannis Launoii* Theologi Pariſienſis Epiſtolæ ad *Michaelem Girardum* Vertolienſem Abbatem, & ad *Joannem Rolardum* Theologum Pariſienſem, Pag. VII. Epiſtolarum.

III. Pag. 78. & 113. *S. Gregorium Magnum* laudat Commentatio in Pſalmum IV. Pœnitentialem, cùm tamen Commentarius ille in Pſalmos Pœnitentiales non ſit *S. Gregorii*, ut invictis argumentis probavit P. *Gunſavilleus* in Præfatione Tom. III. Operum *S. Gregorii*, & in Diſquiſitione huic Commentario præfixa. Legantur quæ ea de re infra ſcripſi Diſſertatione IX. Art. VI. Num. XIX. & XX.

Dictatum non eſt Gregorii VII.

IV. Articulo V. Aſſertione V. *Dictatum* Gregorio VII. tribuendum præfractè contendit, recentiorum quorumdam Authorum ſuffragio fretus, nullo coævorum aut ſuppariorum teſtimonio, tota jam eruditorum hominum gente ob momenta graviſſima reclamante, quæ Diſſertatione III. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam XI. & XII. Seculi expoſui. Ad Synodum Romanam VII. Farraginem illam malè cohærentium Propoſitionum refert, ſola *Baronii* Cardinalis divinatione fultus. *H. Mutium*, qui tamen de Dictatu ne quidem mutit, *Onuphrium*, & *Chriſtianum Lupum* in ſubſidium advocat ; quaſi pro Conſtitutionibus Apoſtolicis, pro Canonibus Antiocheni neſcio cujus Apoſtolorum Concilii, pro Synodo Sinueſſana, pro Synodi Romanæ ſub *Silveſtro* Actis, pro Conſtantini Donatione, pro Decretalibus veterum Pontificum ante *Siricium* Epiſtolis, pro *Joanna* Papiſſæ fabula, pro *Cyriaco* fictitio Pontifice, aliiſque pſeudepigraphis Monumentis, & fabulis, plures Authores proferri non poſſint. Mihi exprobrat quòd *rem adeo momentoſam ac Eccleſiæ Catholicæ uberem* inficier, *Gregorii VII.* venerando nomini ſuppoſitum eſſe Dictatum aſſerens. Quaſi figmenta & errores Eccleſiæ Catholicæ proſint : & inconcuſſa non ſit iſtius *S. Auguſtini* ſententiæ veritas Libro *De Vera Religione*, Cap. LV. *Non ſit nobis Religio in phantaſmatibus noſtris : Melius eſt enim qualecunque verum, quàm omne quicquid pro arbitrio fingi poteſt. Melior eſt vera ſtipula, quàm lux inani cogitatione pro ſuſpicantis voluntate formata.*

» Modum tam facilem (inquit Lovanienſis Li» centiatus) *Calvinus* non invenit, qui *Dictatum* » illum blaſphemat, nec *Antonius de Dominis*, » qui eumdem non *Dictatum*, ſed *Dicterium* appellat. De *Calvino* & *Antonio de Dominis* quid ad me ? Multæ ſunt in illo Dictatu Propoſitiones, quæ abſque blaſphemia impugnari poſſunt, quæ abſque errore propugnari non poſſunt. Qui illum *Gregorio VII.* tribuit, Hæreticis anſam præbet maledicendi Sancto Pontifici : qui Dictatus ipſius Propoſitiones propugnat, blaſphemiis & dicteriis Hæreticorum in Romanam Eccleſiam, illiúſque Fidem argumentum ſuppeditat. Dicta Fratris *Denghien*, *Calvini* & *Spalatenſis* nomina cum *Natalis Alexandri* nomine ad invidiam permiſcentis, dicteria ſunt & convitia. Sed de ejus calumniis infra viderimus.

Quæ (inquit) in prætenſæ Propoſitionis probam dictus Author producit, ſunt quorumdam Canonum impugnatio, quaſi à Patrum & veterum Pontificum doctrina diſcordantium. Quæ ſanè probatio ipſi inefficax eſſe deberet, cùm hunc Sanctiſſimum Pontificem aſſerat verbo Dei & Traditioni repugnaſſe, atque à ſuorum Deceſſorum ſemitis deviaſſe, exercendo atque tradendo ſuam Poteſtatem in temporalia Regum.

In iſto quidem doctrinæ capite *Gregorium VII.* verbo Dei & Traditioni repugnaſſe, à Deceſſorum ſemitis deviaſſe, humani aliquid paſſum aſſerui ac demonſtravi, quæ non mea tantùm, ſed Sacræ Facultatis Pariſienſis & totius Eccleſiæ Gallicanæ doctrina eſt. Nec tamen conſequens eſt, ut in cæteris omnibus verbo Dei, Traditioni, ſuperiorum Pontificum Decretis repugnaverit, ſibique ipſi, qui cavendum ſibi propoſuerat, *Ne quicquam contrarium SS. Patribus in exemplum & auctoritatem relinqueret* (ut ſcribebat ad *Sancium* Aragoniæ Regem, Epiſtola 2. Libri II.) Et ad Aquileienſes ſcripſerat : *Nihil novi, nihil noſtris adinventionibus ſuperinducere conamur, ſed illud ſolummodo quærimus, quod & omnium ſalus poſtulat & neceſſitas... In hujuſmodi cauſa non ſecundum arbitrium noſtrum, ſed per viam & doctrinam orthodoxorum Patrum incedere cupimus.* (Epiſtola V. Lib. I.) Tam bene affectum Pontificem ſemel à ſcopo aberraſſe humanum fuit, ſed pluties exorbitaſſe non ideo concedendum eſt, niſi id certis documentis probetur. Ideo *Dictatum*, cujus pleræque Propoſitiones doctrinæ Patrum & ſuperiorum Pontificum repugnant, ipſi abjudicamus ; cùm aliunde coævorum & ſuppariorum Authorum ſilentium, & maximè *Pauli Bernriedenſis* in ejus Vita, ipſum *Gregorii VII.* non eſſe ſuadeat. Quis enim credat ipſos *rem adeo momentoſam & Eccleſiæ Catholicæ uberem* (ut Frater *Denghien* loquitur) in præteritis relicturos ? Suppoſitionem confirmat, quòd hæc farrago nullâ temporis notâ conſignata ſit. *Teſtamenta* (inquit *S. Chryſoſtomus* Homilia II. De verbis Iſaiæ) *tabulæque de nuptiis, de debitis, déque reliquis contractibus, niſi in frontiſpicio Conſulum annos habeant præſcriptos, nullam ex ſeſe vim habent. Hoc eſt enim quod illis robur addit, hoc eſt quod controverſias dirimit, hoc quod à lite liberat, hoc quod ex inimicis facit amicos. Proinde qui talia deſcribunt, non aliter quàm lucerna in candelabro poni ſolet, ſic in frontiſpicio literarum addunt Conſulum nomina, ut omnibus quæ ſubjiciuntur præluceant. Quæ ſi ſuſtuleris, lumen ſuſtuleris, omniáque tenebris, multáque turbatione compleveris... Quod ſi tantùm valet ea res in negotiis temporalibus, in ſpiritualibus multò ampliùs profuerit. Siquidem hoc declarat Prophetias eſſe Prophetias, &c.*

Tom. 5. Edit. Fronton. [illegible]

Pergit Licentiatus Lovanienſis : *Longè (inquit) aliter ſentit, ac planè condignum de eo Dictatu judicium profert vir maximus P. Chriſtianus Lupus.* Opportunè Lupus in fabula. *Dictatus (inquit) cùm in poſſeſſione ſit, ab ea deturbari non debet ob argumentum negativum adductum.* Non negantibus duntaxat, ſed poſitivis graviſſimi ponderis argumentis Dictatum *Gregorio VII.* abjudicandum probavi, quæ partim diſſimulat, partim inſoluta relinquit Licentiatus Lovanienſis, eo contentus Reſponſo : *Quæ in Dictatus abolitionem Natalis congeſſit, faciè refelli poſſunt ex prælibatâ Magiſtri Lupi Scholiis.* Dictatum in poſſeſſione eſſe nego : poſſeſſionem enim illam non adſtruit *Mutii, Onuphrii, Baronii*, & *Lupi* recentiorum Authorum error. Et ut eſſet, à poſſeſſione injuſta

depelli

depelli poſſet, nullis ipſis ſuffragantibus tabulis ac titulis, imò graviſſimis momentis ipſis repugnantibus. Ut enim ait *Tertullianus* Lib. De Virginibus Velandis: *Veritati nemo præſcribere poteſt, non ſpatium temporum, non patrocinia perſonarum, non privilegium regionum. Ex iis enim ferè conſuetudo initium ab aliqua ignorantia vel ſimplicitate ſortita in uſum per ſucceſſionem corroboratur, & ita adverſùs veritatem vindicatur: Cæterùm ſuo vitio quis quid ignorat: quod autem ignoratur, fuit tam requirendum, quàm recipiendum quod agnoſcitur.* Et ut ipſe, quem laudat Cardinalis *Baronius* ad annum CIX. Num. LI. pronuntiat: *Jura veritatis ſunt ampliora omni antiquitate, quippe quæ nulla plurimorum ſeculorum valeant præſcriptione lædi, nec innumera teſtium multitudine obrui atque labefactari.* Multò minùs juniorum Authorum aſſertione ſimplici, *Onuphrii* ſcilicet, *Baronii*, & *Lupi.*

Addit Lovanienſis Licentiatus: *A Dictatûs impugnatione debuerat Natalem cohibuiſſe reverentia & amor in Sedem Apoſtolicam, cujus Privilegia hic Dictatus tam luculenter declarat.* In reverentia & amore erga Sedem Apoſtolicam, nec Fratri *Denghien*, nec cuiquam mortalium cedam: ſed ipſa reverentia & amor me impellunt, ut Dictatum venerando *Gregorii VII.* nomini ſuppoſitum aſſeram. Sedis Apoſtolicæ Privilegia, partim à Chriſto in *B. Petro* collata & firmata, partim Eccleſiæ conſenſu conceſſa & roborata veneror, ſed hujus generis non ſunt plurima, quæ Dictatus continet. Unum enim ex præcipuis Sedis Apoſtolicæ Privilegiis eſt, ut Canonum executioni invigilet, ut Diſciplinam Eccleſiaſticam promoveat ac foveat, ut omnibus Eccleſiæ ordinibus jus ſuum conſervet. *Privilegia Romanæ Eccleſiæ* (inquit Nicolaus I.) *totius ſunt Chriſti, ut ita dicamus, remedia Eccleſiæ Catholicæ.* At quæ *Dictatus* habet pleraque totius Diſciplinæ Eccleſiaſticæ everſionem continent, totius ordinis perturbationem, cùm Epiſcoporum, Synodorum, Regum, jura ſuffodiant, ut in Diſſertatione ſua probavit F. *Natalis Alexander*; adeòque morbos inferunt Eccleſiæ Catholicæ, non remedia; proinde nec Sedis Apoſtolicæ vera Privilegia defendunt, qui Dictatum *Gregorio VII.* tribuendum pertinaciter contendunt. Reverentia & amor in Sedem Apoſtolicam nos impellere debent, ut ejus ſtudium æmulemur, quæ ut veras Reliquias à ſuppoſitis, veras Indulgentias à falſis, Canonicos Libros ab Apocryphis, ſic Eccleſiaſticos à Pſeudepigraphis diſcerni, & à Catholicis Doctoribus diſcerni gaudet. Hoc animo Dictatum Pſeudepigraphum *Gregorio VII.* adjudicamus, & rejicimus. Sed de hoc ſatis. Alia Fratris *Denghien* errata perſtringamus.

V. Pag. 550. Teſtimonium profert *Yvonis Carnotenſis* ex Epiſtola 239. ad Laudunenſem Epiſcopum, cujus hæc ſunt verba: *Quod ſi Reges aut Imperatores à Pontificali Judicio eximere tentaveris, recurre ad Magnum Conſtantinum, &c.*

In triplicem errorem hoc uno in loco Lovanienſis Licentiatus impegit. 1. Hæc Epiſtola non eſt ducenteſima trigeſima nona, ſed ducenteſima trigeſima-ſeptima. Sed hunc ipſi condonari velim, & in operas rejici. 2. Hæc Epiſtola non eſt *Yvonis Carnotenſis*, ſed *Joannis* Lugdunenſis Archiepiſcopi. 3. Non ad Laodunenſem Epiſcopum, ſed ad *Daimbertum* Senonenſem Archiepiſcopum data eſt, ut probat inſcriptio.

VI. Pag. 554. Dubitat an Cenſuræ Sacræ Facultatis Pariſienſis in Librum *Antonii Sanctarelli*, & in Theſim F. *Franciſci Malagola*, ſub ejuſdem Facultatis nomine circumferri poſſint. Quis hæc legens non rideat, & cum *S. Hieronymo* in Dialogo adverſùs Luciferianos non dicat: *Solent oculis clauſis denegare, qui non credunt factum eſſe quod nolunt?*

VII. Pag. 579. Sammedardenſe Privilegium laudat, Epiſtolam *Julii I.* ad Orientales Pſeudepigrapham, falſa notâ Conſulatus conſignatam, alteram ab ea quam refert *S. Athanaſius*, graviſſimis argumentis falſi convictam, aliquot Sententiis ex Conciliis Chalcedonenſi, & Carthaginenſi Septimo, Siricio, Africanis Patribus, Leone, Gelaſio, Martino I. Adriano I. quin & Typo Conſtantis in gratiam Monothelitarum; infartam, uno verbo, in *Iſidori Mercatoris* officina cum aliis fabricatam, *Julio I.* ſuppoſitam eſſe negat.

VIII. Pag. 583. Negat *Gregorium VII.* in Epiſtola ad *Herimannum* proferre Epiſtolam *Clementis Romani* ad *S. Jacobum*, quaſi eſſet *S. Clementis*; & tamen hæc *Gregorii VII.* verba refert in ea Epiſtola: *Sicut B. Petro docente cognovimus in Epiſtola de Ordinatione Clementis, in qua ſic ait: Si quis amicus fuerit iis, quibus ipſe (de eodem Clemente dicens) non loquitur, unus eſt & ipſe ex illis qui exterminare Dei Eccleſiam volunt, &c.* Quæ verba in ipſa *S. Clementis* ad *S. Jacobum* Epiſtola leguntur. De qua & de ſimilibus Monumentis doctiſſimus Cardinalis *Nicolaus de Cuſa*, Lib. III. *De Concordantia Catholica* Cap. II. *Sunt* (inquit) *meo judicio illa apocrypha... In quibus volentes Romanam Sedem omni laude dignam, plus quàm Eccleſiæ Sanctæ expedit & decet, exaltare, ſe penitus, & quaſi fundant.*

IX. *Innocentii I.* ad *Arcadium* Imperatorem Epiſtolam de illius & *Eudoxiæ* Auguſtæ fictitia Excommunicatione ob *S. Chryſoſtomi* depoſitionem & exilium, genuinam eſſe contendit contra Eruditorum omnium ſententiam; ipſa temporis ratione repugnante, cùm triennio ante *S. Chryſoſtomi* obitum, cujus ea in Epiſtola fit mentio, *Eudoxia* obiiſſet, ut conſtat ex *Socrate*, *Sozomeno*, *Marcellino*, *Zoſimo*, & Faſtis Græcis. Sed ignorat Licentiatus Lovanienſis præclaram illam *Tertulliani* Regulam Apologetici Cap. XIX. *Religionis eſt inſtar fidem* Inſtrumentis *de temporibus aſſerere.*

X. F. *Natali Alexandro* improperat F. *Denghien*, quòd *Paſtorale S. Ambroſii* à *Gregorio VII.* in Epiſtola ad Herimannum laudatum nuſquam editum à *S. Ambroſio* dixerit; nec in aliis ejus Operibus verba inde laudata reperiri: cùm tamen (inquit) inter Opera *S. Ambroſii* extet Liber unus *De Dignitate Sacerdotali*, qui meritò *Paſtorale* vocari potuit, quem & *Trithemius* ſub nomine *De Inſtructione Sacerdotum* deſignat. In illo autem verba à *Gregorio VII.* adducta reperiuntur. Verùm quorſum tot circuitus? Liber ille nec *Paſtorale* inſcribitur, nec eſt *S. Ambroſii*, quamvis inter ejus Opera extet. 1. Stylus Ambroſiano diſſimilis eſt. 2. Verſionem habet S. Hieronymi. 3. Vehemens in Epiſcopos & Preſbyteros Simoniacos Invectiva, poſteriora tempora ſapit, quibus hæc lues in Italia graſſata eſt. Denique vox *Archiepiſcopus*, quam hujus Tractatûs Auctor uſurpat, *S. Ambroſii* ætate recentior eſt. Suffragatorem habeo virum doctiſſimum *Godefridum Hermantium* Doctorem Sorbonicum, & Inſignis Eccleſiæ Bellovacenſis Canonicum in Elucidationibus eruditis Vitæ *S. Ambroſii*, pag. 31. ubi hunc Tractatum ipſius *Gregorii VII.* quàm *S. Ambroſii*, ſeculo meliùs convenire obſervat, & *S. Anſelmo* à nonnullis tribui. In Codice S. Martialis apud Lemovices inſcribitur, *Sermo Gilberti Philoſophi, Papæ urbis Romæ, qui cognominatus eſt Sylveſter, de Informatione Epiſcoporum.* Aſcetæ denique Benedictini doctiſſimi S. Germani à Pratis, hunc Li-

Liber Paſtoralis, ſeu De Dignitate Sacerdotali, non eſt S. Ambroſii.

bellum in Appendicem Ambroſianorum Operum rejecerunt, monentes, nihil continere ab Ambroſii & ingenio & ſæculo non alienum.

Articulus VI.

Theologiæ Moralis & Canonici Juris Interpretum Judicium de Libello FRATRIS DENGHIEN.

I. Theologiæ Moralis Interpretes mirantur, quòd Lovanienſis Academiæ, quæ prava recentiorum quorumdam Caſuitarum dogmata meritò damnavit, Licentiatus, Propoſitiones quaſdam in ſuo Libello aſſerat, non minùs, imò etiam magis Chriſtianæ Moralis integritati repugnantes, perduellionibus, ſeditionibus, parricidiis Regum viam aperientes. Pagina ſcilicet 115. Viros quoſlibet Eccleſiaſticos non magis jure ſubditos eſſe Regibus aſſerit, quàm Chriſtus fuerit ſubditus *Pilato*: Regum in Sacerdotes imperium ac damnationem eſſe meram violentiam, ſicut latronum in ſylvis. Quid verò ex tam execrando principio ſequitur, niſi execranda & feralis concluſio, nempe licitum eſſe Viris Eccleſiaſticis eo modo ſe gerere erga Reges ipſis imperantes, ſicut erga latrones vim ipſis in ſylvis inferentes? Ne quid affingere videar, en Fratris *Denghien* verba: *Habes ex Gregorio ipſo ſenſum verborum ipſius: qua interpretatione nulla verior, nec germanior eſſe poteſt: ut ſic dixiſſe voluerit, ſubjectos à Deo Sacerdotes Imperatori, quemadmodum Chriſtus Redemptor noſter fatetur, ſe divina permiſſione ſubditum poteſtati Pilati, & ſicut itidem dixit iis, qui ipſum neci tradere ſatagebant:* » Hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum. *Quamobrem ſi res jure agatur, non violentiâ, ut ſolent latrones in ſylvis, non ſubjectos eſſe Sacerdotes Imperatoribus.* Hæc quidem Cardinalis *Baronii* verba ſunt, ſed ipſa Frater *Denghien* pro unica reſponſione ad argumentum F. *Natalis Alexandri* ex *S. Gregorio* petitum affetens, ſua facit. Nec excuſat ipſum ab errore *Baronii* autoritas. *In his* enim *quæ pertinent ad fidem & bonos mores, nullus excuſatur, ſi ſequatur opinionem erroneam alicujus Magiſtri* (inquit *S. Thomas* Quodlibeto III. Art. x.)

II. Pag. 514. cenſet, ſubditos non adſtringi lege, quam ipſis Scriptura Sacra præſcribit, modò Summo Pontifici placuerit ipſos ab ea obligatione abſolvere. Quaſi Summus Pontifex contra jus naturale & divinum diſpenſare poſſit. En Fratris *Denghien* verba: *Apoſtolica doctrina eſt, ut omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, & ut reddantur omnibus omnia, cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal, &c. ſalvo Domini noſtri cultu, conſtitutionis humanæ Principibus reddamus: & id genus multa Hincmarus cumulat: quorum nulli adſtringi ſubditos reſpondeo, dum eorum ſubjectio ſuſpenditur.* Quàm verò falſum ſit iſtud principium, *S. Thomas* docet Quodlibeto IV. Quæſt. VIII. Art. II. *Papa* (inquit) *habet plenitudinem poteſtatis in Eccleſia, ita ſcilicet quòd, quæcumque ſunt inſtituta per Eccleſiam, vel Eccleſiæ Prælatos, ſunt diſpenſabilia à Papa. Hæc enim ſunt quæ dicuntur eſſe juris humani, vel juris poſitivi: Circa ea verò quæ ſunt Juris Divini, vel Juris Naturalis, diſpenſare non poteſt, quia iſta habent efficaciam ex inſtitutione divina.* Porrò non per Eccleſiam vel Eccleſiæ Prælatos, ſed Jure Naturali & Divino inſtitutum eſt, ut ſubditi Regibus obedientiam & fidelitatem exhibeant: Ab ea igitur abſolvi aut diſpenſari per Eccleſiam vel Summum Pontificem non poſſunt.

III. Pag. 532. *Innocentii III.* Decretali, Cap. *Per venerabilem, Qui filii ſunt legitimi*, contradicit Lovanienſis Licentiatus. Scribit enim: *Nihil præ cæteris Supremis Principibus habet Rex Chriſtianiſſimus, quo eximatur à Sedis Apoſtolicæ & Eccleſiæ indirecta in temporalia Poteſtate.* Sic verò *Innocentius III.* in laudata Decretali: *Inſuper* CUM REX IPSE SUPERIOREM IN TEMPORALIBUS MINIME RECOGNOSCAT, *ſine juris alterius læſione, in eo ſe Juriſdictioni noſtræ ſubjicere potuit & ſubjecit, in quo forſitan videretur aliquibus quòd per ſe ipſum non tanquam Pater cum filiis, ſed tanquam Princeps cum ſubditis potuit diſpenſare.* Cæteros etiam Supremos Principes Romano Pontifici in temporalibus minimè ſubditos eſſe propugnamus: ſed Chriſtianiſſimi Regis independentia à quacunque in terris Poteſtate, quoad temporalia, ſpeciatim ab *Innocentio III.* agnita & declarata eſt: Qui & Cap. *Novit.* Extra. *De Judiciis*, in III. Collectione antiqua Decretalium ab *Antonio Auguſtino* edita Lib. II. hæc habet: *Exaltationem Regni Francorum ſublimationem Sedis Apoſtolicæ reputantes, &c. Non enim intendimus judicare de feudo, cujus ad ipſum* (nempe Regem) *ſpectat Judicium.*

IV. Pag. 553. Cenſuras Sacræ Facultatis Pariſienſis in Librum *Sanctarelli*, & Theſim F. *Franciſci Malagola* contemptim rejiciens, nec damnandos fuiſſe cenſet, etiamſi directam Summi Pontificis in Regum temporalia Poteſtatem propugnaſſent. *Si dictus Frater* (inquit Lovanienſis Licentiatus) *hoc Titulo duntaxat voluerit indirectam Poteſtatem, gloriari poteſt, uti & Sanctarellus, quòd hæc proſcriptio tot & tanta involvat, ut eorum pondere corruat; ſi verò etiam directam, in eam eſt Canoniſtarum, & aliorum Gravium aſſenſus: quod ſufficit ne Malagola & Sanctarellus meritò damnentur, & tam duram ſententiam ſuſtineant.* Sententiam, quam ipſe Cardinalis *Bellarminus*, oraculum Fratris *Denghien*, ut Scripturæ Sacræ, Traditioni, & rectæ rationi contrariam rejicit, & doctrinæ atque confeſſioni Summorum Pontificum repugnare probat, probabilem ille cenſet. *Bellarminus* Lib. v. *De Romano Pontifice*, Cap. III. *Ex Scripturis* (inquit) *nihil habemus, niſi datas Pontifici Claves Regni Cœlorum; de Clavibus Regni terrarum nulla mentio fit: Traditionem Apoſtolicam nullam adverſarii proferunt. Præterea Chriſtus non abſtulit, neque aufert Regna iis quorum erant; nam Chriſtus non venit deſtruere ea quæ bene ſe habebant, ſed perficere: Ergo quando Rex fit Chriſtianus, non perdit Regnum terrenum, quod jure obtinebat, ſed acquirit novum jus ad Regnum æternum. Alioqui obeſſet Regibus Chriſti beneficium, & gratia naturam deſtrueret. Et confirmatur ex Hymno Sedulii, quem tota Eccleſia publicè canit.*

Hoſtis Herodes impie,
Chriſtum venire quid times?
Non eripit mortalia,
Qui regna dat cœleſtia.

Item ſi Papa eſt Dominus totius orbis Chriſtiani Supremus; ergo ſinguli Epiſcopi ſunt Principes temporales in oppidis ſuo Epiſcopatui ſubjectis: ſiquidem id quod eſt Papa in Eccleſia univerſa, eſt quilibet Epiſcopus in particulari. Denique probatur ex confeſſione Pontificum. Profert verba *S. Leonis*, Epiſtolis XXXVIII. & XLIII. ad *Martianum* Auguſtum, *Gelaſii I.* in Epiſtola ad *Anaſtaſium* Imperatorem, *S. Gregorii* Lib. II. Epiſtola LXI. ad Mauritium, *Nicolai I.* in Epiſtola ad *Michaëlem* Imperatorem, *Alexandri III.* Cap. *Si duobus*, Extra

Error F. Denghien directam in temporalia Regum poteſtatem Romano Pontifici probabiliter tribui poſſe aſſerentis.

Extra de Appellationibus, & Cap. *Cauſam, Extra, Qui filii ſint legitimi.* Item *Innocentii III.* Cap. *Novit. de Judiciis.* Et Cap. *Solitæ. Extra. De Majoritate & obedientia.* Denique Cap. *Per venerabilem. Extra. Qui filii ſint legitimi.* Idem *Bellarminus* Cap. IV. ſcribit : *Ex hoc falſo principio quòd Chriſtus homo fuerit Rex temporalis, nati ſunt duo contrarii errores : Hinc enim deducunt quidam tanquam ex præcipuo fundamento, Papam, qui eſt Chriſti Vicarius, eſſe Regem & Pontificem ſimul. E contrario autem Vvickleffiſtæ ex eodem principio deducunt, Reges eſſe Pontificibus majores & digniores.* Errorem de poteſtate directa Romani Pontificis in temporalia Regum tam gravibus momentis convictum probabilem cenſent Lovanienſis Licentiatus, & Fratres Magiſtri *Antonius Daubermont, Janſſens Elinga, Franciſcus Vervacques*, &c. qui Libellum ejus approbarunt; & adeo probabilem, ut nec *Malagola* nec *Sanctarellus* meritò damnarentur, etiamſi directam in Regum temporalia Romani Pontificis Auctoritatem propugnaſſent. Impunè igitur docere poterunt Theologi Lovanienſes, vel alii quibus allubuerit, Regis Hiſpaniarum ſubditi, Regem Catholicum non eſſe Supremum Hiſpaniæ cæterarúmque Ditionum ſuarum Dominum & Monarcham, ſed Romani Pontificis nomine Regna Caſtellæ, Legionis, Aragoniæ, Indiarum regere, ejuſque Vicarium eſſe, ac proinde non minùs hæc ipſi auferri poſſe ad nutum à Summo Pontifice, & alteri tradi regenda, quàm ab ipſo Rege Catholico amoveri poſſint ad nutum Mediolanenſis Ducatus, Regni Neapolitani, & Belgii Proreges, & aliis earum Provinciarum Præfectura & adminiſtratio committi. Hæc ſunt illius doctrinæ conſectaria, quæ impunè in Hiſpania doceri poteſt, ſi F. *Denghien* audiatur, cùm immeritò damnentur, qui eam propugnant, ut ipſe aſſerit. Hanc doctrinam Reipublicæ tam exitialem, quàm verbo Dei & Traditioni contrariam, non puto à fidelibus Catholici Regis ſubditis propugnari poſſe; nec ab ipſo Rege, ejúſque Conſilio probatum iri D. ANTONII HOEFSLACH Judicium, qui Libellum Fratris *Denghien*, qui id & alia ſuperiùs obſervata contra Regiam Auctoritatem continet, ac propugnat, *Nihil Statui contrarium* continere cenſet.

Nec verò Fratris *Denghien* ratio ſanior eſt, quàm Aſſertio ipſa : *In eam eſt* (inquit) *Canoniſtarum, & aliorum Gravium aſſenſus : quod ſufficit ne Malagola & Sanctarellus meritò damnentur, & tam duram ſententiam ſuſtineant.* Effrænem in Moralibus probabilitatem pro Regula aſſumit Frater *Denghien* (neque enim hoc argumentum merè ſpeculativum eſt, ſed etiam Morale propter conſectaria) impingitque in errorem Aſſertionis XXVI. à Facultate Lovanienſi damnatæ die IV. Maii anni MDCLV. cujus hæc ſunt verba : *Clarum & certum eſt, Judicem non poſſe punire aliquem, qui ſecutus eſt opinionem probabilem.* Cenſurâ Lovanienſium confixa hæc Aſſertio eſt his verbis : *Aſſertio relata ad eam probabilitatem quam Aſſertio* XXVI. *ſeu ultima obtendit, prorſus falſa eſt, & Judiciariæ Poteſtatis perperam coarctativa, ſeditionum ac rebellionum invectiva, publicæ tranquillitatis turbativa, nec in Republica rectè ordinata ullatenus toleranda.*

Reſpondebit forſan Lovanienſis Licentiatus, ab Aſſertionis XXVI. ad quam hæc Cenſura relationem habet, doctrina, ſuam plurimùm diſtare : cùm illa his concepta ſit verbis : *Auctoritas unius Doctoris probi & docti reddit opinionem probabilem :* Ipſe verò eam doctrinam probabilem cenſeat, nec damnationi obnoxiam, quæ à pluribus ſeu Canoniſtis, ſeu Theologis propugnatur. At ipſi reponetur : In Aſſertionem illam XXVI. & alias pleráſque à Facultate Lovanienſi meritò damnatas, eſſe plurium & gravium Theologorum aſſenſum : quod, ſecundùm ejus principia, ſufficit ne meritò aliqua propoſitio damnetur.

V. Pag. 566. Affirmat Frater *Denghien* inconſequenter denegari Romano Pontifici omnem in temporalia Regum poteſtatem, dum aſſeritur auctoritas ferendi in illos Cenſuras. Excommunicatio quippe nedum à Sacris adverſùs Eccleſiam contumaces, ſed etiam à civili converſatione Fidelium arcet : unde ſi Rex aut Princeps ſit nominatim excommunicatus, à ſuis etiam vitari debet, eóque tempore ab obedientiæ & fidelitatis vinculo ſolvuntur aut ſolvi poſſunt. Cap. *Nos Sanctorum.* 15. 6. Cap. *Juratos.* (ibidem) & Cap. *Abſolutos.* Lib. V. Decretal. *De Hæreticis*, Tit. 7. quæ Romanorum Pontificum Decreta venerari *Natalis* peculiariter obſtringitur.

Ex poteſtate excommunicandi perperam colligitur poteſtas exauctorandi Reges.

In Jure Canonico & rerum Moralium intelligentia ſe non magis quàm in cæteris perſpicacem eſſe & eruditum palam facit Licentiatus Lovanienſis. Cap. *Nos Sanctorum*, cùm ſit *Gregorii VII.* ut nullius hac in cauſa roboris rejici poteſt : ut enim habetur L. *Omnibus* Cod. Tit. De Teſtibus : *Omnibus in re propria dicendi teſtimonii facultatem Jura ſubmoverunt.* Cap. *Juratos* & Cap. *Abſolutos*, non ſpectant Reges & Supremos Principes, nec de fidelitate & obedientia loquuntur, Jure Naturali aut Divino, imò Jure Gentium debitâ. Unde conjuges, filii, ſervi, ancillæ, mercenarii, ruſtici, conjugibus, parentibus, dominis excommunicatis tuta conſcientia in rebus civilibus communicare poſſunt, ut habet Gloſſa Cap. *Cùm Deſideres. De Sententia Excommunicationis*, Lib. V. Decretal. *S. Thomas* in Supplem. Quæſt. XXIV. Art. II. & Vulgò Theologi ac Juris Canonici Interpretes. Unde illi verſus, qui in omnium ore verſantur :

Hæc Anathema quidem ſolvunt ne poſſit obeſſe,
Utile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

Et Cap. *Quoniam*, Cauſa XI. Quæſt. III. ipſe *Gregorius VII.* ita decernit : *Quoniam multos peccatis noſtris exigentibus pro cauſa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia, partim nimia ſimplicitate, partim timore, partim etiam neceſſitate, devicti miſericordiâ, ſententiam Anathematis ad tempus, prout poſſumus, opportunè temperamus. Apoſtolica itaque Auctoritate ab Anathematis vinculo ſubtrahimus uxores, liberos, ſervos, ancillas, ſeu mancipia, nec non ruſticos ſervientes, & omnes alios qui non adeo curiales ſunt, ut eorum conſilio ſcelera perpetrentur.* Hunc verò *Gregorii VII.* Canonem *Innocentius III.* Cap. *Inter alia, Extra, De Sententia Excommunicationis*, ſic explicat quoad ſervos, ut ſi jam ſervi erant ante prolatam Sententiam Excommunicationis in Dominos, ad idem obſequium poſtmodum teneantur; ſin minùs, addicere ſe illorum obſequio ac ſervituti non debeant, quamdiu excommunicatio perſeverat. Multò minùs ſubditi à civili communione Regum excommunicatorum abſtinere debent, quorum adeo ſacra Majeſtas antiquæ Eccleſiæ viſa eſt, ut ſi ipſi excommunicatum aliquem in gratiam reciperent, is ſtatim excommunicatione ſolvendus judicaretur. Id expreſsè in Concilio Toletano XII. Cap. III. decretum eſt. *Quos* (inquit) *Regia Poteſtas, aut in gratiam benignitatis receperit, aut participes menſæ ſuæ effecerit, hos etiam Sacerdotum & Populorum Conventus ſuſcipere in Eccleſiaſticam communionem debebit, ut quod jam Principalis Pietas debet acceptum, neque à Sacerdotibus*

Ppp ij

tibus Dei habeatur extraneum. Quod Decretum ut Legem Eccleſiaſticam laudat *Ivo Carnotenſis* Epiſtolis LXII. & CLXXI. Unde & *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis ad *Hadrianum II.* Pontificem Maximum, qui ipſi juſſerat ut à *Caroli Calvi* Regis conſortio abſtineret, niſi ab invaſione Regni *Lotharii* ſibi temperaret, hunc in modum ſcribebat: *Quapropter quomodo ipſius Regis, in cujus Regno Parochia & Provincia mea conſiſtit, & eorum qui cum eo degunt, ſine animæ periculo, & mihi commiſſæ Eccleſiæ detrimento, conſortium vel præſentiam valeam devitare, non video.* Et infra: *Neſcio quomodo ipſius Regis, vel inter quos habito, præſentiam & communionem vel conſortium valeam devitare, cùm Rex & cohabitantes mecum unà cum Rege, non ſolùm in Parochiam, verùm & in civitatem meam ſæpe conveniant, & ibi tamdiu ſicut Regi complacet degant, & cum tanta multitudine, tam de Regno quod antea habuit, quàm & de Regno quod Lotharius habuit, necnon de aliis Regnis ad eum confluentibus, ſicut Miſſi veſtri viderunt, & hoc, quàm ſæpe illi videtur, in civitate mea ſuſtineo, qui Eccleſiam & plebem mihi commiſſam deſerere, & aliorſum ut mercenarius non valeo fugere, nec quo extra Regnum ejus fugiam, habeo: ſed Regio cultu eo recepto, de Eccleſiaſticis facultatibus, ſicut præcipit, & quamdiu præcipit, illi & ſibi obſequentibus ſervio, ut quietè, ſecundùm quod inſtat tempus, cum mihi commiſſis degere poſſim.* Ibidem: *Nec etiam ab Hæreticorum, vel Schiſmaticorum, ſive tyrannicorum Imperatorum ac Regum, quales fuerunt Conſtantius Arianus, ac Apoſtata Julianus, & Maximus Tyrannus, præſentia & ſalutatione ſive collocutione, Sedis Apoſtolicæ Pontifices, vel alii magnæ auctoritatis atque ſanctitatis Epiſcopi, cùm locus & ratio ac cauſa exegit, ſe ſubtraxiſſe leguntur. Et ſi aliis Epiſcopis Regi noſtro communicantibus, ego me ab illius communione vel præſentia ſubtraxero, dicunt ſecundum Concilium Africanum: Quamdiu illi non communicavero, ut mihi ab illis non communicetur Epiſcopis.*

Tandem quæ defectio rationis eſt, aſſerere, Excommunicationem vim habere privandi Regem Regno ſuo, quæ vim non habet viros privatos ſpoliandi patrimonio? Quaſi major Summo Pontifici in Reges quàm in Regum ſubditos competat poteſtas & auctoritas.

Prohibitio Theodoſii Imp. ab ingreſſu Eccleſiæ excommunicatio propriè non fuit, ſed pars pœnitentiæ publicæ.

VI. Pag. 589. Prohibitionem *Theodoſii* Imperatoris ab ingreſſu Eccleſiæ & communione Sacramentorum, excommunicationem fuiſſe à *S. Ambroſio* inflictam F. *Denghien* pertinaciter contendit, non verò publicæ Pœnitentiæ partem, (ut *F. Natalis Alexander* reſponderat) hac præclara ratione: *Quippe (inquit) ſi quæ ſimilis pœna imponeretur Pœnitentibus, illam duntaxat decernebat Judex fori interioris ſeu Sacramentalis: prohibitio autem facta Theodoſio erat fori externi, manavitque palam à Judice Eccleſiaſtico ob publicum crimen Sacramentali Confeſſione ipſi non patefactum.*

Neſcit Licentiatus Lovanienſis, primis illis Eccleſiæ Seculis Eccleſiaſticum forum internum externúmque diviſa non fuiſſe; unum eumdémque extitiſſe utriuſque fori Judicem; Pœnitentiam publicam ad forum externum pertinuiſſe, cum ordine tamen ad Sacramentalem Abſolutionem quæ fori erat interioris: Ipſam non ſolùm ſponte confeſſis ob ſecreta quædam crimina, ſed & convictis in externo tribunali ob publica impoſitam: Neſcit ſequentibus ſeculis publicos peccatores, aut de crimine quomodocumque convictos, ſi ſponte Pœnitentiam publicam agere nollent, ad eam Excommunicatione & Anathemate coactos; ſi Cenſuris Eccleſiaſticis ad eam ſuſcipiendam adduci non poterant, Principum

A auctoritate compulſos fuiſſe. Auctoritatem hanc Epiſcopos imploraſſe. Principes ſecundùm eorum poſtulata non modò Leges tuliſſe, Comitéſque ac Miniſtros Epiſcopis auxilium denegantes graviter puniviſſe, ſed etiam ſtatuiſſe, ut qui de Regno ſuo in alterius Regnum Pœnitentiæ vitandæ causâ fugeret, petenti Epiſcopo redderetur, ut apud eum Pœnitentiam ſuſciperet, ac legitimè exequeretur; ut ex *Caroli Magni*, *Ludovici Pii*, & *Caroli Calvi* Capitularibus compertum eſt. Quæ ſane non ſolùm probant, ſed planè demonſtrant, pœnitentiam publicam, adeóque B & abſtentionem, quæ pars ejus erat, ad forum externum pertinuiſſe, & à Judice fori externi Eccleſiaſtici fuiſſe impoſitam. Legat Licentiatus Lovanienſis egregium Opus doctiſſimi viri *Joannis Morini* De Diſciplina in Adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ Lib. I. Cap. x. & Lib. VII. Capp. III. IV. & V. ſtudióque incumbat antequam his de rebus loquatur, ne ſemper ſit ex eorum numero, qui *Converſi ſunt in vaniloquium, volentes eſſe legis Doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.* 1. Tim. 1. 6. Interim ineruditæ ipſius reſponſioni ad ea quæ C de *Theodoſii Magni* abſtentione dixeram, Pœnitentiæ nimirum publicæ partem fuiſſe, non verò propriè dictam Excommunicationem, opponere ſatis eſt locum *S. Auguſtini* Homilia XLIX. inter quinquaginta. *Superba cervix (inquit) mens torſuoſa fortaſſis, imò quod non dubitatur, propterea Deus voluit ut Theodoſius Imperator ageret Pœnitentiam publicam in conſpectu populi, maximè quia peccatum ejus celari non potuit: & erubeſcis Senator, quòd non erubuit Imperator? Erubeſcit nec Senator, ſed tantùm Curialis, quod non erubuit* D *Imperator?*

ARTICULUS VII.

Diluuntur Calumniæ Fratrum FRANCISCI DENGHIEN, JOANNIS ANTONII D'AUBERMONT, & FRANCISCI JANSSENS ELINGA.

I. DECREVERAM uti Pſalmiſtæ voce dicentis: *Obmutui & humiliatus ſum;* & ite- E rum: *Ego verò tanquam ſurdus non audiebam, & tanquam mutus non aperiens os ſuum.* In Epiſt. ad Marcum Celedenſem. Conſiderabam enim attentiùs quòd (ut S. *Hieronymus* ait) *Apud Chriſtianos, non qui patitur, ſed qui facit contumeliam miſer eſt.* Sed cùm atroces calumniæ, quibus me Fratres impetunt, Sacram Facultatem Pariſienſem, totámque Gallicanam Eccleſiam, quarum doctrinam eâ Diſſertatione propugnavi, ob quam in me tam impotenter debacchantur, obliquè petant, & ſanctam imprimis, quæ nuſquam à Catholico Doctore deſerenda eſt, veritatem; operæ pretium duxi ca- F lumnias illas diluere, & ad Fratres ſupra nominatos verba illa Pſalmiſtæ ſingulatim dirigere: *Sedens adversùs fratrem tuum loquebaris, & adversùs filium matris tuæ ponebas ſcandalum. . . . . Arguam te, & ſtatuam contra te faciem tuam.* Pſal. 49. 20. 21. Id verò ſimpliciter faciam, ut Virum Chriſtianum & Religioſum decet, par pari non referens, & à verbis quibuſvis durioribus temperans. *Si enim vellem pro maledictis maledicta rependere, quid aliud quàm duo maledici eſſemus, ut ii qui nos legerent, alii deteſtatos abjicerent ſanâ gravitate; alii ſuaviter haurirent malevola voluntate? Contumelioſis ergo criminationibus laceſſitus, quantùm mihi Dominus donat, frænatis atque coërcitis vanæ indignationis aculeis, auditori lectorive conſulens, non*

ago ut efficiar homini conviciando ſuperior, ſed errorem convincendo ſalubrior. S. Auguſtini verba ſunt Lib. III. contra Literas *Petiliani*, Cap. 1.

CALUMNIA I.

II. Calumnia prima, eáque atrociſſima, in Præfatione ad Lectorem, in Approbatiooibus, in toto Libello regnans, eſt quòd Pontificiam Majeſtatem violaverim, quòd Sedis Apoſtolicæ Auctoritatem impugnaverim, quòd à Dominicani Ordinis perpetuâ in eandem Sedem & Eccleſiam Romanam obſervantia defecerim. Dominicanæ Familiæ *filium degenerem*, *Pontificiæ læſæ Majeſtatis reum* in Præfatione ſua me vocat Frater *Denghien*: quæ in *Gregorium VII.* ſcripſi, *Romanam*, *imò univerſalem Eccleſiam* impetere ait. Quòd *ab avito cultu degeneram*, *in Sanctam Apoſtolicam Sedem*, *ejúſque Sanctiſſimum Præſulem*, *calamum ſtrinxerim*, improperat: atque eam ob rem ſe hunc in me Librum adornaſſe, ut palam omnibus fiat, Dominicanam familiam, *dum pro veritate certandum eſt*, *non carnem*, *non ſanguinem*, *non denique ullum agnoſcere*, adeo ut à *Ludovico Bavaro* hoc elogium audire meruerit: *Ordo Predicatorum eſt Ordo veritatis*, *quam intrepidè & liberè contra errores quantumvis potentes tuetur.* Lovanienſis Licentiati calumoias non modò approbat, ſed roborat quantùm poteſt Frater *Joannes d'Aubermont* ejuſdem Univerſitatis Doctor & Profeſſor in Approbatione ſua virulentiâ ac petulantiâ, quâ in me ſic inſultat: *A Majorum veſtigiis devio Fratri*, *ac in contraria ſtudia infœliciter abrepto*, *veritatis facem præluxiſſe*, *ut in viam redeat*, *fraterna pariter ac religioſa Diſciplina character eſt.* Et infrà: *Nihil prius in Schola Chriſti*, *quàm ejus in terrâ Vicarii*, *quem ipſe conſtituit ſuper Gentes & Regna*, *cauſam agere.*, *& Fratri in eam ruenti*, *affectûque ſeu Gentis*, *ſeu Aulæ laboranti ſuccurrere*, *ad commiſſi erroris agnitionem revocare*, *atque ad Apoſtolicæ Sedis reverentiam invitare.* Addit, Fratrem *Denghien*, propugnando indirectam Romani Pontificis io temporalia Regum poteſtatem, *non unius modò ſaluti officiosâ ſedulitate conſulere*, verùm etiam publicæ ſtudere utilitati. Palam enim fit (inquit) *præcipitem Alexandri iſtius impetum*, *hoc obice velut elidi*, *cunctáque tela*, *argumenta*, *ac auxilia omnia*, *quæ adverſus Pontificiæ Majeſtatis poteſtatem pugnaciſſimo niſu evocavit in aciem*, *accuratiſſimâ diligentiâ profligari.* In me noo minùs petulanter inſultat Frater *Janſſens Elinga.* Libelli quem approbat, Authorem laudat, quòd indirectam poteſtatem Apoſtolicæ Sedis in temporalia Regum demonſtrare ſatagat, *Atque unà P. Natalem Alexandrum non ſufficientis*, *(prout Dominicanum decebat) reverentiæ erga Sanctam Sedem reum agere*, *arguere*, *corrigere*, *ac ad ſuo Ordini ac Inſtituto congruentem doctrinam reducere.* Primo Libelli ſui capite me *à Patrum doctrina deviaſſe*, *ac in Canonum Diſciplinam impegiſſe*, F. DENGHIEN improperat. Nonnulla ſubdit Patrum & Summorum Pontificum de Romani Pontificis Primatu & Autoritate teſtimooia: ſicque ex illis concludit; *Sed præterierunt hæc omnia Natalem*, *dum in Romani Præſulis irrefragabilem Auctoritatem tam indigna vibravit*, *&c.*

RESPONSIO.

III. Inique mihi Fratres improperant, quòd Pontificiam Majeſtatem violaverim, quòd in Sedem Apoſtolicam irruerim ac debitæ erga ipſam reverentiæ defuerim. Tantùm enim tribui Sanctæ Sedi Romanæ & Summo Pontifici, quantùm ipſi ſecundùm Conciliorum Definitiones tribuendum eſt; imò de ipſa ſenſi ac diſſerui magnificentiùs, quàm multi coæquales mei Catholici Doctores. Nonne cum Florentina Synodo profeſſus ſum: *Sanctam Apoſtolicam Sedem & Romanum Pontificem in univerſum orbem tenere Primatum*, *& ipſum Romanum Pontificem Succeſſorem eſſe Beati Petri Principis Apoſtolorum*, *& verum Chriſti Vicarium*, *totiúſque Eccleſiæ Caput*, *& omnium Chriſtianorum Patrem ac Doctorem exiſtere*, *& ipſi in Beato Petro paſcendi*, *regendi*, *ac gubernandi univerſalem Eccleſiam à Domino noſtro Jeſu Chriſto plenam Poteſtatem traditam eſſe*, *quemadmodum & in Geſtis Oecumenicorum Conciliorum*, *& in Sacris Canonibus continetur*; Nonne *Sanctam Catholicam & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam*, *omnium Eccleſiarum Matrem & Magiſtram agnoſco*: *Romanóque Pontifici Beati Petri Apoſtolorum Principis Succeſſori*, *ac Jeſu Chriſti Vicario*, *veram obedientiam* à Chriſtianis omnibus deberi propugnavi, ad eámque exhibendam ſemper fui paratiſſimus, ſecundùm Formulam Profeſſioois Fidei, quam *Pius IV.* præſcripſit Diplomate, *Injunctam?* Nonne cum Sacra Facultate Pariſienſi propugno; *Romanum Epiſcopum unum eſſe Jure Divino Summum in Eccleſia Pontificem*, *cui omnes Chriſtiani parere teneantur*: *& qui immediatè à Chriſto*, *non honoris ſolùm*, *aut dignitatis*, *ſed & Poteſtatis ac Juriſdictionis Primatum habet in tota Eccleſia?* Diſſertationes meæ, Quarta in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi Primi, *De Primatu S. Petri & Romanorum Pontificum*; Vigeſima-ſeptima in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi Quarti, *De Jure Appellationum Epiſcopalium ad Sedem Romanam*: Decima-oona *De ſenſu Sexti Canonis Nicæni*; Obſervationes per totum Hiſtoriæ corpus ſparſæ, quibus Sedis Apoſtolicæ Digoitas, Primatus, Jura convocandi Concilia, iiſque præſidendi, Fidei controverſias dirimendi, Canonum executionem toto orbe Chriſtiano imperandi, occaſione datâ vindicantur; nullus mihi prætermiſſus locus magnificum quid annotandi de Romana Sede ac Summis Pontificibus, quoties in Hiſtoriæ ſerie occurrit, meam erga Sedem Apoſtolicam & Summum Pootificem ſingularem obſervantiam, reverentiam, devotionem demonſtrant. In ipſa Diſſertatione, ob quam me vexant Fratres noſtri, profeſſus ſum: *Poteſtatem ligandi & ſolvendi animas S. Petro & ejus Succeſſoribus Romanis Pontificibus*, *in tota quà latè patet Eccleſia*, *à Chriſto conceſſam*: *Poteſtatem dirimendi controverſias Fidei*, *omnéſque cauſas majores judicandi*: *Canones interpretandi*, *temperandique*: *& eorum executionem omnibus & ſingulis Patriarchis*, *Archiepiſcopis*, *Epiſcopis*, *Presbyteris*, *cæteriſque Clericis*, *ac Fidelibus toto orbe Chriſtiano imperandi*; *eorum contumaces infractores Cenſuris plectendi*, *ſecundùm eoſdem Canones*, *& mores Eccleſiarum antiquos*, *receptos*, *& probatos.* Quàm ſincerè hæc ſcripſerim, ut ſentio, teſtis eſt, qui omnium corda intuetur Deus; quàm paratus ſim ad totum ſanguinem pro Sedis Apoſtolicæ & Romani Pontificis Primatu profundendum, ſi Chriſti gratia hanc mihi occaſionem daret ac vires, quæ hanc indidit voluntatem; novit ille quem in ſimplicitate & humilitate cordis teſtem confidenter appello, meus omniúmque hominum Redemptor. Nihilominus violatæ Pontificiæ Majeſtatis reus agor, & præcipitis impetûs, inſultûſque in Sedem Apoſtolicam accuſor. Quam ob cauſam? Quia indirectam Sedis Apoſtolicæ Poteſtatem in temporalia Regum impugno; quia ſententiam quæ illam aſſerit, *falſam*, *erroneam*, *periculoſam*,

In Artic. contra Lutherum. & in variis Cenſuris.

Tom. 18. Diſſ. 2. Pag. 110.

invidioſam, *ſingularem*, *Sacra Scripturæ & Traditioni diſſentaneam* eſſe propugnavi; *Gregorium VII.* qui Poteſtatem exauctorandi Reges ſibi primus tribuit, *contra Patrum doctrinam*, *imo contra Verbum Dei*, hanc ſibi *tribuiſſe* contendo, probóque. Illa tamen de Summi Pontificis & Eccleſiæ Poteſtate in temporalia quæſtio ſalva fide in Theologorum Catholicorum Scholis diſceptatur; nondum ab Eccleſia finita eſt, nullo Sedis Apoſtolicæ Decreto diſputationes illæ prohibitæ: ſatis eſt ad Romanæ Eccleſiæ communionem promerendam, ut eum aliorum Articulorum Fidei, quos ipſa profitetur & credit, profeſſione, Primatum Sancto *Petro* & ejus Succeſſoribus à Chriſto conceſſum agnoſcamus, ipsiſque propterea obedientiam deberi, quam Sacra Concilia & SS. Patres omnes Chriſtianos ſemper docuerunt. Id diſertè tradit Illuſtriſſimus & Eruditiſſimus Epiſcopus Meldenſis *Jacobus Benignus Boſſuetus* de Catholica Religione tam bene meritus in *Expoſitione Doctrinæ Eccleſiæ Catholicæ*, Cap. XXI. *Le Fils de Dieu ayant voulu que ſon Egliſe fuſt une, & ſolidement établie ſur l'unité, a établi & inſtitué la Primauté de Saint Pierre pour l'entretenir & la cimenter. C'eſt pourquoy nous reconnoiſſons cette même Primauté dans les Succeſſeurs du Prince des Apôtres, auſquels on doit pour cette raiſon la ſoumiſſion & l'obeiſſance, que les Saints Conciles & les Saints Peres ont toûjours enſeignée à tous les Fideles. Quant aux choſes, dont on ſçait qu'on diſpute dans les Ecoles, quoy que les Miniſtres ne ceſſent de les alleguer pour rendre cette Puiſſance odieuſe, il n'eſt pas neceſſaire d'en parler icy, puis qu'elles ne ſont pas de la Foy Catholique.* Hujus certè generis eſt quæſtio de Romani Pontificis Poteſtate in Regum temporalia, & hanc maximè ab Illuſtriſſimo Præſule intelligi evidens eſt. Idem cum Doctiſſimo Antiſtite ſentiebant vel ſentiunt, qui Librum ejus approbarunt ac debitis laudibus ornarunt atque commendarunt, Eminentiſſimi Cardinales *Bona*, *Sigiſmundus Chigius*, *Hyacinthus Libelli* Sacri Palatii Magiſter, poſtmodum Avenionenſis Archiepiſcopus, *Michael Angelus Ricci* Actuarius Congregationis Indulgentiarum & SS. Reliquiarum, & S. Officii Conſultor, *Laurentius Brancati de Laurea* Vaticanæ Bibliothecæ Cuſtos Primarius, *Raymundus Capiſuccus* Ordinis Prædicatorum, Sacri Palatii Magiſter, quorum merita Cardinalitiis Infulis à Summo Pontifice munerata ſunt, & Summus ipſe Pontifex *Innocentius XI.* in Literis Apoſtolicis ad Authorem Illuſtriſſimum datis die IV. Januarii MDCLXXIX. *Libellus* (inquit) *de Catholicæ Fidei Expoſitione à Fraternitate tua compoſitus, Nobiſque oblatus, ea doctrina, eâque methodo ac prudentia ſcriptus eſt, ut perſpicua brevitate legentes doceat, & extorquere poſſit etiam ab invitis Catholicæ veritatis confeſſionem. Itaque non ſolùm à nobis commendari, ſed ab omnibus legi, atque in pretio haberi meretur. Ex eo ſanè non mediocres in Orthodoxæ Fidei propagationem, quæ nos præcipuè cura intentos ac ſolicitos habet, utilitates redundaturas, Deo bene juvante confidimus.* Iniquè igitur mihi crimini vertunt Fratres noſtri, iniquè me violatæ Pontificiæ Majeſtatis reum agunt, quòd Scholaſticum ac Doctrinale de illa quæſtione Judicium tulerim, imò latum olim à Sacra Facultate Pariſienſi, nec ſemel confirmatum, propugnaverim; quod ſenſerim ac locutus ſim ſicut ſentiunt ac loquuntur Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Academiæ omnes Eccleſiæ Gallicanæ, cujus ea de quæſtione ſententiam celeberrimæ Declarationis de Poteſtate Eccleſiaſtica primum Caput exponit. An Fratres noſtri Religioſiſſimos Antiſtites, Gal-

A licanam Eccleſiam tot in Sedem Apoſtolicam meritis inſignem; Pariſienſem Academiam Catholicæ doctrinæ vindicem acerrimam, Pontificiæ Dignitatis aſſertricem, à Summis Pontificibus tot laudibus ornatam, læſæ Pontificiæ Majeſtatis, violatæ Sedis Apoſtolicæ, Romanæ & univerſalis Eccleſiæ oppugnatæ petulanter accuſabunt? An extra viam ſalutis poſitos effutient, quia indirectam in temporalia Regum Poteſtatem Romano Pontifici negant, & Sententiam quæ hanc ipſi tribuit, ut verbo Dei, SS. Patrum doctrinæ, veterum Pontificum exemplis contrariam rejiciunt? Novum illum Apoſtolum Fratrem *Fran-* B *ciſcum Denghien* expectabant Gallicana Eccleſia, Pariſienſis Academia, Univerſitates Regni reliquæ, *tot egregii Viri quibus Gallia abundat* (ut ait Summus Pontifex *Innocentius Undecimus*, in Brevi ad Illuſtriſſimum Epiſcopum Meldenſem ſuperiùs laudato) ut in viam ſalutis revocarentur, à qua (ut placet F. *Antonio d'Aubermont*) aberrant, qui indirectam in temporalia Regum Poteſtatem Sedi Apoſtolicæ negant.

IV. *Gregorii* quidem *VII.* opinionem ut *verbo Dei & doctrinæ Patrum contrariam* cum Eccleſia Gallicana & Sacra Facultate Pariſienſi rejicio, ac meritò damnatam cenſeo; ſicut *S. Cypriani* Martyris & Synodorum ejus de rebaptizandis C Hæreticis ſententiam, SS. *Juſtini*, *Irenæi*, *Victorini* aliorúmque Patrum Chiliaſtarum errorem rejicio, damno, & verbo Dei, ac Traditioni Apoſtolicæ repugnare aſſero. Sicut ergo ſe ridendum omnibus propinaret, qui me blaſphemiæ vel irreverentiæ in Sanctos illos Martyres accuſaret, quòd manifeſtos illos errores rejiciam, damnémque; ita ſe meritò ridendos Eruditis omnibus exponunt Fratres noſtri, qui me læſæ Pontificiæ Majeſtatis, & irreverentiæ erga Sedem D Apoſtolicam reum agunt, quòd opinionem de indirecta Romani Pontificis in temporalia Regum Poteſtate, *erroneam*, *temerariam*, *verbo Dei & doctrinæ Patrum contrariam*, cum Sacra Facultate Pariſienſi dixerim ac propugnaverim. Nondum quidem hanc opinionem damnavit Eccleſia, ideo Hæreſeos notam illi non impingimus; ſed Scripturam & Traditionem ſcrutati, his duabus Fidei noſtræ Regulis, his duobus Theologiæ noſtræ principiis contrariam comperimus & obſervavimus, & quod nobis perſuaſum eſt afE firmamus & propugnamus. *Cùm veritas reliqua* (inquit *Melchior Canus* Ordinis Prædicatorum præſtantiſſimus Theologus) *Sapientum quidem opinione vehementi, fidei veritas eſt, ſed non eſt planè ab Eccleſia definita, nec certo argumento demonſtrata, tunc veritati illi adverſari non eſt hæreticum, ſed erroneum. Videlicet hæreſis à voluntate quoque errantium pendet, nedum ab intellectu. Error autem ſicut & falſitas è rebus ipſis ſignificatis perpenditur, nullâ aſſerentis habitâ ratione. Ita licèt veritas illa ad fidem ſuapte naturâ pertineat, quia tamen nec hoc certum, nec expeditum eſt, hæretica pertinacia abeſt, error gravis & periculoſus non abeſt.* Quòd Gallicanos omnes Præſules ac Doctores Sapientes F exiſtimem, inſipiens eſt qui mihi vitio vertit. Horum opinione vehementi ac Doctrinali Judicio, ſententia de indirecta Romani Pontificis in temporalia Regum Poteſtate *falſa eſt*, *erronea*, *temeraria*, *Verbo Dei*, *Doctrinæ SS. Patrum contraria*: Quo jure ergo mihi vitio datur à Fratribus, quòd erroneam, & Verbo Dei, Patrúmque Doctrinæ contrariam affirmem ac propugnem? *Eſt demum* (inquit Melchior Canus) *& ea temeraria propoſitio, quæ in doctrina fidei cum celebris Univerſitatis communi Decreto ac Definitione pugnat. Quanquam enim circumferuntur Ar-*

Lib. 12. De Loc. Theolog. Cap. 11.

ticuli

ticuli Pariſienſes , qui non ſunt Articuli Fidei omnes , quoniam nec hanc quidem vel longiſſimè tangunt : ſed ejus Academiæ tamen de fide & religione fixa conſtantiáque Decreta ſemper Chriſti Eccleſia ſuſpexit. Qui verò contempſerunt , inaviáque & levia ac pro nibilo exiſtimaverunt , omnes ad unum periclitati ſunt , & ii qui manifeſtè ab Eccleſia diſceſſere , & ii qui Eccleſiæ fuere ſuſpecti : Poſtremò ii , qui in occulto adhuc latent , ſed ſe ſuo tempore , ut cœteri prodent.

Verùm non eximii duntaxat illius Theologi , ſed Summorum Pontificum præclarum de Sacra Facultate Pariſienſi judicium conſideratiùs expendant Fratres noſtri , & illos niſi in voluntate calumniandi obfirmati ſint , pœnitebit injuriæ eidem Sacræ Facultati , & Theologis illius univerſis in me uno , omnium quidem poſtremo , illatæ : & niſi eos pœniteat, omnibus certè viris cordatis perſuaſum erit, Fratres iſtos iniquè mihi læſæ Pontificiæ Majeſtatis, Romanæ imò univerſalis Eccleſiæ impugnatæ, crimen affingere , quòd opinionem de indirecta Romani Pontificis in Regum temporalia Poteſtate ut *erroneam , & Verbo Dei , ac Doctrina SS. Patrum contrariam* , cum Sacra Facultate (cujus ea in Cenſuris ſuis verba ſunt) rejecerim , ac meritò ab ea damnatam fuiſſe propugnaverim. *Quaſi lignum vitæ in Paradiſo Dei* (inquit ALEXANDER IV.) *& quaſi lucerna fulgoris in Domo Domini , eſt in Sancta Eccleſia Pariſienſis Studii Diſciplina. Hæc quippe velut fœcunda eruditionis parens , ad irrigandam ſterilem orbis faciem fluvios de fontibus Sapientiæ ſalutaris cum impetu foras mittens , ubique terrarum Dei lætificat civitatem , & in refrigerium animarum flagrantium ſiti juſtitiæ , aquas juſtitiæ dividit publicè in plateis. Ibi nimirum ordinatus eſt per providentiam Conditoris , ad opus , ad cuſtodiam , Doctorum Ordo præcipuus , ut ad vitæ fructum rationabilis creaturæ deducat affectum , ne in guſtum mortis vetitâ veteris prævaricationis illecebrâ ſeducatur. Ibi humanum genus originalis ignorantiæ cæcitate deforme per cognitionem veri luminis , quam ſcientia pietatis ſequitur , reddita viſionis ſpecie reformatur. Ibi præcipuè dat Dominus Sponſæ ſuæ os & ſapientiam , ac linguam myſticis eloquiis eruditam , cui reſiſtere nequit omnis adverſitas reproborum.* Et rurſus : *Ex alto fuiſſe conſpicimus civitati Pariſienſi proviſum , quod honorificata decore Studii Generalis , & tantorum Univerſitate Scholarium illuſtrata , præluceat orbis civitatibus , orbémque lucidum reddiderit ſui luminis claritate. Ipſa quidem Univerſitas fons irriguus conſuevit eſſe virtutum univerſale ſpeculum , Mater ſtudere volentium , & Magiſtra ſcientiarum , ad ſingulos dona derivans , cunctóſque illuſtribus radiis doctrinarum clarificans.*

Sacra Facultatis Pariſienſis à Summis Pontificibus commendata.

Epiſt. 177. Lib. 1.

Epiſt. 197. Lib. 5.

De eadem Sacra Facultate *Innocentius VIII.* in Literis ad Theologos Pariſienſes datis die ſeptima Septembris MCCCCLXXXVI. *Intelleximus non ſine magna cordis noſtri lætitia , ſinceram animorum veſtrorum devotionem , quam ad Nos , Sanctámque Romanam Eccleſiam & Fidem Catholicam habetis , cùm omne ſtudium & curam veſtram pro ejuſdem fidei defenſione , & hæreſum extirpatione , ſicut probatiſſimos quoſque Chriſtianos decet , inceſſanter adhibueritis.*

De eadem *Pius II.* in Mantuano Conventu reſpondens Orationi *Guillelmi* Pariſienſis Epiſcopi , Chriſtianiſſimi Regis Oratoris anno MCCCCLIX. *Sunt in ipſo* Regno Francorum *Studia plurima Scholaſticorum , ſed unum illud Pariſiorum , Venerabilis Frater , fertur illuſtrius , in quo Theologiæ maximè neceſſaria doctrina viget ; ex quo etiam Magiſterium promeruiſſe , magni honoris , maximeque difficultatis exiſtimatur.* Videant Fratres noſtri

A quo judicio, quâ æquitate , quâ prudentia, Sacræ Facultatis Pariſienſis à Summis Pontificibus adeo commendatæ Doctorem , Fratrem ſuum , ejuſdem Facultatis Matris ſuæ doctrinam ac Cenſuras propugnantem , ipſaque verba uſurpantem , læſæ Pontificiæ Majeſtatis , Sedis Apoſtolicæ , Romanæ ac univerſalis Eccleſiæ contemptarum ac impugnatarum accuſent. Nec in Pariſienſem duntaxat Academiam , ſed in totam Eccleſiam Gallicanam , congeſta in me à Fratribus noſtris maledicta , improperia, & calumniæ redundant , cujus me doctrinam propugnaſſe non ignorant ,
B nec ignorare poſſunt , cùm Poteſtatem omnem in temporalia Regum Sedi Apoſtolicæ , Romaniſque Pontificibus abrogavi , contrariámque opinionem ut Scripturæ Sacræ & Traditioni repugnantem , adeòque ut erroneam rejeci , confutavi. Hanc ſequor Eccleſiam , cujus fides ac devotio erga Sedem Apoſtolicam nullo unquam tempore defecerunt ; de qua *Honorius III.* Epiſtola XXII. Lib. I. *Quantùm* (inquit) *Romana Eccleſia Regni Francorum turbationem deſideret evitare ; immo quantùm ejus tranquillitatem affectet , facilè pote-*
C *rit intelligere quiſquis devotionem ipſius Regni ad illam , & grata ſubſidia , quæ in illo invenit tempore opportuno , intenta mente voluerit cogitare. Quis enim neſciat , quòd Reges & Regna Francorum ſemper in Apoſtolicæ Sedis devotione firmiter perſtiterunt : quòd ſemper in difficilibus arduiſque negotiis aſtiterunt ei ſtudio indefeſſo : & nunc contra Hæreticam Pravitatem , nunc contra Paganorum barbariem eidem devotè & humiliter obſequendo , illam utriſque formidabilem reddiderunt? Hæc ſiquidem obſequia , & alia quæ recenſeri ſub Epiſtolari brevitate non poſſent , &*
D *merita nihilominus Eccleſiæ Gallicanæ , cujus fides ac devotio nullo unquam tempore defecerunt , pro vobis ſufficienter fidejubent , quòd inter cætera Regna mundi illud quadam prærogativa diligimus charitatis , ejúſque ſtatum ſemper tranquillum eſſe cupimus & felicem. Abſit enim ab Apoſtolica Sede & à Nobis , qui ei diſponente Domino præſidemus , ut nobis tantorum veniat oblivio meritorum , & ut tantæ ingratitudinis vitio laboremus ; quòd iis non ſtudeamus obſequiis ſinceris affectibus reſpondere.* Cùm Eccleſiæ à Sede Apoſtolica tam meritò commendatæ doctrinam ſequar ac propugnem, viri omnes cordatii & à præjudiciis liberi intelligent , Fratres noſtros inconſideratè , iniquè , falsò , læſæ Pontificiæ Majeſtatis , Sedis Apoſtolicæ , Romanæ &
E univerſalis Eccleſiæ violatæ , oppugnatæ , mihi crimen inferre.

IV. *Affectu gentis , ſeu Aulæ laboranti ſuccurrere* volunt , *ad commiſſi erroris agnitionem revocare , atque ad Apoſtolicæ Sedis reverentiam invitare.* Gratularer Fratrum charitati , gratiáſque agerem ex animo , ſi venenata atrocis calumniæ tela à charitate emitti poſſent. Gentem Chriſtianiſſimam , Eccleſiam Gallicanam , Sacram Facultatem Pariſienſem , REGEM MAGNUM , Regiámque Francorum , in errore verſari, & à Sedis Apoſtolicæ reverentia defeciſſe Fratres iſti ſignificant , cùm opinionem de indirecta Romani
F Pontificis in Regum temporalia Poteſtate , ut Verbo Dei contrariam , erroneam , periculoſam, ad ſeditiones & parricidia Principum viam aperientem rejecerunt , proſcripſerunt , ac è Regno eliminarunt ; ſiquidem me *affectu Gentis ſeu Aulæ* laborare , errorem commiſiſſe, in Sedis Apoſtolicæ reverentiam peccaſſe improperant ; quòd eandem opinionem rejecerim , impugnaverim , iiſdémque Cenſuris affecerim. Imprudentiæ temeritatiſque notam vitare non poteſtis , Fratres , qui Chriſtianiſſimam Gentem, qui Regiam Francorum , qui LUDOVICUM MAGNUM Regem

gem Potentiſſimum, Invictiſſimum, Religioſiſſimum calumniis veſtris obliquè petitis. Committitis tempore pacis inter Chriſtianiſſimum & Catholicum Reges ac utramque Gentem, quod nec tempore belli committendum eſſet. Regi quiſque ſuo fidem & obedientiam; cæteris etiam Regibus, maximè Chriſtianis & Catholicis, honorem ac reverentiam debet. Quæ vos contra Gentem Aulámque Francorum calumniandi libido ſolicitat? Non affectu Gentis ſeu Aulæ (quanquam iſtam debitâ colam reverentiâ, fidémque & obedientiam erga Regem Chriſtianiſſimum Dominum meum profitear inconcuſſam ac incorruptam, ac nullis unquam machinis, caſibus, vexationibus, tempeſtatibus convellendam, aut labefactandam; illam verò tanta caritate proſequar, quantam imperat pietas) ſed ſtudio veritatis, doctrinam de ſuprema & uni Deo ſubdita atque obnoxia Regum in temporalibus Poteſtate propugnavi; contrariam opinionem ut erroneam, & Verbo Dei, Patrúmque Doctrinæ repugnantem rejeci, profligavi. Gallicanæ Eccleſiæ, ac Sacræ Facultatis Pariſienſis ea de re ſententiam Rex Chriſtianiſſimus auctoritate ſua munivit, Edictóque firmavit; non quòd Declarationibus ac Cenſuris ab iis editis egeat, qui invicta fortitudine, potentia, operibus, copiis bellicoſiſſimis, ac vincere aſſuetis, Majeſtatem ac Auctoritatem ſuam, ſupremúmque & nulli Eccleſiaſticæ Poteſtati obnoxium unquam Imperium per ſe tueri poteſt: Sed pietatis eſſe ſuæ REX MAGNUS exiſtimavit, Doctrinam, quam Eccleſia Regni ſui, & Chriſtiani orbis Academia Princeps, Verbo Dei & Doctrinæ Patrum contrariam, adeóque falſam & erroneam, poſt maturum & multoties repetitum examen judicarunt ac declararunt, è Regno ſuo eliminare; Doctrinam verò Scripturæ Sacræ & Traditioni conſentaneam tueri, útque ſola in Regni ſui Academiis & Scholis tradatur, & propugnetur imperare. Attendit ſcilicet Rex Sapientiſſimus, *Quòd ſicut Sacerdotes debitores ſunt ut veritatem, quam audiverunt à Deo, liberè prædicent: Sic Princeps debitor eſt, ut veritatem quam audivit à Sacerdotibus, probatam quidem Scripturis, defendat fiducialiter & efficaciter exequatur* (ut aiebat olim *Carolus VI.* in Conſtitutione data die 15. Maii MCCCCVIII.) Regem qui victricem toties de hoſtibus dexteram ad trophæa Chriſto erigenda quotidie adhibet, everſis Calvinianæ Superſtitionis Templis, Edictiſque ſaluberrimis ad Hæreſeos excidium, & Catholicæ Religionis propagationem atque utilitatem promulgatis: Regem qui hanc ipſam triumphalem dexteram ſe lubenter amiſſurum non ſemel profeſſus eſt, ſi ea imminutione & jacturâ hæreſis abolitionem in Regno ſuo, & omnium ſubditorum ſuorum in centro Eccleſiaſticæ unitatis, Romanæ ſcilicet Eccleſiæ & Summi Pontificis communione conjunctionem conſequi poſſet ac obtinere: Regem cujus pia pro Catholicæ Fidei propagatione ſtudia, curas, Leges, tam uberi benedictione Deus cumulat, ut Edictorum ejus & adhortationum ſtrepitu forinſecus inſonante, gratia divina in Hæreticorum innumeris cordibus operetur & velle: adeò ut centum millia è Calviniana Superſtitione ad Eccleſiæ Romanæ Fidem & Communionem intra paucos menſes vel in una hujus Regni Provincia emerſerint: Regem (inquam) adeo Religioſum, qui obliquè perſtringunt Belgæ Fraterculi, puniendæ temeritatis jure inſimulantur. Genti verò noſtræ qua fronte obloquuntur, eámque irreverentiæ erga Sedem Apoſtolicam accuſant, ob rejectum indirectæ

Ludovici Magni Regis Chriſtianiſſimi, & Gentis Francorum adversùs F. Denghien vindiciæ.

Poteſtatis in Regum temporalia, quam ipſi quidem Pontificibus tribuunt, adulatorium figmentum? Gentem quæ Pontifices plurimos in Sedem reſtituit, quæ profugos excepit ac fovit, quæ contra Sedis Apoſtolicæ Hoſtes & Tyrannos potenter adjuvit, cujus armis, ac devotioni, Regúmque Chriſtianiſſimorum munificentiæ, Romana debet Eccleſia penè quicquid temporalis Dominii, Imperii, ac Majeſtatis habet; quam Summi Pontifices propterea immenſis laudibus extulerunt, læſæ Pontificiæ Majeſtatis ob ſupremam & ſoli Deo ſubditam, nulli in terris Poteſtati obnoxiam in temporalibus Regum aſſertam Auctoritatem, nemo Sapiens accuſabit. Audite, Fratres, Summorum Pontificum de Gente Francorum elogia, & veſtræ temeritatis pœnitentiam agite.

Pontificia Gentis Francorum elogia.

Verè (inquit PAULUS I.) *elevatum eſt nomen Gentis veſtræ ſuper multas generationum Nationes, & Regnum Francorum vibrans emicat in conſpectu Domini, quòd talibus benigniſſimis Catholicæ & Apoſtolicæ Sanctæ Dei Eccleſiæ Liberatoribus præornatur Regibus. . . . . Vos quidem, chariſſimi, Gens ſancta, Regale Sacerdotium, Populus acquiſitionis, cui benedixit Deus Iſraël.*

Epiſt. ad Francos.

STEPHANUS II. Epiſtola IV. ad PIPPINUM: *Quoniam nulli alio niſi tantummodo tuæ amantiſſimæ Excellentiæ, vel dulciſſimis filiis, & cunctæ Genti Francorum, per Dei Præceptionem & B. Petri, Sanctam Dei Eccleſiam, & noſtrum Romanorum Reipublicæ Populum commiſimus protegendum.*

INNOCENTIUS III. Epiſtola II. ad *Philippum Auguſtum* Regem Chriſtianiſſimum: *Conſiderantes quantùm Regnum Franciæ in Eccleſiæ ſemper permanſerit unitate, Tibi tanquam ſpeciali Romanæ Eccleſiæ Filio literarum noſtrarum primitias duximus deſtinandas.* Et in aliis ad eumdem Regem literis: *Adeo Regni tui exaltationem diligimus, privilegiata ſemper opera commendantes, quæ proceſſerunt de ipſo, quòd æquanimiùs Eccleſiæ Romanæ, quàm ipſi Regno ſuſtineremus magnum aliquid adverſitatis accidere.*

GREGORIUS IX. in Literis ad *Ludovicum IX.* Regem Sanctiſſimum: *Perſonam tuam inter cæteros Principes Chriſtianos ſpecialiùs amplexamur, cùm Regnum Francorum benedictum adeo ſemper in Apoſtolicæ Sedis devotione permanſerit, ut ab ea nullo unquam, ſicut credimus, ſit tempore diſceſſurum.* In aliis ad eumdem Regem literis: *In tribus,* (inquit) *quæ appropriatione nominis tribus in Sancta Trinitate Perſonis attributa noſcuntur, potentia, ſapientia, & benignitate, Regnum Francorum ejuſdem Sanctæ Trinitatis imitando veſtigium, patet præ Regnis aliis à longis retro temporibus floruiſſe, in ſtrenuitate Militum potens, in Clero literarum ſcientiâ prædito ſapiens, & in clementi Principum bonitate benignum... Sapientia verò nutritur ſtudiis literarum, quo quaſi fluvio de loco deliciarum egreſſo non ſolùm Regnum prædictum irrigatur & fœcundatur poſt Spiritûs Sancti gratiam, verùm etiam Paradiſus Eccleſiæ generalis, cujus alveus Pariſienſis civitas, ex eo quòd idem Studium Pariſius viguit, hactenus noſcitur extitiſſe.* Item in aliis ad eumdem literis anno MCCXXXIX. datis: *Regnum Franciæ benedictum à Domino Redemptor noſter quaſi ſpecialem divinarum voluntatum executorem eligens, & ipſum ſibi ſicut pharetram circa femur accingens, ex ipſa ſæpiùs ſagittas electas extrahit, & eas in tuitionem Eccleſiaſticæ Libertatis & Fidei, in contritionem impiorum & defenſionem Juſtitiæ, in arcu brachii potentis emittit.*

ALEXANDER QUARTUS in literis ad eumdem Sanctum Regem: *Sublime Regnum Franciæ, Solium præeminentiæ coruſcans titulis, generoſitate, & magnanimitate, ac ſtrenuitate clarius cæteris &*

& excelſius intumeſcit: Sed dum Fidei ſuæ Solem, devotionis ignem, & ſpeculum operum quibus præfulget, attendimus, aſpicimus ipſum his tribus luminaribus copioſius radiare, & exempli fulgorem ad alios effundere potiorem. Ex hoc genere ſuſcepit Mater Eccleſia & ſuſcipit filios benedictionis & gaudii, filios factis & fama pollentes, filios opportuni auxilii & favoris.

URBANUS IV. in literis ad eumdem Sanctum Regem: *Hoc eſt Regnum, in cujus integritatis odore, Romana Eccleſia in ceterorum fere Regnorum & Provinciarum orbis terræ ſciſſuris afflicta & animo fatigata reſpirat. Hoc eſt Regnum, cujus potentia eidem Eccleſiæ contra ejus perſecutores in cunctis ejus tribulationibus conſtantia ſemper adfuit inconcuſſâ. De hoc etiam Regno ſemper Reges prodiere Catholici, qui claris fidei & devotionis titulis præſigniti, Deo ſe gratos per ſancta converſationis merita, & Eccleſiæ prædictæ acceptos per obedientiæ promptitudinem exhibere multipliciter curaverunt.*

Epiſt. 115. Lib. 1.

PIUS II. in Reſponſione Oratoribus Chriſtianiſſimi Regis in Conventu Mantuano facta, quam Frater *Denghien* in ſuo Libello cum voluptate quadam non ſemel laudavit: *Nulla unquam ætas (inquit) veſtræ Gentis gloriam conticeſcet. Nam quis Danos, Normannóſque Religionem Chriſti per Galliam perſequentes compeſcuit? Franci. Quis Saxones toties Fidei Catholicæ rebellantes perfregit? Franci. Quis Bohemos ac Polonos Chriſtiano nomini inſultantes redegit? Franci. Quis Hungaros Pannoniam devaſtantes coërcuit? Franci. Quis Longobardos Romanam diripientes Eccleſiam conterruit? Franci. Quis Græcos ex Campania atque Apulia expulit? Franci. Quis Saracenos Trinacriâ deturbavit? Franci. Quis citeriorem Hiſpaniam ex manu eorum eripuit? Franci. Quis Antiochiam, Ptolemaidem, Alexandriam, & noſtræ ſalutis officinam Hieroſolymam, ex Barbarorum dentibus aliquando extrahere præſumpſit? Franci. Quis vexatam, laceratam, conculcatam, & omnibus modis à Tyrannis oppreſſam Apoſtolicam Sedem in priſtinam libertatem & gloriam reduxit? Franci. Non ſunt hæc ignota. Non poteſt abſcondi civitas ſupra montem poſita. Nulla gens tam barbara, tam inculta, tam inhoſpita eſt, ad quam Francorum gloria non pervenit. Illuſtre Gentis veſtræ nomen in omne permanebit ævum. Patres filiis, filii nepotibus in generatione & generationem nobiliſſimi ſanguinis excellentiam & clariſſima facta referabunt. Exigit ſibi Francorum virtus monumentum ære perennius, quod nulla deſtruat vetuſtas.* Hæc ad Fratrum noſtrorum obliquas in Gallicam Gentem calumnias refellendas ſufficiant.

VII. In Sedem Apoſtolicam, & Sanctiſſimum Pontificem *Gregorium VII.* præcipiti impetu me ruere improperant boni illi Fratres. Sed hanc diſſipant calumniam, quæ de Sedis Apoſtolicæ & Romani Pontificis Primatu & Auctoritate ſcripſi in hac ipſa Diſſertatione quam impugnant, pag. 350. & quæ ejuſdem Diſſertationis Articulo XII. ediſſerui ad *Gregorium VII.* à Schiſmaticorum calumniis vindicandum, qui quidem Articulus ſic inſcribitur: *Nullo rationis fuco obducta erat Synodi Schiſmaticæ Brixinenſis in Gregorium VII. Sanctiſſimum Pontificem Sententia. GREGORIUM quidem SEPTIMUM Romanorum primum Pontificum ſibi exauctorandorum Regum tribuiſſe poteſtatem*, ſcripſi: ſed hæc facti quæſtio eſt, Aſſertionémque me demonſtraſſe confido. Id ipſum ſibi tribuiſſe *contra Patrum doctrinam, immo contra Verbum Dei*, aſſerui: *Nullius eſſe ponderis Argumenta, quibus novam illam ac ſingularem opinionem ſuam de poteſtate exauctorandi Reges Romano Pontifici & Eccleſiæ à ſe attributa probare nititur in Epiſtola ad HERIMANNUM.* Quas Aſſertiones luculenter etiam probavi. Sed in his nihil contra debitam Sedi Apoſtolicæ & Romano Pontifici reverentiam, quam nec Eccleſia Gallicana, nec Sacra Facultas Pariſienſis, nec Catholici plerique aliarum Nationum Theologi violare, abſque calumnia dici poſſunt, cùm docent ac propugnant: *Summum Pontificem non eſſe infallibilem*, ſive *Non eſſe irreformabile Summi Pontificis Judicium, niſi Eccleſiæ conſenſus acceſſerit.* Præterea, *Gregorii VII.* errorem excuſavi, quantùm potui; ipſum ut privatum Doctorem erraſſe dixi, non definiviſſe hanc quæſtionem, aut ſententiam ſuam Eccleſiæ Catholicæ credendam propoſuiſſe: ipſi obreptum fuiſſe: Rectam ejus intentionem fuiſſe piè me exiſtimare profeſſus ſum, ſed factum jure merito improbari. An moderatione majori hanc tractare poteram controverſiam? *Verum* (inquiebam pag. 353.) *hæc ratio, quâ Gregorius VII. ſuam ut privati Doctoris opinionem probat, nullius ponderis eſt, &c.* pag. 369. *Cæterùm potiores ipſorum fuiſſe quàm Gregorii VII. & paucorum in ejus ſtudia abreptorum rationes, & magis conſentaneam Scripturæ Sacræ, Traditioni, & exemplis Sanctorum Pontificum, qui ante Gregorium VII. ſederant in S. Petri Cathedra, ſententiam, conſtat ex his quæ ſuperius diximus. Ne ad vim illarum Gregorius VII. Anſelmus Lucenſis, & alii nonnulli attenderent, ac earum pondere vincerentur, humani ingenii tenebræ, opinio præconcepta, Henrici flagitia, tyrannis, ſchiſma prohibuere. At earum examen modeſtia & reverentia tranquillis temporibus à Gregorio VII. Pontifice alioquî Sanctiſſimo facilè impetraſſent. Id conjicere fas eſt ex ejus voluntate ad manſuetudinem erga Reges aliàs propenſa, &c.* pag. 370. *Sed nec id cen dogma fidei docuit, aut credendum propoſuit Gregorius VII. quòd poteſtas exauctorandi Reges Romano Pontifici conveniat*, pag. 391. *Sanctitatem itaque Gregorii VII. colimus: at novam & ſingularem opinionem quam invexit de poteſtate Eccleſiæ in temporalia Regum, ſalvâ quæ ipſius dignitati, ac eximiis virtutibus atque miraculis debetur reverentiâ, ut falſam, & Scripturæ Sacræ, atque Traditioni diſſentaneam, nec Eccleſiæ judicio & aſſenſu receptam, deſerimus, rejicimus. Quòd Henricum Imperatorem exauctoravit, bono animo ipſum feciſſe, piè credimus. Rectam enim ipſius intentionem vitæ ſanctitas, & patrata etiam poſt mortem miracula comprobant: ſed more & conſilio humano nihilominus erravit, EX CATHEDRA non « loquens, id eſt, ex ECCLESIÆ ROMANÆ « OMNIUM MAXIMÆ ET ANTI- « QUISSIMÆ Doctrina*, & Traditione « quam habet ab Apoſtolis, & quæ per ſucceſſio- « nes Epiſcoporum pervenit uſque ad nos, ut ait *S. Irenæus Lib.* III. *adverſus Hæreſes, Cap.* III. Hæc ad reverentiam meam erga Sedem Apoſtolicam & *Gregorium VII.* in hac ipſa Diſſertatione, ob quam in me Fratres noſtri tam impotentes debacchantur, toti orbi Chriſtiano comprobandam ſufficiunt: Nec dubito quin viri quique cordati, & qui nullis præjudiciis, vel æmulatione in Clerum Gallicanum & Sacram Facultatem Pariſienſem, quorum doctrinam ſequor & propugno, in Gentem noſtram Regnúmque, in me ipſum, Operáque mea ſunt occupati; Fratres noſtros, alióſque mihi defectum reverentiæ erga Sedem Apoſtolicam & *Gregorium VII.* exprobrantes calumniæ damnent, ac Doctorum Sacræ Facultatis Pariſienſis Judicio in Approbatione XI. Seculi, ad quod illa de *Gregorii VII.* facto & doctrina Diſſertatio pertinet, ſubſcribant: *Quod quidem Opus* (inquiunt) *vel eo ſolùm nomine cuilibet erudito Lectori gratum fore exiſtimamus, quòd difficillimas Quæſtiones maximâ animi moderatione pertractet.*

VIII. GREGORIUM VII. ut privatum Doctorem erraſſe dixi. Grande crimen! Quaſi *Catholici omnes* in eo non conveniant: *Poſſe Pontificem; ut privatum Doctorem errare, etiam in Quæſtionibus Juris univerſalibus, tam fidei quàm morum, idque ex ignorantia, ut aliis Doctoribus interdum accidit.* Verba ſunt *Bellarmini* Libro IV. *De Romano Pontifice*, Cap. II. At (inquit Frater *Denghien*) Epiſtola *Gregorii VII.* ad *Herimannum* Decretalis eſt. Aſſerere autem Summum Pontificem *in Epiſtola Decretali* tradidiſſe *Doctrinam Sacræ Scripturæ & Traditioni diſſentaneam: ex ore Catholico inaudita voces ſunt, pias aures feriunt, eas pudor Chriſtianus averſatur, ac pietas Chriſtiana condemnat.* Hanc Epiſtolam Decretalem eſſe nego; familiarem ac privatam eſſe contendo, ad Metenſem Epiſcopum ſcriptam, ut ei ſuam opinionem, factúmque approbaret. Sed etſi Decretalis eſſet, nihilominus doctrinam de Sedis Apoſtolicæ poteſtate in temporalia Regum in ea contentam Sacræ Scripturæ & Traditioni diſſentaneam pronuntiarem, contemptis Fratrum noſtrorum exclamationibus, invectivis & calumniis. Hæ namque voces aut certè ſimiles, non ſolùm Pariſienſium aliquot Doctorum ſunt, ut *Petri de Alliaco, Gerſonii, Almaini, Majoris*, ſed totius Sacræ Facultatis Pariſienſis, omnium Regni Academiarum, totius Eccleſiæ Gallicanæ. Voces ſunt SS. Patrum, Conciliorum, ipſorum Pontificum, qui ſe erroribus, non ſolùm ut privatos Doctores, ſed etiam ut Pontifices, obnoxios agnoverunt, niſi Eccleſiæ conſenſus accederet. Teſtes ſunt *Clemens VI.* qui ſolemni Diplomate dato VII. Idus Decembris, anno MCCCLI. omnia revocavit, in quibus vel ante Pontificatum, vel in ipſo Pontificatu errare potuerat contra Catholicam Fidem & bonos mores: *Urbanus V.* qui morti proximus ſimilem Revocationem edidit, ut refert Vitæ ipſius coævus Author à *D. Boſqueto* Monſpelienſi Epiſcopo editæ: *Gregorius IX.* in Teſtamento ſuo, quod Tomo VI. *Spicilegii Dacheriani* pag. 675. legitur: *Paulus IV.* in frequenti Pontificiæ Conſultationis conſeſſu, anno MDLVII. habitæ, ut de Matrimonio inter *Franciſcum Mommorantium*, & *Joannem Halluynam Piennaam*, per verba de præſenti contracto deliberaretur, an Summus Pontifex illud ſolvere poſſet; ut referunt *Joannes Haya* Theologus Pariſienſis, qui rebus geſtis interfuit, & *Caſtelnavus Malviſſerius*, Tom. II. Commentariorum, & in Lib. VI. Additionum ad eoſdem Commentarios. An tantorum Pontificum ora Catholica non erant? An ipſorum voces pias aures offendebant? Eas pudor Chriſtianus averſabatur? Pietas Chriſtiana condemnabat? Quid de *Hadriano Sexto* dicam, qui & cùm in Lovanienſi Academia Theologiæ Profeſſor, ac Decanus eſſet, & in *S. Petri* Cathedra collocatus, docuit Summum Pontificem Decretalibus Epiſtolis hæreſim docere ac definire poſſe. In ejus ſiquidem Commentariis & ante Pontificatum, & cùm Pontifex eſſet, Romæ editis juſſu illius & auctoritate, eximiiſque Virorum Eruditorum qui tunc in Urbe florebant laudibus & approbatione celebratis, hæc leguntur in IV. Sententiarum, ubi de Miniſtro Confirmationis agit: *Si per Romanam Eccleſiam intelligatur Caput illius, puta Pontifex, certum eſt quòd poſſit errare in iis quæ tangunt Fidem, hæreſim per ſuam determinationem aut Decretalem aſſerendo.* Hæ ex ore *Hadriani* Lovanienſis Decani, tota probante ac laudante Academia, cujus ea tunc erat ſententia, non ſolùm auditæ voces, ſed ſcripto conſignatæ, & ad poſteros tranſmiſſæ: hæ ab eodem *Hadriano* Pontifice Maximo repetitæ, noviſque Typis ipſius juſſu editæ: Non erat itaque Catholicus *Hadrianus VI.*? Non erat Catholica Lovanienſis Academia, quæ ipſius doctrinam approbavit? Non erant Catholici Cardinales qui ipſum Pontificem elegerunt? Non erat Catholica Eccleſia Romana, quæ ipſum Pontificem venerata eſt? Siquidem ut ait Frater *Denghien*, plaudentibus Fratribus *D'Aubermont* & *Janſſens Elinga*, Theologiæ Profeſſoribus, *Hæ ex ore Catholico inaudita voces, pias aures feriunt, eas pudor Chriſtianus averſatur, ac pietas Chriſtiana condemnat.* Verbis ſupra laudatis ad objectionem ex facto *S. Gregorii Magni* petitam reſpondet *Hadrianus*, qui cùm Sardiniæ Preſbyteris diſpenſaſſe fertur ut Confirmationis Sacramentum adminiſtrarent, Epiſtola XXVI. Libri III. ad *Januarium* Calaritanum Epiſcopum datâ: quæ quidem potiori jure pro Decretali habenda eſt, quàm Epiſtola *Gregorii VII.* ad *Herimannum*. Eodem modo eidem objectioni reſponderant *Durandus à S. Porciano*, Doctor Theologus Pariſienſis, Sacri Palatii Magiſter, deinde Anicienſium, tandémque Meldenſium Epiſcopus, & *Petrus Paludanus* Hieroſolymorum Patriarcha, ambo Ordinis Prædicatorum, ille in IV. Sententiarum Diſtinct. VII. Quæſt. IV. ad primum: *Neſcio cur dici non poſſit, quòd Gregorius, cùm fuerit homo & non Deus, potuerit errare.* Et Diſt. XIII. Quæſt. II. de quadam conſuetudine loquens, quam *Innocentius III.* Pontifex Maximus approbavit, ut Preſbyteri Cardinales aſſiſtentes Romano Pontifici Sacris operanti cum eo pariter celebrarent: *Poteſt dici* (inquit) *quòd approbat ut Doctor, non ut Papa, nec doctrina ſua tenetur ab omnibus, nec Eccleſia Romana tenet illud, quod ipſe dicit de Preſbyteris Cardinalibus celebrantibus cum Papa, & ſi fiebat tempore ſuo, nunc tamen non fit: quia viſum eſt periculum poſſe contingere in tali celebratione. Immò vix quin periculum contingeret; & ideo illa conſuetudo abolita eſt, ſicut nobis conſtat, qui in Curia Romana longo tempore ſtetimus, & adhuc ibi ſumus... Et ſi obſervaretur, non eſſet neceſſarium quòd bene fieret: Quia ſecundùm Hieronymum, NON QUOD FIT ROMÆ, SED QUID FIERI DEBET, ATTENDENDUM EST.* Alter verò ſcilicet *Petrus Paludanus* in IV. Sententiarum Diſt. VII. Quæſt. IV. Art. III. Concluſione II. *Tunc* (inquit) *Gregorius potuit conferre Sacerdotibus, quòd licitè confirmarent, qui aliàs peccaſſent confirmando, licèt verè confirmaſſent. Si autem non eſt ita, ſed ſolus Epiſcopus eſt Miniſter, neſcio cur non poſſit dici, quod Gregorius, cùm fuerit homo & non Deus, potuerit errare.* Secundùm illos *Joannes* Cardinalis *A Turrecremata* Lib. IV. De Eccleſia, Cap. XVI. ſcribit: *Decimus-ſeptimus modus convincendi ſpecialiter Papam de pertinacia in hæretica pravitate eſt, ſi errorem definis ſolemniter, & à Chriſtianis aſſerit tanquam Catholicum eſſe tenendum.* Magnos illos Viros Frater *Denghien* pariter inſectetur, & locum ab injuriis calumniiſque Rhetoricæ ſuæ proprium uſurpans, dicat: *Hæ ex ore Catholico inaudita voces pias aures feriunt, eas pudor Chriſtianus averſatur, ac pietas Chriſtiana condemnat.*

IX. Non minùs iniquè mihi exprobrant Fratres noſtri, quòd *Familiæ Dominicanæ ſim filius degener*, & à *Majorum veſtigiis devius*. Etſi enim quòd ſanctimoniam ſpectat, Regulariſque Diſciplinæ accuratiorem ac ſeveriorem obſervantiam, à glorioſis Majorum ſemitis longè me abeſſe fatear, méque coram Deo degenerem Dominicanum agnoſcam: Quod tamen ſpectat ſtudium veritatis, doctrinæque integritatem, ac Sedis Apoſtolicæ reverentiam, me ipſorum veſtigia te-

rere

rere confido, etſi indirectam Sedis Apoſtolicæ in temporalia Regum auctoritatem negaverim, contrariámque opinionem falſam, erroneam, verbo Dei & SS. Patrum doctrinæ contrariam, periculoſam, invidioſam, ad ſeditiones & parricidia Principum excitantem, cum Sacra Facultate Pariſienſi & Gallicana Eccleſia aſſeruerim, & ut talem impugnaverim, execratus fuerim, & porro conſtanter execrari pergam & impugnare. Hac in re Sanctum Patrem *Dominicum* imitari geſtio, qui *Legem ſuis hanc tulit, ut ſemper Veterum Monumenta & Inſtituta ſequerentur: ſic fore ut in nullam hæreſim aut alium errorem pro-* B *laberentur* (ut refert *Flaminius* in ejus Vita) & qui *Evangelium & Apoſtolicam doctrinam amans & amplectens, Philoſophica figmenta non magni pendebat* (ut refert *Theodoricus de Appoldia* in ejus Vita Lib. IV. Cap. IV.) Majores mei ſunt Apoſtoli & Evangeliſtæ: Majores mei Sancti Patres: horum doctrinam ſequor, cùm Regiam poteſtatem ſoli Deo in temporalibus ſubditam agnoſco ac propugno, & Philoſophicum figmentum de indirectâ Poteſtate non magni pendo, ſed totis viribus explodo. Majores mei ſunt *S. Dominicus* & *S. Thomas*, qui & hanc mihi regulam tradiderunt, C ut Veterum Monumenta & Inſtituta ſequerer, ac recentiorum figmentis anteponerem: & qui Regum mamilla lactati, benevolentiâ honeſtati, beneficiis in Ordine ſuo aucti, fidem & obedientiam illorum Majeſtati debitam præſtare ac prædicare filios ſuos ac fratres docuerunt, & ea non tam opinamenta quàm errorum monſtra rejicere, impugnare, execrari, quæ ad ſeditiones & parricidia Principum viam aperiunt, quale illud eſt de Romani Pontificis in temporalia Regum poteſtate. Majores mei centum & triginta duo Fratres Prædicatores, qui in hoc Pariſien- D ſi Conventu & Collegio *S. Jacobi* capitulariter congregati anno MCCCIII. die XXVI. Junii, ad cauſam *Philippi Pulchri* Regis Chriſtianiſſimi ſe adjunxerunt, & de *Bonifacii VIII.* Romani Pontificis molitionibus in ejus Majeſtatem ac Regnum, déque Bulla UNAM SANCTAM, qua Sedis Apoſtolicæ poteſtas in temporalia Regum aſſeritur, ad futurum Generale Concilium appellarunt. Hos inter eminebant *Joannes de Allodio*, Eccleſiæ & Academiæ Pariſienſis olim Cancellarius; *Nicolaus de Freauvilla* Rothomagenſis Prædicatorum familiæ, in qua & pro qua Pro- E feſſionem Religioſam emiſi, filius, Regi à Confeſſionibus, poſtea S. R. E. Cardinalis; *Joannes De Pariſiis* Author egregii Tractatus de Poteſtate Regia & Papali; *Durandus de Sancto Porciano* poſtea Sacri Palatii Magiſter, deinde Anicienſis, tandémque Meldenſis Epiſcopus; *Herveus Natalis* poſtea Magiſter Ordinis, omnes in Sacra Facultate Pariſienſi Doctores. Majores mei ſunt *Petrus Paludanus* Patriarcha Hieroſolymitanus, *Durandus à S. Porciano* hîc iterum laudandus, *FF. Petrus de Palma*, *Guillelmus de Caſtro Reginaldi*, *Hyacinthus de Giaco*, *Guillelmus* F *Calco*, *Durandus de Aureliaco*, Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſores & in Sacra Facultate Pariſienſi Doctores, qui Conventui, Deliberationi, ac Doctrinali Judicio Theologorum Pariſienſium ad Saltum Vincennarum habito contra *Joannis XXII.* errorem de beatitudine Sanctorum anno MCCCXXXIII. interfuerunt & ſubſcripſerunt; & F. *Thomas Valeis* Anglus, qui *ſe exponens periculo propter Fidem Catholicam*, contra ejuſdem Pontificis errorem publicè prædicavit, à quo propterea *miſſus in carcerem, & ibidem fame cruciatus eſt, ſed tandem liberatus magno cum honore*, (ut refert *Gobelinus Perſona* in Coſmodromio, Ætate VI. Cap. LXXI.) Majores mei Fratres *Joannes de Raguſio* & *Nicolaus Burgundio*, qui in Sacro Baſileenſi Concilio, eam de poteſtate Eccleſiaſtica doctrinam pro ſua virili propugnarunt, quam Eccleſia Gallicana & Sacra Facultas Pariſienſis propugnant. Hi (inquam) Majores mei: & eorum, quos priores nominavi in tuenda veritate conſtantia, & in Summi Pontificis erga Dominicanum Ordinem propenſiſſimi ac beneficentiſſimi errore, quem Scripturæ Sacræ & Traditioni repugnare perſuaſum habebant, impugnando generoſa libertas, hoc à *Ludovico Bavaro* Imperatore expreſſit Elogium: *Ordo Fratrum Prædicatorum eſt Ordo Veritatis, quam intrepidè ac liberè contra Errores quantumvis potentes* (id eſt, & contra Seculares Principes, & contra Pontifices Romanos, ſi quando ipſam impugnent) *adverſo pectore tuetur.* Majores mei ſunt Gallicani Præſules, & Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctores, qui Romanum Pontificem, vel Eccleſiam, nullam habere poteſtatem, etiam indirectam, in temporalia Regum aſſerunt & propugnant; & adverſam opinionem ut verbo Dei, doctrinæ Patrum, veterum Pontificum exemplis contrariam, erroneam, periculoſam, ad ſeditiones & parricidia Principum excitantem rejiciunt. Calumniantur ergo Fratres noſtri, *Denghien*, *D'Aubermont*, & *Janſſens Elinga*, cùm me Dominicanæ Familiæ *filium degenerem*, & *à Majorum veſtigiis devium Fratrem* appellare non verentur, quòd aſſeruerim *Gregorium VII.* Romanorum Pontificum primum Sedi Apoſtolicæ tribuiſſe poteſtatem exauctorandi Reges, contra Patrum doctrinam, immò contra verbum Dei. Dominicanos eſſe non dubito Romæ, & in Belgio Hiſpanico, qui contrarium ſentiant: ſed *Nunquid eorum opinio præjudicare poteſt verbis Domini? Nunquid etiam præjudicare poſſunt communi ſententiæ Magiſtrorum Pariſiis Regentium?* (ut aiebat olim *S. Thomas* Opuſculo XXII.) Nunquid propterea hæc Ordinis Prædicatorum ſententia eſt? Abſit. Nunquid gloriæ Ordinis ſerviunt, qui illam tuentur? Immò ſerviunt maximè qui illam impugnant, & tam monſtroſi ac periculoſi erroris ſemina evellunt. Nam (ut ſcitè ſcribit *Ambroſius Catharinus* poſtea Minorenſis Epiſcopus, tandémque Compſanus Archipræſul, in Præfatione Annotationum adversùs Cardinalis *Caietani* nova Dogmata, ad Magiſtrum Generalem Ordinis Prædicatorum *Joannem de Fenario*, ac reliquos ejuſdem Ordinis Patres & Magiſtros) *Gloria Ordinis, ſi vera quæritur, à gloria Dei non ſecernitur. Ille potius Ordinis gloriam offuſcat, qui in Ordinem falſas doctrinas ac peregrinas inducit; non is qui jam inductas, ne quis ab iis fallatur, ſedulò detegit & officiosè commonſtrat.* Tandem eſto, Dominicani quidam contrarias de Eccleſiaſtica Poteſtate propugnaverint opiniones, eorum à tramite veritatis his in rebus aberrantium veſtigia ſequi non debeo; & niſi ab ipſis deviem, inſipiens ſum, ſecundùm præclaram illam *Lactantii* ſententiam, Libro II. Inſtitutionum Divinarum Cap. VII. *Dedit omnibus Deus pro virili portione ſapientiam, ut & inaudita inveſtigare poſſent, & audita perpendere: Nec quia nos illi temporibus anteceſſerunt, ſapientiâ quoque anteceſſerunt: quæ ſi omnibus æqualiter datur, occupari ab antecedentibus non poteſt... Quare cùm ſapere, id eſt, veritatem quærere, omnibus ſit innatum; ſapientiam ſibi adimunt, qui ſine ullo judicio inventa Majorum probant, & ab aliis pecudum more ducuntur. Sed hoc eos fallit, quòd Majorum nomine poſito, non putant fieri poſſe ut aut ipſi plus ſapiant, quia minores vocantur; aut illi deſipuerint, quia Majores nominantur. Quid ergo*

impedit quin ab ipſis ſumamus exemplum ; ut quo- A
modo illi qui falſa invenerant, poſteris tradiderunt: ſic nos, qui verum invenimus, poſteris meliora tradamus?

ALTERA CALUMNIA.

X. Calumniari pergit Frater DENGHIEN in ſua ad Lectorem Præfatione. Quæ contra indirectam Sedis Apoſtolicæ poteſtatem in Regum temporalia, & *Gregorii VII.* errorem factúmque ſcripſi, *Heterodoxis eſſe adjumento* ait, *& ad Petri Cathedram (cui hanc poteſtatem invident) oppeten-* B
dam, & ſuas in hunc Sanctiſſimum Papam comminandas, imò duplicandas calumnias; dum Orthodoxum tam apertè ſuis auſibus obſecundare cernunt.

RESPONSIO.

XI. Cùm ad Hæreticorum Dogmata Gallicanæ Eccleſiæ & Sacræ Facultatis Pariſienſis doctrinam de Eccleſiaſtica Poteſtate pertinere, nemo niſi planè imperitus & inſipiens dicere poſſit, ſe ipsâ evaneſcit illa Fratris noſtri calumnia. Heterodoxis adjumento ſunt, qui verbo Dei & C
doctrinæ Patrum figmenta ſua anteponunt: Quod facere illos contendimus, qui indirectam Romano Pontifici in temporalia Regum pertinaciter aſſerunt poteſtatem. Hæreticis adjumento ſunt, qui dant ipſis occaſionem maledicendi Sedi Apoſtolicæ, & Catholicæ ac Romanæ Eccleſiæ, cujus eam doctrinam eſſe volunt, quæ ut Scripturæ Sacræ & Traditioni contraria ab Epiſcopis omnibus Gallicanis, à celeberrima Chriſtiani orbis Academia Pariſienſi, aliiſque omnibus Facultatibus Theologicis Regni Chriſtianiſſimi rejicitur, improbatur, damnatur. Hæreticis adju- D
mento ſunt, qui Sacroſanctam Romani Pontificis Auctoritatem Primatúmque à Chriſto immediatè inſtitutum, non ſolùm honoris, ſed poteſtatis & juriſdictionis ſuper omnes Eccleſias particulares & Chriſtianos univerſos, odioſum reddunt Principibus à Romanæ Eccleſiæ communione alienis, omnibúſque Hæreticis & Schiſmaticis, & ſic eorum converſionem impediunt; dum Gallicani Præſules & Doctores Apoſtolicam, & Patritiam de Pontificis Poteſtate prædicantes ac propugnantes doctrinam, ipſam omnibus reverendam & amandam eſſe perſuadent. Indirectæ Poteſtatis Pontificiæ in temporalia Regum Aſſertoribus meritò diceret Summus E
Pontifex, quod Pacificus *Jacob* filiis ſuis *Simeoni* & *Levi* poſt Sichimitarum cladem, Geneſis XXXIV. *Odioſum feciſtis me Chananæis & Pherezæis habitatoribus terræ hujus.* Hæreticis ſunt adjumento, qui Regna jam ad meſſem albeſcentia, jam à Catholica Fide & Communione non adeo ut olim abhorrentia, invidioſis illis opinionibus, ſeu (ut meliùs loquar) erroribus, ab Eccleſia Catholica & Romana magis abalienant. Ad *S. Petri* Cathedram impetendam indirectæ poteſtatis Romanorum Pontificum in Regum temporalia defenſores Hæreticos juvant, qui Vica- F
rios Chriſti totâ plaudente Romana Eccleſia, id eſt, quæ cum Sede Apoſtolica communicat, ſibi tribuere calumniantur, quod ille apud *Senecam* Imperator Libro I. De Clementia: *Ego vitæ neciſque Gentibus arbiter. Quas Nationes funditus exſcindi, quas tranſportari; quibus libertatem dari, quibus eripi; quos Reges mancipia fieri, quorum capiti Regium circumdari decus oporteat; quæ ruant urbes, quæ oriantur, mea Juriſdictio eſt.* At Gallicani Præſules & Doctores Hæreticis adjumento ſunt *Ad Petri Cathedram oppetendam*, (ut loquitur Fr. Denghien) ſive (quæ hujus vocabuli ſignificatio eſt, ad Sedis Apoſtolicæ communionem & obedientiam ſubeundam. (Quamvis *oppetere* pro impugnare Lovanienſis Licentiatus poteſtatis vocum arbiter uſurpet) Ipſos ad Summi Pontificis & Eccleſiæ Romanæ Communionem, ad Pontificii Primatus obſervantiam alliciunt, dum eum ipſis proponunt colendum omnium Fidelium Paſtorem, qui cum *S. Petro* Chriſtianis præcipiat, ut *Regi* etiam infideli *ſubditi* ſint, quia ſic eſt *voluntas Dei, ut benefacientes, obmuteſcere faciant imprudentium hominum ignorantiam:* ut *Deum timeant, Regem honorificent* : Qui cum *S. Paulo* prædicet: *Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim Poteſtas niſi à Deo: Quæ autem ſunt à Deo, ordinata ſunt. Itaque qui reſiſtit Poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit: Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt.* Qui & hac lege ſe teneri agnoſcat ex inſtitutione Dei, ut Regiæ Poteſtati in eis quæ temporalem Regni adminiſtrationem ſpectant, nec divinæ Legi ſunt contraria, reſiſtere non poſſit vel derogare, ſeu Regum ſubditos à fidei & obedientiæ debito ac vinculis, quibus illos Principum ſuorum Majeſtati Deus obſtrinxit, ulla de cauſa abſolvere. Qui Imperatorem & Reges non minùs Chriſti Vicarios in temporalibus agnoſcat, quàm ipſe Chriſti Vicarius in ſpiritualibus ab iis & ab omnibus agnoſcendus eſt, ut ſcribebat *Anaſtaſius* Papa ad cognominem Imperatorem: *Pectus Clementiæ veſtræ, ſacrarium eſt publicæ felicitatis, ut per inſtantiam veſtram, quam Deus velut Vicarium præſidere juſſit in terris, Evangelicis Apoſtoliciſque præceptis non durâ ſuperbiâ reſiſtatur, ſed per obedientiam quæ ſunt ſalutifera compleantur.* Qui tam ſibi *introſpiciendi in Palatium ac Dignitates Regias deferendi poteſtatem* à Deo negatam agnoſcat, quam negata eſt Imperatori *Poteſtas in Eccleſias introſpiciendi & electiones in Clero peragendi:* & ſe non minùs *à Reipublicæ negotiis abſtinere* debere, quàm Imperatores *ab Eccleſiaſticis abſtinere* debent (ut ſcribebat olim ad Leonem Iſaurum *Gregorius II.*) Qui Pontificem Deo militantem *ſe negotiis ſecularibus implicare* nefas non minùs arbitretur, quàm Imperatorem ſecularibus negotiis implicatum *rebus Divinis præſidere* (ut ſcribebat ad *Michaëlem* Imperatorem *Nicolaus I.*) Quòd calumnias Hæreticorum in *Gregorium VII.* ſpectat, tantùm abeſt ut eis faveam, ut ipſas datâ operâ toto Diſſertationis meæ Articulo duodecimo confutaverim, ut cuique legenti compertum eſt.

CALUMNIA III.

XII. Exauctorationem *Childerici* à *Zacharia* Pontifice Maximo, Canone *Alius*, qui *Gregorii VII.* verba continet, aſſertam, Diſſertatione II. in Hiſtoriam Seculi VIII. fabulam eſſe probavi luculentis argumentis; quæ ubi protuli, ſic concludo: *Zachariæ igitur impudenter imponunt Centuriatores Magdeburgenſes, in odium Eccleſiæ Romanæ ita ſcribentes: Divinam quamdam* « *Poteſtatem arrogans* (Zacharias) *ponendi & de-* « *ponendi Reges protervè aſſumpſit, & à fidelitatis* « *Juramento ſubditos eorum primus abſolvit, &c.* « Meum erga *Zachariam* ſtudium arguere non dubitat Frater *Denghien*, meáque argumenta *Hæreticis ferre ſuppetias* ait, qui *partim contendunt Zachariam id non feciſſe, partim nec facto, nec de Jure potuiſſe.*

RESPONSIO.

XIII. Si Hæreticis ſuppetias fero, quia *Zachariam*

riam exauctoraſſe *Childericum* Regem inficior, aut exauctorare potuiſſe; ſuppetias Hæreticis ferre cenſendi ſunt quicumque cum ipſis de facti hiſtorici veritate, aut de Dogmate Catholico, vel Theologico conveniunt. *Zacharias* in Epiſtola Decretali quæ x. eſt ad *Bonifacium* Moguntinum Archiepiſcopum, negat *Antipodas* eſſe, & *Virgilium* id aſſerentem erroris damnat, atque à Communione removendum edicit. An, quæſo, Hæreticis ferunt ſuppetias, qui *Zachariam* erraſſe aiunt, & à Geographis edocti, Antipodas eſſe aſſerunt? Exauctoraverit, vel non exauctoraverit Childericum Zacharias, quid ad ſummam Fidei? Quid ad dogmata cum Hæreticis controverſa? Non magis certè quàm Antipodes.

CALUMNIA IV.

XIV. Pag. 75. De me ſic loquitur Frater DENGHIEN: *Duo reſtant, quorum altero Romanum Pontificem, altero Romanam Eccleſiam ſynodaliter congregatam, Imperatori ſubjectam inſinuat, tametſi non exprimat. Sic (inquit) S. Gregorius Magnus ad Mauritium Imperatorem, ipſum rogans, ut legem iniquam & Eccleſiæ incommodam, quâ homines publicis rationibus obnoxios, & Milites, Mo-* » *nachos fieri prohibuerat, temperaret:* Ego verò » hæc Dominis meis loquens, quid ſum niſi » pulvis & vermis? Sed tamen quia contra Auctorem omnium Deum hanc intendere Conſtitutionem ſentio, Dominis tacere non poſſum. » Ego quidem juſſioni ſubjectus, eamdem Legem » per diverſas terrarum partes tranſmitti feci: » & quia Lex Omnipotenti minimè concordat, » ecce per ſuggeſtionis meæ paginam Sereniſſimis Dominis nuntiavi. Utrobique ergo quæ » debui exſolvi, qui & Imperatori obedientiam » præbui, & pro Deo, quod ſenſi, minimè tacui. *Sic Agatho in Epiſtola Synodica miſſa ad Conſtan-* » *tinum Pogonatum: Servilem (inquit)* veſtri » Sereniſſimi Principatus Romanam Urbem. *Et ſe Legatos miſiſſe ſcribit, ut obedientiam Impera-* » *tori debitam impleret:* Pro Obedientia *(inquit)* » quam debuimus.

Hæc *S. Gregorii* & *Agathonis* Romanorum Pontificum teſtimonia, quibus probavi illos Poteſtatem in temporalia Regum ſibi non tribuiſſe, ubi deſcripſit Frater *Denghien*, ſubdit: *Reſpondeo, quòd hæc & ſimilia Orthodoxus non deberet in argumentum adducere, ſed exponere, cùm per ea Sacerdotium Regno ſubjiciat, à quo Jure Divino exemptum eſſe dignoſcitur.* Tum deſcripto quodam *Innocentii III.* loco ex Cap. *Solitæ, De Majoritate & Obedientia*: ſic concludit: *Ex quibus perſpicuum fit, quàm exorbitet à veritate, qui cenſet Romanum Præſulem terrenæ ſubjici Poteſtati.*

RESPONSIO.

XV. Quòd Romanum Pontificem, vel Romanam Eccleſiam ſynodaliter congregatam Imperatori ſubjectam innuerim, calumnia eſt. Id non expreſſi, (ut fatetur Frater noſter) ſed nec innui (ut affingit) nec tam abſurda cogitatio mentem meam ſubiit. Ex laudatis *S. Gregorii* & *Agathonis* teſtimoniis id unum collegi, illos Poteſtatem in temporalia ſibi non tribuiſſe. Non Pontifices Imperatoribus, ſed Imperatores Pontificibus in Eccleſiæ regimine ac rerum ſpiritualium adminiſtratione ac diſpenſatione ſubditos fuiſſe, & ſenſi & ſcripſi, immò Imperatores & Reges nullum habere in res ſpirituales Imperium: imò Pontifices & Sacerdotes omnes, in iis quæ Sacerdotium ac Miniſterium ſuum, Ordinem, ac Juriſdictionem ſpectant, Jure Divino à ſæculari Poteſtate eſſe exemptos. Sed Pontifices ipſos olim in temporalibus ſubditos fuiſſe Imperatoribus vel Regibus, antequam Regum Chriſtianiſſimorum Pippini, Caroli Magni, Ludovici Pii, Caroli Calvi liberalitate magnificiſque Donationibus Urbium & Provinciarum temporales Domini facti eſſent, & ſummum ipſius Urbis Romæ Imperium obtinuiſſent, & propugnavi, & propugno, conſtanterque propugnabo. Non itaque Juri Divino libertatem ſuam ab Imperatorum vel Regum dominatione temporali Summi Pontifices debent, ſed Regum noſtrorum munificentiæ. Sanè cùm hæc verba Spiritûs Sancti: *Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*; ad omnes pertineant: cùm nec *Apoſtolus*, nec *Evangeliſta*, nec *Sacerdos*, nec *Monachus* ab illa ſubjectione excipiatur, ut explicat *S. Joannes Chryſoſtomus* Homilia XXII. in Epiſtolam ad Romanos, dici non poteſt Catholico ſenſu Sacerdotes & Pontifices, quatenus Reipublicæ & Imperii vel Regni membra ſunt, à ſæcularium Principum dominatione & obedientia exemptos eſſe, quod tamen apertè ſignificat Frater *Denghien*. Audiat ille *S. Auguſtinum*, qui hoc ipſum errore dedocebit in Libro Expoſitionis quarumdam Propoſitionum ex Epiſtola ad Romanos Cap. LXXII. cujus hæc ſunt verba: *Quod autem ait:* « Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit; Non eſt enim Poteſtas niſi à Deo: « *rectiſſimè admonet, ne quis ex eo quòd à Domino ſuo in libertatem vocatus eſt, factus Chriſtianus, extollatur in ſuperbiam, & non arbitretur in hujus vitæ itinere ſervandum eſſe ordinem ſuum, ut Poteſtatibus ſublimioribus, quibus pro tempore rerum temporalium gubernatio tradita eſt, exiſtimet non ſe eſſe ſubdendum. Cùm enim conſtemus ex anima & corpore, quamdiu in hac vita temporali ſumus, etiam rebus temporalibus ad ſubſidium degendæ hujus vitæ utamur, oportet nos ex ea parte quæ ad hanc vitam pertinet, ſubditos eſſe Poteſtatibus, id eſt, hominibus res humanas cum aliquo honore adminiſtrantibus. Ex illa verò parte quâ credimus Deo, & in Regnum ejus vocamur, non nos oportet eſſe ſubditos cuiquam homini, idipſum in nobis evertere cupienti, quod Deus ad vitam æternam donare dignatus eſt. Si quis ergo putat, quoniam Chriſtianus eſt, non ſibi eſſe vectigal reddendum, aut tributum, aut non eſſe honorem debitum exhibendum eis, quæ hæc curant, Poteſtatibus, in magno errore verſatur. Item ſi quis putat ſe eſſe ſubdendum, ut etiam in ſua fide habere Poteſtatem arbitretur eum, qui temporalibus adminiſtrandis aliqua ſublimitate præcellit, in majorem errorem labitur. Sed modus iſte ſervandus eſt, quem Dominus ipſe præſcribit, ut reddamus Cæſari, quæ Cæſaris ſunt; & Deo, quæ Dei ſunt. Quanquam enim ad illud Regnum vocemur, ubi nulla erit Poteſtas hujuſmodi, in hoc tamen itinere dum agimus, donec perveniamus ad illud ſeculum ubi ſit evacuatio omnis Principatûs & Poteſtatis, conditionem noſtram pro ipſo rerum humanarum ordine toleremus, nihil ſimulatè facientes, & in eo ipſo non tam hominibus, quàm Deo qui hæc jubet, obtemperantes.* Audiat & *S. Thomam* in Cap. XIII. Epiſtolæ ad Romanos, Lectione I. ubi ſic Apoſtoli verba commentatur: SUBDITI ESTOTE *Principibus*, EX NECESSITATE, *Quia ſcilicet hoc eſt ex neceſſitate ſalutis.* IDEO ENIM, *ſcilicet quia debetis eſſe ſubjecti*, ET TRIBUTA PRÆSTATIS, *id eſt, præſtare debetis, in ſignum ſcilicet ſubjectionis... Ab hoc tamen debito liberi ſunt Clerici ex Privilegio Principum, quod quidem æquitatem naturalem habet... Hoc autem ideo æquum eſt, quia ſicut Reges ſolicitudinem habent de bono publico in bonis temporalibus, ita*

Sacerdotes, ut Imperii & Reipublicæ membra, à ſæcularium Principum obedientia Jure Divino non ſunt exempti.

ita Miniſtri Dei in ſpiritualibus; & ſic per hoc quòd Deo in ſpiritualibus miniſtrant, recompenſant Regi quod pro eorum pace laborat. Sacerdotes itaque Regibus ſubditos eſſe dixi cum *S. Gregorio Magno*, qui ad *Mauritium* Imperatorem ſcribens, Chriſtum ſic ipſum compellantem inducit: *Ego Sacerdotes meos tuæ manui commiſi: & tu à meo ſervitio Milites tuos ſubtrahis.* At Sacerdotium Regno vel Imperio ſubditum non dixi, non innui, non cogitavi. Sed Frater *Denghiem* vir perſpicaciſſimus & doctiſſimus (ut ejus Libellus probat, & Sapientiſſimorum Magiſtrorum noſtrorum Fratrum *d'Aubermont* & *Janſſens Elinga* Approbationes confirmant) *Sacerdotium* à Sacerdotibus, & *ſervilem Imperii Romanam urbem* ab Eccleſia ſynodaliter congregata diſtinguere non potuit, aut diſtinguere noluit, liberiùs ut calumniaretur, méque Sacerdotium & Eccleſiam ſynodaliter congregatam Imperio ſubjeciſſe confingeret.

Lib. 11. Ep. 6.

CALUMNIA V.

XVI. In Diſſertatione mea ſcripſeram, *Pelagium I.* Pontificem Maximum Poteſtatem in temporalia Regum ſibi non tribuiſſe, qui in Epiſtola ad *Childebertum* Regem Chriſtianiſſimum ait: *Quanto nobis ſtudio ac labore ſatagendum eſt, ut pro auferendo ſuſpicionis ſcandalo obſequium Confeſſionis noſtræ Regibus miniſtremus, quibus nos etiam ſubditos eſſe Sacra Scriptura præcipiunt.* Ad hæc Frater *Denghien* pag. 107. *Reſpondeo* (inquit) *quòd Brentius ſimili medio utatur ad errorem ſuum ſtabiliendum de Eccleſiaſtico Regimine penes Principes ſeculares, ita arguens apud Bellarminum, &c.* Quibus innuit me cum *Brentio* ſentire.

RESPONSIO.

XVII. Nec *Brentius* Pelagii I. locum uſurpat vel laudat, nec doctrinæ noſtræ quidquam cum *Brentii* errore commune eſt, qui Regimen Eccleſiaſticum penes Principes ſeculares eſſe voluit, quem errorem damnamus & execramur. Hæc igitur putida Fratris *Denghien* calumnia eſt.

CALUMNIA VI.

XVIII. Pag. 151. ubi invectivam *Baronii* Cardinalis retulit in Hæreticos, qui ex verbis *S. Gregorii Magni* ad *Mauritium* Imperatorem Chriſtum ſic loquentem inducentis: *Sacerdotes meos tuæ manui commiſi*: colligunt, ſubjectum à Deo Imperatori Sacerdotium eſſe: ſubdit Frater *Denghien* ſolitâ calumniandi libidine: *NATALIS propriis Hæreticorum armis non ſemel utendo, anſam præbet opinandi, quòd non Catholicas partes propugnet.*

RESPONSIO.

XIX. Qui Scripturæ Sacræ & SS. Patrum teſtimoniis, quibus abutuntur Hæretici ad errores ſuos confirmandos, Catholica dogmata probat, iſne Hæreticorum armis utendo anſam præbet opinandi quòd non Catholicas partes propugnet? Iiſdem Scripturæ Sacræ locis quibus olim Sabelliani, & nunc etiam Sociniani unam duntaxat in Deo Perſonam eſſe probant, unitatem Dei probamus, Polytheiſmum impugnamus: quis propterea nos Hæreticorum armis uti dicet, & Catholicas partes non propugnare? *S. Cyrillus* & reliqui Eccleſiæ Catholicæ Doctores iis uſi ſunt teſtimoniis ad probandam Perſonæ in Chriſto unitatem, quibus Eutychiani ad unitatem naturæ probandam abutebantur: an propterea Hæreticorum armis uſi ſunt, & anſam præbuerunt opinandi quòd Catholicas partes non propugnarent? *S. Auguſtinus* iiſdem Scripturæ teſtimoniis uſus eſt ad gratiam propugnandam contra Pelagianos, quæ Manichæi ad Liberum Arbitrium oppugnandum detorquebant; an ideo Hæreticorum armis uſus eſt, & anſam præbuit opinandi quòd Catholicas partes non propugnaret? Quamvis igitur *F. Natalis Alexander* cum Gallicanis Præſulibus, & Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctoribus univerſis, ex loco *S. Gregorii Magni*, quo Hæretici abuſi ſunt ad probandum Sacerdotium Imperatori à Deo ſubjectum eſſe, probet nullam Sedi Apoſtolicæ competere in temporalia Regum Poteſtatem: non ideo de illis vel de ipſo dici poteſt abſque calumnia, quòd propriis Hæreticorum armis utendo, anſam præbeant opinandi quòd non Catholicas partes propugnent. Doctiſſimo Cardinali *De Cuſa* idem quod mihi, convitium facit Frater *Denghien*. Cum ipſo enim ſentio, ejúſque verba lubenter uſurpo Libro III. *De Concordantia Catholica*, Cap. XLI. *Erit* (inquit) *omnium Orthodoxorum primum & maximum ſtudium, illæſam utriuſque Potentatus Hierarchiam concordi vinculo in alterutrum diu conſervare. Cogitet itaque, dum hæc inſtinctu turbatoris pacis mentibus ſuggeruntur, ipſe primus omnium Romanus Pontifex, ſe Miniſtrum ex humiliatione exaltari, quódque Supremus aliorum miniſterialem curam habet, non Dominationis Imperium, ac utraſque à Deo eſſe Poteſtates, ac noſtro gratia tempore verè diſtinctas, ut Nicolaus Maximus Romanus Pontifex aſſerit XCVI. Diſt.* Cùm ad verum: *& idem XCI. Diſt.* Eccleſiæ meæ, *confirmatur. Conſideret ubinam Potentatus Romani Pontificis tantùm confirmationis in extollentia ac præceptiva ſubditorum obedientia habeat, ſicut Imperialis, (ad Roman. XV.) Dico de Romano Pontifice, non de ipſo ſacro Sacerdotio. Etiam textus*, Celebritatem. De Conſecratione, Diſt. III. *& Collat.* 1. *Authentica*, Quomodo oporteat Epiſcopos, &c. *in principio: & conſimilia multa, ad minus diſtinctionem independentem, & quòd de ſurſum utraque Poteſtas deſcendat, probare videntur. Et illa fuit omnium Antiquorum opinio vera, etſi dubia noviter exorta ſunt ob ſiniſtrum multorum complacendi ſtudium.*

CALUMNIA VII.

XX. In Diſſertatione mea protuleram *Symmachi* Pontificis Maximi teſtimonium in Epiſtola Apologetica in *Anaſtaſium* Imperatorem, cujus hæc ſunt verba: *Conferamus honorem Imperatoris cum honore Pontificis, inter quos tantùm diſtat, quantùm ille rerum humanarum curam gerit, iſte divinarum. Tu Imperator à Pontifice Baptiſmum, Sacramenta poſcis, benedictionem ſperas, Pœnitentiam rogas: Poſtremò tu humana adminiſtras, ille tibi divina diſpenſat, &c.* Quæ à *Symmacho* inſtituta antitheſis tam excludit Pontificem à rerum temporalium adminiſtratione & indirecta in eas Poteſtate, quàm excludat Imperatorem à diſpenſatione divinorum: & indirecta in res ſpirituales auctoritate. Ad hæc Frater *Denghien* exclamat: *Res planè indigna, quòd Author Catholicus totiet Romanum Pontificem Regi aut Imperatori ſubjectum velit, quem Divino Jure ab omni creata Poteſtate exemptum, & ſoli Divinæ ſubditum eſſe conſtat.*

RESPONSIO.

XXI. Romanum Pontificem, quatenus Pontifex eſt, Regi aut Imperatori ſubditum eſſe, nec ſemel quidem dixi, neque cogitavi; Divino Jure ab omni creata Poteſtate ſeculari exemptum, immò

mò ab omni poteſtate Eccleſiaſtica, quæ Generali Concilio ſit inferior, abſolutum ſemper ſenſi ac propugnavi: Jure humano, etiam in temporalibus, ab omni creata Poteſtate liberum fuiſſe fateor, ex quo Sedes Apoſtolica, Regum præſertim Chriſtianiſſimorum munificentiâ, ad ſupremum Imperium temporale aſſurrexit its in Provinciis, quæ Statûs Eccleſiaſtici nomine vulgò ſignificantur: ſed Jure Divino liberum fuiſſe ab Imperio, Juriſdictione, & obedientia Imperatoris vel Regis, qui Urbis erat Dominus, abſque errore dici non poteſt. *Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit* (inquit Apoſtolus) id eſt, omnis homo, cujuſcumque conditionis, etiam *Sacerdos*, etiam *Monachus*, immò *Apoſtolus & Evangeliſta*, (ut *S. Joannes Chryſoſtomus* explicat.) Romanum itaque Pontificem Jure Divino ſubditum fuiſſe Imperatori vel Regi in temporalibus, donec ipſe Supremus Princeps temporalis, Urbiſque Dominus evaſerit, conſtat ex Apoſtolo; idque fateri neceſſe eſt omnes, qui Pontificem hominem eſſe agnoſcunt, quod nemo homo non agnoſcit.

CALUMNIA VIII.

XXII. In Diſſertatione mea dixeram, *Venerici* Vercellenſis, *Walrami* Naumburgenſis, *Otberti* Leodienſis, Epiſcoporum; *Sigeberti* Gemblacenſis Monachi, & aliorum qui *Henrici* Imperatoris Majeſtatem ac ſupremam Auctoritatem tuebantur, potiores fuiſſe quàm *Gregorii VII.* & paucorum in ejus ſtudia abreptorum, rationes, & magis conſentaneam Scripturæ Sacræ, Traditioni, & exemplis Sanctorum Pontificum, qui ante *Gregorium VII.* ſederant in *S. Petri* Cathedra, ſententiam. Id dixeram, & probaveram. Ad hæc Frater *Denghien* exclamat: *Rem eſſe planè indignam & probroſam, quòd Vir Catholicus non modo Viros Sanctos & doctos, ſed etiam Romanum Pontificem, omnium Chriſtianorum Patrem & Doctorem Schiſmaticis in doctrina poſtponat.*

RESPONSIO.

XXIII. Rationum pondus ex hominum ſanctitate non eſt æſtimandum. *In Dogmatibus & Quæſtionibus diſſerendis non perſona, ſed cauſa quærenda eſt* (inquit *S. Hieronymus* Lib. III. contra Pelagianos) Non ſoli Schiſmatici Poteſtatem exauctorandi Reges *Gregorio VII.* & cuicumque Romano Pontifici negabant, ſed totus orbis Chriſtianus, præter paucos illos Sacerdotes, quos *Gregorii VII.* reverentia, & odium criminum *Henrici* Imperatoris, in contrariam ſententiam impulerant, haud ſatis diſcuſsâ Juris Quæſtione, nec ad Verbum Dei & veterum Patrum Doctrinam exactâ. Hos verò Schiſmaticis in Doctrina minimè poſtponimus, ſed Verbo Dei, Patribus, & priſcis Pontificibus, quorum teſtimonia & exempla novæ *Gregorii VII.* Doctrinæ de Sedis Apoſtolicæ Poteſtate in temporalia Regum, latæque ab ipſo in *Henricum* exauctorationis Sententiæ opponebant.

CALUMNIA IX.

XXIV. Ubi præmiſit Frater *Denghien Gregorii VII.* in *Henricum* Sententiam à Synodo Romana fuiſſe approbatam, ſubdit pag. 149. *Hæc cùm ita ſint, quis capiat quòd Vir Orthodoxus Eccleſiam ſynodaliter congregatam ſibi refragantem ſuſtineat, & quod majus eſt, ipſam diſſonantiæ à Verbo Dei, & Patrum Doctrina audeat incuſare.* A *Hoc quidem diſertis verbis NATALIS non exprimit: verùm cùm ejus Pontificis Sententiam ab ipſa approbatam ac ex ejus Judicio latam, taliter inſimulare præſumpſerit, eamdem & ſic accuſare convincitur.*

RESPONSIO.

XXV. Romanum Pontificem cum particulari Synodo, ſive Romæ, ſive alibi celebrata, eam ſequi poſſe opinionem, quæ Verbo Dei & Patrum Doctrinæ contraria ſit, præſertim ſi quæ- B ſtionem non diſcutiant, ſi Scripturas Sacras & Traditionem Romanæ Eccleſiæ non ſcrutentur, ſi Dogma Fidei Chriſtianis omnibus credendum non proponant, aut Decreta morum ſeu de rebus ad ſalutem neceſſariis ab omnibus obſervanda; poſſe etiam in rebus particularibus iniuſtas Sententias ferre, ex ſubreptione, vel errore, non ſolùm cenſent Gallicana Eccleſia & Sacra Facultas Pariſienſis, ſed abſolutè pronuntiant ac propugnant, Sententiam Summi Pontificis non eſſe irreformabilem, niſi Eccleſiæ conſenſus acceſſerit. Porro particularis fuit Romana C *Gregorii VII.* Synodus, ex paucis Epiſcopis ipſi contra *Henricum* Imperatorem penitus addictis congregata; in ea non eſt propoſita nec examinata Quæſtio Juris de Poteſtate Sedis Apoſtolicæ in temporalia Regum, non diſcuſſa more ſolemni Conciliorum Scripturæ Sacræ & Traditionis monumenta ex quibus hujuſmodi quæſtio finiri poſſet: Sed nec *Gregorio VII.* & congregatis cum eo Patribus animus fuit quæſtionem illam finire, aut præconceptam opinionem, ſecundùm quam Pontifex exauctorationis Sententiam in *Henricum* Imperatorem tulit, ut Dogma Fidei D Chriſtianis omnibus credendum proponere. Eccleſiæ denique conſenſus non acceſſit. Cur ergo Doctor Orthodoxus, Scripturæ Sacræ Oraculis, veterum Patrum teſtimoniis, Sanctorum Pontificum *Gregorii VII.* Deceſſorum exemplis convictus, Gallicana Eccleſia & Sacra Facultate Pariſienſi præeuntibus, quarum examine ac Judicio hæc illuminata quæſtio eſt, aſſerere non poſſit, *Gregorium VII.* cum ſua illa Synodo particulari, novam, & Verbo Dei, Doctrinæque Patrum contrariam opinionem de Sedis Apoſtolicæ Poteſtate in temporalia Regum amplexum fuiſſe, & ſe- E cundùm illam exauctorationis in *Henricum* Sententiam tuliſſe? Id aſſerendo non magis Sedis Apoſtolicæ & Romanæ Eccleſiæ honori, dignitati, auctoritati derogamus, quàm derogaverit *S. Anſelmus Lucenſis* Gregorio VII. conjunctiſſimus, toties à Fratre *Denghien* laudatus, qui aſſerere non dubitavit, *Nicolaum II.* cum Synodo centum viginti-quinque Epiſcoporum erraſſe, concedendo Privilegium *Henrico* Regi, quo ſanciebatur; Neminem pro legitimo Pontifice habendum, qui ſine Imperatoris nutu Pontifex fieret. *Patet* (inquit) *præfatum Decretum nullius mo-* F *menti eſſe, nec unquam aliquid Jurium habuiſſe. Et hæc dicens, non præjudico Beatæ memoriæ Papæ Nicolao, nec quicquam ejus honori derogo, Patrum Sententias Dei Spiritu conditas ſequendo. Homo quippe fuit, eique ut contra fas ageret, ſurripi potuit.* Non magis Sedis Apoſtolicæ & Romanæ Eccleſiæ honori, dignitati & auctoritati derogamus, aſſerendo *Gregorium VII.* cum particulari Synodo ſua erraſſe, quàm derogaverit *Deſiderius* Caſſinenſis Abbas, qui *Gregorio VII.* in Summo Pontificatu ſub *Victoris III.* nomine ſucceſſit, qui de *Nicolai II.* facto, ac Privilegio ex Synodi frequentiſſimæ Sententia ab illo conceſſo dixit: *Quod à Nicolao Papa factum eſt, injuſtè profectò ac temerè*

Romanus Pontifex ut Doctor privatus, & Synodus particularis, errare poſſunt.

temerè præſumptum eſt. Ita refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſinenſi, Cap. I. Non magis Sedis Apoſtolicæ & Romanæ Eccleſiæ honori, dignitati, & auctoritati derogamus, aſſerendo *Gregorium VII.* cum Synodo ſua particulari erraſſe, quàm derogaverint *Cyprianus Benetus*, & *Joannes Viguerius*, Ordinis FF. Prædicatorum Doctores celeberrimi, cùm privilegium indeficientis judicii nec perſonæ Romani Pontificis, nec alicui particulari Eccleſiæ, adeóque nec Romanæ, quatenus particularis eſt, ſed Eccleſiæ tantùm univerſali, & Concilio Generali eam repræſentanti, vel Summo Pontifici Sacro approbante hujuſmodi Concilio decernenti, à Chriſto conceſſum docuerunt. *Semper eſt aliqua Eccleſia* (inquit Cyprianus Benetus.) *quæ per rectam fidem reguletur, & confirmetur, intelligendo ſemper à tempore Chriſti uſque ad conſummationem ſeculi: ſed ex eo non convincitur hoc convenire alicui particulari, intelligendo per particularem Eccleſiam, quamcumque ab univerſali Eccleſia diſtinctam. Igitur ex ſufficienti diviſione convincitur hoc convenire Eccleſiæ univerſali & toti congregationi Fidelium.* Minorem Propoſitionem ſic probat. *Illud quod in Scriptura Sacra promittitur toti Eccleſiæ, & non parti, non debet attribui alicui parti: ſed ſemper rectam fidem habere, aut nunquam contra veram fidem errare, in Sacra Scriptura à Chriſto promittitur toti & ſoli Fidelium congregationi: Igitur, &c.* Majorem probat ex Chriſti verbis Lucæ XXII. *Petre, rogavi pro te, ut non deficiat fides tua:* Neque dubitandum eſt *Ipſum in hoc fuiſſe exauditum, quia ſecundùm Apoſtolum ad Hebræos, Exauditus eſt pro ſua reverentia. Conſtat ergo, quòd Chriſtus promiſit Petro quòd non deficiat fides ſua, non intelligens de ejus perſonali, ſed de generali Eccleſia Dei committenda regimini Petri: cùm non loquatur de aliqua Eccleſia particulari, ſequitur quòd intendit, de Eccleſia totali.* Et infra: *Sed quicquid ſtatuit S. D. N. Papa Sacro approbante Concilio, in omnibus illi obtemperandum eſſe ingenuè profitemur, & nonniſi Sanctum illud & Catholicum eſſe cenſendum.* De Concilio particulari non loquitur, aliàs ſibi contradiceret, ſed de Concilio Generali univerſalem Eccleſiam repræſentante. Idem docet *Joannes Viguerius* in Inſtitutionibus Cap. X. §. III. Veritate XIII. *Summus Pontifex* (inquit) *ut privata perſona errare poteſt, non autem ut eſt Summus Pontifex; ideo ſi ut privata perſona Symbolum edere tentaret, non eſſet Symbolum, maximè ubi à vera fide deviaret. Si autem procedat & pronuntiet ut Summus Pontifex, errare non poteſt. Papa autem operatur & pronuntiat ut Summus Pontifex, quando obſervat ritum in Conciliis Apoſtolorum, & SS. Patrum Definitionibus obſervari ſolitum: ut puta quando vocat Concilium Seniorum, hoc eſt Epiſcoporum, & inſtat inſtaréque facit orationibus, & invocat Spiritum Sanctum, cujus aſſiſtentia Eccleſiæ promiſſa eſt, imò & ipſemet Chriſtus ſe talibus Congregationibus affuturum pollicitus eſt, & non patietur ipſum errare. Et ſic, quod Papa ut Papa, ſive ut Summus Pontifex facit, Concilium rite congregatum, quod repræſentat univerſalem Eccleſiam, facit.* Et infra. *Sedes Romana Concilio rite congregato directa, in determinationibus fidei & bonorum morum confirmata eſt, ut errare » non poſſit. Unde Petro dictum eſt;* Ego rogavi pro » te, Petre, ut non deficiat fides tua, & tu ali» quando converſus, confirma Fratres tuos. *Ex quibus verbis apparet, Chriſtum non oraſſe pro fide Petri ut privata perſona erat, cùm defecerit: ſed oravit pro fide Petri, hoc eſt, ECCLESIÆ PETRI QUÆ EST UNIVERSALIS: & non pro fide aliorum Apoſtolorum, ſive pro Sedibus & Eccleſiis aliorum Apoſtolorum, ſive Succeſſorum eorumdem, quas conſtat aliquando erraſſe. Sed*

Lib. de non mutando Paſchate, Fundam. XIII.

Idem Fundam. XIV.

Lucæ 22. 32.

A *Sedem Petri, hoc eſt, Eccleſiam Romanam nunquam invenimus erraſſe, cùm rite Concilium convocavit; & ſolemnitates obſervari ſolitas ſervavit. Quòd ſi aliquando non fuerunt ſervatæ, & error inveniatur, non debet aſcribi Eccleſiæ, aut Sedi Petri, ſive Romanæ, ſed perſonæ privatæ Pontificis, qui ſuo ſenſu judicare præſumpſit.* Sedes Petri, ſive Romana Eccleſia, ſecundùm *Viguerium*, errare non poteſt, ſi Romanæ Eccleſiæ, & Sedis *Petri* nomine univerſalis Eccleſia intelligatur. Eccleſia autem Romana particularis non erravit, quoties rite Concilium congregavit, quod univerſalem repræſentaret B Eccleſiam. Porro *Gregorius VII.* Concilium Oecumenicum non congregavit, ſed particularem Synodum, quæ univerſalem Eccleſiam non repræſentabat: & in hac ipſa Synodo ſolitæ ſolemnitates non ſunt obſervatæ; non eſt diſcuſſa ſecundùm fidei noſtræ Regulas, Scripturam ſcilicet ac Traditionem, quæſtio de Sedis Apoſtolicæ poteſtate in temporalia Regum; non miſſum in deliberationem eſt, utrum Summus Pontifex jus habeat Reges exauctorandi; ſed ex *Gregorii VII.* ut privati Doctoris opinione indiſcuſſâ, ac præjudiciis, lata ab ipſo exauctorationis in *Henri-* C *cum* Imperatorem Sententia approbata eſt, innixa quidem erroneæ doctrinæ, & verbo Dei, doctrinæque Patrum contrariæ: At hic *error non debet adſcribi Eccleſiæ aut Sedi Petri, ſive Romanæ, ſed perſonæ privatæ Pontificis, qui ſuo ſenſu judicavit.*

CALUMNIA X.

XXVI. Pag. 353. ubi præmiſit Frater *Denghien* celebrem *S. Thomæ* locum ex Secunda Secundæ Quæſt. I. Articulo X. dicentis: *Finaliter determinare ea, quæ ſunt Fidei, pertinet ad Auctoritatem* D *Summi Pontificis, &c.* Subdit: *Hunc proinde audire Natalis debuerat, & ex ejus ore ſuſcipere veritatem, quam Spiritus Sanctus locutus eſt.*

RESPONSIO.

XXVII. Quis ſit horum verborum *S. Thomæ* ſenſus, explicare non eſt hujus loci. Summum Pontificem, cùm Scripturam Sacram, Traditionem, & Canones Spiritu Dei conditos conſulens, & ſequens, determinat ea quæ ſunt Fidei, Eccleſia conſentiente univerſa, audiendum eſſe credimus & fatemur, & ex ejus ore ſuſcipiendam E Veritatem; quia tunc verè per ipſum Spiritus Sanctus locutus eſt. At cùm privatam opinionem ſequitur, nec ad Scripturam Sacram, Traditionem, & Sacrorum Canonum Diſciplinam ſententias ſuas exigit, nec eas Eccleſia recipit, ſed Eccleſiæ portio magna & illuſtris ejus opinamenta & Decreta ut verbo Dei & doctrinæ Patrum contraria rejicit; Eccleſia verò Catholica toto orbe diffuſa, ea ad fidem non pertinere cenſet, nec ipſum ea propoſuiſſe ut fidei dogmata Chriſtianis omnibus credenda; tunc ipſum audire non tenemur, præſertim ſi perſuaſum nobis ſit ipſius F doctrinam verbo Dei, doctrinæque Patrum repugnare: quia hujuſmodi doctrinam à Spiritu Sancto eſſe non poſſe manifeſtum eſt, cùm ſit Spiritus veritatis, nec falli poſſit aut fallere. Porro *Gregorium VII.* privatam opinionem ſecutum demonſtravi, cùm Sedi Apoſtolicæ poteſtatem in temporalia Regum tribuit; hanc ſententiam verbo Dei, & Patrum doctrinæ, veterum Pontificum exemplis, Canonum Diſciplinæ contrariam eſſe; ac proinde falſam & erroneam; ab Eccleſia Gallicana & Sacra Facultate Pariſienſi ut talem rejici; ab Eccleſia Catholica toto orbe diffuſa, ejus ea de re doctrinam ut privatam opinionem,

non

non verò ut fidei dogma ſpectari, quod finierit, A credendúmque Chriſtianis propoſuerit. Cùm igitur perſuaſum mihi ſit, ſicut Eccleſiæ Gallicanæ & Sacræ Facultati Pariſienſi, *Gregorii VII.* ſententiam de Romani Pontificis poteſtate in temporalia Regum verbo Dei, doctrinæque Patrum eſſe contrariam, adeóque erroneam & falſam, hunc audire iſta in controverſiâ non debui, nec ex ejus ore ſuſcipere doctrinam, quæ non eſt à Spiritu Sancto, qui contrarium per Apoſtolos & SS. Patres locutus eſt. Quia verò Frater *Denghien* Gregorii VII. de Sedis Apoſtolicæ poteſtate in temporalia Regum errorem ut dogma fidei nobis obtrudit, ejus imperitiam refello præclaris *Durandi à S. Porciano* Meldenſis Epiſcopi ex Ordine B Prædicatorum verbis, in Prologo Sententiarum; ubi in Theologicis Dogmatibus tractandis hunc ſervandum eſſe modum docet, ut non excedatur menſura fidei, de quâ dicit Apoſtolus ad Romanos XII. *Non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem, & unicuique ſicut Deus diviſit menſuram fidei.* In quo autem hæc poſita ſit, explicat præſtantiſſimus ille Theologus: *Quæ quidem menſura* (inquit) *in duobus conſiſtit, videlicet ut non ſubtrahatur fidei, quod ſub fide eſt: nec attribuatur fidei illud quod ſub fide non eſt, utroque enim* C *modo menſura fidei exceditur, & à continentia Sacræ Scripturæ, quæ fides menſuram exprimit, deviatur.*

Menſura fidei duobus modis exceditur in Dogmatibus Theologicis tractandis.

XXVIII. Judicent nunc viri quique cordati, num Frater *Denghien* Cap. 1. pag. 2. meritò dixerit, Me *in Canonum Diſciplinam impegiſſe*, aſſerendo & probando *GREGORIUM VII. Romanorum primum Pontificum ſibi Regum exauctorandorum tribuiſſe Poteſtatem contra Patrum Doctrinam, immo contra Verbum Dei:* An non potiùs ipſe, & qui ejus calumnias approbarunt, propriáſque addiderunt Fratres noſtri in hujus Articuli titulo nominati, in *Canonum Diſciplinam* D *impegerint*, quibus falſi Fratrum accuſatores damnantur, Canone, *Eos;* *Cauſa III. Quæſt. X.* qui ex Concilio Arelatenſi II. deſumptus eſt; *Eos qui falſa Fratribus Capitula* * *objeciſſe convicti fuerint, placuit uſque ad exitum non communicare, (ſicut Magna Synodus* * *ante conſtituit) niſi digna ſatiſfactione pœnituerint.*

* Sive, falſo capitula.

* Synodus Arelat. 1. Can. 14.

SCHOLION I.

Diſſertationem quintam *De Mente Concilii Conſtantienſis circa poteſtatem Eccleſiæ in temporalia Regum* notant Religioſi Cenſores, necnon *Diſſertationem Apologeticam adverſus Libellum Fratris Denghien De Auctoritate Sedis Apoſtolicæ in Reges.* E

R. Eccleſiam vel Romanum Pontificem nullam poteſtatem directam vel indirectam habere deponendi Reges, aut illorum ſubditos à fide atque obedientia, & præſtito fidelitatis Sacramento abſolvendi, doctrina eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ, cui Sacram Synodum Conſtantienſem minimè repugnare oſtendi. Hanc Doctrinam nullo Eccleſiæ vel Sedis Apoſtolicæ Decreto ſeu Conſtitutione notatam propugnare licuit, & adverſùs Fratris *Denghien* Libellum mihi injurioſum vindicare. Hic ad defenſionem meam uſurpabo verba *Martini Azpilcuetæ Navarri*, in Relectione Cap. *Novit De Judiciis*, * F ubi refellit Bartolum, qui non ſolùm opinionem iſtam, ſed & illorum ſententiam *hæreticam* eſſe ſcripſerat, qui ſummam poteſtatem laïcam, ſeu directum Dominium temporale in omnia Regna, Imperia, Reſpublicas Statúſque orbis Romano Pontifici negant: *Pariſienſis Schola nullatenus eſſet paſſa, ut ſui Doctores hanc partem Libellis editis defenderent, ſi putaſſent illam hæreticam* (addo, *vel erroneam*) *quod tamen non ſolùm paſſa eſt*, & patitur quotidie, *ſed etiam videtur ea comprobare.* Hæc Navarrus.

* Notab. 3.

SCHOLION II.

In ſexta Diſſertatione, Articulo V. pag. 186. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Simoniaca* A *lues in Italia poſterioribus temporibus graſſata eſt.*

R. Mera facti quæſtio, cujus veritatem Summorum Pontificum & Conciliorum Decreta adversùs ſimoniacos demonſtrant.

SCHOLION III.

Diſſertationis ejuſdem Articulo VII. Num. 15. pag. 236. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa libertatem à dominatione temporali Regum non habet jure divino, ſed à Regibus Galliæ.*

R. Pontifices Romanos olim in temporalibus ſubditos fuiſſe Imperatoribus vel Regibus, antequam Regum Chriſtianiſſimorum Pippini, Caroli Magni, Ludovici Pii, Caroli Calvi liberalitate, magnificiſque donationibus Urbium & Provinciarum temporales Domini facti B eſſent, & ſummum ipſius Urbis Romæ Imperium obtinuiſſent, qui negaverit, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ac Profanæ ſe rudem penitus & ignarum comprobabit. Divino itaque Juri libertatem ſuam ab Imperatorum vel Regum dominatione temporali Romani Pontifices non debent, ſed Regum Chriſtianiſſimorum munificentiæ. Hanc immunitatem à dominatione temporali Regum non eſſe Juris Divini, confirmavi Apoſtoli Oraculo, & SS. Joannis Chryſoſtomi, Auguſtini, Gregorii Magni, & Thomæ teſtimoniis.

SCHOLION IV.

C In eodem Articulo, pag. 239. hanc velut meam propoſitionem notat Cenſorius Indiculus: *Scire vellem cur Sacerdotium & Eccleſia ſynodaliter congregata non ſit ſubdita Imperio in temporalibus.*

Hæc propoſitio non eſt mea, immò hanc Fratris Denghien calumniam, quam recudunt Indiculi Cenſorii Auctores, eo loci refello, his verbis: *At Sacerdotium Regno vel Imperio ſubditum non dixi, non innui, non cogitavi. Sed Frater Denghien* SACERDOTIUM *à Sacerdotibus, &* SERVILEM IMPERII ROMANAM URBEM *ab Eccleſia ſynodaliter congregata diſtinguere non potuit; aut diſtinguere noluit, liberiùs ut calumniaretur, méque Sacerdotium & Eccleſiam ſynodaliter congregatam, Imperio ſubjeciſſe confingeret.* Hæc ego eo loci.

D

DISSERTATIO VII.

DE LITERIS LIBERI COMMEATUS, SIVE SALVI-CONDUCTUS, JOANNI HUS ET HIERONYMO PRAGENSI DATIS.

E

ARTICULUS UNICUS.

Sacra Synodus Conſtantienſis Fidem Hæreticis violandam non docuit: nec ab ea, aut etiam à SIGISMUNDO Imperatore, JOANNI HUS; & HIERONYMO DE PRAGA violatam unquam probabitur.

I. CUM Hæretici adversùs Sacram Synodum Conſtantienſem duo per calumniam objiciant; primum, quòd fidem Hæreticis non ſervandam docuerit; ſecundum, quòd ipſa fidem *Huſſo* datam violaverit, utramque calumniam hîc refellemus, & Religioſiſſimum etiam Imperatorem *Sigiſmundum* ab hac injuria vindicabimus. Primum itaque probamus Concilium Conſtantienſe fidem violandam Hæreticis non docuiſſe, ex unico Decreto Concilii ea de re edito Seſſione XVII. cujus hæc ſunt verba: *Præſens Sancta Synodus ex quovis Salvo-Conductu per Imperatorem, Reges, & alios Seculi Principes, Hæreticis vel de Hæreſi diffamatis putantes eoſdem ſic à ſuis erroribus revocare, quocumque*

Synodus Conſtantienſis fidem violandam Hæreticis non docuit.

que vinculo ſe adſtrinxerint, conceſſo, nullum Fidei Catholicæ, vel Juriſdictioni Eccleſiaſticæ præjudicium generari, vel impedimentum præſtari poſſe ſeu debere declarat, quominus dicto Salvo-Conductu non obſtante, liceat Judici competenti & Eccleſiaſtico de hujuſmodi perſonarum erroribus inquirere, & aliàs contra eos debitè procedere, eoſdemque punire, quantum juſtitia ſuadebit, ſi ſuos errores revocare pertinaciter recuſaverint, etiamſi de Salvo-Conductu confiſi ad locum venerint Judicii, aliàs non venturi: nec ſic promittentem, cùm fecerit quod in ipſo eſt, ex hoc in aliquo remanſiſſe obligatum. His porro verbis frangenda non decernitur aut docetur Hæreticis hominibus fides. Duo namque decernit Sacra Synodus: Primum, quòd ſecularis Poteſtas Eccleſiaſticam impedire jure non poſſit, quin ſuo fungatur Officio; ac proinde ſi Princeps Laïcus hæretico homini det Salvum-Conductum, id non obeſſe quin Judex Eccleſiaſticus, quæ ſui ſunt muneris, legitimè exequatur, id eſt, ne quæſtionem de Hæreſi, aliiſque criminibus in ipſum habeat, legitimiſque teſtimoniis ac documentis convictum ſecundùm Canones judicet. Quid verò hoc in Decreto reprehenſioni obnoxium eſt? Nihil ſanè; imò Juri & rationi prorſus eſt conſentaneum. Poteſtates enimverò diverſi ordinis, quorum quælibet in ſuo ordine ſuprema eſt, & ab altera independens, imò una excellentior altera, ſeſe mutuò prohibere non poſſunt ab actibus ſuis legitimè exercendis. Atqui Secularis & Eccleſiaſtica Poteſtas ſunt diverſi ordinis, quælibet in ordine ſuo ſuprema eſt, & ab altera independens, imò Eccleſiaſtica eſt excellentior & ordinis ſuperioris: Secularis igitur Poteſtas nullis pactis, conventionibus, aut promiſſis ſpiritualem poteſt ligare, vel prohibere ne Judicium ferat in cauſa quæ Fori Eccleſiaſtici eſt; ſicut nec Eccleſiaſtica ligare poteſt Laïcam ne quæſtionem habeat ac Sententiam ferat de re civili vel crimine quod pertinet ad Forum ſeculare. Eccleſiaſtica enim Poteſtas in rebus Religionis ſuperior eſt Laïca: *Superior* autem *Legibus aut pactis inferioris non ligatur*, ut colligunt Juriſperiti ex Cap. *Cùm inferior. Extra. De Majoritate & Obedientia.*

II. Iſtud Concilii Conſtantienſis Decretum aliis Legibus Eccleſiaſticis conſonum eſt. Cap. *Duo ſunt.* Diſt. xcvi. ex *Gelaſio I.* Pontifice Maximo ad *Anaſtaſium* Imperatorem ſcribente: *Duo ſunt, Imperator Auguſte, quibus principaliter hic mundus regitur. Autoritas Sacra Pontificum, & Regalis Poteſtas. In quibus tanto gravius pondus eſt Sacerdotum, quantò etiam pro ipſis Regibus hominum in divino ſunt reddituri examine rationem. Noſti itaque inter hæc, ex illorum te pendere Judicio, non illos ad tuam poſſe redigi voluntatem.* Cap. *Si Imperator*, eadem Diſt. ex *Joanne* Papa dicitur: *Ad Sacerdotes Deus voluit, quæ Eccleſiæ diſponenda ſunt, pertinere, non ad Seculi Poteſtates...: Imperatores Chriſtiani ſubdere debent executiones ſuas Eccleſiaſticis Præſulibus, non præferre.* Cap. *Lege Imperatorum*, Diſt. x. ex *Nicolao* I. in Epiſtola ad Epiſcopos in Concilio ad Convicinum Villam *Silvanecto* proximam congregatos: *Imperiali Judicio non poſſunt Eccleſiaſtica Jura diſſolvi...... Non quòd Imperatorum Leges, quibus ſæpè Eccleſia utitur contra Hæreticos, ſæpè contra Tyrannos, atque contra pravos quoſque defenditur, dicamus penitus renuendas; ſed quòd eas Evangelicis, Apoſtolicis, atque Canonicis Decretis, quibus poſtponendæ ſunt, nullum poſſe inferre præjudicium aſſeramus.* Cap. *Eccleſia Sanctæ Mariæ*, Extra, *De Conſtitutionibus*, ex *Innocentio III.* hæc habentur: *Nos attendentes quòd Laïcis ſuper Eccleſiis & Perſonis Eccleſiaſticis, nulla ſit attributa facultas: quos obſequendi manet neceſſitas, non autoritas imperandi: à quibus ſi quid motu proprio ſtatutum fuerit, quod Eccleſiarum etiam reſpiciat commodum & favorem, nullius firmitatis exiſtit, niſi ab Eccleſia fuerit approbatum.* Cap. *Solitæ. De Majoritate & Obedientia*, ex *Innocentio III.* ad Conſtantinopolitanum Imperatorem: *Non negamus quin præcellat Imperator in temporalibus illos dumtaxat, qui ab eo ſuſcipiunt temporalia: ſed Pontifex in Spiritualibus antecellit; quæ tantò ſunt temporalibus digniora, quanto anima præfertur corpori.... Ad firmamentum cæli, hoc eſt, univerſalis Eccleſiæ, fecit Deus duo magna luminaria, id eſt, duas inſtituit dignitates, quæ ſunt Pontificalis Autoritas, & Regalis Poteſtas: ſed illa quæ præeſt diebus, id eſt ſpiritualibus, major eſt: quæ verò carnalibus, minor: ut quanta eſt inter Solem & Lunam, tanta inter Pontifices & Reges differentia cognoſcatur.* Data igitur à *Sigiſmundo* Cæſare *Joanni Hus* liberi commeatûs fides, impedire non poterat Sacrum Conſtantienſe Concilium ne ex Lege Eccleſiaſtica contra illum ageret. Id autem unum intendebat Concilium Decreto laudato.

III. Alter ſupradicti Decreti Concilii Conſtantienſis Articulus habet, ſecularem Principem, qui Hæreticis hominibus ſecuritatem promiſit, *cùm fecerit quod in ipſo eſt*, non manere in aliquo obligatum. At nec iſtud violari poſſe datam Hæreticis fidem vel leviter innuit. Majorem enimverò ſecuritatem nemo promittere cenſetur, quàm præſtare poſſit. Cùm itaque facit quod in ſe eſt, non peccat contra fidem promiſſionis. Unde cùm Sacrum Concilium Conſtantienſe tunc ſolùm à promiſſi vinculo abſolutum Principem pronunciet, cùm fecit quod in ipſo eſt; dici non poteſt citra calumniam, quòd fidem Salvi-Conductûs Hæreticis non eſſe ſervandam decreverit.

Synodus Conſtantienſis fidem publicam Hæreticis non violavit.

IV. Primâ calumniâ confutatâ, alteram aggrediamur. Quæ vel nullam fidem Hæreticis dedit, vel eam non dedit niſi *Juſtitiâ ſemper ſalvâ*, non violavit fidem Hæreticis datam in ipſos juſtè animadvertendo, & Curiæ ſeculari tradendo, ut pœnas Legibus datas luerent: Atqui Sacra Synodus Conſtantienſis nullam dedit *Joanni Hus* publicam fidem ſeu Salvum-Conductum, *Hieronymo* verò *Pragenſi* cum hacce clauſula dedit, *Juſtitiâ ſemper ſalvâ*: Igitur in ipſos agendo ex Canonibus & Legibus, & Curiæ ſeculari tradendo, debitas ut luerent pœnas, fidem publicam nullatenus violavit.

V. Quòd nullam *Joanni Hus* publicam fidem ſive Salvum-Conductum Sacra Synodus Conſtantienſis dederit, facilè probatur. Nec enim in Actis Concilii, nec apud ullos, etiam adverſæ communionis Hiſtoricos hujuſmodi Salvi-Conductus *Huſſo* à Concilio dati leguntur literæ, cùm tamen habeantur illæ, quas *Hieronymo* Pragenſi dedit, eæque Actis ſint inſertæ. Imò *Joannes Hus*, cùm egregiam cauſæ ſuæ fiduciam oſtentaret, ſine Salvo-Conductu profectum ſe Conſtantiam non ſemel profeſſus eſt, ſcilicet Epiſtolâ V. *Venimus* (inquit) *in Conſtantiam poſt Feſtum omnium Sanctorum, ſine omni nocumento, pertranſeundo civitates, applicando Intimationes Latinas & Teutonicas. Et ſtamus in Conſtantia in platea prope Papæ hoſpitium. Et VENIMUS SINE SALVO-CONDUCTU.* Ubi Huſſitæ ad marginem addiderunt: *Intellige Papæ.* Epiſtolâ vi. *Scitote quòd bene ſto per omnia: VENI SINE SALVO-CONDUCTU PAPÆ AD CONSTANTIAM.* Epiſtolâ xlix. *Reliqui poſt me literam, quæ lecta eſt in Bethlem, in qua poſui, quòd EXEO SINE*

SINE SALVO-CONDUCTU. Et infra: *Ad hoc vos dicetis, quia NON HABUI, CUM EXIVI, SALVUM-CONDUCTUM PAPÆ.* Quam verò fidem neque Pontifex neque Sacra Synodus *Huſſo* dedit, eam Patres Conſtantienſes minimè violarunt.

Sigiſmundus Imperator fidem Salvi-Conductus non violavit.

VI. *Sigiſmundus* quidem Imperator publicam fidem *Joanni Hus* dedit, ſed & ſtrictiſſimè ſervavit. Nam Salvum-conductum duntaxat dedit in his quæ ad ſecuritatem & celeritatem itineris ipſius pertinerent, tam per terram quàm per aquam, ut patet ex tenore Literarum ipſius datarum Spiræ die XVIII. Octobris, anno MCCCCXIV. quæ in Hiſtoria *Joannis Hus* ab Huſſita coævo ſcriptâ, & apud *Goldaſtum* in Appendice Documentorum ad Commentarios de Regni Bohemiæ Juribus & Privilegiis, pag. 89. editæ ſunt. Sic enim habent: *Honorabilem Magiſtrum Joannem Hus, Sacræ Theologiæ Baccalaureum, & Artium Magiſtrum, præſentium oſtenſorem, de Regno Bohemiæ ad Concilium Generale in Civitate Conſtantienſi celebrandum in proximo, tranſeuntem, quem etiam in noſtram & Sacri Imperii protectionem recepimus & tutelam, vobis omnibus, & veſtrûm cuilibet pleno recommendamus affectu: deſiderantes quatenus ipſum, cùm ad vos pervenerit, gratè ſuſcipere, favorabiliter tractare, atque in his quæ ad celeritatem & ſecuritatem ipſius pertinent tam per terram quàm per aquam, promotivam ſibi velitis & debeatis oſtendere voluntatem: nec non ipſum cum famulis, equis, & aliis rebus ſuis ſingulis, per quoſcumque paſſus, portus, pontes, terras, Dominia, Juriſdictiones, civitates, oppida, caſtra, villas, & quælibet alia loca veſtra, ſine ulla ſolutione tributi, telonii, aut alio quovis ſolutionis onere, omnique prorſus impedimento remoto, tranſire, ſtare, morari, & redire liberè permittatis, ſibique & ſuis, cùm opus fuerit, de ſecuro & ſalvo velitis & debeatis providere conductu, ad honorem & reverentiam noſtræ Majeſtatis.* Porro nemo *Joanni Hus* in itinere vim intulit, nullus ipſi moleſtiam creavit, imò humaniſſimè ubique ſuſceptus eſt, ut ipſe teſtatur Epiſtolis III. & V. Conſtantiæ etiam benigniſſimè habitus eſt, & quamvis excommunicatione confixus eſſet, ſuo tamen vivebat arbitrio, antequam in fugam ſe dediſſet, ut teſtatur *Plebanus de Jamnovvitz* ejus contubernalis, Epiſtola IV. inter Huſſiticas, data Conſtantiæ, Sabbatho ante *S. Martini* Feſtum. *Heri*, inquit, *Auditor, utinam ſacri Palatii Apoſtolici, cum Epiſcopo Conſtantienſi venerunt ad hoſpitium noſtrum, una cum Officiali Conſtantienſi, & Magiſtro locuti ſunt, qualiter altercatio magna inter Papam & Cardinales verſata ſit de Interdicto fulminato prætenſo contra Magiſtrum noſtrum, & breviter concluſerunt, ut accedant Magiſtrum, intimantes ſibi quia Papa de plenitudine poteſtatis ſuſpendit jam dictum Interdictum, & Sententias Excommunicationis contra M. Joannem latas, rogantes eum nihilominus quòd propter ſcandalum populi, & rumorem evitandum, ſolùm eorum Miſſationibus ſolemnibus non interſit, ſed aliàs liberrimè tam civitatem quam Eccleſias, & quælibet loca viſitet juxta placitum ſuum...... Liberi ſumus omninò in Conſtantia. Et Magiſter quotidie Divina peragit, & in tota via peregit huſuſque.* Idem teſtatur ipſe *Joannes Hus* Epiſtolâ V. *D. Latzembock cum D. Joanne Lepka fuerunt cum Papa, & locuti ſunt ſecum de me. Qui reſpondit, Quod nihil vult facere per violentiam.*

VII. At ubi fugam arripuit *Joannes Hus*, ſéque Concilii examini & judicio ſubducere conatus eſt contra jus omne, contra Imperatoris juſſionem, contra propria pacta, cùm ubique in itinere Programmata & Conteſtationes ad valvas Templorum affixiſſet, quibus denunciabat ſe Conſtantiam proficiſci, ut Fidei ſuæ rationem coram Concilio redderet, & unicuique qui ipſum erroris convincere vellet, reſponderet: Cumque coram *Joanne XXIII.* & Cardinalibus declaraſſet, *Se veniſſe tantò libentiùs ad Concilium Generale, quod paratus eſſet, ſi quid in ſe erroris eſſe probaretur, ex animo ejus emendationem accipere:* (ut refert Huſſita Hiſtoricus in ejus Actis, Operibus ipſius præfixis.) Cùm, inquam, in fugam ſe dedit *Joannes Huſſ* ne errores revocare cogeretur, ſed ut in Bohemiam redux hæreſim impunè prædicare pergeret, meritò carceri addictus eſt, & deinde hæreſeos convictus, damnatúſque, cùm prava dogmata nollet ejurare, Curiæ ſeculari traditus eſt, flammíſque conſumptus, ſecundùm Leges Cæſareas, quæ pœnam capitis in Hæreticos contumaces decernunt. Certè qui dat Salvum-Conductum jure communi, nihil aliud tribuit quàm ſecuritatem contra vim injuſtam, ſalvâ ſemper juſtitiâ, & Juris ac Legum executione. Unde ex Imperiali Præſcripto hæc eſt dandi Salvi-Conductus aut publicæ fidei formula apud Saxones, ut refert *Premus* Juriſconſultus Hæreticus: *Damus ſibi fidem publicam cauſſam dicendi in Judicio contra vim, non tamen contra Juris executionem.* (Quæſt. VII. de Securitate.) Nec abſimilis formula Spirenſium, teſte *Ayrſingero* hæreticarum etiam partium Juriſconſulto, Obſervatione LXXXII. Judicii Imperialis Cameræ: *Quando (inquit) datur alicui ſecuritas vel Salvus-Conductus, tunc intelligitur ſolùm de violentia, quæ de facto contra Jus infertur. Et ideo, meo tempore, cuidam, qui habebat Salvum-Conductum, capto propter delictum vel maleficium, & ſupplicanti in Camera pro Mandato de relaxando, &c. petiti Proceſſus à Dominis Aſſeſſoribus ſunt denegati.* Eadem eſt *Everardi Speklam* Juriſconſulti, à Romanæ Eccleſiæ Communione pariter alieni de Salvo-Conductu ſententia, Centuria I. Quæſt. Juris, Quæſt. I. §. 18. ubi & plures Autores pro eadem laudat. Nec mirum, cùm in Jure Camerali noviſſimo Tit. CCLXXVI. Editionis *Goldaſti*, Lex iſta *Maximiliani Auguſti* in Receſſu Spirenſi legatur: *Subditos ſuos Judicio Rotvvilenſi avocaturi, fidem Actori publicam CONTRA VIM, NON CONTRA JUS, dare tenentur.*

Quamobrem cùm *Joanni Huſſ* & *Hieronymo Pragenſi* nulla vis injuſta Conſtantiæ illata ſit, ſiquidem poſt fugam ſpeciali Imperatoris mandato, & quovis jure ſibi vetitam, in cuſtodiam traditus eſt *Huſſus*, & ob pertinaciam in hæreſi relictus uterque ſeculari Poteſtati, & igne damnatus eſt, ſecundùm Leges, non eſt violata à Sacra Synodo Conſtantienſi, imò nec à *Sigiſmundo* Cæſare Salvi-Conductus fides, quem dederat duntaxat Cæſar ad violentiam facti prohibendam, non ad vim juſtitiæ frangendam, & impunitatem criminis cujuſcumque, etiam violatæ Divinæ Majeſtatis, perturbatæ publicæ pacis, conculcatæ Religionis ipſi aſſerendam. Unde ſic *Joannem Huſſ* ipſe *Sigiſmundus* Conſtantiæ alloquebatur, ut in Actis ipſius Hæreſiarchæ ab Autore Huſſita, qui ſe omnibus interfuiſſe ait, [Pag. 15.]
conſcriptis refertur: *Quamquam ſunt qui dicant, te per amicos & patronos tuos quinto demum & decimo die, poſtquam vinctus fuiſti, Literas publicæ fidei à Nobis conſecutum eſſe; tamen Nos multorum Principum & Summorum Virorum teſtimonio probare poſſumus, te, priuſquam Pragam deſereres, eas Literas à Nobis accepiſſe per D. Vvenceſlaum de Duba & Joannem de Chlum, quorum Nos fidei te commendavimus, ne qua tibi fieret injuria, ſed liberè tibi coram toto Concilio dicendi poteſtas eſſet,*

& de tua fide atque doctina reſpondendi. Idque, ut vides, Reverendiſſimi DD. Cardinales & Epiſcopi, &c. ita præſtiterunt, ut magna eis à nobis gratia habeatur. Etiamſi nonnulli dicant, Nos de jure non poſſe ei patrocinari, qui aut hæreticus, aut de hæreſi aliqua ſuſpectus ſit. Nunc igitur idem tibi quod Dominus Cardinalis conſulimus, ne quid obſtinatè defendas, ſed in omnibus eis quæ contra te allata ſunt, & teſtimoniis fide dignis confirmata, eâ te, quâ habes, obedientiâ, ipſius Sacroſancti Concilii Autoritati ſubmittas. Id ſi feceris, dabimus operam, ut Noſtrâ, Fratris noſtri, & totius Regni Bohemiæ causâ, ab ipſo Concilio cum bonâ gratiâ & tolerabili pœnitentiâ & ſatisfactione dimittaris. Sin minùs, facilè habebunt Præfecti Concilii quod de te ſtatuant. Nos quidem tuis erroribus & pertinaciæ nunquam patrocinabimur. Imò Nos hiſce manibus ignem tibi parabimus potius, quàm ut ea, quâ hactenus, pertinaciâ te diutius uti patiamur. Noſtrum itaque eſt conſilium, ut ipſius Concilii Judicio ſtare velis. Sic datum à ſe Salvum-Conductum interpretatus eſt *Sigiſmundus*, quo *Joannem Huſſ* ab omni quidem violentia facti liberum, non verò à Juris diſtrictione ac Legum ſeveritate immunem præſtare voluerat.

Publica fides Hieronymo Pragenſi violata non fuit.

IX. Quod verò *Hieronymum de Praga* ſpectat, certum eſt primò ipſi datum Salvum-Conductum non eſſe ab Imperatore *Sigiſmundo*, ut teſtatur *Cochlæus* Lib. II. Hiſtoriæ Huſſitarum. Secundò, cònſtat in jus vocatum fuiſſe à Sacra Synodo Conſtantienſi, oblato Salvo-Conductu, ut ſecundùm tenorem Programmatis ab ipſo ad vualvas Eccleſiæ Conſtantienſis affixi, reſponderet ad ea quæ ipſi in cauſa Fidei ab accuſatoribus ac teſtibus objicerentur; *recepturus ac facturus in omnibus juſtitiæ complementum. Ad quod* (inquit Synodus) *à violentia, Juſtitiâ ſemper ſalvâ, omnem Salvum-Conductum noſtrum, quantum in Nobis eſt, & Fides exigit orthodoxa, præſentium tenore offerimus, & etiam plenius aſſignamus: certificantes, quòd ſive in dicto termino compareas, ſive non, nihilominus contra te per ipſum Sacrum Concilium, vel ejus Commiſſarios, vel Commiſſarium, lapſo termino ſupra dicto, procedetur, tuâ contumaciâ in aliquo non obſtante*, (Seſſione VI.) Tertiò, conſtat dictum *Hieronymum* coram Concilio comparuiſſe, & hæreſeos convictum, illam abjuraſſe, Seſſione XIX. ut probat Abjurationis ejus Formula Actis inſerta; & à *Cochlæo* relata Lib. III. Hiſtoriæ Huſſitarum. Quartò, conſtat dictum *Hieronymum Pragenſem* in hæreſim relapſum, coram Synodo publicè congregata aſſeruiſſe & profeſſum eſſe, *Quòd Sententiæ damnationis Joannis Vvicklef & Joannis Hus iniquè conſenſerat, & illam Sententiam approbando mentitus fuerat: & Confeſſionem, approbationem, & Profeſſionem ſuas ſuper illorum damnatione revocabat nunc & in æternum: aſſerens ſe in libris Joannis Vvicklef & Joannis Huſſ nullam unquam hæreſim vel errorem legiſſe.* Quamobrem Sacra Synodus *eumdem Hieronymum hæreticum, & in hæreſim relapſum, excommunicatum, anathematizatum pronuntiavit, declaravit atque damnavit*; & ſeculari Poteſtati tradidit debitis pœnis plectendum. (Seſſione XXI.) Ex his evidenter colligitur, publicam fidem ipſi violatam non eſſe: primò, quia datus illi à Sacra Synodo Salvus-Conductus eſt cum hacce clauſula, *Juſtitiâ ſemper ſalvâ*: Porrò nihil in ipſum actum eſt contra juſtitiam. Secundò, quia Salvi-Conductûs privilegio fugâ ſuâ excidit. Extremo itaque ſupplicio dignus erat.

X. Denique ſi fides publica *Joanni Hus* & *Hieronymo* Pragenſi à Concilio violata fuiſſet, ea de re aliquando conqueſti fuiſſent; ſed neuter de Salvi-Conductûs fide à Concilio violatâ conqueſtus unquam eſt. Sanè *Joannes Huſſ* cùm de ipſo quæſtio haberetur, cùm duceretur ad ſupplicium, cùm palo alligaretur comburendus, multa dixit de doctrina ſua ac innocentiâ, multa contra teſtes ac Judices; ad Chriſtum appellavit his verbis: *O Chriſte Jeſu, cujus verbum ab hoc Concilio palam damnatur, Te iterum appello, qui cùm ab inimicis tuis malè tractareris, ad Deum Patrem tuum provocaris, cauſam tuam illi juſtiſſimo Judici commiſiſti, ut tuo exemplo nos quoque oppreſſi injuriis ad Te confugeremus.* (Ita in ejus Actis refertur) Nullam de publica fide ſibi à Sacra Synodo Conſtantienſi violata querimoniam emiſit. Epiſtolas aliquot è carcere ſcripſit ad Amicos, multa recenſuit, in quibus ſibi à Concilio & Deputatis injuriam fieri cauſabatur, præſertim Epiſtola XLVIII. & XLIX. de violata ſibi à Concilio Salvi-Conductûs fide ne verbulum quidem habet: quod certè ſilentio non præteriiſſet, majorem ut Sacræ Synodo conciliaret invidiam. *Hieronymus* etiam Pragenſis, qui non multò poſt *Huſſum* combuſtus eſt, magna facundiâ & confidentiâ cauſam ſuam egit in Concilio, ut *Poggius* Florentinus commemorat in Epiſtola ad *Leonardum Aretinum* Amicum ſuum. *Plures fuiſſe excellentes viros indigna ſuis virtutibus perpeſſos, falſis oppreſſos teſtibus, iniquiſſimis judiciis condemnatos* oſtendit, incipiens à *Socrate* uſque ad Apoſtolos. *Multis rationibus docuit nullam teſtibus fidem adhibendam, cùm non ex veritate, ſed ex odio, malevolentia, & invidia omnia dixiſſent: tum odii cauſſas ita explicavit ut haud procul fuerit à perſuadendo. Addiderat, ſe ſponte veniſſe ad Concilium, ad ſe purgandum: vitam ſuam & ſtudia expoſuerat. Dixerat, hunc morem priſcis doctiſſimis & ſanctiſſimis viris fuiſſe, ut in rebus fidei invicem ſententiis diſcreparent, non ad peſſumdandam fidem, ſed ad veritatem fidei reperiendam. Ita Auguſtinum & Hieronymum diſſenſiſſe: neque ſolùm diverſa ſenſiſſe, ſed etiam contraria, nullâ hæreſis ſuſpicione. Tandem deſcendit in laudationem JOANNIS HUS ad ignem damnati, Virum illum bonum, juſtum & ſanctum appellans, & illa morte indignum. Quem nihil adverſus Eccleſiæ Dei ſtatum ſenſiſſe* ait, *ſed adverſus abuſus Clericorum, adverſus ſuperbiam, faſtum, & pompam Prælatorum.* Sed quod contra Salvi-Conductûs fidem aliquid paſſus eſſet *Joannes Hus*, vel pateretur ipſe, nemini exprobravit, quod minimè diſſimulaſſet, ſi cum aliqua veri ſpecie vel Concilii Conſtantienſis Patribus, vel *Sigiſmundo* Imperatori id exprobrare potuiſſet.

XI. His adde *Joannis Cochlæi* teſtimonium Lib. II. Hiſtoriæ Huſſitarum. *Non venit ergo* (inquit) *HIERONYMUS ille Conſtantiam ſimul cum JOANNE HUS, ſed poſt, uno comitatus Clerico, ſubſecutus eſt, ſive ut Joanni aſſiſteret, ac ſuâ eloquentiâ & eruditione doctrinam ejus ac facta defenderet, ſive ut celebritatem Concilii videret & diſputationis occaſione orbi notus fieret, & apud omnes Nationes ibi congregatas eruditionis & eloquentiæ gloriam reportaret. Nam ultro ſe ingeſſiſſe videtur per Schedam ſuam publicè ad vualvas Eccleſiæ affixam, quâ petebat audiri, ſub Salvo tamen Conductu: qui ei ſic datus eſt, ut Juſtitia ſemper ſalva maneret, & quantùm Fides Orthodoxa exigeret. Qualis & JOANNI HUS datus fuiſſe creditur. Quòd ſi Rex SIGISMUNDUS in ſuo Conductu eâ cautelâ uſus non fuit, Concilium tamen declaravit aliter Hæreticis Conductum dari non debere. Quis enim hominum tantus haberi debeat, ut debeat plus ei concedi publicâ Principis fide, quàm ſinat Juſtitia & Orthodoxæ Fidei ratio?*

Objectio prima.

XII. Objicitur acerba *Joannis Hus* de *Sigiſmundo* Cæſare querela, quòd Salvi-Conductûs fidem violaverit. Sic enim ad Bohemos ſuos ſcribit

ſcribit Epiſtolâ xxxiv. è carcere datâ: *Rogo adhuc propter Deum, omnes Domini congregati petant Regem pro finali audientia. Quia ex quo ſolus mihi dixit in Concilio, quod proximè daturi ſunt mihi audientiam, ut reſpondeam in ſcripto breviter, confuſio ſua magna erit, ſi illud dictum præterierit. Sed exiſtimo ſuum dictum fore tam ſtabile atque firmum, quàm fuit illud de Salvo-Conductu. De eo dixerunt mihi quidam in Bohemia, quòd cavere deberem in ſuo Conductu. Et alii dixerunt: Ipſe te dabit inimicis.... Prius me condemnavit quàm inimici mei. Si ſaltem tenuiſſet modum Gentilis Pilati, qui auditis accuſatoribus, dixit:* Nullam cauſam invenio in hoc homine: *vel ſaltem dixiſſet: Ecce ego dedi ei Salvum-Conductum. Si ergo ipſe non vult pati deciſionem Concilii, ego remittam eum Regi Bohemiæ cum Sententia veſtra & Atteſtationibus, ut ipſe cum ſuo Clero ipſum dijudicet.*

Reſponſio. XIII. Reſpondetur, Non eſſe credendum reo adversùs Judicem, Hæreſiarchæ adversùs Catholicum Imperatorem. De *Sigiſmundo* injuſtè conqueſtum *Joannem Hus*, cùm nihil non egerit ut ſalvus eſſet, ſuâque protectione pleniſſimè frueretur: Ipſum immunem præſtitiſſe ab omni violentia facti; non caviſſe ipſi de ſecuritate adversùs Juſtitiam: nec potuiſſe prohibere quin Sacra Synodus Juriſdictionem ſuam adversùs illum exerceret. Per Cæſarem non ſtetiſſe quominus ſalvus dimitteretur, ſi errores ejurare, & Concilii Judicio ſtare voluiſſet, ut ipſi autor erat: penè excanduiſſe in Patres, quòd ipſum in cuſtodia detinerent, nec acquieviſſe, donec ipſius Majeſtatem docuit Sacra Synodus, Ipſius Salvum-Conductum Hæreſiarchæ adversùs Juſtitiam & Fidem Orthodoxam non poſſe ſuffragari, maximè cùm Salvi-Conductûs Privilegio fugâ ſuâ & invictâ in hæreſi pertinaciâ excidiſſet. Sed *Sigiſmundum* ipſum audire præſtat in literis ad Barones Regni Bohemiæ foventes memoriam *Joannis Hus*, quas apud *Cochlæum* Lib. iv. Hiſtoriæ Huſſitarum legere eſt, pag. 155. *Et ſacrum Concilium* (inquit) *in Conſtantia inchoatum fuit, & nos perſenſimus quòd HUS ibi etiam vellet intereſſe, fuimus plurimùm gaviſi, & ſperabamus quòd de omnibus in quibus incuſatus fuerat, ſe expurgare deberet, & quod propterea omnes ſcrupuli in Bohemia ceſſare debuiſſent. Interea nobis adhuc in partibus Rheni exiſtentibus, pervenit ad Conſtantiam, & ibi fuit arreſtatus, ſicut de his jam ſufficienter eſtis informati. Verùm ſi prius ad noſtram Celſitudinem applicuiſſet, nobiſcùmque ad Conſtantiam proceſſiſſet, fortaſſis negotia ſua alium habuiſſent progreſſum. Et Deus novit quòd tanto dolore fuimus attriti propter caſum ſuum, quòd etiam verbo bene exprimi non poſſet. Sed etiam omnes Bohemi, qui tunc temporis nobis aderant, bene perpenderunt quomodo noſtram ſolicitudinem pro ipſo interpoſuimus, quòd pluries furore permoti, de Concilio exivimus: immò veriùs ipſius parte de Conſtantia receſſimus, quouſque nobis intimaverunt, dicentes: Si nolucrimus admittere quod Juſtitia proſequatur in Concilio, quid tunc in hoc loco facere debeant? Sic cogitavimus quòd in hac parte jam nihil facere poteramus. Neque etiam licuit nobis ulteriùs pro hoc negotio loqui, quia exinde Concilium totaliter fuiſſet diſſolutum.*

Objectio ſecunda. XIV. Objiciunt: *Sigiſmundum* Cæſarem Salvum-Conductum *Joanni Hus* dediſſe ad eundum Conſtantiam ad Concilium Generale, ad moram illic faciendam, & liberè redeundum in Bohemiam: *Omnique impedimento remoto* (inquit) *tranſire, ſtare, morari, & redire liberè permittatis, ſibique & ſuis, cùm opus fuerit, de ſecuro & Salvo velitis & debeatis providere Conductu.* Violavit itaque Salvi-Conductûs fidem, cùm ipſum in cuſtodiam tradi & detineri, atque damnari permiſit, ac demum vivum comburi.

Reſponſio. XV. Reſpondet *Cochlæus* Lib. ii. Hiſtoriæ Huſſitarum, pag. 80, & 81. *Eſto, quòd promiſerit Rex etiam ad redeundum Salvum per omnia Conductum: Non erat Rex major Deo, nec Fide, nec Juſtitia, neque Concilio. Fecit ergo quantùm decuit aut licuit. Sæpè ab ipſo Joanne Hus petiit, ut ſubmitteret ſe Concilii Judicio, ut hæreſes abjuraret, ut nollet pertinaciter ſæpe damnatos aſſerere Articulos: atque etiam prædixit, ni deſiſteret ab ea pertinacia, fore ut Concilium ſuo in ipſum jure uſurum eſſet, juxta cenſuram ſacrorum Canonum. Quinimo in faciem ei dixit, ſe Concilio promiſiſſe, ſi ipſe pertinaciter Articulos erroneos aſſereret, quòd nullum Hæreticum velit manutenere: imò mallet per ſeſe & ſolus pertinacem Hæreticum comburere, quàm defendere. Ideo ſæpè ſuaſit ei, ut ſe omnino ſummitteret Concilio in omnibus. Quod ſi faceret, gratiam inventurus eſſet apud Patres, ad honorem ipſius Regis, Fratriſque ejus, & ipſius Regni Bohemiæ. Si autem obſtinatus permaneret, prædixit fore ut Concilium ſuo in eum Jure ſit uſurum. Non igitur Piiſſimo ac Religioſiſſimo Principi debet imputari, ſi Concilium, quod ſupra Regem erat, exigente juſtitia, in pertinacem Hæreticum, ſecundùm conſueta Jura, Sententiam protulit. Subjectorum manus à violentia coercuit: Concilium à juſtitia complemento, in tam manifeſto animarum & Religionis periculo, prohibere non debuit, nec ullo Jure potuit.*

Objectio tertia. XVI. Objicitur Expoſtulatio Nobilium Bohemorum de publica fide Magiſtro *Joanni Hus* Conſtantiæ violata. Sic enim habet Schedula prima Concilio ab ipſis oblata die xiv. Maii anni MCCCCXV. & in *Joannis Hus* Actis relata fol. vii. verſo: *Cùm autem dictus Magiſter Joannes Hus ſub dicto Salvo-Conductu Conſtantiam liberè perveniſſet, & graviter abſque ulla audientia eſt incarceratus, & huc uſque tum compedibus, quàm fame & ſiti anguſtiatur. Quamvis autem olim per Piſanum Concilium anno MCCCCX. habitum damnati Hæretici ibi liberè ſteterint, & domum liberè receſſerint, ipſe tamen Magiſter Joannes Hus, nec convictus, nec condemnatus, ſed neque auditus, captus eſt, cùm neque Regum aliquis, neque Electorum, neque Univerſitatum Legati adhuc adeſſent. Et cùm Dominus Rex unà cum Nobilibus Dominis hic præſentibus, cum magna poſtularet inſtantia, ut circa ipſius Salvum-Conductum ſuo provideretur honori, & ut dictus Magiſter Hus publicè audiretur, cùm de fide ſua publicam redderet rationem: & ſi convictus fuerit pertinaciter aliquid contra Scripturam Sacram & veritatem aſſerere, quòd id juxta inſtructionem & deciſionem Concilii debeat emendare: Illud tamen huc uſque impetrare non potuit. Sed dictus Magiſter Joannes Hus circa hoc jam graviter detinetur, compeditus, & dietâ leviſſimâ attenuatur, ut timendum ſit, ne viribus conſumptis, de ratione periclitetur. Et licet Domini hic præſentes de Regno Bohemiæ graviter infamarentur, eò quòd dictum M. Joannem Hus ad tantùm anguſtiari videntes contra Salvum-Conductum Domini Regis, ipſum Dominum Regem Literis ſuis Salvi-Conductûs monere negligerent, ne ipſe Dominus Rex ulteriùs talia patiatur, tùm vergant in contemptum & vilipendium Regni Bohemiæ, quod ab origine ſuſcepta Fidei Catholicæ nunquam ab obedientia Sanctæ Romanæ Eccleſiæ receſſit: ipſi tamen omnia patienter huc uſque tolerarunt, ne quovis modo occaſio turbationis hujus Sacri Concilii poſſit exiſtere. Quapropter, Reverendiſſimi Patres & Domini, Nobiles Domini ſæpè fati Paternitatibus veſtris præſentibus ſupplicant jugiter & attentè, quatenus tum propter honorem Salvi-Conductûs dicti Domini Regis, tum etiam propter famam præclaram dicti Regni Bo-*

bemiæ conſervandam, & veſtram pariter adaugendam, in factis dicti Magiſti Joannis Hus finem celeriorem, cùm ipſi periculum exiſtat in mora, Juſtitia divina mediante, velitis efficere.

Iidem Barones ad *Sigiſmundum* Cæſarem de *Joanne Hus*, ita ſcribunt, Epiſtolâ inter Huſſiticas LIX. *Accepit autem à Regia veſtra Majeſtate Literas, quæ fidem publicam continebant. Hæ per totam Bohemiam & Moraviam divulgatæ ſunt. Verùm cùm Joannes Hus confiſus Regiæ tuæ Majeſtatis Literis ad Conſtantian profectus eſſet, quemadmodum ex conſtanti fama accepimus, captus eſt cum his Literis publicæ fidei. Neque hoc tantùm, ſed in carcerem conjectus, neque auditus, neque convictus, contra Leges, & tuæ Regiæ Majeſtatis literas quod factum & apud nos, & alibi, eo modo innotuit, ut & Principes & Barones, pauperes & divites mirati ſint, ſanctiſſimum illum Patrem tam turpiter contra Legum auctoritatem, conſtitutionem, veritatem, & contra literas Regiæ tuæ Majeſtatis peccare potuiſſe, præſertim cùm hominem juſtum & innocentem ſine cauſa conjecit in carcerem. Quare dignetur tua Majeſtas diligenter hæc expendere, ut Magiſter Joannes Hus iterum liberetur, & manumittatur.*

Iidem Epiſtolâ inter Huſſiticas LX. ad *Sigiſmundum* Imperatorem de *Joanne Hus* in hæc verba ſcribunt: *Sed Conſtantiam cùm veniſſet, & publicè rationem ſuæ fidei & doctrinæ, quamobrem eò venerat, reddere voluiſſet, nunquam ei liberè dicendi quæ vellet, quæque ſentiret, poteſtas facta eſt. Sed contra omnes Leges divinas atque humanas, contra omnem æquitatem & humanitatem, denique contra fidem publicam indictâ causâ in carcerem eſt conjectus. Qua in re (ut alias injurias omittamus) quantùm, obſecro, hoc detrahet auctoritati & dignitati tuæ, Rex Clementiſſime, quòd paſſim omnes omnium gentium ac nationum homines judicant publicæ fidei ſacroſanctam auctoritatem violatam eſſe. Itaque non mediocriter dolemus, primùm tuam vicem, cujus Majeſtati & Auctoritati, violata fide publica, multùm decedit: deinde noſtram, quorum dignitas cum tua dignitate conjuncta eſt. Nos quidem ſperabamus fore ut Magiſtro Joanni Hus, veritatis divinæ ſtudioſiſſimo, liceret operâ ac beneficiò Regiæ Majeſtatis tuæ innocentiam ſuam coram tota Synodo probare, ſeque contra invidiam & odium malevolorum, & conficta ab eis crimina, ipſius veritatis patrocinio defendere, aut ſaltem ut palam, non in angulis, ſi quid in eo erroris deprehenſum fuiſſet, corrigeretur. Sed multò aliter eveniſſe, non ſine maximo animorum noſtrorum dolore, intelligimus. Nam antea vinctum audivimus in cuſtodiam eſſe, priuſquam unum ex eo verbum auditum fuiſſet. Nunc verò poſt Romani Pontificis fugam multò ad nos atrociora perferuntur, eumdem M. Joannem Hus per Epiſcopum Conſtantienſem in alium carcerem tranſlatum eſſe, quo nihil poſſet eſſe durius & intolerabilius, ibi denique indignis modis tractari... Quamobrem ſupplices ad Regiam Majeſtatem tuam confugimus, & petimus... ut publicæ fidei Auctoritas per te retineatur, & ne indictâ causâ vir innocentiſſimus per vim miſerrimè opprimatur.*

Sed & *Joannes de Chlum*, cujus fidei *Joannes Hus* à *Sigiſmundo* Cæſare commendatus fuerat, ſtatim atque manus in illum injectæ ſunt, *in Papæ conſpectum provolavit, obteſtans eum, ut meminerit eorum, quæ ſibi antea & Domino Henrico Latzembek promiſerat, & ne publicæ fidei autoritatem adeo temerè violaret.* Ita referunt Acta *Joannis Hus* à teſte oculato ſcripta. Sed & idem *D. Joannes de Chlum* literas querimoniales de injuria *Huſſo* illata linguâ Latinâ & Teutonica affixit Vualvis Eccleſiarum Conſtantiæ, quæ inter Huſſiticas leguntur Num. LVII. in quibus hæc habentur: *Magiſter Joannes Hus in iſta Imperiali Civitate ſub Salvo-Conductu dicti Domini mei Regis detentus eſt & detinetur. Et licèt Papa cum Cardinalibus per ſolemnes Ambaſiatores nomine Regio fuerint requiſiti ſeriose ad dicti Magiſtri Joannis Hus emiſſionem, & ut mihi reſtituatur; nihilominus tamen ipſum huc uſque emittere recuſarunt & recuſant; & in contemptum & vilipendium Salvi-Conductûs Regis, & Securitatis & Protectionis Imperii & Regiæ Majeſtatis. Quapropter ego Joannes ſupradictus, Regio nomine manifeſto, quòd detentio & captio dicti Magiſtri Joannis Hus facta contra prænominati Romanorum Regis Domini mei omnimodam voluntatem, cum ſit in contemptum ſuorum Salvi-Conductus & Protectionis Imperii facta, eò quòd pro tunc Dominus meus à Conſtantia longè diſtabat, & ſi interfuiſſet, nunquam hoc permiſiſſet. Cùm autem venerit, quilibet ſentire debebit ipſum de vilipenſione ſibi & ſuæ & Imperii protectionis, ac Salvo illata Conductui doloroſiùs moleſtari.*

Denique Barones & Status Regni Bohemiæ & Marchionatus Moraviæ cuidam Prin. :pi Fautori ſuo ac Protectori Articulos exceſſuum & culparum contra *Sigiſmundum* Regem obtulerunt anno MCCCCXXI. Quos apud *Cochlæum* Libro V. Hiſtoriæ Huſſitarum, pag. 202. & *Goldaſtum* in Appendice Commentariorum de Juribus & Privilegiis Regni Bohemiæ, pag. 90. legere eſt; quibus conqueruntur inprimis: *Quia Magiſtrum Joannem Hus, ſub Salvo-Conductu duplici lingua deſcripto; damnari ad mortem permiſit: immo ipſum primus ore proprio, in Majeſtate ſedens condemnavit.* Item: *Quamvis omnes Schiſmatici & obſtinati Hæretici ab Eccleſia habuerint plenam libertatem in Conſtantienſi Concilio: Ipſe tamen malum malo accumulans, contra honorem Regni noſtri, & omnem ordinem, & contra Salvum-Condu um Papæ, atque ipſius Regni univerſis datum & conceſſum, alterum, ſcilicet Magiſtrum Joannem Hus comburi fecit & damnari.*

Reſponſio.

XVII. Reſpondet *Cochlæus* Libro II. Hiſtoriæ Huſſitarum pag. 80. *Quòd Nobiles quidam Bohemi expoſtularunt, magis libertati militari, quam juſtitiæ aut Diſciplinæ Eccleſiaſticæ tribuendum. Aut enim ignorarunt, aut diſſimulaverunt Joannis Hus fugam & mentis obſtinationem.* Ignorare potuerunt, qui ex Bohemia ad *Sigiſmundum* Imperatorem ſcribebant dum *Huſſus* in carcere detinebatur, & in ipſum quæſtio à Synodo Conſtantienſi habebatur: diſſimularunt, qui vel Conſtantiæ aderant, ipſius fautores, vel qui poſtmodum contra *Sigiſmundum* rebellarunt, ad *Joannis Hus* hæreſim damnatámque memoriam tuendam confœderati, & impium Hæreſiarcham pro Martyre venerati. *Joannem XXIII.* & *Sigiſmundum* Cæſarem de violata Salvi-Conductûs fide falsò accuſant: cùm *Joannes XXIII.* Salvum-Conductum *Huſſo* nullum dederit, ſed verbo tenus promiſerit ſecuritatem contra violentiam, non contra juſtitiam, ſe videlicet nullo modo permiſſurum, *ut aliqua ei fieret injuria, quamdiu Conſtantiæ eſſet* (ut habent Acta ipſius *Joannis Hus*) Nulla porro ipſi injuria facta eſt: quia ex Canonibus & Legibus contra ipſum actum eſt. Præterea *Ioannes XXIII.* Synodum à ſe congregatam ligare non poterat, ne de Hæreticis quæſtionem haberet, nec eam ipſius fuiſſe mentem veriſimile eſt. *Sigiſmundus* verò Salvum-Conductum non dederat niſi ut ab omni violentia facti *Ioannes Hus* tutus eſſet, non ut à Juſtitia, Legúmque ſeveritate immunis, ſi præſcriptas ſibi conditiones, & in Salvo-Conductu ſecundùm Jus intellectas, violaret, id eſt, ſi pactis ipſe non ſtaret, ſi nova crimina committeret,

mitteret, ſi in hæreſi pertinax eſſet, ſi in Eccleſiæ & Sacræ Synodi Conſtantienſis Judicio acquieſcere nollet, ſi pacem publicam perturbaret. Nam (ut ait *Breu.us* hæreticarum partium eruditus Juriſconſultus, Quæſt. ultima de Securitate) *Fides publica finitur ſeu ſolvitur, ſi acceptâ fide publica quis novum committat delictum, quia propter hoc puniri poſſet.* Idémque docet, *Promiſſionem ſecuritatis tacitam habere conditionem; & vulgò dicitur: Qui fidem accepit publicam, nihil contra eam committat, id eſt, ipſe quoque non perturbet pacem publicam.* Et multos alios Juriſperitos laudat in eandem ſententiam conſpirantes. Porro *Ioannes Hus* novis criminibus ſe obſtrinxit, cùm Sacris operari non deſtiterit quamvis excommunicatus, idque palam in Eccleſiæ contemptum; in fugam quoque ſe dederit contra Imperatoris Mandata, qui ipſum coram Sacra Synodo Conſtantienſi reſpondere, & ejus ſtare Judicio juſſerat, & contra pacta conteſtationéſque ab ipſomet publicè affixas quacunque tranſierat. Excidit itaque Salvi-Conductus Privilegio. Hanc fugam, quam Actorum ipſius Scriptor, homo Huſſita, cui proinde nulla fides adhibenda eſt hac in cauſsâ, & Barones Bohemi, aliíque ejus fautores diſſimulant, narrat *Ulricus Reichental*, civis Conſtantienſis, in Hiſtoria Concilii Conſtantienſis, quam » Teutonico idiomate accuratiſſimè ſcripſit. Refert *Ioannem Hus* in hoſpitio ſuo ſæpè celebraſſe Miſſam, accurrente ad eam populo. Quod ubi per Epiſcopum Conſtantienſem velut Ordinarium loci, ei tanquam excommunicato inhiberetur, ipſe verò nihilominus celebraret, Epiſcopus verò populum Miſſæ ejus intereſſe prohiberet, *Hus* cœpit de fuga circumſpectare. Itaque Dominica *Oculi*, quæ tertia eſt in Quadrageſima, ubi celebraſſet Miſſam mane, accepit panem & vaſculum vini, ſéque abſcondit in curru Domini *Henrici Latzenbock*, qui eo die educendus erat in rus pro apportandis ſtraminibus, avena, & fœno, peracto prandio. Cùm igitur *Hus* in prandio non compareret, nec quiſquam ſciret ubinam eſſet, *Latzenbock* confeſtim adiit Conſulem Civitatis, quæſtúſque de fuga *Ioannis Hus*, petiit mox claudi portas Urbis, Equitéſque & Pedites inſtrui, qui illum perſequerentur fugientem. His itaque paratis, repertus eſt in curru latitans *Hus*. Mox itaque peracto prandio, *Latzenbock* impoſuit eum equo, & adduxit in Palatium ad Papam. Ille verò Salvum obtendens Conductum, ait ſe vinciri non debere. Cui *Latzenbock* reſpondit: *Ita Decretum eſt, ut Cauſam tuam juſtifices, ne ſit hæretica, aut moriaris, ni revoces.* Ita Nobilis ille *Bohemus*, cujus fidei cùm *Ioannes Hus* à *Sigiſmundo* Cæſare commendatus eſſet, vim Salvi-Conductus ipſi dati apprimè noverat. Pergit *Ulricus Reichental*: » Inter hæc dicta, *Hus* ſubitò de equo deſiliens, proripuit ſeſe in circumſtantem Bohemorum multitudinem (Accurrerant autem ſupra LXXX. millia hominum) Quem Apparitores Papæ & Cardinalium comprehendentes, qui deauratos præferunt baculos, in Palatium abduxerunt. *Quem Rex Romanorum libenter propter Salvum-Conductum liberaſſet, niſi à Doctis accepiſſet reſponſum; Nullo jure deberi Salvum-Conductum Hæretico in hæreſi ſua perſiſtenti.* Poſt octo verò dies, *Hus* ad Prædicatorum ductus Monaſterium, diligenter ibi cuſtoditus eſt: quem dicti viri plerumque viſitarunt, ut eum à ſua hæreſi converterent. Sic locum illum *Ulrici Reichenthal* Scriptoris non tantùm coævi, ſed teſtis horum oculati, latinè reddit *Cochlæus* Libro II. Hiſtoriæ Huſſitarum pag. 73. & 74.

XVIII. Sed alio non eſſet opus teſtimonio ad pertinaciam *Ioannis Hus* comprobandam, ac demonſtrandum luce meridiana clariùs *Sigiſmundum* Imperatorem Salvo-Conductu ſuo noluiſſe ipſum à Concilii Juriſdictione, à Canonum & Legum diſtrictione liberum præſtare, quàm ipſius Anonymi Autoris Huſſitæ Geſtorum ipſius, quæ ſic inſcribere non dubitavit: *Hiſtoria Sanctiſſimi Martyris Ioannis Huſſ.* Quod quidem teſtimonium eò firmius erit, quò ab hoſte Eccleſiæ Catholicæ ſumptum. Nam ut *Novatianus* ait Libro *De Trinitate* Cap. XVIII. *Firmum eſt genus probationis, quod ab adverſario ſumitur, ut veritas ipſa etiam ab ipſis inimicis veritatis probetur.* Et, ut ait S. *Iſidorus Peluſiota* Epiſtola CCXXVIII. Lib. II. *Grave & autoritatis plenum illud eſt teſtimonium, quod ab hoſtibus ſumitur.* Sic autem habet Autor ille Huſſita fol. 24. *Cùm novem illi & triginta primi Articuli, quos ſupra recitavi, omnes perlecti eſſent, unà cum teſtimoniis, Cardinalis Cameracenſis Ioannem Hus compellans: Auditi, inquit, quanta ſit atrocitas criminum, eorúmque plurimorum, quæ contra te allata ſunt. Iam tuum eſt officium cogitare quid ſis facturus. Duæ tibi viæ à Concilio proponuntur, quarum alteram te ingredi neceſſe eſt. Primum, ut te ipſius Concilii Iudicio & Sententiæ ſupplex ſubjicias, & quicquid hîc communi ſententia decretum fuerit, illud æquo animo ut feras. Quod ſi feceris, nos propter ipſius Clementiſſimi Imperatoris hîc præſentis, & fratris ejus Regis Bohemiæ honorem, & tuæ ſalutis cauſsâ, eâ quâ debemus pietate & humanitate tecum ſumus acturi. Sed ſi adhuc aliquos ex iis Articulis, qui nobis propoſiti ſunt, defendere cogitas, & ampliùs te audiri poſtulas, ejus rei poteſtatem tibi non negabimus. Sed cogitabis hîc tantos eſſe viros, & tam illuminatos, eóſque tam firmas & validas rationes contra tuos Articulos habere, ut vereor ne hoc cum magno tuo incommodo & periculo facturus ſis, ſi ampliùs eos tueri velis. Hæc ego monendi tui causâ, non Judicis more loquor. Hanc Cameracenſis Orationem alii ſubſequentes, idem pro ſe quiſque Ioannem Hus hortati ſunt. Quibus hic ſubmiſſo vultu reſpondit: Reverendiſſimi Patres, jam ſæpe dixi me liberè huc veniſſe, non ut obſtinatè quicquam defenderem, ſed ſi quâ in re minùs rectè ſentirem, æquo animo paterer me doceri. Rogo igitur ut ſit mihi locus ampliùs meam ſententiam declarandi: cujus niſi certas & efficaces rationes attulero, libenter in veſtram informationem, ita ut poſtulatis, concedam. Hîc magna voce quidam: Videte quàm callidè loquatur, Informationem dicit, non correctionem, aut diffinitionem. Imo (inquit) ut vultis, ſive informationem, ſive correctionem, aut diffinitionem. Teſtor enim Deum, me nihil niſi ex animo loqui. Tum Cameracenſis; Quando igitur informationi & gratiæ ipſius Concilii te ſubjicis, hoc à Doctoribus fere ſexaginta, quorum aliqui jam hinc abierunt, & tamen in eorum locum Pariſienſes ſucceſſerunt, decretum, & à toto Concilio, ne uno quidem contradicente, approbatum eſt: primum, ut ſupplici animo te in iſtis Articulis, qui contra te allati ſunt, erraſſe confitearis: Deinde, ut jurejurando promittas, nihil iſtorum te ampliùs ſentire aut docere velle: Poſtremò ut publicè omnes illos Articulos recantes. In quam ſententiam cùm multi alii multa dixiſſent, tandem Ioannes Hus: Iterum dico (inquit) me paratum eſſe ad informationem Concilii. Sed illud tamen per eum, qui omnium noſtrûm Deus eſt, vos rogo atque obſecro, ne per vos cogar ad id quod conſcientiâ mea repugnante, & ſine æternæ damnationis periculo facere non poſſum, ut omnibus Articulis contra me propoſitis juramento renunciem. Memini enim me in Catholico legiſſe: Abjurare, eſt errori priùs tento renunciare,*

nunciare. Cùm igitur multi Articuli mei eſſe dicantur, quos ut ſentirem aut docerem, nunquam mihi in mentem venit, quomodo poſſam eis per juramentum renunciare? Cæterùm quod ad illos Articulos attinet, qui verè mei ſunt, ſi quis me aliter docere poterit, libenter hoc faciam quod poſtulatis. Tum Imperator: Quidni (inquit) ſine periculo poſſes omnibus iſtis renunciare, quæ etiam falsò dicis contra te à teſtibus propoſita eſſe? Equidem omnes errores abjurare non dubito: neque hinc ſequitur continuò me aliquem errorem profeſſum eſſe. Ad quem Huſſ: Imperator Clementiſſime, aliud ſignificat vocabulum abjurandi, quàm tua Majeſtas hìc uſa eſt. Et Cardinalis Florentinus inquit: Dabitur tibi, Joannes Hus, ſcripta abjurandi forma ſatis lenis & tolerabilis: tunc facilè inibis conſilium, veliſne id, an non facere. Tum iterum Imperator verba Cardinalis Cameracenſis repetens: Audiſti duas vias tibi propoſitas eſſe. Primùm, ut illis erroribus tuis jam condemnatis palam renuncies, & Judicio Concilii ſubſcribas: pro qua re viciſſim ejus gratiam experieris. Sin pergis defendere tuas opiniones, CONCILIUM FACILE HABEBIT QUOD SECUNDUM LEGES SUAS DE TE DECERNAT. Cui Joannes Hus reſpondit: *Ego nihil recuſo, quicquid ab ipſo Concilio de me decretum fuerit, Imperator Clementiſſime. Id tantùm excipio, ne Deum & conſcientiam meam offendam, & dicam me illos errores profeſſum eſſe, quos nunquam mihi in mentem venit profiteri. Obſecro autem, ut ſi fieri poteſt, vobis concedentibus habeam poteſtatem amplius animi mei ſententiam declarandi, ut de iis, quæ mihi objecta ſunt, quantùm ſatis eſt, reſpondere poſſim..... Ætatem habes, inquit Imperator, facilè potuiſti intelligere, quæ & heri, & hodie ad te dixi. Nos teſtimoniis, quæ fide digniſſima ſunt, credere cogimur. Tu igitur, ſi ſapis, accipies à Concilio pœnitentiam corde contrito, & manifeſtis erroribus renunciabis, & juramento promittes te contra eos deinceps perpetuò & ſentire & docere velle. SIN MINUS, SUNT LEGES SECUNDUM QUAS A CONCILIO JUDICABERIS..... Poſteaquam Joannes Hus abductus eſſet, cœpit Imperator in hanc ſententiam Præfectos Concilii adhortari: Multa eáque graviſſima in Joannem Hus crimina audiviſtis, non ſolùm firmis teſtimoniis probata, verùm etiam ab ipſo confeſſa: ex quibus ſingula, meo judicio, MORTIS SUPPLICIO DIGNA ESSENT. Niſi igitur revocaret illa omnia, EGO CENSEO UT IGNIS SUPPLICIO AFFICIATUR. Sin fecerit imperata, tamen ego conſulo, ut ei prædicandi & docendi officio, & ipſo Regno Bohemiæ interdicatur. Nequaquam enim committeret, ſi iterum admitteretur ad docendum, maximè verò in Regno Bohemiæ, quin illorum, quos ibi habet, gratiâ & favore fretus, ad ingenium redeat, & præter hos errores, novos etiam in vulgus ſpargat. Ita noviſſimus error pejor priore futurus eſſet. Deinde cenſeo, Articulos ipſius condemnatos Fratri meo Regi Bohemiæ, deinde in Poloniam & alias Provincias, in quibus animi hominum ejus doctrina ſunt imbuti, mittendos eſſe cum ejuſmodi Mandato, ut quicumque ita ſentire perrexerint, utriuſque Poteſtatis communi auxilio puniantur. Ita demum huic malo ſubveniri poterit, ſi rami unà cum ipſa radice funditus evellantur.... Poſtremò, ſi qui hìc Conſtantiæ reperiuntur Joannis Hus familiares, illi quoque eâ, quâ debent, ſeveritate coërceantur, imprimis diſcipulus ejus Hieronymus.* Qui ſic loquebatur, in ea certè mente non fuerat, ut *Salvus-Conductus* ſuus *Joanni Hus* contra juſtitiam & Religionis Catholicæ bonum ſuffragaretur.

Objectio quarta. XIX. Objicitur poſtremò, Synodum Baſileenſem in Salvo-Conductu Bohemis dato Seſſione IV. & Tridentinam in eo, quem Germanis Auguſtanæ Confeſſionis dedit, die IV. Martii MDLXII. Expreſsè derogare Statutis Concilii Conſtantienſis, quatenus huic fidei publicæ ac ſecuritati præjudicare poſſent. Ad quid autem hujuſmodi derogatio, niſi Synodus Conſtantienſis fidem Salvi-Conductus *Joanni Hus* dati violaſſet, aut violari poſſe docuiſſet? Ita Synodus Baſileenſis: *Inſuper promittentes ſine fraude & quolibet dolo, quod nolumus, neque debemus, occultè vel manifeſtè, quacumque occaſione prætenſa, uti aliqua autoritate vel potentiâ, Iure, Statuto, vel Privilegio Legum vel Canonum, & quorumcumque Conciliorum, ſpecialiter Conſtantienſis & Senenſis, quâcumque formâ verborum expreſsâ, in aliquod præjudicium Salvo-Conductui ſeu aſſecurationi, ac publicæ audientiæ ipſis per nos conceſſæ vel conceſſo.* Ita verò Synodus Tridentina: *Inſuper omni fraude & dolo excluſis, vera & bona fide promittit, ipſam Synodum nullam vel manifeſtè, vel occultè occaſionem quæſituram; aut aliqua auctoritate, potentia, jure vel Statuto, Privilegio Legum vel Canonum, aut quorumcumque Conciliorum, præſertim Conſtantienſis, & Senenſis, quâcumque formâ verborum expreſsâ, in aliquod hujus fidei publicæ, & pleniſſimæ aſſecurationis, ac publicæ & liberæ audientiæ, ipſis per ipſam Synodum conceſſæ, præjudicium quovis modo uſuram, aut quemquam uti permiſſuram: quibus in hac parte pro hac vice derogat.* Extat poſt Seſſionem XVIII.

XX. Reſpondetur, Baſileenſes, Tridentinóſque Patres in Literis Salvi-Conductus Bohemis, & Auguſtanæ Confeſſionis hominibus datis, non ideo derogaſſe Concilii Conſtantienſis Statutis, quòd ea publicam fidem *Ioanni Hus* vel *Hieronymo* Pragenſi violaverit, aut violandam eſſe docuerit: alioqui ſequeretur quòd Leges & Canones fidem publicam ſervandam non eſſe ſtatuant, quia & illis pro hac vice derogant, quatenus Tabulis ſecuritatis à ſe Bohemis vel Lutheranis datæ præjudicarent: ſed hæc addita clauſula eſt, quia utrique Synodo viſum eſt ad invitandos ad Eccleſiæ gremium Hæreticos, ampliorem, indulgentiorem ac magis efficacem ipſis concedere ſecuritatem; ac nominatim derogare Decreto Seſſionis XIX. Concilii Conſtantienſis, quo Salvi-Conductus Tabulæ per Imperatorem, Reges, & alios ſeculi Principes hæreticis hominibus vel de hæreſi ſuſpectis conceſſæ, ita reſtringebantur, ut iis non obſtantibus, Eccleſiaſtici Judices de illorum erroribus quæſtionem habere, & in eos ex Canonum ac Legum ſeveritate agere ac animadvertere poſſent. Quod Decretum cùm Hæreticis ſuſpiciones ac terrores ingereret, Chriſtianæ prudentiæ fuit & charitatis, ad diffidentes ipſorum animos demulcendos, Conciliique Baſileenſis & Tridentinæ liberum aditum ipſis aperiendum, ne tutam & facilem audientiam ſibi negatam queri poſſent, ampliorem ipſis concedere ſecuritatem eâ, quam *Sigiſmundus* Imperator *Joanni Hus*, & Synodus Conſtantienſis *Hieronymo Pragenſi* conceſſerant, & quæ jure communi concedi ſolita eſſet. Tres enimvero Salvi-Conductus ſpecies diſtingui poſſunt. Primus eſt Salvus-Conductus ſtricti Juris, qualis datur certorum criminum reis carceres Aurelianenſes liberè ſubeuntibus, cùm Epiſcopus Urbem ſolemni pompa primùm ingreditur, ut remiſſionem & gratiam ſolemni Privilegio obtineant: ſub hac enim conditione datur illis publica ſecuritas, modò verum exponant, ipſis alioquin minimè profutura. Cujus generis erat Salvus-Conductus *Ioanni Hus* à *Sigiſmundo* Imperatore, & *Hieronymo de Praga* à Sacra Synodo Conſtantienſi datus, hac ſcilicet conditione vel intellectâ, Reſponſio.

intellectâ, vel expreſsâ reſtrictus, *Juſtitiâ ſemper ſalvâ.* Secundæ ſpeciei Salvum-Conductum, lati Juris nominavero, cùm Legibus aliquibus, non omnibus derogatur in ejus favorem, qui publica ſecuritate donatur. Iſtius generis eſt Salvus-Conductus datus iis, qui urbe obſidione cinctâ ex acie hoſtili mittuntur ad colloquendum cum Duce Exercitus, & ad conditiones deditionis proponendas. Nam ſi ad ſtruendas inſidias, ad explorandum, ad invadendum in caſtra venirent, nequaquam ſuffragaretur ipſis publica fides, nec prohiberet quominus cum ipſis velut cum hoſtibus ageretur. Tertiæ ſpeciei Salvus-Conductus latiſſimi Juris poteſt appellari, quo legibus & conditionibus omnibus derogatur, quæ vim aut effectum datæ ſecuritatis impedire poſſent, adeò ut nec ratione criminis, poſt acceptas publicæ ſecuritatis tabulas, perpetrati, à Salvi-Conductus Privilegio excidat, cui datæ ſunt. Hujus generis fuere Salvi-Conductus Bohemis à Synodo Baſileenſi, & Auguſtanæ Confeſſionis Hæreticis à Concilio Tridentino conceſſi, quo ipſis etiam indulgetur, *Ut Religionis prætextu, aut delictorum circa eam commiſſorum, aut committendorum, minimè puniantur. Et ut, quandocumque ipſis libuerit, aut Majorum ſuorum mandato & aſſenſu ad propria reverti optabunt, aut aliquis eorum optabit, mox abſque ullâ renitentia, & occaſione, aut mora, ſalvis rebus eorum, & ſuorum pariter, honore, & perſonis, poſſint juxta beneplacitum liberè & ſecurè redire.* Vult etiam utraque Synodus, *In hac publica fide Salvóque-Conductu, quaſcumque clauſulas includi, ac contineri, ac pro incluſis haberi, quæ pro plena, efficaci, & ſufficienti ſecuritate, in eundo, ſtando, & redeundo, neceſſaria & opportuna fuerint. Illud etiam ad majorem ſecuritatem, & pacis ac conciliationis bonum* exprimunt Salvi-Conductus utriuſque Tabulæ, *Quod ſi quiſpiam, aut illorum aliqui, ſive in itinere, Baſileam,* aut *Tridentum veniendo, ſive ibidem morando, aut redeundo, aliquid enorme, quod abſit, egerint aut commiſerint, quo poſſet hujus fidei publicæ & aſſecurationis beneficium eis conceſſum annullari aut caſſari, in hujuſmodi facinore deprehenſi, ab ipſis dumtaxat* Bohemis & Germanis, *& non ab aliis, condigna animadverſione puniantur; illorum aſſecurationis formâ, conditionibus & modis, manentibus omnino illibatis.* Denique, Juribus, Statutis, Privilegiis Legum & Canonum, aut quorumcumque Conciliorum, præſertim Conſtantienſis & Senenſis, ſub quacumque verborum forma expreſſis, quatenus his fidei publicæ ac pleniſſimæ ſecuritatis Tabulis præjudicare poſſent, in hac parte pro hac vice derogant.

DISSERTATIO VIII.

DE CONCILIIS SENENSI ET BASILEENSI.

ARTICULUS I.

De Concilio Senenſi Oecumenico.

Sena, Sienna urbs Etruriæ, Sedes Archiepiſcop.

I. CUM quinquennio poſt Concilii Conſtantienſis abſolutionem aliud Oecumenicum ex ejuſdem Decreto Seſſione XXXIX. & XLIV. celebrandum eſſet, & à *Martino V.* Pontifice Maximo, de conſenſu Patrum Conſtantienſium *Papæ* indictum, Prælati nonnulli ab eodem Pontifice in hanc civitatem præmiſſi ſunt anno milleſimo quadringenteſimo vigeſimo-tertio, qui illud inchoarent, videlicet *Petrus Donatus* Archiepiſcopus Cretenſis, *Jacobus* Epiſcopus Spoletanus, *Petrus* Abbas *De Roſatio* Aquileienſis Diœceſis, Ordinis *S. Benedicti*, & *Leonardus De Florentia*, Magiſter Ordinis FF. Prædicatorum, Sedis Apoſtolicæ Nuntii, aliique ſecuti Præſules. Initium Concilio datum Menſe Maio. Sed cùm nulli adhuc Tranſalpini advenifſent, præter duos Abbates Burgundos, & *Joannem Baſtonum* Ordinis Carmelitici Profeſſorem, à Clero Anglicano miſſum; & præterea peſtifera lues Ticini graſſaretur, mutari locum placuit, Synodúmque Senam transferri.

Convocatio Concilii.

Prima Seſſio ibi habita eſt ad octavum Novembris, iis Præſidibus quos primùm Papiam miſerat *Martinus* Pontifex: in qua cœptâ reformatione à Fidei fundamento, damnatio hæreſum Vvicklefiſtarum & Huſſitarum Conſtantiæ facta confirmata eſt, ad eóſque Hæreticos penitus extirpandos Synodus Principes adhortata eſt propoſitis Indulgentiis. Deinde Sententiam contra *Petrum De Luna*, olim *Benedictum XIII.* in ſua obedientia nuncupatum, à Sacro Conſtantienſi Concilio latam, Synodus ratam habuit: & perſeverantes poſt ejus obitum quoquo modo in eodem Schiſmate, pœnis & Cenſuris in eadem Sententia contentis damnavit. Item de Græcorum ad unitatem Eccleſiæ reductione actum eſt. Cúmque *Martinus V.* Nuntios Conſtantinopolim ad Patriarcham & Imperatorem ea de re miſiſſet; Imperator verò reſpondiſſet, hoc negotium tunc non poſſe utiliter & fructuosè pertractari: nihilominus decrevit Synodus hoc negotium minimè deſerendum eſſe, ſed occaſione data in illud incumbendum pro viribus: interim verò neceſſariam Catholicæ Eccleſiæ reformationem promovendam. Legationis ab *Antonio Maſſano* ad Græcos ſuſceptæ nomine *Martini V.* Pontificis Relationem habes inter Acta Concilii Senenſis. Tandem ob Prælatorum paucitatem, & ingruentes undique bellorum tempeſtates, maximè verò ob fœdos conatus *Alfonſi*, Aragonum Regis Schiſma renovantis, die XIX. Februarii, anni milleſimi quadringenteſimi vigeſimi-quarti, ad proſequendam commodiori loco & tempore reformationem inchoatam, civitatem Baſileenſem ad Concilii Oecumenici ſeptennio poſt celebrandi, juxta Conſtantienſis Concilii Decretum, deſignarunt: *Proteſtantes*

Acta Concilii Senenſis.

tamen quòd propter hoc ipſum Concilium Senenſe non conſeatur diſſolutum eſſe, ſed quòd ipſi Præſidentes cum inclytis Nationibus, ad omnem reformationem hîc poſſibilem concurrere vellent. Et hoc idem Nationum Deputati pariter proteſtati ſunt, quilibet pro Natione ſua, *quòd ad reformationem hîc poſſibilem attendere vellent.* Iſta conſtant ex Actis Concilii Senenſis, & ex Commentario Authoris tunc viventis, qui MS. extat in Bibliotheca *S. Victoris* Pariſienſis, ſignato MM. 7.

Oecumenica Senenſis Concilii auctoritas.

Quæres, utrum Concilium Senenſe Oecumenicis annumerari debeat? Reſpondeo affirmatè. A Concilio enim Conſtantienſi & *Martino V.* Pontifice Maximo Generale Concilium Papiæ indictum eſt, ab eóque Senas tranſlatum, & ibidem celebratum. *Martini V.* Diploma Seſſione XLIV. Concilii Conſtantienſis promulgatum eſt; cujus hæc ſunt verba: *Cupientes ac volentes Decreto hujus Generalis Concilii ſatisfacere, inter alia diſponenti, quod omnimodo Generalia Concilia celebrentur, in loco quem Summus Pontifex per menſem ante finem hujus Concilii deſignaverit, approbante & conſentiente Concilio civitatem Papienſem tenore præſentium deputamus & etiam aſſignamus, ſtatuentes & etiam decernentes, quòd Prælati, & etiam alii, qui ad Generalia Concilia debent convocari, tempore prædicto civitatem ipſam Papienſem accedere teneantur.* Papienſem Synodum graſſante peſte Senas tranſlatam ſcribit idem Pontifex ad *Conradum* Archiepiſcopum Moguntinum, & *Theodoricum* Colonienſem, anno MCCCCXXIII. tum etiam ad *Alfonſum* Regem Aragonum: *Quia* (inquit) *ex juſta cauſa tranſlatio Concilii Generalis de civitate Papienſi ad civitatem Senenſem, per ipſum Concilium eſt decreta, & approbata per Nos, Excellentiam tuam rogamus, ut operam facias quòd Prælati de Regnis tuis veniant ad reformandum cum cæteris Statum Eccleſiaſticum & libertatem Eccleſiæ conſervandam.*

Præterea, Synodus ipſa ſe Oecumenicam inſcripſit in conceſſione Indulgentiarum iis qui cæperint Hæreticos & in poteſtatem Inquiſitorum aut Ordinariorum tradiderint: *Sacroſancta Synodus Senenſis in Spiritu Sancto legitimè congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, ſtatuit, &c.* Id refert laudátque Concilium Baſileenſe in Reſponſione Synodali, quam de concedenda Græcis Plenaria Indulgentia dedit v. Idus Maii, anno MCCCCXXXVI.

Tertiò, Baſileenſe Concilium Seſſione II. & alibi paſſim diffinit & declarat ſe *Sacris Conſtantienſi & Senenſi Generalibus Conciliis decernentibus atque ordinantibus, & Auctoritate Apoſtolica interveniente fuiſſe, & eſſe debitè legitiméque ac ritè congregatum & initiatum.*

Quartò, *Eugenius IV.* in Conſtitutione *Dudum*, promulgata Seſſione XVI. Concilii Baſileenſis, Concilium Senenſe non minùs quàm Conſtantienſe Oecumenicum prædicat. *Dudum* (inquit) *Sacrum Generale Baſileenſe Concilium, per Generalium Conſtantienſis & Senenſis Conciliorum Statuta, Ordinationéſque felicis recordationis Martini Papæ V. ac noſtras legitimè inchoatum, &c.*

Tandem pro Fide Catholica & unitate Chriſtiana, ac Diſciplina Eccleſiæ ſancienda congregatum eſt, quamvis ob temporis brevitatem, ac paucitatem Præſulum pauca decreverit. Ipſi igitur conveniunt Synodi Oecumenicæ characteres à *Gerſonio* in Tractatu *De Poteſtate Eccleſiaſtica* Conſideratione XII. delineati his verbis: *Concilium Generale eſt Congregatio legitima auctoritate facta ad aliquem locum, ex omni Statu Hierarchico totius Eccleſiæ Catholicæ, nullâ fideli perſona, quæ audiri requirat, excluſâ, ad ſalubriter tractandum & ordinandum ea, quæ debitum regimen ejuſdem Eccleſiæ in fide & moribus reſpiciunt.*

At (inquies) Prælati ex omnibus Eccleſiæ Catholicæ partibus ad Senenſe Concilium non convenerunt: Oecumenicum igitur non fuit.

Reſpondeo; nec ad Conſtantinopolitanam Synodum primam Epiſcopos ex toto orbe conveniſſe: & tamen, Eccleſiæ univerſalis accedente conſenſu & approbatione, Oecumenica habita eſt, & in earum ordinem adſcripta, quas *ſicut quatuor Evangelia* ſe venerari *S. Gregorius Magnus* profitetur. Ita quamvis ad Concilium Senenſe frequentes ex tota Eccleſia non confluxerint Epiſcopi; nihilominus concurrente totius Eccleſiæ conſenſu & approbatione, quæ ipſum ut Oecumenicum agnoſcit & prædicat in Concilio Baſileenſi, *Eugenio IV.* etiam confirmante, Oecumenicis annumerandum eſt.

ARTICULUS II.

De Concilii Baſileenſis Oecumenici legitima Convocatione, Cauſis, Præſide, Inchoatione, Modo procedendi.

Baſilea, Baſileæ urbs in Helvetiis ad Rhenum, Epiſcopum ſub Moguntino Metropolita continet.

I. CONCILIUM Baſileenſe auctoritate Sacri Concilii Oecumenici Conſtantienſis Seſſione XXXIX. Decreto, *Frequens*, & Seſſione XLIV. necnon Senenſis Concilii, ac *Martini V.* Pontificis Maximi eorum Decreta executioni mandantis, convocatum eſt. Inſtrumentum electionis civitatis Baſileenſis pro Generali Concilio celebrando habetur Seſſione I. ejuſdem Concilii §. IV. Diploma verò *Martini V.* quo & Concilii indictionem confirmat, & *Julianum* Cardinalem Diaconum *S. Angeli* à Latere Legatum ejuſdem Concilii Baſileenſis Præſidem ampliſſima cum poteſtate creat, habetur ibidem §. IX. *Dudum* (inquit) *Sacrum Generale Conſtantienſe Concilium ex certis cauſis tunc expreſſis ſtatuit & decrevit, primum Generale Concilium in quinquennium ex tunc proximè futurum, ſecundum verò à fine illius immediatè ſequentis Concilii in ſeptennium, & deinceps de decennio in decennium perpetuò fore celebrandum in locis per Romanum Pontificem per menſem ante finem cujuſlibet Concilii, approbante & conſentiente Concilio, vel in defectum ipſius per ipſum Concilium deputandis ac aſſignandis, ut illa quæ circa ſtatum & bonum publicum Eccleſiæ Sanctæ Dei agenda & expedienda reſtabant, maturâ poſſent deliberatione compleri, prout (quantum in Nobis fuit) in Concilio Senis ultimò celebrato factum extitit: in quo per noſtros & Sedis Apoſtolicæ Nuntios tunc in dicto Concilio Senenſi præſidentes, eodem approbante Concilio civitas Baſileenſis pro loco proximè futuri tunc in ſeptennium celebrandi Concilii deputata extitit, prout in Decreto præfati Senenſis Concilii, & aliis noſtris Literis deſuper confectis pleniùs continetur. Cùm autem finis hujuſmodi ſeptennii, quo Concilium ipſum in eadem civitate Baſileenſi tenendum & celebrandum fore ſtatutum fuit, inſtare noſcatur, cùmque propter notoriam ægritudinem noſtram in ipſo futuro Baſileenſi Concilio Deo autore celebrando, juxta deſiderium cordis noſtri intereſſe non poſſimus, Te vita integritate & ſapientiâ præclarum, & magnitudine conſilii conſpicuum, ac in maximis noſtris & præfatæ Eccleſiæ negotiis diuturnâ experientiâ comprobatum, Legatum cum plena & omnimoda poteſtate Legati de Latere, de Fratrum noſtrorum conſilio, Auctoritate Apoſtolica, tenore Præſentium facimus, conſtituimus, & etiam ordinamus: Téque ad civitatem Baſileenſem prædictam, pro futuro ibidem autore Domino, tenendo & celebrando Concilio Generali,*

Concilii convocatio.

Julianus Cardinalis Concilii Præſes aſſignatus.

*Generali, juxta deliberationem & ordinationem præfatas, tanquam *Angelum pacis deſtinandum providimus. Et cùm ſuper omnia in ipſo futuro Concilio ad reformandum Statum Eccleſiaſticum, qui hoc tempore indigere videtur, abundante nequitia, & frigeſcente charitate hominum, ſuſcitatis inter Fideles bellis & diſcordiis, ac invaleſcente in pluribus Mundi partibus Hæretica pravitate, ad hujuſmodi hæreſes extirpandas, & pacem inter Catholicos Principes & cæteros Chriſtianos componendam, animum efficacem intendamus; ſuper quare (quantum in nobis fuit) dedimus operam efficacem: Tibi nomine & auctoritate noſtris ipſi Concilio præſidendi, ac in illo pro tua ſapientia illa proponendi, deliberandi, ordinandi, ſtatuendi & decernendi, quæ ad laudem & honorem Dei, & conſervationem & augmentum Religionis, Fidei Chriſtianæ, Statum Eccleſiæ, Reformationem quoque totius Cleri & Eccleſiaſtici Status in moribus & vita, necnon reductionem Orientalis Eccleſiæ, & quorumlibet aliorum oberrantium, ad gremium Eccleſiæ Militantis, ac conſervationem Eccleſiaſticæ libertatis, ſalutem quoque, quietem & pacem Regnorum, Regum, Ducum, Principum, & quorumlibet fidelium populorum, noveris pertinere: ac etiam ibidem cum debita maturitate & deliberatione, prout in tanta re convenit, ea omni proponendi, decernendi, concludendi & exequendi, per quæ hæreſes & errores tam de Bohemia, quàm de aliis quibuſcumque Regnis, Provinciis, terris & locis penitus extirpentur.*

Conſa cele-brandi Con-cilii.

II. Quartò Nonas Martii anni milleſimi quadringenteſimi trigeſimi primi, quo die ſecundùm Decreta Conſtantienſis Synodi Baſileenſe Concilium inchoari operæ pretium erat, *Alexander* Vezeliacenſis Abbas Ordinis *S. Benedicti*, Eduenſis Diœceſis, vir doctrinâ clarus, convocatis Canonicis, & Collegio Baſileenſis Eccleſiæ, ac plurimis aliis viris egregiis, dixit: Jam annos ſeptem à fine Senenſis Concilii completos eſſe, & ſecundùm illius, & Sanctæ Synodi Conſtantienſis Decretum, Baſileenſe Concilium inchoari debere; ad quod Prælatos omnes, quorum intererat, abſque alia vocatione, ſub pœnis juris venire oportebat: ſe adeſſe obedientiæ filium, paratum alios, qui venturi erant, expectare, & interim cum illis omnia agere, quæ pro ſalute Chriſtianæ plebis in Conciliis tractari conſuevissent, præſertim pro reductione Huſſitarum ad viam ſalutis, pro Cenſura morum Eccleſiaſticorum *tam in capite quàm in membris*, & pro pace & quiete omnium Chriſtianorum; proteſtatus per ſe non ſtare quin Decreta Sanctorum Conciliorum implerentur. Ita refert *Auguſtinus Patricius* Canonicus Senenſis, poſtea Rituum Sacelli Pontificii Magiſter, demùm Epiſcopus Pientinus, in Hiſtoria Conciliorum Baſileenſis & Florentini, quæ *Actorum Patriciatorum* nomine vulgò laudatur; quam ſcripſit juſſu *Franciſci Piccolominei*, Cardinalis Senenſis, poſtea Papæ *Pii III.* excerpſitque tum ex Baſileenſibus Codicibus MSS. ſecum à Cardinale *S. Marci* communicatis, tum ex collectione *Dominici* Cardinalis *Firmani*, qui Concilio interfuit quandiu manſit concordia cum *Eugenio* Pontifice.

III. Mortuo inter hæc *Martino V.* Succeſſor ipſius *Eugenius IV.* literis pridie Kalendas Junii, ejuſdem anni datis, *Juliani* Cardinalis Legationem, ipſique commiſſam præſidendi Concilio Baſileenſi poteſtatem confirmavit. *Placet nobis* (inquit) *& volumus, Tibique mandamus, quatenus expedito negotio Bohemorum, tuos greſſus dirigas ad prædictam civitatem Baſileenſem, & ibi, (prout opus videris eſſe;) juxta tibi injuncta, & ordinata in Concilio Conſtantienſi, optimè provideas, prout in tua prudentia & circumſpectione planè confidimus.* Delegavit autem *Julianus* Cardinalis, ſecundùm poteſtatem à Summo Pontifice ſibi collatam *Joannem de Palomar* Capellanum Pontificium, & Sacri Palatii Auditorem, & Magiſtrum *Joannem de Raguſio* Theologum Pariſienſem, Ordinis FF. Prædicatorum Procuratorem Generalem, ad Concilium inchoandum: eique præſidendum, donec ipſe præſens eſſet. Qui cùm Baſileam die xix. Julii perveniſſent, die xxiii. convocatis paucis illis, qui aliunde acceſſerant, unà cum Clero Baſileenſi, Concilium inchoarunt; decernentes tamen majorem Patrum numerum ad res tractandas expectandum eſſe. Poſt menſem circiter advenit *Julianus* Sedis Apoſtolicæ Legatus, ac de rebus gerendis trium circiter menſium ſpatio cum Patribus, qui aderant, conſilium iniit: Scripſitque Epiſtolam ad Bohemos Concilii nomine xv. Octobris, quâ ipſos benignè hortatus eſt, ut Oratores ad Synodum mitterent, quibuſcum de eorum ad unitatem Eccleſiæ reditu pacificè tractari poſſet, oblato pleno ac ſufficienti Salvo-Conductu. Extat inter Epiſtolas Synodales N. 1. Septimo tandem Idus Decembris, primam Concilii Seſſionem ad xix. Kalendas Januarii indixerunt. Patribus itaque ſtatuta die congregatis in Eccleſia Cathedrali Baſileenſi, *Philibertus* Conſtantienſis Epiſcopus in Provincia Rothomagenſi, Sacris operatus eſt: cùmque Legatus Apoſtolicus in hæc verba, *Mundamini qui fertis vaſa Domini*, Sermonem habuiſſet; idem Præſul ſuggeſtum aſcendit, & Sacroſanctæ Synodi Baſileenſis, *univerſalem Eccleſiam repræſentantis, in Spiritu Sancto legitimè congregatæ*, nomine, legit primò Decretum *Frequens*, Concilii Conſtantienſis, de Conciliorum Generalium frequenti celebratione. Secundo, expoſuit quomodo Papienſe Concilium in hujus executionem Decreti celebratum eſſet. Tertio, legit Inſtrumentum electionis civitatis Baſileenſis pro Generali Concilio celebrando factæ à Synodo Papienſi: Quartò, *Martini V.* Diplomata & Literas legationis *Juliani* Cardinalis: Quintò, literas *Eugenii IV.* eamdem legationem confirmantes. Sextò Decretum, quo declaratum eſt, cùm civitas Baſileenſis locus eſſet celebrationi Concilii Generalis deputatus, jamdiu tempus præſtitutum adeſſet, *Sacroſanctæ Sedis Apoſtolicæ non deeſſet Auctoritas*; in ea civitate & loco, *Generale Concilium ſtabilitum canonicè & fundatum eſſe*, tenerique omnes ad illud accedere, tam Prælatos, quam cæteros, qui de jure vel conſuetudine Generalibus Conciliis adeſſe debent. Septimò, alterum Decretum quo Synodus in hæc tria toto ſollicitudinis ſtudio incumbere ſe velle ſignificavit; in extirpationem hæreſum, Chriſtiani orbis pacem, & morum reformationem. Octavò, Concilii Toletani XI. Decretum de ordine Concilii recitatum eſt. Nonò, Synodus decrevit per quoſcumque actus, titulos, honoris in ſeſſione, aut aliis quibuſcumque exhibitiones, per quoſcumque Prælatos, Principes, vel eorum aut Univerſitatum Nuntios, nulli jus novum acquiri, nulliúſque jus in proprietate vel poſſeſſione lædi. Decimò, Concilii Conſtantienſis Decretum contra eos qui venientes ad Concilium, ſtantes, vel redeuntes impediunt, vel moleſtiâ afficiunt, confirmatum & promulgatum eſt. Undecimò, comminationes pœnarum intentatæ Concilii perturbatoribus. Duodecimò, Suppoſitis Concilii fructus omnium, quæ poſſidebant, Beneficiorum ſunt attributi, ac ſi in iis manerent. Tandem Concilii Officiales & Miniſtri electi ſunt.

Concilium inchoatur.

IV. Hic autem ordo in Concilio conſtitutus fuit

Modus procedendi in Concilio Baſileenſi.

fuit ac ſervatus, ut quatuor Nationes, Italica, A Gallicana, Germanica, & Hiſpanica in quatuor Conventus diſtribuerentur, quos *Sacras Deputationes* appellarunt, quibus propria indita nomina, ſecundùm negotia ipſis demandata, ſcilicet *Fidei*, *Pacis*, *Reformationis*, & *Communium*. Pari numero, ex omni Ordine conſtabant, propriiſque Magiſtratibus ac Miniſtris, Præſide, Promotore, Notario. Ter in hebdomada conveniebant iiſdem horis, propriis in Prætoriis, ubi re divinâ confectâ, negotiis operam dabant. Ex quatuor deinde Conventibus Duodecimviri deputati, terni ex ſingulis, doctrinâ & rerum gerendarum peritiâ clariores, B quorum Magiſtratus menſtruus erat: finito menſe, quatuor ex antiquis remanebant, qui octo recèns adlectos dirigerent. Et hi ter in hebdomada conveniebant; ad hóſque primùm omnia negotia referebantur: eáque priùs diſcuſſa vel rejiciebant, vel ad quempiam ex Conventibus remittebant. Erátque Duodecimvirûm Præſidi poteſtas, cùm aliquid graviori momenti urgeret, quatuor Conventus extra Ordinem convocandi. Quæ verò ab iis ad quempiam ex Conventibus referebantur, ab illius Conventus Præ- C ſide proponebantur. Non licebat porro de propoſitis quidquam prima die decernere, niſi neceſſitas urgeret, ſed ad aliam Congregationem res erat differenda, ut de ea ſinguli deliberare conſultiùs poſſent. Statuta communi conſilio in aliquo ex tribus Conventibus, ad alios tres Conventus deferebantur, cum rationibus cur ita deliberatum eſſet. Si verò duas in ſententias abiiſſet Congregatio, quamvis altera numero ſuperior eſſet, deferebantur à duobus ex utraque opinione, cum argumentis quibus nitebantur, ut omnium Judiciis cognitis, quod optimum erat, decerni poſſet. Primùm tamen D Conventum illum conſuli oportebat, ad quem res ipſa ſpectabat, de qua in Generali Conventu erat decernendum. Concilii Præſes nihil ad Patres referre poterat, niſi de quo priùs à quatuor Conventibus ſeu Deputationibus deliberatum eſſet, aut ſaltem à duobus, ſi quid novi emergeret, quod moram non pateretur. Pridie quàm Generalis Conventus haberetur, quatuor Deputationum Præfecti Concilii Præſidem adibant, & in ſuis Conventibus deliberata exponebant. In quibus ſi omnes communiter, aut tres ſaltem Conventus conſentirent, ad Concilium referebatur. Demum quod approbatum erat in E Conventu ſeu Congregatione Generali, id in formam Decreti redactum, in publica univerſi Concilii Seſſione ritu ſolemni ſtatuebatur ac promulgabatur. Iſta conſtant ex *Auguſtino Patritio*, cap. XVI. Quæ ideo obſervavi, ut non tumultuosè, ſed ordinatè condita Concilii Baſileenſis Decreta, ſaltem ante illius tranſlationem Ferrariam, omnibus innoteſcat.

ARTICULUS III.

Quamvis Eugenius IV. Baſileenſe Concilium ſtatim diſſolvere tentaverit, ſtetit tamen illius, ceu Oecumenici Concilii, inconcuſſa & Eugenio ſuperior Auctoritas, donec Ferrariam tranſlatum eſt: Conciliique Conſtantienſis Decreta de Suprema Generalium Conciliorum Auctoritate, non ſolùm Schiſmatis, ſed quovis tempore, à Baſileenſi egregiè explicata ſunt, & invictiſſimis Argumentis ac Decretis totius Mundi reverentiam poſtulantibus confirmata.

I. VIx celebrari cœperat Synodus Baſileenſis, cùm illius diſſolutionem *Eugenius IV.* decrevit, Legatum revocavit ſuum *Julianum* Cardinalem; aliúdque Concilium Bononiæ, poſt annum cum dimidio celebrandum indixit, cui ſe cum Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus adfuturum pollicitus eſt. Tum decennio poſt finem Bononienſis Concilii aliam Synodum Avenione congregandam edixit. Cauſas porro hujus diſſolutionis & revocationis has attulit. Patres exiguo numero, non ſupra decem, Baſileam conveniſſe, quamvis tempus præſcriptum ſeptennii ante menſes octo eſſet elapſum: neque æquum videri ut ab Epiſcopis tam paucis Leges Eccleſiæ præſcriberentur univerſæ. Rigere hyemale tempus, nec ſpem eſſe ut plures veniant: bellum inter *Philippum* Burgundiæ & *Fredericum* Auſtriæ Duces flagrans omnem circum Baſileam regionem incendere, vexare, populari; proinde non poſſe Patres illuc tutò congregari; multos convenire non poſſe; paucos tantis & tam multis rebus agendis non ſufficere. Jampridem ſub *Martino V.* Pontifice Maximo de Eccleſiæ Orientalis cum Occidentali conjunctione actum. *Joannem Paleologum* Imperatorem, & *Joſeph* Conſtantinopolitanum Patriarcham, Oratores ad ſe Romam miſiſſe, qui executionem Conventorum cum *Martino V.* Eccleſiæ Græcæ nomine expoſcerent. Expedire admodum Reipublicæ Chriſtianæ hanc Græcorum Latinorúmque conjunctionem & conſenſionem: Illis Baſileam adire haud facile eſſe: Ex tribus Italiæ Civitatibus oblatis, Roma, Bononia, & Ancona, Bononiam elegiſſe: tam auſpicatam occaſionem negligendam non eſſe, nec ſpernendam tot animarum ſalutem. Non poſſe rurſus vocari Patres ad Concilium Baſileenſe ſine temporis prorogatione. Interea diem Græcis aſſignatam imminere; eodem tempore duobus locis Eccleſiam congregari non poſſe quaſi in Concilio Generali; & bis convenire, laborioſum omnibus, & pleriſque impoſſibile futurum. Audiviſſe præterea, Baſileenſes Patres hæreticos Bohemos publicè ac legitimè damnatos Conſtantienſis ac Senenſis Conciliorum Auctoritate, iterum ad diſputandum & contendendum ſuper damnatis Articulis provocaſſe in dedecus & contemptum Apoſtolicæ Sedis, Sacrorum Conciliorum, SS. Patrum, Decretorum, & Imperialium Legum, jubentium damnatos Hæreticos non audiri. Ad hæc adverſam valetudinem cauſatus eſt, per quam tam longum iter conficere non liceret, Româ ſcilicet Baſileam: & gravia, quæ imminerent, negotia præſentiâ Pontificis & ſacri Senatûs admodum indigere. Si ad annum cum dimidio Synodus differatur, fore ut recuperatâ valetudine, ad locum viciniorem & ipſe cum Romana Curia facilè accedat, & tempore magis opportuno Orientales & Occidentales conveniant frequentiores. Adeſſe

Rationes quæ Eugenium IV. ad Concilii diſſolutionem moverunt.

præterea

præterea plures alias cauſas, quæ id fieri ſuadeant, quas Literis explicare tutum non eſſet, nec Reipublicæ expedire omnibus eſſe notas, eas venturas in lucem cùm tempus fuerit. Hæc & alia *Eugenius IV.* tum in Diplomate diſſolutionis dato Romæ II. Idus Februarii anno MCCCCXXXI. & ad *Julianum* Sedis Apoſtolicæ Legatum & Concilii Præſidem miſſo, quod incipit: *Poſtquam divina clementia:* tum altero Diplomate ad univerſos Chriſti Fideles, dato XV. Kalendas Januarii, anno I. Pontificatûs, quod incipit: *Quoniam alto*: quorum ſummam refert *Auguſtinus Patritius* Cap. IV. Legi poſſunt hæc Diplomata in Appendice prima Concilii Baſileenſis, Num. LI. & LII. Tom. XII. Conciliorum Editionis *P. Labbe.* Scripſit etiam ea de re Pontifex ad *Sigiſmundum* Romanorum Regem, & Schedulam cauſas diſſolutionis continentem literis ſuis inſeruit. *Licèt*, inquit, *in propoſito conſtantes ſimus & putemus Concilii celebrationem neceſſariam eſſe: Tamen certis rationabilibus cauſis inducti, in Schedula præſentibus interclusâ denotatis, de eorumdem Fratrum conſilio; hujuſmodi Concilium, ſi quod congregatum eſſe videatur, diſſolvendum eſſe mandavimus, & juxta tenorem dictæ Schedulæ diſſolvimus: & in civitate noſtra Bononienſi, uſque ad annum cum dimidio à die diſſolutionis hujuſmodi computandum, celebrandum eſſe decrevimus.*

Sigiſmundi Auguſti Monita ad Eugenium de revocandis diſſolutionis Diplomatibus.

II. Acceptis *Eugenii* Literis, *Sigiſmundus Auguſtus* alias ad ipſius Sanctitatem ſcripſit Placentiæ datas ànno MCCCCXXXII. die nona Januarii, quibus Monita quædam, ſeu (ut tunc loquebantur) *Aviſamenta* adjunxit, attentatam ab eo Concilii diſſolutionem ſpectantia. Mirari ſe vehementer ſignificat infauſtum illud de Concilii diſſolutione Decretum, quòd videret *calamitates innumeras, diſcriminoſa pericula atque ſcandala toti Chriſtianiſmo exinde ſucceſſura, & Fidem Catholicam per hoc indubiè fundamentaliter enervari.* Quamobrem ipſum rogat ut Synodum Baſileæ celebrari ſinat & abſolvi, cùm negotium reductionis Græcorum in aliud tempus magis opportunum differri poſſit ac debeat, quouſque diſſenſio de fide, motúmque corruptela apud Latinos ſublata ſit: alioqui hæc magis Græcos ab unione alienatura. Quod verò Pontifex in Literis revocationis adverſùs Patres Baſileenſes expoſtulaſſet, quòd Bohemos Huſſitas ad diſputationem de Fidei Capitibus inter ipſos & Eccleſiam Catholicam controverſis, & in Concilio Conſtanrienſi damnatis provocaſſent: reſpondet Cæſar: Nec eam eſſe mentem Concilii, nec ſuam, ſed ut veniant edocendi à Synodo, prout *Martinus V.* pluribus Epiſtolis ſuis tam ipſi *Sigiſmundo*, quàm Poloniæ Regi faciendum præſcripſit. Si verò Concilium diſſolvatur, jactaturos Huſſitas, Catholicos fugere, & Eccleſiam eorum rationibus quodammodo ſuccubuiſſe. Ubique vulgatum, Sacrum Concilium pro reformandis Cleri Populíque Catholici moribus congregatum; ſi diſſolvatur, metuendum eſſe ne Laïci in Clericos irruant, qui Conciliorum indictione & diſſolutione orbi Chriſtiano illudant. Rogat itaque Chriſti Vicarium ne diſſolutionem urgeat, ſed Literas de ea datas revocet, irritáſque declaret, aliis ad Præſidem Conciliúmque ſcriptis, *ut nullatenus diſſolvantur, ſed in nomine Domini, in quo congregati ſunt, incœpta fœliciter perficiant.* Literæ & Aviſamenta *Sigiſmundi* Imperatoris ad *Eugenium IV.* habentur in Appendice prima Concilii Baſileenſis, Num LXIX. & LXX.

Juliani Cardinalis ad Eugenium IV. literæ diſſolutionem diſſuadentes.

III. Sed longè vehementiùs ad Pontificem ſcribens *Julianus* Cardinalis, eaſdem & alias cauſas explicat, propter quas Concilium diſſolvi non

A poſſit ſine gravi ſcandalo & periculo fidei. *Quanta*, inquit, *hinc ſcandala ſequantur, & quàm prope ſit everſio fidei, auſcultet patienter Sanctitas veſtra. Primò, vocati ſunt Bohemi ad iſtud Concilium. Literas vocationis aliàs miſi Sanctitati veſtræ: Hoc factum quilibet probat tanquam ſalubre & neceſſarium: ut poſtquam armis toties fruſtra certatum eſt, alia via tentetur. Jam Literæ iverunt Pragam, & Pragenſes reſpondent Egrenſibus, prout continetur in Litera incluſa; ſperatur quòd venient. Si Concilium diſſolvitur, quid dicent Heretici? Nonnè Eccleſia fatebitur ſe eſſe victam, cùm non auſa fuerit expectare illos*
B *quos vocaverat?.... Secundò, nonne omnes Fideles, qui ſciunt prædictos Hereticos eſſe ad Concilium vocatos, remanebunt ſtupefacti, & putantes quòd propter hujuſmodi fugam noſtra doctrina falſa ſit: cùm ipſi non audeamus eam defendere, ſequentur hereſim Bohemorum: præſertim cùm illi jam pluries, & nunc proximis diebus, diffuderint per totam Alemaniam Libellos famoſos, continentes circiter triginta Articulos contra Fidem, præſertim contra Statum Eccleſiaſticum, cum multis Auctoritatibus Sacræ Scripturæ & Sanctorum Doctorum, in quibus expreſsè aſſerunt, quòd noſtri Sacerdotes non habentes quid illis*
C *reſpondeant, nunquam voluerunt illis dare audientiam?... Tertiò, cùm ſit ubique publicatum hoc Concilium principaliter eſſe congregandum pro Hereſi Bohemicæ extirpanda, quanta poſtea confuſio & ignominia erit Eccleſiæ, ſi re infecta recedat? Quartò, quid dicet univerſus orbis cùm hoc ſentiet? Nonne judicabit Clerum eſſe incorrigibilem, & velle ſemper in ſuis deformitatibus ſordeſcere? Celebrata tot ſunt diebus noſtris Concilia, ex quibus nulla ſecuta eſt Reformatio. Expectabant gentes ut ex hoc ſequeretur aliquis fructus: ſed ſi hoc diſſolvatur, dicetur quòd nos irridemus Deum & homines.* Queritur præ-
D terea fruſtrari ſpem pacis Chriſtianorum Principum, item ſubſidii à Concilio procurandi Exercitui Germanico adverſùs Bohemos ituro. *Putabam*, inquit, *quòd Sanctitas veſtra mitteret mihi ſubſidium petitum, & nunciat ut practicem diſſolutionem Concilii. Et ſi dicat mihi Sanctitas veſtra, Habuimus guerram: ego reſpondebo, Quòd etiamſi guerræ adhuc durarent, etiamſi eſſetis certi perdere Romam & totum Patrimonium Eccleſiæ, potiùs ſubveniendum eſſet Fidei & animabus, pro quibus Dominus noſter Jeſus Chriſtus mortuus eſt, quàm arcibus & mœniis Civitatum. Charior eſt Chriſto una*
E *anima, quàm non ſolùm Patrimonium temporale Eccleſiæ, ſed etiam cœlum & terra. Principale officium veſtrum, Beatiſſime Pater, eſt ſalvare animas, imitando veſtigia Chriſti. Eugenii* mutatione plurimos offendi ſignificat, ejúſque timorem diſcutit. *Cur Sanctitas veſtra ſe mutavit? Scripſit mihi ut venirem huc, & juxta injuncta mihi & ordinata in Concilio Conſtantienſi opportunè providerem: ita facere curavi. Si Sanctitas veſtra habebat hunc animum tam citò diſſolvendi, melius fuiſſet non incipere. Quid timet Sanctitas veſtra? Quoniam tam mundè, tam juſtè vixit, quòd potiùs alii deberent illam time-*
F *re, quàm ipſa alios.* Terruerunt aliqui *Eugenium* propoſito periculo, ne Concilium ſpecie Reformationis, ut Huſſitarum ora obſtrueret, temporalitatem tolleret ab Eccleſia. Inanem hunc eſſe timorem oſtendit, quòd veriſimile non ſit Eccleſiaſticos Viros, in fidei, ſuíque detrimentum conſenſuros. *Deinde*, inquit, *non puto quòd hoc Concilium ſit futurum majus quàm Piſanum, vel Conſtantienſe: nec tamen ibi fuit tractatum per Concilium an temporalitas debeat ab Eccleſia tolli. Puto uſque ad hanc diem à Paſſione Domini fuiſſe circiter centum Concilia celebrata, & in nullo eorum hoc fuit agitatum. Quomodo timendum eſt, quòd in iſto auferri debeat? Nec etiam unquam fuit aliquod legitimè con-*

gregatum Concilium, in quo Spiritus Sanctus permiſerit aliquid contra fidem determinari: cur timendum eſt contrarium in hoc? Hoc eſt diffidere Spiritui Sancto. Metum incuſſerant alii imminutionis Auctoritatis Pontificiæ per Concilium. Et hunc malè fundatum oſtendit. Spiritum Sanctum enim minimè permiſſurum, ut Synodus contra Canonicas Sanctiones, Decretáque Sanctorum Patrum aliquid faciat. Monet Summum Pontificem ut Curiam reformet, prout laudabiliter inchoavit, & Patres non ſolùm conſervaturos Auctoritatem Sedis Apoſtolicæ, ſed aucturos: *Quoniam utiliùs eſt membris, quantò caput eſt potentius ac fortius, ut major virtus diffundatur in membra.* Si verò Concilium diſſolvatur, id quod timet Pontifex, eventurum. Cùm ſuſpicio orta eſt de Concilii diſſolutione, Patres omnes vehementer commotos, animum obfirmaſſe ad Concilii continuationem, & ad quævis adverſa ſuſtinendum priùs quàm recedant. Præter explicata pericula aliud imminere gravius, videlicet *Schiſmatis.* Nunquam Patres conſenſuros *nec prorogationi, nec tranſlationi: quia (ut dixerunt) Decretum Conſtantiæ hoc expreſſè probibet. Item viſi ſunt expreſſè proteſtari, quod procurare talia, eſt impedire extirpationem hereſum, reformationem morum, & quietem populi Chriſtiani, & conſequenter fovere hereſes, peccata, guerras, & odia. Sanctitas veſtra non permittat talia ſibi perſuaderi: quia timeo diſſidium in Eccleſia Dei; vereor ne advenerit tempus de quo dicit Apoſtolus: Quod oportet primùm ut fiat diſceſſio.* Alias rationes diſſolutionis Concilii ab *Eugenio* allegatas falſas maxima ex parte eſſe probat: nullam inferri moleſtiam venientibus ad Concilium; pactas eſſe inter Duces Burgundiæ & Auſtriæ inducias; cives Baſileenſes, vicinóſque, eſſe egregiè Catholicos, & erga Concilium optimè affectos. Non immeritò itaque perſuaſum eſſe Patribus pleriſque diſſolutionis Literas ſubreptitias eſſe. Ob negotium reductionis Græcorum non eſſe omittendum Concilium, quo ſoluto periculum erit ne Germania in hæreſim Bohemorum labatur. Iſtam cantilenam de Græcis jam trecentis annis duraſſe, & ſingulis annis renovari. Bonum utrumque fieri poſſe, Baſileenſe Concilium nunc tempore ſtatuto; aliud pro Græcorum unione poſt annum cum dimidio. Rogat & obſecrat Pontificem, ut Concilium continuari jubeat, mandétque Tarentino Archipræſuli ne Literas diſſolutionis publicet: Differat ſaltem ad menſem Julii, donec quæ in Synodo cœpta ſunt, & quæ maximè ſunt è Chriſtianæ rei bono ad finem perducantur. Denique ſatis ſe clamaſſe dicens, & raucas factas eſſe fauces ſuas; Chriſtum invocat ut adjuvet Eccleſiam ſuam, quam pretioſo ſanguine fundavit: monétque nihilominus *Eugenium*, quòd ſi ipſe Baſileâ diſcedat, aut Concilii Præſidentiam dimittat, Patres alterum ſtatim Præſidem creabunt *Auctoritate Concilii.* Quicquid verò actum hucuſque eſt, *ſecundum diſpoſitionem Juris communis, & formam Conciliorum Piſani & Conſtantienſis, & Bullam Martini V. cum Patrum conſenſu* factum eſſe. Edita eſt hæc *Juliani* Cardinalis Epiſtola inter Opera *Æneæ Silvii*, pag. 64. & in *Faſciculo rerum expetendarum.*

2. Theſſalon. 2-3.

IV. Ne vero his diſſolutionis rumoribus, aut *Eugenii* Literis, Præſules, aliique à Concilii Baſileenſis aditu deterrerentur, Scripſit Synodus Literas Encyclicas die XXI. Januarii ejuſdem anni MCCCCXXXII. quæ incipiunt, *Zelus domûs Dei*, ſic Inſcriptas: *Sacroſancta Generalis Synodus Baſileenſis, in Spiritu Sancto legitimè congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, univerſis Chriſti Fidelibus ſalutem, & omnipotentis Dei benedictionem.* Falſos de Concilii diſſolutione rumores ſparſos ait, conveniſſe Patres Baſileam in Spiritu Sancto, *Tam Generalium Conciliorum Conſtantienſis & Senenſis, quàm Martini V. & Eugenii IV. Auctoritatibus expreſſis, & ſpecialibus repetitis Mandatis*: Sedis Apoſtolicæ præeſſe Legatum: Non eſſe credendum *Eugenium* Pontificem Sanctiſſimum & integerrimum, auditis maximè Concilii Oratoribus, tot Majorum & ſuis Decretis obviare velle: cùm ad Romanum Pontificem *principaliter pertineat extirpare hereſes, reformare mores corruptos, & procurare pacem in populo Chriſtiano.* Decreviſſe Patres in hoc Sancto Concilio firmiter permanere, & accedente gratia Spiritûs Sancti diligentiſſimè laborare ad hæc ſancta opera perficienda. Proinde Prælatos omnes, & cæteros qui de jure vel conſuetudine ad Sacram Synodum Generalem accedere tenentur, rogare, eiſque ſub pœnis juris ac ſub debito juramenti præcipere, ut ad Synodum accedant, aut Procuratores mittant inſignes pietate doctrináque viros.

Append. 1. Conc. Baſil. Num. 11.

Encyclicæ Concilii Literæ.

V. Interea Clerus Gallicanus contrariis Romani Pontificis & Baſileenſis Concilii Mandatis vexatus, juſſu *Caroli VII.* Regis Chriſtianiſſimi ad III. Kalendas Februarii Avarici Biturigum congregatus, declarat Concilium Baſileenſe legitimè conveniſſe, ejúſque celebrationem non ſolùm boneſtam & utilem, ſed penitus neceſſariam, ob res præſertim Bohemicas. Viſis Papæ Mandatis & rationibus pro diſſolutione Concilii, ac Reſponſionibus Patrum Baſileenſium, Regi ſupplicat Eccleſia Gallicana, ut *Progenitorum ſuorum more Schiſmata extinguentium, & Eccleſiam depreſſam ſublevantium*, his occurrat, ut priùs extinctum quàm natum malum videatur. Ejus præterea Majeſtatem obſecrat, ut *pro ſe & Eccleſia Gallicana* Oratores mittat ad *Eugenium*, rogaturos ut *pro Fidei neceſſitate, pro Religionis Chriſtianæ univerſali utilitate*, celebrari & continuari jubeat idem Concilium Baſileenſe, obſtruendo ora in Fidem Orthodoxam, ſuámque Sanctitatem malignantium. Item ut ejus Majeſtas ſcribere dignetur ad Imperatorem, & ad Sabaudiæ ac Mediolani Duces, eóſque hortari ut Concilio faveant: nihilque à quovis attentari permittant contra Summum Pontificem, Curiam Romanam, Urbem, vel Patrimonium Eccleſiaſticum, unde Papa & Collegium occaſionem indignationis, dilationis, ſuſpenſionis, mutationiſve Concilii captent. Regis porro & Eccleſiæ Gallicanæ Legatio demandata eſt *Amedeo de Talaru* Archiepiſcopo Lugdunenſi. Regem etiam rogat Clerus Gallicanus, ut Oratores mittat ad Synodum Baſileenſem, *Intentionem Regiam & Eccleſiæ Gallicanæ ſanctam* nuntiaturos: Prælatóſque ad eam proficiſci permittat: Tandem quarta pars unius decimæ à Clero exigendæ in ſumptus iſtarum Legationum deſtinatur: *Ita tamen quod cùm de Jure communi, etiam ex beneficio Concilii Conſtantienſis, Papæ non liceat imponere Decimam aut partem ejuſdem Clero univerſaliter vel particulariter, niſi Sacro Generali approbante Concilio, aut de conſenſu Cleri ejuſdem: Rex non patiatur Clerum Regni aut Delphinatus gravari Auctoritate Apoſtolica aliâ Decimâ vel parte ejuſdem.* Iſta conſtant ex Inſtrumento cui titulus eſt: *Aviſamenta prolocuta per Dominos Prælatos, & alios Clerum Regni Franciæ & Delphinatûs repræſentantes, qui Bituris convenerunt ad Mandatum Domini noſtri Regis, die XXVI. Februarii MCCCCXXXI. præfati Domini noſtri Regis, & ſui Magni Conſilii beneplacito, voluntate, & correctione in omnibus ſemper ſalvis.* Editum eſt Appendice 1. Concilii Baſileenſis

Eccleſiæ Gallicanæ Studia & Acta pro Concilii Baſileenſis continuatione.

M re Gallicanis [illegible]

Baſileenſis Tom. XII. Conciliorum Editionis P. Labbe. pag. 813.

Acta Seſſionis II.

VI. *Seſſio ſecunda* Concilii XV. Kalendas Martii celebrata eſt, in qua decretum ac definitum eſt, Primo, *Sacram Baſileenſem Synodum, Sacris Conſtantienſi & Senenſi Generalibus Conciliis decernentibus atque ordinantibus, & Auctoritate Apoſtolica interveniente, fuiſſe & eſſe debitè legitiméque ritè initiatam & congregatam.* Secundò, Declarationes duas ex Decretis Concilii Conſtantienſis innovavit & approbavit: Unam quâ aſſeritur: *Ipſam Synodum Generalem Poteſtatem immediatè à Chriſto habere, cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi P A P A L I S, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem, & extirpationem Schiſmatis, & ad generalem Reformationem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris.* Alteram quâ ſtatuitur, non parentes Decretis Concilii Conſtantienſis, *& cujuſcumque alterius Concilii legitimè congregati*, gravibus pœnis mulctandos, cujuſcumque ſtatus vel dignitatis exiſtant, *etiam P A P A L I S.* Tertiò, eadem Synodus Baſileenſis decernit ac declarat, *Ipſam pro hæreſium extirpatione ac morum generali Reformatione Eccleſiæ in Capite & in membris, nec-non pace inter Chriſtianos procuranda, in Spiritu Sancto legitimè congregatam, per nullam quavis Auctoritate, etiamſi P A P A L I Dignitate præfulgeat, diſſolvi, aut ad alium locum transferri, ſeu ad aliud tempus prorogari debuiſſe aut potuiſſe, debere aut poſſe, abſque ejuſdem Synodi deliberatione & conſenſu.* Quartò, Patres, aut alia Concilii Suppoſita, *quavis Auctoritate, etiam Papali*, compelli non poſſe ut à Concilio recedant, vel ad alium locum, citari aut evocari, *etiam ad Curiam Romanam*, ſine deliberatione & conſenſu ipſius Sanctæ Synodi; vel impediri ne ad eam Synodum accedant. Quidquid in contrarium attentatum fuerit, etiam à Romano Pontifice, irritum declaratur, omnéſque Cenſuras aut ſententias hanc ob cauſam latas nullius fore roboris.

Conſtantienſis Decreta de Conciliorum Generalium auctoritate, à Baſileenſi confirmata, & explicata.

Acta Seſſionis III.

VII. *Seſſio tertia* die XXIX. Aprilis celebrata eſt, in qua ſuperiora Decreta Sacri Concilii Conſtantienſis de Auctoritate *cujuſcumque Generalis Concilii* ſupra Papam repetita & confirmata ſunt: ex quorum vi Synodus *Eugenium IV.* monet ac obteſtatur, ut *prætenſam Concilii diſſolutionem, ſicut de facto proceſſit, de facto revocet, & ipſam revocationem, quemadmodum & diſſolutionem fecit, per diverſas Mundi partes tranſmittat & publicet*: utque intra tres menſes vel accedat ipſe ad Concilium, vel mittat Legatos cum plenaria poteſtate; *Alioqui, prout juſtum fuerit, & Spiritus Sanctus dictaverit, neceſſitatibus Eccleſiæ providere curabit: & procedet ſecundum quod Juris fuerit divini pariter & humani.* Monet etiam Cardinales ut intra idem ſpatium ad Concilium veniant, canonico impedimento ceſſante: alióqui contra contumaces aget, prout ordo Juris poſtulabit.

VIII. Hæc Decreta, modúſque agendi Concilii Baſileenſis luculentiſſimè probant, Decreta Concilii Conſtantienſis Seſſionibus IV. & V. de Synodi Generalis poteſtate immediatè à Chriſto acceptâ, & de Auctoritate Concilii Generalis ſupra Romanum Pontificem, non ad tempus duntaxat Schiſmatis reſtringi debere, ſed ſempiternæ veritatis eſſe; nec dubios tantùm Pontifices, ſed veros ac legitimos, qualis erat *Eugenius IV.* ſpectare; nec ampliùs ab una ſolùm Obedientia condita dici poſſe, ex quo à Synodo Baſileenſi, Præſide *Juliano* Sedis Apoſtolicæ Legato, univerſalem Eccleſiam repræſentante, ſummo Patrum conſenſu condita ſunt: ut ex ſufflari non immeritò debeant inanes *Joannis* Cardinalis *De Turrecremata* objectiunculæ, Lib. II. Summæ *De Eccleſia*, Cap. centeſimo. Mirari ſanè ſubit, quomodo celeberrimus Author hæc Decreta *Ad favorem quorumdam hoſtium Sedis Apoſtolicæ, cum multitudine Populi parvi pretii, & nullius auctoritatis publicata* ſcribere potuerit, quæ authore *Juliano* Cardinali Sedis Apoſtolicæ Legato, eidémque Sedi ſemper addictiſſimo, Concilii Præſide, aliis Cardinalibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus omnium Nationum ſuffragantibus, Doctoribus florentiſſimarum Academiarum conſulentibus, edita & promulgata ſunt, ac frequenter & perſeveranter inculcata, ut ex ſerie iſtius Diſſertationis magis eluceſcet.

Cardinalis à Turrecremata refutatur.

IX. Mens porro *Juliani* Cardinalis Legati, Concilii Præſidis clariùs apparet ex altera Epiſtola quam ad *Eugenium IV.* ſcripſit, acceptis literis Nuntiorum Egram miſſorum de conventione cum Bohemis facta de mittendis ad Concilium Oratoribus. *Quid ampliùs* (inquit) *Sanctitas veſtra moratur? Conata eſt quantum potuit, Nuntiis, literis, & variis modis retrahere Prælatos, laboravit pro viribus ut hoc Concilium diſperrat: Nihilominus, ut videt, in dies magis augetur: & quo major fit prohibitio, eò magis quilibet in contrarium accenditur. Num jam hoc eſt reſiſtere voluntati Dei? Cur provocatis Eccleſiam ad indignationem? Cur irritatis Populum Chriſtianum?... Non permittat ſe Sanctitas veſtra à quoquam ſeduci, incutiente fortè timorem ubi timendum non eſt; aut perſuadente non eſſe hoc legitimum Concilium. Scio me offenſurum eamdem Sanctitatem veſtram, ſi velim probare contrarium: ſed melius eſt ut paululum offendam verbis, & proſim factis. Nam Medicus infirmo apponit cauterium urens, & ſanat plagam. Non poteſt medicina prodeſſe, niſi guſtu ſit amara. Sub hac confidentia non verebor patefacere veritatem, ut eâ cognitâ, Sanctitas veſtra ſanctiùs ſibi & Eccleſiæ conſulat. An hoc Concilium legitimum ſit, ex Concilio Conſtantienſi dependet: Si illud verum fuit, & iſtud. Nemo autem dubitare viſus eſt an illud legitimum fuerit: ſimiliter & quicquid ibi decretum eſt. Nam ſi quis dixerit Decreta illius Concilii non eſſe valida, fateri neceſſe habet privationem olim Joannis XXIII. factam vigore illorum Decretorum non valuiſſe. Si illa non valuit, nec Papæ Martini tenuit electio, facta illo adhuc ſuperſtite. Si Martinus non fuit Papa, nec Sanctitas veſtra eſt, quæ per Cardinales ab ipſo factos electa eſt. Nullius ergo magis intereſt defendere Decreta illius Concilii, quàm Sanctitatis veſtræ. Et ſi quodcumque illius Concilii Decretum revocetur in dubium, eadem ratione poterunt revocari & reliqua ejuſdem Concilii Decreta: hac eadem ratione nec aliorum Conciliorum Decreta valebunt: Quia qua ratione vacillat fides unius Concilii, vacillabant reliqua omnia, juxta argumentationem B. Auguſtini, & habetur* IX. *Diſt. Cap.* Si ad Scripturas. *Ergo & fides, & omnia Eccleſiæ Sacramenta titubabunt, ſi de robore unius Concilii legitimè celebrati dubitetur. Per Concilium autem Conſtantienſe fuit factum Decretum, F R E Q U E N S, in quo ſtatuitur quòd primum Concilium fiat in quinquennium à fine illius, & aliud in ſeptennium. A fine Concilii Conſtantienſis quinquennio elapſo, celebratum eſt Papienſe vel Senenſe; à cujus fine elapſo ſeptennio, cœptum eſt celebrari Iſtud. Ut quid ergo in Bulla diſſolutionis inter alias cauſas exprimitur quòd jam ſeptennium eſt elapſum, cùm neceſſariò labi oporteat, antequam poſſit celebrari?*

Julianus Cardinalis diſſolutionem Concilii ab Eugenio factam non ratam & invalidam eſſe probat. Concilium Summo Pontifice ſuperius eſſe cenſet.

Et infra: *Nunc* (inquit) *reſtat dicere an diſſolutio valuerit. Iterum vereor loqui, timens irritare Sanctitatem veſtram: ſed Charitas me cogit. Nam*

forſitan

forſitan Sanctitas veſtra credit diſſolutionem valere, & propterea in illa perſeverat: ex quo cùm multa ſcandala poſſint contingere, remordet me conſcientia ne taceam. Imprimis caput, FREQUENS, videtur innuere quòd non: Nam ſi prohibetur prorogatio, quòd eſt minus, multò magis diſſolutio, quod eſt plus: Plus enim eſt auferre, quam differre: Prorogando differtur, diſſolvendo aufertur. Item iſti dicunt, quòd facilè prædicta Conſtitutio capitis, FREQUENS, redderetur fruſtratoria: Quia ut primum inchoatum eſſet Concilium, poſſet re infectâ diſſolvi, ſicut dicitur factum eſſe Senis: & nunc dicunt etiam Sanctitatem veſtram ſiniſtrè & ſubreptitiè in cauſa diſſolutionis fuiſſe informatam. Dicunt etiam prædictam diſſolutionem evidenter tendere in everſionem Fidei, & ruinam Eccleſiæ, & perturbationem Populi Chriſtiani: Ergo fieri non poſſe, nec parendum fore. Aſſerunt etiam prædictam diſſolutionem fieri non potuiſſe, obſtante quodam Decreto Conſtantienſis Concilii, »Quòd in his quæ pertinent ad Fidem, & ex» tirpationem Schiſmatis, & ad Reformationem » Eccleſiæ in Capite & in membris, quilibet cu» juſcumque conditionis, ETIAM PAPALIS, » tenetur obedire Statutis & Ordinationibus & « Præceptis, CUJUSCUMQUE CONCILII » GENERALIS: & niſi obediret, puniatur, &c. *Ecce poſſe ſtatuere in aliquem, poſſe præcipere, poſſe punire non obedientem, ſigna ſunt evidentia ſuperioritatis in his in quibus ſtatuit, præcipit, aut punit. Teneri autem obedire, ſubjici, ac parere, ſigna ſunt inferioritatis in prædictis caſibus. Ergo in prædictis caſibus, cùm Papa (ut dicunt) ſit inferior Concilio, quod etiam facto probatum fuit (Nam propter unum de tribus caſibus Concilium privavit Joannem, & propter alterum privavit Benedictum) non poterit Papa diſſolvere Concilium: Quia inferior, in eo quo eſt inferior, non poteſt ſolvere vel ligare Superiorem: (ut in Capite,* Cum inferior, de Majoritate & obedientia, *cum ſimilibus Juribus) nec tollere legem Superioris. Alioquin implicaret contradictionem; tenetur obedire, & non tenetur obedire, quia poteſt diſſolvere. Quomodo autem obediret Ordinationi vel Statuto Concilii, ſi illam Ordinationem vel Statutum poteſt tollere vel annihilare? Concilium autem hoc congregatum eſt propter extirpandas hæreſes, faciendam pacem, reformandum mores: & in prima Seſſione ordinavit & ſtatuit ad iſta debere intendi: & quòd procurans impedire hoc Concilium, diſſolvere, vel prorogare, vel mutare, ſeveriter poſſit puniri, & procedi tanquam contra turbatorem communis pacis: &c. Si autem diſſolvi poteſt, conſtat quòd non obeditur prædictæ Ordinationi. Unde apparet hoc neceſſariò fateri, quòd prædictum Decretum Conſtantienſis Concilii non valeat. Item probatur hac alia ratione: Nemo dubitat, ſi contra aliquem Summum Pontificem ageretur de hæreſi, quòd ipſe non poſſet Concilium diſſolvere: quia ſi poſſet diſſolvere, non poſſet judicari, quod eſſet contra Caput, SI PAPA, Diſt.* XL. *Ergo ſicut in hæreſi, ſic in aliis duobus caſibus: Iſti enim tres parificati ſunt per Concilium Conſtantienſe. Et, ut prædixi, facto Concilium Conſtantienſe approbavit hanc ſententiam; quia propter Schiſma privavit Petrum de Luna, & propter deformitatem vitæ privavit Joannem. Et ſi quæ* » *Jura reperiuntur quæ dicunt:* Prima Sedes non » judicatur à quoquam: & Primam Sedem ne» mo judicat: &, Nemo ſibi dicit, cur ita facis? *intelligenda ſunt his tribus caſibus exceptis: in principio, de fide proviſum fuit per Caput:* Si Papa: *in aliis duobus, per Decretum Conſtantienſe. Alioqui ſi ſine ulla exceptione intelligeretur illud,* Prima Sedes, *&c. tunc, Caput,* Si Papa XL. Diſt. *& prædictum Decretum Conſtantienſe, eſſent falſa. Et ſi Caput,* Si Papa, *addidiſſet cauſa hæreſis iſtos duos caſus, nemo* A *dubitaret de prædicta ſententia. Sic etiam nemo debet dubitare de Decreto Concilii, quod factum eſt Auctoritate Papæ, & repræſentat univerſalem Eccleſiam. Et ſi dicatur, In Conciliis intelligitur excepta Auctoritas Papæ: Reſpondeo, illud verum eſt, quando perſona Papæ ſpecialiter non includitur: ſed ſi ſpecialiter includitur, non poteſt excipi: quia ſaperet contradictionem: Hæc dixi, Beatiſſime Pater, Deus eſt mihi teſtis, cum diſplicentia animi, ſed cogor ita dicere, ut Sanctitas veſtra deſinat à prædicta diſſolutione, ne contingant infinita mala in Eccleſia Dei. Si Sanctitas veſtra videret puram mentem meam, & mundam* B *conſcientiam, & integrum animum quo talia ſcribo, oſcularemini me ex nimia charitate, & procul dubio me ut filium diligeretis. Dixi ſæpe & jam dico & proteſtor coram Deo & hominibus, quòd cauſa eritis Schiſmatis & multorum malorum, ſi non mutaveritis conſilium.* Data eſt hæc Epiſtola Baſileæ die quinta Julii anni MCCCCXXXII. Habetur in Actis MSS. Collegii Navarrici Pariſiis, & inter Opera *Æneæ Silvii* pag. 75. nec-non in *Faſciculo Rerum Expetendarum*, edita eſt. Ex ea verò liquet, tam probatos non fuiſſe à *Juliano* Cardinali, Sedis Apoſtolicæ Legato, vel à Synodo Baſileenſi, cujus ingenium & os erat, qui Decretorum Con- C cilii Conſtantienſis Seſſione IV. & V. de Auctoritate Conciliorum Generalium, quaſi dubiæ ſint auctoritatis, ac minus approbata, robur infringunt, aut ad ſolum Schiſmatis tempus detorquent, quàm non probantur ab Eccleſia Gallicana.

X. Nec audiendus eſt Cardinalis à *Turrecremata*, qui adversùs Decreta ſuperiùs laudata Baſileenſis Concilii de Synodorum Generalium Auctoritate excipit, quòd *Non fuerunt unanimitate univerſali concluſa: quia non expectatâ plenè univerſali* D *Eccleſia, nec integrè Synodo congregata: Non enim expectatis plurium Regum & Principum Oratoribus concluſa fuerunt, licet aliquos noverint jam in via conſtitutos. Unde Baſileenſes cupidi renovare Decreta ſua, poſtquam ſanctæ memoriæ Dominus Eugenius ad Principum preces revocaverat diſſolutionem Concilii quam fecerat, timentes Dominorum Caſtellæ & Angliæ Oratores, quos jam propinquos noverant, pro eorum ſapientia & zelo ad fidem, & Apoſtolicam Sedem, Concluſionibus eorum non præbituros aſſenſum, practicaverunt ut ante adventum præfatorum Dominorum Oratorum, innovatio fieret ſuorum De-* E *cretorum, quod factum eſt in Seſſione* XVIII. Hæc (inquam) nullius ſunt ponderis: Nam cùm omnes, quorum intereſt, ad Synodum Oecumenicam vocati ſunt, & ſtatuto tempore inchoata eſt à Sedis Apoſtolicæ Legatis, cum eo numero Epiſcoporum, qui univerſalem Eccleſiam ſufficienter repræſentet, Decreta ab ea condita non minùs auctoritatis habent, quamvis alii ſubinde Præſules, vel Principum Oratores venturi ſint, ac etiam itineri jam ſe commiſerint. Alioqui Neſtorianæ Hæreſeos ab Epheſina Synodo damnatio, Sententiáque in Neſtorium lata, irritæ eſſent; quia *Joanne* Antiocheno Patriarcha, & Orienta- F libus Epiſcopis non expectatis, quamvis jam iter aggreſſis, pronuntiatæ ſunt ac decretæ: & Concilii Tridentini Decreta & Canones in prioribus Seſſionibus conditi, habendi non eſſent ut Canones & Sanctiones Oecumenici Concilii, quia plures Epiſcopi maximarum etiam Nationum, præſertim Gallicanæ, & Germanicæ, & Regum Oratores, non ſunt expectati. Si dixeris, reclamaſſe neminem, & totius ſubinde Concilii, cùm frequentiùs extitit, conſenſu priorum Seſſionum Decreta fuiſſe confirmata: Idem de Baſileenſibus circa Generalium Conciliorum Auctoritatem reponam. Enimverò totidem verbis repetita &

Lib. 2. Summa de Eccleſia, Cap. 100.

Reſpondetur Objectioni Cardinalis à Turrecremata.

confirmata

confimata ſunt Seſſione XVIII. Synodo jam in integrum reſtitutâ ab *Eugenio* Pontifice, & ejus præſentibus, præſidentibúſque Legatis. Nec Oratores Regum Caſtellæ & Angliæ expectare opus erat, qui vi Legationis ſuæ jus ſuffragii in conſtituendis ac declarandis Dogmatibus non habebant. Nec ipſos poſtea refragatos apparet: Nec veriſimile erat diſſenſuros, ſi adfuiſſent; Anglos præſertim, cùm *Henricus* Angliæ Rex diſſolutionem Concilii ab *Eugenio* attentatam improbaſſet, Legatos Concilii ad ſuam Majeſtatem, ſcilicet Laudenſem Epiſcopum, Præceptorem S. Joannis Hieroſolymitani Januenſem, & *F. Guidonem* Theologum Pariſienſem, Conventûs Camberienſis Ordinis FF. Prædicatorum in Sabaudia Priorem, honorificè & peramanter ſuſcepiſſet, omnémque operam Concilio pollicitus fuiſſet, ut probant ejus literæ ad *Eugenium* Papam, & ad Synodum editæ poſt Epiſtolas Synodales Num. XVIII. & XIX. Tom. XII. Conciliorum Collectionis Labbeanæ, pag. 790. 791. & 792. Quas ad Synodum dedit, ſic inſcripſit: *Sacroſanctæ Generali Synodo Baſileenſi in Spiritu Sancto legitimè congregatæ, univerſalem Eccleſiam repræſentanti.* Denique Cardinali à *Turrecremata* verba illa *Juliani* Cardinalis in ſecunda Epiſtola ſuperius laudata opponimus: *Non obſtat paucitas perſonarum: quia ubi eſt Auctoritas, numerus magnus non requiritur, ſecundùm illud Chriſti: Ubi duo vel tres conveniunt in nomine meo, ibi ego ſum; in qua auctoritate fundantur Concilia.*

Acta Seſſionis IV.

XI. *Seſſio quarta* Concilii die XX. Junii ejuſdem anni MCCCCXXXII. celebrata eſt, quâ conceſſus eſt Bohemis aliiſque ad Concilium venire volentibus, commeatus ſive Salvus-Conductus ampliſſimus, qualis in Conventu Egrenſi poſtulatus fuerat. Statutum deinde necubi à Cardinalibus jam ad Synodum vocatis, ſi fortè vacaret Sedes Apoſtolica durante Concilio, fieret electio Summi Pontificis, quàm in loco ipſo Concilii. Præterea ne quis prætextu cujuſcumque juramenti vel obligationis, aut promiſſionis ſe ab acceſſu ad Concilium diſpenſatum exiſtimaret, ſi jure aut conſuetudine accedere teneretur. *Cenſuras* verò & *Sententias* quaſcumque in quoſvis, ea occaſione, *per quemcumque, quavis, etiam Romani Pontificis Auctoritate, fulminatas, cum omnibus inde ſequutis, aut ſequuturis, eadem Sacra Synodus nullas, caſſas, & irritas, ac nullius roboris ſeu momenti exiſtere pronuntiavit, declaravit, & definivit.* Bullam quoque plumbeam ſeu ſigillum ad Literas & Acta Synodi obſignanda fieri ſtatuit, cujus in uno latere miſſio Spiritûs Sancti in ſpecie columbæ, in altero hæc verba: *Sacroſancta Synodus Baſileenſis*, ſculpta eſſent. Idem ſtatuit ac decrevit, ne, durante hoc Sacro Concilio, Romanus Pontifex Cardinales crearet: alioquin eorum creatio irrita eſſet ac inanis. Denique *Alfonſo Carriglio* Hiſpano, *S. Euſtachii* Cardinali, regimen civitatis Avenionenſis, & Comitatus Venaiſini, Synodus commiſit, quouſque cum Summo Pontifice per ipſam Synodum, vel aliquo ejus nomine, habito pleniori tractatu, aliter ſtatutum fuiſſet.

Acta Seſſionis V.

XII. *Seſſione V.* habita quinto Idus Auguſti, in Vigilia *S. Laurentii*, conſtituti ſunt Judices in cauſis Fidei, cæteriſque negotiis; aliique Officiarii deputati. Editum præterea Decretum, ut nullus ex Patribus, aliiſve Concilii Suppoſitis, pro quacumque cauſa ſeu lite mota ſeu movenda, aut quavis alia occaſione, ad Romanam Curiam, ſeu coram quocumque Judice Ordinario vel Delegato, extra locum Synodi, illa durante, invitus trahi aut evocari poſſit. *Si quid verò in contrarium attentatum fuerit quovis modo per quemcumque, quavis, ETIAM SUMMI PONTIFICIS AUCTORITATE, decrevit irritum & inane.*

Orationes Legatorum Eugenii ad Synodum, de ſuprema Romani Pontificis auctoritate.

XIII. Advenere paulò poſt Nuncii *Eugenii IV.* Pontificis Maximi ad Synodum, *Andreas* Archiepiſcopus Coloſſenſis, & *Joannes* Tarentinus, *Bertrandus* Epiſcopus Magalonenſis, & *Antonius de S. Vito* Sacri Palatii cauſarum Auditor, ac in ſolemni Conventu auditi ſunt: *Andreas* quidem XI. Kalendis Septembris, & *Joannes* octavo; Orationéſque luculentiſſimas habuere. Coloſſenſis quidem recenſitis ab Eccleſiæ origine hæreſibus, duas potiſſimùm tunc regnare dixit, Græcorum & Huſſitarum, quæ nullo pacto extirpari poſſint, niſi Catholici ſint inter ſe concordes; Apoſtoli verba ad Corinthios inculcans; *Non ſit Schiſma in corpore.* Græcorum unionem deſperandam non eſſe, de qua tanta ſpes affulgeat. Id verò fieri non poſſe, niſi ipſis colendi Romanum Pontificem exemplum præbeatur. Inveteratos enim Schiſmaticos ad unitatem Eccleſiæ reduci non poſſe ab iis, qui novam ſciſſuram moliuntur. Quomodo enim Græcus Romanum Pontificem tam facilè à ſuis contemni videns, eidem honores debitos reddat? De Huſſitarum converſione ſatagendum; ſed cavendum Patribus, ne cùm exterarum gentium hæreſes purgare quærunt, novellos errores domi nutriant. Id igitur ſummo ſtudio agendum, ut debitus honor ac reverentia Pontifici Maximo, *Quem unicum loco Dei in terris ſuſpicimus*, tribuatur. Sub tali *Religionis Patre & Præſule*, & veterum & recentium hæreſum reſperſa zizania facilè evulſum iri, ſi Patres ejus præcepta juſtiſſima tanquam devotiſſimi filii ſuſcipiant. *Ad quod pium & neceſſarium opus, & totius Eccleſiæ diuturna conſuetudo, & veterum Conciliorum Auctoritas, & Sanctorum Patrum Sententiæ hortantur.* Mores Eccleſiaſticos non poſſe componi; ſi Schiſma fuerit in corpore. Ad eam correctionem hortari *Eugenium*, qui *Petri* Sedem tenet & Fidem, *ſine cujus Auctoritate nulla Lex aut Decreta ſatis roboris habere poſſunt.* Ipſum Reformationem à ſe-ipſo incœpturum, ſi huic publicæ actioni debitus ordo tribuatur. Tarentinus verò Archipræſul de Primatu & Auctoritate Summi Pontificis uberiùs ac luculentiùs edisſerit. *Eugenium verum, indubitatum, atque unicum Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti Vicarium, cui ſoli convenit in altum rete ducere, hoc eſt, in profundum diſputationum & difficultatum ſe immiſcere*, ut dicitur XIV. Quæſt. 1. graviſſimis ac juſtiſſimis de cauſis Concilium diſſolviſſe exponit. Suæ fines Poteſtatis ea in re tranſgreſſum non eſſe. *Spectare ad Summum Pontificem non ſolum Generales Synodos convocare, ſed & ſuâ Sententiâ roborare Concilia convocata: aliàs in irritum labi quicquid præter ejus Auctoritatem ſtatuitur: & non propriè Concilia, ſed Conciliabula nuncupari:* ut colligitur ex eadem Diſt. cap. *Multis.* Magna admiratione dignum eſſe, quòd Summum Pontificem citare præſumpſerint, cùm Diſt. IX. Quæſt. III. ſcriptum ſit: *Nemo Judex judicabit Primam Sedem juſtitiam temperare deſiderantem: & Concilium non poſſit Papam judicare*, ut habetur in Extravag. De Electionibus: *Significaſti.* Unde *Si totus mundus ſentiret in aliquo negotio contra Papam; videtur quòd Papæ ſententiæ ſtandum eſſet*, ut colligitur ex XXIV. Quæſt. 1. *Hæc eſt Fides.* Nec obſtare argumentum Gloſſæ in contrarium: quòd *Orbis major eſt urbe*, XXXIX. Diſt. *Legimus*: quia illud intelligitur, *cùm Papa diſſentiret à tota Eccleſia in Articulis Fidei*: XV. Diſt. *Sic Sancti.* Caput *Frequens*, editum in Concilio Conſtantienſi, *non ita arctare Papam, quin poſſit*

forſitan Sanctitas veſtra credit diſſolutionem valere, & propterea in illa perſeverat: ex quo cùm multa ſcandala poſſint contingere, remordet me conſcientia ne taceam. Imprimis caput, FREQUENS, *videtur innuere quod non: Nam ſi prohibetur prorogatio, quòd eſt minus, multo magis diſſolutio, quod eſt plus: Plus enim eſt auferre, quam differre: Prorogando differtur, diſſolvendo aufertur. Item iſti dicunt, quòd facilè prædicta Conſtitutio capitis*, FREQUENS, *redderetur fruſtratoria: Quia ut primum inchoatum eſſet Concilium, poſſet re infectâ diſſolvi, ſicut dicitur factum eſſe Senis: & nunc dicunt etiam Sanctitatem veſtram ſiniſtrè & ſubreptitiè in cauſa diſſolutionis fuiſſe informatam. Dicunt etiam prædictam diſſolutionem evidenter tendere in everſionem Fidei, & ruinam Eccleſiæ, & perturbationem Populi Chriſtiani: Ergo fieri non poſſe, nec parendum fore. Aſſerunt etiam prædictam diſſolutionem fieri non potuiſſe, obſtante quodam Decreto Conſtantienſis Concilii*, » Quòd in his quæ pertinent ad Fidem, & » extirpationem Schiſmatis, & ad Reformationem » Eccleſiæ in Capite & in membris, quilibet cu- » juſcumque conditionis, ETIAM PAPALIS, » tenetur obedire Statutis & Ordinationibus & » Præceptis, CUJUSCUMQUE CONCILII » GENERALIS: & niſi obedierit, puniatur, &c. *Ecce poſſe ſtatuere in aliquem, poſſe præcipere, poſſe punire non obedientem, ſigna ſunt evidentia ſuperioritatis in his in quibus ſtatuit, præcipit, aut punit. Teneri autem obedire, ſubjici, ac parere, ſigna ſunt inferioritatis in prædictis caſibus. Ergo in prædictis caſibus, cùm Papa (ut dicunt) ſit inferior Concilio, quod etiam facto probatum fuit (Nam propter unum de tribus caſibus Concilium privavit Joannem, & propter alterum privavit Benedictum) non poterit Papa diſſolvere Concilium: Quia inferior, in eo quo eſt inferior, non poteſt ſolvere vel ligare Superiorem: (ut in Capite*, Cum inferior, de Majoritate & obedientia, *cum ſimilibus Juribus) nec tollere legem Superioris. Alioquin implicaret contradictionem; tenetur obedire, & non tenetur obedire, quia poteſt diſſolvere. Quomodo autem obediret Ordinationi vel Statuto Concilii, ſi illam Ordinationem vel Statutum poteſt tollere vel annihilare? Concilium autem hoc congregatum eſt propter extirpandas hæreſes, faciendam pacem, reformandum mores: & in prima Seſſione ordinavit & ſtatuit ad iſta debere intendi: & quòd procurans impedire hoc Concilium, diſſolvere, vel prorogare, vel mutare, ſeveriter poſſit puniri, & procedi tanquam contra turbatorem communis pacis. &c. Si autem diſſolvi poteſt, conſtat quod non obeditur prædictæ Ordinationi. Unde apparet hoc neceſſariò fateri, quod prædictum Decretum Conſtantienſis Concilii non valeat. Item probatur hoc alia ratione: Nemo dubitat, ſi contra aliquem Summum Pontificem ageretur de hæreſi, quòd ipſe non poſſet Concilium diſſolvere: quia ſi poſſet diſſolvere, non poſſet judicari, quod eſſet contra Caput*, SI PAPA, *Diſt.* XL. *Ergo ſicut in hæreſi, ſic in aliis duobus caſibus: Iſti enim tres parificati ſunt per Concilium Conſtantienſe. Et, ut prædixi, facto Concilium Conſtantienſe approbavit hanc ſententiam: quia propter Schiſma privavit Petrum de Luna, & propter deformitatem vitæ privavit Joannem. Et ſi qua* » *Jura reperiuntur quæ dicunt*: Prima Sedes non » judicatur à quoquam: *&* Primam Sedem ne- » mo judicat: & , Nemo ſibi dicit, cur ita facis? *intelligenda ſunt his tribus caſibus exceptis: in principio, de fide proviſum fuit per Caput*: Si Papa: *in aliis duobus, per Decretum Conſtantienſe. Alioqui ſi ſine ulla exceptione intelligeretur illud*, Prima Sedes, *&c. tunc, Caput*, Si Papa XL. Diſt. *& prædictum Decretum Conſtantienſe, eſſent falſa. Et ſi Caput*, Si Papa, *addidiſſet cauſa hæreſis iſtos duos caſus, nemo dubitaret de prædicta ſententia. Sic etiam nemo debet dubitare de Decreto Concilii, quod factum eſt Auctoritate Papæ, & repræſentat univerſalem Eccleſiam. Et ſi dicatur, In Conciliis intelligitur excepta Auctoritas Papæ: Reſpondeo, illud verum eſt, quando perſona Papæ ſpecialiter non includitur: ſed ſi ſpecialiter includitur, non poteſt excipi: quia ſaperet contradictionem: Hæc dixi, Beatiſſime Pater, Deus eſt mihi teſtis, cum diſplicentia animi, ſed cogor ita dicere, ut Sanctitas veſtra deſinat à prædicta diſſolutione, ne contingant infinita mala in Eccleſia Dei. Si Sanctitas veſtra videret puram mentem meam, & mundam conſcientiam, & integrum animum quo talia ſcribo, oſcularemini me ex nimia charitate, & procul dubio me ut filium diligeretis. Dixi ſæpe & jam dico & proteſtor coram Deo & hominibus, quod cauſa eritis Schiſmatis & multorum malorum, ſi non mutaveritis conſilium.* Data eſt hæc Epiſtola Baſileæ die quinta Julii anni MCCCCXXXII. Habetur in Actis MSS. Collegii Navarrici Pariſiis, & inter Opera *Æneæ Silvii* pag. 75. nec-non in *Faſciculo Rerum Expetendarum*, edita eſt. Ex ea verò liquet, tam probatos non fuiſſe à *Juliano* Cardinali, Sedis Apoſtolicæ Legato, vel à Synodo Baſileenſi, cujus ingenium & os erat, qui Decretorum Concilii Conſtantienſis Seſſione IV. & V. de Auctoritate Conciliorum Generalium, quaſi dubiæ ſint auctoritatis, ac minus approbata, robur infringunt, aut ad ſolum Schiſmatis tempus detorquent, quàm non probantur ab Eccleſia Gallicana.

X. Nec audiendus eſt Cardinalis à *Turrecremata*, qui adversùs Decreta ſuperiùs laudata Baſileenſis Concilii de Synodorum Generalium Auctoritate excipit, quòd *Non fuerunt unanimitate univerſali concluſa: quia non expectatâ plenè univerſali Eccleſia, nec integrè Synodo congregata: Non enim expectatis plurium Regum & Principum Oratoribus concluſa fuerunt, licet aliquos noverint jam in via conſtitutos. Unde Baſileenſes cupidi renovare Decreta ſua, poſtquam ſanctæ memoriæ Dominus Eugenius ad Principum preces revocaverat diſſolutionem Concilii quam fecerat, timentes Dominorum Caſtellæ & Angliæ Oratores, quos jam propinquos noverant, pro eorum ſapientia & zelo ad fidem, & Apoſtolicam Sedem, Concluſionibus eorum non præbituros aſſenſum, practicaverunt ut ante adventum præfatorum Dominorum Oratorum, innovatio fieret ſuorum Decretorum, quod factum eſt in Seſſione* XVIII. Hæc (inquam) nullius ſunt ponderis: Nam cùm omnes, quorum intereſt, ad Synodum Oecumenicam vocati ſunt, & ſtatuto tempore inchoata eſt à Sedis Apoſtolicæ Legatis, cum eo numero Epiſcoporum, qui univerſalem Eccleſiam ſufficienter repræſentent, Decreta ab ea condita non minùs auctoritatis habent, quamvis alii ſubinde Præſules, vel Principum Oratores venturi ſint, ac etiam itineri jam ſe commiſerint. Alioqui Neſtorianæ Hæreſeos ab Epheſina Synodo damnatio, Sententiáque in Neſtorium lata, irritæ eſſent; quia *Joanne* Antiocheno Patriarcha, & Orientalibus Epiſcopis non expectatis, quamvis jam iter aggreſſis, pronuntiatæ ſunt ac decretæ: & Concilii Tridentini Decreta & Canones in prioribus Seſſionibus conditi, habendi non eſſent ut Canones & Sanctiones Oecumenici Concilii, quia plures Epiſcopi maximarum etiam Nationum, præſertim Gallicanæ, & Germanicæ, & Regum Oratores, non ſunt expectati. Si dixeris, reclamaſſe neminem, & totius ſubinde Concilii, cùm frequentiùs extitit, conſenſu priorum Seſſionum Decreta fuiſſe confirmata: Idem de Baſileenſibus circa Generalium Conciliorum Auctoritatem reponam. Enimverò totidem verbis repetita & confirmata

Lib. 2. Summæ de Eccleſia, Cap. 100.

Reſpondetur Objectioni Cardinalis à Turrecremata.

confirmata ſunt Seſſione XVIII. Synodo jam in integrum reſtitutâ ab *Eugenio* Pontifice, & ejus præſentibus, præſidentibúſque Legatis. Nec Oratores Regum Caſtellæ & Angliæ expectare opus erat, qui vi Legationis ſuæ jus ſuffragii in conſtituendis ac declarandis Dogmatibus non habebant. Nec ipſos poſtea refragatos apparet: Nec veriſimile erat diſſenſuros, ſi adfuiſſent; Anglos præſertim, cùm *Henricus* Angliæ Rex diſſolutionem Concilii ab *Eugenio* attentatam improbaſſet, Legatos Concilii ad ſuam Majeſtatem, ſcilicet Laudenſem Epiſcopum, Præceptorem S. Joannis Hieroſolymitani Januenſem, & *F. Guidonem* Theologum Pariſienſem, Conventûs Camberienſis Ordinis FF. Prædicatorum in Sabaudia Priorem, honorificè & peramanter ſuſcepiſſet, omnémque operam Concilio pollicitus fuiſſet, ut probant ejus literæ ad *Eugenium* Papam, & ad Synodum editæ poſt Epiſtolas Synodales Num. XVIII. & XIX. Tom. XII. Conciliorum Collectionis Labbeanæ, pag. 790. 791. & 792. Quas ad Synodum dedit, ſic inſcripſit: *Sacroſanctæ Generali Synodo Baſileenſi in Spiritu Sancto legitimè congregatæ, univerſalem Eccleſiam repræſentanti.* Denique Cardinali à *Turrecremata* verba illa *Juliani* Cardinalis in ſecunda Epiſtola ſuperius laudata opponimus: *Non obſtat paucitas perſonarum: quia ubi eſt Auctoritas, numerus magnus non requiritur, ſecundùm illud Chriſti: Ubi duo vel tres convenerint in nomine meo, ibi ego ſum: in qua auctoritate fundantur Concilia.*

Acta Seſſionis IV.

XI. *Seſſio quarta* Concilii die XX. Junii ejuſdem anni MCCCCXXXII. celebrata eſt, quâ conceſſus eſt Bohemis aliiſque ad Concilium venire volentibus, commeatus ſive Salvus-Conductus ampliſſimus, qualis in Conventu Egrenſi poſtulatus fuerat. Statutum deinde necubi à Cardinalibus jam ad Synodum vocatis, ſi fortè vacaret Sedes Apoſtolica durante Concilio, fieret electio Summi Pontificis, quàm in loco ipſo Concilii. Præterea ne quis prætextu cujuſcumque juramenti vel obligationis, aut promiſſionis ſe ab acceſſu ad Concilium diſpenſatum exiſtimaret, ſi jure aut conſuetudine accedere teneretur. *Cenſuras* verò & *Sententias* quaſcumque in quoſvis, ea occaſione, *per quemcumque, quavis, etiam Romani Pontificis Auctoritate, fulminatas, cum omnibus inde ſequutis, aut ſequuturis, eadem Sacra Synodus nullas, caſſas, & irritas, ac nullius roboris ſeu momenti exiſtere pronuntiavit, declaravit, & definivit.* Bullam quoque plumbeam ſeu ſigillum ad Literas & Acta Synodi obſignanda fieri ſtatuit, cujus in uno latere miſſio Spiritûs Sancti in ſpecie columbæ, in altero hæc verba: *Sacroſancta Synodus Baſileenſis*, ſculpta eſſent. Idem ſtatuit ac decrevit, ne, durante hoc Sacro Concilio, Romanus Pontifex Cardinales crearet: alioquin eorum creatio irrita eſſet ac inanis. Denique *Alfonſo Carriglio* Hiſpano, *S. Euſtachii* Cardinali, regimen civitatis Avenionenſis, & Comitatus Venaiſini, Synodus commiſit, quouſque cum Summo Pontifice per ipſam Synodum, vel aliquo ejus nomine, habito pleniori tractatu, aliter ſtatutum fuiſſet.

Acta Seſſionis V.

XII. *Seſſione V.* habita quinto Idus Auguſti, in Vigilia *S. Laurentii*, conſtituti ſunt Judices in cauſis Fidei, cæteriſque negotiis, aliique Officiarii deputati. Editum præterea Decretum, ut nullus ex Patribus, aliiſve Concilii Suppoſitis, pro quacumque cauſa ſeu lite mota ſeu movenda, aut quavis alia occaſione, ad Romanam Curiam, ſeu coram quocumque Judice Ordinario vel Delegato, extra locum Synodi, illa durante, invitus trahi aut evocari poſſit. *Si quid verò in con-* A *trarium attentatum fuerit quovis modo per quemcumque, quavis, ETIAM SUMMI PONTIFICIS AUCTORITATE, decrevit irritum & inane.*

Orationes Legatorum Eugenii ad Synodum, de ſuprema Romani Pontificis auctoritate.

XIII. Advenere paulo poſt Nuncii *Eugenii IV.* Pontificis Maximi ad Synodum, *Andreas* Archiepiſcopus Coloſſenſis, & *Joannes* Tarentinus, *Bertrandus* Epiſcopus Magalonenſis, & *Antonius de S. Vito* Sacri Palatii cauſarum Auditor, ac in ſolemni Conventu auditi ſunt: *Andreas* quidem XI. Kalendis Septembris, & *Joannes* octavo; Orationéſque luculentiſſimas habuere. Coloſſenſis quidem recenſitis ab Eccleſiæ origine hæreſi- B bus, duas potiſſimùm nunc regnare dixit, Græcorum & Huſſitarum, quæ nullo pacto extirpari poſſint, niſi Catholici ſint inter ſe concordes; Apoſtoli verba ad Corinthios inculcans; *Non ſit Schiſma in corpore.* Græcorum unionem deſerendam non eſſe, de qua tanta ſpes affulgeat. Id verò fieri non poſſe, niſi ipſis colendi Romanum Pontificem exemplum præbeatur. Inveteratos enim Schiſmaticos ad unitatem Eccleſiæ reduci non poſſe ab iis, qui novam ſciſſuram moliuntur. Quomodo enim Græcus Romanum Pontificem tam facilè à ſuis contemni videns, eidem hono- C res debitos reddat? De Huſſitarum converſione ſatagendum; ſed cavendum Patribus, ne cùm exterarum gentium hæreſes purgare quærunt, novellos errores domi nutriant. Id igitur ſummo ſtudio agendum, ut debitus honor ac reverentia Pontifici Maximo, *Quem unicum loco Dei in terris ſuſpicimus*, tribuatur. Sub tali *Religioſo Patre & Præſide*, & veterum & recentium hæreſum reſperſa zizania facilè evulſum iri, ſi Patres ejus præcepta juſtiſſima tanquam devotiſſimi filii ſuſcipiant. *Ad quod pium & neceſſarium* D *opus, & votum Eccleſiæ diuturna conſuetudo, & veterum Conciliorum Auctoritas, & Sanctorum Patrum Sententia hortantur.* Mores Eccleſiaſticos non poſſe componi, ſi Schiſma fuerit in corpore. Ad eam correctionem hortari *Eugenium*, qui *Petri* Sedem tenet & Fidem, *ſine cujus Auctoritate nulla Lex aut Decreta ſatis roboris habere poſſunt.* Ipſum Reformationem à ſe-ipſo incepturum ſi huic publicæ actioni debitus ordo tribuatur. Tarentinus verò Archipræſul de Primatu & Auctoritate Summi Pontificis uberiùs ac luculentiùs ediſſerit. *Eugenium verum, indubita-* E *tum, atque unicum Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti Vicarium, cui ſoli convenit in altum rete ducere, hoc eſt, in profundum diſputationum & difficultatum ſe immiſcere*, ut dicitur XIV. Quæſt. I. graviſſimis ac juſtiſſimis de cauſis Concilium diſſolviſſe exponit. Suæ fines Poteſtatis ea in re tranſgreſſum non eſſe. *Spectare ad Summum Pontificem non ſolùm Generales Synodos convocare, ſed & ſuâ Sententiâ roborare Concilia convocata: aliàs in irritum labi quicquid præter ejus Auctoritatem ſtatuitur, & non propriè Concilia, ſed Conciliabula nuncupari*: ut colligitur ex eadem Diſt. cap. *Mul-* F *tis.* Magna admiratione dignum eſſe, quòd Summum Pontificem citare præſumpſerint, cùm Diſt. IX. Quæſt. III. ſcriptum ſit: *Nemo Judex judicabit Primam Sedem juſtitiam temperare deſiderantem:* & *Concilium non poſſit Papam judicare*, ut habetur in Extravag. De Electionibus: *Significaſti.* Unde *Si totus mundus ſentiret in aliquo negotio contra Papam, videtur quòd Papæ ſententiæ ſtandum eſſet*, ut colligitur ex XXIV. Quæſt. I. *Hæc eſt Fides.* Nec obſtare argumentum Gloſſæ in contrarium: quòd *Orbis major eſt urbe*, XXXIX. Diſt. *Legimus*: quia illud intelligitur, *cùm Papa diſſentiret à tota Eccleſia in Articulis Fidei*: XV. Diſt. *Sic Sancti.* Caput *Frequens*, editum in Concilio Conſtantienſi, *non ita arctare Papam, quin poſſit*

ex ſuprema ſua Auctoritate ſuper loco & tempore celebrandi Concilii diſpenſare. Alienum eſſe à Chriſtiana Religione, Chriſti Vicarium impetere, & moleſtiâ afficere. In memoriam illis revocat Cap. *Aliorum hominum*, Diſt. IX. Quæſt. III. cujus hæc ſunt verba: *Aliorum hominum cauſas Deus voluit per homines terminari: ſed Sedis iſtius Præſulem ſuo ſine Quæſtione reſervavit arbitrio. Voluit B. Petri Apoſtoli Succeſſores cælo tantùm debere innocentiam, &c.* Cum ipſis graviter expoſtulat, quòd contra libertatem, auctoritatem, & poteſtatem Romani Pontificis plura Decreta ediderint ac promulgarint. Illos commiſiſſe ait in Cap. *Omnes*, XXII. Diſt. *Quia quiſquis cuilibet Eccleſiæ Jus ſuum detrahit, injuſtitiam facit: Qui autem Romanæ Eccleſiæ Privilegium detrahit, ab ipſo Summo omnium Eccleſiarum Capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in hæreſim labitur: & cùm ille vocetur injuſtus, hic dicendus eſt Hæreticus: Fidem quippe violat, qui adversùs illam agit, quæ Mater eſt Fidei: & ille contumax invenitur, qui eam cunctis Eccleſiis non prætuliſſe cognoſcitur.* Concilii deſiderium *Eugenio* & Patribus eſſe commune. Illum decreviſſe ut Concilium Generale celebretur, in quo ſua Sanctitas non ſolùm *adeſſe*, ſed & *præeſſe* vult: Statuere *Ut Reformatio à perſona ſuæ Sanctitatis inchoëtur, non ſolùm à tempore quo ad Summum Apoſtolatus apicem aſſumptus eſt, ſed teneræ juventutis, protendaturque ad reliqua totius Romanæ Curiæ membra; demum ad alios mundi Principes atque Prælatos.* Duobus tantùm de capitibus Patres Baſileenſes *ab Eugenii* Decreto diſſentire, de loco ſcilicet, ac dilatione. Æqua offerre Optimum Pontificem; nimirum quemcumque alium in Italia Eccleſiæ immediatè ſubjectum locum; cujus Dominio pro tempore celebrandi Concilii ſe expoliare decrevit, & ſub Concilii poteſtate ponere. Ad locum verò à Patribus electum confeſtim Sanctitatem ejus acceſſuram, Prælatorum multitudinem maximam ſecum ducturam; alios abſque mora convocaturam, ipſos *Eugenii* Nuntios cum Baſileenſibus Patribus illuc ſtatim propeaturos, plenariâ præteritorum veniâ, ac omnimoda libertate & ſecuritate conceſſis. Editæ ſunt Orationes illæ Nuntiorum *Eugenii IV.* in Appendice I. Synodi Baſileenſis, Num. XLIV. & XLV. pag. 872. & 884. Tom. XII. Conciliorum Editionis Labbeanæ.

Synodi Reſponſio ad Eugenii Legatos pro auctoritate conciliorum Generalium.

XIV. Ad hæc prolixam, luculentam, ac ſplendidam Reſponſionem dedit Sacra Synodus tertio Nonas Septembris ejuſdem anni MCCCCXXXII. quâ Summum Pontificem orat ne *contriſtet Spiritum Sanctum*, in quem delinquere formidabile eſt. Nihil porro gravius in Spiritum Sanctum committi, quàm perturbare Sacra Concilia, *quæ Spiritu Sancto diriguntur*, Id peccatum graviſſima pœna dignum eſſe, cùm, non in unam perſonam aut genrem, ſed in totum Chriſti corpus myſticum perpetretur. Hæc Oratorum *Eugenii*, ſeu potius Apoſtoli verba ab ipſis tam crebrò inculcata, *Non ſit Schiſma in Corpore* ipſimet *Eugenio* inculcari debere, cujus Sanctitatem per diverſos Oratores Synodus exoravit,

1. Cor. 1.

Ut ſicut Catholicum Pontificem decet, velit Catholicæ Eccleſiæ ſe conjungere, quam hoc Sacrum Concilium repræſentat. Si quæ ſciſſio ſit in Eccleſia, ejus Authorem cenſendum *Eugenium*: Quòd egregiis demonſtratur exemplis. *Si duo ad certum tempus, vel ad aliquod complendum opus ſocietatem iniiſſent, & alter eorum ante tempus vel operis finem velit ſocietatem dimittere, alter autem uſque ad finem temporis vel operis perdurare, quis horum cenſendus eſt ſocietatis ſciſſor ac diviſor? Si duobus ſervis mandat Dominus ut in agrum laboratum vadant uſque ad fructuum tempus, & alter in via retrocedit, alius autem in agro laborans uſque ad meſſem perſeveret, quis eorum alter alterum deſerere, & quis Domini mandatis obtemperare dicendus eſt? Et ſi recedens perſeveranti dicat: Recede & tu, ne ſit diviſio inter nos; an debet ille recedere, & potius conſervo quàm Domino parere? Nemo eſt tam habetis ſenſus qui non dijudicet...... Ecce juſſu Spiritus Sancti Univerſale Concilium legitimè congregatum eſt ad colendum agrum Dominicum. Adeſt à principio Summus Pontifex per Legatum ſuum, poſtea ante finitum tempus, & opere non completo recedit, deſeritque laborantes in agro Domini. Nunc igitur qui habet oculos videat quis diviſionem, ſciſſuram, rixam, contentionem, novitatem ac ſcandalum faciat? Nunquid propria auctoritate huc venimus? Si Eccleſia bis congregata in duobus Conciliis, ſi duo Romani Pontifices ita ſtatuerunt, ſi id agimus quod ipſe Spiritus Sanctus per organum Eccleſiæ decrevit, cur nobis dicitur,* Non ſit Schiſma in corpore? ...... *Olim Papa Joannes XXIII. congregato Conſtantiæ Concilio inde receſſit, dans ſuo receſſu, quantùm in eo erat, occaſionem diſſolutionis prætenſæ. Nunquid qui Conſtantiæ remanſerunt uſque in finem dicendi ſunt temerarii & præſumptuoſi? Nunquid ut ſequerentur Joannem, dicendum eis fuiſſet: Recedite hinc ne ſit Schiſma in corpore? An potius finaliter pronuntiatum fuit, receſſum ſuum fuiſſe illicitum & ſcandaloſum? Et quis non videat, plus eſſe expreſſè conari diſſolvere, quàm ſolùm corporaliter ex Concilio diſcedere? Igitur ſi hic pronuntiatum ſit hujuſmodi diſſolutionem non valuiſſe, nihil novi factum eſt. Qui uſque ad finem Conſtantiæ perſeveraverunt, ab omnibus commendati & laudati ſunt. Sic ſperamus in Domino contingere his, qui hic conſtanter perſeverarunt.* Sibi maximè cordi eſſe profitetur Synodus converſionem Græcorum & Huſſitarum, Coloſſenſem Arebiepiſcopum rogat, ut ſuo nomine Legationem ad Græcos pro eorum curanda reconciliatione ſuſcipiat cum aliis Collegis ipſi adjungendis. Falsò affingi Patribus quòd Summum Pontificem contemnant: paratos eſſe reverentiam *S. Petri Succeſſori* debitam ipſi exhibere: *Dummodo à corpore Eccleſiæ, extra quam non eſt ſalus, ſe nolit ſegregare.* Quod ſi fecerit, nunquid tamen & ipſi tacebunt tanquam canes muti non valentes latrare? Nunquid periclitantem Eccleſiam clauſo ore aſpicient? Aut *S. Pauli* exemplum non ſequentur, *qui reſtitit in faciem Cephæ in eo in quo reprehenſibilis erat?* Græcos non minùs facilè Baſileam venturos, quàm olim Lugdunum venerint, aut ad Conſtantienſe Concilium Oratores miſerint. Sed quæ ſpes ipſos ad Bononienſe Concilium venturos, ſi tam facilè Concilia diſſolvi videant; ſi tam ſolemne Concilium per ſeptennium expectatum, & à duobus Pontificibus Romanis indictum, re infectâ, in limine ipſo evaneſcat? Non videre Patres quæ ſpes converſionis Huſſitarum eſſe poſſit, *ſi Decreta Concilii Conſtantienſis, in quo illa hæreſis damnata eſt, infringantur.* Orant *Eugenium* ne *ſeipſum à corpore abſcindat*; hortantur ut priſcos imitetur Pontifices, *qui olim ſummo ſtudio ac cura fovebant Sacra Concilia, & ea ſummo honore proſequebantur: & quæ in illis fiebant, non ut ab hominibus, ſed à Spiritu Sancto dictata venerabantur.* Synodum ſemper debitum ſuæ Sanctitati reddidiſſe: *Semper reddat & ipſa quod debet univerſali Eccleſiæ, recognoſcendo Auctoritatem Concilii Generalis, juxta Decreta Sacræ Conſtantienſis Synodi. Et quoniam ſe offert ut Reformatio ab ipſo incipiat, ſi huic actioni debitus ordo ſervetur, utinam facta verbis compenſet! Sed hoc primùm ab eo munus Reformationis optari, ut*

tollat

tollat ante omnia diſſolutionem prætenſam, quæ juxta Decreta Concilii Conſtantienſis fieri non potuit, nec tolerari poteſt ſine Fidei & Status Eccleſiaſtici pernicie. Quantùm ad debitum ordinem, quem ſervandum *Eugenii* Oratores dixerant, id etiam ſe optare Patres Baſileenſes profitentur. *Sed nullum* (aiunt) *magis debitum ordinem eſſe credimus, quàm ut ille ſervetur, quem Patres noſtri in Concilio Conſtantienſi, in quo & ipſe adfuit, inſtituerunt.* Et hæc quidem Synodus ad Orationem Coloſſenſis Archiepiſcopi.

X.V. Ad Tarentini verò, probat inprimis Synodus, quæ de Romani Pontificis Primatu ab illo copiosè ac magnificè dicta ſunt, *Quòd Caput ſit & Primas Eccleſiæ, Vicarius Chriſti, & à Chriſto, non ab hominibus vel Synodis aliis Prælatus, & Paſtor Chriſtianorum, & ei datæ ſunt à Domino claves, & uni dictum eſt:* Tu es Petrus: *& ſolus in plenitudinem poteſtatis vocatus ſit, alii in partem ſolicitudinis:* Séque operam daturos in hoc Sacro Concilio Patres pollicentur, ut omnes de Summi Pontificis Poteſtate ita ſentiant. Sed nihilominus aſſerunt, *Ipſum Romanum Pontificem obedire teneri mandatis, ſtatutis, ordinationibus ac præceptis hujus Sanctæ Synodi Baſileenſis, & cujuſcumque alterius Concilii Generalis legitimè congregati, in his quæ pertinent ad Fidem, ad extirpationem Schiſmatis, & ad generalem Reformationem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris; quemadmodum declaratum extitit per Generale Concilium Conſtantienſe totam repræſentans Eccleſiam.* De auctoritate Eccleſiæ, Conciliíque Generalis multa præclarè dicit Synodus. Hujus Eccleſiæ tantam eſſe auctoritatem; ut ſola Chriſti Evangelia illa dicantur, quæ Eccleſia recipit: unde *S. Auguſtinus* ait; *Evangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ auctoritas commoveret. Eccleſia tanto privilegio à Chriſto Salvatore noſtro, qui eam ſanguine ſuo fundavit, dotata eſt, ut eam errare non poſſe firmiter credamus. Hoc ſolùm competit Deo naturâ, Eccleſiæ verò Privilegio.* Præter Eccleſiam nemini unquam tale munus communi lege conceſſum eſſe legimus, non Angelis, non primis hominibus: *Non Summis Pontificibus quorum nonnulli in hæreſes & errores lapſi eſſe dicuntur, & leguntur. Eccleſia ſola ſine ruga & ſine macula ulla eſt, quæ errare non poteſt in his quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt. Chriſtum, qui mentiri non poteſt, ſe cum ea permanſurum uſque ad finem Seculi, & eam per Spiritum Sanctum omnem veritatem docturum pollicitum eſſe.* Eamdem eſſe Conciliorum Generalium, & Eccleſiæ poteſtatem. *Definitum enim eſt in Concilio Conſtantienſi, quòd Synodus Generalis in Spiritu Sancto legitimè congregata, Catholicam repræſentat Eccleſiam, & poteſtatem à Chriſto immediatè habet.* Sanctiſſimos Pontifices reverentiam Conciliis Generalibus habuiſſe. Teſtem appellat *S. Celeſtinum I.* in Epiſtola ad Synodum Epheſinam ſcribentem: *Spiritus Sancti teſtatur præſentiam Congregatio Sacerdotum. Certum eſt enim quod legimus, quia nec poteſt Veritas ipſa mentiri, cujus in Evangelio iſta eſt ſententia:*

Matth. 18. 20. » Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine » meo, ibi & ego ſum in medio eorum. *Quod cùm ita ſit (nam nec brevi huic numero Spiritus Sanctus deeſt) quantò magis nunc intereſſe credamus in unum convenientium turba Sanctorum? Sanctum namque Concilium eſt pro debita veneratione collectum, in quo nunc Apoſtolorum frequentiſſimæ illius, quam legimus Congregationis aſpicienda reverentia eſt.* Laudat *S. Hieronymum* comparantem auctoritatem Concilii Soli; ut ſicut Sol ſuo ardore humores rivulorum ſiccat, ita Concilium ſua auctoritate omnem contrariam ſuperet argumentationem: *Poteram* (inquit) *omnes diſputationum tuarum rivulos hoc uno Eccleſiæ Sole ſiccare;* de auctoritate Concilii Generali loquens in fine Dialogi contra Luciferianos. Addit Synodus, Concilii auctoritatem Scripturæ Sacræ auctoritati comparari, quia, ut ait S. Auguſtinus, *Catholica Eccleſia per orbem diffuſa tribus modis probatur exiſtere: Quicquid in ea tenetur aut eſt auctoritas Scripturarum, aut Traditio univerſalis, aut certè propria & particularis inſtructio: ſed auctoritate tota conſtringitur, univerſali Traditione Majorum nihilominus tota.* Ecce par auctoritas Scripturarum, & univerſalis Traditionis. *Sed Concilia Generalia univerſali Traditione & conſenſu fiunt & recipiuntur.* Præterea Generalibus Conciliis par ac Evangeliis veneratio debetur. Ratio enim propter quam *Gregorius* quatuor prima Concilia ut *Evangelia* ſuſcipit & veneratur, iſta eſt: *Quia dum ſint univerſali conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit, quiſquis præſumit abſolvere quos ligant, & ligare quos abſolvunt.* Sed hæc ratio eadem quæ in cæteris Generalibus Conciliis: univerſali enim conſenſu conſtituta ſunt. Laudat & *S. Auguſtinum* ad *Januarium* ſcribentem: *Generalium Conciliorum ſaluberrimam Auctoritatem eſſe:* Quæ ſi ſaluberrima eſt, ſalutem continet: *Qui ergo Auctoritati Concilii contradicit, contra ſalutem agit.* Concilia errare non poſſe, ídque certum eſſe ex Scriptura Sacra, Actuum 15. ubi *S. Petrus* Concilio Hieroſolymitano præſidens, ait: *Viſum eſt Spiritui Sancto & Nobis.* Id ex eo confirmari, quòd *Quilibet Summus Pontifex qui eſt Caput Eccleſiæ tenetur, prout in Concilio Conſtantienſi ſtatutum fuit, quàmprimùm in Summum Pontificem electus eſt, profiteri coram ſuis Electoribus Fidem Catholicam tenere ſecundùm Traditiones Apoſtolorum, Generalium Conciliorum, & aliorum Sanctorum Patrum, maximè autem Sanctorum VIII. Conciliorum Univerſalium, videlicet primi Nicæni, ſecundi Conſtantinopolitani, tertii Epheſini, quarti Chalcedonenſis, quinti & ſexti Conſtantinopolitanorum, ſeptimi item Nicæni, octavi quoque Conſtantinopolitani, necnon Lateranenſis, Lugdunenſis, & Viennenſis Generalium Conciliorum; & illam Fidem uſque ad unum apicem immutilatam ſervare, & uſque ad animam & ſanguinem confirmare, defenſare, & prædicare.* Et ita profeſſus fuit *Martinus V.* Ita & *Eugenius IV.* Quilibet ergo Chriſtianus eamdem Fidem tenere debet. Porro ſi errare poſſent Concilia Generalia in his quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria, vanum ac pernicioſum eſſet ad talem Fidem Populum Chriſtianum adſtringi. Inde etiam Conciliorum Generalium auctoritatem probat Synodus Baſileenſis, quòd *Ab eorum Poteſtate nemo eximitur, etiam Summus Pontifex, ut extat Concilii Conſtantienſis Decretum in hæc verba:* Hæc Sancta Synodus Conſtantienſis, Generale Concilium faciens, *&c.* ordinat, ſtatuit, definit, decernit, & declarat ut ſequitur: & primò *Quòd ipſa in Spiritu Sancto legitimè congregata, Generale Concilium faciens, Catholicam militantem Eccleſiam repræſentans, Poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui quilibet cujuſcumque Statûs vel Dignitatis, etiamſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem, extirpationem Schiſmatis, Generalem Reformationem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris. Item declarat, quòd quicumque cujuſcumque Statûs vel Dignitatis, etiamſi Papalis exiſtat, qui Mandatis, Statutis, ſive Ordinationibus aut Præceptis hujus Sanctæ Synodi, & cujuſcumque alterius Concilii Generalis legitimè congregati, ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus, factis, vel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia Juris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo.*

ex ſuprema ſua Auctoritate ſuper loco & tempore celebrandi Concilii diſpenſare. Alienum eſſe à Chriſtiana Religione, Chriſti Vicarium impetere, & moleſtiâ afficere. In memoriam illis revocat Cap. *Aliorum hominum*, Diſt. IX. Quæſt. III. cujus hæc ſunt verba: *Aliorum hominum cauſas Deus voluit per homines terminari: ſed Sedis iſtius Præſulem ſuo ſine Quæſtione reſervavit arbitrio. Voluit B. Petri Apoſtoli Succeſſores cælo tantùm debere innocentiam, &c.* Cum ipſis graviter expoſtulat, quòd contra libertatem, auctoritatem, & poteſtatem Romani Pontificis plura Decreta ediderint ac promulgarint. Illos commiſiſſe aitin Cap. *Omnes*, XXII. Diſt. *Quia quiſquis cuilibet Eccleſiæ Jus ſuum detrahit, injuſtitiam facit: Qui autem Romanæ Eccleſiæ Privilegium detrahit, ab ipſo Summo omnium Eccleſiarum Capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in hæreſim labitur: & tùm ille vocetur injuſtus, hic dicendus eſt Hæreticus: Fidem quippe violat, qui adversùs illam agit, quæ Mater eſt Fidei: & ille contumax invenitur, qui eam cunctis Eccleſiis non prætuliſſe cognoſcitur.* Concilii deſiderium *Eugenio* & Patribus eſſe commune. Illum decreviſſe ut Concilium Generale celebretur, in quo ſua Sanctitas non ſolùm *adeſſe*, ſed & *præeſſe* vult: Statuere *Ut Reformatio à perſona ſua Sanctitatis inchoetur, non ſolùm à tempore quo ad Summum Apoſtolatus apicem aſſumptus eſt, ſed teneræ juventutis, protendaturque ad reliqua totius Romanæ Curiæ membra; demum ad alios mundi Principes atque Prælatos.* Duobus tantùm de capitibus Patres Baſileenſes *ab Eugenii* Decreto diſſentire, de loco ſcilicet, ac dilatione. Æqua offerre Optimum Pontificem; nimirum quemcumque alium in Italia Eccleſiæ immediatè ſubjectum locum; cujus Dominio pro tempore celebrandi Concilii ſe expoliare decrevit, & ſub Concilii poteſtate ponere. Ad locum verò à Patribus electum confeſtim Sanctitatem ejus acceſſuram, Prælatorum multitudinem maximam ſecum ducturam; alios abſque mora convocaturam, ipſos *Eugenii* Nuntios cum Baſileenſibus Patribus illuc ſtatim properaturos, plenariâ præteritorum veniâ, ac omnimoda libertate & ſecuritate conceſſis. Editæ ſunt Orationes illæ Nuntiorum *Eugenii IV.* in Appendice I. Synodi Baſileenſis, Num. XLIV. & XLV. pag. 872. & 884. Tom. XII. Conciliorum Editionis Labbeanæ.

Synodi Reſponſio ad Eugenii Legatos pro auctoritate conciliorum Generalium.

XIV. Ad hæc prolixam, luculentam, ac ſplendidam Reſponſionem dedit Sacra Synodus tertio Nonas Septembris ejuſdem anni MCCCCXXXII. quâ Summum Pontificem orat ne *contriſtet Spiritum Sanctum*, in quem delinquere formidabile eſt. Nihil porro gravius in Spiritum Sanctum committi, quàm perturbare Sacra Concilia, *quæ Spiritu Sancto diriguntur*. Id peccatum graviſſima pœna dignum eſſe, cùm, non in unam perſonam aut gentem, ſed in totum Chriſti corpus myſticum perpetretur. Hæc Oratorum *Eugenii*, ſeu potius Apoſtoli verba ab ipſis tam crebrò inculcata, *Non ſit Schiſma in Corpore* ipſimet *Eugenio* inculcari debere, cujus Sanctitatem per diverſos Oratores Synodus exoravit, *Ut ſicut Catholicum Pontificem decet, velit Catholicæ Eccleſiæ ſe conjungere, quam hoc Sacrum Concilium repræſentat.* Si quæ ſciſſio ſit in Eccleſia, ejus Authorem cenſendum *Eugenium*: Quòd egregiis demonſtratur exemplis. *Si duo ad certum tempus, vel ad aliquod complendum opus ſocietatem iniſſent, & alter eorum ante tempus vel operis finem velit ſocietatem dimittere, alter autem uſque ad finem temporis vel operis perdurare, quis horum cenſendus eſt ſocietatis ſciſſor ac diviſor? Si duobus ſervis mandat Dominus ut in agrum laboratum vadant uſque ad fructuum tempus, & alter in via retrocedit, alius autem in agro laborans uſque ad meſſem perſeveret, quis eorum alter alterum deſerere, & quis Domini mandatis obtemperare dicendus eſt? Et ſi recedens perſeveranti dicat: Recede & tu, ne ſit diviſio inter nos; an debet ille recedere, & potius conſervo quàm Domino parere? Nemo eſt tam habetis ſenſus qui non dijudicet...... Ecce juſſu Spiritus Sancti Univerſale Concilium legitimè congregatum eſt ad colendum agrum Dominicum. Adeſt à principio Summus Pontifex per Legatum ſuum, poſtea ante finitum tempus, & opere non completo recedit, deſeritque laborantes in agro Domini. Nunc igitur qui habet oculos videat quis diviſionem, ſciſſuram, rixam, contentionem, novitatem ac ſcandalum faciat? Nunquid propria auctoritate huc venimus? Si Eccleſia bis congregata in duobus Conciliis, ſi duo Romani Pontifices ita ſtatuerunt, ſi id agimus quod ipſe Spiritus Sanctus per organum Eccleſiæ decrevit, cur nobis dicitur,* Non ſit Schiſma in corpore? ...... *Olim Papa Joannes XXIII. congregato Conſtantiæ Concilio inde receſſit, dans ſuo receſſu, quantùm in eo erat, occaſionem diſſolutionis prætenſæ. Nunquid qui Conſtantiæ remanſerunt uſque in finem dicendi ſunt temerarii & præſumptuoſi? Nunquid ut ſequerentur Joannem, dicendum eis fuiſſet: Recedite hinc ne ſit Schiſma in corpore? An potius finaliter pronuntiatum fuit, receſſum ſuum fuiſſe illicitum & ſcandaloſum? Et quis non videat, plus eſſe expreſſè conari diſſolvere, quàm ſolùm corporaliter ex Concilio diſcedere? Igitur ſi hic pronuntiatum ſit hujuſmodi diſſolutionem non valuiſſe, nihil novi factum eſt. Qui uſque ad finem Conſtantiæ perſeveraverunt, ab omnibus commendati & laudati ſunt. Sic ſperamus in Domino contingere his, qui hic conſtanter perſeverarunt.* Sibi maximè cordi eſſe profitetur Synodus converſionem Græcorum & Huſſitarum, Coloſſenſem Archiepiſcopum rogat, ut ſuo nomine Legationem ad Græcos pro eorum curanda reconciliatione ſuſcipiat cum aliis Collegis ipſi adjungendis. Falsò affingi Patribus quòd Summum Pontificem contemnant: paratos eſſe reverentiam *S. Petri Succeſſori* debitam ipſi exhibere: *Dummodo à corpore Eccleſiæ, extra quam non eſt ſalus, ſe nolit ſegregare.* Quod ſi fecerit, nunquid tamen & ipſi tacebunt tanquam canes muti non valentes latrare? Nunquid periclitantem Eccleſiam clauſo ore aſpicient? Aut *S. Pauli* exemplum non ſequentur, *qui reſtitit in faciem Cephæ in eo in quo reprehenſibilis erat?* Græcos non minùs facilè Baſileam venturos, quàm olim Lugdunum venerint, aut ad Conſtantienſe Concilium Oratores miſerint. Sed quæ ſpes ipſos ad Bononienſe Concilium venturos, ſi tam facilè Concilia diſſolvi videant; ſi tam ſolemne Concilium per ſeptennium expectatum, & à duobus Pontificibus Romanis indictum, re infectâ, in limine ipſo evaneſcat? Non videre Patres quæ ſpes converſionis Huſſitarum eſſe poſſit, *ſi Decreta Concilii Conſtantienſis, in quo illa hæreſis damnata eſt, infringantur.* Orant *Eugenium* ne *ſeipſum à corpore abſcindat*, hortantur ut priſcos imitetur Pontifices, *qui olim ſummo ſtudio ac cura fovebant Sacra Concilia, & ea ſummo honore proſequebantur: & quæ in illis fiebant, non ut ab hominibus, ſed à Spiritu Sancto dictata venerabantur.* Synodum ſemper debitum ſuæ Sanctitati reddidiſſe: *Semper reddat & ipſa quod debet univerſali Eccleſiæ, recognoſcendo Auctoritatem Concilii Generalis, juxta Decreta Sacræ Conſtantienſis Synodi. Et quoniam ſe offert ut Reformatio ab ipſo incipiat, ſi huic actioni debitus ordo ſervetur, utinam facta verbis compenſet! Sed hoc primùm ab eo munus Reformationis optari, ut tollat*

1. Cor. 1.

tollat ante omnia diſſolutionem pretenſam, quæ juxta Decreta Concilii Conſtantienſis fieri non potuit, nec tolerari poteſt ſine Fidei & Status Eccleſiaſtici pernicie. Quantùm ad debitum ordinem, quem ſervandum *Eugenii* Oratores dixerant, id etiam ſe optare Patres Baſileenſes profitentur. *Sed nullum* (aiunt) *magis debitum ordinem eſſe credimus, quàm ut ille ſervetur, quem Patres noſtri in Concilio Conſtantienſi, in quo & ipſe adfuit, inſtituerunt.* Et hæc quidem Synodus ad Orationem Coloſſenſis Archiepiſcopi.

XV. Ad Tarentini verò, probat inprimis Synodus, quæ de Romani Pontificis Primatu ab illo copiosè ac magnificè dicta ſunt, *Quòd Caput ſit & Primas Eccleſiæ, Vicarius Chriſti, & à Chriſto, non ab hominibus vel Synodis aliis Prælatus, & Paſtor Chriſtianorum, & ei data ſunt à Domino claves, & uni dictum eſt:* Tu es Petrus: *& ſolus in plenitudinem poteſtatis vocatus ſit, alii in partem ſolicitudinis:* Séque operam daturos in hoc Sacro Concilio Patres pollicentur, ut omnes de Summi Pontificis Poteſtate ita ſentiant. Sed nihilominus aſſerunt, *Ipſum Romanum Pontificem obedire teneri mandatis, ſtatutis, ordinationibus ac præceptis hujus Sanctæ Synodi Baſileenſis, & cujuſcumque alterius Concilii Generalis legitimè congregati, in his quæ pertinent ad Fidem, ad extirpationem Schiſmatis, & ad generalem Reformationem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris; quemadmodum declaratum extitit per Generale Concilium Conſtantienſe totam repræſentans Eccleſiam.* De auctoritate Eccleſiæ, Conciliique Generalis multa præclarè dicit Synodus. Hujus Eccleſiæ tantam eſſe auctoritatem; ut ſola Chriſti Evangelia illa dicantur, quæ Eccleſia recipit: unde *S. Auguſtinus* ait; *Evangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ auctoritas commoveret. Eccleſia tanto privilegio à Chriſto Salvatore noſtro, qui eam ſanguine ſuo fundavit, dotata eſt, ut eam errare non poſſe firmiter credamus. Hoc ſolùm competit Deo natura, Eccleſiæ verò Privilegio.* Præter Eccleſiam nemini unquam tale munus communi lege conceſſum eſſe legimus, non Angelis, non primis hominibus: *Non Summis Pontificibus quorum nonnulli in hæreſes & errores lapſi eſſe dicuntur, & leguntur. Eccleſia ſola ſine ruga & ſine macula ulla eſt, quæ errare non poteſt in his quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt. Chriſtum, qui mentiri non poteſt, ſe cum ea permanſurum uſque ad finem Seculi, & eam per Spiritum Sanctum omnem veritatem docturum pollicitum eſſe.* Eamdem eſſe Conciliorum Generalium, & Eccleſiæ poteſtatem. *Definitum enim eſt in Concilio Conſtantienſi, quòd Synodus Generalis in Spiritu Sancto legitimè congregata, Catholicam repræſentat Eccleſiam, & poteſtatem à Chriſto immediatè habet.* Sanctiſſimos Pontifices reverentiam Conciliis Generalibus habuiſſe. Teſtem appellat *S. Celeſtinum I.* in Epiſtola ad Synodum Epheſinam ſcribentem: *Spiritus Sancti teſtatur præſentiam Congregatio Sacerdotum. Certum eſt enim quod legimus, quia nec poteſt Veritas ipſa mentiri, cujus in Evangelio iſta eſt ſententia:*

Matth. 18. 20. » Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine » meo, ibi & ego ſum in medio eorum. *Quod cùm ita ſit (nam nec brevi huic numero Spiritus Sanctus deeſt) quantò magis nunc intereſſe credamus in unum convenientium turba Sanctorum? Sanctum namque Concilium eſt pro debita veneratione collectum, in quo nunc Apoſtolorum frequentiſſima illius, quam legimus Congregationis aſpicienda reverentia eſt.* Laudat *S. Hieronymum* comparantem auctoritatem Concilii Soli; ut ſicut Sol ſuo ardore humores rivulorum ſiccat, ita Concilium ſua auctoritate omnem contrariam ſuperet argumentationem: *Poteram* (inquit) *omnes diſputationum tuarum rivulos hoc uno Eccleſiæ Sole ſiccare*, de auctoritate Concilii Generali loquens in fine Dialogi contra Luciferianos. Addit Synodus, Concilii auctoritatem Scripturæ Sacræ auctoritati comparari, quia, ut ait S. Auguſtinus, *Catholica Eccleſia per orbem diffuſa tribus modis probatur exiſtere: Quicquid in ea tenetur aut eſt auctoritas Scripturarum, aut Traditio univerſalis, aut certè propria & particularis inſtructio: ſed auctoritate tota conſtringitur, univerſali Traditione Majorum nihilominus tota.* Ecce par auctoritas Scripturarum, & univerſalis Traditionis. *Sed Concilia Generalia univerſali Traditione & conſenſu fiunt & recipiuntur.* Præterea Generalibus Conciliis par ac Evangeliis veneratio debetur. Ratio enim propter quam *Gregorius* quatuor prima Concilia ut *Evangelia* ſuſcipit & veneratur, iſta eſt: *Quia dum ſint univerſali conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit, quiſquis præſumit abſolvere quos ligant, & ligare quos abſolvunt.* Sed hæc ratio eadem quæ in cæteris Generalibus Conciliis: univerſali enim conſenſu conſtituta ſunt. Laudat & *S. Auguſtinum* ad *Januarium* ſcribentem: *Generalium Conciliorum ſaluberrimam Auctoritatem eſſe:* Quæ ſi ſaluberrima eſt, ſalutem continet: *Qui ergo Auctoritati Concilii contradicit, contra ſalutem agit.* Concilia errare non poſſe, idque certum eſſe ex Scriptura Sacra, Actuum 15. ubi *S. Petrus* Concilio Hieroſolymitano præſidens, ait: *Viſum eſt Spiritui Sancto & Nobis.* Id ex eo confirmari, quòd *Quilibet Summus Pontifex qui eſt Caput Eccleſiæ tenetur, prout in Concilio Conſtantienſi ſtatutum fuit, quàmprimum in Summum Pontificem electus eſt, profiteri coram ſuis Electoribus Fidem Catholicam tenere ſecundùm Traditiones Apoſtolorum, Generalium Conciliorum, & aliorum Sanctorum Patrum, maximè autem Sanctorum VIII. Conciliorum Univerſalium, videlicet primi Nicæni, ſecundi Conſtantinopolitani, tertii Epheſini, quarti Chalcedonenſis, quinti & ſexti Conſtantinopolitanorum, ſeptimi item Nicæni, octavi quoque Conſtantinopolitani, necnon Lateranenſis, Lugdunenſis, & Viennenſis Generalium Conciliorum; & illam Fidem uſque ad unum apicem immutilatam ſervare, & uſque ad animam & ſanguinem confirmare, defenſare, & prædicare.* Et ita profeſſus fuit *Martinus V.* Ita & *Eugenius IV.* » Quilibet ergo Chriſtianus eamdem Fidem te- » nere debet. Porro ſi errare poſſent Concilia » Generalia in his quæ ad ſalutem ſunt neceſſa- » ria, vanum ac pernicioſum eſſet ad talem Fi- » dem Populum Chriſtianum adſtringi. Inde » etiam Conciliorum Generalium auctoritatem probat Synodus Baſileenſis, quòd *Ab eorum Poteſtate nemo eximitur, etiam Summus Pontifex, ut extat Concilii Conſtantienſis Decretum in hæc verba:* » Hæc Sancta Synodus Conſtantienſis, Gene- » rale Concilium faciens, *&c.* ordinat, ſtatuit, » definit, decernit, & declarat ut ſequitur: & » primo *Quòd ipſa in Spiritu Sancto legitimè congre-* » *gata, Generale Concilium faciens, Catholicam mi-* » *litantem Eccleſiam repræſentans, Poteſtatem à Chri-* » *ſto immediatè habet, cui quilibet cujuſcumque Sta-* » *tûs vel Dignitatis, etiamſi Papalis exiſtat, obedire* » *tenetur in his quæ pertinent ad Fidem, extirpatio-* » *nem Schiſmatis, Generalem Reformationem Eccleſiæ* » *Dei in Capite & in membris. Item declarat, quòd* » *quicumque cujuſcumque Statûs vel Dignitatis,* » *etiamſi Papalis exiſtat, qui Mandatis, Statutis, ſive* » *Ordinationibus aut Præceptis hujus Sanctæ Synodi,* » *& cujuſcumque alterius Concilii Generalis legitimè* » *congregati, ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus,* » *factis, vel faciendis, obedire contumaciter contempſe-* » *rit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debitè pu-* » *niatur, etiam ad alia Juris ſubſidia, ſi opus fuerit,* »

recurrendo. Denique ſi admitteretur aliquod *Generale Concilium legitimè congregatum* errare poſſe, *tota Fides Catholica vacillaret, nec aliquid certi in Eccleſia haberemus*: quia qua ratione errare poſſet unum, errare poſſent & reliqua: quoniam (ut ait S. Auguſtinus) *Si ad Scripturas Sanctas admiſſa fuerint officioſa mendacia, quid in eis remanebit Auctoritatis? Quæ tandem de Scripturis illis ſententia proferetur, cujus pondere contentioſæ falſitatis obteratur improbitas?*

XVI. Ex his colligit Synodus: Ea quæ ab Archiepiſcopo Tarentino de Summi Pontificis Poteſtate dicta ſunt, non probare quominus *Ipſe Pontifex Mandatis univerſalis Eccleſiæ & Concilii Generalis obedire teneatur.* Sed id evincere duntaxat quòd *omnes ſingulares homines, particularéſque Eccleſiæ, ipſi Pontifici obedire debent, niſi in his quæ huic Sacræ Synodo, & cuilibet alteri legitimè congregatæ præjudicium generarent. Nam etſi ſit Caput miniſteriale Eccleſiæ, non tamen eſt major totâ Eccleſiâ: alioqui errante Pontifice, ſicut ſæpè contigit & contingere poteſt, tota erraſſet Eccleſia, quod eſſe non poteſt. Et ſi Caput ſit, & principalis Prælatus hujus corporis myſtici, eſt nihilominus intra corpus. Nam ſi extra corpus eſſet, non pertineret ad corpus, nec tunc Caput eſſet. Corpus igitur hoc totum continet, & ipſum quod dicitur Caput, & ſingula membra.*

Omnes Eccleſiæ particulares obedire tenentur Summo Pontifici.

Occupat deinde Synodus quorumdam reſponſionem, Quòd ipſa pars principalis potentior eſt ac dignior reliquo toto corpore & cæteris membris, adeóque illi potiùs parendum. Sed enim (inquit) ratio, experientia, & auctoritas dictant contrarium. Ratio, quia *Reliquum totum corpus, etiam non computato Papa, ſecundùm legem communem errare non poteſt in his quæ ſunt Fidei. Alioqui ſi errare poſſet, cùm certum ſit Papam errare poſſe, tunc & Papa & reliquo toto corpore errantibus, tota erraret Eccleſia, quod eſſe non poteſt.* Id etiam demonſtrat experientia, quia *Sæpè experti ſumus & legimus, Papam, licèt Caput & principalem Eccleſiæ partem, erraſſe; reliquum autem corpus, etiam Papa errante, erraſſe nunquam legimus.* Propterea Eccleſia aliquando Papam damnavit ac depoſuit: Nunquam verò Papa damnavit aut excommunicavit totum Eccleſiæ Corpus. *Licèt ergo tam Papa quàm Eccleſia claves habeant ligandi & ſolvendi, Papa tamen nunquam in totam Eccleſiam claves ligandi atque ſolvendi exercuit: Eccleſia autem ſæpè numero in Papam.* Auctoritas etiam Scripturæ idem probat. Nam quod dixit Chriſtus Matthæi 18. *Si peccaverit in te frater tuus, dic Eccleſiæ, & ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi* » *ut Ethnicus & Publicanus;* Omnes homines » comprehendit. Et quod *S. Petrus* & ejus Succeſſores ab ea Lege non ſint excepti, oſtendit *S. Paulus,* qui *In faciem reſtitit Cephæ, & coram omnibus. Eccleſiæ enim dixiſſe videtur, qui coram omnibus dixit. Probat hoc etiam auctoritas univerſalis Eccleſiæ, quæ non poteſt errare, quòd peccata Pontificum circa Fidem, vel Schiſma vel mores, poſſunt dici Eccleſiæ, cujus præceptis & ordinationibus tenentur obedire: & ſi obedire contempſerint, condignæ pœnitentiæ poſſunt ſubjici, & ad alia Juris remedia recurri, & per conſequens poſſunt excommunicari, quo facto ut Ethnici & Publicani habebuntur ..... Qualecumque ergo nomen Dignitatis aut Poteſtatis de Papa ſcriptum invenitur, ad particulares quoſcumque homines & ſingulares Eccleſiaſticos referendum eſt, non ſupra univerſalem Eccleſiam, ita ut potiùs Papa Eccleſiæ, quàm Eccleſia tota Papæ obedire cogatur. Nam etſi Papa major ſit in Eccleſia, non tamen major eſt tota Eccleſiâ. Unis autem quare dictum eſt,* Tibi dabo claves Regni Cœlorum, *Sancti Doctores exprimunt, ut unitatem deſignaret Eccleſiæ: & ideo ab unitate exordium proficiſcitur, ut Eccleſia Chriſti una eſſe monſtretur. Et Petrus, quando claves accepit, ut dicit Auguſtinus, Eccleſiam ſignificavit.*

Eccleſia infallibilis.

XVII. Ad ea ſubinde reſpondet Synodus, quæ de poteſtate & cauſis diſſolvendi Concilium *Eugenii* Oratores dixerant. Objectionem occupat dicentium: Sicut Papa congregare poteſt Concilium propria auctoritate, ita eâdem poteſt diſſolvere. Parem utriuſque rationem eſſe negat. Nam *Ante Congregationem Concilium non eſt: ſed ut primum congregatum eſt, ſtatim Poteſtas univerſalis Eccleſiæ, quæ eſt immediatè à Chriſto, & quam Concilium repræſentat, transfunditur in ipſum Concilium, vel potius continuatur in eo, & fit ipſum Concilium ſuper Papam & cunctos alios: Quemadmodum ſi quis homo ſubjiciat ſe alicui, poſtquam ſubjectus eſt, non poteſt ſe ab illa ſubjectione eximere, nec poteſtatem ſui Superioris diſſolvere ſine ſui Superioris conſenſu: quia quod à principio non fuit neceſſarium, ex poſt fit neceſſarium. Et hoc modo intelligenda ſunt Jura dicentia, Quòd Concilia per Romanæ Eccleſiæ Auctoritatem ſium & robur accipiunt. Robur enim (ut communiter) accipiunt ut congregentur; non ut congregata Poteſtatem judicandi & ſtatuendi à Papa conſequantur.* Addit, Statuta univerſalis Eccleſiæ pro univerſali bono maturè promulgata, à Summo Pontifice infringi non poſſe. Unde *S. Gregorius* ait: *Si ea deſtruerem, quæ Anteceſſores mei ſtatuerunt, non conſtructor, ſed everſor eſſe juſtè comprobarer.* Item: *Abſit à me ut Statuta Majorum cum Sacerdotibus meis infringam: quia mihi injuriam facio, ſi Fratrum meorum Jura perturbo.* Item S. *Leo* Papa: *Quæ ad perpetuam generaliter ordinata ſunt utilitatem, nulla commutatione varientur; nec ad privatum trahantur commodum, quæ ad bonum ſunt commune præfixa.* Item Gelaſius 1. *Confidimus quod nullus jam Chriſtianus ignoret, uniuſcujuſque Synodi conſtitutum, quod univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, nullam magis exequi Sedem præ cæteris oportere, quàm Primam: quæ & unamquamque Synodum ſua Auctoritate confirmat, & continua moderatione cuſtodit.* Item *Urbanus* Papa: *Sunt quidam dicentes, Romano Pontifici ſemper licuiſſe novas condere Leges: quod & nos non ſolùm non negamus, ſed etiam valdè affirmamus. Sciendum verò ſummopere eſt, quia inde novas leges condere poteſt, unde Evangeliſtæ aliquid nequaquam dixerunt: ubi verò apertè Dominus, vel ejus Apoſtoli, & eos ſequentes SS. Patres, ſententialiter aliquid definierunt, ibi non novam Legem Romanus Pontifex dare poteſt, ſed potius quod prædicatum eſt, uſque ad animam & ſanguinem confirmare debet.* Item *Zoſimus* Papa: *Contra Statuta Patrum jubere aliquid vel mutare, ne hujus quidem Sedis poteſt Auctoritas. Apud nos enim inconvulſis radicibus vivit antiquitas, cui Decreta Patrum ſanxerunt reverentiam.* Item: *Leo* Papa: *Ideo permittente Domino Paſtores hominum ſumus effecti, ut quod Patres noſtri, ſive in ſanctis Canonibus, ſive in mundanis affixere Legibus, excedere minimè debeamus. Contra ſanctorum Patrum quippe agimus ſaluberrima Inſtituta, ſi quod ipſi divino ſtatuerunt conſulto, intactum non conſervamus.* Denique Decreta quæ Papam à nemine in terris judicari poſſe ſtatuunt, ſic intelligenda Synodus eſſe reſpondet, *Quòd per quemcumque Clerum particularem Papa non judicatur, non tamen excludere Eccleſiam univerſalem: quam qui corrigentem non audierit;* Sit tibi *(inquit Chriſtus)* ſicut Ethnicus & Publicanus: *Quam eamdem Auctoritatem Gloſſa dicit etiam habere locum in Papam; & iſtud dicit in Cap. SI PAPA: Dummodo ſit tale crimen de quo poſſit accuſari, ut puta cùm ſcandalizaret Eccleſiam: ubi etiam dicit, nomine fratris quemlibet Chriſtianum contineri.* Hæc Synodi Baſileenſis

Canon., Sunt quidam.

ſileenſis Reſponſio ad *Eugenii IV.* Nuntios luculenter probat ſupremam Conciliorum Generalium Auctoritatem, cui alia quævis Poteſtas, etiam Pontificia ſubdita ſit: & argumenta diluit, quæ poſtmodum *Joannes de Turrecremata*, *Cajetanus*, *Jacobatius*, & *Bellarminus* Cardinales, adversùs Dogma illud Eccleſiaſticum objecerunt. Reſponſio illa Synodalis Concilii Baſileenſis quæ incipit: *Cogitanti*, extat poſt ejuſdem Acta inter Epiſtolas Synodales Num. III. Tom. XII. Conciliorum Editionis *P. Labbe*, pag. 673.

Panormitani ſententia de Concilii Generalis auctoritate.

XVIII. Ea tempeſtate varii Doctores varios lucubrarunt Tractatus *De Poteſtate Concilii ſupra Papam*; atque inter alios *Nicolaus Panormitanus* Archiepiſcopus commentatus eſt Caput *Significaſti*, *De Electione & Electi Poteſtate*: ubi docet; *In his quæ non pendent à plena Poteſtate Papæ, Concilium eſſe ſupra Papam. Unde non poteſt Papa diſponere contra diſpoſitum per Concilium. Vide 60. text. & Gloſſ. in Cap.* Anaſtaſius. *Hinc eſt quòd Concilium poteſt condemnare Papam de hæreſi, ut in Cap.* Si Papa XL. *Diſt. ubi dicitur quòd Papa poteſt eſſe Hæreticus, & de hæreſi judicari. Et dicunt Doctores in Cap.* In Fidei favorem. De Hæreſi, Lib. 6. *quòd Concilium eſt Judex.* Et paulò poſt ſubdit: *In Concertationibus Fidei, dictum unius privati eſſet præferendum dicto Papæ, ſi ille moveretur melioribus rationibus Novi & Veteris Teſtamenti quàm Papa.* Hæc vir maximus, quem *Pius II.* in Bulla Retractationis, *Orbis Sydus*, *& Pontificii Juris*, *totiúſque civilis Sapientiæ præcipuum lumen & clariſſimum* appellat: qui & ſingularem Tractatum ſcripſit *Pro Auctoritate*, *Veritate*, *& Juſtitia Baſileenſis Concilii.*

Joannis Antiocheni Patriarchæ ſententia de ſuprema Concilii Generalis auctoritate.

XIX. *Joannes* Patriarcha Antiochenus Opuſculum edidit, obtulitque Baſileenſi Concilio, in quo ſic præfatur: *Quia nonnulli os ſuum aperientes in Cælum, Poteſtatem Romani Pontificis ſupra Poteſtatem Sacrorum Generalium Conciliorum contra Juris Divini & Humani veritatem à Sanctis Patribus aliàs declaratam exaltare nituntur, & ob hoc quòd Dominus Eugenius Papa IV. veſtram Sacratiſſimam Synodum ad extirpationem hæreſum, Reformationem Eccleſiæ in capite & in membris, ac pacem in populo Chriſtiano procurandam legitimè congregatam, ſine conſenſu ipſius Sacræ Synodi diſſolvere potuerit, aſſerere publicè non verentur: Ego honorem ipſius Sacræ Synodi procurare, ac illius Decreta defendere Juramento adſtrictus, ne errori hujuſmodi, ſi ei non contradicerem, aſſentire viderer, Opuſculum præſens per me contra errorem hujuſmodi compoſitum, Sanctitati veſtræ cum humilitate duxi præſentandum, corrigendum, &c.* Quod autem Concilium ſit Romano Pontifice ſuperius, ex multis Juris Canonici capitibus probat; præcipuè verò ex Cap. *Quodcumque.* XXIV. Quæſt. I. quod ex *S. Auguſtino* ſumptum eſt, hæc verba Chriſti ad S. Petrum, *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in Cælo*, explicante; *Si hoc Petro tantum dictum eſt, non hoc facit Eccleſia. Si autem in Eccleſia fit, ut quæ in terra ligantur, in Cælo ligentur, & quæ ſolvuntur in terra, ſolvantur in Cælo: quia cùm excommunicat Eccleſia, in Cælo ligatur excommunicatus: Cùm reconciliat Eccleſia, in Cælo ſolvitur reconciliatus. Si ergo hoc in Eccleſia fit, Petrus quando claves accepit, Eccleſiam ſanctam ſignificavit.* Quod verbum exponit Archidiaconus, dicens: *Significavit, id eſt, ſub ſigno & nomine Eccleſiæ accepit. Unde* (inquit *Joannes* Antiochenus) *in quantum Petrus claves recepit ut Miniſter Chriſti & Eccleſiæ, & ſub ſigno & nomine Eccleſiæ, patet quòd Eccleſia ut Domina major eſt Petro ut Miniſtro ſuo.* Idem probat ex Decreto Generalis Concilii Conſtantienſis, Seſſione V. Item à ſimili: Si enim Rex iter ſuſcipiens extra Regnum, Reginam Sponſam ſuam Regni Procuratricem inſtituat; ſed quia non decet mulierem quotidie per Regnum diſcurrere, Supremum Miniſtrum præficiat qui Regis & Reginæ nomine Rempublicam adminiſtret: ſi Miniſter ille collatâ ſibi poteſtate, in Regis & Reginæ offenſionem, Regnique detrimentum abutatur, ſanè comprimi, puniri, & in ordinem redigi à Regina poteſt: idque Regis voluntati conſentaneum videtur, quem non eſt veriſimile Regnum ſuum in tali caſu ſine remedio dimittere voluiſſe. Chriſtus in Cælos aſcendens, dedit Poteſtatem ligandi & ſolvendi Eccleſiæ ſuæ, tum *S. Petro*, ejúſque Succeſſoribus Romanis Pontificibus. Si quis ergo Pontifex poteſtate ſacri regiminis abuteretur in offenſionem ac detrimentum Eccleſiæ, in everſionem Diſciplinæ & Politiæ Eccleſiaſticæ, poſſet Eccleſia Poteſtate clavium à Chriſto Sponſo ſibi traditâ contra Pontificem illum uti: alioqui ſequeretur abſurdum, quòd ſcilicet Chriſtus Eccleſiæ ſuæ non ſatis providiſſet.

Tract. in Joan. cap. 12.

Joannis Antiocheni Patriarchæ Reſponſio ad argumenta oppoſita.

XX. Argumenta deinde oppoſita diluit *Joannes Antiochenus*. Primum ſibi proponit in hunc modum: Concilia Generalia recipiunt auctoritatem à Papa, & non è contra, ut patet ex Cap. *Significaſti*, *De Electione*: Igitur Pontifex eſt ſuperior Concilio Generali.

Reſpondet: Concilia Generalia pendere à Papa ut congregentur, & ſine ejus Auctoritate non eſſe legitimè congregata, niſi neceſſitas immineat illa congregandi pro univerſalis Eccleſiæ bono, & Pontifex convocare nollet: Sed poſtquam legitimè congregata ſunt, *Poteſtas eorum non procedit à Papa, ſed à Chriſto immediatè*; ut conſtat ex Decreto Concilii Conſtantienſis.

Alterum argumentum erat: Quomodo ſtabunt Poteſtas Eccleſiæ & Poteſtas *Petri*, cùm ambæ à Chriſto immediatè procedant? Sic enim ſunt pares, adeóque una non eſt alterâ ſuperior; ut colligitur ex Cap. *Innotuit. De Electione.*

Reſpondet: Ab eodem quidem fonte procedere Eccleſiæ & Summi Pontificis Poteſtatem, ſed diverſimodè, & ordine ſuperioris & inferioris; illam ut Dominæ, hanc ut Miniſtri. Sicut ergo Poteſtas Diaconi ut Miniſtri, Preſbyteri Poteſtate inferior eſt, licèt ab eodem fonte immediatè deriventur, ſcilicet à Chriſto: Ita Poteſtas Summi Pontificis inferior eſt Poteſtate Eccleſiæ, quamvis utraque immediatè ſit à Chriſto.

Tertium argumentum petitum eſt ex Cap. *Ita Dominus.* XIX. Diſt. ubi dicitur Chriſtum munus Poteſtatis clavium ita *Ad omnium Apoſtolorum officium* pertinere voluiſſe, ut in Beatiſſimo *Petro Apoſtolorum omnium ſummo principaliter collocaret, ut ab ipſo quaſi quodam Capite dona ſua velut in corpus omne diffunderet.* Itaque nec ipſum Concilium Generale Juriſdictionem Eccleſiaſticam habet, niſi quatenus à Papa ipſi conceditur, adeóque non eſt Papa ſuperius.

Reſpondet: Id non ſequi, quia traditio Clavium non eſt facta *S. Petro* nomine ſuo tantùm, ſed nomine Eccleſiæ, cujus perſonam gerebat. *Nec recepit Poteſtatem ſupra Eccleſiam univerſalem, nec ſupra Concilium univerſale ipſam repræſentans, ſed ſupra ſingularia membra Eccleſiæ, ſecundum communem Theologorum opinionem.* Idque colligit ex *Gelaſio*, Cap. *Quamvis.* XXI. Diſt. & *Gregorio* Cap. *Ecce*, XCIX. Diſt. Sicut itaque caput in corpore humano ad directionem & gubernationem membrorum ordinatum eſt, & nihilominus ſi languidum efficiatur & infirmum, licet membris illud ligare & cauterio inurere, ne morbus in totum

corpus diffundatur, & in totius interitum vergat: & ſi Papa furioſus evaderet, liceret ſubditis ipſum capere & ligare, pro ſalute corporis: *Multò magis licere debet Concilio Generali pro ſalute animarum, ſi pravo regimine ſubditorum animas in viam damnationis induceret.*

Quartum argumentum arceſſitum erat ex Cap. *Nemo.* 1. IX. Quæſt. III. ubi dicitur: *Nemo judicabit Primam ſedem.*

Reſpondet: Hæc & ſimilia Juris capita intelligi de peccatis occultis Summi Pontificis, quæ Dei Judicio relinquuntur, VI. Quæſt. 1. Cap. *Si omnia*; & etiam de publicis cùm Pontifex ad correctionem paratus eſt. Et à Judicio Papæ privatos quoſque excludi, non Eccleſiam univerſalem, nec Generale Concilium illam repræſentans. Non poſſe tandem judicari Primam Sedem, niſi à juſtitia deflectat Pontifex in ea ſedens, cum Eccleſiæ ſcandalo, nec emendari velit: unde ſubditur: *Juſtitiam temperare deſiderantem.* Denique Decreta illa ſpectare tempus quo Concilium Generale non eſt congregatum, & caſus in quibus non agitur de Fide, de extirpatione Schiſmatis, & Reformatione generali Eccleſiæ in Capite & in membris, aut de rebus ad hæc tria capita pertinentibus, prout à Concilio Conſtantienſi declaratum eſt.

Quintum argumentum erat: Papa eſt Caput Eccleſiæ, ut habetur in Cap. *Fundamenta, De Electione, Lib.* 6. & aliis.

Reſpondet: *Caput eſſe miniſteriale* duntaxat, *quod non recipit Poteſtatem ſupra univerſalem Eccleſiam, nec etiam ſupra Concilium Generale illam repræſentans, ſed ſupra ſingularia membra ipſius Eccleſiæ.* Legerat ſanè Joannes Antiochenus, quod *S. Gregorius Magnus* Lib. IV. Epiſtola XXXVIII. ad Joannem Conſtantinopolitanum ſcribit: *Petrus Apoſtolus primum membrum ſanctæ & univerſalis Eccleſiæ eſt. Paulus, Andreas, Joannes, quid aliud quàm ſingularium ſunt plebium Capita? Et tamen ſub uno Capite membra ſunt Eccleſiæ.* Sub Chriſto ſcilicet Capite principali primum Eccleſiæ Catholicæ membrum ei ſubjici conſequens eſſe intellexit. Legerat Concilii Conſtantienſis, & *Martini V.* Romani Pontificis in eadem Synodo Cenſuram in Articulum illum XLI. Wickleffi: *Non eſt de neceſſitate ſalutis credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias:* his conceptam verbis: *Error eſt, ſi per Romanam Eccleſiam intelligat univerſalem Eccleſiam, aut Concilium Generale, aut pro quanto negaret Primatum Summi Pontificis ſuper alias Eccleſias particulares.* Legerat interrogationem ex ejuſdem Pontificis præſcripto faciendam Huſſitis ad Eccleſiæ fidem & unitatem redeuntibus: *Item utrum credat quod Papa canonicè electus, qui pro tempore fuerit, ejus nomine proprio expreſſo, ſit Succeſſor B. Petri, habens ſupremam Auctoritatem in Eccleſia Dei.* Animadverterat Pontificem conſultò dixiſſe, *in Eccleſia*, non *ſupra Eccleſiam Dei*, quæ per univerſale Concilium repræſentatur, ne Concilii ipſius Conſtantienſis Decretis à ſe confirmatis contrarium Dogma docuiſſe videretur.

Sextum argumentum ſumptum eſt ex Capite *Significaſti, De Electione*, in quo habetur: *In Statutis Conciliorum Generalium apertè intelligi Auctoritatem Romanæ Eccleſiæ exceptam.*

Reſpondet: Auctoritatem Eccleſiæ Romanæ miniſterialem eſſe reſpectu Eccleſiæ univerſalis, quoad Eccleſias particulares: ſicut *S. Petrus* eſt Miniſter Eccleſiæ Sponſæ Chriſti reſpectu Eccleſiarum particularium, quibus Eccleſia Romana prælata eſt, XXI. *Diſt. Quamvis:* Quòdque ipſa Auctoritas Eccleſiæ Romanæ ut miniſterialis Eccleſiæ univerſalis, in Statutis Conciliorum Generalium intelligitur excepta, *Ad declarandum, interpretandum, & moderandum, dicta Statuta ſecundum varietatem temporum pro bono Reipublicæ, quandocumque Conciliis Generalibus non congregatis, Eccleſiæ Romanæ* pro publica utilitate *videtur faciendum: & vocatur dicta Eccleſiæ Romanæ Auctoritas excepta, apud Doctores & Magiſtros, ἐπιείκεια.* Hæc & alia *Joannes Antiochenus* in Opuſculo, quod ſuos nihilominus nævos habet, ac locutiones quaſdam duriores. Editum eſt Appendice I. Concilii Baſileenſis, Num. XLVII. pag. 911. Tom. XII. Conciliorum Editionis *P. Labbe.* Ex his rursùs Argumenta *Joannis à Turrecremata* contra Supremam Conciliorum Generalium Auctoritatem facilè diluentur.

XXI. Iiſdem temporibus *Nicolaus de Cuſa*, Germanus, *S. Florini* Conſtantienſis Decanus, poſtea S. R. E. Cardinalis, tres libros doctiſſimos *De Catholica Concordantia* ſcripſit. Libro II. Cap. XVII. hanc ſtatuit Propoſitionem: *Univerſale Concilium, quod univerſam Catholicam Eccleſiam repræſentat, eſſe ſupra Patriarchas, & Romanum Pontificem, credo dubium eſſe non debere.* Hanc luculenter probat ex eo quòd in Generalibus Conciliis geſta & judicata per Romanum Pontificem, etiam ſynodicè, inveniuntur repetita & examinata, ut in Chalcedonenſi Concilio Judicium *S. Leonis* contra Eutychianam hæreſim, & *Eutychetem* ac *Dioſcorum*: & in Sexta Synodo Judicium *Martini* Papæ contra *Pyrrhum* & *Sergium*: & in Octava Synodo Univerſali Judicium *Nicolai I.* & *Adriani II.* Romanorum Pontificum contra *Photium*, &c. Unde *S. Auguſtinus* Epiſtola 162. ad *Glorium* & *Eleuſium*, poſtquam tractavit de Sententia LXX. Epiſcoporum contra *Cecilianum*, & quomodo illa per *Melchiadem* Papam, & alios Epiſcopos à *Conſtantino* Auguſto ei adjunctos retractata fuit, refert illos contra *Melchiadis* aliorúmque Epiſcoporum Sententiam conclamaſſe, quaſi malos Judices perpeſſos. Quæ vox eſt omnium malorum litigatorum, cùm fuerint etiam manifeſtiſſima veritate ſuperati: quaſi non eis adhuc juſtiſſimè dici poſſit: *Ecce putemus illos Epiſcopos, qui Romæ judicarunt, non bonos Judices fuiſſe, reſtabat adhuc Plenarium Eccleſiæ univerſæ Concilium, ubi etiam cum ipſis Judicibus cauſa poſſet agitari, ut ſi malè judicaſſe convicti eſſent, eorum Sententiæ ſolverentur: quod utrum fecerint, probent. Nos enim non eſſe factum facilè probamus, ex eo quòd totus orbis communicat ei: aut ſi factum eſt, etiam ibi ſunt victi.* Igitur ex ſententia *S. Auguſtini*, poſt Romani Pontificis Judicium, univerſale Concilium totius orbis ſupereminet, quod Sententiam ab eo, Synodóque ejus latam confirmare poſſit, vel reſcindere.

Nicolai de Cuſa ſententia de ſuprema Concilii Generalis auctoritate.

Idem probat *Nicolaus de Cuſa* ex VIII. Synodo Oecumenica Canone XXI. ſtatuente: *Ut Univerſalis Synodus cum convenienti reverentia quamlibet quæſtionem de Romanorum Sede exortam audire teneatur, & in ea profectum facere, non tamen audacter dicere Sententiam in Summos ſenioris Romæ Pontifices.* 3. Idem probat ex Decretis Concilii Conſtantienſis & Baſileenſis. 4. Quia poteſtas ligandi & « ſolvendi, & infallibilitas, & indiviſibilitas « propter Chriſti aſſiſtentiam uſque in conſum- « mationem ſeculi, eſt in ipſa Catholica vera Ec- « cleſia. Cùm autem Summus Pontifex ſit mem- « brum illius Eccleſiæ, quæ corpus Chriſti myſti- « cum eſt; & infallibilitas non cuilibet membro, « ſed toti Eccleſiæ promiſſa eſt: tunc non dubium, « poteſtatem indeviabilem ligandi & ſolvendi « totius Eccleſiæ eſſe ſupra poteſtatem Romani « Pontificis, quamquam ab eodem principio li- « gandi

gandi & ſolvendi poteſtas tam Eccleſiæ quàm Papæ fluat. 5. Idem probat Cap. xx. ex eo quòd Romanorum Pontificum Epiſtolas & ſcripta ad Concilium miſſa univerſale ipſum Concilium examinaverit. Epheſinum Epiſtolam *S. Celeſtini*, Chalcedonenſe Epiſtolam *S. Leonis* ad *Flavianum*, Concilium Sextum Epiſtolam *Agathonis*, Octavum Epiſtolam *Adriani II.* cujus Legati Actione III. interrogaturot, *An canonicè & ſynodicè facta fuiſſet Epiſtola?* Sancta Synodus dixit: *Canonica, & ordinata, & plena juſtitiâ eſt Epiſtola, quæ lecta eſt Sanctiſſimi Papæ Adriani.* Et *Metrophanes* Smyrnenſis Epiſcopus dixit: *Cognovimus Sanctiſſimi Papæ Romani ſolertem locutionem & pudorem, quem in divinis, & circa divinorum Canonum cuſtodiam & obſervantiam habet.* Quæ quidem Canonum cuſtodia & obſervantia Romanæ Eccleſiæ Judicio tribuit firmitatem, & in ea maximè ſplendeſcit Pontificius Primatus. Unde *Nicolaus I.* in Epiſtola *ad Photium*, poſtquam Sedis Apoſtolicæ Primatum explicuit, ſubdit: *Quomodo univerſitas credentium à Romana Eccleſia doctrinam requirit, & integritatem fidei depoſcit, & criminum ſolutionem, qui Dei gratiâ digni ſunt, quoniam Caput Eccleſiarum eſt, à qua rectitudinem atque ordinem in cunctis utilitatibus atque Eccleſiaſticis Inſtitutionibus, omnes Eccleſiæ exquirunt: Quia ipſa Romana Eccleſia Canonicas & Synodicas SS. Patrum Sanctiones inviolabiliter atque irrefragabiliter retinet: & hinc eſt quod ejus Judicium firmum eſt.* Decreta verò *Nicolai I.* *Cauſa* IX. *Quæſt.* III. & XVII. *Quæſt.* IV. quæ Sententiam Papæ à nemine retractari poſſe aſſerunt, de ea ſententia loquuntur, quam ſecundùm Canones latam eſſe manifeſtum eſt; alioqui ſi dubium ſit an deflexerit à Canonibus totius Mundi reverentiâ conſecratis, ad examen Concilii Generalis revocari poteſt, ab eáque retractari. Unde in Octava Synodo Oecumenica, Actione IV. intercedentibus Sedis Apoſtolicæ Legatis ne ſemel à *Nicolao I.* Pontifice Maximo judicata retractarentur, obtinuerunt Principes & Senatores, conteſtari nolle ſe geſtis ut teſtes ſubſcribere, niſi admitterentur à Synodo, quorum intererat, ad opponendum hujuſmodi judicatis, ſi quid haberent. Et ſurrexit *Metrophanes* Metropolita Smyrnenſis, Synodique totius nomine reſpondit: *Probantes verba Magnificentiſſimorum Principum, invenimus ea juſta & congruentia: Hæc ſcrevimus omnes Epiſcopi, & Sancta Synodus.* Ex Decreto itaque Synodi Generalis VIII. Judicium *Nicolai I.* & Patriarchalis ejus Synodi de *Photio*, conſentientibus tandem Sedis Apoſtolicæ Legatis retractatum eſt. Ex quo apparet, Concilium univerſale eſſe Romano Pontifice ſuperius. Id luculentè confirmatur ſuffragio *Zachariæ* Chalcedonenſis Epiſcopi Actione VI. ejuſdem Concilii Oecumenici Octavi, dum ei Sententia Romani Pontificis objiceretur. *Papa Nicolai* (inquit) *& aliorum Patriarcharum Canon princeps eſt: & ſecundùm illum agentes, nihil faciunt extra id quod decet: Cùm verò extra hunc faciunt, ſive Papa Nicolaus, ſive alius quiſquam, non acquieſcimus.* Et infra: *Si facta ſunt hæc à Nicolao cum Canone, ſequimur, & convenimus, & roboramus, & contraria illis non ſapimus: Si verò ſunt facta extra Jus vel Canonem, non Nos illa vituperamus ſeu projicimus, ſed Canon.*

Canonum obſervantia Romani Pontificis Judicio tribuit firmitatem.

Denique ſuperiorem Pontificia Concilii Auctoritatem probat *Nicolaus de Cuſa* ex ipſo, quòd tunc celebrabatur, Concilio Baſileenſi. *Videmus nunc* (inquit) *mirabili modo actum, quòd Concilium Baſileenſe eſt fortiter Dei gratiâ firmatum, licèt in principio multis dubioſis fluctuationibus quaſſaretur: & hoc ſolum à Deo eſt, qui eſt Veritas permanens. Ergo omnia acta à principio per inſpirationem Spiritus Sancti credamus firmiter. Mirum ſatis cur in prima Seſſione poſito fundamento in Cap. FREQUENS, Concilii Conſtantienſis, ad tria ſe convertit, ſcilicet extirpationem hæreſum, Reformationem morum univerſæ Eccleſiæ, & pacem Chriſticolarum. Inſpirabat hæc indubiè Spiritus Sanctus, ne cum Papa fortè reſiſtere vellet, quævis dubitatio utilitatis Concilii oriri poſſet, in his tribus jam definitio præceſſit in Conſtantienſi Concilio ampliùs indiſputabilis & immutabilis. Ad hoc etiam firmum, ante etiam adventum adverſitatis, ſe contulerat non abſque divino inſtinctu Concilium. Subſequuta eſt præſens tranſlatio, aut veriùs diſſolutio Concilii per Papam. Poſtquam ſequitur ſecunda Seſſio Concilii, quæ in mirabili ſyllogiſmo ſic concludit argumenta:* Papa omnibus Reformatoriis Decretis obedire tenetur: Decretum de celebratione Concilii ſtatuto tempore pertinet ad Reformationem: Ergo ipſi ſubeſt Papa: Igitur mutare aut tollere non poteſt. Major eſt Decretum Concilii Conſtantienſis. Minor probatur ex Decreto, *FREQUENS. Si Spiritus Sanctus, hunc ſyllogiſmum indubiè dictavit in Sacro Concilio, quid opus eſt ampliùs diſputare, aut dubitare an ita Papa per Decreta Reformatoria ligari poſſit, quod in contrarium venire non poſſit? Iterum, ſi Conſtantienſe Concilium dicit, Papam non obedientem puniri poſſe, tunc vigeret ſit Concilium; non dependet totaliter à Papa: Quia dum nollet, eſſet. Quomodò unquam puniretur, qui per ſolum Concilium puniri poteſt? Item Decretum Conſtantienſis & Senenſis Conciliorum dicit Patres Baſileæ congregatos hoc tempore verè facere Concilium. Papa dicit, Quia ipſe non vult, non eſſe. Quis eſt adeo inſanus, qui diceret falſam eſſe Conciliorum Sententiam, in qua neceſſario includebatur Auctoritas Romani Pontificis, & veram eſſe voluntatem Papæ Eugenii? Si Spiritus Sanctus ſe Baſileæ hoc tempore in Univerſali Concilio vellet inſpirare, dum ederentur Decreta prætactorum Conciliorum; quomodo poteſt Papa Eugenius dicere, Hoc verum eſſe ſi ipſe velit, & non aliter: ac ſi inſpiratio ipſius Sancti Spiritus foret in poteſtate Romani Pontificis, quod tunc quando ipſe velit, inſpiret.* Hæc *Nicolaus de Cuſa* Lib. II. *De Concordantia Catholica*, quos Libros nuſquam retractavit, etſi poſtremam Concilii diſſolutionem & tranſlationem Ferrariam approbaverit, & relicta Synodi Baſileenſis, ex quo ab Oecumenica Auctoritate deſeciſſe viſa eſt, defenſione, ab *Eugenii* partibus ſteterit, ſive ſpe Cardinalatûs, quem à *Nicolao V.* conſecutus eſt; ſive (quod de tanto viro credere malim) uno veritatis, æquitatis, paciſque Eccleſiaſticæ ſtudio, ut probat ejus Epiſtola ad *Rodericum* Archidiaconum de Trevino, Caſtellæ Regis Oratorem, anno MCCCCXLII. datâ. Cùm his vero *Nicolai de Cuſa* argumentis, ſi *Joannis à Turrecremata* argumenta pro contraria Sententia abſque præjudiciis conferantur, levioris ponderis invenientur.

XXII. *Gregorius Corrarius*, Venetus, Romanæ Eccleſiæ Protonotarius, ad *Sigiſmundum* Imperatorem Orationem habuit anno MCCCCXXXIII. pro Concilio Baſileenſi, VI. Idus Octobris, in loco ipſo Concilii: in qua reſpondens calumniatorum oblocutionibus in Sacram illam Synodum, ita ſecundam ipſorum querimoniam proponit ac refellit: *Secundò dicunt, Nimis circa Sedem Apoſtolicam intentos eſſe hos Patres, cætera minùs curare. Scire velim ab his, ſi quiſpiam eorum, ut digni eſſent, omnium membrorum vitio laboraret, priùſne in caput, an fortaſſe in pedes curam conjiciendam putaret? Si nemo tam delirus, qui non in caput fateatur, cur carpitur hæc Sancta Synodus; ſi, ut ratio atque ordo poſcebat, Capitis imprimis curam habendam cenſet, à quo ſalutem totius corporis neceſſe*

Gregorii Corrarii Oratio pro Concilio Baſileenſi.

neceſſe eſt derivari? Nec tamen reliqua membra neglectui eſſe concedo, cæterùm ad illa præcipuè intendi quibus omiſſis Status Eccleſiæ ſtare non poteſt. Nam quis non videat, quamlibet multa egerimus Decreta, Sanctiones, Leges, nequicquam fieri omnia, niſi Sedes Apoſtolica exequatur?

Acta Seſſionis ſextæ.

XXIII. *Seſſione VI.* Concilii Baſileenſis die ſexta Septembris anno MCCCCXXXII. celebrata, Promotores Concilii contumaciam *Eugenii IV.* Romani Pontificis accuſarunt, quòd nec diſſolutionem Concilii revocaſſet, nec comparuiſſet per ſe vel Procuratores, die ipſi dictâ in tertia Seſſione. Quâ expoſtulatione excitati Pontificis Nuncii petierunt, ut ad vitanda ſcandala, quæſtione contra Papam & Cardioales ſuperſederetur. Accuſata eſt ab iiſdem Promotoribus Cardinalium contumacia: quorum abſentiam cùm aliqui excuſarent, rationum examen duobus Epiſcopis demandatum eſt, qui de iis ad Patres referrent.

Acta Seſſionis ſeptimæ.

XXIV. *Seſſio ſeptima* die ſextâ Novembris ejuſdem anni celebrata eſt, in quâ iterum promulgatum eſt Decretum Seſſionis IV. de non eligendo Summo Pontifice extra locum Concilii: & tempus ingreſſûs Conclavis, pendente Concilio, ad ſexaginta dies prorogatum eſt, propter multorum Cardinalium abſentiam. Denique Beneficia Cardinalium contumacium permiſſa ſunt Ordinariorum collationi, nullâ habitâ ratione Reſervationum Sedis Apoſtolicæ.

Acta Seſſionis octavæ.

XXV. *Octavâ Seſſione* die XVIII. Decembris ejuſdem anni celebratâ, *Eugenio* Papæ tempus ampliatum eſt ad ſexageſimum diem, intra quod Intervallum, niſi attentatam Concilii diſſolutionem, & alterius convocationem irritas decerneret, abſque ulteriori monitione & declaratione ſecundùm ſeveritatem Juris in Ipſum ageretur. Omoes Promotiones ab ipſo factas, infra hoc tempus, ad hujuſmodi fovendam diſſolutionem, nullius fore roboris declaratum eſt. Cardinales ſub pœnâ privationis Beneficiorum. Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, aliique, ſub pœnis Juris, ad Synodum accedere abſque mora juſſi. Decretum etiam eſt, Sicut unica eſt Eccleſia Sancta Catholica, ſic eſſe non poſſe, niſi unicum Generale Concilium, ipſam ſanctam Eccleſiam Catholicam repræſentans. Cùm ergo Baſileenſe Concilium Decretis ſacrorum Generalium Conciliorum Conſtantienſis & Senenſis, & duorum Romanorum approbatione Pontificum, ſcilicet *Martini V.* & *Eugenii IV.* ſit congregatum, eo durante aliud Concilium Generale alibi celebrari non poſſe. Quocirca quicumque hoc ſtante Concilio aliam Congregationem ſub nomine Generalis Concilii habere aut facere præſumpſerit, non fore *Concilium*, ſed factioſum *Schiſmaticorum Conventiculum*. Synodus itaque ſub obteſtatione divini judicii, quod *Core*, *Dathan*, & *Abiron* contigit, necnon ſub pœnis contra Schiſmaticos à Jure latis, omnes Fideles admonet, cujuſcumque ſtatûs aut dignitatis, etiamſi *Papalis*, *Imperialis*, *vel Regalis* exiſtant, & in virtute ſanctæ obedientiæ ipſis præcipit, ne aliam Congregationem ſub nomine Generalis Concilii facere præſumant. Declarat etiam S. R. E. Cardinales, & alios quoſcumque Viros Eccleſiaſticos, qui ſe Bononiam, vel quempiam alium in locum pro celebratione Concilii contulerint, ipſo facto ſententiam excommunicationis, & privationis omnium Dignitatum, Officiorum & Beneficiorum incurriſſe. Edixit præterea Synodus, ne Romanus Pontifex eorum qui Baſileenſi Concilio intereſſent, aut adhærerent, Beneficia aliis conferret: alioqui collatio irrita eſſet. Prohibuit demum, ne nova onera vel tributa tertiis Romanæ Eccleſiæ, vel cæteris imponeret, aut earum alienationes, infeudationes, & impignerationes faceret: factas vel faciendas irritas declaravit.

Acta Seſſionis nonæ.

XXVI. *Seſſio nona* die XXII. Januarii anni MCCCCXXXIII. celebrata eſt, in qua Synodus *Sigiſmundi* Cæſaris protectionem ſuſcepit, omnéſque Sententias, etiam *privationem Regnorum, Provinciarum, dominiorum, honorum, & quarumlibet Dignitatum forſan continentes*, ab *Eugenio* Papa, aut alio ejus nomine in ipſum *Sigiſmundum* latas aut ferendas reſcidit. Ejuſdem protectionis beneficium *Vuillelmo* Bavariæ Duci, & aliis Concilio adhærentibus conceſſit: univerſiſque Chriſti Fidelibus ſub pœna Excommunicationis, *& privationis Dignitatis cujuſlibet, Eccleſiaſticæ vel Mundanæ*, interdixit ne *Eugenio* Papæ aut alteri ejus nomine in hujuſmodi Sententiarum executione parerent.

Acta Seſſionis decimæ.

XXVII. *Seſſio decima* die XIX. Februarii ejuſdem anni celebrata eſt, in qua *Eugenii* contumacia iterum accuſata, Is ad valvas ab Uticenſi & Novarienſi Epiſcopis proclamatus: delegati à Sacra Synodo Judices ad examen quæſtionis in eumdem *Eugenium* habitæ.

Eugenius IV. Concilii diſſolutionem reſcindit.

XXVIII. Interea *Eugenius IV.* tum *Sigiſmundi* Cæſaris aliorúmque Principum adhortationibus, cùm ipsâ cauſæ æquitate victus, Concilii Baſileenſis diſſolutionem reſcidit Diplomate dato XVI. Kalendas Martii, quod incipit, *Ad Sanctam Petri Sedem*: quo recenſitis cauſis congregationis & diſſolutionis Concilii, ſignificat ſe ex fideli plurimorum relatione accepiſſe, cauſas quæ Baſileenſis Concilii celebrationem impediebant ceſſaſſe; bellorum ſedatas tempeſtates; Bohemorum Oratores Baſileam veniſſe; majoremque Prælatorum ac Doctorum confluxiſſe numerum. Proinde cùm reprehenſibile non ſit, ſi ſecundùm varietatem temporum Statuta quandoque varientur humana, ſuperiori diſſolutionis Decreto non obſtante, ſtatuit & jubet de conſilio S. R. E. Cardinalium ut Baſileæ Sacrum Generale Concilium per ſuos Legatos illuc quantocyus tranſmittendos, & qui ſuo nomine eidem præſideant, celebretur: mandatque omnibus & ſingulis Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis qui ad Concilia Generalia venire tenentur, ut ad dictum Baſileenſe Concilium infra tres menſes conveniant. Hoc *Eugenii* Diploma editum eſt Appendice I. Concilii Baſileenſis Tom. XII. Conciliorum Editionis *P. Labbe*, pag. 941. Antequam verò hæc ad Patrum Baſileenſium notitiam perveniſſent, auditi ſunt in Synodo miſſi ab *Eugenio* Legati, *Joannes Mella* Protonotarius Apoſtolicus, & Epiſcopus Cervienſis, duóque Abbates, ad VIII. Idus Martias: qui Legationem ſuam in hunc ſere modum expoſuerunt: Potuiſſe Pontificem de plenitudine poteſtatis legitimè Concilium diſſolvere & transferre, integris Conſtantienſis Concilii Sanctionibus: Placere tamen ejus Sanctitati pacis & concordiæ causâ aliquid de Jure ſuo remittere: Ac proinde orare ut tranſlationem Concilii Bononiam æquo animo Patres ferrent, quam ipſe pro publica duntaxat Eccleſiæ utilitate decreviſſet: Ipſum Decretorum omnium contra Patres promulgatorum abrogationem polliceri, ſi & Ipſi ſua in Pontificem, eique adhærentes edita reſcinderent. Si Bohemi Bononiam petere recuſarent, concedere ut Patres Baſileæ intra certum tempus cum eis agerent, ac in eorum reconciliationem incumberent, modò elapſo termino Bononiam ſe conferrent. Quæ civitas ſi minùs grata eſſet, aliam eligerent intra Italiam. Si verò nihil horum æquum videretur, duodecim

Prælati

Prælati è Baſileenſium Cœtu eligerentur, neutri patri ſuſpecti, qui unà cum Principum Oratoribus de his deliberarent; & ſi Concilium in Germania neceſſariò celebrandum judicarent, placere Pontifici ut locus alter à civitate Baſileenſi eligeretur. Reſpondère Patres; *Baſileenſe Concilium legitimè inchoatum, nec à Romano Pontifice ſine ipſius Concilii conſenſu diſſolvi potuiſſe*: Quodque » cum honore Dei & Eccleſiæ, ejus petitionibus » nullatenus Concilium poſſet annuere. Iſta conſtant ex reſponſione Synodali, quæ incipit: *Speravit hactenus*, edita inter Epiſtolas Synodales Num. IV. & ex *Auguſtino Patricio* Cap. XXIV.

Acta Seſſionis undecimæ.

XXIX. *Seſſione undecimâ* habitâ die XXVII. Aprilis, Sancta Synodus explicans Decretum, *Frequens*, Concilii Conſtantienſis, ſtatuit ut Romanus Pontifex, qui primus in vinea Domini laborare tenetur, & alios exemplo ſuo ad laborandum trahere, per ſe vel Legatum de Latere, aut Legatos, eligendum vel eligendos de conſilio & aſſenſu duarum partium Cardinalium, Conciliis Generalibus interſit: Omnes etiam & ſingulæ perſonæ Eccleſiaſticæ, quæ de Jure vel conſuetudine Generalibus Conciliis intereſſe debent, deinceps ad ipſa, tam vi Conſtitutionis, *Frequens*, indicta, quàm hujus Sacri Concilii Baſileenſis, vel alterius futuri legitimè congregati auctoritate indicenda, ſine alia vocatione venire perſonaliter adſtringantur, aut idoneos Procuratores mittere. Si neglexerint, aut Concilium de facto impedire, mutare, prorogare, diſſolvere tentaverint, & infra quatuor menſes Eccleſiæ non fecerint ſatis, *Ex tunc Romanus Pontifex à Papali, & prædictæ perſonæ à ſuarum Dignitatum adminiſtratione ſint ipſo facto ſuſpenſi. Quæ quidem Papalis adminiſtratio ad Sacrum Concilium ipſo jure devolvatur.* Quas pœnas ſi per duos menſes animo ſuſtinuerint indurato, *Tam contra Romanum Pontificem, quàm prædictas perſonas, uſque ad privationem incluſivè, per Concilium Generale procedatur.* Statuit præterea, *ut non obſtante quacumque, etiam Romani Pontificis, prohibitione*, omnibus ad quos de jure ſpectat, etiam S. R. E. Cardinalibus, liberum ſit ad Generalia Concilia proficiſci. Declarat inſuper verba illa, *Nullatenus prorogetur*, in Decreto, *Frequens*, Concilii Conſtantienſis poſita, ita prohibitivè intelligi, ut Concilium *etiam per Papam* prorogari non poſſit; aut congregatum diſſolvi, ſeu transferri, *ſine ipſius Concilii expreſſo conſenſu*: Utque ipſa Baſileenſis Synodus per neminem, *etiamſi Papalis fuerit Dignitatis*, diſſolvi aut transferri poſſit, niſi de expreſſo conſenſu duarum partium cujuſlibet Deputationis, ſubſequente etiam conſenſu duarum partium Congregationis Generalis. Patréſque obteſtatur ne *ante completam Reformationem in Capite & in membris* diſſolutioni conſenſum præſtent, aut loci mutationem fieri permittant, niſi ex cauſis juſtis & manifeſtis. Locum futuri Concilii, integro menſe ante diſſolutionem, eligi decernit juxta Statutum Concilii Conſtantienſis. Utque Cardinales ante ingreſſum Conclavis, & Pontifex electus, hujus Decreti obſervantiam & executionem jurent. Ut in Synodis Provincialibus & Diœceſanis, necnon in Comitiis & Capitulis Religioſorum Ordinum promulgetur. Tandem quælibet Mandata, cum Cenſurarum, privationum, & quarumcumque pœnarum interminatione facta Curialibus & Officialibus Romanæ Curiæ, tam *per Eugenium IV. quàm ejus Camerarium, vel alium eorum auctoritate*, per quæ facultas ad Concilium veniendi tolli, impediri, vel reſtringi poſſet, Synodus irrita declarat.

XXX. Receptis ſubinde à *Sigiſmundo* Rege literis, ſcriptis Viterbii die nona Maii, quibus ſignificabat Pontificem deſignaſſe Legatos, qui ſuo nomine Concilio præeſſent, ſed eorum profectione legitimis impedimentis retardatâ, interim alios Præſides ſubdelegare, *Joannem Mellam*, Archiepiſcopum Tarentinum, & alios: Patres Baſileenſes tam Decretum *Eugenii* de Concilio, quod multis modis captioſum & ſubdolum eſſe arguebant, & ad deſtructionem Concilii magis quàm ad confirmationem compoſitum, quàm ipſos Præſides ſubdelegatos admittere recuſarunt; quos ad novi Concilii celebrationem, non ad iſtius quod dudum inchoatum, & hucuſque continuatum fuerat, confirmationem miſſos, ex Pontificiis Literis ac Mandatis colligebant. Sed & offenſionem concitabat graviſſimam illa Mandatorum Apoſtolicorum clauſula, quâ poteſtas dabatur Legatis expediendi omnia negotia cum Synodi conſilio: Quibus verbis Epiſcopos Conſiliarios duntaxat, non Judices, in Conciliis agnoſcere videbatur. Qua de re præſtat audire Patres Baſileenſes in Reſponſione Synodali, quæ incipit: *Speravit*, edita in Actis poſt Seſſiones, Num. IV. *Sed & non mediocriter*, inquiunt, *facultas data Legatis nos admirari compellit, in qua negotia quæque Eccleſiæ univerſalis per dictos Præſidentes expedienda mandantur cum conſilio Concilii: Quæ verba juxta ſignificationem propriam, aut Regulas Juris Canonici & Civilis, innuunt, ut conſilium Concilii peti duntaxat, non autem ſequi oporteat. Igitur ſi Concilium conſuluerit aut dictaverit aliquid expedire, & Præſidentibus non libeat fieri, ſecundùm eum non licebit. Quid ſi Præſidentes nihil eorum quæ ad Fidem, vel ad generalem Reformationem Eccleſiæ pertinent, aut aliquid quod fidei vel bonis moribus contradicat, agere decreverunt? Concilium ergo prohibere non poterit? Ergo de Judice fiet Conſiliarius: Quid ſi Præſidentes totum Concilium condemnare vel judicare deliberent, ſecundùm hoc contradicere non poterit? Ergo de Judice fiet reus? Deluſorium eſſet ergo & falſum Decretum illud, tantâ maturitate à SS. Patribus in Concilio Conſtantienſi digeſtum, in quo cavetur, Quòd quilibet cujuſcumque dignitatis, etiamſi Papalis, Statutis, Mandatis, & Decretis Concilii Generalis obedire teneatur in his quæ pertinent ad fidem, extirpationem Schiſmatis, & univerſalem Reformationem Eccleſiæ in Capite & in membris: quod ſi non obediverit, condignæ Pœnitentiæ ſubjiciatur, & debitè puniatur: etiam ad alia Juris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo. Secundùm hoc, non ſolùm Præſidentes, ſed & Papa obnoxius eſt Decretis & præceptis Concilii. Ergo potiùs Concilium cum conſilio Papæ vel Præſidentium, quàm è contra, negotia Eccleſiæ concludere debet.*

His Eugenii verbis, cum Synodi conſilio, Patres Baſileenſes offenduntur.

Acta Seſſionis duodecimæ.

XXXI. *Seſſio duodecima* die XIII. Julii celebrata eſt, in qua repetitis Concilii Conſtantienſis Decretis de Suprema, & à Chriſto immediatè accepta Conciliorum Auctoritate, Synodus rogatu *Sigiſmundi* Cæſaris inducias adhuc dierum ſexaginta *Eugenio* concedit: infra quos niſi attentatam Concilii diſſolutionem revocet, & Baſileenſe Concilium, per Generalium Conſtantienſis & Senenſis Conciliorum Statuta, approbationémque *Martini V.* & ipſius *Eugenii* legitimè inchoatum, à tempore hujuſmodi inchoationis continuatum fuiſſe & eſſe declaret, continuaríque debere: & ipſi purè & ſimpliciter adhæreat, & cum effectu, ex tunc Sancta ipſa Synodus *In virtute omnipotentis Dei, à quo ſuper omnes Chriſti Fideles immediatè Poteſtatem vindicat*, prædictum Dominum *Eugenium* manifeſtè contumacem, *ab omni adminiſtratione Papatus in ſpiritualibus & temporalibus ipſo facto ſuſpendit, & ſuſpenſum declarat.* In eadem Seſſione Jus Sacrarum Electionum confirmatum & roboratum eſt: Pontificiis Reſervationibus mo-

Diſciplina circa ſacras electiones.

dus adhibitus, Juramenti formula Electoribus præſcripta, quo ſe ad eligendum eum obſtringerent, quem futurum *Eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus utiliorem* crederent: Simoniacas electiones execratur & irritas declarat Synodus: Summum ipſum Pontificem exhortatur, *Ut pro confirmatione earum electionum, quas ad eum deferri contigerit, nihil penitus exigat aut recipiat: Alioquin ſi ſecius faciendo notoriè & incorrigibiliter ex hoc Eccleſiam ſcandaliſet, futuro Concilio deferatur.* Hæc contra Annatas, de quibus editas olim Obſervationes retractabimus, & in Diſſertationem redigemus.

Acta Seſſionis XIII.

XXXII. *Seſſione XIII.* die undecimâ Septembris celebrata, Concilii Promotores *Eugenium* tertiò poſtularunt contumaciæ, quòd exacto ſexaginta dierum ſpatio ſibi peremptoriè definito, diſſolutionem Synodi à ſe tentatam minimè revocaſſet. Ipſi nihilominus triginta dierum comperendinatus adhuc indultus eſt rogante Bavariæ Duce Concilii Protectore, tam ſuo quàm Imperatoris nomine.

XXXIII. Interim *Eugenius* cùm repulſam Præſidum à ſe ſubdelegatorum intellexiſſet, urgente Imperatore; & tribus Cardinalibus, quos apud ſe habebat, Concilium legitimè indictum à tempore ſuæ inchoationis continuatum fuiſſe, proſecutionémque habere debere declaravit, ad hæreſes, & morum corruptelam extirpandam, perinde ac ſi nulla diſſolutio aut tranſlatio facta fuiſſet, quas omnino revocabat, Synodúmque promovere, & omni favore proſequi pollicebatur, ea tamen lege, ut ab ipſo allegati Præſides admitterentur, omniáque & ſingula contra perſonam, auctoritatem, & libertatem ipſius *Eugenii* ac Sedis Apoſtolicæ, Cardinalium, aliorúmque ipſi adhærentium in Concilio decreta geſtáque reſcinderentur. Hæc expreſſa ſunt Literis datis Kalendis Auguſti, quæ in Appendice I. Concilii, Num. LVII. editæ ſunt. Alteras Idibus ejuſdem menſis Literas dedit *Eugenius*, quibus Archiepiſcopo Spalatenſi, Epiſcopo Cervienſi, & *Nicolao* Abbati, Nunciis ſuis, commiſit ut Synodalium Geſtorum, ſuæ perſonæ, auctoritati ac libertati incommodorum revocationem urgerent: Eiſdémque facultatem tribuit revocandi atque irrita declarandi omnia quæ ab ipſo vel ejus Auctoritate, contra Concilium, aut Concilio adhærentes facta aut decreta fuiſſent. Editæ ſunt in eadem Appendice Num. LVIII. Cùm verò nec ita fieri ſatis Baſileenſibus Patribus animadverteret, qui nihil eorum quæ feciſſent revocari poſſe aut debere, ſed Pontificem eis purè ac ſimpliciter adhærere tanquam Synodo inferiorem contendebant: Idem Pontifex inprimis Decretum Seſſione XII. contra ſuam Sanctitatem, Cardinales, cæteróſque conditum, Conſtitutione Idibus Septembris promulgatâ de plenitudine Poteſtatis nullum & inane pronuntiavit. Edita eſt in Actis, Seſſione XVI. Poſtea publicatæ ſunt prolixiores aliæ ejuſdem nomine Literæ Apologeticæ ad univerſos Chriſti Fideles contra Synodum Baſileenſem: quibus ipſius Acta contra Sedis Apoſtolicæ, ipſiúſque Pontificis, ut ait, Auctoritatem, à Pontifice nuſquam approbari poſſe, aut approbatum iri conteſtabatur. Deinde explicans quod à Patribus objectum erat, ipſum *Eugenium* allegatis à ſe Præſidibus mandaſſe, ut cum Synodi conſilio omnia decernerent, ait Concilium ſequi debere Præſides, Legatos Pontificis, non contra: ita ut ſi Papa vel ejus Legati aliquid decernerent, Synodus verò contrarium ſtatueret, in Papæ vel ipſius Legati, non in Concilii Sententia acquiſcendum eſſet: *Cùm ſuper omnia Concilia habeat poteſtatem Papa: niſi forte quæ ſtatuenda forent, Catholicam Fidem reſpicerent, vel ſi non fierent, ſtatum univerſalis Eccleſiæ principaliter perturbarent; quia tunc Concilii Sententia eſſet priùs attendenda. Verba igitur noſtrarum literarum*, inquit, *ſecundum Juris formam interpretanda ſunt, ut quæ ad ſolum Concilium ſpectarent, quæ ſunt numero plurima, cum Concilio expediantur & fiant: alia verò Juris tramitem imitentur. Et hoc eſt in quo potiſſimè falluntur qui Baſileæ conveniunt. Nam credunt in ſingulis agendis eſſe Judices ſupra Pontificem, ut eorum actiones demonſtrant. Nam in ſingulis ſe nobis ſuperiores reputant, quod tamen aſſeverare, eſt hæreticum & profanum.* Hæc ſupremam & à Chriſto immediatè acceptam Conciliorum Auctoritatem nullatenus labefactant, tum quia Bullam quæ incipit, *Deus novit*, in qua ſunt præſcripta, ſuam eſſe, aut ſe ſciente datam negavit *Eugenius*: Tum quia illam nihilominus ad cautelam reſcidit & irritam declaravit, ut conſtat ex ejus Conſtitutione, quæ incipit, *Dudum*, Seſſione XVI. promulgata: Tum etiam quia hujus Bullæ Author Concilii potiùs quàm Pontificis Romani Sententiæ ſtandum eſſe docet, adeóque Concilium eſſe Pontifice Maximo ſuperius in Controverſiis Fidei dirimendis, iiſque decernendis, quæ niſi fierent, ſtatus univerſalis Eccleſiæ perturbaretur. Hæc porro tria complectuntur Capita, in quibus Summus Pontifex Concilio ſubeſt, eique tenetur obedire, ſecundùm Concilii Conſtantienſis Decreta, ſcilicet *Quæ pertinent ad Fidem, ad extirpationem Schiſmatis, & ad generalem Reformationem Eccleſiæ in Capite & in membris.* Niſi enim Schiſma extinguatur, & Eccleſia in Capite ac membris reformetur, perturbatur principaliter Eccleſiæ Status univerſæ.

Concilium ſuperius eſſe Pontifice abſolutè non negat Eugenius.

Acta Seſſionis XIV. & XV.

XXXIV. *Seſſione XIV.* cui *Sigiſmundus* Auguſtus interfuit Inſignibus Imperii ornatus, Synodus eo rogante terminum *Eugenio* ſæpius prorogatum, ad nonaginta dies rurſus ampliavit: ita ut intra id temporis adhærere Concilio, & omnia contra illud, eique adhærentes, Geſta & Decreta revocare, & Acta confirmare, ſecundùm formulas hac Seſſione ipſi à Synodo præſcriptas teneretur. Hæc Seſſio habita eſt ſeptimo Idus Novembris.

Conciliorum celebratio.

XXXV. *Seſſione XV.* ſexto Kalendas Decembris celebrata, præſente pariter Imperatore, ſtatuit Concilium, ut ſingulis annis ſemel ſaltem Diœceſana Synodus ab Epiſcopo celebretur: Provincialia verò Concilia ad minus infra biennium à fine Concilii Generalis, & deinde quolibet ſaltem triennio.

Acta Seſſionis XVI.

XXXVI. *Seſſione XVI.* Nonis Februarii anni MCCCCXXXIV. celebrata, Sacra Synodus literis *Eugenii IV.* more Curiæ Romanæ bullatis, quas Tarentinus Archipræſul & Cervienſis Epiſcopus, Oratores obtulerunt, lectis, examinatis, & diligenter inſpectis, declarat ipſum Dominum *Eugenium* per hujuſmodi literas plenè ſatisfeciſſe monitioni, citationi, & poſtulatis Concilii, prout in Decreto Seſſionis XIV. & in Schedula ibidem inſerta continentur: Ipſáſque literas approbat, & in Acta refert. Incipiunt: *Dudum Sacrum Generale Baſileenſe Concilium*: & datæ ſunt Romæ XVIII. Kalendis Januarii anno MCCCCXXXIII. Quibus quidem expreſsè profitetur Pontifex: *Sacrum Generale Baſileenſe Concilium, per Generalium Conſtantienſis & Senenſis Conciliorum Statuta, Ordinationéſque Martini Papæ V. ac ſuas, pro extirpatione hæreſum, pace populi Chriſtiani, ac generali Reformatione Eccleſiæ in Capite & in membris; & pertinentibus ad ea legitimè inchoatum, à tempore prædictæ inchoationis ſuæ legitimè continuatum fuiſſe & eſſe, proſecutionémque ſemper habuiſſe; continuari, ac proſecutionem habere debere ad prædicta & pertinentia ad ea, perinde ac ſi nulla diſſolutio facta fuiſſet. Quinimo præfatam*

Eugenius IV. Baſileenſe Concilium & omnia ab eo huc uſque geſta approbat & confirmat.

præfatam diſſolutionem de conſilio & aſſenſu Cardinalium apud ſe exiſtentium, *irritam & inanem* declarat: ſeque *Ipſum ſacrum Generale Concilium Baſileenſe purè & ſimpliciter, & cum effectu, ac omni devotione & favore proſequi.* Uſque ſuæ mentis integritas ac *devotio, quam ad univerſalem Eccleſiam, & Sacrum Generale Baſileenſe Concilium gerit, omnibus conſtet evidenter*, tres Bullas ſeu Literas Apoſtolicas ſuper diſſolutione Concilii Baſileenſis evulgatas abrogat & revocat: Primam quæ incipit: *Inſcrutabilis*; datam IX. Kalendas Auguſti anno MCCCCXXXIII. Alteram quæ incipit: *In arcano*; datam Idibus Septembris ejuſdem anni: Tertiam quæ incipit: *Deus novit*, eodem die & anno datam, quam velut fœtum ſuppoſititium ablegat: & alias quaſcumque Literas, Geſta, & Decreta, *in præjudicium aut derogationem prædicti ſacri Concilii Baſileenſis, ſeu contra ejus Auctoritatem facta, & attentata, ſeu aſſerta*, revocat, *nulláque & irrita fuiſſe & eſſe* declarat. Omnes tandem Sententias, Cenſuras, & pœnas contra Suppoſita Concilii, & quoſvis ei adhærentes, latas revocat, eóſque in integrum reſtituit.

Cardinalis à Turrecremata refellitur.

XXXVII. Ex his evidens eſt, Synodum Baſileenſem ab *Eugenio IV.* fuiſſe ad Seſſionem uſque XVI. expreſsè confirmatam, adeóque & Seſſionis ſecundæ Decreta de Auctoritate Concilii ſupra Papam. Sed enim *Joannis* Cardinalis *De Turrecremata* inanis reſponſio eſt, Lib. II. *Summæ* » *De Eccleſia*, Cap. centeſimo, dicentis: *Euge-* » *nium* quidem approbaſſe continuationem Con- » cilii, non tamen omnia ejus Decreta, ſuper qui- » bus ejus Sedes nunquam fuerat conſulta: Cùm » tamen *Nicolaus I.* in Epiſtola ad *Michaëlem* » Græcorum Imperatorem ſcribat: *A Sanctis Patribus in Conciliis obſervatum, ut abſque Romani Pontificis conſenſu nullius inſurgentis deliberationis terminus daretur.* Unde *Eugenium*, in Diſputatione publica Florentiæ habita, reſpondente ipſo *Joanne De Turrecremata*, adhuc in Minoribus conſtituto, » *Juliano De Cæſarinis* S. R. E. Cardinali in ho- » norem Baſileenſis Concilii ex ipſius Pontificis » Bullis argumentum opponenti reſpondiſſe refert: *Nos quidem progreſſum Concilii approbavimus, volentes ut procederet, ut inceperat, non tamen approbamus ejus Decreta.* Et in hoc (inquit) ſa- » pientiſſimè fecit. Quis enim niſi impruden- » tiſſimus Princeps approbaret Decreta, quæ nun- » quam vidiſſet, ut quæ priùs non examinaſſet, » ſi quid in eis minùs rectum, minùs verum, » aut minùs expediens contineretur? Addit quòd » licèt Baſileenſes cum maximo ſtudio repetitis » vicibus ſupplicaverint per Oratores ſuos, » ut Dominus *Eugenius* eorum Decreta appro- » baret & confirmaret, nunquam tamen ta- » lem approbationem aut confirmationem ha- » bere ab eo potuerunt. Hæc (inquam) doctiſſimi Cardinalis Reſponſio inanis eſt. *Eugenium* enim confirmaſſe Decreta Baſileenſis Concilii probat ejus Conſtitutio ſuperiùs laudata, quæ incipit, *Dudum*, Seſſioni XVI. inſerta. Primò, quia Sacrum Baſileenſe Concilium *Generale* declaravit, ac proinde vera & Catholica Dogmata ab eo diffinita, cùm Generale Concilium univerſalem Eccleſiam repræſentans tam infallibile ſit in tradendis, explicandis, ac definiendis Dogmatibus, quam infallibilis Eccleſia eſt. Secundò, quia ipſum legitimè inchoatum & continuatum ad Seſſionem uſque XVI. agnovit & declaravit Eugenius *pro extirpatione hæreſum, pace populi Chriſtiani, ac generali Reformatione Eccleſiæ in Capite & in membris, & pertinentibus ad ea.* In his verò continetur Auctoritas Concilii ſupra Papam. Niſi enim Concilii poteſtati ſubeſſet, ab eo reformari non poſſet. Tertiò, declaravit, *Concilium ſemper proſecutionem habuiſſe, ac habere debere ad prædicta, & pertinentia ad ea, perinde ac ſi nulla diſſolutio facta fuiſſet.* Quibus verbis Concilii Decreta contra Diſſolutionem à ſe attentatam disertè approbavit. Quartò, *Sacrum Generale Concilium Baſileenſe purè & ſimpliciter, & cum effectu ac omni devotione & favore ſe proſequi* declaravit. An autem cum effectu omni devotione & favore proſecutus eſſet, ſi ejus Decreta non approbaſſet? Quintò, tres Bullas revocavit, in quarum tertia quæ incipit: *Deus novit*, hæc aſſerta propoſitio eſt: *Super omnia Concilia habet Poteſtatem Papa*; adeóque & hanc revocaſſe atque ejuraſſe cenſendus eſt. Sextò, retractavit ac reſcidit quicquid per ſe aut ſuo nomine *In præjudicium aut derogationem prædicti ſacri Concilii Baſileenſis, ſeu contra ejus Auctoritatem factum & attentatum, ſeu aſſertum eſſet.* Porrò qui negat Baſileenſe Concilium *Poteſtatem à Chriſto immediatè habere, cui quilibet cujuſcumque Status, vel Dignitatis, etiam Papalis, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem, extirpationem Schiſmatis, & ad generalem Reformationem Eccleſiæ in Capite & in membris:* Qui (inquam) id negat, quod Seſſione II. ejuſdem Concilii juxta Synodi Conſtantienſis Decreta, definitum eſt, aliquid contra ejus Auctoritatem facit, attentat, & aſſerit. Id itaque minimè negavit *Eugenius*. Unde quod in quadam Diſputatione Florentiæ ipſum dixiſſe refert Cardinalis *De Turrecremata*, ex ſuggeſtione dictum, nec ſatis attenta conſideratione prolatum dicendum eſt, imò in antecesſum retractatum ab eodem Pontifice cenſeri debet: Nec ullius roboris eſt ad labefactandam approbationem & confirmationem publica Conſtitutione à Synodo receptâ conſignatam. Septimò, nulla alia confirmatio Romani Pontificis ad Concilii Oecumenici Auctoritatem declarandam neceſſaria eſt, quàm illius cum Patribus conſenſus, ut colligitur ex Epiſtola *S. Leonis* ad Synodi Chalcedonenſis Patres, LXI. vel LXXXVII. in Editione P. Quenellii: *Ut & fraterna univerſitas, & omnium Fidelium corda cognoſcant, Me non ſolum per Fratres, qui vicem meam executi ſunt, ſed etiam per approbationem Geſtorum Synodalium propriam vobiſcum uniſſe Sententiam: in ſola videlicet Cauſſa Fidei.* Quo ſenſu & *S. Cyrillus Alexandrinus* in Epiſtola ad *Acacium* Melitinenſem Epiſcopum de *Sixto III.* Pontifice Maximo ait: *Scripſit conſona ſanctæ Synodo* (Epheſinæ) *omniáque illius Acta nobiſcum confirmavit, & nobiſcum ſenſit.* Porrò *Eugenius IV.* Synodo Baſileenſi conſenſit, propriam cum illa univit Sententiam, ſcripſit conſona Sanctæ Synodo, conſenſúmque ſuum non ſolùm per *Julianum* Sedis Apoſtolicæ Legatum, Concilii ſua vice Præſidem, ſed etiam per Literas Apoſtolicas expreſſit: Itaque Acta Concilii Baſileenſis ad Seſſionem uſque XVI. & conſequenter Decreta de Suprema & à Chriſto immediatè accepta Conciliorum Auctoritate, quantùm opus erat, confirmavit. Quæ tamen confirmatio non probat Pontificem Concilio ſuperiorem eſſe, ut perperam colligunt doctiſſimi Cardinales *De Turrecremata*, *Jacobatius*, & *Bellarminus*: Siquidem Concilium Oecumenicum independenter ab illa confirmatione Auctoritatem ſuam habet immediatè à Chriſto & à Spiritu Sancto: Sed probat duntaxat majorem eſſe Summi Pontificis in Conciliis etiam Generalibus Auctoritatem, quàm alterius cujuſvis Epiſcopi, quia prærogativâ ſuffragii fruitur, Concilio per ſe vel per Legatos præſidet, Decreta Synodi in toto orbe Chriſtiano promulgat, explicat, declarat, Synodique reverentiam pro-

movet, Statutorum Synodalium executionem Chriſti Fidelibus univerſis imperat. Quocirca *Nicolaus de Caſa*, poſtea S. R. E. Cardinalis, Lib. III. *De Concordantia Catholica*, Cap. IV. ſcribit: *In Conciliis univerſalibus concurrit in primo gradu Auctoritas ipſius Papæ per conſenſum cum aliis omnibus ipſum Concilium celebrantibus. Vigor nihilominus definitionis non eſt ab ipſo Primo omnium Pontifice, ſed ex communi omnium & ipſius & aliorum conſenſu dependet.*

XXXVIII. Sed quomodo Romanus Pontifex ſit Eccleſiæ etiam in Concilio congregatæ Caput, præcipuáque ſecundùm eamdem Eccleſiam Auctoritate valeat, Concilia confirmet, iiſque nihilominus ſit ſubjectus & inferior, præclarè explicat Concilium Baſileenſe in Reſponſione Synodali data *Ambroſio* Priori Camaldulenſi, & *Antonio de Sancto Vito* Eugenii IV. Oratoribus tertio Nonas Novembris anno MCCCCXXXV. per os *Juliani* Cardinalis Sedis Apoſtolicæ Legati, & Concilii Præſidis. *Si Dominus noſter* (inquit) *veram pacem & unitatem inter nos & ipſum fore deſiderat, neceſſe eſt, ut quæ ad Juſtitiam ſpectant, primò ipſe præmittat, hoc eſt, ut Eccleſiæ univerſali Jus ſuum tribuat. Quod eſt illud Eccleſiæ Jus? Quæ ſunt illæ Juſtitiæ partes? Non certè alia, niſi, cum Eccleſia univerſalis Spiritu Sancto dirigatur, & eam univerſale Concilium repræſentet, ut Decreta Synodalia diligenter & per alios ſuo exemplo & juſſu ſervari faciat. Ita & ſui Anteceſſores Sancti Romani Pontifices, quorum vitam in teſtimonium ſanctitatis etiam miraculis illuſtravit Deus, fecerunt, ſumma veneratione univerſalium Conciliorum Canones ſuſcipientes, & per eos inviolabiliter ſervari facientes: Qui ſine magna & urgentiſſima cauſa adversùs ea non diſponebant quidquam, nec ab aliis aliter fieri patiebantur. Inquit etiam B. Damaſus: Abſit à me ut Sanctorum Patrum Canones abſque inevitabili ratione tranſgrediar unquam: & Magnus ille Gregorius, ut ſancta Evangelia, Concilia Generalia ſe venerari affirmat: & non ſolum quatuor illa primæva, ſed & omnia, dum illa ratione utitur, quæ omnibus univerſalibus Conciliis communis eſt. B. quoque Gelaſius, univerſalis Eccleſiæ Statuta aſſeverat nullam eſſe Sedem, quam magis exequi oporteat, quàm Primam. Non mihi ſatis eſſet uſque in craſtinum, ſi ſingulos, tam Summos Pontifices, quàm ſanctos Doctores, recenſere pergam, qui ſaluberrimam Conciliorum doctrinam ſuper cæteris aliis efferebant, venerabantur & obſervabant.* In hoc poſitum Jus confirmandi Concilia Romano Pontifici conveniens, ut ea veneretur, eorúmque Statuta & Decreta obſervet, ſuóque exemplo & juſſu ab aliis obſervari faciat. Hæc doctrina Traditionis: quam cùm pro noſtra virili propugnamus, mirum quòd Viri quidam Religioſi in nos excandeſcant, & apud Summum Pontificem & Dominos Cardinales calumnientur, quaſi Pontificiæ Auctoritati à Chriſto collatæ & à Conciliis & Patribus aſſertæ detrahamus, & ad divinæ illius Poteſtatis everſionem laboremus. Zelum ipſorum pro Sedis Apoſtolicæ Auctoritate approbo, ſed ſecundùm ſcientiam Scripturarum & Traditionis illum eſſe velim, ne Catholicis Theologis, non minori ſtudio & obſervantia Sanctæ Sedi & Romano Pontifici addictis obloquantur & inſultent, Chriſtique Vicarium decipientes, ejus Sanctitatem in filios concitent obſequentiſſimos: Nec oves, quæ Summi Paſtoris vocem audiunt, ipſúmque ſequuntur, & intra caulas ſe continent, quaſi lupos latratibus impetant & morſibus dilacerent. A quorum calumniis Gallicanos Præſules, & Pariſienſes Theologos, méque illorum minimum

Quamvis Concilium ſuperius ſit Pontifice, Concilii tamen Caput & Director eſt.

vindicat *Julianus* Cardinalis, immò Sacra Synodus Baſileenſis per ipſum loquens in Reſponſione illa Synodali, in qua poſt verba ſuperiùs laudata continenter ſubjungit: *Nec ſic faciendo, quidquam Romani Pontificis Auctoritati deperit, aut detrahitur, imò adjicitur & accreſcit. Quidquid enim in ſacris ſtatuitur Conciliis, ſua etiam Auctoritate ſtatuitur, quæ ſemper ibi refulget, ut prima & præcipua, præ omnibus, caput, & directrix. Et cùm aut perſonaliter, aut auctoritativè ſemper in Synodis univerſalibus interſit, Ipſéque Eccleſiæ Rector ſit & Paſtor, Decreta Conciliorum etiam ſua & Sedis Apoſtolicæ non immeritò dici poſſunt. Nos enim unum Eccleſiæ corpus ſumus, & ipſe hujus corporis caput ſub capite Chriſto. Quicquid igitur fit ab hoc corpore Eccleſiaſtico, etiamſi omnia membra in idem concurrant, ſicut in corpore naturali accidit, magis tamen ac præcipuè operatio quævis capiti appropriatur & adſcribitur, ab ipſóque magis quàm ab alio corporis membro procedere cenſetur. Itaque non ſecus Synodalia Decreta pro ſuo debito & honore exequi debet, ac per alios ſervari facere, quàm ſi ab ore proprio dictata & promulgata eſſent. Dum enim ipſe præſens eſt, ipſe concludit, ipſe ſtatuit, & ſub Nomine ſuo ac Perſona ejus omnia decernuntur. Dum abeſt, ſui Præſidentes, qui vice ejus funguntur, locúmque Apoſtolicum tenent, & perſonam Pontificis repræſentant, per ſacrum Concilium deliberata concludunt. Per Concilium autem ſtatuta in nullo derogant ſuæ Poteſtati, quin pro tempore, loco, cauſiſque & perſonis, utilitate vel neceſſitate ſuadente, moderari diſpenſaréque poſſit, atque uti Summi Principis ἐπιεικείᾳ quæ ab eo auferri nequit.*

Summi Pontificis auctoritas in Concilio.

XXXIX. Verùm, ut unde paululum digreſſa eſt, redeat oratio: *Eugenium IV.* non tantùm Concilii continuationem, ſed Decreta de illius & aliorum Auctoritate ſupra Papam approbaſſe & confirmaſſe, probat octavò finis Diplomatis, *Dudum*, ſupra laudati, quod miſit ad Synodum per *Joannem* Archiepiſcopum Tarentinum, & *Chriſtophorum* Cervienſem Epiſcopum, ut Concilio ſatisfaceret. Unde Synodus hac etiam occaſione Supremam Auctoritatem ſuam exercere pergens, Literis illis Apoſtolicis lectis & *examinatis*, decrevit & declaravit, *Eugenium* per ipſas *ſatisfeciſſe plenariè monitioni, citationi, & requiſitioni hujus ſacri Concilii, prout in Decreto in XIV. Seſſione promulgato, & in Schedula in eodem Decreto inſerta continetur.* Nonò idem probat teſtimonium *Hartmanni Schedel* in Ætate VI. Mundi, ad annum Chriſti MCCCCXXXI. ubi de *Eugenio IV.* ait: *Concilio Baſileenſi, unde infinita mala orta ſunt, Auctoritatem dedit, approbatis illius per Apoſtolicas Literas Decretis.* Iiſdem verbis idem teſtatur *Platina* in Vita *Eugenii IV.*

Concilium Baſileenſe ſupremam auctoritatem exercet Eugenii Literas recipiendo.

XL. Decimò, Magiſter *Thomas de Courſellis*, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor Theologus, & Concilii Baſileenſis Orator in Propoſitione ſolemni ſeu Oratione facta Biturigibus in Concilio Eccleſiæ Gallicanæ, præſente Rege Chriſtianiſſimo *Carolo VII.* anno MCCCCXL. de Baſileenſis Concilii Decretorum approbatione & confirmatione ab *Eugenio* idem aſſerit & probat. *Sed deinde videamus* (inquit) *quomodo in ſacro Baſileenſi Concilio & per univerſalem Eccleſiam, & expreſſè per Sedem Apoſtolicam hæc Auctoritas Conciliorum roborata ſit. Notum eſt quod ſecunda Seſſione Concilii Baſileenſis fuit repetita Declaratio illa, quæ in Concilio Conſtantienſi facta fuerat, dicente Sancta Synodo, quòd ipſam in Decretis ſuis inſequi volebat, & eamdem deinceps in pluribus Decretis & Epiſtolis repetiit. Cùm quo poſt attentatam prætenſam diſſolutionem Concilii veniſſent Oratores Summi Pontificis, qui pro tempore erant,*

Sententia Magiſtri Thomæ de Courſellis de ſuprema Conciliorum Generalium auctoritate.

erant, argumentantes plura contra Conciliorum Auctoritatem, fuit eis facta ſolemnis Reſponſio, quæ incipit, Cogitanti huic ſacro Generali Synodo, *ſatis per Mundum divulgata, in qua multipliciter fuit elucidata doctrina illa de Auctoritate Conciliorum, fuitque reſponſum argumentationibus, quæ in oppoſitum adducebantur: & poſt hæc omnia Summus Pontifex, qui pro tunc erat, adhæſit Concilio hanc doctrinam notoriè tenenti & promulganti: dixitque, Ipſum ab initio ſui fuiſſe legitimè continuatum non obſtante diſſolutione per Eum facta: quam declaravit nullam, irritam & inanem, revocando certas Literas incipientes,* Inſcrutabilis, *& in arcano ſuo Palatio promulgatas; & etiam alias ſuo nomine confectas, incipientes:* Deus novit. *Quod quidem per Eum, & ſuo nomine contra Auctoritatem Concilii Baſileenſis factum, attentatum, ſeu aſſertum erat: Unde cùm declaravit ipſum fuiſſe & eſſe Concilium legitimum, & ſibi tanquam tali adhæſit, faciendo etiam revocationes & declarationes prædictas, manifeſtum eſt quòd judicavit illud non eſſe erroneum, nec doctrinam hæreticam tenens; ſicut nunc ipſi Concilio impingere conantur: condemnantes, quantum in ſe eſt, Apoſtolicam & Catholicam doctrinam; & tam Papam, quàm Cardinales, alios Prælatos, & Eccleſiaſticos Viros, atque etiam Principes ſeculi, & etiam Oratores ipſorum, de errore notantes, qui etiam ſacro Concilio Baſileenſi, præfatam doctrinam tenenti & proſequenti adhæſerunt. Sicut autem in hac doctrina Fidei invariabili perſeveravit ſancta Synodus; ſic etiam ſpecialiter hoc Chriſtianiſſimum Regnum eamdem aſſiduè tenuit.*

Altera Cardinalis à Turrecremata Reſponſio reſolvitur.

XLI. Mitto Reſponſionem alteram Adverſariorum, quæ ſuaptè levitate evaneſcit, cùm incertis & vagis rumoribus nitatur, unde & ipſam dimittit Cardinalis *De Turrecremata*, & meritò quidem, cùm injurioſa ſit Eugenio. *Ad iſta* (inquit) *facilis Reſponſio, maximè ſi vera ſunt, quæ à pluribus magnæ probitatis & gravitatis viris dicta ſunt in Curia, videlicet quòd præfatæ Bullæ magis extorta ſunt minis, quàm de mente Domini Eugenii emanaverint. Nam (ut fertur) Dominus Andreas Venetus, Dominii Venetorum tunc Orator, & aliqui Domini Cardinales tunc apud D. Eugenium præſentes, timentes futurum magnum ſcandalum in Eccleſia, minati ſunt præfato Domino Eugenio, quòd niſi Bullas illas adhæſionis conderet, Ipſum ſolum recedentes relinquerent. Unde præfato Domino in lecto decumbente, præfati Domini referuntur Bullas illas taliter qualiter expediviſſe, & miſiſſe Baſileam. Sed dimiſſis iſtis, nos aliter reſpondemus, &c.* Sed eſto, terrore compulſus *Eugenius*, ne totus orbis Chriſtianus ab ipſo deficeret, Apoſtolicas Literas Baſileenſe Concilium approbantes & confirmantes dediſſet: illas tamen irritas non feciſſet hujuſmodi metus. Nemo enim neſcit non ſolùm liberè fieri, ſed laudabiliter, quæ ſunt officii (ſpectatâ operis ſubſtantiâ) quamvis metu pœnarum aliquis ad ea exequenda excitetur. Sed æquiùs de *Eugenio IV.* ſentire par eſt, ipſum ſcilicet amore juſtitiæ ac ſtudio veritatis impulſum ad Synodum Baſileenſem approbandam. Reſponſiones illas Cardinalis *De Turrecremata* ſuas fecit Magiſter *Andreas Duvallius* Sorbonæ Profeſſor 1. P. Libri *De Suprema Papæ Poteſtate*, unde manet cum ipſo confutatus.

Eugenii Legati quibus conditionibus in Concilium admiſſi.

XLII. Die Sabbathi vigeſima-quarta Aprilis anni MCCCCXXXIV. in Congregatione generali Nationum, Legati *Eugenii* Papæ incorporati ſunt Concilio *nominibus privatis*, ſcilicet *Nicolaus* Titulo S. Crucis in Jeruſalem Preſbyter, *Julianus* S. Angeli Diaconus S. R. E. Cardinales, *Joannes* Archiepiſcopus Tarentinus, *Petrus* Epiſcopus Paduanus & *Ludovicus* Abbas S. Juſtinæ: Decretúmque illos in ſua incorporatione *nominibus propriis* juraturos, quòd pro ſtatu & honore Concilii fideliter laborarent, ejúſque Decreta defenderent & manu tenerent, præſertim Decretum Concilii Conſtantienſis de ſuprema Conciliorum Generalium Auctoritate, & ſubjectione Romanorum Pontificum Poteſtati coactivæ eorumdem, *in his quæ pertinent ad extirpationem Schiſmatis, & ad generalem Reformationem Eccleſiæ in capite & in membris:* Juraturos etiam quòd ſalubre conſilium darent, ſuffragia ſingulorum non revelarent; è Concilio ſine licentia à Deputatis obtenta non recederent. Quæ certè non juraſſent omnia, niſi *Eugenius* Pontifex Decretis de Auctoritate Concilii ſupra Papam conſenſiſſet.

Acta Seſſionis XVII.

XLIII. Secundùm hæc, *Seſſione XVII.* ſexto Kalendas Maii celebrata, præſente *Sigiſmundo* Imperatore, iidem Legati *in Concilii Præſidentes* ſunt admiſſi, *nomine, vice & loco Eugenii Papæ IV.* Sed abſque Juriſdictione coactiva, & ſalvis modis procedendi eatenus in Concilio obſervatis: & ea Lege ut Acta Concilii Bulla & Sigillo ejuſdem Synodi obſignarentur. Non jam privatis duntaxat nominibus, ſed ut Legati Summi Pontificis, ejúſque vicem gerentes in Synodo, Auctoritatem Concilii Pontificia ſuperiorem agnoſcunt.

Acta Seſſionis XVIII.

XLIV. *Seſſione* XVIII. celebrata ſexto Kalendas Julii, duo Conſtantienſis Concilii Decreta Seſſione IV. & V. renovata ſunt: Primum, quòd *Generale Concilium poteſtatem à Chriſto immediatè habet, cui quilibet, cujuſcumque ſtatûs vel dignitatis, etiam Papalis, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem, & extirpationem Schiſmatis, & ad generalem Reformationem Eccleſiæ in capite & in membris.* Alterum, *Quòd non obedientes Mandatis & Statutis hujus ſanctæ Synodi, aut cujuſcumque alterius Concilii Generalis legitimè congregati ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, debitè puniantur, cujuſcumque ſtatûs & dignitatis, etiamſi Papalis exiſtant.* Hæc Synodi Conſtantienſis Decreta, in quinque Seſſionibus hucuſque repetita, inculcata, & confirmata ſunt, ſcilicet Seſſione ſecunda, tertia, duodecima, decima-ſexta, & decima-octava. Hæc verò qui abſque præjudiciis expenderit, fatebitur fruſtra eſſe Ultramontanos Scriptores, dum cauſantur Decreta Seſſionum IV. & V. Concilii Conſtantienſis à ſola obedientia *Joannis XXIII.* aut a tertia tantùm parte Eccleſiæ Catholicæ auctorata fuiſſe, vel ad ſolum tempus Schiſmatis pertinere: cùm à Concilio Generali Baſileenſi, univerſalem Eccleſiam repræſentante, quinquies innovata fuerint, auctorata, confirmata, ipſo etiam approbante *Eugenio* Pontifice Maximo, juxta clauſulam ejus Diplomati adſcriptam, qua *Sacrum Generale Concilium Baſileenſe purè & ſimpliciter & cum effectu, ac omni devotione & favore proſequi intendit* & probare in his quæ acta ſunt vel agenda *pro extirpatione hæreſum, pace Populi Chriſtiani, ac generali Reformatione Eccleſiæ in Capite & in membris, & pertinentibus ad ea.* Huc autem referri Decreta IV. &. V. Seſſionis Concilii Conſtantienſis, nemo tam cæcus eſt qui non videat. Quamobrem non poſſum quin vehementer admirer, quomodo *Joannes à Turrecremata* in Reſponſione ad Baſileenſes in Concilio Florentino facta ſcribere potuerit, Concilium Baſileenſe non renovaſſe Decretum Concilii Conſtantienſis, imò Decretum feciſſe novum: « quod patet (inquit) ex eo quòd forma unius multùm « differt & literâ & intelligentiâ ab alio; ſicut « patet intuenti illas. Sed cum bona venia tanti Viri dixerim, ſolis oculis opus eſſe ut falſi convincatur

Concilii Conſtantienſis Decreta de ſuprema Conciliorum Generalium auctoritate, à Baſileenſi quinquies confirmata.

Seſ. XVII.

Cardinalis à Turrecremata refellitur.

vincatur ejus Reſponſio. Comparentur ſimul Concilii Conſtantienſis & Baſileenſis Decreta, perſpicuum erit iiſdem verbis eſſe concepta. Quod verò ſenſum ſpectat; cui magis credendum eſt, an Concilio Generali præcedentis Concilii ſenſum explicanti, an privatis Theologis Concilii Decreta, ut cauſæ ſerviant, interpretatione violenta vexantibus? Non minùs evidenter falſum eſt quod idem Author addit: Præſiden-» tes omnes, quibus in ſolidum Auctoritas data » erat, non conſenſerunt, imò contradixerunt, & » proteſtati ſunt eo modo meliore quo potuerunt, » licèt aliqui eorum non ut Præſidentes, ſed ut » particulares perſonæ, quaſi violenter, cùm ali-» ter non reciperentur ad præſidentiam, in reno-» vatione illa conſenſerint. Non conſenſiſſe Præſidentes omnes in id quod jurarunt, cùm ſunt incorporati Concilio, qua ratione dici poteſt, niſi fingatur ipſos verbis juraſſe, mentem injuratam ſervaſſe; & viros nequam fuiſſe, qui juraverint quod non probabant, & id quidem ſponte ac lubenter? Quod de Cardinalibus & Prælatis religioſiſſimis & integerrimis ſuſpicari nefas. At jurarunt omnes & ſinguli in ſua incorporatione ſe defenſuros Decreta Concilii Conſtantienſis Seſſionibus quarta & quinta de Auctoritate Conciliorum Generalium, ut decretum fuerat in Congregatione generali, die Sabbati xxiv. Aprilis; falsò itaque dicitur quòd non conſenſerint. Præterea, *Julianus* Cardinalis, antiquus Præſes, Author fuerat, aut certè conſenſerat horum Decretorum promulgationi Seſſionibus ſecunda & tertia; & ad mentem ejus fuiſſe condita, literæ ejus ad *Eugenium IV.* ſuperiùs laudatæ luculenter probant. Tertiò, etſi nullus Præſidum ab *Eugenio* Legatorum conſenſiſſet, nihilominus ut Synodi Oecumenicæ Decreta habenda eſſent & ſuſcipienda, hoc ipſo quòd à Patribus in ſolemni Seſſione approbata fuiſſent, concludente Præſide à Concilio electo, ſive qui Jure præerat, ſecundùm Legatos Apoſtolicos. Nam & hic procedendi modus in Synodo Baſileenſi ab initio ſervatus eſt, & ab » ipſis Legatis Pontificiis xvii. Seſſione approba-» tus, ut lectis in Congregatione Generali quæ » concluſa erant per Deputationes, primus Præ-» ſidum ibidem præſentium, etiam alius, vel alio » ex eis abſentibus, concluderet juxta Ordinatio-» nes Sacri Concilii. Quòd ſi nollet ipſe, aut alius » ex Præſidentibus ibidem præſentibus facere; » tunc Prælatus in ordine conſidendi proximè » ſubſequens concluderet: & ipſo nolente, alius » ſucceſſivè. Et ſi fortè nullus Præſidum veniret » ad Congregationem vel ad Seſſionem Generalis » Concilii, tunc proximus Prælatus fungeretur » Officio Præſidis. Quartò, nulla monumenta hujuſmodi contradictionem & Proteſtationem Præſidentium ab *Eugenio* Legatorum exhibent aut memorant, non comparet in Actis, non in *Augustini Patricii* Hiſtoria, nec ullibi: Merum itaque figmentum eſt.

Cardinalis à Turrecremata refellitur.

XLV. Æquè inanis eſt tertia ejuſdem Authoris » Reſponſio, Non fuiſſe omnino indubitatum » Baſileenſe Concilium, etiam poſtquam *Euge-» nius* diſſolutionem revocavit, immò apud mul-» tos Doctos omnino vacuum auctoritate judi-» canım eſſe: cùm Præſidentes Papæ juxta formam » à Romano Pontifice datam, noluerit recipere, ſed » contra omnem modum & rationem, corpus » ſine ordine dependentiæ ad Caput ſibi à Chri-» ſto ſuperpoſitum, poteſtate propria voluit pro-» cedere. Docti illi immaniter errarunt, à Catholicæ Eccleſiæ ſententia, ab *Eugenii IV.* mente hac in re penitus alieni. Legatos enim ab *Eugenio* Præſides Concilium recepit, ut jus poſtulabat, & eo modo qui ejus Sanctitati probatus fuit & acceptus, & qui ejus literis præſcriptus erat. *Eugenii* Mandata, ſeu Poteſtas data Cardinalibus Sedis Apoſtolicæ Legatis, & eorum loco *Joanni* Archiepiſcopo Tarentino & Collegis, unà & *Juliano* S. Angeli Cardinali antiquo Concilii Præſidi, his expreſſa verbis ſunt: *Idcirco vobis & illis, ſeu illi ex vobis, quos vel quem in dicto Baſileenſi Concilio pro tempore contigeris intereſſe, noſtro & Sedis Apoſtolicæ nomine & auctoritate in dicto Concilio præſidendi, necnon omnia & ſingula, quæ ad generalem Reformationem Eccleſiæ in Capite & in membris, & pertinentibus ad ea, extirpationem hæreſum, pacem & concordiam Principum & totius Populi Chriſtiani, noveritis pertinere, promovendi, proponendi, atque cum conſenſu, deliberatione & approbatione prædicti Baſileenſis Concilii, tractandi, ordinandi, deliberandi, concludendi, ſtatuendi, diſponendi, terminandi, decernendi, decidendi, declarandi & exequendi, &c. Necnon omnia alia & ſingula, cum conſenſu, deliberatione & approbatione dicti Concilii, agendi, gerendi & faciendi, quæ in præmiſſis, & circa præmiſſa, & tam circa modum & ordinationem celebrationis præfati Baſileenſis Concilii, & omnium & ſingulorum in eo agendorum, quàm eorum deciſionem, perfectionem & executionem, videritis neceſſaria fore & quomodolibet opportuna... plenam & liberam tenore præſentium concedimus facultatem: ratum & gratum habituri quicquid ſuper præmiſſis per vos, ſeu illos vel illum ex vobis, quos vel quem in præfato Concilio intereſſe contigeris, unà cum eodem Generali Baſileenſi Concilio deliberatum, ordinatum, concluſum, ſtatutum, diſpoſitum & decretum fuerit. Idque faciemus uſque ad ſatisfactionem condignam, auctore Domino, inviolabiliter obſervari.* Edita ſunt in Appendice Num. lix. & lx. pag. 947. & 948. Tom. xii. Conciliorum Collectionis Labbeanæ. Hac verò poteſtate uſi ſunt Præſides ab *Eugenio* Legati; hic modus, hæc forma in Synodo Baſileenſi ſervata eſt uſque ad alteram Concilii diſſolutionem, & tranſlationem Ferrariam: Falſum eſt itaque quod ſcripſit *Joannes à Turrecremata*, Præſides ab *Eugenio* deſignatos non fuiſſe receptos à Synodo juxta modum ab eo præſcriptum.

XLVI. Quænam tandem mens fuerit *Eugenii*, quàm gratus ipſi fuerit modus, quo Synodus Legatos ab eo Præſides ſuſcepit, quàm accepta ipſorum cum Synodo concordia, quantus ipſius Pontificis cum Sacro Concilio conſenſus, quàm propenſa ad generalem Eccleſiæ Reformationem voluntas, & in tam divinum opus cum Patribus conſpiratio, probant ejus literæ datæ Florentiæ nono Kalendas Julii ejuſdem anni MCCCCXXXIV. Inſcribuntur: *Venerabilibus Fratribus & dilectis Filiis in Sacro Generali Baſileenſi Concilio congregatis.* Significat imprimis ſe cum ipſis in eumdem finem ſemper proceſſiſſe: *Solùm in loco celebrandi Concilii ſalvâ ſemper pietate diſſenſiſſe.* Nec id mirum, cùm *SS. Paulus* & *Barnabas* propter *Joannem* cognomento *Marcum* ab invicem diſſentientes ſeparati ſint, *quos tamen Chriſti Evangelium copulabat.* Subdit: *Optavimus pacem, optavimus Eccleſiæ Reformationem: ob hanc rem non ſolùm ceſſimus vobis, ſed etiam per Literas noſtras Decreto veſtro, quemadmodum dictaſtis, annuimus.* Et infra: *Hoc noſtrum propoſitum eſt, hic noſter affectus, vos amare ut filios, obſervare ut Fratres, & in Benedictionibus dulcedinis unà vobis præcipua charitate conſtringi. Sic etiam de vobis confidimus, ut non alii apud vos ſitis, ſed pro ipſius Apoſtolicæ Sedis reverentia fideles & devotos animos ad Nos habeatis. Hujus ſiquidem confidentiæ ſigna perſpeximus, primò, quod ex noſtro conſenſu ad Sacrum Generale Baſileenſe Concilium plurimùm lætati eſtis. Iterum, quòd Præſidentes noſtros affectu & opere*

ampde

amodo ſic vobis conjunctos, ut pene unum invicem eſſe videamini, audimus. Ex his congratulamur plurimum Devotionibus veſtris, congratulamur Eccleſiæ Sanctæ, cui profectum evenire ſperamus . . . . Supereſt ut eo affectu, quo cœpiſtis, in Deum quotidie ſuccreſcentes, ad generalem Eccleſiæ Reformationem ſine ulteriori mora vigiles ſitis. Sic Devotiones veſtras exhortamur in Domino. Noſtis enim quantum ea indigeat Religio Chriſtiana: quia (ut ait Propheta) A planta pedis uſque ad verticem non eſt in ea ſanitas. Non multa diſputatione opus eſt, ſed obſervatione & exemplo. Quibus veluti quodam optimo rectore ea quæ à Sanctis Patribus Divino Spiritu conſtituta ſunt, dirigantur, ſuúmque attingant effectum. Si qua igitur pietas, ſi qua conſolatio in Chriſto, implete deſiderium & gaudium noſtrum, *imo & bonorum omnium. Non deerit vobis gratia divina, neque bonorum ſubſidia, ſic in Domino confidimus. Quantùm autem ad Nos pertinet, omnes operas noſtras pro his rebus libenter offerimus, nihil pro noſtro officio prætermittentes, quo gloriam Deo, pacem & ſalutem Populo Chriſtiano, ex his ſanctis operibus vindicemus.* His *Eugenii* Literis, quæ extant in Concilii Appendice Num. LXIII. *Joannis à Turrecremata* Reſponſiones omnes eliduntur & exſufflantur.

Philipp. 2.

Acta Seſſionis XIX.

XLVII. *Seſſione decima-nona* die Martis ſeptimo Idus Septembris celebratâ, de Concilio pro Græcorum unione celebrando actum eſt. Anno ſuperiori ad Synodum ſcripſerant *Joannes Palæologus* Græcorum Imperator, *& Joſeph* Conſtantinopolitanus Patriarcha, Concilium Oecumenicum utriuſque Eccleſiæ, ſecundùm antiquum ordinem & conſuetudinem ſummopere ſe deſiderare ſignificantes. Ad quod promovendum miſerunt *Demetrium Palæologum* Protoveſtiarium, unà cum *Iſidoro* Abbate Monaſterii S. Demetrii, & *Joanne Dyſypato* Imperatoris familiari. Cum quibus habitis diverſis Tractatibus à Præſidibus & aliis Concilii Deputatis, primò diſceptatum eſt de loco Concilii, ac petentibus Græcis ut Conſtantinopoli celebraretur, Baſileenſibus Patribus ut Baſileæ, demum convenerunt ut in Occidente congregaretur: Ac loca nominata, Calabria, Ancona, vel alia Terra Maritima, Bononia, Mediolanum, vel alia Civitas in Italia; extra Italiam, Buda in Hungaria, Vienna in Auſtria, & ad ultimum in Sabaudia: ita tamen ut, ſi perſuaderi Imperatori poſſet, eligeretur Baſilea, alioqui tenerentur Baſileenſes, poſt unum menſem ab adventu Græcorum, ad locum ſe conferre quem elegiſſent. Græcis verò triremes ſumptúſque neceſſarii ſuppeditarentur. Singula Conventionis Capita Synodus approbavit, rogavitque *Eugenium* Pontificem Maximum, ut in favorem Fidei & Eccleſiaſticæ unitatis, huicce Conventioni, omnibúſque illius capitibus aſſenſum præberet: Quod ipſum præſtitiſſe *Auguſtinus Patricius* Cap. XLII. teſtatur. In eadem Seſſione decretum eſt, ut Judæi & alii Infideles ad verbi Dei prædicationem audiendam compellantur, obſervetúrque Conſtitutio Concilii Viennenſis de docendis diſcendíſque Linguis Hebraïca, Arabica, Græca, & Chaldaïca. Anteriora omnia Decreta de vitanda eorum communicatione, in fide, moribus, victu, habitatione, converſatione, commercio, necnon de veſtitus diſtinctione, renovata ſunt & confirmata, Judæis ad Fidem converſis indultum eſt, ut bonis ſuis ſeu mobilibus ſeu immobilibus optimo jure fruerentur: Si hujuſmodi bona uſuris aut illicito quæſtu parta eſſent, ac notæ Perſonæ quibus eſſet reſtitutio facienda, illis omninò reſtituerentur: *Quia non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.* His verò Perſonis non extantibus, *quia talia per manus Eccleſiæ eſſent in pios uſus convertenda*, Synodus vicem gerens univerſalis Eccleſiæ, in favorem ſuſcepti Baptiſmatis, tanquam in pium uſum, hujuſmodi bona illis attribuit. Chriſtianos omnes, tam Eccleſiaſticos Viros quàm Seculares hortatur, ut egentibus Neophytis ſubveniant: Diœceſaniſque mandat, ut curam ipſorum gerant ſingularem.

Acta Seſſionis XX. Decretum contra Clericos concubinarios.

XLVIII. *Seſſio vigeſima* celebrata eſt undecimo Kalendas Februarii, anno MCCCCXXXV. in qua Decretum contra Clericos concubinarios editum, quo à perceptione fructuum tribus menſibus ſuſpenſi. Et ſi concubinam ſtatuto tempore non dimitterent, omnibus Beneficiis privati ipſo facto, & ad alia inhabiles declarati ſunt. Quæ pœnæ & ad eos extenſæ ſunt, qui mulieres de incontinentia ſuſpectas, & infamiâ notatas, moniti non dimitterent, Judicibus verò Eccleſiaſticis ſub interminatione maledictionis æternæ prohibitum eſt, ne Clericos illos mulieroſos pecuniariâ mulctâ impoſitâ, ſicut in nonnullis locis fieri conſueverat, in ſuis obſcœnitatibus ſordeſcere permitterent. Statutum ut concubinæ, invocato brachii ſecularis auxilio, ejicerentur & coërcerentur. Filii ex infami contubernio procreati in paterna domo commorari non ſinerentur. Secundò, eos tantùm excommunicatos vitandos eſſe decretum eſt, qui nominatim denuntiati eſſent, aut qui notoriè in Sententiam Excommunicationis incurriſſent, ut nullâ tergiverſatione celari, aut Juris ſuffragio excuſari ullatenus poſſent. Tertiò, vetitum eſt ne civitas aliqua, oppidum, caſtrum, vel locus Interdicto Eccleſiaſtico ſubjiciatur, ob culpam ſeu cauſam privatæ cujuſcumque perſonæ, niſi talis perſona priùs fuerit nominatim & ſolemniter excommunicata, & Domini, ſeu Rectores ac Magiſtratus illorum locorum ad Judicis poſtulatum, ipſam inde, infra biduum non ejecerint. Quartò, ad lites citiùs finiendas vetitum eſt, ne ſuper eodem gravamine, aut interlocutoriâ Sententiâ ſecundò appelletur.

De Excommunicatione & interdicto.

Acta Seſſionis XXI.

XLIX. *Seſſione vigeſimâ-primâ* die nona Junii celebratâ, ſtatutum eſt primò, Ut tam in Curia Romana, quàm alibi, pro ſeu in confirmatione electionum, admiſſione poſtulationum, præſentationum proviſione, collatione, præſentatione, Inveſtitura, de Eccleſiis etiam Cathedralibus, & Metropolitanis, Monaſteriis, Dignitatibus, Beneficiis, Officiiſque Eccleſiaſticis quibuſcumque, necnon Ordinibus Sacris, & Benedictione ac Pallio, de cætero *Nihil penitus ante vel poſt exigatur ratione Literarum, Bullæ, Sigilli, Annatarum, communium & minutorum ſervitiorum, primorum fructuum, deportuum, aut ſub quocumque alio titulo, colore, vel nomine, prætextu cujuſvis conſuetudinis, Privilegii, vel Statuti, &c.* Adversùs hujus Canonis tranſgreſſores pœnæ ſimoniacorum decretæ: Utque *Si Romanus Pontifex, qui præcæteris univerſalium Conciliorum exequi & cuſtodire Canones debet, adverſus hanc Sanctionem aliquid faciendo Eccleſiam ſcandalizet, Generali Concilio deferatur.* Secundò decretum eſt pacifico Beneficii per triennium poſſeſſori litem moveri non poſſe, excepto caſu hoſtilitatis, vel alterius legitimi impedimenti, de quo proteſtari, & illud ſignificare teneatur Actor, juxta præſcriptum Concilii Viennenſis. Tertiò, ſaluberrima Decreta edita ſunt de modeſtia, gravitate, devotione in celebrando & recitando divino Officio, tam in Miſſa quàm Horis Canonicis: de pœnis abſentium, diſcurrentium, negligentium: ne cantilenæ ſeculares in Eccleſiis canantur: Ne Capitulares Actus, citra neceſſitatem, tempore Majoris Miſſæ celebrentur

Decretum contra Simoniacas aut ſimoniæ ſpeciem præ ſe ferentes exactiones.

Decreta de modeſtia in Divinis Officiis, & reverentia Templis debita.

tur. Prava demum damnata & ſublata conſuetudo eſt in quibuſdam Eccleſiis frequentata, ut certis anni Celebritatibus, nonnulli in habitu Pontificali more Epiſcoporum benedicerent, alii ut Reges ac Duces induerentur, quod Feſtum Fatuorum, vel Innocentum, ſeu Puerorum in quibuſdam regionibus nuncupabatur: & ſpectacula quæcumque, choreæ, comeſſationes, convivia, nundinæ, in Eccleſiis & Cœmeteriis vetitæ. Quod ſpectat Decretum de Annatis, uberiùs hoc argumentum infra tractabimus.

Legati à Synodo miſſi ad Græcos.

L. Interim cùm *Eugenius IV.* ad unionem Græcorum cum Latina Eccleſia accelerandam, *Chriſtophorum Garatonum* ſibi à Secretioribus Mandatis Conſtantinopolim miſiſſet, iſque contra Pacta Baſileæ conventa in antiquo propoſito celebrandæ in ea urbe Synodi, cui Sedis Apoſtolicæ Legatus intereſſet, reperiſſet obfirmatos, Synodus Baſileenſis de ipſorum reductione ſolicita novos Nuncios Conſtantinopolim miſit, *Joannem de Raguſio*, Ordinis FF. Prædicatorum Profeſſorem, *Henricum Menger* Juris Canonici Doctorem, Canonicum Conſtantienſem, & *Simonem Freiron* Canonicum Aurelianenſem, qui Græcis Baſileenſium Pactorum executionem perſuaderent. Id ab ipſis obtentum, & Synodum Oecumenicam ea de re in Occidente celebrandam concluſum eſt. Græcorum Imperator & Conſtantinopolitanus Patriarcha literas ad Patres Baſileenſes dedêre, quibus Concilium pro Sanctæ Unionis negotio in uno ex locis maritimis Italiæ, ſibi & Romano Pontifici commodis decerni rogabant.

Acta Seſſionis XXII.

Libellus Auguſtini de Roma damnatus.

LI. *Seſſione vigeſimâ-ſecundâ*, Idibus Octobris ejuſdem anni MCCCCXXXV. celebrata, Libellus *Auguſtini de Roma* Nazareni Archiepiſcopi, ex Ordine FF. Eremitarum S. Auguſtini aſſumpti, *De Chriſto & Eccleſia* inſcriptus, à Synodo damnatus eſt, *tanquam non ſanam, & erroneam in fide doctrinam continens*: & maximè ob horrendam Propoſitionem: *Chriſtus quotidie peccat, & ex quo fuit Chriſtus, quotidie peccavit* (Quamvis id non ad Chriſti perſonam, ſed ad ejus membra, quæ cum Chriſto Capite unum eſſe Chriſtum aſſerebat, referret) Per hanc porrò Cenſuram & damnationem ſe in nullo *derogare* velle *dictis aut ſcriptis Sanctorum Doctorum* de hujuſmodi argumentis loquentium Sacra Synodus declaravit: quinimo ea ſe recipere & amplecti *juxta eorum veram intelligentiam per eos aut alios Catholicos Doctores in Theologica Schola communiter expoſitam & declaratam.*

Acta Seſſionis XXIII.

De Summi Pontificis electione.

LII. *Seſſione vigeſimâ-tertiâ*, octavo Kalendas Aprilis anni MCCCCXXXVI. celebrata, Synodus Conſtitutiones Conciliorum Generalium, & Summorum Pontificum, de modo & forma electionis Romani Pontificis & Conclavis innovavit. Formámque conſenſus & Juramenti ab Electo præſtandi præſcripſit, quâ ſe Fidem Catholicam, & Decreta Conciliorum Univerſalium, etiámque Baſileenſis ſe omnino ſervaturum; & pro tuitione fidei, extirpatione hæreſum, & errorum, reformatione morum, ac pace Populi Chriſtiani laboraturum, profiteri deberet: Item promoturum celebrationem Conciliorum Generalium, & confirmationem electionum, juxta Decreta Sacri Baſileenſis Concilii: Edixitque ut anniverſario electionis aut coronationis ejus die, intra Miſſarum ſolemnia, à primo Cardinalium ibidem præſentium hæc Profeſſio ipſi in memoriam revocaretur, ac legeretur, addita ſalutari adhortatione, cujus hæc præclara verba Pontificibus inculcare non eſt opus, cùm vitâ ſuâ, actis, & regimine exprimunt, quicquid in ea continetur: Quòd cum omnium Gentium Chriſtianarum admiratione, & Eccleſiæ univerſalis ædificatione divinè præſtat Sanctiſſimus Pontifex Innocentius Undecimus.

Summi Pontificis officia.

Memineris quid B. Petrus, aliique ſibi ſuccedentes Pontifices fecerunt, qui nihil aliud cogitabant, niſi honorem Dei, propagationem fidei, publicum Eccleſia bonum, ſalutémque & utilitatem filiorum ſuorum: & tandem imitantes Magiſtrum & Dominum, animas ſuas pro ſibi commendatis ovibus exponere non dubitarunt. Noli Tibi aut tuis theſaurizare in terris, ubi tinea & ærugo demolitur, ubi fures & latrones effodiunt, ſed theſauriza tibi in cœlis. Non ſis acceptor perſonarum, nec ſanguinis aut patria, aut nationis. Omnes filii Dei ſunt, & tua cura ac cuſtodia pariter commiſſi. Dicas exemplo Chriſti: Qui fecerit voluntatem Patris mei qui eſt in cœlis, ille meus frater, mater & ſoror eſt. *In diſtribuendis Dignitatibus & Beneficiis, non carnem, non munera, non quid aliud temporale, ſed ſolum Deum, & virtutes, atque hominum merita tibi proponas. In corrigendis exceſſibus Eccleſiaſticam exerce Diſciplinam, memor quam gratiam: timees, quámve pœnam Heli, alter injurias Dei ulciſcendo, alter diſſimulando meruerunt. Pauperes ac miſerabiles perſonas defende, juva & ſuſtenta; ad omnes autem paternam habe caritatem.* Sanctiſſima Decreta Synodus addidit de modo quo ſe gerere debet Pontifex tam in negotiis publicis, ad optimum univerſalis Eccleſiæ regimen ſpectantibus, quàm in Curiæ Romanæ ac Domûs Pontificiæ Reformatione, Romanæ Urbis, ac Patrimonii Eccleſiaſtici adminiſtratione.

Matth. 12. 50.

Item, ne conſanguineos vel affines uſque ad tertium gradum incluſivè, Duces, Marchiones, Comites, Feudatarios, Gubernatores Provinciarum aut Civitatum Romanæ Eccleſiæ conſtituat. Ut medietas proventuum terrarum ac locorum Eccleſiæ Romanæ Cardinalibus attribuatur; gravioráque omnia negotia de ipſorum conſilio tractentur ac finiantur.

Cardinalium creatio & dotes.

Numerus porro Cardinalium ad viginti quatuor redactus, qui de omnibus Chriſtiani orbis Nationibus aſſumerentur; eſſéntque ſcientiâ, moribus, ac rerum experientiâ excellentes, in Theologia vel Jure Doctores aut Licentiati, paucis admodum filiis, fratribus, aut nepotibus Regum vel magnorum Principum exceptis, in quibus cum integritate morum competens literatura ſufficeret. In Sacrum Collegium Summi Pontificis, aut alicujus Cardinalis viventis nepotes non cooptarentur. Ut eorum electio per auricularia vota duntaxat non fieret, ſed illi ſolùm aſſumi poſſent, in quos facto vero ſcrutinio ac publicato, majorem partem Cardinalium collegialiter conſenſiſſe conſtitiſſet. Aliæ de jurejurando ab iis præſtando, cura Titulorum, ſolicitudine Eccleſiarum, morum integritate, modeſtiâ & frugalitate in familia, menſa, ſupellectili Sanctiones additæ. Ipſis partium ſtudia vetita, etiamſi de terra partis illi originem ducant: & *Ne ſint Principatuum aut Communitatum, ſeu aliorum contra quemquam, cum pretio vel ſine, partiales Protectores, aut Defenſores, ſed exuti omnem paſſionem, in ſedandis concordiâ vel juſtitiâ litibus Papa aſſiſtant*: Decreta denique de Sacrarum electionum libertate, & omni Reſervationum Pontificiarum abolitione, his quæ in corpore Juris continentur, vel quas in terris Romanæ Eccleſiæ ſubjectis fieri contingeret, duntaxat exceptis, confirmata ſunt.

Acta Seſſionis XXIV.

LIII. *Seſſione vigeſimâ-quartâ* decimo octavo Kalendas Maii celebrata, Pacta conventa cum Græcorum Imperatore & Patriarcha Conſtantinopolitano, de Synodo Oecumenica in Occidente,

te, & in uno ex locis maritimis Italiæ celebranda, déque ſumptibus & triremibus Græcis ſuppeditandis, à Synodo confirmata ſunt: Salvus-Conductus ab eadem Imperatori, Patriarchis, aliiſque Græcis Principibus, Præſulibus, & Perſonis ad numerum DCC. datus & promulgatus: Indulgentiæ Plenariæ, quales euntibus Romam tempore Jubilæi, aut Cruceſignatis ad recuperationem Terræ Sanctæ tribui ſolent, ſemel in vita & in mortis articulo iis omnibus conceſſæ, qui ad ſumptus Græcis ad Synodum pro ſanctæ unionis negotio acceſſuris ab Eccleſia promiſſos tantùm contribuerent, quantùm quiſque hebdomadis unius decurſu, pro ſua, familiæque ſuæ refectione expenderet: aliis etiam pietatis operibus ad iſtarum Indulgentiarum conſecutionem impoſitis. Legatos verò Apoſtolicos huic Indulgentiarum conceſſioni fruſtra interceſſiſſe, refert *Auguſtinus Patricius*, Cap. LIII.

Indulgentiæ à Synodo jure optimo conceſſæ.

Duvallius refellitur.

Mirum eſt quòd *Andreas Duvallius* Doctor & Profeſſor Sorbonicus, in Præfatione Libri *De Auctoritate Papæ & Concilii*, Synodum Baſileenſem criminetur, quòd Jus & Auctoritatem Plenarias Indulgentias concedendi ſibi tribuerit: Quarum largitionem uni Romano Pontifici competere ipſe exiſtimat. Indulgentias enim concedere multò magis Eccleſia poteſt, quàm Summus Pontifex, cùm Claves Regni Cœlorum & poteſtas ligandi atque ſolvendi *S. Petro* datæ non ſint duntaxat ut ſingulari ac privatæ perſonæ, ſed ut Eccleſiam univerſam repræſentanti, ut frequenter inculcat *S. Auguſtinus*, ſcilicet Lib. I. *De Doctrina Chriſtiana*, Cap. XVIII. Lib. I. *Contra Adverſarium Legis & Prophetarum*, Cap. XVII. Lib. *De Agone Chriſtiano*, Cap. XXX. Enarratione in Pſalmum CVII. Lib. III. *De Baptiſmo*, Cap. XVII. & XVIII. Tractatibus L. CXVIII. & CXXIV. in *Joannem*, & Sermone CVIII. *De Diverſis*, quibus in locis hæ Propoſitiones habentur: [a] *Chriſtus Claves dedit Eccleſiæ ſuæ, ut quæ ſolveret in terris, ſoluta eſſent in cœlo; quæ ligaret in terra, ligata eſſent in cœlo....* [b] *Claves Regni cœlorum dedit Chriſtus Eccleſiæ...* [c] *Huic Eccleſiæ Claves Regni Cœlorum datæ ſunt, cùm Petro datæ ſunt...* [d] *Nec eos audiamus, qui negant Eccleſiam Dei omnia peccata poſſe dimittere: Itaque miſeri dum in Petro Petram non intelligunt, & nolunt credere datas Eccleſiæ Claves Regni Cœlorum, ipſi eas de manibus amiſerunt...* [e] *Quædam dicuntur, quæ ad Apoſtolum Petrum pertinere videantur, nec tamen habent illuſtrem intellectum, niſi cùm referuntur ad Eccleſiam, cujus ille agnoſcitur in figura geſtaſſe perſonam, propter Primatum, quem in Diſcipulis habuit: ſicuti eſt, Tibi dabo Claves Regni Cœlorum...* [f] *Quòd in typo unitatis Petro Dominus dedit poteſtatem, ut id ſolveretur in terris, quod ille ſolviſſet, manifeſtum eſt, quòd illa unitas etiam una columba perfecta ſit dicta...* [g] *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Hoc cùm dixiſſet, inſpiravit, & ait illis: Accipite Spiritum Sanctum; ſi cujus remiſeritis peccata, remittentur ei; ſi cujus tenueritis, tenebuntur. Ergo ſi perſonam gerebant Eccleſiæ, & ſic eis hoc dictum eſt, tanquam ipſi Eccleſiæ diceretur, pax Eccleſiæ dimittit peccata....* [h] *Quæ Domus etiam accepit Claves, ac poteſtatem ſolvendi & ligandi. Hanc Domum ſi quis corrigentem corripientémque contempſerit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* [i] *Si in Petro non eſſet Eccleſiæ Sacramentum, non ei diceret Dominus, Tibi dabo Claves Regni Cœlorum....* [k] *Petrus quando Claves accepit, Eccleſiam Sanctam ſignificavit....* [l] *Petrus ligandi & ſolvendi poteſtatem cum omnibus Apoſtolis, tanquam perſonam gerens ipſius unitatis accepit.....* [m] *Eccleſiæ Petrus Apoſtolus, propter Apoſtolatus ſui Primatum gerebat figuratâ generalitate perſonam.... Quando ei dictum eſt: Tibi dabo Claves Regni Cœlorum, &c. univerſalem ſignificabat Eccleſiam.... Eccleſia ergo quæ fundatur in Chriſto, Claves ab eo Regni Cœlorum accepit in Petro, id eſt, Poteſtatem ligandi ſolvendique peccata.... Nec iſte ſolus, ſed univerſa Eccleſia ligat ſolvitque peccata.* [n] *Inter Apoſtolos pene ubique ſolus Petrus totius Eccleſiæ meruit geſtare perſonam. Propter ipſam perſonam, quam totius Eccleſiæ ſolus geſtabat, audire meruit: Tibi dabo Claves Regni Cœlorum. Has enim Claves non homo unus, ſed unitas accepit Eccleſiæ. Hinc ergo Petri excellentia prædicatur, quia ipſius univerſitatis & unitatis Eccleſiæ figuram geſſit, quando ei dictum eſt: Tibi trado, quod omnibus traditum eſt. Nam ut noveritis Eccleſiam accepiſſe Claves Regni Cœlorum, audite in alio loco quid Dominus dicat omnibus Apoſtolis ſuis: Accipite Spiritum Sanctum: ſi cui dimiſeritis peccata, dimittuntur eis; ſi cujus tenueritis, tenebuntur. Hoc ad Claves pertinet, de quibus dictum eſt: Quæ ſolveritis in terra, ſoluta erunt in Cœlo, & quæ ligaveritis in terra, ligata erunt in Cœlo: Sed hoc Petro dixit, ut ſcias quia Petrus univerſæ Eccleſiæ perſonam tunc gerebat.... Columba ligat, Columba ſolvit, Ædificium ſupra Petram ligat & ſolvit.* Idem principium inculcant doctiſſimi *S. Auguſtini* Diſcipuli, *S. Fulgentius*, Lib. *De Fide ad Petrum*, Cap. III. Lib. I. *De Remiſſione Peccatorum*, Cap. XIX. & XXIV. Lib. II. Cap. XX. Venerabilis *Beda*, in Cap. XIX. *S. Joannis*, in Cap. XVI. *S. Matthæi*, & in Homilia de S. Petro: *Ambroſius Autpertus*, Lib. IV. V. & VII. in Apocalypſim; *Dungalus* Diaconus, Lib. contra Claudium Taurinenſem; *Paſchaſius Radbertus*, Lib. VIII. in *Matthæum*, ad Cap. XVI. *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis Epiſtola XXXIII. ad *Hincmarum* Laudunenſem Epiſcopum, Cap. XX. XXXVI. & XLVII. *Hugo de S. Victore*, Lib. I. *De Sacramentis*, Cap. XXVI. Denique Scholaſtici poſt Magiſtrum Sententiarum & *S. Thomam*, Claves Eccleſiæ ſemper appellant, non Claves *S. Petri*; quia immediatiùs Eccleſiæ traditæ ſunt, quàm *S. Petro*, illique commiſſæ ſunt, ut Eccleſiæ perſonam gereret. Unde ligandi ſolvendique Poteſtas in Eccleſia tanquam in proximo ſubjecto reſidet (ut cum Pariſienſibus Theologis loquar) in *S. Petro* & ejus Succeſſoribus tanquam in ſubjecto remoto: Per quos nihilominus, ab iiſque conſecratos Miniſtros duntaxat, exercetur Poteſtas Ordinis; quamvis & Eccleſia per ſe ipſam Poteſtatem Juriſdictionis præ ſingulis Epiſcopis, & ipſo Romano Pontifice exercere poſſit ferendo Cenſuras, & conferendo Plenarias Indulgentias. Qua de re legi velim doctiſſimum *Toſtatum* Abulenſem Epiſcopum, in Cap. XV. *Numerorum*, Quæſt. XLVIII. & XLIX. hæc egregiè explicantem, *Gerſonium in Tractatu De Poteſtate Eccleſiaſtica*, & *Almainum*, Lib. *De Poteſtate Eccleſiaſtica & Laica*, Quæſt. I. Cap. XV. Ex his porro omnibus evidens eſt, Concilium Generale univerſalem Eccleſiam repræſentans Indulgentias Plenarias concedere poſſe; & inconcuſſum manere principium illud ex Scriptura Sacra & Traditione acceptum, & à *S. Auguſtino* apertè, frequenter, perſeveranter traditum & inculcatum, Claves toti Eccleſiæ à Chriſto datas, immediatè ipſi collatam à Sponſo Auctoritatem ligandi & ſolvendi, Poteſtatem Juriſdictionis in tota univerſitate Eccleſiæ principaliter reſidere (ut Scholaſtici loquuntur) quod unum eſt ex fundamentis Sententiæ quam Eccleſia Gallicana & Sacra Facultas Pariſienſis propugnant, aſſerentis Concilium Oecumenicum ſuperius eſſe Romano Pontifice, ut agnoſcunt *Dominicus Soto* in IV. Sententiarum, Diſt. XX. Quæſt. I. Art. IV. & *Martinus Navarrus* in Cap. *Novit.*

[a] Lib. I. de Doctr. Chriſt. C. 8.
[b] Lib. I. Cont. Adverſ. Legiſ. & Prophet. C. 17.
[c] Lib. de Agone Chriſti C. 30.
[d] Ibid. C. 31.
[e] Enarrat. in Pſalm. 108.
[f] Lib. I. de Baptiſmo Cap. 17.
[g] Ibid. Cap. 18.
[h] Lib. 7. de Bapt. Cap. 51.
[i] Tract. 50. in Joan.
[k] Ibidem.
[l] Tract. 118.
[m] Tract. 124.
[n] Serm. 108. De Diverſis.

De Judiciis, Notabili III. Num. LXXXIV. Perperam A itaque Magiſter *Andreas Duvallius* Sacri Concilii Baſileenſis auctoritatem ex eo impetit, quòd Plenarias Indulgentias conceſſerit, falsò ſupponit eas à ſolo Romano Pontifice, non à Concilio Generali tribui poſſe. Certè Tridentina Synodus Seſſione XXV. Cap. XXI. *Poteſtatem conferendi Indulgentias à Chriſto Eccleſiæ conceſſam* docet; Eccleſiæque Theſaurus, non Theſaurus Papæ dicitur aperiri, dum conceduntur: Porrò Synodus Oecumenica univerſalem repræſentat Eccleſiam: Quidni ergo Plenarias Indulgentias concedere poſſet? Poteſtatem igitur à Chriſto immediatè ſibi tradi- B tam Sacra Synodus Baſileenſis exercuit, cùm ait: *Decrevit hæc Sancta Synodus univerſalem Eccleſiam repræſentans Sponſam Chriſti, affluenter aperire ſpirituales Theſauros, quos ipſe Salvator aſcendens in Cœlum ſibi reliquit, &c.*

LV. Non magis juſtè *Duvallius*, & *Spondanus*, in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum MCCCCXXXVI. Num. III. Synodum Baſileenſem accuſant, quòd *Quæſtuoſas Indulgentias* conceſſerit, quòd illas *venum expoſuerit*, quòd *ſordidum earum abuſum* introduxerit; quia illis elargita eſt, qui certam pecuniæ ſummam pro Græcorum ſubſidiis depende- C rent. Non enim Quæſtuoſæ Indulgentiæ dici poſſunt, & vænales, nec in Eccleſia novæ ſunt & inuſitatæ, quæ eleemoſynam erogantibus, & ſubſidia conferentibus in uſus pios, cujuſmodi ſunt Eccleſiarum vel Noſocomiorum ædificationes aut inſtaurationes; captivorum liberationes; ſumptus ad Bellum Sacrum contra Turcas aut Hæreticos, & alia hujuſmodi conceduntur; ut docent antiqua de Canonicæ Pœnitentiæ redemptionibus Monimenta, & Diplomata Pontificum ac Decreta Conciliorũ de Sacris Expeditionibus. Cùm igitur de tollendo Schiſmate, de unione D Eccleſiæ Orientalis cum Occidentali procuranda ageretur, nec ad Concilium Generale in Occidente celebrandum propriis ſumptibus venire, ac redire Orientales poſſent, Urbiſque Conſtantinopolitanæ munitioni ac ſecuritati abſente Græcorum Imperatore providendum eſſet, ut Ipſe Concilio præſentiam exhiberet ſuam ad unionis negotium conficiendum: Eccleſia concedere potuit Indulgentias iis, qui eleemoſynas conferrent ad tam pios uſus, abſque ulla ſpecie aut ſuſpicione nundinationis, quæſtus, ac vænalitatis. *Conſuevit aliquando Eccleſia* (inquit Sacra Syno- E dus) *ad liberandum de manibus Infidelium Terram-Sanctam, ſeu pro debellandis Hæreticis, indicere generale paſſagium, convocaréque Reges & Principes, & alios Bellatores, ut armis iſta peragerent, necnon & pro aliis juſtis cauſis ab omnibus Chriſtianis ſubſidium poſtulare; ad quæ ut promptiores efficeret, donis ſpiritualibus Plenaria Remiſſione peccatorum invitavit. Profectò ſi Veterum revolvantur Hiſtoriæ, nulla unquam adfuit cauſa juſtior quàm iſta eſt, nec pro qua Chriſticolæ omnes ſe & ſua libentius exponere deberent. Hic enim non ſolùm ad recuperandam terram intenditur, ſed etiam millia millium animarum, pro quibus* F *mediocre ſubſidium petitur, unde impenſæ Græcis promiſſæ, ſine quibus tam ſanctum opus perfici nequit, inveniri poſſint. Quis igitur pro tanto univerſæ Eccleſiæ bono, próque tanto animæ ſuæ merito, portiunculam rerum ſuarum, quas Dei dono obtinet, denegare audebis?* Porrò falſiſſimum eſt quod Magiſter *Duvallius* ait: *Iis duntaxat conceſſas Indulgentias ejuſmodi, qui certam pecuniæ ſummam pro Orientalium ſubſidiis dependerent:* Cùm omnibus etiam pauperibus, mendicis, & Religioſis Viris nihil in communi poſſidentibus munus illud ſpirituale Synodus conceſſerit, modò jejunarent, & orationes pro fœlici hujus negotii conſummatione ad Deum funderent, ut habet Decretum ſeu Bulla, quæ incipit: *Vox illa jucunditatis*, Seſſione XXIV.

LVI. Verùm non aliunde Magiſtri *Duvallii* & ſimilium confutationem repetere eſt opus, quàm ex ipſomet Concilio Baſileenſi in Reſponſione Synodali facta N. Sanctæ Crucis in Jeruſalem, & *Joanni* S. Petri ad Vincula Preſbyteris Cardinalibus Sedis Apoſtolicæ Legatis, quinto Idus Maii, anno MCCCCXXXVI. quæ incipit his verbis: *Cuperet hæc Sancta Synodus*: In qua Patres querimoniis Legatorum *Eugenii* de Indulgentiarum promulgatione reſpondent: Concilii Deputatos cum ipſis de hoc Articulo conferentes, probaſſe hunc modum fore convenientem atque idoneum, & in ejuſmodi rebus uſitatum, ipſoſque Legatos nomine Synodi oraſſe, ut Sedis Apoſtolicæ vice; juxta literas facultatum ſuarum, his promulgandis Indulgentiis intereſſe & concurrere vellent. Illos verò reſpondiſſe: Id ſe in Mandatis non habere, ſed opus eſſe ut ad ad Summum Pontificem ea de re mitteretur. Cúmque Papa decem menſium ſpatio exoratus moras necteret, Synodum, imminente neceſſitate ſubſidii Græcis juxta pacta conventa ſuppeditandi, ad ipſas Indulgentias promulgandas proceſſiſſe *Auctoritate univerſalis Eccleſiæ, quæ in Conciliis univerſalibus adeſſe non dubitatur, in nomine Domini qui dixit: Ubi duo vel tres conveniunt in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum. &, Quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in Cœlo.* Patres igitur omnibus modeſtiæ & honeſtatis officiis erga Summum Pontificem functos eſſe. Synodum Jure ſuo uſam: « In illis enim octo primis Univerſalibus Conciliis, & in reliquis, in quibus Summus Pontifex non per ſe, ſed per Legatos interfuit, omnia quævis, ſive Definitionem Fidei, ſive damnationem Hæreticorum, ſive ligandi & ſolvendi poteſtatem, ſive Reformationem Eccleſiæ, ſive alia quæcumque Eccleſiaſtica, communia aut privata negotia ſpectantia, *ſub nomine Synodi facta, ſancita, & promulgata eſſe.* » Cur ergo alius modus impræſentiarum ſervaretur? Maximè cùm Generale Concilium Senenſe recentis memoriæ, ſub *Martino V.* omnibus & ſingulis qui Hæreticos caperent, vel ad eos exterminandos operam navarent, Plenarias Indulgentias nomine ſuo conceſſerit ſub hac verborum formulâ: *Sacroſancta Generalis Synodus Senenſis, in Spiritu Sancto legitimè congregata, Univerſalem Eccleſiam repræſentans*, &c. *ſtatuit, quòd quicumque capientes Hæreticos, &c. eam Indulgentiam conſequantur, quæ dari conſuevit proficiſcentibus in ſubſidium Terræ-Sanctæ.* Porrò Indulgentias quæ in ſubſidium Terræ-Sanctæ dari conſueverant, Plenarias fuiſſe nemo neſcit. Addit Synodus, Ex hoc decernendi modo, quem univerſalia Concilia ſervant abſente Papa, nihil Auctoritati Sedis Apoſtolicæ detrahi. *In omnibus enim Synodalibus Sanctionibus, ſemper prima & potiſſima refulget illius Sanctæ Sedis Auctoritas, ac deinde Patriarcharum, & Antiſtitum, totiúſque Eccleſiæ univerſalis, quam Generalia Concilia legitimè congregata repræſentant.* Ait præterea: *Omnibus conſentientibus Apoſtolicis Præſidentibus ſynodaliter ordinatum, ut in hoc Concilio, cùm Papa eſſet abſens, omnia ſub nomine & Bulla hujus Sacri Concilii expedirentur*: Adeóque grave eſſe non debere, quòd Indulgentiæ nomine Concilii promulgatæ ſint.

Quod ſpectat Indulgentiarum conceſſarum modum, hunc à calumnia egregiè vindicat Synodus. *Nonne* (inquit) *cùm paſſagium generale pro recuperatione Terræ-Sanctæ indictum fuit, próque aliis magnis Eccleſiæ neceſſitatibus, Indulgentiæ Generales conceſſæ ſunt? Nonne proximis annis bis aut pluries, pro extirpanda hæreſi Wicklefiſtarum, modus idoneus id ipſum actum eſt? Si ergo pro illis hic Indulgentiarum*

modus

modus idoneus judicatus eſt, cur & nunc pro reductione Græcorum, quâ nihil ferè poteſt dici majus, non cenſebitur conveniens? Quod ſi & pro reparatione pontium, ac villarum exuſtarum, Summi Pontifices, & ipſe modernus Summus Pontifex, ad inſtantiam privatarum perſonarum, Plenarias conceſſerunt, cur & nunc inſtante Eccleſia, ſit tanta dilatio, nec ſolum ad reperiendum ſubſidium, ſed pro ſalute innumerabilium animarum, quæ manus porrigentes adjutrices, vigore iſtarum Indulgentiarum Deo reconciliabuntur? Nec modus iſte cuiquam Chriſtiano neceſſitatem imponit, ſed allicit ut ſpe præmii ſpiritualis de bonis à Deo collatis modicum aliquid contribuat tam moderatè, quòd nulli quidem difficile videri poſſit. B Hæc ſi attenta conſideratione *Spondanus* & *Duvallius* expendiſſent, tam impotenter debacchati non fuiſſent in hoc Sacræ Synodi Baſileenſis Decretum.

Acta Seſſionis xxv.

LVII. *Seſſione XXV.* celebrata Nonis Maii MCCCCXXXVII. orta inter Patres diſſenſione de loco futuri Concilii pro Græcorum unione procuranda, duo contraria Decreta edita ſunt, ut refert *Auguſtinus Patricius* Cap. LV. Unum à Sedis Apoſtolicæ Legatis, Concilii Præſidibus, & pleriſque Præſulibus illis adhærentibus, quo C Florentia & Utinum nominata ſunt, loca Græcis & Romano Pontifici commoda, ſecundùm Pacta cum Græcis ipſis conventa: Portus autem, Venetus, Ariminenſis, & Ravennas, quem Græci mallent. Pars Synodi reliqua, duce *Ludovico* Cardinali Arelatenſi, numero quidem major, ſed ex ſecundi Ordinis Sacerdotibus ferè conflata, Decretum edidit alterum, quod Actis inſertum eſt, quo ſtatuit futurum Oecumenicum Concilium Baſileæ, Avenione, aut in Sabaudia celebratum iri: & omnibus ac ſingulis perſonis Eccleſiaſticis, *etiamſi Cardinalatus aut Pontificali Dignitate præfulgerent*, D Decimam omnium & ſingulorum ſuorum Eccleſiaſticorum fructuum & proventuum ſolvendam impoſuit. Quatuor Epiſcopis ducendi Græcos ad locum Oecumenici Concilii provinciam demandavit. Civitatis etiam Avenionenſis, quæ ſummam ſeptuaginta millium florenorum auri de Camera pro Græcorum commeatu mutuò dederat, indemnitati altero Decreto conſultum eſt, ipſique pecuniæ ex Indulgentiis ac Decimis collectæ, vel colligendæ, uſque ad integram ſummæ ſolutionem obligatæ ſunt. Cùm verò pars major non E permitteret ut Sigillo Concilii Decretum partis adverſæ obſignaretur, Præſides novo edito Decreto edixerunt, ut Sigillum Synodi Cardinali S. Petri ad Vincula, Archiepiſcopo Panormitano, & Epiſcopo Burgenſi crederetur, quorum opera Literæ illorum ſunt munitæ. Electionem Florentiæ & Utini pro Oecumenici Concilii celebratione approbavit *Eugenius IV.* quòd aliorum locorum nominatio Græcis eſſet ingrata, & contra Pacta cum illis conventa facta eſſet, ut ipſi graviter conquerebantur, nec vellent eò convenire, ubi Pontifex præſens eſſe non poſſet, ſine cujus præſentia nihil firmi de unione unquam tranſigi poſſe præſentiebant. Iſta conſtant ex *Au-* F *guſtino Patricio* Cap. XLII. LIV. & LV. Decretum electionis Florentiæ, pro futuri celebratione Concilii à Sedis Apoſtolicæ Legatis & ſaniori parte Concilii Baſileenſis, editum eſt inter Acta Florentinæ Synodi Collectionis *Horatii Juſtiniani*, P. I. cum *Eugenii IV.* Diplomate illud confirmante.

Synodus in duas partes ſcindi cœpta.

LVIII. *Seſſione XXVI.* pridie Kalendas Auguſti celebratâ, *Eugenius* multorum criminum immeritò accuſatus, in Jus vocatus eſt ad diem ſexageſimum. Diem ſe ipſi dicere Synodus ait: *Poteſtate quam ſuper cunctos Fideles, cujuſcumque Auctoritatis, etiamſi Papalis exiſtant, à Chriſto accepit, juxta declarationem in Concilio Conſtantienſi habitam, & in hoc dudum renovatam.* Hoc Decretum editum eſt intercedente & *proteſtante Juliano Cardinali S. Sabinæ Concilii Præſide, & conquerente quòd ſuper defenſione Pontificis non audiretur, quem & Cardinalis S. Petri ad Vincula, & pleríque optimi Patres ſequebantur, quibus etiam dilatio ad tertiam diem denegata eſt: & præter ordinem eodem die generalis Congregatio & publica Seſſio eſt habita.* Ita refert *Auguſtinus Patricius*, Cap. LVII.

Acta Synodi contra Eugenium.

LIX. *Seſſione XXVII.* ſexto Kalendas Octobris celebratâ, nova creatio Cardinalium ab *Eugenio* facta, contra Synodi Decretum, abrogata eſt. Literæ de nominatione Florentiæ & Utini pro celebratione Concilii Generalis Synodi Sigillo obſignatæ, aut ejus nomine publicatæ, falſæ declaratæ ſunt. Civitatis Avenionenſis alienatio Romano Pontifici prohibita, quia rumores increbuerant *Eugenium IV.* illam ad ſumptus Græcis ſuppeditandos vendere decreviſſe.

LX. *Seſſione XXVIII.* Kalendis Octobris celebratâ, elapſo ſexaginta dierum intervallo, quod PP. Baſileenſes *Eugenio* condixerant, Promotores Concilii ipſum contumaciæ accuſarunt; ipſúmque Synodus contumacem declaravit, & ad ulteriora contra illum proceſſum iri, conſideratis neceſſitatibus & utilitatibus univerſalis Eccleſiæ.

LXI. A vigeſima-quinta Seſſione, Synodus Baſileenſis duas in partes ſcindi cœpta, ſufficienter Eccleſiam univerſalem repræſentaſſe non videtur. Unde Chriſtiani plerique Principes edita deinceps ab ipſa contra *Eugenium* Decreta improbarunt, & inter alios *Sigiſmundus* Auguſtus, qui hucuſque Concilio impensè faverat: & Hiſpaniæ Rex, aliique Principes per Oratores ſuos proteſtati ſunt contra Seſſionis XXVI. XXVII. & XXVIII. Decreta, ut refert *Auguſtinus Patricius* Cap. LX. *Dicta*, inquit, *fuerat dies Eugenio Pontifici, & citatio in eum decreta magna Patrum ſeditione, cùm Baſileenſis factio numero prævaleret. Plerique tamen Prælatorum & Legatorum Principum, & præſertim Hiſpani, adverſa ſentiebant: neque putabant Reipublicæ expedire hujuſmodi cum Pontifice concertationem.* Narrat ſubinde, Cæſarem cùm ipſorum literis certior factus eſſet, quòd Summum Pontificem in Jus vocaſſent, reſcripſiſſe: *Moleſtiſſimo animo ſe audire has novas ſeditiones inter Pontificem & Concilium exoriri: hortari ut maturiùs in tanta re ſe gerant, neque ea agant, quæ diviſionem & Schiſmata ſint paritura, quo nihil rebus gerendis pernicioſius evenire poteſt; Inveniſſe eos Eccleſiam Dei pacificam, & longo magnoque ſuo labore unitam. Meminiſſe debere Patres ſuæ Profeſſionis, cùm prædicent ſe ideo conveniſſe ut Chriſtiani Populi mores emendent, hæreſes pellant, & diſſidentium animos componant. cavendum ne contrarios effectus pariant, ut qui Græcos ſe unituros pollicentur, Latinos, ſéque ipſos ſcindant. Conſuluiſſe ſe ſuper hac re Imperii Principes: Omnium eſſe ſententiam ſuperſederi oportere ſuper proceſſu contra Pontificem: exquirendáque priùs Regum atque Principum conſilia; & quorum poſtea eſſent auxilia imploraturi, priùs cognoſcerent ſententias. Interim curandum ut Principum operâ ſeditio componatur. Si Patres hoc fecerint, daturum operam Cæſarem, ut Concilii Decreta ſerventur. Sin minùs, ſe cum Regnis ac Principibus ſuis Romano Pontifici non defuturum, ejúſque Dignitatem adverſus perperam impugnantes tutaturum. Hæc eadem paulò poſt & Legati Principum Electorum Concilio iterarunt.* Idem

Author Cap. LXI. ſcribit : *Baſileenſes, ſpretis Cæſaris & Principum conſiliis, elapſo termino, contumacem Eugenium declarant. Secedunt Hiſpaniarum Regis Legati, apertéque aſſerunt, ſe Regis ſui, Prælatorum, ac Principum ſuæ Nationis nomine ei Declarationi non conſentire ; porteſtarique ſi proinde Schiſma aliquod oriatur, Hiſpanicæ Nationi adſcribendum non eſſe.*

Tom. 13. Concil. Edit. P. Labbe, p. 878.

LXIV. Kalendis ipſis Octobris, quo die Seſſio vigeſima-octava habita eſt, *Eugenius IV.* Tranſlationem Concilii Baſileenſis Ferrariam, de Cardinalium, Archiepiſcorum & Epiſcoporum plurimorum conſilio & aſſenſu decrevit Diplomate dato Bononiæ, quod incipit his verbis : *Doctoris Gentium*, & in Actis Florentinæ Synodi, Collectionis *Horatii Juſtiniani*, P. 1. editum eſt. Cauſam tamen Bohemorum, quoad Articulum Communionis ſub utraque ſpecie, in civitate Baſileenſi infra XXX. dies continuari poſſe permiſit. Hanc autem tranſlationem etiam ante Græcorum adventum vim habituram decrevit, niſi Baſileenſes Decreta ſua emendarent : Cùm verò Græci Ferrariam appulerint, Concilium ſtatim inchoandum.

Synodus Baſileenſis Ferrariam tranſlata.

Communio Laicorum ſub unica ſpecie.

LXV. Articulus de modo Communionis Euchariſtiæ trigeſima tantùm Seſſione finitus ac declaratus eſt X. Kal. Januarii, quo Synodus decrevit & declaravit : *Fideles Laïcos ſive Clericos communicantes, & non conficientes non adſtringi ex præcepto Domini ad ſuſcipiendum ſub utraque ſpecie, panis ſcilicet & vini, Sacrum Euchariſtiæ Sacramentum :* Sed Eccleſiæ eſſe, quæ regitur Spiritu veritatis, decernere quomodo ipſis miniſtretur, prout expedire videtir pro ipſius reverentia Sacramenti, & Fidelium ſalute. *Sive autem ſub una ſpecie, ſive ſub duplici quis communicet, ſecundùm ordinationem ſeu obſervantiam Eccleſiæ, proficere dignè communicantibus ad ſalutem. Nec ullatenus ambigendum eſſe, quòd non ſub ſpecie panis Caro tantùm, nec ſub ſpecie vini Sanguis tantùm, ſed ſub qualibet ſpecie eſt integrè totus Chriſtus. Laudabilem quoque conſuetudinem communicandi Laïcum Populum ſub una ſpecie, ab Eccleſia & SS. Patribus rationabiliter introductam, & hactenus diutiſſimè obſervatam, & à Doctoribus divinæ Legis, Sacrarum Scripturarum, atque Canonum multam peritiam habentibus jam à longevo tempore commendatam, pro lege habendam eſſe, nec alicui licitum eſſe eam reprobare, aut ſine Auctoritate Eccleſiæ ipſam immutare.* Hoc Decretum ad Seſſionem XXV. refert *Auguſtinus Patricius*, & *COMMUNI CONSENSU* conditum aſſerit. Cœterùm de Geſtis à Concilio Baſileenſi in Cauſa Bohemorum ; lege quæ diximus in Synopſi Cap. III. Art. I. §. V.

Eugenius IV Acta & Decreta Synodi Baſileenſis uſque ad tranſlationem à ſe poſtremò factam confirmat.

LXVI. Decreta Synodi Baſileenſis ad tempus uſque tranſlationis ejus à ſe factæ Ferrariam, *Eugenius IV.* confirmavit, ac ſe cum omni reverentia ac devotione ſuſcipere profeſſus eſt & venerari, ſicut & Decreta Concilii Conſtantienſis : adeòque & illa de Conciliorum Generalium à Chriſto immediatè accepta Auctoritate, cui Chriſtianus quilibet cujuſcumque dignitatis, etiamſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad Fidem, extirpationem Schiſmatis, & Reformationem generalem Eccleſiæ in Capite & in membris, in quinque Seſſionibus Concilii Baſileenſis, antequam in ipſum *Eugenium* tam acriter ageret, ac Ferrariam ab ipſo tranſlatum eſſet, ſolemni ritu inſtaurata, confirmata, & promulgata. *Eugenii IV.* verba adſcribo in literis ad Leodienſem & Bononienſem Epiſcopos, & ad *Joannem de Carvaial* Cameræ Apoſtolicæ Auditorem, & *Nicolaum de*

A *Cuſa* Archidiaconum Leodienſem, Sedis Apoſtolicæ Nuntios in Germania, datis Romæ XI. Kalendas Auguſti anno MCCCCXLVI. *Cùm chariſſimus in Chriſto filius noſter Fredericus Rex Romanorum Illuſtris, nec non venerabilis frater Theodoricus Archiepiſcopus Moguntinus, & dilecti filii Nobiles Viri Ludovicus Comes Palatinus Rheni, Bavariæ, & Fredericus Saxoniæ Duces, ac Fredericus Marchio Brandeburgenſis, Sacri Romani Imperii Electores, per ſuos Nuntios & Oratores nobis nuper expoſuerint, ad hujuſmodi effectum conſequendum (nimirum Fidelium ſalutem promovendam ac ſubortum* B *Schiſma extinguendum) maximè convenire ut Auctoritas Generalium Conciliorum manuteneatur & conſervetur : Nec non conventionem quamdam Prælatorum & Principum Nationis ſuæ in Kalendis Septembris proximè futuri apud Francofordiam teneri debere, ubi animorum ſuſpenſione ſeu Neutralitate depoſita, præfati Rex Romanorum & Electores integralem nobis & Apoſtolicæ Sedi obedientiam, ut tenentur, facere propoſuerunt ; aſſerentes ad eam rem commodiùs & faciliùs conſummandam optimum fore Decreta Baſileenſis Concilii per ipſam Germanicam Nationem acceptata, à Nobis & Apoſtolica* C *Sede, cum Executorum neceſſaria Deputatione recipi, approbari, confirmari : Quod ut efficere dignaremur, inſtanter & humiliter ſupplicarunt : Nos ipſorum Regis & Electorum ſupplicationibus inclinati, ad imitationem SS. Patrum Prædeceſſorum noſtrorum, quorum veſtigiis inhærentes, gratum Divinæ Majeſtati obſequium præſtare non dubitamus : Sicut illi Generalia Concilia ſuis temporibus ritè inſtituta atque canonicè celebrata recipere, amplecti, & venerari conſueverunt : ſic Generalia Concilia Conſtantienſe ac Baſileenſe ab ejus initio uſque ad Tranſlationem per nos factam, abſque tamen præjudicio* D *Juris, Dignitatis, & Præeminentiæ Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, ac Poteſtatis ſibi, & in eadem canonicè Sedenti, in Perſona B. Petri à Chriſto conceſſæ, cum omni reverentia & devotione ſuſcipimus, amplectimur, & veneramur.* Iiſdem Nuntiis plena Poteſtate Legatorum à Latere inſtructis mandavit & commiſit, ut in Conventu Prælatorum & Principum Nationis Germanicæ Decreta Concilii Baſileenſis ab iis acceptata, ſuo & Sedis Apoſtolicæ nomine confirmarent. Inter ea porro Principem tenebant locum illa, quibus *Auctoritas Conciliorum Generalium manuteneatur & conſervatur*, E ut conſtat ex iis quæ Imperator & Principes Electores *Eugenio* per Oratores ſuos expoſuerunt : Illa igitur Decreta *Eugenius IV.* approbavit & confirmavit. Has *Eugenii* Literas legere eſt apud *Odoricum Raynaldum* in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum MCCCCXLVI. Num. III. Præterea *Nicolaus V. Eugenii* Succeſſor, in Diplomate quod incipit : *Ut pacis*, dato Spoleti XIV. Kalendas Julii, anno MCCCCXLIX. Baſileenſem Conventum *Concilii* nomine cohoneſtat, quem potiùs Conciliabulum appellaſſet, niſi ex parte ſaltem legitimum agnoviſſet, nimirum uſque ad ejus tranſlationem Ferrariam ab *Eugenio* F decretam. Sanè cùm unus è Legatis fuiſſet ad Conventum Prælatorum & Principum Germaniæ ab ipſo deſtinatis ad Synodi Baſileenſis Decreta, ante dictam condita tranſlationem, confirmanda, ab *Eugenii* mente ac Decreto non receſſit.

ARTICULUS

Articulus IV.

Nullius planè ſunt ponderis Argumenta, quibus Baſileenſem Synodum è numero Conciliorum Generalium expungendam quidam contendunt, aut Sacroſancta ejus Decreta de Conciliorum Generalium Auctoritate convellere nituntur.

CUM Baſileenſe Concilium legitimum fuiſſe ac Oecumenicum, ad tempus uſque tranſlationis Ferrariam ab *Eugenio IV.* decretæ, invictè probaverimus, ex ipſius etiam *Eugenii* Literis Apoſtolicis; ad rationes hominum quorumdam literatorum reſpondendum eſt, qui illud è numero Conciliorum Generalium expungendum ſenſerunt; aut ejus Decreta de Concilii Generalis Auctoritate ſupra Summum Pontificem labefactare conati ſunt. Inprimis verò Romanæ Conciliorum Generalium Editionis Curatoribus meritò ſuccenſemus, qui Concilium Baſileenſe in illa Editione omiſerunt ac penitus ſuppreſſerunt. Quin ſaltem illius Acta ad Seſſionem uſque xxvi. edebant? An *Eugenio IV.* & *Nicolao V.* qui Acta Concilii ad tempus uſque tranſlationis approbarunt & confirmarunt, Editores illi ſapientiores cenſendi? Sanè ſi alias iſtius Concilii cum cæteris Conciliis Generalibus non edendi rationes non habuerunt, quàm eas quas ex Schedis V. C. *Lucæ Holſtenii* S. Petri in Vaticano Canonici ad ſe tranſmiſſas edidit *P. Labbe* Tom. 11. Conciliorum pag. 1659. næ illas frivolas & inanes! *Baſileenſe Concilium* (inquit) *non immeritò rejiciendum eſt à numero Generalium Conciliorum.* Quam ob cauſam? Primùm, ait, quoniam ab *Eugenio IV.* Summo Pontifice decretum eſt, ut Ferrariam transferretur.

Holſtenii argumentum primum.

Reſponſio.

Reſp. Ea quidem ratio probat, poſt tranſlationem à Concilii Generalis Auctoritate excidiſſe, ex hypotheſi quòd legitimum fuerit hujuſmodi tranſlationis editum ab *Eugenio* Decretum: Sed non perſuadet contrarium ejus quod Literis Apoſtolicis declaravit *Eugenius IV.* ad Tranſlationem uſque Ferrariam ab ipſo factam Oecumenicum fuiſſe. Porro tranſlationem illam edixit *Eugenius* Kalendis Octobris anno MCCCCXXXVII. illam declaravit ac Ferrarienſe Concilium indixit Diplomate dato Bononiæ, Kalendis Januarii ſequentibus, quod incipit: *Pridem.* Edenda itaque erant in Romana Conciliorum Generalium Editione Acta Concilii Baſileenſis ad illum uſque diem: & qui illa expunxerunt hujus Editionis Curatores, *Eugenii IV.* mentem non ſatis conſideratè expendiſſe videntur.

Holſtenii argumentum ſecundum.

II. Secunda ratio *Holſtenii* eſt: Quòd poſt diſceſſum Legati Apoſtolici manſit Concilium acephalum, cùm Summus Pontifex neque per ſe, neque per Legatos ei præfuerit. Eſt autem Regula Eccleſiaſtica, ut ſine Summo Pontifice Concilia celebrari non poſſint.

Reſponſio.

Reſp. Eſto, poſt Legatorum Pontificiorum diſceſſum, Concilium acephalum manſiſſet, ante eorum diſceſſum acephalum certè non fuit (ut ad mentem Adverſariorum loquar) At Seſſione duntaxat xxv. Sedis Apoſtolicæ Legati cum aliquot Præſulibus in partes ſeceſſerunt, & ſeorſim à Conciliaribus reliquis convenerunt. Poſt trigeſimam duntaxat Seſſionem Baſileâ diſceſſere, ut teſtantur Acta Patriciana Cap. LXVI. *Julianus autem Cardinalis Sanctæ Sabinæ, Sancti Angeli appellatus, ut vidit Baſileenſes in propoſito Pontificem deponendi obſtinatos, Baſilea diſceſſit v. Idus Januarii. Et Patres Concione advocata, Ludovicum Cardinalem Arelatenſem, qui unicus tunc Cardinalis in Concilio ſupererat, Præſidentem creant cum plena poteſtate.* Addiderim, Concilium legitimè & in Spiritu Sancto congregatum, quod nec Summum Pontificem, nec ejus Legatos repellit, ſed ut Præſides admittere paratum eſt, ob ſolum receſſum Legatorum, vel eorum abſentiam, ab Auctoritate Concilii Oecumenici non excidere, ut Conciliorum Conſtantinopolitani Primi & Secundi, ſeu Secundi & Quinti Generalium exempla demonſtrant. Cùm enim Concilium Generale legitimè congregatum, Auctoritatem habeat immediatè à Chriſto, ut in Sacra Synodo Conſtantienſi definitum eſt, *Acephalum* dici non poteſt, etſi Romanus Pontifex, rogatus, nec per ſe nec per Legatos præeſſe velit: cùm *tota Auctoritas dans vigorem Statutis non reſideat in ſolo Summo Pontifice, ſed principaliter in Spiritu Sancto, & in Eccleſia Catholica*; ut docet Sacra Facultas Pariſienſis.*

* In Formula Revocationis F. Joannis Sarraceno præſcripta.

Holſtenii tertium argumentum.

III. Tertia ratio *Holſtenii* eſt: quòd in Concilio Baſileenſi, præter morem omnium legitimorum Conciliorum, ob Epiſcoporum paucitatem, admiſſi ſunt ad vocem etiam deciſivam plurimi minores Sacerdotes. Id quod ex *Ænea Silvio* Lib. 1. de Concilio Baſileenſi cognoſci poteſt, ubi ſcribit, Archiepiſcopo Panormitano reclamante & contradicente, inferiorum multitudinem in Concilio illo prævaluiſſe: Qua de re ſic loquitur, eodem referente Sylvio, *Ludovicus*, Cardinalis Arelatenſis: *Epiſcopi, quos ſolos Panormitanus habere vult vocem, videtis quam pauci nobiſcum ſunt: & illi qui præſentes adſunt, haudquaquam virtute valent perrumpere iniquitatem.*

Reſponſio.

Reſpondetur, Concilii Oecumenici Auctoritati non obeſſe, quòd in eo ſecundi Ordinis Sacerdotes ſuffragentur ex Privilegio, ſeu Concilii ipſius conſenſu; cùm in Lateranenſi, Piſano, & Conſtantienſi Conciliis ad ſuffragandum in rebus arduis admiſſi fuerint. *Conſtantienſis Concilii recens memoria extat*, (inquit *Ludovicus* Cardinalis Arelatenſis, apud Æneam Sylvium) *ubi & plurimi ex vobis fuerunt, & ego etiam qui nondum Cardinalis, nec Epiſcopus, ſed tantùm Doctor eram, interfui: vidique ſine difficultate inferiores cum Epiſcopis ad deciſionem rerum admitti arduarum. Nec pudere nos debet, Maximam illam & Sanctiſſimam Synodum imitari, quæ & Piſanum Concilium, & illud ampliſſimum Lateranenſe ſecuta fuit, in quibus judicaſſe cum Epiſcopis Presbyteros non eſt ambiguum. Præterea ſi Abbates, ut in omnibus Conciliis obſervatum videmus, vocem habent deciſivam, qui tamen non fuerunt à Chriſto inſtituti, cur non Presbyteri, quorum Ordinem Chriſtus inſtituit?* Deinde paucitas illa Prælatorum ad ſtatum Concilii poſt tranſlationem referenda eſt, non ad Seſſiones tranſlationem præcedentes. Quanquam (ut ait *Thomas de Corſellis* Theologus Pariſienſis in Propoſitione facta Biturigibus in Concilio Eccleſiæ Gallicanæ) eſſent in Concilio quaſi trecenta Suppoſita, cùm Sententia depoſitionis lata in *Eugenium* eſt, eſſent triginta novem Prælati in Seſſione perſonaliter, & plures alii per Procuratores: nec reperiatur aliqua Eccleſiæ Regula quòd tantus numerus requiratur actualiter exiſtens in Concilio Generali, ſed ſatis ſit quòd omnes ſufficienter evocati ſint, ſicut & longo tempore fuerunt expectati: Quod Eccleſiæ determinatione & Sedis Apoſtolicæ auctoritate idem Doctor confirmat. Nam (inquit) tempore quo fuit attentata prima diſſolutio Concilii, erant longè in minori numero, nec erant ibi octo Epiſcopi, & tamen determinatum fuit per

» *Eugenium* Papam, conſentientibus Cardinali- » bus, quòd tunc & à principio fuerat legitimè » convocatum; omnéſque Oratores Principum, » & alios de Eccleſia, in hoc ipſum conſenſiſſe. Verùm *Thomæ de Corſellis* in eo non aſſentior, quòd ſufficientem numerum Patrum in Baſileenſi Concilio fuiſſe ait poſt tranſlationem, & cùm attentata *Eugenii* depoſitio eſt, ut Oecumenicum eſſet. Potior mihi eſt auctoritas Concilii totius Eccleſiæ Gallicanæ Biturigibus anno MCCCCXL. congregatæ, ex cujus ſententia *Carolus VII.* Rex Chriſtianiſſimus Oratoribus Synodi Baſileenſis reſpondit, dubium eſſe utrum illa *Congregatio* illis diebus, quibus *Eugenii* ſuſpenſio ac depoſitio decretæ ſunt, & *Felicis* electio facta, *ſufficienter repræſentaverit Eccleſiam univerſalem, ad tantos & tam arduos actus exequendos, qui de proximo reſpiciunt totam Eccleſiam.*

Holſtenii argumentum quartum.

» IV. Quarta ratio *Holſtenii* eſt: Quia eodem » tempore Concilium Generale habebatur Ferrariæ, ac pauló poſt Florentiæ, ubi Summus » Pontifex præſidebat, aderántque Epiſcopi » Græci & Latini in magno numero: & cùm » unum tantùm Generale Concilium uno tem- » pore haberi poſſit, facile eſt judicare, utrum è » duobus Concilium Generale legitimum eſſet.

Reſponſio.

Reſp. Eſto, Concilium Generale Ferrariæ, ac deinde Florentiæ haberetur; non inde ſequitur quòd Concilium Baſileenſe ante tranſlationem in civitatem Ferrarienſem Oecumenicum non fuerit, quod unum contendimus. Quanquam Ferrarienſe ſeu Florentinum Concilium non ſemper in Galliis pro Oecumenico habitum fuerit, ut conſtat 1. ex Concilio Bituricenſi, in quo Rex *Carolus VII.* Oratoribus *Felicis*, & Concilii Baſileenſis ex Patrum Eccleſiæ Gallicanæ Sententia reſpondit: *Quòd tenuerat Concilium Baſileenſe pro legitimo, & ad ipſum Ambaſiatores miſerat, multa bona conſtituerat, quæ approbabat, nec unquam Congregationem Ferrarienſem pro Concilio habuerat, aut habebat.* 2. Ex Propoſitione *Thomæ de Corſellis* facta Biturigibus, in qua ſic Regem alloquitur: *Sed & tempore Concilii Baſileenſis veſtra Majeſtas Auctoritatem Conciliorum Generalium, & Declarationem Fidei in Concilio Conſtantienſi factam jugiter ſuſtinuit: & toto tempore attentatæ primæ diſſolutionis nequaquam illi prætenſæ diſſolutioni paruit, ſed cum Concilio ſtetit, & ad ipſum ſuos Oratores tranſmiſit. Deinde in revocatione ejuſdem Declarationis ſolemniter facta, ſuos Oratores habuit. Poſtmodum tempore attentatæ ſecundæ diſſolutionis, & prætenſæ tranſlationis in Ferrariam, hujuſmodi diſſolutioni & tranſlationi reſtitit, eáque non obſtante, Concilium Baſileenſe tanquam verum Concilium univerſalem repræſentans Eccleſiam reputavit. Et inſuper voce præconis per civitates Regni proclamari fecit, Ne quis in Ferrariam tanquam ad Generale Concilium ire auderet. Demum eamdem Declarationem de Conciliorum Auctoritate in ſua Pragmatica Sanctione inſeruit.* 3. Ex Edicto Regio dato Turonibus die XXIII. Januarii anno MCCCCXXXVII. quo Prælatis, & aliis ad Concilia Generalia de jure aut conſuetudine convocandis è Regno ſuo prohibet, Ne Ferrariam velut ad Concilium Generale ſe conferant, cum Synodus Generalis Baſileenſis hanc tranſlationem & indictionem ab *Eugenio* Papa factam irritam declaraverit. Editum eſt in Collectione *Fontanonis* Tom. IV. pag. 1405. 4. Ex Commonitorio *Caroli* Cardinalis *A Lotharingia*, quod ad *Joannem Britonem* Secretarium ſuum Romæ degentem miſit anno MDLXIII. XIX. Kalendas Februarias, illud ut cum Romano Pontifice *Pio IV.* communica-

A ret. *Reſte à cette heure le dernier des titres que l'on veut mettre pour noſtre Saint Pere, pris du Concile de Florence: & ne puis nier que je ſuis François, nourri en l'Univerſité de Paris, en laquelle on tient l'Autorité du Concile par deſſus le Pape: & ſont cenſurés comme Heretiques ceux qui tiennent le contraire. Qu'en France on tient le Concile de Conſtance pour General en toutes ſes parties, que l'on ſuit celuy de Baſle, & tient-on celuy de Florence pour non legitime, ny General, & pour ce l'on ſera plutoſt mourir les François que d'aller au contraire.* Commonitorium iſtud editum eſt in Com-

B mentariis pro Concilio Tridentino, ſeu in Libro qui inſcribitur: *Memoires pour le Concile de Trente*, pag. 550. cujus verba ſic Latinè redduntur: *Supereſt modò poſtremus titulorum è Florentina Synodo depromptus, quem Sanctiſſimo Patri noſtro tribuere volunt: Ego verò negare non poſſum quin Gallus ſim, & Academiæ Pariſienſis alumnus: in quâ Romanum Pontificem Concilio ſubeſſe cenſetur: & qui docent ibi contrarium, velut Hæretici notantur. Apud Gallos Conſtantienſe Concilium in omnibus ſuis partibus Oecumenicum habetur; Baſileenſe in auctoritatem admittitur; Florentinum nec legitimum, nec Generale agnoſcitur: Quamobrem de vita*

Caroli Cardinalis à Lotharingia nimia exaggeratio.

C *potiùs quam de ſententia decederent.* Commonitorii iſtius nimiùm exaggerati doctrinam in omnibus non ſequimur. Nec enim titulorum ullum Summo Pontifici denegamus, quos ipſi Florentina Synodus in Definitione Fidei detulit, à Gallicanæ licèt Eccleſiæ & Sacræ Facultatis Pariſienſis ſententia, cujus alumni ſumus, tranſverſum unguem diſcedere nec poſſimus nec velimus. Conſtantienſe Concilium omni ex parte Oecumenicum propugnamus; & Concilii cujuſcumque Generalis Auctoritatem Pontificia

D ſuperiorem, ſecundùm ejus Decreta profitemur, & contrariam ſententiam improbamus ac rejicimus: Nec audiendos putamus eos, qui Sacroſancta illa Decreta in alienum ſenſum detorquent, ad ſolum Schiſmatis tempus illa reſtringentes: illos (inquam) qui Concilia Generalia Auctoritatem à Chriſto immediatè non accipere, & Summo Pontifici ſubeſſe aſſerunt, à doctrina Sacræ Scripturæ & Traditionis, ab Eccleſiæ in Concilio Conſtantienſi congregatæ ſenſu aberrare cenſemus: Hæreticos tamen non dicimus. Baſileenſe Concilium, ad tranſlationem uſque

E illius in civitatem Ferrarienſem ab *Eugenio* factam, ut legitimum ac Oecumenicum admittimus; Difficultatem fuiſſe ac dubium olim graviſſimum inter Eruditos fatemur, an hujuſmodi tranſlatio legitima, proindeque an Ferrarienſe ſive Florentinum Concilium legitimum etiam & Oecumenicum eſſet: verùm diſcuſſâ difficultatis hujus dubiique nebulâ, non cunctamur, Baſileenſi Concilio inter Oecumenica ad tempus uſque tranſlationis admiſſo, Concilium Florentinum à Græcorum adventu legitimum ac Oecumenicum profiteri.

Lib. 1. de Conc. Baſil.

Quintum argumentum Holſtenii.

F V. Quinta ratio *Holſtenii* eſt: Quia tam ſæva « peſtis eo tempore Baſileæ graſſata eſt, *Æneâ* « *Sylvio* teſte, & tam multi Patres vel extincti « ſunt, vel inde abire coacti, ut Chriſtus ipſe de « Cœlo pro Vicario ſuo pugnare videretur. Con- « cilium enim illud in id potiſſimùm incumbe- « bat, ut *Eugenium* Pontificem in ordinem redi- « geret, vel de Solio deturbaret. «

Reſponſio.

Reſpondetur, Mirum eſſe quòd viris cordatis id argumenti genus venerit in mentem, ex quo pariter colligi poſſet, Ferrarienſem Synodum & Tridentinam legitimas non fuiſſe, nec Oecumenicas, cùm graſſante Ferrariæ peſtilentiâ illam Florentiam tranſtulerit *Eugenius IV.* iſtam ob peſtiferam

quoque

quoque luem Bononiam tranſtulerit *Paulus III.* Calamitates publicas hominum peccatis adſcribere Chriſtianæ humilitatis eſt; ſed perſuaſum habere quòd mali duntaxat affligantur à Deo, damnandæ temeritatis eſt & infidelitatis. *Deus enim quem diligit, caſtigat.* Jobum alióſque inſontes à Deo percuſſos ad probationem, *S. Simeonem Stylitem* fulmine percuſſum interiiſſe, *S. Rochum* aliόſque viros ſanctos peſtilentiâ ictos vel extinctos, nemo neſcit. Quâ igitur audaciâ contra Synodum Baſileenſem argumentum ducunt ex peſtilentia, quâ Patres plerique ſunt extincti? Quo jure occultas divinæ providentiæ rationes ſcrutantur? An miraculum patrare tenebatur Deus, ut omnes ac ſingulos Prælatos ac Doctores Synodi Baſileenſis in communi illa vaſtitate ſervaret incolumes? Aut quia non patravit, immiſſa dici debet ob geſta Synodica? Si in hujuſmodi argumentis aliqua vis eſſet, pari jure dicerent alii, *B. Ludovici* Cardinalis Arelatenſis, & aliorum Conciliarium conſtantiam, quos peſtilentiæ ſævientis metus Baſileâ non expulit, nec ad ſolvendam Synodum adegit, loco miraculi ducendam. *Sed neque illum pre-et*, (inquit Æneas Sylvius) *neque domeſticorum funera flectere potuerunt, volentem potiùs cum vitæ periculo ſalvare Concilium, quàm cum periculo Concilii ſalvare vitam. Sciebat enim, quoniam ſe recedente pauci remanſiſſent, faciléque committi fraus in ejus abſentia potuiſſet. Quocirca ſicut in re bellica Milites omnia diſcrimina ſubeunt, cùm medios inter hoſtes Imperatorem conſpiciunt; ſic Patres Concilii peſtem erubuerunt fugere, cùm Præſidentem in eodem periculo ſecum permanere viderunt. Quæ res opinionem illorum evertit, qui Patres in Baſilea commorantes non Fidei veritatem, ſed propria quærere commoda garriebant.* Verùm utriuſque partis conjecturis hac in cauſa exploſis, ne Poëtâ longè imprudentiores videamur, dicente:

.....Careat ſucceſſibus opto,
Quiſquis ab eventu facta notanda putat:

Eſto, Deus peſtilentiam immittendo, quæ in membra Synodi Baſileenſis non minùs quàm in plebem graſſata eſt, pro *Eugenio* pugnare viſus eſſet, quem immeritò ab ea depoſitum fatemur, non ſequitur quòd legitima & Oecumenica non fuerit antequam in *Eugenii* depoſitionem incumberet, & quouſque Ferrariam ab eo tranſlata eſt. Peſtilentia porrò tum maximè graſſata eſt, cùm Summi Pontificis attentata fuit exauctoratio, ut refert *Æneas Sylvius* Lib. II. *Interim* (inquit) *miſſi ad Principes Nuntii, depoſitionem Romani Pontificis in Synodo factam ubique gentium publicarunt. Corruptus tamen interea cœli tractus, & letifer annus nequaquam purgabatur, ſed creſcente in dies tabida lue, linquebant plurimi dulces animas, aut ægra trahebant corpora.... Cùmque jam ſterilet exureret Syrius agros, omnéſque arerent herba, latiùs graſſata eſt peſtis, &c.*

Sextum Holſtenii argumentum. » VI. Sexta ratio *Holſtenii* eſt: Quia *Felix V.* » Antipapa, quem Baſileenſe Concilium *Eugenio IV.* Summo Pontifici legitimè creato op» poſuerat, veritate tandem aliquando agnitâ » Pontificatu ſe abdicavit, atque hoc ipſum » Concilium à quo creatus fuerat, primus ipſe » damnavit, ſéque *Nicolao V. Eugenii* Succeſſori » ſubjecit.

Reſponſio. *Reſpondeo:* Ex abdicatione ſpontanea *Felicis* colligi non poſſe, quod Synodus Baſileenſis legitima & Oecumenica non fuerit ad tranſlationem uſque ab *Eugenio* factam in civitatem Ferrarienſem, etiamſi *Felix* agnoviſſet ſe Pſeudo-Pontificem eſſe; ſed inde concludi poſſet duntaxat, exauctorationem *Eugenii* perperam attentatam fuiſſe à Synodo, cujus tum nulla erat, vel dubia ſaltem auctoritas, adeóque & *Amedei* electionem vitioſam fuiſſe ac irritam. Verùm ſolo ſtudio pacis, quam Regis Chriſtianiſſimi *Caroli VII.* ſolicitudini curíſque *Eugenius* & Eccleſia debuerunt, non cauſæ diffidentiâ, *Felicem* abdicaſſe, demonſtrant ejuſdem literæ paulò ante ceſſionem datæ, quibus ratas eſſe decernit promotiones omnes, confirmationes, conſecrationes, collationes, proviſiones, abſolutiones, diſpenſationes, aliáque à ſe Pontificia Auctoritate decreta, omniáque Privilegia à ſe conceſſa: Omnéſque Cenſuras & Sententias occaſione diverſitatis Obedientiarum à ſe latas abrogat. Triplex illud *Felicis* Diploma legere eſt Tom. XIII. Conciliorum Editionis *P. Labbe* p. 1344. & ſequentibus. Aliqua ex priori delibare velim, ut omnibus innoteſcat, illum ſolo ſtudio pacis abdicaſſe, nec dubitaſſe quin legitimus Pontifex eſſet, quod mirum eſt ab *Holſtenio* & aliis animadverſum non fuiſſe. *Felix Epiſcopus Servus Servorum Dei, ad futuram rei memoriam. Diſponentes renuntiare Papatui, cauſa danda pacis in Eccleſia Sancta Dei, quam Chariſſimorum in Chriſto filiorum, Francorum, Angliæ, & Siciliæ Regum, necnon Delphini Viennenſis Primogeniti Francorum Regis ſolemnes Oratores apud Nos ſummâ diligentiâ proſequuntur, ex alta noſtræ mentis ſpecula cuncta providere neceſſe eſt, per quæ ſemotis cujuſcumque diviſionis fomentis ad ſalutem animarum, & cujuſlibet honoris, famæ, ſtatûſque conſervationem, deſiderata unionis conſurgat & vigeat integritas. Omnes igitur & ſingulos, &c. Datum Lauſanæ Nonis Aprilis, anno à Nativitate Domini* MCCCCXLIX. *Pontificatus noſtri anno nono.* Idem ex abdicationis Diplomate confirmatur, quod apud *Ciaconium* Tom. III. pag. 935. legere eſt. *Deſiderantes* (inquit) *toto corde in hoc dierum noſtrorum reſiduo beatam pacem in Eccleſia Dei diſſeminari, quæ veluti à noſtris egreſſa manibus in corda omnium Fidelium dilabatur, ſinceritatem noſtræ intentionis per ævum teſtatura, exemplo Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ſic dilexit Eccleſiam, ut pro ea non modò formam ſervi acciperet, ſed traderet ſemetipſum; Sancta in hac Synodo Lauſanenſi in Spiritu Sancto legitimè congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentante, purè, liberè, ſimpliciter, & ſincerè, realiter & cum effectu, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, Papatui, ejúſque oneri, honori, dignitati, titulo & poſſeſſioni cedimus & renunciamus per præſentes, ſperantes quòd in futurum præfati, cæterique Reges, & Principes, Prælati, & alii Catholici, quibus hujuſmodi noſtram Renunciationem acceptiſſimam fore judicamus, Auctoritati Generalium Conciliorum aſſiſtent, eámque tuebuntur & defendent: Quódque univerſalis Eccleſia, pro cujus dignitate, ſupereminentia, & auctoritate, totis viribus pugnavimus, Nos apud clementiam Primi & Æterni Paſtoris, noſtræ hujuſcemodi pacificæ humilitatis contemplatu, ſuis devotis jugibúſque orationibus commendabit.* Denique *Nicolaus V.* in Literis ad omnes Chriſti Fideles, quæ incipiunt: *Tanto nos pacem*; declarat *Amedeum, Felicem Papam V. tunc in ſua Obedientia nominatum, Juri, quod in Papatu aſſerebat ſe habere, ad pacem Eccleſiæ obtinendam ceſſiſſe.*

VII. Septima ratio *Holſtenii* eſt, quia Con« Argumentum Holſtenii ſeptimum. cilium ipſum Baſileenſe, Lauſanam poſtea« tranſlatum, depoſitâ contentione, cum *Nicolao*« Pontifice in gratiam rediit, ut ex Epiſtola *Ni*« *colai* poſt finem Concilii adjecta intelligi po« teſt. Qui *Nicolaus* nulla ejus Concilii Decreta« de Fide vel moribus confirmavit, ſed ſolùm«

» ad lites evitandas & conſervandam pacem in- » dulſit, ut qui Beneficia Eccleſiaſtica à *Felice* » Antipapa acceperant, ea retinere poſſent, atque » alia id genus, quæ ad Beneficia vel Cenſuras » Eccleſiaſticas pertinebant, rata eſſe voluit.

Reſponſio. *Reſpondeo:* Synodum Lauſanenſem cum *Nicolao V.* in gratiam rediiſſe, poſt ſpontaneam duntaxat *Felicis* abdicationem, nulla derogatione facta Concilii Baſileenſis Auctoritati ac Decretis, ſuiſque, ſed uno pacis Eccleſiaſticæ ſtudio, *Nicolaum* ipſum eligendo Ponntificem, cùm ex fideli relatione accepiſſet Ipſum tenere dogmata in Conciliis Conſtantienſi & Baſileenſi conſtituta ac declarata de Conciliorum Generalium Auctoritate à Chriſto immediatè accepta, & quæ Romani Pontificis Auctoritate ſuperior ſit. Id compertum eſt ex ipſius Synodi Lauſanenſis Diplomate dato XIII. Kalendas Maii anno MCCCCXLIX. quod incipit: *Multis ab annis;* cujus hæc ſunt verba: *Quantus fuerit cum tunc Sanctiſſimo Domino Felice Papa V. noſter ad pacem affectus, quantiſque congratulationibus oblata media unionis non ſolùm ſuſceperimus, verùm etiam declaraverimus neceſſariam eſſe pacem (Auctoritate tamen Eccleſiæ juxta diffinitionem Sacri Conſtantienſis Concilii illibata permanente) maximè perſenſerunt chariſſimorum Eccleſiæ filiorum, Francorum, Angliæ & Siciliæ Regum, necnon Delphini Viennenſis Primogeniti Francorum Regis compluribus in dictis ſolemnes Oratores: ſed & noviſſimè in diebus iſtis Sanctiſſimi Domini tunc Felicis Papæ V. præclaram ingentémque ſanctimoniam iidem ipſi perceperunt, dum pro Eccleſiæ univerſalis integra pacificatione, quietéque finali obtinenda, purè, ſimpliciter & ſincerè, realiter & cum effectu, ceſſit & renuntiavit Papatui....... Deſiderantes itaque de unico Paſtore uni Sanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ providere... compluribus ſuadentibus & urgentibus cauſis, & præſertim dilectione danda unionis & pacis in Eccleſia Sancta Dei, in perſonam dilectiſſimi Eccleſiæ filii Thomæ, in ſua obedientia Nicolai V. nominati, vota noſtra contulimus, ſperantes Ipſum ea facturum, quæ Summus Pontifex facere tenetur: Fida quoque relatione intelligentes, eamdem credere & tenere veritatem pro conſervanda manutenendáque Sacrorum Auctoritate Conciliorum in Sacroſancta Synodo Conſtantienſi definitam & dclaratam, ac in Sacro Baſileenſi Concilio renovatam, necnon à Prælatis, Regibus, & Principibus, Univerſitatibúſque orbis ſuſceptam, prædicatam & dogmatizatam, videlicet:* Quòd Generalis Synodus » in Spiritu Sancto legitimè congregata, Eccle- » ſiam Catholicam Militantem repræſentans, » Poteſtatem immediatè habet à Chriſto, cui qui- » libet, cujuſcumque ſtatûs vel dignitatis, e- » tiamſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in iis » quæ pertinent ad Fidem, extirpationem Schiſ- » matis, & ad generalem Reformationem Ec- » cleſiæ Dei in Capite & in membris: Et quòd » quicumque cujuſcumque ſtatûs vel dignitatis, » etiamſi Papalis exiſtat, qui Mandatis, Statu- » tis, Ordinationibus, & Præceptis hujus San- » ctæ Synodi, & cujuſcumque alterius Concilii » Generalis legitimè congregati, ſuper præmiſ- » ſis ſeu ad ea pertinentibus, factis vel facien- » dis, obedire contumaciter contempſerit, niſi » reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, » & debitè puniatur, etiam ad alia Juris ſubſidia » recurrendo. *Ad laudem igitur Dei omnipotentis, ſalutem, pacem, & conſolationem omnium Chriſti Fidelium, Sancta hæc Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, maturâ, unanimi, concordique deliberatione præhabitâ in ſuis ſacris Deputationibus, votis dilectiſſimorum Eccleſiæ filiorum Ludovici S. Ceciliæ Arelatenſis, Ludovici Tit. S. Suſannæ De Varambone, Georgii Tit. S. Mariæ Trans-Tiberim, Viennenſis vulgariter nuncupati, Joannis Tit. S. Calixti, Joannis Tit. S. Stephani in Cœlio Monte, De Arciis; Bartholomæi Tit. S. Marci, Cornetani vulgariter nuncupati, & Guillelmi Tit. S. Marcelli, S. R. E. Presbyterorum Cardinalium; ac Venerabilium Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Electorum, Abbatum, divini & humani Juris Magiſtrorum & Doctorum, ac omnium & ſingulorum eidem Sanctæ Synodo incorporatorum, præfatum dilectiſſimum Eccleſiæ filium Thomam in Summum eligit Pontificem, nomine quo nunc appellatur, Nicolaum V. appellandum: Utque pro Summo Pontifice habeatur, præſentis Decreti tenore ex certa ſcientia ſtatuit, ordinat & decernit, Juribus, Decretis, & Ordinationibus, etiam Sacri Baſileenſis Concilii, quibuſcumque non obſtantibus, quibus, quoad hujuſmodi Actus celebrationem, volumus eſſe derogatum, ſupplentes omnes & ſingulos defectus, ſi qui interveniant in præmiſſis, etſi tales forent, de quibus deberet præſentibus fieri mentio ſpecialis. Mandat propterea, jubet ac præcipit hæc Sancta Synodus omnibus & ſingulis Chriſticolis, quatenus eidem tanquam unico, vero & indubitato Summo Pontifici obediant, pareant, & intendant.* Hoc Synodi Lauſanenſis Diploma refert *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCXLIX. Num. V. Ejuſdem Synodi Decretum Num. VI. legere eſt, quod incipit: *Sanctorum Eccleſiæ;* quo *perſiſtens in nominatione loci pro futuro celebrando Concilio facta per ipſam in Decreto tranſlationis ſuæ à Baſilea in hanc civitatem, juſtis & manifeſtis cauſis ad ipſum ſuadentibus, fine impoſito celebrationi ſuæ, ſemetipſam diſſolvit, & diſſolutam eſſe decernit.* En quomodo cum *Nicolao V.* in gratiam rediere Baſileenſis Concilii Lauſanam tranſlati Patres: Quorum in poſtremis Actis, nihil eſt quod Synodi Baſileenſis Auctoritati deroget, non ſolùm uſque ad tranſlationem Ferrariam ab *Eugenio IV.* factam, ad quod tempus legitimam & Oecumenicam fuiſſe propugnamus, ſed & deinceps, ſive dum Baſileæ, ſive dum Lauſanæ ſedit, ad poſtremam uſque Seſſionem VII. Kalendas Maii anno MCCCCXLIX. celebratam, quo tempore adhuc legitimam eſſe contendebant.

VIII. Futile porro eſt quod ſcribit *Odoricus Raynaldus*, hæc Decreta Patres Baſileenſes per ſimulationem ſeu fictionem Juris edidiſſe; ſicut illiberale eſt, inhoneſtum, & Autore Eccleſiaſtico indignum, quod ad marginem horum Decretorum, quibus condendis præerat Vir Sanctiſſimus *Ludovicus* Cardinalis Arelatenſis, adſcribit convitium, *Mentiuntur.* Hæc enimverò ab ipſis animo ſincero edita, & ex perſuaſione ſui juris, quod ad extremum uſque tuiti ſunt, probat Actorum fides, quam non evertunt *Raynaldi*, & aliorum figmenta & convitia: Probat *Nicolai V.* teſtimonium, in Literis ad omnes Chriſti Fideles, hæc Decreta laudantis. *Cùm ſuperioribus temporibus*, inquit, *propter diviſiones ſubortas inter felicis recordationis Eugenium Papam IV. Prædeceſſorem noſtrum, & tunc Baſileenſe Concilium plurimùm turbata, ac variis modis afflicta fuerit Eccleſia Dei; jam autem divina favente ac dirigente clementia, tractatu Oratorum chariſſimorum in Chriſto Filiorum, Francorum, Angliæ, & Renati Siciliæ Regum, necnon Delphini Viennenſis Primogeniti Francorum Regis Illuſtris, pacem Eccleſiæ redditam agnoſcimus, dum percipimus Venerabilem & Cariſſimum Fratrem noſtrum Amedeum, primum Cardinalem Epiſcopum Sabinenſem, in nonnullis Provinciis Apoſtolicæ Sedis Legatum Vicariúmque Perpetuum, Felicem Papam V. tunc in ſua obedientia nominatum, Juri quod in Papatu aſſerebat ſe habere,* Odoricus Raynaldus refellitur.

ad hujuſmodi pacem Eccleſiæ obtinendam ceſſiſſe. Eos verò qui Baſileæ, poſtmodum Lauſanæ, ſub nomine Generalis Concilii hactenus permanſerunt, ordinaſſe ac publicaſſe Nobis tanquam unico & indubitato Summo Pontifici obediendum eſſe à cunctis Fidelibus, & præfatam Lauſanenſem diſſolviſſe Congregationem. Cupientes igitur, quantùm Omnipotens donaverit, id agere quo univerſi Christi Fideles ipſius pacis jucunditate fruentes, animorum conjunctione ſibi invicem cohæreant, & rejectis quæ ex diſcordia orta fuerant, ſtatus uniuſcujuſque, honor, fama, & reputatio illæſi & integri permaneant, &c.

IX. Ad id quod addit *Holſtenius*, nulla Baſileenſis Concilii Decreta de Fide vel de Moribus NICOLAUM V. confirmaſſe, ſed tantùm quæ Beneficia vel Cenſuras Eccleſiaſticas ſpectabant:

Reſpondeo, nova *Nicolai* confirmatione opus non fuiſſe, cùm EUGENIUS IV. ejus Deceſſor omnia ejus Decreta uſque ad tranſlationem à ſe factam Ferrariam confirmaſſet, iis exceptis, quæ in vigeſima-ſexta, vigeſima-ſeptima, & vigeſima-octava Seſſionibus contra ipſum decreta fuerant, repugnantibus Legatis, & pleriſque Patrum: Quam confirmationem *Eugenii* nomine, Auctoritate, ac Mandatis iteraverat in Conventu Francofordienſi Prælatorum & Principum Germaniæ ipſe *Nicolaus V.* tunc *Thomas* Bononienſis Epiſcopus appellatus, Sedis Apoſtolicæ Legatus, cum aliis ſuæ Legationis Collegis. Præterea, cùm Baſileenſem Conventum ſimpliciter *Concilii* nomine cohoneſtat in Diplomate quod incipit, *Ut pacis*; ejus Acta & Decreta ante tranſlationem approbat.

Poſtremum Holſtenii argumentum.

» X. Poſtrema ratio *Holſtenii* eſt: Quia Synodus Lateranenſis ſub *Leone X.* Baſileenſe Concilium apertè reprobavit, dum illud non Concilium Eccleſiæ, ſed *Conciliabulum*, ſive *Conventiculum* appellandum cenſuit, Seſſione XI.

Reſponſio.

Reſpondeo, *Leonem X.* & Synodum Lateranenſem, Baſileenſe Concilium poſt illius duntaxat tranſlationem ab *Eugenio IV.* factam reprobaſſe, & Conciliabulum ex eo tempore appellaſſe. Id verba ejus demonſtrant loco mox laudato, ubi de Pragmatica Sanctione loquitur: *Nec illud,* (inquiunt) *movere nos debet, quod Sanctio ipſa, & in ea contenta in Baſileenſi Concilio edita, & ipſo Concilio inſtante, à Bituricenſi Congregatione recepta & acceptata fuerunt, cùm ea omnia poſt tranſlationem ejuſdem Baſileenſis Concilii per reverendæ memoriæ Eugenium Papam IV, etiam Prædeceſſorem noſtrum factam, à Baſileenſi Conciliabulo ſeu potiùs Conventiculo, quod præſertim poſt hujuſmodi tranſlationem Concilium ampliùs appellari non merebatur, facta extiterint, ac propterea nullum robur habere potuerint.* Cùm itaque exceptio regulam firmet, *Leo X.* & Synodus Lateranenſis non obſcurè approbant & confirmant Concilium Baſileenſe, omniáque in eo geſta & Decreta ante tranſlationem. Eadem quæ *Holſtenius* adversùs Baſileenſis Concilii Sacroſanctam Auctoritatem, cùm antea *Bellarminus* Cardinalis, & Magiſter *Andreas Duvallius* objecerint, manent cum ipſo confutati.

Refelluntur Cardinales De Turrecremata, Cajetanus, Jacobatius & Bellarminus.

XI. Doctiſſimi Cardinales *De Turrecremata*, *Cajetanus*, *Jacobatius*, & *Bellarminus*, objiciunt: Decreta Conſtantienſis & Baſileenſis Concilii de Auctoritate Concilii Generalis ſupra Papam contrariis Synodorum Florentinæ & Lateranenſis ſub *Leone X.* Decretis antiquata fuiſſe. Florentinæ quidem, quæ in Definitione Fidei declarat: *Pontificem Romanum Succeſſorem eſſe Beati Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium, totiúſque Eccleſiæ Caput, & omnium Chriſtianorum Patrem ac Doctorem exiſtere; & ipſi in Beato Petro paſcendi, regendi, ac gubernandi univerſalem Eccleſiam à Domino noſtro Jeſu Chriſto plenam Poteſtatem traditam eſſe, quemadmodum etiam in geſtis Oecumenicorum Conciliorum, & in Sacris Canonibus continetur.* Lateranenſis verò, quâ comprobante *Leo X.* Seſſione XI. in Decreto quo Pragmaticam Sanctionem abrogat, ait: *Cùm etiam ſolum Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem, tanquam Auctoritatem ſupra omnia Concilia habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum ac diſſolvendorum, plenum Jus & Poteſtatem habere, nedum ex Sacra Scripturæ teſtimonio, dictis SS. Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum etiam Prædeceſſorum noſtrorum, Sacrorúmque Canonum Decretis, ſed propria etiam eorumdem Conciliorum confeſſione manifeſtè conſtet.*

Florentina Synodus Decretis Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis de ſuprema Concilii Generalis Auctoritate non repugnat.

XII. Reſpondet Magiſter *Andreas Duvallius* hac in cauſa Adverſariis minimè ſuſpectus. IV. P. Libri *De Suprema Romani Pontificis Poteſtate*; Quæſt. VII. « Concilium Florentinum Auctoritatem Papæ ſupra Concilium non definiviſſe, « etſi definiat eum eſſe Chriſti Vicarium, totius « Eccleſiæ Caput, & à Chriſto illi traditam Poteſtatem regendi univerſalem Eccleſiam: Quod « nemo eorum, qui contra ſentiunt, negat. Illius « enim Poteſtatem in Eccleſiam univerſalem ubique locorum diffuſam, ſive in omnes & ſingulas orbis particulares Eccleſias, admittunt; & « omnium Chriſtianorum Patrem & Doctorem eum agnoſcunt: Sed contendunt Concilium Florentinum non propterea definiviſſe « eum in Eccleſiam univerſalem, quatenus eſt legitimè congregata, & in Concilio aliquo per « ſuos Prælatos generaliter unita & conſentiens, « Poteſtatem habere. *Bellarminus* Lib. II. *De Conciliorum Auctoritate*, Cap. XIII. hac de Quæſtione loquens: *Florentinum Concilium* (inquit) *non ita expreſsè hoc definivit.* Quin imò Eccleſiæ paſcendæ, regendæ, ac gubernandæ rationem & formam reſtringit ad eum modum qui Sacris Canonibus præſcriptus & conſtitutus eſt; ex quo ſequitur, ipſum Pontificem Canonibus, ac proinde Conciliis Canonum authoribus ſubjectum eſſe. Non enim ſic legi debet laudatus Florentinæ Definitionis Fidei locus, ut vulgò legitur: *Quemadmodum etiam in Actis Conciliorum Oecumenicorum, & in Sacris Canonibus continetur:* Sed ſic: *Et ipſi in B. Petro paſcendi, regendi, gubernandi univerſam Eccleſiam à Domino Jeſu Chriſto Poteſtatem traditam eſſe, quemadmodum & in Actis Conciliorum Oecumenicorum, & in Sacris Canonibus continetur.* Quo modo legunt *Blondus* Eugenii IV. Notarius Lib. III. Decadis X. *Marcus Vigerius* Ordinis FF. Minorum Profeſſor, Senogallienſis poſtea Epiſcopus, & S. R. E. Cardinalis, in Decachordo, Chorda X. *Joannes Fiſcherus* Roffenſis Epiſcopus in Articulo XXV. contra Lutheranas Aſſertiones, *Joannes Ekius* Lib. II. *De Primatu S. Petri*, Cap. XXV; *Albertus Pighius* Lib. IV. *De Hierarchia Eccleſiæ*, Cap. ultimo. Et hæc Verſio Græco textui reſpondet: καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσι διαλαμβάνεται. *Juxta eum modum, quo & in Actis Conciliorum Oecumenicorum, & in Sacris Canonibus continetur.* Quibus ſi conjungantur, quæ in Diſputationibus de Poteſtate Romani Pontificis ultrò citróque dicta ſunt in eadem Synodo, evidentiſſimum erit eam illæſa & inconcuſſa voluiſſe Conſtantienſis & Baſileenſis Conciliorum Decreta de Concilii Generalis cujuſcumque immediatè à Chriſto acceptâ & Pontificiâ ſuperiori Poteſtate, in iis quæ ad Fidem, extirpationem Schiſmatis, & generalem Eccleſiæ Reformationem in Capite & in membris pertinent.

Seſſione VII.

XIII. Cùm enim in ferventi Diſputatione de additione vocis *Filióque* ad Symbolum *Andreas* Rhodius Archipræſul dixiſſet: *Quotieſcumque error aliquis emerſerit, Papæ incumbere neceſſitatem docendi Populos Catholicam Veritatem, & totam Chriſti Catholicam Eccleſiam, & Patres omnes ſuſcepiſſe Auctoritatem Romanæ Eccleſiæ, & ſecutos eſſe per omnia ejus doctrinam*: Julianus verò Cardinalis recenſitam Rhodii aſſertionem *Agathonis* Papæ auctoritate confirmaſſet, ex eâque intuliſſet: *Quoties de fide aliqua oritur dubitatio, Romanum Pontificem debere ac teneri illam declarare, atque illo docente, omnes Synodos & Eccleſiam univerſam debere hujuſmodi veritatem ſequi*: Ad hæc Seſſione IX. totius Eccleſiæ Græcæ nomine reſpondit *Beſſarion* Archiepiſcopus Nicænus, quem ob eximiam eruditionem, rémque in Synodo bene geſtam, *Eugenius IV.* Cardinalitiis Infulis ornavit: *De Poteſtate autem Occidentalis Eccleſiæ multa dicenda ſuppeterent, niſi aliud nobis eſſet propoſitum. Et ſcimus quidem quæ ſint Jura & Prærogativæ Romanæ Eccleſiæ: Nihilominus ſcimus etiam, Prærogativæ ejus quos terminos habeant. Noſſe tamen volumus Reverentiam veſtram, à nobis facultatem hanc negari univerſæ Eccleſiæ & Synodo, vel etiam Oecumenicæ, non tantùm Romanæ Eccleſiæ. Quoniam igitur quantacumque facultate polleat Romana Eccleſia, minùs tamen Synodo Oecumenica & univerſali Eccleſia; ſi nos id univerſali negamus Eccleſiæ, multò magis negabimus Romanæ. Negamus autem non ipſi à nobis, ſed arbitramur hoc Patrum Decretis negatum.* Romanam Eccleſiam, adeóque & Romanum Pontificem ipſi præſidentem, univerſali Eccleſia, & Synodo Oecumenica ipſam repræſentante inferiorem, coram *Eugenio IV.* & frequenti conſeſſu Patrum in ſolemni Seſſione Florentinæ Synodi aſſerit *Beſſarion* totius Orientalis Eccleſiæ nomine; nemo reclamat; nemo redarguit: nec Summus Pontifex, qui jura certè ſua noverat, nec Cardinales, Epiſcopi, Theologíque Latinæ Eccleſiæ doctiſſimi, ipſum Pontificiam Dignitatem violare, aut de ea malè ſentire, vel prope Hæreticum eſſe clamaverunt; Imò *nihil reſponderunt*, (ut habent Acta) An verò, non dicam *Beſſarionis*, ſed totius Eccleſiæ in eo Concilio congregatæ auctoritati, anteponenda *Bellarmini* auctoritas, Lib. II. *De Conciliis*, Cap. XVII. confidentiùs aſſerentis hanc Propoſitionem, *Summus Pontifex abſolutè eſt ſupra Concilium Generale*, eſſe *fere de Fide*? Sed *Bellarminum* luculentiùs refellent, quæ poſtrema ejuſdem Synodi Florentinæ Seſſione, anno MCCCCXXXIX. geſta ſunt in Tractatu Unionis. Cùm de præcipuo Dogmate, ſcilicet de Proceſſione Spiritûs Sancti à Patre & Filio, Græcos inter & Latinos conveniſſet; de Romanæ Sedis Principatu & Privilegiis, de Purgatorio, de fermentato & azymo actum eſt. Eccleſiæ ſuæ ſententiam de Romani Pontificis Primatu Græci his verbis explicuerunt: *De Primatu Papæ ſic eſt conſtitutum, Ut quæcumque habebat ab initio & ante Schiſma Privilegia, rurſus hæc ipſa habeat.* Cùm verò poſt biduum *Eugenium IV.* adiiſſent, Pontifex habens præ manibus Scriptum circumplicatum, ſic ipſos eſt allocutus: *Nos Deo juvante conſentimus de omnibus, & unà ſumus conſpiratione uniti. Reſtat adhuc modica dubitatio: útque antea diximus, eam vobis ſcriptam damus.* Illis autem rogantibus, lecta Schedula eſt, poſtulata quatuor Summi Pontificis continens. Primum Auctoritatem Pontificiam ſpectabat, cujus majorem explicationem à Græcis extorquere conabatur *Eugenius*, ſcilicet: *Ut Sedes Apoſtolica, ſeu Vicarius Domini noſtri Jeſu Chriſti Summus Pontifex, habeat ſua Privilegia; & licere ei ſuo jure, quippe ut Summo Pontifici, adjicere quod Sacro Symbolo addidit.* Perlectâ Schedulâ, Græci dixere, Nullam habere ſe ab Imperatore ſuo reſpondendi facultatem, ſed privatim ut amicos reſponſum dare. Ad primum ergo Caput reſponderunt: *Dicimus primum poſtulatum eſſe iniquiſſimum. Nam quomodo nobis affirmare liceat, facultatem eſſe Romanæ Eccleſiæ addendi ſeu demendi abſque ſuis Fratribus Patriarchis? Quapropter etſi pium eſt quod fuit additum, qui tamen hoc patrare auſus fuerit citra cognitionem Synodicam, culpâ nequaquam vacabit. Quod ſi lubet, fatemini vos iniquè feciſſe, atque inpoſterum hoc ipſum non patraturos, & ſic veniam impetrabitis.* Poſt hæc, *Joannes* Provincialis FF. Prædicatorum ſemel iterúmque de Romani Pontificis Primatu jubente Pontifice diſſeruit, probavítque, *Quòd ſit Summus Pontifex & Petri Succeſſor Chriſtíque Vicarius: & judicet ac regat Catholicam Eccleſiam tanquam Doctor & Paſtor.* His auditis, Græcorum Imperator juſſit afferri Libros, & Græci Præſules ac Theologi ſcrutati ſunt Privilegia Eccleſiarum. Tandem admiſere Privilegia Papæ, duobus exceptis, videlicet: *Ne convocet Synodum Oecumenicam ſine Imperatore, & Patriarchis, ſi conveniant: Quòd ſi advocentur & non veniant, ne propterea impedimento ſint quòminùs Synodus fiat.* Alterum eſt: *Ut ſi quis putet ſe ab aliquo Patriarcharum pati injuriam; & veniat qui interpoſuit Appellationem, ne Patriarchæ ipſi ſeſe ſiſtant judicandos, ſed Papa mittat in Provinciam quamque Inquiſitores, & ibi per eos, præſentibus negotiis in partibus, injuriam paſſus jus ſuum obtineat.* Hæc ad Pontificem cùm retuliſſet Imperator, Ille die XXII. Julii reſpondit: *Se velle omnia Eccleſiæ ſua Privilegia, velléque ad ſe fieri Appellationes: Necnon regere & paſcere univerſam Chriſti Eccleſiam, uti ovium Paſtorem: Auctoritatem prætereà ſibi eſſe & facultatem celebrandi Synodum Oecumenicam, cùm opus fuerit: & omnes Patriarchas parere ejus voluntati.* Die XXV. Junii, habitâ ſelectos inter ex utraque Eccleſia Theologos in Palatio Papæ Diſputatione, Græci collatis Conſiliis, ſententiam ſuam de Romani Pontificis Privilegiis ſcriptis mandarunt hunc in modum: *De Primatu Papæ, fatemur ipſum Summum Pontificem, & Procuratorem, locum gerentem, ac Vicarium Chriſti, Paſtorem & Doctorem omnium Chriſtianorum, regentem & gubernantem Dei Eccleſiam, ſalvis Privilegiis & Juribus Patriarcharum Orientis. Et Conſtantinopolitanum quidem ſecundum eſſe poſt Papam, deinde Alexandrinum, poſt hunc eſſe Antiochenum, poſtremò Hieroſolymitanum.* His præſcriptis, *ſtatuerunt nihil ampliùs ſcribere aut facere: Sed ſi hoc à Papa non reciperetur, nil eſſe ultra faciendum.* Miſſam Declarationem lubenter ſuſcepit *Eugenius*, ampliorem Privilegiorum Sedis Apoſtolicæ explicationem à Græcis non poſtulavit, certus nihil ampliùs eos conceſſuros. Non exegit ut Papam Concilio Generali ſuperiorem, vel infallibilem profiterentur, Quæſtiones illas à Conciliis Conſtantienſi & Baſileenſi præjudicatas ad examen revocare noluit; Græcos, quanquam Romanum Pontificem inferiorem Oecumenica Synodo non crederent, nec ſentirent, ad unionem admiſit, atque complexus eſt. Cùm verò Definitio Fidei conſcriptâ eſſet, in eâque haberetur, Papam Privilegia ſua obtinere *juxta determinationem Sacræ Scripturæ & dicta Sanctorum*; Is loquendi modus Imperatori non placuit. *An* (inquit) *ſi quis Sanctorum in Epiſtola honorat Papam, excipiet hoc pro Privilegio?* Quamobrem *ſignificavit Papæ aut hæc corrigeret, aut de reditu ejus cogitaret.* Inde nova difficultas emerſit. Pontifex, & delegati ab eo ad Imperatorem Cardinales, hæc verba expungi nolebant

nolebant. *Unde* (inquiebat) *meliùs poſſumus habere Primatum, quàm ex Scriptis Sanctorum?* At verò Imperator aliquid addi volebat, ſcilicet, *Juxta tenorem Canonum*; & non *ſecundùm dicta Sanctorum.* Julianus Cardinalis Latinorum nomine locutus, Græcorum ſcrupulum tollere conatus eſt, & hæc verba ab ipſis reſpuenda non eſſe ait; nec obicem unioni ponere debere, cùm *Ex dictis Sanctorum Symbolum quoque Fidei compoſitum ſit, & Sacrificium, & quicquid Canonibus continetur, ac ſine dictis Sanctorum nihil ſit factum.* Tum Græci inito conſilio ſcripſerunt: *Habenda eſſe à Papa ſua Privilegia, juxta Canones, & dicta Sanctorum, Sacrámque Scripturam, & Acta Synodorum:* Romani ergo Pontificis auctoritatem Canonibus & Conciliis ſubditam, ejúſque uſum ad modum in Actis Synodorum, & in Sacris Canonibus præſcriptum reſtringi ſentiebant, idque in Definitione Fidei exprimi voluerunt: Quorum poſtulatis annuit & ſententiæ acquievit *Eugenius IV.* & Occidentalis Eccleſia; quia non privatam illam Græcorum opinionem, ſed totius Eccleſiæ ſententiam eſſe, in Sacris Conciliis Piſano, Conſtantienſi, & Baſileenſi præjudicatam, conſtitutam, declaratam, & confirmatam agnoverunt. Quapropter & Florentina Synodus in Fidei Definitione hanc expreſſit, Articulum de Romani Pontificis Primatu his verbis explicans: *Item diffinimus Sanctam Apoſtolicam Sedem, & Romanum Pontificem in univerſum orbem tenere Primatum, & ipſum Pontificem Romanum Succeſſorem eſſe B. Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium, totiúſque Eccleſiæ Caput, & omnium Chriſtianorum Patrem ac Doctorem exiſtere: & ipſi in B. Petro paſcendi, regendi, & gubernandi univerſalem Eccleſiam à Domino noſtro Jeſu Chriſto plenam Poteſtatem traditam eſſe, quemadmodum & in Geſtis Oecumenicorum Conciliorum, & in Sacris Canonibus continetur.* Iſta conſtant ex Actis Græco-Latinis. Diſceptationem iſtam de Summi Pontificis Auctoritate cum Oecumenico Concilio comparata; ac de ejuſdem infallibili vel errori obnoxio Judicio, ſummam Fidei non ſpectare, conſtat ex eo quòd Græcis Concilii Generalis Auctoritatem ſuperiorem eſſe Pontificia, & Romanum Pontificem indeficienris Judicii Privilegio non eſſe donatum, conſtantiſſimè propugnantibus, dextram fraternitatis *Eugenius IV.* porrexerit, dixerítque: *Nos, Fratres, Dei beneficio ſumus Fide conjuncti:* ac duos ex illa Natione Præſules harum opinionum defenſores acerrimos, *Beſſarionem* Nicænum & *Iſidorum* Ruthenum Metropolitas, Cardinalitiis Infulis ornaverit.

Objectio.

XIV. Non ſolùm labefactata, ſed penitus abrogata quiſpiam objiciet Concilii Baſileenſis Decreta de Auctoritate Conciliorum Generalium ſupra Papam à Florentina Synodo, in qua *Eugenius IV.* Pontifex Maximus Diplomate quod incipit, *Moyſes*, dato in publica Seſſione, anno MCCCCXXXIX. pridie Nonas Septembris, Synodi Baſileenſis Propoſitiones de Poteſtate Concilii ſupra Papam damnavit, & Concilii Conſtantienſis Decreta Seſſionis IV. & V. quæ per unam tantùm ex tribus Obedientiis poſt receſſum *Joannis XXIII.* condita aſſerit, à Baſileenſibus in pravum ac reprobum ſenſum tracta declarat: earúmque Propoſitionum Authores Schiſmaticos & Hæreticos denuntiat. *Ipſáſque Propoſitiones ſuperiùs deſcriptas* (inquit) *juxta pravum ipſorum Baſileenſium intellectum, quem facta demonſtrant, velut Sacroſanctæ Scripturæ, & Sanctorum Patrum, & ipſius Conſtantienſis Concilii ſenſui contrarium; Necnon præfatam aſſertam declarationis ſeu privationis ſententiam, cum omnibus inde ſecutis, & quæ in futurum ſequi poſſent, tanquam impias & ſcandaloſas, necnon in manifeſtam Eccleſiæ Dei ſciſſuram, ac omnis Eccleſiaſtici Ordinis & Principatus confuſionem tendentes, ipſo Sacro approbante Concilio damnamus ac reprobamus, ac damnatas & reprobatas nuntiamus. Decernimus etiam & declaramus, omnes & ſingulos prædictos fuiſſe & eſſe Schiſmaticos & Hæreticos, &c.* Hanc *Eugenii IV.* Conſtitutionem ex Vaticano Codice edidit *Horatius Juſtinianus* in Actis Concilii Florentini P. 111.

Reſponſio.

Doctrina de Conciliis Generalis auctoritate ſupra Summum Pontificem, non eſt veritas fidei.

XV. Verùm iſta Conſtitutio Decreta Baſileenſis Concilii de Conciliorum Generalium Auctoritate ſupra Pontificem quinquies in ſolemnibus Seſſionibus ante vigeſimam-quintam, & antequam Synodus Ferrariam ad *Eugenio* transferretur, renovata & confirmata, & ab ipſo *Eugenio* approbata non attingit: Sed tres duntaxat Propoſitiones, quas velut Fidei Veritates eadem Synodus aſſeruit, definivit, & credendas propoſuit hoc tenore:

Veritas de Poteſtate Concilii Generalis, univerſalem Eccleſiam repræſentantis, ſupra Papam & quemlibet alterum, declarata per Conſtantienſe & hoc Baſileenſe Generalia Concilia, eſt Veritas Fidei Catholicæ.

Veritas hæc, quòd Papa Concilium Generale univerſalem Eccleſiam repræſentans, actu legitimè congregatum ſuper declaratis in præfata Veritate, aut aliquo eorum ſine ejus conſenſu nullatenus auctoritativè poteſt diſſolvere, aut ad aliud tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre, eſt Veritas Fidei Catholicæ.

Veritatibus duabus prædictis pertinaciter repugnans, eſt cenſendus Hæreticus.

Quia igitur Baſileenſes Synodum Conſtantienſem Propoſitiones de Auctoritate Concilii Generalis ſupra Romanum Pontificem ut Dogmata Fidei diffinivisse declararunt, ita ut contrarium ſentientes hæreſeos notâ inurendi, & pœnis in Hæreticos latis coërcendi eſſent; & hoc poſito fundamento *Eugenium* quaſi à *Fide devium & pertinacem Hæreticum* exauctorare attentarunt, declaravit ille has Propoſitiones: *Juxta pravum Baſileenſium intellectum, quem facta demonſtrabant, Concilii Conſtantienſis ſenſui contrarias*, eáſque damnavit & reprobavit cum omnibus inde conſecutis, id eſt, cum omnibus eorum Actis in Sacroſanctam Dignitatem ſuam ac Perſonam à tranſlatione Synodi in civitatem Ferrarienſem, aut deinceps agendis. *Quibuſdam Decretis* (inquit) *Conſtantiæ, Schiſmate tunc vigente editis, inhærere ſe dicentes, tres Propoſitiones, quas Fidei Veritates vocant, quaſi Nos & omnes Principes & Prælatos, & alios Fideles & Devotos Apoſtolicæ Sedis Hæreticos facerent, protulerunt, quarum tenor ſequitur in hæc verba:* Veritas de Poteſtate Concilii Generalis, &c..... *In hoc pernicioſiſſimi, dum ſuam malignitatem ſub veritatis fidei fuco colorant, Conſtantienſe Concilium in malum ac reprobum ſenſum, & à ſana doctrina penitus alienum pertrahunt..... Deinde more Dioſcori & damnatæ Epheſinæ Synodi, ad quandam venenatam execrabilémque aſſerta declarationis ſeu privationis Sententiam à Dignitate & Officio Summi Apoſtolatûs inexpiabili quodam ſcelere proceſſerunt, &c.*

Cæterùm quòd ex ſuggeſtione *Joannis de Turrecremata* Sacri Palatii Magiſtri, qui circa id tempus Reſponſionem ſuam ad Baſileenſium Oratorem Florentiæ edidit, ad elevandam Conſtantienſium Decretorum Auctoritatem, ait *Eugenius*, ab una tantùm ex tribus Obedientiis eſſe condita, PP. Baſileenſes egregiè refellunt in Reſponſione Synodali, quæ incipit his verbis: *Beatus Hieronymus*, facta Nonis Octobris anno MCCCCXXXIX.

MCCCCXXXIX. *Enervare quidem* (inquiunt) *conatur veritatem in Conſtantienſi Concilio declaratam, dicens, Eam Declarationem ab una tantùm Obedientia Joannis XXIII. fuiſſe factam. Sed nunquid negare vult, pro eo tempore verum fuiſſe Concilium, & Declarationes in eo factas validas eſſe? Quid autem contradicere vult de Obedientiis aliis? Reclamavitne aliqua contra hujus veritatis declarationem? Nunquid non omnes unanimiter & depoſitionem Joannis laudaverunt, & in privationem Benedicti ab omni jure, ſi quod habebat in Papatu, conſenſerunt; quæ vigore Auctoritatis Synodalis declarata per præfatam Veritatem facta ſunt? Nunquid non omnes ad electionem felicis recordationis Martini Papæ V. proceſſerunt eadem Synodali Auctoritate? Qui quidem Martynus deinceps, approbante Concilio, definivit erroneum eſſe, ſi quis diceret non eſſe de neceſſitate ſalutis credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter Eccleſias, ſi per Romanam Eccleſiam intelligatur univerſalis Eccleſia, aut Concilium Generale. Item ordinavit, eodem approbante Concilio, Ut quilibet de hæreſi Vuickleffiſtarum ſuſpectus interrogaretur an credat, teneat, & aſſerat, Quòd quodlibet Concilium Generale, & etiam Conſtantienſe, Catholicam Eccleſiam repræſentet. Item utrum credat quod quicquid ipſum Concilium Conſtantienſe diffinivit & approbavit in favorem Fidei & ſalutem animarum, quòd hoc ſit ab omnibus Fidelibus tenendum & approbandum: Cùm tamen non ignoraret prædictam Declarationem in eodem Concilio factam eſſe. Deinde verò hoc in Baſileenſi Concilio eadem Declaratio innovata fuit in publica Seſſione, ubi de nulla Obedientiarum differentia ſermo erat, ubi etiam quamplures Cardinales, Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, cæterique Prælati & Doctores inſignes in multitudine copioſa præſentes erant, & Legatus Apoſtolicus Præſidentiam exercebat. Ut quid ergo nunc allegatur quòd hæc Declaratio ab una tantùm Obedientia in Concilio Conſtantienſi facta fuit?* Cætera nihilominus quæ in Reſponſione illa Synodali contumelioſa in *Eugenium IV.* cootinentur, oblitterata velim.

Nulla vis eſt Eugenianæ Conſtitutionis, quæ incipit, *Moyſes*, adverſus Decreta Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis de ſuprema Synodorum Generalium auctoritate.

At non minùs expungi debet ipſa, qua de agimus, *Eugenii* Conſtitutio, quæ incipit, *Moyſes*, Baſileenſibus Patribus injurioſiſſima, quos homines perditiſſimos, ſcandalorum duces, veræ pacis oſores, ſacrilegos, *Schiſmaticos* & *Hæreticos* appellat, & declarat; pœniſque in Ferrarienſi Concilio decretis, tanquam tales, cùm omnibus eorum fautoribus & defenſoribus, cujuſcumque ſtatûs, conditionis, & gradûs Eccleſiaſtici vel Secularis, extiterint, puniendos ſtatuit. Eoſdem demum tam furiosè, tam impiè Chriſtianæ onionis bonum oppugnare: *Ut ad illud Baſileenſe Latrocinium totius orbis dæmonia confluxiſſe videantur.* Hæc (inquam) Conſtitutio ex iis eſt, quas *Nicolaus V.* facta pace cum Baſileenſibus Patribus induci voluit ac penitus aboleri, ut conſtat ex ipſius Epiſtola ad omnes Chriſti Fideles III. *Literas* (inquit) *Proceſſus, Mandata & Decreta quæcumque; necnon Excommunicationum, Suſpenſionum, & Interdicti, Anathematizationumque, etiam Privationum Beneficiorum, Officiorum, ac Dignitatum quarumcumque Eccleſiaſticarum vel Mundanarum...... & alias in iiſdem Literis, Proceſſibus, Mandatis, & Decretis, quomodolibet contentas Sententias, Cenſuras, & pœnas quaſcumque & qualitercumque ſtatutas, inflictas, & promulgatas per præfatum Eugenium Prædeceſſorem noſtrum, & quibuſcumque ſub Literis, quorumcumque tenorum, & ſub quacumque data exiſtant, etiamſi eum expreſſione, approbatione Ferrarienſis, ſeu Florentini, aut alterius Concilii Generalis, ſive per Nos, aut per alium ſeu alios, ipſius, aut Noſtra, ſeu quavis alia Auctoritate, contra dictum Baſileenſe Concilium, & eos qui ſub nomine Generalis Concilii tam in Baſileenſi quàm Lauſanenſi civitatibus fuerunt & perſeveraverunt, ac impræſentiarum perſeverant: necnon contra præfatum Amedeum, Felicem V. in ſua obedientia nuncupatum, ac quaſvis Perſonas Eccleſiaſticas, Seculares, vel Regulares, ac etiam Laicales, eiſdem conjunctim vel diviſim adhærentes, aſſiſtentes, obedientes...... Simili modo Declarationes & confirmationes ſuper præmiſſis, & eorum ſingulis, Noſtrâ, ſeu dicti Prædeceſſoris Auctoritate quomodolibet factas; necnon Proceſſus habitos per eaſdem, ac quæcumque inde ſecuta..... Motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac de Sedis Apoſtolicæ Poteſtatis plenitudine, necnon de venerabilium FF. noſtrorum S. R. E. Cardinalium conſilio & aſſenſu, decernimus & declaramus nullum effectum penitus ſortiri, ſed perinde haberi debere ac ſi nullatenus emanaſſent. Eáque omnia & ſingula cum inde ſecutis, in Regeſtis ipſius Eugenii Prædeceſſoris, & Noſtris, & locis aliis quibuſcumque, aboleri & deleri mandantes, omninò caſſamus, irritamus, & annullamus, ac pro infectis haberi volumus.* In Propoſitionibus Pacis inter Baſileenſes Patres, ac *Amedeum* ex una, & *Nicolaum V.* ex altera parte, conficiendæ à Rege Chriſtianiſſimo & Electoribus Imperii præſcriptis, quæ Tom. XIII. Conciliorum Editionis Labbeanæ, P. 1330. editæ ſunt, hæc habetur: Omnia hinc inde conſcripta, ſtatuta, facta, promulgata, abroganda eſſe, etiamſi *Univerſalem Eccleſiam, & Auctoritatem Conciliorum univerſalium, aut Sedis Apoſtolicæ concernant quovis modo.* Nulla itaque vis eſt Conſtitutionis, *Moyſes*, adversùs Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis Decreta de Concilii Generalis Auctoritate ſupra Romanum Pontificem, quam edendo & Notis exaggerando, in quibus nihil præter inanes diſtinctiones, & Scholaſticas ſubtilitates Cardinalium De *Turrecremata* & *Caietani* reperias; contra Conſtitutionem *Nicolai V.* quæ incipit, *Tantò nos pacem*, peccavit *Horatius Juſtinianus*, cùm ea produxit in lucem, quæ *Nicolaus* ex *Eugenii* Regeſtis deleri juſſit ac pro infectis haberi: Peccaſſet & contra ſinceritatem, quam profiteri debet Scriptor Eccleſiaſticus, ſi id ſciens volens diſſimulaſſet, quod obſervare operæ pretium erat, ne Lectores fallerentur. Sed credere malim Virum Clariſſimum hæc ſatis attenta conſideratione non expendiſſe.

His addiderim, Eugenianam Conſtitutionem, quæ incipit, *Moyſes*, in Florentino Concilio Generali datam non fuiſſe, ſed in ea quam Florentiæ poſt diſceſſum Græcorum, celebrare perrexit *Eugenius IV.* ejuſdem quidem appellationis, ſed non paris auctoritatis. Conditâ enim & ab omnibus ſubſcriptâ Fidei Definitione, Græciſque poſt confectam unionem in Patriam reverſis, univerſalem Eccleſiam non ampliùs repræſentabat, adeóque Oecumenica non erat. Porro Definitio Fidei in ſolemni Seſſione promulgata eſt pridie Nonas Julii anni MCCCCXXXIX. eodémque menſe exeunte Græci Florentiâ diſceſſere: Eugeniana verò Conſtitutio, quæ incipit, *Moyſes*, data eſt pridie Nonas Septembris.

Addiderim ſecundò, Si quid *Eugenius* adversùs Decreta Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis de Concilii Generalis Auctoritate ſupra Romanum Pontificem ſenſerit, dixerit, vel ſcripſerit, id ab Eccleſia univerſa receptum ac probatum non fuiſſe. Gallicana enim & Germanica Eccleſiæ in antiqua ſententia de ſubjectione Romani Pontificis Conciliorum Generalium Auctoritati, in Conciliis Conſtantienſi & Baſileenſi declarata

declarata & firmata permanſerunt; in eadem perſeverarunt Patres Baſileenſes quando pacem fecere cum *Nicolao V.* in eadem fuit ipſe *Nicolaus V.* nec eam ſibi tribui moleſtè tulit, ut conſtat ex Decreto Synodi Lauſanenſis, quo Ipſum Patres Concilii Baſileenſis Lauſanæ congregati in Summum Pontificem eligunt, *Fida relatione intelligentes* Illum *eamdem credere & tenere veritatem pro conſervanda, manutenendáque Sacrorum Auctoritate Conciliorum in Sacroſancta Synodo Conſtantienſi definitam & declaratam, ac in Sacro Baſileenſi Concilio renovatam, necnon à Prelatis, Regibus, & Principibus, Univerſitatibúſque orbis ſuſceptam, predicatam, & dogmatizatam, videlicet, Quòd Generalis Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata, Generale Concilium faciens, Eccleſiam Catholicam Militantem repræſentans, poteſtatem immediatè habet à Chriſto, cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in iis quæ pertinent ad Fidem, extirpationem Schiſmatis, & ad generalem Reformationem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris: & quòd quicumque cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi Papalis exiſtat, qui Mandatis, Statutis, ſeu Ordinationibus & Præceptis hujus Sanctæ Synodi, & cujuſcumque alterius Concilii Generalis legitimè congregati ſuper præmiſſis ſeu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia Juris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo.*

Concilii Lateranenſis V. & Leonis X. Decretis concuſſa non ſunt Conſtantienſia & Baſileenſia de ſuprema Conciliorum Generalium auctoritate.

XVI. Fruſtra verò Lateranenſis Concilii verba ſuperiùs laudata ex XI. Seſſione, objiciunt Ultramontani Theologi contra Sacroſancta Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis Decreta de Concilii Generalis Auctoritate ſupra Romanum Pontificem: Hujuſmodi enim objectio firmiſſimis Reſponſionibus diſſipatur, quas Magiſter *Andreas Duvallius* Doctor & Profeſſor Sorbonicus, IV. Parte Libri *De Suprema Poteſtate Papæ*, Quæſt. VII. ſtrictim exponit. *Ad Concilium Lateranenſe* (inquit) *quod multò expreſſiùs loquitur quàm Florentinum, variæ ſunt Reſponſiones: Quidam enim aiunt non fuiſſe verè & propriè Generale, cùm ei vix centum Epiſcopi interfuerint. Alii dicunt caput illud, in quo de Auctoritate Concilii ſupra Pontificem mentio fit, à Concilio non fuiſſe diſcuſſum, aut examinatum, ſed tantùm perlectum coram Prelatis Concilii, qui ſine prævio examine illud approbaverunt: Ideóque dici non poſſe conciliariter concluſum & definitum. Alii ſic rem expediunt: Etiamſi (inquiunt) Concilium abſolutè fuiſſet Generale (quod tamen propter Epiſcoporum paucitatem relinquitur incertum) tamen rem ipſam ut Decretum Fidei Catholicæ non definiunt: Nulla enim in verbis Concilii nota apparet, ex qua fidei definitionem colligamus. Nam nec Anathema pronunciat in eos qui contra ſentient, nec dicit ſe hoc expreſſè aut propriè definire, aut eſſe de neceſſitate ſalutis ita credere, vel quid ſimile, ex quo expreſſa definitio colligatur. Alii denique reſpondent: Concilium eatenus Auctoritatem Papæ ſupra Concilium definire, quatenus id ex Sacris Scripturis, Patribus, & antiquis Canonibus manifeſtè conſtare cenſetur. Ad hæc enim, ſi omnia verba attentè expendantur, vim ſuæ diffinitionis, ſi qua ſit, Concilium revocat. Atque quòd res illa de fide ſit, ex nullo Scripturæ, Patrum, aut antiquorum Canonum teſtimonio conſtat: Igitur non poteſt illud dici à Concilio Lateranenſi tanquam de fide definitum. Cæterùm non tantùm neutra harum opinionum hæretica, ſed etiam neutra erronea & temeraria, ſaltem temeritate opinionis.*

Magiſtro *Duvallio* præivit Cardinalis *Bellar*-A *minus* Cap. XIII. Lib. II. De Conciliorum Auctoritate: *Quamvis* (inquit) *poſtea in Concilio Florentino & Lateranenſi ultimo quæſtio de ſuperioritate Papæ definita videatur: Tamen quia Florentinum Concilium non ita expreſſè hoc definivit; & de Concilio Lateranenſi quod expreſſiſſime rem definivit, nonnulli dubitant an fuerit verè Generale, ideo uſque ad hanc diem Quæſtio ſupereſt etiam inter Catholicos.* Recenſitæ à Magiſtro *Duvallio* Reſponſiones, quibus conficitur, *Leonis X.* & Lateranenſis Concilii laudatum ex undecima Seſſione locum non adſtruere Propoſitionem de B Auctoritate Romani Pontificis ſupra Concilia tanquam dogma fidei, pariter oſtendunt iſto Adverſariorum achille nullatenus concuti Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis Decreta de Concilii Generalis Auctoritate ſupra Papam. Concilium enim Conſtantienſe ex omni parte Oecumenicum eſt, Baſileenſe ad tranſlationem uſque in civitatem Ferrarienſem. Lateranenſe V. Gallicana Eccleſia, Pariſienſis Academia, viri plerique ex aliis Nationibus doctiſſimi, Oecumenicum non eſſe ſentiunt, quòd Eccleſiam univerſalem non repræſentaret, utpote conſtans C octoginta quinque duntaxat Patribus, magnam partem Italis. *Leo* itaque *Decimus* cum Lateranenſi ſua Synodo abrogare non potuit Conciliorum Generalium Conſtantienſis & Baſileenſis Decreta, nec ſanè abrogare voluiſſe cenſendus eſt: Sed quod de Nicænis Canonibus ad *Anatolium* Conſtantinopolitanum Patriarcham *S. Leo* ſcribebat, dicturus fuiſſe videtur de Synodi Conſtantienſis Decretis in Baſileenſi ante tranſlationem renovatis & confirmatis, niſi ipſi obreptum fuiſſet: *Sancti illi & Venerabiles Patres, qui in Urbe* Conſtantienſi *manſuris uſque in finem Mun-* D *di Leges Eccleſiaſticorum Canonum condiderunt, & apud Nos, & in toto orbe terrarum in ſuis Conſtitutionibus vivunt: & ſi quid uſquam aliter quàm illi ſtatuère præſumitur, ſine cunctatione caſſatur: Ut quæ ad perpetuam utilitatem generaliter inſtituta ſunt, nulla commutatione varientur, nec ad privatum trahantur commodum, quæ ad bonum ſunt commune præfixa.*

Præterea, Quæſtio illa de Concilii Oecumenici, & Romani Pontificis cum illa comparati Auctoritate in Synodo Lateranenſi expenſa non fuit, non diſquiſitum quid ſecundùm Scripturas & Traditionem de illa dicendum eſſet, non re- E cenſita & examinata Synodi Conſtantienſis Decreta, non rogatæ ſententiæ Patrum: Cavallicenſis Epiſcopus, nullo ea de re habito tractatu, *Leonis X.* juſſu Pontificium ejus Diploma de Sanctionis Pragmaticæ abrogatione legit. Quo quidem in Diplomate Sententia illa habetur: *Romanum Pontificem, tanquam Auctoritatem ſuper omnia Concilia habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac diſſolvendorum jus & poteſtatem habere:* Inſerta (inquam) hæc ſententia Apoſtolicis literis eſt ut propoſitio incidens, non principalis; non ut Decretum, ſed ut Decreti ratio. Probare ſcilicet volens Pontifex non F eſſe inconcuſſam Pragmaticæ Sanctionis auctoritatem, licèt à Concilio Baſileenſi confirmata ſit, ait Conventum Baſileenſem tunc à ratione Concilii Oecumenici excidiſſe, poſt tranſlationem Synodi Ferrariam *Eugenii IV.* Decreto: Adeóque nullius eſſe roboris quæ in eo geſta ſunt. De hujuſmodi porro tranſlatione dubitari non poſſe quin legitima fuerit, cùm Romanus Pontifex pro tempore exiſtens, tanquam Auctoritatem ſuper omnia Concilia habens, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac diſſolvendorum jus & poteſtatem habeat. Nemo autem neſcit falſis interdum rationibus Pontifi-

ces Maximos diſſerendo uti poſſe. Quamquam ad Conciliorum indictionem, & tranſlationem atque diſſolutionem juſtis de cauſis & bonum univerſalis Eccleſiæ ſpectantibus Auctoritatem aliquo ſenſu *ſuper omnia Concilia* Romanum Pontificem habere dici poſſit, & nihilominus Generali Concilio *obedientiam* debere *in his quæ pertinent ad Fidem, & extirpationem Schiſmatis, & Reformationem generalem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris*: &, *Si mandatis, ſtatutis, ſeu ordinationibus & præceptis Concilii Generalis legitimè congregati ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis obedire contumaciter contempſerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciendum, & debitè puniendum, etiam ad alia Juris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo*, Hæc niſi conciliari poſſint, pugnantia ſenſit ſcripſitque *Leo X.* cùm hinc apertè ſignificet non improbare ſe quæ ante Synodi Baſileenſis tranſlationem in eo decreta fuerunt, neque Concilii Conſtantienſis Decreta attingat: Inde verò Pontificem ſuper omnia Concilia poteſtatem habere dicat, ideóque ea indicere, transferre, ac diſſolvere poſſe. Id quidem, quod ſpectat diſſolutionem & tranſlationem Synodi Generalis, Romanum Pontificem non poſſe abſque Concilii ipſius conſenſu, Conſtantienſis, & Baſileenſis Synodus ante tranſlationem, & in Seſſionibus ab *Eugenio IV.* confirmatis, declararunt: Sed urgente neceſſitate, & utilitate evidenti Eccleſiæ poſtulante, à Summo Pontifice, magna præſertim & ſaniori parte Patrum in qua Cardinales & Epiſcopi pene omnes numerantur, conſentiente, aliquando transferri, aut diſſolvi poſſe Concilia, pro Auctoritate quam habet Canones interpretandi, temperandi, ac in iis diſpenſandi, non negarunt. Ut enim ait *Nicolaus Cardinalis Cuſanus* Lib. II. *De Concordantia Catholica*, Cap. XX. *Negari non debet quin Romanus Pontifex ἐπιεικίᾳ, uti poſſit. Legitur enim prima Actione* VIII. *Concilii* » *Adrianum ſcripſiſſe*; Ut cum Gelaſio Papa di» camus, neceſſaria rerum diſpoſitione conſtrin» gimur, & Apoſtolicæ Sedis moderamine con» venimur, ſic Canonum Paternorum Decreta li» brare, & retro Præſulum Deceſſorúmque no» ſtrorum Præcepta metiri, ut quæ præſentium » neceſſitas temporum reſtaurandis Eccleſiis re» laxanda depoſcit, adhibita conſideratione di» ligenti, quantùm poteſt fieri, temperemus: » Quod & nos æqua poſſumus pro lucrandis » fratribus ratione proſequi, & temporum ne» ceſſitati conſulendo prorſus imitari. *Ecce hoc fatendum eſt eo modo quo ſcribitur, ut in neceſſitate & utilitate pro reſtaurandis Eccleſiis, adhibita conſideratione diligenti, quantùm fieri poteſt, temperetur. Et pro hoc eſt notandum ver.* Sed ſciendum, *cum Glo. 61. D. & Q. 1.* Quod propter neceſſitatem, *in Glo. Quia Eccleſiaſticæ prohibitiones habeant certas cauſas, tunc illis ceſſantibus, licet Jus ob ſuam generalitatem non ceſſet, habet tamen relaxatio locum. Venire enim contra generalem prohibitionem in particulari caſu, ubi neceſſitas vel utilitas hoc ſuadet, quoniam Juris cauſa ceſſat, talis relaxatio non propriè eſt Juris relaxatio, ſed declaratio caſum illum in ratione legis non comprehendi.* XXVIII. Diſt. *De Syracuſanæ.* Hoc fortè ſenſu Romano Pontifici poteſtatem ſuper omnia Concilia, & auctoritatem illa transferendi & diſſolvendi tribuit *Leo X.* Si verò abſolutam ſuper Concilia poteſtatem, eáque pro libito transferendi & diſſolvendi auctoritatem Ipſi vindicaverit, ita ut Generali Concilio ſit abſolutè ſuperior, nec illius legibus ullatenus adſtringatur, ipſius opinio non eſt admittenda, *niſi Sacræ Scripturæ teſtimonio, dictis SS. Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum, Sacrorum Canonum Decretis, propriæ etiam eorumdem Conciliorum confeſſioni* conſentaneam eſſe *manifeſtè conſtet*, quemadmodum conſtare aſſerit. At nullus Scripturæ locus *juxta unanimem conſenſum Patrum*, & *ſecundum eum ſenſum, quem tenuit & tenet Sancta Mater Eccleſia* (ut Concilium Tridentinum decernit) explicatus: Nulla SS. Patrum, aut veterum Pontificum teſtimonia, nulli Canones, nulla Conciliorum Decreta, Romano Pontifici Auctoritatem ſuper omnia Concilia, etiam Generalia, eáque transferendi & diſſolvendi pro ſolo arbitrio poteſtatem convenire probant. Nulla ſpeciatim notat Scripturæ Sacræ, SS. Patrum, Canonúmque loca *Leo X.* Teſtimonia verò in genere tantùm allegata nihil probant, ut liquet ex duplici Juris Axiomate. Primum L. *Item apud Labeonem.* §. *Ait Prætor. de Injur.* habetur his verbis: *Quæ notabiliter facta ſunt, niſi ſpecialiter notentur, quaſi neglecta videntur.* Alterum verò in Gloſſ. in Cap. 15. §. *Si quis igitur*, in verbo, *Speciem. De Except.* in VI. *Non ſufficit aliquid in genere proponere, quando quælibet ſpecies eumdem non operatur effectum.*

Opinio de Summi Pontificis poteſtate ſupra Concilium, in rem judicatam non tranſivit.

XVII. Quicumque verò ſit *Leonis X.* & Lateranenſis Concilii ſenſus, certiſſimum eſt Ultramontanorum Theologorum opinionem de Summi Pontificis Auctoritate ſupra Concilium in rem judicatam non tranſiſſe, ex his quæ in Tridentina Synodo anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo-tertio diſceptata ſunt, cùm Seſſionis vigeſimæ-tertiæ Canones componerentur. Nam cùm præter ſeptem Canones de Hierarchia jam paratos octavus à Cardinali *Lotharingo* fuiſſet propoſitus, quo declararetur Pontificis Romani Prærogativa, *Pius IV.* quicûm omnia communicanda Romam mittebantur, ad Legatos per Cardinalem *Borromæum* die nona Januarii reſcripſit, Neceſſarium cenſeri ut adderentur Canoni verba ex Florentini Concilii Definitione deprompta, quibus Romanus Pontifex univerſalis Eccleſiæ Paſtor & Rector declaratur; & hanc formam Canonis Tridentum remiſit: *Anathema ſit, ſi quis dixerit B. Petrum per inſtitutionem Chriſti non fuiſſe Primum inter Apoſtolos, & ejus Vicarium in terra; vel neceſſe non eſſe, ut ſit in Eccleſia unus Pontifex, Petri Succeſſor, eique æqualis in Auctoritate regiminis; Atque in Romana Sede legitimos ejus Succeſſores ad hoc uſque tempus non habuiſſe Jus Principatus in Eccleſia, nec fuiſſe Patres, Paſtores, & Doctores omnium Chriſtianorum, nec fuiſſe ipſis traditam à Domino noſtro Jeſu Chriſto plenam poteſtatem paſcendi, regendi, & gubernandi Eccleſiam univerſalem.* Canonem his verbis conceptum Gallicanæ Eccleſiæ Præſules ac Theologi ſummo conſenſu improbarunt, nec adduci potuerunt unquam ut illum admitterent. Diſplicebant ipſis ea verba, *Summo Pontifici ineſſe poteſtatem regendi Eccleſiam univerſalem*: cùm illa officere viderentur ſententiæ neganti Eum eſſe ſuperiorem Concilio; ac proinde, loco horum verborum, *Eccleſiam univerſalem*, ponendum eſſe cenſebant: *Omnes Fideles, & omnes Eccleſias.* Poſt hæc, urgentibus Pontificiis Legatis, ut huic de Summorum Pontificum Auctoritate Canoni illa ſaltem verba adderentur ex Concilio Lugdunenſi deſumpta, quod à Baſileenſi laudatum eſt, *Univerſalis Eccleſiæ Paſtores*: & loco particulæ, *Oves Chriſti*, adderetur vox collectiva, hoc eſt, *Gregem Domini*: Galli hunc etiam loquendi modum rejecerunt, volebántque ut Summus Pontifex *Rector Eccleſiæ Catholicæ* potiùs diceretur. Quæ vox tametſi idem valere videretur, à compluribus tamen tanquam dubia repudiabatur, quòd nomen *Catholici* ap-

tum

tum etiam ſit ad ſignificandum *Fidelem*; adeóque omnis Fidelium Epiſcopus dici quodammodo poſſit Epiſcopus Eccleſiæ Catholicæ. Quo ſenſu in Concilio Carthaginenſi uſurpatum eſt, ubi legitur: *Auguſtinus Epiſcopus Eccleſiæ Catholicæ dixit.* Atque ad id confirmandum obſervarunt, legi in *S. Cypriano*, cùm ipſe in Eccleſiæ ſinum quoſdam reciperet, qui hæretici fuerant, non ſolùm ab eo juſſos eſſe confiteri, *Cornelium* eſſe Paſtorem Eccleſiæ Catholicæ, ſed eumdem hoc non contentum, voluiſſe ut adderetur, *id eſt*, *Univerſalis.* Unde ille cenſebat poſterius vocabulum quamdam prioris ambiguitatem tollere: Idcirco attributum videri Romano Pontifici in Synodo Lugdunenſi epithetum *Univerſalis.* Quod ſi idem utraque voce ſignificari Galli cenſebant, cur utramlibet æquè non admittebant? Alii hoc medium concordiæ proponebant, ut diceretur, *Totius Eccleſiæ Catholicæ.* Et ſanè complures authores erant, ut etiam abſque addito acciperetur vox illa, quippe quæ extat in Symbolo, quæque præterea uſurpatur à Summis Pontificibus in ſolemnibus ipſorum ſubſcriptionibus. Poſt multas demum concertationes, *Ferdinando* Cæſare ſuadente, *Pius IV.* conſultius eſſe duxit ac tutius, ut ab hujuſmodi diſputationibus, quæ Fidei ſummam non ſpectant, abſtineretur. Canon itaque, qui Patres in ſtudia tam contraria diſtraxerat, ſuppreſſus eſt, nec antiquæ Eccleſiæ Gallicanæ ſententiæ de Auctoritate Concilii Generalis ſupra Romanum Pontificem fuit ullatenus derogatum. Hæc conſtant ex *Palavicino* Cardinali in Hiſtoria Concilii Tridentini Libro XIX. Cap. XII. Num. III. Cap. XIII. Num. VII. Lib. XXI. Cap. IV. Num. XII. & Cap. XI. Num. I. Hac utor Hiſtoria Latinè reddita à *I. B. Giattino* Societatis Jeſu Sacerdote.

Bulla Retractationis Eugenii IV vim Concilii Baſileenſis ac Decretorum ipſius de Suprema Concilii Generalis auctoritate non elevat.

XVIII. Erit qui Bullam Retractationis *Pii II.* objiciat, datam VI. Kalendas Maias anno MCCCCLXIII. hiſque verbis incipientem: *In Minoribus*: Qua retractat ea quæ olim de Actis Baſileenſis Concilii contra *Eugenium IV.* & de Concilii Generalis Auctoritate, juxta ejuſdem Concilii diffinitionem ſcripſerat, cùm *Æneas Sylvius* tantùm eſſet, in minoribus conſtitutus, & Cardinalis *Dominici Capranica* familiaris, quem ad Concilium Baſileenſe comitatus fuerat.

XIX. Verùm Concilii Baſileenſis ac Decretorum ipſius de poteſtate Concilii ſupra Romanum Pontificem vim ac auctoritatem non convellit aut elevat *Pius II.* in illis Retractationis Literis, quæ ea duntaxat ſpectant, quæ Baſileæ, poſt Synodi tranſlationem in civitatem Ferrarienſem ab *Eugenio IV.* factam, decreta vel geſta ſunt, ſcilicet trium Propoſitionum velut Dogmatum Fidei definitionem Seſſione XXXIII. *Eugenii* Depoſitionem, *Amedei* Electionem, quæ omnia ritè & canonicè facta propugnaverat *Æneas Sylvius*: At Decreta Conſtantienſis Concilii de Synodorum Generalium Auctoritate ſupra Romanum Pontificem in Concilio Baſileenſi ante tranſlationem quinquies renovata, & ſententiam ſecundùm hæc à ſe propugnatam, tantùm abeſt ut retractaverit, ut potiùs ipſo Retractationis Diplômate confirmaverit. *Cum his* (inquit) *& Generalis Concilii Auctoritatem & Poteſtatem complectimur, quemadmodum & ævo noſtro Conſtantiæ, dum ibi fuit Synodus Univerſalis, declaratum definitúmque eſt. Veneramur enim Conſtantienſe Concilium, & cuncta quæ præceſſerunt, à Romanis Pontificibus Prædeceſſoribus noſtris approbata: Inter quæ nullum invenimus unquam fuiſſe ratum, quod ſtante Romano indubicato Præſule, abſque ipſius Auctoritate convenerit.* Si quid aliud ſenſerit *Pius II.* ra-

tionibus certè ſuis conſoluit, & humani aliquid paſſus eſt, qui veritatem de Suprema Conciliorum Generalium Auctoritate, quam in minoribus conſtitutus, cum viris totius orbis Chriſtiani doctiſſimis & Oecumenica Synodo egregiè defenderat, nec abjecerat factus Cardinalis, ſtatim atque creatus eſt Pontifex abſque examine deſeruerit, ejuraveritque; nec ſatis attenderit ad auream illam S. Leonis Magni ſententiam Epiſtolâ CXXXII. ad Leonem Auguſtum: *Secundùm Apoſtolum, Si quæ deſtruxi, hæc ædifico, prævaricatorem me conſtituo, & eis me alienum conditionibus ſubdo, quas mea conſenſione firmavi... De rebus & apud Nicæam & apud Chalcedonam, ſicut Deo placuit, definitis, nullum audemus inire tractatum: Tanquam dubia vel infirma ſint, quæ tanta per Spiritum Sanctum fixit Auctoritas.*

ARTICULUS V.

Acta Baſileenſis Concilii poſt Tranſlationem factam Ferrariam, Eugenii IV. Pontificis Maximi Depoſitionem, & Felicis V. Electionem ſpectantia, Univerſalis Eccleſiæ non probavit Aſſenſus. Nonnulla tamen hoc ipſo tempore pia & ſalutaria Decreta Patres Baſileenſes ediderunt: Inter alia, Decretum de Immaculata Deiparæ Virginis Conceptione. At pia illa ſententia Synodi Baſileenſis Judicio in Dogma Fidei non evaſit.

Conventus Baſileenſis tranſlationem Synodi ab Eugenio factam irritam dicit.

I. EUGENII IV. Literis ac Mandatis de Concilii tranſlatione Ferrariam, acceptis poſt multas conſultationes, motúſque animorum, Patres Baſileenſes Seſſione XXIX. quarto Idus Octobris anni MCCCCXXXVII. congregati, diſſolutionem ac tranſlationem Synodi irritas pronuntiarunt, juſſerúntque illas revocaret, alioquin in pœnas latas Decreto hujus Synodi, quod incipit, *Quoniam frequens*: XI. Seſſione edito ac promulgato incurſurum; & juxta illius tenorem, niſi infra quatuor menſes reſipuerit, ipſo facto à Pontificatûs adminiſtratione ſuſpenſum iri; & Synodum ſubinde ad ulteriorem Sententiam proceſſuram. Prohibuerunt inſuper, ne quis ratione & occaſione diſſolutionis & tranſlationis ab *Eugenio* factæ à Synodo Baſileenſi recederet, aut Ferrariam ire vel mittere auderet, ſub pœnis excommunicationis & privationis omnium Beneficiorum, Dignitatum, & Officiorum, & incapacitatis perpetuæ ad ea obtinenda; Collegiis verò, Capitulis, & Academiis, ſub pœna Interdicti. Pontifici etiam vetuerunt ne deinceps contra Concilium, Conciliaréſve, quidquam attentaret. Impetrationes ſive Collationes Beneficiorum à Conciliaribus poſſeſſorum, in Curia Romana per Pontificem, aut aliàs per viam privationis factas, in irritum miſerunt. Latiſque Cenſuris in eos, qui Mandatis Pontificiis hac in re parerent, ſtatûs ſui ſecuritati proſpexere. Poſt hæc, ad Literas quaſdam Apologeticas *Eugenii*, contra Synodi Monitorium emiſſas, quibus crimen Schiſmatis Patribus impingebat, Reſponſio Synodalis edita eſt, XIV. Kalendas Novembris, quæ incipit: *Eccleſiam ſuam.* Tunc Chriſtianus orbis in varias Obedientias ſciſſus eſt. *Alfonſus* Rex Aragonum, *Eugenio* propter Regnum Neapolitanum infenſus, Baſileenſia Decreta laudavit, probavitque. *Amedeus*, Sabaudiæ Dux operas ſuas ad *Eugenium* Baſileenſibus Patribus conciliandum interpoſuit, miſſa ad Ipſum Legatione. Pontifice cum Patribus commiſſo, *alter alterum accuſat, reprehendit, damnat: Hic excommunicat, illi abſolvunt: Illi decernunt, Iſte abrogat: Illi Baſileam, Iſte Ferrariam*

variam Prælatos advocat. Quiſque per ſe agit & curat ut alterius geſta injuſta, ſua ſancta videantur. Ita *Auguſtinus Patricius*, Cap. LXIV.

Decretum de Cauſis.

II. Seſſione XXXI. nono Kalendas Februarii, anno MCCCCXXXVIII. celebrata, triplex Decretum conditum eſt. Primum de Cauſis, quo Synodus ſtatuit; *Ut in partibus ultra quatuor dietas à Romana Curia diſtantibus; omnes quæcumque Cauſæ, exceptis Majoribus in jure expreſſè enumeratis, & Electionum Eccleſiarum Cathedralium, & Monaſteriorum, quas immediata ſubjectio ad Sedem Apoſtolicam devolvit, apud illos Judices in partibus, qui de Jure aut Conſuetudine præſcripta cognitionem habent, terminentur & finiantur.* Alterum Decretum frivolas & deſultorias Appellationes prohibet: Ante diffinitivam Sententiam ad quemcumque, etiam ad Romanum Pontificem appellari vetat; cauſas quaſcumque, per Appellationem ad Romanam Curiam devolutas, Baſileæ, non in Curia *Eugenii*, aut Ferrariæ judicari jubet. Decretum tertium collationes Beneficiorum ſpectat: Gratias Expectativas & Reſervationes Beneficiorum jam factas aut faciendas à Romano Pontifice, vel Sedis Apoſtolicæ Legatis, penitus abolet ac reſcindit; ſervatâ nihilominus Romano Pontifici Beneficii unius ex decem, vel duorum ex quinquaginta collatione, & Jure Præventionis illæſo. Viris Literatis & Graduatis Beneficia certo ordine conferri jubet ab Ordinariis, etiam in Eccleſiis Cathedralibus; in iiſque Theologum inſtitui, qui bis aut ſemel quavis hebdomada lectionem habeat: qui in favorem ſtudii diſtributiones percipiat, etiam cùm abſuerit à Divinis.

De Beneficiorum Collatione.

Eugenii IV. Suſpenſionem attentant Baſileenſes.

Quarto Decreto, quod incipit: *Omnis Eccleſia*, ſuſpenditur *Eugenius* ab omni Pontificatûs Adminiſtratione tam in ſpiritualibus quàm in temporalibus, ob attentatam (ut aiunt) Concilii diſſolutionem & tranſlationem contra ejuſdem Concilii Decreta, & contumaciam: & hanc Adminiſtrationem ad ſe devolutam Synodus declarat: Séque hac in cauſa ulteriùs proceſſuram. Diſceſſit interim Baſileâ *Julianus* Cardinalis Sedis Apoſtolicæ Legatus, & Concilii Præſes, & *Eugenio* deinceps contra Synodum adhæſit. Patres *Ludovicum* Cardinalem Arelatenſem, qui unus ex Eminentiſſimo Ordine in Synodo ſupererat, Præſidem cum plena poteſtate crearunt.

III. Seſſione XXXIII. nono Kalendas Aprilis celebrata, Synodum Ferrarienſem damnavit Baſileenſis, omniáque ab ipſa, & *Eugenio* ei Præſidente, contra Conciliares, aut contra ipſum Concilium decreta ac geſta, decernenda vel gerenda reſcidit, & irrita declaravit.

Principes Actis Baſileenſibus contra Eugenium non conſentiunt.

IV. Duobus menſibus ab *Eugenii* Suſpenſione elapſis, cùm Synodus Baſileenſis ad ejus exauctorationem procedere decreviſſet, Regum Hiſpaniæ & Aragonum, Ducíſque Mediolanenſis Oratores poſtularunt, ut Judicium contra *Eugenium* ad diem octogeſimum differretur: Alioqui ſuorum Principum nomine ſunt proteſtati de diſſenſu, quòd Schiſma ex his motibus excitandum metuerent: Ex prorogatione autem coaleſcere poſſe concordiam Concilium inter & Pontificem. Idem ſuo Provinciæque ſuæ nomine rogavit Mediolanenſis Archiepiſcopus: Idem *Ludovicus* Protonotarius Romanus, Vir Juris utriuſque Conſultiſſimus. Sed & Oratores Electorum Romani Imperii, Dominorum ſuorum nominibus petierunt, ut Quæſtione adversùs *Eugenium* ſuperſederetur; útque Synodus in alterum ex tribus locis transferretur. Tunc Germanicæ Neutralitati initium datum, de qua *Auguſtinus Patricius* Cap. LXXIII. ſcribit: *Convenerunt Francofordiæ Electores Imperii, poſt mortem Sigiſmundi Cæſaris*

Germanicæ Neutralitatis initium.

ad novum Cæſarem ſubrogandum: Qui cùm varia in dies Edicta Romani Pontificis & Baſileenſium cernerent, communi conſenſu XV. *Kal. Aprilis ejuſdem anni* MCCCCXXXVIII. *ſtatuunt ſe, Provincialéſque omnia Decreta alterius partis contra alteram partem non ſuſcipere, venerarique & Eugenium Pontificem, & Concilium Baſileenſe, velléque uſque ad ſextum menſem deliberare cujus parti ſit adhærendum. Interea tamen proteſtari, Se non diſcedere ab obedientia & reverentia Sedis Apoſtolicæ. Prælatos autem Eccleſiarum Populos ſibi commiſſos Jure ordinario gubernaturos. Hoc principium fuit Neutralitatis Germanicæ, quæ prætextu concordiæ per ſex menſes inſtituta, ſupra ſex annos perduravit, ab Eugenio & Baſileenſibus reprobata. Nemini enim parebant cùm Cenſuræ imponebantur.* Fruſtra verò Electorum, & Mediolanenſis Ducis Oratores, ut in cauſa *Eugenii* ſuperſederetur, multis argumentis inſtabant. Conciliares namque rem maturandam decreverunt, Quæſtionem contra Pontificem habendam, probationes criminum inſtruendas, teſtes audiendos. Prælati Hiſpanicæ Nationis proteſtabantur, *Se probationi criminum Eugenii non aſſenſuros. Panormitanus etiam Præſul ſuperſedendum cenſebat, affirmabàtque Italis & Hiſpanis non conſentientibus, quaſi media parte Concilii, nihil ab aliis ſtatui poſſe:* Quod à Gallis & Germanis non admittebatur, cùm dicerent, Eos nullo modo eſſe non modò numero pares, ſed vix quartam partem. Quibus reſpondebat *Panormitanus*: Secundi Ordinis Sacerdotes quibus pars illorum prævalebat, *non habere poteſtatem ſtatuendi in Conciliis*, & proinde ſe eſſe eis æquales, cùm numero Prælatorum inferiores non eſſent. Facta tandem Congregatione Generali ad IV. Kalendas Maias, cùm de accuſationibus *Eugenii*, probationibúſque adversùs Ipſum admittendis ageretur, Oratores Regum Hiſpaniæ & Aragoniæ, Ducíſque Mediolanenſis; & Barcinonenſis Epiſcopus, nomine Eccleſiæ Hiſpanienſis, Archiepiſcopus Mediolanenſis nomine, Italiæ interceſſerunt. Quod ſi fieret, proteſtati ſunt neque ſe, neque Principes ſuos conſenſuros. Sed cùm his non moverentur Conciliares, jâmque Decretum admiſſionis Articulorum jubente Præſide legeretur, omnes è Concione diſceſſere. Interim *Carolus VII.* Rex Chriſtianiſſimus ex Bituricenſi Gallicanæ Eccleſiæ Conventu, in quo Pragmatica Sanctio condita eſt, *Oratores Baſileam miſit, orans iterum Patres, ut à Proceſſu contra Eugenium ceſſarent, promittens ſe operam daturum pro concordia & pace.* Eodem tempore celebratus eſt Nuremburgenſis Conventus, in quo Synodi Baſileenſis Legati ab Oratoribus Cæſaris & Principum rogati, ut Patres Principum arbitrio & interventione pacem inter ſe ac Pontificem componi permitterent, reſponderunt; Id neque fieri poſſe, neque juſtum videri: *Quoniam non liceret Seculares Principes de Rebus Eccleſiaſticis judicare*, neque eſſe utile Reipublicæ, ut Principes videantur legem præſcribere Concilio Generali & Romano Pontifici. Conventus alter ibidem paulò poſt celebratus eſt, in quo de concordia Pontificem inter & Concilium actum, & de tertii loci electione ad Concilii Oecumenici celebrationem, ad quod Baſileenſes ac Ferrarienſes confluerent. Quod & Chriſtianiſſimi Regis Oratores ejus nomine ſuggeſſerunt. Novus Conventus menſe Martio anni MCCCCXXXIX. habitus eſt Moguntiæ, ubi Synodi Baſileenſis Legati cum Principibus, & Oratoribus Cæſaris ac Regum convenientes, acriter petitionibus Principum reſiſtebant, petebántque Concilii Decreta à Cæſare & Principibus ſuſcipi. At Principes, Oratoréſque Cæſarei, urgebant ut Judicio contra

Summum

Summum Pontificem ſuperſederetur, permitteréntque Patres Concilium transferri. At nihil obtinuere. *Nicolaus de Cuſa* tum *Eugenii* cauſam tuebatur, nec jam Baſileenſem Conventum Generale Concilium eſſe, ubique prædicabat. Iſta conſtant ex *Auguſtino Patricio*. Rex etiam Angliæ *Henricus VI. acerbiſſimis Literis Patres increpavit, quòd auderent Romanum Pontificem judicare, aſſerens Antichriſti tempora eos introducere, & exhortans ut à Proceſſibus ceſſarent: & in literarum ſuperſcriptione, Baſileenſem Congregationem, non auſem Concilium appellavit.*

V. Interea Patres Baſileenſes Concluſiones octo per Sacræ Theologiæ Profeſſores excuſſerunt, quas *Veritates Catholicæ Fidei* placuit ipſis appellare, quarum diffinitione *Eugenium* Hæreticum, & in hæreſim relapſum probatum iri confidebant, ſcilicet:

Articuli à Baſileenſibus Veritates Fidei falsò inſcripti.

1. *Veritas eſt Catholicæ Fidei, Sacrum Generale Concilium ſupra Papam & alium quemvis Poteſtatem habere.*

2. *Generale Concilium legitimè congregatum, ſine ipſius conſenſu nec diſſolvere, nec transferre, nec prorogare ad tempus ex Auctoritate ſua poteſt Romanus Pontifex: idque veritatis ejuſdem eſt.*

3. *Qui pertinaciter his Veritatibus ſe opponit, Hæreticus eſt cenſendus.*

4. *Has Veritates Eugenius Papa IV. oppugnavit, cùm primò ex Plenitudine Poteſtatis Apoſtolicæ Baſileenſe Concilium diſſolvere, ſive transferre attentavit.*

5. *Errores his Veritatibus repugnantes monitus tandem per Sacrum Concilium Eugenius revocavit.*

6. *Diſſolutio ſive tranſlatio per Eugenium ſecundò attentata, prædictis eſt obvia Veritatibus, inexcuſabilémque circa Fidem errorem continet.*

7. *Eugenius iteratò diſſolvere ſeu transferre Concilium tentans, in revocatos errores prolabitur.*

8. *Commonitus per Synodum Eugenius ut diſſolutionem ſive tranſlationem ſecundò attentatam revocaret, poſt declaratam contumaciam in rebellione perſiſtens, Ferrariaque Conciliabulum erigens, ſeipſum pertinacem declarat.*

Hujus Diſputationis ac Judicii Promotor fuit *Nicolaus Burgundio* ex Ordine FF. Prædicatorum, *Vir acutus, & longè majoris animi quàm corporis; qui nec Diſputationum, nec Congregationum aures unquam perſonare omiſit, donec res cœpta & conſummata eſt* (inquit *Æneas Sylvius*, Lib. 1. De Geſtis Baſileenſis Concilii) *Réſque hæc intacta remanſiſſet, niſi iſtius Homuncionis diligentia Patres excitaſſet, quem ſi quis videas, nunquam tanti exiſtimet. Sed non ſunt homines ex aſpectu dijudicandi.* Per ſex dies matutinis & veſpertinis horis protracta diſputatio eſt. Arbiter erat *Ludovicus* Cardinalis Arelatenſis. *Nicolaus Amici* Theologus Pariſienſis, Procurator Fidei, ſingulorum ſententiam rogabat. Notarius publicus ſuffragia excipiebat. Plurimi Propoſitiones approbabant. Panormitanus tamen Archiepiſcopus vir inter omnes ſcientiâ eminens, plurima in adverſum diſputavit. Plurima etiam Prælatorum decus Burgenſis Epiſcopus, ac Eleemoſynarius Regis Aragonum, non minùs eloquentiâ quàm doctrinâ præclarus. Non tamen prioribus Concluſionibus repugnabant, ſed illis tantùm quibus tangebatur *Eugenius*. Adversùs poſteriores Concluſiones *Panormitanus* egregiè diſſeruit, oſtendens *Eugenium* non eſſe Relapſum, magnáque illi cum tribus viris, Argenſi Epiſcopo, *Joanne Segovio*, ac *Franciſco de Fuxe* Theologis concertatio fuit.

Eugenii defenſionem ſuſcipit N. Panormitanus Archiepiſcopus.

Articulos Fidei trifariam dividebat: Strictè, ut in Symbolo; largè, ut in Declarationibus per Eccleſiam factis: largiſſimè, ut in his quæ ex prædictis reſultant. A *Eugeniúmque nullo iſtorum modorum violaſſe Fidem in prima diſſolutione quam fecit, quia nec in Symbolo, nec in Eccleſiæ determinationibus haberetur Papam non poſſe Concilia diſſolvere, nec id ſibi videri in determinationibus antea factis reſultare: Sed potiùs ex Decretis Conſtantienſis Concilii hunc caſum tanquam omiſſum diſpoſitioni Papæ reſervari: Cùm in Capitulo,* FREQUENS, *locus futuri Concilii per Papam approbante Concilio eligatur, & de hoc nihil omnino ſit dictum. Quòd ſi forſitan in prima diſſolutione peccaſſet Eugenius, excuſatum tamen haberi debere, qui de conſilio Cardinalium egiſſet, Romanam Eccleſiam* B *repræſentantium: Cujus tantam eſſe Auctoritatem dixit, ut ejus Judicium toti orbi præponeretur. Idque Gloſſam ſingularem adſtruere: Nec inveniri unquam Sacrum Concilium adversùs Eugenium tanquam Hæreticum proceſſiſſe, idque ſignum eſſe quia non putarit eum à Fide devium. Nec apud ſe momentum habere quod diceretur de adhæſione, erroribúſque revocatis. Legiſſe ſe totum adhæſionis textum, Papámque non revocaſſe diſſolutionem ut Fidei contrariam, ſed ut ſcandala parturientem. Ultimam quoque diſſolutionem nihil habere hujuſmodi, quoniam ſimiliter ex conſilio Cardinalium diſſolviſſet, & propter unionem Græcorum fiendam; ac* C *ne cogeretur in criminali cauſa per Procuratorem reſpondere, cùm perſonaliter mala valetudine impeditus venire non poſſet. Sicque cùm ex prima diſſolutione non fuiſſet in errorem Fidei lapſus, perſuaderi ſibi non poſſe Eugenium nunc dici Relapſum, qui nec prima nec ſecunda diſſolutione Fidem violarit.* Fuit Oratio *Panormitani* apud omnes magis laudata quàm probata. Id tamen habuit efficaciæ, ut poſtea verbum, *Relapſum*, ex Concluſionibus tolleretur, ejúſque loco poneretur, *Prolapſum*.

Ad hæc reſpondit *Joannes de Segovia* Hiſpanus Theologus: Fateri ſe quod de Articulis Fi- « dei trifariam diviſis Panormitanus dixiſſet, id- « D que ad ſuam cauſam facere: Quia ſi ea pro Ar- « ticulis Fidei tenenda eſſent, quæ ex determina- « tionibus Eccleſiæ reſultarent, manifeſtum foret « Concluſiones de quibus agitur, ex determina- « tionibus Eccleſiæ, hoc eſt Conſtantienſis Conci- « lii reſultare: Quia ſi Concilio Papa ſubjicitur, « illud citra Patrum conſenſum diſſolvere non poteſt. Lugdunenſis Archiepiſcopus pluribus in *Eugenium* invectus eſt, Hæreticum inclamans. Burgenſis Epiſcopus, Orator Hiſpanus, vir doctiſſimus, Concluſiones bifariam diviſit, alias gene- E rales, alias perſonales appellans. Egregiè circa tres primas locutus eſt: *Nullatenus ſe de ipſis dubitare aſſeverans, niſi quòd illa ſibi adjectio dubia videretur, quæ de Fide faceret mentionem. Plurimúmque illic immorari voluit, ut Sacrum Concilium ſupra Papam eſſe oſtenderet.* Alias vero Concluſiones, quæ contra *Eugenium* pugnabant, confutavit. *Thomas de Corſellis* Theologus Pariſienſis pro Concluſionibus latè ac luculentè diſſeruit. *Ludovicus* Protonotarius cum *Panormitano* Archipræſule, has Propoſitiones impugnavit. Lugdunenſis Archiepiſcopus ipſos arguit inconſtantiæ, præſertim *Ludovicum*, quem hæc Dogmata Lovanii & Coloniæ prædicaſſe ait, illáſque iſtarum Academiarum Auctoritate firmatas reportaſſe. Tum ille: F *Verum eſt* (inquit) *illas me apportaſſe Veritates, Vos tamen eas Fidei Veritates nuncupatis, quæ adjectio mihi ſubdubia eſt.* Cùm Duodecimvirûm Concordatum circa illas Propoſitiones legeretur, *Panormitanus* aſſurgentibus ſecum Collegis, & aliis Aragonenſibus, altiſſimè clamans: *Vos* (ait) *Patres, noſtras contemnitis preces, Reges & Principes contemnitis: At cavete ne dum omnes deſpicitis, ab omnibus deſpiciamini. Vultis concludere, ſed veſtrûm non eſt concludere. Nos Prælatorum major pars ſumus, Nos Concilium facimus, ad nos concludere*

ſpectat : Egóque nomine Prælatorum ſuperſedendum eſſe concludo. At *Joannes Segovius* Theologus Salmanticenſis pro libertate Concilii contra *Panormitanum* diſertè peroravit. Tandem Cardinalis Arelatenſis ægrè ſedato tumultu, ſilentióque impetrato, pro ſua parte concludens, tres priores Propoſitiones ad Fidem pertinere declaravit, aliis in medio relictis. Ita refert *Æneas Sylvius*, Lib. I. *De Geſtis Baſileenſis Concilii.* Secundùm hæc, ſolemnis indicta Seſſio, fruſtra reclamantibus Oratoribus Principum, quibus reſpondit Cardinalis Arelatenſis : *Patres Baſileæ conveniſſe in Nomine Chriſti, non in Nomine Principum, ac proinde Chriſti voluntatem, non Principum impleri oportere.* Ita refert *Auguſtinus Patricius*, Cap. xc.

VI. *Seſſione XXXIII.* decimo-ſeptimo Kalendas Junii anno MCCCCXXXIX. celebrata, tres priores è ſuperioribus Propoſitionibus diffinivit Synodus hunc in modum.

Tres Articuli ut Veritates Fidei à Baſileenſibus perperam definiti.

Veritas de Poteſtate Concilii Generalis, univerſalem Eccleſiam repræſentantis ſupra Papam & quemlibet alterum declarata per Conſtantienſe & hoc Baſileenſe Generalia Concilia, eſt Veritas Fidei Catholicæ.

Veritas hæc, quòd Papa Concilium Generale univerſalem Eccleſiam repræſentans, actu legitimè congregatum, ſine ejus conſenſu nullatenus auctoritativè poteſt diſſolvere, aut ad aliud tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre, eſt Veritas Fidei Catholicæ.

His Veritatibus pertinaciter repugnans, eſt cenſendus Hæreticus.

Huic Seſſioni Aragonenſium Prælatorum nemo interfuit, nullus omnino ex tota Hiſpania; ex Italia ſoli Epiſcopus Groſſetanus & Abbas *De Dona.* Secundi verò Ordinis Sacerdotes & Doctores magno numero. Ex aliis Nationibus, Prælati ſolùm viginti. Abfuere Principum Oratores; ſed ſequentem Congregationem Generalem præſentiâ ſuâ cohoneſtarunt : Lubecenſis Epiſcopus Cæſaris, & Turonenſis Archiepiſcopus Chriſtianiſſimi Regis Oratores, nomine proprio ſententiam Patrum approbarunt, excuſaverúntque quòd Seſſioni non interfuiſſent, ne Principum Mandans contrairent. Baſileenſes Oratores ex Britannia his diebus reverſi, retulere : *Britonum Ducem Concilii Decreta omnia piè ſuſcepiſſe, præterquam Eugenii Pontificis Suſpenſionem.* x. Kalendas Junii in Generali Congregatione Legati Cæſaris ac Principum omnium Germaniæ, Regum Franciæ, Hiſpaniæ, Aragoniæ, & aliorum, multis precibus, ſuaſionibus, & argumentationibus Patres rogabant, ut Moguntiæ meditata pro pace Eccleſiæ ſuſciperent, *Proceſſum contra Eugenium differrent*, & in tertium Concilii locum conſentirent. « Super quibus petitionibus cùm diu multúmque diſceptatum eſſet, tandem Concilii nomine Reſponſum datum eſt in Generali Congregatione, Idibus Junii, in Scriptis, ſub Bulla Concilii; quo affirmabant Patres multis argumentis, auctoritatibus, & exemplis, Neque ſibi licere, neque utile eſſe Reipublicæ Chriſtianæ, ut Judicio contra *Eugenium* ſuperſederetur, útve mutatio aliqua Concilii fieret, quod petebant Principes : Quoniam nihil aliud eſſet mutare, quàm diſſolvere Concilium, & Judicium contra *Eugenium* juſtè & neceſſariè inceptum fruſtrari. » Extat inter Epiſtolas Synodales, Num. XIII. incipitque : *Rem graviſſimam.* In altera Congregatione omnia ad Judicium ferendum parari juſſa, & communi Conciliarium conſenſu quinque aliæ Propoſitiones, quas Veritates Fidei appellabant, approbatæ IX. Kalendas Julii : Ac publico Edicto in valvis Baſileenſis Baſilicæ affixo vocatus eſt *Eugenius* Papa ad Sententiam audiendam ad VII. Kalendas ejuſdem menſis.

VII. *Seſſione trigeſima-quarta*, ſeptimo Kalendas Julii anno MCCCCXXXIX. celebrata, lata in *Eugenium* Depoſitionis Sententia eſt tanquam « notorium & manifeſtum contumacem; Mandatis Eccleſiæ univerſalis inobedientem, violatorem Canonum Synodalium, pacis & unitatis Eccleſiæ perturbatorem notorium, ſimoniacum, perjurum, incorrigibilem, Schiſmaticum, à Fide devium, Hæreticum, dilapidatorem Jurium & Bonorum Eccleſiæ, inutilem ac damnoſum. »

Iniqua in Eugenium IV. Sententia.

Porro cùm illam in *Eugenium IV.* Sententiam tulit Synodus Baſileenſis, univerſalem Eccleſiam ampliùs non repræſentabat, utpote cui ſeptem duntaxat Epiſcopi intererant, ut refert *Auguſtinus Patricius*, Cap. CXIV. *Creſcente*, inquit, *in dies diſſenſione, cùm Apoſtolicæ Sedis dignitatem omnino proſternere conarentur, optimus quiſque diſceſſit, ita ut cùm Judicium contra Eugenium intentarent, vix viginti aut triginta ad ſummum Infulati adeſſent : & in ejus depoſitione ſeptem tantùm Epiſcopi interfuerunt. Admittebantur ſiquidem ad Definitiones & ſancienda Decreta non modo Epiſcopi & Abbates, ſed Theologiæ, Juris utriuſque, & aliarum Doctrinarum Profeſſores, quos Graduatos appellant; tum Eccleſiarum Canonici, & Parochialium Rectores, jurati tamen omnes, ita ut non minoris eſſet Auctoritatis, quàm Epiſcopi ſuffragium; cùm numero, non dignitate expenderentur Sententiæ, contra aliorum Conciliorum conſuetudinem, in quibus (ut aiunt) ſoli Epiſcopi & Abbates vocem deliberativam habebant, alii verò conſultivam tantùm.* Octo vel novem tantùm Epiſcopos *Eugenii IV.* Depoſitioni interfuiſſe ac ſubſcripſiſſe ait *Joannes* Cardinalis *De Turrecremata*, quos & nominatim recenſet in Reſponſione ab Baſileenſes, quæ MS. extat in Bibliotheca Victorina, cauſas etiam referens cur *Eugenio* eſſent infenſi. « Cardinalis (inquit) Arelatenſis antiquus *Eugenii* Summi Pontificis inimicus, quia ab eo non valuerat impetrare ut Avunculo ſuo ſuccederet in Officio Cameræ Apoſtolicæ. Patriarcha quondam Aquileienſis, Papæ capitalis inimicus, propter Patriarchatum occupatum à Venetis : *Ludovicus de Palude* Epiſcopus quondam Venecienſis, furioſus adverſarius Papæ, quia in Eccleſia Maſſilienſi non habuerat contra juſtitiam deſiderata ſuffragia. Gratianopolitanus, Sabaudienſis, Arelatenſis conſanguineus : Baſileenſis, homo ſine literis, timore (ut credebatur) ductus; & duo Religioſi à ſui Ordinis obedientia Apoſtatæ, ſine Eccleſiis Cathedralibus Epiſcopi nominati. *Raymundus Thaloni*, ſine Mitra, qui dicebat Epiſcopum ſe Tricaricenſem, Papæ jamdudum infenſus, quòd ab ipſo ob ſua demerita privatus fuiſſet Officio Auditoris Curiæ Avenionenſis. *Ecce*, inquit, » *merita, ecce numerum eorum qui furore percuſſi, nomen Eccleſiæ univerſalis ſibi uſurpantes, autores fuerunt Decretationis erroneæ. Cæteri namque omnes Epiſcopi, inter quos Cardinalis Tarraconenſis, & Regum ac Principum Oratores, ſacrilegæ eorum Seſſioni contradicentes, non interfuerunt.* Cui conſentiens *S. Antoninus* III. P. Tit. XXII. Cap. X. §. IV. teſtatur fuiſſe inter Baſileenſes Conciliares aliquos propter crimina Epiſcopatu ab *Eugenio* privatos. Idipſum Oratoribus Baſileenſibus in Moguntino Conventu *Nicolaus de Cuſa* exprobravit. Quin tamen ſtudio partium & ex præjudicatis affectibus multa ultro citróque dicta & ſcripta fuerint, nul-

lus

lus dubito ; & deceptum arbitror Cardinalem *De Turrecremata* cùm *Ludovicum* Cardinalem Arelatenſem, virum ſanctiſſimum, cujus ſanctimonia certiſſimis poſt obitum miraculis comprobata eſt, & qui à *Clemente VII.* Pontifice Maximo in Beatorum numerum eſt relatus, inimicitias capitales in *Eugenium* foviſſe ac exercuiſſe ſcripſit, ac ex odio & vindicta ejus depoſitionem attentaſſe. Veriora fortè non ſunt, quæ de aliis jactata ſunt Patribus. Ut ut eſt, paucitas Epiſcoporum qui Sententiam in *Eugenium* tulere, effecit ut à majori Eccleſiæ parte meritò revocaretur in dubium an canonica eſſet, vel irrita & iniqua cenſeretur: Cùm vel ad ſimplicis Epiſcopi exauctorationem duodecim ejuſdem Ordinis Judices ex Canonum præſcripto exigantur. Abdicato *Eugenio*, Legationes ad omnes Principes decretæ ſunt, qui ejus exauctorationem, & rationes latæ contra illum Sententiæ omnibus exponerent. Paulo poſt redditæ ſunt Patribus Regis Chriſtianiſſimi literæ, quibus acriter conquerebatur, Illos non modò ſuis precibus non annuiſſe, & exhortationibus: *Ut in Judicio contra Eugenium ſuperſederetur, ſed & graviora contra eum egiſſe · Quod non ſolum ſibi, ſed & multis aliis Principibus magna eſſet admirationi, cùm pacem Eccleſiæ quam Principes tantopere quærerent, Patres reſpuere viderentur. Obſecrabat igitur ſummis precibus, ne ulteriùs procederetur.* Reſponderunt Patres, Regem paulò poſt per Synodi Legatos cogniturum quid hac in re actum ſit. Non dubitare Synodum quin omnia in meliorem partem Rex Chriſtianiſſimus ſuſcipiat: Quoniam pax Eccleſiæ convenientiùs non reddi poteſt, quàm ſi debitæ libertati reddatur: Ejus Majeſtatem rogare, ut Regni Prælatos ad conſulendum Reipublicæ Chriſtianæ mittat. Baſileenſium Legati Moguntiam ad Conventum Principum petentes, Edicta Exauctorationis *Eugenii* in valvis Baſilicarum Argentinæ, Spiræ, Vvormatiæque affixerunt: Quod cùm etiam Moguntiæ feciſſent, deleta ſunt exemplaria, ipſiſque prohibitum ne deinceps illa affigerent. Moguntinus Archipræſul, Electus Trevirenſis, & aliorum Electorum Oratores, Conſiliariique, admiſſis in Conventum Legatis ſignificarunt: *Quoniam Patres qui Baſileæ eſſent, noluiſſent admittere media pacis & unionis, prædicarentque ſe juſtè privaſſe Eugenium Pontificatu, & Ille tamen omnia ageret, quæ alii Romani Pontifices feciſſent, haberetúrque à multis pro Romano Pontifice & utrinque varia in dies contrariáque Edicta emanarent, eſſetque eis res iſta tenebroſa aqua ſub nubibus aëris, neque de tam difficillima re determinare valerent, ſua probabili dubitatione penſata, ſtatuerunt neutri parti adhærere, ut aliàs inter Principes Germaniæ ſtatutum erat.* Et *quoniam ipſi peterent executionem Sententiæ contra Eugenium in Germania, reſpondere, Se non poſſe id concedere, quoniam alteri adhæſiſſe viderentur: & ne Cenſurarum, aliarúmve pœnarum per Baſileenſes indictarum timore cogi poſſint, Principes nomine totius Germaniæ provocare ab illis ad proximè futurum Concilium Generale, ad Sanctiſſimum Dominum Eugenium Pontificem Romanum, Sedem Apoſtolicam, vel alios ad quos de Jure ſpectaret.* Idem reſpondit Synodus Moguntina Provincialis Auguſto menſe habita. Hæc refert *Auguſtinus Patricius*, Cap. xcv.

Poſtquam *Eugenius IV.* Propoſitiones ſub titulo Veritatum Fidei à Synodo Baſileenſi declaratas, Florentiæ in publica Seſſione damnavit, Diplomate quod incipit, *Moyſes*. Baſileenſes adhibitis doctioribus viris, Apologiam contra ejus (ut appellabant) *Invectivam* compoſuerunt, quâ Propoſitiones illas propugnabant, & meritò exauctoratum *Eugenium*. Publicata eſt Nonis Octobris anno MCCCCXXXIX. & incipit, *B. Hieronymus* · Eſtque inter Reſponſiones Synodales edita, Num. xv. Quâ ad Synodum relatâ, cùm à multis peteretur ut Decretum illud *Eugenii* velut Hæreticum damnaretur, gravis exorta contentio eſt. *Joannes Segobius* Theologus Salmanticenſis, vir acer & doctus, multis argumentis, æſtimabat rem eſſe magni diſcriminis, ſi Scriptura illa Hæretica cenſeretur. *Maximam eſſe multitudinem qui Eugenium ut Pontificem colerent, neque aſſentirent ejus Depoſitioni. Tum in Congregatione illa Florentina adfuiſſe Cardinales omnes, magnámque Prælatorum multitudinem, cùm fuit editum Decretum: Omnes igitur damnari, atque Hæreticos cenſeri oportere, ſi ejus Seſſionis Decreta Hæretica cenſeantur: Periculoſumque nimis, ſi duæ futuræ Obedientiæ, Eugenii ſcilicet & novi Pontificis, hæreſim ſibi invicem objiciant.* Tandem quamvis Arelatenſi taliter videretur, res in aliud tempus dilata eſt. Ita refert *Auguſtinus Patricius*, Cap. xcvii.

X. *Seſſione* xxxv. Sexto Idus Julii, anno MCCCCXXXIX. celebrata, de ſtabilitate Concilii actum eſt, decretúmque, ut per receſſum cujuſcumque, aut quorumcumque, cujuſcumque ſtatus aut dignitatis, à civitate Baſileenſi, non ſit nec cenſeatur Concilium diſſolutum, niſi juxta formam Decreti undecimæ Seſſionis ejuſdem Concilii proceſſum fuerit.

XI. *Seſſione* xxxvi. xv. Kalendas Octobris, doctrinam de Immaculata Conceptione Deiparæ Virginis *Tanquam piam, & conſonam cultui Eccleſiaſtico, Fidei Catholicæ, rectæ rationi, & Sacræ Scripturæ, ab omnibus Catholicis approbandam fore, tenendam, & amplectendam*, Synodus diffinivit ac declaravit, contrariúmque prædicare ſeu docere prohibuit: Ejuſdémque Sanctæ Conceptionis Solemnitatem, ſecundùm Romanæ aliarúmque Eccleſiarum morem celebrari juſſit; & Miſſam, utráſque Veſperas, Sermonem iſtius Feſtivitatis audientibus, Indulgentias erogavit. Illo Decreto pia opinio de Immaculata Conceptione Virginis Deiparæ in Dogma Fidei non evaſit, ut probat imprimis Pontificium Diploma *Sixti IV.* quod incipit: *Grave nimis*. Quo Excommunicationis Sententia, a qua non poſſint ab alio quàm à Romano Pontifice, niſi in mortis articulo abſolvi, ligat eos qui auſi fuerint aſſerere, Hanc opinionem tenentes, videlicet gloriosam Virginem *Mariam* cum originali peccato conceptam, hæreſeos crimen vel peccatum incurrere mortale: *Cùm nondum ſit à Romana Eccleſia & Apoſtolica Sede deciſum.* Idem probat Concilii Tridentini Decretum Seſſione v. *Declarat tamen* (inquit) *hæc ipſa Sancta Synodus, non eſſe ſuæ intentionis comprehendere in hoc Decreto, ubi de peccato originali agitur, Beatam & Immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem, ſed obſervandas eſſe Conſtitutiones felicis recordationis Sixti Papæ IV. ſub pœnis in ejus Conſtitutionibus contentis, quas innovat hæc Synodus.* Idem probat Conſtitutio *B. Pii V.* quæ incipit: *Super ſpeculam* · Quâ diverſorum Ordinum Regulares & Clericos Seculares perſtringit, *Qui cum de Glorioſæ Virginis Mariæ Conceptione ſermo inciderit, tam pertinaciter pro alterutra parte contendunt, ac ſi de illis dogmatibus eſſet, quæ corde credere ad juſtitiam, ore confiteri ad ſalutem neceſſarium eſt. Quibus illud Prophetæ convenire videtur.* Dicunt, Ait Dominus, cùm Ego non ſim locutus: *Cùm Sancta Romana Eccleſia omnium Eccleſiarum Magiſtra & Doctrix Diſciplinæ, de ea re hucuſque non definierit, nemo abſque temeritate præjudicare, vel alterius partis Sententiam damnare poteſt.* Quocirca Tridentinæ

Decretum de Immaculata Deiparæ Virginis Conceptione.

Illo Decreto Pia opinio in Dogma Fidei non evaſit.

Synodi ea de re Decretum confirmans Sanctiſſimus Pontifex, *Liberam cuique facultatem relinquit opinandi hujus controverſiæ quamlibet partem, prout vel magis pium; vel magis probabile eſſe judicaverit:* Ac *Sixti IV.* Conſtitutionem ab eadem Synodo innovatam approbat & confirmat. Cæterùm *Quamdiu per Apoſtolicam Sedem altera pars deſinita non fuerit, oppoſitâque ſententia condemnata,* permittit *viris doctis, in publicis Academiæ diſputationibus, ſive Generalium aut Provincialium Capitulorum, vel ubi aliàs interſunt qui rem capere poſſunt, nec ſcandali ulla ſubeſt occaſio, de illa quæſtione diſſerere, & argumentis utramlibet partem vel aſſerere vel impugnare, dum tamen neutra veluti erronea prædicetur.* Idem probat Diploma Pontificium *Pauli V.* datum die 31. Auguſti anno MDCXVII. quo Decesſorum innovans Decreta, præcipit omnibus & ſingulis cujuſvis Ordinis & Inſtituti Regularibus, & aliis quibuſcumque tam Eccleſiaſticis quàm Secularibus perſonis cujuſvis conditionis, ſtatus, gradus, Ordinis aut Dignitatis, tam Eccleſiaſticæ, quàm Secularis, ut inpoſterum, *donec Articulus hujuſmodi à Sede Apoſtolica fuerit diffinitus,* vel per Sanctitatem ſuam & Sedem Apoſtolicam fuerit aliter ordinatum, non audeant in publicis Concionibus, lectionibus, Concluſionibus, & aliis quibuſcumque Actibus publicis aſſerere, *Quòd eadem Beatiſſima Virgo fuerit concepta cum peccato originali.* Per hujuſmodi tamen Proviſionem Sanctitatem ſuam non intendere declarat, *reprobare alteram opinionem, nec ei ullum prorſus præjudicium inferre:* & ſub iiſdem Cenſuris & pœnis mandat ut negativam opinionem, videlicet *Quòd non fuerit concepta cum peccato originali,* in publicis Actibus aſſerentes *aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant ſeu tractent.* Idem probant Literæ Apoſtolicæ *Gregorii XV.* ad Regem Catholicum *Philippum IV.* definitionem vulgatæ apud Hiſpanos de Immaculata Deiparæ Conceptione piæ opinionis urgentem. *Spiritus Sancti vocem auſcultare* (inquit) *non humanarum rationum ponderibus rem examinare debemus.... Quare cùm nondum Æterna Sapientia Eccleſiæ ſuæ tanti Myſterii penetralia patefecerit, in Deo, Romanorúmque Pontificum Auctoritate debent Fideles conquieſcere.* Idem probat *Alexandri VII.* Conſtitutio data die VIII. Decembris anno MDCLXI. qua Eccleſiam Romanam piæ ſententiæ de Immaculata B. Virginis Conceptione, & cultui ſecundùm illam ipſi Deiparæ exhibito ſavere declarat, Conciliíque Tridentini, *Sixti IV.* & aliorum Pontificum Decreta innovat, ampliátque; ac ſubdit: *Vetamus autem Sixti IV. Conſtitutionibus inhærentes, quempiam aſſerere, Quòd propter hoc contrariam opinionem tenentes, videlicet Glorioſam Virginem Mariam cum originali peccato fuiſſe conceptam, hæreſis crimen aut mortale peccatum incurrant: Cùm à Romana Eccleſia & Apoſtolica Sede nondum fuerit hoc deciſum, prout Nos nunc minimè decidere volumus, aut intendimus. Quin potius contrariam illam opinionem hæreſis, aut peccati mortalis aut impietatis damnare audentes, præter pœnas quibus eos ſubjecit Sixtus IV. aliíque Prædeceſſores noſtri Romani Pontifices, gravioribus aliis pœnis ſubjicimus, quas in contra facientes huic noſtræ Conſtitutioni ſuperiùs inflximus.*

Nos verò Synodus ipſa Baſileenſis doctrinam de Immaculata Conceptione Deiparæ Virginis ab omnibus Catholica Fide tenendam & credendam diffinivit, ſed approbandam, tenendam, amplectendam duntaxat *tanquam piam, & conſonam Cultui Eccleſiaſtico, Fidei Catholicæ, rectæ rationi, & Sacræ Scripturæ.* Nec alia Sacræ Facultatis Pariſienſis ſententia eſt, quæ Sacræ Synodi Tridentinæ & Summorum Pontificum ea de re Decreta & Conſtitutiones reveretur ac ſuſcipit: Quamvis fervente contentione, cujus occaſio fuit *Maldonatus* Societatis Jeſu Theologus, edita legatur à Senioribus Doctoribus nonnullis Declaratio, qua ſe credere & profiteri aſſerebant; *Catholica Fide tenendum, B. Virginem non fuiſſe conceptam in peccato originali: Idque & Conſtitutionem Synodi Baſileenſis, & Formulam Sacramenti, quod exigitur à Facultate, declarare.* At reclamarunt alii, quibus favit, latis etiam in Declarationis hujus Promotores Cenſuris, Pariſienſis Epiſcopus *Petrus Gondius.* Denique Decretum iſtud tanquam totius Ordinis Theologici non agnoſcit Sacra Facultas, quæ etſi doctrinam de Immaculata Deiparæ Virginis Conceptione iiſdem verbis profiteatur, ſuóſque jurare meritò jubeat, quibus illam Concilium Baſileenſe declaravit; ſæpe tamen in Baccalaureorum ſuorum Theſibus hanc Propoſitionem approbat: *Non eſt Dogma Fidei Beatam Virginem fuiſſe abſque peccato originali conceptam.*

Anno 1575.

Pium & ſalubre Concilii Baſileenſis de Immaculata Deiparæ Virginis Conceptione Decretum ſuſcepit atque obſervari ſtatuit Avenionenſe Concilium, Præſide *Petro de Fuxo,* Albanenſi Epiſcopo S. R. E. Cardinali, Archiepiſcopo Arelatenſi, & Avenionenſi Legato, celebratum anno milleſimo quadringenteſimo quinquageſimoſeptimo, his verbis: *Decretum in Concilio Baſileenſi factum de Conceptione Beatiſſimæ Virginis Mariæ, ſtatuimus inviolabiliter obſervari, diſtrictè omnibus inhibendo ſub Excommunicationis pœna, ne quiſquam aliquid in contrarium prædicare, vel publicè diſputare præſumat: Quod ſi ſecus aliquis fecerit, dictam Sententiam eum incurrere volumus ipſo facto, & in prima Synodo per Diœceſes per quemlibet celebranda, prædicta ſtatuimus publicari, & Curatis Eccleſiarum injungi, ut hæc Populo manifeſtent.* Subſcripſere huic Decreto, præter Illuſtriſſimum Legatum, *Alanus Coëtivus,* S. R. E. Cardinalis, *Robertus* Aquenſis Archiepiſcopus, *Petrus* Epiſcopus Aptenſis, *Georgius* Senecenſis, *Gaucherius* Vapincenſis, *Nicolaus* Maſſilienſis, *Petrus* Dignenſis, *Petrus* Glandevenſis, *Palamedes* Cavallicenſis, *Pontius* Reienſis, *Stephanus* Tricaſſinenſis, *Michaël* Carpentoractenſis, & *Joannes* Arauſienſis.

Baſileenſe Decretum de Immaculata Deiparæ Virginis Conceptione, à Concilio Avenionenſi confirmatum.

XII. *Seſſione* XXXVII. Synodi Baſileenſis, habita nono Kalendas Novembris anno MCCCCXXXIX. decretum eſt primò, ut omnes Proteſtationes, Conventiones, juramenta à quibuſcumque facta, aliáque omnia impedimenta, quæ futuræ Summi Pontificis electioni adverſari poſſent, pro nullis & irritis haberentur. Secundò, de modo eligendi. Tertiò, de forma conſenſus, profeſſionis & juramenti ab Electo præſtandi. Quartò: ne bona Electi & Eligentium rapiantur. Quintò, ne tempore electionis fiat audientia.

XIII. *Seſſione* XXXVIII. Tertio Kalendas Novembris celebrata, tria Decreta condita & promulgata ſunt: Primum damnationis Libelli *Eugenii,* quod incipit: *Moyſes vir Dei:* Alterum de Electionibus: Tertium, Confirmationis Nominatorum ad eligendum Papam, & Deputatorum in Conclavi. Sancitum eſt ut XXXII. cùm ex Prælatis, tum ex aliis Viris Eccleſiaſticis deſignarentur, qui cum Cardinale Arelatenſi, & aliis Eminentiſſimi Collegii Patribus, ſi qui adeſſent, Pontificem in locum *Eugenii* eligerent. Ad horum autem Electorum nominationem deſignati ſunt *Thomas de Scotia* Abbas *De Dondrauna* Ordinis Ciſtercienſis: *Joannes de Segovia* Archidiaconus de *Villa-Viſſoza* in Eccleſia Ovetenſi, & *Thomas* de

de Corſellis Canonicus Ambianenſis, Doctores Theologi, qui pro poteſtate à Synodo ſibi facta quartum ſecum aſciverunt *Chriſtianum de Gretzregino* Præpoſitum Eccleſiæ *S. Petri in Bruna* Olomucenſis Diœceſis.

Amedæus Pontifex eligitur contra Eugenium.

XIV. *Seſſione* xxxix. Decimo-quinto Kalendas Decembris celebrata, *Amedei* Sabaudiæ Ducis, in ſeceſſu Ripallenſi vitam religioſiſſimam agentis, in Summum Pontificem electio à Cardinale Arelatenſi & triginta duobus Deputatis facta, promulgata eſt.

XV. *Seſſione* xl. Kalendis Martii anni mccccxl. celebratâ, ejuſdem Amedei, *Felicis V.* nuncupati, conſenſus publicatus eſt, cum Fidei Profeſſione ab ipſo edita: Juſſumque Chriſti Fidelibus univerſis, ut ipſi Obedientiam præſtarent.

XVI. *Seſſione* xli. Decimo Kalendas Auguſti habitâ, Sententia ab *Eugenio IV.* contra *Felicem* & ejus Obedientiam lata, damnata eſt velut Scriptum famoſum, Schiſmaticum, Hæreticum, eâmque, & quicquid ex ea ſecutum eſſet, Synodus irritum & inane declaravit: Attendens quòd *Illorum Scripta recipi non debent, quorum damnantur Authores.*

XVII. *Seſſione* xlii. Pridie Nonas Auguſti celebratâ, de Proviſione *Felicis* actum eſt, ipſique Synodus quintum denarium annuum veri valoris annui omnium & ſingulorum Beneficiorum Eccleſiaſticorum in quinquennium, & deinde ad aliud quinquennium decimum denarium decrevit.

Eugenii & Baſileenſis Conventus Legati ad Regem Chriſtianiſſimum.

XVIII. Interim Eccleſiâ Gallicanâ Avarici Biturigum congregatâ, *Eugenii IV.* ex una, *Felicis V.* & Synodi Baſileenſis Legati ex altera parte, Chriſtianiſſimum Regem *Carolum VII.* ibidem præſentem convenerunt. Et *Eugenii* quidem Legati, *Joannes* Cardinalis *De Turrecremata*, Archiepiſcopus Cretenſis, Epiſcopus Dignenſis, Granatenſis, & Abbas *De Cernaco*, primò petierunt: *Ut Rex, à tempore tranſlationis Baſileenſis Concilii Ferrariam, Baſileenſe Concilium reprobaret, & Ferrarienſe Concilium, & in eo acta approbaret.* Secundò, Ut nullo modo depoſitioni *D. Eugenii* conſentiret, nec electionem per Baſileenſe Concilium factam de Duce Sabaudiæ probaret, imò eam reprobaret. Tertiò, ut ad Conventum Imperii à *Friderico III.* Imperatore indictum Moguntiæ inconſulto *Eugenio* non mitteret. *Quartò*, ut Pragmaticam Sanctionem ſuſpenderet. In craſtinum auditi *Felicis* & Baſileenſium Legati, *Gerardus* Epiſcopus *S. Pontii*, Abbas Vezeliacenſis, Magiſter *Guillelmus Hugo* Metenſis Archidiaconus, & Magiſter *Thomas de Corſellis* Doctor Theologus Pariſienſis, & Canonicus Ambianenſis. Qui coram Rege de Concilii Generalis ſupra Romanum Pontificem Auctoritate, de Concilii Baſileenſis ſuſceptione, de *Eugenii* Depoſitione, ac Electione *Felicis* luculentè diſſeruit. Cùm Prælati per ſex dies de Legatorum Poſtulatis jubente Rege deliberaſſent, tandem re cum Rege communicatâ, Majeſtatis ejus nomine reſponſum » eſt: 1. Regem paratum eſſe audire Eccleſiam » legitimè congregatam. 2. Quòd Baſileenſe » Concilium ut legitimum agnoverat, ad ipſum » Oratores miſerat, multa bona conſtituerat, » quæ approbabat, nec unquam Congregationem » Ferrarienſem pro Concilio habuerat, aut ha» bebat. 3. Quod de mittendo Moguntiam op» portuno tempore deliberaret. 4. Quòd Prag» maticam Sanctionem inviolabiliter obſervari » vellet: & ſi quæ duriora in Concilio Baſileen» ſi viderentur, temperari poſſent. Quod ſpectat » Depoſitionem *Eugenii* & Electionem *Felicis*, » ita reſponſum eſt: *Quia apud multos viros pro-*

Eccleſia Gallicana, Rexque Chriſtianiſſimus in Obedientia Eugenii perſeverant.

A *bos & graves dubitatio eſt non modica, an Suſpenſio, Depoſitio, & ſubſequens Electio facta Baſileæ ſint rite, juſtè, canonicè, & legitime celebrata: Dubium etiam eſt an illa Congregatio illis diebus, quibus hæc agitata & & facta ſunt, ſufficienter repræſentaverit Eccleſiam Univerſalem, ad tantos & tam arduos actus exequendos, qui de proximo reſpiciunt totam Eccleſiam. Ideo Rex, quia non eſt ſufficienter informatus ſuper prædictis, perſeverat & manet in obedientia D. Eugenii, in qua nunc ſtat. Ubi autem debitè informatus fuerit de veritate cauſa iſtius per Oecumenicum Concilium, aut aliud Generale,*
B *ſeu etiam per Congregationem Eccleſia ſua Gallicana melius & extenſius convocanda, cum Ducibus, Baronibus, & Confœderatis ſuis, aut in Conventione Principum Chriſtianorum; tunc veritate compertâ & diſcuſſâ, ſtabit cum ea, & adhærebit veritati Catholica. Quare requirebat Papam, quatenus Concilium convocaret & celebrari procuraret, & quòd in eo perſonaliter intereſſet.* Hæc ex MS. Victorinæ Bibliothecæ. Quæ paulo uberiùs ac diſtinctiùs narrat *Auguſtinus Patricius*, Cap. cxii. *Aſſerebant* (inquit) *Legati Eugenii, Romanum Pontificem Monarchicam Poteſtatem in Eccleſia ha-*
C *bere ſicut Regem in Regno; neque Judicio Eccleſia ſubeſſe, niſi in hæreſi manifeſta; neque poſſe à quopiam corrigi Romanum etiam Pontificem peccantem, quoniam ſolum Deum haberet Judicem, eſſetque hæreticum aliter ſentire. Hoc multis SS. Patrum Auctoritatibus firmabant: Baſileenſes Traditiones hæreticas eſſe, & Reipublica pernicioſiſſimas, quæ ſi admitterentur, non Pontifices, non Reges, non Principes aliquos tutos eſſe in ſtatu. Eugenium virum ſanctiſſimum atque integerrimum non potuiſſe neque debuiſſe à Baſileenſibus judicari. At contra Baſileenſium Legati multis argumentis, multiſque rationibus & auctoritatibus & probare & oſtendere*
D *conati ſunt, Generale Concilium Supremam Poteſtatem in terris habere, & Eugenium meritò & legitimè Pontificatu dejectum, ſubſtitutúmque Felicem. Proinde orare Regem, ut Baſileenſis Concilii ſancta juſtáque Decreta ſuſciperet, Felicémque verum Chriſti Vicarium veneraretur. His auditis Rex, re cum ſuis maturè diſcuſſâ, tandem iv. Nonas Septembris, in magna Prælatorum ac Principum Corona, Legatis Baſileenſium in hanc formam reſpondit, Claromontenſi Epiſcopo Regis nomine Lingua Gallica loquente: Gallorum Regem, qui ſemper faviſſet dignitati Generalium Conciliorum, & Baſileenſis imprimis, tu-*
E *liſſe mœſtiſſimo animo ſeditiones & diſcordias inter Patres & Pontificem exortas, monuiſſe, rogaſſeque ſummâ diligentiâ Patres Literis & Nuntiis, ut à Judicio contra Eugenium ſuperſederent: Illos verò ſpretis Regis precibus, non modo non ſuperſediſſe, ſed illum dejeciſſe Pontificatu, & alium ſubrogaſſe, Regiam Majeſtatem in hac re nihil ſtatuere voluiſſe ſine conſilio Prælatorum & Procerum Regni: & propterea Conventum Bituris indixiſſe. Nunc verò ex conſilio Conventûs* STATUISSE REGEM PERSEVERARE IN OBEDIENTIA EUGENII PONTIFICIS, NEC ALIUM RE-
F COGNOSCERE ROMANUM PONTIFICEM QUAM EUGENIUM: *Cui ſupplicabit ut intra annum Generale Concilium in Galliis celebret ad ſciſſionem Eccleſia tollendam. Rogare autem Legatos, ut dicant Regio nomine Patribus, qui Baſileæ eſſent, & Domino Sabaudiæ (Sic enim Felicem appellabat) ut dimiſſis Cenſuris & comminationibus, ad ea quæ pacis eſſent, intenderent, neque ullo modo Regni ſui Clericos Judiciis infeſtarent. Dominum Sabaudiæ Sanguine Regi eſſe conjunctum: Non placere Regi ut à quopiam ei injuria irrogentur: Sed in hac re, quoniam ad Fidem pertinet, nihil præter juſtitiam audere Regem: ſperare tamen conſanguineum*

 ſuum

ſuum ſolitâ ſuâ prudentiâ rem hanc tractaturum.

Legati ab Eugenio & Baſileenſibus ad Conventum Principum Germaniæ miſſi.

XIX. Anno MCCCCXLI. menſe Maio; Conventus Principum Germaniæ Moguntiæ celebratus eſt, ad quem Baſileenſes & *Eugenius IV.* Legatos miſere. Pro Synodo Baſileenſi & *Felice* Legationem obibant *Ludovicus* Cardinalis Arelatenſis, *Joannes Friſingenſis* & *Joannes Segobienſis*, ab ipſo Cardinales creati, & *Thomas de Corſellis.* Pro *Eugenio* verò *Joannes Carvaial* & *Nicolaus de Cuſa.* Baſileenſes audientiam à Principibus obtinere non potuerunt, niſi iis conditionibus, ut Arelatenſis Crucem & Legationis Inſignia poneret; alii habitum Cardinalitium domi dimitterent, quoniam pro Cardinalibus eos non habebant. Quæ ab utriuſque partis Legatis dicta ſint, ab Eugenianis pro Romani Pontificis, à Baſileenſibus pro Concilii Generalis Auctoritate, ſtrictim refert *Auguſtinus Patricius*, Cap. XCVIII. Ut ab Eccleſia univerſali comprobata non ſunt quæ dixere Baſileenſes de Propoſitionibus ſeu Veritatibus Fidei (ut ipſi appellabant) de *Eugenii* Hæreſi, & Exauctoratione, de *Felicis* electione legitima: ita nec Eugenianorum Oratorum Propoſitiones Germanis Galliſve placuerunt, nec illas admiſerunt aut admittent unquam Eccleſia Gallicana & Academia Pariſienſis; ſcilicet:

Propoſitiones Oratorum Eugenii ab Eccleſia Gallicana & ſacra Facultate Pariſienſi non probatæ.

1. *Claves Eccleſiæ ſoli Petro & Succeſſoribus datas.*

2. *Papam nonniſi in cauſa Hæreſis à quopiam eſſe judicandum, ſed propria poteſtate ſeipſum judicaturum.*

3. *Papam diſpenſare poſſe de Jure divino & humano, ſuper quæ poteſtatem habet.*

4. *Papam omnibus Chriſtianis præeſſe, & ita Concilio Generali, ut illi poteſtatem tribuat.* Prima pars Propoſitionis Dogma Fidei eſt, altera error eſt Scripturæ Sacræ & Traditioni contrarius, ſecundùm ſententiam Pariſienſium Theologorum.

5. *Generale Concilium non habere poteſtatem immediatè à Chriſto, ſed à B. Petro & ejus Succeſſoribus.*

6. *Legibus & Statutis omnibus Generalium Conciliorum Papam poſſe contravenire legitimè.*

7. *Hæc verba*, Quæcumque alligaveritis ſuper terram, *&c. non eſſe diſpoſitiva aut Clavium collativa.*

8. *Summum Eccleſiæ Tribunal, & in terris ſupremum Judicium apud Papam ſolum eſſe.*

9. *Nemini licere Summo Pontifici dicere, Cur ita facis?*

10. *Exercitium Clavium in plenitudine poteſtatis in terris, Papæ tantùm competere, qui omnia poteſt in terris.*

11. *Generale Concilium velut arenam ſterilem eſſe, niſi à Papa fœcundetur.*

Principes unà cum Oratoribus Cæſaris & Regis Chriſtianiſſimi convenientes, in hanc Sententiam conſpiravere: *Pro pace Eccleſiæ eſſe congregandum Generale Concilium in alio loco extra Baſileam & Florentiam. Cæſarem, cum aliorum Principum aſſiſtentia, Contendentes interpellaturum, ut ad Concilium veniant concordiæ cauſâ. Si Contendentes, vel alter eorum locum eligere noluerint, Cæſarem electurum. Nominataque ſunt loca ſex in Germania, & totidem in Gallia, ſi placeret per Decretum ut Oratores nomine Cæſaris, & Regum & Principum ad Eugenium mitterentur ſuper ea re: Qui etiam idem Amedæo per aliquem ex ſuis Prelatis ſignificarent, Conciliumque Generale omninò inchoandum Kalendis Auguſti anni* MCCCCXLII. *Cæſarem, Reges, ac Principes daturos operam ut Prælati & alii ex ſuis Provinciis Concilium petant.*

XX. *Seſſione* XLIII. Kalendis Julii anno MCCCCXLI. celebrata, Decretum de Feſto Viſitationis Beatæ *Mariæ* Virginis Deiparæ quotannis VI. Nonas Julii celebrando editum eſt.

XXI. *Seſſione* XLIV. habita V. Idus Auguſti: de Conciliarium tuitione deliberatum eſt, Sanctióque edita de reſtitutione in integrum eorum omnium, qui occaſione Concilii ſpoliati ſuis Beneficiis fuiſſent, pulſis invaſoribus & detentoribus auxilio brachii ſecularis.

Francofordienſis Principum Germaniæ Conventus.

XXII. Eodem tempore Francofordiæ Conventus Principum Germaníæ habebatur, in quo auditis Baſileenſium, & *Eugenii* Papæ Legatis, Moguntini Conventus anno ſuperiore celebrati deliberatio confirmata eſt, & à Cæſare de Conſilio Principum ſtatutum: *Aliud Concilium indubitatum eſſe celebrandum: Mittendos eſſe Nuncios ſuper ea re ad Patres, & Florentiam ad Eugenium Pontificem: Interim Germanis in ſua ſuſpenſione animorum manendum. Quæ cùm Baſileenſes Legati audiſſent; conquerebantur quòd Cæſar & Principes factioſi viderentur, non indifferentes: cùm Nuncios ad Eugenium, non autem ad Felicem mittere ſtatuiſſent. Cæſar placatis Baſileenſibus, dicens ſe æqua lance rem tractaturum, illos remiſit.* Ut verò pax interim in Provincia ſervaretur, publico Edicto vetuit quempiam in ſuis Beneficiis occaſione Schiſmatis quoquo modo vexari, ſed unumquemque in ſua poſſeſſione defendendum. Tum volentibus Principibus Leges compoſitæ ſunt, quæ *Eugenio* Pontifici pro pace offerrentur: decretúmque ut Cæſaris Oratores *Eugenium*, cùm ad eum perveniſſent, *ut Romanum Pontificem venerarentur:* excuſarent Cæſarem & Principes cur tandiu in Neutralitate perſeveraſſent. Deinde dicerent, Cæſaris, & Principum ſententiam eſſe; non poſſe meliùs dari pacem Eccleſiæ, niſi per indubitatum Generale Concilium. Proinde orare Sanctitatem ſuam, ut Concilium Generale in Germania indiceret. *Modum procedendi in Concilio ipſi Concilio eſſe relinquendum.* Si Pontifex Concilium nollet indicere, concederet Cæſari ut Jure *Advocatiæ* illud convocaret. *Felici autem non exhiberent reverentiam ut Pontifici, ſed per intermedias perſonas cum ipſo agerent.* Ita refert *Auguſtinus Patricius* Cap. CXXXI. & CXXXII. Cùm paulò poſt Baſileam ſe contuliſſet *Fredericus* Imperator, *Felicem viſitare ſtatuit, ita tamen ut eum adorare ut Papam non videretur.* Sub crepuſculo igitur veſpertino, cum paucis *Felicis* Domum nudo capite adiit, & in Camera quam Papalem appellant, ſubſtitit cum ſuis: Illuc è cubiculo egreſſus *Felix*, cum novem ſuis Cardinalibus, præcedente Cruce advenit: Quem Cæſar modeſta reverentiâ excepit, *Et per Epiſcopum Chimenſem ſe excuſavit, quod non exhiberet ei reverentiam Romano Pontifici debitam, ut paci aptior eſſet.* Hortatúſque eſt *Felicem* & ejus Cardinales, ut ad pacem Eccleſiæ dandam cogitationes ſuas omnes ac ſtudia conferrent. Chimenſis Præſul ſummopere cavit, *Ne illum Pontificalibus titulis unquam appellaret:* Quamobrem *Clementem Benignitatem tuam* dicebat, *non Sanctitatem aut Beatitudinem.* Ita refert *Auguſtinus Patricius*, Cap. CXXXIII. Qui quidem Author Hiſtoriam ſuam ſe excerpſiſſe ait ex duobus Codicibus MSS. Baſileæ aſſervatis, quorum Scriptor & Author fuerat *Joannes Segobienſis*, unus ex Synodi Baſileenſis Theologis, à *Felice V.* Cardinalis Tit. *S. Sixti* creatus: Primámque partem Synodi ſe habuiſſe collectam à *Dominico* Cardinali *Firmano*, qui tandiu Concilio interfuit, quandiu manſit concordia cum *Eugenio* Pontifice.

XXIII. *Seſſione* XLV. Decimo-ſeptimo Kalendas Junii, anni MCCCCXLIII. celebratâ, quæ Synodi Baſileenſis poſtrema numeratur, quamvis aliquæ

áliquæ poſtea Seſſiones ad pacem componendam Lauſanæ habitæ ſint; decretum eſt, ut proximum Concilium Generale infra triennium Lugduni, quam urbem *Felix* nominaverat, celebraretur: Nec tamen diſſolutum jamjam cenſeretur Concilium Baſileenſe, cujus continuationi Baſileæ, ſi quod impedimentum intercederet, Lauſanam ejuſdem Provinciæ Biſuntinæ urbem tranſlatum declararunt.

Acticolus VI.

Dogma de Concilii Generalis Auctoritate à Chriſto immediatè acceptâ, & Pontificia ſuperiore, ſecundùm Conſtantienſis & Baſileenſis Conciliorum Decreta, ab iis ipſis propugnatum eſt, qui EUGENII IV. Depoſitionem non approbarunt, nec FELICI adhæſerunt. Nec Eccleſias, Academias, Viros omnium Ordinum Eruditos, Antiqua illius Sententiæ Vindices, Romani Pontifices damnarunt, vel ut Pontificia Auctoritatis Hoſtes notarunt, ſed nihilominus gratiis Apoſtolicæ Sedis occaſione datâ cumularunt, ornarunt.

Gallicanæ Eccleſiæ Sententia de ſuprema Concilii Generalis Auctoritate.

I. Gallicana Eccleſia *Eugenii* Depoſitionem non approbavit, ſed in ejus manſit Obedientia, eúmque ut legitimum Pontificem ſemper venerata eſt: Quæ tamen iſtud Dogma bis ipſis temporibus, ut antea, & deinceps, conſtantiſſimè propugnavit, ut conſtat primò ex Pragmatica Sanctione ab Eccleſiæ Gallicanæ Conventu Avarici Biturigum ex Concilii Baſileenſis Decretis concinnata anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo-octavo, cui Baſileenſis Concilii Decreta, quibus Conſtantienſia de Conciliorum Generalium Auctoritate renovantur & confirmantur, iiſdem verbis inſerta ſunt: Additúrque, Congregationem Prælatorum, ac cæterorum Virorum Eccleſiaſticorum, Gallicanam Eccleſiam repræſentantium, *ea acceptaſſe, & acceptare, prout jacent:* id eſt, abſque aliqua modificatione.

Thomæ de Corſellis Theologi Pariſienſis Oratio de ſuprema Conciliorum Generalium Auctoritate.

II. Idem probatur ex Propoſitione Magiſtri *Thomæ de Corſellis* Theologi Pariſienſis, & Synodi Baſileenſis Nuncii ibidem in Eccleſiæ Gallicanæ Concilio, præſente Rege, annó MCCCCXL, peroranris. Poſtquam enim Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis laudata Decreta expendit, ſubdit: *Sicut autem in hac doctrina perſeveravit Sancta Synodus, ſic etiam ſpecialiter hoc Chriſtianiſſimum Regnum eamdem aſſiduè tenuit. Nam primò tempore Concilii Piſani, dum Auctoritate ipſius Concilii Sententia lata eſt in duos Contendentes de Papatu (quorum alterum oportebat in Papatu jus habere) Rex clariſſimæ memoriæ Genitor veſter Sententiæ Concilii obedivit, & eum, quem Papam reputaverat, deſeruit. Similiter tempore Concilii Conſtantienſis, latâ Sententiâ contra Joannem XXIII. quem verum Papam Rex & Regnum reputabant, obedivit Rex Sententiæ Concilii, & non ulteriùs ipſi Joanni: Interfueruntque Oratores Regii, & alii Præclariſſimi de hoc Regno in ipſo Concilio Conſtantienſi, ut Cardinalis Cameracenſis, Cancellarius Pariſienſis, & cæteri permulti, tam ibi quàm in Concilio Piſano, in tanto numero Prælatorum & Doctorum, ac Peritiſſimorum, cui nunc vix ſimilis poſſet inveniri. Et generaliter à principio ſeculi, licèt Reges Francorum Sedem Apoſtolicam, & Summos Pontifices adverſus Tyrannos eos invadentes ſæpenumero defenderint, nunquam tamen reperitur aliquem Regem obedivifſe cuicumque Summo Pontifici, poſtquam per Sententiam Concilii Generalis depoſitus extitiſſet. Sed & tempore Concilii Baſileenſis veſtra Majeſtas Auctoritatem Conciliorum Generalium, & Declarationem Fidei in Concilio Conſtantienſi factam jugiter ſuſtinuit: & toto tempore attentata prima diſſolutionis nequaquam prætenſæ illi diſſolutioni paruit, ſed cum Concilio ſtetit, & ad ipſum ſuos Oratores tranſmiſit. Deinde in revocatione ejuſdem Declarationis ſolemniter factâ, ſuos Oratores habuit. Poſtmodum tempore attentata ſecunda diſſolutionis & prætenſæ tranſlationis Ferrariam, hujuſmodi diſſolutioni & tranſlationi reſtitit, eáque non obſtante, Concilium Baſileenſe tanquam verum Concilium univerſalem repræſentans Eccleſiam reputavit. Et inſuper voce Præconis per civitates Regni proclamari fecit, ne quis Ferrariam tanquam ad Generale Concilium ire auderet. Demum eamdem Declarationem de Conciliorum Auctoritate, in ſua Pragmatica Sanctione inſeruit: Sicque in eadem Fide veſtra Majeſtas, & Chriſtianiſſimum Regnum ſemper fuit.*

III. Quis verò *Thomas de Corſellis* in Propoſitione ſeu Oratione illa ſua Eugenianorum Legatorum objectionibus reſpondet, quemadmodum in Sacra Facultate Pariſienſi didicerat, ejus Reſponſiones hîc adſcribere, non erit ab Hiſtoriæ ratione alienum. Objiciebant illi, Novam eſſe doctrinam de Auctoritate Concilii Generalis ſupra Romanum Pontificem. Id negat *Thomas de Corſellis*, eámque confirmat 1. Ex Praxi Collegii Apoſtolorum, quoniam in Concilii Hieroſolymitani Decreto non dicebant: *Viſum eſt Petro*, ſed *Spiritui Sancto, & nobis*: nec dicebant, *Ita placet Petro*, ſed, *Placuit Apoſtolis & Senioribus, cum omni Eccleſia:* attribuentes Spiritui Sancto, & toti Concilio Auctoritatem ejus quod ibidem decretum erat. 2. Ex S. *Auguſtino* in Epiſtola ad *Glorium, Eleuſium*, & cæteros Donatiſtas ſcribente, quòd poſt Sententiam latam Romæ per *Melchiadem* & Collegas, *Reſtabat plenarium univerſalis Eccleſiæ Concilium, in quo ſi illi qui judicaverant, malè judicaſſe convicti eſſent, eorum Sententiæ ſolverentur.* Porro niſi agnoviſſet, Concilium Generale eſſe ultimum Eccleſiæ tribunal, ejúſque Auctoritatem eſſe Pontificia ſuperiorem; non dixiſſet, Poſt Sententiam Papæ reſtare Plenarium Concilium, in quo hujuſmodi Sententia ſolvi poſſet. 3. Ex Lib. *De Agone Chriſtiano*, ex Sermonibus in *Joannem*, aliiſque locis, ubi credendum eſſe docet, *Datas Eccleſiæ Claves Regni Cælorum:* Sed præſertim Enarratione in Pſalmum CVIII. ubi ait: *Quædam dicuntur, quæ ad Apoſtolum Petrum propriè pertinere videntur, nec tamen habent illuſtrem intellectum, niſi cùm referuntur ad Eccleſiam, cujus ille agnoſcitur in figura geſtaſſe perſonam, propter Primatum quem in Diſcipulis habuit, ſicut eſt, Tibi dabo Claves Regni Cœlorum.* 4. Ex S. *Hieronymo*, cujus verba laudantur Diſt. XCV. Can. *Legimus*, de comparatione Auctoritatis Eccleſiæ univerſalis ad Auctoritatem Eccleſiæ Romanæ: *Si Auctoritas quæritur, Orbis major eſt Urbe.* Ubi Gloſſa Archidiaconi habet: *Statutum Concilii præjudicat Statuto Papæ.* Item ex Can. *Omnibus.* XXIV. Quæſt. 1. qui eidem *S. Hieronymo* tribuitur, cujus etiam verba reperiuntur apud *S. Auguſtinum* in Lib. De unico Baptiſmo, ubi de Eccleſia ait: *Hanc Domum ſi quis corrigentem, corripientémque contempſerit, ſit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus.* Per domum autem Eccleſiæ non intelligitur perſona Papæ ſola. 5. Ex quadam Præfatione quam *S. Ambroſio* tribuit: *Per Chriſtum Dominum noſtrum. Qui eminentiam Poteſtatis acceptæ Eccleſiæ contulit, quam pro honore ſuſcepto Reginam conſtituit & Sponſam, cujus ſublimitati univerſa ſubjecit.* Eſſe autem Reginam & Sponſam, non convenit Papæ, ſed Eccleſiæ. 6. Ex *S. Gregorio* ad *Joannem* Conſtantinopolitanum

In Epiſt. ad Evagrium.

Patriarcham

Patriarcham ſcribente: *Quicquid humiliter facere debui, non omiſi, ſed quia in mea correptione deſpicior, reſtat ut Eccleſiam adire debeam.* Pontifex in ſua correptione deſpectus, nihil ſupereſſe ait, niſi ut Eccleſiam adeat juxta Chriſti mandatum: At quomodo Eccleſiam, quæ hoc judicaret, convenientiùs adire poterat, quàm adeundo Concilium univerſale? Item ex alia Epiſtola, quæ recitatur Canone *Sicut Sancti.* xxv. Diſt. ubi ait, Papam ſeipſum deſtruere, qui præſumit ſolvere quos ligant Generalia Concilia, aut ligare quos abſolvunt: *Cunctas verò Perſonas*, inquit, *quas præfata Concilia reſpuunt, reſpuo, quas venerantur, amplector; Quia dum univerſali conſenſu ſunt conſtituta, ſeipſum & non illa deſtruit, quiſquis præſumit abſolvere quos ligant, aut ligare quos abſolvunt.* 7. Ex Confeſſione Romanorum Pontificum, qui ſe ſervandis Canonibus obnoxios profitentur, nec contra Statuta Conciliorum Generalium aliquid poſſe. Sic Canone *Contra Statuta.* xxv. Quæſt. 1. *Zoſimus* ait: *Contra Statuta Patrum nec hujus quidem Sedis poteſt Auctoritas.* Et Canone *Sunt quidam*, ait *Urbanus* Papa: *Ubi apertè Dominus, vel Apoſtoli ejus, vel eos ſequentes Sancti Patres* (quod de Conciliis exponitur) *ſententialiter aliquid definierunt, ibi non novam legem Romanus Pontifex dare; ſed potiùs, quod prædicatum eſt, uſque ad animam & ſanguinem confirmare debet. Si enim, quod decuerunt Apoſtoli & Prophetæ deſtruere (quod abſit) niteretur, non Sententiam dare, ſed magis errare convinceretur.* 8. Ex determinatione Eccleſiæ in Conciliis Piſano, Conſtantienſi, Senenſi, Baſileenſi, in qua acquieſcendum eſt, etſi aliqui Doctores contrarium ſenſiſſe viderentur.

Objiciebant Canonem, *Si Papa.* xl. Diſt. *Quòd Papam nullus præſumit mortalium judicare, niſi fuerit à fide devius.* Reſpondet *Thomas de Corſellis*: Gloſſam id ſolvere, ubi ait: *Quòd ſi notoriè & incorrigibiliter peccet ſcandalizando Eccleſiam, poteſt judicari, & quòd contumacia dicitur hæreſis:* Sicque loquitur de peccato in fide, ſeu de hæreſi, latiori ſignificatione. Laudátque duos Canones, quibus contumacia & contemptus Eccleſiæ dicitur hæreſis, videlicet Canonem, *Nullus.* xxxviii. Diſt. & Canonem, *Si qui Preſbyteri.* lxxxi. Diſt. *Qui autem dicunt, Papam in ſolo caſu hæreſis ſtrictè ſumptæ poſſe judicari, adducunt illud verbum,* ſtrictè, *de novo, & novam in hoc doctrinam faciunt, quia hoc in Doctrinis Antiquorum non reperitur* (loquit Magiſter *Thomas de Corſellis.*)

Objiciebant, Summum Pontificem eſſe Caput Eccleſiæ, adeòque Eccleſiâ ſuperiorem eſſe: Reſpondet M. *Thomas de Corſellis*, admittendo antecedens, negando conſequens. Romanum Pontificem (inquam) eſſe Caput Eccleſiæ, non ſolùm diviſim ſumptæ, ſed in Concilio congregatæ, fatetur cum Baſileenſibus Patribus, qui in Reſponſione quadam Synodali de *Eugenio IV.* dicunt: *Ipſe erit Concilii Caput:* id eſt, *Primus in Concilio.* Præterea, poteſt *interpretari Canones Conciliorum, in eis diſpenſare, & etiam eos mutare, ſi tempus & opportunitas id faciendi adveniant. Hæc tamen debet facere ad intentionem Concilii, hoc ſtatuens propter publicam ſalutem: Non enim eſt data ei poteſtas in deſtructionem, ſed in ædificationem. Et ſic nihil negamus de Privilegio Sedis Apoſtolicæ, & de ejus præeminentia, ſed quòd ille qui eſt Papa pro tempore, ſi velit uti proprio judicio in contrarium univerſalis Concilii, & intentionis ejus; & quòd ſi Concilium ſtatuat aliquid pro ſalute publica, ipſe univerſaliter eodem tempore ſtatuat contrarium, ut ſi Concilium ſtatuat Electiones fieri ſublatis Reſervationibus, & ipſe Papa eodem tempore ſtatuat in*

A *contrarium omnes Eccleſias Cathedrales reſervari, & alia hujuſmodi, ſic rejiciendo voluntariè Canones Sacros, hoc quidem ei facere non competit. Unde & quòd habeat Supremam Auctoritatem in Eccleſia, non negamus; ſed quòd habeat illam ſupra totam Eccleſiam, ita ut habeat præferre Judicium ſuum Judicio totius Eccleſiæ congregatæ, hoc non creditur.* Hæc *Thomas de Corſellis*, quem inter Sacrarum Literarum Doctores inſignem *Æneas Sylvius* prædicat; *quo nemo plura ex Decretis Baſileenſis Concilii dictavit, Vir juxta doctrinam mirabilis & amabilis, ſed modeſtâ quadam verecundiâ ſemper*
B *intuens terram, & velut latenti ſimilis.* Reſponſionem ejuſdem Doctoris ad argumentum petitum ex comparatione Concilii Generalis cum Regni Comitiis hîc prætereo, quòd ipſam attigerim ac deſcripſerim Diſſertatione iv. Art. 1. §. V. Num. xlvs.

Pariſienſis, aliarumque Academiarum Sententia de Suprema Concilii Generalis Auctoritate.

IV. Pariſienſis Academia, Viennenſis, Erfordienſis, Colonienſis, Cracovienſis Univerſitates, doctrinam de Suprema Conciliorum Generalium Auctoritate Scriptis confirmarunt ac Decretis, quamvis Pariſienſes Theologi, cum Eccleſia Gallicana, in *Eugenii IV.* Obedientia
C manſerint, Germani Neutralitatem profeſſi ſint. Ita refert *Auguſtinus Patricius* Cap. cxiv. *Per hoc tempus* (inquit) *Pariſienſis Schola Concilio Baſileenſi ſe adhærere profeſſa eſt: & plurima Germaniæ Gymnaſia, ut Viennenſe, Erfordienſe, Colonienſe, & etiam Cracovienſe in Polonia, quæ omnia ſuis Scriptis declararunt, Supremam eſſe Poteſtatem apud Generale Concilium Baſileenſe, cui etiam Papa obedire teneretur.*

V. Pariſienſis Academiæ circa dogma iſtud ſententiam exprimunt *Petrus de Alliaco* Cardinalis Cameracenſis Lib. *De Auctoritate Eccleſiæ*, P.
D iii. *Joannes Gerſon* Cancellarius Pariſienſis, Tractatu *De Poteſtate Eccleſiaſtica*; Sermone *pro Viagio Regis Romanorum*, in Tractatu *De Statibus Eccleſiaſticis*: in Tractatu cui titulus eſt: *Quomodo & an liceat in cauſis Fidei à Summo Pontifice appellare, ſeu ejus Judicium declinare?* In Tractatu *De Examinatione Doctrinarum:* & in Libello *De Auferibilitate Papæ ab Eccleſia.* Item *Jacobus Almainus* Lib. *De Auctoritate Eccleſiæ ſeu Sacrorum Conciliorum eam repræſentantium*, contra *Thomam de Vio Cajetanum*, Ordinis FF. Prædicatorum, & Lib. *De Poteſtate Eccleſiaſtica & Laica.* Item
E *Joannes Major* Commentario in Cap. xviii. Evangelii S. Matthæi, ubi & hæc habet: *Superiùs oſtenſum eſt quòd Auguſtinus, & alii Doctores tenent partem quam inſequimur: Hoc tenuerunt varii Cardinales, ut Joannes Patriarcha Antiochenus, Petrus de Alliaco Cardinalis Cameracenſis, Nicolaus de Cuſa Cardinalis. Doctor vocatus Chriſtianiſſimus Joannes Gerſon Cancellarius Pariſienſis, profectò nunquam ſatis laudatus, & noſtra Facultas à diebus Concilii Conſtantienſis* (*in qua plures exercitatos habebis Theologos, quàm in duobus vel tribus Regnis*) *Quæ ſic hanc partem fovet, quòd nulli hoc liceat aſſerere oppoſitum probabile.* Quid Cenſuras à
F Sacra Facultate in contrariam opinionem latas commemorem? Quid *Caroli* Cardinalis *A Lotharingia* Commonitorium ad *Joannem Britonem* Secretarium ſuum Romæ agentem menſe Januario, anno MDLXIII. miſſum recenſeam? in quo ſcribit: *Ego verò negare non poſſum quin Gallus ſim, & Pariſienſis Academiæ Alumnus: In qua Romanum Pontificem ſubeſſe Concilio tenetur, & qui docent ſibi contrarium, ii tanquam Hæretici notantur.... Privilegia & Libertates Regni In hac Veritate poſita ſunt univerſa ... Credere futurum eſſe vel unum Antiſtitem qui his conſentiat, inſanum eſſet.* Et tamen *Lotharingum* Cardinalem opinione illa Gallicanæ

licanæ Eccleſiæ & Pariſienſis Academiæ de Auctoritate Concilii ſupra Romanum Pontificem non obſtante, in qua propugnanda ſemper fuit conſtantiſſimus, plurimi fecit *Pius IV*. Pontifex Maximus, peramanter Romæ complexus eſt, laudibus extulit, & quovis officii genere ipſius egregia pro religione opera velle ſe remunerare ſignificavit. Id conſtat ex Sanctiſſimi Cardinalis *Borromæi* literis ad Legatos Pontificios Concilii Præſides die IV. Auguſti MDLXIII. datis, quarum hæc verba refert *Palavicinus* Libro XXII. Cap. II. *Ea eſt animi voluptas & alacritas, qua Pontifex afficitur ob res piè geſtas à Lotharingo in Religionis negotio; ut cùm in præſentia non poſſit eam meliùs exprimere, Me juſſerit ad vos ſcribere, ut cœptis inſiſtentes, nihil agitetis aut faciatis ad Synodum ſpectans, cujus ille particeps non ſit, cum eo communicantes ſingula & grandia & parvula, omni ſinceritate ac fiducia; atque ita cum eodem agentes, ac ſi nec plus nec minùs unus è Legatis eſſet. Quod ſi quid aliud vobis occurrerit, quo poſſitis illum certum reddere benevolentiæ qua ipſum proſequitur Pontifex, & deſiderii quo tenetur remunerandi ipſius egregia opera quovis officii genere, compertum habete gratiſſimum Pontifici fore, ut id omni bonæ ſinceræque voluntatis ſignificatione pergatis.* Quid *Franciſcum Victoria* Hiſpanum, Ordinis FF. Prædicatorum Theologum Pariſienſem, & in Academia Salmanticenſi Profeſſorem, commemorem in Relectione *De Poteſtate Concilii & Papæ* ſcribentem? *Concilium eſſe ſupra Papam, eſt communis ſententia Pariſienſium, & multorum Doctorum.* Quid *Thomam Campegium* Bononienſem, Feltrenſem Epiſcopum, Lib. *De Poteſtate Papæ*, Cap. XXIV. ſcribentem? *Pariſienſis Schola, & alii plures, non obſtante Concilii Florentini Decreto, mordicùs retinent Decretum illud Conſtantienſe & Baſileenſe;* de Auctoritate ſcilicet Concilii Generalis ſupra Papam. Quid *Martinum Navarrum De Pœnitentia* Diſt. V. ſcribentem? *Pleroſque omnes Italos audio tenere opinionem illam, quam magnis viribus probare ac tutari conatur Thomas à Vio, ſcilicet Papam eſſe ſupra Concilium.... Alteram ſententiam Schola Pariſienſis cum tota fere Gallia ſequitur, Concilium Univerſale ſupra Papam eſſe: & adeo ſequitur, ut Jacobus Almainus ſcribens in hoc ipſo Articulo dixerit, Eum qui contrarium aſſereret, Hæreticum judicatum iri.* Quid denique celeberrimos ejuſdem Academiæ Doctores appellem, qui eamdem ſententiam propugnarunt? *Philippum* Abbatem Monaſterii *S. Dionyſii* in Francia, qui ad annum MCCCCXXX. claruit, Lib. *De Auctoritate Sacrorum Canonum*, qui MS. extat Pariſiis in Collegio Navarrico, Art. III. X. & XI. *Hadrianum Galterum* Monachum Benedictinum, in Tractatu *De Primatu Petri & Eccleſiæ*, in quo falſum eſſe docet, *Quòd Summus Pontifex in nullo caſu Concilio univerſali ſit inferior; nec minùs falſum, quòd in nullo caſu poſſit ipſe deponi, præterquam in caſu hæreſis.* Et hanc doctrinam hoc unico Diſthico totam complectitur:

Pii Quarti & S. Caroli Borromæi de Cardinali Lotharingo exiſtimatio.

Petrus in Æde Sacra Caput eſt, & quandoque membrum.
Paret ut eſt membrum, præcipit ut Caput eſt.

Item *Jodocum Clicthoveum* Lib. III. *Antilutheri* Cap. XXXII. *Joannem Arboreum* Lib. IV. Theoſophiæ, Cap. XXXII. *Claudium Couſſordium* in Confutatione errorum Valdenſium: *Simonem Vigorium*, qui Tridentino Concilio interfuit, & poſtea ex Pariſienſi Eccleſiaſte factus eſt Narbonenſis Archiepiſcopus, Sermone pro Feria III. poſt Dominicam III. Quadrageſimæ, *Claudium Sanctleſium*, Tridentini pariter Concilii Theologum, poſtea Ebroicenſem Epiſcopum, in Reſponſione ad Apologiam Theodori Bezæ: *Renatum Benedictum*, Sacræ Facultatis Decanum, in Panoplia Catholicorum adversùs hodiernas hæreſes, ad VIII. Cap. Actuum Apoſtolorum; quem Librum *Gregorio XIII.* Pontifici Maximo dicavit. Quid recentiores plurimos, doctrina & pietate celebres, dignitate illuſtres recenſeam? Sanè hanc fuiſſe & eſſe Pariſienſis Academiæ ſententiam nemo dubitat qui in re literariâ non penitus hoſpes eſt & peregrinus. Num verò Sedes Apoſtolica tot clariſſimorum Theologorum Opera, quibus hoc Dogma de Concilii Oecumenici Auctoritate ſupra Romanum Pontificem aſſeritur, propugnatur, Cenſuris confixit? Nuſquam id Summi Pontifices aggreſſi ſunt. Nunquid Viros Inſignes, quos ex Theologorum Pariſienſium Ordine in Sacrum Cardinalium Collegium cooptarunt, vel Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates crearunt, aut Romanæ etiam Curiæ Officiis ornarunt (Quorum certè ingentem numerum à Concilii Conſtantienſis temporibus Eccleſiarum Tabularia & Regeſta Vaticana exhibent) adegerunt uſquam ad ejurandam Sacræ Facultatis Pariſienſis, & Eccleſiæ Gallicanæ ſententiam de Poteſtate Concilii Generalis ſupra Romanum Pontificem, & alia inde conſequentia dogmata? Nullatenus. Solam Fidei Profeſſionem, quæ in tota Eccleſia una eſt, invariabilis, & irreformabilis, ab ipſis poſtularunt; opiniones permiſere, quas cum Fide de Romani Pontificis Primatu, non honoris tantùm, ſed Juriſdictionis & Auctoritatis, Jure divino inſtituto; & cum Sedis Apoſtolicæ, ac Sedentium in ea Pontificum obſervantia, & obedientia eiſdem debita, conciliari ac ſtare perſuaſum habebant.

VI. Viennenſis Academia, in Tractatu quo Electorum Imperii Conſultationi reſpondit, quærentium an Concilium Baſileenſe plenariam poteſtatem habuerit quoad Suſpenſionem & Depoſitionem *Eugenii*, & alterius Pontificis Inſtitutionem; doctrinam eamdem tradit. *Spiritus Sanctus*, inquit, *per organum Sacri Concilii Conſtantienſis declaravit apertè, talem Poteſtatem habere Eccleſiam & Concilium eum repræſentans, ſuper omnem hominem, etiamſi Papalis exiſtat Dignitatis. Nam Synodus Conſtantienſis IV. Seſſione ſuper hoc definivit, ſtatuit, decrevit, & declaravit in hunc modum:* Quòd Sancta Synodus in Spiritu « Sancto legitimè congregata, generale Conci- « lium faciens, Eccleſiam Catholicam Militan- « tem repræſentans, Poteſtatem immediatè à « Chriſto habet, cui quilibet cujuſcumque ſta- « tûs vel dignitatis, etiamſi Papalis exiſtat, obe- « dire tenetur in his, quæ pertinent ad Fidem, « ad extirpationem Schiſmatis, & ad generalem « Reformationem Eccleſiæ in Capite & in mem- « bris. *Ex quo manifeſtè habetur, Papam ſubeſſe Concilio in caſibus expreſſis in Decreto allegato.* Et infra: *Si in Spiritu Sancto Concilia Sacra congregata ſunt, conſequens eſt, ut in nomine Jeſu ſint etiam congregata: Qui veraciter de ſe promiſit, Matth. 18.* Ubi duo vel tres congregati in nomine « meo, in medio eorum ſum. *Unde conſequens « eſt Spiritum Sanctum ibi eſſe: Sed non eſt ibi ut ſubditus, ſed ut Supremus Præſidens, à quo nulli licet fideliter appellare, & per conſequens nec à Concilio in his Articulis, in quibus certum eſt ipſum Concilium ab eo gubernari, ſcilicet in his quæ Fidei ſunt, extirpatione Schiſmatum, & Reformatione morum; tam in Capite quàm in membris. Quomodo enim non* eſt

Viennenſis Academiæ Sententia de ſuprema Conciliorum Generalium Auctoritate.

eſt apertè divinæ Majeſtatis contemptus, & quaſi idololatriæ ſcelus, in talibus cauſis appellare à Sacro Concilio ad Papam? Quid hoc aliud eſt, quàm à Deo, qui noſcitur in Sacro Concilio in hac re præſidere, ad purum hominem appellare, & judiciariam poteſtatem à Deo Crratore auferre, & in hominem transferre? Quid eſt hoc aliud quàm hominem Deo tanquam juſtiorem Judicem præferre?

Herfordienſis Academiæ Sententia de ſuprema Conciliorum auctoritate.

VII. Eadem eſt Herfordienſis Academiæ Sententia in Tractatu quem ſuper Unione & Neutralitate Principum Electorum compoſuit. *Generale Concilium* (inquit) *ſubſiſtens & firmum, majus & ſuperius eſt Papa in his, quæ pertinent ad Fidem, Schiſmatum extirpationem, & generalem morum Reformationem. Nullus Catholicus intelligere volens poteſt dubitare. Hoc enim univerſalis Eccleſiæ Auctoritas in Sacro Conſtantienſi Concilio declaravit, & Baſileenſis Synodus innovavit in hæc verba, &c. Quæ quidem univerſalis Eccleſiæ Declaratio, quamvis ſola ſufficeret ad probandum Summam in terris Sacrorum Conciliorum Auctoritatem, & pro majori tamen iſtius confirmatione quod dictum eſt, reſiduum Eccleſiæ corpus, non computato Papa, ſi contrarius eſſet. Auctoritatem hanc habere, poteſt adduci ratio, experientia, & Auctoritas. Ratio primò dictat hoc: Nam quòd Papa poſſit errare, reſiduum corpus Eccleſiæ ſynodaliter congregatæ errare non poſſit in his quæ Fidei ſunt & Reformationis morum, & in pertinentibus ad ea, & in talibus à Spiritu Sancto regatur, ut colligitur Actorum xv.... Experientia demonſtrat hoc idem: ſæpiùs enim compertum eſt Papam erraſſe, reſiduo Eccleſiæ corpore rectè ſentiente: Papa autem non rectè ſentiente, reſiduum totum Eccleſiæ corpus erraſſe nunquam eſt compertum. Quapropter & corpus Eccleſiæ nonnunquam Caput ſuum, Papam videlicet, correxit, depoſuit & condemnavit. Auctoritas Sacra confirmat hoc idem: Nam Chriſtus dicit:* Si peccaverit in te frater tuus, dic Eccleſiæ.... *Unde Eccleſiæ univerſalis Auctoritas in Concilio Conſtantienſi declaravit, quòd peccata Summorum Pontificum circa Fidem, Schiſma, vel mores dici poſſunt Eccleſiæ, cujus Præceptis & Ordinationibus ſi non obedire præſumpſerint, condigna pœnæ ſubjiciantur, & ad alia Juris remedia, ſi opus ſit, recurrendo. Præterea, quamvis Chriſtus uni dixerit homini,* Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in Cœlis, *ut, ſecundùm Doctores Sanctos, unitatem Eccleſiæ deſignaret: In his tamen verbis Eccleſia ligandi & ſolvendi poteſtatem à Chriſto ſuſcepit, imò immediatè, ut Sancta Synodus declaravit. Nam Petrus quando Claves in verbis iſtis accepit, Eccleſiam Sanctam ſignificavit.... Cum iſtis autem Sanctorum Patrum auctoritatibus ſtant bene Canones ſonantes Papam omnes judicare, & à nullo judicari. Nulles enim homo particularis eſt ordinarius Judex Papæ Judicio coactivo & compulſorio. Sacrum verò Concilium poteſt ipſum tali judicio judicare, cùm repræſentativum ſit totius corporis Eccleſiæ, cujus Papa eſt pars, etſi Caput, minor tamen eſt corpore.* Hæc exſcripta ex Codice MS. *S. Victoris* Pariſienſis.

Colonienſis Academiæ Sententia de Suprema Conciliorum Generalium auctoritate.

VIII. Idem Dogma propugnat Colonienſis Academia, in Tractatu *De Poteſtate Concilii & Papæ*, ad *Theodoricum* Colonienſem Archiepiſcopum. *Eccleſia*, inquit, *ſynodaliter congregata, habet ſupremam Juriſdictionem in terris, cui omne membrum Eccleſiæ, cujuſcumque Dignitatis fuerit, etiam Papalis, obedire tenetur, quam nemo ſine ipſius conſenſu ſynodali diſſolvere vel transferre poteſt. Patet ex Decreto Concilii Conſtantienſis & Baſileenſis: ac prima pars eſt fundata in Evangelio (Matth. 18.)* Dic Eccleſiæ: *Ubi, ut patet ex litera ſequenti, innititur Poteſtas Juriſdictionis data Eccleſiæ ſynodaliter congregatæ....... Secunda*

A *pars patet, quia filius, ſervus & diſcipulus tenetur*
obedire ſuæ Matri, Dominæ, & Magiſtræ. Sed
Eccleſia eſt omnium Chriſti Fidelium Mater, Do-
mina, & Magiſtra; de quorum numero eſt Papa,
licèt ſit filius primogenitus, & capitalis ſervus, ſcri-
bens ſe non fictâ humilitate, ſed Catholicâ veritate
Servum Servorum Chriſti: & inter alios Fidei Diſ-
cipulos præcipuus, & per Chriſtum Eccleſiæ Spon-
ſum, & Chriſti Fidelium Patrem, Dominum, ac
Magiſtrum, in Chriſti ſemper myſticè & ſpiritualiter
præſentis corporali abſentia, aliorum Chriſti Fide-
lium Rector, Paſtor & Doctor conſtitutus Auctoritate
B *Chriſti, & Eccleſiæ ſuæ Conjugis & Sponſæ....*
Ex quibus faciliter oſtenditur, eamdem Eccleſiam
ſynodaliter congregatam eſſe Conſiſtorium Judiciale
& Supremum ſuper omnes Chriſti Fideles......
Denique liquet tertia pars Concluſionis, quia nemo
judicabilis habet ad libitum ſuum transferre aut diſ-
ponere Tribunal Judicis. Si enim hoc poſſet, Papa
eſſet ſupra, non infra Eccleſiam; non utens duntaxat
Vicaria Poteſtate Apoſtolicarum Clavium, ſed libero
Principatu propriæ Juriſdictionis: Nec eſſet tantùm
Paſtor & diſpenſator ovium & agnorum Chriſti, ſed
C *Rex & Paſtor ovium propriarum, contra illud Joan-*
nis ultimo, Paſce oves meas: *Non dixit, tuas.* Hæc
exſcripta ſunt ex MS. Codice *S. Victoris* Pari-
ſienſis.

Academiæ Cracovienſis Sententia de Conciliorum Generalium Auctoritate.

IX. Idem docet Cracovienſis Academia in
Tractatu De Auctoritate Sacrorum Concilio-
rum Eccleſiam univerſalem repræſentantium,
quem anno MCCCCXLI. ſcripſit ad Vladiſlaum
Poloniæ & Hungariæ Regem. *Poteſtas*, inquit,
Eccleſiæ univerſalis, & etiam cujuſlibet Concilii Ge-
neralis legitimè congregati, ipſam repræſentantis, ſu-
perior eſt Poteſtate Papæ. Id ex eo probat, quòd
D Deus Eccleſiæ ſuæ, quam voluit durare uſque
in finem ſeculi, dedit & Poteſtatem quâ poſſit
ſe ſervare in ſuo eſſe, regere, & tueri, & co-
nantibus ad ſui deſtructionem reſiſtere. Dein-
de, ex eo quòd Eccleſia à Chriſto Claves ac-
cepit propriè & principaliter, *Petrus* autem
figurativè. Tum ex verbis Chriſti, Matth. 18.
Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum
inter te & ipſum ſolum.....Si autem te non au-
dierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos.......
Quòd ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ. Si autem
Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus &
Publicanus. Ex quo loco colligunt Theologi Cra-
covienſes: *Quòd Chriſtus voluit Judicium Eccleſiæ*
E *eſſe Majus & Supremum in terris, & huic Judicio*
etiam ipſum Petrum, ſive Papam debere acquieſcere
& obedire. Nam verba prædicta, Si peccaverit,
&c. *Chriſtus dicebat ad Petrum. Si ergo inſtituit*
ad Judicium Eccleſiæ recurrere in hoc quod ei dixit,
Dic Eccleſiæ: *ſequitur Judicium Eccleſiæ eſſe ſupe-*
rius. Si enim Judicium Petri eſſet ſuperius Judicio
Eccleſiæ, peccator poſt Judicium Eccleſiæ non deberet
reputari tanquam Publicanus. Reſtaret enim Judi-
cium Petri, qui tanquam ſuperior examinare deberet
Judicium Eccleſiæ. Cùm ergo dicitur Petro, quòd
incorrigibilitatem fratris debeat referre ad Judicium
Eccleſiæ, & non Eccleſiæ ad Petrum, ſequitur quòd
F *Judicium Eccleſiæ ſit majus, ſupremum, & finale.*
Itaque Papam includi ſub Judicio Eccleſiæ, ex eo
probatur, quòd à fraterna correctione nemo Fidelium
excipitur. Cùm enim quemlibet liceat fraternè corri-
gere, &, ſi non audiat, debet juxta doctrinam prædi-
ctam deferri Eccleſiæ: Ita etiam ſi Papa nolit frater-
næ correctioni acquieſcere, debet deferri ad Judicium
Eccleſiæ. Fruſtra autem deferretur, ſi Eccleſia non
haberet Poteſtatem in eam ferendi Judicium. Hæc ex-
ſcripta ſunt ex Codicibus MSS. Bibliothecæ *S.*
Victoris Pariſienſis, & Collegii Navarrici.

X. Ex iſtarum Academiarum Scriptis ac Reſ-
ponſis

ponſis, quorum *Auguſtinus Patricius* in Baſileenſis Concilii Hiſtoria meminit, compertum eſt, doctrinam de Auctoritate Concilii Generalis ſupra Romanum Pontificem non fuiſſe tunc ſingularem ac novam Patrum Baſileenſium opiniunculam, ſed communem, antiquam, probatam Illuſtriorum Chriſtiani nominis Academiarum, & totius pene Orbis Eruditi ſententiam.

Lovanienſis Academiæ ſententia de ſuprema Conciliorum Generalium auctoritate.

XI. His ſubjunxero Lovanienſem Academiam, quæ tres illas Propoſitiones, quas Baſileenſe Concilium Seſſione XXXI. velut Fidei Veritates diffinivit & declaravit, in frequenti Theologorum ſuorum Congregatione approbavit, etſi non ſub eo nomine veritatum Fidei, ſed ut certiſſima, & Scripturæ Sacræ ac Traditioni omninò conſentanea dogmata. Teſtis eſt *Ludovicus* Protonotarius Romanæ Curiæ, cui cùm *Amedeus* Lugdunenſis Archiepiſcopus objiceret, *Ipſum has Veritates Lovanii ac Coloniæ prædicaſſe, eáſque illinc Univerſalis Studii Auctoritate firmatas reportaſſe:* Reſpondit: *Verum eſt illas me apportaſſe Veritates: Vos tamen eas Fidei Veritates nuncupatis, quæ adjectio mihi ſubdubia eſt.* Ita refert *Auguſtinus Patricius.* Hanc doctrinam in Lovanienſi Academia hauſerat *Hadrianus VI.* Pontifex Maximus ejuſdem olim Academiæ Decanus, qui in IV. Sententiarum, de Miniſtro Confirmationis agens, non errandi Privilegium Romano Pontifici detrahit; adeòque Judicium ejus, in materia etiam fidei, ab Eccleſia & Concilio Generali reformari poſſe cenſet; ac proinde Concilium eſſe Romano Pontifice ſuperius. Hæc enim Dogmata neceſſariò connexa ſunt. *Hadriani VI.* verba ſubjicio. *Ad ſecundum principale de facto Gregorii, dico 1. Quòd ſi per Romanam Eccleſiam intelligatur Caput illius, puta Pontifex, certum eſt quòd poſſit errare in iis quæ tangunt Fidem, Hæreſim per ſuam Determinationem aut Decretalem aſſerendo.* Quod ubi ex quorumdam Pontificum erroribus probavit, ſubdit: *Non tamen dico Gregorium hic errare, ſed evacuare intendo impoſſibilitatem errandi, quam quidam aſſerunt.* Hæc Sententia *Hadriano* obex non fuit ne Cardinalitias Infulas à *Leone X.* conſequeretur. Obex non fuit ne poſt *Leonis* obitum ſummo Sacri Collegii conſenſu Pontifex crearetur: Obex non fuit ne ejus Opus à Romanis Theologis laudaretur, cùm illud Pontifex factus Romanis Typis edi curavit, Pontificio ſtemmate ad finem Libri excuſo, ut omnibus pateat, non *Hadriani* tantùm *Florentii* Lovanienſis Theologi & Academiæ illius Cancellarii, vel Decani, ſed *Hadriani VI.* Romani Pontificis doctrinam hoc Opere contineri. Faceſſant ergo qui has opiniones erroneas, hæreſi proximas, ad Auctoritatis Pontificiæ fodicationem (ut eorum verbis utar) tendentes; ac Theologos earum Aſſertores de Sedis Apoſtolicæ Auctoritate malè ſentire audaciùs pronuntiant; nec animadvertunt ſe *Hadriano VI.* imo Eccleſiæ Romanæ, quæ ipſum Pontificem elegit ac venerata eſt, injuriam facere, quæ, ſecundùm ipſos, hominem doctrinâ erronea, & hæreſi proxima imbutum, & de Sedis Apoſtolicæ Auctoritate malè ſentientem, in *S. Petri* Cathedra collocaverit. Eccleſiæ enim Romanæ hac in cauſa ſilentium & conniventia eſſet approbatio erroris, ſi *Hadriani VI.* ſententia erronea eſſet, ſecundùm aurea illa *Cœleſtini I.* verba in Epiſtola ad Galliarum Epiſcopos: *Timeo ne connivere ſit hoc tacere: Timeo ne magis ipſi loquantur, qui permittunt illis taliter loqui. In talibus cauſis non caret ſuſpicione taciturnitas, quia occurreret veritas, ſi falſitas diſpliceret. Meritò namque nos cauſa reſpicit, ſi ſilentio favemus errori.*

Hadriani ſexti ſententia de Concilii Generalis auctoritate ſuprema.

Doctrinam eamdem de Auctoritate Concilii Generalis ſupra Romanum Pontificem propugnavit poſtea *Joannes Driedo* Lovanienſis item Theologus, Lib. IV. *De Dogmatibus*, Cap. IV. His adde *Jacobum Latomum* Lib. *De Primatu S. Petri* contra *Lutherum*, & *Ruardum Tapperum*, in Declaratione Articulorum Lovanienſium.

Dionyſii Carthuſiani ſententia de ſuprema Concilii Generalis auctoritate.

XII. Ad celeberrimarum iſtarum Academiarum Scripta dicam, an Oracula? reſpiciebat *Dionyſius Carthuſianus*, vir ſanctimoniâ & eruditione inſignis, *Doctoris Extatici* cognomen promeritus, qui Baſileenſis Concilii tempore florebat, Libro I. *De Auctoritate Papæ & Generalis Concilii*, Articulo X. ſcribens: *Quod Generale Concilium ſit ſuper Papam & amplioris poteſtatis & auctoritatis quàm ille, hinc apparet neceſſariò concludendum, quoniam in Generali Concilio Conſtantienſi hoc apertiſſimè determinatum eſt. Sed & Univerſitates ſeu Studia quædam Privilegiata in ſuis Scriptis hoc videntur concorditer affirmare, QUIBUS CONTRADICERE VIDETUR PENITUS INSECURUM. Unde Venerandi Sacræ Theologiæ Profeſſores in Difficultatibus Scripturarum, in quæſtionibus ſtatum Eccleſiæ atque ſalutem concernentibus animarum exercitati, fundamentaliterque edocti, videntur de hac materia certius judicare.* Articulo verò XXXI. hanc doctrinam luculentè confirmat. *Concilium* (inquit) *Generale nonniſi propter cauſas ſingulariter magnas & arduas, ut puta, quæ aliter congruè expediri non queunt, congregandum ac celebrandum eſſe omnes fatentur. Porro hæ cauſæ ſunt, extirpatio hæreticæ pravitatis ac ſchiſmatis, declaratio Fidei, atque editio Symboli ejus, univerſalis Reformatio Eccleſiæ in Capite & in membris. Itaque in expeditione iſtorum major dicitur poteſtas Concilii Generalis quàm Papæ: quoniam Chriſtus promiſit Eccleſiæ, ſeu Concilio ipſam repræſentanti infallibilem directionem & glorioſam aſſiſtentiam inceſſantem: ita quòd errare non poteſt in Fide, neque in his quæ ad bonos pertinent mores, eò quod in talium determinatione regatur immediatè à Spiritu Sancto. Unde & Papa in talibus tenetur ſtare Determinationi Eccleſiæ, ſeu Statuto Concilii, tanquam Ordinationi & Sententiæ Spiritus Sancti. Cùmque Papa poſſit errare in Fide, & Moribus, & cæteris quæ ſunt de neceſſitate ſalutis, ejus Judicio non videtur ultimatè ac certitudinaliter ſtandum in iſtis; cùm non ſit infallibilis Regula & indeviabile fundamentum.*

Et Articulo XXXIV. ejuſdem Libri: *Papa*, (inquit) *ſecundùm diverſas ſui conſiderationes vocatur, & eſt Pater & Princeps Eccleſiæ: itémque filius & Miniſter Eccleſiæ.* Et infra: *Dicendum quòd Papa ſecundùm quòd talis, ut puta in quantum Summus Paſtor & Pontifex, non eſt à Concilio Generali ſententialiter judicandus, aut per depoſitionem puniendus, quia ut talis eſt Superior, & Prælatus & Judex Eccleſiæ: Sed in quantum eſſet intolerabiliter vitioſus ſeu crimanoſus, ſic eſſet inferior, & Concilium haberet ſuper eum poteſtatem ac Juriſdictionem à Chriſto, à quo immediatè claves accepit Eccleſia, quam repræſentat Concilium. Qui etiam Chriſtus dedit poteſtatem Eccleſiæ abjiciendi membrum ſcandaloſum, infectivum, ac putridum. Sic ergo Generale Concilium poteſtatem ac Juriſdictionem habet in Papam, in quantum Papa ratione culpæ redditur inferior ipſo Concilio; immo inſuper & in quantum Papa conſideratur ut membrum filiúſque Eccleſiæ, puta ut determinata perſona fidelis, ſeu unus Chriſtianus viator peccabilis: & in quantum talis eſt, dicitur ei à Concilio lex præfigi, ne ſua poteſtate abutatur, ſed debitè dirigatur. Ex his patet ad objecta ſolutio. Par enim poteſtatem non habet in parem, in quantum eſt talis, id eſt, æqualis, ſed aliquo modo exiat inferior.*

Alfonſi Toſtati ſententia de ſuprema Concilii Generalis auctoritate.

XIII. *Alfonſus Toſtatus*, II. Parte *Defenſorii*, quam Cardinali *S. Angeli* dicavit ſub *Eugenio IV.* Pontificatu, adhuc ſtante Baſileenſi Concilio, doctrinam de Concilii Generalis Auctoritate ſupra Romanum Pontificem propugnat & explicat Cap. LXIX. *In talibus*, inquit, *Conſtitutionibus licèt Papa poſſit diſpenſare, cùm ſit Caput miniſteriale Eccleſiæ, vel membrum ejus præcipuum, potiſſimè cùm tales Conſtitutiones non habeant cauſam ſemper manendi, non eſt inconveniens, nec negamus, dum tamen hoc non faciat contra prohibitionem expreſſam Generalis Concilii: Quia tunc manifeſtum eſt Auctoritatem Eccleſiæ eſſe majorem ejus Auctoritate, qui membrum eſt illius: Cùm illa non poſſit errare nec in Fide, nec in Moribus: Ille autem in utroque errare poteſt, & ſæpè repertum eſt quod Summi Pontifices in utroque erraverint. Ob hoc autem Chriſtus conſtituit Supremum Tribunal in Eccleſia, in Sacro Concilio, etiam ſupra Papam, & non ſolùm in pertinentibus ad Fidem, ſed etiam quantum ad actiones. Quæ omnia patent manifeſtiſſimè ex illo verbo Domini, Matth. 18. Si peccaverit in te frater tuus, corripe illum inter te & ipſum ſolum: Quòd ſi non audierit, dic Eccleſiæ; & ſi non audierit Eccleſiam, ſit tibi quaſi Ethnicus & Publicanus.*

Et Cap. LXX. *Ex hac Auctoritate quatuor probantur: Primum, quòd Chriſtus loquitur hic de Concilio Generali. Secundum, quòd poſuit Chriſtus ultimum Tribunal Eccleſiæ in Sacro Generali Concilio, ita quòd poſt eum non ſit ad aliquem recurrendum. Tertium, quòd etiam Concilium ſit ſupra Papam, & quòd ſuper ſtatu Papæ poſſit adiri Concilium Generale. Quartum, quod non ſolùm ſit hoc in pertinentibus ad Fidem, de quibus nemo dubitat Concilium Generale excedere Papam, ſed etiam in pertinentibus ad actiones morales, de quibus aliqui interdum dubitant. Primum, ſcilicet quod loquitur hic Chriſtus de Generali Concilio, probatur, quia Chriſtus dixit: Si peccator non audierit correctionem coram teſtibus, quòd diceretur Eccleſiæ. Aliqui autem accipiunt Eccleſiam pro Judice Eccleſiaſtico: Sed non convenit, quia B. Petrus, qui erat Papa, remittitur hîc ad Eccleſiam: cùm dicat Chriſtus:* Dic Eccleſiæ: *Nullus tamen Judex eſt ſupra Papam: Ergo non poteſt accipi pro Judice, ſed debet accipi pro Eccleſia, non diſperſa, ergo congregata, quæ eſt Sacra Synodus Generalis legitimè congregata.* Tum Cap. LXXI. idem confirmat *S. Auguſtini* verbis, quæ memoriæ lapſu *S. Hieronymo* tribuit. *Quòd autem* (inquit) *ſic debeat intelligi iſta Auctoritas, teſtis eſt nobis B. Hieronymus; quia loquens de clavibus, cui tradita ſint, ſcilicet an B. Petro, » an toti Eccleſiæ, ait:* Has Claves Regni Cæle» ſtis ligandi atque ſolvendi, non unus homo, » ſed unitas accepit Eccleſiæ: *ſcilicet unitas Ec» cleſiæ univerſalis: & ſubinfert:* Hanc Domum » ſi quis corrigentem corripientémque audire » contempſerit, ſit tibi quaſi Ethnicus & Pu» blicanus. *Et ſic vult quòd Eccleſia univerſalis ſit iſta quæ debet ultimò audiri in correctione fraterna: quòd vocet eam unitatem Eccleſiæ, quod non competit niſi Eccleſiæ univerſali: & quia corrigere & corripere poteſt, neceſſe eſt quòd non ſit ipſa univerſitas Chriſtianorum diſperſa, ſed multitudo congregata, ſcilicet Concilii Generalis, cui competit corrigere & corripere quemlibet Fidelem.* Et Cap. LXXV. *Quartum quod eliciebatur ex Auctoritate*, Si peccaverit, &c. *erat quòd non ſolùm in pertinentibus ad Fidem, Concilium videt de ſtatu Papæ, ſed etiam in pertinentibus ad actiones. Nam quandocumque aliqui declarant Papam ſubjectum eſſe Eccleſiæ univerſali Matri ſuæ: cujus vicem plenè tenet Sacrum Generale Concilium: Aliqui non ſecundùm Deum, ſed ſecundùm hominem favere volentes Pontificibus,*

A *quaſi conſtituentes eos Deos impeccabiles, dicunt verum eſſe, in his quæ ſunt Fidei Papam ſubjectum eſſe Concilio, quia de hoc expreſsè continetur in Cap.* Si Papa x. Diſt. *Quòd pro cauſa fidei Papa accuſari & deponi poſſet: Pro aliis delictis dicunt eum ſoli divino arbitrio relictum, & neminem mortalium, nec etiam Concilium Generale poſſe judicare, ſicut videtur ipſum Caput*, Si Papa, *dicere, & quædam alia Jura: & non advertunt ad iſtam Auctoritatem Domini, quæ major eſt quibuſcumque Epiſtolis Summorum Pontificum; ex qua neceſſe eſt accipi, Papam ſubjectum fore Judicio Concilii Generalis, non ſo-*
B *lùm in tangentibus Fidem, ſed etiam in tangentibus actiones.* Et infra: *Facile erat nobis reſpondere ad Decretum*, Si Papa; *& ad aliud*, Cuncta per Mundum: *& ad illud Cap.* Scilicet aliorum cauſas: *Quæ ſunt potiſſima fundamenta eorum, qui volunt humanitus adulari Summis Pontificibus conſtituendo eos incaſtigabiles circa quaſcumque actiones, etiamſi quotidiè unus Summus Pontifex notoriè mille homines occideret, ſicut quidam non erubuit in ſuis Scriptis aſſerere.* Legantur ejuſdem Authoris Commentarii in Caput XVIII. *S. Matthæi*, Quæſt. CVIII. & in Caput XV. *Numerorum*,
C Quæſt. XLVIII. Hæc autem doctrina *Toſtatum* Epiſcopatu indignum non reddidit, non diras Romani Pontificis in illum aut in ejus Libros arceſſivit, non effecit ut omnia ejus Opera Romæ prohiberentur & igne damnarentur, tanquam Auctoris de Sedis Apoſtolicæ & Romani Pontificis Auctoritate malè ſentientis: Sed paulò poſt Abulenſis Epiſcopus nihilominus creatus eſt.

Panormitani ſententia de Concilii Generalis auctoritate ſuprema.

XIV. Panormitanus Archipræſul *Nicolaus de Tudiſco*, quem *Lucernam Juris* appellatum *Trithemius* teſtatur ab *Alfonſo* Aragonum & Siciliæ
D Rege cum *Eugenio* Papa reconciliato Baſileâ revocatus, cùm ad Eccleſiam ſuam rediiſſet, eſſétque ſub *Eugenii* poteſtate, propugnatam in Concilio Baſileenſi de Synodorum Generalium ſupra Romanum Pontificem Auctoritate ſententiam non revocavit, neque ut revocaret ab *Eugenio* compulſus eſt: Nec ejus Commentarios in Caput *Significaſti*, *De Electione*, Cenſurâ confixit, prohibuit, igne damnavit Apoſtolica Sedes, velut Scriptoris de Auctoritate Pontificia malè ſentientis: Imò *Nicolaum V.* ejus jam defuncti nomini ac memoriæ faviſſe, & Cardinalitiam
E ejus Dignitatem ratam habuiſſe, referunt *S. Antoninus*, *Onuphrius Panvinius*, & *Ciaconius*. Singulare verò eſt, & obſervatione dignum, quod de Oratione ab ipſo habita in celebritate Pentecoſtes, *Felice V.* in ſua Obedientia Pontifice, Sacris operante, refert *Auguſtinus Patricius*. Cap. CXX. Cùm ſcilicet de Auctoritate Concilii & Papæ loqueretur, *Aſſeruit Papam eſſe majorem Generali Concilio, neque rectè agi à Patribus, quòd nomen Pontificis nomini Concilii poſtponerent, quoniam ipſe eſſet Caput Concilii, & Epiſcopus univerſalis Eccleſiæ, ſed hanc prærogativam habere Ponti-*
F *ficem, in rebus alienis: In factis autem propriis ita Papam ſubeſſe Concilio, ut etiam pro quocumque peccato mortali notorio, Eccleſiam perturbante, poſſet à Concilio judicari. In aliis Judicium ad eum omninò pertinere, ad quem etiam Fidei Definitiones ſpectarent, etiam præſente Generali Concilio. Hæc Panormitani verba multorum Patrum animos perturbarunt, putantes ea apertè contra Conſtantienſis Synodi doctrinam eſſe, & in favorem Eugenii. Monitus ſuper his Panormitanus coram Felice & Cardinalibus ſuis ſe multis verbis purgavit, oſtendens priùs quæ & quanta feciſſet pro Auctoritate & defenſione Sacri Concilii, ſe ea verba protuliſſe ardore quodam ſermonis, & non ea intentione qua multi acceperant;*

ſed neque eſſe ita interpretanda. Proinde acciperent ejus bonam mentem, qui Auctoritati Conciliorum faviſſet ſemper faveretque quoad viveret.

Nicolai de Cuſa conſtans ſententia de ſuprema Concilii Generalis auctoritate.

XV. *Nicolaus de Cuſa*, poſtquam à Concilio Baſileenſi ſeceſſit, & ad *Eugenii* partes acceſſit, quas pro ſua virili tuitus eſt, non retractavit quæ in Libris *De Concordantia Catholica* ſcripſerat de Concilii Generalis Auctoritate ſupra Papam, neque id ab ipſo exegit *Eugenius*. Scripſit [illegible] Epiſtolam ad *Rodericum de Arevalo*, Archidiaconum *De Trevino* die XX. Maii anni MCCCCXLII. quâ Baſileenſium actiones in *Eugenium* non improbat modò, ſed execratur: *Viſi ſunt* (inquit) *illi obcæcatiſſimi viri, in Spiritu furoris fuiſſe extra omnem ſenſum, quando ſupra Sacrum Principem Eccleſiæ, neſcio qualem judiciariam ſibi vindicabant poteſtatem, & horrendum nefas attentarunt in Sacrum Principem ſuum ſævientes, ſeipſos ab eodem & univerſa per orbem Catholica Eccleſia perniciosiſſimè ſecantes.* Et in ea nihilominus Epiſtola Pontificem Canonibus ſubeſſe docet, & ab Eccleſia judicari poſſe, ſi in eorum violatione & everſione pertinaciter perſeveraret; Non ab Eccleſia diſperſa; ergo ab Eccleſia in Synodo Generali eam repræſentante congregata. *Omnis* (inquit) *Romanus & Primus Pontifex in explicatum Eccleſiæ ordinem & ſtatum à Petro, non habet poteſtatem: Quoniam hæc explicatio per Petri poteſtatem in ædificationem Eccleſiæ jam facta, per ipſum reperitur; quando ad Petri Principatum natus in Eccleſia filius ſublimatur. Quia quæ explicata reperiuntur in Eccleſia per Petri Succeſſores, ſunt ea quæ ex univerſalis Principis poteſtate prodierunt: Non eſt conveniens illa per eamdem poteſtatem, nunc in electo Pontifice complicatoriè exiſtentem, quovis modo infringi, ſive illa ſint regula, ſive ordo ſtatuum, aut alia univerſalia quæcumque: Niſi in caſu quo Pontifex ipſe videret aut ἀνάγκην, aut immutationem utilem pro ædificatione Eccleſiæ: Quo caſu advertere habet, ne cum utilitatem procurare ſtudet, fratres offendat & ſcandalizet. Eo quidem modo Sapientiores ſemper intellexerunt, quod quamvis Sacri Principis Eccleſiæ manus ad ædificationem extenſa, nullâ obſervantiâ aut Regulâ Patrum, etiam in Conciliis inhiberi impedirique poſſent: Non eſt tamen apud Ipſum libera poteſtas rejiciendi ſemel per Petri explicatam poteſtatem ſalubriter pro regimine Eccleſiæ ordinata, quandiu illa ad ædificationem præſtat adjumentum. Sed nullam Sedem magis oportet Sanctorum Patrum bene Statuta inviolabiliter exequi, tanquam verum Petri Succeſſorem, in iis quæ ex eadem Petri poteſtate explicatoriè prodiere. Videmus nunc quando Sacer Princeps Eccleſiæ contra Sanctorum Patrum Statuta aliquid præſumeret, ubi non conſtaret eum ex cauſa neceſſitatis aut utilitatis moveri, ſed potiùs ex aliqua particulari non digna cauſa: quomodo tunc in ipſa priora Petri mandata offendit, exiens vires potentiæ ſuæ. Quapropter non eſſet inconveniens, ſi pertinaciter in hoc perſiſteret, ab eo recedi poſſe per Eccleſiam; quando receſſus ipſo unitati Eccleſiæ, ſine qua Eccleſia eſſe nequit, ſciſſuram non inferret. Eo quidem modo Pontificem Canonibus Sanctorum Patrum ſubeſſe intelligendum eſt, quaſi in eo non ſit poteſtas bene ordinatis pro libito abutendi: & ſi in hoc pertinaciter perſiſteret, quòd tunc ſe Sacro Principatu, quem in abuſum parvi faceret, indignum conſtitueret. Quemadmodum enim Petrus in univerſali Succeſſore vivit, ita & in Canonibus Patrum: quoniam Patres ipſi, & univerſa Eccleſia in Patribus: Sic & Petrus in Eccleſia in ipſis Sanctorum Regulis vivere dicitur, quandiu illa utilitati ædificandæ Eccleſiæ præſtat adjumentum.* An hominis, qui hæc ſenſit & ſcripſit, Opera Sedes Apoſtolica prohibuit, damnavit, flammis addixit, quaſi fœtus Auctoris de Romani Pontificis Auctoritate malè ſentientis? Imò eum *Nicolaus V.* Pontifex Maximus, ingeniorum æquiſſimus æſtimator, & virorum eruditorum fautor, Cardinalitiis Infulis ornavit, maximique momenti Legationes ipſi commiſit.

XVI. Rex Chriſtianiſſimus *Carolus VII.* & Principes Electores Sacri Imperii de Eccleſiæ pace ſoliciti, hanc inter Synodi Baſileenſis Patres ac *Amedeum* in ſua obedientia *Felicem V.* nominatum ex una parte, & *Nicolaum V.* ex altera, eorúmque Obedientias, certis conditionibus pepigerunt, quibus Conciliorum Generalium Supremæ Auctoritati conſultum fuit, cautúmque ut Concilii Conſtantienſis & Baſileenſis Decreta de eadem Conciliorum Oecumenicorum Auctoritate ſupra Romanum Pontificem his etiam Pactionibus confirmarentur. Una ex conditionibus erat, ut ab omnibus qui Concilio Baſileenſi contra *Eugenium IV.* & *Nicolaum V.* quovis modo adhæſerant, *Omnis honor, reverentia, & obedientia ipſi Sanctiſſimo Domino Papæ Nicolao;* Ipſiſque ab eodem *omnis amor & paterna dilectio, abſque præteritorum recordatione, exhiberetur:* Utque deinceps ab appellatione Concilii Generalis, tam in Baſilea, quàm in Laterano ceſſaretur. Verùm in illo Tractatu continuò ſubjunxere Principes: *Non tamen intendunt præfati Domini, quòd per prædicta, Decretis acceptatis cum ſuis modificationibus tam in Imperio, quàm in Regno Franciæ, aliquod intelligatur præjudicium generari.* Acceptata porro ſunt im[illegible]mis, & quidem ſine ulla prorſus modificatione, Decreta Synodi Baſileenſis de Concilii Generalis Auctoritate ſupra Romanum Pontificem Seſſione II. condita, & quater ſubinde in Seſſionibus publicis ritu ſolemni confirmata, antequam Synodus Ferrariam ab *Eugenio IV.* transferretur, ut conſtat ex Pragmatica Sanctione. Idem expreſſiùs cautum eſt altero Pactionis iſtius capite: *Item inſtabit Dominus Rex Francorum, quòd Sanctiſſimus Dominus Nicolaus Papa V. Concilium Conſtantienſe, Decretum* FREQUENS, *& alia ejus Decreta, ſicut cætera Concilia Catholicam Militantem Eccleſiam repræſentantia, ipſorum poteſtatem, honorem, & eminentiam, ſicut & cæteri Anteceſſores ſui, ſuſcipiet, amplectetur, & venerabitur.* Item conventum eſt, ut Synodus Baſileenſis, Generalis Concilii nomen adhuc retinens, decernat ac jubeat, *Nicolaum V.* pro Summo Pontifice *haberi, ſtatuendo & ordinando quòd faciat & adimpleat ea, quæ Summus Pontifex facere tenetur.* Sicque, quatenùs Gene[illegible]is Concilii Auctoritatem ſibi vendicabat, ipſam Romano Pontifici imperare poſſe, conſtans fuit Germanorum & Gallorum ſententia.

Synodi Baſileenſis Patres & Theologi ad Nicolai V. Obedientiam accedentes, in priſtina ſententia de ſuprema Conciliorum Generalium auctoritate firmiter permanſerunt.

XVII. A Declaratione igitur ac Decretis Sanctorum Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis de Concilii Generalis Auctoritate ſupra Romanum Pontificem, Germani, Galli, & qui ex his, aliiſque Nationibus, Baſileæ, ac poſtmodum, Lauſanæ, ſub nomine Concilii Generalis manſerant, Patres, ac Theologi, ne latum quidem unguem diſceſſerunt, cùm ad *Nicolai V.* Obedientiam, poſt ceſſionem *Felicis* rediere: Antiquam ſententiam non retractarunt, aut mutarunt: Imò *Nicolaum V.* ad eam comprobandam & laudandam adduxere; quam olim (ut credere par eſt) veram eſſe & Scripturæ Sacræ ac Traditioni conſentaneam agnoverat, ut erat præſtantiſſimus Theologus. Id ex Synodi Lauſanenſis Decreto, quo *Nicolao V.* Obedientiam exhibet, atque ab omnibus Fidelibus decernit

In eadem ſententia fuit Nicolaus V.

exhibendam, compertum eſt. *Deſiderantes itaque de unico Paſtore uni Sanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ providere, cujus ſolicito ſanctóque Miniſterio populus Chriſtianus feliciter gubernari, atque pacifi- cis & ſalutiferis ſemper adaugeri valeat incrementis; compluribus ſuadentibus, & urgentibus cauſis, & præſertim dilectione dandæ unionis & pacis in Eccleſia Sancta Dei, in perſonam Dilectiſſimi Eccleſiæ Filii THOMÆ, in ſua Obedientia NICOLAI V. nominati, noſtra vota contulimus, ſperantes ipſum ea facturum, quæ Summus Pontifex facere tenetur: Fida quoque relatione intelligentes, eamdem credere & tenere veritatem pro conſervanda manutenendáque Sacrorum Auctoritate Conciliorum, in Sacroſancta Synodo Conſtantienſi definitam & declaratam, ac in Sacro Baſileenſi Concilio renovatam; necnon à Prælatis, Regibus, & Principibus, Univerſitatibúſque orbis ſuſceptam, prædicatam, & dogmatizatam, videlicet: Quod Generalis Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata, Generale Concilium faciens, Eccleſiam Catholicam Militantem repræſentans, poteſtatem immediatè habet à Chriſto, cui quilibet cujuſcumque ſtatûs vel Dignitatis, etiam ſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in iis quæ pertinent ad Fidem, extirpationem Schiſmatis, & ad generalem Reformationem Eccleſiæ Dei in Capite & in membris: Et quòd quicumque cujuſcumque ſtatûs vel Dignitatis, etiamſi Papalis exiſtat, qui Mandatis, Statutis, ſeu Ordinationibus & Præceptis hujus Sanctæ Synodi, & cujuſcumque alterius Concilii Generalis legitimè congregati, ſuper præmiſſis ſeu ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, condignæ Pœnitentiæ ſubjiciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia Juris remedia, ſi opus fuerit, recurrendo.* Cùm *Nicolaus V.* non reclamaverit, cùm hanc Sententiam ſibi affingi ac falsò tribui non dixerit, in ea fuiſſe cenſendus eſt. Non cenſebat ergo quòd cenſere ſe *Bellarminus* Cardinalis ſignificat, & quod pariter cenſent, qui unum *Bellarminum*, vel certè *Jacobatium*, *Cajetanum*, aut *Joannem de Turrecremata* legerunt, recentiores quidam Theologi, qui contrariam ſententiam eſſe *fere de Fide*, tam confidenter pronuntiant; & magnam ſe gratiam Conſtantienſis & Baſileenſis Concilii Patribus, Eccleſiæ Gallicanæ, celeberrimis orbis Chriſtiani Academiis, & præſertim Pariſienſi omnium florentiſſimæ, Theologis Catholicis omnium Nationum, Ordinúmque doctiſſimis, facere arbitrantur, quòd *Eos non eſſe propriè Hæreticos, ſed à temeritate magna excuſari non poſſe*, Auctoritate cenſoria aſſeverent? An & *Nicolao V.* temeritatis notam inurent?

Apud Odoricum Raynaldum ad annum 1419.

Bellarm. Lib. 2. de Concil. Auctor. Cap. 17.

XVIII. Denique Cardinalis *Palavicinus* Lib. XVIII. Hiſtoriæ Concilii Tridentini, Cap. XV. ex *Æneæ Sylvii* & *Adriani Florentii* in Collegium Cardinalium cooptatione, tametſi Concilii Oecumenici Auctoritatem ſupra Romanum Pontificem conſtanter propugnaſſent atque propugnarent, probat Eccleſiæ Romanæ in diſtribuendis præmiis ſinceritatem. Poſtquam enim Purpuram *Cajetano* collatam dixit ob egregia merita, & præter ejus expectationem, ab alio Pontifice, quàm ab eo pro quo ipſe ſcripſerat adversùs Piſanam Synodum, ſubdit: *Quin ea tempeſtate ac proximè ſuperiori duo mirabilia exempla edidit Deus, ut oſtenderet quàm ſincerè ab Eccleſia Romana diſtribuerentur præmia. Unum extitit in Ænea Sylvio, qui tametſi in ea Chriſtianæ Reipublicæ caligine Baſileenſi Concilio adversùs Eugenium adhæſiſſet, tamen ob egregias viri dotes exornatus Roma fuit & Purpura à Callixto, & hoc demortuo Supremâ Tiarâ à Cardinalibus. Contigit alterum Cajetano ſu-*

Romanæ Eccleſiæ in diſtribuendis præmiis ſinceritas.

A *perſtite, & ex parte ſub eodem Pontifice à quo ipſe Purpuram accepit, in Adriano Florentio, qui quamquam ſuſtinuiſſet in ſuis Commentariis aliquam in Conciliis prærogativam ſupra Pontificem, tamen à Leone in Collegium cooptatus eſt, & poſt ejus mortem, ob commendationes, præſertim Cajetani, electus Pontifex.* Cardinalis *Cajetanus* quamquam pro Romani Pontificis Auctoritate ſupra Concilium ſcripſiſſet, *Adrianum* quem contrariæ ſententiæ vindicem noverat, quem ſciebat in ſuis Commentariis Privilegium non errandi Summo Pontifici etiam in Decretalibus, & cùm aliquid Ec- B cleſiæ, ut Dogma Fidei credendum proponit, negaſſe, neque ad hanc opinionem retractandam eſſe paratum, nihilominus Pontificem elegit, útque à cæteris eligeretur Auctor fuit. *Æneam Sylvium* olim *Callixtus III.* Cardinalitiis Infulis ornaverat, Cardinales poſt *Callixti* obitum Pontificem elegerant, quamvis doctrinam de Concilii ſupra Romanum Pontificem Auctoritate, etiam ut veritatem Fidei Concilii Baſileenſis tempore & deinceps propugnaſſet, Scriptiſque conſignaſſet, nec eam retractaſſet. Bullam enim Retractationis non edidit, niſi Pontifex creatus. C An Eccleſia Romana Viros de Sedis Apoſtolicæ & ipſius Auctoritate malè ſentientes in Pontifices elegit? Porro ſi hoc de *Ænea Sylvio*, de *Adriano*, aliíſque Judicium Romana non tulit Eccleſia, quia id æquum non fore perſuaſum habuit: Quâ æquitate Gallicanæ Eccleſiæ Præſules & Doctores propter eandem doctrinam quidam velut malè de Sede Apoſtolica ſentientes, vel erga Romani Pontificis Auctoritatem Sacroſanctam non bene affectos inſectari non verentur?

D

Articulus VII.

Synodi Baſileenſis Patres, etiam poſtquam EUGENIUM IV. in Jus vocaverunt & depoſuerunt, ac FELICEM V. elegerunt: Ipſumve FELICEM, & eorum Obedientiis Adhærentes, à Schiſmatis propriè dicti labe purgabit, quiſquis animum à præjudiciis liberum ad hujus examen Quæſtionis adjunget. Regem verò Chriſtianiſſimum CAROLUM VII. præcipuum Eccleſiaſticæ Pacis Auctorem prædicabit.

E

I. SCHISMATICI propriè dicuntur, *qui propria ſponte & intentione ſe ab Eccleſiæ unitate ſeparant, quæ eſt unitas principalis.* (inquit *S. Thomas* Secunda Secundæ Quæſtione XXXIX. Art. I.) At Synodus Baſileenſis, *Felix V.* & eorum Obedientiis Adhærentes, propria ſponte & intentione ſe ab Eccleſiæ unitate non ſepararunt; ſed Eccleſiæ Matrici Fidei, & omnium Chriſtianorum Matri, ſemper adhæſere, & Sedi Apoſtolicæ, Romanæ Eccleſiæ, cæteriſque Chriſtiani & Catholici orbis Eccleſiis communione F conjunctiſſimi fuere: Quamvis ab *Eugenii IV.* Obedientia receſſerint, Synodus quidem Baſileenſis illum deponendo, ob rationes quas legitimas & canonicas eſſe exiſtimabat, & in Synodi Conſtantienſis, ſuiſque, ab eodem *Eugenio* comprobatis Decretis fundatas; *Felix* verò quia ſe legitimum Pontificem, ab Oecumenica, (ut putabat) Synodo, univerſalem Eccleſiam repræſentante creatum arbitrabatur; idémque cenſebant eorum Obedientiæ, *Eugenium* (inquam) jure depoſitum, *Felicem* ritè electum: Non erant itaque Schiſmatici. Nam ſi Conſtantienſes Patres à *Joannis XXIII.* legitimi Pontificis Obedientia receſſerunt, ipſúmque depoſuerunt abſ-

que crimine ſchiſmatis; non propterea ſchiſmatica fuit Synodus Baſileenſis, & ejus Obedientia, quòd *Eugenium* multis criminibus (ut perſuaſum habebat) convictum exauctoraverit, vel ab ejus Obedientia diſceſſerit. Eſto innocens fuerit *Eugenius*, Synodus Baſileenſis in facto erraverit: graves tamen erant contra *Eugenium* præſumptiones; quæ viros doctiſſimos & integerrimos afficerent ac moverent, maximè quòd Synodum Oecumenicam abſque ejuſdem conſenſu diſſolviſſet, ejúſque Decretis parere recuſaret. Unde quamvis nec *Eugenii* juſta exauctoratio, nec *Felicis* canonica fuerit electio; dubio tamen Jure, Baſileenſes Patres, *Felicem V.* & eorum Obedientias, bona fides à ſchiſmatis labe purgavit; maximè cùm ipſi Jus à partibus ſtare ſuis perſuaſum haberent: Quemadmodum & de Obedientiis *Clementis VII.* & *Benedicti XIII.* Avenione Sedentium, ante Piſanum Concilium, Diſſertatione prima probavimus.

II. Baſileenſis quidem Concilii Patribus objiciebat *Eugenius*, quòd ab Eccleſiæ Capite Chriſti Vicario, & à Sede Apoſtolica ſegregati, Schiſma feciſſent. At illi contra Schiſmatis crimen in *Eugenium* refundebant, qui ſe à Synodo univerſalem Eccleſiam repræſentante ſegregaſſet. *Dicere auſus eſt* (inquiunt) *Patres in hoc Concilio congregatos jam fere ſeptem annis ab Ipſo Chriſti Vicario, & à Suprema Romana Apoſtolica Sede, Chriſtianorum Matre & Capite ſegregatos. Nunquid in hoc damnabit univerſos Cardinales, Patriarchas, Epiſcopos, Imperatorem, Reges, Principes, & cæteros, qui per ſe vel alios in hoc Concilio fuerint, & denique Eccleſiam per orbem diſperſam, hoc Concilium approbantem, ut dicat eos à Capite & à Matre Chriſtianorum fuiſſe ſegregatos, vel faviſſe ſegregatis? Dicendo quidem Synodum à ſe fuiſſe ſegregatam, ſe potius à Synodo ſegregatum affirmare videtur, quæ tamen univerſalem Dei Eccleſiam repræſentat. Cùm enim membrum à corpore disjungitur, non totum à parte ſe dicitur ſeparare, ſed pars à toto ſegregari. Debuit quidem Synodo univerſali ut membrum ipſius in unitate ſpiritûs jugiter adhærere. Et ſi relinqueret, non tamen ipſa à ſuo vero Capite Chriſto relinquitur. Non enim eſt Generale Concilium Eccleſiæ, ſicut una particularis Conventio Conſiliariorum alicujus Principis, cui Papa ipſe tanquam Præſidens & Dominus præſideat: Sed eſt univerſalis Eccleſiæ Catholicæ Conventus; continens & includens virtualiter & auctoritativè ſingulos gradus Eccleſiæ, tam Papatum, quàm cæteros, ſicut membra ipſius Eccleſiæ univerſalis: Quam propterea ipſum Concilium repræſentare dicitur, prout jam confitentur univerſi. Quæ ſi attentiùs conſideraverit ipſe Dominus Eugenius, ſeipſum ex ſegregatione potiùs reprehendet, deſinétque in talem Synodum congregatam in Nomine Chriſti, & in univerſalem Eccleſiam proferre injuriam. Denique Nos dicit vehementer ſtuduiſſe ut inconſutilem Chriſti tunicam ſcinderemus: Inveniet ipſe nos pro unitate univerſalis Eccleſiæ ſedulò deſudaſſe; Nec poſſumus à Romana Eccleſia ſeparari, dum univerſalis Eccleſiæ retinemus unitatem, in qua tam ipſa Romana Eccleſia, quàm aliæ ſingulæ Eccleſiæ includuntur. Et ſi Auctoritas quæritur (inquit Hieronymus) Orbis major eſt Urbe. Sed ipſe primus ſciſſuræ & diviſionis Auctor extitit, cùm primus Synodum diſſolvere, & ſe ab ea ſegregare incœpit, atque in hujuſmodi ſegregatione & diviſione longo tempore perſiſtere voluit.* Hæc PP. Baſileenſes in Reſponſione Synodali ad Invectivam factam contra Synodum Baſileenſem, quæ incipit: *Eccleſiam ſuam*: Quæ inter Synodales Epiſtolas habetur Num. VIII.

III. Schiſmaticis ad Eccleſiam redeuntibus certa Schiſmatis ejurandi præſcripta formula eſt; quo ejurato, per impoſitionem manuum Eccleſiæ reconciliabantur. Hujuſmodi formulam continet Caput *Quoties* II. P. Decreti, *Cauſa* I. *Quæſt.* VII. quod ex *S. Gregorio* Magno Lib. X. Regeſti, Epiſtola XXXI. eſt excerptum. Formulam alteram in Actis Concilii Lateranenſis III. ſub *Alexandro III.* celebrati legere eſt, qua Schiſma *Octaviani*, *Guidonis*, & *Joannis* Pſeudopontificum anathematizatur & reſpuitur, & Obedientia atque fidelitas Romanæ Eccleſiæ, & ipſi *Alexandro* juratur. At nihil hujuſmodi poſtulatum eſt à Concilii Baſileenſis Patribus, à *Felice V.* & eorum Obedientiis, nulla lex Eccleſiaſticæ erga Schiſmaticos Diſciplinæ ipſis impoſita: Sed ipſos inter & *Nicolaum V.* æquis pene & honorificis conditionibus tranſactum eſt, ut in cauſis obſcuris & ubi dubia ſunt jura partium, fieri ſolet. Cenſuras omnes & Sententias etiam cum approbatione Ferrarienſis, Florentini, aut alterius Generalis Concilii in Patres Baſileenſes, in *Amedeum*, *Felicem V.* in ſua Obedientia nuncupatum, & omnes ac ſingulos iis Adhærentes latas, reſcidit, ac perinde habendas dixit *Nicolaus V.* *ac ſi nullatenus emanaſſent*, Diplomate quod incipit: *Tanto nos pacem*: Omnia & ſingula ipſorum famæ & nomini injurioſa ex Regeſtis *Eugenii*, ac ſuis, & aliis quibuſcumque locis, *aboleri & deleri* juſſit; adeóque invidioſa illa Schiſmatis, Schiſmaticorum, Conciliabuli, & ſimilia nomina. Omnes etiam Ordinationes, Collationes, Proviſiones, Confirmationes, Inveſtituras Beneficiorum ac Dignitatum Eccleſiaſticarum, à Synodo Baſileenſi, & ipſo *Felice V.* in ſua Obedientia Pontifice nuncupato latas, omnes Gratias, Abſolutiones, Immunitates, Privilegia ab ipſis conceſſa tempore diſſidii ipſos inter & *Eugenium* Deceſſorem ſuum, ſéque ipſum, confirmavit Diplomate quod incipit: *Ut pacis*. Ex alia parte Synodus Baſileenſis, Lauſanam tranſlata, Cenſuras omnes & Sententias ejuſdem tempore diſſidii in alterius Obedientiæ homines latas abrogavit Decreto, quod incipit: *Beata pacis*. Confirmavit etiam omnia & ſingula, *tam juſtitiam quam gratiam concernentia, tam in foro conſcientiæ quàm in contentioſo, qualitercumque facta, geſta, conceſſa, data, indulta, diſpoſita, & ordinata ab Eugenio, poſt ejus Suſpenſionem ab Adminiſtratione Papatus, atque Depoſitionem, ſeu Thoma, Nicolao V. in ſua obedientia, Romanis Pontificibus nuncupatis*, Decreto quod incipit, *Quantum Deo*. Similia Decreta ſuo nomine edidit ac promulgavit *Amedeus* in ſua Obedientia *Felix V.* appellatus. Primum incipit, *Diſponentes*: Alterum, *Dum renuntiare*: Tertium, *Summopere*. Non Schiſmaticorum pœnis affectus *Amedeus*, ſed primus Cardinalis Epiſcopus Sabinenſis creatus, Legatus inſuper & Vicarius Sedis Apoſtolicæ Perpetuus in Ditionibus omnibus Ducis Sabaudiæ: Nuſquam Schiſmaticus, poſtquam de pace tractari cœpit, ſed *Felix Papa V. in ſua Obedientia nominatus* à *Nicolao V.* dictus eſt; quemadmodum & Ipſe & Synodus Lauſanenſis, in pacificis illis Diplomatibus ac Decretis, *Eugenium IV*, & *Nicolaum V. in ſua Obedientia Romanos Pontifices nuncupatos*, non ſimpliciter Pontifices dicunt. Et quod majori conſideratione dignum eſt, Baſileenſes Patres Lauſanæ Concilium abſolventes, ad *Nicolai V.* Obedientiam accedunt, Ipſum Pontificem eligendo, quaſi Sede vacante, decernendóque ut Ipſi ab omnibus Chriſtianis pareatur. *Sancta hæc Synodus*, inquiunt, *in Spiritu Sancto legitimè congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans.... Dilectiſſimum Eccleſiæ filium THOMAM*

MAM in Summum eligit Pontificem, nomine quo nunc appellatur, *NICOLAUM V. appellandum, ùtque pro Summo Pontifice habeatur, præſentis Decreti tenore ex certa ſcientia ſtatuit, & ordinat, & decernit, Juribus, Decretis, & Ordinationibus* ETIAM SACRI BASILEENSIS CONCILII, *quibuſcumque non obſtantibus, quibus quoad hujuſmodi Actus celebrationem volumus eſſe derogatum. Mandat præterea, jubet ac præcipit hæc Sancta Synodus omnibus & ſingulis Chriſticolis, quatenus eidem tanquam unico, vero & indubitato Pontifici obediant, pareant, & intendant.* Quod quidem Decretum quanta cum animi voluptate *Nicolaus V.* acceperit, literæ ejus ad omnes Chriſti Fideles, quæ incipiunt, *Tandem nos pacem*, liquidò oſtendunt. *In eo quippe*, inquit, *ſuaviſſimè delectamur, quòd diebus noſtris Sanctam Dei Eccleſiam in pacis & unionis pulchritudine ac debita integritate florentem videre valeamus. Cùm itaque ſuperioribus temporibus, propter diviſiones ſubortas inter felicis recordationis Eugenium Papam IV. Prædeceſſorem noſtrum, & tunc Baſileenſe Concilium, plurimùm turbata, ac variis modis afflicta fuerit Eccleſia Dei: Jam autem divina favente ac dirigente clementia, eractatu Oratorum chariſſimorum in Chriſto filiorum, Francorum, Angliæ, & Renati Siciliæ, Regum, necnon Delphini Viennenſis, Primogeniti Francorum Regis illuſtris, pacem Eccleſiæ redditam agnoſcimus, dum percipimus venerabilem & chariſſimum fratrem noſtrum Amedeum, primum Cardinalem Epiſcopum Sabinenſem, in nonnullis Provinciis Apoſtolicæ Sedis Legatum, Vicariúmque Perpetuum, Felicem Papam V. tunc in ſua Obedientia nominatum, juri quod in Papatu aſſerebat ſe habere, ad hujuſmodi pacem Eccleſiæ obtinendam ceſſiſſe. Eos verò qui Baſileæ, poſtmodum Lauſanæ ſub nomine Generalis Concilii hactenus permanſerunt, ordinaſſe ac publicaſſe Nobis tanquam unico ac indubitato Summo Pontifici obediendum eſſe à cunctis Fidelibus, & præfatam Lauſanenſem diſſolviſſe congregationem. Cupientes igitur, &c.* Itane porro cum Schiſmaticis agitur?

IV. Sæpe quidem ante pacem factam Schiſmatici vocati, ſed duriora illa & injurioſa vocabula, non probant Baſileenſes Patres, *Felicem V.* & eorum Obedientias Schiſmaticas fuiſſe: Sicut nec *Eugenium IV.* & Ferrarienſis ſive Florentinæ Synodi Patres Schiſmaticos fuiſſe probat invidioſa hæc appellatio à Baſileenſibus tempore diſſidii ipſis indita. Sanè Schiſmatis rei fuiſſent Gallicana Eccleſia, Réxque Chriſtianiſſimus, & alii Principes, qui cum Synodo Baſileenſi ad extremum uſque communicaverunt, ejúſque ut Oecumenici Concilii Decreta ſuſceperunt, excepta *Eugenii* Depoſitione, & *Felicis* Electione, ſi Baſileenſes ipſi Patres fuiſſent Schiſmatici, & *Felix* propriè dicti Schiſmatis caput extitiſſet. Baſileenſes etiam Patres & *Felix V.* ac eorum Obedientiæ communione juncti non fuiſſent cum Gallis & aliis Chriſtiani orbis Nationibus colentibus *Eugenium IV.* & *Nicolaum V.* Pontifices, ſi ab Eccleſiæ unitate, & à Cathedra *S. Petri* fuiſſent prorſus avulſi. At Baſileenſes Patres cum Gallis & aliis Nationibus Chriſtianis *Eugenii* & *Nicolai V.* Obedientiæ addictis communione juncti erant: Galli viciſſim cum Baſileenſibus & *Felice* communicabant, quamvis eum ut Pontificem non agnoſcerent: Nec propterea ſuccenſebant ipſis *Eugenius* & *Nicolaus V.* Pontifices Maximi. Quinimo *Nicolaus* & ſe & Eccleſiam Chriſtianiſſimo Regi *Carolo VII.* debere plurimùm profeſſus eſt, ob curas, labores, impenſas ad pacem procurandam collatas. Id conſtat ex literis ad ejus Majeſtatem datis anno MCCCCXLVII.

Nicolaus V. Carolo VII. Regi Chriſtianiſſimo ut præcipuo Eccleſiæ pacis auctori gratias agit.

Fuit ſemper, inquit, *proprium præclaræ Stirpis Franciæ Regum, tollere Schiſmata, & pacem Dei Eccleſiæ elargiri. Hoc certè ſingulare Regum Franciæ munus fuit, ut aſſiſterent Romanis Pontificibus, eorúmque Dignitatem & Auctoritatem tutati ſint, & ampliarint. In hoc ſemper elaborarunt, ut diviſiones ad unitatem reducerent, & Romanæ univerſaliſque Eccleſiæ Antiſtites, rejectis dejectíſque Sedis Apoſtolicæ occupatoribus, unicum Dei in terris Vicarium recognoſcerent. Itaque cùm tot ante oculos exempla habeas tuorum Prædeceſſorum, qui nullos labores, nulla pericula recuſarunt pro tollendis Schiſmatum Authoribus, pro Romani Pontificis exaltatione; imitare quæſumus illorum veſtigia, & Sanctum opus, quod jam ſumma cum laude cœpiſti, coneris perficere.* Idem probant aliæ ejuſdem Pontificis ad eumdem Regem literæ, datæ anno Chriſti MCCCCXLVIII. V. Idus Auguſti. *Non nobis*, inquit, *ignotum erat tempore ſanctæ memoriæ Prædeceſſoris noſtri Eugenii Papæ IV. quantam operam præbuiſſes, ut Eccleſia Dei unitate & pace frueretur: cùm nunquam nec expenſis, nec laboribus peperciſſet, ut ſancto deſiderio præfata unitatis & pacis Chriſtianitas potiretur. Nobis poſtea divinâ providentiâ, Prædeceſſore noſtro, ut credimus, ad meliora tranſlato, in ipſius honore & onere ſuccedentibus, divina miſeratione conceſſum eſt, ut Serenitatis tuæ religioſiſſimam mentem & verbis experiremur & factis. Miſit quippe ad Nos Celſitudo tua Legationem Prælatorum, ac aliorum Inſignium & Nobilium Virorum omni ex parte præſtantem, cum adeo inſigni & præclaro comitatu, ut qui ſexaginta annorum in Romana Curia memoriam retinebant, nunquam meminerint tam præclaram, tam inſignem, tam numeroſam Legationem adventaſſe. Retulerunt Oratores tui in totius Romanæ Curiæ auditorio publico, quæ uſque in eam diem Serenitatis tuæ curâ atque operâ actitata eſſent; ex quibus Nos, totúmque auditorium, intelleximus, quanto Chriſtianiſſima Anima tua flagraret incendio, quòd pax Eccleſiæ redderetur: Ex quibus percepimus,* NON TANTUM NOS ET PRÆSENTEM MILITANTEM ECCLESIAM, VERUM ETIAM ET USQUE IN FINEM SECULI SUCCESSURAM, CELSITUDINI TUÆ, ET CHRISTIANISSIMÆ DOMUI FRANCIÆ, DEBERE GRATIAS IMMORTALES, QUÆ NUNQUAM FLUCTUANTEM ECCLESIAM ET APOSTOLICAM SEDEM DESERERE CONSUEVIT. *Audivimus Oratores Celſitudinis tuæ, non more communi, ſed ut peculiares filios noſtros ſumus cum omni charitate complexi, aperientes eis arcana cordis noſtri. Voluimus illorum conſilio dirigi, non dubitantes Oratores Principis tales eſſe, qualem mittentem Principem intelligeremus. Itaque patefactis per omnia interioribus cordis noſtri, nihil illis occultum eſſe voluimus: Diximus quantùm cupiamus deformitates ab Eccleſia ſummoveri; quantùm velimus Eccleſiarum gravamina moderari; quantum crediti nobis Populi Chriſtiani utilitatem magis procurare quàm noſtram. Præterea ut Serenitas tua, atque univerſi Reges, & Principes Populi Chriſtiani intelligerent clementiam & manſuetudinem Apoſtolicæ Sedis, ipſis aperuimus quantùm apud Nos Serenitatis tuæ poſſet Auctoritas: Tantùm namque poteſt, ut ſalvo Dei honore & Eccleſiæ ſuæ, nihil eſt quod Celſitudini tuæ negare debeamus.* Hæc *Nicolaus V.* ad Regem ſcribebat, qui Concilii Baſileenſis diſſolutionem ab *Eugenio IV.* non prima tantùm, ſed ſecunda vice tentatam, factámque præter jus & æquum judicabat, eámque nullam & irritam fuiſſe; Qui Baſileenſe Concilium legitimum ſemper agnoverat, Decreta illius omnia, præter ea quæ *Eugenii* depoſitionem ſpectabant, vel ad eam ten-

debant

debant, approbaverat & ſuſceperat; Ferrarienſem ac Florentinam Synodum pro Oecumenica non habuerat, nec habebat; cum Patribus Baſileenſibus, & *Amedæo* in ſua Obedientia *Felice V.* nominato, communionem foverat, ac etiamnum fovebat, non quidem tanquam cum Romano Pontifice, ſed cum Principe Catholico, qui bono animo Pontificatum ſuſceperat, ſolius veritatis manifeſtandæ, & Auctoritatis Generalium Conciliorum conſervandæ gratiâ, & in obſequium Eccleſiæ; eandémque Dignitatem bona fide retinebat, pro ejuſdem Eccleſiæ bono abdicare paratus, ut conſtat ex Literis ceſſionis.

V. *Carolo VII.* gratias egit *Nicolaus V.* ob Schiſma ejus operâ ſublatum; hoc enim nomine ſciſſura quælibet Eccleſiæ, præſertim qua duo Pontifices, etiam dubio & obſcuro utriuſque jure agnoſcuntur, vocari poteſt, quamvis Schiſma perfectum non ſit, niſi cùm aliqui Summo Pontifici vero & indubitato ſubeſſe, & membris Eccleſiæ ei ſubjectis communicare pertinaciter recuſant, ut docet *S. Thomas* Secunda Secundæ Quæſt. XXXIX. Art. 1. *Eccleſiæ unitas* (inquit) *in duobus attenditur, ſcilicet in connexione membrorum ad invicem, ſeu communicatione; & iterum in ordine omnium membrorum. Eccleſiæ ad unum Caput: ſecundùm illud ad Coloſſ.* 2. Inflatus ſenſu carnis ſuæ, & non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus & conjunctiones ſubminiſtratum & conſtructum creſcit in augmentum Dei. *Hoc autem Caput eſt ipſe Chriſtus, cujus vicem in Eccleſia gerit Summus Pontifex. Et ideo Schiſmatici dicuntur, qui ſubeſſe renuunt Summo Pontifici, & qui membris Eccleſiæ ei ſubjectis communicare recuſant.* Porro Patres Baſileenſes, & eorum Obedientia, non renuebant pertinaciter ſubeſſe Summo Pontifici, ſed *Eugenio* ab Oecumenica Synodo (ut ipſi quidem perſuaſum habebant) legitimè exauctorato; & *Felici V.* quem ritè & canonicè electum arbitrabantur, Obedientiam exhibebant, Romanam Eccleſiam & Sedem Apoſtolicam venerabantur, eique adhærebant: De perſonis tantùm lis erat: & nihilominus communione jungebantur cum Gallicana Eccleſia & aliis quæ *Eugenium* ceu verum Pontificem colebant. Schiſma igitur perfectum non erat hujuſmodi diſſidium: alioqui & *Carolus VII.* Rex Chriſtianiſſimus, Schiſmatis reus fuiſſet (ut ſuperiùs dixi) qui cum Synodo Baſileenſi & ejus membris communicaret. Quem nihilominus ob pacem Eccleſiæ reſtitutam *Nicolaus V.* commendat Epiſtola v. *Magno*, inquit, *munere miſericordiæ Dei, Chriſtianiſſime Princeps, Apoſtolicæ Sedis & totius Eccleſiæ Catholicæ multiplicata ſunt gaudia, cum ſancto & glorioſo ſtatu tuo perniciosiſſimum Schiſma deletum eſt. Et licèt in virtute Spiritus Sancti hoc factum eſſe minimè dubitetur, tamen per miniſterium Serenitatis tuæ, quod etiam Prædeceſſore noſtro vivente non defuit, conſummatum eſt. Hæc Pietati tuæ, hæc Chriſtianiſſimis Francorum Regibus victoria congruebat, ut qui ſæpenumero contra hoſtes fidei dimicaſſent, & pro Chriſto glorioſiſſimè mori elegiſſent, & à Sedis Apoſtolicæ cervicibus imminentem tyrannicam rabiem ſæpius repuliſſent, etiam pro Catholicæ Eccleſiæ unitate & pace labores, ſudores, expenſas, vigiliáſque perferrent.... Clara hæc pugna & inſigne certamen, quo cum diabolo pro Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, tua Pietas dimicavit: Quo nec glorioſior triumphus extitit ille Fidelium, qui paſſi ſunt ne idolis immolarent, imò ut Dionyſius Alexandrinus Martyr author eſt, majus hoc putandum eſt eſſe Martyrium, ſi quis pro Eccleſiæ unitate & pace dura pertulerit; Ibi namque unuſquiſque pro ſua tantùm anima Martyrium ſuſtinet, in hoc verò pro tota Eccleſia vita profunditur. Ineffabiliter ergò gaudemus in Domino, quòd labor tuus & deſiderium noſtrum ad deſideratum pervenit effectum.... Pietati tuæ pro tanti temporis laboribus & expenſis quid dignum, quid congruum referemus? Sentit profectò animus noſter multò plus ſe debere quàm poſſit, & hanc grati animi eſſe potiſſimam partem, cùm ſe intelligit beneficii magnitudine ſuperari. Hoc profitetur, hoc dicit; Celſitudinem tuam in exhibendis Sedi Apoſtolicæ beneficiis Chriſtianiſſimis Principibus Progenitoribus tuis imparem non fuiſſe, & propterea ſe Pietati tuæ plurimùm debere non dubitat. Suadet ipſa animi tui pietas atque religioſum propoſitum, ut cùm tanta feceris, ampliora petamus. Ut peritorum more Medicorum ægrum corpus Eccleſiæ, nec planè redditum ſanitati, non deſeras uſque in finem, donec plenè integrèque ſanetur. Et ſicut illi depulſa ægritudine, artibus ſuis & conſiliis ſanitatem redditam conſervare conſueverunt, ita Pietas tua aſſiſtat & conſiliis, & auxiliis opportunis, nec recuperata unitas in Eccleſia operante pacis inimico poſſit aliqua ex parte turbari.*

Ludovici Cardinalis Arelatenſis Sanctitas.

VI. Denique ne Synodi Baſileenſis Patres etiam poſt *Eugenii* depoſitionem, & electionem *Felicis*, dicantur Schiſmatici, prohibet *Ludovici Alemandi* Cardinalis Arelatenſis miraculis comprobata ſanctitas, quæ à *Guidone Papa* Gratianopolitano Senatore, Deciſione LXXXIV. *Vvernero Rolevvink* Cartuſiano in Faſciculo temporum, Ætate VI. ad annum MCCCCXXXIV. *Philippo Bergomenſi*, Supplem. Chronicorum Lib. XV. *Ænea Sylvio* ſeu *Pio II.* in Hiſtoria Concilii Baſileenſis, & in Hiſtoria *Europæ*, Cap. XLII. *Guillelmo Paradino* Bellijocenſi Decano Lib. III. Chronicorum Sabaudiæ Cap. XXXII. *Lamberto Vvanderburchio* Lib. II. de Sabaudiæ Ducibus, in *Amedeo VIII.* à *Cæſare Noſtradamo* P. VII. Hiſtoriæ Provinciæ, & *Petro Monodo* Societatis Jeſu Scriptore in Lib. cui titulum fecit, *Amedeus Pacificus*, Cap. LXXXVI. celebrantur ac prædicantur. Refert poſtremus hic Author, in Altæcumbæ Monaſterio, Ciſtercienſis Ordinis, (ubi *Ludovicum* mortalitatem exuiſſe falsò quidam aſſerunt, cùm Salonæ ad Cravum obiiſſe conſter) Altare in ejus memoriam Deo erectum, eúmque ut Confeſſorem Pontificem publicè in Sacris invocatum, his verbis: *Sacerdos & Pontifex, & virtutum opifex, Cardinalis glorioſe, Paſtor bone in Populo, in Patria Provincia, qui placuiſti Deo vivens religioſè, intercede pro nobis in cælis, victoriam ad Dominum Deum cantans melodioſè. Ora pro nobis Sancte Ludovice Cardinalis, ut per te eruamur ab univerſis malis. Oremus. Deus, qui meritis & interceſſionibus Beati Ludovici Alemandi Confeſſoris tui, atque urbis Arelatenſis Epiſcopi, & Sanctæ Cæciliæ Preſbyteri Cardinalis, dignaris mortuos ſuſcitare, cæcos illuminare, claudis greſſum, & ſurdis auditum reſtituere: concede propitius, ut omnes qui ejus implorant auxilium, petitionis ſuæ ſalutarem conſequantur effectum, per Dominum.* Quin etiam Arelate in Baſilica Principe, in quam ejus corpus Salona tranſlatum eſt, Sacellum in ejus memoriam eſſe extructum: & in Breviario Arelatenſi pervetuſto hæc legi: *Qua die obiit glorioſæ memoriæ Ludovicus Alemandus Cardinalis Arelatenſis* (ſcilicet X. Septembris) *fiat Officium Semiduplex, cum Primis & Secundis Veſperis, & omnia dicantur de Communi Confeſſoris Pontificis.* Nec mirum quòd Sacro cultu honoretur, cùm ejus memoria conſecrata ſit à *Clemente VII.* Medicæo, Pontifice Maximo, qui ipſum Beatorum Catalogo adſcripſit Diplomate dato die nona Aprilis, annò MDXXVII. unà cum *Petro* Cardi-

Ludovicus Alemandus Cardinalis Arelatenſis à Clemente VII. Beatorum honoribus donatus.

nali *Lucemburgo*. Inſcribitur Præpoſito & Canonicis Metropolitanæ Eccleſiæ Arelatenſis, ac Priori & Fratribus Domûs Celeſtinorum Avenionenſis, & ſic habet: *Cùm ſicut accepimus, jam diu magnis Chriſti Fidelium, & potiſſimum noſtræ civitatis Avenionenſis votis erga R. PETRUM DE LUCEMBURGO, & Arelatenſis erga LUDOVICUM ALEMAMDUM S. R. E. Cardinalem & Eccleſiæ Arelatenſis Archiepiſcopum, quorum corpora, Ludovici in Arelatenſi, & Petri in veſtro Monaſterio reſpectivè requieſcunt, devotionis affectus ita immineat, & Populi multitudo, non ſolùm civitatum prædictarum; ſed aliarum partium diverſarum concurrat, ut in eorum procellis, & hujus caduci ſeculi turbinibus, tanquam ſpeciales Protectores, Fautores, Interceſſores, Adjutores ad Dominum invocentur. Nec mirum ſi Dominus noſter Jeſus Chriſtus, cujus pro poſſe (ut fide dignorum habet aſſertio) imitatores extiterunt, in dies ipſorum precibus eos invocantes, miraculis, ac dolorum & anguſtiarum ſublevationibus adjuvet, opémque ferat & auxilium. Quandoquidem Petrus teneris ſub annis, & Ludovicus ipſe (ut accepimus) vitam cœlibem, caſtámque & immaculatam exegerint: & Petrus in* XVII. *& Ludovicus in* LX. *ſuarum ætatum annis ſuo Creatori puriſſimas reddiderint animas, calcatis hujus mundanæ vitæ (quamvis illuſtri eſſent orti proſapia) illecebris. Proinde claræ memoriæ Rex Siciliæ & Jeruſalem tunc in illis partibus degens, cum multitudine Chriſti Fidelium, miraculorum hujuſmodi ſtupore, veſtráque Regulari Obſervantia, & vitæ exemplaris meritis motus, Eccleſias, domum, & Conventum veſtrum inſtauravit: vóſque præterea, ob ſingulares eorumdem Petri & Ludovici virtutes, quæ innumeræ leguntur, necnon Jejunia, Orationes, Vigilias, & quamplures Deo gratas & acceptas operationes, quas tunc viventes, gratiâ ſibi aſſiſtente divinâ, operabantur, ita ut Cœlitum numero piè exiſtimentur relati, cupiatis eorum corpora, quæ in eiſdem Eccleſiis veſtris & locis ſatis humidis & ſubterraneis jacent, ad alia, intra tamen Eccleſias veſtras, commodiora transferre: Ipſóſque Petrum de Lucemburgo, & Ludovicum Alemandum, quorum Imagines ubique à piis Fidelibus à longiſſimis jam annis cera depingi conſueverunt, pro Beatis coli & venerari poſſe. Nobis præterea venerabilis Fratris noſtri Franciſci Epiſcopi Tuſculani, S. R. E. Cardinalis De Claromonte, illarum partium noſtro de Latere Legati, qui ad eoſdem Petrum & Ludovicum non parvum gerit affectum, & veſtro nomine humiliter ſupplicatum extitit, ut hujuſmodi veſtris tam piis & honeſtis deſideriis annuere pro noſtri Paſtoralis Officii debito, de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur, qui Fideles quoſlibet, & præſertim ſub ſuavi Religionis jugo Domino famulantes, ad devotionem & venerationem illorum, qui Beati habentur, quantùm cum Deo poſſumus, libenter excitamus, ut illorum imitatores exiſtere valeant: veſtris in hac parte deſideriis piis, utpote ex magno devotionis fervore prodeuntibus, annuentes: Vobis quòd eorumdem Petri & Ludovici corpora & oſſa ex ſubterraneis locis in alia commodiora earumdem Eccleſiarum veſtrarum transferre, & ibidem venerabiliter collocare; & tam vos, quàm alii utriuſque ſexûs Fideles, eos pro veſtra & ipſorum ſpirituali conſolatione in veſtris Eccleſiis & Sacellis PRO BEATIS VENERARI, ſine incurſu alicujus demeriti, vel idololatriæ, ſeu conſcientiæ ſcrupulo, poſſitis & valeatis, ac ipſi poſſint & valeant, Auctoritate Apoſtolica, tenore Præſentium, de Apoſtolicæ Poteſtatis plenitudine concedimus pariter & indulgemus. Non intendimus propterea eoſdem Petrum & Ludovicum in Catalogum Sanctorum eſſe relatos, do-nec ſervatis debitis ſolemnitatibus in Sanctorum Canonizatione ſervari ſolitis, ad illorum Canonizationem deventum fuerit: Non obſtantibus Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcumque.* Sanctum illum Cardinalem rerum à ſe in Concilio Baſileenſi geſtarum Pœnitentiam egiſſe *Odoricus Raynaldus*, & alii iiſdem præjudiciis occupati ſcribunt. *Itaque*, inquit, *adoranda eſt divina miſericordia, quo exiguo temporis fluxu Ludovicum ipſum nefandi & perniciosiſſimi Schiſmatis authorem, propagatorem hereſeos, qui ex erronea conſcientia innumera mala in Dei Eccleſiam invexerat, ac tot annorum curſu in pertinacia obfirmatus, profanarat Sacramenta, pœnitentem ac reverſum in gremium Eccleſiæ, ad ſanctitatis culmen brevi evexerit.* Merum iſtud commentum eſt, & ſanè periculoſum. Cùm enim nullo monumento hujuſmodi Pœnitentia probetur, dicent adverſæ communionis homines, nefandi & perniciosiſſimi Schiſmatis authorem, Hæreſeos propagatorem, ab Eccleſia Romana Divis adſcriptum fuiſſe, quamvis Pœnitentiam Schiſmatis egerit nullam, nec hæreſim retractaverit. De iis enim quæ non ſunt, & quæ non apparent, idem judicium eſt. Quantò conſultiùs aſſeritur & veriùs, *Ludovicum* Cardinalem Arelatenſem nec Hæreticum nec Schiſmaticum fuiſſe: & eorum quæ in Synodo Baſileenſi geſſerat, ipſum non pœnituiſſe, quia nihil ſe egiſſe pœnitendum perſuaſus erat? Id confirmatur ex Synodi Lauſanenſis Decreto, quo Baſileenſes Patres ad *Nicolai V.* Obedientiam acceſſerunt, ipſum in Pontificem eligendo, quaſi Sede vacante. *Sancta hæc Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, votis dilectiſſimorum Eccleſiæ Filiorum, Ludovici S. Ceciliæ Arelatenſis, Ludovici Tituli S. Suſannæ de Vvarambone, &c. S. R. E. Presbyterorum Cardinalium, &c. præfatum dilectiſſimum Eccleſiæ Filium Thomam in Summum eligit Pontificem, nomine quo nunc appellatur, Nicolaum V. appellandum: útque pro Summo Pontifice habeatur, præſentis Decreti tenore ex certa ſcientia ſtatuit, & ordinat, & decernit, Juribus, Decretis, & Ordinationibus, etiam SACRI BASILEENSIS CONCILII, quibuſcumque non obſtantibus, quibus quoad hujuſmodi Actûs celebrationem volumus eſſe derogatum.* Hoc Decretum XIII. Kalendas Maii anno MCCCCXLIX. Authore *Ludovico* Cardinali Arelatenſi conditum eſt. In quo Baſileenſe Concilium, à quo & *Eugenius IV.* depoſitus, & *Felix* in ejus locum ſuffectus eodem Cardinali Præſide, *Sacrum* adhuc nominatur. Obiit autem *B. Ludovicus* Cardinalis Arelatenſis anno ſequenti die decima Septembris, nec de illo narratur, quòd tam brevi menſium ſexdecim intervallo dixerit aliquid vel fecerit, quod ullam de rebus in Synodo Baſileenſi geſtis Pœnitentiam teſtetur. Quod ſanè ſi dixiſſet vel feciſſet, *Clemens VII.* in Beatificationis Diplomate ut rem maximi ponderis commemoraſſet.

Odoricus Raynaldus refellitur.

VII. Obiit eodem anno pari ſanctitatis opinione *Amedeus* olim *Felix V.* in ſua Obedientia nuncupatus, quem & multis miraculis poſt obitum effulſiſſe *Philippus Bergomenſis*, & alii teſtantur. Lege *Monodum* in *Amedeo Pacifico*. Tam religioſum Principem Schiſmaticum fuiſſe qui dixerit, fateatur homines in Schiſmate Sanctos eſſe poſſe, & Deum ad eorum interceſſionem miracula patrare. An rurſus figmentum de *Amedei* Pœnitentia obtrudetur? Sed primus Pœnitentiæ gradus eſt agnoſcere & fateri peccatum. Nuſquam verò ſe peccaſſe agnovit *Amedeus* in eo quòd Pontificatum à Synodo Baſileen-

Amedei Cardinalis olim Felicis V. in ſua Obedientia nuncupati Sanctitas.

ſi

ſi poſt depoſitionem *Eugenii IV.* ſibi delatum ſuſcepiſſet, & novem annos geſſiſſet. Imò & ante abdicationem, omnia ſui Pontificatûs tempore geſta confirmavit, & ſe uno pacis Eccleſiaſticæ ſtudio Pontificatu cedere ſignificavit, quem bono animo, & *Univerſalis Eccleſia* (ut ait) *Baſilea in Spiritu Sancto legitimè congregata piis exhortationibus & ſanctis juſſionibus acceperat, ad ſuccurrendum Auctoritati Eccleſia ſuppreſſa: Non caducorum fragiliúmque bonorum, ſed communis ſalutis causâ* Sedem Apoſtolicam tenuiſſe: Non ut *praeeſſet*, ſed ut *prodeſſet*: Maximóſque labores ſubire voluiſſe *Solius veritatis manifeſtanda, Auctoritatiſque Sacrorum Generalium Conciliorum conſervanda gratiâ.* Sic loquitur in ipſo ceſſionis Diplomate dato Lauſanæ, die ſeptima Aprilis anno milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo-nono. Piiſſimi Principis charitati erga Eccleſiam, ſtudio pacis & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ quo Sereniſſimum ejus pectus flagrabat, teſtimonium perhibuit *Eugenius Quartus* antequam ab ipſo diſſideret, ut conſtat ex ejuſdem Pontificis Literis ad ipſius Celſitudinem datis anno MCCCCXXXV. *Cum ergo noverimus* (inquit) *tuam laudabilem affectionem, & bona opera impenſa circa Pacem Eccleſia, & Reformationem conſequendam; voluimus hoc notificare tua Excellentia, tanquam bono & devoto noſtro & Eccleſia filio, quem certi ſumus diligere noſtrum & Eccleſia ſtatum & honorem, &c.* Non eſt igitur audiendus *Odoricus Raynaldus*, qui Religioſiſſimum Principem convitiis proſcindit: *Defendit*, inquit, *aliquandiu Amedeus Pontificiam cauſam in Baſileenſi Concilio, at ubi Antipapatus ſpe titillari ſe ſivit, pracipuus Seditioſorum concitator & ſignifer Schiſmatis evaſit.* Nec audienda etiam probra, quibus idem Author Sacram Synodum Baſileenſem paſſim inſectatur Tom. XVII. Annalium Eccleſiaſticorum „quam Schiſmaticam, Conciliabulum, Conventiculum, quod Evangelicam doctrinam depravabat, & Eccleſiaſticam Monarchiam à „Domino conſtitutam evertebat, & Baſileenſes Patres *viros nequiſſimos* appellare non veretur in Epiſtola ipſa Dedicatoria ad Gallicanæ Eccleſiæ Clerum.

SCHOLION I.

Diſſertationis hujus Articulo III. Num. V. pag. 311. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Clerus Gallicanus ſub correctione Regis nonnulla decernit.*

R. Mera facti quæſtio. Id, tamen non aſſero, neque hæc mea propoſitio eſt: ſed ubi quædam retuli Baſileenſis Concilii Hiſtoriam ſpectantia, confeſtim addo: *Iſta conſtant ex inſtrumento cui titulus eſt:* AVISAMENTA *prolocuta per Dominos Pralatos, & alios Clerum Regni Francia & Delphinatus repraſentantes, qui Bituris convenerunt ad Mandatum Domini noſtri Regis, die XXVI Februarii 1432. prafati Domini noſtri Regis, & ſui Magni Conſilii beneplacito, voluntate & correctione in omnibus ſemper ſalvis* Quod ita ipſiſſimum Inſtrumentum citaverim, vitio verti mihi non debet, cùm editum ſit in Appendice prima Concilii Baſileenſis, Tom. XII. Conciliorum Editionis Labbeanæ, pag. 813.

SCHOLION II.

Eumdem Articulum, pag. 313. & 314. petit iſta Religioſorum Cenſorum nota: *Contemnit objectionem Turrecremata, & dicit, Ex his Decretis conſtare, Concilium habere auctoritatem ſupra Papam certum*

R. Joannis de Turrecremata objectiones non magni facio, *inanes objectiunculas* voco: Doctiſſimum & Religioſiſſimum Cardinalem cæteroquin veneror. Ex Con„cilii Conſtantienſis Decretis de auctoritate *cujuſcumque* „*Generalis Concilii*, ſupra Papam, Seſſione III Baſileen„ſis Concilii repetitis & confirmatis, & ex modo agen„di ejuſdem Concilii Baſileenſis luculentiſſimè probari „dixi, Decreta Concilii Conſtantienſis Seſſionibus IV. & V. de Synodi Generalis poteſtate immediatè à Chriſto „accepta, & auctoritate ſupra Romanum Pontificem, „non ad tempus duntaxat Schiſmatis reſtringi debere, „nec dubios tantùm Pontifices, ſed & veros ac legiti„mos, qualis erat Eugenius Quartus, ſpectare. Ita cen„ſent ſacra Facultas Pariſienſis, & Eccleſia Gallicana Cenſeant aliarum Nationum Theologi ut lubuerit, opinio eſt.

SCHOLION III.

Eumdem Articulum, Num. 17. pag. 338. ita perſtringit Cenſorius Indiculus: *Dogma Eccleſiaſticum appellat illud de auctoritate Concilii.*

R. Quod à duobus Conciliis Oecumenicis Conſtantienſi & Baſileenſi aſſertum ac declaratum cenſent ſacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana, *Dogma Eccleſiaſticum* appellare licuit: Fidei Dogma numquam dixi, nec eſſe cenſeo, ſed opinionem probabiliorem, & verbo Dei atque Traditioni magis conſonam. Ita cenſet Pariſienſis Academia, ad cujus ſententiam accedunt Viennenſis, Hertfordienſis, Cracovienſis & Colonienſis, plurimique omnium Ordinum & Nationum Doctores Catholici.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, Num. 19. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Si Papa ſit furioſus, poteſt ligari*, pag. 342.

R. Non mea, ſed Joannis Antiocheni Patriarchæ verba ſunt in Opuſculo oblato Concilio Baſileenſi, cujus Excerpta ſeu Fragmenta nonnulla ad illuſtrandam Hiſtoriam retuli, Baronium, Odoricum Raynaldum & alios Scriptores imitatus, qui Fragmenta ſimilium Tractatuum in ſuos Annales Eccleſiaſticos tranſcripſerunt. Cæterùm qui Romanum Pontificem in phreneſim vel dementiam, ut in alios morbos, quibus in hoc mortali corpore obnoxii ſumus, incidere poſſe negaverit, ſe ridendum omnibus exponet.

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 345. Edit 1. Num. 21. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *In Generalibus Conciliis examinantur judicata à Papa.*

R. *Nicolai de Cuſa*, poſtea S. R. E. Cardinalis propoſitio eſt, quam probat Libro II. *De Catholica Concordantia*, Cap. XVII. Hiſtoricè porro à me refertur eo loci.

SCHOLION VI.

In eodem Articulo, Num. 37. pag. 366. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Ex revocatione Bulla*, DEUS NOVIT, *ſequitur Eugenium Quartum revocaſſe ſententiam ſuam de auctoritate Conciliorum.*

R. Immò ſequitur (ut obſervavi) ipſum revocaſſe hanc propoſitionem in eadem Bulla aſſertam: *Super omnia Concilia habet poteſtatem Papa.* Facti quæſtio eſt, cujus veritatem probavi.

SCHOLION VII.

In eodem Articulo, Num. 54. pag. 395. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Concilium Generale poteſt concedere Indulgentias.*

R. *Poteſtatem conferende Indulgentias à Chriſto Eccleſia conceſſam*, Dogma Fidei eſt, ex Concilio Tridentino Seſſione XXV. Cap. XXI. Synodus porro generalis in Spiritu Sancto legitimè congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentat: Indulgentias itaque concedere poteſt. Major & minor ſunt propoſitiones Fidei, ex quibus neceſſariò ſequitur concluſio.

SCHOLION VIII.

Diſſertationis ejuſdem Articulum Quartum, pag. 415. his verbis perſtringunt Religioſi Cenſores: *Cenſurâ afficit negantes Concilium ſupra Papam.*

R. Non meum privatum, ſed ſacræ Facultatis Pariſienſis de illa opinione judicium expono. *Illos*, inquam, *qui Concilia Generalia auctoritatem à Chriſto immediatè non accipere, & ſummo Pontifice ſubeſſe aſſerunt, à doctrina Sacra Scriptura & Traditionis, ab Eccleſia in Concilio Conſtantienſi congregata ſenſu aberrare cenſemus: Hareticos tamen non dicimus.* Dogma Fidei eſſe non dico, quòd

Concilium Generale ſit Romano Pontifice ſuperius: opinionem dumtaxat eſſe agnoſco; ſed probabiliorem, Sacræ Scripturæ ac Traditioni magis conſonam, Concilii Conſtantienſis Decretis firmatam eſſe, cenſent Theologi Pariſienſes: neque contrariam opinionem in iſta Academia tueri licet. Ab aliarum tamen gentium Theologis pleriſque ſalva fide propugnatur: ejuſque Defenſores complector ut fratres, & ſi Dignitate aliquâ ſint ornati, ut Patres veneror.

SCHOLION IX.

Ejuſdem Articuli, pag. 419 Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Felix V. non ceſſit Pontificatu, quòd conſeret ſe non eſſe legitimè electum*

B R. Mera facti quæſtio eſt *Felicem V.* non cauſæ diffidentiâ, ſed pacis Eccleſiaſticæ ſtudio abdicaſſe, firmis argumentis demonſtro, ex triplici illius Diplomate petitis. Verumtamen Amedeum, Felicem V. nuncupatum, numquam verum ac legitimum Pontificem fuiſſe cenſeo, & Eugenii Quarti depoſitionem canonicam & juſtam non fuiſſe, nec pro tali habitam à Gallis ipſis & à Rege Chriſtianiſſimo, qui ipſum Eugenium ut verum legitimumque ac ſummum Pontificem ſemper coluerunt.

SCHOLION X.

C In eodem Articulo, Num. 7. pag. 428 Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Synodus Lauſanenſis elegit Papam Nicolaum poſt ceſſionem Felicis, quia ſentiebat Concilium eſſe ſupra Papam*

R. Quòd Synodus Lauſanenſis *Nicolaum V.* non elegerit niſi poſt abdicationem *Felicis*, cùm ex fideli relatione accepiſſet ipſum tenere Dogmata in Conciliis Conſtantienſi & Baſileenſi conſtituta & declarata de Conciliorum Generalium auctoritate à Chriſto immediatè accepta, & quæ Romani Pontificis auctoritate ſuperior ſit, Hiſtoriæ res eſt, ex Diplomate Lauſanenſis Concilii comperta, quod incipit: *Multis ab annis.*

SCHOLION XI.

D In eodem Articulo, Num. 15. pag. 443. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Quæ dixit Eugenius pro ſua auctoritate ſupra Concilium, non fuerunt ab Eccleſia acceptata.*

„ R. Si quid *Eugenius* adversùs Decreta Conciliorum „ Conſtantienſis & Baſileenſis de Concilii Generalis auctoritate ſupra Pontificem ſenſerit, dixerit, vel ſcripſerit, „ id ab Eccleſia univerſa receptum & probatum non „ fuiſſe ſcripſi. Facti quæſtio eſt: cujus veritatem probavi eo quòd Eccleſiæ Gallicana & Germanica in antiqua ſententia de ſubjectione Romani Pontificis Conciliorum Generalium auctoritati in Conciliis Conſtantienſi & Baſileenſi declarata & firmata permanſerint, quòd in eadem perſeveraverint Patres Baſileenſes, quando pacem cum Nicolao V. fecerunt, quòd in eadem fuerit ipſe Nicolaus V. nec eam ſibi tribui moleſtè tulerit, ut conſtat ex Decreto Concilii Lauſanenſis, quo ipſum Patres Synodi Baſileenſis Lauſanæ congregati in ſummum E Pontificem eligunt.

SCHOLION XII.

In eodem Articulo, Num XVI. pag. 445. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Eccleſia Gallicana & Academia Pariſienſis non ſentiunt Concilium Lateranenſe ſub Leone X. fuiſſe Oecumenicum, quia conſtabat ex ſolis 89. Epiſcopis, maximam partem Italis.*

R. Hiſtoriæ res eſt. Quid ea de re Gallicana Eccleſia & Academia Parienſis ſentiant, meliùs novimus quàm extranei. Ad fidem non pertinere quòd Concilium Lateranenſe ſub Leone X. ſit Oecumenicum: Varias eſſe ea F de re Catholicorum opiniones, fatentur *Bellarminus* Cardinalis Lib. II. *De Conciliorum Auctoritate*, Cap. XIII. & *Andreas Duvallius* Doctor & Profeſſor Sorbonicus IV. Parte Libri *De ſuprema poteſtate Papæ*, Quæſt. VII.

SCHOLION XIII.

Eumdem Articulum, Num. XVIII. pag. 454. his verbis perſtringit Cenſorius Indiculus: *Vide quæ immodeſtè dicit de Pio II. priorem ſententiam retractante.*

R. *Pium II.* priorem non retractaſſe ſententiam, ex „ ipſius verbis oſtendi. Si quid aliud ſenſerit, rationi- „ bus ſuis conſuluiſſe & humani aliquid paſſum eſſe dixi,

A „ qui veritatem de ſuprema Conciliorum Generalium auctoritate, quam in minoribus conſtitutus, cum viris totius Orbis Chriſtiani doctiſſimis, & Oecumenica Synodo egregiè defenderat, nec abjecerat factus Cardi- “ nalis, ſtatim atque creatus eſt Pontifex, abſque exa- “ mine deſeruerit, ejuraveritque. Hypothetica reſpon- “ ſio eſt dumtaxat; hypotheſis veritatem non admittit. Hiſtoricos immodeſtiæ arguere minùs æquum videtur, quoties aliquid humani in Pontificibus infirmitate circumdatis notant. Vix aliquis Theologorum Pariſienſium modeſtiùs reſponderet objectioni ex Pii II. Retractatione petitæ.

SCHOLION XIV.

Diſſertationis ejuſdem Articulum V. Num XI. pag. 477. Religioſi Cenſores his verbis perſtringunt: *Vocat Baſileenſe Concilium poſt depoſitionem Eugenii, à quo tempore deſiit quòd deſiit eſſe Concilium*

R. Baſileenſe Concilium poſt tranſlationem factam Ferrariam ab *Eugenio Quarto* Oecumenicum ampliùs non fuiſſe cenſeo. Concilium tamen ſemper fuit. Uſus præterea & modus communis loquendi veræ ſententiæ non præjudicat. Loquendum cum multis, ſentiendum cum paucis.

SCHOLION XV.

C Eumdem locum his verbis perſtringit Cenſorius Indiculus: *Vocat pium & ſalubre Decretum de Conceptione Beatæ Virginis.*

R. Tametſi Baſileenſe Concilium tunc Oecumenicum non fuiſſe ſentiam, cùm Decretum edidit de Immaculata Deiparæ Virginis Matris Conceptione, illud tamen Decretum *pium & ſalutare* meritò vocavi, quòd piam & Eccleſiaſticam ſententiam de Immunitate Sanctiſſimæ Virginis Matris Dei ab originali peccato promovit, adeoque firmavit, ut Academia Parienſis in juramento quo ſuos alumnos ad ejus defenſionem adſtringit, Decretum illud commemoret; illudque laudet ac inviolabiliter obſervari jubeat Avenionenſe Concilium anno 1457. celebratum Præſide *Petro de Fuxo* S. R. E. Cardinali, Epiſcopo Albanenſi, & Avenionenſi Legato. De- D cretum illud per ſe ſpectatum nemo *pium & ſalutare* eſſe negaverit, niſi publicæ pietatis & devotionis Fidelium erga Deiparæ Virginis Immaculatam Conceptionem hoſtis. Piam tamen illam opinionem Dogma Fidei eſſe, nec ſcripſi, nec cenſeo, nec ut talem definivit Synodus Baſileenſis.

SCHOLION XVI.

Eumdem Articulum, Num XVIII. pag. 480. his verbis perſtringunt Religioſi Cenſores: *Laudat Legatos Baſileenſis Concilii.*

R. Quidni laudentur viri in multis laude digni, ob eruditionem, eloquentiam, in rebus agendis induſtriam, zelum, &c. Licèt ob nimium fortè propriæ ſententiæ amorem reprehenſioni obnoxii? Legatos tamen illos eo loc non laudo, ſed ſuis dumtaxat nominibus appello.

E

SCHOLION XVII.

Eumdem Articulum, Num. XIX. pag. 484. ſpectat Cenſoria hæc animadverſio: *Nota cenſuram propoſitionis quartæ.*

R. Propoſitio quarta Oratorum Eugenii IV. ad Principes Germaniæ contra Baſileenſe Concilium, hæc erat: *Papam omnibus Chriſtianis præeſſe, & ita Concilio Generali, ut illi poteſtatem tribuat.* De hac propoſitione ita cenſeo: *Prima pars propoſitionis Dogma Fidei eſt*: Romanum ſcilicet Pontificem Chriſtianis omnibus præeſſe: *Altera, error eſt Scripturæ Sacræ & Traditioni contrarius*; ſcilicet, F Summum Pontificem ita præeſſe Concilio Generali, ut illi poteſtatem tribuat. Præeſt quidem Epiſcopis in Concilio Generali congregatis, *ut membris caput*; ſed non ita præeſt ut Concilio tribuat auctoritatem. Illam enim immediatè à Chriſto habet Generale Concilium, ex quo legitimè convocatum & congregatum eſt in Spiritu Sancto, cùm Eccleſiam univerſalem repræſentet, cujus auctoritas & poteſtas non eſt à Romano Pontifice, ſicut nec Summi Pontificis auctoritas ab Eccleſia, ſed à Chriſto immediatè accepta eſt. Ita cenſet *Dominicus Soto*, Tridentini Concilii celebris Theologus in quartum Sententiarum Diſt. XX. Quæſtione I. Articulo IV. *Qui à parte Concilii pugnant*, inquit, *dicunt Papam à Concilio recipere poteſtatem; Cardinales verò etiam Turrecremata & Cajetanus è converſo, quòd Concilium illam recipit à Papa. Sed certè utrumque,*

utrumque (*ut ſub correctione Eccleſiæ & peritiorum dixerim*) *falſum apparet. Prior enim opinio ſatis eſt oppugnata; ſed nec poſterior cenſetur vera: quoniam Epiſcopi, & qui legitimæ ſunt perſonæ Concilii legitimè congregati, præſidente Papa aut ejus Legatis, eo ipſo quòd ſunt Epiſcopi, per ſe habent, dum publica auctoritate congregantur, auctoritatem Eccleſiæ, ſicut Senatores in Senatu. Quare nullâ alia indigent Papæ auctoritate, niſi quòd ipſe ſit Præſes, tanquam caput: Non quòd illi Epiſcopi ſint tanquam Procuratores totius Eccleſiæ recipientes auctoritatem à toto populo, ſed per auctoritatem Epiſcopalem, quam à Chriſto ſuſceperunt, dum publico nomine habent auctoritatem; quibus Spiritus Sanctus ut errare nequeant, aſſiſtit. ..... Non ergo aliter Concilium habet auctoritatem à Summo Pontifice, quàm quòd Epiſcopi creantur ab ipſo: & è contrario, ſi aliqua ratione Concilium eſt ſupra Papam, non eſt quòd ipſe à Concilio ullam recipiat auctoritatem, ſed quia omne membrum, etiam caput, eſt pars totius; & ideo tenetur ſtare Decreto & Sententiæ totius.* Hæc Dominicus Soto.

SCHOLION XVIII.

Articulum ſextum, Num. 12. pag. 507. his verbis perſtringunt Religioſi Cenſores: *Quaſdam Declarationes Academiarum vocat Oracula.*

R. Reſponſa ex ſacris Literis & Traditione data, ſeu quæ ad Regulas illas divinas diriguntur, quidni Oracula dicere liceat? Oracula ſunt Sapientum, Oracula metaphoricè, non propriè. Eſt enim Oraculum propriè Numinis reſponſum, ſive ſermo inſtinctu & afflatu divino editus: at impropriè Oracula vocantur & Reſcripta Principum, paſſim in Codice, & ſapientum dicta, virorumque eloquentiſſimorum Orationes; unde Ciceronianum illud: *Ex Oraculo dicere.* Denique Academiarum celeberrimarum declarationes Oracula non vocavi eo ſenſu quo Generalis Concilii & Sedis Apoſtolicæ Definitiones & Decreta Oracula vocantur, quaſi Spiritus Sanctus per os Doctorum eo modo loquatur, quo modo loquitur per os Conciliorum vel Summorum Pontificum proponentium fidelibus omnibus quid credere debeant EX CATHEDRA, *in qua Sanctus Petrus vivit & præſidet, & præſtat quærentibus Fidei veritatem*; ut loquitur S. Petrus Chryſologus.

Reſponſa Theologorum & Academiarum Declarationes in his quæ ad ſacram doctrinam pertinent, non ſunt auctoritatis inconcuſſæ, ſicut nec Juriſperitorum reſponſa in controverſiis Juris. Juris quæſtiones finit auctoritas Principis, qui ſenſum Legis pro poteſtate exponit: ita quæſtiones fidei, & facti juris, pro poteſtate finiunt Concilium vel Summus Pontifex & *Eccleſia Romana fidelium omnium Mater & Magiſtra, in firmiſſima Petri Chriſti Vicarii confeſſione fundata, ad quam velut ad univerſalem Regulam Catholicæ veritatis pertinet approbatio & reprobatio doctrinarum, declaratio dubiorum, determinatio tenendorum, & confutatio errorum*, ut loquitur Eccleſia & Academia Pariſienſis, ſive *Stephanus* Pariſienſis Epiſcopus in Literis pro *S. Thomæ Aquinatis* doctrina vindicanda editis de conſilio venerabilium virorum Decani & Capituli Pariſienſis, & Venerabilis P. D. Guillelmi Archiepiſcopi Vienneuſis, Sacræ Theologiæ Profeſſoris, aliorumque XXIII. Magiſtrorum in Theologia, necnon triginta novem Baccalaureorum, anno milleſimo ter centeſimo vigeſimo quarto.

SCHOLION XIX.

In eodem Articulo, Num. XII. pag. 509. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa, in quantum ſummus Paſtor, non eſt ab Eccleſia in Concilio judicandus; ſed propter delictum, ratione cujus fit inferior.*

R. Non mea, ſed *Dionyſii Carthuſiani* verba ſunt, in Lib. *De Auctoritate Papæ & Generalis Concilii*, Articulo x.

SCHOLION XX.

Eumdem Articulum, Num. XIII. pag. 510. petit animadverſio iſta Indiculi Cenſorii: *Valde nota quæ dicit de Toſtato, qui ſcripſit pro Auctoritate Concilii, cujus omnia Opera non ſunt prohibita, neque judicatus eſt Epiſcopatu indignus.*

R. Facti & Hiſtoriæ res eſt.

SCHOLION XXI.

Diſſertationis ejuſdem Articulo VII. pag. 523. Religioſi Cenſores has propoſitiones notant: *Graves erant præſumptiones contra Eugenium... Concilium erravit in facto.*

R. In quo poſitæ fuerint præſumptiones illæ, quæ viros doctiſſimos & integerrimos affecerunt ac moverunt, continenter explico, quòd nimirum Synodum Oecumenicam A abſque ejuſdem conſenſu diſſolviſſet, ejuſque Decretis parere recuſaſſet. Quid autem de illis præſumptionibus ſentiam, patet ex eo quod ibidem aſſero & propugno, *Innocentem fuiſſe Eugenium Quartum, nec juſtam fuiſſe ejus exauctorationem, nec Felicis Canonicam electionem*, & Synodum Baſileenſem in facto erraſſe. Synodum etiam Baſileenſem jure tandem diſſolutam & translatam cenſeo: unde Florentinum Concilium ut Oecumenicum agnoſco & veneror.

SCHOLION XXII.

Ejuſdem Articuli pag. 531. Religioſi Cenſores hanc B propoſitionem notant: *Gallia omnia Decreta Concilii Baſileenſis ſuſcepit, præter depoſitionem Eugenii*

R. Mera facti quæſtio. Non ita tamen ſcripſi; ſed: *Rex* Carolus VII. *Baſileenſe Concilium legitimum ſemper agnoverat, Decreta illius omnia, præter ea quæ Eugenii depoſitionem ſpectabant, vel ad eam tendebant, approbaverat & ſuſceperat.* Id ex Comitiis Biturigenſibus ſub Carolo VII. anno 1438. habitis certum eſt. Vir clariſſimus *Franciſcus Feu* Doctor Theologus Pariſienſis & Parochiæ SS. Gervaſii & Protaſii in Regia Urbe Paſtor, in Tractatu Theologico *De Peccatis*, nuper edito, Quæſt. IV. Art. II. loquens de Synodi Baſileenſis Decreto pro Conceptione Immaculata Deiparæ Virginis edito Seſſione trigeſima ſexta, Synodum Baſileenſem tunc etiam Oecumenicam fuiſſe propugnat. *Non eſt*, inquit, *potior ratio, cur poſterioribus illis Seſſionibus detrahatur obſequium, quam prioribus; alioquin nihil certâ auctoritate definitum erit apud Catholicos; ſed apud eos valebit hoc Tichonii Donatiſtæ* C *effatum: QUOD VOLUMUS ALIUD NOS SANCTUM EST. Eadem enim eſt Synodus, eodem Spiritu Sancto Authore continuata, indeſinenter Eccleſiæ commodis & doctrinæ integritati conſulens; cui, ut Oecumenico Concilio, in omni parte acceſſit Eccleſiarum, præſertim verò Gallicanæ conſenſus.* Hæc Vir Doctiſſimus, cui hac in re non aſſentior; Synodum enim Baſileenſem poſt vigeſimam quintam Seſſionem, & maximè poſtquam Tranſlatio Concilii Ferrariam ab Eugenio facta promulgata eſt; & Eugenii Quarti Legati receſſerunt cum Patribus qui ipſi Eugenio adhærebant & ejus Decreto obtemperabant, ex quo denique in Summum Pontificem agere cœpit, Oecumenicam eſſe deſiiſſe cenſeo, & probavi Articulo III. Num. XXI. D ipſique in hac parte acceſſiſſe Eccleſiarum conſenſum falſum eſt, cùm Hiſpaniæ, Germaniæ, & Italiæ Eccleſiæ contra omnia in Baſileenſi Concilio poſt vigeſimam quintam Seſſionem gerenda apertè reclamaverint, nec illam deinceps pro Oecumenicâ habuerit Eccleſia Romana cæterarum Mater & Magiſtra, nec Summus Pontifex Eccleſiæ Caput: Nec poſſit dici, *Bene geſta Synodus, quam Sedes Apoſtolica non comprobavit*; ut ſcribit *Gelaſius I.* ad Epiſcopos Dardaniæ.

SCHOLION XXIII.

Eumdem Articulum, Num. v. pag. 531. petit Cenſoria hæc Animadverſio: *Pro magno argumento concludit, non fuiſſe Schiſmaticum Concilium, quia aliàs Carolus VII. fuiſſet Schiſmaticus. Quid ſi id concederetur?*

E R. Hæc una & præcipua ratio mea non eſt. Patres, inquam, Baſileenſes & eorum obedientia, non renuebant pertinaciter ſubeſſe Romano Pontifici, ſed Eugenio ab Oecumenica Synodo (ut ipſi quidem falsò perſuaſum habebant) legitimè exauctorato; & Felici V. quem ritè & canonicè electum arbitrabantur, obedientiam exhibebant: Romanam Eccleſiam & Sedem Apoſtolicam venerabantur; eique adhærebant: De perſonis tantùm lis erat: & nihilominus communione jungebantur cum Eccleſia Gallicana & aliis, quæ Eugenium ceu verum Pontificem colebant. Schiſma igitur perfectum non erat ejuſmodi diſſidium. Nam *Schiſmatici* propriè dicuntur, *qui propria ſponte & intentione ſe ab Eccleſiæ unitate ſeparant, quæ eſt unitas principalis*. Quod F *S. Thomæ* principium eſt initio Articuli poſitum. Addidi: *Alioqui & Carolus VII. Rex Chriſtianiſſimus Schiſmatis reus fuiſſet:* Quid, inquiunt Cenſores, ſi id concederetur? Rationem, quæſo, ſuam conſulant Religioſi illi Viri. Carolus VII. Eugenium IV. & Nicolaum V. ceu Pontifices Maximos veros & legitimos ſemper agnovit; coluit, in eorum communione permanſit. Ejus Majeſtati Chriſtianiſſimæ ob pacem Eccleſiæ reſtitutam Nicolaus V. gratulatus eſt, illi plurimum debere Sedem Apoſtolicam declaravit. Regem cum Eccleſia Romana & legitimis Pontificibus communione conjunctum, & quicum Pontifices legitimi non ſolùm communicaverunt, ſed & ejus Majeſtati ob confectum pacis Eccleſiaſticæ negotium ſe devinctiſſimos profeſſi ſunt, Schiſmaticumne dicent Religioſi Cenſores?

DISSERTATIO IX.

DE ANNATIS.

Ad Decreta Concilii Baſileenſis Seſſionibus XII. & XXI.

DE Annatis Opuſcula duò ſcripſi annis ab hinc decem ſub titulo Animadverſionum in Librum M. *Joannis Launoii* Theologi Pariſienſis *De Veneranda Romanæ Eccleſiæ Traditione crica Simoniam*, quo Annatas ipſas velut execrandum Simoniæ genus perſtrinxerat. Verùm jam diſtractis à longo tempore horum Opuſculorum exemplaribus omnibus c hoc argumentum retractare viſum eſt alia methodo, non alio tamen animo, quàm Annatas, ut olim, à ſimoniaca labe vindicandi.

ARTICULUS I.

Annatarum Origo explicatur.

I. EPiſcopos & Abbates quoſdam, ſeu conſuetudine, ſeu privilegio fultos, Annatas Beneficiorum ad ſuas Diœceſes vel Cœnobia pertinentium exegiſſe ac percepiſſe, jam inde à duodecimo ſeculo, Eccleſiaſtica Monumenta teſtantur. *Stephanus* Abbas *S. Genovefæ*, deinde Tornacenſis Epiſcopus, Epiſtola LXXXIII. Editionis P. *Du Molinet*, apud Remenſem Archiepiſcopum conqueritur de Epiſcopo Sueſſionenſi, qui Beneficii cujuſdam Annatam ſibi reſervaverat. *Beneficium illud*, inquit, *quod idem G. per Laudunenſem Archidiaconum à Domino Sueſſionenſi Epiſcopo obtinuit, idem Epiſcopus ex magna parte detruncat, meſſem hujus anni auferens, ut qui de Altario manducare debuerat, juxta Altarium mendicare compellatur.*

II. Anno MCXXVI. *Petrus* Bellovacenſis Epiſcopus, præſente Archiepiſcopo Lugdunenſi Sedis Apoſtolicæ Legato, cùm ſui Capituli conſenſu, Annatas omnium Præbendarum Cathedralis Eccleſiæ ſuæ vacaturarum Canonicis Regularibus Eccleſiæ Bellovacenſis *S. Quintini* conceſſit, ut conſtat ex Codicillis, Tom. II. Galliæ Chriſtianæ, pag. 385. editis: *Conceſſi*, inquit, *Canonicis, qui ſub Regulari Diſciplina militant Deo in Eccleſia B. Quintini, & eorum Succeſſoribus in perpetuum, ut deinceps unius anni ſpatio habeant & quotidiè poſſideant reditus ſingularum Præbendarum jam dictæ Eccleſiæ B. Petri, quàm citiùs vel ejuſdem Eccleſiæ quiſque Canonicus ab hac vita moriendo deceſſerit, vel alicubi ad ſanctioris vitæ ſe conferens Eccleſiam, Præbendam ſua omninò reliquerit.*

III. Capitulum Inſignis Eccleſiæ Pariſienſis Annatas omnium Præbendarum ſuarum vacantium Pariſienſi Canonicorum Regularium *S. Victoris* Abbatiæ contulerat, ídque júris Pontificis Diplomatibus ipſi fuerat confirmatum, teſte *Stephano Tornacenſi* Epiſtola CLV. ad Summum Pontificem data. *Sanè*, inquit, *Præbendarum Pariſienſium Annalia, Eccleſiæ S. Victoris ex integro deberi, & ipſius Eccleſiæ Pariſienſis tam Epiſcopi quàm Capituli authenticum Reſcriptum teſtatur; & Sanctorum Romanorum Pontificum Privilegia confirmant, & plus quàm longiſſimi temporis præſcriptio Civili ſimul & Canonico Jure clamat. Sancta etiam Paternitas veſtra per diſcretionem & ſcientiam Vobis & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ à Deo datam, illius verbi, quod in Privilegio continetur, ſcilicet ex integro, interpretationem ſcripſiſtis, & viris prudentibus Atrebatenſi & Ambianenſi Epiſcopis, & Abbati Pruliacenſi, non cognitionem miſiſtis, ſed executionem.* Ejuſdem Abbatiæ *S. Victoris* Necrologium IV. Kalendas Auguſti, teſtatur *Stephanum* Parienſem Epiſcopum Victorinis Canonicis attribuiſſe Annatas omnium Præbendarum vacantium in Eccleſia Cathedrali *S. Mariæ*, necnon in Eccleſiis *S. Marcelli, S. Germani Autiſiodorenſis*, & *S. Martini de Campellis.*

IV. Anno MCXXXV. *Guarinus* Ambianenſis Epiſcopus Collegium Canonicorum Regularium *S. Auguſtini* inſtituit, cui Annatas omnium Præbendarum Cathedralis Eccleſiæ ſuæ, & Collegiatæ *S. Acheoli* attribuit, ut probat Inſtrumentum editum Tom. XII. *Spicilegii*, pag. 160.

V. Cantuarienſis Archiepiſcopus olim Annatis omnium Diœceſeos ſuæ Beneficiorum ex Pontificio Privilegio fruebatur, ut refert *Matthæus Paris* in Hiſtoria Anglicana ad annum MCCXLVI. *In univerſorum*, inquit, *& ſingulorum Patronorum Eccleſiarum Angliæ præjudicium non modicum & gravamen, his diebus Domino Cantuarienſi conceſſum eſt, ut obventiones ſive fructus unius anni Beneficiorum, quæ vacare contigerit in Provincia Cantuarienſi, eidem Domino Cantuarienſi conferantur.*

VI. *Honorius III.* Pontifex Maximus, Cap. *Tua nobis*, Tit. *De Verborum ſignificatione*, Lib. V. Decretalium, Tolonenſi Epiſcopo duas Annatas Beneficiorum in ea Diœceſi vacantium, ad diluendum æs alienum quod contraxerat, indulſit. *Cùm tibi, pro revelatione oneris debitorum duxerimus indulgendum, ut fructus Beneficiorum, quæ interim in Diœceſi tua vacare contigerit, tibi liceat biennio retinere: quidam Apoſtolicæ gratiæ Privilegium ſiniſtra interpretatione reſtringere molientes, aſſerunt Præbendas, & majora Beneficia nequaquam Beneficiorum nomine contineri... Nos igitur Auctoritate præſentium declaramus, quòd in hoc caſu Præbendæ, ac alia Beneficia, generali Beneficiorum nomine continentur.*

VII. Eamdem gratiam ad quinquennium alteri Epiſcopo conceſſit *Bonifacius VIII.* ut conſtat ex Cap. *Si propter*, Tit. *De Reſcriptis*, in Sexto. *Si propter tua debita perſolvenda fructus Beneficiorum primi anni, quæ in tua vacabunt Diœceſi, tibi (non obſtantibus quibuſlibet Conſuetudinibus, Privilegiis, vel Statutis, per quæ noſtra impediri poſſet conceſſio) uſque ad quinquennium de ſpeciali gratia concedimus: intentionis noſtræ nequaquam exiſtit, ſi fructus hujuſmodi Eccleſiæ tuæ fabricæ, vel alteri uſui, ſeu cuicumque ſingulari perſonæ, de ſpeciali conſuetudine, Privilegio, vel Statuto forſitan debeantur: quòd eis per conceſſionem ipſam (niſi hoc expreſſè caveatur in ea) præjudicium aliquod generetur.* Cæterùm Cap. *Præſenti*, Tit. *De Officio Ordinarii*, Dignitatum, Perſonatuum, Prioratuum, vel Eccleſiarum quarumcumque, Epiſcopis, Abbatibus, aut aliis Prælatis ſubjectarum bona *vacationis tempore obvenientia in Eccleſiarum utilitatem expendi, vel futuris Succeſſoribus debere fideliter reſervari* declarat: *niſi de ſpeciali Privilegio vel conſuetudine jam præſcripta legitimè, ſeu alia cauſa rationabili*, iiſdem Prælatis *competere dignoſcatur.* Quidam igitur Epiſcopi & Abbates, ſeu alii Prælati, Seculares vel Regulares, Beneficiorum ad ſuam collationem, præſentationem, vel

vel cuſtodiam pertinentium Annatis, vacationis A tempore fruebantur, ex Privilegio, vel conſuetudine, ſeu alia ratione legitima. Hoc abuſi Privilegio Prælati, Abbates interdum & Priores, alioſve Beneficiatos, ſuis privabant Beneficiis, ut Annatis fruerentur, ut diſcimus ex Clementina, *Frequent*, Tit. *De Exceſſibus Prælatorum*, cujus hæc ſunt verba: *Præterea interdum injuſtè Abbates, Priores, ac alios Beneficiatos, Beneficiis ſuis privant, ut ſic fructus Beneficiorum illorum percipere valeant primo anno, prætextu Privilegii, quod aſſerunt ſe habere, quòd uſque ad certum tempus* B *fructus Beneficiorum vacantium poſſunt percipere primi anni.*

VIII. Anno MCCCV. *Clemens V. videns inſatiabilem quorumdam Epiſcoporum Angliæ avaritiam, importunè poſtulantium primas vacantes Eccleſias per annum in ſuis Diœceſibus ſibi concedi, advertenſque quia quod poſtulat inferior, poteſt & Superior, appropriavit ſibi ipſi per biennium omnes proventus de primò vacantibus in Anglia; videlicet de primo anno primos fructus, tam de Epiſcopatibus, Abbatiis, Prioratibus, Præbendis, Rectoriis, & Vicariis, quàm de cæteris minutis Beneficiis.* Ita refert *Matthæus Vveſtmonaſterienſis*, idémque nar- C rat *Vvalſinghamus*, in *Ypodigmate Neuſtriæ*. Sed pro biennio triennium ſcribit. Ante *Clementem V.* non legimus Romanos Pontifices Annatas exegiſſe. Primus ille exegit, non in perpetuum, ſed ad breve tempus, non in Eccleſia univerſa, ſed in Eccleſia tantùm Anglicana.

IX. Conſuetudo tamen jam olim in Curiam Romanam irrepſerat, ut qui conſecrarentur Epiſcopi, vel benedicerentur Abbates, certam pecuniæ ſummam conferre tenerentur, inter Summum Pontificem & Cardinales dividendam. Adversùs quam conſuetudinem *Guillelmus Durandus* D Mimatenſis Epiſcopus, in egregio illo Opere quod *De Modo Concilii Generalis celebrandi* edidit paulò ante Concilium Viennenſe, hæc habet, P. II. Rubrica XX. *Cùm illa Decreta in quibus agitur de Simonia, in Novo & Veteri Teſtamento, in Conciliis à Sanctis Patribus & Romanis Pontificibus damnata, non ſerventur; & maximè in Curia Romana, in qua etiam Cœtus Dominorum Cardinalium vult habere unà cum Domino Papa certam portionem à Prælatis, qui promoventur ibidem; videretur ſuper hoc maximè providendum. Nam hæc Hæreſis maximè corrumpit Eccleſiam univerſalem, &* E *univerſos populos: & proviſa remedia jam pro nihilo reputantur, cùm in Curia Romana publicè contrarium fiat, ac ſi non eſſet peccatum committere Simoniam; vel ſi dare vel accipere poſt, non eſſet idem ſicut dare vel accipere ante.* I. Quæſt. I. *Eos.* Cap. *Si quis Præbendas*, & Cap. *Si quis objecerit*, & eadem Cauſa, Quæſt. III. Cap. *Salvator.* Non modicam pecuniæ ſummam ſolvebant Epiſcopi Summo Pontifici & Cardinalibus, non quidem pro Conſecrationis munere, ſed nomine Honorarii. Refert enim *Rogerius de Hoveden* Rerum Anglicanarum Scriptor, Epiſcopum Cenomanenſem anno circiter milleſimo centeſimo nonageſimo dediſſe pro ſua Ordinatione ſeptingentas marcas F argenti. Reditus ut plurimùm annuus ei rei deſtinabatur, teſte *Hoſtienſi*, qui circa annum MCCLX. florebat in Cap. *Inter cætera. De Officio Ordinarii.* Hoc verò Annatæ genus ſoli illi perſolvebant Epiſcopi, qui Conſecrationis munus Romæ percipiebant: quod in Epiſcopis Provinciarum diſſitarum tunc tantùm contingebat, quando circa eorum electiones lis movebatur, ob quam cogebatur Electus Romam proficiſci, ubi, evictâ causâ, conſectabatur.

X. At novum Annatarum genus invexit *Joannes XXII.* tributum ſcilicet annuum ex omnibus Beneficiis non electivis exigendum, ad ſubveniendum neceſſitatibus Eccleſiæ Romanæ, atque ob eam cauſam reſervavit uſque ad triennium fructus omnium Præbendarum, Eccleſiarum Parochialium, & Capellarum, quæ intra illud temporis ſpatium vacarent, ut patet ex ejus Conſtitutione, *Cum nonnullæ*, III. Lib. Extravagantium Communium, Tit. *De Præbendis & Dignitatibus*, cujus hæc ſunt verba: *Cùm nonnullæ Eccleſiaſticæ Perſonæ in Cathedralibus Eccleſiis Canonicatus, Præbendas, Dignitates, Perſonatus & Officia, ac alia Beneficia Eccleſiaſtica obtinentes, revocare conentur in dubium, an fructus, reditus, & proventus primi anni Beneficiorum Eccleſiaſticorum, etiam vacantium, & quæ in diverſis orbis partibus, uſque ad triennium vacare contingeret, quos pro Eccleſiæ Romanæ neceſſitatibus per noſtras ſub certa forma Literas duximus reſervandos, juxta tenorem Literarum ipſarum Cameræ noſtræ ſolvere teneantur, præſertim cùm Archiepiſcopales & Epiſcopales Eccleſiæ, ac Regulares Abbatiæ, ab hujuſmodi ſolutione fructuum (ut dicunt) in dictis Literis eximantur: Nos dubitationem hujuſmodi amputare volentes, Auctoritate Apoſtolica declaramus, quòd cùm ſub appellatione Archiepiſcopalis vel Epiſcopalis Eccleſiæ, aut Regularis Abbatiæ hujuſmodi Præbendæ, Dignitates, & Officia nequaquam intelligantur, nec etiam includantur, prædictos, necnon & Præbendarum & Officiorum Monachorum, Monaſteriorum Regularium, ac reditus Abbatiarum, ſeu Abbatum eorumdem, quæ in Beneficiis Eccleſiaſticis aſſignantur, diſtinctos fructus, reditus & proventus includi in deputatione prædicta, & dictæ Cameræ juxta prædictarum Literarum tenorem debere perſolvi, &c.*

XI. Tributum iſtud temporarium, quod *Joannes XXII.* imperaverat, ſequentes Pontifices perpetuum eſſe ſanciverunt, illúdque etiam Epiſcopatibus & Abbatiis, quas ab hoc onere liberas eſſe juſſerat, impoſuerunt. Hujus impoſitionis author fuit *Bonifacius Nonus* teſte *Theodorico Niemo* Lib. II. Cap. XVI. *Circa decimum annum ſui regiminis, ut cautiùs ageret in hac parte, palliaretque ſimoniam, quam exercuit, quodam neceſſitatis colore, primos fructus unius anni omnium Eccleſiarum Cathedralium, & Abbatiarum vacantium, ſuæ Cameræ reſervavit: ita quòd quicumque ex tunc in Archiepiſcopum, Epiſcopum, aut Abbatem, per eum promoveri voluit, ante omnia cogebatur ſolvere primos fructus Eccleſiæ, vel Monaſterii, cui præfici voluit.* Imprudenter ac falsò *Niemus* Annatarum impoſitionem Simoniam palliatam appellat. *Platina* de eodem Pontifice ſcribit in ejus Vita: *Annatarum uſum Beneficiis Eccleſiaſticis primus impoſuit, hac conditione, ut qui Beneficium conſequeretur, dimidium annui proventus Fiſco Apoſtolico perſolveret... Hanc conſuetudinem omnes admiſere præter Anglos, qui de ſolis Epiſcopatibus conceſſere, in cæteris Beneficiis non adeo.* Ideo autem huic tributo *Annatæ* nomen inditum *Fagnanus* obſervat, non quòd omnes anni fructus complectatur, ſed vel quia ſolvitur ratione fructuum primi anni; vel quia authore *Bonifacio IX.* ſucceſſit in locum Reſervationis, quam antea Pontifices facere conſueverant pro ſuis & Romanæ Eccleſiæ neceſſitatibus, omnium fructuum & proventuum unius anni Beneficiorum ad tempus vacantium, vel quæ exinde uſque ad triennium, vel aliud tempus, in certis Provinciis deſignatis vacarent: quos quidem fructus pro ſe & Camera Apoſtolica Romani Pontifices per ſuos Collectores percipiebant.

ARTICULUS

ARTICULUS II.

De Motibus contra Annatas in Concilio Conſtantienſi excitatis.

I. DE Annatis acriter diſceptatum eſt in Concilio Conſtantienſi, urgente Natione Gallicana. Cardinales Piſanus, Cameracenſis, & Florentinus, à Concilio delegati unà cum Deputatis quinque Nationum, ut in commune conſulerent quid facto eſſet opus circa Reformationem Eccleſiæ tam in Capite quàm in membris, Annatas & minuta ſervitia velut legitimo jure debita conati ſunt vindicare; & licèt major pars Delegatorum illas abolendas eſſe cenſeret, Cardinales tamen obſtiterunt ne ſententia concluderetur. Congregatione ſoluta, Deputati Nationis Gallicanæ ſeorſim convenere, & habita conſultatione judicarunt penitus tollendas eſſe. *Joannes de Scribanis* Procurator Fiſcalis Cameræ Apoſtolicæ ab hac Gallorum Deliberatione ad futurum Summum Pontificem appellavit: cui appellationi nomine Sacri Collegii adhæſit *Joannes Poncetus*. Contentio autem illa effecit ne Concilium Conſtantienſe hanc quæſtionem definiret.

II. Adversùs Illuſtriſſimos Annatarum Vindices, Nationis Gallicanæ Deputati Reſponſionem pararunt latinitate quidem barbaram, ſed acrem ac vehementem, quæ extat inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ Tit. XXII. Cap. XIII. ſub hac inſcriptione: *Apoſtoli, & Reſponſio, dati per venerabilem Nationem Gallicanam Dominis Cardinalibus... appellantibus ab ejuſdem Concluſione, Voto, Deliberatione Conſtantiæ factis ſolemniter per eamdem, quòd Vacantiæ & Minuta Servitia nullo jure ſunt debita, & de cætero nihil ſolvent.* Has autem rationes adversùs Annatas proferunt.

Primò, quòd à *Joanne XXII.* Pontifice Maximo primùm introductæ ſint ad certum tempus, propter peregrinationem aliquam ſeu *Paſſagium* (ut vocant) Tranſmarinum: tributúmque iſtud Epiſcopatibus & Cœnobiis ab ipſo non fuerit impoſitum, ſed inferioribus duntaxat Beneficiis. Cæterùm deſinente cauſa, ſolutionem illius jure negari poſſe.

Secundò, quòd Epiſcopatuum & Abbatiarum Annatæ nullum aliud initium habeant, quàm ſpontaneam & gratuitam oblationem eorum, qui mota contra ſuam electionem lite, & appellatione ad Summi Pontificis tribunal delatâ, victoriam obtinuerant, & electionis confirmationem. Honorarium hujuſmodi vocatum fuiſſe, *Servitia Communia*, quia oblatæ pecuniæ inter eos, qui publico aderant Conſiſtorio, communiter dividebantur. Rem deinde ad ſecretum Conſiſtorium deductam, & oblationem illam continuatam fuiſſe: *Quod tamen ſapiat & ſimoniacum,* inquiunt, *vel multùm de ſimonia ſuſpectum, & ſpecies mali crudelis, etiamſi prætextu conſuetudinis. Tum quia ante vel poſt Promotionem ad hujuſmodi Dignitates, aliquid hujus prætextu dare vel recipere, ſecundum Sacros Canones eſt etiam prohibitum: Tum quia quædam alienatio eſt bonorum Eccleſiæ talis oblatio, datio, vel obligatio, quam etiam facere non poteſt talis Electus vel Promotus.*

Tertiò, cùm Apoſtolica & Canonica Traditione vetitum ſit ne pecunia detur ante vel poſt Promotionem, nullum Statutum, Privilegium, conſuetudinem, præſcriptionem, aliúmve titulum, vim addere poſſe huic praxi. *Nullo Statuto,* A *inquiunt, Privilegio, conſuetudine, præſcriptione, aut alio titulo poteſt induci, quòd propter conferre aut conſentire Promotioni aut Electioni alicujus Monaſterii vel Eccleſiæ Cathedralis aliquid poſſit vel debeat peti vel exigi, eò quòd ſecundùm Apoſtolicas & Canonicas Traditiones clariſſimè foret ſimoniacum.*

Quartò, quòd Epiſcopatuum & Abbatiarum Annatæ non ob hoc exiguntur quòd Beneficia vacent, ſed quia conferuntur: *& hoc eſt clarè, ſecundum Canones, ſimoniacum; & talis uſus vitioſus, inhoneſtus, continens ſpeciem mali, eſt de jure prohibitus.* Propterea nulla conſuetudine purgari, nulla præſcriptione B firmari poteſt.

Quintò, quòd pecunia, quam Epiſcopi vel Abbates deſignati ſolvunt vel promittunt, ab eis exigitur per violentiam & retentionem Bullarum, quâ fit ut promoti & confirmati poſſeſſionem adire non poſſint, propter pœnalem Conſtitutionem *Bonifacii VIII.* factam in favorem hujuſmodi *indebitarum exactionum*, quæ incipit, *Injunctæ.* Ex quo rurſus inferunt, & ſimoniæ ſuſpicionem induci, & præſcriptionem impediri, & Romanæ Curiæ exiſtimationem in diſcrimen venire, C & Cenſuras hac occaſione à Summo Pontifice latas contemni. *Tum ſimoniacum vel ſuſpectum de ſimonia, quia petuntur fructus primi anni, & ſolvitur in Curia realis pecunia pro fructibus colligendis in partibus, & quia ſolvitur ante tempus, & quia quandoque ſolvitur totum Cameræ & ante adeptam poſſeſſionem: & nihilominus Cardinales taxam requirunt, & per retentionem literarum exigunt re vel obligatione, quando poſſunt. Tum quia ex præmiſſis infertur rationabilis diffamatoria murmuratio contra Romanam Curiam, quam Deus ſervare puritatem, & juſtitiam, & ab omni ſpecie mali abſtinere voluit... Propterea, qui dicuntur incidere in* D *Sententias, quæ ejuſmodi occaſione feruntur, non debent eas tenere, nec timere, nec videntur abſolutione indigere. Propter enim prædictam concurrentiam, continent errorem intolerabilem, & quia ſunt contra jus Conſtitutionis. Nam videntur hominem obligare ad incidendum in hæreſim largo ſumpto vocabulo, videlicet quòd ſit licitum ſpiritualia emere, vel pro ſpiritualibus pecuniam & temporalia dare.*

Sextò, quòd Summus Pontifex & Eccleſia Romana tributa imponere Perſonis Eccleſiaſticis non poſſint, ſine Cleri Principúmque conſenſu: Quia hujuſmodi impoſitio vergit in detrimentum Eccleſiarum, quas ipſi Principes, vel eorum Auguſtiſſimi Deceſſores fundaverunt. *Nec vide-* E *tur*, inquiunt, *facultas Papæ aut Eccleſiæ Romanæ conceſſa, neque eis competit pro libito voluntatis, exactiones ſive præſtationes aliquas imponere Eccleſiis, aut Perſonis Eccleſiaſticis (cùm earum non ſit Dominus, ſed tantummodo Chriſtus) maximè per quas cauſetur ipſarum oppreſſio, vel inde oriatur ſcandalum, deturque cauſa murmurandi, vel etiam reſultet detrimentum animarum, aut fruſtretur aut fraudetur intentio Fundatorum. Tum quia per exactionem prædictarum Annatarum tam ardenter & inhoneſtè exactarum, ſine Cleri, Principúmque expreſſo conſenſu, ſecutæ ſunt oppreſſiones in Clero, & in Eccleſiis,* F *& inde murmurationes graves exortæ, &c.*

Septimò, Conſtitutionis à Rege Chriſtianiſſimo *Carolo VI.* editæ contra hujuſmodi corruptelas & abuſus, auctoritatem proferunt.

Octavò addunt, Regem, cùm ſuam illam Conſtitutionem adversùs Romanæ Curiæ exactiones latam optatum effectum non conſequi animadverteret, Oratores ad *Joannem XXIII.* Papam miſiſſe, qui ſuaderent ut ei malo remedium adhiberet. Qui verbo tenus reſpondit: *Hoc ſibi placere, & totaliter ſubmovere velle, & ſuper hoc onerare Legatum, quem deſtinaturus erat ad*

ad Franciam. Sed nullâ proviſione conſecutâ, Regem præcepiſſe Deputatis ut negotium iſtud urgerent in Concilio Conſtantienſi.

Acticulus III.

Annatarum exactionem Simoniacam vel illicitam eſſe, nec tota Natio Gallicana ſenſit tempore Concilii Conſtantienſis, nec eam Concilium ipſum damnavit.

I. NAtionem totam Gallicanam in ea non fuiſſe ſententia circa Annatas quam Libellus Articulo ſuperiori laudatus exponit, conſtat ex doctiſſimis celeberrimiſque Theologis, quorum eruditioni ac ſententiis Sacra Synodus Conſtantienſis plurimùm tribuit, *Petro* Cardinali *De Alliaco*, & *Gerſonio* Pariſienſis Eccleſiæ & Academiæ Cancellario. Nam *Petrus Alliacenſis* Lib. *De Auctoritate Eccleſiæ*, quem anno MCCCCXVII. Conſtantiæ ſcripſit, dum Concilium celebraretur, Annatarum & minutorum ſervitiorum exactionem ac ſolutionem à labe ſimoniaca vindicat, P. II. *Cum Levitæ* (inquit) *pro ſua ſuſtentatione reciperent Decimas, Summus Sacerdos Decimam Decimæ à Levitis debebat recipere, ut patet Numerorum* XVIII. *Unde ſimili jure videtur, quòd Papa poſſit recipere ab Epiſcopis promotis communia ſervitia, quæ vocantur Vacantiæ, & in minoribus Beneficiis primos fructus, ſeu alia hujuſmodi ſubſidia, ex quibus ipſe, & ſibi in Eccleſiæ ſervitio aſſiſtentes, poſſunt convenienter ſuſtentari.* Et infrà, de Statu Summi Pontificis & DD. Cardinalium, ac de Annatis ipſis debitis ſic loquitur: *Status prædictus, dum recipit & quærit ſubventiones conſuetas in oblationibus, Decimis, vel Annatis, & ſimilibus, non debet eo ipſo de ſimoniaca pravitate notari, niſi fortè vitium aliud in exactionis modo concurrerit: Quod vitium corrigi debet, non obinde Status minui, deſtrui, culpari, vel juribus aliunde defraudari; ſicut ab infirmo morbus tollendus eſt, non ſubjectum vel corpus deſtruendum. Oppoſitum verò pertinaciter imponere, notando generaliter de ſimoniaca pravitate totum Statum iſtum, temerarius error eſt, nec eſſet ferendus.* Et infra: *Deinde oportet ſic fieri, quòd ſubventio nunc exiſtens, & à priorum devotione Eccleſiaſticorum introducta, de primis Annatis & ſimilibus permaneat, quouſque priùs aut ſimul ſaltem, fuerit alia ſaltem proviſio ſalubrior vel ſanctior rationabiliùs adinventa, & effectualiter practicata, & ex Ordinatione Papæ & Concilii Generalis. Poſtremò, facientes contra præmiſſa non conformant ſe, ſed manifeſtè obviant Inſtitutionibus Regis Franciæ, Eccleſiæ Gallicanæ, & Univerſitatis Pariſienſis, ſicut patet eas intuentibus. Ex quibus ſequitur, quòd erronea, & ſcandaloſa, & periculoſa eſt una Concluſio, quam in materia ſimoniæ poſuit quidam Prælatus & Doctor, videlicet, Quòd ſolutio vacantiarum, ſive pactionata, ſive non, ſive ante traditionem Bullarum, ſive poſt, quocumque modo acta, eſt purè Simoniaca.*

Cardinalis de Alliaco Doctrina de Annatis.

II. Venerabilis *Gerſonius* Libro de Statibus Eccleſiaſticis, *Petri de Alliaco* Præceptoris doctrinam ſequitur, ac verba ipſa deſcribendo ſua facit, ſex Conſiderationes de Statu Summi Pontificis & DD. Cardinalium proponens; quarum quinta ſic habet: *Status prædictus, dum recipit & quærit ſubventiones conſuetas in oblationibus, Decimis vel Annatis, & ſimilibus, non debet eo ipſo de Simoniaca pravitate notari, niſi fortè vitium aliud in executionis modo concurrerit; quod vitium corrigi debet, non obinde Status minui, deſtrui, culpari, vel Juribus aliunde debitis defraudari. Sicut ab infirmo morbus tollendus eſt, non ſubjectum vel corpus deſtruendum. Oppoſitum verò pertinaciter imponens, notando generaliter de Simoniaca pravitate totum Statum iſtum, temerarius eſſet, nec ferendus.* Conſideratio verò ſexta: *Status prædictus poteſt & debet rationabiliter reſiſtere per viam Appellationis, aut aliàs, ſi adverſus prædicta voluerit aliquis de facto procedere; præſertim dum perſona de illo ſtatu ſubjiciunt ſe & ſtatum ſuum debitæ regulationi Sanctæ Matris Eccleſiæ, ſi forſan aliqua fuerint in eis reformanda. & hoc agendo, nedum non ſcandalizant alterve vel peccant, ſed merentur tanquam defenſores jurium, non ſolùm ſuorum perſonalium, vel Eccleſiæ particularis Romanæ, ſed univerſalis Eccleſiæ, & ad utilitatem honeſtatémque totius Reipublicæ Chriſtianæ, quæ conſiſtit in ſuo decore membrorum, maximè principalium.*

Gerſonii Doctrina de Annatis.

Tom. 1. pag. 238.

Et in Tractatu *De Simonia*, licèt modum exigendi Annatas; impediendo poſſeſſionem & adminiſtrationem Officii, donec illas ſolverint Epiſcopi vel Abbates, Simoniacum, vel de Simoniaca ſpecie ſuſpectum eſſe doceat; ipſam tamen Annatarum receptionem nomine ſubventionis illicitam eſſe negat; imò ſubventionem illam jure naturali ac divino debitam eſſe aſſerit ac propugnat. Sibi namque opponit hanc objectionem: *Sicut ex antiqua Lege Decimæ Decimarum debebantur Summo Sacerdoti à Levitis, Numerorum* XVIII. *& Deuteronomii* XVI. *Sic non minùs in Lege nova debetur hæc decimatio vel ſufficiens recompenſatio facienda per inferiores ipſi Papæ. Hæc autem recompenſatio videtur rationabilis, quòd fructus primi anni à quolibet noviter Beneficiato perſolvantur; quoniam in hoc Papa ſervit Eccleſiæ, & ita, propter hoc officium in promovendo homines, ſibi debetur pro ſuſtentatione condecenti ſtatus ſui, & ad hoc tam perſonæ quàm Beneficia poſſunt onerari.* Quam objectionem diluit in hunc modum: *Reſpondendo talibus objectis, dicimus primò, quòd inferunt & concludunt aliquas veritates: Ut quòd Officio Papæ debeatur Beneficium ſufficiens, & condecens. Et quòd ab inferioribus ſibi debetur ſubſidium. Et quòd illud ſubſidium poteſt vel potuit debitis circumſtantiis obſervatis accipi ſuper fructibus inferiorum Beneficiorum, ubi non eſt aliter facta Papæ ſufficiens proviſio: ſicut prima ratio ſatis hoc concludit tam ex Jure Divino, quàm naturali præſuppoſito divino: ſed quòd fiat exactio vel extorſio, ſicut concluſio loquitur, ratio non concludit.*

Tom. II. pag. 918.

Ibidem tertiam Objectionem propoſuerat hunc in modum: *Non minùs rationabiliter, imò rationabiliùs poteſt Papa recipere primas Annatas Beneficiorum, quàm recipiunt vel Prælati inferiores, vel Eccleſiæ Cathedrales, vel aliquæ Religiones; quòd tamen ita fieri frequentiùs invenitur.* Ad quam Objectionem ſic reſpondet: *Tertia ratio concludit conformiter ad primam. Deberet ergo ſimilis eſſe conformitas de non exigendo fructus ante perceptionem eorum, ſicut nec exiguntur ab illis de quibus eſt argumentum.* Nemo itaque Gallicanæ Eccleſiæ tribuat, quòd Nationis Gallicanæ Deputati contra Annatas apud Conſtantienſe Concilium in Libello ſuperiùs laudato ſcripſerunt, cùm florentiſſimam illam Eccleſiam ſufficienter non repræſentarent, nec *Petrus de Alliaco*, & *Joannes Gerſonius*, præclara ejuſdem Eccleſiæ & Academiæ lumina, aliíque Præſules & Doctores, Annatas ſimoniæ damnarent.

III. Illi prætereà Nationis Gallicanæ Deputati Simoniæ notam Annatis affinxerant errore facti, quia propter confirmationem electionum & promotionum ad Eccleſiaſticas Dignitates ſacrum illud tributum exigi ſunt arbitrati, ut conſtat ex rationibus ipſorum Articulo ſuperiori allatis. At exploratiſſima res eſt, Annatas impoſitas non fuiſſe, neque nunc exigi ob promotionem, col-

lationem, confirmationem, aut conceſſionem A Bullarum, licèt eodem tempore ſolvantur, quo conceduntur Bullæ, ſed legitimo ſubventionis & ſubſidii titulo. Ipſarum igitur exactionem vel ſolutionem ſimoniacam eſſe temerè quis dicere.

Concilium Conſtantienſe nec Simoniacas, nec abolendas Annatas eſſe cenſuit.

IV. Concilii Conſtantienſis Seſſione XL. ſub titulo Reformationum à Summo Pontifice unà cum Sacra Synodo faciendarum, antequam ipſa ſolvatur, octodecim capita proponuntur. Tertium eſt, *De Annatis, communibus ſervitiis, & minutis.* Undecimum: *De fructibus medii temporis.* Quoad poſtremum, Summus Pontifex *Martinus V.* cum Sacra Synodo ſic decernit: *Fructus &* B *proventus Eccleſiarum, Monaſteriorum, Beneficiorum, vacationis tempore obvenientes, Juris & conſuetudinis, vel Privilegii diſpoſitioni relinquimus; illóſque Nobis vel Apoſtolicæ Cameræ prohibemus applicari.* At verò de Annatis & communibus ſervitiis ac minutis, quod erat tertium Reformationis caput, nullâ factâ mentione, Decretum iſtud in fine Seſſionis ejuſdem editum eſt: *Martinus, &c. Decernimus & declaramus, Sacro approbante Concilio, per Decreta, Statuta, & ordinata, tam lecta in præſenti Seſſione, quàm concordata cum* C *ſingulis Nationibus ejuſdem Concilii, ſuper Articulis contentis in Decreto ſuper Reformatione fienda, die Sabbathi XXX. menſis Octobris proximè præteriti promulgato, fuiſſe & eſſe jam ſatisfactum.* Hoc, aliiſque Decretis perlectis, ut ex eadem Seſſione compertum eſt, *Joannes Epiſcopus Oſtienſis, S. R. E. Cardinalis, de voluntate Nationum, ac ipſius Synodi, & earum nominibus, reſpondit in hunc modum: De mandato Nationum reſpondeo, quòd placent Nationibus Decreta recitata, & cuilibet Nationi placet concordia cum ipſa per Dominum noſtrum facta, & per præmiſſa fatentur dicto Decreto jam eſſe ſatisfa-* D *ctum.* Ex quibus colligitur, Synodum Conſtantienſem non judicaviſſe aut ſenſiſſe abolendas eſſe Annatas, aut earum exactionem ſimoniacam eſſe vel inhoneſtam, ac tandem Nationes omnes conſenſiſſe, ut circa ipſas nihil innovaretur: adeóque Nationem ipſam Gallicanam ſuæ adversùs Annatas Deliberationis nullam tunc haberi rationem conſenſiſſe.

V. Adde, quòd *Martinus V.* eadem approbante Synodo Seſſione XLIII. Decimas & alia onera Eccleſiis omnibus, Cleróque univerſo à Summo Pontifice imponi poſſe declaravit ex magna & ardua cauſa univerſalis Eccleſiæ utilitatem ſpectante, de conſilio & conſenſu Cardinalium & E Prælatorum in Curia exiſtentium, Prælatorum etiam ipſius Regni vel Provinciæ, in quo exigenda contributio eſt, accedente conſenſu. *Præcipimus*, inquit, *& mandamus, Jura quæ prohibent inferioribus à Papa Decimas & alia onera Eccleſiis & Perſonis Eccleſiaſticis imponi, diſtrictiùs obſervari. Per Nos autem nullatenus generaliter imponantur ſuper totum Clerum, niſi ex magna & ardua cauſa & utilitate univerſalem Eccleſiam concernente, & de conſilio & conſenſu Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium, & Prælatorum, quorum conſilium commodè haberi poterit: Nec ſpecialiter in aliquo Regno vel Provincia, inconſultis Prælatis ipſius Regni vel* F *Provinciæ, &, ipſis non conſentientibus, vel eorum majori parte.* Cum igitur Annatarum exactio fiat ad ferenda Eccleſiæ univerſalis onera, quæ certè Romano Pontifici graviſſima incumbunt, illarúmque ſolutioni Prælati conſenſerint, ſummæ temeritatis eſſet, ſimoniacæ pravitatis illas damnare.

ARTICULUS IV.

Concilii Baſileenſis & Sanctionis Pragmaticæ Decretis Annatarum exactio prohibita eſt, eâ tamen lege, ut congruum aliunde ſubſidium Romano Pontifici ſubminiſtraretur.

I. DUo de Annatis Decreta in Concilio Baſileenſi edita ſunt; unum Seſſione XII. alterum Seſſione XXI. Decretum Seſſionis XII. his verbis conceptum eſt: *Summum Pontificem hæc Sancta Synodus exhortatur, ut cùm ſpeculum & norma omnis ſanctitatis & munditiæ eſſe debeat, pro confirmatione earum electionum, quas ad eum deferri contigerit, nihil penitus exigat aut recipiat: alioquin ſi ſecus faciendo notoriè & incorrigibiliter ex hoc Eccleſiam ſcandalizet, futuro Concilio deferatur. Pro oneribus autem, quæ ipſum pro regimine univerſalis Eccleſiæ ſubire oportet, próque ſuſtentatione S. R. E. Cardinalium, & aliorum neceſſariorum Officialium, hoc Sacrum Concilium ante ſui diſſolutionem omnino debitè & congruenter provideat. Quod ſi contingat aliquam circa hæc proviſionem non facere, tunc illæ Eccleſiæ & Beneficia, quæ uſque nunc ex novi Prælati aſſumptione certam taxam ſolverint, deinceps medietatem hujuſmodi taxæ per annum poſt adeptam pacificam poſſeſſionem ſolvere in partibus teneantur, duraturâ hujuſmodi proviſione, donec Papæ & Cardinalium ſuſtentationi fuerit aliter proviſum. Per hæc eadem Sancta Synodus non intendit in aliquo præjudicare Sanctæ Romanæ & univerſali Eccleſiæ, nec alteri cuicumque.*

Concilii Baſileenſis Decreta de Annatis.

Porro aliunde non providit hæc Synodus congruum ac neceſſarium Romani Pontificis & Cardinalium ſuſtentationi ſubſidium: Annatarum ergo ſolutioni conſenſiſſe videtur, duabus tamen conditionibus poſitis, primâ ut ſola medietas taxæ exigeretur; ſecundâ, ut ante conceſſionem Bullarum illam ſolvere Prælati non tenerentur, ſed unius anni inducias, poſt adeptam pacificam poſſeſſionem, ad ſolutionem haberent.

Seſſionis verò XXI. Decretum Annatas penitus abolere videtur. *In nomine Spiritûs Sancti Paracleti ſtatuit hæc Sancta Synodus, quòd tam in Curia Romana, quàm alibi, pro ſeu in confirmatione electionum, ad miſſione poſtulationum, præſentationum proviſione, collatione, diſpoſitione, electione, poſtulatione, præſentatione etiam à Laicis facienda, inſtitutione, inſtallatione & inveſtitura, de Eccleſiis etiam Cathedralibus & Metropolitanis, Monaſteriis, Dignitatibus, Beneficiis, Officiiſque Eccleſiaſticis quibuſcumque, necnon Ordinibus Sacris, & Benedictione, ac Pallio, de cetero nihil penitus ante vel poſt exigatur, ratione Literarum, Bullæ, Sigilli, Annatarum, communium & minutorum ſervitiorum, primorum fructuum, Deportuum, aut ſub quocumque alio titulo, colore, vel nomine, prætextu cujuſvis conſuetudinis, Privilegii, vel Statuti, aut aliâ quavis cauſâ vel occaſione, directè vel indirectè, ſolùm Scriptoribus, Abbreviatoribúſque & Regiſtratoribus Literarum ſeu minutarum, pro ipſorum labore competenti ſalario ſolvendo. Huic autem Sacro Canoni, ſi quis exigendo, dando, vel promittendo contraire præſumpſerit, pœnam incurrat adversùs Simoniacos inflictam, & in ipſis Dignitatibus ac Beneficiis taliter obtentis nullum jus aut titulum acquirat. Obligationes quoque, promiſſiones, & Cenſuræ, ac Mandata, & quicquid in præjudicium Decreti hujus ſaluberrimi fieri continget, nullas obtinere vires, atque irrita cenſeantur. Et ſi (quod abſit) Romanus Pontifex, qui præ ceteris Univerſalium Conciliorum exequi & cuſtodire Canones debet, adversùs hanc Sanctionem aliquid faciendo*

tiendo Eccleſiam ſcandalizet, Generali Concilio deferatur. Ceteri verò pro modo culpæ, juxta Canonicas Sanctiones, per ſuos Superiores puniantur. Circa iſtud Decretum quatuor obſervanda ſunt, primum, illud ſupponere quòd aliunde congruum honeſtúmque ſubſidium Romani Pontificis & DD. Cardinalium Statui ſuſtentando provideretur, juxta Decretum Seſſionis XII. quîcum debet conciliari. Secundum, Annatarum exactionem ſimoniæ damnatam non eſſe, ſeu ſimoniacam declaratam à Synodo Baſileenſi, ſed earum exactores pœnis per Canones adversùs Simoniacos decretis puniendos, quòd ſcilicet modus illas exigendi per retentionem Bullarum Sacris Canonibus contrarius videretur. Tertium, Decretum iſtud in Galliis ad praxim revocatum non fuiſſe, cùm ibi Annatarum ſolutio, júſque Deportuum in pluribus Eccleſiis perſeveraverit. Quartum, non Annatas ipſas, ſed modum illas exigendi, à Concilio Baſileenſi fuiſſe improbatum; cùm proviſionem debitam Romano Pontifici decernere æquum judicaverit.

II. Id verò duplici momento evincitur, primo ex Reſponſione Synodali à *Juliano* Cardinali Sedis Apoſtolicæ Legato, ejuſdemque Baſileenſis Concilii Præſide, facta ad *Eugenii Quarti* Oratores, quâ eorum querimonias contra Decretum de Annatis diluit Synodi nomine. *Cùm nemo*, inquit, *inficietur multos in exactione harum Annatarum ſolitos fieri abuſus, cùm etiam hinc multi ſcandalum paterentur, & ſcrupulum in conſcientiis, ac modus ipſe exigendi oneroſus eſſet Eccleſiæ, & apud multos ſpeciem mali continere videretur: Nos his omnibus hoc Decreto providimus, ſequentes doctrinam Chriſti, mandantis nemini incutiendum eſſe ſcandalum: & Apoſtoli præcipientis, Ab omni ſpecie mali abſtinendum: Regulas quoque Canonicas ac Legales, quæ nonnulla prohibent, licèt in ſe non mala, ob hoc tantùm quòd vel ſpeciem mali contineant vel occaſionem præbeant delinquendi. Nonne & gratis offerre, & eleemoſynam dare, pium eſt, & caritatis opus? Sed quoniam tempore Baptiſmi nummos projicere in concham, ſpeciem prætendebat mali, emendari & aboleri talem conſuetudinem juſſit Eccleſia. Nihil quidem novitatis per hoc Decretum in Eccleſia introductum eſt, ſed præcepta & exempla Chriſti executi ſumus, ac Sanctorum Patrum renovamus Inſtituta. Quid fecimus? Statuimus quòd Beneficia & Ordines Eccleſiaſtici gratis conferantur. Nonne Salvator noſter hanc ipſam nobis neceſſitatem imponit, dicens:* Gratis accepiſtis gratis date? *Quid fecimus? Statuimus quòd ſpiritualia pacto, conventione, ſeu contractu, aut opera nummulariorum non diſtribuantur: Sed & Chriſtus Dominus noſter in domo Dei hoc fieri videns, flagello de funiculis facto, Zelo juſtitiæ ſuccenſus, expulit inde omnes vendentes & ementes, & menſas nummulariorum evertit: & cùm ipſe cætera crimina verbo tantùm deteſtatus ſit, hoc vitium manu propria, terribili punitione correxit. Quid fecimus? Decrevimus quod res ſpirituales ſine pecuniæ interventu miniſtrentur. Ac Beatus Petrus primus Chriſti Vicarius, mentem Domini quotidiana converſatione intelligens, cùm Simon Magus pro gratia ſpirituali pecuniam offerret, eum abhorruit, maledixit, repulit, dicens:* Pecunia tua tecum ſit in perditionem. *Nonne Sacrorum Conciliorum, Romanorum Pontificum, probatorúmque Doctorum Codices his prohibitionibus pleni ſunt, ut videlicet pro rebus ſpiritualibus & Eccleſiaſticis, nihil ante vel poſt ab invito exigatur? Conqueratur ergo qui vult, ſi tamen juſtè id poſſit, de illis, qui talem nobis legem dederunt, quorum Decreta renovavimus, non noſtra fecimus.... Secundò verò ab omni calumnia noſtrum Decretum evidenter defenditur. Per ipſum enim non interdicitur, quin pro vitæ ſuſtentatione, aliíſque Eccleſiæ neceſſitatibus, Summus Pontifex, aliarúmque Eccleſiarum Epiſcopi, caritativum ſubſidium indicere; Decimam ſeu aliam quotam imponere, fructúſque aliquorum Beneficiorum ad tempus reſervare, vel alias ſubventionum ſpecies petere poſſint.... Quamquam autem ſic decretum ſit & bene decretum, non tamen adhuc auditum eſt, quòd hæc Sancta Synodus nolit Sedi Apoſtolicæ dignam & competentem facere proviſionem: imò hoc per ſuos Oratores jampridem nuntiavit & pollicita eſt, ſi tamen obſervantiæ Decretorum Synodalium, ut dignum eſt, rationem habuerit: & veluti in corpore naturali reliqua membra ſuo capiti neceſſaria provident, ut vitæ & ſuſtentationis influxus ab illo in ipſa deſcendant: ſic quidem æquum eſt & rationi conſonum, ut Eccleſiæ per orbem diffuſæ Summo Pontifici, ſuíſque Paſtoribus indigentibus, ut ab his ſalubriter regantur, & gubernentur, neceſſariam ſubventionem porrigant. Nihil autem ad bene regendum conſervandámque Eccleſiam æquè utile & neceſſarium eſt, quàm ut Synodales Canones, quos à Spiritu Sancto dictatos credimus, non negligantur, aut contemnantur. Illud autem ſilentio prætereundum non eſt, quòd nec Beato Athanaſio, nec B. Joanni Chryſoſtomo, nec B. Thomæ Cantuarienſi per Romanos Pontifices, nec pauperibus Hieroſolymitanis per Beatum Gregorium, de his Annatis ſubventum eſt. Neque enim adhuc hæc vocabula in Eccleſia Dei audiebantur, neque etiam alii Sancti Epiſcopi præclara caritatis & pietatis opera de emolumentis ſigillorum explere conſueverant. Ex his facilè reſponſum patet ad ea, quæ primo loco vos, Domine Antoni, explicaſtis: quoniam etſi pro vitæ ſuſtentatione, & aliis juſtis neceſſitatibus, Paſtoribus Eccleſiæ Jus commune, naturale, divinúmque & humanum, proviſionem facere jubeant, modum tamen juſtum, nec illum, ſaltem pro ſemper, præcipiunt. Illud autem conſtat, quòd quantò exactio aliqua plus habet abuſûs, ſeu oneris, aut ſcandali, vel majorem ſpeciem mali, tantò ampliùs à jure naturali & divino diſcrepat, quæ huic diebus noſtris uſitato modo exigendi Annatas admixta eſſe, nec vos, nec quiſquam amicus veritatis inficiari poterit. Quamquam autem modus exigendi uſitatus ſit in Eccleſia, ſi tamen oneroſus aut abuſivus eſſe incipiat, nulli negare fas eſt, quin modum illum Eccleſia poſſit in alium leviorem, vel honeſtiorem convertere. Ea autem quæ pertinent ad vitæ ſuſtentationem, ſeu utilitatem aut neceſſitatem Eccleſiæ, quæ quidem de Jure naturali & divino eſſe fatemur, neque abſtulimus, neque auferre licitum videtur: imò, ut plus dicam, etiam præter nonnullos ſuſtentandi modos, qui in Jure ſtatuti ſunt, hæc Sancta Synodus, ut prædictum eſt, Summo Pontifici proviſionem facere obtulit, ſi & ipſe circa Synodalium Decretorum obſervantiam animum, ut decet, inclinaverit.*

Tom. XII. Concil. Edit. Labbeana. pag. 704.

1. Theſſalon. 5. 22.

Concil. Illiberit. Can. 48.

Matt. 10. 8.

Joan. 2, 15.

Act. 8. 20.

III. Idem confirmat Magiſter *Joannes de Bachenſtein*, Decretorum Doctor, unus è Synodi Baſileenſis Legatis ad *Eugenium Quartum*, in Oratione ad ipſum Pontificem habita Florentiæ, quæ in Appendice Concilii Baſileenſis edita eſt, qua ipſum hortatur ut Decretum Concilii de Annatis executioni mandari curet. *Quamvis autem* (inquit) *iſtæ Annatæ introductæ fuerunt ex cauſa paſſagii Terræ Sanctæ, nunc autem ceſſante cauſa, ceſſare poterit & effectus. Etiam dictæ Annatæ hactenus ſublevatæ, non ſunt converſæ in eum uſum & finem, propter quem Annatæ adinventæ fuerunt. Maximè autem quoniam ſuperioribus temporibus in ſublevatione Annatarum tantus rigor, tantæque exorbitantiæ, & tot inſuper deſtructiones & orbationes inſignium Eccleſiarum provenerunt, adeò etiam quòd in multis Eccleſiis cultus divinus nedum diminutus, ſed etiam in totum in collapſum reductus exiſtit. Multi enim notabiles Prælati, ob non ſolutionem Annatarum, innodati Cenſuris Eccleſiaſticis, multis annis à Divinis abſtinentes,*

Tom. XII. Concil. pag. 895.

abſtinentes, & tandem plurimi in ipſis ſic mortui, in terra profana inhumati ſunt. Alii verò coacti ſunt vendere libros, calices, capſas Reliquiarum, & ornamenta Eccleſiarum. Alia autem innumerabilia mala, quæ exinde ſubſecuta ſunt, in longum enarrare de præſenti ſuperſedeo. Quibus ſingulis attentis, pèramplius non expediebat Sacro Concilio conniventibus oculis pertranſire. Unde, Pater Beatiſſime, ſi Alexander Sanctæ Romanæ Eccleſiæ & Apoſtolicæ Sedis Epiſcopus, ſcribens Lucenſi Eccleſiæ, conſtituerit & decreverit, quòd nullus cujuſcumque gradus Clericus pro Eccleſiaſtico Beneficio audeat aliquid conferre, etiamſi fabricæ Eccleſiæ vel in denariis, ſeu etiam in uſus pauperum donatum, tribuendum foret: Multò magis decuit Sacrum Concilium, quod eſt ſpeculum & norma cujuſlibet vitæ atque communis actionis, decretare & ordinare, quatenus pèramplius in collatione Beneficiorum, confirmationum, electionum, admiſſionum, poſtulationum, tam in Curia Romana, quàm alibi, aliquid penitus ante vel poſt exigatur, directè vel indirectè, prætextu etiam cujuſcumque conſuetudinis, Privilegii, vel Statuti, aut aliàs quacumque recepta occaſione. Sacrum namque Concilium nil novi feciſſe videtur, ſed antiquiſſima Jura Sanctorum Romanorum Pontificum innovavit. Nihilominus, Pater Beatiſſime, Sacrum Concilium omnino diſpoſitum eſt, & jam laborat per aliquem alium modum honeſtiorem Sanctitati veſtræ & Dominis Cardinalibus talem facere Proviſionem, de qua Sanctitas veſtra Dominique Cardinales meritò poterunt contentari.

IV. Ad hæc *Antonius* Sacri Palatii Auditor in Congregatione Generali reſpondit *Eugenii IV.* nomine: *Nemo ſatis admiratur, quod in re tam grandi, irrequiſitis & inſciis Sanctiſſimo Domino noſtro, atque Sacro Collegio, & aliis quorum intereſt, tam citò & inſperatè concluſum fuerit: Quod ſi unquam faciendum fuit; hoc præcipuè tempore omittendum videbatur, quo Romana Eccleſia, & multa alia pro malignitate temporis innumerabilia damna ſunt paſſæ. Si qui in his prætendebantur abuſus, his providendum erat ſine privatione ſubſtantiæ: aut ſaltem proviſio debita ſimul facienda erat, ut ſic juſtitia & pax obviarent ſibi. Unde interim vivent, qui hactenus inde vitæ ſuſtentationem ducebant? Unde Eccleſiarum ſuarum onera ſupportabunt, cùm præter Romanam Eccleſiam multi Prælati ſint, qui ex poſſeſſionibus aut decimis parum vel nihil recipiant? Unde Sedes Apoſtolica impenſas faciet, providendo neceſſitatibus & utilitati univerſalis Eccleſiæ, pro his quæ pertinent ad pacem, & extirpationem hæreſum & errorum, & ad alia concernentia bonum publicum totius populi Chriſtiani? Jure igitur manutenenda erant iſta, ſaltem donec aliter fieret ſufficiens proviſio: De qua proviſione ſufficienti facienda per ſacrum hoc Concilium, Sanctiſſimus Dominus noſter vult eſſe bene contentus, juxta deſiderium hujus ſacri Concilii, proviſo quod taliter fiat, quòd ſtabilis & firma permaneat.*

V. Idem confirmatur ex Decreto Seſſionis XLII. Concilii Baſileenſis, *De Proviſione Felicis* in ſua Obedientia *Papæ V.* quo Synodus ipſi, ad ferenda Eccleſiæ onera, quintum denarium ad quinquennium, & deinde decimum denarium ad aliud quinquennium, quorumcumque fructuum ac redituum primi anni omnium Epiſcopatuum, Abbatiarum, aliorúmque Beneficiorum Eccleſiaſticorum, reſervat, conſtituit, & aſſignat; *Attendens quòd ſpiritualia ſine temporalibus diu ſubſiſtere nequeant, volens etiam quod in Decreto ſuæ Seſſionis duodecimæ III. Idus Julii anno* MCCCCXXXIII. *celebratæ, quod incipit:* Sicut in conſtruenda domo, *ordinatum eſt, laudabiliter adimplere.* Statuit nihilominus Synodus; *Quòd ſi quæ Capitula, Collegia, & Conventus, ac Eccleſiaſticæ, ſæcularéſve perſonæ, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, ordinis, ſeu conditionis exiſtant, fructus, reditus & proventus primi anni hujuſmodi, aut aliquam illorum quotam ſive partem, ex ſtatutis, conſuetudinibus, ſeu privilegiis, aut aliàs quovis modo levare & percipere conſueverunt, per hoc præfato Domino Felici Papæ in exactione hujuſmodi denarii nullatenus præjudicetur, diſtrictiùs inhibendo Capitulis, Collegiis, Conventibus & perſonis ipſis, ne illos vel illam in præjudicium dicti denarii pro eo anno quoquo modo petere vel exigere audeant, ſeu præſumant. Per hoc tamen hæc Sancta Synodus Capitulis, Collegiis, Conventibus, & perſonis prædictis, quominus annis dictum primum vacationis annum ſequentibus, illos & illam pro ea parte, quæ ob impoſitionem denarii hujuſmodi eis defecerit, petere & exigere valeant, non vult nec intendit præjudicium generari.* Annatarum itaque ac Deportuum jura, Capitulis, Collegiis, Conventibus, & Eccleſiaſticis ſæcularibuſve perſonis ex privilegio vel conſuetudine convenientia, Synodus Baſileenſis approbavit atque confirmavit: Quamobrem Annatarum exactionem à Summo Pontifice multò magis probare debebat titulo ſubventionis, & in ſe ipſa ſpectatam, quamvis exigendi modum non probaret.

VI. Eccleſia Gallicana Avarici Biturigum congregata, Baſileenſis Concilii Conſtitutionem adversùs Annatas ſuſcepit, eámque de ejuſdem Congregationis conſilio Pragmaticæ Sanctioni ſuæ inſeruit *Carolus VII.* Rex Chriſtianiſſimus: Sed cùm Gallicani Patres, tum Rex ipſe, nihilominus probarunt collationem pecuniæ ex annuo beneficiorum reditu delibatæ ad ſubveniendum Romano Pontifici. Hæc enim Sanctionis Pragmaticæ verba ſunt: *Voluit tamen hæc Congregatio pro inſtanti neceſſitate Moderni Papæ, & ſacri Collegii Dominorum Cardinalium hodie notoriè ingruente, & etiam juxta pollicitationem ſacri Baſileenſis Concilii in ſuo Decreto de Electionibus, in fine: Videlicet quòd præfatus Summus Pontifex Modernus habeat, ejus vita durante duntaxat, pro ſe & Dominis Cardinalibus, ac cæteris Officiariis Curiæ Romanæ, ex fructibus quarumlibet Eccleſiarum, Monaſteriorum, & quorumcumque Beneficiorum vacaturorum deinceps, aliàs quàm ex cauſa Permutationis, & ſimplicis Reſignationis, quintam partem illius taxæ, quæ olim per Regem & Eccleſias ſuorum Regni ac Delphinatus tolerabatur pro tunc quo fuit Concilium Conſtantienſe inchoatum.*

Pragmaticæ Sanctionis Articulus de Annatis.

VII. Minùs quidem honeſtum Baſileenſibus & Gallicanis Patribus viſum eſt, quod Annatæ ante Prælatorum Inaugurationem exigerentur, ad earúmque ſolutionem per retentionem Bullarum cogerentur: ſed ad hunc exigendi modum neceſſariò compulſi ſunt Romani Pontifices per ingrati animi vitium eorum, qui Bullis impetratis, & poſſeſſionem Beneficiorum adepti, Sedem Apoſtolicam Annatarum ſubſidio defraudabant, ut reſpondit *Æneas Sylvius* Cardinalis Senenſis, & Summus poſtea Pontifex *Pius II.* in Epiſtola ad *Martinum Meyrum* Archiepiſcopi Moguntini Cancellarium. *Illud*, inquit, *non ſinemus intactum, quod ad exigendos Beneficiorum, quæ Romæ conferuntur, medios fructus, ſive (ut aiunt) Annatas, nullam permitti creditoribus moram accuſas. Verùm hoc ab eorum ingratitudine actum invenies, qui cùm Eccleſias conſecuti eſſent, dilationem faciendæ ſolutionis obtinuiſſent, poſtquam Literas Apoſtolicas habuere, & domum reverſi poſſeſſionem conſecuti ſunt, neque in præſtituta die, neque multis poſt annis, Apoſtolicæ Cameræ ſatisfacere curaverunt, Excommunicationis pœnam, cunctáſque Cenſuras levi animo penſitantes, quorum non fuit parvus numerus. Compulſa igitur Apoſtolica Sedes, adverſus injuſtam rebellionem juſtum invenit remedium, & ingratitudini obviàm pergens, ſolvere ante tempus eos inſtituit,*

tuit, qui poſt tempus, aliorum exemplo ſatisfacturi non videbantur.

Articulus V.

Regum Chriſtianiſſimorum Conſtitutiones contra Annatas expenduntur.

I. Reges Chriſtianiſſimos *Carolum VI. Carolum VII. Ludovicum XI. Franciſcum I. Henricum II.* & *Carolum IX.* graviſſima contra Romanæ Curiæ exactiones Edicta tuliſſe, vel ſuis ad Romanos Pontifices Oratoribus in Mandatis dediſſe, ut Annatas aboleri curarent, norunt omnes, qui Gallicanam Hiſtoriam & Juriſprudentiam vel à limine ſalutarunt.

II. In primis *Carolus VI.* anno MCCCLXXXV. hujuſmodi tributa Conſtitutione ſua prohibuit, quæ extat inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ Tit. XX. Cap. VII. Hanc Conſtitutionem *Carolo V.* tribuit D. *De Marca.* Lib. VI. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, Cap. XI. Num. IV. Sed *Caroli VI.* eſt, non *V.* qui anno MCCCLXXX. die XVI. Septembris obierat, quinquennio antequàm iſta Conſtitutio ederetur. Idem Princeps anno MCCCCVI. die XVIII. Februarii, ſupplicationibus Cleri Gallicani Pariſiis congregati benevolas aures commodans, nec-non Regii Cognitoris querimoniis, Annatas, & ceteras exactiones Curiæ Romanæ, lege lata ceſſare juſſit. Hoc in Edicto, quod inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ ſub laudato Titulo, Cap. VIII. inſertum eſt, hanc inter alias prohibitionis ſuæ rationem affert, quòd *In Annatis exigendis ſicut nec modus, ſic nec miſericordia, nec æqualitas ſervatur, aut menſura: & cùm Prælatis prohibeatur adminiſtrare ſine Bullis, quicquid placet, ſolvere inde compelluntur; quoniam aliàs Bullæ nequaquam expedirentur, prout dicunt. Ex quo Beneficium Eccleſiaſticum obtineri videtur cum pretio, vel mercede, quod pro bono communi potiùs deberetur ſcientiæ aut virtuti.* Addit inferiùs: *Super quo plurimis & repetitis intervenientibus diſcuſſionibus maturis, per Prælatos, & alios Viros Eccleſiaſticos ſupra dictos deliberatum extitit & concluſum, quòd attentis illis quæ ſupra præmiſſa ſunt, & aliis attendendis, talia gravamina & uſurpationes, ſecundùm Deum & conſcientiam, non poterant commodè aut debebant ampliùs tolerari.* Anno MCCCCXVIII. menſe Martio, aut die ſecunda Aprilis Rex idem Chriſtianiſſimus habito antea Conventu Prælatorum Eccleſiæ Gallicanæ, Patrum Conſcriptorum Senatûs Pariſienſis, & Deputatorum Pariſienſis Academiæ, prohibuit ne pecuniæ extra Regnum efferrentur quovis prætextu, etiam *Annatarum*, cauſatus, *perhorridam ſimoniacæ perfidiæ labem Eccleſias, perſonáſque Eccleſiaſticas Regni ac Delphinatus pervaſiſſe.* Edicta ea de re promulgata legere eſt ſub eodem Titulo inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, Cap. XV. & XVI.

III. Has Conſtitutiones confirmavit *Carolus VII.* Diplomate dato menſe Februario anni MCCCCXXII. quo præterea juſſit, ut ex lege ageretur adversùs eos, qui Regia Edicta violarent, non obſtantibus Bullis Apoſtolicis, aut Excommunicationibus, quæ harum Bullarum auctoritate ferri poſſent. *Caroli VII.* literæ habentur loco ſupra laudato, Cap. XVII.

IV. Annis Chriſti MCCCCLXIII. & MCCCCLXIV. *Ludovicus XI.* pariter prohibuit ne pecuniæ Romam efferrentur, & Conſtitutiones edidit adversùs Romanæ Curiæ exactiones, quæ leguntur ſub Titulo mox laudato Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, Cap. XXI. XXII & XXIII. Eidem Chriſtianiſſimo Regi Senatus Pariſienſis *Defenſionem obtulit pro Libertate Eccleſiæ Gallicanæ adversùs Romanam Aulam*, per certa capita digeſtam, quam edidit *L. Bochellus* in Collectione Decretorum ejuſdem Eccleſiæ, Lib. IV. Cap. X. Hujus Defenſionis Caput LXX. his verbis Annatas perſtringit: *Eſt & aliud harum Annatarum grave & exitiale malum: Quia qui eas Romano Pontifici pendunt & exolvunt, in pœnam incurrunt, quæ adversùs ſimoniaci ambitus reos ſtatuta eſt, nec ullum jus in Beneficium habent, quod hac ratione obtinuerunt. Id enim verbis Decreti expreſſum eſt. Quæ in re quantum ſit corruptelæ periculi, nemo non intelligit.*

V. Anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo-tertio, Regni Ordines Turonibus congregati, libellum ſupplicem *Carolo VIII.* Regi Chriſtianiſſimo porrexerunt pro *Annatarum & minutorum ſervitiorum abolitione.* Editus eſt inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, ſub laudato Titulo, Cap. XXV.

VI. Anno MDXXXII. *Franciſcus I.* Rex Chriſtianiſſimus Cardinalibus *Turnonio*, & *Grammontio* in Mandatis dedit, ut Summo Pontifici *Clementi VII.* apud quem Legationem extraordinariam Majeſtatis ejus nomine obibant, proponerent incommoda graviſſima, quæ ex Annatarum ſolutione oriebantur. Ex Documentis ac Mandatis, quæ ipſis data ſunt, & quæ ſub eodem Titulo Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, Cap. XXVII. leguntur, conſtat, Regem rogatum fuiſſe ut Clerum Gallicanum congregaret, quò finis imponeretur his rebus honeſto & decoro prorſus adverſantibus, & cuncta priſtinum in ſtatum, antiquúmque morem reſtituerentur.

VII. Anno MDLI. Rex Chriſtianiſſimus *Henricus II.* Edicto prohibuit, ne ulla pecunia Romam efferretur. Idem Princeps Illuſtriſſimo Viro *Claudio Urſeo*, aliiſque ad Concilium Tridentinum nunc Bononiam tranſlatum ſuæ Majeſtatis Oratoribus in mandatis dedit anno MDXLVII. ut Annatas aboleri curarent, quarum exactio ſacris Canonibus contraria, & ſimoniaca videbatur. Extant illa Mandata inter Documenta & Literas Regum Chriſtianiſſimorum, aliáque Inſtrumenta Synodum Tridentinam ſpectantia. Italico idiomate conſcripta ſunt, & quoad Annatarum negotium hæc habent: *Primamente che il Papa per abuſo & contravenendo direttamente alli Santi Decreti ricevuti è publicati nelli Concilii Generali, piglia le Annata delli Archiveſcovati, Veſcovati e Abbatie di queſto Regno, & di altri Beneficii Conſiſtoriali in qualcunque modo che vachino, ſia o per morte, o per reſignatione ſimplice, permutatione, e in ogni altra maniera e ſpecie di vacatione, ancorche le dette Annate ſiano prohibite per il Concilio Lateranenſe, Conſtantienſe, Baſileenſe, e che ſimili proviſioni ſiano ſimoniache, e nulle di ragione, eſſendo che li impetranti pagano volontariamente, e per forza. Che ſolo queſto capo è ſufficiente privare il Papa della Dignita Papale, per che è coſa certa di ragione, e ſenza controverſia, che puo eſſer depoſto per peccato di ſimonia: e oltre che le eſſattioni dell' Annata è una pura ſimonia, e dichiarata tale nelli Santi Decreti. & per riſpetto del fatto è coſa tanto chiara è evidente, che non a punto biſogno di prova. &c.*

VIII. Denique anno MDLXI. Rex Chriſtianiſſimus *Carolus IX.* Præſidi *Ferrerio* ſuæ Majeſtatis ad *Pium IV.* Pontificem Maximum Oratori in Mandatis dedit, occaſione querelarum à Comitiis Aurelianenſibus adversùs Annatas & Præventiones Romanæ Curiæ, ſibi propoſitarum, ut apud Pontificem Annatarum abolitionem urgeret, utpote quæ variis Regum ipſius Deceſſorum Edictis prohibitæ fuerant ut contrariæ Sacris Decretis,

& Eccleſiæ Gallicanæ Libertatibus, nec-non ut ſimoniacæ à Theologis Pariſienſibus damnatæ. *Attendu meſmement que par la Faculté de Theologie en la Sorbone à Paris, & autres Univerſitez, il a eſté jugé & determiné que leſdites Annates ne ſe peuvent exiger ſans énorme ſimonie, tant par celuy qui donne de l'argent, que celuy à qui il eſt donné.* Edita ſunt illa *Caroli IX.* Mandata inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, Tit. xxii. Cap. xxxi.

Caroli VI. Conſtitutiones de Annatis.

IX. Has nihilominus Regum noſtrorum Conſtitutiones Annatis, prout nunc exiguntur & ſolvuntur, non officere contendo. Prior enim *Caroli Sexti* Conſtitutio, tempore Schiſmatis edita, agit primò contra Cardinales, aliósque Viros Eccleſiaſticos extra Regnum commorantes, qui opulentiora Beneficia aucupati, & reſervatis Penſionibus ex aliis, quæ ad annui illorum reditus valorem ut plurimùm aſcendebant, omnes ipſorum proventus in ſuos uſus convertebant, nec curam gerebant ullam reſtaurationis Sacrarum Ædium, quæ dilabebantur, nec divini Officii in illis celebrandi, nec alendorum pauperum; atque hoc pacto piæ Fundatorum intentiones fraudabantur. Secundò, perſtringit hæc Conſtitutio Miniſtros Romanorum Pontificum, qui *Collectores & Subcollectores* vocabantur, qui defunctorum Epiſcoporum, & Abbatum ſpolia, bonáque mobilia & immobilia, quaſi ad Papam pertinerent, invadebant, qua in re Gallis noſtris multiplex eſſe videbatur injuria. Nam & Templorum, & Ædium Epiſcopalium ruinæ reſarciri non poterant: & heredes Antiſtitum ſuis juribus fraudabantur: nec mortuorum Præſulum creditoribus fiebat ſatis: & Jus Regaliæ Chriſtianiſſimis Regibus competens violabatur. Tertiò, hæc Conſtitutio perſtringit Annatas, quæ non ſolùm ab Epiſcopis, & Abbatibus, ſed ab aliis etiam Beneficiatis extorquebantur, abſque diſcrimine, ſive per Reſignationem, vel Permutationem, ſive in Regalia, vel alio quovis modo Beneficia vacarent. Ex quo interim contingebat, ut in Eccleſiis, in quibus Prælatus fructus & reditus unius anni, & Fabrica alterius anni percipere conſueverant, Pontificii Collectores primi, Prælatus ſecundi, Fabrica tertii annorum fructus perciperent. Et his tribus annis Beneficiati onera Eccleſiæ, ac pondus diei & æſtus ſuſtinentes, cùm nihil ex fructibus delibarent, paupertate depreſſi, fere mendicando vivere cogebantur. Quartò, hæc Conſtitutio velut aggerem opponit adversùs alia tributa, quæ à dictis Collectoribus, nec non à Nuntiis, & Commiſſariis Pontificiis, Eccleſiis, Viriſque Eccleſiaſticis imponebantur, quibus exhauriebantur omnes Regni opes & efferebantur extra Regnum. Quapropter præcepit Rex Chriſtianiſſimus Præpoſito Pariſienſi, Seneſchallis, & Ballivis, ut Proviſos ad præſentationem Regis, aut aliorum Patronorum Laïcorum, frui juberent & curarent Beneficiorum ſuorum fructibus ac proventibus, nec aliquam illis moleſtiam à Curiæ Pontificiæ Miniſtris inferri paterentur: utque reditus Beneficiorum, & Penſiones, quibus Cardinales, & alii extra Regnum fruebantur, ad manum Regis ponerent; & deſignatis Commiſſariis, qui reſtaurationi locorum Sacrorum, & ædium ad ea pertinentium intenderent, & Clericis ad perſolvenda Divina Officia, aut Religioſis Viris, ſumptus ſubminiſtrarent neceſſarios, reſiduam ad Beneficiatos pecuniam tranſmitti curarent. At tantùm abeſt ut *Carolus Sextus* Annatas abſolutè ſumptas, vel iis, quibus nunc affectæ ſunt, circumſtantiis munitas damnaverit; ut etiam agnoverit Romano Pontifici ab Epiſcopis & Abbatibus aliquid ſubventionis titulo conferendum. Agens enim contra Collectores Papæ, qui ſpolia defunctorum Epiſcoporum & Abbatum invadebant, ait: *Ex quo ſequitur, quod Abbatis Succeſſores ſic bonis denudati, ſervitium, quod dicto Summo Pontifici ſolvere neceſſe eſt, exhibere nequeant, &c.*

X. Altera ejuſdem Regis Conſtitutio, Annatis, prout nunc exiguntur, nihilo magis officit. Agit enim adversùs immanes exactiones, quæ à Collectoribus & aliis Miniſtris Pontificiis tempore ſchiſmatis fiebant, & Gallicanam Eccleſiam *importabilibus* (ut loquitur) *ſervitutibus* opprimebant; *potiſſimè bona Prælatorum, & Virorum Eccleſiaſticorum decedentium, tam Regularium quàm Secularium,* quæ *Spolia defunctorum* nuncupabantur, *uſurpando, fructus Eccleſiæ tempore vacationis Prælaturarum aut Beneficiorum Eccleſiaſticorum obvenientes, levando & capiendo, arreragia præteritorum & incognitorum temporum, tanquam debita, per fulminationem Cenſurarum Eccleſiaſticarum exigendo, à Beneficiatis quibuſcumque primam Annatam expetendo, & extorquendo, cujus Annatæ medietatem, quoad Majores Dignitates, Collegio Cardinalium conſueverant aſſignare; & Annatam hujuſmodi unà cum quadam pecuniæ ſumma, quam vocant minutia ſervitia, & quam pro familiaribus eſſe dicunt, cum exactione juramenti, & ſub pœnis perjurii, & aliis diverſis pœnis & Cenſuris hactenus exegerunt: Procurationes verò, quæ Prælatis & aliis, ratione facta Viſitationis tantummodò debentur, capiendo & levando in pecunia numerata, licèt Viſitationis officio non impenſo; ab illis autem qui ad procurationem nullatenus tenebantur, tantumdem, quod tunc vocant æquivalens, exigendo, Decimas, & alia ſubſidia, tractatu non habito cum Prælatis, pro libito voluntatis imponendo.* His exactionibus Conſtitutione ſua remedium affert *Carolus Sextus*, Annatas quæ à Beneficiariis quibuſcumque extorquebantur, & à *Benedicto XIII.* Avenione ſedente imponebantur, exigi prohibet ac ſolvi, cæteráſque exactiones ceſſare jubet, juxta Senatuſconſultum Curiæ Pariſienſis: Annatas, inquam, quæ *nullo tractatu habito cum Prælatis, pro libito voluntatis* imponebantur, & in quibus exigendis, *ſicut nec modus, ſic nec miſericordia, nec æqualitas ſervabatur, aut menſura.* Non autem Annatas ad juſtam mediocritatem redactas, & Prælatorum accedente conſenſu, Regúmque licentiâ, impoſitas, prout antea medietas fructuum primi anni ab Epiſcopis & Abbatibus ſolvi conſueverat, in Pontificis Cardinaliúmque ſubſidium. Annatas illas autem immodicas, quæ per Bullarum retentionem & Cenſuras exigebantur à *Benedicto XIII.* Rex ſecundùm ſpeciem ſimoniacas eſſe ait: *Ex quo*, inquit, *Beneficium Eccleſiaſticum obtineri videtur cum pretio vel mercede.* At ipſam Annatarum naturam penitus non explorat ſecundùm Regulas Theologicas, quod ipſius munus non erat, nec Ampliſſimi Senatus, ſed Epiſcoporum & Doctorum. Satis erat Regi & Senatui, Reipublicæ & Eccleſiæ malis externam Politiam ſpectantibus mederi, & gravamina Sacerdotiis à *Benedicto XIII.* in ſua tunc Obedientia Pontifice Maximo, & ejus Miniſtris illata propulſare. Sed legitima ſubſidia, ob Eccleſiæ neceſſitates, Eccleſiæ Romanæ, & Summo Pontifici conferenda, Rex & Senatus agnoverunt, modò cum moderamine, & rogato Principum ac Prælatorum aſſenſu exigerentur. *Quod ſi* (inquiunt) *Eccleſia Romana cæterarum Caput & Principalis exiſtens, à ſuo (quod majus & auctius Regno noſtro poſſidebat) patrimonio ſorte aliqua diſturbabatur, quominùs ipſo liberè uteretur; cæteras monere debebat Eccleſias, excitare, adhortari, & requirere de ſubſidio caritativo, quod eidem Eccleſiæ Romanæ annuì poſſet ac deberet, cum tamen conſilio, moderamine, & juſta cauſa, abſque præjudicio,* Probat. Libert. Eccleſ. Gallican. pag. 173.

culpa

culpa non præcedente, durante neceſſitate, ac de conſenſu & benignitate Principum, Patronorum, & aliorum Prelatorum, & non cum gravamine aſſiduo & indiſtincto ceterarum Eccleſiarum: Quas utique, & præſertim noſtrorum Regni & Delphinatus, ſupradictus Benedictus paſſim Phariſæorum more, qui decimas indifferenter de plantulis, herbis, baccis, & omnis generis fructibus extorquebant, cum gravi compulſione, ſubſidiis & exactionibus inſolitis, & contra Libertates Eccleſiæ exagitabat & premebat. Nunc verò Annatarum exactio Regum & Prælatorum aſſenſu in jus tranſiit, nec augentur pro libitu à Summis Pontificibus aut Curiæ Romanæ Miniſtris, nec ab omnibus Beneficiatis exiguntur. Unde *Caroli VI.* laudata Conſtitutio illas non attingit.

XI. Ejuſdem Regis Edicta anno MCCCCXVIII. promulgata, poſt Concilium Conſtantienſe, Reſervationes & Gratias Expectativas abolent, quarum prætextu ſimoniam graſſari ſignificant. *Unde* (inquit) *prædictarum prætextu Reſervationum per Summos Pontifices factarum, nonnulli Archiepiſcopi, Epiſcopi, aliique de præmiſſis Regno ac Delphinatu, quibus Beneficiorum vacantium, & quibus per electiones debitè factas proviſum extiterat, confirmatio & proviſio pertinebat, veriti fuerant, contradixerántque, ſeu diſtulerant, verebantur, contradicebant, differebantve ad earumdem electionum confirmationem, & Beneficiorum proviſionem procedere; horúmque & nonnullarum occaſione factarum Promotionum, perhorrida ſimoniaca perfidiæ tabes Eccleſias, Perſonáſque Eccleſiaſticas, noſtrorum Regni ac Delphinatus pervaſerat, letaliter obrepſerat, & faſcinaverat, ac proſtraverat damnabiliter.* Prohibet etiam inſolitum Annatas exigendi modum; ſed Summo Pontifici & Romanæ Eccleſiæ in ſuis neceſſitatibus ſubveniendum, prout occaſio tulerit, non diffitetur, imò ad id ſe comparatum demonſtrat Rex Chriſtianiſſimus. *Et inſuper* (inquit) *quoad exactiones pecuniarum, quas ab aliquibus retroactis temporibus Curia Romana, ſeu Camera Apoſtolica ſub prætextu vacantium Beneficiorum Regni & Delphinatus prædictorum, aut aliàs quovis modo ſeu colore ſibi applicari voluit, penitus ceſſabunt. Intendimus tamen tanquam Chriſti Fideles Summo Pontifici, & Eccleſiæ Romanæ, æquè pluſve ceteris, in neceſſitatibus, ſive & cùm tempus exegerit, ſuccurrere, & rationabiliter ſubvenire.*

Caroli VII. Conſtitutio non probat Annatas ſimoniacas eſſe.

XIII. *Caroli VII.* Conſtitutio *Caroli VI.* Edictis nihil addit. Jus commune, & Eccleſiæ Gallicanæ Libertates tuetur, Pontificiis Reſervationibus & exactionibus extraordinariis modum imponit, pecunias extra Regnum efferri jure ſuo prohibet. Sed ſe ad ſubveniendum Romano Pontifici aliis viis ac modis legitimis & honeſtis paratum Rex profitetur. *Dit & declare que les elections, confirmations, & collations de Benefices, ſeront faites par les Ordinaires, & par ceux auſquels appartient de Droit commun & ancien, ceſſans & rejettées toutes Reſignations & Bulles, ou Procez Apoſtoliques: & auſſi qu'aucuns vacans ne ſe payeront à noſtre Saint Pere, auquel par autres moyens & voyes raiſonnables nous aiderions, & ferions nos Sujets aider à luy ſecourir à ſupporter ſon eſtat.* Adde, *Carolum Septimum* ſuam illam Conſtitutionem anno MCCCCXXIV. reſcidiſſe, rogante *Martino V.* Pontifice Maximo. Extat illa Revocatio inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ Tit. XXXI. Cap. XIX. cujus ea verba notanda ſunt: *Ob eam cauſam Francorum Regnum, & Chriſtianiſſimam Domum Progenitorum noſtrorum in orbem floruiſſe, & in virtute creviſſe piè credimus, & à Patribus in filios per ætates tranſiiſſe feliciter, quòd Dei timorem antepoſuerunt, & Chriſti Vicariis capita ſubmiſerunt, Eccleſiam honore cumulantes, & oppreſſionis ab onere protegentes.* Huic equidem revocationi *D. Couſinotus* Regius in Senatu Pariſienſi Cognitor interceſſit, ſed Regiæ voluntatis ac juſſionis major habita ratio eſt, quàm interceſſionis à Regio Procuratore factæ. Anno tamen MCCCCXXVI. Remenſis Archiepiſcopus, aliique Oratores ad Summum Pontificem à Rege miſſi, reſtitutionis hujuſce jurium omnium, quæ à *Clemente VII.* & *Benedicto XIII.* Avenione ſedentibus olim exercebantur, modificationem ab ejus Sanctitate impetrarunt.

Ex Supplici Libello Supremæ Curiæ Pariſienſis Ludovico XI. oblato non probatur Annatas ſimoniacas eſſe.

XIV. Supplex Libellus Curiæ Pariſienſis pro defenſione Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *Ludovico XI.* oblatus, modum exactionis Annatarum ſpectat, quem Synodus Baſileenſis, & Pragmatica Sanctio improbaverant, alio tamen modò ſubveniendum eſſe Romano Pontifici & DD. Cardinalibus decernentes: Illúmque modum ſimoniam redolere ſignificat. Sed ex opinione illa ac præjudicio Illuſtriſſimorum Judicum non ſequitur Annatas, quæ titulo ſubventionis, & Regum Chriſtianiſſimorum, ac Prælatorum conſenſu jam exiguntur ac ſolvuntur, ſimoniacas eſſe. Alioqui ſequeretur & Commendationes Beneficiorum, quas in eodem Libello Conſcripti Curiæ Supremæ Patres, ut certiſſimam Eccleſiæ everſionem ac perniciem aboleri poſtulant, eſſe illicitas ac damnandas; quæ tamen ſecundùm hodiernam Diſciplinam receptæ ſunt, & ab ipſo Supremo Senatu probatæ. Ut ut eſt, doctrinale judicium de hac quæſtione, utrum Annatarum exactio ſit ſimoniaca, ſibi non tribuit Senatus, ſed Prælatorum ac Doctorum proprium eſſe certum habuit, finitivámque ea de re Sententiam ad Epiſcopos, Pontificem ipſum, & Concilia pertinere, memor verborum *Baſilii* Imperatoris in Allocutione Synodi VIII. Oecumenicæ: *Laïco cuicumque, nulla ratione de Eccleſiaſticis cauſis diſputandi fas eſſe dico. Hæc enim excutiendi, & in utramque partem agitandi, Patriarcharum, Sacerdotum, & Doctorum eſt officium, quibus à Deo ligandi & ſolvendi poteſtas eſt conceſſa. Nam Laïcus etſi omni pietatis & ſapientiæ laude præſtet, tamen Laïcus eſt, & ovis, non Paſtor.* Porrò Doctores, Epiſcopi, Pontifices Maximi, Eccleſia per orbem diffuſa, Annatas ſubventionis titulo exigi ſolvíque poſſe agnoſcunt, ſentiunt, judicant, ſive ante, ſive poſt Bullarum conceſſionem exigantur. Horum itaque judicio ſtandum eſt, quoad juris quæſtionem, hac in cauſa: quamvis fatendum ſit à Rege Chriſtianiſſimo, & ab Ampliſſimo Senatu, qui ſacra vice judicat, Canonum executionem imperari poſſe, ac modum adhiberi exactionibus inſolitis, ſi quæ fierent ab Officiariis Romanæ Curiæ in Regni detrimentum; imò & eas omnino prohiberi poſſe, ſi abſque Regis conſenſu fiant, ut docet *Joannes Galli* Regius in Senatu Pariſienſi Advocatus, regnante *Ludovico XI.* Quæſt. LX. *Nullus* (inquit) *poteſt in Regno Franciæ ſubſidia imponere ſuper ſuis ſubditis, quacumque prærogativa, vel dignitate, vel potentiâ fulciatur vel utatur, abſque conſenſu Regis Franciæ, qui omnium eſt Superior in ſuo Regno. Et hoc teneas, nec unquam contrarium dicas, ne crimine ſacrilegii accuſeris, & Majeſtatis reus fias.*

Comitia Turonenſia non abolendas omnino Annatas, nec ſimoniacas eſſe cenſuerunt.

XV. Comitia Turonenſia, nec Annatas abolendas omnino cenſuerunt, nec eas ſimoniacas eſſe, ſed tantùm ſupplicandum eſſe Summo Pontifici pro Reſervationum & Gratiarum Expectativarum abolitione, pro Commendarum & Penſionum extinctione, pro relaxatione Annatarum, & minutorum ſervitiorum. Quod quidem ſumma erga Sanctam Sedem veneratione præſtiterunt. Eorum verba Latinè reddo: *Conteſtantur nihilominus*

minus dictorum Trium Ordinum Viri, Se nolle ab obedientia filiali Sanctiſſimi Patris noſtri diſcedere, quem ut filii Eccleſiæ agnoſcere volunt ceu Vicarium univerſalem Salvatoris & Redemptoris Jeſu Chriſti, qui eſt Caput Eccleſiæ. Quia verò non repugnat ut filius, ſi à patre ſe gravatum ſenſerit, cum timore & reverentia conqueratur apud alterum, qui patrem admoneat: dictorum Trium Ordinum Viri, qui ſe à ſuo Domino & Patre Spirituali plurimùm gravatos ſentiunt, querimoniam ſuam deferunt ad Regem, ſupremum noſtrum in temporalibus Patrem, Protectorem, & Defenſorem, contra omnes qui ipſis moleſti eſſe vellent in eorum Juribus & Libertatibus, contra & in detrimentum Sanctorum Decretorum, & Conciliorum. Et ideo ſupplicant Regi Supremo noſtro Domino, & filio Eccleſiæ, ut dignetur per ſuos Oratores obedientiam exhibere filialem dicto Sanctiſſimo Patri; jubere ut ipſi Regni egeſtas exponatur, & magna ſignificentur impedimenta, quæ ab obitu Caroli VII. Regis, Juribus & Libertatibus dictarum Eccleſiarum Franciæ & Delphinatus appoſita ſunt à nonnullis, qui Reſervationes & Proviſiones in fraudem juris electionum obtinuerunt: ut Penſiones omnes & Commendas Beneficiorum Secularium & Regularium in irritum mitti curet: & ipſi exponere quanta pecuniæ vis hoc ex Regno elata ſit: Nec ægrè ferat, ſi dictum Regnum & Delphinatus ſuis in poſterum Juribus & Libertatibus, ſecundùm Sacra Decreta utantur, & ut extremæ paupertatis humilium ipſius filiorum dignetur miſereri, qui & ſuis officiis & pecuniis Sanctæ Sedi Apoſtolicæ ſemper, cùm opus fuit, ſubvenerunt. At circa iſtud caput nullum à Rege Chriſtianiſſimo *Carolo VIII.* reſponſum retulere, quia Cardinales & Prælati nonnulli huicce deliberationi interceſſerant.

Franciſcus I. Annatis ſimoniæ notam non inuſſit, imò eas ſolvi conſenſit.

XVI. *Franciſcus I.* in Mandatis, quæ Cardinalibus *Grammontio* & *Turnonio* dedit, Annatis notam ſimoniæ non inuſſit, nec earum ſolutionem prohibuit abſolutè, ſed ſolùm de ipſarum exceſſu apud Summum Pontificem conqueſtus eſt, quòd ad majorem pecuniæ vim corradendam Pontificia Diplomata multiplicarentur, cùm aliàs unum Diploma illi ſufficeret, qui plura Beneficia poſſidebat: omniúmque Beneficiorum, quæ ex diſpenſatione retinebantur, exigerentur Annatæ. Comminatus quidem eſt Rex Chriſtianiſſimus, prohiturum ſe ne pecuniæ Romam efferrentur, niſi Summus Pontifex ipſi duas decimas ex omnibus Regni Beneficiis colligendas, prout ſpoponderat, concederet; ſed iſtud probat Politicis duntaxat rationibus adductum hæc Mandata Illuſtriſſimis Cardinalibus dediſſe. Habent illa, Regem rogatum fuiſſe ut Eccleſiam Gallicanam congregaret; quò remedium nimiis Annatarum exactionibus opportunum adhiberetur, ſed ejus Majeſtatem noluiſſe Cleri Cœtum agere teſtantur, ut turbas maláque vitaret, quæ inde conſequi poſſe prævidebat. Denique *Franciſcus I.* pactis cum *Leone X.* Concordatis, prohibitionem ſolvendi Annatas pro Bullis Epiſcopatuum & Monaſteriorum, in Pragmatica Sanctione factam, aboleri conſenſit. Vir tamen Maximus *Petrus de Marca* Pariſienſis Archiepiſcopus, Lib. VI. *De Concordia Sacerdotii & Imperii* Cap. XI. aſſerit, Nullum in Concordatis extare Decretum, quo Annatarum pro Epiſcopatibus exactio confirmetur. *Unicus*, inquit, *in Concordatis titulus XLI. materiam iſtam attingit. Statuerat Leo X. ut Gratiæ & Proviſiones Beneficiorum, etiam Cathedralium Eccleſiarum, nullæ eſſent ipſo jure, ſi verus Beneficii vacantis valor in Literis Apoſtolicis expreſſus non fuiſſet. Sed iſto titulo modificatus & inflexus eſt rigor illius Statuti, quoad Galliam. Permittit quippe ut impetrantes Beneficia petere poſſint ut verus valor ipſorum Beneficiorum in eiſdem Literis corrigatur infra annum à die datæ Literarum earumdem computandum; Statuitque ut pro hoc valoris augmento Annata ſolvatur Cameræ Apoſtolicæ. Verùm correctiones illæ pro expreſſione valoris neceſſariæ non ſunt, niſi ut eatur obviàm periculo ſecundæ impetrationis; quæ tamen, modò nihil aliud peccatum eſſet, non toleraretur in Gallia, cùm Articulus ille non ſit receptus in Regno, ut teſtatur Rebuffus in Commentario ad dictum titulum: contra verò, validum hinc telum peti poteſt adverſus Annatas. Quippe cùm à Summo Pontifice non reſerventur, niſi in caſu expreſſionis veri valoris Beneficiorum, planum eſt ex hoc titulo locum non eſſe ſolutioni Annatarum, cùm moris non ſit ut ea valoris expreſſio fiat.* Addit Capite ſequenti, Num. XII. *Cùm Annatæ titulo tantùm ſubſidii debeantur, quod exigere Pontifex non poteſt abſque conſenſu Regis & Eccleſiæ Gallicanæ, liberum eſſe Regi & Epiſcopis conſenſum ſuum revocare, eique tributo finem imponere. Solutio enim illa nihil aliud eſt quàm donum ſpontaneum & gratuitum, quod præſcriptioni obnoxium eſſe non poteſt... Quanquam videatur æquitati injuria fieri, ſi ſubſidia ſemel conceſſa revocentur, niſi manifeſtè conſtiterit ingrati crimen eſſe in Summo Pontifice. Quicquid ſit; Rex, tanquam Protector Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, & vi etiam Regiæ Auctoritatis, prohibere poteſt quæcumque tributa, quæ Summus Pontifex, ſive titulo Annatarum, ſive alio quolibet modo, imperare vellet Perſonis Eccleſiaſticis, ac etiam prohibere ne ea, quorum exactioni conſenſus jam eſt adhibitus, augeantur in poſterum... Aut enim Annatæ accipiuntur contemplatione confirmationis electionis Epiſcopi, aut titulo ſubſidii. Primus caſus laborat vitio ſimoniæ. Ad Principem autem ſpectat providere Legibus ſuis, ne Epiſcopi imperio ſuo ſubjecti crimen ſimoniæ committant.... In ſecundo caſu Principes ſummam habent Auctoritatem impediendi exactiones Curiæ Romanæ in Regnis ſuis. Piaculum eſſet in Gallia, ſi quis de hac poteſtate dubitaret... Quod ſi nolint eas in univerſum prohibere, poſſunt tamen eis modum adhibere, ut quoad Enthroniſtica uſurpatum eſt à Juſtiniano, & ab Iſaacio Comneno quoad jura quæ Preſbyteri perſolvebant Epiſcopo à quo ordinabantur.* Novel. CXXIII. *Cùm autem inita ſunt Concordata, Annatarum, & Proviſionum Beneficiorum ſumptus reducti ſunt ad certum quemdam modum; adeo ut niſi Romæ obſervetur, Rex poſſit prohibere ne nova exactio ſuperponatur. Quòd ſi negotium iſtud paulò liberaliùs tractare viſum fuerit, rogandus erit Summus Pontifex, ut remittat nova illa ſubſidia veteribus Annatis addita: Ipſéque rationem habebit querelarum, quæ fient adversùs Miniſtros Curiæ Romanæ.* Hæc Illuſtris & Eruditus Achipræſul. Sic verò ſe geſſit *Franciſcus I.* cùm Mandata Cardinalibus *Turnonio* & *Grammontio* dedit, ut modum Annatis imponi à Romano Pontifice curarent.

XVII. *Henricus II.* Rex Chriſtianiſſimus Annatas non prohibuit quòd earum exactionem ſimoniacam exiſtimaret, ſed quòd ipſius Majeſtatis, & boni hujuſce Regni intererat, ne pecuniæ Romam efferrentur. *Julius* enim *III.* qui tunc Romanæ Eccleſiæ præerat, junctis cum Imperatore viribus, bellum gerebat adversùs Regem Chriſtianiſſimum, ob ſuſceptum ab ipſo Parmæ Patrocinium, & *Octavii Farneſii* Ducis Parmenſis tuitionem. Unde non ſolùm pecuniam ex Annatis collectam, ſeu Annatarum nomine pendi ſolitam, ſed undevis corrogatam, deinceps Romam, aut in quemvis alium Ditionis Pontificiæ locum è Regno ſuo deferri vetuit, quia imprudens videbatur, ut ſuis, ſuorúmque pecuniis, hoſtium vires ſuſtentaret. Id conſtat ex

Edicto

Edicto Regio, quod inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ editum eſt, Tit. xx. Num. xxxv. ex *Belleforeſtio*, Lib. vi. & aliis Rerum Gallicarum Scriptoribus.

Henrici II & Caroli IX Mandata eorum Oratoribus data circa negotium Annatarum.

XVIII. Mandata Clariſſimo Viro *Claudio Urfeo* data ab *Henrico II.* probant duntaxat Regem Chriſtianiſſimum optaſſe ut Annatæ auctoritate Tridentini Concilii abolerentur, & illarum exactionem incuſaſſe ſimoniæ, re inſpecta ſecundùm externam ſpeciem, quomodo à Viris Politicis ſpectabatur, qui Mandata Regia conſcripſerant, non verò expensâ ad Eccleſiaſtici Juris apices, & ad Theologiæ Regulas. Unde Tridentina Synodus illas non improbavit, nec prohibuit, licèt omnem ſimoniæ ſpeciem damnaverit, ſanxeritque ut Epiſcopi, & eorum Miniſtri, nullum pro collatione Ordinum, aut pro Literis dimiſſoriis & teſtimonialibus, munus acciperent; Notarii verò id ſolùm poſſent exigere, quod eo Decreto conſtitutum eſt, (Seſſ. xxi. Cap. i.) Tridentinis ſcilicet Patribus, doctiſſimiſque Theologis, qui Sacræ Synodo aderant, exploratum erat, Annatas reali & legitimo ſubventionis titulo exigi ab Eccleſia Romana, & ſolvi ab Epiſcopis, Abbatibúſque deſignatis; ac proinde ſimoniæ vitio non laborare.

XIX. *Carolus IX.* Annatarum ſolutiones Edicto non prohibuit, ſed Oratori duntaxat ſuo dedit in Mandatis, ut pro illarum abolitione ageret apud Summum Pontificem. Vocavit autem illas ſimoniacas Rex Chriſtianiſſimus, non ex propria ſententia, ſed ex antiqua Theologorum opinione, qui *Carolo VI.* & *Carolo VII.* regnantibus judicaverant illas eſſe ſimoniacas, ſi ratione confirmationis Epiſcoporum vel Abbatum exigerentur, non verò titulo ſubſidii. Denique quòd Aurelianenſia Comitia querimonias adversùs Annatarum exactionem ad eumdem Regem detulerint, non probat ſimoniacam illam eſſe, ſed ſolùm fore meliùs Regno & Ordini Eccleſiaſtico, ſi Summus Pontifex hoc tributum remittat, ex hypotheſi quòd Romana Eccleſia hujuſmodi ſubventione non egeat, quæ graviſſima eſt Epiſcopis, quorum plurimi ingens æs alienum ad illud ſolvendum contrahere coguntur, quod poſtea difficillimè diluunt. Accedit, quòd Reges Chriſtianiſſimi Eccleſiæ Judicio ſubjecerunt, quicquid ſuis in Mandatis continebatur, Quæſtiones Dogmaticas, vel Eccleſiæ Diſciplinam ac Politiam quod ſpectaret. Id conſtat ex Oratione *Ferrerii* Præſidis habita in generali Congregatione Concilii Tridentini, die xi. Februarii MDLXIII. in qua de Mandatis ſibi à Rege Chriſtianiſſimo datis ſic loquitur: *Ea Illuſtriſſimis Dominis Legatis dedimus. Ii prope diem vobis, Patres Sanctiſſimi, examinanda & judicanda proponent. Ad vos enim potiſſimùm mittuntur, veſtrúmque de illis judicium magno deſiderio expectat Rex Chriſtianiſſimus, & tota Gallia.* Idem conſtat ex Petitionibus Oratorum ejuſdem Chriſtianiſſimi Regis, factis in Concilio Tridentino, quæ referuntur inter Inſtrumenta idem Concilium ſpectantia, à *Puteano* edita. *Carolum verò Regem noſtrum*, inquiunt, *cupere quidem ut Petitionum ſuarum omnium ratio habeatur: ſic tamen à Chriſtiana Diſciplina edoctum & inſtitutum eſſe, ut Vobis omnia tribuat, rerúmque omnium iſtarum rationem, cognitionem, & judicium, ad Vos omnino ſciat pertinere.* Idem colligitur ex Oratione à Præſide *Ferrerio* habita ad *Pium IV.* quæ edita eſt inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, Tit. xxii. Cap. xxxii. in qua loquens de Comitiorum Aurelianenſium expoſtulatione contra Annatas & Præventiones Pontificias, hæc habet: *Cùm hæc dicuntur in Conventibus, proteſtatur Gallia, nolle honori, dignitati, & auctoritati hujus Sanctiſſimæ Sedis derogare, & ab ea obſervantia & obſequio, quod ſemper Majores Sedi Apoſtolicæ præſtiterunt diſcedere, aut ampliſſimam Romani Pontificis Auctoritatem tum in conferendis totius Eccleſiæ Beneficiis, tum in diſpenſandis Eccleſiæ bonis & reditibus, in dubium revocare: Hoc tantùm petere, ut ex præſcripto antiquorum Canonum & Decretorum ea poteſtas exerceatur. Hanc querelam, quòd haberet Sanctam & Catholicam Proteſtationem conjunctam, non potuit Rex Chriſtianiſſimus non audire. Regina Mater, Rex Navarræ, & quotquot ſunt Regii Conſilii Viri Prudentiſſimi & Religioſiſſimi, qui optimè norunt, Regum eſſe præcipuam curam omnium ſubditorum, & maximè Eccleſiaſticorum querelas audire, & Eccleſiæ quam à Deo tuendam & defendendam ſuſceperunt, ſe reddituros rationem: Cúmque hoc ad omnes Principes pertinere, tum ad Galliæ Regem, qui ob ſingularia in hanc Sedem bene merita, excellentiſſimum illum titulum Chriſtianiſſimi eſt adeptus. Cujus tituli, ut teſtatum apud omnes gentes relinqueret, quàm ſit more Majorum ſtudioſus, noluit de iis rebus priùs aliquid conſtituere, quàm earum per me Sanctitatem tuam certiorem feciſſet. Idque non in ſublimitate ſermonis, ſed in virtute ſanctæ obedientiæ. Tuum enim eſt, Sanctiſſime Pater, Reipublicæ Chriſtianæ labenti opem ferre, & de Sedis Apoſtolicæ exiſtimatione & diuturnitate magis cogitare, quàm de reditu & obventionibus.* Cùm itaque nec Tridentina Synodus, nec *Pius IV.* Annatas ſimoniæ vitio laborare judicaverint, ſed illas prorſus intactas reliquerint, earum exactio ſimoniaca cenſeri non debet: Quia Chriſtianiſſimi Reges illas haberi ut ſimoniacas atque illicitas noluerunt, niſi ſic illas haberet Eccleſia, cujus examini Mandata ſua & Petitiones ſubjecerant, ac judicio.

Adde, in *Caroli IX.* poſtulatis ad Synodum Tridentinam directis nonnulla reperiri, quæ ſacra Synodus concedere non debuit, quòd eorum conceſſio Eccleſiæ nocuiſſet; quædam, quorum utilis quidem conceſſio videbatur extitura, ſed tamen ſuas rationes habuit cur ea recuſaret. Prioris erant generis, petitio Communionis ſub utraque ſpecie: Item ut peracto Sacrificio, & myſticis precibus in liturgia Latinè recitatis, Orationes publicæ Linguâ vernaculâ ad Deum fierent, & Cantica ſpiritualia canerentur: Item ut Sacerdotes non ordinarentur, niſi ſeniori ætate, ob incontinentiæ periculum. Poſterioris erant generis, Commendarum abolitio, & Penſionum ſuper Eccleſiaſticis Beneficiis conſtitutarum extinctio, Annatarum abrogatio: Quæ à Tridentina Synodo intactæ relictæ ſunt, & ſecundùm præſentem Eccleſiæ Diſciplinam approbantur.

Varium de Annatis, ut de Inveſtituris judicium.

XX. Quod tandem in ſuis Mandatis *Ferrerio* Præſidi datis *Carolus IX.* ait: A Facultate Theologica Pariſienſi, & aliis Academiis judicatum fuiſſe & deliberatum, Annatas exigi non poſſe abſque immani ſimonia, tam ex parte ſolventis, quàm ejus cui ſolvuntur, facilè cum his, quæ à nobis dicta ſunt, conciliari poteſt. Sacra Facultas Pariſienſis judicavit olim Annatas ſimoniæ vitio laborare, cùm nondum exploratum erat eas vero & reali ſubventionis titulo exigi, ſolvique; nec illas adhuc ab omni ſimoniæ ſpecie liberaverat Regum Chriſtianiſſimorum & Prælatorum conſenſus; ſed ratione confirmationis electionum Sacrarum, aut Præſentationum exigi videbantur. Satis autem fuit ut Annatas abſque Regis & Antiſtitum conſenſu extortas, propter electionum confirmationem, non autem vero & minimè fucato ſubſidii titulo, ſimonia-

cas eſſe reſponderint Pariſienſes Theologi, ut Miniſtri & Conſiliarii *Caroli IX.* Regiis Mandatis inſeruerint, ipſas à Theologis Pariſienſibus ſimoniæ damnatas eſſe, quò majus in Annatas odium concitarent. Sanè ut Inveſtituras Epiſcoporum ab Imperatoribus Germaniæ uſurpatas *Gregorius VII. Victor III. Urbanus II. Callixtus II.* in variis Conciliis damnarunt, illáſque nonnulli *ſcelus idololatriæ* vocarunt, ut *Gregorius VII.* alii *indubitatam hæreſim*, ut *Joannes* Lugdunenſis Archiepiſcopus; *Goffridus* Vindocinenſis Abbas, & *Guido* Viennenſis Archiepiſcopus, qui poſtea fuit Summus Pontifex *Callixtus II.* in Concilio Viennæ celebrato anno MCXII. alii *alieni juris pervaſionem, & ſacrilegam præſumptionem*, & ſententiam illas defendentem *Schiſmaticam* judicarunt, ut *S. Yvo Carnotenſis* Epiſcopus: Et nihilominus Concilium Lateranenſe I. quod inter Oecumenica vulgò Nonum numeratur, Inveſtituras non damnavit, nec rem ipſam Imperatoribus ademit, qua jure fruebantur, ſed ſolemnem duntaxat ritum mutavit, quo ab ipſis conferri ſolebant Epiſcopatus per Annulum & Baculum: Ita Annatas plerique olim ſimoniacas judicarunt; demum Eccleſia ſummo conſenſu illas à ſimoniæ vitio immunes, eas exigendo, aut earum ſolutionem approbando, declaravit. Varium fuit de Inveſtituris judicium, quòd ſub diverſa facie & diverſis obtutibus ſpectarentur. Hæreſeos infamiâ laborarunt, quatenus divinam Epiſcopatus auctoritatem tribuere velle, tradendo electis Præſulibus Baculum Paſtoralem & Annulum, Laïci Principes præſumebantur; quod tamen ſibi non arrogabant. Innoxiæ habitæ ſunt, cùm innotuit Eccleſiæ, Principes non ſibi tribuere *Inveſtituram, quæ Epiſcopum perficit*, id eſt, ſpiritalis conceſſionem poteſtatis; ſed *Inveſtituram, quæ Epiſcopum paſcit*, (ut loquitur *Goffridus Vindocinenſis*) id eſt, conceſſionem feudorum, & bonorum temporalium, quocumque ritu, & quibuſcumque ſolemnibus id præſtarent. Non diſpari ratione, Clerus Gallicanus, & Academia Pariſienſis, Annatarum exactionem diverſa ratione, & variis obtutibus ſpectatam, ſimoniæ damnarunt, & ab omni ſimoniæ ſuſpicione immunem judicarunt: Damnarunt ut ſimoniacam, ſi abſque Regis & Prælatorum aſſenſu exigerentur, ob electionum ſacrarum aut præſentationum confirmationem: A ſimoniæ vitio liberam judicarunt, & etiamnum judicant, ſi exigerentur ac ſolverentur, ut exiguntur ſolvuntúrque modò, & ab annis retro pluribus exactæ ſunt, & ſolutæ, vero & reali titulo ſubventionis; Gallicanæ Eccleſiæ, Regúmque Chriſtianiſſimorum accedente conſenſu, quem nuſquam revocare, quamdiu Summi Pontifices Concordata fideliter ac religiosè ſervabunt, pietatis & æquitatis eſt.

Articulus VI.

Annatas ſolvere, pium eſt: Exigere, nec ſimoniacum, nec injuſtum.

PROSPER *Fagnanus* vir Pontificii Juris peritiſſimus, Commentariis in primam partem Libri v. Decretalium, ad Titulum, *Ne Prælati vices ſuas, &c.* ad Caput, *Præterea*, Annatarum honeſtatem & æquitatem his rationibus probat & tuetur.

Rationes pro honeſtate & æquitate Annatarum.

I. Summo Sacerdoti *decimam partem Decimarum* ſolvi Lex præcipiebat (Numer. XVIII.) Cur igitur illicitum eſſet ac inhoneſtum, Decimarum loco ſolvi Annatas Romano Pontifici, qui Supremus Eccleſiæ Sacerdos eſt, cùm ejus miniſterium longè ſit amplius ac præſtantius quàm legalis Pontificis, qui Sacrificiorum duntaxat curam gerere tenebatur, & eorum quæ Judaïcam Religionem ſpectabant? Romanum porro Pontificem Súpremum eſſe totius Eccleſiæ Militantis Sacerdotem, cùm multa alia probent, *S. Bernardus* diſertè aſſerit Lib. II. *De Conſideratione ad Eugenium*, Cap. VIII. *Quis es? Sacerdos Magnus, Summus Pontifex. Tu Princeps Epiſcoporum, tu heres Apoſtolorum, tu Primatu Abel, gubernatu Noë, Patriarchatu Abraham, Ordine Melchiſedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyſes, judicatu Samuël, poteſtate Petrus, unctione Chriſtus. Tu es cui claves traditæ, cui oves creditæ ſunt. Sunt quidem & alii Cœli Janitores, & gregum Paſtores: ſed Tu tantò glorioſiùs, quantò & differentiùs utrumque præ ceteris nomen hereditaſti. Habent illi ſibi aſſignatos greges, ſinguli ſingulos; Tibi univerſi crediti, uni unus. Nec modò ovium, ſed & Paſtorum Tu unus omnium Paſtor.*

Ratio prima.

II. Omnibus curam animarum gerentibus piè ſolvuntur Decimæ: Summus itaque Pontifex, qui conſtitutus eſt Paſtor totius gregis dominici, & qui omnium Eccleſiarum curam gerit & ſolicitudinem, Annatas abſque ullo vitio recipere poteſt, eâſque piè conferunt Præſules Deſignati.

Ratio ſecunda. *Cap.* 16. *Quæſt.* 7. in Cap. 1. *De Decimis*, & in Cap. *Cum ſecundum*, *De Præbendis*.

III. Eccleſia univerſalis unum corpus myſticum eſt in multa membra diviſum. Hujus myſtici Corporis Caput viſibile & miniſteriale eſt Romanus Pontifex: membra ſunt Eccleſiæ cæteræ per orbem diffuſæ. Cùm igitur cætera membra capiti ſubvenire debeant in corpore myſtico ex lege pietatis & caritatis, ſicut ex lege naturæ in corpore naturali; æquum ac pium eſt ut Summo Pontifici & Eccleſiæ Romanæ ſubſidia aliqua ab aliis Eccleſiis conferantur. Conſtituta porro ſunt, ex conſuetudine Prælatorum & Principum aſſenſu firmatâ, in ſolutione Annatarum. Annatas ergo ſolvere, pietatis & æquitatis eſt: ac proinde Summus Pontifex exigere illas poteſt abſque ſimoniæ labe.

Ratio tertia.

IV. Cathedrales Eccleſiæ & Abbatiæ fundatæ & erectæ non fuere abſque Romanæ Eccleſiæ Auctoritate, quæ propterea *omnium Eccleſiarum Mater* appellatur, quia omnes Eccleſiæ ex illius utero prodierunt, ut colligitur ex Cap. 1. & 2. Diſtinct. XII. & Cap. *Dudum*, *Cauſa* III. *Quæſt.* VI. & luculentiùs ex Concilio Lateranenſi ſub *Innocentio III.* Cap. V. Hujus autem Eccleſiæ Sponſus viſibilis eſt Romanus Pontifex, *omnium Chriſtianorum Pater & Doctor.* Cùm igitur Filii Patri naturali ſubminiſtrare debeant alimenta, ut lex naturæ docet, útque jura omnia ſanciunt, [a] & filiæ teneantur alere matrem inopem, ſecundùm

Ratio quarta.

a L. *Qui filios.* C. *Quæ res pignori obligari poſſunt.* & L. 1. & 2. Cod. *De Patrum.* L. *Filiæ.* C. *De Adopt.*

dùm eadem jura: multò magis Patrem & Matrem ſpiritualem juvare debent filii ſpirituales, eiſque temporalia ſubſidia non negare. Porro Annatæ ſubſidia temporalia ſunt, eáſque eo nomine Summus Pontifex exigit: Eas igitur ſolvere, pium eſt; exigere, nec ſimoniacum, nec injuſtum.

Ratio quinta.

V. Penſiones Eccleſiaſticas licitas eſſe & honeſtas certum eſt, ſervatis conditionibus à Jure præſcriptis. Quidni igitur licita ſit & honeſta Annatarum, prout nunc fit, exactio? Præſertim cùm Penſio ſingulis annis, Annata primo duntaxat anno, quo quis Beneficium impetrat, debeatur. Et quia onus perpetuum non eſt, non dicitur Beneficium cum diminutione conferri, contra Juris Canonici diſpoſitionem, quo ſancitum eſt; *Ut Eccleſiaſtica Beneficia ſine diminutione conferantur.*

Ratio ſexta.

VI. Sexta ratio ſumitur ex Jure *Deportûs*, quo Archidiaconis fructus unius anni ex Beneficiis Parochialibus, dum vacant, in plurimis Eccleſiis quæſiti ſunt, ut conſtat ex Extravaganti, *Suſcepti*, *De Electione*, quæ eſt *Joannis XXII*, úique conſuetudo longo ac legitimo uſu comprobata, & multis Senatuſconſultis hoc in Regno vindicata edocet. Cùm igitur Summo Pontifici multò plura & longè graviora ſuſtinenda ſint onera pro univerſalis Eccleſiæ bono, quàm Archidiaconis pro bono illius partis Diœceſeos, cujus curam ſub Epiſcopis gerunt: non eſt ſimoniacum vel injuſtum, quòd ex Epiſcopatibus & Abbatiis vacantibus dimidiam partem fructuum unius anni percipiat. Nihil igitur in exactione Annatarum pravum & inhoneſtum eſt.

Ratio ſeptima.

VII. Principi tributa & ſtipendia ſolvuntur ex publico, in recognitionem univerſalis Dominii, & propterea nulli præſcriptioni obnoxia ſunt, ut habetur in Canone *De Præſcriptione triginta annorum*, *L. Competit.* Item debentur Principi hujuſmodi ſubſidia, quia Juſtitiæ ſuis in ditionibus ſervandæ invigilat. Igitur Summo Pontifici, qui Eccleſiæ præeſt univerſæ, & qui juſtitiæ & diſciplinæ toto in orbe Chriſtiano cuſtos eſt & vindex, Canonum exequendorum auctor, majorum judex & arbiter cauſarum, ſubſidia quædam ex pietate & caritate debentur. Quæ tamen imponere non poteſt ſicut Reges & Principes Supremi; quia *Reges Gentium dominantur earum:* Summus autem Pontifex *non ſic.* Pontificatus enim non eſt *Dominatio in Clero*, ſed *Miniſterium.* Non poteſt (inquam) tributa ulla imponere Eccleſiis abſque conſenſu Antiſtitum & Principum, ut in Concilio Conſtantienſi decretum eſt: ſed illo ſemel habito, juſtè percipit fructuum temporalium, quæ ex Beneficiis Eccleſiaſticis colliguntur, partem aliquam ſubventionis nomine, ad ferenda regiminis onera, ſuíſque & publicis Eccleſiæ neceſſitatibus conſulendum. Cùm igitur Annatæ nihil ſint aliud quàm dimidia pars fructuum, qui ex Epiſcopatibus & Abbatiis colliguntur, eo quo vacant anno; ſeu pecunia pro illis numerata, ſubſidii nomine; Summus Pontifex abſque ſimoniæ, aut ullius injuſtitiæ vitio illas exigere poteſt.

Ratio octava.

VIII. Annatarum à ſimoniæ labe immunitas etiam probatur ex Eccleſiæ conſenſu, & conſuetudine, quæ majoris auctoritatis eſt, quàm Doctoris cujuſcumque ſententia, ut docet *S. Thomas* Secunda Secundæ, Quæſt. x. Art. xii. Item ex Conſtitutionibus *Joannis XXII. Bonifacii IX. Pii II. Pauli II. Clementis VII. Julii III. Pauli IV. Pii V. & Sixti V.* Item ex auctoritate Concilii Viennenſis, in quo licèt actum fuerit de ſervitiis ipſis tollendis, tamen prævaluit ſententia ut remanerent, teſte *Joanne Andrea* in Cap. *Inter cætera*, *De Officio Ordinarii.* Item ex Concilio Conſtantienſi, quod circa Annatas & minuta ſervitia nihil novi ſtatuit, imò potiùs voluit ut in ſtatu priſtino remanerent, ut oſtendimus Articulo iii.

Ratio nona.

IX. Ex Privilegio Apoſtolico, conſuetudine, vel ſtatuto induci poteſt, ut fructus primi anni, imò & duorum, vel plurium annorum; fabricæ, Epiſcopo, vel alteri cuipiam reſerventur. Idque etiam pro debitis Epiſcopi ſolvendis, vel ex alia rationabili cauſa, ut conſtat ex Cap. *Si propter*, Tit. *De Reſcriptis*, *in Sexto*; & ex Cap. *Præſenti*, Tit. *De Officio Ordinarii.* Multò igitur magis Summi Pontifices potuerunt medios fructus primi anni ſibi reſervare pro ſuis & Eccleſiæ neceſſitatibus.

Ratio decima.

X. Ratio decima ex jure gentium eruitur, apud quas inferiores Sacerdotes ſubſidia quædam Summo Sacerdoti conferebant. Cujus rei celebre refert exemplum *Joannes Grammaticus* in illud Ariſtotelis Metaphyſicorum 1. *Sacerdotum genus apud Ægyptios vacare permiſſum eſt:* ubi hæc habet: *Ægyptii primi, deinde gentium omnium Sacerdotes fuerunt locupletes, præſertim Sacerdotes Maximi. Nam inferiores Sacerdotes in ingreſſu Sacerdotii mediam partem redituum Summo Sacerdoti miniſtrabant.* Porro quod ratio docuit Ethnicos, pietas Chriſtianos non docebit? Alienum ſcilicet à juſtitia non eſſe, ut Summo totius Eccleſiæ Sacerdoti ſubſidium quoddam ab inferioribus ſolvatur, ſive Decima ſit, ſive Annata, ſive quodvis aliud oblationis genus. Hæ ſunt *Fagnani* viri doctiſſimi rationes, neceſſariis exceptionibus interdum limitatæ; & paulò aliter propoſitæ, modo ſcilicet ad Gallicanæ Eccleſiæ Juriſprudentiam & Libertates accommodato. Non enim probamus aut probare poſſumus, quòd *Fagnanus*, & alii Romanæ Curiæ Juriſperiti aſſerunt, *Annatas Summo Pontifici debitas eſſe Jure Divino & Naturali:* Quamvis eo Jure ipſi deberi ſubſidia quædam in neceſſitatibus, fateamur.

Exceptiones contra Fagnanum in Commentatione de Annatis.

XI. Supra dictas etiam rationes id unum probare cenſemus, quòd Annatæ à ſimoniæ vitio liberæ ſint, illáſque ſolvere pietatis ſit, caritatis, & poſtquam Prælati & Reges conſenſere, æquitatis: Non autem ut nullo hujuſmodi conſenſu accedente earum ſolutio neceſſària ſit, & ſtrictæ obligationis, quemadmodum Levitarum contributio de ſuorum redituum decima Summo Sacerdoti neceſſaria erat, divinique juris ac mandati tempore Legis Veteris; & ſicut ſolutio Decimarum ſecundi Ordinis Sacerdotibus curam animarum habentibus modò neceſſaria eſt. Diſcriminis enim ratio manifeſta eſt, ut obſervat doctiſſimus Archipræſul *Petrus de Marca.* Pontifices namque Judaïcæ Gentis nullo alio reditu fruebantur. At Diſciplina Eccleſiæ Chriſtianæ alio modo providit ſuſtentationi ſui Cleri, diſtributis videlicet Eccleſiis in Diœceſes, ea ratione, ut omnes reditus Diœceſos eſſent in poteſtate Epiſcopi, juxta Canones Antiochenos & Chalcedonenſes, & Decreta Summorum Pontificum Gelaſii & Symmachi. Et in hac generali inſtitutione portio quoque ſua Romanis Pontificibus tributa eſt in Diœceſi Romana: Quâ portione ſibi ſatisfactum putarunt, nullum præterea ſubſidium implorantes, etiam tum quando ſolis Fidelium oblationibus potiebantur: multò magis cùm ad eam portionem acceſſere prædia & latifundia ab Imperatore Conſtantino & Romanis Senatoribus Eccleſiæ Romanæ in diverſis Provinciis collata; & multò magis adhuc cùm Regum Chriſtianiſſimorum *Pippini*, *Caroli Magni*, & *Ludovici Pii* magnificentiâ locupletata eſt ob conceſſum Sedi

Apoſtolicæ Exarchatum Ravennæ, Ducatum Romanum, itemque Spoletanum, & alia ingentia Patrimonia.

XII. Non probamus etiam, quod *Fagnanus*, & alii ab ipſo laudati Juriſconſulti aſſerunt, *Papam poſſe collectare* (ut loquuntur) *Eccleſias totius orbis*, & ſubſidia imponere, quemadmodum Princeps ſecularis, *etiam ſine cauſa.* Inconcuſſa enim apud nos ſunt Concilii Conſtantienſis, & *Martini V.* Pontificis Maximi Decreta, quibus vetitum eſt ne id fiat abſque Auctoritate Concilii Generalis, vel ſaltem niſi ex magna & ardua cauſa, Eccleſiæ totius bonum ſpectante, & Prælatorum, quorum intereſt, accedente conſenſu. Decretum Concilii, quod ad calcem Actorum, poſt confirmationem Conſtitutionum *Friderici II.* Imperatoris habetur, his verbis conceptum eſt: *Declarat Sancta Synodus, non licere Summo Pontifici indictiones, ſive exactiones quaſtionque ſupra Eccleſias, vel Eccleſiaſticas Perſonas imponere per modum Decima, vel alio quovis modo. Si verò cauſa neceſſitatis acciderei, propter quam eſſet eidem debitè ſubveniendum, vocato Generali Concilio, ſecundum quod expedient videbitur & utile, ſecundùm Decretum Concilii provideatur eidem.* Et hæc quidem forma Decreti potiùs videtur, quàm Decretum. Si quidem aliud *Martini V.* nomine, ſacro approbante Concilio editum eſt Seſſione XLIII. quod eſt hujus tenoris: *Præcipimus & mandamus, Jura, quæ prohibent, inferioribus à Papa, Decimas & alia onera Eccleſiis & Perſonis Eccleſiaſticis imponi, diſtrictiùs obſervari. Per Nos autem nullatenus imponantur generaliter ſuper totum Clerum, niſi ex magna & ardua cauſa & utilitate, univerſalem Eccleſiam concernente, & de conſilio & conſenſu, & ſubſcriptione Fratrum noſtrorum Cardinalium, & Prælatorum, quorum conſilium commode haberi poterit. Nec ſpecialiter in aliquo Regno vel Provincia, & ipſis non conſentientibus, vel eorum majori parte, & eo caſu per Perſonas Eccleſiaſticas, & Auctoritate Apoſtolica duntaxat, leventur.* Longè verò ante Concilium Conſtantienſe in Galliis pro certiſſimo Axiomate ac Lege inviolabili habebatur, Summum Pontificem nullam contributionem Viris Eccleſiaſticis imperare poſſe abſque conſenſu Regis & Eccleſiæ Gallicanæ, ut conſtat ex Pragmatica Sanctione *Sancti Ludovici*, Articulo V. cujus hæc ſunt verba: *Item exactiones & onera graviſſima pecuniarum per Curiam Romanam Eccleſiæ Regni noſtri impoſitas vel impoſita, quibus Regnum noſtrum miſerabiliter depauperatum exiſtit, ſive etiam imponendas, vel imponenda, levari aut colligi nullatenus volumus, niſi duntaxat pro rationali, pia & urgentiſſima cauſa, vel inevitabili neceſſitate, ac de ſpontaneo & expreſſo conſenſu noſtro, & ipſius Eccleſiæ Regni noſtri.*

XIII. Non probamus etiam quod *Oldradus*, *Fagnanus*, aliique nonnulli Canoniſtæ aſſerunt, Romanum Pontificem ſummum imperium habere in bona omnium Eccleſiarum, adeo ut quicquid habent inferiores Eccleſiæ, quaſi in peculio habeant ſeparatum quodammodo à rationibus Dominicis, Domini permiſſu. Sicque cùm Romana Eccleſia aliquid percipit ab Eccleſiis inferioribus, nihil de novo acquirat, ſed retineat quod ſuum eſt. Nam proprietatem bonorum hujuſmodi ipſis Eccleſiis particularibus vindicamus, adminiſtrationem & diſpenſationem immediatam Prælatis; diſpenſationem verò generalem, ſeu potiùs directionem diſpenſationis ad neceſſitatem vel utilitatem præſentiſſimam univerſalis Eccleſiæ, Romano Pontifici; qui proinde nec bona Eccleſiarum ad libitum diſtrahere poteſt, nec tributa Clero imperare, non accedente conſenſu ipſarum Eccleſiarum particularium, quarum intereſt. Porrò dominium omnium bonorum Eccleſiaſticorum penes Summum Pontificem non eſſe, docent non ſolùm *Joannes de Pariſiis* Ordinis FF. Prædicatorum Theologus Pariſienſis, in Tractatu *De Poteſtate Regia & Papali*, Cap. VI. ſed & *Cajetanus* Cardinalis ejuſdem Ordinis, Commentario in Secundam Secundæ *S. Thomæ*, Quæſt. centeſima, Art. 1. & *S. Thomas* ibidem, in Reſponſione ad Objectionem ſeptimam, dicens: *Papa poteſt incurrere vitium ſimoniæ, ſicut & alius homo: peccatum enim tantò in aliqua perſona eſt gravius, quantò majorem obtinet locum. Quamvis enim res Eccleſiæ ſint ejus ut principalis Diſpenſatoris, non tamen ſunt ejus ut Domini, & poſſeſſoris. Et ideo ſi reciperet pro aliqua re ſpirituali pecuniam de reditibus Eccleſiæ alicujus, non careret vitio ſimoniæ.*

XIV. Denique non agnoſcimus (quod aiunt illi Canoniſtæ) adeo antiquam eſſe Annatarum Inſtitutionem, ut de illius initio non extet memoria: & abſurdum putamus illam ad Apoſtolorum tempora & Eccleſiæ naſcentis exordium referre; & Collectas, quas pro Eccleſiæ Hieroſolymitanæ pauperibus in aliis Eccleſiis factas Apoſtolorum Acta memorant, ſimulque contributiones caritatis, de Annatis interpretari. Porrò Annatarum originem ſuperiùs indigitavimus.

XV. Verùm non minori quàm ipſi ſtudio Annatas à ſimoniæ labe vindicamus contra *Guimerium*, *Duarenum*, *Carolum Molinæum* & *Joannem Launoium*, & cum Archipræſule doctiſſimo *Petro de Marca* Lib. VI. *De Concordia Sacerdotii & Imperii* Cap XII. Num. VI. dicimus: *Æquum non eſſe ut priſcam ſeveritatem mordicus teneamus quoad Annatas, quas Epiſcopi ſolvunt, cùm ea obnoxia ſint interpretationi, quæ ipſas liberat à vitio ſimoniæ, titulo videlicet ſubventionis. Modus quippe adigendi ad earum ſolutionem, retentis videlicet Bullis, qui erat lapis ſcandali tempore Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis, in conſuetudinem verſus eſt abſque ulla conqueſtione Prælatorum, aut Principum, qui ſolutioni huic conſenſerunt, ſub titulo ſubventionis. Ea videlicet ratione tollitur omnis ſuſpicio ſimoniæ, quandoquidem alio titulo reali & legitimo ſolvuntur, cujus natura mutari non poteſt ob modum qui obſervatur in ſolutione.* Præterea: *Immanis confuſio turbaret Eccleſiam, ſi omnes iſtæ Promotiones eſſent ſimoniacæ. Papa quippe eſſet irregularis, & Epiſcopis omnibus interdictum eſſet functionibus ſui Miniſterii. Neque opponi poſſet, Papam, conferendo Beneficium, diſpenſare ab hoc vitio: Quia ſimonia hæc, ſi ulla in eo eſſet, Juri Divino, ſuper quo diſpenſari non poteſt, repugnaret, ut ſupra dixi, & præterea Papa non poſſet diſpenſare ſuper crimine quod ipſe committeret.*

Guimer. in Comment. Pragmat. Sanct. Duaren. in Tract. De Benef. Lib. 6. Car. Molin. ad Edictum de parvis Datis. I. Laun. in Lib. De Veneranda Rom. Eccleſ. Traditione circa Simoniam.

Annatæ ſolo ſubventionis titulo ſolvuntur.

XVI. Nec refert quòd ante Bullarum conceſſionem exigantur Annatæ, ſi titulo ſubventionis conferantur, & ut pretium dimidiæ partis fructuum Beneficii, quæ Sedi Apoſtolicæ ex pietate debetur ſubſidii nomine. Sicut enim quilibet Epiſcopus aut Abbas, aliúſve Beneficiarius, fructus temporales, quos ſuo colligit ex Beneficio, abſque ſimoniæ labe & ſuſpicione vendere poteſt: ita Summus Pontifex dimidiam partem fructuum, Sedi Apoſtolicæ ex conſuetudine Prælatorum & Principum conſenſu firmatâ quæſitorum, vendere abſque ſimonia poteſt. Nec enim propterea venditur Epiſcopis aut Abbatibus deſignatis jus aliquod ſpirituale; quia in collatione Beneficii fructus hujuſmodi deducuntur tanquam æs alienum; & Beneficiatus tenetur hoc onus ſubire, ut colligitur ex Cap. *Tua nobis*, Tit. *De Verborum Significatione*, Lib. V. Decretalium, & ex Cap. *Si propter*, Tit. *De Reſcriptis*, in Sexto.

Annatæ non ſolvuntur pro collatione & proviſione Beneficiorum.

Eſt

Eſt enim onus annexum Beneficio, non impoſitum nominatim Beneficiato. Hinc Sacra Congregatio Concilii Tridentini Interpres, rogata, An ſi vigeret ea conſuetudo ut fructus dimidii anni cujuſlibet Præbendæ vacantis cederent in utilitatem Menſæ Capitularis, ea ſit ſublata, Cap. XIV. Seſſionis XXIV. ejuſdem Concilii, reſpondit; Non eſſe ſublatam, quòd ſit onus impoſitum Beneficio, non Beneficiato, ut refert *Fagnanus*. Porrò quòd Annatarum ſolutio ſit redemptio dimidiæ partis fructuum; quam Sedi Apoſtolicæ laudabilis conſuetudo vindicavit, non verò Proviſionis aut Collationis emptio, probat idem Author triplici ratione ex Romanæ Cancellariæ praxi petita.

Primò, quia Collatio & Proviſio gratis fiunt; antequam Annatæ pecunia numeretur, aut promittatur: Nec ob ſolutionis defectum impeditur Supplicationis expeditio (ut loquuntur) ſed cùm Prælati Pontificium Diploma, quod eorum confirmationem & proviſionem reſtatur & probat, obtinent, tunc Annatas ex conſuetudine perſolvere jubentur. Qui ſi nunquam Diploma ſibi conſcribi, ſigillari, & dari curent, ut contingit illis, qui ante Bullarum conceſſionem in aliorum favorem cedunt, nihil ſolvunt, quamvis Beneficium ipſis collatum fuerit. Gratia namque ſola ſubſcriptione Supplicationis perficitur, ut colligitur ex L. *Afflatus*. C. *De Diverſis Reſcriptis*, Cap. *Inſtitutionis*. Sed enim Bullarum conceſſio non requiritur ad gratiæ perfectionem, ſed tantummodo ad illius probationem. Unde non eſt opus eas proferre, niſi ubi gratia, id eſt, Beneficii gratuita collatio, promulganda eſt, ſive (ut loquuntur Cancellariæ more) canonizanda, ut ex multis Rotæ Deciſionibus & Juris Canonici conſultiſſimorum Interpretum Reſponſis *Fagnanus* obſervat.

Secundò, Annatas non ſolvi pro Collatione & Proviſione Beneficii, ſed pro redemptione dimidiæ partis fructuum, ex eo probatur, quòd ſi unum idemque Beneficium, ſive minus & inferioris Ordinis, ſive majus & Conſiſtoriale (ut vocant) qualia ſunt Epiſcopatus & Abbatiæ, uno eodemque anno bis aut pluries vacare contigerit; illudque ſucceſſivè duobus conferri, Annata & Servitia conſueta ſemel duntaxat ſolvuntur, ut Conſtitutione *Gregorii XII*. pro Regno Francorum ſancitum eſt, utque in Romana Curia obſervatur. Id autem minimè fieret, ſi Annata & Servitia exigerentur pro Collatione & Proviſione Beneficii.

Tertiò idem probatur ex eo quòd nullæ ex diſtributionibus quotidianis Annatæ ſolvantur, nulla ſervitia, ſecundùm Extravagantem Joannis XXII. *Cùm nonnullæ*. Unde in Canonicorum Proviſionibus frequenter exprimitur, quòd fructus ultra viginti quatuor Ducatorum ſummam non aſſurgant, & ab Annatæ aut ſervitiorum onere liberantur, quamvis diſtributiones quotidianæ pinguiſſimæ ſint, & maximum reditum conficiant. Cujus moris non alia ratio eſt, niſi quòd nomine fructuum diſtributiones hujuſmodi non intelliguntur. Quamobrem in Regulis Cancellariæ de valore fructuum exprimendo non comprehenduntur. Ex quibus colligitur, numerari pecuniam ratione fructuum duntaxat, qui Sedi Apoſtolicæ ex conſuetudine ſingularum Eccleſiarum & Principum conſenſu firmata ſolvi debent, non autem pro Beneficii Collatione aut Proviſione. Alioqui fructus inter & diſtributiones quotidianas diſcrimen fruſtra conſtitueretur. Ita ratiocinatur *Fagnanus*.

XVII. Quod verè prudentérque ſcripſit Illuſtriſſimus Archipræſul *Petrus de Marca*, æquum non eſſe ut priſcam ſeveritatem quoad Annatas teneamus, illáſque ſimoniæ vitio laborare cenſeamus, cùm ſubſidii titulo ſolvantur, confirmari poteſt ex *Inthroniſticorum* & *Emphaniſticorum* jure, quod *Juſtinianus* Imperator Novellâ CXXIII. confirmavit. Conſuetudo invaluerat ut Epiſcopi, poſtquam conſecrati fuerant, certam pecuniæ ſummam pro inthroniſatione ſua Archipreſbytero & Archidiacono Ordinatoris traderent, cujus pars Epiſcopis qui ad Conſecrationem ex diverſis Provinciæ locis venerant, Honorarii, Congiariique nomine conferretur; pars Clericis & Notariis qui in Ordinatione miniſtraverant. Clerici quoque ordinati & in Eccleſia intitulati, ſalaria quædam ſolvere conſueverant iis, qui in hujuſmodi Ordinationibus miniſtrabant, quæ *Emphaniſtica* & *Inſinuativa* vocabantur, quaſi pro inſinuatione & deſcriptione Clerici in libris & matriculâ Eccleſiæ conferri ſolita. Jura enim hujuſmodi à ſimoniæ vitio purgata ſunt, quia pecuniam ut pretium Ordinationis minimè conferri exploratum erat, ſed ut ſubſidium, congiariúmque, ad levandos ſumptus, qui Epiſcopis tùm in itinere, cùm in mora facienda incumbebant, & in ſalarium laboris Miniſtrorum, quibus certi reditus non erant aſſignati: Nec ullo pacto interveniente, ſed ſolâ conſuetudine ſuffragante, fiebat illa pecuniæ collatio: Non erat exactio, ſed ſpontanea contributio, quæ Principis Lege firmata eſt, & ad honeſtam mediocritatem redacta. Neque ergo Annatarum perceptio & exactio, poſtquam conſuetudine particularium Eccleſiarum & Principum aſſenſu firmatâ invaluit, ſimoniaca cenſenda eſt, cùm ſolo titulo ſubventionis exigantur & ſolvantur, modúſque ſit ipſis adhibitus.

Annatarum ſolutio à ſimoniæ labe antiquis exemplis purgatur.

XVIII. Idem confirmatur ex alia conſuetudine, qua Imperatores, à *Juſtiniano* uſque ad *Conſtantinum Pogonatum*, jus ſibi vindicaverant confirmandæ ſuo conſenſu electionis Pontificiæ, & auri pondus ante hujuſmodi confirmationem à Pontificibus electis exigebant. Viguit ea conſuetudo uſque ad *Agathonem*, qui Edictum à *Conſtantino Pogonato* obtinuit, quo Summi Pontifices hoc onere liberati ſunt. Nullus tamen Pontificum hoc tributi genus ſolvere recuſavit, nullus hanc exactionem ſimoniæ damnavit. Noverant quippe illam ab Imperatoribus non exigi ut pretium pro Dignitate Pontificia quam non conferebant, nec pro conſenſu electioni Pontificiæ præſtito, ſed titulo ſubſidii, ob protectionem & tuitionem Eccleſiæ, & ob Imperii defenſionem, cujus membra erant Viri Eccleſiaſtici, & ipſi Romani Pontifices. Cur igitur Annatæ eodem ſubſidii titulo collatæ ſimoniacæ cenſerentur? Non me latet viros eruditos ſenſiſſe, Imperatores tributum illud exigentes antequam Ordinationi Romani Pontificis præberent aſſenſum, fuiſſe Simoniacos: Pontifices verò ſimoniæ reos non fuiſſe, quia injuſtam Eccleſiæ vexationem redimebant. Verùm ſi Pontifices exactionem illam ſimoniæ vitio laborare cenſuiſſent, idne diſſimulaſſent? Nonne monuiſſent Principes, tributum illud ipſos exigere non poſſe abſque ſimoniaca hæreſi? Ignorabántne illud *Cœleſtini I.* in Epiſtola ad Epiſcopos Galliarum? *In talibus cauſis non caret ſuſpicione taciturnitas; quia occurreret veritas, ſi falſitas diſpliceret. Meritò namque nos cauſa reſpicit, ſi ſilentio faveamus errori.* Ignorabant-ne illud *S. Leonis* ad *Turribium* ſcribentis? *Qui alium ab errore non revocat, ſeipſum errare demonſtrat?* Illud *Felicis III.* in Epiſtola ad *Acacium* ſcribentis? *Error cui non reſiſtitur, approbatur*;

tur, & veritas quæ minimè defenſatur, opprimitur. Illud denique *S. Gregorii Magni* in Epiſtola ad *Euſebium* Theſſalonicenſem Epiſcopum? *Qui non corrigit reſecanda, committit.* Hanc ſanè Moralis Chriſtianæ Regulam non ignorabant omnium Chriſtianorum Patres & Doctores. Docuiſſent ergo Imperatores exactionem hujuſmodi ſimoniacam eſſe, eàmque ut talem damnaſſent. Nec enim ignaviæ aut timori ipſorum ſilentium tribui debet, cùm nonnulli ipſorum Imperatoribus reſtiterint pro defenſione veritatis & juſtitiæ. Notum eſt quanta animi fortitudine *Vigilius* Papa *Juſtiniano* & *Theodoræ Auguſtæ* reſtiterit, contumelias & exilium pati potiùs eligens, quàm vel *Anthimum* Patriarcham Hæreticum in Sedem reſtitueret, vel trium Capitulorum damnationi ſubſcriberet. Notum eſt quàm intrepido animo *Joannes IV.* adversùs Ecthesim *Heraclii*, & *Martinus I.* adversùs Typum *Conſtantis* inſurrexerint, quia ſilentium de vocabulis unius vel duarum operationum indicendo, Monothelitarum hæreſim fovebant. Adde quòd *S. Gregorius*, qui *Mauritium* Imperatorem ſedulò admonuit, cùm aliqua contra Dei gloriam & Eccleſiæ bonum præcepit, ut cùm Milites Monachos fieri vetuit, mutus non fuiſſet, cùm ſolita pecunia ab ipſo exacta eſt: & qui Summi Pontificatus apicem ex humilitate fugiebat, hanc omnino rationem arripuiſſet ſuo faventem propoſito, illam ut recuſaret Dignitatem. Quod cùm non præſtiterit, argumento eſt illum minimè exiſtimaſſe tributum illud eſſe ſimoniacum.

XIX. Solet objici, *S. Gregorium* in hæc verba Pſalmi IV. Pœnitentialis, *Qui laudabant me, adversùm me jurabant*: illam Imperatorum exactionem ut ſimoniacam diſertè damnare, in eámque vehementer declamare. *Concitavit enim* (inquit) *adversùs Eccleſiam Dei, non ſolùm innumerabilem populi multitudinem; verùm etiam Regiam, ſi fas eſt dicere, poteſtatem. Nulla enim ratio ſinit ut inter Reges habeatur, qui deſtruit potiùs quàm regat Imperium, & quoſcumque habere poteſt perverſitatis ſuæ ſocios, eos à conſortio Chriſti efficit alienos. Qui turpiſſimi lucri cupiditate illectus, Sponſam Chriſti captivam cupit adducere, & Paſſionis Dominicæ Sacramentum auſu temerario contendit evacuare. Eccleſiam quippe, quam ſui Sanguinis pretio redemptam Salvator noſter voluit eſſe liberam, hanc iſte poteſtatis Regiæ jura tranſcendens, facere conatur ancillam. Quantò meliùs foret ſibi Dominam ſuam eſſe agnoſcere, eique Religioſorum Principum exemplo devotionis obſequium exhibere; nec contra Deum faſtum extendere dominationis, à quo ſuæ dominium accepit poteſtatis? Ipſe eſt enim qui ait:* Per me Reges regnant. *Sed immenſa cæcatus cupiditatis caligine, & divino, ut patet, ingratus beneficio, & contra Deum faſtuoſus, terminos quos poſuerunt Patres noſtri, contempto divino timore, tranſgreditur, & contra Catholicam veritatem ſuæ furore tyrannidis efferatur. In tantum autem ſuæ temeritatem extendit veſaniæ, ut Caput omnium Eccleſiarum Romanam Eccleſiam ſibi vendicet, & in Domina Gentium terrenæ jus poteſtatis uſurpet. Quod omnino ille fieri prohibuit, qui hanc B. Petro Apoſtolo ſpecialiter commiſit, dicens: Tibi dabo Eccleſiam meam.*

Proverb. 8.15.

Matth. 16.

Commentarius in Pſalmos Pœnitentiales non eſt S. Gregorii Magni.

XX. Verùm ille in Pſalmos Pœnitentiales Commentarius non eſt *S. Gregorii Magni.* Nec enim in MSS. Operum illius Codicibus habetur, nec ullus à quopiam hucuſque proferri potuit MS. Codex, aut ab Auctoribus laudari, in quo ejus adſcriptum nomen habeat; nec Scriptores coævi aut ſuppares, qui Operum *S. Gregorii* meminerunt, & ex iis inſignes ſententias deflorarunt, *S. Paterius* ejus diſcipulus, Romanæ Eccleſiæ Notarius & Secundicerius, *S. Iſidorus Hiſpalenſis*, *Taius* Cæſarauguſtanus Epiſcopus, *S. Ildefonſus*, Venerabilis *Beda*, & alii, agnoverunt illum Commentarium ut *S. Gregorii* fœtum. Secundò, non conveniunt *S. Gregorii* ingenio, & ejus in *Mauritium* Imperatorem perpetuæ venerationi, imò nec rei veritati illa verba: *Nulla ratio ſinit ut inter Reges habeatur, qui deſtruit potiùs quàm regat Imperium, & contra Catholicam veritatem ſuæ furore tyrannidis efferatur.* Nec illa: *Sunt etiam portæ inferi quædam Poteſtates hujus Mundi. Quid enim Nero? Quid Diocletianus? Quid denique iſte qui hoc tempore Eccleſiam perſequitur?* Nec illa in Prooemio Pſalmi VII. *Perſequitur etiam hoc tempore Schiſmaticus Corpus Chriſti: impugnat Hæreticus Eccleſiam, unitatem Infidelis perturbat.* Conſtat enim *Mauritium* Imperatorem contra Catholicam veritatem nuſquam pugnaſſe, imò ipſam protexiſſe, & integerrimæ ſemper fuiſſe fidei, ipſius *S. Gregorii* teſtimonio, Lib. VII. Epiſtola XLVIII. Indictione II. *Pro vita*, inquit, *Piiſſimi & Chriſtianiſſimi Imperatoris, & tranquilliſſimæ ejus Conjuge, & manſuetiſſima ejus Sobole ſemper orandum eſt, quorum temporibus Hæreticorum ora conticeſcunt: quia etſi eorum corda in inſania perverſi ſenſus ebulliunt, Catholici tamen Imperatoris tempore prava quæ ſentiunt, eloqui non præſumunt.*

Et Epiſtola LXIII. Libri V. Indictione XIV. *Inter armorum curas, & innumeras ſolicitudines, quas indefeſſo ſtudio pro Chriſtianæ Reipublicæ regimine ſuſtinetis, magna mihi cum univerſo Mundo lætitiæ cauſa eſt, quòd Pietas veſtra cuſtodiæ fidei, qua Dominorum fulget Imperium, præcipua ſolicitudine ſemper invigilat. Unde omnino confido, quia ſicut Vos Dei cauſas religioſæ mentis amore tuemini, ita Deus veſtras Majeſtatis ſuæ gratiâ tuetur & adjuvat. Qualiter autem Pietatis veſtræ Serenitas contra Donatiſtarum flagitioſiſſimam pravitatem conſideratione juſtitiæ, & ſinceriſſimæ Religionis Zelo commota ſit, directarum lucidiſſimè tenor inſinuat Juſſionum.*

Præterea, Commentator ille reprehendit Principem, de quo loquitur, quòd *in Domina Gentium terrenæ jus poteſtatis uſurpet*: Qua verò ratione hæc in *Mauritium* ſcripſiſſet *S. Gregorius*, qui Romæ Dominæ Gentium ipſe Dominus erat, & cujus Imperio ac Mandatis ſubditum ſeſe profitebatur? Epiſtola LXII. Libri II. *Ego verò hæc Dominis meis loquens, quid ſum niſi pulvis & vermis? . . . Ego quidem Juſſioni ſubjectus, eamdem Legem per diverſas terrarum partes tranſmitti feci, & quia Lex ipſa omnipotenti Deo minimè concordat, ecce per ſuggeſtionis meæ paginam Sereniſſimis Dominis nuntiavi. Utrobique ergo quod debui exſolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo, quòd ſenſi, minimè tacui.*

Denique *S. Gregorius* ſummo ſemper honore *Mauritium* proſecutus eſt, & ad ipſum ſumma ſemper manſuetudine temperatas literas dedit, iis etiam temporibus, quibus ipſum expertus eſt minùs æquum, ut cùm *Maximum* Salonitanum Epiſcopum ſimoniacè ordinatum, & Anathemate ab ipſo *Gregorio* percuſſum protexit, & cùm Sanctiſſimum Pontificem irreverenter tractavit, ipſum ſimplicem vocans, ipſique ſuccenſens, quòd pro pace cum *Agilulpho* Longobardorum Rege *concilianda ſatageret*: ut conſtat ex Epiſtolis XXXI. & XXXIV. Libri IV. Non eſt igitur veriſimile quòd *S. Gregorius* humaniſſimus, prudentiſſimus, humillimus Pontifex tam acerba declamatione *Mauritium* Imperatorem vexaſſet, qualis illa eſt Commentatoris in Pſalmos Pœnitentiales, cujus Commentarius anno MDXII. lucem demum aſpexit, & *S. Gregorio* tum primùm adſcribi cœpit.

XXI.

Objectio contra Annatas.

XXI. Objiciet quiſpiam : Annatas à Summis Pontificibus neceſſarii ſubſidii titulo exigi non poſſe, cùm liberalitate Chriſtianiſſimorum Regum locupletata ſit Eccleſia Romana Ravennæ Exarchatu, Ducatu Romano, & Spoletano, aliiſque ingentibus Patrimoniis; cui antea prædia & latifundia à Conſtantino Imperatore, & Romanis Senatoribus collata, & ſub Paganis Imperatoribus Matronarum oblationes, ut *Ammianus Marcellinus* teſtatur, abundè ſufficiebant ad Summi Pontificis Clericque vitam ſtatúmque ſuſtentandum, & ad pauperes, cùm Romæ, tum in diverſis Provinciis alendos.

Reſponſio.

XXII. Verùm auctâ Sedis Apoſtolicæ temporali Majeſtate, novas ipſi præbitas fuiſſe ingentium ſumptuum occaſiones nemo neſcit; aucta fuiſſe cum opibus onera, univerſalis Eccleſiæ neceſſitatibus Pontifices conſulere debere pro viribus; ærario vacuo id non poſſe; tantillum Annatarum ſubſidium, quarum ſolutionem iis interdum condonant, qui ad opulentiora Beneficia promoventur, ſive ob merita in Eccleſiam, ſive ob Regum ac Regni Adminiſtrorum commendationem, ſuperfluum non eſſe Pontificibus, qui in ſolam Eccleſiæ utilitatem Eccleſiæ bona profundunt, ſive ad Imperii Chriſtiani defenſionem adversùs Infideles, ſive ad ſubveniendum Chriſtianis & Catholicis Regibus, cùm factionibus Hæreticorum, aut quorumvis perduellium conjurationibus eorum Majeſtas ac Regna in diſcrimine verſantur; ſive ad deſtinandos fovendóſque Prædicatores in terras Infidelium ad fines Eccleſiæ propagandos; ſive ad Neophytorum, & pro Fidei cauſa Exulum ſubſidia; ſive ad pauperum Urbis & Ditionis totius Eccleſiaſticæ levandam inopiam; ut fecere *Pius V. Clemens IX. Innocentius Undecimus* útque Sanctiorum Pontificum hac etiam in re imitator *Innocentius Duodecimus* ad hanc diem fecit, & porro facere non ceſſat, domeſticis duntaxat ſumptibus; modum ponens : Cui in hominum memoria æternùm victuro multos annos proſperóſque, & perennem exinde fœlicitatem ferventiſſimis votis quotidie adprecari debent, quotquot Deum & ejus Eccleſiam diligunt.

SCHOLION I.

Diſſertationis hujus Articulo v. Num. xv. pag. 586. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *In Gallia ſine Regis licentia exactiones ſunt prorſus inſolitæ*

R. Hiſtoriæ & facti res eſt. Eccleſiæ Gallicanæ, Regnique mores novimus. Dicimus tamen & cenſemus cum venerabili Gerſonio Cancellario Eccleſię & Univerſitatis Pariſienſis, Libro *De Vita ſpirituali animæ*, Lectione III. *Poteſtas naturaliter Papæ conveniens habet & requirit*, UT TANQUAM SUPERIOR, ET TUTOR, ATQUE CONSERVATOR HONORETUR ET JUVETUR AB OMNIBUS.

SCHOLION II.

Ejuſdem Articuli Num. xix. pag. 597. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Annatæ non ſunt revocandæ, quandiu Concordata fideliter ſervantur.*

R. Franciſcus I Rex Chriſtianiſſimus pactis cum Leone X. Concordatis, prohibitionem ſolvendi Annatas pro Bullis Epiſcopatuum & Monaſteriorum, in Pragmarica Sanctione factam aboleri conſenſit. Hanc ſolutionem à vitio ſimonię liberam eſſe, totâ iſta Diſſertatione contra *Joannem Launoium* demonſtravi. Ab annis retro pluribus ſolvi & exigi ſolitas dixi, vero & reali titulo ſubventionis; Gallicanę Eccleſię, Regúmque Chriſtianiſſimorum accedente conſenſu, *quem nuſquam revocare, quandiu Summi Pontifices Concordata fideliter ac religiosè ſervabunt, pietatis & æquitatis eſt*: Hæc certè Propoſitio Romanæ Curię favet. Summos Pontifices Concordata ſemper ſervaturos confidimus: *Cùm ita inter Sanctam Sedem & Franciæ Regnum convenerit; ac*

A *præterea quæ ibi conſtituta ſunt, maximâ æquitate nitantur*; ut ait Author Tractatus *De Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ* contra Cleri Gallicani Declarationem Leodii editi anno 1684. Lib. x. Cap. v. Nuſquam pariter Chriſtianiſſimi Reges conſenſum Annatarum exactioni & ſolutioni preſtitum revocabunt, pietate erga Romanam Eccleſiam & juſtitiâ ita ſuadentibus & poſtulantibus.

B

DISSERTATIO X.

DE SYNODO FLORENTINA

ARTICULUS I.

Diſquiritur an legitimè convocata fuerit, & Oecumenica cenſenda ſit?

I. CUM Synodi Baſileenſis Patres nullum non moverent lapidem Græcos ut Baſileam vel Avenionem allicerent ad ineundum de utriuſque Eccleſiæ unione Tractatum, *Eugenius IV.* Pontifex Maximus ex adverſo illos in Italiam invitabat, ut Græcis Latiniſque Præſulibus in unam, Præſide Romano Pontifice, coëuntibus Synodum, Baſileenſe Concilium diſſolveretur. Miſſi ea de re Conſtantinopolim Legati *Marcus* Archiepiſcopus Tarentaſienſis, & *Chriſtophorus* Epiſcopus Coronenſis; de ſumptibus Græcorum Imperatori *Joanni Paleologo*, Patriarchæ Conſtantinopolitano *Joſepho*, aliiſque Eccleſiæ Græcæ Præſulibus & Nobilibus Viris, in acceſſu reditúque ſuppeditandis pactum eſt; literæ liberi commeatus ſeu ſalvi-conductus ipſis ab *Eugenio* datæ, miſſæ triremes quæ Græcos Venetias adveherent. Concilium denique Baſileenſe ab eodem Pontifice Ferrariam tranſlatum eſt Conſtitutione, quæ incipit, *Doctoris Gentium*, data Bononiæ VII. Kalendis Octobris anno MCCCCXXXVII. cui Cardinales octo S. R. E. cum *Eugenio IV.* ſubſcripſerunt. Verùm quia conditionali quadam proviſione decreta fuerat illa tranſlatio, niſi Baſileenſes Patres Monitorium contra Romanum Pontificem emiſſum revocarent, & ab omni in ipſum actione ceſſarent, iis in propoſito, cœptiſque, perſeverantibus, *Eugenius* de Cardinalium eorumdem aſſenſu, Concilium Ferrariam reipſa tranſlatum declaravit, Conſtitutione quæ incipit, *Pridem*, data Bononiæ, Kalendis Januarii anni ſequentis; illúdque inchoandum ac continuandum indixit; Auctoritate Apoſtolica mandans omnibus & ſingulis, qui ad Generalia Concilia venire de jure tenebantur, aut conſueverant, ad ipſum Concilium ſic tranſlatum, vi juramenti per eos præſtiti quantocyùs ſe conferrent. Has *Eugenii IV.* Conſtitutiones exhibet *Horatius Juſtinianus* in Actis Concilii Florentini.

Tranſlatio Baſileenſis Concilii ab Eugenio IV. legitimè facta.

II. Difficultas movetur non levis, ex cujus diſcuſſione tota Florentinæ Synodi Auctoritas pendet, num hæc tranſlatio Baſileenſis Concilii ab *Eugenio* legitimè facta ſit, & fieri potuerit. Si enim Synodum Baſileenſem diſſolvere & transferre non potuit *Eugenius IV.* Synodus Baſileenſis, etiam poſt tranſlationem, legitima fuit & Oecumenica; adeóque Florentina, quæ contra ejus Decreta celebrata eſt, nec Oecumenica nec legitima dici poterit. Porro Patres Baſileenſes

ſes, & qoi ipſis adhæſere, contendebant *Eugenium IV.* non potuiſſe Baſileenſe Concilium diſſolvere vel transferre. Seſſione namque VIII. & XI. ab ipſo *Eugenio* approbatis & confirmatis decretum fuiſſe, aliud cogi oon poſſe Concilium Oecumenicum ſtante Baſileenſi. Item illud à nemine, etiamſi Papalis eſſet Dignitatis, transferri poſſe abſque expreſſo conſenſu duarum partium cujuſlibet Deputationis. Decretum Seſſionis VIII. his verbis conceptum eſt. *Sicut unica eſt Eccleſia Sancta Catholica, ſic eſſe non poteſt niſi unicum Generale Concilium, ipſam Sanctam Eccleſiam Catholicam repræſentans: Cùm ergo in hac civitate Baſileenſi, Decretis Sacrorum Generalium Conciliorum Conſtantienſis & Senenſis, & duarum Romanorum approbatione Pontificum, ſcilicet felicis recordationis Martini V. & Eugenii IV. Generale Concilium inſtitutum & ſtabilitum ſit, & in Spiritu Sancto legitimè congregatum, iſto durante Concilio conſtat aliud Generale Concilium alibi eſſe non poſſe. Quicumque igitur hoc durante Concilio aliam Congregationem ſub nomine Generalis Concilii erigere aut facere præſumpſerit, non Catholicæ Eccleſiæ Concilium, ſed Schiſmaticorum Conventiculum erigere aut facere convincitur. Idcirco hæc Sancta Synodus omnes Chriſti Fideles, cujuſcumque ſtatus aut Dignitatis, etiamſi Papalis, Imperialis, vel Regalis exiſtant, ſub obteſtatione divini judicii, quod in Core, Dathan, & Abiron auctoribus Schiſmatis Scriptura Sacra commemorat, admonet & hortatur, & in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis contra Schiſmaticos à Jure inflictis diſtrictè præcipit atque mandat, ne hoc Sacro durante Concilio, aliam Congregationem ſub nomine Generalis Concilii, quæ revera non eſſet Concilium, facere aut congregare, nec ad ipſam tanquam ad Generale Concilium, etiam prætextu cujuſcumque promiſſionis aut juramenti, accedere vel intereſſe, aut recurrere quoquo modo, neque pro Concilio Generali habere, reputare, aut etiam nominare præſumant, etiamſi jam indictum prætendatur, ſive in futurum indici attentetur, &c.* Decretum verò Seſſionis XI. ſic habet: *Sancta Synodus ſtatuit ex certis rationabilibus cauſis, ut præſens Baſileenſe Concilium per neminem, etiamſi Papalis fuerit Dignitatis, diſſolvi, aut de loco ad locum mutari poſſit, niſi de expreſſo conſenſu duarum partium cujuſlibet Deputationis, votis ſingulorum ſcrutatis, ſubſequentique approbatione duarum partium Congregationis Generalis, ſimiliter ſcrutatis votis ſingulorum, ac demum in Seſſione publica facta declaratione.* Hæc Decreta *Eugenius IV.* confirmavit Conſtitutione qua primam Concilii diſſolutionem à ſe factam revocavit, ipſúmque à tempore ſuæ inchoationis legitimè continuatum, & deinceps continuandum declaravit; quæ Conſtitutio Seſſione XVI. promulgata eſt. Tandem Seſſione XXV. Concilium pro Græcorum unione cum Eccleſia Latina procurandâ Avenione indictum eſt. Videtur itaque Concilium Baſileenſe ab *Eugenio* Papa diſſolvi, ac Ferrariam transferri non potuiſſe; adeóque Ferrarienſem, ac ſubinde Florentinam Synodum, Oecumenicam non fuiſſe, etiam poſt diſceſſum Pontificiorum Legatorum, & majoris partis Epiſcoporum è Concilio Baſileenſi.

III. Ad hæc multiplex reſponſio ſuppetit. Prima: Romanum Pontificem Conciliorum Oecumenicorum Decreta & Canones temperare poſſe, ac de iis diſpenſare, ubi id poſtulat publica neceſſitas aut evidens Eccleſiæ utilitas. Porro neceſſe erat ut Græcorum unio procuraretur, Synodum Oecumenicam celebrari, cui Summus Pontifex præſideret; aliàs enim tantum opus conſummari non poterat. Avenio, vel Baſilea Græcis commodæ non erant, nec ad eas Urbes A accedere volebant, ſed ad Urbem aliquam Calabriæ Maritimam, Anconam, aut alteram civitatem Italiæ. Summus etiam Pontifex *propter adverſam valetudinem, propter res novas, & periculum Provinciarum Eccleſiæ, Italiâ excedere minimè poterat* (inquit *Auguſtinus Patricius* in Hiſtoria Conciliorum Baſileenſis & Florentini Cap. XLII) Potuit itaque *Eugenius* ob tantum bonum, cujus tam certa ſpes affulgebat, Concilium Ferrariam vel Florentiam transferre, civitatem ſibi Græciſque commodam. Hanc Reſponſionem ſuppeditat *Nicolaus de Cuſa*, poſtea S. R. E. Cardinalis, B in Epiſtola ad *Rodericum* Archidiaconum de Trevino, in qua ſcribit, univerſales Eccleſiæ Regulas quovis modo infringi non debere, *Niſi in caſu quo Pontifex ipſe videret aut irritare aut immutationem utilem pro ædificatione Eccleſiæ. Sacri namque Principis Eccleſiæ manus ad ædificationem extenſas, nullâ obſervantiâ, aut regulâ Patrum, etiam in Conciliis, impediri inhiberique poſſe.* Ex quo infert, *Eugenium IV. nulla cujuſcumque Synodi Conſtitutione prohiberi potuiſſe, quando Concilium pro reductione Orientalis Eccleſiæ in eo loco, ubi magis rebus agendis congruebat, inſtitueret; atque ob hoc* C *omnes alias Congregationes diſſolveret, & Patres à Baſilea abſolveret, ut ad tam ſanctam unionem liberè concurrere poſſent. Nam ſicut non eſt poteſtas Pontificis ad deſtructionem bene actorum per Patres: ita non eſt poteſtas ſub cælo, quæ ejus poſſit Auctoritatem minuere, quominus errantes ad ovile reducat.*

IV. Reſpondetur ſecundò, Baſileenſe Concilium ab *Eugenio* Ferrariam tranſlatum de conſenſu ſanioris partis Patrum. Nam *S. Sabinæ*, olim *S. Juliani*, & *S. Petri* ad Vincula, Cardinales, Sedis Apoſtolicæ Legati & Concilii Præ- D ſides, & pleríque alii inſignes Prælati, reliquis ad eligendum Concilii locum vocatis, nec venientibus, *Primò in Deputationibus, tum in generali Congregatione legitimè concluſerunt, Florentiam & Utinum in Foro-Julii ponendam in manu Concilii, ſeu quemcumque alium locum tutum in Decreto conventionis contentum, Summo Pontifici & Græcis accommodum, eſſe eligendum pro Concilio, illum videlicet qui citiùs pararet & expediret pecunias, triremes, & alia opportuna.* Id ſibi licere aſſerebant, *etiam majori parte Concilii contradicente: Quod cùm ipſa major pars nollet convenire ad electionem, ut ex communi Decreto tenebatur, & terminus eſſet jam* E *elapſus, urgerétque neceſſitas locum eligendi*, cùm jam finis menſis Aprilis inſtaret, & ſequenti menſe Maio oporteret, *Secundum conventionem & fidem Græcis datam*, naves Conſtantinopolim appuliſſe; *omne jus Concilii* penes eos eſſet, *qui Decretum Concilii exequi* & reipublicæ conſulere vellent: *Sicut ſi in electione Epiſcopi, intra tempus legitimum, major pars Collegii eligere non vellet, minor poteſt eligere, & tota Capituli poteſtas in volentibus eligere permanet.* Pars adverſa, Cardinale Arelatenſi Præſide, in Avenionis electionem inclinans, Seſſionem publicam indixit ut Decre- F tum firmaret. Celebrata eſt Seſſio XXV. Nonis Maii anno MCCCCXXXVII. in qua ſciſſa duas in partes Synodo, duo Decreta contraria edita ſunt. Concilii Præſides, conjunctique ipſis Prælati, *Florentiam* & *Utinum* pro loco Concilii proximi elegerunt, editóque Decreto deſignarunt. Portus verò, Venetias, Ariminum, Ravennam ad Græcorum arbitrium: Pars altera, quæ numero Sacerdotum ſecundi Ordinis, non verò Epiſcoporum prævalebat, Avenionem, Baſileam, vel Sabaudiam, & Portum illis viciniorem elegit ac ſtatuit. Ita refert *Auguſtinus Patricius*, Cap. LIV. & LV, Pactis conventis cum Græcorum Oratoribus

ribus, loca deſignata fuerant, & à tota Synodo Seſſione XIX. approbata, *Calabria, Ancona, vel alia terra maritima; Bononia, Mediolanum, vel alia civitas in Italia: extra Italiam Buda in Hungaria, Vienna in Auſtria, & ad ultimum Sabaudia.* Qui Avenionem nominabant, contra Pactorum conventorum fidem apertè peccabant. Quapropter *Joannes Biſſipatus* Imperatoris Græcorum ad Patres Baſileenſes Orator, & Conſtantinopolitani Patriarchæ Nuntius, contra Decretum de Civitatis Avenionenſis electione proteſtatus eſt, quòd non eſſet ex nominatis in Concordatis, nec Græcis & Domino Papæ opportuna, cujus præſentia huic negotio neceſſaria erat, ſine qua non credebat *aliquid boni fieri poſſe.* Proteſtationis iſtius exemplar inſertum eſt *Eugenii IV.* Diplomati quod incipit, *Salvatoris.* Rem ita narrat Auguſtinus Patricius: *Advenerunt & Legati Græcorum, qui acriter conquerebantur Conventa non ſervari; quando Avenio & Baſilea in Decreto Concordiæ nominatæ non eſſent. Durè autem nimis agi ſecum, ſi Sabaudiam Græcos petere velint, quoniam ſit in Decreto; cùm Græci ad ultimum dixerint Sabaudiam, quaſi aliis deficientibus; & cùm etiam intelligerent pro Sabaudia aliquem locum Italiæ Duci Sabaudiæ ſubjectum. Græcorum Imperatorem, & Patriarcham, pleroſque alios Prælatos & Proceres, eſſe annis & valetudine graves, neque illos poſſe Alpes ſuperare ut Sabaudiam petant: neque etiam, ob iter longum, eſſe eis facile aut tutum petere Avenionem, Turcis eorum Urbem aſſiduè infeſtantibus.* In hac ſententiarum tam gravi diſcordia, *Eugenius IV.* Decretum electionis Florentiæ vel Utini, aut alterius loci in Pactis Conventis expreſſi, auctoribus Legatis Apoſtolicis & ſaniori parte Synodi Baſileenſis editum, pro jure ſuo ratum habuit & confirmavit, Diplomate quod incipit, *Salvatoris*, dato Bononiæ IV. Kalendis Junii anni MCCCCXXXVII.

V. Reſpondetur tertiò, Synodum Baſileenſem non prohibuiſſe tranſlationem Concilii, quæ juſtis de cauſis & manifeſtis fieret, ut conſtat ex his verbis XIX. Seſſionis: *Obſecràtque per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, & per aſperſionem ſui ſanguinis pretioſi omnia ſuppoſita hujus ſacri Concilii tam præſentia quàm futura obteſtatur, ut ante completam Reformationem in Capite & in Membris, quantùm rationabiliùs fieri poterit, nullatenus diſſolutioni conſenſum præſtent, nec loci mutationem fieri permittant, niſi ex juſtis cauſis & manifeſtis.* Quàm juſtæ autem eſſent ac manifeſtæ hujus tranſlationis rationes, quàm evidens illarum æquitas, liquet ex his quæ dicta ſunt, & ex *Eugenii IV.* Diplomate, quod incipit, *Doctoris Gentium*, quo illas in totius orbis Chriſtiani luce collocat. *Ac licet* (inquit) *ob plurimas difficultates, quas gignebant inordinati quorumdam motus, & compugnantiæ voluntatum, parum ſpei de conficiendo dictæ unionis negotio tribueretur nobis, expectavimus tamen, neque à ſpe & intentione noſtra omnino decidimus, quouſque nonnullos ex ipſo Concilio ad eam nominationem loci proceſſiſſe cognovimus, quam juſtis & rationabilibus cauſis gratam habere neque potuimus, neque ullis rationibus poſſumus. Civitatem enim noſtram Avenionenſem, in Decreto non nominatam, nec comprehenſam, & à Græcis ipſis expreſſè & ſæpe numero repudiatam, nobis etiam irrequiſitis, quantùm in ſe fuit, elegerunt: non ſatis advertentes quantùm ea res importet in ſe mali, quantùmve prædictæ unioni afferat detrimenti, contra Concilii Decretum, contra Græcorum inſtantiam, contra denique pium noſtrum deſiderium, tanta facilitate præſumpta. Eſt quippe locus ille nobis parum commodus, & Provinciis multis ac Regnis, Regibúſque & Principibus non modò ingratus, verùm & ſitu ſuo ipſo non ſatis tutus. Quibus ex rebus illa loci nominatio nullo pacto fuit admittenda; cui niſi, auctore Domino, obviaſſemus, actum eſſet de Eccleſiaſtica pace & optatiſſima illa unione. Denique ex Græcorum Oratoribus, quorum alter ad Nos, alter ad Baſileenſe Concilium profectus eſt, Mandatis pariter in ſcriptis utrobique traditis; cunctis palam fuit, ipſos Imperatorem & Patriarcham perſtare in ſententia, locum ſcilicet eſſe eligendum, qui nobis & illis eſſet accommodus, apertè proteſtantibus, niſi nos in loco adeſſemus, Imperatorem ipſum & Patriarcham nequaquam acceſſuros. Queſtus eſt graviter Orator ipſe, quòd ad eum revocaretur locum, qui eſſet remotiſſimus, & præter navigationis longinquæ pericula, Mare ipſum Piratis quoque eſſet infeſtum, ac per id cæteris ſuſpectum, inprimis illis eſſe ſuſpectiſſimum: proteſtatus (niſi conditiones in Decreto appoſitæ ſervarentur, locuſque idoneus eligeretur) Eccleſiæ Latinorum, ſi optata, tantóque ſtudio & labore quæſita unio non ſequeretur, imputandum fore.* Et infra: *Spretis adhortationibus noſtris, Avenionis Civitatis electionem, ipſo jure nullam decretare tentarunt, Legatis & Præſidentibus noſtris, & aliis plurimis & gravibus religioſiſque perſonis renitentibus, atque ad novam loci electionem alterius procedendum eſſe decernentibus. Tum verò ſedandi tumultus causâ ad illud tandem deventum eſt, approbantibus cunctis, ut ſecundæ Induciæ darentur ea conditione, ut niſi infra præſcriptum & propoſitum diem Avenionenſes promiſſas pecunias numeratas perſolviſſent, integrum jam eſſet & liberum, debitum Concilio locum alium eligere. Cum verò intra conſtitutum terminum pecunias illi nequaquam exolviſſent, Legati ac Præſidentes prædicti, aliique ex Prælatis plurimi, & omnes ferme Regum Principúmque Oratores, Procuratores Prælatorum, Theologique ac Doctores, habendam rationem honoris ac dignitatis Occidentalis Eccleſiæ, ea ſtudioſè ſervando quæ Græcis fuerant promiſſa, cenſentes, Eccleſiaſticæque pacis ac unitatis cupientiſſimi, & ſaniorem ipſius Concilii partem facientes, ad quos etiam jus eligendi devolutum; cùm partem aliam nihilominus ante ſæpe requiſiſſent ut ad alterius loci electionem intenderet; alioquin proteſtantes ſe iſta ampliùs ſine gravi offenſa Dei, & ipſius Eccleſiæ inſigni nota diſſimulare non poſſe; poſtquam minimè exauditi erant, ad electionem loci, Florentiæ ſcilicet aut Utini, ſive alterius cujuſlibet in Decreto comprehenſi, qui Galeas* (* Triremes.) & neceſſaria alia maturiùs paraſſet, canonicè legitiméque proceſſerunt, prout in Decreto inde confecto clariùs conſtat. Nos autem hæc omnia attentiùs conſiderantes, conſpicientéſque rem eò deveniſſe, ut prædictos Oratores neceſſariò exaudire cogeremur, nec ſupereſſe modum alium proſequendi operis tam pii, & ſervandi Latinæ Eccleſiæ honoris, de prædictorum venerabilium Fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu, ipſorum petitis annuimus, nominationémque factam de Florentia aut Utino, vel alio ex locis in Decreto comprehenſis, in alio generali Conſiſtorio admiſimus & confirmavimus..... Omnibus itaque & ſingulis, quæ ſupra digeſta ſunt, & aliis juſtis & rationabilibus cauſis ad hoc animum noſtrum moventibus, atque eo inprimis, quia quod factum eſt ſine conſideratione juſtitiæ, & contra Canonum diſciplinam, ratum haberi nulla permittit ratio, &c. Tenore præſentium, Auctoritate Apoſtolica, ex certa ſcientia, & ex plenitudine poteſtatis, Civitatem Ferrarienſem, quam & pro futuro Oecumenico Concilio ex nunc aſſumimus, ex nunc prout ex tunc, & tunc prout ex nunc, pro loco dicti Concilii transferendi nominamus, aſſignamus, & etiam deputamus; locum quidem gratum Græcis, rebus gerendis utilem, idoneum, ac commodum omnibus Regibus & mundi Principibus, & Prælatis tutum & liberum, in Decreto Græcorum comprehenſum, pro quo omnia Græcis promiſſa expedita & parata ſunt.* Græcos alium pro Concilio celebrando noluiſſe

locum præter deſignata in Pactis conventis, & quò Papa conferre ſe poſſet ac vellet, etiam teſtatur *Sylveſter Sguropulus* in Hiſtoria Concilii Florentini Sectione ɪɪ. Cap. xxɪɪɪ. & xxxv.

Denique Florentina Synodus, ratione ſaltem Dogmatum ab ea finitorum, Oecumenica totius Eccleſiæ Catholicæ conſenſu prædicatur.

Florentinæ Synodi Oecumenica auctoritas.

VI. Non me latet Cardinalem *Lotharingum* in Commonitorio ad *Britonem*, Secretarium ſuum, rebúſque ſuis, in Romana Curia gerendis præpoſitum dato, ut cum Summo Pontifice communicaretur, ſcripſiſſe: *Apud Gallos Conſtantienſe Concilium in partibus ſuis omnibus ut Generale habetur, Baſileenſe in auctoritatem admittitur, Florentinum perinde ac nec legitimum, nec Generale, repudiatur: atque idcirco Galli de vita potiùs quàm de ſententia decederent.* Sed hæc de Florentina Synodo magni Cardinalis verba, Gallicanis Theologis neceſſitatem non imponunt eam pariter ex Conciliorum Generalium numero expungendi, cùm revera Gallicana Eccleſia Florentinæ Synodo nuſquam interceſſerit, nec Græcorum unioni, & Definitioni Fidei in ea editæ adverſata ſit, imò eam Definitionem ſit perpetuò venerata. Gallicanis quidem Præſulibus, à Chriſtianiſſimo Rege prohibitis, Ferrariam ac Florentiam proficiſci non licuit, ſicut nec ad ſecundam Synodum Nicænam ipſis proficiſci permiſerat *Carolus Magnus*: Sed illis Capitibus Fidei definiendis ac declarandis, & utriuſque Eccleſiæ unioni ſanciendæ, ſpiritu & conſenſione adfuerunt. Equidem ſicut Nicæna ſecunda Synodus olim à Gallis inter Oecumenicas numerata non fuit, *Caroli Magni*, *Ludovici Pii*, & *Caroli Calvi* temporibus, ob eam maximè rationem quòd cultum ſoli Deo debitum ſacris Imaginibus illam tribuiſſe putarent: ſed his tenebris diſcuſſis, cùm nempe conſtitit ipſam cultum duntaxat religioſum latriâ inferiorem, ſeu honorariam adorationem Imaginibus decreviſſe, ipſam Gallicana Eccleſia in Conciliorum Oecumenicorum numerum adſcribere non dubitavit: Ita olim Galli in iis quæ receptam hoc in Regno ſententiam, & ſacrorum Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis Decretis firmatam, de Synodorum Generalium Auctoritate ſupra Romanum Pontificem, vel indirectè petere videntur, admodum delicati, cùm illa Concilii Florentini verba, quibus Summus Pontifex *Poteſtatem regendi, paſcendi, ac gubernandi univerſalem Eccleſiam* à Chriſto accepiſſe dicitur, ab Ultramontanis Theologis eò detorqueri viderent, ut Auctoritas Pontificia ſupra univerſalem Eccleſiam, & Generale Concilium ipſam repræſentans extolleretur, hunc loquendi modum improbarunt: etſi de capite Fidei, ſcilicet de Primatu Romani Pontificis, non honoris tantùm, ſed Poteſtatis & Juriſdictionis à Chriſto immediatè inſtituto convenirent. Ideo literariæ contentionis fervore quandoque ſunt abrepti, ut Synodum Florentinam nec legitimam eſſe nec Oecumenicam dicerent. Quod *Lotharingo* Cardinali accidit illius tituli occaſione, quem Apoſtolici Legati, & Itali Præſules, in Seſſionis xxɪɪɪ. Tridentinæ Canone quem de Romani Pontificis auctoritate octavũ meditabantur, Romano Pontifici tribui ſatagebant, ut *Rector univerſalis Eccleſiæ diceretur.* De quo in Commentario illo ſuo ad *Britonem* Romæ agentem ſcripſit: *Nunc ſupereſt titulorum ultimus è Florentina Synodo depromptus, quem Beatiſſimo Patri noſtro tribuere volunt. Ego negare non poſſum quin Gallus ſim, & Pariſienſis Academiæ Alumnus, in qua Pontificem ſubeſſe Concilio tenetur, & qui docent ibi contrarium, tanquam Hæretici notantur. Apud Gallos Conſtantienſe Concilium in partibus ſuis omnibus ut Generale habetur, Baſileenſe in auctoritatem admittitur: Florentinum perinde ac nec legitimum, nec Generale repudiatur*, &c. Verùm poſtquam attenta magis conſideratione innotuit, Florentinum Concilium Synodorum Conſtantienſis & Baſileenſis Sacroſanctis Decretis de ſuprema Conciliorum Generalium Auctoritate non repugnare, ipſum & Galli plerique omnes Theologi, excuſſo ſcrupulo, Oecumenicum abſque hæſitatione appellarunt. Sanè Synodus ad quam Orientalis & Occidentalis Eccleſiæ Epiſcopi concurrerent, Romano Pontifice per ſe vel per Legatos præſidente, ſemper Oecumenica habita eſt. Sic *Innocentius I.* in Literis ad *Theophilum Alexandrinum*, quarum *Palladius* in Vita *S. Joannis Chryſoſtomi* meminit, Synodum in ejuſdem *Chryſoſtomi* cauſa congregandam deſcribit, dicens: *Oportere conſtare aliam irreprehenſibilem Synodum Occidentalium & Orientalium Sacerdotum.* Ita Concilium Oecumenicum, quod in cauſa ſuæ hæreſeos congregari Pelagiani poſtulabant, *S. Auguſtinus* delineat Lib. ɪɪɪ. contra duas Epiſtolas Pelagianorum, Cap. xɪɪ. *Iſtorum*, inquit, *ſuperbia hanc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis & Occidentis Synodus congregetur.* Sic Epheſina Synodus latam in *Neſtorium* Sententiam pro univerſalis Eccleſiæ judicio habendam eſſe probat, Actione ɪɪɪ. *Firmum ergo eſt* (inquit) *juxta Decretum omnium Eccleſiarum* (*omnes namque Orientis & Occidentis Sacerdotes vel per ſe, vel certè per ſuos Legatos, Sacerdotali huic Conſeſſui interſunt*) *quod in ipſum pronuntiatum eſt.* Neque ut omnes adſint neceſſe eſt, ſed ſufficit ut vocati fuerint, & eo ſint numero, qui Eccleſiam univerſalem repræſentet. Quis enim neſcit in pleriſque Conciliis Oecumenicis in Oriente celebratis duos aut tres duntaxat Epiſcopos Occidentalis Eccleſiæ adfuiſſe? Sic ad *Marcianum* Auguſtum ſcribebat *S. Leo* Epiſtola xʟɪx. ſe exiſtimaſſe Ipſum Sacerdotalem Synodum ad tempus opportunius dilaturum; *Ut vocatis de cunctis Provinciis Sacerdotibus, verè poſſet eſſe Univerſale Concilium.* Synodus Nicena ſecunda Actione v. Synodum univerſalem definit, quæ Præſidem habet Romanum Pontificem vel ejus Legatos, & conſentientes Patriarchas Orientis, ac reliquarum Præſules Eccleſiarum; & harum conditionum defectu Conſtantinopolitanam Synodum ad abolendas Imagines à *Conſtantino Copronymo* Imperatore convocatam, & eo jubente celebratam, univerſalem non fuiſſe probat. *Quomodo*, inquit, *magnum & univerſale Concilium, quod neque receperunt, neque concordaverunt reliquarum Præſules Eccleſiarum, ſed illud Anathemati tranſmiſerunt? Non habuit enim adjutorem illius temporis Romanorum Papam, vel eos qui circa ipſum ſunt Sacerdotes, neque etiam per Vicarios ejus, neque per encyclicam Epiſtolam, ut Synodorum mos eſt: ſed nec conſentientes ſibi Patriarchas Orientis, Alexandriæ ſcilicet, Antiochiæ, & Sanctæ Civitatis, vel Comminiſtros & Summos Sacerdotes qui cum ipſis exiſtunt.* Senonenſe Concilium, quod anno ᴍᴅxxvɪɪɪ. celebratum eſt, Decreto ɪɪɪ. & Sacra Facultas Pariſienſis in Articulis quos anno ᴍᴅxʟɪɪ. adversùs hujus temporis hæreſes condidit Num. xɪɪ. univerſale Concilium definiunt *Quod univerſalem Eccleſiam repræſentat.* Generalem convocationem, & frequentem ſatis Congregationem ut totius Chriſtiani nominis repræſentatio dici poſſit, ad rationem Generalis Concilii, poſtulat exquiſiti judicii & eruditionis eximiæ Theologus *Melchior Canus* Lib. v. De Locis Theologicis, Cap. ɪɪɪ. *Concilia*, inquit, *Generalia voco, quæ omnium Chriſtianorum Pontificum convocatione celebrantur. Inter multos autem ſæpè diſceptatum eſt, an generalis convocatio ſatis ſit, an etiam*

ſit

ſit neceſſaria Congregatio Generalis. Si enim Pontifex Generale Concilium indiceret, non congregarentur tamen niſi ſoli decem ex Italia Pontifices, hujuſcemodi profectò Synodus non eſſet cur Generalis videatur. At contra, ſi neceſſe eſt Epiſcopos omnes congregari: Primùm nullum fortè in Eccleſia tale adhuc Concilium fuit, in quo Epiſcopi univerſi convenerint. Deinde peſſimus quiſque Epiſcopus, dum non ſolùm per negligentiam, ſed per malitiam Synodo adeſſe contempſerit, generalem non eſſe calumniabitur. & Princeps in Republicâ quilibet ſi illi Synodus diſplicuerit, interturbare eam minimo negotio poterit, cauſarique Epiſcopos ſuos, vel morborum, vel tumultuum causâ, Concilio intereſſe non poſſe. Verùm quoniam omnes hujuſmodi controverſias perſequi non eſt operis inſtituti, huic Quæſtioni breviter reſpondemus. Non ſatis eſt quidem ad Concilium Generale, ſi evocatio generalis eſt, quando adeo pauci congregantur, ut major minórque Provinciarum pars relicta eſſe videatur, præſertim ſi cauſa legitima eſt cur Epiſcopi Synodo non adfuerint. At ſi per malitiam hominum peſſimorum una & item altera Provincia deſit, non propterea Concilii Generalis nomen amittitur: Sed nec ſi per negligentiam quidem, aut aliam occaſionem quamlibet, Epiſcopi aliquot deſint, nomimus ſui jacturam Generale Concilium faciet, niſi in dubium vertimus, an Concilia illa quatuor, Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, Chalcedonenſe, Generalia ſint. Quamobrem ut Fideles ita nos hoc loco loquimur, ut Synodum Generalem omnium Epiſcoporum evocatione legitima finiamus, licèt non ſit omnium Congregatio. Communi enim Fidelium ſenſu agendum eſt, cùm de rebus vocibúſque Eccleſiæ loquimur, idque eodem modo fecerunt Sapientes. Nec ſatis eſt tamen ad Generale Concilium evocatio generalis, niſi ſit etiam generalis Congregatio. Neque hic definimus niſi id quod frequens in Eccleſia eſt. Cardinales *Joannes de Turrecremata*, & *Clemens Monilianus*, ille Lib. III. Summæ de Eccleſia, Cap. V. iſte in Tractatu de Concilio Oecumenico Cap. VII. Concilium Generale definiunt *Congregationem majorum Prælatorum Eccleſiæ, Auctoritate Romani Pontificis ſpeciali convocatam, ad aliquid communi intentione ſolemniter tractandum in Religione Chriſtiana, Papa ipſo in Concilio Præſide, vel aliquo loco ſui.* Ex his Oecumenici Concilii notionibus, tum ex Patribus & Conciliis ipſis, tum ex Theologis Scholaſticis deprompris, facilè colligitur Florentinam Synodum Oecumenicam eſſe ac dici debere: ſiquidem ex Epiſcopis Orientis & Occidentis congregata eſt à Romano Pontifice *Eugenio IV*, qui ipſi præfuit: adfuere Conſtantinopolitanus Patriarcha, & Alexandrini, Antiocheni, Hieroſolymitani Patriarcharum Vicarii. Græci Latinique Antiſtites magno numero; omnium orbis Chriſtiani Provinciarum Præſules, & quotquot de jure vel conſuetudine Conciliis Generalibus adeſſe poterant, per literas encyclicas Summi Pontificis convocati, nullus excluſus. Miſſa ad Regem Chriſtianiſſimum *Carolum VII.* ab *Eugenio IV.* Legatio (cujus meminit & *Silveſter Sguropulus* in Hiſtoria Concilii Florentini Sect. V. Cap. I.) quam obiit *Fauſtinus* Epiſcopus Cretenſis, ut Regis Oratores & Epiſcopos ad Concilium Ferrarienſe mitti impetraret. Datæ ab eodem Pontifice literæ ad Pariſienſem, cæteráſque hujus Regni Academias, quibus jubebat ut inſignes aliquos Doctores ad Synodum mitterent. Earum exemplar P. I. Actorum Concilii Florentini ab *Horatio Juſtiniano* editorum legere eſt. Adfuere Concilio aliqui Gallicanæ Eccleſiæ Præſules, eſto ex Provinciis ad Chriſtianiſſimi Regis Ditionem nondum redactis, ipſi tamen ut Domino Principali jure feudi obnoxiis; *Joannes* Epiſcopus Motinenſis, & *Joannes* Epiſcopus Nivernenſis, Sereniſſimi Ducis Burgundiæ Oratores; *Petrus* Epiſcopus Dinienſis; *Andreas* Conſeraneoſis; *Joannes* Agathenſis Electus; *Guillemus* Electus Leonenſis, *Zanarus* Epiſcopus Baiocenſis; *Guillelmus* Electus Andegavenſis; *Guillelmus* Abbas *S. Salvatoris* Burdigalenſis. Horum enim ſubſcriptiones Acta exhibent. Mitto quod *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis Opuſculo LV. Cap. XX. ſcribit: *Cum duarum & trium Provinciarum Præſules in unum conveniunt, ſi antiquorum Canonum inſtitutione muniti aliquid prædicationis & dogmatis inſtituunt, quod tamen ab antiquorum Patrum dogmatibus non diſcedat, Catholicum eſt quod faciunt, & fortaſſe dici poteſt univerſale: Quoniam quamvis non ſit ab univerſi orbis Præſulibus actum, tamen ab univerſorum Fide & Traditione non diſcrepat.* Quin hoc ſenſu, ratione ſcilicet dogmatum, Florentina Synodus ſit univerſalis, nemini Catholicorum dubium eſt; ſed aliquid ampliùs velim, Generalem eſſe nimirum convocatione, congregatione, repræſentatione univerſalis Eccleſiæ (utque uno verbo omnia complectar) Auctoritate. Enimvero cur legitima & Oecumenica non cenſeretur, cùm ipſi conveniant characteres omnes, quibus legitimam ſeu bene geſtam Synodum *Gelaſius I.* delineat in Epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ? *Bene geſta Synodus* (inquit) *id eſt, ſecundùm Scripturas, ſecundum Traditionem Patrum, ſecundum Eccleſiaſticas Regulas, pro Fide Catholica & Communione prolata, quam cuncta recepit Eccleſia, quam maximè Sedes Apoſtolica comprobavit.* Denique *Georgius Scholarius*, Oratione I. *De Pace*, Florentinam Synodum à ſuis Græcis tanquam verè Oecumenicam agnoſci & coli debere prædicat. *Et certè* (inquit; *multis aliis expeditioribus facilioribúſque modis decantatam hanc unionem facere licebat: illis tamen omnibus poſthabitis, celebrandæ Generalis Synodi, rémque illi totam permittendi conſilium inivimus, quòd hac ratione tantùm futurum eſſet ut firma & ſtabilia manerent Decreta, audente nemine iis adverſari quæ hujuſmodi Synodus pronuntiaſſet: & clauſulam hanc in omnibus Scripturis, quibus continentur pacta & conventiones perficiendæ unionis, videri licet aſſiduè repetitam, & Legatos utrinque miſſos, meminiſtis certè & loquendo & ſcribendo paſſim uſos eſſe hac voce, ut auditores tunc afficerent tædio. Quod igitur ad hanc Sacram Synodum ex omnibus aut certè plurimis orbis terrarum partibus convenerint aliqui, ſermonum ejus, actorúmque futuri participes, eamdémque laturi Sententiam de ſumma rerum, hoc illam procul dubio facit Oecumenicam. Neceſſe verò eſt ut in reliquis etiam Oecumenicarum ei Synodorum forma perfectè ſervetur. . . .* Nemo erit *qui hanc ipſam inter alias Oecumenicam eſſe negaverit, & ejuſdem, cujus ſunt aliæ, dignitatis; nec erit quo aliquis confugiens velit parvipendere quæ ab ea fuerint decreta: exiſtimans perinde eſſe hanc atque antea celebratas aſpernari.* Idem probat *Joſephus Methonenſis*, in Reſponſione ad Libellum *Marci Epheſii*, ſic illum compellans: *Et tu quidem ſegregatus à Patribus Sacræ Synodi, ab ovili etiam Chriſti es ſegregatus. Segregatus verò à grege Chriſti, extra ſalutarem verſaris aream. Illum porro qui extra navem eſt, agitari oportet prava hæreſeos fluctibus. Omnis enim qui à Synodo ſecernitur Oecumenica, hoſtem ei ſe præbet. Hoſtibus autem Synodorum Oecumenicarum illud unum inditur nomen, ut appellentur Hæretici.* Sed quid his teſtimoniis opus eſt, cùm in ipſis Actis Græcis inſcribatur, ἡ ἁγία, ἡ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐν Φλωρεντίᾳ?

In prima ſui Editione ſub *Clemente VII.* Mediceo Vaticanis Typis à *Bartholomæo Abramo*

Florentina Synodus in prima Editione malè inſcripta eſt, Occumenica Octava.

Cretenſi procurata anno MDXXVI. Florentina Synodus *Occumenica Octava* inſcribitur, & in Editionis Privilegio ab ipſo *Clemente* Pontifice Maximo ita appellatur. Qua in re ejus Sanctitati obreptum eſt, cùm in antiqua Profeſſione Fidei quam recèns electi Pontifices edebant, quæ in Diurno Romanorum Pontificum edita eſt, & in ea quam Sacra Synodus Conſtantienſis Seſſione XXXIX. mox eligendo Pontifici præſcripſit, & quam edidir *Martinus V*. Concilium Conſtantinopolitanum Quartum, contra *Photium* celebratum, *Octavum Concilium Generale* dicatur, & præter octo illa in Oriente celebrata Concilia, tria rurſus in Occidente habita, ſcilicet Lateranenſe, Lugdunenſe, & Viennenſe, Generalium etiam Conciliorum nomine inſigniat eadem Synodus Conſtantienſis, atque ita undecim in ſolidum numeret. quibus ſi Conſtantienſis ipſa & Baſileenſis addantur, Florentina Synodus Oecumenica XIV. juxta hunc calculum dici debuit; aut ſecundùm eam numerandi rationem, quæ Lateranenſia quatuor, duo Lugdunenſia, Viennenſe, Piſanum, Conſtantienſe, Senenſe, & Baſileenſe pariter inter Oecumenica recenſet, Florentinum XX. Concilium Generale inſcribi debuit; aut ſecundùm Syſtema Cardinalis *Bellarmini* & Sectatorum, XVI. Inde autem natus error, quòd Græci vulgò ſeptem duntaxar priora Concilia in Oriente celebrata pro Oecumenicis haberent, Octavam contra *Photium* habitam non reciperent, unde Florentinam Oecumenicam Octavam inſcripſit Notarius in Schiſmate educatus, cujus errorem mirum eſt quod ſecutus ſit *Clemens VII.* in Diplomate illo ſuo, quo ejuſdem Synodi Florentinæ Acta in lucem primùm edi permiſit. Sed non omnia videnr aur ſciunt Romani Pontifices, & in hujuſmodi rebus obreptionem pati poſſunt. Hic verò emendatus eſt error, expunctúſque mendoſus titulus in Verſione altera ejuſdem Græci Codicis à *Joanne Matthæo Caryophilo* Cretenſi adornata, quæ in Conciliorum Generalium Collectione Romæ ſub *Pauli V*. Pontificatu edita eſt.

Florentina Synodus à calumniis Marci Epheſini vindicatur.

VII. Multis, putidiſque calumniis Florentinam Synodum proſcidit *Marcus Epheſius*, qui unus è Græcis Præſulibus Definitioni Fidei ſubſcribere pertinaciter recuſavir, ut conſtat ex *Joanne Pluſiadeno*, & ex *Joſepho Methonenſi*. Objiciebat primò, Græcos unioni conſenſiſſe, multis pollicitationibus illectos, & muneribus à Romano Pontifice & Latinis redemptos. Sed calumniam iſtam egregiè refellit *Joſephus Methonenſis*, in Reſponſione ad *Marci Epheſii* Libellum. *Non audaces* (inquit) *ad impietatem, ſed religioſi ad retinendam pietatem erant illi, quos tu calumniaris: Noluerunt enim deinceps in ſchiſmate & perverſitate perſiſtere, ſecernendo ſe à fratribus & ab Eccleſia; nec adeo ſtolidi erant, ut veritatem, quæ Chriſtus eſt, coram hominibus negarent: & propterea nuda fronte palam pronuntiarunt, à tenebris peſſimæ illius, quam præſumptam animo habebant, opinionis ſe colligentes, & ad veritatis lucem revocati, te miſerabiliter humi jacere * relicto, ut ſocios haberes omnes, qui jam uſque ab initio fuere Schiſmatici. Nec verò, ut vis, pellecti ſunt illi promiſſis ac muneribus, ſed timore permoti illius oculi, quem latere nihil poteſt, confeſſi ſunt quod æquum eſſe cognoverunt.*

* Ad morbum comitialem alludit quo Epheſius vexabatur.

Eamdem calumniam diluit *Joannes Pluſiadenus* in Dialogo de Synodo Florentina. *Si ſcandalum pateris* (inquit) *quòd muneribus acceptis Patres ſubſcripſerunt, ne turberis animo. Neque enim abſoluta Synodo tantùm ſtateres Patres acceperunt, quos tu munera appellas: Namque ſi quis rectè ac juſtè loqui amat, eos non munera, ſed proviſionem comparandorum alimentorum causâ vocabit. Neque enim erant illis expenſæ ad veniendum in Italiam ab ipſo ortu Solis; pauperes enim erant.* In eodem Dialogo de Romano Pontifice *Eugenio IV*. loquens: *Atque expenſis illius* (inquit) *venere in Italiam & Imperator, & Patriarcha, & reliquus Clerus; neque id ſolùm, ſed armati etiam homines bis mille ejuſdem pecunia conducti fuere, ut Conſtantinopolim ad reditum Imperatoris defenderent: Neque ſuo acceſſu ſubitò unionem amplexi ſunt, ſed per continuos duos annos utraque pars diſputationibus incumbebat, & concertatio concertationem excipiebat, & congreſſus congreſſum: & qui diſputationibus præerant, nunquam quieſcebant, ſed argumenta animo volventes, noctes diéſque pervigilabant, & quiſque pro tuenda ſua ſententia nimiopere ſumebat operam, quouſque tandem res exitum habuit, & unio perfecta eſt cum gaudio, veritatis, non munerum gratiâ: manúſque dogmati dederunt, cùm contra hiſcere non poſſent, claro adeo patentique; lætique ſubſcripſere, volentes lubentéſque, non coacti, ut vos dicitis. Sacróque Miſſæ Sacrificio peracto, Definitio lecta eſt; noſtríque Archiepiſcopi ſacris veſtimentis induti omnes in ea aderant, & jurejurando ſuper Dominicum Corpus jam conſecratum dato acceptóque, ita ſe ſentire, & inpoſterum credituros, omnes utrinſque partis avidè jurarunt, ita tenere & credere: mutuiſque ſe amplexibus deoſculabantur, non ſine lachrymis & inenarrabili gaudio, quòd diuturno Schiſmati remedium allatum; & Chriſtiani Orthodoxi tum Græci tum Latini in ea acclamati ſunt, & Definitio per totum terrarum orbem pervolavit, Græcè Latinéque conſcripta. Tum, quem ipſi dicunt, Epheſius aderat cum aliis, archieratîcis * veſtibus amictus: & hymnos & collaudationes pars utraque exhibuit Deo, qui rurſus ſui corporis myſtici membra, tanto diviſa tempore, in unum coaleſcere feciſſet.*

* Pontificalibus.

Idem teſtatur *Beſſario* in Epiſtola generali: *Multa ibi* (inquit) *& egregiæ pro hoc dogmate jactæ ſunt, quaſi fundamenta, rationes: multa ex utraque parte dicta, quæ propriam opinionem commendabant. Tandem vicit apud omnes, Patrem & Filium unum eſſe principium Spiritus, & ex ambobus ipſum tanquam ab uno productore procedere. Multa Sanctorum & Doctorum, non tantùm Occidentalium, ſed etiam Orientalium, & noſtrorum, producta ſunt teſtimonia hoc ſignificantia, multis oſtenſum eſt conſiderationibus. Num enim, fratres, negligenter, num obiter circa rem tanti ponderis nos exhibuimus? Multùm vigilavimus, multùm ſoliciti, ut ſcitis, fuimus. Verùm ceſſimus veritati, locum dedimus Doctoribus. Abſit enim ut animus probus & Chriſtianus oſtenſæ veritati claudat oculos.*

VIII. Effutiebat præterea *Marcus Epheſius*, Græcos ad ſubſcribendum unioni coactos inopiâ premente, urgentéque fame, quia nulli quidquam ſumptuum condictorum ſuppeditabatur. Verùm hanc rurſus calumniam diſertè refellir *Joſephus* Methonenſis Epiſcopus. *Hîc te*, inquit, *oſtendam auditoribus mendacem & penitus deſipientem, qui talia dicas. Heus tu, nec Deum es veritus, nec homines, ut tam illuſtre mendacium proferres? Quis conſtitutâ nummûm aureorum erogatione fraudatus? Quis noſtrûm contriſtatus aut conqueſtus eſt? Quî verò id fieri poterat præſente Imperatore, & Patriarcha, & Eccleſiarum Præſulibus, & Optimatibus, & reliquis? Nullam res hæc habet probabilitatem. Si enim ita, ut nunc dicis, factum eſſet; Imperator & Patriarcha non tacuiſſent, ſed liberè palámque dixiſſent, Vultis per vim Synodum ad finem perducere: contra jus fáſque hoc eſt. Deinde quis eſurivit, quem afflixit inopia? Quis de fame conqueſtus eſt? non enim ad alimenta*

ſolùm

ſolùm impendebatur eis pecunia, ſed multò etiam copioſior, ut ſuppeteret ad conficienda indumenta, & Zonas, & vaſa argentea; atque inde illi in patriam locupletati redirent. Quomodo ergo dicis tu illos deploraſſe & conqueſtos eſſe, nec habuiſſe unde ſibi alimenta coëmerent? Cui verò illi vim attulerunt, ut ſubſcriberet, & uniretur? Per illos quiſque ſui juris fuit. Teſtatur idem *Joſephus*, cùm Ferrariæ non eſſet facultas *Eugenio IV.* unde alimenta Græcis ſubminiſtraret, ipſum ut unionis negotium ad finem perduceret, ingens æs alienum, oppigneratâ etiam Mithra Pontificiâ, cum Florentinis contraxiſſe. *Admiſerunt etiam* (inquit) [a] *ut Florentiam è Ferraria iretur, quoniam Eugenius Beatiſſimæ memoriæ Pontifex Romanus, Ferrariæ non habebat, nec aliunde facultas ei ſuppetebat, unde vobis alimenta ſubminiſtraret. Idcirco mutuò petiit à Florentinis quadraginta nummûm aureorum millia, oppigneratâ Mithrâ ſuâ. Illi accepto pignore pecuniam numerarunt, tantumdem verò ſe dono etiam daturos promiſerunt, ſi in eorum urbem transferret Synodum, ut ſcilicet illorum Reſpublica honore hoc augeretur, ſi ibi Definitio fieret.* His æquè refellitur *Michaël Balſamon* in *Anaphora* Cleri Conſtantinopolitani ſcripturiens, Græcos minis à Romano Pontifice ſuffocatos, faméque confectos, Synodo ſubſcripſiſſe. Eamdem calumniam refellit *Sylveſter Sguropulus*, erga Latinos licèt, & Sacram ipſam Synodum minùs æquus, & Schiſmaticus. Quamvis enim quinque menſium ſtipendia Græcis debita fuiſſe dicat, & auctore Imperatore à Pontifice poſtulata, cùm exemplaria quatuor Definitionis Fidei, poſt primariam Autographi ſubſcriptionem, à Græcis iterum ſubſcribi Pontifex idem Maximus urgeret; ait tamen *in illa primaria Definitionis ſubſcriptione nullam vel petendi, vel reddendi ſtipendii injectam eſſe mentionem.* Et Cap. VIII. *Quinque menſium* (inquit) *ſtipendia nobis tum ſupererant ſolvenda, & teſtem appello Regnantem in cœlis, & ſuper omnia, Deum, nulla tum mentio horum à cujuſquam ore crepuit: nulla vel minima poſtulatio Noſtratium, vel pollicitatio Latinorum: ſed quamquam omnes pudendâ inopiâ premeremur, tamen in cordium receſſibus ſingultientes, cum lachrymis & ſuſpiriis noſtrorum plurimi ſubſcripſimus. Hæc novit qui intima cordium & renum explorat Deus, qui & dignâ aliquando præmia retribuet iis qui ſubſcribentes infamant, quaſi à florenis poſtulatis & receptis inducti ſubſcripſiſſent.*

[a] Apud Leonem Allatium. Lib. 1. De Perp. Conſenſ. Eccleſiæ Occid. & Orient. Cap. 2.

Seſſ. x. Cap. xvii.

IX. Objiciebat *Epheſius*, teſtimonia SS. Patrum, quibus fulcitur Synodi Decretum, à Latinis fuiſſe corrupta. Hanc refellit calumniam Beſſario in Epiſtola ad *Alexium Laſcarim*, Cap. V. *Latini* (inquit) *tanquam à principio incipientes, plura ac varia pluribus in Seſſionibus argumenta dixerunt à Sancta Scriptura & Eccleſiæ Doctoribus minores ut plurimùm Propoſitiones habentes, quibus probarunt Spiritum Sanctum ex Patre Filióque procedere. Et tandem auctoritates Patrum attulerunt, quibus clarè & palam hujus dogmatis veritas apparet. Attulerunt verò non ſolùm Occidentalium Patrum teſtimonia, ad quæ nos nihil reſpondere habebamus, niſi quòd corrupta ſint, & à Latinis corrupta fuerint. Produxerunt noſtrum Epiphanium multis in locis ex Patre & Filio clarè dicentem eſſe Spiritum Sanctum: corruptum fuiſſe dicebamus. Allegarunt Cyrilli nonnulla, & aliorum: idem dicebamus. Adduxerunt Occidentalium Sanctorum auctoritates: omnis noſtra reſponſio eadem, & nulla alia erat. Cum igitur multis diebus inter nos ipſos conſideraremus quidnam ad hæc reſpondendum eſſet, nullam aliam reperiebamus reſponſionem præter prædictam; illam verò tanquam levem & à multis deridendam in medium afferre non videbatur. Primò, quia ex antecedentibus & conſequentibus hæc opinio videbatur de mente eſſe Sanctorum. Deinde pluribus libris & antiquiſſimis idem habentibus, non erat facile ea omnia mutari, præſertim cum nullum nos librum alium haberemus, non Latinè, non Græcè ſcriptum, qui aliter auctoritates prædictas ſcriptas haberet, quàm Latini dicebant. Præterea nos alios Doctores contrarium dicentes producere non habebamus; eoſdem Occidentales aliter alibi dicentes probare minimè poteramus: naturalibus rationibus eos oſtendere falſa dicere, minimè erat poſſibile. Cùm igitur nullam nobis reſponſionem, quæ digna eſſet, relictam videremus, tacuimus, per multóſque dies non convenimus cum Latinis.* Tantùm autem abeſt ut Latini Græcos ad ſubſcribendum, interpolatis Patrum teſtimoniis adduxerint, ut Græcos hujus depravationis reos agat *Beſſario*, Cap. I. ejuſdem Epiſtolæ. De quodam enim *S. Baſilii* teſtimonio Lib. III. contra *Eunomium* agens, quo Spiritum Sanctum *dignitate ſecundum eſſe à Filio*, tradit, *cum ab ipſo eſſe habeat, & ab ipſo accipiat, & annuntiet nobis, & omnino ab illa cauſa dependeat*: refert è ſex Codicibus quos Græci in Synodo Florentina habebant, quinque hunc *S. Baſilii* locum ſincerum & integrum exhibuiſſe: unum verò duntaxat hoc teſtimonio caruiſſe, *in quibuſdam partibus ejus diminutum, in quibuſdam ſuperabundans, prout corruptoris mens & manus voluit.* Addit, poſt celebratum Concilium, cùm Conſtantinopolim rediiſſet, luſtratis Bibliothecis, in novis Codicibus poſt hanc contentionem ſcriptis hunc locum ſuppreſſum ſe inveniſſe, in antiquioribus verò hunc integrum legiſſe. Ab omni autem veri ſpecie alienum, & prorſus incredibile eſſe probat, quòd Græci ſui aiebant: *Veccum* & alios, qui Latinos ſecuti fuerunt, hunc locum interpolaſſe, primò quia tantum ornatum, tantam gratiam, & eloquentiam Atticam præ ſe fert, ut non modò Latinos aliquid ſimile in lingua peregrina & Græca non poſſe componere, ſed neque Græcos quidem præter ipſum *Baſilium*, exploratum ſit. Secundò, quia cum Codices *Vecco* Patriarcha multò ſint antiquiores, ab ipſo interpolati dici non poſſunt.

Georgius Scholarius Oratione *De Pace*, in Concilio Florentino habitâ, eamdem calumniam evertit. *Porrò*, inquit, *voluiſſe Latinos depravare Fidem, & Doctorum omnium adulterare Theologiam, quis adeo ſtolidus ut credat? Quiſve id aſſerendo contra Latinos, riſu non excipiatur? Nulla enim criminatio poteſt redargui pluribus, fortioribus, ac verioribus argumentis.* Denique *Joſephus Methonenſis* eamdem *Epheſio* calumniam exprobrat: *Tu verò* (inquit) *cùm ferre non poſſes veritatem, corruptos & depravatos vocabas Doctorum libros: quando etiam magno tuo dedecore univerſa te Synodus ſugillavit ita dicentem: & præſertim ulterioris Franciæ Præſules, ut audierunt Orientalium Doctorum libros vocari à te corruptos; magna voce exclamarunt: Hæreticus eſt iſte maledictus, æternâ feriatur excommunicatione; Doctores enim rejicit: & ſi ſuis Orientis Doctoribus fidem non tribuit, quid de noſtris Occidentalibus dixerit? Hinc commotione excitatâ conſurgentes, nihil aliud dixiſtis.*

X. Objiciunt Græculi Schiſmatici, & inter alios *Amyrutzius* & *Georgius Gemiſtus*, Florentinæ Synodo non ſubſcripſiſſe Conſtantinopolitanum Patriarcham, qui ante finem Concilii obierat, non *Marcum Epheſium*, Synodi Exarchum, & Antiocheni ac Hieroſolymitani Patriarcharum locum tenentem; neque Ruthenum Metropoli-

Græculorum Schiſmaticorum Objectionibus reſpondetur.

 tam

tam *Iſidorum*: ſed & eos qui ſubſcripſerunt, ſtatim atque in Græciam ſunt reverſi, palinodiam ceciniſſe, quod argumento eſt illos liberè non ſubſcripſiſſe.

Reſpondetur, Patriarcham concluſâ jam quoad præcipua capita unione, Seſſione ultimâ è vita migraſſe, antequam Definitio Fidei conderetur; ſed ſententiam ſuam circa Dogmata controverſa ſcripto conſignaſſe, ac Græcis reliquiſſe, in hæc verba: *Joſeph miſeratione divina Archiepiſcopus Conſtantinopolitanus Novæ Romæ & Oecumenicus Patriarcha. Quoniam ad finem vitæ meæ perveni, ſoluturus jam commune debitum, Dei gratiâ ſcribo & ſubſcribo ſententiam meam apertè univerſitati meorum filiorum. Omnia igitur quæ ſentit & quæ dogmatizat Catholica & Apoſtolica Eccleſia Domini noſtri Jeſu Chriſti ſenioris Romæ, ipſe quoque ſentio, & iis me acquieſcentem do ac dico. Profiteor quoque Beatiſſimum Patrem Patrum, & Maximum Pontificem, & Vicarium Domini noſtri Jeſu Chriſti antiquæ Romæ Papam, ad certam omnium fidem; nec-non Purgatorium animarum. In horum quippe fidem ſubſcriptum eſt die menſis Junii nono, milleſimo quadringenteſimo trigeſimo-nono, Indictione ſecunda.* Quæ ſententia in Acta Synodi relata eſt. De qua *Joſephus Methonenſis* contra Marcum Epheſium: *Sacer Patriarcha primus dixit ſententiam, Sanctos Orientales congruere cum Occidentalibus. Hunc deinde ſecuti ſunt reliqui præſtantiſſimi Viri: Qui ſi eſſet in vita, tu nec diceres, nec ageres talia; ſed nec auderes ipſum vocare jampridem corruptum, ſi vel ipſam nudam ejus umbram conſpiceres. Is enim non metu vel ſtudio gloriæ, nec diſceſſum inde ſitiens, ſacram optabat Eccleſiæ unitatem: Sed quia reipſa peractum vidit, quod multi ante illum Patriarchæ videre cupierunt, & non viderunt. (Vidit enim pacem Eccleſiæ, membra Dominici corporis conjuncta) exultavit ſpiritu, & cum devotione ſubſcripſit, confeſſus Spiritum ſanctum etiam ex Filio, Purgationem animarum, Romanum Pontificem omnium Sacerdotum Caput: atque ita poſitis genibus oravit, ſublatiſque in cœlum manibus, Deo gratias egit, ſicque Sanctam ſuam Animam reddidit.*

Quoad *Iſidorum* Ruthenum Metropolitam, putidi mendacii convincuntur ex Actis, in quibus legitur ipſum Definitioni Fidei hunc in modum ſubſcripſiſſe: *Iſidorus Metropolita Kiovienſis, totiuſque Ruſſiæ, locum tenens Apoſtolicæ Sedis Sanctiſſimi Patriarchæ Antiocheni Domini Dorothei, ſatis habens ſubſcripſi.*

De *Marco Epheſio* non moror. Verum eſt non ſubſcripſiſſe: ſed nihilominus Oecumenica Synodus eſt: ſicut Nicena Synodus, Conſtantinopolitana, Epheſina, Chelcedonenſis, aliæ, verè ſunt & prædicantur Oecumenicæ, licèt eorum Definitionibus *Arius*, *Macedonius*, *Neſtorius*, *Eutyches*, alii Hæretici in illis damnati minimè ſubſcripſerint. Tandem ſi qui Græcorum in patriam reduces, velut ejurata ſubſcriptione, ab unitate defecerunt, id eorum levitatis & perfidiæ, non vis illatæ argumentum eſt. Et ſicut Nicæna Synodus Oecumenicam auctoritatem non amiſit, quamvis plures eorum qui Definitioni Fidei & *Arii* damnationi in ea ſubſcripſerant, Arianam hæreſim poſtea profeſſi ſint, ac in pluribus Synodis confirmaverint: Ita Synodus Florentina Concilii Oecumenici auctoritate non excidit, quamvis nonnulli eorum qui Definitioni Fidei & unioni ſubſcripſerant, in ſchiſma ſint relapſi. Verùm ea de re audire præſtat *Joannem Pluſiadenum* in Dialogo de Synodo Florentina. *Hoc* (ait) *non in Synodo Florentina tantùm actum eſt, ſed & in aliis quæ illam præceſſerant. Multi etenim poſt abſolutas Synodos variis adverſariorum ſtudiis diviſi, ſuiſmet profeſſionibus ac ſubſcriptionibus repugnantia fabulabantur: At non propterea Synodi illius auctoritatem imminuebant, neque Decretum illius rejiciebatur. Et ſanè Epheſium non ſubſcripſiſſe, mirum non eſt. Una hirundo (ut Proverbio fertur) non facit ver: unus, nullus; plurium ſententia robur habet. Scito nihilominus ab Epheſio accuratè poſtulatum fuiſſe, ut rationem redderet quam ob cauſam à Synodo diſſentiret, illique refragaretur non ſubſcribens. Quæ cùm ille audiſſet, continenter ad Imperatorem advolavit, & cum lachrymis eidem ſuggeſſit: Domine Imperator, Synodus mandat ut rationem reddam quam ob cauſam non ſubſcribam. Sacra tua Majeſtas optimè novit, me ad extremum uſque diem contradixiſſe, & contradictiones in me acriter ſuſcepiſſe: Nunc adeo ſubitò illis, quæ hoſtiliter perſecutus ſum, ſubſcribere, me ſenem & Antiſtitem pudet: ne ſenectutem meam contumeliâ afficiatis, & ſtultus inſanſque Italis videar.... Hinc Imperator pro eo Synodum exoravit. Dimittite hunc mihi, dixit, ipſeque faciam ut Conſtantinopoli ſubſcribat. Venêre itaque Conſtantinopolim: & Imperator ob demortuam uxorem Imperatricem triſtis in luctu erat, nec Patriarcha Eccleſiæ aderat. Epheſius ubi vidit plebem ſibi applaudentem, quod non ſubſcripſerat, & multitudinem adorantem, tanquam Moyſen & Aaron & collaudantem, Sanctúmque appellantem, invenirétque quod deſiderabat, ut magis ipſe quàm Synodus à plebecula commendaretur, in propoſito conſtitit, excitúſque adversùs Synodum, Latinóſque ipſos ſcripſit. Namque ibi à Fratre Joanne ad diſſerendum conquirebatur; ſed ille, certamen formidans, neque volens ſe palam opponere, aufugit, indéque in angulis latitans ſcribebat multa, effutiebátque, cùm nullus eſſet qui refelleret. Reliqui ſimiliter, qui ſimul convenerant, videntes vulgus ita in Latinos concitum, ab eóque ſe cum Latinis ſentientes & Azymitas impudenter ſatis appellari, neque Antiſtites, neque Chriſtianos ad minimum haberi, per ironiam civibus dicebant: Quid ita in nos furitis, quòd ſubſcripſimus? Improbè egimus: en manus quæ in Synodo ſubſcripſerunt, abſcindite. Hæc dicebant, impetum vulgi adverſus ſe audacter debacchantem frænantes. Quòd ſi verè id enunciabant, quod non exiſtimo, mirandum non eſt. Nam magnâ & primâ Nicenâ Synodo abſolutâ à trecentis decem & octo Patribus, ſeptem ſententiæ Arii ſuccumbentes, verbo & ſcripto Synodum lacerabant, & Synodos locales plures quàm triginta coëgerunt, quæ Magnam Synodum Anathemate feriebant. Neque propterea Synodus de dignitate ſua aliquid amiſit, aut irrita declarata eſt; ſed perſtitit & manet ad hæc tempora, ſubſcriptionibus eorum & trecentorum ac decem & octo Patrum munita; & Eccleſia nunc quoque publicè collaudat, non eos, ſed eorum Profeſſionem, & Deiferos ac Sanctos nuncupat, qui ab eadem deſilierunt. Quod (ut ſæpius dictum eſt) Eccleſia, finitâ Synodo, non curat quid hic cogitet, aut dicat, aut agat. Nam ibi in congreſſu uniuſcujuſque Profeſſionem accipit, quæ & in Cœlo adnotatur, unde abradi non valet. Cùm verò è congreſſu exit, quicquid ipſe agat, non poteſt quod in ea faſſus eſt, immutare.*

Objiciunt Græci Schiſmatici: Græcam Eccleſiam in Synodo Conſtantinopoli in Templo *S. Sophiæ* poſt mortem *Joannis Palæologi* anno MCCCCL. congregatam, Synodum Florentinam damnaſſe, *Gregorium* Patriarcham ei adhærentem exauctoraſſe, & in ejus locum *Athanaſium* ordinaſſe. Hujus Acta legere eſt apud *Leonem Allatium* in addendis ad Caput quartum Libri III. *De perpetua Eccleſiæ Occidentalis & Orientalis Conſenſione*, pag. 1380. Editionis Colonienſis.

Reſpondetur, ſi ſe res ita haberet, ex eo non ſequi quòd Florentina Synodus Oecumenica non fuerit, ſed quòd Græci ad ingenium & ſchiſma redierint.

rint. At hanc Synodum (uti modò habetur) nunquam ab iis qui dicuntur illi interfuiſſe celebratam, ſed à nebulone quopiam recentiore ex variis *Amirutzi*, *Gemiſti*, *Gennadii*, contra Florentinam Synodum Scriptis concinnatam probat *Leo Allatius*. 1. Quia in omnibus Synodis & congreſſibus Eccleſiaſticis, dummodo pondus habeant, ſemper in ipſo initio, vel ſaltem in fine, ponitur tempus quo talis Synodus coacta eſt: At in iſta nulla eſt temporis notio, nulla menſis memoria, nulla Indictionis deſignatio, & ſi quæ ſunt temporis notæ, adeo ſunt confuſæ, ut nihil inde certi haurias. Dicunt Acta, hanc eſſe celebratam poſt Synodum Florentinam anno uno & dimidio. At hoc eſſe non potuit, cùm ille fuerit annus Chriſti milleſimus quadringenteſimus quadrageſimus. Nam Concilium inchoatum fuit Ferrariæ anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo. Decretum Unionis editum eſt Florentiæ anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono. Si addas annum unum & dimidium, cùm dicitur coacta fuiſſe hæc Synodus, erit annus milleſimus quadringenteſimus quadrageſimus. Synodus trium Patriarcharum Syriæ abſoluta fuit anno milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo tertio. Quanam ergo ratione conſtare poteſt, quod in fine Sophianæ hujus Synodi habetur, Synodum trium Patriarcharum cum iſta conſentire, quæ nondum facta fuerat, ſed poſt tres annos celebrata? 2. Synodi hujus titulus *Conſtantinum* Imperatorem filium *Joannis Paleologi* dicit; qui frater erat. 3. *Joannem Paleologum* ante obitum ab unione cum Eccleſia Latina defeciſſe, & Dogmata in Concilio Florentino definita ejuraſſe mentitur. Sanè ſi ex Patriarcharum; quos ſemper Orientales Imperatores ſibi in Dogmate concordes eligebant, fide, de fide etiam Imperatorum judicium ferre licet, incredibile eſt *Joannem Paleologum*, qui poſt Florentinam Synodum Patriarcham inſtituit *Metrophanem Cyzicenum*, unioni addictiſſimum; ideóque Schiſmaticis exoſum; & poſt ipſum *Gregorium Protoſyncellum* virum verè Catholicum, ſuæ Majeſtati à Confeſſionibus; Florentinæ Synodi vindicem egregium, Patriarcham creari voluit, quo adhuc ſuperſtite, Eccleſiam gubernante, & unionem pro virili promovente, exceſſit è vita; incredibile (inquam) eſt à Fide Synodi Florentinæ, & ab unione defeciſſe: 4. Hujus Synodi titulus ait, *Conſtantinum Laſcarim* juſſu *Athanaſii* Byzantini Patriarchæ artis Grammaticæ præcepta ediſſe, cùm nec ullus hujus nominis Patriarcha Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Sacris hac tempeſtate præfuerit, & ipſe *Conſtantinus* Libro III. teſtetur ſe rogatu *Philippi Ferufini*, *Bartholomæi Chalci*, & *Bonini Mombricii*, Grammaticas has Inſtitutiones in Italia conſcripſiſſe. 5. In primo congreſſu Patriarcha Antiochenus nominatur *Dorotheus*, in ſubſcriptionibus *Ananias*, & tamen *Dorotheum* triennium poſt ſuperfuiſſe ex trium Patriarcharum Synodo, cui interfuit, certum eſt. 6. In eodem congreſſu deponitur *Gregorius* Patriarcha, eligitur *Athanaſius*; anno milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo. Quo tamen tempore *Gregorius* nondum Eccleſiæ Conſtantinoplitanæ Sacris præerat, qui poſt *Metrophanem* Patriarcha renuntiatus eſt anno milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo quinto. 7. *Athanaſium* Patriarcham; cujus apud illius temporis Scriptores nulla memoria, à *Macario* Nicomedienſi, *Neophyto* Niceno, & *Metrophane* Cyziceno conſecratum, Sophianæ illius Synodi Acta tradunt, cùm ab Epiſcopo Heracleenſi conſecrari ſoleret Conſtantinopolitanus, & huic Synodo *Antonius* Heracleenſis adfuiſſe memoretur. 8. In congreſſu tertio dicitur, Deum Florentinam Synodum per ingentem peſtem rejeciſſe, quod falſum eſt, cùm Ferrariæ quidem peſtis graſſata fuerit, & inde Patres Florentiam commigrare compulerit, ubi nulla peſtis fuit durante Synodo. 9. In congreſſu quarto dicitur diſputatum eſſe in Florentina Synodo de verbis Dominicis, an illis videlicet tranſmutetur panis & vinum in Corpus & Sanguinem Chriſti, an verò neceſſariò requirantur, ut id fiat, & preces Patrum ſubnexæ. At iſtud falſiſſimum eſt: In Synodo ſiquidem Florentina Latini inter alia & hoc quoque quæſierunt à Græcis: Quare contenti non eſſent iſtis Domini verbis, *Accipite & comedite*, *Hoc eſt Corpus meum*, *&c.* ſed poſtea dicerent, *Et fac panem quidem hunc pretioſum Corpus Chriſti tui; & quod in Calice eſt, pretioſum Sanguinem Chriſti tui, tranſmutans ea Spiritu Sancto tuo. Amen.* Subdúntque Acta, id & alia canonicè legitiméque ſoluta fuiſſe per Mitylinenſem Archiepiſcopum. Unde ergo tam prolixa diſputatio, cujus Sophianæ illius Synodi Acta meminerunt? 10. Diſputationis modus in hac Synodo longè diverſus ab illo eſt, qui ea tempeſtate erat in uſu: imò recentiſſimum eſſe evincunt teſtimonia Auctorum in ea prolata, & doctrina non ex Græcis, ſed ex recentioribus Hæreticis planè deprompta, & Auctores ab iiſdem laudati, quos Græcis non ità familiares eſſe nemo neſcit, ſcilicet, *Tertullianus*, *Cyprianus*, *Hilarius*, *Ambroſius*, *Hieronymus*, *Auguſtinus*, *Leo Papa*, *Beda*, *Anſelmus*, *Bernardus*, *Petrus Lombardus*, *Gratianus*, *Thomas Aquinas*, *Scotus*; quorum omnium Opera, (licèt aliquorum nonnulla) omnia tamen in linguam Græcam verſa non ſunt. Unde ipſe *Marcus* Epheſius in Florentina Synodo, Se in Occidentalium Patrum Doctorúmque Scriptis verſatum non eſſe profeſſus eſt:

Sophianæ Græcorum Synodus contra Florentinam commentitia.

Articulus II.

Acta Florentinæ Synodi ſummatim recenſentur.

1. CUm *Joannes Palæologus* Græcorum Imperator, *Joſephus* Conſtantinopolitanus Patriarcha, cæterorum Patriarcharum Vicarii, Græcique Præſules ac Proceres Venetias appuliſſent ad diem VIII. Februarii anni MCCCCXXXVIII. ac Ferrariam acceſſiſſent; *Eugenius IV.* Oecumenicam Synodum Ferrariæ habendam decrevit Diplomate dato die nona Aprilis, quod incipit; *Magne profecto.* Interim verò donec Synodus ritu ſolemni inchoaretur, quæſtio de igne Purgatorio, & de Sanctorum beatitudine Græcos inter & Latinos agitata eſt. Multiplici collatione habita apparuit, haud magnam eſſe Nationis utriuſque circa ea Dogmata diſſenſionem. Græci Purgatorii pœnas & preces ad Animarum hujuſmodi pœnis addictarum liberationem aut levamen utiles admittebant, at pœnas illas ignis cruciatu non definiebant; quemadmodum Latini. Animas levibus peccatis obnoxias, & quibus pœnarum aliquid luendum ſupereſt, in locum abire tenebroſum, in *locum mæroris*, in quo ad tempus in mœrore, pœniſque verſentur, *divino lumine privatæ*, Græci fatebantur: purgari verò; hoc eſt à loco illo obſcuro & afflictione liberari & abſolvi *precibus & ſacrificiis Sacerdotum, ac eleemoſynis; non autem igne.* Animas porro Sanctorum jam quidem frui beatitudine, ſed imperfecta; cùm verò corporibus in Reſurrectione conjungentur; tum *perfectam* fore *fruitionem*, juxta Apoſtolum dicentem: *Et hi omnes teſtimonio fidei*

Quæſtiones de Purgatorio & de Sanctorum beatitudine Græcos inter & Latinos diſceptantur.

Hebr. 11. 39.

dei probati, non acceperunt repromiſſionem. Erant nihilominus inter Græcos, qui ſentirent, Sanctorum Animas interim *in loco verſari ſeparato, ibique lætari, mente volventes cogitationem de perfecta, quæ ipſos manet, laureola, abſolutáque beatitudine, & adeptione Regni Dei.* Latini ignem Purgatorium multis Sanctorum Patrum Teſtimoniis & exemplis probarunt, necnon ex Verbis Apoſtoli 1. ad Corinthios 3. *Hic autem ſalvabitur quaſi per ignem.* Poſt frequentes demum de beatitudine Sanctorum Collationes, declaratum fuit: *Sanctos conſecutos, & non conſecutos eſſe beatitudinem; hoc eſt, Animas quidem ut Animas ad perfectam perveniſſe beatitudinem; in Reſurrectione tamen perfectiorem eſſe conſecuturas cum propriis corporibus.*

II. Solemnes deinceps habitæ ſunt Seſſiones, ſexdecim quidem Ferrariæ, novem Florentiæ, quò tranſlata Synodus eſt, cùm peſtilentia Ferrariæ graſſaretur; ita ut viginti-quinque Seſſionibus ad exitum perductum ſit unionis celeberrimæ negotium. Cùm *Beſſario* Nicænus Archiepiſcopus, Græcorum doctiſſimus & facundiſſimus, Orationem elegantem Seſſione 1. die 8. Menſis Octobris habuiſſet, ipſúmque imitatus *Andreas* Rhodi Archipræſul Seſſione ſecunda, Pontificis, Imperatoris, Patriarchæ, ac Synodi laudes celebraſſet, in ſequentibus Seſſionibus diſputationes habitæ Græcos inter & Latinos, de quinque Capitibus inter utramque Eccleſiam controverſis, nimirum, de Proceſſione Spiritûs Sancti à Patre & Filio; de additione particulæ, *Filióque*, ad Symbolum; de panis azymi vel fermentati uſu pro materia Sacrificii; de Purgatorio; & de Primatu Romani Pontificis. Eccleſiæ Græcæ nomine diſputarunt *Marcus* Epheſius Metropolita, *Iſidorus* Ruſſiæ, *Beſſario* Niceæ, Archiepiſcopi; *Xanthopulus Siderophus* Magnus vaſorum Cuſtos, *Michael Balſamon* Magnus Bibliothecarius, & *Georgius Gemiſtus.* Pro Latinis verò *Julianus Cæſarinus* Sancti Angeli, & *Nicolaus Albergatus* Sanctæ Crucis in Jeruſalem, Cardinales; *Andreas* Rhodius Archipræſul, *Joannes* Epiſcopus Forolivienſis, *Joannes de Monte Nigro* Ordinis FF. Prædicatorum, Provincialis Lombardiæ; *Petrus Perquerii*, Ordinis Minorum, & *Joannes de Sancto Thoma*, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, in Sacra Theologia Doctores. Placuit Synodo *Dialectico more* fieri congreſſum, ut ſermonis prolixitas vitaretur. De Romanæ Eccleſiæ caritate erga Græcos *Andreas* Rhodius Seſſione III. præclarè diſſeruit. Synodorum Generalium Definitiones lectæ ſunt Seſſione V. ut ex his fontibus argumenta ducerentur. Lectum eſt primò Nicænum Symbolum: Deinde Concilii Epheſini Decretum, *alteram Fidem* componi aut proferri vetans Epiſcopis & Clericis ſub pœna depoſitionis, Laïcis ſub pœna Anathematis: Tertiò, Definitio Synodi Chalcedonenſis: Quartò, Acclamatio *Joannis* Patriarchæ Conſtantinopolitani, ex Actis Quintæ Synodi, Collatione VI. Quintò, Symbolum Conſtantinopolitanum in eadem Synodo lectum: Sextò, Decretum Synodi Chalcedonenſis, Epheſino geminum: Septimò, Fragmentum Epiſtolæ *Vigilii* Papæ ad *Eutychium.* Octavò, Definitio Sextæ Synodi Oecumenicæ: Nonò, Fragmenta Epiſtolarum *Agathonis* Papæ ad Imperatores: Decimò, Definitio Septimæ Synodi Oecumenicæ. Ex his colligebat *Marcus Epheſius*, Additionem ad Symbolum fieri non potuiſſe. Rhodius Archipræſul Seſſione VI. & VII. multis oſtendit, Additionem vetitam eſſe, non explicationem & declarationem: Porrò particulam, *Filióque*, non propriè additamentum, ſed explicationem horum verborum, *Qui à Patre procedit*, eſſe cenſendam. *Alterius Fidei* compoſitionem, non expoſitionem, ab Epheſina Synodo eſſe prohibitam. *Sanctum Cyrillum* in Epiſtola ad *Joannem Antiochenum*, quam allegabat Epheſius, immutationem duntaxat vel mutilationem Symboli Nicæni prohibere, & ad ſenſum Epheſini Concilii intelligendum eſſe ne altera Fides edatur. Porrò Symbolum noſtrum, *Etſi voce aliqua variat, non tamen continere ſenſum diverſum, aut Fidem alienam, aut alienam intelligentiam.* Non ſpectare ergo ad nos Decretum illud prohibens. Quod Synodus Chalcedonenſis dixit, Ad perfectam ac plenam pietatis cognitionem, confirmationémque *ſufficere Conſtantinopolitanum Symbolum*, ita intelligi, ut *ad notitiam Incarnationis Filii Dei* ſufficiat: Idque Latinis favere. *Nam etſi hoc Symbolum ſatis eſt ad rationem Fidei, non eſt tamen ſatis ad declarationem; idque liquidò conſtat ex eo quòd Patres Chalcedonenſes addiderunt aliquid & ademerunt, ſed non propterea immutarunt, vel aliam Fidem effecerunt.* In *Evangelio* perfectam Fidei noſtræ doctrinam contineri: Doctores tamen, tam Græcos quàm Latinos, multa in Evangelio dixiſſe, multa explicuiſſe. Cur ergo idem non licuerit in Symbolo, urgente neceſſitate, propter hæreſes emergentes? Quocirca Patres Chalcedonenſes conſultò dixiſſe, *ſufficeret*, non *ſufficit.* Quia *ſi non emergerent hæreſes, proculdubio ſufficeret Symbolum Nicænum; ſed quoniam variæ ſunt exortæ hæreſes, manente eadem Fide, & eodem Symbolo, neceſſe fuit alias atque alias fieri pro tempore explicationes.* Obſervavit prætereà *Julianus* Cardinalis, quòd Rhodius Archipræſul prætermiſerat, Synodum Chalcedonenſem dicere: *Nihil addentes aut detrahentes, ſed declarantes Spiritum Sanctum eſſe Dominum, &c.* Ex quo liquet, explanando additionem non fieri, quod prohibet Lex. Hanc autem Quæſtionem ita ſolvere *Sanctum Thomam* Lib. IV. contra Gentes, Cap. XXIII.

III. Plura in eamdem ſententiam dicta ſunt Seſſione ſeptima; oſtenditque *Rhodius*, Romanam Eccleſiam ad exponendum Symbolum adjectione vocis, *Filióque*, adductam fuiſſe *ex dictis SS. Patrum*, & *maximâ urgente neceſſitate.* Plura Sanctorum Patrum teſtimonia protulit, *Spiritum Sanctum etiam ex Filio procedere* aſſerentium. Ex Latinis laudavit *S. Auguſtinum*, quem *Sancta Quinta Synodus recepit*, qui & *Præſtantiſſimus* appellatur; *Ambroſium*, *Gregorium Magnum*, *Hilarium.* Ex Græcis, *Athanaſium* in Epiſtola ad Serapionem; *Baſilium* in Canonicis Epiſtolis; *S. Joannem Chryſoſtomum* Homilia XXXVIII. in Joannem; *S. Epiphanium* in Ancorato; *S. Cyrillum Alexandrinum* contra Theodoretum; *Sanctum Maximum*, & *Anaſtaſium Sinaïtam*, in Sermone De Rectis Dogmatibus. Oſtendit prætereà, Romanam Eccleſiam ad explicationem hujuſmodi neceſſitate adductam fuiſſe, cùm magnum videret impendere periculum, jámque Symbolum cum particula, *Filióque*, in Hiſpaniis & Galliis caneretur. Tunc temporis Græcos cum Romana Eccleſia conjunctos fuiſſe, nec ab ea propter additionem illam ſeceſſiſſe. *Photium* Eccleſiæ Romanæ hoſtem infenſiſſimum, qui adverſus *Nicolaum I.* & *Hadrianum II.* acriter invectus eſt, nunquam illos accuſaſſe ob additamentum Symbolo factum. Hanc itaque non fuiſſe cauſam diſſidii. Addidit Rhodius Archipræſul: *Sedem Sancti Petri ſolam eſſe, in qua poteſtas ſit explicandi Fidem: Propter quod nunquam portæ inferi, hoc eſt, hæreſes, prævaluêre adversùs eam, imò ne attigerunt quidem.* Id *Julianus* Cardinalis confirmat ex Epiſtola *Agathonis* Pontificis Maximi lecta in Synodo in qua ſcribit: *Si ſilentio texero*

Quæſtio de additione particulæ, *Filióque*, ad Symbolum Græcos inter & Latinos diſceptatur.

Judicium controverſiarum Fidei præ omnibus & ſupra omnes Eccleſias ad Sancti Petri Sedem pertinet.

texero veritatem, *quam erogare nummulariis juſſus ſum per illa verba* : Paſce oves meas, & ; Tu aliquando converſus confirma fratres tuos : *Quandoquidem nobis incumbit neceſſitas docendi Chriſtianos quæ pertinent ad veritatem.* Paulò ante : *Tota Chriſtianorum Eccleſia Catholica*, *& omnes univerſales Synodi fideliter amplectentes ejus doctrinam*, *& omnes Sancti Doctores*, *& Eccleſiæ luminaria in omnibus ejus doctrinam ſecuti ſunt*, *&c.* Ex quibus colligit : *Quoties de Fide aliqua oritur dubitatio*, *Romanum Pontificem debere ac teneri illam declarare : atque illo docente*, *omnes Synodos & Eccleſiam univerſam debere hujuſmodi veritatem ſequi.*

Lucæ 22. 32.

IV. *Seſſionibus VIII.* & *IX. Beſſario* refellere aggreſſus eſt, quæ à *Juliano* Cardinali, & *Andrea Rhodio* de additione facta Symbolo dicta erant. Nec intactum reliquit, quod de Romanæ Eccleſiæ poteſtate reſpectu additionis faciendæ Symbolo dixerant. *De poteſtate autem*, inquit *Occidentalis Eccleſiæ multa dicenda ſuppeterent*, *niſi aliud nobis eſſet propoſitum. Et ſcimus quidem quæ ſint jura & prærogativæ Romanæ Eccleſiæ : nihilominus ſcimus etiam prærogativæ ejus quos terminos habeant. Noſſe tamen volumus Reverentiam veſtram*, *à nobis facultatem hanc negari univerſali Eccleſiæ*, *& Synodo*, *vel etiam Oecumenicæ. Quoniam igitur quantacunque facultate polleat Romana Eccleſia*, *minùs tamen Synodo Oecumenica & univerſali Eccleſia ; ſi nos id univerſali negamus Eccleſiæ*, *multò magis negabimus Romanæ. Negamus autem non ipſi à nobis*, *ſed arbitramur hoc Patrum Decretis negatum.* Tum ad Caput Controverſiæ regreſſus, Patrum Decreta, quibus additio ad Symbolum prohibetur, univerſim intelligenda eſſe, vel de additione vocum & ſyllabarum, aſſeruit. Unde hac Quæſtione pulſavit Latinos : *Quærimus ergo ex vobis*, *Statuta hæc & interdicta ſpectant ad Fidem ; an ad aliud quidpiam extraneum?* Hæc cùm *Beſſario* dixiſſet, Latini Diſputatores, unà cum Cardinalibus, & aliis quibuſdam ; ad Pontificem acceſſere, habitóque conſilio, *Cùm opus eſſet ad ea quæ Nicenus propoſuerat appoſitè reſpondere*, *illi quidem nihil reſponderunt. Vix tandem verò Præſul Coloſſenſis ſermocinari aggreſſus*, *nullum interrogationi congruum dedit reſponſum.* Verba ſunt Actorum.

Particula, Filióque, non eſt additamentum factum extrinſecùs.

V. *Seſſione X. Joannes* Forolivienſis Epiſcopus de eodem argumento diſſeruit, probans particulam, *Filióque*, non eſſe additamentum factum extrinſecùs, ut *Beſſario* dixerat ; contineri quippe virtute in confeſſione Proceſſionis Spiritus Sancti à Patre, ſicut Novum Teſtamentum in Veteri continetur ; cujus expoſitio propterea non dicitur nec cenſetur additio. Triplicem ſubinde additionem ex *S. Bonaventura* diſtinguit : unam, cùm id quod adjicitur, contrarium eſt : alteram, cùm diverſum eſt : tertiam, cùm appoſitum conſonat. Prima eſt additio erroris, & hæreticorum, ut ſi quis diceret, Patrem genitum, Filium ingenitum, Spiritum Sanctum à nullo procedentem. Secunda eſt additio temerariorum, nam temeritatis & procacitatis eſt, in Fidei & ſacræ Scripturæ veritatibus diverſum quid proloqui : ut ſi quis Patrem dicat Geometram, Filium Aſtronomum, Spiritum Sanctum Arithmeticum. Nam etſi quis ita dicens, non multùm à veritate diſcrepet, cùm unaquæque Divina Perſona omnia poſſit & omnia ſciat ; *Quia tamen hic dicendi modus valde alienus eſt à modo loquendi Sanctorum & Scripturæ*, *idcirco temeritati adſcribuntur diverſæ hujuſmodi novitates.* Tertium additamentum pium & Catholicum eſt : ſpectat enim ad doctrinam Fidei, quandoquidem explicat quod implicitum eſt ; ut ſi dicam in Divinis Patrem omnipotentem, æternum ; Filium conſubſtantialem, coæternum ; Spiritum Sanctum procedentem, ſpiratum. Additiones duæ priores, quibus contrarium quid additur vel diverſum, prohibentur comminatione pœnæ graviſſimæ, Apocalypſis ultimo : *Si quis appoſuerit ad hæc*, *apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in Libro iſto.* At illa qua id quod additur, conveniens & congruens eſt, non prohibetur in Scripturis, imò laudatur, & promiſſum eſt ei præmium à Salvatore, Lucæ 10. *Et quodcumque ſupererogaveris*, *ego cùm rediero*, *reddam tibi.* Porro in additione particulæ, *Filióque*, neque contrarium, neque diverſum quid adjectum eſt, ſed Fidei, confeſſioni & Symbolo Patrum congruum & conveniens : Non eſt itaque additio prohibita, ſed explicatio permiſſa.

Decretum Epheſini Concilii, alterius Fidei conſcriptionem vetans, explicatur.

V. *Seſſione XI.* & *XII.* idem argumentum à *Juliano* Cardinali retractatum eſt, *Marco Epheſio* contra diſputante. Decretum Epheſinæ Synodi, alterius Fidei conſcriptionem aut prolationem exponens, ex antecedentibus & adjunctis dicit explicandum. Obſervat ex Actis Synodi, recitatam eſſe, antequam Patres interdictum illud condidiſſent, à *Chariſio* quodam Expoſitionem Fidei *Anaſtaſii* & *Photii*, Diſcipulorum *Neſtorii*, à quibus miſſus erat *Jacobus* quidam ad prædicandam *Neſtorii* hæreſim ; qui etiam multos ſeduxerat, & aliud Fidei Symbolum, imò verò, (ut *Chariſius* ait) *Infidelitatis*, *non Fidei Symbolum* tradiderat. Inter alia verò idem aſſerit, Se à *Jacobo*, & aliis idem ſentientibus fuiſſe accuſatum, ut ejus fidem non recipientibus. Propterea idem *Chariſius* volens ſe oſtendere Orthodoxum, priùs ſuæ Fidei ſubdidit expoſitionem. Deinde intulit, ſe prolaturum etiam *Neſtorii* & Sectatorum ejus Symbolum. Primùm ergo pium ſuum Symbolum recitavit, quod tamen neque Nicenum, neque Conſtantinopolitanum erat : *Me verò*, inquit, *communione privarunt : Ego autem credo in unum Deum*, &c. Nec eſt in hoc Symbolo, quod in Niceno legitur : *Eos autem qui dicunt*, *Erat aliquando quando non erat*, *&c.* Aliquid verò habetur, quod nec in Niceno, nec in Conſtantinopolitano Symbolo habetur, nempe ; *Et in Spiritum Sanctum conſubſtantialem Patri & Filio.* Recitavit deinde Symbolum Neſtorianorum, quod vocat *perfidiæ Symbolum.* Quibus perlectis, ſubdit ſancta Synodus : *Nemini liceat proferre aut docere alteram Fidem.* Poſtmodum damnat eos, qui confictum & expoſitum à Neſtorianis Symbolum tenerent, nec ullam facit mentionem *Chariſii*, qua ejus Confeſſionem & Fidem reprobet. Quòd ſi fuiſſet ejus conſilium, cujuſvis & quámvis interdicere Confeſſionem ; & ſi noluiſſet aliud recitari Symbolum præter Nicænum, ſervatâ verborum ejus formulâ, proculdubio *Chariſii* expoſitionem improbaſſet. Sed quia vera erat *Chariſii* Confeſſio, Synodus prolatum ab eo Symbolum non improbavit, ſed eo confirmato damnavit Symbolum Neſtorianorum. Ex quo ſequitur, verbis illis, *Nemini liceat proferre*, *aut componere alteram Fidem*, prohiberi duntaxat Fidem Nicenæ oppoſitam. Id altero confirmavit argumento doctiſſimus Cardinalis. *Quæ definita ſunt in Synodis*, *palam eſt definita eſſe per Spiritum Sanctum*, *& eumdem Sanctum Spiritum eſſe in omnibus.* At in Sexta Synodo, cùm recitatum fuit Decretum, Patres ita locuti ſunt : *Nemini liceat*, *&c. aut aliud ſentire ad evertenda illa quæ ſunt definita.* Ita Sexta Synodus, ſive qui per illam judicabat Spiritus Sanctus, explanat, quomodo nemini liceat *alteram proferre Fidem*, hoc eſt, *Fidem oppoſitam*, *ad veræ Fidei everſionem* : ſed non prohibet quòd *fit ad*

ad declarandam vel apertiùs enucleandam veritatem. Præterea (inquit) cùm de verbis quibuſdam Legis dubitatur, recurrendum eſt ad mentem Legiſlatoris. Ea verò deprehendetur, ſive ab exordio, ſive ex verbis Legis, ſive ex conſequentibus. Porrò initio habetur, Epheſinos Patres, ubi convenerunt, voluiſſe Symbolum Nicenorum Patrum recitari, necnon Sermones ad Symbolum ſpectantes, ut approbarentur qui cum eo conveniunt; qui ſecus, reprobarentur. Synodo igitur Epheſinæ non aliud propoſitum fuit, quàm *Aliam prohibere Fidem, ſive aliam expoſitionem, quæ faceret ad veræ Fidei everſionem.* Non fuit autem ejus conſilium ſpectare verba, ſed Scripturæ ſenſum. Id confirmat ex *S. Cyrillo*, qui Niceno Symbolo recitato, ſubintulit: *Nos Confeſſionem Patrum ſequentes, mentem ac propoſitum ſequimur, & rectam Fidem explanamus.* Item ex Septima Synodo, Actione VII. in qua Patres ſic loquuntur: *Sequentes rectam & inerrantem Fidem, nihil detrahimus, nihil addimus, præter Fidem Nicenorum Patrum.* Illi ipſi tamen alias de Imaginibus Definitiones ediderunt.

Id rurſus confirmat ex eo quòd Synodus Chalcedonenſis in Allocutione ad Imperatorem, *S. Leonem* à calumnia vindicat eorum, qui ipſi obloquebantur, quaſi peregrinam Fidei expoſitionem edidiſſet, Synodique Epheſinæ Decretum violaſſet. *Et ne quis* (inquit) *Leonem inſimulet, ut qui novam Fidei expoſitionem confecerit; nemini autem liceat aliam edere præter eam, quæ à Nicenis Patribus facta eſt.* Perſtringit eos Synodus, qui inſurgunt contra veritatem, defenditque *S. Leonem*, & ait: *Nihil ab eo commiſſum contra Interdictum, dum Fidem expoſuit & explicavit. Cùm enim oriuntur errores, diverſa debent adhiberi medicamenta à SS. Patribus.*

Denique idem confirmat *Julianus* Cardinalis, ex Actis Epheſini Latrocinii, & Synodi Chalcedonenſis. Cùm *Eutyches* in Synodo Conſtantinopolitana à *Flaviano* damnatus, in Epheſina II. cui *Dioſcorus* tyrannicè præerat, cauſam ſuam agere vellet, & oſtendere ſe non erraſſe, Fidem ſuam, hoc eſt, Nicenum Symbolum, de verbo ad verbum recitavit. Poſtea dixit: *Hæc eſt Fides Patrum, & in hac volo vivere & mori.* Sed quia Fides Nicena ab Epheſina Synodo confirmata eſt, ea verò prohibuit aliam proferri Fidem, præter illam primam, decrevitque ut nihil adderetur, nihil demeretur, propterea dicebat: *Ego rectam Fidem teneo: Flavianus autem non tenet rectam Fidem, cùm aſſerat Chriſtum ex duabus naturis: & in Symbolo Niceno non dicatur Chriſtus habere duas naturas; vel eſſe ex duabus naturis.* Quod audiens *Euſebius* Dorylæi Epiſcopus, exclamavit: *Mentitus eſt, nullus eſt Canon qui hoc præcipiat.* Reſpondit Dioſcorus: *Quomodo nullus eſt Canon? Apud nos duo ſunt Codices, & in omnibus legitur, Non licere quidquam addi Niceno Symbolo.* Hæc relecta ſunt in Synodo Chalcedonenſi, quæ nihil dixit adversùs *Euſebium*, ſed illum ſuſcepit & amplexa eſt. In eadem Prædatoria Synodo Epheſina, *Dioſcorus* Sententiam fert contra *Flavianum*, quam pronunciando ait, Idcirco illum privari Epiſcopatu, quoniam Epheſinæ Synodi Decretum eſſet tranſgreſſus, quo ſancitur, *Epiſcopum vel Clericum proferentem aliam Fidem, aut addentem, ſive detrahentem, Epiſcopatu deponi.* Proinde *Euſebium* & *Flavianum* ut hujus Legis tranſgreſſores abdicavit Latrocinalis Synodus. *Oſtenderunt ſeſe* (inquit) *ab omni Sacerdotali Dignitate alienos Flavianus & Euſebius, qui aggreſſi ſunt addere vel demere de Sancta Fide per Nicenam Synodum expoſita, & per celebratam Epheſi comprobata. Quapropter juſtum eſt, addentes vel detrahentes, alienos eſſe, Epiſcopos ab Epiſcopatu, & Clericos à Clero.* Cùm verò hæc in Synodo Chalcedonenſi legerentur, dixerunt omnes: *Anathema Dioſcoro, quia malè judicavit; hac horâ damnetur Dioſcorus.* Atque ita Synodus omnia adversùs *Flavianum* conſtituta reſcidit, cenſuitque nihil ab eo commiſſum contra Nicenam aut Epheſinam Synodum: & verba illa, quibus dicitur Chriſtus habere duas naturas, vel eſſe ex duabus naturis, licèt non expreſsè habeantur in Niceno Symbolo, non eſſe tamen contraria veritati; ſed ex ipſo Niceno Symbolo virtute deduci. *Quare,* inquit, *nec arguendus, nec increpandus eſt, qui addit vel explicat, dum veritati, Fideique Catholicæ conſona proferat.*

VI. *Seſſione XIII.* Ducis Burgundiæ Oratores in Synodum admiſſi; qui cùm Romanum Pontificem duntaxat, non Græcorum Imperatorem ſalutaſſent, id Græca Majeſtas ægerrimè tulit, Synodúmque ſe relicturam minata eſt. Sed *Joſepho* Patriarcha ſequeſtre, cùm Ipſi reverentiam ab Oratoribus exhiberi Summus Pontifex curaſſet, XIV. *Seſſione* res compoſita eſt.

VII. *Seſſione XV.* de transferenda Florentiam Synodo ob graſſantem Ferrariæ peſtilentiam actum eſt. Græci tædio affecti, & de fauſto Concilii exitu pene deſperantes, de reditu in Patriam cogitabant: ſed illos *Palæologus* Imperator in ſtudio procurandæ Eccleſiarum unionis confirmavit. Conſentientibus itaque Græcis, Decretum de Synodi tranſlatione *Seſſione* XVI. promulgatum eſt Latinè ab Archiepiſcopo Gradenſi, Græcè verò à Mitylenenſi, IV. Idus Januarii MCCCCXXXIX.

VIII. *Seſſione XVII.* die vigeſima ſexta Februarii Florentiæ celebratâ, concluſum eſt, ut Græci de modo ineundæ concordiæ inter ſe conferrent, eúmque proxima Seſſione in medium afferrent: ſed eo non invento, conſilium de vitandis publicis Seſſionibus, & de privata diſputatione poſtulanda inierunt, Septemviris ad eam pro ſua parte delectis, videlicet trium Patriarcharum abſentium Vicariis, *Antonio Heracleenſi* & *Gregorio Protoſyncello* Alexandrini, *Iſidoro Ratheno* & *Marco Epheſio* Antiocheni, *Doſitheo Monembaſienſi* Hieroſolymitani, *Beſſarione Nicæno*, & *Dorotheo Mitylenenſi*, cum facultate differendi & tranſigendi cum totidem Latinis de Quæſtionibus propoſitis. Verùm cùm publica de quæſtionibus controverſis diſputatio Summo Pontifici magis placeret, de Proceſſione Spiritus Sancti à Patre & Filio inter *Joannem de Monte Nigro* Provincialem Lombardiæ Ordinis FF. Prædicatorum, & *Marcum Epheſium*, Seſſionibus XVIII. XIX. XX. XXI. XXII. XXIII. & XXIV. acerrimè diſputatum eſt. Quibus ex fontibus ducenda ſint hac in materia, & in omnibus Quæſtionibus Theologicis argumenta, quis eſſe debeat diſputationis modus, Provincialis noſter imprimis exponit. *Videtur,* inquit, *illud inter nos conſtare debere: Sacræ Scripturæ teſtimonia, Sanctorúmque Patrum, quos ſecundo loco Eccleſia Sancta recipit, ſententias in his diſputationibus afferendas, habenda eſſe veluti quoſdam terminos noſtræ diſputationis, quos tranſgredi non liceat aut argumentanti, aut reſpondenti. Hoc enim à Sanctis edocemur Patribus, præſertim verò ab Agathone Papa,* in Epiſtola quam ad *Conſtantinum* Imperatorem & Sextam Synodum ſcripſit; in qua de ſuis Legatis hæc habet: *Quibus & teſtimonia aliquorum Sanctorum Patrum, quos hæc Apoſtolica Sancta Eccleſia ſuſcipit, cum eorum Libris tradidimus, ut facultatem ſuggerendi à Sereniſſimis Imperatoribus conſecuti, ex*

Diſputatio de Proceſſione Spiritus Sancti.

Unde ducenda ſint argumenta in Diſputationibus Theologicis.

Act. VII. Synodi VI.

ex his dutaxat ſattisfacere ſtudeant. Idem colligit ex Synodi Chalcedonenſis Allocutione ad *Marcianum* Imperatorem, ubi de *S. Leonis* ad *Flavianum* Epiſtola ſic loquitur: *Neque enim mirari oportet de Eccleſiæ Romanæ Præſulibus, ut Epiſtola illa impietatis offendiculi arguatur: ſed ſi non eſt Divinis Scripturis congruens; redarguans, ſi non Patrum concordet ſententiis.* Et infra: *Ut nulla relinquatur illis occaſio, qui Apoſtolicum Virum lacerant, oſtendam Epiſtolæ ejus convenientiam cum Sanctorum Patrum teſtimoniis: atque ut magis teſtata ſit pietas, ex multis pauca ſubdidimus.* His præmiſſis, Spiritum Sanctum ex Filio procedere probavit *Joannes* noſter ex *SS. Baſilii* & *Epiphanii* teſtimoniis: illius quidem Lib. III. contra *Eunomium*, hujus vero in *Ancorato*, nec-non *S. Athanaſii* Oratione IV. contra Arianos. Hæc Patrum loca diligenter expenſa ſunt, & MSS. Codices à Provinciali noſtro excuſſi, unus præſertim annorum pluſquam ſexcentorum optimæ notæ, in membranis eleganter deſcriptus ante Schiſma, quem *Nicolaus de Cuſa* Conſtantinopoli attulerat: ex quo *Marci Epheſii* confutata calumnia eſt, *Baſilium* à Latinis additione hujus loci interpolatum reſpondentis, ſicut & ipſum Symbolum. Scholaſticis etiam ratiociniis *ex Sacra Scriptura, & Sanctorum dictis, quæ* (ut ipſe ait) *principiorum obtinent locum*, depromptis, *Epheſium* mirum in modum conſtrinxit Provincialis noſter. Exponens demùm quomodo Pater & Filius unum ſint Spiritus Sancti Principium, Græcis ſatisfacit. *Nos* (ait) *qui ſequimur Apoſtolicam Sedem, unam novimus cauſam Filii ac Spiritûs, Patrem: Nam ab initio Prædicationis Apoſtolorum, Fides noſtra fulget Sole ſplendidiùs. Sermo enim Domini ad Principem Apoſtolorum Petrum:* * Portæ inferi non prævalebunt adversùs eam: *non præteriit, nec præteribit. Namque unicum fulcimentum, ac fundamentum omnibus Chriſtianorum Eccleſiis eſt Romana Eccleſia, quippe quæ germanam habet pietatem, clauditque & obſtruit omne hæreticum os loquens in excelſo iniquitatem. Idcirco non credit duo principia, vel duas cauſas, ſed unum principium & unam cauſam. Eos verò qui aſſerunt duo principia, vel duas cauſas, anathematizamus.* Hæc Epiſtolæ cuidam *S. Maximi* prorſus conſona Græci invenerunt.

* Matth. 16.

IX. Seſſionibus XXIV. & XXV. *Joannes* noſter abſente *Epheſio*, SS. Patrum teſtimonia, Proceſſionem Spiritus Sancti ex Filio probantia, exponere perrexit, ſcilicet *SS. Leonis, Gregorii Magni, Ambroſii, Hieronymi, Auguſtini*, & multorum aliorum Occidentalium: Ex Orientalibus verò, *Baſilii, Epiphanii, Cyrilli Alexandrini*, & aliorum loca expreſſa & convincentia rurſus inculcavit. Collatis utriuſque partis Libris, pacis conciliandæ ſpes affulſit, eam ſuadentibus *Iſidoro* Rutheno, & *Beſſarione* Niceno, Archipræſulibus. Diſputationibus finem imponere Græcis viſum eſt, noſtrorum argumentis, & triumphante per illos veritate victis. Niceno & Rutheno, aliiſque à Græcorum Synodo ad ſe miſſis, *Eugenius IV.* Pontifex Maximus reſpondit: *Quatuor ſunt quæ vobis proponuntur: Primò, ſi ſatisfactum vobis eſt per clariſſimam & evidentem demonſtrationem, qua demonſtravimus ex Scripturis; Spiritum Sanctum procedere ex Patre & Filio, bene: ſin minùs, dicite de quo ambigatis, & quâ ex parte illud non recipitis, ut remedium adhibeamus; & evidenter perſpicuéque probemus, Proceſſionem hanc verè etiam eſſe ex Filio. Secundum, ſi habeatis ex Sacris Scripturis auctoritates contrarium aſſerentes eis quæ dicuntur à nobis, ut eas proferatis. Tertium, ſi habetis valida Scripturæ loca, quibus probetur meliùs eſſe magiſque pium quod vos tenetis, quàm noſtrum dogma. Quartum, ſi hæc non vultis, conveniamus ſimul, fiátque Synodus, conficiat Sacrum Sacerdos, jusjurandum demus Latini pariter & Græci; proferatur liberè veritas per juramentum, & quod pluribus videbitur; hoc amplectamur & nos & vos: jusjurandum enim apud Chriſtianos non fallitur.* His auditis; Græci ſtupefacti dixerunt: *Quid reſpondeamus ad hæc, non habemus. Nam quod ad primum attinet, non deſunt Sancti qui Spiritum Sanctum etiam ex Filio procedere aſſerant: quam dubitationem afferre nos poſſumus? Quod ad ſecundum: Et quinam Sancti ſunt, qui Sanctis hoc aſſerentibus adverſentur? Nos dicere non poſſumus Sanctos inter ſe contraria ſentire. Quod ad tertium: Quomodo probare poterimus, dogma noſtrum eſſe meliùs & magis pium quam dogma Latinorum? Nam & noſtrum pium eſt, utpote à Patribus traditum; ſed non minùs pium eſt & illorum dogma, cùm illud etiam qui aſſerunt, ſint Sancti Patres. Quod ad quartum: Ut juremus in pretioſum Corpus & Sanguinem Chriſti: Et quæ alia Synodus hoc fecit, ut idem & nos faciamus? Neque ad hoc eſt ulla reſponſio.* Id tamen reſponſi ad Summum Pontificem perferri juſſit Imperator: Quatuor propoſita capita ad unum ſpectare, ſcilicet diſputationem. Res enim de qua dubitatur, judicio indiget; & probationes ad judicium pertinent; ſed & jusjurandum dicitur, quòd per illud vera judicantur. Græcos autem nequaquam velle judicare & judicari, ſed contentionibus, diſputationibus, probationibus, teſtimoniis, juramentis, ex quibus nullus fructus ſperandus eſſet, ſepoſitis, alium unionis modum tentare, aut in Patriam reverti. Poſt hæc; ſeorſim congregata Orientalium Synodo, *Beſſario* Nicænus Archipræſul Orationem Dogmaticam habuit de Unione, in decem capita *diſtinctam, eruditione & eloquentia ſplendidam, qua multis de neceſſaria SS. Patrum conſenſione & concordia in dogmatibus fidei, de locorum in ſpeciem pugnantium conciliatione; & obſcuriorum per clariora explicatione præclarè dictis; eorumdem Patrum, cùm Græcorum, tum Latinorum teſtimoniis approbat, Spiritum Sanctum ex Filio procedere. Notatu digna hæc *Beſſarionis* ſententia: *Videmus Univerſalia cuncta Concilia, Patréſque in eis congregatos, de dogmatibus propoſitis, non humanæ ſapientiæ perſuaſionibus, non artificio verborum, non rationibus naturalibus, non denique ſyllogiſmis uſos fuiſſe, ſed auctoritate duntaxat: nudáque ipſa verba ſuperiorum Doctorum, qui eos tempore prævenerunt, tanquam rectam regulam, gloriam veritatis ſecutos fuiſſe: & per ea quaſcumque de Fide quæſtiones terminaſſe, Sanctorum Patrum veſtigia ſequendo. Quare neſcio quid de noſtra Fide ſapere liceret, ſi quis concedat poſſe hoc inconveniens Patribus imputari. Si enim Fidei noſtræ Principes non eadem omnes, ſed alii quidem invicem, alii ſibi ipſis contradicant, Fides autem noſtra in illorum rationibus fundetur; inanis eſt ergo prædicatio noſtra; inanis eſt Fides noſtra. At magna ſtultitia eſt, cogitare etiam talia de illis Spiritu plenis hominibus.* Cùm *Beſſario* finem perorandi feciſſet; *Gregorius Scholarius* tres Orationes pro Unione deliberativas Græcorum Synodo obtulit; quæ ad calcem Actorum editæ ſunt.

* *Extat in Actis ſeſſ. xxv.*

Beſſarionis notanda ſententia.

X. Græcorum plurimis ad unionem propenſis, Imperatorem inter & Summum Pontificem convenit, ut Decemviri ex utraque parte eligerentur, qui de modo unionis ſimul deliberarent. Latini duos ex omnibus ordinibus elegere, ſcilicet ex Cardinalibus, Metropolitis, Abbatibus, Theologis, & Preſbyteris. A Græ-

cis decem Metropolitæ deputati ſunt, ad nutum Imperatoris. In primis Congregationibus, de Proceſſione Spiritus Sancti à Filio actum eſt. Latini Declarationem in ſcriptis Deputatis Græcorum tradiderunt, qua *Spiritum Sanctum procedere ex Patre & Filio, ut ab unico Principio* aſſerebant, & *Anathema* dicebant *aſſerentibus duo principia vel duas cauſas*. Declaratione ſimili Græci reſponderunt, quâ fatebantur, *Fontem ac radicem Filii & Spiritus eſſe Patrem: Floréſque ac divina germina Patris eſſe Filium & Spiritum, juxta S. Cyrillum, & Primam Synodum, & Baſilium Magnum: Filium emittere, & ex ſe ſcaturientem effundere Spiritum: atque à Filio emitti, profluere, & effundi Spiritum Sanctum.* Hæc verò Declaratio Latinis haud ſatis explicata viſa eſt, quòd hæc verba, *ſcaturire, profluere, emitti, effundi*, ambigua ſint, & ad temporalem Spiritus Sancti in Fideles effuſionem referri poſſint. Multis Collationibus à Græcis habitis, Rutheno, Niceno, & Mitylenenſi Archiepiſcopis unionem pro virili ſuadentibus, SS. Patrum Orientalium & Occidentalium ſententiis ſemel iterúmque relectis & diſcuſſis, *Georgius Scholarius* Imperatorem adiens, & cum ejus Majeſtate, in frequenti Græcorum Præſulum Conventu collocutus, maximum ad unionis concluſionem pondus adjecit. In prudentiſſimi viri, & ob egregia merita Patriarchicis Inſulis poſtmodum ornati Declaratione, hæc obſervatione digna de Conciliorum Auctoritate & infallibilitate: *Dico*

Georgii Scholarii ſententia.

deinde me ipſum ſubjicere ſententia hujus noſtra Sacra Synodi, imò verò hujuſce Oecumenica: & ſumma cum reverentia & voluptate eam venerari & honorare, quam fert de unione atque unionis modo: Cenſeo enim talem ſententiam non eſſe ab hominibus, ſed à Deo latam. Idque facio, non quia ſum Laïcus, & neceſſe eſt mihi ſacro tuo parere Imperio, nec-non Sanctiſſimo atque Oecumenico Patriarcha, & noſtra Synodo, quódque plus eſt, Generali: neque etiam quòd ſimilem ego quoque ſententiam de rebus propoſitis jampridem habuerim: ſed etiamſi antea privatim maximè contrariam ſecutus eſſem ſententiam, & quacumque in Eccleſia Dei fulgerem dignitate, ſeu inter alios doctrinâ eminerem, idem ſimiliter facerem. Nam ita non facere, maxima arrogantia, inaniſque gloria eſſet argumentum. Quid enim deterius fuerit, quàm unum hominem, quavis dignitate præfulgeat, obluctari velle Synodo Oecumenica, qua univerſam Dei repræſentat Eccleſiam? Tum ſe credere profeſſus eſt Vir Religioſiſſimus, juxta SS. Patrum Occidentalium & Orientalium conſenſum, *Spiritum Sanctum ex Patre & Filio*, ſeu (quod idem eſt) *ex Patre per Filium procedere: & Patrem ac Filium eſſe unum Principium Spiritus Sancti: Anathemati ſubjiciens eos, qui duo ponunt principia, vel qui perſonalem Patris & Filii diſtinctionem illibatam non ſervant.* Cùm *Scholarius* diſceſſiſſet, lectis rurſus in Græcorum Synodo Patrum Orientalium teſtimoniis, rogatæ ſunt ſingulorum ſententiæ. Patriarcha primus omnium locutus, *Spiritum Sanctum procedere ex Patre per Filium æternaliter & ſubſtantialiter, tanquam ab uno Principio & cauſa*, profeſſus eſt, ſéque *Sanctos Occidentales ſuſcipere, aſſerentes Spiritum Sanctum eſſe ex Patre & Filio*: dummodo id Orientalis Eccleſiæ Symbolo ne adjiceretur: nec ejuſdem Eccleſiæ Ritus convellerentur, ſed illis ſalvis unio fieret. Secundùm hæc, Sententiam dixit Imperator hunc in modum: *Ego præſentem hanc Sanctam & Generalem Synodum nulla ex parte inferiorem exiſtimo omnibus ante hac celebratis. Nametſi illa Patrum numero, qui convenerunt, huic ſuperiores fuerint, necnon virtute*

Joannis Palæologi Græcorum Imperatoris Declaratio.

multùm antecelluerint, Cyrillo ac Gregorio Theologo illuſtres reddita, aliaque aliis Doctoribus: nihilo tamen ſecius & hanc Sanctam eſſe arbitror & venerandam: neque minori hanc quàm illas obſervantiâ proſequor. .... Quoniam igitur ſequi debeo ſententiam Synodi, majoriſque illius partis, necnon defendere quod fuerit ſancitum à pluribus, juxta morem in antiquis Conciliis ſervatum, pronuncio me hujus Sacra Synodi, pluriúmque ejus Patrum conſtantiſſimè ſequi ſententiam, velléque eam modis omnibus defendere in perpetuum, tum ob prædictas cauſas, tum quia cenſeo Sanctam Eccleſiam in Sacris dogmatibus nullo modo poſſe errare, communi ac Synodica conſideratione utentem. Unus quippe, aut duo, vel tres, aut plures ex hominibus nunc exiſtentibus, privatam adhibentes conſiderationem, fieri poteſt ut errent: at univerſam Dei Eccleſiam, de qua Dominus dixit ad Petrum: Portæ inferi non prævalebunt adversùs eam: *communiter errare, omnino eſt impoſſible: alioquin & ſermo Salvatoris evanuit, & fides noſtra debili fundamento eſt nixa. Sed quoniam utrumque abſurdum eſt, idcirco & Eccleſiam Dei neceſſe eſt nullo poſſe capi errore, & nos eam, ejúſque ſententiam omnino ſequi, & me ante omnes, & tenere ac defendere ipſam, hoc poſito, ut neque ſacro noſtro Symbolo quicquam addere Latini nos cogant, neque ex Ritibus noſtra Eccleſia aliquid immutetur.* In eamdem ivere ſententiam Ruthenus, Nicenus, Mitylenenſis, Rhodius, aliique Præſules, uno *Marco Epheſio* refragante. Conſcriptáque communis Græcorum ſententia eſt his verbis: *Conſentimus vobis, & quod additum Sacro Symbolo recitatis, è Sanctis Patribus deſumptum eſt; & approbamus illud, & vobiſcum unimur; dicimúſque Spiritum Sanctum ex Patre & Filio procedere, tanquam ab uno principio & cauſa.* Demum utriuſque Eccleſiæ Deputati dogmatis hujus declarationem in tribus exemplaribus communi conſenſu deſcripſere, quorum unum Imperator, alterum Patriarcha, tertium ipſi Deputati ſervarunt. Extat in Actis *Horatii Juſtiniani*.

Eccleſiæ infallibilitas.

Communis Græcorum ſententia.

XI. His peractis, cùm Ruthenus, Nicenus, Trapezuntius, & Mitylenenſis Archipræſules ad Summum Pontificem acceſſiſſent, dixit Pontifex: *Nos Dei beneficio ſumus conjuncti & convenimus in præcipuo dogmate, de quo ambigebatur. Age nunc de Purgatorio quoque igne, & Principatu Prima Sedis, & de fermentato & azymo, déque divino Sacrificio dubitationem agitemus, ut uſquequaque vitium omne tollatur. Deinde unio confeſtim fiet.* De materia Sacrificii primùm actum eſt, convenitque, panem triticeum, ſive azymum, ſive fermentatum, legitimam eſſe Sacrificii, & Sacramenti Euchariſtiæ materiam. De Purgatorio verò Fidem ſuam ſic expreſſere Græci: *Sanctorum Animas perfectam in cœlis adeptas eſſe coronam, quatenus animæ ſunt: Peccatorum animas perfectè luere pœnas: Medias autem eſſe in loco tormentorum credimus: ſed ſive ignis ſit, ſive caligo ac turbo, ſive quid aliud, non contendimus.* De Primatu verò Papæ ſic ab ipſis conſtitutum eſt. *Ut quacunque habebat ab initio & ante Schiſma Privilegia, rurſus hæc ipſa habeat.* Poſtulantibus ſubinde Græcis, ut Latinorum Præſulum vel Theologorum aliquis de Azymo, & de Primatu Romani Pontificis coram tota Synodo diſſereret, Eccleſiæque Romanæ ſententiam breviter exponeret, ſelecti ſunt ac deputati à Summo Pontifice Magiſtri *Joannes de Monte Nigro* Provincialis Lombardiæ, Ordinis FF. Prædicatorum, & *Joannes de Turrecremata* ejuſdem Ordinis Profeſſor, & ille quidem de Romani Pontificis Primatu; hic verò de materia & forma conſecrationis luculenter diſſeruit.

Aliæ quæſtiones Græcos inter & Latinos diſceptatæ & finitæ.

tulit. Eorum Diſſertationes in Actis *Horatii Juſtiniani* leguntur.

XII His diſcuſſis, de divino Sacrificio quæſitum eſt à Latinis: *Quomodo prolatis Chriſti verbis*

Matth. 26. » Accipite & comedite, Hoc eſt enim Corpus » meum, quod pro vobis frangitur in remiſſio-

Marc. 14. » nem peccatorum: *& illis*; Bibite ex hoc om- » nes, Hic eſt enim Sanguis meus novi & æterni » Teſtamenti, myſterium fidei, qui pro vobis & » pro multis effundetur in remiſſionem peccato-

De verbis quibus Euchariſtia conſecratur. rum; *& ſacris donis per hæc verba ſanctificatis, vos* » *hanc poſtea orationem additis*: Et fac panem qui- » dem hunc pretioſum Corpus Chriſti tui, quod » autem in Calice iſto eſt, pretioſum Sanguinem » Chriſti tui, Sancto tuo Spiritu tranſmutans: *Porrò hoc ita diſſolutum eſt.* Fateri ſe dixerunt Græci, *Per hæc verba tranſſubſtantiari ſacrum panem, & fieri Corpus Chriſti.* Sed poſtea quemadmodum & Latini dicunt: *Jube hæc perferri per manus ſancti Angeli tui in ſublime Altare tuum*: ita (inquiunt) *Nos quoque oramus dicentes, ut Spiritus Sanctus deſcendat ſuper nos, & efficiat in nobis panem hunc pretioſum Corpus Chriſti tui, & quod in Calice iſto eſt pretioſum Sanguinem Chriſti tui; tranſmutétque ipſa Spiritu Sancto ſuo, ut fiant communicantibus in purgationem animæ, in remiſſionem peccatorum, & non fiant in judicium aut condemnationem noſtram.* Itaque has preces in *SS. Baſilii & Chryſoſtomi* Liturgiis conſcriptas à Latinis etiam intelligi ſignificavit Magiſter *F. Joannes à Turrecremata*, ea de re in Synodo juſſu *Eugenii IV.* diſſerens. *Oratio illa* (inquit) *non eſt ut conficiatur quod confectum eſt, ſed ut conſequamur effectum Sacramenti, ſcilicet uniri cum Chriſto, & incorporari,*

Galat. 2. » *& dicamus cum Apoſtolo*: Vivo ego, jam non » ego, vivit verò in me Chriſtus. *Dicit Baſilius*: » Rogamus & ſupplicamus, mitte Spiritum San- » ctum ſuper nos, & hæc appoſita munera, ut » fiant nobis ſalutaria, & faciatis panem hunc, *id eſt, cœtum Fidelium. Iſtum panem intelligimus Corpus Myſticum Eccleſiæ. Panis capitur duobus modis, panis verus materialis, & panis myſticus. De*

1. Cor. 10. *hoc myſtico dicit Apoſtolus*: Unum corpus ſumus omnes, qui de uno pane participamus: *& ut dicit Auguſtinus*: *Unum corpus & unus panis dicitur Eccleſia: quia ſicut unus panis multis granis, & corpus multis membris, ita caritate operante, componitur Eccleſia ex multis Fidelibus. Et ſciatis quod hic eſt intellectus: Facito illum panem, id eſt, Fideles Chriſtianos figuratos hoc pane, incorporari Corpori Sancto tuo & uniri, & ut tuo Spiritu vivificentur: quia nullus vivit Spiritu Chriſti, niſi ſit Corpus Chriſti. Et ſequitur quòd fiat communicantibus ex ipſis; & refertur ad hoc, quòd Fideles communicantes vero Corpori Chriſti & Sanguini ejus, conſequantur remiſſionem peccatorum, & hæreditatem Regni Cœlorum.* Græcis hæc probari Ruthenus Archipræſul ſignificavit, in modo tantùm explicandi à Latinis ipſos diſcrepare. *Hoc Miſſale* (inquit) *quo utimur, eſt traditum à Baſilio, & Beato Chryſoſtomo: utebamur autem ante tempus Schiſmatis, nec aliqua facta eſt mutatio: tamen Occidentalis Eccleſia nunquam de hoc verbum fecit, videlicet cùm fuerimus concordes, & ad eumdem finem tendentes, ſecundùm rem dicimus idem, & credimus id quod conficit Myſterium, eſſe ſermonem Domini, & dominicam vocem eſſe effectricem divinorum Munerum, & illa vox ſemper explicatur à Sacerdote, & ſuſcipit Sacerdos quòd vox replicata aptetur, & ſit eadem vox cum voce Domini; & ut ita aptetur, invocatur Spiritus Sanctus, & ſupplicat Sacerdos, ut per virtutem Spiritus Sancti concedatur gratia ut vox repetita efficiatur ita effectiva, ut verbum Dei fuit; & ita credimus conſummativam fieri per illam Oratio-*

A *nem Sacerdotis. Dominicæ voces habent operationem ut ſemina, quia ſine ſemine non poteſt effici fructus; ita in hac dominica voce: tamen ubi cadit ſemen, eget aliis inſtrumentis, ut Sacerdotis, Altaris, Orationum. Unde credimus per hoc vobiſcum eſſe concordes.* Repoſuit *Turrecremata* hanc explicandi rationem congruam non eſſe. Cùm enim Orationes ſupra dictæ conſecrationem ſequantur, non poſſunt habere vim deprecationis, ut fiat quod factum eſt: Secundò, quia verba Chriſti non habent vim incompletam, ſed eſt ſermo vivus. Obtinuere tamen Græci, ut ea de re nihil in Definitione Fidei

B ſcriberetur. Cæterùm de hac Quæſtione legendus *Beſſario* Cardinalis Libro *De Sacramento Euchariſtiæ & de verbis quibus conficitur*, edito in Bibliotheca Patrum.

XIII. Poſtridie cùm Græci Pontificem Maximum adiiſſent, ille chartam complicatam præ manibus tenens, dixit: *Nos Deo juvante conſentimus de omnibus, & una ſumus conſpiratione uniti; reſtat adhuc modica dubitatio: atque antea diximus, eam vobis ſcriptam damus. Accipite igitur hanc, atque ubi convenerimus, fiat unio.* Lecta ſchedula eſt poſtulantibus Græcis. Continebat autem quatuor — Quatuor Capita Græcis rurſus propoſita.

C Capita: Primùm, *Ut Sedes Apoſtolica, ſeu Vicarius Domini noſtri Jeſu Chriſti Summus Pontifex habeat ſua Privilegia: & licuerit ei ſuo jure, quippe ut Summo Pontifici, adjicere quod ſacro Symbolo addidit.* Alterum, de Purgatorio; & Sanctorum beatitudine. Tertium de uſu indifferenti azymi & fermentati in Sacrificio. Quartum, ut de divina eſſentia & operatione in Synodo quæreretur. Secundum & tertium Græci ultrò admiſere: De quarto nihil reſponderunt. Ad primum verò dixerunt: *Nullam nos habemus facultatem ab Imperatore noſtro reſpondendi quidpiam; ſed privatim*

D *ut amici reſpondemus. Primum poſtulatum eſſe iniquiſſimum. Nam quomodo nobis affirmare liceat, facultatem eſſe Romanæ Eccleſiæ addendi, ſeu demendi, abſque Fratribus ſuis Patriarchis? Quapropter etſi pium eſt quod fuit additum; qui tamen hoc patrare auſus fuerit citra cognitionem Synodicam, culpâ nequaquam vacabit. Quare ſi lubet, fatemini vos iniquè feciſſe, atque inpoſterum hoc ipſum non patraturos, & ſic veniam impetrabitis.* Poſt aliquot dies, Imperator Libros afferri juſſit, & *Eccleſiarum Privilegia* diſquirere Græci cœperunt. Tandem habita conſultatione, *admiſerunt Privi-*

E *legia Papæ, præterquam duo: Ne convocet Synodum Oecumenicam ſine Imperatore & Patriarchis, ſi conveniant: quòd ſi advocentur & non veniant, ne propterea impedimento ſint quominus Synodus fiat.* — Difficultas orta in explicatione Privilegiorum Romani Pontificis. *Alterum eſt, Ut ſi quis putet ſe ab aliquo Patriarcharum pati injuriam, & veniat qui interpoſuit Appellationem; ne Patriarchæ ipſi ſeſe ſiſtant judicandos: ſed Papa mittat in Provinciam quamque Inquiſitores, & ibi per eos præſentibus negotiis injuriam paſſi jus ſuum obtineant.* Quæ cùm ad Summum Pontificem relata fuiſſent, Reſpondit: *Se velle omnia Eccleſiæ ſuæ Privilegia; velle ad ſe fieri appellationes: necnon paſcere & regere univerſam Chri-*

F *ſti Eccleſiam, uti ovium Paſtorem: Auctoritatem præterea ſibi eſſe & facultatem celebrandi Synodum Oecumenicam, cùm opus fuerit: & omnes Patriarchas parere ejus voluntati.* At verò *Imperator his auditis deſperavit: nec aliud reſpondit, niſi, Curate de noſtra hinc profectione, ſi vobis eſt in animo.* Deſperata pene unione, Ruthenus, Nicænus, & Mitylenenſis Archipræſules, operam interpoſuere ſuam ut Pontifex & Imperator his de rebus conſilia conferrent. Quatuor viris ex utraque parte injuncta diſputatio, poſtquam Græci in Domum Imperatoris profecti, habita deliberatione, pari conſenſu hanc Declarationem ſcripſerunt.

De Primatu Papæ, fatemur ipſum Summum Pontificem, & Procuratorem, locum gerentem, ac Vicarium Chriſti: Paſtorem & Doctorem omnium Chriſtianorum, regentem & gubernantem Dei Eccleſiam, ſalvis Privilegiis & Juribus Pariarcharum Orientis. Et Conſtatinopolitanum quidem ſecundum eſſe poſt Papam, deinde Alexandrinum, poſt hunc Antiochenum, poſtremò Hieroſolymitanum. Hæc cùm ſcripſiſſent, nihil ampliùs ſcribere decreverunt: *Sed ſi hoc à Papa non reciperetur, nihil eſſe ultra faciendum.* Summo Pontifici probata Declaratio eſt. Unionis Decretum à ſelectis ex utraque parte viris conſcriptum. Quod cùm Imperatori exhibitum eſſet, ſtatim ipſo in exordio notâ illud confixit. Sic enim habebat: *Eugenius Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam memoriam.* Id verò non placebat Imperatori, ſed volebat aut Pontificis nomen reticeri, aut ſcribi quidem, ſed cum hoc addito: *Conſenſu Sereniſſimi Imperatoris, & Patriarchæ Conſtantinopolitani, cæterorúmque Patriarcharum.* Ipſi etiam diſplicuit quod de Privilegiis Papæ in eodem Decreto ſcriptum erat, ut haberet illa *juxta determinationem Sanctæ Scripturæ, & dicta Sanctorum.* Atque: *An ſi quis Sanctorum in Epiſtola honorat Papam, excipiet hoc pro Privilegio?* Quamobrem ſignificavit Papæ, *Aut hoc corrigeret, aut de reditu ejus cogitaret. Quod audiens Papa turbatus eſt.* Verumtamen Cardinalibus ad Imperatorem miſſis, primum quidem, quod difficultatem faceſſebat, correxerunt, ſcripſerúntque, *Conſenſu Sereniſſimi Imperatoris & Patriarcharum.* Alterum verò mutare nolebant, dicentes: *Unde meliùs poſſumus habere Primatum, quàm ex Scriptis Sanctorum?* At Imperator hæc verba expungi volebat, addique eorum loco: *Juxta tenorem Canonum.* Cardinales minimè conſentientes, re infecta abierunt. Poſt biduum ad Imperatorem cum Archiepiſcopis, multiſque viris doctis rediere. *Julianus* Cardinalis ejus Majeſtati, Græciſque Præſulibus perſuadere conatus eſt, hæc verba, *Juxta dicta Sanctorum*, unionem morari non de» bere, cùm ex dictis Sanctorum Symbolum quo» que Fidei compoſitum ſit, & Liturgia, & Ca» nones, & ſine dictis Sanctorum nihil ſit fa» ctum. Egreſſis Cardinalibus, Græci habita deliberatione ſcripſerunt: *Habenda eſſe à Papa ſua Privilegia juxta Canones, & dicta Sanctorum, Sacrámque Scripturam, & Acta Synodorum.* Háncque Declarationem illis tradiderunt. Poſtridie Cardinales ad Imperatorem reverſi, Decretum Unionis emendatum ipſi exhibuerunt, cui cùm placuiſſet, ſex ex utraque parte ſelecti ſunt, ut Græcè & Latinè ſcriberetur in Dyptychis, à parte quidem dextera Latinè, ut Latini ſubſcriberent, & appenderent Bullam Papæ; ab altera verò parte Græci, & apponerent Auream Bullam Imperatoris.

Definitio Fidei.

XIV. Tandem, favente Deo, facta eſt Eccleſiarum unio, die ſexta Julii anno MCCCCXXXIX. & poſt ſolenne Sacrum ab *Eugenio IV.* Pontifice Maximo, præſentibus Græcis celebratum, in publica Seſſione lecta Definitio eſt, Latinè quidem à *Juliano* S. Sabinæ Cardinali; Græcè verò à *Beſſarione* Nicæno Archipræſule: cui Pontifex, Cardinales, Imperator, & Eccleſiæ utriuſque Epiſcopi & Abbates, uno excepto *Marco Epheſio*, ſubſcripſere. Hæc porro Definitio quæ incipit: *Lætentur cœli*, ab *Eugenio* Papa, *ſacro univerſali approbante Florentino Concilio*, edita, hanc Fidei veritatem ab omnibus Chriſtianis credendam & ſuſcipiendam declarat: *Quòd Spiritus Sanctus ex Patre & Filio æternaliter eſt, & eſſentiam ſuam, ſuúmque eſſe ſubſiſtens habet ex Patre ſimul & Filio, & ex utroque æternaliter tanquam ab uno principio, & unica ſpiratione procedit.*

Secundò, pronuntiat, *Explicationem verborum illorum, Filióque, veritatis declarandæ gratiâ & imminente tunc neceſſitate, licitè ac rationabiliter Symbolo fuiſſe appoſitam.*

Tertiò, *In azymo ſive fermentato pane triticeo Corpus Chriſti veraciter confici; Sacerdotéſque in altero ipſum Domini Corpus conficere debere, unumquemque ſcilicet juxta ſuæ Eccleſiæ ſive Occidentalis ſive Orientalis conſuetudinem.*

Quartò; *Si verè pœnitentes in Dei caritate deceſſerint, antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commiſſis ſatisfecerint & omiſſis, & eorum Animas pœnis Purgatoriis poſt mortem purgari, & ut à pœnis hujuſmodi releventur, prodeſſe eis Fidelium vivorum ſuffragia, Miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes, & eleemoſynas, & alia pietatis officia, quæ à Fidelibus pro aliis Fidelibus fieri conſueverunt, ſecundum Eccleſiæ inſtituta: Illorúmque Animas, qui poſt Baptiſma ſuſceptum, nullam omnino peccati maculam incurrerunt; illas etiam, quæ poſt contractam peccati maculam, vel in ſuis corporibus, vel eiſdem exutæ, prout ſuperiùs dictum eſt, ſunt purgatæ, in cœlum mox recipi, & intueri clarè ipſum Deum trinum & unum ſicuti eſt, pro meritorum tamen diverſitate alium alio perfectiùs. Illorum autem Animas, qui in actuali mortali peccato, vel ſolo originali decedunt, mox in infernum deſcendere, pœnis tamen diſparibus puniendas.*

Quintò, *Sanctam Apoſtolicam Sedem, & Romanum Pontificem in univerſum orbem tenere Primatum, & ipſum Succeſſorem eſſe Beati Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium, totiúſque Eccleſiæ Caput, & omnium Chriſtianorum Patrem ac Doctorem exiſtere; & ipſi in Beato Petro paſcendi, regendi, ac gubernandi univerſalem Eccleſiam à Domino noſtro Jeſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe, quemadmodum & in geſtis Oecumenicorum Conciliorum, & in ſacris Canonibus continetur.* Sic omninò Græcus textus reddi debet, ut in ſuperiori Diſſertatione occaſione data probavi, non ut habet Latina verſio Conciliorum Collectioni inſerta: *Quemadmodum etiam in Geſtis Oecumenicorum Conciliorum, & in ſacris Canonibus continetur.*

Tandem renovat Ordinem cœterorum Patriarcharum in *Canonibus traditum, ut Patriarcha Conſtantinopolitanus ſecundus ſit poſt Romanum Pontificem, tertius Alexandrinus, quartus Antiochenus, quintus Hieroſolymitanus, ſalvis videlicet Privilegiis omnibus & Juribus eorum.*

Quæſtiones Græcis à Latinis propoſitæ unionis negotio conſummato.

XV. Lectâ & omnium ſubſcriptionibus munita Definitione, Latini à Græcis quæſivere, *Cur in apparatu Miſſæ particulas diſponunt & conjungunt Divino ac Dominico Pani?*

2. *Cur inclinant capita, cùm de minori Altari in majus nondum conſecrata deferuntur ſacra Munera?*

3. *Quam ob cauſam infundunt in ſacrum Calicem ferventem aquam?*

4. *Cur dicunt, quando nondum eſt Corpus Chriſti;* “ Unus autem Militum lancea latus ejus aperuit, “ & continuò exivit ſanguis & aqua? “ Joan. 19

5. *Quare dicunt:* Et ecce ſtella venit, & ſtetit “ ſupra ubi erat puer? “ Matth. 2

6. *Quare Epiſcopi non inungunt ſacro Chriſmate, ſed Sacerdotes, cùm hoc Pontificibus ſit datum?*

7. *Quare mortuos ante ſepulturam injungunt oleo?*

8. *Cur Sacerdotes & Epiſcopi Sacrum facturi, non priùs Confeſſionem emittunt?*

9. *Quare non contenti ſunt Domini verbis,* Accipite & comedite; *Sed poſtea aiunt:* Et fac panem quidem hunc pretioſum Corpus Chriſti tui: “ &, Tranſmutans ea Spiritu Sancto tuo, Amen, ” Amen, Amen? “ Matth. 26

10. *Quare conjugia dirimunt, dicente Domino:* Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet? “ Marc. 10

1. Cur

11. *Cur Florentiæ Patriarcham eligere nollent, ſed abire vellent ſine Capite?*

XVI. Hæc à Latinis objecta Mitylenenſis Archipræſul *canonicè omnia, legitimèque diſſolvit, præterquam duo, de quibus Papa ſignificavit Imperatori, cur ſcilicet Matrimonia dirimantur, & Patriarcha non eligatur.* Poſt aliquot dierum intervallum, Summus Pontifex Orientales omnes Præſules ad ſe vocavit, & cùm nonnulli ex iis ad ejus Sanctitatem profecti eſſent, ſic ipſos allocutus eſt: *Nos, Fratres, Dei beneficio ſumus fide conjuncti. Quoniam ergo arcanis Dei judiciis ego ſum inter vos membra Caput; debeóque qualitercumque admonere, & conſiliis inſtruere ad ea quæ videntur pietatem & Eccleſiam noſtram conſtabilire; Propono vobis aliqua ut Fratribus, ut membris, ut Eccleſiarum Doctoribus. Et primò dico: Omnes conqueri de ſeparatione Matrimoniorum; idque correctione indiget. Secundò; de Epheſio: Nam neceſſe eſt rationem reddat, cur ſe à Synodo noſtra ſejungat: Neque enim eſt nobis omnibus ſapientior: Quia ſcimus ipſum in diſputationibus hæſiſſe, nec valuiſſe reſpondere ad ea quæ Frater Joannes ab illo quærebat. Tertio, quoniam Sanctiſſimus Patriarcha Conſtantinopolitanus in æterna receptus eſt tabernacula, opus eſt Eccleſiæ Patriarcha, qui hîc ſufficiatur, ubi adſum & ego: Non ut corporum quid lucrifaciam: argentum & aurum non quæro, imò verò ſuppeditabo, & ſuffectum confirmabo, eúmque qui à me ordinatur, removebo, & Eccleſiæ illi auxilium præſtabo.* Reſponderunt Græcorum Deputati, æquiſſima eſſe & ſapientiſſima, quæ proponebat Summus Pontifex, ſed ad hæc perfectam reſponſionem ſe dare non poſſe inconſulto Imperatore, cæteriſque Præſulibus. Privatis verò nominibus reſponderunt, Non eſſe hæc præſentis temporis, eſto juſta & neceſſaria eſſent. *Nam* (inquiunt) *Matrimonia dirimimus, non ſine juſtis cauſis. Epheſius quoque dicet cauſam. Patriarcha hîc non fiet: Moris enim noſtri eſt eum Conſtantinopoli ab univerſa noſtra Provincia eligi, & in Majori noſtro Templo conſecrari: nec Imperator noſter aliud faciet, cui nota eſt Eccleſiæ noſtræ conſuetudo.* Ad hæc cùm Græci utcumque reſpondiſſent, omniáque Imperatori renuntiaſſent, nullum ille de his ulteriùs fieri verbum paſſus eſt. Conſtant iſta ex Actis Synodi.

ARTICULUS III.

Decretum de Armenorum inſtitutione, quod incipit: EXULTATE DEO ADJUTORI NOSTRO, non eſt Oecumenicæ Synodi.

CUm Fidei Definitio ſeu Decretum Unionis editum fuiſſet, omniúmque Florentinæ Synodi Patrum, cùm Latinæ, tum Græcæ Eccleſiæ ſubſcriptionibus munitum, ac in Seſſione publica Synodali ſolemniter promulgatum pridie Nonas Julii, & die vigeſima & vigeſima-prima ejuſdem menſis Græci quinque Definitionis ejuſdem exemplaribus ſubſcripſiſſent, poſt aliquot dies advenere Apocriſiarii Patriarchæ Armenorum, quærentes & ipſi unionem cum Eccleſia Romana: Fideique rectitudinem. Qui Pontificem venerati, Græcorum etiam Imperatorem ſalutarunt, conſiliúmque ſuum ejus Majeſtati expoſuerunt, rogantes ut ipſos auxilio prudentiáque ſua juvaret. Reſpondit Imperator, Sibi gratiſſimam eſſe eorum voluntatem, & Deum pro eorum unione precari, quæ ſi conficeretur, ſe quoque ipſis in omnibus adjutorem fore pollicitus eſt. Mox Græci Florentiâ excun-A tes, Venetias petierunt, indéque domum ſunt reverſi, ut habent Acta Synodi. Poſt illorum verò diſceſſum, ſæpe cum Armenorum Oratoribus de ſancta unione contulit *Eugenius IV.* virόſque omnium Ordinum, divini ac humani Juris peritiſſimos deputavit, qui omni curâ, ſtudio, diligentiâ, rem iſtam cum ipſis Oratoribus pertractarunt: ab eis accuratè inquirentes de eorum fide, tam circa divinæ unitatem eſſentiæ, & divinarum Perſonarum Trinitatem, quàm Domini noſtri Jeſu Chriſti humanitatem, & ſeptem Eccleſiæ Sacramenta, aliáque ad Fidem B Orthodoxam, & Ritus univerſalis Eccleſiæ pertinentia. Multis itaque adhibitis diſputationibus, collocutionibus, & tractatibus, expedite judicavit *Eugenius* (ut ipſe ait) ne ulla in futurum de fidei veritate apud Armenos eſſet hæſitatio, atque idem per omnia ſaperent cum Sede Apoſtolica, unióque ipſa ſtabilis & perpetua perſeveraret, Orthodoxæ Fidei veritatem, quam ſuper præmiſſis Romana profitetur Eccleſia compendio tradere. Quod hocce, de quo agimus, Decreto præſtitit, dato decimo Kalendas Decembris, anno MCCCCXXXIX. quatuor poſt Græcorum diſceſſum menſibus. Tunc verò, qui cum *Eugenio* ſupererant Florentiæ Epiſcopi, Synodum Oecumenicam non conſtituebant, quæ univer-C ſalem Eccleſiam repræſentaret. Aberat ſiquidem Eccleſiæ pars altera, nimirum Orientalis. Sanè Patriarcharum omnium per ſe vel per Legatos præſentiam, cùm Catholici ſunt, ad Synodum Oecumenicam eſſe neceſſariam, ne ipſe quidem *Bellarminus* Lib. 1. *De Conciliis & Eccleſia*, Cap. XVII. diffitetur. Unde in VIII. Synodo Actione IX. cùm *Joſeph* Monachus & Archidiaconus ac Legatus Alexandrini Patriarchæ adveniſſet, Sancta Synodus dixit: *Glorificamus Deum, qui quod deerat univerſali Synodo ſupplevit.* Et Septima Synodus Conſtantinopolitanam Iconomachorum ſub *Conſtantino Copronymo*, Oecumenicam non D fuiſſe probat, quia *conſentientes ſibi non habuit Patriarchas Orientis, Alexandriæ ſcilicet, Antiochiæ, & Sanctæ Civitatis, vel Comminiſtros & Summos Sacerdotes, qui cum ipſis exiſtunt.* Hinc *Eugenius* ipſe in Florentinæ Synodi exordio aiebat (ut habetur in Actis) *Ubi Ego ſum cum Imperatore, & Patriarcha, ibi eſt univerſa Chriſtianorum Synodus; præſertim cùm adſunt Patriarchæ omnes, & Cardinales noſtri.* Quæ quamvis nova & antea inaudita ſit univerſalis Concilii Definitio, noſtro tamen propoſito conducibilis eſt, ut notum fiat E omnibus ad *Eugenii* quidem mentem, Decretum de Armenorum inſtitutione ab Oecumenica Synodo editum dici poſſe, cùm tunc Imperator, & Patriarchæ omnes Orientis, eorúmve Legati in Græciam remeaſſent. Id confirmatur ex Decreti inſcriptione & exordio, cum titulo & initio Decreti Unionis Græcorum comparato. Iſtud enim inſcribitur, *Definitio Sanctæ Oecumenicæ Florentinæ Synodi:* Illud verò pro Armenis, *Decretum Eugenii Papæ Quarti.* Iſtud ſic incipit; *Eugenius Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, conſentiente ad infra ſcripta cariſſimo in Chriſto filio noſtro Joanne Paleologo Ro-F manorum Imperatore Illuſtri, & loca tenentibus Venerabilium Fratrum noſtrorum Patriarcharum, & cætera Orientalem Eccleſiam repræſentantibus.* Illud verò ſic incipit: *Eugenius Epiſcopus, Servus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.* Nullam Orientalis Eccleſiæ mentionem facit. Denique Græci Rituum ſuorum retinentiſſimi, ut ex Actis Florentinæ Synodi liquet, huic Decreto non ſubſcripſiſſent, quod Sacramentorum Ritus, & materias etiam quaſdam, formáſque in

Eccleſia

Eccleſia Græca non uſurpatas nec receptas tradit, præſertim Sacramentorum Confirmationis & Ordinis; ut omnibus eorum Euchologia legentibus, & aliquam Antiquitatis Eccleſiaſticæ notitiam habentibus compertum eſt. Et etiamnum in Scholis diſputatur an traditio inſtrumentorum, ſcilicet Calicis pleni vel vacui, libri Evangeliorum vel Epiſtolarum, &c. & verba hujuſmodi traditioni reſpondentia, ſint eſſentialis materia & forma Sacramenti Ordinis: idque doctiſſimi Theologi negant, quamvis ex Romanæ Eccleſiæ ritu abſolutè neceſſaria fateantur: qua de re legi poteſt vir doctiſſimus *Joannes Morinus* in Exercitationibus *De Sacris Ordinationibus*. De materia etiam & forma Confirmationis diſputant, ac Manuum impoſitionem & Orationem pro materia & forma eſſentiali iſtius Sacramenti aſſignant plerique Theologi, non Chriſma, & verba ab *Eugenio* præſcripta, *Signo te ſigno Crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis*: quamvis & hæc neceſſariò adhibenda, & uſurpanda cenſeant à Latinis Epiſcopis ex Eccleſiæ Romanæ Ritu. In forma & ritu Unctionis-Extremæ adminiſtrandæ non minor eſt in Eccleſia Græca & Latina varietas, ut demonſtravit *Joannes Launoius* Theologus Pariſienſis in Libro quem de hoc Sacramento ſcripſit. Non admiſiſſent pariter Græci illud quod de Matrimonio rectè docet Eugenius: *Quamvis ex cauſa fornicationis liceat tori ſeparationem facere, non tamen aliud Matrimonium contrahere fas eſt*; cùm alii ſint Eccleſiæ Græcæ mores, ipſique Græci poſt unionem ab eodem Pontifice hac de re interrogati reſpondiſſent: *Matrimonia dirimimus non ſine juſtis cauſis.* Quo uſu non obſtante, *Eugenius* his verbis illos compellabat: *Nos, fratres, Dei beneficio ſumus Fide conjuncti.* Tandem doctiſſimi Sacræ Facultatis Pariſienſis Magiſtri ac Profeſſores, hoc de Armenis Decretum ad Florentinam Synodum Oecumenicam pertinere negant, & *Eugenii IV. Decretum* ſimpliciter vocant.

II. Objicies *Eugenii* verba, Catholicæ Fidei veritatem ſub quodam brevi compendio Armenis ſe tradere dicentis *per hoc Decretum, ſacro hoc approbante Florentino Concilio.* Item, ſe ipſis tradere *Decretum unionis cum Græcis conſummatæ pridem in hoc Sacro Oecumenico Florentino Concilio promulgatum, cujus tenor talis eſt*: EUGENIUS, &c. LÆTENTUR COELI, &c. Tertiò, Decretum iſtud ſcribi, *Datum Florentiæ in publica Seſſione Synodali, ſolemniter in Eccleſia Majori celebrata.* Denique, Tomo 1. Actorum Concilii Tridentini ſub *Paulo III.* quæ in Arce S. Angeli aſſervantur, haberi, quòd die xxvi. Februarii » MDXLVII. cùm Epiſcopus Clodienſis in Con» gregatione Generali excitaſſet difficultatem de » Bulla unionis Jacobitarum, quaſi ea non per» tineret ad Concilium Florentinum, & proba» ret hoc ipſum ex data Bullæ MCCCCXLI. cùm Concilium terminatum ſit anno MCCCCXXXIX. quo » anno conſignata eſt Bulla unionis Græcorum: » Cardinalis *A Monte* dixit: *Hallucinari eos qui putant finem Concilii Florentini fuiſſe unionem Græcorum, cùm longè poſt, per tres ſcilicet ferè annos perduraverit, uſque videlicet ad annum Domini* MCCCCXLII. *quo anno* VI. *Kalendas Maii celebrata Seſſione, Romam tranſlatum fuit. Patere id ex diverſis Conſtitutionibus medio illo tempore editis, quæ in Actis Concilii habentur, & annotantur in Summario Concilii Baſileenſis per Auguſtinum Patricium Canonicum Senenſem.* Ita refert *Horatius Juſtinianus* in P. Actorum Florentini Concilii. »

III. Reſpondeo. Concilium quidem aliquod Florentiæ manſiſſe poſt Græcorum diſceſſum, idem nomine, ſed non idem Auctoritate, cùm Oecumenicum non fuerit; alioqui Concilia omnia Romæ, vel alibi a Romanis Pontificibus, vel eorum Legatis olim celebrata, Generalia dicenda eſſent. Ab *Eugenio* itaque, approbante Synodo Nationali edita fateor Decreta de Unione Armenorum & Jacobitarum, non à Synodo Oecumenica. Si verò *Eugenius*, & poſtea Cardinalis *A Monte*, & alii ſenſerint, aut dixerint, Synodum Florentinam tum Oecumenicam adhuc perſeveraſſe, cùm hujuſmodi Decreta edita ſunt, *Eugenii* ſententiam non ſequimur, quod ipſe pugnantia loqui videatur cum notione Generalis Concilii à ſeipſo tradita: & Cardinalis *De Monte*, vel aliorum privatorum Theologorum auctoritas firmiſſimis rationibus, quibus noſtram confirmavimus ſententiam, prævalere non debet. Vel, Oecumenicæ Synodo hoc Decretum eo ſenſu tribuerit *Eugenius*, quòd Græcæ etiam Eccleſiæ Patres, quorum ante diſceſſum Armeni advenerant, eorum de unione cum Eccleſia Romana voluntatem approbaſſent, ſanctique hujus operis curam & conſummationem Summo Pontifici & Latinæ Eccleſiæ Patribus cum eo Florentiæ in Synodo remanentibus reliquiſſent. Unde & huic Armenorum Unioni, ac Decreto de ea edito, ſpiritu interfuiſſe dici poſſunt, illud approbaturi in his quæ Fidei Catholicæ ſummam ſpectant; permiſſuri verò ut Armeni Ritus Eccleſiæ Romanæ in Sacramentorum Adminiſtratione amplecterentur, modò Eccleſiæ Græcæ ſuis ſemper Ritibus eadem conficere, celebrare, adminiſtrare, ſuiſque moribus vivere integrum eſſet, ut Lugdunenſe Concilium, ipſáque Synodus Florentina permiſerant.

SCHOLION I.

Diſſertationis hujus Articulum primum, Num. VI. pag. 630. perſtringit hæc Indiculi Cenſorii animadverſio: *Nota quæ ſibi arrogat Gallicana Eccleſia, cui à Regibus impeditur acceſſus ad Concilia: quæ Oecumenica non habentur, niſi ab ipſa acceptentur.*

R. Hæc in iſta Diſſertatione, aut alibi in Operibus meis non leguntur. Eo loci ita ſcripſi. *Gallicanis quidem Præſulibus à Chriſtianiſſimo Rege prohibitis, Ferrariam ac Florentiam proficiſci non licuit, ſicut nec ad ſecundam Synodum Nicænam illis proficiſci permiſerat Carolus Magnus: ſed illis Fidei Capitibus definiendis ac declarandis, & utriuſque Eccleſiæ unione ſanciendâ, ſpiritu & conſenſione adfuerunt*: Hæc ego. Quod porro ſcripſi, Gallicanis Præſulibus à Rege prohibitis, Florentiam proficiſci ad Concilium non licuiſſe, de facto locutus ſum, non de jure. Quid juris ſit pronuntiare & explicare, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Scriptori non ſemper neceſſarium, ſæpe etiam periculoſum eſt. Sentio tamen cum S. Ludovico, & Gallicanis Epiſcopis, quorum conſilia ſequebatur, ad Fredericum II. Imperatorem ſcribente: *Vos unitatem pacis & concordiæ dirumpentes*, PRÆLATOS REGNI NOSTRI AD SEDEM APOSTOLICAM ACCEDENTES, CUI TAM EX FIDE, QUAM EX OBEDIENTIA TENEBANTUR, NEC EJUS POTERANT RECUSARE MANDATA, *in mari, quod moleſtè ferimus, capi feciſtis, & eos ſub gravi cuſtodia detinetis.* Hanc S. Ludovici Epiſtolam refert Guillelmus de Nangiaco in ejus Vita, ex quo & illam deſcripſi Diſſertatione V. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculorum XIII & XIV. Articulo 1. Num. V. Cæterùm excuſandos Epiſcopos, qui à Romano Pontifice vocati Romam vel alio non proficiſcuntur, cùm per eos non ſtat, ne vocanti pareant, ſed *ex præcepto Regis alteri negotio incumbunt*, aut a Rege *detinentur* ne è Regno exeant, & ex eorum profectione contra Regis prohibitionem graviora mala *conſecutura ſunt*, fatetur Author Anonymus Tractatus *De Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ*, contra Clerum Gallicanum, & Libertatum illarum Defenſores Leodii editi anno 1684. Libro ſex. Cap. VII.

SCHOLION II.

Eundem Articulum, pag. 631. Cenſorius Indiculus his verbis perſtringit: *Nota quid ſit Concilium Generale.*

R.

R. Quam trado Concilii generalis notio, ſumpta eſt ex Gelaſii I. Epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ, ex Synodo Oecumenica VII. ex Concilio Senonenſi, ex Sacræ Facultatis Pariſienſis Articulis adverſùs Lutherum, ex Cardinali De Turrecremata, Melchiore Cano, & Clemente Moniliano: ex eâque notione colligo, Florentinam Synodum Oecumenicam eſſe, ac dici debere.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, Num. VI. pag. 639. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Mirum quòd Clemens VII. ſit ſecutus errorem Secretarii in Schiſmate educati, vocantis Florentinam Synodum octavam Oecumenicam: ſed non omnia vident aut ſentiunt Pontifices Romani.*

R. Notarium obrepere poſſe Pontifici falſa inſcriptione; Pontifices non omnia videre aut ſcire; Florentinam Synodum falsò Oecumenicam octavam à *Bartholomæo Abrahamo Cretenſi* primo ejus Editore, & à Clemente VII. in Editionis Privilegio appellari, certiſſimum eſt. Fallor, ſi juſta Congregatio S. R. E. Cardinalium & Eruditorum Theologorum, contrarias Propoſitiones approbet, ſcilicet:

Florentina Synodus eſt Oecumenica Octava.
Pontifices omnia vident & ſciunt.
Ipſis obrepere Notarii non poſſunt.

SCHOLION IV.

Articulo III. Diſſertationis ejuſdem, pag. 693. Religioſi Cenſores hanc Propoſitonem notant: *Eugenii ſententiam non ſequimur, quòd ipſe pugnantia loquatur cum notione Concilii Generalis ab ipſo tradita, quæ prævalere non debet iis, quæ firmiſſimis rationibus alias oſtendimus.*

R. Pontificem pugnantia loqui poſſe in iis quæ Fidem non ſpectant, nemo negaverit. Quod verò ſcripſi, *prævaler non debet iis*, &c. Non refertur ad Eugenium Quartum, ſed ad Cardinalem De Monte, & privatos alios Theologos. *Cardinalis De Monte* (inquam) *vel aliorum privatorum Theologorum auctoritas firmiſſimis rationibus, quibus noſtram firmavimus ſententiam, prævalere non debet.*

DISSERTATIO XI.

DE SYNODO LATERANENSI V. DEQUE PRAGMATICA SANCTIONE ET CONCORDATIS.

Articulus I.

Pragmatica Sanctio in Generali Eccleſiæ Gallicanæ Conventu anno MCCCCXXXVIII. *condita, ſtatim à Romanis Pontificibus improbata & impugnata eſt. Altas tamen in Gallis radices egit Carolo VII. Regnante.*

I. CUM Synodus Baſileenſis plurima Decreta pro Reformatione Eccleſiæ in Capite & in membris, & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ reſtauratione edidiſſet, præſertim quoad Proviſionem Beneficiorum, & Judicia cauſarum, Legatos ſuos ad Regem Chriſtianiſſimum *Carolum VII.* & ad Eccleſiam Gallicanam miſit, effecturos ut ea Decreta ſuſciperentur, promulgarentur, & obſervarentur in Galliis, Rege cum Eccleſia Regni ſui conſpirante. Rex verò ex Magni Conſilii ſui Sententia, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Inſignia Capitula, Abbates, Decanos, Præpoſitos, & alios Prælatos Eccleſiaſticos, Doctoréſque in Jure divino & humano, aliáſque perſonas Re-

A gni & Delphinatus in magno numero congregavit Avarici Biturigum anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo octavo. Congregationis locus electus eſt Capitulum Sanctæ Capellæ Bituricenſis. Conventui præſidebat Rex Chriſtianiſſimus, aſſidentibus ejus Majeſtati Primogenito ejus Filio *Ludovico* Delphino Viennenſi, Duce Borbonio; aliiſque Proceribus, & Comitibus Conſiſtorianis, rerum Eccleſiaſticarum & Secularium experientiſſimis, ut ipſe Rex teſtatur in Procemio Sanctionis illius celeberrimæ: *In qua quidem ſolemni Congregatione in Capitulo Sanctæ* Pragmatica Sanctio à quo & ubi condita?

B *Capellæ noſtræ Bituricenſis celebrata Præſidentes, aſſiſtentibus nobis Primogenito noſtro cariſſimo Ludovico Delphino Viennenſi, Carolo Duce Borbonii, Carolo de Andegavia Cenomaniæ, Petro de Britannia Nepote, Bernardo Comite Marchiæ, necnon Ludovico Vindocinii, & Guillelmo de Tancarvilla Comitibus; conſanguineis noſtris, pluribúſque Magnatibus, Proceribus, & Viris peritiſſimis Eccleſiaſticis & Secularibus de Magno noſtro Conſilio.* In ea Congregatione auditi ſunt à Rege cùm Synodi Baſileenſis, tum *Eugenii Quarti* Legati, quorum cauſam à diverſis Doctoribus coram ſua Majeſtate examinari juſſit.

C Poſt cujus diſcuſſionem, Prælati; aliique Viri Eccleſiaſtici Gallicanam Eccleſiam repræſentantes, expoſuerunt quanta perturbatio & confuſio in Politiam Eccleſiaſticam introducta eſſet, cui, ut ipſi cenſebant, opportuna remedia adhiberent Decreta Concilii Baſileenſis. Ideóque conſentire ſe acceptationi & promulgationi horum Decretorum, è quibus nonnulla prout concepta erant, cætera cum additis modificationibus ſuſcepta. Quæ quidem modificationes non ea mente ſunt adhibitæ, quaſi Concilii Baſileenſis Autoritas in dubium revocaretur, ſed

D quòd ita publica utilitas, & Eccleſiæ Gallicanæ mores poſtularent, ut *Carolus VII.* teſtatur. *Memorata ipſius Sacra Baſileenſis Synodi Decreta, Ordinationes & Statuta, aliqua ſimpliciter ut jacent; alia verò cum certis modificationibus & formis, non hæſitatione Poteſtatis & Auctoritatis condentis & promulgantis, ipſius ſcilicet Sacræ Baſileenſis Synodi: ſed quatenus commoditatibus, temporibus, & moribus regionum, & perſonarum ſæpe fatorum noſtrorum Regni & Delphinatus congruere conveniréque conſpexerunt, prout inferiùs annotatur & inſeritur; illico & indilatè recipienda conſenſerunt; & acceptanda deliberaverunt.*

E Conſtat Pragmatica Sanctio Titulis XXIII. Edita eſt à *Coſma Guimiero* cum Notis eruditis. Habetur etiam Tom. II. Commentariorum Cleri Gallicani, & alibi. Ejus & Concordatorum Hiſtoriam illuſtravit *Pinſonius* Advocatus Pariſienſis.

II. Epiſcopi, aliique Viri Eccleſiaſtici Eccleſiam Gallicanam repræſentantes humiliter Regi ſupplicarunt, ut res in Congregatione decretas Regio conſenſu firmaret, earúmque executionem Curiæ Parlamenti, & aliis Magiſtratibus imperaret. Ille verò deliberatione habita cum

F Principibus, Magnatibus, Viríſque graviſſimis; tum Eccleſiaſticis, cùm Laïcis Magni ſui Conſilii, conſiderans, *Quòd ſicut Sacerdotes debitores ſunt, ut veritatem quam audierunt à Chriſto, liberè prædicent: ſic Princeps debitor eſt ut veritatem quam audivit à Sacerdotibus, approbatam quidem Scripturis, defendat fiducialiter, & efficaciter exequatur:* Clerique Gallicani ſupplicationem & poſtulationem juſtam & rationabilem; & SS. Patrum Decretis conſentaneam, omnique æquitate ſubnixam agnoſcens, prædictas deliberationes & concluſiones gratas & acceptas habuit; eiſque conſenſum & auctoritatem ſuam adjunxit, præcipiens ut in toto Regno ac Delphinatu ob-

Gggg ſervemur,

ſerventur, & Regias inter Conſtitutiones deſcribantur. Tum Curiæ Parlamenti, aliiſque Magiſtratibus præcepit, ut eas à Perſonis Eccleſiaſticis & Secularibus obſervari curarent, gravi pœna rebellibus irrogata, ut ex ipſius Sanctionis concluſione patet. Promulgata autem eſt in Senatu Pariſienſi die XIII. Julii, anno milleſimo quadringenteſimo trigeſimo nono.

III. Hanc vehementer improbavit *Eugenius IV.* ut conſtat ex ejus literis ad *Carolum VII.* Regem Chriſtianiſſimum datis, quas deſcripſit *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCXXXIX. Num. XXXVII. Firmas nihilominus in Galliis radices egit ſpatio annorum circiter viginti, donec *Æneas Sylvius* Cardinalis Senenſis, qui ipſam acriter impugnaverat Libro *De Moribus Germanorum*, ſub *Calixti III.* Pontificatu edito, ad Summum Pontificatum aſſumptus eſt anno milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo-octavo, ſub nomine *Pii II.* Is indicto habitóque Mantuæ Conventu anno ſequenti, ad ineundam rationem belli Turcis inferendi, Regis Chriſtianiſſimi *Caroli VII.* Oratores primo quidem aditu peramanter accepit; ſed pauló poſt motum animi adversùs Regem Regnúmque, ob Pragmaticæ Sanctionis obſervationem diſſimulare non potuit: orationéque minis intermixtâ, innuit ſe ab omni ſacro commercio cum Gallis abſtenturum: ac durioribus verbis Pragmaticam ipſam, & Supremam Parlamenti Curiam perſtrinxit. *Cæterùm*, inquit, *quia Pragmaticæ Sanctionis ſuperiùs incidit mentio, cujus ſecreta magis pulſavimus, quàm aperuimus, urget nos congruentia, immò verò caritas, qua Genti veſtræ devincti ſumus, de ea aliqua libare, ne taciturnitas noſtra indulgentia reputetur, & quod ſanabile vulnus eſt, fiat mortale; & nos à conſortio veſtro oporteat abſtinere, quoniam, ſicut in Veteri Lege » ſancitum eſt:* Supra omnem animam quæ mor» tua eſt, non ingredietur Pontifex: *Quod, teſte Hieronymo, perinde accipiendum eſt ac ſi dicat: Ubicumque peccatum eſt, & in peccato mors, illuc Pontifex non accedet. Cupimus Sanctam eſſe Francorum Gentem, & omni carere macula, & cum Apo» ſtolo dicere:* Deſpondi enim vos uni viro virgi» nem caſtam exhibere Chriſto: *At hoc fieri non poteſt, niſi hæc Sanctionis macula ſeu ruga deponatur: quæ quomodo introducta ſit, ipſi neſcitis. Certè non Autoritate Generalis Synodi, nec Romanorum Decretis Pontificum recepta eſt: quamvis de cauſis Eccleſiaſticis tractatus abſque placito Romanæ Sedis ſtare non poſſit. Ferunt aliqui idcirco ei initium datum, quia nimis onerarent Romani Pontifices Regnum Franciæ, nimiáſque pecunias corraderent. Mirum ſi hæc ratio Carolum movit, quem Prædeceſſoris ſui Magni Caroli decebat imitatorem eſſe, cujus hæc verba le» guntur:* In memoriam B. Petri Apoſtoli, hono» remus Sanctam Romanam Eccleſiam & Apo» ſtolicam Sedem: ut quæ nobis Sacerdotalis » Mater eſt dignitatis, eſſe debeat Eccleſiaſticæ » Magiſtra rationis. Quare ſervanda eſt cum » manſuetudine humilitas; & licèt vix feren» dum ab illa Sancta Sede imponatur jugum, » tamen feramus, & pia devotione toleremus. *Non eſt credibile Carolum, qui modò regnat, ſuo ſenſu hanc Pragmaticam introduxiſſe. Deceptum putamus, & piæ menti ſuggeſta fuiſſe non vera. Nam quo pacto Religioſus Princeps ea ſervari ſiviſſet, quorum prætextu Summæ Sedis Apoſtolicæ Autoritas læditur, Religionis noſtræ vires enervantur, unitáſque Eccleſiæ & libertas perimitur? Verbum durum, durius factum. Audite patienter, hortamur. Vulnera quæ putreſcunt, non olei lenitate, ſed vini potiùs auſteritate ſanantur. Non ponderamus cauſarum auditionem, non Beneficiorum collationem, non alia multa quæ curare putamur. Hoc nos angit, quòd animarum perditionem ruinámque cernimus, & Nobiliſſimi Regni gloriam labefactari. Nam quo pacto tolerandum eſt, Clericorum Judices Laïcos eſſe factos, Paſtorum cauſas oves cognoſcere? Siccine Regale genus & Sacerdotale ſumus? Non explicabimus honoris cauſâ, quantùm diminuta eſt in Gallia Sacerdotalis Autoritas: & meliùs norunt, qui pro nutu ſecularis Poteſtatis ſpiritualem gladium nunc exercent, nunc excludunt. Præſul verò Romanus, cujus Parochia orbis eſt, cujus Provincia nec Oceano clauditur, in Regno Franciæ tantùm Juriſdictionis habebit, quantùm placet Parlamento. Non ſacrilegum, parricidam, non hæreticum punire permittitur, quamvis Eccleſiaſticum, niſi Parlamenti conſenſus adſit: cujus tantam eſſe Autoritatem nonnulli exiſtimant, ut Cenſuris etiam noſtris præcludere aditum poſſit..... Verendum eſt ne prope adſit, quod ad Theſſalonicenſes ſignificare videtur Apoſtolus,* Quia poſt diſceſſionem homo peccati. *Adventum quippe Antichriſti ſolicitant, qui diſceſſionem à Romana Eccleſia quærunt: qualem præ ſe ferre videntur, quæ ſub obtentu Pragmaticæ Sanctionis fieri dicuntur.*

Pii II. motus & Oratio adversùs Pragmaticam Sanctionem.

Levit. 21.

2. Cor. 11. 2.

II. Theſſal. 2.

IV. His, prout officii ſui ratio poſtulabat, reſponderunt Chriſtianiſſimi Regis Oratores, Regiſque & Regni innocentiam, honorem, famam pro virili tuiti ſunt. Pragmaticam Sanctionem nihil aliud continere dixerunt, quàm Decreta Concilii Generalis Baſileenſis, quod ex inſtitutione duorum præcedentium Conciliorum Conſtantienſis & Senenſis, necnon duorum Romanorum Pontificum *Martini V.* & *Eugenii IV.* ad Reformationem Eccleſiæ in Capite & in membris fuerat convocatum. Regem Chriſtianiſſimum hæc Decreta intellexiſſe ab Archiepiſcopis, Epiſcopis, aliiſque Viris Eccleſiaſticis Eccleſiam Gallicanam repræſentantibus Majeſtati ſuæ oblata, *Sacris Canonibus antiquorum Conciliorum, ac Decretis Summorum Pontificum confirmari. Propter quæ, ſicut devotus Eccleſiæ filius, ſicut Princeps Catholicus & Chriſtianiſſimus, eadem Decreta cum aliquibus additionibus, quæ Sedi Apoſtolicæ nequaquam derogare videbantur, acceptare duxit. Nec in acceptatione prædicta, ullatenus præjudicium Privilegiis Apoſtolicæ Sedis afferre putavit, quam ſemper & venerari & honorare decrevit. Quinetiam ab illo tempore ad Summum Pontificem ſubditi Regni illius, ſicut ad Chriſti Vicarium, & Paſtorem Summum recurſum ſemper habuerunt. Nec aliquis de ſcitu ipſius Chriſtianiſſimi Regis in Regno ſuo ſibi quidpiam eorum uſurpare præſumpſit, quæ ad ſolum Summum Pontificem pertinere noſcuntur.* Regem præterea, & Prælatos, Legatis & Nuntiis ab Apoſtolica Sede miſſis paratam ſemper exhibuiſſe voluntatem faciendi & inconcuſsè obſervandi, quod Canonibus & rationi conſentaneum videretur. *Venerabilem Curiam* Parlamenti Pariſienſis *ex Eccleſiaſticis & Secularibus Viris Juris peritiam habentibus conſtitutam, uſque ad numerum octoginta Perſonarum, abſque duodecim Paribus Eccleſiaſticis & Secularibus, & octo Magiſtris Hoſpitii Regis, qui omnes de corpore ipſius Curiæ exiſtunt, quamplurimùm neceſſariam eſſe ad conſervationem Eccleſiarum, & Jurium ſuorum, & de quibuſcumque ad eos querimonia defertur, ſive de Officiariis Regis, ſive de quibuſcumque aliis in ipſo Regno quantumcumque potentibus, per ipſam Juſtitiam miniſtrari. Quòd ſi ita per omnes regiones Orbis Chriſtiani fieret, non ita in multis Patrimonia Eccleſiarum direpta & dilapſa forent. Tantámque ab antiquo famam eſſe illius Curiæ, quòd nedum ſubditi aliorum Regnorum Chriſtianorum in cauſis privatis ad Judicium illius Curiæ recurrere voluerunt, prout & adhuc multi faciunt, ſed etiam Infideles interdum hoc idem feciſſe.*

Oratorum Caroli VII. Regis Chriſtianiſſimi Reſponſio.

Nec

Nec eſſe veriſimile quòd tam ſolemnis Curia aliquid ſiniſtrum agere vellet, quod ſibi ad culpam & notam imputandum eſſe videretur. Super his tamen omnibus Chriſtianiſſimum Regem, pleniore deliberatione habita, & conſultis viris divini humanique juris peritiſſimis, quorum in Regno ſuo ingens numerus eſt, maturiùs & ſanctiùs decernere poſſe quid agendum ſit. Edita hæc Reſponſio eſt *Spicilegii Dacheriani* Tom. IX.

Regii Cognitoris in Senatu Pariſienſi proteſtatio & Appellatio Regis nomine.

IV. De his *Pii II.* motibus & conſiliis certior factus *Carolus VII.* ex deliberatione matura Principum, Prælatorum, Nobilium, Sapientum Virorum plurimorum Regni ſui, juſſit *M. Joanni Dauvet*, Procuratori ſuo Generali in Senatu Pariſienſi, ut de his *Pii II.* cœptis, minîſque, ad Generale Concilium provocaret. In Appellationis Inſtrumento, quod die X. Februarii anno MCCCCLX. confectum eſt, habetur, Ex his quæ *Pius II.* in Mantuano Conventu palam dixit, veriſimiliter æſtimari, Ipſum velle Regem, ejus Dominia, & univerſos qui Sacros Canones obſervarint, vel eorum obſervantiam promoverint, à ſuo conſortio ſeparare & abſtrudere. Cogi itaque Regiam providentiam tanto ſcandalo Eccleſiæ, prout juris fuerit & rationis, obviare, *Salvâ in omnibus Sanctæ Sedis Apoſtolicæ reverentiâ, & illâ, quæ Summo Pontifici juxta ſententias SS. Patrum debetur, obedientiâ.* Inprimis autem Summum Pontificem filiali hortatur affectu, ut priuſquam ad ſciſſionem tantæ portionis tantæque multitudinis Chriſtianorum in graviſſimam deplorationem Status Eccleſiæ de facto prorumpat, rem ipſam maturiùs digerat & conſulat; ut cum Sacris Generalibus Conciliis pacem foveat; ut Concilium Generale, ſecundùm Synodi Conſtantienſis Decretum, congreget in loco tuto & libero; cujus certè Statutis Rex pro ſua pietate acquieſcet. Quod fertur, ſuam Sanctitatem Concilium Generale in Laterano celebrare velle præſtare non poſſe, cùm locus ille omnibus ferè Nationibus Chriſtianis acceſſu difficilis ſit, & frequenter peſtilentiæ obnoxius. *Stantéque contradictione quâ Summus Pontifex adverſus Canones Conciliorum agere videtur, non illic eſſet plena deliberandi libertas:* attento maximè Fœdere adverſus *Renatum* Sereniſſimum Siciliæ Regem, ejúſque heredes inito, quod ipſe Pontifex apertè fovet. Tum Conſtitutione, *Execrabilis*, quâ Appellationes ad futurum Concilium ſub pœna Anathematis prohibentur, mitiorem in ſenſum explicatâ, declarat Regem Chriſtianiſſimum ſub expectatione Plenarii Concilii & juſtorum Judiciorum ejus, quouſque illud actu celebrari contingat, *Sanctas Leges Conciliorum hactenus celebratorum, & Sacros eorum Canones* in ſuis Dominiis obſervari curaturum. Quia verò Rex intellexit Summum Pontificem de ſua Parlamenti Curia conqueſtum, ejus Majeſtatem omnibus notum eſſe velle; *Quòd ipſa Curia ex ſolemnibus Viris Eccleſiaſticis & Secularibus uſque ad numerum centenarium à diebus antiquis inſtituta, eas ſolùm cauſas pertractat, de quibus olim, & à tanto tempore cujus memoria in contrarium non exiſtit, conſuevit cognoſcere, ut quantùm ipſa Curia pro Eccleſiarum Juribus tuendis & defendendis neceſſaria ſit, univerſi agnoſcere poſſint.* Ubi verò Summus Pontifex, *cui Poteſtas data eſt in ædificationem, non in deſtructionem*, evertere vellet ipſum Regem, aut Viros Eccleſiaſticos, vel etiam ſeculares, in ipſius Dominiis conſtitutos, ejúſque ſubditos *propter Obſervationem Canonum* gravare & vexare, proteſtatur idem Regius Procurator Catholicus, Regis Chriſtianiſſimi nomine, de talium Sententiarum ac Cenſurarum nullitate, *juxta Canonicas Sanctiones*, quæ in pluribus caſibus Sententias & Cenſuras Paſtorum & Judicum nullas eſſe decernunt, ſubjiciendo tamen omnia Judicio Generalis Concilii, quod appellat. Quod ſi Pontifex congregare recuſet aut nimiùm differat, Regem, qui vult, quantùm in ipſo erit, *neceſſitati Fidei Orthodoxæ, & univerſæ Eccleſiæ ſuccurrere*, daturum operam ut alii Principes Chriſtiani omnes unanimiter univerſalem Eccleſiam in Plenario Concilio congregari curent. Hujus Appellationis tabulæ inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, Cap. XIII. editæ ſunt.

ARTICULUS II.

Pragmaticam Sanctionem LUDOVICUS XI. *Rex Chriſtianiſſimus* PIO II. *ſuadente abrogavit, magnâ Romanæ Curiæ lætitiâ, repugnante Senatu, Academiâ Pariſienſi intercedente & appellante.*

I. CAROLO VII. defuncto, *Pius II.* per *Joannem* Epiſcopum Attrebatenſem, *Gothefridum* Albienſem, *Joannem Balue* Ebroicenſem, quos ſpe Cardinalitiarum Inſularum allectaverat, *Ludovici XI.* erga Patris memoriam & Conſtitutiones non rectè affecti animum occupavit, & ad Sanctionem Pragmaticam abrogandam facilè pertraxit. Regis voluntatem cùm *Pio II.* aperuiſſet Epiſcopus Attrebatenſis, ad filialem obedientiam Majeſtatis ejus nomine Pontifici exhibendam miſſus, gratulatorias Literas ea de re *Pius* ad Regem ſcripſit die XXVI. Octobris anno MCCCCLXI. quibus ipſum *Conſtantino* Imperatori, duobus *Theodoſiis*, *Carolo Magno*, & Summis quibúſque Francorum Regibus comparat, ipsique nominis immortalitatem, & Sedis Apoſtolicæ perpetuam dilectionem, ſi Pragmaticam abroget, pollicetur. Ipſum commendat quòd abſque multorum conſilio eam antiquare decreverit: in eo ſe Regem Magnum oſtendere ait, qui non regatur, ſed regat; Conſiliorum maturitatem in paucis magis quàm in multis reperiri; Confuſioni ſubditam eſſe conſulentium multitudinem, neque bene rem ſe habere, ubi ſuffragia numerantur, non ponderantur; ſæpe enim fieri ut major pars meliorem vincat. Regem facere quæ ipſum decent: qui *ſciens Pragmaticam eſſe abſque Deo*, eam de Regno ſuo eliminare decreverit: Ipſius voluntatem commendat, hortatúrque ut citò promiſſa exequatur, ſiquidem *Hilarem datorem diligit Deus*, & quæ juſta & honeſta ſunt, nolunt moras. Se Gallicum nomen & gentem honorare & diligere, nec unquam Regi Regnóque negaturum, quæ ratio & honeſtas poſtulabunt. Æquum cerè ſe fateri, ut Romanus Pontifex Fratribus ſuis Epiſcopis in multis deferat, eóſque honoret, pariterque viris doctis, & qui docti eſſe cupiunt in Chriſtianis Academiis, ſubveniret; *Ab his enim Catholica Fides defenditur, & doctrinæ lumen propagatur.*

Ludovici XI. ad Pium II. Literæ de abrogatione Pragmaticæ Sanctionis.

II. His blanditiis, promiſſiſque delinitus *Ludovicus Undecimus*, Literas edidit pro abrogatione Pragmaticæ Sanctionis *Pio II.* inſcriptas die XXVII. Novembris ejuſdem anni MCCCCLXI. quæ Seſſione IV. Synodi Lateranenſis V. leguntur, quas ab ipſomet *Pio* compoſitas & ad Regem miſſas, viri eruditi conjiciunt. In iis ita de Pragmatica loquitur: *Omnibus itaque victimis potiorem obedientiam intelligentes, aſſenſi ſumus his quæ tuo nomine nobis aperta ſunt: Ipſam ſcilicet Pragmaticam Sanctionem Tibi, tuæque Sedi eſſe in-*

ſenſam, utpote quæ in ſeditione, & Schiſmatis tempore, atque per ſeditionem, ſectioniſque à tua Sede figuram nata ſit; & quæ, dum Tibi, à quo ſacræ Leges oriuntur & manant, quantam libet eripit Auctoritatem, omne Jus & omnem Legem diſſolvit. Illud enim exoritur quod idem Conſiliarius noſter nomine tuæ Sanctitatis adſtruxit: ut dum per Pragmaticam ipſam ſumma in Eccleſia tuæ Sedis Auctoritas minuitur, in Regno noſtro quoddam licentiæ templum per illam præſtruitur; dum congruens unitas ad alia Regna, conformitáſque tolli videtur, abroganda ſit ipſa Pragmatica, pellendáque à Regno noſtro: Quippe quæ adverſus tuam Sedem, omnium Eccleſiarum Matrem, ab inferioribus Prælatis lata ſit, tanquam, ut Scriptura loquitur: Quomodo ſi elevetur virga contra levantem ſe, aut baculus qui utique lignum eſt. *Quicquid, Beatiſſime Pater, licèt plerique docti homines confutare niterentur, multáque Nos dehortarentur abrogare Sanctionem ipſam; Te tamen Principem totius Eccleſiæ, Antiſtitem Sacrorum, Te Dominici gregis Paſtorem profitemur & ſcimus, Téque jubentem ſequimur, Tibi & Beatiſſimi Petri Cathedræ conſentimus & jungimur. Itaque, ſicut mandaſti, Pragmaticam ipſam à Regno noſtro, noſtróque Viennenſi Delphinatu, & omni Ditione noſtra, per præſentes pellimus, dejicimus, ſtirpitúſque abrogamus: & quam, qualemve ante Pragmaticæ ipſius editionem, circa Eccleſiarum, Beneficiorum, aliarúmque rerum ſpiritualium diſpoſitionem, cenſuram, moderationem in Regno noſtro, omnique Ditione noſtra, tui Prædeceſſores Martinus V. & Eugenius IV. Romani Pontifices habebant & exercebant, talem eamdémque noſtro adjutorio Beatiſſimo Petro, Tibíque ipſius Succeſſori reddimus, præſtamus & reſtituimus, cum judicio libero, cum poteſtate non coarctata.*

Iſaiæ 10. 15.

III. Solèmnem Legationem protinus ad Summum Pontificem miſit *Ludovicus XI.* cujus capita fuere *Richardus* Conſtantienſis, & *Joannes* Atrebatenſis, Cardinales. Poſterior ille ob navatam in abrogatione Pragmaticæ procuranda operam recèns in Sacrum Collegium cooptatus fuerat. *Pius II.* ob fauſtum de abrogata Sanctione Pragmatica nuntium lætitia incredibili affectus, *Indixit triduo juſtitiam, & ſupplicationes per omnia Templa fieri, & pompas Sacrorum per Urbem duci, Dimiſſo Conſiſtorio, univerſa Curia & Urbis populus exultavit: ad noctem lucere ignes, canere tuba, campana reſ[o]nare omnes, ſaltare juvenes, choros ducere, cantare viri, ac Senes inter ſe gloriari, qui priuſquam morerentur, ſublatam Pragmaticam vidiſſent: laudare Pontificem, cujus tempore id donum datum eſſet: Regem extollere, cujus mentem tanta inceſſiſſet pietas: Tantò res videri dignior atque admirabilior, quantò minùs ſperata fuiſſet. Neque quiſquam erat, qui poſt quatuor & viginti annos inveteratum Pragmaticæ morbum ſub Pio Pontifice auferri poſſe confideret: ſatis conſultum iri Apoſtolicæ Sedi exiſtimabant omnes, ſi malum non ingraveſceret.* Ita refert *Gobelinus* Commentariorum Lib. VII. Qua de re & *Jacobi* Cardinalis Papienſis Epiſtola decima-octava ad *Ludovicum* Regem Chriſtianiſſimum legenda eſt.

IV. Regem pœnituit abrogatæ Sanctionis, cùm *Pius II.* promiſſis non ſtaret, nec Andegavenſi Domui ad Regni Siciliæ conſecutionem faveret. *Pio* defuncto, Suprema Senatûs Pariſienſis Curia Defenſionem pro Libertate Eccleſiæ Gallicanæ adversùs Romanam Aulam *Ludovico XI.* obtulit, qua Pragmaticam Sanctionem retinendam ſuadebat ac vindicandam. Hanc ad annum MCCCCLXI. perperam refert Hiſtoria Conciliorum Generalium ſub *Richerii* nomine edita Lib. IV. Parte I. pag. 34. Poſt quadriennium namque, id eſt, anno MCCCCLXV. editam, colligitur ex Cap. XVII. ejuſdem Defenſionis: *Ejus* (inquit) *Sanctionis obſervatio ad tres & viginti annos ſtetit, agitúrque nunc quadriennium ex quo ea in uſu eſſe deſiit.* Oſtendit autem in eo Scripto Illuſtriſſima Curia, ex ejus abrogatione innumera incommoda oriri, quæ ad quatuor capita revocari poſſunt. Primum eſt, *totius Ordinis Eccleſiaſtici confuſio.* Secundum, *patriæ deſolatio ac deſertio.* Tertium eſt, *pecuniarum Regni exinanisio.* Quartum, *Eccleſiarum ruina & ſubverſio.* Antequam verò ad eorum incommodorum probationes veniat, hanc Proteſtationem præmittit: *Ante omnia proteſtatur Curia, ſe nolle Sanctitati, Dignitati, Honori & Auctoritati Pontificis ac Sanctæ Sedis Apoſtolicæ quicquam detrahere: quin potiùs omnem honorem, reverentiam, & obedientiam, quam unuſquiſque pius & fidelis Summo Eccleſiæ Paſtori debet, exhibere parata eſt: & ſi quid emendatione dignum exciderit, Eccleſiæ determinationi, quæ errare non poteſt, ſubjicere ſe non recuſat.* Cap. *A recta*, XXIV. *Quæſt.* I. Hanc Defenſionem à ſe Latinè redditam edidit *Franciſcus Duarenus* celebris Juriſconſultus Lib. V. Commentariorum in Jus Pontificium, & poſt ipſum *Laurentius Bochellus* Lib. IV. Decretorum Eccleſiæ Gallicanæ, Tit. XXI. Cap. X.

Supremæ Curiæ Senatus Pariſienſis ſtudia pro Sanctionis Pragmaticæ Defenſione & conſervatione.

V. Anno milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo-ſeptimo, *Paulus II.* Pontifex Maximus, qui in *Pii II.* Sedem ſtudiáque ſucceſſerat, Legatum in Gallias miſit *Joannem* Cardinalem Atrebatenſem, ut Sanctionis Pragmaticæ abrogationem in Senatu promulgari, & Senatuſconſulto confirmari impetraret. Is adjuncto *Joanne* Cardinali *Balueo*, ſtatarum feriarum Parlamenti menſe Octobri tempus aucupatus, Regias abrogationis Literas ad Civile Prætorium primùm detulit, ubi intercedente nemine promulgatæ fuerunt, & in Tabulas relatæ. Idem in Suprema Parlamenti Curia cùm tentaſſet, repulſam paſſus eſt, intercedente *Joanne à Sancto Romano*, Regio Procuratore Catholico. Quin & Academia Pariſienſis Legatum adiens, ab eo, & omni Literarum prædictarum effectu ad futurum Concilium appellavit.

VI. Anno milleſimo quadringenteſimo octogeſimo-tertio, *Carolo VIII.* poſt *Ludovici XI.* obitum Regnum ineunte, Conventus trium Regni Ordinum Turonibus habiti ſunt: ubi *M. Joannes de Rely*, Doctor Sorbonicus, & inſignis Eccleſiæ Pariſienſis Canonicus publico nomine ſupplex à Rege poſtulavit, ne Romanum Pontificem aliquid in Pragmaticæ Sanctionis detrimentum, contra Eccleſiæ Gallicanæ Libertates, Jura Regia, & Canones Synodi Conſtantienſis & Baſileenſis moliri vel agere permitteret. Si quid in ejuſdem Sanctionis Decretis grave ac moleſtum Auctoritati Pontificiæ videretur, tres Ordines Regni ea de re Judicium Concilii Generalis proximè celebrandi lubenter ſubituros. Cujus quidem Concilii celebrationem ardentioribus ſtudiis optavit, ac promovere decrevit Rex idem Chriſtianiſſimus anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo-ſeptimo, cùm *Alexandro VI.* in Cathedra *S. Petri* ſedente, Eccleſia Reformatione in Capite & in membris quàm maximè indigeret. Quamobrem Sacram Facultatem Pariſienſem Rex Chriſtianiſſimus conſuluit, rogavitque, Primò, num Summus Pontifex quolibet decennio, & in præſenti, conſideratâ Eccleſiæ deformatione in Capite, & in membris, Concilium Generale congregare teneretur? Secundò, num eo recuſante, Principes tam Eccleſiaſtici quàm Seculares, & inſignes partes Eccleſiæ, ad Concilium Oecume-

Regni Ordines Pragmaticæ Sanctionis conſervationem à Rege poſtulant.

Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctrinale Reſponſum ad quæſtiones à Rege propoſitas.

nicum

nicum abſque Pontificis voluntate & cooperatione concurrere poſſent ? Tertiò, utrum tempore urgentis neceſſitatis, vel poſt decennium ab ultimi Concilii celebratione, poſtquam magna pars ac notabilis Chriſtianitatis, ut Regnum Franciæ, vel Rex Chriſtianiſſimus ipſius vices gerens, monuerit, rogaverit, & adhortatus fuerit Summum Pontificem, cæteráſque partes Eccleſiæ de Concilio congregando, ut Eccleſiæ neceſſitati provideatur, ipſe verò Pontifex, vel particularium Eccleſiarum aliquæ, ad Concilium convenire recuſaverint, neglexerint, vel diſtulerint: nihilominus illi qui aderunt & comparebunt, Concilium abſque aliis celebrare, & Eccleſiæ neceſſitati providere poſſint ? Ad tria hæcce Capita per duodecim Magiſtros è gremio ſuo Deputatos diligenter examinata, deinde ab univerſo Ordine Theologico maturè & accuratè diſcuſſa, Sacra Facultas Pariſienſis affirmatè reſpondit, die undecimo Januarii ejuſdem anni.

Articulus III.

Ortum inter JULIUM II. Romanum Pontificem, & LUDOVICUM XII. Regem Chriſtianiſſimum Diſſidium, Turonenſi Eccleſiæ Gallicanæ Conventui, Piſanæque contra ipſum JULIUM Synodo occaſionem dedit: cujus exponitur Hiſtoria.

I. CUm *Julius II.* imperioſiſſimus & inquietiſſimus Pontifex Regem Chriſtianiſſimum *Ludovicum XII.* Ducatu Mediolanenſi & Comitatu Aſtenſi, quod avitum erat Majeſtatis ejus Patrimonium, ſpoliare decreviſſet, necnon etiam Protectione Genuæ, totáque Italia expellere: Fœdúſque cum Hiſpaniæ & Angliæ Regibus, Venetis, & Helvetiis in Regis perniciem ſanciviſſet: Beneficia prætereà quædam Eccleſiæ Gallicanæ contra jus Sacrarum Electionum, & Pragmaticam Sanctionem, exteris hominibus contuliſſet: denique Patrem ſe eſſe oblitus, Regi ac Regno apertas denuntiaſſet inimicitias, ut *Guicciardinus*, & noſtrates Hiſtorici fusè referunt; *Ludovicus* Rex armis & conſilio adversùs *Julium* ſe tueri decrevit. Inprimis verò Eccleſiæ Gallicanæ Cœtum in urbem Turonenſem congregavit anno milleſimo quingenteſimo decimo; in quo Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum, Doctorum, cæterorúmque Virorum Eccleſiaſticorum, eamdem Eccleſiam repræſentantium ſententiam rogavit ſuper ſequentibus Articulis.

Cleri Gallicani Comitia Turonenſia.

1. *An liceat Papæ bellum inferre Principibus temporalibus, in terris quæ non ſunt de Patrimonio vel Dominio Eccleſiæ, &c.* Concluſum autem fuit *unanimiter* per Concilium: *Papam nec poſſe, nec debere.*

Articuli Epiſcopis & Doctoribus à Rege propoſiti, eorumque Reſponſum.

2. *An liceat Principi defendenti ſe & ſua, non ſolùm propulſare armis hujuſmodi injuriam, ſed etiam invadere terras Eccleſiæ poſſeſſas à Papa notorio hoſte ſuo: non tamen ea intentione ut illas retineat, ſed tantùm ut impediat, ne per eas Papa ille fortior & potentior ſit ad offendendum dictum Principem & ſuos ?* Concluſum eſt per Concilium: *Principem hoc poſſe ſub conditionibus & qualitatibus in Articulo propoſitis.*

3. *An ob tale odium notórium & aggreſſionem injuſtam, liceat Principi ſubtrahere ſe ab obedientia hujuſmodi Principis, attento etiam quòd Pontifex concitavit alios quoſdam Principes & Communitates; immò & tentavit cogere ad invadendas Terras & Dominia ejuſdem Principis, qui potiùs benevolentia Sedis Apoſtolicæ dignus fuit ?* Concluſum eſt per Concilium: *Principem poſſe ab obedientia talis Papæ ſe ſubducere ac ſubtrahere: non tamen in totum & indiſtinctè, ſed pro tuitione tantùm ac defenſione jurium ſuorum temporalium.*

4. *Tali ſubtractione licitè facta, quid agendum ſit tum Principi ipſi ac ſubditis ejus, tum etiam Prælatis & Eccleſiaſticis Perſonis Regni ſui, in rebus de quibus ad Sedem Apoſtolicam antea recurri ſolebat?* Concluſum eſt per Concilium: *Servandum eſſe Jus commune antiquum, & Pragmaticam Sanctionem Regni, ex Decretis Sacroſancti Concilii Baſileenſis deſumptam.*

5. *An liceat hujuſmodi Principi Chriſtiano tueri ac defendere alium Principem ſibi confœderatum, & cujus protectionem legitimè ſuſcepit ?* Concluſum fuit per Concilium: *Licere.*

6. *Si quod Jus talis Pontifex ad ſe pertinere contendat, ut Patrimonii Sanctæ Romanæ Eccleſiæ partem: contra Princeps Imperii vel Juris ſui eſſe dicat, & de ea controverſia paratus ſit & offerat ſtare arbitrio vel judicio bonorum virorum per compromiſſum; prout de jure: An eo caſu liceat Pontifici abſque alia cauſæ cognitione bellum inferre dicto Principi: & ſi fecerit, an liceat Principi armis reſiſtere, & aliis etiam Principibus in hujuſmodi diſſidio ei adeſſe eúmque defendere, maximè illis qui ei cognitione vel affinitate conjuncti ſunt: cùm etiam per centum annos proximos Eccleſia Romana in ejus Juris controverſi poſſeſſione non fuerit ?* Concluſum eſt per Concilium: *Licere Principi hoc caſu reſiſtere de facto, & aliis ei adeſſe in jure ſuo tuendo.*

7. *Quòd ſi Papa nolit acceptare, quod Princeps juridicè & honeſtè offert, ſed contra, non obſervato Juris ordine, contra talem Principem pronuntiet Sententiam aliquam, an ei obtemperandum ſit: maximè cùm non eſt integrum ac tutum tali Principi ad Sedem Romanam ire vel mittere, & Jus ſuum viâ Juris Civilis & rationibus defendere ?* Concluſum eſt per Concilium: *Non teneri talem Principem parere tali Sententiæ.*

8. *Si Pontifex injuſtè, ordine Juris non ſervato, procedens de facto & manu armata, pronuntiet ac publicet aliquas Cenſuras contra Principes ſibi reſiſtentes, eorumque ſubditos & confœderatos, an eis parendum ſit, & quod remedium adhibendum ?* Concluſum eſt unanimiter per Concilium; *Talem Sententiam nullam eſſe, nec de jure, vel alio quacumque modo ligare.*

Viſum eſt tamen Concilio, ante omnia mittendos ab Eccleſia Gallicana Legatos ad D. Papam JULIUM, qui fraterna charitate, & ſecundùm Evangelicam correctionem eum admoneant, ut à cœptis deſiſtere velit, pacémque & concordiam Principum amplecti. Quòd ſi nolit Legatos in hoc audire, interpelletur de convocando Concilio libero, juxta Sacroſancti Baſileenſis Decreta. Et hoc facto, reſponſóque ejus accepto, providebitur prout jus erit. Hoc Monumentum habetur apud *Joannem Bouchetum* in Annalibus Aquitaniæ, *Laurentium Bochellum* Libro v. Decretorum Eccleſiæ Gallicanæ, Tit. v. Cap. v. & alios.

II. Infauſto illo diſſidio fervente; Belloque *Julium II.* inter & *Ludovicum* Regem flagrante, *Bernardinus Carvaial*, Titulo S. Crucis, Hiſpanus; *Franciſcus Borgia*, Titulo S. Cæciliæ, Archiepiſcopus Conſentinus, pariter Hiſpanus; *Renatus de Pria*, Titulo S. Sabinæ, Baiocenſis Epiſcopus; *Guillelmus Briſſonetus*, Narbonenſis Archiepiſcopus; *Philippus de Lucemburgo*, Tuſculanus Epiſcopus, Galli, ac *Federicus Sanſeverinus*, Titulo S. Angeli, Mediolanenſis; *Hadrianus* Tit. S. Chryſogoni, *de Corneto*; *Carolus* Titulo S. Viti *De Finario*, & *Hipolitus* S. Luciæ in Silice *Eſtenſis*, Romanæ Eccleſiæ Cardinales; à *Julio II.* ſeceſſione facta, *Maximiliani* Imperatoris, & *Ludovici*

Novem Cardinalium à Julio II. ſeceſſio.

dovici XII. Francorum Regis auctoritate fulti, Concilium Oecumenicum (ut aiebant) Piſis celebrandum indixerunt. Concilii quidem neceſſariam celebrationem contendebant, Conſtantienſis & Baſileenſis Decretis freti, quibus Generalis Concilii celebratio decennio quolibet imperatur: tum quòd Eccleſiæ in Capite & in membris deformatio id poſtularet. Jus autem illud convocandi ad ſe devolutum aſſerebant, id recuſante *Julio* Summo Pontifice: cùm ipſe, Cardinaleſque cæteri, in Conclavi ante electionem ſuam, & iterum poſtquam electus eſt Pontifex, promiſiſſent, voviſſent, ac juraſſent inter alia Capita: *Generale Concilium intra biennium à Creatione ſua indicere, & cum effectu incipere in loco libero & tuto, determinando per eum, & duas partes Reverendiſſimorum Dominorum Cardinalium per calculos, &c.* Quod ni faceret, *tanquam tranſgreſſor voti ac fidei præſtitæ, ac perjurus, tanquam etiam perturbator ac ſcandalizator Eccleſiæ & totius Chriſtianitatis haberetur & reputaretur.* Et ex tunc dediſſet & conceſſiſſet *facultatem & poteſtatem duabus partibus Collegii, congregandi Concilium Generale*, cujus *Sententiæ* & correctioni, propter prædictorum, publicum & libertatem Sacri Collegii reſpicientium, tranſgreſſionem ſe ſubjiciebat, ut conſtat ex publicis Tabulis ea de re confectis, & ab *Odorico Raynaldo* Tom. xx. Annalium Eccleſiaſticorum, ad annum MDIII. relatis.

Piſanus Conventus ſub titulo Concilii Generalis.

Piſani Conventus Acta.

III. Prima Seſſio hujus Conventus habita eſt die Mercurii v. Novembris, anno MDXI. Præſide Cardinali *S. Crucis*, in qua decretum eſt ipſum Conventum eſſe Generalem Synodum legitimè congregatam. Deinde, omnia à Summo Pontifice vel aliis, contra Cardinales, aliòſque Concilium componentes, in odium convocationis, & rerum ſecutarum, annexarum & dependentium decreta vel facta, attentata, vel attentanda, ſive per Cenſuras, ſive per Sententias privationis vel inhabilitationis, etiam Conſiſtoriales, nulla & irrita eſſe. Sancitum etiam eſt, juxta Concilii Conſtantienſis Decretum, ut Beneficiati in Concilio exiſtentes Beneficiorum ſuorum fructus perciperent. Concilii demum Officiarii creati ſunt.

IV. Seſſione ſecunda, die Veneris ſeptima ejuſdem menſis & anni celebrata, Canon Toletanus de modeſtia in Conciliis ſervanda repetitus & confirmatus eſt. Statutum præterea, ex quorumvis Prælatorum receſſu Concilium nequaquam diſſolutum iri. Tertiò, deputati Judices ad cauſas in Concilio audiendas. Quartò, decretum ut Concilii membra ob quamvis cauſam, Litem, Quæſtionem, & Controverſiam moram vel movendam, quavis occaſione ad Romanam ſeu aliam Curiam trahi non poſſent. Quintò, de ſigillo Synodi proviſum eſt.

V. Seſſione tertia, die Mercurii XII. ejuſdem menſis celebrata, decretum eſt Synodum non poſſe diſſolvi, quouſque univerſalis Eccleſia in fide & moribus, tam in Capite quàm in membris eſſet reformata, hæreſeſque ac ſurgentia ſchiſmata extinguerentur, & imminentia bella inter Chriſtianos Principes ſopirentur. Item, Decreta Seſſionis quintæ Concilii Conſtantienſis de Conciliorum Generalium Auctoritate, renovarunt & confirmarunt. Item, Synodum Piſis Mediolanum tranſtulerunt abſque illius diſſolutione, quòd Piſani hujuſmodi Cætui non faverent, imò ſeditio adversùs Conciliares excitata eſſet.

VI. Mediolanum acceſſere die VII. Decembris, Ordinationis *S. Ambroſii* memoriâ ſolemni. Ibi quarta Seſſio celebrata die IV. Januarii MDXII. Actum de Concordia cum *Julio II.* Pontifice Maximo ineunda. Miſſa ad eum Legatio: oblata ipſi optio unius ex his civitatibus pro loco Generalis Concilii, ſcilicet in Italia, Vercellarum, Taurini, Caſalis, Montisferrati, & Veronæ: extrà Italiam, Gebennæ, Conſtantiæ, Biſuntii, Metis, Avenionis, & Lugduni. Si nulla ex his placeret, data ipſi facultas eſt totidem civitates in Italia nominandi, quæ nec temporali ipſius, nec Venetorum Juriſdictioni ſubditæ eſſent. Ab illo præterea & à Collegio Cardinalium illi adhærentium poſtulatum eſt, ut res Bononienſium & Ferrarienſium, & aliæ quælibet Sanctam Romanam Eccleſiam ſpectantes, ſine armis & effuſione Chriſtiani ſanguinis tractarentur. Cùm verò ad Synodum relatum eſſet, Oratores ad Summum Pontificem deſtinatos, Literas liberi commeatus ab illo obtinere non potuiſſe, nec ad ipſum tutum acceſſum patere, triginta dierum ſpatium ad eligendum ſeu nominandum locum Concilii eidem ampliatum eſt. Monuerunt etiam Pontificem & Chriſtianos Principes ut à bello ceſſarent, cauſaſque bellorum Concilii arbitrio permitterent. Irrita declararunt juramenta, quibus ſe nonnulli Summo Pontifici obſtrinxerant, quòd ad Concilium non venerint. Item prohibuerunt ſub pœna excommunicationis, ne quis Conciliarium Beneficia, vi Sententiarum à Summo Pontifice latarum aut ferendarum impetret vel acceptet. Item, ne ratione Monitorii à Pontifice emiſſi, Domeſtici & Familiares Conciliarium diſcedant abſque licentia Dominorum ſuorum.

VII. Seſſione quinta, die undecima Februarii celebratâ, renovata eſt Synodi Conſtantienſis Conſtitutio contra invaſores ſeu ſpoliatores accedentium & recedentium à Concilio. Secundò, Legatio Bononienſis *Federico* Cardinali *Sanſeverino* commiſſa eſt.

VIII. Seſſione ſexta, die Mercurii XXIV. Martii celebratâ, *Julius II.* Romanus Pontifex accuſatus eſt contumaciæ, plurima Decreta Reformationis propoſita ſunt & promulgata, eorumque obſervantia omnibus & ſingulis Concilii membris imperata eſt. Item modus procedendi per Deputationes, Congregationes & Seſſiones conſtitutus. Item declaratum eſt, indictionem & congregationem Concilii fuiſſe & eſſe legitima. Tertiò, Concilium Romanum à *Julio II.* convocatum, nullum eſſe ac illegitimum, cùm Piſana Synodus jure præventionis Apoſtolica Auctoritate firmatæ legitima ſit, & duo Concilia Generalia eodem tempore ſimul eſſe non poſſint. Quartò, declaratum eſt, loci pro continuando Concilio nominationem aut electionem ad Summum Pontificem ulteriùs non pertinere, ſed in Concilio totam reſidere. Quintò, Imperator & Rex Chriſtianiſſimus ſub Concilii Protectione ſunt recepti. Sextò, Monitorium contra Pontificem publicatum eſt, ut intra dies XXIV. attentata contra Synodum reſcinderet.

IX. Septima Seſſione die XIX. Aprilis celebrata, rurſus accuſata eſt *Julii II.* contumacia, quòd impedimenta Synodo appoſita ſtatuto tempore non ſuſtuliſſet. Secundò, Deputationum, Congregationum, & Seſſionum ordo deſcriptus eſt.

X. Octava Seſſione, die XXI. Aprilis celebrata, *Julium II.* contumaciæ tertiò accuſatum, ab omni Pontificatûs adminiſtratione tam in ſpiritualibus quàm in temporalibus ſuſpenderunt.

His peractis, Conciliares, nec Mediolani tuti, Lugdunum profugere compulſi ſunt, ubi tamen nihil præterea ſub nomine Synodi geſtum legitur. Pro Synodo illa Piſana ſcripſit *Philippus Decius* Juriſconſultus Mediolanenſis, vir doctiſſimus, cujus ea de re *Conſilium* editum eſt inter ejus Opera.

Quatuor

Quatuor Quæſtiones in eo tractat. 1. An Papa accuſari poſſit, ſi pertinaciter in crimine perſeveret, ex quo Religio Chriſtiana offenſionem patiatur? 2. An Papa efficaciter obligetur ad id quod cum voto & juramento promiſit, ita quòd ſe ipſum abſolvere non poſſit? 3. Utrum in his & ſimilibus caſibus Concilium Generale ſit Judex contra Papam? 4. De modo & forma congregandi Concilium in hujuſmodi caſibus. Ad tres priores Quæſtiones affirmatè reſpondet. In quarta, licèt nonnihil hæſitet, concludit tamen, minorem Cardinalium numerum convocare poſſe Concilium Generale, quando major pars adhæret Summo Pontifici, in caſu quo Pontifex accuſari & judicari debet. *Conſilium* ſuum altera Diſputatione confirmavit, qua probandum ſuſcepit, Synodum Piſanam legitimè indictam fuiſſe. Contra verò ſcripſit pro Summi Pontificis Auctoritate ſupra Concilium *Thomas de Vio Cajetanus*, Ordinis FF. Prædicatorum Generalis Magiſter, poſtea S. R. E. Cardinalis, cujus Librum confutandum ad Pariſienſem Academiam Piſani Conventûs Cardinales & Præſules miſere. *Cajetano* verò reſpondit *Jacobus Almainus* in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor Theologus, Libro *De Auctoritate Eccleſiæ*. Scripſit etiam Apologeticum pro *Julio II.* Pontifice ad S. R. E. Cardinales *Angelus* Vallis-Umbroſæ Anachoreta, contra *Philippum Decium*, majore tamen ſui jactantiâ, & Adverſarii depreſſione, quàm ſolida cauſæ defenſione, ut obſervat *Spondanus* ad annum MDXI.

ARTICULUS IV.

Piſanus ille Conventus Generalis vel legitimi Concilii nomen obtinere non potuit: cui Synodum Lateranenſem V. oppoſuit JULIUS II.

MUltis rationibus conficitur, Conventum illum Generalis vel legitimi Concilii nomen & auctoritatem obtinere non potuiſſe. Primò ex tumultuaria convocatione à pauciori numero Cardinalium *Julio II.* legitimo Pontifici infenſorum facta, eo repugnante, cùm nulla talis urgeret Eccleſiæ neceſſitas, quæ Concilium invito Pontifice congregari poſtularet, ad quem *regulariter* pertinet hujuſmodi Congregatio, Præſidentia, & Moderatio Synodorum Generalium, ut *Gerſonius* ipſe docet.

Piſani Conventus tumultuaria convocatio.

Secundò, ex eo quòd *Julius II.* negligentiæ & contumaciæ hac in cauſa convinci liquidò non poſſet; cùm perturbatis temporibus ipſi congregare Concilium Generale minimè licuiſſet; neque recuſaſſet præſtito ea de re juramento ſatisfacere, ſed diſtuliſſet, ut & ipſe profitetur in Literis Synodi Lateranenſis convocatoriis. *Quis enim*, inquit, *tanti erroris particeps eſt, qui Nos de negligentia erga convocationem Concilii redarguere poſſit, cùm nihil nobis per ultimos undecim annos, quibus Cardinalatus officio functi fuimus, magis cordi fuerit, quàm celebrari videre Generale Concilium, & Eccleſiæ Romanæ ſtatum in melius reformari? Quid enim felicis recordationis Alexandro VI. Romano Pontifici Prædeceſſori noſtro magis nos odioſos fecit, niſi ſtudium & cura Generalis Concilii celebrandi? Quid Nos terra marique jactavit, cùm nobis idem Alexander Prædeceſſor eſſet infenſus? Quid toties Alpes tranſcendere, tranſalpinas Gallias peragrare per æſtus, nives & glacies compulit, niſi quòd nitebamur, ut à Romano Pontifice Concilium indiceretur, convocaretur, & celebraretur? Nota recenſemus, & Principibus Chriſtianis apertiſſima, imò illis ipſis qui Nos & Fratrum noſtrorum Collegium criminantur, dudum plenéque comperta. Quare ſi ante acta vita ratio apud prudentes de præſenti & futuro vitæ rationem facit, nulla ſubeſt ratio, cur dicti Cardinales qui à nobis receſſerunt, deſperent Nos facturos, quod tam longo tempore, tam ardenter, & non ſine viæ diſcrimine, fieri deſideravimus, & ſtuduimus.* Et infra: *Nonne omnes Principes Chriſtianos, qui ad obedientiam ex more præſtandam miſerunt Oratores, admonuimus de celebrando Generali Concilio, déque Expeditione in perfidos Turcas conciliariter decernenda, aſſumenda, & proſequenda? Nonne primo Pontificatus noſtri toto biennio Chriſtianos Potentatus pacare ſtuduimus, ut conciliatis animis Concilium iniretur? Novit ipſe Cardinalis, qui Edicti ſeu Indictionis hujuſmodi & contentorum in ea ſe aurigam profitetur, & clavi moderatorem prædicat, quid à nobis habuerit in Mandatis, cùm ad Romanorum Imperatorem electum per univerſam Germaniam illum noſtrum & Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Legatum miſimus: communicet illa Fratribus ſuis qui cum illo ſentire videntur: proferat Monita in ſcriptis illi tradita: certo certius & luce meridiana clarius erit, hanc indictionis deſperationem de celebrando à Nobis Concilio, nedum levem & inanem, ſed falſam, irrationabilem, impoſſibilémque fuiſſe. Nulla noſtrâ culpâ, neque Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, dilata eſt Generalis Concilii indictio, convocatio & celebratio. Diſtulit hæc infelicitas temporum, quæ ſub eodem Alexandro Prædeceſſore noſtro vexare cœpit Italiam, & adhuc vexare non ceſſat; & inſtans neceſſitas recuperandi Terras & Jura ejuſdem Romanæ Eccleſiæ. Nam propoſitum noſtrum ſemper ad Concilii celebrationem promptiſſimum atque intentiſſimum fuit.*

Julius II negligentiæ & contumaciæ convinci non poterat.

Tertiò, Piſanus ille Conventus Eccleſiam univerſalem repræſentare non poterat, cùm neque Italiæ Epiſcopi adeſſent, præter quoſdam è Principatu Mediolanenſi, qui tunc *Ludovico XII.* Francorum Regi parebat, neque Rex Catholicus ſuos Hiſpanos Antiſtites eò miſiſſet; neque *Maximilianus* Cæſar, ut promiſerat, Germanos; imò permiſiſſet Conventum Præſulum Germanorum Auguſtæ habitum ferre ſuffragium contra Piſanum Concilium, tanquam Schiſmaticum: & ex Galliis duo tantùm Archiepiſcopi, Lugdunenſis & Senonenſis adeſſent, quatuordecim Epiſcopi, nonnulli Abbates, Doctores & Procuratores Academiarum. Porro tam exiguo numero, à legitimo Capite avulſo, univerſalem Eccleſiam repræſentari, quis cordatus dixerit?

Piſanus Conventus Eccleſiam univerſalem non repræſentabat.

Quartò, ſi Concilium congregari poſtulabat Eccleſiæ neceſſitas, illi neceſſitati ſatis ſupérque conſulebat *Julius II.* per Concilium à ſe convocatum ad decimam nonam Aprilis diem anni milleſimi quingenteſimi duodecimi, in Baſilica Lateranenſi celebrandum. Quo quidem Concilio legitimè & canonicè indicto, Piſanum ſtare non poterat, maximè cùm à legitimo Pontifice, Romanáque Eccleſia cæterarum Matre & Magiſtra, & aliis populoſiſſimis Chriſtiani Orbis Eccleſiis reprobatum eſſet. Literæ porro Convocationis Concilii *Lateranenſis V.* quæ incipiunt, *Sacroſancta*, extant ejuſdem Concilii Seſſione 1. Falsò verò negabant Piſani Conventûs fautores, eſſe ampliùs in poteſtate Pontificis Concilium congregare, quòd jam ipſi præoccupaſſent: perperámque aſſerebant, Pontificem adeſſe debere ipſorum Concilio, quò fuerat ab ipſis citatus. Facultatem enim non habuerant congregandi Concilii, quæ duabus duntaxat partibus Sacri Collegii vi pactorum in Conclavi concordatorum & à *Julio II.* juratorum conceſſa erat, poſito quòd abſque evidentiſſimo impedimento il-

Eccleſiæ neceſſitati ſatis conſulebat Julius II indicto Lateranenſi Concilio.

lius

Concilii indictionem neglexiſſet. Evidens autem impedimentum fuiſſe demonſtrabat *Julius*, temporum ſcilicet infelicitatem, bellorum perturbationem, & urgentem neceſſitatem recuperandi Terras & Jura Romanæ Eccleſiæ. Conſtitutionem Concilii Conſtantienſis, quæ incipit, *Frequens*, allegabant: ſed reſpondebat *Julius*, Se legitimis de cauſis eam non obſervaſſe, non ſe primùm in eam commiſiſſe, ſed ſuos Deceſſores, qui ab annis octoginta eam non obſervaverant, quibus tamen propterea negotium faceſſitum non fuerat. *Quod verò attinet* (inquit) *ad Conſtitutionem Concilii Conſtantienſis, quæ incipit*, FREQUENS, *ea ad octoginta annos ſervata non fuit: & ſi ſervata fuiſſet, teſte piæ memoriæ Eugenio Papa IV. etiam Prædeceſſore, ac Sacrorum Canonum Sanctionibus, ex cauſis prædictis licuit nobis tranſgredi: & quod fortius eſt, ſtante legitimo impedimento, de quo ſupra, eam locum non habere certo certius eſt*. Voti & Juramenti vinculum ipſi objiciebant. Reſpondebat ille, Cauſas legitimas ipſum ab executione voti & juramenti præſcripto tempore diſpenſaſſe, legitimo impedimento detentum illa obſervare non potuiſſe; æquum eſſe ut in hac materia, canonica purgatio moræ admittatur. *Votum autem & Juramentum* (inquit) *quod ex prædictis cauſis de jure nobis tranſgredi licuiſſet, & tranſgreſſi non ſumus, quandoquidem legitimo impedimento detenti non potuimus obſervare: & quia votum & juramentum, quantùm ad hanc materiam attinet, in foro conſcientiæ verſantur, de æquitate canonica purgatio moræ ſemper admittitur.* Oſtendit præterea, illos morem antiquum convocandi & celebrandi Concilia Generalia, Traditionémque & Leges à Patribus ea de re editas non fuiſſe ſecutos. *Revolvant* (inquit) *Sanctorum Patrum, & Romanorum Vitas Pontificum, & antiquum morem indicendi & convocandi & celebrandi Conciliorum Traditiones & Leges ſuper his editas à Patribus inſpiciant: videbunt hujuſmodi Concilia à ſolis Romanis Pontificibus eſſe indicta, & aliter indicta, rata non fuiſſe.* Ex Actis Concilii Conſtantienſis conſtare, *Joannem XXIII.* de cujus cauſa potiſſimùm agebatur, idem Concilium indixiſſe. Oſtendebant illi, Lateranum locum tutum non eſſe, nec libertati Concilii accommodatum. Reſpondet ille; Romam communem eſſe omnium patriam, ubi Chriſtus *Petri* Sedem collocari voluit, nec poſſe in dubium revocari, quin Lateranum locus ſit aptiſſimus & tutiſſimus, ubi tot olim Concilia celebrata ſunt. Contra verò Piſas urbem quatuordecim pene annorum obſidione vaſtatam, ad quam non eſt tutus acceſſus, nec ſecura in ea manſio propter bellum quo Tuſcia conflagrat univerſa, locum non eſſe Concilio Generali celebrando idoneum. Addit, ſegreges Cardinales, in Literis Indictionis Concilii ſui Piſani, trium duntaxat menſium & quatuordecim dierum tempus pro termino Congregationis aſſignaſſe; quod ſanè ad Oecumenicum Concilium congregandum non ſufficit, cùm tam brevi temporis intervallo Diœceſanæ & Metropolitanæ Synodi convocari, celebrari, & perfici non poſſent; & qui venturi decernerentur, ad tantum iter neceſſaria conquirere; nec Principes accedere volentes, Populis ſibi ſubditis, & Status ſui ſecuritati bene conſulere, aut Oratores plenè informatos mittere.

Eccleſiæ particulares, Regna, Principes qui Piſano Conventui adhæſerant, illum ejurarunt, & Concilio Lateranenſi adhæſerunt.

Quintò, Chriſtiani Principes, Regna Catholica, & Eccleſiæ particulares, illi etiam Reges qui Piſano Conventui adhæſerant, illum quaſi Conciliabulum ejurarunt, & Synodo Lateranenſi velut legitimæ adhæſerunt. *Ferdinandus* Rex Aragonum & Siciliæ, ſuo & *Joanna* Caſtellæ Reginæ, cujus Ditionum Adminiſtrator erat, nomine Mandata dedit ampliſſima *Hieronymo de Vich* ſuo in Romana Curia Oratori, ut iiſdem nominibus operam daret, ne *Piſanum Conciliabulum* longiùs procederet, ſed *tanquam injuriâ, perperam & iniquè congregatum diſſolveretur & evaneſceret, & perniciosiſſimum Schiſma tolleretur*: útque Concilii Lateranenſis celebrationem promoveret, ac illi intereſſet. Hæc Mandata inſerta ſunt Seſſioni ſecundæ. *Maximilianus* Imperator ſimilia Mandata dedit *Matthæo* Epiſcopo Gurcenſi ac Principi, quæ Seſſione III. habentur, ſecundùm quæ Gurcenſis Piſanum Conventum reprobavit, & Concilio Lateranenſi adhæſit ſub hac formula: *Ego vigore dicti Mandati Cæſareæ Majeſtatis, ad abolendum omne Schiſma quod in Eccleſia oriri poſſet, & etiam pro executione Capitulorum concluſorum coram Sanctiſſimo Domino noſtro, revoco quodcumque Mandatum qualitercumque conceſſum Conciliabulo Piſano, & Procuratores quoſcumque, qui in dicto Conciliabulo intervenerunt, & omnia acta & agenda per illud Conciliabulum, quæ declaro irrita & nulla, nomine præfatæ Cæſareæ Majeſtatis: & adhæreo Sacro & Canonico Lateranenſi Concilio, Eccleſiam univerſalem repræſentanti, ritè & legitimè congregato. Declaro etiam Majeſtatem Cæſaream nunquam dediſſe Mandatum ad præfatum Conciliabulum.* Adhæſit etiam Lateranenſi Concilio *Leonardus Lauredanus* Dux Venetorum, & Sereniſſima Reſpublica, ut patet ex ejus Mandatis *Franciſco Foſcaro* Patricio Veneto datis, & Seſſione IV. lectis. Adhæſit eidem Concilio *Sigiſmundus* Rex Poloniæ, cujus Literæ Seſſione VII. habentur. Item *Emanuël* Rex Luſitaniæ; Lucenſium ac Florentinorum Reſpublicæ, Dux Mediolanenſis, Marchio Mantuæ, Marchiones Brandeburgenſis & Montisferrati; Sabaudiæ Dux, aliique Principes conſenſum ſuum adjunxerunt. Denique *Ludovicus XII.* Rex Chriſtianiſſimus per Oratores ſuos *Fredericum* Cardinalem *De Sancto Severino*, *Claudium de Seyſſello*, Maſſilienſem Epiſcopum electum, & *Ludovicum Forbin* Dominum *De Soleriis*, Mandatis legitimis inſtructos, *à prætenſo Piſano Concilio penitus diſceſſit, illique plenariè renuntiavit, ac purè, liberè, & ſimpliciter Sacroſancto Lateranenſi Concilio, tanquam vero, unico, & legitimo adhæſit.* Promiſit inſuper ſe nullum deinceps favorem, nullámque aſſiſtentiam *Prætenſo Concilio Piſano* quoquo modo præſtiturum: quinimo quoſcumque in civitate Lugdunenſi, aut alibi in Regno, terris, & Dominiis ſuis, *ſub nomine dicti prætenſi Concilii Piſani* perſiſtentes, infra menſem dimiſſurum: & pertinaciter reſiſtentes de facto expulſurum, & *pro Schiſmaticis* habiturum, & contra eos velut tales, ad omne mandatum Pontificis, manu etiam armata, ſi opus fuerit, proceſſurum. Promiſit præterea ſe effecturum ut ſex Prælati, & quatuor Doctores, ſeu Graduati ex honoratioribus, qui dicto prætenſo Concilio Piſano interfuerant, cùm legitimo ejuſdem Conventûs Mandato ſe ſiſterent ad proximas Kalendas Januarii coram Summo Pontifice *Leone Decimo*, ſuo & aliorum omnium Conciliarium nomine, dicto Concilio Piſano purè & ſimpliciter renuntiaturi, illúdque abjuraturi, & veniam atque Abſolutionem à ſua Sanctitate humiliter in forma convenienti & ſuæ Sanctitati accepta, poſtulaturi: & Concilio Lateranenſi tanquam vero, unico, indubitatóque adhæſuri. Promiſit denique ſe, quamprimùm fieri commodè poſſet, curaturum ut aliqui Prælati & Inſignes Viri *nomine totius Eccleſiæ Gallicanæ* mitterentur cum ſufficienti mandato, qui dicto Concilio Lateranenſi adhærerent,

quemadmodum

quemadmodum cæteræ Nationes. Id autem præſtitit A Rex Chriſtianiſſimus, *Conſiderans quanti ſit in his & cæteris rebus omnibus Summi Pontificis Auctoritas, quam præſertim vitæ munditia atque innocentia comitatur, paternis ſuæ Sanctitatis monitis & ſuaſionibus abundè permotus, quippe qui illius Auctoritati & Sententiæ, potiùs quàm alterius cujuſque mortalium, ſanctius & ſecuriùs ſemper ſtare judicavit, præſertim ubi ſcandalum Eccleſiæ imminet & ſciſſura, pro ſingulari* erga Summum Pontificem & *Sanctam Sedem Apoſtolicam devotione, veſtigia Chriſtianiſſimorum Franciæ Regum Prædeceſſorum ſuorum non ſolum imitari, verùm etiam,* ſi fieri poſſet, *anteire cupiens, animadvertens præſertim quòd per mortem Julii II. omnis odii & ſuſpicionis materia erat* B *extincta.* Id conſtat ex Regis Mandatis, & Inſtrumento publico Seſſioni octavæ inſerto.

Itineri ſe commiſerunt *Joannes* Lexovienſis, *Antonius* Engoliſmenſis, *Franciſcus* Ambianenſis, *Joannes* Cabilonenſis, *Symphorianus* Laudunenſis, Epiſcopi; *Joannes Lelamienſis* & *Antonius Leſcurre* in Theologia Magiſtri, *Joannes de Fraxino* Toloſanus & *Guillelmus de Noſſai* Lexovienſis, Archidiaconi, in Jure Doctores, Legati & Procuratores cæterorum Prælatorum, Doctorum, C & Virorum Eccleſiaſticorum, qui Concilio Piſano interfuerant & adhæſerant, ut ſuo & aliorum nomine ad pedes *Leonis X.* Pontificis Maximi Piſanum Concilium ejurarent, & Lateranenſi adhærerent: ſed *Maximiliano Sfortia* Ducatus Mediolanenſis detentore, liberum commeatum negante, in Cœnobio Ulcienſi Ordinis *S. Auguſtini*, Taurinenſis Diœceſis, quatuor penè menſium ſpatio ſubſtiterunt, quibus elapſis, de Salvo-conductu recipiendo deſperantes, coram ordinario Judice ejuſdem loci, Protonotariis & Notariis Apoſtolicis, viriſque ſpectatiſſimis Proteſtationem edidere, quæ juridico Inſtrumento D expreſſa, ad *Leonem X.* ab ipſis miſſa eſt cum literis humillimæ obedientiæ ſignificationem continentibus. Profitentur porro ſuam erga Sedem Apoſtolicam voluntatem talem hactenus fuiſſe: ut *ab illius unitate nunquam voluerint, minúſque in futurum velint ullo pacto diſcedere, ſed illius Mandatis perpetuò obtemperare, neque Schiſmaticos unquam fuiſſe, ſed unam Eccleſiam Catholicam ſub uno Pontifice Maximo coluiſſe, & obſervaſſe: quicquid ab inimicis veritatis & Chriſtianiſſimi Regis & Regni ex adverſo dictum fuerit.* Tum *renuntiant Congregationi Piſanæ jamdudum diſſolutæ, & adhærent,* ſéque adhæſuros in futurum promittunt Concilio E Lateranenſi. *Et ſi forſan occaſione dictæ Congregationis Piſanæ, & geſtorum in ea, aliquas Cenſuras juris aut hominis, aut alias quaſcumque pœnas de jure aut de facto incurrerint, præſtito priùs juramento de parendo Mandatis Eccleſiæ, & Sanctiſſimi Domini Leonis Papæ X. cum illa humilitate qua poſſunt & debent, uſque ad proſtrationem & pedum oſcula, Abſolutionem ſibi dari & quamcumque aliam juris pœnam ſeu maculam aboleri poſtulant.* Hæc habentur Seſſione IX.

Cardinales contumaces Purpura exuti.

Sextò, Cardinales *Julio II.* contumaces, Purpurâ ab eo exuti, ideóque à Pontificiis Comitiis F excluſi, ad *Leonis X.* benignitatem confugêre, ac ſupplices veſte non Senatoriâ, ſed privata, in Pontificio Conſiſtorio deteſtati ſolemniter Piſanum Concilium uti ſpurium, ſéque reos faſſi, veniam ac priſtinam Dignitatem impetrarunt.

ARTICULUS V.

De præcipuis Geſtis Lateranenſis Concilii Quinti.

Lateranenſe Concilium Seſſionibus duodecim abſolutum eſt. Quinque priores ſub *Julio II.* ſeptem reliquæ ſub *Leone X.* celebratæ ſunt: Quatuor primis præfuit *Julius* Pontifex Maximus; quintæ *Raphaël* Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis, *Julio II.* lethali ægritudine decumbente, reliquis *Leo X.* Adfuerunt centum & quatuordecim Epiſcopi pene omnes Itali. *Primâ Seſſione* die decimâ Maii anno MDXII. celebratâ, poſt Orationem *Ægidii Viterbienſis*, Ordinis Eremitarum S. *Auguſtini* Moderatoris Supremi, & *Julii II.* Sermonem, lectum eſt Diploma Indictionis Concilii ad Schiſmatis extinctionem, Eccleſiæ Reformationem, Chriſtianorum Principum concordiam & pacem, expeditionem contra Turcas promovendam.

Secundâ Seſſione, in qua *Thomas de Vio*, *Cajetanus*, Ordinis Prædicatorum Generalis Magiſter; & *Seſſione tertiâ*, in qua *Alexius* Melficanus Epiſcopus perorarunt, Piſana Synodus, omniáque ejus Acta Pontificio Diplomate in irritum miſſa ſunt, Sacro approbante Lateranenſi Concilio. *Quartâ Seſſione*, decima die Decembris celebrata, Monitorium contra Pragmaticam Sanctionem, & ejus Aſſertores promulgatum eſt.

Seſſione quintâ, die XVI. Februarii, anno MDXIII. celebrata, Diploma Pontificium *Julii II.* promulgatum & à Concilio approbatum eſt, quo Simoniaca Pravitas in Romani Pontificis electione damnatur; electio, quæ ſimoniacè fieret, irrita pronuntiatur, Cardinales ſic eligentes; & quicumque conſilio vel auxilio electionem illam promoviſſent, pœnis canonicis ſubjiciuntur.

Seſſione ſextâ, *Leo X.* poſt obitum *Julii II.* Summus Pontifex creatus, Generale Concilium eſſe *præcipuam agri Dominici culturam* perſuaſus; Concilii continuatione declaratâ & promulgatâ, XXIV. Prælatos à Concilio eligi voluit, in tres Deputationes cum Selectis Cardinalibus diſtribuendos, quarum una pacis univerſalis inter Reges ac Principes Chriſtianos componendæ: Altera Generalis Reformationis, etiam Curiæ Romanæ: Tertia, diſcuſſionis & abrogationis *Pragmaticæ Sanctionis*, & rerum orthodoxam fidem ſpectantium, peculiarem curam haberent.

Cardinales reſtituti.

Seſſione ſeptimâ, *Bernardinus Carvaial*, & *Fredericus de Sancto Severino* S. R. E. Cardinales, ejurato Schiſmate ſub formula ſibi à Summo Pontifice præſcripta, in priſtinam reſtituti ſunt Dignitatem. *Leo X.* Diploma promulgavit Sacro aprobante Concilio, pro reformatione Romanæ Curiæ. *Baltaſſar del Rio*, Scholaſticus Myndonienſis; Apoſtolicæ Sedis Protonotarius, Orationem habuit. *Seſſione octava*, Summus Pontifex Sacro approbante Concilio damnavit & reprobavit omnes aſſerentes Animam intellectivam mortalem eſſe, aut unicam in cunctis hominibus, & hæc in dubium vertentes. Secundò, Legatos ad Reges & Principes mittere decrevit, ad pacem inter eos conciliandam, ut deinde adverſus Turcarum Tyrannum arma vireſque conjunctim converterent. Tertiò, Diploma Reformationis Officialium Romanæ Curiæ editum eſt. Orationem verò habuit *Baptiſta Gargha*, Hieroſolymitanus Eques.

Error de unica in cunctis hominibus Anima, eàque mortali, damnatus.

Decreta de reformatione Curiæ.

DD Cardinalium officia.

Seſſione nonâ, Conſtitutio de Reformatione Curiæ promulgata eſt, qua ſtatuitur ut *Cardinales vitæ munditia ac virtutum ſplendore cunctis præfulgeant:* ſint omnes vigiles, ac *divinis Officiis, Miſſarúmque celebrationibus intenti:* In domibus, familia, menſa, ſupellectili, ſint *modeſtiæ & frugalitatis ſpeculum: Miniſterium indecorum Epiſcoporum Prælatorúmque in domibus non habeant*, ſed eos honorificè ut fratres, ac juxta eorum ſtatum & dignitatem tractent. *Ne partialitatem ſuſcipiant aliquam, neque Principum aut Communitatum, vel quorumcumque aliorum contra quemquam, niſi quantum juſtitia & æquitas poſtulat, eorúmque dignitas & conditio requirit, Promotores aut Defenſores fiant:* ſed ab omni privato affectu ſemoti, *ſedandis & componendis inter quoſcumque litibus omni diligentiâ vacent, incumbántque: Principum & quorumcumque aliorum, ac præſertim pauperum & religioſorum juſta negotia pio promoveant affectu. Ut Eccleſiarum bona temere non effundant, &c.* Deinde pœnæ in Clericos & Laïcos blaſphemos decernuntur.

Blaſphemorum pœnæ.

Si munus publicum vel Magiſtratum gesſerint, emolumentis trium menſium hujuſmodi Officii mulctentur prima & altera vice; tertia Officiis priventur. Clerici vel Sacerdotes, Beneficiorum fructibus per annum mulctentur prima vice: ſecundâ, Beneficio priventur, ſi unicum habuerint, vel ſi plura poſſideant, id amittant quod Ordinario placuerit: tertiâ, Dignitatibus & Beneficiis omnibus eo ipſo ſint privati. Laïcus verò, ſi Nobilis fuerit, pœnâ viginti-quinque Ducatorum mulctetur: & ſecundâ vice quinquaginta, fabricæ Baſilicæ Principis Apoſtolorum applicandis: tertiâ vice, nobilitate excidat. Si vero ignobilis ac plebeïus, in carcerem detrudatur. Si ultra duas vices publicè blaſphemans deprehenſus fuerit, mitra infami per integram diem ante fores Eccleſiæ Principalis mitratus ſtare cogatur. Si pluries in hoc peccatum lapſus fuerit, ad perpetuos carceres vel ad triremes damnetur. *In foro autem conſcientiæ, nemo blaſphemiæ reus, abſque graviſſima pœnitentia ſeveri Confeſſoris arbitrio injunctâ poſſit abſolvi.* Seculares verò Judices, qui contra blaſphemos non animadverterint, quaſi eidem ſceleri obnoxii, eiſdem quoque pœnis ſubjiciuntur. Nefarii etiam criminis reos, & concubinarios, tam Clericos quàm Laïcos, necnon Simoniacos, Pontifex & Synodus canonicæ cauterio ſeveritatis ad ſanitatem revocare curarunt. Statuerunt inſuper, *Ut quilibet habens Beneficium cum cura vel ſine cura, ſi poſt ſex menſes ab obtento Beneficio Divinum Officium non dixerit, legitimo impedimento ceſſante, Beneficiorum ſuorum fructus ſuos non faciat, pro rata omiſſionis recitationis officii, & tempore, ſed eos tanquam injuſtè perceptos, in fabricas hujuſmodi Beneficiorum vel pauperum eleemoſynas erogare teneatur. Si verò ultra dictum tempus in ſimili negligentia contumaciter contempſerit, legitima monitione præcedente, Beneficio ipſo privetur, cùm propter officium detur Beneficium.*

Divini Officii recitatio. Beneficiatorum non recitantium pœna.

Prohibent præterea Pontifex & Synodus, ne fructus vel reditus & proventus Eccleſiarum Cathedralium, Monaſteriorum, ac Beneficiorum à Secularibus Principibus, aut ab aliis de eorum mandato ſequeſtrentur, occupentur, vel detineantur ſpecie fabricæ, inſtaurationis, eleemoſynarum, aut quovis alio colore vel fuco, ſine expreſſa Romani Pontificis licentia. Ad hæc, innovant Conſtitutiones *Bonifacii VIII.* & *Clementis V.* in favorem Eccleſiaſticæ libertatis. & contra ejus violatores editas. In ea Seſſione Orationem habuit *Antonius Puccius*, Cameræ Apoſtolicæ Clericus.

Seſſione X. celebrata die quarta Maii, anno MDXV. *Leo X.* Diplomate quod incipit, *Inter multiplices*, declaravit & definivit Sacro approbante Concilio, *Montes Pietatis* per Reſpublicas inſtitutos, & Autoritate Sedis Apoſtolicæ hactenus probatos & confirmatos, in quibus *pro eorum impenſis & indemnitate aliquid moderatum ad ſolas Miniſtrorum impenſas, & aliarum rerum ad illorum conſervationem pertinentium, pro eorum indemnitate duntaxat, ultra ſortem, abſque lucro eorumdem Montium accipitur, neque ſpeciem mali præferre, nec peccandi incentivum præſtare, neque ullo pacto improbari, quinimo meritorium eſſe, & laudari ac probari debere tale mutuum, & minimè uſurarium putari, licereque illorum pietatem & miſericordiam populis prædicare, etiam cum Indulgentiis.* Et qui contra hanc declarationem verbo vel ſcriptis diſputare auſi fuerint, Excommunicationis latæ Sententiæ pœnâ percelluntur.

Montes Pietatis approbati.

Promulgata eſt in eadem Seſſione Conſtitutio, quæ incipit, *Regimini*, de conſervatione libertatis & jurium Eccleſiæ, & Exemptorum punitione. Item altera, quæ incipit, *Inter ſolicitudines*, qua cavetur, ne Liber ullus typis mandetur, niſi ab Epiſcopo, vel ab ipſo deputatis, & hæreticæ pravitatis Inquiſitore examinatus & approbatus, ſub pœna Excommunicationis. Tandem peremptoriè moniti ſunt Pragmaticæ Sanctionis defenſores & fautores, ut ad Kalendas Octobris coram Sacro Concilio & Romano Pontifice comparerent. Gallicanæ Eccleſiæ Prælatos excuſavit *D. Ludovicus Solier* Chriſtianiſſimi Regis Orator, ex periculis itineris, & inſidiis à Gallici nominis hoſtibus inſtructis. Ea in Seſſione Orationem habuit *Stephanus* Archiepiſcopus Patracenſis & Epiſcopus Torcellanus.

Conſtitutio de Concionatoribus.

Seſſione undecimâ, Conſtitutio quæ incipit, *Superna Majeſtatis*, Concionatores ſpectans, promulgata eſt, quâ ſtatuitur ut nullus tam Clericus Secularis, quàm cujuſcumque etiam Mendicantium Ordinis Regularis, ad hujuſmodi Officium exercendum admittatur, niſi priùs per Superiorem ſuum reſpectivè diligenter examinatus, ac *morum honeſtate, ætate, doctrina, probitate, prudentia, & vita exemplaritate*, ad illud aptus & idoneus reperiatur: & quòcumque Conciones habiturus acceſſerit, Literas proferat authenticas approbationis hujus fidem facientes. Iiſdem jubetur ut Evangelicam veritatem & ſacram Scripturam juxta declarationem & interpretationem Doctorum, quos Eccleſia vel uſus diuturnus approbavit, legendóſque hactenus recepit, & in poſterum recipiet, prædicent & explanent. Tempus futurorum malorum, vel adventûs Antichriſti, aut certum diem ſupremi Judicii prædicare vel aſſerere non præſumant. Prælatorum ſtatui vel perſonis ne detrahant vel obloquantur, nec eos coram Laïcis *incautè & intemperanter* reprehendant.

Pragmaticæ Sanctionis abolitio.

In eadem Seſſione, Pragmaticæ Sanctionis abolitio promulgata eſt, & Pacta Bononiæ Concordata inter *Leonem X.* Pontificem Maximum, & *Franciſcum I.* Regem Chriſtianiſſimum ejus in locum ſubſtituta ſunt, de quibus Articulo ſequenti dicemus. Promulgata etiam eſt *Leonis X.* Conſtitutio, quæ incipit, *Dum intra mentis arcana*; quâ, Sacro approbante Concilio, Regularium, præſertim Ordinum Mendicantium, Privilegia temperantur & confirmantur, ea ratione, ut pax inter Epiſcopos & Religioſos Ordines foveatur, ac eorumdem Reverendiſſimorum Præſulum Juriſdictio ſarta tecta maneat. *Novimus* (inquit Pontifex) *Epiſcopos ipſos in partem ſolicitudinis noſtræ aſſumptos fuiſſe, quorum honor & ſublimitas, teſte Ambroſio, nullis poteſt comparationibus*

Privilegia Regularium temperata & confirmata.

bus adæquari. Religioſos etiam in agro dominico pro Chriſtiana Religionis defenſione & ampliatione complura feciſſe, ac uberes fructus protuliſſe, & in dies ſingulos proferre: ita ut eorumdem Epiſcoporum ac Religioſorum bonis operibus Orthodoxam Fidem incrementa ſumpſiſſe, & per orbem terrarum undique dilatatam, Fidelium nullus ignoret. Et ſicut ipſi ſæpenumero vigilantiſſima & ſolerti cura Schiſmata in Dei Eccleſia extinguere, & Eccleſiæ unitatem reddere, & ut eidem Eccleſiæ pacis tranquillitas daretur, innumeros labores ſubire non dubitarunt: ita quoque par eſt eos inter ſe, noſtris proviſionibus, pacis vinculo, ac fraterna charitate & unitate conjungi, ut eorum concordi doctrina, & mutuis operibus uberiores in Eccleſia Dei fructus proveniant.

Conſtitutiones contra inſectatores Cardinalium.

Seſſione XII. celebrata die XVI. Martii anno MDXVII. promulgata eſt Conſtitutio *Leonis X.* quæ incipit, *Temerariorum*, qua, Sacro approbante Concilio renovat & confirmat *Honorii III.* & *Bonifacii VIII.* Summorum Pontificum Conſtitutiones contra inſectatores Cardinalium, & qui eorum domos diripiunt, & bona invadunt. In eadem Seſſione *Leo X.* ſpeciali Diplomate omnia & ſingula in Seſſionibus undecim hujus Synodi ſtatuta & geſta confirmavit, prohibens ſub pœna Excommunicationis latæ Sententiæ omnibus & ſingulis Chriſti Fidelibus, ne ea ſine Sedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali interpretari præſumant. Expeditionem denique contra Turcas ad triennium remiſit, facultate ſibi ſervatâ, Sacro approbante Concilio, decimas fructuum ex Eccleſiis & Monaſteriis, ac aliis Beneficiis in univerſo orbe conſiſtentibus, imponendi ac exigendi, & omnia & ſingula ad hujuſmodi Expeditionem neceſſaria & in ſimilibus Expeditionibus fieri ſolita, faciendi. Ea in Seſſione peroravit *Maximus Corvinus* Epiſcopus Iſerni enſis.

ARTICULUS VI.

Quæ per CONCORDATA inter LEONEM X. & FRANCISCUM I. Bononiæ Conventa, & à Synodo Lateranenſi confirmata, in Eccleſiæ Diſciplina facta mutatio eſt, utilitate Eccleſiæ poſtulante facta fuit.

Antiqua Eccleſiæ diſciplina circa electiones Epiſcoporum.

I. SAcras Electiones Epiſcoporum à primis Eccleſiæ ſeculis inſtitutas & religioſè celebratas, Patrum teſtimonia, Conciliorum atque Pontificum Decreta, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ monumenta teſtantur. A Clero & Plebe fiebant, ita tamen ut præcipuæ partes ac ſuffragia eſſent Cleri, teſtimonium verò Populi. Primùm quidem ad Epiſcopos Provinciæ in Synodo convocatos Jus electionum pertinebat, ut colligitur ex Epiſtola LXVIII. *S. Cypriani*, ex Canone quarto Nicænæ Synodi, Antiochenæ decimo-nono, Laodicenæ decimo-tertio, ex Epiſtola Encyclica Epiſcoporum Ægypti, quæ extat apud *S. Athanaſium* Apologia II. ex Canone V. Sardicenſi, ex Canone quadrageſimo Concilii tertii Carthaginenſis, ex *S. Ambroſio* Lib. III. Epiſtola XXI. Deinde arbitrio Cleri & Populi Eccleſiæ vacantis permiſſæ ſunt electiones, Judicio & Confirmatione Metropolitano ſervatis: cujus diſciplinæ teſtis eſt Epiſtola *Siricii* ad *Himerium* Tarraconenſem Epiſcopum. Cap. X. Epiſtola *Innocentii I.* ad *Victricium* Rothomagenſem Epiſcopum, Epiſtolæ *Zozimi* ad *Patroclum* Arelatenſem, & ad Clerum, Ordinem & Plebem Maſſilienſem; *Celeſtini I.* ad Epiſcopos per Narbonenſem & Viennenſem Provincias conſtitutos; *S. Leonis* ad *Anaſtaſium* Theſſalonicenſem, ad *Rusticum* Narbonenſem, & ad Epiſcopos per Viennenſem Provinciam conſtitutos. Quid *Hilarii*, *Gelaſii*, *Symmachi*, *Hormiſdæ*, *Gregorii Magni*, & aliorum Pontificum Decreta id ipſum confirmantia; quid Canones omnes Diſciplinam illam ſupponentes, vel roborantes commemorem, ac recenſeam? Id enim impræſentiarum minimè receſſe eſt. Non abs re tamen fuerit obſervare, *Juſtinianum* Imperatorem, Eccleſia non improbante, novam formam in Electionibus Orientalis Eccleſiæ induxiſſe Novellis CXXIII. & CXXXVII. necnon Lege XLII. C. *De Epiſcopis*, ut ſcilicet Clerus Eccleſiæ vacantis, cum civibus honoratis electionem perageret, quam Metropolitana Synodus anteà celebrare conſueverat; ea lege tamen, ut trium perſonarum electionem ſcripto factam ad Metropolitanum tranſmitterent, in cujus arbitrio poſitum erat, è tribus, quem magis idoneum judicaret, Epiſcopum deſignare & ordinare. Lex tamen iſta *Juſtiniani* nec in Oriente, nec in Occidente obſervata eſt: Immò Synodi Generales Septima & Octava univerſam Sacrarum Electionum poteſtatem Metropolitanis & Provincialibus Syoodis permiſerunt.

Quinam Regi Chriſtianiſſimi in ſacrarum Electionum negotio ex Eccleſiæ conceſſione, vel permiſſione potuerint.

II. Gallicanis Canonibus Jus novum collatum fuiſſe Chriſtianiſſimis Regibus, nempe ut eorum voluntas, aſſenſus & approbatio requirerentur ad electionem Epiſcopi, conſtat ex Concilio Aurelianenſi quinto, quod anno quingenteſimo quadrageſimo-nono celebratum eſt, Caoone decimo, ex Hiſtoria *Gregorii Turonenſis*, Lib. III. Cap. II. Lib. IV. Cap. XV. Lib. V. Cap. XLVII. Lib. VI. Cap. XXXIX. Lib. VIII. Cap. XXIII. ex Formulis *Marculfi* Monachi; ex Vitis SS. *Audoeni* Rotomagenſis, *Modoaldi* Treverenſis; *Theodardi* Trajectenſis, *Faronis* Meldenſis; *Leodegarii* Auguſtodunenſis, *Amati* Senonenſis, *Projecti* Arvernenſis, *Auſberti* Rotomagenſis, Epiſcoporum: Item ex *Floro* Magiſtro in Tractatu *De Electionibus*, cujus fragmentum *Papirius Maſſonus* edidit; ex *Hincmaro* Archiepiſcopo Remenſi Epiſtolâ XII. in qua refert Decretum Synodi apud *Sanctam Macram* anno DCCCLXXXI. celebratæ, & ex Admonitione ejuſdem ad Epiſcopos pro *Carolemanno* Rege, qui *Ludovico* ſucceſſerat. Item ex *Joannis Decimi* Pontificis Maximi Epiſtola ad *Herimannum* Colonienſem Archiepiſcopum anno DCCCCXXI. quæ Tomo III. Conciliorum Galliæ edita eſt: ex *Flodoardo* Lib. III. Hiſtoriæ Remenſis, ex Epiſtola XXX. *Gerberti* ad Virdunenſem Eccleſiam, & ex aliis Monumentis. Hujus Diſciplinæ rationes exponit doctiſſimus Archipræſul Pariſienſis *Petrus de Marca*, Lib. VIII. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, Cap. IX. Etenim (inquit) cùm Populi conſenſus, Ordinis, & honoratorum neceſſarius eſſet ut Clericorum electio robur haberet, exiſtimarunt Epiſcopi Gallicani, Principi quoque ſimile Jus concedi poſſe in univerſis quæ in Regno fierent electionibus; quoniam Princeps erat populorum totius Regni caput. Quam rationem urget *Ivo Carnotenſis* in quadam Epiſtola. Illud quoque Epiſcoporum libertati in admioiſtratione Eccleſiæ profuturum putarunt, cùm Regis conſenſu promotus expectare debeat faciliorem & procliviorem publicam, mitionem. Imo verò ipſius quoque electionis negotium, quod *Potentium Patrocinia* perturbabant (ut docet Concilium Arvernenſe Canone II. anno DXXXV.) liberius futurum videbatur. Adde quòd ipſa quoque Regum munificentia in dandis Eccleſiæ agris, ut factum à *Cledoveo* teſtatur Synodus Aurelianenſis I. Canone V. & concedendis Immunitatibus, exigebat iſtam ab Epiſcopis grati animi

» animi ſignificationem. Neque diſſimulanda eſt » potior, ut mihi videtur, ratio; tum apud Re» ges, ut illud Beneficium per Canonum inter» pretationem expoſcerent, tum apud Epiſcopos, » ut illud ſponte largirentur. Adhibitis quippe in » Regum Conſilia, & Regni cum reliquis Proce» ribus adminiſtrationem Epiſcopis, juxta moni» tum quod *Remigius* Epiſcopus dederat *Clodo»veo* Regi, æquum erat ut invito & repugnan» te Principe non aſſumerentur ad eam Dignita» tem, aut incogniti, aut ſuſpecti: ſed potiùs » qui eſſent illi & vitæ meritis, prudentia ac fide » undecunque probati, præcipue cùm ex miniſte» rio ſibi commiſſo magnam in populos ſibi ſub» ditos auctoritatem conſequantur.

III. Reges aſſenſum ſæpius in imperium vertiſſe, & ſublata à Clero & Populo electionum libertate, Reſcriptis ſuis Epiſcopatus conceſſiſſe, varia exempla probant apud *Gregorium Turonenſem*: inprimis quod de *Valdone* in Burdegalenſem Epiſcopum electo refert Lib. VIII. Capite XXIII. *Cum muneribus & conſenſu Civium ad Regem properat; ſed nihil obtinuit. Tunc Rex data Præceptione juſſit Gundeſigilum Santonicum Comitem, cognomento Dodonem, Epiſcopum ordinari, geſtúmque eſt ita.* Et quod Lib. VI. Cap. XXXIX. de *Sulpitio* commemorat, quem reliquis Biruricenſis Epiſcopatus Competitoribus Rex *Guntramnus* prætulit. *Nam cùm multi munera offerrent, hæc Rex Epiſcopatum quærentibus reſpondiſſe fertur: Non eſt Principatus noſtri conſuetudo Sacerdotium venundare ſub pretio, ſed nec veſtrûm cum præmiis comparare; ne & Nos turpis lucri infamia notemur, & vos Mago Simoni comparemini. Sed juxta Dei præſcientiam Sulpitius erit vobis Epiſcopus.* Tertiò, quod Lib. IV. Cap. XI. narrat de *Catone* Arvernæ Eccleſiæ Preſbytero, ad quem cùm Cives Turonenſes acceſſiſſent, ejus conſenſum pro ſuæ urbis Epiſcopatu poſtulaturi, ab illóque repulſam paſſi eſſent, repoſuerunt illi: *Non enim te noſtra voluntate expetivimus, ſed Regis præceptione.* Et cùm poſtea *Euphronium* peterent, reſpondit Rex: *Præceperam ut Cato Preſbyter illic ordinaretur. Et cur eſt ſpreta Juſſio noſtra? Reſponderunt ei: Petivimus eum, ſed noluit venire.* Etſi Principis voluntati ac mandatis non reluctarentur plerumque Clerus ac Populus vacantium Eccleſiarum quoad Epiſcopi ab ejus Majeſtate deſignati ſuſceptionem, nec Metropolitani, vel alii Antiſtites quoad ejus conſecrationem; Electionum tamen libertati Synodos conſuluiſſe, minimè diſſimulandum eſt. Nam Pariſienſis III. anno DLVI. Canone VIII. vetuit ne *Principis Imperio* violaretur; ſanxítque ut qui *per Ordinationem Regiam* honoris iſtius culmen pervaſiſſet, ab Epiſcopis Comprovincialibus non admitteretur. Rex *Clotarius* hoc inſuperhabito Canone *Emerium* Eccleſiæ Santonicæ deſignaverat Epiſcopum, juſſerátque ſine Metropolitani conſilio, qui ab Aula abſens erat, ut inauguraretur. *Leontius* Burdegalenſis Metropolitanus congregata Synodo *Emerium* ab Epiſcopatu depulit, aſſerens canonicè non fuiſſe hoc honore donatum, fretus nimirum Canone Concilii Pariſienſis Tertii. *Heraclium* Preſbyterum Burdegalenſem elegerunt Comprovinciales Epiſcopi, electioniſque Decretum ad Regem miſerunt, ut ejus judicio & aſſenſu probaretur. At Rex *Charibertus* injuriam ſibi fieri cauſatus, quòd ſe inconſulto Epiſcopum à Patre ſuo *Clotario* delectum & admiſſum expuliſſent, *Emerium* Sedi ſuæ reſtituit, & ab Epiſcopis mulctam exegit anno circiter DLXIII. ut refert *Gregorius Turonenſis* Lib. IV. Cap. XXVI. Id ab Eccleſia pro bono pacis toleratum. Concilium Pariſienſe V. anno

A DCXV. XV. Kalendas Novembris celebratum, Sacrarum Electionum libertatem aſſeruit Canone I. ſtatuens, Ut ſi quis *poteſtate ſubrepat, & abſque electione Metropolitani, Cleri conſenſu vel civium, fuerit in Eccleſia intromiſſus, Ordinatio ipſius, ſecundùm Statuta Patrum irrita habeatur.* Aſſenſus Regii neceſſitati non derogavit Synodus, ut patet ex Edicto *Clotarii II.* Regis in eadem Synodo: *A Clero* (inquit) *& Populo eligatur, & ſi perſona condigna fuerit, per ordinationem Principis ordinetur.* Imò conſenſit Eccleſia Gallicana, ut Palatini Clerici à Rege nominarentur, de conſilio Epiſ-
B coporum & Procerum, qui Majeſtatis ejus lateri adhærebant: quod ſequentia Edicti verba ſignificant, interprete Domino *De Marca* loco ſuperiùs laudato: *Vel certè, ſi de Palatio eligitur, per meritum perſonæ & doctrinæ ordinetur.* Idque confirmatur ex Formula quinta & ſexta MARCULFI. *Carlomannus* & *Pippinus* Francorum Duces, pulſis Laïcis ab Epiſcopatuum poſſeſſione, quos in ſumma rerum civilium perturbatione invaſerant, Epiſcopos Eccleſiis præfecerunt *de conſilio Sacerdotum & Optimatum ſuorum*, ut conſtat ex Synodo Liptinenſi anno DCCXLIII. & ex Sueſſionenſi
C anno DCCXLIV. quod *Zachariæ* Romani Pontificis conſenſu factum ſcribit *Lupus Ferrarienſis* Epiſtolâ LXXXI. *Carolum Magnum* Jus iſtud à *Pippino* Patre ad ſe tranſmiſſum exercuiſſe, liquidò conſtat ex Capitulari Aquiſgranenſi *Ludovici Pii* edito anno DCCCXVI. quo Epiſcoporum precibus exoratus, veterem uſum electionum reſtituit. Sibi tamen ſervavit poteſtatem commendandi & deſignandi quos eligi vellet Epiſcopos, ut probat Vita *Friderici* Trajectenſis Epiſcopi. De *Ricfridi* enim obitu certiorem factum *Ludovicum Pium* per Legatos ſuos *mandaſſe* narrat *Trajecten-*
D *ſis Eccleſiæ Senioribus, ut Fridericum ſibi Epiſcopum deligerent.* Ex Epiſtolis quoque Senonenſis Eccleſiæ ad *Judith* Imperatricem, ad *Hilduinum* Archicapellanum, & *Einhardum*, editis à *Sirmondo*, in Appendice ad Tom. II. Conciliorum Galliæ, Formula X. & Tomo II. Capitularium Editionis *Baluzii*, inter Formulas antiquas Promotionum Epiſcopalium Num. XII. & XIII. colligitur, *Ludovicum Pium* Eccleſiæ Senonenſi, poſt obitum *Hieremiæ* Epiſcopi, conceſſiſſe facultatem alterius Præſulis è Clero ſuo eligendi; ſed Electum ſibi oblatum rejeciſſe: conceſſiſſe tamen benefi-
E cium ſecundæ electionis. At cùm Electum Miſſi Dominici rejeciſſent, Senonenſis Eccleſiæ Clericos *Judithæ* Imperatrici ſupplicaſſe, ut cauſa ſuſpenderetur, donec Electus ad Imperatorem duceretur, & ſecundùm ejus mandata diſcuteretur an *prodeſſe* Eccleſiæ, & *ſervitio* Majeſtatis ejus aptus eſſe valeret. *Et qualiter juſſeritis diſcutiatur, & probetur ſi nobis prodeſſe valeat, & in ſervitio veſtro aptus eſſe poſſit, an minùs.* Idipſum ab *Hilduino* Archicapellano poſtularunt: *Et ſiquidem* (inquiunt) *perſona quam dicimus ſufficere minùſque poterit, dignationis veſtræ Judicio aut ſuſcipiatur, aut*
F *reprobetur.* Regis itaque beneficium erat, quòd Clerus eligendi libertate frueretur, & Rex Arbiter erat electionis, qui Electum repellere juſtis de cauſis poſſet, Eccleſiæ vel Regni, ſervitiique ſui utilitatem ſpectantibus. Quamobrem Concilium Pariſienſe VI. anno DCCCXXIX. celebratum, Lib. III. Cap. XXII. quod refertur Additione II. ad Capitularia Cap. XXVI. *Ludovicum Pium* admonet, *ut deinceps in bonis Paſtoribus Rectoribúſque in Eccleſiis Dei conſtituendis magnum ſtudium atque ſolertiſſimam adhibeat curam. Quia* (inquit) *ſi aliter factum fuerit, & Ordo Eccleſiaſticus ſuam non habebit dignitatem, & Religio Chriſtiana in multis labefactando damna detrimenti*

ſui

ſui patietur, & Animæ veſtræ, quod non optamus, periculum generabitur. Rex *Carolus Calvus* Epiſcopos ex Palatinis Clericis nobilioribus Eccleſiis; Regum deceſſorum Exemplo deſignabat; ut conſtat ex Epiſtola *Vvenilonis* & *Geraldi* Comitis ad *Amulum* Archiepiſcopum Lugdunenſem, inter *Lupi Ferrarienſis* Epiſtolas LXXXI. qua dictum Archipræſulem, cujus Sedes erat in Regno *Lotharii*, exorant *Caroli* Regis nomine; ut *Bernum* ejus propinquum, & ab eo Auguſtodunenſem Epiſcopum deſignatum, conſecret; aſſerentes Nominationem Palatinorum Clericorum ad nobiliores Epiſcopatus à Rege non uſurpari, ſed ejus Majeſtati antiqua conſuetudine competere. *Idque veſtræ Prudentiæ* (inquiunt) *Dominus noſter juſſit ſuggerere, non eſſe novitium aut temerarium, quòd ex Palatio honorabilioribus maximè Eccleſiis procurat Antiſtites.* Inſuper *Godelſadum* Cabilonenſem Epiſcopum à Rege deſignatum ab eodem Archipræſule conſecrari petunt: *Godelſadum etiam, quem ex Palatio ſuo, more Prædeceſſorum Regum Majorum ſuorum, ut ante monſtratum eſt, Cabilonenſi Eccleſiæ præfici flagitat idem Rex, in hac Quadrageſima non gravemini ordinare.* Clerus Pariſienſis *Æneam* à *Carolo Calvo* Rege deſignatum poſt obitum *Ercaradi*, ſummo conſenſu elegit, ut conſtat ex Decreto hujus Electionis inter Formulas antiquas Promotionum Epiſcopalium à *Sirmundo* & *Baluzio* edito. *Ipſe* (inquiunt) *in cujus manu cor Regis eſt, glorioſi Domini noſtri Karoli, quemadmodum plenè confidimus, menti infudit, ut ejus nos regimini committeret, quem in divinis & humanis rebus ſui fidiſſimum multis experimentis probaſſet. Igitur Dei pronam in nos amplectentes miſericordiam, & Regis noſtri piam ſuſcipientes providentiam, Æneam cujus præconia præmiſimus, concorditer omnes eligimus; Æneam Patrem, Æneam Pontificem habere optamus.*

IV. Ex his perſpicuum eſt, quàm varia fuerit Gallicanæ Eccleſiæ circa electiones Epiſcoporum Diſciplina: quantùm Reges in hoc electionum negotio potuerint, jure, conſuetudine, ipſius Eccleſiæ indulgentiâ & conniventiâ. Hæc ſi diligentiùs conſiderentur, liquidò conſtabit, Concordata tam enormem in veteri Eccleſiæ Gallicanæ diſciplina mutationem quoad hoc caput non induxiſſe ac vulgò fingitur: quamvis novo Juri Sanctionis Pragmaticæ plenè contraria fuerint.

Electionum abrogatio magnâ Eccleſiæ Regnique utilitate compenſata eſt, ſubſtitutis in Pragmaticæ Sanctionis locum Concordatis.

Sed magna Eccleſiæ Regnique utilitate hæc Electionum abrogatio compenſata eſt. Namque ſublata Pragmatica Sanctione, concordia Romanam inter & Gallicanam Eccleſiam firmata eſt; magno utriuſque bono:. Deinde multis malis multiſque corruptelis adhibitum remedium, quæ Sacras Electiones ita infecerant; ut ſanari vix poſſent, niſi electiones ipſæ abrogarentur, quæ per ſe quidem bonæ, hominum tamen vitio noxiæ magis quàm utiles Eccleſiæ evaſerant; ut *Leo X.* in Concordatis Tit. IV. teſtatur. *Et cùm* (inquit) *ex Electionibus, quæ in Eccleſiis Cathedralibus & Metropolitanis, ac Monaſteriis dicti Regni à multis annis citra fiebant, grandia animarum pericula provenirent, cùm pleræque per abuſum ſecularis Poteſtatis: nonnullæ verò præcedentibus illicitis & ſimoniacis pactionibus; aliæ particulari amore & ſanguinis affectione, & non ſine perjurii reatu fierent: Cùm Electores ipſi etiamſi ante electionem per eos faciendam, idoneiorem, & non eum quem promiſſione aut datione alicujus rei temporalis; ſeu prece vel precibus per ſe vel alium interpoſitis, electionem procurare didiciſſent, eligere ſponte juraſſent, juramentum hujuſmodi non ſervarent: ſed contra proprium hujuſmodi juramentum in animæ ſuæ præjudicium venirent, ut nobis notoriè conſtat ex crebris abſolutionibus & rehabilitationibus à Nobis & Prædeceſſoribus noſtris petitis & obtentis: Idem FRANCISCUS REX, noſtris paternis monitis, tanquam verus obedientiæ filius, parere volens, tam pro bono obedientiæ, in qua magnum meritum verè conſiſtit, quàm pro communi & publica Regni ſui utilitate; in locum dictæ Pragmaticæ Sanctionis ac ſingulorum Capitulorum in ea contentorum, Leges & Conſtitutiones infra ſcriptas invicem tractatas, & cum Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus diligenter examinatas, & de eorum conſilio cum præfato Rege concordatas, per dilectum filium ROGERIUM BARME, Regium Advocatum, Oratorem ſuum ad hoc ab eodem Francorum Rege ad nos deſtinatum, habentem ad hoc ſpeciale & ſufficiens Mandatum, acceptavit.*

V. Quam verò neceſſaria fuerit, & Gallicanæ Eccleſiæ ac Regno utilis Concordatorum in locum Pragmaticæ Sanctionis ſubſtitutio, patet ex eo quòd ipſa Pragmatica contra Sedis Apoſtolicæ & Concilii Autoritatem diutius abſque gravi diſſidio ac tumultu defendi non poſſet: Ipsâ verò abrogatâ, futurum erat ut in eadem incommoda Eccleſia Gallicana relaberetur, quæ ipſam ante Pragmaticæ promulgationem premebant. Gratiarum ſcilicet Expectativarum & Reſervationum Pontificiarum uſus Ordinariis Collatoribus & Patronis graviſſimus, virorum eruditorum neglectus in Beneficiorum collatione, exterorum indigenis poſthabitis promotiones, ſacrarum litium in Romana Curia diſceptationes noſtratibus incommodæ ac moleſtæ, aliáque mala poſtliminiò revocanda metuebantur. Quamobrem Rex tempori ſerviendum duxit, rebúſque ſuis & Eccleſiæ Gallicanæ periclitantibus conſulendum, quod egregiè ſe præſtiturum non dubitavit, ſi imminentia detrimenta minore ac leviore diſpendio redimeret. Id obtinuit ſubſtitutis loco Pragmaticæ Concordatis, quibus & Regibus Nominatio ad Prælaturas attributa eſt certis legibus & conditionibus adſtricta, & pleráque Pragmaticæ Sanctionis capita, poſt ejus abrogationem, Eccleſiæ Gallicanæ ac Regno firma ratáque permanſerunt, ut FRANCISCUS I. teſtatur in Regiis Literis ac Edicto promulgationis. *Cùm non pridem* (inquit) *ſuperſtite adhuc LUDOVICO memoriæ commendabilis Rege, Socero noſtro, Sacrum Lateranenſe Concilium ſæpius editis Decretis eumdem Socerum noſtrum ad ejuſdem Concilii Conventum evocaſſet, cùm eóque Regni noſtri Curias ſummas, quas Parlamentarias vocamus; Eccleſiam inſuper univerſam Gallicanam, cunctáſque Regni noſtri gentes, Delphinaliſque noſtri Potentatus; admonendóſque cenſuiſſet, ut ſi quid autoritatis priſcæ afferre, ſi qua jura citare, ſi rationes conſentaneas palam ediſſerere poſſe confiderent, quominus Sanctio Pragmatica ejuſdem Concilii Auctoritate ac Sententiâ antiquaretur, abrogaretur, induceretur, irritáque etiam, nulla pronuntiaretur & Schiſmatica, id infra diem dictis Decretis præfixam efficerent: Quo neglecto, talis denique ſacro approbante Concilio decerneretur. Dudum autem ſtatímque Nobis diadematico faſtigio divinâ benignitate auctis Regnúmque auſpicatò ineuntibus, cùm rurſus hujuſmodi Edicta alia atque alia eadem ab Auctoritate manantia nobis innotuiſſent: Nobis etiam noſtríſque Curiis, Eccleſiæ Gallicanæ, ac ſubditis Populis, Edicto noviſſimo ac cauſæ peremptorio ſpes omnis eſſet purgandæ mora præciſa, ut ſi ulteriùs cunctari in animum induxiſſemus, futurum omnino videremus in hæc diſcrimina incidere, quæ ante dictæ Pragmaticæ Sanctionis Decretum in Regno noſtro, Patriáque Delphinali locum ſibi vendicabant. Ideo Nos animo reputantes quanta olim ante illius Prag-*

matice Sanctionis promulgationem indignitas rerum ac deformitas in Regno noſtro Patriáque Delphinali graſſaretur, cùm videlicet res nummaria (quibus veluti nervis Reſpublica ſubnixa eſt) ea maximè ac præcipua ratione exhauriretur; cùm Præſulibus & Antiſtitibus Sacerdotiorum conferendorum libertas facultáſque adimeretur. Cùm peregrini & incolæ Sacerdotiis Gallicis ſæpe numero donarentur, cùm Diplomatibus Apoſtolicis, quas Expectativas nuncupabant, generatim ſigillatimque ſuperſtitum hominum ſpirantiúmque Sacerdotia electiva, mixta, ac collativa, in diem mortis eorum conferrentur, qui eis fungebantur. Id quod tum bonis moribus non convenit, tum verò alieni fati votum habet adjunctum. Poſtremò cùm Sacerdotiorum controverſiæ litéſque Sacræ in Curia Romana diſceptarentur, ingenti noſtrorum hominum diſpendio & incommodo; ex quo ſequi plerumque neceſſe erat, ut qui vel ſumptibus ſuppeditare, vel labori ſufficere nequirent, ii aut juri ſuo cedere, aut cauſas deſerere ac pro derelictis habere cogerentur. Simul ea accedebat deformitas, ut literarum ſtudioſi & liberalibus diſciplinis incumbentes, aut Sacerdotia adipiſci nequirent, aut qui adipiſci cuperent, literarum ſtudium abjicere aut certè deponere cogerentur, paſſimque per urbes errabundè vagari, ut id periculum imminere videretur ne literarum tandem amor & ſcientia per incuriam exoleſcerent. Cùm igitur ſummopere nobis videndum eſſe exiſtimaremus, ne hujuſmodi indignitas in Regno noſtro exoriretur, id quod futurum intelligebamus, tempori utique inſerviendum eſſe duximus, ac rebus noſtris periclitantibus pro re nata conſulendum, imminentiáque detrimenta minore ac leviore diſpendio redimenda. Quare cùm Bononiam cum omni comitatu noſtro veniſſemus, exhibendæ gratiâ reverentiæ Sanctiſſimo Patri noſtro Leoni X. Pontifici Summo, quam ei Franciæ Reges Majores noſtros, ut primos ac maximos Sanctæ Eccleſiæ filios exhibuiſſe novimus, obnixis precibus ab eo contendimus; ut ſi Pragmaticæ nomen omnino eſſet abrogandum, ſaltem vice illius, bonâ ſuâ Conciliique veniâ, certas nobis Leges conditionéſque meditari comminiſcique liceret, quibus Imperium noſtrum ſupra dictum impoſterum uteretur, quod ad ea quidem pertinet quæ Sanctione Pragmatica cavebantur. Quibus noſtris precibus exorata Pontificis Sanctitas (Nam ei quoque cordi erat Regni noſtri Eccleſiam rectè atque ordine adminiſtrari) haud ægrè Nobis indulſit ut Conventa quædam Nobis meditari commentarique liceret, Pragmaticæ Sanctionis vicem Regno ac Potentatui ſupradicto ubique præbitura, quæ ejuſdem Concilii Autoritate aſſenſuque confirmarentur, cum irritante Decreto. Hujus commentationis curam cùm tunc ſua Sanctitas & Nos mandaviſſemus Viris quibuſdam Conſultiſſimis, ita confecta temperatáque ſunt ea Conventa, ut pleraque Pragmaticæ Sanctionis capita firma Nobis poſthac ratáque futura ſint. Qualia ſunt ea, quæ de Reſervationibus in univerſum aut ſigillatim factis ſtatuunt, de Collationibus, de Cauſis, de fruſtratoriis Appellationibus, de antiquatione Conſtitutionis Clementinæ, quam LITERIS vocant, de liberè quietèque Poſſidentibus, de Concubinariis, quædamque alia, quibus nihil iis Conventis derogatum abrogatumve fuit, niſi in quibuſdam capitibus nonnulla interpretanda immutandáve cenſuimus, quòd ita referre utilitatis publicæ arbitraremur. Quòd verò ad Electiones pertinet, minimè quod optabamus obtinere potuimus, cauſis in dictis Conventis latiſſimè inſertis. Ac nihilò ſecius tamen cùm ab ejuſdem Pontificis Sanctitate dilationem ſemeſtrem impetraſſemus iis rebus tranſigendis, ſuper iiſque viros multos doctrinâ eximiâ literarúmque peritiâ præditos, uſúque rerum callentiſſimos conſuluiſſemus, tandem de eorum ſententia, quando ita ferebat ratio difficultáſque temporis, rerúmque nos circumſtantium neceſſitas, dicta Conventa in Regno noſtro ac Delphinatu promulganda cenſuimus.

Objectio.

VI. Objiciet quiſpiam, Diſciplinam Concordatis inſtitutam, quoad Regiam Nominationem ad Prælaturas, Apoſtolicis, & Generalium Synodorum Canonibus ac Decretis apertè repugnare: Summum verò Pontificem omnino abrogare non poſſe Canones Conciliorum Generalium, quibus ipſum Superiorem non eſſe cenſet Eccleſia Gallicana. Propoſitionem ſuam probare conabitur ex Canone Apoſtolico XXIX. cujus hæc ſunt verba: *Si quis Epiſcopus ſecularibus Principibus uſus, per eos Eccleſiam adeptus ſit, deponatur, & ſegregetur, & omnes qui illi communicant.* Item ex Canone III. Synodi Septimæ Generalis: *Si quis Epiſcopus ſecularibus Magiſtratibus uſus, per eos Eccleſiam obtinuerit, deponatur & ſegregetur, & omnes qui cum eo communicant. Oportet enim eum qui eſt promovendus ad Epiſcopatum, ab Epiſcopis eligi, quemadmodum à Sanctis Patribus Nicææ decretum eſt.* * Denique ex Canone quinto Synodi VIII. quo ab Epiſcopatu depelluntur, qui ad eum honorem *Imperatoria Poteſtate* provecti fuerint.

* Can. 18.

Reſponſio.

VII. Reſpondetur, Canonibus quidem, tum iis qui Apoſtolorum nomine ſunt inſcripti, tum Septimæ & Octavæ Synodorum Generalium, prohiberi ne quis à Seculi Poteſtatibus & Principibus per vim in Epiſcopatum intrudatur, opprimendo Eccleſiæ libertatem: unde contra hos Canones commiſiſſet, qui è Palatio miſſus fuiſſet Epiſcopus, Militibus ſtipatus ad Clerum, civeſque invitos, & ſic Eccleſiæ regimen arripuiſſet. Hoc eſt quod ait Synodus Octava: *Multò magis verò hunc arcemus, ſi ad eum honorem ab Imperatoria Poteſtate intrudatur.* Verùm non prohibetur Principibus, ne Epiſcopos Eccleſiis deſignent, ſi id ipſis Eccleſia conceſſerit, vel permiſerit: quod quidem eo caſu præſtabunt non jure Imperii, ſed Præſidii; non ad potentiam oſtendendam, ſed ad Eccleſiam juvandam: & Nominatio Regia vim electionis habebit, quatenus Rex ut *Eccleſiæ Defenſor humiliſque Adjutor*, quo nomine *Carolus Magnus* gloriabatur; & ut Populi Caput, ſeu ut perſona inter Clerum & Laïcos media, utrumque Ordinem in negotio electionis Epiſcoporum repræſentat, ſive utriuſque jura exercet, Eccleſia concedente. Licèt verò Summus Pontifex Canones Conciliorum Generalium pro libito abrogare non poſſit: eos tamen temperare ac moderari poteſt, Eccleſiarum particularium neceſſitate vel utilitate poſtulante, cùm ſunt de his diſciplinæ capitibus, quæ pro temporum & locorum varietate mutationem facilè ſubeunt: imò Eccleſiarum conſuetudines ac mores legem abrogant, vel in toto vel in parte. Sicut ergo Diſciplina quarto Nicænæ Synodi Canone ſancita, qua Sacratum electionum jus ac poteſtas ſolis Epiſcopis tribuitur, vel contraria conſuetudine, vel Pontificum Reſcriptis, vel Regionalibus Conciliis mutata eſt aut temperata, ea poteſtate ad Clerum ac cives honoratos Eccleſiæ vacantis tranſlata; & Gallicana Concilia, moréſque hujus Eccleſiæ multùm Regibus in eo negotio tribuerunt: ſicut ipſis Canonibus Nicænis, de ſervandis Eccleſiarum Privilegiis, per alia Concilia in gratiam Sedis Conſtantinopolitanæ derogatum eſt: ſicut alia veteris Diſciplinæ capita Generalium Conciliorum Canonibus firmata, vel deſuetudine, vel contrariis inſtitutis abrogata ſunt: Ita electiones in Eccleſia Gallicana abrogari potuerunt à Summo Pontifice, accedente Eccleſiæ conſenſu, ſeu Concilio approbante, ob ejuſdem Eccleſiæ Gallicanæ bonum, & univerſalis Eccleſiæ ædificationem, ut ſcilicet ambitui & ſimoniæ aditus præcluderetur: quæ

vitia

vitia Electiones horrendum in modum fœdaverant. Enimverò (ut ſcitè obſervat *Ivo Carnotenſis*, in Præfatione Decreti) præceptiones & prohibitiones aliæ immobiles, aliæ verò mobiles ſunt. Primi generis ſunt illæ *quas Lex divina ſanxit, quæ obſervatæ ſalutem conferunt, non obſervatæ eamdem auferunt. Mobiles verò ſunt, quas Lex æterna non ſanxit, ſed poſteriorum diligentia ratione utilitatis invenit, non ad ſalutem principaliter obtinendam, ſed ad eam tutius muniendam.* Cujus generis ſunt Inſtitutiones Canonicæ. *In his quibus obſervatis ſalus acquiritur, vel quibus neglectis mors indubitata conſequitur, nulla eſt admittenda diſpenſatio; ſed ita ſunt omnia mandata vel interdicta ſervanda, ſicut ſunt æterna Lege ſancita. In his verò quæ propter rigorem Diſciplinæ, vel muniendam ſalutem, poſteriorum ſanxit diligentia; ſi honeſta vel utilis ſequatur compenſatio, poteſt præcedere Autoritate Præſidentium diligenter deliberata diſpenſatio.* Quod de diſpenſatione ſcribit *Ivo Carnotenſis*, de Legis abrogatione & mutatione pari ratione dici poteſt. Cùm itaque Conciliorum Decreta Prælatorum electiones ſpectantia, ſint de genere præceptionum mobilium, eas temperare, mutare, abrogare potuit Summus Pontifex approbante Concilio, ſiquidem *honeſta & utilis compenſatio* ſecuta eſt. Periculum quippe Schiſmatis ſublatum eſt, firmata Regni & Sacerdotii concordia, ſeu Eccleſiæ Gallicanæ cum Romana, Sanctionis Pragmaticæ defenſione turbata; Reſervationum & Gratiarum Expectativarum abolitio; ambitionis & ſimoniæ qua Canonicorum Electorum ſuffragia rogabantur, conciliabantur, à Principibus interdum extorquebantur, à privatis emebantur, excluſio; litium finis, quas in Romana Curia conteſtari neceſſe erat ſumptibus immenſis, ut electionum nullitas diſcuteretur, aliáque commoda Eccleſiæ Gallicanæ & Regni, ſecuta ſunt ex novi Juris Concordatorum inſtitutione & promulgatione. Sanè Summus Pontifex Canones ac Diſciplinam non evertit, quoties præter Canones aliquid decernit aut permittit, Eccleſiæ neceſſitate vel utilitate poſtulante. Nam *Quod fit præter Regulam, modò ſit ex juſta cauſa, non infringit Regulam, quam ſola pervicacia & antiquitatis contemptus lædit. Nam quamvis à Patribus ſtatuta, diligenti obſervatione, & obſervanti diligentia ſint cuſtodienda; nihilominus propter aliquod bonum de rigore Legis aliquid relaxatur: quod & ipſa Lex caviſſet, ſi prævidiſſet. Et ſæpe crudele eſſet inſiſtere Legi, cùm obſervantia ejus eſſe præjudiciabilis Eccleſiæ videtur.* Verba ſunt *Symmachi* Papæ in Epiſtola ad *Avitum* Epiſcopum Viennenſem, quæ Tomo v. *Spicilegii* edita eſt. Nemo ergo rectè dixerit, *Leonem X.* Canones violaſſe, Diſciplinam evertiſſe, cùm novum Jus Concordatorum pro Eccleſia Gallicana inſtituit, ex quo tot commoda ſecuta ſunt.

Objectio altera.

VIII. Objicies, Supremum Senatum Pariſienſem diu ac fortiter promulgationi Concordatorum reſtitiſſe, nec ea in Acta retuliſſe niſi *ex Ordinatione & de Præcepto Regis iteratis vicibus facto*, die XXII. Martii MDXVII. Eorumdem promulgationi Pariſienſem Academiam interceſſiſſe, & ad futurum Concilium appellaſſe, Clerum Gallicanum ea improbaſſe nec uſquam acceptaſſe, quòd in Eccleſiæ Regnique ruinam vergerent. Relatio eorum quæ in hujus promulgationis negotio geſta ſunt in Senatu annis MDXVI. & MDXVII. Edita eſt Tomo II. Commentariorum Cleri Gallicani Tit. VII. pag. 233. ex qua conſtat, Conſcriptos Curiæ Patres vi ac metu compulſos, promulgationem Concordatorum paſſos eſſe, quandoquidem Rex ita jubebat, ſed

A eam liberis ſuffragiis non approbaſſe, immò de Pragmaticæ antiquatione à Lateranenſi Concilio facta ad futurum Concilium appellaſſe. Relationis iſtius verba ſubjicio. *Quocirca omnibus Curiis Parlamenti unà congregatis, cùm Patres ad iſtas ingentes minas & territationes, in quibus Princeps firmiter continuabat, attenderent, reputarent quoque, ſi diutiùs Regiæ voluntati adverſarentur, futurum ut Parlamentum exſcinderetur: idque decurſu temporis toti Regno Gallicano, Juſtitiæ, omnibúſque Regni ſubditis, tam generatim quàm privatim certiſſimam ruinam creaturum: cùm inſuper periculum omnibus &*

Quæ geſta ſunt in Supremа Curia Senatus Pariſienſis in negotio promulgationis Concordatorum.

B *ſingulis Senatoribus impendens extimeſcerent, & valde timerent ne ſi fortè bellum aliquod inter Regem & Romanum Pontificem exardeſceret, ejus mali cauſa Patribus irrogaretur (cùm præſertim Rex ſæpe cauſatus fuiſſet, omnem Regni ſui, & Principatuum ſuorum Italicorum tranquillitatem ac ſecuritatem ab una Concordatorum publicatione pendere) ſimiliter formidarent, ne fœdera inita vel ineunda à Rege cum aliis Principibus Chriſtianis impedirentur: Tum demum poſtquam omnia tentarunt, quæ publicationi Concordatorum obſiſtere poterant, coram & præſente Epiſcopo Lingonenſi Pari Franciæ, illuſtri & authentica perſona, tam generatim quàm ſpeciatim, diviſim quàm conjunctim, obteſtati ſunt atque obteſtantur ſe*

C *ſuæ ſpontis non eſſe, & in cauſa Concordatorum liberè Sententiam ferre non poſſe: ac proinde ſi quæ illorum recitatio aut publicatio fieret in Senatu, id neque ſuffragiis, neque voluntate, neque conſenſu aut Decreto Patrum, ſed ſolo Regis Imperio, & violentiâ paulò ante explicata committi. Demum Curiam Parlamenti nunquam cenſuiſſe ut Concordata firmarentur, grata haberentur, aut aliquem ſortirentur effectum; neque etiam ut Senatorius Ordo, vel Judices Ordinarii, de litibus & cauſis inde manantibus cognoſcerent aut judicarent: imò verò hoc unum ſemper in votis habuiſſe, & maximoperè contendiſſe, ut Sacroſancta Conciliorum Decreta, & Sanctio Pragmatica exactiſſimè & integerrimè obſervarentur, uti ante*

D *Concordatorum inſtitutionem & publicationem ſervari conſueverant: percupere ſimiliter, intendere ac decernere, ut Senatuſconſultum factum* XXIV. *Julii* MDXVI. *plenum atque integrum adipiſceretur effectum, útque iſtiuſmodi Concordatorum evulgatione nihil quicquam ei detraheretur aut derogaretur. Deinde quia Senatus pro rato & comperto habet, Congregationem, quam Lateranenſe Concilium vocitant, omni ope ac ſtudio moliri, quò Sanctionem Pragmaticam, & Decreta in ea contenta exauctoret; certúmque eſt Cognitorem Regium, ſtatim atque iſta Sanctionis Pragmaticæ abrogatio illi innotuit, tum ſuo, tum Senatûs,*

E *& omnium Gallorum nomine, de illa antiquatione ad Concilium provocaſſe: idem Senatus amplius inhærendo dictæ Appellationi, & in ea conſtanter perſeverando, iterum provocavit, & quantum opus de integro provocat, propter cauſas & rationes in Actis prædictæ Appellationis fusè expreſſas, Ad Papam meliùs conſultum, & futurum Concilium Generale legitimè congregandum, & ad illum vel illos, ad quem ſeu ad quos, petendo Apoſtolos inſtanter, inſtantiùs & inſtantiſſimè, à Domino Michaële Boudet, Epiſcopo & Duce Lingonenſi & Franciæ Pari, qui tum*

F *præſens aderat Parlamento: Quos quidem Apoſtolos dictus Epiſcopus Lingonenſis, ad honorem Dei omnipotentis, pro Eccleſiæ Gallicanæ, Regni ac Reipublicæ præſidio & conſervatione conceſſit reverentiales, & quales de jure pro remedio opportuno, ſecundùm temporis neceſſitatem concedere poteſt & debet.* Hæc acta ſunt die XIX. Martii MDXVII. Die XXII. ejuſdem menſis, Concordata lecta & publicata fuerunt in Curia Parlamenti, præſente Domino *A Trimolia.* Die verò XXIV. omnes Decuriæ iterum coiverunt in Concilium, *cunctúſque Senatus* de integro

tegro coram quatuor ejuſdem Supremæ Curiæ Notariis *declaravit & obteſtatus eſt, ſe nullo modo probare vel auctorare publicationem & recitationem Concordatorum factam in Senatu: Imò verò obteſtationes & Appellationes ante editas iterare, atque eis adhærendo, iterum atque iterum provocare, petendo Apoſtolos ab Epiſcopo & Duce Lingonenſi Pari Franciæ, qui tum intererat Senatui: quare Apoſtolos ſimiles prioribus conceſſit. Inſuper verò, Patres declararunt, ob quæcumque Acta, quæ dehinc facient aut facere poſſent, nolle unquam à ſupra memoratis obteſtationibus & provocationibus diſcedere: quinimo in omnibus & ſingulis Actis, quæ poſthac in Senatu privatim fient, velle iſtiuſmodi obteſtationes & Appellationes pro iteratis & nominatim expreſſis haberi.*

Academiæ Pariſienſis Interceſſio & Appellatio.

Academia verò Pariſienſis eodem menſe & anno abrogationi Pragmaticæ Sanctionis, & promulgationi Concordatorum interceſſit, cujus Appellationis Inſtrumentum extat apud *Bochellum* Lib. VIII. Decretorum Eccleſiæ Gallicanæ, Tit. XXV. Cap. VIII. & Tom. II. Commentariorum Cleri Gallicani, Tit. VII. in quo inter alia hæc habentur: *Hujuſmodi ſic noviter editis Statutis jam dictus Dominus Leo Papa Sereniſſimum Principem noſtrum Franciſcum Regem Modernum, in partibus Italicis agentem, in maximo ſtrepitu armorum conſenſum præbere quorumdam ſuaſu coëgit. Et ne promiſſionis infractor idem Princeps Illuſtris videretur, jam dicti Domini Papæ Monitis obtemperans, hæc quæ dicta ſunt de novo edita Statuta (quæ CONCORDATA vocantur) ruinam Eccleſiæ totiúſque Regni inde imminentem non attendens, nobis, dictáque Univerſitate, & aliis quorum intererat, non vocatis nec auditis, publicanda eſſe imperavit: non dijudicans quàm ei dictóque Regno & Delphinatui, ac ſubditis pernicioſa eſſe viderentur. Ex quibus, Nos Rector & Univerſitas, gravatos læſóſque & oppreſſos eſſe ſentientes, cùm per ea ad ſuperiùs enarrata incommoda ſenſim deveniri poſſe proſpiciamus, idcirco à Domino noſtro Papa non rectè conſulto, & jam dicti Sacri Baſileenſis Concilii, & ei adhærentis PRAGMATICÆ SANCTIONIS Statutorum abrogatione, novorum Statutorum editione, conſenſûs præſtatione, ac attentata illorum quadam publicatione, & omnibus inde ſecutis & ſecuturis, ad futurum Concilium legitimè ac in loco tuto, & quod liberè & cum ſecuritate Nos, eadem Univerſitas, vel à Nobis & ab ea Deputandi adire poterimus; & ad illud vel ad illa, ad quod ſeu ad quæ de jure, privilegio, conſuetudine vel aliàs Nobis provocare & appellare licet, provocavimus & appellavimus, prout in his ſcriptis provocamus & appellamus inſtanter, inſtantiùs & inſtantiſſimè: Proteſtantes hanc Appellationem per viam nullitatis, abuſus, iniquitatis vel injuſtitiæ; & aliàs prout meliùs poterimus, optione nobis reſervata (adſtantibus in teſtimonium vocatis) addendi, diminuendi, mutandi, corrigendi, & in melius reformandi, omnique alio Juris beneficio, nobis ac noſtris adhærentibus & adhærere volentibus, ſemper ſalvo.*

Cleri Gallicani preces Regibus oblatæ pro Concordatorum abrogatione, & Electionum reſtitutione.

Clerus quoque Gallicanus Regibus Chriſtianiſſimis ſæpe ſupplicavit, ut Concordatis abrogatis, Electiones reſtituerent, ſcilicet *Henrico III.* perorante *D. Petro d'Eſpinac* Archiepiſcopo Lugdunenſi die XXX. Auguſti anno MDLXXIX. Die tertia Octobris ejuſdem anni, perorante *D. Nicolao Langelier* Epiſcopo Briocenſi: Die XVII. Julii MDLXXXI. perorante *D. Arnaldo de Beaune* Archiepiſcopo Bituricenſi: Die XIV. Octobris MDLXXXV. perorante *D. Claudio d'Angennes*, Epiſco & Comite Noviodunenſi. Die XIX. Novembris ejuſdem anni, iterum perorante *D. Nicolao Langelier* Epiſcopo Briocenſi: *Henrico IV.* die XXVIII. Septembris anno MDXCVIII. perorante *D. Franciſco de la Gueſle* Archiepiſcopo Turonenſi: Die V. Decembris MDCV. perorante *D. Hieronymo de Villars* Archiepiſcopo & Comite Viennenſi. Præterea Cœtus generalis Cleri Gallicani Pariſiis annis MDCXXXV. & MDCXXXVI. congregatus, declaravit, Editionem *Concordatorum* in Commentariis Cleri, in commodum tantùm Virorum Eccleſiaſticorum factam, non in majoris approbationis argumentum. *Genebrardus* in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor Theologus & Aquarum-Sextiarum Archiepiſcopus, Librum *De Sacrarum Electionum Jure & neceſſitate ad Eccleſiæ Gallicanæ redintegrationem*, edidit: & Lib. IV. Chronologiæ ad annum MDXVII. *Concordata* vocat *Myſterium iniquitatis, quo perditam Eccleſiam Gallicanam cernimus.* Et rurſus: „Anno (inquit) MDXVI. abrogata eſt in Galliis Prag„matica Sanctio, & Concordata, ut vocant, „ſubſtituuntur, fremente univerſo Clero, Scho„laſticis, Populo, bonis denique & doctis om„nibus. Unde & hi jactabantur maledici verſiculi:

Maledici Verſiculi.

Prata vorat mulier, frendens Leo rodit utrumque;
Prata, Leo, Mulier ſulphuris antra petunt.
Prata, Leo conſorte carent, Muliérque marito:
Connubio hos jungas, Cerberus alter erunt.

„Nam *Leo* Pontifex, Regina Mater, & Can„cellarius *A Prato* hujus facinoris habebantur Autores. Provincialia etiam Concilia poſt Tridentinum celebrata, Rothomagenſe anno MDLXXXI. Remenſe & Burdigalenſe anno MDLXXXIII. electionum reſtitutionem optarunt, & pro ea Regi ſupplicandum cenſuerunt.

Reſponſio ad Objectionem.

IX. Reſpondetur, Clerum Gallicanum, Ampliſſimum Senatum, Academiam, ſtudio Sanctionis Pragmaticæ à qua divelli non poterant, novo Concordatorum Juri haud facilè aſſueſcere, nec ſtatim concoquere potuiſſe illam diſciplinæ mutationem: Quæ tametſi Gallicanæ Eccleſiæ Regnóque utilis & commoda, novitate tamen ſua perturbavit animos Gallorum Pragmaticam velut Eccleſiaſticæ Diſciplinæ reſtauratricem pene adorantium: adeo ut in hac maximè cauſa locum habuerit aurea illa *S. Auguſtini* Sententia Epiſtolâ CXIX. *Ipſa mutatio conſuetudinis etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat.* Sed Sacer Ordo, Senatus, Virique Academici, Concordatorum commoda experti, tandem acquieverunt, & à multis annis nullum murmur adversùs Jus illud auditum eſt, ſecundùm quod & Gallicanæ Eccleſiæ Politia diſponitur ac regitur, & lites de Sacerdotiis excitatæ in Magno Conſilio & Senatu judicantur, & Viri Academici Beneficia poſtulant, menſibúſque deſignatis conſequuntur. Ideo verò Clerus Gallicanus *Henrico III.* & *Henrico IV.* Chriſtianiſſimis Regibus Electionum reſtitutionem ſuggeſſit, ut eorum Majeſtatem excitaret ad providendum Eccleſiis vacantibus, & ad deſignandum Epiſcopos dignos tanto Munere, & idoneos ferendo oneri, quod Angelicis humeris formidandum eſt. Tunc enim, præcipuè ſub *Henrico III.* Epiſcopatus & Abbatiæ multos annos Prælatis deſtitutæ, Laïcis titulo Oeconomatus à Rege dabantur. Cæterùm, nullus erat Epiſcopus, ne quidem illi qui Electiones reſtitui poſtulabant, cùm nomine Cleri apud Regem perorarent, cui ſcrupulum moveret Epiſcopatus Regia Nominatione acceptus: & Regis

Judicio

Judicio poſtulatiooes ſuas ac preces committebant, præſentémque diſciplinam Eccleſiæ non incommodam fore fatebantur, modò Rex dignos Eccleſiis Prælatos præficeret. Quod & *Henricus Magnus* pace jam in Regno conſtituta, & *Ludovicus Juſtus* tanta Religione præſtiterunt, nuncque tam prudenti quàm religioſo delectu *Ludovicus Magnus* glorioſè, piè, juſtè, ſeliciter regnans exequitur, ut nullum eſſe debeat Electionum deſiderium.

Quod *Genebrardum* ſpectat, vir quidem illè doctiſſimus fuit, ſed turbarum & factionum, læſæque Majeſtatis accuſatus, quo nomine in ipſum quæſtio habita eſt in Supremo Provinciæ Senatu, jubente *Henrico Magno*, anno MDXCVI. convictúſque, perpetuo exilio damnatus eſt, Regni aditus ipſi interdictus ſub pœna capitis, bona ejus fiſco addicta, Liber *De Sacrarum Electionum Jure*, lictoris manu combuſtus, ejuſdémque editio ac venditio Typographis ac Bibliopolis omnibus ſub pœna capitis prohibita, Senatuſconſulto dato XXVI. Januarii MDXCVI. quod inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ pag. 173. legere eſt: Quamobrem movere nos non debent quæ *Genebrardus* adversùs Concordata inconſideratè ſcripſit.

Quæ de Concordatorum utilitate ſcripſi, quà electiooum & Pragmaticæ Sanctionis abrogatio compenſatur, confirmat doctiſſimus Archipræſul *Petrus de Marca* Libro VI. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, Cap. IX. Num. XIII. *Conſtat*, inquit, *Pragmaticam Sanctionem, qua pravam Reſervationum conſuetudinem tollebat invitis iis quorum intererat, Gallos tamen in pari confuſione reliquiſſe quoad ſtatum hierarchicum Eccleſiæ, eò quòd Summi Pontifices recuſarent confirmationem electionum Metropolitanorum, & in aliis præterea Articulis acquieſcere nollent. Quo fiebat ut cùm in ſpeciem bono Reformationis frueremur, Schiſmatis malo laboraremus, licèt nulla noſtra culpa eſſet. Animorum concordiam revocavere Concordata, quæ Reſervationum abuſum prorſus ſuſtulerunt. Electiones ſanè Capitulorum ambitu fiebant; eiſque perſæpe vim inferebant Regum preces à Pragmatica Sanctione approbatæ; adeo ut Guillelmus Benedicti celeberrimus illa ætate Juriſconſultus, aſſirmet preces illas habuiſſe & habere debuiſſe vim imperii apud Canonicos electores. Concordata igitur abolens electiones, & in earum locum ſubſtituunt Jus Nominationis, quod Regi tribuunt; exemplo petito à Regibus primæ Stirpis, qui jure illo utebantur cum conſenſu Cleri. Quod jus viam præcludit ambitioni & ſimoniæ, quæ exercebatur ad emenda ſuffragia Canonicorum. Attamen Nominationis jus ſic conceditur Principi, ut ad Summum Pontificem pertineat confirmatio electionum, qua potiebatur abſque ulla controverſia ante Pragmaticam Sanctionem editam. Verùm incommodum hoc compenſatur ingenti commodo, cùm hoc pacto finis impoſitus ſit litibus, quas in Romana Curia conteſtari receptum erat ſumptibus immenſis, ut electionum nullitas diſcuteretur. Quo fiebat ut partes contendentes ad inopiam redigerentur, Regno incommoda importarentur, & Eccleſiæ ob id diu vacarent.*

Articulus VII.

CONCORDATA veri Contractus inter Summos Pontifices Sedémque Apoſtolicam, & Chriſtianiſſimos Reges, Regnúmque Francorum vim habent: Iidémque Reges ipſorum CONCORDATORUM Protectores, Defenſores & Conſervatores ſunt conſtituti.

I. Romanum Pontificem non minùs quàm Regem Chriſtianiſſimum ad executionem omnium & ſingulorum Capitum in Concordatis conventorum teneri; ita ut quemadmodum Rex perſonas iis conditionibus inſtructas, quæ in Concordatis exprimuntur, ad vacantes Eccleſias, & Monaſteria nominare debet infra ſex menſes à die vacationis computandos, ſic Pontifex Maximus perſonarum ejuſmodi à Rege deſignatarum & debitè (ut loquuntur) qualificatarum Nominatiooem confirmare debeat, Bulláſque ipſis concedere, probat ratio & natura mutui Contractus, cujus vim & obligationem habere Concordata LEO X. Sacro approbante Concilio Lateranenſi declaravit, ut habetur in iiſdem Concordatis Tit. XXXIII. *Et quia adſupradictam Concordiam cum præfato FRANCISCO Rege, ob illius ſinceram devotionem, quam erga Nos & Sedem prædictam exhibuit, cùm ad præſtandam Nobis reverentiam & filialem obedientiam ad civitatem noſtram Bononiæ perſonaliter venire dignatus eſt, conſentimus, illámque inviolabiliter obſervari deſideramus: ILLAM VERI CONTRACTUS ET OBLIGATIONIS INTER NOS ET SEDEM APOSTOLICAM PRÆDICTAM EX UNA, ET PRÆFATUM REGEM ET REGNUM SUUM EX ALTERA PARTIBUS LEGITIME INITI, VIM ET ROBUR OBTINERE, &c. NECNON IRRITUM ET INANE QUICQUID SECUS SUPER HIS VEL EORUM ALIQUO A QUOQUAM QUAVIS AUCTORITATE, ETIAM PER NOS ET SUCCESSORES NOSTROS SCIENTER VEL IGNORANTER CONTIGERIT ATTENTARI, DECERNIMUS.* Nulla itaque ratione Concordatis derogare Summi Pontifices poſſunt; aut conditiones de quibus inter Sedem Apoſtolicam, & Regem Chriſtianiſſimum tam ſolemniter cooventum eſt, ſive in Regiarum Nominationum Coofirmatione, ſive in cœteris ejuſdem Pactionis & Contractus Capitibus, violare. Quod ſi contingeret, Rex Chriſtianiſſimus viis omnibus juridicis Concordatorum executionem promovere, urgere, ac procurare poſſet; ac ſecundùm Juris Communis & Sacrorum Canonum præſcripta; Eccleſiarum Regni ſui neceſſitati & libertati conſulere, Sedis Apoſtolicæ reverentia & Auctoritate in omoibus & per omnia ſemper ſalvis: Siquidem Concordatorum protectio, defenſio; & cooſervatio, illius Majeſtati à Sede ipſa Apoſtolica demandata eſt.

Id verò evidens eſt ex *Leonis X.* Diplomate dato Romæ, XVII. Kalendas Julii, anno MDXVIII. & à *Franciſco I.* acceptato & promulgato Regiis Literis datis Baugiaci, die XXV. Octobris ejuſdem anni. *Nos* (inquit) *in qua tantâ maturitate, conſilio, & Sacri tunc vigentis Lateranenſis Concilii approbatione diſcuſſa, ſtatuta, ordinata, facta & conceſſa ſunt, ut inviolabiliter & inconcuſsè, prout par eſt, obſerventur, pro noſtri Paſtoralis Officii debito providere volentes ..... motu proprio, & ex noſtra certa ſcientia, ac de Apoſtolica Poteſtatis ple-*

nitudine, cùm deceat ſecularem Poteſtatem, præſertim magnam, Eccleſiaſticam juvare Poteſtatem; in his præſertim quæ animarum ſalutem concernunt, MAJESTATEM TUAM, & pro tempore exiſtentem FRANCORUM REGEM, Literarum prædictarum ac per eas editarum Conſtitutionum, & omnium ac ſingulorum in eis contentorum, LEGITIMO PROTECTORES, DEFENSORES ET CONSERVATORES; necnon quorumvis adversùs illas & in eis contenta venire tentantium, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, conditionis vel nobilitatis exiſtentium, ac quacumque mundana dignitate fulgentium, invictiſſimos oppugnatores, Autoritate Apoſtolica tenore præſentium conſtituimus & deputamus.

SCHOLION I.

Diſſertationis hujus Articulo primo, pag. 2. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Rex ex Magni Conſilii ſui ſententia congregavit Eccleſiaſticos Viros in magno numero ad agendum de Pragmatica Sanctione. Rex præſidebat.*

R. De Conventu Bituricenſi & Comitiis Regni agitur, non de Concilio. Mera porrò facti quæſtio eſt, cujus veritas ex ipſius Pragmaticæ Sanctionis Proœmio comperta.

SCHOLION II.

Pag. 3. hanc Propoſitionem notant: *Modificantur Decreta Concilii Baſileenſis ab Eccleſia Gallicana, non quòd in dubium revocaretur auctoritas Concilii, ſed quod ita publica utilitas & Eccleſiæ Gallicanæ mores poſtularent.*

R. Sic teſtatur Carolus VII Pragmaticæ Sanctionis conditor, cujus verba eo loci refero. Mera facti quæſtio eſt.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, Num. IV pag. 9. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant. *Juſſu Regis Procurator Generalis appellat ad futurum Concilium de minis Pii II.*

R. Et hæc mera facti quæſtio; de jure non judico. Editæ ſunt Appellationis tabulæ inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ.

SCHOLION IV.

Diſſertationis ejuſdem Articulo ſecundo, Num. V. pag. 16. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant, meo quidem conceptam ſenſu, ſed ſtylo verbiſque ſuis expreſſam: *Academia Pariſienſis appellat ad Concilium coram Legato, qui procurabat ut retractatio Pragmaticæ Sanctionis verificaretur in Parlamento.*

R. Mera facti quæſtio.

SCHOLION V.

Diſſertationis ejuſdem Articulo III. pag. 18. Religioſi Cenſores hæc verba notant: *Julius II. inquietiſſimus & imperioſiſſimus Pontifex.*

R. Hæc Julii II indoles, à Paulo Jovio, & Guicciardino delineata. Id mollioribus quidem verbis, ſed tamen idem ſignificantibus exprimit Palavicinus Lib. I. Hiſtoriæ Concilii Tridentini Cap. I. *Fuit indolis tam præcelſæ* (inquit) *ut ſi profanum tenuiſſet dominatum, inter Heroës meritò recenſeretur. Sed ea eſt celſitudo virtutis, quam ſibi vindicant nomen illud Sanctiſſimi, & auctoritas ſequeſtri inter Cælum ac terram, ut macula in cæteris hominibus inobſervabiles, evadant in ea luce monſtroſa... Erat Julius feroci animo atque iracundo ... Indulſit ille quidem Militiæ ſtudiis ſuprà quàm opus fuit, & ſuprà quàm tanti Capitis ſanctitatem deceret. Sed quis tam perfectè ſui compos eſt in rebus gerendis, præſertim iis quæ citra æſtum & impetum fieri nequeunt, qui numquam extra fines arctiſſimos honeſti dilabatur?* Hæc Palavicinus. De eodem Pontifice Petrus Bizarrus in ſua Senatus Populique Genuenſis Hiſtoria ſcribit: *Fuit Julius incredibili quadam ambitione flagrans, cujus animus multarum quidem rerum capax, numquam ullâ potentiâ vel gloriâ potuit exſatiari, & qui potiùs ad belli quàm pacis artes* A *tuendas & obeundas natus eſſe videretur. Nam ſi tantùm operæ acuendis Regibus ad bellum in Turcam decernendum, quantùm ad imperia & Reſpublicas conturbandas & inquietandas contuliſſet, nemini dubium eſſe poteſt, quin Reſpublica Chriſtiana ejus præſidiis ſubnixa, meliore loco & conditione diutiùs ſuo tempore ſtetiſſet ac floruiſſet.* Hæc Petrus Bizarrus. De eodem Auguſtinus Oldoinus Societatis Jeſu, in Additionibus ad Ciaconium Romæ editis, ita ſcribit: *Julius appellari voluit; non quidem intuitu Julii retro Pontificis Romani, & mitis ingenii viri ac pacifici, ſed Julii Cæſaris ob virtutem bellicam præſtantiſſimi Ducis, quem imitari egregius Bellator quæſivit.... Cùm eſſet* ANIMI INQUIETI AC DIFFICILIS, *odiáque & ſimultates cum multis magnis viris exercuiſſet,* B *magna fuit omnium mortalium admiratio, ut tanto conſenſu Pontificatum adeptus eſſet.*

SCHOLION VI.

Eumdem Articulum, pag. 19. petit hæc Indiculi Cenſorii nota: *Vide ſolutionem plurium dubiorum deciſorum à Clero Gallicano in favorem Regis contra Papam.*

R. De Turonenſi Eccleſiæ Gallicanæ Conventu anno 1510. ago. Illius Reſponſa ad Quæſtiones à Ludovico XII Rege Chriſtianiſſimo propoſitas hiſtoricè commemoro; de illorum veritate aut falſitate non pronuntio.

SCHOLION VII.

C Diſſertationis ejuſdem Articulo ſexto, pag. 48. Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Quantâ modeſtiâ loquitur de Regibus, qui imperabant electiones Epiſcoporum!*

R. Reges priſcis temporibus aſſenſum ſæpiùs in imperium vertiſſe, & ſublata à Clero & Populo electionum libertate, Reſcriptis ſuis Epiſcopatus conceſſiſſe, eo loci ſcripſi idque variis exemplis probavi, quæ à Gregorio Turonenſi in Francorum Hiſtoria referuntur. Nulla hîc ſermonis immodeſtia. Facta hiſtorica ſimpliciter referuntur.

SCHOLION VIII.

D Ejuſdem Articuli pag. 52. Religioſi Cenſores has Propoſitiones notant: *Regis beneficium erat quòd Clerus frueretur libertate eligendi: & Rex arbiter ac Judex electionis erat.*

R. Jus electionis penes Clerum erat: ſed quia ſæpe Reges electionum uſum interturbaverant, aſſenſum in merum imperium vertere ſoliti, Eccleſia Gallicana his qui veterem electionum uſum reſtituerant, ut Ludovico Pio, plurimùm ſe debere profitebatur. Eorum certè beneficium erat aſſerta & vindicata ſacrarum electionum libertas. Quia verò Regius aſſenſus ex Eccleſiæ Gallicanæ conceſſione, Canonibus, ac diſciplina neceſſarius erat, & Rex juſtis de cauſis Eccleſiæ, vel Regni, ſervitiique ſui utilitatem ſpectantibus Electum poterat E repellere, quoad hoc tantùm Rex Arbiter erat electionis ac Judex; quamvis canonicum de electionibus judicium, & confirmatio ad Metropolitanum, vel ad Synodum Provinciæ pertineret, ut paſſim in totius Operis decurſu obſervavi. Judicium autem illud & arbitrium aliquod electionis à me explicatum, aſſeritur ex antiquis Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Francorum Monumentis, & ex Formulis Promotionum Epiſcopalium à Sirmondo & Baluzio editis perſpicuum eſt. Nonne enimverò quoddam arbitrii ac judicii genus ſignificant verba illa Eccleſiæ Senonicæ ad *Hilduinum* Archicapellanum & Regni Adminiſtrum ſub Ludovico Pio ſcribentis? *Fecimus & nunc ſecundam electionem, & invenimus hominem ex noſtris à puero bene nobis notum, genere & moribus non infamem, docilem, ætate huic Officio congruum, &c. Quem* F *cùm obtuliſſemus, nullatenus putantes rejiciendum, ipſis Miſſis Dominicis impedientibus, quod optavimus, non meruimus adipiſci. Propterea veſtræ Pietatis veſtigiis animo provoluti flebiliter poſtulamus, ut tamdiu rem ſuſpendere dignemini, quouſque cum ſcripto homine ad veſtram Celſitudinem properantes, ipſi vobis meliùs noſtram pandamus miſeriam. Et ſi quidem ad hoc onus ferendum perſona quam dicimus ſufficere minúſve poterit,* DIGNATIONIS VESTRÆ JUDICIO, AUT SUSCIPIATUR, AUT REPROBETUR. Et in Epiſtola ad Juditham Imperatricem: *Cùm illum, quem ſcitis, elegiſſemus, & à Serenitate Domini Imperatoris non plenè fuiſſet receptus, permiſſum nobis eſt iterum, ut alium, ſi potuiſſemus, ex nobis huic officio congruum inveniremus. Sed cùm eſſet inventus, ut credimus, in Dei & ve-*

ſtro

ſtro ſervitio habilis, neſcimus ob quam cauſam à Miſſis Dominicis non eſt plena benevolentiâ ſuſceptus. Unde veſtram oramus benignitatem ut ex hoc nobis in adjutorium eſſe dignemini, quatenus cauſa ſuſpendatur, donec ipſam de quo dicimus, ad præſentiam Domini Imperatoris & veſtram nos ipſi deducamus, ET QUALITER JUSSERITIS DISCUTIATUR ET PROBETUR, SI NOBIS PRODESSE VALEAT, ET IN SERVITIO VESTRO APTUS ESSE POSSIT, AN MINUS. Cæterùm hæc meræ Diſciplinæ res eſt, quam in variis Eccleſiis variam fuiſſe, Eruditorum nemo neſcit.

SCHOLION IX.

In eodem Articulo, Num IV. pag. 53 Religioſi Cenſores hæc velut verba mea notant: *Quantam auctoritatem habeant Reges in electionibus Epiſcoporum, jure, conſuetudine, Eccleſiæ indulgentiâ.*

R. De veteri diſciplina & moribus antiquis Eccleſiæ Gallicanæ loquor, non de hodiernis. En verba mea: *Ex his perſpicuum eſt, quàm varia fuerit Gallicana Eccleſia circa electiones Epiſcoporum diſciplina, quantùm Reges in hoc electionum negotio potuerint, jure, conſuetudine, ipſius Eccleſiæ indulgentiâ & connivenciâ.* De jure loquor ex Eccleſiæ conceſſione quæſito, ut explicui Num. II. pag. 46. Edit. primæ: *Gallicanis Canonibus jus novum collatum fuiſſe Chriſtianiſſimis Regibus, nempe ut eorum voluntas, aſſenſus & approbatio requirerentur ad electionem Epiſcopi, conſtat ex Concilio Aurelianenſi V. Canone X. &c.* Cæterùm Nominatio ad Epiſcopatus nunc Regibus Chriſtianiſſimis convenit jure Concordatorum.

SCHOLION X.

Eumdem Articulum, Num. V. pag. 55. nota illa cenſoria perſtringit: *Quàm modeſtè loquitur de Regibus, etiam dum de ſpiritualibus tractant.*

R. Neque hîc de ſpiritualium tractatione à Regibus agitur, neque ulla ſermonis immodeſtia notari poteſt. En verba mea: *Rex tempori ſerviendum duxit, rebuſque ſuis & Eccleſiæ Gallicanæ periclitantibus conſulendum, quod egregiè ſe præſtiturum non dubitavit, ſi imminentia detrimenta minore ac leviore diſpendio redimeret, ſubſtitutis loco Pragmaticæ Concordatis, &c.* Hiſtoriæ res eſt.

SCHOLION XI.

In eodem Articulo, Num. VII. pag. 60. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa Canones Conciliorum Generalium pro libito abrogare non poteſt: ſed pro communi utilitate temperare poteſt.*

R. Gallicanæ Eccleſiæ ſententia eſt, veterum Pontificum Romanorum teſtimoniis firmata, & perpetuâ Eccleſiæ praxi. Sacra etiam Facultas Pariſienſis hanc olim propoſitionem damnavit: *Papa poſſet totum jus Canonicum deſtruere, & novum deſtruere.* Ipſam, inquam, damnavit, ut *ſcandaloſam, erroneam, blaſphemam, & notoriè hæreticam.* Author Anonymus Tractatus *De Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ*, Leodii editi anno 1684. adversùs Cleri Gallicani Declarationem, & earumdem Libertatum Defenſores, hanc Cenſuram expendens Libro IX. Cap. VII. Num. XVI. de illa ita cenſet: *Reverà propoſitio complexè accepta eſt ſcandaloſa: Quatenus etiam in Jure Canonico plurima continentur quæ ſunt Juris divini, eſt blaſphematoria, hæretica, & erronea. Sed ſalva eſt Summo Pontifici auctoritas diſpenſandi ſuper iis quæ ſunt de jure poſitivo duntaxat, & etiam ea abrogandi, DUM JUSTA CAUSA INTERCEDIT, &c.* Quid aliud hæc verba mea ſignificant, *Licèt Summus Pontifex Canones Conciliorum Generalium PRO LIBITO abrogare non poſſit: eos tamen temperare ac moderari poteſt, Eccleſiarum particularium neceſſitate vel utilitate poſtulante, cùm ſunt de his Diſciplinæ capitibus, quæ pro temporum & locorum varietate mutationem facilè habeant.* Et infra: *Diſciplina (inquam) quarto Nicæn. Synodi Canone ſancita, quæ ſacrarum electionum jus ac poteſtas ſolis Epiſcopis tribuitur, vel contraria conſuetudine, VEL PONTIFICUM RESCRIPTIS, vel Regionalibus Conciliis mutata eſt, aut temperata, &c.* Hæc ego eo loci.

SCHOLION XII.

In eodem Articulo, pag. 61. & 62. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Electiones in Eccleſia Gallicana abrogari potuerunt à Summo Pontifice, accedente Eccleſiæ conſenſu, ſeu approbante Concilio.*

R. Quid hîc cenſoria animadverſione dignum? Nonnè abrogatæ ſunt Electiones, & Concordata promulgata ſunt, SACRO APPROBANTE CONCILIO LATERANENSI? An aliter abrogari potuerint, necne, hîc non quæro. De Summi Pontificis poteſtate non diſputo: illam à Chriſto immediatè, non à Conciliis acceptam; Conſtitutiones ac Decreta Summorum Pontificum ob Eccleſiæ neceſſitatem, utilitatem ac bonum edita, valere ac robur habere agnoſco ac fateor, abſque Concilii Generalis approbatione & confirmatione, quod pro quibuſlibet rebus & quavis occaſione congregari non poteſt.

SCHOLION XIII.

In eodem Articulo, pag. 62. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Quod Papa facit præter Canones, non eſt everſio Canonum.*

R. Hæc mea propoſitio eſt: *Summus Pontifex Canones ac Diſciplinam non evertit, quoties præter Canones aliquid decernit aut permittit, Eccleſia neceſſitate aut utilitate poſtulante.* Hæc propoſitio vera eſt, & Summi Pontificis auctoritatem maximam, agendique rationem vindicat. Adeò vera; ut contrariam damnandam non dubitem ut erroneam ab Apoſtolica Sede, ſi ad illam deferretur, ſcilicet: *Summus Pontifex Canones ac Diſciplinam evertit, quoties præter Canones aliquid decernit aut permittit, Eccleſia neceſſitate aut utilitate poſtulante.* Hæc (inquam) propoſitio ut erronea meritò damnaretur.

SCHOLION XIV.

Eumdem Articulum his verbis perſtringunt Religioſi Cenſores: *A fol. 64. ad 69. refert plures Proteſtationes & Appellationes Gallorum contra Concordata pro reſtitutione electionum.*

R. Hæc ad Hiſtoriam Concordatorum pertinent, & à me propterea hiſtoricè referuntur, ſicut edita ſunt in Commentariis Cleri Gallicani Tom. II. & alibi.

SCHOLION XV.

Eumdem Articulum ſpectat Cenſoria illa animadverſio: *Contemnit Genebrardum, qui ſcripſit contra Concordata, quia homo tumultuarius erat, cujus liber combuſtus eſt manu lictoris.*

R. Quæ de Genebrardo, & libri ejus ſorte ſcripſi eo loci, vera ſunt, & facta merè hiſtorica. Adversùs Concordata Sedis Apoſtolicæ auctoritate firmata, à Concilio approbata, ipſum inconſideratè ſcripſiſſe, certum eſt. Virum doctiſſimum & ob præclaras dotes laude dignum non contemno, ſed in hoc non laudo, immò vehementer improbo.

SCHOLION XVI.

Articulo VI. ejuſdem Diſſertationis, pag. 72. & 73. Religioſi Cenſores has propoſitiones notant: *Papa tenetur confirmare Nominatos à Rege Galliarum, ſi ſint Epiſcopatu digni.... Nec poteſt Papa Concordatis derogare.*

R. Id probat ratio & natura mutui contractûs, cujus vim & obligationem habere Concordata Leo X. ſacro approbante Concilio declaravit. Sicut Rex nominare debet ad Epiſcopatus Clericos iis inſtructos dotibus, quæ in Concordatis exprimuntur, & infra tempus conſtitutum: Ita Summus Pontifex dignos, debitiſque dotibus ornatos, & quibus nullæ conditiones canonicæ deſunt, confirmare debet. Id juſtitiæ leges poſtulant. Id Author Anonymus Tractatus *De Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ* Leodii editi anno 1684. contra Cleri Gallicani Declarationem & iſtarum Libertatum Defenſores, fatetur libro ſexto, Cap. III. N. 6. *Debent quidem*, inquit, *Summi Pontifices, ut ſæpe notavimus, Canones, præſertim Conciliorum Oecumenicorum, quorum ſunt cuſtodes, & exequi, & exequendos curare: Nec Paſtoribus greges ſuos rectè adminiſtrantibus obſtare, aut in eorum Regimen ſine neceſſitate ſeſe ingerere debent. CONCORDATA SERVARE, ac quæcumque pacis ſunt, ſectari. Si ſecus fecerint, humiliter monendi ſunt, imò & liberè, ſi opus ſit: non tamen idcircò debita officia prætermittenda.*

DISSERTATIO XII.

DE SACRA SYNODO TRIDENTINA.

QUA ILLIUS HISTORIA EXPONITUR: P. SUAVIS POLANI, CAROLI MOLINÆI, ET INNOCENTII GENTILETI OBJECTIONIBUS ADVERSUS SACROSANCTAM ET OECUMENICAM EJUS AUTORITATEM RESPONDETUR.

Tridentum, Trente, urbs in Rhætia, proprio ſub ſuo Epiſcopo, ſub Clientela Imperatoris ut Comitis Tirolis. Epiſcopatus ad Provinciam Utinenſem pertinet, ſed tamen Epiſcopus S. R. I. Princeps Romano Pontifici immediatè ſubjicitur.

ARTICULUS I.

De illius convocatione, Præſidibus, variis Statibus, & ordine in agendis.

I. GRASSANTE in Germania Lutherana Hæreſi, *Clemens Septimus* Pontifex Maximus conſiderans Conventus à *Carolo Quinto* Imperatore celebratos, ac præſertim Auguſtanum, ad Hæreticos ab erroribus dimovendos nihil contuliſſe, de Concilii Generalis celebratione cum eodem Imperatore, aliiſque Principibus Chriſtianis conſilia agitare cœpit: quòd poſt errorum *Lutheri* damnationem à *Leone X.* factam, unicum illud remedium ad totum vincendam ſeu domandam pertinaciam ſupereſſet, ut ſcribit idem Pontifex in literis ad *Franciſcum I.* Regem Chriſtianiſſimum datis die ſecunda Januarii, anno MD. XXXIII. *Superiore biennio (inquit) ſicut tua Majeſtas recordari poteſt, cùm Sereniſſimum Cæſarem, quamquam pro ſua inclyta pietate omnia conatum, tamen in Conventu Auguſtano nihil remedii ad hæreſim Lutheranam in Germania tollendam, præ illorum obſtinatione, afferre potuiſſe audiremus: Solùmque Concilii Generalis remedium à noſtris Prædeceſſoribus in caſu ſimili adhibitum, & ab ipſis Lutheranis poſtulatum ſupereſſe videremus: Habita ſuper hoc cum venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus matura deliberatione, ad ipſius Concilii Generalis indictionem in Italia & loco ad hoc commodiore celebrandi devenire intendentes, id tuæ Majeſtati, ſicut Cæſari, & cæteris Principibus ſignificandum communicandúmque duximus, eúmque noſtris literis fuimus hortati, ut tam ſancto & neceſſario operi pro tua pietate & Chriſtianiſſimi titulo, próque tuorum Majorum perpetua conſuetudine favere, cauſámque ſanctæ Fidei cum tua, ſi fieri poſſit, præſentia, aut ſaltem Oratoribus tuis, tuique Regni Prælatis adjuvare & tueri; & in hoc te & illos interim præparare pro* F *communi officio velles. Poſtea verò ea actione noſtra per apparatus Turcarum primò perturbata, & deinde per eorum in Hungariam & Germaniam irruptionem prorſus interrupta, ſuſpenſiſque propterea omnium Principum Chriſtianorum animis, toto hoc interjecto tempore de ea re ſilere coacti fuimus. Nunc autem ipſis hoſtibus Dei benignitate repulſis, cùm Sereniſſimus Cæſar nobiſcum Bononiæ congreſſus inter cætera publicè ſalutaria hoc quoque de indicendo Ge-* A *nerali Concilio nobiſcum egerit, illudque non ſolùm à Lutheranis, ut antea, ſed à cæteris Germaniæ Principibus & civitatibus in proximo Ratiſponenſi Conventu flagitatum: ſéque omnem operam ſuam cùm apud Nos, tum apud Reges & Potentatus cæteros ad id pollicitum fuiſſe dixerit: Nos ſanè non ſolùm Chriſtiana charitate, ſed etiam noſtri de debito muneris, quod à Deo omnipotente accepimus, adſtricti, ne tot animas in illâ Hæreſi periclitari, quantùm à nobis præſtari poterit, ulteriùs ſinamus, noſtras partes, noſtrúmque officium in Principibus omnibus ad ipſum Concilium adhortandis tunc ſuſce-* B *ptum à nobis, terrore immaniſſimi hoſtis interruptum, reſumere continuandum cenſuimus, ut ſanctæ Religioni tantis erroribus illic implicitæ ſuccurramus, & cum vetere pietate tranquillitatem & quietem illi inclytæ Nationi, tam valido Chriſtianitatis membro reſtituamus.*

II. Defuncto *Clemente VII.* die xxv. Septembris MDXXXIV. *Paulus III.* die XIII. Octobris in ejus locum electus, curas ipſius de Concilii convocatione ſuſcepit. Id Mantuæ primùm indixit; deinde, appoſito obice à *Frederico* Mantuæ Duce, Vicentiæ celebrandum decrevit, miſitque illuc Legatos, ſed nova emergente neceſſitate, Synodi celebratio prorogata eſt. Tandem Tridentum eſt convocata, urbem Germaniæ conterminam, in C Alpibus ſitam propè Athesim, à Germanis in Spirenſi Conventu acceptatam, omnibus Nationibus Chriſtianis opportunam. Indictionis Diploma, quod incipit, *Initio*, Romæ datum eſt undecimo Kalendas Junii, anno MDXLII. & ſolemni Principis Apoſtolorum die promulgatum. Kalendæ Novembris inchoando Concilio deſignatæ. Convocationis cauſas exprimit Pontifex his verbis: *Quo meliùs atque commodiùs quæ ad integritatem & veritatem Chriſtianæ Religionis, quæ ad bonorum morum reductionem, emendationémque malorum, quæ ad Chriſtianorum inter ſe tam Principum quàm populorum pacem, unitatem, concordiámque perti-* D *neant, & quæ ad repellendos impetus Barbarorum & Infidelium, quibus illi univerſam Chriſtianitatem obruere moliuntur, ſint neceſſaria, Deo noſtris Conſultationibus præeunte, & lumen ſapientiæ ſuæ ac veritatis mentibus noſtris præferente, agi in dicto Sacro Oecumenico Concilio, & conſpirante omnium charitate conſuli, tractari, confici, ad optatóſque exitus deduci quamprimùm & quàm optimè poſſint.* — Concilii Tridentini convocatio.

III. Cœpta Synodus eſt ſub *Paulo III.* Pontifice Maximo die XIII. Decembris, anno MD. XLV. continuata ſub *Julio III.* abſoluta ſub *Pio* E *IV.* die quarta Decembris anno MDLXIII. Sub *Paulo III.* Seſſiones undecim celebratæ, octo Tridenti, tres Bononiæ, quò tranſlatum eſt Concilium Autoritate Pontificia Legatis demandata, frequentioribúſque Patrum ſuffragiis, anno MD. XLVII ob contagioſum morbum qui Tridenti graſſabatur. Cæſari, ac Hiſpanis Epiſcopis tranſlatio non placuit, nihilominus Tridenti remanentibus, Oratoribúſque Cæſaris adversùs Bononienſem (ut vocabant) Conventum proteſtantibus. Cujus diſſidii ratione ſuſpenſum eſt Concilium, *Paulo III.* Tridentinos ac Bononienſes Præ- F ſules ad Eccleſiæ diſciplinam componendam Romam evocante anno MDXLIX. Quo anno cùm *Paulus III.* obiiſſet die decima Novembris, *Julius III.* ipſius Succeſſor Synodum Tridentum reduxit Diplomate dato VIII. Kalendas Decembris, anno MDL. quod incipit, *Cùm ad tollenda*. Continuationis vocabulum in Pontificio Diplomate adhiberi Cæſar optaverat, ſed illud repudiatum eſt, quod tranſlationi legitimæ præjudicare videretur, vóxque, *reſumere & proſequi*, uſurpata: *Ad ipſam* — Varii Concilii Tridentini ſtatus.

ipſum Concilium in eo, in quo nunc reperitur ſtatu, reſumendum & proſequendum, &c. Nihilominus ita verba temperavit, ut ejuſdem Concilii continuatio, non novi indictio fieri intelligeretur, & Decretis antea cùm in cauſa Fidei tum Reformationis editis ſuum robur ac autoritas conſtaret, velut Synodi Generalis Oraculis & irretractabilibus Conſtitutis. Ait enim, ad tollenda Religionis noſtræ diſſidia opportunum videri, *Ut Sacrum Oecumenicum Generale Concilium à Paulo III.* Deceſſore ſuo indictum, & ejus Legatis Præſidentibus *incœptum, ordinatum, & continuatum, in quo plures publicæ & ſolemnes habitæ fuerunt Seſſiones, pluráque tam in cauſa Fidei quàm Reformationis promulgata Decreta, multáque etiam ad utramque cauſam pertinentia examinata & diſcuſſa, ad civitatem Tridentinam reducatur.* Reſumpta ſub *Julio* Synodus eſt Kalendis Maii anni MDLI. Eo Pontifice quinque Seſſiones celebratæ XII. XIII. XIV. XV. & XVI. quâ ſuſpenſio Concilii frequentioribus Patrum ſuffragiis decreta eſt die XXVIII. Aprilis anno MDLII. ob belli tempeſtatem. Suſpenſionem in Cœtu Purpuratorum Patrum die XV. *Julius III.* decreverat, ſed Legati conſultius duxerunt Pontificium Diploma non depromere, ſed curare ut ipſa Synodus id conſilii per ſe ſuſciperet, ne Patres contra ſuſpenſionem abſque ulla auctoritate ac voluntate Concilii indictam niterentur, uti refert *Palavicinus* Libro XIII. Cap. III. Suſpenſio ad biennium duntaxat decreta; ſi obſtacula interim deſiiſſent, nimirum inter Chriſtianos Principes diſcordiæ, toto decennio perduravit. *Pius Quartus*, Pontifex Maximus Concilium Tridentum revocavit Diplomate dato Kalendis Decembris anno MDLX. quod incipit: *Ad Eccleſiæ regimen.* A *continuationis* vocabulo eo in Diplomate Pontifex prudenter abſtinuit, ne Proteſtantium animos exacerbaret: verbis tamen æquivalentibus uſus eſt, dicens, Tridenti ac priùs ætate *Pauli*, ac deinde in poſtrema Synodi redintegratione à *Julio* habitâ, fuiſſe ſtabilita complura Decreta, ac poſtea ſuſpenſionem ſubſecutam, que nunc tollebatur. Quod enim ſuſpenſum erat, ſublata ſuſpenſione non retrocedit, ſed motum proſequitur & continuat ab eodem loco, ubi antea ſuſpenſum ſubſtitit. Priorum igitur Seſſionum ſub *Paulo III.* & *Julio III.* celebratarum Decretis & Canonibus eamdem ineſſe vim non obſcurè ſignificabat, quam habent Decreta Oecumenici Concilii adhuc durantis. *Sacrum* (inquit) *Oecumenicum & Generale Concilium, ex Auctoritate ejuſdem Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum, qua Nos quoquè in terris fungimur; freti & ſubnixi, in civitate Tridentina ad Sacratiſſimum diem Reſurrectionis Dominicæ proximè futurum indicimus, & ibi celebrandum, SUBLATA SUSPENSIONE QUACUMQUE, ſtatuimus atque decrevimus.* Hæc verò clauſula *ſublata ſuſpenſione*, difficultatem faceſſivit Gallis, Germanis, Hiſpaniſque: & antequam Synodus aperiretur, quod ante decimam-octavam diem Januarii anni MDLXII. factum non eſt, Granatenſis Archiepiſcopus ſuo ac reliquorum Hiſpanorum Præſulum nomine declarari poſtulavit, an nova hæc Synodus eſſet, an antiquæ continuatio. Concordia inita eſt acceptis quatuor conditionibus ab Hiſpanis propoſitis, nimirum: Ut in aperienda Synodo nullum proferretur verbum continuationi contrarium: Ut Synodus ſecundùm Pontificii Diplomatis tenorem aperiretur: Ut continuaretur cùm primùm opportunitas obveniret: Ut in fine Pontifex confirmaret cuncta Synodi Tridentinæ Acta, tum jam habita, tum habenda. Novem Seſſiones reliquæ ſub *Pio IV.* celebratæ ſunt. Totum Concilium Seſſiones XXV. complectitur.

Concilii Tridentini Præſides.

IV. Concilio Tridentino ſub *Paulo III.* ejuſdem Pontificis nomine præfuerunt *Joannes Maria de Monte* Prænestinus Epiſcopus, *Marcellus Cervinus*, & *Reginaldus Polus*, S. R. E. Cardinales, & Sedis Apoſtolicæ Legati. Hæc ipſis miſſa Mandata. 1. Religionis Articulos ante cætera eſſe agitandos. 2. In illis non Auctores, ſed ſententias damnandas: Id autem juſſum, ne factorum quæſtionibus & probationibus Synodus implicaretur ac tempus tereret; tum quò minùs in eo ageretur, relicta ſingulis adeundi ac ſe purgandi facultate. 3. Proſcribendas non ſolùm magis generales, ſed peculiares etiam Poſitiones, quæ per ora tunc & per ſcripta volitabant, & quibus novæ Hæreſes nitebantur. 4. De reformandis moribus, nec ante Dogmata, neque ſimul cum ipſis agendum, quippè de minùs præcipua & ſecundaria Synodi cauſa. Poſtea tamen annuit ut ſimul cum diſſinitione dogmatum Reformationis negotium procederet, ut videbimus. 5. Audienda libenter, quæ adversùs Romanam Aulam objicerentur, & Patrum Nationúmque Conſilia, ut facta de iis ad Summum Pontificem relatione, opportunius ille remedium adhiberet, ut apud ſe ſtatuerat. 6. Literis, cæteriſque Commentariis, Actis & Inſtrumentis Concilii nomine conſcribendis præfigendum trium Legatorum tanquam Præſidum nomen, ac Pontificis, cujus perſonam gerebant. Quod in Actis eſt obſervatum per ſingulas Seſſiones, hunc in modum: *Sacroſancta Oecumenica & Generalis Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata, Præſidentibus in ea Apoſtolicæ Sedis Legatis, &c.* Sub *Julio III.* ejus vice præfuerunt *Marcellus* Cardinalis *Creſcentius*, Legatus Apoſtolicus; *Sebaſtianus Pighinus*, Sipontinus Archiepiſcopus; & *Aloyſius Lippomanus*, Veronenſis Epiſcopus. Sub *Pio IV.* ejus locum in Synodo tenuerunt *Hercules Gonzaga* Cardinalis Mantuanus, *Jacobus* Cardinalis *Puteus*, *Staniſlaus* Cardinalis *Oſius*, Vvarmienſis in Polonia Epiſcopus; *Hieronymus* Cardinalis *Seripandus*, *Ludovicus* Cardinalis *Simonetta*, & *Marcus Sitiens* Cardinalis *Altempſius*, Apoſtolici de Latere Legati. Cardinali Mantuano demortuo in Legati Præſidiſque munere ſuffectus eſt *Joannes* Cardinalis *Moronus*, Prænestinus Epiſcopus: in defuncti verò *Seripandi* locum *Bernardus* Cardinalis *Navagerus* ſubſtitutus eſt.

Difficultas circa Concilii inſcriptionem exorta.

V. Pontificii Legati prærogativâ ſuffragii potiti, cuncta proponebant, quæ in deliberationem mittebantur: Sed cùm decima-ſeptima Seſſione, quæ ſub *Pio IV.* prima fuit, particula, *Proponentibus Legatis*; Decreto fuiſſet appoſita, magnas ea contentiones excitavit, ex parte præſertim Hiſpanorum Antiſtitum, qui eam ob novitatem impugnabant, & quòd calumniæ pateret, ac violatæ vel certè imminutæ libertatis Concilii argumentum videri Hæreticis poſſet. Unde illius inductionem acriter poſtulabant, ut refert *Palavicinus* Lib. XV. Cap. XVI. & Lib. XVI. Cap. VI. Sed ea tamen à Synodo cum totius Decreti tenore approbata, quatuor duntaxat Patribus diſſentientibus, retenta eſt. Non minor fuit de titulo Synodi concertatio; Nam *Baccius Marcellus* Epiſcopus *Feſulanus*, & alii quamplurimi, ſingulorum Decretorum titulo addi volebant hæc verba, *Univerſalem Eccleſiam repræſentans*, à Conciliis Conſtantienſi & Baſileenſi uſurpata. Obſtiterunt Legati, aliique Patres ſpecioſis rationibus. 1. Quòd titulus ille novus eſſet, nec ab antiquioribus Conciliis uſurpatus ante Conſtantienſe, quod eam inſcriptionem peculiari quadam ratione adhibuerat, ad tollendum dubium quod moveri potuiſſet, an Eccleſia diuturno Schiſmate diſciſſa, integra repræſentare-

tur à Concilio, adeóque vim haberet, qua per ſua Decreta rurſus ad unitatem ipſam reduceret. Nec in ipſa quidem Synodo Conſtantienſi hanc inſcriptionem fuiſſe omnibus Decretis appoſitam, ſed iis duntaxat, quibus majoris momenti confecta negotia; cùm ſcilicet in contendentes de Pontificatu actum eſt ac pronunciatum, & novæ Hæreſes proſcriptæ. 2. Quòd ea inſcriptio ſupervacanea eſſet, cùm idem ſignificarent hæc verba, *Univerſalis & Oecumenica Synodus*. 3. Quòd ea inſcriptio Lutheranorum obtrectationibus exponeretur, adeóque illi tempori non eſſet opportuna, maximéque Synodi initiis adhuc Patrum numero infrequentis, & Principum Oratoribus deſtitutæ. 4. Quòd Summi Pontificis modeſtiam Synodum imitari deceret, qui magnificis titulis omiſſis, humiliorem elegit, *Servi ſervorum Dei*. Potiſſima autem ratio, ob quam Legati eam inſcriptionem rejecerunt, ea fuit, quam in Synodicis quidem Congregationibus diſſimulavere, ſed quam aperuere Pontifici, ut conſtat ex *Farneſii* literis quinta Januarii MDXLVI. datis, quòd ſcilicet metuerent, ne hac ἐπιγραφῇ admiſsâ, plurimi Patrum ea quoque verba addi poſtularent, quæ in Synodis Baſileenſi & Conſtantienſi illi fuerunt adjecta: *Quæ Synodus à Chriſto immediatè poteſtatem habet; cui quilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis, etiamſi Papalis exiſtat, obedire tenetur.* Opinionum certamen componere conatus eſt *Seripandus* Ordinis Auguſtiniani Prior Generalis; non agi inquiens, an eſſet perpetuò excludenda illa inſcriptio, ſed an ſeponenda ad commodiora tempora, ad florentiorem Concilii ſtatum, & ad Sanctiones adeo præcelſas, ut earum frontem illius epigraphes majeſtas deceret. Nec tamen ita ſedata eſt illa contentio, ut non identidem uſque ad extrema Concilii tempora redintegrata ſit.

Ordo agendorum in Concilio.

VI. Res decernendæ, ſive Fidem, ſive Reformationem ſpectarent, in privatis primùm Patrum & Theologorum Cœtibus diſcutiebantur, diſceptabantur, & Decreta Canoneſque præformabantur, deinde in Congregatione Generali Patrum univerſorum ad examen revocabantur; omnibus liberè ſuffragantibus, & quod videretur objicientibus; emendabantur, ſi res ita poſtularet, ac in eam formam redigebantur, quæ omnibus, aut certè frequentioribus placeret: Tandem in publica & ſolenni Seſſione, conſuetis ceremoniis, Patribúſque viritim ſuffragantibus comprobabantur ac promulgabantur. Primis in congreſſionibus diſputatum acriter fuit, an à Dogmatum examine ac diffinitione inchoandum eſſet, an verò à Reformatione. Poſtremum illud optabat Imperator, quippe identidem à Germania, & ab ipſis Hæreticis poſtulatum, quorum exulcerarentur animi, ſi à Decretis Fidei inciperetur. Legati verò Pontificii, & qui ipſis adhærebant, à dogmatum tractatione inchoandum cenſebant, his rationibus freti: Quòd prioribus Conciliis hæc obſervata ſit conſuetudo: Quòd primus locus argumentis dignioribus debeatur, qualis eſt Fides collata cum Virtutibus Moralibus, ad quas ſpectat morum emendatio: Quòd ſalutis fundamentum ſit Fides, & à fundamento non à tecto ædificium ſit inchoandum: Quòd urbe ab hoſtibus obſeſsâ, hoſtes priùs profligandi ſint, quàm cives corripiendi, ne eadem ipſa brachia verberentur, quorum nervis dimicandum eſt: Quòd ſtultum videatur actorem ſe reum ſponte conſtituere, ac relictis interim perduellibus, eorum tanquam Judicum cenſuræ ſe ſubmittere: Quòd denique publicæ incolumitatis ſtudio non ducuntur, qui morbis levioribus curandis intenti, peſtem graſſari ſinunt cum immedicabili populorum pernicie. Germani verò, & qui in ipſorum ſententiam iverunt Antiſtites, hac ratione potiſſimùm afficiebantur, quod hæc agendi ratio revocandis in Eccleſiæ gremium errantibus fratribus conducibilior eſſet, aut certè eorum calumniis in Eccleſiam Catholicam refellendis: Nec ullum librum ad convincendos Hæreticos aptiorem exiſtimarent illo, in quo Lex Chriſti legeretur operum caracteribus ſcripta in ipſis Catholicæ Religionis Cuſtodibus. At præcipua ratio quæ Pontificem & Legatos ad protrahendam Reformationem movebat, metus erat ne Sacra Synodus hanc ab Aula Romana inchoaret, & poteſtatem ſuam ſupra Pontificem efferret, ut fusè *Palavicinus* exponit Lib. VI. Cap. VII. Tandem Patres inter & Legatos convenit, ut Fidei ac Reformationis tractatio conjungeretur. Huic ſententiæ magnum pondus addidit *Thomæ Campeggii* Feltrenſis Epiſcopi autoritas & ſuffragium. Diſplicuit primùm Pontifici, qui graviter ſuccenſuit Legatis, quòd Mandata ipſis tradita de Reformatione poſtponenda prætergreſſi eſſent: ſed tandem hanc agendi rationem probavit: Legatorum audita defenſione.

Jus ſuffragii Religioſorum Ordinum ſummis Moderatoribus conceſſum.

VII. Poſt Epiſcopos jus ſuffragii Religioſorum Ordinum Præfecti habuerunt. Id Privilegii ipſis ſervatum eſt, quibuſdam Epiſcopis repugnantibus. Religioſis favebat antiqua poſſeſſio in Lateranenſibus Conciliis, Lugdunenſibus, Conſtantienſi, Baſileenſi, Florentino, uſu firmata. Favebat & Septimæ Synodi Generalis exemplum, cujus in ſecunda Actione Monachi pariter ad ſuam ſententiam proferendam vocati ſunt: & in Actione quarta Archimandritæ & Hegumeni unà cum Epiſcopis ſua nomina Decretis Fidei ſubſcripſerunt. Ideo conſuetudo obtinuit, ut Abbates, cùm inaugurantur, ſeſe jurejurando obſtringant, ut Concilio interſint, ubi à Pontifice advocantur. Et *Paulus III.* Diplomate ſuo convocaverat *omnes ex omnibus locis tam Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & Abbates, quàm alios quoſcumque, quibus Jure aut Privilegio in Conciliis Generalibus reſidendi, & ſententias in eis dicendi permiſſa poteſtas eſt.* Synodo tamen viſum eſt, ut trium Caſinenſium Abbatum concors ſententia unius duntaxat ſuffragii vim haberet, quippe unius integri Ordinis perſonam gerentium. *P. Didacus Lainius*, Societatis Jeſu Præpoſitus Generalis, in Synodum ſub *Pio IV.* admiſſus eſt anno MDLXII. Quòd ſe invitis Patribus in Conventum intruſerit, ſimulque conatus fuerit Summis Monaſticorum Ordinum Præſulibus anteire, putida calumnia eſt. Ingreſſus enim eſt ad ferendum ſuffragium in generali Cœtu, nemine obſiſtente, & potiùs rogantibus Patribus, & juſſu Pontificis, & pro eo quod ex veteri conſuetudine debebatur Supremis Religioſorum Ordinum Moderatoribus. Dubitatum quidem fuit de loco, qui à Magiſtro Ceremoniarum ipſi tribuendus eſſet, nimirum, an infra reliquos Generales Ordinum Moderatores, cùm illius Ordo eſſet omnium noviſſimus; an ſupra, quia eſſet Ordo Clericorum qui Monachis præferuntur. Cupivit duntaxat ut Societas Jeſu tanquam Ordo Clericorum agnoſceretur: cæterùm modeſtiæ paciſque ſtudio animum præ ſe tulit extremi ſubſellii cupidum, & reipſa extremum locum petiit. Sed à Legatis, cùm alicujus ante acti Concilii exemplum non ſuppeteret, quippe quòd hic Regularium Clericorum Ordo, qui latiſſimè jam per Chriſtianorum Ethnicorùmque Provincias cum uberrimo animarum fructu protendebatur, poſt ultimum Lateranenſe ortus fuiſſet; locus illi extra ordinem ſejunctus à reliquis Religioſis Præſulibus datus eſt, quò ibi poſt illos abſque Clericorum præjudicio ſen-

P. Lainez Societatis Jeſu Præpoſitus Generalis à calumnia vindicatus.

tentiam

tentiam diceret. Id conſtat ex legitimis tabulis, quibus & Legati, & qui Concilio à Secretis erat, ſubſcripſere Kalendis Novembris anno MDLXII. & ex Literis Cardinalis *Borromæi* ad Legatos diebus 20. Auguſti & 1. Septembris ejuſdem anni datis, & à *Palavicino* laudatis Libro XVIII. Cap. 11. necnon ex Actis *Paleotti*. Ex quibus *Petri Suavis Polani* calumnia in religioſiſſimum doctiſſimùmque Virum refellitur ac diſſipatur. Epiſcoporum abſentium Procuratoribus Jus ſuffragii datum non fuit, quamvis Pontifex Germanorum Præſulum Procuratoribus id ſuo Diplomate indulſiſſet: ſed viſum non eſt Legatis illud promulgare, ne aliarum regionum Antiſtites ad æmulationem excitarentur. Id in cauſa fuit cur *Dominico Soto* Ordinis FF. Prædicatorum Theologo Hiſpano, qui ab Ordinis noſtri Generali Vicario domeſticis Comitiis alibi detento ſuffectus erat, ſuffragandi facultas conceſſa non fuerit, quamvis ob inſignem viri pietatem & eruditionem ad Privilegium iſtud ipſi impertiendum Legati maximè propenderent.

ARTICULUS II.

De Geſtis Seſſione I. II. III. *&* IV. *Sacræ Synodi Tridentinæ.*

Acta Seſſionis primæ.

I. SAcris Ritibus, ſolemníque Supplicatione præmiſſa, habitáque Oratione à *Cornelio Muſſo* ex FF. Minorum Ordine Epiſcopo Bituntino, de qua *P. Suavis* & *Palavicinus* Lib. V. Cap. XVIII. pro ſuo quiſque ſtudio, ille acerbiùs, hic indulgentiùs, judicant; apertum eſt Concilium, Dominica tertia Adventus Domini, die XIII. Decembris, *S. Luciæ* Virgini & Martyri ſacra, anno MDXLV. In primo illo Conſeſſu lecta eſt Admonitio atque Adhortatio Legatorum Sedis Apoſtolicæ ad Patres, ut habetur in Actis editis, quamvis *Palavicinus* eam ad alteram Seſſionem habitam die ſeptima Januarii anni MDXLVI. referat.

Acta Seſſionis ſecundæ.

II. Secunda illa Seſſione, Sacris operatus eſt Epiſcopus Caſtelli-Maris: Concionem habuit Epiſcopus *S. Marci*. Decretum editum eſt de modo vivendi, & aliis in Concilio ſervandis. Declaratum eſt, ex qualicumque ſedendi ſeu ferendi ſuffragium ordine aut forma, nihil cuique Juris acceſſurum aut detractum iri. Decretum ab omnibus comprobatum, cum hac exceptione, quâ *Guillelmus à Prato* Claromontanus Epiſcopus petiit, ut eo loco, quo preces pro Imperatore cœteríſque Principibus generatim injungebantur, Rex Galliæ expreſsè nominaretur, quemadmodum in Pontificiis literis de Synodo nominatim appellatus fuerat, cæteris Principibus in communi tantùm deſignatis. Id tamen Patres non conceſſere, ad aliorum Principum, ac præſertim Regis Romanorum æmulationem vitandam: Et plurimùm valuit ad Gallos ab incepto dimovendos communis Eccleſiæ conſuetudo, quæ Sacro Paraſceves die nullum ſecularem Principem in publicis precibus præter Imperatorem nominat.

Acta Seſſionis tertiæ.

III. Seſſione tertia, die quarta Februarii celebrata, cùm Panormitanus Archiepiſcopus Sacris operatus eſſet, Orationem habuiſſet Magiſter *Ambroſius Catharinus* Ordinis FF. Prædicatorum, Legatis viſum eſt Fidei morúmque Sanctiones protrahendas, donec frequentior eſſet Synodus: ſed ne nihil actum videretur, Symbolum Fidei velut rerum diffiniendarum *principium*, in quo omnes, qui fidem Chriſti profitentur, *neceſſariò* conveniunt, & *fundamentum firmum & unicum*, *contra quod portæ inferi nunquam prævalebunt*, totidem verbis quibus in omnibus Eccleſiis legitur, Sacra Synodus expreſſit, Toletanarum, aliarúmque Synodorum exempla ſecuta. Hujus Decreti de Symbolo Fidei præmittendo auctor fuit *Petrus Bertanus* Phanenſis Epiſcopus, ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumptus, poſtea ob eximiam doctrinam & virtutem Cardinalitiis Inſulis ornatus.

Acta Seſſionis quartæ.

IV. Seſſione quarta, die octava Aprilis celebratâ, cùm Sacris operatus eſſet *Salvator Alexius*, Turritanus Archiepiſcopus, Generalis Ordinis Servorum Præſes Orationem habuiſſet, Decretum de Libris Canonicis, & Traditionibus editum eſt. *Omnes Libros tam Veteris quàm Novi Teſtamenti, necnon Traditiones ipſas, tum ad Fidem, tum ad Mores pertinentes, tanquam vel ore tenus à Chriſto, vel à Spiritu Sancto dictatas, & continua ſucceſſione in Eccleſia Catholica conſervatas, pari pietatis affectu ac reverentia* Sacra Synodus ſe ſuſcipere ac venerari declaravit. Adſcripſit eidem Decreto Sacrorum Librorum Indicem: Tum ſingulis recenſitis juxta Concilii Carthaginenſis III. Canonem XLVII. *Innocentii I.* Epiſtola III. *S. Auguſtini* Lib. XV. De Civitate Dei, & Lib. II. De Doctrina Chriſtiana Cap. VIII. *Gelaſii I.* in Romana Synodo Indices, adjectum eſt Anathema hunc in modum: *Si quis autem Libros ipſos, cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueverunt, & in veteri vulgata Editione Latina habentur, pro Sacris & Canonicis non ſuſceperit, & Traditiones prædictas prudens & ſciens contempſerit, Anathema ſit.*

Decretum de Libris Canonicis & Traditionibus.

In privatis Cœtibus diſceptatum fuit an per novum examen fieri deberet Sacrorum utriuſque Teſtamenti Librorum comprobatio. Cardinalis *A Monte* Legatus, Cardinalis *Pacecus*, & alii, novum examen repudiabant, res à prioribus Conciliis definitas retractandas non eſſe aſſerentes, ſecundùm *S. Leonis* & *Gelaſii I.* Summorum Pontificum documentum: nec præbendam eſſe Lutheranis occaſionem gloriandi, quòd ſuis argumentationibus ſuſpectas falſitatis ſuperiorum Conciliorum definitiones Catholicis reddidiſſent. *Cervinus* Cardinalis S. Crucis, & *Polus* Cardinalis Tridentinus, & alii, novam diſcuſſionem poſtulabant, non ad quærendam, de qua nemo Catholicorum dubitabat, ſed ad confirmandam, & tuendam ab Hæreticorum objectionibus veritatem. Exiſtimationis enim plurimùm Concilii Decretis acceſſurum cenſebant, ubi univerſæ Nationes audirent Hæreticorum rationes ab eo diſcuſſas & confutatas. Alioquin eam quam Patres appellarent venerationem antiquitatis, ab aliis vocatum iri reſponſionis inſcitiam ac impotentiam. Vicit poſterior illa ſententia.

In Sacrorum Librorum Indice Librum *Baruch* nominatim recenſuit Sacra Synodus, quamvis à Laodiceno & Carthaginenſi Conciliis, Romaníſque Pontificibus *Innocentio I.* & *Gelaſio I.* cæteris connumeratus non fuiſſet. Non tamen ob eam duntaxat rationem in Librorum Canonicorum Indice conſcriptus eſt, quòd in Eccleſia ex eo Lectiones recitentur, ut ſcribit *P. Suavis*, ſed quòd Synodi Florentinæ Latini Patres cum *Eugenio IV.* poſt Græcorum diſceſſum Florentiæ manentes, in Sacrorum Voluminum Syllabo Librum *Baruch* repoſuiſſent, freti veterum Patrum autoritate, qui illum tanquam ſacrum unúmque Opus cum Prophetiâ *Jeremiæ*, cujus Amanuenſis erat, agnoverunt, ſcilicet *Clementis Alexandrini* Lib. I. Pædagogi Cap. X. *S. Baſilii* Lib. IV. contra Eunomium, *Joannis Chryſoſtomi* Oratione

Quod

Quòd Chriſtus ſit Deus, & ex Latinis *S. Cypriani* Libro de Oratione Dominica, & Lib. II. contra Judæos, Cap. v. & aliorum. Neceſſarium porro viſum eſt Tridentinis Patribus Librum illum nominatim recenſere, quòd ab aliquo etiam Catholicorum in dubium revocaretur, ſcilicet à *Joanne Driedone*, Lib. I. De Scripturis & Dogmatibus Eccleſiaſticis, Cap. ultimo.

Quod Traditiones ſpectat, difficultatem paſſi ſunt Patrum nonnulli, circa illa Decreti verba: quibus Scripturas Sacras ac Traditiones *æquali pietatis ac reverentiæ affectu* recipiendas declaratur. *Bertanus* Phanenſis Epiſcopus hanc æquationem non probabat ante ſolemnem Seſſionem. Quanquam enim (inquiebat) à Deo ambæ procedant, quod cuique veritati commune eſt, non ſequitur quòd pari veneratione excipiendæ ſint: aliàs ſequeretur quæcumque vera ſunt, perinde ac Sacras Literas veneranda eſſe. Addebat, noluiſſe Deum tantam impertiri Traditionibus firmitatem, cùm aliquæ deſierint, adeóque nec tantam pariter venerationem. Reſpondit Bituntinus, cui major pars Patrum conſenſit: Quamcumque veritatem à Deo revera procedere, non tamen quodcumque verum eſſe Dei verbum; proinde pari cultu cum verbo Dei habendum non eſſe. At verò tam Traditiones quàm Scripturas Sacras eſſe Dei verbum, ac prima Fidei principia, ſed ſolùm ſecundariâ quadam conditione diſtincta, quòd iſtæ in codicibus ſcriptæ permanſerint, illæ verò tantùm in cordibus: iſtarum, illarúmque veritatem eſſe immutabilem; ſed è converſo Leges eſſe æquè mutabiles in utriſque, ut apparet in Circumciſione & aliis ritibus Veteris Teſtamenti: Ideo Decreti verbis parem illam Fidelium erga utraſque reverentiam reſtringi ad Traditiones *continua ſucceſſione in Eccleſia Catholica conſervatas.* Acerbiùs in hujuſmodi æqualitatem invectus eſt *Naclantus* Clodienſis Epiſcopus, dixitque eam ſibi impiam videri: nec obſtare Decretum quod proferebatur velut Florentinæ Synodi, quod nihil ad eam ſpectat, cùm poſtrema ipſius Seſſio habita fuerit anno MCCCCXXXIX. Decretum verò ſit editum 4. Februarii anno MCCCCXLI. Id per horrorem admirationémque Patrum auditum. Pacenſis & Britinorienſis Antiſtites dictum audacius execrati ſunt, atque ut puniretur poſtularunt. Primus Legatorum advocandos Theologos dixit, qui audito Decreto, & Clodienſis Epiſcopi rationibus, ea de re Judicium ferrent. Tum Clodienſis repoſuit, Se Decretum integrum impietatis non accuſaſſe, ſed aliquas duntaxat ipſius voces, impii nomine haud hæreticum intellexiſſe, ſed inhumanum, quatenus nimis ponderoſum onus nobis imponat. Denique rationibus victus, omniúmque vocibus objurgatus, profeſſus eſt ſe reverenter conſenſurum Decreto, quod tanti Cœtus autoritas comprobaſſet; & in Seſſione ſolemni, cùm Patrum ſuffragia rogarentur, non eſt uſus voce conſueta, *Placet*, ſed, *Obediam.* Ita refert *Palavicinus* Lib. VI. Cap. XVI.

Inanis ac temeraria P. Suavis obſervatio.

A pleriſque obſervatum refert *P. Suavis*, Decretum illud quatenus Traditiones ſpectat, nec magni eſſe momenti, nec ſtrictæ admodum obligationis. Quorſum enim (inquiebant) recipiendas eſſe Traditiones ſtatuitur, ſi non declaretur quænam illæ ſint, nec regula proponatur qua dignoſci poſſint? Quod Synodus non præſtitit. Præterea, illi ſolùm Anathema dixit Synodus, *qui Traditiones prædictas ſciens & prudens contempſerit.* Itaque Legi minimè refragaretur (inquiebant) qui reverenter eas omnes rejiceret. Verùm obſervatio illa quam *Suavis* comprobat, inanis ac temeraria eſt. Cùm enim Sacra Synodus pronuntiaverit, *Omnem ſalutarem veritatem, & morum diſciplinam contineri in Scripturis Sanctis, & ſine ſcripto Traditionibus*, & utraſque *pari pietatis affectu ac reverentia ſuſcipiendas ac venerandas*, tam non poſſunt ſalvâ reverentiâ, quæ ipſis debetur, ullo modo rejici Traditiones, quàm Libri Veteris aut Novi Teſtamenti. At cùm Traditionum pleræque ritus aut morum diſciplinam ſpectent, in quas interdum ex ignorantia vel imbecillitate peccatur abſque ſacrarum hujuſmodi Legum & obſervantiarum contemptu, noluit Synodus quoſcumque earum violatores Anathemate ferire, ſed tantùm protervos contemptores, qui ſe ad eas ſervandas minimè obſtringi profitentur, & qui eas velut humanas adinventiones, aut ſuperſtitioſas obſervantias abjiciunt & conculcant, cujuſmodi ſunt Hæretici: Sicut graviori pœnâ plectuntur perduelles, qui Leges Principum conculcant, & fideles ſubditi, qui Leges ipſas, quas reverentur, interdum ex imbecillitate violant. Traditiones porro ſingulatim enumerare in hocce Decreto, neque tempus, neque opportunitas patiebantur, ſed Eccleſiæ judicio in his dignoſcendis ſtandum eſſe Sacra Synodus ſupponebat. Decretum itaque Septimæ Synodi Oecumenicæ imitata eſt, quo Traditiones generatim acceptæ ſunt & commendatæ, non particulatim recenſitæ & explicatæ.

Abuſus circa Sacras Literas emendati.

V. In eadem Seſſione de Reformationis negotio agi cœptum. A Sacrarum Literarum corruptelis & abuſibus ductum eſt exordium. Quatuor circa illas abuſus præcipuè obſervati. Primus erat tanta Verſionum varietas, qua divini verbi veritas reddebatur incerta. Huic malo remedium adhibitum eſt, unicâ ex cunctis Verſionibus Latinis tanquam legitimâ conſtitutâ, quæ maximam obtinebat autoritatem ex Eccleſiæ uſu communi. Statuit itaque Sacra Synodus & declarat, *Ut vetus & Vulgata Editio, quæ longo tot ſeculorum uſu in ipſa Eccleſia probata eſt, in publicis lectionibus, diſputationibus, prædicationibus, & expoſitionibus, pro authentica habeatur, ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat vel præſumat.* Quo Decreto, cùm Textu Hebraïco vel Græco Veteris aut Novi Teſtamenti, aut cum Verſione Græca LXX. Interpretum, Vulgata non comparatur, nec illis autoritatem derogat his verbis Sancta Synodus; nec eâ ratione pronuntiat autenticam, quaſi nulla ex parte mendoſa ſit, aut ex ipſis Fontibus emendari non poſſint leviora quæ in ipſa occurrunt menda: Sed quòd nullis erroribus ad Fidem aut Mores pertinentibus contaminata ſit, ac præterea in eadem nec fraus, nec aperta ſit à primitivo Textu in præcipuis ſaltem illis capitibus diſcrepantia, nec ulla ſecum ipſa repugnantia; ac proinde reliquis *Editionibus* ſeu Verſionibus *Latinis* anteponenda ſit. Nihil aliud voluiſſe Patres, teſtatur *Andreas Vega* ex Ordine Minorum Theologus doctiſſimus, qui Concilio adfuit inter Theologos Conſultores, & hoc ſibi fuiſſe à Cardinali S. Crucis *Marcello Cervino* altero ex Legatis & Præſidibus Concilii ſignificatum, quod eo adhuc vivente idem *Vega* vulgavit Lib. XV. *De Juſtificatione* Cap. IX. Idem aſſerunt *Melchior Canus* Canarienſis Epiſcopus, qui paucis poſt annis adfuit Concilio ſub *Julio III.* Lib. II. *De Locis Theologicis*, Cap. XIII. Concluſione I. & *Didacus Payva ab Andrada*, qui ſub *Pio IV.* ibidem adfuit, in Defenſione Vulgatæ, Lib. IV. & utrique ſciſcitari licuit à pluribus Patrum qui Decreto condendo ſub *Paulo III.* interfuerant, quænam mens illorum Synodíque fuiſſet. Idem licuit *Genebrardo*, qui eadem ætate vixit, & eodem modo Decretum interpretatur, Præfatione in Opera *Origenis* ad

Vulgata Verſio Latina authentica.

Carolum IX. Regem Chriſtianiſſimum. Sed ea de re plura legi poſſunt in Diſſertatione noſtra De Vulgata Verſione, & in ejuſdem Apologia. Nec tamen diſſimulandum, Theologos Romæ degentes, quibus Pontifex in tractandis argumentis Concilium ſpectantibus utebatur, cùm mentem variis objectionibus ſæpiùs auditis, ſeu lectis, adversùs varios Vulgatæ Verſionis locos occupatam gererent, nec Theologorum Tridentinorum rationes accepiſſent, aut ſenſum hujus Decreti exploratum haberent, illud acriter initio improbaſſe, objicientes multa Vulgatæ menda nec Amanuenſibus, neque Typographis adſcribi poſſe: ac certè debuiſſe in Decreto denuntiari eam eſſe recognoſcendam, & emendandam. Tantúmque ea de re obmurmuratum eſt, ut deliberatum fuerit de illius Decreti Editione tantiſper retardanda, dum nonnullis adjectis emendaretur: quod tamen elevaturum eſſe exiſtimationem Synodi, & anſam Hæreticorum irriſionibus præbiturum conclamabant. Id conſtat ex Literis *Farneſii* Cardinalis ad Legatos XVII. Aprilis MDXLVI. & *Maffei* qui à Secretis erat Pontifici, ad Cardinalem S. Crucis *Cervinum*, Legatorum alterum, eadem die ſcriptis, aliiſque laudatis à *Palavicino*, *Lib.* VI. *Cap.* XVII. quibus à Legatis reponſum eſt, & abundè factum ſatis.

VI. Alter abuſus erat mendorum copia, quæ Sacra Biblia tam Latina, quàm Græca & Hebraïca deformaverant. Cui Synodus occurrit, decernendo, *Ut poſt hac Sacra Scriptura, potiſſimùm verò hæc ipſa vetus & Vulgata Editio, quàm emendatiſſimè imprimatur.*

VII. Tertius abuſus erat, Typographorum vitium, qui Sacras Scripturas ex corruptis exemplaribus edebant, & pravas interpretationes adjiciebant. Huic vitio Synodus remedium adhibuit, Sacrorum Librorum editione Typographis interdictâ, niſi obtentâ ab Ordinariis facultate, Autorúmque nomine Libris appoſito, Anathemate, mulctâ pecuniariâ, aliiſque ex arbitrio pœnis in hujus Decreti violatores ſancitis. Hujuſce generis mulctam improbarunt Archiepiſcopus Panormitanus, & Aſturienſis Epiſcopus, cauſati, Eccleſiæ non licere Laïcis pecuniæ mulctam irrogare, proinde infligendas pœnas animis ſolùm puniendis accommodatas, ut Anathemata: ſed quoniam poſtrema Synodus Lateranenſis mulctam ſimilem in ſimili ſpecie irrogaverat, & ita ferebat in pleriſque locis Eccleſiæ Conſuetudo: & indictio mulctæ in pios uſus expendendæ ad pœnarum canonicarum ordinem revocari poſſe videbatur, non minùs quàm carcer, flagella, jejunia: nec dubium erat quin Eccleſia hominibus ditioni ſuæ temporali ſubditis mulctas pecuniarias, aliáſque pœnas temporales irrogare poſſet: in aliis verò pleriſque locis ex conſuetudine id Juris haberet Eccleſia, non invidentibus Principibus Laïcis; Concilio viſum eſt, ut mulcta pecuniaria, quam avari Typographi magis interdum timerent quàm Excommunicationem; ipſis tanquam frænum imponeretur, quo à Bibliorum corruptorum, aut Interpretationum, vel Notarum pravarum, Autorúmque nomen non præferentium, & quorum, quarumve editionem Ordinarii non permiſiſſent, editione aut publicatione prohiberentur. Id conſtat ex Actis *Maſſarelli*, qui Synodo fuit à Secretis, ejúſque Diario Cœtus peculiaris coram *Cervino* Legato die XIII. Martii, ut refert *Palavicinus* Lib. VI. Cap. XII.

Sacrorum Bibliorum editio.

Leges Typographis impoſitæ.

VIII. Quartus abuſus erat, quòd ſuo quiſque ſenſu & arbitratu Divinas Scripturas interpretaretur, & in alienos pravóſque ſenſus frequenter

A detorqueret. Quamobrem Sacra Synodus *Ad coërcenda petulantia ingenia decernit, ut nemo ſuæ prudentiæ innixus, in rebus fidei & morum ad ædificationem Doctrinæ Chriſtianæ pertinentium, Sacram Scripturam ad ſuos ſenſus contorquens, contra eum ſenſum quem tenuit & tenet Sancta Mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu & interpretatione Scripturarum Sanctarum, aut etiam contra unanimem conſenſum Patrum, ipſam Scripturam interpretari audeat, etiamſi hujuſmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendæ forent. Qui contravenerint, per Ordinarios declarentur, & pœnis à Jure*

B *ſtatutis puniantur.* Haud nova eſt lex illa Tridentinæ Synodi, ſed ſolùm illius explicatio, quod ex natura Fidei Chriſtianæ per ſeipſum intrinſecùs nefas eſt. Secuta enim eſt Synodum Toletanam decimam-quintam dicentem: *Quicquid creditur contra SS. Patres, intelligitur aberrare à recta Regula Fidei.* Secuta eſt *Vincentium Lirinenſem*, qui multa in eam ſententiam diſſerit in Commonitorio adversùs Hæreſes, & inter alia hæc habet: *Invecti ſumus in Neſtorii ſceleratam præſumptionem, quod Sacram Scripturam ſe primum & ſolum intelligere, & omnes eos ignoraſſe jactaret;*

C *quicumque ante ſe Magiſterii munere præditi Divina Eloquia tractaviſſent: totam poſtremò etiam nunc errare & ſemper erraſſe Eccleſiam, quæ (ut ipſi videbatur) ignaros erroneóſque Doctores & ſecuta eſſet, & ſequeretur.* Inſiſtit & S. *Auguſtini* veſtigiis, Lib. II. adversùs *Julianum* ſcribentis: *Qui Sanctos rejicit, fatetur ſe univerſam Chriſti eccleſiam rejicere.* Nec tamen libertatem hoc Decreto Synodus ademit Viris Eruditis novas Scripturæ Sacræ expoſitiones depromendi, modò Eccleſiæ ſenſui, & Patrum univerſitati atque conſenſioni non repugnent, in rebus tum Fidei, tum Mo-

D rum. Neque aliud voluit *Cajetanus* Cardinalis initio ſuorum Commentariorum in Geneſim ſcribens: *Non enim alligavit Deus expoſitionem Scripturarum Sacrarum priſcorum Doctorum ſenſibus, ſed Scripturæ ipſi integræ ſub Eccleſiæ Catholicæ Cenſurâ: alioqui ſpes nobis & poſteris tolleretur exponendi Scripturam Sacram, niſi transferendo (ut aiunt) de libro in quinternum.* Quæ ad *P. Suavis* objectiones refellendas obſervare operæ-pretium fuit, aſſerentis à Concilio fuiſſe præſcriptam & coarctatam rationem intelligendi Dei verbum, & in Conſeſſibus occaſionem aliter loquendi fuiſſe datam à *Cajetani* doctrina, qui aſ-

E ſeruit, Novos Scripturæ ſenſus repudiandos non eſſe, ubi cum illius locutione concordant, nec alieni ſunt à Fidei dogmatibus, Morúmque diſciplina.

IX. Poſtremus abuſus erat, quo nonnulli Sacrarum Scripturarum verba & ſententias *ad profana quæque* detorquebant, *ad ſcurrilia ſcilicet, fabuloſa, vana, adulationes, detractiones, ſuperſtitiones, impias & diabolicas incantationes, divinationes, ſortes, libellos etiam famoſos.* Ad hanc autem irreverentiam tollendam prohibet Sacra Synodus, ne quiſquam deinceps *quomodolibet verba Scripturæ Sacræ ad hæc & ſimilia audeat uſurpa-*

F *re*, útque hujuſmodi *temeratores & violatores verbi Dei juris & arbitrii pœnis per Epiſcopos coërceantur.*

X. Objicit *Gentiletus*: Decreto Seſſionis tertiæ, quo Symbolum Nicænum recitatum eſt, & in Acta Concilii relatum, Religionis, quam Reformatam falsò vocant, Profeſſores ſe tueri poſſe adversùs eos, qui ipſis hæreſeos crimen impingunt. *Negamus enim* (inquit) *poſſe Nos pro Hæreticis haberi, ex ejus Decreti Sententia, cùm recipiamus & credamus omnes Articulos illius Symboli.*

Regula de Sacræ Scripturæ interpretatione.

P. Suavis dictio confutata.

Reſpondetur objectionibus Gentileti adversùs Decreta Seſſionis Quartæ.

Reſpondetur, Hanc rationem ineptiſſimam eſſe, ex qua ſequeretur, neque Pelagianos, neque Neſtorianos, neque Eutychianos, neque Monothelitas Hæreticos fuiſſe, cùm Nicænum Symbolum ultrò reciperent; & Anabaptiſtas, Independentes, Arminianos non poſſe pro Hæreticis haberi, quos tamen ipſæ Religionis Pſeudo-Reformatæ Synodi ut Hæreticos damnarunt; ſiquidem & veteres illi, & Novi Sectarii Nicænum Symbolum ſe recipere, & omnes illius Articulos ſe credere profitebantur, & profitentur. Sequitur ſecundò, Romanæ Communionis homines Hæreticos non eſſe, ſiquidem & ipſi Nicænum Symbolum profitentur: nullúmque de Articulis Fidei in B eo finitis & comprehenſis inter nos, ſegregéſque Calvinianæ Superſtitionis fratres controverſia eſt, ut iſtius Partis doctiſſimi quique viri faſſi ſunt, & ſcriptis conſignarunt. A Schiſmate ergo non poſſunt ſe purgare, qui ab Eccleſia Catholica receſſerint, nec ab Hæreſi, in quam Schiſma pertinax ſemper degenerat. Tertiò, ſi Nicænum Symbolum unica ſufficiénſque teſſera eſt quâ Fideles ab Hæreticis dignoſcantur, cur ipſi novam Fidei Confeſſionem ediderunt? Quartò, ſi Catholici ſunt habendi, qui Nicænum Symbolum profitentur, qualitercumque de aliis dogmatibus ſentiant, quicquid à Deo Eccleſiæ revelatum eſt, quicquid C à Chriſto prædicatum hominibus, quicquid in Libris Canonicis ſcriptum, non pertinet ad Fidem, cùm Symbolum Nicænum hæc omnia non complectatur, ſed præcipua duntaxat & primaria Fidei capita, non omnia & ſingula. Denique oſtendant Calviniani ſuæ Confeſſionis Articulos omnes ſingillatim in Symbolo Nicæno.

XI. Objicit idem Auctor, Tridentinos Patres Seſſione IV. omnes Traditiones & Ceremonias in Eccleſia Romana receptas, & obſervatas Scripturæ Sacræ auctoritati exæquare. Sed, inquit, D ſi B. Auguſtino fides adhiberetur, non tanti fierent. Ille enim aſſerit, *In Sacra Scriptura perſpicuè contineri quicquid ad Fidem & ad Mores rectè vivendi pertinet* (Lib. II. De Doctrina Chriſtiana, Cap. IX.)

Reſpondetur id eſſe falſiſſimum. Non enim de ceremoniis omnibus in Eccleſia uſurpatis, & ad divini cultus ornatum atque majeſtatem ſpectantibus loquitur Sacra Synodus in Decreto Seſſionis IV. ſed de illis duntaxat, *quæ ipſius Chriſti ore ab Apoſtolis accepta, aut ab ipſis Apoſtolis, Spiritu* E *Sancto dictante, quaſi per manus tradita, ad nos uſque pervenerunt*: de Traditionibus, inquam, *tum ad fidem, tum ad mores pertinentibus, quas tanquam vel ore tenus à Chriſto, vel à Spiritu Sancto dictatas, & continua ſucceſſione in Eccleſia Catholica conſervatas, pari pietatis affectu ac reverentia, ac ſacros omnes Libros Veteris & Novi Teſtamenti ſuſcipit ac veneratur.* Locum verò *S. Auguſtini* à *Gentileto* & aliis Scriptoribus Heterodoxis laudatum, nihil adversùs Traditionum auctoritatem à Tridentina Synodo aſſertam conficere, oſtendimus Diſſertatione XVI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi II. §. XV. & in tota paſſim Diſſertatione Apoſtolicæ, Catholicæ, Romanæ Eccleſiæ dogma de F neceſſitate & auctoritate Traditionum ex *S. Auguſtino* & aliis Patribus vindicavimus.

At, inquit *Gentiletus*, veteres Canones poſtulant, ut multæ res concurrant antequam probetur aut recipiatur aliqua Traditio. Primùm, ut ab univerſo orbe Chriſtiano ab initio primitivæ Eccleſiæ, recepta & probata fuerit, ſecundùm regulam ex *S. Auguſtino* deſumptam, & relatam Canone *Illa autem.* Diſt. XII. cujus in eam ſententiam verba ſunt: *Quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obſervantur, datur in-* A *telligi vel ab ipſis Apoſtolis, vel ex Plenariis Conciliis, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas, commendata atque ſtatuta retineri: ſicut id quod Domini Paſſio & Reſurrectio, & Aſcenſio ad Cœlum, & Adventus Spiritus Sancti anniverſaria ſolemnitate celebrantur: & ſi quid aliud tale occurrerit, quod ſervetur ab univerſa quacumque ſe diffundit Eccleſia. Alia vero quæ per loca terrarum, regionéſque variantur, totum hoc genus rerum liberas habet obſervationes.* Deinde ut approbetur aliqua Traditio, neceſſe eſt ut nulli loco Sacræ Scripturæ repugnet, ut habetur in alio Canone, cujus hæc eſt ſententia: *Scit Sancta Romana Eccleſia, quod nihil obſunt ſaluti cre-* B *dentium diverſa pro loco & tempore Conſtitutiones: ſi illis Canonica non obſiſtat Auctoritas.*

Reſpondeo, Hos Canones nos admittere, háſque Regulas diſcernendi veras Traditiones à falſis Eccleſiam agnoſcere & ſequi: proinde nihil ex iis colligi poſſe contra Synodi Tridentinæ Decretū.

XI. Adversùs Decretum de Verſionis Vulgatæ Latinæ auctoritate objicit idem Auctor Canonem, *Locutio*, Diſt. XXXVIII. cujus hæc ſunt verba: *Locutio divinarum Scripturarum ſecundum cujuſlibet linguæ proprietatem accipienda eſt. Habet enim omnis lingua quædam propria locutionum genera, quæ tùm in alia transferuntur, videntur abſurda.* Addit, C Eumdem celebrem Doctorem docere, plurimùm ad Sacrarum Scripturarum notitiam multarum Verſionum collationem facere, ut meliori adhæreamus. (Lib. II. *De Doctrina Chriſtiana*, Cap. XII.)

Reſpondetur, Concilii Decreto hunc non obeſſe Canonem, illúdque Decretum à *Gentileto* malâ fide referri, quaſi unicam Vulgatam Verſionem Bibliorum eſſe probandam, & citra controverſiam admittendam ſanxerit, rejectis fontibus, id eſt, Textu Hebraïco Veteris, & Græco Novi Teſta- D menti, & prohibitâ Doctoribus Verſionum cæterarum collatione. At non ea eſt Synodi ſententia. Vulgatam cæteris duntaxat Latinis Editionibus anteponit, & authenticam, id eſt, Textui primitivo conſonam declarat, & ab omni errore in iis quæ fidem & morum diſciplinam ſpectant, immunem, ad fidei controverſias finiendas idoneam, quam nemo rejicere quovis prætextu audeat, vel præſumat. *Inſuper eadem Sacroſancta Synodus conſiderans non parum utilitatis accedere poſſe Eccleſiæ Dei, ſi ex omnibus Latinis Editionibus quæ circumferuntur,* E *Sacrorum Librorum, quænam pro authentica habenda ſit, innoteſcat, ſtatuit & declarat, ut hæc ipſa vetus & Vulgata Editio, quæ longo tot ſeculorum uſu in ipſa Eccleſia probata eſt, in publicis lectionibus, diſputationibus, prædicationibus & expoſitionibus pro authentica habeatur; & ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, vel præſumat.* Legatur Diſſertatio noſtra *De Vulgata Scripturæ Sacræ* Verſione, & Anticritica pro ejus Defenſione adversùs R. P. C. F. Theologum Pariſienſem.

Objicit idem Auctor adversùs Decretum de regula & modo interpretandi Scripturam Sacram, Canonem, *Relatum*, Diſt. XXXVII. cujus hæc ſunt verba: *Multa ſunt verba in Scripturis Divinis, quæ* F *poſſunt trahi ad eum ſenſum, quem ſibi unuſquiſque ſponte præſumpſerit, ſed non oportet. Non enim ſenſum extrinſecùs alienum & extraneum debetis quærere, ut quoquo modo ipſum ex Scripturarum auctoritate confirmetis, ſed ex ipſis Scripturis ſenſum capere veritatis oportet.*

Reſpondetur, Huic Canoni planè conſentaneum eſſe Tridentinæ Synodi Decretum, *ad coërcenda petulantia ingenia* editum, ut conſtat ex ipſomet Canone quem laudavit, ac interpolavit, ſeu mala fide retulit *Gentiletus*, ſuppreſſis nonnullis verbis quæ ejus cauſæ incommodabant, ut Hæreticorum mos eſt.

eſt. *Non enim*, inquit Canon, *ſenſum, quem extrinſecus adulteretis, alienum & extraneum debetis quærere, aut quoquo modo ipſam Scripturarum auctoritate confirmare, ſed ex ipſis Scripturis ſenſum capere veritatis. Et ideo oportet ab eo intelligentiam diſcere Scripturarum, qui eam à Majoribus ſecundùm veritatem ſibi traditam ſervavit, ut ipſe poſſit eâ quæ rectè ſuſcepit, competenter aſſerere.*

Objicit idem *Gentiletus* in Decretum de Libris Canonicis; Synodum Tridentinam quoſdam omnino apocryphos in eorum albo adſcripſiſſe, *Eccleſiaſticum* nempe, & *Sapientiæ* librum, *Judith*, *Tobiam*, *Baruch*, & *Machabæos*, qui in Canonicorum numero ab *Origene*, & à Laodiceno Concilio non referuntur.

Reſpondetur, Etſi ſemper hi libri ab omnibus Eccleſiis in Canonicorum albo non ſint conſcripti, eò quòd in Canone Hebræorum non extarent; ut ex *Melitonis* & *Origenis* Indicibus ab *Euſebio* relatis Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Lib. III. Cap. XXVI. Lib. IV. Cap. XXVIII. & Lib. VI. Cap. XXV. compertum eſt, ex *S. Gregorio Nazianzeno* Jambicò III. ad Seleucum, *Cyrillo Hieroſolymitano* in Catecheſibus, ex Concilio Laodiceno, ex *S. Epiphanio* in Ancorato Hæreſi VIII. & Lib. de Menſuris & Ponderibus Cap. XXVIII. *S. Hilario*, Præfatione in Pſalmos, *S. Joanne Damaſceno* Lib. IV. De Fide Orthodoxa, Cap. XVIII. ſemper tamen ab Eccleſia Romana, & ab Africana, aliiſque, ac tandem ab omni Eccleſia recepti ſunt; ut conſtat ex *S. Hieronymo*, *S. Auguſtino*, *Innocentio I.* ex Concilio Carthaginenſi III. ex Decreto Synodi Romanæ ſub Gelaſio, & ex *Eugenio IV.* & Synodo poſt receſſum Græcorum Florentiæ cum ipſo ſuperſtite, quos Tridentina Synodus ſecuta eſt. Sanè Canonem Librorum Sacrorum Veteris & Novi Teſtamenti à Sacra Synodo Tridentina conſcriptum, & ab Eccleſia Romana, cæteriſque omnibus fide & communione cum ipſa confœderatis receptum, ab omnibus Catholicis recipiendum eſſe, probat præclara illa *S. Auguſtini* Regula Libro II. *De Doctrina Chriſtiana*, Cap. XII. *Erit igitur Divinarum Scripturarum ſolertiſſimus indagator, qui primò totas legerit, notáſque habuerit, & ſi nondum intellectu, jam tamen lectione, duntaxat eas quæ appellantur Canonicæ.... In Canonicis autem Scripturis Eccleſiarum Catholicarum quamplurium auctoritatem ſequatur, inter quas ſanè illæ ſint, quæ Apoſtolicas Sedes habere, & Epiſtolas accipere meruerunt. Tenebit igitur hunc modum in Scripturis Canonicis, ut eas quæ ab omnibus accipiuntur Eccleſiis Catholicis, præponat eis quas plures graviorèſque accipiunt, eis quas pauciores minoriſque auctoritatis Eccleſiæ tenent. Si autem alias invenerit à pluribus, alias à gravioribus haberi, quamquam hoc facilè invenire non poſſit, æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto.* Juxta hanc regulam ſubjicit Scripturarum Canonem, cui Synodi Tridentinæ Decretum conſentaneum eſt. *Totus autem Canon Scripturarum, in quo iſtam conſiderationem verſandam dicimus, his libris continetur: Quinque Moyſis, id eſt, Geneſi, Exodo, Levitico, Numeris, Deuteronomio; & uno libro Jeſu Nave, uno Judicum, uno libello qui appellatur Ruth, qui magis ad Regnorum principium videtur pertinere; deinde quatuor Regnorum, & duobus Paralipomenon, non conſequentibus, ſed quaſi à latere adjunctis, ſimúlque pergentibus. Hæc eſt Hiſtoria quæ ſibimet annexa tempora continet, atque ordinem rerum: Sunt aliæ tanquam ex diverſo ordine, quæ neque huic ordini, neque inter ſe connectuntur, ſicut eſt Job, & Tobias, & Eſter, & Judith, & Machabæorum libri duo, & Eſdræ duo, qui magis ſubſequi videntur ordinatam illam Hiſtoriam uſque ad Regnorum vel Paralipomenon terminatam. Deinde Prophetæ,*

A *in quibus David unus liber Pſalmorum: & Salomonis tres, Proverbiorum, Cantica Canticorum, & Eccleſiaſtes. Nam illi duo libri, unus qui Sapientia, & alius qui Eccleſiaſticus inſcribitur, de quadam ſimilitudine Salomonis eſſe dicuntur: Nam Jeſus Sirach eos conſcripſiſſe conſtantiſſimè perhibetur, qui tamen quoniam in auctoritatem recipi meruerunt, inter Propheticos numerandi ſunt. Reliqui ſunt eorum libri, qui propriè Prophetæ appellantur, duodecim Prophetarum libri ſinguli, qui connexi ſibimet, quoniam nunquam ſejuncti ſunt, pro uno habentur: quorum Prophetarum nomina ſunt hæc, Oſee, Joël, Amos,*
B *Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Abacuc, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias. Deinde quatuor Prophetæ ſunt majorum voluminum, Iſaias, Jeremias, Daniel, Ezechiel. His quadraginta quatuor libris Teſtamenti Veteris terminatur auctoritas: Novi autem, quatuor libris Evangelii, ſecundùm Matthæum, ſecundùm Marcum, ſecundùm Lucam, ſecundùm Joannem; quatuordecim Epiſtolis Pauli Apoſtoli, ad Romanos, ad Corinthios duabus, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Theſſalonicenſes duabus, ad Coloſſenſes, ad Timotheum*
C *duabus, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri duabus: tribus Joannis: unâ Judæ, & unâ Jacobi: Actibus Apoſtolorum libro uno, & Apocalypſi Joannis libro uno. In his omnibus libris timentes Deum & pietate manſueti, quærunt voluntatem Dei.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, Num. 1 pag. 89 Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc ut meam propoſitionem notant: *Suavis & Pallavicinus de Tridentino, ille acerbiùs, iſte indulgentiùs judicant.*

D R. Hæc propoſitio non eſt mea; de Concilio Tridentino id non ſcripſi, ſed de Oratione à quodam Epiſcopo habita. En verba mea. *Sacris ritibus ſolemnique ſupplicatione præmiſſa, habitâque Oratione à Cornelio Muſſo Epiſcopo Bituntino, de quâ P. Suavis & Pallavicinus pro ſuo quiſque ſtudio, ille acerbiùs, hic indulgentiùs judicant; apertum eſt Concilium.*

ARTICULUS III.

De Geſtis Seſſione V. Tridentinæ Synodi.

I. SEſſione quinta, die XVII. Junii anni MDXLV. celebrata, cùm Sacris operatus eſſet *Alexander Piccolomineus* Pientinus Antiſtes, *Marcus Lau-*
E *reus* Ordinis Prædicatorum Theologus pro Concione dixiſſet, Decretum de Originali peccato editum eſt, quod quinque Canones complectitur. Decretum de originali peccato.
Primus Anathema dicit eis, qui primum hominem Adam per tranſgreſſionem divini mandati, *totum ſecundùm corpus & animam in deterius commutatum fuiſſe non confitentur.* Alter Anathemate percellit eos, qui Adæ prævaricationem ipſi ſoli, & non ejus propagini nocuiſſe aſſerunt, aut *Mortem duntaxat & pœnas corporis in omne genus humanum transfudiſſe, non autem & peccatum.* Tertius damnat eos, qui *Adami* peccatum, *quod origine unum eſt, & propagatione, non imitatione transfuſum*
F *omnibus ineſt unicuique proprium*, vel *per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium aſſerunt tolli, quàm per meritum unius Mediatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti:* aut negant *ipſum Jeſu Chriſti meritum per Baptiſmi Sacramentum in forma Eccleſiæ ritè collatum, tam adultis quàm parvulis applicari.* Quartus damnat eos, qui *parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos* negant, *etiamſi fuerint à baptizatis parentibus orti:* Aut dicunt, *In remiſſionem quidem peccatorum eos baptizari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro neceſſe ſit expiari ad vitam æternam*

conſequendam. Quintus damnat eos, qui *per Jeſu Chriſti gratiam, qua in Baptiſmate confertur, reatum originalis peccati remitti* negant, aut aſſerunt *non tolli totum id quod veram & propriam peccati rationem habet; ſed illud tantùm radi aut non imputari:* Et qui ſenſerint, *concupiſcentiam* ideo *peccatum* ab Apoſtolo appellari, *quòd verè & propriè in renatis peccatum ſit.* Hanc *nocere non conſentientibus, & viriliter per Jeſu Chriſti gratiam repugnantibus, non valere*, Sacra Synodus definit: & *in renatis nihil odiſſe Deum.*

Hanc poſtremam Propoſitionem fortiter impugnavit *Seripandus* Ordinis Auguſtiniani doctiſſimus Theologus & Prior Generalis, ex multis *S. Auguſtini* locis oſtendere ſatagens, concupiſcentiam Deo diſplicere, eſſe *malum* illud à quo liberari flagitant Sancti per Orationem Dominicam, bellatricem eſſe quæ omnes peccato victorias pariat, cùm *adverſus ſpiritum* continuò decertet, proindéque non ſit à Deo, qui non poteſt non odiſſe, quod ab ipſo non eſt. Decreti ſententiam defendit *Bertanus* Phanenſis Epiſcopus ex Ordine FF. Prædicatorum, oſtenditque odium *inimicitiæ* Decreti verbis non obſcurè ſignificari, non odium *diſplicentiæ*. Hominem in Chriſto renatum per Baptiſma, & filium Dei adoptivum effectum, eſſe revera non poſſe prioris odii objectum, dicente Apoſtolo, ad Romanos 8. *Nihil eſt damnationis iis qui ſunt in Chriſto Jeſu, qui non ſecundum carnem ambulant.* At in homine ſic renato labes aliquas eſſe poſſe, quas Deus en averſetur odio, quod *diſplicentiæ* nuncupatur. Concupiſcentiam malum eſſe, quia *ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat*; adversùs ſpiritum pugnare, ideóque & Sanctos rogare ot ab ipſa liberentur, quod niſi in cœleſti Regia non obtinebunt; & Deo diſplicere. Cæterùm non conſentientibus pleno ac deliberato conſenſu minimè nocere, quoad divinæ gratiæ jacturam, æternúmque damnum; quamvis cunctis alioquin noceat aliquo pacto, ut quæ pulverem leviorum noxarum inſpergat; & omnes ſubiris ejus motibus aliqua ratione conſentiant, imperfecta & quaſi ſubreptitia conſenſione. Nihil itaque in forma Decreti mutandum Patribus viſum eſt.

Synodus in ſuis Definitionibus à ſupervacaneis articulis abſtinuit.

II. Sacta Synodus in his de peccato originali diffinitionibus, nec non in aliorum dogmatum declaratione, à ſupervacaneis Articulis abſtinuit, ab illis nimirum, qui inter diverſarum Scholarum Catholicos Theologos ſalvâ Fide diſceptantur. Nam utrilibet parti quìs adhæreat, nihil Scripturæ Sacræ, vel Traditioni, aut ante actorum Conciliorum Oraculis derogatur: idcirco ingeniorum libertati permitti poſſunt abſque ullo animarum detrimento. Iden nec de natura ipſa peccati originalis, nec de propagationis modo, nec de conceptione immaculata Deiparæ Virginis aliquid ſancitum eſt: quia Synodus ad hæreſes, profligandas, oon ad opiniones Theologorum Catholicorum judicandas congregata erat: neque bella inter domeſticos excitare prudentiæ fuiſſet, cùm hoſtes communibus viribus erant debellandi. Cardinalis *Pacecus* vehementer inſtabat ut *Pia* declararetur opinio de Beatæ Virginis immunitate à peccato originali: at Epiſcopis Theologiſque Dominicanis intercedentibus, & Cardinali *Cervino* Legatorum altero, qui eorum opinionem fovebat, agente, Decretum his verbis conceptum eſt, quæ neutri ſententiæ detrahant. Declarat ſcilicet ſancta Synodus, *Non eſſe ſuæ intentionis, comprehendere in hoc Decreto, ubi de peccato originali agitur, Beatam & Immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem, ſed obſervandas eſſe Conſtitutiones Sixti IV.* Nec prætermittendum, *Cornelium Muſſum* ex FF. Minorum Ordine Bituntinum Epiſcopum, Theologum doctiſſimum & facundiſſimum, cauſæ publicæ quàm privatæ controverſiæ ſtudioſiorem, cenſuiſſe nihil eſſe decernendum quod ſuis faveret, de Virginis Deiparæ Conceptione, ut refert *Palavicinus* Lib. VII. Cap. 2.

Cum primùm Decretum de peccato originali à ſelectis ad id Patribus Theologiſque compoſitum eſt, Canone 1. dicebatur, *Adamum* ob tranſgreſſionem amiſiſſe ſanctitatem in qua fuerat *creatus.* Sed cùm in Congregatione generali ad examen revocatum eſt, Cardinalis *Pacecus* monuit, non eſſe citra controverſiam inter Catholicos Theologos, an *Adamus* in primo quo creatus fuit momento, gratiam ſanctificantem habuerit. Quamobrem vox illa, *creatus*, commutata eſt in *conſtitutus.* Expuncta eſt etiam ex Decreto periodus, quâ dicebatur non improbari à Synodo novam illam Scholaſticorum aſſertionem, Manere poſt Baptiſmum *partem materialem originalis peccati, non formalem:* tum quod nollet Sacra Synodus auctoritatem ſuam intermiſcere Scholaſticis litibus: tum quòd conſecratis veterum Patrum vocabulis Definitiones concipi convenientius eſſet, quàm Scholaſticis & ſalebroſis recentiorum Theologorum locutionibus.

Decretum Seſſionis V. de Reformatione.

III. In eàdem Seſſione Decretum de Reformatione editum eſt, Capitibus duobus comprehenſum. Primum eſt de lectione Scripturæ Sacræ in Metropolitanis & Cathedralibus Eccleſiis inſtituenda, necnon in Collegiatis inſignium oppidorum, ſi Clerus ibi numeroſus fuerit: ùtque Præbenda ſeu præſtimonium, aut ſtipendium Theologo inſtituendo vel inſtituto deſignetur. In Eccleſiis verò tenuioribus, locorúmque in quibus Clerus Populúſque haud ita frequens, Magiſtrum ab Epiſcopo cum conſilio Capituli deligendum, & condigno ſtipendio donandum ſtatuit, qui Clericos, alióſque pauperes adoleſcentes, Grammaticam gratis doceat.

Verbi Dei prædicatio.

Caput alterum ſpectat verbi Dei Concionatores, & eleemoſynarum Quæſtores. Sancta Synodus declarat Epiſcopos *teneri per ſe ipſos*, niſi legitimè fuerint impediti, *ad prædicandum Jeſu Chriſti Evangelium.* Si legitimè fuerint impediti, ſtatuit ut viros idoneos ad id munus aſſumant: alioqui *diſtrictæ ſubjaceant ultioni.* Ne pœna Decreto adjiceretur, fruſtra Cardinalis *Pacecus* interceſſit. Contemptores uſque ad abrogationem Sedis plecti poſſe, *Bertanus* Phanenſis Epiſcopus propugnavit. Archipreſbyteris & Curionibus pariter injunctum eſt, ut diebus ſaltem Dominicis & Feſtis ſolemnibus plebes ſibi commiſſas *paſcant ſalutaribus verbis, docendo ea quæ ſcire omnibus eſt neceſſarium ad ſalutem.*

Decreti reliqua pars Regulares ſpectat, quibus interdicitur ne in Eccleſiis etiam ſuorum Ordinum conciones habeant, niſi à Superioribus ſuis de vita, moribus, & ſcientia examinati, ac petita ab Epiſcopis Benedictione: in aliis verò Eccleſiis ſine licentia Epiſcoporum ne concionentur: qui ſacro munere ipſis interdicent, ſi errores aut ſcandala in populum diſſeminaverint, ubicumque conciones habeant. Feſulanus Epiſcopus adversùs Regularium Privilegia, quibus abſque Epiſcoporum licentia in Ordinum ſuorum Eccleſiis ipſis prædicare liceret, acerbiùs declamavit. *Thomas Caſelius* Britinorienſis Antiſtes, ex Ordine Dominicano, Regularium cauſam acriter tuitus eſt. Epiſcoporum ſocordiam effeciſſe ait, ut Regulares Privilegia à Sede Apoſtolica impetrarent, quia illi concionandi munus non explebant; proinde Regularibus gratias habere debere, non acerbas querimonias in eos effundere, qui totum Epiſcopalis Miniſterii

De Regularium privilegiis actum.

niſterii pondus ſuſtinerent, dum proventibus illius & honoribus Antiſtites fruebantur. Legatorum primus Feſulanum perſtrinxit, atque, ſi familiæ adeò de Eccleſia bene meritæ Privilegiis exuerentur, illas continuò concionandi laborem deſerturas cum ingenti Fidelium detrimento. Altera vice cùm acerbiùs in Regularium Privilegia Feſulanus invectus eſſet, à Legatis ſeverè objurgatus eſt: quos tamen non ſolùm pupugit intemperans & probroſa in Regulares declamatio, ſed provocatio ad Dei Tribunal, quæ Concilii Autoritati derogare videbatur: Deinde quod Epiſcopos Chriſti vicem in terris gerere aſſeruiſſet, quod nonnulli ad Pontificiæ Autoritatis imminutionem dictum perperam interpretabantur. Provocationem ad divinum Tribunal excuſavit Feſulanus; id à ſe dictum non eſſe conteſtatus eſt ad autoritatem Synodi elevandam, quaſi injuſta eſſet, ſed eorum more locutum, qui coram Deo conſcientiam ſuam exonerant ob res ab aliis geſtas ſibi non probatas. In aſſertione propoſitionis alterius, qua Epiſcopos Chriſti Vicarios dixerat, firmus conſtanſque manſit, plurimóſque ſuffragatores habuit ac defenſores. Pontificem conſuluerant Legati qua ratione in Feſulanum animadvertendum eſſet. Reſpondit Pontifex, In præſentia ſatius eſſe ad alia remedia non progredi, ſed hominem verbis tantummodo caſtigandum, ne loquendi libertas adimi Patribus cenſeretur. Declamationes tamen illæ in Regularium Privilegia, quæ concionandi munus ſpectant, plurimos permoverunt, ut *Adriani Sexti* Conſtitutionem innovandam cenſerent; qua omnes injuſſu Ordinarii concionari vetabantur. Et qui Decretum in privatis Cœtibus digeſſerant, illud reformarunt, ademptâ Regularibus in ſuorum etiam Ordinum Eccleſiis concionandi poteſtate ſine Epiſcopi venia. Sed eam reformati Decreti partem graviter improbavit Cardinalis *Paceccus*. Abſurdum ſibi videri dixit, cùm maximè Regularium opera neceſſaria foret, tunc eos poſſeſſione Privilegiorum, & antiquis Juribus ſpoliari: vereri ſe ne hoc pacto præpediretur divini verbi prædicatio, ad Religionem ſervandam pernecesſaria: Proinde ſuam eſſe ſententiam, Viennenſis Concilii Conſtitutionem in Clementina, *Dudum*, Tit. *De Sepulturis*, eſſe omnino retinendam. Quatuordecim duntaxat ex quinquaginta partim Epiſcopis, partim Archiepiſcopis in ſententiam ſuam traxit *Paceccus*: reliqui Decretum Regularibus incommodum comprobabant, cùm *Seripandus* Ordinis Auguſtiniani Supremus Moderator tantâ efficaciâ, tantâ modeſtiâ, tanta erga Epiſcopos reverentiæ ſignificatione Religioſorum Ordinum cauſam egit, ut Patrum deliniverit animos, & ad temperandum Decretum, eo quo habetur modo, permoverit. Hæc ex Actis prolixiùs refert *Palavicinus* Lib. VII. Cap. IV. & V.

Gentileti mala fides.

IV. Mala fide *Gentiletus* Sacram Synodum carpit, quòd Epiſcopis permiſerit per Vicarios concionari, id eſt (ut ipſe commentatur) munere ſuo per Procuratorem fungi: & hunc abuſum Canone XXIV. Concilii Conſtantinopolitani IV. & Canone IV. Concilii Vaſenſis damnatum ait. Diſſimulat enim quod Tridentina Synodus declaravit, *Omnes Epiſcopos, Archiepiſcopos, Primates, & omnes alios Eccleſiarum Prælatos teneri per ſeipſos, ſi legitimè impediti non fuerint, ad prædicandum ſanctum Jeſu Chriſti Evangelium: ſi verò contigerit eos legitimo detineri impedimento, teneri juxta formam Concilii Generalis* Lateranenſis *viros idoneos aſſumere ad hujuſmodi prædicationis officium ſalubriter exequendum.* Hanc autem ſpeciem legitimi impedimenti Vaſenſe Concilium non ſpectat quod Diaconis ipſis permittit, ut Presbyteris morbo impeditis, Diaconi SS. Patrum Homilias populo prælegant. Neque Conſtantinopolitanum Concilium Oecumenicum VIII. quod Metropolitanos duntaxat perſtringit, qui *in extremam negligentiam & deſidiam lapſi, Eccleſiæ propria Divina Officia, & cuncta omnino Sacra quæ ad ſe pertinent Miniſteria*, Suffraganeis ſuis committunt, *quæ per ſemet alacriter agere debuerint*: dum ipſi, *præter Eccleſiaſticas Leges, ſæcularibus curis atque diſpoſitionibus* implicantur.

ARTICULUS IV.

De Geſtis Seſſionis Sextæ.

I. Ante Seſſionem ſextam Tridentum advenere Chriſtianiſſimi Regis Oratores *Claudius Durfe* Forenſium Præfectus, *Jacobus à Ligneris* in Senatu Pariſienſi Tertiæ Judicum Decuriæ Præſes, & *Petrus Daneſius* Vauernarum Præpoſitus, ad finem menſis Junii anno MDXLVI. A Concilio honorificentiſſimè ſunt ſuſcepti. Locus illis poſt Cæſaris Oratores datus. *Daneſius* graviſſimam Orationem ad Patres habuit, de qua legi poteſt *Palavicinus* Lib. VIII. Cap. III.

Catholica de juſtificatione doctrina.

II. Seſſio ſexta celebrata eſt die XIII. Januarii MDXLVII. Solemne Sacrum celebravit *Andreas Cornaro* Spalatenſis Archiepiſcopus; Concionem habuit *Thomas Stella* Salpenſis Epiſcopus. Catholica de Juſtificatione doctrina Capitibus ſexdecim in Decreto Fidei ſtabilita & explicata eſt: Errores Hæreticorum Canonibus triginta tribus damnati, quorum ſummam exhiberem, niſi Tridentina Synodus in manibus omnium verſaretur. Non minus ad Fidem pertinere Capitum doctrina, quàm Canonum, ut ex Proœmio Decreti liquet: *Sacro-ſancta Oecumenica & Generalis Tridentina Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata, exponere intendit omnibus Chriſti Fidelibus veram ſanámque doctrinam ipſius juſtificationis, quam Sol Juſtitiæ Chriſtus Jeſus Fidei noſtræ auctor & conſummator docuit, Apoſtoli tradiderunt, & Catholica Eccleſia Spiritu Sancto ſuggerente perpetuò retinuit; diſtrictiùs inhibendo ne deinceps audeat quiſquam aliter credere, prædicare, aut docere, quàm præſenti Decreto ſtatuitur ac declaratur.* Idem confirmatur ex fine Decreti: *Poſt hanc Catholicam de Juſtificatione doctrinam, quam niſi quiſque fideliter firmiterque receperit, juſtificari non poterit; placuit Sanctæ Synodo hos Canones ſubjungere, ut omnes ſciant non ſolùm quid tenere & ſequi, ſed etiam quid vitare & fugere debeant.*

III. Capite ſeptimo, quo juſtificationis cauſæ explicantur, docet Sacra Synodus, *Unicam formalem* juſtificationis *cauſam* eſſe *juſtitiam Dei, non qua ipſe juſtus eſt, ſed qua nos juſtos facit, qua videlicet ab eo donati renovamur ſpiritu mentis noſtræ; & non modò reputamur, ſed verè juſti nominamur & ſumus; juſtitiam in nobis recipientes unuſquiſque ſuam, ſecundum menſuram quam Spiritus Sanctus partitur ſingulis prout vult, & ſecundùm propriam cujuſque diſpoſitionem & cooperationem.* Quo Decreto non modo *Lutheri* errores damnantur, qui negabat interiorem formam juſtitiæ, verámque peccatorum deletionem: aſſerebátque hominem, tametſi nunquam Juſtus evadat, reputari talem, eò quòd exterior Chriſti juſtitia ipſi imputetur: ſed etiam ſingularis *Seripandi* reprobatur opinio, qui exiſtimaverat, exteriorem Chriſti Juſtitiam includi in forma qua homo juſtus fit. Duplicem quippe juſtitiam *Seripandus* ſtatuebat: partem quidem nobis intimam, quam pariter bifariam dividebat: ex his aiebat alteram ab initio efficere, ut à ſtatu peccatorum gradum faciamus ad ſtatum filiorum Dei; & hanc cenſebat nobis donari cum

Seripandi ſingularis opinio de juſtificatione, reprobatur.

gratia per Sacramentum infuſa, ſeu id re ſeu voto ſuſcipiatur: Partem alteram eſſe, qua dicitur homo juſtè vivere; & hanc collocabat in actibus virtutum ab eadem gratia productis. Secundam juſtitiam extra nos ſitam volebat; nempe juſtitiam ac merita Redemptoris, quæ ex divina commiſeratione nobis imputentur quaſi noſtra; non quidem integra, ſed ſecundùm eum gradum, & ad ea efficienda quæ Deo placuiſſent. Primam juſtitiam, ſecundùm utramque partem, abſque altera imperfectam aſſerebat, nec ſatis eſſe ut per eam æterna gaudia conſequamur; tum quia ceu pannus menſtruatæ noſtris quotidianis peccatis contaminatur; tum quia quantùm ad gratiam infuſam, nulla creatæ dotis qualitas perfectè dignos divinâ viſione nos efficit: & quantùm ad opera, *Non ſunt condignæ* (ut ait Apoſtolus) *paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Hoc poſito principio, explicabat qua ratione verum eſſet juſtificationem eſſe per Fidem, non per opera. Dicebat enim: Si ſermo fit de prima juſtificatione, quæ tranſitus quidam eſt ex inimicorum conditione ad ſtatum filiorum Dei, eam operum præmium non eſſe, ſed meram Dei miſericordiam, à Fide nobis impetratam, non autem per Pœnitentiæ meritum tributam, tametſi hæc Pœnitentia exigatur: Siquidem Pœnitentia Juſtificationem antecedens, cùm ſit opus ab inimico Dei profectum, quidquam promereri non valet: Ea verò pœnitentia quæ ſubſequitur, jam reperit deletum peccatum, adeòque æternum ſupplicium remiſſum. Si juſtificatio conſideretur ſecundùm alteram ſignificationem, prout ea hominis juſti vita eſt, verè ad ipſam neceſſaria eſſe opera aſſerebat, & hoc ſenſu dixiſſe Apoſtolum, In Chriſto Jeſu valere *Fidem quæ per dilectionem operatur*: Tamen hujuſmodi juſtitiam ſolis operibus non tribui, ſed ſimul Fidei, quatenus opera, quantumvis neceſſaria, non ſufficerent, niſi per Fidem applicaretur Chriſti juſtitia, qua quod nobis deſit expletur. In ſingularis illius opinionis patrocinium advocabat *Seripandus Cajetanum*, *Pighium*, *Fluginm* & *Gropperum*. Ita ſententiam *Seripandi* refert ex illius Monumentis ac Scriptis *Palavicinus* Lib. VIII. Cap. XI. Hanc ſententiam multis Lutheranorom erroribus conſonare demonſtravit *Catharinus*: quos quidem *Seripandus* ſe deteſtari profeſſus eſt; ſed opinionem ſuam nihil cum illis conſentire contendebat. Ipſi tamen è tanto Theologorom Conciliarium numero quinque duntaxat ſuffragati ſunt, quorum tres erant ejuſdem Ordinis alumni. Unde à Synodo etiam rejecta atque damnata eſt, *Seripando* mentem in obſequium Fidei captivante.

Catharini ſententia de certa propriæ juſtificationis notitia, damnata non eſt à Synodo.

IV. Capite nono, quo *Lutheri* error proſcriptus eſt aſſerentis, A certa de remiſſione peccatorum fiducia Chriſti Redemptoris merita nobis applicari, juſtóſque nos reddi; & neminem à peccatis abſolvi ac juſtificari, niſi eum qui certò credat ſe abſolutum ac juſtificatum eſſe, atque hac ſola fide abſolutionem & juſtificationem perfici: Sacra Synodus definivit, *Nullum ſcire valere certitudine Fidei cui non poteſt ſubeſſe falſum, ſe gratiam Dei eſſe conſecutum.* Contrariam huic doctrinæ ſententiam propugnare quibuſdam viſus eſt *Ambroſius Catharinus*, Minorenſis tunc Epiſcopus, adeóque ex Theologorum ſubſelliis in Patrum Conſeſſum tranſlatus. Geminam ſcilicet Fidem ille diſtinguebat; alteram Catholicam, hoc eſt, Univerſalem, quæ Articulos ab Eccleſia definitos complectatur, iiſque aſſentiatur: & rebus hac Fide creditis aſſerebat non poſſe falſum ſubeſſe; quia ſigna à Deo exhibita promiſſionis ſuæ, qua ſe certò adfuturum Eccleſiæ promiſit, hujuſmodi ſunt, ut omnipotentiæ ſuæ vim in hæc ſigna impendere nequaquam potuerit, ſi hæc promiſſio verè à ſe facta non eſſet, adeòque ſi poſſet Eccleſia decipi. Alterum Fidei genus eſſe poſſe cenſebat *Catharinus*, non pendentis à ſola Eccleſiæ propoſitione, ſed profectæ vel à Deo privatim revelante, vel ex univerſali Eccleſiæ pronuntiato, ſimúlque ex peculiari quadam veritate aliunde cognita à certo quodam homine. Exempli gratiâ, docet Eccleſia, cuicumque homini baptiſmo initiato remiſſum eſſe peccatum originis: Sacerdos experimento certò ſcit hunc infantem à ſe baptizatum; hinc ad fide credendum adducitur, hunc infantem eſſe à peccato originali expiatum, accommodatâ illi peculiariter generali Eccleſiæ definitione; tametſi nihil illa de hoc vel illo infantulo ſingulatim explicet. Hæc porro Fides non eſt Catholica, cunctiſque Fidelibus communis, quorum plurimi neſciunt hunc infantem baptizatum. Ac proinde quamvis Sacerdoti à quo baptizatus eſt, ex evidentia morali quam habet ſuſcepti ab illo Baptiſmatis liceat ipſum comprehendere ſub univerſali Dei revelantis dicto, quo docemur ac certò credere tenemur, omnem hominem ritè baptizatum à peccato liberum eſſe: quamvis (inquam) Sacerdos ille credere poſſit hunc infantem à peccato liberum eſſe: tamen hoc ipſum naturâ ſuâ falſitati obnoxium eſt: ſiquidem contingere potuiſſet, liquorem illum, quo infans ablutus eſt, quamvis aqua videretur, ſuccum tamen eſſe aliunde expreſſum, ac proinde non idoneam Baptiſmo materiam; quod ſi ita eſſet, generalis Dei revelantis aſſertio hunc infantem non complecteretur; ideóque habitus Fidei nullam vim impenderet in illum falſæ perſoaſionis actum, quem elicit Sacerdos. Idem aſſerebat *Catharinus* evenire in iis quæ privatim revelantur. Nam cùm Angelus tenebrarum ſe in Angelum lucis interdum transfiguret, accidere poteſt ut ea ſpecies, quæ ad actum Fidei quempiam impellat, mendax ſit, adeóque huic generi fidei ſubeſſe falſitas poſſit: Non quòd actus idem à fide infuſa elicitus poſſit unquam falli, neque quòd res per eum credita falſa unquam eſſe poſſit, ubi Deus ipſam revelaverit: ſed quia poſito omni eo quo quis ſibi perſuadet eſſe rem illam à Deo revelatam, poſſit adhuc contingere minimè veram eſſe: quod Articulis Fidei Catholicæ accidere nunquam poteſt. Ita *Catharini* ſententiam alioqui ſatis obſcuram, dilucidè quidem ac verè *Palavicinus* explicat Lib. VIII. Cap. XII.

Theologi omnes, ipſíque *Catharinus*, ultro Decreti ſententiam complexi ſunt, quo definitum ac declaratum eſt, de propria juſtificatione fidem haberi non poſſe adeo certam, ut falſitati non ſit obnoxia. At promulgato Decreto, gravis inter *Dominicum Soto* & *Catharinum* ſtatim excitata altercatio eſt, contendente *Soto* ſententiam *Catharini* fuiſſe à Concilio damnatam, *Catharino* verò id negante, & eamdem edita Apologia conſtanter propugnante. Sic arguebat *Soto*: Sacra Synodus definivit, hominem ſcire poſſe neminem *certitudine fidei, cui non poſſit ſubeſſe falſum*, ſe gratiam Dei eſſe conſecutum. Id igitur fide infuſa credi non poteſt, cùm cuicumque fidei infuſæ eadem certi ratio inſit. Etenim (inquiebat) ſi ſpectetur vel ipſius actûs fidei, vel Divini verbi à falſitate immunitas, quæcumque fides infuſa hanc immunitatem obtinet; ſi verò præterea exigatur ut res credita ſuapte naturâ falſa eſſe non poſſit; id certè ne ipſa quidem Fides univerſalis & Catholica poſtulat, cùm plura etiam contingentia credat. Ad hæc reſpondebat *Catharinus*, Peculiari quodam modo certas eſſe res creditas in Articulis Catholi-

ca

cæ Fidei, adeò ut nulli falſitati ſeu dubitationi A ſubjaceant, dum Fides ipſa & Eccleſiæ proponentis autoritas nos certiſſimos reddunt, eos Articulos à Deo fuiſſe revelatos, qui nec fallere nec falli poteſt: Hanc autem certitudinem à Lutheranis etiam poni in ſua fiducia, ſeu privata fide; cùm illi duplicem fidem non diſtinguant, nec Eccleſiam viſibilem agnoſcant, nec aliam fidem niſi privatam. Ita certam notitiam nemini mortalium de ſua juſtificatione ineſſe poſſe, *Catharinus* fatebatur: & adversùs ſententiam ſuam nihil confici contendebat ex antecedentibus illius B Decreti verbis à *Soto* objectis, quæ ſic habent: *Quilibet, dum ſeipſum, ſuámque propriam infirmitatem & indiſpoſitionem reſpicit, de ſua gratia dubitare ac timere poteſt.* His enim verbis tantùm ſignificari aiebat, licere cuique de ſua juſtificatione dubitare, ſpectatis fallaciis, quibus fucari poſſunt rationes & argumenta nobis perſuadentia, univerſalem Eccleſiæ definitionem illi peculiari rei & ſub his conditionibus poſitæ accommodari; adeóque Chriſtianum hominem non adigi ad Martyrium ſubeundum, quò veritatem illam tueatur: idque ſatis eſſe Concilii propoſito, id contra Lutheranorum doctrinam definientis, à C quovis homine juſtò hujuſmodi certæ fidei firmitatem de ſuſcepta juſtitia poſtulantium. Minimè tamen inde colligi non licere, poſitis jam legitimis rei credendæ argumentis, illi rei nominatim accommodare id quod Eccleſia universè definit.

Hanc porro *Catharini* opinionem, licèt prorſus falſam, à Concilio tamen damnatam non eſſe probat *Palavicinus* loco laudato, his rationibus. Primò, ſi ea opinio fuiſſet proſcripta, *Catharino* permiſſum non fuiſſet, ut eodem manente Concilio, iiſdem Legatis, iiſdem Epiſcopis intelli- D gentibus, videntibus, ab eo typis edita propugnaretur. Præterea in Congregationibus tum XVII. Auguſti, tum XVII. Decembris habitis, ſancitum fuit, hunc Articulum, prout inter Catholicos diſputabatur, eſſe prætermittendum: qua de re in ſecunda Congregatione convenere trigintatres ex Patribus, ſexdecim tantummodo contradicentibus, & ſex dubitantibus. Non eſt igitur veriſimile, conſpiraſſe paulò poſt in illius damnationem ſententiæ, cui faverant in Concilio plures eximii Theologi & inter Conſiliarios, & inter Judices. Tertiò, hæc ipſa Sanctio pro cer- E ta habita eſt in quodam Theologorum & Præſulum Cœtu coram Cardinali Sanctæ Crucis Legatorum altero, die octavâ Januarii, & ad eam componendam quædam verborum forma propoſita: Patres verò uſque ad diem poſteram deliberandi ſpatium petiere; demum die nona Januarii Decretum confirmarunt. Cúmque jam de re ipſa conveniſſent, ſolùm dubitatum eſt, an addendum eſſet nomen *Catholicæ* illi *Fidei*, quam universè damnabant in homine de propria juſtificatione: At Cardinalis *Sanctæ Crucis* monuit, ſtabiliendum hoc Decretum, ut confirmaretur Cenſura Sacræ Facultatis Pariſienſis de *Lutheri* doctrina; à *Luthero* autem non affirmari eam Fidem eſſe F Catholicam & univerſalem, cùm inter homines alteri non innoteſcat, quid alter in ſinu recondat; unde per illius vocis additionem minimè proſcribi errorem in *Luthero* à Theologis Pariſienſibus damnatum. Hinc factum eſt ut loco *Catholicæ*, hæc verba proponerentur, *certitudine Fidei, cui non poteſt ſubeſſe falſum*: quæ ab omnibus ſummo conſenſu comprobata ſunt. Qua verò ratione id fieri potuiſſet, ſi his verbis altera ex duabus opinionibus damnaretur, cui tot Patres tam ardenter patrocinati fuerant, & de qua nihil eſſe A definiendum pridie inter illos convenerat? Denique in ipſa Seſſione, Juſtificationis Decreto Patribus expoſito, *Vigerius* Senogallienſis Epiſcopus per Schedulam ſignificavit, Placere ſibi Decretum, dummodo in hoc Articulo ſoli Hæretici proſcriberentur, cunctæque Catholicorum ſententiæ ſtarent illæſæ. Quæ conditio à viro tam erudito appoſita non fuiſſet, ſi habuiſſet exploratum, *Catharini* opinionem à Synodo damnari; ſed tunc Decretum ipſum vel reformari poſtulaſſet, vel abſolutè comprobaſſet.

V. In Decretis & Canonibus de Juſtificatio- B ne, ubi agitur de forma qua homo fit juſtus, Patres datâ operâ nunc *Gratiæ*, nunc *Charitatis*, nunc utriuſque voces abhibuerunt, ne variis Scholaſticorum opinionibus, de diſtinctione vel identitate gratiæ & charitatis derogarent, aut uni magis quàm alteri favere viderentur.

P. Suavis objectiones adversùs Tridentina Decreta de Juſtificatione.

VI. Objicit *P. Suavis Polanus*, Omnis generis & literaturæ homines in Decretis de Juſtificatione aliquid caſtigandum obſervaſſe, Grammaticos, Theologos, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ peritos, & Politicos. Grammaticos irriſiſſe ait eam lo- C quendi formulam Cap. V. *Ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, NEQUE HOMO IPSE NIHIL OMNINO AGAT, inſpirationem illam recipiens*: Id verò quia ea formula duas negationes continet, quæ ob interjectam particulam, *omnino*, in unam affirmationem reſolvi non poſſunt. Oppoſuiſſe Theologos ait; Poſita definitione quòd homo poſſit divinæ inſpirationi diſſentire, haud ampliùs Eccleſiæ licere uſum publicæ veteriſque precationis, *Ad te noſtras etiam rebelles compelle propitius voluntates.* Objeciſſe præterea, Non ampliùs nobis licere cum *Paulo* dicere: Ab homine non pro- D ficiſci id quod vaſa iræ à vaſis divinæ miſericordiæ ſeparat; cùm id quod ſeparat, ſit illud *nonnihil omnino*, hoc eſt, ex parte hominis. Objeciſſe tertiò, Hanc ſententiam Capitis ſeptimi pugnantia involvere: *Unumquemque juſtitiam recipere, ſecundum menſuram quam Spiritus Sanctus partitur ſingulis prout vult, & ſecundum propriam cujuſque diſpoſitionem & cooperationem.* Hæc duo ſcilicet vera ſimul eſſe non poſſe, quia ſi Deo placeret majorem ei largiri gratiam, qui minùs eſſet diſpoſitus, non reciperetur ſecundùm propriam illius diſpoſitionem: ſi verò juſtitia ſecun- E dùm recipientis diſpoſitionem ſemper conferatur, ratio ſemper aliqua ex parte hominis eſt Deum ad operandum movens, nec partitur gratiam ſingulis prout vult. Quartò, Theologis hæc duo pugnare viſa, (inquit *Suavis*) quòd hìc definiat Synodus, poſſe quemlibet hominem juſtum divina præcepta ſervare, & antea in ſecundæ Seſſionis Decreto cunctos Fideles in civitate Tridentina congregatos adhortetur, *Ut præcepta Dominica, quantum quiſque poterit, adimplere velint*: Quæ limitatio fuiſſet impia, ſi poſſunt illa abſolutè ſervare. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ peritos idem *Suavis* objeciſſe ait; A cunctis ſimul Conciliis tot Articulos non fuiſſe decretos, quot in hac F unica Seſſione ſunt definiti: ac bonam hujuſce rei partem Ariſtoteli referendam; qui niſi cauſarum genera ſolerter diſtinxiſſet, multa nobis fidei dogmata defuiſſent. Dehinc Politicos in ſcenam *Suavis* introducit, objicientes; Quòd Canone vigeſimo declaretur, Juſtum etiam obligari ad implenda Dei Eccleſiæque præcepta, & præceptorum ſecularis poteſtatis mentio nulla fiat, Idque factum ait Virorum Eccleſiaſticorum arte, perſuadere ſatagentium, obſequium ſecularibus Principicipibus exhibendum, ut tantummodo pœna temporaria vitetur; at obedientiam ipſis Ec-

cleſiaſticis exhibitam, eſſe viam unicam qua ad A cœlum aſcenditur. Objicit tandem, Ne ipſis quidem horum Decretorum Auctoribus ſatis exploratum fuiſſe eorum ſenſum; ſiquidem *Soto* & *Catharinus* de ſenſu noni Decreti tam acriter contenderunt.

Reſponſio.

VII. Reſpondet *Palavicinus*, Futiles eſſe ac inanes objectiones à *Suavi* alienis nominibus in hæc Seſſionis ſextæ Sacroſancta Decreta factas. Grammaticorum imprimis objectionem nulla ratione niti oſtendit: tum quia hæc loquendi formula, *Ita ut neque homo ipſe nihil omnino agat*, contradictoriè opponitur huic *Lutheri* Propoſitioni, quam Synodus damnare volebat, *Homo* B *divinam inſpirationem recipiens, nihil omnino agit*: Ut autem huic Propoſitioni contradictoria eſſet, præponenda erat negatio, & dicendum, quod in Decreto dicitur: *Neque homo divinam inſpirationem recipiens, nihil omnino agit*: Tum etiam, quia ſimilem hanc loquendi formulam uſurpavit Cicero in Dialogo de Claris Oratoribus: *Neque Sulpitio, neque Cotta dicere poſſumus, neque cuiquam bono Oratori, rem ullam ex illis quinque partibus planè atque omnino defuiſſe.*

Nec meliùs fundatæ ſunt Suavianorum Theologorum objectiones, veriùs dixerim cavillatio- C nes. Quod enim primam ſpectat, optimè cohæret cum aſſertione Concilii definientis, *Liberum arbitrium à Deo motum & excitatum poſſe diſſentire ſi velit*, publica illa & vetus Eccleſiæ Oratio, *Ad te noſtras etiam rebelles compelle propitius voluntates.* Nam vox illa, *compelle*, coactionem aut violentam actionem non ſignificat, ſed efficacem operationem, aut etiam perſuaſionem, ut in Evangelica Parabola hominis illius, qui fecit cœnam magnam, & acceptâ à priùs invitatis repulsâ, ſervum juſſit per vicos & plateas cæcos & claudos quærere, & adjecit, *Compelle eos intrare*: quibus verbis non præcepit ſervo ut vim illis in- D ferret, adeo ut nullo pacto diſſentire illis integrum eſſet. Certè verbum, *compelle*, in Eccleſiæ Orationibus eo ſenſu intelligendum eſt, quo verbum, *trahere*, in Evangelio, ubi Chriſtus ait: *Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipſum.* Et, *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum.* Porro verbum, *trahere*, prout à Chriſto uſurpatum eſt, violentam actionem non ſignificat: igitur nec verbum, *compelle*, ut accipitur ab Eccleſia. *S. Auguſtinum* ſi conſuluiſſet *Suavis*, iſtam objectionem haud magni feciſſet. *Magna gratiæ commendatio* (inquit ille Tra- E ctatu XXI. in Joannem) *Nemo venit niſi tractus... Nondum traheris, ora ut traharis. Quid hìc dicimus, fratres? Si trahimur ad Chriſtum, ergo inviti credimus, ergo violentia adhibetur, non voluntas excitatur. Noli cogitare te invitum trahi: trahitur animus & amore. Nec dicas, Quomodo voluntate credo, ſi trahar? Ego dico: Parum eſt voluntate ire, etiam traheris voluptate.... Porro ſi Poëtæ dicere licuit:* Trahit ſua quemque voluptas: *Non neceſſitas, ſed voluptas; non obligatio, ſed delectatio: quantò fortiùs nos dicere debemus, Trahi hominem ad Chriſtum, qui delectatur beatitudine, delectatur juſtitiâ, dele-* F *ctatur ſempiternâ vitâ, quod totum Chriſtus eſt? Da amantem, & ſentit quod dico.*

Æquè futilis eſt objectio altera; Quod enim vaſa iræ à vaſis divinæ miſericordiæ ſeparat, gratia eſt, *electio* eſt *ſecundùm propoſitum*, non *illud nonnihil omnino*, hoc eſt, aliquid ex parte hominis, qui ſeipſum non diſcernit, cùm nihil habeat quod non acceperit; & illud ipſum *nonnihil omnino*, Dei beneficium ſit, qui, *Voluit eſſe merita noſtra, quæ ſunt ipſius dona*: ut ait Sancta Synodus poſt Beatum *Auguſtinum*.

Tertia objectio non minùs levis eſt: propria enim cujuſque diſpoſitio cùm ſit à gratia, quæ *voluntatem hominis & præparat adjuvandam, & adjuvat præparatam*, ut ait *S. Auguſtinus*, ad Divinum illud Oraculum attendens: *Præparatur voluntas à Domino*: optimè iſta duo cohærent, quòd unuſquiſque juſtitiam recipiat *ſecundùm menſuram quam Spiritus Sanctus partitur ſingulis prout vult, & ſecundum propriam diſpoſitionem.*

Quarta objectio hominis eſt Theologiæ rudis: quamvis enim divina præcepta abſolutè ſervare unuſquiſque poſſit; eadem tamen ſervare perfectè & citra omnem teporem, ac lapſum in venialia peccata, ne ipſi quidem Juſti poſſunt, ſicut Sacra Synodus declarat: unde *S. Auguſtinus* ab ea laudatus ait: *Deus impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis.* Quidni igitur Sacra Synodus adhortari Fideles potuit ut præcepta Dominica adimpleant *quantùm poſſunt*; & nihilominus præcepta cunctis poſſibilia aſſerere? Equidem ſi Sacra Synodus Fideles hortaretur, ut divina ſervarent præcepta *quæ poſſent*, aut *quotieſcumque poſſent*, id pugnaret cum altera ejuſdem Synodi ſententia, qua Dei præcepta homini juſtificato ad obſervandum non eſſe impoſſibilia, definitur: ſed cùm eos hortetur ut illa impleant *quantùm quiſque poterit*, nulla contradictio in illius verbis eſt aut ſententiis. Neminem enim adhortamur ad agendum quantùm poteſt, niſi in iis quæ ſunt ipſi abſolutè poſſibilia. Quis enim cæco dixerit, Aſpice quantùm potes? Aut Paralytico aut pedibus mutilato, Ambula quantùm potes?

Miram viſam eſſe Sacræ Hiſtoriæ Peritis quis credat Decretorum & Canonum iſtius Seſſionis multitudinem; qui ipſis omnia pene ab Africanis & Arauſicana II. Synodis de gratiæ neceſſitate ac arbitrii libertate ſtabilita principia partim confirmari, partim per legitimas conſecutiones explicari noverant, paucis additis Articulis, qui non implicitè ſaltem fuerint per Synodos ſuperiores definiti? Et quis miretur quòd pro venenorum varietate, diverſa pharmaca conficiantur? Tot hæreſes *Lutherus*, aliique ejuſdem ætatis Hæretici protulerant, ut paucis Decretis configi ac damnari non poſſent. Inſulſum verò eſt illud *Suavis* ludibrium, bonam horum Decretorum partem eſſe Ariſtotelis Philoſophiæ referendam, quòd Philoſophicis notionibus & loquendi formulis uſa ſit Sacra Synodus ad ſeriem juſtificationis, illiúſque cauſas explicandas. Quaſi verò idem objici Conciliis Epheſino & Chalcedonenſi non poſſet, in quorum Decretis è Philoſophia petitæ loquendi formulæ uſurpantur, ſubſtantiæ, naturæ, perſonæ, hypoſtaſis diſcrimen tam ſubtiliter explicantes. Sanctorum *Athanaſii*, *Baſilii*, *Gregorii* utriuſque *Nazianzeni & Nyſſeni*, *Cyrilli Alexandrini*, *Maximi*, *Joannis Damaſceni* & aliorum Patrum, Philoſophiæ documenta, & loquendi rationem contra Hæreticos ad Fidem Catholicam explicandam ac tuendam uſurpantium, ſtudia, labores, Opera nemo ſapiens improbaverit, ac deſpexerit. Theologiæ ac Fidei Philoſophia aliæque Diſciplinæ famulantur: & ſicut Grammaticâ uti Synodos neceſſe eſt ad Decreta ſua componenda, Fideique doctrinam tradendam ac declarandam; nec tamen quis rectè dixerit magnam horum Decretorum partem eſſe Grammaticis referendam: ita Philoſophiæ documentis & locutionibus ipſas interdum uti oportere ad hæreſes damnandas, id exigente materia, nec tamen abſque vecordia & temeritate dici poteſt, hæc Decreta Ariſtoteli accepta referri, qui niſi philoſophatus

phatus fuiſſet, & cauſarum genera, vel res alias ſolerter diſtinxiſſet, multa nobis Fidei dogmata defuiſſent.

Politicorum, vel *Suavis* potiùs eorum perſonam agentis, næ injuſtæ prorſus querimoniæ, næ putida planè calumnia! Ubinam Viri Eccleſiaſtici perſuadere nituntur obſequium Principibus exhibendum ut pœnæ duntaxat temporariæ vitentur? Nonne Theologi pene omnes hanc ſententiam velut erroneam ac prope vel omnino hæreticam rejiciunt? Nonne illud Apoſtoli oraculum opponunt? *Qui reſiſtit Poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt.* Et illud? *Ideo neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.* Non ergo propterea Synodus Laïcæ Poteſtatis præcepta reticuit, quòd iis conſcientiam non ligari exiſtimaret: ſed quòd obſervantia Mandatorum Dei & Eccleſiæ, ad quam hominem juſtificatum & quantumlibet perfectum obligari definit, obſequium Principibus & Magiſtratibus neceſſariò exhibendum complectatur.

Rom. 13. 2.

Quod tandem poſtremo loco *Suavis* objicit de contentione *Dominici Soto & Catharini*, non probat Decretorum ſententiam ipſos eorum Autores latuiſſe, ſed conſecutiones ex iis deducendas. Sic noni Decreti de Juſtificatione ſententia omnibus Patribus & Theologis Concilii planè explorata erat, ſcilicet, *Neminem ſcire valere certitudine fidei cui non poteſt ſubeſſe falſum, ſe gratiam Dei eſſe conſecutum.* Sed conſecutiones alias ex eo Decreto *Catharinus*, alias *Soto* colligebat, quas Patres non intenderant.

Mitto *Gentileti* Objectiones, quibus Canones Arauſicanos Tridentinis opponit. Nullus enim eſt vel mediocriter eruditus, illarum imbecillitatem ac falſitatem qui non videat: omnibúſque Canones illos Seſſionis VI. cum Arauſicanæ, vel Africanarum Synodorum contra Pelagianos habitarum, & cum *SS. Auguſtini* & *Proſperi* locis, ad marginem adnotatis, conferentibus perſpectum erit atque exploratum, Tridentinos Patres non ſolùm iſtarum Synodorum ac Patrum doctrinam de gratia & juſtificatione ſecutos, ſed ipſis eorum verbis pleroſque ſuorum Canonum conſcripſiſſe.

Decretum Seſſionis VI. de Reformatione.

VIII. Decretis de Fide, & Canonibus, ſubjunctum eſt Seſſione ſexta Decretum de Reformatione, quinque capita continens. Primo Prælatorum in ſuis Eccleſiis Reſidentia ſancitur, juris antiqui pœnæ in non reſidentes innovantur, novæque decernuntur. Capite ſecundo ſtatuitur de ſecundi Ordinis Sacerdotibus, quævis Beneficia Eccleſiaſtica, perſonalem Reſidentiam de jure ſive conſuetudine exigentia, in titulum ſive commendam obtinentibus, ad manſionem cogendis per eorum Ordinarios. Tertium, Secularium Clericorum & Regularium extra Monaſteria degentium crimina Ordinarii Cenſuræ & correctioni ſubjicit. Quartum, Capitula Cathedralium & aliarum Majorum Eccleſiarum, eorúmque Perſonas, viſitationi & correctioni ſuorum Epiſcoporum, & aliorum Majorum Prælatorum ſubdi declarat, nullis Exemptionibus, Conſuetudinibus, Sententiis, Juramentis, & Concordatis obſtantibus, quæ ſuos tantùm obligent Autores, non etiam Succeſſores. Capite V. prohibetur Epiſcopis ne in aliena Diœceſi Pontificalia exerceant, niſi de Ordinarii expreſſa licentia: alioqui Epiſcopus ab exercitio Pontificalium, & ſic ordinati ab executione Ordinum ſint ipſo jure ſuſpenſi. De impedimentis duntaxat Reſidentiæ removendis ea in Seſſione actum eſt, explicatione juris quo præcepta eſt reſidentia, an ſcilicet Divino, vel Eccleſiaſtico tantùm Jure, in aliud tempus dilatâ, volentibus Legatis, quibus injunctum erat à Summo Pontifice ut hancce quæſtionem declinarent.

Objectio Gentileti in Decretum de Reſidentia.

IX. Decretum de Reſidentia Epiſcoporum hac Seſſione editum *Gentiletus* velut *frigidum & vanum* ſugillat. Ad quid enim, inquit, Paſtoris « in ſua Diœceſi commoratio prodeſt, niſi Evan- « gelium prædicet, & munus ſuum quo in loco « oportet, exerceat? Præterea, pœna, quæ indi- « citur, jacturæ quartæ partis reditûs Beneficii, « remiſſior eſt & levior; maximè cùm ex illius « Decreti ſententia in eam incidere nemo poſſit, « qui integro ſemeſtri non abfuerit. Adeo ut ad « eludendam hujuſmodi pœnam, ſatis ſit vel « diem unum illius ſemeſtris in uno aliquo ſuæ « Diœceſis loco commorari: Nam hoc pacto ſe- « meſtris illa abſentia non adimpleretur, ſed in- « terrumperetur, pœnáque eluderetur. Adde « quòd hoc Decretum legitimam occupationis « exceptionem habet, ideóque nullus unquam « excuſandi ſui prætextus illis deeſſe poteſt, quo- « ties voluerint. «

Reſponſio.

Reſpondetur, criminationes illas *Gentileti* calumniæ convinci Decreto Seſſionis XXII. quo Sacra Synodus priorem illam ſuam de Reſidentia Sanctionem explicat. Non enim meram in Diœceſi manſionem Epiſcopis, aliiſque animarum Rectoribus imperatam ſignificat, ſed ſacrarum functionum executionem. *Cùm præcepto*, inquit, *divino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his Sacrificium offerre, verbique divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere, pauperum, aliarúmque miſerabilium perſonarum curam paternam gerere, & in cætera Munera Paſtoralia incumbere: quæ omnia nequaquam ab iis præſtari & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non invigilant, neque aſſiſtunt, ſed mercenariorum more deſerunt: Sacroſancta Synodus eos admonet & hortatur, ut divinorum præceptorum memores, factique forma gregis, in judicio & veritate paſcant & regant.* Excludit etiam Sacra Synodus falſum illum ſenſum, quem ejus Decreto *Gentiletus* affingit. *Ne verò*, inquit, *ea quæ de Reſidentia ſanctè & utiliter jam antea ſub felicis recordationis Paulo III. ſancita fuerunt, in ſenſus à Sacroſanctæ Synodi mente alienos trahantur, ac ſi vigore illius Decreti quinque menſibus continuis abeſſe liceat; illis inhærendo declarat Sacroſancta Synodus, Omnes Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, ac Cathedralibus Eccleſiis quibuſcumque, quocumque nomine & titulo præfectos, etiamſi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales ſint, obligari ad perſonalem in ſua Eccleſia vel Diœceſi Reſidentiam; ubi injuncto ſibi officio defungi teneantur; neque abeſſe poſſe, niſi ex cauſis & modis infra ſcriptis.* Oſtendit inſuper falſum eſſe, quòd nullus unquam illis abſentiæ prætextus deeſſe poſſit, cùm legitimas abſentiæ cauſas declarat, & ad quatuor capita coërcet. *Nam*, inquit, *cùm Chriſtiana caritas, urgens neceſſitas, debita obedientia, ac evidens Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitas aliquos nonnunquam abeſſe poſtulent & exigant; decernit eadem Sacroſancta Synodus, has legitimæ abſentiæ cauſas à Beatiſſimo Romano Pontifice, aut à Metropolitano, vel eo abſente, Suffraganeo Epiſcopo antiquiori reſidente, qui idem Metropolitani abſentiam probare debebit, in ſcriptis eſſe approbandas, &c.* Pœnas denique Decreto Seſſionis VI. conſtitutas aggravat. *Si quis autem, quod utinam nunquam eveniat! contra hujus Decreti diſpoſitionem abfuerit; ſtatuit Sacroſancta Synodus, præter alias pœnas adversùs non reſidentes ſub Paulo III. impoſitas & innovatas, ac mortalis peccati reatum, quem*

incurrit, eum pro rata temporis abſentiæ fructus ſuos non facere, nec tutâ conſcientâ, aliâ etiam declaratione non ſecuta, illos ſibi detinere poſſe, ſed fabricæ Eccleſiarum aut pauperibus loci erogandos eſſe.

Altera Gentileti objectio contra Decretum de Juriſdictione Epiſcopali.

X. Decsetum III. ejuſdem Seſſionis VI. De » Reformatione carpis *Gentiletus*, quo generalis » poteſtas Præſulibus, tanquam Romani Pon- » tificis Legatis conceditur, corripiendi caſti- » gandique exceſſus Clericorum Secularium, » necnon Regularium extra Monaſteria ſua va- » gantium. Quod, inquit, Regiæ Auctoritati repugnat. Regi enim jus eſt per ſuos Magiſtratus Clericos coërcere in multis criminum generibus, qui *Privilegiati Caſus* nuncupantur. Adde quod jus exercendæ alterius quàm ſuæ ordinariæ juriſdictionis non habent, niſi Regis permiſſu, Curiarúmque Supremarum approbatione.

Reſponſio.

Reſpondetur; Concilii Decretum de criminibus Eccleſiaſticis intelligendum, quorum Cenſura ad Epiſcopos jure communi pertinet, non de criminibus ſecularibus, quæ Legibus Principum perſtringuntur, & ad Magiſtratuum cognitionem ſpectant. Pœnarum etenim Canonicarum inflictionem ſuæ poteſtatis non eſſe agnoſcunt, ſecundùm illa *Juſtiniani* Imperatoris verba Novella LXXXIII. *Si verò Eccleſiaſticum ſit delictum, egens caſtigatione Eccleſiaſtica & mulcta; Deo amabilis Epiſcopus hoc diſcernat, nihil communicantibus Clariſſimis Provinciæ Judicibus. Neque enim volumus talia negotia omnino ſcire Civiles Judices; cùm oporteat talia Eccleſiaſticè examinari, & emendari animas delinquentium per Eccleſiaſticam mulctam, ſecundùm Sacras & Divinas Regulas, quas etiam noſtra ſequi non dedignantur Leges.* Cœteros Epiſcopos Juriſdictionem illam, quam in Monachos vagos, & extra clauſtra delinquentes, ipſis ut Sedis Apoſtolicæ Delegatis Tridentina Synodus tribuit, Chriſtianiſſimi Reges & Magiſtratus exercere in cauſis Eccleſiaſticis & Regularem Diſciplinam ſpectantibus non ſolùm probant, ſed auctoritate ſua ipſos juvant, ſi neceſſe ſit, ut Canonum Protectores ac vindices. Nec delegatio illa eſt ingrata Principibus, cùm Epiſcopis nihil tribuatur, quod ſecundùm jus commune ipſis non competat, id eſt, ſecluſis exemptionibus, quibus his in cauſis ob Diſciplinæ bonum derogatur: nec aliquid tentetur contra Canones, aut Libertates Regni.

Artscusus V.

De Geſtis ac Decretis Seſſionis Septimæ.

I. SEſſio ſeptima, die tertia Maii anni MDXLVII. celebrata eſt. Sacris operatus eſt Archiepiſcopus Corcyrenſis. Sacra Synodus *Sanctarum Scripturarum Doctrinæ, Apoſtolicis Traditionibus, atque aliorum Conciliorum & Patrum conſenſui inhærendo*, tredecim Canones de Sacramentis in genere, quatuordecim de Baptiſmo, tres de Confirmatione, contra recentes hæreſes edidit.

Canones de Sacramentis in genere, de Baptiſmate & Confirmatione.

P. Suavis argutias & cavillationes circa hæc Decreta facilè ſolvet, quiſquis Tractatum de Sacramentis tenuerit. In hac, ut in ſuperioribus Seſſionibus, Concilium noluit ſententiæ cuipiam officere, cui nobilis aliqua è Scholis Catholicis militaret. Hinc abſtinuit ab iis quæſtionibus, An Sacramenta ſint cauſæ phyſicæ, vel morales? In quo poſita ſit ratio Characteris? An ad efficaciam Sacramenti ſufficiat intentio ritus exterioris ſeriò exercendi, quem exercet Eccleſia, an verò neceſſaria ſit intentio ipſius effectus & finis quem Eccleſia intendit? &c. Priorem illam intenſionem ſufficere *Catharinus* aſſerebat, cujus ſententiam à Synodo Tridentina damnatam non fuiſſe certiſſimum eſt, quam & ſedente adhuc Concilio defendit edito Opuſculo *De Intentione Miniſtri*, eámque Concilii Decretis non contradicere aſſeris, nemine ex Patribus repugnante.

Opinionem Catharini de intentione Miniſtri Sacramentorum Tridentina Synodus non damnavit.

Imò cùm excitata fuiſſet literaria contentio inter ipſum *Catharinum* & Sacri Palatii Magiſtrum, editiſque hinc inde Libellis litigaretur, rogatus eſt à Legatis Summus Pontifex, Palatii ſui Magiſtrum moneret, ut ab inferenda alteri moleſtia temperaret, affirmantibus vitam & doctrinam *Catharini* ab omnibus commendari. Unde conficitur, opiniones à *Catharino* defenſas, Patribus haud ſuſpectas fuiſſe, nec illis fuiſſe in animo eas proſcribere. Porro ſi res ita ſe haberet, nunquam commiſiſſent, ut per communes acclamationes ad Epiſcopatum promoveretur; neque is qui tunc Synodo præerat, *Marcellus Cervinus* Cardinalis S. Crucis, poſtea Pontifex Maximus ipſum ad Compſanum Archiepiſcopatum evexiſſet. Sententia itaque à Synodo Tridentina proſcripta Canone undecimo Seſſionis ſeptimæ, eadem eſt quam *Leo X.* in ſua contra *Lutherum* & ejus errores Conſtitutione damnavit, videlicet ita fuiſſe à Chriſto inſtitutum Sacramentum, ut etiamſi Miniſter per manifeſtam irriſionem ac ludibrium illud perageret, effectum conſequatur. Unde cùm Articulus *Lutheri* ex illius Libro *De Captivitate Babylonica* excerptus, proponeretur Concilio damnandus, ubi ait: *Quicquid credimus nos recepturos, verè recipere, quicquid faciat vel non faciat, ſimulet vel jocetur Miniſter:* Articulus Cenſuræ expoſitus his verbis conceptus eſt: *Non requiri Miniſtri intentionem ad valorem Sacramenti.* Sed quidam ex Theologis cenſuerunt, damnandum non eſſe ſine aliquo additamento, cùm variæ de hujuſmodi intentione circumferantur ſententiæ; ac præſertim cùm putarent compluses, ſufficere ſi Miniſter id intendat exequi, quod efficere intendit Eccleſia: aliíque communiter aiebant, id in Concilio Florentino damnatum: & *Seripandus* illud damnandum affirmabat, quia in ſenſu *Lutheri* ſumebatur, qui ſoli Fidei ſuſcipientis Sacramentum adſcribit omnia, ipſi verò Sacramento nihil, adeóque nihil pariter Miniſtro Sacramentum conferenti, quod Doctrinæ Catholicæ adverſatur. Relinquendum verò Theologorum diſputationibus, cujuſmodi eſſe debeat hæc Miniſtri voluntas, ut ipſe conficiat & conferat Sacramentum. Ita refert *Palavicinus* Lib. IX. Cap. VI. Sanè *Catharino* in illius opinionis aſſertione præiverunt *Robertus Pullus*, *Petrus Cantor*, *Præpoſitivus*, *Petrus Paludanus*, & *Silveſter Prierat*, plurimóſque aſſectatores habuit, & etiamnum habet, qui eidem ſententiæ favere *S. Thomam* contendunt III. P. Quæſt. LXIV. Art. VIII. Id ex Eccleſiæ praxi & conſuetudine confirmant, quæ nunquam baptizandos aut ordinandos cenſuit ac decrevit eos, qui baptizati vel ordinati fuiſſent à Miniſtris, quos Ritum exteriorem Sacramenti ſeriò perfeciſſe, id eſt, materiam formámque legitimam adhibuiſſe conſtaret, quamvis poſtea ſe intentionem non habuiſſe dicerent faciendi quod facit Eccleſia Romana: vel intentionem ipſam eſſe neceſſariam negarent, ut Lutherani & Calviniſtæ. A quibus tamen baptizatos cùm nonnulli Sacerdotes poſt Synodum Tridentinam ſub conditione ſaltem rebaptizarent; id prohibuit Concilium Rothomagenſe ſub *Carolo* Cardinali *Borbonio* anno MDLXXXI. Cap. De Sacramentis; Remenſe ſub *Ludovico* Cardinali *Guiſio* anno MDLXXXIII. Cap. De Baptiſmo: A-

quenſe

queſe ſub *Alexandro Canigiano* Archiepiſcopo anno MDLXXXV. Cap. de Baptiſmi Sacramento: Toloſanum ſub *Franciſco* Cardinali *A Joyoſa* anno MDXC. P. II. Cap. II. De Baptiſmo; & Narbonenſe ſub *Ludovico de Vervins* Archiepiſcopo anno MDCIX. Cap. XIV. De Baptiſmi Sacramento.

Quæſtio de Sacramentorum inſtitutione ſtatim poſt Adami lapſum, intacta.

II. Præter definita dogmata, alia duo hac in Seſſione in Diſputationem adducta ſunt: alterum fuit *Lutheri* pronuntiatum, quod in Diſputatione ab illo habita anno MDXX. continebatur, videlicet, *Statim poſt Adami lapſum fuiſſe Sacramenta gratiam conferentia.* Id Theologi complures minimè damnandum putarunt, tum ob multorum ſententiam de Matrimonio, tum multò magis ob *S. Auguſtini* doctrinam, credibile eſſe affirmantis, quovis tempore inſtitutum à Deo fuiſſe remedium aliquod Infantibus, ne omnes qui per eam ætatem morerentur, inevitabili damnatione perirent. Quod remedium cùm ex divina inſtitutione ac promiſſione certum omnino eſſet, nec eorumdem infantium merito deberetur; ſimúlque de multorum ſententia, ritum aliquem ſubjectum ſenſibus exigeret, propriam Sacramenti rationem obtinere videbatur, & pro Sacramento à variis Scholaſticis habitum eſt. Quamobrem conſultius viſum eſt ſacræ Synodo eam quæſtionem intactam relinquere.

Cajetani opinio de remedio infantium in utero matris obeuntium, cur damnata non fuit à Synodo?

Ad examen etiam vocata eſt ſententia *Cajetani*, qui aliquid auxilii ſuppetere Chriſtianis putavit, quo infantibus in utero matris obeuntibus ſuccurreretur. Ac proinde quamquam timidè, melioríſque judicii correptioni ſe ſubdens, hæc ſcripſit in Commentariis III. Partis S. Thomæ: *Cautè & irreprehenſibiliter ageretur, ſi periclitantibus in utero pueris ob maternam ægritudinem, vel partûs difficultatem, benedictio in nomine Trinitatis daretur, & cauſe diſcuſſio deinde divino reſervaretur Tribunali. Quis ſcit ſi divina miſericordia hujuſmodi Baptiſmum in voto parentum acceptet; ubi nulla incuria, ſed ſola impoſſibilitas executionem Sacramenti excuſat?* Ut hanc opinionem à Cenſura vindicaret, rationes quaſdam attulit *Seripandus*; non veras illas quidem, ſed tamen veriſimiles. Idcirco Patres Articulum illum damnandum non putarunt. Cujus rei cauſam adducebant (ut ex Actis refert *Palavicinus* Lib. IX. Cap. VIII.) quoniam is ad Baptiſmi doctrinam non ſpectabat, adeóque poſſet omitti, nec tamen propterea tolerandus declararetur. Hanc verò Aſſertionem poſtea *Dominicus Soto* hæreſis notavit, & *Pius V.* Pontifex Maximus ex *Cajetani* Commentariis expungi juſſit.

Decreta Seſſionis VII. de Reformatione.

III. In eadem Seſſione Sacra Synodus Decretum de Reformatione edidit, Capita quindecim continens, *Salva ſemper in omnibus Sedis Apoſtolicæ Auctoritate.* Inter ea, præcipua obſervatione digna ſunt, Secundum quo à ſingulis Prælatis ablata eſt poſſeſſio plurium quàm unius Eccleſiæ Cathedralis, quocumque tandem nomine obtinerentur. Quartum, quo plurium Beneficiorum Curatorum, aut aliàs incompatibilium, id eſt, quæ ſuapte naturâ manſionem exigunt, poſſeſſores, ſive per viam unionis ad vitam, ſeu Commendæ perpetuæ, aut alio quocumque nomine & titulo contra formam Sacrorum Canonum, & præſertim Conſtitutionis *Innocentii III.* quæ incipit, *De multa*, iiſdem Beneficiis privantur. Quintum, quo ſtatutum eſt, ut qui diſpenſationes ad plura hujuſmodi Beneficia retinenda impetrarunt, eas exhibeant Epiſcopis, juxta Synodi Lugdunenſis præſcriptum: A quibus nihilominus idonei Vicarii conſtituantur, attributâ proventuum parte congruente. Sextum, quo ſancitum eſt, ſi hæ Beneficiorum conjunctiones perpetuæ eſſent, ut Epiſcopi cunctas earum conceſſiones à quadraginta annis habitas in examen revocarent, & per ſubreptionem obtentas, irritas declararent. Quæ verò infra quadraginta annos conceſſæ fuerant, aut in poſterum concederentur, ab Ordinariis pariter examinarentur, vocatis iis quorum intereſſet: atque ubi legitimis cauſis minimè niterentur, tanquam dolo obtentæ rejicerentur.

SCHOLION.

Hunc Articulum perſtringunt Religioſi Cenſores his verbis: *Propugnat opinionem de intentione Miniſtri volentis ſolùm facere opus externum & ritum Sacramenti.*

R. De hac opinione dogmaticè non ago, ſed hiſtoricè. Varias ea de re Theologorum opiniones in Tridentino Concilio ex Palavicino refero. Intentio Miniſtri ſincerè volentis opus externum & Ritum Sacramenti peragere, qui in materiæ formæque à Chriſto inſtitutæ debita applicatione, prout fit ab Eccleſia, poſitus eſt, & ſacrum illum Ritum ſeriò peragentis, eſt intentio faciendi quod facit Eccleſia. Exterior licèt dicatur interdum à Theologis, quia Ritum dumtaxat externum & ſacrum intendit; interior tamen revera intentio eſt, ſiquidem actus eſt voluntatis.

ARTICULUS VI.

De Geſtis Seſſionis VIII. IX. & X.

Concilii tranſlatio Bononiam.

I. Cum morbus contagioſus in urbe agróque Tridentino graſſari incipiens, gravioris luis periculum minitaretur, *Balduini Bargenſis*, & *Hieronymi Fracaſtorii* celeberrimorum Medicorum teſtimonio, jamque duodecim Epiſcopi, alii non petitâ, alii non obtentâ licentiâ abiiſſent; ac diſſolutio, vel captivitas Concilii timeretur: diſſolutio quidem ex profectione Patrum; captivitas ex commercio undique cum Tridentina Civitate & in ea degentibus interdicendo: Concilii tranſlatio Bononiam decreta eſt octava Seſſione habita die XI. Martii anno MDXLVII. Ex quinquaginta ſex Patribus qui tunc aderant, triginta octo tranſlationem ſine exceptione comprobarunt, quatuordecim noluerunt, iique omnes, præter Fæſulanum Antiſtitem, Imperatori addicti, duo dubitanter, duo per conditionem locuti ſunt. Verùm præter triginta octo, quibus tranſlatio placuit, nonnulli ex refragantibus affirmarunt ſe illi conſenſuros, ubi voluntas Pontificis acceſſiſſet. Quibus ut fieret ſatis, Legati Diploma Pontificium, quo facultas transferendi Concilii ſibi Legationis initio indulta erat, protulerunt, hactenus à ſe conſultò reconditum, ne Patres ſententiam ſe rogatos putarent de re non ipſorum, ſed Præſidum poteſtati commiſſa. Tranſlatio Cæſari probata non fuit, ac Tridenti ſubſtitere, qui migrationis Decreto repugnaverant Patres. Legati, cæteríque Bononiam commigrarunt. *Thomas Campeggius* Feltrenſis Epiſcopus Tranſlationis Apologiam edidit.

Seſſio IX.

II. Seſſio nona Bononiæ die XXI. Aprilis celebrata eſt, in Eccleſia Deo in memoriam *S. Petronii* dicata. Sacris operatus eſt *Sebaſtianus Leccavela* Noxienſis Archiepiſcopus; peroravit *Ambroſius Catharinus* Epiſcopus Minoritanus. Decretum editum eſt de Seſſionis prorogatione ad diem Jovis infra Octavam Pentecoſtes, quòd non eâ Prælatorum frequentiâ, quam Sancta Synodus optabat, peculiarium Sacramentorum & Reformationis materiæ examinari & diſcuti potuiſſent.

Seſſio X.

III. Parata jam erant Decreta de Euchariſtiæ Sacramento, nihilque præter promulgationem deerat, cùm Seſſio decima habita eſt die ſecunda Junii, in qua Sacrificio peracto ab *Olao Magno* Archiepiſcopo

Archiepiſcopo Upſalenſi, Patribus viſum eſt Seſſionem ad diem xv. Septembris prorogare, quòd ſingularis quædam Imperatoris ratio habenda eſſet, qui adhuc tranſlationem ritè factam negabat, & non modò reliquos ſuæ Ditionis Antiſtites Bononiam non mittebat, ſed Tridentinos ipſorum Collegas eò ſe conferre vitabat: Habenda pariter eſſet novi Galliæ Regis *Henrici II.* ratio, cujus ibi nec Epiſcopi nec Oratores aderant. Quamobrem ſuſpenſa eſt Decretorum promulgatio: ita tamen ut interim Doctrinæ ac Reformationis opus continuaretur.

Tranſlationem Concilii Bononiam factam comprobavit *Henricus II.* Rex Chriſtianiſſimus ſingularibus Mandatis ea de re datis *Franciſco de Rohan* Domino *De Giè*, ſuæ Majeſtatis conſanguineo & apud Romanum Pontificem Oratori, & ad eandem Synodum Oratores ſuos, *Claudium Durſeum*, & *Michaëlem Hoſpitalium* in Curia Pariſienſis Parlamenti Senatorem, miſit, adjuncto ipſis *Claudio Eſpenſeo*, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctore. Regis Mandata Oratoribus data, & Facultatem comprobandi Concilium ſuo nomine datam Domino *de Rohan* ſuo ad *Paulum III.* Oratori, legere eſt in Commentariis Concilii Tridentini à Clariſſimo *Puteano* editis. Generalis Cœtus die xiv. Septembris habitus eſt, in quo expoſitas à Legatis prorogandæ ad incertum diem Seſſionis cauſas Patres omnes comprobarunt. Pontifex ſelectos ex Bononienſi & Tridentino Conventu Patres Romam venire juſſit, ut ex ipſorum ſententia Diſciplinæ Leges ſtatueret; Synodúmque interea ſuſpendit, datis ea de re ad Cardinalem *De Monte* Legatum Literis. Hic verò Concilii ſuſpenſionem denuntiavit die xvii. Septembris anno MDXLIX. ut conſtat ex Actis & Diariis à *Palavicino* laudatis Libro xi. Cap. iv. Ex quibus refellitur *Suavis*, ſcribens Concilium uſque ad obitum *Pauli III.* Bononiæ perduraſſe.

Articulus VII.

De Geſtis ac Decretis Seſſionum XI. & XII.

I. Synodo à *Julio III.* Pontifice Maximo Tridenti reſtitutâ, anno MDLI. Seſſio undecima Kalendis Maii celebrata eſt. *Seſſio XI.* Sacris operatus eſt *Marcellus* Cardinalis *Creſcentius* Sedis Apoſtolicæ Legatus. Latinam Concionem habuit *Sigiſmundus Fedrius* Franciſcanus. *Maſſarellus* Concilio à Secretis, duo Pontificis Diplomata recitavit; alterum de reſumendo Tridenti Concilio, alterum de Præſidum electione: tum Archiepiſcopus Turritanus inchoationis Decretum legit, quod concorditer acceptum eſt.

Seſſio XII. II. Seſſio duodecima Kalendis Septembris celebrata eſt. Solemne Sacrum fecit *Balthaſar Eredia* Archiepiſcopus Turritanus, Concione tunc omiſsâ, *Maſſarellus* Præſidum nomine brevem Paræneſim de vivendi ratione recitavit: Prolata comprobatáque ſunt Oratorum *Caroli V.* Imperatoris, & *Ferdinandi* Regis Romanorum Mandata. Sancitúmque eſt ut in proxima Seſſione de Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, nec non, quod ad Reformationem attinet, de reliquis, quæ ad faciliorem & commodiorem Prælatorum Reſidentiam pertinent, ageretur.

Adfuit deinde *Jacobus Amiotus* Bellozanus Abbas, à Rege Chriſtianiſſimo *Henrico II.* miſſus cum Literis inſcriptis: *Sanctiſſimis in Chriſto & obſervandis ſummopere Patribus Tridentini Conventûs.* De iis ſuſcipiendis plurimùm diſ-

A ceptatum eſt, Hiſpanis Epiſcopis conclamantibus, non eſſe recipiendas, quòd *Conventum*, non *Concilium* appellaſſet. Poſt multum rumorem, re ſeorſim in Sacrario diſcuſsâ, renunciatum eſt *Amioto*, Placere Synodo ut Regis Literæ legerentur, quòd vocem *Conventûs* in malam partem ab eo non accipi exiſtimaret; alioqui eas pro non ſcriptis habere. *Cur Rex Chriſtianiſſimus Henricus II. Gallicanos Epiſcopos ad Concilium non miſerit.* Extat in Commentariis res Concilii Tridentini ſpectantibus, à *Puteano* collectis & editis, Epiſtola *Amioti* Abbatis ad *D. Morvillierum* Libellorum Supplicum Magiſtrum ſcripta, qua rationem reddens hujuſce negotiationis
B ſuæ, inter alia refert, cùm, ita ut diximus, tumultuarentur Hiſpani, Moguntinum Electorem dixiſſe: *Si vos non vultis audire Literas Regis, quomodo audietis Proteſtantes Germanos, qui nos appellant Concilium Malignantium?* Et Comitem *A Monteforti* Cæſaris Oratorem dixiſſe, Conteſtaturum ſe nomine Cæſaris, niſi Regis Chriſtianiſſimi Literæ legerentur, & Abbas audiretur. Reſignatæ igitur lectæque ſunt Literæ, quarum hæc erat ſententia: Exiſtimaſſe Regem, decere ſingularem obſervantiam ſuam, Majorúmque ſuorum erga Eccleſiam, ſuúmque egre-
C gium ſtudium in Patrum Ordinem, eiſdem ſignificare, quàm juſtis ac neceſſariis cauſis adductus, impulſus, & coactus, nullum ſuæ Ditionis Epiſcopum Tridentum mitteret ad Conventum à *Julio* Pontifice Maximo Concilii nomine indictum. Pro certo habere Regem, Patres ab omni partium ſtudio alienos fore. Proinde ſe ipſis uti velle tanquam honorariis arbitris, eóſque amanter obteſtari, ut quæ ſignificabat, non tanquam ab alieno aut adverſario profecta exciperent, ſed tanquam à primogenito Eccleſiæ Filio: in qua appellatione & tuenda & promerenda ſe ipſis
D polliceri, divinæque confiſum beneficentiæ certò credere, ſe nunquam defuturum. Alacri paratóque animo ferri ad Majorum ſuorum virtutem imitandam. Verumtamem dum oppreſſis opem ferebat, injuriámque propulſabat, nolle ſe charitatem in Eccleſiam, eorúmque obſervationem quæ decerent, negligere. Lectis Literis *Amiotus* Abbas Libellum conteſtationis recitavit, quam Rex Chriſtianiſſimus poſt ſuſceptum agri Parmenſis patrocinium, poſtque inteſtini belli metum excitatum, juſſerat denuntiari cùm *Julio*
E Pontifici, tum Sacro Cardinalium Collegio, per *Paulum* à *Thermis* Oratorem ſuum. Ejus ſumma erat; Regem juſtis rationibus adductum & impulſum ad ſuſcipiendum agri Parmenſis patrocinium, quas niſi Pontifex admitteret, palam ſignificabat, ſi proinde Italia, atque adeo univerſa Europa bello implicaretur, ex quo Eccleſiæ Diſciplina Fidéſque in ultimum diſcrimen adduceretur, & Concilii ſolutio ſequeretur, hæc mala Regi non imputatum iri, qui ad illa avertenda omnes conditiones honeſtas non ſolùm ferre, verùm etiam accipere voluiſſet. Videri Summum
F Pontificem hæc omnia minimè curare, imò ſe bello immiſcendo, aditus ad Concilium omnes præcludere maluiſſe, eámque ſuſpicionem inducere voluiſſe, iſtam ipſam Concilii Tridentini indictionem, non communis univerſæ Eccleſiæ utilitatis gratiâ repetitam, ſed facta conditione cum iis, quorum privatis commodis illic ſerviretur. Quamobrem Regem conteſtari, Se non poſſe Gallicanos Epiſcopos Tridentum mittere, quibus nec liber nec tutus eò pateret acceſſus: neque ipſum Concilium à quo excluderetur invitus, pro Generali habere; nec ejus Decretis aut ipſius Majeſtatem, aut Eccleſiæ Gallicanæ Prælatos, populúmque adſtrictum iri: quinimo ad eadem remedia ac præſidia progreſſurum, ſi neceſſe foret,

quibus

quibus Majores ſui Francorum Reges in re cauſâque conſimili uti conſueviſſent: Non quidem ut obſervantiæ Sedi Apoſtolicæ debitæ quidquam detraheret, ſed ut melioribus eam temporibus ſervaret, quibus arma parùm honeſtè in ſe ſumpta deponerentur, & motus animorum componerentur. Synodus per Promotorem ſuum reſpondit; Se gratam habere Regis moderationem, quam ſuis in Literis præ ſe tuliſſet, *Amioti* verò Abbatis perſonam, niſi quatenus legitima eſſet, non acceptare: ſed illum monere ut ad diem undecimam Octobris, proximæ Seſſioni deſtinatam adeſſet, Reſponſum ad Regis Literas accepturus.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 149. Edit. 5. Religioſi Cenſores hanc narrationem notant · *Proteſtatur Rex Galliæ ſe Epiſcopos ſuos ad Concilium mittere non poſſe, quia nec erat tutum, adeoque Concilium ab ipſo pro generali non habendum*

R. Facti veritas eſt. Refert *Palavicinus* Libro xi. Hiſtoriæ Concilii Tridentini, Cap. xvi.

ARTICULUS VIII.

De Seſſionis XIII. Decretis.

I. SESSIO XIII. celebrata eſt die undecimâ Octobris anni MDLI. Sacris operatus eſt *Joannes Baptiſta Campeggius* Epiſcopus Majoricenſis; Latinam Concionem de laudibus Euchariſtiæ habuit Archiepiſcopus Turritanus. Doctrina Fidei de Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento tradita & explicata eſt octo Capitibus; Hæreticorum errores circa idem Sacramentum Canonibus undecim confixi. In eorum examine hæc Theologis dicendarum ſententiarum ratio præſcripta fuerat: Ut illæ è Sacris Literis, ex Apoſtolicis Traditionibus, ex Conciliis approbatis, ex Conſtitutionibus Summorum Pontificum, ex SS. Patrum auctoritate, ex communi Eccleſiæ Catholicæ conſenſu colligerentur. Circa nonum Canonem, quo dicitur Anathema neganti, *Omnes & ſingulos Chriſti Fideles utriuſque ſexus, cùm ad annos diſcretionis pervenerint, teneri ſingulis annis ſaltem in Paſchate ad communicandum, juxta præceptum ſanctæ Eccleſiæ*: Cenſuit *Joannes ab Ortega* Franciſcanus, Hiſpanienſis Theologus à *Carolo V.* miſſus, adjiciendam eſſe explicationem aliquam; quandoquidem præceptum non Divinum, ſed Eccleſiaſticum erat. *Ambroſius Pelargus* Dominicanus, Trevirenſis Electoris Theologus, ob eandem rationem cenſuit, oppoſitum Articulum eſſe potiùs Schiſmaticum, quàm Hæreticum: ſed reliquus Conſeſſus Anathemate damnandum putavit, in quod poſtea omnes convenere: Quòd negans Chriſti Fideles hoc Eccleſiæ præcepto obligari, neget conſequenter traditam Eccleſiæ à Chriſto poteſtatem Leges condendi ad Fidelium ſalutem promovendam; quod certè hæreticum eſt.

Doctrina Catholica de ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento.

II. Scholaſticas quæſtiones Patribus omitti placuit. Hinc ab illa quæſtione definienda temperavit Synodus, æqualiſne an major gratia impertiretur ſumenti Euchariſtiam ſub utraque ſpecie, quàm ſub una ſolùm, propterea quòd Theologi complures inæqualitatem propugnabant, & Concilio ſatis erat hæreſes proſcribere, in quo plurimùm adhuc operæ ſupererat. Majorem gratiam conferri ſub utraque ſpecie communicantibus, propugnabant *Melchior Canus* Ordinis FF. Prædicatorum eximius Theologus, *Antonius Ugliva* & *Sigiſmundus Fedrius*, Hiſpani etiam

Scholaſticæ quæſtiones omiſſæ.

A Theologi, Ordinis FF. Minorum. Cùm tertius Canon ita fuiſſet conceptus: *Si quis dixerit, ſub qualibet ſpecie, & ſub qualibet ipſius parte non contineri totum Chriſtum, Anathema ſit*: auctor fuit *Joannes Æmilianus* Tudætanus Antiſtes, Hiſpanus, ut adderetur, *facta ſeparatione*: Siquidem variabant Theologorum ſententiæ circa hanc quæſtionem, an Chriſtus eſſet ſub qualibet particula Hoſtiæ integræ: atque ita effectum eſt. Et quamvis Turritanus Archipræſul opponeret, per has voces indicari, id ante ſeparationem verum non eſſe; ac proinde ut illæ delerentur depoſcerent
B Conſtantienſis ac Stabienſis Epiſcopi, & Lancianenſis vellet ut amplians particula, *etiam*, apponeretur: His tamen omnibus reſtitit Bituntinus, qui unus è ſelectis Patribus erat ad conſcribendos Canones; admonuitque ſolas hæreſes eſſe damnandas, non item Scholaſticorum ſententias definiendas.

III. Circa ſeptimi Capitis & Canonis undecimi doctrinam de Confeſſione Sacramentali ad dignam Euchariſtiæ ſumptionem neceſſariò præmittenda, ubi eſſet conſcientia peccati mortalis, variæ fuerunt Theologorum Patrúmque ſenten-
C tiæ. Quidam enim dicebant, Confeſſionem non eſſe neceſſariam, ſed ſufficere contritionem cum voto Confeſſionis faciendæ tempore ſuo: & ideo hanc ſententiam non eſſe damnandam. Alii Confeſſionem ſimpliciter neceſſariam aſſerebant; adeóque contrariam opinionem ut hæreticam damnandam. Alii ut erroneam, ſcandaloſam, ad manifeſtum animarum interitum perducentem, ac indignæ ſumptioni Euchariſtiæ oſtium aperientem, eam proſcribendam aſſerebant. Ne tanquam hæretica damnaretur, obſtitit *Melchior Canus*, hanc doctrinam traditam fuiſſe referens à *Cajetano*, ab *Adriano Sexto*, & à *Joanne Roffenſi*
D in Articulo xvi. adversùs *Lutherum*; à *Petro Paludano*, à *Richardo* in iv. Sententiarum Diſt. xvi. à *Theophylacto* in primæ ad Corinthios Cap. xi. à *S. Joanne Chryſoſtomo* Homilia xviii. in Cap. x. ejuſdem Epiſtolæ, & à *Panormitano* in Cap. *De Ordine*, Tit. *De Celebratione Miſſarum*. Profeſſus eſt tamen *Canus*, ſe in ea ſententia non eſſe, quam teſtimonio *Euſebii* Lib. vi. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. xv. *S. Cypriani* Lib. de Lapſis, *Gennadii* Lib. De Dogmatibus Eccleſiaſticis Cap. xiii. *Hugonis à Sancto Victore* Lib. ii. De Sacramentis, optimiſque rationi-
E bus in Scriptura Sacra fundatis refelli noverat: *Martinus Olavius* Auguſtani Cardinalis Procurator cenſuit, præmittendam eſſe peccatorum Confeſſionem, ob varios abuſus qui oriebantur ex licentia, quam oppoſitæ ſententiæ Sectatores ſibi arrogabant; id tamen ceu neceſſarium ſtatuendum non eſſe. *Ambroſius Pelargus* Ordinis FF. Prædicatorum Theologus, addendum cenſuit, *habitâ Confeſſarii copiâ*. Opinionem *Cajetani* defendit *Reginaldus* à *Genua* ejuſdem Ordinis. *Franciſcus Villarva* Hieronymitanus Hiſpanus, Granatenſis Archiepiſcopi Theologus, dixit hujuſmodi obligationem non ex divino man-
F dam, ſed ex laudabili Eccleſiæ conſuetudine profectam. Legatus Concilii Præſes in Generali Congregatione monuit; cùm utrinque graviſſimi Scriptores ſtarent, opinionem quæ Confeſſionem non eſſe neceſſariò præmittendam negabat, non eſſe quidem damnandam ut hæreticam, ſed ſimpliciter rejiciendam, declarandúmque, omnes qui peccati mortalis conſcientiam haberent, obligari omnino ad peccatorum Confeſſionem antequam Euchariſtiam ſumant; quia ubi aliter fieret, ſalutis periculum adiretur. Archiepiſcopus Turritanus cenſuit, Canoni adjicien-

De Confeſſione Sacramentali Euchariſtiæ ſumptioni præmittenda.

dam hanc exceptionem : *Niſi adſit ingens neceſſitas.* Stabienſis hanc poſtulavit : *Quando ſcandalum non vetet.* Alii alias reſtrictiones optabant. *Jacobus Naclantus*, Clodienſis Epiſcopus, ex Ordine FF. Prædicatorum, vocem *Sacerdotis* in vocem *Confeſſarii* permutari obtinuit, propterea quòd non ineſt cuilibet Sacerdoti Confeſſionis audiendæ poteſtas. Et hæc ratio fuit cur crederetur huic obligationi locus non eſſe, quando adeſſet Sacerdos ad excipiendas Confeſſiones non approbatus. Hac itaque formâ Canon conditus ac promulgatus eſt in Seſſione ſolemni : *Si quis dixerit, ſolam Fidem eſſe ſufficientem præparationem ad ſumendum Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, Anathema ſit. Et ne tantum Sacramentum indignè, atque ideo in mortem & condemnationem ſumatur, ſtatuit atque declarat ipſa Sancta Synodus, illis, quos conſcientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam ſe contritos exiſtiment, habitâ copiâ Confeſſoris, neceſſariò præmittendam eſſe Confeſſionem Sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter aſſerere, ſeu etiam publicè diſputando defendere præſumpſerit, eo ipſo excommunicatus exiſtat.*

Objectionibus P. Suavis contra Tridentina Decreta de Sacramento Euchariſtiæ reſpondetur.

IV. In Capitis tertii doctrinam objicit *P. Suavis Polanus*, ſive ab aliis objectum refert : Non ſatis probari adeſſe Chriſtum in Euchariſtia, ante uſum, ratione à Synodo allata, nimirum quia Chriſtus dum eam porrigeret, cùm eam de manu ejus nondum Apoſtoli ſuſcepiſſent, verè affirmavit corpus ſuum eſſe quod præbebat : ſiquidem ipſa porrectio actio quædam eſt ſpectans ad uſum.

Verùm leviſſima eſt hæc objectio. Etenim ſi nomine uſus omnes actiones prævias intelligas, quæ ad uſum diriguntur, ita ut dum Euchariſtia porrigitur, & antequam ſuſcipiatur, jam adſit ſub illis ſpeciebus Corpus Chriſti, contingere poteſt, ut is cui porrigitur, eam non ſuſcipiat ; adeòque verum ſit Chriſti Corpus ibi extra uſum fuiſſe ; cùm verè dici non poſſit, hominem qui Euchariſtiam non ſumpſit, eâ uſum fuiſſe. Præterea non ſatis exploratum eſt à quanam actione hic uſus omnino inchoetur, & quando ſtatus hujuſce uſûs eſſe deſinat : adeòque incertum eſſet quando ibi adorandum ſit Corpus Chriſti, quando ab ea adoratione abſtinendum. Varius ea in re definienda fuit *Lutherus*, ac tandem ſcripſit ad *Simonem Vvolferinum*, Manere ibi Corpus Chriſti ab initio Orationis Dominicæ, per totum tempus quo Fideles commodè ſumere Sacramentum poſſunt.

V. Objicit idem *Polanus*, ſeu à Germanis objectum ait, Sibi ipſi contradicere Concilium, dum ex una parte ait, converſionem panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti vix poſſe verbis exprimi : *Ea* (inquit) *exiſtendi ratione, quam etſi verbis exprimere vix poſſumus, &c.* ex altera verò *propriè & convenienter* appellari *Tranſſubſtantiationem.*

Sed hæc objectio non minùs levis eſt. Quamvis enim ratio ipſa Myſterii nec humanæ mentis intelligentiâ comprehendi, nec verbis adæquatam, plenam, claràmque illius notionem parientibus poſſit exprimi ; voces tamen habemus, quibus id exprimere poſſumus, quod de Myſteriis mens noſtra fide illuſtrata concipit ; & ipſis nomina quædam Scriptura vel Patres tribuerunt. Sic Æterni Verbi Proceſſio ineffabilis eſt : & tamen convenienter & propriè generatio Filii Dei nominatur : ſic vinculum quo Chriſti humanitas cum Deo copulatur, ineffabile eſt : & tamen unio hypoſtatica aptiſſimè appellatur. Sic Deus ineffabilis eſt, & tamen multa ipſi nomina tribuuntur. Quidni ergo ratio exiſtendi Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, etſi ineffabilis, propriè tamen & aptè *Tranſſubſtantiatio* appelletur ? Nam quemadmodum dicitur Transfiguratio, cùm corpus ab una in alteram figuram tranſit ; *transformatio*, cùm eadem materia ab una in alteram formam migrat : ita unius totius ſubſtantiæ in alteram totam converſio, nulla communi materia remanente, ſed iiſdem ſuperſtitibus accidentibus, aptè nuncupatur *Tranſſubſtantiatio.* Quæ vox à nonnullis Autoribus Eccleſiaſticis ante Concilium Lateranenſe uſurpata, ab ea demum Synodo conſecrata eſt, & in totius Eccleſiæ uſum tranſcripta, ad antiquam & perpetuam illius de Euchariſtia fidem explicandam : ſicut olim vocem *Conſubſtantialis*, ad perpetuam de Verbi Æterni divinitate fidem exprimendam, & contra Arianos defendendam Eccleſia in Synodo Nicæna conſecravit. Hujus itaque vocabuli uſum in Eccleſia invenere Tridentini Patres, quem & religiosè retinuerunt, ſicut priſci Patres nomina *Conſubſtantialis, Ingeniti, unionis perſonalis, Deiparæ, duarum in Chriſto naturarum & voluntatum, &c.* quæ Eccleſiæ uſu conſecrata invenerunt, velut Sacrum Depoſitum ſervarunt, & ad poſteros cum Doctrina Fidei tranſmiſerunt.

De verbis conſecrationis.

VI. Objicit idem *Polanus*, alieno licèt nomine, Concilium Cap. I. hujus Seſſionis ſtatuiſſe adversùs omnes Theologos, & Romanæ Eccleſiæ opinionem, verba conſecrationis non eſſe illa, *Hoc eſt corpus meum :* Siquidem affirmat poſt benedictionem Chriſti, quæ vim conſecrationis habuit, fuiſſe dicta. *Hoc Sacramentum* (inquit) *Redemptorem noſtrum inſtituiſſe, cùm poſt panis vinique benedictionem, ſe ſuum ipſius Corpus illis præbere, ac ſuum Sanguinem, diſertis ac perſpicuis verbis teſtatus eſt.*

Reſpondetur, Varias eâ de re fuiſſe Theologorum opiniones. Quidam Chriſtum quâ pollebat excellentiæ poteſtate, abſque omni forma verborum, virtute divina, panem & vinum conſecraſſe & in Corpus ac Sanguinem ſuum tranſmutaſſe ſenſerunt, & poſtea formam expreſſiſſe, qua Sacerdotes ab ipſo inſtituti conſecrarent. Hanc ſententiam probabilem exiſtimavit ac ſecutus eſt *Innocentius III.* Lib. IV. *De Myſteriis Miſſæ* Cap. VI. & XVI. *Archidiaconus* in Canonem *Timorem*, Tit. *De Conſecratione* ; item *Odo* Cameracenſis Epiſcopus in Canonem Miſſæ, *Guillelmus Durandus* Lib. IV. Divinorum Officiorum, *Franciſcus Mayronis*, *Titelmanus* in eumdem Canonem ; *Petrus Ortiz* Hiſpanus, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor Theologus, in qua publicè hanc Sententiam defendit : & *Ambroſius Catharinus* in Tractatu cui titulus eſt, *Quibus verbis Euchariſtiæ Sacramentum confecerit?* Eamdem probabilem exiſtimarunt *Armacanus* Lib. IX. Quæſtionum Armeniorum Cap. V. *Petrus de Alliaco* in IV. Sententiarum Quæſt. V. Art. I. *Gabriel Biel* in Canonem Miſſæ Lectione VI. Quidam dixerunt, Chriſtum conſecraſſe, non illis verbis, *Hoc eſt Corpus meum,* ſed aliis nobis ignotis, quibus etiam benedixit. Alii, Salvatorem eadem verborum formula, qua nunc utimur, conſecraſſe, ea tamen bis protuliſſe, primùm quidem ſecretò, quando conſecravit, deinde publicè poſt conſecrationem, quando panem & vinum conſecratum Diſcipulis porrexit. Duarum iſtarum opinionum meminit *S. Thomas* III. P. Quæſt. LXXVIII. Art. I. in Reſponſione ad primum, ſed ipſarum Auctores non laudat. Alii benedictionem à Chriſto adhibitam ſupra panem ac vinum aliam non fuiſſe præter verba conſecrationis exiſtimarunt, ſcilicet *S. Thomas* loco mox laudato, *Alexander Alenſis*, quartâ Parte, Quæſtione decimâ,

mâ, Memb. IV. Articulo ſecundo, §. 2. *Durandus* in IV. Sententiarum Diſt. VIII. Quæſt. II. *Marſilius* in IV. Quæſt. VI. Art. 1. *Gabriel Biel* Lectione XXXVI. in Canonem Miſſæ. Pro ea etiam opinione laudantur *Hugo à Sancto Caro*, *Nicolaus Lyranus*, Theologi qui Catechiſmum Romanum juſſu *Pii V.* compoſuerunt, *Petrus Soto* Lib. *De Inſtructione Sacerdotum*, Lectione II. *De Euchariſtia.* Theologorum opinionibus præjudicare noluit Sacra Synodus, ſed iis in medio relictis, Ritum inſtitutionis Euchariſtiæ eo refert ordine, quo ab Evangeliſtis & Apoſtolo deſcribitur Matthæi XXVI. Marci XIV. Lucæ XXII. & 1. ad Corinthios XI. & ex Chriſti verbis colligit ac definit realem Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ præſentiam poſt panis & vini conſecrationem. *Ita* (inquit) *Majores noſtri omnes, quotquot in vera Eccleſia fuerunt, qui de Sanctiſſimo hoc Sacramento diſſeruerunt, apertiſſimè profeſſi ſunt hoc tam admirabile Sacramentum in ultima Cœna Redemptorem noſtrum inſtituiſſe, cùm poſt panis vinique benedictionem, ſe ſuum ipſius Corpus in illis præbere, ac ſuum Sanguinem, diſertis ac perſpicuis verbis teſtatus eſt. Quæ verba à SS. Evangeliſtis commemorata, à Divo Paulo poſtea repetita, cùm propriam illam & apertiſſimam ſignificationem præferant, ſecundùm quam à Patribus intellecta ſunt, indigniſſimum ſanè flagitium eſt, ea à quibuſdam contentioſis & pravis hominibus ad fictitios & imaginarios tropos, quibus veritas Carnis & Sanguinis Chriſti negatur, contra univerſum Eccleſiæ ſenſum detorqueri.* Magis tamen communi Theologorum Sententiæ aſſerenti conſecrationem Euchariſtiæ fieri his Chriſti verbis, *Hoc eſt Corpus meum*, &, *Hic eſt Sanguis meus, &c.* Tridentinam Synodum faviſſe, quam aliis opinionibus, (quamvis eam finire & ut dogma Fidei tradere, Spiritui Sancto, & Patribus viſum non fuerit) facilè colligi poteſt, cùm ex loco mox laudato, tum ex Cap. IV. in quo hæc habentur: *Quoniam Chriſtus Redemptor noſter Corpus ſuum id quod ſub ſpecie panis offerebat verè eſſe dixit, ideo perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, idque nunc denuo Sancta hæc Synodus declarat, per conſecrationem panis & vini, converſionem fieri totius ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam totius Corporis Chriſti Domini noſtri, & totius ſubſtantiæ vini in ſubſtantiam Sanguinis ejus.* Tum denique ex Catechiſmo Concilii, Parte II. Cap. IV. Num. XIX. Ex quibus omnibus vanitas ac falſitas objectionis *Suavianæ* liquidò apparet.

Decretum Seſſionis XIII. de Reformatione.

VII. In eadem Seſſione Decretum de Reformatione conditum ac promulgatum eſt octo conſtans Capitibus, quæ Juriſdictionem Epiſcoporum ſpectant, & Appellationibus modum imponunt. Statuit imprimis Sancta Synodus, *Ut in cauſis Viſitationis & correctionis, habilitatis & inhabilitatis, necnon criminalibus, ab Epiſcopo ſeu ab illius Vicario Generali ante definitivam Sententiam, ab interlocutoria, vel alio quocumque gravamine non appelletur: neque Epiſcopus aut Vicarius Appellationi hujuſmodi, tanquam frivolæ deferre teneatur; niſi gravamen hujuſmodi per definitivam Sententiam reparari, vel ab ipſa definitiva appellari non poſſit.* Statuit inſuper ut Epiſcopus in Eccleſia ſua reſidens, gratiam ſuper abſolutione alicujus publici criminis de quo inquirere cœperat, aut remiſſione pœnæ, ad quam reus per eum condemnatus fuerat, falſis precibus impetratam, per ſeipſum, tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatus, etiam ſummariè cognoſcat, eamque, poſtquam de ſubreptione conſtiterit, *non admittat.* Statuit præterea de modo accuſationis Epiſcoporum, & qualitate teſtium adversùs eos audiendorum, ùtque ipſorum cauſæ *Coram Pontifice Maximo referantur, ac per ipſum terminentur.* Quod de prima cauſæ cognitione intellectum, vel ubi nulla interjicitur appellatio: non eſt receptum in Galliis, utpote contrarium antiquo Juri, & Canonibus Sardicenſibus, Concordatis, Libertatibus & Moribus Eccleſiæ Gallicanæ.

Salvus-conductus Proteſtantibus datus.

VIII. Quatuor Articulorum definitio, ſuper quibus audiri Proteſtantes poſtulabant, prorogata eſt, eiſque propterea ſecuritas fide publica data fuit. Hi porro erant Articuli: 1. *An neceſſarium ſit ad ſalutem, & Divino Jure præceptum, ut ſinguli Chriſti Fideles ſub utraque ſpecie ipſum Venerabile Sacramentum accipiant?* 2. *Num minùs ſumat qui ſub altera, quàm qui ſub utraque communicat?* 3. *An erraverit Sancta Mater Eccleſia, Laïcos & non celebrantes Sacerdotes, ſub panis ſpecie duntaxat communicando?* 4. *An parvuli etiam communicandi ſint?* Immeritò verò *Suavis* objicit, Salvi-conductus formam viſam fuiſſe admodum captioſam; cùm in ea dicat Synodus hunc à ſe concedi, quoad ſe pertinet. Nam promittere non poterat Synodus, niſi quod penes ſe erat, nec ſibi arrogare abſolutam in aliena ditione poteſtatem. Cùm igitur fieri poſſet, ut ii quibus ſecuritas concedebatur, crimen aliquod Tridenti patrarent, cujus puniendi facultas legitima pertineret, vel ad Tridentinum Epiſcopum, qui & Beneficiarius Princeps erat, vel ad *Ferdinandum* Regem, qui ſupremo jure Tridento dominabatur: prudenter Synodus hanc reſtrictionem appoſuit, *quoad ſe pertinet*, ne alieno juri derogare videretur: non (ut calumniatur *Suavis*) ad aperiendum aditum Romano Pontifici, quo poſſet incolumi ſuâ Synodique dignitate agere quicquid utriuſque commodo conduxiſſet.

P. Suavis calumnia refellitur.

Objectio Gentileti.

IX. Objicit *Gentiletus* Lib III. adversùs Canonem ſecundum Seſſionis XIII. quo Anathemate feritur qui dixerit, *In Sacroſancto Euchariſtiæ Sacramento remanere ſubſtantiam panis & vini, negaveritque converſionem totius ſubſtantiæ in Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, manentibus duntaxat ſpeciebus panis & vini:* Plures veteres Canones Tridentino huic opponi: Imprimis Canonem *Dupliciter*, *De Conſecratione* Diſt. II. ex *S. Hieronymo* deſumptum, in hæc verba: *Dupliciter intelligitur Caro Chriſti & Sanguis: vel ſpiritualis illa atque divina, de qua ipſe ait*, « Caro mea verè eſt cibus, & Sanguis meus verè eſt potus: » *&*, « Niſi manducaveritis Carnem meam, & biberitis Sanguinem meum, non habebitis vitam æternam. » *Vel Caro quæ crucifixa eſt & Sanguis qui militis effuſus eſt lanceâ.* Tum Canonem, *Prima quidem.* Canonem, *Non hoc Corpus.* Canonem, *Ut quid paras?* Canonem, *Qui manducant.* Canonem, *Credere.* Canonem, *Qui diſcordat*, tanquam huic dogmati contrarios profert. Gloſſam denique in Cap. *Quia Corpus*, eadem Diſtinctione, diſertè negare ait, in Sacramento ullam eſſe omnino Tranſſubſtantiationem, Idque duabus maniſeſtiſſimis rationibus arguere, quarum prima hæc eſt: *Quòd ſi panis tranſſubſtantiaretur in Corpus Chriſti, illud Corpus tantum, támque ingens acciperet incrementum, ut juſtam corporis humani dimenſionem excederet. Quod eſſet Chriſtum verâ ſuâ humanitate ſpoliare.* Altera, *Quòd ex eo conſequeretur, Chriſti Corporis partem quamdam (eam nempe quæ ex hujuſmodi incremento ſuccreviſſet, ex Sancta Virgine non eſſe natam, quæque eſſet inanimis, cùm hæc verba*, Hoc eſt enim Corpus meum, *ad Chriſti Corpus, non etiam ad animam referantur. Indéque conſequens eſſet, Corpus Chriſti partim eſſe animatum, partim verò inanime, quod eſſe non poteſt.*

Johan. 6.

Reſponſio.

Reſpondetur, Canones illos imperitè à *Gentileto* objici, & Catholico Tranſſubſtantiationis

dogmati

dogmati nullatenus incommodare. Canonem, A *Dupliciter*, ſolum diſtinguere duplicem ſtatum carnis Chriſti, paſſibilem unum, ſecundùm quem crucifixa eſt: ſpiritalem alterum, glorioſúmque, ſecundùm quem & in cælo ſedet ad dexteram Patris, & reipſa ac ſubſtantialiter præſens eſt in Euchariſtia, modo quidem ſpirituali, id eſt, inviſibili. Canon, *Prima quidem*, Capharnaïtarum hæreſim duntaxat excludit, qui Chriſtum ſui Corporis manducationem imperare putabant in eadem ſpecie, ſenſibili & carnali modo, dividendo illam in partes, ſicut manducantur carnes B animalium, quæ in macello væneunt. Unde ait: *Caro non prodeſt quidquam: ſed quomodo illi intellexerunt, quomodo in cadavere venditur, aut in macello dilaniatur.* Verba ſunt ipſius Canonis ex *S. Auguſtino* deſumpti. Canon, *Non hoc Corpus*, eodem modo intelligendus, ut ex ipſius verbis patet: *Non hoc Corpus quod videtis, manducaturi eſtis, & bibituri illum Sanguinem, quem fuſuri ſunt illi qui me crucifigent: Ipſum quidem, & non ipſum: Ipſum inviſibiliter, & non ipſum viſibiliter. Unde & ſubditur: Etſi neceſſe eſt illud viſibiliter celebrari, neceſſe eſt tamen illud inviſibiliter intelligi.* Alii Canones manducationem ſpiritalem commendant, orali C manducationi neceſſariò adjungendam docent; Sacramentalem iſtam ſine ſpiritali, quæ fide per dilectionem operante conſummatur, ad ſalutem non proficere. Cæterùm, ſi *Gentiletus* bona fide ſcripſiſſet, ab his objectionibus temperaſſet, cùm dogma Tranſubſtantiationis Canonibus hujus ipſius Diſtinctionis quam laudat, luculenter & evidenter aſſeratur, ſcilicet Canone, *Ego Berengarius.* Canone, *Nos autem.* Canone, *Fortè dicas.* & Canone, *Quia Corpus.* Æquè mala fide Gloſſam citat, adulteratque. Non enim Tranſſubſtantiationem negat, ut ipſe inverecundè comminiſcitur, ſed certum quemdam Tranſſubſtan- D tiationis modum, quo ſcilicet nova ſubſtantia Corpori Chriſti accreſcat, vel in eo generetur. Atque hanc locutionem, *Panis fit Corpus Chriſti*, non ita probandam propterea dicit; ſed potiùs dicendum, Panis tranſit in Corpus Chriſti, vel tranſſubſtantiatur in Corpus Chriſti. *Ad prolationem*, inquit, *iſtius, Hoc eſt Corpus, &c. tranſſubſtantiatur panis in Corpus: & ad prolationem iſtius, Hic eſt Sanguis, vinum convertitur in Sanguinem.* Et infra: *Benè dicit: Convertuntur, vel tranſſubſtantiantur, ut alii, tranſeunt, vel tranſmeant: ſed non fiunt, nec incipiunt. Nihil enim fit* E *vel incipit eſſe Corpus Chriſti. Poteſt tamen concedi, quòd de pane conficiatur vel fiat Corpus Chriſti, ſicut de aqua fit cryſtallus, non tamen eſt cryſtallus: ſed ſecuriùs non conceditur hoc: & ubicumque invenitur, Panis,* vel, *De pane fit vel conficitur Corpus Chriſti, ſic intelligitur, id eſt, tranſit in Corpus Chriſti, in eadem, Cap.* Panis. *Vel expone ſic, id eſt, ſub ſpecie panis vel latet, vel incipit eſſe, vel latere Corpus Chriſti, ubi ante conſecrationem non erat. Si enim panis Corpus Chriſti fieret, ſingulis diebus ei adderetur aliquid quod priùs non erat, & ſic ſemper augmentaretur. Item qualiter uniretur divinitati iſte pa-* F *nis & ille?* &c. *Non intelligas ergo, quòd aliquod augmentum ſumat ex tali converſione, nec eo modo, quo cibus convertitur in carnem: ſed eſt ibi corruptio, id eſt, deſinit ibi eſſe ſubſtantia panis & vini, nulla tamen generatio. Unde non poteſt dici quòd ſit ibi vera tranſſubſtantiatio quantum ad hoc, ut nova eſſentia ibi generetur.* Modum illum loquendi Gloſſatoris, Scholaſticis Theologis accuratiùs expendendum relinquo. Satis ſit *Gentiletum* falſi convicisse. Cæterùm de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & de Tranſſubſtantiatione panis & vini in Chriſti Corpus & Sanguinem legi poteſt Diſſertatio noſtra XII. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi XI. & XII.

X. Decreta de Reformatione carpit *Gentiletus*, illúdque imprimis quo conſtitutum eſt, In omnibus cauſis viſitationis, correctionis, habilitatis, quin etiam in capitalibus, à Sententiis interlocutoriis Epiſcoporum, aut eorum Vicariorum, provocandi Jus non eſſe, niſi quando gravamen definitivâ Sententiâ reparari non poſſet, aut ubi à definitiva nullus eſſet provocandi locus. Id Pragmatico ſtylo, in omnibus Gallicis Curiis recepto, Juríque Canonico innixo, apertè repugnare *Gentiletus* ait, quo Jure ab omni gravamine tam levi quàm gravi provocare licet. Et hoc quidem privilegium peculiariter ad Judices Regios pertinere, non etiam ad alios, ut poſſint ulteriùs progredi, nullâ ab interlocutoria impediente provocatione.

Objectionibus Gentileti adversùs Decreta Reformationis Sessione XXIII. edita reſpondetur.

Reſpondetur, Jure quidem Canonico veteri licuiſſe in judicio ante definitivam Sententiam appellare, ſervatis regulis ab eodem Jure præſcriptis; ſed Oecumenicam Synodum, penes quam Legum ferendarum & Juris antiqui emendandi, poſtulante Eccleſiæ neceſſitate vel utilitate, poteſtas eſt, prudenter ſtatuiſſe ut ab interlocutoria Sententia nefas eſſet appellare, & Jus Canonicum in hoc Juri Civili exæquaſſe. Animadvertit ſcilicet, reos criminum plerúmque ad evitandas pœnas, & ſubterfugienda Judicia Epiſcoporum, gravamina ſimulare, & Appellationis diffugio Judicis proceſſum impedire. Ne itaque remedio ad innocentiæ præſidium inſtituto, ad iniquitatis defenſionem abutantur, Appellationes ab interlocutoria illegitimas ac nullas deinceps fore ſtatuit, niſi gravamen per definitivam Sententiam reparari, vel ab ipſa definitiva appellari non poſſit. De his legi poteſt *Proſper Fagnanus* in II. Decretalium *De Appellationibus*, Cap. *Super eo*, il ſecondo.

XI. Quartum ejuſdem Seſſionis Decretum vellicat *Gentiletus*, quo conſtitutum eſt, ut in criminibus adverſùs Eccleſiaſticum reum, Epiſcopus aut ejus Vicarius judicet adſcitis Aſſeſſoribus Epiſcopis; & ubi deerunt Epiſcopi, Abbatibus, ad quos mitræ pedique geſtandi poteſtas pertineat, ſi qui in tota Diœceſi ſint: Sin minùs adſcitis aliis Eccleſiaſticis maturæ jam ætatis viris, Juriſque peritis. Quod certè peraburdum eſt, inquit *Gentiletus*, communique juri contrarium: Oportuerat enim Juriſperitos anteponi Epiſcopis & Abbatibus.

Reſpondetur, De gravioribus criminibus hîc agi, ob quæ Clerici ritu ſolemni Sacris exauctorari debent, quod ante Synodum Tridentinam certis in caſibus exequi non poterat Epiſcopus abſque aliorum Epiſcoporum præſentia in numero à Canonibus definito. Ne autem Juris executio differatur, prudentiſſimè ſtatuit Synodus, ut ſi numerus Epiſcoporum deficiat, adhibeantur Abbates, quos, ſicut & Epiſcopos, Juris Canonici peritos eligi vel nominari ſupponit. Quocirca Seſſione XXII. Cap. 2. De Reformatione, de aſſumendo ad Epiſcopatum ita ſtatuit: *Scientiâ verò præter hæc hujuſmodi polleat, ut muneris ſibi injungendi neceſſitati poſſit ſatisfacere: ideóque antea in Univerſitate Studiorum Magiſter ſive Doctor aut Licentiatus in Sacra Theologia, vel Jure Canonico meritò ſit promotus, aut publico alicujus Academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur.* Nec enim minùs doctos eligi vel nominari, aut ordinari Epiſcopos & Preſbyteros poſtulat Eccleſia, quàm olim *Carolo Magno* regnante, cujus in Capitulari anni DCCXCIV. ſancitum eſt, *Ut nulli Epiſcoporum & Sacerdotum liceat Sacros Canones ignorare.*

XII.

XII. Quintum Decretum perperam quoque » *Gentiletus* reprehendit, quo ſtatutum eſt, Ut » Epiſcopo, tanquam Delegato Pontificio, li- » ceat de obreptione & ſurreptione venialium « Romani Pontificis Codicillorum ſibi oblato- » rum cognoſcere. Id repugnare ait ſupremæ Regis auctoritati & Imperio, penes quem unum in Gallia veniæ dandæ, criminúmque abolendorum poteſtas eſt.

Reſpondetur, Mirum fuiſſe *Gentileti* ſtuporem, vel obſtinatam fallendi voluntatem, qui neſcierit vel diſſimulaverit, hîc agi de criminum Eccleſiaſticorum veniâ canonicâ, quæ penes Eccleſiam eſt & Prælatos, atque imprimis penes Paſtorum omnium unum Summúmque Paſtorem Romanum Pontificem; non de veniâ ſecularium criminum, ſeu de pœnarum Legibus conſtitutarum condonatione, quæ penes unum Regem eſt.

XIII. Sextum Decretum arguit *Gentiletus*, quò » conſtitutum eſt, Ne Epiſcopus criminis reus » in jus vocetur, quò ſe præſentem ſiſtat, niſi » tanti criminis reus eſſe comperiatur, ut ob id » pœnâ ſummotionis à ſuo Epiſcopatu jure coër- » ceri poſſit, non autem ſi levioribus criminibus » urgeatur. Quod (inquit) & veteribus Canonibus, & ipſi quoque rationi manifeſtè repugnat. Quantò enim ſublimiorem Dignitatis gradum tenet Epiſcopus præ aliis inferioribus hominibus Eccleſiaſticis, eò magis accuſandus & coërcendus eſt, ſi quid peccet, nec ei magis ſuffragari, quàm infimis quibuſque par eſt. Nam in Judiciis nulla debet eſſe perſonarum acceptio. Videntur ergo Tridentini Patres laxaſſe potiùs quàm cohibuiſſe vitiorum noxarúmque habenas iis, qui prælucere, & bono exemplo præire debeant. Tum laudat Canonem, *Quia Sanctitas* Diſtinctione L. & Canonem, *Purgabit*, eadem Diſtinctione, qui Judicium à Domo Domini incipere debere declarant; & eos majori plectendos vindictâ, quorum major eſt culpa; crimen autem illorum gravius eſſe, qui cæteros honore præcedunt.

Reſpondetur; Tridentinos Patres Epiſcopo immunitatem à pœnis canonicis non conceſſiſſe, ſed caviſſe duntaxat ne ab inferioribus per calumniam vexetur; quod facilè contingeret, ſi cujuſvis delicti accuſatus, in júſque vocatus, ſiſtere ſe deberet, ac perſonaliter, ut aiunt, comparere. Cùm enim inferiorum corrigens crimina, eorum odia in ſe plerumque concitet, & tanquàm injuriâ affecti, falſa illi crimina objicere ſoleant, ut quoquo pacto poſſint, moleſtiam ei exhibeant; vexationis hujuſmodi timor ſæpe illum ad inquirenda & punienda eorum delicta ſegniorem redderet: idcircò ne ſine magno ſuo & Eccleſiæ incommodo gregem ſibi creditum relinquere, ac non ſine Epiſcopalis Dignitatis diminutione vagari cogatur; ſtatuit & decrevit Sancta Synodus, ut Epiſcopus, niſi ob cauſam ex qua deponendus ſive privandus veniret, ut perſonaliter compareat, nequaquam citetur vel moneatur.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 160. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Gallia non recipit Canonem de cauſis Epiſcoporum agendis in Curia in prima cognitione, vel ante Appellationem, quia contra Canones.*

R. Tridentina Synodus Seſſione XIII. *De Reformatione*, Cap. VIII. ſtatuit ut *cauſæ Epiſcoporum, cùm pro criminis objecti qualitate comparere debeant*. CORAM PONTIFICE MAXIMO REFERANTUR, AC PER IPSUM TERMINENTUR. Scitè obſervavi, id de prima cognitione ſeu primâ inſtantiâ (ut Pragmatici « loquuntur) intellectum, vel ubi nulla interjicitur Ap- « pellatio, non eſſe receptum in Galliis, utpote contra- « rium antiquo Juri, & Canonibus Sardicenſibus, Con- « cordatis, Libertatibus & Moribus Eccleſiæ Gallicanæ. « Diſciplinæ res eſt ex intercesſione & proteſtatione Cardinalis à Lotharingia, & Oratorum Regis Chriſtianiſſimi adversùs Cap. *Cauſæ criminales*, Seſſione XXIV. confirmata. Hæc Eccleſiæ Galicanæ & Sacræ Facultatis Pariſienſis ſententia eſt. Hæc autem à me ſcripta ſunt *Relatoris fide potiùs, quàm Auctoris præſumptione*, (ut cum Vincentio Lirinenſi loquar in Commonitorii Præfatione.)

ARTICULUS IX.

De Seſſionis XIV. Decretis.

I. SEſſio decima-quarta celebrata eſt die vigeſima-quinta Novembris, *S. Catharinæ* Virgini ac Martyri ſacra. Miſſam ſolemnem celebravit *Franciſcus Manriquius*, Aurienſis Epiſcopus. Latinè peroravit Epiſcopus *S. Marci*. Poſt prolixum & accuratum Articulorum ex Hæreticorum libris circa Pœnitentiæ & Extremæ-Unctionis Sacramenta excerptorum examen ex Scripturis Sacris, Traditionibus Apoſtolicis, Conciliis, Conſtitutionibus Romanorum Pontificum, SS. Patrum autoritate, & Eccleſiæ conſenſione; doctrina Catholica duodecim Capitibus, novem ſcilicet de Pœnitentia, tribus de Extrema-Unctione tradita eſt: Hæreticorum errores novemdecim Canonibus proſcripti. Quindecim priores Pœnitentiæ, quatuor poſtremi Unctionis-Extremæ ſpectant Sacramentum.

Doctrina Catholica de Pœnitentia & Extrema-Unctione.

II. Capite quartò *De Contritione*, Sacra Synodus Scholaſticorum opiniones non attigit, quorum alii contritionem charitate formatam neceſſariam eſſe Sacramenti Pœnitentiæ partem, alii non neceſſariam; ſed attritionem quæ charitatis expers ſit, Sacramenti partem eſſe idoneam affirmabant; ſed utramque in eodem ſtatu reliquit, quo antea erat. Unum ergo *Lutheri* damnavit errorem aſſerentis, *Imperfectam contritionem, quæ attritio dicitur, hominem facere hypocritam & magis peccatorem.* Etenim cùm *Magiſter Sententiarum*, *Alexander Alenſis*, *S. Bonaventura*, *Okam*, *Major*, *Biel*, aliique magni nominis Theologi primam ſententiam propugnaverint de neceſſitate contritionis charitate formatæ; reliqua Theologorum cohors alteram de attritionis ſufficientia, ad quam tamen alii amorem Dei inchoatum & imperfectum, alii nullum poſtularunt: Synodus quæ in hæreſum duntaxat damnationem & definitionem Catholicorum dogmatum incumbebat, non in quæſtionum merè Scholaſticarum cenſuram ac judicium, his Catholicorum Theologorum opinionibus præjudicare noluit. Teſtis eſt *Palavicinus* Lib. XII. Cap. X. Hiſtoriæ Concilii à I. B. *Giattino* ejuſdem Societatis Profeſſore Latinè redditæ: *Didacus Lainius* (inquit) qui primo loco inter « minores Theologos ſermonem habebat, dam- « nans poſteriorem ſecundi Articuli partem, di- « xit: Sacramento eſſe neceſſaria pœnitentiam, « timorem, dilectionem, contritionem, abſolu- « tionem. Dilectionem pariter tanquam neceſſa- « riam ennmeravit *Jacobus Ferruſius*, Hiſpanus, « Segovienſis Epiſcopi Theologus, & per hoc « eumdem Articulum improbavit, cauſatus ſolis « terroribus minimè contineri dilectionem, « quæ abſolutè neceſſaria eſt; cùm Chriſtus « pronuntiaverit: *Remittuntur ei peccata multa*, « *quoniam dilexit multùm*: &, *dilexit*, inquit, « per præteritum; quia dilectio remiſſionem «

Sacra Synodus Theologorum variis opinionibus de Contritione præjudicare noluit.

» anteceſſit. Aliíſque momentis eam confir» mavit ſenteotiam. *Melchior Avomeſdianus*, Pa» cenſis Epiſcopi Theologus dixit, prius oos » propter pœnæ metum dolere, dein propter » Deum; poſtea verò, aiebat, peccata confite» mur. *Bernardus Colloredus* Dominicanus, Fo» rolivienſis Epiſcopi Theologus, tanquam ne» ceſſaria enumeravit timorem, deteſtationem, » ac fidem, ex qua ſpes oriatur, & ab hac di» lectio. Ejuſdem ſententiæ fuit *Franciſcus Con» treia* ex Ordine Minorum Obſervantium. *Et revera* (inquit Palavicinus) *quantùm ex Actis conjicio, Theologorum mens erat, ut error Hæreticorum damnaretur, tanquam inhoneſtum improbantium pœna timorem; non item ut ferrent ſententiam de Scholaſtica Quæſtione, an hujuſmodi timor non ſolùm abſque Contritione animi perfectâ (de quo controverſia vix fuit) ſed etiam abſque eo quod ullus excitetur amor imperfectus, ſufficiat ad peccatorum remiſſionem in Sacramento. Id verò clarè liquet ex ipſa probatione Concilii, qua hujus Articuli doctrinam firmat capite quarto, nimirùm Ninivitarum pœnitentiam ex timore profectam ipſis profuiſſe; cùm certum eſſet eo tempore, quo Sacramentum Pœnitentiæ adhuc non extabat, eam formidoloſam pœnitentiam minimè ſuffeciſſe per ſe ipſam ad peccatum delendum; ſed vim tantummodo habuiſſe ad impetrandam novam gratiam, cujus ope adjiceretur charitatis affectus, quem omnes neceſſarium fuiſſe fatentur ante Novam Legem ad juſtitiam recipiendam.* Addit idem Hiſtoricus, in Conventu Patrum paucos id attigiſſe. Aliquod duntaxat apparere veſtigium opinionis negantis neceſſitatem amoris, io iis quæ Granatenſis Archiepiſcopus diſputavit. *Joannem Æmilianum* Tudetanum Aotiſtitem, aſſeruiſſe opus eſſe contritione perfecta; nec tamen hinc argui, per Sacramentum peccata non remitti, ſiquidem illa delet contritio virtute Sacramenti, cujus votum in ea contioetur. Narrat præterea *Palavicinus*, Decretum de Contritione ita delineatum fuiſſe: *Illam Contritionem, quam Theologi Attritionem vocant, quòd imperfecta ſit & ſolùm vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehenna & pœnarum metu, qui ſervilis timor dicitur, ſi voluntatem peccandi excludat, & dolorem qualemcumque de commiſſis delictis exprimat, ſtatuit hæc Sancta Synodus & declarat, non ſolùm non facere hominem hypocritam & magis peccatorem (ut quidam blaſphemare non verentur) verùm etiam ſufficere ad Sacramenti hujus conſtitutionem, ac donum Dei eſſe, Spiritus Sancti impulſum veriſſimum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus, cùm ſine aliquo dilectionis in Deum motu eſſe vix queat, viam ſibi ad juſtitiam munit, & per eum ad Dei gratiam faciliùs impetrandam diſponitur.* Sed Granatenſis Archiepiſcopus monuit, falsò dici hujuſmodi dolorem ſine amore vix uoquam concipi poſſe: Quò autem hæc Attritio ſatis eſſet Sacramento cooſtituendo, ita ut hominis attriti peccata delerentur vi ſubſequentis Abſolutionis, variare Autorum ſententias, adeòque mentionem illam dilectionis eſſe tollendam. Quamobrem Decretum, ſicuti ounc exſtat, reformatum ac promulgatum eſt. De hoc argumento legi etiam poteſt *Joannis Launoii* Theologi Pariſienſis Liber *De Mente Concilii Tridentini circa Contritionem & Attritionem in Pœnitentia Sacramento.*

Reſpondetur P. Suavis objectioni de reſervatione caſuum.

II[t]. Refert *Polanus*, Lovanienſes & Colonienſes Theologos nequaquam cooſenſiſſe ut Fidei dogma declararetur Jus reſervandi peccata quædam ſuperiori Tribunali, objicientes, à SS. Patribus ea de re oullam fieri mentionem: *Durandum*, qui fuerat Pœnitentiarius, *Gerſonem* Pari-A ſienſem Cancellarium, & *Cajetanum* Cardinalem, omnes docuiſſe, non peccata, ſed cenſuras eſſe Romano Pootifici reſervatas: apud veteres Scriptores nihil haberi de reſervandis niſi publicis delictis; ab Hæreticis dici, illam reſervationem ad aucupium pecuniæ inventam, perinde ac etiam in ſua morum emendatione *Campeggius* affirmaverat; ex eóque illis anſam dari ea objiciendi, quæ nec diluiſſent Theologi, nec diluere potuiſſent.

Reſpondetur, Id merum eſſe *Suavis* commentum, nullum hujus rei indicium in Actis haberi, B teſte *Palavicino* Cap. x.. Libri duodecimi, ſed ſolùm Abbates Caſinates monuiſſe, hac de re varias eſſe opiniones: poſſe jure peccata reſervari, ſed abſque ulla ſolutiooe pecuniæ. Veriſimile non eſt quòd Theologi doctiſſimi pro comperto ſumpſerint, veteres Patres nunquam reſervationis caſuum meminiſſe, cùm hujuſmodi reſervatio ex *S. Cypriano* Epiſtolis ix. x. xi. & xxviii. disertè probetur, necnon ex veteri Pœoitentiæ publicæ Adminiſtratiooe, & ex Pœnitentiarii in Eccleſia Cooſtantiaopolitana inſtituti, & à *Nectario* depoſiti hiſtoria. Concilia, Remenſe ſub *Innocentio II.* anno MCXXXI. & Lateranenſe II. C ſub eodem Pontifice anno MCXXXIX. Canonibus XIX. & XX. Clericorum percuſſores & incendiarios ab Epiſcopis & Archiepiſcopis abſolvi prohibent, donec io Sacris Expeditionibus Hieroſolymis aut in Hiſpania per annum militaverint. *Si quis autem Archiepiſcopus vel Epiſcopus hoc relaxaverit, damnum reſtituat, & per annum ab Epiſcopali Officio abſtineat.* Quod Decretum ſupponit hujuſmodi crimina Epiſcopis fuiſſe ex Eccleſiæ Diſciplioa reſervata. Perjuros & Cenſurarum Eccleſiaſticarum contemptores a Summo Pontifice D duntaxat abſolvendos ſtatuit Coocilium Avenionenſe anno MCCIX. ab Epiſcopis quatuor Provinciarum & Sedis Apoſtolicæ Legatis celebratum, Canone XIII. *Hildebertus* Cenomanenſis Epiſcopus, Preſbyterum qui furem ad necem ſibi inferendam comparatum ictu lapidis occiderat, ad Sedem Apoſtolicam remittendum cenſuit, Epiſtola LX. *Guillelmus* Autiſiodorenſis Epiſcopus anno MCCVI. electus, Viros quoſdam Nobiles qui adversùs ipſum conjuraverant, ad Summum Pontificem abſolvendos remiſit, ut legitur io Bibliotheca MSS. Librorum *P. Labbe* S. J. Tom. I. pag. E 486. in Hiſtoria Epiſcoporum Autiſiodorenſium. Epiſcopos, graviſſimorum criminum reos ad Sedem Apoſtolicam mittere ſolitos Pœoitentiæ & abſolutioois accipiendæ gratiâ, conſtat ex Concilio Lemovicenſi II. anoo MXXXII. celebrato, *Martinus V.* Pootifex Maximus, Cantuarienſem Archiepiſcopum anoo MCCCCXXV. ſeverè objurgavit, quòd Plenaria Indulgentia Eccleſiam ſuam viſitantibus conceſſâ, Pœnitentiarios ioſtituiſſet, qui cooffluentes ad eos generaliter ab omnibus peccatis abſolverent. Londinenſe Concilium anno MCI. libidinum contra oaturam abſolutionem Epiſcopis reſervavit. *Stephanus* Pariſienſis Epiſ-F copus anno MCXXX. ſingulari Mandato ſibi reſervavit abſolutiooem eorum, qui *Thomam* Priorem *S. Victoris* Pariſienſis occiderant. Concilium Eboracenſe anno MCXCIV. perjurii reos ad Epiſcopum vel Generalem Diœceſis Confeſſorem, ſeu Majorem Pœnitentiarium remittendos ſanxit. Concilium Londinenſe anno MCCXX. ſortilegos, perjuros, incendiarios, fures, raptores, niſi ab Epiſcopo Diœceſano, vel ejus auctoritate, vetat abſolvi. *Odo de Soliaco* Pariſienſis Epiſcopus, in Statutis Synodalibus anno MCCXX. Sacerdotes monet ut *Majora majoribus reſervent in Confeſſionibus; ſicut homicidia, ſacrilegia, peccata contra*

Reſervationis caſuum vetus Diſciplina.

naturam , inceſtus , & ſtupra Virginum , injectiones
manuum in Parentes , vota fracta & hujuſmodi.
Reſervationis caſuum pariter meminerunt Con-
cilia Sanronenſe anno MCCLXXX. Nemauſenſe an-
no MCCLXXXIV. Lambethenſe in Anglia MCCLXXXI.
Canone VIII. quo *Abſolutionem ab homicidio vo-*
luntario tam publico quàm occculto , ſolis Epiſcopis ;
extra neceſſitatis articulum reſervat. Ravennatenſe
item Concilium anno MCCLXXXVI. Canone octa-
vo , quo caſus Epiſcopis reſervatos *de Conſuetudi-*
ne generali vel ſpeciali commemorat. Concilium
Avenionenſe anno MCCCXXVI. Canone XXII. di-
ſtinguit caſus Epiſcopis reſervatos *A Jure , Con-*
ſuetudine , vel Statuto Provinciali vel Synodali.
Eadem Diſciplina confirmatur ex Concilio Are-
latenſi anno MCCLXXV. Canone XII. ubi de gravio-
rum , quæ recenſet , criminum reis ſtatuit , ut
Tranſmittantur abſolvendi per Epiſcopos , ſi id eis
Jure competit : alioqui cum eorum literis ad Sedem
Apoſtolicam tranſmittantur. Item ex Nicoſienſi
anno MCCXCVIII. Salzburgenſi MCCCCXX. Cano-
ne XI. Dertuſano MCCCCXXIX. Canone XVII. & ex
Innocentio III. C. Cùm olim. De Præſcriptionibus.
Caſuum ergo reſervatio longè ante Concilium
Tridentinum generali Eccleſiæ diſciplina ſtabi-
lita erat. Unde veriſimile non eſt quòd Theolo-
gi Lovanienſes & Colonienſes Jus illud adeo
exploratum , & in ipſis Chriſti verbis , *Quæcum-*
que alligaveritis ſuper terram , &c. fundatum ,
dogma Fidei eſſe negaverint , ac ut tale definiri
à Sancta Synodo Cap. VII. & Canone XI. ægrè
tulerint. Eſto *Durandus , Gerſonius , & Cajetanus ,*
Cenſuras duntaxat , ſeu noxas quibus ſunt anne-
xæ Cenſuræ , Summo Pontifici reſervatas affir-
ment, de facto loquuntur , non de Jure : Poteſta-
tem namque reſervandi caſus in Romano Ponti-
fice & Epiſcopis agnoſcunt , Legantur Opuſcula
duo *Gerſonis* Tom. II. pag. 332. & 334. Publi-
ca quidem peccata duntaxat reſervari Piiſſimus
Cancellarius optabat in certis peccatorum gene-
ribus , ſed non univerſim : Prudentiam & mode-
rationem poſtulabat , non negabat poteſtatem ;
Paſtoralis Auctoritas (inquit) *in caſibus reſervan-*
dis quoad forum conſcientiæ ſicut & alia qualibet po-
teſtas , data eſt Prælatis in ædificationem Eccleſiæ, non
in deſtructionem , ſicut dicit Apoſtolus , & in favo-
rem Populi Chriſtiani , pro ſalute , non pro quæſtu ;
aut ſimili commodo conſequendo. Conſtat autem cer-
tiſſimè per plures expertos in Confeſſionibus audien-
dis tempore iſto , quòd Reſervatio ſtricta quorumdam
caſuum , præſertim in gravioribus & occultis ſpecie-
bus peccati carnalis , retrahit innumeros à Confeſſio-
ne talium peccatorum , ſicut ſunt pueri & puellæ &
mulieres verecundiſſimæ , & rurales idiotæ , à qui-
bus vix poteſt extrahi confeſſio talium peccatorum ;
quantumcumque Confeſſor ſit ſolicitus , humilis ,
moroſus , & diſcretus. Quòd ſi remittantur ad Præ-
latum vel Pænitentiarium , de longinquo , vel in pu-
blico , refugiunt & horrent. Expertúmque eſt millies
quòd non vadunt : ſed nec ducenti , nec trecenti , imò
nec mille Pœnitentiarii ſufficerent aliquando in una
Diœceſi ad tales caſus plenè audiendos , abſolvendóſ-
que. Denique quid prodeſt , & certè obeſt plurimùm ,
addere verecundiam ſuper verecundiam , onera gra-
via ſuper onera , & difficultatem confitendi talia pec-
cata ſuper difficultatem , quæ tanta eſt ut vix credi
poſſet ? Et hoc præcipuè quando peccatum ſecretum
eſt , & tale quòd auctor perpetuò celabit ipſum , ſi
velit , ut nec Epiſcopus , nec alius inde punitionem
vel notionem inveniat. Denique calumnia Hæreti-
corum , Reſervationem aucupium pecuniæ ap-
pellantium , prohibere Sanctam Synodum non
debuit ab eorum errore damnando , & definien-
da Fidei veritate : ſicut nec eorum calumniæ con-
A tra Miſſæ Sacrificium, contra Purgatorium, con-
tra Indulgentias , quæ pecuniæ aucupia pariter
appellabant , prohibuere quominùs hæc ut Fi-
dei dogmata definirentur. Cardinalis autem *Cam-*
peggius , dum poteſtatem reſervandi caſus Epiſco-
pis reſpectu Laïcorum moderatur , & occulta
peccata reſervari deinceps vetat , homicidium &
hæreſim excipit , nihilque quoad Clericos vult
innovari : nec poteſtatem juſque hujuſmodi Re-
ſervationis negat , ſed abuſum reformat , ne Hæ-
reticorum calumniis anſa detur. Sic enim ſtatuit
Cap. IX. Conſtitutionis ſuæ ad Cleri Germanici
Reformationem anno MDXXIV. Ratiſbonæ editæ :
B *Porro ne & ipſi videantur pecuniæ aucupium magis*
quàm ſalutis animarum ſtudium amplecti , dum Laï-
cos graviora delicta confeſſos hinc inde remittunt non
ſine famæ rerúmque diſpendio ; conſtituimus & ordina-
vimus , ut deinceps quilibet Confeſſor abſolvere poſſit
Laïcos contritos & confeſſos à quibuſcumque peccatis
occultis , quantumcumque gravibus & enormibus, quæ
Ordinarii ſuæ Auctoritati reſervaverant , exceptis
duntaxat homicidis , hereticis , & excommunicatis ,
ad Epiſcopum vel ejus Vicarium mittendis. Quòd
autem ad Clericos , nihil , quoad hoc ſtatutum , in-
telligatur innovatum. Pro condonatione autem & re-
miſſione peccatorum , quam Abſolutionem vocant , nihil
omnino ab invito exigant.

C IV. Comminiſcitur ſecundò *Polanus* , Colo- P. Suavis Polani commenta refelluntur.
nienſes Theologos improbaſſe damnationem in-
terpretationis verborum Chriſti , *Quæcumque li-*
gaveritis , &c. factam Canone X. cùm ea ſit *Theo-*
phylacti : ut proinde Adverſariis gaudio futura
eſſet.

Reſpondetur , *Theophylacti* haud tantum eſſe in
Eccleſia nomen , nec auctoritatem tantam , ut
damnata ipſius ſententia gaudio Hæreticos af-
feciſſet , cùm & junior ſit , ut qui ad finem ver-
D gente ſeculo duodecimo vixerit , & Schiſmaticus
fuerit , cùm in Caput III. *S. Joannis* contumelio-
ſis verbis invectus ſit in Latinam Eccleſiam , do-
centem , Spiritum Sanctum à Patre & Filio pro-
cedere. Nihilominus falſum eſt quòd interpre-
tatio verborum Chriſti à Synodo proſcripta Ca-
none X. ſit *Theophylacti.* Damnat quippe Sacra
Synodus eum qui dixerit : *Non ſolos Sacerdotes*
eſſe Miniſtros Abſolutionis , ſed omnibus & ſingulis
Chriſti Fidelibus eſſe dictum , « Quæcumque ligave- Matth. 18.
ritis , &c. Quorum remiſeritis peccata , &c. « Joann. 20.
E *Quorum verborum virtute quilibet abſolvere poſſit*
peccata , publica quidem per correptionem duntaxat ,
ſi correptus acquieverit ; ſecreta verò per ſpontaneam
Confeſſionem. Quid verò *Theophylactus ?* Nonne
hanc ſolis Sacerdotibus tribuit poteſtatem ? Nam
ubi hæc verba , *Quæcumque alligaveritis , &c.* de
venia explicuit , per quam privatas injurias homo
quilibet condonare poteſt , quæ interpretatio mi-
nùs propria eſt , pergit proxima verba interpre-
tari , *Quoties peccabit in me frater meus , & remit-*
tam ei ? Et ea ſic expendit : *Addidit , In me ſi*
peccaverit. In Deum enim ſi peccaverit , non ego qui
idiotes & privatus ſum , poſſum ei remittere , niſi
fortè Dei Ordinem habens Sacerdos. Et in Caput.
F XX. *S. Joannis* ita diſſerit : *Dicendum autem , quòd*
& poteſtatem quamdam & donum ſpirituale dedit eis ,
non ut mortuos ſuſcitent , & virtutes faciant , ſed ut
remittant peccata. Ideo & ſubdit : Quorum remiſe-
ritis peccata : *Oſtendens quod genus ſpiritualium*
donorum eis dederit , remiſſionem videlicet peccato-
rum. Et infrà : *Vide inſuper Sacerdotum dignita-*
tem , quòd divina ſit. Dei enim eſt remittere peccata.
Sic igitur illi honorandi ſunt ut Deus. Nam quam-
vis indigni ſint , quid hoc ? Divinorum donorum
Miniſtri ſunt , & gratia operatur per eos. Non eſt
ergo veriſimile quòd Theologi Colonienſes obje-

cerint, interpretationem *Theophylacti* à Concilio eſſe damnatam.

V. Comminiſcitur tertiò *Polanus*, Colonienſes Theologos contra Canonem decimum-quintum objeciſſe, poteſtatem ligandi non intelligi ab antiquis Patribus poteſtatem imponendi pœnas peccata confitentibus, ſed imperandi ut à Sacramentis abſtinerent: & præterea iiſdem Theologis viſum eſſe aliquid de Pœnitentia publica dicendum fuiſſe, quam *S. Gregorius Magnus* Juris Divini aſſerit, quæ niſi in uſum revocaretur, ſaltem reſpectu hæreticorum, & publicè delinquentium, nunquam Germaniam liberatum iri.

In quo poſita ligandi poteſtas Sacerdotibus à Chriſto, conceſſa?

Sed quis ſibi perſuadeat viros doctiſſimos id objeciſſe, quibus (ut alia momenta ſileam) comperta erat illa *S. Leonis* Sententia ad *Theodorum* Forojulienſem Epiſcopum ſcribentis: *Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus hanc Præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, ut & confitentibus actionem Pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos, ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent. Cui utique operi inceſſabiliter ipſe Salvator intervenit, nec unquam ab his abeſt, quæ Miniſtris ſuis exequenda commiſit.* Et illa *S. Cypriani* Lib. De Lapſis: *Contra Evangelii vigorem, contra Domini ac Dei legem, temeritate quorumdam laxatur incautis communicatio, irrita & falſa pax, periculoſa dantibus, nihil accipientibus profutura: non quærunt ſanitatis patientiam, nec veram de ſatisfactione medicinam.* Utrumque ergo à Sacerdotibus imponebatur pœnæ genus, & abſtentio ab uſu Sacramentorum, & ſatisfactionis expletio, ex Eccleſiæ veteris diſciplina. Nec etiam Colonienſes objicere potuerunt, publicam Pœnitentiam *S. Gregorio Magno* creditam eſſe juris divini, quaſi Eccleſia ad eam ſemper imponendam obſtringatur; quamvis Eccleſiam jure divino poteſtatem habere illam imponendi, cùm opportunum cenſet, *S. Gregorius* exiſtimaverit.

Quòd Pœnitentiam publicam ſpectat, optavit Sancta Synodus ut ejus uſus pro publicis peccatis revocaretur, idque omnino ſanxit Seſſione xxiv. Cap. viii. de Reformatione, niſi Epiſcopo magis expedire videatur publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud ſecretum commutare: ſed in præſenti Seſſione ſatis fuit Sacræ Synodo præcipere Sacerdotibus, ut *quantùm Spiritus & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate ſalutares & convenientes ſatisfactiones injungant: ne, ſi fortè peccatis conniveant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.* Quòd verò *Suavis* ait, Concilium publicam Pœnitentiam improbaſſe ac evertiſſe Cap. v. falſiſſimum eſt. Publicam quidem Confeſſionem ſecretorum peccatorum lege aliqua inconſultò præceptum iri cenſuit, ſed non publicam Pœnitentiam, quæ peccata in ſpecie non detegeret, ſicut Confeſſio publica, adeóque famam pœnitentis non deſtrueret. *Etſi Chriſtus* (inquit) *non vetuerit, quin aliquis in vindictam ſuorum ſcelerum, & ſui humiliationem, cùm ob aliorum exemplum, tum ob Eccleſiæ offenſæ ædificationem, delicta ſua publicè confiteri poſſit; non eſt tamen hoc divino præcepto mandatum, nec ſatis conſultè humana aliqua lege præciperetur, ut delicta, præſertim ſecreta, publica eſſent Confeſſione aperienda.* Sacra Synodus *S. Leonis* exemplum ſecuta eſt, qui Confeſſionem publicam, non verò Pœnitentiæ publicæ diſciplinam ſubmoveri ſtatuit Epiſtola ad Epiſcopos per Campaniam, Samnium & Picenum conſtitutos, cujus hæc ſunt verba: *Illam etiam contra Apoſtolicam Regulam præſumptionem, quam nuper agnovi à quibuſdam illicita uſurpatione committi, modis omnibus conſtituo ſubmoveri: ne videlicet de ſingulorum peccatorum genere, libello ſcripta profeſſio publicetur: cum reatus conſcientiarum ſufficiat ſolis Sacerdotibus indicari Confeſſione ſecreta. Quamvis enim plenitudo Fidei videatur eſſe laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubeſcere non veretur: tamen quia non omnium hujuſmodi ſunt peccata, ut ea, qui Pœnitentiam poſcunt, non timeant publicare; removeatur tam improbabilis conſuetudo: ne multi à Pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubeſcunt, aut metuunt inimicis ſuis ſua facta reſerari, quibus poſſint Legum Conſtitutione percelli. Sufficit enim Confeſſio, quæ primùm Deo offertur, tum etiam Sacerdoti, qui pro delictis Pœnitentium precator accedit. Tunc enim demum plures ad Pœnitentiam poterunt provocari, ſi populi auribus non publicetur conſcientia confitentis.*

Concilium Tridentinum publicam pœnitentiam improbaſſe aut evertiſſe falſum eſt.

VI. Fingit quintò *Suavis*, Colonienſes Theologos deſideraſſe, ut ſignum aliquod exterius pro certa Pœnitentiæ materia deſignaretur. Quaſi verò Confeſſio peccatorum voce vel ſignis edita, certæ materiæ rationem non haberet, quam, utpote à Chriſto inſtitutam, mutare Concilio integrum non fuit.

VII. Franciſcanis Theologis duo diſplicuiſſe *Suavis* aſſerit, primum quòd Synodus Contritionem, Confeſſionem, & Satisfactionem pro materia Sacramenti aſſignaverit, cùm ipſis videretur materiam eſſe debere elementum ſenſibile exteriùs admotum ſuſcipienti, non ipſam ſuſcipientis operationem. Contritionem non minùs eſſe neceſſariam Baptiſmo quàm Pœnitentiæ; Confeſſionem in Eccleſia primitiva ante Baptiſmum imperatam; nec tamen contritionem aut Confeſſionem Baptiſmi partes ac materiam affirmari: Æquam igitur non fore damnationem opinionis ab antiquis Ordinis Minorum Theologis aſſertæ. Alterum de quo Franciſcanos Theologos conqueſtos fingit *Suavis*, eſt Concilii definitio, quâ aſſeritur, * A Sacerdote verè pœnitentem abſolvi, & non potiùs declarari abſolutum ex vi antegreſſæ contritionis: cùm tamen hanc ſententiam *S. Hieronymus*, *Magiſter Sententiarum*, *S. Bonaventura*, & omnes pene Scholaſtici defenderent.

P. Suavis commenta de Franciſcanorum Theologorum objectionibus contra Decretum de Pœnitentia.

* Cap. vi. & Cap. ix.

Reſpondetur, Franciſcanis Theologis diſplicere non potuiſſe primum illud Caput, cùm Sacra Synodus Contritionem, Confeſſionem, & Satisfactionem, Pœnitentiæ materiam non appellaverit, ſed *quaſi materiam*, quæ loquendi ratio ſententiæ *Scoti* non repugnat. Hos pœnitentis actus Sacramenti partes Synodus appellat, quos *Scotus* neceſſarias quidem diſpoſitiones, non partes eſſe voluit: At ſolis vocibus à communi ſententia diſcrepat *Scoti* opinio, ut *Andreas Vega* ejuſdem Ordinis Theologus teſtatur in erudito Opere *De Juſtificatione*, ad Seſſionem ſextam Tridentini Concilii. Solùm enim inficiatus eſt Doctor Subtilis, hos actus eſſe partes Sacramenti naturam conſtituentes, admiſit eſſe partes integrales. At nihil aliud Synodus aſſeruit, quæ Cap. iii. & Canone iv. hos actus non Sacramenti, ſed Pœnitentiæ partes appellat, & eatenus Pœnitentiæ partes appellari docet, *quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenámque & perfectam peccatorum remiſſionem ex Dei inſtitutione requiruntur.* Licèt porro Contritio ad Baptiſmum neceſſaria ſit diſpoſitio in adultis, qui voluntariè peccaverunt, & aliquando Catechumenis imperata ſit peccatorum Confeſſio, hi tamen actus Baptiſmi partes pariter dici non poſſunt, cùm per ſe & ex Chriſti inſtitutione ad

ejus

eſus integritatem non deſiderentur, ſicut in infantium Baptiſmo videre eſt.

Quod caput ſpectat alterum, veriſimile non eſt Franciſcanos ægrè tuliſſe damnationem opinionis, à qua prorſus aliena erat Doctoris Subtilis Schola, quam Doctor ille impugnavit, quam ipſe *S. Bonaventura* non docuit. Quamvis enim perfectam contritionem ad remiſſionem peccatorum eſſe neceſſariam docuerit, non tamen cenſuit *Abſolutionem Sacerdotis eſſe nudum miniſterium pronuntiandi & declarandi remiſſa eſſe peccata confitenti, modo tantùm credat ſe eſſe abſolutum : aut Sacerdos non seriò, ſed joco abſolvat : aut non requiri Confeſſionem pœnitentis, ut Sacerdos eum abſolvere poſſet* : vel, Abſolutionem ipſam *non eſſe actum judicialem* : qui *Lutheri* fuerunt errores à Concilio proſcripti : ſed Confeſſionem Pœnitentiæ eſſe neceſſariam cenſet *S. Bonaventura*, ut eum Sacerdos abſolvere valeat, quia remiſſionem peccatorum Abſolutioni præviam ſoli contritioni non tribuit, ſed & voto quod in contritione includitur hujus Sacramenti ſuſcipiendi, & Confeſſionis apud Sacerdotem faciendæ. Aſſerit præterea idem S. Doctor, in ipſo Abſolutionis actu remitti aliquod debitum eò uſque perſeverans ; hoc eſt, partem pœnæ temporariæ, quæ poſt condonationem æternæ adhuc debetur, & gratiam ſanctitatis infundi. Id cùm exploratum eſſet Theologis Franciſcanis, nullamque ſententiæ *Magiſtri*, *S. Bonaventuræ* & aliorum quorumdam Theologorum affinitatem eſſe cum errore à Sacra Synodo damnato Cap. VI. & Canone IX. probè intelligerent, figmentum eſt quod ipſis Concilii definitio diſplicuerit. Nec etiam *S. Hieronymum* aſſertorem fuiſſe doctrinæ à Concilio damnatæ, viri eruditi objicere potuerunt, cùm in Commentario Capitis XVI. *S. Matthæi*, quod *Suavis* ſpectat, nihil aliud velit, quàm Sacerdotes pro arbitrio peccatores abſolvere non poſſe vel ligare, ſed ipſorum diſpoſitione conſiderata, quia nec *inſontes ligare* nec *ſolvere noxios*, id eſt, affectum peccati non deponentes, novæ vitæ inchoationem præ ſe non ferentes, veréque ad Deum non converſos, nullatenus poſſunt. Ergo quoad hoc Epiſcopos & Preſbyteros *S. Hieronymus* comparat cum Sacerdotibus Veteris Legis, qui leproſos vel mundos non faciebant : ſed habebant notitiam leproſi & non leproſi, & poterant diſcernere qui mundus, quive immundus eſſet. *Apud Deum* itaque *non ſententia Sacerdotum, ſed reorum vita quæritur* (inquit *S. Hieronymus*) id eſt, nulla habetur in cœlis ratio Abſolutionis à Sacerdote datæ, niſi peccator vitam emendaverit. Cæterùm Abſolutionem Sacramentalem Sacerdotis eſſe actum judicialem *S. Hieronymus* docuit, ut conſtat ex ipſius Epiſtola ad Heliodorum. *Abſit* (inquit) *ut de his quidquam ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti Corpus ſacro ore conficiunt, per quos & nos Chriſtiani ſumus : qui Claves Regni Cælorum habentes, quodammodo ante judicii diem judicant....* Quodammodo, quia *in remiſſionem peccatorum miniſterium ſuum exhibent, non jus poteſtatis alicujus exercent. Neque enim in ſuo, ſed in Patris Filiiq. & Spiritus Sancti nomine peccata dimittuntur.* Ipſi onera removent delictorum, Chriſtus reſuſcitat, & educit de ſepulchris exutos vinculis, ut ait *S. Ambroſius*. Poteſtatem ergo Miniſterii duntaxat, non poteſtatem abſolutam ac ſupremam ſolvendi & ligandi in Sacerdotibus *S. Hieronymus* agnovit. Hinc in illos Preſbyteros invehitur, *qui aliquid ſibi de Phariſæorum ſupercilio aſſumunt, ut vel damnent innocentes, vel ſolvere ſe noxios arbitrentur.* At *S. Hieronymus* ab aliis Patribus non diſſenſit, qui Sacerdotes Novæ Legis verè purgare peccata docuerunt, ſicuti

S. Hieronymus cenſet Abſolutionem Sacramentalem actum eſſe judicialem Sacerdotis.

S. Chryſoſtomus Lib. III. De Sacerdotio : *Corporis lepram* (inquit) *purgare, ſeu ut veriùs dicam, haud purgare quidem, ſed purgatos probare, Judæorum Sacerdotibus ſolis licebat. At verò noſtris Sacerdotibus non corporis lepram, verùm animæ ſordes, non dico purgatas probare, ſed purgare prorſus conceſſum eſt.*

VIII. Narrat *Suavis*, Electoris Trevirenſis Theologum F. *Ambroſium Pelargum*, Dominicanum, monuiſſe hæc Domini verba, *Quorum remiſeritis peccata, remittentur eis, &c.* à nullo fortaſſe Patrum exponi de inſtitutione Sacramenti Pœnitentiæ, ſed ab aliis de Baptiſmo, ab aliis de condonatione peccatorum, quocumque tandem modo ſuſcipiatur : Proinde ſi ad ſolam Sacramenti Pœnitentiæ inſtitutionem reſtringerentur, proſcriptis tanquam Hæreticis iis qui aliter exponerent, calumniandi occaſio Adverſariis daretur, & dicendi, antiquam Eccleſiæ Doctrinam à Concilio damnatam.

Alterum Suavis commentum.

Tam eruditum virum id dixiſſe, merum commentum eſt. Non noſſe enim non poterat, SS. *Cyprianum*, *Baſilium*, *Chryſoſtomum*, *Ambroſium*, *Pacianum*, *Auguſtinum*, *Gregorium*, & alios Patres, quorum teſtimonia ſacrarum controverſiarum Tractatores diligentes referunt, hæc Domini verba de Sacramento Pœnitentiæ fuiſſe interpretatos. Ignorare etiam non poterat, Sacram Synodum laudata Domini verba ita de inſtitutione Sacramenti Pœnitentiæ interpretari, ut alias explicationes huic minimè repugnantes non damnet aut rejiciat ; ſed ei tantùm Anathema dicere, qui negaverit *eſſe intelligenda de Poteſtate remittendi & retinendi peccata in Sacramento Pœnitentiæ, ſicut Eccleſia Catholica ab initio ſemper intellexit*, & *detorſerit contra inſtitutionem hujus Sacramenti, ad auctoritatem prædicandi Evangelium.*

IX. Circa primum Caput de Unctione Extrema, narrat *Suavis*, primùm in Decreto ſcriptum fuiſſe, hoc Sacramentum fuiſſe à Chriſto inſtitutum *Marci VI.* ſed poſtea quemdam ex Theologis obſervaſſe, Apoſtolos id temporis nondum fuiſſe Sacerdotes, adeóque id cohærere non poſſe cum definitione qua Synodus declarabat, hujus Sacramenti Miniſtrum eſſe Sacerdotem. Quamobrem placuit, ut vox, *inſtitutum*, in vocem, *inſinuatum* commutaretur.

Suavis circa Caput de Unctione Extrema falſi convincitur.

Verùm hanc narrationem falſi convincit *Palavicinus*, Libro XII. Cap. XII. ex eo quòd in Congregationibus minorum Theologorum habitis diebus XXI. & XXII. Octobris, adeóque integro fere menſe antequam Canones & Decreta formarentur, quod opus nonniſi poſt initium Novembris inchoatum eſt, non unus duntaxat, ſed plures ex Theologis obſervarunt, hujuſmodi Sacramentum non inſtitutum, ſed adumbratum atque inſinuatum fuiſſe per ea quæ habentur in ſexto Capite *S. Marci*, ſicuti Synodus declaravit. Hi verò præſertim fuere *Jodocus Raveſtein*, Lovanienſis Theologus, à *Maria* Regina miſſus, & *Sigiſmundus Fedrius à Diruta*, Ordinis FF. Minorum, Tridentini Cardinalis Theologus. In prima itaque forma Patribus propoſita die XVI. Novembris hæc verba legebantur : *Docet Sancta Synodus Extremam hanc infirmorum Unctionem verè & propriè Novi Teſtamenti eſſe Sacramentum, à Chriſto quidem Domino inſtitutum ; per Apoſtolos verò, qui (ut apud Marcum legitur) oleo ungebant ægrotos, & ſanabantur, delineatum & inſinuatum ; per Jacobum autem Apoſtolum Domini fratrem, Cap. V. ſua Canonica Epiſtola, Fidelibus commendatum atque promulgatum fuiſſe.* Addit *Palavicinus*, incredibile id ſua ſponte videri vel iis, qui de re ipſa

 edocti

edocti intimè non eſſent: quia etſi quidam ex Patribus non admodum antiquis, & pauci etiam ex Theologis, cenſuiſſent unctionem, cujus *S. Marcus* Cap. VI. & *S. Jacobus* Cap. V. meminerunt, ejuſdem eſſe naturæ, nihilominus diſcrimen utriuſque animadverterunt *Hugo à S. Victore*, *Magiſter Sententiarum*, *Alexander Alenſis*, *S. Bonaventur*, *S. Thomas*, & alii Scholaſtici veteres, qui nullum ad hoc Sacramentum probandum argumentum ex Evangelio traxerunt. Quamobrem veriſimile non eſt voluiſſe Concilium, nulla Patrum inſignium autoritate fultum, contra communem Scholaſticorum ſententiam, definire Sacramentum Extremæ-Unctionis à Chriſto fuiſſe inſtitutum *S. Marci* Cap. VI. & unius tantùm Theologi admonitione Decretum ea de re præformatum immutaſſe.

P. Suavis objectiones contra Decreta Seſſionis XIV. nomine Germanorum Proteſtantium.

X. Germanorum nomine plurima *Suavis* objicit adverſùs Decreta Fidei in hac Seſſione edita. Primùm, cùm reliqua Sacramenta per aliquam Veteris Teſtamenti figuram fuiſſent adumbrata, mirum viſum fuiſſe Confeſſionem Sacramentalem à Chriſto fuiſſe inſtitutam, cujus nullum exemplum præceſſerit, nullum in Lege veſtigium appareat. Secundò, formam Sacramenti Pœnitentiæ potiùs exprimendam fuiſſe per verbum *Remitto*, quàm per verbum *Abſolvo*, ſiquidem ejus inſtitutionem Concilium fundat in his verbis: *Quorum remiſeritis peccata*, *&c.* Tertiò, ſi hæc verba *Abſolvo te*, Sacramentum faciunt pro illis qui à peccatis ſolvuntur; hæc pariter, *Ligo te*, aliud efficere pro illis qui ligantur, cùm utraque poteſtas à Chriſto collata Sacerdotibus credatur. Si ergo ad abſolvendum neceſſaria hæc formula eſt, *Abſolvo te*, ita ad ligandum neceſſariam eſſe iſtam formulam, *Ligo te*, ut hæc verba Chriſti, *Quæcumque ligaveritis*, *&c. Quorum remiſeritis*, *&c.* executioni mandentur. Quartò, obligationem omnia peccata diſtinctè confitendi, & cum omnibus circumſtantiis ſpeciem immutantibus, non rectè colligi ex judiciaria poteſtate quam Chriſtus tradidit ea remittendi & retinendi: ſiquidem ab eo diſtincta non ſunt duo genera peccatorum, alterum quod remittendum, alterum quod retinendum eſſet; ſed ſolùm duæ hominum claſſes, dicendo, *quorum*, & *quorum*, una pœnitentium, quibus cuncta peccata remittuntur, altera non pœnitentium, quibus cuncta retinentur. Quintò, Apoſtolos, eorúmque Diſcipulos, rerum divinarum peritiſſimos, humanarum verò ſubtilitatum minimè curioſos, ignoraſſe circumſtantias illas quibus peccatorum ſpecies variari dicuntur: eáſque fortè adhuc hominum genus ignoraturum, niſi *Ariſtoteles* hujuſmodi ſpeculationes inveniſſet. Grave igitur videri, Articulum Fidei ad ſalutem neceſſarium inde confectum eſſe. Sextò, inconſtantiæ vel ignorantiæ eſſe, eos damnare qui dicerent, Abſolutionem eſſe nudum miniſterium declarandi remiſſa eſſe peccata, & nihilominus perſonam Judicum in Sacerdotibus agnoſcere, ſiquidem non aliud munus eſt Judicis, quàm pronuntiare inſontem hominem, vel reum, qui talis eſt. At verò Judicis metaphoram non pati, ut dicatur, ſontem ab eo juſtum reddi: aptiorem fore ad id ſignificandum metaphoram Principis, qui pœnam reo condonat, illúmque in priſtinum ſtatum reſtituit. Septimò, falſam eſſe rationem à Synodo allatam, cur declaratio peccatorum ſigillatim & in ſpecie neceſſaria ſit, ut nimirum Sacerdotes æquitatem in pœnis injungendis ſervare poſſint: tum quia reipſa leves pœnæ pro graviſſimis peccatis imponuntur: tum quia Synodus declaravit, ſatisfieri Deo poſſe *non ſolùm pœnis à nobis ſponte ſuſceptis*, *aut Sacerdotis arbitrio pro menſura delicti impoſitis*, *ſed etiam*

A *temporalibus flagellis à Deo inflictis*, *& à nobis patienter toleratis.* Tum denique, quia Confeſſarius æquabiliter metiri non poteſt debitum pœnarum in Purgatorio ob hoc vel illud peccatum luendarum.

Reſponſio.

Has objectiones refellere operæ pretium non erit. Ad primam reſpondetur, In Veteri Teſtamento inſignem præceſſiſſe figuram Confeſſionis & Abſolutionis, in eo quòd Sacerdotes inter lepram & lepram judicabant, & mundos ab immundis ſecernebant; quam figuram in Moſaïca Lege adumbratam & *S. Chryſoſtomus* Lib. III.

B *De Sacerdotio* explicuit, & *Joannes Foſeca*, Stabienſis Epiſcopus, in Concilio ea de re verba faciens obſervavit.

Ad ſecundam reſpondetur, Eccleſiam in Abſolutionis formula, quam Chriſtus in genere dumtaxat inſtituit, utrumque verbum perinde uſurpare potuiſſe, *Remitto*, aut *Abſolvo*, ſed poſtremum elegiſſe, quia inſtitutionem Sacramenti agnoſcit non ſolùm in illis verbis *Joannis XX. Quorum remiſeritis peccata*, *&c.* ſed & in illis Matthæi 18. *Quæcumque alligaveritis ſuper terram*, *&c.* &, *Quæcumque ſolveritis*, *&c.* & verbum *ſolvendi* aut *abſolvendi* ſignificantiùs exprimit Judicialem actionem, quæ in hoc Sacramento exercetur. Unde

C & in Reſurrectione *Lazari*, quæ typus fuit ſpiritualis reſurrectionis peccatoris, cùm è monumento Chriſto jubente prodiiſſet qui fuerat mortuus, ligatus manus & pedes inſtitis, Chriſtus Diſcipulis dixit: *Solvite illum*, *& ſinite abire.*

Ad tertiam reſpondetur, Unius & ejuſdem Sacramenti adminiſtratione exerceri poteſtatem ligandi atque ſolvendi. Ligandi enim actio vel eſt denegatio Abſolutionis, vel interdictio Communionis Euchariſtiæ, vel pœnæ ſalutaris impoſitio, quæ Pœnitentiæ pars eſt, & ad judicium etiam pertinet, ſicut Abſolutio Pœnitentis, ut ex Chriſti verbis, & tota retro Traditione conſtat. At ligatio

D cùm non ſit hujus Sacramenti præcipuus effectus, ſed quid tantùm concomitans & adjunctum, ſolemni formula non enunciatur, ſicut Abſolutio; quia nullam Eccleſia determinatè præſcripſit, ſed verbis arbitrariis pœnitenti ſignificat Sacerdos, in Pœnitentiæ tribunali ſedens, vel Euchariſtiæ interdictionem, vel pœnæ ſalutaris impoſitionem.

Ad quartam reſpondetur; Satis apertè duo genera peccatorum, quorum unum remittendum, alterum retinendum ſit, à Chriſto Domino ſignificari his verbis: *Quæcumque ligaveritis ſuper terram*, *erunt ligata in Cœlis*; *& quæcumque ſolveritis ſuper terram*, *erunt ſoluta in Cœlis.* Verùm etſi

E nulla eſſet alia diſtinctio, niſi pœnitentium & non pœnitentium, quam Chriſtus his verbis, *quorum & quorum*, ſignificavit, nihilominus neceſſe foret peccata in ſpecie & ſigillatim confiteri & explicare Sacerdoti, qui alioqui cognoſcere non poſſet animum pœnitentis, an affectum peccati depoſuerit, an ad proximas occaſiones vitandas ſit paratus, an ad ſalubrem ſatisfactionis medicinam à Sacerdote accipiendam diſpoſitus.

Ad quintam reſpondetur, Rudem quamdam no-

F tionem notabilis diſcriminis inter crimina in his vel illis conditionibus patrata naturæ vi in omnium animis inſculptam eſſe, verbi gratiâ, inter ſimplex homicidium & parricidium, inter mendacium ſine perjurio, & cum perjurio, furtum rei profanæ aut ſacræ, cædem privati civis aut Principis, concubitum cum aliena aut cum filia. Porro mens Concilii non fuit, ut exquiſitam quamdam Philoſophantium ſubtilitatem pœnitentes adhiberent ad exprimenda peccatorum diſcrimina; ſed ſolùm ut eas exponerent conditiones, quæ pro

communi

communi hominum exiſtimatione efficiunt, ut peccatum alterius naturæ, ſeu malitiæ gravioris cenſeatur. Quòd ſi mentis adeò craſſæ & obtuſæ ſint, ut id explicare non valeant, nihil aliud ab ipſis exigitur, niſi ut explicent id quod norunt, à Confeſſario adjuti. Quamobrem Sancta Synodus *impium eſſe* declarat, *Confeſſionem; quæ hac ratione fieri præcipitur, impoſſibilem dicere, aut carnificinam illam conſcientiarum appellare. Conſtat enim nihil aliud à Pœnitentibus in Eccleſia exigi, quàm ut poſtquam quiſque diligentius ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſinus omnes & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum & Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit: reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in univerſum eadem Confeſſione incluſa eſſe intelliguntur, pro quibus fideliter cum Propheta dicitur:*[a] *Ab occultis meis munda me, Domine.*

a Pſal. 18. 13.

Ad ſextam reſpondetur, Munus Judicis à Principe delegati cum autoritate ſumma ad venias, relaxationes, aliáque hujuſmodi beneficia concedenda, cum cauſæ cognitione, non eſſe duntaxat pronuntiare hominem inſontem vel reum, qui talis eſt; ſed agnitis conditionibus, quas Princeps exigit, Sententiam ferre, ſimúlque beneficium impertiri. In hoc Judicum genere ſunt Sacerdotes, quos Sacra Synodus Chriſtum *ſui ipſius Vicarios reliquiſſe* docet, *tanquam Præſides & Judices.* Porrò Præſidum, & Vicariorum Principis, ſive Proregum munus, non ſolùm eſt reos vel inſontes pronuntiare, qui tales ſunt, ſed gratias à Principe directas recognoſcere, & eas cauſâ cognitâ impertiri aut non impertiri, pro facti conditionibus, quæ concedentis voluntati, ſtatutiſque ab ipſo legibus conſonent. Quòd autem Sacerdotes meram declarandi functionem non exerceant, ſed autoritatem conſtituendi homines reconciliatos Deo, colligit Concilium ex Chriſti verbis *Matthæi* 18. & *Joannis* 20. nam *ſolvere* & *remittere*, merum declarandi miniſterium non ſignificant, ſed actum judicialem quo Sententia abſolutionis & remiſſionis cùm cognitione cauſæ pronuntiatur; quod & totius retro Traditionis teſtimonia confirmant. Suam itaque prodit ignorantiam ac impietatem *Suavis*, cùm Sacram Synodum inconſtantiæ vel ignorantiæ, e m rè accuſat.

Ad ſeptimam reſpondetur, Si qui Sacerdotes reipſa leves pœnas pro graviſſimis criminibus imponant, eorum lenitatem ab Eccleſia & Sacra Synodo non probari, quæ ſatisfactiones pro gravitate noxarum imponi jubet; quæ quidem ut à Sacerdote in Sacramento injunctæ, peculiarem vim ad expungenda pœnarum debita peccatis contracta obtinent ob merita Redemptoris, & ex *opere operato* (ut Theologi de Schola loquuntur) adeóque multò ampliùs per ea opera ſatisfit, quàm per alia ſimilia à Pœnitente ſponte ſuſcepta; quamvis & pœnis à Deo inflictis & patienter toleratis, & ſponte à nobis ſuſceptis, divinæ juſtitiæ ſatisfiat. Nec propterea menſurâ quaſi geometricâ opus eſt, ut noſcatur quantitas pœnæ cuilibet peccato in Purgatorio debitæ, ſed ſatis eſt ut ſecundùm prudentiæ normam gravior pœna pro gravioribus delictis infligatur, quantùm patiuntur vires & conditio pœnitentis. Ea omnino mens eſt Concilii Cap. x. cujus hæc ſunt verba: *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantùm Spiritus & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, ſalutares & convenientes ſatisfactiones injungere; ne, ſi fortè peccatis conniveant, & indulgentiùs cum Pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis ut ſatisfactio quam imponunt, non ſit tantùm ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem. Nam claves Sacerdotum non ad ſolvendum duntaxat, ſed & ad ligandum conceſſas, etiam antiqui Patres & credunt & docent.*

Quæ adversùs Seſſionis iſtius Canones de Confeſſione præſertim & ſatisfactione *Gentiletus* objicit, non refero, cùm à Theologis noſtris Polemicis abundè diluantur. Legi poteſt & noſtra Diſſertatio *De Sacramentali Confeſſione*, & ſecunda noſtrarum Diſſertationum in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi III. Propoſitione II. ubi multa de Satisfactionis neceſſitate. Tum quæ Diſſertationi XLV. in Hiſtoriam IV. Seculi, quæ eſt *De Purgatorio*, paſſim eo de argumento ſunt inſerta.

Decretum Seſſionis XIV. de Reformatione.

XI. In eadem Seſſione Decretum de Reformatione editum eſt, tredecim conſtans Capitibus. Primum cavet, ne ad Sacros Ordines aſcendant, quibus id à ſuis Præpoſitis *ex quacumque cauſa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter* interdictum eſt, aut qui à ſuis Ordinibus, vel Dignitatibus Eccleſiaſticis ſunt ſuſpenſi. Secundum prohibet ne quis Epiſcopus Ordines conferat ſibi non ſubditis, etiam familiaribus, ſine expreſſo proprii Prælati conſenſu, aut literis dimiſſoriis: alioquin ab exercitio Pontificalium per annum, ſic verò promotus ab Ordinum ſuſceptorum executione, donec ſuo Prælato viſum fuerit, ipſo jure ſint ſuſpenſi. Huic Decreto occaſionem dederunt Epiſcopi in partibus Infidelium, Clero & Populo Chriſtiano carentes, qui cùm ſe Pontificalia Officia in aliena Diœceſi, niſi de Ordinarii expreſſa licentia, & in perſonas eidem Ordinario ſubjectas tantùm exercere prohibitos viderent, in legis fraudem & contemptum, quaſi Epiſcopalem Cathedram in loco nullius Diœceſis temerè eligebant, & quoſcumque ad ſe venientes, etiamſi ſuorum Epiſcoporum literas commendatitias non haberent, ad Ordines promovebant. Caput tertium Epiſcopo concedit ut Clericos ſuos abſque ſua licentia *quacumque Autoritate* ordinatos, ſi ad divina Officia celebranda, vel Sacramenta miniſtranda minùs idoneos repererit, ad tempus ſuſpendere poſſit. Quarto ſtatuitur, Clericorum ſecularium neminem, quocumque modo exemptorum, vi & intuitu cujuſlibet Privilegii, ſubduci correctioni Epiſcopi, etiam extra Viſitationem. Quintum Caput Conſervatorum à Sede Apoſtolica conceſſorum Juriſdictionem certis finibus concludit: ſtatuítque Conſervatorias literas nemini ſuffragari ut coram ſuo Epiſcopo, ſive alio Superiore Ordinario, in cauſis criminalibus & mixtis accuſari & conveniri, & contra eum inquiri ac procedi non poſſit; aut quominus, ſi qua jura ei ex ceſſione competant, ſuper illis liberè valeat coram Ordinario Judice conveniri: vel etiam ut in civilibus cauſis, ſi ipſe actor exiſtat, aliquem apud ſuos Conſervatores in Judicium trahere poſſit. Capite ſexto, pœnæ decernuntur in Clericos, qui in Sacris conſtituti, aut Eccleſiaſtica Beneficia obtinentes, veſtibus Ordini ſuo non congruentibus utuntur. Cap. 7. Voluntarii homicidii, etiam occulti, reos à Sacris Ordinibus & omni Beneficio Eccleſiaſtico in perpetuum arcet. Eorum verò qui homicidium caſu, aut vim vi repellendo, ut ſe à morte defenderent, commiſerunt, venia loci Ordinario, vel ex cauſa, Metropolitano, ſeu viciniori Epiſcopo committatur, qui nonniſi cauſa cognita, & probatis precibus, narrationiſque veritate, indulgeat ut Sacris Ordinibus initiari, & Eccleſiaſtica Beneficia

&c. Refert *Palavicinus* ex Actis *Paleotti*, Gallos Oratores ad abſtergendam ab animis diffuſam amaritiem, Patrum oculis exhibuiſſe Orationem alteram longè modeſtiorem eâ, quâ eorum aures læſerant, ſimulantes illam eamdem eſſe: quapropter pacis ac manſuetudinis gratiâ decretum eſſe in Conventu die tertia Junii, tametſi non ſine aliqua ſententiarum diſcrepantia, ut res haberetur pro infecta, mitiſque illis redderetur reſponſio die poſtero in Seſſione. Hiſpani vehementer efflagitabant, ut Synodi continuatio declararetur, obſtabant Cæſaris & Chriſtianiſſimi Regis Oratores: Pontifex Mandata miſit ad Legatos ut Regis Hiſpaniæ deſiderio fieret ſatis, Conciliique continuatio declararetur, ſed Legatorum Apoſtolicorum prudenti cunctatione, melioribúſque conſiliis inflexus, priora illa Mandata juſſit obtegi ſilentio, & continuationis vocem non uſurpari conſenſit, quæ non ſolùm graviſſima diſſidia, ſed ipſam Concilii diſſolutionem peperiſſet, Cæſareis & Gallis Oratoribus proculdubio abituris. Continuationem tamen Legati ac Patres omnino exercuerunt, conſentientibus omnibus Principibus Catholicis, ſiquidem ad ea definienda & ſancienda tum quoad Dogmata, tum quoad Reformationem, progreſſi ſunt, quæ conficienda ſupererant, cùm Synodus *Julio III.* ſedente ſuſpenſa eſt, cæteris quæ jam definita erant nullatenus retractatis.

Seſſio xx. VI. Die quarta Junii, Seſſio vigeſima celebrata eſt. Rem divinam ſolemniter fecit Epiſcopus Salmanticenſis: Latinè concionatus eſt *Hieronymus Ragazzonus* Nazianzenus & poſtea Famagoſtæ Epiſcopus. Decretum de prorogatione Seſſionis editum ac promulgatum eſt, propter varias difficultates ex diverſis cauſis exortas, atque etiam ut congruentiùs majorique cum deliberatione omnia procederent, nempe ut dogmata, cum iis quæ ad reformationem ſpectabant, ſimul tractarentur & ſancirentur. Plurimi, præſertim Hiſpani, ſub conditione conſenſerunt, ut de Reſidentia ſtatim poſtea ageretur, & quo jure præcepta ſit, definiretur.

SCHOLION.

Hunc Articulum Religioſi Cenſores his verbis perſtringunt: *Nota verba Oratoris Galli dicentis, Spiritum Sanctum non aliunde evocari quàm è cælo, alludentis quid e Roma exſpectaretur.*

R. Res ipſa conſtat ex Oratione Guidonis Fabri Chriſtianiſſimi Regis ad Tridentinam Synodum Oratoris, edita in Libro Gallico cui titulus eſt, *Memoires pour le Concile de Trente*, & in altero Libro edito Ripæ Tridenti anno 1562. Nec diffitetur *Pallavicinus* Lib. xvi. Cap. xi. De alluſione aculeata, ne verbum quidem habeo.

Articulus XI.

De Seſſionis XXI. Decretis.

Doctrina Ca[illegible] de [illegible] ſub unica vel utraque ſpecie, & parvulorum.

I. Seſſio vigeſima-prima celebrata eſt die decimâ-ſextâ Julii. Solemne Sacrum celebravit *Marcus Cornelius* Archiepiſcopus Spalatenſis: Concionatus eſt *Andreas Duditius Sbardelatus* Epiſcopus Thininienſis. Quæ ad Communionem ſub utraque ſpecie & parvulorum pertinent, quatuor Capitibus expoſita ſunt, contrariiſque Hæreticorum errores totidem Canonibus damnati. Capite primo, quo definitum eſt, Laïcos & Clericos non conficientes non adſtringi jure divino ad Communionem ſub utraque ſpecie; cùm ad illius dogmatis probationem Chriſti ſententiæ ex ſexto Capite *S. Joannis* afferrentur, manducationem carnis cum potu ſanguinis conjungentes, & nihilominus vitam æternam ſolius etiam corporis manducationi promiſſam ſignificantes, *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum:* Granatenſis Archiepiſcopus, & Epiſcopus Vtvarienſis oppoſuerunt, In illo Capite *S. Joannis* intelligi à multis Patribus non eſum & potum ſacramentalem, ſed ſpiritualem carnis & ſanguinis Chriſti: proinde contrariam interpretationem non eſſe à Concilio ſtatuendam. Reſpondit Cardinalis *Seripandus* Legatorum unus: Duas eſſe de illo *S. Joannis* Capite controverſias; alteram cum Hæreticis, An ibi ex divino præcepto, & ex neceſſitate ſalutis Fidelibus præſcribatur Euchariſtiæ ſumptio ſub utraque ſpecie: alteram inter Catholicos, An ibi ſermo ſit de Communione Sacramentali, an de ſola ſpirituali. Decretum paratum priorem controverſiam dirimere, & declarare, quo pacto, etiamſi ponatur ibi locutum fuiſſe *S. Joannem* de ipſa ſumptione Sacramenti, falsò tamen inde colligant Hæretici abſolutam neceſſitatem Calicis ad ſalutem. Poſteriorem controverſiam non attingi, déque illa nihil in Decreto ſtatui. Tandem ne alicui Patrum interpretationi derogari videretur, Decreto definienti ex ſermone Chriſti, ſexto *S. Joannis* Capite, *non rectè colligi utriuſque ſpeciei Communionem à Domino præceptam eſſe*, additum eſt: *Utcumque juxta varias Sanctorum Patrum & Doctorum interpretationes intelligatur.*

Commentum P. Suavis refellitur.

II. In ſecundo Capite, quod eſt de Eccleſiæ poteſtate circa diſpenſationem Sacramenti Euchariſtiæ, narrat *Suavis*, poſitum fuiſſe in parato Decreto, *Licuiſſe Eccleſia uſum Calicis mutare*, exemplo mutatæ formæ in Baptiſmo; & Epiſcopum Aliphanum aſſurgentem dixiſſe, Hoc eſſe blaſphemiam: Baptiſmi formam mutari non poſſe, & ſuper iis quæ Sacramenta conſtituunt, cujuſmodi ſunt forma & materia, nullam ineſſe poteſtatem in Eccleſia: de quo habitis utrinque multis ſermonibus, tandem ſtatutum fuiſſe ut ea particula tolleretur.

Reſpondet *Palavicinus*, ſecundi capitis doctrinam fuiſſe confirmatam exemplo Baptiſmi, ſed quod ſpectabat ad ritum, non autem ad formam, ſicque primum exemplum Decreti conceptum fuiſſe: *Tametſi Sacramenta inſtituta fuerint, Chriſto eorum Autore, tamen modus utendi illis Eccleſiæ reſervatur, quæ in Sacramentis adminiſtrandis conſilio ac ratione agens, ipſorum ritum variat, ſicuti ſibi rectum videtur. Oſtenditur hoc à Baptiſmi Sacramento toties in ſuo ritu variato: nam cùm is aliquo tempore per tres immerſiones celebraretur, unicam etiam admiſit: ſimiliter immerſio, aſperſio, & effuſio ſuum ritum mutarunt.*

III. Circa tertium Caput, narrat *Suavis*, fuiſſe

fuiſſe obnoxiam Criticorum reprehenſioni illam A clauſulam: *Nullâ gratiâ neceſſariâ ad ſalutem eos defraudari, qui unam ſpeciem ſolam accipiunt.* Ex quo ſequitur, gratiam amitti minimè neceſſariam. Hîc verò dubitabatur an humana autoritas divinam gratiam ſuperabundantem miniméque neceſſariam impedire poſſit; & ubi id poſſet, an charitatis eſſet hujus boni conſecutionem prohibere.

Objectio Suavis.

Reſponſio.

Reſpondetur, Non rectè inferri: Fideles Euchariſtiam ſub una ſpecie ſumentes nullâ gratiâ neceſſariâ ad ſalutem defraudantur; ergo defraudantur gratiâ minimè neceſſariâ. Satis fuit Synodo primam propoſitionem contra Hæreticos definire; B alteram attingere noluit, propter varias Theologorum de gratiæ æqualitate vel inæqualitate opiniones: quamvis plerique Patrum æqualem gratiam ſub una ſpecie, ac ſub utraque communicantibus conferri cenſerent. Sed nec abundantiorem gratiam procurare Fidelibus tenetur Eccleſia, ſub quacumque rerum conditione, maximè verò ubi Sacramenti veneratio in periculum veniret, aut illius dignitati ſatis conſultum non eſſet. Alioqui contra Charitatem interdictum eſſet ab Eccleſia, ne pluſquam ſemel eodem die Euchariſtia ſumatur, neque poſt ſumptum cibum, C iis ſaltem quibus ad eam uſque horam naturale jejunium valetudo non permittit; & ne Sacerdotes pluries diebus ſingulis Sacrum faciant; & ne præbeatur Euchariſtia ægrotis vomitum patientibus; & ne quiſpiam Euchariſtiam ſumat niſi de manu Sacerdotis; & ne Sexta Feria Sanctioris Hebdomadæ ſinguli Sacerdotes celebrare, & quilibet Fidelis Euchariſtiam ſumere valeat: hæc enim omnia aliqua exuberante gratiâ hominem privarent. Præterea, ſi vera eſt quorumdam Theologorum ſententia, affirmantium, ab Euchariſtia gratiam augeri, non ſolùm quo tempore ea ſuſcipitur, ſed etiam quo perdurat in ſtomacho, D revocari poſſet in dubium, ſecundùm ratiocinium *Suavis*, an egerit Eccleſia aut ultra poteſtatem, aut certè contra charitatem, præſcribendo ut diſtribuantur Fidelibus ſpecies panis tam tenui ac ſubtili formâ. Gravibus autem & juſtis de cauſis venerationem Sanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti ſpectantibus interdictus laïcis eſt ab Eccleſia Calicis uſus. A Charitate igitur profectum eſt illud interdictum, ac proinde non pugnat contra charitatem.

Altera Suavis objectio.

IV. Objicit *Suavis*, Synodum ſecundo Canone, E quo hæreticus declaratur qui dixerit, *Non juſtis cauſis & rationibus Eccleſiam adductam fuiſſe, ut Laïcos atque etiam Clericos non conficientes ſub panis tantummodo ſpecie communicaret, aut in eo erraſſe:* fundaſſe Fidei dogma in humano facto: mirúmque viſum fuiſſe plurimis, hominem nonniſi humano jure teneri ad obſervandum Decretum, ſed jure divino cogi ad credendum illud eſſe juſtum, & quòd ſtatuerentur tanquam Fidei dogmata res quæ mutantur in dies.

Reſponſio.

Reſpondetur, Sacram Synodum non fundaſſe Fidei dogma in humano facto, ſed in illo principio prorſus inconcuſſo, quod Catholicæ Fidei F dogma eſt, Eccleſiam in rebus ſeu Fidei, ſeu morum errare non poſſe, quippe quæ regitur à Spiritu Sancto, ex quo certè conſequens eſt, eamdem ad ferendas Leges de Sacramentorum diſpenſatione non poſſe abſque juſtis cauſis moveri. Quæ Leges, quamvis variabiles ſint, invariabilis tamen eſt Fides, qua creditur Legis convenientia & obligatio pro eo tempore quo illa perdurat. Sanè Divinæ etiam Leges Cæremoniarum & Judiciorum variabiles fuerunt, & ad tempus: & tamen dogma Fidei eſt ambas fuiſſe juſtas, & rationi conſentaneas.

Reſponde tur objectioni Gentileti.

V. Canoni de Communione Laïcorum ſub unica ſpecie *Gentiletus* opponit Canonem, *Comperimus*, ex *Gelaſio I.* Papa relatum Diſt. 11. *De Conſecratione*, cujus hæc ſunt verba: *Comperimus autem, quòd quidam ſumptâ tantummodo Corporis Sacri portione, à Calice ſacri cruoris abſtineant. Qui proculdubio (quoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur obſtringi) aut integra ſacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: Quia diviſio unius ejuſdémque Myſterii ſine grandi ſacrilegio non poteſt provenire.* At Canon iſte cum Tridentino minimè pugnat: Cùm *Gelaſius* de Sacerdotibus Euchariſtiam conficientibus & Sacrificium offerentibus loquatur; Tridentina Synodus de Laïcis, vel Clericis non Sacerdotibus, & Presbyteris ipſis non conficientibus. Gloſſa, quam etiam *Gentiletus* laudat, id ipſum docuit, quod diſſimulare voluit, ſtipitibus ſe ſcribere putans: *Erant quidam Sacerdotes, qui Ordine debito conſecrabant Corpus & Sanguinem Chriſti: Corpus ſumebant, ſed à Sanguine abſtinebant; de quo miratur Gelaſius, & dicit ſe neſcire quâ ſuperſtitione hoc faciebant: & præcipit ut aut ambo Sacramenta, ſicut conſecrant, & accipiant, aut ab utriſque ceſſent: quia in Sacrificante unum ſine altero accipere, ſacrilegium eſt.*

Objectio ex Suavis.

VI. Caput quartum ejuſdem Seſſionis *Suavis* perſtringit, quòd Synodus injunxerit obligationem credendi veteres Patres nunquam exiſtimaſſe Euchariſtiæ ſumptionem Infantibus neceſſariam: cùm tamen *S. Auguſtinus* novem in locis aſſirmaverit, neceſſariam eſſe Parvulis Euchariſtiam, & in duobus ex illis ejus neceſſitatem Baptiſmi neceſſitati æquaverit: & definitam ab Eccleſia Romana dixerit, tanquam neceſſariam ad Parvulorum ſalutem, adducto in eam rem *Innocentio I.* Pontifice, cujus Epiſtola adhuc extat, quæ perſpicuè ea de re loquitur.

Reſponſio.

Reſpondetur, Synodum de opinione veterum Patrum in præbenda Infantibus Euchariſtia nihil ſtatuiſſe, ſed docuiſſe hoc ipſum non eſſe neceſſarium ad ſalutem. *Ut Sanctiſſimi illi Patres* (inquit) *ſui facti probabilem cauſam pro illius temporis ratione habuerunt; ita certè eos nullâ ſalutis neceſſitate id feciſſe, ſine controverſia credendum eſt.* Id confirmatur teſtimonio *Claudii Sanctesii* Ebroïcenſis Epiſcopi, qui cùm ad Concilium inter Theologos Regios veniſſet, paucis menſibus poſt ea promulgata Decreta, eorum ſententiam omnino exploratam habuit. Et tamen in Libro quem inſcripſit, *Repetitiones Rerum Excogitatarum de Euchariſtia*, Repetitione VI. aſſerere non dubitavit, memoratam conſuetudinem aliquorum ex antiquis Patribus, præbendæ Infantibus Euchariſtiæ, ortam fuiſſe ex dubitatione ac religionis ſenſu, quòd illa etiam parvulis eſſet neceſſaria, adeóque ipſos voluiſſe illorum ſalutem in tuto collocare. Sanctus quidem *Auguſtinus* pluribus in locis, & *Innocentius I.* agnoſcunt ac tuentur contra Pelagianos, Infantes non poſſe corpori Chriſti conjungi, adeóque nec vitam æternam poſſidere abſque Baptiſmo, ſed non aſſeruerunt id non poſſe conſequi ſine ſuſceptione Euchariſtiæ in re. Unde poſtquam *S. Auguſtinus* Lib. III. *De Peccatorum Meritis & Remiſſione*, Cap. IV. præceptum Chriſti protulit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, non habebitis vitam*; concludit: *Nonne Veritas ſine ulla ambiguitate proclamat, non ſolùm in Regnum Dei non baptizatos puellos ingredi non poſſe; ſed nec vitam æternam poſſe habere præter Chriſti Corpus, cui ut incorporentur, Sacramento Baptiſmatis imbuuntur.* Nulla certè concipi poterat opinio magis remota ab *Auguſtini* principiis, quàm ex qua ſequeretur, ſive non remitti ſtatim peccatum originale Baptiſmo; ſive

SS. Auguſtini & Innocentii I. ſententia de Euchariſtiæ neceſſitate reſpectu Infantium diſcuſſa.

poſtquam

poſtquam remiſſum eſt, redire parvulos in divinam inimicitiam abſque ipſorum culpa, ubi contingeret quòd ante mortem Euchariſtiam non ſuſcepiſſent: ex quibus alterum concedere cogeretur, qui parvulis neceſſariam eſſe ad ſalutem Euchariſtiæ ſumptionem aſſereret. Quamobrem hac unica ratione Concilium hujuſmodi neceſſitatem excludit. *Eadem Sancta Synodus docet, Parvulos uſu rationis carentes, nulla obligari neceſſitate ad Sacramentalem Euchariſtiæ Communionem. Siquidem per Baptiſmi lavacrum regenerati & Chriſto incorporati, adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non poſſunt.* Nec alius eſt *Innocentii I.* quàm *S. Auguſtini* ſenſus, ut conſtat ex ejus Epiſtola xxvi. ad Synodi Milevitanæ Patres, ubi de Pelagianis ſic loquitur: *Illud verò quod ab illis veſtra Fraternitas aſſerit prædicari, parvulos æternæ vitæ præmiis etiam ſine Baptiſmatis gratia poſſe donari, perfatuum eſt: Niſi enim manducaverint carnem Filii hominis, & biberint ſanguinem ejus, non habebunt vitam in ſemetipſis. Qui autem hoc eis ſine regeneratione defendunt, videntur mihi ipſum Baptiſma velle ceſſare, cùm prædicant hos habere, quod in eos creditur nonniſi Baptiſmate conferendum.* Laudat *Palavicinus* Lib. xvii. Cap. xii. Epiſcopi Mutinenſis literas ad *Moronum*, qui ſignificaverat, *S. Auguſtini* & *Innocentii I.* teſtimonia fuiſſe objecta Decretis doctrinæ Romam delatis, in quibus is narrat, ea fuiſſe Tridenti diſcuſſa diligentiâ non mediocri, & hunc eſſe ſcribi legitimum eorum ſenſum.

Decretum Seſſionis xxi. De Reformatione.

VII. In eadem Seſſione Decretum Reformationis editum eſt, novem conſtans capitibus. Primo ſtatutum eſt, ut Epiſcopi nihil pro collatione quorumcumque Ordinum, nec pro Literis dimiſſoriis aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, quovis prætextu, aliquid *etiam ſponte oblatum* accipiant. Notarii verò pro ſingulis Literis dimiſſoriis aut teſtimonialibus decimam tantùm unius aurei partem accipere poſſint, dummodo eis nullum ſalarium ſit conſtitutum pro officio exercendo: nec Epiſcopis ex Notarii commodis aliquod emolumentum ex eiſdem Ordinum collationibus directè vel indirectè provenire poſſit: idque in his tantùm locis, *in quibus non viget laudabilis conſuetudo nihil accipiendi*: quæ clauſula addita eſt Gallis petentibus, ac dicentibus, laudabilem illam conſuetudinem in Galliis vigere.

Secundò ſtatutum eſt, ut ad Sacros Ordines non admittantur, qui non habent unde vivere poſſint, ſeu ex Beneficio Eccleſiaſtico, ſeu ex patrimonio. Tertiò, partem tertiam fructuum & quorumcumque proventuum, tam Dignitatum, quàm Canonicatuum, in diſtributiones quotidianas converti ſtatutum eſt in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis, in quibus nullæ ſunt, aut ita tenues ut veriſimiliter negligantur. Quartò, ut Parochialium Eccleſiarum Rectores, qui adminiſtrandis Sacramentis, & cultui divino peragendo non ſufficiunt, tot ſibi Sacerdotes adjungere cogantur ab Epiſcopo, quot ipſi neceſſarii videbuntur. Novas etiam Parochias erigendi ratio tradita. Quintò, Beneficiorum Curatorum vel non Curatorum cum Curatis conjunctio perpetua, propter Eccleſiarum Parochialium paupertatem, & in cæteris caſibus à Jure permiſſis, Epiſcoporum poteſtati permittitur, etiamſi hujuſmodi Beneficia generatim vel ſpeciatim reſervata eſſent, aut qualitercumque affecta. Sextò, ſancitur, ut imperitis Eccleſiarum Parochialium Rectoribus Vicarii ab Epiſcopis deputentur, parte fructuum eiſdem pro ſufficienti victu aſſignatâ: turpiter verò & cum ſcandalo viventes, ac in turpitudine & publica offenſione perſeverantes, Beneficiis privari poſſint. Septimò, ut Epiſcopi Beneficia ſimplicia ex Eccleſiis, quæ vetuſtate vel aliàs collapſæ ſunt, & ob eorum inopiam nequeunt reſtaurari, in Matrices, aut alias eorum ſeu viciniorum locorum Eccleſias, cum omnibus emolumentis & oneribus transferat; Parochiales verò Eccleſias ita collapſas inſtaurari procurent. Octavò, ut Monaſteria commendata, in quibus non viget obſervantia Regularis, & Beneficia quæcumque, annis ſingulis ab Epiſcopis viſitentur. Si verò in eis vigeat obſervantia Regularis, admoneantur paternè eorum Superiores ab iiſdem Præſulibus: ſi verò ſex poſt admonitionem menſibus illi negligenter ſe gerant, tunc Epiſcopi ea Monaſteria viſitare poſſint, & Monachos vel Canonicos Regulares corrigere, & ad ea præſtanda compellere, ad quæ proprii Inſtituti legibus tenentur. Nonò, Quæſtorum nomen & munus extinctum eſt, qui promulgare ſolebant Indulgentias, & colligere à populis eleemoſynas ad extruendam *S. Petri* Baſilicam, aut alia pia opera conficienda. Ipſorum fraudes exquiſitæ, quibus à ſimplicis plebis pietate pecunias emungebant, Decretis Concilii Lateranenſis IV. Lugdunenſis ac Viennenſis occaſionem dederant: ſed cùm illorum hominum nequitiâ inutilia evaſiſſent, tam infame miniſterium ſuggeſtione Summi Pontificis, Patrúmque Sententiâ ſublatum eſt, tranſlata in Ordinarium facultate promulgandi Indulgentias, aut alias Sedis Apoſtolicæ gratias, cum duobus de Capitulo, qui etiam eleemoſynas & oblata in pios uſus ſubſidia, ſine ulla mercede colligerent.

Duos Articulos conceſſionem Calicis pro aliquibus regionibus poſtulatam ſpectantes, Synodus in aliud tempus, oblata ſibi quamprimùm occaſione examinandos atque definiendos reſervavit. Chriſtianiſſimi Regis Oratores poſtularunt, ut ſi in quatuor ſupra dictis Canonibus aliquid mutaretur, nullum fieret præjudicium autoritati & prærogativæ Regis Chriſtianiſſimi, qui die Inaugurationis ſuæ Euchariſtiam ſub utraque ſpecie ſumit; & quorumdam Monaſteriorum in Galliis vetuſtiſſimæ conſuetudini, in quibus Monachi * etiam non celebrantes ſtatis quibuſdam anni diebus ſub utraque ſpecie communicant. Oratorum Monitum legere eſt in Commentariis Rerum ad Synodum Tridentinam ſpectantium à Clariſſimo *Puteano* editis, pag. 203.

* *Ordinis Ciſtercienſis.*

Articulus XII.

De Seſſionis xxii. *Decretis.*

I. Die decimo-ſeptimo Septembris, Seſſio vigeſima ſecunda celebrata eſt. Sacrum fecit *Petrus Antonius Capuanus*, Archiepiſcopus Hydruntinus, Latinam Concionem habuit *Carolus Vicecomes*, Epiſcopus Vintimilienſis. Doctrina Catholica de Sacrificio Miſſæ octo Decretis explicata & declarata eſt, Hæreticorum errores novem Canonibus damnati. Decretum de obſervandis & evitandis in celebratione Miſſæ additum eſt, ad reformandos, qui irrepſerant, abuſus.

Doctrina Catholica de Sacrificio Miſſæ.

II. Circa primum doctrinæ caput, quod inſtitutionem Sacroſancti Miſſæ Sacrificii ſpectat, obſervandum eſt, hac excitatâ quæſtione, An Chriſtus ſe-ipſum Patri obtulerit Sacrificium in Cœna, an ſolùm in Cruce, Theologos ac Patres in varias ſententias abiiſſe. Has in quatuor claſſes dividit *Palavicinus*, & præcipuos cujuſque partis ſuffragatores nominat. Quidam affirmarunt, Chriſtum pro nobis ſe-ipſum in Cœna ſacrificaſſe, id Scripturæ Sacræ oraculis ac Patrum teſtimoniis confirmantes,

Diſcuſſa quæſtio, an Chriſtus ſe-ipſum obtulerit Sacrificium Patri in Cœna, vel ſolùm in Cruce.

mantes, maximéque ex his Chriſti verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*: quæ loquendi ratio pro certo ponit rem quamdam conſimilem rei præceptæ antea peractam, & poſtea indicatam, cùm id pronomine, *hoc*, omnino ſignificetur. Cùm igitur Chriſtus præceperit Apoſtolis, & in ipſis Sacerdotibus, ut Sacrificium offerrent pro nobis & noſtris peccatis; conſequens eſſe quod Chriſtus in actione quam nobis imitandam propoſuit, obtulerit Sacrificium propitiatorium. Alii opinabantur, Chriſtum quidem in Cœna Sacrificium obtuliſſe, ſed merè Euchariſticum, hoc eſt, laudis & gratiarum actionis, non ſatisfactionis & expiationis, veriti ne aliter Sacrificio Crucis derogaretur: ac *Oecumenii* autoritate nitebantur. Plurimi ponendum in Decreto cenſebant, Chriſtum ſe Patri obtuliſſe in Cœna, ſed minimè dicendum, hac illáve ratione id peractum, cùm id in quæſtione verſaretur, nec ullum evidens Scripturæ teſtimonium hanc dirimeret controverſiam. Alii duas partes opinamento medio concordabant. Tandem poſt multas diſputationes, ferè omnes in primam ſententiam abiere, etiam qui acerrimè illi reſtiterant, ut refert *Palavicinus* ex literis Archiepiſcopi Jadrenſis.

Difficultas propoſita circa ſecundum Canonem.

III. Circa ſecundum Canonem, non una fuit Patrum omnium ſententia, nam *Guerrero* Archiepiſcopo Granatenſi, aliiſque nonnullis non probabatur quod eo Canone definitum eſt, *Illis verbis*, » Hoc facite in meam commemorationem, *Chri-* » *ſtum inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes.* Afferebant in medium pro oppoſita ſententia *Nicolaum Cabaſilam.* Lib. 1. De Miſſæ Sacrificio, qui opinatus eſt hujuſmodi poteſtatem Apoſtolis fuiſſe collatam die ſacro Pentecoſtes, & cum eo *S. Germanum*, *Iſichium* Presbyterum Lib. 1. Commentariorum in Leviticum; *Armacanum*, arbitratum, quo tempore fuerant conſtituti Apoſtoli, fuiſſe eodem Sacerdotium illis collatum; *S. Thomam*, & *Scotum*, qui putant executionem illis fuiſſe conceſſam Cap. xx. *S. Joannis*, ita ut poteſtatem Euchariſtiæ conficiendæ, offerendique Sacrificii in Cœna obtinuiſſent, ſed illius poteſtatis uſum poſtquam Spiritum Sanctum accepiſſent. Magna fuit Granatenſis in illo Canone oppugnando pertinacia, cùm in Congregatione generali, tum in ſolemni Seſſione. Bracarenſis Archiepiſcopus, & Epiſcopi Segovienſis & Almerienſis, hunc Articulum in proximam Seſſionem differendum cenſebant. At Spiritui Sancto ac Sacræ Synodo viſum eſt, ut Canon iis quibus conceptus eſt verbis promulgaretur.

Objectiones Suavis adverſus quintum & octavum Decretum, nomine Germanorum Proteſtantium.

IV. In Decretum octavum de Miſſa vulgari linguâ paſſim non celebranda, & quintum quo laudatur Eccleſiæ inſtitutio de quibuſdam ſubmiſſa voce, aliis altiore in Miſſa pronuntiandis, *Suavis* nomine Proteſtantium objicit: Hæc pugnare cum altero Synodi pronuntiato, quo dicitur, *Miſſam magnam continere Populi Fidelis eruditionem*: & cum ejuſdem Mandato, quo præcipit Paſtoribus, *Ut frequenter inter Miſſarum celebrationem, ex iis quæ in Miſſa leguntur aliquid exponant, atque inter cætera Sanctiſſimi hujus Sacrificii Myſterium aliquod declarent.* Nam cùm præcipitur Paſtoribus ut ex iis quæ leguntur, aliquid exponant, nec quid exponendum ſit indicatur, periculum eſt ne fortè explicent, quod auribus vulgi minimè credendum eſt, aut ſileant quod docendum. Addit, cuncta idiomata fuiſſe olim vulgaria, adeóque Miſſam vulgari linguâ fuiſſe celebratam. Ex lectione Capitis xiv. Epiſtolæ primæ ad Corinthios perſpicuum eſſe quo idiomate res ſanctæ tractari debeant: *Si venero ad vos linguis loquens* (inquit Apoſtolus) *quid vobis prodero? Si incertam vocem det tuba, quis parabit ſe ad bellum? Ita & vos per*

A *linguam niſi manifeſtum ſermonem dederitis, quomodo ſcietur id quod dicitur? ... Si ergo neſciero virtutem vocis, ero ei, cui loquar, barbarus, & qui loquetur, mihi barbarus.* Eccleſiæ Romanæ veterem ea de re ſententiam ex Epiſtola *Joannis VIII.* Pontificis Maximi ad *Sfentum Pulchrum*, in Dalmatia Principem, liquere, in qua affirmat, non adverſari Fidei ſacræque Doctrinæ, quòd Miſſa & Canonicæ Preces linguâ populari Illyricâ recitentur: Idem quippe Deus, qui Linguam Hebræam, Græcam, & Latinam edidit, reliquas pariter ad ſuam gloriam conſtituit. Huic addendam B ait *Suavis* Epiſtolam *Gregorii VII.* ad *Vratiſlaum* Bohemiæ Ducem, in qua ita ſcribit: *Quia verò Nobilitas tua poſtulavit, quòd ſecundùm Sclavonicam Linguam apud vos Divinum celebrari annueremus Officium, ſcias, Nos huic petitioni tuæ nequaquam poſſe favere: ex hoc enim ſæpe volventibus Sacram Scripturam liquet, non immeritò omnipotenti Deo placuiſſe, quibuſdam locis eſſe occultam, ne ſi ad liquidum cunctis pateret, fortè vileſceret, & ſubjaceret deſpectui, aut pravè intellecta à mediocribus, in errorem induceret.* Et adjicit, tolerantiam permiſſionémque aliàs habitam minimè ad id ſuffi- C cere, *Cùm primitiva Eccleſia multa diſſimulaverit, quæ à Sanctis Patribus poſtmodum firmata Chriſtianitate & Religione creſcente, ſubtili examinatione correcta ſunt.* Ex quibus apparere ait *Suavis*; optimas inſtitutiones quaſi corruptelas ſugillari, & ab antiquitate tantummodo toleratas; abuſus verò poſtea inductos reformationis nomine collaudari.

Epiſt. 11. Lib. vij.

Reſponſio.

Reſpondetur, Nullam eſſe in Concilii Decretis contradictionem. Miſſam quidem magnam continere Populi Fidelis eruditionem: ideo Sacram Synodum præcipere Paſtoribus ut ex iis quæ in D Miſſa leguntur aliquid exponant, id nimirum quod ipſorum captui magis attemperatum, quod ipſorum ſaluti ac ſpirituali profectui magis utile judicaverint. Cuncta quidem idiomata fuerunt olim vulgaria, & illis temporibus Miſſam Lingua vulgari celebratam non inficiamur: nec veterem illum uſum Synodus damnavit, ſed Anathemate confixit aſſerentes, *Linguâ tantùm vulgari Miſſam celebrari debere*: declaravitque quòd *non expedire viſum eſt Patribus, ut vulgari linguâ paſſim celebraretur.* Et meritò quidem id minimè E expedire viſum eſt, poſita inter homines tanta varietate ac mutatione idiomatum; idque tres præſertim ob cauſas. Prima eſt, quoniam non rarò ab uno idiomate alterius ſententia exprimi omnino non poteſt: unde ſi variis in regionibus, aut in eadem variis temporibus, variis etiam idiomatibus celebrandum eſſet, difficile foret eamdem prorſus ſententiam retinere, adeóque unitatem Eccleſiæ. Secunda ratio petitur ex Sacerdotum per diverſas Provincias communicatione. Etenim ſi ſuo quiſque idiomate celebraret, Sacerdotes extra patrium ſolum facilè celebrare F non poſſent. Tertia reſpicit hæreſes noviſſimas, quæ concitant idiotarum multitudinem ad ferendam de rebus divinis ſententiam. Quamobrem prudenter Eccleſia prohibuit, ne Fidei noſtræ Myſteria quotidie communi ſermone auribus vulgi crederentur, niſi pro illius captu à Concionatoribus per congruam explicationem temperata. Nec verò contrarium ex Apoſtolo 1. ad Corinthios Cap. xiv. colligi poteſt. Ibi enim loquitur Apoſtolus partim de exhortatione, partim de ſpiritualibus Canticis quæ primi Chriſtiani ad mutuam conſolationem & ædificationem in Sacris Collationibus & Conventibus, poſt myſticas preces, prout Spiritus Sanctus dabat, proferebant: de quibus Apoſtolus idem, ad Epheſios

Miſſa linguâ vulgari non paſſim celebranda.

ſios v. *Implemini Spiritu Sancto, loquentes vobiſmetipſis in Pſalmis, & Hymnis, & Canticis ſpiritualibus.* Et ad Coloſſenſes III. *Verbum Chriſti habitet in vobis abundanter, in omni ſapientia docentes & commonentes voſmetipſos Pſalmis, Hymnis, & Canticis ſpiritualibus.* Exhortationes itaque & ſpiritualia hujuſmodi Cantica, linguá peregrina fieri ac pronuntiari non debere ab eis qui dono linguarum in Eccleſia præditi ſunt, Apoſtolus eo loci docet, ut ex totius Capitis contextu, & Veterum interpretatione compertum eſt: ſed de Miſſa non loquitur, quam tunc lingua vulgari, Græca ſcilicet, quâ & Scriptura Sacra legebatur, Corinthi celebratam fatemur, ipsíque Hæretici agnoſcunt. Sanè cùm in Miſſa Sermonem ad populum non dirigat Sacerdos, ſed ad Deum, haud neceſſe eſt ut à populo intelligatur. Fidei non adverſari fatemur, quòd Miſſa & Canonicæ Preces linguâ vulgari celebrentur; id ad diſciplinam pertinere concedimus, in qua Sedes Apoſtolica ob Eccleſiæ bonum & animarum ſalutem diſpenſare poteſt, ſicuti diſpenſavit *Joannes VIII.* cum Dalmatis, ut ibi Fidei noſtræ dogmata diſſeminarentur ac radices agerent: quòd *Methodius* illius Provinciæ Apoſtolus ad ipſum retuliſſet, illic non ſufficere numerum Miniſtrorum, qui Latinum idioma callerent. Sed hinc patet id tunc universè & ſine Romani Pontificis conceſſione licitum non fuiſſe. *Gregorius* denique *Septimus* non repugnat *Joanni VIII.* & cum utroque Pontifice convenit Tridentina Synodus. Scripſit enim *Gregorius*, id ab Eccleſia toleratum aliàs fuiſſe, quæ tamen nuſquam in Sacris Actionibus tolerat aut permittit quod pravum eſt. Synodus verò Capite VIII. ſolùm ait: *Non tamen expedire viſum eſt Patribus, ut vulgari linguâ paſſim celebraretur.* Quòd morem illum Sclavonica linguâ celebrandi toleratum innuit *Gregorius VII.* quem emendare oporteat, ſicut multa à primitiva Eccleſia diſſimulata, poſtmodum creſcente Religione correcta ſunt; non ſignificat morem illum fuiſſe per ſe malum & illicitum, ſed morem contrarium eſſe meliorem. Eccleſia enim (ut diximus) in Sacris Actibus aliquid per ſe malum non tolerat aut permittit. Sic manet confutata *Suavis* objectio.

Gentileti obſervatio contra Miſſæ Sacrificium confutatur.

V. In his quæ contra Canonem III. De Miſſæ Sacrificio *Gentiletus* objicit, Examinis ſui Libro IV. refellendis immorari haud neceſſe eſt, cùm ſatis confutata ſint XIV. noſtrarum Diſſertationum in Hiſtoriam Eccleſiaſticam XIII. & XIV. Seculi & penitus diruta Libris tribus doctiſſimi viri Dom. *Joannis Mabillonii De Liturgia Gallicana*, in quibus veteris Miſſæ, quæ ante annos mi[illegible] apud Gallos in uſu erat, formam ritúmque ex tribus Miſſalibus Gallicanis antiquiſſimis eruit, ac explicüit, Fidémque Eccleſiæ Catholicæ de Sacroſancto Miſſæ Sacrificio his aliiſque veteribus Monumentis egregiè illuſtravit & confirmavit. His (inquam) funditus diruitur Obſervatio *Gentileti*, audaciâ incredibili affirmantis, *Miſſa nomine cultum divinum olim ſignificatum: ſed Theologiam poſteriorum ſeculorum natam & enutritam in Logicorum Scholis, hoc Miſſæ nomine retento, rem aliam longè diverſam ejus ſignificatione complexam eſſe. Voluiſſe enim, Miſſam eſſe actionem, quâ Sacerdos ipſum Corpus Domini Noſtri Jeſu Chriſti ſacrificet, immoletque Deo Patri ad viventium & mortuorum propitiationem.* Num enim Theologia poſteriorum ſeculorum excogitavit, quod *Vigilius* Romanus Pontifex teſtimonio ſuo confirmat ad *Profuturum* Bracarenſem Epiſcopum ſcribens, Cap. V.? *Ordinem quoque precum, in celebritate Miſſarum nullo nos tempore, nullâ feſtivitate ſignificamus habere diviſum: ſed ſemper eodem tenore oblata Deo munera conſecrare. Quoties verò Paſchalis, aut Aſcenſionis Domini, vel Pentecoſtes & Epiphaniæ, Sanctorúmque diei fuerit agenda Solemnitas; ſingula Capitula diebus apta ſubjungimus, quibus commemorationem Sanctæ Solemnitatis, aut eorum facimus, quorum Natalitia celebremus: cetera verò ordine conſueto proſequimur. Quapropter & ipſius Canonicæ Precis* (id eſt Canonis Miſſæ) *textum direximus ſubter adjectum, quem Deo propitio ex Apoſtolica Traditione accepimus:* De quo ritu Miſſam celebrandi Concilium ſecundum Bracarenſe anni DLXIII. Canone IV. præcipit: *Ut eodem ordine Miſſæ celebrentur ab omnibus, quem Profuturus quondam hujus Metropolitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ab ipſa Apoſtolicæ Sedis auctoritate accepit ſcriptum.* Num Theologia poſteriorum ſeculorum peperit, quod legitur in Sermone *S. Cæſarii* Arelatenſis ad populum habito, ut ab Eccleſia non recederet, donec Sacra peracta eſſent? *Si diligenter attenderitis*, inquit, *cognoſcetis, quia non tunc fiunt Miſſæ, quando divinæ lectiones in Eccleſia recitantur, ſed quando munera offeruntur, & Corpus vel Sanguis Domini conſecratur. Nam lectiones ſive Apoſtolicas, ſive Evangelicas, etiam in domibus veſtris aut ipſi legere, aut alios legentes audire poteſtis; Conſecrationem verò Corporis & Sanguinis Domini non alibi, niſi in Domo Dei, audire vel videre poteritis.* Num poſteriorum ſeculorum Theologia invexit, quod *S. Iſidorus Hiſpalenſis*, & poſt eum *Ætherius* & *Beatus* Lib. I. contra *Elipandum* ſcripſerunt? *Ordo Miſſæ vel Orationum, quibus oblata Deo Sacrificia conſecrantur, primò à S. Petro eſt inſtitutus: cujus celebrationem uno eodémque modo univerſus peragit orbis.* Num poſteriorum ſeculorum Theologia invenit, quod legitur in Capitulari *Caroli Magni* anni DCCCI. *Ut nullus Sacerdos in domibus vel in aliis locis, niſi in Eccleſiis dedicatis celebrare Miſſas audeat.* Et quòd *Hilduinus* in Epiſtola ad *Ludwicum Auguſtum* Areopagiticis præfixâ commemorat *Antiquiſſimos, & nimia pene vetuſtate conſumptos Miſſales libros, continentes Ordinem Miſſæ more Gallico, qui ab initio receptæ Fidei uſu in hac Occidentali plaga eſt habitus, uſquequò tenorem, quo nunc utitur, Romanum ſuſceperit.* Num poſteriorum ſeculorum Theologia invexit, quod *S. Gregorius Turonenſis* ſub prima Regum noſtrorum Dynaſtia ſcribebat Cap. XVII. De Vitis Patrum, ubi agit de *Nicetio* Epiſcopo Trevirenſi? *Advenit dies Dominicus, & ecce Rex cum his qui ab hoc Sacerdote Communioni abeſſe juſſi fuerant, Eccleſiam eſt ingreſſus. Lectis igitur lectionibus, quas Canon ſanxit antiquus, oblatis muneribus ſuper Altare Dei, ait Sacerdos: Non hîc hodie Miſſarum ſolemnia conſummabuntur, niſi Communione privati priùs abſcedant.* Et Lib. I. De Gloria Martyrum, Cap. LXXXVI. *Tempus ad Sacrificium offerendum advenit: acceptáque turre Diaconus, in qua Miniſterium Dominici Corporis habebatur, ferre cepit ad oſtium; ingreſſúſque Templum ut eam Altari ſuperponeret, &c.* Et Lib. de Gloria Confeſſorum, Cap. LXV. ubi mulieris cujuſdam meminit, quæ *per annum integrum aſſiduè orationi vacabat, celebrans quotidie Miſſarum ſolemnia, & offerens oblationem pro anima viri, non diffiſa de Domini miſericordia, quod haberet defunctus requiem, in die qua Dominus oblationem pro ejus anima delibaſſet: ſemper ſextarium Gazeti vini præbuit in Sacrificium Baſilicæ Sanctæ.* An Theologia poſteriorum ſeculorum invexit, quod *S. Leo* ſcribebat ad *Dioſcorum* Alexandrinum Epiſcopum Epiſtola XI. Edit. *P. Queſnel*, Cap. II. *Ut autem in omnibus obſervantia noſtra concordet, illud quoque volumus*

mantes, maximéque ex his Chriſti verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*: quæ loquendi ratio pro certo ponit rem quamdam conſimilem rei præceptæ antea peractam, & poſtea indicatam, cùm id pronomine, *hoc*, omnino ſignificetur. Cùm igitur Chriſtus præceperit Apoſtolis, & in ipſis Sacerdotibus, ut Sacrificium offerrent pro nobis & noſtris peccatis; conſequens eſſe quod Chriſtus in actione quam nobis imitandam propoſuit, obtulerit Sacrificium propitiatorium. Alii opinabantur, Chriſtum quidem in Cœna Sacrificium obtuliſſe, ſed merè Euchariſticum, hoc eſt, laudis & gratiarum actionis, non ſatisfactionis & expiationis, veriti ne aliter Sacrificio Crucis derogaretur: ac *Oecumenii* autoritate nitebantur. Plurimi ponendum in Decreto cenſebant, Chriſtum ſe Patri obtuliſſe in Cœna, ſed minimè dicendum, hac illâve ratione id peractum, cùm id in quæſtione verſaretur, nec ullum evidens Scripturæ teſtimonium hanc dirimeret controverſiam. Alii duas partes opinamento medio concordabant. Tandem poſt multas diſputationes, ferè omnes in primam ſententiam abiere, etiam qui acerrimè illi reſtiterant, ut refert *Palavicinus* ex literis Archiepiſcopi Jadrenſis.

Difficultas propoſita circa ſecundum Canonem.

III. Circa ſecundum Canonem, non una fuit Patrum omnium ſententia, nam *Guerrero* Archiepiſcopo Granatenſi, aliiſque nonnullis non probabatur quod eo Canone definitum eſt, *Illis verbis*, „Hoc facite in meam commemorationem, *Chri-* „*ſtum inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes.* Afferebant in medium pro oppoſita ſententia *Nicolaum Cabaſilam*. Lib. I. De Miſſæ Sacrificio, qui opinatus eſt hujuſmodi poteſtatem Apoſtolis fuiſſe collatam die ſacro Pentecoſtes, & cum eo *S. Germanum*, *Iſichium* Preſbyterum Lib. I. Commentariorum in Leviticum; *Armacanum*, arbitratum, quo tempore fuerant conſtituti Apoſtoli, fuiſſe eodem Sacerdotium illis collatum; *S. Thomam*, & *Scotum*, qui putant executionem illis fuiſſe conceſſam Cap. XX. *S. Joannis*, ita ut poteſtatem Euchariſtiæ conficiendæ, offerendique Sacrificii in Cœna obtinuiſſent, ſed illius poteſtatis uſum poſtquam Spiritum Sanctum accepiſſent. Magna fuit Granatenſis in illo Canone oppugnando pertinacia, cùm in Congregatione generali, tum in ſolemni Seſſione. Bracarenſis Archiepiſcopus, & Epiſcopi Segovienſis & Almerienſis, hunc Articulum in proximam Seſſionem differendum cenſebant. At Spiritui Sancto ac Sacræ Synodo viſum eſt, ut Canon iis quibus conceptus eſt verbis promulgaretur.

Objectiones Suavis adverſus quintum & octavum Decretum, nomine Germanorum Proteſtantium.

IV. In Decretum octavum de Miſſa vulgari linguâ paſſim non celebranda, & quintum quo laudatur Eccleſiæ inſtitutio de quibuſdam ſubmiſſa voce, aliis altiore in Miſſa pronuntiandis, *Suavis* nomine Proteſtantium objicit: Hæc pugnare cum altero Synodi pronuntiato, quo dicitur, *Miſſam magnam continere Populi Fidelis eruditionem*: & cum ejuſdem Mandato, quo præcipit Paſtoribus, *Ut frequenter inter Miſſarum celebrationem, ex iis quæ in Miſſa leguntur aliquid exponant, atque inter cætera Sanctiſſimi hujus Sacrificii Myſterium aliquod declarent.* Nam cùm præcipitur Paſtoribus ut ex iis quæ leguntur, aliquid exponant, nec quid exponendum ſit indicatur, periculum eſt ne fortè explicent, quod auribus vulgi minimè credendum eſt, aut ſileant quod docendum. Addit, cuncta idiomata fuiſſe olim vulgaria, adeóque Miſſam vulgari linguâ fuiſſe celebratam. Ex lectione Capitis XIV. Epiſtolæ primæ ad Corinthios perſpicuum eſſe quo idiomate res ſanctæ tractari debeant: *Si venero ad vos linguis loquens* (inquit Apoſtolus) *quid vobis prodero? Si incertam vocem det tuba, quis parabit ſe ad bellum?* [illegible] *vos per linguam niſi manifeſtum ſermonem dederitis, quomodo ſcietur id quod dicitur? ... Si ergo neſciero virtutem vocis, ero ei, cui loquar, barbarus, & qui loquetur, mihi barbarus.* Eccleſiæ Romanæ veterem ea de re ſententiam ex Epiſtola *Joannis VIII.* Pontificis Maximi ad *Sfentum Pulchrum*, in Dalmatia Principem, liquere, in qua affirmat, non adverſari Fidei ſacræque Doctrinæ, quòd Miſſa & Canonicæ Preces linguâ populari Illyricâ recitentur: Idem quippe Deus, qui Linguam Hebræam, Græcam, & Latinam edidit, reliquas pariter ad ſuam gloriam conſtituit. Huic addendam ait *Suavis* Epiſtolam *Gregorii VII.* ad *Vratiſlaum* Bohemiæ Ducem, in qua ita ſcribit: *Quia verò Nobilitas tua poſtulavit, quòd ſecundùm Sclavonicam Linguam apud vos Divinum celebrari annueremus Officium, ſcias, Nos huic petitioni tuæ nequaquam poſſe favere: ex hoc enim ſæpe volventibus Sacram Scripturam liquet, non immeritò omnipotenti Deo placuiſſe, quibuſdam locis eſſe occultam, ne ſi ad liquidum cunctis pateret, fortè vileſceret, & ſubjaceret deſpectui, aut pravè intellecta à mediocribus, in errorem induceret.* Et adjicit, tolerantiam permiſſionémque aliàs habitam minimè ad id ſufficere, *Cùm primitiva Eccleſia multa diſſimulaverit, quæ à Sanctis Patribus poſtmodum firmata Chriſtianitate & Religione creſcente, ſubtili examinatione correcta ſunt.* Ex quibus apparere ait *Suavis*; optimas inſtitutiones quaſi corruptelas ſugillari, & ab antiquitate tantummodo toleratas; abuſus verò poſtea inductos reformationis nomine collaudari.

Epiſt. 11. Lib. VII.

Reſponſio.

Reſpondetur, Nullam eſſe in Concilii Decretis contradictionem. Miſſam quidem magnam continere Populi Fidelis eruditionem: ideo Sacram Synodum præcipere Paſtoribus ut ex iis quæ in Miſſa leguntur aliquid exponant, id nimirum quod ipſorum captui magis attemperatum, quod ipſorum ſaluti ac ſpirituali profectui magis utile judicaverint. Cuncta quidem idiomata fuerunt olim vulgaria, & illis temporibus Miſſam Lingua vulgari celebratam non inficiamur: nec veterem illum uſum Synodus damnavit, ſed Anathemate confixit aſſerentes, *Linguâ tantùm vulgari Miſſam celebrari debere*: declaravitque quòd *non expedire viſum eſt Patribus, ut vulgari linguâ paſſim celebraretur.* Et meritò quidem id minimè expedire viſum eſt, poſita inter homines tanta varietate ac mutatione idiomatum; idque tres præſertim ob cauſas. Prima eſt, quoniam non raro ab uno idiomate alterius ſententia exprimi omnino non poteſt: unde ſi variis in regionibus, aut in eadem variis temporibus, variis etiam idiomatibus celebrandum eſſet, difficile foret eamdem prorſus ſententiam retinere, adeóque unitatem Eccleſiæ. Secunda ratio petitur ex Sacerdotum per diverſas Provincias communicatione. Etenim ſi ſuo quiſque idiomate celebraret, Sacerdotes extra patrium ſolum facilè celebrare non poſſent. Tertia reſpicit hæreſes noviſſimas, quæ concitant idiotarum multitudinem ad ferendam de rebus divinis ſententiam. Quamobrem prudenter Eccleſia prohibuit, ne Fidei noſtræ Myſteria quotidie communi ſermone auribus vulgi crederentur, niſi pro illius captu à Concionatoribus per congruam explicationem temperata. Nec verò contrarium ex Apoſtolo I. ad Corinthios Cap. XIV. colligi poteſt. Ibi enim loquitur Apoſtolus partim de exhortatione, partim de ſpiritualibus Canticis quæ primi Chriſtiani ad mutuam conſolationem & ædificationem in Sacris Collationibus & Conventibus, poſt myſticas preces, prout Spiritus Sanctus dabat, proferebant: de quibus Apoſtolus idem, ad Epheſios

Miſſa linguâ vulgari non paſſim celebranda.

ſios v. *Implemini Spiritu Sancto, loquentes vobiſmetipſis in Pſalmis, & Hymnis, & Canticis ſpiritualibus.* Et ad Coloſſenſes III. *Verbum Chriſti habitet in vobis abundanter, in omni ſapientia docentes & commonentes voſmetipſos Pſalmis, Hymnis, & Canticis ſpiritualibus.* Exhortationes itaque & ſpiritualia hujuſmodi Cantica, linguá peregrina fieri ac pronuntiari non debere ab eis qui dono linguarum in Eccleſia præditi ſunt, Apoſtolus eo loci docet, ut ex totius Capitis contextu, & Veterum interpretatione compertum eſt: ſed de Miſſa non loquitur, quam tunc lingua vulgari, Græca ſcilicet, quâ & Scriptura Sacra legebatur, Corinthi celebratam fatemur, ipsique Hæretici agnoſcunt. Sanè cùm in Miſſa Sermonem ad populum non dirigat Sacerdos, ſed ad Deum, haud neceſſe eſt ut à populo intelligatur. Fidei non adverſari fatemur, quòd Miſſa & Canonicæ Preces linguâ vulgari celebrentur; id ad diſciplinam pertinere concedimus, in qua Sedes Apoſtolica ob Eccleſiæ bonum & animarum ſalutem diſpenſare poteſt, ſicuti diſpenſavit *Joannes VIII.* cum Dalmatis, ut ibi Fidei noſtræ dogmata diſſeminarentur ac radices agerent: quòd *Methodius* illius Provinciæ Apoſtolus ad ipſum retuliſſet, illic non ſufficere numerum Miniſtrorum, qui Latinum idioma callerent. Sed hinc patet id tunc universè & ſine Romani Pontificis conceſſione licitum non fuiſſe. *Gregorius* denique *Septimus* non repugnat *Joanni VIII.* & cum utroque Pontifice convenit Tridentina Synodus. Scripſit enim *Gregorius*, id ab Eccleſia toleratum aliàs fuiſſe, quæ tamen nuſquam in Sacris Actionibus tolerat aut permittit quod pravum eſt. Synodus verò Capite VIII. ſolùm ait: *Non tamen expedire viſum eſt Patribus, ut vulgari linguâ paſſim celebraretur.* Quòd morem illum Sclavonica linguâ celebrandi toleratum innuit *Gregorius VII.* quem emendare oporteat, ſicut multa à primitiva Eccleſia diſſimulata, poſtmodum creſcente Religione correcta ſunt; non ſignificat morem illum fuiſſe per ſe malum & illicitum, ſed morem contrarium eſſe meliorem. Eccleſia enim (ut diximus) in Sacris Actibus aliquid per ſe malum non tolerat aut permittit. Sic manet confutata *Suavis* objectio.

Gentileti obſervatio contra Miſſæ Sacrificium confutatur.

V. In his quæ contra Canonem III. De Miſſæ Sacrificio *Gentiletus* objicit, Examinis ſui Libro IV. refellendis immorari haud neceſſe eſt, cùm ſatis confutata ſint XIV. noſtrarum Diſſertationum in Hiſtoriam Eccleſiaſticam XIII. & XIV. Seculi & penitus diruta Libris tribus doctiſſimi viri Dom. *Joannis Mabillonii De Liturgia Gallicana*, in quibus veteris Miſſæ, quæ ante annos mille apud Gallos in uſu erat, formam ritúmque ex tribus Miſſalibus Gallicanis antiquiſſimis eruit, ac explicüit, Fidémque Eccleſiæ Catholicæ de Sacroſancto Miſſæ Sacrificio his aliiſque veteribus Monumentis egregiè illuſtravit & confirmavit. His (inquam) funditus diruitur Obſervatio *Gentileti*, audaciâ incredibili affirmantis, *Miſſa nomine cultum divinum olim ſignificatum: ſed Theologiam poſteriorum ſeculorum natam & enutritam in Logicorum Scholis, hoc Miſſæ nomine retento, rem aliam longè diverſam ejus ſignificatione complexam eſſe. Voluiſſe enim, Miſſam eſſe actionem, quâ Sacerdos ipſum Corpus Domini Noſtri Jeſu Chriſti ſacrificet, immoletque Deo Patri ad viventium & mortuorum propitiationem.* Num enim Theologia poſteriorum ſeculorum excogitavit, quod *Vigilius* Romanus Pontifex teſtimonio ſuo confirmat ad *Profuturum* Bracarenſem Epiſcopum ſcribens, Cap. v.? *Ordinem quoque precum, in celebritate Miſſarum nullo nos tempore, nullâ feſtivitate ſignificamus habere diviſum: ſed ſemper eodem tenore oblata Deo munera conſecrare. Quoties verò Paſchalis, aut Aſcenſionis Domini, vel Pentecoſtes & Epiphaniæ, Sanctorúmque diei fuerit agenda Solemnitas; ſingula Capitula diebus apta ſubjungimus, quibus commemorationem Sanctæ Solemnitatis, aut eorum facimus, quorum Natalitia celebremus: cetera verò ordine conſueto proſequimur. Quapropter & ipſius Canonicæ Precis* (id eſt Canonis Miſſæ) *textum direximus ſubter adjectum, quem Deo propitio ex Apoſtolica Traditione accepimus:* De quo ritu Miſſam celebrandi Concilium ſecundum Bracarenſe anni DLXIII. Canone IV. præcipit: *Ut eodem ordine Miſſæ celebrentur ab omnibus, quem Profuturus quondam hujus Metropolitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ab ipſa Apoſtolicæ Sedis auctoritate accepit ſcriptum.* Num Theologia poſteriorum ſeculorum peperit, quod legitur in Sermone *S. Cæſarii* Arelatenſis ad populum habito, ut ab Eccleſia non recederet, donec Sacra peracta eſſent? *Si diligenter attenderitis*, inquit, *cognoſcetis, quia non tunc fiunt Miſſæ, quando divinæ lectiones in Eccleſia recitantur, ſed quando munera offeruntur, & Corpus vel Sanguis Domini conſecratur. Nam lectiones ſive Apoſtolicas, ſive Evangelicas, etiam in domibus veſtris aut ipſi legere, aut alios legentes audire poteſtis; Conſecrationem verò Corporis & Sanguinis Domini non alibi, niſi in Domo Dei, audire vel videre poteritis.* Num poſteriorum ſeculorum Theologia invexit, quod *S. Iſidorus Hiſpalenſis*, & poſt eum *Ætherius* & *Beatus* Lib. I. contra *Elipandum* ſcripſerunt? *Ordo Miſſæ vel Orationum, quibus oblata Deo Sacrificia conſecrantur, primò à S. Petro eſt inſtitutus: cujus celebrationem uno eodémque modo univerſus peragit orbis.* Num poſteriorum ſeculorum Theologia invenit, quod legitur in Capitulari *Caroli Magni* anni DCCCI. *Ut nullus Sacerdos in domibus vel in aliis locis, niſi in Eccleſiis dedicatis celebrare Miſſas audeat.* Et quòd *Hilduinus* in Epiſtola ad *Ludovicum Auguſtum* Areopagiticis præfixâ commemorat *Antiquiſſimos, & nimia pene vetuſtate conſumptos Miſſales libros, continentes Ordinem Miſſæ more Gallico, qui ab initio receptæ Fidei uſu in hac Occidentali plaga eſt habitus, uſquequò tenorem, quo nunc utitur, Romanum ſuſceperit.* Num poſteriorum ſeculorum Theologia invexit, quod *S. Gregorius Turonenſis* ſub prima Regum noſtrorum Dynaſtia ſcribebat Cap. XVII. De Vitis Patrum, ubi agit de *Nicetio* Epiſcopo Trevirenſi? *Advenit dies Dominicus, & ecce Rex cum his qui ab hoc Sacerdote Communioni abeſſe juſſi fuerant, Eccleſiam eſt ingreſſus. Lectis igitur lectionibus, quas Canon ſanxit antiquus, oblatis muneribus ſuper Altare Dei, ait Sacerdos: Non hîc hodie Miſſarum ſolemnia conſummabuntur, niſi Communione privati priùs abſcedant.* Et Lib. I. De Gloria Martyrum, Cap. LXXXVI. *Tempus ad Sacrificium offerendum advenit: acceptáque turre Diaconus, in qua Miniſterium Dominici Corporis habebatur, ferre cepit ad oſtium; ingreſſúſque Templum ut eam Altari ſuperponeret, &c.* Et Lib. de Gloria Confeſſorum, Cap. LXV. ubi mulieris cujuſdam meminit, quæ *per annum integrum aſſiduè orationi vacabat, celebrans quotidie Miſſarum ſolemnia, & offerens oblationem pro anima viri, non diffiſa de Domini miſericordia, quod haberet defunctus requiem, in die qua Dominus oblationem pro ejus anima delibaſſet: ſemper ſextarium Gazeti vini præbuit in Sacrificium Baſilicæ Sanctæ.* An Theologia poſteriorum ſeculorum invexit, quod *S. Leo* ſcribebat ad *Dioſcorum* Alexandrinum Epiſcopum Epiſtola XI. Edit. *P. Queſnel*, Cap. II. *Ut autem in omnibus obſervantia noſtra concordet; illud quoque volumus*

cuſtodiri : ut cùm ſolemnior quæque feſtivitas conventum Populi numeroſioris indixerit, & ea Fidelium multitudo convenerit, quam recipere Baſilica ſimul una non poſſit, Sacrificii oblatio indubitanter iteretur : ne his tantùm admiſſis ad hanc devotionem, qui primi advenerint, videantur hi, qui poſtmodum confluxerint, non recepti; cùm plenum pietatis atque rationis ſit, ut quoties Baſilicam, in qua agitur, præſentia nova plebis impleverit, toties Sacrificium ſubſequens offeratur. Neceſſe eſt autem, ut quædam pars populi ſua devotione privetur, ſi unius tantùm Miſſæ more ſervato, Sacrificium offerre non poſſint, niſi qui prima diei parte convenerint. Studioſè ergo dilectionem tuam & familiariter admonemus; ut quod noſtræ conſuetudini ex forma paternæ Traditionis inſedit, tua quoque cura non negligat; ut per omnia nobis & fide, & actibus congruamus. An poſteriorum ſeculorum Theologia invexit, quod legitur apud S. Auguſtinum Sermone CCXXVII. novæ Editionis PP. Benedictinorum, qui eſt quartus in die Paſchæ ad Infantes, *De Sacramentis*, id eſt, *De Menſa Dominicæ Sacramento*; uti ipſe initio Sermonis explicat? *Hodie incipit Liber ipſe legi*, nempe de Actibus Apoſtolorum. *Tenetis Sacramenta ordine ſuo. Primò poſt Orationem admonemini ſurſum habere cor. Ideo enim cùm dicitur*, SURSUM COR, *reſpondetis*, HABEMUS AD DOMINUM. *Sequitur Epiſcopus vel Preſbyter qui offert, & dicit*, GRATIAS AGAMUS DOMINO DEO NOSTRO: *& vos atteſtamini*, DIGNUM ET JUSTUM EST. *Deinde poſt* SANCTIFICATIONEM SACRIFICII, *dicimus Orationem Dominicam. Poſt ipſam dicitur*, PAX VOBISCUM, *& oſculantur ſe Chriſtiani in oſculo ſancto.* Mitto cætera, quæ ad *Gentileti* Obſervationem refellendam ex Diſſertatione noſtra ſuperiùs indicata repeti poſſunt.

Decretum Seſſionis XXII. de Reformatione.

VI. Decretum de Reformatione in eadem Seſſione XXII. editum eſt, undecim conſtans Capitibus. Primum, veteres Canones de vita & honeſtate Clericorum innovat. Secundum, aſſumendorum ad Eccleſias Cathedrales conditiones præſcribit. Tertium, de quotidianis diſtributionibus viritim inter Canonicos præſentes, & qui divinis Officiis interſunt, dividendis. Quartum ſtatuit ut Canonici, Majoribus Ordinibus necdum initiati vocem in Capitulo non habeant, & infra annum ad Ordines, quorum Officia ſuis Præbendis ſunt annexa, promoveri teneantur. Quintum, ut Epiſcopis diſpenſationum extra Curiam conceſſarum examen committatur. Sextum, ut iiſdem ultimarum commutatio voluntatum velut Sedis Apoſtolicæ Delegatis demandetur. Hanc auctoritatem ultimas voluntates commutandi, *Suavis Polanus*, & *Gentiletus* Eccleſiæ negant & ad ſolos Principes & Magiſtratus Laïcos coarctant. Sed falluntur: quamvis enim Principes normam præſcribere poſſint ſubditorum aut viventium aut defunctorum donationibus, quatenus ad politicum ordinem ſpectant: poteſt nihilominus Eccleſia, quæ Fidelium opera in finem vitæ æternæ dirigit, commutare ultimas defunctorum voluntates ad eum finem tendentes, cujuſmodi ſunt omnes piæ largitiones, eaſque in alia opera meliùs ad idem conducentia transferre; maximè cùm Fideles pro ſua pietate donationes illas Eccleſiæ arbitrio ac moderationi ſubjeciſſe cenſeantur. Septimum Caput, *Innocentii Quarti* Decretum de Appellationibus innovat. Octavum Epiſcopis, caſibus à jure conceſſis, omnium piarum diſpoſitionum tam in ultima voluntate, quam inter vivos, executionem tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatis committit: Necnon piorum quorumcunique locorum viſitationem, non tamen eorum, *quæ ſub immediata Regum protectione ſunt, ſine eorum licentia.* Caput nonum ſtatuit, ut piorum quorumcumque locorum Adminiſtratores ſingulis annis rationem adminiſtrationis Ordinario reddere teneantur, niſi aliter in fundatione ſit cautum. Decimum, ut Notarii Epiſcoporum examini ſubjaceant, qui non idonei, & in Officio delinquentibus, Officii ejuſdem in cauſis Eccleſiaſticis exercendi uſum perpetuò aut ad tempus prohibere poſſint. Undecimum, bonorum cujuſcumque Eccleſiæ aut pii loci uſurpatores ac detentores Anathemate ferit, cujus vinculo à ſolo Romano Pontifice ſolvi poſſint: & ſi Patroni fuerint, Jure Patronatûs privat. Clericos nefandæ fraudis & uſurpationis conſcios Beneficiis privat omnibus, ad alia quæcumque poſſidenda inhabiles declarat, & ab Ordinum executione, etiam poſt integram ſatisfactionem & abſolutionem, arbitrio ſui Ordinarii ſuſpendendos.

Gentileti objectio in Decretum undecimum.

VI. In Decretum Seſſionis hujuſce de Reformatione undecimum objicit *Gentiletus*, Id eſſe magni periculoſique momenti, ex quo nimirum conſequatur, Regem vacantium Beneficiorum Jure Regaliæ poſſeſſionem apprehendere non poſſe, neque Beneficia vacantia & controverſa à ſequeſtro poſſidere jubere. Adeo ut Patres Tridentini veterem Pontificis *Bonifacii VIII.* Regiſque *Philippi Pulchri* querelam, ante annos ducentos & octoginta exagitatam, renovare velle videantur. Sic habet Decretum *Si quem Clericorum, vel Laïcorum, quacumque is Dignitate, etiam Imperiali aut Regali præfulgeat, in tantùm malorum omnium radix cupiditas occupaverit, ut alicujus Eccleſiæ, ſeu cujuſvis Secularis vel Regularis Beneficii, Montium pietatis, aliorúmque piorum locorum, Juriſdictiones, bona, cenſus, ac jura, etiam feudalia, & emphyteutica, fructus, emolumenta; ſeu quaſcumque obventiones, quæ in Miniſtrorum & pauperum neceſſitates converti debent, per ſe vel alios, vi vel timore incuſſo, ſeu etiam per ſuppoſitas perſonas Clericorum, aut Laïcorum, ſeu quacumque arte, aut quocumque quæſito colore in proprios uſus convertere, illóſque uſurpare præſumpſerit, ſeu impedire ne ab eis, ad quos jure pertinent, percipiantur; is Anathemati tamdiu ſubjaceat, quamdiu Juriſdictiones, bona, res, jura, fructus, quos occupaverit, vel qui ad eum quomodocumque, etiam ex donatione ſuppoſitæ perſonæ, pervenerint, Eccleſiæ, ejúſque Adminiſtratori, ſive Beneficiato integrè reſtituerit, ac deinde à Romano Pontifice Abſolutionem obtinuerit. Quòd ſi ejuſdem Eccleſiæ Patronus fuerit, etiam Jure Patronatûs, ultra prædictas pœnas, eo ipſo privatus exiſtat.*

Reſponſio.

Reſpondetur, Nec Regaliæ Juri, nec ſimilibus Juribus Regiis, hoc Decreto vulnus ullum infligi, ſed invaſiones duntaxat Eccleſiarum, Beneficiorum, piorum locorum, Juriſdictionum, bonorum, cenſuum, jurium, ac fructuum eorumdem prohiberi. Unde citra calumniam dici non poteſt, Tridentinam Synodum veterem *Bonifacii VIII.* & Regis *Philippi Pulchri* querelam revocare voluiſſe. Iſtud ſanè Concilii Tridentini Decretum non magis Regiis Juribus adverſatur, quàm illud *Caroli Magni* in Capitularibus: *Omnia quæ Domino offeruntur, proculdubio & conſecrantur: Et non ſolum Sacrificia quæ à Sacerdotibus ſuper Altare Domino conſecrantur, oblationes Fidelium dicuntur, ſed quicquid ei à Fidelibus offertur, ſive in mancipiis, ſive in agris, vineis, ſilvis, pratis, aquis, aquarúmve decurſibus, artificiis, libris, utenſilibus, petris, ædificiis, veſtimentis, pellibus, lanificiis, pecoribus paſcuis, membranis, mobilibus & immobilibus,*

Tom. 1. Edit. Baluz. pag. 522.

bilibus, vel quæcumque de his rebus ad laudem Dei fiunt, vel ſupplementum Sanctæ Eccleſiæ ejuſque Sacerdotibus, atque ornatum præſtare poſſunt, Deo Eccleſiæque ſuæ à quibuſcumque ultro offeruntur, Domino indubitanter conſecrantur, & ad jus pertinent Sacerdotum. Et quia Chriſtum & Eccleſiam unam perſonam eſſe veraciter agnoſcimus, quæcumque Eccleſiæ ſunt, Chriſti ſunt, & quæ Eccleſiæ vel in ſupradictis vel in quibuſcumque ſpeciebus, ſive pollicitationibus, ſive pignoribus, ſive ſcriptis, ſive corporalibus rebus offeruntur, Chriſto offeruntur. Et quæ ab Eccleſia ejus quocumque commento alienantur vel tolluntur, ſive alienando, ſive vaſtando, ſive invadendo, ſive minorando, ſive diripiendo, Chriſto tolluntur. Et ſi ab amico quippiam rapere, furtum eſt, præcipuè Chriſto Domino noſtro aliquid auferre vel alienare, vel ſubripere, vel vaſtare ſacrilegium eſt. Omnes namque Eccleſiæ prædones manifeſtiſſimi ſunt ſacrilegi. Et nullus ſacrilegus niſi per puram probatámque atque publicam Pœnitentiam, & per Eccleſiæ ſatisfactionem, Epiſcoporúmque per manus impoſitionem juxta Canonicas Sanctiones reconciliationem, Regnum Dei poſſidebit; & non ſolùm à Regno Dei fit alienus, ſed etiam à liminibus Sanctæ Eccleſiæ, & præcipuè ab illius quam læſit, uſque ad prædictam ſatisfactionem extorris efficitur. Talium verò ſcelerum Patratoribus, niſi poſt prædictam ſatisfactionem, vivis nec mortuis communicare debemus. Quia qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem facit, qui autem pecuniam Eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit. Qui non ſolùm ſacrilegi, ſed etiam fures ſacrilegi & lupi atque homicidæ, pauperúmque necatores ſunt, & inſuper Anathematis vinculo damnati coram Deo & Sanctis ejus efficiuntur.

Articulum de conceſſione Calicis ad Summum Pontificem Synodus remiſit.

VIII. De duobus tandem Articulis aliàs propoſitis, & Superiori Seſſione à Sacra Synodo in aliud tempus reſervatis actum eſt: videlicet, An rationes quibus Sancta Catholica Eccleſia adducta fuit, ut Euchariſtiam Laicis atque etiam non celebrantibus Sacerdotibus ſub una panis ſpecie diſtribueret, ita retinendæ eſſent, ut nulla ratione Calicis uſus cuiquam eſſet permittendus; &, An ſi honeſtis & Chriſtianæ caritati conſentaneis rationibus concedendus alicui vel Nationi vel Regno Calicis uſus videatur, ſub aliquibus conditionibus concedendus ſit, & quænam ſint illæ? Varias Patrum in generali Conventu ea de re ſententias refert *Palavicinus* Libro XVIII. Cap. IV. Conceſſionem Calicis acriter poſtulabant Cæſaris Oratores. Collectis Patrum ſuffragiis, ſexaginta-novem numerata ſunt conceſſioni propitia, ſeptuaginta-novem illi adverſantia, & quatuor dubia: atque inter priora non pauca erant, quæ conceſſionem tam arduis conditionibus obſtringebant, ut potiùs repulſa videretur. Res tandem in Summo Pontifice repoſita eſt, conditúmque Decretum Auctore Mantuano Cardinali, his verbis: *Sacroſancta Synodus .... Nunc eorum pro quibus petitur, ſaluti optimè conſultum volens, decrevit integrum negotium ad Sanctiſſimum Dominum noſtrum eſſe referendum, prout præſenti Decreto refert: qui pro ſua ſingulari prudentia id efficiat, quod utile Reipublicæ Chriſtianæ & ſalutare petentibus uſum Calicis fore judicaverit.* Id Synodo injurioſum cenſuit *Gaſpar Cervantes* Hiſpanus, Archiepiſcopus Meſſanenſis. *Euſtachius Bellaius* Pariſienſis Epiſcopus declaravit, Malle ſe conſcientiæ ſuæ quàm reliquis rebus conſulere, ideóque non aſſentiri Decreto. Illud pariter rejecerunt *Antonius Auguſtinus* Epiſcopus Ilerdenſis, *Joannes Carolus Bovius* Epiſcopus Oſtunenſis, *Philippus Maria Campegius* Epiſcopus Feltrenſis. *Martinus de Corduba*, Dominicanus, Epiſcopus Dertuſenſis, Scholaſticis uſus vocabulis, dixit, Decretum ſibi diſplicere ſecundùm conſcientiam, placere ſecundùm homines, quaſi involuntarium mixtum. *Ægidius Falcetta* Epiſcopus Caurolenſis dixit, Velle ſe proteſtari de nullitate, & abire à Concilio, ſi hujuſmodi Decretum admitteretur. *Simonetta* Cardinalis, Legatorum unus, Patres adhortatus eſt, ut ſententiam pacatè quiſque diceret, quam dignitati Synodi, & Eccleſiæ utilitati profuturam putaret. Dictis tranquillè ſententiis, octo ſupra nonaginta Decreto conſenſerunt, triginta octo diſſenſerunt. Id in Cœtu generali geſtum XVI. Septembris, refert *Palavicinus* Lib. XVIII. Cap. VIII. Quamobrem Decretum in ſolemni Seſſione promulgatum eſt. In eadem lecta eſt Profeſſio Fidei ab *Abdiſu* Syriæ Orientalis Patriarcha Romæ edita coram Summo Pontifice, & obedientia ab eodem promiſſa cunctis Synodis Generalibus, ac etiam Tridentinæ: cujus rei legitimas tabulas *Pii IV.* juſſu ad Legatos miſerat *Amulius* Cardinalis.

ARTICULUS XIII.

De Seſſionis XXIII. Decretis.

Gallicanorum Epiſcoporum & Theologorum Tridentum adventus.

I. CArdinalis *A Lotharingia* cum Gallicanis Epiſcopis & Theologis Tridentum advenit die XIII. Novembris anni MDLXII. Die XXIII. in generali Cœtu exceptus, oblatis Chriſtianiſſimi Regis *Caroli IX.* literis, de ſua miſſione & cauſis ejus, elegantem ad Patres Orationem habuit, quæ in Commentariis Rerum ad Synodum Tridentinam ſpectantium à *Puteano* editis habetur pag. 328. Interfuit deinceps Congregationibus, & in ſententiis dicendis magnam doctrinæ, eloquentiæ & zeli laudem adeptus eſt ſicut & cæteri Galliæ Præſules, quanquam non ſine invidia multorum tam Romæ quam Tridenti exiſtentium, quibus eorum Propoſitiones, poſtulata, ſententiæ, tum de Reformatione Curiæ & abuſibus tollendis, cùm de variis aliis rebus, anxietatem quamdam pariebant. Ortas inde ſuſpiciones, variaque conſilia, politicas artes, molitiones ad hæc vitanda aut impedienda adhibitas à diverſis, tum Romæ, tum Tridenti, qui noſſe cupit, uti & progreſſum controverſiæ de loci prærogativa inter Gallicos & Hiſpanos Oratores, legat Commentarios Rerum ad Tridentinam Synodum ſpectantium à *Puteano* editos, & *Palavicinum* Lib. XIX. XX. & XXI. Triginta-quatuor Poſtulata à Gallis Oratoribus Regis nomine Legatis tradita, quæ tamen Rex Concilii arbitrio ac Judicio ſubjiciebat, die tertia Januarii anni MDLXIII. in laudatis Commentariis habentur pag. 368. & apud *Palavicinum* Lib. XIX. Cap. XI. apud *Thuanum* Lib. XXXV. Hiſtoriæ, *Natalem Comitem* Lib. XIV. &c. eorúmque ſummam *Spondanus* exhibet ad hunc annum. Alia *Ferdinandi* Imperatoris nomine ab ejus Oratoribus exhibita ſunt Reformationis Capita, quæ legi poſſunt apud *Goldaſtum* Tom. II. *Conſtitutionum Imperialium* pag. 375. Cardinalis *Borromæus* ad Legatos ſcripſit, permittere Pontificem, ut cuncta Gallorum poſtulata proponerent, ubi aliter illis ſatisfieri non poſſet, ſed in eo caſu idem agendum de poſtulatis Cæſaris, ne inter utrumque diſcrimen poneretur. Aliis nihilominus Literis Pontifex addidit; ſiquidem Cæſar conſentiebat prætermiſſioni quarumdam ea petitionibus ſuis, hæ verò ab ipſis rationi diſſentaneæ putabantur, ſatius eſſe illas omitti.

Regis Chriſtianiſſimi poſtulata.

II. Seſſio vigeſima-tertia celebrata eſt die XV. Julii, anni MDLXIII. Sacris operatus eſt Epiſcopus,

Catholica Doctrina de Sacramento Ordinis.

pus Pariſienſis : Latinè concionatus eſt Epiſcopus Aliphanus, Hiſpanus. Catholica de Sacramento Ordinis Doctrina quatuor Capitibus tradita & explicata eſt. Errores Hæreticorum octo Canonibus damnati. Diſciplina Eccleſiaſtica octodecim Capitibus ſancita, quorum primum Reſidentiam ſpectat. In privatis Theologorum, & generalibus Patrum Cœtibus, diu multùm, acritérque de tribus præſertim quæſtionibus diſceptatum eſt. Prima erat, An Epiſcopi Jure Divino in Eccleſia ſint inſtituti? Altera, quo Jure in ſuis Eccleſiis reſidere teneantur? Tertia, quibus verbis explicanda ac definienda eſſet Romani Pontificis Auctoritas? Epiſcoporum Inſtitutionem ac Reſidentiam Juris eſſe Divini, Hiſpani, Gallique Præſules propugnabant. Itali pro contraria ſententia tanquam pro aris & focis certabant, Romani Pontificis Auctoritatem imminui falsò arbitrati, niſi Epiſcopi ſacram Poteſtatem ac Juriſdictionem ab Apoſtolica Sede precariò obtineant, ſintque non Chriſti, ſed Summi Pontificis Vicarii : veritique ne Summus Pontifex diſpenſare de Reſidentia non poſſet, ſi Juris Divini definiretur. Theologos inter *Petrus Soto* Dominicanus Inſtitutionem ac Reſidentiam Epiſcoporum Juris eſſe Divini, ad obitum uſque defendit, ac lethali ægritudine Tridenti decumbens, gravem ac luculentam pro utriuſque dogmatis confirmatione ad *Pium IV.* ſcripſit Epiſtolam. *Didacus Lainius* Societatis Jeſu Supremus Moderator, Inſtitutionem Epiſcoporum non eſſe Juris Divini prolixa Diſſertatione oſtendere aggreſſus eſt, cujus ſummam exhibet *Palavicinus* Libro XVIII. Cap. XV. Vehementer diſplicebat Italis pleriſque Hiſpanorum, ac Gallicanorum Epiſcoporum in dicendis circa iſtas quæſtiones ſententiis libertas ac ſinceritas, & ex ea gente nonnulli ſuarum opinionum præjudiciis occupati, in vocem *Anathema*, & conſimiles contumelias proruperunt. Fuit qui dixit : Plus moleſtiæ nobis infertur ab iſtis Hiſpanis, qui Catholicos agunt, quàm ab ipſis Hæreticis. Fuit qui per indignum dicterium procaciter dixit : *Ex Hiſpanica ſcabie decidimus in morbum Gallicum.* Deinum agente Cardinali Lotharingo, pluribus vicibus reconcinnati Canones ſeptimus & octavus ſub ea promulgati ſunt forma, quâ nunc habentur; repoſita ſcilicet illa quæſtione, de qua variabant Catholicorum ſententiæ, An Epiſcoporum Auctoritas & Juriſdictio Juris eſſet Divini, Hæreticorum errores duntaxat damnati ſunt, aſſerentium, *Epiſcopos non eſſe Preſbyteris ſuperiores* : &, *Epiſcopos, qui Auctoritate Romani Pontificis aſſumuntur, non eſſe legitimos ac veros Epiſcopos, ſed figmentum humanum.* In explicatione verò Catholicæ Doctrinæ Sacra Synodus declaravit : *Epiſcopos, qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad Hierarchicum Ordinem præcipuè pertinere, & poſitos, ſicut Apoſtolus ait, à Spiritu Sancto regere Eccleſiam Dei, &c.*

An Epiſcopi Jure divino ſint inſtituti, & quo jure reſidere teneantur, diſceptatum eſt.

Act. 20.

Synodus non definivit quo jure Paſtores ad Reſidentiam teneantur.

III. De Reſidentia verò viſum eſt Sanctæ Synodo definiendum non eſſe quo jure ad eam Paſtores tenerentur, propterea quòd complures, haud probè callentes Juriſdictionem interpretandi hujuſmodi jus, anſam inde arripuiſſent damnandi res antea geſtas, & juſtam abſentiam Epiſcoporum, ut ſcripſit Cardinalis *Lotharingus* in Literis ad *Britonem* Secretarium ſuum cum Romano Pontifice communicandis. Sic porro incipit Decretum : *Cùm præcepto divino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, &c.* His verbis conceptum Decretum eſt, quibus veritati, Conciliique exiſtimationi conſultum eſſet. Ubique enim conclamabatur, Patres *jam non poſſe ferre Jus Divinum, ſed ne quidem audire* (inquit Cardinalis Lotharingus in Literis ad *Britonem* Secretarium ſuum, & rerum ſuarum in Romana Curia Procuratorem) additque : *Quod quantum ſcandalum afferre poſſit his noſtris calamitoſis temporibus, quis non audit? Hac viâ in hæreſi ſua confirmantur Hæretici, qui nos aiunt reliquiſſe mandata Dei propter traditiones hominum, qui de oppreſſo per nos verbo Dei perpetuò conqueruntur : ſcandalizantur Catholici, qui hoc ne verum ſit nunc maximè verebuntur. Itaque ut illi calumniæ obviaremus, & puſillos non ſcandalizaremus, deputati ad reformandum Decretum de Ordine, cenſuimus incipiendum Decretum à Divino Mandato, ut ex eo functiones nobis injunctæ elicerentur, & abſtineremus poſtea ab expreſſione ea, qua ab aliquibus expoſcebatur, ut diceremus Reſidentiam eſſe de Jure Divino.* Haud plures quàm ſex aut ſeptem in dicendis ſententiis ita exorbitaſſe teſtatur, ut dicerent, Epiſcopos Jure tantùm poſitivo & Canonicis Conſtitutionibus ad Reſidentiam obligari. Ut primùm Decretum conditum fuit, quoſdam qui videri volebant *Columna Eccleſiæ & Sedis Apoſtolicæ*, contradicendi libidine abreptos, clamare cœpiſſe : *Cardinalis Lotharingus tranſit in ſententiam Hiſpanorum, exprimit Reſidentiam eſſe de Jure Divino. Falſum. Imo Cardinali Lotharingo ſemper id fuit commune cum Hiſpanis, ut idem crederet; ſed tantùm abeſt ut id expreſſè definiri per Synodum cum Hiſpanis voluerit, ut Hiſpani in ejus ſententiam venerint, id ampliùs non petituri, niſi fortè aliis eam ſtatuere ſolo præcepto humano volentibus, uno omnes conſenſu petere cogantur, & diſputari, & omnimodè definiri, ne tanta blaſphemia impunè tolerata audiatur.* Sed & plures ejuſdem Decreti, eo, quo editum eſt, tenore, voces frigidis cavillationibus quoſdam Italos impugnaſſe, ex eadem Epiſtola diſcimus.

Canon de Romani Pontificis Auctoritate omiſſus propter difficultates.

IV. Canon octavus de Summi Pontificis Auctoritate ſub hac forma paratus fuerat : *Anathema ſit, ſi quis dixerit, B. Petrum per Inſtitutionem Chriſti non fuiſſe Primum inter Apoſtolos, & ejus Vicarium in terra, vel neceſſe non eſſe, ut ſit in Eccleſia unus Pontifex Petri Succeſſor, eique æqualis in Auctoritate regiminis : atque in Romana Sede legitimos ejus Succeſſores ad hoc uſque tempus non ab iis jus Principatus in Eccleſia, nec fuiſſe Patres, Paſtores, & Doctores omnium Chriſtianorum, nec fuiſſe ipſis traditam à Domino noſtro Jeſu Chriſto plenam poteſtatem paſcendi, regendi & gubernandi Eccleſiam univerſalem.* Hæc verba quamvis penè ad verbum exſcripta ex Florentino Concilio, maximas difficultates & oppoſitiones pepererunt. Epiſcopi enim Theologique Galli admittere noluerunt has poſtremas voces, quibus exprimebatur, traditam eſſe à Chriſto poteſtatem Romano Pontifici paſcendi, regendi, & gubernandi Eccleſiam univerſalem, quòd ſententiæ Gallicanæ Eccleſiæ aſſerentis, Concilium Generale ſuperius eſſe Romano Pontifice, officere viderentur; ac proinde loco horum verborum, *Eccleſiam univerſalem*, poni volebant, *omnes Fideles, omnes Eccleſias*. Chriſtianiſſimi Regis Oratores interceſſerunt, ne verbum ullum in doctrinæ Decretis & Canonibus poneretur, quod Eccleſiæ Gallicanæ & Sacræ Facultatis Pariſienſis Sententiæ ac Religioni de Concilii ſupra Romanum Pontificem Auctoritate repugnaret : idque ſe in Mandatis habere, Pontificiis Legatis ſignificarunt. Cardinalis *Lotharingus* ſe verba illa admittere non poſſe conteſtatus eſt abſque Regni perturbatione, famæ ſuæ diſpendio, & damnationis periculo. Pro Sedis Apoſtolicæ Auctoritate totum ſe profuſurum ſanguinem, ſalvis tamen juribus veritatis, &

conſcientiæ

conſcientiæ officio, quam Eccleſiæ Auctoritati ac Definitioni ſemper erat ſubjecturus. Hæc Summo Pontifici & Cardinali *Borromæo* nomine ſuo dicenda *Britoni* Secretario ſuo præſcripſit. Aliis, parati Canonis formam ac tenorem Romæ propugnantibus, reſpondit: *Major eſt orbis Urbe. Præterea meliorem & perfectiorem orbem & habitationem inquirimus, & per miſericordiam Dei expectamus. Parum tandem profuerint, qui verbum unum aut alterum ad gloriam & Auctoritatem Sedis Apoſtolicæ adjecerint, quæ non ab hominibus pendet, ſed à Deo fundata eſt ſuper firmam petram; & interim Nobiliſſimum Regnum, aut etiam Regna ab obedientia alienaverint. Ego plus exiſtimo reipſa prodeſſe Sedi Apoſtolicæ, ſi in Fide & obedientia Regnum Galliæ perſeveret, quàm ſi duo verba meo ſenſu attulerim, & eas diſputationes excitaverim, quæ ad ſubverſionem tantummodo nunc proſunt. Ego neminem volo judicare; ſed qui me judicat, Dominus eſt, & me etiam ſuus Vicarius Dominus meus Beatiſſimus Papa judices, pro cujus ſemper Auctoritate tuenda, mortem non detrectabo.* Scribit in eadem Epiſtola Cardinalis *Lotharingus*: Se Gallum, & in Academia Pariſienſi inſtitutum profiteri, in qua Auctoritas Concilii ſupra Romanum Pontificem propugnatur, & contrarium ſentientes ut *Hæretici* damnantur. Gallos potiùs mortem oppetituros, quàm in contrariam opinionem abeant. Se ad Summi Pontificis pedes provolvi, ipſum obſecrare per viſcera miſericordiæ Dei, ut modò ab his vocibus & diſputationibus abſtineatur. Afflicto Regno non eſſe dandam afflictionem; Hæreticos jam exacerbatos, Catholicos à Theologis dirigi, qui ad Cœlum uſque clamores extollent: Regni Privilegia hac veritate nixa; Propoſitionem hujuſmodi ad ſubverſionem audientium, ad Regni ſeparationem ejúſque deſolationem tendere. Inſanum eſſe ſibi perſuadere quòd aliquis Gallicanæ Eccleſiæ Præſul huic ſententiæ aſſenſum præbeat: Chriſtianiſſimi Regis Oratores interceſſuros, & Proteſtationem oblaturos, id Schiſmatis initium futurum: Libros ab utraque parte ſcriptum iri, & Sedis Apoſtolicæ Auctoritatem in dubium revocandam. Reſcripſit Cardinalis *Borromæus* ad Legatos, & ſpeciatim ad Mantuanum, Pontificio nomine; Univerſalis Eccleſiæ regimen Summo Pontifici haud juſtè negari, cùm eamdem in illo prærogativam altera Synodus Oecumenica ſcilicet Lugdunenſis II. agnoviſſet, & in vetuſtiſſimis Diplomatibus appareret præſens conſuetudo appellandi Romanum Pontificem *Epiſcopum Eccleſiæ Catholicæ*, quod tantùm ſonat, quantùm *Univerſalis*. Verumtamen addebat, ne cum alieni animi duritie decertaretur, poſſe loco dictarum vocum has poni: *Regere univerſum Domini gregem*: quo pacto loquitur *Innocentius IV*. Cap. v. *De Schiſmaticis*, *Lib.* vi. *Decretalium*, aut etiam poſſe illic relinqui ſimplicem vocem, *Eccleſia Dei*, omiſſa *univerſalis*, dummodo alia quæpiam vox mutaretur ex uſurpatis à Concilio Florentino, ne in hac tantummodo mutatio deprehenderetur. Pontifex verò dum quadam die Sacrum faceret, ea diſputatione fervente, obſervavit, juſsitque ſignificari Legatis, cunctos Sacerdotes Catholicos ex tribus Orationibus quæ ad cæleſtem opem Romano Pontifici implorandam ad Altare funduntur, ter iterare, Deum voluiſſe, *ut pius præſit ipſius Eccleſiæ*, adeóque id ſibi ab ullo Fidelium negari non poſſe. Sed ſubdebat *Borromæus*, ubi difficultas in eo quoque offenderetur ſine diſſidio inſuperabilis, ſatis futurum Pontifici, ſi nec de ſua, nec de Epiſcoporum Poteſtate quidquam exprimeretur, illis tantùm editis Definitionibus, in quas Patres unanimi conſenſu conſpirarent. Denique modò Sedis Apoſtolicæ Auctoritati nullum vulnus inferretur, ea Præſides agerent, quæ in obſequium Dei, & Eccleſiæ utilitatem ceſſura exiſtimarent. Salebroſa igitur quæſtio, conſentiente Pontifice, & *Ferdinando* Imperatore favente, omiſſa eſt, & Canon de Auctoritate Romani Pontificis ſuppreſſus, cùm ejus Primatum novo Canone definiri opus non eſſet, quem in ipſa Synodo Oecumenica exercebat, & inextricabiles controverſias inter Catholicos excitare periculoſum, & Chriſtianæ rei exitiale videretur. Iſta conſtant ex Hiſtoria *Palavicini*, & ex Commentariis Rerum ad Synodum Tridentinam ſpectantium à *Puteano* editis.

Nimia exaggeratio Cardinalis à Lotharingia.

V. Circa morum emendationem plura hac in Seſſione optata ſunt quàm concluſa. De Aulæ Romanæ Reformatione plurimi è Patribus liberè ſententiam dixere, & inter alios *Nicolaus Pſaulmeus* Benedictinus, Epiſcopus Virdunenſis, cùm libertate Epiſcopali diſſereret, *Sebaſtianus Vanzius* Urbevetanus Antiſtes; ad proximos ſibi converſus, imprudenter dixit: *Nimium cantat iſ Gallus.* Quo audito, *Petrus Daneſius* Epiſcopus Vaurenſis appoſitè reſpondit: *Utinam ad hujus Galli cantum excitaretur Petrus & fleret amarè!* Contra Epiſcopos ex mero titulo Cardinalis *Lotharingus*, aliique Patres acriter ſunt invecti. Obſervarunt, illos, perinde ac cæteros, jurejurando ſe obſtringere in ſua Conſecratione ad concionandum populo ſibi commiſſo; in quo Spiritui Sancto mentiuntur, quippe contrarium propoſitum habentes: idcirco conſecrandos non eſſe, aut mittendos ad ſuas Diœceſes, quamvis Infidelibus Dominis ſubjectas; cùm Epiſcoporum ſit paratum animum gerere ad Martyrium pro ſuo grege tolerandum, quemadmodum egerant Apoſtolicorum temporum Epiſcopi; ideo hujuſmodi larvas ab Eccleſia eſſe removendas. Ita refert *Palavicinus* Libro xx. Cap. xvi. *Melchior Avoſmedianus* Epiſcopus Guadixenſis, Illos arte mali dæmonis, & Præſulum ſocordiâ in Eccleſiam inductos fuiſſe dixit: non modò in poſterum id prohibendum, ſed jam promotos in Monaſteriis ad agendam pœnitentiam includendos: addidit tamen ad emolliendam dicti aſperitatem, eorum nonnullis, qui promererentur, Epiſcopatum cum Clero ac Populo conferendum. In Immunitates, Diſpenſationes frequentes, ac Reſervationes, vocabula veteri Eccleſiæ (ut aiebant) ignota; Granatenſis Epiſcopus, aliique declamarunt, & modum his à Synodo adhiberi poſtulavere. *Joannes Antonius Fachinetus* Epiſcopus Neocaſtrenſis, ſanciri optavit, ut Epiſcopi communi cum ſuis Canonicis menſâ uterentur. *Antonius Auguſtinus* Epiſcopus Ilerdenſis, aulæa & periſtromata, omnemque pretioſam ſupellectilem ab Epiſcopis abjiciendam ſuggeſſit, ejúſque pretium pauperibus erogandum. Epiſcopos omnes ſevero examini ſubjiciendos; & eos qui minùs idonei comperti fuiſſent, deponendos. *Martinus Cordubenſis*, Ordinis Prædicatorum, Epiſcopus Dertuſanus, conſuetis cunctis formulis eligendi Summum etiam Pontificem rejectis, affirmavit ſibi optimam formam videri, quâ Epiſcopi ſuum ſibi Succeſſorem eligerent; ſicut *Petrus*, aiebat ille, *Clementem* elegit. Adeò verum eſt (inquit *Palavicinus* Lib. xxi. Cap. iv. hæc referens) quemadmodum apud Æthiopes vultus niger pulchrior eſt albo, & quibuſdam animantibus cibus gratus cicuta, ita nihil eſſe tam univerſè repudiatum tanquam peſſimum, quod alicujus ingenio non optimum videatur. Ex his porro liquet, quanta eſſet Epiſcoporum & in ſuffragando, & in proponendo

De Morum emendatione agitur.

Contra Epiſcopos ex mero titulo Patres invehuntur.

ponendo, dum ſententiam dicerent, in Sacroſancto Cœtu liberias.

Suavis objectionibus adverſùs Decreta Seſſionis xxiii. reſpondetur.

VI. Sexto Canoni objectum fuiſſe in Germania narrat *Suavis*, quòd *Hierarchiam* fidei dogma conſtituat, vocem (inquit) ac ſignificationem alienam à divinis effatis, & veteris Eccleſiæ conſuetudine; vocem à quodam inventam, qui etſi alicujus antiquitatis, quiſnam & quando extiterit, non ſatis conſtat; qui alioqui Scriptor eſt hyperbolicus, & quem in uſu illius vocis, aliarúmque quas ipſe excogitavit, nemo ex Antiquis imitatus eſt. At verò ſi ſequendus erat modus agendi ac loquendi Chriſti Domini noſtri, Sanctorúmque Apoſtolorum, ac Eccleſiæ primævæ, opottuiſſe non *Hierarchiam*, ſed *Hierodiaconiam*, aut *Hieroduliam* ſtatuere.

Reſpondetur, Hanc vocem, ejúſque ſignificationem in Eccleſia novam non fuiſſe, ſed uſu diuturno conſecratam: Uſurpatam à *S. Dionyſio*, Auctore celebris Operis *De Eccleſiaſtica Hierarchia*, quem *S. Gregorius* Homilia xxxiv. *Antiquum ac venerabilem Patrem* appellat; *S. Maximum* Martyrem eos Libros ceu *Dionyſii Areopagitæ* reveritum & interpretatum, *S. Thomam* Commentarium in eoſdem ſcripſiſſe, cæteros Scholaſticos eam vocem uſurpaſſe: vocabula *Homouſion*, *Perſona divina*, *Deipara*, *peccatum originale*, & alia, quamvis in Sacris Literis non extantia, nihilominus Eccleſiam in ſuis definitionibus adhibuiſſe, quòd rebus definiendis apprimè convenirent, & ad Hæreticorum errores damnandos aptiſſima judicarentur: Voces, *Hierodiaconia*, & *Hierodulia*, in uſu non fuiſſe, nec vim habere ad exprimendam Auctoritatem, & inæqualem dignitatem Graduum Eccleſiaſticorum, ordinem inter ſe habentium, quod ſexto Canone Synodus intendebat. Id aptiùs explicari non potuiſſe quàm per vocem *Sacrum Principatum* ſignificantem. Patriarcharum, Epiſcoporum, Præpoſitorum nomina, dignitatem ſonantia, in uſu veteris Eccleſiæ fuiſſe; hunc verſum Pſalmi, *Conſtitues eos Principes ſuper omnem terram*, Apoſtolis ab Eccleſia applicari: Diaconorum nomen tertio Eccleſiæ Ordini ab Apoſtolorum temporibus attributum, adeóque Canonem ad modum loquendi primævæ Eccleſiæ haud conformatum iri, ſi diceretur, Eſſe in Eccleſia *Hierodiaconiam*, conflatam ex Epiſcopis, Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis, poſtremâ parte cum ipſo toto confuſâ. *Pſal. 45. 17.*

VII. Moviſſe plurimis admirationem refert *Suavis*, quòd definitum fuiſſet, Ordines inferiores aliud non eſſe niſi gradus ad ſuperiores, cunctos verò eſſe gradus ad Sacerdotium: cùm apud Antiquos legatur, pleroſque Clericorum perſiſtere in hujuſmodi Ordinibus, ad Sacerdotium nunquam progreſſos, & è converſo, quoſdam per eos Ordines minimè tranſeuntes conſecrari Sacerdotes.

Reſpondetur, Hanc definitionem falsò affingi Synodo, quæ ſecundo Canone affirmavit quidem *Præter Sacerdotium eſſe in Eccleſia Catholica alios Ordines, & Majores & Minores, per quos velut per gradus quoſdam in Sacerdotium tendatur.* Sed meros eſſe gradus ad Sacerdotium non dixit, neque id ex eo Canone colligi poteſt: ſicut ex hoc quòd in Republica multi ſunt Magiſtratus, quorum unus ad alterum gradus eſt, non ſequitur minorem non niſi gradum eſſe ad majorem, multóſque homines non poſſe remanere in primo, aut aliquos ad ſecundum repente non provehi.

VIII. Improbatum à pluribus ait *Suavis*, quòd Synodus Cap. xiv. de Reformatione, ſtatuat iis duntaxat conferri Sacerdotium, qui *ad populum docendum idonei* comprobentur: ſiquidem animarum cura à Sacerdotio ſejungi poteſt.

Reſpondetur, Etſi animarum cura ſejungi poſſit à Sacerdotio, conveniens tamen eſſe, ut tales aſſumantur Sacerdotes, quorum operâ Epiſcopi ſive perpetuò, ſive ad tempus, in populi erudiendis uti poſſint. Sicut enim civili Militiæ non eſt adſcribendus, qui ad bellum extra gerendum aptus non eſt, quamvis plures ex his Militibus ad bellum poſtea non mittantur: ita non eſt ad Sacerdotium aſſumendus, qui non eſt idoneus ad populum docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, ac adminiſtranda Sacramenta; quamvis omnibus animarum procuratio non committatur: ſiquidem ſcientia Sacerdotibus neceſſaria dos eſt, ſecundùm illum *Malachiæ* ſecundo Cap. *Labia Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & Legem requirent ex ore ejus: quia Angelus Domini exercituum eſt.* Et illud *Oſee* iv. *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi.*

IX. In Caput decimum ſeptimum de diſciplina *Suavis* objicit, illud contradictionem involvere, quòd ſcilicet Minorum Ordinum functiones ab iis tantùm exerceantur, qui his Ordinibus ſunt initiati, & Epiſcopis præcipiatur ut ea Miniſteria reſtituant, quantùm poſſibile erit. Ut enim Decretum iſtud accuratè obſervetur, neceſſe eſt eas functiones negligi iis in locis, in quibus deſunt Clerici ad eas obeundas: ſi verò Laïcorum operâ ſuppleri poſſunt, ſupervacaneum illud Decretum eſt.

Reſpondetur, Nullam eſſe in eo Decreto contradictionis umbram. Statuere namque Synodum ut Ordinum Diaconatu inferiorum Miniſteria, nonniſi per conſtitutos in dictis Ordinibus exerceantur: quod ut mandetur executioni, ſingulis Eccleſiarum Prælatis præcipit, ut quantum fieri commodè poterit, in Eccleſiis Cathedralibus, Collegiatis, & Parochialibus ſuæ Diœceſis, ſi populus frequens, & Eccleſiæ proventus id ferre queant, hujuſmodi functiones curent reſtituendas. At ſi deſint hujuſmodi Ordinibus initiari, palam eſt ea Miniſteria interim per operam Laïcorum eſſe ſupplenda, donec aliqui ſint iis Ordinibus initiati.

Objicit *Suavis*, Exigere in ſuſcipientibus Minores Ordines Latinæ linguæ intelligentiam, perinde fuiſſe ac declarare Synodum illam non eſſe Oecumenicam, cùm eo Decreto non poſſent obſtringi Aſia, Africa, & magna pars Europæ, ubi Latinus ſermo in Scholis communiter non addiſcitur. *Cap. xvi*

Reſpondetur, Neceſſe non eſſe ut Synodus Oecumenica cenſeatur, ut Leges omnes de Diſciplina ab ea latæ cunctas orbis Chriſtiani regiones ſpectent, ſed partem maximam ac potiſſimam. Potiſſima autem & maxima Eccleſiæ per Synodum Tridentinam repræſentatæ pars erat ea, in qua frequens eſt Latini Sermonis in Scholis uſus. Cæterùm Cardinalium Congregatio Concilii interpretationi præpoſita, declaravit ex illius mente, in Illyrico Latinæ linguæ intelligentiam à peritia Illyricæ linguæ literalis in ſuſcipientibus Ordines excuſari, ut refert *Palavicinus* Lib. xxi. Cap. xiii.

Gentileti objectionibus reſpondetur.

XI. Multa contra Seſſionis hujuſce doctrinam objicit *Gentiletus*. Primò contra Canonem quo Epiſcopi ſuperiores Presbyteris aſſeruntur, opponit, *S. Hieronymum* teſtari antiquitus è contra uſitatum fuiſſe, tantùm abeſt ut id à Deo conſtitutum eſſe crederet. Extare ea de re Canones luculentiſſimos, ſcilicet Canones *Legimus.* Diſt. xciii.

ſecIII. & Canonem, *Olim.* Diſt. xcv. quorum A alter *ex S. Hieronymo* deſumptus eſt.

Cujus in Objectionis falſitate ac vanitate demonſtranda, non eſt cur immorer impræſentiarum, cùm id confecerim in Diſſertatione Polemica,[a] *De Epiſcoporum ſupra Preſbyteros Eminentiâ Divino Jure inſtituta*, qua Librum *Davidis Blondelli* Calviniſtæ, inſcriptum, *Apologia S. Hieronymi*, confutavi.

[a] Nunc eſt XLIV. Diſſertatio in Hiſtoriam Sæculi Quarti.

» Ait deinde *Gentiletus*, inter Epiſcopos Romæ & Conſtantinopolis excitatam controverſiam; quæ tum Synodis, tum aliquot Imperatorum Conſtitutionibus pro Romano B Epiſcopo deciſa ac terminata eſt, eique Prima Sedes tributa, útque Primæ Sedis Epiſcopus appellaretur, pronuntiatum eſt: Conſtantinopolitano autem ſecunda Sedes & Patriarchæ nuncupatio conceſſa. Hujus tamen altercationis judició, inquit, non major priorem Sedem habenti auctoritas, imperiúmve ullum in poſteriorem tribuebatur, quàm quæ in Curia aliqua Parlamenti Conſiliatio competat in Collegas, quibus præire, præque ſedere jus habeat.

» Huic *Gentileti* figmento & Hæreticæ Aſſertioni, opponimus verba Chriſti ad *S. Petrum* (Matth. xv.) *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram* C *ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferiron prævalebunt adverſus eam. Et tibi dabo Claves Regni Cœlorum, & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in Cœlis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cœlis.* Et Joannis xxi. *Paſce agnos meos, paſce oves meas.* Opponimus totam retro Traditionem hæc oracula de *S. Petri* & Succeſſorum ejus Primatu jure divino inſtituto explicantem: opponimus Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ monumenta, quibus hujuſce Primatus Auctoritatis & Juriſdictionis Romani Pontificis in omnes & ſingulas totius orbis Eccleſias jam inde à primis ſeculis Dogma uſuſque confirmatur. D Quod vel una rerum geſtarum in controverſia de celebratione Paſchatis inter *Victorem* Pontificem Maximum & Aſiaticos Epiſcopos, ut ab *Euſebio* narratur Lib. v. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. xxiv. Hiſtoria evincit. Legatur quarta Diſſertationum noſtrarum in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi Primi, quâ *S. Petri* & Romanorum Pontificum ipſius Succeſſorum Primatum Jure Divino inſtitutum propugnamus.

» Ait præterea *Gentiletus*, dignitatem & hierarchicam Romani Pontificis magnificentiam potiſſimum inniti falſæ Conſtantini Dona- E tioni.

Id verò longè falſiſſimum eſt. Illam enim Donationem pſeudepigrapham cenſent Eruditi quique Romanæ Communionis Viri, qui tamen cum univerſa Eccleſia Catholica dogma Fidei eſſe cenſent, quòd Summus Pontifex Jure Divino Primatum habeat, non honoris tantùm, ſed Poteſtatis & Auctoritatis ſuper omnes & ſingulas totius orbis Eccleſias.

» Pergit *Gentiletus*: Duo Supremi meríque imperii gladii, quos ſibi Romanus Pontifex vindicat, indeque ſe jactitat Regibus & Su- F premis Principibus ſuperiorem, ſibique poteſtatem eos de Regnis & Ditionibus ſuis deturbandi, eáſque in alios transferendi, competere profitetur, fictitii ſunt: hoc totum innititur ambitioſæ & inflatæ Conſtitutioni *Bonifacii VIII.* Romani Pontificis.

Sed advertere debuerat Delphinenſis ille Juriſconſultus, quæſtionem illam de Romani Pontificis poteſtate in temporalia Regum, fidei ſummam non ſpectare; Tridentinam Synodum, Profeſſionémque Fidei in Romana Eccleſia receptam, hanc & alias de Eccleſiaſtica Poteſtate, & de Pontificiæ Auctoritatis uſu quæſtiones non attingere: Primatum Romani Pontificis Jure Divino inſtitutum, eique debitam ab omnibus Chriſtianis filialem & canonicam obedientiam optimè cohærere cum improbatione opinionis, quam *Gregorius VII.* de poteſtate Pontificum in Regum temporalia invexit: & quam alii quidam Pontifices, ac præ ceteris *Bonifacius VIII.* ſectati ſunt. Gallicanam Eccleſiam, cum Romana Fide & Communione conjunctam, exotica illa opinamenta de indirecta Romani Pontificis & Eccleſiæ poteſtate in temporalia Regum, & de Pontificis ejuſdem ſupra Concilium Oecumenicum auctoritate, improbare, ac rejicere ut contraria Scripturæ Sacræ ac Traditioni: & tamen Summi Pontificis Primatum credere ac revereri.

Hierarchicam iſtam Poteſtatem in Eccleſia Primitiva Romano Pontifici minimè tributam *Gentiletus* aſſerit, quòd Nicæna Synodus Epiſcopum Romanum & Alexandrinum æquales poteſtate & dignitate fecerit. Sicut enim, inquit, Epiſcopus Alexandrinus Primas erat & Patriarcha omnium Ægypti Lybiæ, & Pentapoleos Epiſcoporum: ſic etiam Epiſcopus Romanus omnium ſui Patriarchatûs Epiſcoporum. Profert verba Concilii Nicæni Canone vi. relata in Decreto *Gratiani*: Canone, *Mos antiquus*, Diſt. LXV:

Verùm eſto, Nicæna Synodus Alexandrinum Epiſcopum cum Romano quoad Jura Patriarchica compoſuerit; non tamen ſecundùm Primatus auctoritatem in oves omnes & Paſtores gregis Chriſti, adeóque in cæteros etiam Patriarchas, ab ipſo Chriſto *S. Petro* & ejus Succeſſoribus Pontificibus Maximis collatam. Hanc enim uni Pontifici Romano, non item Alexandrino, convenire; atque à Nicænis Patribus in ipſo agnitam Veteres intellexerunt, argumentiſque luculentis probatur. Qua de re legi poteſt XIX. Diſſertationum noſtrarum in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi IV.

Romanos Pontifices Jus Appellationum, & Juriſdictionem Supremam ſibi aſſeruiſſe *Gentiletus* ait, eáſque Appellationes ad Romanam Sedem ab Africana Eccleſia ſub Anathematis periculo prohibitas, ut patet ex Canone, *Presbyteri*, II. Quæſt. III.

Sed fallitur Juriſconſultus Delphinenſis. Jus enim Appellationum ſi in radice ſua ſpectetur, id eſt, ſi ratio ipſa conſideretur ob quam à cæterorum Epiſcoporum, Patriacharúmque Sententiis, & ab eorum Synodis, ad Romanum Pontificem appellari poteſt; jus (inquam) illud in Romani Pontificis Primatu fundatur, ejúſque appendix quædam eſt: quamvis Appellationum uſus ac diſciplina, Sardicenſis Concilii Canonibus approbata, Eccleſiæ praxi ac moribus confirmata ſit. Unde falſiſſimum eſt, Summos Pontifices jus illud uſurpaſſe. Jus enim quod à Plenaria Synodo Romano Pontifici aſſeritur, ab eóque univerſa Eccleſia conſentiente & approbante exercetur, uſurpatum citra calumniam dici non poteſt: Sed Jus Appellationum à Plenaria Synodo Sardicenſi Romano Pontifici aſſeritur, ab eóque Eccleſia conſentiente & approbante, à primis Eccleſiæ ſeculis, exercetur. Id itaque Juris uſurpatum à Romano Pontifice citra calumniam dici non poteſt. Hujus probatio doctrinæ repetenda eſt ex XXVII. Diſſertationum noſtrarum in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi IV. ubi & controverſiam Eccleſiæ Africanæ cum Romanis Pontificibus

Zozimo, *Celeſtino*, & *Bonifacio* explicuimus. A

Eccleſiam Romanam aliarum Eccleſiarum Matrem dici non debere, *Gentiletus* contendit, etſi Canones & Conſtitutiones Romanorum Pontificum id illi nomen tribuant. Etenim, inquit, ex Actis Apoſtolorum, aut aliis Eccleſiaſticis Hiſtoriis clariſſimè patet, quamplurimas Eccleſias in Judæa, Samaria, Aſia Minori, & Græcia ab Apoſtolis, maximè verò à *D. Petro* Antiochenam, ante Romanam Eccleſiam, fuiſſe plantatas & inſtitutas. Cùm igitur Romana fuerit plantata & ſata poſt illas Græcas & Orientales Eccleſias, nequaquam earum Mater dici B poteſt.

Non attendit Juriſconſultus Delphinenſis, Eccleſiam Romanam cæterarum *Matrem* & *Magiſtram* appellari ratione dignitatis, auctoritatis, & *Potentioris Principalitatis*, propter quam omnem Eccleſiam, & eos, qui ſunt undique, Fideles, ad eam convenire neceſſe eſt (ut loquitur *S. Irenæus*) non ratione originis, antiquitatis, & fundationis; ſiquidem Hieroſolymitana, & Antiochena, priùs fundatæ ſunt quàm Romana: Quamvis & iſta omnium Occidentis Eccleſiarum utraque ratione Mater ſit & appelletur. Similem quæſtionem à Conſtantinopolitano Patriarcha propoſitam ita ſolvit *Innocentius III.* C Epiſtola ccix. Libri II. Editionis Baluzii. *Quæſiviſti etiam* (inquit) *cùm David de Hieruſalem dicat in Pſalmis Maternis*, Sion dicet, Homo & homo factus eſt in ea, *utpote in qua Chriſtus dignatus eſt converſari, prædicare pariter & docere, ac noſtram operari ſalutem: in ea noſtra ponens fidei fundamenta, propter quod Mater debet meritò nuncupari, cùm ex ea doctrina proceſſerit ſalutaris, cur Mater omnium Eccleſiarum Eccleſia Romana dicatur, quæ ab Hieroſolymitana Eccleſia Orthodoxæ Fidei* D *ſacramenta recepit, cùm Apoſtolus etiam inquiens ſe uſque ad Illyricum Evangelium prædicaſſe, quòd quaſi à Hieruſalem inceperit, evidenter oſtendat. Licèt autem ex præmiſſis intelligatur & huic inquiſitioni reſponſum, tùm Eccleſia Romana Mater dicatur, non ratione temporis, ſed ratione potiùs dignitatis: (Nam etſi ſecundùm Johannem Andreas priùs venerit ad fidem quàm Petrus, prælatus eſt tamen Petrus Andreæ, cùm & in Apoſtolorum catalogo ſemper primus quaſi præcipuus præmittatur: non quòd Petrus ſit prior tempore, ſed potior dignitate) ad omnem tamen dubietatem tollendam tua Fraternitas debet diſtinguere ſecundùm* E *diverſas nominis rationes inter Romanam & Hieroſolymitanam Eccleſias, quòd illa dicenda ſit Mater Fidei, iſta verò dicenda ſit Mater Fidelium, quoniam privilegio dignitatis univerſis Fidelibus eſt prælata. Sicut enim Synagoga dicitur Mater Eccleſiæ, quoniam & ipſa præceſſit Eccleſiam, & Eccleſia proceſſit ab ipſa: Nihilominus tamen Eccleſia Mater eſt generalis, quæ novo ſemper fœtu fœcunda concipit, parit & nutrit; concipit catechizando quos inſtruit; parit baptizando quos abluit; nutrit communicando quos reficit.*

Pſal. 86 5.

F

SCHOLION I.

Hoc in Articulo, pag. 229. Religioſi Cenſores narrationem iſtam ſibi diſplicere ſignificant: *Fama doctrinæ Gallorum non ſine invidia multorum tam Romæ quàm Tridenti exiſtentium, quibus eorum propoſitiones, poſtulata, ſententia tum de reformatione Curiæ & abuſibus tollendis, cùm de variis aliis rebus, anxietatem quamdam pariebant.*

R. Facti veritas eſt, ex ipſo *Palavicino* comperta Lib. XVIII. Capp. VII. & XIII.

SCHOLION II.

Eumdem Articulum, pag. 231. Edit. primæ, Cenſoria hæc nota perſtringit: *Plura de Gallis & Hiſpanis contra Italos, qui ſentiebant inſtitutionem Epiſcoporum non eſſe de jure divino, ne minueretur Papa auctoritas. Admirabilis libertas & ſinceritas Gallorum & Hiſpanorum*, &c.

R. Merè hiſtorica ſunt, quæ eo loci habentur, nihil refertur præter Hiſtoriæ fidem.

SCHOLION III.

Eodem in Articulo, pag. 233. Religioſi Cenſores hæc reprehendunt: *Quidam qui videri volebant columen Eccleſiæ, & Sedis Apoſtolicæ, contradicendi libidine ac repenti clamarunt*, &c.

R. Facti veritas eſt. Verba ſunt Cardinalis à Lotharingia in literis ad *Britonem* Eminentiæ ſuæ à Secretis, & Romæ in rebus Agentem.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo pag. 217. Edit. primæ, hæc narratio Religioſis Cenſoribus diſplicet. *Dicentis cuidam: Num dormitas iſte Gallus (loquens de Reformatione Curiæ) alius reſpondit: Utinam ad hujus galli cantum excitaretur Petrus, & fleret.*

R. Ita refert *Palavicinus* Libro XX. Cap. VIII. Acumen illud fuit *Petri Danesii* Vaurensis Epiſcopi, & *Pio Quarto* Legatos ad ſtudium Reformationis incitavit, ut idem Hiſtoricus Concilii teſtatur.

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 235. Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Galli cenſent, Hæreticum eſſe dicere, PAPAM ſupra Concilium.. Mortem potiùs oppeterent, quàm in contrariam ſententiam abirent.*

R. Non mea, ſed Cardinalis à Lotharingia verba ſunt D in Epiſtola ad *Britonem* Secretarium ſuum & Romæ in rebus Agentem, quam cum Pio Quarto Pontifice Maximo communicari juſſit. Quæ ab Authore hiſtoricè duntaxat referuntur, ipſi imputari non debent. Literas illas & Commonitorium Cardinalis à Lotharingia tem nimis exaggerare, & verè Catholicos eſſe ac haberi ab Eccleſia Gallicana, & à Sacra Facultate Pariſienſi, qui contrariam opinionem propugnant, ſcilicet Romanum Pontificem ſuperiorem eſſe Concilio Generali, obſervavi Tomo ſuperiori, Diſſertatione VIII. eamdemque obſervationem hìc addidi liberòque ad marginem, ut Cenſoribus Religioſis ſatisfaciam.

SCHOLION VI.

E In eodem Articulo, pag. 246. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Exotica opinamenta de auctoritate indirecta Romani Pontificis in temporalia Regum, & ſupra Concilium improbat, & rejicit Eccleſia Gallicana.*

R. Eccleſiam Gallicanam, cum Romanâ fide & communione conjunctam, peregrinas illas opiniones rejicere, & tamen Summi Pontificis Primatum credere ac revereri, facti veritas eſt.

Articulus XIV.

De Seſſionis xxiv. *Decretis.*

Decreta & Canones de Sacramento Matrimonii.

I. Sessio vigeſima-quarta celebrata eſt die undecima Novembris anno mdlxiii. Sacris operatus eſt *Georgius Cornelius* Epiſcopus Tarviſinus: Latinè peroravit *Franciſcus Richardotus* Epiſcopus Attrebatenſis. Duodecim Canones promulgati ſunt, cum Decreto Reformationis Matrimonii, decem Capitibus conſtante. De Clandeſtinis Matrimoniis irritis reddendis, ſecundùm Gallorum poſtulata, & de Matrimoniis liberorum abſque parentum conſenſu, diu multúmque diſputatum eſt. Varias Patrum de his duobus capitibus ſententias refert *Palavicinus* Libro xxii. Cap. iv. & Cap. viii. Decreta de clandeſtinis Matrimoniis, & de filiis-familias abſque parentum conſenſu contrahentibus, ſæpius reconcinnata ſunt, ac ſub ea tandem forma promulgata, quâ nunc habentur. Major pars his Decretis & Canonibus univerſis aſſenſa eſt, ſed contrariæ de quibuſdam fuerunt ſententiæ, graveſque diſſenſiones. *Moronus* Cardinalis & Legatus dixit, In Canone duodecimo, ubi definitum erat, cauſas Matrimonium ſpectantes, ad Eccleſiaſticum Judicem pertinere, ſibi non probari Anathema, in quo nonnullos aſſeclas habuit. De clandeſtino Schedulam hujuſmodi tradidit: *Quod ſpectat ad irrita efficienda Matrimonia clandeſtina, ſequor id quod approbaverit aut improbaverit Sanctiſſimus Dominus noſter, cùm de hoc ſententias contrarias doctiſſimorum virorum audierim, & ſimul noverim, dictum fuiſſe S. Petro, ejúſque Succeſſoribus: Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua.* Legatorum alter *Staniſlaus Oſius* à Seſſione abſens ob morbum ex quo decumbebat, poſtridie ad Synodi Notarios hujuſmodi Scriptum miſit: *De Matrimoniis clandeſtinis ſentire ſe id quod hactenus Eccleſia ſenſerat, à qua illicita, non irrita exiſtimata ſunt. Eam igitur novitatem ſibi non placere, adverſantem doctrinæ quam ad id uſque temporis acceperat ab Eccleſia, nec novam cauſam conſpici: Si aliter viſum fuiſſet Pontifici, cui petebat ut ea cauſa committeretur, ſuum à ſe judicium ſubjici Pontificis Judicio. Præterea, novum Canonem à ſe comprobari, modo intelligeretur ſecundùm Synodi mentem, quæ non fuerat ut definiretur, Legem cœlibatus eſſe Legem Eccleſiaſticam, de quo ne diſputatum quidem fuerat, ſed ſolùm ut damnaretur error Lutheri, cum iiſdem ipſius verbis, quæ erant: Non obſtantibus Lege Eccleſiaſtica & voto.* Cardinalis *Simonetta* dixit, A ſe cuncta comprobari, excepto Decreto de irritis reddendis Matrimoniis clandeſtinis, cui ex ſua conſcientia non poterat acquieſcere, niſi aliter videretur Pontifici. *Lotharingo* Cardinali diſplicuit Anathema ſexti Canonis, ubi dicitur, Per ſolemnem vitæ religioſæ profeſſionem ſolvi Matrimonium non conſummatum. Similiter in nono eidem diſplicuerunt illa verba, *Lege Eccleſiaſtica*; ea tamen comprobavit, ubi majori parti probarentur, ſed ſecùndùm veram Concilii mentem: & complures habuit ſententiæ ſuæ quoad utrumque caput ſuffragatores. Cardinalis *Madruccius* Canoni quarto & ſexto diſſenſit: de nono convenit cum *Lotharingo*: Noluit ut irrita fierent Matrimonia clandeſtina; Decretum in raptores improbavit. Hieroſolymitanus Patriarcha impugnavit acriter quòd irrita redderentur Matrimonia clandeſtina, affirmavitque, propter complurium Patrum repugnantiam, & propter probationum ab ipſis

A prolatarum evidentiam, id definiri non poſſe; verumtamen ſe rem Sedis Apoſtolicæ judicio remittere. Plures alii, è quibus præcipuos *Palavicinus* Lib. xxiii. Cap. ix. nominat, Decreto de clandeſtinis Matrimoniis repugnarunt. Collectis ſuffragiis, Primus Legatorum elata voce pronuntiavit: *Doctrina & Canones de Sacramento Matrimonii comprobati ſunt ab omnibus, ſed quidam optarent ut aliquid adderetur aut demeretur. Decretum de clandeſtinis placuit majori parti Patrum: diſplicuit pluſquam quinquaginta Patribus, inter quos Illuſtriſſimus Cardinalis Simonetta, Sedis Apoſtolicæ Legatus, Decretum non approbat, ſe tamen remittens* B *Sanctiſſimo Domino noſtro. Ego etiam Sedis Apoſtolicæ Legatus, Decretum approbo; ſi à Sanctiſſimo Domino noſtro comprobabitur.*

II. Narrat *Suavis*, Complures capere non potuiſſe qua ratione definiretur, Matrimonia clandeſtina fuiſſe vera Sacramenta, & tamen Eccleſiam ea ſemper fuiſſe deteſtatam, cùm fieri non poſſit ut Eccleſia Sacramenta deteſtetur.

Suavis Objectioni reſpondetur.

Reſpondetur primò, Nunquam declaraſſe Concilium ea fuiſſe Sacramenta, adeo ut graves etiamnum Theologi id negent. Secundò, Non poſſe quidem Eccleſiam deteſtari Sacramenta per ſe ſpectata ſecundùm naturam Sacramenti, ſed ex illicitis conditionibus. Sicut ſi quis Euchari- C ſtiam conſecraret extra Altare, & ſine Ritibus ab Eccleſia præſcriptis, conficeretur verum Sacramentum, & tamen facinus deteſtabile patraretur. Et ſi quis ſimplici voto caſtitatis obſtrictus Matrimonium contrahit, conjunctio illa verum Sacramentum eſt, & nihilominus peccatum eſt, Eccleſiæ deteſtabile, quæ cuncta peccata deteſtatur. Nihil ergo repugnat, quominus Eccleſia clandeſtina Matrimonia, quæ ſemper illicita fuerunt, deteſtata ſit, quamvis Sacramenta D fuiſſent.

Damnati non ſunt ut hæretici, qui Matrimonia ob adulterium poſſe diſſolvi aſſerebant.

III. Septimus Canon paratus fuerat cum Anathemate in eum qui diceret, Matrimonia conſummata ob adulterium diſſolvi: ſed Oratores Veneti expoſuerunt Patribus, Canone ita concepto inferri poſſe non modicam offenſionem Græcis in ſubjectis Reipublicæ locis degentibus, ſcilicet in Inſulis Cretæ, Cypri, Corcyræ, Zacintho, Cephaleniæ, &c. qui quamvis ritu ſuo viverent, tamen Præſulibus à Romano Pontifice aſſumptis obtemperarent. Satis enim conſtare, E id in more apud Græcos poſitum, ut uxorem adulteram deſerant, & aliam ducant, nec propterea illos damnatos, aut Anathemate percuſſos ab ulla Synodo Oecumenica, non à Lugdunenſi ii. non à Florentina, etiamſi Romanæ & Catholicæ Eccleſiæ mos hujuſmodi liquidò innotuiſſet. Quamobrem Canon ita lenitus eſt, ut notam hæreſis opinioni contrariæ, quam Græci ſectabantur, non inureret, ſed Anathema dumtaxat infligeret iis, qui Eccleſiam temerè in eo vituperarent, quæ optimis nixa fundamentis eam doctrinam, tametſi non tanquam Fidei dogma, tradit. Hoc itaque verborum tenore Canon prolatus eſt: *Si quis dixerit, Eccleſiam* F *errare, cùm docuit & docet juxta Evangelium & Apoſtolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum Matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi, & utrumque, vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, non poſſe altero conjuge vivente aliud Matrimonium contrahere, mœcharique eum, qui dimiſſâ adulterâ aliam duxerit, & eam quæ dimiſſo adultero alii nupſerit, Anathema ſit.* Refert *Palavicinus* Libro xxii. Cap. iv. ex Actis Arcis Æliæ, ex Actis *Paleotti*, & Salmanticenſis Epiſcopi.

IV. Hanc Seſſionem objectionibus nonnullis

 perſtringit

Gentileti objectiones adverſus Canones Seſſionis XXIV. reſpondetur.

perſtringit *Gentiletus* : & imprimis Canonem III. quo Anathema impingitur ei qui dixerit, *Eos tantùm conſanguinitatis & affinitatis gradus, qui in Levitico exprimuntur, poſſe impedire Matrimonium contrahendum, & dirimere contractum, nec poſſe Eccleſiam in nonnullis diſpenſare, aut conſtituere ut plures impediant & dirimant.* Hoc Canone, inquit, Tridentini Patres Eccleſiæ, hoc eſt, Papæ & Sedi Romanæ, poteſtatem tribuunt à Juris Divini obſervatione ſolvendi, júſque ſuæ illius poteſtatis ſupra Deum ipſum extendendæ.

a Levit. 18.

Reſpondetur, Leges de Matrimoniis, Judæorum populo in Levitico latas, Chriſtianos non obligare, niſi vel in Evangelio renovatæ ſint, vel Juris eſſe naturalis probentur; vel ab Eccleſia aut Principibus de novo ſint conditæ: Siquidem Lex Moſaïca antiquata eſt & abolita, non ſolùm ratione Ceremonialium & Judicialium, ſed & Moralium Præceptorum, quæ ipſius propria erant, non autem Lege naturali ſancita. Porro Leviticæ Leges de gradibus conſanguinitatis & affinitatis reſpectu Matrimonii contrahendi prohibitis, non ſunt in Evangelica Lege renovatæ, nec ad naturæ Legem ſpectant omnes. Non obligant igitur Chriſtianos, quatenus Matrimonia inter conſanguineos in quocumque gradu ibi expreſſo prohibent, verbi gratia, cum relictâ fratris. Id igitur Matrimonii impedimentum dirimens eſt, quia Eccleſiæ Lege poſitum, non quia in Levitico præſcriptum. Porro Eccleſia de Legibus à ſe latis diſpenſare poteſt. Plura de hoc argumento legi poſſunt apud *Franciſcum Victoriam* Theologum Pariſienſem, & in Academia Salmanticenſi Profeſſorem Primarium, Relectione VII. *De Matrimonio*. Fruſtrà verò Tridentino Canoni *Gentiletus* opponit Canonem, *Conjunctiones*, XXXV. Quæſt. II. ex quo quidem probatur illicitas eſſe conjunctiones conſanguineorum in certis gradibus, quos vel Lex ipſa naturæ prohibet, vel Eccleſia, quin & ſeculi Principes prohibuerunt: Sed ex iis quædam ſunt illicitæ, quia ex ſe & ab intrinſeco ſunt ita inhoneſtæ, & naturæ Legi repugnantes, ut nullo caſu, nullâque circumſtantiâ poſitâ, licitæ & honeſtæ fieri poſſint, uti nec adulterium & fornicatio; verbi gratiâ, conjunctio & matrimonium filii cum matre, aut patris cum filia, vel fratrum cum ſororibus poſt primam generis humani propagationem. Quædam verò ſunt ita illicitæ, ut tamen naturæ Legi per ſe non repugnent, & graviſſimis cauſis concurrentibus honeſtæ evadere queant, majorique bono compenſari, adeóque ab Eccleſia, cujus eſt & Jus Divinum interpretari, & de Juris Canonici Sanctionibus diſpenſare, cognitâ causâ permitti, extra primum gradum conſanguinitatis & affinitatis; quanquam hujuſmodi diſpenſationes raro concedi voluerit Tridentina Synodus. *In contrahendis* (inquit) *Matrimoniis, vel nulla omnino detur diſpenſatio, vel raro: idque ex cauſa, & gratis concedatur. In ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.* Unde cùm Jure antiquo Matrimonia conſanguineorum uſque ad ſeptimum gradum prohibita eſſent, *S. Gregorius* cum Anglis recèns ad Fidem per *Auguſtinum* Epiſcopum Sanctiſſimum converſis diſpenſavit, ut in quarta vel quinta generatione copularentur: & tandem Concilium Oecumenicum Lateranenſe IV. ſub *Innocentio III.* prohibitionem conjugii ad quartum conſanguinitatis & affinitatis gradum reſtrinxit, ut conſtat ex Cap. *Non debet*, Extra, *De Conſanguinitate & Affinitate.*

V. Canonem VII. impugnat ſubinde *Gentiletus*, quo Anathemate configuntur; qui dixerint, *Eccleſiam errare, cùm docet, juxta Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum Matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi, & utrumque vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, non poſſe, altero conjuge vivente, aliud Matrimonium contrahere.* Hunc Canonem manifeſtè repugnare ait non modò Jeſu Chriſti Evangelicæ Legi, quâ diſertè adulterii causâ divortium fieri poſſe ſancitum eſt, ſed vetuſtiſſimo etiam Canoni, Concilii I. Arelatenſis, quo docetur, perſuaſione quidem utendum, ſed non prohibitione, apud eum, qui uxorem in adulterio deprehenderit, ne alteram ducat.

Cap. 10.

Reſpondetur, Canonem illum Tridentinum Evangelicæ & Apoſtolicæ Legi planè conſonum eſſe, ut conſtat ex verbis Chriſti Matthæi V. & XIX. cum Marci X. Lucæ XVI. & I. ad Corinthios c. VII. collatis. Sic enim Matthæi V. *Dictum eſt autem: Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, det ei libellum repudii. Ego autem dico vobis: Quia omnis qui dimiſerit uxorem ſuam, exceptâ fornicationis causâ, facit eam mœchari: & qui dimiſſam duxerit, adulterat.* Matthæi XIX. *Acceſſerunt ad eum Phariſæi tentantes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere uxorem ſuam, quacumque ex cauſa? Qui reſpondens ait: Non legiſtis, quia qui fecit hominem ab initio, maſculum & fœminam fecit eos? & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet. Dicunt illi: Quid ergo Moyſes mandavit dare libellum repudii & dimittere? Ait illis, Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras, ab initio autem non fuit ſic. Dico autem vobis, quia quicumque dimiſerit uxorem ſuam niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Quæ quidem exceptio, *Niſi ob fornicationem*, ad ſolam dimiſſionem uxoris refertur, ut ſcilicet ob fornicationem duntaxat liceat abſolutè & in perpetuum uxorem à ſe dimittere, atque ex toro & domo ejicere: Non autem ad conjugium cum altera, quaſi licitum ſit, cùm prior ob adulterium dimiſſa eſt. Hunc locum ſic intelligendum patet, ex locis parallelis, Marci X. ubi Chriſtus abſolutè pronuntiat: *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam. Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur.* Et Lucæ XVI. *Omnis qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimiſſam à viro ducit, mœchatur.* Tum Apoſtolus Evangelicam Legem exponens I. ad Corinthios VII. *Iis autem*, ait, *qui Matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere: quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.* Et infra: *Mulier alligata eſt Legi quanto tempore vir ejus vivit. Quod ſi dormierit vir ejus, liberata eſt: cui vult nubat: tantùm in Domino.* Atque ita Chriſti ſententiam explicant *Clemens Alexandrinus* Lib. II. Stromatum in fine, *Origenes* Tom. XIV. Commentariorum in Matthæum ad Cap. XIX. pag. 363. Edit. Rothomag. Doctiſſimi *D. Huetii* nunc Illuſtriſſimi Abrincenſium Epiſcopi. *S. Chryſoſtomus* Homilia XVII. in Matthæum, & Homilia XIX. in I. ad Corinthios, *S. Hieronymus* in Cap. XIX. S. Matthæi, & in Epitaphio Fabiolæ. *S. Auguſtinus* paſſim Lib. I. & II. *De Adulterinis Conjugiis*, Lib. *De Bono Conjugali*, Cap. VII. & Lib. I. *De Sermone Domini in Monte*, Cap. XIV. & XVI. *Innocentius I.* Epiſtola III. ad Exuperium, Concilium Milevitanum Canone XVII. &c. Quamvis autem difficillima illâ quæſtione nondum planè eliquatâ, varia diſciplina fuerit, cujus varietatis veſtigium & in Arelatenſis Concilii Canone, & in aliis

ſubluceat,

ſublucet, Græcíque etiam cum Romana Eccleſia Fide & Communione conjuncti morem ſolvendi conjugia propter fornicationem retinuerint; Quâ de causâ Tridentina Synodus Anathemate non confixit eos qui conjugia propter fornicationem dirimerent, ſed qui dicerent Eccleſiam errare, cùm docet juxta Evangelicam & Apoſtolicam Legem non eſſe dirimenda: Nihilominus Evangelicæ Legi planè conſona eſt Concilii Tridentini Doctrina, & Eccleſiæ Diſciplina, & Tridentini Patres Canonem ſuum condiderunt ad exemplum Synodi Milevitanæ, cujus Canon XVII. in Codice Canonum Eccleſiæ Africanæ, Cap. CII. deſcriptus, & relatus *C. Placuit.* XXXVII. Quæſt. VII. his verbis conceptus eſt: *Placuit, ut ſecundùm Evangelicam & Apoſtolicam Diſciplinam, neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa à marito, alteri conjungantur: ſed ita maneant, aut ſibimet reconcilientur. Quòd ſi contempſerint, ad Pœnitentiam redigantur. In qua cauſa Legem Imperialem petendam promulgari.*

VI. Canonem IX. impugnat *Gentiletus*, quo Anathemate configitur, qui dixerit, *Clericos in Sacris Ordinibus conſtitutos, & Regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe Matrimonium contrahere, contractúmque validum eſſe, non obſtante Lege Eccleſiaſtica.* Hiſtoriam *Paphnutii*, aliáque leviora contra cœlibatum Sacrorum Miniſtrorum objicit: in quibus refellendis non immoror, cùm eorum confutatio peti poſſit ex Diſſertatione noſtra *De Hiſtoria Paphnutii cum Niceno Canone III. conciliandâ, & de Sacrorum Miniſtrorum cœlibatu* (in Libro cui titulus eſt, *Diſſertationum Eccleſiaſticarum Trias.*) [a] Quæ contra Decreta de Reformatione Matrimonii *Gentiletus* objicit, leviora ſunt, faciléque diluuntur, illa cum antiquis Canonibus conferendo.

[a] Nunc Diſſertatio eſt XIX. in Hiſtoriam Sæculi IV.

Decreta Seſſionis XXIV. de Reformatione.

VII. Decreto de Matrimonii Reformatione confecto, Synodus generalis emendationis materiam proſecuta, capitibus uno & viginti diſciplinam ſanxit. Eorum ſummam hîc non exhibemus, tum quia Concilium Tridentinum in manibus omnium verſatur, tum quia in Synopſi, Cap. de Politia Eccleſiaſtica, data occaſione aliqua delibavimus. Hîc ſolùm aliqua commemoranda, quæ ad Hiſtoriam pertinent.

Articuli de Reformatione Principum propoſiti, non decreti, vel admiſſi.

Cùm de Reformatione Principum Articuli propoſiti fuiſſent, *Ferdinandus* Imperator & *Carolus IX.* Rex Chriſtianiſſimus interceſſere. Ad *Moronum* Legatorum Principem ſcripſit Cæſar, Se nunquam aſſenſurum, ut in Concilio verba fierent de Reformanda Regum Juriſdictione vel de auferenda ipſis Auctoritate, qua auxilia & contributiones à Clero obtinerent: magnámque malorum Germaniæ partem in Virorum Eccleſiaſticorum oppreſſiones contra populos & Principes tentatas, velut in cauſam refundebat. Rex autem Chriſtianiſſimus Oratoribus ſuis ſignificavit, Sibi perſpectum eſſe, Legatos iis Articulis omnem Auctoritatem, omniáque jura & prærogativas Regibus ac Principibus auferre velle, & per Anathematiſmos & Excommunicationes occaſionem populis præbere defectionis ac rebellionis. Porro manifeſtum eſſe omnibus, poteſtatem Patrum & Concilii nonniſi ad reformationem Ordinis Eccleſiaſtici, à quo prodierant ſcandala, ob quæ Novatores ab Eccleſia Romana defecerant, pertinere, quam nihilominus Synodus leviter attingebat; non verò ad Status ac Juriſdictionis ſecularis Reformationem, quæ ab Eccleſiaſtica prorſus diſtincta eſt, & in temporalibus independens. Quamobrem iiſdem Oratoribus dedit in Mandatis, ut de his Patres commonerent, hortarentúrque ut ab iſtiuſmodi conatibus ceſſarent, in maximum diſſidium erupturis. Tum interceſſione facta omnibus circa propoſitos de Reformatione Principum Articulos decernendis, Venetias ſeſe reciperent: ac nihilominus Gallicanis Præſulibus denuntiarent, ut ſi quid in deliberationem adduceretur, quod Juribus, Privilegiis, & Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ adverſaretur, continuò diſcederent, non expectato rerum propoſitarum judicio. Id cùm Legatis ſignificaſſent Chriſtianiſſimi Regis Oratores, rumórque per Concilium ſparſus eſſet, centum circiter Epiſcopi Legatos convenerunt, urgentes ut Articuli de Reformatione Principum proponerentur; proteſtati ſe aliis de rebus non dicturos ſententiam, niſi de his pariter deliberaretur. Romam interim profecto Cardinali *Lotharingo*, cùm in Congregatione habitâ XXII. Septembris quidam Patrum de Reformatione Principum verba feciſſet, útque hanc ſpectantes Articuli proponerentur, poſtulaſſet, *Ferrerius* ad exequenda Regis Mandata gravem ac vehementem ad Synodum Orationem habuit, quâ Gallicanæ Eccleſiæ Libertatibus, Moribus, Legibus commendatis ac vindicatis, Regem duo mirari dixit: Primùm, Tridentinos Patres, quorum Eccleſiaſticam in miniſterio Dei Poteſtatem maximam agnoſcebat, colebat, ſuſpiciebat, quíque tantùm reſtituendæ Diſciplinæ Eccleſiaſticæ causâ convenerant, re infectâ, ad eos, quibus etiam diſcolis obediendum, & pro illis ſemper orandum eſt, ſtudia ſua tranſtuliſſe. Alterum, quòd Reges & Principes, qui qualeſcumque ſint, & à Deo ſunt, & à Deo hominibus dantur, primo quoque tempore, ac ſine ulla præcedenti monitione, poſſint vel debeant excommunicari, aut anathematizari. Itaque à Patribus Regem petere, ut nihil contra Majorum ſuorum Leges, nihil contra ſuam Auctoritatem, Gallicanæque Eccleſiæ Libertatem decernerent. Si contra niterentur, juſſiſſe Oratores ſuos intercedere, uti nunc intercedebant. Sin placeret, omiſſis Regibus, in id tantùm ſeriò incumbere, cujus causâ convenerant, quódque totus orbis Chriſtianus ab ipſis expectabat, id ſibi gratiſſimum fore, juberéque ut iidem Oratores eorum ſtudia & conatus juvarent. Hæc *Ferreris* Oratio, quæ maximum fragorem excitavit, cum ejuſdem Apologia, edita eſt in Commentariis Rerum ad Synodum Tridentinam ſpectantium à *Puteano* collectis, pag. 490. & ſequentibus, Cæterùm Oratoris ſui Interceſſionem Rex Chriſtianiſſimus comprobavit, & laudavit, ut conſtat ex Majeſtatis ejus Literis ad Cardinalem *Lotharingum*, & ad ſuos Oratores, & ex Literis ejuſdem Cardinalis ad Regem & Reginam Matrem ibidem editis. Illos autem Articulos de Reformatione Principum propoſitos, ſed non admiſſos neque decretos, legere potes in laudatis Commentariis *Puteani*, pag. 580.

VIII. Cùm de Reformatione ferrentur ſuffragia, *Bartholomæus de Martyribus* Archiepiſcopus Bracarenſis ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumptus, paulò antea reverſus Româ, *Pium IV.* Pontificem Maximum, Sanctiſſimúmque ejus Nepotem *Borromæum* Cardinalem, ſummopere commendavit, eorúmque ſummum diſciplinæ reparandæ ſtudium laudibus extulit. Quod pariter præſtitit *Lotharingus* Cardinalis. Hic verò, promulgatis Decretis, hanc ſuo, omniúmque Gallicanorum Præſulum nomine Conteſtationem edidit. *Cùm nudiuſtertius meam de Reformationis Articulis dicerem ſententiam, præfatus ſum etiam me valde cupere, ut priſca illa Eccleſiaſtica reſtitueretur Diſciplina: ſed cùm his corruptiſſimis temporibus & moribus intelligam non poſſe ea, quibus maximè*

Proteſtationes Cardinalis à Lotharingia.

Zozimo, *Celeſtino*, & *Bonifacio* explicuimus.

Eccleſiam Romanam aliarum Eccleſiarum Matrem dici non debere, *Gentiletus* contendit, etſi Canones & Conſtitutiones Romanorum Pontificum id illi nomen tribuant. Etenim, inquit, ex Actis Apoſtolorum, aut aliis Eccleſiaſticis Hiſtoriis clariſſimè patet, quamplurimas Eccleſias in Judæa, Samaria, Aſia Minori, & Græcia ab Apoſtolis, maximè verò à *D. Petro* Antiochenam, ante Romanam Eccleſiam, fuiſſe plantatas & inſtitutas. Cùm igitur Romana fuerit plantata & ſata poſt illas Græcas & Orientales Eccleſias, nequaquam earum Mater dici poteſt.

Non attendit Juriſconſultus Delphinenſis, Eccleſiam Romanam cæterarum *Matrem* & *Magiſtram* appellari ratione dignitatis, auctoritatis, & *Potentioris Principalitatis*, propter quam omnem Eccleſiam, & eos, qui ſunt undique, Fideles, ad eam convenire neceſſe eſt (ut loquitur *S. Irenæus*) non ratione originis, antiquitatis, & fundationis; ſiquidem Hieroſolymitana, & Antiochena, priùs fundatæ ſunt quàm Romana: Quamvis & iſta omnium Occidentis Eccleſiarum utraque ratione Mater ſit & appelletur. Similem quæſtionem à Conſtantinopolitano Patriarcha propoſitam ita ſolvit *Innocentius III.* Epiſtola CCIX. Libri II. Editionis Baluzii. *Quæſiviſti etiam* (inquit) *cùm David de Hieruſalem dicat in Pſalmis Matutinis*, Sion dicet, Homo & homo factus eſt in ea, *utpote in qua Chriſtus dignatus eſt converſari, prædicare pariter & docere, ac noſtram operari ſalutem: in ea noſtræ ponens fidei fundamenta, propter quod Mater debet meritò nuncupari, cùm ex ea doctrina proceſſerit ſalutaris, cur Mater omnium Eccleſiarum Eccleſia Romana dicatur, quæ ab Hieroſolymitana Eccleſia Orthodoxæ Fidei ſacramenta recepit, cùm Apoſtolus etiam inquiens ſe uſque ad Illyricum Evangelium prædicaſſe, quòd quaſi à Hieruſalem inceperit, evidenter oſtendat. Licèt autem ex præmiſſis intelligatur & huic inquiſitioni reſponſum, cùm Eccleſia Romana Mater dicatur, non ratione temporis, ſed ratione potiùs dignitatis: (Nam etſi ſecundùm Johannem Andreas priùs venerit ad fidem quàm Petrus, prælatus eſt tamen Petrus Andreæ, cùm & in Apoſtolorum catalogo ſemper primus quaſi præcipuus præmittatur; non quòd Petrus ſit prior tempore, ſed potior dignitate) ad omnem tamen dubietatem tollendam tua Fraternitas debet diſtinguere ſecundùm diverſas nominis rationes inter Romanam & Hieroſolymitanam Eccleſias, quòd illa dicenda ſit Mater Fidei, iſta verò dicenda ſit Mater Fidelium, quoniam privilegio dignitatis univerſis Fidelibus eſt prælata. Sicut enim Synagoga dicitur Mater Eccleſiæ, quoniam & ipſa præceſſit Eccleſiam, & Eccleſia proceſſit ab ipſa: Nihilominus tamen Eccleſia Mater eſt generalis, quæ novo ſemper fœtu fœcunda concipit, parit & nutrit; concipit catechizando quos inſtruit; parit baptizando quos abluit; nutrit communicando quos reficit.*

Pſal. 86 5.

SCHOLION I.

Hoc in Articulo, pag. 229. Religioſi Cenſores narrationem iſtam ſibi diſplicere ſignificant: *Fama doctrinæ Gallorum non ſine invidia multorum tam Romæ quàm Tridenti exiſtentium, quibus eorum propoſitiones, poſtulata, ſententiæ tum de reformatione Curiæ & abuſibus tollendis, cùm de variis aliis rebus, anxietatem quamdam pariebant.*

R. Facti veritas eſt, ex ipſo *Palavicino* comperta Lib. XVIII. Capp. VII. & XIII.

SCHOLION II.

Eumdem Articulum, pag. 231. Edit. primæ, Cenſoria hæc nota perſtringit: *Plura de Gallis & Hiſpanis contra Italos, qui ſentiebant inſtitutionem Epiſcoporum non eſſe de jure divino, ne minueretur Papæ auctoritas .. Admirabilis libertas & ſinceritas Gallorum & Hiſpanorum*, &c.

R. Merè hiſtorica ſunt, quæ eo loci habentur, nihil refertur præter Hiſtoriæ fidem.

SCHOLION III.

Eodem in Articulo, pag. 233. Religioſi Cenſores hæc reprehendunt: *Quidam qui videri volebant columnæ Eccleſiæ, & Sedis Apoſtolicæ, contradicendi libidine ac repti clamarunt*, &c.

R. Facti veritas eſt. Verba ſunt Cardinalis à Lotharingia in literis ad *Britonem* Eminentiæ ſuæ à Secret. &, & Romæ in rebus Agentem.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo pag. 237. Edit. primæ, hæc narratio Religioſis Cenſoribus diſplicet: *Dicenti cuidam: Nimiùm cantat iſte Gallus (loquens de Reformatione Curiæ) alius reſpondit: Utinam ad hujus galli cantum excitaretur Petrus, & fleret.*

R. Ita refert *Palavicinus* Libro XX. Cap. VIII. Acumen illud fuit *Petri Daneſii* Vaurenſis Epiſcopi, & *Pii Quarti* Legatos ad ſtudium Reformationis incitavit, ut idem Hiſtoricus Concilii teſtatur.

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 235. Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Galli cenſent, Hæreticum eſſe dicere, PAPAM ſupra Concilium .. Mortem potiùs oppeterent, quàm in contrariam ſententiam abirent.*

R. Non mea, ſed Cardinalis à Lotharingia verba ſunt in Epiſtola ad *Britonem* Secretarium ſuum & Romæ in rebus Agentem, quam cum Pio Quarto Pontifice Maximo communicari juſſit. Quæ ab Authore hiſtoricè dumtaxat referuntur, ipſi imputari non debent. Literas illas & Commonitorium Cardinalis à Lotharingia rem nimis exaggerare, & verè Catholicos eſſe ac haberi ab Eccleſia Gallicana, & à Sacra Facultate Pariſienſi, qui contrariam opinionem propugnant, ſcilicet Romanum Pontificem ſuperiorem eſſe Concilio Generali, obſervavi Tomo ſuperiori, Diſſertatione VIII eamdemque obſervationem hîc addidi libenter ad marginem, ut Cenſoribus Religioſis ſatisfaciam.

SCHOLION VI.

In eodem Articulo, pag. 246. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Exotica opinamenta de auctoritate indirecta Romani Pontificis in temporalia Regum, & ſupra Concilium improbat, & rejicit Eccleſia Gallicana.*

R. Eccleſiam Gallicanam, cum Romana fide & communione conjunctam, peregrinas illas opiniones rejicere, & tamen Summi Pontificis Primatum credere ac revereri, facti veritas eſt.

ARTICULUS

Articulus XIV.

De Seſſionis XXIV. Decretis.

Decreta & Canones de Sacramento Matrimonii.

I. SESSIO vigeſima-quarta celebrata eſt die undecima Novembris anno MDLXIII. Sacris operatus eſt *Georgius Cornelius* Epiſcopus Tarviſinus: Latinè peroravit *Franciſcus Richardotus* Epiſcopus Attrebatenſis. Duodecim Canones promulgati ſunt, cum Decreto Reformationis Matrimonii, decem Capitibus conſtante. De Clandeſtinis Matrimoniis irritis reddendis, ſecundùm Gallorum poſtulata, & de Matrimoniis liberorum abſque parentum conſenſu, diu multúmque diſputatum eſt. Varias Patrum de his duobus capitibus ſententias refert *Palavicinus* Libro XXII. Cap. IV. & Cap. VIII. Decreta de clandeſtinis Matrimoniis, & de filiis-familias abſque parentum conſenſu contrahentibus, ſæpius reconcinnata ſunt, ac ſub ea tandem forma promulgata, quâ nunc habentur. Major pars his Decretis & Canonibus univerſis aſſenſa eſt, ſed contrariæ de quibuſdam fuerunt ſententiæ, graveſque diſſenſiones. *Moronus* Cardinalis & Legatus dixit, In Canone duodecimo, ubi definitum erat, cauſas Matrimonium ſpectantes, ad Eccleſiaſticum Judicem pertinere, ſibi non probari Anathema, in quo nonnullos aſſeclas habuit. De clandeſtino Schedulam hujuſmodi tradidit: *Quod ſpectat ad irrita efficienda Matrimonia clandeſtina, ſequor id quod approbaverit aut improbaverit Sanctiſſimus Dominus noſter, cùm de hoc ſententias contrarias doctiſſimorum virorum audierim, & ſimul noverim, dictum fuiſſe S. Petro, ejúſque Succeſſoribus: Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua.* Legatorum alter *Staniſlaus Oſius* à Seſſione abſens ob morbum ex quo decumbebat, poſtridie ad Synodi Notarios hujuſmodi Scriptum miſit: *De Matrimoniis clandeſtinis ſentire ſe id quod hactenus Eccleſia ſenſerat, à qua illicita, non irrita exiſtimata ſunt. Eam igitur novitatem ſibi non placere, adverſantem doctrinæ quam ad id uſque tempus acceperat ab Eccleſia, nec novam cauſam conſpici. Si aliter viſum fuiſſet Pontifici, cui petebat ut ea cauſa committeretur, ſuum à ſe judicium ſubjici Pontificis Judicio. Præterea, novum Canonem à ſe comprobari, modo intelligeretur ſecundùm Synodi mentem, quæ non fuerat ut definiretur, Legem cœlibatus eſſe Legem Eccleſiaſticam, de qua ne diſputatum quidem fuerat, ſed ſolùm ut damnaretur error Lutheri, cum iiſdem ipſius verbis, quæ erant: Non obſtantibus Lege Eccleſiaſtica & voto.* Cardinalis *Simonetta* dixit, A ſe cuncta comprobari, excepto Decreto de irritis reddendis Matrimoniis clandeſtinis, cui ex ſua conſcientia non poterat acquieſcere, niſi aliter videretur Pontifici. *Lotharingo* Cardinali diſplicuit Anathema ſexti Canonis, ubi dicitur, Per ſolemnem unæ religioſæ profeſſionem ſolvi Matrimonium non conſummatum. Similiter in uno eidem diſplicuerunt illa verba, *Lege Eccleſiaſtica*; ea tamen comprobavit, ubi majori parti probarentur, ſed ſecundùm veram Concilii mentem: & complures habuit ſententiæ ſuæ quoad utrumque caput ſuffragatores. Cardinalis *Madruccius* Canoni quarto & ſexto diſſenſit: de novo convenit cum *Lotharingo*: Noluit ut irrita fierent Matrimonia clandeſtina; Decretum in raptores improbavit. Hieroſolymitanus Patriarcha impugnavit acriter quòd irrita redderentur Matrimonia clandeſtina, affirmavitque, propter complurium Patrum repugnantiam, & propter probationum ab ipſis prolatarum evidentiam, id definiri non poſſe: verumtamen ſe rem Sedis Apoſtolicæ judicio remittere. Plures alii, è quibus præcipuos *Palavicinus* Lib. XXIII. Cap. IX. nominat, Decreto de clandeſtinis Matrimoniis repugnarunt. Collectis ſuffragiis, Primus Legatorum elata voce pronuntiavit: *Doctrina & Canones de Sacramento Matrimonii comprobati ſunt ab omnibus, ſed quidam optarent ut aliquid adderetur aut demeretur. Decretum de clandeſtinis placuit majori parti Patrum: diſplicuit pluſquam quinquaginta Patribus, inter quos Illuſtriſſimus Cardinalis Simonetta, Sedis Apoſtolicæ Legatus, Decretum non approbat, ſe tamen remittens Sanctiſſimo Domino noſtro. Ego etiam Sedis Apoſtolicæ Legatus, Decretum approbo, ſi à Sanctiſſimo Domino noſtro comprobabitur.*

II. Narrat *Suavis*, Complures capere non potuiſſe qua ratione definiretur, Matrimonia clandeſtina fuiſſe vera Sacramenta, & tamen Eccleſiam ea ſemper fuiſſe deteſtatam, cùm fieri non poſſit ut Eccleſia Sacramenta deteſtetur.

Suavis Objectioni reſpondetur.

Reſpondetur primò, Nunquam declaraſſe Concilium ea fuiſſe Sacramenta, adeo ut graves etiamnum Theologi id negent. Secundò, Non poſſe quidem Eccleſiam deteſtari Sacramenta per ſe ſpectata ſecundùm naturam Sacramenti, ſed ex illicitis conditionibus. Sicut ſi quis Euchariſtiam conſecraret extra Altare, & ſine Ritibus ab Eccleſia præſcriptis, conficeretur verum Sacramentum, & tamen facinus deteſtabile patraretur. Et ſi quis ſimplici voto caſtitatis obſtrictus Matrimonium contrahit, conjunctio illa verum Sacramentum eſt, & nihilominus peccatum eſt, Eccleſiæ deteſtabile, quæ cuncta peccata deteſtatur. Nihil ergo repugnat, quominus Eccleſia clandeſtina Matrimonia, quæ ſemper illicita fuerunt, deteſtata ſit, quamvis Sacramenta fuiſſent.

Damnati non ſunt ut hæretici, qui Matrimonia ob adulterium poſſe diſſolvi aſſerebant.

III. Septimus Canon paratus fuerat cum Anathemate in eum qui diceret, Matrimonia conſummata ob adulterium diſſolvi: ſed Oratores Veneti expoſuerunt Patribus, Canone ita concepto inferri poſſe non modicam offenſionem Græcis in ſubjectis Reipublicæ locis degentibus, ſcilicet in Inſulis Cretæ, Cypri, Corcyræ, Zacintho, Cephaleniæ, &c. qui quamvis ritu ſuo viverent, tamen Præſulibus à Romano Pontifice aſſumptis obtemperarent. Satis enim conſtare, id in more apud Græcos poſitum, ut uxorem adulteram deſerant, & aliam ducant, nec propterea illos damnatos, aut Anathemate percuſſos ab ulla Synodo Oecumenica, non à Lugdunenſi II. non à Florentina, etiamſi Romanæ & Catholicæ Eccleſiæ mos hujuſmodi liquidò innotuiſſet. Quamobrem Canon ita lenitus eſt, ut notam hæreſis opinioni contrariæ, quam Græci ſectabantur, non inureret, ſed Anathema duntaxat infligeret iis, qui Eccleſiam temerè in eo vituperarent, quæ optimis nixa fundamentis eam doctrinam, tametſi non tanquam Fidei dogma, tradit. Hoc itaque verborum tenore Canon prolatus eſt: *Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cùm docuit & docet juxta Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum Matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi, & utrumque, vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, non poſſe altero conjuge vivente aliud Matrimonium contrahere, mœcharique eum, qui dimiſſâ adulterâ aliam duxerit, & eam quæ dimiſſo adultero alii nupſerit, Anathema ſit.* Refert *Palavicinus* Libro XXII. Cap. IV. ex Actis Arcis Æliæ, ex Actis *Paleotti*, & Salmanticenſis Epiſcopi.

IV. Hanc Seſſionem objectionibus nonnullis

 perſtringit

ſubluceat, Græcique etiam cum Romana Eccleſia Fide & Communione conjuncti morem ſolvendi conjugia propter fornicationem retinuerint; Quâ de causâ Tridentina Synodus Anathemate non confixit eos qui conjugia propter fornicationem dirimerent, ſed qui dicerent Eccleſiam errare, cùm docet juxta Evangelicam & Apoſtolicam Legem non eſſe dirimenda: Nihilominus Evangelicæ Legi planè conſona eſt Concilii Tridentini Doctrina, & Eccleſiæ Diſciplina, & Tridentini Patres Canonem ſuum condiderunt ad exemplum Synodi Milevitanæ, cujus Canon XVII. in Codice Canonum Eccleſiæ Africanæ, Cap. CII. deſcriptus, & relatus *C. Placuit.* XXXII. Quæſt. VII. his verbis conceptus eſt: *Placuit, ut ſecundum Evangelicam & Apoſtolicam Diſciplinam, neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa à marito, alteri conjungantur: ſed ita maneant, aut ſibimet reconcilientur. Quòd ſi contempſerint, ad Pœnitentiam redigantur. In qua cauſa Legem Imperialem petendam promulgari.*

VI. Canonem IX. impugnat *Gentiletus*, quo Anathemate configitur, qui dixerit, *Clericos in Sacris Ordinibus conſtitutos, & Regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe Matrimonium contrahere, contractúmque validum eſſe, non obſtante Lege Eccleſiaſtica.* Hiſtoriam *Paphnutii*, aliáque leviora contra cœlibatum Sacrorum Miniſtrorum objicit: in quibus refellendis non immoror, cùm eorum confutatio peti poſſit ex Diſſertatione noſtra *De Hiſtoria Paphnutii cum Nicæno Canone III. conciliandа, & de Sacrorum Miniſtrorum cœlibatu* (in Libro cui titulus eſt, *Diſſertationum Eccleſiaſticarum Trias.*) [a] Quæ contra Decreta de Reformatione Matrimonii *Gentiletus* objicit, leviora ſunt, faciléque diluuntur, illa cum antiquis Canonibus conferendo.

[a] Nunc Diſſertatio est XIX. in Hiſtoriam Sæculi IV.

VII. Decreto de Matrimonii Reformatione confecto, Synodus generalis emendationis materiam proſecuta, capitibus uno & viginti diſciplinam ſanxit. Eorum ſummam hîc non exhibemus, tum quia Concilium Tridentinum in manibus omnium verſatur, tum quia in Synopſi, Cap. de Politia Eccleſiaſtica, data occaſione aliqua delibavimus. Hic ſolùm aliqua commemoranda, quæ ad Hiſtoriam pertinent.

Decreta Seſſionis XXIV. de Reformatione.

Cùm de Reformatione Principum Articuli propoſiti fuiſſent, *Ferdinandus* Imperator & *Carolus IX.* Rex Chriſtianiſſimus interceſſere. Ad *Moronum* Legatorum Principem ſcripſit Cæſar, Se nunquam aſſenſurum, ut in Concilio verba fierent de Reformanda Regum Juriſdictione vel de auferenda ipſis Auctoritate, qua auxilia & contributiones à Clero obtinerent: magnámque malorum Germaniæ partem in Vitiorum Eccleſiaſticorum oppreſſiones contra populos & Principes tentatas, velut in cauſam refundebat. Rex autem Chriſtianiſſimus Oratoribus ſuis ſignificavit, Sibi perſpectum eſſe, Legatos iis Articulis omnem Auctoritatem, omniáque jura & prærogativas Regibus ac Principibus auferre velle, & per Anathematiſmos & Excommunicationes occaſionem populis præbere defectionis ac rebellionis. Porro manifeſtum eſſe omnibus, poteſtatem Patrum & Concilii nonniſi ad reformationem Ordinis Eccleſiaſtici, à quo prodierant ſcandala, ob quæ Novatores ab Eccleſia Romana defecerant, pertinere, quam nihilominus Synodus leviter attingebat; non verò ad Status ac Juriſdictionis ſecularis Reformationem, quæ ab Eccleſiaſtica prorſus diſtincta eſt, & in temporalibus independens. Quamobrem iiſdem Oratoribus dedit in Mandatis, ut de his Patres commonerent, hortarentúrque ut ab iſtiuſmodi conatibus ceſſarent, in maximum diſſidium erupturis. Tum interceſſione facta omnibus circa propoſitos de Reformatione Principum Articulos decernendis, Venetias ſeſe reciperent: ac nihilominus Gallicanis Præſulibus denuntiarent, ut ſi quid in deliberationem adduceretur, quod Juribus, Privilegiis, & Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ adverſaretur, continuò diſcederent, non expectato rerum propoſitarum judicio. Id cùm Legatis ſignificaſſent Chriſtianiſſimi Regis Oratores, rumórque per Concilium ſparſus eſſet, centum circiter Epiſcopi Legatos convenerunt, urgentes ut Articuli de Reformatione Principum proponerentur; proteſtati ſe aliis de rebus non dicturos ſententiam, niſi de his pariter deliberaretur. Romam interim profecto Cardinali *Lotharingo*, cùm in Congregatione habitâ XXII. Septembris quidam Patrum de Reformatione Principum verba feciſſet, útque hanc ſpectantes Articuli proponerentur, poſtulaſſet, *Ferrerius* ad exequenda Regis Mandata gravem ac vehementem ad Synodum Orationem habuit, quâ Gallicanæ Eccleſiæ Libertatibus, Moribus, Legibus commendatis ac vindicatis, Regem duo mirari dixit: Primùm, Tridentinos Patres, quorum Eccleſiaſticam in miniſterio Dei Poteſtatem maximam agnoſcebat, colebat, ſuſpiciebat, quique tantùm reſtituendæ Diſciplinæ Eccleſiaſticæ causâ convenerant, re infectâ, ad eos, quibus etiam diſcolis obediendum, & pro illis ſemper orandum eſt, ſtudia ſua tranſtuliſſe. Alterum, quòd Reges & Principes, qui qualeſcumque ſint, & à Deo ſunt, & à Deo hominibus dantur, primo quoque tempore, ac ſine ulla præcedenti monitione, poſſint vel debeant excommunicari, aut anathematizari. Itaque à Patribus Regem petere, ut nihil contra Majorum ſuorum Leges, nihil contra ſuam Auctoritatem, Gallicanæque Eccleſiæ Libertatem decernerent. Si contra niterentur, juſſiſſe Oratores ſuos intercedere, uti nunc intercedebant. Sin placeret, omiſſis Regibus, in id tantùm ſeriò incumbere, cujus causâ convenerant, quódque totus orbis Chriſtianus ab ipſis expectabat, id ſibi gratiſſimum fore, jubereque ut iidem Oratores eorum ſtudia & conatus juvarent. Hæc *Ferrerii* Oratio, quæ maximum fragorem excitavit, cum ejuſdem Apologia, edita eſt in Commentariis Rerum ad Synodum Tridentinam ſpectantium à *Puteano* collectis, pag. 490. & ſequentibus. Cæterùm Oratoris ſui Interceſſionem Rex Chriſtianiſſimus comprobavit, & laudavit, ut conſtat ex Majeſtatis ejus Literis ad Cardinalem *Lotharingum*, & ad ſuos Oratores, & ex Literis ejuſdem Cardinalis ad Regem & Reginam Matrem ibidem editis. Illos autem Articulos de Reformatione Principum propoſitos, ſed non admiſſos neque decretos, legere potes in laudatis Commentariis *Puteani*, pag. 580.

Articuli de Reformatione Principum propoſiti, non decreti, vel admiſſi.

VIII. Cùm de Reformatione ferrentur ſuffragia, *Bartholomæus de Martyribus* Archiepiſcopus Bracarenſis ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumptus, paulò antea reverſus Româ, *Pium IV.* Pontificem Maximum, Sanctiſſimúmque ejus Nepotem *Borromæum* Cardinalem, ſummopere commendavit, eorúmque ſummum diſciplinæ reparandæ ſtudium laudibus extulit. Quod pariter præſtitit *Lotharingus* Cardinalis. Hic verò, promulgatis Decretis, hanc ſuo, omniúmque Gallicanorum Præſulum nomine Conteſtationem edidit. *Cum ordine tertius meam de Reformationis Articulis dicerem ſententiam præfatus ſum etiam me valde cupere, ut priſca illa Eccleſiaſtica reſtitueretur Diſciplina: ſed cum his corruptiſſimis temporibus & moribus intelligam non poſſe ea, quibus maximè*

Proteſtationes Cardinalis Lotharingi.

mè opus eſt, protinus adhiberi remedia, interim aſſentiri & probare ea quæ nunc ſunt decreta: Non quòd ea judicem ſatis eſſe ad integram ægrotantis Reipublicæ Chriſtianæ curationem, ſed quòd ſperem his priùs lenioribus fomentis adhibitis, cùm graviora medicamenta pati potuerit Eccleſia, Pontifices Maximos, & maximè Sanctiſſimum Dominum noſtrum PIUM, pro ſua inſigni pietate & prudentia diligenter curaturum, ut ea, quæ deſunt, implens, & efficaciora inveniens remedia, in uſum veteribus, jamdiu abolitis, revocatis Canonibus, & maximè quatuor veterum illorum Conciliorum, quæ, quantùm fieri poterit, obſervanda cenſeo; vel, ſi expedire videbitur, frequentiori Oecumenicorum Conciliorum celebratione, morbum ab Eccleſia propulſans, eam ſuæ priſtinæ reſtituat ſanitati. Hanc autem meam mentem & ſententiam, tum meo, tum omnium Galliæ Epiſcoporum nomine in Acta referri volo, & ut id fiat à Notariis peto & poſtulo.

Ad Caput quintum de criminoſis Epiſcoporum cauſis à ſolo Summo Pontifice cognoſcendis & finiendis, dixit: *Si habita ratione temporum hoc Decretum placet Patribus, id mihi quoque hoc nomine magis placet, quòd cùm eis in Congregatione heri habita viſum ſit Privilegiis Principum non eſſe derogandum, hoc ita eſt conceptum, ut Chriſtianiſſimi Franciæ Regni Privilegiis, Juribus, & Sacris Conſtitutionibus nihil præjudicii afferat. Quod quidem mihi placere lubens profiteor, & tum meo, tum Epiſcoporum Franciæ nomine à Notariis peto & poſtulo ut in Acta referatur.*

Ad vigeſimum, de ratione tractandi cauſas ad Forum Eccleſiaſticum pertinentes, dixit: *Placet quidem ut iis Nationibus, quibus nondum fuerat conceſſum, concedatur ut apud eas prima terminetur inſtantia: maximè cùm id nihil præjudicii afferat iis Nationibus, quæ eo Privilegio, & aliis majoribus longiſſimo abhinc tempore ſunt uſæ, & maximè Chriſtianiſſimo Franciæ Regno: quod quidem omnibus teſtatum eſſe volo, & tum meo, tum omnium Franciæ Epiſcoporum nominé, à Notariis peto & poſtulo ut in Acta referatur.* Hæ Declarationes & Proteſtationes editæ ſunt in *Puteani* Commentariis, pag. 571.

Obſervationes Oratorum Regis Chriſtianiſſimi ad Articulos Reformationis Seſſione xxiv. editos.

IX. Leguntur ibidem pag. 573. & ſequentibus, Obſervationes atque Animadverſiones Oratorum Regis Chriſtianiſſimi in Articulos Reformationis in eadem Seſſione conditos, in quibus de duobus Capitibus, quæ Conteſtatione ſua perſtrinxit *Lotharingus* Cardinalis, hæc habentur: *Caput quod incipit*, CAUSÆ CRIMINALES, *non placet. Adverſatur enim antiquiſſimo Juri Regis, & Eccleſiæ Gallicanæ Privilegiis, quibus cavetur, ne quis, etiam volens, extra Regnum à quoquam ex quacumque cauſa in Jus vocari, nedum condemnari poſſit.* Et infra: *Quod de Judiciis Beneficiorum & aliarum cauſarum hîc traditur, non poſſumus probare: pugnat ſiquidem cum Jure Regis, & Privilegiis Eccleſiæ Gallicanæ, quibus tuetur illarum cauſarum poſſeſſorium à Judicibus Regis, petitorium autem ab Eccleſiaſticis, non alibi tamen quàm in ipſo Regno judicetur.*

X. Sextum Caput Reformationis propoſitum & conſcriptum fuerat de Capitulorum Immunitatibus abrogandis, aut certè moderandis, cujus exemplar in laudatis Commentariis *Puteani* legere eſt pag. 577. Idque ab Hiſpanis Epiſcopis & bonis omnibus vehementer efflagitatum, ex ea tantùm cauſa rejectum narrat *Pibracus* Chriſtianiſſimi Regis in Synodo Orator, quòd non placuit Exemptiones à Romanis Pontificibus Canonicorum Collegiis conceſſas, etſi ex iis maxima incommoda proficiſcantur, ab alio quàm à Romano Pontifice tolli aut minui poſſe. Verùm hac in Seſſione Decretum illud non omnino rejectum eſt, ſed in ſequentem remiſſum, in quâ ſummâ concordiâ receptum eſt.

Particula, *Proponentibus Legatis*, explicata.

X. Particula, *Proponentibus Legatis*, quæ tantum fragorem excitaverat, poſtulantibus identidem, Hiſpanis, & Cæſare per Oratores urgente ut deleretur, vel explicaretur, Capite XXI. expoſita eſt. Declaravit nempe Sancta Synodus, *Mentis ſuæ non fuiſſe, ut ex prædictis verbis ſolita ratio tractandi negotia in Generalibus Conciliis ulla ex parte immutaretur, neque novi quidquam, præter id quod à Sacris Canonibus, vel Generalium Synodorum forma hactenus ſtatutum eſt, cuiquam adderetur, vel detraheretur.* Quâ Declaratione Imperatori, & Principum Oratoribus factum eſt ſatis, & Patrum Oratorúmque libertati, quæ in hac Synodo maxima fuerat, in futuris Conciliis proſpectum eſt, ut quemadmodum Tridenti, hac particulâ non obſtante; à proponendi Jure omnino excluſi non fuerant, ita in Synodis deinceps celebrandis ab eo jure non excluderentur, ſervato tamen ordine à Sacris Canonibus & forma Generalium Synodorum præſcripto. Unde perperam *Suavis* hoc Decretum ſugillat.

SCHOLION I.

Hunc Articulum pag. 255. perſtringit Cenſoria illa Animadverſio: *Innuit Principes poſſe reddere illicitas quaſdam conjunctiones Matrimoniorum.*

R. Quamvis innuam Principes illicitas reddere poſſe quaſdam conjunctiones Matrimoniorum, non tamen invalidas; nec abſque Eccleſiæ eorum Leges approbantis ac ſuſcipientis auctoritate. Sanè quod ab Eccleſia vetitum eſt, ſuis etiam Conſtitutionibus Principes prohibere poſſunt: & ita duplici nomine illicitum erit, primò quia prohibitum eſt ab Eccleſia, ſecundò, quia prohibitum eſt à Principe.

SCHOLION II.

Eumdem Articulum, pag. 262. Religioſi Cenſores perſtringunt his verbis: *Vide quæ dicit de Jure proponendi in Concilio Legatis conceſſo.*

R. Quicquid eo loci legitur, res eſt Hiſtoriæ, præter cujus fidem ac leges nihil refero.

SCHOLION III.

Pag. 264 Hæc narratio Religioſis Cenſoribus diſplicet: *Articuli de Reformatione Principum ſunt propoſiti, non admiſſi, neque decreti: quia Galli voluerunt ut Concilium ſolùm tractaret de Reformatione Eccleſiæ.*

R. Et Cæſaris, & Chriſtianiſſimi Regis Oratorum interceſſio effecit, ne propoſiti de Reformatione Principum Articuli admitterentur. Facti veritas eſt, quam & *Pallavicinus* ipſe in Hiſtoria Concilii Tridentini confirmat.

ARTICULUS XV.

De Seſſionis XXV. Decretis, & Concilii fine.

I. SEſſio vigeſima-quinta celebrata eſt die quarta Decembris anni MDLXIII. Sacris operatus eſt *Zambeccarius* Sulmonenſis Epiſcopus, Latinè concionatus eſt *Hieronymus Ragazzonus* Venetus, Epiſcopus Nazianzenus, & Coadjutor Salaminenſis. Decreta de Purgatorio, de invocatione, veneratione, & Reliquiis Sanctorum, ac Sacris Imaginibus edita ſunt.

Hæc, Objectiunculis ſuis *Gentiletus* perſtringit, ſuámque in rebus Theologicis prodit ignorantiam ac temeritatem, calumniandique libidinem, cùm, verbi gratia, Romanæ Communionis Theologis affingit, quòd *Peccata quælibet, ſeu levia, ſeu immania, in Purgatorio expiari contendant*, & *pro ſingulis peccatis mortalibus diluendis, per ſeptem annos cruciatus & tormenta Purgatorii eſſe ferenda*: & falsò Gloſſam citat in Canonem, *Sunt plures, De Pœnitentia.* Diſt. III. quæ nihil hujuſmodi habet, ſed ſeptennem Pœnitentiam in hac vita pro mortalibus peccatis infligendam ſolùm ait. *S. Auguſtinum* Purgatorium aſſeruiſſe fatetur *Gentiletus*, & hanc ſententiam jam tum multos habuiſſe applauſores; ſed in hoc ſibi ab ejus ſententiâ recedere integrum eſſe procaciter ait, ut quæ verbo Dei non innitatur. Inter humanæ labilitatis notas, in *B. Auguſtino* eſſe duas audacter aſſerit: iſtam de Purgatorio, & alteram quâ aſſeruit infantes ſine Baptiſmo vitâ functos æternæ damnationi immerſos eſſe. Sed ſummæ cæcitatis eſt inter notas humanæ labilitatis recenſere doctrinam, quam ante *S. Auguſtinum* Eccleſia ceu dogma Fidei ab Apoſtolis traditum ſemper habuit, prædicavit, propugnavit, ſententiâ, quæ Purgatorium negaret, in *Aërio* hæreſeos univerſali conſenſu damnatâ, ut conſtat ex *S. Epiphanio* Hæreſi LXXV. & quam contra Pelagianos defendit, & Synodis ſuis ubique Chriſtianarum Gentium receptis eadem firmavit Eccleſia, notam hæreſeos huic eorum Aſſertioni inurens, Quòd infantes abſque Baptiſmo defuncti vitam æternam habituri nihilominus eſſent. Cætera quæ Delphinenſis ille Juriſconſultus contra Decreta Concilii, ac Eccleſiæ Catholicæ doctrinam de Purgatorio, de invocatione Sanctorum, de veneratione Reliquiarum & Sacrarum Imaginum, de ciborum delectu & Jejuniorum diſciplina objicit, facilè dilui poſſunt ex Diſſertationibus noſtris; ſcilicet ex XLIV. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi IV. quæ dogma Catholicum de Purgatorio defendit adversùs *Aërium*. Ex Diſſertatione XXV. ſeu V. τῆς ΠΑΝΟΠΛΙΑΣ adversùs Hæreſes Seculi V. adversùs Hæreſim *Vigilantii*, quâ etiam recentiorum Hagiomachorum errores, *Joannis Dallæi* præſertim libris, *De Religioſi cultus objecto*, defenſi, refelluntur & evertuntur: Sacrarum Reliquiarum veneratio, Sanctorum cultus & invocatio propugnantur. Ex Diſſertatione VI. *De Imaginibus, adversùs veteres novóſque Iconomachos*, ac præſertim contra libros quatuor *Joannis Dallæi* Calviniſtæ Miniſtri, (in Panoplia adversùs Hæreſes VIII. Seculi) & Diſſertatione IV. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi II. *De Jejuniis Montaniſtarum & Catholicorum, adversùs librum Joannis Dallæi, De Jejuniis & Quadrageſima.*

Decreta de diſciplina Regularium.

II. Poſt Decreta Dogmatica, Sanctiones viginti-duæ de Regularium diſciplina promulgatæ. *Lotharingus* Cardinalis Regulares in Synodo laudibus extulit, teſtatus, tria Regularium millia in Gallia paucorum menſium ſpatio crudele martyrium paſſos fuiſſe, quòd obedientiam Romano Pontifici debitam abjurare noluiſſent. Quapropter uti cæterorum Clericorum immunitatem ab Epiſcopis plurimùm improbabat, ita Regularium Privilegia illæſa præſtarent, Patres hortabatur. Refert *Palavicinus* ex Actis Concilii, Lib. XXIV. Cap. III. Paratus fuerat Canon, quo vetaretur Profeſſionem Religioſam ante annum decimum-octavum emittere, ſed Pragenſis Archiepiſcopus Patres ab eo conſilio abduxit, ſatius eſſe aſſerens ut probationis tempus ad duos annos produceretur; ita tamen ut fas eſſet anno decimo ſexto vota ſolemni ritu Deo nuncupare. Aliud incommodum expoſuerat Archiepiſcopus Granatenſis: Nimirùm cùm fas eſſet puellæ anno duodecimo nubere, ſi poſtea ante Matrimonium conſummatum vellet Religioſam vitam profiteri, neceſſarium fore ut vir ſex annos cœlibem vitam agat, & aliam uxorem non ducat, cùm hujuſmodi conjugium ſolemni duntaxat voto diſſolvi poſſit. Quare tum illis, tum aliis, juri communi ſtandum videbatur, nec ulla novitas inducenda. Sed tandem in illud temperamentum conventum eſt, ut Profeſſio Religioſa non fieret ante decimum-ſextum annum expletum. Decreta de generali Reformatione viginti & unum promulgata ſunt. Decretum de Principibus in eam formam redactum eſt, quæ nemini diſpliceret, cùm ſolam admonitionem & adhortationem erga ipſos Synodus adhiberet. His quippe verbis conceptum eſt:

Admonitio Principum.

Cupiens Sancta Synodus Eccleſiaſticam Diſciplinam in Chriſtiano Populo non ſolùm reſtitui, ſed etiam perpetuò ſartam tectam à quibuſcumque impedimentis conſervari; præter ea quæ de Eccleſiaſticis perſonis conſtituit, ſeculares quoque Principes officii ſui admonendos cenſuit, confidens eos, ut Catholicos, quos Deus SANCTÆ FIDEI, ECCLESIÆQUE PROTECTORES ESSE VOLUIT, jus ſuum Eccleſiæ reſtitui, non tantùm eſſe conceſſuros, ſed etiam ſubditos ſuos omnes ad debitam erga Clerum, Parochos, & Superiores Ordines reverentiam revocaturos; nec permiſſuros ut Officiales aut inferiores Magiſtratus, Eccleſiæ & Perſonarum Eccleſiaſticarum immunitatem, Dei ordinatione & canonicis Sanctionibus conſtitutam, aliquo cupiditatis ſtudio, ſeu inconſideratione aliqua violent; ſed unà cum ipſis Principibus debitam Sacris Summorum Pontificum & Conciliorum Conſtitutionibus obſervantiam præſtent. Decernit itaque & præcipit, Sacros Canones, & Concilia Generalia omnia, necnon alias Apoſtolicas Sanctiones, in favorem Eccleſiaſticarum Perſonarum, libertatis Eccleſiaſticæ, & contra ejus violatores editas, quæ omnia præſenti etiam Decreto innovat, exactè ab omnibus obſervari debere. Propterea que admonet Imperatorem, Reges, Reſpublicas, Principes, & omnes & ſingulos cujuſcumque ſtatus & dignitatis extiterint, ut quò largiùs bonis temporalibus atque in alios poteſtate ſunt ornati, eò ſanctiùs, quæ Eccleſiaſtici Juris ſunt, tanquam Dei præcipua, ejúſque patrocinio tecta venerentur; nec ab ullis Baronibus, Domicellis, Rectoribus, aliiſve Dominis temporalibus, ſeu Magiſtratibus, maximéque Miniſtris ipſorum Principum, lædi patiantur; ſed ſeverè in eos, qui illius libertatem, Immunitatem atque Juriſdictionem impediunt, animadvertant: quibus etiam ipſimet exemplo, ad pietatem, Religionem, Eccleſiarúmque protectionem exiſtant; imitantes anteriores optimos Religioſiſſimóſque Principes, qui res Eccleſiæ ſua imprimis auctoritate ac munificentia auxerunt, nedum ab aliorum injuria vindicarunt. Adeóque ea in re quiſque officium ſuum ſedulò præſtet: quò cultus divinus devotè exerceri, cæteris

quæ Clerici in reſidentiis & Officiis ſuis, quieti & ſine impedimentis, cum fructu & ædificatione Populi permanere valeant. Id Decretum duo è Patribus improbarunt tanquam inefficax, & ſpecioſis tantummodo verbis contextum, ut refert *Palavicinus* Lib. XXIV. Cap. VII. A

Addita eſt in fine horum Decretorum declaratio, quâ denuntiatur, *Omnia & ſingula ſub quibuſcumque clauſulis & verbis, quæ de morum Reformatione, atque Eccleſiaſtica Diſciplina, tam ſub Paulo III. ac Julio III. quàm Pio IV. Pontificibus Maximis in hoc Sacro Concilio ſtatuta ſunt, ita decreta fuiſſe, UT IN HIS SALVA SEMPER AUCTORITAS SEDIS APOSTOLICÆ ET SIT, ET ESSE INTELLIGATUR.* Quæ declaratio duobus tantùm Patribus non placuit, quorum alter diverſas voces iſtarum loco poſtulabat, alter eam eſſe ſupervacaneam opponebat, quippe ſuâ naturâ in omni Decreto intellectam, & idcirco in præteritis Conciliis haud uſurpatam.

Auctoritas Sedis Apoſtolicæ in omnibus Decretis ſemper ſalva.

B

III. Ejuſdem Seſſionis prorogatio in poſterum diem IV. Decembris indicta eſt, quo ſolemne ſacrificium obtulit *Nicolaus Maria Caracciolus* Catanenſis Epiſcopus. Decretum de Indulgentiis » promulgatum eſt, quo Sacra Synodus illarum » uſum Chriſtiano Populo maximè ſalutarem, » & Sacrorum Conciliorum Autoritate proba» tum, in Eccleſia retinendum eſſe docet & præ» cipit: *Eóſque Anathemate damnat, qui aut inutiles aſſerunt, vel eas in Eccleſia concedendi poteſtatem eſſe negant. In his tamen concedendis moderationem, juxta veterem & probatam in Eccleſia conſuetudinem, adhiberi cupit; ne nimiâ facilitate Diſciplina Eccleſiaſtica enervetur.* Cæterùm Indulgentias à nobis definiri Theſaurum ex Sanguine & meritis Domini noſtri Jeſu Chriſti, Martyrum ſanguini permixto conflatum, *Gentiletus* comminiſcitur. De Indulgentiis nihil hujuſmodi tradit Catholicæ Fidei Profeſſio, nihil habet Tridentina Synodus. Hunc Theſaurum (ſiquidem id nomen in Scholis invaluit) ſolo Chriſti Sanguine, ſolâ ejus ſatisfactione & meritis, quoad pretium redemptionis, quoad vim & efficaciam ſolutionis pro peccatis noſtris, pœníſque ipſis divino judicio debitis, conſtare docemus: Sanctorum merita & ſatisfactiones in eo Theſauro includi, ut vim habentia commendationis, & ſuffragii ad impetrandam nobis Sanguinis Chriſti, & ſatisfactionis ejus applicationem, non per modum pretii, ac ſolutionis, quaſi eum Sanguine Chriſti pretium noſtrum componant; aut ad cumulum ſatisfactionis ejus pro peccatis noſtris accedant. Atque illam ipſam impetrandi vim hauriunt ex Chriſti Sanguine, & quatenus eorum ſatisfactiones ipſius ſatisfactioni ac meritis innituntur. Quam Doctrinam S. *Leonis* inſigni teſtimonio confirmamus, Epiſtola CXXXIV. Editionis poſtremæ, ad *Leonem Auguſtum* datâ. *Effuſio enim,* inquit, *pro injuſtis Sanguinis Chriſti tam fuit dives ad pretium, ut ſi univerſitas captivorum in Redemptorem ſuum crederet, nullum diaboli vincula retinerent; quoniam, ſicut Apoſtolus ait:* Ubi abundavit » peccatum, ſuperabundavit & gratia.... Quis » eſt, *ut ait Apoſtolus,* qui tradidit ſemetipſum » pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odo» rem ſuavitatis? *Aut quod unquam Sacrificium ſacratius fuit, quàm quod verus & æternus Pontifex altari crucis per immolationem ſuæ carnis impoſuit? Quamvis enim multorum Sanctorum in conſpectu Domini pretioſa mors fuerit, nullius tamen inſontis occiſio redemptio fuit mundi. Acceperunt Juſti, non dederunt coronas: & de fortitudine Fidelium exempla nata ſunt patientiæ, non dona juſtitiæ. Singulares*

Decretum de Indulgentiis.

Gentiletus refellitur.

Rom. 5. Ephеſ. 5.

C

D

E

F

quippe in ſingulis mortes fuerunt, nec alterius quiſquam debitum ſuo fine perſolvit.

IV. Decreto de Indulgentiis aliud à Sacra Synodo additum eſt, quo per ſpeciem Legis confirmantur Conſuetudines ac Sanctiones Eccleſiæ, quæ ab Hæreticis impugnantur, de ciborum delectu, jejuniis & diebus feſtis. Tertium, de Indice Librorum, Catechiſmo, Breviario & Miſſali: Quartum, de loco Oratorum, quorum, & Imperatoris, Regum, Rerumpublicarum, ac Principum jura & prærogativas illæſas & ſalvas eſſe Concilium declarat, in eodémque ſtatu permanere, quo ante Synodum reperiebantur. Quintum, de Synodi executione. Sextum, de legendis omnibus Decretis, quæ tum *Paulo*, tum *Julio*, Pontifice condita fuerant, & ad dogmata & ad mores ſpectantia: quod universè placuit Patribus, & peractum eſt. Septimum de finienda Synodo, omniúmque Definitionum ac Decretorum in ea ſub tribus Pontificibus editorum confirmatione, ejuſdem nomine per Apoſtolicæ Sedis Legatos & Concilii Præſides à Summo Pontifice poſtulanda. Granatenſis Archiepiſcopus petitioni confirmationis contradixit, ut ex Actis in Arce Ælia ſervatis refert *Palavicinus.* Feſtas Acclamationes edidit Cardinalis *Lotharingus.* Summo Pontifici hunc in modum acclamavit: *Beatiſſimo Pio Papæ & Domino noſtro, Sanctæ UNIVERSALIS ECCLESIÆ Pontifici, multi anni & æterna memoria.* Quibus verbis nonnullis perperam viſum eſt, ipsíſque *Suavi* & *Palavicino*, æmulis Hiſtoricis, illum tribuiſſe Romano Pontifici prærogativam ſupra Eccleſiam univerſalem, quæ ab eodem Cardinali & à Gallis fuerat impugnata. Nam ipſum ſententiæ Concilia Generalia ſupra Pontifices extollentis, quam Eccleſia Gallicana & Sacra Facultas Pariſienſis tuebantur, ut etiamnum tuentur, fuiſſe tenaciſſimum, probat ejus ad *Pritonem* Secretarium ſuum Epiſtola cum *Pio IV.* communicata, quam ſuperiùs laudavi. Quis enim ſibi perſuadeat, doctiſſimum & prudentiſſimum Principem eam opinionem amplexum fuiſſe, quam paulò ante Hæreſeos notaverat, & Gallos omnes ſanguinem potiùs profuſuros, quàm illam comprobarent, ſcripſerat? Non alius ergo eſt Acclamationis illius ſenſus, quàm Summum Pontificem habere *Primatum ſuper omnes Eccleſias particulares*, vel, habere *Supremam Autoritatem in Eccleſia Dei*, ut Concilium Conſtanrienſe loquitur. Cardinali vitio datum, quòd in Acclamationibus, ubi *Carolo V.* bene precatus eſt, & Sereniſſimis Regibus qui Concilium promoverant, & protexerant, *Franciſcum I.* & *Henricum II.* Reges Chriſtianiſſimos non nominaverit, cùm tamen *Paulus III.* in Diplomate Indictionis Concilii *Franciſcum I.* non minùs quàm *Carolum V.* nominaſſet: & quòd *Ferdinando* Imperatori, & omnibus Regibus, Rebuſpublicis, & Principibus multos annos adprecatus, *Caroli Noni* Chriſtianiſſimi Regis nomen omiſiſſet. Decretis ſubſcripſere quatuor Sedis Apoſtolicæ Legati Synodi Præſides, alii duo Cardinales, tres Patriarchæ, viginti-quinque Archiepiſcopi, centum ſexaginta-octo Epiſcopi, triginta novem Procuratores Prælatorum abſentium, ſeptem Abbates, & totidem Religioſorum Ordinum Supremi Moderatores.

Alia Decreta.

SCHOLION

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 273. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Theſaurus Eccleſiæ ex ſolo Chriſti Sanguine conſtatur.*

R. Propoſitionem meam Religioſi Viri mutilarunt. Hæc Propoſitio, ſeclusâ explicatione quam adjunxi, mea non eſt. En verba mea : *Hunc Theſaurum ſolo Chriſti Sanguine, ſola ejus ſatisfactione ac meritis ; quoad pretium redemptionis, quoad vim & efficaciam ſolutionis pro peccatis noſtris, pœnisque ipſis divino judicio debitis, conſtare docemus. Sanctorum merita & ſatisfactiones in eo includi, ut vim habentia commendationis & ſuffragii, ad impetrandam nobis Sanguinis Chriſti & ſatisfactionis ejus applicationem, &c.*

Articulus XVI.

Sacrum Concilium Tridentinum ceu legitimum & Oecumenicum ab omnibus Orthodoxis habendum, colendum, & ſuſcipiendum eſt.

I. ID ex eo probatur, quòd non minùs repræſentatio fuerit totius nominis Chriſtiani, quàm priora illa Concilia, quæ ab omnibus
C pro Oecumenicis habentur, & quæ *S. Gregorius Magnus* ſe *ut quatuor Evangelia* venerari profitetur : Cùm ad illud ex omnibus Orbis Catholici regionibus ac Provinciis convocati fuerint & convenerint Antiſtites ingenti numero ; cauſa pro qua convocatum eſt, generalis fuerit, omneſque ſpectans, ſcilicet hæreſum damnatio, Catholicæ Fidei aſſertio & declaratio, generalis morum Reformatio, ac Diſciplinæ reparatio. Deinde quòd omnes legitimæ & Oecumenicæ Synodi conditiones à *Gelaſio I.* Pontifice Maximo recenſitæ in Epiſtola ad Dardaniæ Epiſco-
D pos, Tridentinæ conveniant, ubi *bene geſtam Synodum* definit, quæ geſta eſt *ſecundùm Scripturas, ſecundùm Traditionem Patrum, ſecundùm Eccleſiaſticas Regulas, pro Fide Catholica & Communione prolata, quam cuncta recepit Eccleſia, quam maximè Sedes Apoſtolica comprobavit ;* ideòque *nova Synodo nullatenus immutandam.* Secundùm Scripturas, ſecundùm Traditionem, ſecundùm Eccleſiaſticas Regulas geſtam eſſe, ex Actis luculenter probaretur, ſi in lucem edita eſſent, quod aliquando præſtandum ſpes eſt, in ædificationem Catholicæ Fidei, deſtructionem Hæreſum, con-
E fuſionem Hæreticorum, ſolatium Fidelium, commodum & ornamentum Eccleſiæ, ut etiam Eruditorum omnium voto ſatisfiat, cùm opportunum tempus Romano Pontifici viſum fuerit. Interim autem id oſtendi poteſt, Decreta & Canones ejuſdem Sacri Concilii conferendo cum Scripturis Sacris, cum Traditione, cum veterum Conciliorum Canonibus. Idque luculenter probarunt Catholici Scriptores, qui Decreta illa Sacroſancta ab Hæreticorum impugnationibus vindicanda ſuſceperunt. Cunctam Eccleſiam Definitiones Fidei Tridentina Synodo editas ſuſcipere,
F conſtat ex omnium particularium Eccleſiarum, Cathedræ *S. Petri* & Romanæ Eccleſiæ Communione conjunctarum, in damnatione errorum ab eadem Synodo proſcriptorum, & confeſſione dogmatum ab ea definitorum ſummo conſenſu. Cui Cathedræ & Eccleſiæ, * *ex qua unitas Sacerdotalis exorta eſt* * qui communione non conſociatur, *alienus eſt ; qui extra hanc Domum agnum comederit, profanus eſt : qui extra hanc Arcam fuerit, peribit regnante diluvio.* Et * quicumque cum Romano Pontifice *non colligit, ſpargit.*

* S. Cyprianus.
* S. Hieronymus.

Tridentinam Synodum ſuſcepere Catholicæ Hiſt. Eccl. Sæc. XV. & XVI.

A Germaniæ Regiones, & Provinciæ Auſtriacæ familiæ hereditariæ, in Synodo Auguſtana ab *Othone* Cardinali *Truxeſio* celebrata anno MDLXVII. & in Salisburgenſi anno MDLXIX. Hiſpania, & Sicilia, cæteræque Catholici Regis Ditiones ſuſcepere, *PHILIPPO* Rege id per Edictum imperante datum ſecundo Julii MDLXIV. Suſcepit Luſitania, *Sebaſtiano* Religioſiſſimo Rege agente, ut probant ejus Literæ ad *Pium Quartum* ſcriptæ die ſecunda Octobris anno MDLXIV. quas ex Archivo Vaticano refert *Palavicinus* Libro XXIV. Cap. IX. Excepit Polonia in
B Regni Comitiis eodem anno celebratis, ut narratur in Vita & Literis Cardinalis *Commendoni*, qui tunc Nuntium Apoſtolicum apud *Sigiſmundum* Regem agebat. Suſcepit Sereniſſima Venetorum Reſpublica, promulgarique juſſit inter Sacrificii ſolemnia in Baſilica *S. Marci*, teſte *Moroſino* Libro VIII. Hiſtoriæ Venetæ. Suſceperunt primariæ Regnorum Catholicorum Eccleſiæ in Synodis Provincialibus congregatæ.

Tridentina Synodus à Primariis Regnorum Catholicorum Eccleſiis in Conciliis Provincialibus recepta.

II. Mediolanenſis in Concilio I. Provinciali, Præſide *S. Carolo* Cardinali *Borromæo* Archiepiſcopo, anno MDLXV. P. I. Cap. I. de Fide Ca-
C tholica : *Sacri igitur Tridentini Concilii Autoritate innixi, mandamus, ut omnes ii qui Beneficia Eccleſiaſtica obtinent, vel impoſterum obtinebunt ; & qui in Synodum Diœceſanam convenire debent, in ea Synodo, qua primo quoque tempore celebrabitur, omnia & ſingula à Sancto Concilio Tridentino definita & ſtatuta palam recipiant ; veram obedientiam Summo Romano Pontifici ſpondeant ; ſimulque Hæreſes omnes publicè deteſtentur, & anathematizent ; Fidem profitentes iiſdem verbis, quibus ex Formula à Sanctiſſimo Domino noſtro Pio IV. Pontifice Maximo præſcripta, Nos & Coëpiſcopi initio hujus Sanctæ*
D *Synodi, jurati præſtitimus, profeſſi ſumus, etiamſi antea in Diœceſana Synodo id officium, ad exequendum juſſa Tridentini Concilii, quacumque ratione & modo obierint.*

III. Eccleſia Remenſis, in Concilio Provinciali, anno MDLXIV. Præſide *Carolo* Cardinali *A Lotharingia* ejuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopo, Statuto II. *Noſtrorum hominum deſideriis non opinamur meliùs ſatisfieri poſſe, quàm ſi à Tridentina Synodo conſcriptam de Religione Catholica doctrinam, noſtrarum Parœciarum Curiones legant, & ad ejus normam Conciones ſuas efforment, populùmque inſtituant. De*
E *omnibus enim ferè noſtrorum temporum controverſiis illa breviſſimè definivit, & perſpicuè tradidit Fidem Patrum & Chriſtianarum Nationum, ante hæreſes noſtrâ tempeſtate exortas, quas etiam ipſa dilucidè, ut caveri poſſint & diſcerni, damnavit. Itaque Sancta Synodus officii ſui eſſe arbitratur, ſi eam doctrinam, quæ univerſi orbis Chriſtiani legitimis Antiſtitibus, & nobis ipſis placuit, Diœceſi noſtra proponimus. Jubemus noſtrarum Eccleſiarum Rectores, infra Natalem Domini Tridentinam Synodum, ſive Latinè, ſive Gallicè comparare, in eáque tanquam in ſpeculo inſpicere omnium propemodum contentionum, quæ Chriſtianos divexarant, veritatem, ac ipſam ſincerè ac*
F *pacificè ſuis gregibus commendare ; contrarias verò opiniones ut hæreſes deteſtari ac fugere.* In eadem Synodo, Congregatione quartâ, quæ die XXIX. Novembris habita eſt, Reverendiſſimus Archipræſul Concilii Præſes, Epiſcopi, Abbates, cæteríque Viri Conciliares, Fidei Profeſſionem emiſerunt his verbis conceptam : *Ante omnia credimus & confitemur, Canonicas utriuſque Teſtamenti Scripturas Sacroſanctas eſſe & divinitus inſpiratas : Item Articulos Fidei in Apoſtolorum ac Niceni & Conſtantinopolitani I. Symbolis contentos : Necnon omnia quæ de Fide ſuperioribus Oecumenicis Conciliis, & noviſſimè in Sancta Generali Synodo Tridentina*

ſunt definita : firmiſſima Fide complectimur & tenemus , &c. Inſuper de ſeptem Eccleſiæ Sacramentis , imprimis autem de Auguſtiſſimo Eucharistiæ Sacramento , & Miſſæ Sacrificio , cæteriſque dogmatibus adverſus hæreſes iis temporibus exortas , ſentimus & credimus cum eadem Sancta Synodo , damnantes & deteſtantes omnem hæreſim , quam eadem Sancta Synodus damnavit & anathematizavit. Concilium Tridentinum quoad Fidei Decreta ; & pleraque etiam Reformationis Capita ſuſcepit altera Synodus Remenſis anno MDLXXXIII. Præſide *Ludovico* Cardinali *A Guiſia* Archiepiſcopo.

IV. Eccleſia Cameracenſis in Provinciali Concilio celebrato anno MDLXV. Præſide *Maximiliano A Bergis* Archiepiſcopo & Duce Cameracenſi, in Profeſſione Fidei, cujus hæc ſunt verba : *Quæcumque præterea de Fide & doctrina à Sacris Oecumenicis Conciliis ſunt definita & tradita ; maximéque à Sancto Generali Tridentino Concilio , nulla hæſitatione complectimur. . . Septem Eccleſiæ Sacramenta , quæque de ipſis idem Sanctum Concilium Tridentinum mandavit ac tradidit , ea omnia firmiſſimè tenemus. Quæcumque vero ſtatuit adverſus omnes hujus ſæculi Hæreſes , ea omnia recipimus ; ſimulque deteſtamur & anathematizamus quicquid idem Sanctum Concilium Tridentinum anathemate damnat & deteſtatur.* Et Tit. XIV. Cap. X. *Cæterùm , cùm ſacrum Tridentinum Concilium alia multa decreverit , quorum nulla Provincialis hujus Synodi Decretis ſit mentio , quia ſatis expreſſa ac explicata ſint : ea omnia , ſive ad Doctrinam , ſive ad Eccleſiaſticam Reformationem & morum correctionem pertineant , Sancta Synodus planè atque integrè ſervari debere , vimque & auctoritatem inviolabilem habere declarat.*

V. Eccleſia Toletana , in Concilio Provinciali anno MDLXV. Præſide *Chriſtophoro Rogio de Sandoval* Epiſcopo Cordubenſi, in Profeſſione Fidei : *Cætera item omnia , quæ à Sacris Canonibus & Oecumenicis Conciliis , ac præcipuè ab eadem Sacroſancta Tridentina Synodo diffinita ſunt , tam in his quæ ad extirpandas Hæreſes , quàm in iis quæ ad morum Reformationem pertinent , ejuſdem ſanctæ Synodi Decretum ſecuta , recipit , & omnino recipienda ab omnibus eſſe decernit , Hæreſeſque omnes ab iiſdem ſacris Canonibus , & Generalibus Conciliis , & præſertim ab eadem ſancta Synodo Tridentina damnatas , deteſtatur & anathematizat.*

V I. Eccleſia Mechlinienſis in Synodo Provinciali anno M D L X X. celebrata , Præſide *Martino Rythovio* Epiſcopo Yprenſi, nomine & loco *Antonii* Cardinalis Granvellani , Archiepiſcopi Mechlinienſis , *Imprimis ordinat & præcipit , ut omnes & ſinguli , qui ad hanc Synodum convenerunt , ſimpliciter & ſine ulla proteſtatione ea omnia & ſingula , quæ à Sancta Synodo Tridentina definita & ſtatuta ſunt , palam recipiant , necnon veram obedientiam Summo Romano Pontifici ſpondeant & profiteantur , ſimúlque omnes hæreſes à Sacris Canonibus , præſertimque ab eadem Synodo Tridentina damnatas deteſtentur & anathematizent ſecundum tenorem ſchedulæ ſequentis.*

Ego N. omnia & ſingula , quæ à Sancta Synodo Tridentina ſtatuta & definita ſunt , palam recipio : necnon veram obedientiam Summo Romano Pontifici ſpondeo & profiteor , ſimúlque hæreſes omnes à Sacris Canonibus & Generalibus Conciliis , præſertimque ab eadem Synodo Tridentina damnatas deteſtor & anathematizo.

V II. Eccleſia Rothomagenſis , in Concilio Provinciali MDLXXXI. Præſide *Carolo* Cardinali *Borbonio* Sedis Apoſtolicæ Legato , & ejuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopo , quod in Præfatione ſic habet ; *Noſtra hæc Synodus unanimi conſenſu*

A *ipſum Chriſtianiſſimum Regem noſtrum , ut pro ſua ſingulari pietate Tridentinum Concilium (quo labenti Reipublicæ Chriſtianæ accuratiſſimè ſubvenitur) ſicut non ita pridem hujus Regni Ordines ſive Status Bleſis , & Clerus nuper Meloduni congregatus factitarunt , promulgari juberet , humillimis precibus ſolicitare decrevit. Verùm quoniam multa viſa ſunt , quæ dilatione non indigent , ordinanda , de Fratrum noſtrorum Coepiſcoporum conſenſu, eorúmque qui huic Synodo interfuerunt conſilio , dum hujuſmodi promulgationem ſperamus & expectamus , quæ ſequuntur , pro temporum neceſſitate & Provinciæ noſtræ ſtatu. . . ad Dei laudem ſtatuere duximus.*
B Cap. I. *Eccleſia univerſa errare non poteſt , quæ regitur Spiritu veritatis ſecum manente in æternum. . . Ejus itaque doctrinæ & Fidei inhærentes , quam poſtremò pro neceſſitate hæreſeon & temporum edidit veritatis Confeſſionem in Generali Synodo amplectimur & profitemur : & ex ea , tanquam ex Fidei regula , probari & internoſci in noſtris Eccleſiis ſtatuimus veros Fideles à quibuſcumque Hæreticis , atque à fictis & ſimulatis in Fide Catholica & Religione Chriſtianis. Propterea eamdem Confeſſionem ſtatuimus exigi & ſignari ab omnibus promovendis ad*
C *Sacros Ordines & ad quæcumque Beneficia , &c.* Subjicitur Formula Profeſſionis Fidei *Pii IV.* Diplomate præſcripta , in qua hæc habentur : *Cætera item omnia à Sacris Canonibus & Oecumenicis Conciliis , ac præcipuè à Sacroſancta Tridentina Synodo tradita , definita & declarata indubitanter recipio atque profiteor : ſimulque contraria omnia , atque hæreſes quaſcumque ab Eccleſia damnatas & rejectas & anathematizatas , ego pariter damno , rejicio , & anathematizo.*

VIII. Eccleſia Burdigalenſis in Synodo Provinciali anno MDLXXXIII. Præſide *Antonio Prevotio*
D *Sanſaco* , Archiepiſcopo , Fidei Profeſſionem edidit à *Pio IV.* præſcriptam , quâ Decreta Fidei & Canones Tridentini Concilii pariter recipiuntur ; ſubdiditque : *Hanc autem Fidei Profeſſionem à Nobis , & Reverendiſſimis Coëpiſcopis noſtris præſentibus , cæteriſque ad hanc Synodum Delegatis , palam ac publicè , dum in ipſa celebratione Sacrorum verſaremur , in Eccleſia noſtra Metropolitana factam , ritúque ſolemni juratam , reliquis impoſterum Conciliis , tam Provincialibus , quàm quæ in ſingulis Diœceſibus habebuntur , ad verbum ſequendam decernimus : itidemque univerſos , quibus ad Epiſco-*
E *pale Munus , aliáſque majores minoréſve Dignitates provehi , aut in Canonicorum Collegium adſcribi , aut ad quæcumque Beneficia & Gradus Eccleſiaſticos promoveri , aut Sacris demum initiari contigerit , in hanc Fidei formulam plenè ac integrè juraturos ſtatuimus.* Eccleſiaſticam etiam Diſciplinam *ex ejuſdem potiſſimùm Tridentini Concilii præſcripto* reformavit , ut declarat Burdigalenſis Archipræſul in ejuſdem Synodi Provincialis publicatione.

I X. Eccleſia Turonenſis , in Synodo Provinciali partim Turoni , partim Andegavi eodem
F anno MDLXXXIII. celebrata , Præſide *Simone A Maillè* Archiepiſcopo , Tridentini quoque Concilii Decreta Fidem ſpectantia ſuſcepit , & ſecundùm ea Fidei Profeſſionem edidit : Diſciplinam ex ejuſdem Concilii Decretis emendavit , ut ſcribit idem Archipræſul ad Gregorium XIII. *Habebit ergo tua Sanctitas tuorum humillimorum ſervorum Turonenſis Provinciæ Patrum Decreta , è Tridentino tuo Oecumenico excerpta Concilio , pro temporis inſtantis uſu , conditione & neceſſitate.* Tridentini denique Concilii promulgationem à Chriſtianiſſimo Rege *Henrico III.* poſtulavit his verbis : *Cùm Tridentini Oecumenici Concilii ad Fidei Catholicæ conſervationem promulgatio , & Juris Epiſcopis*

&

Abbates eligendi dudum ab Eccleſiis Franciæ diſtracti & obtriti reſtitutio, ſint pernéceſſaria, ſuam Majeſtatem impensè rogat Synodus, ut dignetur jubere, Concilium Tridentinum publicari: necnon ipſis Eccleſiaſticis permittere, ut Epiſcopos & Abbates ſibi deligere valeant.

X. Eccleſia Bituricenſis, in Synodo Provinciali anno MDLXXXIV. celebrata, Præſide *Reginaldo de Beaulne* Patriarcha & Archiepiſcopo Bituricenſi, Aquitaniæ Primate, Fidei Profeſſionem ſecundùm Sacroſanctam Tridentinam Synodum edidit, & Diſciplinam ſecundùm ejuſdem Decreta reformavit. Reverendiſſimus Archipræſul in iſtius Indictione Synodi ſic de Concilio Tridentino loquitur: *Cùm Sancta univerſalis Eccleſia ex omnibus in univerſo orbe particularibus Eccleſiis, omnibúſque membris ſuis viſibilibus nuper Tridenti in Spiritu Sancto collecta, & congregata, multa pia & præclara Decreta ediderit, quæ cuivis Chriſtiano abundè ſatisfacere poſſint, & contumaces vi & efficaciâ verbi Dei ad caulas Eccleſiæ reducere, niſi reſiſtentes Spiritui Sancto ſibi ipſis iram Dei acceſſerent: tamen quia multa quotidie in Eccleſiis particularibus emergunt, quædam adhuc latent, quædam jam in lucem venerunt, quæ ampliori explicatione aut novo tractatu indigent: ut novis morbis nova remedia, novis negotiis novæ leges imponi ſolent: piè & prudenter univerſalis Tridentina Synodus, priſcæ legis & conſuetudinis memor, providit & ſtatuit, ut Provinciales Synodi celebrentur: non ut diverſa, aut (quod Deus avertat) contraria proponantur, aut tractentur, ſed ut eodem Spiritu ducti Paſtores & Epiſcopi Eccleſiarum ſimul congregati, ea quæ ab univerſali Synodo ſtatuta ſunt, arctiùs amplectantur, obſervent, explicent, ſuiſque obſervanda proponant.*

XI. Eccleſia Aquenſis, in Synodo Provinciali MDLXXXV. celebrata, Præſide *Alexandro Canigiano*, Archiepiſcopo, Regi Chriſtianiſſimo pro Concilii Tridentini promulgatione ſupplicandum decrevit, ut in Præfatione habetur. *Illud imprimis ab hac Synodo unanimi conſenſu decretum fuit, ut ab ipſo Chriſtianiſſimo Rege noſtro humillimis precibus efflagitaremus, ut pro ſua ſingulari pietate Tridentinum Concilium, quo labenti Reſpublicæ Chriſtianæ accuratiſſimè ſubvenitur, promulgari juberet. Interim verò dum hujuſmodi promulgationem ſperamus & expectamus, de Fratrum noſtrorum Coëpiſcoporum conſenſu, eorùmque, qui huic Synodo interfuerunt, conſilio; tum quòd Epiſcopi ipſi in ſua quiſque Diœceſi, pro ſua conſcientiæ exoneratione, omnia, quoad ejus fieri poteſt, ad ipſius Concilii Decretorum præſcriptum dirigant & moderentur; tum hæc quæ ſequuntur, pro temporum neceſſitate, & Provinciæ noſtræ ſtatu, ad Dei laudem & Eccleſiæ amplificationem in nomine Sanctiſſimæ & individuæ Trinitatis ſtatuere duximus.* Profeſſionem Fidei ſecundùm Tridentinæ Synodi Definitiones emiſit, ac in Synodis Diœceſanis emitti ſtatuit. Diſciplinam deoique ſecundùm ejuſdem Synodi Decreta reparavit.

XII. Eccleſia Mexicana, in Synodo Provinciali anno MDLXXXV. celebrata, Præſide *Petro Moya de Contreras* ejuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopo, Tridentinam Synodum tam quoad Fidei, quàm Diſciplinæ Decreta ſuſcepit, ac executioni mandari juſſit.

XIII. Eccleſia Toloſana, in Synodo Provinciali celebrata anno MDXC. Præſide *Franciſco* Cardinali *A Joyeſa* ejuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopo, Tit. *De Profeſſione Fidei*, hæc habet: *Inprimis, & divinis Eccleſiæ Legibus, & Sacroſanctis Conciliorum Decretis, quâ decet veneratione parentes, ea omnia & ſingula, quæ à Sancta Tridentina Sy-*

A *nodo definita & ſtatuta ſunt, palàm recipimus: veram obedientiam Summo Romano Pontifici ſpondemus & profitemur: ſimúlque hæreſes omnes ab eadem Synodo damnatas publicè deteſtamur & anathematizamus.*

XIV. His adde Eccleſiam Avenionenſem, in Synodo Provinciali celebrata anno Chriſti MDXCIV. Præſide *Franciſco Maria* Archiepiſcopo: Aquileienſem, in Synodo anni MDXCVI. Præſide *Franciſco Barbaro*, Patriarcha Aquileienſi: Narbonenſem, in Synodo anni MDCIX. Præſide *Ludovico de Vervins* Archiepiſcopo & Primate, &c.

Cleri Gallicani preces Regibus Chriſtianiſſimis oblatæ pro Concilii Tridentini promulgatione.

XV. Illuſtriſſimus ac Reverendiſſimus Clerus
B Gallicanus pro Concilii Tridentini, in Eccleſia Gallicana promulgatione Chriſtianiſſimis Regibus non ſemel ſupplicavit, illúdque ſe recipere, ſalvis Eccleſiæ Gallicanæ Libertatibus profeſſus eſt, tum quoad Dogmata, tum quoad Diſciplinam. Preces pro iſta promulgatione *Henrico III.* Clerus Religioſiſſimus porrexit in Bleſenſibus Comitiis. Idem in Generali Conventu habito Meloduni anno MDLXXIX. de Concilio Tridentino ſic loquitur: *Quòd in aliud tempus dilatâ in Eccleſia Gallicana ſancta Tridentina Synodi promulgatione (etſi variis ac maximis ſupplicationibus poſtulatâ) cùm ta-*
C *citi contemplaremur, quàm parum de reſtituendo Eccleſiæ Gallicanæ ſplendore ſupereſſet ſpei: optimum fore duximus, piorum corda, Conventus hujus non vulgaris, nec parvis ſumptibus, nec ſine graviſſimis laboribus, & ſingulorum convocatorum incommodis coacti, exitum felicem quemdam optantium, & omnibus votis cupientium, ſua non prorſus fraudari debere expectatione. Iterum ergo atque iterum per ſacra quæque rogamus, ut non alio jure quàm charitatis, & ſtudii unitatis Fidei, illius Oecumenicæ & Univerſalis Synodi, quoad fieri poterit, ſacri Canones, tam ad Fidei unitatem conſervandam, quàm ad morum*
D *pravitatem in melius emendandam accommodati, ab omnibus nobis Chriſtianè & Catholicè, & quantùm locorum, congregationum, & perſonarum patietur qualitas, & temporum ipſa exigit neceſſitas, diligentiſſimè obſerventur. Hâc enim viâ, eâdemque ſolâ, dabimus operam, ne Eccleſia Gallicana (Hæc enim ſola nuſquam monſtra peperiſſe cognoſcitur) notâ Schiſmatis inuratur.*

Idem Clerus Meloduni congregatus, Regi Chriſtianiſſimo ſupplicavit pro Concilii Tridentini promulgatione, perorante *Arnaldo de Pontac* Epiſcopo Vaſatenſi, cujus hæc ſunt verba: *Le Clergé a choiſi de toutes les Regles de Reformation &*
E *Diſcipline, celles qui ont été par le Saint Eſprit dictées & écrites au Saint & Univerſel Concile de Trente; parce qu'il ne s'en trouve point qui ſoient plus auſteres & rigoureuſes, ny plus propres à l'indiſpoſition & maladie preſente de tous les membres du corps Eccleſiaſtique; mais particulierement parce qu'ils ſont liez & aſtraints aux loix ainſi faites par l'Egliſe Univerſelle, ſur peine d'eſtre tenus pour Schiſmatiques envers l'Egliſe Catholique, Apoſtolique, & Romaine & d'encourir envers Dieu anathême & perpetuelle damnation... Le Clergé donc Vous ſupplie tres-humblement vouloir ordonner que les Statuts du ſaint &*
E *ſacré Concile de Trente ſoient publiez generalement en vôtre Royaume, pour être par eux obſervez inviolablement. C'eſt choſe dont il Vous a ja requis plusieurs fois, & même en l'Aſſemblée generale des Etats tenus à Blois. Il pleure & lamente ce mauvais conſeil de ceux qui vous en ont diverty juſques-icy; d'autant qu'ils ne vous ſçauroient bailler conſeil plus dangereux à vôtre ame, ny plus pernicieux à vôtre Etat, & au bien de vos affaires: car jamais ne fut (c'eſt choſe trop verifiée) que Royaume ſe départiſt ou refuſaſt les Conſtitutions de l'Egliſe Catholique, qui ne fuſt Schiſmatique.*

 Eamdem

Eamdem Supplicationem iteravit idem Clerus Pariſiis congregatus die XIV. Octobris MDLXXXV. perorante *Claudio d'Angennes*, Epiſcopo & Comite Noviodunenſi, quod tamen fieri optavit illæſis Eccleſiæ Gallicanæ Libertatibus. *Comme auſſi n'entendons préjudicier par cette publication aux Immunitez & Franchiſes de l'Egliſe Gallicane, leſquelles nous permettons & aſſûrons que le Saint Pere en ayant été ſupplié, ſera bien content maintenir & conſerver : ces reſervations ayant été faites ja par deux fois à la publication de ce Concile ; à ſçavoir aux Etats de Blois, & par l'Aſſemblée du Clergé tenuë à Melun, nous penſons ne nous en devoir départir. Et de peur que Vôtre Majeſté ne penſaſt, comme aucuns de ceux qui ne l'entendent pas nous blâment, que veüillons en quelque choſe nous penſer plus ſages que ces Saints Peres, ou même que le Saint Eſprit ; nous vous dirons en paſſant, que ces Reſervations ne touchent point au principal de la Reformation & ſaints Reglemens établis au Concile ; mais ſont ſeulement quelques formalitez pour la Juriſdiction, ou graces & privileges accordez, ſoit aux particuliers, ſoit au general, que nous deſirons bien conſerver ſous l'Autorité du ſaint Pere & la Vôtre.* Iterum in eumdem finem à Clero ſupplicatum eſt die tertia Junii MDLXXXVI. perorante *Petro de Villars* Archiepiſcopo Viennenſi. Item *Henrico Magno* die vigeſima-quarta Januarii MDXCVI. perorante *Claudio d'Angennes de Rambouillet* Epiſcopo Cenomanenſi. Item anno MDXCVIII. perorante *Franciſco de la Gueſle* Archiepiſcopo Turonenſi. Item anno MDCV. die quinta Decembris, perorante *Hieronymo de Villars* Archiepiſcopo Viennenſi. Item anno MDCVIII. perorante *Andrea Fremiot* Archiepiſcopo Bituricenſi. *Ludovico XIII.* eædem preces iteratæ ſunt à Clero in Comitiis Pariſienſibus Ordinum Regni congregato die XXIII. Februarii anno MDCXV. perorante *Armando du Pleſſis* Epiſcopo Lucionenſi, poſtea S. R. E. Cardinali *Richelio*, qui *Juſtum* Regem multis rationibus ad Concilii Tridentini promulgationem adhortatus eſt. Primò ex ipſius rei bonitate, cùm nihil ſit in eo niſi ſanctum. Secundò, ex autoritate cauſæ, cùm ab Eccleſia univerſali celebratum fuerit, cujus tanta eſt autoritas, ut abſque ea ſe non crediturum Evangelio profiteatur *S. Auguſtinus*. Tertiò, ex ſanctitate finis, qui non eſt alius quàm Religionis conſervatio, & veræ Diſciplinæ in Eccleſia inſtauratio. Quartò, ex fructu, qui ex illius Concilii Decretis derivatur ; ſiquidem in omnibus regionibus, quæ illud obſervant, Eccleſiæ ordo rectè conſtitutus ac diſpoſitus ſubſiſtit. Quintò, ex detrimento quod promulgationis iſtius prorogatio Gallicano infert nomini: ſiquidem ea de cauſa multi de Gallorum Fide malè judicant, falsò exiſtimantes Concilii Tridentini doctrinam ab illis rejici, quam profiteri tenentur, niſi hæretici haberi velint. Sextò, ab exemplo cæterorum Principum Chriſtianorum, ſiquidem Hiſpania, Italia, Polonia, Belgium, & Germaniæ maxima pars illud ſuſcepere. Septimò, à verbo & promiſſo *Henrici Magni* Regis, ipſius *Ludovici Juſti* Patris, qui ejuſdem Concilii promulgationem ſolemniter pollicitus eſt, cùm Abſolutionem ab hæreſi à Sede Apoſtolica obtinuit. Si quæ tamen ſint ejuſdem Concilii Capita antiquis Regni Moribus repugnantia, ad Romanum Pontificem rogandum ut ea temperet, Clerus Gallicanus ſe obſtringit. Ordines Regni conjunctis ſtudiis Regi pro Concilii promulgatione ſupplicarunt. Illud tandem Gallicani Præſules, cæterique Viri Eccleſiaſtici Gallicanam Eccleſiam repræſentantes in frequentiſſimis Comitiis eodem anno Pariſiis celebratis ſubſcriptione ſua ac juramento receperunt, ac ſe recipere declararunt ; atque in Conciliis Provincialibus ſolemni ritu recipiendum & comprobandum decreverunt ; ſalvis Regni Juribus, & privatorum rationibus, quorum gratià Summus Pontifex rogaretur à Clero, ut quædam ejuſdem Synodi capita temperaret. Id conſtat ex Oratione quam Ordinis Illuſtriſſimi nomine ad Regem habuit die octava Auguſti *Franciſcus Harlæus* Auguſtopolitanus Archiepiſcopus, & Rothomagenſis Archiepiſcopi Coadjutor. Hæ porro, quas laudavi, Orationes editæ ſunt Tom. V. Commentariorum Cleri Gallicani.

Concilium Tridentinum ab Eccleſia Gallicana receptum, ſalvis ejuſdem Eccleſiæ Libertatibus, Regnique juribus.

XVI. Poſtrema tandem conditio bene geſtæ Synodi, quam poſtulat *Gelaſius*, ut ſcilicet à Sede Apoſtolica ſit confirmata, Tridentinæ Synodo convenit, quam *Pius Quartus* Pontifex Maximus confirmavit VII. Kalendas Februarii, anno MDLXIV. Diploma Confirmationis incipit: *Benedictus Deus.*

XVII. Objicit I. *Carolus Molinæus*, in *Conſilio ſuper Actis Concilii Tridentini* : Synodum Tridentinam præter morem antiquum indictam, ſoláque concitam ſubnixámque Romani Pontificis Autoritate, nullam prorſus fuiſſe, nec eâ teneri ullum quemquam hominem. Nam qui indixit, qui in eo Judex præfuit, qui jus ad nutum dixit Romanus Pontifex, eum non Judicem eſſe decebat in hoc Reformationis negotio, utpote cujus res agebatur præcipuè : Appellabatur enim is poſtulabatúrque de multis morum ſanctioríſque diſciplinæ corruptelis. Porro Judicis perſonam partiſque diſceptatricis in eadem cauſa unum ſuſtinere, non ferendum ; repugnat enim natura, reclamant jura tum divina tum humana. Addit, olim indicta Concilia ſolo juſſu Imperatorum, & nuſquam reperiri Romanum Pontificem obtinuiſſe locum primarium, aut ibi jus dixiſſe, ſed jus illi dictum ; quod tamen cùm ſecus factum ſit Tridenti, novum eſt, Conciliúmque nullum reddit. Eamdem nullitatis rationem objicit *Gentiletus* Lib. V. Examinis Concilii Tridentini.

Caroli Molinæi objectionibus adverſus Oecumenicam Tridentini Concilii auctoritatem reſpondetur.

Reſpondetur, Synodi Generalis convocationem ſemper ad Romanum Pontificem velut ad Eccleſiæ viſibile Caput ac miniſteriale pertinuiſſe, quamvis ipſis Pontificibus poſtulantibus aut conſentientibus ſacros illos Conventus Imperatores coëgerint, dum Concilia in Oriente celebrata ſunt. Unum ſit inſtar omnium monumentum Epiſtola Synodica Concilii Conſtantinopolitani I. ad *S. Damaſum* Pontificem Maximum. *Jam verò quoniam Vos, quò fraternam veſtram erga Nos charitatem declararetis, Concilio voluntate ac nutu Dei Romæ coacto nos velut membra propria, per Dei amantiſſimi Imperatoris literas accerſiviſtis... eſt certè nobis omnibus in optatis, ſi poſſet fieri, Eccleſiis confertim relictis veſtro deſiderio, aut neceſſario potiùs Eccleſiæ negotio inſervire... Verùm quoniam hoc modo Eccleſiæ nuper renovatæ denudarentur, & res à pleriſque fieri omnino non queat : Nam Conſtantinopolim convenerαmus mandato literarum ſuperiore anno à veſtra Reverentia poſt Concilium Aquileienſe ad Dei amantiſſimum Imperatorem Theodoſium miſſarum : ad iter dumtaxat Conſtantinopolim uſque faciendum præmeditati, atque de hoc uno Concilio celebrando conſenſum Epiſcoporum, qui in Provinciis manſerant, unà nobiſcum afferentes : longiore autem itinere opus eſſe nec expectantes, neque omnino accipientes, quàm Conſtantinopoli in unum conventum eſſet.* Concilium Orientalium Epiſcoporum, quod Euſebiani Antiochiæ coëgerant, & quod in *S. Athanaſii* Sedem *Georgium* Cappadocem

Concilium Tridentinum more veterum Conciliorum indictum ac celebratum eſt.

Cappadocem intruſerat, vel eo nomine nullum fuiſſe probat *Socrates* Lib. II. Cap. VIII. Editionis Valeſii, quòd *Julius* Epiſcopus Romanus nec per ſe nec per Legatos interfuiſſet; *Cum Canon Eccleſiaſticus jubeat, non oportere abſque ſententia Epiſcopi Romani Decreta Eccleſiis ſancire.* Et in ejuſdem facti narratione *Sozomenus* Lib. III. Cap. X. refert *Julium* cum Orientalibus expoſtulaſſe, *Quòd contra Leges Eccleſia ipſum ad Synodum non vocaſſent. Nam Legem eſſe Sacerdotalem, qua pronuntiat, Acta illa irrita eſſe, qua abſque ſententia Epiſcopi Romani conſtituantur.* Hanc prærogativam agnovit Concilium Romanum ex Epiſcopis Italiæ & Galliæ ſub *S. Damaſo* Romæ celebratum; quod Ariminenſe Concilium ex eo elevat, inter cætera, quòd Epiſcopus Romanus illi non interfuiſſet, cujus præcipuè erat expectanda ſententia: *Siquidem* (inquit) *numerus Epiſcoporum, qui erant Arimini in unum congregati, præjudicii vim habere non debet: præſertim cùm Formula illa compoſita ſit, neque Epiſcopo Romano, cujus ſententia præ cæteris omnibus expectanda erat, neque aliis eidem conſentientibus.* Romanos Pontifices Oecumenicis Conciliis Epheſino, Chalcedonenſi, Conſtantinopolitano III. contra Monothelitas, quæ aliquo in pretio ſunt apud Heterodoxos, præfuiſſe, & ſuffragii prærogativam exercuiſſe, certum eſt. Secundùm ſententiæ à *Celeſtino I.* latæ tenorem damnatus eſt *Neſtorius*: ſecundùm tenorem dogmaticæ *S. Leonis* Epiſtolæ ad *Flavianum* hæreſis Eutychiana proſcripta eſt: ſecundùm *Agathonis* Literas, & Romanam ſub *Martino I.* Synodum, Monothelitæ cum ſuis erroribus Anathemate confixi. In aliis pariter Synodis Oecumenicis cùm in Oriente, tum in Occidente celebratis, præcipuæ fuerunt Romani Pontificis partes, iſque Primatum in ſacris illis totius nominis Chriſtiani Conventibus nemine reclamante exercuit: adeo ut ignorantiam ſuam *Molinæus* in Hiſtoria Sacra prodiderit, qui id inficiari auſus eſt. Concilium itaque Tridentinum more veterum Conciliorum indictum ac celebratum fuit. Ipſius etiam convocationem à Romanis Pontificibus *Clemente VII.* & *Paulo III.* non ſemel poſtularunt *Carolus Quintus* Imperator, *Ferdinandus* Romanorum Rex, *Franciſcus I.* Rex Chriſtianiſſimus, ut *Sleidanus* etiam adverſæ communionis Hiſtoricus teſtatur. Quod verò *Molinæus* & *Gentiletus* objiciunt, eumdem non potuiſſe perſonam ſuſtinere Judicis & partis diſceptatricis; Pontificem autem Romanum partem fuiſſe, utpote de multis Fidei ſanctioriſque Diſciplinæ corruptelis poſtulatum, prorſus frivolum eſt. Non enim Romani Pontificis, ſed Religionis & Fidei cauſa agebatur, cujus ille pro ſui Primatus officio conſervator & cuſtos: & ſi locum haberet illa objectio, nullus violator Legum, nullus Reipublicæ perturbator, nullus Majeſtatis reus à Principe, vel à Judicibus ejus autoritate conſtitutis in judicium vocari ac damnari poſſet, quia rei excipere poſſent, ipſius cauſam agi, & æquitati repugnare ut Judicis & partis diſceptatricis perſonam idem ſuſtineat. Nullus Novator, nemo Hæreſiarcha, & cujuſcumque Sectæ perfidæ Auctor damnari unquam legitimè potuiſſet: Quis enim *Arius*, *Macedonius*, *Neſtorius*, *Eutyches*, quis poſtremis temporibus *Servetus* & *Socinus* expoſtulare non potuit adversùs Eccleſiam, Concilia, Pontifices, vel alios quoſcumque ſuis erroribus infeſtos, ipſos Judices legitimos in eorum cauſa eſſe non poſſe, cùm Eccleſiam, quæ ipſos damnavit, novitatis & corruptelæ circa Fidem pariter poſtularent? Id certè iniquè objici à *Molinæo*, *Gentileto*, & aliis Proteſtantium & Calvinianorum Patronis, probat invictiſſimè Dordrectanæ Synodi exemplum, cui parere *Arminiani* debere, & in ejus acquieſcere Judicio, tota Reformatorum falſi nominis Religio, Sectæ Miniſtri, Synodique omnes declaravere; quamquam opponerent *Arminiani*, Synodum illam ex *Gomariſtis* adverſariis ſuis eſſe conflatam, quos falſæ doctrinæ ac depravatæ Fidei viciſſim accuſabant, ut ab illis accuſabantur. Ab Eccleſiæ origine ad Tridentinam uſque Synodum revolvantur ac repetantur omnium hæreſum & Hæreticorum ac Schiſmaticorum Hiſtoriæ, exploratum erit Hæreticos & Schiſmaticos omnes ab Eccleſia damnatos fuiſſe, cujus doctrinam impugnarunt, vel à cujus communione diſceſſerunt. Et verò quis in cauſa Proteſtantium & Reformatorum Judex legitimus eſſe potuiſſet? An ipſimet ob hæreſim in Jus vocati? Id rationi & Juri cùm naturali, tum ſcripto repugnat. An Imperator, vel Reges & Principes? At adversùs Imperatorem, Regem Chriſtianiſſimum, cæteróſque Principes Catholicæ & Romanæ Communionis idem objicere potuiſſent, quòd Romano Pontifici & Epiſcopis ejus Autoritate in Concilio congregatis objiciebant, Rem illorum agi, illos Judicum & partium perſonam ſuſtinere non poſſe. Præterea, Principes controverſias Fidei dirimere non poſſunt. Unde *Theodoſius* Imperator ad Synodum Epheſinam ſcribebat: *Candidianum ad ſacram veſtram Synodum abire juſſimus; ſed ea lege & conditione, ut cum quæſtionibus & controverſiis quæ circa Fidei dogmata incidunt, nihil quidquam commune habeat. Nefas eſt enim, qui ſanctiſſimorum Epiſcoporum catalogo adſcriptus non eſt, illum Eccleſiaſticis negotiis & conſultationibus ſeſe immiſcere.* Et ante ipſum *Valentinianus* Imperator, cùm ad Synodum indicendam ſollicitatus eſſet ab Epiſcopis Orientis anno CCCLXIV. pro reſtauranda Conſubſtantialitatis Fide, quæ à *Conſtantio* peſſumdata erat, reſpondit: *Sibi, qui unus è Laicorum numero erat, non licere ſe ejuſmodi negotiis interponere. Et ideo Sacerdotes & Epiſcopi, inquit, quibus hæc curæ ſunt, ſeorſim per ſe, ubicumque ipſis libitum fuerit, in unum conveniant.* Ita refert *Sozomenus* Lib. VI. Cap. VII. Quod verbo teſtatus fuerat *Valentinianus*, Reſcripto declaravit, nempe Fidei cauſas à Sacerdotibus judicandas. Cujus Legis exceptione uſus eſt *S. Ambroſius*, recuſans de Fide cum *Auxentio* Arianarum partium Epiſcopo in Conſiſtorio Principis diſputare. Sic enim ad Valentinianum Juniorem ſcribit Lib. II. Epiſtolâ XIII. *Nec quiſquam contumacem me judicare debet, hoc cùm aſſeram, quod auguſtæ memoriæ Pater tuus non ſolum ſermone reſpondit, ſed etiam Legibus ſuis ſanxit.* « In cauſa Fidei « vel Eccleſiaſtici alicujus Ordinis, eum judicare « debere, qui nec munere impar ſit, nec jure « diſſimilis. *Hæc enim verba Reſcripti ſunt. Hoc eſt, Sacerdotes de Sacerdotibus voluit judicare . . . . Certè ſi vel Scripturarum ſeriem divinarum, vel vetera tempora retractemus; quis eſt qui abnuat in cauſa Fidei Epiſcopos ſolere de Imperatoribus Chriſtianis, non Imperatores de Epiſcopis judicare?* Lege *Honorii* & *Theodoſii* Imperatorum Tit. *De Sacroſanctis Eccleſiis*, Lib. I. Codicis, ita ſancitum eſt: *Omni innovatione ceſſante vetuſtatem & Canones priſtinos Eccleſiaſticos, qui uſque nunc tenuerunt, etiam per omnes Illyrici Provincias ſervari præcipimus; ut ſi quid dubietatis emerſerit, Conventui Sacerdotali ſanctóque Judicio reſervetur.* Alia plurima in eamdem ſententiam congeri poſſent, ſed iſta ſufficiunt contra *Molinæum* & *Gentiletum*.

Concil. Rom. in Epiſt. ad Illyricos, apud Theodoretum, Lib. 2. C. 22.

XVIII. Objicit *Gentiletus* rationem alteram nullitatis, nimirùm, quòd Tridentina Synodus in loco idoneo habita non ſit. Nam adversùs Germaniæ

ſirmas ab ipſis Autoribus quorum fuit res. Ego ſum heres Apoſtolorum, ſicut caverunt teſtamento ſuo, ſicut fidei commiſerunt, ſicut adjuraverunt, ita teneo. Vos certè exheredaverunt ſemper & abdicaverunt, ut extraneos, ut inimicos. Unde autem extranei & inimici Apoſtolis Hæretici, niſi ex diverſitate doctrinæ, quam unuſquiſque de ſuo arbitrio, adverſùs Apoſtolos aut protulit, aut recepit?

Controverſa dogmata accuratiſſimè diſcuſſa fuerunt.

XX. Objiciunt, Controverſa dogmata non ſatis diligenter fuiſſe diſcuſſa, nec Proteſtantium fundamenta (ut par erat) examinata fuiſſe. Edita præterea Decreta, ſancitóſque Canones de Fide, cùm interdum Patres magno numero diſſentirent; adeóque univerſali Eccleſiæ tribui non poſſe quæcumque in Synodo Tridentina definita ſunt.

Reſpondetur, Hæc objecta meram eſſe calumniam, quæ teſtium oculatorum relationibus diſſipatur. Unus omnium inſtar ſit *Didacus Payva*; Theologus Luſitanus Lib. 1. Defenſionis Tridentinæ Fidei, ubi *Kemnitium* his verbis compellat: *An dubitas te ac tuos Tridentinum Concilium tutò adire, confidenter alloqui, & liberè in eo verſari potuiſſe? Teſtari certè ipſe poſſum, nihil fuiſſe à Patribus magis exoptatum, à Legatiſve vigilantiùs procuratum, quàm ut nihil in eo non liberè, non pacatè atque legitimè fieri, certiſſimis argumentis conſtaret. Aut exiſtimas communem Eccleſiæ cauſam deſerendam à nobis fuiſſe, illius neceſſitates negligendas, vulnera non fuiſſe obliganda, quia vos venire in Concilium nolebatis, & veſtrum iſtud commentitium Evangelium, non argumentorum vi, non orationis gravitate, ſed ſcelere & contumacia tueri conabamini? Aut debuit Chriſtianæ Reipublicæ ſalus ex veſtra iſta obſtinatione pendere? Ne verò quicquam in Concilio temerè aut parum conſideratè factum fuiſſe exiſtimes, rem ut geſta eſt jam auſculta. Cùm nihil fuerit Patribus antiquius, quàm ut apud univerſum terrarum orbem teſtatum relinquerent, facta omnia in Concilio integerrimè & incorruptiſſimè fuiſſe, optarentque ideò vehementer, ut fundamenta quibus portentoſum iſtud Evangelium eſt conſtitutum, omnibus eſſent Patribus maximè nota & explorata: poſtquam adventus veſtri ſpem, in quam Cæſaris literis fuerant magna omnium noſtrorum exultatione ingreſſi, prorſus abjecerunt, & veſtra tergiverſatione intellexìmus non veritatem vos, ſed erroribus excuſationem captare; diligentiſſimè procurarunt ut eorum Libri, qui ſe nuper ab Eccleſia Romana totos abalienarant, & Lutheri hominis impuri, aliorúmque ſimilium perfidiæ adjunxerant, Tridentum undique comportarentur (quos, qui aderamus, certatim & comparavimus, & perlegimus) ut cauſam à vobis callidè & veteratoriè deſertam, ſcriptis ſaltem, coram tanto Conſeſſu defenderetis & tueremini. Neque enim puto plura à vobis coram dici potuiſſe, quàm veſtris ſint ſcriptis comprehenſa. Atque fuiſſe nos ſæpiùs ab integerrimis Legatis familiariter admonitos, omni aſſeveratione affirmare poſſum, ne minori diligentia veſtras quàm SS. Patrum lucubrationes evolveremus. Eò enim dicebant veritatem à Patribus faciliùs reperiri, & enucleatiùs definiri, quò magis veſtra illis Argumenta cognita eſſent atque perſpecta: Méque Reverendiſſimus Cardinalis Seripandus vir & eruditione & maximarum virtutum laude ſpectatiſſimus, cujus fuit ſemper in Concilio ſumma auctoritas, ſæpiùs admonuit, ut meam operam Eccleſiæ navarem, in veſtrorum Argumentis maximâ fide & diligentiâ colligendis: Neque præclariùs de Concilio mereri eos dicebat, qui veſtra Argumenta ſtrenuè enervabant; quàm qui fideliter & accuratè explicabant, ingenio illuſtrabant, orationéque amplificabant, quia veritatem firmiùs hac ratione conſtitui, & veſtræ calliditatis fibras evelli exiſtimabat. Agedum videamus quid fuerit à Patribus Tridentinis prætermiſſum, ut non temerè, ſed ſummâ fide & æquitate cauſam ab illa veſtram judicatam atque damnatam fuiſſe declararent. Veſtrum adventum vehementer exoptarunt, diligentiſſiméque procurarunt, cum Cæſare non modò ipſi, ſed Romanus etiam Pontifex, & per Legatos ſæpe, & per literas frequenter egit, ut vos ad veniendum induceret: Adventum mendaciis & cavillationibus differentes diutiſſimè expectarunt, ex veſtris aut clam aut palam adventantes benignè ac liberaliter exceperunt, humaniſſiméque tractarunt, illos ut cauſam ſuam palam & confidenter tuerentur, valdè obnixè rogarunt, tuas ac tuorum lucubrationes venales exponi curarunt, legendáſque illis tradiderunt, qui de veſtra Fide aut diſceptare, aut judicare debuiſſent: & ne veſtra ſententia damnari priùs quàm expendi videretur, non minori diligentiâ veſtra Argumenta illuminari à nobis, quàm refelli; explicari, quàm dilui curarunt, ut quod à vobis impetrare precibus nunquam potuerunt, à nobis ſtudio ac diligentiâ præſtaretur.*

Calumniam alteram de dogmatum definitione pleriſque Patrum diſſentientibus, idem Auctor refellit. *Quamvis*, inquit, *in Legibus rogandis, quæ pro temporum viciſſitudine tolli ac mutari poſſunt, & quæ Summi Pontificis moderationi ſubjiciuntur, illud (re priùs diligenter examinata, & inter Patres diu ac multùm ventilatâ) tandem ſtatuatur, ad quod major Concilii pars inclinaverit: tamen cùm de Religione quæſtio exiſtit, tam avidè Theologi primùm, deinde Patres ſacra Oracula atque Veterum placita inveſtigant; tam accuratè, diligenter & ſtudiosè veritatem indagant; tam candidè & ſimpliciter Adverſariorum ſententias referunt, eorúmque Argumenta exquiſitè expendunt, ut neque tantam diligentiam quidpiam latere, neque Adverſarios pro ſe quidquam ampliùs dicere potuiſſe videatur. Quare cùm Tridenti ipſe in Concilio verſarer, ſæpe dicere ſolebam, Quòd quamvis nullis Chriſti promiſſionibus Conciliorum Auctoritas firmata eſſet & conſtituta, illa certè perſcrutandi veritatem tam accurata ratione coactus, illorum facilè Definitionibus aſſentirer. Quæ tamen veritatis tam diligenti ac ſeria diſquiſitione tranſacta, nihil conficitur, quamdiu graves aliquot ac ſpectati viri à majori parte diſſentiunt. Aderant in Concilio Tridentino non minùs quàm ducenti triginta Patres, cùm quæſtio gravis atque difficilis de Evangelicis verbis*, Hoc facite in meam commemorationem, *à Romani Pontificis Legatis propoſita eſt: & cùm Patrum pars maxima ſentiret Apoſtolos illis fuiſſe Sacerdotes initiatos, quindecim ferè aut viginti dubitare ſe aiebant. Ne verò quidquam præter Conciliorum vetuſtum morem concluderetur, horum paucorum dubitatio plurimorum impetum retardavit, atque effecit ut res in aliam Seſſionem dilata, omnium ferè calculis tandem definiretur. Ducenti jam & nonaginta Patres Concilio intererant, cùm de Matrimoniis, quæ clam ac furtim iniri ſolebant, irritis faciendis magnâ contentione diſceptare cœpimus. Nam pauci quidam exiſtimabant Juris Eccleſiæ non eſſe novam ineundi Matrimonii rationem præſcribere: Alii id quidem in poteſtate Eccleſiæ eſſe affirmabant, at verò expedire prorſus negabant: Maxima pars utrumque aiebat: & cùm Principum ac Rerumpublicarum Oratores propè ſuo jure poſtularent, ut id ſtatueretur, in quod Concilii maxima pars conſpirabat, res tamen tandiu prorogata eſt, crebriſque diſputationibus agitata, quamdiu illi, qui de Eccleſiæ poteſtate dubitabant, in ſententia perſtiterunt; quippe quia non tam de Lege ferenda, quàm de Sacramenti ratione tunc agebatur: Patréſque illud crebris ſermonibus uſurpabant: Religionis Myſteria à Conciliis non niſi ſumma Patrum conſenſione deſiniri. Poſtquam verò nemo (duos aut tres tantùm excipio, quorum ratio in tanta multitudine habenda non fuit) de ſumma Eccleſiæ ea in re Poteſtate dubitavit; ſed ſola Canonis, quia clande-*

ſtina Matrimonia è medio tollit, æquitas in conſultationem controverſiámque venit, non potuit non æquiſſima Lex facilè rogari, cùm ducenti ferè quadraginta Patres ad Reipublicæ pacem tuendam inprimis neceſſariam eſſe ducerent, quamvis eorum qui expedire dubitabant, multi à ſententia nondum diſceſſiſſent. Illa enim quæ magis ad mores hominum inſtituendos, quàm ad fidem informandam pertinent, minori (ut diximus) Synodi conſenſione interdum firmantur.

XXI. Objicit *Molinæus*, Conſtantienſi & Baſileenſi Conciliis ſancitum fuiſſe & aſſertum, Romanum Pontificem ſubjici Conciliis Generalibus, qui ſecùs ſentiret, Hæreticum atque Schiſmaticum cenſendum: Tridenti verò contrarium Decretum eſſe, uti patet in ejus Concilii Actis, quibus Pontifici ſummum attributum eſt Imperium, ſummáque Potentia, & ſupra Leges quidem Conciliorum.

Tridentina Synodus nihil tribuit Romano Pontifici, quod ſuperiora Concilia jure ad ipſum pertinere non agnoverint.

Reſpondetur, Falſum eſſe quòd Tridentina Synodus decreverit, definiverit, vel declaraverit Papam eſſe Superiorem Concilio: Nec minùs falſum eſſe quòd Synodus Conſtantienſis & Baſileenſis, qua parte ab Eccleſia recepta eſt, eos qui ita ſentirent, ut Hæreticos vel Schiſmaticos damnaverit. In Eccleſiaſtica Antiquitate hoſpitem ſe ac peregrinum probat *Molinæus*, cùm à Concilio Tridentino aliquid attributum Summo Pontifici calumniatur, quod ſpectat diſpenſationes, confirmationem Decretorum, declarationem eorum, &c. quod ſuperiora Concilia ad ipſum Jure pertinere non agnoverint. Enimvero, cùm Generale Concilium haud ſemper ſit congregatum, ſummam eſſe in Eccleſia Poteſtatem neceſſe eſt, quæ Conciliorum Decreta pro negotiis occurrentibus interpretetur, ac moderetur ubi poſtulat neceſſitas, vel Eccleſiæ utilitas: Qua de re *Gelaſius I.* ad Epiſcopos Lucaniæ ſcribebat: *Neceſſaria rerum diſpenſatione conſtringimur, & Apoſtolicæ Sedis moderamine convenimur, ſic Canonum paternorum Decreta librare, & retro Præſulum Deceſſorúmque noſtrorum præcepta metiri, ut quæ præſentium neceſſitas temporum reſtaurandis Eccleſiis relaxanda depoſcit, adhibita conſideratione diligenti, quantùm fieri poteſt, temperemus.* De hac diſpenſandi per Eccleſiam univerſam de obſervantia Canonum Autoritate Romano Pontifici concredita, *S. Bernardus* ad *Eugenium III.* ſcribit Lib. III. De Conſideratione: *Quid*, inquis, *prohibes diſpenſare? Non, ſed diſſipare. Non ſum tam rudis ut ignorem poſitos vos diſpenſatores, ſed in ædificationem, non in deſtructionem. Deinde quæritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur. Ubi neceſſitas urget, excuſabilis diſpenſatio eſt. Ubi utilitas provocat, diſpenſatio laudabilis eſt: utilitas dico communis, non propria. Nam cùm nihil horum eſt, non planè fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt.* Has eaſdem Regulas ſacra Synodus obſervari juſſit Seſſione XXIV. in Decreto de Reformatione Matrimonii Cap. V. *In contrahendis* (inquit) *Matrimoniis vel nulla omnino detur diſpenſatio, vel rarò, idque ex cauſa & gratis concedatur. In ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.* Nec certè aliud ſpectat eadem ſacra Synodus, quàm univerſalem interpretandi ac declarandi Canones Autoritatem Romano Pontifici concreditam, cùm *Omnia & ſingula ſub quibuſcumque clauſulis & verbis, quæ de morum Reformatione, atque Eccleſiaſtica Diſciplina in ea ſtatuta ſunt, ita decreta fuiſſ declarat, ut in his ſalva ſemper Sedis Apoſtolicæ Autoritas & ſit & eſſe intelligatur.* Quæ verba Synodi reverentiam erga Sedem Apoſtolicam exprimunt, non jus ipſi novum, aut poteſtatem abrogandi Decreta Spiritu Dei condita attribuunt.

A XXII. Objicit *Molinæus*, Tridentinam Synodum morte *Pauli III.* totam concidiſſe, peſſúmque iviſſe, ut quæ ſolo illius adſcitu imperióque niteretur. Nam voluntas utriúſque omnis, uti dictant Leges & Civiles & Pontificiæ, morte finiuntur. *L. 4. ff. Locat. C. Ex Literis, in fi. Ext. De Conſtitution. C. Si gratiosè. De Reſcriptis, in Sexto.* Addit *Molinæus*, *Henricum II.* Tridentini Concilii renovationem à *Julio III.* factam adeo improbaſſe, ut neque illuc allegarit quemquam, neque ulli qui in Gallia, aut in Provincia, aut apud Allobroges Antiſtitem gereret, dederit ve- B niam illò commeandi; quin etiam per publicos Codicillos miſſos tum Tridentum, tum in Germaniam, conteſtatus eſt ſeſe Conventum illum pro legitimo minimè agnoſcere.

Tridentinum Concilium Pauli III. morte non concidit.

Reſpondetur, Concilium Tridentinum à *Paulo III.* ſuſpenſum, non diſſolutum fuiſſe, ac proinde poſt ejus obitum eodem in ſtatu manſiſſe. Nam cùm à Prælato nomine Eccleſiæ conceditur vel impetratur Mandatum, tunc morte mandantis non finitur, ut colligitur ex *Gloſſ. in C. Dilecti, De foro competenti:* Idem enim eſt Judicium, etſi C mutetur perſona judicantis. Neque innovantur coram prædeceſſore Judice geſta, ſed continuantur coram ſucceſſore, ut conſtat ex *L. Proponebatur, & L. Mortuo Judice. De Judic. ff. §. Et hoc jubemus.* Dignitas enim non moritur, *ut notat Gloſſ.* in *C. Qui Abbas. De Officio & Poteſtate Judicis Delegati.* Nec Mandatum finitur morte Mandantis, ſi res non ſit integra, ſed cœpta, *L. Si quis mancipiis. §. Ejus ff. De Inſtit. actio. L. Arbiter, L. Mandatum. Cod. Mand. §. Item ſi adhuc, eodem* Tit. apud *Juſtinianum.* Cùm itaque Tridentinum Concilium *Paulii III.* Paſtoris Eccleſiæ univerſæ Mandato congregatum fuiſſet, D ac decem, Præſidentibus ipſius Legatis, celebratæ Seſſiones, morte ipſius non concidit. Et quamvis omnino diſſolutum fuiſſet, nihilominus Concilium pariter Oecumenicum in eadem urbe convocare potuiſſent *Julius III.* & *Pius IV.* propter eaſdem cauſas, & cœptam in Concilio *Pauli* Dogmatum Fidei declarationem, errorum damnationem, morum emendationem continuare ac perficere. Nam tametſi duo vel tria eſſent Concilia, paris tamen eſſent Autoritatis, & cunctæ illorum Definitiones Fidei dogmata eſſent, cuncta illorum Decreta Sacroſancta, perinde ac ſi unicum eſſet. Unde *Ferdinandus* Imperator anno MDLXIII. à ſuis Oratoribus interrogatus, quid E ipſi acturi eſſent, ſi rurſus oriretur controverſia inter Hiſpanos & Gallos, eſſet-ne ea Synodus continuatio, an nova convocatio; illis injunxit, ut Patres quâ par erat modeſtia hortarentur, ne inutilem hujuſmodi Articulum declararent: Quòd ſi tamen ejus habenda eſſet declaratio, majoris partis autoritatem ſequerentur. Id ex literis Cæſaris ad Oratores die XIX. Novembris datis refert *Palavicinus* Lib. XXIV. Cap. VIII. Porro *Henricus II.* contra Synodum Tridentinam Conteſtationem non emiſit, quaſi legitima Autoritate Tridenti reſtituta non eſſet, ſed quòd ſuſce- F pto Parmæ Patrocinio, *Julium III.* cum *Carolo V.* confœderatum hoſtem expertus, bellóque implicitus, Concilii rebus attendere non poſſet, nec Gallicanos Epiſcopos ad illud mittere; in eámque neceſſitatem ipſum adduceret Pontifex bellum fovens. Cœterùm profeſſus eſt Rex Chriſtianiſſimus, Conteſtationem illam à ſe non fieri, *Quaſi aut cogitaret ullo modo, aut haberet in animo meritam ac debitam à ſe Sanctæ Sedi Apoſtolicæ obſervantiam & obediendi conditionem, aut excutere, aut diminuere; quin contra operam daturum eſſe, ut magis ac magis in dies ſe dignum pro-*

baret

baret Chriſtianiſſimi Regis cognomine, hócque maximo Primogeniti Eccleſiæ Filii ac Fidei Protectoris elogio. Animi hujus ſui ac ſtudii propenſionem ad feliciora melioráque tempora reſervari, cùm ſcilicet hoc humano generi, ac præcipuè Reipublicæ Chriſtianæ, ſummis ipſius ac totius Populi Gallici votis Dei Optimi Maximi gratia tribuiſſet, ut honeſtè depoſitis armis, quæ eſſent parum modeſtè illata, & motiones animi componerentur, & hoc modo pax ipſa conveniret. Conſenſum igitur celebrationi Concilii ac Decretis in eo edendis non negavit *Henricus II.* ſed ſuſpendit, dùm Pontifex bellum contra ipſum foveret, neque Concilium à *Julio* legitimè indictum non agnovit; ſed conteſtatus eſt, *Concilii quod nuper indictum eſſet, ſolutionem (quam ſi ad arma iretur, neceſſe erat conſequi) ſibi minimè aſſignari poſſe.* Videri *Summi Pontificis Sanctitatem ſe excludere ac fructu optatiſſimi Concilii privare voluiſſe: id rerum initia, progreſſus, exitus Conſiliorum Sanctitatis ejus videri declaraſſe, cùm illa de cauſa nec hoc tempore, nec hoc autore, aut bellum tam pernicioſum tanta Reipublicæ pericula ſuſcipi, aut tanta ejuſdem jactura & calamitate geri debueris. Conſtituendam fuiſſe aut revocandam magis exempla Sanctitatis illius, Concilio ipſo jam indicto, veteris Eccleſiæ ſeniorem Diſciplinam ac ſpeciem, non labefactandam aut deformandam... nec ſpargenda Chriſtianis Principibus odiorum ſemina, &c.* Profitetur item Rex Chriſtianiſſimus, Se Eccleſiæ Catholicæ charitatem deponere non poſſe, ſed ſuſcepturum *Quicquid ab ea pertractatum, decretum, conſtitutum fuerit, quomodo quidem ab illa pertractari, decerni, & conſtitui par eſt, dum ne quid interea ſincero atque integro ab Hæreticorum vecordia Principi immerenti atque innocenti, aut captioſum comparetur aut contumelioſum ſit.* Harum Proteſtationum exemplaria edita ſunt in Commentariis Rerum ad Synodum Tridentinam ſpectantium à *Puteano* collectis, pag. 21. & ſequentibus. Ex ejuſdem Regis Mandatis, *Franciſco de Rohan* ſuæ Majeſtatis Oratori apud Summum Pontificem datis, quæ in eodem Volumine pag. 19. leguntur, conſtat ejus Majeſtatem Concilii Tridentini celebrationi ac Decretis ſub *Paulo III.* & Bononiam tranſlationi conſenſiſſe. *Cùm*, inquit, *ſacrum Generale & Oecumenicum Concilium antea fuerit Tridenti indictum, in quo pleraque Seſſiones, atque in iis plurima Decreta ad doctrinam Fidei ac Morum ſpectantia concluſa & publicata fuerint, aſſiſtentibus ibidem Oratoribus noſtris, & nonnullis Regni noſtri Epiſcopis; ac poſtmodum fuerit dictum Concilium Patrum ibidem agentium conſenſu atque Autoritate Bononiam tranſlatum, &c. Confidentes de fide & prudentia dilecti ac chariſſimi conſanguinei noſtri Franciſci de Rohan, apud Sanctiſſimum Dominum noſtrum Papam Oratoris noſtri, eumdem facimus, conſtituimus, & deputamus Procuratorem, Actorem, Mandatarium noſtrum ſpecialiter & expreſſè, ad noſtri Regni ac Dominiorum noſtrorum, ac Eccleſiæ Gallicanæ nomine declarandum ſolemniter, tam in dicto Concilio Bononienſi, quàm coram Sanctiſſimo Domino noſtro Papa, & Collegio Cardinalium, velle adhærere dicto Concilio Bononienſi tanquam Sacro, Oecumenico, & legitimè tranſlato.* Denique *Carolus IX.* qui *Henrico* ſucceſſit, Oratores ſuos; & Gallicanos Epiſcopos ad Concilium miſit ſub *Pio IV.* qua in coïtione cuncta ſub *Paulo III. Julio III.* & ipſo *Pio* condita Decreta recitata & approbata ſunt Seſſione XXV.

XXIII. Objiciunt *Molinæus*, & *Gentiletus*, cùm de Reſidentia Epiſcoporum Jure Divino ſancienda diſceptaretur, ex quo conſequens erat Summum Pontificem quemquam ea lege ſolvere non poſſe; & Patrum pars maxima, præſertímque Hiſpani Antiſtites in eam irent ſententiam, Legatos cùm ſeſe legi illi non poſſe intercedere cernerent, rem omnem ſignificaſſe Pontifici, qui ex Apulia & Sicilia quadraginta circiter ſemiſſes quidem atque exigui admodum peculii Epiſcopos tranſmiſit; quibus ad contrariam Divino Reſidentiæ Juri ſententiam accedentibus, factum eſt ut eluderetur lex illa quæ Adminiſtris Eccleſiæ manſionem perſonalem injungeret ceu Divino Jure præceptam, quâ nulla ſanctior poterat promulgari.

Summus Pontifex plenam ſuffragandi circa jus Reſidentiæ Epiſcoporum libertatem Patribus reliquit.

Reſpondetur; Summum Pontificem, ejúſque Legatos non interceſſiſſe ne Reſidentia Juris Divini declararetur, ſed pleniſſimam ſuffragandi libertatem Patribus reliquiſſe. Porro cùm varias in ſententias abirent, Viris doctiſſimis ac religioſiſſimis ab utraque parte ſtantibus, neque convenire poſſent, conſultius viſum eſt ab ea quæſtione finienda temperare, quàm in tanto opinionum diſſidio & diſſenſione Patrum judicari ac declarari decorum Synodo non fuiſſet. Declaratum nihilominus eſt, Epiſcopos ad manſionem teneri, eámque obligationem eſſe ex *præcepto Divino* conſequentem, quo *mandatum eſt omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his Sacrificium offerre, verbíque divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium exemplo paſcere, pauperum, aliarumque miſerabilium perſonarum curam paternam gerere, & in cetera munia Paſtoralia incumbere; quæ omnia nequaquam ab iis præſtari & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non invigilant neque adſiſtunt, ſed mercenariorum more deſerunt.* Atque ad hujus impletionem præcepti decretis in tranſgreſſores pœnis ipſos compulit Sacra Synodus, nullâque agnovit legitimæ abſentiæ cauſas, præter *Chriſtianam charitatem, urgentem neceſſitatem, debitam obedientiam, ac evidentem Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitatem.* Quod verò *Molinæus* addit de Apulis & Siculis Epiſcopis, ad Concilium propterea miſſis à Pontifice ut pars illa ſuffragiorum numero vinceret, quæ Reſidentiam Juris eſſe Divini negabat, calumnia eſt. Triginta & unum Epiſcopos Italos ſeveriſſimæ ſententiæ de Reſidentia adhæſiſſe, ut nimirum Juris Divini declararetur, *Palavicinus* commemorat ex Actis *Paleoti*, variiſque literis, Lib. 17. Cap. 8. & 13. Ipſos, cùm apud ad Summum Pontificem inſimulati eſſent quaſi parum addicti Sedi Apoſtolicæ, & ad ejus abjectionem conſpirantes, ſcriptâ ad ejus Sanctitatem Epiſtolâ ſe purgaſſe: Pontificem ipſis reſcripſiſſe, ſibi probari pium ipſorum animum Sedi Apoſtolicæ addictum. Quod ſpectabat ad declarationem, quam ipſi promovendam ſtudio tam ardenti ſuſceperant, cujuſnam eſſet Juris Paſtorum Reſidentia, certum ſibi eſſe pro ſua quemque conſcientia diſſeruiſſe: Id ſibi minimè diſplicere; quin velle ſe ſummam cuique in Concilio libertatem ſervari; ſed illos ad concordiam ac moderationem paternè cohortari. Quæ cùm ad *Molinæi* confutationem ſufficiant; plura congerere non eſt opus.

XXIII. Objicit *Molinæus*, Seſſione XXIII. Tridentini Concilii, Capite quarto ſancitum eſſe; In præficiendis Miniſtris Eccleſiæ, inſtituendiſque Epiſcopis aut Preſbyteris, nullam habendam Laïcorum voluntatis, aut civilis Magiſtratus rationem, ac ne hos quidem ea de re vel tantillum rogandos vel appellandos, uti aut conſentiant, aut ſuam interponant Autoritatem. Huic Tridentino Decreto reclamare Jura Veterum, & maximè *Caroli Magni* & *Ludovici Pii* Capitularia; repugnare *Caroli Noni* in Conventu Ordinum Aurelianenſi Conſtitutionem anno MDLX. promulgatam in Senatu, & in Acta tranſcriptam Idibus Septembris,

Septembris, eodem anno, quâ ſancitum eſt, ut in Epiſcoporum Electione duodecim è Nobilium Ordine, totidem è reliquo populo ſelecti cives, tres Regi nominent Candidatos; Rex verò eum eligat qui ipſi ad Sacrum Munus magis idoneus videbitur. Cùm itaque contrarium ſanxerit Tridentinum Concilium, id nullatenus recipi debere.

Tridentina Synodus Decretis ſuis de Ordinatione & inſtitutione Epiſcoporum nullius Jus læſit.

Reſpondetur, Sacram Synodum nullam veteris diſciplinæ partem, quæ in Epiſcoporum Electionibus varia fuit, hoc ſuo Decreto improbaſſe, nec prohibuiſſe ut etiam Laïcorum conſenſus, teſtimonium, voluntas exquireretur, aut Nominationis Principum ratio haberetur, ubi id ſive Jure, ſive Privilegio, aut moribus ab Eccleſia probatis inſtitutum eſſet, ſed definiviſſe duntaxat, *In Ordinatione Epiſcoporum, Sacerdotum, & cæterorum Ordinum, nec Populi, nec cujuſvis ſecularis Poteſtatis & Magiſtratus conſenſum, ſive vocationem, ſive autoritatem ita requiri, ut ſine ea irrita ſit Ordinatio*: quin potiùs decreviſſe, *Eos qui tantummodo à populo aut ſeculari Poteſtate ac Magiſtratu vocati & inſtituti ad hæc miniſteria exercenda aſcendunt, & qui ea propria temeritate ſibi ſumunt, omnes non Eccleſiæ Miniſtros, ſed fures & latrones, per oſtium non ingreſſos, habendos eſſe.* Quod Scripturæ Sacræ, Traditioni, veterúmque Conciliorum Decretis omnino conſonum facilè probari poteſt. De Ordinatione igitur & Inſtitutione Epiſcoporum, non de Nominatione ac deſignatione, Concilium Tridentinum ſtatuit, ac proinde nec veteri diſciplinæ, Regúmque noſtrorum Capitularibus, quoad ea quæ ſpectant Electiones ante Synodum Tridentinam antiquatis, neque *Caroli IX.* in Conventu Ordinum Aureliæ habito Sanctioni, nuſquam ad uſum revocatæ, adverſatur.

XV. Objicit *Molinæus*; Eadem Seſſione, in Decreto Reformationis, Cap. XII. cautum promulgatúmque, licere cuique vigeſimo quinto ætatis anno eſſe Sacerdotem, quod Aurelianenſi Sanctioni contrarium eſt, quæ triginta annos Sacerdotio præſtituit, hac in re cum antiquis Canonibus magis conveniens. Ex quo infert, Synodum Tridentinam in Gallia recipi non debere.

Reſpondetur, Chriſtianiſſimum Regem in Comitiis Aurelianenſibus id ſecundùm veteres Canones ſanxiſſe, quibus Viennenſis & Tridentina Synodus derogare potuerunt, cùm *Plenaria Concilia priora ſæpe à poſterioribus corrigantur*, ut *S. Auguſtinus* ait, quod ſpectat ad diſciplinam, quæ *Lege Fidei manente, admittit novitatem correctionis, operante ſcilicet & proficiente uſque in finem gratia Dei* (ut *Tertullianus* loquitur Lib. De *Virginibus Velandis*, Cap. I.) Reges Chriſtianiſſimos Conſtitutiones ſuas de hujuſmodi rebus Eccleſiæ judicio ſubjeciſſe, religio ipſorum pietáſque probant. Unde quemadmodum Judices à Marciano Auguſto ad Synodum Chalcedonenſem miſſi, quædam Reſcripta Canonibus contraria ejuſdem Principis Autoritate in irritum miſerunt, Sancta Synodo acclamante: *Contra Regulas Pragmaticum nihil valebit. Univerſa Pragmatica ceſſabunt; Regula teneant; & hoc à vobis fiat*: Ita, poſt Synodum Tridentinam, Sanctio Bleſenſis Aurelianenſem, quoad Articulum ſupra dictum de Ordinandorum ætate, abrogavit, & Synodi Tridentinæ Decreto ſe accommodavit. Mitto quod Cardinalis *A Lotharingia* in Synodo ſua Provinciali Remenſi anno MDLXIV. Congregatione nona dixit: *Comitia Aurelianenſia cujuſmodi fuerunt, nolo hîc dicere: conſtat certè in iis multa fuiſſe conſtituta, quæ tum Jure Eccleſiaſtico pugnant ex diametro, & magnum afferunt detrimentum & præjudicium: cur*

Clement. L. I. Tit. 6. C. 3.

Chriſtianiſſimi Reges ſuas de Rebus Eccleſiaſticis Conſtitutiones Eccleſiæ Judicio ſubjecerunt.

A *ergo eorum Decretis eſſe ſtandum judicabit Eccleſia?* Et Congregatione X. dixit: *Quod attinet ad ætatem Presbyterorum, videndum eſſe ne nimis provectæ ætatis ordinentur: fuiſſe quidem in illis Comitiis Aurelianenſibus ſpecioſas ſactas Leges, cujuſmodi eſt quâ cavetur, ne ordinetur Sacerdos qui non ſit triginta aut quadraginta annos natus, & ne pro celebranda Re Divina dentur Sacerdoti pluſquam duo ſolidi & dimidius: ſed ea non aliud ſpectabant, quàm ne ampliùs ordinarentur Presbyteri.*

Concilii Tridentini Decreta de ſartis tectis Templorum defenduntur.

XXVI. Objicit *Molinæus*, Nonnulla Decreta in Concilio Tridentino edita, quibus ſartis tectis B Templorum admodum officitur: jubentur ſiquidem Præſules & Antiſtites, aut non vetantur ex obventionibus ædificiis ſacris attributis quam viſum fuerit partem decerpere, transferréque aliò: quod eſt (inquit) contra bonos mores, & adverſus eorum, qui bona illa in id erogarunt, voluntatem, quam nefas eſt infringi. Præterea, Regis inde Juriſdictioni derogatur, & Magni Eleemoſynarii Franciæ Præfectura ſuo Jure minuitur, Judicúmque Regiorum convellitur Autoritas. Conſtat enim cognitionem diſceptationémque cauſarum, quæ ſarta tecta Templorum ſpectant, non ad C Eccleſiaſticos, ſed ad Regios Judices pertinere. Quod ex IV. Regum Cap. XII. & II. Paralipomenon, Cap. XXIV. confirmatur. Ex his porro colligit, Concilium Tridentinum in Galliis recipiendum non eſſe. Idem argumentum urget *Gentiletus* ad Seſſionem VII. Num. 8. Quod verò, inquit, ad 15. hujus Seſſionis Decretum attinet, & ad 8. vigeſimæ-quintæ, quibus adminiſtratio Xenodochiorum, Prochotrophiorúmque, Ordinariis, hoc eſt, Epiſcopis tribuitur, hoc Edicto & Conſtitutionibus Regiis repugnat, quibus hæc provincia demandatur civitatum Majoribus, Conſulibus & ci- D vibus; ordinariiſque Judicibus, controverſiarum, quæ ex ea adminiſtratione naſcuntur, cognitio.

Reſpondetur, Poteſtatem transferendi aliò, quæ ſartis tectis Templorum attributa ſunt, Epiſcopis à Concilio Tridentino non concedi, niſi in eo duntaxat caſu, quo Eccleſiæ collapſæ ſunt, & nequeunt ob earumdem inopiam inſtaurari. Decernit autem ut in Matrices aut alias Eccleſias eorumdem locorum aut viciniorum transferantur, idque fiat vocatis quorum intereſt. Quod Decretum pietati non officit, quinimo ad eam promovendam editum eſt; nec repugnat voluntati eorum E qui bona illa erogarunt, imò ejus executionem juvat meliori, quo fieri poteſt, modo, ut fatebitur quiſquis Decretum legerit Seſſione XXI. Cap. VII. cujus hæc ſunt verba: *Cùm illud valde curandum ſit, ne ea quæ Sacris Miniſteriis dicata ſunt, temporum injuriâ obſoleſcant, & ex hominum memoria excidant; Epiſcopi etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati transferre poſſint Beneficia ſimplicia (etiam Juris-Patronatus) ex Eccleſiis, quæ vetuſtate vel aliàs collapſæ ſint, & ob earum inopiam nequeant inſtaurari, vocatis iis quorum intereſt, in F Matrices aut alias Eccleſias locorum eorumdem, ſeu viciniorum, arbitrio ſuo; atque in eiſdem Eccleſiis erigant Altaria vel Capellas ſub eiſdem invocationibus, vel in jam erecta Altaria vel Capellas transferant, cum omnibus emolumentis & oneribus prioribus Eccleſiis impoſitis.* Quòd verò cauſarum quæ ſarta tecta Templorum, & Hoſpitalium Adminiſtrationem ſpectant, cognitio Epiſcopis attributa ſit Seſſione VII. Cap. XV. de Reformatione, conſonum eſt Concilii Viennenſis Decreto ſeu Clementinæ, *Quia contigit.* Tit. *De Religioſis Domibus.* Nec Regiæ Juriſdictioni derogat, quia Regiæ Sanctiones vel Senatuſconſulta cauſarum illarum cognitionem Regiis Judicibus tribuunt propter Fundatorum, Patronorum, Epiſcoporum,

ſeu

ſeu aliorum Prælatorum in iis rebus curandis negligentiam: ſicut & hujuſmodi curam Ordinariis locorum demandat Concilium Viennenſe in caſu negligentiæ vel defectus Fundatorum, aut Adminiſtratorum. Præterea, Conſuetudines, Privilegia, aut Sanctiones Regiæ ſive Senatuſconſulta integra ſervantur à Synodo Tridentina, ſicut & fundationum Tabulæ; ſolùm decernitur ut audiendis rationibus Adminiſtratorũ ſacræ cujuſvis fabricæ, aliis ad id Deputatis addatur Epiſcopus. Sic enim habet Cap. IX. Decreti de Reformatione, Seſſione XXII. *Adminiſtratores tam Eccleſiaſtici quàm Laici fabricæ cujuſvis Eccleſiæ, etiam Cathedralis, Hoſpitalis, Confraternitatis, Eleemoſynæ, Montis pietatis, & quorumcumque piorum locorum, ſinguli annis teneantur reddere rationem Adminiſtrationis Ordinario, conſuetudinibus, & privilegiis quibuſcumque in contrarium ſublatis: Niſi ſecus fortè in inſtitutione & ordinatione talis Eccleſiæ ſeu fabricæ expreſſè cautum eſſet. Quòd ſi ex conſuetudine, aut privilegio, aut conſtitutione aliqua loci, aliis ad id Deputatis ratio reddenda eſſet, tunc cum iis adhibeatur etiam Ordinarius.* Quæ Decreta Synodus Rothomagenſis, ſub *Carolo* Cardinali *Borbonio* Archiepiſcopo, anno MDLXXXI. recepit ac executioni mandari juſſit. Excipiuntur etiam ab Epiſcoporum Viſitatione & Ordinatione pia loca omnia, *quæ ſub Regum immediata Protectione ſunt*, niſi eorum licentia habeatur. Quamobrem nulla Regiæ Juriſdictioni fit injuria. Denique IV. Regum Cap. XII. formam habemus, qua Sacerdotes pecuniam ad ſarta tecta Templi inſtauranda expendebant, ipſis verò negligentibus Rex edixit, ut Pontifex fabricam Templi curaret, pecuniáque numeraretur, expenderetur, & rationes redderentur adjuncto Regis Notario: *Dixitque Joas ad Sacerdotes: Omnem pecuniam Sanctorum, quæ illata fuerit in Templum Domini à prætereuntibus, quæ offertur pro pretio animæ, & quam ſponte & arbitrio cordis ſui inferunt in Templum Domini: accipiant illam Sacerdotes juxta ordinem ſuum, & inſtaurent ſarta tecta Domûs, ſi quid neceſſarium viderint inſtauratione. Igitur uſque ad vigeſimum-tertium annum Regis Joas, non inſtauraverunt Sacerdotes ſarta tecta Templi. Vocavitque Rex Joas Joïadam Pontificem & Sacerdotes, dicens eis: Quare ſarta tecta non inſtauratis Templi? Nolite ergò ampliùs accipere pecuniam juxta ordinem veſtrum, ſed ad inſtaurationem Templi reddite eam. Prohibitique ſunt Sacerdotes ultra accipere pecuniam à populo, & inſtaurare ſarta tecta Domus. Et tulit Joiada Pontifex gazophylacium unum, aperuitque foramen deſuper, & poſuit illud juxta Altare ad dexteram ingredientium Domum Domini, mittebántque in eo Sacerdotes, qui cuſtodiebant oſtia, omnem pecuniam, quæ deferebatur ad Templum Domini. Cúmque viderent nimiam pecuniam eſſe in gazophylacio, aſcendebat Scriba Regis & Pontifex, effundebántque & numerabant pecuniam, quæ inveniebatur in Domo Domini: & dabant eam juxta numerum atque menſuram, in manu eorum qui præerant cæmentariis Domûs Domini, &c.* Hanc formam Concilium ſecutum eſt Seſſionis XXII. Cap. IX. cùm in audiendis rationibus Adminiſtratorum ſacræ cujuſvis Fabricæ, aliis ad id Deputatis ex conſuetudine, privilegio, vel conſtitutione loci, addi ſanxit Ordinarium. Denique Conſtitutionibus *Caroli IX.* anno MDLXXI. *Henrici III.* MDLXXXII. *Henrici IV.* MDCIX. *Ludovici XIII.* MDCXIX. Epiſcopis, Archiadiaconis, & Officialibus, Eccleſias & quævis loca pia viſitantibus injunctum eſt, ut rationes ſeu computa, cenſus, ac proventus Fabricarum examinarent, cauſáſque circa illarum Adminiſtrationem ortas judicarent,

A harum rerum cognitione Judicibus Regiis interdictâ.

XXVII. Objicit *Molinæus*; Synodum Tridentinam Seſſione vigeſima-quarta de Reformatione Matrimonii Cap. I. connubia non reformare, ſed planè deformare, ſiquidem approbat nuptias, in quas non habito etiam parentum conſenſu convenerint filii & filiæ-familias, quòd veteres Leges improbarunt, abhorret publica honeſtas, diſſuadent ac damnant Juriſconſulti omnes. Addit *Molinæus*: Illud Decretum quod irrita declarat connubia, in quibus non adfuerit Romanæ Eccle-B ſiæ Sacerdos, adverſari Edictis Pacificationis, ea non improbantis, quæ apud Eccleſiæ Reformatæ Miniſtros ſunt contracta. Ex quibus infert, Hanc Synodum in Galliis non eſſe recipiendam.

Reſpondetur ad primum objectionis Caput, illam eſſe prorſus calumnioſam. Falſum enim eſt quòd Synodus Matrimonia filiorum-familias invitis parentibus approbaverit, quinimo declaravit ea eſſe illicita, & *Sanctam Dei Eccleſiam ex juſtiſſimis cauſis illa ſemper deteſtatam eſſe atque prohibuiſſe.* At rata nihilominus meritò dixit, quia matrimonium ſolo contrahentium conſenſu fir-C mum & validum effici, adjunctis conditionibus quas Eccleſia præſcripſit, nulliſque poſitis impedimentis, Canones docent. Ita *Nicolaus I.* ad Conſulta Bulgarorum, Cap. III. ut refertur Cap. *Sufficiat*, Cauſa 27. Q. 2. *Alexander III.* ad Salernitanum Archiepiſcopum reſcribens, Extra, *De Sponſa duorum*, Cap. *Licet*; ac *Innocentius III.* Cap. *Cum apud. De Sponſalibus & Matrimonio*: & Cap. *Tuæ fraternitati.* Quibus addendus eſt *S. Ambroſius* Epiſtola LXVIII. ad *Siſinnium*, qua ipſi gratulatur ob veniam conceſſam filio, qui illo inconſulto uxorem acceperat. Nec tamen Sacra Synodus prohibuit quin Principes jure ſuo uteren-D tur, Matrimonia ſic contracta in irritum mittendo quoad effectus civiles, ſeu pœnam exheredationis decernendo in filios-familias; qui invitis vel inconſultis parentibus nuberent: quod *Henricus II.* Pariſienſi, MDLIX. *Henricus III.* Bleſenſi Sanctione præſtiterunt. Ex his ſolvitur & *Gentileti* objectio Lib. V. Examinis, pag. 261.

Concilii Tridentini Decreta de Matrimonio à calumnia vindicantur.

Quod Caput ſpectat alterum, Matrimonia clandeſtina Sanctione Bleſenſi, cui Galli Calviniſtæ obedientiam debebant, ac Pacificationis Edictis prohibita ſunt ipſis etiam novæ Religionis hominibus: non item Sacerdotis præſentia ipſis impera-E ta, ſed aliæ præſcriptæ Leges, quibus ſervatis, ratum erat eorum Matrimonium in ratione civilis contractus. Adde, hujuſmodi Edictis, quæ Calviniana Factio perturbatis temporibus, à Regibus Chriſtianiſſimis non tam impetravit, quàm armata manu extorſit, approbatam non eſſe Reformatam falſi nominis Religionem, ſed toleratam dumtaxat, adeóque nec approbata ipſorum connubia quaſi Sacramenta, ſed quaſi legitimos Contractus.

XXVIII. Objicit *Molinæus*, Synodum Tridentinam eadem Seſſione, in Decreto generalis F Reformationis, Cap. I. Epiſcoporum auctoramenta ad Romanum Pontificem referre; ut per ſuæ Proviſionis Diplomata inauguret Sedibus Pontificalibus. Huic verò Decreto reclamare priſcos Canones, & Principum noſtrorum Edicta.

Reſpondetur, Nihil novi Sacram Synodum ſtatuiſſe, cùm Pactis inter *Leonem X.* & *Franciſcum I.* Concordatis id ſancitum eſſet ac receptum: júſque Regiæ Nominationis illæſum ſervaſſe his verbis: *Omnes verò & ſingulos, qui ad Promotionem præficiendorum quodcumque jus quacumque ratione à Sede Apoſtolica habent, aut alioquin operam ſuam præſtant,*

Tridentina Synodus jus Regiæ Nominationis ad beneficia illæſum ſervavit.

præſtant, nihil in eis pro præſenti temporum ratione innovando, hortatur & monet, ut imprimis meminerint, nihil ſe ad Dei gloriam & populorum ſalutem utilius poſſe facere, quàm ſi bonos Paſtores, & Eccleſiæ gubernandæ idoneos promoveri ſtudeant, eóſque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, niſi quos digniores & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium ſuggeſtionibus, ſed eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curaverint.

XXIX. Objicit *Molinæus*: Aurelianenſem Sanctionem Jus tribuere Epiſcopis & Præſulibus Ordinariis viſitandi Exemptos, in eorúmque facta inquirendi ac animadvertendi, nullâ habitâ provocationis ratione, ſi quæ interponatur: Porrò Tridentinam Legem ad Jus Papale conniventem adhærentémque, nihil minùs quàm hoc ipſum Epiſcopis tribuere: vult ſiquidem ſuos eximios & immunes, ſui ſemper ut olim eſſe juris & eadem immunitate frui.

Reſpondetur, *Molinæum* perpetuò calumniari: Nam Concilium Tridentinum poteſtatem viſitandi & corrigendi Exemptos non uno in loco attribuit Epiſcopis Seſſione VII. Cap. VIII. De Reformatione: *Locorum Ordinarii Eccleſias quaſcumque quomodolibet exemptas, Auctoritate Apoſtolica ſingulis annis viſitare teneantur, & opportunis Juris remediis providere, ut quæ reparatione indigent, reparentur, & curâ minimè defraudentur, appellationibus, Privilegiis, conſuetudinibus etiam ab immemorabili tempore præſcriptis, Judicum deputationibus, & illorum inhibitionibus penitus excluſis.* Seſſione XXI. Cap. VIII. *Commendata Monaſteria, etiam Abbatiæ, Prioratus, & Præpoſituræ nuncupatæ; in quibus non viget Regularis obſervantia, necnon Beneficia tam Curata quàm non Curata, Secularia & Regularia, qualitercumque commendata, etiam exempta, ab Epiſcopis, etiam tanquam Apoſtolicæ Sedis delegatis, annis ſingulis viſitentur, &c. Et ſi in eis vigeret obſervantia regularis, provideant Epiſcopi paternis admonitionibus, ut eorum Regularium Superiores, juxta eorum Regularia Inſtituta, debitam vivendi rationem obſervent & obſervari faciant, & ſibi ſubditos in officio contineant ac moderentur. Quòd ſi admoniti intra ſex menſes eos non viſitaverint, vel correxerint; tunc iidem Epiſcopi, etiam ut delegati Sedis Apoſtolicæ, eos viſitare poſſint, & corrigere prout ipſi Superiores poſſent, juxta eorum Inſtituta; quibuſcumque appellationibus, privilegiis & exemptionibus penitus remotis, & non obſtantibus.* Seſſione XXIV. in Decreto de Reformatione, Cap. X. *Epiſcopi in omnibus quæ ad Viſitationem ac morum correctionem ſubditorum ſuorum ſpectant, jus & poteſtatem habeant, etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi, & exequendi, juxta Canonum Sanctiones, quæ illis ex prudentia ſua, pro ſubditorum emendatione, ac Diœceſis ſuæ utilitate neceſſaria videbuntur. Nec in his ubi de Viſitatione aut morum correctione agitur, exemptio, aut ulla inhibitio, appellatio, ſeu querela, etiam ad Sedem Apoſtolicam interpoſita, executionem eorum, quæ ab his mandata, decreta, aut judicata fuerint, quoquomodo impediat aut ſuſpendat.*

Poteſtatem viſitandi & corrigendi Exemptos quomodo Epiſcopis tribuat Synodus Tridentina?

XXX. Objicit *Molinæus*: Priſca Canonum lege, tum & Sanctionibus Sardicenſis Concilii ſtatutum eſſe, ut ſi quis Epiſcopus arceſſitur expoſtulatúrque ullius noxæ, & quidem capitalis, vel etiam hæreſeos, ita ut in diſcrimen veniat exauctorationis, totum id conſtituendum judicium, cauſamque diſceptandam apud Epiſcopos Provinciæ, non ad Pontificium Tribunal, in prima ſaltem cauſæ diſceptatione. Tridentina verò Synodus Seſſione XXIV. Cap. V. Decreti de Reformatione, hæc omnia convellit, ut Pontificiam Juriſdictionem amplificet; ait enim ſancitque tales omnes diſceptationes protinus quidem, hoc eſt, in prima cauſæ actione, ad Summum Pontificem deferendas, atque hujus rei cognitione omnibus aliis Judicibus ordinariis interdicit, nedum Synodo cuivis Provinciali. Nec ſolùm antiquis Canonibus, & Libertatibus moribúſque Gallicanæ Eccleſiæ, lex illa Tridentina adverſatur (inquit ille) verùm etiam Regiæ Juriſdictioni & Autoritati, quâ Rex etiam in Sacerdotes perduellionis vel læſæ Majeſtatis reos ſummo jure ſuo animadvertere poteſt, criminiſque convictos à Metropolitano & Comprovincialibus Epiſcopis exauctorandos curare. Idem argumentum urget *Gentiletus* Libro III. ad Seſſionem XIII. Num. VIII.

Reſpondetur, Id quidem Caput antiquam Judiciorum Epiſcopalium formam mutare, ac propterea in Galliis receptum non eſſe: ei in ipſo Concilio interceſſiſſe (quantum opus eſſet) Cardinalem *A Lotharingia*; Chriſtianiſſimi Regis Oratores ipſum nominatim improbaſſe, ut obſervavi Articulo XIV. Eminentiſſimum illum Cardinalem in ſuæ Interceſſionis Inſtrumento teſtari, Decretum de cauſis criminalibus Epiſcoporum ita conceptum fuiſſe in Congregatione diei ſuperioris, *Ut Chriſtianiſſimi Franciæ Regni Privilegiis, Juribus, & Sacris Conſtitutionibus nihil præjudicii afferat.* Senatum Pariſienſem paulò poſt Concilium, anno ſcilicet MDLXIX. intactas illius legibus Gallicanæ Eccleſiæ Libertates oſtendiſſe, æquiſſimo in Cardinalem *Caſtellonium*, hæreſeos accuſatum, Judicio, quem ob delictum commune ad Superiorem ſuum, id eſt, ad Archiepiſcopum Remenſem ejus Metropolitanum, judicandum remiſit. Bellovacenſem Epiſcopum in Conventu Ordinum Regni habito Pariſiis anno MDCXIV. Cleri nomine de Concilii Tridentini acceptatione agentem apud Plebeïum Ordinem, aſſerere non dubitaſſe, Statuta Concilii, quæ Gallicanæ Eccleſiæ Juribus contraria videbantur, poſita non fuiſſe Gallis, ſed Italis & Hiſpanis; allatóque Inquiſitionis exemplo, non abſimilem eſſe dixiſſe rationem cæterorum. Ut ut eſt, hoc Decretum, & alia nonnulla Regni Juribus, Gallicanæ Eccleſiæ Libertatibus ac moribus fortè repugnantia, eóque nomine hoc in Regno non recepta, non probant Concilium Tridentinum Oecumenicum non eſſe, & in Galliis quoad dogmatum definitionem, cæteráque Diſciplinæ ac Reformationis capita, à Clero non approbatum. Quis enim Catholicus Concilia Conſtantinopolitanum I. & Chalcedonenſe, legitima & Generalia eſſe negaverit, quamvis Romana Eccleſia aliquos ipſorum Canones Sedis Conſtantinopolitanæ Privilegia ſpectantes non receperit, ac *S. Leo* Chalcedonenſis Geſtis, *in ſola Fidei cauſa*, ſe aſſenſum præbuiſſe non ſemel declaraverit? Certè Gallicanus Clerus frequenter ac perſeveranter Synodi Tridentinæ promulgationem à Chriſtianiſſimis Regibus rogavit, ſed eas ſemper exceptiones jure adhibuit, quæ ſalvas Eccleſiæ Gallicanæ Libertates præſtarent, ut ſupra obſervavi.

Cap. Concilii Tridentini, quod incipit, *Cauſæ Criminales*, in Galliis non eſt receptum.

XXXI. Objicit *Molinæus*, Tridentinam Synodum Cap. XIII. ejuſdem Seſſionis declaraſſe, Pontifici Romano fas eſſe ſimplicia Beneficia ad Epiſcopatus attexere copularéque, & altera unire adglutinaréque alteris: id porro Concilii Baſileenſis Decretis, Pragmaticæ Sanctioni, & Concordatorum fœderi repugnare.

Reſpondetur, Concilium Baſileenſe, Pragmaticam Sanctionem & Concordata, perſonales Beneficiorum uniones, ſeu in gratiam perſonarum

Tridentina Synodus uniones duntaxat reales Beneficiorum, non perſonales approbavit.

rum factas, prohibere, utpote Reſervationes eorumdem Beneficiorum includentes, quæ ſublatæ ſunt ut Sacrarum Electionum libertati conſularetur: non verò uniones reales, ſive in gratiam Beneficiorum factas, ob ipſorum tenuitatem & inſufficientiam, ad ſubminiſtrandos ſumptus Paſtorum ſuſtentationi neceſſarios. Sic explicat *Guimerius* Vir Juriſconſultiſſimus in Commentario Sanctionis Pragmaticæ, Tit. *De Reſervationibus*, ad verbum, *Exceptis*. Concilium porro Tridentinum uniones duntaxat reales approbat propter Eccleſiarum neceſſitatem ac utilitatem; adeóque Conſtantienſi & Baſileenſi Conciliis, Pragmaticæ Sanctioni, aut Concordatis, non adverſatur. Neque novam Romano Pontifici Autoritatem contulit, aut jus novum quoad hoc induxit Synodus, ut conſtat ex Cap. *Sicut unire*, quod eſt *Celeſtini III.* Tit. *De exceſſibus Prælatorum*, cujus hæc ſunt verba: *Sicut unire Epiſcopatus, atque poteſtati ſubjicere aliena, ad Summum Pontificem pertinere dignoſcitur: ita Epiſcopi eſt Eccleſiarum ſuæ Diœceſis unio.* Unde & Synodus Rothomagenſis anno MDLXXXI. celebrata, Tit. *De Epiſcoporum Officiis*, Cap. 32. decernit, ut *Ad pauperiorum Curatorum ſubventionem & favorem Reſidentiæ, liceat Epiſcopis, vel plures Parœcias in unam redigere, vel eis Beneficia ſimplicia unire, aut Penſiones, aut partem congruam de Decimis in eorum Parœcia conſtitutis attribuere.... Omnia verò juxta formam Decretorum Concilii Tridentini peragantur.*

XXXI. Objicit *Molinæus*, Synodum Tridentinam Cap. XIX. ejuſdem Seſſionis abrogare prærogationes Eccleſiaſticorum Beneficiorum, Mandatáque impertita petente Rege Summis Curiis Regni, Collegiiſque & Academiis, denique cuivis alii homini, nulla habita commendationis Regiæ ratione: quod pugnat cum jure Sanctionis Pragmaticæ & Concordatorum, quibus nominatim firma ratáque manſit Mandatorum hujuſce generis adeptio atque impetratio.

Scholaſticæ vel Indultariæ Nominationi ad Beneficia Synodus Tridentina non derogat.

Reſpondetur, Iſtud Synodi Tridentinæ Decretum Concilio Baſileenſi, & Sanctioni Pragmaticæ protſus conſonum eſſe, quæ Mandata illa de providendo Beneficiis vacaturis, & Gratias Expectativas peſſumdederunt ob juſtiſſimas rationes, utpote antiquis Canonibus & puriori Eccleſiæ Diſciplinæ contrarias, ambitum foventes, mortis alienæ votis occaſionem dantes. Concordata certam Mandatorum formam præſcripſiſſe, non quò velut neceſſaria aut utilia Eccleſiæ probarentur, ſed ut eorum conceſſioni modus adhiberetur, cùm *Odia reſtringi* conveniat. Tunc certè penes Summum Pontificem erat nulla hujuſmodi Mandata concedere. Ut aliqua, modò ſub forma præſcripta, impertiretur, conſenſit Rex Chriſtianiſſimus, ut Romanum Pontificem promereretur, ejúſque Autoritati & in hoc plurimùm tribueret. Sed Concilium, Summúſque Pontifex, qui illud approbavit, *Mandata* illa *de providendo* & *Gratias Expectativas* ſuſtulerunt, nullo Gallicanæ Eccleſiæ detrimento, imò magni commodi acceſſione: ſiquidem eo Decreto Collatoribus ordinariis plenior ac liberior accreſcit vacantia Beneficia conferendi facultas. Scholaſticæ tamen Nominationi in gratiam Academicarum à Concilio Baſileenſi & Sanctione Pragmatica inſtitutæ, & meliorem in formam per Concordata Bononienſia immutatæ; vel Indultariæ Nominationi à *Paulo III.* Supremo Senatui conceſſæ, nullatenus derogat Synodi Tridentinæ Decretum. Præterea Sanctio Bleſenſis Reſervationes nullas & irritas declaravit, ſecundùm quam ipſas omnino abrogari, *Henrico III.* Regi Chriſtianiſſimo ſupplicavit Concilium Provinciale Turonenſe anno MDLXXXIII. celebratum, Cap. XII. cujus hæc ſunt verba: *Gratias omnes, quæ Expectativæ dicuntur, cùm Sacri Canones abhorreant, illæ etenim non modò ambiendi Sacerdotia, ſed etiam mortis captandæ votum præbent: omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Capitulis, & aliis quibuſcumque Beneficiorum Collatoribus & Patronis cùm Eccleſiaſticis tum Laicis, cujuſcumque gradus, qualitatis & ordinis exiſtant, quibuſvis perſonis prima Beneficia vacatura promittere prohibet hæc Synodus: ac Chriſtianiſſimo & Generoſiſſimo Domino noſtro Regi, quàm poteſt humillimè ſupplicat, ut qui ſuo Edicto ad Trium Ordinum Regni Bleſis congregatorum ſupplicem libellum promulgato, Epiſcopatuum, Abbatiarum, & Prioratuum, quas antea mandaverat, Reſervationes nullas declaravit, Gratiarum hujuſmodi ſive Indultorum revocationem, quorum occaſione latior in dies & facilior conſcientiæ & ſimoniæ via aperitur, & multa Beneficia debitis fraudantur obſequiis, illorúmque ædes potiſſimùm ſacra multas ruinas patiuntur, gratam habere, ac eorumdem uſum omnino abrogare, illóque omnibus interdicere velit. Quam revocationem ſi certis de cauſis omnino ratam habere non dignetur ſua Majeſtas, indulta duntaxat illa his edicat profutura, qui ſortis ſint Eccleſiaſticæ, idque ad ea ſolùm Beneficia, quorum vel qualitatis, vel Pontificiæ diſpenſationis Privilegio capaces erunt: adeo ut ſi Clerici tantum ſeu ſeculares exiſtant, in vim illorum Indultorum Regularia obtinere non valeant.*

XXXIII. Objicit *Molinæus*, In Decreto Reformationis Regularium interdici quidem Regularibus perſonis omni teſtamenti factione, omnique alia donatione aut tranſcriptione peculii, quod ſibi quæſiverint, confecerintque, aut eis aliunde obvenerit, ſeu ſit ſupellex, ſeu quævis res alia prædiata & non movens; eáque omnia cujuſcumque tandem ſint generis, voluiſſe indiſtinctè Tridentinum Concilium ſtatim parta conflatáque Cœnobiis cenſeri. Secus verò de hiſce ſtatuiſſe Comitia Aurelianenſia, Articulo XIX. cenſuiſſe enim in hanc ſententiam: Qui adoleſcens ante vigeſimum-quintum, aut quæ adoleſcentula ante vigeſimum ætatis annum, Monaſticam Religionem profeſſi fuerint, utrique de obventitiæ hereditatis parte ſtatuendi ut voluerit, relinquendique cui viſum fuerit conſanguineo cognatóque, jus eſto; non porro addicenda bona illa Monaſterio.

Tridentinum Decretum de Reformatione Regularium defenditur.

Reſpondetur, Concilium Tridentinum loqui de bonis quæ liberè, purè, ſine controverſia & prohibitione Legis Regularibus Perſonis obvenerint, aut obventura ſunt poſt Monaſticam Profeſſionem, quæ ipſos à peculii poſſidendi, condendique teſtamenti jure dejicit, ſecundùm Canones. Aurelianenſem verò Sanctionem loqui de bonis obvenientibus aut obventuris ante Monaſticam Profeſſionem, quam ante vigeſimum-quintum ætatis annum à viris; ante vigeſimum à fœminis fieri vetat. Rex itaque, de Ordinum conſilio, cavere volens ne fraude acceleraretur Profeſſio, úſque maturiori conſilio fieret, libertatem ademit Monachis & Sanctimonialibus, diſponendi de bonis ſuis in gratiam Monaſterii ante conſtitutam ætatem. Principi quoque liberum eſt, ſubditorum bonis certas Leges imponere, juſtis de cauſis, quæ ipſis poteſtatem auferant de ipſis diſponendi; ſicut prodigis Leges bonis interdicunt (*L. I. De Curatore furioſ. in ff. & L. Is cui bonis. De verborum obligatione.*) Cæterùm Aurelianenſis Sanctio, quam Bleſenſis, quoad tempus Profeſſionis Religioſæ emendavit, eam decimo-ſexto ætatis anno eùm ab adoleſcentibus tum

tum à puellis legitimè fieri poſſe declarans, quod Tridentina Synodus edixerat, non permittit proprietatem Monachis, ſicut nec ipſum Concilium Cap. laudato, cujus hæc ſunt verba: *Nemini Regularium, tam virorum quàm mulierum, liceat bona immobilia, vel mobilia, cujuſcumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquiſita, tanquam propria, aut etiam nomine Conventus poſſidere vel tenere, ſed ſtatim ea Superiori tradantur, Conventuique incorporentur.* Nec tamen Tridentinum Decretum derogat Canoni, *Conſtituit*, quod à *Gratiano* Cauſa XVI. Quæſt. 1. & ante ipſum ab *Ivone Carnotenſi* & *Burchardo* velut ex Concilio Moguntino profertur, cùm ſit Cabilonenſis II. Cap. VII. cujus hæc ſunt verba: *Conſtituit ſacer iſte Conventus, ut Epiſcopi ſive Abbates, qui non in fructum animarum, ſed in avaritiam & turpe lucrum inhiantes, quoſlibet homines circumveniendo totonderunt, & res eorum tali perſuaſione ſurripuerunt, Pœnitentiæ Canonicæ, utpote turpis lucri ſectatores ſubjaceant. Hi verò qui illecti comam depoſuerunt, in eo, quod cœperunt, perſeverare cogantur; res verò eorum heredibus reddantur.*

XXXIV. Objicit *Molinæus*, Cap. XII. ejuſdem Decreti, liberum relinqui quatuor Mendicantium Ordinibus agros, terráſque, domos, & prædia, & alias id genus ſtatarias obventiones ſibi quærere, obtineréque & poſſidere: quod veteribus Senatuſconſultis adverſatur: ideóque in Galliis recipi non poſſe.

Reſpondetur, Senatuſconſulta à *Molinæo* laudata contra Mendicantes pronuntiata eſſe, quibus Regulæ vel Conſtitutiones bonorum immobilium poſſeſſionem, etiam in communi prohibent, nec id ullo conceſſum erat Privilegio. Porro Tridentina Synodus id licere illis deinceps voluit Jure communi, exceptis FF. Capuccinis & Minoribus de Obſervantia. Omnes autem Mendicantium Ordines bonorum immobilium poſſeſſione per ſuas Regulas & Conſtitutiones minimè prohibentur; imò ſunt nonnulli quibus nec Regula id vetat, & qui cum bonis immobilibus à Sede Apoſtolica fuere confirmati, ut Ordo Prædicatorum inter alios; cujus propterea Cœnobia bona immobilia ante Concilium Tridentinum poſſidebant, ex Regum etiam Chriſtianiſſimorum beneficentia, vel licentiâ. Quanquam enim paulò poſt Ordinem inſtitutum poſſeſſiones ejuraſſent, ipſos tamen poſtea, refrigeſcente Fidelium caritate, Summi Pontifices * in priſtinam libertatem poſſidendi prædia, latifundia, domos, & quæcumque bona immobilia, reſtituerant, illis Conſtitutionibus abrogatis, quas poſt inſtitutum & confirmatum Ordinem in Generalibus Comitiis ſibi impoſuerant, *S. Dominico* Auctore.

* *Clemens IV. Bonifac. VIII. Innocentius VI. Bonifacius IX. Sixtus IV. Innocentius VIII. &c.*

XXXV. Objicit *Molinæus*, Concilium Tridentinum permittere ut Excommunicationum fulmina vibrentur ad recuperanda quæ amiſſa ſunt, aut interverſa, aut dolo furtóque ſublata: quod pleraque Senatuſconſulta tanquam iniquum novúmque prohibuerunt.

Concilii Tridentini Decretum de Excommunicatione defenditur.

Reſpondetur, Senatuſconſultis Ampliſſimæ Curiæ, de Eccleſia & Catholica Religione optimè meritæ, prohibitum eſſe duntaxat abuſum Excommunicationum pro cauſis levioribus fortè latarum, quem damnat pariter Sacra Synodus, improbavítque ſemper Eccleſia. Sed non prohibuit uſquam, neque prohibere ſe poſſe putavit, ne ferretur Excommunicatio in criminis lethalis reos, quales ſunt fures, & eorum conſcii, rerúmque furto raptarum receptores ac detentores; cùm grave furtum eſt, damnúmque non vulgare proximo illatum. Cujus rei judicium penes Epiſcopum eſto. *Quamvis* (inquit Concilium) *Excommunicationis gladius nervus ſit Eccleſiaſtica Diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valde ſalutaris, ſobriè tamen magnâque circumſpectione exercendus eſt, cùm experientia doceat, ſi temerè, aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni quàm formidari, & perniciem potiùs parere quàm ſalutem. Quapropter Excommunicationes illa, quæ Monitionibus præmiſſis, ad finem revelationis (ut aiunt) aut pro deperditis ſeu ſubtractis rebus ferri ſolent, à nemine prorſus, præterquàm ab Epiſcopo decernantur; & tunc non aliàs quàm ex re non vulgari, cauſâque diligenter ac magnâ maturitate per Epiſcopum examinatâ, quæ ejus animum moveat, nec ad eas concedendas cujuſvis ſecularis, etiam Magiſtratus, Auctoritate adducatur, ſed totum hoc in ejus arbitrio & conſcientia ſit poſitum, quando ipſe pro re, loco, perſona, aut tempore, eas decernendas eſſe judicaverit.* Quod Decretum à Synodo Rothomagenſi anno MDLXXXI. receptum eſt.

XXXVI. Objicit *Molinæus*, Ferri non poſſe quòd eodem Decreto Concilium Jus tribuat Pontificiis & Eccleſiaſticis Judicibus, manus injiciendi in laïcos homines, eóſque mulctandi, tum executionis lege per ſuos apparitores accenſóſque & præcones, atque per alios in eos agendi, idque ipſum vi Sententiæ, quam vel per ſeipſos, vel per ſuos Magiſtratus tulerint.

Reſpondetur, Concilium loqui de illis duntaxat cauſis, in quibus *executio realis vel perſonalis propriâ Auctoritate à Judicibus Eccleſiaſticis fieri poteſt.* In his enim cauſis, mulctis pecuniariis piis locis applicandis, pignorum captione, carcere coërceri potiùs reos decernit, quàm Cenſuris Eccleſiaſticis feriri, ne vileſcant Cenſuræ, ſi pro cauſis quibuſcumque diſtringantur. Hunc porro Canonem innovavit ac executioni mandari juſſit Synodus Provincialis Aquenſis anno MDLXXXV. celebrata, Tit. *De Excommunicatione.*

XXXVII. Objicit *Molinæus*, Caput nonum ejuſdem Decreti fraudi eſſe planè damnóque Patronatui Laïcorum, quem obterit & imminuit, quantùm poteſt. Exigit enim à Laïcis, ut Jus illud Patronatus ſuum probent per efficaces Nominationum, Præſentationúmque Codicillos, jugi quinquaginta annorum ſpatio, de quo etiam ex Literis obſignatiſque fide eximiâ Monumentis liqueat; niſi verò Jus ſuum hoc pacto probent, cauſâ Patronatûs exturbat. Quod cùm Tridentina Synodus ſtatuit, falcem miſit in meſſem alienam: Siquidem Jus Patronatus Laïcorum Civili ac Regiæ Juriſdictioni obnoxium ſemper fuit, non ſpirituali & Eccleſiaſticæ. Idem objicit *Gentiletus* Lib. III. in Examine Seſſionis XIV. Num. VI.

Tridentina Synodus Jus Patronatus legitimum non convellit.

Reſpondetur, Legitima Patronatuum jura hoc Decreto non tolli, ſed caveri ne Jus Patronatus à Laïcis uſurpetur; meritóque ex illo dejici, qui nullo titulo, nullis Literis ac Monumentis fulciuntur, nec diuturnâ poſſeſſione juvantur. In qualibet enim præſcriptione, cum bona fide & poſſeſſione, requiritur etiam titulus probatus, ut colligitur ex *L. Nullo juſto. C. De rei vindicatione*, & ex Cap. *Si diligenti. De foro competenti.* Quod præcipuè locum habet in cauſa ſervitutis, quæ odioſa eſt; cùm res omnes jure naturæ præſumantur liberæ, ut conſtat ex *L. Altiùs. de Servit. C. L. Servitutes.* Patronatus porro cum ſervitutibus affinitatem quamdam habet. Juſtè ergo Tridentini Patres hoc Decretum ediderunt: *Sicut legitima Patronatuum jura tollere, piáſque Fidelium voluntates in eorum inſtitutione violare æquum non eſt: ſic etiam ut hoc colore Beneficia Eccleſiaſtica in ſervitutem, quod à multis impudenter fit, redi-*

gantur

ſantur, non eſt permittendum. Ut igitur debita in omnibus ratio obſervetur, decernit Sancta Synodus, ut titulus Juris Patronatus ſit ex fundatione vel dotatione; qui ex authentico Documento, & aliis jure requiſitis oſtendatur: ſive etiam ex multiplicatis Præſentationibus per antiquiſſimum temporis curſum, qui hominum memoriam excedat, aliáſve ſecundum Juris diſpoſitionem. In iis verò Perſonis ſeu Communitatibus, vel Univerſitatibus, in quibus id Jus plerumque ex uſurpatione potiùs quæſitum præſumi ſolet, plenior & exactior probatio ad docendum verum titulum requiratur; nec immemorabilis temporis probatio aliter eis ſuffragetur, quàm ſi, præter reliqua ad eam neceſſaria, Præſentationes etiam continuatæ, non minori ſaltem quàm quinquaginta annorum ſpatio, quæ omnes effectum ſortita ſint, authenticis Scripturis probentur. Reliquos Patronatus omnes in Beneficiis tam Secularibus, quàm Regularibus, ſeu facultates & Privilegia conceſſa, tam in vim Patronatûs, quàm alio quocumque jure, nominandi, eligendi, præſentandi ad ea cùm vacant, prorſus abrogat Concilium, *Exceptis Patronatibus ſuper Cathedralibus Eccleſiis competentibus, & aliis, quæ ad Imperatorem, & Reges, ſeu Regna poſſidentes, alióſque ſublimes ac Supremos Principes, Jura Imperii in Dominiis ſuis habentes, pertinent, & quæ in favorem Studiorum Generalium conceſſa ſunt.* Licèt porro cauſas Juris Patronatûs, Ordinariorum, uti Sedis Apoſtolicæ delegatorum, cognitioni Concilium reſervet, quos nullius facultatibus aut Privilegiis in earum examine ac judicio vult prohiberi; Gallicani tamen Regni moribus, quibus hujuſmodi ac ſimiles controverſiæ, ratione poſſeſſorii, quoad Jus Patronatus Eccleſiaſticum; ratione etiam petitorii, quoad Laïcum, in Senatu diſceptantur ac dirimuntur, præjudicare voluiſſe haud cenſendum eſt. Et ſi quis Concilii verba abſque exceptione eſſe intelligenda contenderet: id inter illa Capita Diſciplinæ ac Politiæ Eccleſiaſticæ referendum eſt, quæ in Galliis non ſunt recepta, quamvis Concilium ipſum ut legitimum & Oecumenicum ab omnibus Catholicis in Gallia & ubique gentium habeatur.

XXXVIII. Objicit *Molinæus*, Cap. XIX. ejuſdem Decreti, Synodum ſingularia certamina prohibere ea lege quæ de Majeſtate eſt, ac interminari Regibus Principibúſque abrogationem Ditionis Potentatúſque in quo duellum fieri permiſerint. Quamobrem ſi Concilium recipimus, ſequitur ſitum eſſe in Pontifice Romano Regem noſtrum omni ſuâ Ditione, Poteſtatéque & Juriſdictione ejicere.

Pœnæ Privationis Juriſdictionis & Dominii in Decreto de Duellis, Feudatarios duntaxat Eccleſiæ ſpectant.

Reſpondetur, Synodum interminari Regibus & Principibus privationem Juriſdictionis & Dominii Civitatis, Caſtri & loci, in quo duellum fieri permiſerint, ſi illud dominium clientelari ac fiduciario jure ab Eccleſia obtineant; adeóque Reges Chriſtianiſſimos non ſpectare, quorum Dominia Eccleſiæ in temporalibus non ſunt obnoxia. Ita reſpondet *Gregorius Toloſanus*, Vir Juriſconſultiſſimus, idque verba ipſa Decreti manifeſtè probant. *Deteſtabilis*, inquit, *duellorum uſus fabricante diabolo introductus, ut cruenta corporum morte animarum etiam perniciem lucretur, ex Chriſtiano orbe penitus exterminetur. Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites, & quocumque alio nomine Domini temporales, qui locum ad Monomachiam in terris ſuis inter Chriſtianos conceſſerint, eo ipſo ſint excommunicati, ac Juriſdictione & Dominio Civitatis, Caſtri, aut loci, in quo vel apud quem duellum fieri permiſerint, QUOD AB ECCLESIA OBTINENT, privati intelligantur, & SI FEUDALIA SINT, directis Dominis ſtatim acquirantur.*

XXXIX. Objicit *Molinæus*, Synodum Tridentinam Cap. vigeſimo ejuſdem Decreti jubere cuivis Principi, Regi & Summo Domino, ut Decreta Pontificia omnis generis obſervet, ac quicquid legitur uſquam decretum, dictum, ſancitum in gratiam Cleri, quicquid per Concilia attributum Eccleſiaſticæ Juriſdictioni, id ut ubivis gentium obtineat, & ſolicitè cuſtodiatur. Igitur quicquid ſibi unquam adversùs Principum Imperia ſumpſere Pontifices, hoc Tridentino Decreto renovatur.

Reſpondetur, Hanc objectionem putam putam eſſe calumniam. Concilium enim de quibuſcumque Legibus Eccleſiaſticis non loquitur, ſed de iis quæ in favorem Eccleſiaſticæ Libertatis editæ ſunt. Hæ vero Chriſtianiſſimis Regibus non incommodant, qui Eccleſiæ immunitatem ac libertatem ſemper protexere, ut ex eorum Capitulatibus, Sanctionibus, & ex Conciliis in Gallia celebratis, ab ipsiſque comprobatis certum eſt. Concilii verba ad calumniam diluendam ſubjicio: *Decernit itaque & præcipit, Sacros Canones, & Concilia Generalia omnia, necnon alias Apoſtolicas Sanctiones, in favorem Eccleſiaſticarum Perſonarum, Libertatis Eccleſiaſticæ, & contra ejus violatores editas, quæ omnia præſenti etiam Decreto innovat, exactè ab omnibus obſervari debere. Propereáque admonet Imperatorem, Reges, Reſpublicas, Principes, & omnes & ſingulos, cujuſcumque ſtatus & dignitatis extiterint, ut quò largiùs bonis temporalibus, atque in alios poteſtate ſunt ornati, eò ſanctiùs quæ Eccleſiaſtici Juris ſunt, tanquam Dei præcipua, ejúſque patrocinio tecta venerentur, nec ab ullis Baronibus, Domicellis, Rectoribus, aliiſve Dominis temporalibus, ſeu Magiſtratibus, maximéque Miniſtris ipſorum Principum lædi patiantur, ſed ſeverè in eos qui illius libertatem, immunitatem, atque Juriſdictionem impediunt, animadvertant. Quibus etiam ipſimet exemplo ad pietatem, Religionem, Eccleſiarúmque protectionem exiſtant, imitantes anteriores optimos religioſiſſimóſque Principes, qui res Eccleſiæ ſuâ imprimis auctoritate ac munificentia auxerunt, nedum ab aliorum injuria vindicarunt.* Quæ autem in Regum & Supremorum Principum Imperia moliti ſunt Pontifices nonnulli, Canonum ac Legum Eccleſiaſticarum loco non ſunt cenſenda, cùm Eccleſiæ conſenſu recepta non ſint & comprobata.

XL. Objicit *Molinæus*. Quicquid in Concilio Tridentino actum, concluſum, ac deliberatum eſt, id omne poſtremo Decreto ad arbitrium Romani Pontificis deferri, cujus auctoritati & ſuffragationi ſubjicit omnia. Diruat illa, ædificet, mutet (quod aiunt) quadrata rotundis, illi ac ejus Succeſſoribus omne in tempus quicquid lubebit agendi, decernendi, figendi, refigendíque in Eccleſia poteſtatem dat Tridentinum Concilium. Hoc autem non eſt errores emendare, ſed in deteriorem partem omnia vertere.

Reſpondetur, Calumnioſam eſſe objectionem. Cùm enim declarat Synodus omnia, quæ in ea ſtatuta ſunt, ita decreta fuiſſe, *Ut in his ſalva ſemper Sedis Apoſtolicæ Auctoritas & ſit, & eſſe intelligatur*: nihil ipſi tribuit, niſi quod à jure conceſſum eſt, ſcilicet poteſtatem interpretandi ac temperandi Canones, cùm aliqua orta fuerit difficultas, vel cùm neceſſitas aut utilitas major Eccleſiæ eorum relaxationem poſtulaverint. Ac de interpretatione & declaratione quidem æquiſſimum eſt Concilii Decretum, his verbis conceptum: *Quòd ſi in his recipiendis aliqua difficultas oriatur, aut aliqua inciderint, quæ declarationem (quod non credit) aut definitionem poſtulent, præter alia remedia in hoc Concilio inſtituta, confidit Sancta Synodus Beatiſſimum Romanorum Pontificem*

[illegible] Romani Pontifices.

curatumem, ut vel evocatis, ex illis præſertim Provinciis, unde difficultas orta fuerit, iis quos eidem negotio tractando viderit expedire, vel etiam Concilii Generalis celebratione, ſi neceſſarium judicaverit, vel commodiore quacumque ratione ei viſum fuerit, Provinciarum neceſſitatibus pro Dei gloria & Eccleſiæ tranquillitate conſulatur. In diſpenſationibus verò concedendis prudentiam ac moderationem poſtulat maximam, tantùm abeſt ut Romani Pontificis voluntati omnia permittat. *Sicuti*, inquit,

Cap. XVIII.

publicè expedit Legis vinculum quandoque relaxare, ut pleniùs evenientibus caſibus & neceſſitatibus pro communi utilitate ſatisfiat: ſic frequentiùs Legem ſolvere, exemplóque potiùs quàm certo perſonarum rerúmque delectu petentibus indulgere, nil aliud eſt quàm unicuique ad Leges transgrediendas aditum aperire. Quapropter ſciant univerſi Sacratiſſimos Canones exactè ab omnibus, &, quoad ejus fieri poterit, indiſtinctè obſervandos. Quòd ſi urgens juſtáque ratio, & major quandoque utilitas poſtulaverint cum aliquibus diſpenſandum eſſe, id cauſâ cognitâ, ac ſumma maturitate, atque gratis, à quibuſcumque ad quos diſpenſatio pertinebit, erit præſtandum; aliterque facta diſpenſatio ſubreptitia cenſeatur. Qua Tridentini Concilii Lege tenentur & ipſi Romani Pontifices.

Suavis & Gentileti objectionis reſponſetur.

XLI. *Suavis Polanus*, & Auctor Anonymus *Reviſionis Concilii Tridentini* editæ anno MDC. objiciunt, Concilium Epiſcopalem Auctoritatem deprimere, dum Epiſcopos veluti Romani Pontificis Vicarios traducit, juriſdictionem ipſis tribuendo ut *Sedis Apoſtolicæ Delegatis*, quam divino jure ipſos habere conſtat. Addit *Gentiletus*, Delegationes hujuſmodi Regiæ Auctoritati ejúſque Curiis Parlamenti repugnare, quoniam in Galliis hujuſmodi extraordinaria Imperia nonquam tolerata fuerunt citra Regis conſenſum, Parlamentorúmque approbationem.

Cur Epiſcopis Juriſdictionem in Exemptos Tridentina Synodus multis in cauſis conceſſit tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatis?

Reſpondemus, Epiſcopos Divino quidem Jure Auctoritatem & Juriſdictionem in Diœceſes ſuas ac ſubditos habere, eámque à Chriſto immediatè, non à Summo Pontifice accipere: ſed Diœceſium diviſio, ſubditorúmque deſignatio à Romano Pontifice pendet: qui & juſtis de cauſis immunitates ac privilegia Eccleſiis, vel Monaſteriis concedere poteſt, quibus ab Ordinarii Juriſdictione ſolvantur & eximantur. In concedendis hujuſmodi privilegiis & immunitatibus modum olim exceſſerant Romani Pontifices. A *S. Bernardi* temporibus, gemitus, lachrymas, querimonias piis omnibus excuſſerat abuſus Exemptionum. Epiſcoporum pars maxima illas penitus aboleri poſtulabat à Tridentina Synodo. Inſignia Capitula, Monaſteria, aliáque pia loca, & populoſi Religioſorum hominum Ordines, quorum opera Concilio utilis fuerat, privilegia ſua intacta manere rogabant. Favebant Epiſcopi pleríque ex illis Ordinibus aſſumpti, Pontifex ad eorum abrogationem haud certè propendebat, plurima hujuſmodi privilegia ad preces Regum vel Principum, vel ad Fundatorum petitionem conceſſa non ignorans, nec reſcindere volens, quod à ſuis Deceſſoribus, quandoque publicæ utilitatis reſpectu, vel Obſervantiæ Regularis promovendæ ſtudio, vel ob eximia quorumdam Ordinum ac Monaſteriorum in Romanam & univerſalem Eccleſiam merita, vel devotionis erga Sedem Apoſtolicam fovendæ causâ, maturâ deliberatione conceſſum exiſtimabat. Quamobrem id initum temperamentum eſt, quo Juriſdictionem perinde atque ordinaria foret, Epiſcopi obtinerent in homines ab illorum foro per Pontificia Privilegia ſubductos; ſimul etiam in iis qui per Privilegia eximebantur, titulus ac veritas Exemptionis intacta perſiſteret; conceſſâ cunctis Epiſcopis facultate generali ac perpetua, in certis quibuſdam cauſis Juriſdictionis exercendæ, tanquam ſpeciatim à Sede Apoſtolica delegatis. Ita Seſſione V. in Decreto de Reformatione, Cap. 1. ſtatuit Sacra Synodus, *Ut in Monaſteriis Monachorum: ubi commodè fieri queat, etiam Lectio Sacræ Scripturæ habeatur: qua in re ſi Abbates negligentes fuerint, Epiſcopi locorum in hoc, ut Sedis Apoſtolicæ delegati, eos ad id opportunis remediis compellant.* Et Cap. 11. de verbo Dei à Parochialium Eccleſiarum Rectoribus diebus ſaltem Dominicis & Feſtis ſolemnibus prædicando, ita ſtatuit: *Si quæ verò Parochiales Eccleſiæ reperiantur ſubjectæ Monaſteriis in nulla Diœceſi exiſtentibus, ſi Abbates & Regulares Prælati in prædictis negligentes fuerint, à Metropolitanis, in quorum Provinciis Diœceſes ipſæ ſitæ ſunt, tanquam quoad hoc Sedis Apoſtolicæ delegatis, compellantur.* Et infra, de Regularibus hominibus errores inter concionandum ſeminantibus ſic decernit: *Quod ſi hæreſes prædicaverit, contra eum, ſecundum Juris diſpoſitionem, aut loci conſuetudinem procedat, etiamſi Prædicator ipſe generali vel ſpeciali Privilegio Exemptum ſe eſſe prætenderet: quo caſu Epiſcopus Auctoritate Apoſtolica, & tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus procedat.*

Hæc formula Epiſcoporum Auctoritas non eſt imminuta, ſed firmius vel amplior.

Seſſione VI. Cap. 2. ubi de ſecundi Ordinis Sacerdotibus ad perſonalem in Beneficiis Reſidentiam compellendis decernitur: *Nullique Privilegia ſeu Indulta perpetua de non reſidendo, aut de fructibus in abſentia percipiendis ſuffragentur: Indulgentiis verò & diſpenſationibus temporalibus, ex veris & rationabilibus cauſis tantùm conceſſis, & coram Ordinario legitimè probandis, in ſuo robore permanſuris: quibus caſibus nihilominus Officium ſit Epiſcoporum, tanquam in hac parte à Sede Apoſtolica delegatorum providere, ut per deputationem idoneorum Vicariorum, & congruæ portionis fructuum aſſignationem, cura animarum nullatenus negligatur, nemini, quoad hoc, Privilegio ſeu Exemptione quacumque ſuffragante.* Et Cap. 3. *Nemo Secularis Clericus, cujuſvis perſonalis; vel Regularis extra Monaſterium degens, etiam ſui Ordinis Privilegii prætextu tutus cenſeatur, quominus, ſi deliquerit, ab Ordinario loci, tanquam ſuper hoc à Sede Apoſtolica delegato, ſecundùm Canonicas Sanctiones viſitari, puniri, & corrigi valeat.*

Seſſione VII. in Decreto de Reformatione, Cap. 8. *Locorum Ordinarii Eccleſias quaſcumque quomodolibet Exemptas, Auctoritate Apoſtolica ſingulis annis viſitare teneantur*, &c. Et Cap. 14. *In civilibus cauſis mercedum & miſerabilium perſonarum, Clerici Seculares, aut Regulares extra Monaſterium degentes, quomodolibet Exempti … coram locorum Ordinariis, tanquam in hoc ab ipſa Sede delegatis, conveniri, & jure medio ad ſolvendum debitum cogi & compelli poſſint; Privilegiis, Exemptionibus, Conſervatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus adversùs præmiſſa nequaquam valituris.*

Seſſione XIII. In Decreto de Reformatione, Cap. 5. *Epiſcopus apud Eccleſiam ſuam reſidens, de ſubreptione & obreptione gratiæ, quæ ſuper Abſolutione alicujus publici criminis vel delicti, de quo ipſe inquirere cœperat, aut remiſſione pœnæ, ad quam criminoſus per eum condemnatus fuerit, falſis precibus impetratur, per ſe ipſum, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus, etiam ſummariè cognoſcat, ipſámque gratiam, poſtquam per falſi narrationem, aut veri taciturnitatem obtentam eſſe legitimè conſtiterit, non admittat.* Cùm Sedes Apoſtolica retractare non gravetur, quod fuerit *fraude elicitum, non veritate promeritum*; quia *de mendacio nemo debet lucrari, præſertim apud primam & Summam Sedem*:

Non

Non minimam Epiſcopis Auctoritatem tribuit Sacra Synodus, cum ipſis ut Sedis Apoſtolicæ delegatis defert examen gratiarum & remiſſionum ab Apoſtolica Sede reis publici alicujus criminis conceſſarum, eáſque rejiciendi facultatem, ſi, falſi narratione, aut veri diſſimulatione obtentæ comprobentur.

Seſſione IV. In Decreto de Reformatione, Cap. 4. *Omnes Eccleſiarum Prælati. . . . ſi in Eccleſiis ſuis reſederint, quoſcumque Seculares Clericos, qualitercumque Exemptos, qui aliàs ſua Juriſdictioni ſubeſſent, de eorum exceſſibus, criminibus, & delictis, quoties & quando opus fuerit, etiam extra Viſitationem, tanquam ad hoc Sedis Apoſtolicæ delegati, corrigendi & caſtigandi facultatem habeant: quibuſcumque Exemptionibus, Declarationibus, Conſuetudinibus, &c. minimè ſuffragantibus.*

Seſſione XXI. In Decreto de Reformatione, Cap. 4. *Epiſcopi, etiam tanquam Apoſtolicæ Sedis delegati, in omnibus Eccleſiis Parochialibus vel Bapiſmalibus, in quibus populus ita numeroſus ſit, ut unus Rector non poſſit ſufficere Eccleſiaſticis Sacramentis miniſtrandis, & cultui divino peragendo, cogant Rectores, vel alios, ad quos pertinet, ſibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot ſufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum.* Et Cap. 5. *Poſſint Epiſcopi, etiam tanquam Apoſtolicæ Sedis delegati, juxta formam Juris, facere uniones perpetuas quarumcumque Eccleſiarum Parochialium. . . propter earum paupertatem, & in ceteris caſibus à Jure permiſſis, etiamſi dictæ Eccleſiæ vel Beneficia eſſent generaliter vel ſpecialiter reſervata, aut qualitercumque affecta.* Hujuſmodi uniones ab Epiſcopis Auctoritate propria & ordinaria fieri poſſunt, ſed accedit Sedis Apoſtolicæ delegatio ex abundanti, ceu novus titulus, ob Beneficia, quorum collatio generatim aut ſpeciatim Romano Pontifici reſervata eſt, neceſſarius. Et Cap. 6. *Quia illiterati & imperiti Parochialium Eccleſiarum Rectores ſacris minùs apti ſunt Officiis. . . Epiſcopi, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati, eiſdem, ſi aliàs honeſtæ vitæ ſint, Coadjutores aut Vicarios pro tempore deputare, partémque fructuum eiſdem pro ſufficienti victu aſſignare, vel aliter providere poſſint, quacumque Appellatione & Exemptione remota.* Et Cap. 8. *Commendata Monaſteria, etiam Abbatiæ, Prioratus, & Præpoſituræ nuncupata, in quibus non viget Regularis Obſervantia, necnon Beneficia tam Curata, quàm non Curata, Secularia & Regularia qualitercumque commendata, etiam exempta, ab Epiſcopis, etiam tanquam Apoſtolicæ Sedis delegatis, annis ſingulis viſitentur.*

Seſſione XXII. Cap. 3. *Epiſcopi, etiam tanquam delegati Apoſtolici, ex fructibus & proventibus quibuſcumque omnium Dignitatum, Perſonatuum, & Officiorum in Eccleſiis Cathedralibus, vel Collegiatis exiſtentium, certiam partem in diſtributiones, eorum arbitrio aſſignandas, dividere poſſint. . . . . . Non obſtantibus Conſuetudinibus, etiam immemorabilibus, Exemptionibus, & Conſtitutionibus, etiam Juramento & quavis Auctoritate firmatis.* Et Cap. 5. *Diſpenſationes quacumque Auctoritate concedendæ, ſi extra Romanam Curiam committendæ erunt, committantur Ordinariis illorum, qui eas impetraverint. Eæ verò quæ gratioſè concedentur, ſuum non ſortiantur effectum, niſi prius ab eiſdem, tanquam Delegatis Apoſtolicis, ſummariè tantùm & extrajudicialiter cognoſcatur, expreſſas preces ſubreptionis vel obreptionis vitio non ſubjacere.* Cap. 6. *In commutationibus ultimarum voluntatum, quæ nonniſi ex juſta & neceſſaria cauſa fieri debent, Epiſcopi, tanquam delegati Sedis Apoſtolicæ, ſummariè & extrajudicialiter cognoſcant nihil in precibus, tacita veritate, vel ſuggeſta falſitate fuiſſe narratum, priuſquam commutationes prædictæ executioni demandentur.* Quæ Jure novo, aut præſcripta & probatâ Conſuetudine, Sedi Apoſtolicæ reſervata ſunt, ea committi non poſſunt Epiſcopis, niſi tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis in hujuſmodi negotiis, illo Jure & Conſuetudine ſtantibus. Quâ delegatione non imminuitur certè, ſed ampliatur Epiſcoporum Auctoritas. Cap. 8. *Epiſcopi, etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati, in caſibus à Jure conceſſis, omnium piarum diſpoſitionum, tam in ultima voluntate, quàm inter vivos, ſint executores, &c. Non obſtantibus quacumque Conſuetudine, etiam immemorabili, Privilegio, aut Statuto.* Ut Epiſcopi Juriſdictionem & Auctoritatem Jure communi ſibi competentem faciliùs & abſque oppoſitione exerceant, ipſis prætereà Sedis Apoſtolicæ vices in certis quibuſdam negotiis committuntur: quæ certè Epiſcopalis Juriſdictionis imminutio non eſt, ſed novæ poteſtatis acceſſio: nec illis per hanc delegationem fit injuria, quia (ut habet Regula Juris) *Quæ abundant, non vitiant.* Hic interdum verborum illorum ſenſus. *Epiſcopi, etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati, &c.*

Cap. 10. *Cùm ex Notariorum imperitia plurima damna, & multarum occaſio litium oriatur, poſſit Epiſcopus quoſcumque Notarios, etiamſi Apoſtolica, Imperiali, aut Regia Auctoritate creati fuerint, etiam tanquam delegatus Sedis Apoſtolicæ, examinatione adhibitâ, eorum ſufficientiam ſcrutari; illiſque non idoneis repertis, aut quandocumque in Officio delinquentibus, Officii ejus in negotiis, litibus, & cauſis Eccleſiaſticis & ſpiritualibus exercendi uſum perpetuò aut ad tempus prohibere.* De iis dumtaxat Notariis Concilium ſtatuit, qui in litibus & cauſis Eccleſiaſticis & ſpiritualibus miniſterium ſuum ex officio præſtare ſolent: Illorum enim qui in cauſis dumtaxat profanis id Officii exercent, quos Regios Notarios appellamus, à Notariis Apoſtolicis negotiorum, cauſarúmque genere diſcretos, & rerum ſecularium finibus circumſcriptos, examen, interdictio, abrogatio, punitio ad Eccleſiam non ſpectat, ſed ad Regios Magiſtratus, neque hanc Epiſcopis Concilium tribuit. Atque hunc eſſe Concilii Tridentini ſenſum probatur ex collatione hujus Decreti cum altero Concilii Provincialis Rothomagenſis anno MDLXXXI. celebrati, Titulo *De Epiſcoporum Officiis*, Cap. 35. Cujus hæc ſunt verba: *In Beneficiorum Reſignationibus, & aliis Ceſſionibus, multæ fraudes à Notariis Apoſtolicis committuntur, quibus ut obſiſtatur, præcipimus, ut in omnibus Diœceſibus, qui ſe dicunt Notarios, ſe præſentent Epiſcopo intra tres menſes cum ſua Notariatus Promotione & Immatriculatione. Scrutetur autem Epiſcopus eorum ſufficientiam & fidelitatem, & quos idoneos non judicaverit, aut quomodocumque in Officio delinquentes, ipſis Officii exercendi in negotiis, litibus, & cauſis Eccleſiaſticis & ſpiritualibus perpetuò aut ad tempus uſum prohibeat. Omnes verò ad legitimum numerum ex Edicto Regio redigat. Ceterùm quia Notarii Apoſtolici, aut nulli aut rari admodum nunc creantur à Sede Romana cum poteſtate alios creandi, cùm jam in noſtris Diœceſibus deficiat legitimus numerus, ac periculum ſit, ne tandem nulli veri inveniantur: ſupplicandum Sanctiſſimo Domino noſtro Papæ judicamus, ut Epiſcopis largiatur facultatem creandi Notarios Apoſtolicos tantùm pro ſua Diœceſi neceſſarios, &c.* Quod obſervare operæ pretium erat, ad *Molinæi*, *Gentileti*, & Anonymi Auctoris Heterodoxi *Reviſionis Concilii Tridentini* calumniam in iſtud Decretum diluendam.

Seſſione XXIV. Cap. 10. *Epiſcopi, in omnibus his, quæ ad viſitationem ac morum correctionem ſubditorum*

ditorum ſuorum ſpectant, jus & poteſtatem habeant, etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi, & exequendi juxta Canonum Sanctiones, quæ illis ex prudentia ſua pro ſubditorum emendatione, ac Diœceſis ſuæ utilitate neceſſaria videbuntur. Nec in his, ubi de viſitatione aut morum correctione agitur, exemptio, aut ulla inhibitio, appellatio ſeu querela, etiam ad Sedem Apoſtolicam interpoſita, executionem eorum, quæ ab his mandata, decreta, aut judicata fuerint, quoquo modo impediat aut ſuſpendat. Epiſcoporum Juriſdictionem hoc Decreto non minui, ſed juvari manifeſtum eſt. Quamobrem Synodus Rothomagenſis anno MDLXXXI. celebrata, Tit. *De Epiſcoporum Officiis*, Cap. XXVIII. hoc Decretum laudat. *Nec ullis* (inquit) *ubi de viſitatione aut morum correctione agitur, exemptio aut appellatio debet patrocinari, aut executionem eorum, quæ judicata fuerunt, ſuſpendere. In his enim Epiſcopus cenſetur ſaltem Sedis Apoſtolicæ auctoritate & delegatione defungi, ſicut à Generalibus Conciliis, præſertim Tridentino ſtatuitur.* Et Cap. XXX. *Quoniam verò in aliquibus Hoſpitalibus aut Leproſariis ſunt Viri & Mulieres Regulari Obſervantiæ addicti, ſed ut plurimùm valde corrupti, ad eorum Reformationem ſaltem Auctoritate Apoſtolica ſibi in Viſitatione etiam contra Exemptos conceſſa, procedat Epiſcopus ex Decreto Concilii Tridentini: quem ad hoc etiam ſpecialiter committi, ſupplicandum duximus Chriſtianiſſimo noſtro Regi, & Magno ejus Eleemoſynario, ne per defectum viſitantium, clamor pauperum & flagitiorum enormitas aſcendant in Cœlum coram Deo.*

Seſſione XXIV. Cap. 9. Synodus ſtatuit ut Eccleſiæ Sæculares nullius Diœceſis ab Epiſcopo viciniori *tanquam Sedis Apoſtolicæ delegato*, viſitentur. Cap. XI. decernit, honorariis titulis, aut particularibus Privilegiis, *Nihil Ordinariis detractum intelligi, quominus ii, quibus ea jam conceſſa ſunt, vel impoſterum concedi contigerit, ipſis Ordinariis, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis, plenè in in omnibus ſubjecti exiſtant.*

Cap. XVI. Quo abolitio conſuetudinum, ſimoniacæ labis aut ſordidæ avaritiæ ſuſpicionem habentium, Epiſcopo commendatur: *Eos verò, qui adverſus hæc in præſenti Decreto comprehenſa, quavis ratione commiſerint, pœnis contra ſimoniacos editis, Sacris Canonibus, & variis Summorum Pontificum Conſtitutionibus, quas omnes innovat, teneri decernit; non obſtantibus quibuſcumque Statutis, Conſtitutionibus, & Conſuetudinibus, etiam immemorabilibus, etiam Apoſtolica Auctoritate confirmatis, de quarum ſubreptione, obreptione, & intentionis defectu, Epiſcopus, tanquam Apoſtolicæ Sedis delegatus cognoſcere poſſit.*

Seſſione XXV. in Decreto Reformationis Regularium, Cap. V. *Bonifacii VIII. Conſtitutionem, quæ incipit,* PERICULOSA, *renovans Sancta Synodus, univerſis Epiſcopis, ſub obteſtatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ, præcipit ut in omnibus Monaſteriis ſibi ſubjectis ordinariâ, in aliis verò Sedis Apoſtolicæ Auctoritate, Clauſuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter reſtitui, & ubi violata eſt, conſervari maximè procurent.* Cap. 8. *Monaſteria omnia, quæ Generalibus Capitulis aut Epiſcopis non ſubſunt, nec ſuos habent Ordinarios Regulares Viſitatores, ſed ſub immediata Sedis Apoſtolicæ protectione ac directione regi conſueverunt, teneantur infra annum à fine præſentis Concilii, & deinde quolibet triennio ſeſe in Congregationes redigere, &c. Quòd ſi in his negligentes fuerint, liceat Metropolitano, in cujus Provincia prædicta Monaſteria ſunt, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegato, eos pro prædictis cauſis convocare..... Quòd ſi etiam Metropolitano inſtante, prædicta exequi non curaverint, Epiſcopis, in*

A *quorum Diœceſibus loca prædicta ſita ſunt, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis ſubdantur.* Cap. 9. *Monaſteria Sanctimonialium, Sanctæ Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjecta, ab Epiſcopis, tanquam dictæ Sedis delegatis, gubernentur, non obſtantibus quibuſcumque.*

In Decreto Generalis Reformationis, Cap. 9. De acceſſionibus Beneficiorum liberorum ad Eccleſias Juriſpatronatus per viam unionis factas, decernitur, ut, *Quæ à quadraginta annis citra factæ, effectum & plenam incorporationem ſunt conſecutæ, hæ nihilominus ab Ordinariis tanquam à Sede*

B *Apoſtolica delegatis, revideantur, & examinentur; ac quæ per ſubreptionem vel obreptionem obtentæ fuerint, ſimul cum unionibus irritæ declarentur, ac Beneficia ipſa ſeparentur, & aliis conferantur. Similiter Patronatus quicumque in Eccleſiis, & quibuſcumque aliis Beneficiis, etiam Dignitatibus, antea liberis, acquiſiti à quadraginta annis citra: & in futurum acquirendi, ſeu ex augmento dotis, ſeu ex nova conſtructione, vel alia ſimili cauſa, etiam Auctoritate Sedis Apoſtolicæ, ab iiſdem Ordinariis, uti delegatis, ut ſupra, qui nullius in his facultatibus aut privilegiis impediantur, diligenter cognoſcantur; & quos non repererint ob maximè evidentem Eccleſiæ, vel Beneficii ſeu Dignitatis neceſſitatem legitimè conſtitutos eſſe, in totum revocent, atque Beneficia hujuſmodi ſi-*

C *ne damno illa poſſidentium; &, reſtituto Patronis eo quod ab eis idcirco datum eſt, in priſtinum libertatis ſtatum reducant, non obſtantibus Privilegiis, Conſtitutionibus, & Conſuetudinibus, etiam immemorabilibus.* His certè delegationibus nec Romanorum Pontificum Auctoritatem ampliari, nec Epiſcoporum Juriſdictionem minui, ſed extendi ac juvari fatebitur, qui hæc omnia Decreta conſideratiùs expenderit. Unde Synodus Provincialis Aquenſis anno MDLXXXV. celebrata, hæc omnia Decreta repetit ac promulgat ſub hoc titulo: *De his in quibus Epiſcopus ex Sacro Concilio Tridentino, etiam tanquam Apoſtolicæ Sedis Delegatus, procedere*

D *debet & poteſt:* qua dictione, *etiam*, ſignificatur potiùs excitata Juriſdictio priùs competens, quàm nova conceſſa. Etenim illa dictio implicat Epiſcopum cognoſcere poſſe etiam jure ordinario, *L. Conventicula C. De Epiſc. & Cler. L. Etiam ff. De verborum ſignificatione*, Clementina *Religioſus*, & ibi Cardinalis, in primo Notab. *De Procurat.* Hæc delegandi Epiſcopos formula in Pontificum Reſcriptis ante Synodum Tridentinam legitur. Sic *Bonifacius VIII.* in Conſtitutione, *Periculoſo*, Monialium exemptarum clauſuram Epiſcopis committit: *In Monaſteriis Monialium*

E *ſibi ordinario jure ſubjectis, ſuâ; in iis verò quæ ad Romanam immediatè ſpectant Eccleſiam, Apoſtolicæ Sedis Autoritate.* Sic *Innocentius III.* Cap. *Irrefragabili, De Officio Judicis Ordinarii*, Lib. I. Decretalium: *Cæterùm ſi Canonici abſque manifeſta & rationabili cauſa (maximè in contemptum Epiſcopi) ceſſaverint à Divinis: Epiſcopus, ſi voluerit, nihilominus celebret in Eccleſia Cathedrali: & Metropolitanus ad querelam ipſius, tanquam ſuper hoc delegatus à Nobis, taliter eos per Cenſuram Eccleſiaſticam cognita veritate caſtiget, quòd metu pœnæ talia de cætero non præſumant.* Sic *Lucius III.* Cap. *Ad abo-*

F *lendam, De Hæreticis* Lib. V. Decretalium: *Si qui verò fuerint, qui à Lege Diœceſana Juriſdictionis exempti, ſoli ſubjaceant Sedis Apoſtolicæ poteſtati; nihilominus in his quæ ſunt contra Hæreticos inſtituta, Epiſcoporum ſubeant judicium: & eis in hac parte, tanquam à Sede Apoſtolica delegatis (non obſtantibus libertatis ſuæ Privilegiis) obſequantur.* Sic *Nicolaus II.* in Epiſtola ad *Gervaſium* Remenſem Archiepiſcopum: *Audivimus relatione multorum, quòd Belvacenſis Epiſcopus contra Statuta Canonum, ſine vobis, & ſine veſtro aſſenſu fueris conſecratus,*

Apud Ducheſnium Tom. IV. pag. 199.

ſecratus, & quod pejus eſt, ad Epiſcopatum ſublimatus. Accingimini igitur, & fulti hac noſtra Autoritate, ex parte omnipotentis Dei, Auctoritate Beati Apoſtoli Petri, omne Epiſcopale Officium ſibi, uſque dum ad Romanam Synodum, in tertia ſeptimana poſt Paſcha, ante nos cuſtodiendus veniat, interdicite. Bellovacenſis Epiſcopi Metropolitanus erat *Gervaſius* Remenſis Archiepiſcopus, ipſi jure ſuo interdicere poterat omni functione Epiſcopali, quod ſine ſuo aſſenſu conſecratus fuiſſet: Apoſtolica nihilominus Auctoritate Ordinariam Metropolitani Juriſdictionem *Nicolaus II.* hac in cauſa cumulare voluit. Hæc itaque ratio demandandi Canonum executionem Epiſcopis, etiam ut Sedis Apoſtolicæ delegatis, ad extraordinaria illa imperia non pertinet, quæ citra Regis conſenſum, & Parlamentorum approbationem in Galliis exerceri Eccleſiæ Gallicanæ Libertates Moréſque antiqui non permittunt; ſed in jus commune tranſiit, cùm ea demandentur Epiſcopis, quæ ſecundùm antiquos Canones, ad eorum Juriſdictionem maxima ex parte pertinebant. Quamobrem *Gentileti* corruit objectio ad nauſeam uſque repetita & inculcata.

XLII. Objiciunt *Suavis Polanus*, *Molinæus*, *Gentiletus*, & Auctor Anonymus *Reviſionis Concilii Tridentini*, Synodum iſtam liberam non fuiſſe. Legati namque Pontificii rerum proponendarum arbitrium ad ſe ſolos traxerunt, idque in Concilio exprimi curarunt formulâ, *Proponentibus Legatis*, adversùs quam, ad finem uſque, conſtanter à pleriſque Patrum, præſertim ab Hiſpanis Epiſcopis reclamatum eſt. Nihil verò proponebant, niſi quòd Romano Pontifici placuiſſet. Unde populare illud ſcomma increbuit: *Spiritum Sanctum Roma Tridentum in mantica deferri.*

Summa libertas Patribus in Concilio Tridentino ſervata.

Reſpondetur, Calumnioſas eſſe de adempta Patribus libertate querimonias. Patres liberrimè in omnibus & ſingulis Conventibus atque Seſſionibus, ſententiam dixiſſe, ſuper iis etiam rebus, quæ Legatos & Summum ipſum Pontificem ſpectabant. In Conciliis omnibus proponendarum rerum Autoritatem fuiſſe penes Romanum Pontificem, vel ejus Legatos, vel penes Præſidem, cùm nec Pontifex, nec Legati ejus adfuere. Id omnino fuiſſe neceſſarium ad vitandam confuſionem, quæ ſanè maxima fuiſſet, ſi penes omnes poteſtas fuiſſet proponendi & in deliberationem mittendi extra ordinem quicquid ipſis in mentem veniſſet. Et id quidem in Epheſina, Chalcedonenſi, Conſtantinopolitana III. Nicæna II. Conſtantinopolitana IV. aliiſque Conciliis Oecumenicis ſervatum eſt, ut Legati Pontificii, vel Pontifex ipſe, rerum proponendarum eſſent arbitri, ſuffragii prærogativâ potirentur, iiſque autoribus cuncta decernerentur: Quod *Martianus* Auguſtus ad *S. Leonem* ſcribens his verbis exprimebat: *Ut ad quemdam diffinitum locum, ubi nobis placuerit, omnes Sanctiſſimi Epiſcopi debeant convenire, & quæ Chriſtianorum Religioni atque Catholicæ Fidei proſint, ſicut Sanctitas tua ſecundùm Eccleſiaſticas Regulas definiverit, ſuâ diſpoſitione declarent.* Et *Pulcheria* Auguſta ad eumdem Pontificem ſcribebat: *Facto Concilio, & de Catholica Confeſſione, & de his Epiſcopis, qui ante hoc ſegregati ſunt, ſicut Fides & Chriſtiana pietas exigit, TE AUTORE DECERNANT.* Sic *Celeſtinus I.* ferendæ in *Neſtorium* Sententiæ autor fuit, cujus executionem *S. Cyrillo* primùm, deinde *Arcadio* & *Projecto* Epiſcopis, ac *Philippo* Preſbytero commiſit, ut conſtat ex ejuſdem Pontificis literis ad *S. Cyrillum* & ad *Theodoſium* Auguſtum, necnon ex ſententia Synodi, quæ ad Hæreſiarcham damnandum coactam ſe dixit *per Sacros Canones, & Epiſtolam Celeſtini.* Sic autore *S. Leone* Synodus Chalcedonenſis Eutychianam hæreſim, ipſúmque *Eutychetem* & *Dioſcorum* damnavit. Quicquid in cauſa Fidei eo in Concilio geſtum ac definitum fuit, totum id ad normam Epiſtolæ *S. Leonis* ad *S. Flavianum* exactum eſt. Et cùm verba aliqua Epiſtolæ illius admirandæ ab iis qui formulam Diffinitionis Fidei perſcripſere antè diſſimulata fuiſſent in has voces erupere Legati. *Si non conſentiunt Epiſtolæ Apoſtolici & beatiſſimi viri Papæ Leonis, jubete nobis Reſcripta dari ut revertamur, & ibi Synodus celebretur.* Legatorum Princeps *Paſchaſinus* ex Autoritate *S. Leonis* in *Dioſcorum* Sententiam tulit, iis verbis: *Sanctus ac Beatiſſimus Papa Caput univerſalis Eccleſiæ Leo, per nos ut Legatos ſuos, Sancta Synodo conſentiente, Petri Apoſtoli præditus dignitate, qui Eccleſiæ fundamentum, & Petra Fidei, & Celeſtis Regni Janitor nuncupatur, Epiſcopali eum Dignitate nudavit, & ab omni Sacerdotali opere fecit exterrem. Quare ſuper his congregata venerabilis Synodus Canonicam contra prædictum Dioſcorum proferat juſtitia ſuadente Sententiam.* Sic *Agathone* Papa autore, ſecundùm ejus & Concilii Occidentalis Definitionem, Sexta Synodus Oecumenica Monothelitarum hæreſim, ejúſque Sectæ duces & ſectatores Anathemate damnavit, & *Petrum per Agathonem locutum* profeſſa eſt. Nemo tamen ita impiè deſipuit, ut propterea effutierit Spiritum Sanctum Epheſum, Chalcedonem, Conſtantinopolim, in mantica miſſum à *Celeſtino*, *Leone*, *Agathone* Pontificibus Maximis, vel ademptam Epheſinæ, Chalcedonenſis, & Sextæ Synodi Patribus ſuffragiorum libertatem. Adde, quòd Legati proponere non renuebant & in deliberationem mittere, quod Patres ſuggeſſiſſent, ac Principum Oratores Dominorum ſuorum nomine poſtulaſſent: & præterea ſingulis proponere licebat, quæ neceſſaria vel utilia publicæ rei videbantur, per opportunitatem ſuæ proferendæ ſententiæ de alio argumento; eáque libertatis forma ſervata ſemper in Concilio fuit, ut conſtat ex Actis & literis à *Palavicino* in ejuſdem Hiſtoria paſſim prolatis.

Ad hæc, Romanos Pontifices, etſi Concilium ſuis interdum conſiliis juvarent, ſummam Patribus reliquiſſe libertatem, conſtat ex Epiſtola Cardinalis *Farneſii* ad Legatos ſub *Paulo III.* data die vigeſima-quinta Maii MDXLVI. Refert ille, cùm Legati Summo Pontifici indicaſſent, quod ſtatuendum Seſſione quinta de Prælectionibus Concionibúſque parabatur; idque Romanæ trutinæ fuiſſet commiſſum, & varii varia ſuper eo, uti ſolet, animadvertiſſent; ea omnia Pontificem cum Legatis communicaſſe: ſed hac additâ declaratione: *Id agi, non ut imperaret, ſed admoneret, & quo complurium judicio perſpecto, poſſent quid optimum eſſet ſtatuere.* Idem probat Epiſtola Cardinalis *Borromei* ad Legatos *Pii IV.* nomine ſcribentis anno MDLXIII. *Cùm emendationis argumenta ſint ea, quæ Principes urgent ſupra reliqua, optat Pontifex, ut in hac nervis omnibus inſumant operam, cunctis honeſta in his indulgentes Principibus, quæcumque ipſi cupierint, cùm omnino ſtatutum Pontifici ſit, velle & pluſquam velle hanc emendationem ea ratione quæ ad obſequium Dei, & univerſale bonum expedire vobis videbitur. Quod mihi placuit hic dicere, non modò quia rectam Pontificis mentem teſtificer, de qua compertum mihi eſt vos eſſe certiſſimos, ſed ne tempus teratis ampliùs in petendo hinc conſilio, eóque citiùs expedire vobis liceat id quod ſupereſt, & ad gloriam ac laudem Dei receptui canere.*

Apud Palavicinum Lib. VII. Cap. XII.

Denique per hanc formulam, *Proponentibus*

 Legatis,

Legatis, ac Præſidentibus, conſuetam in Generalibus Conciliis tractandi negotia rationem Tridentina Synodus immutare non intendit, nec revera immutavit, ut declaratum eſt Seſſione XXIV. in Decreto de Reformatione, Cap. XXI. his verbis: *Cupiens Sancta Synodus, ut ex Decretis ab ea editis nulla unquam futuris temporibus dubitandi occaſio oriatur, verba illa poſita in Decreto publicato Seſſione prima ſub Beatiſſimo Domino noſtro Pio Quarto, videlicet*: »QUÆ proponentibus Legatis ac Præſidentibus, ad horum temporum levandas calamitates, ſedandas de Religione controverſias, coërcendas linguas doloſas, depravatorum morum abuſus corrigendos, Eccleſiæ veram & Chriſtianam pacem conciliandam, apta & idonea ipſi Sanctæ Synodi videbuntur, *explicando declarat, mentis ſuæ non fuiſſe, ut ex prædictis verbis ſolita ratio tractandi negotia in Generalibus Conciliis ulla ex parte immutaretur, neque novi quidquam præter id quod à Sacris Canonibus, vel Generalium Synodorum forma hactenus ſtatutum eſt, cuiquam adderetur vel detraheretur.*

Pragmaticorum objectionibus reſpondetur.

XLIII. Objiciunt Pragmatici, Plurima Concilii Tridentini Decreta contra Regiam Juriſdictionem, & Eccleſiæ Gallicanæ Libertatem pugnare, quorum excerptum legere eſt apud *L. Bochellum* Lib. V. Decretorum Eccleſiæ Gallicanæ Tit. XX. Cap. XLV. pag. 916.

Reſpondetur, Quæ contra Regiam Juriſdictionem & Eccleſiæ Gallicanæ Libertates pugnant, vel pro Galliis ſtatuta non eſſe, ut dixit Bellovacenſis Epiſcopus in Conventu Trium Regni Ordinum Pariſiis anno MDCXIV. habito ad Tertium Ordinem Cleri nomine perorans: nec enim Regiæ Juriſdictioni, nec Eccleſiæ Gallicanæ veris ac legitimis Libertatibus derogare Sacram Synodum voluiſſe, piè credendum eſt, memorem Decreti quo Sancta Synodus Oecumenica Epheſina Actione VII, Eccleſiarum Cypri, & uniuſcujuſque

Oecumenicæ Concilii Tridentini auctoritati non derogat quòd nonnulla ejus Decreta diſciplinam ſpectantia in Galliis recepta non ſint.

Provinciæ *pura & inviolata, quæ jam inde ab initio habuit, Jura ſervari, juxta veterem conſuetudinem*, ſanxit; *ne ſub Sacerdotii prætextu Mundanæ Poteſtatis faſtus irrepat; ne clam paulatim libertas amittatur, quam nobis donavit ſanguine ſuo Dominus noſter Jeſus Chriſtus omnium hominum Liberator.* Vel pauca illa Decreta Gallicana Eccleſia non recepit; imò illa excepta voluit, quoties Chriſtianiſſimis Regibus ſupplicavit pro Concilii Tridentini promulgatione, & cùm illud tandem recepit in Generalibus Cleri Comitiis illam repræſentantibus, anno milleſimo ſexcenteſimo decimo-quinto Lutetiæ Pariſiorum celebratis: Quod tamen non impedit quin idem Concilium, tum quoad Decreta Fidei, tum quoad reliqua Diſciplinam Eccleſiaſticam ac morum emendationem ſpectantia, ab eadem Eccleſia recipiatur ac obſervetur, veréque Oecumenicum & Sacroſanctum ab omnibus Catholicis habeatur. De ſingulis Articulis, in quibus Tridentina Decreta Sanctionibus Regiis & Gallicanis Libertatibus adverſari Pragmatici contendunt, particulatim diſſerere non juvat, cùm de Juriſdictionis utriuſque finibus decernere difficile ſit ac periculi plenum. Non prætermittam tamen Synodi Rothomagenſis Provincialis anno MDLXXXI. ſub Cardinali *Borbonio* celebratæ conatus ad Eccleſiaſticæ Juriſdictionis amplitudinem conſervandam, vel reſtituendam, quam nec Regiis Conſtitutionibus, nec Eccleſiæ Gallicanæ Libertatibus repugnare exiſtimavit. *Cùm* (inquit) *Canonicis & Regiis Conſtitutionibus Juriſdictio Eccleſiaſtica ſemper ſejuncta fuerit à ſeculari, tam in perſonalibus, civilibus, quàm in criminalibus cauſis: ita ut nec à ſecularibus Judicibus Eccleſiaſtici debeant compelli ad debita ſolvenda, nec ab his puniri, ſi quid animadverſione dignum commiſerint, ſed ad Judices Eccleſiaſticos debeant remitti in caſibus præſcriptis à Sacris Canonibus: Monemus in Domino dictos Judices ſeculares, ut dictis Canonibus pareant, nec falcem in meſſem alienam mittant. Quòd ſi moniti non paruerint, Excommunicationis vinculo ſe noverint ſubjacere. Præcipitur verò omnibus Eccleſiaſticis ſub pœna Excommunicationis, ne coram Judicibus Laïcis litigent, néve voluntariè ſe eorum Juriſdictioni ſubjiciant in caſibus ad Judices Eccleſiaſticos pertinentibus, ſive actores, ſive rei ſint. Quòd ſi Sententiam Excommunicationis non veriti fuerint, aliis canonicis pœnis graviſſimè puniantur.* Iſtud tamen Decretum Regii Judices non admittunt, nec ſe falcem mittere in meſſem alienam arbitrantur, cùm Viros Eccleſiaſticos ad ſolvenda debita jure compellunt, aut aliàs de cauſis eorum profanis judicant, ſecundùm Leges, Regias Conſtitutiones, & Conſuetudinem Regni. Generalioribus verbis & invidiæ minùs obnoxiis conceptum eſt Synodi Provincialis Burdigalenſis anno MDLXXXIII. ea de re Decretum Cap. XXXI. *Sacrarum Literarum monumentis duplicem à Deo inſtitutam eſſe Poteſtatem & Juriſdictionem conſtat, Secularem nimirum & Eccleſiaſticam. Quando igitur Juriſdictio Eccleſiaſtica ſejuncta eſt à Poteſtate ſeculari, cavere debent Clerici ne ſecularibus ſe immiſceant cauſis: ſicut Judices & Magiſtratus civiles monemus & obteſtamur in Domino, ut Sacris Canonibus parentes, non mittant falcem in ſegetem alienam, neque cognitionem & judicium perſonarum vel rerum Eccleſiaſticarum ſibi arrogent, ne, ſi quod alienum eſt, uſurpent, tandem etiam quod ſuum eſt, juſto Dei judicio amittant, formidabilem interim Excommunicationis Sententiam à Jure in eos ſtatutam incurrentes. Omnibus verò Clericis & hominibus Eccleſiaſticis, ſub Excommunicationis pœna interdicimus, ne forum ſeculare adeant, néve Laicorum Judicium, ſive ſint actores, ſive rei, in iis quorum cognitio ad Eccleſiam pertinet, ſponte ſubeant.*

Mirum porro videri non debet, quòd omnia Fidei Decreta ab aliqua Synodo Oecumenica edita, non item Leges omnes Diſciplinam aut Politiam Eccleſiaſticam ſpectantes, ab omnibus Eccleſiis receptæ ſint, ſalvâ ejus reverentiâ & auctoritate. Alia enim eſt Fidei ratio, cujus in controverſiis finiendis errare Concilia non poſſunt, cùm ejus Definiones Spiritus Sanctus miniſterio Epiſcoporum proferat & condat, ut Chriſti Domini promiſſa impleantur, qui Spiritum veritatis Eccleſiæ ſuæ promiſit, qui doceat eam omnem veritatem; qui in medio eorum ſe eſſe aſſeruit, qui in ſuo nomine congregati eſſent; & cum Eccleſia uſque ad conſummationem ſeculi ſe eſſe, ipsique ſe jugiter adeſſe ut eam illuſtret, ac dirigat, ne adversùs ipſam inferorum portæ unquam prævaleant; útque Succeſſores Apoſtolorum Epiſcopi in Conciliis univerſalem Eccleſiam, quæ eſt *columna & firmamentum veritatis*, repræſentantibus congregati, pariter cum ipſis in Concilio Hieroſolymitano congregatis dicere poſſint: *Viſum eſt Spiritui Sancto & nobis.* Alia eſt ratio legum ad Eccleſiam componendam latarum, *in quibus errare nonnunquam poſſunt Concilia, neque ſemper illa ſtatuunt, quæ Eccleſiæ ſunt ſalubriora, & ad vitia coërcenda magis neceſſaria*; ut obſervat *Didacus Payva Dandrada*, Luſitanus, unus ex Concilii Tridentini Theologis, in Defenſione Tridentinæ Fidei Lib. I. *De Conciliorum Generalium Auctoritate*: ubi etiam obſervat triplex eſſe genus Canonum Eccleſiaſticorum. *Unum genus eſt eorum, qui Chriſtianæ Reipublicæ uſque adeo ſunt neceſſarii, ut ſine ipſis optimus illius ſtatus neque collocari, neque retineri poſſit. Alterum, quod in rebus levioribus verſatur,*

ſatur, & quæ Eccleſiæ venuſtati & gubernationi utilia eſſe videntur. Tertium, quod poſitum eſt in præceptis, non univerſæ Chriſtianæ Reipublicæ, ſed particularibus quibuſdam Eccleſiis aut perſonis accommodatis. In prioris generis Canonibus, Conciliorum judicium non minùs eſt certum, integrum, & incorruptum, quàm in fidei dogmatibus explicandis; cùm ad ſempiternam fœlicitatem conſequendam, ad quam nos Concilia rectà dirigunt, non minùs ſanctæ & caſtæ leges, quàm vera & integra fides ſint neceſſaria. Eſſet namque cœleſtis Spiritûs procuratio mutila & imperfecta, ſi quos in Religionis Myſteriis aperiendis ſempiterno Numine fovet, in neceſſariis legibus ſanciendis defereret, & Concilia, quæ ejus afflatu vera dogmata à falſis ſecernunt, Eccleſiæ integritatem pernicioſis legibus corrumperent, & contaminarent... In eo verò Canonum genere, quos diximus minimè eſſe Eccleſiæ ſaluti neceſſarios, quamvis ipſius decori cumprimis apti & convenientes ſint, hallucinari & errare Concilia Generalia poſſe, non invitus annuo: haud ita ſanè, ut ſtatuere quicquam poſſint divinæ legis æquitati repugnans; ſed quia dum ſevera nimiùm aut humana, auſtera aut indulgentia eſſe volunt, à prudentiæ moderatione atque temperatione deflectere fortaſſe queunt. Nihil verò Conciliorum dignitati detrahimus, ſi dum illorum in divinis Myſteriis explicandis integerrimam fidem, in Chriſtiana Republica moderanda ardentiſſimum ſtudium, in neceſſariis Legibus ferendis ſummam æquitatem, in vitiorum licentia comprimenda admirabilem integritatem demiramur, in levioribus rebus & communi ſaluti minimè neceſſariis aliquantulum prudentiæ deſideremus, atque in exornanda nonnunquam ab illis Eccleſia plus fortaſſe ſtudii quàm modi eluceat. In tertio autem Canonum genere, quod in particularibus Eccleſiis aut perſonis moderandis verſari diximus, errare item Concilia poſſe, ex Chalcedonenſi Synodo omnium conſenſu celeberrima didicimus, dum Conſtantinopolitanam Eccleſiam Alexandrinæ & Antiochenæ, antiquitatis gloria nobiliſſimis..... præferendam duxit. Quare Leo Pontifex Sanctiſſimus reliqua illius Acta approbavit, hanc unam Legem cum Nicæni Concilii Sanctionibus pugnantem reſcidit, atque refixit. Nam cùm ejuſmodi ſcita rumoris aurâ, quæ plerumque inanis, hominûmque opinionibus, quæ ſæpe fallaces ſunt, innitantur, mirari nemo debet, ſi parum firma ſint, quæ tam debilibus fundamentis ſunt conſtituta, hallucinentúrque Concilia illis in rebus, in quibus non Spiritus Sancti certiſſimum afflatum, ſed forenſem famam conſectantur. Cum igitur in duobus hiſce Canonum gradibus labi facilè Concilia Generalia poſſint, admirabili ſanè Dei conſilio fuit inſtitutum, ne priùs leges ab illis rogatæ populum tenerent, quàm Summi Antiſtitis fuiſſent conſenſione approbatæ atque ſancitæ.

Addendum, hujus generis leges non priùs Eccleſias particulares tenere, quarum fortè moribus, & libertatibus repugnant, quàm ſint ab iiſdem receptæ. *Fieri enim nullo modo poteſt* (inquit idem Theologus) *ut omnes Eccleſiaſticæ Sanctiones, in tanta morum diſſimilitudine, Nationum ac linguarum varietate, humanarúmque rerum inconſtantia & temeritate, omnibus mortalibus ſemper accommodatæ, ſempérque ſalutares ſint. Nam quamvis juſtitia nequaquam flexibilis ſit & commutabilis; tempora tamen* (*ut ait Auguſtinus*) *quibus illa præſidet, non pariter eunt, tempora enim ſunt: ſed quæ ſunt quibuſdam ſalutaria, aliis pernicioſa fiunt.* Non mirum itaque quòd Tridentina Synodus, quoad leges aliquas ſecundi & tertii generis, à Gallis recepta non fuerit, & nihilominus quoad omnia & ſingula Decreta Fidei, Canonéſque de controverſis doctrinæ capitibus conditos, ubique Chriſtianarum & Catholicarum Gentium recepta ſit, & ab omnibus pro Oecumenica habeatur. Quamobrem Lutheranis & Calvinianis, aut aliis cujuſvis

A generis hominibus, qui Chriſtianorum nomine gloriantur, ea ad examen revocare non licet, nec dubitare utrum verbo Dei prorſus conſona ſint dogmata, quæ ab ea Spiritu Sancto Auctore definita ſunt. Quod igitur *Valentinianus* & *Marcianus* Imperatores de Synodi Chalcedonenſis Definitionibus Edicto ſuo ſanxerunt, id de Tridentinæ Sacroſanctis Decretis & Canonibus Fidem ſpectantibus neceſſariò ſentiendum, prædicandum, & executioni mandandum eſt. *E diverſis Provinciis Religioſiſſimi Sacerdotes* Tridentum *venerunt, & quid obſervari in Religione debeat, per-*

B *ſpicua Definitione docuerunt. Ceſſet igitur jam profana contentio. Nam verè impius atque ſacrilegus eſt, qui poſt tot Sacerdotum ſententiam opinioni ſuæ aliquid tractandum relinquit. Extremæ quippe dementiæ eſt, in medio & perpetuo die commentitium lumen inquirere. Quiſquis enim poſt veritatem repertam aliquid ulterius diſcutit, mendacium quærit... Nam injuriam facit Judicio Religioſiſſimæ Synodi, ſi quis ſemel judicata ac rectè diſpoſita revolvere & publicè diſputare contendit: cùm ea quæ nunc de Chriſtiana Fide ſtatuta ſunt, juxta Apoſtolicas expoſitiones, & Statuta SS. Patrum definita eſſe noſcantur.* Et cum *S. Leone* Epiſtola LXXXVIII. ſeu CXXXII. Editionis *Quenellii*, ad *Leonem Auguſtum* data, conclu-

C dendum: *Deteſtandum ergo nobis eſt, perſeveranterque vitandum, quod fraus hæretica nititur obtinere, nec in aliquam diſceptationem piè & plenè definita revocanda ſunt, ne ad arbitrium damnatorum ipſi de his videamur ambigere, quæ manifeſtum eſt per omnia Propheticis & Evangelicis & Apoſtolicis Auctoritatibus conſonare. Unde ſi qui ſunt, qui ab his quæ cœlitus ſunt conſtituta diſſentiunt, ſuis opinionibus relinquantur; & ab unitate Eccleſiæ cum ea, quam elegerunt, perverſitate diſcedant. Nam nullo modo fieri poteſt, ut qui divinis audent contradicere Sacra-*

D *mentis, aliquâ nobis communione ſocientur. Jactent ſe in ſui eloquii vanitate, & de argumentationum ſuarum verſutia, quæ inimica eſt fidei, glorientur: Nobis placet Apoſtoli obedire præceptis, dicentis:* Videte ne quis vos decipiat per Philoſophiam & « Coloſſ. 2. 8.
inanem ſeductionem hominum. *Nam ſecundum* «
eumdem Apoſtolum, Si quæ deſtruxi, hæc ædifico; prævaricatorem me conſtituo, *& eis me* « Galat. 2. 18.
ultimum conditionibus ſubdo, quas non ſolùm Auctoritas beatæ memoriæ Principis Marciani, ſed etiam ego mea conſenſione confirmavi. Quia, ſicut ſanctè veraciterque dixiſtis, Perfectio incrementum, & «
adjectionem plenitudo non recipit.... *De re-* «

E *bus apud Nicæam, & apud Chalcedonem, ſicut Deo placuit, definitis nullum audemus inire tractatum, tanquam dubia vel infirma ſint, quæ tanta per Spiritum Sanctum fixit Auctoritas.* Et in altera ad eumdem Auguſtum Epiſtola: *Agnoſce igitur, Auguſte & Venerabilis Imperator, in quantum totius Mundi præſidium divinâ ſis providentiâ præparatus, & quid auxilii Matri tuæ Eccleſiæ debeas, quæ te filio maximè gloriatur, intellige. Non ſinantur contra dexteram omnipotentis triumphos redivivis aſſurgere motibus extincta certamina; præſertim cùm id damnatis jamdudum Hæreticorum auſibus omnino non li-*

F *ceat, & hic fructus piis laboribus debeatur, ut omnis Eccleſiæ plenitudo in ſuæ unitatis ſoliditate ſecura permaneat, nihílque prorſus de bene compoſitis retractetur: Quia poſt legitimas & divinitus inſpiratas Conſtitutiones velle confligere, non pacifici eſt animi, ſed rebellis; dicente Apoſtolo:* Verbis enim conten- « 2. Tim. 2. 14.
dere, ad nihil eſt utile, niſi ad ſubverſionem «
audientium. *Nam ſi humanis perſuaſionibus ſemper diſceptare ſit liberum, nunquam deeſſe poterunt, qui veritati audeant reſultare, & de humanæ ſapientiæ loquacitate confidere.*

SCHOLION I.

In hoc Articulo, Num. xv pag. 289. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Clerus Gallicanus recepit Tridentinum Concilium ſalvis Eccleſiæ Gallicanæ Libertatibus.*

R. Facti veritas eſt ex Commentariis Cleri Gallicani ibidem & ſequentibus paginis probata.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 290 Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Sola Gallicana Eccleſia nunquam monſtra peperiſſe cognoſcitur.*

R. Verba ſunt Cleri Gallicani in Comitiis Generalibus Meloduni congregati: & jam olim S. Hieronymus adversùs Vigilantium ſcribens: *Sola Gallia*, inquit, *monſtra non habuit, ſed viris ſemper fortiſſimis & eloquentiſſimis abundavit.*

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 293. Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Si quæ ſunt in Tridentino Concilio pugnantia cum moribus Eccleſiæ Gallicanæ, per Pontificem moderanda ſunt.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea. De Tridentino Concilio eo loci ita ſcripſi: *Illud tandem Gallicani Præſules, cæterique Viri Eccleſiaſtici Gallicanam Eccleſiam repræſentantes in frequentiſſimis Comitiis eodem anno 1615 celebratis, ſubſcriptione ſua ac juramento receperunt, ac ſe recipere declararunt, atque in Conciliis Provincialibus ſolemni ritu recipiendum & comprobandum decreverunt; ſalvis Regni Juribus, & Privatorum rationibus, quorum gratiâ* SUMMUS PONTIFEX ROGARETUR A CLERO, UT QUÆPIAM EJUSDEM SYNODI CAPITA TEMPERARET. Facti veritas eſt, ex Actis Comitiorum Cleri Gallicani probata. Nemo non videt quantùm ſit diſcriminis inter dicta mea, & ea quæ mihi affinguntur.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, Num. xxi. pag. 309 Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Falſum eſt Concilium Tridentinum determinaſſe Concilio Papam eſſe ſuperiorem.*

R. Ne quidem Canon ullus de Romani Pontificis auctoritate in Concilio Tridentino conditus eſt. Diſceptata quidem quæſtio, an Summus Pontifex Eccleſiæ univerſali præſit, ſed minimè finita. Illam ſcilicet omitti conſultius duxit Pius Quartus Pontifex Maximus, Gallis Epiſcopis, Theologis & Oratoribus conſtanter propugnantibus ſententiam de Concilii ſupra Romanum Pontificem eminentia, ceu Conſtantienſis Concilii auctoritate firmatam, & intercedentibus ne verbum ullum Canonibus vel Decretis insereretur, quod iſti eorum doctrinæ opponeretur. Ita refert *Pallavicinus* in Hiſtoria Concilii Tridentini Lib. xix Cap. vi Num. 4 & 5 Cap. xii. Num. 10 & ſeqq. Cap. xiii Num. 2. & ſeq. Cap. xv. Num. 3. Cap. xvi. Num. 2. 5. 9. 10 11. Lib. xx. Cap. iii N. 2. Cap. ix N. 11. Libro xxi Cap. iv N. 5. 8. 12. & ſeq. Cap. xi. N. 12. & 13. & Cap. xiii. N. 4.

SCHOLION V.

In eodem Articulo, Num. xxi. pag. 311. Religioſis Cenſoribus hæc diſplicent: *Verba Synodi*, SALVA SEDIS APOSTOLICÆ AUCTORITATE, *reverentiam erga Sedem Apoſtolicam exprimunt, non jus ipſi novum, aut poteſtatem abrogandi Decreta Spiritu Dei condita attribuunt.*

R. Revera Sacra Synodus nihil aliud his verbis ſignificat, quàm univerſalem ac ſummam interpretandi ac declarandi Canones Spiritu Dei conditos, de illiſque diſpenſandi auctoritatem Romano Pontifici Divino Jure concreditam, in ipſoque Primatu fundatam: Quod certè Jus novum eſſe nemo Catholicus dixerit.

SCHOLION VI.

In eodem Articulo, Num. xxvii Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant, pag. 325, *Rex Galliæ poteſt mittere Matrimonia in irritum quoad effectus civiles.*

R. Qui ſint effectus civiles, conſiderent, precor, Viri A Religioſi. Civiles effectus ſunt jus adminiſtrationis in marito circa bona uxoris; in uxore jus dotationis ex bonis viri, in liberis jus hereditatis & ſucceſſionis in nomen, bona, & ſtemmata parentum. Conſilium nec Principum impedire poſſe ne hujuſmodi effectus conſequantur ex Matrimoniis filiorum-familiâs invitis parentibus contracto, cùm præſcriptam ætatem non attigerint, nemo negaverit. Rectè itaque ſcripſi: *Falſum eſt quod Synodus Tridentina Matrimonia filiorum-familias invitis parentibus approbaverit, quinimo declaravit ea eſſe illicita.. Nec tamen prohibuit quin Principes jure ſuo uterentur, Matrimonia ſic contracta in irritum mittendo quoad effectus civiles, ſeu pœnam exheredationis decernendo in filios-familias, qui invitis vel inconſultis parentibus nuberent: Quod Henricus II Pariſienſi, 1556 Henricus III. Bleſenſi Sanctione præſtiterunt.* Cæterùm Matrimonium ut B Sacramentum eſt, vel Contractus ad Sacramenti dignitatem evectus, irritum Legibus Principum fieri non poſſe cenſeo.

SCHOLION VII.

In eodem Articulo, Num. xxx pag. 329. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Statuta Concilii Tridentini contraria Gallicanæ Eccleſiæ Juribus, poſita ſunt Italis & Hiſpanis, non Gallis: & ideo cauſæ depoſitionis Epiſcoporum in prima inſtantia judicari debent in Gallia.*

R. Primam cauſarum Epiſcopalium diſceptationem & cognitionem apud Epiſcopos Provinciæ fieri debere ſecundùm Canones Sardicenſes, certum eſt. Caput v Decreti de Reformatione Seſſionis xxiv Concilii Tridentini, quod antiquam Judiciorum Epiſcopalium formam C immutat, in Galliis non eſſe receptum facti veritas eſt non minùs certa & explorata. Id à me ſatis probatum eo loci. Statuta quædam Concilii Tridentini, quæ Gallicanæ Eccleſiæ Juribus contraria videbantur, poſita non fuiſſe Gallis, ſed Italis & Hiſpanis, dixit Bellovacenſis Epiſcopus in Conventu Ordinum Regni habito Pariſiis anno 1614. Id hiſtoricè duntaxat refero.

SCHOLION VIII.

In eodem Articulo Num. xxxvii pag. 340. Religioſi Cenſores hæc improbant: *Capita nonnulla Diſciplinæ D & Politiæ Eccleſiaſticæ in Galliis non ſunt recepta, quamvis Concilium ipſum ut legitimum & Oecumenicum ab omnibus Catholicis in Gallia & ubique gentium habeatur.*

R. Facti veritas eſt, de qua Pallavicinus ipſe Libro xxiv Hiſtoriæ, Cap. x. N. 15 ita ſcribit: *Satis in comperto mihi eſt, per univerſam Chriſtianam Rempublicam, per Galliam præſertim, ſummam de Concilio Tridentino exiſtimationem fuiſſe diffuſam: Ac primò quidem Decreta Doctrinæ illic adorata fuere tanquam Sacroſancta ab univerſis Catholicis. Dein quamquam Diſciplinæ Decreta in difficultatem offenderent, propterea quòd aliqui ex Concilio & ex Senatu ea quaſi detrimentoſa Privilegiis Regis & Eccleſiæ Gallicanæ depinxerant, tamen Epiſcopi in Synodis E Provincialibus illa pro viribus ſunt imitati, & per hanc imitationem Eccleſia in Gallia ultra modum meliorem in formam redacta eſt.* Hæc Pallavicinus. Idem conſtat ex Commentariis Cleri Gallicani, locis hac in Diſſertatione & Articulo, Num. xv. citatis & deſcriptis.

SCHOLION IX.

In eodem Articulo, Num. xxxviii pag. 341 Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant: *Decretum de Duello non coërcet Reges Galliæ, quorum Dominia non ſunt Eccleſiæ obnoxia.*

R. Decretum quo deteſtabilis duellorum uſus prohibetur, quoad pœnas ſpirituales, Chriſtianiſſimos etiam Reges ſpectare, non negavi: ſed quatenus interminatur Regibus & Principibus privationem Juriſdictionis & Dominii Civitatis, Caſtri, vel loci, in quo duellum fieri F permiſerint, illud Reges noſtros non ſpectare, *quorum Dominia Eccleſiæ in temporalibus non ſunt obnoxia*, ex ipſis Decreti verbis probavi.

SCHOLION X.

In eodem Articulo, Num. xxxix. pag. 343. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Quæ in Regum imperia moliti ſunt Pontifices nonnulli, loco Canonum non ſunt accipienda, quia Eccleſiæ conſenſu recepta non ſunt.*

R. Sententia eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis, & Eccleſiæ Gallicanæ.

SCHOLION

SCHOLION XI.

In eodem Articulo, Num. XI. pag. 344. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Lege Concilii Tridentini tenentur etiam Romani Pontifices.*

R. De qua lege id dixerim, diſſimulandum non erat. *In diſpenſationibus*, (inquam) *concedendis prudentiam ac moderationem poſtulat maximam* Sacra Synodus, *tantùm abeſt ut Romani Pontificis voluntati omnia permittat.* Tum deſcriptis Decreti verbis, addidi: *Quâ Tridentinus Concilii Lege tenentur & ipſi Pontifices.* Tenentur certè prudentiam, moderationem, æquitatem in diſpenſationibus concedendis ſervare: alioqui coram Deo rei ſunt. Summum Pontificem ab obſervantia Canonum Spiritu Dei B in Concilio Oecumenico, ſub etiam auctoritate concurrente conditorum & firmatorum, ſolutum non eſſe, *quantùm ad Dei judicium, & quantùm ad vim directivam*, nemo Theologus negaverit. Aliud eo loci non dixi.

SCHOLION XII.

In eodem Articulo, Num. XII. pag. 345. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Epiſcopi immediatè à Chriſto accipiunt poteſtatem.*

R. Doctrina eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis, in Scripturis Sacris & Traditione fundata: *Sed tamen Diœceſium diviſio, ſubditorúmque deſignatio* (ut dixi) *à Romano Pontifice dependet.* Propoſitionem noſtram non ſolùm Galli, C ſed etiam Hiſpani Epiſcopi & Theologi in Concilio Tridentino conſtanter propugnarunt, teſte Pallavicino Libro XXI Cap. IV *Majorem*, inquit, *Legatis ſollicitudinem incutiebant diſputationes & quæſtiones, quæ Synodum in æquales quaſi partes diviſam, adeoque ſuſpenſam atque immotam tenebant. Quæſtio, de qua maximum certamen erat, Ordinis doctrinam complectebatur, ob contrarias firmáſque ſententias trium ampliſſimarum Nationum. Galli vocem quamlibet renuebant, quæ Summi Pontificis prærogativam ſupra Concilium ſonaret, quæque aut Florentinum comprobaret, aut officeret Baſileenſi. Hiſpani tum de legitima Florentini firmitate, tum de prærogativa Pontificis ſupra Concilium conſentiebant; ſed contendebant ut apertè definiretur, Epiſ- D coporum inſtitutionem, eorúmque Juriſdictionem eſſe Juris Divini, tametſi à Romano Pontifice dependentem. Itali ferè univerſi, & pauci quidam ex memoratis Nationibus, aliiſque Præſulum frequentia ibi euntibus, ſententiam magis propitiam Pontifici in ſingulis illis capitibus tuebantur.* Hæc Pallavicinus. Illæ Quæſtiones in Concilio finitæ non fuerunt: conſenſit Pontifex ut omitterentur, unicuique in ſuo ſenſu circa illas abundare permiſſum.

SCHOLION XIII.

Ad eumdem Articulum, Numerum, & paginam refertur hæc Religioſorum Cenſorum nota: *Quàm malè paucis verbis loquitur de Exemptionibus!*

E R. Scripſi eo loci, *Summum Pontificem juſtis de cauſis Immunitates ac Privilegia Eccleſiis vel Monaſteriis concedere poſſe, quibus ab Ordinarii Juriſdictione ſolvantur & eximantur.* Hoccine eſt de Exemptionibus malè loqui? „ Addidi, Summos Pontifices in concedendis hujuſmodi „ Privilegiis modum olim exceſſiſſe. A S. Bernardi „ temporibus gemitus, lacrymas, querimonias piis om- „ nibus excuſſiſſe abuſus Exemptionum. Epiſcoporum „ partem maximam illarum abolitionem à Tridentina „ Synodo poſtulaſſe. Hæ ſunt veritates facti & Hiſtoriæ.

SCHOLION XIV.

In eodem Articulo, Num. XLIII. pag. 364. Religioſis Cenſoribus hæc Propoſitio diſplicet: *Regii Judices* F *non cenſentur mittere falcem in meſſem alienam, cùm cauſas profanas Eccleſiaſticorum Virorum judicant.*

R. Regios Judices de cauſis civilibus & profanis Clericorum, ſecundùm Leges, Regias Conſtitutiones, & Regni conſuetudinem judicare poſſe, certum eſt, nec falcem mittere in meſſem alienam, cùm illos ad ſolutionem debitorum cogunt. Id Juri ac Legibus Imperatorum conſentaneum eſt, ſcilicet Conſtitutioni Valentiniani, Theodoſii & Arcadii, L. 3. *Graviter*, quæ eſt ul- A tima Codicis Theodoſiani, *De Epiſcopali Judicio*, & refertur à Gratiano Cauſa XI Quæſt. I. Cap *Continua*. Cùm enim cauſas duntaxat Eccleſiaſticas Auctoritati Epiſcopali permittat, conſequens eſt cauſas civiles Clericorum ad Epiſcopale Tribunal non pertinere. En verba Legis: *Continua Lege ſancimus, nomen Epiſcoporum, vel eorum qui Eccleſiæ neceſſitatibus ſerviunt, ne ad judicia ordinariorum ſive extraordinariorum Judicum pertrahantur. Habent illi ſuos Judices, nec quidquam his publicis commune cum legibus,* QUANTUM AD CAUSAS TAMEN ECCLESIASTICAS PERTINET, QUAS DECET EPISCOPALI AUCTORITATE DECIDI. *Quibuſcumque igitur mota fuerit Quæſtio, quæ ad Chriſtianam pertineat ſanctitatem, eos decebit ſub eo Judice litigare, qui Præſul eſt omnium in ſuis partibus Sacerdo-* B *tum.* Quæ Lex ſolas cauſas Eccleſiaſticas Clericorum Epiſcopali cognitioni ac Judicio tribuit, cauſas eorumdem civiles & profanas Civili ac Sæculari Magiſtratui permittit.

Et L. I. Codicis Theodoſiani De Religione: *Quoties de Religione agitur, Epiſcopos convenit agitare: cæteras verò cauſas, quæ ad Ordinarios Cognitores, vel ad uſum publici Juris pertinent, Legibus oportet audiri.*

Valentinianus III in Novella *De Epiſcopali Judicio* ita ſanxit: *De Epiſcopali Judicio diverſorum ſæpe cauſatio eſt: Ne ulterius querela procedat, neceſſe eſt præſenti Lege ſanciri. Itaque cùm inter Clericos jurgium vertitur, & ipſis litigatoribus convenit, habeat Epiſcopus licentiam judicandi, præeunte tamen vinculo compromiſſi. quod & de Laicis ſi conſentiant, Auctoritas noſtra permittit. Aliter eos judices* C *eſſe non patimur, niſi voluntas jurgantium, interpoſita, ſicut dictum eſt, conditione præcedat: Quoniam conſtat Epiſcopos & Presbyteros forum Legibus non habere.* NEC DE ALIIS CAUSIS, *ſecundùm Arcadii & Honorii divalia conſtituta, quæ Theodoſianum Corpus oſtendit,* PRÆTER RELIGIONEM POSSE COGNOSCERE. *Si ambo ejuſdem officii litigatores nolint, vel alteruter,* AGUNT LEGIBUS PUBLICIS ET JURE COMMUNI. Magiſtratuum igitur Sæcularium Juriſdictio in profanas & civiles Clericorum cauſas, fundamentum habet Jus commune, ſed in cauſis Eccleſiaſticis uni Eccleſiæ foro ſubduntur. Unde S. Hilarius ad Conſtantium Imperatorem ſcribebat: *Provideat & decernat Clementia tua, ut omnes ſe ubique Judices, quibus Provincia-* D *rum adminiſtrationes credita ſunt, ad quos ſola cura & ſollicitudo publicorum negotiorum pertinere debet, à religioſa ſe obſervantiâ abſtineant: neque poſthàc præſumant atque uſurpent, & putent ſe cauſas cognoſcere Clericorum.* Id confirmat Valentiniani Imperatoris Reſcriptum à S. Ambroſio relatum, quo ſtatuit: *In cauſa Fidei vel Eccleſiaſtici alicujus Ordinis eum judicare debere, qui nec munere impar ſit, nec jure diſſimilis, hoc eſt, Sacerdotes de Sacerdotibus judicare oportere.* Idem confirmat Baſilius Auguſtus in Allocutione ad Patres octavi Concilii Generalis, Actione X. ubi de Laïcis Judicibus ait: *Quamquam non datum ſit iſtis ſecundùm Canonem jus dicendi quidquam penitus de Eccleſiaſticis cauſis: opus enim hoc Pontificum & Sacerdotum eſt.*

E

SCHOLION XV.

Hanc denique Propoſitionem pag. 365 Religioſi Cenſores reprehendunt: *Concilia in dogmatibus Fidei non poſſunt errare: circa Leges ad Eccleſiam componendam latas,* (id eſt, circa Leges Diſciplinæ & Politiæ Eccleſiaſticæ, nec Fidem nec Moralem Chriſtianam ſpectantes) *poſſunt errare, & non ſemper ſalubriora ſtatuunt.*

R. Sic loquitur *Didacus Payva* Luſitanus, unus ex Concilii Tridentini Theologis, in Defenſione Tridentinæ Fidei, Libro I. De Conciliorum Generalium Auctoritate. Iſtius ſententiæ majorem explicationem affero ex eodem Theologo, ad quam Religioſos Cenſores attendere decebat. Iſtius Theologi doctrinam & Opera, quæ Tridentini Concilii Patres magni fecerunt, Reli- F gioſi Cenſores improbare ac notare verebuntur, ſi rem diligentiùs expendant. Pallavicini de illo judicium temperare mihi non poſſum quin proferam, Lib. XXIV. Hiſtoriæ Concilii Tridentini, Cap. X. *Hiſpano*, inquit, *Luſitanum aſſociabo, nec minùs doctum, nec minoris auctoritatis. Didacus Payva Regis Sebaſtiani Theologus, ob ſuorum Operum præſtantiam à nobis variis in locis commendatus in Libro primo de Generalium Conciliorum Auctoritate, hæc habet,* &c.

TROPHÆUM ADVERSUS HÆRESES SÆCULI XV. ET XVI.

PANOPLIAM adverſùs noviſſi-
morum iſtorum Seculorum Hæ-
reſes non inſtruo, ut in ſuperio-
ribus Seculis præſtiti, tum quòd
multitudo Controverſiarum tan-
ta ſit, ut ſingulari Operi ſuffi-
ciat: tum quòd ſuperiorum Seculorum Panoplia
ad præcipuos recentiorum Sectarum errores de-
bellandos & profligandos arma ſubminiſtret, ut
exploratum erit omnibus, qui loca inferiùs ad
marginem annotanda conſulent: tum quòd vela
mihi contrahenda ſint ad portum feſtinanti, &
finem longo, difficili, ac moleſto Operi tandem
imponere volenti. Trophæum autem ut erigam
Panopliæ loco, florentiſſimus in Gallia Religio-
nis Catholicæ ſtatus invitat; cùm Regis Chri-
ſtianiſſimi, Invictiſſimi, Sapientiſſimi, Piiſſimi,
LUDOVICI MAGNI Imperio, forti-
ter ac ſuaviter quæ Dei gloriam, Fidei propa-
gationem, & ſubditorum ſuorum temporalem ac
ſempiternam felicitatem ſpectant, diſponente;
ac Edicto Nannetenſi, aliiſque Calvinianæ Se-
ctæ profeſſionem publicam permittentibus, ejus
Auctoritate abrogatis ac reſciſſis, Regia Conſti-
tutione datâ Fontanobliandi, menſe Octobri hu-
jus anni MDCLXXXV. quindecies centena
hominum millia in Provinciis Calviniana tabe
infectis, ex Hæreſis & Schiſmatis veterno Dei
aſpirante gratiâ excitata, ejuratis erroribus, ad
Eccleſiæ gremium convolarunt: cùm everſis om-
nibus impiæ Superſtitionis Templis, Hæretici
homines in Eccleſia templa Dei vivi fieri geſ-
tiunt, Regis adhortationibus obſecuti, qui *conten-*
[In Orat. De Laudibus Conſtantini.] *tiſſimâ voce, tanquam interpres ſummi omnium mode-*
ratoris Dei inclamans, omnes qui ipſius cura commiſſi
ſunt, ad veri Dei cognitionem vocat: ut de *Conſtantino*
Magno dicebat olim *Euſebius*. Quantis ob erectum
Chriſto, & Eccleſiæ tam nobile Trophæum in
Cœlum efferendus laudibus eſt, quot acclamationi-
bus proſequendus, quot benedictionibus cumulan-
dus REX, non rerum dumtaxat bello ac pace for-
titer, ſapienter, juſtéque geſtarum gloriâ MA-
GNUS, ſed Religione ac Pietate MAXIMUS
LUDOVICUS? Dignus cujus in laudem peren-
nibus incidatur Monumentis, quod de *Joſaphat*

A Rege Piiſſimo ſacra tradit Hiſtoria *: *Confirmavit* [Paralipomen. II. C. 17.]
Dominus Regnum in manu ejus: factaque ſunt ei infinita
divitiæ, & multa gloria. Cúmque ſumpſiſſet cor ejus
audaciam propter vias Domini, etiam excelſa & lucos
de Juda abſtulit. Tertio autem anno * *Regni ſui miſit* [Rex anno 431]
de Principibus ſuis... ut docerent in civitatibus Juda,
& cum eis Levitas & Sacerdotes, docebántque popu-
lum in Juda, habentes librum Legis Domini, & circui-
bant cunctas urbes Juda, atque erudiebant populum.
Dignus cujus pietas omni tempore & loco cele-
B bretur iis verbis, quibus *Ezechiam* Regem Reli-
gioſiſſimum eadem ſacra commendat Hiſtoria:
* *Miſit Ezechias ad omnem Iſraël & Judam: ſcrip-* [Paralip. II. C. 30.]
ſitque Epiſtolas ad Ephraim & Manaſſen, ut venirent
ad domum Domini in Jeruſalem, & facerent Phaſe Do-
mino Deo Iſraël... Perrexerúntque curſores cum Epi-
ſtolis ex Regis imperio & Principum ejus, in univerſum
Iſraël & Judam, juxta id quod Rex juſſerat, prædi-
cantes: Filii Iſraël revertimini ad Dominum Deum
Abraham, & Iſaac, & Iſraël... Nolite fieri ſicut
C *patres veſtri, & fratres, qui receſſerunt à Domino Deo*
patrum ſuorum, qui tradidit eos in interitum... Nolite
indurare cervices veſtras, ſicut patres veſtri: Tradite
manus Domino, & venite ad ſanctuarium ejus, quod
ſanctificavit in æternum... In Juda verò facta eſt ma-
nus Domini ut daret eis cor unum, ut facerent, juxta
præceptum Regis & Principum, verbum Domini. Con-
gregatique ſunt in Jeruſalem populi multi. Dignus
REX noſter elogio, quod Jeſus filius Sirach, ſug-
gerente Spiritu Sancto, *Joſiæ* Regi ſcripſit: * *Me-* [Eccleſiaſtici 49.]
D *moria Joſiæ in compoſitionem odoris facta opus pigmen-*
tarii. In omni ore quaſi mel indulcabitur ejus memo-
ria, & ut muſica in convivio vini. Ipſe eſt directus
divinitus in pœnitentiam gentis, & tulit abominationes
impietatis. Et gubernavit ad Dominum cor ipſius, &
in diebus peccatorum corroboravit pietatem. Dignus
certè DUDOVICUS præconiis, quibus *Mar-*
cianum Auguſtum *S. Leo Magnus* ornavit: a *Quod* [a Epiſt. 90]
E *ergo in Provinciis plebes Dei ad unitatem ſunt Fidei*
revocatæ, & compreſſis errantium motibus ad Evan-
gelicam Apoſtolicámque Doctrinam omnium corda di-
recta ſunt, veſtræ Fidei opus, veſtræ Pietatis eſt fructus.
... b *Veſtræ Manſuetudini hæc palma ſervatur, ut* [b Epiſt. 101.]
Vobis omnium, qui ad Chriſtum Dominum noſtrum per
Catholicam Fidem revocantur aut redeunt, ſanitas de-

beatur... [a] *Quod ſæpiſſimè jam experimenta docuerunt, ſanctum Pietatis veſtræ ſtudium circa Religionem Chriſtianam glorioſis perſeverat & creſcit augmentis: & hæc Fides Clementiæ veſtræ non ſolùm me, ſed & omnes Domini Sacerdotes conſolatur & roborat, dum in Chriſtianiſſimo Principe Sacerdotalem experimur affectum.* Dignus cui Chriſtianæ Religionis Antiſtites *S. Gregorii Magni* verbis ad *Reccaredum* Regem de Gothorum converſione ſcribentis gratulentur. [b] *Auditâ novi diebus noſtris virtute miraculi, quòd per Excellentiam tuam cuncta G. gens ab errore hæreſeos in Fidei ſoliditatē tranſlata eſt, exclamare cum Propheta libet:* Hæc eſt mutatio dexteræ Excelſi. *Cujus enim vel ſaxeum pectus tanto hoc opere cognito non ſtatim in omnipotentis Dei laudibus, atque in tuæ Excellentiæ amore molleſcat? Hæc me, fateor, quæ per Vos facta ſunt, ſæpe convenientibus filiis meis dicere, ſæpe cum eis pariter admirari delectat; hæc me plerúmque etiam contra me excitant: Quòd piger ego & inutilis tunc inertiâ torpeo, quando in animarum congregationibus pro lucro cæleſtis Patriæ Reges elaborant. Quid itaque ego in illo tremendo examine Judici venienti dicturus ſum, ſi tunc illuc vacuus venero, ubi tua Excellentia greges poſt ſe Fidelium ducet, quos modò ad veræ Fidei gratiam per ſtudioſam & continuam prædicationem traxit? Sed eſt mihi hoc ex Dei munere in magna conſolatione, quia opus ſanctum quod in me non habeo, diligo in te, cúmque de tuis actibus magnâ exultatione gaudeo, ea quæ per laborem tua ſunt, mea per charitatem fiunt.* Dignus cui Pii omnes *Alcuini* verbis *Carolo Magno* ob converſionem Saxonum gratulantis applaudant: [c] *Gloria & laus Deo Patri, & Domino noſtro Jeſu Chriſto, quia in gratia Sancti Spiritus, per devotionem & miniſterium ſanctæ Fidei, & bonæ voluntatis veſtræ, Chriſtianitatis Regnum atque agnitionem veri Dei dilatavit, & plurimos longè latéque Populos ab erroribus impietatis in viam veritatis reduxit. Qualis erit tibi gloria, ô Beatiſſime Rex, in die æternæ retributionis, quando hi omnes, qui per tuam ſolicitudinem ad Deum converſi ſunt, Te ante tribunal Domini noſtri Jeſu Chriſti in beata ſorte ſtantem ſequentur, & ex his omnibus perpetuæ beatitudinis merces augebitur? Ecce quanta devotione & benignitate pro dilatatione nominis Chriſti duritiam infelicis populi per veræ ſalutis conſilium emollire laboraſti.* Dignus ad cujus gloriam in Annalibus Eccleſiaſticis ſcribatur: *Ut Albigenſis Hæreſis, Calvinianæ Mater, à LUDOVICO IX. Rege Sanctiſſimo; ita Calviniana à LUDOVICO MAGNO; ſalvis Hæreticis, & ad Fidem Communionémque Sanctæ, Catholicæ, & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ operante Deo revocatis, in Galliis extincta ac penitus exterminata eſt, Anno ſalutis milleſimo ſexcenteſimo octogeſimo-quinto. Regni ejus glorioſiſſimi quadrageſimo-tertio.* Tam glorioſum opus dum conſummare pergit REX MAGNUS, miſſis Regio ſumptu in Provincias Prædicatoribus & Doctoribus, qui Novos Catholicos doceant, & in veræ Religionis Eccleſiæque amore ac obedientia confirment, paucorum in hæreſi manentium pertinaciam convincere, ſanitatémque procurare ſatagant, Fidei Catholicæ Profeſſionem, cujus unius abſolutiſſima ſubſcriptione [d] abſolvi ab Hæreſi, & in Eccleſiæ gremium legitimè atque canonicè recipi poſſunt ac debent, ipſis exponendo, ut ab omnibus præjudiciis liberi, ipſam diligant & amplectantur: Hanc ceu Trophæum, quod LUDOVICUS MAGNUS everſis & complanatis Calvinianæ ſuperſtitionis Templis, ejuſdem Sectæ publica Profeſſione Edicto in perpetuum interdictâ, pulſis è Regno Miniſtris in Hæreſi pertinacibus, ad Dei gloriam erexit, ut *Conſtantinus* olim Crucis Trophæum, dirutis falſorum Numinum Templis, Aris, Idoliſque: Hanc (inquam) Fidei Profeſſionem, velut Chriſti & Eccleſiæ adversùs noviſſimorum ſeculorum Hæreſes magnificum Trophæum, in fine hujus Operis, velut in Eccleſiaſtici Ædificii, Deo adjuvante, cui ſoli honor, & gloria, & gratiarum actio in ſecula ſeculorum, à mea puſillitate tandem abſoluti, culmine duxi collocandam.

a Epiſt. 105.

b Lib 7. Epiſt. 126 quam olim Carolus Calvus ad ſe mitti ab Hincmaro poſtulavit: ejuſdémque Hincmari Opuſc. 11. ad eumdem Regem inſerta. Tom. 2. pag. 34.

c Epiſt. 7.

d S. Leo Epiſt. VI. ad Aquileienſem Epiſcopum, de Pelagianis in Communionem non recipiendis, abſque proprii damnatione erroris: Damnent apertis Profeſſionibus ſuis ſuperbi erroris Auctores, & quicquid in doctrina eorum univerſalis Eccleſia exhorruit, deteſtentur: omniáque Decreta Synodalia quæ ad exciſionem hujus hæreſeos Apoſtolicæ Sedis confirmavit auctoritas amplecti ſe, & in omnibus approbare, plenis & apertis, ac propria manu ſubſcriptis Profeſſionibus eloquantur.

Ego F. NATALIS ALEXANDER, firma fide credo & profiteor omnia & ſingula, quæ continentur in Symbolo Fidei; quo Sancta Romana [e] *Eccleſia utitur, videlicet:*

CREDO in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, viſibilium omnium, & inviſibilium: & in unum Dominum Jeſum Chriſtum, Filium Dei [f] *unigenitum: & ex Patre natum ante omnia ſecula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero; genitum nō factum, conſubſtantialem* [g] *Patri, per quem omnia facta ſunt: Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cælis; & incarnatus eſt de Spiritu Sancto ex Maria* [h] *Virgine, & homo factus eſt:* [i] *Crucifixus etiam pro nobis ſub Pontio Pilato, paſſus, & ſepultus eſt: & reſurrexit tertia die ſecundùm Scripturas: & aſcendit in cælum, ſedet ad dexteram Patris: & iterum venturus eſt cum gloria judicare vivos & mortuos: cujus regni non erit finis: Et in Spiritum Sanctum* [k] *Dominum & vivificantem, qui ex Patre* [l] *Filióque procedit: Qui cum Patre & Filio ſimul adoratur & conglorificatur; Qui locutus eſt per Prophetas: Et unam Sanctam, Catholicam, & Apoſtolicam* [m] *Eccleſiam. Confiteor unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum. Et expecto Reſurrectionem* [n] *mortuorum, & vitam* [o] *venturi ſeculi. Amen. Apoſtolicas & Eccleſiaſticas* [p] *Traditiones, reliquáſque ejuſdem Eccleſiæ Obſervationes & Conſtitutiones firmiſſimè admitto & amplector. Item Sacram Scripturam juxta eum ſenſum, quem tenuit & tenet Sancta Mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu & interpretatione Sacrarum Scripturarum* [q] *admitto: Nec eam unquam niſi juxta unanimem conſenſum* [r] *Patrum accipiam & interpretabor. Profiteor quoque ſeptem eſſe verè & propriè Sacramenta Novæ Legis, à Jeſu Chriſto Domino noſtro inſtituta, atque ad ſalutem humani generis, licèt non omnia ſingulis neceſſaria, ſcilicet Baptiſmum, Confirmationem* [s]*, Euchariſtiam, Pœnitentiam* [t]*, Extremam-Unctionem, Ordinem, & Matrimonium, illáque gratiam conferre; & ex his Baptiſmum, Confirmationem, & Ordinem, ſine ſacrilegio reiterari non poſſe. Receptos quoque & approbatos Eccleſiæ Catholicæ Ritus in ſupradictorum omnium Sacramentorum ſolemni adminiſtratione recipio & admitto. Omnia & ſingula quæ de peccato* [u] *originali, & de Juſtificatione in Sacroſancta Tridentina Synodo definita & declarata fuerunt, amplector & recipio. Profiteor pariter in Miſſa offerri Deo verum, proprium, & propitiatorium* [x] *Sacrificium pro vivis & defunctis: Atque in Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento eſſe verè, realiter, & ſubſtantialiter* [y] *Corpus & ſanguinem, unà cum anima & Divinitate Domini noſtri Jeſu Chriſti, fieríque converſionem totius ſubſtantiæ panis in Corpus, & totius ſubſtantiæ vini in Sanguinem, quam converſionem Catholica Eccleſia Tranſſubſtantiationem* [z] *appellat. Fateor etiam ſub altera tantùm ſpecie totum atque integrum Chriſtum, verúmque Sacramentum ſumi. Conſtanter teneo Purgatorium eſſe,* [a] *Animáſque ibi detentas Fidelium ſuffragiis juvari. Similiter & Sanctos unà cum Chriſto regnantes, venerandos* [b] *atque invocandos eſſe, eóſque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum Reliquias* [c] *eſſe venerandas. Firmiſſimè aſſero Imagines* [d] *Chriſti, ac Deiparæ ſemper Virginis, necnon aliorum Sanctorum, habendas & retinendas eſſe, atque eis debitum honorem & venerationem impertiendam. Indulgentiarum* [e] *etiam poteſtatem à Chriſto in Eccleſia relictam fuiſſe; illarúmque uſum Chriſtiano Populo maximè ſalutarem eſſe affirmo. Sanctam, Catholicam, & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam omnium*

e S. Hieronymus. Apolog. 1. adv. Ruffin. Fidem ſuam quam vocas? Eam-ne qua Romana pollet Eccleſia? An illam quæ in Origenis voluminibus continetur? Si Romanam reſpondeiis, ergo Catholici ſumus.

f Panoplia adv. Hæreſ. Seculi V. Diſſert. III. Art. 1. & Diſſertat. VII. in Hiſtor. Sec. VIII.

g Diſſert. XXVI. in Hiſt. 1 Sec. & XXXIII Sec. IV.

h Pan. adv. Hæreſ. Sec. V. Diſſert. III. Art. II.

i Ibid. Diſſert. IV.

k Diſſert. XLI. Sec. IV.

l Diſſert XVIII. in Hiſtor. Sec. IX. & X.

m Diſſertat. XXXVIII. Sec. IV.

n Diſſert. XXV. Sec. I. Art. II.

o Ibid. Diſſert. XXVI. Art. II.

p Diſſert. XVI. Sec. II.

q Ibid.

r Ibid.

s Diſſert. X. Sec. I.

t Diſſert. XXII. Sec. III. & Diſſert. ſingularis de Sacram. Confeſſione, num. 12. Sec. XIII. & XIV.

u Panop. Sec. V. Diſſert. I.

x Diſſert. XIII. in Sec. XIII. & XIV.

y Diſſert. XII. in Hiſtor. Sec. XI. & XII.

z Ibidem.

a Diſſert. XLII. Sec. IV.

b Panop. Sec. V. Diſſert. V. Q. II. Art. 1. & II.

c Ibid. Q. I.

d Panop. Sec. VIII.

e Sec. III. Diſſert. III. & Diſſert. IX. Propoſit. IV. V. VI. & VII.

nium Eccleſiarum Matrem & Magiſtram agnoſco: Romanóque Pontifici Beati Petri Apoſtolorum Principis Succeſſori, ac Jeſu Chriſti Vicario,[a] *veram obedientiam ſpondeo ac juro. Cætera item omnia à Sacris Canonibus & Oecumenicis Conciliis, ac præcipuè à Sacroſancta Tridentina Synodo tradita, definita & declarata indubitanter recipio, atque profiteor: ſimúlque contraria omnia, atque Hæreſes quaſcumque ab Eccleſia damnatas, rejectas, & anathematizatas*[b] *ego pariter damno, rejicio, & anathematizo. Hanc veram Catholicam Fidem, extra quam nemo ſalvus eſſe poteſt; quam in præſenti ſponte profiteor, ac veraciter teneo, eamdem integram & inviolatam uſque ad extremum vitæ ſpiritum conſtantiſſimè (Deo adjuvante) retineri & con-* A *fiteri, atque à meis ſubditis, vel illis quorum cura ad me in Munere meo ſpectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantùm in me erit, curaturum, ego idem F. N. A. ſpondeo, voveo, ac juro. Sic me Deus adjuvet.*

HANC FIDEM, quam in corde meo digito tuo, id eſt, Spiritu Sancto tuo ſcripſiſti, eodem operante confirma & adauge, Deus meus: ipſam charitate vivifica, informa & accende: Fac ut abſolutâ præteritorum Seculorum Eccleſiaſticâ Hiſtoriâ, cogitem dies antiquos, & annos æternos in mente habeam: Fac in ea fide & charitate moriar, tuáque miſericordiâ expiatus, æternùm Te diligam, infinita Bonitas! AMEN.

a *Diſſert. IV. Sec. I.*

b *S. Gregor. M. Lib. I. Epiſt. XXIV. Sicut Evangelii quatuor libros, ſic quatuor Concilia ſuſcipere & venerari me fateor ... Quintum quoque Concilium pariter veneror. Cuncta verò quas præfata veneranda Concilia perſonas reſpuunt, reſpuo; quas venerantur, amplector: quia dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit, quiſquis præſumit aut ſolvere quos ligant, aut religare quos ſolvunt. Quiſquis ergo aliter ſapit, Anathema ſit.*

FINIS.

INDEX
RERUM PRÆCIPUARUM, QUÆ IN HOC VOLUMINE CONTINENTUR.

Arithmetica nota Paginam, literæ verò a. b. *Columnas indicabunt.*

A

A*Bbreviatorum* Ordo à Paulo II. ſublatus, pag. 19. b. *Abſolutio* ſacramentalis verum ſit actus judicialis Sacerdotis, 643. a *Abſolutionis* in Veteri Teſtamento figuræ, 644 b *Abſolutionis* formula, 244. b *Abſolutio* ab abſente Sacerdote data, 73. a. b.

Abuſus emendandi, 43. b.

Adamitæ, varii eorum Autores, & errores, 94. b.

Adrianus VI Pont. Max. patria ejus, parentes, fortunæ, 36 a Romanorum invidiam in ſe concitat, ibid. *Adriani* reſtaurandæ diſciplinæ ſtudium, 36. a b *Adriani* VI mandata Franciſco Cheregato in Germania Nuncio data, 36 b *Adriani* mandatis Principum Germaniæ reſponſa, 37. a *Adrianus* VI in beneficiorum & dignitatum Eccleſiaſticarum diſtributione, nihil carni & ſanguini concedit, 37 b. Jus nominandi Epiſcopos Regi Catholico tribuit *Adrianus* VI. *ibid.* *Adrianus* in conficiendis negotiis lentior & timidior, 37. b. *Adriani* obitus, *ibid.* Epitaphium, 37 b *Adriani* VI. Elogium, 38. a. *Adrianū* VI mediocrem Pontificem falsò vocat Palavicinus, *ibid.* *Adriani* opera. 189. a. b.

Ægidius Viterbienſis, 285. a.

Æmilius (Paulus) 205. b.

Agricola (Joannes) ſectæ Antinomorum parens, 119. a. *Agricolæ* uxores, *ibid.*

Ambaſiana conjuratio à quibus inita, detecta, & diſſipata, 157. a. b. 181. b 182.

Ambroſius Camaldulenſis, 178. a.

Amedæus Sabaudiæ Dux ſub Felicis V. nomine à Baſileenſis Concilii Patribus Papa ſalutatur, 9. b. 547. a. *Amedæus* ad Nicolai V. obedientiam revocatur, 13 a. Quibus conditionibus, ibid, *Amedæus* Cardinalis, olim Felicis V. in ſua obedientia nuncupati, ſanctitas, 560. b.

Amurathes II. Bella varia ab ipſo ſuſcepta, 253. b. & *ſeq* Fabula quæ de *Amurathe* narratur, 254. a.

Amurathes III. Levitas ejus, inconſtantia, crudelitas, 257 b Bellum Perſicum ab *Amurathe* ſuſceptum, *ibid.* *Amurathis* bellum in Illyrico & Croatia, 257 b.

Anabaptiſtæ, quare ſic dicti, 131. a. b. ſectæ *Anabaptiſtarum* Auctor, *ibid.* *Anabaptiſtarum* bella, ſeditiones, immanitas, 131 a b. *Anabaptiſtarum* errores, *ibid.* Variæ *Anabaptiſtarum* ſectæ, 132. a. Davidiani *Anabaptiſtæ*, 132 a. b Libertinorum *Anabaptiſtarum* errores, 133. a Liber Lutheri contra *Anabaptiſtas*, 111. b.

De *Anania* (Joannes) pietas ejus, juriſperitia, 177. b.

De *Ancharano* (Petrus) *ibid.*

Andegavenſe Concilium, 222. a.

Angelica Salutatio meridiano campanæ ſigno dici ſolita, 27. a.

Angli ex Gallia penitus ejecti, 306. a. vid. *Carolum* VI. VII.

Anglicus (Thomas) & opera, 172. b.

Anglo-Calviniani, in quo à cæteris Reformatis, differant, 149. a Eorumdem cum Prætensis Galliæ Reformatis diſſidium, 149. b.

Anima. Error de unica in cunctis hominibus *anima*, eáque mortali, in Concilio Lateranenſi damnatus, 607. b.

Annatæ Beneficiorum quid ſint, 562. a. *Annatarum* origo, *ibid.* & *ſeq.* *Annatæ* ad tempus primum introductæ & à quo, 563. b. *Annatarum* uſus, 563. b. Motus contra *Annatas* in Concilio Conſtantienſi excitati, 564. a. Rationes contra *Annatas* proponuntur, *ibid.* & *ſeq.* Utrum *Annatarum* exactio ſimoniaca vel illicita ſuerit, 567. a De *Annatis* Doctrina Gallicanæ Eccleſiæ, 567 a b. Cardinalis de Alliaco, *ibid.* Gerſonii, 567. a. Concilium Conſtantienſe nec ſimoniacas, nec abolendas eſſe *Annatas* cenſuit, 568 a. Concilii Baſileenſis Decreta de *Annatis*, 568 b. & *ſeq* Pragmaticæ Sanctionis articulos de *Annatis*, 570 b. Regum Chriſtianiſſ. Conſtitutiones adverſùs *Annatas*, 571. a b & *ſeq.* Caroli VII. Conſtitutio non probat *Annatas* ſimoniacas eſſe, 573. a. Ex ſupplici libello ſupremæ Curiæ Pariſienſis Ludovico XI oblato non probatur *Annatas* eſſe ſimoniacas, 573 b. Comitia Turonenſia nec abolendas omnino *Annatas*, nec ſimoniacas eſſe cenſuerunt, *ibid.* & *ſeq* Franciſcus I *Annatis* ſimoniæ notam non inuſſit, nec eas ſolvi prohibuit, 574. a Henricum II. *Annatarum* exactionem ſimoniacam eſſe non exiſtimavit, 574. b Henrici II & Caroli IX Mandata eorum Oratoribus data circa negotium *Annatarum*, 575 a Variorum de *Annatis* judicium, 575. b & *ſeq.* *Annatas* ſolvere pium eſt, 576. b Rationes pro honeſtate & æquitate *Annatarum*, *ibid.* & *ſeq.* Exceptiones contra Fagnanum in Commentatione de *Annatis*, 577. b. & ſeq. *Annatas* exigere nec ſimoniacum, nec injuſtum, 578 b. *Annatæ* ſubventionis titulo ſolvuntur, *ibid.* *Annatæ* non ſolvuntur pro collatione & proviſione Beneficiorum, 579 a *Annatarum* ſubſidium à ſimoniæ labe antiquis exemplis purgatur, 579. a. Objectionibus contra *Annatas* reſpondetur.

Anni initium, olim à Paſchatis die ſumptum, 285. a. Quando *Anni* à Calendis Januariis habuit initium, *ibid.*

Annius (Joannes) 180. b Patria ejus, profeſſio, *ibid.* Antiquitatum Joannis *Annii* Critica, 180 & *ſeq.*

Annunciatarum Ordo, à quo inſtitutus, 240. b.

Annunciationis B Mariæ Sanctimonialium Ordo, à quo inſtitutus & confirmatus, 57 a

Antinomi, Lutheranæ Sectæ ſtirps, 119. a. Quare ſic dicti, *ibid.*

Anti-Trinitarii. Hujus ſectæ Autor & errores, 158. b. 159. & *ſeq*

S. *Antoninus*, Patria ejus, profeſſio, 176. a. S *Antonini* elogium, *ibid.* Opera, 176. b. 179 a.

Antonius Crati Prior, à Luſitanis Rex ſalutatus, à Philippo II. Hiſpaniarum Rege vincitur, 304. b.

Antonius Vercellenſis, 179 b.

Alanus (Guillelmus) 197. b.

Albanus (Joannes Hieronymus) 205. b.

Albertus (Auſtriæ Dux in Sigiſmundi ſoceri regna Imperiumſuccedit, 266 a. Virtutes ejus & mors, *ibid.*

Albertus (Leander) 205. a.

Albertus Pius, Carporum in Italia Princeps, & opera, 191. a.

Alciatus (Andræas) 203. a.

Aldobrandinus Cardinalis à Latere-Legatus, in Galliam miſſus, 72 b.

Alfonſus à Caſtro, 179. a.

Alfonſus Rex Aragoniæ, 296 *Alfonſi* cum Martino V. & Eugenio IV ſimultates, *ibid.* Neapolitanum regnum *Alfonſus* ſibi ſubjicit, 296 a. *Alfonſi* nuptiæ, *ibid.* *Alfonſus* litterarum amans, 296. a. *Alfonſi* Aragoniæ

Regis

Regis virtutes & vitia, *ibid.* *Alfonſus* V. Luſitaniæ Rex, 198. a. *Alfonſi* in Petrum Conimbriciæ Ducem ſævitia, 198. b. *Alfonſi* V. nuptiæ. *ibid.* *Alfonſi* Regis elogium, 198. b.

Alexander V. Nomen ejus, patria, doctrina, profeſſio, 4 a. Concordibus ſuffragiis legitimus Pontifex eligitur, *ibid.* Concilii Piſani Decreta confirmat, 4. b Chriſtianos Principes ad militiam contra Turcas excitat, *ibid.* *Alexandri* V. Conſtitutio in favorem Religioſorum Mendicantium, 4. b. Contra quam reclamat Pariſienſis Academia, *ibid.* *Alexandri* V. obitus, 4 b. *Alexandri* elogium, *ibid.*

Alexander VI. Callixti III. nepos, Pontifex Romanus eligitur, 26. a *Alexandri* VI mores, ingenium, *ibid.* *Alexandri* VI. geſta in Carolum Regem Chriſtianiſſimum, 26 a. *Alexandri* Sexti Concilium de reſtauratione diſciplinæ, 26 b. *Alexandri* geſta in Savonarolam virum religioſiſſimum, 27 a. *Alexandri* expeditio in Turcas, *ibid* *Alexandri* VI. mors infauſta, 27 b. *Alexandri* optimæ dotes ac vitia, *ibid.* Cardinales *Alexandri Sexti*, 27. b. *& ſeq*

De *Alliaco* (Petrus) patria ejus, parentes, dignitates, opera, 171. b. 172. a.

Aloyſius Legionenſis, 188. b.

Apiani Preſbyteri cauſa, 379. a.

Appellationes à ſummo Pontifice ad Concilium, 36. a 429. a. Utrum prohibitæ ſint, *ibid & ſeq* Quibus in caſibus licitæ, 429. b. *& ſeq* Formulæ plures *Appellationum* à Papa ad futurum Concilium in Galliis interjectarum per Reges, Eccleſiam Gallicanam, aut Academiam Pariſienſem, 432. a *& ſeq* Objectionibus fit ſatis, 435. b. 43. b. *& ſeq.*

Aquenſis Synodus, 219. a.

Aquileienſe Concilium, 219. b.

Argentræus (Bertrandus) 204. b.

Arioſtus (Alexander) 202. b.

Armenorum ad Eccleſiæ Romanæ gremium acceſſio, 10 a. Decretum Eugenii IV de *Armenorum* inſtitutione, quod incipit, *Exultate Deo*, &c non eſt Oecumenicæ Synodi, 597. a.

Arminiani, Calvinianorum ſoboles, 150. a Eorum Auctor & Magiſter, *ibid.* In quo à cæteris Calvinianis diſcrepant, 150. a. *Arminiani* quare Remonſtrantes dicti, 150. b. *Arminianorum* articuli de prædeſtinatione, *ibid* De Chriſti morte, 150. b. De gratia & libero arbitrio, *ibid* De perſeverantia, 151 a. *Arminianorum* theſes de virtutibus præſertimque de fide, *ibid.* De perſeverantia, 152. a. Dordrectanæ Synodi ſententia in *Arminianos*, 152. b.

Attritio, utrum ſufficiat ad validitatem Sacramenti Pœnitentiæ, 639. b. 640. a.

Aubermont, Calumniæ ejus in F N. Alexandrum Doctorem Theologum, & Pariſienſem Facultatem exploduntur, 482. b. *& ſeq.*

Avenionenſe Concilium, 219 b.

Avenionenſis Eccleſia Metropolitana dignitate ornatur, 21. b

Auguſtana Confeſſio, quid ſit, 121. b. Confeſſionis *Auguſtana* articuli, *ibid* *Auguſtana* Confeſſionis Auctor, 116. b. *Auguſtana* Confeſſio à Philippo Melanctone recognita, emendata, aucta & locupletata, 117. a. *Auguſtana* Comitia, 123. b. 127. b. 128. b

Auguſtinus (Antonius, 204. b.

Avila (Joannes) 200. b.

Aurelianenſis Ducis cædes à Joanne Duce Burgundiæ procurata, 266. a Bella & diſſidia inde derivata, 266. b.

Aurelianenſis puella, nomen ejus, ætas, parentes, pietas, 268. b. *Aureliam* ab obſidione liberat, *ibid.* Carolum VII. Puella Remos perducit per medios hoſtes ad inaugurationem ſuſcipiendam, 268. b Puella ab Anglis capta & iniquè damnata, ibid. *Aurelianenſis* Puellæ innocentia vindicatur, 269. a. b.

De *Auxiliis* Congregatio, 73. a.

Azimus panis utrum legitimum ſit ſacrificii & Sacramenti Euchariſtiæ materia, 594 b 596. b.

Azpilcueta (Martinus) 202. b. 204. a.

B

Badetus (Arnoldus) 194. b.

Bajazethes II. Patri Mahometi Imp. à Prætorianis ſuffectus, 255 a *Bajazethis* filiorum perduellio, 255. b. *Bajazethes* regnum abdicare compellitur, ibid. *Bajazethes* II. veneno juſſu Selimis filii propinato extinctus, 255 b

Baius (Michaël) Lovanienſis Academiæ Doctor & Profeſſor, 165. b. Propoſitiones Michaëlis *Baii*, 165. b. 166. a b. Errorum Michaëlis *Baii* damnatio, 167. b. De ſenſu Diplomatis Pii V. *Baianas* propoſitiones damnantis, 168. a *Baii* propoſitiones à quibus propugnatæ, 169 a.

Balduinus (Franciſcus) 203. b.

Baldus de Ubaldis, Juriſconſultus, 177 a.

Bandellus à Caſtro-novo, (Vincentius) 194. b.

Bannes (Dominicus) 199. a.

Baptiſmus Zuinglii error de *Baptiſmo*, 125. b. Calvini errores de *Baptiſmo*, 144. a b *Baptiſma* à Calviniſtis collatum nec ſub conditione iterandum, 256. a. Quæſtio de *Baptiſmo* Hæreticorum Sæculo tertio pertractata, 377 b. Canones Tridentinæ Synodi de *Baptiſmo*, 632 a.

Barbatius (Andreas) 177. b.

Barnabitæ, quare ſic dicti, 241. b. A quo *Barnabitarum* Congregatio inſtituta, *ibid.*

Bartholomæus à Martyribus, 201. a. Opera ejus, *ibid.* Elogium, 201 b.

Baſileenſis Concilii convocatio, 504. b. Præſes, *ibid.* Cauſæ celebrandi Concilii, 505. a. Concilii inchoatio, 505 b. Modus procedendi in Concilio *Baſileenſi*, 505. *& ſeq.* Eugenius IV *Baſileenſe* Concilium diſſolvere tentat, 506 a. Rationes quæ Eugenium IV. moverunt ad Concilii diſſolutionem, *ibid.* Sigiſmundi Auguſti Monita ad Eugenium de revocandis Concilii diſſolutionis Diplomatibus, 507. a. Eccleſiæ Gallicanæ ſtudia & Acta pro Concilii *Baſileenſis* continuatione, 508. b. Acta Seſſionis 11. Concilii *Baſileenſis*, 509. a. Concilii Conſtantienſis Decreta de Conciliorum generalium auctoritate, à Baſileenſi confirmata & explicata, 509. a. 523. b. Synodi *Baſileenſis* Reſponſio ad Eugenii Legatos pro auctoritate Conciliorum Generalium, 512. a. Gregorii Cortutii ad Sigiſmundum Imperat oratio pro *Baſileenſi* Concilio, 517. b Concilii Acta contra Eugenium, 9. b. 518. a. Eugenius Concilii diſſolutionem reſcindit, 518 b His Eugenii verbis, *cum Synodi Concilio* Patres *Baſileenſes* offenduntur, 519. b. Concilium *Baſileenſe* ſupremam auctoritatem exercet Eugenii literas recipiendo, 522. b. *Baſileenſis* Concilii Decreta contra Clericos concubinarios, 525. b. Contra ſimoniacas exactiones, *ibid.* De modeſtia in divinis Officiis, & reverentia Templis debita, 525. b. Indulgentiæ plenariæ à Synodo jure conceſſæ, 527. a *Baſileenſis* Synodus duas in partes ſciſſa, 529. a. Acta Synodi contra Eugenium, *ibid. & ſeq.* Synodus *Baſileenſis* duas in partes diviſa ſufficienter Eccleſiam univerſalem repræſentaſſe non videtur, 529 b. Synodus *Baſileenſis* Ferrariam tranſlata, 10. a. 530. a. Argumentis quibus *Baſileenſem* Synodum è numero Conciliorum Generalium expungere quidam contendunt, reſpondetur, 531. a. b. *& ſeq.* Conventus *Baſileenſis* tranſlationem Synodi ab Eugenio factam irritam declarat, 541. b. Eugenii ſuſpenſionem attentans *Baſileenſes*, 542. Principes Actis *Baſileenſibus* non conſentiunt, *ibid. & ſeq.* Articuli à *Baſileenſibus Veritates fidei* falsò inſcripti, 543. a. Tres articuli ut veritates fidei à *Baſileenſibus* perperam definitæ, 544. a. Lata à *Baſileenſibus* in Eugenium IV. Depoſitionis ſententia, 544. b. Amedæus Pontifex eligitur, 547. a. *Baſileenſium* Legati ad Chriſtianiſſ. Regem, *ibid. & ſeq.* Ad Principes Germaniæ, 548. a. Utrum *Baſileenſis* Synodus, Felix V. & ipſi adhærentes verè Schiſmatici fuerint, 556. b. *& ſeq* Tranſlatio *Baſileenſis* Concilii ab Eugenio, IV. legitimè facta, 581. b. *& ſeq.*

Beatitudo Quæſtiones Græcos inter & Latinos, de *Beatitudine* Sanctorum agitatæ, 589. b.

Belcarius Peguilio (Franciſcus) 207. a. b.

Belga Fœdus *Belgicorum* Ordinum adverſus Hiſpanam dominationem, 303 a.

Bellarminus Cardinalis Summum Pontificem ſimpliciter & abſolutè eſſe ſupra Eccleſiam univerſam, & ſupra Concilium generale contendit, 571. a. *Bellarmini* momenta ex Scriptura petita, *ibid & ſeq* Theologorum Pariſienſium ad Argumenta *Bellarmini* reſponſio, 571. b. *& ſeq* *Bellarmini* Argumenta ex Patribus & Eccleſiaſticis regulis quæſita, 584. a. b *& ſeq.*

Bellum Sacrum, 2. b. 10. b. 14 a. 17. a. 21. a. 22. b. 25. b. 27. a 61 a.

Bembus (Petrus) 206. a.

Benedictus XIII dubius primùm Pontifex, tum Antipapa, 3 b Regis & Academiæ Pariſienſis literæ ad *Benedictum* XIII. & Cardinales, 330. b Oratores ad *Benedictum* XIII. à Rege mittuntur, qui ad viam ceſſionis amplectendam illum urgeant, 331. b *Benedicti* reſponſio, *ibid.* à Cardinalibus improbata, 331. b. Graviſſima Pariſienſis Academiæ ad *Benedictum* Epiſtola, 332. a. Academiæ Pariſienſis appellatio à *Benedicto* XIII gravaminibus, *ibid* Obedientiam omnem *Benedicto* XIII. ſubtrahendam decernitur, 333. a Regis Edictum de obedientiaq; ſubſtractione, 333. b. Cardinales Avenionenſes

ab obedientia *Benedicti* pariter recedunt, 334 a. *Benedictus* XIII. ad ceſſionem urgetur, 334. b. Obedientia *Benedicto* XIII quibus conditionibus reſtituta, 333. b. Conſiderationes de pace, à Gerſonio e ſacro ſuggeſtu coram *Benedicto* XIII. expoſitæ, 336. a. *Benedictus* XIII ſtudium pacis oſtentat, miſſis Romam Oratoribus cum Bonifacio IX. tractaturis, 336. b. Obedientiam *Benedicto* XIII. iterum ſubtrahendam eſſe decretum eſt, 338. a. Tholoſanæ Academiæ contra obedientiæ ſubſtractionem Epiſtola, 334. b. Obedientiæ *Benedicti* XIII. ſubſtractio contra Tolosanæ Academiæ Epiſtolam propugnata, 335. a. Gregorius II & *Benedictus* XIII. de Pontificatu contendentes colluſionibus ſuis fucum orbi Chriſtiano faciunt, 339 a b. *Benedicti* Bulla & Literæ ad Regem, 340 a Seceſſionis à *Benedicto* & neutralitatis Edictum in Galliis promulgatum, 340 b. *Benedicti* Conciliabulum Perpiniaci celebrat, 3 b. 380. b Ejus in ſchiſmate pertinacia, 3. b. *Benedicti* obitus, *ibid* De *Benedicti* XIII. corpore incorrupto adhuc perſeverante quid ſentiendum, 3 b *& ſeq* Quos annos ſedit *Benedictus*, 4 a. Utrum à Schiſmatis crimine immunes fuere qui *Benedicto* XIII. ante Piſanam Synodum adhæſerunt, 382. a. b. An *Benedictus* XIII. ante Piſani Concilii ſententiam Antipapa fuerit, 383. a b. Depoſitionis ſententia in Petrum de Luna, in ſua obedientia *Benedictum* XIII. à Piſano Concilio lata, 346. b. Citatio Petri de Luna à Conſtantienſis Concilii Patribus decernitur, 360. b. Actiones judiciariæ in Petrum de Luna, 361 Sententia in Petrum de Luna, alias *Benedictum* XIII. 361. *& ſeq.*

Benedictus (Joannes) Pariſienſis Theologus, 187. a.

Beneficiorum Eccleſiaſticorum inſtitutio, 221. a. Decreta *Beneficiatos* ſpectantia, 229 Abuſus in *Beneficiorum* collatione, 43 b *& ſeq.* Super *Beneficia* collata penſiones, *ibid* Abuſus in permutationibus *Beneficiorum*, 44. a. Abuſus in Expectativis & Reſervationibus *Beneficiorum*, ibid *Beneficiorum* incompatibilium retentio cum diſpenſatione, 44. a *Beneficiorum* pluralitas damnata, 224 a. Concilii Tridentini Decreta contra *Beneficiorum* pluralitatem, 224. a 233 a b. Concilium Tridentinum *Beneficiorum* quorumlibet pluralitatem damnat, ubi unum ad vitam honeſtè ſuſtentandam ſufficit, *ibid & ſeq.* Compatibilium & incompatibilium *Beneficiorum* diſtinctio Antiquis incognita, 224 b. Jacobi Cardinalis Papienſis Epiſtola contra *Beneficiorum* pluralitatem, *ibid* Panormitani ea de re ſententia, 225 a. *Beneficiorum* collatio, 233 b *Beneficia* quibus conferenda, ibid. *Beneficia* ſcholaſticæ nominationi obnoxia, 235. b. vid. *Nominatio. Beneficia* quæ Indultis ſubjacent, 235. b. vid. *Indulta* Jus præventionis in *Beneficiorum* collatione, 236 a. *Beneficiorum* reſignationes & permutationes, 236. b. *Beneficiales* penſiones, 237. b vid *Penſiones.* Annatæ utrum ſolvantur pro proviſione *Beneficiorum*, 578 b Uniones reales *Beneficiorum* non perſonales Tridentina Synodus approbas, 607. b.

Benetus (Cyprianus) Ord. FF. Prædicatorum Profeſſor, 171 a.

Bergomas (Jacobus Philippus) 205 a

Bernardus Luxemburgius, 206. a.

Bernardinus Senenſis, 274 b.

Beroaldus (Philippus) 183 a

Berſius (Auguſtinus) 205. b.

Beſſarion Cardinalis, Theologus inſignis, 178. b Opera ejus, *ibid. Beſſarionis* pro unione Græcorum labores, 591 b. & ſeq *Beſſarionis* notanda ſententia, 593. b.

Bertrandus (Ludovicus) 200 b.

Biblia. Eruditorum virorum Congregatio, ad Latinæ verſionis *Bibliorum* emendationem à Pio V. inſtituta, 65. & ſeq. *Bibliorum* ſacrorum Editio, 78. b. 613. a.

Biel (Gabriel) & opera, 173. b

Billichius (Everardus) 199. b.

Billius Prunæus (Jacobus) 198. b.

Blandrata (Georgius) Anti-Trinitarius, 161. b.

Blaſphemorum pœnæ, 608 a.

Blondus Flavius, 179 b.

Bloſius (Ludovicus) 201. b.

Boerius (Nicolaus) 203. a.

Bohemi. De geſtis à Synodo Baſileenſi in cauſa *Bohemorum*, 91. a. Quatuor *Bohemorum* articuli Synodo Baſileenſi propoſiti, 91. b Pragenſium Theologorum de quatuor *Bohemorum* articulis ſententia, 92 a. b. Compactata Pragenſia *Bohemorum*, 93 a. b.

Anna *Bolena*, Indoles ejus, forma, dotes, 308. a Henricus VIII Annæ *Bolena* amore captus, *ibid.* Henrici clandeſtinum cum Anna *Bolena* matrimonium, 309. b. Eliſabethæ ex Anna *Bolena* nativitas, 310. a. Anna *Bolena* adulterii & inceſtûs convicta damnatur, 311. a

Boncompagnus (Hugo) 404. a

Boſinus (Antonius) 180 b.

Bonifacius IX Pont. Max 316 a *Bonifacius* cum Clemente VIII. & Benedicto XIII contendit, *ibid. & ſeq* *Bonifacii* IX. obitus, 33. b.

Borbonius (Carolus) Virtutes ejus & mores, 48 a.

Borgia Rodericus, 26. a. Cæſar *Borgia* & perfidia ejus, 27. b vid *Alexander* VI

Borromæus (Carolus) Cardinalis, 2. a b Elogium ejus & opera, *ibid & ſeq* S Carolus Conciliorum ſuorum Decreta Romanæ Eccleſiæ emendationi ſubjicit, 425 a.

Boſius (Antonius) 207. a.

Bovillus (Carolus) 194. b.

Brando (Joannes) 178 a

Brandolinus, ſeu Bracciolinus. *ibid.*

Brentius (Joannes) patria ejus, mores, 129 a Novos errores Lutheri placitis addit, ibid. & ſeq. *Brentius* Ubiquitariorum parens, 129 b.

Breviarii recitatio Clericis Beneficiatis, vel in ſacris Ordinibus conſtitutis imperata, 281. a. vid *Officium* divinum

Briſſonius (Barnabas) 204 b

Brulifer (Stephanus) 194. b

Brunus (Leonardus) 178. b

Bucerus (Martinus) Patria ejus, Doctrina, Elogium, 118. Hermannum Colonienſem Archiepiſcopum in hæreſim trahit, ibid. *Bucerus* hæreſim in Anglia docet, 118. a. Error *Buceri* circa Euchariſtiam, *ibid.* Lutherum, vel repugnantem in partes ſuas trahit, 118 b Alii *Buceri* errores. *ibid*

Buchius (Dominicus) 185 a.

Buda à Solimano expugnata, 258 b

Bunderius (Joannes) 196. b.

Burdigalenſe Concilium, & Decreta, 216 b. 217. a. *Burdigalenſe* Parlamentum à quo, & quando inſtitutum, 271 b

Burgundiæ Parlamenti inſtitutio, 271. b.

Burſfeldenſis, Ordinis Benedictini Congregatio, à quo inſtituta, 159 b.

Buſchius (Joannes) 178 b.

De *Butrio* (Antonius) Opera ejus, 177 b.

Bituricenſia Concilia, 213 b. 289 a.

C

Cagnatius, & Opera ejus, 202 b.

Cæcilianus Carthaginenſis Epiſcopi cauſa, 378 b.

Cajetanus, Ordinis FF. Prædicatorum, virtutes ejus & opera, 189. b *& ſeq.* Melchioris Cani judicium de *Cajetani* Commentariis in Scripturam ſacram, 190 a. Ambroſii Catharini Annotationes in *Cajetanum*, 190 b. Alphonſi à Caſtro & Prateoli ſeverior in *Cajetanum* cenſura, ibid. *Cajetani* Cardinalis cum Luthero colloquium, 220 a b. *& ſeq* *Cajetani* opinio de remedio infantium in utero matris morientium. 633. b.

Calicis uſus Quid de *Calicis* uſu in Concilio Tridentino conſtitutum fuerit, 653 a b

Callixtus III Romanus Pontifex eligitur, 14. a. Ad bellum contra Turcas promovendum voto ſe obſtringit, *ibid* S Antonini ad *Callixtum* Oratio, ibid. *Callixtus* Eccleſiaſticarum Immunitatum vindex, 14 a. b. Unam & alteram expeditionem contra Turcas ſuſcipit, ibid *Callixtus* à calumniis vindicatur, 14 b. *Callixti* Elogium, 15. a. *Callixti* præclaræ ſententiæ, ibid. *Callixti* III. Cardinales 15. b.

Calvinus Patria ejus, parentes, ſtudia varia, 133. *Calvini* inſtitutiones, 134 a *Calvini* varii ſitus & conditiones, ibid & ſeq. *Calvinus* Genevâ pellitur, 134. b. *Calvinus* Senatum populumque Genevenſem ſectæ ſuæ penitus addicit, ibid & ſeq *Calvini* Catechiſmus, 135 a. Varia *Calvini* ſcripta, *ibid* Franciſci I. Regis Chriſtianiſſ. Edictum contra *Calviniſtas*, 135 a Conſenſio Zuinglianorum Tigurinorum cum Genevenſibus *Calvinianis*, 135. b. Controverſia de Prædeſtinatione *Calvinum* inter & Bolſecum, *ibid* Michaëlem Servetum ad Magiſtratum defert *Calvinus*, & vivum cremari procurat, 136. a Contentio de pœnis Hæreticorum inter *Calvini* gregales orta, ibid *Calviniſtæ* nobiles in Anglia & Belgio cremati, 136. b. *Calviniana* ſectæ in America propagandæ conſilium diſſipatum, *ibid.* Quæſtio in *Calvinianos* Pariſiis habita, 136 b. 137 a. *Calvinus* contra Trinitatem agit, *ibid* Commentarios in Iſaiam *Calvinus* in lucem prodit, ibid. *Calvinus* Ambofianæ conjurationis conſcius, 137 a. *Calviniani* in Galliis quare Huguenoti appellati, 137. b. Valdenſes ad ſe trahere nititur *Calvinus*, ibid *Calviniſtarum* ſeditio, 137 b ſacrilegia, crudelitas, 138. a *Calvini* mors, ibid *Calvini* mores, 138 a. b *Calvini* errores de Deo & Chriſto Jeſu, 138 b *Calvini* errores de libero hominis arbitrio, 139. b De concupiſcentia poſt Baptiſmum ſuperſtite, ibid. *Calvini* errores de juſtificatione, 139. b. Error *Calvini* de juſtitia

inamiſſibili, 140. b. *Calvini* errores de peccatis, 141 a. *Calvini* errores de Lege, ibid. *Calvini* errores de fide & operibus, ibid. *Calvini* errores de Pœnitentiæ Sacramento, 141. b. *Calvini* errores de Indulgentiis & Purgatorio, *ibid.* De Sanctorum interceſſione & invocatione, 142 a. *Calvini* error contra Romanum Pontificem, ibid. *Calvini* calumniæ in Romanam Eccleſiam, 142. b. 146. b. Ejuſdem errores de Eccleſia & Conciliis, *ibid.* De Imaginibus & Cultu Sanctorum, 142. b. De Legibus Eccleſiaſticis, ibid. *Calvini* errores circa vota, 143. *Calvini* errores de Sacramentis, 143. a. b. *Calvini* errores de Baptiſmo, 144. a. *Calvini* errores de Euchariſtia, 145. a. b. Hujus Hereſiarchæ errores de Traditionibus & Scriptura, 146. b. *Calviniana* diſciplina, 147. a. *Calvinus* legitima miſſione deſtitutus, 147. b. *Calviniana* Diſciplina in Baptiſmo & Cœnæ celebratione, 148. a. *Calviniani* Lutheranos Auguſtanæ Confeſſionis ad Cœnam & Communionem recipiunt, *ibid.* & *ſeq.* Ineluctabile contra *Calviniſtas* argumentum, 148. b. *Calviniſtarum* inter ſe diſſidia, 149. a. b. & ſeq. *Calviniſtarum* ſectæ præcipuæ, 148 b. *Anglo-Calvinianorum* & Puritanorum diſcrimen, 149. a. *Anglo Calvinianorum* controverſia cum Prætenſis Galliæ Reformatis, 149. b. Colloquia & Synodi in cauſa *Calviniana* hæreſeos habita, 153. a. b. & *ſeq.* Formula fidei Miniſtrorum *Calvinianorum* de Euchariſtia, 155. a. Theologorum Pariſienſium doctrinale judicium de Formula fidei Miniſtrorum *Calviniſtarum*, *ibid.* Formula fidei à cœtu Præſulum *Calvinianis* Miniſtris præſcripta, 155. b. *Calviniani* Miniſtri Auguſtanæ Confeſſioni ſubſcribere recuſant, 156. a *Calviniſtarum* doli, *ibid.* Colloquium alterum cum *Calviniſtis* in Caſtro S. Germani habitum, 156 a *Calviniſtarum* Synodus Sendomirienſis, 156. b. Rupellenſis, *ibid.* Nemauſenſis, 157. a. Scriptores qui *Calvinianam* hæreſim impugnarunt, 157. b & *ſeq.* Baptiſma collatum à *Calviniſtis* nec ſub conditione iterandum, 216. a. Henrici II. contra *Calvinianos* Edicta, 280. b. & ſeq. *Calvinianorum* in Gallia tumultus, 281. b. & *ſeq.* Franciſci II. contra *Calvinianos* Edicta, *ibid.* & *ſeq.* Caroli IX. Edictum Januarium *Calvinianis* favens, 283. b. Bellum civile à *Calvinianis* incenſum, 284. a. Pacificationis Edictum *Calvinianis* temporum neceſſitate conceſſum, 284. b. 285. 286. a. *Calvinianorum* bella civilia, ibid. *Calvinianorum* cædes die S. Bartholomæo ſacra, 286. a. Novi *Calviniſtarum* perduellium motus, 287. b. & *ſeq.*

Cameracenſis Concilium, 214. b. Tridentinum Concilium in hac Synodo receptum, *ibid.*

Campanus (Joannes Antonius) 179. a. b.

Campianus (Edmundus) 196. b

Cancellarii Franciæ indultum, 46. a.

Caniſius (Petrus) 199. *Caniſii* Elogium, *ibid.*

Canonici Juris emendatio, 64. a. Selecti viri qui in id operis incubuere, *ibid.* & *ſeq.*

Canonici. Quotidianæ diſtributiones viritim inter *Canonicos* præſentes, & qui divinis Officiis interſunt, dividendæ, 652. a. *Canonici* majoribus Ordinibus non initiati vocem in Capitulo non habeant, *ibid.* Infra annum ad Ordines, quorum officia ſuis Præbendis ſunt annexa, promoveri tenentur, 652. a.

Canus (Melchior) Canarienſis Epiſcopus, 193. a.

Capellani. Lex poſita *Capellanis* Nobilium, 209. b.

Capiſtranus (Joannes) pietas ejus, doctrina, prodigia, 173. b.

Capitonus (Felicianus) 188. a.

Capitulorum trium cauſa, 381. a.

Capreolus (Joannes) Patria ejus, profeſſio, doctrina, opera, 173. a.

Capucinorum Ordo, 241. a. A quo conditus, *ibid.*

Carafa (Joannes Petrus) ſub Pauli IV. nomine Pontifex Maximus, 50. b. vid. *Paulus IV.* Pii in IV. *Carafas* ſævitia, 54. b.

Cardinales. Leges Cardinalibus poſitæ, 7. b. *Cardinalium* præeminentia, 10 b. Articuli in Conclavi à Cardinalibus jurati, 15. b. Ruber *Cardinalium* ornatus, quando & à quo ortum habuerit, 19. b. *Cardinalatûs* & Epiſcopatûs officia utrum ſint incompatibilia, 44. a. *Cardinalium* vita lex animata aliis eſſe debet, 44. b. Conſtitutio de *Cardinalium* delectu, 66. a. Biretus ruber *Cardinalibus* ex Ordinibus Regularium aſſumptis conceſſus, 69. b Decretum Concilii Conſtantienſis de qualitate & numero *Cardinalium*, 363. b. *Cardinales* Innocentii VII. 2 b. Gregorii XII. 3. a. Benedicti XIII. 3. b. Joannis XXIII. 5. a. Martini V. 9. a. Eugenii, 11 b. Nicolai V. 13. b. Callixti III. 15. b. Pii II 17. b. Pauli II. 20. a. b. Sixti IV. 24 a b. Innocentii VIII. 26. a. Alexandri VI. 27. b. 28. a. Julii II. 31. b. Leonis X. 35 a. Clementis VII. 41 a. Pauli III. 46. b. Julii III. 49 b. Pauli IV. 53. Pii IV. 57. a. Pii V. 61. b Gregorii XIII. 65. a. Sixti V. 66. b. Innocentii IX. 71. b. Clementis VIII. 73. b. *Cardinalium* creatio & dotes, 526. b. *Cardinalium* officia, 608. a: Leonis X. Conſtitutio contra inſectatores *Cardinalium*, 609. a.

Carlerius (Ægidius) 177. a.

Carloſtadius (Andreas) Patria ejus, profeſſio, Religio, 114. a. Primus Reformatorum uxorem duxit, *ibid.* Sacrilegæ *Carloſtadii* nuptiæ, 114. a. *Carloſtadii* errores, *ibid.* Lutheri Liber contra *Carloſtadium*, 110. b.

Carmelitarum Diſcalceatorum Ordo, à quibus inſtitutus & reſtitutus, 242. b.

Carmelus. Equeſtris S. Mariæ de Monte *Carmelo* Ordinis inſtitutio, 294. b.

Carolus VI. Francorum Rex, extremum regni ejus infelix & funeſtum, 260. a. & *ſeq.* Civile bellum, hujus cauſa & exitus, 266. b. Bellum Anglicum, 267. a. & *ſeq.* Burgundiæ Dux cum Henrico V. Anglorum Rege ad *Caroli* Regis & regni perniciem fœderatus, 267. b. Urbs Regia, Rex, Regina in poteſtatem Anglorum redacta, 268. a. 506. a. *Caroli* VI. obitus, ibid. *Caroli* VI. Elogium, 268. a.

Carolus VII. Delphinus & Regni Rector, 267 b. Regem ſe Francorum nuncupat, 268. b. *Carolus* VII. à Johanna puella Remos perductus ad Inaugurationem ſuſcipiendam, ibid. *Caroli* Regis victoriæ, 269. b. *Caroli* VII. filii, ibid. *Caroli* VII. elogium, 266. b. & *ſeq.*

Carolus VIII. Francorum Rex ſub Annæ ſororis tutela, 274. a. *Carolini* Regni initia, *ibid.* Bellum Britannicum feliciter à *Carolo* confectum, 274. a. Epiſcopi molitionum quarumdam occultarum contra *Carolum* accuſati, *ibid.* Res in Belgio turbatæ, 274. b. Innocentius VIII. Belgas interdicto ſupponit, 274. b. Appellatio à Monitorio Pontificio, à Catholico *Caroli* Regis Advocato, interjecta, ibid. *Caroli* VIII. nuptiæ cum Anna Britanniæ Duce, 275. a. *Caroli* VIII. Expeditio Italica, ibid. *Carolus* VIII. Neapolitano Regno potitur, 275. b. Regis *Caroli* victoria, *ibid.* Savonarolæ de *Carolo* vaticinia, 275. b *Caroli* VIII. obitus, *ibid.* Ejus Elogium, 276. a. Vvaldenſes Hæreticos partim exterminavit, partim ad Catholicam Religionem revocavit *Carolus* VIII. *ibid.* Pietatis illius monumenta, 276. a.

Carolus IX. annum agens ætatis decimum Franciſco II. fratri ſuccedit, 283. a. Varii Calvinianorum motus, 283. a. b. & *ſeq.* Triumviratus ad Catholicam Religionem tuendam fœderatus, *ibid.* Diploma in gratiam Calvinianorum procurante Regina Matre datum, 285. a. *Caroli* IX. Edictum Julianum adversùs Hæreticos, 283. b. Poiſſiacenſe Colloquium nullo fructu indictum & habitum, ibid. *Caroli* IX. Edictum Januarium Calvinianis favens, 283. b. Civile Bellum à Calviniſtis ſuſceptum, 288. a. Prælium Drocenſe, 284. a. Pacificationis Edictum, 284. b. Edictum Molinenſe, 285. a. Bellum civile à Calviniſtis renovatum, *ibid.* Prælium Sandionyſianum, 285. a. Rupellæ à *Carolo* defectio, *ibid.* Pax Carnuti facta, 285. a. Bellum civile redintegratum, 285 b. Nova *Caroli* IX. in Hæreticos Edicta, *ibid.* Jarnacenſe prælium & victoria ab Exercitu *Caroli* reportata, 285. b. *Carolus* Judæorum Synagogas evertit, *ibid.* Prælium Moncontorienſe & plena *Carolini* Exercitûs victoria, 285. b. Pax confecta, & Pacificationis Edictum, *ibid.* S. Bartholomæo die ſacro Calvinianorum cædes *Caroli* juſſu perpetrata, 286. a. Henrici Borbonii Navarræ Regis cum *Caroli* IX. ſorore nuptiæ, 286. a Novum Pacificationis Edictum, *ibid.* Nova in *Carolum* IX. conjuratio 286. a. *Caroli* IX. obitus, ibid *Caroli* IX. Elogium, 286. b.

Carolus V Hiſpaniæ Rex, Imper. eligitur, 263. a. *Caroli* V. geſta in negotiis Religionis, 263. b. Bellum Smalcaldicum à *Carolo* V. feliciter confectum, *ibid.* Auguſtana Comitia à Cæſare habita, 264. a. Religio Chriſtiana Auguſtæ à *Carolo* reſtituta, ibid *Caroli* V. Edictum *Interim* nuncupatum, 264. a. *Caroli* V. cum Franciſco I inimicitiæ, ibid. *Caroli* V. erga Clementem VII. iniquitas, 264. a. *Caroli* V. faſtus, 264. b. *Carolus* in Franciſcum I. invehitur, *ibid.* Eidem bellum infert, 264. b. Pax *Carolum* inter & Franciſcum confecta, ibid. *Caroli* V. per Galliam tranſitus, 264. b. *Carolus* V. Franciſcum I inanibus promiſſis deludit, 265. a. *Caroli* V. cum Henrico Angliæ Rege fœdus contra Franciſcum I. 265. *Carolus* V. Imperium abdicat, *ibid.* Pius ejus receſſus & ad mortem præparatio, 265. a. *Caroli* V. filii, ibid. *Caroli* V. cum Franciſco I. comparatio, 278. a Mexica & Perua *Caroli* Imperio ſubdita, 301. a. Utrum Hiſpanorum in novi Orbis incolas crudelitas *Carolo* V. ſit imputanda, 301. b.

Caroli Principis, Philippi II. Hiſpaniarum Regis filii mors infauſta, 303. b.

Carranza Bartholomæus, 195. b.

Caſtellionsi Cardinalis & Bellovacenſis Epiſcopi cauſa in Concilio Remenſi agitata, 214. b.

Caſtrius (Leo) 188. a.

Caſuum reſervationis vetus diſciplina, 640. b. Reſpondetur

detur P. Suavis objectioni de Reſervatione *Caſuum* 640. a.

Catharina Reginæ Matris artes politicæ, 283. a. *Catharina* Calvinianis favet, *ibid.* Regni adminiſtratio *Catharina* confirmata, 283. b.

Catharina Ferdinandi & Eliſabethæ Hiſpaniæ Regum filia, Angliæ Regina, 307. b. *Catharina* Reginæ pietas, ibid. *Catharina* repudium tentatur, 308. a. Divortii ſententia Regem inter & *Catharinam*, 309. b. *Catharina* Reginæ obitus, 311. a.

Catharina Senenſis. Controverſia de ſacris *Catharinæ* Senenſis ſtigmatibus Franciſcanos inter & Dominicanos excitata, 23. b. & ſeq.

Catharinus, patria ejus, profeſſio, doctrina, 193. a. *Catharini* nævi & virtutes, ibid. & ſeq. *Catharini* opinio de intentione Miniſtri Sacramentorum, 193. b. *Catharinus* Pontificium Primatum tuetur, 105. b. Reſponſio Lutheri ad Librum *Catharini*, ibid. *Catharini* ſententia de juſtificatione utrum à Concilio Tridentino damnata ſit, 628. a. b. Opinionem *Catharini* de intentione Miniſtri Sacramentorũ Tridentina Synodus non damnavit, 632. b.

Cenalis (Robertus) 197. a.

Cervantes (Gaſpar) 204. a.

Chalcondilas (Laonicus) 178. a

Chaldæorum ad Eccleſiæ fidem reditus, 10. b.

Charitatis Fratrum Ordo, à quo inſtitutus, 242. Votum peculiare, *ibid.*

Chriſti Transfigurationis feſtum, quare inſtitutum, 15. a.

Clandeſtina Matrimonia, 212. a. b.

Clarius (Iſidorus) 186. b.

A *Clavaſio* (Angelus) 177. a.

Clauſura Monialium. vid. *Moniales.*

Clerici. Apud Laïcos *Clericorum* vitia à Concionatoribus non detegenda, 208. a. *Clericorum* immunitates, 210 a. 211. b. 213. a. *Clerici* divinorum tempore à confabulationibus abſtineant, 210. b. *Clericorum* veſtes, 211. a. 212. b. Religioſorum virorum cum Clero ſæculari concordia, 211. b. Tabernæ, & Negotiatio *Clericis* prohibita, 213. a. Pœna *Clericorum* coram judicibus laïcis litigantium in caſibus ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus, 228. a. Lites inter *Clericos* componendæ, *ibid.* Pœnæ trahentium *Clericos* ad forenſe judicium, 228. a Titulus Clericalis, 232. a. 649. a. Quilibet *Clericus* in ſua Ordinatione certæ Eccleſiæ addicendus, 232. b. Decretum contra *Clericos* concubinarios. 525. a.

Clerici Regulares miniſtrantes infirmis, à quibus inſtituti, 242. b.

Clerici Regulares Minores, 243. a.

Clemens VII. ad Pontificiam Sedem evehitur, 38. b. Legatum in Germaniam mittit, ad Lutheranam ſectam opprimendam, ibid. *Clementis* VII cum Carolo V. Imperatore diſſidium, 38. b. *Clementis* VII. captivitas, *ibid.* Pacem init conditionibus iniquis, 38. b. & ſeq. Conditiones pacis, *ibid.* Geſta *Clementis* VII. in cauſa Henrici VIII. Angliæ Regis, 39. a. b. *Clementis* VII. cum Franciſco I. congreſſus, 40. a. De Concilii Generalis celebratione *Clemens* VII. deliberat, ibid. *Clementis* obitus, 40. b. Mores, ibid. *Clementis* VII. variæ Conſtitutiones & Acta, 40. b. 330. a. *Clementis* VII. Cardinales, 41. a. Utrum *Clementis* VII. in ſua obedientia Pontificis electio legitima fuerit, 316. a. & ſeq. 320. a. & ſeq. Joannis Fabri & Petri de Barreria argumenta pro jure *Clementis* VII. 320. a. Pariſienſis Academia *Clementi* VII. ſeu vero ac legitimo Pontifici adhæret, 326. a. *Clementis* pro unione & pace Eccleſiæ ſtudium fictum & umbratile, 326. b. Academiæ Pariſienſis litteræ ad *Clementem* VII. 329. b. Academiæ Pariſienſis litteræ ad *Clementinos* Cardinales, *ibid.* Aliæ Pariſienſis Academiæ ad *Clementem* VII. literæ, 330. a. Regis & Academiæ literæ ad Cardinales *Clementinos* poſt *Clementis* obitum, 330. b Utrum Eccleſiæ quæ *Clementi* VII. parebant ante Piſanum Concilium, ſchiſmaticæ fuerint, 322. a b. Utrum *Clemens* VII. ante Piſanam Synodum fuerit Antipapa, 323. a. b.

Clemens VIII. in Pontificiam Cathedram evectus, 72. a. Henricum IV. abſolvit, *ibid.* Pacem inter Reges Galliæ & Hiſpaniæ conſtituit, 72. a. Ferrariam totamque ejus ditionem recipit, *ibid.* Editionem Bibliorum caſtigatiſſimam perfici curat *Clemens* VIII. 72. b. *Clementis* pro Regulari diſciplina ſtudium, 72 b. *Clementis* obitus, 73. b. *Clementis* VIII. Cardinales, *ibid* & ſeq.

Clingius (Conradus) 198. a.

Clitoveus (Jodocus) 194. a.

Coclæus (Joannes) Francofurti Decanus, 191. b.

Cœmeteria. Deambulationes in *Cœmeteriis* prohibitæ, 210. b.

Cœna. Bulla in *Cœna* Domini à Pio V. promulgata, 61. a. Quo exitu, *ibid.*

Collenutius Pandulfus, 205. a.

Colonienſia Concilia, quando, cur, & quibus præſidibus celebrata, 210. a. 13. b.

Comes (Natalis) 207 b.

Cominæus (Philippus) 181. b. Ejus Elogium, *ibid.* & ſeq.

Commenda. Cœnobiorum *Commendationes* tardius & ægrè admodum receptæ & probatæ, 244 B Ordinum Capita utrimi *commendata*, 245. b *Commendatarii* inter Abbates recepti, *ibid.* Abbates & Priores *Commendatarii* ad Sacerdotium intra annum ut promoveantur compellendi, ubi ætatem à jure præſcriptam attigerunt, 245. b. Abbatum *Commendatariorum* vita & cultus exterior qualis eſſe debet, *ibid.* & ſeq. De *Commendis* Concilium Conſtantienſe quid ſtatuat, 363. b. Quæ mens Eccleſiæ Beneficia *commendantis*, 646. b. *Commendatariorum* Abbatum officia, *ibid.*

Communio. Doctrina Catholica de *Communione* ſub unica vel utraque ſpecie, & parvulorum, 649. b. & ſeq. Objectiones contra *Communionem* ſub unica ſpecie, & reſponſa, 648. a. b. & ſeq. Decretum de Laïcorum *Communione* ſub unica ſpecie, 358 b.

Conceptionis Immaculatæ celebritas & Officium, 21. b. Controverſia de Immaculata Deiparæ Virginis *Conceptione* à Sixto IV. Sum. Pont. compoſita, 24. a. Ordo Monialium ſub titulo *Conceptionis* Beatæ Virginis, 25. b. Sixti IV. Conſtitutionem de B. Mariæ Virginis *Conceptione* Pius IV. confirmat, 58. b. Decretum de Immaculata Deiparæ Virginis *Conceptione*, 545 b. Iſto Decreto pia opinio in dogma fidei non evaſit. *ibid.* Baſileenſe Decretum de Immaculata Virginis Mariæ *Conceptione* à Concilio Avenionenſi confirmatum, 546. b. Tridentinum Concilium de immaculata Virginis *Conceptione* nihil ſtatuit, 616. a.

Conceptionis Deiparæ Virginis Ordo, 240. b.

Concilium. Decretum de Conciliis Generalibus ſtato tempore celebrandis, 362. a. Gallicanæ Eccleſiæ ſententia de ſuprema *Conciliorum* Generalium auctoritate, 365. b. Decreta Concilii Conſtantienſis de *Conciliorum* Generalium auctoritate ſunt Scripturæ ſacræ conſona, 369 b. & ſeq. 509. a. Bellarmini Cardinalis & Autoris Anonymi objectiones ex Scriptura petitæ adversùs ſupremam *Conciliorum* autoritatem, diluuntur à Theologis Pariſienſibus, 371. a. b. & ſeq. Suprema *Conciliorum* Generalium autoritas, Traditione Patrum firmata, 377. a. b. & ſeq. Bellarmini & Autoris Anonymi objectionibus ex Patribus & regulis Eccleſiaſticis contra ſupremam *Conciliorum* Generalium autoritatem petitis, reſpondetur, 384. a. b. & ſeq. *Conciliorum* confirmatio, quid ſit, & à quo facienda, 393. a. 494. b. *Concilia* Generalia à quo autoritatem habeant, 394. a & ſeq. Vid. *Conſtantienſe* Concilium infra. Doctrina de autoritate *Concilii* ſupra Romanum Pontificem non eſt dogma fidei, 424 b. 427. a. 537 b. Decreta *Concilii* Generalis autoritatem ſpectantia ad materiam fidei qua ratione pertinent, 427. a. b. & ſeq. Martini V. ſententia de *Concilii* Generalis autoritate Concilii Conſtantienſis Decretis conſentanea, 428. a. Appellationes à ſummo Pontifice ad *Concilium*, 16. a. b. 419. a. Gerſonii ſententia, 429. b. & ſeq. *Concilii* Baſileenſis Decreta pro ſuprema *Conciliorum* Generalium autoritate, 509. 512. & ſeq Vid. *Conſtantienſe* & *Baſileenſe* Concilia. De ſuprema *Concilii* Generalis autoritate ſententia Panormitani, 515. a. 554. b. Joannis Antiocheni Patriarchæ, *ibid* & ſeq Nicolai de Cuſa, 516. b. 517. a. b. 555. a. *Concilium* ſuperius eſſe Summo Pontifice Eugenius abſolute non negat, 520 a Quamvis Concilium ſuperius ſit Pontifice, *Concilii* tamen caput & director eſt, 522. a. Summi Pontificis autoritas in *Concilio*, 522. b. Sententia Magiſtri Thomæ de Courſellis de ſuprema *Conciliorum* Generalium autoritate; *ibid* & ſeq *Concilii* Conſtantienſis Decreta de ſuprema *Conciliorum* Generalium autoritate, à Baſileenſi quinquies confirmata, 523. b. *Conciliorum* celebratio, 520 b. Florentina Synodus, Decretis Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis de ſuprema *Concilii* Generalis autoritate non repugnat, 535. b. Nulla vis eſt Eugenianæ Conſtitutionis quæ incipit, *Moyſes*, adversùs Decreta Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis, de ſuprema *Conciliorum* Generalium autoritate, 538. a. Concilii Lateranenſis V. & Leonis X. Decretis conceſſa non ſunt Conſtantienſia & Baſileenſia de ſuprema *Conciliorum* Generalium autoritate, 539 b. Leonis X. & Ultramontanorum Theologorum opinio de Summi Pontificis poteſtate ſupra *Concilium*, in rem judicatam non tranſivit in Concilio Lateranenſi, 540. b. Bulla Retractationis Pii II. vim Concilii Baſileenſis, ac Decretorum ipſius de ſuprema *Conciliorum* Generalium autoritate non enervat, 541 a. Gallicanæ Eccleſiæ ſententia de ſuprema *Concilii* Generalis autoritate, 549. a. Thomæ de Courſellis Theologi Pariſienſis Oratio de ſuprema *Conciliorum* Generalium autoritate, *ibid* & ſeq. De ſuprema *Concilii* Generalis autoritate ſententia Academiæ Pariſienſis, 550 b. Viennenſis, 551. b. Herfordienſis, 552. a. Colonienſis, *ibid.* & ſeq Cracovienſis, 552. b. Lovanienſis, 553. a De ſuprema

Concilii Generalis autoritate ſententia Hadriani Sexti, *ibid. & ſeq.* Dionyſii Carthuſiani, 553. b. Alfonſi Toſtati, 554. a. Synodi Baſileenſis Patres & Theologi ad Nicolai V. obedientiam accedentes in priſtina ſententia de ſuprema *Conciliorum* Generalium autoritate firmiter permanſerunt, 555. b. In eadem ſententia fuit Nicolaus V. *ibid. & ſeq* Georgii Scholarii de *Conciliorum* autoritate & infallibilitate ſententia, 594. a.

Concionatores. Leonis X. Conſtitutio de *Concionatoribus*, 608. b. *Concionatorum* Prælatis detrahentium pœnæ, 211. b. *Concionandi* locus, modus, 212. a. *Concionatores* Regulares ab Epiſcopis benedictionem petere tenentur, 243. b.

Concordata inter Franciſcum I. & Leonem X. inita, 222. a. A Concilio Lateranenſi confirmata, 608. b. Regiæ ad Prælaturas nominationis conditiones in *Concordatis* præſcriptæ, 222. a. b. *Concordata* Germanica, 223. b. *Concordata* juri antiquo non derogant quoad Epiſcoporum cauſas, 228. b. *Concordatorum* in locum Pragmaticæ Sanctionis ſubſtitutio Eccleſiæ & Regno utilis, 611. *& ſeq* Iis quæ contra *Concordata* objiciuntur, fit ſatis, 612. *& ſeq.* Quæ geſta ſint in ſuprema Curia Senatûs Pariſienſis in negotiis promulgationis *Concordatorum*, 613. b. Academiæ Pariſienſis promulgationi *Concordatorum* interceſſio & appellatio, 614. a. Cleri Gallicani preces Regibus oblatæ pro *Concordatorum* abrogatione, 614. a. *Concordata* veri contractûs inter Summos Pontifices & Reges Chriſtianiſſimos vim habent, 615. b. Reges Chriſtianiſſimi *Concordatorum* protectores & defenſores, *ibid.*

Condæus Princeps, Calviniſta, 283. a. b. *Condæus* belli civilis incentor, 284. a. Mors *Condæi* Principis, 285. b. Acta Sixti V. in *Condæum* Principem, & ejuſdem Principis de ejuſmodi Actis appellatio, 66. b.

Confeſſio. Opinio de *Confeſſione* per litteras abſenti Sacerdoti facta, 73. a. Ad *Confeſſionem* nemo abſque proprii Sacerdotis licentia recipiendus, 210. a. 243. b. *Confeſſionis* ſacramentalis neceſſitas, 81. b.

Confraternitates à Regularibus adminiſtratæ, 243. b.

Conſtantienſe Concilium à quo convocatum & quare, 5. a. 354. b. *& ſeq.* Synodi tempus, *ibid.* Præſides, 354. b. Synodi poſtulata, 355. b. Synodi Acta, 355. a. b. *& ſeq. uſque ad* 365. Joannis XXIII. fuga, ſuſpenſio, depoſitio, &c. 355. 356. 357. Damnatio Joannis Hus, 359. a. Hieronymi Pragenſis, 360. b. Sententia in Fredericum Auſtrium Ducem, 361. a. Sententia in Petrum de Luna, 361. b. Concilii *Conſtantienſis* confirmatio, 364. b. Decreta ſeſſionis IV. & V. Concilii *Conſtantienſis*, ſupremam Conciliorum autoritatem ſpectantia ſunt Oecumenici Concilii, ab Eccleſia recepti, à Sede Apoſtolica confirmati, 368. b. *& ſeq.* Decreta illa ſunt Scripturæ conſona, 369. b. Objectiones diluuntur, 372. a b. Concilii *Conſtantienſis* Decreta de ſuprema Conciliorum Generalium autoritate Traditioni Patrum & Eccleſiaſticis Regulis conſentanea ſunt, 377. a. b. *& ſeq.* Decretum Seſſionis quartæ Concilii *Conſtantienſis* de Synodorum Generalium autoritate, genuinum, integrum, inviolatum ad nos pervenit, 402. b. Dubium circa hujus Decreti integritatem ab Emanuele Schelſtrate excitatum, *ibid.* Emanuelis Schelſtrate objectionibus reſpondetur, 402. 403. a. b. *& ſeq.* Utrum Seſſionis quartæ Concilii *Conſtantienſis* Decretum à Baſileenſibus Patribus fuerit interpolatum, 403. Patres Baſileenſes à calumnia vindicantur, 404. b. *& ſeq.* Decreta Seſſionis quintæ Concilii *Conſtantienſis* de auctoritate Conciliorum Generalium ſupra Romanum Pontificem cum debita deliberatione & conſentientibus omnibus, quorum intererat, condita ſunt, 407. b. A Baſileenſi Concilio confirmata & explicata, 509. a. Objectiones ſolvuntur, 409 b. Synodus *Conſtantienſis* Seſſionibus IV. & V. ſufficienter Eccleſiam univerſalem repræſentabat, ut ejus Decreta omnes ubique Fideles obligarent, 413. a. Utrum Decreta Synodi *Conſtantienſis* Seſſionis quartæ & quintæ ſupremam Conciliorum Generalium autoritatem declarantia de ſolo Schiſmatis tempore intelligi debeant, 418. a. b. Mens Concilii *Conſtantienſis* circa poteſtatem Eccleſiæ in Temporalia Regum, 438. a. b *& ſeq.* 440. a *& ſeq.* Synodus *Conſtantienſis* fidem violandam hæreticis non docuit, 495. b. Fidem publicam hæreticis non violavit, 496. b. *& ſeq.* Nullam Joanni Hus publicam fidem ſive ſalvum-conductum *Conſtantienſis* Synodus dedit, 496 b. 498. a.

Conimbricenſis Academiæ inſtitutio, 302 b.

Conſilii Magni apud Gallos erectio, 277 b.

Conſtantinopolis à Turcis expugnata, 13. b. 253. a. Expugnatæ à Turcis *Conſtantinopoleos* annus & dies, 254 b.

Conſtantinus Palæologus. Vid. *Palæologus.*

Contractus. Moralis chriſtianæ regula de *Contractibus*, 217 a. b. 219. a.

Contritio Utrum ad Sacramentum Pœnitentiæ ſit neceſſaria, 639. b. Variis Theologorum de *Contritione* opinionibus Tridentina Synodus præjudicare noluit, *ibid. & ſeq.*

Corario (Angelus) ſub Gregorii XII. nomine Pontifex creatus, 2. b. 516. a. Vid. *Gregorius XII.*

Corius (Bernardinus) 180. b.

Corteſius (Gregorius) Abbas Caſſinenſis, 194. a.

Corteſius (Paulus) Protonotarius Apoſtolicus, 194. b.

Covarruviæ fratres (Didacus & Antonius) 294. a.

Couſſordus (Claudius) 194. a.

Crabbius (Petrus) 196. a.

Craſſus (Damianus) 183. a.

Curati. Utrum Parochiani ſuis *Curatis* teneantur ad oblationem faciendam, 99. b. *Curati* ad reſidentiam obligari, 238. a. *Curatorum* non reſidentium pœnæ, *ibid.*

Cujacius (Jacobus) 204. b.

Cumiranus (Seraphinus) 186. b.

Curzoſala à mulieribus Chriſtianis, contra Turcas propugnata, 258. b.

De *Cuſa* (Nicolaüs) E. R. Cardinalis, 173. Scripta ejus, *ibid.*

D

Davidis (Franciſcus) Anti-Trinitarius, 161. b.

Decimæ pro Eccleſiæ ac Reipublicæ neceſſitate collatæ, 249. a. *& ſeq.* Appellationes ab impoſitione *Decimarum* à Summis Pontificibus Clero Gallicano, abſque ejuſdem Cleri conſenſu impoſitarum, 249. b. *& ſeq.* *Decimarum* Tertia Regibus Catholicis à Martino V. conceſſa, 250. b. A Sixto IV. revocata, *ibid* Appellatio Cleri Hiſpanici de impoſitione Quartæ ab Adriano VI. facta in gratiam Caroli V. 250. b. *Decimarum* ſolutionis obligatio, 99. b.

Delicta privilegiata & communia, 227. b.

Demochares (Antonius) 198. a.

Denghien (Franciſcus) Libellus ejus de autoritate Sedis Apoſtolicæ in Reges, 443. a. *& ſeq.* Franciſci *Denghien* ſolecismi ac barbariſmi, 443. b. Inelegantia, 444. a. Calumniæ, *ibid.* Ratiocinia inſulſa & vana, 445. a *& ſeq.* Comparationes ineptæ, 446. a. b. Mala fides, 447. a. *& ſeq.* Abſurdæ conſequentiæ, 448. a. b. Franciſcus *Denghien* Scripturam ſacram in alienos ſenſus detorquet, 458. a. b. *& ſeq.* Franciſcus *Denghien* Traditionis ignarus, *ibid. &* 463. a. 466. b. *& ſeq.* In Theologia Dogmatica hoſpes & peregrinus, 458. a. b. *& ſeq.* 462. a. b. *& ſeq.* In Theologia Scholaſtica rudis, 466. b. *& ſeq.* Franciſci *Denghien* aberrationes circa Zachariæ factum & Childerici hiſtoriam, 472. b. Fr. *Denghien* peccat in Hiſtoriam Gregorii II. & Leonis Iſauri, 472. a. Error Fr. *Denghien* in Hiſtoria S. Gregorii & Mauritii Imperatoris, 472. b. Imperii tranſlatio authoritate Leonis III. quam laudat Fr. *Denghien*, fictitia, 473. a. b. Fr. *Denghien* hallucinationes in Hiſtoria Gregorii IV. & Ludovici Pii, 474. a. Ex Hadriani II. geſtis perperam colligit Fr. *Denghien* indirectam Romani Pontificis in temporalia Regum autoritatem, 474. b. Fr. *Denghien* fabulæ in Hiſtoria Lotharii Imperatoris, 475. a. Fr. *Denghien* aberratio in Hiſtoria Gregorii V. 475. b. Aliæ Fr. *Denghien*, aberrationes, 476. a Fr. *Denghien* fictam revelationem obtrudit, 476. b. Fr. *Denghien* hallucinationes in Hiſtoria cenſuræ Sanctarelli, 477. a b. Imperitia Fr. *Denghien* in Autorum critica, genuiniſque ipſorum operibus dignoſcendis, 477. b. *& ſeq.* Fr. *Denghien* propoſitiones chriſtianæ Moralis integritati repugnantes, 480. a. Error Fr. *Denghien* directam in temporalia Regum poteſtatem Romano Pontifici probabiliter tribui poſſe aſſerentis, 480. b. Ex poteſtate excommunicandi perperam colligit Fr. *Denghien* facultatem exauctorandi Reges, 481. b. Calumniæ Fr. *Denghien* in Fr. Natalem Alexandrum Doctorem Pariſienſem & Eccleſiam Gallicanam diluuntur, 482. b. *& ſeq.* Ludovici Magni Regis Chriſtianiſſ. & Gentis Francorum adversùs Fr. *Denghien* vindiciæ, 486. a. b. Gregorii VII. de Sedis Apoſtolicæ poteſtate in temporalia Regum errorem, ut dogma fidei Fr. *Denghien* obtrudit, 495. a.

Dertuſanum Concilium, 211. a.

Deza (Didacus) Toletanus Archipræſul, 183. a.

Diana Regia pellex, 280. b.

Dias (Joannes Bernardus) 203. b.

Diſciplina Eccleſiaſticæ prolapſionis origo indigitatur, 43. a *Diſciplina* Eccleſiaſtica ab Epiſcopis inſtaurata, 155. b. *& ſeq.* Calviniana *Diſciplina*, 147. a. b. 148. a. Eccleſiaſtica *Diſciplina* Conciliis ſtabilita, 208. a. b. *& ſeq.* 210. b. 211. a. 212. a. b. 213. a. *Diſciplina* Eccleſiaſtica in Galliis temporum nequitiâ collapſa, 288. a *Diſciplina* Eccleſiaſticæ prolapſio in Hiſpaniis, 298. a.

Diſpenſatio.

Diſpenſatio Abuſus in *Diſpenſationibus*, 45. a *Diſpenſatio* cum conſtituto in ſacris Ordinibus, ut poſſit uxorem ducere, 45 b. *Diſpenſatio* in nuptiis inter conſanguineos, *ibid.* *Diſpenſatio* Pontificia quando juſta cauſa non ſubeſt, non valet in foro poli, 214 a.

Dotans (Joannes) 200. a.

Dolera (Clemens) 198 a.

Dominica dies obſervantia, 211. a. 212 b.

Dominici (Joannes) S. R. E. Cardinalis, ingenium ejus, memoria, opera, 170. a b.

Dordrectana Synodus, quare & qua ſint congregata, 150. b. *Dordrectana* Synodi Acta, *ibid*

Dorlandus (Petrus) 205. b.

Dreſdenſis Conventus, 159. b.

Driedo (Joannes) Lovanienſis Academiæ Doctor Theologus, 190. b.

Dubravius (Joannes) 206. a.

Duellum conſtitutio contra *Duellum* confirmatur, 34. b. Singularium certaminum pœnæ, 212. b. Pœnæ privationis juriſdictionis & dominii in Decreto Tridentinæ Synodi de *Duello*, Feudatarios duntaxat Eccleſiæ ſpectant, 699. a. b.

Durantius (Joannes Stephanus) 204 a

Durallus Doctoris Pariſienſis de Indulgentiis ſingularis ſententia, 525. a. b. *& ſeq.*

E

Eccleſia Calvini errores de *Eccleſia*, 142. b Socinianorum errores circa *Eccleſiam*, 164 b. *Eccleſia* infallibilitas, 266. a 514. a 594. b. Conſanguinei ex *Eccleſiæ* bonis non augendi, 248. a. Mediolanenſis Concilii Decreta de Canonica bonorum *Eccleſiæ* diſpenſatione, 248 a Bonorum *Eccleſiaſticorum* immunitates, 549. a. b. Utrum *Eccleſia* jus habeat judicandi cauſas feudales, 659. a. *Eccleſia* reformatio in Capite & in membris in Concilio Conſtantienſi decreta, 362. b. Reformationis Capita, 363 a. Nationum diſſenſio circa reformationis negotium, 364. a. Alienationes rerum & jurium *Eccleſiæ*, 564. a. Deambulationes & confabulationes in *Eccleſiis* vetitæ, 610. b.

Eccleſiaſticæ poteſtatis fines, 41. a b *Eccleſiaſtica* Diſciplina. Vid *Diſciplina* Scriptores *Eccleſiaſtici*, 170. a. b *& ſeq* 183 b. *& ſeq* *Eccleſiaſtici* viri in Galliis, non item in cæteris regnis ab omni militiæ onere liberi, 251. b

Eduardus IV Angliæ Rex, 306 a *Eduardi* nuptiæ, 306 b. *Eduardus* IV. regno pellitur, *ibid.* In regnum reſtituitur, 306. b.

Eduardus V. Angliæ Rex, 306 b. Richardi Glocestriæ Ducis immanis calumnia & cædes in *Eduardum*, *ibid.*

Eduardus VI Rex Angliæ & Hiberniæ, & ſupremum Anglicanæ Eccleſiæ Caput proclamatus, 312 b Religionis in Anglia ſub Eduardo VI. ſtatus, ibid. *Eduardi* obitus, 313. a.

Eduardus Rex Luſitaniæ, 396. b. *Eduardi* liberi, & obitus, *ibid*

Exius (Joannes) 191. b.

Electiones ſacræ. Pro ſacrorum *Electionum* reſtitutione Regi ſupplicandum decernitur, 216. b. *Electiones* contra reſervationes vindicantur, 220. a *& ſeq* Diſciplina circa ſacras *Electiones*, 519 b *& ſeq* Antiqua Eccleſiæ diſciplina circa *Electiones* Epiſcoporum, 609 a Quantum Reges Chriſtianiſſ. in ſacrarum *Electionum* negotio ex Eccleſiæ conceſſione, vel permiſſione potuerint, 609. b 610. a. b. *Electionum* abrogatio magna Eccleſiæ Regnique utilitate compenſata eſt, ſubſtitutis in Pragmaticæ Sanctionis locum Concordatis, 611 a b.

Elizabetha omnium conſenſu Angliæ & Hiberniæ Regina renuntiatur, 313. a *Elizabetha* naturales dotes, ingenium, artes politicæ, *ibid.* *Elizabetha* Acta & Decreta Mariæ Reginæ de Religione reſcindit, 314. a Firmato ſchiſmate novam Religionis formam inſtituit, *ibid.* Novum ſupremitatis juramentum à Clero exigit, 314. a. *Elizabetha* perſecutio in Catholicæ Fidei profeſſores ac defenſores, *ibid.* Mariam Scotiæ Reginam *Elizabetha* opprimit, 314. b. *Elizabetha* in Catholicam Religionem odium, ibid *Elizabetha* obitus & Epitaphium, 314 b Acta Pii V Pont. Max. in *Elizabetham* Angliæ Reginam, 57. a. Anglos à juramento & fidelitatis debito erga *Elizabetham* abſolvit Pius IV. *ibid* Sententiæ in *Elizabetham* latæ æquitas ob notabilium ejus vitium, 59. b Sententiæ ſenſus, *ibid.* *& ſeq.* Sententiæ depoſitionis in *Elizabetham* latæ inutilitas, 60. a. *Elizabetha* in orthodoxos perſecutio, 60 a. b.

Emmanuel Græcorum Imperator *Innocentii* VII. Rom. Pont opem adverſus Tamerlanem implorat, 2. b.

Emanuel Luſitaniæ Rex, 300 b. Mauros & Judæos Luſitaniæ finibus jubet abſcedere, *ibid.* Ejus Imperio Malaca, Moluccæ, Braſilia, aliæque novi orbis inſulæ adjectæ, 300. b *Emanuelis* in Africa victoriæ, ibid *Emanuelis* Regis liberi. 306. b. obitus & elogium, *ibid.*

Epiſcoporum nominatio Catholicis Regibus conceſſa, 37 b. Lutheri liber contra *Epiſcoporum* ordinem, 108. a. Eccleſiaſtica diſciplina ab *Epiſcopis* Puiſſiaci ſtabilita, 155 b *& ſeq* Sigillum ab *Epiſcopis* non locandum, 216. b. *Epiſcoporum* electiones contra reſervationes & gratias expectativas vindicatæ, 220 a b Juramentum obedientiæ ab *Epiſcopis* Romano Pontifici præſtitum, 223. a Sacramentum fidei iis ab *Epiſcopis* præſtitum Regibus, *ibid* Ceſſiones ſive Reſignationes ſimplices *Epiſcoporum*, 223 b. *Epiſcoporum* Coadjutores, *ibid.* Tranſlationes *Epiſcoporum* invitis *Epiſcopis* fieri non debent, 20. b. 563. b. Tranſlationes *Epiſcoporum* fieri non debent niſi ob Eccleſiæ neceſſitatem vel majorem utilitatem, *ibid* *& ſeq* Reſidentia *Epiſcoporum*, 225. a. Concilii Tridentini Decreta de *Epiſcoporum* in ſuis Diœceſibus neceſſaria manſione, 225. a b 554 a. Quæ abſentiæ cauſæ cenſeantur legitimæ, 636. a. *Epiſcoporum* non reſidentium culpa & pœna, *ibid* Utrum *Epiſcoporum* reſidentia ſit juris divini, 226. a. *Epiſcoporum* reſidentia in Tridentina Synodo ſancita, 631 a. *Epiſcoporum* juriſdictio in Gallia poſtremis illis ſæculis imminuta, 206. b Quàm latè pateret in Hungaria, 227. a Et in Polonia, ibid *Epiſcopalis* in Clericos juriſdictio Conciliorum Decretis aſſerta & vindicata, 607. a b. *Epiſcopi* juriſdictionem ſuam tueri tenentur, 228 a. Canonica *Epiſcoporum* judicia, 228 b Concordata juri antiquo non derogant quoad *Epiſcoporum* cauſas, *ibid* *& ſeq* Utrum *Epiſcoporum* depoſitiones immediatè omnino ſint Summo Pontifici, 229 b. Judiciorum *Epiſcopalium* forma Tridentini Concilii Decreto, in Eccleſia Gallicana non eſt immutata, 630 a. *Epiſcoporum* cauſæ coram Metropolitano diſcutiendæ, *ibid.* Unuſquiſque à proprio *Epiſcopo* ordinandus, 233. a. Proprius *Epiſcopus* quis ſit, *ibid.* Abſque inſtitutione aut examine ſaltem *Epiſcopi*, Eccleſiæ Parochiales non conferendæ, 234. a *Indulgentia* abſque *Epiſcoporum* licentia non promulgandæ, 243. b. Confeſſiones ſecularium ab iis ſolis qui ab *Epiſcopis* approbati ſunt audiendæ, *ibid.* Monaſteria abſque *Epiſcopi*, in cujus Diœceſi ſita ſint, licentia, non erigenda, 243. b. *Epiſcoporum* in Moniales autoritas, *ibid.* *& ſeq* Quid *Epiſcopatum* promovendi, 363. b. Antiqua Eccleſiæ diſciplina circa electiones *Epiſcoporum*, 609. a b. Verbi Dei prædicatio, *Epiſcopi* munus, 626 b. *Epiſcoporum* juriſdictio, 637. a. 643 *Epiſcopus* Ordines non conferat ſibi non ſubditis niſi expreſſo proprii Prælati aſſenſu, 643. b. *Epiſcopi* nihil pro collatione Ordinum, pro litteris dimiſſoriis, pro ſigillo, &c etiam ſponte oblatum accipiant, 649. a. An *Epiſcopi* jure divino ſint inſtituti, 654 a. *Epiſcopos* ex mero titulo Tridentini Patres improbant, 655. b Tridentina Synodus Decretis ſuis de ordinatione & inſtitutione *Epiſcoporum* nullius jus læſit, 694. a. Poteſtatem viſitandi & corrigendi exemptos quomodo *Epiſcopis* tribuat Synodus Tridentina, 696 a Cur *Epiſcopis* juriſdictionem in Exemptos multis in cauſis tribuat Tridentina Synodus tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis, 700 a Hâc formulâ *Epiſcoporum* autoritas non eſt imminuta, ſed firmata vel ampliata, 700. b.

Epo (Boëtius) 204. b.

Eraſmus (Deſiderius) virtutes ejus & vitia, 183. b *Eraſmus* ab hæreſeos Lutheranæ ſuſpicione ſe purgat, ibid. *Eraſmi* verſio Novi Teſtamenti probata, 184. a Plurimi *Eraſmi* articuli à Facultate Pariſienſi damnati, ibid. *Eraſmi* de ſacra Facultate Pariſienſi exiſtimatio, 184. b. *Eraſmi* colloquiorum periculoſa lectio, 45 a

Eremitarum Diſcalceatorum S. Auguſtini Congregatio, 240.

Erfordia Conventus, 209 a.

Erricus Daniæ Rex, 178. a.

Eſpencæus (Claudius) 187. b. 198 b.

Euchariſtia Realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Sacramento *Euchariſtiæ* & tranſſubſtantiationem Joannes Hus propugnat, 80 a b. De *Euchariſtia* errores Carloſtadii, 664. a. Zuinglii, 115 b Melanctonis, 116. b *& ſeq* Buceri, 118. a b. Swenckfeldii, 119. a Brentii, 119 b Calvini errores de *Euchariſtia*, 145 a. b Formula fidei miniſtrorum Calvinianorum de *Euchariſtia*, 155. a. Theologorum Pariſienſium de hac formula judicium, *ibid* Sacramenti *Euchariſtiæ* materia, 594 b 596. a De verbis quibus *Euchariſtia* conſecratur, 595. a. Catholica de *Euchariſtiæ* Sacramento doctrina, 633. a. De confeſſione Sacramentali *Euchariſtiæ* ſumptioni præmittenda, 633. b Conſecrationis verba, & variæ ea de re ſententiæ, 636. b. P. Suavis Commentum circa diſpenſationem Sacramenti

menti *Eucharistiæ*, 649. b SS Auguſtini & Innocentii I. ſententia de *Eucharistiæ* neceſſitate reſpectu infantium diſcuſſa, 648 & *ſeq*

Eugenius IV Summus Pontifex eligitur, 9. b. Juratos in Conclavi articulos *Eugenius* confirmat, *ibid.* Synodum Baſileenſe diſſolvere ac Bononiam transferre conatur *Eugenius*, 9. b. 506. b Conciliarium in *Eugenium* molitiones, *ibid* & *ſeq* Concilium Ferrariam primùm, tandem Florentiam ab Eugenio translatum, 10. a. Sigiſmundi Auguſti monita ad *Eugenium* de revocandis Concilii diſſolutionis diplomatibus, 507 a Juliani Cardinalis ejuſdem Concilii Præſidis literæ diſſolutionem diſſuadentes, 507. a. b. Julianus diſſolutionem Concilii ab *Eugenio* factam, invalidam probat, 509 b Orationes Legatorum *Eugenii* ad Synodum, de ſuprema Romani Pontificis autoritate, 511. b. Synodi Reſponſio ad *Eugenii* Legatos pro autoritate Conciliorum Generalium, 511. a. Concilii Baſileenſis Acta contra *Eugenium*, 518 a. 519. & *ſeq* *Eugenius* IV. Concilii diſſolutionem reſcindit, 518. b. Quibuſdam *Eugenii* verbis Concilii Patres offenduntur, 519. b. Induciæ ſexaginta dierum à Concilio *Eugenio* conceduntur, *ibid.* Concilium ſuperius eſſe Pontifice abſolutè non negat *Eugenius*, 520. a. *Eugenius* IV. Baſileenſe Concilium & omnia ab eo huc uſque geſta approbat & confirmat, 520. & ſeq. *Eugenii* Legati quibus conditionibus in Concilium Baſileenſe admiſſi, 523. a. *Eugenius* multorum criminum immeritò accuſatus, 529. a. Nova Cardinalium creatio ab *Eugenio* facta contra Synodi Decretum abrogatur, 529 b. *Eugenium* Patres Baſileenſes contumacem declarant, ibid. *Eugenius* IV. tranſlationem Concilii Baſileenſis Ferrariam ex Cardinalium conſilio decernit, 530. a. Acta & Decreta Synodi Baſileenſis uſque ad tranſlationem à ſe factam confirmat, 530. a. b. *Eugeniana* Conſtitutio adversùs Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis Decreta de ſuprema Synodorum Generalium autoritate, 531. a. b Conventus Baſileenſis tranſlationem Synodi ab *Eugenio* factam irritam dicit, 541. b. *Eugenius* à Baſileenſibus ab omni Pontificatûs adminiſtratione ſuſpenditur, 542. a. Principes Actus Baſileenſibus contra *Eugenium* non conſentiunt, ibid & ſeq. *Eugenii* defenſionem ſuſcipit N. Panormitanus Archiepiſcopus, 543 a. b. Iniqua Baſileenſium in *Eugenium* IV. ſententia, 544. b. Amedæus in ſua obedientia Felix V nuncupatus Pontifex eligitur contra *Eugenium*, 547. a. *Eugenii* Legati ad Chriſtianiſſimum Regem, *ibid.* Eccleſia Gallicana & Rex Chriſtianiſſ. in Obedientia *Eugenii* perſeverant, 547. a b. Legati ab *Eugenio* ad conventum Principum Germaniæ miſſi, 548 a. Propoſitiones Oratorum *Eugenii* ab Eccleſia Gallicana & ſacra Facultate Pariſienſi non probatæ, ibid. *Eugenii* & priſcorum Pontificum in concedendis Indulgentiis moderatio, 10. a. Acta *Eugenii* cum Principibus Chriſtianis, *ibid.* Pragmaticam Sanctionem *Eugenius* improbat, 10. b. Cardinalibus primum in ſedendo locum & honorem ſupra quoſvis Epiſcopos & Archiepiſcopos aſſerit, *ibid.* Syri ac Meſopotameni in Eccleſiæ gremium ab *Eugenio* recepti, 10. b. Chaldæi & Maronitæ procurante *Eugenio* ad Eccleſiam redeunt, *ibid.* & *ſeq.* Germani ad *Eugenii* obedientiam reverſi, ejurata neutralitate, 11. a *Eugenii* prudens declaratio, *ibid.* *Eugenii* Elogium, 11. b. De eruditorum amore & remuneratione præclara *Eugenii* ſententia, ibid. *Eugenii* Cardinales, 11. b.

Eutiches. Acta in cauſa *Eutychetis*, 180. a.

Excommunicatio. Utrum prohibitio ab ingreſſu Eccleſiæ ab Epiſcopo facta, fuerit ſemper *Excommunicatio* ab ipſo inflicta, 482. a An ex poteſtate *Excommunicandi* rectè colligatur poteſtas exauctorandi Reges, 481. b. De *Excommunicatione*, 525. b. Concilii Tridentini Decretum de *Excommunicatione* defenditur, 698. a.

Expectativarum gratiarum abuſus, 44. a.

Extrema-unctio Doctrina Catholica de *Extrema-unctione*, 639. b. P. Suavis circa caput Tridentini Concilii de *Extrema-unctione* falſi convincitur, 643. b & *ſeq.* *Extrema-unctionis* Sacramentum à Joanne Hus agnitum, 81. b.

F

Faber (Jacobus) Stapulenſis, virtutes ejus & vitia, 183 b.

Faber (Joannes) Auguſtanus, 191. b.

Faber (Joannes) à Calvinis, 191. b.

Faber (Joannes) Hailbrunenſis, 200. a.

Faber (Joannes) Viennenſis Epiſcopus, 191. a Opera ejus, *ibid* Elogium, 191. a.

Facultas ſacra Pariſienſis Vid *Pariſienſis.*

Famagusta à Sulimo expugnata, 458. b.

Familiaritatis Regiæ per ſubreptionem literæ impetratæ, viris Eccleſiaſticis non ſuffragantur, 211. a. b.

Faxellus (Thomas) 106. b.

Felix V. à Baſileenſi Conventu Pontifex electus, 547. Vid. *Amedæus.*

Ferdinandi Romanorum Regis ad Imperium electio, 52. a 265. *Ferdinando* Cæſari Imperatoriam dignitatem confirmat Pius IV 54. a *Ferdinandi* virtutes, *ibid.*

Ferdinandus Rex Aragoniæ renuntiatus, 295. b. Petri de Luna obedientiam ejurat, ibid. *Ferdinandi* præclara ſententia, 295 b *Ferdinandi* Regis liberi, *ibid* Elogium, 295 b.

Ferdinandus & Iſabella Hiſpaniæ Reges, 299. a. Inquiſitio in Caſtellæ regno à *Ferdinando* & Iſabella inſtituta, *ibid.* Novi orbis inventio, & *Ferdinando* ejuſdem ab Alexandro VI. donatio, 299. a. *Ferdinandus* Regno Neapolitano potitur, 299 b. Bellum Africanum felici ſucceſſu *Ferdinandus* conficit, ibid. *Ferdinandi* Regis obitus, 299. b. Elogium, *ibid.*

Ferdinandus (Joannes) 188. b.

Ferraria à Duce Mutinenſi recepta, 72. a.

Ferus (Joannes) 186 a.

Feſtorum dierum obſervantia, 211. a. 212. b. 218. b.

Hieronymus à ſancta *Fide*, ex Judæo Chriſtianus, Scripturæ ſacræ Interpres, 170 a

Fidelitatis Sacramentum ab Epiſcopis, Regibus Chriſtianiſſ. præſtandum, 223. a.

Fides. Quis ſit ſummus controverſiarum *Fidei* Judex, 190. b. & *ſeq.*

Filioque Quæſtio de additione particulæ *Filioque*, ad ſymbolum Græcos inter & Latinos agitatur, 590 a. Particula *Filioque* non eſt additamentum factum extrinſecus, 591. a. Non eſt additio prohibita, ſed explicatio permiſſa, 591. b. Decretum Epheſini Concilii alterius *Fidei* conſcriptionem vetans explicatur, *ibid.*

Fiſcherus (Joannes) Roffenſis in Anglia Epiſcopus, 150 b.

Florentina Synodus an legitime convocata fuerit, 581. b. & *ſeq* Utrum ſit Oecumenica, *ibid.* & 584. a. b. 504. b. *Florentina* Synodus in prima editione malè inſcripta eſt Oecumenica octava, 586 a *Florentina* Synodus à calumniis Marci Epheſini vindicatur, *ibid.* & *ſeq.* Græcorum ſchiſmaticorum objectionibus contra *Florentinam* Synodum reſpondetur, 587. b. Sophiana Græcorum Synodus contra *Florentinam* commentitia, 589. a. b. *Florentina* Synodi Acta, 589 b 590. & *ſeq* Definitio fidei in *Florentina* Synodo conſtituta 596. a.

Florentini. Sixti Quarti bellum in *Florentinos*, 22. a. Pax *Florentina*, 22. b Magni *Florentiæ* Ducis titulus Coſmo Medicæo à Pio V. datus, 61 b.

Florida, novi orbis inſulæ à Chriſtophoro Columbo inventio, 229. a.

Folieta (Ubertus) 307. a.

Fororius (Franciſcus) 198. b.

Foſſariorum hæreſeos ortus & progreſſus, 100. errores, *ibid*

Franci Vid. *Galli.* *Francorum* Regis Oratori primus locus poſt Cæſareos Oratores datus Pii IV. judicio, 56. b. Pontificia *Francorum* Gentis elogia, 486. b. & *ſeq.*

Franciſcani à calumnia vindicantur, 641 b.

Franciſcus I. Francorum Rex, 278. a. *Franciſci* I. bella, ibid. *Franciſci* I & Caroli V. Imperatoris comparatio, 278. a *Franciſci* I. cum tribus Pontificibus congreſſus ſive colloquia, 278. a. *Franciſci* I. Concordata, ibid. *Franciſcus* I. à calumnia vindicatur, ibid. *Franciſci* I. juſtitia, 279. a. *Franciſcus* Magiſtratus venales facit, *ibid.* Vectigalia & tributa ſine Ordinum conſenſu à *Franciſco* I. indicta, 279. a. *Franciſcus* I. literarum parens, 279. a. *Franciſci* I. Elogium. 279. b. *Franciſci* I. liberi, ibid. *Franciſci* cum Carolo V. Imperatore bella & diſſidia Vid. *Carolus* V. Pacta Concordata inter *Franciſcum* I. & Leonem X 33. b. Clementis VII. cum *Franciſco* Rege congreſſus, 40. a.

Franciſcus II. Henrico II. in Francorum Regum ſolio ſubrogatus, 281 b. Imperium *Franciſci* II. breve & Calvinianorum ſeditionibus inquietum, *ibid.* Summam authoritatem ad Guiſios transfert, 281. b. *Franciſci* II. Edicta contra Hæreticos, *ibid* Amboſiana conjuratio, à quibus inita, detecta, & ſopita, 281 b & *ſeq.* Romorantinum Edictum à *Franciſco* II. datum, 282. a. Novi Calvinianorum motus, *ibid.* Conventus Principum & Procerum ad Fontem Blandi ad eos reprimendos à Rege indictus, 282. a. *Franciſcus* II trium Ordinum Conventum Meldis indicit, quare, 282. b. *Franciſci* II. obitus & elogium, *ibid*

Franciſcus Ferrarienſis, 295. b.

Franciſcus Oſſunenſis, 199 b.

Francofordienſis Conventus, 125. a. 129. b.

Fredericus III. quare *Pauſeus* dictus, 260 a. Conventus Francofordiæ à *Frederico* III habitus, 260. b. *Frederici* III. Coronatio, ibid. *Frederici* III. vitia, 260. b. *Frederici* III. ignavia, 261. a. *Frederici* per Germaniam otioſa peregrinatio, 261. b. Præclaræ *Frederici* III. ſententiæ, 261. b.
Fridericus. Sententia Conſtantienſis Concilii in *Fridericum* Auſtriæ Ducem, 360. b. 361. a.
Froiſſardus (Joannes)
Fulgoſus (Baptiſta) 180. b.
Fulienſes, ſeu B. Mariæ *Fulienſis* Congregatio, à quo inſtituta, 245. a.

G

Gagneus (Joannes) Pariſienſis Academiæ Cancellarius, 186 a.
Gaguinus (Robertus) 181. b.
Galatinus (Petrus) 194 b.
Gallicana Eccleſiæ de Conciliorum Generalium autoritate ſententia, 365. b. Eccleſia *Gallicana* aliarum Eccleſiarum Prælatis ac membris legem non ſtatuit, ibid. Sententiam ſuam ut dogma fidei non proponit, 365. Clerus *Gallicanus* à calumnia vindicatur, 360. a. Eccleſiæ *Gallicanæ* doctrina de Romani Pontificis Primatu & ſuprema autoritate, 366. b. Illorum ſententiam Clerus *Gallicanus* meritò improbat qui Decreta Seſſionis IV. & V. Concilii Conſtantienſis ſupremam Conciliorum autoritatem ſpectantia, dubiæ fidei eſſe affirmant, 388. b. *& ſeq.* Illorum ſententiam Clerus *Gallicanus* meritò agnit, qui Decreta Seſſionis IV. & V. Concilii Conſtantienſis de ſolo Schiſmatis tempore intelligunt, 418. a *& ſeq.* Illorum ſententiam jure meritò Clerus *Gallicanus* reſpuit, qui Decreta Seſſionis V. Concilii Conſtantienſis in minùs confirmata robore carere exiſtimans, 424. b. *& ſeq* Cleri *Gallicani* preces Regibus oblatæ pro Concordatorum abrogatione & electionum reſtitutione, 614. a. *Gallicanos* Epiſcopos ad Concilium Tridentinum Henricus II. non mittit, 634. b. Quare, ibid. *Gallicanorum* Epiſcoporum Seſſione XXIII. Tridentinum adventus, 651. b. Cleri *Gallicani* preces Regibus Chriſtianiſſimis oblatæ pro Concilii Tridentini promulgatione, 667. b. Concilium Tridentinum ab Eccleſia *Gallicana* receptum ſalvis ejuſdem Eccleſiæ libertatibus, 688 a. Caput Concilii Tridentini quod incipit, *Cauſæ criminales* à *Gallicana* Eccleſia non receptum, 698 a Decreta alia diſciplinam ſpectantia non recepta, 704 a. b.
Gallorum fortitudinis bellicæ elogium, 14. a. *Gallorum* ad hoſtes fidei debellandos promptus animus, 16. a. Julii II. in *Gallos* inimicitiæ, 29. a. *Gallici* exercitûs cum Pontificio pugna, 29. b. *Gallorum* elogia, 486. b.
Garſias Loayſa, 204. b.
Gardinerus (Stephanus) 196 b.
Garetus (Joannes) 198. a.
Garibayus (Stephanus) 206. b.
Gemiſtus (Georgius) Beſſarionis Cardinalis Magiſter, 178 a.
Geneva protectio à Rege ſuſcepta, 488. b.
Gentiletti objectionibus adversùs Decreta Seſſionis quartæ Concilii Tridentini reſpondetur, 623 *& ſeq* Objectio *Gentiletti* in Decretum de Reſidentia, 631. b. adversùs Decreta Reformationis Seſſione XIII edita, 638. b. adversùs Communionem ſub unica ſpecie, 648. b. *Gentiletti* obſervatio contra Miſſæ ſacrificium confutatur, 638. a. *Gentiletti* objectiones adversùs Canones Seſſionis XXIV. Concilii Tridentini, 680. a.
Gentilis (Valentinus) Anti-Trinitarius, 160. Errores ejus, ibid. *& ſeq* Valentini *Gentilis* retractatio, 161. a. Sententia in eum lata, ibid. *Gentilis* fuga, 161. b Supplicium, ibid.
Georgius Bohemiæ Rex, Huſſita, à Paulo II. damnatus & exauctoratus,
Georgius Trapezuntinus, 180. a.
Gerardus Moringus, 186. b.
Germanica Concordata, 11. a. 222 b.
Germani ad Eugenii obedientiam reverſi, 11. a.
Gerſonius Academiæ Pariſienſis Cancellarius, & ejus contra Joannis Parvi Aſſertiones acta, 96. a. Ducis Burgundiæ motus contra *Gerſonium*, 97. a *Gerſonii* ſchedula contra Burgundiæ Ducem & ejus fautores, 97. b. *Gerſonii* opera, 172. a. *Gerſonii* elogium, ibid. *& ſeq.*
Gobelini in Ludovicum XI. calumniæ, 272. a. *Gobelini* errores refelluntur, 272. a. b & ſeq. *Gobelinus* Gallicanæ diſciplinæ juriſque Francorum Regum ignarus, 273. a. b
Gomarus & Gomariſtæ, 150. a. *Gomariſtarum* cum Arminianis diſſidium, 150. *& ſeq.* *Gomariſtarum* Antitheſes, 154. a. b.
Grabon (Matthæus) Patria ejus, profeſſio, errores, 98. a. b
Graduati, & Beneficia ipſis conferenda, 234. b. Quotuplex *Graduatorum* genus, ibid.
Græca Eccleſiæ cum Romana unio, 10 a Acta Baſileenſis Concilii pro *Græcorum* unione, 125. a. Legati à Synodo miſſi ad Græcos, 526 a Pacta conventa in Concilio Baſileenſi cum *Græcorum* Imper. & Patriarcha Conſtantinop. de Synodo Oecumenica in Occidente pro *Græcorum* unione celebranda, 526. b *& ſeq* Orta inter Patres diſſenſio de loco futuri Concilii pro *Græcorum* unione, 529. a. Florentina Synodus pro *Græcorum* unione congregata, 581. *& ſeq.* Quæſtiones plurimæ ante unionem *Græcos* inter & Latinos diſceptatæ, 589. b 590. a. 592. *& ſeq* Joannis Palæologi *Græcorum* Imperatoris declaratio, 594 a b. Communis *Græcorum* ſententia, 594 b. Difficultas orta in explicatione privilegiorum Romani Pontificis, 595. b. Unio *Græcam* inter & Latinam Eccleſias, 596. Quæſtiones *Græcis* à Latinis propoſitæ unionis negotio conſummato, 596. b.
Græcorum Imperatores, 252. b *& ſeq.*
Grandis (Nicolaus) 183. a.
Gratia. Congregatio de auxiliis divinæ *Gratiæ*, 71. a.
Gratiæ Expectativæ. Abuſus in *Gratiarum* conceſſionibus, 45. a. Caroli VI. Regis Chriſtianiſſ. Decretum contra *Gratias* expectativas, 220 b.
Gratiani & totius juris Canonici emendatio, 64 a b.
Gratuita dona pro Eccleſiæ utilitate à viris Eccleſiaſticis collata, 249. a. b.
Gregorius XII. Ejus ad Pontificatum electio, a. b 339 a. Virtutes ejus, a. b. Nævi, ibid. Cardinalium à *Gregorio* ſeceſſio, & quare, 338. 340. a. *Gregorius* XII à Concilio Piſano exauctoratur, 3. a 346 b. *Gregorii* Pontificatûs ceſſio, ibid *&* 358. b. *Gregorii* obitus, 1 a. *Gregorii* XII. Cardinales, ibid.
Gregorius XIII Pio V. Pont. Max ſubſtitutus, 61. a. *Gregorii* XIII. curæ de fide propaganda, ibid. Henricum III. Galliæ Regem adversùs Calviniſtas pecunia & copiis juvat, 61. a. b. *Gregorius* à calumnia vindicatur, 63. b *Gregorii* pietas, ibid. Munificentia, 61. b. *Gregoriana* Kalendarii emendatio, ibid. *& ſeq.* Gallicani & totius juris Canonici emendatio, curante *Gregorio*, 64. De ſacrorum Bibliorum expurgatione *Gregorius* XIII. cogitat, 64 b Ceremoniale Epiſcoporum *Gregorii* juſſu editum, ibid. Varia *Gregorii* XIII Decreta, 64 b. Religioſos Ordines confirmat, ibid Regularium privilegia ad juris communis apices reducit, 84 b. *Gregorii* XIII. elogium, 85. a. Præclara *Gregorii* ſententia, ibid *Gregorii* XIII. Cardinales 65 a. b.
Gregorius XIV. Summus Pontifex, 69. b. *Gregorii* XIV. Conſtitutiones, ibid. Acta *Gregorii* XIV. in Henricum IV. Francorum Regem, 89. b. & ſeq. *Gregorii* obitus, 71. *Gregorii* XIV. Cardinales, ibid.
Gropperus (Joannes) 197. a.
Guicciardinus (Franciſcus) 205. a.
Guillandus (Claudius) 185. a.
Guiſii. Summa autoritas ad *Guiſios* tranſlata, 281. b. *Guiſii* Catholicæ Religionis vindices, ibid *& ſeq* Ambianana in *Guiſios* conjuratio, 283. b. *Guiſiorum* prudentiâ, diſſipata, 282 a. Nova in *Guiſios* conjuratio, ibid. *Guiſiorum* virtus & vigilantia, 282 a. b. Mors *Guiſii* Ducis, 284. b. *Guiſiorum* & Colinæorum reconciliatio, 285. a. *Guiſio* majeſtatis rei, 290 *Guiſiorum* Principum cædes, 66 67. a 290 b.
Gymnaſia. Abuſus in *Gymnaſiis*, 45 a

H

Hadrianus Pontifex hujus nominis Sextus. Vid *Adrianus*.
Hæretici. Edicta contra *Hæreticos*, 280. a. 281. b. Quæſtio de Baptiſmo *Hæreticorum*, 377. b *& ſeq.*
Harpsfeldius (Nicolaus) 202. b.
Haſelius (Joannes) cognomento *Leonardus*, 196. a.
Hartmannus Secdel, 279. a.
Holdingus (Michaël) 200. a.
Hennuyerus (Joannis) Lexovienſis Epiſcopi charitas & clementia, 186. a.
Henricus II. Galliæ Rex, virtutes ejus, 279 b. Bellum Anglicum, ibid Pax cum Anglo confecta, 279 b. Parmenſe bellum, 280. a *Henrici* II Edictum contra Hæreticos, ibid Bellum *Henrici* adversùs Carolum V. Imp. & Philippum Hiſpaniarum Regem, 280. a. Pax confecta, quibus conditionibus, 280. b *Henrici* II. contra Calviniſtas Edicta, ibid *Henrici* II Edictum de matrimoniis filiorum familias, 281. a Edictum *Henrici* II. contra mulieres uterum vel partum celantes,

tes, ibid. *Henrici* obitus, 181. b. *Henrici* II. liberi, *ibid.* Cur Gallicanos Epiſcopos ad Concilium Tridentinum *Henricus* II. non miſerit, 634. b.

Henricus III. Poloniæ & Francorum Rex, 277. a. Civile bellum, *ibid.* Pax, 287 a. *Henrici* III. Pacificationis Edictum in favorem Hæreticorum, temporum neceſſitate conceſſum, *ibid.* Henoticum fœdus, 187. b. *Henricus* Henotici fœderis caput, *ibid.* Novi contra *Henricum* Calviniſtarum perduellium motus, 287. b. Pacificationis Edictum Pictavienſe, *ibid.* & *ſeq* Equeſtris ordo S. Spiritûs ab *Henrico* III. inſtitutus, 288 a. Cleri Gallicani Conventus Melodunenſis, *ibid.* Cleri ſupplicationibus *Henrici* reſponſa, 288. b. Genevæ protectio ab *Henrico* ſuſcepta, *ibid.* Civile bellum renovatur, 288. b. Pax confecta, *ibid.* Cleri Gallicani Comitia, 289. a. Civile bellum magis exardeſcit, ibid. *Henrici* III. concordia cum Fœderatis, 289. a. Edictum à Rege contre Hæreticos conditum, *ibid.* Novum *Henrici* III. Edictum contra Hæreticos, & ad Henotici fœderis firmitatem, 289. b. Guiſiorum necem *Henricus* meditatur, 290. a. imperat, 290. b. Cardinalis Borbonius & Petrus Eſpinacus juſſu Regis in cuſtodiam traditi, ibid. *Henricus* III. Chriſtianiſſ. Rex Ducem & Cardinalem Guiſios trucidare jubet. 66. b Quare, *ibid.* & *ſeq.* Sixti V. Monitorium in *Henricum* III. ob Guiſiorum cædem, 67. a. 291. b. Nulla Monitorii hujus ratio in Galliis habita eſt, 67. b. Servini Regii Advocati Catholici Apologia pro *Henrico* Rege, 87. b. & *ſeq.* Motus ex Guiſiorum cæde orti, 290. b. & *ſeq* Seditioſum quorumdam Theologorum contra *Henricum* III. reſponſum, 290. b. Reſponſum illud Facultati Pariſienſi immerito affingitur, 291. a. *Henrici* Regis rationes Pontifici per Oratorem propoſitæ, 292. a.

Henricus IV. *Magnus* cognominatus, Francorum Rex, 292. b. Bellum civile, *ibid.* Pariſienſium quorumdam Doctorum reſponſum, contra *Henricum* IV. 293. a. Acta Gregorii XIV. in *Henricum* IV. Francorum Regem. 96. b. Supremarum Curiarum Senatuſconſulta pro Regiorum jurium defenſione, 70. a. *Henrici* IV. moderatio, 70. b. Senatus Pariſienſis Fœderatis contra *Henricum* Regem addictus, *ibid.* & *ſeq.* Gallicanorum Præſulum erga *Henricum* fidelitas, prudentia & conſtantia, 71. a. *Pax* inter *Henricum* IV. & Philippum III. Reges, *ibid.* *Henrici* IV. converſio, *ibid.* abſolutio, 72. a. 293. b. inauguratio, ibid. *Henricus* Lutetiam cum armato milite intromiſſus, 293. b. Joannis Caſtelli in *Henricum* IV. facinus, *ibid.* Abſolutio Regi conceſſa à Summo Pontifice, 294. a. Cleri Gallicani Comitia, 294. a. Nannetenſe Pacificationis Edictum. *Henrici* juſſu promulgatum, ibid. *Henrici* IV. nuptiæ. 294. a. b. Pax Sabaudiæ Ducis cum *Henrico*, 294. b. Equeſtris Ordo S. Mariæ de Monte Carmelo & S. Lazari ab *Henrico* inſtitutus, ibid. *Henrici* IV. cædes & liberi, 294. b.

Henricus IV. Angliæ Rex, 305. a. Regnum ejus inquietum, ibid. *Henrici* IV. Leges Eccleſiæ commodæ, 305. b. Anglicani Cleri poſtulata, ibid. *Henrici* IV. obitus, 305. b.

Henricus V. Angliæ Rex, virtus & ejus & pietas, 305. b. Belli Gallici ab ipſo ſuſcepti initia & progreſſus, 306. a. Vid. *Carolum* VI. *Henrici* V. mors, *ibid.*

Henricus VI. Angliæ & Franciæ Rex proclamatus & coronatus, 306. a. Angli ex Gallia penitus ejiciuntur, ibid. *Henricus* ab Eduardo Marchiæ Comite victus & ex Anglia pulſus, 306. a. *Henricus* VI. in regnum reſtitutus, 306. b. *Henrici* VI. mors & ſanctimonia, *ibid.*

Henricus VII. Anglorum Rex, 307. a. *Henrici* nuptiæ, ibid. *Henrici* Elogium, 307. *Henrici* VII. liberi, *ibid.*

Henricus VIII. Anglorum Rex, 34. b. 307. b. *Henrici* VIII. nuptiæ, 307. b. *Henricus* VIII. contra Lutherum ſcribit, ibid. *Henricus* à Leone X. Summo Pontifice Defenſoris fidei titulo donatur, 34. b. Catharinæ Reginæ repudium *Henricus* meditatur, 308. a. *Henricus* VIII. Annæ Bolenæ amore captus, *ibid.* Cauſa divortii *Henrici* VIII. cum Catharina Regina diſceptatur, 308. b. *Henricus* Anglicanum Clerum opprimit, 309. b. Crammerus Cantuarienſis Archiepiſc. divortii ſententiam *Henricum* inter & Catharinam Reginam pronuntiat, *ibid.* & *ſeq.* Impium juramentum à viris Eccleſiaſticis extorquet *Henricus* VIII. 309. b. Clementis VII. Acta in cauſa *Henrici* Regis & ejus cum Anna Bolena matrimonium, 39. a. b. & *ſeq.* 310. a. *Henrici* contumacia & furor, 310. a. Eliſabethæ ex Anna Bolena nativitas, ibid. *Henrici* VIII. à Summi Pontificis obedientia & ab Eccleſia defectio, 310. b. *Henriciana* Piorum perſecutio, *ibid.* Pauli III. Acta in *Henricum*, 42. a. 310 b. *Henrici* impietas, *ibid.* Monaſteriorum viſitationem uſurpat *Henricus*, pro ſummo Anglicanæ Eccleſiæ capite ſe gerens, 311. a. De forma Religionis in Anglia tenenda in Synodo & regni Comitiis agitur, ibid. *Henricus* Monaſteriorum bona in fiſcum redigit, 311. b. Pudenda lex de nuptiis ab *Henrico* VIII. lata, ibid. *Henrici* tertiæ, quartæ, quintæ & ſextæ nuptiæ, 311. a. b. Extrema *Henrici* VIII. ægritudo & obitus, 312. a. *Henrici* in Euchariſtiæ ſacramentum reverentia, ibid. *Henrici* VIII. Teſtamentum, 312. a.

Henricus IV. Rex Caſtellæ, 297. a Blancam uxorem, Regis Navarræ filiam, poſt annos conjugii quatuordecim repudiat, ibid. *Henrici* virtutes & vitia, 297. a. Bellum civile, ibid. In *Henricum* conjuratio, *ibid.* Paulus II. Pontifex Maximus perduelles ad *Henrici* Regis obedientiam revocare ſatagit, 197. b. Pax confecta, *ibid.*

Henricus Cardinalis, Rex Luſitaniæ, 304. a. Regni ejus incerta ſucceſſio, *ibid.* & *ſeq.*

Henricus De Haſſia, Moralis Theologus, 177. a.

Heſſelius (Joannes) 196. a.

Hibernia regio titulo donata, à quo & quando, 50 b.

S. *Hieronymi* de Feſulis Eremitæ, à quo inſtituti, 239. b.

Hieronymus Pragenſis, Joannis Huſſi ſectator, 88. a. *Hieronymi* Conſtantiam adventus, *ibid.* & *ſeq* In *Hieronymum* Pragenſem habita quæſtio, 89. a. Ejus Retractatio, ibid. *Hieronymi* Pragenſis ceu relapſi damnatio & ſupplicium, 89. b. & ſeq. *Hieronymi* Pragenſis conſtantia, 90. b. Publica fides *Hieronymo* Pragenſi violata non fuit, 498. a. b & *ſeq.*

Hildebergenſe colloquium, 129. a.

Hiſpanica Concilia, 215. a. b.

Hiſpaniæ Reges 295. a. b. & *ſeq* *Hiſpaniæ* Regibus jus nominandi Epiſcopos ab Adriano VI. Romano Pontifice tribuitur, 37. b.

Hiſpaniola, novi orbis inſulæ, inventio, 299. a.

Holſtenii contra Baſileenſis Synodi autoritatem argumenta, & reſponſa, 531. a. b. & *ſeq.*

Horantius (Franciſcus) 198. b.

Hortolanus (Coſmas Damianus) 187. a.

Hoſius (Staniſlaus) Cardinalis, & Pii IV. in Concilio Tridentino Legatus, 191. b.

Hugonotorum nomen unde derivatum, 137. b.

Hus, *Huſſita*, 74. b. *Huſſitarum* origo, author, 74. b. 75. a. *Huſſitarum* defenſores & factiones variæ, 75. b. & *ſeq.* Joannes *Hus* & *Huſſitarum* errores, 76. a. b. & *ſeq.* Joannes *Hus* realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Sacramento Euchariſtiæ & tranſſubſtantiationem propugnat, 80. a. b. Confeſſionis ſacramentalis neceſſitas à Joanne *Hus* agnita, 81. b. Joannes *Hus* Extremæ-unctionis Sacramentum agnoſcit, *ibid.* & *ſeq.* Joannes *Hus* Purgatorium confitetur, 82. a. Joannes *Hus* Sanctorum in Cœlo regnantium invocationem nobis ſalutarem eſſe profitetur, 82. b. Joannes *Hus* Virginem Mariam invocat & laudat, *ibid.* Joannes *Hus* venerationem ſacris Imaginibus debitam agnoſcit, 83. a Joannis *Hus* doctrinæ cum Romana Eccleſia conſenſus, 83. a. *Huſſitarum* cum Lutheranis & Calviniſtis in præcipuis fidei ſuæ dogmatibus diſcrepantia, 83. a. b. Pragenſium *Huſſitarum* articuli contra Thaboritas, 83. b. Quæſtiones à Joanne *Hus* animo hæretico propoſitæ, ejuſdemque reſponſa, 84. b. Joannes *Hus* à Pragenſi Archiepiſcopo damnatus, 85. a. Joannis *Hus* doctrina ab Alexandro V. Pontifice Maximo improbatur, *ibid.* & *ſeq.* Joannes *Hus* à Joanne XXIII. Rom. Præſule damnatus, 85. b. Joannes *Hus* à ſententia Pontificis ad Chriſtum appellat, *ibid.* Facultatis Theologiæ Pragenſis conſilium contra *Huſſiticam* hæreſim, 86. a. Joannes *Hus* ad Concilium Conſtantienſe proficiſcitur, 87. a. Ejus audacia & artes, 87. a. b. Joannis *Hus* fuga, 88. Cauſa Joannis *Hus* examinatur, 88. b. Joannis *Hus* damnatio & ſupplicium, 88. b. 89. a. 359 a. Salvus-Conductus à Conſtantienſi Synodo Joanni *Hus* nullus fuit datus, 496. b. 498. Fidem Salvi-Conductûs Joanni *Hus* datam Sigiſmundus Imperator non violavit, 497. a. b. Objectiones ſolvuntur, 498. b. & *ſeq.*

I

Jacobitarum unio cum Eccleſia Romana, 10. a.

Janſſens Elinga, Ejus in F. N. Alexandrum Doctorem Pariſienſem calumniæ exploduntur, 482. & *ſeq.*

Jarnacenſe prælium, 285. b.

Javarinum ab Amurathe III. expugnatum, 257. b.

Javellus (Chryſoſtomus) 195. b.

S. *Ignatius* Loyola, Societatis Jeſu Conditor, 201. b. 241. b. S. *Ignatius* libri ſpiritualium Exercitiorum autor, *ibid.* Primi S. *Ignatii* ſocii, 241. b.

Illuminatorum ſecta repullulans extinguitur, 63. a.

Illyricus (Flaccus) rigidiorum Lutheranorum anteſignanus,

nus, 119. b. Melanctonis & aliorum Confeſſioniſtarum profeſſus hoſtis, *ibid* Centuriarum Magdeburgenſium præcipuus Compilator, 119 b.
Imagines. Joannes Hus & Huſſitæ de *Imaginibus* quid ſenſerint, 78. b. 83. a. Concilii Tridentini Decretum de *Imaginibus*, 663 a.
Imitatio Quis Autor libri de *Imitatione* Chriſti, 175. a.
De *Imola* (Joannes) Opera ejus, 177. b.
Imperatores Turcarum, 253. a. *Imperatores* Occidentis, 258. a. b.
Imperii tranſlatio authoritate Leonis III. an vera, an ficta, 473. a.
Incarnatio. Socinianorum errores circa *Incarnationem*, 161. a
Incoſtneſus Princeps quibus conditionibus abſolvendus, 16. b.
Independentes. Hujus ſectæ autor, fautor, errores, 149. a. b.
Indulgentiæ cautè diſtribuendæ, 35. b. *Indulgentiarum* promulgatio quibus olim demandata, *ibid.* De *Indulgentiis* Joannes Hus quid ſenſerit, 78 a. b Lutheri contra *Indulgentias* declamatio, 100 b. & *ſeq* Lutheri liber de *Indulgentiis* Leoni X oblatus, 103. a. Errores Calvini de *Indulgentiis*, 141. b. Prudens de *Indulgentiis* Decretum, 225. b *Indulgentiæ* abſque Epiſcoporum licentia non promulgandæ, 243. b *Indulgentiarum* moderatio, 564. a. Utrum Concilia Œcumenica jus & autoritatem habeant plenarias *Indulgentias* concedendi, 587. a. Duvallius refellitur, *ibid.* & *ſeq* Tridentini Concilii Decretum de *Indulgentiis*, 664. a b.
Indultum Cancellarii Franciæ & Senatus Pariſienſis Paolo III. acceptum, 46. a. *Indultaria* nominatio, 235 b. *Indultaria* nominationis conditiones, *ibid.* Quæ beneficia *Indulto* ſubjaceant, 235. b. *Indulta* Cardinalium, 236. a *Indultariæ* nominationi Tridentina Synodus non derogat, 279. a.
Infantes Antiqua conſuetudo præbendæ *infantibus* Euchariſtiæ, 648. b Unde orta, *ibid.* Quorumdam Patrum ſententiis de Euchariſtiæ neceſſitate, reſpectu *Infantium*, 648. b.
Ingelramus, 178. a.
Innocentius VII. Pontifex Romanus creatur, 1. a. 337. a. *Innocentii* pro Ladiſlao Decretum, *ibid* Ladiſlai in Siculas Eccleſias tyrannidem *Innocentius* diſſimulat, 1. a. Bellum ſacrum adverſus Tamerlanem indicit *Innocentius*, 1. b. Factiones Romæ, ſub *Innocentii* VII. Pontificatu, 1. b. & *ſeq.* Romani adverſùs *Innocentium* concitantur, *ibid* & *ſeq* Romani ad officium & *Innocentii* obedientiam reverſi, 2. a. *Innocentius* in Ladiſlaüm Neapolitanum Regem fert excommunicationis ſententiam, 2. a Quare, *ibid.* Pax inter ipſos inita, 2. a. *Innocentii* VII obitus, 2 b 339 a. *Innocentii* VII. Cardinales, ibid *Innocentii* VII. & Benedicti XIII. colluſio, *ibid.*
Innocentius VIII Pontifex Max. 25. a. Pacta conventa Cardinalium in Conclavi, ab *Innocentio* juramento confirmata, ibid. *Innocentii* VIII bellicæ expeditiones, 25. b. Utrum *Innocentius* Norvegis conceſſerit ut abſque vino Miſſæ ſacrificium Sacerdotes apud illos offerrent, 25. a b *Innocentii* VIII. Cardinales, 26. a. *Innocentius* VIII Belgas interdicto ſupponit, 274 b.
Innocentius IX. Pontifex electus, 70. b. *Innocentii* IX. præclara conſilia, ibid. *Innocentii* IX. Cardinales, 70 b.
Inquiſitio facta in Caſtellæ & Aragoniæ regnis inſtituta, 299. a. *Inquiſitionis* ſacræ autoritas à Paulo IV. Pont. Max. ampliata, 50. b. *Inquiſitio* in Luſitania ſtabilita, 303 b.
Inſtitor (Henricus) 177. a.
Intelligentiæ homines, 94. a. Hujus ſectæ Autores, initia, errores, 94. a. Hujus ſectæ cum Quietiſtis affinitas, *ibid*
Interim Cæſareum quid ſit, 129 b. 164 b.
Joannes XXIII Summus Pontifex, 354. b Mores ejus, 4. b. *Joannis* XXIII. juramentum, 355 a. Synodus Conſtantienſis ſex capita à *Joanne* poſtulat, 355 b. *Joannis* XXIII fuga, ibid. *Joannis* XXIII. excuſationes inanes, 356. a Citatio *Joannis* XXIII 357. a. Inquiſitores in *Joannem* XXIII. nominantur, 357. b. Sententia ſuſpenſionis in *Joannem* XXIII. à Conſtantienſi Concilio lata, 357 b Articuli contra *Joannem* objecti & probati, 358 a. Depoſitionis ſententia in *Joannem* XXIII à Concilio Conſtantienſi lata, ibid & ſeq. *Joannes* XXIII. exauctoratus, 5 a *Joannis* XXIII. Cardinales, 5 a b
Joannes II Rex Aragonum, 299. a. Ejus in filium crudelitas, *ibid.*
Joannes Caſtellæ Rex, & continui in Caſtella motus, 295 a *Joannis* elogium & obitus, ibid. *Joannes* Caſtellæ Regis liberi, 295 b *Joannis* præclara ſententia, *ibid.*
Joannes Rex Luſitaniæ, 296. b. *Joannis* bellum Africanum, ibid *Joannis* Luſitaniæ Regis liberi, 296
Joannes II. Rex Luſitaniæ, 300 a *Joannis* pro Chriſtiana Religione ſtudium, ibid. *Joannis* Luſitaniæ Regis præclara ſententia, 300 a. *Joannis* virtutes & vitia, *ibid*
Joannes III Rex Luſitaniæ, 302. a. *Joannis* Chriſtianæ Religionis in Indias Orientales propagandæ ſtudium, *ibid* Luſitanorum ſub *Joanne* III Rege egregia facinora, 302. a Inquiſitio in Luſitania à *Joanne* inſtituta, 302. b. Academia Conimbricenſis ab ipſo ſtabilita, ibid *Joannis* III. obitus & elogium, 302. b.
Joannes Burgundiæ Dux, Ludovicum Ducem Aurelianenſem immani proditione trucidari curat, 94 b. 266 a *Joannis* Burgundiæ Ducis mores, 96. & *ſeq.* 266. b. Gerſonii ſchedula adverſùs *Joannem* & ejus fautores, 97. b.
Joannes Major Theologus Pariſienſis, 191. a.
Joannes Taulenſis, 202. b.
Jodocus Moravus, Imperator, 258. b.
Jovius Pontanus (Joannes) 205. a.
Jovius (Paulus) 606. b.
Iſabella. Henrici IV. Caſtellæ Regis ſoror, & ejus cum Ferdinando Aragoniæ Principe nuptiæ, 297. & *ſeq.* Vid. *Ferdinandus.*
Iſidorus Theſſalonicenſis, 171. b.
Iſolanus (Iſidorus) 194. b.
Julianus Cardinalis ab Eugenio IV. Concilii Baſileenſis Præſes deſignatus, 504 b. *Juliani* Cardinalis ad Eugenium literæ diſſolutionem Concilii Baſileenſis diſſuadentes, 507 a. b *Julianus* diſſolutionem Concilii ab Eugenio factam penitus invalidam eſſe probat, 509. b. Concilium Summo Pontifice ſuperius cenſet, *ibid.*
Julius II. Pontifex Romanus creatur, 28 b Pacta Conventa Cardinalium in Conclavi, à *Julio* II juramento firmata, *ibid* Novem Cardinalium à *Julio* II receſſio, 603. b Piſanus Conventus contra *Julium* II. ſub titulo Concilii Generalis, 604. a *Julius* II in Piſano Conventu accuſatur, 604. b Et ab omni Pontificatûs adminiſtratione ſuſpenditur, *ibid* Utrum *Julius* II. negligentiæ & contumaciæ reus fuerit, 605 a An Eccleſiæ neceſſitati ſatis conſuluerit indicto Lateranenſi Concilio, 605. b. *Julii* II. in Regem regnúmque Galliæ inimicitiæ, 29 b. 605 a. b & *ſeq* Gallici exercitûs cum Pontificio pugna ad Ravennam, 29 b. *Julii* II in temporalia Regis Chriſtianiſſ. jura invaſio, 30. a Utrum *Julius* II. Decretum aut ſententiam tulerit, vi cujus Ferdinandus Hiſpaniæ Rex Navarricum regnum occupaverit, 30 b. & *ſeq* Salubres *Julii* II Conſtitutiones, 31 b. *Julii* II obitus, 32. a. *Julii* II. Cardinales, 32 b.
Julius III. & ejus ad ſummum Pontificatum electio, 48. b. *Julii* optimæ dotes, *ibid* Pacem inter Imperatorem & Regem Chriſtianiſſ. componere conatur *Julius* III 49 a. *Julii* III. virtutes & nævi, ibid. *Julii* III. Cardinales, 49. b.
Juſtificatio. Catholica de *juſtificatione* doctrina, 6. 7. b. Seripandi ſingularis opinio de *juſtificatione*, reprobata, *ibid* & *ſeq.* Catharini ſententia de *juſtificatione*, 28 a. Utrum à Concilio Tridentino damnata ſit, 628 a. b. Melanctonis variatio in *juſtificationis* dogmate, 117. b.
S. *Juſtina*, ſeu Caſinenſis Congregatio, 259 b.
Juſtinianus (Auguſtinus) patria ejus, doctrina, opera, 182. b. Auguſtinus *Juſtinianus* primus Hebraïcæ linguæ in Regio Collegio Pariſienſi Profeſſor, *ibid.*
Juſtinianus (Petrus) 206. b.

K

Kalendarii Gregoriana emendatio, 63. b & *ſeq.*
Kalteiſen (Henricus) patria ejus, profeſſio, obitus, 173 b.
A *Kempis* (Thomas) patria ejus, profeſſio, 174. b opera, *ibid* & *ſeq.*
Krantzius (Albertus) 225. b.

L

Ladiſlaüs Neapolitanus Rex, in Siculas Eccleſias ac Monaſteria ſævit, 1 a Romam occupare tentat, 1 a. *Ladiſlaüs* Pontificio fulmine proſtratus regno ſpoliatur, 2 a. *Ladiſlaum* inter & Innocentium VII. Rom. Pont pax conciliata, *ibid* Romam expugnat *Ladiſlaüs* & capit, 3 a *Ladiſlaus* intra annum à Paulo Urſino pellitur, *ibid.*
Laines (Jacobus) 198. a.
P. *Lainez* Societatis Jeſu Præpoſitus Generalis à calumnia vindicatur, 620 b. Ejus locus in Concilio Tridentino. *ibid.*
Lanſelottus, (Joannes Paulus) 204. a.

Langius (Paulus) 305. b.

Lanſpergius (Joannes juſtus) 299. b. 300. a.

Lateranenſe V. Concilium à quo & quando convocatum, 605. a b Præcipua Concilii *Lateranenſis* V. geſta, 607. b. Pacta Bononiæ Concordata inter Leonem X. Pontificem Maximum & Franciſcum I Regem Chriſtianiſſ. à *Lateranenſi* Concilio confirmantur, 308 b.

Latomus (Jacobus) 194 a.

Lavatheri mendacium, 155. a.

Laurentius Juſtinianus, 174 b.

S *Lazari* Ordo Equeſter à quo inſtitutus, & quando, 294. b.

Lazius (Vvolfgangus) 206 b.

Legati. Abuſus in *Legatis*, 45 a. *Legati* Apoſtolicæ Sedis quibus conditionibus in Galliis recepti, 273. a.

Leo X. Juniorum Cardinalium operâ in Romana Sede collocatur, 33. b Pacem inter Chriſtianos Principes conciliat, *ibid* Pacta Conventa inter Franciſcum I. Regem Chriſtianiſſ. & *Leonem* X 33. b *Leo* X. Pacis inter Francorum & Hiſpaniæ Reges ſequeſter, *ibid.* Varia *Leonis* X. Decreta & geſta, 34 a. *Leonis* Elogium, 34. b *Leonis* X. Cardinales, 35. a *Leonis* X. nævi, 35 b. *Leo* X. in diſtributione Indulgentiarum parum cautus, *ibid.*

Lepantina victoria, 61. a. 237. a.

Lethmatius (Hermannus) 196. b. Ejus elogium, *ibid.*

Liber nullus abſque prævio examine, typis non mandandus, 608 b Concilii Tridentini Decretum de *Libris* Canonicis, 621 b *Librorum* ſacrorum editio abſque Epiſcoporum licencia, prohibita, 17. a *Librorum* prohibitorum index à Paulo IV. promulgatus, 51 b.

A *Lieuvin* (Dionyſius) Patria ejus, profeſſio, ſcripta, obitus, 170. b 171. a.

Lindanus (Guillelmus) 299. b.

Lippomanus (Aloiſius) 186. b.

Litera ſacræ. Abuſus circa *Literas* ſacras à Concilio Tridentino emendati, 622. b.

Loayſa (Garcias) 204. b.

Longinus (Joannes) 178. b.

A *Lotharingia* Cardinalis Tridentum adventus, 653. Doctrina ejus, eloquentia & zelus, *ibid* Nimia exageratio Cardinalis à *Lotharingia*, 655 a. Proteſtationes Cardinalis à *Lotharingia*, 661. b. *& ſeq* Cardinalis à Lotharingia Summo Pontifici acclamatio ipſimet Cardinali contraria, 664. b.

S. *Ludovicus* Granatenſis, 200. b. *Ludovici* Granatenſis & operum ejus elogium, 201 a.

Ludovicus XI Francorum Rex, 270. a. Virtutes ejus & vitia, *ibid & 272. b. Ludovicus* XI. ad Sixtum IV. Oratorem mittit, 21. a. Ludovici XI. poſtulata, *ibid.* Sixti Conſtitutio *Ludovico* favens, 21. a. b. *Ludovici* Oratores ad Sixtum & Sixti reſponſa, 22. a. b. *Ludovici* XI. ad Pium II. literæ de abrogatione Pragmaticæ Sanctionis, 603. b. *& ſeq* Pragmaticam Sanctionem *Ludovicus* abrogat, 270. a. Externis amicitiis regnum firmare conatur, 270 b Procerum conjuratio adversùs *Ludovicum* facta, & quare, *ibid* Pacem cum conjuratis Principibus *Ludovicus* pepigit, 270. b *Ludovicus* in Peronæ arce à Burgundiæ Duce detentus, 271. a. *Ludovici* XI. Pacta cum Eduardo Anglorum Rege & Carolo Burgundiæ Duce, *ibid.* Provincia Genomani & Andes ad *Ludovici* Regis dominium redeunt, 271. Andegavenſem & Virdunenſem Epiſcopos in carcerem mittit, ibid *Ludovici* morbus, 271. b. *Ludovici* impotens diuturnioris vitæ deſiderium, ibid. *Ludovici* XI. obitus, 271. b. Filii, *ibid. Ludovicus* XI. à Gobelini calumniis vindicatus, 272. a.

Ludovicus XII. Carolo VIII. ex lege ſuccedit agnatione proximus, 276. b. *Ludovici* XII. clementia, *ibid.* Joannam *Ludovici* XI filiam repudiat, 276. a. *Ludovici* XII matrimonium, 277. a. *Ludovici* expeditio Mediolanenſis, ibid. *Ludovici* fœdus ſacrum contra Turcas, 277. a. Bellum Neapolitanum, *ibid.* Genuenſes à Rege domiti, 277. b. *Ludovici* XII. fœdus contra Venetos, *ibid* Eorum clades, 277. b. Julii II Romani Pontificis cum *Ludovico* XII. inimicitiæ, ibid & 605. a. *Ludovici* XII. liberi, 277. b *Ludovici* XII. elogium, *ibid Ludovicus* XII. armis adversùs Julium ſe tueri decernit, 203 a. Articuli Clero Gallicano in Comitiis Turonenſibus à *Ludovico* XII. contra Julium II. propoſiti, eorumque reſponſum, *ibid.*

Petrus de *Luna* in ſua Obedientia Benedictus XIII. Vid. *Benedictus* XIII.

Luſitanorum Reges, 296. b *& ſeq.*

Lutherana hæreſeos, initium, 100. b *& ſeq* Progreſſus, 116. a. *& ſeq.* Schiſma, 119. a. b *Lutherani* rigidiores, 119 b. Conventus, Acta, Colloquia, Synodi cum Catholicorum, cum Hæreticorum in cauſa *Lutheranæ* Hæreſeos habiti, 120. a. b *& ſeq.* Vid *Luther.*

Luther (Martinus) Patria ejus, parentes, nomen, profeſſio, 100. b. *Lutheri* contra Indulgentias declamatio, ibid. *Lutheri* theſes contra Indulgentias, 101. a. *Lutheri* mores, ibid. *Lutheri* errores ac ſcripta quibus illos tuetur, 101. b. 102. a. b & ſeq. *Lutherus* librum de Indulgentiis Leoni X. dicare auſus, 103. a. *Lutheri* liber contra Scholaſticos, 103. b Theſes Lipſicæ *Lutheri* contra Eckium, 104 a. *Lutheri* liber Adverſus execrabilem Bullam Antichriſti inſcriptus, 105. a. *Lutheri* liber de Reformatione, 105 b *Lutherus* totum jus Pontificium publicè comburit, *ibid.* Hoc factum edito libello *Lutherus* excuſat, 105. b Reſponſio *Lutheri* ad Librum Catharini, ibid *Lutheri* liber de Captivitate Babylonica, 105. b *Lutheri* liber contra Latomum, 107 a *Lutheri* liber de Miſſa privata abroganda, 107 b. *Lutherus* vota Monaſtica impugnat, *ibid* Melanctonis Apologia pro *Luthero* contra Pariſienſes Theologos, 108. a Hanc Apologiam in Theutonicam linguam vertit *Lutherus*, ibid Facultatis Pariſienſis judicium expetit *Lutherus*, 108 a. *Lutheri* liber contra Epiſcoporum Ordinem, *ibid* Sectam ipſe *Lutherus* pugnat, 108 b. *Lutheri* convitia in Regem, *ibid.* Novi Teſtamenti in linguam Germanicam *Lutherana* tranſlatio, 108. b. Plura novi Teſtamenti loca à Luthero interpolata, 109. a. *Lutheri* ſpurcities & ſalacitas, ibid *Lutheri* liber de formula Miſſæ & Communionis, 109 b Ritus *Lutherani*, ibid *Lutheri* liber ad Vvaldenſes & Bohemos, 110 b. *Lutheri* inconſtantia, ibid *Lutheri* liber contra Carloſtadium, 110. b. *Lutheri* liber de ſervo arbitrio, 111. a. Pugna *Lutheri* contra Sacramentarios, quos velut hæreticos inſectatur, 111. a b. *& ſeq Lutheri* liber contra Anabaptiſtas, 112. b. *Lutheri* confeſſio de Cœna Domini, contra Zuinglium, & Oecolampadium, 113. b Tranſſubſtantiationis dogma in medio relinquit *Lutherus*, 123. a. *Lutherus* diaboli diſcipulus, ibid *Lutheri* in Sacramentarios declamatio, 123. b Cardinalis Cajetani cum *Luthero* congreſſus, 120. a. b Miltitii Nuntii Apoſtolici cum *Luthero* colloquium, 121. a. Diſputatio Lipſica inter *Lutherum* & Eckium, 121 a *Lutherus* ab Academiis Colonienſi & Lovanienſi, & à Leone X. damnatus, 121. b *Lutherus* Imperatoris Edicto proſcriptus, ibid & ſeq. *Lutherus* à ſacra Facultate Pariſienſi damnatus, 122. a Formula Concordiæ in re Sacramentaria inter *Lutheranos*, 124. a. Articuli ſacræ Facultatis Pariſienſis contra *Lutheranam* hæreſim, 126. b. Lovanienſis Academiæ articuli contra *Lutherum*, 127. b. Concordia diſcors *Lutheranorum*, 130. a. Tractatus Concordiæ cum Græca Eccleſia à *Lutheranis* fruſtra tentatus, *ibid.* Jeremias Patriarcha Conſtantinopolitanus *Lutheranos* errores confligit, 130 b. Scriptores qui *Lutheranam* hæreſim impugnarunt, 130 b. & ſeq. *Lutherus* Legitima miſſione carens, 145. b. *Lutherani* ad Cœnam & Communionem à Calvinianis admiſſi, 148. a. b. *Lutheri* & cæterorum ejus damnatio, 54. a. 627. b. *& ſeq* 635. a. b. *& ſeq.* Vid. *Tridentinum* Concilium paſſim.

Lycbetus (Franciſcus) 294 b.

M

Maffæus (Joannes Petrus) 207. a.

Magdalius (Jacobus) 183. a.

Magnus (Joannes) 106. a. b.

Mahometes, virtus ejus bellica & expeditiones, 253 b.

Mahometes II Parentes ejus, 254. a Victoriæ, ibid. *Mahometes* II. Chriſtianis ſævit, 254 b. *Mahometes* quatuor linguarum & Aſtrologiæ peritus, 255. a. *Mahometis* vitia & obitus, *ibid.*

Mahometes III. regni initia fratrum ſtrage cruentat, 257. b *Mahometis* res vario exitu geſtæ, *ibid. & ſeq* Mors *Mahometis* III. 258 a.

Maillardus (Oliverius) 197 b.

Mantuanus Conventus, 15. b.

Marcellus II Pont. Max. 49. b Communis Chriſtianorum parens nullis partium ſtudiis flectitur, ibid *Marcelli* in Eccleſiæ reformatione ſtudia, 50 a. Carni & ſanguini nihil tribuit *Marcellus*, 50. a. *Marcellus* II. à calumnia vindicatur, 50. a. b.

Marcellus (Chryſoſtomus) Corcyrenſis Archiepiſcopus, 192. a.

Margarinus (Joannes) 205 a.

Margarita Auſtriaca cum Philippo III. Hiſpaniarum Rege conjugium, 73. a b.

Maria Virgo. Feſtum Compaſſionis B *Mariæ* Virginis, 210 b *Mariæ* Virginis Conceptio Immaculata, Vid. *Conceptio.*

Maria Regina, Henrici VIII. Angliæ Regis & Catharinæ filia, 313. Supremi Eccleſiæ Anglicanæ capitis appellationem Primatuſque Eccleſiaſtici dignitatem reſpuit, ibid. *Maria* Reginæ pro Catholica Religione zelus, 313. a.

218. a. Catholica Religio ab ipſa in Anglia reſtituta, ibid. *Mariæ* obitus, 313. b.
Paulu. à ſancta *Maria*, genus ejus, opes, doctrina, ad fidem converſio, & opera, 170. a.
Maronitarum ad Eccleſiæ fidem & communionem reditus, 10. b.
Marotus quis ſit, 137. a. Pſalmi *rithmis* vernaculo idiomate ab ipſo compoſiti & interpolati, *ibid.* Quando & ubi primùm cantari cœpti, 137. a.
Marpurgenſis Conventus, 123. a.
Martinus V. Concordibus ſuffragiis Summus Pontifex eligitur, 5. b. 363. a *Martini* V. elogium, 6. a. Acta *Martini* V. contra Hæreticos, 5. a. b. Acta *Martini* V. contra Schiſmaticos, 7. a. Alphonſum Aragonum Regem in jus vocat, 7. a. Quare, *ibid.* Leges Cardinalibus à *Martino* V. poſitæ, 7. b. *Martini* V. Acta cum Principibus, 7. b. 8. a. *Martinus* V. à calumnia vindicatus, 8. a. *Martini* V cautio in Diſpenſationibus concedendis, 8. b. *Martini* obitus, 9. a. *Martini* V. Cardinales, 9. a. b.
Marſilius Ficinus, 182. a.
Maſius (Andreas) 187. b.
Matrimoniorum publicæ denuntiationes facilè non condonandæ, aut pecunia redimendæ, 211. a. *Matrimonia* in Eccleſiis non in privatis Oratoriis contrahenda, ibid. *Matrimonia* clandeſtina, 252. a. b. 281. a. *Matrimonia* filiorum familias, 281. a. Concilii Tridentini Decreta & Canones de Sacramento *Matrimonii*, 659 a. Damnati non ſunt ut hæretici, qui *Matrimonia* ob adulterium poſſe diſſolvi aſſererent, 659. b. Concilii Tridentini Decreta de *Matrimonio* à calumnia vindicantur, 695. b.
Maximilianus I. Cæſar deſignatus, 261. b. *Maximiliani* Cæſaris expeditio Italica, 262. Bellum Helveticum, ibid *Maximiliani* fœdus cum Ludovico XII. Rege Francorum, 262. a. *Maximiliani* bellum adverſus Venetos, 262. b. *Maximiliani* bellum Gallicum, 263. a Pax *Maximiliani* cum Rege Chriſtianiſſimo, *ibid.*
Maximilianus II. Imperator, licentiam publicè profitendi Confeſſionem Auguſtanam reſcindit, 265. b. Poloniæ Rex eligitur, ibid. *Maximiliani* II. obitus, 265. b.
Mechlinienſe Concilium, Præſes & Decreta, 215. b.
Medicæa (Mariæ) cum Rege Chriſtianiſſ. conjugium, 72. b. Conjuratio in *Medicæos*, quare & à quibus facta, 21 b. *& ſeq.* Magni Florentiæ Ducis titulo Coſmus *Medicæus* donatur, 61. a.
Medina (Joannes) Theologus Complutenſis, 192. a. Bartholomæus *Medina* in Academia Salmaticenſi Profeſſor & Doctor, *ibid.*
Mediolanenſia Concilia, quare, quando, & quibus præſidibus celebrata, 214. b. 215. a.
Melancton (Philippus) patria ejus, nomen, doctrina, 119. a. *Melancton* Auguſtanæ Confeſſionis Autor, 119. b. *Melancton* in dogmate de Euchariſtia tradendo varius & anceps, ibid. & ſeq. *Melanctonis* variatio in juſtificationis dogmate, 117. b.
Melanctonis Apologia pro Luthero contra Pariſienſes Theologos, 108. a. 119. b.
Melitæ inſulæ obſidio, 257. b. *Melitæ* obſidio ſoluta, 258. a.
Mendicantes. Alexandri V. Conſtitutio in favorem Religioſorum *Mendicantium*, & quæ hanc Conſtitutionem ſubſecuta ſunt, 4. b. *Mendicantium* Privilegia à Gregorio XIII. ſecundum Concilii Decreta reſtringuntur, 64. b. *Mendicantium* quorumdam Religioſorum errores, 99. b. *Mendicantes* in Vicarios Parochialium Eccleſiarum non aſſumendi, 210. b.
Menibona (Jacobus) 180. a.
Merlinus (Jacobus) 295. b.
Mercorus (Joannes) 188. a.
Meſepotameni in Eccleſiæ gremium recepti, 10. b.
Metropolitanorum officia, 219. b.
Mexica Corteſii virtute ſubacta & Catholici Regis Imperio adjecta, 301. a.
Mexicana Synodus, 219. b.
Middelburgius (Paulus) 94. b.
Miltitius Apoſtolicus Nuntius, & ejus cum Luthero congreſſus & œconomia, 121. a.
Minimorum Ordo, à quo inſtitutus, 139. b. Quare ſic dictus, *ibid.*
Miſſa. Doctrina Catholica de ſacrificio *Miſſæ*, 649. b. An Chriſtus ſe-ipſum obtulerit ſacrificium Patri in Cœna, vel ſolum in Cruce, ibid. & ſeq. *Miſſa* linguâ vulgari non paſſim celebranda, 650. b. Quare, *ibid.* Gentileti obſervatio contra *Miſſæ* ſacrificium, 651. a. b. *Miſſæ* ſacrificium utrum ſine vino offerri queat, 25. b. *& ſeq.* Ea die qua prima *Miſſa* celebratur, convivia prohibita, 210. a. *Miſſæ* ſolemnis in Parochialibus Eccleſiis diebus Dominicis audiendæ neceſſitas, 99. b.
Molanus (Joannes) 199. b.
Molinæi (Caroli) objectiones adverſùs Oecumenicam Tridentini Concilii autoritatem, & Reſponſa, 668. b. 669. *& ſeq.*
Molinenſe Edictum 285. a.
Mombelgardienſe Colloquium, inter primarios Lutheranæ & Calvinianæ ſectæ Miniſtros habitum, 157. b.
Monachi. Vid. *Regulares.*
Monialium clauſura, 243. b. Circa *Monialium* clauſuram autoritas cui competat, *ibid. & ſeq* Non licet *Monialibus* poſt profeſſionem exire à Monaſterio, ad breve tempus, quocumque prætextu, 244. a. Regia ad *Monialium* Abbatias nominatio, 244. b. Dotales eleemoſynæ in *Monialium* profeſſione approbatæ; exactio vetita, 246. a. *Monialium* in bona parentum ſæculo xv. ſucceſſio, 246. b. Abuſus in *Monialibus*, 45. a.
Monſtroletus, 178. a.
De *Monte Nigro* (Joannes) 173. a.
Montes Pietatis quid ſint, 608. b. Approbati à Leone X. *ibid.*
Montmorantius Equitum Magiſter, & ejus pro Catholica Religione ſtudium, 283. a. In prælio Drocenſi à Calvinianis vulneratus & captus, 284. a. Sandonyſiano prælio occiditur, 285. a. *Mommorantii* Ducis elogium, *ibid.*
Morales (Ambroſius) 207. a.
Mulbrunenſe Colloquium, 129. a.
Muliebris luxus vetitus, 210. a.
Muſſipontanæ Academiæ erectio; 48. a.
Muſſus (Cornelius) 187. b.

N

Naclantus (Jacobus) 186. b. 187. a.
Narbonenſe Concilium, 214 a.
De *Natalibus* (Petrus) 180. b.
Navarræ Regina. Pii IV. Summi Pontificis acta in Joannam *Navarræ* Reginam, 55. b. Carolus IX. *Navarricæ* Reginæ cauſam tuetur, *ibid. & ſeq.* Pius IV. à judiciariis actis in Reginam *Navarræ* abſtinet, 56. b. Acta Sixti V. in Regem *Navarræ*, 66. b. *Navarrus* Rex de Cenſuris Pontificiis ad Concilium vocat, *ibid.*
Navarrici regni à Ferdinando, ejuſque ſucceſſoribus invaſio, 30. b. 31. a. Chriſtianiſſ. Regum in *Navarram* jura invictè probantur, *ibid.*
Naumbergenſe Colloquium, 129. a.
Nauſea (Fredericus) Blancicampianus, 191. b.
Nauſea (Fredericus) Viennenſis Epiſcopus, 200. a.
Neapolitani Regni diviſio, 27. a. b. Aragonum & Gallorum de Regno *Neapolitano* diſſidia, unde orta, 259. b.
Ælius Antonius *Nebriſſenſis*, 206. a.
Neſtorius. Acta in cauſa *Neſtorii*, 379. b.
Nicolaus V. Eugenio IV. Summo Pontifici ſufficitur, 12. b. Plenariam Carolo VII. Chriſtianiſſ. Regi dat poteſtatem Eccleſiæ pacem procurandi, 13. a. Amedæus. in ſua Obedientia Felix V. appellatus, & Baſileenſis Concilii reliquiæ ad *Nicolai* V. obedientiam revocatæ, ibid. *Nicolai* expeditio ſacra, 13. b. *Nicolaus* virorum eruditorum fautor & remunerator, ibid. *Nicolai* V. Cardinales, 13. b.
Nicoſiæ expugnatio, 258. b.
Niemus (Theodoricus) 173. a.
Nigrius (Philippus) 203. b.
Nobilius (Flaminius) 188. a.
Nominationis jus ad Prælaturas Chriſtianiſſ. Regibus collatum, 222. a. 244. b. Regiæ *Nominationis* conditiones, *ibid. & ſeq.* Jus Regiæ *Nominationis* in Hiſpaniis, 223. a. *Nominatio* Scholaſtica, 234. b. *Nominationis* Scholaſticæ conditiones, *ibid. & ſeq.* Quæ Beneficia Scholaſticæ *Nominationi* obnoxia, 235. a. Scholaſticæ *Nominationis* poteſtas, 235. b. Scholaſticæ *Nominationi* ad Beneficia Synodus Tridentina non derogat, 697. a. Indultaria *Nominatio*, ibid. Conditiones ad robur indultariæ *Nominationis* neceſſariæ, ibid. Regia ad Monaſticas Præfecturas *Nominatio*, 244. Regiæ ad Abbatias & Prioratus *Nominationis* conditiones, *ibid* Regia ab Abbatias Monialium *Nominatio*, unde profecta, 244 b.
Norimbergenſis Conventus, 122. a. Pax *Norimbergenſis*, 124. b.
Normaniæ Parlamenti inſtitutio, 277. b.
Novitiorum renuntiationes, 244. a. b.
Nuntii. Abuſus in *Nuntiis* Apoſtolicis, 45. a.
Nuptiæ. Diſpenſatio in *Nuptiis*, 45. b. *Nuptiæ* ſecundæ & inſultus à plebe ſecundò nubentibus fieri ſoliti, 212. a.

O

Oecolampadius Doctrina ejus, in quo à Zuinglio diverſa, 816 a *Oecolampadii* obitus, *ibid.* Lotheri liber contra *Oecolampadium*, 121. b.
Olavius (Marinus) 296. b.
Oleaſter (Hieronymus) 186. a
Officia divina devotè & horis congruentibus decantanda, 310 b. Concilii Baſileenſis Decreta de modeſtia in divinis *Officiis*, 525 b. Beneficiatorum divinum *Officium* non recitantium pœnæ, 608. a.
Orbis Novi inventio, 299. a 300. b. 301. a. Quid juris in novum *Orbem* ex Alexandri VI. donatione Catholicis Regibus acceſſerit, *ibid* & *ſeq* Hiſpanorum in novi *Orbis* incolas crudelitas, 301 a. b.
Ordinatio Abuſus in *Ordinationibus*, 43. b. *Ordinandorum* examen, 209. a. *Ordinationes* gratuitæ, 213 a. *Ordinandorum* Titulus, 232. a. b *Ordinandorum* & ad Beneficia nominandorum ætas, 233 a Unuſquiſque à proprio Epiſcopo *ordinandus*, ibid. Nemo ab Epiſcopo Beneficii *Ordinandus* niſi à triennio Beneficium in ejus Diœceſi pacificè poſſideat, 233. b De iis qui Beneficium ſibi in fraudem conferri curant ut eludant examen ſui Ordinarii & *ordinari* queant, *ibid.*
Ordines quibus, & à quo conferendi, 643. b. Ad ſacros *Ordines* non admittendi qui non habent unde vivere poſſint, 649. a Catholica doctrina de Sacramento *Ordinis*, 634. a.
Orebita Huſſitarum factio, 75. b Martinus V. adverſus *Orebitas* bellum ſacrum decernit, ibid. *Orebitarum* in Catholicos, & præſertim Sacerdotes crudelitas, 76. a
Originale peccatum. Decretum Concilii Tridentini de *Originali* peccato, 625. b 626. a. b De *Originali* peccato Zuinglii error, 113. a.
Oſiander (Andreas) Lutheranus, in Lutherana ſecta ſchiſma facit, 819 a.
Othomarus Luſcinius, 185 a.
Oxomenſis. Petri de Oſma, ſive *Oxomenſis*, profeſſio, ingenium, errores, 99. 6. A quibus damnati, 22. b.
Oxonienſe Concilium, 208. *Oxonienſis* Concilii ſtatuta, 208. a. b.

P

Pacificus, Caſoira, 177. a.
Pagninus (Santes) 185. b. Opera ejus, *ibid.*
Palatii ſacri Magiſtri auctoritas, 84. b.
Paleologus (Manuel) Græcorum Imperator, 252. b.
Paleologus (Joannes) Manuelis filius & ſucceſſor, 252. b. Græcæ cum Romana Eccleſia unionem promovet, *ibid.* Concilio Florentino ſubſcribit, 252. b Schiſmatis evertendi ſtudium remittit, 253 a.
Paleologus (Conſtantinus) Joannis frater natu maximus Græcorum Imperator creatur, 253 a. Conſtantini *Paleologi* obitus, *ibid.*
Palmerius (Matthæus) 179. a.
Palmus (Benedictus) 200. b.
Pamelius (Jacobus) 199. b.
Pamphilus (Joſephus) 206. b.
Panvinius (Onuphrius) 206. a.
Papa Vid *Romanus* Pontifex.
Papienſis Cardinalis libera in Paulum II. animadverſio, 20. a.
Paris (Stephanus) 200. a.
Pariſienſis Senatus indultum, 46. a.
Pariſienſis Facultas Lutheri Aſſertiones damnat, 123. a. Facultatis *Pariſienſis* in Lutheri negotio Conſilium, 124. b. Articuli Facultatis *Pariſienſis* contra Lutheranam & Calvinianam hæreſes, 128. b Theologorum *Pariſienſium* doctrinale judicium de formula fidei Miniſtrorum Calviniſtarum, 155. a. Eraſmi errores à Facultate *Pariſienſi* damnati, 184. a. Eraſmi de Facultate *Pariſienſi* exiſtimatio, 184. b. Seditioſorum quorumdam Theologorum reſponſum contra Henricum III Facultati *Pariſienſi* falsò adſcriptum 291. a. *Pariſienſium* quorumdam Theologorum Reſponſum contra Henricum IV *Pariſienſi* Facultati minimè tribuendum, 293 a *Pariſienſis* Academiæ pro extinctione Schiſmatis ex Clementis VII. & Bonifacii IX. electionibus derivati labores, 323. b & ſeq. *Pariſienſis* Academiæ deliberatio & doctrinale judicium, 3. 6 a. *Pariſienſis* Academiæ media ad extinctionem Schiſmatis propoſita, 3 7. a, b & *ſeq* Adverſariorum pacis objectionibus Academia reſpondet, 28. b. Joannis Regis Aragoniæ litteræ ad *Pariſienſem* Academiam, 329. b Academiæ *Pariſienſis* litteræ ad Clementem VII *ibid.* Academiæ *Pariſienſis* litteræ ad Clementinos Cardinales, 329 b. Aliæ *Pariſienſis* Academiæ ad Clementem VII. litteræ, 330 a. Academiæ preces Regi Carolo VI oblatæ poſt obitum Clementis VII. *ibid* Regis & Academiæ *Pariſienſis* litteræ ad Cardinales Clementinos, 330 b Regis & Academiæ litteræ ad Benedictum XIII. & Cardinales, *ibid.* De viis unionis ab Academia *Pariſienſi* propoſitis agitur in Conventu Præſulum & Doctorum à Rege congregatorum, 331 a b. Encyclica *Pariſienſis* Academiæ Epiſtola, 132. a Academiæ *Pariſienſis* appellatio à Benedicti XIII. gravaminibus, *ibid* Richardus Angliæ Rex Theologorum *Pariſienſium* rationibus perſuaſus, viam ceſſionis urgere ſtatuit, 332 b Academiæ *Pariſienſi* poſtulata, 337. a. *Pariſienſis* Academiæ concluſiones, 338. b. Sacra Facultas *Pariſienſis* à Summis Pontificibus commendata, 485. a b. Academia *Pariſienſis* abrogationi Pragmaticæ Sanctionis intercedit & appellat, 684. a.
Pariſius [Petrus Paulus] 203. a.
Partus. Edictum contra mulieres uterum vel *partum* celantes, 281 a.
Parvus [Guillelmus] primus vi Concordatorum nominatus à Rege Trecenſis Epiſcopus, 195. a Guillelmi *Parvi* elogium, *ibid* & *ſeq.*
Parvus [Joannis] errorum occaſio, 93. b. Centura articulorum Joannis *Parvi* à ſacra Facultate Pariſienſi edita, 95. a. Epiſcopi Pariſienſis & Inquiſitoris fidei ſententia in Articulos Joannis *Parvi*, 95. b. Ejuſdem ſententiæ Appellatio ad Summum Pontificem, 96. Lata contra Joannis *Parvi* Aſſertiones ſententia tribus Cardinalibus examinanda committitur, *ibid* Res ad Concilium Conſtantienſe delata, 96 a b Joannis *Parvi* propoſitio de cæde tyranni per quemcumque ejus ſubditum, ut hæretica damnatur à Concilio Conſtantienſi, 97. a 359 a. Sententia Pariſienſis Epiſcopi & Inquiſitoris in articulos erroneos Joannis *Parvi*, Regio Edicto, in Tabulas ſupremi Senatûs Pariſienſis relata eſt, 97. b.
Paſcha Controverſia de celebratione *Paſchatis*, 337. a. *Paſchalis* communionis lex explicatur, 10. b.
Paſtoralis liber ſeu de dignitate Sacerdotali, utrum S. Ambroſii adjudicandus ſit, 479 b.
Paſſavienſis Conventus, 128 a.
Patronatus jus, 109. b 234. a. Concilii Tridentini Decretum de *Patronatûs* jure, 646. a. Tridentina Synodus jus *Patronatûs* legitimum non convellit, 698. b.
De *Paula* [Franciſcus] & Ordo ab ipſo inſtitutus, 239. b. S. Franciſci de *Paula* elogium, 240 a. Franciſcus de *Paula* Ordinis Minimorum conditor in Sanctorum numerum relatus, 34. a.
Paulus II Sum. Pont. creatus, 18. a. Quibus legibus ſubſcripſerit cùm ad Pontificatum eveheretur, 18. a. b. *Pauli* II. inconſtantia, juramenti violatio, & violentia, 19 a *Pauli* II pro Chriſtiana Republica ſollicitudo, *ibid* & *ſeq* Gregorium Bohemiæ Regem Huſſitam damnat & exauctorat, 19 b Abbreviatorum Ordinem abolet, *ibid* Rubris capitis Cardinales ornat, 19. b. *Pauli* II. Conſtitutiones diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes, ibid. *Pauli* II. mores. 19. b Jacobi Cardinalis Papienſis libera ad *Paulum* II. admonitio, 20. a. *Pauli* II. Cardinales, *ibid.* Præclara *Pauli* II. ſententia, 20. b.
Paulus III. Pont. Max 42. b. *Pauli* III. ſtudium pro Religione & pace Reipublicæ Chriſtianæ, *ibid.* Cæſarea quædam Edicta *Paulus* III. improbat, 41. b. *Pauli* III Acta in Henricum Angliæ Regem, 43 a *Paulus* III. amplificandæ familiæ ſupra modum ſtudioſus, 46 b. *Pauli* III. elogium, ibid. *Pauli* III. Cardinales, 46 b. & *ſeq.*
Paulus IV. Summus Pontifex electus, 50. b Theatinorum conditor, *ibid* Hiberniam Regio titulo ornat, 50 b Bellum inter Philippum Hiſpaniæ Regem & *Paulum* IV. *ibid.* & *ſeq* Pax inter eoſdem confecta, 51. a. Ferdinandi Romanorum Regis electionem ad Imperium poſt Caroli V abdicationem approbare non vult *Paulus* IV. 51. a *Pauli* IV. ſtudia & curæ pro fide conſervanda & propaganda, *ibid* Sanctæ Inquiſitionis authoritas à *Paulo* IV. ampliata, 51. b. Librorum prohibitorum index ab eodem promulgatur, ibid *Pauli* IV. Decreta ad morum reformationem, 51. b. Quæ *Paulus* IV. ſancit ad divini cultûs incrementum, 52. a. *Pauli* IV. cautio in Pontificiæ poteſtatis uſu, 52. b. *Pauli* IV ſeveritas in nepotes, 53. a. *Pauli* IV. obitus, *ibid.* Populi Romani in ejus memoriam furor, 53. a. *Pauli* IV. mors, ibid. *Pauli* IV. Cardinales, 53. b.
Paulus Middelburgius, 194. b.
Payva de Andrada, (Jacobus) 193. a.
Pelargus (Ambroſius) Trevirenſis Archiepiſcopus, 194. a.

Penſiones

Penſiones Beneficiales, 34. b. 237. b. *Penſionum* abuſus, 43. b. 237. b. *Penſionum* Beneficialium conditiones, 237. b. *Penſiones* Eccleſiaſticæ ſola ſubventionis & eleemoſynæ causâ aſſignandæ, 238. a.

Permutationes Beneficiorum, 236 b.

Pepinus (Guillelmus) 199. b.

Perua Catholici Regis Imperio ſubjecta, 301. a.

Philippus II. Hiſpaniarum Rex, Caroli V. Imperatoris filius, 302. b. Nuptiæ ejus cum Maria Angliæ Regina, *ibid.* Et cum Elizabetha Henrici II Francorum Regis filia, 302. b. Fœderatos perduelles adversùs Henricum II. Chriſtianiſſ. Regem fovet, *ibid.* Belgicorum Ordinum fœdus adversus Hiſpanam dominationem, 303. a. Claſſis *Philippi* II. clades, 303. b. Carolum filium primogenitum in cuſtodiam tradit *Philippus* II. *ibid.* Mors Caroli Principis, 303. b. Bullam Cœnæ Domini in ſuis Regnis ac Ditionibus promulgari *Philippus* II. prohibet, *ibid.* Bellum inter *Philippum* & Paulum VI. 50. b. Pax inter eos, & quibus conditionibus confecta, 51. a. *Philippus* II. Luſitaniæ regnum ſibi ſubjicit, 304. b. Antonius à Luſitanis Rex ſalutatus à *Philippo* vincitur, *ibid.* Santacrucii, *Philippi* mandato, in Gallos captivos crudelitas, 304. b. *Philippi* Regis obitus, 305. Ejus elogium, *ibid.*

Philippi III. Hiſpaniarum Regis cum *Margarita* Auſtriaca conjugium, 72. a. b.

Phranza (Georgius) Græcus Hiſtoricus. 178

Picolominaus (Æneas Silvius) 180. a.

Pius (Joannes) Carthuſianæ Divionenſis Prior, 185. a.

Picus Mirandulæ Dominus, 182. Elogium ejus, *ibid* *Pici* Mirandulæ Comitis propoſitiones damnatæ, 25. b.

Pighius (Albertus) 197. b.

Piſanus (Alfonſus) 199. a.

Piſanum Concilium ab utriuſque obedientiæ Cardinalibus in unum Collegium unitis jure convocatum, 341. b. *& ſeq.* Quis *Piſana* Synodo præfuerit, 345. a. Acta *Piſani* Concilii, 345. a. *& ſeq.* Sententia depoſitionis à *Piſana* Synodo lata in Petrum de Luna, in ſua obedientia Benedictum XIII. & Angelum de Coratio, alias, Gregorium XII. 346. b. Utrum *Piſanum* Concilium Oecumenicum fuerit, 348. a. b. *& ſeq.* Ioanis Cajetani contra *Piſanam* Synodum objectio, 350. b. *& ſeq.* Defenſorum Petri de Luna & Angeli Corario objectiones contra eandem Synodum diluuntur, 351. a. b. *& ſeq.*

Piſanus Conventus ſub titulo Concilii Generalis, 604. a. *Piſani* Conventus Acta contra Julium II. Summum Pontificem, 604. a. b. *Piſani* Conventûs tumultuaria convocatio, 605. b. *Piſanus* Conventus Eccleſiam univerſalem non repræſentabat, 605 b. Eccleſiæ particulares, Regna, Principes, qui *Piſano* Conventui adhæſerunt, illum ejurarunt & Concilium Lateranenſe amplexati ſunt, 606. a. b. Cardinales *Piſani* Conventûs contumaces purpurâ exuti, 607. a.

Piſtatoriani. Hujus ſectæ Autor, & errores, 194. b. *& ſeq.*

Pius II. Callixto III. Summo Pontifici ſubſtituitur, 15. b. Sacram adversùs Turcas expeditionem *Pius* II. indicit, 16. a *Pii* II. Conſtitutio contra appellantes ad futurum Concilium, 16. a. b. Nimiùm amplificandæ familiæ *Pii* II. ſtudium, 17. a. *Pii* II. Epiſtola ad Mahometum II. ibid. *Pii* II obitus, 17. a. *Pii* II. virtutes & nævi, *ibid.* Quæſtio de ſanguine Chriſti, inter Fr. Prædicatores & Minores coram *Pio* II. diſceptata, 17. a. *Pii* II. motus & oratio adversùs Pragmaticam Sanctionem, 600. a. Ludovici XI. Francorum Regis literæ de abrogatione Pragmaticæ Sanctionis ad *Pium* II. 601. b *& ſeq.* Pragmaticæ Sanctionis abrogationem à Ludovico XI. obtinet *Pius* II. 17. b. *Pii* II. Cardinales, *ibid.*

Pius III. Pontifex Maximus, 28. b. Mors ejus præmatura, ibid. *Pii* III. elogium, 28. b.

Pius IV. Poſt quatuor menſes & ſex dies vacationis Sedis, Pontifex creatus, 54. a. Initia Pontificatûs ejus, ibid. *Pius* IV. ſævit in Carafas, 54. b. Concilium Tridentinum reſtaurat, ibid. *Pii* IV. reſtaurandæ diſciplinæ ſtudium, 55. a. *Pii* Acta in Præſules Gallicanos de hæreſi accuſatos, 55. b. Ejuſdem Pontificis Acta in Joannam Navarræ Reginam, ibid. *Pii* IV. virtutes & vitia, 56. b. *Pii* IV. Cardinales. 57. a. b.

Pius V. Pontifex Romanus, & Paſtoralis ejus ſollicitudo, 58. a. Curæ *Pii* V. de reſtauratione diſciplinæ, *ibid.* Sixti IV. Conſtitutiones de B. Mariæ Virginis Conceptione *Pius* V. confirmat, 58. b. Mariam Scotiæ Reginam litteris & operibus conſolatur, 59. a. *Pii* V. Acta in Elizabetham Angliæ Reginam, *ibid.* Anglos à juramento & omni debito fidelitatis erga Elizabetham abſolvit, 59. a. *Pius* V. excuſatur, 59. b. Sententiæ in Elizabetham à *Pio* V. latæ æquitas ob natalium ejus vitium, 59. b. *Pii* V. Acta pro Religione, 60. b. *Pii* V. in Galliam merita & beneficia, *ibid.* Magni Florentiæ Ducis titulum Coſmo Mediceo *Pius* V. tribuit 61. a. Bullam in Cœna Domini promulgari jubet *Pius* V. *ibid.* Quo exitu, 61. a. Bellum Sacrum contra Turcas *Pius* V. promovet, ibid. *Pii* V. obitus, 61. b. Sanctitas, ibid. *Pii* V. Cardinales, 61. b.

Placidus Parmenſis, 186. b.

B *Platina*, 179. a.

Pœnitentia. Doctrina Catholica de *Pœnitentiæ* Sacramento, 639. b. *Pœnitentiæ* partes, *ibid.* Variæ ea de re Theologorum opiniones, 639. b. In quo poſita ſit ligandi poteſtas Sacerdotibus à Chriſto conceſſa, 642. a. Concilium Tridentinum publicam *Pœnitentiam* non improbavit, *ibid.* P. Suavis commenta de Franciſcanorum Theologorum doctrina contra Decretum Tridentinæ Synodi de *Pœnitentia*, 641. b.

Poiſſiacenſe Colloquium, 153. a. 283. b. Acta Colloquii *Poiſſiacenſis*, 153. b. Præſulum *Poiſſiaci* congregatorum judicium de *Calvinianis*, 155. b.

Pontifex Romanus: Vid. *Romanus.*

Poſtellus (Guillelmus) patria ejus, profeſſio, doctrina, ingenium, 169.

Poſtelli errores & opera ipſi verè, vel falsò adjudicata. *ibid.*

Pradus (Hieronymus) 188. a.

Præcepta negativa nullam excuſationem admittunt, 209. b

Prædicatio verbi Dei Epiſcopis à Tridentinis Patribus imperata, 626. b. Regularibus ſine licentia Epiſcopi in ſæcularibus Eccleſiis prohibita, *ibid.*

FF. *Prædicatores.* Conſtitutio bonum regimen Ordinis FF. *Prædicatorum* ſpectans, 64. b.

Præventiones Pontificiæ in Beneficiorum collatione, 236 b. Poteſtas *Præventionis* Pontificiæ, 236. b.

Hieronymus de *Praga* errores ejurat, 360. a. Damnatio Hieronymi *Pragenſis* in hæreſim relapſi, 360. b. Vid. *Hieronymus.*

Praga Chriſtiana Religio reſtituta, 158. b.

Pragenſia compactata Bohemorum, 93. a. b. Vid. *Bohemi.*

Pragmatica Sanctio à quo & ubi condita, 599. b. *Pragmatica* Sanctio in toto Franciæ regno recepta & obſervata, 600. a. *Pragmatica* Sanctio ab Eugenio vehementer improbata, *ibid.* Pii II. motus & oratio adversùs *Pragmaticam* Sanctionem, 600. a. Oratorum Caroli VII. Regis Chriſtianiſſimi pro *Pragmatica* Sanctione Reſponſio, 600. b. *Pragmatica* Sanctio æquitati & Decretis Patrum conſentanea, 599. b. 600. b. De Pii II. moribus, & cœptis, Regii Cognitoris in Senatu Pariſienſi proteſtatio & appellatio Regis nomine, 601. a. Ludovici XI. ad Pium II. literæ de abrogatione *Pragmaticæ* Sanctionis, 601. b. Supremæ Curiæ Senatus Pariſienſis ſtudia pro Sanctionis *Pragmaticæ* defenſione & conſervatione, 602. a. Regni Ordines *Pragmaticæ* Sanctionis conſervationem à Rege poſtulant, 602. b. Sacræ Facultatis Pariſienſis doctrinale Reſponſum ad quæſtiones à Rege propoſitas, ibid. *Pragmaticæ* Sanctionis abſolutio, 17. b. 608. b Gallicanorum Præſulum, Procerumque Conventus de *Pragmatica* Sanctionis reſtitutione, 22. a. *Pragmaticæ* Sanctionis articulus de Annatis, 570. b.

Pratenſis (Felix) 186. b.

Prateolus (Gabriel) 206. b.

Presbyterani, & eorum errores, 149. a.

Principes. Articuli de Reformatione *Principum* in Tridentina Synodo propoſiti, 661. a. Concilii admonitio ad *Principes*, 663. b.

Proſper, Cardinalis Sanctacrucius, 104. a.

Proteſtantes; Quare ſic dicti, 123. a. *Proteſtantibus* Salvus-Conductus Tridentina Synodo datus, 637. *Proteſtantium* in Salvi-Conductûs formam calumniæ, *ibid.*

Pſalmi à Marotto rithmis vernaculis interpolati, 139. a.

Puella Aurelianenſis. Vid. *Aurelianenſis.*

Pupillorum pecunias utrum mutuo dare liceat ſub certo lucro ſingulis annis ultra ſortem recipiendo, retenta facultate repetendæ ſortis, 215. b.

Purgatorium Quæſtiones de *Purgatorio* Græcos inter & Latinos diſceptatæ, 589. b 594. b *Purgatorium* Joannes Hus confitetur, 82. a. Errores Calvini de *Purgatorio*, 141. b.

Puritani, Calvinianorum ſoboles, 149. a.

Puteanus [Franciſcus] 183. a.

Q

Quarta, ab Adriano VI. Carolo V. conceſſa, 250. b. Vid. *Decima*,

Quietiſtæ. Secta Hominum intelligentiæ *Quietiſtarum* erroribus affinis, 94. a.

Quintinus (Joannes) 203. 6.

R

Ramunde
De R… (Florimondus) 207. a.
Ram… guſio (Joannis) opera, 173. a.
R… pelagus (Antonius) Scriptor Eccleſiaſticus, 171 a.
…onzanus [Petrus] 178. b.
Ratiſponenſis Conventus, 122. b. 124. b. 125. b. 127. b. 128 b.
Ravenna à Gallis expugnata, 29. b.
Raveſtenius [Jodocus] 198. a.
Raulinus [Joannes] 199. b.
Rebuffus [Petrus] 203. a.
Recollectorum Congregatio, à quibus inſtituta, 241. b.
Reformatio Eccleſiæ. Vid. Eccleſia.
Reges. Utrum Summus Pontifex poteſtatem habeat in temporalia Regum, 56. a. b. 438 a b. Vid. Temporalia. Regia poteſtas eſt immediatè à Deo, 455. a. Utrum Romanorum Pontificum facta & exempla indirectum Romani Pontificis vel Eccleſiæ auctoritatem in Regum temporalia ſtabilire poſſint, 55. & ſeq. 60 b. Ex Hadriani II. geſtis perperam colligitur indirecta Romani Pontificis authoritas in temporalia Regum, 474. b. Ex poteſtate excommunicandi malè colligitur poteſtas exauctorandi Reges, 481. b.
Regia ſecuritati & auctoritati à Deo inſtitutæ conſulitur, 217 b.
Regius [Henricus] 185. a.
Regulares Religioſi. Abuſus in Ordinibus Religioſis, 45. a. Abuſus in Religioſis apoſtatis, ibid & ſeq Regularis Diſciplinæ in Religioſis Ordinibus inſtauratio, 72. b. Religioſorum cum Clero concordia, 211. b. Charitas in Regulares commendatur, 216 b Religioſæ profeſſionis tempus, 243 a. Regularium Exemptiones, 243. a. b. & ſeq. Regulares conciones habituri quid Epiſcopis debeant, 241. Regulares in quibus Epiſcopis ſubditi, 243. 244. Regulares in bona parentum ſæculo XV ſuccedebant, 246. b. Contraria diſpoſitio Principum legibus inducta Sæculo XVI. 247. a. b. Regularium privilegia à Concilio Lateranenſi V. temperata & confirmata, 608. b. Tridentini Concilii Decreta de diſciplina Regularium, 663. a b. Tridentinum Decretum de Reformatione Regularium defenditur, 697 b. Religioſorum Ordinum ſummis Moderatoribus jus ſuffragii poſt Epiſcopos in Concilio Tridentino conceſſum, 620. b.
Remenſis Academiæ erectio, 48. a.
Remenſia Concilia, quare & quibus præſidibus celebrata, 214. b. 216 b.
Remonſtrantes qui ſint, & quare ſic dicti, 150. Vid. Arminiani.
In Reſervationibus Beneficiorum abuſus, 44. a. Epiſcoporum electiones contra Reſervationes vindicatæ, 220. a. Caroli ſexti Regis Chriſtianiſſ. Conſtitutio contra Reſervationes, 220. b. Concilii Baſileenſis Decretum contra Reſervationes Pontificias, 221 a. b Certus modus Reſervationibus per Concordata præſcriptus, 234. a.
Reſidentia Epiſcoporum antiquis Canonibus & Summorum Pontificum Decretis imperata, 225. a 364. a. Quæ abſentiæ cauſæ legitimæ, 226. a. Abſque legitima cauſa abſentes mortalis peccati rei ſunt, & fructus Beneficiorum pro rata temporis abſentiæ ſuos non faciunt, ibid. Concilium Tridentinum non expreſsè pronunciat Reſidentiam juris eſſe divini, illud tamen innuit, 226. a. 654. a. Reſidentia obligatio, 238. a. 654. a. Non reſidentium Curatorum & Canonicorum pœnæ, ibid. Tridentina Synodus non definivit quo jure Paſtores ad Reſidentiam teneantur, 654. a. b. Diſpenſationes de Reſidentia ad tempus, quæ legitimæ cenſeantur, 238. b. Abuſus non Reſidentia Paſtorum, 44 b.
Reſignationes Beneficiorum ſimplices, 236. b. Reſignationes in favorem, ibid. Reſignationes cum reſervatione penſionis, 237. a.
Revelatio Regulæ ad falſas Revelationes dignoſcendas, 476 b.
Rhodus à Petro Albuſſonio defenſa & ſervata, 255. a. Rhodi obſidio, 216. a. & deditio, ibid. & ſeq.
Ribera [Franciſcus] 188. a.
Richardi Glocestriæ Ducis, immanis calumnia, 306 b. Richardus in Eduardum Angliæ Regem, & Richardum nepotes ſævit, ibid. Angliæ ſolium invadit, 306 b. Richardus ab Henrico VII. prælio fuſus & cæſus, ibid.
Ritius [Michaël] 205. a.
Rocca (Angelus] 207. a.
Rodericus Santius, 180. a.
Rodulphus II. Hungariæ, Bohemiæ & Romanorum Rex, Imperator creatus, 266. a. Rodulphi cum Turcarum Imperatoribus bella, ibid. Rodulphi ignavia & obitus, 266. a.
De Roma. Auguſtinus de Roma & ejus errores, 99. a. A quibus damnati, ibid & 526. a.
Romana Eccleſia. Errores Calvini contra Eccleſiam Romanam, 142. a. Calvini calumniæ in Romanam Eccleſiam, 146. b.
Romani Pontifices in multis errare poſſunt, 52. b. Utrum Romani Pontificis poteſtas ex ſuperiorum Pontificum factis petenda ſit, ibid. Utrum Romani Pontificis judicium ſit indeficiens, 52. b An Romanus Pontifex ſupremam habeat in temporalibus Regum & Principum autoritatem, 56 a. b. 438. a. b. & ſeq. Calvini calumniæ in Romanum Pontificem, 142. a. b. Romani Pontificis autoritas, 208. b. Romani Pontificis Decretis, ſive fidem, ſive mores ſpectent, canonicè promulgatis parendum eſt, ibid. & ſeq. Concilii Treverenſis erga Romanum Pontificem obſervantia, 214. a. Juramentum obedientiæ à novis Epiſcopis Romano Pontifici præſtandum, 223. a. Formula profeſſionis fidei à Pontificibus electis edendæ, 362 a. Utrum Romanus Pontifex ſimpliciter & abſolutè ſit ſupra Eccleſiam univerſam & ſupra Concilium Generale, 369. b. 371. a. b. & ſeq. Pontificis Romani Primatus ſuper Eccleſias particulares, 372. b. Summus Pontifex Eccleſiæ caput miniſteriale, 373. a. Quo ſenſu Romanus Pontifex ſit Eccleſiæ ſponſus, 373. b Utrum Eccleſia à S. Petro & Romano Pontifice ſuam firmitatem in fide & Religione accipiat, 374. a & ſeq Quo ſenſu & quomodo Romanus Pontifex Eccleſiam repræſentet, 384. b & ſeq Concilia Generalia confirmat Romanus Pontifex, 393. Quare, ibid. Decreta Seſſionum IV. & V. Concilii Conſtantienſis de autoritate Conciliorum Generalium ſupra Romanum Pontificem, 368. b & ſeq 377. a. & ſeq. 402. b. & ſeq 407. b. Doctrina de authoritate Concilii ſupra Romanum Pontificem non eſt dogma fidei, 424. a. b. 427. a. b. Appellationes à Romano Pontifice ad Concilium, 429. a & ſeq Vid. Appellationes. Si Romanus Pontifex laberetur in hæreſim, utrum eſſet eo ipſo depoſitus, 437 a An Romanus Pontifex habeat immediatè autoritatem à Chriſto, vel ab Eccleſia, 437. a & ſeq Vid. Temporalia Regum. Quomodo intelligendum illud effatum, Papa electus ligari non poteſt, 421. a. Romanus Pontifex ut privatus Doctor, errare poteſt, 493. b Orationes Legatorum Eugenii ad Synodum de ſuprema Romani Pontificis autoritate, 511 b. Omnes Eccleſiæ particulares obedire tenentur Romano Pontifici, 514. a Quamvis Concilium ſit ſuperius Romano Pontifice; Concilii tamen Caput & Director eſt, 522. a. Romani Pontificis autoritas in Concilio, 522. b. Romani Pontificis electio, 526. a Officia, 526. b. Romana Curiæ in diſtribuendis præmiis ſinceritas, 556. a. b. Judicium controverſiarum fidei præ omnibus & ſupra omnes Eccleſias ad Romanam Sedem pertinet, 590. b. & ſeq. Canon de Romani Pontificis autoritate à Tridentinis Patribus omiſſus propter difficultates, 654. b. Tridentina Synodus nihil novi tribuit Romano Pontifici, 692. a. 696. b.
Romorantinum Franciſci II. Edictum, 282. a.
Roſarii Deiparæ Virginis devotio, 40. b.
Rothomagenſe Concilium, 215. b.
Ruiſſvich (Hermanus) ob errores perpetuo carcere damnatus, 100. a. Cuſtodia elapſus, & in priorem inſaniam lapſus, vivus comburitur, ibid. Hermani Ruiſvich errores præcipui, 100. a.
Rupertus Bavarus, Imperator, 258. a.
Ruthenorum ad fidem & communionem Eccleſiæ Romanæ reditus, 72. a.

S

Sa (Emmanuel) Societatis Jeſu inſignis Theologus, 188. b.
Sabellicus (Antonius) 205. a.
Sacerdos. Utrum in peccato exiſtens validè poſſit abſolvere ſuos ſubditos à peccatis, 209 a Confeſſiones non audiendæ abſque proprii Sacerdotis licentia, 210. a. Miſſæ celebratio Sacerdotibus injuncta, 212. b. Sacerdotes ut Imperii & Reipublicæ membra de ſæcularium Principum obedientia jure divino non ſunt exempti, 491. b Sacerdotum inſtitutio, 650 a.
Sacramenta utrum ſtatim poſt Adami lapſum fuerint, gratiam conferentia, 633. a Tridentinæ Synodi Canones de Sacramentis in genere, 632. a. Intentio Miniſtri Sacramentorum, 632. a. Calvini errores de Sacramentis, 143. a. Socinianorum errores circa Sacramenta, 163. a.
Sacramentarii. Lutheri declamatio in Sacramentarios, 113. b. Pugna Lutheri contra Sacramentarios, quos velut

hæreticos

hæreticos inſectatur, 111. a. Oecolampadius in modo explicandi *Sacramentariam* hæreſim à Zuinglio diverſus, 216. a.
Sadoletus (Jacobus) Cardinalis, 183 a.
Salmeron (Alphonſius) 188. a.
Salvatoris Silvæ-lacûs Congregatio, à quo inſtituta, 239. a.
Salvis, ſeu de Salis (Baptiſta) 177. a.
Sanctacrucius Cardinalis, 204. a.
Sanctarelli doctrina de Romani Pontificis doctrina in temporalia Regum, & lata in eum cenſura, 477. a. b.
Sancteſius (Claudius) 198. b.
Sanctorum invocatio ſalutaris, Joanne Hus conſentiente, 82 b. Calvini errores de Sanctorum interceſſione & invocatione, 142. a. De eorumdem cultu & imaginibus, 142. b. Sanctorum omnium Octava, quando, à quo, & quare inſtituta, 23. a. *Sanctorum* beatitudo, 589. b.
Sanderus (Nicolaus) 198. b.
De *Sanguine* Chriſti quæſtio inter FF. Prædicatores & Minores, 17. a. b.
Santa-Crucii Hiſpanæ claſſis Præfecti in Gallos captivos crudelitas, 304. b.
Savonarola. Alexandri VI. geſta iniqua in Savonarolam virum ſanctiſſimum, 27. a. *Savonarola* elogium & vindiciæ, 175. b.
Secundinus (Nicolaüs) Græcus Autor, 178. a.
Scala (Bartholomæus) 180. b.
Scandebergus Rex Epirotarum, virtus ejus bellica & obitus, 253. b. *& ſeq.*
Schelſtrate (Emmanuël.) Dubia de Decretis Seſſionum IV. & V. Concilii Conſtantienſis, ab Emmanuële *Schelſtrate* excitata, 402. b. Emanuelis à *Schelſtrate* objectiones & momenta diluuntur, 403. a b. *& ſeq.* 409 b. *& ſeq.* 413. a. b. *& ſeq* 418. a, b. *& ſeq.* 425. a. b. *& ſeq*
Scentquius (Fredericus) 204. a.
Schiſma ex Clementis VII. Bonifacii IX. Benedicti III &c. electionibus derivatum, 316. a. b. *& ſeq.* Eccleſia Gallicana & Academia Pariſienſis ad extinctionem *Schiſmatis* operam & ſtudium conferunt, 315. b. *& ſeq.* In hoc negotio prudenter ſe gerit Carolus V. Rex Chriſtianiſſ. *ibid. & ſeq.* Pariſienſis Academia de mediis extinguendi *Schiſmatis* deliberat, 327. a. *Schiſmatis* extinguendi via, *ibid.* Via ceſſionis ac renuntiationis, 327. a. Via mutua compromiſſionis, 327. b. Via Concilii Generalis, 328. a. Adverſariorum pacis objectionibus Academia reſpondet, 328. b. De viis unionis agitur in Conventu Præſulum & Doctorum, 331. a. Via ceſſionis opportunior ad *Schiſmatis* extinctionem judicatur, *ibid. & ſeq.* Via ceſſionis Cardinalibus accepta, 331. b. Vid. *Pariſienſis* Academia & *Benedictus* XIII. Proviſio adversùs futura *Schiſmata*, 362. a.
Scholarius (Gregorius) ex Laïco Patriarcha creatus, opera ejus, 171. a.
Scholaſtica nominatio quid ſit, 234. b. Vid *Nominatio.*
Schettus (Petrus) 177 a.
Scriptores Sæculi XV. & XVI. 170. *& ſeq* 182. *& ſeq.*
Scriptura ſacra. Abuſus circa Literas ſacras emendati, 622. a. Regula de ſacræ *Scripturæ* interpretatione, 623 b. *Scripturæ* ſacræ Interpretes Sæculi XV. 170. a. b.
Scuvenkfeldius, Lutheranorum non minus quam Eccleſiæ Romanæ hoſtis, 118. b. *Scuvenkfeldii* errores, *ibid. & ſeq.*
Sebaſtianus Rex Luſitaniæ, 303. b. Bellum Africanum à *Sebaſtiano* ſuſceptum, ibid. *Sebaſtiani* Regis magnanimitas, 304 a. Mors *Sebaſtiani* Regis, *ibid.*
Seiſſellus (Claudius) 194. b.
Selimus I. Ejus crudelitas, & bellica facinora, 256. a.
Selimus II. & bella vario exitu confecta, 258. b. 259. a.
Senenſe Concilium, 7. b. *Senenſis* Concilii convocatio, 503. b. Acta, *ibid.* Oecumenica *Senenſis* Concilii auctoritas, 504. a.
Senonenſia Concilia, quare & quibus præſidibus celebrata, 213. a. b.
Septuaginta Interpretum verſio Græca, Sixti V. curis emendata, 65. b. *& ſeq.*
Sepultura. Qui in Eccleſiis *ſepeliendi*, 216. a.
Seripandus (Hieronymus) Eremita, à Pio IV. Cardinalis creatus, 187 a. *Seripandi* ſingularis ſententia de juſtificatione à Tridentina Synodo rejicitur, 627. b.
Serranus (Petrus) 187. b.
Servetus [Michaël] Patria ejus, peregrinationes, ſtudia varia, 158. b. Impia *Serveti* dogmata, *ibid. &* 159. a. b. *Serveti* ſupplicium, 136. a. 160. b.
Servini Advocati Catholici pro Henrico Rege Chriſtianiſſ. Apologia, 67. b. *& ſeq.*
Sigethi expugnatio, 258. a.
Sigillum ab Epiſcopis non locandum, 216. b.
Sigiſmundus Caroli IV. Imperatoris filius, 258. b. *Sigiſmundus* Bohemiæ Rex, *ibid.* Ab Eugenio IV. Romæ coronatur Imperator, 10. a. 258. b. *Sigiſmundi* pro religione zelus, ibid. & ſeq. *Sigiſmundus* Imperator declarat Eccleſiam, etiam in Synodo General: congregatam non habere poteſtatem judicandi cauſas feudales, 259. a. *Sigiſmundi* virtutes, ibid. *Sigiſmundi* præclaræ ſententiæ, 259. b.
Sigonius (Carolus) 207. a.
Simancas [Jacobus] 203. b.
Simonia damnatur 216. b. Moralis Chriſtianæ Regulæ adversùs *Simoniacam* fiduciam, 218. a b. Concilii Baſileenſis Decretum contra *Simoniacas* aut *Simoniæ* ſpeciem præ ſe ferentes exactiones, 525. b. Abuſus in abſolutione *Simoniaci*, 45. b.
Sixtus IV. Pontifex creatur, 21. a. Expeditio ejus contra Turcas, ibid. *Sixti* Conſtitutio Gallis favens, 21. a. *Sixtus* ex Eccleſiæ ſpoliis Nepotes ſuos ditat, 21. b. *Sixti* ſtudium pro fide propaganda, *ibid* Avenionenſem Eccleſiam Metropolitica dignitate ornat, 21. b. Deiparæ Virginis cultum auget, 21. b Pazzorum in Medicæos odium fovet, ibid. & ſeq. *Sixti* bellum in Florentinos, 22. a. Quomodo ſe geſſit erga Ludovicum XI *Sixtus* IV. 22. a. b Pax cum Florentinis, 22. b. Petri Oxomenſis propoſitiones damnat, *ibid.* Bellum ſacrum adversùs Turcas promovet *Sixtus*, 28. b. Novorum Officiorum à *Sixto* IV. inſtitutio & venalitas, 23. a. *Sixti* magnificentia, *ibid.* Controverſia de Catharinæ Senenſis Virginis ſtigmatibus ſub *Sixti* Pontificatu excitata; 23. b. Controverſia de Immaculata Deiparæ Virginis Conceptione à *Sixto* compoſita, 24 a *Sixti* IV. opera, ibid. *Sixti* IV. Cardinales, 24. a. b. *Sixti* obitus, 24. a.
Sixtus V. Gregorio XIII. Pont. Max ſubſtituitur, 65. b. Eruditorum virorum Congregatio ad Latinæ verſionis Bibliorum, & Græcæ LXX. Interpretum emendationem à *Sixto* V. inſtituta, ibid. & ſeq. *Sixti* V. Conſtitutiones morum diſciplinam ſpectantes, 66. a. *Sixtus* V. divinum cultum auget, ibid *Sixti* V. Conſtitutio de Cardinalium delectu, 66. a. Variæ Congregationes Cardinalium à *Sixto* V. inſtitutæ, *ibid.* Theſaurus pro Chriſtianæ Reipublicæ neceſſitatibus à *Sixto* V. congregatus & ſucceſſoribus relictus, 66. b. Acta *Sixti* V. in Regem Navarræ & in Condæum Principem, *ibid.* *Sixti* V. litteræ ad Guiſium Ducem datæ, 66. b. *Sixti* V. Monitorium in Henricum Regem Chriſtianiſſ. ob Guiſiorum cædem, *ibid. &* 67. a b. 291. a. *Sixtus* V. à calumnia vindicatur, 68. b. *Sixti* V. obitus, ibid. *Sixti* V. Cardinales, 68. b. 69.
Sixtus Senenſis, Elogium ejus & opera, 187. a. b.
Smalkaldicum fœdus, 124. a.
Sociniani. Sectæ conditores, 162. a. *Socinianorum* errores, *ibid* De Scriptura ſacra, 162. a. Circa Trinitatem, 162. b. Circa Incarnationem, 163. a Circa hominem, 163. b. Circa Sacramenta, *ibid* Circa Legem, gratiam & juſtificationem, 164. a *Socinianorum* errores de Anima & Reſurrectione, ibid. *Socinianorum* errores circa Eccleſiam, 164 b. *Sociniana* Moralis, 165. a.
Societas Jeſu, quare & à quo inſtituta, 241. b. Primi *Societatis* Jeſu Patres, & fructus, ibid. *Societatis* Jeſu vota, 241. b. *Societatis* Jeſu confirmatio, 242. a. *Societatis* Jeſu character & ſpiritus, ibid. *Societatis* Jeſu elogium, 242. a *Societatis* Jeſu innocentia ab Henrico IV. agnita & à calumniis vindicata, 294. b.
Solimanes, virtutes ejus civiles & bellicæ, 256. a Rhodum obſidet & capit, *ibid & ſeq.* Hungarica *Solimanis* expeditio & victoriæ, 256. b. Budam *Solimanes* expugnat, *ibid* Viennæ obſidionem ſolvere compellitur *Solimanes*, 259 a. Melitam inſulam per duces obſidet nec capit, 157. b. & ſeq. Poſtrema *Solimanis* in Hungariam expeditio, 158 a. Cæteræ *Solimanis* expeditiones, 256. 257. 258. *Solimanis* in filios immanitas, 258. b.
Somaſchi Regulares Clerici, & eorum inſtitutio, 241. a.
Sonnius (Franciſcus) 198 a.
Soto (Dominicus) 192 a.
Soto Major (Ludovicus) 189. a.
Soto (Petrus) 192. b. Petri *Soto* elogium & opera, *ibid.*
De *Spiera* (Ambroſius) 199. b.
De *Spina* (Bartholomæus) 195. a.
Spirenſis Conventus, 123. a. 126. a.
Spiritus ſancti Equeſtris Ordinis inſtitutio, 288. a. Primus Præſul in Ordinem S. *Spiritus* ab Henrico III. adlectus, 48. a. Diſputatio de proceſſione *Spiritûs* S. Græcos inter & Latinos, 591. b. 594. a.
Sprengerus (Jacobus) 177.
Stancarus (Franciſcus.) Error *Stancari* de Chriſto Mediatore, 119. b.
Stapletonus (Thomas) 197. b.
Stella [Didacus] Luſitanus, 188. a. 200. a.
Steuchus [Auguſtinus]
Suarez (Cyprianus) Hiſpanus, 189. a.
P. *Suavis* objectiones adversùs Tridentina Decreta de juſtificatione

juſtificatione, 629. b. *& ſeq.* Reſponſa, 630. *& ſeq.* De Sacramento Eucbariſtiæ, 636. a. b. P. *Suavis* calumnia refellitur, 637. b. *Suavis* objectio de Reſervatione caſuum, 640. a. *Suavis* commenta diluuntur, 641. b. & ſeq. *Suavis* falſi convincitur, 643. b. *Suavis* objectiones contra Decreta Seſſionis XIV. nomine Germanorum Proteſtantium, 644. a. b. contra doctrinam de Communione ſub unica ſpecie, 649. b. *& ſeq.* Contra quintum & octavum Concilii Tridentini de Miſſæ ſacrificio Decretum, 650. a. b. adversùs Decreta Seſſionis XXIII., 656. a. b.

Sueſſionenſe Concilium, quomodo, cur, & quo præſide celebratum, 212. a.

Surita (Hieronymus) 206. b.

Surius (Laurentius) 196. b.

Synodus particularis errare poteſt, 493. b.

Syri in Eccleſiæ gremium recepti, 10. b. 49. a.

T

Tapperus (Ruardus) 197. a.

Tarapha (Franciſcus) 206. a.

Temporalia. Utrum Romani Pontifices autoritatem habeant in *Temporalia* Regum, 56. a b. Quis Romanorum Pontificum primus hanc ſibi poteſtatem arrogaverit, 438. b. Concilium Conſtantienſe autoritatem Eccleſiæ aut Romano Pontifici non tribuit in *Temporalia* Regum vel Principum ſupremorum, 438. a. b. Bellarmini & Perronii Cardinalium autoriſque Anonymi objectiones petitæ ex Concilio Conſtantienſi, 439. a. Ex Conciliis Senenſi & Baſileenſi, 439. b. Reſponſio, 440. a. Concilii Conſtantienſis Decreta in *Temporalia*, Principes duntaxat feudatarios aut Dominos ſubalternos, non Reges, aut ſupremos Principes ſpectant, 440. a. b. *& ſeq.* 442. b. 455. a. Jeremiæ Prophetæ locus de Romani Pontificis poteſtate in *Temporalia* Regum inſcitè explicatus, 458. a. Chriſti ſententia, *Quæcumque ligaveris*, &c. Romani Pontificis poteſtatem in Regum *Temporalia* non probat, 459. b. Romana Synodus ſub Gregorio VII. novum robur ejus ſententiæ de poteſtate Sedis Apoſtolicæ in Regum *Temporalia* non addidit, 462. b. Quæ ex Patribus teſtimonia proferuntur ſummi Pontificis in *Temporalia* Regum poteſtatem non adſtruunt, 463. a. Eccleſia Gallicana factum & doctrinam Gregorii VII. de indirecta Sedis Apoſtolicæ poteſtate in Regum *Temporalia* non approbat, 463. b. S. Thomas opinioni de indirecta Eccleſiæ poteſtate in Regum *Temporalia* non favet, 466. b. Clerus Gallicanus Romani Pontificis autoritatem in Regum *Temporalia* non agnoſcit in Regni Comitiis, 468. a. Objectiones ex Theologis, Scholaſticis & Juriſconſultis petitæ adversùs ſupremam Regum in *Temporalia* poteſtatem, diluuntur, 408. b. *& ſeq.*

Tertia Regibus Catholicis conceſſa, 250. b. Vid. *Decima.*

Teſtamenti Novi in linguam Germanicam Lutherana tranſlatio, 108. b Novi *Teſtamenti* loca à Luthero interpolata, 109. a.

Thaboritæ Joannis Hus errorum defenſores, 75. b. *Thaboritarum* in Catholicos immanitas, *ibid. & ſeq.* Pragenſium Huſſitarum articuli contra *Thaboritas*, 83. 3.

Theatinorum Ordo, à quo inſtitutus, 40. b. 241. a *Theatinorum* lex peculiaris, *ibid.*

Theologi XV. Sæculi, 171. a. *& ſeq.* 176. a. b. *& ſeq.*

Theologicæ quæſtiones. Unde ducenda ſint Argumenta in diſputationibus *Theologicis*, 592. b.

S. *Thereſia* à Jeſu, patria ejus, parentes, pietas, 202. a. S. *Thereſiæ* elogium, *ibid.* Opera, 202. a.

Thomas à Villa-Nova, 200. a.

Tilmannus (Godefridus) 186. a.

Tiraquellus (Andræas) 203 b.

Titelmanus (Franciſcus) 183 a.

Tituli Clericas inſtitutio, 649. a.

Toletanum Concilium, 212. a.

Toletanus (Franciſcus) Societatis Jeſu primus Cardinalis, 188. a. Opera ejus, 188. b.

Torgenſis Conventus, 129. b.

Toſtatus (Alphonſus) Ingenium ejus, eruditio, & opera, 170. b.

Traditiones. Concilii Tridentini Decretum de *Traditionibus*, 621. b. Calvini errores de *Traditionibus*, 146. b.

Transfigurationis Chriſti Feſtum, quare inſtitutum, 14. b.

Tranſlationes Epiſcoporum, quando, & cur fieri poſſint, 223. b.

De *Tranſſubſtantiatione* quid Lutherus ſenſerit, 133. a.

Treverenſe Concilium, quando & quo præſide celebratum, 214. a. Concilii *Treverenſis* erga ſedem Apoſtolicam reverentia, *ibid.*

Tridentini Concilii convocatio, 41. b. 618. b. Varii Concilii *Tridentini* ſtatus, 618. b. 48. b. 54. b. 129. 153. a. 634. a. Difficultas circa Concilii inſcriptionem exorta, 619. b. Concilii *Tridentini* Præſides, *ibid.* Ordo agendorum in Concilio, 620. a. Jus ſuffragii Religioſorum Ordinum ſummis Moderatoribus conceſſum, 620. b. Acta Seſſionis I. II. III & IV. Synodi *Tridentinæ*, 621. a. Decretum *Tridentini* Concilii de libris Canonicis & Traditionibus, 621. b. Abuſus circa literas à Concilio emendati, 622. b. Regula de ſacræ Scripturæ interpretatione à *Tridentinis* Patribus propoſita, 623. b. Concilii *Tridentini* Decretum de Originali peccato, 625. b. *& ſeq.* De verbi Dei prædicatione, 626. b. De Regularium Privilegiis, *ibid. & ſeq.* Synodi *Tridentinæ* de juſtificatione doctrina, 627. b. Scripandi ſingularis opinio de juſtificatione à Concilio reprobata, *ibid.* Catharini ſententia de certa propriæ juſtificationis notitia, damnata non eſt à Synodo, 628. a. P. Suavis objectiones adversùs *Tridentina* Decreta de juſtificatione, 629. b. Epiſcoporum cæterorumque Beneficiatorum reſidentia à Concilio ſancitur, 631. a. *Tridentinæ* Synodi Canones de Sacramentis in genere, de Baptiſmate & Confirmatione, 632. a. Opinionem Catharini de intentione Miniſtri Sacramentorum *Tridentina* Synodus non damnat, 632. b. Concilii tranſlatio Bononiam, 633. b. Cur Rex Chriſtianiſſ. Henricus II. Gallicanos Epiſcopos ad Concilium non miſerit, 634. b Concilii *Tridentini* doctrina de SS. Euchariſtiæ Sacramento, 635. a. Objectionibus contra *Tridentina* Decreta de Sacramento Euchariſtiæ reſpondetur, 636. a. b. *& ſeq* P. Suavis calumnia refellitur, 637. b. Objectiones Gentileti adversùs Decreta Reformationis Seſſione XIII. edita diluuntur, 638. b. *Tridentinæ* Synodi doctrina de Pœnitentia & Extrema-Unctione, 639. b. *& ſeq.* Concilium *Tridentinum* publicam pœnitentiam improbaſſe aut everriſſe falſum eſt, 642. a. Concilii doctrina de Communione ſub una vel utraque ſpecie & parvulorum, 649. b. Commentum P. Suavis, *ibid.* *Tridentinæ* Synodi de Miſſæ ſacrificio doctrina, 649. 650. a. b. Objectiones P. Suavis adversùs quintum & octavum Seſſionis XXII. ejuſdem Synodi Decretum, 650. a. 652. a. b *Gallicanorum* Epiſcoporum & Theologorum *Tridentum* adventus, 653. b. Concilii doctrina de Sacramento Ordinis, 654. a. Synodi *Tridentinæ* de Reſidentia Epiſcoporum & Paſtorum Decretum, 654. a. b. Canon de Romani Pontificis autoritate à Concilio omiſſus propter difficultates, 654. b. Suavis Objectionibus adversùs Decreta Seſſionis XXIII. reſpondetur, 656. a. b. *& ſeq.* Concilii *Tridentini* Decreta & Canones de Sacramento Matrimonii, 659. a. Obſervationes Oratorum Regis Chriſtianiſſimi ad articulos Reformationis Seſſione XXIV. editos, 662. a. Concilii Decreta de Diſciplina Regularium 663. a. *Tridentinorum* Patrum admonitio ad Principes, 663. b. Concilii Decretum de Indulgentiis, 664. a b. *Tridentina* Synodus à primariis regnorum Catholicorum Eccleſiis in Conciliis Provincialibus recepta, 665. b. Cleri Gallicani preces Regibus Chriſtianiſſimis oblatæ pro Concilii *Tridentini* promulgatione, 667. b. Concilium *Tridentinum* in Galliis, ſalvis Eccleſiæ Gallicanæ Libertatibus, receptum, 668 a. Caroli Molinæi objectionibus adversùs Oecumenicam *Tridentini* Concilii autoritatem reſpondetur, 668. b. Concilium *Tridentinum* more veterum Conciliorum indictum ac celebratum eſt, ibid. & ſeq. *Tridentina* Synodus loco idoneo celebrata, 670. a. Proteſtantes ad Concilium vocati & invitati, *ibid. & ſeq.* Pontifex & Epiſcopi qui in Concilium convenerunt, non erant inimici Proteſtantium, 670. b. Controverſa dogmata in *Tridentina* Synodo accuratiſſimè diſcuſſa fuerunt, 691. a. *Tridentina* Synodus nihil tribuit Romano Pontifici quod ſuperiora Concilia jure ad ipſum pertinere non agnoverint, 692. a. 699. b. *Tridentinum* Concilium Pauli III. morte non cecidit, 692. b. *Tridentina* Synodus Decretis ſuis de Ordinatione & Inſtitutione Epiſcoporum nullius jus læſit, 694. a. Concilii *Tridentini* Decreta de ſartis tectis Templorum defenduntur, 694. b. Concilii *Tridentini* Decreta de Matrimonio à calumnia vindicantur, 695. b *Tridentina* Synodus jus Regiæ Nominationis ad beneficia illæſum ſervavit, *ibid & ſeq* Poteſtatem viſitandi & corrigendi Exemptos quomodo Epiſcopis tribuat Synodus *Tridentina*, 696. a. Caput Concilii *Tridentini*, quod incipit, *Cauſæ criminales* in Galliis non eſt receptum, 696. b. *Tridentina* Synodus uniones duntaxat reales Beneficiorum non perſonales approbat, 697. a. Scholaſticæ vel indultariæ Nominationi ad Beneficia Synodus

Tridentina

Tridentina non derogat, ibid. *Tridentinum* Decretum de Reformatione Regularium defenditur, 697. b. Concilii *Tridentini* Decretum de Excommunicatione propugnatur, 698. a. *Tridentina* Synodus jus Patronatûs legitimum non convellit, 698. b. Cur Epiſcopis juriſdictionem in Exemptos *Tridentina* Synodus multis in cauſis concedit tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatis, 700. a. *& ſeq.* Summa libertas Patribus in Concilio *Tridentino* ſervata, 701. a. Oecumenicæ Concilii *Tridentini* autoritati non derogatur quòd nonnulla ejus Decreta diſciplinam ſpectantia in Galliis recepta non ſint, 704. a. *Tridentina* Synodi Decretum de Duello, quos ſpectet, 699. a. Contra Oecumenicam Concilii *Tridentini* autoritatem objectiones Gentileti, 623. *& ſeq* 631. b. *& ſeq.* P. Suavis, 629. b. *& ſeq.* 636. a. b *& ſeq* Molinæi 668. b. 669. *& ſeq* Vid. *Gentiletus*, *Suavis*, *Molinæus*.
Tritheita Calvinus contra *Tritheitas* agit, 137. a.
Trithemius (Joannes) 206. a.
Trivultius (Auguſtinus) 206. a
Trevamalis (Baptiſta) 177. a.
Tudeſchus (Nicolaus) Cardinalis, Juriſconſultus inſignis, 177. b.
Turca Expeditio ſacra contra *Turcas*, 14. a. Inſignis de *Turcis* victoria, *ibid.* 61 a. Expeditio altera contra *Turcas*, 14. b Bellum contra *Turcas* ſuſceptum, 21 a. 22. b. 61. a *Turcarum* Reges & Imperatores, 253. a. b. Vinum *Turcis* interdictum, 258. a.
Turonenſis Synodus, & varia ejus Decreta, 217. b. *& ſeq.*
De *Turrecremata* (Joannes) Cardinalis, patria ejus, profeſſio, doctrina, 172 b. 173. a.
Typographis leges impoſitæ, 608. b. 623. a.
Viglius ab Aita, 204. a.
Viguerius (Joannes) 196. a.
Viguerius (Marcus) 194. b.
Vinarienſe in cauſa Lutheri Colloquium, 129. a.
Vincentius Ferrerius, patria ejus & profeſſio, 174. a. S. *Vicentii* Ferrerii elogium, 174. a. Opera, *ibid.*
Vini potus Turcis interdictus, 258 a. Quare, *ibid.*
Virgo Maria. Vid. *Maria.*
Virtutum Comes. Conſtantienſis Concilii juſſu Monitorium contra Philippum Comitem *Virtutum* promulgatum, & quare, 361. a.
Vivaldus (Joannes Ludovicus) 194. a. b.
Urbani VI. ad Pontificatum electio, 315. a. Proteſtatio juridica XII. Cardinalium de violentiâ in ejus electione illata, 315. b. Joannis de Lignano argumenta pro *Urbano* VI 319. a. Baldi argumenta pro *Urbani* VI. electione, 319. a. b. Cardinalis Æduenſis contrariæ rationes, & reſponſio ad argumenta in gratiam *Urbani* VI. propoſita, 316 a.
Urbanus VII. Pont. Max. 69.
Uſura Decretum de *Uſuris* notandum, 215. b. Regulæ de *Uſuris*, adversùs Moralis Chriſtianæ corruptelas, 217. a. 219. a.
Vualſingham (Thomas) 178. b.
Vuernerius Rolenvinx de Laer, 178 b.
Vvicleffi erroris debellatio, 6. a De *Vvicleffi* libris Huſſitarum Hæreſis erupit, 74 b. *& ſeq.*
Vvimphelingus (Jacobus) 180. b.
Vvolſæi Cardinalis indoles, mores, ingenium, parentes, dignitas, 307. b. *& ſeq* *Vvolſæi* impium conſilium, 308 a *Vvolſæi* Cardinalis caſus, 309. a.
Vvormatienſia Comitia in cauſa Lutheri, 121. 125. b.
Vulgata verſio Latina authentica. 622. b.

V

Valla (Laurentius) 179. a.
Vargas (Franciſcus) 203. b.
Vaſæus (Joannes) 206. b.
Vatablus (Franciſcus) 105. b.
Vaticana Bibliotheca à Sixto IV. conſtructa, ornata & dotata, 23. a.
De *Ubaldis* (Balbus) 177. a.
Udalricus (Joannes) 185. a.
Vega (Andræas) 194. a.
Vergilius (Polydorus) 205. b.
Uladiſlaus Hungariæ Rex, & pax ab ipſo cum Amurathe II. inita, 253. b. *Uladiſlai* obitus, *ibid.*
Volaterranus (Raphaël) 205. b.
Verdanus (Nicaſius) 177. b.
Vota Monaſtica à Luthero impugnata, 109. b. Calvini errores circa vota, 143. a.
Vicarii Parochialium Eccleſiarum ex Mendicantibus Monachis non aſſumendi, 210. b.
Victoria (Franciſcus) 192. a.
Victorius (Marianus) 198 a.
Vielmus (Hieronymus) 199. a.
Viegas (Blaſius) 189. a.
Vienna à Matthia Hungariæ Rege expugnata, 262. b.

X

Xaverius (Franciſcus) 200. a.
Ximenius è Liſneros (Franciſcus) 182. b. Biblia ſacra curis ejus excuſſa, *ibid.*

Z

Zabarella (Franciſcus)
Zamora (Franciſcus) 200. a.
Zanchius [Baſilius] 186. b.
Ziſca Bohemicum regnum occupat, 75. a *Ziſca* Thaboritarum ſeu Huſſitarum Dux, 75. b. 79. a. *Ziſca* in Catholicos ſævitia, 79. b. *Ziſca* obitus, *ibid.*
Zuinglius [Huldricus] Patria ejus, profeſſio, doctrina, 114. b. *Zuinglii* articuli, *ibid.* Error *Zuinglii* de Euchariſtia, 115 a. Figuræ clavem ad explicanda verba Chriſti Euchariſtiam inſtituentis à quo acceperit *Zuinglius*, ibid. Error *Zuinglii* de peccato originali, 115. a Error *Zuinglii* de Baptiſmo, 115 b. *Zuinglius* confeſſionem fidei ſcribit ad Regem Chriſtianiſſ. ibid. *Zuinglius* in acie cæſus, 119. a. Lutheri confeſſio contra *Zuinglium*, 122. b.

Explicit Index Alphabeticus.

Extrait du Privilege du Roy.

LOUIS PAR LA GRACE DE DIEU, ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE: A nos amez & feaux Conſeillers les gens tenans nos Cours de Parlement, Maiſtres des Requeſtes ordinaires de noſtre Hoſtel, Baillifs, Seneſchaux, Prevoſts, & Juges leurs Lieutenans, & tous autres nos Juſticiers & Officiers qu'il appartiendra: SALUT. Noſtre biename ANTOINE DEZALLIER Libraire & Imprimeur à Paris nous a fait remontrer qu'il auroit deſſein de reimprimer en un corps *tous les Ouvrages du R. P. Alexandre*; leſquels il auroit cy-devant imprimez en pluſieurs Tomes ſeparez, avec nos permiſſions ordinaires. Mais comme leſdits Ouvrages luy ſeront d'une fort grande dépenſe, il nous a tres-humblement ſupplié de luy vouloir accorder nos Lettres de permiſſion ſur ce neceſſai-

res. A CES CAUSES voulant favorablement traiter ledit Antoine Dezallier, & luy donner les moyens de s'indamniſer dans la ſuite d'une ſi conſiderable avance, nous luy avons permis & permettons d'imprimer ou faire imprimer leſdits Ouvrages intitulé, *R. P. Natalis Alexandri, Doctoris in ſacra Facultate Pariſienſi & emeriti Profeſſoris Opera omnia*, en autant de Volumes & en tel caractères qu'il trouvera bon pendant le temps & eſpace de vingt années entieres & conſecutives, à commencer du jour qu'il ſera achevé d'imprimer. Faiſons tres-expreſſes deffenſes à tous Imprimeurs-Libraires, & autres perſonnes de quelque qualité & condition qu'elles ſoient d'imprimer ou faire imprimer ledit Livre ſous quelque pretexte que ce ſoit d'augmentations, correction, changement de titre, impreſſion étrangere, ou autrement, ſans le conſentement de l'Expoſant, ou de ſes ayans cauſe, à peine de confiſcation des exemplaires contrefaits, trois mille livres d'amende, & de tous dépens, dommages & intereſts; comme il eſt porté plus au long par leſdites Lettres. DONNE' à Paris le vingt-troiſiéme jour d'Aouſt l'an de grace mil ſix cens quatre-vingt-ſeize, & de noſtre regne le cinquante-quatre. Signé, Par le Roy en ſon Conſeil, MIDY.

Regiſtré ſur le Livre de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris le 12. Septembres 1696.

Signé P. AUBOUYN, Syndic.

Achevé d'imprimer pour la premiere fois le 4. Janvier 1699.